

B 35/830

CORPUS IURIS CIVILIS

EDITIO SEXTA LVICIS OPE EXPRESSA

VOLUMEN TERTIUM

NOVELLAE

RECOGNOVIT

RUDOLFUS SCHOELL

OPUS SCHOELLII MORTE INTERCEPTUM

ABSOLVIT

GUILELMUS KROLL

UB INNSBRUCK

+C127029509

U

BEROLINI MCMLIX

APUD WEIDMANNOS

14
89/3

CORPUS IURIS CIVILIS

Volumen primum: Institutiones, recognovit Paulus Krueger (1840—1926) Digesta, recognovit Theodorus Mommsen (1817—1903)

1. editio stereotypa	1872	[XV], 58, XXXII,	873 p.
2. ed. ster. altera	1877	[XVI], 58, XXXII,	882 p.
3. ed. ster. tertia	1882	[XX], 58, XXXII,	882 p.
4. ed. ster. quarta	1886	XXII, 56 (?), XXXII,	882 p.
5. ed. ster. quinta	1889	XXII, 56, XXXII,	882 p.
6. ed. ster. sexta	1893	XXII, 56, XXXII,	882 p.
7. ed. ster. septima	1895	XXII, 56, XXXII,	882 p.
8. ed. ster. octava	1899	XXII, 56, XXXII,	882 p.
9. ed. ster. nona	1902	XXII, 56, XXXII,	882 p.
10. ed. ster. decima	1905	XXII, 56, XXXII,	904 p.
11. ed. ster. undecima, Digesta retractavit Paulus Krueger			
	1908	XXII, 56, [IV],	959 p.
12. ed. ster. duodecima	1911	XXII, 56, [IV],	957 p.
13. ed. ster. tertia decima	1920	XXII, 56, [IV],	986 p.
14. ed. ster. quarta decima	1922	XXII, 56, [IV],	994 p.
15. ed. ster. quinta decima	1928	XXII, 56, [IV],	994 p.
16. ed. sexta decima lucis ope expressa			
	1954	XXIV, 56, [IV],	957 p.
- (iteratur ed. duodecima; praefatio Wolfgangi Kunkel)

Volumen secundum: Codex Iustinianus, recognovit Paulus Krueger

1. ed. ster.	1877	XIV,	513 p.
2. ed. ster. altera	1880	XXX,	513 p.
3. ed. ster. tertia	1884	XXX,	513 p.
4. ed. ster. quarta	1888	XXX,	513 p.
5. ed. ster. quinta	1892	XXX,	513 p.
6. ed. ster. sexta	1895	XXX,	513 p.
7. ed. ster. septima	1900	XXX,	513 p.
8. ed. ster. octava	1906	XXX,	513 p.
9. ed. ster. nona	1915	XXVI,	516 p.
		recognovit et retractavit Paulus Krueger	
10. ed. ster. decima	1929	XXVI,	516 p.
11. ed. undecima lucis ope expressa			
	1954	XXX,	513 p.
		(praefatio Wolfgangi Kunkel)	
12. ed. duodecima lucis ope expressa			
	1959	XXX,	513 p.

Volumen tertium: Novellae, recognovit Rudolfus Schoell (1844—1893), opus Schoellii morte interceptum absolvit Guilelmus Kroll (1869—1939)

1. ed. ster.	1895	XVII,	810 p.
2. ed. ster. secunda	1899	XVII,	810 p.
3. ed. ster. tertia	1904	XVIII,	813 p.
4. ed. ster. quarta	1912	XIX,	813 p.
5. ed. ster. quinta	1928	XIX,	813 p.
6. ed. sexta lucis ope expressa			
	1954	XXIII,	813 p.
		(praefatio Wolfgangi Kunkel)	
7. ed. septima lucis ope expressa			
	1959	XXIII,	813 p.

Alle Rechte, auch die des auszugsweisen Nachdruckes, der
photomechanischen Wiedergabe und der Übersetzung, vorbehalten
WEIDMANNSCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG
Berlin-Charlottenburg 9, Ebereschentallee 4—6

Printed in Germany 1959 by August Raabe, Berlin-Neukölln

PRAEFATIO.

Rudolfus Schoell cum praematura morte nobis eripiebatur, imperfectam reliquit Iustiniani novellarum editionem, quam ante finem anni 1893 se absoluturum esse speraverat. Circumspiciens igitur Theodorus Mommsen eum, qui intra idem fere temporis spatium finem rei imponeret, tandem in me incidit, qui non sine aliqua dubitatione opus suscepi et fortasse detrectassem, si omnes rei difficultates tunc cognitatas habuissem. Illud certe spero, qui de meis quoque curis sententiam laturi sint, reputaturos esse, quam aliena sint haec studia ab homine philologo longe diversas res tractare solito.

Sed ut missis ambagibus ad ipsam rem transeam, cum diem obibat Schoell, typis impressae erant nov. I—CXXXIV c. 13 p. 688 (fasc. X—XIV = vol. III fasc. I—V); sequentia usque ad nov. CLXIII p. 750, 18¹⁾ paene adeo erant perfecta, ut typis tradi possent; praeterea schedae tantum sanequam exiles aderant ad novellas quinque ultimas spectantes, notulae paucissimae ad edicta, appendicis edendae subsidiorum nec vola nec vestigium. Ea igitur usus sum ratione, ut quaecunque Schoellium servaturum fuisse putarem, ipse quoque servarem; ubi ille ad certum indicium se non pervenisse significasset, meum utcunque sequerer ingenium; errores si quos detegebam, tacite sustuli. Praefationem qualem confecturus fuerit, prorsus incertum; studia certe ad textus historiam adumbrandam prorsus nulla reliquit. Duplilem igitur veniam mihi oblatum iri spero, quod subsidia ad hanc editionem adhibita enumerare satis habeo²⁾.

Iustiniani igitur novellarum (τῶν μετὰ

1) Hinc igitur prima persona (*correx*i etc.) non iam Schoellius designatur. Asterisco, quo suas emendationes distinguere solebat ille, usus non sum.

2) Cf. F. A. Biener Geschichte der Novellen Iustinians. Berlin 1824. Zachariae von Lingenthal Gesch. d. griechisch-römischen Rechts.³ Berlin 1892. P. Krueger Gesch. d. Quellen und Litt. d. röm. Rechts. Lpz. 1899 p. 355 ss.

τὸν κώδικα νεαρῶν διατάξεων) syllogae olim extiterunt plures, ex quibus melius novimus tres:

I. collectionem 168 novellarum

II. eam qua usus est interpretis latinus vetus (Authenticum)

III. eam ex qua Iuliani epitome latina fluxit.

Collectio autem 168 novellarum facta est Constantinopoli Tiberio regnante nititurque sylloge vetustiore Iustiniani novellas usque ad annum fere 544 latas comprehendente, cui additae sunt et eiusdem imperatoris leges recentiores et Iustini quattuor (CXL. CXLIV. CXLVIII. CXLIX), Tiberii tres (CLXI. CLXIII. CLXIV), praefectorum practorio formae tres (CLXVI—CLXVIII). Continebat eas quoque leges, quae latina lingua conscriptae erant, versione graeca non adiuncta. Hanc collectionem integram codex exhibit nullus (paene integram M), sed omnibus subsidiis adhibitis paene integram restituere possumus, talem fere qualem in hac vides editione.

Ex hoc ipso corpore fluxit epitome quam Theodorus scholasticus Heropolitanus, qui codicis quoque breviarium graecum conscripsit nec multo post annum 575 fuisse videtur. Inscribitur ea in codice unico sic: Σύνομος τῶν νεαρῶν διατάξεων σὺν παραπομπαῖς τῆς κειμένης ὁμοίως διαίρεσεως πῆ μὲν ἐν τῷ κώδικι, πῆ δὲ ἐν αὐταῖς ταῖς νεαραῖς, Θεόδωρου σχολαστικοῦ Θηβαίου Ἐπιτομολίτου. Disposuit rem ita, ut numerum rubricam exordium sequatur epitome, cuius singularis capitibus subiunguntur παραπομπαί .i. e. mentiones eorum Codicis, vel ipsarum Novellarum locorum, qui ad constitutionem intellegendam aut illustrandam idoneae viderentur; subscriptiones semper adduntur. Edidit ex codice Athoo maximae laurae 37 saec. XI (qui desinit in nov. CLXVI verbis τὰ τοῖς τῶν χρόνων) Zachariae Ἀνέκδοτα Lips. 1843. p. 1—165.

^B Corpore 168 novellarum usi sunt etiam qui Leone imperante (886—911) compilarunt Basilica. Quot et quas novellas receperint, discimus e scholio quod e Tipuciti codice Vatic. 853 bombycino (?) saec. XIV f. 500^r (ubi extat in fine libri LX Basilicorum) primus edidit Alemannus in notis ad Procopii hist. arc. XIV p. 78, deinde Heimbach ed. Basil. II p. VIII: *χοή δὲ ἐλ-δέναι, ὅτι ρξή' νεαραὶ συντετέθησαν παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. ἐξ αὐτῶν ῥμα' ἐτέθησαν εἰς τοὺς προσηρόρους τίτλους τῶν ξ' βασιλικῶν βιβλίων, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπτά καὶ εὐ-κοσι παρεσιωπήθησαν, ἡγουν β'. ε'. ζ'. ζ'. θ'. ια'. μί. μζ'. ν'. νδ'. νε. νζ'. νη'. ξη'. οδ'. οε'. ος'. οθ'. πγ'. πδ'. ζη'. ρζ'. ρζ'. ρζθ'. ριζ'. ρι' καὶ ριθ'* (cf. Biener 135). Scholion est antiquissimum aut certe ad codicem spectat antiquissimum; nam sequenti aetate numerum novellarum in Basilicorum codicibus omissarum in dies crevisse testantur Michael Psellus in *συντόμῳ διατρέσει τῶν νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ* (edidit Heimbach *Ἀνέκδοτα* II Lips. 1840 p. 234) et index reginae qui dicitur (editus ibidem p. 237 e cod. Paris 1349 s. XI) qui enumerat 168 novellas addens aut num in Basilicis desint aut ubi extent. Hi igitur plane consentiunt de eis, quas deesse dicit scholiasta (nisi quod tacet Psellus de nov. IX. XI latinis et de LIV. LV. CXLIX, ind. reg. de IX), sen uterque plures omitti ait partim easdem partim diversas. Addunt enim Psellus et index nov. XXXVIII. LXII (lat.) LXVII. LXXVII. CI. CIV (lat.) CV. CXXVII. CXXXIX. CXLI. CLIV, Psellus solus CLXI (sed *ρξγ'* reponendum puto pro *ρξα'*), index solus X. XIX. XXXIII (lat.). XXXIV (lat.). XLV (falso). LXV (lat.). LXX. CX. CXXXVIII (lat.). CXLVII. CXLVIII. CLXIII(?). Etiam plures absunt a codicibus Basilicorum qui supersunt). — Quae autem receptae sunt plerumque integrae non manserunt; omiserunt enim Basilicorum redactores semper epilogos cum subscriptionibus, plerumque rubricas inscriptiones prooemia (prooemia, rarius inscriptiones, nonnumquam attulerunt scholia Basilicorum, totarum novellarum interdum epitomas Theodori), praeterea ex ipsis constitutionibus quae eis minus videbantur necessaria. Latinarum summas receperunt Theodori (XXIII. XXXV. XXXVI. XXXVII. LXII. LXXV. CIV. CXI. CXIV. CXXXVIII. CXLIII. CL) atque etiam paucarum graecarum (LI. CXXI. CXXII? CLXV. 2)

1) Etiam aliunde constat iam XI. et XII. saeculo codices extitisse decurtatos: Heimbach VI p. 158. Inde quod novellae a scholiasta commemoratae etiam in codice L omittuntur neque ullae praeter eas nisi latinae paucae, novellarum delectum in hoc codice extantem Basilicis non multo recentiore esse colligitur.

2) Id quoque evenisse, ut posteriores loco verborum integrorum antiquitus receptorum summas

Basilicorum libri sexaginta qui olim fuerunt non omnes servati sunt; desunt enim 19. 31—37. 43. 44. 53—59. Sed in his quae infuerint novellae plerumque discimus ex indice reginae eisque qui insunt in codicibus Coisliliano et Parisino Tipucitique paratitlis¹⁾, partim etiam e synopsi alphabetica, partim e codice Ambrosiano (cf. infra). Fuit igitur in B

l. 31 t. 5, 1: nov. LXXXI t. 7: nov. CXII 7

l. 32 t. 1: nov. XII 4. XVIII 11

l. 32 t. 2: nov. LXXXIX 9

l. 33 t. 2: nov. CLIII 1

l. 35 t. 11, st: nov. CVIII t. 18, 1: nov. CLVIII t. 20, 2: nov. CVII

l. 36 t. 1, 7: nov. CLIX

l. 37 t. 11, 1—4: nov. LXXII t. 12, 1: nov. XCIV t. 12, 2: nov. CLV

l. 48 t. 26: nov. CLVI

l. 55 t. 14, 1: nov. CLVII t. 14, 4: nov. CXXII t. 14, 5: nov. CLVI

l. 57 t. 5: nov. CXXX t. 8: nov. CXVI t. 9: nov. LXXXV t. 19, 1: nov. CLII

l. 59 t. 4, 1: nov. XLIII t. 4, 2: nov. LIX

De ceterarum quae nunc desiderantur locis pristinis coniecturas proponit Biener 583 (cf. Heimbach VI 416 ss.). Cf. infra p. XIV.

Basilicorum editiones extant duae, quarum alteram curavit Annibal Fabrot Parisiis 1641—1647 septem volumina complectentem, qui hos edidit libros hisce usus codicibus:

l. 1—18, 2, 16 e codice Paris. 1352 membr. saec. XIII qui textum habet decurtatum

l. 20—30 e codice Paris. 1348 bomb. saec. XIII

l. 28. 29 e codice Paris. 1354 chart. a. 1556 (apographo codicis Laur. 50, 11)

l. 38—42 e codice Paris. 1345 membr. saec. XII

l. 45—48 e codice Paris. 1349 membr. saec. XI et 1354

l. 60 e codice Paris. 1350 membr. saec. XIII.

Supplementum dedit Reitz Lugd. Bat. 1765, qui l. 8 edidit e codice Leidensi, qui fluxit ex Escorialensi deperdito, l. 49—52 e codice Parisino 1357 chart. saec. XV.

Alteram editionem paravit G. E. Heim-

ponerent. hoc confirmo exemplo: nov. XVII extat in B 6, 3, 22—38, sed in cod. Paris. 1352 nil inest nisi quorundam capitum summae. — Verba Iustiniani haud ita magnum in B passa sunt detrimentum, nisi quod vocabula latina semper in graeca mutata sunt; ceterum et hic et alias tenendum est, accuratam Basilicorum recensionem nondum extare.

1) Paratitla librorum 1—12 edidit Heimbach II 753 e codice Vatic. 853 pessime ut solet (cf. Brandecone bull. dell' ist. di dir. rom. I 107 ss.); ex sequentibus quaedam adnotavit in notis indicum quos supra dixi. Tipucitus fictum ex *τί ποῦ κείται*: cf. Heimbach II p. VII ss. *ἀνέκδοτ.* I 220 s.

bach (sex voll., Lips. 1833—1870) his praeter editiones Fabroti et Reitzii usus auxiliis:

^{B^c} ad l. 1—9 codice Coisl. 151 bomb. saec. XIV (non saec. XI)¹⁾

^{B^c} ad l. 11—14 codice Coisl. 152 membr. saec. XIII vel XIV

^{B^c} ad l. 28. 29 codice Laur. 80, 11 membr. saec. XII.

Nuper denique in bibliotheca Ambrosiana codex F 106 sup. detectus est palimpsestus, cuius prior scriptura quae saeculo X. a peritis tribuitur exhibet excerpta ex toto Basilicorum opere (^{B^c}). Ediderunt quae in codice legere potuerunt Ferrini et Mercati Lipsiae 1897 (= volumen VII editionis Heimbachianae). Novellarum locos, quos legerunt, cum editione nostra contuli et has lectiones varias enotavi:

Nov. XII 4 est in ^{B^c} 32, 1 inde a. p. 98, 10 *εἴ τις γρησίων εἴη παίδων* (sic) — 22 *συνέχειαν*

15 *ταῦτα] μετὰ ταῦτα*

16 *μείνουν* (quod vellem non attigisset Schoell) *οἱ τῶν*

19 *μὴ MJ οὐ LAB^c*

XVIII 8 — p. 134, 35 *θεσπιζομεν* fuit in ^{B^c} 23, 1, 61 et 62

16 *τῆν om.*

γενομένη

19 *ACOLIΟΥ*

20 *om. ἐξ ἐκείνου*

21 *ἐπέβαλλον*

25 *δι] δὲ*

27 *ὀφείθει*

31 *φῆσοι*

33 *τούτων*

XVIII 11 est in ^{B^c} 32, 1 inde a. p. 137, 28 *θεσπιζομεν* — 138, 7

27 *ἡ π. νομ. om.* ut BL

30 *καὶ om.* ut BL

31 *καὶ τοὺς* — 34 *τρόπους om.* ut BL

34 *ἐπειτα* ut BL

35 *συγγράφει*

εἰ pro ἡ ut BL

13S, 1 *σπλάβωμεν*

2 *γρησιοι* ut B

5 *ἀφίκοιντο*

LXXVIII 3 (*εἴ τις* etc.) et 4 (— 3S6, 36 *δουλεύοντας*) habet ^{B^c}

3S6, 1 *μόνον*

14 *γίνοιντο*

19 *ἡ] ἡ καὶ* ut P

20 *μετὰ ταύτην*

21 *ἀλλὰ sine ἅμα* ut LP^c

22 *γραφῆ* bis habet

τῶν τοιοῦτων συμβολαίων

om. εὐθὺς — 26 *γραφῆ*

25 *δώσει*

3S6, 29 *δοῦναι*

πῶς ἂν οὐ

LXXXIX 9 (praeter 43S, 10 *εἴ τις* — 39 *ὄφ'* *ἡμῶν*) et 10 est in ^{B^c} 32, 2

43S, 3 *τῆς γαμετῆς* ut L

6 *ἐπίτεδες*

9 *προτελευτάσης* (?)

439, 4 *καθιστᾶναι*

9 *οὕτως συντόμως*

τὴν τοσαύτην

c. 12 § 2 (inde a *θεσπιζομεν* p. 441, 21) —

15 usque ad p. 444, 15 *μειουσίαν*

extant ibidem

23 *παισὶν ἢ τῇ*

24 *om. περαιτέρω* — 25 *παλλακῆ?*

27 *κἂν εἴ τι*

38 *καὶ om.* ut L

39 *μειαγαγεῖν*

442, 7 *συμβουλήσειν*

11 *τελευτήσοι* ut ML

15 *οὐδὲν*

τούτου ut L

19 *ἀναμφισβήτητος*

22 *τῶν om.*

25 *om. πρὸς* ut cett.

32 *πολλὰς παλλακὰς*

37 *om. γὰρ*

38 *ἐπεισαγαγεῖν*

443, 15 *καταλείπει*

20 *om. verba latina*

25 *ἐγγόνων* ut Theod. Ath.

444, 2 *βεβαιουμένους* ut L

5 *om. πάντα* — 6 *παίδων* ut L

11 *γάμον* ut L

ἢ NEFRION (schol. *οὔτοι ἀμαρτι-*

ροντες εἰς ἀρπαγεῖσαν παρθένον) ἢ

INESTION (schol. *τῶν εἰς συγγέ-*

νειαν) ἢ *δαΜΝατων* (schol. *καταδε-*

δικασμένων)

CXVII 7 (usque ad *παρέχοντος* p. 556, 26) est in ^{B^c} 31, 7 (vulgo 31, 6)

17 *συνίδομεν*

22 *ἀναμφισβήτητος*

26 *om. τοῦ πατρός*

CLIII 1 (*θεσπιζομεν ὅσοι ἐν*-) est in ^{B^c} 33, 2

729, 1 *om. τόποις*

ἀπορριφθέντες

2 *καὶ εἰ*

5 *πόσῳ μᾶλλον* ut ML

7 *τοὺς τε δσιωτάτους ἀρχιεπισκόπους*

καὶ ἐπισκόπους καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦς

ἀγίας τ. θ. ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν-

δοξοτάτους ἀρχοντας βοηθεῖν

9 *μήτε* ut cett.

10 extat *καὶ*.

Praeterea ad l. 46—48 Parisinum 1357 denuo contulit frater, ad l. 60 Paris. 1350 Tischendorf, ad l. 49—52 interdum adhibuit Vatic. 2075. Supplementum edidit Zachariae Lips. 1846 ll. 15—18 pleniore publicans e cod. Cōpolitano (nunc Berol.). In libris igitur 10. 20—27. 30. 3S—42. 45. 49—52 solis

1) Ne huic quidem librum integrum esse demonstrant Krueger Zeitschr. f. Rechtsgesch. IX 193 Zachariae Beitr. zur Kritik u. Restitution d. Basiliken. Mém. de l'acad. de St. Pétersbourg VII 23 (1877) n. 6.

fere nitimur Fabroti et Reitzii editionibus, in ceteris praeterea collationes habemus minime fideles.

^{B²} E Basilicis integris fluxit synopsis alphabética scholiis instructa saeculi decimi fere medi (ἐκλογὴ καὶ σύνοψις τῶν βασιλικῶν ἐξήκοντα βιβλίων σὺν παραπομπαῖς κατὰ στοιχεῖον), quam edidit post Leunclavium (Basileae 1575) Zachariae Jus Graeco-Romanum V. Eiusdem temporis est eclogae librorum 1—10, quae olim Theodori nomine iniuria ferebatur; cuius codice Meermanniano usus nonnulla protulit Heimbach (cf. I p. XI).

Non eiusdem momenti cuius Basilica duae similes sunt collectiones antea factae, *δ-προχίρων νόμος* (Prochiron) publicatus a Basilio Constantino Leone imperatoribus inter annos 870 et 878 (ed. Zachariae Heidelberg 1837) et *ἐπαναγωγή τοῦ νόμου* (Epanagoge) a Basilio Leone Alexandro imperatoribus inter annos 879 et 886 edita (ed. Zachariae collectio librorum iuris Graeco-Romani. Lips. 1852). Uterque liber eiusdem fere est argumenti ita, ut ordo solus differat; uterque paene totus ex Iustiniani libris conflatus est paucissimis recentibus legibus receptis; uterque et ipsis novellis utitur (recensione tamen, ut videtur, a corpore 168 novellarum diversa) et Theodori interdumque Athanasii epitome. Sicubi a novellarum verbis hi libri suo arbitrio recedunt, varietates non semper commemoratae sunt, sed eae fere solae, quae e traditione novellarum diversa derivandae esse videntur. Locus novellarum in Epanagoges scholiis citatos non respexit Schoell.

Et Prochiron et Epanagoge postea aucta sunt. Prochiron auctum circa annum 1300 compositum (ed. Zachariae JGR VI) epitomis potius et Basilicis et ceteris fontibus usum est quam ipsis novellis ideoque rarissime commemoratur.

Epanagoge aucta (ed. Zachariae JGR IV 171 ss.) saeculi X. exeuntis novellas addidit ex Athanasio et appendice eclogae (p. VII).

Partim e Prochiro Athanasio Theodoro, partim e fontibus nobis incognitis novellarum summaria brevissima hausit *ἐκλογὴ νόμων τῶν ἐν ἐπιτόμῳ ἐκτεθειμένων καὶ εἰς ἑπτὰ τοὺς διηροσμένους* (Epitome) a Constantino Porphyrogenneto anno 920 edita. Titulos 1—23 edidit Zachariae JGR II 265 ss., 24—50 JGR VII (loci novellarum indicantur p. 211). Raro attulit Schoell.

Collectio 168 novellarum adhibita esse videtur in libro qui inscribitur *περὶ χρόνων καὶ προθρησμιῶν ἀπὸ σοφῆς ἕως ἑκατὸν ἐνιαυτῶν* (vulgo *αἱ ῥοικαί*, ed. Zachariae Heidelberg 1836), sed cum interdum numerum citentur ab hac sylloge alieni, diversam collectionem excerptam esse suspicatus est

Zachariae (72 ss. cf. 265 s.), sed huius numeros postea auctoritate corporis 168 novellarum in dies crescente immutatos esse. Verum cum unus adhuc notus sit codex saeculi XIV, retinendum est iudicium.

Alterius novellarum collectionis integram habemus versionem latinam, quod Authenticum vulgo dicitur. Continet 134 Iustiniani constitutiones, quae omnes etiam in corpore 168 novellarum fuerunt praeter 121 (edictum VIII); ex his e graeco versae sunt pleraeque, ipsas latinas Iustiniani constitutiones haec sylloge continet 18 (IX. XI. XVII. XXIII. XXXIII—XXXVII. LXII—LXV. LXXV. CXI. CXIV. CXXXVIII. CXLIII). Loquitur de hac re scholion sub-obscure quod extat in codice Vindobonensi ante Authenticum f. 51^r et in Neoburgensi (V contulit Schoell, Neob. Heimbach. Leviora omitto): *Centum (om. V in spatio vacuo) viginti et duae constitutiones sunt; sed error factus est superius intra (inter Neob.?) centesimam sextam et centesimam octavam, ubi centesima septima esse debuit. Set quia in codice (in codice om. V) antecessoris idem error est et ille secundum suum codicem nobis transmissionem (-ones V) fecit, melius esse duxi (dixi libri, corr. Zach.) non emendare numerum. Hae (hec V, hec Neob.) sunt quae interpretatae sunt, quas tantum (tamen Neob. an etiam?) in codice graeco habemus. Sunt autem et quaedam latinae immixtae graecis, quaedam inter graecas tantummodo sunt. Non extant (etiam libri, corr. Zach.) in praesenti codice centesima vigesima (om. V) secunda, centesima vigesima quarta (c. v. qu. om. Neob.), centesima vigesima quinta, centesima vigesima octava, centesima tricesima, centesima tricesima secunda. De hoc scholio disseruerunt Biener 575 s. Heimbach proll. Auth. LXIII. CCGXVI Zachariae Sitzungs. d. Berl. Ak. 1882. 1000 ss. Zachariae omnino non ad Authenticum, sed ad Iulianum spectare et anno 555/6 conscriptum esse dixit assentiente Kruegero Gesch. d. Quellen 357, 29. At verisimillimum est haec scripta esse a iuriconsulto aliquo, qui Authentici codicem comparavit cum codice collectionis 168 novellarum latinis etiamtum constitutiones continente. Codicem antecessoris dicere videtur non Iuliani, sed ipsius Authentici quem habuit eius praeceptor. Ad ipsos codices V et Neob., etiamsi numeros corruptos esse statuas, haec verba non quadrant; sed in utrumque pervenire potuerunt e libro, qui revera talis erat. Sed ut haec missa faciamus, est Authenticum versio latina (ut omittam paucas illas quae antiquitas latinae fuerunt) collectionis aetatis Iustinianae corpori 168 novellarum similis secundum tempus fere digestae ipso sexto saeculo confecta; nam etsi*

vitiis stultissimis scateat, a Iustiniani dicendi genere non multum recedit. Zachariae l. c. 993 ss. eam esse syllogen coniecit, quae facta sit paulo post annum 554, cum secundum Iustiniani sanctionem (app. VII 11) leges post codicem datae in Italiam transmitterentur. Sed haec coniectura vel ideo falsa est, quod deest ipsa constitutio pro petitione Vigilii (app. VII) et quod inest lex anno 563 lata, nov. CXLIII (cf. ad p. 708, 18). Alias sententias haud spernendas protulit Ninus Tamassia professor Patavinus in dissertatione quae inscribitur 'Per la storia dell' Autentico' (Venetiis 1898 = Atti del R. Istituto Veneto tom. IX ser. VII). Quam quod inspicere potui, L. Seufferti Monacensis et ipsius auctoris comitati debeo. Conatur igitur homo doctus id, quod ipse quoque posui, versionem aetate Iustiniana factam esse, argumentis e dicendi genere petitis demonstrare atque etiam (id quod talibus argumentis probare difficillimum est) in Italia eam confectam esse contendit. Ortam eam dicit in scrinio praefecti praetorio Italiae Ravennae, in quo leges graecae fere post a. 554 (cf. app. VII) ab officialibus diversis in linguam latinam conversas esse ponit; quod sane speciosum est, non certum. Potest enim verum esse etiam, quod M. Conrat coniecit in libro utilissimo (Geschichte der Quellen und Literatur des römischen Rechts. I Lips. 1891 p. 132), in scrinio Illyrico eas translatas esse. Contra Th. Mommsen (Ztschr. d. Sav. St. XXI 155) versionem undecimo potius quam sexto saeculo ortam esse dixit, quae sententia pluribus de causis improbanda est, quas fere protulit Tamassia. Novam Authentici recensionem continet haec editio, de cuius subsidiis infra dicturus sum.

Tertiam collectionem novimus imprimis ex Iuliani¹⁾ antecessoris Opolitani epitome latina. Confecta haec est secundum syllogen 124 novellas et graecas et latinas complectentem post annum 555 (c. 117 data est k. Iun. a. 555) Iustiniano regnante institutam; inest nulla quin etiam corpore 168 novellarum recepta sit praeter c. 29, quae respondet edicto III. Ordo primorum et extremorum ratione carere videtur, c. 40—117 secundum tempus collectae sunt (nec tamen nimis diligenter), c. 40—111 eodem ordine quo in corpore 168 novellarum extant. De suo Iulianus addidit paucissima (cf. cap. CLXIII); inscriptiones prooemia epilogos omisit, verba Iustiniani raro presse sectus est (cf. c. CXI. CXV), plerumque contraxit; subscriptiones subiecit semper, sed haud raro omiserunt librarii. Ad ipsa igitur novellarum verba restituenda momenti

est Iulianus haud ita magni, eo maioris ad subscriptiones, praesertim cum codicibus tradatur vetustissimis. Ex quibus qui in hac editione commemorantur hi sunt:

Berolinensis (antea Rosnyanus, olim ^{Int. b} Pithocanus) lat. 269 in fol. saec. VIII—IX (Haenel p. IV cui est 4) continet Iulianum totum cum appendice, de qua infra dicturus sum. Subscriptiones saepe omittuntur; quae insunt descripsit Schoell.

Parisinus lat. 4568 (olim Ranconeti) ^{Int. p} in 4° saec. IX (ita Omont) continet Iulianum f. 2^r—165^v cum subscriptionibus omnibus, appendicem f. 171^r—179^v. Contulit Haenel (cui est 2); nov. CXLIII (de qua ante nonnulla enotaverat Krumbacher) et app. I. VII Mommseno intercedente liberalissime Girard.

Vindobonensis lat. 2160 saec. X—XI ^{Int. r} (Haenel VI cui est 5) habet Iulianum f. 2—162^r, appendicem f. 162^r—183^v. Subscriptiones post const. XVIII omittit paene omnes, quae insunt descripsit Krueger. Idem contulit nov. CXLIII; app. VIII Mommseno intercedente L. Hartmann.

Vercellensis bibl. capit. saec. X (Haenel ^{Int. r} VII cui est 6) exhibet Iulianum cum appendice, subscriptiones servat paucas. Contulit G. E. Heimbach.

Raro affertur Sangallensis 1395 saec. VII qui septem foliis nunc valde evanidis continet cap. CCCXLVI—CCCLXII cum subscriptionibus (contulit Haenel) et Paris. lat. 4418 saec. X (contulit Haenel).

Appendix Iuliani comprehendit leges et ex Authentico desumptas (quarundam etiam summas) et aliunde non cognitatas. Praeter codices quos modo nominavimus commemorandi sunt hi:

Mediolanensis bibliothecae Trivulzianae saec. IX (Haenel III cui est 3a). Varietatem ad app. VII a comite di Vesme accepit Haenel.

Coloniensis (olim Wallraffianus) X 8 ^{Int. c} saec. XII (Klenze Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 132) adhibitus a Schoellio (qui ipse contulit) ad XXXIV. CXLIII.

Utinensis eccl. metrop. saec. X (Haenel VIII cui est 7. Habet etiam subscriptiones nonnullas) solus exhibet app. II. III. VI. IX. Contulit Haenel.

Appendicis igitur ratio haec est (ea tantum affero, quae ad hanc editionem pertinent; uncis includo summas):

Utin. (134). 31. (65). 114. 143. 138. (140). (121). ap. 6. 9. 7 n. 140 ap. 1—3
Paris. 143 ap. 7 n. 140 ap. 1
Triv. 143 ap. 7 n. 140 ap. 1
Berol. (134). 34. (65). 114. 143. 138. (121). 134. 117, 1. 2¹⁾

1) *Ἰουλιανῶν σχολιαστικῶν* vel *ἀντίκείμενος* carmina extant Anth. Pal. IX 481 XI 367—369.

1) Eadem sunt in codice Haeneliano praeter n. 117 c. 1. 2.

Vindob. 34.¹⁾ 114. 143. 138. (121).
134. 117, 1. 2 ap. 8

Vercell. 34. (65). 114. 143. 138. (121).

Ex editionibus vetustioribus duae mentione dignae sunt, Miraei (Lugduni 1561), qui imprimis Ranconeti codice (Iul.^p) usus est, et Pithoei (Basileae 1576), qui praeter alios ignotum quoque adhibuit librum app. II. III continentem. Hoc saeculo Iulianum edidit subsidiis plenissimis instructus G. Haenel Lipsiae 1873.

Ath. Praeter has tres collectiones aliarum vestigia deprehendimus haud pauca. Athanasii scholastici Emiseni *ἐπιτομή τῶν μετὰ τὸν κώδικα νεαρῶν* Iustino imperante confecta est ex collectione novellarum fortasse ab ea quae postea in corpus 168 novellarum transit haud diversa; insunt enim omnes praeter CXXXVIII. CXXXIX. CXL. CXLVII. CXLIX—CLII. CLX. CLXI. CLXIII—CLXVIII²⁾. Ex his Tiberii sunt CLXI. CLXIII. CLXIV, eparchica CLXVI—CLXVIII. Unius novellae adest epitome, quae neque ipsa corpore 168 novellarum recepta est neque quae ei similis sit: 20, 5. Universa materia digesta est in titulos viginti duos rubricis distinctos (velut primus inscribitur *περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων*), his singulae subiciuntur constitutiones addita rubrica inscriptione subscriptione. Rubricae ab eis quae in corpore 168 novellarum sunt saepe diversae haud raro concinunt cum eis, quas praebet Theodorus et Authenticum. In fine singulorum titulorum subnectuntur paratitla ex ipso Athanasio hausta. — Edidit Athanasii epitomen Heimbach *ἀνέκδ.* I uno fere usus codice Paris. 1381 saec. XI non integro.

Coll. const. eccl. Hac epitome usus est is, qui edidit collectionem constitutionum ecclesiasticarum tripertitam quae vulgo dicitur (*νόμος Ἰουστινιανοῦ βασιλέως. συναγωγή τῶν εἰρημένων ἐν τῷ κώδικι καὶ τοῖς διγέστοις καὶ νεαραῖς διατάξεις περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν καὶ πραγμάτων εὐαγῶν, ἔτι δὲ καὶ Ἰουδαίων καὶ αἰρετικῶν*). Huius tertio capite 34 novellarum continentur epitomae Athanasianae eae, quae in tribus primis insunt Athanasii titulis; ex sequentibus titulis nonnullae citantur in huius capitis paratitlis, praeterea etiam in capitis primi paratitlis nonnumquam novellarum mentio fit. — Edita est secundum Fabroti recensionem in Voelli et Instelli bibl. II 1223—1361 (inde *Ath. Fabroti* interdum commemoratur), varias lectiones affert Pitra iuris eccl. Graecorum hist. et mon. II 410 ss. Huius

1) Exciderunt nov. 34 finis et 114 initium (cf. ad 241, 10. 533, 15) et nov. 65 summa.

2) *Ath.* 19, 1 spectare ad ed. III si verum esset, etiam nov. XXI deesset; sed hanc illo loco dici pro certo habeo (cf. ad p. 760).

collectionis codici Monac. 380 saec. XIII vel XIV f. 363 inserta est nov. LXXVII: contulit Schoell.

Totus ex Athanasio fluxit etiam libellus *περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων*, quem edidit Heimbach *ἀνέκδ.* I 185 ss.

Epitomae novellarum Iulianae similis usum produnt Nomocanon XIV titulorum, Epitome ad Prochiron mutata, appendix eclogae.

Nomocanonis XIV titulorum ad nos pervenit ea forma quam ei dedit homo aliquis (cuius praefatio est apud Pitram II 448 s. Olim Photium perperam dicebant) anno 883; antiquissima redactio saeculi sexti fuisse videtur, secunda inter annos 612 et 692 facta est ab eo, qui etiam librum *περὶ ἐναντιοφανῶν* conscripsit. Hic raro ipsa novellarum verba (CXX c. 10), plerumque summaria novellarum addidit et ex coll. const. eccl. et ex epitome deperditia Iulianae simili hausta¹⁾. Nonnullos novellarum locos e Basilicis adiecit Theodorus Bestes (cuius est praefatio 449 s. Pitra) in commentario anno 1090 conscripto, paucos Theodorus Balsamon in commentario saeculi duodecimi exeuntis. Praeterea librarii interdum quae eis utilia videbantur adscripserunt (cf. ad n. XII. XXII c. 9. 17 CXXXI c. 8). — Edidit hunc nomocanonem post Voellium et Instellium II 789—1140 Pitra l. c. 433 ss. Collectionibus Theodori commentario auctae duo potissimum innotuerunt codices. Dublincensis coll. Trin. 494 saec. XII, ex quo novellarum locos excerpit Krueger, et Monac. 122 saec. XII de quo disseruit auctariaque edidit Pitra I 660 II 441 ss., quem inspexit Schoell.

Epitome ad Prochiron mutata inest in codice Bodleiano 3399 (Selden. 10: Coxe 590) saeculi XI nobilissimo et Marciano 579. Inseruntur ei fragmenta epitomae novellarum eius qua etiam 'Enantiophanes' usus est, quae e codice Bodl. edidit Zachariae *ἀνέκδ.* 208 ss.

Eclogae Leonis et Constantini anni 740 saeculo nono adiuncta est appendix, quae novellarum breviaria plerumque desumpsit ex epitome ab 'Enantiophane' adhibita, interdum ipsas excerpit novellas. Edidit e codice Paris. 1384 saec. XII Zachariae *ἀνέκδ.* 184 ss. Ex hac rursus novellarum summas (praeterea etiam ex Athanasio Theodoro auctore incerto) hausit ecloga ad Prochiron mutata (ed. Zachariae JGR IV 49 ss.)²⁾.

1) Biener 202 ss. 601 ss. Krueger Zeitschr. f. Rechtsgesch. IX (1870) 185 ss. Zachariae die griech. Nomokanones. Mém. de l'acad. de St. P. VII 23 (1877) n. 7 et: über d. Verf. u. d. Quellen d. pseudophotian. Nomokanon in XIV Titeln. Ibid. VII 32 (1885) n. 16.

2) Nil compertum habeo de epitome Marciana

Restat ut ceteros afferam auctores qui novellis usi sunt.

Collectio XXV capitulorum quam vulgo dicunt (*διατάξεις νόμων πολιτικῶν ἐκ τῶν νεαρῶν Ἰουστινιανοῦ βασιλέως συνηγοροῦσαι καὶ ἐπικυροῦσαι τοὺς τῶν ἀγίων πατέρων ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας*) sexto saeculo confecta post leges e codice desumptas praebet novellas CXXXVII. CXXXIII. CXX. CXXXI c. 13. Edita est ab Heimbachio *ἀνέκδ.* II. 145 ss. e codice Monacensi 380, adhibitis ad ultimam partem novellas completentem Parisinis 1324. 1326. 1334, varias lectiones e codice potissimum Palat. 376 saec. XI protulit Pitra II 407 ss. cf. 373 s. Schoell collationibus usus est Monac. 380 sua ad nov. CXX, Paris. 1326 saec. XI Paris. 1334 saec. X Laur. 10, 10 saec. XI Kruegeri ad omnes novellas.

Collectio LXXXVII capitum confecta est ab Iohanne scholastico Antiocheno circa annum 550 (fuit patriarcha Cyprianus 565—578) e novellis etiamtum dispersis (*μετεγράφη ἐκ τῶν σποράδην κειμένων ἐκρωθηθεισῶν ὑπὸ τῆς θείας λήξεως Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὸν κώδικα θείων νεαρῶν διατάξεων*). Praebet novellas ad ius ecclesiasticum pertinentes partim integras (quod si fit, rubricae et inscriptiones praemittuntur) partim epitomatas. Hoc libro praetereaque Athanasii epitome usus est is, qui Nomocanonem L titulorum confecit, cui adiecta est appendix constitutionum ecclesiasticarum e collectione 87 capitum compilata eaque huius collectionis capita comprehendens quae ipso Nomocanone recepta non erant¹⁾. — Edidit collectionem 87 capitum Heimbach *ἀνέκδ.* II 208 ss. et Pitra II 385 ss. cum aliis codicibus usus tum Vaticano 843 saec. IX, Nomocanonem L titulorum Voelli et Iustelli II 603 ss. (cf. Pitra 416 ss.). Collectionis codicem Parisinum 1326 Schoellii in usum contulit Krueger.

Incertum est unde fluxerit delectus codicis Ambrosiani (p. X), quem post Heraclium factum esse e loco p. 21, 8. 10 (cf. Coll. I. Nov. 22) et e thematum mentione p. 663, 23 conclusit Zachariae Zeitschr. d. Sav. St. XIII 8 s., undeque summaria novellarum sumpserit ecloge privata aucta saeculi noni (ed. Zachariae JGR IV).

Solo codice Marciano traditur collectio tredecim Iustiniani edictorum, quam supplementum esse existimes collectionis alicuius Iustiniano regnante factae, velut eius qua usus est Athanasius²⁾. Aetate primum

(cod. Marc. 172), quam Enantiophanis epitome uti dicit Zachariae mém. VII 32 p. 6.

1) Rem explanavit Biener 194 ss. 584 ss. (cf. Heimbach II p. LIV Zachariae mém. de l'acad. VII 23 et Zeitschr. d. Savignyst. rom. Abt. VIII 236 ss.).

2) Biener 53 et Zachariae Gesch. 7 supplementum

est alterum datum inter annos 531 et 535, extremum undecimum datum anno 559. Primum et sextum redeunt in corpore 168 novellarum, tertium novit Iulianus const. XXIX, quartum in novellarum corpore latine tantum extat (nov. CXI), octavi versio latina est in Authentico 122, noni epitome in anonymo Bodleiano, Praeterea nullum usquam eorum apparet vestigium.

Ex collectionibus quas enumeravimus duas praebet haec editio: corpus 168 novellarum et Authenticum cum appendice tredecim edictorum ceterarumque Iustiniani constitutionum extra codicem traditarum.

Inter subsidia ad corpus 168 novellarum recensendum parata facile primum locum obtinet codex Marcianus graecus 179^M qui olim fuit Bessarionis, membranaceus in folio, foliorum 415, in fine mutilus, ductibus inelegantibus multisque compendiis exaratus a librario saeculi tertii decimi¹⁾. Altera manus coaeva nil nisi correxit vitia. Continentur libro haec:

In folio praemisso *πίναξ νεαρῶν λέοντος τοῦ δεσπότητος* non plenus; desinit enim in *νεαρά κέ' περὶ λύσεως ὑ ἐξουσιότητος καὶ ἀναδόσεως προικῶς*. Scriptus est totus a manu saec. XV.

In latere verso huius folii scriptum videmus: *ἀφιερῶθη παρα τοῦ μεγάλου κριτοῦ κυροῦ συνάτωρος (s. v. οὐ μαλεῖνου)²⁾ ἐν τῇ ἀγία καὶ μεγάλη μονῇ τοῦ πατρὸς .βιβλία διάφορα· ἐν πρώτοις ὁ ἀπόστολος ὁ καθ' ἡμερῶν καὶ τον(ιένος) καὶ ἡ βίβλος τῶν | τῶν ψαλμῶν καὶ ὁ νομοκάνων ὁ ἐρημνευτεῖς παρα νικολαίου δοξαστῆ· καὶ τὸ μέγα βιβλίον τὸ νόμιμον· αἱ νεαρά αἱ τῶν νόμων*

tum esse volunt corporis 168 novellarum e sylloge antiquiore excerptum, quam Alexandriae factam esse sine idonea causa statuit Zachariae; at ed. I et VI extant etiam in hoc corpore. Sylloges illius pleniorum vestigia Zachariae (Zeitschr. d. Sav. St. XIII 44 ss. XV 366 ss.) deprehendere sibi videtur in adnotatione ad nov. I (p. 10, c) et in rubrica novellae CXII quae loco verae edicto V (= nov. CXI) praemittitur: *περὶ λειτουργῶν καὶ περὶ ἀσφαλείας ἣν δεῖ ποιεῖν τοὺς ἐνάγοντας πρὸ τῆς τῶν ἐναγομένων ἵπουμήσεως*. — At nihil nisi aberravit librarius. Ex glossemate (p. 521, 20) concludere non debebat (XV 368) edictum V versus esse e contextu latino (nov. CXI). Supplementa ab eodem l. c. p. 50 ss. in edicto ultimo ideo proposita, quod huius edicti archetypum papyraceum et singula folia in fine mutilata fuisse sibi persuaserat, non commemoravi nisi ea quae per se commendarentur.

1) Descripserunt Zanetti-Bongiovanni 103 Morelli bibl. manuscr. I 103 Blu me apud Bienerum 617 ss. Zachariae ed. nov. I p. VII ss. Specimen dant Wattenbach-von Velsen tab. L. Utile puto codicem accuratissime describere.

2) Recertior quam *συνάτωρ Μαλένος* is qui diplomati anni 1130 subscriptus (Trinchiera syllab. graec membr. 141 = Montfaucon palaeogr. 401), nisi e codice vetustiore haec transscripta sunt. De Nicolao Doxapatri cf. Zachariae Sitzungsber. d. Berl. Ak. 1887, 1159 ss. Krueger Gesch. d. Quellen u. Litt. 367 s.

Coll. 25 cap.

Coll. 87 cap.

Nomoc. L tit.

app. const. tit.

ἐπανορθώσεις παρα λέωντος τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ τοῦ μακαρίου Ιουστινιανοῦ οἱ ἐπονομαζόμενοι αὐθεντικοὶ· σὺν τούτοις καὶ τὰ *institūtō*. ρπου^τ.

Deinde manu Bessarionis: Leonis novellae τόπος να (del. 79) αἱ νεα αἱ τοῦ Ιουστινιανοῦ καὶ ἄλλων βασιλέων· κτήμα βησσαρίωνος καρδηνάλεως νικαίας τοῦ τῶν σαβίνων: *Locus 51* (del. 79) *Authentice liber b. Car. nicensi Ep̄i Sabinen̄*.

f. 1^r inscriptio magnae cruci inclusa: λέωντος ἐν χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ πάντων βασιλεὺς εὐσεβοῦς βασιλέως ῥωμαίων αἱ τῶν νόμων ἐπανορθωτικαὶ ἀνακαθάρσεις. Deinde: *προοιμίον* (sic). — Sequuntur Leonis novellae 113, quarum ultima desinit f. 62^r in μὴ παραιτουμένης ἀποστάσεως¹⁾.

f. 62^r—67^r μελέτη περὶ ψιλῶν συμφώνων. Incipit: εἰ μὲν δι' ἔριν τινὰ, desinit: ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτῶν ἀκουσώμεθα ut in editione Leunclavii *Ius Graeco-Rom. II 202*. Sequitur subscriptio ad Leonis novellas pertinens: τέλος τῶν διορθωτικῶν τῶν νόμων ἀνακαθάρσεων. Post spatium septem linearum incipit.

f. 67^r index novus: διάταξις ζήνωνος βασιλέως περὶ καινοτομιῶν. περὶ τοῦ μὴ ἐπιλέγεσθαι κτέ. et ceterarum novellarum rubricae; numeros saepe omisit librarius supplevitque manus recens. Sequitur index edictorum, qui desinit f. 72^v: γ' νόμος περὶ τῶν ἀλεξανδρέων καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἐπαρχιῶν. Sequitur ἀρχὴ τοῦ Ιουστίνου νεαρῶν (α'—ε'), deinde ἀρχὴ τῶν τιβερίου (α'—ζ'), tum α' (corr. ex ζ) Θεῖος τύπος περὶ ἐπιβολῆς β' περὶ στρατιωτῶν. γ' περὶ στρατιωτῶν. δ' περὶ παρασποριτῶν. ε' ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ἀλλ' οὐ τοῖς ἀρχονσιν ἀντιγράφη ὁ βασιλεὺς. Haec excipit ἀρχὴ τῶν παρχικῶν τύπων, index formarum eparchicarum quem edidit Zachariae ἀνέκδ. 258 ss. Desinit f. 73^v: λθ' τύπος λέωντος τοῦ ἐνδοξοτάτου. Post lineam vacuum sequitur.

α' ἴδιον μαυρικλον τιβερίου· προτεθὲν τοῖς κωνσταντινουπολίταις παρακελευόμενον ἀναγεῖσθαι τὰς μετατορικὰς οὐκίσεις.

β' μαυρικλον περὶ λιθοβολούντων.

f. 74^r α': θέσπισμα ἤγουν νομοθεσία εἰρήνης μεγάλου βασιλέως ῥωμαίων καὶ αυτοκράτορος περὶ τοῦ μὴ δμνύειν τινὰ παραγόμενον εἰς μαρτυρίαν καὶ ἀμφ. (corr. διαφ.) κερ.

β': ὁ αὐτὸς βασιλεὺς περὶ τῶν ἀθεμίτως συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα (sic) καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ταῖς οὐκείαις δουλείαις.

αὕτη προγενεστέρα ἐστὶ εἰρήνης τῆς βασιλείσης.

1) Nov. LXVI deesse verum non est: numeri additi sunt a manu recentiore, saepe desunt. Hanc quoque codicis partem contulit Schoell.

α': νομοθεσία λέωντος καὶ κωνσταντίνου μεγάλων βασιλέων ῥωμαίων καὶ αυτοκράτορων περὶ τῶν τὰ ἴδια τέκνα δεχομένων ἐκ τοῦ ἀγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος καὶ ἀμφοτέρων (sic) κεφαλαίων.

Hunc indicem excipit ipsa διάταξις ζήνωνος βασιλέως περὶ καινοτομιῶν; post hanc f. 76^v a m² scriptum est ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῶν νεαρῶν Ιουστινιανοῦ (cf. ad 1, 1). Exhibentur primum corporis 168 novellarum graecae Iustiniani constitutiones praeter nov. CXXII et edictum novellae VIII insertum; omissae sunt latinae (quarum nonnumquam summae et Theod. adscriptae sunt, nov. XI rubrica ex Ath.) quaeque Iustini Tiberii praefectorum sunt¹⁾. Hunc ordinem non a librario demum institutum, sed ex archetypo translatum esse demonstratur scholiis loco novellarum omissarum adscriptis: καὶ αὕτη οὐχ εὔρεθη et sim. Ubi tamen extat αὕτη οὐχ ἔγγραφη ὄδε et sim., fortasse librarius ordinem mutavit. Post scholion p. 749 editum legitur f. 391^r: τέλος σὺν Θεῷ τῶν νεαρῶν τοῦ Ιουστινιανοῦ: — τοῦ αὐτοῦ ἀρχὴ τῶν ἰδίων. Sequuntur tredecim edicta usque ad f. 410^r. Post vacuum didimiam paginam legitur: τέλος τῶν νεαρῶν Ιουστινιανῶν: — ἀρχὴ τῶν νεαρῶν Ιουστίνου. Sunt nov. CXLVIII. CXL. Iustini III. nov. CXLIX. CXLIV Tiber. I (praescribitur τιβερίου περὶ τῶν θελων οἰκων) cuius in ultimis verbis τοιοῦτό τι γενέσθαι συγχωροῦμεν codex desinit f. 415^v ceteris quae indice enumerantur omissis.

Praeterea haec videntur memorabilia. Archetypus litteris minusculis exaratus fuit lacunis (49, 29. 502, 25. 691, 3. 737, 12. 743, 20. 22. 782, 19) foliisque mutatis deformatus. Librarius cum alia scholia adscriptis quorum graviora enotavit Schoell, plura Zachariae, tum interdum ἕως ὄδε hucusque novellarum verba in Basilica translata esse significans. Ubicunque recentior manus ἕως ὄδε vel ἀρξου adnotavit, eum deprehendere videmur, qui codicem descripsit, forsitan eum qui Palatinum 387 saeculo sexto decimo exaravit. Litterae intervallis diversae a manu recenti margini appositae (prima est Γ f. 88^v, extrema Τ f. 372^v) quid sibi velint nescio²⁾.

1) Mentione dignum est Psellum (Heimbach *ἄν. II 236*) codicem habuisse a quo aberant CXL. CLXI? CLXV.

2) Textus historiam me enarratum esse negavi: sed tamen nonnulla ad verum de codice M iudicium ferendum utilia congressi. Corpus igitur 168 novellarum non semper textum praebet genuinum; interpolationibus enim vetustioribus (663, 12. 668, 2) redactor addidit snas (170, 22—24. 387, 32. 459, 20. 460, 4—10. 594, 4); ibi potissimum, ubi praeter s alia quoque diversae recensionis exempla praesto sunt, verba pristina in MLB passim depravata esse cognoscimus: velut in nov. CXX C₅lul., in CXXIII S₅lul., in CXXXIII C₅(A) verum praebere solent contra MLB. Sed alii quoque multis locis huius recensionis corruptelas detegimus (MLB: 6, 19.

Codicem contulit Schoell; ubi alia legerat Zachariae, plerumque denuo locos dubios inspicendos curavit. Lectiones diligenter enotatae sunt praeter levissima illa, quibus frustra onerare solent apparatus, vitica prosodica, *v* paragodicum, *o* ex *ω*, *η* ex *ι* a prima manu correctae quaeque his similia sunt.

L Codice Marciano longe inferior est Laurentianus (olim bibi. S. Marci Florentinae) plut. LXXX 4 chartaceus in fol. foliorum 194, et in fine et in initio mutilus¹⁾. Scriptus est saeculo quarto decimo ductibus inaequalibus a duobus librariis, quorum alter a f. 144^r = *οὕτω μέντοιγε* p. 560, 10 orsus est. Praecedit index, sed amisso folio primo incipit f. 1^r a verbis *παρὰ ἰδιώτου γενομένην* (nov. LII p. 297, 9), des. f. 2^r *ρξη' περὶ ἐπιβολῶν*; manus recens adiecit *τέλος τοῦ πινάκος*. f. 3^r incipiunt novellae, desinunt f. 194^r in verbis *ἀπαγορεύοντες βουλευταῖς τε καὶ nov. CLXIII c. 2 p. 750, 18*. Archetypum in complures tomos divisum fuisse colligi videtur ex inscriptione nov. XXXIX: *ἐκ τῶν νεαρῶν βιβλίον β'*. Manus altera recens multas intrusit coniecturas plerumque e *ς* haustas, tertia etiam recentior atramenti nigro colore conspicua rarrissime apparet.

Omissae sunt in hoc libro praeter novellas latines eae quoque, quae in Basilicis

74, 27. 217, 9. 226, 17. 475, 12. 537, 21. 540, s. 629, s. 639, 32. 665, 23. 684, 7 et ubi B deficit ML: 128, 15. 139, 26. 147, 31. 224, 5. 250, 30. 263, 21. 265, 30. 501, 1. 504, 11. 592, 11. 699, 25. 715, 19. 731, 14. 737, 21) cf. etiam 695, 3. Si ubi Basilica verum exhibent contra ML (145, 38. 168, 10. 181, 10. 192, 21. 210, 20. 331, 19. 495, 19. 585, 23. 587, 15) aut codice corporis puriore usa sunt aut ex alia collectione interpolata (cf. 181, 10. 455, 32. 487, 1. 589, 17. 600, 18. 602, 16. 607, 18. 663, 23); idque in universa hac quaestione tenendum est, alterius recensionis codices ex altera correctos esse. Ceterum de Basilicis pessime dicitur persaepe nil certi statui potest; ad certius iudicium venimus de codice M. Hic enim quamquam sacpissime solus pristinam lectionem conservavit (7, 21? 22, 11. 25, 7. 45, 28. 72, 32. 74, 21? 127, 3—6? 215, 17. 220, 27. 287, 3? 313, 7. 330, 27. 334, 19—22. 352, 32. 368, 8. 386, 21. 424, 9. 494, 38), neque negligentis vacat (31, 38. 45, 22. 49, 9. 68, 9. 125, 11. 658, 15) omissionibusque ob homoeoteleuton factis (6, 39. 14, 23. 143, 14. 578, 15. 621, 4. 666, 21) corruptelisque minoribus (220, 1. 443, 6. 497, 20. 517, 19. 610, 12. 777, 23. 783, 28) neque interpolationibus levioribus (23, 37. 76, 32? 100, 9. 167, 28. 181, 11. 207, 33. 608, 17. 670, 31. 693, 15. 717, 24) glossematicis in textum illatis (33, 24. 67, 31. 71, 41? 75, 40. 80, 9. 102, 21. 142, 26 = 527, 20. 181, 19. 341, 1? 363, 33. 397, 21. 438, 3. 459, 9. 599, 3. 644, 25. 654, 22. 680, 36) neque gravioribus (459, 17. 26—29. 493, 20. 499, 38. 696, 21), quae magnam partem fluxerunt e Basilicis (72, 29? 151, 31? 153, 8? 190, 1. 325, 8. 390, 16. 465, 22? 467, 4. 493, 32? 605, 15—21. 606, 11. 654, 25. 655, 6. 673, 31? 697, 7 nov. CXLV), paucae e Codice ipsive novellis (422, 2. 594, 6. 11). Vides igitur ne hunc quidem librum pro certo duce habendum esse; nimium ei interdum tribuisse Schoellium persuasum habeo.

1) Descripserunt Bandini III 174 Biener 557 ss. Zachariae I p. VI s.

antiquitus defuerunt (cf. p. IV), interdum tamen (nov. LXXIV. LXXXVI etc.) rubrica et inscriptione relicta. Quarum novellarum partes tantum Basilica receperunt, eas totas praebere solet L; sed nonnumquam eadem quae B omisit (cf. nov. I p. 7, 33 XVIII p. 130, 31 LVII. LXVI etc.) eodemque modo quo B diversas novellas contaminavit (nov. VI c. 8. XCI c. 2. CXVII c. 10. CXXIII. CXXVII p. 554, 30), verba tradita secundum B immutavit (p. 9, 17. 17, 22. 70, 26. 149, 25. 168, 6. 173, 19. 207, 16. 393, 23. 512, 17. 552, 5. 557, 23. 568, 29. 685, 4. 688, 9) atque etiam additamenta a novellis aliena ex B recepit (p. 291, 11). Latinarum loco semper fere summae Theodori positae sunt. Subscriptiones desunt omnes.

Antequam extrema codicis L folia perierunt, id quod inter annos 1542 et 1544 accidisse constat (Biener 568), totum librum describendum curavit (Politiani manum agnoscere sibi visus est Maier) Ludovicus Bologninus. Quod apographum nunc est¹⁾ cod. Bonon. bibl. commun. B 4. 67. In hoc quae in L cum extremis foliis perierunt extant p. 923 ss. Post nov. CLXVII p. 933 varia extant ad ius pertinentia, p. 1015 fragmentum *περὶ ἐπιβολῶν*, de quo cf. ad p. 755, 19. Cetera vacua sunt¹⁾.

Codicem L contulit Schoell, ad l usus est Maieri schedis Tubingensibus et Kruegeri collatione.

Solius commoditatis causa hic describo codicem Ambrosianum L 49 sup., qui alia quot novellas continet certe non ex corpore 168 novellarum haustas. Est membranaceus in 4° foll. 227; continet primum canones apostolorum et decreta conciliorum, deinde a f. 49 Nomocanonem XIV titularum Theodori commentario auctum. Haec. saec. XI scripta sunt; inde a f. 184^r scripsit manus saeculi duodecimi. Inscriptio est: *νεαραὶ λουστινιανοῦ βασιλέως περὶ τῶν δευτέρων καὶ ἰερῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων*.

τίτλος α' οὗτος ἐστὶν οὕτως· *αὐτοκράτωρ κτέ.* Est nov. CXXXI c. 1—4 p. 656, 12. sequuntur f. 184^r—188^r excerpta Athanasiana nov. CXXXIII, f. 188^r—190^r nov. CXXXI c. 5 usque ad finem. F. 190^r—195^r nov. VI tota, quam excipit eiusdem novellae epitome Athanasiana. Capitulum numeri continuantur.

τίτλος δευτέρος f. 195^r—197^r: nov. III. titulus tertius: f. 197^r—197^r nov. XVI cui adiungitur epitome Athanasiana nov. LVI, f. 197^r—198^r nov. LXXXVI.

τίτλος δ': f. 198^r—f. 201^r nov. V, f. 201^r—204^r nov. CXXXIII, f. 204^r—204^r nov. LXXIX. Capitulum numeri continuantur.

1) Cf. Heimbach Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 317 ss.

τίτλος ε' f. 204^v—209^v: nov. VII. f. 210. 211
diversi argumenti capita a manu recentiore inserta.

τίτλος ζ' f. 212^v—212^v: nov. XIX.

τίτλος ζ' f. 212^v—215^v: nov. II.

τίτλος ὄγδοος f. 215^v—216^v: nov. XII.

τίτλος ἑνατος f. 216^v—220^v: nov. CXV.

titulus decimus f. 221^r—224^r nov. I inde a
τὸν ἔμπροσθεν p. 3, 40 (folium unum per-
risse videtur).

τίτλος ἐνδέκατος f. 224^r—224^r: nov. XXXII.

τίτλος ιβ' f. 224^r—226^r

τίτλος ιγ' περι ἐκκλησιαστικῶν } epitomae ex
διαφόρων κεφαλαίων } Athanasii
titulis I. II

τίτλος ιδ' f. 227^v (huius follii dimidia tantum pars superest): in fine extat τῶν ἰουδαίων αὐτοχράτωρ ἰουστινιανός i. e. exordium nov. XVI? Cf. Ath. III.

Manus prior et posterior aequales esse videntur; capita et numeris huius codicis propriis et spatio distinguuntur; argumenta adscripta plerumque perrierunt margine absciso. Maiorem partem contulit Krueger, minorem Schoell. Insignis est codex eo quod et antiqua servat quae redactor corporis 168 novellarum depravavit (63, 35. 675, 22) ideoque cum ζ congruere solet (6, 19. 9, 4. 10, 20. 14, 23. 22, 14! 28, 27. 35, 31. 37, 24. 43, 11. 44, 22. 60, 35. 63, 31! 97, 32. 99, 7. 421, 12. 18. 537, 24. 543, 4. 544, 26. 656, 1. 675, 18) et summa licentia immutat verba tradita et ex aliarum recensionum codicibus correctus est (95, 25. 673, 8.)¹⁾

Nuper innotuit codex novellarum ceteris omnibus vetustior, *Vallicellianus* 95 (olim F 47) saec. XI, quem descripsit E. Martini Catalogo di manoscritti greci esistenti nelle biblioteche Italiane II 162 sqq. Qui in fol. 281^v sqq. continet nov. CXXXVII. III. LXXVII. CXXXII. CXXXIII, quibus in margine adpicti sunt numeri πζ, γ—ιγ. Cuius aliquam partem (maiorem partem nov. III) in usum meum summa comitate contulerat Nic. Festa amicus; deinde vero G. Bortolucci Mutinensis in Rendiconti della Accademia dei Lincei, Classe di scienze morali, vol. XVII (1908) p. 69 omnes varias lectiones enotavit. Et cum iam ex Festae spicilegio cognovissem, codicem vetustum (quem decimo potius saeculo quam undecimo tribuere vult Bortolucci) nihil fere quod bonae frugis sit praebere, impetrare a me non potui, ut omnium quinque novellarum varias enotarem lectiones, sed tertiae tantum hic enumero:

1) In aliis quoque codicibus novellae extant dispersae: Vatic. gr. 2075 (Heimbach Basil. VI 174) sub rubrica ἰουστινιανῶ α' septemdecim habet capita argumenti incerti, deinde nov. V; Vatic. 2019 saec. XIII post epitomen canonum septem novellas. In Ashburnhamensi 99 (Stangl Philol. 45, 211) nihil inesse quod ad ius pertineat ad Schoellinum retulerunt Kysner et Karo.

- p. 18, 7 om. μεγάλης
11 ταύτης πόλεως ut L m. rec.
12 τῆς — 13 πατριάρχῃ] κωνσταντινου-
π(όλεως)
15 πρὸς τε alterum] καὶ
18 μὴ om.
19 τοῦ] τῶν
20 καλῶς] ἰκανῶς
21 ἀξίους
22 ἰδικῶς ut A
24 διατάξαντες
26 τὰς ἐν — 27 διακόνους] περὶ τοὺς
εὐλαβεστάτους κληρικούς
28 ταῖς corr. ex τῶν
31 τὴν alterum om. ut A
- p. 19, 2 μητέρα] μήτε
5 ποιουμένων
6 δὲ] δὲ καὶ
7 ἐπι] ἐν
om. αὐτῆς
12 om. τῶν ut L¹
14 μόνον
16 om. ὄμοις — μέν
21 ὄρισαι
ἔδωκεν
22 καταστάσειν cf. L²
23 διαμεῖναι τε
25 ἔμεινεν ut A
ἀγίων
27 ἐξήχθησαν
28 ἡδῆ τοῦ μὲν
33 οὐκείας
34 ἐκ τῆς] ἡ
34 et 35 μηδὲ ut ceteri
37 ἀπειρίαν
μηδαυτοῖς λειτ.
39 ἀλλ' — πιασῶν om.
41 ἐπιτεῖναι
- p. 20, 1 πρῶτος] πρὸς
3 δὴ] ut A
7 ὀητῆ] τῆ
10 om. μεγάλην
11 om. καὶ τοὺς
15 ταυτῶν
16 γενέσθω
17 τὸν σάντα
om. τῶν
18 ἡ] ἡ (taliam iam omitto)
περιστή ἡ
19 om. εὐλαβεστάτων
20 om. μεγάλης
22 om. μεγάλης ut B_z
23 om. ὕστερον δὲ
26 τῆ λήξει βηρένης
28 παρὰ Σφρωρακίου] σφωρακίου
32 ἀρξέσειεν
34 οὐδεὶς
36 καὶ αὐτῶν καὶ τούτους] καὶ τούτων
cf. L_z
38 ποιούντες
om. καὶ
- p. 21, 2 διπλασίονας τῶν] πλείονας ut ζ

- p. 21, 3 τὰς] τῆς ut AB Nomoc. 5
 ὥστε] ὥστε καὶ
 4—8 haec mire corrupta, cum numeri
 latine scripti (ut in M) a scribis
 graecis falso excepti sint
 8 ὥς] ἕως
 9 ἀγιωτάτης ut 5
 11 ἐκατὸν] σεντημ
 12 om. οὖν
 13 om. ταύτης
 15 om. κληρικῶν ἔστι
 μὲν] μέντοι
 ἐκβαλλομένων ut LB
 17 προστιθεμένων
 18 τὸ] τοῖς
 21 om. τοῦ
 23 ἀπαξιούν μὲν] ἀπαξιοῦμεν
 27 προστασίας τινὸς ἐπιμένειν
 32 ἔχει
 τοιαύτην αὐτῶν
 36 ὀρισμένον
 ὥστε μεταστάς εἰς
 38 ὑπὲρ] ἄπερ
 παντελῶς] καλῶς
 p. 22, 5 ὥστε τοὺς νῦν cf. L
 6 κατατατοὺς ὁμοίως
 9 om. ὁ τῶν
 11 om. καὶ ante ψαλτῶν
 12 μηδὲ εἰς] ἡμεῖς δὲ
 15 τε] δὲ
 19 κὰν παρὰ τῆς] καὶ εἴπερ ἀποτῆς
 20 ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων ἔσται εἰ
 τοιοῦτο τί
 23 μεγάλης τιμωιάτης
 25 om. ἐν
 26 ἐπέκεινα
 32 ἐν τῇ] τῇ
 35 καὶ ut ML
 38 αὐτῶν
 40 πράξιαι
 δίδωμι
 41 μετ' αὐτὸν τὸ τοιοῦτο cf. A
 44 om. καὶ (primum?)
 45 αὐτῆν
 p. 23, 2 ἐπισκόπου ut B
 3 καὶ μὴ
 8 ὑπερβαίνειν
 τοῦτου
 9 om. κακοργίαν
 οὐδὲ] οὐ
 11 μὴν] μέντοι
 ἐπιδοῦναι
 12 σύγχυσις
 τῶν ἀριθμῶν
 14 ἔχοι
 15 αὐτοῖς (ut L) ἀπλ. ὁδ. εὐρίσκειν
 17 συναπαγορευόμεν
 18 om. ἀγομεν
 23 τούτων (cf. 5)
 26 τὸ] τοῦ
 31 θεραπέυει θεόν
 33 ἐπιδοῦναι

- p. 23, 35 om. γὰρ
 36 ὡς εἴπερ ταῦτα
 37 om. τοῦ ut LAB Nomoc.
 αὐτῶν
 38 ἐκκλ. περιπ. ut A
 p. 24, 1 τε βαθμῶ
 2 καταβαίνουσαν ut A
 4 μέλει ut A
 5 ἀγιωτάταις] ἀπάντων.

Haec opinor ad indolem codicis cognoscendam sufficient.

Editae sunt novellae graecae primum ab Haloandro (Norimbergae 1531), qui solo nisus est Bolognini apographo¹⁾; edidit igitur 122 tantum novellarum integrum textum graecum, correxit nonnulla, plura temere corrupit: quid tandem praestiterit, sine accurata codicis l notitia statui nequit (cf. Heimbach Ztschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 324 ss.). In editione Basiliensi anni 1541 nonnulli loci ope codicis M correcti esse videntur (Biener 354), viginti quinque locorum emendationes prolatae sunt in appendice, quae in Parisina anni 1542 in textum illatae sunt. Quae in Marciano insunt, primus edidit Henricus Scrimger Scotus Augustae Vindelicorum anno 1556 sive ipso usus Marciano sive — id quod post dissertationem Heimbachii l. c. 330 ss. multo verisimilius — apographo eius, codice Palatino 387, diligenter facto, quantum quidem nunc licet iudicare. Correxit pauca eaque fere levia modo versione vulgata modo editione Haloandrina modo suo usus iudicio. Post hos viros nonnulla emendavit Agylaeus in versione novellarum latina (Basileae 1561) partim tacite partim brevissimis notis adscriptis. Haloandrinam et Scrimgerianam contaminavit Contius in editione Lugdunensi anni 1571, quam vulgatae fundamento fuisse iure dicas. Parum enim sive ad emendationem sive ad recensionem contulerunt posterius: quaedam correxerit Hombergk in versione latina (Marburgi 1717, desunt edicta), plura Spangenberg (Gottingae 1797), qui etiam Viglii Zwichemi excerpta anno 1533 ex M facta habuit scholiaque potissimum ex eis edidit²⁾. Beck in editionibus Lipsiensibus (1834 et 1837) verbis graecis nihil fere medelce attulit, paulo plus Osenbrüggen (Lipsiae 1840).

Textum vulgatum tandem aliquando evertit Zachariae in editione apud Teubnerum anno 1881 publicata (appendicem adiecit

1) Omnes novellarum et Authentici editiones recenset Biener 317 ss.

2) De tribus(?) Meermannianis quos habuit Sp. (Biener 555 s. 572 s.) hoc unum indagavi. Cod. Meerm. 178 (= Phillipps. 1499: L. Cohn Verz. d. Meermannhss. 39) habet f. 11^v Nomocanonem L tit., f. 156^r Coll. 87 cap., f. 179^r Coll. 25 cap., f. 209^r Leonis novellas, f. 301^r novellas 24 quae absunt ab Haloandrina, f. 363^r edicta Iustiniani Iustini Tiberii. Esse igitur videtur Meerm. III.

anno 1884, legem de dioecesi Aegyptiaca denuo edidit 1891). Quam tanto viro dignam esse vix est quod dicas. Codicem M totum primus contulit, L et A interdum inspexit, ceteros novellarum testes ad verba pristina recuperanda adhibuit; nec tamen minus sagacitate iudicii ac acumine profecit quam diligenti horum subsidiariorum usu. Quod ordinem quoque mutavit secundum tempus constitutiones digerens (quae Iustini sunt et Tiberii formasque eparochicas omisit)¹⁾, id neque commodum est et propter incertam multarum aetatem improbandum.

Venio ad subsidia in edendo Authentico adhibita.

Codices igitur ex ingenti qui extat numero (129 novit Heimbach) hos elegit Schoell. Vindob. lat. 2130 (iur. civ. 19 cf. Heimbach LXIII ss.) membr. in folio foliorum 233. Diligenter scriptus est saec. XIII vel XIV, continet autem haec:

f. 1—50 Institutiones

f. 51^r—191^r Authenticum (folii 191 quod superest et f. 192 vacua sunt)

f. 193^r—233 Codicis libros X—XII (Kruegero est J). Hanc partem ea exaravit manus, quae in Authentico correxit (V²).

Ordo novellarum, qui in plerisque codicibus mire turbatus est — non glossatas enim primo eiectas postea denuo receperunt idque saepe non pristino loco, sed appendicem adiecerunt constitutionum extravaganantium²⁾ — in hoc codice paene integer est: 1—10. 12. 14—20. 22—103. 105. 104. 106—119. 133. 120—130. 132. — 11. 13. 21. 66. 86. 134. Omissa est igitur 131, bis positae 66 et 86. Et inscriptiones et subscriptiones adesse solent; numeris latinis hic illic adscripti sunt graeci. Collationis tituli nota plerumque adiecta est; glossae insunt Anteaccursianae fortasse a prima manu scriptae, Accursiana postea sed saec. XIV ut videtur additae, recentiores paucissimae.

^{V²} Manus altera eiusdem aetatis atramento nigro ^{V³} supplevit saepius quam emendavit; tertia multo recentior (forsitan duo sint) atramento palido ex altero codice emendavit. Codicem ceteris omnibus antecellentem contulit Schoell.

^{X²} Berolinensis (antea Rosnyanus 2394 olim Pithoeanus: krit. Jahrb. I 189 Heimbach LXXIII ss.) lat. in fol. 271 membr. foliorum 162. Continet:

1) Illas edidit JGR III, has *ἀνέκδοτ.* 249 ss.

2) Postquam Authenticum Irnerii aetate inventum est, e novellis 134 selegerunt 97 quas scholis explanaverunt; has in novem distribuerunt collationes (conspectum dat Heimbach proll. DCCX ss.). Priorum curis usus Accursius anno 1220 suam conscripsit glossam; glossatae eadem sunt quae in collationibus leguntur, nisi quod 105 (numeri arabici sunt Authentici) est coll. VIII 6, sed glossa caret, 40 glossam quidem habet, sed a collationibus abest.

f. 1—78 Authenticum saec. XIII scriptum. Primus quaternio exaratus est ab altera manu coeva¹⁾, eadem in fine f. 98^v adiecit nov. 52.

f. 79—86 tres particulas codicis *T* huc delatas. Prima complectitur nov. 8 inde a c. 13 *aut aliquos tales* (p. 76, 39), sequuntur 9. 10 usque ad *neque impetra* (p. 93, 12); altera (f. 82) nov. 72 pr. inde a *turam esse nostrae* (p. 355, 24) et 73 usque ad *si vero alter* (p. 351, 22); tertia (f. 83—86) nov. 33 inde a *toga dicimus* (p. 497, 27). 37. 38. 39. 40 usque ad *quas liberi* p. 246, 25. 44 a *verbis lege confirmantem* p. 271, 3. nov. 49.

f. 87—162 tertii codicis partem, qua haec comprehenduntur: f. 87—91 appendix novellarum saec. XIV exarata has complectens constitutiones: 123 inde ab *habet fiduciam* (p. 712, 12). 124. 70. 66. 60. 65. 67. 21. — f. 91—110 Iuliani aliquot capita (cf. Haenel XVI). — f. 111—154 Rogerii summa Codicis mutila. — f. 155—162 fragmentum opusculi ad ius canonicum spectantis.

De f. 1—78 haec adnotanda sunt. Ordo novellarum hic est: 1—10. 12. 14—20. 22. 23. 34—36. 41. 45. 46—48. 50. 51. 53—59. 61. 62. 68. 69. 71—86. 88—100. 102—104. 106—115. 117. 119. 120. 126—130. 132. — 11. 13. 21. 66. 86. 134. 52 (quam add. R²). Haud raro quae constitutiones omissae sint adnotavit scholiasta. Rubricator pinxit litteras initiales, collationis numerum in margine superiore laevo, tituli in dextro, in margine exteriori capitum inscriptiones, in contextu signum ξ ad denotandas paragraphos. Manus altera saepe prioris vitia correxit et n. 52 adiecit. — Contulit Schoell.

Monacensis lat. 3509 (iur. civ. 10, olim August. civ. 9) membr. in folio foliorum 302 saec. XIII (Heimbach LVI ss.). Institutiones sequitur Authenticum f. 45—199, cuius pars principalis patet usque ad f. 173^v; appendices adiectae sunt duae, altera f. 174—177 a manu altera eiusdem fere aetatis, f. 178—199 fortasse ab eadem manu altera. Lacunae insunt haud exiguae, quoniam nonnulla folia hinc evulsa in R transierunt; f. 64^v enim desinit in *aut armatos* p. 76, 39, f. 65^r inc. a *bit petita* p. 93, 12; f. 101^v des. in *neque ecclesiam* nov. 69 c. 1 p. 344, 26, 102^r inc. a *quibus modis* nov. 74 p. 370, 7, desiderantur praeterea partes novellarum 72. 73 (cf. supra); f. 197^v des. *nobili et antiqua* nov. 33 c. 1 p. 497, 27, f. 198^r inc. a *curialibus* nov. 40 c. 4 p. 250, 32. Unum igitur folium prorsus interiit.

Ordo idem fere est qui in R: 1—10. 12. 14—20. 22. 23. 34—36. 41. 45—48. 50. 51.

1) Falso de alterius codicis particula loquitur Heimbach; f. 9 errore insertum est inter 1 et 3, ut nunc numerantur.

53—59. 61. 62. 68. 69 etc. (deest accurata descriptio).

Foliis 174—177 continentur nov. 128. 52, f. 178—199 nov. 101 (manus recentissima adnotavit: *alii libri non habent istam constitutionem de donationibus curialium nec sequentes*). 105 (extat bis). 116 (extat bis). 118. 122—125. 131 (extat bis). 24—33. [37—39]. 40. 42—44. [49].

Codicis *T* lectiones selectas primo ex Heimbachii notis excerptis Schoell, postea (a nov. LXXIX p. 388) ipse eum contulit haud minus diligenter quam *V* et *R*.

Ex ceteris libris hi interdum adhibiti sunt:

O Oriensis Oxoniensis 22 (A II 7) membr. saec. XIII (Heimbach XVII Coxe 7 Krueger praef. Cod. VIII). Novellae 17 paucarumque quae extant subscriptionum collatione a Kruegero confecta usus est Schoell.

Escorialensis bibliothecae altae IS 9 membr. saec. XIII (Heimbach LIII), ex quo inscriptiones et subscriptiones descripsit Dionysius Gonzalez.

Bamb. I Bambergensis D II 11 membr. in folio saec. XIV foliorum 217 (est Jaeckii 814 + 824 + 833. Hunc codicem cum sequenti confudit Heimbach LXI ss.). Continet:

f. 1—49^r Iustiniani Institutiones

f. 50^r—160^r Authenticum cum glossa Accursiana secundum solum novem collationum ordinem, praeterquam quod in nona ordo hic est: 1—3. 5. 6. 14. 15. 7—13. 4. In fine additur nov. 52 ut in *R*. Subscriptiones adduntur novellis hisce: 8. 53—59. 61. 68. 71—77. 79—85. 88. 134. Primo ex Heimbachii apparatu varietatem excerptis Schoell, postea (inde a nov. 80 p. 390, 13) sua usus est collatione. Quae de prioribus falsa ex Heimbachio relata sunt, ea in subscriptionum indice addendisque correximus.

f. 161^r—216^r Codicis libros X—XII cum glossa. In spatio vacuo f. 161^v et 217^r indices et addenda scripsit manus recens.

Hamb. II Bambergensis D I 1 membr. in folio saec. XIV pagg. 266 (Jaeck 826) continet haec:

p. 2. 3 actionum tabulam

p. 5—164 Authenticum secundum novem collationes, nisi quod deest IX 4. Novellae non glossatae desunt omnes. Subscriptiones subiunguntur hisce: 1. 4—10. 12. 14—20. 22. (23). 41. 45. 47. 48. 89. 90. 92. 93—95. Hic quoque inde a nov. 89 p. 445, 5 sua collatione usus est Schoell.

p. 165—264 Codicis libros X—XII ab altera manu aequali scriptos.

p. 265. 266 indices et tabulas.

Ad subscriptiones potissimum secundum Heimbachii plerumque apparatus variae lectiones ex his afferuntur libris:

Amb. Vindob. lat. iur. civ. 4, olim Ambracensi, membr. saec. XIII (Heimbach LXIX).

Vindob. Eugenii 157 membr. saec. XIV ^{Vind. alter.} (Heimbach LXX).

Claustro-Neoburgensi 62 membr. saec. ^{Neob.} XIII (Heimbach LXX).

Parisino lat. 4429 membr. saec. XIII vel ^{Paris.} XIV (Heimbach XLIII) perpauca exhibente subscriptiones.

Pistoriensi bibl. capit. 103 (olim E 4. 2) ^{Pist.} membr. in folio foliorum 74 saec. XII exeuntis. Exaratus est duabus columnis, glossa adest Anteaccursiana, cui plerumque superscripta est Accursiana. Nov. 11. 13. 21. 66 positae sunt inter 14 et 15, deest 40; extravagantes desunt 24. 31. 32. 37. 43. 44. 49. 52. 60. 63—65. 70. 87. 118. 123. Subscriptiones insunt ad 8 (p. 80, 10. 88, 41). 121 (at cf. p. 772, 1). 123—125. 134, quas descripsit Krueger. Nov. 121 diligentissime contulit Lud. Chiapelli Jctus Pisanus intercedentibus Buonamico et Pulleo professoribus Pisanis.

Monacensis 9359 (olim Frisingensis) saec. XIV a Schoellio collatus est ad nov. 116.

Si qui praeterea allati sunt, loco idoneo quae opus sunt adnotata invenies.

Editio princeps prodiit Romae 1476; et haec et sequentes quarum moles non digna est quae describatur¹⁾, paene solas habent glossatas. Magni momenti sunt editiones Contii, quarum prior prodiit Parisiis 1559 (ab hac pendent Lugdunensis a. 1562 et sequentes), posterior Lugduni 1571. In illa igitur novam collationibus addidit decimam a se scilicet congestam 63 novellas complectentem. Ex his unam tantum (11) ex Authentici codicibus hausit, duas (37. 64) e Iuliani epitome, unam (43) ex Isidori canonibus; maximae partis (47 integrarum et 8 summarum) non Authentici, sed Haloandri versionem impressit, trium et unius summae suam; viginti quinque en his in ζ nunquam fuerunt. Verba Authentici expressit ex editione Parisina anni 1511, cuius vitia repetivit; ipse contextum graeci exemplaris ope passim interpolavit. Posterior aliquanto praestat; in qua exhibuit novem collationum (sunt 96 constitutiones; nam 126 omissa est eiusque locum tenet versio Haloandrina) et nov. 11 versionem vulgatam; duodecim constitutionum (13. 21. 40. 52. 60. 101. 122. 118. 131. 123—125) versionem ex Authentici codicibus dedit, nov. 43 ex actis conciliorum, n. 138 ex appendice Iuliani, sex Iuliani epitomas, quadraginta ab aliis, octo a se translatae; ordinem autem secutus est corporis 168 novellarum. Veri igitur Authentici et formae et ordinis omnia deleta erant vestigia. Praeterea hic quoque ex Haloandri versione et graeco exemplari summa licentia textum interpolavit; qua de re plura

1) Cf. Bicer 322 ss. Heimbach DLXXXIX ss.

disces ex Heimbachii prolegomensis DCIX ss. eiusque notis, cum in hac editione talia omnia afferre necessarium visum non sit¹⁾.

Contii editionem repetiverunt recentiores; aliquid fructus accessit e Pithoei collatione (1573) et Iuliano (1576), in quibus edidit versionem veterem nov. 37—39. 67. Ordinem vulgatum primus mutavit Beck (Lipsiae 1836 et 1837) restituito pristino, textui succurrit novellis 49. 63—65. 67. 70 quas e V eddiderant Savigny et Biener insertis emendationibusque temptatis saepe felicibus. Beckium excepit Osenbrüggen (Lips. 1840 etc.), qui perspecta vulgatae pravitate pristinam textus formam recuperare studuit antiquis editionibus et inde a nov. 22 codice Hamburgensi inspectis: nec tamen multum profecit (cf. G. E. Heimbach krit. Jahrb. II 792 ss.).

Contianum igitur fere textum suscepit G. E. Heimbach, qui primus criticam editionem confecit (2 voll. Lips. 1846. 1851). Qui tantum laborem huic negotio impendit, ut summa laude dignus sit, quamvis multa non recte administraverit. Plane enim abolita Contianae auctoritate ex ingenti codicum numero gaucos eosque praestantes electos recensionis fundamentum esse voluit; quos quod non accurate contulit nullaque paene est pagina, in qua falsa non rettulerit, id illius aetatis homini magis condo-

1) Quibus usus sit codicibus, non constat nec multum interesset scire, nisi aliquot subscriptiones praebere haud spernendas — si homini fides.

Vratislaviae, d. 17. m. Nov. 1894.

Relegi et quae necessaria erant correxi et addidi iterum Vratislaviae d. 27. m. Martii 1899, tertium Gryphiae d. 23. m. Sept. 1903, quartum Monasterii Guestfalorum d. 18. m. Dez. 1911.

Guilhelmus Kroll.

nandum est quam si qui nunc talia peccant. In emendatione haud ita multum praestitit.

Huius igitur editionis consilium est et novellarum graecarum et Authentici pristina restituere formam. Ab utraque parte summae obstant difficultates; illic saepe nescis utrum ipsius Iustiniani an redactoris sylloges alicuius an interpolatoris recentioris verba recuperes; hic plerumque difficillimum est diindicare, quid in exemplari graeco scriptum viderit, quid intellexerit qui vertit homo perquam stultus. Illic codicem Marcianum maxime secutus est Schoell, hic cautissimum se praestitit atque etiam speciosissimas coniecturas saepe in apparatu tantum commemoravit. Codicum ceterorumque fontium lectiones adnotatae sunt diligenter praeter vitia levissima, coniecturae virorum doctorum eae tantum, quae aliqua probabilitate commendarentur.

Versio latina plane rennovata est, quae de parte optime meruit Krueger; indices adiecti sua ipsi utilitate commendantur, in addendis et indice de Bambergensium lectionibus accuratius relatum esse quam in ipsius contextus notis supra dixi. Restat igitur ut gratias agam manimas et Schoelli et meo nomine omnibus quicumque de hac editione meruerunt, imprimis Paulo Krueger Thèodoro Mommsen Eduardo Zachariae de Lingenthal clarissimae memoriae viro, praeterea Francisco Skutsch amico, qui praeter Kruegerum et Mommsenum in plagulis corrigendis me adiuvit.

ADDENDA.

- 2 in nota: Anon. Bod. 212 est Eclogae V 7
 4, 14 ἤτοι recte del. Zach(ariae) ad notam marginalem (quae exhibetur in eius editione I 21 n. 11) spectare dicens.
 6, 19 εἰδοῦτα κληρονομον ὡς conī. Zach.
 10 adn. 6: nota quae est in M non ad ed. II referenda est (Zeitschr. d. Sav. St. VIII 244)
 11, 7 in 5: usum qui fuerat] usumque (quidem Schoell) fructum Zach.
 16, 15 κάκεινους] καὶ ἄλλους Zach. servato κτήμασιν. — 24 in 5: usus Zach. — adn. 15 χρυσίον μὲν om. A
 20, 35 ἐκκλησίας καὶ τούτων ἅπαντες Zach.
 21, 2 in 5 invitationibus Kroll
 23, 18 ἀντων] ταύτην Zach., ἀπὸ Schoell
 24, 4 γινώσκοντα — ἡμῖν Zach. cf. 314, 11 — 6 dn.] CP. Zach.
 25, 25 διαχθέντα Zach.
 32, 9 πολὺα conī. Schoell cl. 667, 7 (at cf. v. l. et 671, 25). — 29 τὸ τέτ. τῆς ἐξ ἄδ. αὐτοῦ περιουσίας Zach.
 34, 19 ἡτ' ἀπ' αὐθῆς Schoell recte
 35, 15 XVI.] XVII. Zach.
 36, 3 adn.: οἱ γε Coll. 87 cap.
 47, 29 ideo deesse nomen episcopi Ateandri existimat Zach., quod sedes tum vacua fuerit (cl. chron. orient. p. 82 ed. Ven.)
 55 nota: vv. 7—25 in appendicem Nomoc. L tit. pervenerunt e Coll. 87 cap. 14
 57, 33 πρῶττειν conī. Schoell
 60, 7 τὸ] τῆ Zach. — 26 ἐπιπέσθαι Zach. recte
 63, 3 τὸ πρόγμα (τὸ) Zach. — 17 ὡς κοινωφελῆ ὄντα καὶ idem — 31 scribe (ἐπι) τῶν ex A 5. — 30 adn. ad 5: Mad. Bamb (non Mod.)
 65, 1 ἐπίσχωρον Schoell recte?? — τῶ del. Zach. — 32 καθ' αὐτὸν Kroll
 71, 40 ἕως τῆς ἀρχῆς ἐπίσταται, δικασ τῆς κλοπῆς ἐπιστησόμενος Zach.
 76, 31 αὐτ' ἐκάστῃς αὐτ' ἀρχόντων cum B Zach.
 80 adn. ad 5 10: dat. k IIII madii capitulo bisiliano add. rubr. in Bamb. II datur XIII kal. mal. p. const. uisiliario hē consul Pist.
 89, 9 qui (primores) in Zach. — 13 coram] curam Kroll — 18 felicissimum nostrum . . . exercitum, ut reliqua curialis a. functionis Zach., seruiant pro auertant Kroll — 33 ne ab eis praesumatur Zach.
 90, 34 καὶ del. Zach.
 94, 10 eisdem Zach. recte. — 22 eis] episcopis Zach.
 98, 8 τῆ] τῆ Zach. — 16 εἰ καὶ] ἢ καὶ cum L 5 Halowandro Zach.
 100, 29 τῆς ἐπὶ] an ἐπὶ τῆς? cf. 5 — 35 τὸν νόμον variis modis temptat Zach. Zeitschr. d. Sav. St. XIII 10
 104, 19 τοῦ ante ἐπάρχου add. Zach.
 107, 27 παραστρεπομένης Zach.
 108, 35 verba ὅπως — 36 πολιτείαν vice fungi verborum 26 ὅπως — 27 διτυπώσεως putat Zach. haud recte
 110, 12 ἀποτίθενται 5 fort. recte
 117, 17 in 5: quisque Zach. — adn. 42: cf. etiam nov. CXXXIV.
 134, 2 ἀπογραφὴν Zach. — 8 ταίταις idem
 137, 34 δέ del. Zach.
 144 adn. ad 5 27: dat. kl. aprilis cap. c. bilisario uic. c. Bamb. II
 155, 30 sqq. ἐπιβουλευομένην . . . ἀπὴν Zach.
 156 nota: ex B 29, 7, 2 post nov. CXVII c. 9 in L
 157 adn. 4 ἐκ τοῦ τῆς L
 158, 25 eis cum 5 del. Kroll
 167, 16 plusquamperfectum augmento carvis et hic et ceteris locis servare debebat Schoell (cf. 142, 18 etc.)
 188, 2 ex] et Zach.
 190, 28 διότι — 35 φόρους parenthesis putat Zach. Zeitschr. d. Sav. St. X 292.
 194, 5 cf. etiam 112, 25 BΣ 60, 43, 4 (quo loco φ' corr. Zach.)
 201, 33 αὐτοῖς sc. ὑπάρχουσιν Zach.
 205, 30 τῶν del. Schoell
 206, 14 ἔτεκεν] ἔροχον Kroll cl. 465, 13 ep. Jacob. 2, 10 Usener d. heil. Theod. 114.
 217, 3 an τὸ φ'
 222, 33 ἀντηγόμεν 5
 241, 6 in praesenti necessariam tempore Zach.
 243, 35 eius] sive Kroll
 245, 39 an poenae?
 246, 23 ἐξάριον M.
 247, 3 νομοθεταμένον M.
 249, 12 τοῦτο (τὸ) τῶν Schoell cl. 435, 1
 260, 33 (καὶ) οἶκ' εἶναι cl. 5 Zach.
 275, 16 μετὰ] an κατὰ? cf. 5
 277 adn. ad 5 12: consuli (non consul.) Bamb. — ad 14: habet etiam Bamb. I in fine coll. IX, in T adicitur post nov. CXXVIII (= Auth. 133).
 285, 34 dat. kl. sep. τ. iust. a. c. bis uic. con. anno secundo Bamb. II. (cf. ad 287, 37), d. k. sept. cp. iust. an. XI. bil. ann. 11° T
 298, 34 subscr. in T (ubi praescribitur rubricae nov. XLV = Auth. 52) f. 177: dat. kal. septembris constan. a iust. imperatore pp. an. XII. pc.
 305 adn. ad 5 39: X. habet Bamb., octub. idem
 308 adn. ad 5 16: imper. domino] iaap. doano Bamb.
 310 adn. ad 5 27: XI.] VII. decimo Bamb. — cons.] consul idem
 312 adn. ad 5 11: nouemb. cp. impr. dnm. Bamb.
 322, 32 μία] an μηδενία?
 329 adn. ad 5 7: CP. om. etiam Bamb. — dn.] dnm. idem
 339, 22 deditae Zach.
 354, 22 τούτην τὴν θεραπειαν Zach. nunc. — 39 subscr. habet Bamb. I, qui cp. Ip. dnm. iustinianus
 356, 32 ἄλλοις Zach., idem ὡς τῶ — 33 σῶν pertinere putat ad praefectum praetorio, cetera ad praesides provinciales. — 35 subscr. est in Bamb. I qui om. non. Iun. CP. habetque dno et uic.
 359, 1 admirabilibus vel admirandis fuit in 5
 370 adn. ad 5 5: prid. nonas Bamb. — ss. (non consule) idem

- 377, 15 γένοιτο Zach.
 381 adn. ad 5 7: dat. quinto id. octub. Bamb.
 387 adn. ad 5 39: Apione] consule aprone Bamb.
 388 Nov. LXXIX exlat in A f. 204, cuius lectiones sunt haec: 5 sq. αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς αἰγούστος M. τὰ ἄ. καὶ μακαριωτάτω πατρ. Κωνσταντινουπόλεως. — 7 γρόντες ἐπὶ τῆς εἰδαίμονος ταύτης π. — 12 διασύρειν — τινας 13 — δίκας — om. ἢ εἰ ἢ πρὸς ἀσκητίας — 14 πέμπουσι πρ. ἐξουσίαν διδόντες αὐτοῖς ἔνδον γίνεσθαι — 17 ἴσως ἀνδράσι καὶ — 20 εἰ] ἵνα εἰ — ἔχει — 22 ἦ] καὶ — ἐν] τῶν ἐν — 23 om. πόλεως ἐκάστης ἐπισκόπῳ — 27 δι'] καὶ δι' — 32 θεοφιλῶν ut 5 — 389, 1 om. τὰ περὶ τῆς — 2 δικαστῶν — om. αὐτὰς ut 5 — 3 om. τοὺς primum — 4 θείου] θείου καὶ δόσιου — οὕτως — οἰόμενοι ἔχειν — 8 ἰπάροχων — 10 τοῦ τε ἐνδοξοτάτου ὑπάρχον — 14 παντελῶς γενέσθαι — 17 τῆς εὐδαίμονος ταύτης — 20 ἀναδέξῃ — 21 προστάτουσαν — 22 om. θεῖον — 23 τοῦ γράμματος τούτου — 25 om. τὰς — 31 om. ὁ — 33 ποιῆν τὰ ἰ λίτρων χρυσίου — 34 δοθησομένης — 35 πράκτορας δὲ γε om. οἱ — ὅλως προσηγαγεῖν τοιαύτην ἢ ὑπὸ τῶν — 37 κωλυόμενοι καθ. — 39 om. τὸ — 390, 1 εἰς πάντας τούτου κρ. τ. ν. τοὺς πρὸς τινας — 3 ἦ καὶ — 4 ἔχοι] ἔχοντα πρᾶγμα δίκης οἰασθῶν — 5 om. τῆς prius et allerum — 6 κρατεῖν κρυῖως κατὰ
- 430, 24 δέ] requiritur δῆ
 441, 31 ἔχοιεν cl. 442, 3 Zach.
 444, 14 lucinam statuit Zach. haec fere supplens: οὐδὲ (παρὰ ἀδελφοῦ· ἔπειτα δὲ ὁ ἐκ γάμου συγκλητικὸν πρὸς σκηρικὴν τεχνεῖς οὐ νόθος, ἀλλὰ γνήσιος ἔσται καὶ οὐδὲ) ἔξει.
 447, 20 an καὶ (τὸ)?
 469 adn. ad 15: τὰς πολλὰς B² 41, 7, 12.—21 νόμος] Cod. 6, 14, 9
- 463, 3 an ἀπερ?
 494, 15 aut hic ἀπαντήθειαν aut 17 ἀφίκοιτο Schoell
 495, 10 ιδιωτῶν] στρατιωτῶν Krueger
 507, 20 de apari Zach. Zeitschr. d. Sav. St. X 294
 508, 27 κατὰ δέκα χρονοῖς del. et 29 χροσίων scrib. Zach. ibid. XIII 33 s.
 510. Nov. CVII cap. III habet epit. 31, 21 (IGR VII 65)
 514, 36 γενέσθαι aut eiusmodi aliquid ante τοῦ add. Krueger
 593, 3 αὐτοῖς] αὐτοὺς Kroll
 636, 24 edendum erat ἀλλῳ οἰωδῆποτε ὀνόματι
 650. Nov. CXXX fuit in B 57, 5 secundum ind. reg.
 666 adn. ad 5 4: huc pertinere videtur subscriptio quae in Pistor. et Escor. praescribitur nov. CXXXIII (= Auth. 131): dat. (datur Esc.) prid. (pridem Esc.) k. Nov. CP. (cap. Pist.) imp. (cpr. Pist.) dn. (dni. ni. Esc.) Iustiniani (iust. libri) pp. Aug. (cog. libri) anno XVIII pc. (pac. Pist.) Basilii vc. anno III [a. 545]
 693, 7 priore coniectura reiecta Zach. Zeitschr. VIII 233 proponit: πέπονθε περσεκουτιονα] ἠγαγκάσθη ἐπιδίδουσαι
 711, 17 in 5 utilitate caret con. Mommsen
 734, 7 τῆ] μὴ Mommsen
 753, 14 aliquid turbatum esse perspexit Mommsen; post εἴτα excedisse verbi causa ὁ ὠνησάμενος putat Kroll
 760, 13 verba τοῦ — ἐθροῦς post φόρων l. 11 ponenda esse putat Mommsen
 763, 18 in M esse Ἰουλιανᾶσ et scribendum esse Ἰουλιανᾶ σ(υνηγόρω) perperam contendit Zach. et olim et nunc (Zeitschr. XI 369)
 764, 29 verba τῆν — ἀλλὰ insilicia putat Mommsen
 781, 29 καὶ primum del. Mommsen
 782, 18 verba μηδὲ μετὰ ταῦτα suspecta habet Mommsen

SIGNORUM EXPLICATIO.

I. In adnotatione critica ad Novellarum textum graecum:

M = codex Marcianus graec. 179 saec. XIII (praef. VIII).
L = codex Laurentianus plut. LXXX 4^a saec. XIV (praef. X).
A = codex Ambrosianus L 49 sup. saec. XII (praef. X).
B = Basilica (praef. IV).
B^c = codex Coislin. 151 saec. XI et 152 saec. XIV
B^l = codex Laur. pl. LXXX 11 saec. XII
B^p = codex Parisinus 1357 saec. XV
B^f = editio Fabrotiana
B^s = Synopsis Basilicorum
B^z = scholia Basilicorum
ς = versio latina quod vocatur Authenticum.
vulg. = vulgata editionum lectio.
Ath. = Athanasii epitome (praef. VII).
Cod. = Codex Iustinianus
Coll. XXV cap. (C) = Collectio XXV capitulorum (praef. VII).
Coll. LXXXVII cap. (S) = Collectio LXXXVII capitulorum (praef. VIII).

Coll. const. eccl. = Collectio constitutionum ecclesiasticarum (praef. VII).
Dig. = Digesta Iustiniani.
Epan. = Epanagoge legis (praef. V).
Inst. = Institutiones Iustiniani.
Iul. = Iuliani epitome latina Novellarum (praef. VI).
Iul.^b = codex Berolinensis 269 saec. VIII—IX
Iul.^p = codex Paris. 4568 saec. VIII—IX
Iul.^v = codex Vindobon. 2160 saec. X—XI
Iul.^w = codex Vercellensis saec. X
Nomoc. XIV tit. = Nomocanon XIV titulorum (praef. VII).
Nomoc.^d = eiusdem Bestae commentario aucti cod. Dublin. Trin. Coll. 494 saec. XII
Nomoc.^m = eiusdem Nomocanonis aucti cod. Monac. 122 saec. XII
Nomoc. L tit. = Nomocanon L titulorum (praef. VIII).
Proch. = Ὁ πρόχειρος νόμος (praef. V).
Theod. = Theodori epitome Novellarum (praef. III).

II. In adnotatione critica ad versionem latinam quod vocatur Authenticum:

R = codex Berolin. 271 saec. XIII (praef. XII).
r = folia alterius libri codici *R* adnexa.
V = codex Vindob. lat. iur. civ. 19 saec. XIII—XIV (praef. XI).
T = codex Monac. lat. 3509 saec. XIII (praef. XII).
t = eiusdem particulae in codicem *R* illatae.
Bamb. I. II. = codices Bambergenses D II 11 et D I 1 saec. XIV (praef. XII).
Escorial. = codex Escorialensis I S 9 saec. XIII.
O = codex Oriolensis Oxoniensis 22 (A II 7) saec. XIII.

Ambrac. = codex Ambracensis Vindob. lat. iur. civ. 4 saec. XIII.
Neob. = codex Claustro-Neoburgensis 62 saec. XIII.
Paris. = codex Paris. 4429 saec. XIII—XIV.
Pist. = codex Pistoriensis 103 saec. XII.
Vinu. alter = codex Vindob. Eugenii 157 saec. XIV.
dett. = deteriores, *al.* = alii codices.
ed. pr. = editio princeps Authentici (Romae a. 1476).
vulg. = vulgata lectio (praef. XIII).
edd. = editiones Authentici vel aliquot vel pleraque.
Gr. = Graeca novellarum lectio.

^{a b} litterulis ad codicum notas adpositis distinguitur librarii scriptura primaria (e. g. *M^a*) et secundaria (*M^b*).
^{1 2 3} numeris ad codicum notas adpositis distinguitur librarii manus (e. g. *L¹*) a correctoris correctorumve mutationibus (*L²*, *L³*). Ubi prima manus sola notatur, correctorem in codice reposuisse quod in contextu nostro editum est, ubi correctio sola, primam manum cum editis consentire significatur.
pr. et corr. distinguit priorem lectionem et correctam, si quando de auctore correctionis non satis constat.
s. v. = scriptura vel notula in codice supra versum adscripta.

in mg. = scriptura vel notula in codice in margine adscripta.
v. l. = varia lectio.
m. rec. = manus recens.
add(it) om(ittit) del(et) suppl(et) coll(ocat) scr(ibat) corr(igit) nol(at) cit(at) con(ecit) leg(endum) scrib(endum) vid(etur) lit(ura) ras(ura) ex corr(ectione) in spat(ia) vac(ua) rubr(ica) inscr(riptio) subscr(riptio)
 [] cancellis quae inclusa sunt delenda esse indicatur.
 < > uncis quae inclusa sunt, praeter codicum fidem addita esse indicatur.
 stellula * praefixa id quod in contextu editur ex Schoellii emendatione repositum esse significatur.

IUSTINIANI NOVELLAE

RECOGNOVIT

RUDOLFUS SCHOELL

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΦΑΛΚΙΔΙΟΥ.R DE HEREDIBUS ET
FALCIDIA.

Αἰτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάνη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἐρωῶν τῆς Ἐω praetoriorum τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. II.

5

(Προοίμιον.) Ἐνησχολημένοις ἡμῖν περὶ τὰς ἀπά-
σης τῆς πολιτείας φροντίδας, καὶ μικρὸν οὐδὲν αἰρου-
μένοις ἐννοεῖν, ἀλλ' ὅπως ἂν Πέρσαι μὲν ἡρεσθεῖεν.
Βανδίλοι δὲ σὺν Μαυροσίοις ὑπακούοιεν, Καρχηδόνοι
δὲ τὴν παλαιὰν ἀπολαβόντες ἔχοιεν ἑλευθερίαν, Τζάνοι
τε τὴν πρῶτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γενόμενοι πολι-
τεῖαν ἐν ὑπὸ τοῖς τελείοις (τοῦτο ὅπερ οἶπω καὶ τὴν
πλὴν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας δεδωκεν Ῥωμαίοις ὁ
θεός), ἐπιβρίουσι καὶ ἰδιωτικαὶ φροντίδες παρὰ τῶν
ἡμετέρων ὑπὸ τῶν αἰ προσαγγελλόμεναι, ὡς ἐκαστὴ
μὲν δίδομεν τὸν προσήκοντα τύπον. ὅποσα δὲ συχνη-
σὲν ἀπολαύει τῆς κατὰ μέρος βοήθειας, δυνατὰ δὲ
ἴσται ἐγγραφεῖντα νόμῳ κοινῇ ἀπασὶ δούναι τὴν ἐφ'
ὅς χρῆζουσιν ὠφέλειαν. ταῦτα χοῖραι νομιζομένη καὶ
νομοθετῆσαι καὶ παραδοῦναι τοῖς ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς
βοηθούσιν, καὶ μὴ τῆς αἰ κληρονομίας τῆς ἐκ τῶν βασι-
λέων δεόμενα. Αἰ τοίνυν ἡμᾶς ἐνοχλοῖσιν οἱ μὲν
ὑπὲρ πρεσβείων καταλειμμένων οὐ μὴν διδομένων
προσιόντες, οἱ δὲ ἑλευθερίῳ, οἱ δὲ ἕτερον τινός, ἕπερ
οἱ μὲν παραδόντες τοὺς κλήρους δοθῆναι τισιν ἢ γενέ-
σθαι διατάξαντο, οἱ δὲ ἀγνωμόνως καὶ τῶν πραγμά-
των ἐφίανται καὶ ταῦτα λαμβάνουσι, καὶ τὸ κληρονομίαν
οἱ πληροῦσι· καίτοιγε καὶ τοῖς πάλαι νομοθεταῖς εἰ-
ρητο προέκειν τὰς τῶν τελευτησάντων διατηρώσεις,
ὅσας μὴ μάχονται νόμοις, πᾶσι πληροῦσθαι τρόποις.
Ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς οὕτω γεγραμμένους νόμους ἴδη κατὰ
τὸ πλείστον ἀμεληθέντας ἐνόημεν, ἀνακτίσασθαι τε

(Praefatio.) Occupatis nobis circa totius reipub-
licae curas, et parvum nihil eligentibus cogitare, sed
quatenus Persae quidem quiescant, Vandali vero cum
Mauris oboediant, Carchedonii autem antiquam reci-
pientes habeant libertatem, et Tzani nunc primum sub
Romanorum facti republica inter subiectos habeantur,
quod nondum hactenus nisi sub nostro imperio
dedit Romanis deus, incurrunt etiam propriae solli-
citudines a nostris subiectis semper nuntiatae, qua-
rum singulis quidem damus competentem formam.
Quaecumque vero frequenti quidem potiuntur per par-
tes auxilio, possibilia tamen sunt scripta lege (ut)
communem omnibus praestent, in quibus opus ha-
bent, utilitatem, haec oportere putamus et lege sanc-
cire et tradere subiectis per se iuvantia et non semper
1 iussione Imperatorum egentia. Semper igitur no-
bis importuni sunt alii quidem pro legatis relictis,
non tamen praebitis ademptis, alii vero pro liber-
tatibus, alii ob aliud quoddam, quod transmittentes
quidem hereditates dari quibusdam aut fieri consti-
tuerunt, indevote autem et res adempt et eas
percipiunt, et quod est insum non faciunt, cum
utique etiam a veteribus legislatoribus dictum sit
competere deficientium dispositiones, quaecumque
non repugnant legibus, omnibus modis impleri. Sed
quoniam ita positas leges iam plerumque neglectas
invenimus, reparare eas iudicavimus oportere et tam

Nov. I (= Coll. I tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, inde a medio capite 1 in A, cap. 1—4 in B 41, 4, 1, prooem. in B². — Epit. Theod. 1, Athanas. 9, 1. Julian. const. I.

I

DE HEREDIBUS ET LEGE FALCIDIA.

Imp. Iustinianus A. Iohanni, gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et putricio.

Praefatio. Occupatis nobis universae reipublicae curis, nec parvi quid animo agitantibus, sed quomodo Persae quiescant, Vandali cum Mauris oboediant, Carthaginienses pristinam libertatem recuperatam obtineant, Tzanique nunc primum Romanorum reipublicae subiecti inter subditos habeantur (id quod nondum hactenus nisi sub nostro imperio dedit Romanis deus), affluunt etiam privatae curae a subditis nostris semper delatae, quarum suam cuique convenientem formam damus. Quaecumque vero frequentii singulatim auxilio fruuntur, lege autem perscripta communem omnibus ubi opus est utilitatem praebere possunt, ea lege sancienda subditisque tradenda putavimus, per se auxilio futura nec perpetua imperatorum iussione indigentia. Semper igitur negotium nobis facessunt alii propter legata relicta nec tamen praestita nos ademptes, alii propter libertates, alii propter aliud quid, quod qui hereditates reliquerunt dari quibusdam aut fieri iusserunt: ei vero quibus obtingunt improbe et appetunt bona et accipiunt nec inissa exequuntur; tametsi a veteribus etiam legislatoribus dictum sit defunctorum dispositiones, si quae legibus non repugnant, omnibus modis esse implendas. Sed quoniam leges ita conscriptas iam magna ex

ἀρχῇ σὺν θεῷ τῶν Νεαρῶν Ἰουστινιανοῦ — αἱ
τῶν εὐσεβῶν (ἴστων βασιλικῶν ε. v.) νόμων ἐπανορθώ-
σεις. Νεαρά πρώτῃ M² || 1 Περὶ τῶν κληρονόμων
καὶ τοῦ φαλκιδίου L (in quo rubricam praecedit in-
scriptio v. 3—5) B Athan p. CVI Index reginae ε] περὶ
τοῦ φαλκιδίου M περὶ κληρονομιῶν καὶ περὶ Φαλκι-
δίου Theod. || 4 ὡς L || praetoriorum (s. v. praetoriorum)
M praetoriorum L || 5 πατρικίων M || 6 ἀπάσας τὰς
τῆς L² L || 7 οὐδὲν] οὐ μὴν L || 10 τζάνοι? M¹ ||
23 ὑπὲρ λεγάτων πρεσβείων L || 24 οὐπερ (οὐπερ L¹)
L || 31 νόμοις om. L

1 In nomine domini nostri (nostri om. V) Iesu Christi
praescr. RTV || 2 Falcidia] constitutio prima R₂ add. V,
constitutio prima et si heres legata solvere noluerit
add. R rubr. || 3 I (sic) aug. Iohi pp scd R, inscr.
om. V || 7 parum RTV || 8 sq. quiescunt et obediunt
RTV || usiandali V¹ || 9 *Carchedonii] et archedonii
(arcedonii V) RTV || autem RV, del. V², om. vulg. ||
10 *et Tzani] quānisi (q del. R²) RT² quam V¹ qui V² ||
11 habentur V² || 14 nuntiate V² || 17 ut om. RTV ||
18 praestant T, praestare con. Heimbach || 24 quiddam
V² vulg. || 32 iudicamus V

αὐτοὺς ἠγγασίμεθα δεῖν καὶ τοῖς τε περιουσίαι δόδναι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀσφάλειαν καὶ τοῖς τετελετηκόσι τὴν 2 ἐντεῦθεν ἀποτίασι τιμῇ. Πρῶτον μὲν οὖν ἐκέλευσεν σκοπεῖν, ὅτι δὴ τῶν διατιθεμένων τοῖς μὲν ἀνάγκην ἐπιτίθεισιν ὁ νόμος ἀπονέμειν τινα μοῖραν προσοποισίαι. ὡς δὴ τοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν φωνὴν ὀφειλομένοις, ὁποῖον δὴ τῆ παιδοὶ καὶ ἑγγόνοις, καὶ πατράσι καὶ μητέραςιν, ἐσθ' ὅτε καὶ ἀδελφοῖς, καὶ εἴ τι τοιοῦτο πρόσωπον ἦ ἐν τοῖς ἐξ ἡμῶν ἢ ἐν τοῖς ἐξ ὧν ἐσμέν ἡμιθμῶσαν οἱ νόμοι, τοῖς δὲ οὐδεμία καθίστησκειν 10 ἀνάγκη μοῖραν δίδόναι τινὶ τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, ἀλλ' αὐτεξουσίος ἐστὶν ἡ φιλοτιμία, πρὸς οὓς ἂν ὁ διατιθέμενος βούλοιο προσημῆν.

viventibus praebere ex eis cautelam quam morienti. 2 bus hinc exhibere honorem. Primum itaque illud est cogitandum, quia testantibus aliis quidem necessitatem imponit lex distribuere quandam partem personis quibusdam, tanquam hoc secundum ipsam naturam eis debeat, quale est filiis et nepotibus, et patribus atque matribus, interdum vero etiam fratribus, et si quam huiusmodi personam aut in his, quae ex nobis sunt, aut ex quibus sumus, enumeraverunt 10 leges, aliis autem nulla consistit necessitas partem dare quamlibet propriae substantiae, sed sua potestas eis largitur ad quoscumque testator voluerit preferenda.

CAPUT I.

(Α) Τούτων οὖν ἡμῖν προδιωρισμένῳ, θεοπίσσομεν 15 τοῖς παρὰ τιῶν γεγραμμένους κληροδόμοις ἢ καὶ τυχόντας fideicommissiōν, τῶν καθ' ὁμάδα τυχοῦν ἢ κατ' εἰδος, ἢ καὶ προσβείων, ἀνάγκη ἔχειν, ἅπερ ἂν ὁ διατιθέμενος καὶ τιμῆσας αὐτοὺς διατάξῃεν, ἐκ παντὸς τρόπου πληροῦν, εἰ τὸ προσταχθέν νόμιμον εἴη, ἢ εἰ μὴ τις αὐτὸ νόμος, εἰ καὶ μὴ γένοιτο παρὰ τοῦ τιμωθέντος, ἀλλ' οὖν κύριον εἶναι ἡρώως ἀποφαίνει. 20 1. Εἰ δὲ τις μὴ πληρῶν τὸ διατεταγμένον, ἀλλ' ἄρμόσπικτος τῷ τετιμημένῳ τοῦ καταλειφθέντος ἐκ ψήφου δικαστικῆς ἐπισημῆσθαι ἐναντὶν ὅλον ἐλκύσει μὴ πράττειν τοῦτο ὅπερ προσταχθέν, εἰ μὲν τις ἐκείνων εἴη τῶν ἀναγκαστικῶς ἐκ τοῦ νόμου τι λαμβανόντων, εἰς πλείον δὲ ἢ καθ' ὅσον ὁ νόμος αὐτῷ δίδοσθαι βούλεται γέγραπται κληροδόμος, τοσοῦτον λαμβάνειν 25 μόριον, ὅσόνον ὁ νόμος αὐτῷ δίδοσθαι κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἐξ ἀδιαθέτου μοῖραν συγχωρεῖ, τὸ δὲ ἄλλο σὺμπαν ἀφαιρῆσθαι, καὶ εἰ μὲν καὶ ἕτεροὶ τινες γεγραμμένοι τυγχάνουσι κληροδόμοι, προσάξῃεν ἐκείνους κατὰ τὸ μέρος τῆς ἐνοστάσεως, ὅπερ ἐκάστῳ προσημῆται. Εἰ δὲ μηδεὶς ἄλλος εἴη κληροδόμος, ἢ 30 τύχονεν μὲν γεγραμμένοι τινὲς, μὴ προσοπίεν δὲ τῷ κληρῷ, τηρικῆσθαι τὸ ἀφαιρούμενον προσταθέντων τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, καὶ ἀδεια παρεχέσθαι καὶ ληγαταίοις καὶ φειδικομισσαίοις καὶ οἰκέταις ἐλευθερῶς τιμηθεῖσι προσίεναι καὶ τοῦτο οἰκιοῦσθαι, ἐφ' ᾧ πᾶσι 40 τῶν τοῖσιν τὸ προσταταγμένον πληρῶσαι ἀσφαλείας δευτέρας ἢ πρότερον παρ' αὐτῶν γενομένης, καθάπερ ἂν ὁ

His igitur a nobis praeordinatis sancimus, eos, 15 qui ab aliquibus scripti sunt heredes, aut meruerunt fideicommissa, per universitatem forsau aut per speciem, aut legatum, necessitatem habere, quaecumque testator et honorans eos disposuerit, ex omni modo complere, si quod praecriptum legitimum sit, aut si non illud aliqua lex, vel si non fiat ab eo qui honoratus est, tamen ratum esse expresse iam demonstrat. 20 1 Si quis autem non implens quod dispositum est, sed dum competat ei qui honoratus est, quod relictum est, et ex decreto iudicis admonitus annum totum protraxerit, non agens hoc quod praeceptum est, si quidem aliquis illorum fuerit, qui necessarie ex lege percipiunt, in plus autem, quam quod lex ei dari vult, scriptus est heres, tantum accipiat solum, quantum lex ei dari secundum quartam aut ab intestato partem concedit, aliud vero totum auferri. Et si quidem etiam alii quidam scripti sunt heredes, ad- 25 crescere illis secundum partem institutionis, quae unicuique distributa est; si vero nullus alter sit heres, aut sint quidem scripti quidam, non autem adeant hereditatem, tunc quod aufertur adiciatur aliis rebus, et licentia praebetur et legatariis et fideicommissariis et servis libertate honoratis adire et hoc adquirere, ita ut omnibus modis quod praeceptum est impleatur: cautione videlicet prius ab eis facta, se-

cap. I summaria habent 'Potpai 24, 38 et Anonymus Bodleianus ap. Zachariae 'Ανεκδοτα p. 12.

parte neglectas invenimus, eas instaurandas existimavimus, et tam superstilibus securitatem ex illis praeg- 2 standam quam defunctis honorem inde persolvendum. Primum igitur illud considerandum est, aliis testatoribus legem necessitatem imponere partem aliquam personis quibusdam tribuendi utpote quod ipso iure naturae eis debeat, velut liberis et nepotibus, patribus et matribus, interdum etiam fratribus, et si quam eiusmodi personam vel inter eos qui ex nobis sunt, vel ex quibus nos sumus, leges numeraverunt; aliis vero nullam incumbere necessitatem partem aliquam bonorum suorum cuiquam relinquendi, sed suo arbitrio stare liberalitatem ad quemcumque voluerit testator conferendam.

1. His igitur a nobis ante dispositis sancimus iis, qui heredes a quibusdam scripti sunt vel fideicommissa, universalia puta aut singularum rerum, vel etiam legata acceperunt, necessitatem incumbere quaecumque testator vel qui eos honoravit praeceperit omni modo implendi, si quod imperatum est, si quidem sit, aut nisi lex aliqua, etiamsi non fiat ab eo, qui honoratus est, tamen id ratum esse expresse declarat. 1 Quod si quis non impleat quod praeceptum est, sed, cum competat quod relictum est honorato, sententia iudiciali admonitus integrum annum traxerit non agens id quod imperatum est, si quidem ex eorum numero sit, qui necessario ex lege aliquid capiunt, in plus autem quam quantum lex ei dari vult, heres scriptus sit, tantum capiat solum, quantum lex pro quarta parte ab intestato ipsi dari permittit, reliquum vero omne ei auferatur, et si alii quoque heredes scripti sunt, illis pro parte institutionis quae cuique tributa est accrescat. Sin nullus alius heres sit, aut si scripti quidem sint aliqui, hereditatem vero non adeant, tunc quod aufertur reliquum bonis adiciatur, et venia detur legatariis et fideicommissariis et servis libertate honoratis adicendi et ea vindicandi, ita tamen, ut omnibus modis quod praeceptum est impleant; cautione

1 αὐτὸ L || 7 ἐγγόνοις L || πατράσι] παιδοὶ M' || 8 ἐσθ' ὅτε M] καὶ ἐσθ' ὅτε LBΣ || 11 τινὲς M] τινα LBΣ ε || 12 αὐτεξουσίος L¹ || 16 fideicommissiōν (ἦτοι ἀποκαταστάσεων s. v. M²) M ἀποκαταστάσεως B || 17 ἢ προσβείων (καὶ ληγατῶν s. v. L³) LB ε || ὅπερ L || 20 αὐτῶ] αὐτῶν s. αὐτῶν L³ || εἴ] ἐστὶ s. v. L⁴ || 21 ἀποφαίνοι Haloander L || 23 ἐκ ψήφου] et ex decreto ε || 24 ἐλκύσει (ἐκίοσει L⁴) L || 29 τρίτην L¹B (cf. BΣ d) || 31 καὶ post μὲν om. L || 37 ἀδεια παρεχέσθω Haloander ε, ἀδειαν παρεχέτω MLB || καὶ om. L ||

38 fideicommissariis (s. v. ἦγον τὴν ἀποκατάστασιν λαμβάνουσιν) M φειδικομισσαίοις L || 41 αὐτοῦ M² || 1 morienti R || 3 recogitandum P || 12 eis in litura R ei V || an sed suae potestatis est largitas ? (sim. Contius) || 15 merunt V¹T¹ || 18 ex] del. R², ea V² || 20 qui] q^o V¹ || 23 qui] quod V¹ || 24 et ex (ex R¹) R¹] etiam ex V al. || 26 eorum VT¹ || 27 quam om. V || 28 scriptum R¹ || tantum ē solum accipiat R || 29 dari] uult add. R || aut del. vulg. || 33 descripta R¹ || 35 quod om. V¹ || 36 et legatariis] quidem legatariis V

τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων ἐπιδέχοιτο τρό-
πος, ὅτι τὰ πράγματα λαβόντες πράξουσιν ἐπ' αὐτοῖς,
ἀπὲρ ὁρθῶς ἐβουλήθησαν οἱ διαδέμενοι. ἢ εἴπερ
μηδεὶς τῶν μνημῆν ἐν τῇ διαθήκῃ τυχόντων βουληθεῖη
προσελθεῖν, τοῦτοστι συγκληρονομός ἢ ληγατάριος ἢ
ἐπιδικομισσάσιος ἢ οἰκέτης ἐλευθερία τετιμημένος,
τηνικαῦτα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ταῖς ἐξ ἀδιαθέτου, οὗς ὁ
νομός καλεῖ μετὰ τὸν γεγραμμένον μὲν, τῇ νομίμῳ δὲ
ὑπὸ τοῦδε τὸ νόμου περιλεισθέντα μοῖρα, φέρεσθαι
τα πράγματα, καὶ αὐτοὺς ὁμοίως διδόντας ἀσφαλείαν,
ὅτι πληροῦσι τὰ τῇ διαθήκῃ περιεχόμενα. Ἄτακτον
δὲ οὐδὲν οὐδὲ συγκεχυμένον οὐδὲ ἐπὶ τούτων γίνεσθαι
βουλόμεθα, ἀλλ' ὁ πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν καλούμενος
μετὰ τὸν τῇ περιεκλεισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ
καθ' ἡμᾶς, οὗτος καλεῖσθω πρότερος, εἴτα ὁ μετ' ἐκεί-
νων, καὶ ἐφεξῆς οὗτως, ἕως ἂν ὁ τελευταῖος ἐκλιπῶν
χωρᾶν ποιῆσῃ καὶ τῶν ἐξωθέν τινα, βουλομένη καὶ
προσελθεῖν καὶ τὰ καταλειμμένα πληρῶσαι. μετ'
δὲ οὗς καὶ τὸ δημόσιον, εἴγε βούλοιτο, τίθεμεν. Καὶ γὰρ
καὶ ἐπὶ τῶν ληγαταρίων καὶ ἐπιδικομισσαρίων τοιαύ-
των εἶναι βουλόμεθα τάξιν, ὥστε προτέρω δίδοσθαι
παρρησίαν τῆς προσελείσεως τῷ καθ' ὁμάδα μοῖραι
ἐπιδικομισσαρίῳ, ἢ πλείονον ὄντων τῷ μείζονα μοῖραν
ἔχοντι, εἰπεὶ καὶ μίμημά τι κληρονομία καθέστηκε,
καὶ μάλιστα ἐφ' ἡμᾶς, οἵπερ τῷ Τρεβελλιανῷ μόνῳ
δόγματι δειδώκαμεν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐπιδικομισσῶν
χωρᾶν, τὰς τοῦ Πηργασιανίου περιόδους μισθῶσαντες τε
καὶ ἐκβαλόντες. εἰ δὲ ἢ οὐκ εἴη τις καθ' ὁμάδα τετι-
μημένος ἢ οὐ βούλοιτο πρῆξαι τὸ κενυθέν, ἐπὶ τοῖς
τοῖς μείζονιν ἰδιοῖσι ληγαταρίοις ἢ καὶ ἐπιδικομισσῶσι
τετιμημένους τῆν τοιαύτην ἐρχέσθαι παρρησίαν. οὕτω
τε καὶ τοῖς οἰκέταις δίδοσθαι καιρὸν τοῖς ἐλευθερία
τετιμημένοις καὶ προκίνοισι καὶ ἐλευθεροῦς ἀσφαλῶς
εἶναι καὶ τὰ πράγματα λαμβάνειν καὶ πληροῦν τὰ κε-
λευσθέντα μετὰ τῆς ἐμπροσθεν εἰρημένης ἀσφαλείας.
Εἰ δὲ μηδεὶς εἴη τῶν ληγαταρίων ἢ ἐπιδικομισσαρίων
τῶν καθ' ὁμάδα ἢ καὶ κατ' εἶδος μείζονι μοῖρα ἢ
προσβείῳ τετιμημένος, ἀλλὰ πάντες ἴσην ἐπέχοιεν τῆ-
ν, τηνικαῦτα προκίνοισθαι μὲν καὶ οὕτως τοὺς καθ'
ὁμάδα ἐπιδικομισσάσιους διὰ τὸν ἐμπροσθεν ἡμῶν
εἰρημένον λόγον, ἢ τὸν ἐξ αὐτῶν βουλόμενον πληρῶσαι
τὸ προτεταγμένον, τοῖς δὲ λοιποῖς ληγαταρίοις ἢ ἐπι-
δικομισσαρίοις, ὅσοι μηδὲν ἀλλήλων ἐν τῷ καταλε-
λειμμένῳ προέχουσι, καὶ πάντας, εἰ βούλοιτο, καλεῖ-

cundum quod personarum vel rerum receperit modus
quia res accipientes agunt in eis, quae recte volue-
runt testatores. Si vero nullus horum, de quibus
testamento memoria facta est, voluerit adire, hoc
est coheres aut legatarius aut fideicommissarius aut
servus libertate honoratus, tunc ad alios, quos lex
ab intestato vocat post eum quidem, qui scriptus est,
et legitima per hanc legem parte exclusus, deferri
res, et ipsos similiter praebentes cautionem, quia
complant, quae testamento continentur. Inordina-
tum vero nihil neque confusum nec in his fieri vo-
lumus, sed primus secundum ordinem vocatus post
eum, qui iam exclusus est a lege nostra, ita vocetur
prior, deinde qui post illum est, (et) ita de cetero,
donec ultimus relictus locum faciat etiam alicui ex-
teriorum venientium, et adire et quae relicta sunt im-
plere; post quos etiam fiscum, si voluerit, ponimus.
Etenim in legatariis et fideicommissariis hunc esse
volumus ordinem, ut detur licentia additionis priori
per universitatem fideicommissario, aut multibus exis-
tentibus maiorem partem habenti, quoniam et in
similitudinem heredis consistit, et maxime apud nos,
qui Trebelliano solo dogmati dedimus in talibus fidei-
commissis locum. Pegasiani circuitiones odio habentes
et expellentes. Si vero aut non fuerit quispiam per
universitatem honoratus aut noluerit agere quod
iustum est, ad eos, qui maioribus propriis legatis
aut fideicommissis honorati sunt, huiusmodi venire
fiduciam. Sic quoque servis dari tempus, qui liber-
tate honorati sunt, et adire, et liberis cautum esse,
et res percipere, et complere quae iussa sunt, cum
praedicta dudum cautione. Si vero nullus fuerit
legatariorum vel fideicommissariorum per universita-
tem aut per speciem maiori parte aut in legato hono-
ratus, sed omnes aequalem habuerint fortunam, tunc
praeponi quidem etiam sic per universitatem fidei-
commissarios propter dictam dudum rationem, aut
eum, qui ex eis voluerit implere quod praeceptum est;
reliquos autem legatarios vel fideicommissarios,
quicumque nihil alterutros in hoc, quod relictum est,
antecedunt, etiam omnes, si voluerint, vocari, aut

scilicet prius ab iis praestanda prouti rerum vel personarum ratio admittat se rebus acceptis inde executuros quae recte testatores voluerunt. Quodsi nemo eorum, quorum in testamento facta est mentio, adire velit, id est coheres vel legatarius vel fideicommissarius vel servus libertate honoratus, tunc ad reliquos ab intestato, quos lex vocat post scriptum quidem heredem, sed intra legitimam tantum portionem per hanc legem coactum, bona deferantur, et ipsos similiter praestituros cautionem se ea, quae testamento continentur, impleturos esse. Nihil vero inordinatum neque confusi ne in his quidem fieri volumus, sed qui primus ex ordine vocatur post eum, qui iam nostra lege circumscriptus est, is prior vocetur, deinde qui post eum est, et sic deinceps, donec ultimus deficiens locum faciat etiam extraneorum alicui, qui et adire et relicta implere velit; post quos etiam fiscum, si quidem voluerit, ponimus. Etenim et in legatariis et fideicommissariis talem ordinem esse volumus, ut priori detur fideicommissario universali, vel si plures sint, maiorem partem habenti licentia adeundi, quia et instar heredis est, idque maxime apud nos, qui soli Trebelliano Scto in talibus fideicommissis locum dederimus, ambagibus Pegasiani odio habitis et explosis. Si vero aut nullus sit fideicommissio universalis honoratus aut nolit quod imperatum est facere, ad eos, qui maioribus legatis specialibus sive fideicommissis honorati sunt, eiusmodi facultas veniat; itaque etiam servis libertate honoratis opportunitas detur et adeundi et libertate secure fruendi et bona accipiendi et imperata implendi cum praedicta cautione. Sin autem nemo legatariorum aut fideicommissariorum, universalium aut particularium, maiore portione vel legato honoratus sit, sed omnes aequali sint condicione, tunc quidem utique praefrantur fideicommissarii universales, ob ea quae ante a nobis dicta sunt, vel quicumque ex illis quod praeceptum est implere vult. Reliqui vero legatarii vel fideicommissarii, quicumque in eo, quod relictum est, nihil alter alteri praestant, universi, si velint, vocentur, vel qui ex illis

1 τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων] personarum vel rerum ε || 2 πρῶτος L ε || 3 ἢ εἴπερ] Si vero ε || 5 ἢ ἐπιδικομισσάσιος M] ἢ ὁ τῆν ἀποκατάστασιν λαμβάνων M²B, om. I || 10 διδόντας] διδόναι τὴν B || 14 ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ] τῷ νόμῳ τῷ L || 15 οὕτως] ita (i. e. οὕτως) ε || 16 ἐκλείπων L || 19 τὸν δημόσιον LB || 22 ἐπιδικομισσαρίων M λαμβάνοντι τὴν ἀποκατάστασιν B || 24 κληρονομία L² κληρονομός L² || 25 οἵπερ] cf. Inst. 2, 23, 7 || τρεβελλιανῷ M || 30 καὶ om. L ε || 33 ἐλευθεροῖς ε? || 36 ἢ ἐπιδικομισσαρίων M] om. L¹, ἢ τῶν

ficonii' s. v. L² || 37 μοῖρα τετιμημένα (τετιμημένος m. 2) ἢ προσβείῳ L || 40 τὸν ἐμπροσθεν] ab his vv. inc. A f. 421 || ἡμῶν om. A || 41 τῶν ἐξ αὐτῶν βουλομένων A || 42 προταττόμενον L || 43 ὅσοι] om. L¹, οἱ L²A

2 volunt R¹ || 14 et om. RTV || 15 etiam] et etiam R set etiam V¹ || 16 volenti post venientium add. dett., recte || 17 etiam] fiscum si V¹ || 19 prior] V¹ || 22 similitudine V || 23 qui] qui ex V¹ || soli R²V² || 29 dare V¹ || 30 libertis V¹ || 35 habuerunt aequalem F || 39 quod om. V¹

σθαι, ἢ τοὺς ἐξ αὐτῶν βουλομένους. *Εἰ δὲ μηδεὶς ληγατάριος ἢ φιδεϊκομισσαρίος ἔλοιτο τοῦτο πράξει, δίδωμεν τοῖς οἰκέταις παρρησίαν τοῖς ἔλευθερίᾳ τετιμμημένοις κατὰ τὴν τάξιν τῆς ὀνομασίας, καθ' ἣν αὐτοὶ οὐ δεσπότης ὄνομασεν, κατὰ τοῦτο ἔχουν τὴν πρὸς 2 ἄλλήλους προτιμῆσιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα νομοθετοῦμεν, ἔνθα ἀναγκαστικὴ τις ὑπόκειται δόσις εἰς τινα τῶν ἐκ φύσεως ὀφειλομένων τινα διαδοχὴν παρὰ τὸ διαθεμένον τε καὶ τελευτῶντος. *Εἰ δὲ οὐδὲν ὑπόκειται τοιοῦτον πρόσωπον ἐν ταῖς ἐνοστάσειν, 10 ἀλλ' ἐκούσιος ἢ φιλοτιμία τῆς διατυπώσεως παρὰ τοῦ διαθεμένου γίνωτο, εἴτα ὁ γεγραμμένος οὐ πληροῖ τὸ προστεταγμένον εἰσὼ τοῦ ὀφθέντος ἡμῖν ἐμπροσθεν χρόνου, ἢ τοι τὸν μὲν ἀφαιρέσθαι πάντων τῶν καταλειμμένων, οὐδ' ὅτιον οὔτε κατὰ Φαλκιδίου πρόφασιν οὔτε κατ' ἄλλην αἰτίαν λαβεῖν δευτέριον. Οἰκίους δὲ τὰ αὐτὰ κρατεῖν, καὶ εἰ μὲν εἰεν συγκαληροῖμοι, τοῦτους καλεῖσθαι, ἐπειταγεῖν εἰς φιδεϊκομισσαρίους καὶ ληγαταρίους καὶ οἰκέτας καὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου πάντας κατὰ τὴν ἐμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν παρὰ 20 ραδδομένην τάξιν τὰ πράγματα χωρεῖν, παιταχοῦ τοῦ βάρους συντημένον τοῦ ὄντιν πληροῦν ταῦτα, ἅπερ ὁ διαθέμενος κατὰ νόμον, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόν- 3 τες ἔφθηνεν, ἐπιτάξειεν. *Εἰ δὲ ἡ ἐνοστὰσις καὶ ὑποκατάστασις ἔχοι, πρόδηλον ὡς πρότερον ἐπὶ τὸν 25 ὑποκατάστατον βουλόμενον ἐλεύσεται τὰ πράγματα πάντα κατὰ τὸν νόμον πληροῦντα τὰ καταλειμμένα. οὕτω τε ἐκείνου μὴ βουλομένου, τῆρκαῦτα ἐπὶ τε τοῖς συγκαληροῖμοις καὶ ληγαταρίοις καὶ οἰκέταις καὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοὺς ἐξωθεν καὶ τὸ δημόσιον 30 κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν εἰρημνὴν παρατήρησιν τὰ ἀφαιρούμενα παραγεγήσεται, πληροῦντας πανταχοῦ τὰς τῶν τελευτῶντων νομίμους διατυπώσεις, διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τωσάντας εἰδομεν διαδοχάς, ἵνα μὴ μείνειεν ἀπροσέλευστος ὁ τοῦ τελευτῶντος κληρὸς. 35 Exheredatos δὲ παῖδας, εἴ γε δικαίως παρὰ τοῦ πατρὸς ἀποκλησθεῖεν καὶ μηδὲν ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς ἔχοιεν γνώμης, οὐ καλοῦμεν οὐδὲ προσεμέμεθα, κἂν εἰ ἀρνήσις βουλήσθαιεν. *Εἰς γὰρ ἐστὶ τῷ νόμῳ σκοπός, τὰ διωρισταγμένα παρὰ τῶν τελευτῶντων πληροῦντα. 40 τὸν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαθεμένου τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀπελευθέρωμενον πῶς ἂν εἴη δικαίον καλεῖν εἰς πράγματα, ὡν αὐτὸν ἐκείνος διὰ τῆς ἐπ' αὐτῷ ῥητοῦς γενομένης exheredationos γενέσθαι μέτοχον οὐκ ἔβου-****

qui ex eis voluerint. Si vero nullus legatarius aut fideicommissarius elegerit hoc agere, damus servis licentiam libertate honoratis secundum ordinem denominationis, per quam eos dominus denominavit. 5 secundum hoc habere in alterutros praepositionem. 2 Et haec quidem omnia sancimus, ubi necessaria quaedam subiacet datio in aliquo, cui ex natura debetur quaedam successio a testatore et moriente. Si vero nulla subest huiusmodi persona in institutionibus, sed spontanea largitas dispositionis a testatore fiat, deinde scriptus non compleat quod praecipitur intra praedictum a nobis dudum tempus, illum quidem privari omnibus relictis, nihil penitus neque per Falcidiaae occasionem neque per aliam causam percipere valentem. Similiter autem talia obtinere: et si quidem sint coheredes, hos vocari, alioquin ad fideicommissarios et legatarios et servos et omnes ab intestato secundum prius a nobis traditum ordinem res venire, ubique onere cohaerente, quatenus oporteat compleri ea, quae testator secundum 3 dum legem, sicut prius diximus, imperavit. Si vero institutio etiam substitutionem habuerit, certum est, quia prius ad substitutum volentem venient omnes res secundum legem complementem quae relictas sunt, et sic illo nolente tunc ad coheredes et legatarios et servos et qui ab intestato et qui extra sunt et fiscum secundum a nobis datam observationem ea, quae auferuntur, venient, complentes ubique deficientium legitimas dispositiones: propterea namque etiam ad tantas respeximus successiones, ut non re- 4 maneant sine additione morientis hereditas. Exheredatos autem filios, si iuste a patre exclusi sint et nihil ex patris habeant voluntate, non vocamus neque respicimus, licet decies milies velint. Una enim est 5 legis intentio, ut quae disposita sunt a morientibus impleantur; eum enim, qui ab ipso testatore propriis substantia pulsus est, quomodo erit iustum vocare ad res, quarum eum ille per exheredationem factam in eum expressim fieri participem noluit? Si vero

voluerint. Quodsi nullus legatarius vel fideicommissarius hoc facere voluerit, servis libertate honoratis veniam damus, ut secundum ordinem nominationis, quo dominus eos nominaverit, ita inter se habeant 2 praerogativam. Et haec quidem omnia sancimus, ubi de necessaria agitur datione in eorum aliquem conferenda quibus natura successio a testatore et defuncto debetur. Si vero eiusmodi persona nulla subest in institutionibus, sed voluntaria liberalitas dispositionis a testatore fiat, et deinde scriptus heres intra tempus a nobis praedictum id quod praecceptum est non impleat: ille vero omnibus, quae relictas sunt, privetur, ut neque Falcidiaae nomine neque ex alia causa quicquam capere possit. Similiter autem eadem obtineant, et siquidem coheredes adsint, hi voveant, alioquin ad fideicommissarios et legatarios et servos et omnes ab intestato secundum ordinem a nobis ante traditum bona veniant, onere ubique annexo im- 3 plevit ea, quae testator legitime, sicut ante iam diximus, imperaverit. Si vero institutio etiam substitutionem habet, manifestum est prius ad substitutum, si velit, ventura esse bona relictas, omnia secundum legem implentem; pariterque illo nolente tunc ad coheredes et legatarios et servos et heredes ab intestato et extraneos et fiscum secundum dictam a nobis observationem quae auferuntur pervenient, qui omnino legitimas defunctorum dispositiones impleant. Propterea enim ad tot successiones respeximus, ne hereditas 4 defuncti non adita maneat. Exheredatos vero liberos, si modo iuste a patre exclusi sint nec quicquam ex voluntate patris habeant, non vocamus neque admittimus, etiamsi sescenties velint. Una enim est legis intentio, ut quae a defunctis praeccepta sunt impleantur. Nam qui ab ipso testatore bonis suis exclusus est, qui iustum fuerit eum ad bona vocare, quorum eum ille per exheredationem nominatim factam participem fieri noluit? Quod vero partem ei qui voluntatem defuncti non implet ablatam primum ad substi-

3 τοῖς ante ἐλευθερία om. A || 5 ὀνομασίαι A || 8 τὸν ἐκ φύσεως ὀφειλομένον A || 9. 10 οὐδὲ ἐν ὑπόκειται τῶν τοιοῦτων προσώπων A || 11 ἢ om. A || 12 γένοιτο BA || 14 ἵτοι M || om. LAB ε || πάντων om. A || 15 μὴδ' ὄχιον κατὰ φαλκιδίου ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν A || 16 * οὐδὲ κατ' libri || 17 ὅμως A || τὰ αὐτὰ talia (i. e. τοιαῦτα) ε || συγκαληροῖμοις L' || 18 αὐτοῖς A || ἐπειταγεῖν εἰς || ἐπὶ δὲ τοῖς A || 21 πανταχοῦ || πάσι A || 22 πληροῦντα ταῦτα L' || πληροῦν (sic) ἅπερ ὁ διαθέμενος κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰρημνὴν ἐμπροσθεν ἐπιτάξειεν A || 24 δὲ ἢ om. A (in marg. ἰδ' περὶ ὑποκαταστάσεως) || 25 ἐπὶ ὑπὸ A || 27 τὸν om. A || 29 post

ληγαταρίους add. καὶ φιδεϊκομισσαρίους? || 30 τὸν δημόσιον A || 32 πανταχοῦθεν B || 35 μείνοι M || 36 ἰε κατὰ τῶν ἀποκληρῶν A in mg. || ἐξηρεδῆτους MA ἀποκληρῶν LB || εἴγε || εἴτε A || 37 πατρὸς κλησθεῖεν ἢ καὶ μηδὲν ὅλους ἔχοιεν αἴτιον τῆς τοῦ πατρὸς φιδεϊκομισσίου καλομένης, οὐ προσεμέμεθα A || 40 πληροῦσαι A || 43. 44 ῥητῶς γενομένης ἐξheredationos (ἐξ: eredationis L ἥτοι ἀποκρίσεως s. v. M') ML γενομένης ῥητῶς ἐξηρεδατίωνος A γενομένης ἀποκρίσεως ῥητῶς B

1 voluerit V || 3 libertate elegerit honoratis R' || 7 subiacent V || 21 prius sicut V' || 34 despiciamus R

λήθη; Εἰ δὲ τὸ ἀφαιρούμενον μέρος παρὰ τοῦ μὴ
 πληροῦντος τὴν τὸν τελευτήσαντος βουλὴν πρότερον
 ἡγαγόμεν ἐπὶ τοὺς ὑποκαταστάτους, ἔπειτα ἐπὶ τοὺς
 συγκληρονόμους, καὶ μετ' ἐκείνων ἐπὶ ληγαταρίους καὶ
 φιδείκομισσαρίους, καὶ πρὸς γε καὶ οἰκέτας, οὕτω τε
 ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλησὶν καὶ τοὺς ἔξωθεν καὶ τὸ
 δημόσιον ἤλθομεν, οὐκ ἀπὸ τρόπου τοῦτο γέγονεν,
 οὐδὲ ἐκ τοῦ παρῆκοντος, οὐδὲ ὡς ἂν τινα καὶ διαλάθοι
 τὸ προσῆκον, ἀλλ' ἐκ προνοίας καὶ κατὰ τὸν νόμον
 ἵνα πεπερασμένων πρώτον ἀπάντων τῶν κατὰ τὰς
 διαθήκας προσώπων, εἶτα ἀπειπόντων, οὕτως ἐπὶ τῆν
 ἐξ ἀδιαθέτου κλησὶν καὶ τοὺς ἄλλους ἀφικώμεθα. Ἐφ'
 ἀπάντων δέ, ἐφ' ὧν τῶν προγεγραμμένων οὐ πληροῦν-
 των καλούμεν ἢ τὰ ἐκ τῆς διαθήκης πρόσωπα ἢ τοὺς
 ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοὺς λοιπούς, διδομεν ἅπασιν τοῖς
 τοιούτοις προσώποις γίνεσθαι κληρονόμους καὶ ad-
 ditionis ἦτοι pro herede gestionis ἔχειν δίκαιον (τὰ πάντα
 δὴ τὰ τοῦ νόμου ἅμματα), καὶ ὡς κληρονόμους ἅπαντα
 πράττει, Ἐναγομένους τε καὶ ἐνάγοντας' τοῦτο ὅπερ
 καὶ οἱ παλαιότατοι τῶν νόμων ἐκ τῆς οἰκείας οὐδεν-
 τίας εἰδίδουσαν, καὶ κληρονόμους ἔποιον τὸς οὐδὲ γε-
 γομμένους κληρονόμους οὐδὲ ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸν
 κληρον καλουμένους. Τούτων ἀπάντων κρατοῦντων,
 κὰν εἰ μὴ παρὰ κληρονόμον, παρὰ δὲ ληγαταρίον ἢ
 φιδείκομισσαρίον ἢ τοῦ mortis causa δωρῶν λαβόν-
 τος δοθῆναι τι ἢ γενέσθαι ὁ διαδέμενος ἢ βουλήθη-
 τῆς αὐτῆς τάξεως προσάγει τὸν ἀφαιρούμενον πραγ-
 ματικὸν φυλάττομένης, καὶ ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τῶν
 ὑποκαταστάτων τοῦ ληγαταρίου, ληγοῦσης δὲ εἰς τὸ
 δημόσιον. Καὶ μετέπειτα τὸν τόμον δυσχεραίνετω
 τοῦτον, ὡς τῶν καταλειμμένων ἀποστεροῦμενος, ἀλλ'
 ἐννοῶν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις πέρας ἐστὶ τοῦ βίου ὁ
 θάνατος, μὴ μόνον τὸ παρ' ἐτέρου αὐτὸς λαβεῖν θνα-
 ραίως, προσενίσταται δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐτέροις τελειῶν
 ἐπιτάξει, καὶ εἰ μὴ τῆς παρὰ τοῦδε τοῦ νόμου τύχης
 βοηθῆται, οὐδὲν ὧν ἂν μετὰ σπονδῆς ἀπάσης δι-
 τάξειεν. εἰς ἔργον ἄξει. οὐ γὰρ τοῖς ἐφ' ἑμῶν οὐδὲ
 τοῖς νῦν μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ παντὶ καὶ τῷ μετὰ
 ταῦτα ῥέοντι νομοθετοῦμεν χρόνῳ.

ablata[m] partem a non comple[n]te morientis volunta-
 tem prius deduximus ad substitutos, deinde ad cohe-
 redes, et post illos ad legatarios et fideicommissarios.
 nec non et servos, et ita ad eos, qui ab intestato
 5 vocantur, et ad extraneos atque fiscum venimus, non
 absurde hoc factum est nec inaniter, nec quasi ali-
 quem lateat quod decet, sed ex providentia et secun-
 dum legem, ut finitis primum omnibus secundum
 testamenta personis, deinde abrenuntiantibus, ita ad
 10 eam quae est ab intestato vocationem et alios veni-
 remus. In omnibus autem, in quibus scriptis
 non contentibus vocamus aut ex testamento per-
 sonas aut ab intestato et ceteros, damus omnibus
 talibus personis fieri heredes et aditionis aut pro
 15 herede gestionis habere ius (haec enim legis verba
 sunt), et tanquam heredes omnia gerere, et conventos
 et convenientes: hoc quod etiam antiquissimae leges
 ex propria auctoritate praestabant, et heredes facie-
 bant eos, qui neque scripti heredes neque ab intestato
 20 ad hereditatem vocabantur. His omnibus obtinen-
 tibus, licet non ab herede, sed a legatario aut fidei-
 commissario aut mortis causa percipiente dari aliquid
 aut fieri testator voluerit; eodem ordine in occasione
 ablatarum rerum servando, et incohante quidem ab
 25 substitutis legatarii, terminante vero in fisco. Et
 nullus hanc legem duram habeat tanquam relictis
 privatus, sed considerans, quia omnibus hominibus
 terminus est vitae mors, non solum ab aliis ipse se
 percipere contempletur, sed cogitet, quia et ipse aliis
 moriens imperabit, et si non huius legis mereatur
 auxilium, nihil horum, quae cum omni studio dis-
 30 posuerat, ad perfectum perducet. Non enim his, qui
 sub nobis neque qui nunc solum sunt hominibus,
 sed omni et post haec currenti temporis legem po-
 35 nimus.

CAPUT II.

Ἐπιτεῦθεν ἡμᾶς εἰσῆλθε βουλὴ καὶ τις ἐννοια τοῦ 40
 Φαλκιδίου νόμου, ὅς καὶ ἀκούτων τῶν διατιθεμένων, Hinc nobis ingressa est cura et quaedam consi-
 deratio Falcidiae legis, quae etiam invitis testatori-

uitos, deinde ad coheredes, atque post eos ad legatarios et fideicommissarios, ac praeterea ad servos trans-
 ulimus, itaque ad eos qui ab intestato vocantur et extraneos ac fiscum venimus, id non temere factum
 est neque inconsiderate neque quasi quem lateat quod conveniens est, verum consulto et secundum legem:
 ut perquisitis prius omnibus deinceps personis testamenti scriptis, iisque recusantibus, ita demum ad eos,
 qui ab intestato vocantur, ceterosque perveniremus. In omnibus vero casibus, ubi prius scriptis heredibus
 non implevitibus eas personas, quae vel ex testamento vel ab intestato veniunt, et ceteras vocamus, con-
 cedimus omnibus eiusmodi personis heredes fieri atque aditionis sive pro herede gestionis (quae quidem
 verba legis sunt) ius habere, omniaque tamquam heredes agere, sive convenientur sive convenient; id quod
 antiquissimae etiam leges ex propria auctoritate dabant heredibusque faciebant eos, qui neque scripti erant
 heredes neque ab intestato ad hereditatem vocabantur. Atque haec omnia obtineant, licet non ab herede,
 sed a legatario aut fideicommissario aut mortis causa donatario dari quid fieri testator voluerit; eodem
 ordine in causa rerum auferendarum servando, ut a substitutis quidem legatariis incipiat, in fisco vero des-
 inat. Nec quisquam adversus hanc legem indignetur, quod iis, quae relicta sunt, privetur, sed considerans
 omnibus hominibus finem vitae esse mortem non id solum spectet, ut ab aliis ipse accipiat, sed praeterea
 cogitet se et ipsum moriturum aliis praecepta daturum, ac nisi auxilium ab hac lege habeat, nihil
 eorum quae cum omni studio disposuerit ad exitum esse perducatur. Non enim iis tantum, qui sub
 nostro imperio, vel qui nunc sunt hominibus, sed omni etiam posthac decurrenti temporis leges ferimus.

II. Hinc nos consilium et consideratio aliqua legis Falcidiae subit, quae invitis etiam testatoribus,

1 Εἰ] ἔς A in mg. | 2 βούλησιν B | 3 εἶτα A | 5 καὶ ante οἰκέτας om. A | οὕτως (οὔτοι. m. 1) τε A, τε om. M | 6 τὸν δημόσιον A | 7 ἀπο τρόπου ML (ἀτόπως L²) | 9 κατὰ νόμον A | 10 πεπερασμένον A | τὰς om. A | 11 οὕτως] οὕτω τὲ L | 12 ἀφικώμεθα] κληρονόμους add. A | Ἐφ'] ἔς A in mg. | 13 ὧν τι τῶν γεγραμμένων A | πληροῦντος? L¹ | πληροῦται A | 15 ἐξ ἀδιαθέτου] κληρονόμους add. A | καὶ ante διδομεν add. A | 16 κληρονόμους AB (τ) | aditionis (ἦτοι υπεισελέσεως M s. v.) ML | ἀδερατίους A | υπεισελεύσεω; B | 17 pro herede gestionis (τοὔτεστι κληρονο-

24 κὰν] καὶ A | 25 ἢ τοῦ μόνου καθῆσα δωρεῶν λαβόντων M | τμηροτισσῶς λαβόντος A, ἢ τὸν θανάτων αἰτία λαβόντος L (ς) ἢ τοῦ λαβόντος αἰτία θανάτου B | 29 τὸν δημόσιον A | 30 τοῦτον δυσχεραίνετω A | 32 ὁ om. LA | 34 καὶ αὐτὸς] καὶ om. L | 35 τῆς παρὰ τοῦδε Hombergk, παρὰ τῆς (τ in lit. M) τοῦδε MB | παρὰ τῆς A | παρὰ τοῦδε L | τύχη A | 36 ἐπιτάξοιεν (in mg. [δια]τάξοιεν? corr.) A | 37 ἄξοι A | ἔξει L¹ | οὐ γὰρ τῶν ἐφ' ἑμῶν οὐδὲ τῶν A | 39 ταῦτα] τὲ add. A | 40 rubr. β περι φαλκιδίου L.... φαλκιδίου A | ἡμῖν A | 15 gerstionis R¹ | 17 *quod] quidem | 23 occasioe V¹ | 25 *legatariis] termino RTV | 26 hanc] ob hanc R | 27 priuatis R¹V¹ | 28 non] et non RT | se om. V¹ | 30 si non] nisi V | 31 cum omni] communi R^o | 34 haec om. I^o | 40 rubr. ad legem Falcidiam V

μίας ἀχειρήσεως s. v.) M | prōneregerionis (sic) L (corr. m. 2) | προκεδεχερατίωνος A | κληρονομίας ἀχειρήσεως B | ταῦτα δὴ τοῦ νόμου τὰ ἅμματα A | 19 τοῦτο om. A | 20 τῶν νόμων] νόμου L²A | 21 οὐδὲ] μὴ A

ἵναρ ἐξαναλίσκοιεν τὰ πράγματα διὰ τῶν προσβείων, δίδωσι παρακατέχειν τοῖς κληρονόμοις, ὅσον αὐτοῖς ποιεῖ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας. κἀνταῦθα γὰρ μάχασθαι μὲν δοκεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ τελευταίου, ἐπειρεῖσθαι δὲ τῶν ταῦτα ἐπιέντι νόμῳ. Θεσπιζόμεν τοῖνυν (ἀνδρακτεῖον γὰρ ἴσως πανταχοῦ τῆς τῶν τελευταίων γνώμης), τοὺς κληρονόμους, εἰ βούλοιντο τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολαίειν, καθάρων φυλάξει τῶ νόμῳ τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὴ δι' ὧν ἄν, ὡς εἰκόσ, ὑποκλείψαιεν ἢ κακορρογῆσαιεν, εἰσάγειν πειρᾶσθαι τὸν Φαλκιδιον, καίτοιγε εἰ μὴδὲν ἐκακούρησαν, οὐκ ἂν ἴσως ἀρμόσαντα.

Γ 1 Γινέσθω τοῖνυν inventarium παρὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ δεδιότος, μὴ ποτε οὐκ ἔχοι μετὰ τὰ χρεῖα καὶ τὰ προσβεία Φαλκιδιον, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τοὺς χρόνους καθ' οὓς προῆν ἐνομοθετήσαιεν, ὅτε τοὺς ἀνθρώπους ἐξηροῦμεν τῆς ἐκ τῶν προσελεύσεων ἐπὶ τοῖς οἰκείois πράγμασι ζημία, ἰσάντες τὰ βάρη μὲχοι τοῦ τῆς Δ οὐσίας τῆς καταλελειμμένης μέτρον. Ἐκείνου προσθεμένον μόνου, τοῦ χρῆναι τὸν τοιοῦτον [εἰδέειν] κληρονόμου, ὅς οὐ δανεῖστας μόνον, ἀλλὰ καὶ ληματούχους εὐλαβεῖται, καὶ δέδειεν οὐ τὸ ζημιωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κερθάναι, παραλαμβάνειν ἅπαντας τοὺς ληγαταρίους καὶ φιδεῖκομισσαρίους, ὅσοι κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν τυχόνεν ἐνδηροῦντες, ἢ τινὰς γε ὑπέρο αὐτῶν πράττοιτας, εἰ τυχὸν ἢ τῶν προσώπων φύσει ἢ ἀξία ἢ ποιότης ἢ ἡλικία ἢ καὶ τὰς ἀνάγκη εὐχέριαν αὐτοῖς οὐ δίδωσι τῆς ἐπὶ τῷ inventario παρουσίας. Εἰ δὲ ἄπωσται τινες, παραγίνεσθαι μάρτυρας τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀξιόπιστων καὶ κεκτημένων οὐσίαν καὶ ἐπὶ καρστῆς ὑπολήψεως ὄντων οὐκ ἐλάττους τῶν τριῶν (ταβουλλαρῖος γὰρ μόνου, τὸν γε εἰς τοῦτο ἵκοι, οὐ πιστεύομεν), ἐφ' ὧν προεῖχκε γενέσθαι τὸ inventarium, ὥστε ἐπανελεθῶσι τοῖς ληγαταρίοις καὶ μεμφομένοις ὑπεξηρησθῆαι τὰ τυχὸν τῶν πραγμάτων ἢ μὴ φανερὸν γενέσθαι, παρησιάν εἶναι μὴ μόνον διὰ τῆς τῶν οἰκειῶν βασάνου τὸ πρᾶγμα ζητεῖν (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν κατὰ τὴν προῆν παρ' ἡμῶν εἰρημίνην ἐπὶ ταῖς οἰκετικαῖς βασάνοις παρατήρησιν), ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὄρκου τοῦ κληρονόμου καὶ διὰ τοῦ ὄρκου τῶν μαρτύρων, λεγόντων παρῆναι τὰ τοῖς πραττο-40

bus, si expendantur res per legata, praebet etiam retinere heredes quantumcumque eis impleat quartam substantiae. Et hic enim repugnare quidem videntur voluntati deficientis, et incumbere legi talia permittenti. Sancimus igitur, quoniam tuenda nobis ubique est deficientium voluntas, heredes, si voluerint hac utilitate potiri, puram servare legis potestatem; et non per quae forte subripiunt aut malignanter, introducere temptent Falcidiam, cum utique, si nihil 10 1 malignati essent, non forte compereret. Fiat igitur inventarium ab herede metuente, ne forte non habeat post debita et legata Falcidiam, secundum modum et tempora, per quae dudum sancivimus, quando homines excepimus ex damno rerum suarum in additionibus, statuentes onera usque ad substantiae relictiae mensuram: illo adiecto solo, ut oporteat huiusmodi heredem, qui non creditores solum, sed etiam legatarios veretur, et metuit non damnificari solum, sed etiam non lucrari, convocare omnes legatarios et fideicommissarios, quantumcumque in eadem civitate sunt constituti, aut quosdam pro eis agentes, si forte personarum natura aut dignitas aut qualitas aut aetas aut quaelibet necessitas facultatem eis non dat ad inventarii praesentiam. Si vero absunt aliqui, interesse testes in ipsa civitate fide dignos et possidentes substantiam et optimae opinionis existentes non minus tres (tabularii enim solis, quantum ad hoc competit, non credimus), coram quibus convenit fieri inventarium, ita ut supervenientibus 30 legatariis et querentibus forsans subreptum aliquid rerum aut non manifestatum licentia sit non solum per servorum examinationem causam quaerere (nam etiam hoc praebuimus per prolatam dudum a nobis in servilibus examinationibus observationem), sed etiam per iusiurandum heredis et iusiurandum testium, dicentium se adfuisse his, quae gesta sunt, et

si quidem bona legatis exhauriant, heredibus retinere permittit, quantum illis quartam partem bonorum efficit. Nam hic quoque voluntati defuncti repugnare videtur, lege tamen nisi id permittente. Sancimus igitur (usquequaque enim defunctorum voluntas nobis tuenda est), ut heredes, si commodo hinc redundante frui velint, legi integram servent potestatem, neque per ea quae forte subriperint vel dolo malo fecerint 1 Falcidiam introducere conentur, quae scilicet, si nihil dolo fecissent, forte non compereret. Fiat igitur ab herede metuente, ne forte debitis et legatis solutis Falcidiam non habeat, inventarium secundum modum et tempora quae ante definivimus, cum homines damno ex additionibus rebus propriis imminente exemimus, onera usque ad patrimonii relictii mensuram sistentes; illo addito solo, eiusmodi heredem, qui non solum creditores, sed etiam legatarios veretur, neque tantum ne damno afficiatur metuit, verum etiam ne lucro careat, [scire] debere assumere omnes legatarios et fideicommissarios, quicumque in eadem civitate degunt, vel certe quosdam pro eis agentes, si forte personarum natura vel dignitas vel qualitas vel aetas vel etiam necessitas quaedam eis facultatem non concedat, ut inventario conficiendo intersint. Si vero quidam absint, testes adhibeantur ex civibus eiusdem civitatis, qui fide digni et locupletes et bonae existimationis sint, non minus quam tres (tabularii enim solis, quantum ad hoc atinet, non credimus), coram quibus inventarium confici debeat, ita ut reverentibus legatariis, atque querentibus forte subreptum quid esse ex bonis vel non manifestatum, liceat non solum per tormenta servorum (namque et hoc concedimus, secundum observationem de tormentis servorum antea a nobis dictam), sed etiam per iusiurandum heredis et per iusiurandum testium, dicentium se iis quae gesta sunt interfuisse quaeque tunc acta sunt vidisse nec ullius fraudis ab herede commissae conscios esse, rem inquirere, atque ita

1 διὰ] ἀδ·α Α' ἄ διὰ Α² || 2 δίδωσι κτλ.] praebet retinere heredes quantumcumque eius impleat (i. e. ὅσον ἂν αὐτοῖς πληροῖ) ε || 3 τὸ τέταρτον] τὸ τρίτον ἢ τὸ ἡμῖον LB || 4 δοκεῖ] videntur ε || ἐπειρεῖσθαι M] σκηπτεσθαι LB σκέπτεσθαι Α || 5 ταῦτα] talia ε || 7 βούλοιντο τὸ τῆς Α || 9 ἂν om. L || ὡς εἰκόσ κακορρογῆσαντες ὑποκλείψαιεν, καὶ εἰσάγειν Α || 11 εἰ καὶ μὴδὲν Α || 12 γενέσθω (ante hoc v. rasura 5 litt.) Α || inventarium (s. v. ἀπογραφῆ) M | inventarium L | ἰνβεντάριον (et sic infra) Α καταγραφῆ B || παρὰ τῶν κληρονόμων Α || 13 ἔχοιεν L || τὸ χρεῖος Α || 15 καθὼς προῆν Α || προῆν] Cod. 6, 30, 22 || 17 ἰσάντες Α || 18 ἐκείνων Α || 19 μόνου om. B || τὸ χρῆναι Α || καὶ ante τὸν add. L || εἰδέειν om. Α ε || 21 δέδειεν L || οὐ τὸ οὕτω? Α¹ || 22 παραλαμβάνειν] τὸ add. Α || 24 αὐτῆν om. L || 25 πραττότων ἢ τυχόν Α || 26 ἀξία M] ἀξίωσις LB ἀξίως Α || 27 αὐτοῖς αὐτῶ? Α¹ || δίδωσιν ἐπὶ τῶ ἰν-

βενταρίω τῆς περιουσίας Α || τὸ ἰνβεντάρῖον M τῶ (τοῦ m. 1) inventarium L || 28 ἄπεισι B || εἰ M] ἐπ' LA (εἰ) || 29 τῆς om. Α || ἀξιόπιστων καὶ κεκτημένων] τοὺς ἀξιόπιστους κεκτημένους Α || 30 ὄντας Α || 31 ταβουλλαρῖους γὰρ μόνου Α || 32 ἂν] ὧν δὲ B || γίνεσθαι AB || 33 ὄντας καὶ ἐπανελεθῶσιν Α (in mg. κθ βασάνος ...) || 34 ὑπεξηρησθαι M] ὑπέξαιρεισθαι L ὑπαιρεισθαι Α || τυχὸν τῶν] τῶν τυχόντων Α || ἦ] εἰ Α || 37 καὶ om. Α || δίδομεν] praebuimus ε || πρώτῃν Α || 39 ὄρκου—διὰ τοῦ om. MA

1 res] lex R¹ || 7 hanc R¹ (l. hinc?) || 9 cum] Cumque R¹ || 10 malignanti V¹ || non om. V¹? || 12 Falcidiam] et Falcidiam V || 13 quae per V || 14 excipimus (***pimus) V || 17 creditores RTV || 18 reueretur R || 23 non dat eis V || 26 opiniois optima R¹ || 30 subreptum R || 31 manifestum V || 35 heredis et iusiurandum om. V¹ || 36 et se adfuisse V vulg. || his ***esta V¹

μείνους καὶ ἐπιδείν τὰ τότε γινόμενα καὶ οὐδὲν συνει-
δέναι γινόμενον τῷ κληρονομῷ κακούργημα, οὕτω τὴν
ἐπὶ τοῖς καταλειμμένοις ὑπὸ τοῦ διαθεμένου
πράγμασιν εὐρίσκειν ἀλήθειαν. πλὴν εἰ μὴ τυχὸν οἱ
παρόντες τῶν ληγαταρίων, πάντες ἢ τινες, διαμαρτυ-
ρίας αὐτοῖς στελλομένους, οὐ βουλήθειεν ἔλθειν οὐδὲ
παρεῖναι τῷ inventariō. πρὶν γὰρ ἄδεια ἔσται
τῷ κληρονομῷ καὶ μὴ παραγινόμενον τῶν ληγατα-
ρίων ἀρκέσθαι καὶ τῶν μαρτύρων παρουσία καὶ ποιῆν
τὴν ἀπογραφὴν, ἀποκειμένον καὶ οὕτω τοῖς ληγαταρίοις
10 τὸν ὅρκον τοῦ κληρονομοῦ καὶ τῆς τῶν οἰκετῶν
βασάνου, καὶ τούτων ἀπάντων παρατηρηθέντων ἔχειν
τὴν ἐκ τοῦ Falcidiου βοήθειαν. οὕτω γὰρ οὐ δόξομεν
οὔτε νόμον οὕτως εὐδοκίμησαντα μέχρι πᾶν ἔλαττον
οὔτε ἀδικεῖν τὸν τελευτήσαντα. εἰ γὰρ πᾶντος μὲν
15 αὐτῷ βούλεται τινὰ γενέσθαι κληρονόμους, καὶ ἔχειν
τινὰ παραφυγὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ διαδοχῆς, καὶ οἰεταί γε
αὐτάκιον περιουσίαν ἔχειν, οὐ μὴν τοῦτο ἡ τοῦ πράγ-
ματος ἀλήθεια δείκνῃσι, πρόδηλον, ὡς οὐκ ἐναντιώσις
ἔσται τοῦτο τῆς τοῦ κατοικομένου βουλῆς, ἀλλὰ τῆς
20 Ἐ 2 ἀγνοίας καθάρσις τῆς ἐκείνου. Εἰ μὲντοι μηδὲ
ποιήσῃν inventariōν κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα, καθάπερ
εἰπόντες ἐφθήμεν, οὐ παρακαθεῖται Falcidiον, ἀλλὰ
πληρώσει τοὺς ληγαταρίους καὶ φιδεῖκομισσαρίους,
κἂν εἰ τὸ τῆς καθάρσις οὐσίας τοῦ τελευτήσαντος ὑπερ-
25 βαίη μέτρον ἢ τῶν ληγάνων ὄμοις. Καὶ τοῦτο φαι-
νὸν τὸν μῆτερον ἔλαττοντες νόμον, ὃν τεδείκαμεν ἐπὶ
τῷ μῆδὲν οἰκοθετῆ ζημιουσῶναι τοὺς κληρονόμους τοῖς
δανεισταῖς. δάσει γὰρ αὐτοῖς ποιῆν ἐκτινῆς τῆς
ἑαυτοῦ κακούργου, δότι παρέβη τὸν νόμον, ἐξὸν ἀσφα-
30 λῶς ἅπαντα πράξαι μῆδὲν ἐζημιώσθαι, τούναντιον
μὲν οὖν καὶ τὰ ἐκ τοῦ Falcidiου νόμου κερδᾶναι.
Ταῦτα δὲ δὴ φαινομεν, ἐνθα πεπλανημένος ὁ διαθεμέ-
νος τῆς ἐαυτοῦ περιουσίας ταῦτα ἐπραξέη, ἢ τυχὸν
δύναι καὶ πλείον ποσότητα τῷ κληρονομῷ καταλιπεῖν
35 ὑπὲρ ἑλάττους διετύπωσε. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο
ἐπικλημῆνης γνώμης ἐστίν, ἀλλ' οὐ καθάρσις καὶ ἀκρι-
ῖ βουῆς ἐπισκήψεως. Εἰ μὲντοι ὁρῆτως ἐπισκήψει μὴ
βουλεσθαι τὸν κληρονόμον παρακατασχέιν Falcidiον,
ἀνάγκη τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην κρατεῖν, καὶ ἢ 40
βουλόμενον αὐτὸν ὑπερητήσασθαι τῷ διαθεμένῳ ἴσως
καὶ τινα δίκαια τε καὶ εὐσεβῆ καταλιπόντι τὸ κέρδος

vidisse, quae tunc agebantur, et in nullo conscios
esse factae ab herede malignitatis, sicque in his,
quae relicta sunt a testatoribus, invenire veritatem.
Nisi forte praesentes legatarii omnes aut quidam
5 contestatione sibi missa noluerint venire nec adesse
inventario; tunc enim licentia erit heredi etiam non
adventibus legatariis contentum esse testium praesentia
et facere descriptionem, reposito etiam sic
legatariis et iureiurando heredis et servorum exami-
natione, et his omnibus observatis habere ex Falcidia
praesidium. Sic enim non videbimur neque legem
ita hactenus approbatam minuire neque iniustitiam
facere morienti. Si enim omnino quidem sibi vult
aliquos fieri heredes et habere quandam consolationem
15 ex sua successione, et arbitratur sufficientem
se habere substantiam, non tamen hoc causae veritas
ostendit, certum est, quia non hoc contrarietas erit
sententiae morientis, sed ignorantiae puritas illius.
2 Si vero non fecerit inventarium secundum hanc
figuram, sicut praediximus, non retinebit Falcidiam,
sed complebit legatarios et fideicommissarios, licet
purae substantiae morientis transcendat mensuram
legatorum datio. Et hoc dicimus non nostram mi-
nuere legem, quam posuimus, ut nihil de pro-
prio damnificentur heredes creditoribus. Dabitque ei
poenam exactio suae malignitatis, cur transcendit
legem, ex quibus caute omnia agens nihil poterat
damnificari, sed ex diverso etiam quae sunt ex Fal-
cidia lege lucrari. Haec autem dicimus, ubi errans
testator de sua substantia haec egit aut forte, cum
dabisset etiam amplio rem quantitatem heredi relin-
quere, pro minore disposuit; etenim etiam hoc erran-
tis sententiae est et non purae et integrae designa-
tionis. Si vero expressim designaverit non velle
heredem retinere Falcidiam, necessarium est testa-
toris valere sententiam, et aut volentem eum parere
testatori, forsitan etiam quaedam iusta et pia relin-
quenti, lucrum non in percipiendo, sed solummodo

veritatem in rebus a testatore relictis invenire. Nisi forte ii ex legatariis, qui praesentes sunt, omnes
vel nonnulli denuntiatione illis facta venire et inventario conficiendo adesse noluerint; tunc enim venia
erit heredi vel non praesentibus legatariis testium praesentia contento inventarium faciendi, reservato
utique legatariis et iureiurando heredis et tormento servorum: iisque omnibus observatis auxilium ex lege
Falcidia habeat. Ita enim neque legem hactenus adeo probatam imminuere neque iniuriam defuncto
facere videbimur. Nam si omnino aliquos sibi heredes existere, et solacium quoddam ex successione sua
habere vult, sequae sufficiens patrimonio possidere putat, nec tamen rei veritas it demonstrat, manifestum
2 est hoc non contrarium voluntati defuncti futurum, sed potius ignorantiam illius purgaturum. Si
tamen inventarium eo quo ante dicimus modo non fecerit, Falcidiam non retinebit, sed legatariis et fidei-
commissariis satisfaci, quamvis legatorum praestatio modum verae substantiae defuncti excedat. Neque
id dicimus legem nostram imminuentem quam ideo tulimus, ne quid heredes in bonis propriis a creditoribus
damno afficiantur; praestabit enim illis poenam solvens fraudis suae, quod legem transgressus est, cum
ei caute omnia agentis nullum damnium pati, immo ex contrario ea, quae ex lege Falcidia veniunt, lucrari
licuisset. Haec vero dicimus, ubi per errorem testator de facultatibus suis ita statuit, aut forte, cum
maiores etiam quantitatem heredi relinquere debuisset, de minore disposuit; etenim et hoc errantis est
iudicii nec vero purae et accuratae dispositionis. Iam vero si expresse declaraverit nolle se heredem retinere
Falcidiam, necesse est testatoris voluntatem obtinere, et aut ipsum volentem obtemperare testatori

1 φιδεῖν A || 2 τοῦ κληρονομοῦ A || 3 ὑπὸ τοῦ δια-
θεμένου A testatoribus ε || 4 μὴ τυχὸν—τινες om. LB ||
6 οὐδὲ] Οὐδὲ δὲ (antea spatium vac., in mg. καὶ ὅρκος
τῶν ...) A || 8 παραγενομένων A || 9 καὶ ποιηταῖς τῆς
ἀπογραφῆς A || 10 καὶ οὕτω om. A || 13 ἐκ om. A ||
Falcidiu M || φαλκιδίου LAB et sic semper || οὐ om. A ||
δύξομεν A corr. || 14. 15 *οὐδὲ—οὐδὲ libri || 15 E1] καὶ
in mg. A || 16 αὐτῷ A || ἔχειν τινα] ἦντινα A || 19
ἀλίθεια om. A¹ || 20 τοῦτο τῆς] τῆς τουτου A || κατο-
χοιμῆνον? A¹ || καθάρσις τῆς ἀγνοίας ἐκείνου A || 21 ε
ML] καὶ λεγάνων δ... in mg. A || μῆδὲ M] μὴ LB ε
om. A || 22 ἰνβεντάριον LA || κατὰ τὸ σχῆμα ὅπερ
ἐφ. μὲν A || 23 Post οὐ tres litt. erasae in L || 25 ὑπερβαί-
νει A || 28 μῆδὲ A || 29 αὐτῷ A ε || ποιητῶν] νῆ in rus.
L² || ποιητῶν αὐτοῖς B || 30 ἐξόν] ἐξ ὧν L² B ε || ἐξ οὐ A ||
ἀσφαλῶς] ἔδει add. A (cf. ε) || 31 πράξαντα μῆδὲν

ζημιουσθαι A || 33 Ταῦτα] καὶ πλανη... A in mg. ||
Ταῦτα δὲ e. q. s. usque ad finem capituli om. LB ||
δὴ om. A || πεπλανημένος M || 35 πλείον A || 38 ἐπισκέ-
ψεως A || ε M] λ περι τοῦ φαλ... A in mg. || ἐπισκή-
ψοιεν A || 40 ἀνάγκη αὐτὸν τὴν A || κρατεῖν βουλόμενον
υπερητήσασθαι ἴσως δίκαια τινα τε A || 42 καταλε-
πόντι M

2 sic in VT || 5 uoluerint R || 6 non] a non V pr. ||
8 discriptionem R¹ || reposito V² in spat. || 10 obser-
vantis V¹ || 12 ita om. VT || approbatam hactenus V ||
16 habere om. V¹ || 17 hoc] h+c R¹ hec R² || 18 puritans
R¹ || illius ostendit V || 21 legata et fideicommissa V ||
24 ut in nichil V || 25 dabitque V] dabit RT sed dabit
vulg. || ei om. R¹ || 26 q+ur R¹ || 27 agens R || 29 lucri
R¹ || ubi om. V¹ || 33 et integrae om. V¹ || 36 et aut] et
om. R¹ || 37 iuste pie+M R¹ iuste et pie R²

οὐκ ἐν τῷ λαβεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μόνον εὐσεβῶς ἔχειν καὶ μὴ δοκεῖν ἀκεροῦ τὸν τοιοῦτον εἶναι κληρον· ἢ εἰ μὴ βούλοιο, αὐτὸν μὲν ἀναχωρήσαι τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως, χώραν δὲ γενέσθαι, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, ὑποκαταστάτους τε καὶ συγκληρονόμους καὶ ληγαταρίους καὶ φιδειχομισσαρίους καὶ οἰκίταις καὶ τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν ἐμπροσθεν ἐφ' ἡμῶν ἐξηγημένην ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ὁδόν.

pie agendo habentem, et non videri sine lucro huiusmodi esse hereditatem, aut si noluerit, eum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum vero fieri, sicut dudum praediximus, substitutis et coheredibus et fideicommissariis et legatariis et servis et qui ab intestato sunt et aliis, secundum prius a nobis inventam in talibus viam.

CAPUT III.

Ἐν δὲ αὐτοῖς δέ αἰδειαν τῷ κληρονόμῳ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἀκεροῦς γινώσκοντι καταβαλεῖν μὲν εὐδύν ἐξ ἀρχῆς τισιν ὀλόκληρα τὰ προεβεία, καὶ πλήρη τὴν γνώμην τοῦ διαθεμένου τηρήσαι (τοῦτο ὅπερ καὶ αἰ τῶν πρὸ ἡμῶν λέγουσι διατάξεις), παρὰ δὲ τινῶν παρακατέχειν ἐθέλειν, οὐδὲ ἐκ μέρους μὲν πληροῦν τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην, ἐκ μέρους δὲ αὐτὴν ἔλαττοῦν, ἀλλὰ τὸν γε ὅλως οὐ πεπλανημένον περὶ τὸ τῆς οὐσίας ποσόν, ἀλλὰ γινώσκοντά τε καὶ εὐδύν ἀκολουθήσαντα τῇ γνώμῃ τοῦ διαθεμένου διὰ πάντων αὐτῇ κατακολουθεῖν καὶ μὴ μεταμέλεισθαι πρὸς τὰ χεῖρω· οὐ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο καθαρῶς ἀκολουθεῖν. Οὐ μὴν οὐδὲ ἐψησμεν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν ἐπισταμένους μὲν, ἀφελίκατος δὲ καταβαλοῦσιν, εἰτα ὑστερον πράγματα τοῖς λαμβάνουσι παρεχειν καὶ ἀναλαμβάνειν βούλεσθαι παρ' αὐτῶν, ὅπερ ἂν τύχοιεν καταβαλόντες. δεῖ γὰρ πρὸ τῶν πράξεων βουλεύεσθαι, καὶ πράττειν, ἀλλὰ μὴ πράξαντα ὁρθῶς εἰτα μεταβαλεῖν πρὸς ἀγνωμοσύνην, πλὴν εἰ μὴ δικαία τις αἰτία τοῦτο εἰσαγγόοι, παραδόξου τινὸς ἀφανέτου, ὅπερ ἐλαττοῖ τὴν οὐσίαν καὶ χώραν τῇ ἀγαθῆσι ποιεῖ.

Non autem dabimus licentiam heredi mensuram substantiae subtiliter agnoscenti solvere quidem mox ab initio quibusdam integra legata et ad plenum sententiam testatoris servare (quod etiam praecedentium nos dicunt constitutiones), ab aliquibus autem retinere velle, neque ex parte quidem complere testatoris sententiam, ex parte vero eam minuire, sed omnino non errantem circa substantiae quantitatem, sed agnoscentem et mox sequentem sententiam testatoris per omnia eam sequi et non ad peiora paenitere; non enim erit hoc pure sequentis. Sed neque concedimus eis ab initio scientibus quidem et incaute solventibus, postea lites percipientibus inferre et recipere velle ab eis quodcumque contigit exsolvisse. Oportet enim ante actionem cogitare et agere, et non cogitantem recte deinde transferri ad indevolutionem: nisi forte iusta quaedam causa hoc intruduxerit, inopinabili quodam apparente, quod minuat substantiam et locum receptioni faciat.

CAPUT IV.

(H) Ἀλλὰ κἀκεῖνον πρόνοιαν ἐθέμεθα τοῦ μὴ χρόνον γινώσκοντα μακρὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν. Οὐδεμίαν γὰρ τῶν τοιούτων ζητήσεων ἢ δικῶν ὑπερβαίνειν τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον θεωροῦμεν, ἀνάγκην ἐπιτιθέμεντες εἰσω πάντως ἐνιαυτοῦ μετὰ προσέλευσιν καὶ τὰ προεβεία καταβάλλειν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου καταλειμμένα πληροῦν κατὰ τὴν ἐαυτῶν φύσιν καὶ πάντα πράττειν, ὅσα ἐμπροσθεν εἰρήχαμεν. Ἀρχὴν δὲ τῷ ἐνιαυτῷ δίδομεν, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, τὴν ἐκ δικαστικῆς ὑπόμνησιν ψήφου. Τοῦ 40

Illud quoque prospicimus, ne tempus fiat longum in talibus quaestionibus. Nullam enim talium quaestionum aut litium transcendere anni tempus sancimus. necessitatem imponentes omnino intra annum post aditionem et legata solvi et quae a testatore relicta sunt relicta compleri secundum sui naturam et omnia agi, quae cumque prius ediximus. Initium autem anno damus sicut prius iam diximus, admonitionem ex iudiciali

iusta forte et pia quaedam relinquenti lucrum non in accipiendo, sed solum in pie agendo ponere, nec talem hereditatem pro infructuosa habere; aut si nolit, ipsum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum autem, prout ante diximus, fieri et substitutis et coheredibus et legatariis et fideicommissariis et servis et heredibus ab intestato et reliquis, secundum viam antea a nobis in talibus rebus repertam.

III. *Nec vero veniam dabimus heredi modum patrimonii accurate noscenti, ut statim ab initio aliis quidem integra legata solvat, et voluntatem testatoris totam servet (id quod etiam decessorum nostrorum constitutiones dicunt), aliis autem detrudere velit, nec ut pro parte quidem voluntatem defuncti impleat, pro parte vero eam imminuat. Verum qui omnino non errat de substantiae quantitate, sed eam cognovit atque statim secutus est voluntatem testatoris, per omnia eam sequatur neque in peiora animum mutet. neque enim hoc esset pure sequi. Neque magis iis, qui, cum id ab initio scierunt, incaute tamen solverunt, permittemus postea negotia facessere accipientibus et ab illis quod solverint recipere velle. Antequam enim agas consulendum itaque agendum est, nec vero, ubi recte feceris, ad iniquitatem animus convertentus. Nisi forte iusta quae causa hoc induxerit, ubi quid inopinati emergerit, quod substantiam minuat et locum faciat repelitioni.*

IV. *Illud quoque curavimus, ne multum temporis in eiusmodi quaestionibus consumatur. Sancimus enim, ut nulla eiusmodi quaestio aut lis anni spatium excedat, necessitatem imponentes, ut omnino intra annum post aditionem et legata solvat et a testatore relicta pro rei natura impleat et omnia faciat, quae ante diximus. Initium autem anno damus, quemadmodum supra iam diximus, ab admonitione decreto iudiciali facta. Anno enim culpa heredis circumactio ipse quidem relictis excedet, alii vero, quos antea*

1 εὐσεβεῖν A || 5 εἰπόντες ἐφθήμεν M] εἰπομεν A || 6 καὶ φιδειχομισσαρίους καὶ ληγαταρίους A ε || 10 ζ] M || δὲ s. v. L || 11 καταβάλλειν MB || μὲν om. LB || 12 πληροῦν A, qui deinde om. τηρῆσαι τοῦτο || 13 αἰ post λέγουσιν coll. A || 14 παρὰ om. A || 15 πληροῦν μὲν A || 20 μεταβάλλουσαι A || 21 Οὐ] L, ἄΓ A in mg. || Οὐδὲ μὴν ἀφθρομεν A || 22 ἀφελίκατος A || 23 πράγματα post παρέχειν coll. A || 25 ἂν om. A || πρὸ τῶν πράξεων] ante actionem s. || 26 βούλεσθαι L¹ || καὶ] τε καὶ B || καὶ πράττειν delenda videtur; ἢ κἀτα πράττειν? || 27 πράξαντα] cogitantem s || εἰτα om. A || 30 ποιεῖ] παρέχει A faciat (i. e. ποιεῖ) ε || 31 Ἀλλὰ] ζ L in mg. δ

A in mg. || 32 γενέσθαι A || 33 ἢ δικῶν] ἰδικῶν A || 35 εἰσω παντὸς B πόντως εἰσω ε Schoell || 36 καταβαλεῖν A || ὑπὸ ὑπὲρ L¹ || 38 Ἀρχὴν] λῆ χρόνος ἀρχεται A in mg. || 39 δίδομεν—ἐφθήμεν om. A, id. habet 40 δικαστικῆς δίδομεν ἐπομνησεως ψήφου. || Τοῦ] Ἢ L in mg.

5 quij quia V¹ || 6 a nobis prius V¹ || 7 talibus V¹ || 10 Non] rubr. de legatorum solutione RV || 12 ab om. R¹ || 19 peniteri RT¹ || 22 postea] et postea R¹TV¹ || 24 actionem R] exactionem TV¹ || 28 receptionis R¹TV¹ || 31 Illud] rubr. ut legata intra annum praestentur (prentur R) RTV¹ || 32 enim in talium V || 38 amonitione facta ex V

γάρ ἐναντοῦ παρ' αἰτίαν τοῦ κληρονόμου παραδο-
 μοίτος, τριπλαῖα δὲ μὲν ἐκπεσεῖται τῶν καταλειμ-
 μέτων, ἕτεροι δὲ ἐπὶ ταῦτα ἤξουσιν, οὓς ἐμπροσθεν
 1 ἐκαίσαμεν. Ἀγῆβοις δὲ ἡ καὶ ἐλάττοι τὴν ἡλι-
 κιον οὐδὲν ὁ παρ' ἡμῶν προκοίνει νόμος. ἔστι γὰρ
 αὐτοῖς, εἴ τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἡμῖν αἰτίας βλαβεῖν,
 διπλῆ τῆς βοήθειαι, καὶ ἡ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ
 ἡ διὰ τῆς κατὰ τῶν ἐξαδνηκῶτων κηδεύων ὁδοῦ.
 Οὐκ ἐξαιροῦμεν δὲ τοῦ νόμου οὐδὲ τὰς πατρωνικὰς
 διαδοχάς. κάκεισε γὰρ, τῆς νομίμης αὐτοῖς φυλακτο-
 10 μίνης μοίρας, ἣν ἡμεῖς διαορίσαμεν, εἴ τι πέρα ταύ-
 τῆς αὐτοῖς καταλειφθεῖη καὶ τι παρὰ τῶν ἀπελευθε-
 ρων αἰτηθεῖεν ἐκείνοι πληρώσας, εἴτα μὴ βούλονται,
 ταύτην τὴν τάξιν κρατεῖν δεσπίζομεν, ἥνπερ ἀρχο-
 μένος τῆς θείας ἡμῶν ταύτης διατάξεως εἶπομεν, ὥστε
 15 τῶν μὲν νόμιμον μοίραν μένειν παρ' αὐτοῖς καθαρίν
 τῶν τοιοῦτων, τὰ λοιπὰ δὲ ἐρχεσθαι πρὸς τὴν παρ'
 ἡμῶν νῦν ἀνεργμένην ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ὁδοῦ, μάλιστα
 ἐπειπερ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περὶ τῶν πατρωνικῶν τε-
 20 κρίσει παρ' ἡμῶν διατάξει πρὸς ὁμοίωσιν σχεδὸν τῶν
 ἐνηγῶν καὶ τὰς ἀπελευθερικὰς ἐτάξαιμεν διαδοχάς.
 2 Ἐπειδὴ δὲ διπλοῦς ἐστὶν ὁ τῶν διαθηκῶν τρόπος,
 ἡ εἰς ἔγγυρον φερόμενος διατύπωση, ἡ εἰς ἀγραφον
 βούλησιν, ταῦτα ἅπαντα κρατεῖν ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν
 ἴσην παρατήρησιν καὶ ἐπὶ ἀγραφῶν διαθηκῶν καὶ ἐπὶ
 25 πάσης τελευταίας βουλήσεως δεσπίζομεν, καὶ ἐπὶ προ-
 σωπῶν παντὸς εἴτε ἰδιωτικοῦ εἴτε στρατιωτικοῦ εἴτε
 ἰερατικοῦ εἴτε βασιλικῶν εἴτε ἑτέρον οἶον δήποτε. κοι-
 νὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦτον τὸν νόμον
 ἀποτιθέμεθα.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ κοινῆ πᾶσι λι-
 σιτελοῦντος ἀνθρώποις ἐγράψαμεν, καὶ ὅπως ἂν οἱ τε
 ζῶντες τῶν καταλειμμένων ἀπολαοῖεν καὶ τε τελευ-
 τῶντες μετ' εὐθυμίας ἀπέλθοιεν, γινώσκοντες ὡς ὁ νό-
 30 μος αὐτοῖς καὶ κειμένους ὑπερηχθῆσεται, καὶ ἄτερ ἂν ἐκεί-
 1 νοι διατάξαιεν, αὐτὸς εἰς ἔργον ἄξει. Ὅστε ἐπειδὴ
 κοινὸν τοῦτο ὄφελος ἅπασιν ἐστὶν ἀνθρώποις, γε-
 νήσεται μὲν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐνταυθοῖ κηρύ-
 ματα πᾶσι περιγαγγέλλοντα τὴν τοῦ νόμου δύνάμιν,
 40 σταλήσεται δὲ καὶ κατὰ χώρων ἐν ἅπασιν ἤδη τοῖς
 ἔθνεσι τοῖς πρῶτην τε οὐσίαι καὶ νῦν ὑπὸ θεοῦ δι' ἡμῶν
 τῇ Ῥωμαίων προσγενομένοις ἀρχῇ. Οἱ δὲ γε τῶν μη-

decreto. Anno enim per culpam heredis transacto,
 tunc ille quidem cadet relictis, alii vero ad haec
 1 venient, quos prius vocavimus. Pupillis autem
 et minoribus aetate nostrae praedicta lex.
 5 Est enim eis, si quid etiam secundum dictas a nobis
 causas laedantur, duplex quoddam subsidium, et per
 restitutionem et per viam contra negligentem cura-
 tores. Non autem excipimus a lege neque patro-
 10 natus successiones; et ibi enim legitima eis servata
 parte quam nos definivimus, quicquid ultra hanc
 eis relictum fuerit et aliquid a libertis petiti fuerint
 illi complere, deinde non voluerint, hunc ordinem
 tenere sancimus quem incobantes sacram nostram
 hanc constitutionem diximus, ita ut legalis quidem
 15 pars maneat apud eos pura talibus, reliqua vero
 veniat secundum viam a nobis nunc apertam in tali-
 bus, maxime quoniam in ipsa de iure patronatus
 posita a nobis constitutione ad similitudinem paene
 2 ingenuorum etiam libertates ordinavimus. Quia
 vero duplex (est) testamentorum modus, aut in scrip-
 tam delatus dispositionem aut in non scriptam
 voluntatem, haec omnia obtinere similiter et secun-
 dum aequam observationem et in non scriptis testa-
 5 mentis et in omni ultima voluntate sancimus, et in
 omni persona, sive privata sive militari sive sacer-
 dotali sive imperiali sive alterius cuiuslibet. Com-
 munem namque in omnibus hominibus hanc legem
 ponimus.

(Epilogus.) Haec nos, ut communiter omnibus
 prosint hominibus, scripsimus, quatenus et viventes
 relictis potiantur et deficientes cum securitate mori-
 antur, scientes, quia lex eis sepultis etiam ministra-
 bit, et quaecumque illi disposuerint, ad perfectum
 1 ipsa perducet. Quamobrem, quoniam communis
 haec utilitas omnibus est hominibus, fiant quidem
 a tua eminentia hinc praecepta cunctis declarantia
 legis virtutum, dirigantur autem et per provincias
 4 in omnibus gentibus, quae dudum fuerunt et nunc
 a deo per nos sunt adiectae principatui Romanorum.

1 vocavimus, ad ea pervenient. Pupillis autem sive etiam aetate minoribus lex nostra nihil praedictat.
 Illis enim si quod ex causis a nobis enumeratis damnum passi sunt, duplex auxilium praesto est, et per
 restitutionem in integrum et per actionem contra negligentem tutores. Non excipimus autem ab hac lege
 ne patronorum quidem successiones: nam ibi quoque, legitima parte, quam nos definivimus, ipsis servata,
 si quid illis ultra eam relictum sit, iugue a libertis, ut quid impleant, rogati nolint, eum ordinem obtinere
 sancimus, quem initio sacrae huius constitutionis diximus, ita ut legitima quidem portio apud eos pura
 ab eiusmodi oneribus maneat, reliqua vero secundum viam a nobis in huiusmodi casibus iam apertam
 procedant; praesertim cum in ipsa etiam constitutione de iure patronatus a nobis data ad similitudinem fere
 2 ingenuorum libertinorum quoque successiones disposuerimus. Quoniam vero duplex est testamentorum
 ratio, aut ad scriptam dispositionem aut ad voluntatem non scriptam relata, sancimus, ut haec omnia
 similiter atque per aequam observationem et in non scriptis testamentis et in omni ultima voluntate valeant,
 et in omni persona, sive privata ea sit sive militaris sive sacerdotalis sive palatina sive alia quaelibet.
 Communem enim omnibus hominibus hanc legem ferimus.

Epilogus. Haec nos pro communium omnium utilitate scripsimus, et ut tam viventes iis, quae re-
 licta sunt, fruantur, quam morientes aequo animo vita decedant, legem scientes ipsis etiam sepultis opem
 1 laturam, et quaecumque disposuerint ipsam ad effectum esse perducendam. Itaque cum commune hoc sit
 commodum omnibus hominibus, ab eminentia tua et hic edicta fiant, quae omnibus ubique vim legis de-
 clarant, et foris militant per omnes iam provincias imperio Romanorum tam olim subiectas quam nunc

4 ἡ καὶ] καὶ ο (η eras?) L, τ om. Aς || 6 ἡμῖν om.
 A || βλάβη A || 7 καὶ prius om. A || 9 Οὐκ] λξ A in
 mg. || οὐχ ὑπεξαιροῦμεν L² || οὐδὲ om. A || 10 αὐτοῖς
 τῆς νομίμης B || 13 πληρώσειεν· εἰ δὲ μὴ βούλονται
 A || 14 ὅπερ A || 15 ἡμῶν τάξεως L¹, corr. L² || 17 τὰ
 δὲ λοιπὰ LB || πρὸς] εἰς A || 20 διατάξαι] Cod. 6, 4, 4 ||
 21 διαδοχὰς] κληρονομίας A || 22 Ἐπειδὴ] ὅ L in mg., λξ
 A in mg. || 23 ἡ prius om. A || ἀγόμενος A || ἡ] καὶ A ||
 24 καὶ] οὐ A, om. L || 25 ἀγραφῶν διαθηκῶν καὶ ἐπὶ om.
 A || 25 ἰερατικοῦ] ἑρωτικοῦ A || 31 Ταῦτα μὲν ἡμεῖς, in
 mg. λξ A || 32 καὶ om. ε || 35 καὶ κειμένους] κεινομημένους
 L² || ἂν om. M || 36 διατάξοιεν αὐτοῖς A || ἔξει L¹ ἡξει A ||
 Ὅστε] λξ A in mg. || 37 κοινὸν τοῖτό] τὸ κοινὸν τοῖτο

M τοῦτο κοινὸν LA || γενήσεται τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐν-
 ταυθα μὲν κηρύγματα A || 39 παραγαγγέλλοντα A || 42 τῇ]
 τὴν L¹

5 quid etiam R] quidem V al. || 7 *restitutiones ||
 8 excipimus RTV || 10 quicquid] an si quid? || 13 que
 V² || 15 pura in talibus V || 19 libertates R²TV,
 libertinitas R², vulg. (τὰς ἀπελευθερικὰς — διαδοχὰς
 Gr.) || 20 est om. RTV || 21 non scriptam] conscrip-
 tam R² || 23 observationem] onem (sic spatio relicto)
 R || 32 morientur R¹ || 34 amministret V² ammini-
 strabat V¹ || 35 illi] ... V² || 36 perducit R || 37 est] •
 V², om. R¹ || 40 in del. V² || 41 adiecta R

τροπόλειον ἄρχοντες ταῦτα λαμβάνοντες, κατὰ και ἕδη νενομοθετῆται παρ' ἡμῶν, ἐκάστη παραπέμψουσι πόλει· μενεὶ τε οὐδεὶς ἀντίκοος του νόμου του μήτε ἐν πανίᾳ ζῆν μήτε ἐν ἀδιμίᾳ τελετῶν συγχωροῦντος.

Dat. k. Ian. Constantinopoli Belisario v. c. cons. ind. XIII. [a. 535.] Dat. CP. k. Ian. Belisario v. c. cons. ind. XIII.

B

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΠΙΛΕΓΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΣΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΛΛΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

[Ἔχει δὲ πρόφασιν ἡ διάταξις Γρηγορίαν τινά.]

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἐρμογένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρω τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ νπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νενομοθετηκόσι Ῥωμαίοις τῆς αἰε Ῥομοθεσίας ἀφορμῆν ἡ τῶν ἀναγνωσμένων πραγμάτων ἐδίδον ποικίλλα, καὶ ἡμεῖς, τὸ νομοθετικὸν ἵπαν κατακοσμήσαντες τῆς πολιτείας μέρος, τῆν ὄλην σχεδὸν ἐπανόρθωσιν ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν δεονείων προσαγγελίαις, ποτὲ δὲ ἐπὶ ταῖς δικαστικαῖς ζητήσεσιν ἐποιήσάμεθα· καὶ πολλοὺς γε τῶν νόμων ἐντεῦθεν τοῖς ὑπὲρ τοῖς ἡμετέροις ἐγράψαμεν. Ὅποιον δὲ τι καὶ νῦν ἀναστῶν εἰς τόνδε ἡμᾶς τὸν νόμον ἐκάλεσεν. Γρηγορία γὰρ ἰκέτευσε φῆσασα συνοικηκέναι πρῶην ἀνδρὶ καὶ δύο ποιήσασθαι παῖδας, ἄρρεῖα τε καὶ θῆλειαν, καὶ ἀποβαλεῖν μὲν τὸν συνοικησαντα, πολλῆς δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς πειρωμένη τῆς εὐνοίας, ᾗ ἤδη χορῆναι υἷ κατὰ λείπειν αὐτὸν ἀγέραςτον μηδὲ ἐξω τῆς προσηκούσης ἀφείναι τιμῆς. τοιγαρὸν τὴν προγαμιαίαν ὄρωεῖν, καίτοι δευτέροις οὕτω προσομιλήσασα γάμοις, ὅμως ἀποκατέστησε καὶ δέδωκε 30

Nov. II (= Coll. I tit. 2: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος ἑβδομος), deest in L praeter inscr. — αὐτῆ ἡ νεαρά οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ ἀλλὰ (οὐκ — ἀλλὰ om. L)· παραιοιωπῆθη, διὰ τὸ τὰ μὲν αὐτῆς ὑπὸ τῆς κβ νεαρᾶς ἀναρῆσθαι, τὰ δὲ πλατύτερον ἐπ' ἐκείνης νομοθετεῖσθαι· μόνον δὲ τὸ τελευταῖον ταύτης κεφάλαιον προστέθη τῷ τῆς Cιδ νεαρᾶς τελευταίῳ κεφαλαίῳ (κεφ. τελ. L) ML post inscr. — Epit. Theod. 2. Athanas. 10, 1. Julian. const. II.

dei beneficio per nos adiectas. Metropolitani vero magistratus, ubi ea acceperint, quemadmodum iam lege a nobis dispositum est, in omnes urbes mittent, nec quisquam manebit legis ignarus, quae neque in paupertate quemquam vivere neque in anxietate mori patitur.

II.

NE MULIERES SECUNDO NUBENTES ELECTIONEM HABEANT, ET DE ALIIS CAPITIBUS.

[Occasionem autem huic constitutioni dedit Gregoria quaedam.]

Idem Augustus Hermogeni gloriosissimo magistro sacrorum officiorum exconsuli et patricio.

Praefatio. Et legislatoribus Romanis, qui ante nos fuerunt, perpetuam leges ferendi occasionem emergentium causarum dedit varietas, et nos universa legislativa reipublicae parte ornata, omnem fere correctionem partim in eis, quae a supplicantis ad nos deferuntur, partim in iudicialibus consultationibus adhibuimus, atque hinc multas leges subditis nostris tulimus. Quale quid etiam nunc emerit et nos ad hanc legem commovit. Gregoria enim supplicavit, dicens se olim viro nuptam duos peperisse liberos, masculum et feminam; ac maritum quidem amisisse. Cum vero magnum filii amorem experta esset, eum non sine praemio relinquendum nec debito honore privandum esse existimavit. Quamobrem donationem ante nuptias, licet nondum contractis secundis nuptiis, restituit tamen atque dedit filio. Nec vero filius

4 ραθυμία L || 6 k. Ian.] kal. ari (ari del. 2) aprilis Iul. P || Constantinopoli Iul. P (ε), om. M || Billis. M || ind. iv' M (Theod.), ind. α' Athan. || Post subscr. add. † τὸ ἰδικτον πρὸς Ἰωάννην ἐπαρχον praitorion τὸ B ἔχει dat. ιη̄ non̄ (sic): — M (ad edictum II referenda) || 9 καὶ — 11 τινά om. A || 12 Ἀυτοκράτορ ἰουστινιανὸς αὐγουστος ἔρμογένει A || 13 officium L || καὶ πατρικίῳ om. A || 14 πρὸ ἡμῶν M || πρῶην A || 17 ἅπαν M || ὅλον A || 20 ζητήσεσιν A;

Metropolitani vero iudices haec sumentes, sicut dudum sancitum a nobis est, unicuique dirigant civitati, manebitque nullus non audiens legem, quae neque in paupertate vivere neque mori in anxietate permittit.

Imp. Iustinianus Aug. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et exconsuli.

II.

Coll. I tit. 2

R DE NON ELIGENDO SECUNDO NUBENTES MULIERES, ET ALIENATIONE, ET LUCRO ANTENUPTIALIS DONATIONIS, ET DE SUCCESSIONIBUS EARUM FILIIS SUIS R.

Imp. Iustinianus Aug. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et exconsuli.

(Praefatio.) Et ante nos legislatoribus romanis continuam legislationis occasionem emergentium causarum dabat varietas, et nos omnem partem legislationis ornantes reipublicae, cunctam paene correctionem aliquando quidem pro egentium interpellationibus, aliquando vero in iudicialibus quaestionibus celebravimus, et multas leges hinc subiectis nostris conscripsimus. Quale est, quod etiam nunc emergens 1 ad hanc nos vocavit legem. Gregoria enim supplicavit dicens habuisse se dudum virum et duos fecisse filios, masculum et feminam, et extulisse quidem maritum. Plurimoque a filio experta favore aestimavit oportere, ne relinqueret eum sine remuneratione nec extra competentem honorem dimitteret. Igitur antenuptialem donationem. licet non veniens ad secunda vota, tamen restituit et dedit

2 a nobis sanctum TV || 6 subscr. dedit ex R et Bamb. II || nihilis R || 7 eligendo R¹ || 9 lucra R¹ || 14 exconsule P^o || 22 nos om. P¹ || 26 existimavit vulg. || 28 dempnationem P¹

φοιτήσεσιν M || 21 τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις A || 23 ἡμᾶς om. A || γὰρ γὰρ ἡμᾶς A || 26 παρὰ περὶ A || 29 καίτοι καὶ A || οὕτω non ε || 30 καὶ δέδωκε om. A

τῶν παιδῶν. οὐ μὲν ζῶν ὁ παῖς αὐτῆ διετελέσεν, ἀλλ' ἀπέσιεν ἐξ ἀνθρώπων, πρὶν εἰς δευτέρους εἰσελθεῖν βουληθῆναι τὴν μητέρα γάμου. Καὶ ὅγε νόμος ὁ τε ἀρχαῖος ὁ τε ἡμέτερος ἐκάλεσεν ἀμφω, τὴν τε παῖδα τὴν τε μητέρα, πρὸς τὴν τοῦ νέου διαδοχῆν. Καὶ εἴπερ τοῖς προτέροις ἡ μήτηρ ἐπέμενε γάμοις, οὐδὲν ἂν τοῦ ζητούμενου ἦν. ἀλλ' ἡ μὲν εἰς ἀνδρὸς ἐπείγεται δευτέρου, τὴν μὲν χοῦσαν ἀπασαν ἔχουσα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς· οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ ἐδεύατο, ἐφ' ᾧ τὴν μὲν χοῦσαν παρ' αὐτῆ μένειν, τὴν δεσποτείαν δὲ γενέσθαι παρὰ τῶν παιδῶν. τῆς δεσποτείας δὲ ἡ παῖς ἀντιληφθεῖσθαι πάσης ἀπειλεῖ, οὐ καθ' ὅσον κληρονομίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ καθ' ὅσον ὁ πατὴρ ἐπιδέδωκε τῇ μητρὶ, φάσκουσα μηδεμίαν παρρησίαν ἔχειν τὴν μητέρα δευτέρους ὀμιλοῦσαν γάμοις τὴν δεσποτείαν ἔχειν τῆς δωρεᾶς καθ' ὅσον δῆποτε λόγον. Ἀλλ' ἡ μήτηρ οὐκ ἐστὶ τοῦτο προγαμιαίαν εἶναι ἀφανὲν παντελῶς ἀξιοί, συναναμειβῆθαι δὲ ἴδῃ τοῖς πράγμασι τοῦ παιδός, καὶ οὐ κληρονομίας, ἀλλ' οὐχ ὡς δωρεᾶς οὐσίας ἐστὶ προσήκειν αὐτῇ τοῦ ἐξαγογγίου τὴν τε δεσποτείαν τὴν τε χοῦσιν ἔχειν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὴν ἡ παῖς διαμάχεται, τῆς μὲν μητρὸς ἀξιουσίας αὐτοῦ κληρονομεῖν κατὰ τὴν ἡμίσειαν μοῖραν (καθ' ἣν αὐτὴν ἡμεῖς ἐπὶ τὸν κλήρον τοῦ παιδὸς κολουμεν, μίας οὐσίας ἀδελφῆς τῶν τελευτήσαντι παιδί, τῆς μετ' αὐτῆς καλουμένης), τῆς δὲ παιδὸς ἔχουσαι τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ μᾶλλον ἰσχυροῦς ἐκ τῶν ἐμπροσθεν γεννομηθέντων ἐνισταμένης, φασκουσῆς τὴν γε μητέρα, εἰ μὲν δευτέρους μὴ ὀμιλήσας γάμοις, ὀρθῶς ἀντιποιεῖσθαι τοῦ κλήρου τοῦ παιδός, ἀφικνουμένην δὲ εἰς ἀνδρὸς ἑτέρου πάντων ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὅσα ἐκ τῆς πατρῶας οὐσίας ὁ παῖς ἐκτήσατο, καὶ εἰγε μετὰ τὸν δευτέρου γάμου ὁ παῖς ἐτελεύτησε, καὶ τῆς ὅθεν δῆποτε κηδεύσεως αὐτῶν περιουσίας ἐαντὴν ἂν γενέσθαι κυρίαν· τοῦτο τῶν διατάξεων ἀμφοτέρων βουλομένων, αἱ τὰ ταῦτα διακρίνουσιν. Ἢ δὲ γε μήτηρ μάλιστα μὲν ἀπρησῶς ἔχειν τὰς διατάξεις ἐκείνας καὶ ἀναξίως τῶν φιλανθρώπων ἡμῶν ἰσχυρίζεται χρόνων· πλην ἀλλὰ χρεῖται τῆ πατρῶας τεδείσης διατάξει, λέγουσα ταύτην οὐχ ὑποδιαγογγεῖσθαι ταῖς διατάξεσι ταῖς πρώταις, οὐδὲ τὰς μὲν

filio. Qui non tamen vivens ei permansit, sed obiit ex hominibus, antequam ad secundas venire vellet nuptias mater. Et lex tam antiqua quam nostra vocavit ambas, et filiam et matrem, ad minoris successionem. Et si quidem in prioribus mater nuptiis permansisset, nulla quaestio fuerat. Sed illa quidem ad virum descendit secundum, usum qui fuerat omnem habens antenuptialis donationis: sic enim eam etiam donavit, ut usus quidem apud eam remaneret, proprietatem autem fieret apud filium. Omnem vero proprietatem filia percipere minabatur, non secundum quantum heres erat fratris, sed secundum quantum pater dederat matri, dicens nullam fiduciam habere matrem ad secunda vota migrantem proprietatem habere donationis quacumque ratione. Verum mater nequaquam hoc antenuptialem esse donationem omnino affirmabat, sed permixtam iam rebus filii, et tamquam hereditatis, non adhuc tamquam donationis existentis competere ei sex unciarum et proprietatem et usum habere. Et non solum hoc dubitabatur, sed etiam de ipsa hereditate fratris contra eam filia reluctabatur, matre quidem petente eius hereditatem pro media parte, secundum quam eam nos ad hereditatem filii vocavimus, una existente sorore morientis filio cum ea vocata; filia vero obtinere hereditatem fratris valde fortiter ex prioribus sanctionibus insistente et dicente, quia mater, si quidem ad secundas nuptias non venisset, recte vindicaret hereditatem filii, venientem vero ad virum alterum omnino privari his, quae ex paterna substantia filius acquisivit, quia si post secundas nuptias filius mortuus esset, undecumque acquisita est ei substantia, ipsa esset domina: hoc constitutionibus ambabus volentibus, quae talia discernunt. Mater quidem valde crudeliter habere constitutiones illas et indigne clementia nostrorum temporum affirmabat, verumtamen usa est a nobis posita constitutione, dicens hanc non subdividi constitutionibus prioribus,

illi supervixit, sed e vita excessit, antequam mater secundas nuptias inire vellet. Atque hic tam vetus quam nostra lex utramque, et filiam et matrem, ad juvenis successionem vocavit. Et siquidem mater priori matrimonio acquiescisset, nulla quaestio foret. Sed illa ad secundum virum festinat, usumfructum omnem donationis ante nuptias habens; ita enim illam donaverat quoque, ut ususfructus quidem apud ipsam maneret, proprietatem autem haberet filius. Filia vero omnem proprietatem se vindicaturam minatur non quatenus fratri heres sit, sed quatenus pater matri dederit, dicens nullam facultatem esse matri secundas nuptias contrahenti proprietatem donationis qualicumque ratione habendi. At mater eam non amplius antenuptialem donationem, sed bonis filii iam permixtam esse omnino affirmat, et cum hereditas nec vero amplius donatio sit, ipsi deberi sex unciarum tam proprietatem quam usumfructum. Neque de eo solum dubitatur, sed de ipsa quoque hereditate fratris filia cum illa contendit, matre, ut ex dimidia parte illi heres sit, petente (ex qua nos eam ad hereditatem filii vocavimus, cum filio defuncto una sit soror, quae cum ipsa vocetur), filia vero, ut fratris hereditatem ex legibus ante latis obtineat, enitens instante, cum dicat matrem, siquidem secundas nuptias non contraxisset, recte sibi hereditatem filii vindicare, nubentem vero secundo viro omnibus privari, quacumque ex paternis facultatibus filius acquisivit, ut si filius post secundas nuptias mortuus esset, ipsa bonorum undecumque illi quaesitorum domina futura esset, volentibus id ambabus illis constitutionibus, quae talia decernunt. Mater autem constitutiones illas admodum dure et humanitate nostrorum temporum indigne se habere asseverat; iam vero utiliter constitutione a nobis lata, dicens hanc non limitari constitutionibus prioribus, neque eam matres, quae ad secundum

1 μὴν] μὴν δὲ A μὴ M || 7 ἀλλ'] Γ mg. A || ἡ ε] εἰ MA || δευτέρου συνοικίαν τὴν χοῦσιν ἔχουσα πᾶσαν A || 9 οὕτως γὰρ αὐτὴ καὶ δίδωρηται, μετὰ θάνατον δὲ αὐτῆς γενέσθαι τὴν δεσποτείαν παρὰ τὴν παῖδα A || 10 δὲ M] οὐν A || 12 ἀπειλεῖ M] φιλονεκεῖ A || κληρονομεῖ M] μόνον κληρονομεῖ A || 13 ἐπιδέδωκε] αὐτῆς ἐπέδωκε A || 17 εἰ καὶ post τοῦτο A || 18 συναναμειβημένην δὲ οὕσαν τοῖς πράγμασι τοῦ παιδὸς κληρονομήσασαν μᾶλλον, ἀλλ' οὐχ ὡς δωρεᾶν ληρομένην ἐστὶ A || 20 τὴν τε prius om. A || τὴν τε] καὶ τὴν A || 21 ἀλλὰ] A κα... A mg. || 22 αὐτοῦ om. A || 23 ἀξιουσίας κληρονομεῖν τὸν παῖδα κατὰ A || 25 ἡμεῖς post κλήρον coll. A || 26 μετ' αὐτῆς] μετὰ τῆς μητρὸς κληρονομεῖν A || 27 τοῦ αὐτῆ κλήρου om. A || 29 τὴν γε] τὴν τε M || τὴν A || μητέρα ὅτι δευτέροις εἰ μὲν οὐκ ὀμιλήσεις γάμοις, ὀρθῶν τι ποιεῖσθαι κληρονομήσον τοῦ παιδὸς ἡμ-

νουμένην αὐτὴν. εἰ δὲ καὶ εἰς ἄνδρα ἑτερον εἰσελθοῖ, ἀφαιρεῖσθαι αὐτῆς τῶν ὅσα τῆς πατρῶας οὐσίας ὁ παῖς καθέστηκεν A || 32 πάντων] omnino (i. e. πάντων) ε] || 34 ἐτελεύτησε] ἐτεθνήκεν A || προσκτηθείσης αὐτῶν οὐσίας ἐαντὴν ἀνάγεσθαι κληρονομίαν καὶ μόνην A || 35 διατάξεων] cf. ad p. 14, 15. 15 || 37 H] E A mg. || 38 τὸν φιλανθρώπων — χρόνον A || 39 ἀλλὰ M] ὅμως A || τῆ] καὶ τῆ A || διατάξει] Cod. G, 56, 7 || 41 ταῖς prius om. A

7 usum que (qui V³) fuerat suppl. V² in spat. vac. || 9 maneret VT || 11 filiam R¹ || 12 fratre V¹ || 15 veru- V¹ || 17 firmabat R¹ || 22 filiam R¹ || 25 moriente V¹ || 26 optinente V² || 29 vero] filio R¹ || 31 post si V² || 32 mortuus est VT || 36 indigna] digne RV¹T dignas V³ || 37 usu R^a

οὕτω πρὸς ἀνδρὸς ἐλθούσας δευτέρου μητέρας μετὰ τῶν παιδῶν καλεῖται, τὰς δὲ δευτέροις ὀμιλησάσας γάμοις οὐκ ἔτι. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν ξένον ὑπεῖναι· ἐάντην γὰρ φιλοτιμίαν εἰς τὸν παῖδα ποιουμένην προσέσει τῆς ἐπιλογῆς, ἀντιδωρεῖν μᾶλλον εἰλησέναι δοκεῖν ἢ πρὸς ἀπλῶς οὕτω κέρδος ἀσυλλόγητον ἔχειν. Ταῦτα ἡμεῖς ἐπὶ πολλῷ καταξεταισάσαστες καὶ τὴν ὅλην τῶν τοιοῦτων ἐπιλογῶν τε καὶ κληρονομῶν θεωρίαν ἀνασκοπούμενοι δεῖν εἰρηθεῖν κοινὸν ἐπὶ τούτοις γράψαι νόμον, καθ' ὃν καὶ ἡ παρούσα ζήτησις δέχεται πέρας.

atque matres quidem nundum ad virum secundum venientes cum filiis vocari, quae vero secundis copulantur nuptiis, nequaquam; hic autem etiam aliquid adesse peregrinum: se enim largitatem in filio conferentem occasione electionis rursus donationem potius recepisse videri quam sic simpliciter lucrum irrationabile habere. Haec nos diu perscrutantes et omnem talium electionum et hereditationem contemplationem considerantes oportere credidimus communem super his scribere legem, secundum quam et praesens quaestio suscepit terminum.

CAPUT I.

Συνειδόμεν τοίνυν μὴ συγκεχυμένον τοῦτο τὸ περὶ τῶν ἐπιλογῶν καὶ ἀδιάκριτον καταλαβεῖν, ἀλλὰ τοιαύτην δοῦναι τῷ πράγματι τάξιν, ὥστε τῆς μητρὸς ἅπασι δευτέροις γάμοις ἐλθούσης κέρδος εὐδὴς ἀπάντων τῶν παιδῶν τὴν δεσποτείαν τῆς προγαμίας γενέσθαι δωρεᾶς, καὶ μηδεμίαν ἄδειαν εἶναι τῇ μητρὶ τοῖς μὲν τῶν παιδῶν ἐπιλέγεσθαι, τοὺς δὲ ἀτιμάζειν, διότι πάντας ὁμοῦ τοῖς δευτέροις ὕβρισε γάμοις. Ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ πυρόντος ἡ δεσποτεία τῆς προγαμίας δωρεᾶς ὅλη πρὸς τὴν παῖδα παραγενήσεται, τῆς χρησιμῶς παρὰ τῇ μητρὶ μέχρι περιέσσει φυλαττομένης· καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν, εἰ μὲν ἡ μήτηρ προαπέλθοι, τῇ παιδί τῆς ὅλης προγαμίας δωρεᾶς ἀρμοζούσης· εἰ δὲ ἡ παῖς, μένει μὲν παρὰ τῇ μητρὶ τὸ ἐκ τοῦ τῆς ἀπαιδίας συμφώνων κέρδος, τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι τῆς παιδός, καὶ τελευτῶσαν τοῦτο παραπέμπειν εἰς τοὺς αὐτῆς κληρονόμους, εἰ τινες ἐκ τοῦ νόμου καλοῦντο.

Perspeximus itaque non confusum hoc de electionibus indiscretumque relinquere, sed huiusmodi dare ordinem causae: matre semel ad secundas nuptias veniente lucrum mox tantummodo filiorum proprietatem antenuptialis fieri donationis, et nullam esse licentiam matri alios quidem filiorum eligere, alios autem exhonorare, quoniam omnibus simul secundis nuptiis fecit iniurias. Quapropter etiam in praesenti proprietatem antenuptialis donationis tota ad filiam venit, usu apud matrem, donec advivet, servando. Et secundum nostram constitutionem, si quidem mater praemoriatur, filiae tota antenuptialis donatio competit; si vero filia, manet quidem apud matrem lucrum ex pacto non existentium filiorum, reliquum vero erit filiae, et moriens hoc transmittit ad suos heredes, si qui ex lege vocantur.

CAPUT II.

Τὸ δὲ γινόμενον μὲν αἰεὶ, ῥητῶν δὲ οὕτω νόμου διορισμένοι, τοῦτο εἰς καλὴν παραξήσασιν τε καὶ παρηνθήκην δίδομεν τῷδε τῷ νόμῳ. Εἰ γὰρ οὐ παιδί τυχόν, ἀλλὰ τινι τῶν ἔξωθεν ἡ μήτηρ ἔτι δευτέρων ἀπειροσ ὄσα γάμων μοῖραν τινὰ τῆς προγαμίας δωρεᾶς, ἢ τὴν πρᾶγμα ἔξ αὐτῆς, ἢ καὶ πᾶσαν δωρησεται, κατ' ἄλλον τυχόν ἐκποιήσῃ τρόπον, ἔτα ὕστερον

Hoc autem quod fit quidem semper, expressim vero nondum lege determinatum est, hoc ad melius incrementum et interpositionem damus huic legi. Nam si non filio forte, sed alicui extraneo mater adhuc secundas non experta nuptias partem quandam antenuptialis donationis aut aliquam rem ex ea vel totam donet, aut per alium forte alienet mo-

14 τῆς μητρὸς κύριον ἔσται (13, 20) habent Prochiron 6, 2; Epanagoge 19, 13.

maritum nondum venerint, cum liberis vocare, illas autem, quae secundas nuptias inierint, non item. Hic vero absurdi quoque aliquid subesse: se enim, quae liberalitatem in filium per electionem contulerit, videri remunerationem potius accepisse quam ita simpliciter lucrum irrationale habere. Haec nos diu examinantes omnemque eiusmodi electionum et hereditatum rationem considerantes, communem de his legem scribendam esse putavimus, ex qua praesenti etiam quaestioni discrimen affertur.

I. Placuit igitur nobis hunc de electionibus locum non confusum nec indistinctum relinquere, sed talem rei ordinem constituere, ut matre semel secundas nuptias contrahente omnes liberi proprietatem donationis antenuptialis statim lucri faciant, neque ullo modo matri alios liberorum eligere, alios vero aspernari liceat, quia omnibus simul per secundas nuptias iniuriam intulit. Quam ob rem etiam in praesenti proprietatem donationis antenuptialis tota ad filiam perveniet, ut ususfructus matri donec vivit conservetur, atque secundum constitutionem nostram, siquidem mater praemoriatur, tota donatio propter nuptias filiae competat, sin vero filia, lucrum ex pacto orbitalis apud matrem maneat, reliquum vero filiae sit, eaque moriens id ad heredes suos, si qui ex lege vocentur, transmittat.

II. Illud autem quod semper quidem contingit, expressa vero lege nondum determinatum est, pulchri incrementi et accessionis loco huic legi adicimus. Nam si forte mater secundarum nuptiarum adhuc expers non filio, sed extraneo alicui partem aliquam donationis propter nuptias, vel rem quandam ex ea, vel etiam totam donaverit aut forte alio modo alienaverit, ac deinde secundas nuptias contraxerit, mani-

1 δευτέρου συνοίκησιν μητέρας κληρονόμους μετὰ Α || 2 ὀμιλησάσας δευτέροις Α || 3 ἐνταῦθα δὲ Μ] κεντέθην Α || 4 ποιουμένη Α || 6 τὰυτα οὖν ἡμεῖς Α || 7 τοιοῦτων ὄν. Α || 8 ἀναλεξάμενοι διενοήθημεν δίκαιον ἐπὶ τούτοις γράψαι σοι νόμον Α || 10 παρούσα εἰσδέχεται πέρας διάταξις Α || 12 εἰ... Α. mg. || συν- ὀρῶμεν τοίνυν μὴ συγκεχυμένον τοῦτο ὡς περι- ὄν καὶ ἀδιάκριτον Α || 15 ἀπάντων] tantummodo ε || 16 δωρεᾶς γίνεσθαι (γενέσθαι Proch.) Proch., Epan. || 21 τῆς] μόνον τῆς Α || 23 καὶ εἰ Α || εἰ μὲν ὄν. Α || προαπέλθοι τῶν ἀνδρωπίνων, τῇ παιδί Α || 24 ὅλης] πάσης Α || 25 εἰ — παῖς ὄν. Α || μένει μὲν] μενεῖ Α || 26 τοῦ ὄν. Α || 27 συμφώνων Α || 27 παιδός, ὥστε καὶ τελευτῶσαν παραπέμπειν αὐτὸ εἰς τοὺς ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους αὐτῆς κληρονόμους Α || 30 Τὸ]

εἰ ἂν . . . Α. mg. || ῥητῶν] expressim (i. e. ῥητῶς) ε || 31 παρηνθήκην συνειδόμεν δοῦναι τοῦδε τοῦ νόμου Α || 35 τινὰ πράγματα Proch., Epan. || ἢ πᾶσαν δωρη- ῶσται Proch., Epan. || 36 τυχόν] τινὰ Α || ἐκποιήσῃται Proch., Epan.

3 hinc V || 4 scj sed RV si T || 6 recipisse R || 7 haberet VT || 11 scr. suscipit? || 12 non om. V || 15 lucrum (uel usum R³ s. v.) R lucrum uel (uel del. 2) usum V lucrum et usum T || mox om. V || tantummodo] omnium vulg. || proprietatem manente antenuptialis (annuptialis R) RV || 17 quidem om. R || fororum R¹ || 19 iniuriam vulgo || 20 proprietatem aut nuptiarum R¹ || 30 S. hoc uocatum est de dote ascripta numerata uel praestita R rubr. in mg. || 31 leges determinati. nec. hoc R¹ || 32 huic] hunc R¹ || 36 donet] nec R¹

εἰς ἀνδρὸς φοιτήσῃ δευτέρου, πρόδηλον ὡς τῷ ἐπινομένῳ δευτέρῳ γάμῳ τῆς ἐκποιήσεως ἀνατραπήσεται· καὶ οὐδὲ αὐτὸ πᾶσι τρόποις, ἀλλ' ἐν μετεώρῳ καὶ τὰ τῆς ἐκποιήσεως καὶ τὰ τῆς ἀνατροπῆς μενεῖ. εἰ μὲν γὰρ μείναιεν περιόντες οἱ παῖδες, ἀνατραπήσεται καθάπαξ τὸ γενόμενος, τοῦ νόμου τὴν δεσποτείαν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς εἰς τοὺς παῖδας ἀγοντος καὶ οὐδὲν ἐπιστροφόμενον τῆς γυναικός, εἴ τι πρόξενον ἐπιβλάβη τῶν παιδῶν. εἰ δὲ προτελευτήσαιν ἀπαντες τῆς μητρὸς, μένειν τὸ συνάλλαγμα βέβαιον οὐκ εἰς δόλοκληρον, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο δὴ τὸ ἐξ ἀπαίδις συμφωνον, ὅπερ ἡμεῖς εἰσηγήσαμεθα πρῶτον καὶ γενεομοθετήκαμεν ἐναγχοῦς εἰς περὶ τούτου γράψαντες νόμον. καὶ κατὰ τινα μὲν μοῖραν ἔσται τὸ συνάλλαγμα βέβαιον, κατὰ τινα δὲ ἄκρον ἀποφανθήσεται· τούτῃσι κατὰ μὲν τὸ μένον παρὰ τῆ μητρὶ προφάσει τοῦ ἐξ ἀπαίδις συμφωνον κρατήσῃ, κατὰ δὲ τὸ παρατεμπόμενον εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς διαδόχους ἄκρον ἔσται· ὡς, εἴγε ἡ μήτηρ μόνη τῷ παιδί διαδόχος εὐρθεῖν, τὸ πᾶν ἀνδρὶς κυρίον ἔσται.

1 Ἐπειδὴ δὲ αἱ κατὰ τῶν δευτερογαμοῦντων ποικαί κοιναὶ καὶ ἀνδρὸς εἰσι καὶ γυναικός, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τῆ προκίῃ πρὸς δευτέρους ἔλθων γάμους κινδυνεύσει, ἡ δὲ ἐπὶ τῆ πρὸ γάμου ἤτοι δια τοῦ γάμου δωρεᾶς, καὶ ὁ νόμος οὗτος ἐφ' ἑκατέρου καὶ εἰς προσώπων, καὶ ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἐπιλογῆς καὶ περὶ τῆς ἐκποιήσεως καὶ περὶ τοῦ κέρδους γενεομοθετήσθω.

CAPUT III.

Ἐποιοῦν τῶν ὄντων σκέψασθαι τὰ περὶ τῶν κληρῶν τῶν παιδῶν, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ παρὸν ἀμφισβητεῖται, δῆν ᾗθ' ἤδη γενικῶ νόμῳ τῆ τε παρ- οῦση ζητήσῃ διεατῆσαι ταῖς τε ἐφεξῆς κληρονομαῖαι ἀπάσαις δούναί τοιμήν. Καὶ δεσπίζομεν, τὰ ἄλλα πράγματα τὰ μετὰ τὴν πρὸ γάμου δωρεᾶν εἰς τοὺς παῖδας ἀφικνόμενα, εἰ μὲν ὁ παῖς, ἄκρον ἢ θήλεια τυχόν, διάδοχο, κατὰ τὸν νόμον χωρεῖν ἐπὶ τοῖς γεγραμ- μένοις κληρονόμοις, ἐν ταῦτα τῆς μητρὸς οὐ κληρομένης γράφασθαι παρὰ τοῦ παιδὸς κληρονόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τῆς διαθήκης αὐτῆ διδομένων δικαίων, εἴ γε ὁ παῖς αὐτὴν παραλείψει ἢ καὶ ἀλόγως ἀποκληρονόμον ποιήσεται, φυλιττομένον· εἰ δὲ ἀδιάθετος 40

32 δεσπίζομεν . . . εἴτε καὶ μὴ (p. 14, 6) habent Prochiron 6, 3; Epanagoge 19, 14.

festum est alienationem supervenientibus secundis nuptiis infirmatum iri; neque id omni modo, sed tam alienationem quam infirmationem in suspenso mansuram. Si enim superstites maneat liberi, infirmatum omnino quod factum est, cum lex proprietatem donationis ante nuptias in liberis transferat nec ullam mulieris, num quid in damnum liberorum egerit, rationem habeat. Sin vero omnes ante matrem moriantur, patet contractum manere firmum non in totum, sed secundum pactum illud orbitatis, quod nos primi introduximus et nuper lege de ea re scripta sancivimus. Atque ex parte firmus erit contractus, ex parte vero irritus apparebit, hoc est quantum ad id, quod ex pacto orbitatis apud matrem manet, valebit, quoad illud vero, quod ad successores filii transmittitur, irritus erit: unde siquidem mater sola reperitur 1 filio successura, totus rursus firmus erit. Quia vero poenae adversus secundo nubentes communes sunt et viro et mulieri, ille quidem, quando ad secundas nuptias venit, de dote, haec vero de donatione ante nuptias vel propter nuptias periclitabitur. Et haec lex in utramque personam valeat, sicutique haec et de electione et de alienatione et de lucro sancita.

III. Cum igitur reliquum sit, ut de hereditatibus liberorum videamus, qua de re etiam in praesenti casu est controversia, generali lege et hanc quaestionem diiudicandam et quae deinceps movebuntur omnes decidendas esse putavimus. Atque sancimus, ut ceterae res, quae post donationem ante nuptias ad filios pervenerunt, siquidem filius, sive masculus sive femina est, testatus sit, secundum legem ad scriptos heredes veniant, neque hic mater heres a filio scribi prohibeatur, sed iura quoque contra testamentum ipsi data, sive filius eam praeterierit sive sine causa exheredaverit, salva maneat; sin autem intestatus de-

1 δευτέρου συνοικήσει add. A || ἐπιγενομένῳ Proch. Epan. || 2 ἀνατραπήσεται δίκαιον, καὶ A || 4 διαμενεῖ A μένει Epan., Proch. codd. aliquot || 8 οὐδὲ M non ε || τῆ γυναικὶ ἄν τι A || 9 εἰ || 9 εἰ || μητρὸς mg. A || προτελευτήσαιν A || 10 τῆς μητρὸς οἱ παῖδες (sic) A matri filii ε || μενεῖ A || 12 καὶ διετιπώσαμεν A || 13 νόμον] suit Cod. 5, 9, 11 || 15 τούτῃσι om. A || 17 κρατήσῃ] βέβαιον A || 18 εἰς τοὺς διαδόχους τῆς παιδὸς A || ἔσται om. A || 19 εὐρθεῖθ' A || 21 Ἐπειδὴ) . . . προικὸς ἦ mg. A || 21. 22 αἰ et κοινῆ, item καὶ ante ὁ om. A || 23 γάμους ante δευτέρους coll. A || 24 προσγάμων M προγάμων A antenuptialii ε || τοῖς om. A || 25 καὶ ταῦτα καὶ] ταῦτα A || 27 γενεομοθετῶν A sanciens ε || 29 Ἐποιοῦν) . . . παιδῶν i mg. A || 29 ὑπὲρ ὧν A || 32 ἀπάσαις] δίκαις ἀπάσαις A || 33 τὰ om. A Proch. || 37 κληρονόμον A || 38 εἴγε] εἴτε M || 39 καὶ

dum, deinde ad maritum veniat secundum, palam esse, quia supervenientibus secundis nuptiis alienatio vacuatur, et nec hoc omnibus modis, sed in suspenso et alienatio et evacuatio manet. Nam si manserint superstites filii, evacuabitur omnino quod factum est, lege proprietatem antenuptialis donationis ad filios ducente et non respiciente mulierem, si quid egerit in laesionem filiorum; si vero praemori- antur omnes matri filii, erit contractus firmus non in totum, sed secundum pactum non existentium filiorum, quod nos introduximus primi et sancivimus nuper de hoc scribentes legem. Et secundum quandam quidem partem erit contractus firmus, secundum quandam vero infirmus apparebit; hoc est secundum hoc quidem, quod manet apud matrem occasione pacti filiorum non existentium, valebit, secundum hoc vero, quod transmittitur ad filii successores, infirmus erit: ut, si mater sola filio succedens invenitur, omnis rursus firmus erit.

1 Quia vero contra binobus poenae communes et viri suat et mulieris, et ille quidem in dote ad secundas veniens nuptias periculum sustinebit, haec autem in antenuptiali seu propter nuptias donatione, et haec lex in utraque posita sit persona, haec etiam de electione et alienatione et de lucro sanciens.

Cum igitur reliquum sit cogitare de hereditatibus filiorum, pro quo etiam praesens est dubitatio, oportere credidimus generali lege et praesentem quaestionem determinare et in futuro movendis omnibus dare decisionem. Et sancimus, alias res post antenuptialem donationem ad filios venientes, si quidem filius masculus aut femina forte testetur, secundum legem venire ad scriptos heredes, hic matre non prohibita scribi a filio herede, sed etiam contra testamentum ei datis allegationibus, si forte filius eam praeterierit aut irrationabiliter exheredatam fecerit, reservatis. Si vero intestato decesserit, illius

om. A (ε) || 39 ἀποκληρονόμον A, codd. Proch. nonnulli | ἀπὸ κληρονόμων M Epan., Proch. codd. nonn. || 40 ποιήσεται A ποιήσεν Epan.; leg. ποιήσαιο? || δε] καὶ add. A

3 hoc om. RT' || 4 et prius om. TV' || 7 ducente R | deducente V vulgo. || si quid] etsi quidem V² || 8 lae- sione T' || 9 matri T] matri R' V' al. || erit] et erit R² || contractus firmus (filii) V² erit V' || 16 occasione V² || malebit R² || 18 infirmis V² || ut] uel R ut uel V² || filii R || 21 inabus R² hinabus V' || 24 donationem V¹ || et haec R' || haec etiam vulgo || 25 etiam] et vulgo || 26 et de alienatione vulgo || 28 igitur] ergo V' || 30 credidimus R' || credimus V' vulgo || 34 testatur V' || 39 intestatus vulgo || illius partem] reservans illius partem R' al., del. R², om. V' a || reservatis correxi et transposui post fecerit.

τελευτήσῃ, τῆς ἐκείνου μοίρας, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας ἰδίους, ἐπί τοὺς παῖδας ἀφικνουμένης· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι μὲν παῖδας ἰδίους, εἴη δὲ τῶν ἀδελφῶν ἢ κλησῖ, καὶ τῆς μητρὸς ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν νενομισθημένον ἐπὶ τὸν κληρὸν ἐρχομένης καὶ τούτου ἰσχυρὰς ἐχούσης, εἴτε δευτέρους ὀμίλους γάμοις εἴτε καὶ μὴ. Οὐ γὰρ πικροτέρως τὰς ποικῖας κατὰ τῶν εἰς δευτέρου παραγινομένων ἀνδρῶν γυναικῶν ποιήσομεν οὐδὲ ἐντεῦθεν αὐτὰς εἰς ἀνάγκην καταστήσομεν πικρὰν καὶ τῶν ημετέρων ἀναξίαν καιρῶν, ὥστε δέει τῶν σωφρόνων γάμων, εἰ καὶ δευτέρως καθεστήκοιεν, τούτους μὲν ἀποτρέψουσαι, φοιτῶν δὲ εἰς τινὰς ἀπηγορευμένας μίξεις καὶ ἴσως καὶ πρὸς οἰκετῶν φθοράς, καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἔξεστι νομίμως σωφρονεῖν, παρανόμως ἀσελγαίνειν. Οὐκ ἔτι τὸν κρατεῖν βουλούμεθα οὐτε τὴν ἐν τῷ ε' βιβλίῳ τοῦ ἐπισημοῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας συντάγματος κειμένην διάταξιν, τὴν διορίζουσαν τὰ περὶ τῶν κληρῶν τῶν παίδων, οὐς αἱ μητέρες δευτέρως ὀμιλοῦσαι γάμοις εἶδον προαπελθόντας, οὐτε τὴν ἐν τῷ ε' βιβλίῳ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ὑπὸ τὸν τοῦ Τερτυλλιανίου τίτλου, τὴν περὶ τῶν γυναικῶν διαλεγομένην τῶν δευτέρως μὲν ὀμιλουσῶν γάμοις, πρὸ μείνου τῆς δευτέρας συναφείας ἀποβαλομένην τοὺς παῖδας· ἀλλὰ καλεῖσθαι πάντως ἢ μήτηρ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὸν τοῦ παίδος κληρὸν, καὶ τούτου ἐχέτω βεβαίως, οὐδὲν ἐκ τῶν δευτέρων βλαπτομένη γάμων. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ζητήσεως, ἣ τὸν νόμον τούτου ἐκίνησε, κρατεῖται· καὶ ἢ μήτηρ ἅμα τῇ παιδί διαδεχέσθω τὸν κληρὸν, ἢ καὶ διαδεξαμένη τούτου ἀναραιεῖται ἐχέτω, οὐδὲν ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν δευτέρων βλαπτομένη γάμων, ἀλλὰ κυρία τούτου μετὰ τῆς παίδος καθάπασι καθεστῶσα. Καλὸν μὲν γὰρ ἂν εἴη καὶ ἐπινοεῖται καὶ ἀξίον εὐχῆς τὸ τὰς γυναικᾶς οὕτω διακεῖσθαι σεμνῶς, ὡς τὰς ἅπασι εἰς ἀνδρῶς ἐλθούσας τηρεῖν ἀδίκτον τῷ τελευτήσαντι τὴν εὐνήν· καὶ τὴν γε τοιαύτην γυναικᾶ καὶ θυμαζόμεν καὶ ἐπινοούμεν καὶ οὐ πόρρω τιθεμένην παρθενίας. Εἰ δὲ οὐκ ἰσχύει (καὶ γὰρ εἰκὸς καὶ νέαν αὐτὴν οὖσαν τοῦτο παθεῖν) οὐδὲ ἀντέχει πρὸς τὰς τῆς φύσεως ὁρμᾶς, οὐ κολλαστέον αὐτὴν διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπαγορευτέον αὐτῇ τῶν κοινῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνδρῶς ἑτέρου γάμον ἐλθέτω σεμνῶς καὶ ἀκολασίας ἀπεχέσθω πάσης καὶ ἀπολαύτω τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς. οὕτω γὰρ

partem, si quidem habuerit filios proprios, ad filios venire; si autem non habuerit quidem filios proprios, sit fratrum vocatio, et matris una cum fratribus (secundum quod a nobis sancitum est) ad hereditatem venientis et eam firme habentis, sive ad secundas vellet venire nuptias sive non. Nec enim amariore poenas adversus mulieres, quae ad secundas veniunt viri nuptias, facimus, neque ex hoc eas ad necessitatem deducimus amaram et nostrorum temporum indignam, ut metu castarum nuptiarum, licet secundae sint, ab his quidem abstineant et descendant ad quasdam interdictas permixtiones, et forsitan etiam ad servorum corruptiones, et quoniam non licet legaliter caste vivere, contra leges luxuriarent. Nequaquam igitur valere volumus neque in quinto libro Codicis cognominis nostrae pietatis positam constitutionem, decernentem de hereditatibus filiorum, quos matres ad secundas nuptias venientes viderunt praeobeuntes, neque in sexto libro eiusdem conscriptionis sub titulo Tertulliani, qui de mulieribus disputat secundis quidem nuptiis iunctis, ante secundam tamen copulationem filios amittentibus: sed vocetur modis omnibus mater cum fratribus ad filii hereditatem et hanc habeat firme, nihil ex secundis laedenda nuptiis. Quod etiam in subiecta quaestione, quae legem hanc movit, obtineat, et mater una cum filia succedat hereditati, aut etiam succedens hanc inrefragabiliter habeat, nihil ex spe secundarum laedenda nuptiarum, sed domina eiusdem hereditatis cum filia absolute consistens. Optimum itaque est atque laudabile et dignum oratione, ut mulieres ita se honeste tractent, quatenus quae semel ad virum venerunt, servent inviolatum morientium torum: et huiusmodi mulierem et miramur pariter et laudamus et non procul a virginitate ponimus. Si autem non valuerit (cum forsitan et iuvenis hoc patiat) nec possit contra fervorem naturae resistere, non est torquenda propter hoc nec interdiciendae sunt ei communes leges, sed et ad viri alterius nuptias veniat honeste et omni luxuria abstineat et fruatur successione filiorum. Sic enim

cesserit, siquidem proprios liberos habeat, pars illius ad liberos veniat, si vero proprios non habeat liberos ac fratres vocentur, mater quoque una cum fratribus secundum legem a nobis latam ad hereditatem veniat, eamque firmiter retineat, sive secundas nuptias contraxerit sive non. Neque enim poenas in mulieres secundo viro nubentes statuas acerbiores reddemus, neque inde illas ad duram et temporibus nostris indignam necessitatem redigemus, ut metu castarum nuptiarum, licet secundae sint, iis quidem abstineant, ad illicitas vero quasdam coniunctiones, et forsitan adeo servorum stupra delabantur, et cum secundum leges castas esse non liceat, contra leges libidinosae vivant. Itaque neque eam constitutionem iam valere volumus, quae libro quinto Codicis, qui a nostra pietate nomen traxit, inserta ea definit, quae ad hereditates liberorum spectant, quos matres secundo nubentes ante se defunctos viderunt, neque eam, quae est in libro sexto eiusdem operis sub titulo Tertulliani S.C.I., quae de mulieribus secundo nubentibus, liberos autem ante secundum coniugium amittentibus disserit. Sed ad liberorum hereditatem cum fratribus mater omnino vocetur, eamque firmiter retineat nec quicquam damni ob secundas nuptias capiat. Quod quidem in proposita quoque quaestione, quae huic legi occasionem dedit, obtineat, simulque cum filia mater hereditatem adeat, vel quando eam iam adiit, irrevocabiliter retineat, nec ob spem secundarum nuptiarum quicquam detrimenti patiat, verum plane domina eius sit una cum filia. Nempe pulchrum quidem esset et laudabile et exoptandum mulieres ea esse castitate, ut quae semel viro nupserunt, intactum defuncto torum servent: ac talem mulierem admiramur et laudamus nec procul a virginitate ponimus; sin vero non valeat (etenim consentaneum est iuvenem eam id pati) nec inpetum naturae sustineat, non puniendae est hoc nomine neque communibus legibus ei interdiciendum, sed honeste et secundi viri nuptias contrahat et omni libidine abstineat et successione liberorum fruatur. Sic enim etiam magis eos diligit,

1 τελευτήσῃ A || ἐκείνου A || ἔχει M || 2 τοὺς παῖδας] τοὺς ἰδίους παῖδας Proch., Epian. || ἔχει A || 3 ἰδίους om. A || 4 cf. Cod. 6, 56, 7 || 6 Οὐ] τὰ mg. A || 7 δευτέρους παραγινομένων ἀνδρῶς A || 9 πικρὰν] δεινήν A || 11 ἀποτρέψουσαι A || 13 καὶ ἐπειδήπερ] ἀνδρῶν ἐπειδήπερ 4 || 14 Οἰκεῖται] ββ mg. A || 15 ε'] Cod. 5, 9, 3, 1 || 17 τὰ om. A || 18 ὀμιλήσασαι A || 19 ε'] Cod. 6, 56, 5 || 20 τερτυλλιανίου A || 21 περὶ γυναικῶν A || 23 συναφείας Δε] om. M || ἀλλὰ] ε' mg. A || 27 ἢ] ἢ M εἰ A || 28 τὸν κληρὸν διαδεχέσθω A || 31 τούτου] eiusdem hereditatis ε || Καλὸν] ἰδ' περὶ... mg. A || 32 τὸ om. A || 34 ἀνδρῶς A || 35 καὶ ante θυμαζόμενον om. A || 37 ἰσχύει MA || αὐτὴν οὖσαν om. A (cf. ε) || 38 ἀντέχει A || 40 αὐτὴν A^o

αὐτῇ A^b || τῶν κοινῶν (ἦτοι τῶν ἀποστολικῶν add. s. v.) νόμων M τὸν κοινῶν νόμον A

1 siquidem habuit — 2 habuit filios quidem proprios V² in ras. || 4 sanctum V¹ || 6 amariore RT² ad maiores V¹T¹ maiores V² vulg. || 9 amarum V¹ || nostrorum V¹ || 13 quoniam licet non licet V¹ || 16 cognominis R¹ cognouimus R²V¹T || 19 prebeuntes R¹ || 20 tertulliani RTV || qui] quae vulgo || 22 tamen] tantum V || 24 secundis V² in ras. || 27 una om. V || 29 laedenda secundarum V || eius idē V || 31 orationē R¹ || 36 valuerit T, V² in ras. || inuenit R || 37 hoc non patiat R mg., vulg. || 39 et ad] et om. R al.

αὐτοῖς ἐτι μᾶλλον ἀγαπήσει καὶ οὐχ ὡς τινὰς τῶν δευ-
μενῶν ὄνεται, ποιναῖς οὕτως υποβαλλομένη τιμοῦσι.
Ὡς περ γὰρ τοὺς πατέρας, εἴπερ εἰς δευτέρους ἔλθοιεν
γάμους, οὐκ ἀποστεροῦμεν τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς,
οὐδὲ τις ἐστὶ νόμος τοιοῦτό τι λέγων, οὕτως οὐδὲ τὰς
μητέρας ἀφαιρήσομεν τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, εἴπερ
ἂν μητέρας εἰς ἀνδρῶν ἔλθοιεν δευτέρου, κἂν εἰ πρὸ
τῶν δευτέρων γάμων κἂν εἰ μετὰ τοὺς δευτέρους οἱ
παῖδες τελευτήσαιεν. ἐπειτοίγε ἐκ τῆς ἀτοπίας τοῦ
νόμου, κἂν εἰ προαπέλθοιεν οἱ παῖδες ἅπαντες μὴ
καταλιπόντες παῖδας ἢ ἐγγόνους, οὐδὲν ἦττον ἢ τιμω-
ρία μενεῖ, καὶ οὐ διαδέχεται τούτους ἡ μήτηρ, οὐδ' ἂν
ἀπαιδὲς τελευτήσαιεν, ἀλλ' ἀπελαθῆσεται τῆς αὐτῶν
διαδοχῆς ἀπανθρώπως, μᾶτην μὲν ὠδινήσασα, μᾶτην
δὲ ἐκθρέψασα, ταῖς τε διὰ τὸν ἐνομον γάμον υποβαλ-
λομένη ποιναῖς· ἀλλὰ διαδέχονται μὲν αὐτοὺς τινες τῶν
πορρωτέρων συγγενῶν, ἡ μήτηρ δὲ ἀλόγως ἐκβληθήσε-
ται. ὥστε καὶ αὐτὴ διαδεχέσθω τοὺς παῖδας, καὶ ἔστω
νόμος οὗτος φιλάνθρωπος τε καὶ πρᾶος, καὶ τὰς μη-
τέρας οὕτως διαλλάττω. Συνελόντες τοίνυν τὸδε
τοῦ νόμου τὸ μέρος θεσπίσομεν, ἐπειδήπερ τὴν μητέρα
κατὰ τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον ὠμοιώσαμεν τῷ πατρὶ,
τὰς μὲν ἐπὶ τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ καὶ αὐτὴν ὑπέχειν
ποινας, καθάπερ ὑπέχει καὶ ὁ πατὴρ ἐπὶ τῇ προικί,
ἐπὶ δὲ τοῖς κλήρου τῶν παίδων ἀπραγμάτως ἐρχέ-
σθωσαν ὃ τε πατὴρ ἢ τε μήτηρ, κατὰ τὰς ὑποκειμέ-
νας ἐφ' ἑκάστῳ θέματι ζητήσεις· ὥστε ὕπερ οἱ πατέρες
ἔχουσιν, εἴτε εἰς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους εἴτε καὶ μὴ,
τοῦτο καὶ αἱ μητέρας ἔχεταισαν, καλεῖσθω τε ἡ μήτηρ
πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς κλῆρον, εἴτε ἤδη δευτέροις ὠμι-
λήσε γάμους εἴτε καὶ ὕστερον ἔλθοι.

1 Τῆς δὲ προγαμιαίας δωρεᾶς εἰς δευτέρον ἔλθοῦσα
συνοικίσιον μὴδὲ καθόσον κληρονομεῖ τοῦ παιδὸς ἀπο-
λανεῖται, ἀλλὰ τοῦτο τῶν παίδων ἔστω μόνον κέρδος
αὐτοῦ παρὰ τοῦ νόμου δεδωμένου, καὶ μὴ δοκῶν εἰ-
35 ναι μέρος τοῦ κλήρου τοῦ παιδός, ἀλλ' ἐτι τὴν τῆς
προγαμιαίας δωρεᾶς οὐκ ἀποβάλλω φύσιν. Ἄπερ προ-
ῖκει κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἡν ἤδη χηρευνοσῶν γυναι-
κῶν καὶ τοὺς οἰκείους διαδεξαμένους παῖδας, ἐν ᾧ μήπω
δευτέροις προσήλθον γάμοις, κἂν εἰ μετὰ ταῦτα προσ-
40 ἔλθοιεν. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις ἔχον ὡδε τῷ παντὶ
νενομοθετήσθω χρόνῳ.

eos adhuc amplius diligit et non quasi quosdam
odibiles respiciet, poenis subdita sic amaris. Sicut
enim patres, si ad secundas veniant nuptias, non
fraudamus filiorum successione, nec quaelibet est
5 lex aliquid tale dicens, sic neque matres privabimus
filiorum successione, si matres ad virum veniant se-
cundum, licet ante secundas nuptias aut post secun-
das filii moriantur. Alioquin ex absurditate legis,
licet praemoriantur filii omnes, non relinquentes
10 filios aut nepotes, nihilominus supplicium manet, et
non succedit eis mater, nec si sine filiis moriantur,
sed expellitur ab eorum inhumane successione, fru-
stra quidem parienti, frustra simul et nutrien, pro-
pter legales nuptias subiecta poenis; sed succedent
quidem illis aliqui ex longa cognatione, mater autem
15 inrationabiliter expellitur. Quapropter et ipsa suc-
cedat filiis, et sit haec lex clemens et mitis et matres
filiis concilians. Colligentes igitur huius legis partem
sanctimus: quoniam matrem secundum quod dudum
diximus adsimilavimus patri, in antenuptiali dona-
tione et ipsas sustinere poenas, sicut sustinet et
pater in dote, in hereditate autem filiorum sine tergi-
versatione veniant et pater et mater secundum sub-
iectas utrique casui quaestiones. Proinde quod pa-
20 tres habent, sive ad secundas venientes nuptias sive
non, hoc etiam matres habeant, voceturque mater
ad filii hereditatem, sive iam ad secundas venit
nuptias sive postea veniat.

1 Antenuptiali vero donatione ad secundum veniens
consortium neque secundum quantum heres existet filii
fruat, sed hoc filiorum sit solum lucrum eis a lege
datum, et non videatur esse pars hereditatis filii, sed
adhuc antenuptialis donationis non abiciens naturam
Quae competet tenere etiam circa eas, quae nunc iam
sunt viduae mulieres et propter successerunt filiis,
in quo nondum ad secundas venerunt nuptias, licet
postea veniant. Quod igitur hic habetur, sic omni
tempore sancitur.

32 Τῆς δὲ — 37 φύσιν habent Prochiron 6, 3; Epanagoge 19, 14.

neque vero poenis tam acerbis subiecta pro inimicis habebit. Quemadmodum enim patres, si secundas
nuptias contrahant, non fraudabimus successione liberorum, nec ulla lex est quae tale quid dicat, ita ne
matres quidem successione liberorum privabimus, si matres secundo nubant, sive ante secundas nuptias
sive post eas liberi moriantur. Alioquin ex absurditate legis, etiamsi omnes liberi praemoriantur non re-
lictis liberis nepotibusve, nihilo minus poena manebit, nec mater iis succedet, quamvis sine liberis morian-
tur, sed a successione eorum inhumaniter repelletur, ut quae frustra pepererit, frustra nutriverit, poenis
adeo propter legitimas nuptias subiecta: at succedent iis quidam ex remotioribus cognatis, mater praeter
rationem excludetur. Quare et ipsa liberis succedat, sique haec lex benigna et mitis et quae matres
liberi conciliat. Ut igitur hanc legis partem comprehendamus: quoniam matrem, uti ante dictum est,
patri exaequavimus, sanctimus, ut eas ipsa poenas in donatione ante nuptias ferat, quas in dote pater
sustinet, ad hereditates vero liberorum nullo negotio tam pater quam mater veniant, secundum subiectas
civis casui quaestiones. Unde quod patres habent, sive secundas nuptias ineant sive non, hoc etiam
matres habeant, voceturque mater ad filii hereditatem, sive secundas nuptias iam contraxerit sive postea
1 initura sit. Donatione vero propter nuptias quae secundum iniiit matrimonium ne quatenus heres qui-
dem est filio fruatur, sed haec liberis solum lucro cedat a lege iis data, nec pars esse hereditatis filii
videatur, sed donationis ante nuptias naturam nondum amisisse. Atque haec etiam in eis obtinere debent,
quae nunc iam viduae sunt et liberis suis successerunt necdum secundas nuptias inierunt, etsi postea in-
cunt. Iam quod de his constituimus, ita in perpetuum sanctum esto.

1 οὐχ ὡς οὕτως A || 2 οὕτως om. A || 3 ὡς περ δὲ
τοῖς A (in mg. I E κλ . . .) || 5 οὐδὲ τις] οὐ γὰρ A ||
7 ἀνδρῶν ἔλθοιεν δευτέρου συνοικίσιον A || 9 τελευτή-
σειεν A || 11 ἐγγόνους A || 12 μένει A || 14 ὠδινήσασα A || μα-
την δ] frustra simul et ε || 15 τοιαύταις γε διὰ τῶν ἐν-
νομῶν γάμων A || 16 ἀλλὰ] καὶ A || μὲν A ε] om. M ||
17 πορρωτέρων A || ἐκβληθήσεται M^o || 19 οὕτως A || φι-
λάνθρωπος A^o || 20 Συνελόντες (συνελώντες M)] E M
mg., εἰ οὐ . . . A mg. || τῶδε τῷ νόμῳ τὸ πέρασ A
huius legis partem ε || 21 ἐπίπτερον A || 22 post πατρὸς lacuna
25—30 litt. in A || 23 τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς A || *αὐτῆν]
αὐτὰς || 25 τοῖς κλήρου A (cf. s) || 27 ἐκάστῳ] utrique ε ||
30 πρὸς αὐτῶν τῶν A || 32 ἐλθούσης A || 33 τοῖς παι-
δας A || ἀπολαβεῖτω Epan, Proch. codd. plur. || 34 ἔστω
κέρδος μόνον αὐτοῖς δεδομένου παρὰ τοῦ νόμου A ||

36 τῆν ante φύσιν coll. A || ἐτι σὺν τῇ προγαμιαίᾳ δω-
ρεᾷ τῆν φύσιν ἐξαποβάλλων A || 38 καὶ ante προσήκει
coll. A || ἐπὶ τῶν ἡδὴ καὶ νῦν καταχρηνοσῶν A ||
39 καὶ om. A || παῖδας, κἂν εἰς δευτέρους προσήλθον
γάμους, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα A

4 qualibet R¹T¹ || 5 diens V || 6 ad virum om. R¹ ||
8 filii moriantur ante aut post secundas coll. R || 11 suc-
cedet T (Gr.) || 12 inhumane successione] διαδοχῆς ἀπαν-
θρώπως (ir. || 16 expelletur vulg. (Gr.) || 17 et matres
R ul.) matres T matrem V || 19 dudum R] iam dudum
V vulg. || 21 ipsam vulg. || sustinet sicut V¹ || 22 dotem
V || hereditatem vulg. || 27 ad secundas iam V || 34 sit
solutum V¹ || 36 antenuptiales R¹ || 39 uenerunt V] ue-
niunt R vulg.

CAPUT IV.

Καί τερον δὲ τῆ προγάσει τῶν δευτερογαμουσῶν γυναικῶν καὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς προσθεῖναι τοῖς ἐμπροσθεν καλῶς ἔχειν ᾤθημεν. Τῶν γὰρ προτέρων διατάξεων παρεχουσῶν ἐπιλογίην τῆ γυναίκε τῆ δευτέρας ὁμιλήσασθαι γάμου, εἴτε βουληθεῖη λαβεῖν τὴν πρὸ γάμου δωρεάν, καθόσον ἐστῆσι τὰ συμφωνητὰ, καὶ δοῦναι τοῖς παισὶν ἀσφάλειαν, ὡς τελευτῶσα ταῦτα ἀποκαθίστησιν, εἴτε οὐ βουληθεῖη δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν ἢ μὴ βουληθεῖη τυχόν, μένειν μὲν τὰ πράγματα παρὰ τοῖς παισὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς, τελείν δὲ 10 αὐτῆ τὸν ἀπὸ τρίτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς τόκου ἡμεῖς ἐκ τῆς τῶν ἀναφορομένων ζητήσεων ὀρυμνομενοι ποιμίλιας, ἐπειδήπερ εἴρομεν νέους ἐπὶ τούτῳ κινδυνεύοντας, τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐν χρήμασιν οὕσης, κικείμενος χρυσίον μὲν οὐκ ἔχοντας, ἀναγκασθέντας δὲ τὰ πατρῶα πωλῆσαι πάντα, ὅπως ἂν λυθῆι τὸ τῆς προγαμίας δωρεᾶς ὄφλημα, κίτοιγε ἐπ' αὐτοὺς κατὰ τὸν νόμον τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐλευσομένης· διὰ τοῦτο ᾤθημεν χρῆναι τοιαύτην δοῦναι τῷ πράγματι τάξιν, 20 ἵνα εἰ τις ἐπιδοίη πράγματα κατὰ προγαμίας δωρεάν, εἰ μὲν ἅπαντα ἀκίνητα καθιστήκοι, μένοι τούτων ἢ χρήσις παρὰ τῆ μητρὶ, καὶ αὐτῆ ταῦτα ἐκλέγοι καὶ μὴ παρατιοτὸ μηδὲ ἀπατιοίη τοὺς παῖδας ὑπὲρ τῆς τούτων ἀποτιμῆσεως τόκου, ἀλλ' ἐπιμελοῦτό τε αὐτῶν, καθόσον ὁ νόμος δίδωσι τοὺς τῆς χρήσεως ὄντας κυρίους, φυλάττοι τε ταῦτα κατὰ τοὺς νόμους τοὺς παλαιούς τοῖς παισὶ περιούσιον, ἢ εἰ πάντες τελευτήσασιν, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τοῦ μὲν ἐξ ἀπαθίας κάσσου τῆ μητρὶ, τοῦ δὲ λειπομένου τοῖς τῶν παίδων κληρονόμοις φυλαττομένου. Εἰ δὲ πᾶσα κινετήκοι τυχόν 30 ἐν χρήμασιν ἢ ἄλλοις κινητοῖς πράγμασιν ἢ προγαμίας δωρεᾶ, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τὴν μητέρα σὶν τῇ ἡδὴ νενομοθετημένῃ ἀσφαλείᾳ μὴ ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν παίδων χρυσίον, πλην εἰ μὴ ἀφθονος ἢ τοῦ ἀνδρὸς εἴη περιουσία, καὶ ἔχοι καὶ χρυσίον καὶ ἀργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ εἰ τι καταγεγραμμένον ἔν τῆ μητρὶ. τινικαὶ γὰρ τὴν ἐπιλογίην τῆ μητρὶ δώσομεν, εἴτε βούλεται τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ τὸν εἰρημένον κομιζέσθαι τόκον κατὰ τὸν ἐμπροσθεν νόμον κατὰ τὸν ἡμέτερον. Εἰ δὲ γὰρ ἀναμῆξ εἴη τὰ πράγματα, καὶ ἡ δωρεὰ τὸ μὲν ἐν χρήμασι, τὸ δὲ ἐν ἀκίνητοις ἔχοι πράγματα,

Aliud vero quiddam occasione secundo nubentium mulierum et antenuptialis donationis adicere prioribus bene se habere credidimus. Priscis namque constitutionibus praebentibus electionem mulieri, quae 5 ad secunda vota descendit, si vellet accipere ante nuptias donationem secundum quod permittunt pacta, et exponere filiis cautionem quia moriens haec restitueret, sive cum non valeret dare cautionem ut nollet forte, manerent quidem res apud filios antenuptialis donationis, solverent autem ei tertiam partem centesimae usurae: nos ex quaestionum emergentium varietate moti, quoniam invenimus minores in hoc periculum patientes, antenuptiali donatione in pecuniis existente, et illos aurum quidem non habentes, coactos autem omnia paterna vendere, quatenus exsolveretur antenuptialis donationis debitum, ad eos utique secundum legem antenuptiali donatione veniente: propterea iudicavimus oportere hunc dare ordinem causae, ut, si quis contulerit res secundum antenuptialem donationem, si quidem omnes immobiles sunt, maneat horum usus apud matrem, et ipsa eum colligat et non respuat neque exigat filios pro horum aestimatione usuras, sed et diligentiam eorum habeat, sicut lex iubet usu existentibus dominis, et 25 custodiat eas secundum leges antiquas filiis superstitibus, aut si omnes moriantur, secundum nostram legem casum quidem non existentium filiorum matri, reliquum vero filiorum heredibus conservandum. Si autem omnis forte consistat in pecuniis aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio, tertiam usurarum partem percipientem matrem cum cautione iam definita non exigere a filiis aurum, nisi forte idonea sit viri substantia, et habeat et aurum et argentum et vestem et quicquid conscriptum fuit matri; tunc enim electionem matri dabimus, sive voluerit res percipere et praebere cautionem, sive quam diximus usuram accipere et secundum priores leges et nostram. Si vero mixtae sint res, et donatio aliud quidem in pecuniis, aliud vero in immobilibus ha-

IV. Aliud quoque occasione mulierum denuo nubentium et donationis ante nuptias prioribus adicere aptum visum est. Cum enim priores constitutiones mulieri secundas nuptias incuncti electionem concedant, utrum velit donationem propter nuptias, quatenus pacta permittunt, accipere et liberis praestare cautionem se illa post mortem restitutam esse, an, si cautionem non possit aut forte nolit praestare, manere quidem donationem propter nuptias apud liberos, hos vero tertiam partem usurae centesimae sibi solvere, nos emergentium quaestionum varietate moti, quandoquidem minores in eo periclitari invenimus quoad, si donatio propter nuptias in pecuniis consistat, illi cum pecunia non habeant, omnia paterna vendere cogantur ad debitum donationis propter nuptias solvendum, licet ad ipsos donatio ante nuptias secundum legem perventura sit: propterea rem tali modo ordinandam iudicavimus, ut, si quis res per donationem ante nuptias dederit, quae omnes immobiles sint, earum usufructus apud matrem maneat, ipsaque eas eligat neque repudiet neque a liberis pro earum aestimatione usuras exigat, sed earum curam gerat, prout lex eos, qui domini sunt usufructus, iubet, easque secundum veteres leges liberis superstitibus conservet, vel si omnes moriantur, secundum legem nostram matri quantum competit in casu non existentium liberorum, reliquum vero heredibus liberorum servetur. Si vero tota donatio propter nuptias in pecunia forte vel aliis rebus mobilibus consistat, mater tertiam partem usurarum cum cautione iam per legem definita accipiens a filiis pecuniam non exigat, nisi vero amplae sint viri facultates, habeatque et aurum et argentum et vestimentum et si quid aliud matri assignatum fuit. Tunc enim optionem matri dabimus, utrum res capere et cautionem praestare, an vero dictas usuras tam secundum priores leges quam secundum nostram velit accipere. Quodsi permixtae sint res et donatio partim in pecuniis, partim in immobilibus

1 Καί] ἔξ mg. A || Aliud vero quiddam (i. e. τι pro τῆ) ε || 3 ἔχειν om. A || 4 τῆ prius om. A || 5 εἰ γε A || 7 ταῦτα πάντως ἀποκαθίστησιν αὐτοῖς· εἰ δὲ οὐ βουληθεῖη ἢ δοῦναι A || 9 μένει A || 12 ἡμεῖς] οὖν add. A || 14 χρήμασιν Cuiacius, cf. ε] κτήμασιν MA || 15 χρυσίον μὲν A || 18 τῆς προγαμίας A || Διά] ἔξ mg. A || 19 συνειδόμεν A || ταύτην Αε || 20 ἄν τις A || 21 καθίστησιν ἀκίνητα A (cf. ε) || *μένη M μένει A || ἢ τούτων A || 22 ἐκλέγοιτο A || 25 καθῶς A || 27 ἢ κἂν πάντες τελευτήσασιν A || 28 cf. ad p. 13, 13 || το μὲν A || κάσσον A || 30 Εἰ] ἔξ om. A || 32 τὸ om. A || μέρους M || 31 χρυσόν A || 35 περι-

ουσία, ἔχοι τὰ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἐσθῆτα A || 38 τὰ πράγματα] ταῦτα A || 39 καὶ om. A || 41 Εἰ] K mg. A || 42 ἐν prius om. A

1 Aliud] rubr. de usuris antenuptialis donationis R || quidam V || 4 mulieris R² || 6 permittit. R¹ || 7 restituet V || 9 manent T || 10 solveret V soluent T || 14 *illos] alios || 20 ante-nuptialem R || 21 mancant R² || harum R² || 26 secundum V || 27 extentium R || 31 cautionē R² || 33 habeat] om. R² T² || et ante aurum om. R vulg. || 34 matr. V^o || 35 uoluitur R² || 38 nostras VT || 39 immobilibus R

τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μένειν παρὰ τῆ μητρὶ διὰ τὸ τὴν ἀποτροφὴν ἔχειν ἐκείθεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κινήτοις ταῦτα κρατεῖν, ἅπερ ἐνομοθετήσαμεν ἐμπροσθεν, ἅπερ ἐτύγχανεν ἐν κινήτοις πάντα τὰ τῆς πρό γάμου δωρεᾶς καθεστῶτα.

beat rebus, immobilia quidem modis omnibus manere apud matrem, ut alimentum habeat inde, porro de mobilibus haec valere, quae sancivimus prius, si essent in rebus mobilibus omnia antenuptialis donationis consistentia.

CAPUT V.

Καίτιν ὅ γε μὴν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀμυδρῶς μὲν νομοθετηθέν, σπανίως δὲ ἐν δικαστηρίοις ἐξηρασμένον φήθημεν χρῆσαι νόμῳ τε σαφεῖ περιλαβεῖν καὶ παραδόναι τῆ χορῆσαι καὶ καταγαγεῖν εἰς τὰ δικαστήρια πρὸς κοινῇ ἀποκεισόμενον βοήθειαν. Εἰ γὰρ συναφθεῖν τινες ἀλλήλοισ ἐπὶ προίκος καὶ προγαμίας δωρεᾶς συμβολαίους, εἴτα ὁ μὲν ἀνὴρ προγαμίας ἐπιδοῆν δωρεάν, ἢ δὲ γυνὴ ἐπεισευκότο προίκα ἢ αὐτὴ παρασχομένη ταύτην ἢ δόντος πατρὸς ἢ τίνος τῶν ἐξωθεν, εἴτα φανείη παρ' ὅλον τὸν τοῦ γάμου καιρὸν ἢ προῖξ μὴ δοθεῖσα τῷ συνοικήσαντι, ἀλλ' ἀνασχόμενος ἐκεῖνος τῶν τοῦ γάμου βραῶν, καὶ ὁ γάμος θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς διαλυθεῖη, οὐκ ἂν εἴη δικαία παντελῶς ἢ γυνὴ προίκα μὴ δούσα τῷ συνοικήσαντι τὴν προγαμίας δωρεάν λαβεῖν. Εἰ δὲ καὶ μὴ εἰς ὀλόκληρον δότη, καὶ αὐτὴ κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται τὴν δωρεάν, καθ' ὅσον δόη τὴν προίκα. Ἰσότητος γὰρ ἐσμέν καὶ δικαιοσύνης ἔρασταί, καὶ ταύτην ἐν ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις καὶ πρὸς γε ἐν τοῖς συνοικήοις βουλόμεθα κρατεῖν. ὥστε ἢ μὴ, ὅτι οὐδ' ἐπιδοῦσα μὴδ' ὅτι οὐδ' λαμβανέτω, ἢ δὲ ἔλαττον ἢ περ ὠμολόγησε δούσα τοσοῦτον ἀπολαμβανέτω μόνον, ὅσον ἐπέδωκε. καὶ ἔστω καὶ αὐτὴ καλῆ τῷ παρόντι νόμῳ προεὐξήσῃς, πολλὰ τῶν αἰεὶ μὲν ἀμφισβητούμενων, μόλις δὲ νῦν εἰς νομοθεσίαν καταχθέντων διακρίναται.

Τούτων δὲ κρατεῖν βουλόμεθα τὸν νόμον ἐπὶ τε τοῦ δόντος αὐτῶ τὴν ἀρχὴν θεμάτων, ἐπὶ τε τῶν ἐν δικαστηρίοις ἡρημένων, ἐπὶ τε τῶν ἐφεξῆς γενησομένων πάντων.

(Ἐπίλογοι.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν ἢ σὴ προερχῆ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόναι πεισθῆσά, καὶ φανερά πάσι διὰ προγραμμάτων οἰκείων ποιησάτω,

cap. V (— διακρίναται 30) insertum nov. 91, 2 extat in B 28, 13, 1 et inde in L (f. 117*) || 10 Εἰ ... 25 λαμβανέτω habent Prochiron 9, 12; Epanagoge 19, 2.

rebus consistat, immobilia quidem omnino apud matrem maneat, ut exinde alimenta habeat, in mobilibus vero ea obtineant quae ante sancivimus, si tota donatio ante nuptias in mobilibus consisteret.

V. Illud quoque, quod in prioribus legibus obscure quidem sancitum, raro autem in iudiciis examinatum est, et perspicua lege complectendum et usus tradendum et in iudicia deducendum putavimus, ut in commune auxilium reservetur. Namque si qui matrimonio iuncti fuerint dotis et donationis ante nuptias instrumentis confectis, atque vir donationem propter nuptias dederit, mulier dotem attulerit sive ipsa eam praebuit sive pater aut extraneus aliquis dedit, deinde appareat per totum matrimonii tempus dotem marito non esse datam, sed illum matrimonii onera sustinuisse, et matrimonium morte viri solvatur: nequaquam aequum fuerit mulierem, quae marito dotem non dedit, donationem ante nuptias accipere. Sed et si in solidum non dederit, ipsa quoque donationem in tantum exigat, in quantum dotem dederit. Aequalitatis enim et iustitiae amatores sumus, eamque cum in aliis omnibus tum vero in matrimoniis quoque obtinere volumus. Quare quae nihil omnino dedit, nihil omnino accipiat, quae vero minus dedit quam promisit, tantum recipiat solum, quantum dedit; sitque et haec praesenti legi pulchra accessio, multa decedenti, quae semper in dubium vocata, vix autem nunc ad legem deducta sunt. Atque hanc legem et in casu, qui illi originem dedit, et in iis, quae in iudiciis pendunt, et in omnibus, quae in posterum contingent, obtinere volumus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt, summitas tua effectui et fini dare student omnibusque

3 ἐτύγχανεν κινήτοις A || 6 Καίτιν ὅ κα A mg. || 6 sq. cf. Cod. 5, 11, 9 || 9 καταγαγεῖν LABS] κατατάττειν M || 12 εἴτα] leg. ὅπως v. ἐφ' οἷς? || εἴτα — 14 ἔξωθεν om. Proch. || 13 ἐπεισευκότο M] ἐπεισευκότο A ἀπενύκοτο L P ἀπογράφουτο L² scribat S || προίκα αὐτῆ παρασχεθεῖσαν ταύτην δόντος A || 14 παρασχομένη BL²] παρασχομένη L¹ παρασχομένη M, παρεσχόμενη Scrimger || τῶν τινός M || 15 εἴτα] καὶ A || ὅλον] om. S || 16 δοθεῖσα τῷ ἀνδρὶ ἀνεχομένῳ τῶν — βραῶν A || ἠνέσχτο Epan. || 17 ἐκείνος] om. S || τῶν LB Proch.] εἰη τῶν M || 18 τοῦ ἀνδρός] αὐτοῦ A || δίκαιον B || 20 λαβεῖν ante δωρεάν coll. LB Proch., Epan., ante τὴν (19) A || εἰ δὲ δόη μὲν, οὐκ εἰς ὀλόκληρον δὲ Epan. || 21 ἀπαιτεῖται L || 22 ἐπιδοῆν LB Proch., ἄρ δόη Epan. || 24 ἐν om. A

Proch., Epan. || 25 δούσα Epan. || εἰ δὲ ἔλαττον εἴη ὅπερ ὠμολόγησεν ἐπιδοῦσα A || 27 ἐπιδέδωκε B || 28 πολλὰ μὲν τῶν L || 29 δὲ] δὲ καὶ B || καταχθέντα B || 30 διακρίνοντι AB || 33 ἡρημένων ἐπὶ τε] εἴν ἡρημένων καὶ A || 34 ἀπάντων. Τὰ τοίνυν] Ἀπαντα τῶνν τὰ A || 37 γραμμάτων A

1 omnibus modis V || 6 Illud] rubr. de dote ascripta et non numerata R || 7 uixaminatum V^a || estimavimus RT] extimavimus (extimus 1) V existimavimus deli. || 9 enim] vero V³ || 18 si RT] sin V vulg. || 21 quam VT] quaeque R quam quidem vulgo; an eamque? || 23 omnino nil percipiat VT || 25 sicque V || 26 inorentum R¹ || 31 in hoc casu V vulg. || 32 ei om. V || 33 praeuenientibus V || 35 placuerint V

ὄντε ἐν ἀπίσταις ταῖς πόλεσιν, ὅσας ὁ ἡμέτερος κατέχει θεομός, ταῦτα κρατεῖν καὶ δῆλα πάσι γενέσθαι κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον. Dat. xvii. k. April. Constantinopoli Belisario v. c. cons. (ind. xiii.) [a. 535.]

quatenus in omnibus civitatibus, quas nostra dicio continet, haec valeant et certa omnibus fiant secundum quod a nobis dispositum est. Dat. xii. k. April. Belisario v. c. cons.

Γ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΑΓΙΩΤΑΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΝΕΥΔΑΙΜΟΝΟΣ (ΤΑΥΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ).

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφανίῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλείδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμεικῷ πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν κοινῶ τε καὶ γενικῶ νόμῳ πρὸς τε τὴν μακαριότητα τὴν σὴν πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας γεγραμμένῳ τὰ περὶ τῆς χειροτονίας τῶν εὐαγῶν ἐπισκόπων καὶ εὐλαβεστάτων κληρικῶν καὶ γυναικῶν γε μὴν διακόνων, καὶ τοῦ μὴ πλείους εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέτρου τοὺς χειροτονούμενους διεντυπώσαμεν, ἄπερ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς τε καὶ προσήκοντως ἔχειν καὶ τῶν ἱερῶν καινῶν ἀξίως. Τὸν δὲ παρόντα νόμον ἰδικὸν πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα γραφόμεν, τὰ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῶν ἐν ταῦθα διατάττοντες. Ἐπειδὴ γὰρ οἱδὲν σκεδῶν τῶν ἐν ἀμετρίᾳ καλόν, προσήκον ἂν εἴη μὴδὲ τὰς χειροτονίας τὰς ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ἢ ταῖς εὐλαβεστάταις διακόνοις γίνεσθαι τοσούτας, ὡς ταῖς ἐκείνων ἀποτροφαῖς τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν εἰς δανευσμάτων ἐπιπίπτειν χρεῖαν μεγάλαν καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν καταφέρεισθαι. Ἰσμεν γὰρ παρὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν τὴν

Nov. III (= Coll. I tit. 3: gloss.) Graece extat in M^{LA}, cap. 1—3 in B 3, 2, 1—3. — Epit. Iohannis Schol. coll. LXXXVII cap. 20 (inde Nomoc. L tit. 19), Theod. 3, Athanas. 1, 9 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 9); cf. etiam Nomoc. XIV tit. 1, 26. 30. Iulian. const. V.

per propria edicta manifestu reddat, ut in omnibus civitatibus, quae nostra dicione continentur, valeant atque omnibus plana fiant, prout a nobis dispositum est.

III.

UT DETERMINATUS SIT NUMERUS CLERICORUM SANCTISSIMAE MAGNAE ECCLESIAE ET CETERARUM SANCTISSIMARUM ECCLESiarum FELICISSIMAE URBIS.

Idem Augustus Epiphanio regiae huius urbis archiepiscopo et patriarchae oecumenico.

Praefatio. Iam communi quidem et generali lege tam ad beatitudinem tuam quam ad reliquos sanctissimos patriarchas scripta de ordinatione sanctorum episcoporum et religiosissimorum clericorum, nec non diaconissarum, et ne qui ordinentur plures sint numero ab initio definitio disposuimus, quae quidem nobis recte et decore et sacris regulis digne habere videbantur. Praesentem vero legem specialem ad beatitudinem tuam scribimus de numero religiosissimorum clericorum, qui in hac urbe sunt, disponentes. Nam quoniam fere nihil, quod modum excedit, bonum est, convenit ne ordinationes quidem tot religiosissimorum clericorum vel religiosissimarum diaconissarum fieri, ut sanctissima ecclesia illis alendis in necessitatem magni aeris alieni et paulatim ad extremam inopiam redigatur. Scimus enim ex tali causa sanctissimam magnam

1 κατέχοις M || 2 πᾶσι om. A || 3 subscr. om. A || xvii Contius ex nov. 22 c. 46) xv M (πρὸς ἰβ' καλανδῶν Ἀπριλίῳν Ath. 5, k. April. Iul., μὴν Ἀπριλλίῳ Theod.) || 4 Constantinopoléως Belisario M || ind. xiii) ἐνδ. ἰγ Ath., ἐνδ. γ' Theod., om. M || 11 ταύτης πόλεως om. ML¹ (s. v. add. L m. rec.), τῆς πανευδαίμονος ταύτης πόλεως om. A || 12 Ἀντακράτωρ ἰουστιανὸς αὐγουστος ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ A (s) || 14 γενικῶν ΛΔς Theod.) ἡγεμονικῶ M ἰδικῶ Ath. (νόμῳ) est novella VI || 15 τὴν σὴν μακαριότητα A || 16 ἀγιωτάτους om. A || τὰ del. L², om. A || τῆς om. L || 18 γε μὴν καὶ γε μὴν L || 19 πλείους L || 20 προδιεντυπώσαμεν L² || ὅπερ A || 22 ἰδικῶς A || 24 τῶν om. L || 25 σκεδῶν —

καλόν) καλόν — σκεδῶν A || 26 τὰς ἐν) ἐπὶ A || 27 διακονίας L || γενέσθαι A || 29 ἐπιπίπτειν L || χρεῖα A || 31 γὰρ om. L¹ γὰρ ὅτι A || τῶν alterum on., idem ante ἀγιωτάτην (19, 1) add. A

2 certa in omnibus V || 4 subscr. dedi ex R, om. celt. || xii k.) ki xii ki R, CP. xii k. Heimbach || Bilysario R || 9 sanctissimarum V vulg. || 10 Constantino VT, om. R || 12 rege R || 18 non ut V || 19 sunt R¹ || 20 et om. V || 24 qui in — paene nihil in rasura R || 25 nihil paene T || bonum est) est om. T¹ || 26 ordinationes cet.] tiones — tantas ut (27) in ras. duorum versuum habet R² || fuint) fuerit V || 27 super om. V || 29 maximorum om. V¹ || 30 deportetur Contius, deferatur Cramerus

τῆς βυσιλίδος ταύτης πόλεως ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκ-
 κλησίαν, τὴν τῆς ημετέρας βασιλείας μητέρα, δανεισ-
 μασιν ἐνοχλομένην μεγάλοις, καὶ οὐκ ἄλλως ἰσχύου-
 σαν ἐκάστην ποιῆσθαι διάδοσιν τοῖς εὐλαβαστάτοις
 κληρικοῖς, πρὶν ἂν χρυσίον οὐ μῆτριον δανείσαστο, ποι-
 ουνμένην τοῦτο μὲν ὑποθήκας, τοῦτο δὲ ἐνεχύρων δό-
 σεις ἐπὶ τοῖς καλλίστοις αὐτῆς χωρίοις τε καὶ προ-
 αστείοις. Διὰ ταῦτα τοῖνυν συνειδόμεν ἐαυτοὺς καθέιναι
 πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ζήτησιν καὶ μαθεῖν τίνα μὲν
 τρόπον ἐμπροσθεν εἶχε, τί δὲ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος
 ἐξέσται. Ἀνκνευόντες τοῖνυν αὐτὸ πανταχόθεν ἐπι-
 σκοπόμεν, ὡς ἕκαστος τῶν τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας οἰ-
 κοδομησάντων ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως οὐκ
 οἰκοδομίας ἐφρόντισε μόνως, ἀλλὰ καὶ τοῦ χορηγίαν
 ἀνάγκη δοῦναι τοῖς παρ' αὐτὸν γενομένοις ἐναγείαις
 οἰκίαις καὶ ὄρσιαι, πόσους μὲν προσήκον ἐστι προσβυ-
 τέρους καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν, πόσους δὲ διακόνους, ἀρ-
 ρηγάς τε καὶ θηλείας, πόσους τε ὑποδιακόνους, καὶ
 αὐτὰς ψάλτας καὶ ἀναγνώστας καὶ πικλοῦθους καθε-
 στάναι. Καὶ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν τοῦ οἴκου δαπάνην
 ὤρισε, καὶ πρόσδορον οἰκίαν ἐπέδωκεν, ἀρκοῦσαν τοῖς
 παρ' αὐτοῦ καταστάσαι, εἰ δὲ τις προσεπιθήη πλῆ-
 θος, οὐκέτι πανταλῶς ἐκτείνεσθαι δυνατὴν. Καὶ δι-
 εμίμει γε μέχρι πολλοῦ τὰ τοιαῦτα φυλαττόμενα, καὶ
 ἔως τούτου ἦν, ἔμενε καὶ τὰ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν
 τοῖς οἰκείοις ἀρκοῦμενα. ὡς δὲ οἱ Θεοφιλέστατοι ἐπί-
 σκοποι ταῖς δυσωπίαισι τινῶν αἰεὶ προσέροντες ἐξεχέ-
 θησαν πρὸς τὸ τῶν χειροτονουμένων πλήθος, πῆξται
 μὲν ἡ τῆς δαπάνης ποσότης εἰς ἀμετοίαν πολλήν, δα-
 νεισταὶ δὲ πανταχόθεν καὶ τοκοί, καὶ τὸ τελευταῖον
 οὐδὲ δανεισταὶ λοιπὸν διὰ τὴν ἀπιστίαν ἤδη τοῦ πράγ-
 ματος, ἀλλ' ἐκποιήσεις τε ἠναγκασμένα καὶ παρᾶνο-
 μοι καὶ πράγματᾶ ἀπρεπῆ καὶ οὐδὲ οἰκίας ἰδιωτικῆς
 ἀξία σωφρονούσης ὡςτε ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποτίσις μίτη
 τὰ χωρία μίτη τὰ προάστεια ἐξαρκεῖν ταῖς ὑποθήκαις
 καὶ τοῖς ἐνεχύροις, μὴδὲ δανεισθῆναι διὰ τοῦτο εὐπο-
 ροῦν, ἀλλ' εἰς ἀπορίαν καταλθεῖν παντελῆ, καὶ μὴδὲ
 αὐτοῖς τοῖς λειτουργοῦσι τὴν ἀποτροφήν διδοῦναι δύνα-
 σθαι, ἀλλ' εἰς τὴν πασῶν ἀθλιωτάτην ὁδὸν τὸ πρᾶγμα
 καταφέρεσθαι, τὸ τῶν ὄντων ἀπάντων τοῖς δανεισταῖς
 ἐκστῆναι. Ὅπερ καὶ λέγοντες ὀκνοῦμεν καὶ ὅπως ἂν
 μὴ γένοιτο προνοοῦμεν. Εἰ γὰρ οὐκ ἂν τις ἐνέγκοι

huiusmodi accasionem huius regiae civitatis sanctis-
 simam maiorem ecclesiam, nostri imperii matrem,
 debitis inquietari maioribus, et non aliter valentem
 facere singulas erogationes reverentissimis clericis,
 antequam aurum non parvum mutuum sumat, faciens
 tam hypothecas quam pignorum dationes in optimis
 suis praediis et suburbanis. Propter haec igitur
 perspeximus nosmetipsos deponere ad huius causae
 inquisitionem et agnoscere, quemadmodum prius se
 habuit quidque longitudo temporis adinvenit. In-
 vestigantes igitur illud undique invenimus, quoniam
 singuli horum qui sanctissimas ecclesias aedifica-
 verunt in hac felicissima civitate, non pro aedificio
 solummodo cogitaverunt, sed etiam ut expensas suf-
 ficientes darent a se factis venerabilibus (domibus)
 et terminarent, quantos quidem competens esset
 presbyteros per unamquamque ecclesiam, quantosque
 diaconos masculos atque feminas, et quantos sub-
 diaconos, et rursus cantores atque lectores et osti-
 arios constitui: et super haec etiam oratorii ex-
 pensas definierunt, et redditus proprios dederunt suf-
 ficientes his quae a se constituta sunt, si quis
 autem adiecerit multitudinem, nequaquam penitus
 extendi sufficientes. Et permanserunt usque ad
 multum tempus talia conservata; et donec hoc fuit,
 duraverunt sanctissimarum ecclesiarum domibus quae
 sufficienter. Cum vero deo amabiles episcopi preces
 aliorum semper respicientes protracti sunt ad ordi-
 nationum multitudinem, aucta quidem est expen-
 sarum quantitas ad immensitatem multam, creditores
 autem undique et usurae et novissima, et neque
 creditores propter incredulitatem iam causae, sed
 alienationes cum necessitate et contra leges, et
 causae indecentes et neque propria dignitate tem-
 peratae: ut ex hac nimietate neque praedia neque
 suburbana sufficienter hypothecis et pignorum, ne-
 que creditores propter hoc invenirentur, sed ad in-
 opiam descenderent novissimam et nec ipsis ministris
 emolumentum dare sufficienter, sed ad viam omnium
 infelicissimam causa descenderet, quatenus rerum
 omnium creditoribus cederet. Quod etiam dicere
 piget nos et, quemadmodum non fiat, providemus.
 Nam si non aliquis feret libenter eum, qui ultra

ecclesiam regiae huius urbis, imperii nostri matrem, magno aere alieno premi, nec aliter valere ad singulas erogationes religiosissimis clericis faciendas nisi prius pecuniam immoedicam mutuo sumpsisset ita, ut tam hypothecas quam pignora in pulcherrimis praediis et suburbiis suis constituat. Propterea igitur visum nobis est ad eam rem investigandam nos ipsos conferre et, quemadmodum se res anlea habuerit, quid temporis longinquitas repererit, cognoscere. Ex omni igitur parte id indagantes invenimus unumquemque eorum, qui sanctissimas ecclesias in felici hac urbe aedificaverunt, non aedificationis solum curam gessisse, sed etiam ut sufficientes redditus sacris aedibus a se factis suppeditare, atque definiret, quot in quaque ecclesia presbyteri, quot diaconi et masculi et feminae, quotque subdiaconi, et porro cantores et lectores atque ostiarii constitui deberent. Atque secundum hoc et expensas aedis definiit et proprium redditum addidit iis, qui ab ipso constituti sunt, sufficientem, qui tamen, si quis multos superaddat, amplius distendi plane nequeat. Atque haec quidem permanserunt per longum tempus observata, et quam diu id fiebat, manebant etiam bona domesticis sanctissimarum ecclesiarum sufficientia. Simulac vero episcopi deo carissimi assiduis nonnullorum precibus intenti ad magnum ordinandorum numerum evagati sunt, expensarum quantitas in immensum aucta est, et undique creditores atque usurae, denique ne creditores quidem propter fidem rei iam sublata, sed alienationes extortae et illegitimae atque negotia inhonesta quaeque ne privatam quidem domum solidam deceant: ita ut ex eiusmodi pravitate neque praedia neque suburbana ad hypothecas et pignora sufficienter, neque creditorum ob id ipsum copia esset, sed ad extremam inopiam deveniret, ac ne ipsis quidem ministris alimenta praebere posset; verum res in statum omnium miseratimum redigeretur, ut creditoribus universis bonis suis cederet. Quod et dicere haesitamus et ne fiat providemus. Nam si quis eum, qui ultra facultates suas sumptus facit, non acquo ferat animo, quin harum

1 μεγάλην om. A || 8 τοῖνυν] γούν A || 9 τοῦ πράγμα-
 τος] huius causae s || 11 αὐτὰ L || ἐμάθμεν A || 12 τῶν
 om. L || τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν L || 13 οὐκ ὀδο-
 μίας L¹ || 14 τοῦ] τὸ A || 15 αὐτῶν A || γινομένοις L ||
 20 τούτω L² τούτοις A⁵ || 21 ὤρισας L || δέδωκεν A ||
 τοῖς] τὴν L¹ τῇ L² || 22 καταστάσει, deinde καταστάση
 corr. L² || Οὐδέ τι προσεπέθετο πλῆθος (πληθος?) L¹,
 Οὐδέ τι ταύτη προσεπέθετο πλῆθος εἰς ὃ L² || 23 δυ-
 νατ L¹, δυνατὸν αὐτὴν corr. L¹ || 24 γε om. A || 25 ἦν
 ἔμενε M] ἦν ἔμενε A ἐμέμενε L || 26 οἰκίας A⁵ ||
 27 ἐξηγέθησαν A || 29 πολλοῖ L¹ || 31 οὕτε A || λοι-
 πῶν] om. s || ἤδη om. A || 33 οἰκίας L¹ || 34 ἀξίως
 A (ἀξίας s?) || 34. 35 *μῆδε — μῆδε || 36 ἤτε A || εὐ-

πορίν διὰ τοῦτο A || 35 λειτουργοῦσιν αὐτοῖς διδοῦναι
 τὴν ἀποτροφήν A || δίδοσι L¹ || 39 τὸ πρᾶγμα om. A

3 debetis V¹ || 5 parum V || 15 domibus om. R¹ V¹ T ||
 16 competentes R¹ || esse V¹ || 17 quantosque RV] quan-
 tos T vulg. || 20 haec] hoc T || 24 extendi R² vulg.] ex.....
 R² excedenti V² excedenti V² extendenti T || sufficien-
 tem RV || 26 donauerunt RVT || 28 ordinationum] leg.
 ordinatorum? || 31 autem undique V² suppl. in spat
 vac. || nouissima et] nouissima etiam RV nouissime vulg. ||
 33 alienationis V¹ || 38 descenderet V || nec] hec? V² ||
 ipsis om. V || 39 sufficeret RV || uiuam R || 40 causam R¹
 descenderent V || 41 etiam] et V || diceret R² || 43 fert V

πρῶτος τὸν ὑπὲρ τὴν οὐσαν αὐτῷ περιουσίαν δαπανῶντα, πῶς οὐκί καὶ τὰ περὶ τούτων ἤμιν φρονιστίον; οὐ γὰρ δεῖ πρὸς τὰς δαπάνας ἐπιζητεῖν καὶ τὰς κτήσεις (τοῦτο γὰρ εἰς ἀπλησίαν τε ὅμον καὶ ἀσέβειαν ἄγει), ἀλλὰ τοῖς οὐσί συμμετρεῖν καὶ τὰς δαπάνας. Ὡστε προσηκόντως καὶ τὰ περὶ τούτων νομοθετησόμεν καὶ τὴν ἀορισίαν ἐκβαλοῦμεν, ζητῆ τὸ πρῶγμα παραδίδόντες θεραπειᾶ.

CAPUT I.

Ἄ Θεσιζόμεν τοῖνυν τοῖς μὲν ἄχρι νῦν ὄντας κατὰ τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας εὐαγεῖς οἴκους, καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικούς καὶ γυναικᾶς διακόνους καὶ πτωλοῦς μένειν ἐφ' οὐτερ εἰςὶ σχήματος. οὐ γὰρ τὸ ὄν ἐλαττοῦμεν, πρόνοιαν δὲ τοῦ μέλλοντος ποιούμενοι ταῦτα νομοθετοῦμεν. Τοῦ δὲ ἔξῃς χρόνου μηδεμίαν γινέσθω χειροτονία, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμὸν τὸν ἐστάντα παρὰ τῶν τὰς ἀγιοτάτας ἐκκλησίας οἰκοδομησαμένων ἢ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικών περιστατῆ ποσότης. Ἄλλ' ἐπειδὴ πρόψη καὶ τὸ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικών τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλεως ὠριστο μέτρον, καὶ σφόδρι συνεσταλμένον ἦν, οἷα μιᾶς οὐσης τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ὕστερον δὲ ὅ τε προσκυνητὸς οἶκος τῆς ἁγίας ἐνδόξου παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας ὁ πρὸς τῷ τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας γειτονίᾳ καὶ κείμενος ἠκοδομηθῆ παρὰ τῆς εὐσεβοῦς τὴν λιγνὴν Βηρίνης, ὅ τε σεβίσμιος οἶκος τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδοῦρου παρὰ Σρωρακίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης ἀμειρωθῆ, ἦν δὲ καὶ ὁ προσκυνητὸς οἶκος τῆς ἁγίας Εἰρήνης ὁ τῆ ἀγιοτάτη μεγάλη ἐκκλησία συνημμένος, διὰ τοῦτο περιστήμη τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τῶν ἀδυνατῶν ἐστίν. Οὐ γὰρ ἂν ἀρκέσειεν τοσαύταις ἐκκλησίαις ὀλίγοι καθέστωτες ἑπιεῖρο οἶκᾶ ἰδιάζοντας κληρικούς οὐδὲ εἰς τούτων ἔχει τῶν τριῶν οἶκων, κοινοὶ δὲ εἰς τῆς τε ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν, καὶ τούτους ἅπαντες περινοστοῦντες κατὰ τινὰ περίοδον καὶ κύκλον τὰς λειτουργίας ἐν αὐτοῖς ποιοῦνται ἄλλως τε καὶ πολλοῦ πλήθους ἐκ τῶν πρόψη αἰρετικῶν τῆ ἀγιοτάτη μεγάλη ἐκκλησία προσαχθέντος χάριτι μὲν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σω- 40

substantiam suam expendit, quomodo non de his nobis est cogitandum? Non enim oportet ad mensuram expensarum quaerere etiam possessiones (hoc enim simul ad avaritiam impietatemque perducit), sed ex his, quae sunt, expensas quoque metiri. Quapropter competenter etiam de his sancimus et impensitatem excludimus, certae medicinae causam tradentes.

Sancimus igitur eos quidem, qui hactenus sunt in eadem sanctissima maiore ecclesia et per reliquas omnes venerabiles domos reverentissimos clericos et mulieres diaconissas et ostiarios manere in quo sunt schemate (non enim quod est minuentes haec sancimus); reliquo vero tempore nulla fiat ordinatio, donec ad antiquum numerum, institutum ab his qui sanctissimas ecclesias aedificaverunt, reverentissimorum clericorum quantitas redigatur. Sed quoniam pridem etiam reverentissimorum clericorum sanctissimae maioris ecclesiae regiae nostrae civitatis determinatus est numerus, et valde brevis erat, utpote una existente sanctissima ecclesia, postea vero et venerabilis domus sanctae gloriosae virginis et dei genitricis Mariae, iuxta sanctissimae maioris ecclesiae vicinitatem posita, aedificata est a piae memoriae Verina, et veneranda domus sancti martyris Theodori ab Sporacio gloriosae memoriae dedicata est, erat autem etiam venerabilis domus sanctae Irenae, quae sanctissimae maiori ecclesiae copulata est, propterea redigere numerum ad antiquam figuram impossibile est. Non enim sufficienter tantis ecclesiis pauci consistentes, quoniam non proprios clericos neque in has tres habeat basilicas, sed communes sunt et sanctissimae maioris ecclesiae et earum, omnes circumeuntes secundum quandam ordinem et circulum ministeria in eis celebrant; deinde etiam plurima multitudine ex antiquis haereticis ad sanctissimam maiorem ecclesiam deducta gratia quidem

cap. I et II pr. — συγχωροῦμεν 22, 2) habet Nomoc.^m, item inde a vv. κοινοὶ δὲ (20, 35) Nomoc.^d 1, 26.

rerum nobis cura gerenda sit? Neque enim pro sumptibus possessiones quaerendae (hoc enim ad cupiditatem inexplibilem et impietatem ducit), sed ex facultatibus expensae quoque metiendae sunt. Quapropter oportuit et de his leges feremus et quod indefinitum erat tollemus, certa huic rei medela adhibita.

I. Sancimus igitur, ut qui huc usque in illa ipsa sanctissima magna ecclesia ceterisque omnibus sacris domibus sunt et religiosissimi clerici et mulieres diaconissae et ostiarii in ea forma, in qua sunt, maneant. Non enim quod est imminuimus, sed futuri curam gerentes haec sancimus. In posterum vero nulla fiat ordinatio, donec ad pristinum numerum ab iis, qui sanctissimas ecclesias aedificaverunt, statutum numerus religiosissimorum clericorum redactus sit. Sed quia antea numerus religiosissimorum clericorum sanctissimae magnae ecclesiae regiae nostrae urbis erat definitus isque valde exiguus erat, quippe cum sola esset sanctissima magna ecclesia, postea vero et veneranda domus sanctae gloriosae virginis et deiparae Mariae, in vicinia sanctissimae magnae ecclesiae sita, a pia memoriae Verina aedificata est, et veneranda domus sancti martyris Theodori a Sporacio gloriosae memoriae est consecrata, nec non veneranda domus sanctae Irenae fuit sanctissimae magnae ecclesiae iuncta, propterea numerus ad antiquam formam redigi nullo modo potest. Neque enim tot ecclesiis pauci illi, qui constituti sunt, sufficerent, quoniam nulla trium illarum domuum proprios habet clericos, sed communes sunt tam sanctissimae magnae ecclesiae quam illis, easque secundum ordinem et quasi quandam orbem circumeuntes omnes ministeria in eis peragunt; praesertim cum magna multitudine veterum haereticorum ad sanctissimam magnam

3 δεῖ] δὴ Α || 4 ἀπιστίαν L¹ || 5 ἀλλὰ τοῖς οὐσίαν συμμετρον L², ἀλλ' ἀπὸ τῶν οὐσιῶν συμμετρῶν L² || 6 ὥστε καὶ προσηκόντως Α || περὶ τοῦτο (τούτω²) L || 7 ῥητῶς τὸ πρῶγμα L ῥητῶ πρῶγματι Α || 8 θεραπειάν Α || 9 τοῖνυν om. Α || 10 καὶ κατὰ τοὺς L² || 11 οἴκους εἶναι L¹ || καὶ] om. s || 12 γυναικᾶς καὶ διακόνους AB || 14 πρόνοιαν — ποιούμενοι] om. s || 17 ἐστάντων L¹ ἐστάντων L² || ἁγίας L || 18 οἰκοδομησαμένων (σήμερον in ras. M) οἰκοδομησάντων Α || 22 μεγάλῃς om. B s || 28 σρωακίου L¹ || 32 σχῆμα ἀδυνατων Α || 34 εἰς] eis legit s? || 35 κοινοῦ L || τε om. Nomoc.^d || 36 καὶ αὐτῶν om. L¹ || καὶ τούτους om. s || τούτοις L² || περιστοῦντες L¹

tur R¹ || 10 per s. v. add. R²V²T || 11 ucrabiles V¹ || 13 minuentes] mouentes? R¹ || 15 numerum] ininitum V¹ || 16 ecclesias — 19 ecclesiae re] suppl. R² in ras. duorum versuum (vv. reverentissimorum clericorum et etiam omissis) || 17 redigatur RVT || 20 utpote R² utputa T || 21 existente om. V || 22 venerabiles domos (domos om. R⁴, add. in mg. 1) RVT || 24 positam R || 25 uirina R¹ || 26 sporatio RV²T speratio V¹ || 27 etiam om. V || 28 helene R¹ helene RV² vulg. helrenae T, Heirenae Heimbach || 29 propterea] et propterea V || 31 paucis RT pacis V¹ || consistentes] reliqua novellae pars om. in RT, sed in T suppletur] ad finem fere libri (Heimbach) || 33 harum V al. || 34 omnes] et omnes vulg. || quendam V || ordinem] circum (om. et) T || 37 deductam V¹ || quide V¹

1 non] non et vulg. || 4 avaritiam V² in ras. || 9 agi-

τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πόνοις δὲ καὶ προτροπαῖς ἡμετέροις, δεῖ διπλασίονας τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν εὐ-
 1 σβῆ λειτουργίαν τὰς ὑπηρεσίας ἀφορσάσθῃναι. Ὡστε
 διασπίζομεν, μὴ περαιτέρω μὲν ἐξήκοῦντα πρεσβυτέρων
 κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἶναι, διακόνους
 5 δὲ ἄρρενας ἑκατὸν, καὶ τεσσαράκοντα δὲ θηλείας,
 καὶ ὑποδιακόνους ἐνενήκοντα, ἀναγνώστας δὲ ἑκατὸν
 δέκα, καὶ γράττας εἰκοσιπέντε, ὡς εἶναι τὸν πάντα
 ἀριθμὸν τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῆς (ἀγιωτάτης)
 10 μεγάλης ἐκκλησίας ἐν τετρακοσίοις εἰκοσιπέντε προ-
 σωποις, καὶ ἑκατὸν πρὸς τοὺτοισ τῶν καλονομίων πν-
 λωρῶν. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκ-
 κλησίαν τῆς εὐδαίμονος ἡμῶν ταύτης πόλεως καὶ τοῖς
 τρεῖς εὐαγεῖς οἰκοῦς τῶν ἡνωμένων αὐτῆς τοσοῦτον
 κληρικῶν ἕστω πλήθος, οὐδ' ἐνός μὲν τῶν νῦν ἐκ-
 βαλλομένων, κἂν εἰ πολλὰ πλείων ἀριθμὸς εἴη παρὰ
 15 τὸν ὑφ' ἡμῶν ὀριζόμενον, μηδενὸς δὲ τοῦ λοιποῦ προ-
 τιθεμένου καθ' ἕκαστον τάγμα τὸ νῦν, ἕως ἂν εἰς
 τοῦτον τὸν ἀριθμὸν περισταίη τὸ μέτρον.

magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi, laboribus
 autem et immutationibus nostris, oportet plures
 quam a principio ad pium officii ministerium definiri.
 1 Quapropter sancimus non ultra sexaginta quidem
 5 presbyteros in sanctissima maiore ecclesia esse, dia-
 conos autem masculos centum, et quadraginta fe-
 minas, subdiaconos vero nonaginta, lectores autem
 centum et decem, cantores viginti quinque, ita ut
 sit omnis numerus reverentissimorum clericorum
 10 sanctissimae maioris ecclesiae in quadringentis vi-
 ginti quinque, et insuper centum existentibus his
 qui vocantur ostiarii. In sanctissima si quidem
 maiore ecclesia huius felices nostrae civitatis (et
 per) tres venerabiles domos unitas ei tanta clerico-
 15 rum sit multitudo, nullo quidem eorum, qui nunc
 sunt, excludendo, licet multo plurium numerus sit
 ab his, qui a nobis nunc determinati sunt, nullo
 autem de cetero adiciendo in unoquoque ordine in
 his qui nunc sunt, donec ad hunc numerum men-
 20 sura redigatur.

CAPUT II.

Ἐ Κάκεινον προστιθεμένου, ὥστε τὸ μέχρι τοῦ
 νῦν οὐκ εὐπρεπῶς γινόμενον μικρὴ πολιτευσθαι, τὸ
 πολλῶν τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἀπαξίον μὲν
 ἐν αἰς ἐξεροτονηθῆσαν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἢ ἐν-
 25 ταῦθα ἢ κατὰ χώραν μένειν, εἰς δὲ τὴν ἀγιωτάτην
 μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸν εὐαγὴ κλήρον αὐτῆς διά
 τινος προστασίας ἐμβαίνειν. Ὅπερ τοῦ λοιποῦ παν-
 τελῶς γίνεσθαι κωλύομεν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εὐαγῶν
 μοναστηρίων κωλύομεν ἐξ ἑτέρου μοναστηρίου πρὸς
 30 ἕτερον μεταβαίνειν, πολλὰ μᾶλλον οὐδὲ τοῖς εὐλαβε-
 στάτοις κληρικοῖς τοῦτο ἐφήσομεν, κέρδους τε καὶ ἐμπο-
 ρίας ἀπόδειξιν εἶχειν τὴν τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἡγοί-
 μενοι. Εἰ δὲ καὶ ποτε τοιαύτην τινα μετὰστασιν ἢ
 σὴ μακαριότης ἢ ἡ κατὰ καιρὸν βασιλεῖα γένεσθαι
 35 συνίδοι, μὴ ἄλλως τοῦτο ποάττεσθαι, ποῖν ἂν εἰς τὸν
 εἰρημῶν ἡμῶν ἀριθμὸν περισταίη τὸ πᾶγμα, ὥστε
 τὴν μετὰστασιν εἰς τὴν τοῦ λειπόντος τάξιν γίνεσθαι,
 ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τινα παντελῶς ἐμβαίνειν.

Illud quoque adiciendum est, ut quod hactenus
 non decenter fiebat, nequaquam in republica geratur,
 id est multos reverentissimorum clericorum dignari
 quidem in his, in quibus ordinati sunt, sanctissimis
 25 ecclesiis aut hic aut in provinciis deservire, ad sanc-
 tissimam vero maiorem ecclesiam et venerabilem
 clerum eius per patrocinium quodlibet accedere.
 Quod de cetero penitus fieri prohibemus. Nam si
 super venerabilibus monasteriis prohibemus ex alio
 monasterio ad aliud transmigrae, multo magis ne-
 que reverentissimis clericis hoc permittemus, lucri
 et negotiationis indicium habere huiusmodi (horum)
 desiderium iudicantes. Si vero et aliquando talem
 quandam migrationem tua beatitudo aut per tempora
 30 imperium fieri perspexerit, non aliter hoc agi, ante-
 quam ad praedictum a nobis numerum causa redi-
 gatur, ut migratio in officium deficientis fiat et non
 supra numerum aliquem omnino accedatur; hoc

ecclesiam gratia quidem magni dei et servatoris nostri Iesu Christi, laboribus autem et exhortationibus
 nostris adducta duplo plura quam ab initio fuerunt ministeria ad sacrum cultum destinari oporteat.
 1 Quapropter sancimus, ut in sanctissima magna ecclesia non plures quam sexaginta presbyteri sint,
 centum vero diaconi masculi et quadraginta feminae atque nonaginta subdiaconi, lectores autem centum
 decem et cantores viginti quinque: ita ut universus numerus religiosissimorum clericorum (sanctissimae)
 5 magnae ecclesiae in quadringentis viginti quinque personis, et centum insuper qui vocantur ostiarii consi-
 stat. In sanctissima igitur magna ecclesia felicissimae huius civitatis et tribus sacris domibus illi iunctis
 tanta esto clericorum multitudo, nullo quidem eorum, qui nunc sunt, eiciendo, etiamsi numerus multo maior
 sit eo qui a nobis definitus est, nullo autem in posterum singulis qui nunc sunt ordinibus adiciendo, donec
 ad hunc numerum mensura redigatur.

II. Illud quoque adiciendum est, ne, quod hactenus parum decore fiebat, amplius usu veniat: ut
 multi religiosissimorum clericorum in quibus ordinati sunt sanctissimis ecclesiis vel hic vel in provinciis
 manere degidentur, sanctissimam vero magnam ecclesiam et sacrum eius clerum per patrocinium aliquod
 ingrediantur. Quod in posterum fieri omnino prohibemus. Nam si in sacris monasteriis vetamus, ne quis
 ex altero monasterio ad alterum transeat, multo minus id religiosissimis clericis permittemus, lucri et ne-
 gotiationis notam habere rati eiusmodi cupiditatem. Quodsi quando talem translationem beatitudo tua
 vel pro tempore imperator faciendam esse perspexerit, non aliter id fiat nisi re ad praedictum a nobis
 numerum redacta, ita ut translatio fiat in locum deficientis, nec ultra numerum quisquam omnino admit-

2 ἡμετέροις M || δεῖ διπλασίονας] δεῖ διπλασίονα L
 διπλασίονας MAB Nonoc.^d oportet plures (i. e. δεῖ πλείο-
 νας) ε || 3 τὰς MA] τῆς AB Nonoc.^d ε || 6 centum (s. v.
 ἐκατὸν) M || quadraginta (s. v. τεσσαράκοντα) M || 7 nona-
 ginta (s. v. ἐνενήκοντα) M || centum decem (s. v. ἑκα-
 τὸν δέκα) M ἑκατὸν καὶ δέκα L (C et undecim Iul.) ||
 8 viginti quinque (s. v. εικοσιπέντε) M, κϛ Theod. || θυ-
 ρωρῶς οἱ ante ὡς add. A || πάντα] παρόντα Nonoc.^d ||
 9 ἀγιωτάτης addidi ex ε || 10 ἐν φ' προσώποις (καὶ — πνλω-
 ρῶν οἰ.) A || προσώποις] om. ε || 11 centum (s. v. ἑκατὸν)
 M || πρὸς τὸν τοῦτοισ L¹ || πνλωρῶς L¹ || 14 τοῖς ἡνω-
 μένοις αὐτῆς οἰκοῦς Nonoc.^d || τοσοῦτον L¹ AB Nonoc.^d ε ||
 15 τοσοῦτων ML² || 15 ἐκβαλλομένων LB || 16 πλείον A
 plarium (i. e. πλειόνων) ε || παρὰ τῶν Δε || 17 ὑφ' ἡμῶν]
 a nobis nunc ε || ὀριζόμενον (v. εἴη 16 — ἡμῶν in litura)
 M || 21 B] I, mg. || τοῦ om. AB Nonoc.^d || 23 ἀπαξίον
 μὲν] ἀπαξιώντων A¹ B¹ Nonoc.^d ἀπαξίον B² || 30 τοῖς

εὐλαβεστάτους κληρικούς AB || 37 γενεῖσθαι AB || 38 ἐμ-
 βαίοντα AB
 1 nostri om. V || laboribus] et laboribus TV² || 2 et im-
 mutationibus om. V in lacuna dimidii versus, immitationibus
 suppl. V³; et om. T || 3 pium] proprium VT || 4 Quapropter
 V vulg.] Et propterea T || ultra] ultra quam T || 8 cantores]
 cantores autem T || ita ut VT] ut vulg. || 9 sit] fit V || 10 ma-
 iores V¹ || XX.V V¹ XX.II V² || 11 insuper] super V
 al. || iis T vulg. || 12 siquidem om. T || 13 et per om.
 VT || 15 nulla V || 16 sit numerus T vulg. || 21 adden-
 dum T || 23 id est] idem V¹ || 25 aut hic — provinciis
 om. V¹ in lac., suppl. V³ || 26 penitus V] om. T (omni-
 modo vulg.) || si del. V², om. T || 30 alium V || multo magis —
 clericis om. V spatio unius versus relicto || 31 permittamus V
 permittamus T || 32 et om. T || iudicium V] horum] hono-
 rum T. Secl. || 35 perspeximus VT] agit VT] 38 super
 T accedatur V] accedat T excedatur vulg., accedat Heimb

τοῦτο γὰρ ἐξ οὐδεμιᾶς μηχανῆς οὐδὲ ἐκ τινοῦ τροπου
 γίνεσθαι συγγραφομένη. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀγίω-
 1 τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἀπά-
 σαις ἐκκλησίαις, ὧν τὴν χορηγίαν ἡ ἀγιωτάτη μεγάλη
 ἐκκλησία ποιεῖται, θεωροῦμεν τοὺς μὲν νῦν ὄντας μέ-
 5 νοῦς ὁμοίως καὶ αὐτοὺς ἐπὶ σχήματος, τοῦ δὲ λοιποῦ
 ἠδὲν αἰροῦντο, πρὶν ἂν εἰς τὸ καλούμενον
 στατόντο ἐκάστης ἐκκλησίας, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὄρισται
 παρὰ τῶν ταύτων οἰκοδομησάμενοι, ὁ τῶν πρεσβυ-
 10 τέρων τε καὶ διακόνων, ἀρρέων τε καὶ θηλειῶν, καὶ
 ὑποδιακόνων καὶ ἀναγνώστῶν καὶ ψαλτῶν καὶ πι-
 λωρῶν ἀριθμὸς περιστατῆ· καὶ μὴδὲ εἰς ἐν μέσῳ πα-
 τῶν προτιθέσθω. Ἡμεῖς τε γὰρ αὐτοὶ φυλαξόμεθα
 τοιοῦτο τι πράττειν καὶ τοὺς χειροτονηθσομένους στέλ-
 15 λειν, οὐδέ τις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τοιοῦτο τι
 πράξει, τὸν ἡμέτερον εὐλαβούμενος νόμον. ἀδεία τε
 ἐστὶν τῶν μακαριωτάτων ἀρχιεπισκόπων καὶ πατριάρχων
 τῆς βασιλείδος ταύτης πόλεως πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀν-
 20 τιλέγειν, κἂν παρὰ τῆς αὐτῆς ἡ κέλευσις ἔλθοι· ὁ τε
 γὰρ ἐπιτάττων ὁ τε ἐπιταττόμενος ὑπὸ ἐκκλησιαστι-
 κῶν ἔσται ἐπιτίμιον, εἴ τι τοιοῦτο πράξειεν. Ἄλλ'
 οὐδὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἄλλαις, ὅσαι μὴ τὴν τρο-
 φὴν καὶ χορηγίαν ἔχουσιν ἐκ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
 ἐκκλησίας, προσηκόν ἐστι πλήθος ἐπαφίεσθαι τῶν χει-
 25 ροτονουμένων ἐν αὐταῖς, οὐδὲ ὑπερβαίνειν τοῦ λοιποῦ
 τὸ τεταγμένον ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπ' ἐκείνας μέτρον, μὴ
 ποτε καὶ οἱ κατ' αὐτὰς ἱερούμενοι πρὸς πλῆθος ἐκ-
 πίπτοντες ἀμετρον καὶ τοὺς προσιόντας αὐτοῖς παρὰ
 τῶν εὐσεβοῦντων πόρους μεριζόμενοι, κἀκεῖθεν πρὸς
 30 τὸ μέτρον αὐτῶν οὐκ ἀκούοντας ὁρῶντες εἰς μεγάλην
 στενοχωρίαν ἐπιπίπτειν. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸ
 ὄρισμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ταῖς
 ἄλλαις ἐκκλησίαις χειροτονησῆεν ὁ τῆς ἀγιωτάτης με-
 γάλῃς ἐκκλησίας προσεστὼς κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτος ἀρ-
 35 χιεπισκόπος, [καὶ] οἱ τε θεοφιλέστατοι τῆς αὐτῆς ἀγίω-
 τῆς ἐκκλησίας οἰκονόμοι δαπάνην ἐκ τῶν ἐκκλησια-
 στικῶν ἐπιδοίων πόρων, αὐτοὶ τε οἰκοῦσιν καὶ ἐκ τῆς
 ἐαυτῶν περιουσίας διδόντασαν τὴν δαπάνην, ὁ τε ταῦτα
 χορηγῶν αὐτοῖς ἐπιτρέψας μακαριωτάτος πατριάρχης.
 Ἰστώσαν γὰρ ὡς, εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν, ἀδειαν δι-
 40 δομεν καὶ τοῖς μετὰ τὸν τοιοῦτο πράξαντα ὁσιωτά-
 τος πατριάρχαις καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα οἰκονόμοις καὶ
 πάσι τοῖς λοιποῖς εὐλαβεστάτους κληρικοῖς τὰ τοιαῦτα
 καὶ πολυπραγμονεῖν καὶ γινόμενα κωλύειν καὶ προ-
 45 ἀγγέλλειν τῇ βασιλείᾳ, ὡς ταύτην μανθάνουσαν προ-

enim nulla machinatione, neque ex aliquo modo fieri
 sinimus. Et haec quidem de sanctissima maiore
 1 ecclesia. In aliis autem omnibus ecclesiis. quarum
 expensas sanctissima maior ecclesia facit. sanc-
 5 cimus nunc quidem existentes manere similiter etiam
 eos sub schemate, de cetero vero nullum ordinari,
 antequam ad eum qui vocatur statutus uniuscuiusque
 ecclesiae, quod antiquitus definitus est ab aedificatoribus
 earum, presbyterorum et diaconorum
 10 masculorum atque feminarum et subdiaconorum
 atque lectorum nec non cantorum et ostiariorum
 numerus redigatur, et nullus in medio penitus adiciatur.
 Nos quoque ipsi cavemus tale aliquid agere,
 et ordinandos abbreviamus, nullusque nostrorum
 iudicum tale aliquid agat, nostram formidans legem;
 15 et licentia sit beatissimo archiepiscopo et patriarchae
 huius regiae civitatis ordinationi contradicere, licet
 iussio de palatio veniat. Nam et qui praecipit et
 cui praecipitur, sub ecclesiastica multa erunt, si
 tale aliquid egerint. Sed neque in aliis ecclesiis,
 quaecumque emolumentum et expensas habent a
 20 sanctissima maiore ecclesia, incompetens est multi-
 tudinem inire ordinandorum eis, neque transcendere
 de cetero constitutam a principio etiam super illis
 mensuram, ne forsan etiam qui in eas consecrantur.
 in multitudinem incidentes immensam et accedentes
 sibi a pie agentibus quaestus dividentes et exinde
 ad mensuram eorum non sufficientes, in maximam
 25 angustiam incidant. Si vero ultra mensuram definitam
 sanctissimae maioris ecclesiae sive aliarum ecclesiarum
 ordinet qui per tempora fuerit sanctis-
 simae maioris ecclesiae sanctissimus episcopus, et
 venerabiles eiusdem ecclesiae oeconomi erogationem
 ex ecclesiasticis praebuerint quaestibus, ipsi
 30 quoque de suo ex propria facultate praebent expensas
 et qui haec expendere eos permisit beatissimus
 patriarcha. Sciant enim quia, si quid tale
 egerint, licentiam damus et sanctissimis patriarchis,
 qui post tale aliquid agentem fuerint, et posterioribus
 oeconomis et omnibus reliquis reverentissimis
 clericis talia et perscrutari et facta prohibere et
 35 indicare imperio, ut illud cognoscens praecipiat ex

tatur. Hoc enim nulla machinatione nec ullo modo fieri permittimus. Atque haec quidem de sanctissima
 1 magna ecclesia. In ceteris autem ecclesiis omnibus, quarum sumptus sanctissima magna ecclesia facit,
 sancimus, ut illi quidem, qui nunc sunt, similiter et ipsi in suo statu maneat, in posterum vero nemo
 ordinetur antequam ad statutum quod vocatur uniuscuiusque ecclesiae ab aedificatoribus earum initio defi-
 nitum numerus et presbyterorum et diaconorum, tam masculorum quam feminarum, et subdiaconorum et
 5 lectorum et cantorum et ostiariorum redactus sit, neque quisquam omnino interim adiciatur. Nam et nos
 ipsi cavemus tale quid facere et ordinandos mittere, neque quisquam nostrorum magistratum tale quid
 faciet, legem nostram veritus. Sitque venia beatissimo archiepiscopo et patriarchae regiae huius urbis
 ordinationi contradicere, licet ab aula iussio profecta sit. Nam et qui praecipit et cui praecipitur, si tale
 quid fecerit, poenam ecclesiasticam sustinebit. Sed ne in reliquis quidem ecclesiis, quaecumque alimentum
 et sumptus a sanctissima magna ecclesia non habent, eorum qui in iis ordinantur multitudo admitti, neque
 10 in posterum modus etiam illis ab initio constitutus excedi debet: ne forte etiam qui in illis consecrati sunt,
 ad infinitum numerum aucti et reditus a piis hominibus suppeditatos ipsis dividentes, indeque eos ipsorum
 numero non sufficere videntes in magnas angustias incidant. Si vero ultra numerum in sanctissima magna
 ecclesia vel ceteris ecclesiis definitum sanctissimus archiepiscopus qui pro tempore praestitit ordinaverit, et
 15 deo carissimis eiusdem sanctissimae ecclesiae oeconomi sumptus ex ecclesiasticis rebus dederint, et ipsi de
 suo et ex propriis facultatibus sumptus praebent et qui haec suppeditare eis permisit sanctissimus patri-
 archa. Sciant enim, si quid tale fecerint, nos et sanctissimis patriarchis, qui talia committenti succedunt,
 et futuris oeconomis, reliquisque omnibus religiosissimis clericis facultatem dare talia et rimandi et si fiant

2 περὶ ὑπὲρ AB || 3 ἄλλαις om. A || 5 μὲν om. L ||
 9 ταύτην B || 11 καὶ ἀναγνώστῶν τε καὶ ἀναγνώστῶν
 LAB || 13 προτιθέσθω L || 14 συστῆλλειν A (ς) || 17 ἔστιν
 A || ἐπισκόπων LB || 18 ἀντιλέγειν τι λέγειν B || 19 κἂν
 εἰ παρὰ A^b || 22 μὴ om. s, idem negationem ante προσ-
 ἦκον (24) habuisse videtur || 30 ὁρῶντες om. s || 34 κατὰ
 καιρὸν προσεστὼς A || 35 καὶ ML, on. A || αὐτῆς om. B ||
 ἀγιωτάτης om. s || 37 ἐπιδοῖεν, μὴ ἐπιδοῖεν A || 41 μετὰ
 τὸν τὸ τοιοῦτον A μετὰ τὸν τοῦτο B; post tale ali-
 quid (i. e. τοιοῦτο τῆ) agentem s || 45 ταῦτα L² || προ-
 στάτην L¹

2 sanctissima de V¹T¹ || 5 existente manere V existere
 inane T || etiam eos V || eos etiam vulg. || 7 status T ||
 13 nos quoque V || nosque vulg. || 15 iudicum V || 18 habent
 V vulg. || praecipit T || 20 egerit T || 21 habent
 non habent vulg. || 22 incompetens] competens vulg. ||
 est] est et V || 23 eis] eius T || 26 in multitudine
 ecedentes V || 27 sibimet vulg. || 28 sufficere videntes
 vulg. || 29 ultra mensuram definita V || 31 ordinetur
 V || 33 venerabilis libri] ante oeconomi add. et codd. ||
 34 ex om. codd. || 35 ex] et vulg., leg. et ex? || 36 hoc
 T || 37 quia si quid] quasi qui V || 39 fuerint] fient T

τάττειν ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τοῦτο πράξαντων οἰκονόμων ἢ καὶ τοῦ ἐπιτρέψαντος ἀρχιεπισκόπου ταῦτα ἀποσώζεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ· ὥστε μὴ καὶ αὐθις γενέσθαι τινα τοιαύτην τῷ πρῶγματι σύγχυσιν τε καὶ ταραχὴν. Τοῦ πράγματος δὲ εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς περισταμένου μέτρον, τρηκκαῦτα χειροτονεῖν ἐξέστω κατὰ τοσοῦτον, ὥστε μὴ ὑπερβαίνειν τὸ ὄηθ' ἐν μέτρον μηδὲ τὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλειν ἢ γίνεσθαι τινα περὶ τοῦτο κακοουρίαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἀνεξόριεθα παντάπασί γενέσθαι τὸ φάσκειν, ὡς ἄδεια ἐστὶν χειροτονεῖν μὲν, οὐ μὴν ἐπιιδόναι τροφᾶς. τοῦτο γὰρ ἐστὶν αὐθις (τῶν) ἀριθμῶν ἐργαζομένων καὶ τῇ τῶν ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν προσθήκῃ δευτέρους καταλόγους συνιστάντων· ἄλλως τε καὶ πολλὰς ἂν σχολῆς τὸ πρῶγμα περιγραφᾶς, ὥστε ἐτέρας αὐτῶν οδοὺς ἀπληστίας ἐξευρίσκειν ἀντὶ τῆς περὶ τὴν τροφὴν χορηγίας. Καὶ τοῦτο τοίνυν πράττεσθαι παντελῶς ἀπαγορευόμεν, καὶ ὑπὸ τὸ καλουμένον ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ἄγομεν, μεγάλην ἐάντων ὠφέλειαν εἶναι νομίζοντες τὸ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ἰδεῖν μὴτε δανεζομένην μὴτε στενωχωρουμένην μὴτε διτηρεῖσθαι ἐλλείπουσαν, ἀλλὰ διὰ πάντων εὐθνηρομένην.

CAPUT III.

Γ "Ὡπερ δὲ τὴν περὶ τοῦτο δαπάνην ὠρίσαμεν, οὕτω προσήκει τὸν κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τοὺς εὐλαβιστάτους οἰκονόμους περιοκοπεῖν τὸ καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας τὰς γινομένας ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων περὶ εὐσεβείας δαπανᾶσθαι πρῶξαι καὶ θεῶ ἀρεσκουσᾶς, καὶ εἰς ἐκείνους ταῦτα χορηγεῖν τοὺς ταῖς ἀληθείαις δεομένους καὶ οὐκ ἔχοντας ἐτέραν τροφῆς ἀφορμὴν (ταῦτα γὰρ τὸν δεσπότην θεὸν θεραπεύει), ἀλλὰ μὴ προστάσιαις καὶ σπονδαῖς ἀνθρώπων τὰς ἐκκλησιαστικὰς δαπάνας εἰς ἀνθρώπου εὐποροῦντας ἐπιιδόναι, καὶ ἐντεῦθεν τοὺς ἀπορομένους μὴ τυγχάνειν τῶν ἀναγκαίων. Ἰστώσαν γὰρ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι οἱ τε νῦν οἱ τε κατὰ καιρὸν ἐσόμενοι, ὡς εἴτε παρὰ ταῦτα πράττειν, ταῖς τε ἐκ τοῦ θεοῦ ποιναῖς ὑποκεισονται καὶ ἐκ τῆς ἐν τῶν οὐσίας τὸ ἀξήμιον τῇ ἀγιωτάτῃ περιποιήσουσιν ἐκκλησίᾳ.

(Ἐπίλογος.) Τὴν μακαριότητα τοίνυν τὴν σὴν, ἥπερ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ νηπίας σχεδὸν ἡλικίας ἐν ἱερατικῷ

substantia hoc agentium oeconomorum aut etiam permittentis archiepiscopi haec sarciri sanctissimae ecclesiae. Quapropter ne rursus fiat talis aliqua rei confusio atque tumultus, causa ad mensuram a principio constitutam redacta, tunc ordinare liceat in tantum, ut non transcendatur definita mensura neque numerus transiliatur aut fiat quaedam circa haec calliditas. Non enim illud patiemur omnino fieri, ut dicatur quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta praebere; hoc enim est rursus confusionem efficientium et immensa adiectione secunda collegia constituentium; deinde etiam plurimas habebit causa circumventiones, ut alias sibimet vias avaritiae inveniunt [et] pro alimentorum expensis. Et hoc igitur agi penitus etiam sub multa quae vocatur ecclesiastica prohibemus, maximam utilitatem hanc esse putantes, ut sanctissima maior ecclesia neque debitis subiaceat neque angustetur neque perpetuo deficiat, sed semper abundet.

Sicut enim de his expensam determinavimus, ita congruet per tempus sanctissimum patriarcham et reverentissimos oeconomos considerare, ut aliae expensae, quae fiunt ex ecclesiasticis quaestibus, circa pios erogentur actus et deo placentes, et illis haec ministrentur, qui pro veritate egent et non habent aliunde alimentorum occasionem (haec enim dominum placant deum), et non patrociniis et studiis hominum ecclesiasticas expensas in hominibus locupletibus distribuuntur et ideo inopes necessaria non mereantur. Sciant autem deo amabiles oeconomi et qui nunc et pro tempore futuri sunt, quia, si quid praeter haec egerint, et divinis supplicis subiacent et ex sua substantia indemnitate sanctissimae procurabunt ecclesiae.

(Epilogus.) Beatitudinem igitur tuam, quae ab initio et ex infantili paene aetate in sacro omni

cap. III (24 προσήκει τὸν — 39 ἐκκλησίᾳ) habet Nomoc.^{md} 10, 1.

prohibendi et ad imperatorem deferendi, ut is re cognita ex bonis oeconomorum, qui id fecerunt, vel etiam archiepiscopi, qui permisit, sanctissimae ecclesiae illa resarciri iubeat: ne denuo eiusmodi confusio et perturbatio hac in re contingat. Re autem ad pristinum modum redacta, tunc usque eo ordinare liceat, ut ne dictus modus transcendatur, neve numerus excedatur neu qui dolus hac in re committatur. Neque enim illud fieri omnino patiemur, ut dicatur licere quidem ordinare, nec vero alimenta praebere: id enim rursus est confusionem agitantium et adiectione supernumerariorum secundos catalogos constituentium; cum praerestim multas causa circumventiones ferat, ut pro alimentorum suppeditatione alias vias insatiabilis inveniunt. Quare hoc quoque ne fiat omnino prohibemus, et poenae ecclesiasticae quae vocatur subicimus, magnae ipsis nobis utilitati fore rati, si videamus sanctissimam magnam ecclesiam neque aeri alieno obnoxiam neque in angustias redactam neque perpetuo egentem, sed per omne tempus florentem.

III. Quemadmodum autem expensas ad hanc rem pertinentes definivimus, ita sanctissimum pro tempore patriarcham et religiosissimos oeconomos providere convenit, ut reliquae etiam expensae, quae ex ecclesiasticis redditibus fiunt, in pias et deo gratas causas impendantur, inque eos erogentur, qui re vera egent neque aliunde habent alimentorum facultatem (haec enim dominum deum placant), nec vero hominum patrociniis et studiis ecclesiastici sumptus divitibus hominibus dentur, ut inde inopes necessaria non consequantur. Sciant enim deo carissimi oeconomi, et qui nunc et qui omni tempore futuri sunt, se si contra haec quid commiserint, tam poenas divinas subituros quam de suis facultatibus sanctissimam ecclesiam indemnitate praestituros esse.

Epilogus. Sancimus igitur, ut beatitudo tua, quae ab initio et fere ab infantia in omni

1 τοῦτο] τοῦτο τε A τοιοῦτων τε B || 2 ἢ om. A || ἐπιτρέψαντος L || ἐπισκόπου B || 4 τοιαύτην τινα B, τοιαύτην om A || 5 δᾶ] om. ε || 8 γενέσθαι AB || τοῦτο] haec ε || 10 ἔσται τὸ χειροτονεῖν L || 11 τῶν add. Haloander || 12 ἐργαζομένην L¹ ἐργαζόμενον A || 13 συνιστάντων L || 15 αὐτοῖς (in ras.) L sibimet ε || ἀντὶ] et pro ε || ἐπιγιγνώσκων, in mg. γρ. ἐξ(εὐρίσκων?) A || 18 ἐάντων L, αὐτοῖς (?) corr. L² || 21 μὴτε διτηρεῖσθαι — εὐθνηρ. om. B || 26 τὸ καὶ τοῦ καὶ LAB Nomoc.^a καὶ B || 28 ἀρέσκουσιν L¹ || 31 θεραπεύειν Nomoc.^a || 37 τοῦ M || om. LAB Nomoc.^a || 39 ἀξήμιον] ὀλίγισμα Nomoc.^a || ἐκκλησίᾳ περιποιήσουσι A || 40 ὅπερ L¹

1 hoc V] ac T || 5 redactam V¹ || 7 transillatur V] transcribatur T || 8 haec V] hoc vulg. (Gr.), om. T || 9 dicatur] dicat in V || 12 constituendum VT || 13 habere T] causa] causas V al. || circumventionis V] circumventiones T] ut] et V || 14 et om. vulg. || 17 sancta T] maiore V || 18 debetis V¹ || angustietur V² vulg. || 19 perpetua ediftia VT al. || 23 enim V] autem vulg. || 24 leg. congruit (Gr.)? || 26 fiunt ex] sunt T || 28 agent T] 29 elementorum V] occasione T] dominum placant deum V] dominum deum placant vulg., placuit deum dominum T] 31 in omnibus VT || 32 distribuatur V || 34 pro tempore V] per tempora vulg. || 35 propter hoc T] 36 sua om. VT || 41 sacro V] sancto T sacro vulg.

παντι βαθμῶ τε καὶ σχήματι τὴν ἁγιοτάτην κατε-
κόσμησεν ἐκκλησίαν, οἷα καὶ ἐξ ἱερατικῆς καταβαί-
νουσα γενεᾶς, ταῦτα φυλάττειν διηγεκῶς θεοπιζομεν,
γινώσκοντες, ὡς οὐκ ἔλαττον ὑμῖν μελήσει τῶν ταῖς
ἁγιοτάταις ἐκκλησίαις λυσιτελούντων ἤπερ αὐτῆς τῆς
ψυχῆς. Dat. xvii. k. April. [dn.] Belisario v. c. cons.

ordine et schemate sanctissimam ordinavit ecclesiam,
ex sacratio utique genere descendens, haec custodire
continue sancimus, scientes quia non minus nobis
curae est horum quae sanctissimis ecclesiis prosunt,
quam ipsius animae.

Dat. k. (April.) CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.]

Δ

IV.

Coll. I tit. 4

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΑΣ
ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΧΩΡΕΙΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΧΡΕΩΣΤΩΝ, ΚΑΙ 10
ΕΝ ΔΕΥΤΕΡΑ. ΤΑΞΕΙ, ΑΠΟΡΩΝ
ΤΟΥΤΩΝ ΕΥΠΡΟΘΕΤΩΝ, ΚΑΤΑ
ΤΩΝ ΜΑΝΔΑΤΩΡΩΝ Η ΤΩΝ ΑΝ-
ΤΙΦΩΝΗΤΩΝ Η ΕΓΓΥΗΤΩΝ.

R DE FIDEIUSSORIBUS ET
MANDATORIBUS, ET SOLUTIONI-
BUS R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῃ 15
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

⟨Προοίμιον.⟩ Νόμον παλαιὸν τεθειμένον μὲν ἤδη,
τῇ χρείσῃ δὲ, οὐκ ἴσμεν ὅπως, οὐκ ἐνευδοκμήσαντα,
διὰ δὲ τῶν αἰεὶ ζητούμενων πραγμάτων ἀναγκαῖον
αὐτῇ φανόμενον αὐθις ἀνακαλεῖσθαι τε καὶ εἰς πο- 20
λετεῖαν καταγαγεῖν καλῶς ἔχει ἐνομίσαμεν, οὐχ ἀπλῶς
αὐτὸν οὕτως ὡς ἐκεῖνο θέντες (ἦν γὰρ τις αὐτῷ μοῖρι
πυτελῶς ἀδιόκοιτος), ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης τε
καὶ θεοφιλοῦς διελόντες προσθήκης.

⟨Praefatio.⟩ Legem antiquam positam quidem
olim, usu vero, nescimus quemadmodum, non appro-
batam, per causas autem semper exquisitas atque
necessarias apparentem, rursus revocare et ad rem-
publicam reducere bene se habere putavimus, non
simpliciter eam, sicut iacebat, ponentes (erat enim
quaedam ei pars omnino non discreta), sed cum
competenti et deo placito distribuentes augmento.

CAPUT I.

Α Εἴ τις τοίνυν δανείσειεν, καὶ ἐγγυητὴν ἢ μαν- 25
δάτωρα ἢ ἀντιφωνητὴν προσλάβῃ, οὗτος μὴ τὴν πρῶ-
την εὐθύς κατὰ τοῦ μανδάτωρος ἢ τοῦ ἐγγυησαμένου
ἢ ἀντιφωνήσαντος χωρεῖτω, μηδὲ ἀμελήσας τοῦ δανει-
σαμένου τὰς παρεθήκας διανοχλείτω, ἀλλὰ χωρεῖτω 30
παρῶν ἐπὶ τὸν τὸ χρῆσιον εἰληφότα καὶ τὸ δάνεισμα
πράξαντα. Καὶ εἰ μὲν ἐκείθεν ἀπολάβῃ, τῶν ἄλλων
ἀπεχέσθω· τί γὰρ ἂν αὐτῷ πρὸς τοὺς ἔξωθεν εἴη,
παρὰ τοῦ λαβόντος πεπληρωμένῳ; εἰ δὲ οὐκ ἰσχύσῃ
παρὰ τοῦ δανεισαμένου λαβεῖν ἢ εἰς μέρος ἢ εἰς ὅλο-

Si quis igitur crediderit et fideiussorem aut man-
datorem aut sponsorem acceperit, is non primum
mox adversus mandatorem aut fideiussorem aut
sponsorem accedat, neque negligens debitoris inter-
cessoribus molestus sit, sed veniat primum ad eum,
qui aurum accepit debitumque contraxit. Et si
quidem inde receperit, ab aliis absteineat (quid enim
ei in extraneis erit a debitore completo?); si vero
non valuerit a debitore recipere aut in partem aut

Nov. IV (= Coll. I tit. 4: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—3 in B 26, 2, 1. — Epit. Theod. 4, Athanas.
15, 1. Iulian. const. III.

cap. I. II (— παρὰ τινος 26, 11) habent Prochiron 16, 10; Epanagoge 28, 11. Eorundem summarium est in Appen-
dice Eclogae 31 (idem in Ecloga ad Prochiron mutata 30, 6 et apud Anonymum Bodleianum p. 212 Zach.).

sacro ordine et dignitate sanctissimam ecclesiam ornavit, quippe quae etiam ex sacro genere descendat,
haec perpetuo custodiat: quae sanctis ecclesiis conducant, non minus vobis curae fore rati quam ipsam
aunam.

IV.

UT CREDITORES PRIMO DEBITORES PRINCIPALES CONVENIANT,
ET SECUNDO LOCO, SI ILLI NON SOLVENDO ESSE REPERIANTUR,
MANDATORES VEL CONSTITUTAE PECUNIAE REOS VEL FIDEI-
IUSSORES.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Antiquam legem olim quidem latam, usu vero nescimus quomodo parum vigentem, cui
tamen ob res semper in quaestionem vocatas necessaria videatur, denuo revocare et in rempublicam redu-
cere idoneum duximus, non simpliciter eam ita ut lata erat ferentes (erat enim aliqua eius pars plane non
distincta), sed cum opportuna atque pia accessione dirimentes.

I. Si quis igitur mutuum dederit, et fideiussorem aut mandatorem aut constitutae pecuniae reum
acceperit, ille non statim ab initio mandatorem vel fideiussorem vel pecuniae constitutae reum conveniat,
neve debitor neglecto intercessoribus molestiam facessat, sed primo cum conveniat, qui pecuniam accepit
et debitum contraxit. Et siquidem inde receperit, a reliquis absteineat (quid enim rei illi cum extraneis
erit, cui is qui acceperat satisfecit?): si vero non potuerit a debitore nec partem nec solidum accipere, in

1 τὴν] ἐπιστάμηδα τὴν A || κατεκόσμησας L¹ κατα-
κοσμήσασαν A || 2 καταβαίνουσαν A || 4 ὑμῖν MLL] ἡμῖν
ς, Haloander || μέλλει A (cf. ς) || 5 ἤπερ αὐτῆς τῆς] περὶ
τῆς A || 6 subscr. om. LA || dn. bilisario M; seclusi dn. || xvii
k. April. M] πρὸ εἰς καὶ. April. Ath., k. April. Iul.¹⁰ (ς),
μνημ. Ἀπριλλίῳ Theod. || 15 * ἐπάρχῳ ML || 19 ἀναγκαῖον
L¹ || 20 αὐτῷ om. ς || 23 τῆς om. L || 29 διανοχλείτω M || 30 τὸ
prius om. L¹ || 31 ἀπολαύει M || 33 ἰσχύει Proch., Epan.

2 sacratio] sacro T vulg. || genere] a genere V¹ || * de-
scendens || 6 subscr. dedi ex T || April. om. T || bilis.
uic. cons. T || 17 usui R¹ || 23 ei R¹T || eius R²V
vulg. || 24 distribuens R¹ || 25 rubr. Qualiter fideius-
sor conveniatur R || 26 is om. RT || 27 mox om. R
vulg. || 28 debitores R²V² || 31 quidem] quid V^b ||
33 parte R

κλῆρον, καθ' ὅσον ἂν παρ' αὐτοῦ μὴ δυναθεῖη λαβεῖν, κατὰ τοσοῦτον ἐπὶ τὸν ἔγγυητὴν ἢ τὸν ἀντιφωνητὴν ἢ μανδάτωρα χωρεῖται καὶ παρ' ἐκείνου τὸ λεγόμενον κομίσσθω. Καὶ εἰ μὲν παρόντες αὐτῶν τύχουσι ἀμόρτοροι, ὅ τε πρωτότυπος ὁ τε ἔγγυητὴς ἢ ἢ μανδάτωρ εἴσως ἢ ἀντιφωνητῆς, ταῦτα ἐκ παντὸς φυλαττέσθω τρόπον. Εἰ δὲ ὁ μὲν ἔγγυητὴς ἢ ὁ μανδάτωρ ἢ ὁ τὴν ἀντιφωνήσιν ὑπελθὼν παρεῖη, τὸν δὲ πρωτότυπον ἀπεινα συμβαίη, πικρὸν ἐστὶ τὸν δαμειστὴν πέμπειν ἀλλὰ ἄλλως, παρὸν εὐθὺς τὸν ἔγγυητὴν ἢ τὸν μανδάτωρα ἢ ἀντιφωνητὴν εἰσπράττειν. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ θεραπευτέον ἡμῖν τὸν ἐχχωροῦντα τρόπον. οὐδὲ γὰρ ἦν τις ἐνταῦθα τῷ παλαιῷ νόμῳ διωρισμένη πρὸς θεραπείαν μέθοδος, καίτοι Παιπινιανὸς ὁ μέγας ἦν ὁ ταῦτα πρῶτος ὑπὲρθεσάμενος. Ἐνδεικνύτω τοίνυν τὸν ἔγγυητὴν ἢ ἀντιφωνητὴν ἢ μανδάτωρα, καὶ ὅγε τῷ πράγματι καθήμενος δικαστὴς δίδωτω καιρὸν τῷ ἔγγυητῇ, ταῦτόν δ' εἰπεῖν ἀντιφωνητῇ τε καὶ μανδάτωρι, βουλομένοις τὸν πρωτότυπον ἀγαγεῖν, ἐφ' ᾧ τε ἐκείνου πρότερον ὑπομείναι τὴν ἐν- 20 σγωγὴν, οὕτω τε αὐτοῖς ἐν καταλοιπῷ πεφυλάχθαι βοηθείαν καὶ ἀμυνέτω γε τῷ ἔγγυητῇ καὶ τῷ ἀντιφωνητῇ καὶ μανδάτωρι πρὸς τοῦτο καὶ ὁ τοῦ δικάζειν χροῖος (ἔγγυητῆς γὰρ καὶ τοῖς τοιοῦτοις βοηθεῖν ὄσιον), ὥστε αὐτὸν ἀχθέντα τῆς ἐν τῷ τῆος ἐναγωγῆς ἀπαλ- 25 λάξαι τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ διεγορευμένους. Εἰ δὲ ὁ χρόνος ὁ ἐστὶ τοῦτο ταχθεὶς ἐξῆκοι (δεῖ γὰρ καὶ χρόνον ὀρίξειν τὸν δικάζοντα), τηρηκῆναι [ἢ] ὁ ἔγγυητῆς ἢ ὁ μανδάτωρ ἢ ὁ ἀντιφωνητῆς ἀγωνίσσθω τὴν δίκην καὶ τὸ χρέος ἐκτινύτω, τὰς κατὰ τοῦ ἔγγυηθέντος, 30 ἢ ὑπὲρ οὗ τὰς ἐντολάς ἔγραψεν ἢ τὴν ἀντιφωνήσιν ἐπῆλθε, παρὰ τοῦ δικεῖσαντος ἐχχωροῦμενος ἀγωγῆς.

CAPUT II.

⊂B⊃ Οὐ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τὰ πραγματὰ τῶν δανεισάμενων, εἰ παρ' ἐτέρου κατέχοιτο, χωρήσει πρότερον, πρὶν ἂν διελθεῖ τὴν ἐπὶ ταῖς προσωπαικῶν ὁδῶν κατὰ 35 τε μανδατώρων καὶ ἔγγυητῶν καὶ ἀντιφωνητῶν· οὕτω τε ἐπὶ τὰ πράγματα ἑλθῶν τὸν πρωτότυπον, εἴγε παρ' ἐτέρου κατέχοιτο, καὶ τοῖς ἐπιεικτιμένοις αὐτὸν ἐνοχλήσας, εἴγε μὴδὲ ἐκείθεν σχοίη τὸ ἱκανόν, τηρηκῆναι χωρεῖται κατὰ τῶν πραγμάτων τῶν ἔγγυητῶν 40

in totum, secundum quod ab eo non potuerit accipere, secundum hoc ad fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem veniat et ab illo, quod reliquum est, sumat. Et si quidem praesentes ei consistant 5 ambo, et principalis et intercessor, haec omni serventur modo; si vero fideiussor aut mandator aut qui sponsioni se subiecit adsit, principalem vero abesse contigerit, acerbum est creditorem mittere alicubi, cum possit mox fideiussorem aut mandatorem aut sponsorem exigere. Sed et hoc quidem 10 curandum a nobis possibili modo. Non enim erat quoddam hic antiquae legi datum pro sanatione remedium, cum utique Papinianus maximus fuerit qui haec primitus introduxit. Probet igitur fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem, et causae residens iudex det tempus fideiussori, idem est dicere sponsori et mandatori, volentibus principalem deducere, quatenus ille prius sustineat conventionem, et sic ipsi in ultimum subsidium reserventur: sitque solacio 20 intercessori in hoc quoque iudex (fideiussoribus enim et talibus prodesse sanctum est), ut illo deducto interim conventionem liberentur, qui pro eo in molestia fuerunt. Si vero tempus in hoc indultum excesserit (convenit namque etiam tempus definira iudicantem), tunc fideiussor aut mandator aut sponsor exequatur litem, et debitum exigatur contra eum, quem fidedixit aut pro quo mandatum scripsit aut sponsionem suscepit, a creditore actionibus sibi 30 cecissis.

Sed neque ad res debitorum quae ab aliis detinentur veniat prius, antequam transeat viam super personalibus et contra mandatores et fideiussores et sponsores: sicque ad res veniens principalis, sive ab alio teneantur, et detinentes eas conveniens, si neque inde habuerit satisfactionem, tunc veniat adversus res fideiussorum et mandatorum et spon-

quantum ab illo accipere non potuit, in tantum cum fideiussore vel constitutae pecuniae reo vel mandatore agat et ab eo reliquum consequatur. Atque haec si quidem utriusque, tam principalis debitor, quam fideiussor aut mandator aut constitutae pecuniae reus praesentes sint, omni modo serventur. Si vero fideiussor quidem aut mandator aut qui constitutum suscepit adsit, principalem autem debitorem abesse contingat, durum est creditorem alio mittere, cum statim a fideiussore aut mandatore aut pecuniae constitutae reo exigere possit. Sed huic sane rei idoneo modo medendum nobis est. Neque enim ulla hic erat antiqua lege definita medendi ratio, tametsi magnus ille Papinianus haec primus demonstraverit. Conveniat igitur fideiussorem aut constitutae pecuniae reum aut mandatorem, et iudex qui causae praestet fideiussori, et eundem in modum constitutae pecuniae reo et mandatori principalem debitorem sistere volentibus tempus concedat, ut ille prius actionem sustineat, et ita ipsi in ultimum reserventur subsidium. Atque in ea re fideiussori et pecuniae constitutae reo et mandatori auxilium praestet is penes quem iudicium est (fideiussoribus enim et eiusmodi hominibus auxilium venire fas est), ut ille ipse adductus actione interim eos liberet, qui pro eo urgentur. Quodsi tempus ad hoc statutum praeterierit (nam tempus quoque definire iudicem oportet), tum [aut] fideiussor aut mandator aut constitutae pecuniae reus litem suscipiat et debitum solvat, actionibus contra eum, pro quo fideiussit vel mandatum scripsit vel pecuniam constituit, a creditore ad ipsum translatis.

II. At ne ad debitorum quidem res, si ab aliis detineantur, prius veniet quam actionum personalium viam contra mandatores et fideiussores et constitutae pecuniae reos absolverit. Cumque ita ad res debitorum principalis, si quidem ab aliis detineantur, venerit earumque detentores petierit, si ne inde quidem ei satisfactum sit, tunc res fideiussorum et mandatorum et pecuniae constitutae reorum persequatur. Idem autem

1 δυναθῆ Proch., Epan. || 7 μὲν M] om. LB Proch., Epan. || 8 ὑπελθῆν L¹ || 11 τὸν om. LB || 13 οὐδὲ — 15 ὑπὲρθεσάμενος om. B || 14 παπινιανὸς M παπιοιανὸς L || 14sq. cf. Dig. 46, 1, 49, 2 || 27 ἐπὶ τούτῳ Proch. cod. unus, Epan. || 28 ἢ libri, om. ε || 30 κατὰ om. L¹ || 32 ὑπεσῆλθε B Proch., Epan. || 33 ἐπὶ om. M || 34 κατέχοινο ML || 35 προσωπαικῶς M προσωπαικῶς LB Proch., Epan. || 37 εἴτε L¹ || 39 κατέχοινο L || τοὺς ἐπιεικτιμένους LB Proch., Epan. || 39 εἴγε μὴδὲ M] εἰ μὴδὲ L^ε εἰ δὲ μὴ Proch., Epan.

vulg. || aut mandator — subiecit om. R⁽²⁾ || 9 fideiussorem] intercessorem R⁽²⁾, vulg. || aut mandatorem aut sponsorem om. R⁽²⁾ || 11 curandum] curandum est vulg. || 12 quondam V] data R² || 14 haec om. R] primus T (Gr.) || fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem VT] intercessorem R al. || 16 fideiussori, idem est dicere sponsori et mandatori, volentibus V] intercessori volenti R al. || 19 ipse R vulg. || reseruetur RT] seruentur V || 20 intercessori] fideiussori VT (et sponsori et mandatori add. vulg.) || haec R || 21 et in talibus T] pro esse R¹ || sancitum RVT || delucto R¹ || 22 conventionem V¹ || pro eo immolestia fuerunt R, *eo (pro reo V²) niestiam ferunt V || 23 haec R¹ || 26 exigatur] exsequatur (al. exigatur V²) V

1 potuerint V || 2 aut sponsorem om. R || 3 mandorem R² || 5 et (om. V) intercessor RV] et fideiussor aut mandator aut sponsor T (Gr.) || haec — hoc quidem (10) in ras. 4 vv. scripsit R² || 6 fideiussor VT] intercessor

καὶ μανδατῶρων καὶ ἀρτιγωνητῶν. Τούτων δὲ ἔστιν εἰπεῖν κἄν εἴ τις ἔχῃεν ἅπαντες οὗτοι σφίσι ἀ-
 τοῖς ὑπευθύνους καὶ τὰς ὑποθηκαίους ἀγωγὰς ἐν-
 ἔχουσαι δυνάμενοι. Κατὰ μὲντοι τοῦ πρωτοτύπου
 καὶ τῶν ὄντων παρ' αὐτῶν πραγμάτων, εἴτε ταῖς περ-
 5 σοναλαίαις εἴτε ταῖς ὑποθηκαίαις εὐθὺς εἴτε ἡμφο-
 τεραῖς χρῆσασθαι βουληθεῖη, πᾶσαν αὐτῶν διδομένην
 ὑδειαν, τὴν ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένην ὁδὸν τε καὶ
 τάξιν ἐπὶ τῶν ἄλλων προσιόντων τε καὶ θεμάτων νο-
 μοθετήσαντες. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐπὶ δανεισμάτων
 10 φασίεν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὠνήσῃτο τι πικρὰ τινοσ, εἴτα
 τὸν καλούμενον λάβοι βεβαιωτήν, καὶ σαλεύοιτο κατὰ
 τι τὰ τῆς πράξεως, ἐναγωγῆς κατὰ τοῦ ποσίου γινο-
 μένης, μὴ πρὸς τὸν βεβαιωτήν εὐθὺς ὁ ἀγοραστής
 15 χωρεῖται, μηδὲ τὸν κατέχοντά τι τῶν τοῦ πεπρακτοῦ
 πραγμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τὸν πρῶτον πρότερον, οὕτω
 τε ἐπὶ τὸν βεβαιωτήν, καὶ κατὰ τρίτην τάξιν ἐπὶ
 τὸν κατέχοντα. Τῆς αὐτῆς κἀνταῦθα διαρῆσεως οὕτως
 ἐπὶ τε τῶν παρόντων ἐπὶ τε τῶν ἀπόντων, ἢ ἐμπρο-
 σθεν ἐπὶ τε τῶν ἐγγυητῶν καὶ μανδατῶρων καὶ ἀν-
 20 τιφωνητῶν ἐπὶ τε τῶν δανεισμάτων ἐνομοθετήσα-
 μεν. Ὁμοίως τοῦτου κρατοῦντος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 συναλλαγμάτων, ἐν οἷς ἐγγυητὰς τινεσ ἢ μανδατῶρες
 ἢ ἀντιφωνητὰς προσληφθεῖεν, ἐπὶ τε αὐτῶν τὸν πρω-
 25 τοτύπου ἐκατέρωθεν ἐπὶ τε τῶν κληρονόμων αὐτῶν
 καὶ διαδόχων. Ὁ μὲν οὖν παλαιὸς νόμος ταῦτα κρα-
 τεῖται τε αὐθις, καὶ μετὰ ταύτης τῆς δικαιοσύνης τε
 καὶ τῆς διαρῆσεως τοὺς ἡμετέρους ὑπὲρκόους διαλέττω.

CAPUT III.

(Γ) Τὸ δὲ ἐφεξῆς ταῖς ἀνθρωπίναις βοηθοῦν θε-
 ραπειαῖς, εἰ καὶ τισὶ τῶν δανειζόντων οὐ καταθύμιον
 30 ἴσως ἔστιν, ἀλλ' οὖν ἡμῶν πρὸς φιλανθρωπίαν νομο-
 θετήσθω. Εἰ γὰρ τις δανείσειε χρυσίον, τῆ τοῦ
 δανεισμένου περιουσίᾳ πιστεύου, ὁ δὲ εἰς ἔκτιμον
 χρυσίου μὲν οὐκ εὐποροῖη, περιουσίαν δὲ ἀκίνητον ἔχου,
 35 ὁ δανειστήν δὲ ἐπιπέτοι καὶ χρυσίον πάντως ἐπιζη-
 τοίη, τῷ δὲ οὐκ εἴη πρόχειρον, οὐδὲ τις κινήτη περι-
 ουσία (δίδομεν γὰρ τῷ δανειστῇ βουλομένῳ καὶ κινήτῳ
 πράγματα λαβεῖν ἀπὸ χρυσίου), ἀλλ' οὐδὲ τις ὠνού-
 μενος ἀκίνητα αὐτοῦ πράγματα παρήη, τοῦ δανειστοῦ
 40 πολλάκις καὶ θρυλλούντος, ὡς ὑπόκειται τὰ τοῦ δα-
 νεισμένου πράγματα, καὶ ταύτη φοβούντος τοὺς προ-

sorum. Idem est dicere vel si quos habuerint omnes
 ipsi sibimet obligatos et qui hypothecariis actionibus
 teneri possint. Contra principales tamen et existen-
 tes apud eos res (sive personalibus sive hypothe-
 5 cariis mox sive ambabus uti voluerit) omnem ei
 damus licentiam, quae dudum a nobis dicta est, et
 viam et ordinem in aliis personis casibusque sancit-
 am. Et non solum hoc in creditoribus dicimus, sed
 et si quis emerit aliquid ab aliquo, deinde acceperit
 eum quem vocant confirmatorem, et moveatur in
 aliquo venditionis conventio contra venditorem facta,
 non adversus confirmatorem mox emptor accedat,
 neque teneantem aliquid rerum venditoris, sed ad
 venditorem prius, et sic ad confirmatorem, et tertio
 loco contra detentatorem. Eadem etiam hic exi-
 stente divisione super praesentibus et absentibus,
 quam dudum in fideiussoribus et mandatoribus et
 sponsoribus ac creditoribus [causa debitorum] sanc-
 civimus; similiter obtinente etiam in aliis contractibus,
 in quibus fideiussores aliqui aut mandatores
 aut sponsores accipiuntur, et in ipsis principalibus
 ex utroque et in heredibus eorum et successoribus.
 Antiqua siquidem lex haec valeat rursus et cum
 huiusmodi iustitia atque divisione nostros subiectos
 25 foveat.

Quod autem de cetero humanis auxiliatur curis,
 licet quibusdam creditoribus non forte sit gratum,
 a nobis tamen propter clementiam sancitur. Si quis
 enim mutuaverit aurum debitoris substantiae creden-
 dens, at ille ad restitutionem auri non sit idoneus,
 substantiam autem immobilem habeat, verum credi-
 35 tor ardeat aurum omnimodo quaerens, illi vero non
 sit facile, neque ulla mobilis substantia (damus enim
 creditori volenti immobiles res accipere pro auro),
 sed si nec quispiam emptor immobilium eius rerum
 adsit, creditore frequenter etiam divulgante quoniam
 40 subiacent debitoris res, et ob hoc terrente adire

32—27, 18 habent Prochiron 16, 11; Epanagoge 28, 12.

dicendum est, si quos hi omnes sibimet obligatos habeant quique hypothecariis actionibus teneri possint. In debitorem tamen principalem atque res quae in eius manu sunt, sive actionibus personalibus sive hypothecariis statim sive utrisque uti velit, omnem ei licentiam damus, praedicta a nobis via et ordine in reliquis et personis et casibus sancita. Neque solum de creditoribus hoc dicimus, verum etiam si quis a quo quid emerit atque confirmatorem quem vocant exceperit, et venditio, actione contra venditorem instituta, aliquatenus labefactetur, non statim confirmatorem emptor conveniat neque cum, qui quid ex rebus venditoris delinet, sed prius venditorem, indeque confirmatorem, et tertio loco detentorem. Eademque hic quoque distinctio et in praesentibus et in absentibus adhibeatur, quam antea tam in fideiussoribus et mandatoribus et pecuniae constitutae reis quam in debitoribus sanximus. Quod similiter in ceteris quoque contractibus obtineat, in quibus fideiussores aliqui aut mandatores aut pecuniae constitutae rei adsumpti erunt, et tam in ipsis utrimque debitoribus principalibus quam in heredibus eorum et successoribus itaque antiqua lex in his et rursus valeat et cum hac iustitia ac distinctione subditos nostros foveat.

III. Deinceps vero quod humanis curis subvenit, licet quibusdam creditoribus gratum forte non sit, at a nobis secundum humanitatem sancitum esto. Si quis enim debitoris facultatibus confisus mutuum pecuniam dederit, ille vero ad pecuniam solvendam non valeat, bonum autem immobilia habeat, et creditor instet atque pecuniam omnino flagitet, at illi in promptu non sit neque ulla res mobilis (concedimus enim creditori, si velit, etiam res mobiles pro pecunia accipere), ac ne emptor quidem immobilium eius rerum inveniat, cum forsitan vel divulget creditor bona debitoris pignori obligata esse itaque deterreat ad emptionem

2 κἄν M(ς) καὶ LB Proch., Epan. || 5.6 προσωπι-
 καῖς L Proch., Epan. || 7 αὐτοῖς L || 9 Θεομάτων
 L¹ || 17 sq. in L post v. ἐπὶ τὴν (sic) βεβαιωτήν
 initio f. 9^a errore repetitis v. κἄν σαλεύοιτο κατὰ τε
 — πεπρακτοσ πραγμάτων (12 — 16) statim subicitur
 ἐπὶ τε τῶν ἀπόντων (v. 19) mediis omissis; n. 2 delet
 κἄν — πραγμάτων et in mg. supplet καὶ τρίτη τάξι
 κατὰ τοῦ κατέχοντος τῆς αὐτῆς δὲ καὶ ἐνταῦθα οἰσῆς
 τῆς διαρῆσεως ἐπὶ τε παρόντων || 26 ταύτη L Zach. ||
 29 Θεραπειας L || 31 νομοθετήστω M^aL || 33 δα-
 νεισμένων Proch., Epan. || 36 τὸ δὲ L Proch., Epan. ||
 37 κινήτῳ Cuiacius] ἀκίνητα libri (ς)

1 habuerit R || *homines (hoosf V¹) libri || 2 ipsis
 vulg. || 3 tamen] tantum R || 5 ambobus V || ei om. V ||
 6 dicta] electa R || 9 deinde hac acceperit R || 10 uocat
 R || 15 hic etiam V || 18 ac] a R¹ || causa debitorum om.
 R¹; causa debitorum horum V || 19 leg. similiter (hoc)
 obtinente? || 21 f. leg. accipiuntur || 24 nostros V¹ || 29 rubr.
 de solutionibus et uerborum significatione RT mg. ||
 31 An sancitor? (Heimbach) || 32 enim] etiam enim R¹ ||
 debitoribus R¹ || 36 enim] punctis del. in R || 38 sed si
 si V sed T¹ || 39 creditores R^a || deulgante R¹V¹ ||
 40 subiaccant V² || debitores R¹ || terrentes R^a

εἶναι βουλομένων ταῖς ἀγορασίας· τῆνικαῦτα ἐπὶ μὲν
 τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως οἱ ἐνδοξότατοι τῆς ἡμε-
 τεράς πολιτείας ἀρχοντες κατὰ τὴν ἐκάστῃ τεταγμένην
 παρὰ τοῦ νόμου καὶ ἡμῶν δικαιοδοσίαν, ἐν δὲ ταῖς
 ἐπαρχίαις οἱ τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι παρασκευάζετω-
 σαν, ἀκριβοῦς διατιμήσεως γινομένης τῶν πραγμάτων
 τοῦ χρεωστήσαντος, δίδουσι πρὸς ἀναλογίαν τοῦ χρέους
 κτήσιν ἀκίνητον τοῖς δανεισταῖς μετὰ τοιαύτης ἀσφα-
 λείας, μεθ' ἧς ἂν ὁ χρεώστης δοῦναι δυνήθῃ. Τὰ
 δὲ τῆς τῶν πραγμάτων δόσεως ἔστω τοιαῦτα, ὅποια
 τὰ μὲν καλλίω δίδωσι τῷ δανειστῇ, τὰ δὲ ἐλάττω
 παρὰ τῷ χρεώστῃ μετὰ τὴν τοῦ χρέους λύσιν μένειν
 εἶ. Καὶ γὰρ οὐκ ἔν ἐῖη δίκαιον, τὸν δόντα μὲν χρυ-
 σίον, λαβεῖν δὲ χρυσίον οὐ δυνάμενον, ἀλλ' ἀναγκάζο-
 μενον καταδέξασθαι κτήσιν ἀκίνητον, μὴ τὰ γούν καλλί-
 ων τῶν τοῦ χρεώστου πραγμάτων λαβεῖν καὶ ταύ-
 τῃν γούν ἔχειν παραψυχήν, ὅτιπερ εἰ καὶ χρυσίον οὐκ
 εἴληφεν ἢ ἕτερα τῶν φέρεσθαι δυνάμενων πραγμά-
 των, ἀλλ' ἔξῃστιν αὐτῷ κτήσιν οὐ φανήν ἔχειν. Ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν ἔστω φιλανθρωπία τις σαφῆς τοῦ νόμου·
 γινωσκέτωσαν δὲ οἱ δανειζόντες, ὡς κὰν εἰ μὴ τοῦτον
 ἐργάζαμεν τὸν νόμον, ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος εἰς τοῦτο
 τὸ πῶγμα περιήγῃ. Καὶ γὰρ οὐκ εὐπορῶν χρημάτων
 ὁ δανεισάμενος οὐδὲ ἀγοραστῶν ἡμέλλεν οὐδὲν ἕτερον
 πράττειν ἢ τῶν οἰκείων ἐξίστασθαι, καὶ αὐτὸς τὰ
 πῶγματα πρὸς τὸν δανειστὴν ἐκτόσως ἐχόμενος χρυσίον
 λαβεῖν οὐκ ἰσχύοντα. Ὡστε ὅπερ μεθ' ἄβρωας καὶ ἐξ
 ἀποτελέσματος πικρῶ περιστατοῦ τὸν τε δανειστὴν τὸν
 τε χρεώστην, τοῦτο ἡμεῖς φιλανθρωπῶς τὴν αἰα καὶ
 νομοθετικῶς διελόμενοι καὶ τοῖς ἡνυγκῶσι χρεώσταις
 βοηθοῦμεν καὶ τοῖς μικροτάτοις τῶν δανειστῶν οὐκ ἂν
 φανεῖμεν δύσκολοι, πράγμα αὐτοῖς ἐπιτάττοντες, εἰς
 ὅπερ, εἰ διέμεινον ἀπειθῶντες, πάντα ἂν ἀφίκοιντο.
 Εἰ μὲντοιγε ὁ δανειστὴς ἔτιμὸς ἐστὶ παρασκευάσαι
 τινὰ τὸν ἀνούμενον, ἀνάγκη ἔχειν τὸν χρεώστην τοῦτο
 πράττειν, δίδοντα τοιαύτην ἀσφάλειαν δοκιμασίᾳ τοῦ
 δικάζοντος, ὅποιαν ὅλος ἐστὶ δοῦναι δικαίως. παρ-
 ταχόθεν γὰρ οὕτω τῶν δανειστῶν προνοητόν, ὡς μὴ
 1 τοῖς χρεώσταις βαρύνει καθάπερ. Δανειστὴν δὲ
 τιθεμεν, τοῖς ἀρχαίοις ἀκολουθοῦντες νόμοις, πάντα
 τὸν ἀγωγήν ἔχειν κατὰ τινος δυνάμενον, εἰ καὶ μὴ
 δάνειμα τὸ πεπραγμένον, ἀλλ' ἕτερον τι συνάλλαγμα
 κινδυστήκο· δηλαδὴ τῶν ἀγορευοπρατικῶν ἀντιφρονή-
 σεων διὰ τὸ χρῆσιμον τῶν συναλλαγμάτων ἐπὶ τῆς
 τῶν μενουσῶν τάξεως.

45

accedere volentes: tunc in hac quidem felicissima civitate gloriosissimi reipublicae nostrae magistratus se-
 cundum iurisdictionem unicuique a lege et nobis statutum, in provinciis vero populorum praesides, accurata
 rerum debitoris aestimatione facta, creditoribus pro rata debiti possessionem rei immobilis dandum curent
 cum ea cautione quam debitor praestare possit. Ratio vero rerum dationis talis sit, ut quae meliores sunt,
 eas deti creditori, deteriores vero soluto debito apud debitorem manere sinat. Neque enim iustum esset,
 qui dedit pecuniam, recipere vero pecuniam nequit, sed rem immobilem accipere cogitur, eum non me-
 liores certe res debitoris accipere, atque hoc saltem solacium habere quod, etsi pecuniam non acceperit
 neque alia eorum quae moveri possunt, at possessionem non valem et habere licet. Atque haec quidem mani-
 festa benevolentia legis sit; intellegant vero creditores, etsi hanc legem non scripsissemus, necessitatis tamen
 rationem res eo fuisse perducturam. Nam debitor et pecunia et emptoribus destitutus nil aliud facturum
 erat nisi ut bonis suis cederet, resque iterum ad creditorem esse venturas par erat, qui pecuniam consequi
 non poterat. Quare quod cum contumelia et acerbio eventu tam creditori quam debitori immineret, humane
 et ut legislatorem decet distinguentes et infelicibus debitoribus succurrimus nec acerbissimis creditoribus
 duri videbimur, rem eis imperantes ad quam, si in recusando perstitissent, omnino perventuri es-
 sent. Si tamen creditor emptorem quandam procurare paratus sit, debitor necesse habeat id facere, talem
 cautionem arbitrio iudicis praestitutum quam omnino praestare poterit. Ab omni enim parte creditoribus
 1 ita providendum est, ne debitores utique graventur. Creditorem autem antiquas secuti leges cum sta-
 tutimus, quicumque actionem contra aliquem habere potest, licet non sit mutuum quod actum est, sed
 alius quidam contractus: argentiorum scilicet constitutus propter utilitatem contractuum in eo qui nunc
 est ordine mansuris.

1 ἐπὶ om. L^a || 4 παρὰ] ὑπὸ Froch., Epan. || δι-
 καιοδοσία L || 5 ἐθνῶν] θεμάτων Froch., Epan. || 11 τὰ
 αὐτε μὲν om. Haloander || 16 τῶν τε χρεώστων? L¹ ||
 ταῦτα L || 22 ὁ τῆς — περιήγῃ om. L || 24 ἡμέλλεν
 εἰδέν L || 32 εἰ om. L¹ || 39 καθάπερ] sequentibus iunxit
 ε || 40 ἀκολουθοῦντα? L¹

2 *gloriosissimae || 4 autem] quidem V || 5 prae-
 pararent R || 6 debitum V || 7 cum qua] quam V ||
 8 dari V || 11 sinatur V¹ || 12 aurum om. V || 13 ua-
 lente R¹ || possessionem L || 15 per hoc V vulg.] per

volentes emptionem: tunc in hac quidem felicissima
 civitate gloriosissimi nostrae reipublicae iudices
 secundum unicuique concessam a lege et a nobis
 iurisdictionem, in provinciis autem gentium praesides
 5 praeparant, subtili aestimatione facta rerum debiti-
 toris, dari secundum quantitatem debiti possessionem
 immobilem creditoribus cum tali cautela cum
 qua debitor dare possit. Rerum vero datio sit huius-
 modi: quaecumque quidem meliora sunt, dentur cre-
 10 ditori, quae vero deteriora, apud debitorem post
 debiti solutionem manere sinantur. Etenim non
 erit iustum, dantem quidem aurum, recipere autem
 aurum non valentem, sed coactum suscipere pos-
 sessionem immobilem, non vel meliora rerum de-
 15 bitoris percipere, et per hoc habere consolationem
 quia, si aurum non recepit aut aliud rerum quae
 portari possunt, tamen licet ei possessionem non
 inutilem habere. Sed hoc quidem sit clementia
 quaedam clara legis: agnoscant autem creditores
 20 quia, etsi non hanc conscripsissemus legem, nec-
 cessitatis ratio ad hoc causam perduceret. Si enim
 non sit idoneus pecuniarum debitor nec ullus emp-
 tor, nihil aliud facturum erat quam propriis ce-
 dere, et rursus res ad creditorem merito veni-
 rent aurum percipere non valentem. Quamobrem
 quod cum iniuria et affectu acerbio perduceret cre-
 ditorum et debitorum, hoc nos clementer simul et
 legaliter decedentes et infelicibus debitoribus auxi-
 25 liamur et acerbis creditoribus non apparebimus duri:
 causam eis deputantes ad quam, si permanerent in-
 obedientes, tamen modis omnibus advenirent. Si ita-
 que creditor paratus est praeparare quandam emp-
 torem, necessitatem habere debitorem hoc agere,
 praebentem huiusmodi cautionem arbitrio iudicantis,
 35 qualem omnimodo est dare possibilis. Undique enim
 ita creditoribus providendum est, ut non debitores
 graventur.

1 Et absolute creditorem ponimus, antiquas se-
 quentes leges, omnem, qui actionem habere contra
 aliquem potest, licet non sit mutuum gestum, sed
 alter quidam contractus consistat. Argentiorum
 quippe sponsonibus propter utilitatem contractuum
 in ordine moderno durantibus.

haec R (ταύτην Gr.) || 16 recepit V] recipit R vulg.
 receperit T || aliud] alia vulg. (Gr.) || 17 tamen] et tamen
 R¹ V || 18 hoc V vulg.] haec RT || 22 emptor VT] emp-
 tor ageret R emptor sit vulg. || 26 cum] eum V¹ ||
 effectu R] affectu VT vulg. || perducerent VT || 29 acerbis
 VR² || dari RVT al. || ei V || 31 adveniret V || 33 haec
 R || 35 omnino T || possibilis RV¹T] possibile V² vulg. ||
 39 Et] Vt V rubr. (corr. V²) || 42 aliter V || quidam
 RV] quidem vulg. || consistit RV || argentiorum quippe
 sponsonibus suppl. V² in spat. vac.

⟨Ἐπίλογος.⟩ Τὰ τοίνυν παρ' ἡμῶν ἐπ' ὀφειλεία τῶν ὑπηκόων νενομισθέντα μανθάνουσα ἢ σὴ ὑπεροχῇ τοῖς ἀνηθέσι προγράμμασι ἐνταυθὰ τε καὶ πανταχόσε τῆς ὑπηκόων φανερῶ γινέσθαι παρασκευασάτω, ὥστε κὰν τοῖς ἔθνεσι γινώσκων τοὺς ὑπηκόους, ὅτιση γέγονεν ἡμῖν τῆς ἐκείνων ὀφειλείης ἡ πρόνοια. Dat. xvii. k. April. ind. xiii. Flavio Belisario v. c. cons. [a. 535.]

⟨Epilogus.⟩ Quae igitur a nobis pro cautela subiectorum sancita sunt, cognoscens tua eminentia sollempnibus programmatibus et hic et in omni ditione fieri manifesta procuret, ut etiam inter gentes agnoscant subiecti quanta fuit nobis pro illorum utilitate providentia. Dat. xvii. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons.

Ε
HEPI MONASTHRIΩN KAI MONAXΩN KAI HTOYMEΝΩN. 10

V. Coll. I tit. 5
R DE MONACHIS R.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγούστος Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio archiepiscopo huius felicissimae civitatis et universali patriarchae.

⟨Προσίμιον.⟩ Ὁ ἐν ἀσκήσει μοναχικῇ βίος οὕτως ἐστὶ σεμνός, οὕτως οἰκεῖον οἶδε θεῶν τῶν εἰς τοῦτο ἐρχόμενον ἄνθρωπον, ὥστε πάντα μὲν ἀνθρώπινον αὐτοῦ σπῖλον ἀποξέειν, καθάρων δὲ ἀποφαίνειν καὶ τῇ λογικῇ πρέποντα φύσει καὶ τὰ πολλὰ κατὰ τῶν ἐνεργούντων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων φροντίδων ὑπέρτερον. Εἰ τοίνυν μέλλοι τις ἐσεσθαι μοναχὸς ἀκριβῆς, δεῖ καὶ τῆς τῶν θεῶν αὐτῷ λογίων παιδείας καὶ ἀσκήσεως ἀκριβοῦς, ὥστε τῆλικαύτης ἀξίῳ γενέσθαι μεταβολῆς. Διήθημεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὑψηλῆσασθαι τὸ πρακτικόν αὐτοῖς καὶ ἰσχυριστὰς αὐτοὺς ἀληθεῖς τῆς ἐπὶ τὸ θεῖον ὁδοῦ καταστήσαι. Καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἐστὶ νόμος, ὥστε μετὰ τὰ περὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων νενομισθέντα καὶ τὰ περὶ τῶν ἐλλαβεστάτων κληρικῶν διατεταγμένα μηδὲ τὸ μοναχικόν ἐξω καταλιπεῖν τοῦ προσήκουτος.

⟨Praefatio.⟩ Conversationis monachilis vita sic est honesta, sic commendare novit deo ad hoc venientem hominem, ut omnem quidem humanam eius maculam detergat, purum autem declaret ac rationabili naturae decentem et plurima secundum mentem operantem et humanis cogitationibus celsiorem. Si quis igitur futurus est monachus perfectus, indiget et divinorum eloquiorum eruditione et conversationis integritate, ut tanta dignus factus sit mutatione. Creditimus igitur et nos explanare quod agendum est ab eis, et decertatores eos veros ad sacram viam constituere. Et ita nobis intentio praesentis est legis, ut post illa, quae de sanctissimis episcopis sancivimus et quae de reverentissimis clericis disposuimus, neque quod monachicum est extra quod competit relinquamus.

CAPUT I.

⟨Α⟩ Ἐκεῖνο τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ὀριτέον, ὥστε κατὰ πάντα χροόνον καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ γῆ τῆς ἡμετέρας βασι-

15 Illud igitur ante alia dicendum est, ut omni tempore et in omni terra nostra, si quis aedificare ve-

Nov. V (= Coll. I tit. 5: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος Α); om. in L. — Αὕτη ἡ νεαρά οὐκ ἐτέθη ὅλη εἰς τὰ βασιλικὰ ἀλλὰ παρεσιωπήθη, ὅτι τὰ μὲν ἀναίρεται ὑπὸ τῆς ὄγκῃ νεαρῆς, τὰ δ' ὁμοίως διατάττεται ὑπ' αὐτῆς. μόνον δὲ τὸ ἐν ταύτῃ πρῶτον κεφάλαιον κατεστρώθη ἐν βι. δ' τῶν βασιλικῶν τ. α' κεφ. α'. τὸ δὲ δευτέρον ταύτης κεφ. μετέτεθη ἐν τῇ ὄγκῃ νεαρῆ M (sim. L² in mg., Nomoc.^m 11, 1. 3). — Epit. Theod. 5, Athanas. 1, 13 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 13). Iulian. const. IV.

Proemii pars prior extat Coll. LXXXVII caput. 6. cap. I habent B 4, 1, 1 (inde L in nov. 123 post cap. 33, et Nomoc.^{md} 2, 1) et Coll. LXXXVII caput. 6 (— σωματικῆς 29, 6). Summarium extat in Nomoc. XIV tit. 11, 1.

Epilogus. Iam quae in subditorum utilitatem a nobis sancita sunt, eminentia tua cognoscens solitis edictis et hic et per omnes partes imperii manifesta facienda curet, ut etiam qui in provinciis sunt subditi nostri cognoscant, quanta nobis salutis eorum cura fuerit.

V.

DE MONASTERIIS ET MONACHIS ET PRAESULIBUS.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio sanctissimo et beatissimo regiae huius urbis archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio. Vita monachica adeo est honesta, adeo scit deo conciliare hominem eo ingredientem, ut omnem humanam maculam ab eo detergat purumque eum reddat et rationali naturae parem et meditatione plerumque valentem et humanis civis superiorum. Si quis igitur perfectus monachus futurus est, is et sacrarum litterarum disciplina et diligenti exercitatione indiget, ut tanta dignus fiat mutatione. Quomobrem nobis quoque visum est quid illis faciendum sit praecipere eosque veros luctatores in ea quae ad deum ducit via reddere. Atque haec nobis est legis praesentis intentio: ut post ea, quae de deo amantissimis episcopis sancita et quae de religiosissimis clericis disposita sunt, ne rem monachicam quidem ordine idoneo destitutam relinquamus.

I. Illud igitur praee ceteris statuendum est, ut omni tempore et in omni terra nostri imperii, si quis

1 ὀφειλεῖα] cautela (i. e. ἀσφαλεία) ε || 3 προσγράμμασι L || 6 γέγοναν L || dat. τῇ προ ἰζ Cal. April. ... ἢ ὑπατείας Falbio Bilis. τοῦ λαμπροτάτου M (ἰζ καλ. April. Ath.; xvii k. Aprilis Iul.^o, kal. April. Iul. codd. alii, μὲν Ἀπριλλίῳ Theod.) || 9 inscr. περὶ πολιτείας μοναχῶν A περὶ μοναχῶν Theod. ε || 12 καὶ μακαριωτάτῳ — πατριάρχῃ] πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος πόλεως A || 14 μοναχικός A || 15 τοῖτο Mε Coll. 67 cap. 1 αὐτῶν A || 16 πάντα μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀποξέει τον σπῖλον A || 17 ἀποφαίνει A || 18 καὶ om. A || 19 καὶ] ὡς A || 20 εἰ οὖν A || 21 αὐτῶν A || 22 ὅπως τῆλικαύτης ἀξίος μεταβολῆς γένηται A || 26 ὡς A || 27 θεο-

φιλεστάτων As] Θεοφιλῶν M || 31 πάση A Nomoc. || βασιλείας] ἐξουσίας A, om. Coll. 87 cap. codd. plerique (ε)

1 pro in ras. 4—5 litt. R¹ || 5 fuit R¹ V] fuerit R² vulg. || 7 subscr. dedi ex R (et Bamb. II) || (xviii Bamb.) || bilisario ve cōs cōns.v.celi (sic) R || 14 monachilis RT] monachalis V vulg. || 16 omnem om. V¹ || quidem] quod R¹ || 17 detingeret R || 19 natura RV || 20 est] esse R || sit esse V || 21 eloquiorum om. V¹ || 22 sit] si R¹ || 23 credimus V¹ || explanare (c medium in ras.) V || 30 rubr. Si quis velit edificare monasterium R mg. || 31 nostra V] om. R vulg.

λίλας, εἰ ποτέ τις οἰκοδομῆν εὐαγέει μοναστηρίων βούλοιοτο, μὴ πρότερον ἀδειαν εἶναι τοῦτο πράττειν, πρῶν ἂν τὸν θεοφιλιότατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον προσκαλέσαιοτο, ὁ δὲ χεῖρας τε ἀνατείνοιεν εἰς οὐρανόν, καὶ διὰ τῆς εὐχῆς τὸν τόπον ἀνιερώσειε θεῶ, πηξάμενος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμετέρας σύμβολον σωτηρίας (φραμὲν δὲ τὸν προσκνητὸν καὶ τρίτον ὄντως σταυρόν), οὕτω δὲ ἀρξῆται τῆς οἰκοδομίας, καλὸν δὲ τινα τούτων καὶ πρῆποντα θεμέλιον ἀποδεχέμενος. Ἀντὶ μὲν οὖν ἀρχῆ τῆς εὐσεβοῦς τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ποιήσεως ἴστω. 10

nerabile monasterium voluerit, non prius licentiam esse hoc agendi, quam deo amabilem locorum episcopum advocet, at ille manus extendat ad caelum et per orationem locum consecret deo, figens in eo nostrae salutis signum (dicimus autem adorandam et honorandam vere crucem), sicque incohet aedificium, bonum utique quoddam hoc et decens fundamentum ponens. Hoc itaque principium pie venerabilium monasteriorum fabricae fiat.

CAPUT II.

(B) Ἐντεῦθεν δὲ ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τῶν καθ' ἑκαστον μοναχῶν σκεπτέον, τίνα προσήκει γίνεσθαι τρόπον αὐτοῦς, καὶ πότερον ἐλευθέρους μόνον ἢ καὶ οἰκέτας τυχόν, διότι πάντας οὐκὼς ἡ θεία δέχεται χάρις, προκνηττοῦσα σαφῶς, ὡς τόγε ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ λατρείᾳ οὐκ ἴσται ἄρσεν οὐδὲ θῆλυ, οὕτε ἐλευθέρους οὕτε δούλους· πάντας γὰρ ἐν Χριστῷ ἐν ἐκότητι νομιζέσθαι. Θεσπιζόμεν τοίνυν τοῖς θεοῖς ἀκολουθοῦντες κατ' οἶον, τοὺς εἰς μονήρη βίον παραγγέλλοντας μὴ προχειρῶς εὐθὺς παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἡγουμένων τῶν ἐκαστῶν μοναστηρίων σχῆμα λαμβάνειν μοναχικόν, ἀλλ' ἐπὶ τριετίαν ὄλην, εἴτε ἐλευθέρου τυχόν εἴτε δούλου καθιστάσκειν, προσκατορεῖν οὕτω τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἡξιωμένους, ἀλλὰ κορυῆ τε καὶ ἐσθῆτι τῇ τῶν καλουμένων χρῆσθαι λιχῶν, καὶ μένειν τὰ τοῦ θεοῦ διδασκόμενοις λόγι· καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους αὐτῶν ἡγουμένους πυνθάνεσθαι τε αὐτῶν, εἴτε ἐλευθέρου καθιστάσκειν εἴτε οἰκέται, καὶ πόθεν αὐτοὺς ἐπιθυμίᾳ τοῦ μονήρου εἰσέλθε βίον· καὶ μαθητὸντας παρ' αὐτῶν, ὡς οὐδεμία ποινή πρόσεται εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἡγάγει, ἔχειν αὐτοὺς ἐν τοῖς διδασκόμενοις ἐπι καὶ νοσητουμένοις, καὶ διάπειραν λαμβάνειν τῆς αὐτῶν βαρτερίας τε καὶ σεμνότητος. οὐ γὰρ ῥάδιον βίον μεταβολῆ μὴ μετὰ συντονίας ψυχῆς γινόμενῃ. Καὶ εἰ μὲν τὸν τριετῆ βίον ἅπαντα διαμείνοιεν ἀρίστους ἐάντοισι καὶ καρτερικωτάτους τοῖς τε ἄλλοις μοναχοῖς καὶ τῷ ἡγουμένῳ δεικνύντες, τοῖτους τῆς μοναχικῆς ἕξιόν στολής τε καὶ κορυῆς, καὶ εἴτε ἐλευθέρου καθε-

Hinc autem nobis etiam de singulis monachis cogitandum est, quo convenit fieri modo, et utrum liberos solum aut etiam forte servos, eo quod omnes similiter divina suscipit gratia, praedicans palam quia, quantum ad dei cultum, non est masculus neque femina, neque liber neque servus: omnes enim in Christo unam mercedem percipere. Sancimus igitur sacras sequentes regulas, eos qui singularem conversationem profitentur, non prompte mox a reverentissimis praesulibus venerabilium monasteriorum habitum percipere monachilem, sed per triennium totum (sive liberi forte sive servi sint) tolerare, non dum monachicum habitum promerentes, sed tonsura et veste eorum qui laici vocantur uti, et manere divina discentes eloquia; et reverentissimos eorum abbates requirere eos, sive liberi sint sive servi, et unde eis desiderium vitae singularis accesserit, et discentes ab eis, quia nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos qui docentur adhuc atque monentur, et experimento percipere eorum tolerantiam et honestatem. Non enim facilis est vitae mutatio, sed cum animae sit labore. Et dum triennio tota vita permanserint, optimos semet ipsos et tolerabiles aliis monachis et praesuli demonstrantes, hos monachicam promereri vestem atque tonsuram, et sive liberi sint, sine calumnia per-

cap. II Θεσπιζόμεν 18 — ἡξιωμένους 24 habet Coll. LXXXVII caput. 7 (inde Nomoc. I. tit. 33). Summarium cap. II extat Nomoc. XIV tit. 11, 3.

venerabile monasterium aedificare voluerit, non prius ei id facere liceat, quam deo carissimum loci episcopum advocaverit, isque manibus ad caelum extentis precatione locum deo consecraverit, figens in eo salutis nostrae signum (dicimus adorandam et vere honorandam crucem), atque ita pulchro hoc et decente fundamento iuncto aedificium incohet. Hoc itaque sit principium pie venerabilium monasteriorum aedificationis.

II. Hinc autem nobis de singulis etiam monachis considerandum est, quo modo eos fieri deceat, et utrum liberos solos an forte etiam servos, quia omnes aequaliter divina suscipit gratia, quae perspicue declarat, quod ad dei cultum, non esse masculum neque feminam, neque liberum neque servum: omnes enim in Christo unum merito censi. Sancimus igitur sacros canones seculi, ut qui monachicam vitam profitentur non temere ilico a religiosissimis praesulibus venerabilium monasteriorum habitum monachicum accipiant, sed per integrum triennium, sive liberi forte sive servi sint, perdurent, habitu monachico nondum digni habiti, sed tonsura et veste utantur eorum, qui laici vocantur, et maneant sacras litteras discentes. Atque religiosissimi eorum praesules interrogent eos, utrum liberi sint an servi, et unde eos vitae monachicae desiderium inceserit; et ubi nulla prava occasione eos ad hoc perductos esse ab ipsis didicerunt, in eorum numero eos habeant, qui erudiuntur adhuc et corriguntur, et perseverantiam atque honestatem eorum experiantur. Neque enim facilis est vitae mutatio nisi quae sit cum animi contentione. Et si quidem triennem istum victum omnem sustinuerint optimos se atque perseverantissimas et reliquis monachis et praesuli probantes, illi veste monachica et tonsura digni habeantur, et si liberi sint,

1 οἰκοδομῆν τις A || 3 τῶν ἐκίνων τῶν A || ἐπίσκοπον τῶν τόπων L || προσκαλέσαιοτο A, Coll. 87 cap. plur. codd. || προσκαλέσαιοτο MBL Nomoc., Coll. 67 cap. unus || 4 ἀνατεινοῖεν L ἀνατεινῶν Nomoc. ἀνατεινάς A Coll. 67 cap. || καὶ om. A, Coll. 87 cap. codd. plerique || 5 ἀνιερώσειε Nomoc. 4, Coll. 87 cap. || 7 δὴ A || οὕτω τε || καὶ οὕτως A οὕτως Nomoc. 4 || 8 ἀρξῆται L || δὴ γε A || 11 τῶν — μοναχῶν A || 12 γίνεσθαι προσήκει A || 13 πρότερον M || 15 σαφῶς προκνηττοῦσα ὡς γε A || 16 θῆλυ, δούλους τε καὶ ἐλευθέρους πάντας A || 17 ἐν ἐκότητι νομιζέσθαι M || ἐν ἔσμεν A (unam mercedem percipere ε) || 19 εἰς τὸν μονήρη βίον μέλλοντας παραγγέσθαι A || 22 ἐλευθέρους τυχόν εἴτε δούλους καθιστάσκειν A || 24 τῇ om. A || 25 χρῆσασθαι A || 27 τε εἴτε ἐλευθέρου

Θεροι — καὶ 28 om. A || 28 αὐτοῖς A || 29 παρ' αὐτῶν om. A || 32 πείραν A || 33 οὐ γὰρ βίον μεταβολὴν ἀνε συντονίας ψυχῆς γινόμενῃ ἀνεπηρέστατον (pro ἀνεπηρέστατον) διασώσασθαι A || 35 βίον χρόνον A || 36 τε om. A || 37 δεικνύντας A || τούτους om. A

1 esse licentiam V || hoc] haec R¹ || 3 euocet VT || 5 ducimus R¹ || et honorandam om. V, et om. T || 11 rubr. de monachis et asisteriis R mg. || 20 praesulimus R¹ || monasteri... I¹ || 22 • forte siue (siue forte V²) serui sint V; forte sunt serui (sunt siue serui R²) R forte sint siue serui vulg. || 26 requi[re V || 27 accesserit] accensunt R || 30 mouentur R¹ mouentur V¹ || 33 tota uita R¹ toto uita V toto ita vulg., toto in hac uita T || permanserit R¹ || 35 promerere I¹

στίχοιεν, ἀνεπιθράστοις μένειν, εἴτε οἰκέται, μὲν καὶ παντελῶς ἐνοχλεῖσθαι, μεταβάττας εἰς τὴν κοινὴν ἀπάντων (φαμὲν δὴ τὴν ἐξ οὐρανοῦ) δεσποτεῖαν· καὶ ἀναπαζέσθωσαν εἰς ἐλευθερίαν, εἰ γὰρ ἐν πολλοῖς θήμασι καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου γίνεται καὶ τοιαύτη τις ἐλευθερία δίδεται, πῶς οὐκ ἂν ἰσχυροῖεν ἢ θεία χάρις τῶν τοιούτων αὐτοὺς ἀπολλύσαι δεσμῶν; Εἰ δὲ εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι τις, καὶ τινα τῶν εἰς ἀσκήσιν παραγελλόντων ἔλκειν ὡς οἰκέτην βουλομένην (τούτο ὅπερ ἐναγῶς ἡμῖν ἐκ Λυκίας προσήγγειλε Ζώσιμος ὁ Θεοφιλέστατος, ἀπὸ περιβήτορος ἐν ἀσκήσει, καὶ σύγγενος μὲν εἰς εἰκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔνιαυτον τῆς ἡλικίας παραγενόμενος, ἀκμάζων δὲ ταῖς τε τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς ταῖς τε τοῦ σώματος ἐνεργείαις, τοσαύτη τις αὐτῷ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐπεκένθει), εἰ τις τοῖνυν, καθ' ἵππερ εἰπόντες ἐφθήμεν, εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι τινα πρὸς δουλείαν ἔλκων τῶν βουλομένων καὶ προσκατερουντῶν ἐφ' ᾧ γενέσθαι μοναχοί, λέγοι τε, ὡς ὑπέλειτο τινα πράγματα καὶ διὰ τοῦτο εἰσέδραμε πρὸς τὸ μοναστήριον· θρασυζόμεν αὐτὸν μὴ προχέειναι τούτο πράττειν, ἀλλὰ πρῶτον ἀποδεικνύσαι ταῖς ἀληθείαις, ὧς καὶ δούλος ἐστὶ καὶ ἐπὶ κλοπῇ τυχὸν ἢ ἐπὶ βίῳ ποτηρῶ καὶ πταισμασι χαλεποῖς ἀποδράσαι μὲν διὰ τὸ οἰκείον πταίσμα, εἰς δὲ τὸ μοναστήριον ἔλθοι. καὶ εἰ μὲν ἀληθεύων ἀποδειχθῆναι, καὶ φανερῆ διὰ τοιαύτην αἰτίαν μοναχικὴν ὑποδουλείαν ἀσκήσιν, ἢ καὶ δα' αἰσχρότητα βίου τυχὸν ἀποδράς καὶ οὐ ταῖς ἀληθείαις ἀσκήσεως ἐρῶν, τοῦτον ἀποδιδόναι τῷ κερτιμένῳ μεθ' ἃν ὡς εἰκὸς ὑπέλειτο, εἴγε καὶ ταῦτα κατὰ τὸ μοναστήριον εἴεν, τὸν δὲ ἀποδειχθέντα δεσπότην τὴν καλουμένην αὐτῷ δίδοναι πίστιν, ὡς οὐδὲν αὐτὸν δράσει κακόν, παραλαμβάνειν τε καὶ ἀγεῖν οἴκοι. Εἰ δὲ ὁ μὲν φάσκων ἑαυτὸν εἶναι δεσπότην οὐδὲν ἐλέγχοι τοιοῦτο, φαίνοιο δὲ ὅ τὰ τοιαῦτα ἐγκαλούμενος καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως σεμιὸς τε καὶ ἐπιεικής, καὶ ἴσως καὶ μαρτυροῖτο, ὡς καὶ παρὰ τῷ κερτιμένῳ καθέστας κοσμιὸς τε ἢ καὶ σεμιότητος ἐραστῆς, κἂν μὴ πῶ τυχοῖ πεπερασμένος ὁ τῆς τριετίας χρόνος, ἀλλ' οὐν καὶ οὕτω μερέτω κατὰ τὸ σεβασμιωτάτον μονα-

manere, sive servi, penitus non inquietari, migrantes ad commune omnium (dicimus autem caeleste) dominium; et arripantur in libertatem. Nam si in multis casibus etiam ex lege hoc fit et talis quaedam libertas datur, quomodo non praevaleret divina gratia talibus eos absolvere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam et aliquem horum, qui conversatione professi sunt, trahere tamquam servum voluerit (hoc quod nuper nobis ex Lycia nuntiavit Zosimus deo amabilis, vir famosissimus in conversatione et prope vicesimum et centesimum aetatis agens annum, pollens autem et animi virtutibus et corporis operationibus: tanta quaedam in eo gratia dei floret) — si quis igitur, sicut praediximus, intra triennium veniat aliquem in servitute trahens volentem et perdurantium, ut fierent monachi, et dicat, quia arripuit quasdam res, et propterea recurrit ad monasterium: sancimus, eum non prompte agere, sed primo probare pro veritate, quia et servus est et pro furto forsitan aut pro vita maligna aut vitii pessimis fugerit quidem, propter suum vitium ad monasterium autem venerit. Et si quidem verax ostenditur, et apparuerit propter huiusmodi causam monachicam simulans conversationem aut propter turpitudinem vitae forte defugiens et non pro veritate sanctimonii habitum concupiscens, hunc reddi domino cum quibus forsitan arripuit, si tamen haec etiam in monasterio fuerint; eum vero, qui dominus adprobatur, dare ei iusiurandum, quia nihil mali ei faciet, et suscipere atque reducere domi. Si vero is quidem, qui dicit se esse dominum, nihil tale probaverit, appareat (autem) is, qui in talibus accusatur, ex ipsa conversatione honestus ac mitis, et forte testimonium habeat aliorum, quia etiam apud dominum consistens disciplinatus fuit et honestatis amator, vel si nondum forte completum est triennii tempus, attamen etiam sic maneat in venerabile

§ 1, 7 (Εἰ δὲ τις κτλ.) — § 3 passim circumcisa habet Coll. LXXXVII capit. 8 (inde Nomoc. I. tit. 33).

nullis iniuriis obnoxii maneat, si servi, nullo amplius modo vexentur, qui quidem ad commune omnium (caeleste dicimus) dominium transierint; ac vindicentur in libertatem. Nam si in multis casibus vel per legem hoc fit et eiusmodi libertas datur, quin divina gratia talibus eos vinculis liberare valeat? Quodsi quis intra triennium veniat et aliquem ex illis, qui exercitationem monachicam profitentur, ut servum abducere velit (id quod nuper nobis ex Lycia Zosimus nuntiavit deo carissimus, vir in exercitatione celebratus quique annum prope centesimum et vigesimum aetatis agens tam animi virtutibus quam corporis viribus floret: tanta in eo dei gratia eminet): si quis igitur, ut iam diximus, intra triennium veniat, aliquem ex illis, qui se monachos fieri cupiunt in eoque perseverant, in servitute vindicaturus, eumque res quasdam surripisse et propterea in monasterium incurrisse affirmet: ne protinus id faciat sancimus, sed prius ostendat eum revera et servum esse et furti forte vel improbae vitae vel gravium delictorum reum propter ipsum delictum suum aufugisse et in monasterium venisse. Et si quidem vera dixisse probetur, atque tali de causa ille exercitationem monachicam suscepisse deprehendatur vel adeo propter vitae turpitudinem forte fugitivus factus nec revera exercitationis amans, domino reddatur cum rebus quas nimirum surripuit, si modo illae quoque in monasterio sint; is vero, qui dominus probatus est, det illi fidem quae dicitur, se nullam ei iniuriam facturum esse, eumque recipiat et domum ducat. Si vero is, qui se dominum esse dicit, nihil tale probaverit, ille autem, qui in talia crimina vocatur, et ex ipsa exercitatione monachica honestus et probus appareat et forte testimonium quoque habeat se, cum apud dominum esset, nodestum atque honestatis amantem fuisse, licet triennii tempus nondum completum sit,

3 δι] autem ε || καὶ ἀλλ' Α || 5 καὶ prius om. Α || γίεται] πέμπω γίνεσθαι Α || τις ἐλευθερία δίδεται] ἐλευθερία τίσιν εἴωθε γίνεσθαι Α || 7 τοιούτων] ἐκ δουλείας Α || 8 παραγενομένων] ἔλκειν τις ὡς Α || 9 τούτων Α || 13 τε om. Α || 14 ταῖς τε] καὶ ταῖς Α || 18 μοναχοί Α] μοναχός Μ || ὑπέλει Α || 19 εἰσέδραμεν εἰς Coll. 87 cap. || 20 τούτω] om. ε || 22 τυχὴν Μ^a || ἐπι om. Α || 23 ἀποδράσει Μ || ἀποδράς εἰς τὸ μοναστήριον ἔλθειν om. missis mediis Α || 25 αἰτῶν ὁ μόν. Α || 26 ἢ καὶ] ἢ ἤτοι? || 27 ἀσκήσεως ἐρῶν] sanctimonii habitum concupiscens ε || 31 δίδοναι αὐτῷ] τὴν καλουμένην πίστιν, ὡς οὐδὲν εἰς αὐτὸν δράσει Α || 33 ἑαυτὸν] μένειν τε καὶ Α || 35 τῆς om. Α || 36 καὶ post ἴσως om. Α || μαρτυροῖτο] testimonium habeat aliorum ε || 37 σεμιότητος] θεοσεβείας Α || κἂν] κἂν γε Α || 38 τύχοι ΜΑ Coll. 87 cap. || τυχῇ vulg. || πεπερασμένος Α || ὁ ante χρόνος coll. Α

2 commune — caeleste RV²) communem — caelestem V¹ vulg. || dominum T² vulg. || 3 abripiantur T¹ || 6 bi-triennium R² || 7 conversionem R¹ || 9 nuntiavit ex lycia V¹ || 13 tanta quaedam] quis tanta quaedam V¹ quia tanta quidem V² || 14 uenerit T¹ || 15 seruitute R¹ T¹ || 16 fieret V¹ || quia] quoniam RV¹ || arripuit RV¹ || abripuit vulg. || 18 eum] enim V¹ || agere om. R¹ || 19 et servus RV¹ et om. vulg. || 22 ostendatur vulg. || 24 simulans T² vulg. || simulatus VR² T¹ simulator R¹ || turpitudine R¹ || 25 forte om. V¹ || defugiens V¹ diffugiens R¹ vulg. || sanctimonise vulg. || 27 arripuit R¹ || abripuit vulg. || 29 ei mali T¹, ei om. V¹ || et om. V¹ || 32 appareat] et appareat vulgo; autem addidi ex Gr. || 33 honestus V¹ || 34 *quia] qui RV¹ quod vulg. || 35 honestatus V² || 36 amor R¹ || uel si VT] uel R¹ etsi vulg. || 37 aut tamen V¹

στήριον, τῆς τῶν ἐλκόντων ἀπὸ ἀλλήλων θρασύτητος. Τὸν τριετοῦς δὲ ἄπαξ διελθόντος χρόνου ἐγκριθεὶς ὡς τῆς μοναχικῆς ἀξίως καθεσθῆκοι σεμνότητος, μετέτω κατὰ τὸ μοναστήριον. οὐκ ἔτι γὰρ δίδωμεν ἀδείαν οὐδενὶ παντελῶς πολυπραγμονεῖν ἐν τῶν κατ' αὐτόν, ἀλλ' εἴτε οἰκέτης εἴτε ἐλεύθερος εἴη, μένειν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως βουλομένα. καὶ γὰρ κἂν εἰ τὸ πταίσμα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν αὐτῷ τυχόν πέπρακται βίον (ἢ γὰρ ἀνθρώπων φύσει ἀσθηρὰ πῶς ἐστὶ πρὸς τὰ πλημμελήματα), ἀλλ' οὖν ἀρκεῖ πρὸς μετρίαν κάθαρσιν τῶν ἡμαρτημένων καὶ πρὸς ἀρετῆς ἐπίδοσιν ἢ τοῦ τριετοῦς χρόνον μαρτυρία. Τῶν μόντοι κλαπέτων καὶ οὕτω, παρ' οἷς ἂν εἰσοσθεῖεν, πάντως ἀπο- 3 δίδωμεν τῷ πάλαι δεσπότη. Εἰ μόντοι τὴν τῆς δουλείας ἀνάγκην ἐκφυγῶν πειραθεῖθαι τὸ μὲν μονα- 15 στήριον ἀπολαττεῖν, ἔτερον δὲ βίον μεταδιώκειν σῆγμα, παραρῆσιαν δίδωμεν τῷ κεκτημένῳ καὶ ἔλκειν αὐτὸν καὶ ἀποδεικνύει τὴν τύχην εἰς οἰκέτας ἔχειν. οὐ γὰρ ἂν ὑβρισθεῖη τοσοῦτον εἰς ἀληθῆ δουλείαν ἐλκόμενος, ὅσον αὐτὸς ἐξυβρίσθη τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν ἀποφυ- 20 γῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς μονα- χὸς παραγγέλλειν βουλομένων θεοπίζομεν.

CAPUT III.

(Γ) Σκεπτέον δὲ, ὅπως αὐτοὺς οἰκοῦντας καὶ διαι- 5 τωμένους μοναχικῆς φιλοσοφίας ἀγωνιστάς ἀξίους ἀπο- δεξώμεν. Βουλομένη γὰρ μηδὲ εἰν μοναστήριον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιχόου καθεσθῆναι, εἴτε πλείονων ἀνθρώπων ἐστὶν εἴτε ἑλαττόνων, τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχοὺς κεχωρι- 10 μένους ἀπ' ἀλλήλων ἔχειν καὶ ἰδίους οἰκίμασι χωρι- μένους, ἀλλὰ κοινῇ μὲν αὐτοὺς ἐστίασθαι θεοπίζομεν, καθευθεῖν δὲ ἅπαντας ἐν κοινῷ, ἐκάστου μὲν ἐπὶ τι- 30 νοι ἰδιαζούσης χαμεύνης κειμένην, ἐν οἴκῳ δὲ ἐνὶ κατα- κλινομένους· ἢ εἴπερ οὐκ ἀρκοῖη πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν οἶκος εἷς, ἐν δύο τυχόν ἢ καὶ πλείοσιν, οὐ μὴν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτοῦς, ἀλλ' ἐν κοινῷ ὥστε μά- 35 τρας τῆς ἀλλήλων γίνεσθαι κοσμιωτέτος τε καὶ σω- φροσύνης, καὶ μηδὲ τῶν ὑπὸν αὐτὸν ῥάδιμον ἔχειν, ἀλλὰ μελετῶντα τὴν εἰκοσίμην διὰ τὴν τῶν ὀφουμένων ἠπιτήριαν. πλὴν εἰ μὴ τινας αὐτῶν τὸν ἐν θεωρίᾳ

cap. III summarium ecclat Nomoc. XIV tit. 9, 32.

tamen vel sic maneat in venerabili monasterio ab eorum audacia, qui eum vindicare volunt, liberatus. Trienni vero tempore semel elapso monachica sanctitate dignus iudicatus in monasterio maneat. Neque enim iam cuiquam omnino potestatem damus curiose ea persequendi, quae ad ipsum pertinent: sed sive servus sive liber sit, eum in monachica exercitatione manere volumus. Nam etiamsi quod delictum in vita ante acta ab eo forte commissum sit (humana enim natura fere proclivis est ad delicta), ad sufficit ut modicum peccatorum purgationem et ad virtutis incrementum triennium temporis testimonium: ita tamen ut quae furto 3 ablata sunt sic quoque, apud quoscumque reperiantur, utique veteri domino restituantur. Quodsi is, qui servitutis necessitatem effugit, monasterium relinquere atque aliud vitae genus sectari conetur, domino licentiam damus et abducendi eum et conditione eius demonstrata inter servos habendi. Neque enim tantu iniuria afficietur in veram servitutem reductus quantam ipse fecit dei servitium deserens. Atque haec quidem de conditione eorum, qui se monachos profiteri volunt, sancimus.

III. Videndum vero est, quomodo eos in habitatione et victu monachica philosophia dignos luctatores reddamus. Volumus enim, nullum monasterium sub ditione nostra constitutum, sive plurium hominum est sive pauciorum, monachos qui ibi sunt inter se separatos habere et propriis domibus utentes: verum sancimus, ut communiter cenent et in communi loco omnes dormiant, singulis quidem in suo quoque proprio lecto cubantibus, in domo autem una collocatis, aut si quidem una domus ad multitudinem monachorum capiendam non sufficiat, in duabus forte vel etiam pluribus, neque vero seorsum et soli, sed in communi: ut inter se testes sint honestatis et castitatis ac ne somnum quidem ipsum scordem, sed verecundiae deditum habeant ob eorum qui spectaturi sint offensam. Praeterquam si qui ex iis, quippe qui in

monasterium, trahentium asperitate liberatus. Trienni vero semel expleto tempore, iudicatus quia monachica dignus est honestate, maneat in monasterio. Nequam enim damus licentiam ulli penitus perscrutari quae eius sunt, sed sive servus sive liber sit, manere eum in conversatione volumus. Nam etsi vitium in priori ab eo forte gestum est vita (humana enim natura quodammodo labitur ad delicta), at- tamen sufficit ad mediocrem purgationem peccato- rum et ad virtutis incrementum triennialis temporis testimonium. Ea vero, quae rapta sunt, etiamsi apud quoscumque inveniantur, modis omnibus reddantur prisco domino.

3 Si vero servitii necessitatem effugiens tempta- verit monasterium quidem relinquere, aliam autem vitae sectari figuram, licentiam damus domino et trahere eum et probanti fortunam inter servos ha- bere. Non enim iniuriam patietur tantum ad ve- rum servitium tractus, quantum ipse iniuriatus est dei culturam refugiens. Et haec quidem de for- tuna horum, qui inter monachos profiteri volunt, sancimus.

Cogitandum vero, quomodo ipsos habitantes et de- gentes monachicae philosophiae certatores dignos ostendamus. Volumus enim nullum monasterium sub ditione nostra constitutum sive plurimorum hominum est sive paucorum, monachos, qui ibi sunt, divisos ab alterutris esse et propriis habitationibus uti, sed communiter quidem eos comedere sancimus, dormire vero omnes in communi, unoquoque quidem in quadam propria stratura iacente, in domo vero una collocatis, aut si forte non sufficit ad multitu- dinem monachorum domus una, in duas forsitan aut plures, non tamen seorsum et apud semetipsos, sed in communi testes alterutri sint honestatis et casti- tatis, et neque ipsum somnum desidiosum habeant, sed meditantes bonum ornatum propter increpationem respicientium. Nisi tamen quidam eorum in con-

2 ὡς om. A || 3 καθεσθημένοι A || 5 αὐτῶν A || 6 εἴτε — εἴτε] εἴτε καὶ — εἴτε καὶ A || 7 καὶ γὰρ εἰ εἰ om. A || 8 τυχόν post πταίσμα coll. A || 9 ἢ] εἰ A || 9 πρὸς om. A || 13 εἰρηθεῖεν, πάντως καθ' ολονδήποτε χρόνον καὶ σῆγμα ἀποδοῖ. A || 14 sq. εἰ μόντοι εἰ τῆς δουλείας om., εἰ post ἐκφυγῶν add. A || 15 τὸ μονα- στήριον μὲν A || 17 καὶ ἔλκειν Ms] καθέλκειν A || 18 καὶ ante εἰς coll. Coll. 87 cap. || τὴν τύχην ἀπο- δεικνύει εἰς οἰκέτην κατέχειν A || 22 παραγενέσθαι A || 23 αὐτοῦς] τοῦ A || 24 ἀποδείξω M || 25 μη- δειὸς μοναστηρίου ἐπὶ τῆς ἐπιχόου ἡμῶν καθεστώ- τας πλείονων ἀνθρώπων ἢ ἑλαττόνων μοναχῶν A (ἡμῶν 5 ἡμοιοε habuisse videtur) || 28 ἔχειν M] εἶναι A || καὶ διοικημασιν ἰδίους χρᾶσθαι A || 29 θεοπίζο- μεν — 32 εἴπερ] καὶ ὅμως πάντας καθευθεῖν ἐπὶ

τινος δὲ στρωμνῆς ἐκαστῷ ἰδιαζούσης κειμένην οἴκῳ ἐπὶ περιερχομένων τῶν κινιδίων ἀπαντῶν· εἰ δὲ A || 32 ἀρκεῖ A || 34 ἰδίᾳ] ἰδιαζόντως A || καθευθεῖτω- σαν post κοινῷ add. A || 35 γενέσθαι A || 36 αὐτοῦς A || 38 πλὴν εἰ A] πολλὴν εἰ M

1 trienni R] triennii V vulg. || 2 monachicam R¹ || 4 ulli illi R nulli V || praescrutari RV || 8 attri R || 9 meliore R¹ || p-ogationem V¹ || 10 triennialis V || 11 etiam sic V || 14 rubr. Si monasterium reliquerit R mg. || 14 temptauerit V || 20 fugiens V || 23 rubr de uita monachorum R mg. || degens R || 25 nullum om. V¹ || 28 diuersos T || habitationis R^o || 29 comedere RV¹ T || 31 proprii V¹ || iacentem R¹ || 35 leg. (ut) testes? || alterutri RV²] alterutro V¹, alterutris vulg. || sunt R¹ || 38 contemplatione et] contemplationis R

τε καὶ τελειότητι διαζῶντες βίον ἰδιάζον ἔχοιεν οἰκη-
 μάτιον, οὓς δὴ καλεῖν ἀναχωρητὰς τε καὶ ἠσυχαστὰς
 εἰώθησαν, ὡς τῆς κοινότητος ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξηρο-
 μένους. ἐπέτιοιγε τοὺς ἄλλους, ὅσοις εἰς πλῆθος ἡ
 ἀσκήσις ἐστίν, ἐν τοῖς καλομένοις κοινοβίοις εἶναι
 βουλομένα. οὕτως γὰρ ὁ ζήλος αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπι-
 δώσει, καὶ μάλιστα τοῖς νεάζουσιν, εἴγε μετὰ τῶν πρε-
 σβυτέρων τάσσονται. γενήσεται γὰρ ἡ τῶν παλαιότε-
 ρων πολιτεία τῆς νεώτερης ἀκριβῆς παιδαγωγία. οὕτω
 ἐστῶσαν ἐν τοῖς κοινοβίοις τῷ σφῶν αὐτῶν ἡγε-
 μόνι πειθόμενοι, καὶ τῆς παραδεδομένην αὐτοῖς ἀσκη-
 σιν ἀμέμπτως τηροῦντες.

templatione et perfectione degentes vitam remotam
 habeant in hospitio, quos vocare anachoritas (id est
 discedentes) et hesychastas (id est quiescentes) con-
 sueverunt, tamquam a communione ad meliora ex-
 ceptos: alioquin alios, quibuscumque inter multitu-
 dinem conversatio est, in his, quae vocantur coenobia
 (id est in communi vita) esse volumus. Sic enim
 zelus eis ad virtutem crescit, et maxime iuvenibus.
 si cum senioribus constituantur: fiet enim seniorum
 conversatio iuventutis educatio perfecta; et sic sint
 in coenobiis suo proprio abbati oboedientes, et tradi-
 tam sibi conversationem inculpabiliter observantes.

CAPUT IV.

(Δ) Εἰ δὲ τις ἄπαξ ἑαυτὸν καθιερώσας καὶ τοῦ σῆ-
 μαιτος τυχῶν εἴτα ἀναχωρήσας τὸ μοναστήριον βουλή-
 θεῖται καὶ ἰδιωτῶν τυχῶν ἐκείσθαι βίον, αὐτὸς μὲν ἴστω,
 ποίαν ὑπὲρ τούτου δώσει τῷ θεῷ τὴν ἀπολογία, τὰ
 πράγματα μέντοι, ὅποσα ἂν ἔχοι, ἥνικα εἰς τὸ μονα-
 στήριον εἰσῆγε, ταῦτα τῆς δεσποτείας ἔσται τοῦ μονα-
 στῆριον, καὶ οὐδ' ὅτιοιτ' παντελῶς ἐξάξει.

Si quis aute[m] semel forte dicatus schemateque
 potitus deinde a monasterio discedere voluerit et
 privatam fortassis elegere vitam, ipse quidem sciat,
 quam pro hoc dabit deo satisfactionem; res autem
 quascumque habuit, dum in monasterium intrabat,
 eas domini esse monasterii, et nihil penitus sciat.

CAPUT V.

(Ε) Κάκεινο δὲ προσδιορίζομεν, ὥστε τοι εἰς μονα-
 στῆριον εἰσεῖναι βουλομένον, ποῖν εἰς τὸ μοναστήριον
 εἰσελθοῖ, ἀδειαν ἔχειν τοῖς ἑαυτοῦ χορηγεῖν καθ' ὃν
 βούλεται τρόπον. Εἰσελθόντι γὰρ συνακολουθήσει πάν-
 τως τὰ πράγματα, κἂν εἰ ἡ ὀρθῶς εἰσάγειν ταῦτα
 ᾤσεται, καὶ οὐκ ἔσται κύριος αὐτῶν οὐκ ἔτι κατ' οὐ-
 δὲνα τρόπον. Εἰ δὲ γὰρ παῖδας ἔχοι, εἰ μὲν ἔτυχεν
 ἤδη πράγματα τινα δωρησάμενος αὐτοῖς, ἢ κατὰ προ-
 γαμιαῖαν δωρεάν ἢ κατὰ προκοῖς πρόσφρασι ἐπιδοῦς,
 καὶ ποιῇ ταῦτα τὸ τέταρτον τῶν ἐξ ἀδιαθέτου τῆς
 αὐτοῦ περιουσίας, μηδεμίαν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράγμα-
 σιν ἔχέτωσαν μετουσίαν οἱ παῖδες. Εἰ δὲ ἡ οὐδὲν
 αὐτοῖς δωρησάται ἢ ἔλαττον τοῦ τετάστου, καὶ μετὰ
 τὸ παραγγεῖλαι τὸν ἀποτατόμενον εἰς μοναχὸς οὐ-
 δὲν ἦτορ τὸ τέταρτον ὀφειλέσθαι τοῖς παισὶν ἢ εἰς
 ἀπαπλήρωσιν, εἴγε ἔτυχεν ἤδη λαβόντες, ἢ καὶ ἐρ-
 ῶν τὸ πᾶν αὐτοῖς δοθῆναι. Εἰ δὲ γαρητῆρ ἔχων εἴτα
 αὐτῆν ἀπολιπὼν εἰς μοναστήριον εἰσίοι, ἢ τε προῖξ

Illud quoque decernimus, qui in monasterium in-
 troire voluerit, antequam in monasterium ingrediatur,
 licentiam habere suis uti quo voluerit modo. Ingre-
 dientem namque simul secuntur omnino res, licet
 non expressim quia introduxit eas dixerit, et non
 erit dominus earum ulterius ullo modo. Si vero filios
 habuerit, si quidem contigit iam eum res aliquas
 donasse eis, aut per antenuptialem donationem aut
 per dotis occasionem obtulisse, et faciunt haec quartam
 ab intestato eius substantiae, nullum in reliquis
 rebus habeant participium filii; sin autem aut nihii
 eis donaverit aut minus quarta, et postquam abrenun-
 tians conversatus fuerit inter monachos nihilominus
 quarta debeatur filiis aut ad supplementum,
 si contigit eos iam aliquid accepisse, aut etiam quatenus
 totum eis detur. Si autem uxorem habebis,
 deinde eam relinquens in monasterium ingrediatur,

cap. IV in brevius contractum extat Coll. LXXXVII capit. 9 (inde Nomoc. I tit. 34).
 cap. V paucis immutatis habet Coll. LXXXVII capit. 10 (inde Nomoc. I tit. 34). Summarium habent Prochiron
 24, 2, Epanagoge 9, 9 ex Theod.; Nomoc. XIV tit. 11, 1.

contemplatione et perfectione vitam agant, propriam casulam habeant, quos quidem anachoretas et
 hesychastas vocare solent, tamquam a communi vita ad meliora exceptos. At enim reliquos, quibuscum-
 que inter multitudinem exercitatio est, in coenobiis quae vocantur esse volumus. Sic enim aemulatio eor-
 um ad virtutem incrementum capiet, et maxime iuvenum, si cum senioribus consocietur: fiet enim senio-
 rum ratio vitae iuventutis accurata educatio; sintque ita in coenobiis praesuli suo dicto audientes et
 traditam ipsis exercitationem incorrupte servantes.

IV. Si quis autem, postquam semel se sacravit, habituque potitus est, deinde ex monasterio dis-
 cedere et privatam forte vitam sectari voluerit, ipse quidem sciat, qualem rationem hac de re deo sit
 redditurus; res vero quascumque habuit, cum monasterium ingressus est, eae in dominio monasterii erunt,
 nec quicquam omnino auferet.

V. Illud quoque praeterea decernimus, ut qui monasterium vult ingredi, ante quam monasterium
 intraverit, potestatem habeat rebus suis eo quo velit modo utendi. Ingressum enim omnino res una se-
 quentur, etiamsi se eas inferre non expresse dixerit, neque ullo modo earum dominus amplius erit.
 Si vero liberos habeat, si quidem eis iam quasdam res forte donaverit sive in donationem propter nuptias
 sive in dolem caeque quartum bonorum eius ab intestato efficiant, nullam in reliquis rebus liberi partem
 habeant. Quodsi vel nihil vel minus quarta illis donaverit, etiam postquam is qui renuntiat se mo-
 nachum professus fuerit, nihilominus quarta liberis debeatur, sive in supplementum, si quid forte iam
 acceperint, sive etiam ut totum eis detur. Si vero uxorem habeat eaque relicta monasterium ingrediatur, et

2 δὴ Μ] δεῖ Α || τε om. Α || 5 αὔθησις Α || 6 οὕτως
 Δ] οὕτως Μ || 13 ἑαυτὸν καθιερώσας] forte (i. e. τυ-
 χῶν) dicatus ε || 14 εἴτα om. Α || 17 μέντοι om. Α || ἂν
 ἔχοι] εἶχεν Α || 18 ταῦτα om. Α || τῆς μονῆς Α || 19 παν-
 τελῶς ἐκείθεν ἐξάξει Α || 21 εἰς τὸ μοναστ. om. Α ||
 24 τὰ] αὐτοῦ καὶ τὰ Α || εἰ om. Α || εἰσάγειν] ὡς εἰς-
 ἀγοι Α (ε) || 25 κύριος] om. Μ, κυρίως s. v. Μ ||
 27 πράγματα ἤδη τινὰ χαρισάμενος ἢ κατὰ Α || 31 ἢ
 om. Α || 32 δωρησάται Α || 33 παραγγεῖλαι Μ] συν-
 αριθμηθῆναι Α || 34 τοῦ τέταρτου Α || ἢ om. Α ||
 35 εἴγε τε λαβόντες ἤδη ἔτυχον Α || 36 εἴτα αὐτῆρ om. Α

1 perfectionem digentes R¹ || 2 anachoritas R || 3 he-
 sycastas V hescastas R || 6 conversatio est] conversatione
 R || 7 in om. vulg. || id est communia vitae Osenbruggen ||
 13 schemateque suppl. V² in spat. vac. || 14 positus V¹ ||
 20 discernimus V¹ || 22 quo] qui R¹ || 23 sequentur vulg. ||
 24 quia V¹] qui RV² vulg. || introduxit V vulg. || eis
 R¹ || eas dixerit om. V¹ || 25 erat V¹ || 26 contigit V¹ T ||
 29 reliquii R || 30 aut nihil RV] nihil vulg. || 31 do-
 naverit eis V¹ || quarta] a quarta V¹ || et] om. vulg.
 32 conversationi fuerit V¹ || 34 aliquid iam R || 36 eam
 reliquens R reliquens eam V

τῆ γυναικὶ φυλάττεσθω καὶ τὸ ἀπὸ τελευτῆς σύμφωνον (τοῦτο ὅπερ καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν νενομισθέντα διατάξει) πάντων τῶν ἐπὶ μοναχοῖς περὶ τούτου ὀφθέντων καὶ ἐπὶ γυναικῶν εἰς μοναστήριον εἰσιουσῶν κρατούντων.

et dos mulieri servetur et ex morte pactum, quod in alia nostra sanximus constitutione; omnibus, quae super monachis de his dicta sunt, et in mulieribus in monasterio ingredientibus valituris.

5

CAPUT VI.

(Σ) Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον εἰς τινα ἑλθὼι στρατεῖαν ἢ ἕτερον βίον σχῆμα, τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ οὕτως εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον ἀπομενούσης, αὐτὸς ἐν τοῖς ταξείωταῖς τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος τετάξεται, καὶ 10 τούτου ἕξει τῆς μεταβολῆς τὸν καρτῶν, καὶ ὃ γὰρ τὴν θείαν λειτουργίαν ὑπεριδῶν δικαστηρίου χθθαμλοῦ προσκαρτερεῖται δουλεῖα.

Si vero relinquens monasterium ad quandam veniat militiam aut aliam vitae figuram, substantia eius etiam sic in monasterium secundum quod prius a nobis dictum est remanente, ipse inter officiales clarissimi provinciae iudicis statuetur, et hunc habebit mutationis fructum, et qui sacrum ministerium desepexit, tribunalis terreni observet servitium.

CAPUT VII.

Ζ Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον, καθ' ὅπερ τὴν ἀσκησιν εἶχεν, εἰς ἕτερον μεταβαίνει μοναστήριον, καὶ 15 οὕτω μὲν ἡ αὐτοῦ περιουσία μενέτω τε καὶ ἐκδικεῖσθω ὑπὸ τοῦ προτέρου μοναστηρίου, ἐνθα ἀποταξάμενος ταύτην κατέλιπε. Προσῆκον δὲ ἐστὶ, τοὺς εὐλαβεστάτους ἡγομένους μὴ εἰσδέχασθαι τὸν τούτου πράττοντα. ἀλήτης γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος, καὶ μοναχικῆς καρτερίας 20 οὐδ' ὅλως ἐγγύς, οὐδὲ σταθευῆς καὶ μονίμου ψυχῆς, ἀλλὰ περιφερομένης τε καὶ ἄλλοτε ἄλλα ζητούσης ἀποδείξει ἔχων. Ὡς τε καὶ τούτο κωλύουσιν οἱ θεωρηλέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ οἱ γὰρ ἀρχιμανδριταὶ καλούμενοι, τὴν μοναχικὴν σεμνότητα κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας 25 φυλάττοντες.

Si vero relinquens monasterium, in quo conversationem habuit, ad aliud transeat monasterium, etiam sic quidem eius substantia maneat et vindicetur a priori monasterio, ubi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reverentissimos abbates non suscipere eum, qui hoc egit. Erronea namque talis est vita monachica, nullatenus tolerantiae proxima, neque constantis et persistentis animae, sed indicium habens circumlatae et aliunde alia requirentis. Quapropter etiam hoc prohibeant deo amabiles episcopi et archimandritae nuncupati, monachicam honestatem secundum sacras regulas conservantes.

CAPUT VIII.

(Η) Εἰ δὲ τις τῶν μοναχικῆν ἐπαγγελλομένων ἀσκησιν ἀξιώθει κληρικῶν χειροτονίας, μενέτω καὶ οὕτω καθάρᾳ φυλάττων τὴν ἀσκησιν, ὡς εἶπε τῆ τοῦ γενέσθαι κληρικὸς ἀποχορησάτω παρησία, καὶ πρὸς γάμον 30 ἔλθειν θαροῦσειεν, δηλαδὴ τοιοῦτου βαθμοῦ καθεστῶς ἐν κληρικοῖς, ὅς αὐτῷ γαμῆν ἐφίση (λέγομεν δὲ ψαλτῶν τε καὶ ἀναγνωστῶν τοῖς γὰρ ἄλλοις ἅπασιν τὸν γάμον παντελῶς κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας ἀπαγορευόμεν, ἢ παλλακὴν ἔχειν ἢ ἀσελγείας ἐκδοῦναι 35 τὸν βίον), ἐκβαλλέσθω παντοίας τῶν κλήρου, οἷα τὴν προτέραν ἀσκησιν καὶ τὸν μονῆρον κατισχύων βίον,

Si quis autem monachicam profitentium conversationem meruerit clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quodsi facti clerici abutatur fiducia et ad nuptias venire praesumat, quippe tali gradu constitutus inter clericos, qui ei uxorem ducere permittat (dicimus autem cantorum aut lectorum: alii enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdiximus, aut concubinas habere aut luxuriis tradere vitam), excludatur modis omnibus a clero, tamquam priorem conversationem

cap. VI. VII summaria extant Coll. LXXXVII capit. 10; Nomoc. XIV tit. 11, 1.

cap. VIII summaria extant Coll. LXXXVII capit. 11; Nomoc. XIV tit. 9, 29.

dos et pactum in casum mortis factum mulieri servetur, id quod etiam in alia constitutione nostra sancitum est. Omnia autem quae de monachis hac in re dicta sunt, etiam de mulieribus monasterium ingredientibus valeant.

VI. Si vero relicto monasterio ad militiam aliquam vel aliud vitae genus se contulerit, bonis eius etiam sic in monasterio, prout ante a nobis dictum est, manentibus ipse in cohortalium clarissimi provinciae praesidis ordinem redigetur, et hunc habebit mutationis fructum, ut, cum divinum ministerium desepexerit, in iudicii terreni servitio perseveret.

VII. Quodsi relicto monasterio, in quo exercitationem habebat, ad aliud monasterium transeat, sic quoque bona eius maneat et vindicentur a priore monasterio, ubi renuntians illa reliquit. Religiosissimos vero praesules eum, qui hoc facit, recipere non decet. Vaga enim est talis vita atque monachicae perseverantiae nequaquam firmitas, neque firmi et constantis animi, sed vagabundi aliaque alibi quaerentis notam habens. Quare etiam hoc deo carissimis episcopi et archimandritae qui vocantur prohibeant, monachicam gravitatem secundum divinos canones conservantes.

VIII. Quodsi quis ororum, qui monachicam exercitationem professi sunt, clerici ordinatione dignus habitus sit, etiam sic puram observare perseveret exercitationem; ut si clericatus libertate abutatur et nuptias inire audeat, scilicet in tali gradu clericorum constitutus, qui ei uxorem ducere permittat (cantores dicimus et lectores: reliquos enim omnes secundum divinos canones matrimonium inire aut concubinam habere aut luxuriis dederit vitam omnino vetamus), ex clero omni modo ciciatur, utpote qui

2 τούτου om. A(ς) || νενομισθένταμεν Ας. Cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 15, 51 (56), 4 || 3 τῶν om. A || περὶ τούτων τῶν Α || 4 μοναστήρια Α || 10 λαμπροῦ Α || 14 τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀσκησιν Α || 16 διεκδικεῖσθω Α || 17 ἐνθα ἐνθα καὶ Α || 18 ταυτην Ας] τούτου Μ || ἐστὶ] καθέστῃ Α || 19 πρόστοντα Α || 24 καλούμενοι Ας] λέγομενοι καὶ καλούμενοι Μ || 27 ἐπαγγελλομένων Α || 28 καθαρῶς Α || 29 ὡς εἶπε Μ] εἰ γὰρ Α || 32 ἐν κληρικοῖς γαμῆν οὐ κωλύοντος, ψαλτῶν λέγομεν τε Α

1 mulieris V || 2 sanximus RT || 6 ueniet V || 7 substantiam R¹V¹ || 10 statuerunt V¹ || habeat R¹ || 12 dispexit R despexit T vulg. || terreno V¹ || seruitio V¹ || 14 si uero re] suppl. V² in spat. vac. || 16 sic] si V¹ || uindictentur V¹ || 18 competens R¹ || est autem V¹ || reuertissimos V¹ || 20 leg. monachicae? || 21 iudicium R¹V¹ || 22 *habentis libri || 23 haec R || 27 rubr. De nuptiis clericorum R mg. || 29 meruit R¹ || 30 cleri VT || abutatur R²VT || praesumant R² || 33 enim] autem V¹ || 34 concubinas R || 35 excludantur R¹V¹

καὶ ἰδιώτης ἔστω τὸ λοιπόν, πρὸς στρατείαν μὲν ἢ ἑτέραν ἐπιτήδευσιν ἀλθεῖν οὐ θαρσῶν, εἰ μὴ βούλοιο τοῖς ἐμπροσθεν ἡπειλημένους παρ' ἡμῶν υποπεσεῖν ἐπιτιμίους, αὐτοὺς δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ διαζῶν, καὶ γινώσκων ὅποιαν ὑπὲρ τούτου δώσει τῷ μεγάλῳ θεῷ τὴν ἀπολογίαν.

et solitariam confundens vitam, et privatus sit de cetero, ad militiam quidem aut aliud officium venire non praesumens, nisi voluerit dudum interminatis a nobis subiaccere poenis, ipse autem apud semetipsum degens et agnoscens, qualem pro hoc daturus sit magno deo satisfactionem.

CAPUT IX.

(Θ) Τὴν δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἴ ποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένον, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἐλλαβεσάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον εὐδὺς ἡγουμένον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκείνον δεύτερον μηδὲ τὸν τρίτον ἢ τοὺς ἐφεξῆς (τοῦτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἑτεροῦ λέγει), ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τῶπων ἐπίσκοπον χωρεῖν μὲν ἐφεξῆς διὰ πάντων (οὐδὲ γὰρ ἀτιμαστέον πάντως τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν), καὶ τὸν ἀναφανόμενον πρῶτον ἀρίστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα καὶ ἀξίον τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν, τοῦτον αἰρεῖσθαι· διότι τὰ τῆς ἀνδρωπίνης φύσεως τοιαῦτα ἐστίν, ὡς μήτε πάντας ἐφεξῆς ἐν τοῖς ἀρτοῖς, μηδ' αὐθις ἀπαντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις τετάχθαι. ἀλλὰ προῖτω μὲν κατὰ τὸν βαθμὸν ἢ τοῦ ἡγησαμένου πάντως ἐποπία, ὁ δὲ πρῶτος εὐδὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῦμένοις ἀρίστος ἀναφανείς, οὗτος ἡγεμὼν ἐστω, καὶ τὴν τάξιν ἡμοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν συμμαχοῦσαν ἔχων. δεῖ γὰρ διακρίνοντας τὸ κρείττον ἐκ τοῦ φαλοτέρου τὸ μὲν ἡγεμονεῖν ἐάν, ἡδύτατον δὲ ὑποκεκλιῆσθαι συγχωρεῖν, καὶ τὴν κατ' ἀλίγον παιδαγωγίαν καὶ τοῦτο πρὸς τὸ κρείττον ἐμβαλεῖν. Ὅσα μέντοι παρ' ἡμῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς τε πρότερον ταῖς τε νῦν γειομέναις θείαις ἡμῶν διατάξεσι νενομοθέτηται περὶ κληρικῶν ἢ μοναχῶν ἢ μοναστηρίων, ταῦτα κοινὰ τίθωμεν περὶ τε ἀρρένων καὶ θηλειῶν καὶ μοναστηρίων καὶ ἀσκητηρίων, οὐ διακρίνοντες τὸ γε ἐπὶ τούτοις τὸ ἄρρεν ἀπὸ τοῦ θήλεος, διὰ τὸ, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθίμεν, ἐν ἅπαντα ἐν Χριστῷ καθεστάναι.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα οἱ τε ὁσιώτατοι πατριάρχαι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις φανερὰ ποιείτωσαν, οἱ δὲ τοῖς ὑφ' cap. IX summaria extant Coll. LXXXVII capit. 11 (inde Nomoc. L tit. 33); Nomoc. XIV tit. 11, 3.

priorem exercitationem vitamque monachicam dedecoraverit; et deinceps privatus sit, neve ad militiam aliudve officium adspirare audeat, nisi in poenas, quas ante minati sumus, velit incidere, sed vitam privatam transigat videaturque, qualem ea de re rationem magno deo sit redditurus.

IX. Ordinatio vero praesulis, si quando monasterium praesule egere contingat, non fiat secundum ordinem religiosissimorum monachorum, neque omnino is, qui post primum est, statim praesul fiat. neque qui illum sequitur secundus neque tertius aut reliqui (id quod etiam alia lex nostra dicit), sed deo carissimus illius loci episcopus omnes deinceps perlustrat (neque enim plane contemnendum tempus et ordo inde oriundus), et qui primus inter monachos optimus appareat et dignus qui reliquis praesul is eligatur: quoniam natura humana ita comparata est, ut neque omnes deinceps in summo neque omnes rursus in infimo loco positi sint. Procedat igitur omnino secundum gradum praesulis inspectio, quique primus statim inter eos qui percensentur optimus appareat, is praesul sit, tam ordinis quam virtutis adiutorio usus. Oportet enim quod melius est a deteriore discernentes alteri quidem imperandi alteri vero obsequendi copiam facere, ut disciplina paulatim aucta hoc quoque ad melius ascendat. Quaecumque vero a nobis in omnibus sacris nostris constitutionibus tam prius quam nunc latis de clericis vel monachis vel monasteriis constituta sunt, ea communia ponimus et de masculis et de feminis, et monasteriis et asceteriis, nec discernimus hac quidem in parte masculum a femina, quia, uti ante diximus, unum omnia in Christo sunt.

Epilogus. Haec igitur omnia sanctissimi patriarchae deo carissimis metropolitanis sibi sub-

1 τὸ λοιπὸν ἰδιώτης ἔστω A || μὲν || μέντοι A || 4 ζῶν ἐφ' ἑαυτοῦ μεριμνάτω γινώσκων A || 10 εὐδὺς post πάντως coll. A || γίνεσθαι om. A || 12 τούτου A || νόμος Cod. 1, 3, 46 (47) || 13 ἀλλὰ τὸν ἐπίσκοπον τῶν τῶπων A || 14 καθέξῃς A || 15 πάντως τὸν om. A || 16 ἀναφανόμενον A || 17 τούτων om. A || 19 ἐν τοῖς post πάντως add. A || 20 ἅπαντας om. A || 21 ἢ ἔστω A || πάντως om. ε || 23 οὗτος ἡγεμὼν ἡγουμένος A || 24 ἡμᾶς post διακρίνοντας add. A || 25 ἐκ ἀπὸ A || ἡγουμένους A || 27 καὶ — ἐμβαλεῖν || πρὸς τὴν εὐδέθειαν ἔλκειν A || 28 παρ' ἡμῶν om. A || 30 καὶ μοναστηρίων A || 31 ταῦτα om. A || περὶ τε ἀρρένων τε M ἐπὶ τε ἀρρένων A || 32 καὶ μοναστηρίων om. A || leg. καὶ μοναστηρίων καὶ ἀσκητηρίων || 33 διακο. ἐπὶ τοῖς τὸ γε ἀρρεν A || 34 θήλεος M || 35 πάντας A ||

38 sq. οἱ δὲ τοῖς ὑποχειρίοις αὐτῶν θεοφιλεστάτοις (θεοσεβαστάτοις corr.) A

1 uitam] unam R¹ || 2 ad] a V¹ || 5 duraturus V¹ || 7 rubr. De abbatum ordinatione R mg. || ordinatione R¹ V || sic quando V¹ si quando si R¹ || 8 abbatem non R² abba..... R¹ || 12 deo R² in ras. quinque fere lit. || 13 ep... V¹ || per omnes consequenter VT || 14 est om. V || 18 est et — quidem (20) R² scripsit in ras 2 versusum || et VR(?) || ut T quod vulg. (ὡς Gr.) || 18 omnes] omnes per omnes V¹ || 19 inter] si inter R(?) || 21 qui] q. V¹ || optimos R^a || 22 his abba sit R¹ || 23 habens suffragantem R || 31 aut monasteriis] monasteriis (que add. R²) R || 32 et assisteriis RT, et in assisteriis suppl. V¹ in spat. vac. || 33 discernentes R¹ || 33 masculos aut feminas V² || quod om. T || 35 consistunt T

ἐάντοῖς Θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δηλοῦντως, ἐκείνοι τε τοῖς μοναστηρίοις τοῖς ὑπὸ τὴν ἐαυτῶν χεῖρα καθεστῶσι γνωρίζεσθαι, ὅπως ἂν διὰ πάντων ἡ τοῦ δεσπότην Θεοῦ θεραπεία μὲν πανταχόθεν ἀδιάφθορος. Ἐπικεῖνται γὰρ μέγιστα ποινὰ τοῖς ταῦτα παραβαίνουσι φαρμὲν δὲ τὰς ἐξ οὐρανοῦ, ἃς ἀνάγκη τοῖς τῶν ὁρθῶν δογματῶν ὑπερόπταις ἐπικείσθαι. Καὶ οἱ τῆς ἡμετέρας μέντοι πολιτείας ἄρχοντες, εἰ ταῦτα αὐτοῖς προσαγγέλλειν, πᾶσι σπυδρέτωσαν τρόποις τὰ τοῖς θεοῖς καθ' οὖς περιεχόμενα, οἷς ὁ παρ' ἡμῶν κατακολουθεῖ νόμος, εἰς ἕξογον ἀγεσθαι παρασκευάζειν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνους ἐπιλείψει ποιῆν τούτων ἀφθυσματὰς. Ὡστε ἀκολουθοῦσαν τούτοις προσηκεί τὴν σὴν ἀγιστήν ἅπασιν τοῖς ἐν αὐτῇ ὑσιωτάτοις μητροπολίταις φανερὰ ταῦτα καταστήσαι. Dat. xvi. k. April. Constantinopoli Belisario v. c. cons.

politis manifesta faciant, at illi subiectis sibi deo amabilibus episcopis declarent, et illi monasteriis sub sua ordinatione constitutis cognita faciant, quatenus per omnia domini cultura maneat undique incorrupta. Imminebunt enim maximae poenae ista transgredientibus: dicimus autem de caelo, quas necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostrae siquidem reipublicae iudices, si haec eis nuntientur, omnibus studeant modis ea quae sacris regulis continentur, quas nostra sequitur lex, ad effectum perducere procurare. Nam nec illos deserit poena haec negligentes. Quapropter sequentem haec tuam sanctitatem decet omnibus sub se positus sanctissimis metropolitibus haec facere manifeste. Dat. xiii. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

§

VI.

Coll. I tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΕΙΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ ΑΡΡΕΝΑΣ ΚΑΙ ΘΗΛΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΕΠΙΤΙΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΙΝΟΝΤΩΝ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ.

QUOMODO OPORTEAT EPISCOPOS ET RELIQUOS CLERICOS AD ORDINATIONEM DEDUCI, ET DE EXPENSIS ECCLESIAIARUM.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφάνῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης κικῷ πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio archiepiscopo Constantinopolitano.

(Προοίμιον.) Μέγιστα ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ δῶρα τοῦ θεοῦ παρὰ τῆς ἀνωθεν δεδομένης φιλανθρωπίας ἱερωσύνης τε καὶ βασιλείας, ἡ μὲν τοῖς θεοῖς ὑπηρετουμένη, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐξάρχουσα τε καὶ ἐπιμελούμενη, καὶ ἐκ μίσθου τε καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐκάτερα

(Praefatio.) Maxima quidem in hominibus sunt dona dei a superna collata clementia sacerdotium et imperium, illud quidem divinis ministrans, hoc autem humanis praesidens ac diligentiam exhibens;

Nov. VI (= Coll. I tit. 6: gloss.) Graece extat in M et A (in quo partem efficit tituli primi); om. in L. — 'Αὐτῇ ἡ νεορὰ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά' M. — Epit. Theod. 6, Athanas. 1, 1 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 1). — Iul. const. VI. Proemium (praeter verba 'Ἡμεῖς — θεῷ 36, 8-16) habet Coll. LXXXVII capit. 1 (inde Nomoc. L tit. 1).

dilis manifesta reddant, ii vero deo carissimos episcopos ipsis subditos certiores faciant, atque illi cum monasteriis, quae in ipsorum potestate sunt, communicent: uti perpetuo cultus domini dei undique incorruptus maneat. Gravissimae enim poenae imminere eis qui haec transgredientur: caelestes dicimus, quas rectorum dogmatum contemptoribus imminere necesse est. At nostri imperii magistratus, si haec illis nuntiata erunt, omnibus modis studeant ea, quae divinis canonibus comprehensa sunt, quos lex a nobis data sequitur, ad effectum adducere. Namque ne illos quidem, si haec neglexerint, poena deficiet. Itaque tuam sanctitatem his obsequentem omnibus metropolitanis sub ipsa constitutis haec nota facere decet.

VI.

QUOMODO EPISCOPI ET PRESBYTERI ET DIACONI MASCULI ET FEMINAE CREANDI SINT, ET QUALES SINT POENAE IN EOS, QUI HUIUS CONSTITUTIONIS NORMAM TRANSGREDIUNTUR, STATUTAE.

Idem Augustus Epiphanio sanctissimo archiepiscopo regiae huius urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Maxima inter homines dei dona a supera benignitate data sunt sacerdotium et imperium, quorum illud quidem rebus divinis inservit, hoc vero humanas res regit earumque curam gerit: quorum utrum-

1 κἀκείνοι δὲ τοῖς ὑπὸ τὴν ἐαυτῶν χειροτονίαν καθεστῶσι μοναστηρίοις A (χειροτονίαν etiam ε videtur legisse) || 4 Θεοῦ χοριστοῦ A, om. ε || μνεῖ A μένει A || πανταχόθεν) καθόλου ἐν γῆ A || 6 φαρμὲν δὲ αἱ ἐξ οὐρανοῦ αἰς ἀνάγκη τῶν ὁρθῶν τοῖς ὑπερόπταις δογματῶν ἐμπλέεσθαι. καὶ τὸς τῆς ἡμετέρας μέντοι πολιτείας ἄρχοντας προσαγγέλλοιεν πᾶσι τρόποις τὰ τοῖς A || 12 ἐπιλείψει A || 15 ταῦτα) ἐκ παντός add. A || subscr. om. A || xvi k. April. | πρὸ ἡ καλ. Ἀπριλλίαν Ath. (kal. April. Iul., μηνί Ἀπριλλίῳ Theod.) || 16 Constantinopol. Bilisar. M || 17 sq. rubricam om. A; 'σαρὰ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων' cit. Ροπαί 19, 5 || 24 Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάουιος Ἰουστινιανὸς εὐσεβεστάτος αὐγουστάς Ἐπιφάνῳ Coll. 87 cap., αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἐπιφάνῳ A || ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ

ἀρχ. A || 25 ταύτης om. A, τῆς — πόλεως om. Coll. 87 cap. || 27 ἐν) τῶν ἐν Coll. 87 cap., quidem in ε || 28 παρὰ — φιλανθρωπίας post βασιλεία coll. A || 29 τς om. A || τῷ θεῷ A || 30 ἐξάρχουσα καὶ ἐπιμελουμένη Coll. 87 cap. || 31 sq. ἐκάτεροι προιοῦσαι τὸν ἀνθρ. βίον κατακοσμοῦσι A Coll. 87 cap. ε

2 monasteriis) dei add. vulg. || 5 imminebant V || 6 dicemus V¹ || 7 contemptoribus V² || 9 ea] ens V¹ || 12 scderit R || 14 metropolis V¹ || 16 subscr. dedi ex R Bamb. II, ed. pr. || xiii R] xii Bamb., ed. pr. || Bilisario R Bisiliario Bamb. || consule viro clarissimo Bamb., ed. pr. || 19 deduci R] adduci V vulg. || 24 Constantinopolitano V || 27 quidem del. R² quidem in V² in ras. || hominibus] omnibus RVT al. || 29 hoc] hoc R¹

προϊούσα καὶ τὸν ἀνθρώπινον κατακοσμοῦσα βίον. ὥστε οὐδὲν οὕτως ἂν εἴη περισπούδαστον βασιλεύειν ὡς ἡ τῶν ἱερέων σεμνότης, εἴγε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείων ἂν εἴ τὸν θεὸν ἱκετεύουσιν. Εἰ γὰρ ἡ μὲν ἀμειψίας εἴη πανταχόθεν καὶ τῆς πρὸς θεὸν μετέχοι πληροῦσας, ἡ δὲ ἐρῶδὲς καὶ αἱ προσηκόντως κατακοσμοῦσι τὴν παραδιδεῖσαν αὐτῇ πολιτείαν, ἔσται συμφωνία τις ἀγαθῆ, πᾶν εἴ τι χρηστόν τῷ ἀνθρώπινῳ χαρακτηοῦν γένοιτο. Ἡμεῖς τοίνυν μεγίστην ἔχομεν φροντίδα περὶ τὰ ἀληθῆ τοῦ θεοῦ δόγματα περὶ τὴν τῶν ἱερέων σεμνότητα, ἧς ἐκείνων ἐντεχομένων πισπιτεκαμεν, ὡς δὲ αὐτῆς μεγάλα ἡμῖν ἀγαθὰ δοθέντα παρὰ θεοῦ, καὶ τὰ τα ἔντα βεβαίως ἔξομεν τὰ τε οὐκ ἔσθαι καὶ νῦν ἀφυγμένα προσκησόμεθα. Καλῶς δὲ ἂν ἅπαντα πράττοιτο καὶ προσηκόντως, εἴπερ ἡ τοῦ πράγματος ἀρχὴ γένοιτο πρέπουσα καὶ φίλη θεῷ. τούτο δὲ ἐσοῦσαι πιστεύομεν, εἴπερ ἡ τῶν ἱερέων κανόνων παρατήρησις φυλάττοιτο, ἣν οἱ τε δικαίως ἐμνοῦμενοι καὶ προσκυνητοὶ καὶ αὐτόπται καὶ ἀπρηταῖ τοῦ θεοῦ λόγον παραδεδοκασιν ἀποστολοὶ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐφύλαξαν τε καὶ ὑψηγήσαντο.

CAPUT I.

(A) Θεοπίστομεν τοίνυν τοῖς θεοῖς διὰ πάντων ἐπιμένοσι κανόνων, ἥνικα τις εἰς τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ἐπὶ χειροτονίαν ἐπίσκοπος ἄγοιτο, σκοπεῖσθαι πρότερον αὐτὸν τὸν βίον κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, 25 εἰ σεμνὸς τε καὶ ἀμειψτος καὶ πανταχόθεν ἀνεπίληπτος εἴη καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς μεμαρτυρημένος τε καὶ (B) 1 ἱερεὶ προπῶν καὶ οὐτε ἐκ ταξικῆς ἢ ἐκ βουλευτικῆς ῥημάζοντος τύχης, πλὴν εἰ μὴ ἐκ νέας ἡλικίας, κατὰ τὸ ἥδη διατυπωθέν, ἐν μοναστηρίῳ 30 καταλεγείας ἐλευθερωθῆναι τῆς τύχης, τὸ τέταρτον μὲν πρῶτον τῆς περιουσίας ἀποδίδου τῇ βουλή· 2 οὐτε ἐξ ἰδιώτων καὶ τῶν καλουμένων λαϊκῶν εἰς καθιστάς εἰτα εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἀναβαίνων, οὐδὲ ἰσχυρατισμένην λαμβάνων τὴν χειροτονίαν, ὡς 35 ἀρι μὲν ἰδιώτης, εὐθὺς δὲ κληρικός, εἰτα βραχὺ τὸ 3 διελκταῶν ἐπίσκοπος ἀναφαίνεσθαι· οὐτε γαμετῆ συνοικῶν, ἀλλ' ἡ παρθενία συζήσας ἐξ ἀρχῆς ἢ γυναῖκα μὲν σχώων, ἐκ παρθενίας δὲ εἰς αὐτὸν ἐλθού-

cap. I pr. § 1. 2 (— ἀναβαίνων v. 34) et excerpta § 3—5 habet Coll. LXXXVII capit. 2 (inde appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 1).

§ 3 summarium extat Nomoc. XIV tit. 1, 23.

que ad uno eodemque principio profisciscitur et humanam vitam exornat. Quare nihil imperatoribus aequae curae fuerit atque sacerdotum honestas; si quidem hi etiam pro illis ipsis semper deo supplicat. Nam si alterum omni ex parte integrum est et fiducia dei praeditum, alterum recte et decenter rempublicam sibi traditam exornat, bonus quidam contentus existet, qui quicquid utile est humano generi praebat. Nobis igitur maximae curae sunt et vera dei dogmata et sacerdotum honestas, quam si illi custodierint, per ipsam magna bona a deo nobis datum iri nosque et quae habemus firmiter possessuros et quae nondum adepti sumus insuper adquisituros esse confidimus. Bene autem et decenter omnia gerentur, si modo decens et deo gratum rei initium ponatur. Id autem fore credimus, si sacrorum canonum observatio custodiatur, quam et apostoli merito laudandi atque venerandi, spectatores et ministri verbi dei, tradiderunt et sancti patres et custodierunt et explanarunt.

1. Sancimus igitur divinos canones omni ex parte secuti, ut, quando in omne futurum tempus quis ad ordinationem ducatur episcopus, prius vita eius secundum divinum apostolum spectetur, num sit honesta et integra et undique irreprehensibilis et quae bonorum operum testimonium habeat et sacerdotem deceat; 1 ac neque a cohortali aut curiali condicione profectus, nisi a tenera aetate, uti iam constitutum est, in monasterium allectus condicione illa liberatus sit: ut tamen quarta pars bonorum curiae prius solvatur; 2 neque ex privato, et eorum unus qui laici vocantur, statim ad episcopatum ascendat, nec simulatam accipiat ordinationem, ut qui modo privatus, mox clericus, deinde brevi tempore interiecto episcopus sit; 3 nec uxori coniunctus, sed qui aut ab initio caelebs vixit aut uxorem quidem habuit, sed quam virgi-

2 οὕτως οὐδὲν A || 4 ἀεὶ om. A || 5 μετέχοι M Coll. 87 cap.] μετῆ A || 8 εἴ τι] ὅτι A || 11 τὴν om. A || σεμνότητος A || 14 Καὶ καλῶς ἂν πάντα A || 15 εἴπερ et 16 τοῦ πράγματος om. A || 17 πιστεύομεν ἐσοῦσαι A || 18 τε om. A || 19 καὶ προσκυνητοὶ καὶ om. A || προσκυνούμενοι Coll. 87 cap.] καὶ ὑπηρέτας om. Coll. 87 cap. || 20 θεῖον Coll. 87 cap. || 22 τοίνυν] οὖν A || 24 χειροτονία A || ἐπίσκοπος A ἐπίσκοπου Coll. 87 cap., leg. ἐπισκοπῆς (ε) ? cf. 38, 12. 39, 18. || 28 καὶ παντ. ἀνεπίληπτος om. A || 27 τε om. A || καὶ ἱεροπρεπῆς Coll. 87 cap. || 28 ἐκ om. A || ἢ] ἐκ] om. A Coll. 87 cap. || 29 sq. Cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 1 || 31 sq. τὸ — τῆς] μέρους μέρους τῆς οἰκίας A || 33 οὕτως] ὅτι A || 34 ἰδιώτου A Coll. 87 cap. || 34 ἐξ ἰδιωτικῶν M || εἰς] τις A (om. ε) || 35 λαμβάνων A || 36 εἴτε A || 38 ἀλλ' ἢ] aliae,

ex uno eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas, cum utique et pro illis ipsis semper deo supplicant. 5 Nam si hoc quidem inculpabile sit undique et apud deum fiducia plenum, imperium autem recte et competenter exornet traditam sibi rempublicam, erit consonantia quaedam bona, omne quicquid utile est humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera dei dogmata et circa 10 sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus credimus quia per eam maxima nobis dona dabuntur a deo, et ea, quae sunt, firma habebimus, et quae nondum hactenus venerunt, adquiremus. Bene autem 15 universa geruntur et competenter, si rei principium fiat decens et amabile deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur, quam iuste laudati et adorandi inspectores et ministri dei verbi tradiderunt apostoli, et 20 sancti patres et custodierunt et explanaverunt.

Sancimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, dum quispiam sequenti omni tempore ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius eius vitam secundum sacrum apostolum, si honesta et inculpabilis et undique irreprehensibilis sit, et in bonis testimonium habeat, et sacerdotem decens. 1 Et neque ex officiali aut ex curiali veniat fortuna, nisi tamen ex novella aetate, secundum quod iam dispositum est, in monasterio constitutus fortuna liberetur, quartam tamen prius substantiae red- 2 dens curiae; neque ex idiota et his qui vocantur laici existens et ita mox episcopatum ascendens, nec imaginariam suscipiat ordinationem, tamquam modo quidem idiota, mox autem clericus, deinde 3 parvum aliquid praeteriens episcopus appareat, et neque uxori aliae copulatus, sed aut in virginitate degens a principio aut uxorem quidem habens, ex

sed aut (i. e. ἀλλῆ ἀλλ' ἢ) ε, cf. Ath. (p. 1 n. 20 Heimbach) || 39 ἔχων A

1 ex] leg. (et) ex ? || 4 ipsis V^a] ipsi RV^b vulg. || 5 et] etiam V || 8 bonae V¹ || 12 dona dabantur V¹ donabantur R bona dabantur vulg. || 14 adquiremus V¹ vulg. || 17 regulam V¹ || 18 custodit R || iuste Osenbrüggen] iusti libri || laudati R¹ V¹ laudandi R² vulg. || adornandi R || 20 et custodierunt R] et om. V vulg. || 21 rubr. de ordinatione episcoporum R || 24 vitam] vita debet V oportet uitam T || 25 et undique irreprehensibilis om. V || 27 leg habens ? || 28 tamen ex] tam ex RT etas V³ in ras. 4 litt. aetate om. V || 29 iam del. R² || 31 ex] •• V¹, etiam V³ idioata V¹ || uocatur laicus VT || 32 ascendat R vulg. 34 modo om. V || 35 praeteriens V¹ || 37 principio V

σαν, ἀλλ' οὔτε χήραν οὔτε διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς οὔτε
 4 παλλακὴν· οὔτε παῖδας ἢ ἐγγύονας ἔχων, οὔτε
 γυναικόμενους τῷ νόμῳ οὔτε ὑπ' ἐκείνου μεισημέ-
 νοις· ἐπειτοίγε ὁ παρὰ ταῦτα τι πράττων αὐτὸς τὴν
 ἐκπέσει τῆς ἱερωσύνης καὶ ὁ τούτων χειροτονῶν
 ὁμοίως ἔξω τῆς ἐπίσκοπῆς ἐλαθῆσεται, τῷ νόμῳ τούτῳ
 (F) ὡς προσκεκροκῶς. Ἀλλ' οὐδὲ χρημάτων ἀνή-
 σασθαί τῃν ἱερωσίαν αὐτῷ συγχωροῦμεν, μόνῃ δὲ
 προσέχειν αὐτὸν τῇ τοῦ δεσπότου θεοῦ θεραπείᾳ βου-
 λόμεθα, καὶ μὴ πολλὰς ἀνθρωπίναις φροντίσι περι-
 Δ 6 ἔλκεσθαι. Ἀλλῆ μὴδὲ ἀμελέτητος ὢν τῶν
 7 ἱερῶν δογμάτων πρὸς ἐπίσκοπὴν εἰδίτω· πρό-
 τερον δὲ ἡ μοναχικὸν βίον ἀσκήσας ἢ ἐν κλήρῳ κατα-
 λεγόμενος οὐκ ἐλαττον μνησὼν ἔξ, γυναικὶ μέντοι, καθ-
 ἄπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, μὴ συνοικῶν ἢ παῖδας ἢ
 15 ἐγγύονας ἔχων. Ταῦτα γὰρ πάντως ἐπὶ τῶν θεοφι-
 λεστάτων ἐπισκόπων ζητοῦμεν. καθ' ἅπερ καὶ πρότερον
 διὸ θείας ἡμῶν τοῦτο διατάξαι νομοθετήται, καθ'
 ἢε τοῖς μὲν τῆς συνοικουσίας γυναικὶν οὐ περιεγρα-
 σάμεθα, τὸ παρωκῆσθαι ἀπαν ἀφέντες, τοῦ λοιποῦ δὲ
 20 ἐκ τῆς θέσεως τοῦ νόμου μηδενὶ συγχωροῦντες γαμη-
 τήν ἔχοντι τοιαυτὴν ἐπιτιθῆναι χειροτονίαν. ὅνπερ
 νόμον καὶ νῦν ἀνανεοῦμεν, μὴ ποτε, εἰ παρὰ ταῦτα
 γένηται, αὐτὸς τε ἐκπέσει τῆς ἱερωσύνης τὸν χειρο-
 τονήσαντά τε ὁμοίως ἐβλήθησθαι ταύτης παρασκευά-
 25 Ε σσειν. Ὁ τοῖων χειροτονουμένων ἐπίσκοπος ἢ
 ἀπὸ μοναχῶν ἢ ἀπὸ κληρικῶν ἔστω, εἶγε καὶ ἐν τῷ
 τούτῳ βίῳ μαρτυροῦντο σεμνὸς καὶ δόξης ἀπολαύων
 ἀγαθῆς, καὶ ταύτην κορηπὶδα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐναπο-
 30 θῆμενος τῇ ψυχῇ. Ἀλλὰ καὶ ὅπως αὐτὸν δια-
 κείμενος καὶ πρὸς τὴν ἐπίσκοπὴν παρασκευάζομενον
 προσέχον ἔστι τοὺς εὐαγεῖς καὶ πανταχόθεν ἐγκερι-
 μένους ἀναγνώσκων κανόνων πρὸ τῆς χειροτονίας,
 οὓς ἢ ὁρθῇ καὶ ἀμώμητος ἡμῶν ἐδέξατο πίστις καὶ
 35 καὶ καθολικὴ τοῦ θεοῦ καὶ ἀποστολικὴ προσήκαστό
 καὶ παραδιδῶσιν ἐκκλησία. Καὶ ἐπειδὴν διὰ τῆς συν-
 εχοῦς αὐτῶν ἀναγνώσεως ὁ πρὸς τὴν χειροτονίαν
 ἀγόμενος ἔλθῃ, τῆνικαὶ τὸν τὴν χειροτονίαν ἐπιτι-
 θῆναι μέλλοντα πυνθανεσθαι αὐτοῦ, εἴπερ ὁλὸς τε
 φυλάττειν ἔστι καὶ πράττειν, ἅπερ οἱ θεοὶ κανόνες
 40 ἐνομοθέτησαν. καὶ εἰ μὲν ἀποφῆσαι καὶ λέγοι τὰ
 παραγγέλματα τῶν θείων κανόνων οὐκ ἱκανὸς εἶναι

§ 7 πρότερον — μνησὼν ἔξ] notant Nomoc. XIV tit. 1, 11 et 'Ροπαί 19, 5.

§ 8 summarium extat Coll. LXXXVII capit. 2 (inde in appendice Nomoc. L tit. cap. eccl. 1).

4 nem duxit, sed neque viduam neque a marito separatam neque concubinam; nec qui liberos aut
 nepotes habeat, sine agnitos a lege sive odio ab ea habitos: alioqui qui contra haec fecerit, sacerdotio et ipse
 5 excidit, et qui eum ordinaverit, similiter ab episcopatu removebitur, cum in hanc legem peccaverit. Nec
 magis pecunia emere sacerdotium ei permittimus, ad solum vero domini dei cultum respicere nec multis
 6 humanis curis distrahi eum volumus. Nec magis sacrorum dogmatum ignarus ad episcopatum ac-
 7 cedat: sed prius aut vitam monachicam professus aut in clerum non minus sex mensibus assumptus,
 uxore tamen, sicut ante diximus, non utens nec liberos aut nepotes habens. Haec enim omnino in deo
 carissimis episcopis requirimus, quemadmodum etiam antea duabus nostris sacris constitutionibus id sanc-
 titum est: in quibus eos, qui iam uxoribus utebantur, non morati sumus praeteritum omne omittentes, in
 posterum vero inde a lege lata, qui uxorem habet, eum ordinare nemini permittentis. Quam legem eti-
 am nunc renovamus, ne forte si contra haec factus sit, et ipse sacerdotio excidat et qui illum ordinaverit
 ut pari modo inde removeatur efficiat. Itaque qui episcopus creandus est, vel ex monachis vel ex cler-
 icis sit, si modo in tali quoque vita honestum se fuisse et existimatione bona frui testimonio probet,
 8 atque hoc se summi sacerdotii fundamentum in animo condidisse. Verum licet ita dispositus sit et ad
 episcopatum praeparatus, decet eum ante ordinationem sacros et omni ex parte approbatos canones legere,
 quos recta et vituperii expertes fides nostra suscepit et catholica dei et apostolica ecclesia admisit atque
 tradit. Cumque is, qui ad ordinationem accedit, assidua lectione in eis versatus fuerit, tum qui ordinatio-
 nem impositurus est, eum interroget, num ea, quae divini canonum sanxerunt, observare et facere possit. Et
 si quidem neget, seque praecipis divinatorum canonum servandis parem non esse dicat, nullo modo ordinatio

1 *ἀλλ' οὐδὲ M ἀλλ' οὐ μὴ A et non ε || οὔτε A
 οὐδὲ M || 6 ὁμοίως om. ε || τούτω M || 7 χρήμασιν A ||
 8 αὐτῷ] τινι A || 11 ἀμελέτης A || 14 καθ' ἅπερ εἰπόντες
 ἐφθήμεν om. ε || 16 ἐγγύονας A || ταῦτα M] τούτω Δε ||
 Δευφιλῶν A || 17 καθ' A || 18 δσοῖ A || cf. Cod. 1, 3, 47
 (45) et 41 (42), 2 sq. || τούτω om. A || καθ' ἄς τοῖς καθ'
 αὐτοῦ M || 21 τοῦδε τοῦ νόμου A || 22 ἐπιτιθῆναι
 A(ε) || 24 γένηται M] τε γένηται Δε || αὐτὸς τε] ὁ
 χειροτονούμενος add. A || 25 ταύτης om. ε || παρασκευ-
 ασοῖ A || 27 ἀπὸ M] ἐκ A || 29 καὶ om. A || 32 ἐγκερι-
 μένους M || 33 πρὸς τῆς χειροτονίας ante τοὺς εὐαγεῖς (32)
 coll. A || 34 ὅνπερ καὶ ἀμώμητος A || 36 ἐπειδὴν] ὅτε
 δ' ἂν A || 37 ὁ om. A || 38 ἐναγόμενος A || ἐλθοῖ M A ||
 41 ἀποφῆσαι καὶ λέγει A

virginitate autem ad eum venientem, et non viduam
 4 neque seunctam viro neque concubinam. neque
 filios aut nepotes habens neque cognitos legi neque
 illi odibiles; alioquin qui praeter haec aliquid agit,
 5 et ipse cadet sacerdotio, et qui eum ordinat, foris
 5 episcopatum sectabitur, hanc legem offendens. Sed
 neque pecuniis [oportere] emere sacerdotium ei per-
 mittimus, solum vero respicere eum domini dei cultu-
 ram volumus, et non plurimis humanis cogitationibus
 6 protrahi. Sed neque ineruditus existens sacro
 7 rum dogmatum ad episcopatum accedat: prius
 autem aut monachicam vitam professus aut in clero
 constitutus non minus mensibus sex, uxori tamen
 non cohaerens, aut filios aut nepotes habens. Hoc
 15 enim omnino super deo amabilibus episcopis quaer-
 imus, sicut etiam prius duabus sacris nostris hoc
 constitutionibus sancitum est, per quas dudum co-
 haerentes uxoribus non perscrutamur, omne praeteritum
 relinquentes, de cetero autem nulli permit-
 tentes a positione legis uxorem habenti talem impon-
 ordinationem. Quam legem etiam nunc renovamus,
 20 ne forte, si praeter haec aliquid fiat, et ipse cadat
 sacerdotio et ordinantem similiter excludi procurat.
 Igitur ordinandus episcopus aut ex monachis aut ex
 clericis sit, etiam in huiusmodi vita testimonii
 boni et honestus et gloria fruens bona, et hoc funda-
 25 8 mentum pontificatus deponens animae. Sed etiam
 sic eum constitutum et ad episcopatum praeparatum
 competens est venerabiles et undique probatas
 30 legere regulas ante ordinationem, quas recta et in-
 violata nostra suscepit fides, et catholica dei aposto-
 licaeque disposuit et tradidit ecclesia. Et dum ex
 frequenti earum lectione transierit qui ad ordinatio-
 nem deducitur, tunc is, qui ordinationem impositurus
 est, interroget eum, si sufficiens est custodire et
 agere, quae sacrae regulae sancierunt. Et si quidem
 declaraverit et dixerit, praecepta sacrarum regula-

1 autem] aut V¹ || 3 aut nepotes — illi om. R || 4 illi]
 filios T || agit] augit V¹ || 6 episcopatum V¹ || sectabitur
 corruptum (ελαθῆσεται Gr.); an leg. segregabitur? || 7 opor-
 tere seclusi || 14 nepotes habens] nepot..... V¹ || 15 omni-
 no H] omnimodo vulg., om. V || 17 per om. R¹V¹T ||
 dudum] dum V¹ || 20 a positione] appositione V || 21 re-
 vocamus R¹ || 25 ex clericis] ecclis R || etiam et in
 VT || 26 fruens] fauere R¹ fauens R² || et] in R¹ || 27 sed
 etiam] frl (sic) R¹ || 28 eum sic (si) V || 29 competens
 est] competens V¹ || 30 legere] legem R¹ || 32 disposuit]
 dl (i. e. dei) disposuit R¹ || ex] • V¹ || 33 ordinatione
 V¹ || 34 ordinatione (ordinationis V²) impositurus V¹ ||
 35 si om. V¹ || est et custodire et V || 36 sanxerunt V¹
 sanxerunt V²

τηρῶν, κατὰ μηδένα τρόπον αὐτῶ τὴν χειροτονίαν ἐπιτιθέναι. εἰ δὲ καταδέξοιτο καὶ φησείη, ὡς καθ' ὅσον ἀνθρώπων δυνατὸν πληρώσειν τὰ τούτους περιεχόμενα, τηρικαῦτα νοθεύει αὐτὸν καὶ λέγειν ὧς, εἰ καὶ ταῦτα φυλάξοι, θεοῦ τε ἀλλότριος ἔσται καὶ ἐκπεσείται τῆς δοθεῖσθαι τιμῆς, καὶ οὐδὲ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τοῦ πληρμηλῆθῆν ἀτιμωρητὸν καταλίθουσι, διότι καὶ τοῖς πρώτοις βεβασίλευκοῖσι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁρθῶς εἰρηται, δεῖν τοὺς ἱεροῦς κανόνας ἀντὶ νόμου κρατεῖν. καὶ εἴπερ καὶ οὕτως ἐμμένει τοῦ πράγματος ἀντεχόμενος, τηρικαῦτα ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις ἕκαστον τὴν ἱεράν καταδέχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς ἡ 9 χειροτονίαν. καὶ ταύτην μὴ χρημάτων ἀνεῖσθαι μηδὲ διὰ πραγμάτων τινῶν δόσεως λαμβάνειν, ἀλλὰ καθαρὰν δέχεσθαι καὶ ἀμισθον, οἷα παρὰ θεοῦ 15 δεδομένην. εἰ γὰρ καὶ τὰλλα πάντα ἔχοι χρηστέα τὰ πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένα, χρημάτων δὲ ἢ πραγμάτων φανεῖν τὴν ἐπισκοπὴν ἐξωνησάμενος, ἴστω τῆς τε ἐπισκοπῆς αὐτὸς ἐκπεσόμενος καὶ τοῦτο δῶρον ἀντιδοῦν τῷ χειροτονήσαντι τὸ κἀκείνον τὴν ἐπισκοπὴν 20 ἀπολλύναι καὶ ταύτης ἐκπίπτειν, καὶ ἑκατέρω τὸ πρᾶγμα τὸ αὐτὴν φέρειν ἀντιδοῦν, ὥστε τὸν μὲν μὴ τυχεῖν τῶν ἐπιτιμῶν, τὸν δὲ καὶ ὅν ἐχειν ἀποτυχεῖν· δηλαδὴ τῶν δεδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων προσφάσι χειροτονία τῇ ἀγιωτάτῃ προσκυρομένω 25 ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐπίσκοπος ὁ λαβὼν εἴη καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἱερωσύνης ἐκπεσὼν, εἴτε καὶ τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγόμενων. καὶ γὰρ διὰ κἀκείνῃ τὴν ἴσην ἐπιτίθεμεν ποινὴν, τὸ καὶ τῆς τάξεως, ἣν ἐν ἱερουσίαν εἴχεν, ἐκπεσεῖν, καὶ ἀποδοῦναι τὸ χρυσίον ἢ τὰ πρᾶγματα 30 τὰ προσφάσι τῆς χειροτονίας δεδομένα τῇ περιουσίᾳ τῆς ἐκκλησίας. εἰ δὲ τις τῶν ἐξωθέν εἴη καὶ οὐκ εἰς κλήρον τελῶν ὁ τὸ χρυσίον ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ προσφάσιαν τὴν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λαβὼν, καὶ μάλιστα εἴπερ ἀρχὴν ἔχοι τινα, ἔξει μὲν 35 αὐτὸν τῆς ἐκ δεῦρο ποινῆν καὶ διαδέξοιται γὰρ αὐτὸν αἰ ἐξ οὐρανοῦ τιμωρία· πλὴν ἀλλὰ καὶ τὸ δοθέν ἅπαν ἀφαιρεθὲν παρ' αὐτοῦ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ πᾶσιν ἀποδιδόσθω τρόποις διπλάσιον, πρὸς τῷ, κἂν εἰ τινα ἀρχὴν ἔχοι, ταύτης ἐκπίπτειν, καὶ ἀειφυγία 40 ζῆμιουσθαι. Κἀκείνο δὲ γὰρ ἴστω σαφῶς ὁ χρημασιν

rum non se valere servare, nullo modo ei ordinationem imponi; si vero susceperit et dixerit, quia quantum homini possibile est complebit haec quae his continentur, tunc monere eum et dicere quia, nisi haec observaverit, et a deo alienus erit et cadet data honore, et neque civiles leges delictum inultum relinquent, eo quod et a praeceudentibus nos imperatoribus et a nobis ipsis recte dictum est oportere sacras regulas pro legibus valere. Et si etiam sic permanserit causam amplectens, tunc super his professionibus unumquemque sacram suscipere episcopo patus ordinationem. et hanc non pecuniis emere neque per rerum aliquid dationem suscipere, sed puram percipere et sine mercede, tamquam a deo datam. Nam si etiam alia omnia habeat utilia, quae prius a nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus videatur episcopatum emisse, sciat se et episcopatu ipsum casurum et hoc munus retributurum ordinationi, ut et ille episcopatum amittat et eo cadat, et utriusque causa talem praestet retributionem, ut hic quidem non adipiscatur quae sperabat, ille autem etiam quae habebat amittat; verumtamen pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis sanctissimae assignandis ecclesiae, sive episcopus sit accipiens et propterea sacerdotio cadens, sive etiam quilibet in clero constitutorum. Nam et illi aequam imponimus poenam, ut ordine, quem inter sacerdotes habuit, cadat, et reddat aurum aut res, quae occasione ordinationis datae sunt, iniuriam passae quantum ad ipsum ecclesiae. Si quis autem extraneorum sit et non in clero constitutus, qui aurum aut rem propter patrociniū ordinationis accipit, et maxime si administrationem aliquam (habeat), habebit quidem ipse a deo poenam, et succedat ei de caelo supplicia, verumtamen etiam quod datum est totum ablatum ab eo sanctissimae ecclesiae omnibus reddatur modis duplum: insuper etiam si quam administrationem habet, ea cadat, et perpetuo exilio condemnnetur. Illud quoque sciat aperte qui pecuniis

v. 9 δεῖν — κρατεῖν cit. Nomoc. XIV cap. 1, 2.

§ 9 summam ex Athan. habent Nomoc. L tit. 11 et Paratitla coll. const. eccl. 3, 2 p. 1354 Voell.

ei imponatur. Si vero suscipiat, seque quae illis continentur, quoad eius homo facere possit, impleturum affirmet, tum moneat illum et dicat, si haec non observet, fore ut et a deo abalienetur et data dignitate exaratur, ac ne civiles quidem leges delictum inultum esse relictas, quoniam et ab eis, qui ante nos imperarunt, et a nobis ipsis recte dictum est oportere sacros canones legum vice valere. Quodsi sic quoque permaneat rem amplectens, tum secundum has quisque professiones sacram episcopatus ordinationem recipiat. Quamquam ne pecunia emat neve per res aliquas datas acquirat, sed puram et sine mercede tamquam a deo datam accipiat. Nam etiamsi reliqua omnia habeat commoda quae ante diximus, pecunia autem vel rebus episcopatum emisse eum appareat, sciat se et ipsum episcopatum amissurum et eum qui ordinavit hoc esse munere remuneraturum, ut ille quoque episcopatu privetur eumque amittat: itaque ea res utriusque talem remunerationem afferat, ut alter quae sperabat non adipiscatur, alter etiam quae habebat amittat; pecunia scilicet rebusve ordinationis causa datis sanctissimae ecclesiae addicendis, sive episcopus sit qui accepit et propterea sacerdotio excidit, sive etiam eorum quis, qui in clero numerantur. nam illi quoque parem imponimus poenam, ut ordine, quem inter sacerdotes habebat, excidat et aurum vel res ordinationis gratia datas ecclesiae reddat contumelia ipsius causa affectae. Quodsi quis extraneus et qui ad clerum non pertineat, aurum vel rem pro patrociniū in ordinatione praestando accepit, ac praesertim si magistratum aliquem gerat, is quidem poenam divinam sustinebit vindictaeque eum caelestes manebunt, sed praeterea etiam quod datum est omne illi ablatum sanctissimae ecclesiae duplum omnimodo reddatur, ut etiam insuper, si quem magistratum gerat, ab eo removeatur et perpetuo exilio multetur. Atque illud quoque, qui pecunia aut rebus episcopatum emerit, certo sciat, si antea diaconus

9 ἀντὶ νόμου] pro legibus ε || 10 οὕτως ΜΑ || * ἐμμένει Μ ἐμμένει Α || 11 ταῖς ὁμολογίαις ταύταις ἕκαστον καταδέχεσθαι τὴν ἱεράν Α || 13 χρημάτων ἀντιδοῦναι μίτη δια πραγμάτων δόσεως τινῶν Α || 16 δεδομένην Α || χρηστέα ἔχοι Α || 17 πρόσθεν] γυρόθεν Α || 18 φανεῖν] εἰ φανεῖν Α || 19 αὐτῆς Α || καὶ τοῦτο om. Α || 20 κἀκείνο Μ || 22 sq. τῶν ἐπιτιμῶν μὴ τυχεῖν Α || 27 ἐκπεσὼν τῆς ἱερωσύνης Α || 31 δεδομένα ante προσφάσι coll. Α || 32 τὸ γὰρ Μ || ὅσον τὸ Α || 38 ἅπαν ἀφαιρεθὲν om. Α || 39 τρόποις ἀποδιδόσθω διπλάσιον ἅπασιν Α || 41 γὰρ ἴστω] γινώτω Α

1 ordinationem ei R || 3 haec om. V || 4 quia] qui

R¹ || 6 multum reliquent R¹ || 7 quod et V] quod R al. || 12 petum iis R¹ || 15 habeat] aliant R¹ || 17 et om. R || episcopatum V^o ep̄tatu R¹ || 18 et hoc munus] in hoc minus R || 19 ut et] ut R || eo] adeo R (a clero vulg.) || 20 causa] cause V³ in ras. 3 litt. || hic quidem R¹ et hic quidem R² vulg. et quidem V¹ et quidem hoc V² || 23 occasionem V || 25 quilibet VT] quilibet alius (aliis R¹) R vulg. || 27 quem] quae V¹ || inter] in R || 31 in] on V¹ || 32 maxime si] si maxime R maxime quidem si T || 33 habeat inserui] (habet add. ed. pr.) || 34 succederet R¹ || 36 ab eo] habeo R¹ || omnibus] omnino R¹ || 39 habet om. R¹, habet ed. pr. (Gr.)

ἢ πράγμασι τὴν ἐπισκοπὴν ἐξωνησάμενος, ὡς, εἴπερ
 πρῶτον διάκονος ἢ πρεσβύτερος εἴη, εἶτα κατὰ δω-
 ροδοκίαν εἰς τὴν ἱερωσύνην ἔλθοι, οὐ μόνον ἐκπεσεί-
 ται τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πρότερον αὐτῷ περι-
 5 ἰσφύσεται σῆμα, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου τυχὸν ἢ
 διακονοῦ. προσπολεῖσθε γὰρ καὶ αὐτοῦ, ὡς τῶν οὐ πρε-
 ποντων ἀναξίως ἐφιμενος, πάσης τε ἱερατικῆς ἀπ-
 ζ ἐλαθίστατα ταξέως. Δεῖ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν
 τῆς χειροτονίας καιρὸν τὸν ἐπιτιθεῖναι ταύτην αὐτῷ
 ἐπὶ παντός τοῦ πισοσιτάτου λαοῦ τῆς ἀγιωτάτης με-
 10 γάλῃς ἐκκλησίας ταῦτα ἅπαντα προαγορεύειν αὐτῷ,
 ὡς ἂν μαθῶν αὐτὸν ἅπαντα τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα
 παρ' ἡμῶν ἔχειν ἐπὶ τὴν ἱεράν αὐτὸν ἀγῆ χειροτο-
 νίαν ὥστε κακείνον πάντων ἐναντίον ταῦτα ἀκούοντα
 μὴ μόνον ἔχειν τὸ τοῦ Θεοῦ δῖος, ἀλλὰ καὶ τὴν 15
 ἐφ' ἁπάντων ἀνακήκουξιν τε καὶ ὁμολογίαν ἐρυσθῆναι.
 10 Εἰ δέ τις τοιοῦτος μὲν εἶναι νομίζοιτο καὶ πρὸς
 τὴν τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν παρελθῶν, ἀντείοιτο δέ
 τις καὶ φήσει συνειδέναι τι τῶν ἀτόπων αὐτῷ, μὴ
 πρότερον ἀξιούσθω τῆς χειροτονίας, ποῖν ἂν ἐξέτασις 20
 τῶν προσηγγελμένων γενήται καὶ φανείη παντα-
 χόθεν ἀνεύθυνος. ὡς εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην
 ἀντιρροσιν οὐκ ἀνασχόμενος ὁ τὴν χειροτονίαν ποιεῖν
 τὴν νενομισμένην ἐξέτασιν ἐπιθεῖται τῷ πράγματι
 25 δράμοι πρὸς τὴν χειροτονίαν, ἴστω τὸ παρ' αὐτοῦ
 γινόμενον ἀντ' οὐδενός ὄν' ἀλλ' ὅ τε παρὰ τὸν νό-
 μον γεγόμενος ἐκπεσείται τῆς ἱερωσύνης ὁ τε ἀδοκί-
 μαστον ἐπιθεῖς τὴν χειροτονίαν καὶ αὐτὸς μὲν ὁμοίως
 ἐκπεσείται τοῦ θρόνου τῆς ἱερατείας, καὶ ὑπεύθυνος
 30 εἶται θεῷ τῷ μάλιστα πάντων ζητούντι τὴν τῶν
 οἰκίων ἱεράων καθαρότητα. Εἰ μόνον γὰρ ὁ πρὸς τὴν
 χειροτονίαν ἀντείοπων ἢ ἐπεξελθῶν δευξείη συνο-
 φαντις, ἢ καὶ αὐτὸ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἐπεξελθεῖν θαρ-
 ρήσεις, χωρίζεται τοῦτον διηκεῖως τῆς ἱεράς κοινωνίας
 35 ὁ τὴν χειροτονίαν ποιῆσαι βουλόμενος, ἕνα μηδὲ ἐκείνο
 τὸ ψεύδος ἀνεύθυνος. ὡς περ γὰρ τὴν ἀγαθὴν δό-
 ξαν ἐπὶ τῷ χειροτονουμένῳ ζητοῦμεν, οὕτω καὶ τὴν
 συνοφαντίαν ἐπὶ τῷ μάτην κατηγοροῦντι κολάζομεν.
 Εἰ δὲ μηδαίς κατηγοροῦσι παντελῶς, ἢ προαγγέλλας
 ὅλους οὐκ ἐπεξελθοῖ, ἢ ἐπεξελθῶν ἀποδείξαι, καθάρσι 40
 εἰπόντες ἐφθῆκεν, μὴ δυνήθει τὴν κατηγορίαν ἀληθῆ,
 τρικαῖα προσήκει τὸν διὰ τοσοῦτων ὁδῶν ἀνεύθυ-

aut rebus emerit praesulatum, quia, si prius dia-
 conus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad
 sacerdotium veniat, non solum cadet episcopatu,
 sed neque prior ei relinquetur ordo, presbyterii for-
 5 sitan aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud,
 utpote (non) decencia indigne concupiscens, et omni
 sacerdotali excluditur ordine. Oportet autem in ipsa
 ordinationis tempore, qui imponit eam illi, coram
 omni fidei populo sanctissimae ecclesiae haec omnia
 10 praedicere, ut agnoscens eum omnia, quae prius
 dicta sunt a nobis, habere, ad sacram eum deducat
 ordinationem, ut et ille coram omnibus haec audiens
 non solum habeat dei timorem, sed etiam coram
 omnibus denuntiationem et professionem erubescat.

10 Si quis autem talis quidem esse putetur, et ad
 episcopatus ordinationem transeat, contradicat autem
 aliquis atque dicat conscium se esse alicuius illiciti-
 torum ei, non prius mereatur episcopatus ordinatio-
 nem, quam examinatio querimoniarum fiat, et appa-
 reat undique innoxius. Quodsi etiam post huiusmodi
 contradictionem non passus is qui ordinationem
 facit legitimam examinationem imponi causae, curat
 ad ordinationem, sciat, quod ab eo fit, pro nihilo
 esse: sed et is, qui contra legem fit, cadet sacer-
 dotio, et qui sine probatione imponit ordinationem,
 et ipse quidem similiter cadet sede sacerdotali, reus
 autem erit deo, qui praecipue omnium quaerit suo-
 rum sacerdotum puritatem. Si tamen is, qui ordi-
 nationi contradicit, aut examinatione facta probetur
 calumniator, aut in ipso principio neque in exami-
 natione persistere confidat, segreget istum in perpetu-
 um a sacra communione is qui ordinationem fac-
 cere vult, ut non autem illa falsitas impunita sit.
 Sicut enim bonam gloriam in eo, qui ordinandus est,
 quaerimus, ita etiam calumniam in eo, qui frustra
 accusavit, punimus. Si vero nemo accusaverit omni-
 no, aut toto denuntians examinationem non faciat,
 aut facta examinatione demonstrare, sicut praedixi-
 mus, non valuerit accusationem veram, tunc oportet

§ 9 extr. et 10 summarium habet Nomoc. XIV cap. 1, 8; summam § 10 Nomoc. L tit. 16 ex Athan.

aut presbyter fuerit, deinde per largitionem ad sacerdotium venerit, non solum episcopatu se privatum
 iri, sed ne priorem quidem presbyteri vel diaconi statum sibi relictum iri: simul enim et hunc amittet, ut-
 pote qui ea, quae non decet, indigne sectatus sit, et omni sacerdotali ordine exuetur. Oportet autem ipso
 ordinationis tempore, qui eam imponit illi, cum haec omnia coram toto fidelissimo populo sanctissimae magnae
 ecclesiae illi pronuntiare, ut, ubi eum omnia, quae a nobis antea dicta sunt, habere cognovit, ad sacram
 ordinationem eum producat: ita ut ille quoque, qui haec coram omnibus audivit, non solum dei metum
 10 habeat, sed etiam in proclamatione coram omnibus facta atque confessione erubescat. Si quis vero
 talis quidem existimetur et ad episcopatus ordinationem accedat, contradicat autem aliquis seque peccati
 alicuius illi conscium esse affirmet, ne prius dignus iudicetur ordinatione, quam in ea, quae de-
 lata sunt, inquisitum sit, et ipse omni ex parte insons appareat. Quodsi vel post eiusmodi contradictio-
 nem is, qui ordinationem peragit, legitimam inquisitionem causae impendi non passus ad ordinationem
 properaverit, sciat quod ab ipso fit pro nihilo esse: sed et is, qui contra legem factus est, sacerdotio
 excidit, et is, qui sine probatione ordinationem peragit, et ipse similiter a sede sacerdotali removebitur
 atque deo rationem reddet, qui omnium maxime in sacerdotibus suis integritatem requirit. Si tamen is,
 qui ordinationi oblocutus vel rem persecutus est, calumniator appareat, vel etiam si ab initio ne persequi
 quidem rem ausus sit, cum is qui ordinationem peragere vult in perpetuum a sacra communione removeat,
 ut ne illud quidem mendacium impunitum sit. Quemadmodum enim bonam existimationem in eo, qui
 ordinandus est, requirimus, ita calumniam quoque temere accusantis castigamus. Si vero nemo prorsus ac-
 cuset, vel qui detulit rem omnino non persequatur, vel ubi eam persecutus est, veram esse accusationem,

1 ὡς εἴπερ] εἴπερ ἦν A || 2 εἴη om. A || εἶτα] εἰ A ||
 δωροδοκίαν A || 3 ἀρχιερωσύνην A || 4 αὐτῷ] εἶναι A ||
 5 τὸ om. A || 7 πάσης τε] καὶ πάσης τῆς A || 10 με-
 γάλῃς om. A5 || 11 πάντα A || αὐτῷ om. ε || 12 ὡς ἂν
 μαθῶν] ὅπως μαθόντα A || ἅπαντα] πῶς A || 13 ἔχειν
 ἐπὶ] ἔχει πρὸς A || ἄγειν A || 14 κακείνον A5] κακείνον
 M || 20 ἀξιούσθω τῆς χειροτονίας] mereatur episcopatus
 ordinationem ε || 21 φανῆ] A || 25 ἴστω post γινόμενον
 coll. A || 29 καὶ ὑπεύθυνος] ὑπεύθυνος δὲ A (ε) || 30 εἶται
 τῷ θεῷ μάλιστα τῷ ζητούντι A || 32 ἀντείοπων ἢ συ-
 νοφαντήσους καὶ ὑπεξελθεῖν οὐ θαρρήσους, χωρίζεσθω
 διηκεῖως τῆς ἁγίας κοινωνίας παρὰ τὸν τῆς χειροτο-
 νίας ποιῆσαι βουλόμενος, ἕνα μὴ τὸ ψεύδος ἀπομείνῃ
 ἀνεύθυνος A || 33 * θαρρήσους MA || 41 μὴ] M || οὐ A

2 ad sacerdotium per suffragium R || 3 cadet V] cadat
 R al. || 4 neque] ne R' || relinquetur R || 5 amittet et 7 ex-
 cludetur vulg. || 6 non inserui ex Gr. || 8 coranam V' ||
 9 omni om. R' || 10 eum per omnia VR2a || 12 ut et] et
 et ut T ut R' || omnibus — 14 denuntia] R2 suppl. in
 ras. 12 fere litt. || 14 omnibus haec audiens non solum de-
 nuntiationem V || 17 et om. R' || 24 curat R' V' || 25 au
 eo] habeo R' || fit om. R' || 26 fit] fecit V2 || 27 ordi-
 n..... R' || 29 sacerdotalis R' || 29 quaerit om. R' ||
 30 sq. contradict ordinationi R || facta R' || 35 autem
 del. R' V2. om. T vulg. || 36 ordinatus R || 37 calumniam
 in eo qui] in eo qui (qui del. R2) calumpniam qui R
 39 aut toto (tot Td) VT aut totum R' V2. fort. leg. aut in toto

won οφθάντα προσέσθαι πρὸς τὴν ἐσομένην χειροτονίαν. Ὁ γὰρ οὗτος χειροτονούμενος αὐτόθεν τὰ πλείστα καὶ κέλιστα γινώσκει τῶν μαθημάτων καὶ οὐκ ἐκπεσθεῖται πρὸς βίον ἀκόλαστον, τὴν τοιαύτην παιδαυμένους λόγῳ τε καὶ ἔργῳ σοφίαν.

eum, qui per tot vias inculpabilis apparuit, accedere ad venturam ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa et meliora cognoscit praeceptorum, et non incurrit ad vitam impunitam, huiusmodi eruditus et verbo et opere [corporis] sapientia.

CAPUT II.

(H) Κάκεινὸ γὰρ μὴν προσδιορίζομεν, ὥστε μηδένα τῶν Θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐξω τῆς καθ' ἑαυτὸν ἐκκλησίας πλεῖον ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἀπολιμπάνεσθαι, πλὴν εἰ μὴ τοῦτο κατὰ βασιλικὴν γένοιτο κέλευσιν (τότε γὰρ μόνον ἐστὶν ἀνέυθυνον) τῶν ὁσιωτάτων πατριάρχων ἐκείτης διοικήσεως ἀνακαλῶντων τοὺς Θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ταῖς αὐτῶν ἐγκαρτερεῖν ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις καὶ μὴ μακρὰν ὁδὸν στέλλεσθαι μηδὲ ἐν ξένη διατρίβειν ἐθέλειν μηδὲ τῶν ἀγιοτάτων ἐκκλησιῶν ἀμελεῖν μηδὲ τὸν ἐνιαυτὸν ὑπερβαίνειν, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἐτάξαμεν. Εἰ μόντοιγε καὶ ὑπερὸν ἐνιαυτὸν πλανήτω καὶ ἀλητεῖοι, καὶ μὴ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἐπανοίῃ τὴν οἰκίαν, μηδὲ βασιλικὴ τὰς αὐτὸν, καθ' ὅπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, κατέχοι κέλευσις, τηλικαῦτα, εἰ μὲν εἴη μητροπολίτης, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν ἀφορῶν ὁ τοῦ κλίματος πατριάρχης καλεῖται μὲν αὐτὸν τοῖς νομομιμένοις κηρύγμασι, φυλάττων πανταχοῦ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων παρατηρήσιν· εἰ δὲ μένειε μέχρι παντός ἀπειθῶν, καὶ ἐξωθῆταί τοῦ Θεοῦ τῶν ἐπισκόπων χοροῦ καὶ ἑτέρον ἀνταγισαίτω τῆς τοιαύτης αἰδοῦς τε καὶ σεμνότητος ἄξιον. Εἰ δὲ οὐ μητροπολίτης, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τις ἐπισκόπων ὁ πλανώμενος εἴη, ταῦτα παρὰ τοῦ μητροπολίτου γινέσθω. οὐδὲ γὰρ ἂν τις αὐτῶν ταύτην προσδέξοιτο τὴν πρόφασιν, εἰ λέγοιεν διὰ τοῦτο τὰς ἑαυτῶν καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, διότι δίκων ἐνεκεν ἢ ἄλλων πραγμάτων ἰδίῳν ἢ εἰς τὴν ἀγιοτάτην ἐκκλησίαν ὁρώντων περιουστοῦσι καὶ ἢ τοῖς ἐν ταῦτα προσκαρτεροῦσιν ἢ εἰς ἑτέροισ ἀφικνουμένται τόποις. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν ἔχοι πρόποντα λογισμῶν, τὸ μετὰ πλήθους, ὅπερ ἀνάγκη τὰς τῶν ἐπισκόπων ἔχειν θεραπείας, περιουστῆν τε ἐν ξένη καὶ δαπανᾶν, καὶ μηδεμίαν ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις παρεχεῖν ὠφέλειαν, μηδὲ κατὰ τὸ πρέπον ἱερῶσι διαγιγνεσθαι σχῆμα, παρὸν, 40

Et illud etiam definimus, ut nemo deo amabilium episcoporum foras a sua ecclesia plus quam annum totum deesse, nisi hoc per imperialem fiat iussione (tunc enim solum erit inculpabile), sacratissimos patriarchas uniuscuiusque dioeceseos compellentes deo amabiles episcopos suis inhaerere sanctissimis ecclesiis et non longo itinere separari neque in peregrinis demorari velle neque sanctissimas ecclesias negligere neque annum excedere, quem et ipsum propter misericordiam constituimus. Si vero ultra annum erraverit et dereliquerit et non ad episcopatum remeaverit proprium, neque imperialis aliqua eum, sicut praediximus, detineat iussio, tunc, si quidem sit metropolita, circa ecclesiasticam dispositionem segregatum regionis illius patriarcha evocet quidem eum legitimis inclamationibus, servans ubique sacrarum regularum observantiam; si vero maneat per omnia inoboediens, et expellatur a sacro episcoporum choro et alium introducat huiusmodi et verecundia et honestate dignum. Si vero non metropolita, sed aliorum episcoporum aliquis sit, qui erraverit, haec omnia a metropolita fiant. Nemo enim eorum talem suscipiat occasionem, si dixerit propterea proprias derelinquere ecclesias, propter quod litium causa, aut aliarum rerum propriarum aut ad sacras ecclesias respicientium circumlustrant, et hic constituti adhaerent aut in aliis veniunt locis. Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine, quam necesse est episcoporum habere ministeria, lustrant peregre et expendant, et neque ullum sanctissimis ecclesiis praebere iuvamen neque secundum quod decet sacerdotes proprium habere habitum; praesertim, si quaedam sint lites forte sanc-

cap. II et III summae extant Coll. LXXXVII capit. 3 (inde Nomoc. L tit. 13) et Nomoc. XIV tit. 8, 2.

ut ante diximus, probare nequeat, tum decet eum, qui tot modis insons apparuit, ad futuram ordinationem admitti. Nam quia ita ordinatur, exinde plurima et pulcherrima praecepta cognoscet neque in vitam immoderatum delabatur, cum talem sapientiam et verbis et factis doctus sit.

II. Porro illud quoque insuper definimus, ne quis ex deo carissimis episcopis foris ab ecclesia sua ultra integrum annum absit, nisi forte imperiali iussu id fiat (tum enim solum impune est): ac sanctissimi patriarchae cuiusque dioeceseos deo carissimos episcopos in sanctissimis ecclesiis suis permanere cogant nec longum iter ingredi patiantur nec peregre velle commorari neque sanctissimas ecclesias negligere, neque annum excedere, quem quidem ipsum propter humanitatem constituimus. Si vero vel ultra annum vagetur et erret nec ad episcopatum suum redeat, neque imperialis aliqua iussio, prout ante diximus, eum detineat, tum illius regionis patriarcha ad ecclesiasticam disciplinam respiciens eum, siquidem metropolitano sit, solitis citationibus revocet, custodita usquequaque sacrarum canonum observantia: quodsi perpetuo maneat non oboediens, et expellat eum sacro episcoporum choro et alium in eius locum eiusmodi reverentia et gravitate dignum substituat. Sin autem is, qui vagatur, non metropolitano, sed ex reliquis episcopis sit, haec a metropolitano fiant. Neque enim quisquam illorum eum praetextum admittat, si quando dicant se ideo ecclesiam suam relinquere, quod litium aliorumve negotiorum propriorum aut ad sanctissimam ecclesiam pertinentium gratia oberrent et vel in his locis commorantes perseverent vel in alia se conferant. Neque enim id iustam rationem habet, cum magno hominum numero, quem necesse est in episcoporum ministerio esse, peregre vagari et sumptus facere nec ullam sanctissimis ecclesiis utilitatem

4 ἐκπεσθεῖται A || 5 ἔργῳ τε καὶ λόγῳ A || 8 ἢ κατ' ἤπερ A || ὅλον om. A || 9 γένοιτο A || 12 ἑαυτῶν A αὐτῶν M || 17 καὶ om. A (ε) || 18 ἀλητεῖοι A || καὶ μὴ A (ε) || καὶ μήτε M || 20 κατέχει A || 24 * μένοι M μένοι A || 25 ἐξωθῆτω expellatur ε || 29 ταῦτα haec omnia ε; leg. ταῦτα? || 30 δέξοιτο A || 33 τὴν ἀγιοτάτην ἐκκλησίαν sacras ecclesias ε || 36 γὰρ δὲ A || 38 δαπανᾶν τὰς προσόδους add. A || 40 παρὸν — ζήτουμένων 41, 5 om. A

add. R² || 10 uniuscuiusque R || dioeceseos R dioeceseos V² diocesis V³ || 11 inhere V¹ || 15 sin V || 16 annum] animum R¹ || deliquerit V¹ || 20 segregatos V¹ segregatus V³ || illis patriarcham reuocet V¹ || 21 quidem] quod V² || 23 et om. V vulg. || 25 et verecundia RV] reuerentia et verecundia vulg. || 28 si om. R¹ || 30 causa VT] causas R vulg. || 32 ueniunt] ueniunt V¹ uenerant R¹ ueniant R²V²T || 33 non] si non R¹T || 34 multitudinem V || *episcopum libri || 35 minister... V¹ || peregre V¹ (lu)strent — asserunt 41, 1 in rus. 2 versuum scr. R², omissis verbis praebere 36 — ecclesiis 41, 1 || 36 ul lum] nullum V luerum ullum R(2) || ecclesiis] uiris eccle siis V¹ || 37 sacerdotem V || 38 habitum] habitum sacer dotem V¹ || *praesente] praesertim libri (cum liceat ada vulg.)

1 inculpabiles R¹ || 2 quia V¹ || 5 et uerbo RV] uerbo vulg. || corporis] et corporis RV². Seclusi || sapientiam V²T || 6 defuitum R || 7 quam vulg.] aut R ... V¹ quam per V² || anno toto R² || 8 deesse suppl. V¹ in spat. vac.; add. debeat m. rec. in V, audeat vulg. || per hoc V || imperi... V¹ || 9 sacratissimos] autem s. v.

εἰ τινες εἴεν δίκαι τυχόν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαστικαῖς, δι' αἷς ταῦτα προφασίζονται, ταύτας διὰ τῶν ἐπ' αὐτὴν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἢ ἀποκρισιarίων ἢ οἰκονόμων κινεῖν, καὶ δεήσει μὲν πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπέμπευεν, τυγχάνειν δὲ τῶν ζητηομένων. Ὡς δὲ διὰ ταῦτα θεοπίθωμεν, εἰ ποτέ τις ἐκκλησιαστικῆς ἔνεκεν προφάσεως ἐμπέσει χρεία, ταύτην ἢ διὰ τῶν τὰ πράγματα παρτότων τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιarίων, ἢ ἀποκρισιarίους καλοῦσιν, ἢ διὰ τινῶν κληρικῶν ἐνταῦθα στελλομένων ἢ διὰ τῶν οἰκονόμων αὐτῶν 10 γινωσκόντων τῇ βασιλείᾳ γίνεσθαι ἢ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαῖς, τυγχάνειν τε αὐτοὺς τῷ προσήκοντος, καὶ μὴ τοῦτο τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις βλάψης τε καὶ ἀπουσίας καὶ τῆς τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιarίων βλάβης αἰτίου γίνεσθαι, τῶν τε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησια- 15 στικῶν πραγμάτων παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν ἀμελουμένων τῆς τε ἐνταῦθα δαπάνης πολλῆς αὐτοῖς γινόμενης τῆς τε ἐν ξένη διαίτησιν οὐκ εὐσχημονος καθεστῶσης, καὶ παιταχόθεν τοῦ πράγματος οὐδμίαν ὀφέλειαν, μᾶλλον μὲν οὖν βλάβην ταῖς ἀγιωτάταις 20 ἐκκλησιαστικαῖς ἐπιγόντος.

CAPUT III.

(I) Μὴ ἄλλως δὲ τινα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων φαρρῖν στέλλεσθαι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, πρὶν ἂν, εἰ μὲν τις ἐπίσκοπος εἴη, γραμματα λάβῃ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου πρὸς τὴν βα- 25 σιλείαν, ταῦτα δὲ τὰ κατὰ τοὺς θεοῦς κανόνας συστατικά καλούμενα, τὰ μαρτυροῦντα τῷ ἀναγκαίῳ τῆς αὐτοῦ παρουσίας, εἰ δὲ γε μητροπολίτης εἴη ὁ παραγγεῖσθαι βουλόμενος, γραμματα κοιμισαίτο τοῦ τῆς διοικήσεως πατριάρχου, τὴν αὐτοῦ παρουσίαν 30 ἀναγκαίαν εἶναι λέγοντα. οὗτω τε δεῖσθαι βασιλέως καὶ ἐπιτρέπεσθαι τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν, καὶ μὴ προχειρῶς παρὰ γνώμην τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν πατριαρχῶν ἀποδημεῖν, διότι τοῦτο καὶ τοῖς θεοῖς διηγόρευται κανόσι. Καὶ ἐνταῦθα δὲ αὐτοὺς παρα- 35 γινόμενος μὴ φαρρῖν δι' ἑαυτῶν τὴν πρώτην μνησθῆναι εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ πρότερον ἢ πρὸς τὸν θεοφιλεστάτον πατριάρχην παραγγεῖσθαι ἢ πρὸς τοὺς ἐκαστῆς διοικήσεως, ἐξ ἧς εἰσὶν, ἀποκρισιarίους, καὶ αὐτοῖς κοινοῦσθαι τὰς αἰτίας, δι' αἷς ἤλθον, συνει- 40 σθῆναι τε πρὸς τὴν βασιλείαν αὐτοῖς, καὶ τῷ λοιπῷ δὲ τῆς βασιλικῆς ἀπολαύειν θεᾶς, ἣν καὶ ἂν τῷ βασι-

tissimis ecclesiis, propter quas has occasiones asserunt, haec per eos, qui sub ipso sunt, religiosos clericos aut apocrisarios aut oeconomos movere, et petitiones non ad imperium dirigere, impetrare autem 5 sperata. Propterea sancimus, si quando propter ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sanctarum ecclesiarum, quos apocrisarios vocant, aut per aliquos clericos huc destinatos, aut oeconomos suos notam imperio 10 facere aut nostris administratoribus, ut impetrent quod competens est, et non hoc deo amabilibus episcopis erroris et absentiae, et sanctissimis ecclesiis laesionis occasionem fieri, tam in provincia ecclesiasticarum rerum per absentiam eorum neglec- 15 tarum, quam etiam hic expensis multis ab ipsis factis, nec non in peregre habitatione non habili constituta, et undique causa nullum iuvamen, magis autem laesionem sanctissimis ecclesiis inferente.

Non aliter autem aliquem deo amabilium episcoporum praesumere dirigere ad hanc felicissimam civitatem, priusquam, si quidem quis episcopus sit, litteras acciperet proprii metropolitae ad imperium. haec quae secundum divinas regulas probabilia vocantur, testimonium perhibentia necessitatis eius praesentiae. Si vero metropolita sit, qui proficisci vult, litteras sumat eiusdem dioeceseos patriarchae. eius praesentiam necessariam esse dicentes: et sic oportere imperatorem iubere huic praesentari, et non temere sine conscientia metropolitaram aut patriarcharum proficisci, pro eo quod hoc et ex divinis interdictum est regulis; ut huc advenientes non praesumant per semetipsos se prius nuntiare ad imperium, sed primitus aut ad deo amabilem patriarcham proficisci, aut ad uniuscuiusque dioeceseos. ex qua sunt, apocrisarios, et cum ipsis conferant causas propter quas venerunt, et congregari ad imperium eius, et deinceps imperiali perfrui adspectu,

praebere neque ut sacerdotes decet vivere, cum, si forte quae sanctissimis ecclesiis lites sint, propter quas hoc praetextu utantur, illas per religiosissimos, qui sub ea sunt, clericos vel apocrisarios vel oeconomos movere et precibus ad imperatorem delatis quae desiderant consequi liceat. Atque propterea sancimus ut, si quando quae ex causa ecclesiastica necessitas incidat, illa vel per eos, qui negotia sanctissimarum ecclesiarum gerunt, quos apocrisarios vocant, vel per clericos aliquos huc missos vel per oeconomos ipsos imperatori vel magistratibus nostris nota fiat atque illi quod competit impetrent, ne hoc deo carissimis episcopis errationis et absentiae et sanctissimarum ecclesiarum laesionis causa fiat, cum et in provinciis per absentiam eorum res ecclesiasticae neglegantur et hic multae ab iis expensae fiant et habitantis peregre vita parum decora sit, et undique res nullam utilitatem, sed damnum potius sanctissimis ecclesiis offerat.

III. Non aliter vero quisquam deo carissimorum episcoporum ad hanc felicem civitatem proficisci audeat, nisi prius litteras, si episcopus sit, a metropolitano suo ad imperatorem acceperit, quae quidem secundum sacros canones commendaticiae appellantur, quae de necessitate praesentiae eius testentur, si vero metropolitano sit qui huc venire vult, litteras patriarchae illius dioeceseos offerat, quae praesentiam eius necessariam esse declarent. Atque ita supplicet imperatori, habeatque veniam hic versandi, neve temere praeter voluntatem metropolitano vel patriarcharum proficiscatur, quoniam id etiam sacris canonibus vetitum est. Nec vero ubi huc advenerunt, per se ipsi proliquis imperatori nuntiare audeant, sed prius vel deo carissimum patriarcham vel apocrisarios suae cuiusque dioeceseos aedeant et cum illis causas, propter quas venerunt, communicent, atque una cum illis ad imperatorem accedant, et imperiali deinceps adspectu

3 ὑπ' αὐτὴν] sub ipso ε || 4 μὲν] non (i. e. μὴ) ε || 6 εἰ-
πορ Α || 11 γνωσκόντων Α] γνῶσκοντα Μ || 12 αὐτοῦς (ε) ε] ἑαυ-
τοῦς Α αὐτας Μ || 16 αὐτοῦ Α || 18 εὐσχημονος Α ε] εὐσχη-
μονος Α ἀσχημονος Μ || 26 ταῦτα δὲ om. Α || 27 λεγόμενα
Α || τὸ ἀναγκαῖον Α || 30 παρουσίαν χρεῖσθαι φάσκοντα ε-
λαι Α || 35 αὐτοῦς] τοῦς Α || 36 τὴν πρώτην et εἰς om. Α ||
38 τοῖς] τῆς Α || 40 ἀνακονοῦσθαι τὰς δὲ αἷς ἤλθον αἰτίας
καὶ συνεισθῆναι πρὸς τὴν Α || 41 αὐτοῖς] eius ε || 42 δὲ om. Α

1 adferunt V || 2 haec] haec eos heo R || ipsa vulg. ||
3 apocrisarios V (id. infra) apocrisarios R et sic v. 8 || aut]
tuoct R || 4 petitiones V. 5 separata V || 7 aut per
eos suppl. V² in spat. vac. om. T || sanctarum RV] sa-
ctarum vulg. || 8 alios R || 9 huc] huic V || iconomos R

onomos VT, et sic constanter || 10 amistrationibus
R¹V¹ || 11 et om. RT || hoc deo] hanc a deo V³ || 12 sanctis
R || 13 sq. ecclesiastica rebus — neglectis vulg. || 15 hic]
his R¹ || 16 in peregre] iperegre R || habilis] •••••li V¹ ||
17 causam R¹T¹ || 18 inferentem RV || 22 rubr. ne epi-
scopus sine litteris sui metropolitae vel metropolita sine
litteris sui patriarchae in hanc regiam urbem ad imperium
veniat R mg. || aliquam V || 24 quis RV] qui V⁶,
om. vulg. || 25 metropolitani V || 26 *haec quae] et quae
libri || 27 necessitas R¹ || 28 qui] quod V || 29 dioeceseos
V¹ dioecesis V³ || 30 esse om. V || 31 huc R || 32 metro-
politano V || 33 profissi R¹ || hoc et ex VT] ex hoc
R¹ hoc ex R² || 36 ad deo] a deo V¹T¹ || 40 perfrui R¹

λείοντι παρασταίη. Ἐξέστω μέντοι τοῖς δεομένοις ἐπισκόποις καὶ διὰ τῶν κλονόμενων ἡρεσωνδαρίων τῆς ἁγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἢ διὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀποκρισίων τῶν ἐκάστης διοικήσεως ἀγιοτάτων πατριαρχῶν ἀναφέρειν τῇ βασιλείᾳ καὶ τυγχάνειν ἀποκρίσεως συντόμου, ὥστε αὐτοὺς ἢ δίκαια παρὰ τῆς βασιλείας αἰτούστας ταῦτα λαμβάνειν ἢ ἄδικα ζητούντας θάπτον ἀναλύνειν, ὅθεν καὶ παραγέροντο.

mox quam imperanti adstiterint. Liceat quidem penitentibus episcopis et per eos qui vocantur referendarii sanctissimae maioris ecclesiae aut per religiosos apocrisarios cuiusque dioeceseos sanctissimorum patriarcharum suggerere se imperio, et promereri responsum celeriter, ut aut si iusta ab imperio petierint, haec accipiant, aut si non iusta quaerunt, velociter revertantur, unde profecti sunt.

CAPUT IV.

1 ἸΑ Ταῦτα ἐπὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις 10 κατὰ τοὺς θελοὺς κανόνας διατάξαντες καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς μετὰ πλείστης ὄσης γίνεσθαι ζητήσεως κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ μαρτυρημένους ἀνδρας χειροτονεῖσθαι θεοπύζομεν, γραμμάτων παντοῖως ἐπιστημονας ὄντας· γράμματα γὰρ ἀγνοοῦντα παντελοῦς οὐ βουλόμεθα ἐν οὐδεμίᾳ τάξει κληρικῶν εἶναι, δηλαδή τῶν προεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων τὰς τε ἱεράς εὐχὰς διδασκομένων τὰ τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀναγινωσκόντων βιβλία τὴν τε χειροτονίαν ἀμεμπτόν τε καὶ ἀνεύθυνον καὶ δίχα τινὸς ἀντρορήσεως καὶ δόσεως χρημάτων ἢ πραγμάτων δεχομένων. Οὕτε δὲ αὐτοῖς βουλόμεθα παντελοῦς ἢ ταξέως ἢ βουλεντάς ὄντας δέχεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ κατὰ τοὺς νόμους οὐδ' ὑπὲρ τούτων ἐθήκαμεν ἐμπροσθεν, οὐς δὴ καὶ τῶν βεβαιούμεν· καὶ αὐτοὺς δὲ χειροτονουμένους τὰ ἱερά παραγέγραμματα παντὸς ἐναντίον τοῦ λαοῦ δέχεσθαι, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, δι' αἷς τοῦτο πράττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐνομοθετήσαμεν·

15 Haec de deo amabilibus episcopis secundum divinas regulas constituentes, et religiosos clericos cum multa fieri inquisitione secundum divinas regulas, et boni testimonii viros ordinari sancimus, litteras omnimodo scientes [eruditos] constitutos (litteras enim ignorantem omnino volumus neque unum ordinem clericorum, videlicet presbyterorum et diaconorum, tam sacras orationes docentium quam ecclesiarum canonum legentium libros), ordinationem sine querela et inculpabilem et sine aliqua contradictione et datione pecuniarum aut rerum suscipientes. Neque autem eos volumus omnino officiales aut curiales constitutos suscipere ordinationem, nisi secundum leges, quas super his posuimus pridem, quas et nunc confirmamus; et ipsos autem ordinatos 25 sacra praecepta in conspectu totius populi suscipere, propter has ipsas causas, propter quas hoc ipsum agi et super deo amabilibus episcopis sancimus.

30

CAPUT V.

1 ἸΒ μήτε δὲ τὸν δευτέρους ἔχοντα γάμον ἢ σόχοντα χειροτονεῖσθαι διάκονον ἢ προεσβυτέρον, μήτε εἰ γυναικὶ συνοικοίη διεzeugμένη καὶ τὸν οἰκίον ἄνδρα καταλιπούση, μήτε εἰ παλλακὴν ἔχοι· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἢ μετὰ σωφροσύνης ζῶντας ἢ γαμεταῖς οὐ συνοικοῦν-

35 Neque autem secundas habentem, aut eum qui habuit, nuptias ordinari diaconum aut presbyterum, neque si mulieri coniungatur seiunctae et proprium virum dereliquenti, neque si concubinam habeat, sed et ipsam uxorem si cum castitate et ex virginibus

cap. IV summaria habet Coll. LXXXVII capit. 4. cap. V summaria habent Nomoc. L tit. 27. 26 (ex Ath.); Nomoc. XIV tit. 9, 29.

fruantur, quando imperatori placuerit. Liceat vero supplicantibus episcopis etiam per referendarios qui vocantur sanctissimae magnae ecclesiae vel per religiosissimos cuiusque dioeceseos apocrisarios sanctissimum patriarcharum ad imperatorem referre, et responsum praecisum ferre; ita ut aut, si iusta ab imperatore petant, ea impetrent, aut si iniusta postulent, cito revertantur unde venerunt.

IV. Quoniam haec de deo carissimis episcopis secundum sacros canones constituimus, sancimus etiam, ut religiosissimi clerici, qui illis subiecti sunt, cum inquisitione quam diligentissima fiant secundum sacros canones, et vivi ordinentur spectati quique litterarum omni modo periti sint (eum enim, qui litteras ignorat, in nullo plane ordine clericum esse volumus); scilicet ut presbyteri et diaconi et sacras preces discant et ecclesiasticorum canonum libros legant et ordinationem irreprehensibilem atque a crimine vacuam ac sine ulla intercessione et pecuniae vel rerum datione accipiant. Ac neque eos qui officiales aut curiales sunt accipere ordinationem ullo modo volumus, nisi secundum leges de his a nobis antea latas, quas quidem etiam nunc confirmamus: et ipsos cum ordinantur, sacra praecepta coram omni populo accipere ob eandem causam, ob quas id fieri etiam in deo carissimis episcopis sancimus;

V. neque magis is, qui secundam habet aut habuit uxorem, diaconus aut presbyter ordinetur, neque si cum uxore viva, quae divorcium fecit et maritum suum dereliquit, neque si concubinam habeat; sed et ipsi si aut caste vivunt aut uxoribus non utuntur, aut si qui unius uxoris maritus fuerit vel sit et ipsius

1 ἔστω A || μέντοι quidem ε || 2 ἡρεσωνδαρίων MA || 4 τῶν || τῆς A || ἁγιοτάτων || τῶν ἁγιοτάτων A || 6 συντόμου M || συντόμος A (ε) || αὐτοῖς αὐτοῖς μὲν A || 11 νομοθετήσαντες A || ὑπ' αὐτοῖς om. ε || 13 γίνεσθαι τῆς ζητήσεως A || 15 πάντως A || 16 παντελοῦς βουλόμεθα μηδεμίᾳ A (ε) || 17 κληρικῶν ε || 18 τῶν om. A || 19 ecclesiarum ε || 20 τῶν τε || τὴν A || 22 δεχομένους ε || 23 ἢ ante ταξέως om. ε || 24 τοὺς om. A || νόμους cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 1 || 25 οὐς — ἐμπροσθεν om. A || 27 παντὸς om. A || 28 αὐτὰς — πᾶσι τεσθαι om. A || 29 ἐνομοθετήσαμεν || ἐνομοθετημένας αἰτίας A || 31 μήτε τοὺς δευτέρους ἔχοντας A || 32 εἰ. διακόνους ἢ προεσβυτέρους, μήτε εἰ γυναικὶ συνοίκησαν διεzeugμένας καὶ τοὺς οἰκίους ἄνδρας καταλιπούσας, μήτε δὲ παλλακίδας ἔχοντας A || 34 μηδὲ M || 35 ἢ γαμεταῖς || καὶ γαμεταῖς A

9 praefecti R || 10 de] d. V¹ || amabilibus — 14 constituti in ras. 3 versusum ser. R² || 11 reliq[ui]os V¹ || 12 regulas constituentes et boni V¹ || 13 adordinari R(2) T || 14 eruditos] et eruditos R(2) vulgo. Seclusi || 15 * ignorantibus libri] omnimodo R² || nolimus R² || unum om. R || 17 tam] ta. R¹ || 18 ordinationes R² V¹ || 25 in conspectu R || 26 propter has] propterea R¹ propter has autem V || 31 aut] autem V² || 32 habuerit V || 33 coniungantur RV || siueiuncte V¹ || 34 dereliquentem RV T || 35 sed et ipsam — 43, 4 eligentem] Haec nisi forte vetus interpres mire turbata aut in graeco exemplari habuisse aut ipse dedidisse censendus est, ut verba inter καὶ αὐτοῖς v. 34 et καὶ αὐτῆς v. 43, 1 prius ommissa, postea in margine suppleta alieno loco insererentur, videri possunt ita potius in ordinem cogenda esse: sed et ipsos cum castitate viventes aut uxoribus non cohabitantes, aut unius

1 mo]mox R¹ || quam] quidem (cum add. V²) V || 3 aut per] super R || 4 cuius cumque RT || 7 si non] sine R¹ ||

τας, ἡ μίᾳς γαμετῆς ἄνδρα γενόμενον ἢ ὄντα, καὶ αὐτῆς σάφρονος καὶ ἐκ παρθενίας. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐν ταῖς ἱεραῖς χειροτονίαις ὡς σαφροσύνην ἐπιλεκτόν, πρῶτην ἀρχὴν καὶ θεμέλιον ἀκριβῆ κατὰ τοὺς θεοῦ κανόνας καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς καθεστῶσαν. Εἰ δὲ καὶ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος ἂν εἴτα εἰσαγάγοι γαμετὴν ἢ παλλακίην, ἢ φανερώς ἢ ἐσχρατισμένους, τῆς ἱεραῖς εὐθὺς ἐκπιπέτω τάξεως, 5 ἢ καὶ τὸ λοιπὸν ἰδιώτης ἔστω. Εἰ δὲ καὶ ἀναγνώστῃς δευτέραν εἰσαγάγοι γαμετὴν διὰ τινα καὶ τοῦτο ὡς εἰκὸς ἀπαραίτητον ἀνάγκην, μηκέτι προσωτέρω χωρεῖτω μηδὲ ἀπολαυέτω βαθμοῦ μελλόντος ἐν ἱερατείᾳ, μενέτω δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ διηκνωθῶς. μὴ μέντοιγε καὶ πρὸς τρίτους ἐχοῦσθαι γάμους· ἱκανὸν γὰρ δὴ καὶ τὸ δεύτερον. Εἰ δὲ γε τοιούτῳ τὴν πράξις, 15 εἴτα πρὸς δευτέρας ἐλθὼν γάμους ἐπὶ μελλῶνα βαθμὸν σπεύσειεν, αὐτόθεν ἰδιώτης ἔσται καὶ λαϊκός, πάσης ἱεραῖς λειτουργίας ἐκπίπτων. Σάφρονος γὰρ ἤντιν διὰ πάντων μέλει βίον. εἰ γὰρ τοιοῦτος καθεστῶτες οἱ εἰς κληρὸν ἀγομένοι χειροτονηθεῖεν, εὐκόλος 20 αὐτοῖς ἢ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀνόσδος ἔσται, ἐκ πολλῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἑραδίας ἐρισκομένων τῶν ἀναγέσθαι πρὸς ἱερωσύνην ἀξίω.

CAPUT VI.

ἸΔ Ὅσα γε μὴν ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἡμῖν εἰρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων δια- 25 κωνισσῶν πράττεσθαι βουλόμεθα, ὥστε μηδὲ αὐτὰς ἐξω τῆς περὶ αὐτῶν παρατηρήσεως γίνεσθαι· ἀλλὰ πρότερον μὲν αὐταῖς τὴν ἡλικίαν μήτε νέαν εἶναι μήτε ἀκμάζουσαν μηδὲ αὐτόθεν πρὸς τὰ πλημμελήματα πηδῶσαν, ἀλλ' ὑπερὶ τὸν μέσον ἤδη καθεστῶτας χρόνον καὶ ἄμφι 30 τοῦ πενήτηκοντα ἐνιαυτοῦ κατὰ τοὺς θεοῦ κανόνας ἀγούσας, οὕτω τε τῆς ἱεραῖς τυγχάνειν χειροτονίας, καὶ ἢ παρθένους καθεστῶσας ἢ εὐὸς ἀνδρὸς γαμετῆς γενομένας. οὐ γὰρ ἐφήσομεν οὐτε δευτερογαμούσας οὐτε βίον ἐχοῦσας οὐτε φαιμέν κατεγνωσμένους, ἀλλ' 35 οὐδὲ ὑποπτον ὅλως ἐπὶ τὴν ἱεράν παρῆναι διακονίαν,

cap. VI summaria habent Coll. LXXXVII capit. 5 (inde Nomoc. L tit. 24) et Nomoc. XIV tit. 1, 28, 8, 14. 9, 29, 30.

castae et ex virginitate nuptae. Nihil enim aequè in sacris ordinationibus probandum est atque castitas. quae secundum sacros canones reliquarum etiam virtutum primum principium et certum fundamentum est. Quodsi etiam presbyter vel diaconus vel subdiaconus uxorem aut concubinam sive palam sive simulate duxerit, sacro ordine statim excidat et deinceps privatus sit. Quodsi etiam lector secundam uxorem propter quandam necessitatem eaque ferme inevitabilem duxerit, ne porro provehatur neve maiore gradu in sacerdotio potiarur, sed perpetuo in eodem gradu maneat. Ne tamen etiam tertias nuptias ineat: sufficiunt enim iam secundae. Si vero tale quid fecerit, et secundis nuptiis contractis ad maiorem gradum adspiret, ilico privatus erit et laicus, omni sacro ministerio excutus. Casta enim vita nobis ante omnia curae est. Namque si tales in clerum adducti ordinentur, commodus ipsis ad episcopatum adscensus erit, cum inter multos bonos facile inveniantur viri qui ad sacerdotium provehantur digni.

VI. Quaecumque vero de religiosissimis clericis a nobis dicta sunt, ea etiam in deo gratissimis diaconissis fieri volumus: ut ne ipsae quidem sine idonea observatione instituantur, sed primum quidem aetate sint neque iuvenili neque florente neque inde in peccata ruente, sed quae mediam aetatem iam excesserint et annum circiter quinquagesimum secundum divinos canones agant; atque ita sacram ordinationem oblincent, ut aut virgines sint aut unius viri uxores fuerint. Neque enim quae secundas nuptias contraxerunt, aut vitam agunt non dicimus probrosam, sed quae omnino suspicionem habeat, eis ad sacrum ministerium venire et

1 γαμετῆς γυναῖκός Α || γενόμενον ἢ ὄντα] qui vel fuerit vel sit ε || 7 εἴτα om. Α || ἢ φανερώς] φανερώς Α || 9 εὐθύς om. Α || 10 δευτέραν] εχοῖτο γυναῖκα Α || 11 ἀνάγκην Ας] αἰτίας Α || 12 προσωτέρω Α(ς)] πρὸς ἐτέραν Μ || 13 τοῦ αὐτοῦ Ας] τούτου τοῦ Μ || μέντοιγε Α] μέντοι Μ || 15 πράξις Α || 17 σπεύσειεν Α || 18 πάσης Ας] πάσης τε Μ; fort. πάσης τῆς?] λειτουργίας ἱεραῖς Α || 19 μέλλει Μ || 22 ἀνάγεσθαι — 24 ἐπὶ τῶν bis scr. Μ || 23 πρὸς ἱερωσύνην] ad primum gradum sacerdotii ε || 27 τῆς περὶ αὐτῶν] om. ε || 28 τὴν ἡλικίαν μὴ (μὴ om. Α^o) ἀκμάζουσαν εἶναι Α || *μήτε — μήτε] μηδὲ — μηδὲ Μ || 31 ἐνιαυτοῦ τὴν ἡλικίαν ἀγούσας κατὰ τοὺς θεοῦ κανόνας Α || 32 τε om. Α || 34 γινομένης Μ Α || ἀφήσομεν δευτερογαμούσας οὐτε βίον ἐχοῦσας οὐ φαμέν Α || *οὐδὲ — οὐδὲ Μ || 36 παρῆναι Α uxoris virum qui vel fuerit vel sit, et ipsam uxorem si cum castitate et ex virginitate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus quam castitatem eligendum. Quamquam in his verba et ipsam uxorem non satis conveniunt Graecis || 1 enim om. R¹ || in sacris ordinatoribus quam

tate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus quam cum castitate viventes, aut uxoris non cohabitantes, aut unius uxoris virum qui vel fuerit vel sit, et ipsam castitatem eligentem, primum principium et fundamentum manifestum secundum divinas regulas et residuae virtutis constitutum. Si autem et aliquis presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat uxorem aut concubinam aut palam aut occulte, sacro statim cadat ordine, et deinceps idiota sit. Quodsi et lector secundam ducat uxorem propter quaedam, et hoc forsitan inrecusabili necessitate, nullatenus ad altiore accedat, neque perfruatur gradu maiore in sacerdotio, maneat autem in eodem gradu perpetue. Sed non ad tertias veniat nuptias; satis est enim, si ad secundas. Si vero tale aliquid egerit, et ad secundas veniens nuptias ad maiorem gradum venire festinaverit, exinde idiota erit et laicus, omni sacro ministerio cadens. Pudice enim nobis per omnia pertinere vivere. Si enim tales constituti hi qui in clero adducuntur ordinentur, facilis eis ad episcopatum ascensus erit, et ex multis viris bonis facilius invenientur, qui adducantur ad primum gradum sacerdotii digni.

Quanta igitur super venerabiles clericos a nobis dicta sunt, haec etiam super deo amabilibus diaconissis agi volumus, ut neque ipsae citra observantiam fiant, sed primum quidem eis aetatem neque novellam esse neque crescentem neque exhibere ad delinquendum salientem, sed super mediam constitutas aetatem et circa quinquaginta annos secundum divinas regulas agentes, sicque sacram promereri ordinationem, et aut virgines constitutas aut unius viri quae fuerant uxores. Non enim permitimus neque secundas contrahentibus nuptias neque vitam habentibus non dicimus reprehensibilem sed neque suspectam omnino, ad sacrum venire mini-

cum V² suppl. in spat. 2¹/₂ versusum || 2 cohabitantis R¹ cohabitanti V¹ || 3 aut] et R || qui vel si fuerit R¹ || 6 et residuae] .i. (= id est) residuae R || sin V² || 7 et aliquis VT] aliquis R vulg. || 10 quodsi et lector] suppl. V², Set (spatio vacuo relicto) V¹ || lectorum R¹ || 11 quandam V || 12 gradum maiorem R¹ V || 14 perpetuo R² vulg. || ad] in R || satis enim est V || 15 si ad secundas om. V, ad secundas pervenisse add. V² || 16 ad maiorem] et maiorem R¹ || 17 exinde] et inde V || omni R] omnino V vulg. || 18 enim om. R¹ || 19 uiuere] suppl. V² in spat. vac., into R utere T || 21 assensus R¹ accessus V || et ex] et R¹ ex VTR² || iuris bonis R] bonis iuris vulg., iuris V in quo bonis (corr. boni) post inuenientur collocatum est || 24 clerus V || 25 etiam R vulg.] et VT || 26 neque ipsae] ipse neque V || obseruationem R || 28 crescente V¹ || exhino (inc suppl. V² in spat.) VTR²] ex hao R¹ vulg. || 29 delinquendum] deliquen R¹ || 30 quinquaginta annos secundum suppl. V² in spat. vac. || 32 constitutam R¹ || 34 nuptias] neque nuptias V¹ || 35 dicimus reprehensibiles V¹ dominus inreprehensibilem R² || 36 mysterium R

PRAEFATIO EDITIONIS SEXTAE

Iuris Romani peruestigandi docendique fundamentum esse Corporis Iuris Civilis editionem sub auspiciis Theodori Mommsen perpetrata inter omnes viros doctos constat. Quae cum ita sint, exemplaribus quae nondum vendita erant bello perditis nova trium voluminum editio ab omnibus ubique huius studii cultoribus valde desideratur. Quibus ut satisfieri possit, gratissimo eius societatis debetur auxilio cui nomen est Deutsche Forschungsgemeinschaft. Lucis igitur ope iteratur voluminis secundi et tertii editio stereotypa ultima, primi autem duodecima eo consilio, ut omittantur, quantum fieri potest, adnotationes interpolationum quibus Paulus Krueger posteriores Digestorum editiones auxit. Quae adnotationes, cum illis temporibus utilissimae fuerint, hodie mutato artis criticae statu non solum quodam modo mancae, sed etiam fallaces, nec non post Indicem Interpolationum editum supervacuae esse videntur.

Scr. Heidelbergae mense Junio MCMLIV

WOLFGANGUS KUNKEL

καὶ τοῖς τε προσκυνητοῖς ὑπηρετεῖσθαι βαπτίσμασι τοῖς τε ἄλλοις παρεῖναι τοῖς ἀπορητοῖς, ἅπερ ἐν τοῖς σφρασιμωτάτοις μυστηρίοις δι' αὐτῶν εἰώθε πράττεσθαι. Ἐἴ γὰρ τις ἀνάγκη γένοιτο καὶ τὴν ἐλάττονα ταύτης τῆς ἡλικίας ἢς εἵπομεν χειροτονήσθαι διάκονον, ἀλλ' ἔξῃστε ταύτην ἐν τινι τῶν ἐνάγων ἀσκητιρίων χειροτονεῖσθαι καὶ κατ' ἐκεῖνο οἰκεῖν, καθ' ὅπερ οὔτε ἀνδρῶν ἐπιμῆξια καθέστηκεν οὔτε αὐτεξούσιος διατα, ἀλλὰ βίος συνεσταλαμένος καὶ μέτριος καὶ (IE) ὑπὸ τοῦ συνοῦτος πλήθους μαρτυρούμενος. Βου-
 10 λόμεθα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἐπὶ τὴν χειροτονίαν ἀγο-
 μένας διακόνοὺς εἶτε ἐκ χρείας εἶτε ἐκ παρθενίας μὴ
 τινὰς συνοῦτας ἔχειν ἐν τάξει δῆθεν ἀδελφῶν ἢ συγ-
 γενῶν ἢ τῶν καλομένων ἀγαπητῶν· τοῖς γὰρ τοιού-
 15 τοις ὀνόμασι χρωμέναι πάσης πονηρᾶς ὑποψίας τὸν
 ἐαντῶν πληροῦσι βίον· ἀλλ' ἢ καθ' ἐναντὶς οἰκεῖν ἢ
 γονεῦσι μονοῖς καὶ πατρὶν ἢ ταῖς ἀληθείαις ἀδελ-
 φοῖς ἢ θείοις συνείναι, ἢ ἂν εἰ τις ὑποπέσῃσι
 20 τι τολμήσει πονηρῶν, αὐτὸς ἀνόσιός τε ἅμα καὶ ἀσε-
 βῆς εἰκότως νομισθήσεται, ὥστε εἰ λέγοιτό τι το-
 οῦτο περὶ τινος τῶν εἰς διακονίαν χειροτονίαν ἐπι-
 βυβαίνων βουλομένων, ὡς τινι σύνεστιν ἐσχηματισμένη
 μὲν ἀγαθῇ προσηγορίᾳ, πονηρὰ δὲ ὑποψία, οὐδὲ τὴν
 τοιαυτὴν γυναικί προσείσθαι παντῶς ὑποψίας ἐκ
 25 διακονίας· ἐπειδὴ κἂν εἰ χειροτονηθῆι, καὶ τι τοιοῦτο
 πράξει καὶ συνοικίῃ τινὶ μετὰ τοῦ ῥηθέντος ἐνόμα-
 τος ἢ σχήματος, ἐκπεσείται μὲν τῆς διακονίας, καὶ
 αὐτὴ δὲ κἀκεῖνος ὑπέσθηναι ἕσονται τῶδε ἡμῶν τῷ
 νόμῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς τοῖς φθορέας κολάζουσι.
 30 Δεῖ δὲ πάσας τὰς χειροτονούμενὰς εὐλαβεστάτας
 διακόνας καὶ αὐτὰς κατὰ τὸν τῆς χειροτονίας καιρὸν
 καὶ τουτεῖσθαι καὶ τῶν ἱερῶν ἀκούειν παραγγελ-
 μάτων ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἡδὴ ὄσων εὐλαβεστάτων
 διακόνων, ὥστε αὐτὰς καὶ τοῦ θεοῦ δέος ἔχούσας
 καὶ τὴν προσέειπαι τοῖς ἱεροῖς παραγγέλμασι παρη-
 35 σίαν φοβεῖσθαι τε καὶ αἰσχύνεσθαι τῆς ἱερᾶς ἐκπε-
 σείν τάξεως, εἰδύσας ὡς, εἰ φαρρήσασιν ἢ καταισχύναι
 τὴν χειροτονίαν ἢ ἀπολιπούσαι τὴν ἱερὰν χειροτονίαν
 προσομιλήσαι γάμοις ἢ ἄλλην ὄλως ἐλίσθαι βίον πο-
 νηρῶν πορείαν, αὐταὶ τε ἐνοχοὶ γενήσονται θανάτου

sterium et adorandis ministrare baptismatibus et aliis
 adesse secretis, quae in venerabilibus mysteriis per eas rite aguntur. Si vero quaedam necessitas fiat
 et minorem ab hac aetate qua diximus ordinari dia-
 5 conissam contigerit, liceat eam in aliquo venerabili
 asceteriorum ordinari et in illo habitare, ne
 quaquam viris admixta constituta sit neque suo ar-
 bitrio habitans, sed vitae separatae et mediocris, et
 a convenienter multitudinem bonum testimonium habens.
 10 Volumus autem et ipsas, quae ad ordinationem per-
 ducuntur, diaconissas, sive ex viduitate sive ex vir-
 ginitate, non cum aliquo cohaerentes aut cognatorum
 aut eorum quos appellant dilectos (talibus enim
 nominibus utentes maligna suspicione suam replent
 15 vitam): sed aut solae habitent, aut cum parentibus
 solis et filiis aut vere fratribus aut iis cohaerere,
 de quibus si quis suspicari aliquid praesumpsit
 malignum, ipse insipiens simul et impius forsan putabitur. (Ut) si dicatur tale aliquid de aliqua earum,
 quae in diaconissarum ordinationem ingredi vult,
 quod alicui cohaeret sub imagine quidem bonae ap-
 20 pellationis, maligna vero suspicione, non oportet
 huiusmodi mulierem produci omnino ad ordinationem
 diaconiae. Nam etsi ordinetur, et tale aliquid egerit,
 et cohaeserit alicui cum praedicto nomine aut sche-
 mate, cadat quidem a diaconia, et ipsa autem et
 ille subiecti erunt huic legi et reliquis, quae corrup-
 tores puniunt. Oportet enim omnes, quae ordinan-
 25 tur, venerabiles diaconissas tempore ordinationis et
 moneri et sacrorum audire mandatorum coram
 reliquis quae dudum sunt venerabiles diaconissae,
 ut ipsae et dei timorem habeant et adhaerentem
 sacris mandatis fiduciam, timere autem et confundi
 sacro cadere ordine, scituras quod, si praesumpserint
 aut erubescerent ordinationem, aut derelin-
 30 quentes sacrum ministerium ad nuptias venerint,
 aut aliam omnino elegerint vitam, ipsae quidem ob-

37—45, 3 cit. Paratitla coll. const. eccl. 3, 2 p. 1354 Voell. ex Ath.

adorandis baptismatis ministrare reliquisque arcanis, quae in venerabilibus mysteriis per eas peragi solent, interesse permittemus. Eum vero si quae necessitas adsit etiam minoris hac quam diximus aetate ordi-
 nandae diaconissae, licet sane in sacro aliquo asceterio eam ordinare et in illo habitare, ubi neque cum viris
 commercium est neque ex arbitrio victus, sed continens et moderata vita et multitudinis, quae cum illa vivit,
 testimonio probata. Volumus autem illas ipsas diaconissas, quae ad ordinationem vocantur sive ex vidui-
 tate sive ex virginitate, non uti consuetudine cuiusquam de genere scilicet fratrum vel cognatorum vel aga-
 5 petorum qui appellantur (qui enim eiusmodi nominibus utuntur, omni malu suspicione vitam suam onerant):
 sed vel solae habitent vel una vivant cum solis parentibus et liberis vel iis, qui vere fratres vel patris sunt,
 de quibus si quis quid mali suspicari ausit, ipse potius scelestus simul et impius merito existimabitur.
 Itaque si tale quid dicatur de earum aliqua, quae ad diaconissae ordinationem accedere volunt, commercium
 eam cum aliquo habere cum ficta quidem bona appellatione mala vero suspicione, ne eiusmodi quidem mulier ad
 diaconissae ordinationem omnino admittatur. Nam etiamsi ordinata sit, et tale quid commiserit atque aliquo
 utatur sub dicto nomine vel specie, diaconatu excidit, et tam ipsa quam ille huic legi nostrae reliquisque,
 quae stupratores puniunt, obnoxii erunt. Omnes autem religiosissimas diaconissas ordinandas et ipsas
 oportet ordinationis tempore et admoneri et sacra praecepta audire coram reliquis quae iam sunt venera-
 10 biles diaconissae, ut et dei timorem habentes et fiduciam, quae sacris praeceptis inest, vereantur et erube-
 scant sacro ordine cadere, cum sciant, si audeant aut ordinationem dedecorare aut derelicta sacra ordi-
 natione matrimonium inire aut aliam omnino improbam rationem vitae eligere, se ipsas capitibus poena

1 τε om. A || 2 παρῖναι τοῖς om. A || 4 ἐλάττονα ἢς
 εἵπομεν ἡλικίας A || 5 διακονίσαν A || 6 ἀσκητιρίων A ||
 7 εἰς ὅπερ A || * οὐδέ — οὐδέ MA || 9 διαταῖς διαγωγῆ
 A || 10 μαρτυρούμενος πλήθους A || 11 τὰς ante ἀγο-
 μένας coll. A || 12 εἶτε ἀπὸ χρείας (χρείας pr.) A ||
 13 ἐν τάξει δῆθεν ἀδελφῶν om. s || 15 πάσης om.
 s || 18 ἢ θείοις aut iis (thiis) s || ἐποπτεῖσθαι τε s || ἐπο-
 πτεῖσαι A ὑποπτεῖσθαι ἢ M || 19 τολμήσει A^b ||
 21 χειροτονίαν (om. A^a) διακονίαν s || 22 σύν-
 εστιν, ἐν σχήματι μὲν ἀγαθῆς προσηγορίας, πονηρᾶς
 δὲ ὑποψίας A (cf. s) || 23 οὐδέ] non oportet s ||
 28 αὐτῇ M || 29 τοῖς λοιποῖς τοῖς πάσι τοῖς A || 30 πά-
 σας ante εὐλαβεστάτας coll. A || 31 καὶ αὐτὰς om. s ||
 37 ἢ om. A || 38 χειροτονίαν καὶ προσομιλήσαι, om. vv.
 ἢ — χειροτονίαν A || ἀπολιπούσας M || 39 πονηρῶν om.
 A s || 40 αὐταὶ τε M

1 adorandi R¹ || 2 quae] quocque V || mysteriis Heim-
 bach] ministeriis libri || 4 qua R] quam V vulg. || 5 con-
 tingerit R¹ || 6 assisteriorum RT] asisteriorum V || ue
 quaquam] leg. in quo neque? || 7 admixtam V² || 9 con-
 uenienter R² conuenient R¹ || bonum om. R || habens] di-
 cumus R¹ || 10 ordinationes R¹ || 14 utentes] ute R¹ ||
 16 aut hiis R², suppl. V² in spat. vac., aut *ecus R¹ ||
 17 suspicare VTR² aplicare R¹ || 19 *Ut si] si RTV, et
 si vulg. || dicant R dicat VT || 21 quidem bonae] qui de
 homine R¹ || 24 aliquid V || 26 cadet vulg. || 27 ille]
 ipse V || quae corruptores] *corruptores R¹ || 29 quae]
 qui RV¹ || 30 muner] muner V¹ || coram R² et I² in
 ras. || 31 reliquas R || diaconissas R² || 32 ut et ipsae dei
 R vulg. || 34 cad' R¹ || scituras] scituris (situris R¹) RTV ||
 35 delinquentes V¹ || 36 misterium R || uenerit et 37 ele-
 gerit V¹

καὶ τὰ τῆς περιουσίας αὐτῶν προκινρωθήσεται ταῖς
 ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς μοναστηρίοις, ἐν οἷς εἴ-
 ναι. Οἱ τε τίτλας φθεῖροι ἢ γῆμαι θαρρήσαντες
 ἐπιδύνοιο μὲν καὶ αὐτοὶ ξίφος ἔσονται, τὴν δὲ σῶ-
 σίαν αὐτῶν καθέξει τὸ δημόσιον. εἰ γὰρ ἐν τοῖς
 πάλαι νόμοις ταῖς παρ' ἐκείνοις εἰς τὴν αὐτῶν πλά-
 νην καλονόμεναι παρθένοι θάνατος ἔπλην ἢ ζῆμια
 φθαρείσας, πᾶς οὐ μᾶλλον ἡμεῖς τοῦτο ἐπὶ τῶν τὰ
 ληθῆ περι Θεοῦ δοξαζουσῶν οριοῦμεν, τὴν σωφροσύ-
 νην, ἢ μάλιστα γυναῖκας κομει, φυλάττεσθαι βουλόμε-
 νοι διαφερόντως ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων διακονισσῶν,
 ὅπως ἂν τὸ τε πρέπον τῇ φύσει φυλάττοιεν τὸ τε
 ὀφειλόμενον τῇ ἱερουργίᾳ τηροῖεν.

ligatae efficiuntur morti, et substantia earum appli-
 cabitur sanctissimis ecclesiis aut monasteriis, in qui-
 bus sunt. Qui vero eas aut uxores accipere aut
 corrumpere praesumpserint, obnoxii quidem et ipsi
 5 gladio erunt, substantia autem eorum applicabitur
 fisco. Si enim in antiquis legibus virginibus illis,
 quae in eorum errorem vocabantur, mortis incum-
 bebant damnum corruptis, quomodo non magis nos
 in his, quae a deo glorificantur, definimus, pudici-
 10 tiam, quae quam maxime mulieres ornant, conservari
 volentes competens venerabilibus diaconissis, ut et
 quod decet naturae custodiant et quod debetur sacer-
 dotio conservent.

CAPUT VII.

ἸΖ Τοὺς δὲ ἀπαξ ἐπὶ τούτοις γενομένους διακό-
 νους ἢ πρεσβυτέρους κατὰ μηδένα τρόπον ἀπολιμπά-
 ρειν τὴν ἱερατείαν. Ὅπερ οὐ μόνον ἐπὶ πρεσβυτέρων
 καὶ διακόνων θεοπιζομεν, ἀλλὰ καὶ ἰποδίακονος κἄν
 εἰ τυχὸν ἀναγνώστης εἴη τις, μηδὲ τούτων ἀπολιμπά-
 ρειν τὸ πρότερον σῆμα καὶ εἰς ἕτερον μετατίθεσθαι
 βίον, γινώσκοντα ὡς, εἴπερ τοιούτῳ τι πράξει, κατὰ
 20 τὴν ἰδίαν παρ' ἡμῶν νομοθετηθὲν ἢ εἰς βουλευτήριον
 μετὰ τῆς οὐσίας, ἢ ἐν ἀπορίᾳ ὧν πρὸς ταξωτικὴν
 κατελεθῆσεται τύχην.

Semel autem secundum haec factos diaconos aut
 15 presbyteros nullo modo derelinquere sacerdotium.
 Quod non solum in presbytero et diacono sancimus,
 sed et si subdiaconus aut forte lector fuerit ali-
 quis, neque hunc relinquere pristinum schema, et ad
 alteram migrare vitam, scientem quia, si tale aliquid
 20 egerit, secundum quod iam a nobis sancimus est aut
 in curiam cum substantia, aut sub inopia degens ad
 officialem deponitur fortunam.

CAPUT VIII.

ἸΗ Οὐ μὲν οὐδὲ ἐκκεχυμένας προσήκει γίνεσθαι
 τοῦ λοιποῦ τὰς τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν χειρο-
 25 τονίας, τὸ μὲν γὰρ μέχρι νῦν, εἰ καὶ ἐπανορθῶν
 ἐχρῆν, ἀλλ' οὐν διὰ τὸν χρόνον ἀρίεμεν, τοῦ λοιποῦ
 δὲ μὴ προχείρως αὐτὰς γίνεσθαι μηδὲ εἰς ζῆμیان τῶν
 ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν χειροῖν θεοπιζομεν. Ὅσα μὲν
 οὖν ἐχρῆν περὶ τοῦ τοιούτου τρόπου κατὰ τὴν ἀγιο-
 τάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς βασιλευούσης ἡμῶν ταύ-
 τῆς πόλεως καὶ τὰς ὑπ' αὐτῆν ἀγιωτάτας ἐκκλησίας
 καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐνταυθοὶ γενέσθαι, ταῦτα ἰδικῶς
 περιελάβομεν νόμῳ. Ἐν δὲ ἅπασιν τοῖς ἐξω τόποις
 35 θεοπιζομεν, εἰ μὲν ὁ ἀσχητάμενος ἐξ ἀρχῆς καὶ οἰ-
 κοδομησῆς τὴν ἐκκλησίαν ὤρισε τὸ τῶν χειροτονιμέ-

Sed neque effusas competit fieri de cetero reve-
 rentissimorum clericorum ordinationes. Quod enim
 hactenus gestum est, licet corrigi oporteret, sed
 tamen propter tempus sinimus; de cetero autem non
 prompte hoc fieri neque ad damnum sanctissimarum
 ecclesiarum venire sancimus. Quaecumque igitur opor-
 30 tebat de tali modo in sanctissima maiore ecclesia
 huius regiae nostrae civitatis et sub ea constitutis
 sanctissimis ecclesiis et aliis, quae hic sunt, fieri,
 hac speciali lege complexi sumus. In omnibus autem,
 quae foris sunt, locis sancimus, si quis cum con-
 35 stituit ab initio et aedificavit ecclesiam, definivit

cap. VII summaria habent Nomoc. L tit. 10 (ex Ath.); Nomoc. XIV tit. 9, 32.

cap. VIII habent B 3, 1, 34 et inde L in nov. 123 post cap. 19. Summarium Nomoc. tit. XIV tit. 1, 30 ex Ath.

teneri et bona sua sanctissimis ecclesiis vel monasteriis, in quibus sunt, addenda esse. Atque qui
 suprae eas aut matrimonio sibi iungere ausi sunt, ipsi quoque gladio obnoxii erunt, eorumque bona
 fiscus occupabit. Si enim in antiquis legibus virginibus, quae apud illos in ipsorum errores vocabantur,
 corruptis capitis poena instabat, quin multa magis nos idem in eas, quae vera de deo sentiunt, statuamus?
 qui castitate, quae maxime mulieres ornant, praecipue in religiosissimis diaconissis conservari velimus, ut
 iam quod nativam decet custodiant, quam quod sacerdotio debetur servent.

VII. Qui vero semel secundum haec diaconi vel presbyteri facti sunt, sacerdotium nullo modo
 derelinquant. Quod non solum de presbyteris et diaconis sancimus, verum etiam si quis subdiaconus aut
 lector forte sit, ne ille quidem priorem statum relinquat et ad aliam vitam transferatur, sciens se, si tale
 quid fecerit, secundum id, quod a nobis iam constitutum est, aut in curiam cum bonis suis, aut si in
 paupertate degat, ad cohortalem conditionem detrusum iri.

VIII. Neque tamen effusas decet fieri in posterum religiosissimorum clericorum ordinationes.
 Quod enim huc usque factum est, etsi emendari oportuit, attamen propter tempus relinquimus: ne vero
 - posterum temere fiant neve in detrimentum sanctissimarum ecclesiarum vertant, sancimus. Atque
 quaecumque de eo genere in sanctissima magna ecclesia huius regiae nostrae civitatis et sanctis-
 sinis ecclesiis sub illa constitutis reliquisque, quae hic sunt, obtinere oporteret, ea speciali lege com-
 plexi sumus. In omnibus vero locis extraneis, si quidem is, qui ab initio constituit atque aedificavit

2 ση. ἐν οἷς ἦσαν το πάλαι οἱ δὲ ταύτας A || φθεῖρας
 ἢ γῆμαι] aut uxores accipere aut corrumpere ε || τολμή-
 σαντες A || 6 νόμοις] νόμοις τῶν ἀγνοουμένων θεῶν A ||
 8 πᾶς οὐ] πῶσω A || τούτῳ M] αὐτῆν A (om. ε) || ἀλη-
 θῶς A, om. ε || 10 ἢ] ἢ M || 11 κομει φυλάττεσθαι]
 φυλάττεσθαι κομῶν A || 11 διαφερόντως] competens ε
 || 17 κἄν εἰ] ἢ A || 18 εἴη] ἢ A || 19 μετατίθεσθαι A ||
 20 τὸ τοιούτου A || πράξεις M, πράξειεν ante εἰς βουλ. 21
 coll. A || 21 νομοθετηθὲν ἢ] διατυπωθὲν A. Cf. Cod. 1,
 3, 32 (53), 5, 9, 10, Nov. V, 6 || 22 ὧν Δς Nomoc. XIV tit.] om. M ||
 24 Οὐ μὲν — σιτήσεως 46, 6 in fine capituli 8 errore manus
 prima repetiit in L: quae in altera ultra parte sola ex-
 tant discrepantiae notavi L' et L'' || οὐ μὲν τε κεχυ-
 μένας A || τοῦ λοιποῦ om. B || 27 ἐρίεμεν L'' || 28 αὐτὰς
 M] αὐτὸ L A B Γ || 29 ἀγίων L' || 30 ἡμῶν om. A || 30 οὐν
 om. L || κατὰ τε τὴν A || 31 μεγάλην om. L' || βασιλι-

δος L' || ταύτης ἡμῶν A || 32 καὶ τὰς — ἐκκλησίας om. B ||
 33 καὶ ἄλλας τὰς ἐνταυθα A || γίνεσθαι B || ταῦτα L B] ||
 τούτῳ τῷ M ε, om. A || 34 περιελάβομεν B || νόμῳ] τύτῳ
 A. Est novella III || 36 ὤρισεν post μέτρον (46, 1) coll.
 L'' || χειροτονιών A (ε)

1 efficiuntur vulg. || 2 sanctis (sanctissimis R²) applica-
 bitur R || 3 eas aut] eas et R¹ || 4 praesumpserit V¹ ||
 7 errore R || 8 nos V || om. R T' || 9 definimus V || 12 debet
 R¹ || 13 conserventur R || 15 relinquere R || sacerdotio
 R² || 16 Quod] quidem V || presbyteros et diaconos T' ||
 17 lectos R² || 18 sena R¹ || 22 deponitur vulg. ||
 26 liceat V¹ || oportet V || 27 tamen] tm V || suiimus V³
 ... iuimus V¹ || 28 prompte Hombergk, propter libri ||
 29 venire] venire V iure R || 31 regiae nostrae R] nostra
 regiae V vulg. || constitutis] civitate R² || 33 spiritali R

νων μέτρον, ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ τὴν δαπάνην περι-
 στήσας, μὴ πρότερον χειροτονηθῆναι τινα κατὰ τὴν
 αὐτὴν ἐκκλησίαν, πρὶν ἂν εἰς τὸν ὁριζμὸν τὸν ἐξ
 ἀρχῆς ὁρισθέντα τὸ μέτρον αὐτοῦ περισταίῃ. Εἰ δὲ
 μὴ τοῦτο γέγονεν, αὐτὴ δὲ ἡ τῆς πόλεως ἐκκλησία
 χορηγούη τὰς σιτήσεις αὐτῆς τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκ-
 κλησιαῖς, τῆρικαῦτα μὴ προχειρῶς αὔξεν τοὺς ἐκέισε
 κληρικούς, μηδὲ διὰ τινος ἰσως προσπαθείας ἢ χάριτας
 ταῖς ἐντευθῶν αὐτῆν καταφορτικὰς δαπάναις· οὐκ
 εἰσεβῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ ἱερέων ἄξια· ἀλλ' ἐξ
 ὧν ὁ θεσπότης διδοίη θεός, ἐκ τούτων τὰ δυνατὰ
 χορηγούη, ἥ τὴν γοῦν παλαιὰν φυλάττειν συνήθειαν,
 μηδ' ὅτιον παντελῶς καινίζουμένην. Ὡστε προσῆκει
 τοὺς θεοφιλεστάτους πατριάρχας καὶ μητροπολίτας τού-
 του τίθεσθαι πρόνοιαν, καὶ τοὺς μὲν μέχρι νῦν ὄντας
 εἰν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἐφ' οὐπερ εἰδί, κληρι-
 κούς, συμμετρεῖν δὲ τὴν ἐκάστης ἐκκλησίας δύναμιν,
 καὶ οὕτως αὐτοὺς τε τοὺς ὀσιωτάτους πατριάρχας τὰς
 ὑφ' ἑαυτοῦ τάττειν ἐκκλησίας, τοὺς τε μητροπολίτας
 αὐτὸ τοῦτο παρὰ τῶν ὀσιωτάτων πατριαρχῶν ὑπομι-
 μνησκομένους ποιεῖν, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας
 τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ ἐπισκόπους ἐπὶ τὴν συμμετρίαν ταύ-
 την ἐμβιβάζειν, καὶ σπεύδειν μὴ ὑπερ τὴν δαπάνην
 ποιεῖσθαι τὰς τῶν κληρικῶν χειροτονίας. Ἴσμεν γὰρ,
 ὅσαι τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν διὰ τοῦτο διή τῶν
 χειροτονουμένων τε καὶ τῆς ἄλλης δαπάνης ἐκκεχυμέ-
 νου ἠρόρησαν, καὶ ὅτι τινες ἐξ αὐτῶν μόλις μὲν,
 περιεσώσμεν δὲ ὁμοῦ, τινὲς δὲ ἐτι καταπεφορσμέ-
 ναι κείνται, ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνεγκλείου στυγχορίας
 οὐ δυνάμεναι, ὥστε τούτου προνοήσουσιν οἱ ἀγιώτατοι
 πατριάρχαι καὶ οἱ μητροπολίται καὶ οἱ λοιποὶ θεοφι-
 λεστάτοι ἐπίσκοποι, ἐφ' ᾧ τε ἡμᾶς τὰ παρ' αὐτῶν
 γινόμενα μανθάνοντας ἀποδέξασθαι αὐτοὺς, ὅτι τὸν
 ἐν γράμμασιν ἡμῶν νόμον ἐν αὐτοῖς εἰδείξαν τοῖς ἱε-
 ροῖς πολιτευόμενον.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρ' ἡμῶν νομοθετη-
 θέντα κατὰ τὴν ἱερὰν τάξιν τε καὶ κατάστασιν φυλάτ-
 τοντα κατὰ τὴν τῶν θελῶν κανόνων δύναμιν τε καὶ
 παρατηρήσιν τοῦ λοιποῦ φυλαττέμεναι διηρηκῶς ἀνε-
 ραία οἱ τε ἀγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἐκάστου
 οἱ τε θεοφιλεστάτοι μητροπολίται οἱ τε λοιποὶ εὐλα-
 βήστατοι ἐπίσκοποι οἱ τε κληρικοί, πανταχοῦ τὴν τοῦ

ordinationum mensuram, tamquam secundum eam
 expensas constituens, non prius ordinari quemquam
 in eadem ecclesia, nisi ad numerum a principio de-
 finitum eius mensura redigatur. Si vero hoc non
 fecit, ipsa vero civitatis ecclesia ministrat emolu-
 menta et sibi et aliis ecclesiis, tum non promptum
 augere illic clericos, neque propter aliquas forte
 compassionis aut beneficia ex hoc eam sumptibus
 praegravare (non sunt enim haec pia, neque sacer-
 dotibus digna): sed ex quibus dominus dederit deus,
 ex his quae sunt possibilia ministrare aut antiquam
 conservare consuetudinem nihil penitus innovantem.
 Unde competit deo amabiles patriarchas et metro-
 politas huius habere providentiam, et eos quidem,
 qui hactenus sunt, sinere in schemate, in quo sunt,
 clericos, metiri vero uniuscuiusque ecclesiae virtutem,
 et ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se
 constitutas ecclesias ordinare, et metropolitans hoc
 ipsam a sanctissimis patriarchis committos facere,
 illos autem alios omnes sub se constitutos episcopos
 ad mensuram hanc deducere, et studere non ultra
 expensam facere clericorum ordinationes. Scimus
 enim, quanta sanctissimae ecclesiae propter hanc
 ordinationum et alterius expensae effusionem inopes
 factae sunt, et quia aliquas earum vix quidem, tamen
 eliberavimus, quaedam vero adhuc oneratae iacent,
 ex tali elevari angustia non valentes. Ideoque hoc
 provideant sanctissimi patriarchae et metropolitae
 et reliqui deo amabiles episcopi, ut et nos, quae ab
 eis aguntur discentes, approbemus eos, quia nostram
 legem in litteris positam apud semet ipsos osten-
 derunt operibus adimpleri.

(Epilogus.) Quae igitur a nobis sancita sunt,
 et sacrum ordinem statumque custodiunt secundum
 sacrarum regularum virtutem et observationem, de
 cetero conservent perpetuo integra et sanctissimi
 patriarchae uniuscuiusque diocesis et deo amabiles
 metropolitae et reliqui reverentissimi episcopi atque
 clerici, ubique dei culturam et sacram disciplinam

ecclesiam, modum ordinationum definiuerit utpote secundum eum expensis quoque constitutis, ne quis
 prius in eadem ecclesia ordinetur quam ad numerum ab initio definitum eius modus redactus sit, sancimus.
 Sin id factum non sit, ipsa vero civitatis ecclesia et sibi et reliquis ecclesiis alimenta subministret, tum
 ne temere augeantur qui ibi sunt clerici neve illa propter quosdam forte affectiones vel suffragationes
 sumptibus exinde oneretur (italia enim non sunt pia neque sacerdotibus digna), sed quae dominus deus
 dederit, ex iis quoad fieri potest subministretur, aut saltem antiqua consuetudo seruetur nullo modo re-
 novanda. Itaque decet deo carissimos patriarchas et metropolitanos huius rei curam gerere, et eos qui-
 dem, qui usque eo sunt clerici, in eodem statu, in quo sunt, relinquere, facultates vero uniuscuiusque
 ecclesiae recte metiri: atque ita et ipsi sanctissimi patriarchae ecclesias sub ipsis constitutas ordinent, et
 metropolitani id ipsum a sanctissimis patriarchis admoniti faciant, et illi reliquos omnes episcopos sub se
 constitutos ad hanc convenientiam adducant, denique operam ne ultra modum expensarum fiant clericorum
 ordinationes. Scimus enim, quot sanctissimae ecclesiae propter istam quidem ordinationum et ceterorum
 sumptuum abundantiam inopia laborant, atque ex eis nos alias aegre quidem, at tamen servasse, alias autem
 etiamnunc oneratas iacere neque ex eiusmodi angustiis emergere posse. Itaque huic rei sanctissimi patri-
 archae et metropolitani et reliqui deo carissimi episcopi prospicient, ut nos, quae ab illis fiant edocui,
 approbemus eos, quod legem nostram scripto mandatum re quoque ipsa valere ostenderint.

Epilogus. Quae igitur a nobis sancita sunt et sacrum ordinem atque statum secundum sacrarum
 canonum auctoritatem et observationem conservant, in posterum et sanctissimi cuiusque diocesis patriarchae
 et deo carissimi metropolitani et reliqui religiosissimi episcopi et clerici perpetuo integra custodiant, in

1 ὡς ὁμ. L' || περιστήσας καὶ τὴν δαπάνην A ||
 2 τινα] τε B || 4 αὐτῶν L || εἰ δὲ οὐ γέγονε τι τοιοῦ-
 τον, ἀλλ' ἡ τῆς A || 5 γέγονεν] γένηται A || 7 προ-
 χειρῶς L || promptum ε || 8 μήτ' A || ἢ] καὶ A || 10 ἱε-
 ρῶς L || ἀρχιερέων A || 11 διδοῖ A || ἐκ τούτων om. A ||
 12 γοῦν om. Δς || φυλάττειν] δεῖ φυλάττειν A || 14 θεο-
 φιλόκων (θεοφιλοκτων Lb) L || τούτου θείσθαι LB
 θείσθαι τούτων A || 15 ἀρχι A || 16 αὐτοῦ om. A ||
 17 τῆς L || 18 αὐτοῦς τε om. A || 21 τῆ] δὲ Δς
 22 τοῦ om. A || 25 ὅσαι] ὡς αἱ A || ἐκκλησιῶν] ἐκκλη-
 σιῶν πλείσται A || 26 χειροτονιῶν A (ε) || 28 ὅμως γοῦν
 τινὲς ἐτι A || 29 εἰ. ὁ δυνάμεναι στενοχωρίας A ||
 τοῦ om. A || 31 καὶ μητροπολίται A || 40 οἱ τε] οἱ τε οἱ
 Α' || 42 οἱ τε] εἴτε A || τοῦ θεοῦ] θεῶν A

1 eam secundum V¹ || 2 constituentes R¹ || quamquam
 V || 5 facit R¹ || inministrat R || 6 tum] cum R² ||
 promptum au] V³ in ras. (sit post promptum add. vulg.) ||
 7 * illi libri || 8 passiones R || 10 digna om. R || deus
 dederit R || 11 quae] quoque V¹ || inministrare R || 15 se-
 mate R || 16 metui R¹ || uirtutum R || 18 hoc] uero hoc
 V || 20 alios om. V || constitutos episcopos R || episcopos
 (episcopis V¹) positos VT positos episcopos vulg. || 22 si-
 mus R¹ || 24 * ordinationem libri || 25 quia] qui R¹ ||
 tamen] tm V || 26 eliberavimus (eliberamus V²) RVT
 deliberavimus V³ || uero] uo V¹ || iacerent V || 27 re-
 leuari vulg. || hoc] haec R || 28 sanctissime R² || 30 quia
 V || qui R vulg. || 37 statumque] statutum R² || 39 per-
 petue VT || 41 metropolitans V || reuertissimi V || 42 ibique R

θεοῦ λειτουργίαν καὶ τὴν ἱεράν εὐκοσμίαν τηροῦντες ἀέριον, ποιητὴς ἐπιχειρήσας τῷ ταῦτα παραβαίνειν τὸ παντελῶς αὐτὸν ἀλλότριον εἶναι θεοῦ τε καὶ τῆς ἐπιχειρήσας αὐτῷ κατὰ τὴν ἱεροσύνην ἀξίας· ὡς γὰρ ἰθ' ἀνάξιος ταύτης ἐξελαθῆσεται. Ἀδειαν δὲ πᾶσι δίδομεν ἐν ὁποίᾳ δήποτε τάξει καθεστῶσι καὶ σχήματι βίον θεωροῦντες τὸν παραβαίνοντα μὴνυεν ἡμῖν τε καὶ εἰς τὴν αἰὲ βασιλείαν, ὅπως ἂν ἡμεῖς οἱ ταῦτα κατὰ τὴν τῶν θείων κανόνων ὑφήγησιν καὶ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν διατάξαντες πρέπουσαν καὶ ἐπὶ τοῖς παραβαίνουσιν ἐνεργοίμεν ἀνανάκτησιν. Ἀληθῆ καὶ τῶν νενομοθετημένων παρ' ἡμῶν περὶ τῶν κληρονομιῶν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων φυ- 1 λατομένων. Οἱ μὲν οὖν ἀγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἐκάστης ταῦτα προδήσουσιν ἐν ταῖς ὑφ' 15 ἑαυτοῦ ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, ὅπλα δὲ ποιήσουσι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα, οἱ δὲ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ προδήσουσι τὰ αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν τοῖς τε ὑφ' ἑαυτοῦ ἐπισκόποις φανερά ταῦτα καταστή- 20 σασι, κάκειον δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει· ὥστε μηδὲνα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀγροῦν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμὴν τε καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατεκνωμένα. ἐφ' ᾧ τὸ ἀκολοθοῦσαν τοῦτοισιν τὴν 25 σὴν ἀγιωσύνην ἄσπασι τοῖς ὑφ' αὐτὴν ὀσιωτάτοις μητροπολίταις φανερά ταῦτα καταστήσαι τῷ παντὶ συμπαροδοθησόμενα χροῶν.

(Κ) 2 Ἐγράφη τὰ ἰσότυπα (Τιμοθέω) τῷ ὀσιωτάτῳ 30 ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας, Ἐφραίμῳ τῷ ὀσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεουπόλεως, Πέτρῳ τῷ ὀσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων, Ἰωάννῃ τῷ ἑνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτορίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶν, Δομνίκῳ τῷ ἑνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν παρὰ Ἰλλυριοῖς ἱερῶν πραιτορίων.

Dat. xvii. k. April. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

custodientes inviolatam, poena imminente haec praevaricanti, quod penitus alienus sit a deo et imposito sibi sacerdotii ordine; nam velut indignus hoc excluditur. Licentiam vero universis damus, cuius- 5 cumque sint officii vel conversationis, respicientibus aliquid horum praevaricari, nuntiare nobis et ad imperium quod semper est: ut nos, qui haec secundum sacrarum regularum explanationem apostolicamque traditionem constituimus, decemtem etiam indignationem praevaricatoribus inferamus. Etiam his videlicet quae sancita sunt a nobis de hereditatibus deo amabilium episcoporum custodiendis.

1 Sanctissimi siquidem patriarchae uniuscuiusque 15 dioecesis haec proponant in ecclesiis sub se constitutis, et manifesta faciant deo amabilibus metropolitibus, quae a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi proponant ea in metropoli sanctissima ecclesia, et constitutis sub se episcopis haec faciant manifesta, illorum vero singuli in propria ecclesia haec proponant: ut nullus nostrae republicae ignoret, quae a nobis ad honorem et augmentum magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi disposita sunt. Insuper sequens haec tua sanctitas omnibus, qui sub 25 ea sunt, sanctissimis metropolitibus haec faciat manifesta, universo tempore contradenda.

2 Scripta exemplaria Euphraemio sanctissimo archi- 30 episcopo Theopolitano. Scripta exemplaria (Petro) sanctissimo episcopo Hierosolymorum. Scripta exemplaria Iohanni viro gloriosissimo praefecto sacrorum praetorium secundo, exconsuli et patricio. Cui etiam hoc adiectum est: Et tua quoque celsi- 35 tudo haec sciens una cum semper suscepturis sedem tuam haec servare festinet, et si denuntiatum fuerit aliquod tale delictum, prohibeat, et maxime quaecumque in ordinationibus curialium et officialium interdicta sunt. Nuntiet autem etiam nobis, ut decens super eis imponatur correctio. Utatur quoque 40 praeceptis ad clarissimos provinciarum iudices, ut et ipsi quae fiunt inspicientes non permittant aliquid extra hoc quod a nobis constitutum est fieri. Iminebit enim eis et poena quinque librarum auri, si

omnibus rebus dei cultum et sacram disciplinam inviolatam servantes: poena transgressuro imminente hac, ut et a deo et a dignitate sacerdotii in eum collata plane alienus sit futurus; nam ut indignus ea exuetur. Licentiam vero omnibus damus, in quocumque ordine et vitae conditione sunt, ubi quod horum violari videant, ut id et nobis et quicumque imperator futurus est indicent: quo nos, qui secundum divinorum canonum praeceptum et apostolicam traditionem haec constituimus, debitam etiam transgressoribus indignationem exhibeamus. Videlicet ea quoque quae a nobis de hereditatibus deo carissimorum episcoporum san- 1 cita sunt, observentur. Sanctissimi igitur cuiusque dioecesis patriarchae haec in sanctissimis ecclesiis sub se constitutis proponant et cum deo carissimis metropolitibus quae a nobis imperata sunt communicabunt; hi vero rursus et ipsi in sanctissima ecclesia metropolitana ea et proponant et eadem episcopis, qui sub ipsis sunt, manifesta faciant; denique illorum etiam in sua quisque ecclesia haec proponet: ut nemo eorum qui in nostra sunt republica ea quae a nobis in honorem et incrementum magni dei et servatoris nostri Iesu Christi constituta sunt, ignoret. Itaque his obsequens sanctitas tua omnibus sanctissimis metropolitibus, 2 qui sub ipsa sunt, haec manifesta faciat omni tempori simul prozenda. Scripta sunt exemplaria (Timotheo) sanctissimo archiepiscopo Alexandriae, Ephraimio sanctissimo archiepiscopo Theopolitano, Petro sanctissimo archiepiscopo Hierosolymorum, Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex- consuli et patricio, Dominico gloriosissimo praefecto sacro praetorio apud Illyrios.

1 ἱεράν ἱερατικὴν A || 3 * τοῦ || τὸ libri || 6 δίδο- 30 μεν A || ἐν A || om. M || καθεστῶσι A || σχήματι βίου || con- versationis (i. e. ἀσκήσεως) ε || 12 cf. Cod. 1, 3, 41 (42), 5—9 || 13 κληρονομιῶν A ε || κληρονομιῶν M || 14 οἱ μὲν ὀσιω- τῶν A || 15 ταῦτα προθήσουσιν προθέντες A || ἐφ' ἑαυτοῦ A || 16 ὅπλα ποιήσουσιν ἐν τοῖς A || 18 καὶ αὐτοὶ post αὐτὰ coll. A || προσθήσουσι A || 20 ταῦτα om. A || 22 προθήσουσιν A || τῶν om. A || 23 ἀγροῦντα A || αὔξη- σιν || τῆς πλοτεως add. A || 26 πᾶσι A || θεοτάτοις A || 29 § 2 om. A. Cf. nov. VII extr. || τῷ — Ἀλεξανδρείας || om. ε. Τι- μοθέω addidi || 30 * Αἰφρεμῳ M || 31 Πέτρῳ om. ε || 34 * Δο- μνίκῳ M || Δομνίκῳ — πραιτορίων om. ε. Quae sequuntur in ε, om. M: excerpta habent Ath. (inde A) et Theod. || 36 dat. k. April. CP. Belisario v. c. cons. Iul.; ἐγράφη καλάνδαις ἀπὸ Ἰλλυρίας ὑπάτειος Βελισαρίου καὶ Εὐτροπίου Ath. (sim. Theod.), Ἐφραμα καλάνδαις ἱερουσαλιμῶν ἰνδικτιωνῶν ε ἐπὶ τῆς ὑπατείας Βελισαρίου τε καὶ Εὐτροπίου A || bilissariu M

1 poenam imminetentem RTV¹ || haec || V¹ hac V³ || praevaricati V¹ || 2 quod || quo RV || penitus alieni sint R || 3 uelud indignus V³ in ras. 7 lit. || excludetur vulg. || 4 universis dam || V¹ damus universis R || cuiusque RV || 5 conversationibus R¹ || 8 sacra R¹ || apostolicae R || 10 etiam — 12 custodiendis om. R || 15 praeponant VT || 16 deo om. R¹ || 18 metropolitana R² vulg. || 19 fatiant manifesta RT || manifesta fatiant R vulg. || 21 nullius V || 25 sanctissimi V¹ || fatiant V¹ || 26 leg. tempori? || contrahenda RVT || 29 Euphraemio (cf. Liberatus brev. c. 23) eupraemio (i post prae add. R²) R eum eufremio V || episcopo archiepiscopo (archiep. del. V²) V || 30 Petro om. codd. || 31 sanctissimo || imio R¹ || 33 prae- toriorum R || 35 susceptoris RVT || sedere V || 38 ordi- natione R² || et (e in ras. V) RV || uel vulg. || 39 intro- ducta RT || autem om. V || 40 correctione R¹ || 41 iucec R¹ || 42 quae || quoque V¹ qui V² || aliquid in ras. V

quidem et ipsi praevaricari videntes non denuntiaverint aut sedi tuae aut imperio: ut undique decens ornatus ordinationis gradui conservetur. Scripta cum adiectione Dominico

5 Dat. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

Z

VII.

Coll. II tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΚΠΟΙΕΙΣΘΑΙ
Η ΑΝΤΑΛΛΑΤΤΕΣΘΑΙ ΤΑ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ Η
ΕΙΣ ΙΔΙΚΗΝ ΥΠΟΘΗΚΗΝ ΔΙΔΟ-
ΣΘΑΙ ΤΩΙ ΔΑΝΕΙΣΤΗΙ, ΑΛΛ' ΑΡ-
ΚΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΑΙΣ ΓΕΝΙ-
ΚΑΙΣ ΥΠΟΘΗΚΑΙΣ.

Ἀυτοκράτωρ Καίσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος
Ἐπιφανῶ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπι-
σκόπῳ τῆς εὐδαιμόνος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης 15
πατριαρχῆ.

(Προοίμιον.) Ἐνα σκοπὸν αἰ τοῦτον ἐθέμεθα
τὸ πᾶν εἰ τι πρότερον ἀτελὲς ἢ συγκεχυμένον ἐδόκει,
τοῦτο καὶ ἀνακαθάραι καὶ τέλειον ἐξ ἀτελοῦς ἀποφῆ-
ναι. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ποιήσαντες, 20
ἰγούμεθα χρῆσαι καὶ ἐπὶ τῶν ἐκποιήσεων τῶν γινο-
μένων ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς πράγμασιν ἐν περιλαβεῖν νόμῳ
τοῦς ἔμπροσθεν ἰσπαντας, καὶ ἀνανευμένῳ καὶ ἐπα-
νορθοῦντι καὶ τὸ τε ἑλλίπεδον προτιθέντι τὸ τε περι-
τὸν ἀφαίρουντι. Λέοντι μὲν οὖν τῷ τῆς εὐσεβοῦς 25
λήξεως, ὃς δὴ μετὰ Κωνσταντίνου τὸν τῆς εὐσεβοῦς
μνήμης καὶ τὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν βασι-
λευσίᾳ ἀρχηγέτην ἠϋξήσῃ τε καὶ κατεστήσατο τὴν τῶν
ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τιμὴν τε καὶ κατάστασιν, γέ-
γραπται νόμος περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων, 30
μόνη περιεκλεισμένος τῇ κατὰ τὴν εὐδαιμόνα ταύτην
πόλιν ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐπισυνουμένῳ γε
τὰ πλείω τούτου τοῦ νόμου μετὰ πάσης σφοδρότητός
τε καὶ θεοφιλίας τεθειμένα, ἀλλὰ τῷ γε μὴ γενικῶς
αὐτὸν κείσθαι κατὰ πάντων ἐπισκῆπτουσαν, δεῖσθαι 35
μόνοι καὶ αὐτὸν τινοῦ ἐπανορθώσεως πεπιστεύκαμεν.

Nov. VII (= Coll. II tit. 1: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος ε), om. in L. — Epit. Theod. 7, Athanas. 2, 1 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 1). Iulian. const. VII.

VII.

NE RES ECCLESIASTICAE ALIENENTUR AUT PERMUTENTUR AUT
IN SPECIALEM HYPOTHECAM DENTUR CREDITORI, SED UT HY-
POTHECIS GENERALIBUS CONTENTUS SIT.

Imperator Caesar Flavius Iustinianus Augustus Epiphano sanctissimo et beatissimo archiepiscopo felicitis huius civitatis et putriarchae universali.

Praefatio. Unum propositum hoc semper habuimus, ut si quid antea imperfectum aut confusum videbatur, id omne emendaremus et perfectum ex imperfecto redderemus. Quod cum in tota legislatione praestiterimus, etiam in alienationibus rerum sacrarum una lege priores omnes complectendas esse existimamus, quae et renovet et corrigat eas, et quod deest addat, tollat quod superfluum est. A Leone quidem piaie sortis, qui post Constantinum piaie memoriae, christianae illius fidei inter imperatores principem, sanctissimarum ecclesiarum honorem atque statum auxit atque constituit, lex de alienationibus ecclesiasticis scripta est, quae intra solam sanctissimam magnam ecclesiam huius felicitis civitatis se continet. Ac ple-raq; quidem illius legis cum omni severitate et pietate sancta laudamus, verum in eo quod non generaliter in omnes lata est offendimus, quin etiam correctione aliqua eam indigere persuasum habemus. Anastasius vero

9 ὑποθήκην] τύχην A || 11 αὐτὸν] αὐτὸν καὶ μόνον
καθὰς ὑποτέταται A || 12 ὑποθήκας] ὑποθήκας
οὕτως πάντας A || 13 Καίσαρ Φλάβιος om. A || 15 τῆς
— πόλεως] κωνσταντινουπόλεως A || 17 ἐθέμεθα τοῦ
πᾶν ἀτελὲς τε καὶ συγκεχ. δοκοῦν τοῦτο ἀνακαθάραι
A || 19 ἀποφῆναι] ἀναδείξαι A || 21 ἐπὶ τῶν γινόμενων
ὑποήσεων A || 26 ὃς δὴ om. A || 27 καὶ om. A || τῆς
om. A || 28 αὐξήσαντες τε καὶ μεγαλύναντες A || 30 νό-
μου] Cod. 1, 2, 14 || 32 γε τῷ A || 33 τοῦ νόμου τοῦτου
A || 34 γε om. A || 36 πιστεύκαμεν om. A

(dominicam R¹) libri. Hiatum significavi: supplendum fere gloriosissimo praefecto praetoriorum per Illyricum (sim. Contius) || 5 diem et annum exhibit Bamb. II, ex Iuliano ut videtur; om. rell. || Cap. Bisiliario uice e Bamb. || 8 aut in] aut si in R || 21 ordimus — in om. R¹ || 22 sunt] fuerint V¹ || 23 renouat V³ || 27 princip. V³ || secundarum R¹ || 28 honor. V¹ || est lex V || 31 omni om. V¹ || 32 sed — posita om. V¹, sed — generaliter add. V³ in mg. || 33 tractamus R tractare T om. V vulgo; leg. retractamus? (gravamur Kroll) || tamen om. V || 34 quodam R¹ quendam V²

1 quidem] quid V^b || nuntiauerint R || 4 dominica

Αναστασίῳ δὲ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γέγραπται τις
περὶ τῶν τοιούτων νόμος, οὐτε ὁμοίος τῷ προτέῳ
παντοίως τε ἑλλήπης. ἐκθεῖς γὰρ καὶ ἐπὶ τοὺς ἕξω
τόπους οὐδὲν ἦτον ἐλευνεν ἀτελής, πρὸς μόνην τὴν
ἀρχιερασύνην καὶ τὴν διοίκησιν ὄρων τῆν τεταγμένην
ὑπὸ τοῦ μακαριώτατου πατριάρχου τῆς βασιλίδος
ταύτης καὶ εὐδαίμονος πόλεως, τοὺς δὲ ἄλλους ἵπταν-
τας μὴ περιεργαζόμενος θρόνους· καίτοιγε εἴπερ ἄξιον
ἐπαρορθώσεως εἶναι τὸ πρῶγμα ἤετο, κατὰ ποίαν
προφασιν τὰ μὲν ἐπηρώρθον, τὰ δὲ ἀκόσμητα κατ-
εἰλίπανεν; Ὡστε αὐτὸν καὶ πεπαύσθαι τοῦ λοιποῦ
θεοσιζόμεν, ἀτελή τε καθεστῶτα καὶ τότῳ περι-
κλειόμενον, ἀλλ' οὐ γενικὸν ἐν νόμοις ὄντα οὐδέ τι
(Α) σπονδιαῖον εἰσαγαγόντα. Ταῦτα οὖν ἡμεῖς ἐπα-
ρορθόντες ἅπαντα μίαν ᾠθήμεν χερῶν νομοθεσίαν
ἐπιθεῖναι πᾶσι τοῖς τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ
ξενῶνων καὶ νοσοκομείων καὶ πτωχείων καὶ μονα-
στηρίων καὶ βοεφοτροφείων καὶ γεροντοκομείων καὶ
παντὸς ἱερατικοῦ συστήματος πρῶγιστα, καὶ τούτων
τοῦ νόμου τῆ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως δια-
τάξει προσθεῖναι, πρότερον αὐτῆς ἐν βραχείᾳ τὴν νομο-
θεσίαν ἐκτιθέμενοι οὕτω τε ἅπαν τοῦ λοιποῦ προσ-
φραίνοντες. Βούλεται γὰρ ἐκείνη μῆτε τὸν θεοσιζέ-
στατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην τῆς εὐδαίμονος
ταύτης πόλεως ἧτοι τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας
αὐτῆς οἰκονόμον πιπράσκων ἢ δωρεῖσθαι ἢ ἄλλως ἐ-
ποιεῖν πρῶγμα ἀκίνητον, οἰκίαν τυχόν ἢ ἀγρόν, ἢ
γεωργὸν ἢ ἀνδράποδα ἀγροικίᾳ ἢ πολιτικᾶς σιτήσεις
(καὶ γὰρ καὶ ταύτας ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἀριθμητέας
προσθηκούσας τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτῃ με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ), ἀλλὰ μὴδ' ἐπ' ἀντιδώρῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ
σφισμῷ τοιοῦτο τι πράττειν. καὶ ἀτελεῖ τῷ μὲν
λυσημένῳ τὴν τοῦ πρῶγματος ἀνάδοσιν, ὥστε αὐτὴν
ἀναδίδοναι τῷ κατὰ καιρὸν οἰκονομοῦντι τὰ πρῶγματα
τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τὸ παρ' αὐτοῦ λη-
φθὲν πρῶγμα μετὰ παντὸς τοῦ κατὰ τὸν μέσον χρόνον
καρποῦ καὶ τῶν ἄλλων κερδῶν, ἐκπλήσεως ἐπιχειμέ-
της τῶν τιμημάτων τῷ τοιοῦτο τι λαμβάνειν ἢ ὠνεύ-
σθαι θραροῦντι, διότι τὸ παρὰ τοὺς νόμους πρᾶχθὲν
ἐν ἴσῳ τίθῃσι τῷ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν γενομένῳ. τὸν δὲ
οἰκονόμον τὸν ταῦτα ὑπεροβίντα δίδοναι μὲν οἰκοθεν
τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κελεύει πᾶν ὅπερ ἂν

quoque piae memoriae scripta quaedam de talibus
 lex est, neque similis priori et omnino minus habens.
 Effusa namque et per loca foris posita nihilominus
 mansit imperfecta, eo quod ad solum sacerdotium et
 5 diocesan respiciat constitutam sub beatissimo patri-
 archa huius regiae et felicissimae civitatis, alias
 autem omnes non perscrutata sedes: cum utique di-
 gnam correctione esse causam arbitrabatur, propter
 quam occasione alia quidem corrigebat, alia vero
 10 incomposita relinquebat? Quamobrem eam quoque
 vacare de cetero sancimus, utpote imperfectam et
 loco circumclusam et non generalem inter leges
 existentem neque aliquid studiosum introductentem.
 Haec ergo nos emendantes omnia unam existimavi-
 mus oportere legislationem imponere omnibus sanctis-
 15 sissimarum ecclesiarum (et) xenodochiorum et noso-
 comiorum et monasteriorum et brephotrophiorum et
 gerontocomiorum et totius sacri collegii rebus, et
 hanc legem Leonis piae memoriae constitutioni adici-
 cere, prius eius breviter legislationem exponentes
 sicque omne, quod reliquum est, intextentes. Vult
 enim illa neque deo amabilibus archiepiscopum et
 patriarcham huius felicissimae civitatis seu sanctis-
 20 sissimae maioris ecclesiae neque oeconomum vendere
 aut donare aut aliter alienare rem immobilem, do-
 mum forsam aut agrum aut colonum aut mancipia
 rustica aut civiles annonas (nam et haec inter im-
 mobilia numeranda sunt), quae competunt Constan-
 tinopolitanam sanctissimam maiori ecclesiae, sed ne-
 que pro ulla compensatione aut alia qualibet circum-
 25 ventione tale aliquid agi. Et interminatur emptori
 quidem rei restitutionem, ut reddat per tempora
 oeconomum rerum sanctissimae ecclesiae rem quam
 ipse percepit cum omni medii temporis fructu et
 aliis lucris, casu imminente pretiorum ei, qui tale
 aliquid accipere aut comparare praesumpserit, cum
 etiam hoc quod contra leges actum est ita ponat
 ac si neque a principio gestum sit. Oeconomum
 vero haec praevariantem dare quidem de suo sanctis-
 30 sissimae ecclesiae iubet omne quicquid ex ea causa

piae sortis legem aliquam de eiusmodi rebus scripsit neque priori similem et omnino imperfectam. Quae
neet etiam ad loca foris sita redundet, nihilominus tamen imperfecta mansit, cum ad solum sacerdotium
autem et dioecesan sub beatissimo patriarcha huius regiae et felcicis urbis positam respiciat, de reliquis
autem sedibus omnibus non laboret. Quamquam si quidem hanc rem correctione dignam putabat, quali de
causa alia emendabat, alia incomposita relinquebat? Itaque ut illa in posterum cesset sancimus, quae et im-
perfecta et loco circumscripta, nec vero generalis lex sit neque quicquam gravius introducatur. Haec igitur
omnia corrigentes unam legislationem omnibus rebus sanctissimarum ecclesiarum et xenodochiorum et nosoco-
miorum et ptochiorum et monasteriorum et brephotrophiorum et gerontocomiorum, et omnis sacri coetus
adhibendam putavimus atque hanc legem constitutioni Leonis piae sortis adiciendam; ita ut prius illius
constitutionis argumento breviter exposito omne id, quod reliquum est, attezamus. Vult enim illa ne-
que deo carissimum archiepiscopum et patriarcham huius felcicis urbis vel sanctissimae magnae ecclesiae
neque oeconomum vendere aut donare aut alio modo alienare rem immobilem, domum forte vel agrum
vel colonum vel mancipia rustica vel annonas civiles (etenim hae quoque in rebus immobilibus nume-
randae sunt, si pertinent ad Constantinopolitanam sanctissimam magnam ecclesiam), nec magis remunera-
tionis nomine vel ex alio quo commento tale quid facere. Atque emptori quidem rei restitutionem minatur, ut
quam accepit rem cum omni fructu temporis interiacentis et cum reliquis lucris restituit ei, qui eo tempore
res sanctissimae magnae ecclesiae administrat, amissione pretii imminente ei, qui tale quid accipere vel emere
ausus sit, quoniam quod contra leges gestum est, perinde habet lex ac si protinus ne factum quidem sit. Oeco-
nomum vero, qui haec transgressus sit, de suis bonis sanctissimae magnae ecclesiae omne id, quodcumque ex
eadem causa lucratus sit vel quo sanctissimae ecclesiae damnum intulerit, reddere iubet; praeterca autem

2 νόμος] Cod. 1, 2, 17 || οὐτε] οὐχ Α || 3 παντοίως τε]
 ἀλλὰ παντοίως ἄν Α || 5 καὶ τὴν διοίκησιν om. Α || 9 ποίαν
 Α] μίαν Μ || 11 πεπαύσθαι Μ || 13 ὄντα] ὑπάρχοντα Α ||
 14 οὖν om. Α || 17 καὶ πτωχείων om. ε || 19 πρῶγιστα Α ||
 21 ἐν βραχείᾳ om. Α || 22 οὕτω τε] καὶ οὕτως Α || ἐξυφαί-
 νοντες Α || 25 ἧτοι] μῆτε Α || 26 μῆτε om. Α || 27 ἢ post
 ἀγρόν om. Α || 29 καὶ γὰρ ε, Spanenberg] hiatus 8 litt.
 in Μ || καὶ γὰρ — ἀριθμητέας] ἀκινήτους Α || 31 μὴδὲ
 ἢ ἀκίνητους Μ μὴδὲ παντὶ δώρῳ Α || 33 ὠνεύσα-
 μένω Α || 34 ἀποδίδοναι Α || 35 ἁγιωτάτης μεγάλης
 om. Α. μεγάλης om. ε || 36 πρῶγμα om. Α || 40 μὴδὲ
 om. Α. μὴδὲ Α || 40 sq. οἰκονόμον δὲ τὸν ταῦτα παρα-
 παρὶ τὴν ἀρχὴν Α || 40 sq. οἰκονόμον δὲ τὸν ταῦτα παρα-
 βαίνοντα δίδοναι οἰκοθεν τὸ ἀξίμιον τῇ ἁγ. om. κε-
 λεύει πᾶν — ἀλλὰ 50, 5 Α || 42 μεγάλῃ om. Α ε

4 solum ad V || 6 regia V¹ || aliter R¹ || 7 perscrutatas
 R¹ V perscrutatas V perscrutans R² || 8 correctionem
 R¹ || arbitratu R² || 11 uocare R¹ uocare V¹ || facimus
 R² || 14 ergo] igitur V || 16 et om. RV¹ || neochoomio-
 rum V || 17 brephotrophiorum R bophotrophiorum VT ||
 18 gerontocomiorum R || 19 adicere prius eius R² in
 ras. 6—7 litt. || 20 legislationem (legislationem V¹) bre-
 viter V || 25 sq. Pro aut V ubique & (vel an) || 27 inter
 bis scr. R¹ || 29 maioris R¹ || 30 compensatione aut alia
 bis scr. R¹ || aut om. V¹ || 31 tali V¹ || 32 restitutione
 V || 33 ecclesiae] maioris ecclesiae T (Gr.) || 34 ipse
 om. R¹ || 36 aut] an V¹ || praesumpsit RV² || 37 hoc
 om. V || ita] •• V¹ || ponant V || 38 a et gestum sit
 om. R¹

ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐκέρθανεν ἢ τὴν ἀγιωτάτην ἐκ-
κλήσιαν ἐξημίωσεν· πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἀπελαύνει τῆς
οἰκονομίας, καὶ δίδωσιν ἀγωγήν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλη-
σία οὐ κατὰ μόνον τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων,
ἀλλὰ καὶ κατὰ διαδόχων αὐτῶν, εἴτε αὐτοὶ τοῦτο ἐξ-
εποίησαν εἴτε τὸν κατὰ καιρὸν θεοφιλεστάτον ἐπίσκο-
πον ἢ τινὰ τῶν ἄλλων κληρικῶν ὁρῶντες ἐκποιούντα
σιωπῆν ἀγεννή τε καὶ ἀνελευθέραν ἡσθησαν, καὶ πολλῶ
μῖλλον ἐὶ συναίνουσαν βλέποντες τιοῦνται τινὶ συνε-
χώρησαν, ἀλλ' οὐ τὸ πρᾶγμα διεκώλυσαν. καὶ πρὸς 10
γὰρ καὶ τὸν συμβολαιογράφον τινὰ τοιαῦτα συντά-
ξαντα συμβόλαια διηρκεῖ παραδίδωσιν ἐξορᾶ, μηδε-
μιᾶς αὐτῶ φιλανθρωπίας μηδὲ ἐπανόδου ποτὲ μετα-
διδούσα· καὶ αὐτοὺς μέντοιγε τοὺς μεγίστους ἀρχοντας
τοὺς τὰ τοιαῦτα προσιεμένους καὶ ὑπουροῦντας τοῖς 15
τοιούτοις πράγμασιν ἢ συνίστασθαι παρ' ἑαυτοῖς ὑπο-
μνήματα πρὸς σύστασιν τῶν τοιούτων δωρεῶν ἢ τῶν
ἄλλων πράξεων ἀνεχομένους τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς ἀξίας
B καὶ τῆς περιουσίας ἐκβάλλειν ἀπειλούσα. Ταῦτα
οὖν ἐπιτιμῆσασα σφοδρῶς, ἐπιτρέπει πράγματος ἐκ- 20
κλησιαστικοῦ χρήσιν ἧτοι τὸν καλούμενον οὐσούρηουκ-
τον ἐπὶ ὅτῳ τινὰ χρόνον ἢ καὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ
λαβόντος δίδωσιν τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν,
εἴτε τούτῳ μέντοι τῶ ὅσῳ, ἐφ' ᾧ τὸν τιοῦντα
δεχόμενον φιλοειμῶν τῆς αὐτῆς ποσότητος ἀντιδιδό- 25
ναι πρᾶγμα τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ δε-
σποτείας λόγον, ἐξ οὗ δὲνῆσεται τὴν αὐτὴν πρόσδοον
ἢ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κομιζέσθαι, ὅσην ἐκείνος ἀπὸ
τῆς χρήσεως ἔλαβεν, δηλαδὴ μετὰ τὴν τοῦ λαβόντος
τελευτήν ἢ τὸν ὀρισθέντα χρόνον ἐπὶ τῇ χρήσει καὶ 30
τῆς χρήσεως τοῦ δωθέντος ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος
ἐπὶ τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐπανιούσης, καὶ τῆς τοῦ
δωρηθέντος χρήσεως ἅμα τῇ δεσποτείᾳ τῆς ἀγιωτά-
της ἐκκλησίας γινομένης. ἀκίνδυνον γὰρ εἶναι τὸ τοι-
ούτον συνάλλαγμα τίθησιν ὁ νόμος. εἰ δὲ ἔλαττον 35
εἴη τοῦ δεδομένου παρὰ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τὸ
ἀντιδοθῆν αὐτῇ, οὐπερ αὐτίκα μὲν λήφεται τὴν δε-
σποτείαν, ἐλπίζει δὲ καὶ τὴν χρῆσιν λαβεῖν, ἀκυροῖ
τὸ συνάλλαγμα καὶ ἀντὶ μηδὲ γεγονότος τίθησι, καὶ
δίδωσιν ἀδειαν ἐκδικήσεως, οὐκ περιγραφῆς κατὰ τῶν 40
1 δικαιῶν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας γενομένης. Ὁ
μὲν οὖν νόμος ὡς ἐν βραχεῖ τοιαῦτα διορίζεται τε

lucratus est aut sanctissimam ecclesiam damnificavit;
super haec autem etiam excludit officio oeconomi.
Et dat actionem sanctissimae ecclesiae non contra
solos deo amabiles oeconomos, sed etiam contra
5 successores eorum, sive ipsi hoc alienaverunt sive
pro tempore deo amabilis episcopus aut aliquis alio-
rum clericorum videntes alienantem taciturnitate de-
generi et sine libertate passi sunt, et multo potius
10 si consentientes videntes tale aliquid permiserunt et
non causam prohibuerunt. Ad haec autem et tabel-
lionem, qui talia confecit instrumenta, perpetuo tradit
exilio, nullam ei clementiam neque reversionem par-
ticipans. Ipsos quoque maximos iudices, qui ad
haec accedunt et ministrant talibus causis aut con-
fici apud semet ipsos monumenta pro confirmatione
15 talium donationum aut aliorum actuum patiuntur,
et cingulo et dignitate et substantia interminatur
excludere. Haec igitur increpans vehementer, per-
mittit rei ecclesiasticae usum aut qui vocatur usus-
fructus sub certo quodam tempore aut etiam usque
ad vitam percipientis dare sanctissimam maiorem
ecclesiam, sub hac tamen definitione, ut is, qui hanc
acceptit munificentiam, eiusdem quantitatis repenset
rem sanctissimae maiori ecclesiae sub proprietatis
ratione, ex qua possit eundem reditum sanctissima
ecclesia habere, quantum ille ex usu accepit; post
percipientis utique mortem aut definitum tempus in
usu videlicet et usu datae ecclesiasticae rei ad san-
tissimam ecclesiam redeunte et usu donatae rei cum
proprietate sanctissimae ecclesiae faciendo; talem
namque contractum sine periculo esse ponit lex. Si
vero minus fuerit quam quod datur a sanctissima
ecclesia illud, quod compensatur ei, cuius mox quid-
dem percipiet proprietatem, sperat autem etiam usum
30 accipere, infirmum contractum et pro non facto ponit,
datque licentiam vindicationis, utpote circum-
ventionem contra ius sanctissimae ecclesiae facta.

1 Lex itaque sub brevitate talia decernit et multam

ab administratione quoque cum removet, et actionem dat sanctissimae ecclesiae non solum contra deo carissimos
oeconomos, sed etiam contra successores eorum, sive id ipsi alienaverunt sive deo carissimum,
qui tum est, episcopum vel reliquorum clericorum aliquem alienare videntes turpe atque illiberale silen-
tium egerunt, et multo magis si, ubi consentientem eum in tale quid viderunt, id concesserunt neque rem
prohibuerunt. Atque insuper tabellionem quoque qui talia instrumenta confecerit, perpetuo exilio tradit
nullius ei clementiae neque reditus spe facta. Quin etiam ipsos summos magistratus, qui talia admittunt
et eiusmodi rebus operam praestant, aut apud se documenta ad eiusmodi donationes aliosve actus confir-
mandos confici patiuntur, et magistratu et dignitate et bonis expellere minatur. His igitur fortiter re-
prehensis rei ecclesiasticae usum sive usumfructum qui vocatur aut certum aliquod tempus, vel quoad is,
qui acceperit, vivet, dare permittit sanctissimae magnae ecclesiae, hac tamen sub conditione, ut is, qui talem
liberalitatem accipit, rem eiusdem quantitatis sanctissimae magnae ecclesiae domini iure reddat, ex qua
eundem reditum sanctissima ecclesia percipere possit, quantum ille ex usufructu accepit: scilicet ut post
mortem eius, qui accepit, vel post tempus usufructu praefinitum tam usufructus rei ecclesiasticae datae
ad sanctissimam ecclesiam redeat, quam rei donatae usufructus una cum dominio sanctissimae ecclesiae
acquiratur. Talis enim contractus ut sine periculo sit, lex sancit. Si vero eo, quod a sanctissima ecclesia
datum est, minus sit id quod ei in vicem datur, cuius illa proprietatem quidem statim accipit, sperat vero
se usumfructum quoque accepturam, irritum reddit contractum et pro non facto ponit, atque vindicandi
1 potestatem tribuit, utpote fraude contra ius sanctissimae ecclesiae commissa. Illa igitur lex breviter

5 διαδόχων αὐτοῦ ἐὰν αὐτὸς τοῦτο ἐξεποίησεν A ||
6 εἴτε) ἀλλὰ καὶ A || 7 ὁρῶντα ἐκποιούμενον καὶ σιωπῆν
ἀγεννή τε καὶ μὴ ἀνελευθέραν ἡσθησαν, οἱ πολλῶ γε
μῖλλον τῶν συναίνουόντων κατακοιθῆσονται· ὡς τοι-
ούτων γενομένων τι βλέποντες καὶ μὴ διακωλύσαντες
A (cf. ε) || 9 συναίνουοντα) consentientes ε || 11 καὶ τὸν
vn. A || 12 συμβόλαιον om. A || 14 αὐτοῖς et τοῦ om.
4 || 15 τὰ) τὸν M || 16 τοιούτοις om. A || 18 τῆς τε —
ἐξίας) ἀρχῆς τε καὶ ἀξίας A || 19 ἐκβαλεῖν A || 20 ἐπι-
τιμῆσας A || 21 τὸν) τὸ A || 24 τούτῳ om. A || τὴν A ||
om. M || 32 ἐπανιούσης) A || 33 ἅμα) παρὰ A || 34 γι-
νομένου M || τὸ γὰρ τοιούτον ἀκίνδυνον εἶναι A (cf. ||
35 δὲ) δὲ καὶ A || 37 αὐτίκα μὲν) αὐτῇ κἂν A || 41 γε-
νομένης) μὴ γεγενημένης A || 42 sq. τε καὶ ἐπιτιμᾶ) καὶ
ἐπὶ τινος A

4 etiam om. R¹ || contra om. V¹ || 5 successiones R¹ || eo-
rum actionem ipsi sive V¹ || 6 aut) an V¹ || 7 taciturni-
tatem R¹ taciturnitati R² V¹ degenerere? V³, *og... F¹ ||
8 libertati V¹ || passi) nacti R¹ nati V¹ || 9 si) hoc R¹ ||
11 tradet R¹ tradi T¹ || 12 principans R¹ || 14 confixi V¹ ||
15 confirmationem V¹ || 17 interminatur V¹ || 20 aut) an
V¹ || 21 praecipientis V¹ || maiorem R¹ || 24 ecclesie maiori
(maioris V¹) V¹ || 25 qua om. R¹ || eum R¹ || sanctissimam
R¹ || 26 accepit) habere accepit R¹ || 27 in) • V¹ del.
R² om. vulg. || 28 et usu f. (i. e. fructu) R¹ V² || *dato
libri || 30 sq. unaque talem R¹ || 33 ei) rei V¹ || cui V¹.
del. V² || 34 proprietatem om. R¹ || 36 uendicionis
VT uenditionis R¹ || circumventionem V¹ || 41 R rubr.
in mg. Ad eos qui rem ecclesiasticam parva pensione
detinet perpetuo || subreuitate R¹

1 aut) an V¹ || 2 excludi R¹ || 3 actionem om. V¹ (cf. ad 5) ||

καὶ ἐπιτιμῆ, καὶ μέχρι τῶν πραγμάτων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἵσταται μόνος· καὶ ἅπαντα μὲν ἀναίρεσι σοφισμῶν, τοῦτο ὕπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, οὐ μὴν ἐπισχίν τὴν τῶν μετὰ ταῦτα παυροφυίαν ἰσχυρεῖν. τινεὶ γὰρ δὴ τὸ καλούμενον παροικίων ἐξευρόντες, μήτε ἡμετέροις νόμοις μήτε ἄλλω τινὶ τῶν ἁπάντων γνωριζόμενοι, περιγραφῆν οὐ μικρὰν ἐμελέτησαν κατὰ τοῦ νόμου, διηγεκῆ σχεδὸν ἐπινοήσαντες ἐκποίησιν, ὅπερ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ πρῶττεσθαι κεκωλύκαμεν, ἐξ οὗ τὸν ὑπὲρ τούτων ἐγράφημεν νόμον. Ἰδὴ δὲ καὶ οἱ ἐμφυτεύσεις εἶδον καὶ ἠλάττωσαν πολλῶ τὸ ποσὸν τῆς ἀληθοῦς προσόδου τοῖς ἐμφυτευταῖς χαρίζομενοι τῶν πραγμάτων πρόην τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας προστάντες. Ὡστε ἡμᾶς ἐν τινὶ τῶν ἡμετέρων διατάξεων ὁρίσαι μὲν ἄχρι προσώπων τριῶν τὴν ἐμφυτεύειν γίνεσθαι, τοῦ τε λαμβάνοντος καὶ δύο διαδόχων ἐτέρων, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας πραγμασι γίνεσθαι συγχωρήσαντες, μὴ περαιτέρω δὲ τῆς ἐκτῆς μοίρας συγχωρήσασθαι τοῖς ἐμφυτευταῖς διὰ τὰς τυχερὰς περιστάσεις νομοθετήσασθαι· ἐπειδὴ περ ἐμυθάνονον οὕτως ἐκκεχυμένους τε καὶ ἀσεβῶς παρά τινων γίνεσθαι τὰ συμβόλαια, ὡς μηδὲ τὴν ἐκτὴν καταλυμπάνεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μοίραν, τὸν λοιπῶν ἁπάντων τῶ ἐμφυτευτῆ κεραιζόμενων. Αναστάσιος δὲ ὁ τῆς εἰσεβόου λήξεως πρᾶξιν ὑπομημάτων διατάξας γίνεσθαι ἐπὶ ταῖς ἐκποίσεις, εἶπον καὶ τούτων γένοιτο καιρὸς, καὶ τὰς ἐμφυτεύσεις στήσας διχα μὲν τῆς προάξεως ἄχρι μόντης τῆς ζωῆς τοῦ ποιομένου τὴν ἐμφυτεύειν, μετὰ δὲ ταύτης καὶ εἰς τὸ διηγεκῆ αὐτὴν ἐκτείνας, οὐτὰ ἀκριβῆ πιποίηκεν οὐτε συμφέροντα νόμον, παντοίως τε ἀτελή, μέχρι μόντης τῆς διοικήσεως τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς εἰδαίμονος ταύτης πόλεως, καθάπερ εἶπομεν, τὴν νομοθεσίαν στήσας.

imponit, et usque ad res sanctissimae ecclesiae stat solummodo; et omuem quidem perimit circumventionem, quam praediximus, non tamen retinere calliditatem postea insurgentium valuit. Quidam enim dudum hoc quod vocatur colonarium ius adiuventes, neque nostris legibus neque aliae cuidam omnium notum, circumventionem non parvam meditati sunt contra legem, perpetuas paene cogitantes alienationes. Quod nos de cetero agi prohibebimus et pro eo ipso conscripsimus legem. Dudum autem et ad emphyteosis respexerunt et imminuerunt plurimam quantitatem veri redditus illis qui emphyteosis accipiunt praestantes ii qui rebus pridem sanctissimae maioris ecclesiae praesidebant. Ideoque nos in quadam nostrorum constitutionum definivimus quidem usque ad personas tres emphyteosin fieri, accipientis et duorum successorum aliorum; hoc et super rebus sanctissimae maioris ecclesiae fieri permitentes, non autem ultra sextam partem relevari emphyteosin percipientibus propter fortuitos casus sanctientes: quia [vero] didicimus sic effuse et impie ab aliquibus fieri documenta, ut neque sexta relinquatur sanctissimae ecclesiae pars, reliquis omnibus emphyteosin accipienti donatis. Anastasius autem piaie memoriae gesta monumentorum constituens fieri super alienationibus, sicubi etiam huius rei fieret tempus, et emphyteosis statuens sine gestis quidem usque ad solam vitam accipientis emphyteosin, cum gestis autem in perpetuum eam extendens, neque perfectam fecit neque utilem legem, et undique imperfectam, usque ad solam diocesin patriarchicae sedis huius felicissimae civitatis, sicut praediximus, legislationem statuens.

CAPUT I.

(Γ) Ἡμεῖς οὖν (ἤδη γὰρ ἐπὶ τὸν νόμον ἰτέον) θε- 35 σπίζομεν, μήτε τὴν ἀγιωτάτην τῆς εἰδαίμονος ταύτης πόλεως μεγάλην ἐκκλησίαν μήτε τὰς ὑπ' αὐτὴν οὐσας, ὡν αὐτὴ τὴν χορηγίαν ἐδέξατο, καθάπερ αὐτὴν Ανα-

Nos igitur (iam enim ad legem veniendum est) sancimus, neque sanctissimam huius felicissimae civitatis maiorem ecclesiam neque sub ea constitutas ecclesias, quarum ipsa praerogationem suscepit (sicut

talita et definit et persequitur, atque in rebus solius sanctissimae ecclesiae subsistit: caque omnem quidem fallaciam, uti ante diximus, tollit, neque vero malitiam posterorum cohibere potuit. Quidam enim iure parocico quod vocatur invento, neque nostris legibus neque alii omnium ulli cognito, non exiguam fraudem adversus hanc legem moliti sunt, perpetuam fere alienationem meditant. Quod ne in posterum fieret nos prohibuimus, ex quo legem de his rebus conscripsimus. Iam vero emphyteuses quoque spectarunt, et veri redditus quantitatem emphyteutis gratificantes valde imminuerunt qui nuper rebus sanctissimae magnae ecclesiae praerant. Itaque nos in quadam constitutione nostra definivimus quidem, ut usque ad tres personas fiat emphyteusis, et cum qui accepit et duos alios successores, atque id etiam in rebus sanctissimae ecclesiae fieri permittimus, sanximus tamen, ne ultra sextam partem emphyteutis ob fortuitos casus renittatur, quoniam contractus tam effuse et impie a quibusdam iuri accipiebamus, ut ne sexta quidem pars sanctissimae ecclesiae relinqueretur reliquis omnibus emphyteutis donatis. Anastasius vero piaie sorsis quod constituit, ut alienationes, sicubi id quoque tempus ferret, in acta referrentur, atque emphyteuses in acta quidem non relatas ad vitam solam illius qui accepit emphyteusim limitavit, actis consignatas alio in perpetuum extendit: neque accuratam neque utilem fecit legem, et plane imperfectam, qui ad solam diocesin patriarchicae sedis huius felicitis urbis, sicuti diximus, legislationem redegerit.

1. Nos igitur (iam enim ad legem veniendum est) sancimus, ut neque sanctissima huius felicitis urbis magna ecclesia neque quae sub illa constitutae sunt, quarum ipsa sumptus suscepit (quemadmodum Ana-

2 ἐκκλησίας] μεγάλης ἐκκλησίας A || 3 μὴν] μὴν δὲ ἀνθρώπων A || 5 μὴδὲ τοῖς A || 9 ἐξ οὗ τὸν ὑπὲρ τούτων] et pro eo ipso § || 10 νόμον] Cod. 1, 2, 21 pr. || 11 πολλῶ τὸ ποσὸν plurimam (i. e. πολὺ) quantitatem § || 14 *ἐν τινὶ ε] ἐν τινὶ M ἐν μᾶ A. Cf. Cod. l. c. § 5 || 15 ὁρίσαι μὲν] ὁρίσειν A || 16 δύο διαδόχων ἐτέρων] δύο αὐτοῦ καταδιαδόχων θνητῶν κληρονόμων A || 18 ἐκκλησίας M] μεγάλης ἐκκλησίας A || 22 τὰ — καταλυμπάνεσθαι] μικρὰν A || 27 τούτων M] τούτου A || 29 ταῖτα A || 32 μόνον A || 38 αὐτὴ A || ἀνδέξατο A || stat] constat V || 3 tamen] tantum V || 5 uocant V] colonarium ius . colonarium ius (col. ius non repetit R) est, ueluti si domum ualentem centum solidos (quinque add. V, decem add. T) et praestantem pensionem solidos decem (solidorum x V) accipiat quis ab ecclesia et det pro ea solidos centum seu amplius, aut certe minus, et quasi iam de propria aggrauet se dare (acgrauat se uare R) singulis annis quasi pensionis nomine solidos tres. Iste ergo appellatur paroccos (paricos RFT). sed

ipsam (upā R¹ uiam qua R²) domum sub tam parua pensione in perpetuum et ipse et heredes eius possidebant. adiuventes (et adinu. V) e. g. s. Glossa marginalis in contextum inrepsit || 6 legibus nostris V || *alie cuiusdam R alicuiusdam V alii cuiquam vulg. || 7 uotam R¹ notam R || 9 nos om. R || 10 eo om. R¹ || 11 emphiteosis R¹ emphiteosis T emphyteosim V emphiteosim R² || rcscripserespexer R¹ prospexerunt V || 12 uerij iusti V³ in ras., T² ius T¹ || illi V¹ || [qui] qui ad V || emphiteosin R et sic in seqq. fere constanter || 13 ii VT] hii R¹ his R² hi vulg. || 14 praesidebant] psidebant V¹ || 15 nostra R¹ || definimus R diffinimus V || 16 emphiteosyn R || 17 et super] insuper et in V || 18 sanctissimae om. V || permitentes R || 19 non ultra autem V || 20 percipient. V || 21 uero seclusi || 22 reliquatur R || 24 accipientibus V || 26 alienationes R² || fieri V¹ || 27 emphiteosis T emphyteosin V emphiteosin R (vulg.) || 29 perfectum R¹ || 31 patriarchie V || 32 legislationem V¹ || 35 enim om. R¹ || 36 sacratissimam R || 38 ipso V¹ || praerogatione V¹ rogationem R¹ erog. Kroll

στάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἠρμήνευσε, μήτε τὰς
 ἄλλας ἀπάσας ἐκκλησίας τὰς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύ-
 τῆν οὐσας πόλιν ἢ τὴν αὐτῆς περιοικίδα μήτε τὰς
 ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς εὐδαίμονος ταύτης
 πόλεως καθεστῶσας, ὧν τοὺς μητροπολίτας αὐτοὺς
 χειροτονεῖ, μήτε ἄλλον μηδένα πανταχοῦ μήτε πατρι-
 ἀρχην μήτε ἐπίσκοπον (γραμὴν δὴ τοὺς τε ἐπὶ τῆς
 Ἐφώας τοὺς τε ἐπὶ τῆς Ἰλλυρίδος, καὶ πρὸς γε τοὺς
 ἐπὶ Αἰγύπτου τε καὶ τῆς προσεχούσας καὶ ἠνωμένης αὐτῆ
 Λιβύης τοὺς τε ἐπὶ τῆς Ἀφρων χώρας, καὶ συνελόντα
 ἅπαντας εἰπεῖν, ὅσοι τῆς ἡμετέρας εἰσὶ γῆς), μήτε μὴν
 τοὺς ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας ὄντας θεοφιλεστάτους ἐπισκο-
 πους ἀπ' αὐτῆς τῆς πρεσβυτέρου Ρώμης μέχρι τῶν
 εἰς ὠκεανὸν καθεστῶσων ἀγιωτάτων ὀρθοδόξων ἐκ-
 κλησιῶν, μήτε τινὰ ξενόδοχον ἢ πτωχοτρόφον ἢ νο-
 σκόμον ἢ ὀρφανοτρόφον ἢ γεροντοκόμον ἢ βρεφοτρό-
 φον ἢ μοναστηρίου ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἡγούμενον ἢ
 ἡγούμενην, ἢ τινὰ ὅλους προεστώτα τῶν εὐαγῶν συστ-
 ῆμιτων ἀδείων ἔχειν ἐκποιεῖν πράγμα ἀκίνητων ἐν οἰ-
 κίας ἢ ἐν ἀγροῖς ἢ ἐν κήποις ἢ ὅλους ἐν τοῖς τοιούτοις,
 μηδὲ γεωργικὸν ἀνδράποδον μηδὲ πολιτικὸν σίτησιν,
 μηδὲ κατὰ ἰδικὸν πρόφασιν ἐνεχύρον παραδιδόναι τοῖς
 δαρευισταῖς. τὸ δὲ τῆς ἐκποιήσεως ὄνομα γενικώτερον
 διὰ τοῦτο τεδείκαμεν, ἵνα κωλύσωμεν καὶ πρᾶσιν ἀ-
 δωρῶν καὶ ἀμενψιν καὶ τὴν εἰς τὸ διπνεκεῖν ἔκτεινο-
 μένῃν ἐμφυτεύειν, ἣγε οὐδὲ πόρρω καθέστηκεν ἐκποι-
 ῆσεως. ἀλλὰ πάντα πανταχοῦ τοὺς ἱερεῖς τῆς τοι-
 αύτης ἐκποιήσεως εἰσάγειν, τοῖς ποιναῖς ὑποκειμέ-
 νους, αἷς ἡ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐχρήσατο
 διάταξις. ἐκείνην γὰρ κατὰ πάντων κρατέειν καὶ κν-
 ριν εἶναι θεσπιζόμεν, διόπερ αὐτὴν καὶ προὔθηκα-
 μεν καὶ οὐ τῆς πατρὸς φωνῆ τὸν νόμον συναγραψά-
 μεν, ἀλλὰ ταύτην δὴ τῆ κοινῆ τε καὶ ἑλλάδι, ὥστε
 ἅπασιν αὐτὸν εἶναι γνῶριον διὰ τὸ πρόχειρον τῆς
 ἐρημίας. Τὸ μὲν οὖν τῆς προφητικῆς ἀφίμεν· τὸ
 γὰρ τοσαῦτα συμβόλαια χρόνῳ τῆ μακρῷ γενόμενα
 νῦν ἀνακινεῖν πολλῆς ἂν εἴη τῆς κωλυπραγμοσύνης.
 ὥστε τὰ μέχρι νῦν ὄντα τὸ οἰκίον ἐχέτω σχῆμα· τοῦ
 λοιποῦ δὲ πᾶσαν ἐκποιήσιν ἀπαγορεύομεν, τὰς εἰρη-
 μένας αὐτῇ ποιναῖς ἐπιτιθέντας.

eam Anastasius piae memoriae interpretatus est),
 neque alias omnes ecclesias in hac felicissima ex-
 istentes civitate aut circa eius confinia neque sub
 patriarchica sede huius felicissimae civitatis consti-
 tutas, quarum metropolitans ipse ordinat, neque alium
 ullum undique neque patriarcham neque episcopum
 (dicimus autem et eos qui in Oriente et qui in Illy-
 rico, insuper et Aegypto et vicina atque unita ei
 Libya, et eos qui in Africana provincia sunt, com-
 plexive dicendum per omnes quicumque nostrae sunt
 terrae, nec non qui in Occidente sunt deo amabiles
 episcopos ab ipsa seniore Roma usque ad oceanum
 consistentium sanctissimarum orthodoxarum eccle-
 siarum), neque quem xenodochum aut ptochotrophum
 aut nosocomum aut orphanotrophum aut gerontocomum
 aut brephotrophum aut monasterii virorum vel
 mulierum abbam seu abbatissam, aut quemlibet
 omnino praesidentem venerabilibus collegiis licentiam
 habere alienare rem immobilem aut in domibus
 aut in agris aut in hortis aut omnino in huiusmodi,
 neque rusticum mancipium neque civilem annonam,
 nec per specialis pignoris occasionem tradere
 creditoribus. Alienationis autem nomen generalius
 ideo posuimus, ut prohibeamus et venditionem et
 donationem et commutationem et in perpetuum
 extensam emphyteosin, quae non procul ab aliena-
 tione consistit. Sed omnes ubique sacerdotes ad
 huiusmodi alienatione prohibemus poenis subditos,
 quibus Leonis piae memoriae usa est constitutio.
 Illam namque per omnia valere et ratam esse sanc-
 cimus; propterea hanc [proposuimus] et protulimus
 et non paterna voce legem conscripsimus, sed hac
 communi et graeca, ut omnibus sit nota propter
 facilem interpretationem. Quod itaque iam praeteriit,
 relinquimus; nam tauta documenta tempore
 longo facta nunc commovere multae erit tergiversa-
 tionis. Quapropter quae usque hactenus extant,
 proprium habeant schema, de cetero autem omnem
 alienationem interdicimus, praedictas ei poenas im-
 ponentes.

stasius piaae sortis interpretatus est), neque reliquae ecclesiae omnes, quae in hac felici civitate vel in vicinia eius, neque quae sub patriarchica sede huius felicitis urbis constitutae sunt, quarum ea metropolitano ordinat, neque alius quisquam usquam patriarcha aut episcopus (eos scilicet dicimus, qui in Oriente et Illyrico sunt et praeterea qui in Aegypto eique confini atque unita Libya, quique in Aforum regione, et ut omnes complectamur, quicumque in nostris sunt terris) neque magis qui in Occidente sunt deo carissimi episcopi, ab ipsa vetusta Roma usque ad sanctissimas orthodoxas ecclesias ad oceanum constitutas, neque xenodochum quisquam aut ptochotrophum aut nosocomum aut orphanotrophum aut gerontocomum aut brephotrophum aut monasterii virorum vel mulierum abbas vel abbatissa, aut omnino quisquis sacris coetibus praest, licentiam habeat rem immobilem aedificiorum vel agrorum vel hortorum vel omnino id genus aliorum alienandi, neque mancipium rusticum neque annonam civilem, nec magis specialis pignoris nomine creditoribus tradendi. Alienationis vero nomen generalius ideo posuimus, ut prohiberemus et venditionem et donationem et permutationem, et emphyteusin in perpetuum extensam, quae non procul ab alienatione abest. Verum omnes ubique sacerdotes ad eiusmodi alienatione arcemus, poenis illis, quibus Leonis piaae sortis constitutio usa est, obnoxios. Illa enim ut per omnia valeat et rata sit sancimus: quapropter et proposuimus eam, neque patria lingua legem conscripsimus, sed hac quidem communi et Graeca, ut omnibus innotescat propter facilitatem interpretationis. Ceterum quod iam praeteriit, missum facimus; tot enim contractus longo tempore factos si nunc sollicitentur, id quidem multa negotia exhibeat. Quare quae hactenus facta sunt propriam formam retineant, in posterum vero omnem alienationem vetamus, supra dictis ei poenis impositis.

6 πατριάρχη) πατριάρχη μήτε μητροπολίτην A || 7 δὴ A] δὲ M(ς) || 9 προσεχούσας καὶ οἰ. A || 10 συνελόντας εἰπεῖν ἅπαντας A || 12 ἐσπερίας A || 13 μέχρι] καὶ μέχρι A || 14 καθεστῶσων A || 17 ἢ γυναικῶν Aς] καὶ γυναικῶν M || 19 ἐν οἰκίαις] aut in domibus ε || 20 ἐν ἀγροῖς ἐν κήποις τε καὶ ὅλους A || 21. 22 * μήτε — μήτε — μήτε libri || 23 τῆς] τοῖς M || 23 sq. διὰ τοῦτο τεδείκαμεν γενικώτερον A || 27 ἀλλὰ — ἐκποιήσεως om. M, in mg. suppl. M || 28 ταῖς om. A || 30 πάντα A || 31 αὐτῆ] hanc (i. e. ταύτην) ε || προτεδείκαμεν A || 32 συναγραψάμεθα A || 36 χρόνῳ μακρῷ τε A

1 ea V² || 2 neque alias) neo-alias R¹ || existente V¹ || 3 supatriarchica R² sub patriarcha V¹ || 4 huius (suppl. V² in spat.) felicissime ecclesie civitatis V¹ || 7 in ante illirico om. R || 8 et insuper et V¹ et in Aegypto vulg. || unita ei Libya scripsi (sim. Heimbach) ininitabilia R in mitabilia (mitabilia suppl. V² in spat.) V inmutabilia T (in Lycaonia atque in Lycia vulg.) || 10 quicumque

R²) quecumque R¹ V¹ vulg. || sunt terre nostre V¹ || 12 noceanum R¹ oceanum R² V¹ T || 13 consisteretium R¹ || [4 quem R¹] alium quem R² aliquem V¹ vulg. || ptochotrophum V¹ protochotrophum R² || 15 nosocomium R no- dochomium V¹ || 16 gerontocomium R¹ therontonium V¹ || bephotrophum R bophotrolium V¹ || monasteriorum uiro- rum (orum uirorum suppl. V² in ras.) V¹ || 17 vel] aut R || abbam seu R] abbatu] seu? V¹ abbatem seu V² abbatem uel vulg. || 18 quemlibet] quem V¹ praesulentem R² || uenerabilibus R ueneralibus V¹ || 19 alienarem rem R¹ || 20 in gnaris aut mortis R² || 22 specialis] spiritalis R || occasione V² || 23 creditoribus R² || generalis V¹ || 24 posuimus R² || prohiberemus V¹ || uentionem R¹ || 25 et commutationem et donationem VT || 27 undique V¹ || 28 alienationes (sic) R¹ || 31 proposuimus reclusi || 34 Quod] Q^o (Quia, ut vid.) V² || 35 tanto V¹ || 36 nunc] non VT || tergiu satisois R² || 37 actenus VT huc actenus R (vulg.) || 38 habeat RVT || sema R¹ scema V² || 39 cis RVT

CAPUT II.

Ὅπως δὲ ἂν ὁ νόμος πρὸς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ποικίλον καὶ τὸ παρασυμβαῖον αἰετ μετορθεῖς μείνη διὰ πάντων ἀκίνητος (τί γὰρ ἂν εἴη σταθερὸν τῶν ἐν ἀνθρώποις καὶ οὕτως ἀόλεστον, ὡς μηδεμίαν ὑπομένειν μεταβολήν, τῆς πάσης ἡμῶν συστάσεως ἐν διηρκεῖ καθεστῶσης κινήσει;), ἀναγκαῖον φήσθημεν τινὰς ἐξαιρέσεις δοῦναι τῷ νόμῳ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγορευτικῆς τε καὶ ἀκριβείας ἐξηρημένους, ἵνα ταῦτα ἔχων εἰς βοήθειαν ὁ νόμος μηδαμῶς σαλευθῆι. 1

Ἐπιμεν τοίνυν τῇ βασιλείᾳ, εἶπουν τις κοινωφελῆς ἐστὶ καὶ πρὸς λυσίτελειαν τῆς πολιτείας βλέπουσα χρεία αὐ κατῆσιν ἀπαιτούσα τοιούτου τινὸς ἀκινήτου ποσῆματος ὁποῖον ὑπεθέμεθα, τοῦτο αὐτῇ παρὰ τῶν ἀγιοτήτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἰκῶν τῆ καὶ συστήματων λαμβάνειν ἐξεῖναι, τοῦ πανταχόθεν ἀζημίου τοῖς ἱεροῖς οἰκοῖς φυλαττομένου, καὶ ἀντιδομένου πραγματίου αὐτοῖς παρὰ τοῦ λαμβάνοντος ἴσου ἢ καὶ πλείονος τοῦ δεδομένου, τί γὰρ ἂν καὶ αἰτιάσαιτο βασιλεὺς πρὸς τὸ μὴ δοῦναι τὸ κἄλλιον; ὅγε πολλὰ μὲν δέδωκεν ὁ θεὸς ἐχει, πολλῶν δὲ κύριον καθεστάναι, καὶ ῥαδίως δίδουσαι, καὶ μάλιστα εἰς ἀγιοτάτας ἐκκλησίας, ἐφ' ἃν ἄριστον μέτρον ἡ τῶν διορουμένων καθέστηκεν ἀμετρία. Ὡστε εἰ τοιοῦτό τι γένοιτο καὶ πραγματικῶς προεἴδοι τύπος ὁ ἐπιτρέψων τῇ βασιλείᾳ δοθῆναι 25 τῶν τοιούτων πραγματίων καὶ ἀντιδιδούς εὐδὺς πρᾶγμα κἄλλιον τῆ καὶ θαυμάσιον καὶ ἐπωφελέστερον, ἴστω τὰ τῆς αὐτῆς ἐμείψεως βέβαια, καὶ οἱ προσετώτες τῶν οἰκῶν, ἐξ ἃν τὸ ἐκπολιούμενον ἐστὶ, καὶ οἱ τοῖς τοιοῦτοις ὑπηρετοῦμενοι γράμμασιν ἀνεύθουνοι πανταχόθεν ἴστωσαν, μηδεμίαν εἰλαβούμενοι τιμῆν τῶν παρὰ Διόντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὑπειρημένων καὶ παρ' ἡμῶν κρυωθεισῶν. Καὶ γὰρ οὐδὲ πολλῶν διεστῶσαν ἀλλήλων ἰερωσύνην τε καὶ βασιλείαν, καὶ τὰ ἱερὰ πρᾶγματα τῶν κοινῶν τε καὶ δημοσίων ὅπου γε πάσα ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις ἐπιτορία τε καὶ ἀύστασις ἐκ τῶν παρὰ τῆς βασιλείας πολιτικῶν διηρκῶς ἐπιδίδονται. ἀλλήλας οὖν ἀντιδιδούσαι τὰ πρέποντα οὐκ ἂν ὑπὸ τινος εἰκότως μεμφθῆιν. Ἄλλην δὲ πᾶσαν εἴτε πρὸς αὐτὴν τὴν βασιλείαν εἴτε πρὸς ἕτερον οἰονοῦν πρόσωπον γενομένην

Ut autem lex ad humanae naturae varietatem et quod semper venit moderata per omnia immota permaneat (quid enim erit stabile inter homines et ita immobile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat?), necessarium aestimavimus quosdam exceptiones dare legi cum multis vigiliis et subtilitate aiventas, ut eas habens in auxilio lex nequaquam moveatur.

1 Sinimus igitur imperio, si qua communis commoditas est et ad utilitatem reipublicae respiciens causa et possessionem exigens talis alicuius immobilis rei qualem proposuimus, hoc ei a sanctissimis ecclesiis et reliquis venerabilibus domibus et collegiis percipere licere, undique sacris domibus indemnitate servata et recomponsanda re eis ab eo qui percipit aequa aut etiam maiore, quam data est. Quid enim causetur imperator, ne meliora det? cui plurima deus dedit habere et multorum dominum esse et facile dare, et maxime in sanctissimis ecclesiis, in quibus optima mensura est donatarum eis rerum immensitas. Unde si quid tale fiat et pragmatica processerit forma praecipiens imperio dare aliquid talium rerum, et recompensaverit mox rem meliorem et uberiorem et utiliorem, sit ea permutatio firma, et ii, qui praesident domibus, quarum est quod alienatur, et qui talibus ministrant litteris, sine querela undique sint, nullam metuentes poenarum, quae a Leone piaae memoriae interminantur et a nobis firmatae sunt: utique cum nec multo differant ab alterutro sacerdotium et imperium, et sacrae res a communibus et publicis, quando omnis sanctissimis ecclesiis abundantia et status ex imperialibus munificentis perpetuo praebetur. Alterutris itaque compensantes quae decent, non ab aliquibus iure culpabuntur. Aliam vero omnem sive ad ipsum imperium sive ad aliam quamcumque personam factam sive venditio-

II. Ut vero haec lex ad humanae naturae varietatem et ad id quod ferme obvenit accommodata maneat perpetuo immota (quid enim inter homines stabile est et adeo inconcussum, ut nullam mutationem patiatur, cum omnis constitutio nostra in perpetuo motu sit?), necessarium putavimus exceptiones quosdam legi addere multa cum lucubratione et diligentia inventas, ut earum auxilio usa lex nequaquam concutiat. Permittimus igitur imperatori, ut, sicubi qua necessitas sit ex communi usu et ad reipublicae utilitatem spectans quaeque possessionem eiusmodi rei immobilis, qualem proposuimus, exigat, eam a sanctissimis ecclesiis reliquisque sacris domibus et collegiis illi accipere liceat, ut tamen indemnitas omni ex parte sacris domibus servetur, usque ad accipiente res aequalis vel etiam maior, quam data sit, in vicem detur. Quid enim causetur imperator, quominus det meliora, cui quidem deus largitus sit, ut multa habeat, multorum dominus sit, et facile dare possit, idque maxime sanctissimis ecclesiis, quibus sine mensura donare optima mensura est? Itaque si tale quid fiat et pragmatica sanctio prodeat quae imperatori ex talibus rebus aliquid dare praecipiat et statim meliorem et praestantioorem et utiliorem rem in vicem det, ea ipsa permutatio firma sit, et qui praesunt domibus, quarum est id quod alienatur, et qui talibus instrumentis conficiendis operam dederunt, omni undique crimine vacent, nullam veriti earum poenarum, quae a Leone piaae sortis intentatae sunt et a nobis confirmatae. Neque enim multum inter se distant sacerdotium et imperium, neque res sacrae a rebus communibus et publicis: quandoquidem sanctissimis ecclesiis omnis copia atque status a munificentia imperatoris perpetuo praebetur. Unde si mutuo sibi praesent quae decet, a nemine iure reprehendi poterunt. Aliam vero omnem sive venditionem sive per-

2 τὸ om. A || 3 μείνοι A || σταθερὸν A || 9 ὁ νόμος om. A || 10 ἀφιμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν A || κοινωφελῆς) communis commoditas (i. e. κοινωφελεία?) ε || 12 καὶ κτήσιν) ἐκποίσειν A || 13 αὐτῆν A || 14 τῶν om. A || 15 λαμβάνων om. A || 15 ἢ om. A || τοῦ διδομένου om. A || 19 αἰτ. ὁ βασιλεὺς A || 20 δοῦναι τὸ) παρασχέσθαι A || μὲν A) om. M || 21 καθεστάναι) εἶναι, in mg ... ἀναί (= γρ. καθεστάναι;) A || 22 καὶ μάλιστα) μάλιστα A || 23 διορουμένων αὐτοῖς καθέστηκεν A || 21 πραγματικῶς) πολιτικῶς A || 26 πραγματίων ἀντιδιδούσιν A || 27 sq. δαψ., ὁ καὶ ἐπωφ. ἴσται, ὁ τὰ τῆς ἀ. ἡ βέβαια κατέχων A || 30 γράμμασιν πανταχόθεν ἀνεύθουνοι A || 34 διεστῆσαν A || 35 τὰ ἱερὰ — δημοσίαν) ἐν ἑτέροις πράγμασι τῶν κοινῶς τε καὶ δημοσίαις A || 37 κατάστισις A || παρὸ om. A

1 rubr. Quomodo licet ad imperatorem rem sancti loci transfere R mg. || humanae) h ex corr. R || 2 permaneam R² || 3 erit) permaneat R^a || 7 ut) aut R² T || 10 Si minus R² || 11 causa respiciens R, causa om. vulg. || 12 et poss. exigens) in possessione exiens R² || aliquis R || immobilem V¹ || 13 eis V || 16 rem R² || percipit vulg. || 17 aequa) q in ras. R || etiam) in R || 19 dedit deus vulg. || 20 facere dare R^a || 21 mensura R^a || 22 unde si quid bis scr. R² || pragmata R² || 26 hii R² hi V || 28 nulla R² || 29 Leone) lieone R^a, one suppl. V² in spat. || 30 multum vulg. || differat V¹ || altero utro R || 31 sacerdotium R² || 32 omnia) omnibus V || 33 ex et RV || 34 perpetue VT || praebatur V vulg. || 35 decet R) decet V vulg. dicuntur T || 37 factum R²

εἴτε πρώϊιν εἴτε δωρεάν εἴτε ἄμειψιν εἴτε ἐπιγίτευσιν διηρηκῆ παντελῶς ἀναιρούμεν· οὐ μὴν οὐδὲ δόσιν τινὸς ἐνεχύρου ἐπ' ἀκινήτῳ πράγματι γινόμενῃν προφίσει δανεισμάτων γίνεσθαι συγχωρούμεν. Καὶ τοῦτο κρατεῖν βουλευόμεθα ἐπὶ τε πάσης ἐκκλησίας παντὸς τε μοναστηρίου καὶ νοσοκομείου καὶ ξενώου καὶ βρεφωτροφείου καὶ ἀσκητηρίου καὶ γεροντοκομείου καὶ παντὸς ἀπλῶς συστήματος, ὅπερ πράξις εὐσεβῆς συνίστησιν, οὐδενὸς παντελῶς τούτων τε λαμβάνειν παρ' αὐτῶν δυνάμενον. Ὡστε οὔτε τῆς διατάξεως Ἀναστασίου τοῦ τῆς Θείας λήξεως ἐτι δεήσει οὔτε τῶν κατ' ἐκείνην φερομένων δεκρέτων καὶ τῆς εἰρημένης παρατηρήσεως. ἀνάς γὰρ τὰς ἀρχὰς τοῦ πράγματος ἀναιροῦντες καὶ κωλύοντες τὸ γινόμενον οὐκ ἂν τῆς ἐφεξῆς δεηθῆμεν πολυπραγμοσύνης.

CAPUT III.

Ἐμφύτευσιν δὲ εἴτε ἐπὶ τῆς ἀγιωτίτης ἐκκλησίας εἴτε ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν προσκυνητῶν οἶκων γίνεσθαι συγχωρούμεν ἐπὶ τε τοῦ λαμβάνοντος προσώπου ἐπὶ τε τοῦ αὐτοῦ προσώπου κληρονομῶν ἐφεξῆς, παίδων μέντοι μόνων ἀφρώνων ἢ θηλειῶν, ἢ ἐγγόνων ἐκατέρως φύσεως, ἢ γαμετῆς, ἢ ἀνδρός, εἴγε τοῦτο τῆς γαμετῆς ἢ τοῦ ἀνδρός ῥητῶς ὀνομασθεῖται, ἐπειὶ οὐ μὴ διαβαίνειν εἰς τινα ἕτερον κληρονομόν, ἀλλὰ μέχρι μόνως τῆς ζωῆς τῶν λαμβανόντων ἵστασθαι, εἰ μὴ παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχοιεν. ἄλλως δὲ παντελῶς ἐμφύτευσιν προτίεσθαι ἐκκλησιαστικοῦ τινος ἢ πτωχικοῦ πράγματος ἀκινήτου ἢ ἀνδραπόδου γεωργικῶ ἢ πολιτικῆς σιτήσεως οὐδενὶ συγχωρούμεν τρόπῳ, οὐδὲ τὸ γινόμενον ἔχειν τινα παντελῶς ἴσχον ἕωμεν. 1 Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν Λεοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις ἐπ' οὐδεμιᾷ παντελῶς ἐλαττώσει διδοσθαι πράγμα ἐκκλησιαστικὸν ἐνομοθέτησεν, ἡμεῖς δὲ ἐν ἑτέρῳ διατάξει παρ' ἡμῶν γεγραμμένῃ τὸ ἔκτον ἐξαιροῦντες μόνον ἐπὶ τῶν ἐμφυτεύσεων ἐνομοθέτησαμεν, τοιαύτην τινὴ τῶ τῆς ἐλαττώσεως πράγματι δίδομεν τάξιν, ἵνα ζητοῖτο μετὰ πάσης ἀληθείας καὶ ἀοιβεῖας ὁ καθ' ἑαυτῶν τῶν ἐκδιδομένων τοσοῦτος, ὅσοτος ἐξ ἀρχῆς ἦν καὶ εἰς τὴν ἀγιωτάτην ἦλθεν ἐκκλησίαν, καὶ δίδοιτο τὰ τῆς ἐμφυτεύσεως τοιοῦτοις προσ-

nem sive donationem sive permutationem sive emphyteosin perpetuam omnino perimus; sed neque dationem cuiusdam pignoris in re immobili factam occasione mutuum fieri sinimus. Et hoc valere volumus in omni ecclesia omnique monasterio et nosocomio et xenodochio et brephotrophio et asceterio et gerontocomio et omni absolute collegio quod actio pia constituit, nullo penitus horum aliquid accipere ab eis valente. Unde neque constitutione Anastasii divae memoriae ulterius opus erit, neque secundum illam faciendis decretis memoratae observationis; ipsa enim rei principia perimentes et prohibentes quod fit, nequaquam perscrutatione deinceps indigebimus.

Emphyteosin autem sive in sanctissima maiore ecclesia, sive in omnibus reliquis adorandis domibus fieri sinimus et in accipientis persona et in duobus eiusdem personae heredibus deinceps, filiis tamen solis masculis aut feminis, aut nepotibus utriusque naturae, aut uxore aut viro, si hoc videlicet de uxore aut viro expressim nominetur; alioquin non transire ad aliquem alterum heredem, sed usque ad solam vitam percipientium standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Aliiter autem penitus emphyteosin agi ecclesiasticae cuiusdam aut ptochii rei immobilis aut mancipii rustici et civilis annonae nullo permittimus modo, neque quod fit habere aliquod penitus robur sinimus.

Quia vero Leonis quidem piaec memoriae constitutio sub nulla penitus deminutione dari rem ecclesiasticam sancivit, nos autem in alia constitutione a nobis scripta sextam excipi solum super emphyteosibus sancivimus, huiusmodi quendam deminutionis rei damus ordinem, ut quaeratur cum omni veritate et subtilitate eorum quae dantur tanta, quanta ab initio fuit, quando ad sanctissimam venit ecclesiam, et detur emphyteosis talibus personis, quales dudum diximus; tunc enim sextam ei

mutationem sive emphyteusim perpetuam, seu cum ipso imperatore seu cum alia qualicumque persona contractam, prorsus tollimus: ac ne pignoris quidem dationem in re immobili constitutam sub mutui specie fieri concedimus. Atque hoc et in omni ecclesia et omni monasterio et nosocomio et xenodochio et brephotrophio et asceterio et gerontocomio et in omni plane collegio quod actione quadam pia constitutum est valere volumus, ne quis omnino ab ipsis horum quicquam accipere possit. Itaque neque constitutione Anastasii divae sortis neque decretis secundum eam faciendis neque supra dicta observatione amplius opus erit. Cum enim ipsa rei principia tollamus quodque fieri solet prohibeamus, nulla deinceps sollicitudine indigebimus.

III. Emphyteusim vero sive in sanctissima ecclesia sive in reliquis omnibus venerandis domibus tum persona accipientis tum duobus eiusdem personae deinceps heredibus dari permittimus, liberis scilicet solis, masculis aut feminis, vel nepotibus utriusque sexus, vel uxori aut viro, si uxoris aut viri expressa mentio facta sit. Alioquin ne transeat ad alium quem heredem, sed ad solam eorum qui acceperunt vitam limitatam, si liberus aut nepotes non habeant. Alia vero ulla ratione emphyteusim fieri rei ecclesiasticae sive ptochicae immobilis, vel mancipii rustici vel civilis annonae nullo modo permittimus, neque id quod fit ullam omnino vim habere sinimus. Quoniam vero Leonis piaec sortis constitutio sancivit, ut nulla penitus deminutione facta res ecclesiastica detur, nos vero in alia constitutione a nobis conscripta ut sexta solum pars in emphyteusibus excipiatur sancimus, talem ordinem statuimus deminutionis rationi, ut cum omni veritate et subtilitate quaeratur canon rerum quae dantur tantus, quantus ab initio fuit et ad sanctissimam ecclesiam rediit, et detur emphyteusis talibus personis, quales ante diximus; tum enim

1 ἢ δωρεάν ἢ ἄμ. ἢ ἐμφ. Α || 2 οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὔτα Α || 3 γινόμενῃν προφίσει] προσελθούσαν ἔνεκεν Α || 4 καὶ τούτου κρατεῖν βουλ. τὸν νόμον καὶ ἐπὶ τε Α || 6 νοσοκομείου καὶ μοναστηρίου ξενώου Α || 8 εὐσεβείας Α || 10. 11 * οὐδὲ — οὐδὲ libri || 11 * δεήσει Α || 15 δεήσει Α || 12 καὶ] om. ε || 14, οὐκ ἂν] οὐδὲ κἂν Α || 17 δεηθῆμεν τῆς πολυπραγμοσύνης Α || 16 ἐκκλησίας Μ] μεγάλης ἐκκλησίας Ας || 17 εἴτε καὶ ἐπὶ Α || γενέσθαι Α || 18 ἐκλαμβάνοντος Α || 20 μόνων om. Α || 21 ἐγγόνων Α || ἢ ἀνδρός] καὶ ἀνδρός Α || 22 τῆς γαμετῆς ἢ τοῦ ἀνδρός] παρὰ τινος αὐτῶν Α, de uxore aut viro ε || 27 πτωχικῶ] πτωχικῶ τινὸς Α ptochii ε || 30 Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν] ἢ μὲν οὐν Α || 32 ἐνομοθέτησεν τιμῇ, ἡμεῖς Α || 33 cf. ad 51. 14 || 35 sq. δίδόντες πρῶξιν, ὅπως ζητοῖτο Α || 38 καὶ εἰς] εἰς Α || ἐλάττων Α || 39 δίδοιτο] ἐκδίδειν (sic) Α || sive per emphyteosim || 2 perpetua? omnino R¹ ||

3 donationem R (sed cf. ad 4) || in re] iure R || 4 occasionem R¹ || si minus. Sed neque dationem et hoc R¹ || 6 nosocomio scenodochio V || benphotrophio R bophotrophio R bophrotropho V || asisterio RVT || 7 gerontonio et omnino (omni corr.) absolute R || 11 * faciendis decreti RV facienda decreta vulg. || 12 rei om. V || perimentes V¹ || et prohibentes om. R || 13 fit] ait R || perscrutatione R || 14 indigebimus] indige suppl. V¹ in spat. vac. || 16 rubr. De emphyteosis contractu a sancto loco constituendo, et quomodo usufructus rerum ad sanctum locum pertinentium constituantur R(T) || 17 ecclesia om. R || 19 tamen] tantum R² s. v., om. R¹ || 24 statum R¹ || 25 habuerit VT || 26 cusdam V || 27 et civilis] leg. aut civilis || 33 scripta] ta om. R¹ || emphyteosibus R emphyteosin V emphyteusi vulg. || 34 deminutionis VT || 36 earum R¹ ||

ώποις, όποια πρόσθεν εισηγάμεν. τήνκαυτα γάρ τήν έκτην αυτών μοίραν συν άκριβεία λογιζομένην έβριμεν. Εί δε έλαττωθή κατά τινας περιπετείας ο κανών, ή επί ολοκλήρου τώ τότε ύφρατώτι κανών λαμβάνει τον την έμφυτευειν υπελθειν βουλόμενον, ή μηδέ λαμβάνει όλως, έξον μισθούν μάλλον ή τωιαυτας έλαττώσεις επί έμφυτεύσεσι πράττειν. Εί δε τινος εκκλησιαστικού προαστείου των πολυτιμύτων έμφυτεύσει δίδοιτο (όποια πολλά μάστα κατά ταυτην ίσμεν την ευδαίμονα καθεστάναι πόλιν, πολίης μιν άξια τιμής, έλαχίστην δε φέροντα πρόσδοον, ή ουδέ πρόσδοον όλως), μη τή πρόσδοφ μετρίσθαι την έμφυτευειν, αλλά διατιμάσθαι το προαστειον άκριβώς, και συλλογίζεσθαι την εκ του άθροισζομένου τιμήματος δυναμένην κατά είκοσι έναυτους ώνεύσθαι 15 πρόσδοον. και επί τή έντευθεν συλλογίζομένη προσόφ πράττεσθαι την έμφυτευειν ου διεγκώς, άλλ' εις αυτόν τε τού λαμβάνοντα και δυο των έξ αυτού διαδόχων, και άνδρός ή γαμετής, καθάπερ έμπροσθεν 2 επόντες έφθήμεν, γινόμενν. Ειδέναι δε τους 2 έμφυτευτας προσήκει ως, είπερ επί διετιαν φρεξής μη καταθειεν τον έμφυτευτικόν κανόνα (τουτον γάρ τον χρόνον άντι της επί των άλλων άνθράπων τριετίας άρχειν εις έκπτωσιν των εκκλησιαστικών ή πτωχικών έμφυτεύσεων έξ άγνωμοσύνης τίθεμεν), γενή- 25 σονται παντοίως έξω του έμφυτευματος, και βουλομένοις τοίς προσετώσι των ενάγων οικών έξέσται των χωριών ή των οικών άντιλαμβάνεσθαι, μηδεμίαν ενλαβονμένοις έμπονημύτων απόδοσιν· άλλ' είπερ χείρον πεποιήκε το χωριον ή το προαστειον ή την οικίαν 30 ο την έμφυτευειν δεξάμενος, άναγκάζεσθαι αυτόν ουκέν την επιμέλειαν και αποκατάστασιν της ύνεως ποιέσθαι, και υποκεισθαι τούτω αυτόν τε και κληρονόμος αυτού και διαδόχου και τά αυτού πράγματα, τρός τφ και την όφειλομένην πῶσαν πρόσδοον άνυπερ- 35 θέτως εισπράττεσθαι.

(Δ) Το δε εισηγέμενον ήμιν, ώστε μηδ' ενός ακινήτου πράγματος εκκλησιαστικού ή πτωχικού εκποίησιν επιτεράσθαι πρός μηδεν των της ήμετέρας πολιτείας πρόσδοον, θεσπίζομεν κωτέν μη μόνον επί των 40

partem cum scrupulositate imputandam concedimus. Si vero minui contigerit per quandam cladem pensionem, aut in toto tunc constantem pensionem accipiat qui emphyteosin subire vult, aut nec accipiat 5 penitus, cum liceat conducere potius quam tales diminutiones in emphyteosin celebrare. Si vero aliquis ecclesiastici suburbani pretiosi emphyteosis detur, qualia plurima maxime in hac novimus felicissima consistere civitate, multo quidem digna pretio, parvas vero redditentia pensiones aut nihil pensionum omnino, non ex redditibus metiri emphyteosin, sed aestimari suburbanum subtiliter, et reputari ex pretio collecto redditus possibiles in viginti annis comparari, et in redditibus ex hoc computatis agi emphyteosin non perpetue, sed in eum qui percipit et duas ex eo successiones, et viro et uxori, sicut praediximus, faciendam.

2 Scire autem emphyteotas convenit quia, si in biennio continuo non exolverint emphyteoticum canonem (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum sufficere ad casum ecclesiasticarum aut ptochicarum emphyteosium pro non soluto canone ponimus), fient omnino extranei emphyteomatis, et volentibus praepositis sacrarum domuum licebit praedia aut domos defendere, nullam metuentibus meliorationum redditionem. Sed si quidem deterius fecit praedium aut suburbanum aut domum qui emphyteosin percipit, cogi eum de suo diligentiam et restitutionem prisci status facere, et obligatum esse ad hoc et ipsum et heredes eius et successores eiusque res, insuper et debitos omnes redditus sine dilatione exigi.

Quod autem dictum a nobis est, ut nullius immobilis rei ecclesiasticae aut ptochicae alienatio sit permessa ad nullam nostrae reipublicae personam, sancimus 10 valere non solum super constantibus domibus et sub-

7 Εί δε τινος 28 παντοιως έξω του έμφυτευματος γίνεσθαι decurtata et mutata extant in appendice Nomoc. I. tit. cap. eccl. 12 extr.

§ 2 Ειδέναι εισπράττεσθαι (36) habet B 20, 2, 5.

sextam illarum partem accurate computatam remittimus. Quodsi canon ob adversos quosdam casus imminutus sit, is, qui emphyteusin subire vult, aut secundum integrum canonem tunc constitutum eam accipiat aut omnino non accipiat, cum locare potius praestet quam tales deminutiones in emphyteusibus admittat. Si vero ecclesiastici alicuius praedii suburbani eiusque pretiosi emphyteusis detur (cuiusmodi multa maxime in hac felici urbe esse scimus, quae magni quidem pretii sint, minimum tamen redditum vel plane nullum ferant), non ex redditu emphyteusis mensura fiat, sed accurate aestimetur suburbanum et computetur redditus qui ex pretio collecto viginti annis percipi possit; et cum redditu inde computato emphyteusis non in perpetuum insituitur, sed ad ipsum qui accipit et duos qui ex eo sunt successores, et virum aut uxoem, 2 sicuti ante diximus, pertineat. Scire autem emphyteotas decet, si continuo biennio canonem emphyteoticum non solverint (hoc enim tempus pro triennio ceteris hominibus definitum sufficere ad emphyteusin rerum ecclesiasticarum vel ptochicarum tollendam propter negligentiam statuimus), se emphyteumate omni modo privatam iri, quique sacris domibus praesunt, si velint, potestatem habituros esse praedia vel domos vindicandi, nullam veritos meliorationum restitutionem: verum si is qui emphyteusin accepit praedium aut suburbanum aut aedificium deterius fecerit, cogi eum de suo curam et restitutionem pristinae faciei peragere, atque ad hoc et ipsum obligari et heredes eius et successores et bona eius, praeterquam quod etiam redditus qui debeantur omnes sine mora exigantur. Quod autem a nobis dictum est, nullius rei immobilis ecclesiasticae vel ptochicae alienationem licere fieri ad ullam nostrae civitatis personam, id ut valet sancimus non solum in aedificiis

1 όποίους έμπροσθεν Α || 2 αυτών ci (i. e. αυτώ) ε || 3 άβριμεν. ει δε και έλαττωθή Α || περιπετείας Μ⁶ αιτίας Α || 4 επ' ολοκλήρου τώτε ύφρατώτι Α || 6 μηδεν Α || έξον γάρ έστι μισθούν Α || 7 έμφυτεύσεσι Α (ε) || 10 πόλιν καθεστάναι Α || 12 ουδέ πρόσδοον) μηδεν Α || 15 ώνεύσθαι) ή συνωνεύσθαι Α || 17 post έμφυτευειν spatium 2 fere litt. est in Μ || 19 διαδόχων) successiones (i. e. διαδοχών) ε || 25 έξ άγνωμοσύνης) pro non soluto canone ε || γενήσονται ΔΒΓ') γενήσεται Μ (ΒΓ') || 28 των οικιών Α || 30 πεποιήσεν Α || η την οικίαν om. Α || 31 οι τ. ε. δεξάμενοι, άν. αυτούς Α || 33 αυτούς τε Α || 34 αυτών Α || αυτών Α || 35 πρός το Α || 35 sq. επιτεράσθαι πρός μηδεν εν Α || 40 προσώπων Α

conducere potius quam suppl. V² in spat. vac. || potius] p in ras. (ex p?) R || de tiationes V¹ diminutiones V² || 6 emphyteosin] emphyteusi vulgo || 7 ecclesiastico R¹ || pretiosi RT¹] praee... V¹ praedii V²T² (vulg.) || 8 nouissimus V¹ || 10 pensiones] p^ossiones (pro possessiones?) V¹ || 11 metiret R¹ || 12 extimari RVT¹ || 14 *computari libri || 15 percipit] accipit R¹ || 16 eo] e.o V¹ || 17 sicut] si R¹ || 20 rephiteotas R^o || 22 hominum] omnium V¹ || 23 ptochiarum R || 24 emphyteosi... V¹ || sient R¹ || 25 propositis R¹ || 26 sanctarum R sacra- rum his ser. V² || 31 facere om. R² || ad hoc ipsum]sum R² || 32 eiusq... res V², om. R¹ || insuper et] et insuper et V² et insuper T || 37 a nobis est V¹ est a nobis vulg., est om. R || 38 ecclasticis aut ptochie R || 40 domibus do et R^o

1 scrupulositate imputandam (dam in ras.) R || 2 contigncrit R || pensationem R || 5 liceat] debeat R

συνεστώτων οικήματων καὶ προαστείων καὶ ἀγῶν καὶ κήπων, ἀλλὰ καὶ ἐρειπίων, εἴτε ἀπὸ πυρός εἴτε ἀπὸ σεισμοῦ εἴτε ἐξ ἄλλης οἰασθήποτε αἰτίας τὸ ἐρείπιον εἴη· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν παρτοίως καθρημένων καὶ εἰς ἔδφος κειμένων εἴτε καὶ ψιλῶν ἐρειπίων, μηδμίαν ἔχοντων οἰκοδομίαν μηδὲ ἕλην κειμένην. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνων τὴν ἐκποίησην γίνεσθαι συγχωρούμεν, πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ μόνῃς ἐμφυτεύσεως προκαίρουσιν, κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἐπὶ τριῶν προσώποις τοιούτοις, ὅποια προῶθεν εἰρήκαμεν· καὶ ἵνα μὴ τὰς περιγραφὴν μηδὲ ἐπὶ τούτῳ γένηται, δύο τῶν κατὰ καιρὸν πρωτεύοντων μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων, εἴτε κατὰ τὴν βυσσιλίδα ταύτην καὶ μεγάλῃν πόλιν ἅμα τῶν Θεοφιλεστάτων οἰκονόμοις καὶ πέντε τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ δύο δικόνων, παρόντος καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου, εἴτε καὶ κατὰ χώραν δύο τῶν ἐπισήμων μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων, ἢ καὶ ἐνός, εἰ ἕνα μόνον ἢ πόλις ἔχοι, παραγινόμενον τοῖς τοῖσι· ὥστε τῶν θείων προκειμένων ἐναγγελίαν ὁμοίῃται παρὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ὅσον προσήκον ἐστὶν ὑπὲρ τούτου τελεῖν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τρόπον ἐμφυτεύσεως, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐμπροσθεν συγγραφήν εἰς αὐτὸν γίνεσθαι κατὰ τὸ σῆμα τὸ ἐμπροσθεν εἰρημένον. τὸν δὲ καὶ οἰκοδομεῖν καὶ κεχρησθῆαι ταῖς ἕλαις, εἴπερ ἕλας ἔχοι, καὶ παραπέμπειν τὴν ἐμφυτεύσειν ἄχρι δύο διαδόχων, ὡς εἴρηται, οὕτω τὴν ἐπανένειμι καὶ τὴν τῶν τοίων προσώπων τελευτήν ἐπὶ τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἢ τὸν εὐαγέστατον οἶκον, παρ' οὗ γέγονεν ἢ ἐμφυτεύσει. καὶ ἐρωσθῆαι καὶ τὸ τοιοῦτο συναλλάγμα, ὡς τῷ παρ' 3 ὅτι μὴ μαχόμενον νόμῳ. Οὐδὲ ἐκείνου τοῦ μέχρι τῶν κατὰ τῶν τοιούτων συναλλαγμάτων ἐπινοηθέντος κρατεῖν συγχωρομένου, τοῦ προστιθεσθαι ὥστε κἂν εἰ ὁ τῶν δύο κληρονόμων πληρωθεῖ χρόνος, ἀδειαν εἶναι τοῖς μετ' ἐκείνου ἐμφυτεύεσθαι αὐτὸ καὶ αἰεὶ προκρίνεσθαι τῶν ἄλλων. τούτο γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ κατὰ περιόδον καὶ μηχανῆν διηρηκῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐμφυτεύσει, μᾶλλον δὲ ἀφαιρέσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐργάσεσθαι πραγμάτων. ἀλλὰ κἂν εἰ τι γέγονε τοιοῦτον, μηδέμιαν ἀνάγκην εἶναι τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰκονόμοις τῶν δύο κληρονόμων παυομένων τοῖς ἐφεξῆς ἐκδιδόναι.

urbanis et hortis et agris, sed etiam super ruinis, sive ex igne sive ex terrae motu sive ex alia qualibet causa ruina sit: sed etiam in his quae omnino destructa sunt et in pavimento iacent, sive etiam puris ruinis nullum habentibus aedificium neque materiam iacentem. Non enim in illis alienationem fieri permittimus nisi in sola emphyteosi temporali, secundum quod dudum a nobis dictum est, in tribus personis talibus, quales praediximus. Et ut neque ulla circumscriptio neque in talibus fiat, duobus per tempora primatibus mechanicis aut architectis, sive in hac regia et maxima civitate una cum deo amabilibus oeconomis et quinque reverentissimis presbyteris et duobus diaconis, praesente quoque deo amabili episcopo, sive etiam in provincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam uno, si unum solum civitas habeat, intervenientibus in illis locis, sacrosanctis positus evangelii, definiatur ab architectis, quantum competat pro hoc solvi sanctissimae ecclesiae secundum modum emphyteosis, et in his emphyteoticam conscriptionem in eo celebrari secundum figuram prius dictam. Illum vero et aedificare et uti materiebus, si materias habet, et transmittere emphyteosis usque ad duas successiones, sicut dictum est, et sic reverti post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam aut venerabilem domum, ex qua facta est emphyteosis: et valere etiam talem contractum, utpote praesenti non repugnantem legi.

3 Neque illud, quod hactenus contra tales contractus agebatur, valere permittendum est de adiectione, ut vel si duorum heredum compleatur tempus, licentia sit eis, qui post illos sunt, in emphyteosis dare id unde agitur, et semper eos praepioni aliis: [in] hoc enim nihil aliud est quam per revolutionem et machinationem perpetuas eis emphyteosis, magis autem privationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed et si quid factum est tale, nullam necessitatem esse reverentissimis oeconomis duobus heredibus cessantibus ceteris tradere.

stantibus et suburbanis et agris et hortis, verum etiam in ruinis, sive incendio sive terrae motu sive ex alia quacumque causa ruina extiterit: quin in iis quoque, quae plane destructa sunt et in solo iacent atque adeo in meris ruderibus nullam habentibus aedificationem nec materiam iacentem. Nam ne in illis quidem fieri alienationem permittimus, excepta sola emphyteusi ad tempus facta, secundum id quod supra dictum a nobis est, in tribus personis talibus quales antea diximus. Et ne quae fraus ne in hac quidem re committatur, duo ex primariis suo quoque tempore mechanicis aut architectis sive in hac regia et magna urbe cum deo carissimis oeconomis et quinque religiosissimis presbyteris et duobus diaconis, praesente simul deo carissimo archiepiscopo, sive in provincia duo insignes mechanici aut architecti, vel etiam unus, si unum solum civitas habeat, ipsi locis interveniant: ut sacris evangeliiis propositis ab architectis definiatur, quantum sanctissimae ecclesiae pro hoc solvi secundum emphyteosis modum par sit, atque de iis emphyteoticum instrumentum adversus eum secundum formam supra dictam conficiatur. Ille vero et aedificet et materia, si habeat materiam, utatur, et usque ad duos successores, ut dictum est, emphyteosis transmittat, atque ita post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam vel domum venerabilem, a qua emphyteosis constituta est, redeat: vigeatque talis quoque contractus, ut qui praesenti legi non repugnet. 3 At ne illud quidem, quod usque adhuc contra tales contractus agitabatur, valere permittimus, ut adiciatur, licere etiam impleto duorum heredum tempore successoribus eorum in emphyteusin rem illam dari, eosque ceteris semper anteponi. Hoc enim nihil aliud est nisi per ambages et machinationem perpetuas in eis rebus emphyteuses, immo vero detractiones rerum ecclesiasticarum agere. Verum licet tale quid factum sit, nulla necessitas religiosissimis oeconomis incumbat, si duo illi heredes deficiant, successoribus eorum emphyteusin tradendi.

3 εἴτε καὶ ἐξ Α || 4 εἴη Α || 7 Μ || 8 εἰ μὴ om. Α || 9 ἐπὶ τριῶν προσώποις ante κατὰ τὸ coll., 10 τοιούτοις — εἰρήκαμεν om. Α || 11 μηδὲ om. Α || ἐπὶ τούτῳ in talibus ε || 13 μεγάλῃ πόλιν Α || 16 episcopo ε || 18 ἢ καὶ ἐνός εἰ εἰ δὲ καὶ Α || 19 παραγινόμενον Α; leg. παραγινόμενων (ε)? ἢ ἐν τοῖς τόποις Α in illis locis ε || ὥστε in ὅπως Α, om. ε fort. recte || 21 ὅσον πόσον (πόσον Α) Α || τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν Α || 25 εἴπερ in εἴπερ καὶ Α || ἔχει Α (ε) || 26 ἄχρι καὶ δύο κατὰ διαδόχῳ ὡς εἴρηται •• (κατὰ ερασμῶ?) διαδόχων, οὕτως Α || διαδόχων Α successiones (v. ad 55, 21) ε || 30 καὶ ἐρωσθῆαι ἐρωρται γὰρ Α || τῷ τὸ Μ || 31 μὴ Μ || οὐ Α || ὀδῆ; ἄλλως τε οὐδὲ Α || 33 τοῦ τὸ Α || 34 ὥστε om. Α || εἰ εἰ καὶ Α || χρόνος

ὁ χρόνος Α || 35 τοῖς τῷ Α || αὐτὸ id unde agitur ε || 38 ἐπ' αὐτοῖς εἰαντοῖς Α

4 destructa? V¹ || 5 materia R || 7 in sola insula R¹ || emphyteosim V¹ || 9 diximus V || Et Sed R² || 10 illa R² || neque V || ne R (del. R²) neque quod T pro tempore vulg. || 13 presbyteris R² in ras. 4—5 litt. || 14 duobus V¹ || diaconibus V/T deo om. R || 15 etiam et R || duo V¹ || 19 competat quantum V¹ || solui solio R¹ || 20 et om. R/V || 22 Ilud R illud T || 23 et post habit om. R¹ || 24 emphyteosionem V¹ || 25 personarum om. R¹ || 25 utputem V¹ || 34 *illum libri || sunt || su. V¹ fiunt V² || 36 in seclusi || 38 priuationem V

CAPUT IV.

Εἰ δὲ τις βουληθεὶ λαβεῖν κατὰ λόγον χρή-
 σεις ἦτοι τοῦ καλουμένου οὐσοσφρούχιον πράγμα ἐκ-
 κλησιαστικὸν ἢ τῆς ἀγιοτατῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἢ
 ἄλλης ἰαδῶρητον τῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπῆρχῳ
 κειμένων ἢ πτωχειῶν, μὴ ἄλλως λαμβανέτω τοῦτο,
 εἰ μὴ κατὰ τὴν εἰρημένην παρατήρησιν καὶ κατὰ
 τὸν τύπον τῆς Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως δια-
 τάξεως, ὥστε αὐτὸν εὐπορον καθεστῶτα καὶ οἰαίαις
 ἀκινήτου δεσπότην ἕτερον εὐθὺς πρᾶγμα κατὰ δεσπο-
 τίας δικαίον ἀντιδιδόναι τῇ ἀγιοτατῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ
 εὐαγεῖ οἴκῳ. ἐξ οὗ τοῦτο λαμβάνει, τοσούτην καὶ το-
 αύτην φέρων πρόσοδον, ὅποσῃν ἢ ὅποίαν ἔχει τὸ δι-
 δόμενον· ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτῆν τὸ τε ἐκκλη-
 σιαστικὸν ἢ πτωχικὸν πράγμα ἀνατιθέμενον ἐπὶ τὸν
 εὐαγίστατον οἶκον μετὰ τῆς χρήσεως τῆς δεδομένης,
 οὐκ ὑπερβαίνουσας τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τοῦ λαμβαν-
 ούτος· λαμβάνει δὲ ὁμοίως καὶ τοῦ ἀντιδεδωμένου
 πράγματος τὴν χρῆσιν, ὥστε εἶναι μετὰ τὴν τοῦ λαμ-
 βάνοντος τελευτῆν ἢ τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἡ δωρεὰ τῆς
 χρήσεως συμπεφῶνηται, οὐκ ἐκβαίνοντος δηλαδὴ τὴν
 λαμβάνοντος ζωῆν, ἐκάτερον ἐξ ὁλοκλήρου καὶ
 κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν πικρὰ τῇ ἀγιοτατῇ
 ἐκκλησίᾳ.

Si quis autem voluerit accipere secundum ratio-
 nem usus aut quod vocatur usufructus rem eccle-
 siasticam aut sanctissimae maioris ecclesiae aut alteri-
 us cuiuslibet, quae in omni uostra dicatione sunt
 positae, aut ptochiorum, omnino percipiat hoc et
 secundum praedictam observationem et secundum
 formam constitutionis Leonis piae memoriae: ut iste
 locuples existens et substantiae immobilis dominus
 aliam mox rem secundum proprietatis ius compen-
 set sanctissimae ecclesiae aut venerabilis domui, ex qua
 hoc percipit, tantos et tales ferentem redditus, quan-
 tos aut quales habet quod datur, ita ut post eius
 obitum ecclesiastica aut ptochica res revertatur ad
 venerabilem domum cum usu, qui datus est, non
 transcendente tempus vitae percipientis; accipiat
 autem similiter etiam rei in compensationem datae
 [et] usum, quatenus sit post percipientis obitum aut
 tempus, in quo donatio usus convenit, non transcen-
 dens videlicet percipientis vitam, utrumque ex toto
 et secundum proprietatem et secundum usum apud
 sanctissimam ecclesiam.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως δια-
 τάξις τὰς ποινὰς σχεδὸν τι μόνον ἐπὶ πράσεως ὤρο-
 σεν, ἡμεῖς δὲ ἀπηγορεύσαμεν οὐ πράσεις μόνον, ἀλλὰ
 καὶ δωρεὰς καὶ ἀμείρειας καὶ διηρηκείας ἐμφυτεύσεις καὶ
 ἑνεχράων δόσεις ἐπὶ πράγμασιν ἀκινήτοις, ὁρῶμεν δὲ
 τίνας οὕτως φιλοκινδύνους καθεστῶτας, ὥστε τολμῶν
 καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις προσείναι καὶ ἀπόπειαν ποι-
 ῶσαι τῶν νόμων ἐξ ἧς ἔχουσι γνώμη, τε καὶ τόλμη,
 καὶ τὰ παντοίως ἀπηγορευμένα, φέροντα δὲ καὶ
 αἰς θύνατον ἴσως ἀνθρώπων πράττουσι, διὰ τοῦτο
 ἀναγκαῖον ᾤθημεν ἐφ' ἐκάστῳ συναλλάγματι καὶ ῥη-
 τῆν τάσαι ποινήν, δηλαδὴ τῶν ἡπειλημένων κατὰ
 τῶν οἰκονομῶν ποινῶν ἐκ τῆς εἰρημένης τοῦ τῆς εὐ-
 σεβοῦς μνήμης Λέοντος διατάξεως ὁμοίως καὶ τὴν
 ἡρητημένων ποῦ οἰκονομῶ, ἢ τῷ ξενοδόχῳ ἢ ροσο-

Quia vero Leonis piae memoriae constitutio poenas
 paene solummodo in venditione decrevit, nos autem
 interdiximus non venditiones solum, sed etiam dona-
 tiones et permutationes et perpetuas emphyteosis
 et pignorum dationes in rebus immobilibus, videmus
 autem quosdam sic amatores periculi constitutos, ut
 praesument ad ea quae interdicta sunt accedere et
 circumventionem facere legibus ex voluntate et prae-
 sumptione quam habent, et quae omnibus modis
 interdicta sunt et forsitan ducunt ad mortem homi-
 nes, agunt: propterea necessarium aestimavimus
 in unoquoque contractu etiam certam statuerem poe-
 nam, his quippe poenis, quae positae sunt adversus
 oeconomos ex constitutione praedictae piaae memoriae
 Leonis, similiter etiam nunc imminetibus oeconomo

IV. Quodsi quis ex ratione usus qui proprie usufructus dicitur rem ecclesiasticam sive sanctissimae
 magnae ecclesiae sive alius cuiuscumque in universa dicatione nostrae situae sive ptochiorum accipere velit,
 non aliter cam accipiat nisi secundum supra dictam observationem et secundum formam constitutionis Leonis
 piaae sortis: ut locuples dumtaxat et immobilis substantiae dominus, aliam statim rem iure proprietatis sanc-
 tissimae ecclesiae vel sacrae domui, unde illam accipit, in vicem det tantum et talem redditum laturam,
 quantum aut qualem fert id quod datum est: ut post mortem eius res ecclesiastica vel ptochica redeat ad
 venerabilem domum cum usufructu dato, qui quidem non excedat vitae tempus eius qui accepit; similiter
 vero etiam rei in vicem datae usufructum capiat, ut post mortem eius qui accepit vel tempus in quod
 usufructum donari pacto convenit, quod scilicet vitam eius qui accepit non excedat, utrumque in totum
 et proprietatis et usufructus iure penes sanctissimam ecclesiam sit.

V. Quoniam vero Leonis piaae sortis constitutio poenas fere tantummodo in venditione definivit, nos
 vero non solum venditiones, sed etiam donationes et permutationes et perpetuas emphyteuses et pigno-
 rum dationes in rebus immobilibus interdiximus, cum quosdam periculis adeo delectari videamus, ut et in
 velitia nisi et pro ea quam habent praesumptione atque audacia legibus periculum facessere audeant eaque
 faciant quae omni modo prohibita sunt, quae adeo ad ipsam forte mortem homines aducturae sint: propterea
 necessarium duximus in unoquoque contractu etiam quae poenam statuere, ita nimirum ut poenae ex
 supra dicta constitutione Leonis piaae memoriae contra oeconomos intentatae similiter etiam nunc imminant

2 πράγματα A || ἐκκλησιαστικὸν ἢ om. A || 4 τῇ
 ὑπῆρχῳ ἡμῶν A || 5 μὴ ἄλλως M] ἢ ὅπως εὐαγῶν
 ἄλλων οἴκῳ A omnino (i. e. ὅλος) ε || 6 εἰ μὴ om.
 A || 7 τῆς ante Λέοντος om. A || διατάξεως om. A ||
 11 καὶ τοιαύτην et 12 ἢ ὅποίαν om. A || 12 ante ὅποίαν
 verba τῷ εὐαγεῖ — λαμβάνει (10 sq.) repetit M^a ||
 15 εὐλαβίστατον A || μετὰ τῆς δεδομένης χρήσεως A ||
 17 δ[leg. vid. τε || ἀντιδεδωμένου A || 19 τῆν χρῆσιν
 et usum ε || 24 ἡ Λέοντος] λέοντος ἢ A || 25 ποινὰς
 μόνον σχεδὸν ἐπὶ τῆς πράσεως A || 26 δ[A:] τε M ||
 28 ὁρῶ A^a || 38 ἢ τῷ] τῷ om. A

V² || 8 substantiae immobilis R¹ || dominus om. R ||
 9 proprietates V¹ || 10 venerabilis V¹ || 12 quales] tales
 R^a || habet] habeat R || 13 ptochica R tochica V ||
 15 transoedentem R || 16 in compensationem rei dato
 R || 17 et seclusi || 18 datio V (T mg.) || ususque T ||
 24 rubr. quibus penis subiecti sunt qui hanc consti-
 tutionem contempnunt R || 25 pene del. V² || 26 inter-
 diximus] interdiximus vulg., diximus RV dicimus T ||
 27 pctuas R¹ || 28 donationes R¹ || vidimus V || 29 quos-
 dam] et quosdam R¹ || 30—34 terdicta — existimavimus
 R² scripsit in ras. 2 versuum || 33 et quae forsam R⁽²⁾ ||
 33 delucunt R⁽²⁾ vulg. || 34 necessarium esse existima-
 vimus R⁽²⁾ || 35 statuere certam R || 36 his] iis vulg. ||
 37 ex constitutione praedicta in ras. V || 38 etiam R] et V vulg. || inmentibus R¹

1 rubr. quomodo usufructus rerum ad sanctum lo-
 cum pertinentium constituitur R || 2 usus aut quod
 vocatur om. V¹ || 3 aut R vulg.] ucl VY' || aut] ut
 R¹ || 4 dicatione RV || sunt positae usum V¹ positae sunt

κόμῳ ἢ βοφροτρόφῳ ἢ ἡγομένην ἢ ἡγομένην μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου κατὰ τὸ ἐμπροσθεν διατεταγμένον. Εἴ τις τοῖνυν ἀνήσασθαι τολμήσει πρῶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, ἐκπιπέτω μὲν εὐδὺς τοῦ τιμημάτων, ἀπεισιθῶ δὲ τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ελαβε, μετὰ πάσης τῆς ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ προσθήκης. καὶ κατὰ μὲν τῆς ἀγιατάτης ἐκκλησίας ἢ τοῦ εὐαγίου οἴκου μηδεμίαν παντελῶς ἐρέτω ἀγωγήν, κατὰ μέντοι τῶν ἐλαβεστάτων οἰκονόμων ἢ ὅλων τῶν πεπρακτότων ἐπι ταῖς ἰδίαις αὐτῶν περιουσίαις ἐρέτω τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγήν, ἵνα δέει τῆς ἑαυτῶν γούν περιουσίας, εἰ καὶ μὴ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, ἀλλ' 1 οὖν ὀκνηροτέρου περὶ τὰς πράξεις γίνοντο. Εἰ δὲ τις κατὰ δωρεάν λαβεῖν τολμήσει πρῶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, αὐτὸν τε τοῦ δωρομένου πάντως ἐκπιπέτω καὶ ἕτερον τοσοῦτον ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀντιδιδόντω τῇ ἀγιατάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ εὐαγεί οἴκῳ, ἐξ οὗ τοῦτο ελαβεν, ἵνα ἢν ἐπεχειρήσεν ἐργάσασθαι κατ' αὐτῆς καινοτομίας, ταύτην αὐτὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ δίδουσι τῆς οἰκίας ἀσθῆτο πανοργίας. 2 Εἰ δὲ ἀμενίς ἐπὶ τισι γένοιτο προσώποις, χωρὶς μόνως τῆς βασιλείας, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, καὶ ὁ τὴν ἀμενίαν λαβὼν ὑποκείσθω ποιητῇ τῷ καὶ τὸ δεδομένον αὐτῷ πρῶγμα ἀποβαλεῖν, καὶ ἀνατρέξεν αὐθις τοῦτο ἐπὶ τὸν εὐαγὶ οἶκον ὅθεν ἐξέβη, καὶ τὸ ἀντιδεδωμένον μείναι παρὰ τῷ εὐαγεί οἴκῳ, καὶ τὸν προσελθόντα πρᾶγματι παρανόμῳ ἐκπιπέτω [τε] ἐκατέρου δικαίως ὥστε κατὰ τοῦτο ποιῆν αὐτὸν ὑπεχρῆν, καδ' ὁ καὶ τῶν οἰκείων ἐκπίπτει καὶ ὅπερ ἤλπισεν οὐ προσέλαβεν κἀνταῦθα τῆς ἀγωγῆς αὐτῷ φυλαττομένης ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ περιουσίᾳ τῶν τοῦ συναλλάγματος πρὸς αὐτὸν πράξάντων.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ δανειστὴς εἰς σωματικὸν ἐπέχουρον ἔλοιτο λαβεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, ἐν οἰκίαις τυχόν ἢ προαστείοις ἢ ἀγροῖς ἢ κήποις ἢ πολιτικαῖς σιτήσασιν ἢ ἀγρονομικαῖς ἀνδροπόδοις, καὶ δοῦν χρυσίον ὑπὲρ τούτου, ἐκπιπέτω τοῦ δανείσματος, καὶ ἐρέτω κέρδος ἢ δανεισμένη ἀγιατάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ὁ εὐαγίου οἴκος τὸ δανεισθέν χρυσίον κἀνταῦθα κατὰ τοῦ τοῦ δάνεισμα πράξαντος οἰκονόμου ἢ ξενόδοχου ἢ πτωχοτρόφου ἢ ἡγομένου μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου ἢ τῶν ἄλλων εὐαγίων συστημάτων τῆς

oeconomo vel xenodochi vel nosocomo vel brephotropho vel abbati abbatissaeve monasterii aut asceterii secundum id quod supra constitutum est. Si quis igitur rem ecclesiasticam vel ptochicam emere ausus sit, ille pretium statim amittat, et res quam accepit cum omni temporis interiacentis accessione exigatur. Atque adversus sanctissimam ecclesiam quidem vel venerabilem domum nullam prorsus actionem habeat. verum adversus religiosissimos oeconomos vel quicumque omnino venderunt in propriis eorum bonis actionem ex contractu habeat: quo illi metu saltem substantiae suae, si non ob timorem dei, utique tur- 1 diores ad vendendum fiant. Quodsi quis dono accipere ausus sit rem ecclesiasticam vel ptochicam, et ipso quod donatum est omni modo privetur et alterum tantum ex sua substantia sanctissimae ecclesiae vel sacrae domus, unde illud accepit, in vicem det, ut quo detrimento illam efficere conatus est, idem in 2 suis ipse rebus expertus propriae sibi malitiae conscius fiat. Quodsi permutatio fiat in quibusdam personis, solo imperatore, sicut supra diximus, excepto, etiam qui permutationem accepit ei poenae subiacet, ut rem ipsi datam amittat, eaque rursus ad sacram domum unde venit revertatur, et quod in vicem datum est apud venerabilem domum maneat, atque qui rem illicitam aggreditur utrumque merito amittat, ita ut eatenus poenam subeat, quatenus et proprias res amittat nec quod speravit acquisierit: actione illi etiam hic contra propriam substantiam eorum servata, qui contractum cum illo fecerint.

VI. Quodsi creditor in corporale pignus voluerit rem immobilem ecclesiasticam vel ptochicam accipere, domus forte aut suburbana aut agros aut annonas civiles aut mancipio rustica, dederitque pro hoc pecuniam, privetur credito, atque sanctissima ecclesia vel sacra domus, quae mutuum accepit, pecuniam sibi creditam lucretur: ut etiam hic contra eum qui mutuum contraxit oeconomum vel xenodochum vel ptochotrophum vel praesulem monasterii aut asceterii aut reliquorum sacrorum collegiorum actio

3 τολμήσει ἀνήσασθαι A || 6 μέσῳ om. M^a || 8 ἐρέτω παντελῶς A || μέντοι δὲ A || 12 διὰ τὸν δια γ' οὖν τὸν A || 13 γίνονται A || 14 τολμήσει A || 15 δωρομένου] δωρηθέντος αὐτῷ A || 18 ἵνα M] ὅπως A || 19 κατ' αὐτῆς ἐργάσασθαι A || αὐτόσ] sibi met ε || ἐν τοῖς] ἐκ τῶν A || 24 τῷ A] τοῦ M] ἀπολαβεῖν ἀπολλύνας A || 28 τε M, om. A || 33 δὲ] δὲ καὶ A || εἰς σωματικὸν om. A || 37 τούτων A || 38 δεδανεισμένη A || 41 sq. ἢ ἀσκητηρίου om. A

1 vel RVT] aut vulg. || scenodochi aut nosochonio V || bethotropho R || 2 asisterii RVT || 3 dispoitum

vel xenodochi aut nosocomo aut brephotropho aut abbae aut abbatissae monasterii aut asceterii, secundum quod prius dispositum est. Si quis igitur praesumpserit rem ecclesiasticam aut ptochicam, cadat quidem mox pretio, exigatur autem res, quam accepit, cum omni medii temporis incremento; et contra sanctissimam quidem ecclesiam aut venerabilem domum nullam omnino habeat actionem, contra venerabiles autem oeconomos, aut qui omnino venderunt, in propriis eorum substantiis ex contractu habeat actionem: ut metu suae substantiae, etsi non propter dei timorem, at tamen segniores 1 circa venditiones fiant. Si quis autem per donationem accipere praesumpserit rem ecclesiasticam aut ptochicam, et ipso quod donatum est omnino cadat, et aliud tantum ex sua substantia repenset sanctissimae ecclesiae aut venerabili domui, ex qua hoc accepit: ut quam nisus est agere contra eam novitatem, hanc sibi in propriis exhibens suam sentiat malignitatem.

2 Si autem permutatio in quibusdam fiat personis, praeter solum imperium, sicut praediximus, et qui permutationem accepit subiaceat poenae, ut datam sibi rem amittat, et recurat rursus haec ad venerabilem domum unde progressa est, et quod pro compensatione dedit, maneat apud venerabilem domum. et qui accessit ad causam legi contrariam, cadat utroque iuste, et secundum hoc poenae subdat. secundum quod et propriis cadet et quod speravit non acquisivit; etiam hic actione ei servata in propria substantia eorum, qui contractum cum eo celebraverunt.

Si autem creditor in pignore corporali elegerit accipere rem immobilem ecclesiasticam aut ptochicam, in domibus forsitan aut suburbanis aut agris aut hortis aut civilibus panibus aut rusticis mancipiis, et dederit aurum ob hoc, cadat credito, et habeat lucrum, quae mutuum accepit, sanctissima ecclesia aut venerabilis domus quod mutuum est aurum; etiam hic contra debentem mutuum oeconomum aut xenodochum aut ptochotrophum aut praesulem monasterii aut asceterii aut aliorum ve-

R || 4 emere] omne R¹ || ptochicam] thecicam V || 5 exigat autem rem V² || 8 habeat hanc om. contra V || 10 ex contractu om. R¹ || 12 atamen] ut tamen R ut tantum T, at om. V, in quo tamen seg] V² scr. in ras. || segniones R² || 17 venerabilis V¹ || 15 ut] et R¹ || 23 *ut] et libri || 24 et recurat] et om. R¹ || haec om. R¹ || 25 pro] per V || 26 domum om. V || 27 causam] carm R || 29 cadat V || 33 corporari eligerit R || 34 imobilem et ecclesiasticam R¹ || ptochicam R || 37 dedit V || credito Heimbach] creditor libri || 39 aut (alia s. e add. R²) uerabilis R || mutatum R¹ || 41 scenodochum V || 42 aut asisterii RT om. V

ἀγωγῆς οὐδὲ τῶν δεδανεικότων. πάντων τούτων καὶ ἐπὶ τῶν ἡγουμένων τῶν γυναικείων ἀσκητηρίων ἤτοι μοναστηρίων κρατούντων. Εἰ γὰρ ὁλως ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγεῖον οἰκὸν δανείσματος γένοιτο χρεία, εἰς μόνην ἀγαγκάλαν δηλοῦν καὶ ἀπαραίτητον πρόφασιν καὶ ἢς χωρὶς οὐκ ἴνυστι τὸ κατεπεῖγον πληρωθῆναι, ἢ εἰς τι πᾶγμα λιαιτελέσταν τῆ ἀγιωτάτῃ καθεστὸς ἐκκλησία, ἐξίστι τοῖς προσιούσιν αὐτῶν μέχρι τῆς γενικῆς ἐποδῆξης ἴστασθαι, μηδὲν ἰδικὸν ἐνέχυρον τοῖς δανείζουσι παρεχομένοις.

nerabilium collegiorum creditori actione manente. His omnibus etiam in abbatissis muliebrum asceteriorum aut monasteriorum valentibus. Si enim omnino sanctissimis ecclesiis aut aliis venerabilibus domibus crediti opus fiat, aut in solam necessariam videlicet et inevitabilem occasionem et praeter quam non potest, quod imminet, adimpleri, aut in aliam causam utilissimam sanctissimae consistentem ecclesiae, licebit praepositis earum usque ad generalem hypothecam stare, et nullum speciale pignus creditoribus praebere.

CAPUT VII.

(Z) Εἰ δὲ καὶ διημενῆ τις ἐμφύτευσιν λαβεῖν θαρρασεῖ, ὅπερ οὐκ ἐξεστὶν, ἢ πρόσεκαιρον μὲν, μὴ μὲντοι κατὰ τὴν τοῦδε νόμον παρατήρησιν, καὶ οὗτος ἐκπιπέτω μὲν τῆς ἐμφυτεύσεως καὶ τὸ δεδομένον μενέτω παρὰ τῶ εὐαγεῖ οἴκῳ, διδὸς δὲ διημενῆ καὶ μετὰ τὴν ἐκπίπτωσιν τοῦ ἐμφυτεύματος, ὅσον ἡμέλλε τελεῖν, εἴπερ κατὰ νόμον ἐπῆλθε τὴν ἐμφύτευσιν, οὐδεὶς παρ' αὐτῶ μόνοντος ἐκ τῶν μίτην αὐτῶ κατ' ἐμφύτευσιν δεδομένων πτωχικῶν ποσηνύλων. Πᾶσα [τε] οὖν ἅπαντα παροφνηλατῆσθω, ταῖς εἰρημέναις ὑποκείμενα ποιναῖς· μήτε τῶν συμβολαιογραφῶν θαροούντων τοῖς τοιοῦτοις ὑποουγενῶν συμβολαιοῖς, ἀλλὰ δεδιώτων τὴν ἀεφρηγίαν καὶ τὸ μηδὲν ἀποτε εἰπαλέθειν, μηδ' ἂν εἰ θεῖος τοῦτο δοῖν τύπος· μήτε τῶν ἀρχόντων ἢ ὑπαγορευέντων τοιαῦτα συμβολαία θαροούντων ἢ γενομένα προσδέζεσθαι καὶ προσέξιν ὑπομηγμάτων αὐτὰ ββαίουν, ὥστε μὴ καὶ αὐτοὺς τὴν τε τῆς ἀρχῆς καὶ ἀξίας τὴν τε τῆς οὐσίας ἐκπίπτωσιν κατὰ τὴν Λέοντος διάταξιν ὑπομείναι.

Si vero etiam perpetuam quispiam emphyteosin accipere praesumpserit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen secundum huius nostrae legis observationem, etiam sic cadat quidem de emphyteosi, et quod datum est maneat apud venerabilem domum, det autem continuo et post casum emphyteomatis, quantum futurus erat solvere, si secundum legem subsisset emphyteosin, nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, quae frustra ei per emphyteosin datae sunt. Haec igitur omnia custodiantur praedictis subiecta poenis: neque tabellionibus praesumentibus instrumentis talibus ministrare, sed metuentibus usque exilium, et ut numquam revertantur, nec si sacra hoc praebet forma; neque iudicibus vel dictare talia instrumenta praesumentibus vel facta suscipere et gestis monumentorum ea firmare, ne etiam ipsi et cinguli et dignitatis et substantiae casum secundum Leonis constitutionem sustineant.

CAPUT VIII.

(H) Τῶν αὐτῶν ἐπιτιμίῳ φυλαττομένων καὶ κατὰ τῶν ἱερῶ ἀκενῆ πικρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἢ ἐνεχυραζόντων ἢ πωλούντων ἢ χωνευόντων ἐπὶ ἐκποίησησιν. Καὶ γὰρ δὴ κίκενος τῆς ἴσης ἢ καὶ μείζονος εἰρήσιν ποιητῆς ἀξίους θασιπζομεν, ὅσῳ καὶ περὶ ἱερῶ πόνυματα καὶ ἡδὴ θεῶ καθιερωμένα τομῶσιν ἀσβεβῆν. πλὴν εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο, καθάπερ εἴπομεν, διὰ ἀνάγκης ἀιχμάλωτων, ἐνθα γνητῆς ἀνδρώπων ἐλευθε-

Iisdem poenis servandis etiam adversus eos, qui sacra vasa contra nostram legem aut pignori dant aut vendunt aut conflant propter alienationem. Nam et illos aequa aut maiori poena dignos esse sancimus, quod etiam circa sacras res et deo dicatas praesument impie agere; nisi tamen aliquid tale fiat, quod diximus, circa redemptionem captivorum, ubi

cap. VIII summarium habet Nomoc. XIV tit. 2, 2.

creditori competat; eaque omnia etiam de praesulibus muliebrum asceteriorum vel monasteriorum valeant. Si enim omnino sanctissimis ecclesiis vel ceteris sacris domibus pecunia mutua opus sit, ad solam scilicet necessarium et inevitabilem causam et sine qua quae arguent nequam perfici, vel ad rem aliquam quae sanctissimae ecclesiae utilissima sit: licet praesulibus earum intra generalem hypothecam se continere, ut speciale pignus nullum creditoribus concedant.

VII. Quodsi quis etiam perpetuam emphyteusin, id quod non licet, accipere ausus sit, vel temporalem quidem, nec tamen secundum huius nostrae legis observationem, is quoque emphyteusi privetur, et quod datum est penes venerabilem domum maneat, detque perpetuo etiam post emphyteusis amissionem, quantum soluturus fuisset, si secundum legem emphyteusin subsisset, nec quicquam opud eum ex rebus ptochicis frustra illi emphyteusis causa datis maneat. Haec igitur omnia observentur supra dictis poenis subiecta: ut neque notarii talibus instrumentis operam praestare audeant, sed perpetuum exilium metuant sine ulla umquam ree reditus, ne si sacrum quidem rescriptum id condonet; neque potestates talia instrumenta aut dictare audeant aut facta admittere et actis commentariorum confirmare, ne et ipsaecum potestatis et dignitatis tum bonorum amissionem secundum Leonis constitutionem patiantur.

VIII. Atque eadem poenae observentur etiam adversus eos, qui sacra vasa contra nostram legem aut oppignerant aut vendunt aut conflant alienationis gratia. Namque illos quoque pari vel adeo maiore poena dignos esse sancimus, quando vel in res sacras et deo iam consecratas impie agere audent. Nisi vero id fiat, uti diximus, ad redemptionem captivorum, ubi animas hominum a morte et vinculis libe-

1 τούτων om. A || 5 γένοιτο A | γένηται M || εἰς μόνην] aut in solam e || 7 ἢ καὶ A || 8 καθεστὸς A | καθεστὸς M | ἐξεστὶ M | licebit e | ἐξεστὶ γὰρ τότε A || 9 τῆς] μόνης τῆς A || 10 τῶ δανειζόντι A || 13 ἢ, πρὸς καιρον, οὐ μόνοντος A || 14 καὶ οὗτος M | καὶ οὕτως A || 19 μίτην] μετὰ τὴν A || 21 τε M, om. A || 22 *μηδὲ libri || 24 μηδὲποτε A || 26 *μηδὲ libri || ἢ om. A || 32 νόμον] Cod. 1, 2, 1 || 34 ἡδὲ A | 35 ὅσον A || 36 ἡδὴ] om. e || 37 τοῦτο M | τε τοῦτο A | aliud tale e; scrib. τι τοιοῦτο? | γένοιτο καθάπερ εἴπομεν om. A | ἀνάγκης] λύσιν A

1 creditori bis scr. R¹ || 2 muliebrum V || assisteriorum R et assisteriorum V || 3 aut] seu V || § 1 rubr. quando licet re venerabilium locorum yptotece titulo obligari J

4 aliis om. R¹ || 6 occasionem] acconē (i. e. actionem) P¹ || 8 consistematem R¹ || 10 spiritalem R¹ || 12 rubr. Quibus penis subicitur qui illicitum contractum emphyteosis venerabilis loci componit R (sin. T) || 13 quod non licet om. R¹ || 14 tamen] tm V || huius om. R || 15 de RVT] ab vulg. [emphyteosin R¹T¹ || 20 remanente R vulg.] manente T manentem V¹ || ei Heimbach) et RVT, om. Rulog. || 27 uel] e R¹ || et gestis] egestis R || 31 rubr. Quomodo punitur qui sacra usua uel donaria pignerat uel conflant, et de panibus ciuilibus R(T) || Hif. om V¹ || 32 sacra R¹ || 35 quando R¹ || deo] ideo R¹ || 36 praesumetur V¹ praesumentur V² praesument T || tamen] tantum R¹V¹T || 37 quod] prout T

ροῦσι θανάτου καὶ δεσμῶν τῆ τῶν ἀψύχων ἐκποιήσει
 κειμηλίαν. Δηλαδή τῆς ὁμοίας παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ
 τῆς ἐκποιήσεως τῶν πολιτικῶν σιτήσεων παραφυλα-
 τομένης, καθὰ πολλὰκις εἶπομεν, διότι τοιαύτας εἶναι
 σιτήσεις οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείδος ταύτης πόλεως,
 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπὶ τῆς
 Ὁσπολιτῶν εἶναι μεμαθήκαμεν, ἴσως δὲ τοιοῦτο
 καὶ ἐν ἑτέροις τισὶν ἐπαρχίαις εἶναι. εἰ γὰρ καὶ ἀλλα-
 χόσας τοιαύτη τις εἴη κτήσις, καὶ ἐπ' ἐκείνης ὁ νόμος
 φυλαττέσθω καὶ τὴν ἐαυτοῦ παρατήρησιν ἐκτεινέτω.

animae hominum liberantur a mortibus et vinculis
 inanimatorum venditione vasorum. Simili quippe ob-
 servatione et super alienatione civium panem custo-
 dienda, sicut saepe diximus, eo quod tales esse panes
 non solum in hac felicissima civitate, sed etiam in
 magna Alexandria et in Theopoli esse didicimus.
 forsitan autem tale aliquid et in aliis quibusdam
 provinciis est. Si enim etiam alibi huiusmodi quae-
 dam sit possessio, et in illa lex servetur et suam
 observationem extendat.

CAPUT IX.

Θ Ἐπειδὴ δὲ εἰκός τις ἐπὶ παρακρούσει τοῦδε
 τοῦ νόμου περὶ ἀσθῶν πραγματικῶν ἡμῶν τύπου λαβ-
 βάνειν τοιοῦτό τι πράττειν αὐτοῖς ἐπιτρέποντας, καὶ
 τοῦτο κωλύομεν ἐπὶ παντός προσώπου, μείζονός τε
 καὶ ἐλάττονος, εἴτε ἀρχὴν ἔχοι τινα εἴτε τῶν περὶ
 ἡμᾶς εἴη εἴτε τῶν ἄλλων τις τῶν εἰς δῆμον τελοῦν-
 των. Καὶ θεσπίζομεν μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν εἶναι
 τοιοῦτόν τινα πραγματικὸν προσιεσθῆαι τύπον, μηδὲ
 ἐντεῦθεν λαμβάνειν τι τῶν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλη-
 σίαις προσκυόντων ἢ μοναστηρίοις ἢ πτωχείοις ἢ εὐα-
 γέαις συστήμασις ἀκινήτων πραγμάτων. ἀλλὰ τῷ τε
 ἐνδοξοτάτῳ κοιμιστῶρι ποιῆν ἐπιχειρεῖσθαι quinqua-
 ginta librarum auri, καὶ τοιοῦτο ὑπαγορεύσει, τοῖς
 τε δεχομένοις τὴν ἐμφάνισιν τοῦτου τινός θείου τύ-
 που ἐνδοξοτάτους ἀρχόντων ἢ ἑτέροις τισὶ τὴν αὐτὴν
 ὑποκεισθῆαι ποιῆν, τοῖς τε συμβολαιογράφοις ὑπο-
 πίπτειν τῇ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξει,
 εἰ γράψαιεν τι τοιοῦτο συμβόλαιον τοῖς τε θεοφιλε-
 στάτους ἐπισκόποις ἢ τοῖς εὐλαβεστάτους οἰκονόμοις
 ἀκινδύνως ἀποσιεσθῆαι τοῖς τοιοῦτους θείους πραγμα-
 τικῶς τύπου, μᾶλλον μὲν οὖν ἐκινδύνως προσιε-
 σθαι, καὶ γινώσκειν, ὡς περὶ αὐτῆν κινδυνεύουσι τὴν
 ἰερωσύνην, εἰ γε ἀμελήσαντες τῶν νόμων τοῖς οὕτω
 ἰ γινόμενοις πραγματικῶς ἀκολουθήσαντες τῶν. Δεῖ
 γὰρ τὰ κοινῇ καὶ ἐν γένει καὶ ἐπὶ τῆς πάντων ὠφε-
 λείᾳ νενομοθετημένα μᾶλλον κρατεῖν ἢ τὰ κατὰ τι-
 νων σπουδῆν ἐπὶ παραφθορᾷ τῶν κοινῶν γενόμενα
 νόμων.

Quia vero verisimile est quempiam in circumven-
 tionem huius legis temptare pragmaticas nostras
 formas accipere tale aliquid eis agere permittentis.
 et hoc prohibemus in omni persona maiore vel mi-
 nore, sive in cingulum constituta sive horum qui
 circa nos sunt. sive aliorum quispiam inter populos
 habitantium. Et sancimus nulli penitus licentiam
 esse talem quempiam pragmaticum proferre typum
 neque ex hoc accipere aliquid [de] sanctissimis eccle-
 siis competentium aut monasteriis aut ptochiis
 aut venerabilibus collegiis immobilium rerum; sed
 et gloriosissimo quaestori poenam imminere centum
 librarum auri, si quid tale dictaverit, simul et
 suscipientibus insinuationem talis cuiuspiam sacrae
 formae gloriosissimis iudicibus aut aliis quibusdam
 eandem imminere poenam: et tabellionis succum-
 bere Leonis piae memoriae constitutioni, si egerint
 tale aliquid instrumentum, et deo amabiles episco-
 pos aut venerabiles oeconomos sine periculo refu-
 tare huiusmodi sacras pragmaticas formas, magis
 autem cum periculo suscipere et agnoscere, quia
 circa ipsum sacerdotium periculum sustinebunt, si
 negligentes leges has quae ita fiant, pragmaticas se-
 i quantur formas. Oportet enim ea, quae com-
 muniter et generaliter et in omnium utilitatem sanc-
 ciuntur, potius valere quam ea, quae circa aliquos
 studentur ad corruptionem communium agi legum.

cap. IX § 1 excitatur in tractatu περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων 2 (Heimbach Ἀνάκτ. 1, 191) ex Ath.

rant alienatione inanimatorum supellectilis. Similis videlicet observatio etiam in alienatione annonarum ci-
 vilium, sicut saepius diximus, custodiatur: quoniam tales annonas esse non solum in hac regia urbe, sed
 etiam in magna Alexandria et in Theopolitarum urbe didicimus, fortassis autem eiusmodi quid in aliis quo-
 que provinciis quibusdam usu venire. Si enim alibi quoque eiusmodi quae sit possessio, etiam in illa lex
 custodiatur suamque observationem extendat.

IX. Quoniam autem verisimile est quosdam ad labefactandam hanc legem nostram pragmaticas
 nostras sanctiones impetare conaturos esse, quae tale quid ipsis facere permittant, etiam hoc in omni
 persona prohibemus et maiore et minore, sive quem magistratum gerat sive ex iis sit quos circa nos habemus.
 sive ex reliquis, qui popularium numero sunt. Ac sancimus, ut nemini prorsus eiusmodi pragmaticam
 sanctionem praetendere liceat, neque inde rem ullam immobilem quae ad sanctissimas ecclesias vel mona-
 steria vel ptochia vel sacra collegia pertineat accipere. Verum et gloriosissimo quaestori poena quin-
 quaginta librarum auri irrogatur, si tale quid dictaverit, et quae insinuationem talis sacrae sanctionis
 suscipiunt gloriosissimis potestatibus aliisve eadem poena immincat; et notarii, si tale instrumentum
 scripserint, constitutioni Leonis piae sortis subiciantur: et deo carissimi episcopi vel religiosissimi oeco-
 nomi sine periculo eiusmodi sacras pragmaticas sanctiones reiciant, immo vero cum periculo admittant,
 sciantque se de ipso sacerdotio periclitaturos, si quidem neglectis legibus obsequantur pragmaticis sanc-
 tionibus ita factis. Oportet enim quae communiter et generaliter et ad omnium utilitatem sancita
 sunt, magis valere quam quae ex studio quorundam ad corrumpendas leges generales facta sunt.

4 εἶναι om. A || 5 βασιλείδος M] εὐδαίμονος Ας ||
 7 εἶναι om. A || δε] δε καὶ A || τὸ τοιοῦτο] tale aliquid
 ε || 8 εἰ γὰρ — ὡς ἐκείνης, καθ' αὐς καὶ A || 9 ὁ νόμος]
 ὁ νόμος τοῦδε A || 11 τινὰς] quempiam ε || 13 αὐτοῖς
 A || 15 ἔχοι] ἀρχοι A || 16 ἡμᾶς, εἴτε τις τῶν εἰς τὸν
 δῆμον A || 18 πραγματικὸν om. A || μηδὲ ἐντεῦθεν]
 κἀντεῦθεν A || 20 ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγέαις A || 22 ποι-
 ῶν — αὐρι om. A || quinquaginta librarum abri (v' ἄτρας
 χρυσίου s. v.) M (cf. Iul. Ath. Theod.) centum librarum auri
 ε || 23 ὑπεγόρευσεν A || 24 τοιοῦτον] τοῦ τοιοῦτου A ||
 25 τὴν — ποιῶν om. A || 26 τοῖς τε συμβολαιογράφοις
 ὑποκεισθῆαι ποιῆ τῇ Λέοντος A || 27 διατάξει — συμ-
 βόλαιον om. A || 29 ἢ] καὶ A || 32 ὡς περὶ αὐτῆν A ||
 35 ἐν γένει καὶ M Ath.] γενικῶς. 15 || 36 τὰ] τὰς A ||
 37 sq. γενομένης νομοθεσίας A

1 hominum] omnium R¹ || 2 similiter R¹ V¹ T¹ || 4 sicut
 om. V¹ || 5 etiam om. R¹ || 6 dicimus R¹ || 7 aliquid
 RV] quid vulg. || 8 est om. V¹ || 11 rubr. De prag-
 maticis sanctionibus quae contra comode venerabilium loco-
 rum promulgantur RT] circumventionem R¹ T¹ || 14 omni]
 omnino V¹ || 15 in om. R¹ || qui] quae V¹ || 16 quae] qui
 V¹ || 18 pragmaticam proferture R¹ || 19 aliquid RV] ali-
 quod vulg. || de seclisi || 20 *compendium libri || mona-
 steriis — 31 periculo R² scriptis in ras. 5 versusum ||
 tochiis aut aliis venerabilibus R^(?) || 23 si tale aliquid
 R^(?) || 26 succumbere] suscipere R^(?) || 28 aliquid V¹
 vulg.] aliquid RT] 33 pragmaticos R¹ || 35 in omni R¹ ||
 utilitate R¹ T¹ || 36 aliquas V¹ || 37 corruptionem R

Ἐκείνων μόνων δηλαδὴ μισθουμένων τε καὶ ἐμφυτευομένων τῶν πραγμάτων, ὅποσα νομιζοῦσι τοιοῦτον τινὸς δεῖσθαι.

His solis viderelicet conducendis et emphyteosi dandis rebus, quascumque putant tale aliquid egere.

CAPUT X.

Εἰ μὲντοι βούλονται τινα ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν διοίκησιν ἔχειν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι ἢ οἱ τῶν ἄλλων ἡγούμενοι συστημάτων, μηδενὶ τῶν ἐν δυνάμει μηδὲ κατὰ θεῖον πραγματικῶν τύπων παρερσιάν εἶναι ἀναγκάζειν αὐτοὺς ἢ κατὰ μίσθωσιν ἢ κατὰ ἐμφύτευσιν ταῦτα ἐκδιδόναι· ἐπεὶ τὸν τοῦτο πράττοντα ἱεροσυλίας τε ὑποκείσθαι ποιῆν καὶ πᾶσι τοῖς τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ περιεχόμενοις ἐπιτιμίῳ.

Si tamen voluerint quaedam sub propria gubernatione habere deo amabiles oeconomi aut aliorum praesules collegiorum, nulli horum, qui in potentatu sunt, neque secundum sacram pragmaticam formam licentiam esse cogere eos aut per conductionem aut per emphyteosin haec tradere, et qui hoc agit, et sacrilegii subiacere poenae et omnibus multis, quae hac sacra nostra lege continentur [suppliciiis].

CAPUT XI.

Ἐπεὶ δὲ ἔγνωμεν δεῖνόν τι πλιμμέλημα γινόμενον παρὰ τε Ἀλεξανδροῦσι καὶ Αἰγυπτίοις, ἧδη δὲ καὶ ἐν τισιν ἑτέροις τῶν ὑπερκίων τόποις, τὸ τινὰς θαρρεῖν αὐτὰ δὴ τὰ εὐαγγέλιον μισιστήρια πωλεῖν ἢ ἀριβειν ἢ δωρεῖσθαι (ἐν οἷς θεομιστήριον τε καθιδουθή καὶ ἱερὰ γέγονε λειτουργία, ἰσοίαν εἰσθός ἐστιν ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις γίνεσθαι, τῶν τε θεῶν ἀναγιγνωσκόμενων γραφῶν τῆς τε ἱερᾶς καὶ ἀρῆτου μεταδιδομένης κοινωνίας, μοναχικῆ τε ἐκείσε γέγονεν οἰκίαις), ὥστε αὐτὰ μεταβαλεῖν ἐξ ἕρου καὶ θεοφιλῶς στήριον εἰς ἰδιωτικῆν διαίτην τε καὶ κατάστασιν, τοῦτο παντελῶς τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι κωλύομεν, οὐδενὶ τῶν πάντων ἐφιέντες ταῦτα ἐξαμυρτάνειν· ἀλλὰ καὶ τὸ γινόμενον ἄκρως πᾶσιν ἀποφαινομεν τρέποισ καὶ τῶν τιμημάτων ἐκπτώσιν ἐπιτίθεμεν τῷ λαβόντι καὶ τὸν πικράσκοτα ζημοῦμεν τῆ τε τοῦ πράγματος ἐκπτώσει τῆ τε τοῦ τιμηματος ἀπωλείᾳ, τῆ κατὰ τὸν τόπον ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τόπον εὐαγγέλιον μισιστήριον ταῦτα προσεβήμεντες, ὥστε αὐτοὺς προνοεῖν τοῦ τὸ κακῶς ἐκποιθῆν ἀδῆς εἰς μοναχικὴν ἐπιπέσειν σχίσμα· μηδὲ τῆς ὑποθήκης τῆς ἐπὶ τοῖς τοῖς ἐρωμένης, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀκρως ἐπιπέσειν καὶ τοῦ μισιστηρίου πάλιν τῆ ἱερᾷ προσκερουμενῶν λειτουργία.

Quia vero cognovimus pessimum aliquid delictum factum et apud Alexandrinos et Aegyptios, iam autem et in quibusdam aliis imperii locis, quosdam praesumere ipsa venerabilia monasteria vendere aut permutare aut donare (in quibus et altare collocatum est et sacrum exhibitum ministerium, quale moris est in sanctissimis ecclesiis celebrari, sacris quippe lectis scripturis et sacrosancta et ineffabili tradita communione, et monachica illic facta habitatione), ita ut haec mutarentur ex sacro et deo amabili schemate ad privatam mansionem et statum: hoc omnino de cetero fieri prohibemus, nulli omnium permittentes haec delinquere. Sed etiam factum infirmum omnibus declaramus modis, et pretiorum casum imponimus accipienti, et venditorem quoque damnificamus et rei casu et pretii amissione, sanctissimae ecclesiae eius loci et venerabilibus monasteriis haec tribuentes, quatenus ipsi provideant ut quod male alienatum est, rursus ad monachicam revocent figuram; neque hypotheca super his valente, sed etiam ipsa infirmenda et monasterio rursus sacro ministerio assignando.

35

cap. XI summaria habent Nomoc. XIV tit. 11, 1 in.; Ecloga aa Procntron mutata 23, 1.

At illae solae scilicet res locandae sunt et in emphyteusin dandae, quascumque tali opera indigere existimant.

X. Si quae tamen in sua administratione habere maluit deo carissimi oeconomi vel reliquorum collegiorum praesules, nulli eorum qui in potestate sunt ne secundum sacram quidem pragmaticam sanctionem liceat cogere eos, ut illa aut per locationem aut per emphyteusin foras dent. Nam qui id faciat, et sacrilegii poenae et omnibus suppliciis hac nostra sacra lege comprehensis obnoxius sit.

XI. Sed quoniam conperimus grave quoddam delictum et apud Alexandrinos et Aegyptios, tam autem in aliis quoque quibusdam dicionis nostrae locis committi, ut nonnulli ipsa adeo sacra monasteria vendere aut permutare aut donare audeant (in quibus et altare dedicatum est et sacrum ministerium peractum, quale in sanctissimis ecclesiis solet peragi et sacris litteris lectis et sacrosanctu atque arcana communione celebrata, et monachorum ibidem domicilium est), ita ut illa a sacra et pia forma ad privatam usum et conditionem transferantur: id omnino ne in posterum fiat prohibemus, nec cuiquam omnium ut talia committat concedimus. Sed et quod fit omni modo irritum declaramus et pretii amissionem ei qui accipit imponimus, et cum qui vendit et rei amissione et pretii dispendio multamus, sanctissimae illius loci ecclesiae et venerabilibus illius loci monasteriis ea tribuentes. Quare ipsi provideant, ut quod male alienatum est rursus ad monachicum statum reducat: neve hypotheca in his rebus valeat, sed et ipsa irrita sit et monasterium rursus sacro ministerio addicatur.

2 ὅπως ἂν νομιζῶσι A || 4 βούλονται] voluerint (i. e. βούλονται) S || 5 ἢ οἱ M] ἢ A || ἄλλων] ἄλλων ἐνίγων A || 6 μηδὲ om. A || 8 sq. ἢ κατ' ἐμφύτευσιν ἐκδιδόναι παραφρασεῖσθαι διπρως· οἱ γὰρ τοῦτο πράττοντες ἱεροσυλίας ὑποκείσθαι ποιῆν A || 10 sq. ἡμῶν τῷ θείῳ A || 14 ἐν om. A || 15 ἑτέροις — τὸ τινὰς] ἄλλοις ἱεροῖς τῆς ὑπερκίων τόποις, ὡς τινὰς A || 16 ἐν οἷς μισιστήριον τε M || 18 γίνεσθαι M] ἐπιτελεῖσθαι A (celebrari S) || τῶν τε] τῶν A || 19 τῆς τε] καὶ τῆς A || ἱερᾶς καὶ om. A || 20 ἐκείσε] ἐκείσε ποτὲ A || 21 οἰκίαις] ἀσκήσις Nomoc., Ecl. || ὥστε αὐτὰ μεταβαλεῖν M] καὶ νῦν μεταβλήθη A (S), || 24 ἀπέσειε A || 25 γένον· μινον A Nomoc. || 29 ἀγιωτάτῃ] ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ A || κατὰ τόπον om. A || 31 αὐτοῦ; et τοῦ om. A || 32 ἐπαν· ἡγηγεῖν A Nomoc. || μηδὲ] ἤτε δὲ A

1 enphiteosin R²T || 2 agere R¹V¹T || 4 tamen] tū V || noluerint R¹ || S esse om. R¹ || conductione R || 9 et] ei libri, et ei R² || hec R || et sacrilegii sub] V² suppl. in spat. vac. || 11 nostra lego V¹] lege nostra R || suppliciiis] et supplicii R² vulgo. Seclusi || 12 rubr. Nemini liceat locum in quo sacra sollempnia sunt alienare R || cognovimus aliquid R¹ || 14 et om. R || 15 sq. aut donare aut permutare V || 16 collatum R || 17 monasterium R¹ misterium R² || 19 ineffabilem V¹ || 21 mutaretur R¹T || 22 semate R¹ semate R²V || 23 omnium] hominum V² vulg. || 24 permittentes om. R || derelinquere V || 26 et venditorem] et om. vulg. || 29 ut om. R¹ || 31 revocetur R¹ || 32 monasterio R¹ om. vulg. || 33 ministerio V] monasterio (i. superscr. 2) R monasterio vulg. || assignanda vulg.

CAPUT XII.

ἸΑ Ὡςπερ δὲ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐκποιήσεις ἐκώλυσα-
 μεν, οὕτω καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς κτήσεις ἀπαγορευόμεν.
 Πολλὰ γὰρ παρ' ἡμῶν κινεῖται ζήτησεις, ἐνθα τινὲς
 ἄπορα χωρία δεδωρηται ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις
 ἢ τοῖς σεβασμιωτάτοις οἰκοῖς, ἢ καὶ περικύκλαιον δῆ-
 5 ρθεν ὡς εὐτορα, καίτοιγε ἄπορα τὴν ἀρχὴν καθεστῶτα,
 κἀντεῦθεν τοὺς εὐαγεῖς οἴκους ἡδικήσαν. Ἀπαγορευό-
 μεν τοῖνυν τοῖς προσεστώσι τῶν σεβασμιωτάτων οἰ-
 κῶν τοιοῦτό τι πράττειν, ἢ γινώσκειν ὡς εἰ μὴ μετὰ
 πάσης ἀκριβείας ποιοῖντο τὰ συναλλάγματα, ἀλλὰ ἀπο-
 10 ρός τις κτήσει ἢ ἐπιβλαβῆς δοθῆι ταῖς ἐκκλησίαις ἢ
 τοῖς μοναστηρίοις ἢ ξενώσιον ἢ νοσοκομείοις ἢ τοῖς
 ἄλλοις εὐαγεῖς συστήμασι, τὸ μὲν συνάλλαγμα ἂν
 μὴ γεγονότος ἔσται, καὶ ἀναλήφεται πάντως ὁ δόσις
 15 τὸ κατὰ περιουσίαν καὶ ἀπάτην δεδομένον· ὁ δὲ τοι-
 οῦτὸ τι πράξας οἰκονόμος ἢ ἡγομένος ἢ ξενοδοχός
 ἢ νοσοκόμος ἢ πτωχοτρόφος ἢ ὄρφανοτρόφος ἢ γερον-
 τοκόμος οἰκοῦσθαι τῶν δεδοκότεν θεραπεύσει τὴν ἐντεῦ-
 20θεν ζημίαν. εἰ δὲ καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα σχηματισθῆι,
 ὡστε καὶ τι χρυσίον ὑπὲρ τούτου δοθῆναι, καὶ τούτο
 κερδαίνει μὲν ὁ εὐαγῆς οἶκος ὁ τὸ ἄπορον λαβῶν, ὁ
 δὲ γε δόσις τὸ χρυσίον ἔξει κατὰ τὸ συνάλλαγμα
 πράξαντος τὴν ἐντεῦθεν ἀγωγὴν, καθάπερ ἐμπροσθεν
 εἰπομεν.

(Ἐπιλόγος.) Οὗτος ἡμῶν ἐπὶ τῆς τῶν ἐκκλησια-
 25 στικῶν ἢ ὅλων πτωχικῶν πραγμάτων ἐκποιήσεως ἀπο-
 κείσθαι νόμος, τῆς ἰσότητος μὲν τοῦ τῆς εὐσεβοῦς
 λιξῆως εὐσεβοῦς ἐπιπέριος διατίθει, ἀλλ' οὐ τὸ μὲν
 ἰώμενος, τὸ δὲ ἀθεοῦταιτον καταλιμπάνων. ἀλλ'
 ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, ἣν ὁ Ῥωμαῖον ἐπέχει νόμος καὶ
 30 ὁ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας θεοῦς, οὗτος ἐκτελεσθῆι,
 καὶ ὁρίζεται τὰ οἰκίαι καὶ κριτεῖται διηγεκῶς, φυλα-
 τόμενος παρὰ τε τῶν ὁσιωτάτων πατριάρχων διοική-
 σεως ἐκάστης παρὰ τε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολι-
 τῶν παρὰ τε τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν
 35 καὶ οἰκονόμων καὶ ἡγομένων καὶ ξενοδοχῶν καὶ νο-
 σοκόμων καὶ ὄρφανοτρόφων καὶ βροφροτρόφων καὶ
 γεροντοκόμων καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ἡγομένων τι-
 νῶν εὐαγῶν συστημάτων, ἅπασιν ἐπιτιθεῖς τὴν ἰδίαν
 ἰσχύν, καὶ ἄδιαν διδοὺς τῶν βουλομένων προσαγγέλλειν
 40 15 ὁ τοιοῦτό τι — 19 Ζημίαν εἰσταντο Nomoc. XIV tit. 2, 1 extr.

XII. Quomodo autem damnosos alienationes prohibuimus, ita etiam damnosos acquisitiones
 vetamus. Multae enim lites apud nos motae sunt, ubi quidam sterilia praedia sanctissimis ecclesiis vel
 venerabilibus domibus donarunt vel etiam venderunt tamquam fertilia, quamvis a principio sterilia
 essent, atque hinc sacras domos laeserunt. Vetamus igitur religiosissimarum domuum praesules tale quid
 agere; qui nisi cum omni diligentia contractus fecerint, sed sterilis quaedam vel damnosa acquisitio
 ecclesiarum vel monasteriorum vel xenodochii vel nosocomii vel reliquis sacris collegiis detur, sciunt contractum
 quidem pro infecto fore, et recepturum omnino eum qui dederit, quod per dolum atque fraudem datum est;
 oeconomum vero, qui tale quid fecerit, vel praesulem vel xenodochum vel nosocomium vel ptochotrophum vel
 orphanotrophum vel gerontocomum de suo damnum exinde natum ei, qui dederit, resarturum. Si vero ita
 res comparata sit, ut etiam pecuniae aliquid pro illo datum sit, hoc quoque venerabilis domus, quae steri-
 lem rem accepit, lucrabitur; qui vero pecuniam dederit, contra eum qui contractum fecerit actionem ex-
 inde oriendam, sicut supra diximus, habebit.

Epilogus. Haec nobis lex de ecclesiasticarum vel omnino ptochicarum rerum alienatione lata
 esto, quae Leonis quidem pie sortis constitutionem pie sequatur, nec vero parti medeat, partem incur-
 ratam relinquat. Verum haec per omnem terram, in qua Romanorum lex et catholicae ecclesiae regula
 obtinet, extendatur, et quae propria sunt definit et valeat in perpetuum servata tam a sanctissimis
 cuiusque dioeceseos patriarchis quam a deo carissimis metropolitanis et a reliquis et episcopis et
 clericis et oeconomis et praesulibus et xenodochis et nosocomis et orphanotrophis et brephotrophis et ge-
 rontocomis et postremo ab omnibus, qui sacris quibusdam collegiis praesunt, omnibus propriam vim tri-

2 ἐπιβλαβεῖς] ἀσυμφόρους A || 10 τὸ συνάλλαγμα A ||
 10 sq. τις ἄπορα A || 11 ἢ τοῖς — 17 νοσοκόμος om. A ||
 16 ἢ ἡγομένους] hoc loco Nomoc. ε, infra post γερον-
 τοκόμος habet M || 17 ἢ πτωχοτρόφους ἢ ὄρφανοτρο-
 φείους ἢ γεροντοκομείους A || 18 τὴν ἐντεῦθεν αὐτῶν
 συμβᾶσαν ζημίαν Nomoc. || 19 καὶ οὕτω] sic ε || 21 ὁ
 τὸ ἄπορον λαβῶν εὐαγῆς οἶκος A || τὸ ἄπορον] fenecum
 aliquod ε || 25 ἐπὶ τε τῶν A || 26 ἢ ὅλων] τε καὶ A || ἐκ-
 ποιήσεως om. A || 29 εὐσεβῶς om. A || 37 καὶ βροφο-
 τρώφων καὶ ὄρφανοτρόφων A || 38 τῶν om. A || 39 συ-
 στημάτων εὐαγῶν πάσαν (π ε corr.) ἐπιτιθεῖς A ||
 40 sq. προσαγγέλλειν πλημμελούμενα ταῦτα A

1 rubr. Si sterilia agger ad uonerabilem locum perue-
 niat R(T) || 2 pensionis I' || 5 aut uenerabilibus domi-

Sicut autem damnosos alienationes prohibemus, sic
 etiam damnosos possessiones interdicimus. Multae
 enim apud nos motae sunt quaestiones, ubi quidam
 minus idonea praedia donaverunt sanctissimis eccle-
 5 siis aut venerabilibus domibus, aut etiam vendide-
 runt tamquam idonea, cum utique sterilia a prin-
 cipio essent, et ex hoc venerabilibus domibus nocu-
 erunt. Interdicimus igitur rectoribus venerabilium
 domuum tale aliquid agere, aut certe cognoscere
 quia, si non cum omni subtilitate fecerint contrac-
 tus, sed faena quaedam possessio aut damnosa detur
 ecclesiis aut monasteriis aut xenodochiis aut nosocomiis
 aut aliis venerabilibus collegiis, contrac-
 tus quidem pro non facto erit, et recipiet omnino
 10 qui dat, quod per circumventionem et fallaciam da-
 tum est; oeconomus autem, qui tale aliquid egerit,
 aut abbas aut xenodochus aut nosocomus aut pto-
 chotrophus aut orphanotrophus aut gerontocomus
 de suo ei, qui dedit, salvabit ex hoc damnum. Si
 vero sic causa figuretur, ut etiam aliquid aurum
 pro hoc detur, et hoc lucrabitur quidem venerabilis
 domus, quae faenecum aliquid acceperit; qui vero
 dedit aurum, habebit contra eum, qui contractum
 celebravit, ex hoc actionem, sicut praediximus.

(Epilogus.) Haec nobis super ecclesiasticarum
 15 aut omnino ptochicarum rerum alienatione posita
 sit lex, Leonis quidem pie memoriae sequens con-
 stitutionem, et non aliud quidem curans, aliud autem
 incuratum relinquens, sed in omni terra, quam Ro-
 manorum continet lex et catholicae ecclesiae sanctio,
 haec extendatur et determinet quae sua sunt,
 et valeat perpetua et custodita et a sanctissimis patri-
 archis uniuscuiusque diocesis et a deo amabilibus
 metropolitans et ab aliis episcopis et clericis et oeco-
 20 nomis et abbatibus et xenodochis et nosocomis et
 brephotrophis et orphanotrophis et gerontocomis et
 omnibus simpliciter rectoribus aliorum sanctorum
 collegiorum, omnibus imponens proprium robur et
 licentiam praebens volenti denuntiare, quae delin-

bus bis ser. R¹ || 6 itaque R || 6 sq. a et et nocuerunt om.
 R¹ || 9 certe te R || 12 sq. au no aut nosochomiis R¹ || 13 alii
 om. R || 14 non] noc R || omnino] oi R¹ || 16 yconomis
 V || 17 aut ptochotrophis] aut ephotrophus (pro bre-
 photrophus) aut gerontochomus R || 18 gerontochomus
 R gerotocomus V || 19 ei qui] equi R² || saluat R¹ ||
 22 fenum R¹T || aliquid R || 23 contractum] contra R¹ ||
 24 celebravit R || 25 nobis supculasticarum R¹ || 26 pto-
 chocarum R || 30 factio R || 32 a om. R¹ || 33 a om.
 R¹T || deo] ideo R¹ || 35 sonocomis V || 36 bephotrophis V
 besotrophis R || et orphanotrophis om. R, post gerontoco-
 mibus legitur vulgo] gerontocomiis V (mihi et segg. ur-
 que ad rectoribus suppl. V² in spat. vac.) || 37 similiter
 V vulg. || 39 praesens R¹

τὰ πλημμελήματα. ἐπαινετὸς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔσται καὶ τὴν τὸν σκυφοῦντον διαφεύξεται προσηγορίαν ὁ τὸ πρᾶγμα παρὰ τὸν νόμον γινόμενον ἐλέγχων καὶ αἴτιος εὐσεβείας καὶ ὠφελείας τοῖς ἱεροῖς οἴκοις γινόμενος. Φυλάτουνι δὲ αὐτὸν οὐδὲν ἤττον καὶ οἱ τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀρχόντες, μείζους τε καὶ ἐλάττωι, πολιτικοὶ τε καὶ στρατιωτικοὶ, καὶ διαφερόντως οἱ τε πανταχοσε τῶν διοικήσεων ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων οἱ τε τὰς μέσας ἕχοντες τῶν ἀρχῶν, οὓς δὴ περιβλέπτους καλοῦσι, φαιμέν δὴ ὠγουστάλιόν τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ τοὺς περιβλέπτους κόμητας, τοὺς τε ἄλλους καὶ τὸν τῆς ἐφῆας, καὶ αἱ μετ' ἐκείνους ἀρχαί, τουτέστιν οἱ τε τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντες, εἴτε ὑπατικοὶ εἴτε ἡγεμονικοὶ καθ' ἑστέτηκασιν, ἑδικιοὶ τε πύλαιων καὶ πλῆθος πᾶσα πολιτικὴ τε καὶ δημοσία καὶ στρατιωτικὴ βοήθεια τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον, ὡς κοινωφελῆ τε καὶ ἐλεῶν τῆς πανταχοσε γῆς εὐσεβείας τεθειμένον, φυλαττέτω καὶ τοὺς παραβαίνοντας ὑποτιδέτω ταῖς ποιναῖς, ἃς ἐμπροσθεν εἴπομεν. Εἰ δὲ τι περὶ μισθώσεων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ καὶ ἐφ' ἑτέροις κεφάλαιοις ἐνομοθετήσμεν ἢ καὶ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν γενομένων, κενεῖτω τοῦτο ἐπὶ τῆς οικείας ἰσχύος. οὐδὲν ἀπο τῆς προουσης θείας ἡμῶν διατάξεως καινίζόμενον. τὰ ἄλλα γὰρ πάντα μένειν ἐπὶ τῶν οικείων ὥρων ἐῶμαι, πληρῆν εἰ μὴ τι περὶ τούτων ἔχοι, ἵναρ ἐν ταῦθα διετάξμεν ἀκόκνητος ἀρτι πάντων τούτου τοῦ νόμου πρὸς τῆ παρὰ Λέοιτος τοῦ τῆς εὐσεβούς λήξεως γενομένην πᾶσαν κατὰ τῶν παλαιῶν πραγμάτων ἀνελεῖν ἐκποιήσεως πρόφρασιν. Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης καὶ οἱ μετ' αὐτῆν τῶν ἀρχιερατικῶν γινόμενοι θεότιον τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα ἔργα καὶ πέρατι παραδόνται σπενδῶσαν. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater.

Ἐγράφη [γὰρ] τὸ ἰσότυπον τοῖς ὀσιωτάτοις ἀρχιεπισκόποις Ρώμης, Αἰλίας, Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοπόλεως Ἰωάννη τῷ ἐνδοξότατῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς

quuntur. Laudabilis enim huiusmodi est et calumniatoris fugiet nomen, qui causam contra legem factam redarguit, auctor pietatis et utilitatis sacris domibus factus. Servabunt autem eam nihilominus et nostrae reipublicae iudices maiores et minores, civiles et militares, et praecipue per omnes dioecesis constituti gloriosissimi praefecti sacrorum praetoriorum. et medias habentes administrationes, quos spectabiles vocant, dicimus autem Augustalem et proconsulares civitatum: et simpliciter omne civile et publicum et militare auxilium hanc nostram legem tamquam in communi utilitate et pro totius terrae pietate positam servet et praevaricatores subdat poenis, quas primitus diximus. Si quid autem de conductionibus ecclesiasticarum rerum aut in aliis capitulis sanximus aut a prioribus nostris sancitum est, maneat hoc in propria firmitate neque ex praesenti sacra nostra constitutione novandum. Alia enim omnia manere in propriis terminis sinimus, nisi tamen aliquid de his habeat, quae hic constituimus, cum sufficiat pro omnibus haec lex super id, quod a Leone piae memoriae factum est, omnem adversus ptochicas res auferre alienationis occasionem. Tua igitur beatitudo et qui post illam in pontificalibus fuerint sedibus, quae a nobis disposita sunt, operi effectuique tradere festinet.

Dat. XVIII. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

buens, et potestatem cuilibet concedens delicta deferendi. Nam laudandus erit talis vir et calumniatoris appellationem effugiet, qui rem quae contra leges sit arguat atque sacris domibus pietatis utilitatisque auctor existat. Neque vero minus eam reipublicae nostrae potestates servabunt et maiores et minores, et civiles et militares, ac praecipue gloriosissimi in omnibus dioecibus praefecti sacro nostro praetorio, et qui medias potestates gerunt, quos quidem spectabiles vocant, Augustalem dicimus et proconsules et spectabiles comites cum aliis tum Orientis; et quae post illos sunt potestates, hoc est provinciarum rectores, sive consulares sive praesides sint, et defensores civitatum: et denique omne et civile et publicum et militare officium hanc nostram legem ut in communem salutem et pro totius terrae pietate latam servet, eosque qui eam violant poenis, quas supra diximus, subiciat. Quodsi quid de locationibus rerum ecclesiasticarum vel etiam in aliis capitibus nos sanximus vel ab antecessoribus nostris sancitum est, id in suo robore maneat, nequaquam per praesentem nostram constitutionem innovandum. Reliqua enim omnia intra suos fines manere sinimus, nisi forte quid de his habeant quae hic constituimus: quandoquidem omnium instar haec lex cum ea, quae a Leone piae sortis lata est, ad omnem praetextum alienationis rerum ptochicarum tollendum sufficit. Tua igitur beatitudo et qui post eam in archiepiscopali sede futuri sunt, quae a nobis constituta sunt ad opus effectumque adducere studeant. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater.

Scripta sunt exemplaria sanctissimis archiepiscopis Romae, Aeliae, Alexandriae et Theopolis,

1 ὁ τοιοῦτος ἔσται] huiusmodi est ε || 2 κατηγορίαν A⁴ || ὁ om. A || 3 καὶ om. ε || 4 γινόμενος] φαινόμενος A || 5 αὐτὸν] αὐτὰ A || 10 δῆ] δὴ καὶ A || δῆ A] autem ε. om. M || ἀγουσταλίους τὴ A || 11 περιβλέπτους] πανενδόξους A || 12 καὶ τὸν — 13 οἱ τε] μετ' ἐκείνους τῆς ἐφῆας ἀρχόντας· ἀλλὰ καὶ οἱ A || 14 ἀρχόντες, εἴτε om. ε || 17 κοινωφελείαν M (εἰς) κοινωφελείαν Schoell || πανταχοσε γῆς] πάντων A || 19 υποβαλλέτω ταῖς παρ' ἡμῶν ἐμπροσθεν εἰρημύταις ποιναῖς A || 20 μισθώσεως A || 21 ἢ om. A || 23 οὐδὲν] neque (i. e. οὐδὲ) ε || 24 καινίζόμενον] βλαπτόμενον A || 26 πληρῆν εἰ μὴ τι ἐναντίον ἔχει τῶν ἐν ταῦθα διατάξεων A || 27 τοῦ νόμου τούτου A || 28 τῶ] τὸ M || γενομένων A || 31 καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν παραγόμενον θεότιον A || 33 σπενδῶσαν A || diuinitaintieseruetpermultosannu . sancte us religiosus . simepater M; om. Aε || 35 Ἐγράφη γὰρ — πραιτωρίων (64, 3) add. solus A: quod additamentum etia fieri potuit ut ex novella VI extrema (cfr. p. 47, 29) uinialis errore in archetypo codicis A commisso huc

transferretur (vid. similem errorem in inscriptione novellae XII), tamen cum et in singulis ab illo differat et huic loco aptum sit, aspernari nolui

2 leges libri || 3 redarguerit V || 4 Seruabunt] ea nichil hominus Seruabunt R¹ || eam] ea R || 7 glosissimi R || sacro R¹ || praetitorium R || 8 quos om. R¹ || uocant spectabiles R¹ || 9 auguralem? R¹ || 13 similiter vulg. || omni R² || ciuilliter V¹ || 14 legem nostram R || 15 pro totius] potius R¹ || 18 captulus R || sanximus R] sancimus V vulg. || 21 nouandum est. alia autem omnia V || 22 simus V || tantum V¹ || 23 habebat R; fort. leg. habeant || suffat E¹ || 24 lioner V¹ || 25 ptochicas R ptochias V || 26 auferre alienationis auferre R¹ || 27 post om. R¹ || illum RVT || fuerit R¹ || 29 An festinet corrigendum? || 30 datum XVIII kal. Mad. Cap. Bisiliario uic. con. Bamb. II, dat. kl. mod. uic. V in inscriptione sequentis novellae (vid. ad 64, 6); subscr. om. plerique

ἕως πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρι-
κίω, καὶ Δομνίκω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν πρὸς
Ἰλλυριοῖς πραιτωρίων.

Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

Π

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΟΛΙΑΣ- ΟΥΝ ΔΟΣΕΩΣ ΓΙΝΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ
β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίω.

(Προοίμιον.) Ἀπάσας ἡμῖν ἡμέρας τε καὶ νύκτας 10
συνβαίνει μετὰ πάσης ἀγρυπτίας τε καὶ φροντίδος
διαγεῖν αἰεὶ βουλευομένοις, ὅπως ἂν χρηστόν τι καὶ
ἀρίστον θεῷ παρ' ἡμῶν τοῖς ὑπηκόοις δοθῆι. Καὶ
οὐ πάροργον τὴν ἀγρυπνίαν λαμβάνομεν, ἀλλ' εἰς τοι-
αύτας αὐτὴν ἀναλισκομένους βουλὰς διημεροῦντές τε καὶ 15
νυκτὶν ἐν ἰσῷ ταῖς ἡμέραις χαίρομενοι, ὥστε τοὺς ἡμε-
τέρους ὑπηκόους ἐν ἐπιπείθει γίνεσθαι πάσης φρον-
τίδος ἀπηλλαγμένους, ἡμῶν εἰς ἑαυτοῦς τὰς ὑπερ-
ἀπάντων μερίμνας ἀναδεχομένων. Διὰ πάσης γὰρ
ἐπιθύμησιν καὶ ζητήσεως ἀκριβοῦς ἐροῦμεθα, πᾶσιν 20
ἐκείνα ζητούντες, ἅπερ ὄφελος τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις
ὕψιστοντα παντὸς αὐτοῦ ἀπαλλάξει βίβρους καὶ πάσης
ζημίας ἔξωθεν ἐπειραζομένης παρὰ τὴν δημοσίαν ἀπο-
γραφήν καὶ τὴν δικαίαν τε καὶ νομοθετημένην συντέ- 25
λειαν. Εὐοίσκονεν γὰρ πολλὴν ἐπιεικέθειαν τοῖς
πράγμασιν ἀδικίαν, καὶ ταύτην οὐκ ἄνωθεν, ἀλλ' ἐκ
τιῶν χρόνων, βιασαμένην τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους
καὶ εἰς πενίαν ἐλαύνουσαν, ὡς εἰς τελειοτάτην αὐτοῦς
ἀπορίαν κινδυνεύειν ἐλθεῖν καὶ μηδὲ τί συνήθη καὶ
νομοσμημένα τῶν δημοσίων καὶ ταῖς ἀληθείαις εὐσε- 30
βῶν φέρων κατὰ τὴν δημοσίαν ἀπογραφὴν δύνασθαι
χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης τιθέναι. Ἦως γὰρ ἂν ἴσχυον
οἱ συντέλει, τῶν τε ἐκ τινος χρόνου βεβασλευκότων
αἰεὶ τι κερδαίνειν ἐκ τῆς ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς παραγωγῆς
βουλομένων, εἰκότως τε τοῖτοις ἀκολοθοῦντων καὶ 35

VIII.

Coll. II tit. 2. 3

UT IUDICES SINE QUOQUO SUFFRAGIO FIANT R.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Omnes nobis dies ac noctes con-
tingit cum omni lucubratione et cogitatione degere
semper volentibus, ut aliquid utile et placens deo a
nobis collatoribus praebatur: et non in vano vigiliis
ducimus, sed in huiusmodi eas expendimus consilia
pernoctantes et noctibus sub aequalitate dierum
utentes, ut nostri subiecti sub omni quiete consistant
sollicitudine liberati, nobis in nosmet ipsos pro
omnibus cogitationem suscipientibus. Per omnem
namque curiositatem et inquisitionem subtilem dis-
currimus illa agere quaerentes, quae utilitatem nostris
subiectis introducendo omni eos onere liberent et
omni damno extrinsecus illato, citra publicum cen-
sum et iustam legitimamque collationem. Invenimus
enim plurimam ingressam causis iniustitiam, et hanc
non olim, sed ex quibusdam temporibus violenter
accessisse et nostros subiectos ad inopiam com-
pulsisse, ut ad novissimam ipsi penuriam devenire
fluctuarentur et neque consueta et legitima tributa
et pro veritate pias functiones secundum publicum
censum possint sine maxima necessitate persolvere.
Quomodo enim valerent collatores, cum ex aliquo
tempore imperatores semper aliquid lucrari ex pro-
vectu iudicum cogitarent, et merito hos sequenter
etiam gloriosissimi praefecti, ex hac iniustitia et

Nov. VIII (= Coll. II tit. 2. 3: gloss.) Graece extat in M et L; maior pars in B 6, 3, 1 sqq. — Epit. Theod. n. 8, Athanas. 4, 1. — Julian. const. XV.

Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio Orientis iterum, exconsuli et patricio, et Dominico glorio-
sissimo praefecto praetorio apud Illyrios.

VIII.

UT MAGISTRATUS SINE ULLA DONATIONE FIANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Omnes nos dies noctesque cum multis vigiliis et curis solemus transigere, perpetuo
deliberantes, quomodo utile quid et quod deo placeat in subditos a nobis conferatur. Neque subsiciva
opera vigiliis ducimus, sed eiusmodi consiliis eas impendimus, et toto die id agentes et noctibus aequae
ut diebus utentes, ut subditi nostri bona conditione fruuntur ab omni cura liberati, nobis in nosmet ipsos
curas pro omnibus recipientibus. Omnem enim investigationem et inquisitionem diligentem adhibuimus, illa
agere studentes, quae utilitatem subditis nostris allatura omni eos onere omnique damno extrinsecus illato
liberent praeter publicum censum et iustum atque legitimum tributum. Invenimus enim magnam in res pub-
licas iniustitiam irrepisse, eamque non antiquitus, sed aliquo abhinc tempore, quae subditis nostris vim
faciat eosque ad paupertatem redigat, ut periculum sit, ne illi ad extremam egestatem deducantur et ne
consueta quidem atque legitima et revera pia tributa publicum censum solvere sine
magna difficultate possint. Nam cum et qui aliquo abhinc tempore imperarunt semper lucrari aliquid ex
collatione officiorum voluerint, et, ut par est, gloriosissimi praefecti eos seculi sint, quomodo ex hac iniuria

1 *δεύτερον] τέταρτον A || πατρικίω A || 4 subscr.
om. A || xvii k. Mai. M (Ath.) kal. Mai. Iul. (cf. ad ε)
μηὶ μαιῖ Theod. || Belisario uc. cons. M, ind. β'
ὑπάτατα Βελισσαρίου Theod., ὑπατείας Βελισσαρίου ind.
β' Ath. || 9 πατρικίω M || 12 βουλομένοις Ls || 14 τὸς-
αἰτας L || 17 πάσῃ legit ε || 27 εἰσβυασμένην καὶ τοῖς
Ls || 25 καὶ om. Ls || 33 καταβεβασλευκότων L ||
34 παραγωγῆς L || 35 βουλευομένων legit ε? || τε s. v. L

scriptioe novellae praecedentis per errorem rubricatoris
cum inscriptione huius novellae constata || 10 ac noctes V³
in ras. || 12 placeres R¹ || 13 collocatoribus R || non in |
noo V^o || 14 dicimus R || 16 utente. et 17 nobis in
suppl. V² in spat. vac. || quietate R || 7 liberant R¹ ||
15 cogitatione V cognitionem R || 19 discutimus V¹ ||
22 omni in ras. V² || sensum R¹ || 23 iustum RVT ||
collationem V¹ || 29 functionis R^o s. actiones (sanctio-
nes?) V¹ || 30 leg. possent? || 31 valent R || collationes
R¹ || 34 etiam in R¹ || ex] et ex V¹ || et ex dampnis V

6 FIANT] dat. kl. mod. uic. const. II add. V, sub-

τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ἐκ τε τῆς ἐντελευθεν ἀδικίας ταῖς τε ἐξώθεν ζημίας ταῖς τε νενομισμέναις 1
 1 ἐπιθεσίαν ἐπαρκεῖν εἰσφοραῖς; Ἐννοία τοίνυν ἡμῶν γέγονε, τί ποτε ἂν πράξαντες ἄπαρ, ὅσον ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις ἐστὶν ἐπιβλαβές, πράξει μὴ 5
 κοινήν πρὸς τὰ κοινῶτα μεταστήσασιν. τοῦτο δὲ πάντας ἀποβιβόμενον εὐρίσκειν, εἰ τοὺς ἡγουμένους τῶν ἔθνων, ὅσοι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπαρχιῶν 10
 ἔχουσι, καθαρὰς παρασκευάσαιμεν χορηγεῖν ταῖς χειρὶ καὶ παρτὸς ἀπέχεσθαι λήμματος, μόνους ἀρκομένους τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου διδόμενοις. Ὅπερ, οὐκ ἂν 15
 ἄλλως γένοιτο, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς ἀρχὰς ἀμισθῶς παραλαμβάνουσι, οὐδ' ὅτιον δίδοντες οὐδὲ προσφάσει τῶν καλομένων suffragiῶν, οὔτε τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχον- 20
 τιν οὔτε ἐτέρω τῶν πάντων οὐδενί. ἐκοπιήσαμεν γὰρ ὅτιπερ, εἰ καὶ πόρος οὐ μικρὸς ἐλαττοῦται τῇ βασιλείᾳ, ἀλλ' οὐν τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἐπίδοσιν 25
 μεγάλην λαμβανόντων, εἴπερ ἄξιμοι παρὰ τῶν ἀρχόντων φιλῶνται, ἢ τε βασιλεῖα τὸ τε δημοσίον ἐνδυνῆσει χωρὶς ἐπιπλοῦς εὐπόρου, μῆς τε ταύτης 20
 εἰσργουμένης τάξεως πολλῆ καὶ ἀμείντου ἐστὶ τοῦ πραγματος ἀφθονία. ἢ οὐ πᾶσιν ἐστὶ φανερόν, ὅτι- περ οὐ χορηγίαν δίδουσι καὶ οὕτως τὴν ἀρχὴν ἀνούμενος οὐκ αὐτὸ δίδουσι μόνον, ὅσον προσφάσει τῶν καλο- 25
 μένων ἐπεροσῆθη suffragiῶν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐξώθεν προσεπιθήσει πλείον προσφάσει τῆς τῶν ἄλλων τῶν τὴν ἀρχὴν ἢ δίδοντων ἢ μνηστέοντων θεραπείας; καὶ μῆς ἀρχῆς ἀτόπου δοθείσης πολλὰς ἀνάγκη χει- 30
 ρας περισσοῦται τὸν τῆς δόσεως ἀρχόμενον, καὶ τοῦτο δὲ τὸ χορηγίον οὐκ οἰκόμεν ἴσως παρέχειν, ἀλλὰ δεδι- 30
 νουμένον, καὶ ἵνα δανείσασθαι δυνήσῃ, ζημιόμενον, καὶ συλλογιζέσθαι κατ' αὐτόν, ὅτι προσήκον ἐστὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς ἐπαρχίας λαβεῖν, ὅπόσον διαλέσει 35
 μὲν αὐτῷ τὰ ὀφλήματα, κεφάλαια τε καὶ τόκον, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δανείσασθαι ζημίας, δώσει δὲ καὶ τὴν ἐν μέσῳ διαπάνην θαυμάσιον τε τῆς καὶ 40
 ἀρχῆς καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πρέπουσιν, καὶ τινὰ ἰαντῶ καὶ προσπαθήσεται πόρον κατὰ τὸν ἐξῆς χρό- 40
 νον, κατ' ὃν ἴσως οὐκ ἄρξει ὥστε τοῦ παρ' αὐτοῦ διδόμενον τριπλάσιον, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τετραπλάσιον 40
 εἶπεν, δεκαπλάσιον τὸ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἰσπραττόμενον ἐστὶ. Ἐντελευθεν τε καὶ τὸ δημοσίον

damnis extrinsecus illatis et sollempnibus piis collationibus sufficere?
 1 Cogitatio igitur nobis facta est, quid agentes omnia quaecumque in nostris provinciis sunt, uno 5
 actu communi ad meliora migraremus. Hoc enim omnino eventurum credimus, si praesides gentium, quicumque civiles administrationes provinciarum habent, puris procuraremus uti manibus et omni abstinere acceptione pro illis, solis contentos eis quae a fisco dantur. Quod non aliter fiet nisi et ipsi cingula sine mercede percipiant, nihil omnino dantes nec occasione suffragiorum, neque his qui cingula 10
 habent nec alio omnium ulli. Consideravimus enim quia, licet quaestus non modicus imminuitur imperio, attamen nostris subjectis incrementum maximum percipientibus, si indemnes a iudicibus conserventur, et imperium et fiscus abundabit utens subjectis locupletibus, et uno hoc introducto ordine plurima rerum et innumerata erit ubertas. An certe non omnibus 15
 manifestum est, quoniam qui aurum dat et ita administrationem emit, non dat hoc solum, quantum occasione adinventum est suffragiorum, sed et aliud extrinsecus addit amplius occasione commodi administrationem aut dantibus aut spondentibus? et iam uno principio illicito dato plurimas necesse est 20
 manus circumire eum qui dationem facit, et hoc aurum non de suo forte praebere, sed mutuatum, et ut mutare possit, damnificatum, et computare apud se, quia convenit cum tantum ex provincia percipere, quantum liberet quidem ei debita, sortis et usuras, et damna pro ipso mutuo: computabit autem et in medio expensas largiores iam et iudicem vel qui circa ipsum sunt decentes, et quandam sibi etiam recondere quaestum in tempore sequenti, in 25
 quo forte non administrabit. Quapropter eius quod ab eo datum est triplum, magis autem, si oportet verius dici, decuplum erit, quod a nostris subjectis exigitur. Et ex hoc etiam fiscus imminuitur: nam

subditi nostri et damnis extrinsecus illatis et sollempnibus piis contributionibus sufficere valuerunt?
 1 Subditi igitur nobis cogitatio, quo pacto quodcumque in provinciis nostris damnosum est, id omne uno actu generali ad meliora transferremus. Hoc vero omnino eventurum invenimus, si efficiamus ut praesides provinciarum, quicumque civiles magistratus in provinciis gerunt, puris utantur manibus, et ab omni lucro abstineant, illis solum, quae ex fisco dantur, contenti. Quod aliter non fiet, nisi et ipsi magistratus gratuitos accipiant, nihil prorsus ne suffragiorum quidem quae vocantur nomine neque iis qui magistratus gerunt neque cuiquam omnino alii dantes. Consideravimus enim, licet reditus non exiguis imperio minuatur, tamen cum subditi nostri magnum incrementum accepturi sint, si indemnes a magistratibus serventur, et imperium et fiscum prospera fortuna usurum propter divitum subditorum copiam, atque uno hoc ordine introducto multam et incredibilem rerum ubertatem esse futuram. An non manifestum est omnibus eum, qui pecuniam dat et ita magistratum emit, non solum id, quod nomine suffragiorum quae vocantur excogitatum est, dare, sed etiam alia plura extrinsecus adiectionum esse ceteris qui magistratum vel dant vel spondent blandiendi gratia? Atque uno principio perverso admissio necesse est is qui largiri coeperit multorum manus circumeat, eumque pecuniam non de suo forte, sed mutuo acceptam praebet, et quo mutuum pecuniam accipere possit, damno afficiatur, ac secum reputet tantum sibi ex provincia percipere licere, quantum tam debita sua, et sortem et facinus, damnaque ex ipso mutuo orta compensaturum sit quam sumptum tempore interiacente factum ampliore iam et magistratui usque, qui circa se sint, convenientem praestitutum, ac praeterea ipsi quendam insuper reditum in futurum tempus, quo forte magistratus non erit, reservaturum: ita ut id, quod a subditiis nostris exigitur, triplo, immo si verius dicendum est, decuplo plus futurum sit, quam quod ab ipso datum est. Atque inde fiscus quoque minuetur; nam quae

1 ὑπάρχων L¹ || 4 ὅσον ἐν L¹ || 5 ἐπιβλαβές om. ε || 9 παρασκευάσαι μὲν M || 10 λήμματος acceptione pro illis ε || 11 οὐκ ἂν οὐκ ἐστὶν (per comprehensionem) L || 12 γενέσθαι R² || 14 suffragiῶν ni συσπραγιῶν L, et sic infra || 14. 15 *οὐδὲ -- οὐδὲ libri || 15 ἕτερον L || 16 εἰ s. v. L || μικρὸν Scrimger || 20 εὐπόρου L¹ || 21 τοῦ πραγματος rerum ε || 22 ἀφθονίας? L² || 23 προσπαθήσεται || προσπαδοθήσεται M || προσπαδοθήσεται L || προσπαδοθήσεται ε || 24 ἀφθονίας? L² || 25 ἐξῆς ἐξαρχῆς L || 39 παρ' αὐτῶν L || 40 δεῖ τὴν ἀληθεστέραν L

procureremus V vulg. || 9 pro del. R² || eis eos R¹ illos (suppl. m. 2 in spat. vac.) V || 10 non om. R¹ || 12 occasione V² || 13 alio RT || alii V vulg. || omnium hominum V² in ras. || 2 lit. || illi R¹ || 19 innumera R² V vulg. || libertas R¹ || an certo in ras. V² || omnibus R¹ || 21 quantum occasione) non datat hoccasionē R¹ || 23 occasionem communi R || administratione V || 24 etiam uno R¹ etiam in uno R² et sic uno (in spat. vac. suppl. V²) V vulg. || 26 donationem R || hoc aurum scripti (cf. Heimbarch) eorum R¹ hoc V²R² vulg., om. spatio vacuo ante et relicta V¹ || 27 mutatum R¹ || 28 uti om. RT || 30 quantum] quo R || 31 damna] dona R¹ || 32 uel RV] et vulg. || 33 sibi] sibi] R || 35 ministrantur R¹ || 36 magis] g magis R || oportet V || 38 exigi RV

collationibus (lationibus V² in ras.) V || 3 quid] quod RVT || 5 actu] casu V¹ || 8 procuraremus RT]

ἐλάττωθῆσεται· ἃ γὰρ ἔχουσι εἰς τὸ δημόσιον εἰσαχθῆναι, τοὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντες καθαραῖς χρωμένους ταῖς χερσὶ, ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν θεραπείαν λαβῶν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπορῶν τε ἀποφῆναι ἡμῖν τὸν συντελεστὴν, τὴν ἀπορίαν ἐκείνου τὴν δὲ αὐτὸν γενομένην ἡμῖν ἰπολογίζεται. Ποσα δὲ ἀσεβῆ καὶ ἀλλὰ γίνεται εἰς τὴν τῶν κλοπῶν τοῦτων εἰκότως ἀναφερόμενα πρόφῃσι; οἱ γὰρ δὴ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες τὰς ἐπιχωρίους εἰς τὸ λήμα προσέχοντες τοῦτο πολλοὺς μὲν τῶν ὑπευθύνων ἀρῆσαι, πωλοῦντες αὐτοῖς τὸ πλημῆλημα, πολλοὺς δὲ τῶν ἀνευθύνων κατακρίνουσιν, ἕνα τοῖς ὑπευθύνους χαρίζονται· καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ταῖς χρηματικαῖς μόνον πράττουσιν αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκκλησίαις, ἔνθα περὶ ψυχῆς ἐστὶν ὁ κίνδυνος. φυγαὶ τε ἐκ τῶν ἐπαρχίων γίνονται, καὶ συρρέουσιν ἐν ταῖς ἀπάρτες ὁδοῦμενοι, ἱερεῖς τε καὶ βουλευταὶ καὶ ταξέωται καὶ κτήτορες καὶ δημόται καὶ γεωργοί, ταῖς τῶν ἀρχόντων κλοπαῖς τε εἰκότως καὶ ἀδικίαις μεμφόμενοι. Καὶ οὐ ταῦτα δὴ γίνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν πόλεων στάσεις οἱ δημῶδες θύρουβια τὰ πολλὰ χρημάτων γίνονται τε καὶ παύονται. καὶ ὅλος μία τίς ἐστὶν αὐτῆ πάντων ἀφορμὴ τῶν κακῶν, καὶ τὸ γε ἀγνοοῦσιν τὰς ἀρχὰς πίσως ἐστὶ πονηρίας προσίμιον τε καὶ πέραι· καὶ ἐστὶν ἄρα καὶ τοῦτο τῶν θείων λογίων θαυμαστόν τε καὶ ἀληθέστατον τὸ τὴν φιλαργυρίαν πάντων εἶναι μήτερα τῶν κακῶν, καὶ μάλιστα ὅταν μὴ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐγγενηταὶ ψυχαῖς. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀκινδύνως κλέπτοι, τίς δὲ οὐκ ἂν ληστεύσειεν ἀνεύθυνα, εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποβλέπων κακίαν ὅρων ἅπαντα χρυσίου πιπράσουσιν, καὶ θαρῶν ὡς, ὅπερ ἂν πράξειεν ἄτοπον, τοῦτο χρέματι δούς ἐπιβήσεται; ἐνευθεν ἀνδροφονίας τε καὶ μοιχείαι καὶ ἐξοδοὶ καὶ πληγαὶ καὶ ἀρπαγαὶ παρθένων καὶ πανηγύρεων συγκύσεις καὶ καταφρονήσεις τῶν τε νόμων καὶ τῶν ἀρχῶν, πάντων αὐτὰς ὀνίους προκείσθαι νομιζόντων, ὡς περὶ τῶν κακίστων ἀνδροπῶδων. Καὶ οὐκ ἂν ἀρκέσαιμεν προσειροῖεν τε καὶ ἀφηγεῖσθαι, ὅπου καὶ ἐκ τῆς κλοπῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων γίνεται χαλεπά, οὐδενὸς αὐτοῖς θαροῦντος μετὰ παρηγορίας ἐπι- 40 τρυφῶν, ἐκείνων εὐθὺς τὸ τὰς ἀρχὰς ὀνήσασθαι προσηγομένων.

ea, quae oportebat in fiscum inferri, eo qui administrationem habet, puris utente manibus, haec ad propriam utilitatem redigens, qui administrationem habet, et inopem faciens nobis collatorem, inopiam illius, quae per ipsum agitur, nobis reputat. Quanta impia et alia fiunt, ad horum furtorum merito relata occasionem! Administrationes namque habentes provinciales ad hanc acceptionem respicientes multos quidem reorum dimittunt, vendentes eis delictum plurimos autem innoxiorum condemnant, ut noxiis praestent: et hoc non solum in pecuniariis agitur causis, sed etiam in criminalibus, ubi de anima est periculum. Fugaeque fiunt ex provinciis, et conflunt hic omnes ingemescentes, sacerdotes et curiales et officiales et possessores et populi et agricolae, iudicum furta merito et iniustitias accusantes. Et non haec fiunt sola, sed etiam civitatum seditiones et publicae turbae plerumque fiunt atque sedantur: et omnino una quaedam est haec omnium occasio malorum, et accipere suffragium a iudicibus totius nequitiae est principium et terminus: est quoque hoc sacrorum eloquiorum mirabile et verum, quod avaritia omnium sit mater malorum, et maxime quando non privatorum, sed iudicum inhaeret animabus. Quis enim sine periculo non furetur, quis non latrocinabitur sine reatu administratorem respiciens? illum namque videns omnia auro vendentem, et praesumens quia, quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet. Hinc homicidium et adulterium et invasiones et vulnera et raptus virginum et commerciorum confusio et contemptus legum et iudicum. omnibus haec venalia proposita esse putantibus, tamquam aliquid optimorum mancipiorum. Sed neque sufficientiam considerate exponere, quanta ex furto provincialium iudicum fiunt pessima, nullo eos praesumentem cum fiducia redarguere, cum illi repente cingula se emisse pronuntiant.

fisco inferri oportuit, si is qui magistratum gerit puris manibus uteretur, haec si in proprium usum convertat is qui magistratum gerit, inopemque nobis collatorem reddat, inopiam illius per ipsum effectam nobis imputat. Quot vero scelera praeterita committuntur, quae ad horum furtorum causam merito referantur? Nam qui provinciales magistratus gerunt, ad hoc lucrum attentum cum multis soutes dimittunt, vendentes iis delictum, tum multos insonites condemnant, ut sotentibus gratiam faciant: neque id in pecuniariis solum causis agunt, sed etiam in criminibus, ubi vita in discrimine est. Itaque fugae fiunt ex provinciis: atque confluunt huc lamentantes omnes, et sacerdotes et decuriones et cohortales et possessores et plebei et coloni, magistratum et furta et iniurias merito oburgantes. Neque haec sola iam fiunt, verum etiam civitatum seditiones et populares tumultus ex pecunia pleraque et concitantur et sedantur. Atque omnino unus hic est omnium malorum fons, et quod pecuniae exiguntur a magistratibus id quidem omnis nequitiae principium idem et finis est: sane inter divina quoque eloquia admirabile et verissimum illud est avaritiam omnium matrem esse malorum, maxime quando non privatorum, sed magistratum animos invasit. Quis enim non furetur secure, quis non latrocinetur impune, si ad magistratum respiciat cumque videat cuncta auro vendere, sequae quicquid turpe commiserit id pecunia data redempturum confidat? Hinc homicidia et adulteria et invasiones et verbera et virginum raptus et publicorum conventuum turbae et contemptus tam legum quam magistratum, cum omnes credant eos venum expositos esse quasi quolibet vilissimum mancipium. Nec facile sufficientiam reputare et exponere, quot damna ex furtis magistratum provincialium oriuntur, cum nemo eos ingenue increpare audeat, quippe qui statim, quod magistratus emittunt, causentur.

5 αὐτῶν L || 6 ἀπολογίζεται L || 14 ἐστὶν om. L || 16 πάντως ὁδοῦμενοι L || 17 καὶ ante γεωργοί om. L || 21 χρημάτων om. ε. Leg. (ἄπο?) χρημάτων? || 23 καὶ τοῦε L] καὶ τοῦε M || 25 λόγων] Paulus ad Timoth. I, 6, 10 || 26 τῶν om. L || 29 ἀνεύθυνα] ἀκινδύνα L || 32 *ξωνήσεται M (ἐ. η. καλλίστων?) || 33 τε om. L || 37 κακίστων] optimorum (i. e. καλλίστων?) ε || 39 χαλεπαὶ M || 40 θαροῦντος] τολμῶντος L

1 inferri V¹ || qui] qu* (quod?) V¹ || 2 utende R || 4 post habet verba puris utende manibus repetit R¹ || inopiam R || 5 Quanta] Et quanta T vulg. || 6 *impie talia libri || furorum R¹ V¹ futurorum R² || relata] reto

relatam R¹ || 7 occasione V¹ || 8 exceptionem V¹ || 9 quidam R¹ || eius V || 10 noxii R¹ V¹ || 11 pecuniarias R² || 13 fugaeque fiunt ex vulg.] fugiunt exequo R¹ V¹ fugiunt aequae ex R² al., fugiuntque ex Heimlach || confluit R || 14 ingemescentes vulg. || 17 fiunt] pecuniae causa sunt vulg. || 20 et accipere] et om. R || 21 haec V¹ || 24 ineret R¹ || 26 administratorem R¹ V²] ad administrationem R² V¹ || illud namque videre V¹ || 27 auro omnia R || 28 hoc] ob V || 29 redimeret et (et del. V²) hinc V || 30 commerciorum] commendatiorum R || 33 aliquid V vulg. || optimorum] vilium vulg. || 34 considerare et exponere vulg. || furto V² || 35 sunt] fuerit R || 36 repenti R

CAPUT I.

Ταῦτα ἅπαντα καὶ ἑαυτοῖς βουλευσάμενοι κἀ-
ταῦτα κοινῶν καὶ βουλευμάτων παραλαβόντες τὴν
ἐκ θεοῦ δεδομένην ἡμῖν εὐσεβεστάτην σύνοικον, καὶ
τῆ σὴ γε ὑπεροχῇ τοῦ πρῶμα κοινωσάμενοι καὶ τι καὶ
παρα τῆ σὴ λαβόντες βουλῆς, ἐπι τόνδε τὸν θεῖον
Α ἑλκιδίαιεν νόμον· δι' οὐ θεσπιζόμεν, μήτε
ἀνδραγατεῖν μηδεμίαν μήτε τὴν μέχρι νῦν καλουμένην
βικωρίαν μήτε τὸν κόμητα τῆς ἐφῶς μήτε ἄλ-
λην οἰανούν ἀρχὴν, μήτε ὑπατικὴν μήτε ἡγεμονικὴν,
ἀς δὴ κοινουλαρίας καὶ κορροκτορίας καλοῦσιν (ὧν
ἴσων ὄρωσ μὲνεται ἢ ὑποκειμένη τῶδε ἡμῶν τῶ
θεῖω νόμω ἀπογραφῆ, ἀς δὴ καὶ μόνας ὑπὸ τόνδε
τὸν νόμον ἀγομεν), διδοῦναι τι suffragium μηδὲ ὑπὲρ
τῶ ἀρχῆς τὴν οἰανούν δόσιν μήτε ἀρχοῦν μηδενὶ
μήτε τῶν περὶ τὰς ἀρχαίς τινι μήτε ἑτέρω προσώπω
κατὰ πρόσθεσιν προστάσις· ἀλλὰ προῖκα μὲν κομι-
ζεσθαι τὰς ἀρχαίς, μέτρια δὲ προσέχειν προσάσις τῶν
ὑπὲρ ἐκίστης διδομένων συμβόλων τε καὶ χαρτῶν.
Καὶ γὰρ δὴ καὶ ὑπεδῆσαν ἀπογραφὴν τῶδε τῶ
θεῖω νόμω ἀπογραφή, τί προσήκον ἐστὶν ἐκά-
στην ἀρχὴν παρέχειν ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν laterculum
ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σὴς ὑπεροχῆς προσάσις τῶν
καδικέλλων ἢ συμβόλων ἢ προσταγμάτων· ὥστε ἐκείνο
[ε] στυεστάλθαι καὶ μὴ παρέχειν αὐτῶ μεγάλην αἰ-
σθησαν.

25

CAPUT II.

Ἐκεῖνο μὲντοι διορίζομεν, τὸ χρῆσαι τὸν βικω-
ρίων τῆς Ἀσιανῆς, ὅντα δὲ καὶ ἀρχόντα τῆς Πακατιανῆς
Φρυγίας, μηκέτι μὲν οὕτω προσαγορεύεσθαι, ἀλλὰ
τοῦ λοιποῦ κόμητα Φρυγίας Πακατιανῆς ὀνομάζεσθαι,
καὶ κομιζεσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου, ἄπερ καὶ νῦν προ-
ῖκα ἐκείνων τε καὶ καπιτατιῶνων ὑπὲρ ἐκατέρας
ἀρχῆς ἐλαμβανεν, οὐδενος ἐλαττωμένων τούτων· καὶ
μὴ δύο τάξεις χορῆσαι, ἀλλὰ ἀναμειγείσαν ἑκατέραν,
τὴν τε τοῦ ἀρχόντος τῆν τε τοῦ βικωρίου, μίαν γενέ-
σθαι, κομιτιανὴν οὐδὴν τε καὶ ὀνομαζομένην, τοῦ
κωιδίου τῶν δημοσίων φόρον αὐτῶ τε καὶ πᾶσιν
ἰσοίως ἐπόντος — οἷα μίας τάξεως καθεστῶσης, μὴ

cap. I—III extant B 6, 3, 1—3.

I. Haec omnia nobiscum perpendentes, et hic quoque particeps consilii assumpta coniuge piissima a deo nobis data, atque etiam cum tua sublimitate re communicata et aliqua parte a tuo consilio petita, ad divinam hanc legem venimus: per quam sancimus, ne quis neque proconsul neque qui adhuc vocatur vicarius neque comes Orientis neque alius quilibet magistratus neque consularis neque praesidialis, quos consulares et correctorios vocant (quorum diserte meminit notitia sacrae huic legi nostrae subiecta, quos quidem etiam solos huic legi subicimus), ullum suffragium det, neque ullam pro magistratu donationem neque ulli magistratu neque cuiquam eorum qui circa magistratum sunt, neque alii personae patrocini nomine: sed ut gratis accipiant magistratum, modica vero praebeant symbolorum et chartarum nomine, quae pro quoque magistratu dantur. Namque etiam notitiam subicimus sacrae huic nostrae legi quae declarat, quid quemque magistratum vel sacro nostro laterculo vel iudicio tuae sublimitatis pro codicillis aut symbolis aut mandatis praebeere deceat: ita ut id restrictum sit nec magnopere ab ipso sentiantur.

II. Illud tamen definimus, vicarium provinciae Asiae, qui etiam Phrygiae Pacatiana praest, non amplius ita appellandum esse, sed in posterum comitem Phrygiae Pacatiana nominandum, atque ex fisco ei danda quae etiam nunc annonarum et capitacionum nomine pro utroque magistratu accepit, ut nihil ex his imminuat; nec duobus officiis utatur, sed mixtum utrumque, tam praesidis quam vicarii, unum fiat, quod comitianum et sit et nominetur: ut periculum publicorum tributorum et ipsi et omnibus similiter

4 γε M] τὸ L || 7 μήτε Heimbach] μηδὲ ML || 8 μηδὲ τὸν L || ἄλλην τὴν οἰανούν B || 9 ἀς — καλοῦσιν om. B || 10 κοινουλαρίας τε καὶ M || κορροκτορίας L || 11 τῶ θεῖω ἡμῶν LB || 13 suffragium M σουφράγιον L ἐπι βοη-
δεία M s. v. B || * μήτε libri || 14 sq. μήτε — μήτε τῶν B ||
μηδὲ — μηδὲ τῶν ML || 15 * μηδὲ libri || προσώπω om. B ||
16 καὶ ante χαρτῶν om. L || 21 παρέχειν ἢ] ἢ om. ε ||
τὸν θεῖον L || laterculon (s. v. ἦτοι ταμίον) M λατέ-
κολλον L ταμίον B || 23 καδικέλλων ἢ συμβόλων] codicillorum ε || 24 τὸ M, om. L || 28 μὴν L || 31 καπι-
τιῶνων] καπιτατιῶνων ἦτοι κεφαλητιῶνων καὶ συν-
τέλειν (sic) M καπιταν L ε κεφαλητιῶνων B || 32 τού-
του L || 33 δύο B || ἑκατέραν om. ε || 34 γίνεσθαι B ||
37 ἐπόντος Scrimger (ε) ἐπόντος M ἐπόντος LB

R || 5 uelimus R¹ || 6 proconsulari •• V¹ || 7 uica-
riam] uicā uia R || comitem] committere R || 10 con-
sulari •• V¹ consularius R || cōrretorius R || 11 suppo-
sita] V² suppl. in spat. vac., sub R || 12 dicimus RVT ||
13 per amministrazioneem R² || qualibet R¹ V² || donatione
RVT || 15 occasioneem — 20 declaran scr. R² in ras.
2 versuum || 16 quidem om. R || administrationem R ||
17 occasioneem V¹ || 18 pro singulis (cingulo pr.) dantur
cingulis et cartis et codicillis R⁽²⁾ pro cingulis dantur
et cartis T vulgo; delendum vid. cingulis || 19 sq. no-
strae om. V, legi scr. V² in ras. 5—6 lit. || 22 occasio-
nem RVT || 24 est om. R¹ || 26 tamen] tm V || 27 qui
est] quia R² || pacatione R¹ || 28 de cetero] de cetero
quidem R || 29 pacationene R¹ pacatione V¹ || 30 occa-
sione] de fisco occasioneem V¹ || 32 uti om. R¹ || 34 nomi-
nando RVT

2 datam F¹ || 3 coniugem] coniungere R || 4 quidam

διηρημένης αὐτῆς παντελῶς, ἀλλὰ κατὰ μίαν ἀπάντων στρατευομένων συνέχειαν —, κομιζομένην μέντοι καὶ αὐτὴν διὰ τὸ διπλὸν τοῦ κινδύνου τὰς ἀννόνας καὶ καπιτατίωνας, ἀπερ' ἐκατέρα πρόηεν ἐκομίζετο τάξις. μὴ μὴν ἐτέρας τινὸς ἀρχῆν τὸν ἴδιον μὲν βικάριον, νῦν δὲ περιβλεπτον κόμητα τῆς Πακτιανῆς Φρυγίας, οὐκ ἔχοντα παντελῶς οὐδερῖαν μετουσίαν ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς τῆς Ἀσιατικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις, ἀλλ' ἔχοντα μὲν τὴν τοῦ περιβλεπτοῦ κόμητος τῆς Πακτιανῆς Φρυγίας ἐπιωνυμίαν, ἀρκοῦμενον δὲ μόνῃ τῇ Πακτιανῇ, καθάπερ εἰπόντες ἐρῴσθημεν, Φρυγίαι.

pote uno officio constituto, non dividendo penitus, sed per unam continuationem militantibus universis: quod accipiet tamen propter duplex periculum annonas et capita, quae utrumque pridem percipiebat officium. Non tamen in altera quadam administrare pridem quidem vicarium, nunc autem spectabilem comitem quam in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus ullum participium in aliis Asianae dioeceseos provinciis, sed habentem quidem spectabilis comitis Pacatianae Phrygiae cognominationem, contentum vero in sola Pacatiana, sicut praediximus, Phrygia.

CAPUT III.

Ἐ Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ θατέρου τοῦ πρώην βικαρίου διορίζομεν, φαιμέν δὴ τοῦ κατὰ τὴν Ποντικὴν διοικήσιν· ὥστε μὴ δύο καθεστάναι τὸ λοιπόν, ἀλλ' ἓνα, κόμητα μὲν Γαλατίας πρώτης ὀνομαζόμενον, καὶ ἔχοντα καὶ τὴν κατὰ τὸν στρατιωτῶν ἔξουσίαν, καθάπερ ἔχει καὶ νῦν, καὶ τὰς ἐκατέρας ἀρχῆς κομιζόμενον σιτήσεις, οὐ μὴν ἔξω τῆς πρώτης Γαλατίας, οὐδερῖαν γὰρ αὐτῷ ἐτέραν παντελῶς δίδομεν ἔχειν ἔξουσίαν κατ' οὐδερμῆς Ποντικῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ κατὰ μόνην Γαλατίαν τὴν πρώτην. τῆς τάξεώς τε ὁμοίως ἀναμειγμένης καὶ κατὰ μίαν, ὡς εἴρηται, νοουμένης καὶ ἀριθμομένης συνέχειαν, κομιτιανῆς οὐσης τε καὶ ὀνομαζομένης· καὶ οὐδενὸς παντελῶς ἔξω αὐτῶν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχοντός τινα διαφοράν, ἀλλὰ μίαν εἶναι τάξιν, ὅφ' ἐνὶ τεταγμένην ἀρχοντι, μῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ· πάσης ὁμοίως τῆς τάξεως ἕνα τῶ σφῶν αὐτῶν ἀρχοντι περὶ τὰ δημόσια κινδυνεοῦσης.

Hoc autem ipsum et in alterutro pridem vicario definivimus (dicimus autem eum qui est in Pontica diocesi), ut non duo consistant de cetero, sed unus, comes quidem Galatiae primae nominandus et habiturus etiam super milites potestatem, sicut habet et nunc, et utriusque cinguli percepturus annonas, non tamen foris primam Galatiam. Nullam enim ei aliam penitus damus habere potestatem in ulla Pontica regione, sed in sola Galatia prima; officio quidem miscendo et secundum unam, sicut dictum est, intellegendum et numerando coniunctionem, comitiano existente et nominando, nulloque penitus eorum ad alios habente aliquam differentiam, sed unum esse officium sub uno iudice unius provinciae praesule: omni similiter officio una cum suo iudice circa fiscalia periculum sustinente.

CAPUT IV.

(Δ) Οὐδενὶ δὲ ἀρχοντι παντελῶς ἐφέμεν οὔτε πολιτικῶ οὔτε στρατιωτικῶ ἐκπέμπειν ἐν ταῖς πόλεσιν τῆς ἐπαρχίας, ἧς ἀρχεῖ, τοὺς καλομένους τοποτηρηταίς, γινώσκουσιν, ὡς εἰ τοιοῦτὸν τι πράξουσιν, αὐτοὶ παντελῶς ἐκπεσοῦνται τῆς ἀρχῆς οἱ θαροῦσαντες ἐτέροις εἰς τὴν ἐαυτῶν τάξιν ἐμβιβάζουσι.

Nulli quoque iudici penitus concedimus neque civili neque militari mittere per civitates provinciae quibus praesidet eos qui vocantur loci servatores: scientibus quia, si quid tale fecerint, ipsi cadent administratione, praesumentes alios in suum officium elevare.

CAPUT V.

Ἐ Αὐτὸ δὲ τοῦτο φαιμέν καὶ ἐπὶ τοῦ λαμπροτάτου κόμητος τῆς ἑώρας καὶ τοῦ λαμπροτάτου ἀρχοντος. κἀκεῖσε γὰρ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρας ποιοῦμεθα, ἔχοντα.

Hoc autem ipsum dicimus et in clarissimo comite Orientis et clarissimo iudice. Et illic enim unam

cap. V—VIII extant B 6, 3, 4—7.
incumbat (quippe cum unum sit officium, nulla plane eius divisione facta, sed omnibus coniunctim militantibus); ut tamen et ipsum propter duplex periculum annonas illas et capitulationes accipiat, quas singula officia antea accipiebant. Neque vero alii ulli provinciae praesit vicarius qui quondam erat, iam autem spectabilis comes Pacatianae Phrygiae, neque omnino ullam cum ceteris Asianae dioeceseos provinciis communionem habeat, sed et spectabilis comitis Pacatianae Phrygiae appellatione utatur et sola Pacatiana Phrygia, sicut ante diximus, contentus sit.

III. Hoc ipsum vero in altero quoque qui erat vicario, eum dicimus qui in Pontica dioecesi est, discernimus: ut in posterum non duo constituantur, sed unus, qui comes Galatiae primae nominetur et in milites quoque potestatem habeat, sicuti etiam nunc habet, et utriusque magistratus annonas, non tamen extra Galatiam primam, accipiat. Nullam enim ei aliam potestatem in ulla omnino Pontica provincia damus, sed in sola Galatia prima. Officium quoque similiter miscetur ac pro uno atque coniuncto, ut diximus, habeatur et numeretur, quod comitianum et sit et nominetur: neve quisquam ex illis ullam a reliquis discrepantiam habeat, sed unum sit officium, uni magistratus, unius provinciae praesidi subiectum: ita ut totum similiter officium una cum suo magistratu periculum circa fiscalia subeat.

IV. Nulli vero prorsus magistratui, neque civili neque militari, permittimus, ut in civitates provinciae, cui praesest, eos qui locum tenentes vocantur mittat: ut si tale quid fecerint, sciant se ipsos omnino potestate privatum iri alios in locum suum substituere ausos.

V. Hoc ipsum vero dicimus etiam de clarissimo comite Orientis et de clarissimo praeside. Nam ibi

2 καὶ αὐτὴν om. ε || 3 ἀνόνας L¹ || 4 καπιτατίωνας M κἀπιτα Lε κεφαλήτωνας B || 9 ἐπέχοντα B || τὴν LB || om. M || 13 τῶ πρώην βικαρίῳ δὲ ἀρχίζωμεν L¹ || 16 πρώτης] ης comprehendium in ras. L² || 17 τὴν om. M || 18 νῦν] λαῶ L || 23 οὐλοῦς om. ε || 24 ἐχόμενος M || 31—36 cap. IV om. LB || 35 παντελῶς om. ε || 37 αὐτῶ] αὐτ• L¹ || 39 γὰρ om. L²

V || aminationem R² || 7 quam] quem V² || phrygis V frigie R || 8 habente R || 9 dioeceseos provinciis Continuis provincie diocesibus libri || habente R¹ || 10 pacatiae R¹ V¹ || 14 definivimus] leg. definimus? || eum om. V || 16 quidam V || 17 habet] habes R² || 19 tm V || nullam enim] et nullam V || aliam ei R || 20 nullam V || 21 primo VT || 24 nominando] numerando R || 25 habente] eorum V || 26 praesulem R¹ || 33 socii R¹ || 34 quia] a in ras. V || perfecerint R || 35 summi] suos R² usum V² || 37 sq. comite orientis et clarissimo om. R¹

1 uno] in R¹ || uideo R¹ || 2 continuationem R || 3 tamen R] tm VT || 4 annonis R¹ || utrumque pridem] utre• quid V¹ utraque quid V² || 5 offitio

τοσ μὲν καὶ τὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς Ἐφώσ
 ὄνομα, τάξεωσ δὲ μὲν ἀρχοντοσ κομιτιανῆσ οὐδὲσ τε
 καὶ ὀνομαζομένησ, καὶ τῆσ πρώτῆσ μόνῆσ Συρίας καὶ
 τῶν Κυρρηστικῶν ἴγονομένου, καὶ τὰσ ἑκατέρωσ ἀρχῆσ
 ἔχοντοσ σιτῆσσει. ἐν ἰσῶ γὰρ τοῖσ βικαρίοισ κἀκείνω
 τίθεμεν, ὥστε ἅμα καὶ αὐτόν τῇ περὶ τοὐμῆσ αὐτῶ
 τάξει κινδυνεύειν ὑπὲρ τε τῆσ δημοσίωσ εἰσ-
 πράξεωσ ὑπὲρ τε τῆσ πολιτικῆσ καὶ δημοσίωσ κατα-
 στήσασωσ.

administrationem utramque facimus, habente quidem
 et spectabilis comitis Orientis nomen, officio vero
 uno praesidente, comitiano existenti et nominando,
 et primae solius Syriae et Cyristensis praesidente et
 5 utriusque administrationis annonae habente. Aequal-
 em namque vicariis et illum ponimus, ut et ipse
 cum subiecto sibi officio periculum habeat et pro
 fiscalium exactione et pro civili et publica disciplina.

CAPUT VI.

Βονλίμεθά γε μὴν ἅπασι τοῖσ ἀρχοισι τῶν ἡμε-
 10 τῶν ἐπαρχιῶν πάντωσ ὑποκῆσθαι, τοὺσ μὲν ἰδιώ-
 τῶσ κατὰ τὸ τῆσ ἀρχῆσ ἴδιον ἐπὶ πάσασ αἰτίαισ καὶ
 πάσασ χρηματικῆσ τε καὶ ἐγκληρικῆσ προφῆσσει,
 τοὺσ δὲ γε ἐν στρατείαισ ὄντωσ καὶ ὑπὸ ἰδιωκοῖσ ἀρ-
 χοντοσ τεταγμένωσ καὶ τοῦτοσ οὐδὲν ἔττον προφῆ-
 15 σαι δημοσίων τε καὶ ἐγκληρικῶν ὑποκῆσθαι πᾶσι τρῶ-
 (Ζ) ποισ αὐτοῖσ. Ἀλλὰ καὶ τοὺσ ἐντεῦθεν κατιόντωσ
 ἐξ οἰοδῆποτε δικαστηρίω καὶ τὰσ οἰασῶν μεταχει-
 ριζομένωσ ψήφοσ ἔξείναι τοὺσ τῶν ἐπαρχιῶν ἀρ-
 χοντοσ μὴ συγχωρεῖν πλείον τῶν τῇ θείῃ ἡμῶν
 20 διατάξει διηγορημένων λαμβάνειν sportulῶν, γινώ-
 σκοτωσ ὡσ, εἰ τοῦτοσ ῥαθυμήσειαν, πᾶσων ζημίω
 ἐντεῦθεν τοῖσ ἡμετέροισ ὑποτελέσων ἐπαγομένην αὐτοῖ
 καταθήσουσι. Δίδομεν δὲ αὐτοῖσ ἀδειαν καὶ γνωρίζ-
 25 ωμεν τὰ περὶ τοῦτοσ μὴ μόνον εἰσ τὰσ ἀρχῆσ, ἐξ
 ὧσ εἰσὶν οἱ στελλόμενοι, ἀλλὰ καὶ εἰσ ἡμῶσ αὐτοῖσ,
 ὥστε ἡμῶσ ταῦτα γινώσκοντωσ τῷ πράγματι προσι-
 γκῶντωσ ἐπεξείναι. Εἰ δὲ καὶ αὐτοῖ τινωσ εὐροίην
 διὰ τῆν ἐκ τῆσ ἀξίωσ ἢ τῆσ ζῶνῆσ ὑπεροφίαν τοὺσ
 30 ἡμετέροσ ὑποτελέσιν ὀδικοῦντωσ, ἀδειαν αὐτοῖσ δίδο-
 μεν καὶ ἐξετάζειν τὰ ἀδικήματα καὶ τοὺσ ὑπευθύνωσ
 εἰρισκομένωσ ἀφαιρεῖσθαι τῆσ ζῶνῆσ καὶ τῆν ἡμετέραν
 τάξιν ἐν ταῖσ ἐπαρχίαισ πληροῦν, τοῦτο ὑπὲρ καὶ τοῖσ
 ὀρχοῖσ διηγῶρονται τῶν νόμων. ὥσπερ γὰρ αὐτοῖσ
 35 παῖτοσ ἀδικῶν κῆδοσ εἰργόμεν, ὄτω καὶ καθαρῶσ
 ταῖσ ἀρχαῖσ κεχορηγέμωσ πάσῆσ τιμῆσ τε καὶ αἰδοῦσ
 καὶ σεμνότητοσ ἀπολαύειν θεσπίζομεν.

Volumus autem omnibus iudicibus nostrarum pro-
 vinciarum omnes subdi, privatos quidem secundum
 quod cinguli proprium est, in omnibus causis et
 universis pecuniariis et criminalibus occasionibus;
 qui vero in militiis constituti sunt, etiam istos
 nihilominus occasione fiscalium et criminum subdi
 15 omnibus modis ei. Sed etiam eos qui hinc descen-
 dunt ex quolibet foro, qui quascumque execuntur
 sententias, licet provinciarum iudicibus non sincro
 amplius aliquid quam sacra nostra constitutione dis-
 positum est percipere sportularum, scientibus quia,
 si hoc neglexerint, omne damnium ex hoc nostris
 collatoribus illatum ipsi persolvent. Damus autem
 eis licentiam et referre de eo non solum ad iudices
 a quibus sunt missi, sed etiam ad nos ipsos, ut nos
 20 haec agnoscentes causam competenter exequamur.
 Si autem ipsi aliquos invenerint propter dignitatis
 et cinguli supercilium nostris collatoribus violentias
 irrogantes, licentiam eis damus et examinare vio-
 lentias et reos inventos privare cingulo et nostrum
 25 ordinem in provinciis adimplere, hoc quod etiam
 veteribus dictum est legibus. Sicut enim eos omni
 iniusto lucro prohibemus, ita etiam pure cingulis
 utentes omni honore et reverentia et honestate frui
 sancimus.

CAPUT VII.

Ὡ Ὅτωσ τοῖνων ἡμῶν τῶν ἀρχῶν διακεκομημένων
 προσέχει τὸν ἐνταῦθα παραλαβόντα τῆν ἀρχὴν μετὰ
 40 τῆσ τοῦ θεοῦ μνήμῆσ ἐναντίον ἡμῶν, ἢ εἴτερ ἡμῶν
 οὐκ εἶη σχολή, ἐναντίον τῆσ τε σὶσ ὑπεροχῆσ, καὶ τῶν
 αἰ τῶν ὄντων κατωκομησῶντων ὄθονον, τοῦ τε αἰ

Sic igitur a nobis cingulis discretis convenit eum,
 qui hic acceperit administrationem, cum dei memoria
 coram nobis, aut si non vacat, coram tua celsitu-
 dine, et qui tuam reverent sedem, et qui semper

17 sq. Hanc cap. VI partem (Z), item cap. VII et VIII (H—i in.) multifuriam decurtata exhibet Epanagoge 7, 1—5.

quoque unum ex duobus magistratum facimus, qui spectabilis quidem comitis Orientis nomen habeat, uni
 autem imperet officio quod comitianum et sit et nominetur, atque soli primae Syriae et Cyrrhesticis prae-
 sit et utriusque magistratus annonae habeat. Ex aequo enim cum vicariis eum quoque ponimus: ut et
 ipse una cum officio ei subiecto et de fiscalium exactione et de civili atque publico statu periclitetur.

VI. Volumus autem, ut omnes omnibus nostrarum provinciarum magistratibus subiciantur, privati
 quidem secundum propriam magistratus rationem in omnibus causis omnibusque et pecuniariis et crimina-
 bus casibus, qui vero in militia sunt et propriis subditis magistratibus, ii quoque nihilominus fiscalium et
 criminum nomine omnibus modis iis subiecti sint. Sed etiam qui hinc ex quacumque iudicio profisciscuntur
 et qualescumque sententias exequentur, quominus plus quam sacra nostra constitutione dispositum est spor-
 tularum nomine accipiant, magistratibus provinciarum licet prohibere: qui si hoc neglexerint, scient omne
 damnium inde subditis nostris illatum ipsos persoluturos esse. Damus autem iis veniam ut de hac re non
 solum magistratus, a quibus pendent illi delegati, sed etiam nos ipsos certiores reddant: ut nos haec
 cognoscentes rem, ut decet, persequamur. Si quos vero et ipsi dignitate vel cingulo superbitent in-
 iuriam subditis nostris inferre perierant, potestatem iis damus et in maleficia inquirendi et quos sones
 deprehenderint cingulo privandi, nostramque vicem in provinciis obeundi, id quod etiam veteribus legibus
 constitutum est. Quemadmodum enim eos omni iniusto lucro arcemus, ita etiam, qui integre magistratibus
 usi sint, ut omni et honore et reverentia et auctoritate fruuntur sancimus.

VII. Ita igitur magistratibus a nobis distinctis par est eum, qui hic magistratum accepit, cum
 dei memoria coram nobis, aut si nobis otium non sit, et coram sublimitate tua, quique tuam semper sedem

4 κυρηστικῶν L κυρηστικῶν B κυρηστικῶν M ||
 5 κἀκείνωσ B || 7 τῆσ τῶν — ὑπὲρ τε om. M || 8 ὑπὲρ
 τε] καὶ ὑπὲρ B || 13 τε om. LB || 14 στραταίωσ B^c ||
 καὶ — τεταγμένωσ om. ε || 17 αὐτῶ MBε || 19 τῶν
 om. B || 20 πλεῖ τι L¹ || 21 sportulῶν (s. v. σὴν) M
 συνηθειῶν B ὑπεροφίαν L || 22 τοῦτοσ L || ῥα-
 θυμήσειαν LB || 23 ὑποτελέσων L || 32 τῆσ ζῶνῆσ
 LB Epan. || ζῶνῆσ M || 39 παραλαμβίνοντα B || 40 ἐναν-
 τίων (ita L² in ras. 5 fere litt.) τῆσ γε τῆσ σῆσ L ||
 42 αἰ prius om. ε

1 utraque R || habentem libri || 3 existente vulg. ||
 4 cyristensis V || orientis R¹ scirritensis R² || 6 ut et] et
 om. RT || 12 proprium primum est RT¹ proprium prae-
 mium est V² vulg. || 17 qui om. V¹ || 21 neglexerint R¹ ||
 22 persoluerent R || 23 de eo R¹ || 25 agnoscono-
 scentes R || 28 eis] ei RT || uilentias V¹ || 29 et nostrum
 et om. R¹ || 33 honore] labore (al. honore mg. R²) R ||
 frus V^o || 39 *hic] sic libri || aministrationes V || 40 co-
 ram] cor V² in ras. || si non] sine R¹; leg. si (nobis)
 non? || tua] tue V^o || 41 crexerit R

ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θεῶν ἡμῶν largitionum
 του τε ἐνδοξοτάτου quaestoris του θεῶν ἡμῶν παλα-
 τίου του τε ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν ἀπανταχοῦ
 θεῶν ἡμῶν privaturo, παρόντος δὴ καὶ τοῦ κατὰ
 καιρὸν μεγαλοπρεπεστάτου χαρτουλαρίου τῶν θεῶν
 ἡμῶν κοιτῶνων του τοῖς συμβόλοις τουτοῖς τοῖς παρ'
 ἡμῶν ὑπηρετουμένοι, ὕρκον δίδοναι, μηδεὶ παντελῶς
 μηδὲ ὅτιον παρέχειν μήτε προφάσει δόσεως μήτε
 προστασίας, μηδὲ ἐπαγγεῖλαισθαι, μηδὲ ἐκ τῆς ἐπαρ-
 χίας ὁμολογήσαι στέλλειν, μήτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπά-
 10 γουσι μήτε τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσι μήτε τοῖς
 περὶ αὐτοὺς καθεστῶσι μήτε ἕτερω τινὶ κατὰ πρό-
 φασιν προστασίας. ἀλλ' ὡςπερ ἄμισθον λαμβάνει τὴν
 ἀρχὴν, προσλαμβάνει τε παρὰ τοῦ δημοσίου τὰς σιτή-
 σεως (ταύτας γὰρ δὴ καὶ μόνας λαμβάνειν αὐτὸν ἐπίε-
 15 μεν), οὕτως αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν φυλάξει ταῖς χερσὶ, θεῶ
 τε καὶ ἡμῖν τὸν ὑπερὸ αὐτῆς ὑφ' ἑξῶν λόγον. Ἰστω
 γὰρ ἢ σὴ ὑπεροχῇ καὶ οἱ μετὰ σε τὸν αὐτὸν ἐπιβη-
 σόμενοι θρόνον, ὡς, εἴτε αὐτοὶ φαρρήσιον λαβεῖν τι
 παρὰ τὸν εἶς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων εἴτε οἱ
 20 παραδυναστεύοντες αὐτοῖς εἴτε καὶ ἡ τάξις ἢ σὴ περ-
 ριτέραν τῶν προφάσει συνηθειῶν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς
 ὠριμώτερον (ἀπερ δὴ καὶ ἀρεὶν μὴν νομίζοντες δι-
 δοσθαι διωρίσαμεν), ὡς οὐκ ἐν μικροῖς ἢ ποιῆν γε-
 νήσεται· ἀλλ' οἱ μὲν μέγιστος ἀρχοντες οἱ λαβεῖν τι
 25 φαρρήσαντες παρὰ τῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς παριόντων ἢ
 καὶ συγχωρήσαντες τῇ οἰκειᾷ τάξει τοιοῦτο τι πράτ-
 τειν, καὶ προσαγγεῖλθῆν οὐ θεραπείοντες, ὡς οὐ μόν-
 ον τετραπλῆσιον ἀποδώσουσι πᾶν ὅσον εἰληφάσιν,
 ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀνανάκτησιν ὑποστήσονται καὶ τὸν
 30 ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κίνδυνον εὐλαβηθήσονται. καὶ οἱ γε
 ἀμφ' αὐτοὺς ὄντες καὶ ἡ πειθουμένη τάξις αὐτοῖς, εἰ
 πλείων τι τῶν παρ' ἡμῶν δεδομένην ἐπιχειρήσασιν
 λαβεῖν, αὐτοὶ τε ὑποκεισονται τοῖς ἐξηκωμένοις τῇ
 εἰς τὸ τετραπλῆσιον ἀποδοσεῖ ἐκπεσοῦνται τε καὶ οὐ-
 35 σίας καὶ ζώῃη, πρὸς τῶ καὶ τιμωρίας ὑποβάλλεσθαι
 πρεποῖσας τοῖς πλημμελῆμασι τούτων.

exornaturi sunt, et gloriosissimo qui semper est comite sacrarum nostrarum largitionem, et gloriosissimo
 quaestore sacri nostri palatii, et gloriosissimo comite sacrarum nostrarum quae ubique sunt rerum pri-
 vatarum, praesente etiam magnificentissimo qui est chartulario sacri nostri cubiculi, qui codicillis his
 apud nos inseruit, iusiurandum praestare, nemini plane se quicquam neque suffragii nomine neque patro-
 cinii dedisse nec promississe, nec pactum esse ut ex provincia mitteret, nec gloriosissimis praefectis nec
 reliquis, qui magistratus gerunt, nec qui circa eos sunt, neque alii ulli per causam patrocini. Sed
 quemadmodum magistratum gratis accipit, et insuper ex publico percipit annonas (has enim solas eum
 percipere permittimus), ita eum puris manibus geret, et deo et nobis pro eo rationem redditurus. Sciat
 enim sublimitas tua et qui post te eandem sedem ingressuri sunt, sive ipsi quid accipere ausi sint ab iis
 qui ad dictos magistratus perveniunt, sive qui iuxta eos auctoritate valent sive etiam officium tuum, ultra ea
 quae sportularum nomine illis a nobis definita sunt (quae quidem sola sufficere arbitrati danda decrevimus),
 non levem poenam esse futuram: sed summos quidem magistratus, qui ab iis qui ad magistratus perveniunt
 accipere aliquid ausi fuerint, vel officio suo tale quid facere permiserint, nec ubi nuntiatum fuerit, rei
 consulerint, non solum quadruplum quodcumque acceperint restituros, sed etiam gravem indignationem
 subituros esse et periculum amittendae potestatis reformidaturos. Atque illi qui circa eos sunt, et officium
 iis subditum si plus quam quae a nobis data sunt accipere temptaverint, et ipsi iis qui damnum passi
 sunt ad restitutionem in quadruplum obligati erunt, et bonis atque cingulo privabuntur, praeterquam
 quod poenis subiciuntur quae conveniant ipsorum delictis.

1 largitiῶνων (s. v. παροχῶν θησαυρῶν) M λαγι-
 τιώνων παροχῶν ἤτοι θησαυρῶν L παροχῶν ἤτοι θη-
 σαυρῶν B εισιδήτων Eran. || 2 quaestoros M κοιαι-
 στωρις L κοαιστωρος B Eran. || 4 priuatur M ἰδιο-
 κτήτων B et s. v. M ἰδιοκτῆτων πριβάτων L ειδικῶν
 Eran. || 5 δὴ δὲ Eran. || 6 τοῖτοις om. LB || 7 μηδενί
 nihil (i. e. μηδέν) ε || 8 παρασχειν B Eran. || 9 προφασιν
 L || 9 προστασίας L * μήτε — μήτε libri || 13 λαμβά-
 νειν M || τὴν ἀρχὴν προσλαμβάνει om. B* || 14 προσλαμ-
 βάνειν M percepturus (i. e. προσλαμβάνων? cf. sq.) ε ||
 15 καὶ om. Eran. || ἀρίμεν Eran. || 16 custodire (i. e.
 φυλάξαι?) ε || 18 τὸ αὐτὸ ἐπιβησόμενοι θρόνον
 Eran., quod sane praestat || 19 φαρρήσιον L φαρρή-
 σαιεν B || 20 εἴτε) οἱ τε L || 21 αὐτοῖς) ipsi ε || παρα-
 τέρω L || 24 γεννήσεται L γενήσεται τουτοις Eran. ||
 25 τε om. L || 26 ἐπι) εις Eran. || τὰς ἀρχὰς Me) τὰς εἰρη-
 μένας ἀρχὰς (cf. 20) LB Eran. || 32 ἀφαντοῖς L¹ || 33 δα-
 δομένων) συγχωρημένων Eran. || 33 ἐπιχειρήσαι εν M
 ἐπιχειρήσαι L¹ || 34 αὐτοῖς τε B || 36 τῶ) τὸ Eran.

1 sq. gloriosissimo comite quaestore sacri palatii nostri.
 et gloriosissimo (sic) comite sacrarum nostrarum largiti-
 onum priuaturum. praesente quoque R || 4 et om. V ||
 5 cartulario ex cartularum corr. R || 7 iueneradum R ||
 nec colibet R nequolibet V¹ nec quolibet V² || 9 ne-
 que de RV) et neque de vulg. || provideri (proiuteri R¹) R ||
 11 eos om. V || 13 ministrationem V¹ || 14 accipere bī
 scr. R¹ || 15 custodiet vulg. || 16 enim om. R¹ || 17 te
 om. RT) conscenderit V consentund R || 18 quia) qui
 V¹ || 19 illis R) his V eis T vulg. || praedictas R ||
 20 etiam) et R || 23 dari R² in ras. || 25 ad om. R¹
 26 permittentes suum (in ras. in ras.) R || 27 non
 emendantes suppl. V² in spat. vac. || 29 indignationem
 magnam V || 30 cinguli (lg ex corr.) R || formida-
 bunt R || 32 temptauerit R¹ || 33 subiciuntur R¹
 || 35 supplicii) suppli R¹ || congruant RT) congrunt
 V vulg.

CAPUT VIII.

Θ Τούς δὲ οὕτως ἡμίθους παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς πρῶτον ἀπάντων σπουδάσμα ἔχειν χρὴ τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρόπινωσ προσεχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγρονομώτας καὶ θεομένους ἀνάγκης μετὰ πάσης εἰσπράττειν τῆς σφοδρότητος, μηδὲν ὑποκατακλινομένους μηδὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος τι παντάπασιν ἐννοούστας, τοὺς δὲ εὐγνώμοσι πατρικῶσ προσφερομένους ἔπειτα τὸ τοὺς ἡμετέρους ὑπὲρ κούσ φυλάττειν πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους, οὐδ' ὅτιοῦν παρ' οὐδενὸς αὐτῶν κομίζομένους. ἀλλ' Ἰσοὶ μὲν ἐν ταῖς δίκαις, Ἰσοὶ δὲ ἐν ταῖς δημόδεσι κατατάσσειν ἔστωσαν, ἐξεξίστοντες τε τοῖς ἀμαρτήμασι καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους πανταχόθεν φυλάττοντες καθαρούς, τοὺς ἡνευθύνους δὲ ἐπιτιθέμετας πρὸς τὸν νόμον τὴν ποιῆν, καὶ οὕτως ἀρχοῦντες τῶν ὑπὲρ κούσ ὡς ἂν πατέρες υἱῶν, ἀγαπιῶντες μὲν αὐτοὺς ἀνευθύνους ὄντας, ἡνευθύνους δὲ φαινομένους σωφρονίζοντες τε καὶ τιμαροῦνμένοι, καὶ πᾶσαν δικαιοσύνην ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐν τε τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις αὐτοῖς διατηροῦντες· καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνοι τούτο πρῶτοντες, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεὶ παρεδραῖοντα τοιοῦτον λαμβάνοντας καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἀπαντας, ὡς μὴ δοκεῖν ἐκείνους μὲν δῆθεν ἀνευθύνους εἶναι, δι' ἑτέρων δὲ πληρμελεῖν τε καὶ κλέπτειν, τούτο ὑπερῆτι μᾶλλον αἰσχυρότερον ἐστὶ τὸ καὶ κοινονοῦσ τῶν ἀδικημάτων λαμβάνειν. Ὡστε ἐξέσται τῆ σῆ ὑπεροχῆ τῶν σεμνότερων τίνας ἐπὶ τὰς ἀρχὰς πέμπειν καὶ τῶν ἐπισταμένων τὰ δημοσίου, βουλευτῶν τε φαιμέν καὶ ἑτέρων προσώπων, πείραν ἐαυτῶν δαδωκώτων ἀγαθῆν καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιτηδέων. τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀγαπήσειε καὶ σεμνότητος ἐμπειλήσθαι μεγάλης νομίσειεν, εἴπερ ἡμετέρα νόμω καὶ κρίσει τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθοῖ, μεμαρτυρημένους μὲν ὡς εἴη χρηστός, προῖκα δὲ αὐτὴν δεχομένους, οὐκ ἐντραχολημένους δὲ παντελῶσ οὐδὲν φαύλω κατὰ τὴν χώραν, οὐδὲ ὅπως τὸ δοθεὲν ἀδραῖσειεν, οὐδὲ ὅθεν οὐλμῆσει χρυσίον, ἀλλ' ἵνα δὴ τούτο μόνον ἔχοι σπουδασμα τὸ τῷ θεῷ τε καὶ ἡμῖν ἐάντων συστήσαι, καὶ δόξης ἀπολαῦσαι χρηστῆς, καὶ ἀμοιβὰς ἐλπίσαι μετὰ γύλας; Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα τι πράξειεν, ἴστω καὶ ἑὸς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἐφ' ἧς ἐστὶ δικαστῆς, κλοπῆς αἰτίαν ὑποστήσόμενος· καὶ εἴγε φανεῖται δόξω χρυσίον ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν ἢ λαβῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς

Eos autem, qui ita sine mercede sumunt administrationes, prae omnibus studium habere decet fiscalia vigilanter inspicere, et indевotos quidem et egentes necessitate cum omni exigere fortitudine, in nullo flexos neque pro hoc ipso lucrum aliquid omnino considerantes, devotibus autem paterne se exhibere; deinde nostros subiectos reservare undique sine violentia, nihil ab ullo eorum percipientes: sed aequi sint in iudiciis, aequi vero in publicis disciplinis, exequentes quoque delicta, innoxios quidem undique custodientes eos qui puri sunt, reis autem imponentes secundum legem (poenam), et ita praesidentes collatoribus, tamquam patres filiis, diligentes quidem eos qui sunt innocentes, qui vero rei monstrantur, castigantes ac punientes, omnemque iustitiam et in publicis et in privatis documentis eis servantes; et non ipsi soli hoc agentes, sed etiam semper consiliarium talem sumentes et qui circa eos sunt omnes: ut non videantur illi quidem velut innoxii esse, per alios autem delinquant atque furentur, hoc quod magis turpius est, ut et participes iniustitiarum sumant. Ideoque licebit tuae celsitudini honestiorum quosdam ad administrationes dirigere et scientium tributa fiscalia, curialium quippe et aliarum personarum, experimentum sui dantium bonum et ad magistratus opportunorum. Quis enim non diligat eum et honestate compleri magna putet, si nostro decreto iudicioque tui culminis ad cingulum veniat, testimonium quidem habens quia sit optimus, gratis vero eum suscipiens, non vacans omnino per provinciam ulli pravitati, nec quemadmodum quod dedit congreget nec unde colligat aurum, sed ut hoc solum habeat studium, deo nobisque semet ipsum commendare et gloria frui optima et repensationem sperare praecipuam?

1 Si quis autem praeter haec aliquid egerit, et donec in administratione, in qua est iudex, furti reus appareat, et si probetur aut dans aurum, ut accipiat administrationem, aut accipiens ex administra-

VIII. Qui autem hoc pacto gratis magistratus suscipiunt, eos primum omnium studium habere oportet, ut ad tributa vigilanter attendant eaque a contumacibus et quibus necessitas adhibenda sit cum omni severitate exigant, nihil concessuri, neque in eo ipso lucrum omnino ullum spectaturi, erga obsequentes vero paterne se gerant; deinde ut subditos nostros undique immunes ab iniuriis servent nec quicquam a quoquam eorum accipiant: sed aequi in iudiciis sint, aequi in publicis causis, ut qui peccata persequantur et insontes quidem undique integros servent, sontibus vero secundum legem poenam imponant, atque ita subditos moderentur ut patres filios, diligentes eos, si insontes sunt, si sontes apparent, et corrigentes et punientes, omnemque ius iustitiam tam in publicis quam in privatis contractibus servantes; neque ipsi soli hoc faciant, sed etiam talem semper assessorem assumant et omnes qui circa eos sunt: ne forte ipsi quidem insontes esse, per alios vero peccare et furari videantur, id quod longe turpius est, socios adeo iniuriarum assumere. Itaque licebit sublimitati tuae quosdam ad magistratus destinare ex honestioribus et rerum fiscalium peritis, curialibus dicimus aliusve personis, quae bonum de se specimen ediderint et ad magistratus idonei sint. Quis enim eum non libenter accipiat atque magna gravitate praeditum existimet, si quidem nostra sententia et sublimitatis tuae iudicio ad magistratum venerit, testimonio probatus qui vir bonus sit et gratis magistratum susceperit neque ulli omnino rei improbae in provincia operam dederit, nec quomodo quod donaverit congerat nec unde pecuniam colligat, sed id solum nitatur, ut deo ac nobis se commendet et bona fruatur existimatione et magnas remunerationes speret. Si vero quis contra haec quid fecerit, sciat se etiam dum in eo magistratu, in quo iudex est, furti crimen subitutum, et si eum pecuniam ad magistratum obtinendum dedisse, aut quid ex magi-

1 ἡμίθους Eran. || 7 προσφερομένοις M || 8 τὸ om. B || ὑπὲρ κούσ om. L || 11 στάσεις Eran. || 13 τοῖς ἡνευθύνουσι δὲ B || τοῖς ἡνευθύνουσι τε M || τοῖς δὲ ἡνευθύνουσι L Eran. || 14 τῶν νόμων L² || 19 συμβολαίοις M Eran. || συναλλάγμασιν LB || μόνον Eran. || 22 μὲν om. Eran. || 23 τε om. B || 27 βουλευτῶν τε et καὶ ἑτέρων om. B || 29 οὐκ ἂν L || 32 μεμαρτυρόμενος B^c || 35 συναλλεῖται M || 36 δὴ τούτου διατῶντο M || ἐξ L || 37 συνστήρας L || 40 ἑὸς] εἰ s. v. L², eadem manus 39 ἴστω ante ὅτι p. 72,¹ transponendum esse significat (cf. s et Julian. c. 56) || ἐφ' ἧς ἐστὶ, δίκαις τῆς κλοπῆς ὑποστησόμενος B, αἰτίαν om. BL: quae facile praeteritum, dummodo ἐφ' ἧς quoque omittatur || 41 aut dans (i. e. ἡ δούς) ε

1 amistrationē R amistrationem T || 5 aliquid R || 7 nostros] in nostros V || 8 ab ullo] a nullo R¹ || 9 sunt R¹ || 12 poenam om. RV², ante imponentes add. vulg. || 13 filii] is V³ in ras. || 15 iniustitiam R || 16 et in publicis V] et om. R vulg. || 18 tale R || 19 ut om. V¹ || 20 esse om. R¹ || 21 particeps R¹ || 22 summant R¹ || 23 ad om. R || 29 haberes R¹ || 31 ulli Contius] populi libri] pravitati ed. princ. privati libri] 33 sed] sit V] habeat] ut habeat V || 35 optimi V² || reconpensationem R³ vulg. || 40 in administratione] administrationem R || 41 appareas R¹ apparuit V] ut] et R¹ || 42 ut accipiens ex administratione om. R

(ἐκότερον γὰρ ὁμοίως ὑπεύθυνον), ὅτι καὶ δήμευσιν καὶ ἔξορίαν υποστίθεται καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα βάσανόν τε καὶ τιμωρίαν, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν λαβόντα παρ' αὐτοῦ, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, κακοῖς ὑποθήσει μεγάλοις. Καθαρὰς γὰρ ἀπαιτούμεν εἶναι ταῖς ἐπιχωρίοις ἀρχαῖς τὰς χεῖρας, ἵνα τοὺς ἀρχομένους ἀζημίους τε καὶ εὐθνηνομένους φυλάξῃμεν. Καὶ αὐτὰς μὲν ἐκ τε τῶν νόμων ἐκ τε τῶν ἀρχῶν ἐπικείμεσται ποινὰι τοῖς ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀρχαῖς οὖσιν, εἴ τι τοι- 10 οῦτο πράξαιεν. Λίδομεν δὲ καὶ τοῖς ἐπαρχεῶ- ταις ἀδειαν, εἴ τι κατὰ τῆς ἐπαρχίας ἀδικῶν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων διαπράξῃται καὶ ζημίαις τισὶν ἢ ἐπηρεαῖας περιβάλλοι τοὺς ἡμετέροισι ὑποτέλει, ὥστε τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύον- 15 τας δερσίαις εἰς ἡμᾶς ἀναπέμπειν, καταλιγόντας τοῦ τῆς ἀρχῆν ἔχοντος τὰ πλημμελήματα. ἡμεῖς γὰρ ταῦτα μανθάνοντες στελοῦμεν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν ταῦτα ἐξετά- σοντα, ἐφ' ᾧ τε αὐτὸν, ἐνθα ἠδίκησεν, ἐκείως καὶ τὰς ποινὰς ὑποσχεῖν τῶν πλημμελημάτων ὥστε μηδὲ 20 ἕτερόν τινα τοιοῦτό τι πράξαι φαρῆσαι πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντα.

CAPUT IX.

Ἀνάγκην ἔχοντος του τὴν ἀρχὴν διεπόντος κατὰ τὰς ἔμπροσθεν διατάξεις, ἐπειδὴν κατάδοιτο τὴν ζώνην, τὰς πενήκοντα ἡμέρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατοίβειν δημοσίᾳ φαινόμενον, καὶ τὰς παρὰ πάντων δεχόμενον 25 ἐναγωγὰς. εἴ μὲντοι, ποῖν πληρώσει τὰς πενήκοντα ἡμέρας, ἀποδοῖσκων ἀλοῖη καθάπερ τῶν ἀτιμοτάτων ἀνδραπόδων, δίδομεν ἀδειαν τοῖς ὑποτέλει κατέχων αὐτὸν ἐν τῇ χώρᾳ [ἢ τῇ ἐπαρχίᾳ] καὶ πᾶν εἴ τι δεδωκασιν αὐτῷ προσηῖς κλοπῆς τοῦτο εἰ- 30 πράττειν, παρόντος μὲντοι τοῦ θεοφιλέστατου ἐπισκό- που καὶ τὸ πᾶγμα ἐγγράφως διασκοπούντος, ἕως ἂν ἀποδοῖη πᾶν ὅπερ κελοῦσθε φανείη. Ἀλλὰ καὶ αὐ- τοὺς τοὺς ἐπαρχεῶτας, εἴπερ αἰσθύντο τῆς τῶν ἀ- ρχῶντων κλοπῆς, ἀδειαν ἔχουν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ 35 ἀνάγκην, ταῦτα ἡμῶν εἰς ἡμᾶς ὥστε ἡμᾶς μανθί- νοντας, ὅτι περ ὅλων χρυσίου ὑπεράσκει τοὺς δικαιοῦν. ταῖς εἰρημέναις αὐτὸν ὑποβίβειν ποινὰς, πρὸς τῶ καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ τιμωρίας ἔχονα εἶναι, παρι- βάντα τοὺς ὅρκους ἐφ' οἷς ἔλαβε τὴν ἀρχήν. Εἰ δὲ 40

tione (utrumque enim similiter noxium est), sciat quia et confiscationem et exilium sustinebit et in corpus verbera atque supplicium, ipsum quoque qui accepit ab eo, sicut praediximus, malis subiciens 5 maximis. Puras enim exigimus esse provincialibus iudicibus manus, ut collatores custodiamus. Et istae quidem tam ex legibus quam ex administratio- nibus iminebunt poenae his qui in praedictis ad- ministrationibus sunt, si tale aliquid egerint. Damus 10 autem etiam provincialibus licentiam, si quid apud provinciam iniustum, qui administrationem habet, egerit, vel si damnis aliquibus aut calumniis subdat nostros collatores, ut deo amabiles episcopi et provin- ciae primates preces ad nos dirigant, exponentes 15 singulum habentis delicta. Nos enim haec agnoscentes dirigimus in provinciam haec examinatum, quatenus ipse, ubi iniustitiam fecit, illic quoque poenas subeat delictorum: ut neque alter quispiam tale aliquid agere praesumat, ad exemplum respi- 20 ciens.

Necessitatem habente eo, qui administrationem rexit, secundum priores constitutiones, dum deposuerit fascēs, quinquaginta dies in provincia commorari, publice se monstrantem et ab omnibus suscipientem conventiones. Si tamen ante quam compleantur quinquaginta dies, fugiens capiat velut aliquod inhonestissimorum mancipiorum, damus licentiam collatoribus detinere eum in provincia et omne quod dederunt ei occasione furti hoc exigere, praesente tamen deo amabili episcopo et causam ex non scripto examinante, donec reddat omne quicquid furatus ostenditur. Sed etiam ipsos provin- ciales, si senserint administratorum furtum, licentiam habere, magis autem et necessitatem haec re- ferre nobis, ut nos cognoscentes, quia omnino auro vendit iustitiam, praedictis eum subiciamus poenis: super quod etiam caelestibus suppliciis reus erit, transcendens iusjurandum in quo accepit administra- tionem. Si autem valuerit ex quacumque causa non

cap. IX (— τὴν ἀρχὴν 40) extat B 6, 3, 8, 10, 16.

stratu accepisse appareat (utrumque enim pariter poena dignum est), se et bonorum publicationem et exilium et corporis tormenta atque supplicia esse subiturum, nec minus illum qui quid ab ipso accepit, ticut diximus, magnis malis subditurum. Puras enim postulamus esse provincialibus magistratibus manus, quo subditos indemnes salvosque servemus. Et haec quidem tam a legibus quam a magistratibus poenae illis, qui dictos magistratus gerunt, si tale quid fecerint, iminebunt. Damus vero etiam provincialibus potestatem, si quid iniusti in provincia qui magistratum gerit perpetraverit et subditos nostros damnis quibusdam aut iniuriis affecerit, ut deo carissimus episcopus eiusque loci primates preces ad nos mittant, quae eius qui magistratum gerit delicta exponant. Nos enim his cognitis in provinciam mitemus qui ea examinet, quo ille, ubi deliquit, ibi etiam poenas delictorum subeat: ut ne quis alius quidem tale quid perpetrare audeat ad exemplum respiciens.

IX. Quippe necessitas ei qui magistratum gessit incumbat secundum priores constitutiones, postquam cingulum deposuit quinquaginta dies in provincia commorandi, ut publice appareat et ab omnibus actiones excipiat. Quodsi antequam impleverit quinquaginta dies aufugiens deprehendatur tamquam vilis- simum mancipium, potestatem damus subditis eum in loco [vel provincia] delinendi et omne quodcumque dederunt ei furti nomine exigendi, praesente tamen deo carissimo episcopo et causam ex scripto cognoscente, donec restituerit quodcumque abstulisse probatus erit. Sed et ipsi provinciales, si quidem furtum magi- stratum comperiant, veniam habeant, immo vero necessitatem id nobis indicandi; ut certiores facti illum omnino auro suo vendere dicimus eum poenis subiciamus, praeterquam quod etiam caelestibus suppliciis obnoxius erit, qui insurandum, cui quo magistratum accepit, violaverit. Quodsi ex quacumque causa non impletis quinqu-

1 δήμευσιν B^c || 3 δὴ Μ] δὲ LB || τὸν om. B || 6 ἔζημιους — εὐθνην. om. ε || 7 φυλάξομεν Eran. || 8 τε τοῦ L¹ || 12 διαπράξεται L || καὶ] uel si ε || 13 περιβάλλοι M] περιβάλλοι B παραβάλλοι L; leg. περιβάλλω? || ὥστε τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον] ut deo amabiles episcopi ε || 18 ἐνθα καὶ ἠδίκησεν Eran. || 19 τοῦ πλημμελήματος, ὡς Eran. || 20 τι om. Eran. || 23 διατάξεις] Cod. 1, 49 || κατάδοινας B || 24 δημοσίᾳ φαινόμενον καὶ om. B || 26 ἐναγωγὰς] ἐναγωγὰς, καὶ τοῖς κατ' αὐτοῦ κινουῦσιν ἀποκρίνεισθαι (= nov. 125, 23 in.) δημόσια φαινόμενον — εἴτε καὶ μὴ (= nov. 95, 1 pr.) B || 28 συντελέσει L || 29 ἢ τῇ ἐπαρχίᾳ om. Eran. ἢ τῇ χώρᾳ ἢ om. B || 32 ἀγράφως LB || 37 πιπράσκων M^a πράσκει L¹ || 39 παραβαίνοντα B || 40 Εἰ — τετραπλάσιον (73, 5) om. LB

2 quia et confiscationem] a et confisca R² in ras. 10 fere lit. || et in] et om. R¹ || 4 sicut praediximus om. R¹ || 5 eximus V¹ || 8 his RTV²] is V¹ iis vulg. || 9 damus bis scr. V¹ || 10 provincialibus (a om. R¹) etiam R provincialibus V¹ || 11 administratione R¹ V¹ || 13 collatores R¹ || 14 praecae R¹ || 16 dirigemus vulg. (Gr.) || haec V¹ hoc vulg., om. R || examinatum R || 17 fecerit R² || 18 poenam R || 23 secundum s. om. V¹ || constitutiones R || dum deposuerit] dum posuerit V¹ du. . . R¹ || 24 dies R¹ per dies V² vulg. || commemorari V¹ || 25 se constantem et ab omni R¹ || 26 si] aū (= ante) vel aū (= aut) V² || 30 dederit V¹ || 31 tamen deo] deo tamen V¹ || 32 non om. T || examinantem R || quiquid R¹ || 34 amministratorē R¹ || 35 hoc V¹ || 37 eum suppl. V² in spat. vac. || 40 uoluerit V² vulg.

καὶ ἰσχύσει καθ' ἰδιότητος αἰτίαν μὴ πεπληρωκὸς τὰς πενήκοντα ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπαρχίας φυγεῖν, τῆρκαὶ αὐτὰ συλλεφθεῖς, ἐνθα ἂν διατρέψω φανείη, ἐπαναχθήσεται μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἦρχεν, ἀπαν δὲ, ὅσον ἂν ἐνρεθείη λαβῶν, ἀποδώσει τετραπλάσιον.

completis quinquaginta diebus ex provincia fugere, tunc comprehensus, ubicumque degere videtur, revocabitur quidem in provinciam in qua administrabat, omne vero quod iuventus fuerit accepisse restituat 5 quadruplum.

CAPUT X.

Ἐκείνον δηλαδὴ φυλαττομένου τοῦ μηδεμίαν εἶναι τοῖς ἡμετέροις ὑπὸ τοῖς ἀδελφοῖς ἐφ' ἑτέρω τι πλὴν ἢ κλοπῆ ταῦτα περὶ τοὺς ἄρχοντας πράττειν. Οὐ γὰρ εἰ φανείη σφοδρότερος τοῖς ἄνωμοσι διὰ τὴν τῶν δημοσίων εἰσπραξίαν ἢ διὰ τὴν τῶν πλημμελημάτων ἐπεξέλευσιν, δώσωμεν τοῖς ὑπὸ τοῖς ἀρχонтаῖς πράττειν τι κατ' αὐτῶν· τοῦναντίον μὲν οὐκ αἰ ποιναῖς αὐτοὺς τοῖς πιστῶν πικροτάταις ὑπάξομεν, εἰ τοῖς καθαρῶς χρησαμένους ταῖς χερσὶν καὶ τῇ τῶν δημοσίων εἰσπραξίᾳ μετὰ πάσης προσενηχθέντας ἀκριβείας, εἰτα καταδεδεμένους τὴν ἀρχὴν ὑβρίσαι θαρροῦσαιεν, ἀλλὰ μὴ σὺν εἴφημια πάση μετὰ τὸν νενομισμένον χρόνον τὰς ἐπαρχίας ἀπολιμπάνοντας ἀποπέμψαιεν. Δεῖ γὰρ τοὺς μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον γινόμενους λαμπροτάτους τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχῶν ἀρχοντας ἐντεθῶν μῆσθαι, πάσης μὲν ἀπολαύσει δόξης τοιοῦτοι φαινομενοι, πόσαι δὲ περιπεσοῦνται δυσκολίας τὸν νόμον τοῦτον παραλύσαι τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῖς θαρροῦσαιεν. εἴη γὰρ ἂν τῶν ἀτόπων, εἰ τοὺς μὲν ἐπ' εὐτελείαν ἀλόντας κλοπαῖς αὐτοὶ κολάζοιεν, καὶ βασιάνους αὐτοὺς ὑποβάλλοιεν, καὶ οὐ πρότερον συγχωροῖεν ἕως ἂν ἀποδοῖεν τὰ φώρια, αὐτοὶ δὲ ἀνεῦθνοι μένοιεν ἐπὶ μεγάλων γενόμενοι κλοπῶν, καὶ οὐδὲ τὸ πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῖς ἐνθεθῶντες παραδείγμα· ὡν ἕξοισιν αὐτοῖς ὑπεριδοῖσι σεμνοῖς τε καὶ ἔλευθροῖς καὶ πανταχόθεν ἐπινοημένοις φανῆναι καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἔχειν καλὴν 1A 1 μαρτυρίαν τε καὶ ἔλλπιδά. Οὐ συγχωροῦμεν δὲ οὐτε τοῖς περιβλήτοις δοῦξιν οὐτε ἐτέρω τινὶ τὴν ἰδιότητα αὐτοῖς πλεονεξίαν ἢ ἀδικίαν ἐπαγαγεῖν, ἢ πολιτικοῖς ὅλοις πράγμασι κοινωνεῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς τὴν σεμνότητα φυλάττομεν κἀκείνοι τὴν καθαρότητα τε ἡμῶν καὶ εὐνοίαν ἀντιδοῖεν. Ἰστω γὰρ ἅπαν τὸ ὑπὸ τοῦτον, ὡς διὰ τὴν αὐτῶν ἀφείλειαν καὶ τὸ πανταχόθεν αὐτῶν ἀξίμιον καὶ τὸ διὰ πάσης αὐτοῖς ἄγειν εὐπαιθέους καὶ μὴ καταναγκάζεσθαι τὰς χωρὰς ἀπολιμπάνειν μηδὲ ἐν ξένην τάλαιπωροῦσθαι, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα νόμον ἐγράψαμεν, θεῶ τε

Illud videlicet observandum, nullam esse nostris subiectis licentiam in alio quodam praeter furtum haec circa iudices agere. Non enim, si videatur vehementissimus indevotus propter fiscalium exactiorem aut propter delictorum executionem, dabimus subiectis agere aliquid adversus eum: e diverso autem etiam poenis eos omnium amarissimis subiugamus, si eos, qui puri sunt usi manibus et fiscalium exactiorem cum omni detulerunt subtilitate, postea deponentes administrationem iniuriari praesumpserint et non cum omni favore post legitimum tempus provincias relinquentes deduxerint. Oportet enim eos qui post hanc nostram legem facendi sunt clarissimos subiectarum provinciarum iudices considerare, quanta quidem fruuntur gloria tales apparentes, quantis autem sint incursum difficultatibus legem hanc solvere quantum ad se praesumentes. Erit enim absurdum, si eos quidem, qui in vilibus capiuntur furtis, ipsi torquebunt et non primitus quiescant, donec reddant furta, ipsi autem innoxii manserint in maximis constituti furtis, et neque apud subiectos erubescens exemplum, cum liceat eis honestis et liberis et undique laudandis ostendi, et a nobis habere testimonium et spem.

1 Non sinimus autem nec spectabilibus iudicibus nec alteri alicui quamlibet eis oppressionem aut iniustitiam inferre, aut civilibus omnino causis communicare: ut et nos eis honestatem servemus et illi puritatem nobis devotionemque restituant. Sciant enim omnes subiecti, quia propter eorum utilitatem et undique eorum indemnitate, et ut per omnem agantur quietem et non cogantur provincias relinquere et in peregrinis affligi, propterea praesentem legem scripsimus, deo eam voventes et praesentibus

cap. X—XIV extant B 6, 3, 17—21. — 2 cf. Αἱ ῥητοὶ 13, 1 (n. 75 Zach.).

ginta diebus ex provincia fugere ausus sit, tunc comprehensus, ubicumque eum commorari appareat, revocetur in provinciam cui praefuit, quodcumque autem accepisse repertus erit, quadruplum restituet.

X. Illud videlicet observandum est, nullam esse subditis nostris veniam ob aliam rem ullam praeter furtum haec adversus magistratus agendi. Neque enim si severior contumacibus videatur propter tributorum exactiorem vel delictorum executionem, permittemus subditis, ut quid contra eum agant: immo e contrario poenis omnium acerbissimis eos subiciemus, si illos puris manibus usos et in tributorum exactiorem omni diligentia versatos deinde magistratu deposito iniuriis afficere ausi fuerint, ac non post legitimum tempus provincias decedentes cum omni honore prosecuti sint. Oportet enim clarissimos qui post hanc legem nostram futuri sunt subditarum provinciarum magistratus considerare, quanta gloria usuri sint, si tales se praebent, quantas autem difficultates subituri, si hanc legem, quantum in ipsis est, violare ausi sint. Absurdum enim esset, si in vilibus deprehensus furtis illi quidem puniant eosque tormentis subiciant neque prius remittant quam furta restituerint, ipsi vero impuniti maneat magnis furtis commissis, ne exemplum quidem subditis datum erubescens: cum iis liceat his contemptis gravibus et liberis atque undique quae laudandis videri et a nobis bonum testimonium bonamque spem habere. Non permittemus autem neque spectabilibus ducibus neque alii cuiquam, ut ullam illis fraudem vel iniuriam inferant, aut civilium omnino negotiorum participes sint: quo et nos eis auctoritatem conservemus et illi integritatem nobis et studium invicem praesentent. Sciant enim omnes subditi nos propter illorum utilitatem et ut ab omni parte indemnes sint et cum omni tranquillitate degant neve cogantur provincias relinquere et peregre misere vivere, propterea hanc legem conscripsisse, et deo eam et praesentibus sanctissimis magni eius et

6 • φυλαττομένου L || 10 πλημμάτων L¹ || 11 δώσωμεν M || 12 αὐτῶν αὐτῶν M^o || 13 ὑπέξομεν B || 19 τὸν om. B || 21 ἀπολαύσει L || 22 περιπέσομεν L¹ περιπέσοιτο L² || 23 διαλύσει B || εἰνατοῖς M || 25 κολάζοιεν καὶ om. ε || 26 ὑποβάλλοιεν M || 29 ὡν ἕξοισιν αὐτοῖς ὑπεριδοῖσι cum liceat eis ε || 31 καλὴν ante ἐξ ἡμῶν coll. LB, om. ε || 33 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 36 αὐτῆς L || 37 τσ om. L || ἀντιδοῖεν L

7 praeter furtum] praeter fiscalium exactiorem aut propter furtum R¹ || 8 iudices] dices om. R¹ || 10 praeter

R || 12 poenis] in penis R || subiugamus R || 15 amministrazione V || 17 deduxerunt V deduxerint (sic) R², om. R¹ || 18 qui post] quibus R¹ || 19 clarissimi V³ || 21 quantis autem quantis R², autem quantis autem V || 23 enim] autem R¹ || 24 torquebuntur V¹ || 25 quiescant R || 27 apud om. R || 32 spectabilibus R² || iudicibus] leg. ducibus || vv. ad us vocis iudicibus usque ad oppressionem suppl. V² in spat. vac. 2 versusum || 34 civilibus] civi•bus V¹ ouilibet R¹ || 37 omnes om. V¹ || eorum om. V || 39 leg. agant? || 40 pelegrinus R¹ peregrinus R²

αὐτὸν ἀνατιθέετε καὶ ταῖς παρούσαις σεβασμιωτάταις τῆς μεγάλης αὐτοῦ καὶ κοινοτάτης ἐσοτῆς ἡμερῶν· ἵνα πάνιν ἐξῆ πατέρας δέχεσθαι μᾶλλον ἄρχοντας ἢ κλέπτοντάς τε καὶ ἀνδροποδώδεις καὶ ταῖς αὐτῶν οὐσίαις ἐρεδρεύοντας. Δεῖ δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς εἰδῶτας, πόσῃν ὑμῶν ἐθιμέθῃ πρόνοιαν, μετὰ πάσης εὐγνωμοσύνης τοὺς δημοσίους ἀνελλιπῶς φόρους εἰσάγειν, καὶ μὴδὲ τῆς παρὰ τῶν ἀρχόντων ἀνάγκης δεῖσθαι, ἀλλ' οὕτως εὐγνώμονας ἑαυτοὺς παρέχειν, ὥστε ἡμῖν ἐξ αὐτῶν ἐνδείξασθαι τῶν ἔργων, ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς τοσαύτης φιλανθρωπίας τὴν οἰκίαν ἡμῖν εὐγνωμοσύνην ἀντιτίδωτε, καὶ εἰκότως ἔχετε πᾶσαν παρὰ τῶν ἀρχόντων προφάσει τῆς εὐγνωμοσύνης σπουδῆν τε καὶ πρόνοιαν, ἐκεῖνο γινώσκοντες ὡς, ἐπειδὴ τοῖς ἀρχουσὶν ἐπίκειται πανταχόθεν ὁ τῶν δημοσίων κίνδυνος καὶ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς ἐπὶ τῶ σφῶν αὐτῶν κινδύνῳ τὰς ἀρχὰς ὑπεισέρχονται, καὶ ὑμᾶς τοῦτο γινώσκοντας ἐκ τρόπου παντὸς εὐλαβεῖσθαι τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ μὴ τὰς ἑαυτῶν γνώμας οὕτω παρέχειν ἀπειθεῖς, ὡς καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν δεῖσθαι σφοδρότητος, ἣν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶ προσλαμβάνειν διὰ τὴν ἀπαραίτητον τῶν δημοσίων ἐπιτροπήν. εἰδόντων ὑμῶν τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων, ὡς αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι καὶ ἡ τῶν πολεμίων διώξεις πολλῆς δεῖται τῆς ἐπιμελείας, καὶ οὐκ ἔστι χρημάτων χωρὶς ταῦτα πράχθηραι, τοῦ πράγματος μηδεμίαν ἀναβολὴν δεομένου, οὐδὲ ἡμῶν αἰρουμένων περιορᾶν τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐλαττωθεῖσαν, ἀλλὰ Λιβίην τε πᾶσαν ἀνακτησαμένην καὶ Βανδύλους καταδουλοσάντων καὶ πολλὰ γὰρ ἐτι καὶ μείζονα τούτων ἐπιζήτων παρὰ τοῦ θεοῦ λαβεῖν τε καὶ προῖξαι, εἰς ἃ προσήκον ἐστὶ τοὺς δημοσίους φόρους ἀνελλιπῶς καὶ εὐγνωμόνως καὶ κατὰ τὰς ὁρισμένας εἰσπράττεσθαι προθεσμίας, ὥστε εἴτερο ὑμεῖς μὲν εὐγνωμόνως ἀπειτήσοιτε τοῖς ἀρχουσὶν, αἱ δὲ ῥαδίαν τε καὶ ἐκ προχείρου τὴν τῶν δημοσίων εἰσκομιδὴν εἰς ἡμᾶς ποιήσῃτε, καὶ τοὺς ἀρχοντας ἐπαινεῖσόμεν τῆς σπουδῆς καὶ ὑμᾶς ἀποδεξόμεθα τῆς γνώμης· καὶ πανταχόθεν μία τις ἔσται καλὴ τε καὶ σύμφωνος τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἀρμονία.

venerabilibus maxime eius communisque festivitatis diebus: ut omnibus liceat patres suscipere magis iudices quam fures et sollicitatores et eorum substantiis insidiantes.

52 Oportet quoque vos nostros subiectos, scientes, quantum vestri posuimus providentiam, cum omni devotione publica sine imminutione tributa persolvere, et neque administratorum egere necessitate, sed ita devotos vosmet ipsos praeberere, ut nobis ex ipsis ostendatur operibus, quia et ipsi pro huiusmodi clementia propriam nobis devotionem restituetis et merito habebitis omnem a iudicibus occasione devotionis favorem et providentiam: illud scientes, [ut] quia iudicibus imminet undique fiscalium periculum, et manifestum, quia in proprio suo periculo administrationes assumunt: et vos hoc agnoscentes ex omni modo evitate indevotionem et nolite vestras voluntates ita praeberere inobedientes, quatenus eorum egeatis vehementia, quam necessarium est eos assumere propter inevitabilem fiscalium exactionem; scientibus vobis nostris subiectis, quia militares expensae et hostium insecutiones multa egent diligentia, et non possunt citra pecunias haec agi, causa videlicet nullam recipientem dilationem, neque nobis concedentibus despici Romanorum terram diminutam: qui et Libyam omnem reparavimus et Vandalos in servitutem redegitimus et plurima adhuc et maiora horum speramus a deo percipere et agere, pro quibus competens est fiscalia tributa sine imminutione et devote et secundum definita exigi tempora. Quapropter si vos quidem devote occurreritis iudicibus, illi vero facilem et praeparatam fiscalium illationem in nos exhibuerint, et iudicum laudabimus studium et vestram approbavimus voluntatem, et undique una quaedam erit optima et consona praesidentium et quibus praesident congruentia.

CAPUT XI.

Τῷ μεγάλῳ τοίνυν θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ πάντες ὁμοίως ἀναπεμπέτωσαν ἕκαστος ὑπὲρ

Magno itaque deo et salvatori nostro Iesu Christo omnes similiter offerant hymnos pro hac lege, quae

universalis festi diebus dedicantes: ut omnibus liceat magistratus ut patres potius accipere quam ut fures et iliberales bonisque suis insidiantes. Oportet autem vos quoque subditos nostros, cum scialis, quantum vestri curam gesserimus, cum omni devotione publica tributa integra inferre, neque magistratum coactione indigere, sed ita vos obsequentes praestare, ut nobis ex ipsis factis ostendatis vos et ipsos laetae humanitati opportunam nobis gratiam vicissim exhibere, et merito devotionis nomine a magistratibus omnem favorem et curam impetratores: ut [hoc intellecto], quoniam magistratibus undique imminet tributorum periculum et in confesso est eos cum suo periculo munera subire, vos quoque hoc intellecto omni modo contumaciam evitatis nec animos vestros non obediētes praebeat is ita, ut severitate illorum opus sit, quam eos necesse est assumere propter inevitabilem tributorum exactionem. Nempē notum vobis est subditis nostris, expensas militares hostiumque persecutionem multa cura indigere, nec sine pecunia haec confici posse, cum res nullam requirat dilationem neque nos facile patiamur imminui Romanorum terram, sed et Libyam omnem recuperaverimus et Vandalos subiecerimus et multa etiam his maiora nos et a deo accepturos et acturos speremus; ad quae publica tributa sine deminutione et grate atque definitis temporibus pendere condecet. Quare si vos alacriter respondeatis magistratibus, illi vero facilem et expeditam nobis tributorum solutionem reddant, et magistratus ob diligentiam laudabimus et vos ob voluntatem probabimus, eritque una undique pulchra et consona tam imperantium quam parentum concordia.

XI. Magno igitur deo et servatori nostro Iesu Christo omnes pariter hymnos mittant pro hac lege.

3 μᾶλλον δέχεσθαι B || 5 ἡμᾶς M^o || 12 οἰκίαν LM || 14 verba ἐκεῖνο γινώσκοντες nescio an delenda sint || 19 εὐλαβεῖσθαι D^o || εὐλαβεῖσθε L^o || 21 δεῖσθε L^o || 24 αἱ τῶν πολεμίων διώξεις LB^o || 25 οὐκ ἐνεστι B || 27 μηδεμίαν ἀναβολὴν δεομένου) nullam recipientem dilationem (i. e. μηδεμίαν ἀναβολὴν δεχομένου) ε || * οὕτως libri || 30 μείζονα * τούτων L || 32 ἀνελλιπῶς τὰ καὶ L || 33 τοὺς ὁρισμένους B^c || 34 μὲν om. B || 35 leg. ἀπαντήσατε? || 38 ὑποδεξάμεθα L || 39 καλλῆ L

8 administrandorum agere R¹ || 9 nosmet R || nobis ex ipsis [Heimbach] nobismetipsis libri || 10 et om. R¹ || ipsi RV || 11 restituentis V¹ || 14 ut om. vulg. || imminet undique suppl. V² in spat. vac. || 16 asument V¹ || 17 cognoscentes V || evitate T vulg. || et uite RV || 20 eos est asumere V || 21 nobis R || 22 executiones R³ || 24 nulla recipiente dilatione R² || recipientem V¹ || 27 utandolos V^o || redigimus R¹ T || adhuc et] et adhuc R || 31 quapropter — quaedam (35) suppl. V² in spat. vac. 7 verum || si uos] suus R¹ || 34 laudabimus] exhibimus R¹ || probabimus R || 35 et consona R] consonaque V vulg. || 36 sq. *congruentia magna. Itaque deo libri

1 communis quae R communionisque (quae V²) V al. || 2 omnibus ut V || 3 solitiores R¹ || substantiis R¹ || 5 quoque uos suppl. V² in spat. vac. || vestros R¹ ||

ταύτων δὴ τοῦ νόμου, ὃς αὐτοῖς δώσει καὶ τὰς πατρι-
 दास οἰκὴν ἀσφαλῶς καὶ τὰς οἰκείας περιουσίας ἔχειν
 βεβαίως καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύ-
 νης. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐθέμεθα,
 ὅπως ἂν ἐκ τῆς ἐν τῷ νόμῳ δικαιοσύνης ἰσχύσωμεν
 τῷ δεσπότη θεῷ οἰκειῶσι ἐαυτοῦς καὶ τὴν ἡμετέραν
 αἰσθησίαν βασιλείαν, ἵνα μὴ δόξωμεν περιορᾶν ἀν-
 θρώπων ἀδικουμένων, οὐδὲ ἡμῖν παρέδωκεν ὁ θεός,
 ὅπως ἂν αὐτῶν διὰ πάντων φευδόμεθα, τῇ αὐτοῦ
 κατακολουθοῦντες ἀγαθότητι. Ὡστε τὸ γε ἐφ' ἡμῖν
 ἀφοσιούσθω τῷ θεῷ, διότι μηδὲν τῶν εἰς νοῦν ἡμῖν
 ἐρχομένων ἀγαθῶν ὑπὲρ κηδεμονίας τῶν ὑπηκόων
 παραλαμβάνομεν. βουλόμενοι γὰρ τὰς ἀνελευθέρους
 ταύτας καὶ ἀνδροποδάδεις κλοπὰς ἀνελεῖν καὶ τοὺς
 ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐν εὐπαθείᾳ παρὰ τῶν τὰς ἐπι-
 χωρίους ἀρχὰς ἔχοντων φυλάξαι, διὰ τοῦτο ἐσπεύσα-
 μεν προῖκα τὰς ἀρχὰς αὐτοῖς δούναί, ὅπως ἂν μηδὲ
 αὐτοῖς ἐξῆ πλημμελεῖν τε καὶ ἀρπάξαι τὸ ὑπήκοον·
 οἵπερ ἐνεκα πάντα αἰροῦμεθα πόνον, οὐκ ἀξιοῦντες
 μιμῆσθαι τοὺς πρὸ ἡμῶν βεβασίλευκτους, οἵπερ χρη-
 μάτων προβάλλοντο τὰς ἀρχὰς, ἐαυτοῖς ἀναιροῦντες
 τὴν ἀδειαν τοῦ γε τοῖς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀδικούσιν ἐπι-
 τιμᾶν δίκαια, ἀλλ' αὐτοὶ τε οὓς ἐλάμβανον ἐγκαλύπτε-
 σθαι δίκαιοι καθεστῶτες, τοῖς τε οἰκείοις ὑποτελεῖς
 δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐξαρπάξαι τῶν κακῶς ἀρχόντων
 οὐ δύναμενοι οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς ἔρχοσιν ἐπιτιμᾶν σω-
 φρονεῖν προφάσει τῆς εἰρημνῆς αἰτίας. ἡμεῖς δὲ ἀρ-
 κούντα τῇ βασιλείᾳ πόρον εἶναι νομίζομεν τὸ μόνον
 ἰντελεῖς τοὺς δημοσίους κομίζεσθαι φόρους, ἀλλὰ μὴ
 τι καὶ ἐξωθεν προσεπιζητεῖν, ὅπερ τοῖς ὑπηκόοις
 πάντα κατασειεῖ τὸν βίον.

CAPUT XII.

Ἰβ Τὸ δὲ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον ἐπι-
 μείονι χρήμα καὶ ἀκριβεστέρα περιλαβεῖν φήθημεν
 νομοθεσίᾳ, ὥστε τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ἅπασι γενέσθαι
 αἰνερόν. Θεσπίζομεν γὰρ τοὺς λαμπροτάτους τῶν ὑπο-
 τεταγμένων ἐπαρχῶν ἀρχοντας, ἔχουσι ἀπάσης γινο-
 μένων χρημάτων δόσεως καὶ τῶν παρ' αὐτῶν διδο-
 μένων ὀρκῶν μνημονεύον, ἔχειν καὶ ταύτην παρ'
 ἡμῶν τὴν παραρσίαν τὸ ἡμεμίαν εἶναι μηδενὶ πρὸς
 αὐτοῖς παντελῶς φόρου [ἴτοι κριτηρίου] παραγραφῆν 40

eis dabit et patrias habitare caute et proprias facul-
 tates habere firmissime et iudicum frui iustitia. Nam
 et nos propterea eam posuimus, ut ex iustitia, quae
 in lege est, valeamus domino deo vovere nosmet
 ipsos et nostrum commendare imperium, et non videremur
 despiciere homines oppressos, quos nobis
 tradidit deus, ut eis per omnia parcamus eius se-
 quentes benignitatem. Ideoque quantum ad nos con-
 cretur deo, eo quod nihil in mentem nostram
 veniens boni pro tuitione subiectorum relinquimus.
 Volentes enim inhonesta haec et servilia furta per-
 imere et nostros subiectos quiete a provincialibus
 iudicibus conservare, propterea festinavimus gratis
 administrationes eis dare, ut nec ipsis liceat delin-
 quere et abripere subiectos: quorum causa omnem
 perferimus laborem, dedignantem imitari eos qui ante
 nos imperaverunt, qui pecuniis ordinabant admini-
 strationes, sibi met ipsis auferentes licentiam admini-
 stratoribus nocentibus increpandi iuste, et ipsi ea
 quae percipiabant celando iusti putati, et proprios
 collatores propter hoc abripere a malis iudicibus
 non valentes, unde nec ipsis iudicibus increpare
 poterant agere caste, occasione praedictae causae.
 Nos autem sufficientem imperio quaestum esse puta-
 mus, ut collatores sola fiscalia conferant tributa, et
 nihil aliud extrinsecus quaeratur, quod subiectis
 omnem commoveat vitam.

Quod autem primitus a nobis dictum est, adhuc
 maiori opere et subtiliori complecti existimavimus
 legislatione, quatenus nostra intentio omnibus fiat
 aperta. Sancimus enim clarissimos subiectorum provin-
 ciarum administratores, citra omne factum pecu-
 niarum suffragium, et ab his datorum iureiurandorum
 memores, habere et hanc a nobis licentiam, ut
 nulla sit ulli apud eos penitus fori praescriptio ne-

quae ipsis praestabit, ut et in patria versentur secure et bona sua tuto possideant et magistratum iustitia
 fruantur. Etenim nos quoque ideo eam tulimus, ut ex ea quae legi inest iustitia domino deo nosmet
 conciliare nostrumque imperium confirmare valeamus, ne pati videamur homines iniuria affici, quos nobis
 deus dedit, ut eis semper parcamus ipsius benignitatem imitati. Itaque quantum ad nos piaculum sit deo,
 quoniam nihil eorum quae nobis pro subditorum cura in mentem veniunt bonorum praelerimus. Qui
 cum illiberalia illa et servilia furta tollere velimus nostrosque subditos in tuta ab iis qui provinciales
 magistratos habent condicione servare, propterea studuimus gratis illis magistratus dare, ne ipsis liceat
 delinquere et spoliare subditos, quorum gratia omnem laborem suscipimus: indignati imitari eos, qui
 ante nos imperarunt, qui pretio magistratus proponebant, unde sibi met ipsi potestatem magistratus in-
 iuste agentes iuste reprehendendi auferebant, immo et ipsos de iis, quae accipiebant, par erat pudore
 affici, cum nec proprios subditos ob id ipsum a malis magistratibus liberare neque magistratibus ipsis,
 ut sibi temperarent, propter causam modo dictam imperare possent. Nos vero sufficientem imperio redi-
 tum esse putamus, cum sola publica tributa integra accipiamus, neque vero etiam extrinsecus quid insuper
 quaeramus, quod subditis omnem vitam conturbet.

XII. Quod autem in prioribus a nobis dictum est, id maiore etiam et accuratiori legislatione com-
 prehendum esse existimavimus, ut consilium nostrum omnibus manifestum fiat. Sancimus enim, ut claris-
 simi subiectarum provinciarum magistratus nulla pecunia data creati et iurisiurandi memores ab ipsis
 praestiti, hanc quoque a nobis potestatem habeant, ut nemini apud eos ulla omnino fori praescriptio sit

1 ὅς ὡς L¹ || 5 ἰσχύσαμεν LB || 7 καταστήσας B ||
 8 παραδίδωκεν LB || 10 κατακολουθῆσαντες B || 11 ἡμῖν
 post μηδὲν coll. LB || 13 παραλαμβάνομεν? L¹ || ἀπ-
 ἐλευθέρους L || 15 ἡμετέρους L || 16 ἔχόντων — 17 ἀρχὰς
 om. B^c || 18 ἐξῆ B || τῆς L || 19 πόνον αἰροῦμεθα
 M || 20 πρὸς L^a || 21 ἀναιροῦντες] vntes in ras. M ||
 22 δίκαιον M^a || 25 αὐτὸ δὴ om. ε || 26 αὐτοῖς ε] αὐτοῖς
 LL αὐτὸ B || 29 ἀτελεῖς B collatores (i. e. συντε-
 λέεις) ε || εἰσκομίζεσθαι LB || μὴ τι καὶ L¹ MB || μὴ
 τι ἄλλο L² ε || 31 κατασίει B commoveat ε || 32 εἰρη-
 μῆνις M^a || 33 μείζονε] maiori opere ε || περιβαλῆν
 (παραβαλεῖν L) || 40 αὐτοῖς L || 40 αὐτοῖς L || κριτηρίου M,
 om. LB (ε)

R¹ || ea R¹ || *ex iustitia] et iustitia R et iustitiam V
 vulg. || 4 in lege] ex lege V || 7 per omnia] persona R¹ ||
 8 ideoque] ideo... R¹ || 9 deo] d. R¹ || in mente nostra
 R || 10 tuitione R¹ || 13 conseruere R¹ || 14 relinquere
 R || 15 arripere R¹ arripere R² V¹ || subiectos VT
 subiecta R vulg. || 16 perferimus VT || 18 auferentem
 R¹ || 20 putatio R¹ || 21 arripere RV || 24 imperium R¹ ||
 33 completi R¹ compleri R¹ V || aestimauimus VT || 34 legis-
 lationem V¹ || 35 apta (t ex p corr.) R¹ || enim uiros
 clarissimos V || subiectarum — a nobis li (38) scr. R²
 in ras. 2 versusum || 36 sq. omni — suffragio R || 37 dato-
 rum] datore V^a dato RT dati vulg. || *iure iurando
 VT iureiu R iureiurandi vulg. || 39 nulli R¹

1 et ante patrias om. R || proprihas R || 3 et om.

μήτε ἐν ταῖς ἀμαρτανομέναις παρὰ τινων βλαίς μήτε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ τοῖς ἐντεῦθεν ἀδικίαις μήτε ἐπὶ ταῖς στάσεσι ταῖς δημοσίαις μήτε ἐπὶ ταῖς τῶν δημοσίων φόρων εισπραξέσιν, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ὑποκείσθαι τῇ τούτων δικαιοδοσίᾳ, οὐκ ἀναμερόντων οὔτε προτάξεως λαβεῖν ἐν τῶν ἀρχόντων ὡς ὑπόκεινται, οὔτε μὴνυεῖν εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀρκείσθαι τῶνδε ἡμῶν τῶ νόμῳ, δεῖ οὐ πᾶσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν παρεχομέν. οὐδενὸς ἀέχοντος παντελῶς ἐπὶ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν οὔτε προνομίᾳ χρῆσθαι τινι οὔτε 10 κείθεν ἐαντῶ κατορθοῦν τὸ πλημμελεῖν ἀνευδύνως. οὐ γὰρ ἂν οἱ πάσης ἀπεργόμενοι λήψεως ἀρχοντες ἔτερον τι τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἡμετέρου προδήσουσι δέου, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνο βλέποντες φυλάξουσιν τοῖς ὑπηκόοις τὸ δίκαιον, πάντα κατὰ τοὺς ἡμε- 15 1 τέρους κρίνοντές τε καὶ πράττοντες νόμους. Ἐπὶ γὰρ τοῖς τοιοῦτοις καὶ τοῖς στρατιώταις τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας αὐτοῖς ὑποτάττωμα, οὐδὲ ἐκείσε δεομένοις προτάξεώς τινος ἰδίας ἢ παρ' ἡμῶν ἢ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἀλλὰ τῶ παρόντι νόμῳ 20 χρωμένοις καὶ τούτων αὐτοῖς δεικνύουσιν, ὥστε ἐπαμύνειν αὐτοῖς χρωμένοις τῇ τῆς ἀρχῆς παραρρησία, γινώσκοντας ὡς, εἰ μὴ τοῦτο πράξαιεν, καὶ σιτήσεων καὶ αὐτῆς τῆς στρατικῆς ὑπομενοῦσιν ἐκπτώσιν καὶ τὸ εἰς σῶμα κίνδυνον ὑποστήσουσι. Ὡστε ἡμῖν 25 μὴδενὸς ἑτέρου παντελῶς δεῖν ἀρχοντος, καὶ ληστοδικίας ἢ τοὺς καλουμένους βιοκωλύτας, μᾶλλον δὲ λωποδύτας, ἢ ἀγοπλαστὰς ἐκπέμπειν, προφίσει μὲν δῆθεν εὐλόγοις χρωμένους, αὐτοῖς δὲ τὰ πάντων χεῖριστὰ πράττοντας. τῶν γὰρ ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν 30 ἐν ἐκίστῳ τῶν μεγίστων ἀρχῶν πληροῦσιν τάξην, καὶ ἀντὶ πάσης ἑτέρας δὲ ἀρχῆς ταῖς ἐπαρχίαις ἀρκούντων, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῖς ψηφισμένων, τίς ἂν διαρρησειεν ἢ φόρον παραγραφῇ ἢ τοιούτῳ τινὶ πρὸς αὐτοὺς χρῆσασθαι; 35

CAPUT XIII.

(17) Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς Ἑω καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ἀρχουσιν, ἢ ληστοδικίας ἢ βιοκωλύτας ἢ ἀγοπλαστὰς ἢ τινας τοιοῦτους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπέμπειν. Ἰστώσαν γὰρ

que in his, quae committuntur ab aliquibus, violentiis neque in criminibus et quae hinc oriuntur laesionibus, neque in seditionibus publicis neque in publicorum tributorum exactionibus, sed omnes similiter 5 subiacere horum iurisdictioni, non expectantium neque praecepta percipere a iudicibus quibus subiecti sunt, neque nuntiare ad eos, sed contentos esse hac nostra lege, per quam omnem eis potestatem praebemus: praesentiam habente penitus in praedictis causis nec privilegio uti quolibet neque ex hoc sibi impetrare, ut delinquant innoxie. Non enim qui omni abstinent actione iudices aliud quiddam dei et legis nostro praeponeunt timori, sed ad illum respicientes servabunt subiectis iustitiam, omnia secundum nostras iudicantes et agentes leges. 1 Quia enim milites et huiusmodi in provinciis constitutos eis subicimus, neque in hoc egebunt praepcepto cuiuspiam proprio aut a nobis aut a nostris iudicibus, sed praesenti lege utentur et hanc eis ostendent, ut auxilientur eis utentibus iudiciali fiducia, scientes quia, nisi hoc egerint, et emolumentorum et militiae sustinebunt casum et in corpus periculum patientur: ut nobis nullo alio penitus opus sit iudice, et aut latronum insectatores aut appellatos violentiarum inhibitores, magis autem fures, aut violentos mittere, occasione quidem quasi rationali utentes, ipsos autem omnium pessima facientes. Cum enim iudices provinciarum uniuscuiusque maximorum iudicum compleant officium et pro omni alio cingulo provinciae sufficiant et ad ea, quae ex nostris legibus super eis decreta sunt, quis praesumat aut fori praescriptione aut huiusmodi aliquo apud eos uti?

neque in violentiis a quibusdam commissis neque in criminibus et laesionibus hinc oriundis, neque in causis publicis neque in publicorum tributorum exactionibus, sed ut omnes similiter illorum iurisdictioni subiecti sint: quippe quibus neque expectandum sit, ut praepcepta accipiant a magistratibus quibus subiecti sunt, neque ad eosdem denuntiandum, sed hac nostra lege acquiescant, per quam omnem potestatem illis concedimus: nec cuiquam omnino venia detur in praedictis causis vel privilegio ullo utendi vel exinde in animum sibi inducendi impune delinquere. Neque enim magistratus, qui ab omni lucro abstineant, aliud quicquam deo et legi et nostro metui praeponent, verum ad eum respicientes subditis iustitiam custodient, omnia 1 secundum leges nostras et iudicantes et agentes. In talibus enim rebus etiam milites, qui in provinciis sunt, ipsis subicimus, qui ne ad hoc quidem proprio aliquo iussu sive a nobis sive a magistratibus nostris edendo egeant, sed hac lege utantur eamque illis ostendant: ut ipsis magistratus potestate utentibus auxilio sint, scientes se, nisi hoc fecerint, et annonae et ipsius militiae iacturam subituros et de corpore periclituros. Quapropter nullo plane alio magistratu nobis opus est, nec ut persecutores latronum, aut biocolytas qui vocantur vel potius grassatores, aut exarmatores emittamus, qui praetextibus quidem ferre honestis utuntur, ipsi autem omnium pessima faciunt. Cum enim magistratus provinciarum locum uniuscuiusque maximorum magistratum obtineant et pro quovis alio magistratu provinciae sufficiant, et quae secundum leges nostras sunt quantum in ipsis est decernant, quis aut praescriptione fori aut eiusmodi ulla re apud eos uti audeat?

XIII. Interdicimus autem et gloriosissimo per Orientem magistro militum et omnibus magistratibus nostris, ne vel latronum persecutores vel biocolytas vel exarmatores vel eius generis alios in provinciis

3 στάσεσι Mf] ἐνστάσεσιν LB || 6 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 10 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 16 ἐπει γὰρ L¹ quia enim ε || 17 τοῖς τοιοῦτοις καὶ τοῖς στρατιώταις] milites et huiusmodi ε || 18 ἐκείσε] ἐκείνοισ B || 19 παρὰ τῶν] περὶ τῶν L¹ || 20 τῶ] τῶν L || 22 γινώσκοντας Mf] καὶ γινώσκοντας LB || 24 αὐτῆς om. ε || καὶ εἰς τὸν εἰς M || 26 καὶ] et aut ε. Aut ante aut post καὶ quaedam excidisse videntur, fort. leg. καὶ (μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι ἢ) ληστοδικίας κτλ. (cf. Julian. 15, 60 in.) || 29 πάντα B || 31 ἀρχόντων B || 32 ἑτέρας δὲ M] δὲ om. LB ε || 35 ἢ ante τοιούτῳ om. L || τινι] τι τινι L¹ || 37 ἔω M] ἔως LB || καὶ πᾶσι bis scr. M || 38 ἀγοπλαστὰς L || 39 Ἰστώσαν — πειραθίζονται (77, 7) om. LB

contentus R¹ || 8 potestate V || 9 nemine licentiam habente Contius] omnem licentiam habentes libri, et ipsi ante omnem add. R² || 10 ex om. R¹ || 11 sibi impetrare R¹ delinquunt RT || 12 omni] omnino V || abstineant R] actione] actione V¹ || 13 quiddam] qui. R¹ || proponent R praeponent vulg. || 15 nostram V¹ || 17 agebant R¹ || 20 ostendent V² vulg.] ostendunt RV¹T] ut] aut R] utentes. R² || fidentia R || 21 scientes quia nisi] scientes quae in (nisi corr. 2) V scientes quod nisi R² quousq. (om. scientes) R¹ || 23 potentior R¹ || ullo R¹ || opus sit] posit R¹ || 24 et aut] et om. R¹ || 29 officium om. R¹ || 30 et om. R¹ || 31 eius R¹ || 32 aliquid RV¹ || 36 Verba inde a dicimus vocis Interdicimus usque ad no vocis nobis (77, 9) scr. R² in ras 8 versuum || 39 prouintiam RV] provincias vulg.

4 omnis R¹ || 5 expectandum R² || 7 contemptos VT

οὐ τε γενέσθαι μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον θαροῦ-
σαντες, ὡς συλληφθέντες παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν
ἐπαρχῶν καὶ δεσποτήριον οἰκήσουσι καὶ εἰς ἡμᾶς τοῦ
πράγματος μνησθέντων τὸν ἕχχατον ὑποστήσονται κιν-
δύνον οἱ τε τὰς τοιαύτας αὐτοῖς παραδίδόντες προ-
τάξεις triginta librarum auri ὑποστήσονται ποιῆν,
καὶ μεζόνος δὲ ἑτεῖ καὶ σφοδροτέρως ἡμῶν ἀνακλή-
σιδος πειραθήσονται. Δεῖ τοίνυν τοὺς ἀρχον-
τας τῶν ἐπαρχῶν τοσαύτης ἀξιώδεντας παρ' ἡμῶν
ἐξουσίας οὐτω τῇ πράγματι χρῆσθαι, ὡς δικαίως καὶ
νομίμως ἅπασιν εἶναι φοβερούς, εἰδότας ὡς, εἰ τῇ
δεδομένῃ παρ' ἡμῶν ἀρχῇ, κακῶς καὶ ἀναξίως τῆς
ἐπιτροπείης αὐτοῖς παρ' ἡμῶν παρορσθῆναι χρῆσου-
ται, ὑποκίονται ταῖς τιμωρίας αἷς ἐμπροσθεν εἴ-
ποιεν, καὶ ἔως τῆν ἀρχὴν ἔχουσι ταύτας ὑπομένοντες,
καὶ ἐπειδὴν αὐτὴν κατάθουτο, μεζόνων ἔτι πειρω-
μένοι κινδύνον. Οὐδὲ γὰρ δίδωμεν αὐτοῖς ἀδειαν,
οἷον τὸν νενομισμένον τῶν πενήκοντα ἡμερῶν πλη-
ρώσει χρόνον, τῶν ἐπαρχῶν ὧν ἤρξαν ἀναχα-
ρεῖν ἢ κατὰ πρόφασιν revocatorias [ἴτοι ἀνακλήσεως]
ἢ κατὰ πρόφασιν φυγῆς ἢ κατὰ ἄλλην οἰανόντι αι-
τίαν γινώσκουσιν ὡς, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες
ἔφθηνεν, εἴτε ἐπὶ ταύτης γένοιτο τῆς εὐδαίμονος πό-
λεως εἴτε ἐν οἰαδῆσθε χωρᾷ, πρὸς τὴν ἐπαρχίαν
αὐτῆς ἐπαναχθέντες ἢς ἤρξαν ποιῆσαι ὑφ' ἑξουσίας, ἃς 25
ἐμπροσθεν εἰπόντες ἔφθηνεν.

CAPUT XIV.

Τὸν δὲ ὄρκον δώσουσιν ἐν ταῦθα μὲν κατὰ τὸ ἀνω-
ἸΕ τέρον ἡθῆν. Εἰ δὲ τίσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
οἰοὶ πέμπτοι τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα, ἐπὶ τε τοῦ θεο-
φιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως καὶ τῶν ἐν 30
αὐτῇ πρωτευόντων τὸν ὄρκον ὑφ' ἑξουσίας, καὶ οὐτω
τῶν τῆς ἀρχῆς ἀντιλήφονται πράξεων δηλαδὴ τῆς
σῆς ὑπεροχῆς προνοούσης τοῦ, εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς
μεγάλῃς πόλεως παρουλάβοι καὶ ἀρχῆν, εἴτε κατὰ χω-
ραν αὐτῶν τὰ σύμβολα ταύτης πεμφθεῖν παρὰ τῆς 35
σῆς ὑπεροχῆς, αὐτὸν τὸν λαμβανόντα τὸ ἀσφάλει περι-
ποιεῖν τῷ δημοσίῳ περὶ τῆς τῶν φόρων ἀμέπτου
ἐκπράξεως, καθάπερ ἂν αὐτὸς καθαρῶς δοκιμασίας.
Κεῖσθα δὲ ὁ νόμος ἡμῶν οὗτος ἐφ' ἅπασιν τοῖς τὰς

Sciant enim, qui ad hoc institui post hanc legem
nostram praesumpserint, quoniam capti ab his no-
stris iudicibus provinciarum et in vincula rediguntur
et ad nos causa renuntiata a nobis summum peri-
culum sustinebunt: et qui huiusmodi eis praecepta
traderint, triginta librarum auri sustinebunt poenam
et maiorem insuper ac vehementiorem nostram
indignationem experientur. Oportet igitur iudices
provinciarum, tantam promeritis a nobis potestatem,
sic causis uti, ut iuste et legitime sint omnibus me-
tuendi, scientes quia, si data a nobis administra-
tionem male et indigne utantur a nobis concessa sibi
licentia, subiacebunt supplicii quae primitus dixi-
mus, et donec administrationes habent haec per-
ferentes, et dum eas deposuerint maiori adhuc
experientur periculo. Non enim damus eis licentiam
ante quam legitimam quinquaginta dierum compleat-
ur tempus, a provinciis in quibus administraverunt
discedere aut per occasionem revocatoriae aut per
occasionem fugae aut per aliam quamlibet causam,
sintibus, sicut praediximus, quia, sive ad hanc veni-
ant felicissimam civitatem sive in quamcumque
regionem, ad provinciam denuo revocati, cui prae-
fuerunt, poenas sustinebunt, quas prius diximus.

Iusiurandum vero dabunt hic quidem, quod superius
diximus. Si vero aliquibus in provinciis existentibus
mittantur cinguli codicilli, et coram deo amabili
episcopo metropolitano et qui in eis primates
sunt iusiurandum subibunt, et ita cinguli suscipiant
actiones: tua quippe celsitudine providente, sive in hac
maxima civitate perceperit aliquis administrationem
sive in provincia ei codicilli eius transmittantur a tua
celsitudine, ut ipse qui accepit cautionem faciat fisco
de tributorum incuipabili exactione, sicut ipse pure
probaveris. Posita sit autem lex haec a nobis in omnibus administra-

mittant. Sciant enim et qui post hanc legem tales existere ausi sint, se comprehensos a magistratibus provinciarum et carcerem habituros et re ad nos delata extremum periculum subituros esse: et qui eiusmodi inissa iis dant, se triginta librarum auri poenam esse passuros, et maioris etiam graviorisque indignationis nostrae periculum facturos. Oportet igitur magistratus provinciarum tanta potestate a nobis dignatos ita re agere, ut iuste et legitime omnibus metuendi sint, scientes se, si magistratu a nobis dato male et indigne potestate ipsis a nobis commissa utentur, poenis quas supra diximus fore obnoxios, et dum magistratum gerunt eis passuros et ubi eum deposuerunt maiora etiam pericula subituros. Neque enim damus iis facultatem, antequam legitimam quinquaginta dierum tempus impleverint, ex provinciis quibus praesuerunt vel nomine revocatoriae vel nomine fugae vel alia quacumque de causa discedendi; sciantque se, sicuti ante iam diximus, sive in hac felicissima urbe sive ubicumque locorum sint, ad provinciam cui praefuerunt rursus reductos poenas, quas iam ante diximus, subituros esse.

XIV. Iusiurandum vero hic quidem secundum id quod supra dictum est praestabunt. Quodsi quis, qui in provinciis sunt, insignia magistratus mittantur, coram deo carissimo episcopo metropolis et primatibus qui ibi sunt iusiurandum praestabunt, atque ita magistratus negotia suscipiant; ac ita videlicet sublimitas curam gerat ut, sive quis in hac magna urbe magistratum accipiat sive cui in provinciam insignia eius ab sublimitate tua mittantur, is, qui ea accepit, cautionem fisco praestet de tributorum integra exactione prout ipse liquido probaveris. Lataque esto haec nobis lex de omnibus valitura qui

2 παρὰ τῶν ἀρχόντων] ab his nostris iudicibus § 6
τριάκοντα λίτρων χρυσίου s. v. M || 9 ἀξιώδεντα
L¹ || 10 τῷ πράγματι] causis § 11 φανερούς B || 11 κιν-
δύνως L¹ || 18 τὸν — πληρώσει om. L || 19 χρόνον
L, ἢ ἡμερῶν s. v. add. L² || ἡρχον B || 20 revocatorias
ἢτοι ἀνακλήσεως M reuocatorias L ἀνακλήσεως B ||
21 οἰανόντι] οὖν L¹ || 22 καθάπερ καὶ ἐμπροσθεν
B || 25 sq. ἃς — ἔφθηνεν om. LB || 26 ἐμπροσθεν M ||
27 τὸ] τὰ M || 31 οὐτῶν L || 33 τοῦ] τοῦτο B || 34 περι-
λάβοι L || 39 οὕτως M^o

1 *instituti (cons. tituti) e] libri || nostram legem vulg. ||
3 iudicibus videlicet provinciarum t] redigentur vulg. || 4 ren-
nuntiata R annuntiata V nuntiata t vulg. || 5 qui] quia V ||
7 ad] et R || 8 experientur V || 9 *tantam] tanquam
libri || potestate V^o || 10 ut] et R¹ || 11 a nobis om. R¹ ||
13 supplicii subiacebunt V || primitus et donec diximus

R¹ || 14 administrationem R¹ || 15 deposuerunt R || maiora
(maiori 2) adhuc ***** (supplicio in ras. 2) experientur
(om. periculo) V. Leg. maiora adhuc experientes peri-
cula? || 16 enim suppl. V² in spat. vac. || 18 a provin-
ciis — reuocatorias scr. R² in ras. 2 versuum || 19 aut
— reuocatoriae om. t || aut per occasionem ante fugae
punctis not. V² || 20 quamlibet aliam V || 21 quia om. Vt ||
22 quacumque regione V || 23 praefuerint t || 27 hic V¹ ||
hoc RV² vulg. || quod] hoc quod t || superius] eis add. t¹ ||
29 mutantur R¹ || codicelli t¹ || 32 suscipiant t || tuas
R² || providente R¹ || 34 codicelli t || 35 transmittantur
R || 37 exactione suppl. V² in spat. vac., excusatione
R¹ || probavit R^o || posit autem lex hec R¹ posita
autem sicut (sit lex corr. V²) hec V posita autem sit
hec lex t || 39 in om. R¹!

παρ' ἡμῶν ῥητῶς ὀνομασθησόμενας ἀρχὰς ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου ἀμίσθους παραληφόμενοι, τὰ γὰρ δὴ προειληφῶτα τοῖς ἐμπροσθεν κειμένοις ὑποκείσθω νόμοις, οὐδεμιᾶς ποινῆς τῶν ἐν τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ διαορισμένων ἐπιχειμήναι τοῖς μέχρι νῦν τὰς ἀρχὰς ἔουσι, πλὴν εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦδε τοῦ νόμου κλέπτοντες ἄλοιοι.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοῖνυν ἢ σὴ ὑπεροχὴ πάντα μανθάνουσιν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποπεταγμένοις φανερὰ παρασκευασάτω γενέσθαι, κατὰ τὸ νενομισμένον προσταγμάσι χωρμένην πρὸς πάντας τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους, ὥστε αὐτοὺς γινώσκοντας τὴν ἡμετέραν περὶ τοὺς ὑπηκόους σπουδὴν καὶ ἦν ἐχομεν περὶ τῆν τῶν ἀρχόντων χειροτονίαν γνώμην, εἰδέναι, πόσων αὐτοῖς ἡγαθῶν μεταδεῖσάμεν, οὐδὲ τῆς βασιλικῆς θεραπείας διὰ τὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν φεισάμενοι. Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

tionibus a nobis nominandis et ex praesenti tempore sine suffragio percipiendis. Nam quae praecesserunt, pridem positae subiaceant legibus, nulla poena horum quae in hac nostra lege determinata sunt imminente hactenus administrationes habentibus, nisi tamen et ipsi post insinuationem huius legis furari capiantur.

(Epilogus.) Haec igitur tua celsitudo universa cognoscens in omnibus gentibus sub se constitutis fieri manifesta procuret, sollemniter praeceptis utens apud omnes provinciarum praesides, ut ipsi cognoscentes nostrum circa subiectos studium et quam habemus circa ordinationem iudicum voluntatem, considerent, quanta eis bona participantur, neque imperii medelae pro eorum felicitate parcentes.

Dat. xii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

Ἰδιῶτον γραφὴν τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ ὀσιωτάτοις πατριάρχαις.

Edictum scriptum in omni terra deo amabilibus archiepiscopis et sanctissimis patriarchis.

Τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ Θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι καὶ ἐν ἀπάσῃ δικαιοσύνη ἤν τούς ἡμετέρους ὑπηκόους σπεύδοντες, τὸν ὑποπεταγμένον νόμον ἐγράψαμεν, ὃν δὴ τῆ σὴ ὀσιότητι, καὶ δι' αὐτῆς ἀπάσι τοῖς τῆς ἐπαρχίας τῆς σὴς ποιήσαι φανερόν καλῶς ἔχειν ἐνομίσαμεν. τῆς οὖν σὴς θεοφιλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἔστω ταῦτα παρατηρεῖν, καὶ εἰ τι παραβῆναιτο παρὰ τῶν ἀρχόντων, εἰς ἡμᾶς μνηνεῖν, ὅπως ἂν μὴ τι παροραθῆῃ τῶν ὀσιῶς τε καὶ δικαίως ὑπ' ἡμῶν νομοθετηθέντων. Εἰ γὰρ ἡμεῖς μὲν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐλευθόντες, ὅτι πρὸς τῆ τῶν δημοσίων φόρον ἐκτίσει καὶ μεγάλας ὑπέμενον ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων κλοπῆς ἀδικίας διὰ τὰς γινόμενας τῶν ἐπαρχιῶν πράξεις, ταῦτα ἀνελεῖν διὰ τοῦ ὑποπεταγμένου ἐσπεύσαμεν νόμον, ἡμεῖς δὲ ἡδυνμούμετες μὴ προσαγγεῖλητε, ἡμῖν μὲν ἀφοσιούσθω τὸ πρὸς

Traditae nobis a deo reipublicae curam habentes et in omni iustitia vivere nostros subiectos studentes subiectam legem conscripsimus, quam etiam tuae sanctitati, et per eam omnibus qui tuae provinciae sunt, facere manifestam bene habere putavimus. Tuae igitur sit reverentiae et ceterorum haec custodire et, si quid transcendatur a iudicibus, ad nos referre, ut nihil contemnatur horum quae sancte iusteque a nobis sancita sunt. Si enim nos quidem nostrorum subiectorum miserati, quoniam supra fiscalium functionum exactionem etiam maximas sustinent ex furto iudicum violentias propter factas provinciarum venditiones, haec auferre per subiectam studium legem, vos autem negligentes non refe-

Edictum extat B 6, 3, 48. 49.

magistratus a nobis distincte nominandos inde a praesenti tempore gratis sunt suscepturi. Nam praeterita quidem legibus ante latis subiaceant, ut nulla earum poenarum, quae in hac nostra lege definitae sunt, nis incumbat, qui usque adhuc magistratus habent, praeterquam si et ipsi post insinuationem huius legis furantes apprehendantur.

Epilogus. Haec igitur omnia tua sublimitas a te cognita ut in omnibus provinciis subiectis manifesta fiant, curet edictis ex more legitimo usa ad omnes provinciarum praesides, ut illi, comperto nostro erga subditos studio et quod habemus de creatione magistratum consilio, scient, quantum illos bonorum participes fecerimus, ne imperialis quidem cultui ob eorum felicitatem parcentes.

Edictum ad deo curissimos ubique locorum episcopos sanctissimosque patriarchas scriptum.

Cum rei publicae a deo nobis traditae curam geramus et operam demus, ut subditi nostri in omni iustitia vivant, legem subiectam scripsimus, quam iam sanctitati tuae et per eam omnibus qui in provincia tua sunt facere manifestam bene se habere existimavimus. Tuae igitur pietatis et reliquorum episcoporum esto haec observare et, si quid delinquatur a magistratibus, ad nos nuntiare, ne quid eorum, quae sancte et iuste a nobis sancita sunt, negligatur. Nam si nos subditorum nostrorum miseriti, quod praeter publicorum tributorum solutionem etiam magnas iniurias ex magistratum furtis propter provinciarum venditiones quae fiebant perpessi sunt, has per legem subiectam tollere studuimus, vos vero per negligentiam non

1 ῥητῶς om. ε || 2 παραληφόμενος L || 3 ὑποκείσθω om. L || 9 μανθάνουσιν L¹ || 10 παρασκευασάτω L¹ || κατὰ τὸν L || 13 περὶ om. L || σπουδῆς L¹ || 17 subscr. om. Ath. Theod., dat. april. cons. uelissarii Iul.^o, dat. k. April. Iul.^o || Bilisario M || 18 Edictum (18—80, 11) h. l. om. M, habet f. 391 inter Edicta primo loco, unde vv. ll. enotavi. In ε habetur infra ante Iusiurandum (p. 89, 42) || γραφὴν — πατριάρχαις om. B || πανταχοῦ, om. γῆς L || 19 archiepiscopis ε || 25 τοῖς τῆς MB || τοῖς τῆς L || 26 θεοφιλίας MLB || 27 ἐπισκόπων om. ε || εἰ τοῖς L || 28 περὶ L || νῦν L || 32 ὑπέμενον M sustinent ε || 34 πράξεις L || 35 νόμον L¹ || ἡμεῖς L || 36 πρὸς ἀγγέλλεται ἡμῖν ἀφοσιούσθω πρὸς L

V || 9 in om. V || 10 praeceptis omnibus utens V || 12 ustrum R¹ || studium quam (om. et) ex corr. V || 13 circa om. ε || ordinationē R || 14 leg. participamus? || 17 subscr. dat. xii kal. Mai. p. c. viii Vilisario ūc consulis Escorial, datur xii kal. Mai. post cons. Belisarii ūc cons. Paris., dat. xii kal. Madii p. cons. Bilisario Bamb. alter, dat bilisario (corr. bilizaro); om. RV || 18 Edictum scriptum archiepiscopis in codd. infra demum habetur ante Iusiurandum (p. 89, 42): transposui cum vulg. || 19 et sanctis R, et sanctissimis om. ε || 22 vivere] iure R¹ utre V¹ || 23 subiectis R² || lege R¹, legem R² || quae R¹ || etiam RV] et vulg. || 25 haberi RV || 26 reuente R¹ || hoc ε || 27 transcenduntur R || 28 ut V² in ras. || 29 iustitiae ε || sanctis] constituta ε || si] sic RV || 31 functionum exactionem [vulg.] functionem exactione R sanctionum exactionem V || maxima sustinere R || 32 violentas R¹ || prouintia R¹ || 33 hoc ε || per] pro R¹ || subiectas R¹

1 et om. V || 2 nam quae] namque R¹ V nam queque R¹ || 3 poterit R¹ || 4 horum om. R¹ || quae] quaeque V || 5 administrationis R² || 6 tamen] tantum V || insinuatione

τὸν δεσπότην θεόν, ὑμεῖς δὲ ἀπολογήσεσθε πρὸς αὐ-
τὸν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἀδικίας, εἰ τι παρὰ τὸ μὴ
μυθεῖν ἡμῖς βλάβος τοῖς παρ' ὑμῖν ἀνθρώποις ἐπα-
γοίτο. ἀλλὰ δεῖ παρόντας ὑμᾶς τῇ χώρᾳ καὶ ὑπὲρ
αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγωνιῶντας φανεροῦς ἡμῖν
καθίσταναι καὶ τοὺς ὀρθῶς ἀρχοντας καὶ τοὺς παρα-
βαίνοντας τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον, ὅπως ἂν ἑκατέρους
γινώσκοντες τοὺς μὲν κολάζωμεν, τοὺς δὲ ἀμειβόμεθα.
Ἐπειδὴν δὲ ὁ νόμος δημοσίᾳ προτεθείη καὶ ἅπασι γε-
νοιτο φανερός, τῆρικαὶτα ληφθεὶς ἐνδον ἀποκελῶσθαι
ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν,
ὅσα καὶ αὐτοὺς ἀναταξιμένοις θεῶν καὶ πρὸς σωτηρίαν
τῶν ὑπ' αὐτοὺς γενομένων ἀνθρώπων γεγραμμένον.
ποιήσατε δὲ ἂν κάλλιον καὶ τοῖς αὐτόθι πᾶσιν ἀν-
θρώποις συμφωρότερον, εἴπερ αὐτὸν ἐγκολάφαντες ἢ
σανίσιν ἢ λίθοις ἐν ταῖς στοαῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλη-
σίας ἀναγοράσσετε, πρόχειρον παρεχόμενοι πᾶσι τῶν
τῶν νομοθετηθέντων ἀνάγκων τὴν καὶ κτήσιν.

CAPUT I.

Εἰ δὲ τῆς τῶν ἀρχόντων καθαρότητος τοσαύτην
ἔδεμεθα πρόνοιαν, πρόδηλον ὡς πολλῶ μάλλον τοῖς
ἐκδικοῖς οὐκ ἐρήσομεν οὐδ' ὅτιοι οὐτε λαμβάνειν
οὐτε δίδοναι. δώσουσι μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν παρεχομέ-
νων αὐτοῖς προσταγμάτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐν-
δοξοτάτων ἐπαρχῶν, εἰ μὲν μείζονες αἱ πόλεις εἴεν,
solidos quattuor, εἰ δὲ τῶν ἐλαττόνων, solidos tres,
25 ἢ πέρα τούτων οὐδέν· λήγονται δὲ οὐδ' ὅτιοι παρ'
οὐδενός, πλην εἰ μὴ τις ἐκ τοῦ δημοσίου γενομισμέ-
νος αὐτοῖς προσῆν πόρος· ἢ εἴπερ μὴδὲν ἐκ τοῦ δημο-
σίου λαμβάνειν, μὴδὲν περατιέω τὸν τῆς θεῖας ἡμῶν
δηγορμένον διατάξει κομίζεσθαι. ἐπειτοίγε εἰ τι
30 λαβόντες ἄλοισιν ἢ αὐτοῖ ἢ οἱ καλούμενοι αὐτῶν χαρ-
τουλάριοι ἢ ἑτεροῦ τις τῶν περὶ αὐτούς, ἐκείνο τετρα-
πλῆσιον ἀποδώσουσιν ὅπερ ἔλαβον, καὶ τοῦ φρο-
νίσματος ἀπελαθῆσονται· καὶ πρὸς γε καὶ ἔξορία
διηγεκεὶ ζημιωθέντες καὶ εἰς σῶμα σωφρονισθέντες 35
δώσουσι χώραν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἀντὶ κακῶν τοῦ φρο-

ratis: a nobis quidem consecrata sit domino deo, vos
autem rationem reddetis apud eum pro aliorum ini-
iustitia, si quid non agnoscentibus nobis damnum
apud vos hominibus inferatur. Sed oportet praesentes
vos provinciae et pro eis ac reliquis decer-
tantes manifestos nobis facere et rectos iudices et
transcendentes hanc nostram legem, quatenus utrum-
que cognoscentes hos quidem puniamus, illis autem
repensemus. Cumque lex publice proposita fuerit
10 et omnibus manifestata, tunc sumpta intus recon-
datur in sanctissima ecclesia cum sacris vasis, ut-
pote et ipsa dicata deo et ad salutem ab eo fac-
torum hominum scripta. Facietis autem melius et
illic habitantibus universis hominibus utilius, si eam
sculptentes aut tabulis aut lapidibus in porticibus
sanctissimae ecclesiae describatis, pronam praebentes
omnibus horum quae sancita sunt lectionem atque
possessionem.

denuntietis, a nobis quidem abesto piaculum adversus dominum deum, vos autem rationem illi reddetis de
aliorum iniuriis, si quid inscientibus nobis damni hominibus qui apud vos sunt inferatur. Verum oportet
vos praesentes in provincia et pro illis ac reliquis sollicitos nobis et eos qui recte magistratu funguntur et
qui legem hanc nostram violant manifestos facere, ut utrisque cognitis alios quidem puniamus, alios vero
remuneremus. Lex autem ubi publice proposita omnibusque manifesta facta erit, tunc deprompta intus
in sanctissima ecclesia iuxta sacra vasa recondatur tamquam et ipsa deo dedicata et ad salutem hominum
ad illo creatorum conscripta. Melius autem et utilius omnibus qui illic sunt hominibus facietis, si eam vel
tabulis vel lapidibus insculptam in porticibus sanctissimae ecclesiae perscribatis, expeditam eorum quae
sancita sunt et lectionem et possessionem omnibus praestituri.

1. Quodsi integritatis magistratum tantam curam gessimus, manifestum est nos multo magis de-
fensoribus, ne quicquam aut accipiant aut dent, permissuros esse. Nam dabunt quidem pro concessis sibi
edictis in iudicio gloriosissimorum praefectorum, si maiores sint urbes, solidos quattuor, si vero ex mino-
ribus, solidos tres, nec ultra haec quicquam: nec magis accipiant quicquam ab ullo, nisi qui ex fisco legitimus
ad eos perveniat quaestus; quodsi nihil ex fisco accipiant, nihil praeter ea, quae in sacra nostra consti-
tutione sancita sunt, auferant. Alioquin si quid vel ipsi vel chartularii qui vocantur eorum vel alius quis
eorum qui circa illos sunt accepisse deprehenderit, quadruplum illud quod acceperunt reddent, et a munere
removebuntur, atque insuper et perpetuo exilio puniti et corporis supplicio castigati locum facient viris

1 ἀπολογήσεσθαι ML || 3 ὑμῖν Halonnder ε || ἡμῖν
libri || 4 δεῖ || δὴ L || ἡμῖς M || 5 φανερός L || 7 ἡμῖν L ||
ἐκατέρους LB || 8 γινώσκοντες L || κολάζομεν — ἀμει-
βόμεθα B || 9 πασῶ LB || 14 ποιήσατε B || ποιήσεσθε
ML || 15 συμφωρότατον B συμφωρότατον L || 16 ταῖς
ἀγιωτάταις L || 17 *ἀναγράφοντες LB ἀναγράψετε M
ἀναγράψετε Scrimger || 19 τοσαύτην hanc ε || 21 ἐφή-
σομεν] permisimus ε || οὐδ' M] εἰδ' L || *οὐδὰ ML] om.
B || 22 οὐτε L] οὐδὰ M] οὐδὲ B || μὲν om. BL || 23 πραγμά-
των L || 24 ὑπάρχων M || 25 solidos quatuor (s. v. εἰς J)
M νομισμάτων τεσσάρων L νομισματα τέσσαρα B ||
solidos tres M] εἰς Γ s. v. M νομισμάτων τριῶν L νο-
μισματα τρία B || 26 δὲ om. LB || 27 γενομισμένος —
δημοσίου om. L || 28 προσῆν M || 29 παρατιέω τὸν
L || 31 αὐτοῖ ἢ οἱ om. L, ἢ om. B || 32 ἐκείνοι B

1 quidem — deo suppl. V³ in spat. vac. || consecrata
nit R² vulg.] consecratam V (ante h. v. contra legem add.
V³) non consecratam R¹; an consecrator? || vos autem R²

vulg.] om. R¹V || 2 apud eum] ei apud eum RV || 3 quid]
quis V quod vulg. || 4 omnibus R¹ || 5 uos] suos R¹ || reli-
quis corr. ex prouintie R || *detestantes libri || 7 utrosque
vulg. || 8 agnoscentes R || 9 repetissemus R¹ || lex suppl.
V³ in spat. vac. || publice R || 10 manifesta t vulg. ||
*sumptus V t sumptus ~ mnes R || reconditus RV t; an recon-
ditor? || 11 ut puta t || dicata (e superscr. 2) V dedicata vulg. ||
13 faciens R¹ facientia t || 14 illic] hic t || omnibus R¹ ||
15 sculptentes] soul V³ in spat. vac. || aut] autem V¹
ā t || aut] ā t || porticibus] o in ras. V portibus t || 16 sce-
sime R¹ || *pronam] penam RV t; plenam vulg. || 17 lectione
atque possessione t || 19 iuditium R || puritatem V || 21 neque
dare R] nec quicquam dare V || 22 pro add. vulg. || prae-
ceptis] priuatis V || in om. R || 23 maiore R¹ || 24 soli-
tres R¹ || 25 autem] aut V² t || 26 ex] et R¹ || 27 quae-
stus] erit add. vulg.; leg. (accedit) quaestus? || 28 con-
stitutum est R || constitutione bis scr. R¹ || 30 chartularis
R² || 32 acceperint V || et haec mac et haec R¹ || replen-
t t || 33 perpetuo R

τίσματος ἀντιλαμβάνεσθαι. Ἔσεσθε δὲ καὶ τοῦτον φύλακες ὑμεῖς, καὶ κωλύοντες τὰ παρὰ τὰτα γινόμενα καὶ μηδὲν ὥστε μὴ διαλαθεῖν τι τῶν ἀμαρτανομένων ἰσθῆναι ἐκ τοῦ λαθεῖν ἀτιμώρητον εἶναι, ἀλλὰ πᾶσαν ἰσθῆναι τε καὶ δικαιοσύνην τοῖς ἡμετέροις ἡπικότες ἐπανθῆσαι. Εἰ δὲ καὶ οἱ μέγροι τῶν ἀρχόντων ἢ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦδε τοῦ νόμου πάσης ἀπόσχονται κλοπῆς, ἴστωσαν καὶ αὐτοὶ ταῖς ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου ποιναῖς ὑποκείμενοι. [τοῦτο τὸ ἰδίκτον πρὸς τοῖς ἐπισκόποις.] Dat. xv. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

defendendam. Eritis autem et in hoc custodes vos, et inhibentes quae praeter haec aguntur, et insinuantes, ut neque lateat aliquid horum quae delinquuntur neque latendo sit impunitum, sed omnis aequitas atque iustitia nostris subiectis floreat. Si vero etiam hactenus iudices non post insinuationem huius legis omni abstinerint furto, sciant et ipsi huius legis poenae se esse subiectos.

Dat. XIII k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

Ἐγράφη τὸ ἴσον τοῦ ἰδίκτου Κωνσταντινου-πολίταις, ἔχον οὕτως·

Ὅσην ἀπάντων τῶν ἡπικόνων ἐδέμεθα πρόνοιαν, δεικνυσὶ ὁ παρ' ἡμῶν ἐναγχος τεθεῖς νόμος, ὃν δὴ πρὸς τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἐπάρχους ἐγράψαμεν. ἀλλὰ προσῆκόν ἐστὶ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς εἶδέναι τὴν ἡμετέραν πρόνοιαν, ἣν περὶ πάντας ἀνθρώπους ἔχομεν. καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον αὐτὸν καὶ ἐν ἰδίκτον προτεθείκαμεν σχήματι· ὥστε ὑμᾶς τῷ δεσπότη θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ δικαίως ἀναπέμπετε ἕννοιαν, καὶ τῇ ἡμετέρῃ βασιλείᾳ, οὗτι πάντα διὰ τὸ ὑμέτερον συμφέρον αἰρούμεθα πόνον.

Scriptum est exemplar edicti Constantinopolitani habens ita:

Quantam subiectionum posuimus providentiam, ostendit a nobis nuper posita lex, quam ad gloriosissimos nostros praefectos scripsimus. Sed competens est et vos ipsos scire nostram providentiam, quam circa omnes homines habemus: et propterea legem ipsam et in edicti proposuimus figura, ut vos et domino deo ac salvatori nostro Iesu Christo iuste referatis hymnos et nostro imperio, quia omnem pro vestra utilitate perferimus laborem.

Γνώσις τῆς παρ' ἐκάστης τῶν ὑποτεταγμένων ἀρχῶν ὀφειλουσῆς παρεχέσθαι λόγῳ συνηθειῶν ποσότητος, [παρὰ] τῶν τὰς ἀρχὰς ἔχόντων οὐδενὸς τολμῶντος παρὰ τὰ προγεγραμμένα οὔτε λαβεῖν οὔτε δοῦναι τι πλέον.

Notitia horum quae ab unaquaque subditarum administratione debent praebere causa consuetudinum quantitatis ab his qui administrationes habent; nullo praesumente extra ea quae supra scripta sunt nequaquam requirere aliquid amplius.

1 Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς Ἀνατολῆς οὕτως:

ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κοιβουκλίῳ τῷ προμικηρίῳ τῶν κληρικῶν τριβούνων νοταρίων μετὰ τὴν τεσσαράων σκηνίων τοῦ θείου λατεροκλίου τῷ αὐτοῦ βοηθῷ

Ab spectabili comite Orientis (ita):

in sacro cubiculo primicerii clarissimorum tribunorum notariorum cum quattuor scriniis sacri laterculi eius adiutori

bonis, qui pro malis minus suscipiant. Eritis autem vos huius quoque rei custodes, qui et prohibeatis quae contra haec fiant et demunitis: ne quid lateat delictorum neve cum lateat impunitum sit, sed ut omnis aequitas et iustitia inter subditos nostros floreat. Magistratus autem qui usque adhuc fuerunt, nisi post insinuationem huius legis ab omni furto abstineant, se ipsos quoque poenis ex hac lege constitutis subiectos esse sciant. [Hoc edictum est ad episcopos.]

Scriptum est exemplum edicti Constantinopolitanis in haec verba:

Quantam omnium subditorum curam gesserimus, lex nuper a nobis lata ostendit, quam quidem ad gloriosissimos nostros praefectos scripsimus. Verum conveniens est, ut vos et ipsi noscatis nostram providentiam, quam pro omnibus hominibus habemus. Propterea legem ipsam etiam per edicti formam proposuimus: ut vos domino deo et servatori nostro Iesu Christo iuste hymnos cantetis nostroque imperio, quoniam propter vestram utilitatem omnem laborem suscipimus.

Notitia summae ab singulis quos subiecimus magistratibus consuetudinum nomine praestandae: nemine eorum qui magistratus gerunt audente praeter ea, quae praescripta sunt, quicquam amplius aut accipere aut dare.

1 A spectabili comite Orientis sic: in sacro nostro cubiculo solidos 63, primicerii clarissimorum tribunorum notariorum cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. 50, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimi

1 ἔσεσθαι M καὶ ἔσεσθαι LB || 2 παρὰ περὶ L || 3 μὴ M || μήτε LB || 4 μηδὲ ML || μήτε B || διαλαθεῖν L || 6 νῦν s. v. L' || 7 μὴ || μηδὲ B || 9 τοῦτο — ἐπισκόπου M, om. LB; || 10 *Mai.] April. M (cf. 74, 1. 78, 17. 88, 41) || bilisario M || 15 δὴ om. L || 16 ἐπάρχους L || ὑπάρχους M || ἐγράψαμεν L || 19 προστεθείκαμεν L || 20 τῷ δεσπότη θεῷ et domino deo ε || 22 τὸ ὁ in ras. M || ἡμέτερον L || 24 τῆς τῶν L (cf. ε) || 26 παρὰ seclusi || 28 οὔτε δοῦναι om. ε || 30 τοῦ τὸ L || 35 νομ. ν' || om. L || 36 αὐτῶν L

bis habet V || est om. V altero loco || constantinopolitani RVt al. || 14 quanta RVt al. || exposuimus R possumus t' || providentia RVt al. || 15 lex] lex est V || 16 scripsimus] scrips ex scriptos corr. R || 17 providentiam quam circa praecidentiam (corr. praecidentiam) ostendit a nobis nuper posita (ostendit — nuper punctis notata) R || 19 edictis RVt al. || figura R vulg.] figuratam V || ut V || et R' et R' vulg. || et om. vulg. || 20 ac] || 22 perferimus t' proferimus R' || 24 eorum t' vulg. || unaquoque subditorum V || 25 debet R || causam V || consuetudinem V' consuetudine RV' consuetudinis t' || 26 quil] que R || administrationem R' || 27 sq. quae — nequa V' suppl. in spat. vac. || supra scripta] subscripta vulg. || 30 Ab RV' a t' vulg. (id. infra § 3. 4) || ita add. vulg. || 33 primiceriorum t' || tribunorum bis scr. in R, tributorum (et sic § 2. 3. 4) || notariorum R' || 34 criniis R' (id. 81, 6) || scriniis sacris t' || sol. numero quinquaginta t' vulg. || 36 adiutorio t' adiutorii RV

1 eritis] meriti V' sup. in spat. vac.; metiri R' || uos et] et uos V suos et t' || 2 praeter] praeces V praeces eorum R || hoc t' || aguntur Heimbach] agunt RVt fiunt vulg. || 3 lateat t' || derelinquunt t' || 5 floreat R' || 6 insignificoe t' || 7 abstinerunt t' || 10 dat. xiiii (xiiii Bamb.) kal. Mad. caput bilisarium (bilisarium Vind.) vice consule Bamb. II, Vindob. alter, dat. kal. xii Mai. cp. Vilisario uiro clarissimo c. 88. 8xx Escorial.; om. subscr. RVt || 12 inser.

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. π'

2 Ἀπὸ τοῦ ἀνθ' ἡμῶν τοῦ Ἀσίας οὕτως·
ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κουβουκλείῳ νομ. ἐγ'

τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τρι-
βούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων
σκηνίων τοῦ θείου λατερκούλου νομ. μ'

τῶ αὐτοῦ βοηθῶ νομ. γ'

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. π'

3 Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Φρυγίας Πακα-
τιανῆς οὕτως·

τοῖς (περιβλέπτοις) χαρτουλαρίοις τρισὶ
τοῦ θείου ἡμῶν κουβουκλείου νομ. θ'

τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'

τῶ αὐτοῦ βοηθῶ νομ. γ'

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. ν'

4 Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Γαλατίας πρώ-
της οὕτως·

τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουβουκλείου νομ. θ'

τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'

τῶ αὐτοῦ βοηθῶ νομ. γ'

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. ν'

5 Ἀπὸ τοῦ βικαρίου τοῦ Μακροῦ Τεῖχους οὕτως·

τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουβουκλείου νομ. θ'

τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'

τῶ αὐτοῦ βοηθῶ νομ. γ'

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ'

officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum
sol. LXXX.

2 A proconsule Asiae ita:
in sacro nostro cubiculo sol. num. LXIII

5 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
cum quattuor scriniis sacri laterculi
sol. num. XL
eius adiutori sol. num. III

10 officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum
sol. num. LXXX.

3 Ab spectabili comite Phrygiae Pacatianae
ita:
chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX

15 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
sol. num. XXIII

eius adiutori sol. num. III

officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum
sol. num. L.

20 4 Ab spectabili comite Galatiae primae ita:
spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
sol. num. IX

25 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
sol. num. XXIII

eius adiutori sol. num. III

officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum
sol. num. L.

30 5 A vicario Longi Muri (ita):
chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX

primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
sol. num. XXIII

eius adiutori sol. num. III

35 officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum
sol. num. XL.

Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ὑπατικαὶ ἦτοι κονσου-
λάριαι·

Et quaecumque administrationes consulariae
sunt:

6 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Παλαιστίνης πρώτης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουβουκλείου νομ. θ'

τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'

τῶ αὐτοῦ βοηθῶ νομ. γ'

6 A iudice Palaestinae ita:
40 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
sol. num. IX

primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
sol. num. XXIII

eius adiutori sol. num. III

2 morum praefectorum pro iussione sol. 80. A proconsule Asiae sic: in sacro nostro cubiculo sol. 63, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. 40, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 80. A spectabili comite Phrygiae Pacatianae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri nostri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 50.

4 A spectabili comite Galatiae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 50.

5 A vicario Longi Muri sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.

Et quaecumque consulares potestates sunt:

6 A praeside Palaestinae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum

1 ἐπάρχων et sic in sqq. constanter (praeter p. 82, 10) M || ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος] praefectorum praetoriorum et constanter || 5 τῶν πριμικηρίων, idem § 3—5. 11; τοῦ πριμικηρίων § 10. 12. 19, in ceteris recte τῶ πριμικηρίῳ L || 7 μ' M] ν' L || 13 περιβλέπτοις adidi || χαρτουλαρίοις τρισὶ L] τρισὶ χαρτουλαρίοις M || 14 ἡμῶν] om. ε || 17 αὐτῶ L et sic in sqq. semper || 19 ν' L] γ' M || 22 τοῦ θείου] τοῦ θείου ἡμῶν L || 23 ν' L] γ' M || 30 περιβλέπτου L, om. ε || χαρτουλαρίοις, et ita in sqq. constanter (praeter p. 86, 23) M || 33 νοταρίων om. L || 39 πρώτης, item 82, 3 sq. § 7 totam om. ε || 43 ταρίων L

V || num.] nūo RV al. et sic in sqq. || *LXIII] XIII (tredecim V) libri || 6 scrineis Vt || laterculi — 10 sol. LXX nūo reposuit R² in ras. 1⁴/₄ vers. || 7 num. om. R || 8 adiutorio RV || numero sol. t || III] III R || 9 praetoriorum om. R || 10 num. LXXX (octuaginta t) Vt || LXX nūo R || 11 pacatianae t capatiane RV || 13 sacris V²t. || sol. om. t || 17 adiutorii R || 15 praetoriorum R¹ || 19 L] quaqua- draginta (sic) R || 20 sq. § 4 et 5 om. R || 25 *XXIII] XXXIII (triginta tres t) Vt xxiii vulg. || 26 sol. V² in ras. || 29 ita ald. vulg. || 32 tribunorum om. V || notariorum ofitio numero XXXIII t || 35 praefectorum om. V || 37 consulariae t || 39 palastine R || item V² || 40 chatulariis et cubili R || 44 adiutori sol.] sol. om. V

1 clarissimorum t || 2 octuaginta RVt || 4 nostro sacro

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	5	officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum sol. num. XL.
7 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Παλαιστίνης δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	5	
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. κδ'		
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'		
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	10	
8 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Φοινίκης παράλου οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	5	7 A iudice Foeniciae maritimae ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. κδ'		15 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. num. XXIII
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'		eius adiutori sol. num. III
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	10	officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum sol. num. XL.
9 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Συρίας δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	5	20 8 A iudice Syriae secundae ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. κδ'		15 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. num. XXIII
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'		eius adiutori sol. num. III
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	25	officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum sol. num. XL.
10 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Θεοδοριάδος οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	30	
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τρι- βούρων νοταρίων	νομ. κδ'		
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'		
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	35	
11 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Ὀσροηνῆς οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	5	
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. κδ'	40	
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'		
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	40	
12 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Κιλικίας πρώ- της οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	45	
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. κδ'		
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	50	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	50	
13 Ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος Κύπρου οὕτως τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ Θείου κοιβουκλείου	νομ. θ'	55	9 A iudice Cypri ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX

7 pro iussione sol. 40. A praeside Palaestinae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Phoenices maritimae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Syriae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Theodoriadis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Osrhoenae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Ciliciae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cypri sic: spectabilibus chartu-

3 παλαιστίνης M] της παλαιστίνης L || 13 περι-
βλέπτου L (id. 21) || 15 τῷ πριμικηρίῳ — νομ. κδ'
om. L || 17 γ' L] δ' M || 23 λαμπροτάτω L || 25 αὐ-
τοῦ om. M || 32 νοταρίῳ et sic § 13 et inde a § 15 con-
stanter L

V² || 15 primiceriorum RV || clarissimorum] gloriosissi-
morum V, om. t || 18 praetitorum R || 19 xl] quinq-
ginta V || 21 sacris R || 22 sol.] solis R¹ || 23 tribunorum] praefectorum tribunorum R¹ || 24 sol.] solis R || sol. nū
xx suppl. V² in sprt. vac., IIII eius adiutori sol. num.
om. V || 26 praetitorum V] om. R al. || 27 solidis R¹

τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 5
14 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παμφυλίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 10
15 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Βιθυνίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 25
16 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἑλλησπόντου οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 30
17 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λυδίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 35
18 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Φρυγίας σαλονταρίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ' 40
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 45
19 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Πισιδίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ' 50
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ' 55
20 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λυκαονίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'

primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXIII
eius adiutori	sol. num. III
officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum	sol. num. XL
10 A iudice Pamphylliae ita:	
spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXIII
eius adiutori	sol. num. III
officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum	sol. num. XL
11 A iudice (. ita):	
15 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXIII
eius adiutori	sol. num. III
officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum	sol. num. XL

lariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Pamphylliae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Bithyniae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Hellesponti sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Lydiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Phrygiae salutaris sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Pisiidae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Lycconiae sic: spectabilibus

14 § 15) vid. infra ad 85, 57 || 22 Ἑλλησπόντου L || 1 primiceriorum R || 2 solū R || 4 praetorium R¹ ||
 12 τριβούνων M et sic § 19 et vide a § 21 constanter || 5 solū R¹ || 14 a iudice RVi) Bithyniae ita add. vulg. ||
 15 χαρτουλαρίοις (id. 85, 18) M^o || 15 tribus om. V || 16 sq. ix — notariorum sol. num. om. V

	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	5
21	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Νέας Ἰουστινιανῆς οὐ- τως		
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	10
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
22	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀρμενίας Ἐνδεύρας οὐ- τως		15
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	20
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
23	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀρμενίας μεγάλης οὐ- τως		12
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	25
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	30
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
24	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Καππαδοκίας οὕτως	πρωτῆς	13
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	35
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	40
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
25	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Καππαδοκίας οὕτως	δευτέρας	14
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	45
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	50
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
26	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἑλενοπόντιον οὕ- τως		15
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	55
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	

chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 21, eius ad-
21 iutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Novae Iustini-
anae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum
notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.
22 A praeside Armeniae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primi-
cerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum
23 fectorum pro iussione sol. 40. A praeside Armeniae magnae sic: spectabilibus chartulariis
tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3.
24 officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cappadociae primae
sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
25 sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside
Cappadociae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio
clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum
26 pro iussione sol. 40. A praeside Helenoponti sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimo-

- 27 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἐγῶρύπης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 16 A iudice Europae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ' 5
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 28 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Θράκης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 10
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 29 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ῥοδόπης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 15
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 30 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰμιμόντου οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 20
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 31 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Καρίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 25
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 32 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λυκίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 30
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 33 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀγυονσταμνικῆς περὶ
οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 35
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 34 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀγυονσταμνικῆς περὶ
οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 40
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 35 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀγυονσταμνικῆς περὶ
οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 45
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 36 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀγυονσταμνικῆς περὶ
οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 50
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
- 37 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀγυονσταμνικῆς περὶ
οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κωνουκλείου νομ. θ' 55
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'

27 rum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Europae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Thraciae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Rhodopae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Haemimonti sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cariae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Lyciae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Augustanae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.

49 ἀγυονσταμνικῆς M] ἀγυονσταμνηκῆς L || 57 Cum in

1 § 16 om. t || 9 sq. § 17. 18 om. R || ita post tratiae
om. t || 17 Rhodopae] europe VI (cf. tumen ad § 20) ||

33 § 19 om. V || Cariae] augustanie carie R^a casiae t ||
41 § 20 A iudice aciae ita ut supra. A iudice litiae ita
ut supra. A iudice roppae ita ut supra t || A] om. R ||
49 A] om. R || augustanie R augustiani V augustini t

Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ἡγεμονικαὶ ἦτοι correctoriai.

- 34 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λιβύης τῆς ἀνω οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουνουκλείου νομ. θ' 5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. ιε'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς' 10
- 35 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰγύπτου πρώτης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουνουκλείου νομ. θ' 5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. ιε' 15
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς'
- 36 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰγύπτου δευτέρας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουνουκλείου νομ. θ' 5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. ιε' 25
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς'
- 37 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αὐγουσταμνικῆς δευ-
τέρας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουνουκλείου νομ. θ' 30
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. ιε'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς' 35
- 38 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παλαιστίνης τρίτης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουνουκλείου νομ. θ' 40
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. ιε'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'

Et quaecumque administrationes praesidiales sive correctivae sunt:

- 22 A indice Libyae superioris ita:
spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
sol. num. IX
primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
sol. num. XV
eius adiutori sol. num. III
officio gloriosissimorum praefectorum praetorium
sol. num.) XXXVI.
- 23 A iudice Aegypti primae ita ut supra.
- 24 A iudice Aegypti secundae ita ut supra. 20
- 25 A iudice (Augusta)nicae secundae ita ut supra.
- 26 A iudice Palaestinae tertiae ita ut supra.

Et quaecumque potestates praesidiales aut correctoriae sunt:

34 A praeside Libyae superioris sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum 35 praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Aegypti primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, 36 officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Aegypti secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Augustamnicae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro 38 iussione sol. 36. A praeside Palaestinae tertiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio glorio-

his provinciarum indicibus ordo dioecesium servetur (§ 6—13 Orientis, 14. 16—20 Asiae, 21—26 Ponti, 27—30 Thraciae provinciae recensentur, itemque praesidiales 34—37 Aegypti, 38—42 Orientis, 43—45 Ponti, 46 Asiae, 47. 48 Thraciae), Cariam et Lyciam (§ 31: 32) immerito ab Asianis divelli apparet. Bithynia quoque (§ 15) loco suo quem inter Ponticas habuit, errore nota esse videtur: quamquam ferri potuisse ut ea provincia per tempus quoddam Asianae dioecesi attribueretur, Mommsenus monet. Praeterea Augustamnica primam (§ 33) quae secundum Hieroclem synecd. 726, 3 correctoria erat, perperam in extremo indice consularium collocari, cum initio tabulae praesidium inter Aegyptias ex ipso dioecesium ordine collocanda fuerit, idem Mommsenus notavit. Atque plura turbata sunt in tabula praesidium provinciarum Aegypti (33—37): in qua quattuor pro-

vinciae nunc desiderantur Libya inferior, Thebais I (inferior), Thebais II (superior), Arcadia || 1 καὶ ὅσαι — correctoriae om. L || 3 λιβυσιῆς ἀνω L || 5 θ' om. L || 17 ἐπάρχων om. L || 22 *βουκλείου (sic) L || 25 ἀγούσταμνικῆς M] ἀγούσταμνήνης L || 37 sq. § 38 his scripta extat in L || 39 περιβλέπτου L, priore loco

1 praesidiales R al.] praesidiales Vt vulg. || 2 sint t || 3 liberos superiore R^o || 4 spectabilis R || cubiculis R¹ || 5 novem numero t || 6 tribunorum om. Vt || 7 sq. uncis inclusa addidi || solidos (solidorum R^o) nō novem xxx (primi pro xxx R^o) sex R || 19 § 24 om. t || egyptif ecclē (sic) R || 29 § 25 om. V al. || nicae secundae t R (i. e. secundum) nice ecclē R secundandice secunde Neoburgensis || 37 sq. § 26. 27 om. t || 37 palaestine R || trece V

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	
39 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀραβίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	10
40 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Εὐφρατησίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	28 A iudice Eufratesiae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	15
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	
41 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Μεσοποταμίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	29 A iudice Mesopotamiae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	20
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	25
42 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Κιλικίας δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	30 A iudice Ciliciae secundae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	30
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	
43 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀρμενίας πρώτης οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	35 31 A iudice Armeniae primae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	40
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	
44 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Γαλατίας δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	32 A iudice Galatiae secundae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	45
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	50
45 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ὁνωριάδος οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβουκλείου	νομ. θ'	33 A iudice Honoriadis ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- ρων νοταρίων	νομ. ιε'	55
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	νομ. γ'	

39 *sissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Arabiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Euphratensis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Mesopotamiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Ciliciae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Armeniae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Galatiae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Honoriadis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro*

3 ἄρχουρας M || 4 τρεῖσι L, om. M || 51 sq. § 45
om. I.

mesopotamiae R^a || 27 Ciliciae] cecille RV || 35 § 31
om. R; ante § 31 in V a iudice palestine tertie ita ut
supra (cf. § 26) err. repetita || 35 amenie I^r || 43 § 32 om.
ε || galitiae RV || 51 sq. § 33. 34 om. I^r

3 A] om. R^a || 11 euphratasiae ε || 19 § 29 om. ε ||

- τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος
46 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος τῶν Νήσων οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. λς' 34 A iudice Insularum ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. θ' 5
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. ιε'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. γ' 10
47 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Μυσίας δευτέρως
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. λς' 35 A iudice Mysiae secundae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. θ' 10
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. ιε' 15
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. γ' 20
48 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Σκυθίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. λς' 36 A iudice Scythiae ita ut supra.
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. θ' 20
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. ιε' 15
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. γ' 25
49 Πρὸς δὲ ἐκάστης πόλεως ἐκδικῶν, εἰ μὲν εἴη μη-
τροπολίτης, ὑπὲρ προσταγματος εἰς τὰ τῶν ἐνδοξοτά-
των ἐπάρχων διδόναι νομισματι δ', εἰ δὲ ἄλλης
πόλεως. νομ. γ' καὶ πέρα τούτων μισθόν. οὐδὲ γὰρ 30
τοὺς ἐκδικῶν οὕτως διδόναι τοῖς ἀρχόνσι οὐδὲ ἑτέρῳ
τινὶ οὔτε λαμβάνειν βουλόμεθα, πλὴν εἰ μὴ τινες
εἰσὶν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου παρεχόμενα συνήθειαι
εἰδότες αὐτῶν ὡς, εἰ μὲνδεῖν τῷ ἡμετέρῳ κράτει
περὶ τινος αὐτῶν, ὡς παραβαῖνοι τὰ παρ' ἡμῶν θε-
σπισθέντα, καὶ ὅπερ ἂν λίβου quadruplum ἀποδώσει,
καὶ τῆς φοινίκης παραλίθους ἑξορίαν οἰκίσει διηρηκῆ-
σὸς καὶ οἱ τῶν ἐπαρχῶν ἀρχόντες, εἰ τούτων παρα-
μελήσωμεν καὶ τῶν ἐκδικῶν περιῶδιον κλέπτορας,
οὐκ ἐλάττωα καὶ αὐτοὶ ποινήν ὑποστήσονται.
40 sustinebunt.
Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario (v. c.) cons. [a. 535.] Dat. xiii. kal. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

46 iussione sol. 36. A praeside Insularum sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Moesiae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Scythiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36.

A defensore vero cuiusque civitatis, siquidem metropolita sit, pro iussione officio gloriosissimorum praefectorum dentur sol. 4, sin vero alterius civitatis, sol. 3, nec praeterea quicquam. Nam ne defensores quidem quicquam neque dare magistratibus aut alii cuiquam neque accipere volumus: nisi quae consuetudines sint quae ex fisco illis praebeantur. Sciuntque, si maiestati nostrae de ipsorum aliquo denuntietur violare eum quae a nobis sancita sunt: illum et quadruplum quodcumque accepit redditurum et munere exutum in perpetuo exilio mansurum: cum etiam praesides provinciarum, si haec neglexerint et defensores furari passi sint, non minorem ipsi quoque poenam sint subituri.

3 Desiderantur quattuor provinciae praesidiales, dioecesis Orientis duae Phoenice Libani (inter 39 et 40) et Isauria (inter 42 et 43), Ponti duae Paphlagonia et Pontus Polemoniacus (post 45). Quae non tum errore librarii omisae videntur quin e recensu consulto sublatae, postquam eandem per novella paulo post eodem anno publicatas ex praesidalium numero ita exceptae sunt, ut spectabiles praeficerentur Isauriae comes, Phoeniciae Libani moderator (nov. XXVII. Edicti. IV), Pontus Polemoniacus cum Helenoponto itemque Paphlagonia cum Honoriade in unum coniunctae ipsae quoque spectabiles acciperent altera moderatorem altera praetorem (nov. XXVIII. XXIX). Quamquam corrector coeptum non persecutus est: qui debebat etiam Helenopontum et Honoriadem (26. 45) loco movere, quattuor autem potestates novas addere spectabilium iudici (1—5) || 27 Παρὰ Haloander ὑπὲρ Μς πὲρ L || εἴη μετροπόλεως L || 28 ὑπὲρ προσταγματος pro metropoli || 29 ἐπάρχων M || διδοσθαι dandis || 30 γ' om. L || 31 τούς τῆς L || 32 * οὐδὲ λαμβάνειν libri || 35 sq. αὐτῶν — ὅπερ ἂν om. L || παραβαῖνοι — λάθοι — ἀποδώσει — οἰ-

κήσει] praevaricatur — acceperint — reddent — habitabunt || 36 quadruplum L || 37 περιλίθους L || 38 εἰς τούτο παραμελήσωμεν L || 39 περιείδειεν L || 41 xvi k. Ma. M || Bilisar M

19 A om. R || sithie R | sciphie V || 27 Pro — defensore] a iudice cuiusque civitatis defensorum | civitatis defensorum ē (sic) R || defensione t || 28 metropolitas R metropol' Vt || pro om. t, pro metropoli del. vulg. || apud officium gloriosissimorum vulg. || 29 praetoriorum V dandis (dampnis V¹) solidis RVt al] dandi sunt solidi vulg. || 30 solidis tribus RVt] solidi iii vulg. || 31 defensiones t || 33 *eis ab fisco praestandae (possis etiam quae ab fisco praebentur] cum ab his uolo praesideant libri || 34 nostrae] meae t || 35 praevaricator V praevaricator R^o || 36 reddant R teneant V al. || 37 solito t | leg. soluti? || habitant V¹ || 38 neglexerint R || defensionus t || 39 modicam R^o || 41 dat. iiii kal. Mad. (Mad. om. alter) cap. Bilisario (Bisla? primus) Bambergensis duo. dat. kal. xiii cap. Ambracensis, data xiii kal. Mai. Vilisario clarissimo uiro Escorialensis; subscr. om. RVt

Scriptum est exemplar huiusmodi Dominico gloriosissimo praefecto apud Illyricum praetoriorum, sed ita quidem adiectionibus:

- Iusiurandum subeant secundum proprium de hoc factum indiculum sacramenti, cuius exemplar etiam directum est tuae celsitudini. Qui vero administrationes suscipiunt, a tua celsitudine directos hinc eis a nobis codicillos suscipiant praesente deo amabili civitatis in qua degunt episcopo et aliis qui in civitate sunt in iudicio tuae celsitudinis congregatis et officio omni tuo: coram quibus et codicillos accipiant et iurent praedictum iusiurandum. Et maxime hoc praecipimus coram curialibus agi, quos competens est magna frui et a tua celsitudine et eis, qui eundem cingulum optinuerint, providentia et studio: ut et nihil ab eis tu lucreris omnino neque permittas eos ab ullo laedi; eos enim, qui hanc nituntur iniquitatem, quatenus et felicissimo nostro auertant exercitu et reliquis curiales adimpleant functiones, quia non oportet talia temptari solacia, ut possit ad tantam referri tarditatem. Nihil enim nobis commendat tuam celsitudinem, quomodo circa curiales uniuscuiusque civitatis providentia, quam praebere volumus istis et a tua celsitudine (et) a cinguli semper successoribus. Quapropter dum codicillos dederis administrationes accipientibus a te ut praesente, hoc eis tuam denuntiare volumus sedem, ut curialibus omnem ferant favorem, nihil penitus ab eis accipientes: prohibent autem et ab aliis eis afferri damna, et agnoscant per te quia, si praeter haec aliquid egerint: poenis subiacebunt gravissimis. Sicut enim curialibus parcere te volumus, ita et defensorum castigare et retinere avaritiam sancimus, et ab eis praesumere accipere a nostris subiectis nisi secundum quod eis ministrat publica res, aut si non est aliquid eis publicum solacium, quantum inculpabilis antiquitas definiit: ut ab spontaneis ipsis magis quam ab invitis accipiant, et hoc parum et quantum eis ad medietatem sufficit vitae gubernationem. Sciant enim quia, si citra haec aliquid acceperint, non solum quadrupli subiacebunt poenae, sed etiam exilium habitabunt continuum, prius eis plagis corporeis indigendis.

Iusiurandum quod praestatur ab his qui administrationes accipiunt. Coll. II tit. 3

Iuro ego per deum omnipotentem et filium eius unigenitum dominum nostrum Iesum Christum et spiritum sanctum et sanctam gloriosam dei genetricem et semper virginem Mariam et quattuor evangelia, quae in manibus meis teneo, et sanctos archangelos Michael et Gabriel, puram conscientiam gerentem.

Ὁρκος δίδόμενος παρὰ τῶν τὰς ἀρχὰς λαμβανόντων.

Ὁμνυμι ἐγὼ τὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ τὴν ἅγιαν ἑνδοξὸν θεοτόκον καὶ ἀειπαύσαντα Μαρίαν, καὶ τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἃ ἐν ταῖς χερσὶ μου κρατῶ, καὶ τοὺς ἁγίους ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, ὡς καθαρὸν συνει-

43 Ὁ παρὼν ὄρκος καταστράθη ἐν βιβλίῳ ἔκτω τῶν βασιλικῶν τ. γ' κεφ. κγ' Μ. Est B 6, 3, 50 (31 Fabr.).

Iusiurandum, quod praestatur ab iis qui magistratus suscipiunt.

Iuro per deum omnipotentem et filium eius unigenitum Iesum Christum deum nostrum et spiritum sanctum et sanctam gloriosam dei genetricem et semper virginem Mariam et quattuor evangelia, quae manibus meis teneo, et sanctos archangelos Michael et Gabriel, me puram conscientiam et iustum

46 τὸν θεὸν ἡμῶν dominum nostrum ε || 47 ἅγιαν καὶ ἑνδοξὸν L || 50 ὡς om. LB^c

1 huiusmodi suppl. V² in spat. vac. huius vulg. || 2 illyricum ε || 3 adiectionibus] adiectum est Heimbach; fort. cum adiectione (cf. 48, 3)? || 4 secundum] [.. V¹ || 5 *facto libri || indiculum suppl. V² in spat. vac. inditum vulg. || *sacramentum libri || 7 eis] eius R¹ ei t || 9 degit R¹ Vi || episcopo] ipso R¹ || 10 tuo V^a || et om. R Vi || omnino V || 11 *quibus etiam libri || 12 haec Vi || 14 tua] tu R¹ || *eis qui] qui eis libri || eundem] eum R¹ || cingulum optinuerit ed. pr.] circulum optima erit (optimaverint) R Vi || *studium libri || et ut R Vi || 17 nititur R¹ || haec utantur iniquitate ed. pr. || Locus corruptus. Mommsenus proponit ab ullo laedi eorum qui in hanc nit. iniq. || 18 auertant] utantur vulg.; auertantur malit Mommsenus || excitu R¹ || 20 temptari R] temptare V attentari vulg. || possint R¹ || tantum V || fort. leg. ut possint ad illarum r. t.? || 21 nihil] nullam R¹ || nobis tam commendat vulg. || tua

celsitudo ε || 22 circa om. t || 23 prouintia V prouintie t prou...e R¹ pro uestrae R² || praebere t || 24 a] ac R, et add. vulg. || successioibus (sic) t || Quapropter] propter V¹ || 25 du R¹ || dederis] dedit is V || amiristrationis R^a V || 26 accipientis R^a || a te] ante t || ut V] aut R vulg., om. t || 27 curiabus R || 27 ferat R Vi || 28 accipiens R² Vi accipit R¹ || autem] aut t || 29 auferri V || 30 haec om. R V || 33 nec ab eis praesumi Mommsenus; an nec pati eos praesumere? || accipere] et accipere et V || 34 subiectibus R¹ || ministrat R] administrat Vi vulg. || 35 publica res V] publicas R res publica vulg. || eis publica solatium quantum suppl. V² in spat. vac. || 36 definiunt R¹ || 37 ipsi R² || 38 et post parum om. t || eis om. R¹ || 39 uitae] inte t inter R V (suppl. V² in spat. vac.) || quia] quidem R¹ quod R² || 40 hoc t || acceperit t || quadruplum R¹ || 42 continuum om. R¹, continuo V || eius R¹ || 43 his] illia R || administrationem (em corr. ex um R) VR || 44 accipiuntur V² || 45 ego] ergo R¹ || 46 dominum] et dominum t || 47 sanctum spiritum t || genetricem Mariam semper uirginem R¹ || 49 angelos V

δὸς καὶ γῆσίαν δουλείαν φυλάξω τοῖς θεοτάτοις καὶ εὐσεβεστάτοις ἡμῶν δεσποταῖς Ἰουστινιανῷ καὶ Θεοδώρα, τῇ ὁμοζυγῷ τοῦ αὐτοῦ κράτους, προφάσει τῆς παραδεδομένης μοι παρὰ τῆς αὐτῶν εὐσεβείας ἰσχύος· καὶ πάντα πόρον καὶ κάματον μετ' ἐνόμιαι ἀδόλους καὶ δίχα τέχνης τινὸς ἀναδέξομαι ἐπὶ τῇ δοθείσῃ μοι παρ' αὐτῶν ἀρχῇ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν βασιλείας καὶ πολιτείας. Καὶ κοινωνικός εἰμι τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἢ χρόνον ἐνιστωθῶ αὐτῇ, οὐδὲ ἄλλω τινὶ συγκληρῶσῶ, καθ' ἧσον δυνάμεός ἐχω. Ὅμνυμι δὲ τοῖς αὐτοῖς ὄρκους, ὡς οὐδενὶ παντελῶς οὔτε δίδωμι οὔτε δώσω προφάσει τῆς δεδημιγμένης μοι ἀρχῆς οὐδὲ προφάσει προστασίας, οὔτε ἐπὶ πρῆγῶν οὔτε ἀπολογίᾳ ἐκ τῆς ἐπαρχίας πέμπειν οὔτε πέμψω, οὐδὲ προφάσει δεσποτικοῦ suffragio, οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις οὔτε τοῖς ἄλλοις πανευφημοῖς ἀνδράσι τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὔτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσιν οὔτε ἄλλω τῶν πάντων οὐδενί· ἀλλ' ὡς περ ἄριστον παρελαβὼν τὴν ἀρχήν, οὕτως καὶ καθαρὸς φανοῦμαι περὶ τοῦς ὑποτελείς τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν, ἀρκούμενος ταῖς ἀφωρισμέναις μοι ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεσι. Καὶ πρῶτον μὲν πάντων ποιήσομαι σπουδὴν τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρόπνεως προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγναμονούστας καὶ δεομένους ἀνάγκης μετὰ πάσης εἰσπραξίῃ τῆς σφοδρότητος, οὐδὲν ὑποκατακλινόμενος, οὐδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος παντάπασιν ἐνισῶν ἢ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἀπαιτῶν τινα παρὰ τὸ προσδοκῆν ἢ συγχωρῶσιν τινί. τοῖς δὲ εὐγνωμοῦσι πατρικῶς προσερχέθισμαι, καὶ τοὺς ὑπάρχουσιν τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν ἀνεπηρεάστους πανταχοῦθεν, ὅσον δυνάμεός ἐχω, φυλάξω. καὶ ἴσως ἐν ταῖς δίκαις ἐκατέρω μέρει καὶ ἐν ταῖς δημοτικαῖς καταστάσεσι γινόμενος, καὶ οὐδενὶ μέρει παρὰ τὸ δίκαιον προτεθήσομαι, ἀλλ' ἐπεξελεύσομαι πᾶσι τοῖς ἀμαρτάνουσι καὶ πάσαν ἰσότητά φυλάξω κατὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον. καὶ τοῖς μὲν ἀνευθύνους ἀνεπηρεάστους φυλάξω, τοῖς δὲ ὑπευθύνους ἐπιθήσω τιμωρίαν πρὸς τὸν νόμον· καὶ πάσαν δικαιοσύνην, καθὰ εἴρηται, ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐν τε τοῖς ἰδιωτικοῖς ὀνομαζόμενοις αὐτοῖς διατηρήσω, καὶ ἐν ἑνῷ τῷ

manumque servitium me servaturum sacratissimis nostris dominis Iustiniano et Theodorae coniugi eius occasione traditae mihi ab eorum pietate administrationis; et omnem laborem ac sudorem cum favore sine dolo et sine arte quacumque suscipio in commissa mihi ab eis administratione de eorum imperio atque republica. Et communicator sum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, et nullo modo vel tempore adversabor ei, nec alium quemcumque permitto, quantum possibilitatem habeo. Iuro quoque idem iusurandum, quia nulli penitus neque dedi neque dabo occasione dati mihi cinguli neque occasione patrocinii, neque promisi neque professus sum de provincia mittere neque mittam, neque occasione dominici suffragii, neque gloriosissimis praefectis neque aliis famosissimis viris administrationes habentibus neque qui circa eos sunt nec alii omnium ulli: sed sicut sine suffragio percepi cingulum, sic etiam pure me exhibeo circa subiectos piissimorum nostrorum dominorum, contentus his quae statutae sunt mihi de fisco annonis. Et primum omne habebō studium ut fiscalia vigilanter inspiciam, et indetentus quidem et indigentibus necessitate cum omni exigam vehementia, nequaquam subinclinatus neque ob hoc ipsum lucrum omnino considerans aut per gratiam vel odium exigens aliquid citra quam competit, aut concedo alicui; devotos autem patenter tractabo, et subiectos piissimorum nostrorum dominorum illaesos undique, quantum possibilitatem habeo, custodibo. Et aequus in causis utrique parti et in publicis disciplinis ero, nullique parti citra quam iustum est praestabo, sed exequar universa delicta, et omnem aequitatem servabo, secundum quod visum fuerit mihi iustum: et eos quidem, qui innoxii sunt, undique innoxios illaesosque conservabo, noxiis autem impono supplicium secundum legem; et omnem iustitiam, sicut dictum est, in publicis privatisque contractibus eis servabo, et si

servitium sacratissimis et piissimis dominis nostris Iustiniano et Theodorae, coniugi maiestatis eius, magistratus nomine a pietate eorum mihi traditi servaturum, omnemque operam et laborem libenter sine dolo et sine ulla fraude in concessio mihi ab illis magistratu pro illorum imperio et re publica suscepturum esse; et in communionem me esse sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, neque ullo modo aut tempore ei adversaturum neque alii cuiquam id permissurum esse, quantum mearum virium est. Iuro autem idem iusurandum, me nemini omnino quicumque neque delisse neque daturum esse nomine traditi mihi magistratus nec patrocinii nomine, neque promissae neque spondisse ex provincia mittere neque missurum esse, ne dominici quidem suffragii nomine, neque gloriosissimis praefectis neque reliquis spectatissimis viris qui magistratus gerunt, neque iis qui circa eos sunt, neque alii omnino ulli. Sed quemadmodum gratis magistratum accepi, ita etiam erga subditos piissimorum nostrorum dominorum integrum me praestabo, contentus annonis ex fisco mihi destinatis. Ac primum omnium operam dabo, ut ad tributa vigilanter attendam, eaque a contumacibus et qui coactione indigeant cum omni severitate exigam, nihil declinans nec pro eo ipso lucrum omnino spectans vel propter gratiam aut odium ultra quam par est a quoquam reposcens aut cuiquam remittens. Obsequentes vero paterno animo accipiam, et subditos piissimorum nostrorum dominorum undique illaesos quantum mearum virium est servabo. Atque aequus in litibus utrique parti et in publicis causis ero, nec ulli parti contra ius concedam, sed omnes delinquentes persequar omnemque aequitatem servabo, prout mihi iustum videbitur: et innocentes quidem ab iniuria immunes servabo, solummodo vero poenam imponam secundum legem, atque omnem iustitiam, sicut dictum est, et in publicis et in privatis negotiis

1 καὶ εὐσεβ. om. ε || 3 κράτους om. ε || 4 παραδεδομένης M δεδομένης L || περι L || 8 ἀγία M || ἀγιωτάτη LB || 12 leg. (οὐδενί) οὐδενί || 13 *οὔτε προφάσει libri || 14 οὔτε ἐπὶ πρῆγ. B || οὐδὲ ἐπὶ πρῆγ. ML || 15 *οὐδὲ οὔτε libri || προφάσει om. B^c || 16 suffragio (s. v. δώρον χάριν ἢ βοήθειας) M διδομένου χάριν βοήθειας καὶ συνθηθείας suffragio L σουφραγιόν B || υπάρχοις MB || 18 *οὐδὲ ἄλλω libri || 20 καθαρῶς φένομαι L (ε) || 23 πάντων — σπουδῆν omne — studium ε || 24 ἀγρόπνεως om. L || 27 τούτου τῷ L || 24 ἀπαιτῶ Haloandri || 29 συγχωρῶσαν Heimbach || συγχωρῶσω MLBε || 30 πατρικῶς L || 36 ἀμαρτάνουσι M^a || κατὰ καὶ κατὰ L || 37 ἀνεπηρεάστους καὶ ἀνεπηρεάστους L undique innoxios illaesosque ε || 39 καθὰ καὶ καθὰ B^c || 41 τὸν τὸν LB

2 domino V || 3 horum R¹ || 6 imperi V¹ || 7 sum]

sum R¹ || 8 catholicae apostolicae ecclesiae t ecclesie catholice et apostolice V || 9 adversabor V || quicumque V¹ quicumque t¹ || 10 iuro suppl. V² in spat. vac. || quocumque V² || 11 iusurandum idem V || idem del. R¹ || 12 occasionem R¹ || 13 professus] profe R¹ || 17 alium R¹ ali V¹ || 18 percepi R¹ || 20 contemptus R¹ V¹ || constitutae t¹ || 21 habeo R¹ abeo t¹ || 23 indignas necessitates t¹ || 24 vehementi nequaquam t¹ || subindignatus t¹ || 25 hoc ob t¹ || considerant t¹ || aut pro gratia vel hodie t¹ || 26 exiens R² || 27 devotos] eius devotos V¹ || 28 subiectos] R || 30 custodiam R² || aequus R² || utrique parti in causis V || utre R¹ || 31 et in] in om. R || nulleque R¹ || 32 exequor t excoor R¹ || 33 sq. secundum — conservabo suppl. V² in spat. 3 versuum || 34 usum R¹ || qui or. R¹ || 35 orsergo : || 36 noxiis] ab noxiis R¹ || 37 et : etiam R² v. ut. 3-4 lit.

δημόσιον ἀδικούμενον. Οὐκ ἐγὼ μόνος ταῦτα πράξω, ἀλλὰ καὶ τὸν αἰεὶ μοι παρεδρείοντα τοιοῦτον σπουδάσω παραλαβεῖν καὶ τοὺς περὶ ἐμὲ πάντας, ὥστε μὴ ἐμὲ μὲν καθαρῶσειν, τοὺς δὲ περὶ ἐμὲ κλέπτειν καὶ ἀμαρτάνειν. εἰ δὲ εὐρέθῃ τις τῶν περὶ ἐμὲ τοιούτος, καὶ τὸ γεγόμενον παρ' αὐτοῦ θεραπεύσω καὶ αὐτὸν ἀποδιώξω. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα πάντα οὕτως φυλάξω, ἀπολαύω ἐν ταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῇ φοβερᾷ κρίσει τοῦ μεγάλου δεσπότου θεοῦ τε καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σὺ τὴν μερίδα τοῦ ἰούδα καὶ τὴν λέπρα τῶν Γιεζι καὶ τὸν τρομον τοῦ Καὶν πρὸς τῷ καὶ ταῖς ποναῖς ταῖς τῷ νόμῳ τῆς αἰτῶν εὐσεβείας περιεχομέναις ὑπέδυνος εἶναι.

comperero fiscum iniustitiam pati. Non ego solum haec ago, sed etiam semper mihi adsidentem talem studebo adsumere et circa me omnes, ut non ego quidem purus sim, qui vero circa me sunt, furentur et delinquant; si quis autem inveniatur circa me talis, et quod fit ab eo me sanare, et eum expello. Si vero non haec omnia ita servavero, recipiam hic et in futuro saeculo in terribili iudicio magni dei domini et salvatoris nostri Iesu Christi et habeam partem cum Iuda et lepram Giezi et tremorem Cain, insuper et poenis, quae lege eorum pietatis continentur, ero subiectus. Scriptum exemplar huius Dominico gloriosissimo praefecto per Illyricum.

IX.

Coll. II tit. 4

15 UT ECCLESIA ROMANA CENTUM ANNORUM HABEAT PRAESCRIPTIONEM.

Idem A. Iohanni viro beatissimo et sanctissimo archiepiscopo et patriarchae veteris Romae.

Et legum originem anterior Roma sortita est, et summi pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet. Unde et nos necessarium duximus patriam legum, fontem sacerdotii, speciali nostri munis lege illustrare, ut ex hac in totas catholicas ecclesias, quae usque ad oceani fretum positae sunt, saluberrimae legis vigor extendatur, et sit totius occidentis, nec non orientis, ubi possessiones sitae inveniuntur ad ecclesias nostras sive nunc pertinentes seu postea eis acquirendae, lex propria ad honorem dei consecrata. Cum enim antiqua iura triginta annorum metis temporales exceptiones circumcludebant et, si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spatia condonabant, nos sacrosanctas ecclesias huiusmodi quidem curriculum 1 25 temporum nullatenus excludimus, et maxime in his rebus in quibus vel laesionem sustinuerint vel quicquam debeatur. Sed centum tantummodo annorum lapsu temporalem exceptionem eis opponi sancimus, ut maneat per totum supradictum tempus integra iura ecclesiastica et non possit eis alia praeter centum annorum obviare exceptio, cum hoc tempus vitae longaevis hominibus plerumque finis esse dignoscitur. Habeat 2 itaque vestra sanctitas hanc legem catholicis totius occidentis ecclesiis profuturam et in orientales partes 30 propagandam in quas aliquid sacrosanctae vestrae ecclesiae possident: ut sit deo omnipotenti dignum donarium divinarum rerum tutio, nec iuicis hominibus impium remaneat praesidium et tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur, sed ille servetur innocens, qui re vera innoxius sit, nec improba allegatione sese tueatur, tempus pro puritate praetendens. Quod igitur nostra aeternitas ad omnipotentis dei honorem 3 venerandae sedi summi apostoli Petri dedicavit, hoc habeant omnes terrae, omnes insulae totius occidentis, 35 quae usque ad ipsos oceani recessus extenduntur, nostri imperii providentiam per hoc in aeternum remaniscens. Huiusmodi legis praerogativam, sicut supra dictum est, non solum in occidentalibus partibus 4 Romanae ecclesiae condonamus, sed etiam in orientalibus, in quibus ecclesiasticae urbis Romae possessiones sunt vel postea fuerint. Scilicet omnibus iudicibus maioribus et minoribus, qui Christiani et orthodoxi sunt, 5 hanc nostram constitutionem servantibus: nihilominus huiusmodi legis temeratoribus post caelestes poenas 40 etiam legitimum semper vigorem pertimescentibus et poenam quinquaginta librarum auri formidantibus.

Nov. IX (= Coll. II tit. 4: gloss.) Latine tantum extat. — ἡ δ' νεορὶ σὺν εὐρέθῃ M; Ἦ κειμένη ὥστε τὴν ἐκκλησίαν Ῥώμης ἔχειν τὴν τῶν ῥ ἐπιαντιῶν παραγωγὴν· οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ· ταύτην ἀναίρει ἡ εἰς schol. in mg. M. — Epit. Theod. 9, Athanas. 2, 4 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 4). Julian. const. VIII.

illis servabo, et si fiscum iniuria affici deprehendero. Non ego solus haec faciam, sed etiam assessorem qui mihi semper fiat talem eligere studebo et qui circa me sint omnes: ne forte ipse quidem integer sim, qui vero circa me sunt, furentur et delinquant. Quodsi quis eorum qui circa me sunt talis reperitur, et quod ab eo factum sit resarciam et ipsum expellam. Nisi vero haec omnia ita observavero, consequar hic et futuro saeculo in terribili iudicio magni domini dei et servatoris nostri Iesu Christi habeamque partem cum Iuda et lepram Giezi et tremorem Cain; praeterquam quod etiam poenis lege pietatis eorum comprehensis obnoxius fiam.

1 Οὐκ MLε] Καὶ οὐκ B^c || 4 κλέπτειν καὶ ἀμαρτάνειν in ras. M || 5 τίς περὶ ἐμοῦ L || 8 ἀπολάβω B^c(ε) || ἐν τῷ] ἐν om. B || 9 τε om. L || 10 καὶ ἐξω L || 1: γιεζῆ B^c γιεζῆ I, || 12 τῶν νόμων B^c τῶν (τῷ L^a) νόμον I, || 13 αἰτιῶ B^c ὑπέδυνος L

1 instatium R¹ || ago] ago quidem t || 2 etiam] ego R¹ || abscedentem? V¹ || 3 studeo t || omnes] o... t¹ || 4 uero] .. V¹ uero sunt t² || post circa me verba omnes — purus (3 sq.) err. repetit R¹ || sunt furentur vulg.] furentur R¹ o... rentur V furentur V² || 5 me talis] metallis V¹ || 6 quid Rt || me sanare] iuro s. v. add. V²; leg. resanabo? || 7 reseruaero R¹ o... seruaero V || 6 saeculo] culo V² in ras. || in] et in t || 9 Iesu] ihu R || abeam R || 10 lepram t] lepra V al. lep R || cain R cayni t || 11 insuper] et super R^a || 13 scriptum est exemplar t vulg. || 15 Coll. II const. VI est in t || ut Rt] ut etiam V vulg. || praescriptionem habeat R || 17 ac sanctissimo t vulg.; et sanctissimo om. V || 18 eam om. t¹ || 19 luminis t || 20 quac] queque t¹; ocen]ni? R¹ || 21 ex-

tenduntur R¹ || et] ut t || totis t¹ || scite t^a || 22 ad] et ad R || seu] siue V || 24 fuerit V¹ || ei RV || sacros]sanctas V || criculis R¹ || 25 nullatenus R || sustinuerint R sustinuerunt t || 26 exemptione V¹ || 27 integra om. V¹ || ecclesiastica R || eas t || 28 excepto V¹ || longiori R¹ || dinositor (duositor R¹) R || habeat] beata t¹ || 29 profutura R¹ || in om. t || 30 quas RVt al.] quibus vulg. || aliquis R¹ || ecclesie vestre V || donarium] dona... V¹ || 31 diuinarum] sanctorum R² || omnibus t || imperium V² || praedium R¹ || 32 sitientibus t || innocere R¹ || allegatione Rt al.] allegatione temporis V temporis allegatione vulg. || 33 scse Rt vulg.] se V || tempus — praetendes (sic) suppl. V² in spat. vac. || praetenteens R^a || igitur] ergo V || dei in ras. R || honore t || 33 sedis Rt || habeant] aut R¹ || 35 ad] apud t || recc...s R¹ || prouidentia R || reminiscetes V¹ || 36 praerogatum] — minoribus (3S) suppl. V² in spat. vac. || est om. V⁽²⁾, add. V³ || solum in] uoluerit V⁽²⁾ || 37 Romanae ect.] nac coeclesiae — Christia] (38) scr. R² in ras. duorum versuum || 39 sunt om. V || 39 huius t || legis] legibibus R^a || 40 etiam] et V

Hac lege non solum in postea emergentibus causis suum tenorem exercente, sed etiam in his quae iam in iudicium sunt deductae.

Sanctitas itaque tua praesentem nostrae mansuetudinis legem piissimam sive sacrosanctam oblationem quam deo dedicamus accipiens inter sacratissima vasa reponat, et a vobis servandam et omnes ecclesiasticas possessiones servaturam. Dat. xviii k. Mai CP. Belisario cons. [a. 535.]

I

X.

Coll. II tit 5

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΕΦΕΡΕΝΔΑΡΙΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἑρμογένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστῳ τῶν θεῶν ὀφφικίων ἀπὸ ὑπάτωρ καὶ πατριάρχῳ.

(Προοίμιον.) Μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἅπερ 10 εἰς τὰς ἡμέρας ἡγάγομεν τὴν προσήκουσαν, οὐδὲ τὰ περὶ τοὺς περιβλεπτοὺς ἡμῶν ἡγερενδάρους ἕξω καταλιπεῖν ᾤκησεν τῆς παρ' ἡμῶν προνοίας, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον, ὅποσῳ πολλῶν ἡμῖν χρεωδέστεροι καθεστᾶσι. 15 πρότερον γὰρ αὐτοὺς οὐκ εἰς πληθὺς συντεταγμένους ἡμεῖς, ὅπως ἂν πολλοῖς δι' αὐτῶν βοηθοῖμεν τὰς εὐκρίτους ῥαδίως αἰτήσεις μανθάνοντες, πλείους εἶναι 1 τῶν ἐμπροσθεν πεποιθῆκαμεν. Ἀλλ' ἐφάνησαν τινες τὴν ἡμετέραν φιλοτιμίαν εἰς ἀμετρίαν ἐκκαλομένοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἡμῖν ἐπιεικότες τοὺς δεόμενους, 20 πολλὰς δὲ ἱκετείας χρώμενοι, οὕτω τε ταῖς αἰτιήσεσιν εἰς ἀμετρίαν οὐ πρότερον πρᾶγμα οὕτως ἐξήγουντες σεμνόν. οὐδὲ γὰρ τοῖς αἰτούσι γέγονε πείρα, ἕως εἰς τεσσαρεσκαιδέκτον ὁ τούτων ἀριθμὸς ἐξέβη. Διὰ τοῦτο τοῖνυν, ὅπως ἂν μὴ πρᾶγμα 25 πλείους ἡμῖν τετιμημένοι, εἴτα εἰς πληθὺς ἐκχεομένων τῆς οἰκείας ἐλάττωθείη σεμνότητος, συνειδόμενον ἕτην τὸν αὐτῶν ἀριθμὸν περιστεῖλαι μέτρον, οὐχ ὥστε τοὺς ὄντας ἀφελῶναι τῶν δεδομένων (οὐ γὰρ τοῦτο βασιλικῆς ἰδίου μεγαλοφροσύνης, ἄλλως τε πάν- 30

DE REFERENDARIIS PALATII R.

Idem A. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et patricio.

(Praefatio.) Cum aliis omnibus, quae in ordinem perduximus competentem, neque ea quae de spectabilibus nostris referendariis sunt foras relinquere existimavimus a nostra providentia, et tanto magis, quanto nobis utiliores constituti sunt. Primum quidem eos non in multitudine constitutos nos, utpote multos per eos adiuvemus singulorum facile petitiones discentes, plures esse quam dudum fecimus. 1 Sed apparuerunt quidam nostram largitatem in immensum vocantes, et multos quidem nobis introducetes supplicantes, multis autem petitionibus usi, ita semper adiectione in immensum incompetentem causam sic perduxerunt honestam. Nihil enim petentibus factum est finitum, donec in quattuor et decem eorum numerus exiret. Propterea igitur, utpote causa forsitan a nobis honorata, deinde in multitudine effusa propria imminuatur honestate, praevividimus certa eorum numerum comprehendere mensura, non ut, qui sunt, auferamus eis concessa (nec enim hoc imperialis est proprium maiestatis: sed ut

Nov. X (= Coll. II tit. 5: gloss.) Graece extat in M et L. — οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά M. — Epit. Theod. 10, Athanas. 22, 2. Julian. const. XVI. — ἔχει ἡ διάταξις κεφάλαια τρία Ath.

X.

DE REFERENDARIIS.

Imp. Iustinianus Augustus Hermogeni gloriosissimo magistro sacrorum officiorum exconsuli et patricio.

Praefatio. Inter reliqua omnia, quae in ordinem redegimus idoneum, ne ea quidem quae ad spectabiles nostros referendarios spectant cura nostra destituenda esse existimavimus, idque tanto magis quanto utiliores nobis sunt nullis. Nam cum is ordo prius non magnum numerum complecteretur, nos quo multos per eos adiuvarem singulorum petitiones facile cognoscentes, ut plures quam antea 1 essent effecimus. Sed extiterunt, qui liberalitatem nostram in immensum propellerent et multos supplices nobis inmitterent multisque supplicationibus uterentur, atque ita continuis adiectionibus ad immensitatem parum dignam rem tam honorificam producerent. Neque enim finis petentibus factus est, donec numerus illorum ad quattuordecim excrevit. Propterea igitur, ne res a nobis merito in honore habita, mox in multitudinem effusa dignitate propria exuatur, placuit numerum eorum certa mensura coerceri, non ut iis, qui nunc sunt, auferamus quae impertita sunt (id enim parum proprium esset maiestatis im-

1 in postea] in p̄a V¹, om. R¹ || emergendis RVt al. || suum R² in ras. || exercentem R¹ V¹ || 2 iudicio R || deducte sunt V || 3 obligatione V² obl. V¹ || 4 didicimus R¹ dicamus V || a nobis observandam t || 5 servaturam] ram V² suppl. in spat. vac. || subscr. dat. xviii kal. mai. Cap. Bisiliterio consule Bumb. II; dat. vi idus maii Neoburgensis; ἐγράφη μ. μαίω τῆς πατ. Belisario Ath., ἐξερωνήθη μὲν μαίω ὑπατεριοντος Βελισαρίου Theod. In Iuliani epitome quae post iv. Praesens constitutum Parisini duo habent quae consuluat Belisarii kal. Mai. data est, absunt a Vindob., Vercell. aliis, in Berol. a m. 2 adscripta sunt. Contra quae in fine leguntur Nihil autem de ea latius exponemus, quia innovata est ab alia constitutione quae data est xviii kl. mai. consuluat uilisarii cvii; (ita Berol., dt. k. mag. cons. Vercell., data est consuluat Belisarii al.), temporis nota ad nostrae constitutionis subscriptionem pertinet, ante quam intercidit notatio novellae CXI (= Iul. const. CIV) datae k. Iun. consuluat Basili

6 Rubricam praecedat inscriptio (7—9) in L || ἡγερενδάρων ML, et sic semper || 8 ὀφφικίων om. L ||

9 πατριχίων M || 14 πολλῶν om. ε || καθεστᾶσι L || 15 γὰρ] quidem ε || 16 πολλοὺς L || βοήθημεν L¹ βοήθουμεν L² || 17 αἰτήσας L || 20 ἐπισειότες M] ἐπισείον L ἐπισείοντες Haloander (cf. ε) || 21 αἰ ταῖς L || 23 ἐξήγοντες L || σεμνὴν L¹ || οὐδέ] nihil (i. e. οὐδὲν) ε || 24 τούτων L || 25 μὴ om. ε || 25 τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν L || 30 ἄλλως τε Haloander] ἀλλ' ὥστε ML

Coll. II const. VII est in t || 6 rubr. de numero referendariorum Iul. || palacius R¹ || 8 et patricio (patricium V²) post ordinem (10) coll. V || 12 nostris om. R¹ || 14 constituti ect.] tuti sunt — inmensum (19) in ras. 3 versus suppl. R² || 15 multitudinem V || 16 adiuvemus] audiivimus RVt, al. adiuvimus t mg. || faciles t || 18 apparu... V¹ || 19 nobis quidem t || 20 usu R || 21 *adiectiones in V vulg., dicti ne in t, om. R incompetentes V || 22 enim bis scr. in R || 23 infinitum ε, finitum V² vulg. || et decem R¹ nisi decem R² || 24 utpote suppl. V² in spat. vac. || 25 multitudinem vulg. || 26 effusa om. R¹ || propria] ne propria vulg. || honestatem R¹ || 27 certam V || mensuram R¹ V || 25 ut] u... V¹ n^t cis V² || cis om. R¹, del. V² || 29 hoc om. V || set del. V²

των ἀρεσάντων ἡμῶν καὶ σεμνῶς ὑπηρετησαμένων ἔξοι-
 τινὰς ἐξ αὐτῶν καταστῆσαι τῆς ἡμετέρας ὑπουργίας
 μηδενὶ παρελθῶς αἰρούμεθα τρῶσι· ἀλλὰ μένειν μὲν
 αὐτοῖς θεοπίζομεν καθ' ὅπερ εἰσὶ σῆμα, μηδένα δὲ
 προστεθῆναι παντάπασιν, ἕως ἂν εἰς ὀκτὼ ἀνδρῶν
 τῶ τούτων περισταθῆναι μέτρον, ὥστε αὐτοὺς διηρηκῶς
 ὀκτὼ καθεστάναι, τοῦ μὲν ἀριθμοῦ τούτου κατ' οὐ-
 δένα τρόπον ἢ χοῶσον αἰξομένον, σπενδόντων δὲ αὐ-
 τῶν διηρηκῶς ἀλλήλους ὑπερβάλλεσθαι ταῖς περὶ ἡμᾶς
 καὶ τὴν βασιλείαν θεοαπείαις τε καὶ εὐνοίαις. οὐδε-
 ρὸς ἀδειαν ἔχοντος οὐδὲ αἰτεῖν τι τοῦ λοιποῦ τοιοῦτο,
 ἀλλὰ γινώσκοντος ὡς οὔτε τεύξεται τῶν αἰτουμένων
 ὑπὲρ τε τῆς αἰτήσεως αὐτῆς οὐ μόνον ἔνοχος ἔσται
 ποιῆ χρυσίου λιτρῶν decem, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας
 ἔκπεσται στρατείας. Βουλόμεθα γὰρ αὐτοὺς τῶ μέ-
 τρῳ μὲν μέγχι τοῦ ἡνδέντος ἀριθμοῦ συνεστῆλθαι,
 δικαιοσύνη δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ἀΐξειν τε καὶ
 ἐπὶ μείον διαφαινεσθαι. ἢ γὰρ κατὰ ἀριθμὸν πλη-
 ρὸς οὐδὲν ἂν ἔχοι σεμνόν, ἐπειδήπερ ἐν ὀλίγοις ἐκ
 πολλῶν ὁ κατ' ἀρετὴν σώζεται βίος. Μενέτωσαν
 μὲν οὖν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, νῦν ἐπὶ τούτου
 τοῦ σχήματος.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα δὲ ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα
 φυλάττει, κατὰ μηδένα καιρὸν παραβαθῆναι συ-
 χωροῦσα τὴν τῶν παρ' ἡμῶν θεοπισθέντων, ἀλλὰ τοὺς
 παρὰ ταῦτα τὴν πρῶτοντας τὴν ἡλεικήμεν ἰεραῖ-
 τειν ποιῆν, οἷα τούτων ἐφιμεμένους ἄπερ οὔτε αἰτεῖν
 ἔξιστιν οὔτε δίδοσθαι δυνατῶν. καὶ ἔστω καὶ τοῦτο
 νόμος ἡμέτερος πλήθος μὲν ἀπωθούμενος, ἀντισειγῶν
 δὲ ἀρετῆν, ἦπερ οὐκ ἐν πολλοῖς διαφαίνεται, καὶ μά-
 λιστα ἐπ' ἀνδράσι προελθούσι μὲν ἐκ πατέρων αγα-
 θῶν, τὸν δὲ αὐτῶν βίον ἀποτεινέουσι καὶ τῶν
 δοιμένων ἰκεταῖς ταῖς τε παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοῖς ἐπι-
 κορμίαι. Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε
 τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ
 πῶτα παραδοῦναι σπενσάτω.

Dat. xvii. k. Mai. Constantinopoli Belisario v. c. cons.
 (a. 535.)

omnium placentium nobis et honeste ministrantium
 foras aliquos ex his constituamus a nostro mini-
 sterio, nullo omnino concedimus modo); sed manere
 quidem eos sancimus secundum figuram qua sunt,
 5 neminem tamen adici omnino, donec in octo virorum
 perveniat numerus: ut ii perpetue octo (sint) consti-
 titi, numero quidem hoc per nullum modum aut
 tempus aucto, festinantibus autem ipsis perpetue
 invicem transcendere circa nos et impurium cura et
 10 devotione; nemine licentiam habente neque petere
 aliquid deinceps tale, sed sciente quod neque impe-
 trabit petita, pro eadem autem petitione non solum
 obligatus erit poenae auri librarum decem, sed etiam
 propria spoliabitur militia. Volumus enim eos men-
 sura quidem usque ad dictum numerum contineri,
 iustitia vero et aliis virtutibus augeri et ad maius
 apparere. Multitudo enim numerosa nihil habet hon-
 nestum, quoniam in paucis ex multis quae secundum
 virtutem est vita salvatur. Maneant igitur secundum
 20 quod praediximus nunc in eadem figura.

(Epilogus.) Haec autem tua eminentia cogno-
 scens custodiat, ut nullo tempore transgrediatur
 aliquid eorum quae a nobis sancita sunt, sed eos,
 qui praeter haec aliquid agunt, interminatam exigi
 poenam, quam eis permisimus, quam neque repeti
 licet neque reddi est possibile. Sitque et hoc lex
 nostra multitudinem quidem expellens, introducens
 30 vero virtutem, quae non in multis apparet, et prae-
 cipue in viris procedat quidem ex patribus bonis,
 suam autem vitam constituentes tam in petitionibus
 indigentium quam ad nostrum in eos auxilium.
 Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram
 legem manifestata sunt, tua eminentia operi effectui-
 que tradere festinet.

Dat. xviii. kal. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

peratoriae, praesertim cum omnibus illis nobis probatis et honeste ministrantibus partem eorum a nostro
 ministerio removere nullo plane modo placeat); sed illos quidem manere in quo sunt statu sancimus,
 neminem autem omnino addi, donec ad octo viros numerus eorum redactus sit. Itaque octo viri per-
 petuo instituantur: ut hic quidem numerus nullo modo aut tempore augeatur, sed operam dent ipsi perpetuo,
 ut observantia et studio erga nos et impurium se invicem superent. Neque cuiquam in posterum ne pe-
 tere quidem tale quid liceat: immo sciat se neque quae petit impetraturum et ob ipsam petitionem non
 solum poenae decem librarum auri obnoxium futurum, sed etiam propriam militiam amissurum esse.
 Volumus enim eorum mensuram quidem ad dictum numerum coerceri, iustitiam autem ceterasque virtutes
 augeri et clariores apparere. Numeri enim magnitudo nihil habet gravitatis: quandoquidem in paucis ex
 nullis vita virtute insignis servatur. Maneant igitur nunc, sicut ante diximus, in hoc statu.

Epilogus. Haec autem cognoscens summitas tua custodiat, ut nullo tempore quicquam eorum
 quae a nobis sancita sunt violari patiatur sed ab iis qui contra haec faciunt aliquid poenam quam minati
 sumus exigat, quippe qui ea seclentur quae nec petere licet nec dari possunt. Sitque in hac quoque re lex
 nostra quae multitudinem quidem spernat, invicem autem introducatur virtutem quae non in multis elucet, et
 maxime in viris, qui et ex bonis parentibus procreati sunt et suam vitam precibus supplicum et auxilio illis
 a nobis praestando ducarunt. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur,
 summitas tua operi effectuique tradere studeat.

6 τούτων L || 8 αἰξομένον L || 12 οὐδὲ M ||
 13 ὑπὲρ τε τῆς αἰτήσεως αὐτῆς] pro eadem autem
 petitione ε || 14 decem (s. v. δέκα) M, δέκα L || 15 μέ-
 τρον L || 18 ἢ M || τὸ L || 19 σεμνόν] συμ... L ||
 20 βίος L^a || 24 συχωροῦσα om. ε || 26 ἡλεικήμεν] ἡ...
 μέην L¹ εἰρημένην L² || 27 οἷα τούτων ἐφι-
 μένων L, quam eis permisimus ε || *οὐδὲ αἰτεῖν ML
 28 τοῦτο] οὗτος Haloander (cf. ε) || 30 δὲ] καὶ L || ὅπερ
 L^a || 31 προελθούσι L¹, προελθούσα ε || 32 αὐτῶν] Ha-
 loander (cf. ε), αὐτῶν M αὐτοῦ L || 35 νόμος L¹ || 37 bi-
 lisario uc. consulia M || die xvii k. mag. pc. uilisarii
 Iul., dat. vii k. mai. uilisarii Iul. (μηνὶ μαίῳ Theod.,
 ca. subscr. Ath.)

om. R || concedamus R || modo sed manere] modos[et
 manere V¹ || 4 quidam R¹ || 5 tamen] tantum V || addoi
 t || 6 hii RYt || sint octo vulgo, sint om. RV al. || 7 nullo
 R^a || 9 transcendens V¹ || 10 petere] pti ē (sic) t || 11 sed]
 se t || inpetravit R¹ || 14 mensura] mensurationibus R¹ ||
 15 edictum T || 17 appare V¹ || 20 quod om. R¹ || figu-
 ram R¹ || 24 nulo R in ullo V || an leg. transgredi (pa-
 ti)atur? || 26 propter R¹ || exgi R || 27 quae nec vulg. ||
 28 redi est R² redire R¹ || et hoc] ex hoc R et haec
 V || 29 expellen[is] (sic) R || 30 virtutum R^a || 31 patria
 R^a || 32 constituens ed. pr. || 33 indigentum R || 37 sub-
 scr. dat. xviii kal. Maii Cp. Bisilario uice c. Bamb. II,
 dat. kl. Madii cap. hi s iii (post rubricam novellae XII
 quae statim sequitur) V

1 honestate R¹ Vt || 2 aliquos] et aliquos R¹ || 3 omnino

XI.

R DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI PRIMAE IUSTINIANAE R.

Idem A. Catelliano viro beatissimo archiepiscopo Primae Iustinianae.

Multis et variis modis nostram patriam augere cupientes, in qua prima deus praestitit nobis ad hunc mundum quem ipse condidit venire, et circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare: ut Primae Iustinianae patriae nostrae pro tempore sacrosanctus antistes non solum metropolitanus, sed etiam archiepiscopus fiat, et certae provinciae sub eius sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia quam Dacia ripensis nec non Mysia prima et Dardania et Praevalitana provincia et secunda Macedonia et pars secundae Pannoniae, quae in Bacensi est civitate. Cum enim in antiquis temporibus Sirmii praefectura fuerat constituta, ibique omne fuerat Illyrici fastigium tam in civilibus quam in episcopalibus causis, postea autem Atilianis temporibus eiusdem locis devastatis Apraemius praefectus praetorio de Sirmiana civitate in Thessalonicam profugus venerat, tunc ipsam praefecturam et sacerdotalem honor secutus est, et Thessalonicensis episcopus non sua auctoritate, sed sub umbra praefecturae meruit aliquam praerogativam. Cum igitur in praesenti deo auctore ita nostra respublica aucta est, ut utraque ripa Danubii iam nostris civitatibus frequentaretur, et tam Viminacium quam Recidiva et Litterata, quae trans Danubium sunt, nostrae iterum ditioni subactae sint, necessarium duximus ipsam gloriosissimam praefecturam, quae in Pannonia fuerat constituta, iuxta Pannoniam in nostra felicissima patria collocare, cum nihil quidem magis distat a Dacia mediterranea secunda Pannonia, multis autem spatiis separatur prima Macedonia a Pannonia secunda. Et quia homines semper bellicis sudoribus inhaerentes non erat utile reipublicae ad primam Macedoniam per tot spatia tantasque difficultates venire, ideo necessarium nobis visum est ipsam praefecturam ad superiores partes trahere, et iuxta eam provinciae constitutae facilius sentiant illius medicinam. Et ideo tua beatitudo et omnes praefatae Primae Iustinianae sacrosancti antistites archiepiscopi habeant praerogativam et omnem licentiam suam auctoritatem eis impertire et eos ordinare, et in omnibus supradictis provinciis primum honorem, primam dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium: ut a tua sede creentur et te solum archiepiscopum habeant, nulla communione adversus (eos) Thessalonicensi episcopo servanda; sed tu ipse et omnes Primae Iustinianae antistites sint eis iudices et disceptatores: quicquid oriatur inter eos discrimen, ipsi hoc dirimant et finem ei imponant et eos ordinent, neque ad alium quandam eatur, sed suum cognoscant archiepiscopum omnes praedictae provinciae, et eius sentiant creationem, et vel per se vel per suam auctoritatem vel clericos mittendos habeat omnem potestatem omnemque sacerdotalem censuram et creationis licentiam. Sed et in Aquis, quae est provinciae Daciae ripensis, ordinari volumus a tua sanctitate episcopum, ut non in posterum sub Meridiano episcopo sit constituta: sed Meridiano quidem maneat in Meridio, nulla ei communione cum Aquis servanda; Aquensis autem episcopus habeat praefatam civitatem et omnia eius castella et territoria et ecclesias, ut possit Bonosiacorum scelus ex ea civitate et terra repellere vel in orthodoxam fidem transformare.

Ut igitur sciat beatitudo tua nostri numinis dispositionem, ideo praesentem legem ad tuam venerabilem sedem transmisimus, ut in perpetuum tale beneficium habeat patriae nostrae ecclesia in dei omnipotentis gloriam et nostri numinis sempiternam recordationem. Quando autem tuae sedis gubernatorem ab hac luce decedere contigerit, pro tempore archiepiscopum eius a venerabili suo concilio metropolitanorum ordinari sancimus, quemadmodum decet archiepiscopum omnibus honoratum in ecclesiis provehi, nulla peccatis Thessalonicensi episcopo neque ad hoc communione servanda.

Beatitudo igitur tua quae nostra sanxit aeternitas modis omnibus ad effectum perducere non differat.

Dat. xviii. kal. Mai. (Belisario v. c. cons.)

[a. 535.]

Nov. XI *Latine tantum extat in appendice coll. VIII Authentici (extravagantium prima est in R f. 72^v et V f. 182). — Rubrica ὡς τὰς περὶ τὸ Βιμανικὸν γενομένης ὑπὸ ἑωρατοῦς πόλεις ὑπὸ ἰδικὸν ἀρχιεπισκοπὸν ἄρει, μὴ μὴν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονικίης schol. M in mg. (ex Ath.). — Epit. Theod. 11 (inde in L), Ath. 1, 8 (inde a tit. 13, 9; Coll. const. eccl. 3, 1, 8), Nomoc. XIV tit. 1, 5. Iulian. const. IX.*

3 nostra patria R¹ || 4 mundum] modum RV || quam R || venire et om. V || ampliare R¹ ampliore V || 5 pro tempore sa bis scr. V² || 6 certae] ceterae vulg. || sint om. V || id est] reddere V || tam ipsa | tamen ipsa V || mediterranea V mediterranea R || 7 misya V missia R || prima Contius] secunda libri || 8 panonie V || bacensi V bacensis R, Urbatensi dedit Augustinus (ed. Iuliani a. 1567) || enim om. R || Sirmii Contius] firmii V vulg., om. R spat. vac. relicto || 9 fuerit R vulg. || tam in] in om. R || 10 atilanis RV || Apraemius RV] Apenninus dedit Miraeus (ed. Iul. a. 1561), Apenninus Contius, Aprecinus Augustinus; Apodemius al. || Sirmiana V vulg. firmata R || 11 thesalonicam V tesalonicam R (id. infra) || honori V¹ || 12 sed sub] su V || 13 auctoritate R¹ || 14 frequentetur vulg. || tam] iam Val., om. R || iminutium quae R || recidiva V recidua R || Litterata vulg. || 15 nostrae om. R || ditioni R || diximus R || 16 panonia RV, et sic saepius || fuerat (flat V^o) constituta iusta panoniam in V] om. R al. || quidem magni V] quod magis R || 17 mediterranea R || autem V] etiam R al. || separarunt V || 19 tantas quae V || uisum] uenire sum R¹ || 20 et] ut vulg. || 21 praefare R || sacrosancti V || antistes R || 22 habeant et praerogativam R¹ || impertiri R² vulg. || 23 supradictis R] supra-scriptis V vulg. || * honorem] habere honorem V habere

R vulg. || 24 * ut a tua sede] utatur a sede V a tua sede vulg., a sede R || te V al.] om. R vulg. || communione V vulg.] actione R al. || aduersus RV] ad vulg. || eos add. vulg. || 25 et omnes om. R || sint] sive vulg. || eis V] eius R vulg. || discrepatores V || 26 dirimatur R || eis imponant vulg., in eum ponant V || 27 cognoscat R agnoscant vulg. || 28 et vel] et om. R || habeant R || omnem om. R || 29 omnemque] omnem V || et om. V² || datia R ditie V || 30 non imposterum R || meridiano R¹ || 31 meridio V] meridiano R vulg. || ei V] om. R vulg. || Aquis] quis R || 32 castelleterritoria V || bonosiacorum V¹ || 33 et terra V vulg.] contra R || vel] et vulg. || in] ideo R || 34 sciat] sit V || 35 sedem] domum R || ecclesiae RV² || dei op]tis V || 36 nominis sepiternam R || quando] quoniam R || 37 recedere V || pro tempore] propter R || archiepiscoporum R al. || consilio V || 38 dicit V || archiepiscoporum R al. || 39 communionem] seruantia R || 40 sanxit RV || 41 dat xviii kal. maii subscriptio est in Neoburgensi, inscriptioni seq. novellae XII adnexa, dat. vi kl. mai. cons. uiliarii Iul. (cod. Berol. al.), sim. ex Iuliano vulg.; ἐξἑρωρήθη (ἐξἑρωθή Ath.) μὴνὶ μαίῳ ὑπατείᾳ Βελισσαρίῳ Theod. Ath.

IB

ΠΕΡΙ ΑΘΕΜΙΤΟΓΑΜΙΩΝ.

XII.

Coll. II tit. 6

DE INCESTIS ET NEFARIIS NUPTIIS.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Φλώρω τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν ἀπανταχοῦ θεῶν πριβιάτων.

Imp. Justinianus A. Floro comiti divinae rei privatae.

(Προοίμιον.) Τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀθεμίτων ἐμπροσθεν γεγραμμένους ὑπὸ τῶν βασιλευκῶτων νόμους οὐκ ἐντελῶς ἔχειν ἠγοιμεθα, οἵπερ τοὺς μὲν ἀθεμίτοις συμβαλόντας γάμοις ἀτιμωρητοὺς ἕωσι, τὴν δὲ ἐξ αὐτῶν προελθούσαν γοτῆν, καίτοιγε ἀνευθύνον ὄσαν, ἀφαιρούνται τῶν τοῦ πατρὸς ὡς ἀναγκαῖον ὄν τοὺς μὲν ἀμαρτάνοντας ἀνευθύνους εἶναι, τοὺς δὲ ἀνευθύνους ὡς ἀμαρτάνοντας κολάζεσθαι.

5 (Praefatio.) Pro incestis dudum scriptas ab imperatoribus leges non perfecte habere iudicamus, quae eos quidem qui incestis copulantur nuptiis impunitos sinunt, ex eis autem procedentem sobolem utique inculpabilem existentem privant rebus patris: ut necessitas sit eos quidem qui peccant sine reatu esse, eos autem qui innoxii sunt tamquam peccantes puniri.

CAPUT I.

Ἐ θεοπίστωμεν τοίνυν, τοῦ λοιποῦ, εἴ τις ἀθεμίτων καὶ ἐναντίον τῇ φύσει (ὄν ὁ νόμος incestōν τε καὶ nefariōν καὶ damnatorum καλεῖ) συναλλήξειε γάμον, εἴπερ οὐκ ἔχοι παῖδας ἐκ προτέρων γνησίων τε καὶ ἀμέπτων αὐτῷ γενομένους γάμων, εὐθύς μὲν αὐτῷ τῶν οὐκ ἐκείνων πραγμάτων ἐκπτώσιν ἐπιπέσει, ἅμα δὲ καὶ τῶν ὀνόματι προικὸς ἐπιδοδόμενων αὐτῷ μηδενὸς ἀπολαύειν, ἀλλὰ πάντα τῷ ταμίῳ προσκυροῦσθα. ἀνθ' ὅτου γὰρ ἐξόν γαμῆν νενομισμένα παρανόμων ἐσθ, καὶ συχεῖ μὲν γονάς, ἀδικεῖ δὲ τὰ γένη, πρὶντι δὲ ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθνεῖ, ὅποῦν πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποστῆται ζῶων, ἔστω γε αὐτῷ ποιῆ μὴ δήμευσις μόνον, ἀλλὰ καὶ ζῶντος ἀφαίρεσις καὶ ἐξορία, καὶ εἴ γε εὐτελής εἴη,

Sancimus igitur, de cetero, si quis illicitas et contrarias naturae, quas lex incestas et nefandas et 15 damnatas vocat, contraxerit nuptias, si quidem non habuerit filios ex prioribus legitimis et inculpabilibus sibi contractis nuptiis, mox ei suarum rerum casum imminere, simul autem et ea, quae in nullo potiri, sed omnia aerario assignari, eo quod, dum licuerit nuptias facere legitimas, contra leges amaverit, et confuderit quidem sobolem, nocuerit autem et generi, egerit vero quae impia sunt et scelestae, et talia concupierit qualia plurima etiam irrationabilia amovent animalia: sit- 20 que ei poena non confiscatio solum, sed etiam cinguli privato et exilium, et si vilis fuerit, etiam cor-

Nov. XII (= Coll. II tit. 6: gloss.) Graece extat in MLA (in hoc est τίτλος ὄγδοος, prooemium et cap. 1.—3 in B 2S, 6 (1. 2 B' p. 150 Zach.). — Erit. Theod. 12 (inde B2), Athanas. 11, 1 (inde cod. Vaticanus 1981 Nomoconomis XIV tit. ad 13, 5 extr. ἀπό τῆς ι' νεαρῆς'; cod. Bodleianus 3399 tit. 7 ἀπό τῆς ν' νεαρῆς ἦτις ἐπιγράφεται περὶ ἀθεμίτων γάμων). Iulian. const. XXXII.

XII.

DE INCESTIS NUPTIIS.

Imp. Justinianus A. Floro gloriosissimo comiti divinarum quae ubique sunt rerum privatarum.

Praefatio. Leges de incestis antea ab imperatoribus conscriptas non perfectas esse existimamus, quae quidem eos, qui incestas nuptias contraxerunt, impunitos relinquant, prolem vero ex iis progenitam quamvis insontem paternis bonis privent: quasi necesse sit eos qui peccarunt impunitos esse, insontes autem tamquam peccantes puniri.

1. Sancimus igitur, ut in posterum, si quis nuptias illicitas et naturae contrarias (quas lex et incestas et nefarias et damnatas vocat) contraxerit, siquidem liberus ex prioribus nuptiis legitimis et culpa vacuus natos non habeat, statim ei suarum rerum amissio irrogetur, simulque ne earum quae dotis nomine ei datae sunt, ulla fruatur, sed omnia fisco addicantur. Qui enim cum legitimis nuptiis contrahere liceat, illegitimas appetit et subolem confundit et genus iniuria afficit agitque et impia et nefaria ac talia concupiscit, a quibus multa etiam bruta animalia abhorrent: esto quidem ei poena non solum publicatio bonorum, sed etiam cinguli ademptio atque exilium, et si quidem vilis condicionis sit, etiam corporis casti-

2 περὶ ἀθεμιτογαμιῶν M L B Theod., περὶ ἀθεμιτογαμιῶν καὶ τῶν ἐκ τοιούτων παιδῶν A περὶ ἀθεμίτων γάμων Ath. B2 IV p. 273b Fabr. ἡ περὶ ἀθεμίτων νεαρῆ' B2 ib. 272a || 3 sq. αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐρηγομένη μαγιστρῶ τῶν θεῶν ὄφφικιον τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων (inscriptione novellae X praecedentis ab archetypis rubricatore perperam hic transposita) A, Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Φλώρω κόμητι πριβιάτων cod. Bodlei. 3399 f. 13 ad tit. 7 ubi excerptis ex Athanasio ipsius novellae textus adiunctus est (cf. Heimhach Anecd. I p. LXXIV) || Ἰουστινίου L || 5 Τοὺς ὑπὲρ ἀθεμιτογαμιῶν ἐσθ' ὅτε γεγραμμένους ἐμπροσθεν ὑπὸ τῶν προβασιλευκῶτων νόμους A || γάμων post ἐμπροσθεν vult. Haloander (cf. ad 2) || 7 ἀθεμίτους συμβάλλοντας L || 8 γάμους LA || ἀτιμωρητοὺς B || 10 τῶν τὸν L1 || ὡς ἀναγκαῖον ὄντος A || 11 ἐναντι ML ἀπέσεισαι A || 13 B] A, ex quo in sqq. quosque capitulum numeros recepi || 14 ὄν] ὅπερ A ὁ B' || inceston τε M Ἰνκεστον τε A Ἰνκῆστον (in.....ston L1) τε L ἀθεμίτων B παράνομον s. v. add. L2 || 15 nefarium (ἀθεμίτων s. v. L2) ML νεφάριον A παράνομον B || damnaton M δαμνῆτον (δα...ον s. v.) LA κητάκοιτον B ἀνόσιον s. v. L2 || * συναλλήξει M συναλλήξει (συναλλήξει L1) LABS || εἴπερ] εἰ μὲν A || 16 ἔχ'.

AB || 17 αὐτῷ γενομένους] αὐτῷ καὶ τῶν γενομένων L1, αὐτῷ om. A || μὲν om. A (ε) || 18 πραγμάτων — 19 προικὸς om. L (ἀφαιρέσιν ἐνεῖναι καὶ τῶν ἐπὶ προικὸς s. v. add. L2) || 20 ταμίῳ AB' || 21 γὰρ om. ε || νενομισμένα γαμῆν A || γάμων νενομισμεν* (α s. v. eras., χηῖσθαι s. v. add. L2) παράνομον L1, γάμων ποιεῖν νενομισμένων παρὰ νόμον L2 || 23 γε om. B' || 24 ζῶων] γένη AB' || 25 ἔστω M] καὶ ἔστω LA ε καὶ ἔστω B || 26 εἴη] ἐστὶ A

2 inscr. de nefariis et incestis nuptiis Iulian. || Rubricae subscriptionem novellae XI continuat V (cf. ad p. 93, 37) || 4 rei priuate rei V, repriuate R || 5 Pro incestis in ras. R2 || 6 habere] se habere V2 || 7 quae — sinunt V2 suppl. in spat. vac. || quidem] q. V (?), corr. V2 || qui om. R || in ceteris R1 || nuptei. V (?) || 8 sint R1 || procedentes V1 || 9 priuauerat R1 || 10 cos] hos R || 11 peccatores V1 || 12 puniet? R1 || 14 incertas R1 || 17 sibi contractis R2 in ras. 6 fere litt. || 18 cal] cis R2 in mg., vulg. || 19 dat R1 || errario RT || 20 arsignari R1 || nuptiis R1 || 21 confunderit R1 V || 22 et generi suo add. R2, om. R1 || egit R1 || vero om. V || 24 irrationabili] V1 irrationabili. R1 irrationabilium T || 26 si] fi & (i. e. secundum) V2

καὶ τοῦ σώματος αἰκισιῶς, ὅπως ἂν μάθῃ σωφρο-
νεῖν καὶ εἰς τὴν φύσεως μένειν, ἀλλὰ μὴ τρυφᾶν
τε καὶ ἐρᾶν ὑπερβόρια, καὶ τῶν παραδεδωμένων ἡμῖν
ἐκ τῆς φύσεως καταναδαίξασθαι νόμων. καὶ τῆς
γυναικός, εἰ τὸν νόμον ἐπισταμένη τούτων μὴ ἀμε-
λήσειεν, ἀθεμίτοις δὲ ἐαυτὴν ἐπιδοίη γάμοις, ὑπὸ τῆν
αὐτὴν γινομένης ποιῆν

poris verberatio, quatenus discat caste vivere et in-
tra naturam se continere, nec autem delectari et
amare ultra terminum et traditis nobis a natura
etiam his legibus repugnare. Muliere quoque, si
legem sciens hanc quidem neglexerit, incestis autem
semetipsam tradiderit nuptiis, sub eadem consti-
tuenda poena.

CAPUT II.

Γ Εἰ μέντοι τύχοιεν ἐκ προτέρων γάμων ἀμεμπτων
παῖδες ὄντες αὐτῶν, ἢ ἔγγονοὶ τυχόν ἢ καὶ περαιτέρω,
τῆν παρῶσαν εὐδύς ἐκείνοις λήθοντι διαδοχῆν, αὐτ-
εξούσιοι μὲν τῆ τοῦ πατρὸς τιμωρὰ γινόμενοι, τρέ-
φοντες δὲ ὁμῶς αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀναγκαίων
παρέχοντες. εἰ γὰρ καὶ τὸν νόμον ὑπερβόρτης εἴη
καὶ ἀσεβής, ἀλλὰ πατὴρ ὁμῶς ἐστί.

Si vero contigerit ex prioribus nuptiis incu-
pabilibus filios esse ei, aut nepotes forte aut ulterius,
paternam mox illi accipiant successionem, suae qui-
dem potestatis patris supplicio facti, pascentes autem
eum et alia necessaria praebentes. Nam licet le-
gum contempтор et impius sit, tamen pater est.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο μὲν ὁ μετὰ ταῦτα ἐχέτω χρόνος ὁ μετὰ 15
τῆν παρῶσαν ἡμῶν διάταξιν ἔχων, ὁ μὴδὲνα λυπή-
σων, εἰ γε σωφρονοίη. ἔξεστι γὰρ μὴδὲν ἀμαρτόν-
Δ τας ὑπὸ τῶ νόμῳ τούτῳ μὴ τετάχθαι. Τὸ δὲ γ
ἤδη παρεχόμενος οὐτε παντελῶς ἐώμεν ἀνεύθυνος
οὐτε παντάπασιν ὑπὸ πικρᾶν φέρομεν ἀγανάκτησιν. 20
Ἄλλ' εἰ τις ἀθεμίτως γένοιε γάμος, εἰ μὲν ἐφθασεν
οἰκδοῦσθε τούτῳ οὗτος διαλυθῆναι, ἀνεύθυνος ἐστω.
εἰ δὲ ὅδε ἡμῶν ὁ νόμος εὔροι τινὰ μετὰ τῶν τοιού-
των γάμων, ἀδειαν ἐκείνῳς ἐχέτω, ἀπ' οὗπερ ἅπασαν
ἐμφανῆς γένοιτο, ἐνιαυτῶν εἰσὼ δυο τῆν οὕτως αὐτῶ 25
συναρθεῖσαν ἀποπέμπειν γαμετῆν, οὐκ ἐπανελευσο-
μένην ἐτι πρὸς αὐτὸν οὐδὰ διεστώσαν μὲν τῶ σχή-
ματι, ταῖς δὲ ἀληθείαις συνοῦσαν (ἴσως γὰρ οὕτως καὶ
τοῖς προτέροις ὑπολογίσεται), μόνης quartae τῆς αὐ-
τοῦ περιουσίας μοίρας ἐπι τὸ δημόσιον φερομένης. 30
Ε Καὶ τοῖς γε παῖδας, ἐπειδήπερ αὐτοῖς ὡς ἀνευ-
θύνους συγχωροῦμεν, εἰ μὲν μόνῃ καὶ μὴ μεθ' ἐτέ-
ρων καὶ αὐτῶν γνησίων εἴεν ἐξ ἑτέρων γάμων ἀνευ-
θύνων γενομένων, μὴ στερεῖσθαι τῆς πατρῴας δια-

Et noc quidem sequens habeat tempus post prae-
sentem nostram constitutionem currens; nullo con-
tristando, si caste vixerit; licebit enim nihil pec-
cantes sub hac lege non subdi. Quod vero iam
transactum est, nec omnino relinquimus innoxium
nec omnibus modis sub acerba indignatione submit-
timus. Sed si quae incestae factae sunt nuptiae, si
quidem contingit eas quolibet modo dissolvi, sine
reatu sint; si vero haec nostra lex invenerit ali-
quem post tales nuptias, licentiam ille habeat, ex
quo omnibus insinuata est, intra duos annos sic sibi
copulatam dimittere coniugem, non reversuram ulter-
ius ad eum neque separatam quidem figuraliter,
pro veritate vero coniunctam (forsan enim sic prio-
ribus satisfaciatur), sola quarta eius substantiae parte
ad fiscum deferenda, et ad filios, quoniam eis tam-
quam innoxii concedimus ut, si quidem soli et non
cum aliis et ipsis legitimis sint ex aliis nuptiis in-
culpabilibus existentibus, non priventur paterna suc-

gatio: ut discat caste vivere, et intra naturam se continere, nec vero luxuriari et quae modum excedunt
appellere legibusque a natura nobis traditis vivn facere. Mulier quoque, si legem sciens neglexerit et in-
cestis nuptiis se dederit, eandem poenam subeat.

II. Si vero ex prioribus nuptiis cuiuslibet liberi ei sint vel forte nepotes vel etiam ulteriores,
illi protinus paternam accipient successionem, ut per patris poenam sui iuris fiant, illum tamen alant ei-
que reliqua necessaria praestent. Licet enim legum contempтор et impius sit, at utique pater est.

III. Et hoc quidem servet futurum tempus, quod post hanc constitutionem decurret, quod neminem
dolore afficiat, iuvamento caste vivat. Nam liberum est nihil delinquentes huic legi non subiungi. Quod vero
iam praeterit, neque plane impunitum esse sinimus neque penitus acerbae indignationi subicimus. Sed
si quae incestae nuptiae contractae fuerint, si quidem aliquo modo iam antea dissolutae sint, impunitae
maneant. Sin quem haec nostra lex inveniat talibus nuptiis utentem, veniam habeat ille intra biennium,
ex quo lex omnibus manifesta fuit, usorem sibi ita copulatam dimittendi, non amplius ad eum re-
versuram, nec specie quidem separatam, ut tamen re vera consuetudinem cum eo habeat (forte enim sic
etiam prioribus satisfaciatur); atque quarta pars sola substantiae eius ad fiscum deferatur. Et liberi qui-
dem, quoniam illis ut insonitibus ignoscimus, si quidem soli sint neque una cum aliis iisque legitimis, ex
alteris nuptiis licitis progenitis, non priventur paterna successione: nisi forte eos pater iure exosus propter

1 καὶ τς καὶ B || 3 παραδιδόμενων B¹ || 4 ἐκ om. A ||
καταναδαίξασθαι νόμων] διξασθαι νόμον L¹
etiam his legibus repugnare ε || καὶ τῆς γυναικός, εἰ] εἰ τις
δὲ καὶ γυναικῶν A || 5 ἐπισταμένης B¹ || 7 γενομένης
(γενομένης? L¹) I γενέσθω A || 8 ἀμεμπτων M, om. B¹ ||
9 αὐτῆ L² || ἔγγονους L² ἔχοντοι AB¹ || τυχόν om. A ||
10 ἐκείνο L¹ || λήθοντοι L¹ || 11 μὲν om. A || γινόμενοι
B || 12 ὁμῶς om. ε || 13 εἰ γὰρ] καὶ γὰρ εἰ A || τὸν νό-
μον ὑπερβόρτης L¹ || εἴη M(ε) || ἢ (ἢ L¹) LB¹ om. AB¹ ||
14 ἀλλὰ καὶ πατὴρ A || 15 καὶ ταῦτα μὲν ὁ μετὰ τῆν
παρῶσαν ἡμῶν διάταξιν ἔχων ἐχέτω χρόνος μὴδὲνα
λυπήσων A || 17 μὴδὲν ἀμαρτόντας (ἀμαρτάνοντας B)
MLB:] τὰ βουλομένα A || 18 ὑπὸ τὸν νόμον τούτων
Halm-ander || τούτῳ] τούτο M¹ τετάχθαι τετάχθαι κα-
λοπραγῶντι A || 19 οὐτε] οὐ B || ἐώμ... L¹ || 21 ἐφθασ-
αν B¹ || 22 οὗτος om. A || ἔσται M² || 23 εἰ δὲ τὸσδε
τῶν νόμος A εἰ δὲ ὁ νόμος ἡμῶν B || μετὰ τὸν τοι-
ούτων γάμον Bε || 24 ἐκείνος om. A || 25 duo M] δύο

M s. v., LAB || 27 δι' ὁσῶσαν L¹ || 29 οὗτος AL¹ ||
29 τῆν προτέρων L || quartae M, τετάρτης M s. v.,
LAB || 30 τὸν B || 31 αὐτοῖς L¹, αὐτοῖ L² || 34 γε-
νομένοι B

1 et om. R¹ || 2 delectare R¹ || 3 amare ultraditis
terminum nobis a natura R¹ || 4 mulieri V mulierem
R || 8 contingerit R² || 9 eforte R¹ || 10 paterna V¹ ||
11 factis R¹ || 12 eum om. R || 13 et om. R¹ || tantum
V¹ || 15 sequens] est add. R¹ || 16 consuetudinem R¹ ||
constristan do V² || 17 enim om. R¹ || 18 non] num R¹ ||
19 innoxium R¹ || 21 siq. V¹ || 22 contingerit R²
contigerit vulg.; leg. contigit? || 23 sunt R || 24 habeat
ille V || 25 duos suppl. V² in spat. vac. || 27 fugaliter
(ficta s. v. R²) R || 30 * ad filios, quoniam eis] ad filios
quam eis R² in ras. || 12 fere litt., VT (omni alia sub-
stantia add. ante ad filios V² in mg., post filios vulg.) ||
32 ipsis legitimis vulg.] ipsi legitimi RV¹

δοχῆς· εἰ μὴ δίκαιος αὐτοὺς μισῆσαι ὁ πατὴρ διὰ
 τινα ἑτέραν νόμον πρόσκρουσιν τῆς οἰκείας ἀποκλει-
 1 ἱ σεις διαδοχῆς. Εἰ μὲντοι καὶ γάμος εἴη τις
 ἕτερος προγενόμενος καὶ οὐδὲν τῷ νόμῳ προσκρούων,
 καὶ παῖδες ἐκείθεν γένοιτο, τὰς μὲν τρεῖς μοῖρας τοῦ
 κλήρον τοῖς πατρῴχοθεν ἀμεμπτοῖς τε καὶ ἀνευθύνοις
 καταλιμπνέσθαι παισίν, εἰ μὴ τι προσκρούσειαν ἑτε-
 ρον, ὅπερ αὐτοὺς ἀναξίους τῆς τοῦ πατρὸς κατὰ νό-
 μον δεῖξιναι διαδοχῆς· τὴν δὲ τετάρτην τοῖς παισὶ
 τοῖς ὑβρισμένοις μὲν, ἀνευθύνοις δὲ ὅμως, καταλιμ-
 10 πνάνειν ἐξῆσται, καὶ αὐτοῖς ἀμεμπτοῖς τὰ ἄλλα πατρῴ-
 χόθεν περὶ τὸν πατέρα φαινόμενοις· δηλαδὴ προ-
 ξαιρουμένης ἐκ τῆς πατρῴας περιουσίας τῆς τετάρτης
 μοίρας, ἣν τῷ δημοσίῳ δίδοσθαι προσετάξαμεν. Λι-
 15 δομεν δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐκ διαθήκης μόνης, ἀλλὰ καὶ
 ἐξ ἀδιαθέτου τῶν γεγεννηκότων κατὰ τὸν ἐμπρο-
 σθεν ἦν εἰρημὸν τρόπον γίνεσθαι κληρονομοῦς.
 (Ζ) Ταῦτο τοῦτον κρατούντος, εἰ καὶ μετὰ τὴν
 προτίραν ἀποπέμψασθαι γαμετὴν τὴν ἀμερίτως αὐτῷ
 συναφθεῖσαν ἑτέραν ἴσχυον κατὰ νόμον γυναῖκα, παι-
 20 δων αὐτῇ καὶ ἐκ τῆς προτίρας ὄντων καὶ ὕστερον
 ἐκ τῆς νομίμου γενομένων. οὕτω γὰρ τὸν ἐμπροσθεν
 χρόνον τῇ φιλανθρωπικῇ νικήσομεν· τῆς προκίος δη-
 λαδὴ τῇ ἀποστάσει γυναῖκα δίδουμένης. Εἰ δὲ μὴ τὴν γα-
 μετὴν ἀποπέμψαιτο ἐναντιῶν εἰς αὐτοῦ ἀφ' ὅπερ 25
 ὁ νόμος δημοσίῳ γένοιτο γαμερός, αὐτὸς τε εκπλιτέτω
 τῆς αὐτοῦ περιουσίας καὶ ἡ γυνὴ τῆς προκίος, καὶ
 ὑπὸ τὴν εἰρημένην γίνεσθαι πωτήν. οἱ τε τοῦτον
 παῖδες οὐδὲν ἐκ τῆς πατρῴας περιουσίας ἐξουσίαν,
 30 ἢ οὐδὲ μὴν τῆς μητρώας προκίος. Ἄλλ'· εἰ μὲν
 εἴεν ἐκ προτίρων γάμων ἀνευθύνων παῖδες αὐτῶ
 γενόμενοι, ἐκείνοι τὰ πράγματα λήθονται, παρὰ τὴν
 quartam δηλαδὴ μοῖραν τὴν εἰς τὸ δημοσίον φεραμέ-
 νην ἀτεξούσιοι τε γινόμενοι καὶ τὸν πατέρα τρέ-
 35 φοντες καὶ τὴν ἄλλην αὐτῷ παρέχοντες ἀρκούσαν
 θραπέειαν, καθὰ φησίαντες εἶπομεν. τῆς προκίος
 κἀνταῦθα τῆς ἀμερίτου γυναῖκος ὑπὸ τὸ δημοσίον
 ὅ γινόμενης. Εἰ μὲντοιγε παῖδες οὐκ εἴεν ἐκ προ-
 τίρων ἀμεμπτων γάμων τῷ ταῦτα πράξαντι γενόμε-
 40 νοι, τρηκάντα τῆς πάσης αὐτοῦ περιουσίας κύριον
 ἔσται τὸ δημοσίον. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ
 ταῦτα γαμοῦντων ἰδέμετα νενομοθετήκαμεν, ἐν ἴσῳ

cessione: nisi iuste eos odio habens pater propter
 aliam quandam legitimam offensionem a sua excludat
 1 successione. Si vero etiam nuptiae sint aliae
 prius factae et non offendentes legem, et filii inde
 5 oriantur, tres quidem partes hereditatis undique incul-
 pabilibus et innoxiiis relinqui filiis, nisi aliquid offen-
 dant aliud, quod eos indignos patris secundum legem
 successione demonstrat; quartam vero filiis iniuriam
 quidem passis, innoxiiis tamen relinquere liceat, et
 10 ipsi inculpabilibus per alia omnia circa patrem vi-
 sis; scilicet praecepta ex paterna substantia quarta
 parte, quam fisco dari praecepimus. Damus autem
 eis non ex testamento solo, sed etiam ab intestato
 genitorum secundum prius a nobis dictum modum
 15 fieri heredes. Hoc eodem valente, si etiam post-
 quam prius dimiserit coniugem inceste sibi copula-
 ta, alteram duxerit secundum legem uxorem, filiis
 ei et ex priore existentibus et postea ex legitima
 procreatis. Sic enim prius tempus clementia vincim-
 20 mus: dote quippe praecedenti mulieri danda. Si
 autem uxorem non dimiserit intra duos annos, ex
 quo lex publice fuerit insinuata, et ipse cadat sua
 substantia et mulier dote, et sub praedicta fiat
 poena; talesque filii nihil ex paterna substantia
 25 habebunt neque materna dote. Sed si quidem fu-
 erint ex prioribus nuptiis innoxii filii ei procreati,
 illi res accipiant (post quartam quippe partem, quae
 ad fiscum defertur), suae potestatis effecti et pa-
 trem alentes et aliam ei praebentes sufficientem
 30 sanationem, sicut praediximus; dote etiam hic in-
 cestae coniugis sub fisco facienda. Si vero filii non
 sint ex prioribus inculpabilibus nuptiis haec agenti
 procreati, tunc totius eius substantiae dominus erit
 fiscus. Hoc enim etiam in postea nubentibus in-
 35 ceste sancivimus, sub [ea] aequalitate per omnia

1 aliam quandam legitimam offensam sua successione excluderit. Quodsi quae etiam aliae nuptiae
 praecesserint, quae legi non repugnent, atque liberi inde nati sint, tres quidem partes hereditatis liberis
 crimine et culpa omnino carentibus relinquuntur, nisi quid aliud deliquerint, quod ipsos secundum
 legem paterna successione indignos ostendat; quartam vero liberis iniuriam quidem passis, sed in-
 5 omnibus relinquere liceat, qui quidem et ipsi in ceteris omni circa patrem culpa careant: scilicet
 excepta prius ex bonis paternis quarta parte, quam fisco dari iussimus. Concedimus autem iis, ut
 non solum ex testamento, sed etiam ab intestato secundum modum a nobis antea dictum genitorum fiant
 heredes. Atque hoc eodem valet etiam si postea quam priorem coniugem inceste ipsi iunctam dimisit, alteram
 ducat secundum legem uxorem, liberis ei tam ex priore natis quam postea ex legitima uxore progenitis.
 Ita enim prius tempus humanitate vincemur; ut nimirum dos mulieri exactae reddatur. Si vero uxorem
 non dimiserit intra biennium ex quo haec lex publicata fuerit, et ipse bonis suis exuatur et mulier dote,
 atque poenae supra dictae subiciatur: et huiusmodi liberi nihil ex paternis bonis habebunt, nec magis ex dote
 materna. Sed si quidem ex prioribus legitimis nuptiis liberi ei progeniti sint, illi bona accipient, praeter
 quartam scilicet partem ad fiscum deferendam; ut sui iuris fiant et patrem alant ac reliquam ei curam
 sufficientem praestent, sicut ante diximus: dosque incestae coniugis ita quoque in fiscum redigatur.
 Quodsi ei qui haec commisit, liberi non sint ex prioribus legitimis nuptiis, tunc omnium eius honorum do-
 minus erit fiscus. Nam hoc quidem etiam de iis qui posthac incestas nuptias contracturi sint, sancimus,

2 νόμον om. A || οἰκείας ἴδιαις A || * ἀποκλείσει
 M LB ἀποκλείσει A || 3 εἴη τις ἕτερος εἴη A, ἐπὶ ἑτέ-
 ροις, εἴην εἴη A^b || 4 πρόσγενομένους LAB || καὶ om. A ||
 5 παῖδας ἐκείθεν σχοίει A || 6 τε et 7 τε om. B¹ ||
 7 * προσκρούσειεν MB¹ A προσκρούσειεν B¹ προσκρού-
 σιεν L || 9 τοῖς om. A || 11 ἀμεμπτοῖς L || παντῶχοθεν
 om. A || 12 φαινόμενης L || φαινόμενοις δηλαδὴ om.
 M || προσξαιρουμένης B || 13 τῆς τῆς τε B¹ || 15 αὐ-
 τοῖς LB || αὐτοῖς M αὐτοῖς ἐξουσίαν A || οὐκ οὐχ²
 ἔν L¹ οὐκ L² || 18 ταυτ' οὐν οὕτως κρατούντα A ||
 τὸ om. L || τὴν προτίραν prius ε || 20 ἀγαγοῦ L¹ ἀγα-
 γοῦτο B || 21 αὐτοῦ L || 22 νομίμους B || 23 τῇ om.
 LB || 25 ἀποπέμψαι τὸ ἐναντιὸν L || duorum M || δύο M
 s. v. AB, δύο (i. e. duum) L || 26 γένοιτο om. A ||
 29 οὐσίας A || 31 ἦεν M^a || αὐτῶν L || 32 παρὰ μετὰ
 A ε || 33 quartam M quartum B¹ in m. q., τετάρτην M
 v. LAB || 34 τε om. A || γενομένων M^a LB || 35 αὐτῶ

om. L^a || 37 τὸν δημοσίον AB || 38 εἴεν MB || ἦν ἐν I
 εἴειν A || ἐκ προτίρων ἀμεμπτων γάμων L || προτίρων
 πρώτων B || 41 τοῦτον τοῦτον L; leg. ταῦτό?
 1 iusto eos R vulg. eos iuste T, eos om. V || pater om. R¹ ||
 2 offensione R || 4 factae prius V || 8 vero om. R¹ ||
 9 tantum RVT || 11 excepta R¹ || 12 dari suppl. V² in
 spat. vac. || praecepimus V] praecipimus RT vulg. || 13 ab
 om. R¹ || intestato] intestamento sol (sol del. R²) R ||
 15 hoc idem RVT || 17 altera R¹ || secundum om. V¹
 legem R vulg.] leges VT || filiis et ei R¹ et filiis ei T
 19 * clementiae libri || 20 s] sin R || 22 ipse] ἦ (i. e. prae)
 R¹ || 23 sub praedicta RT] supra dicta V vulg. || fiat om.
 V || 25 fuerit V || 26 innoxiiis R¹ V] innoxii R² V² vulg. ||
 fili R² || ei] eius R¹ cis V || 27 accipiant vulg. || 28 ad
 bis scr. R || partem? V² || 29 sufficientem] ei add. V¹ ||
 30 etiam] et V || 31 filii] filio R¹ || 34 in om. V || 35 san-
 civimus vulg. || sub] su R¹ || ea RVT, om. vulg.

διά πάντων τιθέντες τὸν οὐκ ἀποπεμπόμενον εἰς
τοῦ ἡθιμίου ἡμῶν χρόνον τὴν ἀδεμίαν γαμετῆρ τῷ
μετὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον τῶν ἀδεμίτων τε καὶ
μερισμένων τινὰ γάμον ἐλουίω.

ponentes eum, qui non dimittit intra praedictum a
nobis tempus incestam coniugem, cum eo, qui post
hanc nostram legem incestas et odibiles quasdam
nuptias elegit.

CAPUT IV.

Ἐμφισβητηθὲν δὲ ἐν τῶν ἐθνεσὶ καὶ τι περὶ τῶν
ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως γινομένων γνησίων παι-
δων, ᾧθιμῶν ὁρθῶς ἔχειν ἡμεῖς, οἷα τὸν νόμον πα-
τέρες, προσθεῖναι τε αὐτῷ καὶ διαλύσαι τὸ στασιαζό-
μενον. καὶ γὰρ δὴ καὶ μετὰ τοιαύτης τῆς ἐννοίας ἐξ
ἀρχῆς τὸν νόμον ἐθέμεθα. Εἰ γὰρ τις καὶ γνησίων
εἰη παῖδων πατῆρ καὶ ἀπελθούσης αὐτοῦ τῆς γαμε-
τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἢ καὶ νομίμως διαλυθείσης ἔχοι
τινὰ συνήθειαν πρὸς ἄλληλ γυναικα, ἢν ἐξῆρ καὶ νο-
μίμως ἀγεσθαι γαμετῆρ, καὶ γένοιτο παῖδες αὐτῷ
πρὸ τῶν προικῶν συμβολαίων, εἰ γε ταῦτα ποιή-
σειεν, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα, εἰ καὶ μόνοι μείνοιεν οἱ πρὸ
τῶν προικῶν παῖδες, δευτέρων ἢ οὐ γενομένων ἢ
καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τελευτῶντων, ᾧθιμῶν τινες
μη δύνασθαι τοὺς δευτέρους εἶναι γνησίων, ἐπειδὴ
προϋπῆσαν καὶ ἐκ τῆς προτέρας γαμετῆς ἔτεροι νό-
μιμοὶ τε καὶ γνησίοι παῖδες. ὕπερ οὐδεμίαν ὁρθῆν
καὶ ἀκόλουθον ἔχει συνέχαιαν. εἰ γὰρ τῶν τοιοῦτων
παῖδας ἡμεῖς νομίμως τε καὶ γνησίως ἀπεφῆγαμεν,
τῆ τῶν προικῶν συμβολαίων ἀρκοθέντες ποιήσει,
γνησίοι δὲ καὶ οἱ πρότεροι καθεστῶσιν, ἐπὶ πάσι γνη-
σίοις ὁ πατῆρ τελευτῶν, τοῖς τε ἐκ τῆς πρώτης γενο-
μένοις τοῖς τε ἀπὸ τῆς δευτέρας, εἰ καὶ πρὸ τῶν
προικῶν συμβολαίων ἐγένοντο καὶ μηδὲς ἐπ' αὐ-
τοῖς μετὰ τὸ συμβολαίων τῆς προικῆς ἐτέχθη, ἢ καὶ
τεχθεὶς ἐτελευτήσῃ. καὶ ἀδεῖαν ὁ νόμος αὐτῷ δίδω-
σκον ἢν βούλεται διατεῖναι τρόπον τὰ κατὰ τὴν ἐπι-
τοῦ γονίω, ἵνα μείνοι μη προσκρούσῃ κατὰ τι τοῖς
νόμοις, οἷπερ μέρω ἤρητῷ τῆς διαδοχῆς πάντας τοὺς
παῖδας καλοῦσιν. ἐλευσονται τοῖσιν καὶ ἐξ ἀδιαθέ-
του καὶ ἐκ διαθήκης, καθάπερ ὁ τε πατῆρ ὁ τε νόμος
ἐφίησι, γνησίοι τε ὄντες καὶ νόμιμοι, ἀλλήλους τε δια-
δέξονται. καὶ τί γὰρ ἂν ἕτερον φαιήμεν, ἀρκοῖσης

5 Dubitatum itaque in quibusdam gentibus etiam
aliquid de legitimis filiis ex nostra constitutione
factis, aestimavimus recte se habere nos tamquam
legis patres et adicere ei et solvere dubitationem.
Etenim cum tali intellectu ab initio legem posuimus.
Nam et si legitimorum quisquam sit pater, et ob-
eunte eius uxore ex hominibus, aut etiam legitime
transigente, habuerit quandam consuetudinem ad
aliam mulierem, quam licebat etiam legitime ducere
uxorem, et fuerint filii ei aut ante dotalia docu-
10 menta, si tamen ea fecit, aut etiam postea, vel
etiam soli maneat ante dotalia filii, secundis aut
non procreatis aut etiam postquam nati sunt mor-
ientibus, aestimaverunt quidam non posse secundos
esse legitimos, quoniam praexistant et ex priori
coniuge alii legitimi et proprii filii. Quod nullam
15 rectam et consequentem habet consonantiam. Si
enim huiusmodi filios nos legitimos et proprios de-
monstravimus, dotalium documentorum contenti con-
fectione, legitimi vero etiam primi constituti sunt,
in omnibus legitimis pater moritur, et his qui ex
prima fuerunt, et qui de secunda, licet ante dotalia
documenta procreati sunt et nullus post eos post
documentum dotis natus est, aut etiam natus mor-
tuus; et licentiam lex ei praestat, quo vult testari
modo in sua sobole: ut tamen non offendant in ali-
quo leges, quae mensura certa successiones omnes
filios vocant. Venient igitur etiam ab intestato et
ex testamento (sicut et pater et lex permittit) pro-
prii existentes atque legitimi, alterutrisque succe-
20 dent. Quod enim aliud decernimus, cum sufficiat

cum eodem loco per omnia habeamus eum, qui intra dictum a nobis tempus incestam uxorem non di-
mittat, cum illo, qui post hanc nostram legem incestas et invidias nuptias elegerit.

IV. Cum vero in quibusdam provinciis etiam dubitatio orta sit de liberis ex nostra constitutione
legitimis factis, par esse nos tamquam legis patres iudicavimus aliquid ei addere et solvere id de quo dis-
ceptatur. Etenim huiusmodi consilio ab initio legem tulimus. Namque si quis et legitimorum liberorum
sit pater et uxore eius ex hominum vita abrepta vel etiam legitime dimissa cum alia muliere consuetudi-
nem habeat, quam licebat etiam legitime uxorem ducere, ac liberi ei ante dotalia instrumenta, si modo
ea fecerit, vel postea nati sint, si iam soli supersint liberi ante dotalia instrumenta nati, secundis aut non
procreatis aut postquam nati sunt mortui: fuerunt qui existarent secundos liberos legitimos esse non
posse, quia ex priore coniuge iam exarent alii iusti et legitimi liberi. Quod aptum et concinnum
conexum nullum habet. Nam si eiusmodi liberos nos confectione dotalium instrumentorum contenti iustos
et legitimos declaravimus, porro si priores quoque legitimi sunt, legitimis omnibus relictis pater moritur
tam iis qui ex prima uxore nati sunt quam qui ex secunda, licet ante dotalia instrumenta nati sint nec
ullus praeterea post instrumentum dotis sit genitus, vel etiam qui genitus sit decesserit. Atque veniam dei
ei lex quo velit modo testandi de rebus ad suam subolem spectantibus: ne tamen usquam leges offendant, quat
certo modo successiones omnes liberos vocant. Accedent igitur tam ab intestato quam ex testamento,
prout et pater et lex permittit, iusti qui sint et legitimi, sibique invicem succedent. Quid enim aliud di-

3 τε] τινὰ A || 4 τινὰ om. A || 5 ἢ] κεφ. β' schol. B^o p. 534
Zach. || ἐν] παρὰ A || 6 διατάξεως] Cod. 5, 27, 11 || γενομέ-
νων A || 7 ἡμῶν M^o || 8 προσθεῖναι τε L || αὐτῷ A || 9 τῆς
om. A || 10 ση. καὶ ἐκ παίδων om. s || 11 παίδων εἰη A ||
12 διατεῖναι A transigente s || 13 ἐξῆρ] ἐξ L^o ἔστιν
αὐτῷ L^o || 14 ἀγεσθαι] ἐλεσθαι A || γένοι L^o || 15 πρὸ
ἢ πρὸ A s, fort. recte || 16 εἰ καὶ] ἢ καὶ L || με-
ναι Scholl^o || 18 ᾧθιμῶν ML] ὑπέλαβον A || 19 μὴ
M^o οὐ LA || γνησίων L || 20 προτέρας] ἑτέρας L ||
22 σέχαιαν M^o συνήθειαν A || 24 συμβόλων L ||
25 πρώτοι καθεστῶσι καὶ ἐπὶ A (cf. s) || 26 τῆς πρώ-
της γαμετῆς γενομένου A || 28 γαγγῆτο (sic) A || καὶ
κἄν L || ἀπ' αὐτῶν A || 29 ἢ om. A || 30 καὶ om. A ||
αὐτοῖς L || 32 ἵνα ML] πληρ A || προσκρούσας κατὰ
τε A || 33 ση. καλοῦσι τοὺς παῖδας A || 34 καὶ ante ἐξ om.
A || 35 ὁ τε νόμος] καὶ ὁ νόμος A || 36 νόμοι ἄλλους L^o

3 quasdam R^o T || 5 etiam om. R || 7 estimavimus T exti-
mauimus V existimavimus R vulg. || se habere (h= e V)
recte nos (= os V^o) V || 8 patris V^o dicere R^o || 11 omni-
bus autem R^o || 12 transigente (sigen suppl. V^o in spat.
vac., t seunte s. v. R^o) R V transente T || 13 etiam om.
V || 14 documenta] instrumenta R^o || 15 tamen] tantum
V^o tum V^o || leg. fecerit? || 18 estimauerunt V extima-
uerunt T existimauerunt R || 19 quoniam] quam V^o ||
priore R^o || 20 coniuge om. R^o, alii legitimi et proprii
om. R || proprii ex uxore filii V || 21 recte V^o || Sij Sed
R || 25 in om. R || legitimus R^o V || pater R] etiam pater V
vulg. || 26 qui de] q= V^o || dotali V^o || 27 [ius peos (post eos
V^o) post documentum suppl. V^o in spat. vac. || 28 documenta]
R^o natus et mortuus R^o al. || 29 ei lex R, ei om. T || 30 et
om. R^o || tantum V^o tum V^o || in] et in R || 31 leges
quae R^o certa om. V^o || 32 igitur etiam om. R^o || 33 sq. pro-
prii — succedent suppl. R^o in ras. unius fere versu ||
34 alterutrisque V || 35 Quod R V] Quid vulg.

2 tempus] duorum annorum add. R^o || ince... R^o ||

τῆς τοῦ νομίμου καὶ γνησίου προσηγορίας ὑπεξουσίους τε αὐτοὺς ἀπορήναι, καὶ δοῦναι καὶ κατὰ τῆς διαθήκης ἕπερ οἱ νόμοι διδάσκειν, καὶ πάντα ἔχειν ὅποσα ἂν τῶ τοιούτῳ προσήματι πρέπη;

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον μαρτυροῦσα ἔργῳ καὶ πύρατι παραδύναται ταῦτα σπενσάτω, κηρύγματι χωρῆμένη πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν γηομένους· ὥστε καὶ τοὺς ἔξω γνώσκων ἀνθρώπων, ὅτι γονῆς ἀνευθύνον τε καὶ καθαρῶς ἐφροντίσασμεν καὶ τὰς ἐκφύλους τε καὶ ὑπὸ τῶν ημετέρων μεμισθμένας νόμων ἀποστρεφόμεθα συμπλοκάς. Dat. xvii. k. lun. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

legitima et suorum appellatio sub potestate eos ostendere et dare etiam contra testamentum, quae leges praebent, et omnia habere quaecumque huiusmodi appellationem decent?

5 (Ἐπίλογος.) Tua igitur eminentia, quae placuerunt nobis et per hanc legem declarata sunt, agnoscens operi effectuique tradere festinet, praecepto utens apud gentium praesides: ut et qui foris sunt homines agnoscant, quia sobolis innoxiae et purae curam habuimus et alienigenas atque nostris odibiles legibus aversamus copulationes.

Dat. vi. idus Octob. CP. Belisario v. c. cons. in dictione xiv.

II

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΑΙΤΩΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ. 15 DE PRAETORIBUS POPULI.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινουπόλεως.

Idem A. Constantinopolitanis.

(Προοίμιον.) Τὸ τῶν λαμπροτάτων τῆς ἀγορνίας ἀρχόντων ὄνομα, σεμνὸν τε καὶ τοῖς πάλαι Ῥωμαῖοις γνωριωτάτων ὄν, οὐκ ἴσμεν ὅπως εἰς ἀλλοίαν μετέστη προσηγορίαν καὶ τάξιν. ἡ μὲν γὰρ πάτριος ἡμῶν φωνῆς praefectos vigilum αὐτοὺς ἐκάλεσε, τῆ τῶν ἀγορνιῶν καὶ οὐδὲν ἀνευθύντων καταλιμπανόντων ἀνθρώπων ἀρχῆς τοὺς ἐπιστήσασα. ἡ δὲ γε Ἑλλήνων φωνῆς οὐκ ἴσμεν ὅθεν ἐπάρχους αὐτοὺς ἐκάλεσε τῶν νυκτῶν, ὡς περ ἀναγκαῖον ὄν ἧλιον μὲν ὡς ἔοικε δύοντος ἐξ ἀστιασθῆναι τὴν ἀρχὴν, παυσθῆναι δὲ ἀνίσχοντος. τί γὰρ ἂν εἴη, διότι τῶν νυκτῶν προσέθηκεν ὄνομα; εἰ μὲν γὰρ ὡς ταύτης μόνης τῆς ἀρχῆς τῶν ἐν νυξίν οὐκ ὁρῶντων πρακτομένων ἐπιμελουμένης καὶ περινο-

(Praefatio.) Clarissimorum iudicum vigiliae nomen et honestum et antiquis Romanis cognitum, quod nescimus quemadmodum in aliam translatum est appellationem et ordinem. Patriae enim nostrae vox praefectos vigilum eos appellavit a vigilantibus et nihil inperscrutandum derelinquentibus hominibus, cingulis hos praepens. Vox enim Graecorum nescimus unde praefectos eos appellavit noctium, tamquam necessarium esset sole quidem similiter decumbente exsurgere cingulum, quiescere autem delibato. Quid enim erat, propter quod noctium addidit nomen? Si enim quomodo hac sola dignitate, quae in noctibus sint non recte gesta, curam habente et

Nov. XIII Graece extat in ML, cap. 1 pr., 3—6 in B 6, 5, 4—7. Latine legitur inter extravagantes Auth. (R f. 73, V f. 182^v post nov. XI) interpretis novicii inscitia multifariam deformata. — Epit. Theod. 13, Athanas. 4, 2. Iulian. const. XXIII.

canus, cum iusti et legitimi appellatio sufficiat, ut et in potestate esse eos ostendat et det etiam contra testamentum, quae leges dunt, et omnia habeat quaecumque tali notioni conveniunt?

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt cognoscens operi effectuique tradere festinet, edicto usa ad provinciarum praesides: ut exteri quoque homines intellegant nos innocenti et integrae suboli prospexisse atque alienigenas et nostris legibus inuisas aversari copulationes.

XIII.

DE PRAETORIBUS PLEBIS.

Imp. Iustinianus A. Constantinopolitanis.

Praefatio. Clarissimorum vigiliae praefectorum nomen et honestum illud et antiquis Romanis notissimum nescimus quo modo in aliam translatum sit appellationem et ordinem. Nam patria nostra lingua praefectos vigilum eos vocabat: quippe quos hominum qui vigilas agunt nec quicquam inexploratum relinquunt, regimini praeficeret. Graecorum vero lingua nescimus unde praefectos noctium eos vocavit: quasi vero necesse sit sole videlicet occidente exurgere eam potestatem, quiescere oriente. Quid enim causae fuerit, cur noctium nomen adderet? Nam si ista potestas tamquam quae sola eorum quae per

1 γνησίας L || 2 καὶ ante κατὰ om. LA || 3 ἅπαντα (ἀπαντες L¹) LA || 4 ἂν τῶ M] αὐτῶ L¹ τῶ L²A || πρέπει LA || 6 τοῦδε] δὲ L^a || θείου om. ε || 7 ταῦτα om. A || 8 σπενσάτω καὶ κηρ. A || κηρύγματι M] κηρύγμασι LA || πρὸς τοὺς] πρὸς L^a || 10 ἀνευθύνων L || 12 νόμων αἰὶ ἀποστρ. A || subscr. om. LA || 13 xvii id. lun. M || πρὸ εἰ καλανδ. Ἰουλιαν. Ath. μὲν Ἰουλιαν. Theod. || bilisario M || 16 δῆμον ἧτοι νυκτεπάρχων M || 17 Imp. Iustinianus αὐγουστος M αυτοκράτωρ ius-tinianus καὶ αὐγουστος L || 20 σεμνῶν L || 21 ὄν] quod (i. e. δ) ε || 23 praefectos M praefectus L || τῆν L² || 24 καταλιμπανῶν τῆ τῶν ἀνθρώπων M || 25 ἀρχὴν L² || τοῖτους Haloander || 31 ἐπιμελουμένης M

2 etiam contra] contra et V || 4 docent V || 6 sunt om. R¹ || 9 sobolis] solis R¹ || 10 alienigenas V¹ || 11 aduersamus RV || 12 subscr. dat. vi idus Obtubus Constantino-

polin Bilisario uiro clarissimo consule indic. xiiii est in Bamb. II; om. RVt al. || 15 De praetoribus populi] rubricam om. RV (De officio praetoris populi Iulian.) || 17 constantinopolitani R constanti. V || 19 iudicum om. V || nomen] omen spatium ante o relicto V¹ || 20 et honestum V] et om. R vulg. || 21 quod om. vulg. || alia V || 22 est] esse R¹ || 23 vigilum eos V] eos vigilum R vulg. || 24 inperscrutandum derelinquentibus V] perscrutandum delinquentibus R inperscrutatum relinquentibus vulg. || 25 cingulis] singulis R singuli V cinguli vel cingulo alii || 26 noctium om. V || 27 decumbentem exurgere cum cingulum R || 28 singulum V || 29 quid] quod V qui R || propter quod om. R || nocium ad dedit V || 30 sq. haec sola dignitate vulg.] hanc solam dignitatem RV al. || 31 sint V al.] sunt R vulg. || habente et circumlustrante vulg.] habentem et circumlustrantem (circumstantem R) RV al.

στοιούσας τὴν πόλιν ταύτην ἔσχε τὴν προσηγορίαν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ τὴν πολιαρχίαν ὁρῶμεν πρῶτον-σαν, ὡςτε οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον τὸ γε ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τούτων τῶ ὀνόματι καλεῖν. εἰ δὲ διεγοῦσθαι τὰς ἀρχὰς οἴονται καὶ τὸν μὲν ἐνδοξότατον ἔπαρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἶναι τῆς ἡμέρας ἀρχοντα, τοῖς δὲ ἄλλοις τῆς νυκτός, σφόδρα τὸν εἰκότων ἀπεπληθήθησαν, τὴν ορθότητα τῶν ὀνομάτων οὐκ ἴσμεν [δὲ] ὅπως διαψεύσαντες. ταύτῃ τοι καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην 10 ἔσφωδη τε οὖσαν καὶ σκοτεινὴν καὶ τῆς νυκτός ἐπαρῶν εἰκότως ἀποφεύγουσιν ἅπαντες καὶ παινῆν τὴν χειροτονίαν ἔχουσι καὶ οὐδὲ βασιλικῶν ἀξίαν συμβῶλων εἶναι νομίζουσιν

circumlustrante civitatem hanc habuit appellationem, sed hoc ipsum et civitatis cingulum videmus agentem: quatenus nihil esset quod prohiberet super appellationem istam etiam dignitatem illam isto nomine vocitari. Si enim dividi dignitates possunt, et gloriosum quidem praefectum felicissimae huius civitatis esse diurnum iudicem, alios autem noctis, vehementer competentium erraverunt, rectitudinem nominum nescimus quemadmodum corruptentis. Hinc et appellationem istam nebulosam existentem et obscuram et noctis praenomen fortassis refugium omnes et poenam esse hanc administrationem aestimant et neque imperialium dignam codicillorum esse putant.

CAPUT I.

Ἄ Ἡμεῖς οὖν τὸ πρῶγμα ὡς ἐγοῦν θεωρήσαντες ὀφ- 15 θημεν χρῆσαι τὴν ἀρχὴν δὴ ταύτην ἐξ αὐτῆς ἐρεθίσμεν τῆς προσηγορίας εἰς τὸ πᾶν ἀνεγείρωι τε καὶ κατακοσμήσωι. καὶ νυκτεπάρχον μὲν μηδένα τοῦ λοιποῦ παντελῶς καλεῖσθαι ἐπιμειψόμεθα καὶ τῶν ἐν ἡμέρᾳ καὶ τῶν ἐν νυκτὶ παρὰ τὸ προσήκον πρατ- 20 1 τομένων. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς πύλαι Ῥωμαῖοις σφόδρα τὸ τοῦ πραιτώρος ἴσμεν ὄνομα, διὰ τοῦτο ὀφθήμεν αὐτοῖς praetores plebis δεῖν ὀνομάσαι τοὺς ἐπὶ τῇ φυλακῇ τε καὶ εὐταξίᾳ τεταγμένους καὶ τὴν δημόδιον καθιστᾶν ἰσχυρόντας ἀταξίαν. καὶ ὡς περ ἔτε- 25 5 praetores εἰσὶν ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ οἱ τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν τοιούτων προκαθήμενοι, οὕτως ἔστωσαν καὶ οὗτοι πραιτώρες τῆς ἐπὶ τῶν δῆμων ὁρθότητος, καὶ τῇ μὲν ἡμετέρας φωνῇ praetores plebis προσαγορευέσθωσαν, τῇ δὲ ἐλα- 30 10 λὰδι ταύτῃ καὶ κοινῇ πραιτώρες δῆμων. Το δὲ τοῦ πραιτώρος ὅπως ἐστὶ σεμνόν, ὅπως οὐ πόρρον καθίστηκεν ὑπατείαις, ὅπως ἐγγύτατα τοῦ νόμου τέτακται, δηλοῦσιν οἱ νόμοι, τῇ τε υπατεία παραξείξαντες τοὺς πραιτώρας δευτέρων τε αὐτοῖς μετὰ τὸν νόμον δόντες 35 15 τὴν τάξιν. καὶ ὡς περ τὸ παλαιὸν ὑπατοὶ τε ἴσαν οἱ τῆς μεγίστης ἐξουχούσας βουλῆς δῆμαρχοὶ τε οἱ τὸν δῆμον ἡμοχοδόντες, οὕτω δὴ καὶ νῦν ἔστωσαν πραιτώρες μὲν συγκλήτου οἱ τὰ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰ-

Nos ergo rem quomodo oportet aspicientes, aestimavimus oportere dignitatem hanc a principio incipientem appellatione in totum erigere et ornare. Et nycteparchum nullatenus de cetero vocari: curam enim habebunt eorum, quae et in die et in nocte praeter quod competens est aguntur.

1 Igitur quoniam antiquis Romanis vehementer praetoris placuit nomen, propterea aestimavimus eos praetores plebis oportere nominare, qui ad custodiam et disciplinam constituti sunt et plebeiam possunt compescere seditionem. Et sicut alii praetores sunt curiae senatus aut libertatum aut tutorum et talibus praesident, ita sint et isti praetores super populorum rectitudinem: et nostra quidem voce praetores plebis appellantur, graeca vero ista et communi lingua praetores populorum. Praetoris enim qualiter est honestum nomen, qualiter non longe constitutum a consulatu, qualiter vicinum legi afflictum, manifestant leges consulatui coniungentes praetores, secundum eis cum lege dantes ordinem. Et quemadmodum antiquitus consules fuerunt, qui magna praerant curiae, principes plebis autem, qui plebem gubernabant, ita et nunc sint praetores quidem senatus, qui ea, quae pridem a nobis dicta sunt,

18 Πρῶτον μὲν οὖν δεσπίζομεν νυκτεπάρχον μηδένα — 20 πραττομένων habet B 6, 5, 4.

noctem non recte aguntur curam gerat et urbem circumeat, inde hanc nocte est appellationem: at hoc idem etiam praefecturam urbis videmus agentem; ita ut nihil impedierit quo minus, quantum ad hanc appellationem, illa quoque potestas eo nomine vocetur. Quodsi divisas esse potestates existimant et gloriosissimum quidem praefectum huius felicitis urbis diei esse magistratum, reliquos vero noctis: valde a veri specie aberrarunt, recta nominum ratione nescimus quo pacto corrupta. Hinc profecto eam appellationem utpote obscuram et tenebrosam atque noctis nomine praeditam omnes merito refugium et poenae loco eam creationem habent ac ne imperialibus quidem codicillis dignam censent.

1. Nos igitur re quemadmodum oportuit considerata hunc quidem magistratum ab ipsa appellatione profecti in totum restituendum atque ornandum esse existimavimus. Ac nycteparchum quidem neminem plane in posterum vocandum: curabunt enim tam quae interdum quam quae noctu iniuste aguntur. 1 Cum vero antiquis Romanis admodum placuerit praetoris nomen, propterea praetores plebis nominandos putavimus eos, qui ad custodiam et disciplinam constituti sunt turbasque populares cohibendi potestatem habent. Et quemadmodum alii praetores in senatu sunt, qui libertatibus quive tutelae ac similibus praesunt, ita hi quoque praetores sunt disciplinae inter populares: atque nostra quidem lingua praetores plebis, hac vero Graeca et communi πραιτώρες δῆμων appellantur. Praetoris autem quam honesta sit ratio, quam prope absit a consulatu, quam vicina legi collocata sit, declarant leges, quae et consulatui adiunxerint praetores et iisdem secundum post legem dederint ordinem. Et quemadmodum antiquitus et consules erant qui summo praerant senatui et tribuni plebis qui plebem moderabantur: ita nunc quoque tam praetores senatus sint, qui quae ante a nobis dicta sunt agant, quam praetores

2 πολιαρχίαν M || 5 *οίοντας) οἷον τε libri || 6 ὑπάρχων L || 7 ἀρχοντας M || 8 τῶν om. L || 9 ὀνομα L || ὀνόματι L || 10 δὲ M, om. L || 11 ἔσφωδην L || 12 ἀποφεύγειν L || 13 *οὔτε libri || 15 ἐγοῦν M || 16 ἔχει Hulo-ander || 16 ἐξ αὐτῆς) a principio || ἀρξάμενοι Osenbruggen; an ἀρξάμενος? || 19 παντελῶς MB) om. L || καὶ om. L || 22 τοῦ τῶ L || 23 praetores plebis om. L || 26 praetores M πραιτώρες L || εἰσὶν ἐν) ἢ σὴ L || 30 praetores plebis M πραιτώρες πλέβις L || 32 ἐστὶ τῶν. L || ἐστὶν ὀνομα L; nomen add. s. ὄνομα post πραιτώρος (32) Agylaeus; sed cf. 92, 15. 98, 17. 99, 12 al. || 35 δευτέρους τε αὐτοῦς L || 36 παλαιῶν L || 37 βουλῆν L

5 dividi dignitate R || 7 vehementium V² || 8 aberraverint vulg. || 9 *hanc libri || 10 et om. R || nobilitas R || obscuratam R || 11 noctis per nomen R || refugium V || 13 digne V || putatur R || 15 rem) esse R || 16 principio inci bis scr. R || 18 noctiparthum V noctiparthum R || de cetero) nulla V || 19 *diem libri || nocte R) noctem V vulg. || 23 plebis eos oportere R || 24 possunt) possessionem R || 25 seditionem) sedici non R || 27 super) et super R || 29 vero om. R || 30 praetores populorum om. R || praetores RV || 31 qualiter non — consulatu om. V || 34 eis cum om. R || 35 antiquitas RV || 36 princeps R) autem qui) aut R || 37 gubernant R al. || ita nunc et R || sint V) sunt R vulg. || 38 qui ea) qua V

1 ei in]tatem R || applicatione R || 4 etiam istam R ||

ρημένα πρᾶττοντες, πραιτωρες δὲ τῶν δήμων οἱ τῆς ἐνταξίας αὐτῶν ἀντικαυβατόμενοι καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς προνοοῦντες. Ἀμέλει τὴν ἀρχὴν ταύτην πάλαι σεμνὴν οὖσαν καὶ ἐπὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πολιτευσάμενην λαμπρῶς, ἐπὶ τῶν χρόνων οὐ μόνον οὖς οἱ αὐτοκράτορες ἔχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιπορωτέρων, καὶ ἡ μεγάλη πόλις αὐτῆ δεξαμένη τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐγκαταφρόνητον ἔσχε. τοιγαροῦν οὐδὲ ἐν πολλῷ πρεσβυτάτοις χρόνοις μεμαθηγκάμεν τινας τὰς μεγάλας τῶν ἀρχῶν διαχειρόσοντας, αἱ περὶ τὴν βασιλείαν εἰσίν, εἴτα ὕστερον οὐκ ἀπαξιώσοντας ἐπὶ τούτου τοῦ φροντισματος γενέσθαι. Κατὰ μικρὸν δὲ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἐντελὲς ὤφθη καὶ ἀξιον οὐδενός, ὥστε οὐδὲ ἐκ συμβόλων ἡμετέριον γίνεσθαι, κείσθαι δὲ ἐπὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπιφροῖς τῆς εὐδαιμονίας ταύτης πόλεως, καὶ τὰ πολλὰ τοὺς ἐκ τῆς τάξεως τῆς αὐτῶν ταύτην παραλαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ διαχειρίζειν αὐτὴν τὸν πάντων κακίστων τρύστον. Καίτοιγε αἱ τις θεάσαιο τὸ τῆς ἀρχαυτέρας αὐτῆς σύμβολον, σφόδρα αὐτῆ, ὅποια τὸ πρότερον ἦν, καὶ ἐκ τῶν νῦν ὄντων μιθῆσεται. ἔστι γὰρ αὐτῆ δικαστήριον ἴδιον καὶ τάξις, κομμενταρησίους τε ἔχουσα καὶ τάλια πάντα, ὅποσα σχεδὸν τῆ πολιαρχία παρὰ τῶν νόμων ἀφώρισται.

CAPUT II.

(B) Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς πάντα διερευνώμενοι τὰ γένημα ἐπὶ πρᾶσθεν σπεύδομεν εἰς καλλίονα τάξιν καὶ τὴν ἀρχαίαν σεμνότητα καὶ τὴν τούτου τοῦ πρᾶγματος ἐπιταγαγίην εὐκοσμίαν, ἵνα μὴ κλοπαί τε παρ' αὐτῶν γίνονται συγγαί καὶ κοινονία πρὸς τοὺς κλέπτιοντας, καὶ αἱ κρίσεις ἐμμελεῖς τε καὶ ἐξίτηλοι καὶ οὐδ' ἐνός ἀξία προέρχονται λόγον, διὰ τοῦτο φηθήμεν τὰ περὶ αὐτὴν διορίσασθαι. Ἐνενοήσαμεν γὰρ ὡς, εἰ χρηματικῶν ἐνεκεν δικῶν, ἐν αἷς οὐκ ἐν μεγίστοις ἔστιν ὁ κίνδυνος, ἀλλ' ἐν χρηματῶν μόνους, ὅμως ἀρχαί τε δικάζουσι αἱ μέγισται καὶ πολλάκις καὶ συνδικασταὶ δίδονται καὶ μιστὰ φροντίδες ἡμῖν εἰσὶν ὑπὲρ τοῦ μὴ τὰ πρᾶγματα χωρὶς κρίσεως προείναι, πῶς οὐ προσήκον ἔστιν ἐπὶ δικασταῖς, ὅς ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν κρινόμενων ἔστιν ὁ κίνδυνος, πᾶσαν θείσθαι πρόνοιαν, ὅπως ἂν τις ἀξία γίνονται λόγον, μὴ ποτε νοσην ἀπολέσαιεν ἀνδρώπων τικτομένων μὲν ἅπαξ, ἀναλαβεῖν δὲ αὐτὴν ἐπὶ ἀπολέσειεν οὐκ ἰσχύοντες;

2 plebis, qui eius disciplinam exerceant commodisque prospiciant. Ac profecto hunc magistratum, qui olim insignis erat et in vetere Roma cum honore administrabatur, non iis tantum temporibus quae imperatorum fuerint, sed etiam superioribus, haec quoque magna urbs ubi recepit, ab initio haudquaquam contemptum habuit. Itaque non nimis remotis temporibus quosdam comperimus magnis honoribus illis qui circa imperatorem sunt gestis inde non dedignatos esse hoc munus suscipere. Paulatim vero res adeo nihil et nihili faciendū visa est, ut ne per codicillos quidem nostros fieret, sed penes gloriosissimos praefectos huius felicitis civilitatis esset, et plerumque qui in officio eorum essent, hunc magistratum suscipere eumque pessima omnino ratione gererent. Quamquam si quis antiquitatis eius insigne spectet, qualis antea fuerit abunde etiam ex iis quae nunc sunt agnoscat. Est enim illi proprium iudicium et officium, quod et commentarienses habeat et reliqua omnia quanta fere praefecturae urbis a legibus designata sunt.

II. Quoniam igitur nos omnia quae ante facta sunt perscrutati ad meliorem ordinem et pristinam dignitatem huius quoque rei disciplinam reducere studemus, ne ab ipsis et furta crebra et societates cum furantibus fiant, neve iudicia levia et languida nec ullius pretii procedant, propterea quae ad eam rem pertinent definienda esse putavimus. Consideravimus enim, si de pecuniariis causis, in quibus non de maximis rebus, sed de pecuniis solis periculum est, tamen et potestates maximae iudicant et saepe etiam iudices collegae dantur, et sententiae nobis sollicitudines sunt, ne res sine iudicio procedant: quidni deest in iudiciis apud quos animae reorum in discrimine sunt, omni uti cura, ut alicuius fiant pretii, ne forte animam hominis perdant, qui semel nascitur nec eam ubi perdidit recipere valeat?

5 χρόνον L || 7 πορωτέρων L || 9 πολλοῖς L¹ πολλῷ L² || ταῖς μεγάλας L || 10 τὴν ἀρχὴν L || διαχειρίζοντας L || 14 οὕτε ML || ἡμέτερον L || 15 ντιόχοι: L || 16 τοὺς M || τῶν L || 17 διαχωρίζην αὐτοῖς L || 19 τὸ τῷ L || 21 αὐτῆ ML || 22 κομμενταρησίους L || κομμενταρησίους M || 23 πολιαρχία ML || 31 τούτω L || 32 αὐτῶν Haloander || χρηματικῶν L || 42 αὐτῆν om. L

1 agunt om. R al. || qui om. V || 2 quod] qui R || 4 in usum V || frequentata R || 5 qui R || 6 et post sed om. R V^o || 7 haec] te haec R || defectum R || 8 multi R || 9 *aliquas libri || *administratas quae V vulg. administrat atque R administrans atque Pistoriensis || 10 *dignati V dignitati R dignari vulg. An corr. de-

agunt, praetores vero populorum hi qui quietem eorum defendunt et quod eis expedit provident.

2 Revera enim dignitatem hanc, olim honestam constitutam et in seniore Roma in usu frequentatam splendide, in temporibus non solum quae imperatores habuerunt, sed et adhuc longius, et magna civitas haec suscipiens dignitatem non despectam habuit. Neque enim in multum veteribus temporibus didicimus aliquos magnas dignitates administrantes, quae circa imperium sunt, et post haec non dignatos de hac re sollicitudinem fieri: paulatim ita res abiecta visa est et nullae rei digna, ut neque ex codicillis nostris (fieret), iaceret autem super gloriosissimis praefectis felicissimae huius civitatis, et multa ex ordine eorum istam suscipiens dignitatem et administrasse eam omnino pessime. Etenim si quis aspiciat antiquitatis eius symbolum, vehementer eam qualis pridem erat, et de his quae nunc sunt docebatur; cognoscet enim eam et forum proprium et officium commentariensis habentem et alia omnia, quae paene civitatis cingulo a legibus deputata sunt.

25 Quia igitur nos omnia perscrutantes, quae facta sunt pridem, festinamus in meliorem ordinem et antiquam honestatem et huius rei reducere ornamentum, ut non furta ab eis fiant frequentia et societates cum furibus, et iudicia negligi et sperni, et nullius dignae procedant rationis, propterea aestimavimus quae circa ea sunt definire. Sancimus enim, quoniam, si propter pecuniarias lites, in quibus non magnum est periculum nisi in pecuniis solis, attamen dignitates eas iudicant magnae et multotiens etiam cumiudices dantur et innumerabiles sollicitudines nobis sunt, ut non causae sine iudicio procedant: quomodo non competens est de iudicibus, quibus super animabus iudicantium est periculum, omnem ponere providentiam, qualiter alicuius digni efficiantur rationis, nec animam perdant hominis nati quidem semel, recipere autem eam, dum perdidit, non valentis?

dignatos? || 11 paulatim] vero add. vulg. || 12 visa] ius R || dignam RV al. || 13 fieret add. vulg. || autem] et animus R || super] sub vulg. || 14 felicissimae huius] haec felicissime R || 15 et videtur delendum || 16 omnino eam R || 17 aspiciat V] accipiat R al. || antiquitates R^o antiquitas V || symbolum Contius] cingulum libri || 19 cognosco R || 20 habentes V^o || 21 reputata V || 27 antequam R || reducere] vendicere R || 25 ut om. R || societates R || 29 negligi] cum negligi R || 30 lea. digna? || propter R || 31 sancivimus V || 33 ac tamen RV al. || 35 coniudices vulg. || 36 non om. R || 38 indicantium R || omne R || 40 animo R || nati] nam R || 41 autem eam] cum ea R || perdidit RV al. || non] nunc R

CAPUT III.

(Γ) Πρώτον μὲν οὖν θεσιζόμεν, μηδένα παντελῶς ἐπὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παρῆναι, πρὶν ἢ παρ' ἡμῶν σύμβολα τοῦ φρονιματοῦ λήβει, καὶ μηδεὶ λόγῳ τοῦλῳ ἔξω βασιλικῶν συμβόλων ἐπὶ τὸ φροντισμα 5 τοῦτο χωρεῖν, ἀλλ' ἀναμένειν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἐκείθεν ἐν γράμμασι νῆσον. Ἡμεῖς γὰρ οὐδεὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παραδώσομεν πλὴν εἰ μὴ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἢ τῶν περιβλεπτῶν κομητῶν consistorianῶν ἢ τῶν λαμπροτάτων τριβούτων τῶν πραιτωριανῶν καὶ νοταρίων οἱ ταύτην παρα- 10 λμβάνοντες εἴεν, ἢ ἄλλως ἀρχὰς ἀρξάστες καὶ φανέντες ἡμῖν ἐπιτήδειοι καὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἀξιομαρτυρίας ὥστε αὐτοὺς τὴν εἰρημένην ἔχοντας σεμνότητα καὶ τιμὴν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ δικαίου, μάλιστα ἐπεὶ περὶ ὑπὲρ ψυχῶν ἐστὶν ὁ ἀγὼν, καὶ τὰ γε πολλὰ 15 φονικαῖς εἰδώσει δικαίαι διαταῖαι καὶ ταῖς περὶ μοιχειῶν καὶ ἐφόδων καὶ ἄρπαγῶν καὶ εἰ τι τοιούτων 1 ἐστίν. Ὡστε δεῖ τὸν τῶν τηλικούτων ἐγκλημάτων προκαθήμενον ἄνδρα εἶναι πανταχοῦθεν σεμνόν τε καὶ ἀνεπιληπτόν καὶ τοιαύτης ἀρεθασίας ἀξίον, 20 καὶ πάσης ἀπέχεσθαι κλοπῆς [ἴητοι δωροδοκίας, δοληφίας] καὶ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας. ἔχειν δὲ δὴ καὶ πάρεδρον τῶν δοκίμων ἕνα, καὶ γὰρ οὐδὲ ἔξω παραμυθίας αὐτοὺς τῆς ἀποχωρήσεως καταλειψόμεν, ἀλλ' ἀνά decem librarum (auri) αὐτοῖς προσάσει ἀν- 25 νόνων ἔτους ἑκάστον δώσομεν, ὥστε αὐτοὺς τοῦτους ἀρκομένους μηδεμιᾶς ἀνασχέσθαι κλοπῆς ἢ καπι- 2 λείας. Ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ δόσει γίνεσθαι παντελῶς, καθάπερ ἐν τισὶν ἐγίνετο χρουσίος, μηδὲ προϊεσθαι χρουσίον μηδεὶ. ἐν ἴσῳ γὰρ ἐγκληματι γενή- 30 σεται καὶ ὁ δυνε τιμὴ προσάσει τῆς ἀρχῆς καὶ ο, ἐπειδὴν γένοιτο, παρὰ τινος λαβεῖν ἀνασχόμενος, καθὰ καὶ τῷ δοθησομένῳ παρ' αὐτῶν ὄρκῳ δηλωθήσεται.

CAPUT IV.

(Δ) Μεμαθήκαμεν δὲ αὐτοῖς πρὸς ὑπαγογῶν εἶναι 35 τὰγματα ποιητὰ, φαιμέν δὲ ληστογνώστους τε καὶ βενεφικαλίους καὶ βαλαντοτούμους καὶ ἕτερον πλῆθος, ὧν ἕκαστον προσήκον ἐστὶ κεκολλᾶσθαι μᾶλλον ἢ τοι-
cup. III Καὶ μηδένα παντελῶς ἐπὶ τὴν τοῦ πραίτωρος ἀρχὴν παρῆναι — cup. VI habet B 6, 5, 4—7.

III. Primum igitur sancimus, ut nemo omnino ad potestatem quam diximus accedat antequam codicillos muneris a nobis acceperit, nec ulla ratione audeat sine codicillis imperialibus id munus adire, sed expectet imperatorem et inde scriptum decretum. Nos enim nemini potestatem quam diximus trademus nisi ex magnificentissimis illustribus vel ex spectabilibus comitibus consistorianis vel ex clarissimis tribunis praetorianis et notariis sint qui eam suscipiant aut alioqui magistratus gesserint et idonei ac nostro testimonio digni nobis probati fuerint: ut dignitate quam diximus et honore praediti iustitiam vindicent, praesertim cum de animalibus periculum sit et plerumque de causis homicidii et de adulteriis 1 et in invasionibus et rapinis et si quid eiusmodi est iudicare soleant. Itaque eum, qui tantis criminibus praesidebit, oportet ex omni parte et honestum et integrum et tali cognitione dignum esse, atque omni abstineret furto [i. e. corruptione, donis accipiendis], et puras habere manus; praeterea assessorem quoque habere ex viris probatis. Neque enim absque solacio sufficienti eos relinquemus, sed singulis denas libras auri annonarum nomine quolivis dabimus, ut his contenti nullum admittant furtum aut quaestum. 2 Sed ne per largitionem quidem ullo modo instituantur, quemadmodum quibusdam temporibus fiebat, neve aurum cuiquam profundant. In pari enim crimine tenebitur et qui quid alicui magistratus gratia dederit et qui, ubi magistratus est factus, ab aliquo accipere ausus sit, quemadmodum etiam iurando ab iis praestando declarabitur.

IV. Comperimus autem in ministerio illis esse mala officia: latronum cognitores dicimus et beneficiarios et sectores zonarios et reliquam multitudinem, quorum unumquemque par est castigari potius quam

1 μηδ' ἕνα παντελῶς ἐπὶ τὴν τοῦ πραίτωρος ἀρχὴν παρῆναι M || 5 χωρῆ L¹ χωρεῖ L² || 9 consistorianῶν M || τοῦ ὑψηλοῦ βήματος M s. v., B ἢ τοῦ ὑψηλοτάτου βήματος L || ἢ om. L || 10 πραιτωριῶν B || 15 ψυχῶν L¹ ψυχῆς L² || καὶ τὰ τε πολλὰ M καὶ γὰρ κατὰ γε τὰ πολλὰ L || 16 εἰδώσαν (εἰώθεισαν corr.) L || μοιχειῶν LB⁵ μοιχείας M || 18 τῶν om. LB || 21 ἴητοι δωροδοκίας δοληφίας (sic pro δοληφίας) M, om. LB⁵ || 23 δῆ] δαί B || τὸν δοκῆμον L¹ || 25 decem librarum M δέκα λιτρῶν χρουσίον M s. v., B δέκα χρουσίον L (tot solidos ε) || ἀνόνων B || 26 αὐτοῖς δώσομεν add. L² || 27 ἀναχέσθαι L ἀνέχεσθαι B || κλοπῆς ἢ καὶ ἀπολείας (ἀπωλείας L²) || 28 et 29 leg. μήτε — μήτε? || ἐπιδώσει Haloander || 31 προσάσει L || 36 φαιμέν δῆ L || τε καὶ τε om. B, καὶ om. L || 38 ἐστὶ καὶ κολλᾶσθαι L

Primum quidem sancimus, neminem omnino in praedicta dignitate adesse, priusquam a nobis codicillos administrationis accipiat, et nulla ratione praesumere citra imperiales codicillos ad curam istam accedere, sed expectare imperium et exinde conscriptum iudicium. Nos enim nulli praedictam dignitatem tradimus nisi magnificentis illustribus aut spectabilibus comitibus consistorianis aut clarissimis tribunis praetorianis et notariis, qui hanc suscipientes fuerint dignitatem, aut aliter administrationes agentibus et apparentibus nobis apti et nostro (igni testimonio: quatenus eos praedictam habentes honestatem et honorem defendere praesertim pro iustitia, propter quod pro animabus est intentio et multis homicidii consueverunt litibus habitare et de adulteriis et invasionibus et rapinis et si quid tale est.

1 Oportet ergo talibus criminibus praesidentem virum esse undique honestum et inreprehensibilem et huius auditorii dignum et omnis abstinentem furti et puras habere manus; habere autem et consilia-rium probatum unum. Etenim neque citra usum consolationis eos derelinquimus, sed unicuique eorum tot solidos occasione annonarum annis singulis dabimus, quatenus hi sufficientes his nulli adquiescant furto aut venalitati.

2 Sed neque per dationem fieri omnino, quemadmodum in quibusdam fiebat temporibus; neque enim proiectare aurum ulli. In aequali enim crimine efficitur et qui dat alicui occasione dignitatis, et qui, si factum fuerit, ab aliquo accipere adquiescens secundum dandum ab eo iusiurandum manifestatur.

Didicimus autem eis ad obsequium esse officia maligna; dicimus autem latronum cognitores et beneficiarios et cingulorum incisores et aliam multitudinem, quorum unumquemque competens est casti-

2 postquam R || 9 hac V || suscipientes Heimbach] suscipiunt libri || 10 fuerit R || dignitatem vulg.] dignitatis R Val. || agnitibus R || 11 abti V || aptis et dignis vulg. || digno nostro R || 14 eat] et V || 15 habetur R || 16 quid] quidem R || 18 praecedentem V || virum] uix R¹ || 19 honestum et] et om. in spat. vac. R¹, uel suppl. R² || 22 etenim V vulg.] et R al. || 25 hii R his V] adquiescat R || 26 uentilate R || 29 *enim proiectare (vel porrigere) coniect] enim postea R (sim. al.), om. in spatio ca. 12 litt. V, enim προϊεσθαι vulgo, quod ex Graecis interpretem retinuisse voluit || 30 aurum ulli V vulg.] auri R al. || 31 *et qui] Qui et R quod et Val. quod vulg. || 32 factus vulg. || fuit R || secundum dandum] seruandum R || 35 aut R V || 36 cognitiones R || beneficiarios R V

αὐτὰ βιοῦν. οὐδὲ γὰρ τὸ τῶν ληστογνοστων τουτο
 τοιουτων εστιν ως ἐπ' ἀγαθῶν τι πράττειν, ἀλλ' ἐπὶ
 τούτῳ μόνον γινώσκουσι τοὺς κλέπτας, ἐρ' ὃ τι κέρ-
 δος ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν θηραίν. Ἀπερ
 ἀπαντα προσήκει τοῖς νῦν παρ' ἡμῶν εἰς τὴν πρσι-
 5 ούσαν τοῦ δήμου παριόντας μισθῶν καὶ ἰσοστρα-
 φῆναι, καὶ καθαρὰς χρῆσθαι ταῖς χερσὶ, καὶ ἐπέξ-
 εἶναι πᾶσι τοῖς προσαρρηλιόμενοις εἴτε περὶ κλοπῆς
 εἴτε περὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων, καὶ τὴν πόλιν
 ἡμῖν ἐκκαθαίρειν τῶν τῆς κλοπῆς ἐργαζομένων θη-
 10 ρίων, καὶ ἀνδράσι σπουδαίοις χρῆσθαι πρὸς ταῦτα
 ὑπουργοῖς, καὶ τῇ οἰκείᾳ τάξει προσφέρεσθαι προ-
 κρότους, ὡς τε διὸς αὐτοῦς ἔχειν τοῦ σφῶν αὐτῶν ἀρ-
 χόντους καὶ ἅπαντα πράττειν μετὰ σφοδρότητος τε καὶ
 15 ἐνοσίας, εἰ γὰρ βουλῆθειεν ὀρθῶς διαγίγνεσθαι καὶ
 τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀξίως κρίσεως, οὔτε πολλοὶ τυρες οἱ
 κλέπτοντες εἰσονται, τὰ φῶρᾴα τε θάττον εὐρεθί-
 σεται, οἱ τε ἀμαρτάνοντες ἑλάττους γενήσονται, δε-
 20 διότις ἀρχὴν ἦν οὐκ ἂν τις ἀνήσαιο χρημάτων.
 Ἄλλὰ καὶ ἐγκλημάτων, κἂν εἰ σφοδρότατα εἴη, 20
 κατακούσονται, καὶ τὸν δημοτικὸν καταστήσουσι δο-
 ρεύουσι, οὐ τῶ τῆς ἐροδόξου ταυτης καὶ βασιλίδος ἀρ-
 χοντι πόλεως, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς υπηρετούμενοι, καὶ
 πάσης ἀξιούμενοι πρὸς αὐτοῦ τιμῆς, ὡς ἀρχοντες
 25 ἑλάττους παρὰ μείζονος ἀρχοντες. ἐπικουφισοῦσι τε
 αὐτῶ τὰς φροντίδας, οὐδὲν αἰρούμενοι πράττειν ὅπερ
 οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ἡραθῶν καὶ βασιλικῆς μαρτυρίας
 ἀξίων. Εἰ δὲ ποτε συμβῆαι (τοῦτο ὅπερ ἀπενχόμεθα)
 γενέσθαι τινὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐμπροσθόν, οὐ καὶ
 30 αὐτοῖς παρεῖναι καὶ ὑπουργεῖν καὶ μέγατον τουτο
 ἔργον ἔχειν τὸ τοῖς κλέπτοιντας τε καὶ ὑπαιρουμένους
 τα τῶν ἀτιχούντων ἄποσοβεῖν καὶ περισώζειν καθ'
 ὅσον εἰσὶ δυνατοὶ τὰ πράγματα τοῖς ὑπὸ τοῦ πνυδὸς
 35 βιαζόμενοις. Καὶ γὰρ εἰ περὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν δια-
 γίνονται σπουδαίως, μείζων αὐτοῖς ὑποδιξεται θρό-
 νος καὶ ἀρχὴ σεμνοτέρα. καὶ εἰσονται, πόσον ἐστὶ τὸ
 μετὰ σεμνοτήτος ἕην, ἢ ταύτης μὲν περιφρονεῖν, χρῆ-
 σθαι δὲ πολλὰς ταῖς χερσὶ καὶ δι' αὐτῶν ἀσεβεῖν,
 καὶ ἀπορεῖν ὕστερον, διότι μηδὲν τῶν οὕτως ἀθροί-
 40 ζομένων πέφυκε μένειν. ἀλλὰ κακῶς τε συλλέγεσθαι
 καὶ αὐτίκα διαπόλλυσθαι. Ὅπως τοίνυν τοῖς ἡμε-
 τέρους ὑπὲρκούσι ἀφελήσασμεν, διὰ ταύτην ᾠήθημεν

gare magis quam taliter vivere. Neque enim latro-
 num cognitorum talis est, quomodo in bonum quid
 agere, sed in hoc tantummodo cognoscunt fures, in
 quo lucrum eis et iudicibus eorum venantur. Quae
 5 omnia competens est eos, qui nunc a nobis in praer-
 turam populi transeunt, odire et aversari et mundis
 uti manibus et resecare omnia quae praecepta sunt
 sine de furto sive de aliis delictis, et civitatem nobis
 emundare ab his qui furia operantur bestiis, ut viris
 10 industriis uti ad haec ministris, et proprio officio
 offerri competenter, quatenus timor eos habeat sui
 iudicis et omnia agant cum vehementia et bona vo-
 luntate. Si enim velint recte agere et digne iudicio
 de se, neque multi aliqui fures erunt et furta celes-
 15 diter inveniuntur et peccantes minuuntur, timentes
 dignitatem quam nemo comparet pecuniis.

Sed et crimina, vel si vehementia sint, cognoscent,
 et populares sedabunt turbas, ita gloriosae huius
 regiae iudici civitatis, sed nobis ipsis obsequentes,
 et omni dignati (ab) eo honore, tamquam iudices
 minores a iudice maiore; et evacuent eius sollicitu-
 25 dines, nihil eligentes agere quod non est virorum
 bonorum et imperialis testimonii dignum. Si vero
 aliquando contigerit (hoc quod non optamus) fieri
 aliquid in hac civitate incendium, oportet eos prac-
 sentes esse et ministrare, et maximum hoc opus
 habere, [ut] fures et subtrahentes infelicissimorum res
 eripere, et salvare, quantum possunt, res ab ignis
 violentia. Etenim si circa hanc dignitatem facti fu-
 erint industrii, maior eos sedes excipiet et honestior
 dignitas, et cognoscent quantum est, quod cum hon-
 30 nestate vivitur, quam hanc contemnere, uti autem
 multis manibus, et per eas impie agere et postea
 egere: propter quod nihil horum quae ita congregantur
 consuevit manere, sed male colligere et statim
 35 deperdere. Ut igitur nostros subiectos iuvare
 quidem per hanc aestimavimus oportere occasionem

tali modo vivere. Neque enim latronum cognitorum res ita comparatae sunt ut ex re quid agant, sed ideo
 dumtaxat fures cognoscunt, quo quid lucri et sibi et magistratibus suis aucupentur. Quae omnia illos, qui
 iam a nobis ad praeturam plebis provehuntur, odisse et aversari decet ac puris uti manibus et vindicare omnia
 quae ipsis denuntiantur sive de furto sive de ceteris delictis, et urbem nobis purgare a bestiis furta facien-
 libus, atque viris probis ad haec uti ministris, et erga proprium officium decenter se gerere, ut hi praesi-
 dem suum timeant et omnia cum studio et benevolentia agant. Nam si recte et nostro de illis iudicio
 1 digne agere voluerint, neque multi erunt fures et furta citius deprehendentur, et delinquentes pauciores
 fient, cum magistratum metuant, quem nemo facile pecunia emerit. Sed etiam de criminibus quamvis
 gravissimis cognoscent, et populares tumultus ita component, ut non magistratu huius gloriosae ac regiae
 urbis, sed nobis ipsis ministrant, omnemque honorem ab eo mereantur tamquam magistratus minores
 a maiore magistratu. Levabuntque ei curas: nec quicquam agere malint, quod non sit viris bonis
 et imperiali testimonio dignum. Si vero accidat (id quod abominamur), ut incendium aliquando in urbe
 oriarur, oportet ipsos quoque adesse et operam praestare, atque id antiquissimum habere, ut eos qui
 furantur et bona miserorum surripiunt, repellant, et quantum fieri potest iis qui ab igne opprimuntur
 res conservent. Etenim si in hoc magistratu diligenter versati sunt, maior eos sedes et potestas gravior
 excipiet. Ac sciunt, quanto satius sit cum honestate vivere quam hac contempta multis manibus uti et
 per eas impie agere, et postea in angustiis esse, propterea quod eorum quae ita coacervantur nihil ita
 comparatum est, ut maneat, sed ut male parta statim dilabuntur. Itaque ut subditis nostris prodessemus,

3 μόνω L || τῆ || τὲ L || 5 προτιούσαν M^a || 11 πρὸς
 ταῦτα — 13 ἀρχοντος] προσήκοντος B reliquis omissis ||
 13 ἔχην τὸ σφῶν αὐτῶν ἀρχοντας (ἀρχοντι L³) L ||
 15 ἔνοιας B^c || 16 ἑπαντης ἀξίους L || 17 τὰ φῶρᾴα τε
 θάττον εὐρ. om. B^c || 19 χρῆματι (sic) L¹ χρήμασιν L² ||
 20 ἰ. om. L || σφοδρότητα B^c || 22 οὐ τῶ (τ. M^a) M^B ||
 οὕτως L^c || ἀρχοντες L² || 23 πόλεως ἀλλ' M^B πόλ^a
 οἰς (ὡς L²) καὶ L || 24 αὐτῶν L² || 26 αὐτῶν L || 28 leg.
 ἀξίων? || 29 γίνεσθαι B || 36 δεῖ] δῆ L¹ δῆ L² || 32 περι-
 σώζειν] ἀποσώζειν B || 36 σερμνοπέτερ (ser et per compend-
 40 dium scriptum et s. v. add., περας pro περ L²) εἰσονται
 L || 41 ὅπως] οὕτως B^c || 42 ἀφελήσασμεν legit s || ταύ-
 της L

et iudicibus R || uenatur V uenerantur R || 6 auer-
 sari vulg.] aduersarii R Val. || 10 uti] ut RV || 12 agant
 vulg.] agunt RV || uoluntas R || 13 uelit V || 15 sq. in-
 ueniuntur et minuuntur vulg. || peccantes minuuntur om.
 R || 20 et om. R || 21 huius et regiae vulg. || 22 iudicis
 V || sed] se V sed et vulg. || ipsi V tps (= temporis? R^a) ||
 23 *dignati ab eo] dignos eo R digno eo V digni eo
 vulg. || 24 minore a R || et om. R || euacuauerit R || 25 quod]
 qui R || 26 et om. R || 27 aliquam R || 28 aliquid V]
 aliqui R aliquid vulg. || 29 maxium V || 30 ut] seclusi ||
 33 sedis V sederes R || 34 cognosceret V cognoscant R ||
 quod] om V^a || 35 uti] ut RV || autem] ante R || 37 agere
 R || quod om. V || eorum V || 38 consuevit] consuevit cum
 R || sed] etsi V || mane R || 39 iuvare quidem V inuitari
 quidem R || 40 hanc] heredem R

1 quem R || 2 leg. tale? || 4 lucrum eis aut dampnam

κρῆναι τὴν πρόφασιν καὶ παραφυρῆν τοσαύτην αὐτοῖς δοῦναι καὶ ἄνδρας τετιμημένους εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ὅπως ἂν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς αἰσθηταὶ τὸ ὑπῆκοον. Ἐξουσίαι δὲ οἱ περιβλεπτοὶ τῶν δῆμων πραιτωροὶ καὶ παρεδρον τῆς ἡμετέρας ἐπ' αὐτοῖς κρίσεως, καθάπερ ἔπομεν, ἄξιον.

et solacium tantum eis dare, et homines honoratos ad medium adducere, eorum virtutem sentiant subiecti. Habebunt autem spectabiles populorum praetores et consiliarium nostro super eos iudicio, sicut 5 diximus, dignum.

CAPUT V.

Παρίσονται δὲ αὐτοῖς καὶ ἀνὰ εἴκοσι στρατιῶται καὶ ἀνὰ τριάκοντα ματρικάριοι, οὓς δὴ νῦν ἡμεῖς καταστήσαμεν, ταῖς διατυπώσεσιν ὑπηρετούμενοι ταῖς αὐτῶν καὶ, εἰ πον δέοι, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐπιέχοντες καὶ τῷ προσήκοντι σχήματι παραδίδόντες τὸ πολίτευμα. Δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπίστασθαι σαφῶς, ὡς ἔαν καθαρὸς ἑαυτοῦς τηροῖεν, τὴν τε ἐκ θεοῦ συμβαχίαν ἔξουσίαι τῆς τε παρ' ἡμῶν εὐμενείας οὐκ ἀποτεύχονται, μακρότερά τε αὐτοῖς ἔσται τὰ τῆς ἀρχῆς. τίς γὰρ ἂν τὸν καλῶς τε καὶ ὀρθῶς διαγιγόμενον ἀμείβειν ἐδελήσειεν;

Assistebunt autem eis et viceni milites et triceni matricarii, quos nunc nos constituimus, dispositionibus obsequentes eorum, et sicubi hi eos qui indenter agunt detinuerint, competenti ordine tradant. Oportet autem eos scire manifeste quod, si mundos semetipsos custodierint, et dei auxilium habebunt et nostra placatione non fraudabuntur et longior eis dignitas erit. Quis enim bene et recte agentem amovere velit?

CAPUT VI.

Ἀλλὰ κἄν εἰ παραπεμφθεῖ τις αὐτοῖς ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ λιμνηροῦ ἐπίρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ἐφ' ᾧ τιμωρίαν ὑποσχέιν, ἀκριβῶς ἀνιζητέτωσιν τὴν αἰλίαν καὶ μανθινέτασαν, ἐφ' ὅς ἀναροῦσι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀφαιροῦνται μέλους ἢ τινος τοιοῦτου, πυνθάνομενοι καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπίρχον, εἰ καὶ τοῦτο συνίδοιεν, ὥστε αὐτοὺς ἀκριβῶς ἐξενεγκεῖν τὴν ψῆφον ἢ ψυχῆς ἢ μέλους τίνος ἀφαιρουμένην τὸν παραπεμπόμενον. Ὡς περ δὲ τῶν περιβλεπτῶν πραιτωρῶν τῶν δῆμων τριχικαῖτας ἐτίμησαμεν δωρεαῖς, ἀξιώσαντες αὐτοὺς καὶ συμβόλων ἐκ τῆς ἡμετέρας προσιόντων χειρὸς καὶ σιτήσεως καὶ προσηγορίας τσαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα ἐμπροσθεν εἰρήται· οὕτως αὐτοῖς ἀπαιτούμεν ἀντιδιδόναι ἡμῖν τὴν ἑαυτῶν καθαρότητα καὶ τὴν ἐν ἀπαισιν ἀγρυπνίαν καὶ τὸ πάντα πράττειν ἰσρ καὶ δικαίῳ λογισμῷ καὶ καθαρῇ τῇ χειρὶ. Εἰ γὰρ τι φανεῖεν πλημμελοῦντες καὶ ἢ κλέπτοντες ἢ τῶν κλεπτόντων ἀνεχόμενοι ἢ μὴ πᾶσιν ἐπεξίοντες τρόποις καὶ τοῖς μὲν ἀξίους θανάτου τιμωροῦμενοι, τοῖς δὲ μετριώτερα πρᾶξιότηας ἐξελαύνοντες τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως, ἔνθα ἂν ἡμεῖς προστάξωμεν ἴστωσαν, ὡς αὐτοὶ τὸν

Sed si transmittatur aliquis eis a iudicio viri clarissimi praefecti felicissimae huius civitatis, quatenus suppliciiis subiciatur, scrupulose inquirent dignitatem eius, et doceantur, in quibus occidit hominem aut auferunt membrum aut tale aliquid, sciscitantes et ab ipso glorioso praefecto, si et hoc praeviderit, ut cum subtilitate proferant sententiam aut animam aut membrum alicuius auferendi a destinato.

1 Quemadmodum enim spectabiles praetores populorum talibus honoravimus donationibus, dignos eos facientes et codicillis a nostra procedentibus manu et annonis et appellatione tanta et aliis quae dudum dicta sunt, ita eos exigimus reddere nobis sub puritatem et in omnibus vigilantiam, et cuncta agere aequali et iusta conscientia et pura manu. Si enim aliquid apparuerint delinquentes aut furantes aut furibus adqueescentes, nisi omnibus rescaverint modis, et dignos quidem morte suppliciiis subdere, mediocria vero agentes expellere a magna hac civitate, ubi nos praeceperimus: sciant, quod ipsi pro huius-

hanc ob causam existimavimus et tantum iis solacium dandum esse et viros honoratos in medium producendos, ut eorum virtutem subditi sentiant. Habebunt autem spectabiles praetores plebis etiam assessorem nostro de iis iudicio, sicut diximus, dignum.

V. Aderunt vero iis et viceni milites et triceni matricarii, quos quidem nunc constituimus, qui eorum mandatis obsequantur et si quando opus sit tumultuantes contineant atque convenienti formae administrationem tradant. Certo autem scire eos oportet, et a deo auxilium se habituros, nec nostra benevolentia destitutum iri, ac diuturniorem sibi futuram potestatem. Quis enim eum, qui bene et recte se gerit, removere velit?

VI. Verum etiam si quis ex iudicio clarissimi praefecti huius felicis urbis ad eos transmittatur, ut poenam subeat, accurate in causam inquirent et cognoscant, cur hominem summo supplicio affecturi vel membro sive tali aliquo privaturi sint, sciscitantes etiam ex ipso gloriosissimo praefecto, si hoc quoque sibi placuerit: ita ut accurate sententiam ferant, qua aut vita aut membro aliquo privetur qui transmissus 1 est. Quemadmodum autem spectabiles praetores plebis tantis muneribus honoravimus, cum eos et codicillis ex nostra manu proficiscentibus et amona et tanta appellatione et reliquis quae ante dicta sunt, dignati simus: ita ab iis flagitamus, ut nobis vicissim integritatem suam et vigilantiam in omnibus praestent, et ut omnia ratione aequa et iusta ac pura manu gerant. Nam si quid appareat illos delinquere et vel furari vel leviora pati furtum facere neque vero omnibus modis persequi, ac morte quidem dignos punire, qui vero leviora commiserint etc hac magna urbe eo quo nos iusserimus expellere: sciant se de his rati-

2 καὶ ἄνδρας — ἀγαγεῖν om. B^c || 5 αὐτῆς L || 8 τριάκοντα] εἴκοσι B || δῆ] δὲ L || 9 ση. ταῖς διατ. — αὐτῶν om. B^c || 10 δέοι et 11 τὸ πολίτευμα om. ε || 17 ἀμείβειν] μὴ ἀμείβειν L μὲν ἀμείβειν Haloander || 24 εἰ καὶ] καὶ εἰ L || συνίδοιεν B] συνιδοῖεν ML (praeviderit ε) || αὐτοῖς om. L || 25 leg. τὴν ψῆφον τὴν ἢ? || 26 ἀφαιρουμένην M ἀφαιρούμενον B^c || τὴν παραπεμπομένην L || 28 ἑαυτοῦς L] 36 ἢ μὴ] nisi (= εἰ μὴ) ε || 38 πρᾶξιότηας om. B^c || 39 προστάξωμεν Scringier] προστάξομεν MLB

1 honoratos R || 2 eorum] ut eorum vulg. (Gr.) || 4 consiliarium nostrum super eos iudicium V || 7 assistebant R || aut V || vicini R || 9 sequentes V || sicubi] si ubi (deinde

spatium 3—4 litt.) hi V sibi ubi hii R || 10 detenerit V detinuerit R detinentes et vulg. || competi R || ordinis tradentes vulg. || 11 aut R || 12 semetipso V || 13 nostram R || 14 et om. V^b || 15 sq. velint ei transmittantur R || 19 huius felicissimae R vulg. || 20 inquiretur R || 21 eius om. vulg. (Gr.) || 22 offerunt R || suscitantes R al. || 23 et om. V || ipso domino glorioso praefecto V || 24 subtilate R¹ || 25 alicuius membrum R al. || 26 quemadmodum V || spectabilem R || populorum om. R || 28 faciente V || manum R¹ || 29 quae dudum V] dudum quae R al. || 31 cuncti R || 32 aequali et] aequalibet R, et om. V^b || consientia R¹ || 33 apparuerit R || aut furantes] auferentes R || 35 quidem] quidem et V qui R || medicos R || 36 haec V || 37 perceperimus R percipiemus V

ἰπῶρ τούτων ὑφέξουσιν λόγον, οὐ θεῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, καὶ ἔνοχοι γενήσονται καὶ ζημίᾳ πάσῃ τοῖς κτηκόσι συμβαινούσῃ καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἀγανακτήσει καὶ τῷ θάττον ἀτίμως ἐξελιγῆσθαι τῆς ἀρχῆς· ἡμῶν δὲ τοῦτο καὶ πόνονος ὑποστάντων καὶ δαπάνης μεγά- 5 λης ἀνεγομένον, ἵνα μὴ τινε τῶν ἡμετέρων πτακῶων ἐπιχειρήσῃ τις συκοφαντία καὶ χρημάτων ἢ ψυχῆς ἀπώλεια καὶ ὅσα τοιαῦτα καθέστηκεν, ἀλλὰ πάντα ὑπὸ κρίσει γίνετο τὴν προσήκουσαν.

(Ἐπιλογος.) Ταύτην οὖν ἅπαντες ἡμῶν τὴν βου- 10 λην διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ κηρύγματός τε καὶ νόμον γνωσκόντες, καὶ ὅτι τῶν συμφερόντων ἡμῖν οὐδ' ὀτιοῦν παραλιμπάνομεν, τῆς ἡμετέρας ὑπερεχέσθε βασιλείας, οὕτως ἡμῶν κηδομένης, οὕτως οἰκιομένης τὰ ἐφ' ἑκάστῳ συμβαίνοντα, οὕτω τὴν πατριὴν ἐφ' 15 ἅπασιν ἡμῖν διατηρούσης πρόνοιαν.

Proponatur Constantinopoli civibus nostris.

Dat. [xvi.] id. Octobr. Constantinopoli [dn.] Belisario v. c. cons. ind. xiv.

[a. 535.]

modi reddent rationem non deo solum, sed et nobis, rei fient et omni damno, quod subiectis contigerit, et nostra indignatione, (et) velociter cum infamia a dignitate nostra repelli. Propterea et labores sustinemus et expensis magnis acquiescimus, ut non alicui nostrorum subiectorum inferatur aliqua calumnia et pecuniarum aut animae perditio et quae talia constituta sunt, sed omnia cum examinatione fiant competenti.

(Epilogus.) Hanc igitur omnes nostram voluntatem per hanc praeceptionem divinam et legem cognoscentes, et quia quod expedit vobis nullatenus derelinquimus, pro nostro orate imperio, sic vos tuente, sic vos propriis aestimante, quae in unoquoque contingunt, ita paternam in omnibus vobis custodiende providentiam.

Proponatur Constantinopolitanis civibus nostris.

ἸΑ

20

XIV.

Coll. III tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΡΝΟ-
ΒΟΣΚΟΥΣ ΕΝ ΜΗΛΕΝΙ ΤΟΠΩΙ
ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.

R DE LENONIBUS R.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινου-
πολίταις.

Imp. Iustinianus A. Constantinopolitanis.

25

(Προοίμιον.) Καὶ τοῖς παλαιοῖς νόμοις καὶ τοῖς πρώην βεβασιλευκόσι σφόδρα μεμισημένον ἔδοξεν εἶναι τὸ τῆς πορνοβουσίας ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ πολλοὶ κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα πλημμελοῦντων ἐγράψαν νόμοι. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὰς ἡδῆ 30 τεθειμέναις κατὰ τῶν οὕτως ἀσεβούντων τιμωρίας ἠξίωσαμεν, καὶ εἰ τε παραλελειμμένον ἦν τοῖς πρὸ ἡμῶν, καὶ τοῦτο δι' ἑτέρον ἐπηρωθώσαμεθα νόμον. καὶ ἐναγῶος δὲ προσαγγελίας εἰς ἡμᾶς γενομένης πραγμάτων ἀσεβῶν ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις κατὰ 35

(Praefatio.) Et antiquis legibus et dudum imperantibus satis odibile visum est esse lenonum nomen et causam, in tantum ut etiam plurimae contra talia delinquentes scriberentur leges. Nos autem et dudum posita contra eos qui sic impie agunt supplicia auximus, et si quid relictum est a nostris praecessoribus, etiam hoc per alias correximus leges, et nuper interpellatione nobis facta re-

Nov. XIV (= Coll. III tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, maior pars (inde a § 1) in B 60, 38, 3. — Epit. Theod. 14, Athanas. 12, 1. Iulian. const. XXXI.

onem reddituros non solum deo, sed etiam nobis, atque obnoxios futuros et omni damno, quod subditis eveniturum sit, et indignationi nostrae et periculo ne celeriter cum infamia a potestate depellantur. Nimirum nos ideo et labores suscepimus et magnos sumptus sustinemus, ne cui ex subditis nostris calumnia ulla et pecuniae vitiaeve amissio et quae sunt eiusmodi accidat, sed ut omnium iudicio convenienti subiciantur.

Epilogus. Omnes igitur cum hanc nostram voluntatem per hoc sacrum edictum et legem cognoscatis nec quicquam nos omnino eorum, quae vobis conducant, praetermittere, pro nostro imperio vota nuncupate, quod ita vobis prospiciat, ita quae de unoquoque accidant sibi vindicet, ita paternam de omnibus vobis providentiam conservet.

XIV.

NE LENONES SINT IN ULLO LOCO REIPUBLICAE ROMANAE.

Imp. Iustinianus A. Constantinopolitanis.

Praefatio. Et antiquis legibus et prioribus imperatoribus lenocinii et nomen et res almodum exosa visa sunt, adeo ut multae leges in eos, qui talia committerent, scriberentur. Nos autem et poenas illis qui ita nefarie agunt iam propositas auximus, et si quid ab iis qui ante nos fuerunt praetermissum erat, id quoque per alias leges emendavimus. Atque nuper denuntiatione nobis facta de impiis facinori-

1 τούτων L huiusmodi § 2 sq. πᾶσι τοῖς ὑπ. συμβα-
νοῖσι (sic) L 4 τῶν L 5 ὑποστάτων L 9 γένοιο
B 13 ὑπερεχέσθαι ML 14 ἡμῶν M 17 sq. subscr.
om. L | Constantinop M | nostaris M 18 xvi id.
Octobr. M eid. ὀκτωβρίων Ath., μηνὶ ὀκτωβρίῳ Theod.,
om. Iul. | Constantinopoli om. dn. bilisario M | xiv] id'
M 21 inscr. περὶ πορνοβουκῶν Theod., Ath. ε (τὴν
περὶ τῶν πορνοβουκῶν νεσταν cit. Anon. B 2 II p. 435), de
lenonibus tollendis Iulian. | 22 μῆδ' ἐν L M 24 ἰουστι-
ανὸς L 28 κατὰ τοσοῦτον § 33 ἐπιρωθώσαμεθα L
35 αἰτίας] ἀτημίας L

1 rationem om. R || et om. R || 2 et ante rei add. vulg. ||
fient] fuerit RV || omni] iō (i. e. ideo) R || contigiter R ||
3 nostrae indignationi vulg. || et add. vulg. || uolociter V ||
4 nostra dignitate R al. || 5 expressis R || 7 aut om. R ||
8 cum] eum V || 11 perceptionem V || 14 tuentem RV
al. || sic] si V || proprio R. Leg. sic propria? || estimanter
RV al. || unoquoque] uno R || 15 ita om. R || 16 custo-
dientes V al. custodientibus R || 17 proponantur R || ciui-
tatis V || 28 causa vulg. || ut] et R¹ || 29 scribentur R¹ ||
31 a nostris] auris V¹ || 32 haec V || 33 interpellationem
R¹ || nobis — impiarum (106, 1) suppl. V² in spat. vac

ταύτην τὴν μεγάλην ἀμαρτανόμενον πόλιν, τὸ πρῶγμα οὐ πεμίδουεν. Ἐγνωσαν γὰρ τινὰς ζῆρ' μὲν ἀτόπως, ἐκ δὲ αἰτιῶν χαλεπῶν τε καὶ μεμσημένων πρόφρασιν ἑαυτοῖς μικρῶν ἐξευρίσκειν κερδῶν· περινοστεῖν γὰρ ἄνωγας τε καὶ τόπων πολλοὺς καὶ νέας ἐλευνάς δελεάζειν, προτεινομένους ὑποδήματά τε καὶ ἐσθῆτά τινὰ, καὶ ταύτους θηρέειν αὐτάς καὶ ἄγειν εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ ἔχειν καθειρομένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν καταγωγαῖς καὶ τροφῆς αὐταῖς ἐλευνῆς μεταδιδόναι καὶ ἐσθῆματος, καὶ ἐκτεῦθεν ἐκδιδόναι πρὸς ἀσέλγειαν αὐτάς τοῖς βουλομένοις· καὶ πάντα πόρον ἀθλιον ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν προσγυρόμενον αὐτοῖς λαμβάνειν, καὶ ποιείσθαι συγχρησάς, ὡς ἐπὶ χρόνον, ὃν αὐτοῖς δόξαι, προδεουσανοὺς τὴν ἀσεβῆ τε καὶ ἀνοσίαν ταύτην αὐτοῖς λειτουργίαν πληροῦσαι· τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ἔγγυτάς ἀπαίτειν. ὥστε τρσαύτην γενέσθαι τὴν τοῦ πρῶγματος ἀπολίαν, ὡς ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν τοῖς περὶ αὐτήν, καὶ τὸ δὴ χεῖριστον καὶ πλησίον τῶν ἱερῶν τόπων καὶ τῶν σεβασμιωτάτων οἰκῶν τὰς τοιαύτας αὐτοῖς εἶναι καταγωγὰς· καὶ πρῶγματα οὕτως ἀσεβῆ καὶ παρῶμα ἐπὶ τῶν ημετέρων τολμᾶσθαι χρόνων, ὥστε καὶ τινὰς ἐλευνῆτας αὐτὰς ἀναστήσαι τῆς ἐργασίας ταύτης πολλὰς βουληθῆναι καὶ πρὸς νόμιμον ἀγεσθαι συνοικίειν, τοὺς δὲ οὐκ ἐγίεναι· ἐπίουσι δὲ οὕτως ἀνοσίους καθιστάειν, ὥστε κόρας οὐδὲ τὸν δεκαετῆ ἀγούσας κηναυτὸν εἰς ἐπικίνδυνον κατὰγειν φθοράν. ὥστε καὶ τινὰς χρυσίον δόντας οὐ μέτρον μόλις ἐκείθεν ἐξουρήσασθαι τὰς ταλαιπώρους καὶ γὰμ συνηρόμας σίφφρον. καὶ τρύπου εἶναι μωρίους, οὐς οὐκ ἂν τις ἰσχύσειε λόγῳ περιλαβεῖν, εἰς δεινὴν ἀοριστίαν ἐξερεχθέντος τοῦ τοιούτου κακοῦ, ὡς πρότερον μὲν ἐν ἐλαχίστοις μέρει τῆς πόλεως εἶναι, νῦν δὲ αὐτὴν τε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἀπάντα μεστὰ τῶν τοιούτων γενέσθαι κακῶν. Ταῦτα τοῖνυν πρῶην μὲν τις ἤμην ἐν ἀποροίᾳ προηγγείλει, εἶτα καὶ ἐννοχοὶ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι πραιτώρες πικρῶν τὰ τοιαῦτα ἀναζητεῖν ἐπιτραπέντες ἀντὰ ταῦτα εἰς ἡμῖς ἤγαγον. ἅμα τε οὖν ἠκούσαμεν τούτων, ᾗθνημεν χρῆναι θεῶ τὴν τοιαύτην ἀναθεῖναι πρῆξιν καὶ φῆττον ἀπαλλάξαι μύσους τοιούτου τῆν πόλιν.

1 Θεσιάζουεν τούτων πάντας μὲν, καθ' ὅσον εἰσὶ

rum impiarum pro talibus negotiis in hac maxima civitate commissis causam non despeximus. Agnovimus enim quosdam vivere quidem illicite, ex causis 5 fandorum invenire lucrorum, et circuire provincias et loca plurima et iuenculas miserandas decipere promittentes calciamenta et vestimenta quaedam, et his venari eas et deducere ad hanc felicissimam civitatem et habere constitutas in suis habitationibus et cibum eis miserandum dare et vestem et deinceps 10 tradere ad luxuriam eas volentibus, et omnem quaestum miserabilem ex corpore earum accedentem ipsos accipere et celebrare conscriptiones, quia usque ad tempus, quod eis placuerit, observabunt impiam et scelestam hanc functionem implentes; quasdam vero earum etiam fideiussores expetere. Et in tantum 15 procedere illicitam actionem, ut omni paene in hac regia civitate et in transmarinis eius locis et (quod detrius est) iuxta sacratissima loca et venerabilis domos tales sicut habitationes, et causae sic impiae et iniquae sub nostris temporibus praesumantur, ita ut etiam quosdam miserantes earum et abducere a tali operatione crebro volentes et ad legitimum deducere matrimonium non sinerent. Quosdam autem 20 sic scelestos existere, ut puellas nec decimum agentes annum ad periculosam deponerent corruptionem; et quosdam aurum dantes non parvum vix inde redemisse miseras, et nuptiis copulasse castis. Esse etiam decies milies modos, quos nullus praevaleret sermone comprehendere, cum ad infinitam crudelitatem perductum sit tale malum: ita ut primum quidem in ultimis partibus civitatis esset, nunc 30 autem et ipsa et quae circa eam sunt omnia plena talium sint malorum. Haec igitur dudum quidem aliquis nobis secreta denuntiavit, deinde etiam nuper magnificentissimi praetores a nobis talia requirere praecepti haec eadem ad nos retulerunt: moxque audivimus et iudicavimus oportere deo huiusmodi commendare causam et velociter liberare tali scelere 40 civitatem.

1 Sancimus igitur omnes quidem secundum quod

bus, quae ex eiusmodi causis in hac magna urbe committuntur, eam rem non negleximus. Comperimus enim esse, qui cum improbe vivant, tum ex gravibus utque exosis causis occasionem nefarii lucri sibi reperiant: nimirum circumire eos provincias et loca multa, ac miseras puellas inescare calcementa et vestimento promissis, hisque venari eas et ad hanc felicem urbem deducere ac tenere inclusas in ipsorum deversoriis et cibum iis miserum et vestem praebere indeque ad libidinem eas tradere cuivis volenti: atque omnem quaestum malum ex corpore illarum redeuntem ipsos accipere, et syngraphis factis cogere eas in tempus, quod ipsis placuerit, assiduo impium hoc et scelestum ministerium sibi praestare; quosdam vero ab illis etiam fideiussores exigere. Unde tantam rei evasisse immanitatem, ut per totam fere hanc regiam urbem et in tractibus eius, quodque pessimum est, etiam prope loca sacra et venerabiles aedes talia iis sint deversoria. Ac facinora tam impia et illicita nostris temporibus perpetrari, ut etiam cum quidam misericordia moti eas a tali quaestu nonnumquam remove et in legitimum matrimonium ducere vellet, illi non permitterent. Nonnullus vero adeo sceleratos exitisse, ut puellas ne decimum quidem agentes annum in stupra periculosa inducerent. Itaque quosdam pecunia non modica data aegre inde miseras illas redemisse et honestis nuptiis secum contumixisse. Atque sescentos esse modos, quos haud facile quisquam oratione complecti possit, huiusmodi malo in immensum importune ducto: ut cum antea non esset nisi in exiguis partibus urbis, nunc et ipsa et quae circa eam sunt loca omnia plena sint eiusmodi malis. Haec quidem prius nobis in secreto aliquis nuntiavit, deinde etiam nuper magnificentissimi praetores in talia inquirere a nobis iussi eadem haec ad nos retulerunt. Nos igitur simulatque haec audivimus, deo hanc 1 operam consecrandam et civitatem cito tali pesti liberandam esse existimavimus. Sancimus igitur,

2 περιεδομεν M] περιδομεν L¹ παριδομεν L² || ζῆρ' L¹ μὲν om. L || ἀτόπως L¹ 5 πολιοὺς M¹ 6 ἐσθῆτι L¹ 8 ἔχει M¹ 9 αὐτῶν L || 14 *προσεδρουσους (ε) προσεδρουσους ML || 15 αὐτοῖς om. ε || 18 ταύτη om. L || 21 αὐτοῖς om. ε || 23 αὐτοῖς L¹ || 24 ταύτης] tali ε || 26 οὐ τοὺς L¹ || 27 δεκαετῆ ML] δεκατον Haloander (ε) || 29 τοὺς L¹ || 33 ἐν ἐλαχίστοις (ἐν ἐλεχίστης L¹) in ultimis (i. e. ἐσχατοῖς) ε || 34 αὐτοῖς τὲ L¹ || 35 *μεστὰ (ε) μετὰ ML || 39 οὖν ὄν L || τούτων om. L || 40 χρῆναι L² ἀναθῆναι L ἀνευθεῖναι (ἀνευθῆναι M¹) M ἀνευθῆναι Scrimger || 42 μὲν om. L

10 ei miserandum V² enumerandum? V¹ || 11 cas] eis V traderas R¹ || 15 quosdam? R¹ || 16 etiam om. R¹ || 17 paene] pē V¹ || in ante omni transposuit V² vulg. || 18 ciuitate] cui R¹ || 19 loca et miserabiles (et misera V² in ras.) V¹ || 21 et om. RV] iniquae om. R¹ || 22 ut om. V¹ || ab R || 23 crebro RV¹ || legitimam V || 24 quosdam autem sic scelestos suppl. V² in spat. var. || 27 redemisse R || 29 deciens V || mille vulg. || nullus V¹ || praevaleret] ualet corr. R¹ || 30 sermonem V¹ sermo V² vulg. || finitam R || creditulitatem V¹ || 33 eam vulg.] ea RV¹ || omnia] loca s. v. add. R² || 34 sunt V || 34 sg. aliquis nobis quidem R || 36 praetoris V¹ || 37 praeceptis R¹ || 37 mox quae audimus (sic) V || 39 scelere] scde (i. e. secunde) R¹

4 autem] aut V || occasione V || sibiment R¹ || 5 circum re R¹ || 7 sg. et (om. V²) in his V || 8 uenerari R¹ ||

δυνατοί, σωφροσύνην ἄγειν, ἤτις καὶ μόνῃ θεῷ μετὰ
 παρησίας δυνατὴ καθέστηκεν ἀνθρώπων παραστῆ-
 σει ψυχάς. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, τὸ γόνυ
 οὐν ἐγχεῖ καὶ δόλω καὶ ἀνάγκῃ τινὰς εἰς τοιαύτην
 ἀσέλιαν ἀγεῖται πᾶσι κωλύσασθαι τρώπους· καὶ μη-
 5 δεὶ παρησίου εἶναι πορνοβοσκεῖν καὶ ἐπ' οἰκίματος
 ἔχει γυναικίς, ἢ καὶ δημοσίᾳ προδίδαν ἐπ' ἀσελγείᾳ,
 ἢ αὐτ' ἄλλῃ τινὸς προμυκτησίας τὰ τοιαῦτα ἐμπο-
 ρεῖσθαι, μηδὲ συγγραφεῖς ἐπὶ ταύτῃ λαμβάνειν μηδὲ
 ἔγγυθας ἀπαιτεῖν· μηδὲ τοιοῦτόν τι πράττειν ὅπερ
 10 ἀναγκάζει τὰς ταλαιπώρους καὶ ἀκούσας τὴν ἑαυτῶν
 σωφροσύνην κτείνασθαι, μηδὲ ἐλπίζειν ὡς ἔξεστι
 τὸ λοιπὸν αὐτοῖς ἐσθμημάτων δόσει ἢ καὶ κοσμίῳ
 τυχόν ἢ τροφαῖς δαλεῖσθαι αὐτὰς εἰς τὸ καὶ ἀκούσας
 προσκαρτερεῖν. Οὐ γὰρ συγχωροῦμεν οὐδ' ὅτιοιόν γί-
 15 νισθαι τοιοῦτον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἅπαντα ταῦτα ἐν
 βραχεὶ τῆς προσηκούσης ἰξιώσαμεν θεραπεύειν, πωρα-
 σκευάσαντες καὶ ἀναδοῦναι αὐταῖς πᾶσαν ἢ τέχον
 ἀσφάλειαν προφάσει τοῦ τοιοῦτον μίσους ἐκδέμενοι,
 καὶ οὐδὲ συνεχωροῦμεν τοὺς ἄνοσιους πορνοβοσκοὺς,
 20 εἰ τε δεδωκασιν αὐταῖς, τοῦτο παρ' αὐτῶν ἀφελεί-
 σθαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς πορνοβοσκοὺς ἔξω ταύ-
 τῃς γενέσθαι τῆς εὐδαίμονος παρεκλενοσάμεθα πό-
 λειω, ὡς οὐδεθίων καὶ κοινῶν λυμένων τῆς σωφρο-
 σιότη· γινομένων, καὶ ἐλευθέρως τε καὶ θεραπεύοντας
 25 περιεργαζομένους καὶ κατέγοντας εἰς τὴν τοιαύτην ἀ-
 νήγκῃ καὶ δαλεάζοντες καὶ ἔχοντας παρατρεφόμενας
 εἰς πᾶσαν ἀσέλιαν. Προσηκούσμεν δὲ ὡς, εἰ τις
 τοῦ λοιποῦ τοιμήσασθαι ἰκόνισαν κέρην λαβεῖν καὶ ἔχειν
 πρὸς ἀνάγκης ἰσοτρεφόμενῃ τε καὶ εἰς πορείας ἀντ' ἄ-
 30 προσηκούσαν πόρους, τοῦτον ἀνάγκῃ παρὰ τῶν περι-
 βλήτων πραυτέρων τοῦ δέηον τῆς εὐδαίμονος ταύ-
 τῃς ποίεως συνεχόμενον τὰς πᾶσαν ἐσχίτας ἰσομέ-
 ρειν ποιῆσαι· εἰ γὰρ τῶν χρηματικῶν αὐτοὺς κλοπῶν
 καὶ ληστειῶν ἐπινοηθέντας προὐβαλλόμεθα, πῶς οὐ
 35 πολλὴν μᾶλλον τὴν τῆς σωφροσύνης κλοπὴν τε καὶ
 ληστείαν αὐτοῖς ἀπελευθερῶν ἐφήσομεν; Εἰ δὲ καὶ τις
 ἀνάγκη ἐν τῇ ἐαυτοῦ οἰκῇ τινὰ πορνοβοσκοῦντα
 καὶ τοιαύτης προδιδάμενον ἐχθροῖς ἔχειν καὶ μὴ ταῦτα
 προσηγγελέντα μαθῶν τῆς οἰκίσεως αὐτὸν ἐξελίσειεν,
 40 ἴστω καὶ decem librarum auri ὑποστησόμενος ποιῆν
 καὶ περὶ αὐτὴν κινδυνεύσων τὴν οἰκίαν. Εἰ δὲ καὶ

possint castitatem agere, quae etiam sola deo cum
 fiducia possibilis est hominum animas praesentare.
 Quia vero plurima sunt humana, cum arte et dolo
 et necessitate quilibet ad talium luxuriam deduci
 5 omnibus prohibemus modis, et nulli fiduciam esse
 pascere meretricem et in domo habere mulieres aut
 publice prostituere ad luxuriam, et pro alio quodam
 negotio talia mercari, neque conscriptiones super
 hoc percipere neque fideiussores exigere nec aliquid
 10 tale agere, quod cogat miseram et invitam suam
 castitatem confundere, neque sperare quia licebit de
 cetero eis vestium donatione aut ornamentorum for-
 san aut alimentis decipere, ut etiam invitae susti-
 neant. Non enim permitimus quicquam fieri tale,
 sed etiam nunc omnia talia breviter competenti cura
 15 disposuimus, statuentes etiam reddi eis omnem quam
 contigit cautionem occasione sceleris huius exponi;
 et neque permisimus scelestos lenones, si quid de-
 derunt eis, hoc ab eis auferre: sed etiam ipsos le-
 nones iussimus extra hanc fieri felicissimam civita-
 20 tatem tamquam pestiferos et communes vastatores
 castitatis factos, et liberas ancillasque requirentes
 et deducentes ad huiusmodi necessitatem et decip-
 pientes et habentes educatas ad universam confu-
 sionem. Praeconamus itaque quia, si quis de cetero
 praesumpserit invitam puellam sumere et habere ad
 necessitatem nutritam et fornicationis sibi deferen-
 tem quaestum, hunc necesse est ab spectabilibus
 praetoribus populi huius felicissimae civitatis com-
 25 prehensum omnium novissima sustinere supplicia.
 Si enim pecuniarum eos furtorum et latrociniorum
 emendatores elegimus, quomodo non multo magis
 castitatis furtum et latrocinium eos cohercere per-
 mittimus? Si quis autem patiat in sua domo
 quendam lenonem et huiusmodi praepositum opera-
 30 tionis habere et haec denuntiata cognoscens non de
 domo sua expulerit, sciat etiam decem librarum
 auri sustinere poenam et circa ipsam periclitaturum
 habitationem. Si quis autem conscriptionem de ce-

ut omnes quantum possint pudicitiam colant, quae quidem sola deo hominum animas cum fiducia com-
 mendare possit. Quoniam vero humana sunt multa, certe ne quae arte et dolo et vi ad talem impudicitiam
 trahantur, omni modo prohibemus. Neque cuiquam licebit lenocinium exercere et in domo sua habere
 mulieres vel etiam publice prostituere libidinis causa, aut alius nescio cuius negotiationis vice talia com-
 5 mercia contrahere, neque syngraphas eo nomine accipere neque fideiussores exigere neque eiusmodi quic-
 quam agere quo miseram et invitae suam pudicitiam polluere cogantur, neque sperare in posterum sibi
 licere vestimentorum vel forte etiam ornamentorum datione vel alimentis eas ita inescare, ut etiam in-
 vitue perseverent. Neque enim permitimus, ut quicumque fiat tale: verum nunc quoque haec omnia breviter
 opportuno remedio impertivimus, cum omnem quam huius probri nomine praesiterunt cautionem puellis
 illis reddendam curavimus; ac ne id quidem concessimus, ut nefarii lenones, si quid illis dederunt,
 id ab iis auferrent. Immo ipsos lenones ex hac felici urbe discedere iussimus tamquam perniciosos
 homines et communes pudicitiae corruptores, qui tam liberas quam servas sollicitent et in eiusmodi
 necessitatem deducant atque inescant habeantque alumnas ad omnem turpitudinem. Edicimus autem,
 si quis posthac ausus sit invitam puellam cupere et per vim habere alendam et ex meretricio quaestum
 ipsi paraturum: et a spectabilibus praetoribus plebis huius felicitis urbis comprehenso extremas omnium
 poenas esse subeundas. Nam si illos pecuniariorum furtorum et rapinarum vindices instituimus, quidni
 multo magis pudicitiae furtum et rapinas iis expellenda committamus? Quodsi quis etiam in domo sua
 sinat aliquem habere lenocinium exercentem et eiusmodi quaestum administrantem, ac non his nun-
 tiatis et compertis eum domicilio expellat, sciat se et decem librarum auri poenam subiturum et de ipso
 domicilio periclitaturum. Quodsi quis etiam posthac syngrapham hoc nomine accipere vel fideiussorem

2 δυνατόν LB || 7 ἢ καὶ || καὶ om. B || 9 ἐπὶ τοῦτο L¹ ||
 11 ἐπιτῶν LB || αὐτῶν M || 14 τυχεῖν L || 17 παρασκευάσαν-
 τας L || 18 αὐτάς L¹ αὐτάς L² || 19 τοῦ τοιοῦτου] huius
 ε || ἐκδέμενοι B || 21 τοῦτο· παρ' αὐτὸν L¹ || 23 παρα-
 κελουσάμεθα L || 25 γενομένους B || 27 ἀνατρεφόμε-
 νους B || 28 προσγαροῦμεν M || 29 κόρη L¹ || 33 πα-
 σῶν del. L² || 35 προὐβαλλόμεθα B || 36 τὴν om. M ||
 38 πορνοβοσκόν B || 40 τῆς] τὸν L || αὐτῶν ἐξηλά-
 σαιεν L || 41 decem librarum auri M, δέκα λετῶν (λέ-
 τρας L) χρυσίου M s. v., LB || ὑποστησόμενον L^o || ποι-
 ῆν ὑποστησόμενος B || 42 κινδυνεύων L || καὶ om. L

11 confundere] •fundere V¹ || quia licebit R³ in ras. ||
 12 ei V eius T || datione vulg. || armentorum R¹ || 13 ali-
 mentis T (Gr.) || ut] aut R¹ || mutae R³ || 16 quam om.
 V¹ spat. vac. relicto || 17 contigit R] contigit VT con-
 tingerit vulg. || occasionem R¹ V² || 18 dederunt R || 20 hanc
 felicissimam civitatem fieri R || 21 uastores R || 26 inu-
 tam R || pulam R¹ || ad om. V¹ || 27 fornicationes R¹ ||
 deferente V || 30 omnium T] omnia V vulg., omnibus R ||
 31 pecuniariorum vulg. || latrocinorum V || 32 elegimus
 suppl. V² in spat. vac. || 33 permittemus vulg. || 35 quan-
 dam RV || propositum R || 36 de domo RV³] demo V¹
 domo V² || 37 expullerit R || etiam] et vulg. || 39 habi-
 tatione R¹ || de cetero conscriptionem V

2 possibile V¹ || 3 artem R¹ || 5 fiduciam esse pascere
 mere R³ in ras. || 7 ad] aut V || 10 inuitas] mutas R¹ ||

τις συγγραφὴν τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖσις τοιμήσει λαβείν ἢ ἐγγυητήν, ἴστω μηδὲν μὲν ὄφελος τῆς τοιαύτης ἔχων ἐγγυήτης ἢ τοῖς συγγραφεῖς. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἐγγυητὴς ἔνοχος οὐκ ἔσται, ἢ δὲ γε συγγραφήν παρτοίως ἀκροῦς μενεῖ· καὶ αὐτὸς, καθάπερ εἰπόντες ἐφθάρμεν, τὴν εἰς τὸ σῶμα τιμωρίαν ὑποστῆσται καὶ τῆς μεγάλης ταύτης ὡς πορολιτῆται πόλεως ἐξελθῆσται. τὰς γὰρ δὴ γυναῖκας σωφρονεῖν μὲν βουλόμεθα τε καὶ εὐχόμεθα, μὴ γὰρ ἀκούσας εἰς ἀσελίην βίον καταγασθῆναι μηδὲ ἀσεβεῖν ἀναγκάζεσθαι. πᾶσαν γὰρ πορονοβοσκίαν καὶ γίνεσθαι κωλύομεν καὶ γενομένην κωλύομεν, διαφερόντως μὲν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ ἐν τῇ ταύτης περιοικίδι, οὐδὲν δὲ ἕτερον καὶ ἐν τοῖς ἔξω τόποις ἅπασιν τοῖς τε ἐξ ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας οὗσι πολιτείαις τοῖς τε νῦν παρὰ τοῦ δεσπότην θεοῦ δεδωρομένοις ἡμῖν καὶ μάλιστα γε ἐν κείνοις, διότι τὰς τοῦ θεοῦ δωρεάς, ἃς περὶ τὴν ἡμετέραν ἐποιήσατο πολιτείαν, βουλόμεθα φιλιότεσθαι καθαρὰς πάσης τοιαύτης ἀνάγκης καὶ τῆς παρὰ τοῦ δεσπότην θεοῦ περὶ ἡμᾶς δωρεάς ἐβαλεῖν τε καὶ διμεῖν αἴτιας. Πειστέκαμεν γὰρ εἰς τὸν δεσπότην θεὸν καὶ ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς περὶ τὴν σωφροσύνην σπουδῆς μεγάλῃ ἐσεσθαι τῇ ἡμετέρῃ πολιτείᾳ προδίκην, τοῦ θεοῦ πάντα ἡμῖν αἴσια διὰ τῶν τοιούτων παρεχόμενον προΐξων.

(Ἐπίλογος.) Ὅπως ἂν οὖν ὑμεῖς πρώτοι οἱ ἡμέτεροι πολῖται τῆς σώφρονος ἡμῶν ἀπολαύσατε διατηρώσεως, διὰ τοῦτο τῷδε τῷ θεῷ κηρύγματι χρῶμεθα· ὅπως ἂν εἰδείητε τὴν ἡμετέραν περὶ νῦν σπουδῆν καὶ τὸν περὶ τὴν σωφροσύνην τε καὶ εὐσεβειαν πόνον ἡμῶν, δεῖ ὧν ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς φυλαχθῆσθαι τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐπιτίξομεν.

Ἐγραφήν τὸ ἰσότυπον τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ μετὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης·

Ὅπως ἂν ἅπασιν ταῦτα γένοιτο φανερὰ τοῖς τῆς ἡμετέρας ἔχουσι πολιτείαν, ἢ τοῖσιν σὴ ὑπεροχῇ τῶνδε ἡμῶν δεξιμένη τὸν νόμον ἐν ἅπασιν τῇ ὑπέρῳ διὰ προσταγμάτων οἰκείων τούτων ἅπασιν φανερόν κατασῆσάτω· ὡς ἂν μὴ μόνον ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος

tero in talibus praesumpserit aut fideiussorem accipere, sciat nullam quidem se utilitatem huiusmodi fideiussionis aut conscriptionis habere. Etenim fideiussor quidem obligatus non erit, conscriptio vero omnino invalida manebit; et ipse, sicut praediximus, in corpore supplicium sustinebit et magna hac longissime civitate expelletur. Mulieres itaque caste quidem vivere volumus et oramus, non autem invitatas ad luxuriosam vitam deduci nec imple agere cogi. Omnino enim lenocinium et fieri prohibemus et factum punimus, praecipue quidem in hac felicissima civitate et in eius circuito, nihilominus autem et in locis foris positis omnibus, et quae ab initio nostrae sunt reipublicae et quae nunc a domino deo donata sunt nobis, et maxime in illis, eo quod dei dona, quae circa nostram fecit rempublicam, volumus conservari pura ab omni tali necessitate, et domini dei circa nos munere esse et permanere digna. Credimus enim in domino deo etiam ex hoc nostro circa castitatem studio magnum fieri nostrae reipublicae incrementum, deo nobis omnia prospera per talia opera conferente.

(Epilogus.) Quatenus ergo vos primi nostri cives casta [a] nostra fruemini dispositione, propterea hac praedicatione sacra utimur, ut sciatis nostrum circa vos studium (et) circa castitatem atque pietatem labores nostros, per quos in omnibus bonis custodiri nostram rempublicam speramus.

Scriptum exemplar gloriosissimo magistro, in quo adiectum est:

Ut ergo omnibus haec fiant manifesta in nostra habitantibus republica, tua sublimitas hanc nostram suscipiens sacram legem, in omni dictione praecceptis propriis eam universis insinuet; (ut) non solum in

ausus sit, sciat se nihil commodi ex eiusmodi fideiussione aut syngrapha percepturum esse. Naque nec fideiussor erit obligatus et syngrapha plane irrita manebit: et ipse, sicut ante diximus, corporis castigationem subibit et ex hac magna urbe quam longissime expelletur. Mulieres enim ut pudicae sint, et volumus et optamus, neque vero ut invitatas ad libidinosam vitam deducantur neque ut imple se gerere cogantur. Nam omne lenocinium et ne fiat prohibemus et factum punimus, ac praecipue in hac felici urbe eiusque territorio, verum non minus etiam in locis extra eam omnibus tam quae ab initio nostrae sunt reipublicae quam quae nunc a domino deo donata sunt nobis, et vel maxime in his, quoniam dei dona, quae in nostram contulit rempublicam, integra ab omni eiusmodi necessitate servari volumus et domini dei erga nos beneficio digna et esse et manere. Confidimus enim domino deo etiam ex hoc nostro de pudicitia studio magnum futurum esse reipublicae nostrae incrementum, cum deus fausta omnia nobis propter eiusmodi actiones largiturus sit.

Epilogus. Iam ut primi vos nostri cives pudica nostra constitutione fruamini, ideo hoc sacro edicto felicitate: quo cognoscatis nostrum erga vos studium et de pudicitia et pietate laborem, per quae in omni dictione conservatum iri nostram rempublicam speramus.

Scriptum est exemplar gloriosissimo magistro cum hac mutatione:

Ut omnibus, qui in republica nostra habitant, haec manifesta fiant, tua summitas hac lege nostra accepta in omni dictione nostra propriis mandatis eam omnibus manifestam reddat: ut non solum in

1 times B || τοῦ λοιποῦ LB || τοιμήσειαν λαβεῖν ἢ ἐγγυητάς, ἴστωσαν μηδὲν ὄφελος τ. τ. ἔχοντας ἐγγυήσεως B || 2 ὄφελος om. L || 3 ἔχων (ἐχῶν L¹) L || 4 γε om. B || 9 μὴ μὴν om. L (μὴ post βίον inseruit L²) || ἀκούσας L || 11 καὶ γενομένην κολάζουεν om. L || 19 πάσης τῆς τοιαύτης B || 22 θεοῦ] χρῆσται B || 24 πάντα] παν... L^a || 26 ἡμεῖς L¹ || 27 *ἀπολαύσοιτε MB ἀπολαύσοιτε L ἀπολαύσητε L² || 28 τῷδε] δε L || 29 ἡμετέραν — 32 τὴν bis scr. (sed ἡμετέραν περὶ ἡμᾶς priore loco) M || 30 τὸν] τὴν L || 31 πόνον I¹ || πόνον, δεῖ ὄν (om. ἡμῶν) B || 34 μετὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης] in quo adiectum est ε || 37 δεχομένη L || τὸν νόμον] sacram legem (i. e. τὸν θεῖον νόμον) ε

1 fideiussores V || *acceperit libri || 2 quidem nullam V || 4 obligatus non erit bis scr. R¹ || erit suppl. V² in spat. vac. || 7 civitatis R¹ || expellit R || 8 non] nos R^a || 10 enim om. R¹ || 12 autem et] aut V || 13 et post omnibus om. V || tio nostrae sunt — volumus (16) scr. R² in ras. 2 versum || 15 dedicata sunt a (sic) nobis V || 17 puram ab omnibus R || 18 *munera libri || esse et] et om. R¹ || 21 erementum R¹ V² || 22 inferente V¹ || 26 erga RVT || 27 a R¹T ac V hao vulgo. Seclusi || 28 praedicatione sacra RV || sacra praedicatione vulg. | 29 et addidi || 31 custodire V || 33 magistro add. V² in spat. vac. || 35 in nostram habitantibus rempublicam R¹ V || 37 dictione R¹ V || 38 ut add. vulg.

πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔξω φυλάττειο τόποις, τῷ δεσπότη τῶν ὄλων θεῷ ἀντ' ἄλλης τινὸς εἰωθίας προσηγόμενος.

Dat. k. Dec. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

hac felicissima civitate, sed etiam in provinciarum custodiatur locis, domino omnium deo pro alio quodam odore suavitatis oblata.

Dat. k. Dec. CP. Belisario v. c. cons.

II

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΔΙΚΩΝ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.(II.)

(Προοίμιον.) Εἰ μὴ θᾶπτον ἐπαρῆγοιμεν καὶ τὸ φρόνισμα τῶν ἐκδικῶν εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν, οὐδὲ αὐτῆς ἐτι τῆς τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ἐνπορήσομεν ἀληθείας. ἄλλοι μὲν γὰρ ἄλλα δέδοται παρὰ τῆς παλαιότητος ὀνόματα σημαντικὰ σαφῶς τῶν πραγμάτων, τοῦτ' δὲ τὸ τῶν ἐκδικῶν καθαρῶς ἀποφαίνει τὴν ἀρχαιότητά τινος ἐπιστήσαι τοῖς πράγμασιν, οἵπερ ἐκ πάσης αὐτὰ τῆς ἀδικίας ἐκδικήσουσιν ἐλεύθερα. τοιγαροῦν καὶ διὰ τοῦτο τῇ πατριῷ φωνῇ δεγίνωσθας αὐτοὺς καλοῦμεν, ὅπως ἂν ἀπαλλύξαιεν κικῶν τοῖς ἀδικουμένοις. Νῦν δὲ δὴ τοῦτο τὸ τῶν ἐκδικῶν πολὺ δὴ πεπατημένον ἐστὶν ἐν πολλοῖς τῆς ἡμετέρας πολιτείας μέρους καὶ οὕτω καταπεφρονημένον, ὡς ἐν ἔβρει μᾶλλον ἢ περ ἐν τινι κείσθαι σεμνότητι. τοιγαροῦν γίνονται μὲν ἄνδρες ἀφανεῖς, τὰς δὲ ἐπ' αὐτοῖς ψήφους οἴκτω μᾶλλον ἢ περ ἐπιλογῇ πορίζουσιν. οἳ γὰρ οὐκ ἐστὶ τροφή καὶ βίος ἀντάρκης, οἱτοὶ τὰς τῶν ἐκδικῶν ἐραυόμενοι χειροτονίας ἐπὶ τοῦτο παρίσσι τὸ φρόνισμα, καὶ ἀντ' ἄλλον τινὸς παιγνίου ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐκκεντα γινώμασι. ἀμείλι παύσασί τε αὐτοὺς ἤνικα ἂν βουληθεῖεν, ἢ οὐδὲν ἢ σμικροτάτα ἐγκαλέσαντες, ἄλλους τε εἰς τὴν ἐκείνων ἐμβιβάζουσι τάξιν, τοποτηρητὰς δὴθεν αὐτοὺς ἐκδικῶν

5

XV.

Coll. III tit. 2

R DE DEFENSORIBUS CIVITATUM R.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Nisi velociter revocemus curam defensorum per competens officium, nec ipsam ulterius antiquorum nominum habebimus veritatem. Aliis siquidem alia data sunt ab antiquitate nomina significativa aperte rerum, hoc autem defensorum nomen pure demonstrat antiquitatem aliquos praeposuisse rebus, quatenus ex omni eas iniustitia vindicarent liberas. Siquidem et propter hoc paterna voce defensores eos vocamus, quatenus eripiant malis iniustitiam potentes. Nunc autem hoc defensorum valde conculcatum est (in) multis nostrae reipublicae partibus, et ita contemptum, ut in iniuria quidem potius quam in qualibet iaceat honestate. Siquidem fiunt quidem viri obscuro, decreta vero super eis misericordia magis quam electione conficiuntur. Quibus enim non est victus et vita sufficiens, isti defensorum emendicantes ordinationem ad hanc accedunt curam, et pro alio quodam lusu iudicum subiacent voluntatibus. Denique remouent eos, quando voluerint, aut nihil aut parvissimum delinquentes, et alios in illorum provehunt officium, quasi loci seruatores eos defensorum facientes, et hoc in anno

Nov. XV (= Coll. III tit. 2: gloss.) Graece extat in MI., cop. 1—6 in B 6, 18. — Epit. Theod. 15, Athanas. 4, 24. Iulian. const. XXX.

huc felici urbe, sed etiam in locis externis custodiatur domino universorum deo pro aliis odoribus oblata.

XV.

DE DEFENSORIBUS.

Imp. Iustinianus A. Iohanni praefecto praetorio iterum.

Praefatio. Nisi defensorum quoque munus in ordinem idoneum cito redigamus, ne ipsa quidem nominum antiquorum veritas amplius praesto nobis erit. Etenim cum aliis alia ab antiquitate india sunt nomina, quibus res dilucide significentur, tum hoc defensorum nomen manifesto demonstrat antiquitatem quosdam praefecisse rebus, qui eas ab omni iniuria liberas vindicarent. Itaque propter id ipsum eos patria lingua defensores vocamus, ut eos qui iniuria afficiuntur ex malis eripiant. Nunc vero ista defensorum condicio in multis reipublicae nostrae partibus admodum conculcata est et adeo contempta, ut in contumelia potius quam in dignitate aliqua ponatur. Itaque et obscuro homines fiunt defensores, et suffragia de ea re misericordia potius quam electione parant. Nam quibus non est alimentum et victus sufficiens, illi defensorum electiones emendicantes ad hoc munus accedunt, et pro alio nescio quo lusu voluntati praesidium proditi sunt. Nimirum hi et remouent eos quauilo voluerint, aut nihil aut minima criminati, et alios in illorum locum substituant, cum eos quidem vicarios reddant ilque saepius per annum in pluribus

1 φυλάττειο τόποις M || 2 θεὸν L¹ || 3 προσηγόμενον L || 4 k. dec. M Ath., μηδὲ δεκεμβρίω Theod. (om. subscr. Iul.) || Bilis. M || 6 περὶ ἐκδικῶν Theod., index Athan. (p. CIV Heimb.) de defensoribus civitatum Iul. s || 8 imp. iustinianus. aug. (s. v. αὐγουστος) . iωάννης prai || M imp. iustinianus iωάννη pp. L || 9 ἐπαγάγεμεν καὶ τῷ L || 11 *ἐνπορήσομεν (an ἐνπορήσοιμεν ἂν;) ἐνπορήσοιμεν ML habebimus s || 13 sq. πραγμάτων τῶν τῆδε . το δὲ τῶν L || 17 πατριῶν L || δεφένσορος M || 19 δη. om. L || 24 ἐπ' αὐτῆς L || 25 οὐκ) οὖν οὐκ L || 28 ἐκεῖνο L || 29 ἢ οὐδὲν ἢ) εἰ L || 30 ἐκείνην L¹

nonn.) || 4 subscr. dedimus ex V, Bamb. II, Orielensi || CP.] Cap. V, capit. Oriel., om. Bamb. || Bilisario Bamb. || Bilisario V Bisario Oriel. || uic. cons. V consuli Bamb. || 6 De om. V¹ || 8 secundo RT s. V || 9 defensorum per] rum per suppl. V² in spat. vac. || 10 ipsam] ipsam in R¹ || 12 nomine V² || 13 aperta R || 14 praeposisset R² || 15 vindicarent libera V¹ || 16 siquidem] quidem R || 17 malis] malu R¹ a malis V² vulg. || 18 hoc om. V || defensorum] nomen s. v. add. RV¹T¹ || 19 in add. vulg. || 20 partis R² || ut in] in om. RV¹T¹ || 21 iac=at V¹ || 22 s... V¹ fuerint V² || quidem uiri R uiri quidem vulg., quidem om. VT || super eis] supereris R¹ super eius V² || 24 et] in V || isto R¹ || 26 aliquo V² || luso R¹ lus. V¹ || 27 uoluptatibus V || 28 uoluerint R || nihil aut] nihil aliud V¹ || 29 loci quasi seruatores V || loco R¹ || 30 defensorum om. V

[etiam] et V || 2 sq. quodammodo refuauitatis (refuauitatis V) RV || 3 oblata] constantinopoli add. V et in mg. R² [pp. constantinopolitanis civibus nostris add.

ποιούντες, καὶ τοῦτο τοῦ ἔτους πολλάκις ἐπὶ πλείοσιν ἀνθρώποις πράττοντες ὥστε καὶ οἱ ταξεύονται καὶ οἱ τῶν πόλεων ἄρχοντες καὶ οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες ἐν ἐσχάτῃ καταφρονήσει τὸν ἐκδικὸν ἔχουσι. Τὴ δὲ δὴ πρῶτον παρ' αὐτοῖς ἐν ἴσῳ τοῖς ἀπάκτοις ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ ἐπιτάξαιεν οἱ τὸν ἐπαρχῶν ἄρχοντες, οὐδ' ἂν τολμήσαιεν τίνα πρῶξιν ὑπομημάτων συστήσασθαι παρ' ἑαυτοῖς οἱ πάντα δουλεύοντες αὐτοῖς ἐκδικοί, τοῖς ἐκείνων νευμίαι προέχοιτο μόνοις. εἰ δὲ δὴ καὶ τίνα προαχθεῖν, πρῶτον μὲν καὶ τὰτα πειράσκειν, ἔπειτα οὐδένοσ ὄντος ἀρχείου, καθ' ὃ τὰ πρᾶττόμενα παρ' ἑαυτοῖς ἀποτίθεται, παραπόλλυται τὸ πρᾶττόμενον, καὶ οὐκ ἂν εὐροῖς παρ' αὐτοῖς χρόνων πλείονων ὑπόμνημα παντελῶσ οὐδὲ ἐν, ἀλλ' εἰς κληρονομίον τε αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας διαδοχὰς οἱ τούτων δεόμενοι ζητοῦσι τὰ πεπραγμένα, καὶ τούτων τὰ μὲν εὐρίσκουσιν οὐδένοσ ἀξία πίστεωσ ὄντα, τὰ δὲ καὶ ἐξαπόλλυται, καὶ διαπίπτει τοσοῦτον ὡσ ἐν ἴσῳ τοῖσ μηδὰ γενομένοις εἶναι. Ἡμεῖσ τοίνυν, ἐπειδὴ τὰ τῶν ἀρχόντων ἐν διεθίκαμεν καὶ μεῖζονσ τε τὰς ἐπικρατεῖασ αὐτῶν ἐν τοῖσ ἔθνεσιν ἐποιήσαμεν, καὶ προρωτέωσ γὰρ αὐτοῖσ ἵσῳ τὰ τῆσ τῶν πόλεων ἐποψίασ, διὰ τοῦτο φήθημεν χηρῆαι καὶ τῶν ἐκδικῶν καθιστήσασθαι. γενοῦτο γὰρ ἂν οὕτω τίς ἀνομία χρηστή, εἴπερ ἀρχόντων λάβοιεν τάξιν οἱ τῶν πόλεων ἐκδικοί, καὶ ὁ τῆσ ἐπαρχίασ ἡγουμένοσ δοκοῖη τίς ἀρχων εἶναι μᾶλλον ἀρχόντων καὶ ταύτησ σεμνότεροσ τῶν ἔμπροσθεν φαίνεσθαι. ὅσῳ γὰρ ἂν τίς ἀρχοῖ κρείττων, τοσοῦτῳ μεῖζον αὐτόσ καὶ σεμνότεροσ ἐστὶ.

CAPUT I.

Τέωσ ὄν ἐκείνο πρῶτον νομοθετητέον, ὥστε μηδὲν τῶν πάντων εἶναι παροχσίασ τῆν τοῦ ἐκδικῶν χειροτονίασ ἀπωθεῖσθαι, ἀλλὰ ἀμοιβασδὸν ἀπαντασ τοῖσ σεμνότεροσ τῶν πόλεων οἰκίτορασ ταύτην αὐταῖσ τῆν λειτουργίασ ἐκπληροῦν. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τοῖσ ἔμπροσθεν χρόνοισ κρατεῖν τε καὶ πολιτεύεσθαι μεμαθήκαμεν. οὐδένοσ, οὐδ' ἂν εἰ τετιμημένοσ εἴη τῆ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἱλλουστοῖων ἀξία, τοῦτο διαθεῖσθαι συγχωρομένοσ, οὐδ' ἂν εἰ στρατείασ ἔχοσ σεμνῆν, οὐδ' ἂν εἰ τί προέχοιτο προνόμιον ἐκ θεῶν αὐτῷ τύπω, καὶ εἰ πραγματικοῖ καθεσθήκοιεν, πρ-40

hominibus faciant; adeo ut et cohortales et civitatum magistratus et earundem incolae summo contemptui defensorem habeant. Quae vero apud eos aguntur, pari loco atque non acta sunt: nisi enim praesides provinciarum imperaverint, ne audeant quidem acta documentorum apud se conficere defensores in omnibus iis servientes, cum ad illorum nutus solos attendant. Quodsi quae etiam acta sint, primum ea quoque vendunt, deinde, cum nullum sit archivum in quo quae apud ipsos acta sunt reponantur, perit id quod actum est, nec apud eos reperias ullum omnino remotiorum temporum documentum; sed qui his egent apud heredes eorum et reliquos successores acta conquirunt, et eorum alia reperunt nulla fide digna, alia etiam deperierunt et ita interciderunt, ut eodem loco sint atque non acta. Nos igitur quoniam magistratum rationes bene disposuimus, et maiores eorum potestates in provinciis effecimus, ut iam longius ab eis disjungatur civitatum inspectio: propterea etiam defensorum res constituendas esse existimavimus. Sic enim opportunus fiat contentus, si magistratum ordinem accipiant civitatum defensores, et praeses provinciae videatur magistratum potius magistratus esse atque eo honoratior prioribus; quanto enim quisque amplioribus imperat, tanto maior ipse et honoratior est.

I. Interim igitur illud primum sancendum est, ut nemini ex omnibus defensoris electionem recusare liceat, sed aeternis vicibus omnes urbium incolae honestiores hoc illis ministerium praestent. Id enim prioribus quoque temporibus valuisse et in usu fuisse comperimus. Nec cuiquam, ne si illustrium quidem magnificentissimorum honoratus sit dignitate, id repudiare permittatur, nec magis si honesta militia fungatur neque si quod privilegium praetendat ex sacris ipsi sanctionibus, licet pragmaticae sint,

3 οἱ τῶν] οἱ om. M^o || 5 τοῖσ] τῆν L^o || 7 τολμήσαιεν L || ὑπομημάτων — 10 προαχθεῖν om. L || 12 παρανοῖσ L || 13 χρόνον L || 15 τοῖτων L¹ || 16 τὰ prius om. L || 18 ἐξαπόλλυται L || 23 τῶ] τῶ L || 27 τῶν] τοῖσ L || 29 τοσοῦτον μεῖζον L || 32 ἀμειβασδον M^o || 36—39 leg. οὐτ' ἂν — οὐτ' ἂν — οὐτ' ἂν? || 38 εἰσ στρατείασ ἔχει M || οἱ στρατείασ ἔχει L || 39 ἐκ τῶν θεῶν B || 40 τύπω L¹ || 40 sq. περιφλοτιμοῖμένοσ τύποσ, ἀλλὰ κατὰ κύκλω L (cf. 5)

1 ut] aut R¹ || et om. RV¹ co V² || 3 contemptu] contemptum R¹ || 4 factorum V || *Nisi enim] Si enim libri, Si enim non Beckius || 6 praesement R¹ || quadam (alterum a in ras.) R || gesta] iugesta R² || 8 solis] solet R || 9 haec etiam V || 11 iesta R || 12 plurimorum V] plu-

frequenter in pluribus hominibus agentes, ut et officiales et civitatum iudices et harum habitatores in novissimo contemptu defensorem habeant. Quae vero aguntur ab eis ad instar non actorum sunt. Nisi enim imperaverint provinciarum iudices, nequaquam praesument quaedam gesta monumentorum conficere apud semetipsos per omnia servientes eis defensores et illorum nutibus intendentes solis. Si vero quaedam conficiantur, primum quidem etiam haec vendunt, deinde, cum nullum habeant archivum, in quo gesta apud se reponant, deperit quod conficitur, et nequaquam invenies apud eos plurimorum temporum poni monumentum ullum penitus, sed ad heredes eorum aut alias successiones his monumentis egentibus gesta quaerunt, et horum quae quidem inveniunt, nulla fide sunt digna, alia vero etiam pereunt et in tantum cadunt, ut in similitudine non actorum sint. Nos igitur quoniam de iudicibus bene disposuimus et maiores potestates eorum in gentibus fecimus, et procul ab eis est inspectio civitatum, propterea credidimus oportere etiam de defensoribus constituere. Fit enim sic congruentia utilis, si iudicum sumant officium civitatum defensores, et provinciae praeses videbitur quidam iudex esse potius iudicum et ex hoc honestior praecedentium apparere; quanto enim quilibet praestest melioribus, tanto maior ipse et honestior est.

Interim illud prius sancendum est, ut nulli omnium sit licentia defensoris ordinationem declinare, sed invicem universi nobiliores civitatum habitatores hoc ministerium eis adimpleant; hoc enim et prioribus temporibus valuisse et in republica gestum didicimus. Nulli, nec si honoratus sit magnificentissimorum illustrium dignitate, hoc declinare concedimus, nec si militia habeat honestam neque si proferat privilegium suum ex divinis formis, vel si pragma-

rimum RT plurium vulg. || 13 illum] illum R¹ nullum R² || 14 aut ad alias R² in ras. || 15 agentes R¹ || quacur. et horum] aut et horum scr. V² in ras. et spat. vac. || quidem quae V || 17 ut nec in sim. actorum sint V || 21 credimus V vulg. || de om. R¹ VT || defensoribus R² defensoris V¹ defensores V² || 22 fit V² in ras. || 23 si] iudicii R¹ || sumat R¹ || defensores ect.] res et defenso] v. 31 scr. R² in ras. 3 versuum || 24 quidem V²R⁽²⁾ || potis V¹ || 26 quilibet R || 30 Iterum, s. r. l. interim R⁽²⁾ || sancendum Heimbach] sciendum libri || nulli homini sit (silt pr.) silentia (licentia R² in mg.) R || 32 universis nobilioribus RV¹ || habitatores V¹ habitatoribus T || 33 misterum R¹ || eius V² || 37 militia R¹ || habet V || nec V || 38 sq. formis ect.] mis — collati suppl. V² in spat. vac.

φιλοτιμημένον· ἀλλὰ κατὰ κύκλον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, ὡν τίς ἐστι καὶ λόγος, ταύτην ἐκπληροῦνται, καὶ ἐπειδὴ ὁ κύκλος παύσεται, πάλιν ἐπανιόντων εἰς τὸ φροντισμα καὶ τῆ πόλει τὴν εἰρημὴν φροντίδα λειτουργούντων. ὥστε τὸν ἐν ἐκάστη πόλει ἐκδικῶν ἀρχοντα μᾶλλον ἢ ἐκδικῶν εἶναι δοκεῖν, ψήφῳ μὲν σὺν ὄρκῳ γινόμενον πάντων κοινῇ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην ὄντων κητόρων, ἀλλὰ μὴ τῶν ἐν-1 τὰυθα διαγόντων· ὅκον δὲ παρέχοντα, ὡς ἅπαντα πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον πράξει [κοινῇ], βεβαίου-10 μενον δὲ, καθάπερ ἡμεῖς νῦν φημέν, ἐκ προσταξέως τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων, εἰς διετίαν δὲ ἀρχοντα μόνην, καὶ πανόμενον τοῦ φροντισματος. οὐκ ἐχοντος ἀδειαν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος παύειν αὐτόν· ἀλλ' εἰ τι δοκῆι πράττειν οὐκ ὀρθόν, μνηστεύειν εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους, ὥστε ἐκείθεν αὐτῷ γενέσθαι τὴν τοῦ φροντισματος ἀπαλα-15 γαγν, ὅθεν καὶ δίδεται.

CAPUT II.

Μηδεμῶς οὐσης παροχίας τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι ἢ αὐτοῖς τοῖς ἐκδικαῖς τοποτηρητῆς ἐκδικῶν ποιεῖν· 20 ἀλλὰ καὶ τοῦτο πᾶσιν αὐτοῖς ἀπηγορεύσθαι τρόποις. ἀλλὰ μὴδὲ οἰκείους τοποτηρητῆς ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς λαμπροτάτους ἀρχοντας ἐκπέμπειν πλὴν αὐτῶν τῶν ἐκδικῶν· οὐδ' τὴν τῶν ἀρχόντων τάξιν πληροῦν ἐν ταῖς πόλεσι βουλώμεθα, αὐτοῖς τε ἐν ἀπυσιῶν ἐπιμέ-25 λασθαι τῶν πόλεων, ἐν αἷς εἰσί.

CAPUT III.

Πράττεσθαι τε παρὰ τοῖς ἐκδικαῖς καὶ διαθηκῶν ἐμφανίσεις καὶ δωρεῶν καὶ πᾶν εἰ τι τῶν τοιούτων ἐστὶν τυμημάτων ἴδιον. οὐ δυνάμενον τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος κωλεῖν τὸ πράττεσθαι μέλλον 30 ἢ προσταττεῖν, ὡς οὐ βούλοιο τι προχθῆναι ἢ προχθῆναι μὴ ἐκδοθῆναι. οἰδὲ γὰρ τοιούτου τινοῦ αὐτῷ παντελῶς ἐξουσίαν δίδομεν, τῶν ἀποποτάτων εἶναι νομιζόντες πράγματα ἀναγκαῖα διαπίπτειν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὰς τῶν ἀρχόντων ἰσῶς ἀλόγους ὁρμᾶς 35 τε καὶ προσταξέως. ἀλλὰ καὶ πράττειν, ἅπερ ἂν τὰς βουληθεῖν, καὶ ἐκδίδοναι, κἂν εἰ τὸ πραττόμενον ἅπυτο τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος ὁ τινοῦ τῶν δυνατῶν, μὴδὲ τοῦτο κωλεῖν· δεῖ γὰρ οὕτω διαγίνεσθαι

liberaliter collatum. Sed per orbem incolae civitatis, quorum aliqua habenda est ratio, id ministerium praesent, et ubi orbis desierit, rursus ad idem munus revertantur, et civitati praedictam curam ministrent: ut cuiusque civitatis defensor magistratus magis quam defensor esse videatur, suffragiis omnium communibus cum 1 iureiurando creandus qui in ea civitate una habitant possessorum, nec vero eorum qui hic degunt; iusurandum autem praestans. se secundum legem et ius omnia acturum esse; atque confirmandus, sicut nos nunc dicimus, ex iussione gloriosissimorum nostrorum praefectorum, per biennium autem solum ministrans ac tum munere removendus. Neque clarissimus praeses provinciae removendi cum potestatem habeat; sed si quid agere non recte videatur, ad gloriosissimos praefectos deferat: ut inde ei imponatur numeris abdicatio, unde id confertur.

II. Nulla autem sit licentia ei qui magistratum gerit vel ipsis defensoribus, vicarios defensorum instituendi, sed hoc quoque omnibus modis iis interdictum sit. Sed ne proprios quidem vicarios in uribus clarissimi praesides delegent nisi ipsos defensores: quos magistratum locum in civitatibus obtinere volumus ipsosque in omnibus prospicere civitatibus, in quibus sunt.

III. Aique apud defensores et testamentorum agi insinuationes et donationum et omne quidquid instrumentorum eiusmodi proprium est: ut nequeat clarissimus praeses provinciae impedire id quod agendum est, aut denuntiare nolle se agi aliquid sive actum edi. Neque enim eiusmodi rei potestatem ullo modo ei concedimus, rem absurdissimam esse rati negotia necessaria deficere homines propter inconsultos forte magistratum impetus et iussiones. Verum et agant quaecumque quis voluerit et edant, ac licet id quod agitur praesidem provinciae vel aliquem ex potentioribus tangat, ne hoc quidem impedimento sit.

5 τὸν M] τῆς L || 7 κοινῇ om. 5 (cf. ad 10) || 8 οἰκητόρων L² || τῶν] τὴν L¹ || 10 κοινῇ M, om LB omnium communiter (cf. ad 7) || 10 (fusius Athenasius: ὁμνύσσαν δὲ οἱ πρὸς τοῦτο μέλλοντες περιένας τὸ φροντισμα, ὡς πάντα πράξουσιν τὰ λυσitelouντα ταῖς πόλεσιν, πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον βλέποντες: unde suspicetis excidisse quaedam ante κοινῇ, velut λυσitelouντα πᾶσι s. t. q.) || 11 ἡμεῖς et φημέν om. 5 || 12 ὑπάρχων M || δὲ om. B || 13 μόνον? M^a || 16 ὑπάρχων MLB || 21 ἀπηγορεύεσθαι L || 22 οἰκίας M || 25 ἐπιμελεῖσθαι B || 26 εἰσὶν LB || 29 ὑπομησμάτων L || 31 οὐ om. LB || 35 εὐλόγους L¹

1 collati] s. v. l. codicilli R || habitationibus V¹ || 2 ratione RV¹ || 4 sollicitationem R¹ || 5 in om. R¹ ||

tici sint collati; sed secundum circulum habitatoribus civitatis, quorum aliqua ratio est, hoc implentibus, et dum circulus expletur, rursus revertentibus ad sollicitudinem et civitati per praedictam curam ministrantibus: ut in unaquaque civitate defensor iudex potius quam defensor esse videatur, decreto quidem cum iureiurando factus omnium possessorum in illa civitate consistentium, sed non in hac urbe degentium; 1 iusurandum vero praebens, quia omnia secundum legem et ius agere omnium communiter, confirmandus autem, sicut nunc, ex praecepto gloriosissimorum nostrorum praefectorum, in biennio vero administrans solo, et removendus a cura. Non habentem licentiam clarissimae provinciae iudice removendi eum, sed si quid videtur agere non recte, nuntiari ad gloriosissimos praefectos, ut inde ei fiat curae privatio, unde etiam datur.

Nulla existente licentia administratori aut ipsis defensoribus vices agentes defensorum facere, sed etiam hoc omnibus eis interdicimus modis. Sed neque proprios vices agentes per civitates clarissimos iudices destinare nisi ipsos defensores, quos iudicium officium complere in civitatibus volumus; ipsosque in omnibus diligentiam adhibere civitatibus, in quibus sunt.

Et agi apud defensores testamentorum insinuationes et donationum et quidquid talium est monumentorum proprium; non valente clarissimo provinciae iudice prohibere quod agendum est, aut praecipere quia non velit aliquid agi aut actum non edi. Non enim huiusmodi alicuius ei omnino potestatem damus, absurdissimum aestimantes necessariis rebus cadere homines propter iudicium forte irrationabiles nutus atque praeceptiones: sed etiam agere, quaecumque voluerit, et edere, et licet quod agitur tangat provinciae praesidem aut quemlibet potentem, neque hoc prohibere. Oportet etenim sic agere

6 defensus V¹ [decreto] decetero V¹ || 7 factis R¹ facto VT || illi R¹ || 10 *aget] agat RT agat et V vulg. || 13 deministrans R¹ || 15 videatur vulg. || 15 sq. ad gloriosissimos nuntiari V || 16 fiant V || 19 ipsis aut V || 20 defensores facere R¹ || 21 haec V || eis — proprios suppl. V² in spat. vac. || modis om. R¹, add. R² in mg. Leg. interdici modis? || 22 propria R² vulg. || 24 copulare R¹ || 27 defensiones R¹ || 28 *talium] aliud libri || 30 iudice] pro iudice V¹ || percipere R²V¹ || 32 alicui. ei V || omni R¹ || 34 cadere RVT al. || 35 nutus RVT ('al. motus' Accursii gl. in V) motus vulg. || 36 voluerit et edere V || 37 praesidet V² || potentum eel.] tentum — 112, 7 quaedam mo] in ras. 5 versuum scr. R² || 38 enim RT¹

τοὺς ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἢ τινας δυνάμεις ὄντας, οὐχ ὥστε καλῶς τινὰ γίνεσθαι κατ' αὐτῶν πρᾶξιν, ἀλλ' οὕτως ἀμεμπτον τὸν ἐαυτῶν παρέχεσθαι τρόπον, ὡς μηδενὶ δίδουσι καιρὸν τῆς κατ' αὐτῶν μίμνως, καὶ εἴτε ἐνόησιν ταῖς πόλεσι ἀρχῶν εἶτε μὴ, μὴ καλῶς εἶσθαι τὰς πράξεις καὶ παρὰ τοῖς ἐκδικούσι τὰ ὑπομνήματα ἐφ' οἷς ἂν βούλοιοτο, πλὴν ἐκείνων μόνων, ὅσα δικαιοδοσίας δεῖται καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἀρχόντων αὐθεντίας ἡρτηται.

1 Ἐπειτα καὶ τοῖς τὰς δημοσίας εἰσπράξεις ἔχουσι τοὺς τῶν πόλεων ἐκδικούς πᾶσιν ἐπαμύνειν τροποῖς, καὶ εἰ δεῖσι προσάσει τῆς τῶν ἀγνωμόνων συντελιῶν ἀπονοίας ὑπομνήματα πρᾶξαι, καὶ τοῦτο ποιείσθαι προθύμως, κἂν εἰ παραγενέσθαι καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἰδεῖν καὶ αὐτοῖς τοῦτοις μαρτυροῦσιν, κἂν εἰ δημοτικὸν πᾶσαι θόρυβον, καὶ ἀπλῶς τὴν τῶν ἀρχόντων ἐπέχειν τάξιν, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπόσῃ. τοὺς τε ταξιώτας τοὺς ἐπιχωρίους, οἱ κατὰ τὴν πόλιν εἰσὶν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ ἐκδικὸς ἐστίν, ὑπακούειν αὐτῷ καὶ βοηθεῖν, ὥστε ἀπόντων τῶν ἡγουμένων τῶν ἐθνῶν 20 μηδὲν δοκεῖν ἐλλείπειν ταῖς πόλεσι τῆς ἐκείνων παρουσίας. Ἐκ δὲ τῆς ἐπιχωρίου τάξεως ἔχειν καὶ ταχυγράφον αὐτοῖς ὑπογοῦντα καὶ δύο ταξιώτας, οἱ τὰ παρ' αὐτῶν ψηφίζόμενα πληρώσουσι.

2 Δικάζειν τε ταῖς δίκαις ἀπάσαις ταῖς χρηματικαῖς 25 μέχρι χρυσῶν τριακοσίων· οὐ δυναμένων τῶν ὑποτέλων ἔλκειν τοὺς αὐτῶν ὑπευθύνους παρὰ τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσίν, εἴτερ εἰσὼ τῆς εἰρημνίης τῶν τριακοσίων νομισμάτων ποσότητος ἢ δίκη καθεστῆκοι.

eos qui in administrationibus sunt aut in qualibet potestate, non ut prohibeant quaedam fieri contra se gesta, sed ita inculpabilem suum praebeant modum, ut nulli detur tempus querimoniarum adversus 5 eos. Et sive adfuerit civitatis iudex sive non, nequaquam prohibeatur quispiam agere apud defensores quaedam monumenta in quibuscumque voluerit, praeter illa sola, quae iurisdictione egent et ex ipsa iudicum auctoritate pendunt.

10 Deinde eos qui et publicas exactiones habent civitum defensoribus omnibus modis auxiliari; et si opus fuerit occasione contemptus contumaciam tributariorum monumenta conficere, et hoc fieri velociter, et interesse, ut inornate agentes videant, et 15 his ipsis testimonium perhibere, vel publicum removere tumultum: et absolute iudicum obtinere ordinem, et maxime quando absunt. Et officiales provinciae, quicumque in civitate sunt illa in qua defensor est, obediunt illi et adiuvarc: ut absentibus praesidibus gentium nihil videatur deesse civitatibus sub illorum praesentia. Ex provinciali autem officio habere et exceptorem eis ministrantem et duos officiales, qui ea quae ab eis decernuntur adimpleant.

2 Et iudicare in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos: non valentibus nostris subiectis trahere sibi obligatos apud clarissimos provincialium iudices, si usque ad praedictam trecentorum solidorum quantitatem lis consistat.

CAPUT IV.

Ἀλλὰ μηδὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τοὺς διώκοντας πλείονος ἀποτιμίσθαι τὴν δίκην, ἵνα συντόρῳσι τοὺς εὐθυνομένους καὶ μὴ τῷ τῆς πόλεως ἐκδικῶ, ἀλλὰ τῷ τῆς χώρας ποσυναγαγοῖεν ἀρχοῦσι. ἀλλ' εἰ τε τοιοῦτο πρᾶξαιεν καὶ ἡ ψήφος δεῖξειεν ἑλάττωνα τὴν δίκην 35 εἶναι τῶν τριακοσίων χρυσῶν καὶ ἐπιτελήσθαι τῆς ἐπίσθαι διὰ τὸ παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοῦσι, ἀλλὰ μὴ τῷ τῆς πόλεως ἐκδικῶ κατεξασθῆναι, μόνον τὸν ἐνίγοντα τῇ πάσῃ τῆς δίκης υποβάλλεσθαι ζημίᾳ.

Sed neque pro hoc ipso actores amplius aestimare litem, ut contarent reos et non civitatis defensori, sed provinciae deferant iudici. Sed si quid tale egerint et sententia manifestet minorem litem esse 35 trecentorum aureorum et studio auctam, ut apud provinciae iudicem et non civitatis defensorem examinaretur, solum actorem omni litis subdi dispendio.

CAPUT V.

Καὶ μὴν καὶ τὰς παρὰ τῶν ἐκδικῶν ἐκλήτους ἐπ' 40 αὐτοὺς φέρεσθαι τοὺς ἀρχοντας. Εἰ δὲ τι πρᾶξαιεν

Et a defensoribus appellationes ad ipsos ferri iudices. Si vero egerint aliquid iniuriosum circa defen-

Orportet enim ita vivant ut qui in magistratibus vel dignitate aliqua sunt, non ut prohibeant acta adversus se fieri, sed polius alio integros suos praestent mores, ut nemini dent occasionem de ipsis conquerendi. Atque sive in civitatibus degit magistratus sive non, nemo impediatur quominus apud defensores quoque instrumenta quaedam de quibuscumque voluerit conficiat, praeter ea sola, quae iurisdictione egent 1 et ab ipsa magistratum auctoritate pendunt. Deinde etiam iis, qui publicas exactiones habent, defensores civitatum omnibus modis auxilium ferant, et si oporteat eos ingratorum subditorum contumaciae causa monumenta conficere, hoc quoque alacriter faciant, et si adesse ac videre eos, qui indecore agunt, et his ipsis testimonium dare, et si popularem tumultum sedare: et omnino magistratum locum obtineant ac maxime quando absint. Officiales quoque provinciae, qui in civitate illa sunt, in qua defensor est, ipsi obediunt praestorque sint, ut absentibus provinciarum praesidibus nihil videantur carere civitates 2 illorum praesentia. Ex provinciali autem officio habeant et exceptorem sibi ministrantem et duos officiales, qui ea, quae ab ipsis decernuntur, exequantur. Iudicent quoque in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos; nec liceat subditis reos suos ad clarissimos praesides provinciarum trahere, si intra dictam quantitatem trecentorum aureorum lis consistat.

IV. Nec vero propter id ipsum actores litem pluris aestiment, ut reos affligant neque ad defensorem civitatis, sed ad praesidem provinciae adducant. Sed si tale quid fecerint, et sententia ostenderit litem trecentis aureis minorem esse et consulto anclum, ut apud praesidem provinciae neque vero apud defensorem civitatis examinaretur, solus actor toti litis damno subiciatur.

V. Enimvero appellationes a defensoribus ad ipsos praesides deferantur. Si quom autem in-

1 sq. τοὺς ἐπὶ — γίνεσθαι om. L || 3 τῶν τῶν L || 4 κατὰ αὐτῶν M || 5 εἴτε μὴ, εἴτε μὴδὲ L || κολύεσθαι L¹ || 6 τί L || καὶ om. F || 7 μόνον L || 10 τοῖς — ἔχουσι τοὺς — ἔχοντας B || 12 κἂν, καὶ κἂν L, B || προφα... B^c || 15 τούτους M || 16 ἀπλῶς L, B || om. M || 21 τῆς ἂν Halonander (cf. 5) || 27 τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνευθύνους L¹ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπευθύνους L² || τῶν λαμπροτάτων τῶν L || παρὰ τοῖς λαμπροτάτους τ. ε. ἀρχοῦσι Halonander || 31 πλείονος B^c || 34 εἰ τοι τοιοῦτον L || 35 δεῖξει L δόξειεν B || 40 ἐκδικῶν ἐκκλήτους ἐκδικούς B^c

dictione V || gent R¹ || 10 eos qui et RV] et his qui vulg. || actiones R^o || 11 defensores vulg. || auxiliari etsi opus om. V¹, add. V² in mg. || 12 *contumaciae (contumacia V¹) libri || 14 interesse ut] ut interesse V || inornate (ornate R¹) RVT] inordinate vulg. || 15 his om. V || perhibere] al. prohibere R² mg. || 18 quicumque] et quicumque V || in qua — illi suppl. V² in spat. vac. || 22 habere et] et om. RT || 25 iudicare in causis in causa R^o || 27 sibi om. R¹ || 28 usque] esque V¹ || 29 lis constat et 32 ut contarent suppl. V² in spat. vac. || 34 egerit V || manifestat V^a || 36 iudicem vulg. || iudices RVT || 37 actorem V auctorem R || 41 egerit V || 41 sq. defensores eos officiales R¹ officiales defensores V¹

ἑβριστικὸν περὶ τοὺς ἐκδικικοὺς οἱ ταξέωται, ττηικαῦτα τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἠγονυμενοὺς ἀνυνειν καὶ σωφρονίζεν τοὺς ταξέωτας. ἀδειαν γὰρ δίδωμεν τοῖς ἐκδικικοῖς, ἐὶ τοῦτον ἠδὲ τήρησεν οἱ τῶν ἐθνῶν ἠγονυμενοῖς, τῷ θάνατῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ταῦτα προσαγγέλλειν, ὥστε αὐτοῦθεν δίδουσθαι βοήθειαν αὐτοῖς καὶ ἐκδίκεσθαι πρέπουσαν, καὶ ταῖς ἀληθέιναις ἐκδικίους αὐτοὺς εἶναι κατὰ τῶν ἡμαρτανόντων, ἔχοντας ἀρχικῆς σεμανότητος μίμημα.

1 Κἄν ἐὶ διαπεσεῖν συμβιῆθι πόλεως ἐκδικικόν, εὐθὺς ἐπ' ἕτερον φέρεσθαι τὴν ψήφον τὸν ἐκ τοῦ κύκλου κλυόμενον, μετὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων ὄρκων, καὶ ἔξεσθαι μὲν εὐθὺς τῆς φροντίδος τὴν δὲ ψήφον κληροδοῦναι καὶ κηροδοῦναι παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς· καὶ μηδέποτε τοῖς ἐκδικικοῖς τοποτροπῆτιν μὲν, καθ' ἕνα εἰπόντες ἐφῆθημεν, δίδουσθαι, ἵνα μὴ πάλιν τῇ πρόσθεν ἀταξίᾳ δώμεν δὴθεν εὐλογον ἀφορμῆν.

2 Ηρωστάξεις δὲ ποιησάσθω ἡ σῆ ὑπεροχῆ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν, ὥστε ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκίημι τὰ δημοσίων ἀφορισθῆναι, καθ' ὃ προσήκον ἐστι τοὺς ἐκδικικοὺς τὰ ὑπομνήματα ἀποτίθεσθαι, προβυλλομένους τινὸς κατὰ χώραν, ὡς τὴν τοῦτων ἔξει φυλακῆν· ὥστε ἀδιόσθορα μενεῖν αὐτὰ καὶ φάττον ἐνοίσκωθαι παρὰ τῶν ἐπιζητούντων, καὶ εἶναι τι παρ' αὐτοῖς ἀρχεῖον, καὶ τὸ μέχρι νῦν ἀμαρτηθῆν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπανορθοῦσθαι.

CAPUT VI.

Ἵτι δὲ καὶ οἱ ἐκδικικοὶ τῶν πόλεων παντοῖως ἡμισοὶ γενήσονται, καὶ ὑπὲρ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, εἰ μὴ αἱ πόλεις μείζους εἶεν, τεσσαρεσὲς μόνου δοδῆσονται χρῆσοι τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, εἰ δὲ ἑλάττους, τρεῖς, ἤδη τοῖς ἡμετέροις διατέτακται νόμοις. εἰ δὲ τινὰς αἰτήσεις ἔχουσι δημοσίας, καὶ αὐτὰς κατὰ τὸ συνήθες λήφουσι.

1 Ἀρχοσύνται γε μὴν καὶ τῶν ἐλαφροτέρων ἐγκλημάτων, καὶ σωφρονισμῶ προσήκοντι παραδώσουσι καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς μείζουσιν ἐγκλήμασιν ἀλαιοκονέους φροντισσοῖσι καὶ ἀναπέμψουσι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον. οὕτω γὰρ ἀπολαύσει καὶ πόλις ἐκίσθη φροντίδος ἀρχικῆς, καὶ τὸ σίμπαν ἔθνος ὑπὸ μείζονι τεταγμένον ἀρχοντι μείζονος ἀισθῆσεται προνοίας· καὶ ὑποτεμνοῦνται πολλὰ τῶν ἀρχικῶν φροντιδῶν οἱ τῶν πόλεων ἐκδικικοὶ, εἰς ἐπιτοὺς ταῦτα μετατιθέμετες, καὶ ἐπικουφίσουσι τοῖς ἀρχουσι τὰς ὑπὲρ τῶν ὄλων μερίνας, αὐτοὶ τὰ κατὰ μέρος πάντοτες καὶ τὰν

sores oficiales, tunc provinciarum praesides ulscici et castigare oficiales. Licentiam enim damus defensoribus, si hoc neglexerint gentium praesides, sedi tuae eminentiae haec nuntiare, ut inde detur 5 auxilium eis et vindicta competens: et revera defensores eos esse contra delinquentes, habentes iudiciariae [claritatis] honestatis imitationem.

101 Et si cadere contigerit civitatis defensorem, mox ad alium ferri decretum, qui ex circulo vocatur, cum dudum dicto iureiurando, et suscipere quidem mox curam, decretum vero nuntiari et confirmari a tuo culmine; et nequaquam defensoribus vices 15 agentes, sicut praediximus, dari, ne rursus priori confusioni demus quasi rationabilem occasionem.

2 Praecepta vero faciat tua eminentia per unamquamque provinciam, ut in civitatibus habitatio quaedam publica distribuatur, in qua conveniens est defensores monumenta recondere, eligendo quodam in provincia qui horum habeat custodiam: quatenus incorrupta maneant haec et velociter inveniantur a re 20 quirentibus. et sit apud eos archivum, et quod haec tenus praetermissum est in civitatibus emendetur.

Quia vero etiam defensores civitatum extra omne commodum fient, et pro decretis eorum, si quidem civitates maiores (sunt), quattuor solummodo dabuntur aurei foro tuae sublimitatis, si vero minores, tres, sicut iam dudum nostris constitutum est legibus. Si vero quaedam salaria habent publica, etiam haec secundum consuetudinem percipient.

1 Audient quoque leviora et castigationi competenti tradent, et eos, qui maioribus criminibus capiuntur, detrudent in carcerem et mittent ad provinciae praesidem. Sic enim fruitur civitas unaquaeque cura iudiciali, et omnis gens sub maiori constituta iudice maiorem sentiet providentiam; et recidentur plurimae iudicum curae, cum civitatum defensores in semetipsis eas imponunt et levigant praesidium, quas pro omnibus habent, sollicitudines, ipsi particulariter removeutes ea, quae vim patienti-

inurium inferant defensoribus oficiales, tunc provinciarum praesides auxilio sint et castigent oficiales. Nam si hoc neglexerint praesides provinciarum, veniam damus defensoribus sedi tuae sublimitatis ad delinquenti, ut iude illis auxilium et vindicta conveniens praestetur, ac re vera defensores ipsi sint ad 1 versus delinquentes, magistratuum gravitatem imitantes. Quodsi deficere contigerit defensorem civitatis, statim ad alterum feratur decretum, qui ex ordine vocetur, cum iureiurando supra dicto, et statim quidem munus capessat, decretum vero nuntiatur et confirmetur a tua sublimitate: neve unquam defensoribus vicarius, sicuti antea diximus, detur, ne rursus priori perturbationi speciosam sane demus occasionem. 2 Praecepta autem det sublimitas tua per singulas provincias, ut in civitatibus aedificium aliquod publicum destinetur, ubi conveniat defensores acta recondere; et designetur aliquis ex provincia, qui eorum custodiam habeat: ut incorrupta ea maneant celeriterque reperiantur ab iis qui ea requirunt, et sit apud eos aliquod archivum, atque quod usque adeo peccatum est in civitatibus emendetur.

VI. Ceterum defensores quoque civitatum nullo omnino pretio instituendos, et pro decretis eorum, si quidem urbes maiores sint, quattuor aureos solos, sin minores, tres aureos iudicio tuae sublimitatis dandos esse ius nostris legibus constitutum est. Quodsi quas annonas publicas habent, eas quoque secundum consuetudinem accipient. At cognoscent etiam de levioribus criminibus eaque castigationi convenienti tradent; et in maioribus criminibus deprehensus custodient et ad provinciae praesidem remittent. Ita enim et urbs unaquaeque fructur cura magistratus et tota provincia sub maiore magistratu constituta maiorem experietur providentiam: ac nulla de magistratum negotiis praecedent civitatum defensores cum ea in se transferant, et sublevabunt magistratibus curas quas hi pro universis habent, cum ipsi singula

4 ἡδὲ τῆς σῆς ὑπεροχῆς L || 12 εἰρημένων ὄρκων L || 15 μηδέποτε I || 16 τὴν πρόσθεν ἀταξίαν L || 18 ποιησάτω L B || 31 ἤδη] καὶ ἤδη I B sicut iam dudum ε || ἡμετέρας L || νόμοις] Nov VIII p. 86, 27 || 32 ἡγεμόνους B || 37 ἀναπέμψουσι B || τῆς om. L || 41 ὑπεροχῆς] ὑπεροχῆς L || 42 αὐτοῦς M || 43 ἐπικουφίσουσι B || τῶν ὄλων] λέγων L

3 haec neglexerit V || 4 sedi RT] sedis V vulg. || eminentie V² in spat. vac. || 6 eos his scr. R¹ || iudiciarii R¹ || 7 honestam V et honestatis vulg. Seclusi claritatis || imitationem R || 10 contingerit R contigit V || 11 alium

R || deferti vulg. || 12 dudum] dum R¹ || quidem] quid V || 16 quasi] al. est quamlibet A[cursii gl.] V mg. || 21 recedere R¹ || 22 habeat in custodiam R¹ custodiam habeat V || 23 inueniatur R V² || 27 etiam] et V || 29 sunt add. vulg. || 31 sicut om. vulg. || 32 quadam R¹ || habeant R || et V || 33 secundum haec R² || 34 audiant R¹ || castigatione R V T || 35 tradent R] •••deret V¹ traderet V² contradent vulg. || eos] os R² || 36 carcere V || ad] in R¹ || 37 praesidet V² || sic] si R¹ || fructur vulg. || unaquaque R V || 39 sentiat V sentiet. R¹ || 40 recidentur R² || 41 in om. R || 43 partium. ••• R¹ || remouentur R T V¹ || eam R¹

ἀδικουμένων ἢ τῶν ἀμφισβητούντων διαλόντες καὶ σεμνοὺς, καθὰ πολλὰκις εἴρηται, τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας ἀποφαινοντες. Ἐἰ δὲ καὶ ἀγνωμονοῦντο πύρατιων οἱ δημόσιοι φόροι, τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους τῶν ἐκδικῶν ἐπιτάττει τὰς κατα τῶν ἀγνωμονούντων ἐπιρήσεις, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο αὐτοὺς βοηθοῦν.

Ἐἰ δὲ τις ἐκδικῶν πύρα ταῦτα γένοιτο χειροτονία, ἢ περιουσίαν τῆς τῆν τοῦ ἐκδικῶν προβολῆν ἐπ' αὐτὸν ἰούσαν εἰτε ἀξιώματος εἰτε στρατεύου εἰτε προνομίον εἰτε ἐτέρου τιῶς προφάσει, οὗτος ἴστω quinque 10 librarum auri υποκειμένου ποιητῆ, καὶ οὕτως μετα τῆν ταύτης ἑκτίαν εἰς ἔργα τῆς πολεως προχωροῦσαν ἀναγκασθῆσεται τὸ τοῦ ἐκδικῶν διανύσαι φροντισμα. προσήκει γὰρ ἕκαστον τῶν σεμνοτέρων λειτουργεῖν ταῖς πόλεων αἰς οἰκεί, καὶ ταύτην αὐταῖς ἀποτινύ- 15 ναι τῆς οἰκίσεως τὴν ἀμοιβήν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτοῖν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῶν δηλοῦμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὧν ἀρχὴ ποιήσαι φανερά διὰ πρωταρχμάτων οἰκειῶν σπενσάτω, ὅπως ἂν γινώσκοντες 20 ἅπαντες, ὅτι καὶ τῶν μεγιστῶν καὶ τῶν μέσων καὶ τῶν ἁμικροτάτων ἡμῶν μέλει, καὶ οὐδὲν ἐστὶ τοιοῦτον ὅπερ ἔξω τῶν ἡμετέρων φροντίδων ποιοῦμεθα. μέρος δὲ ποιησάσθω ἡ σὴ ὑπεροχὴ τῶν οἰκείων προστάξεων τὸ ἐνταῦθεν ἡδὴ τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους παρα- 25 σκεύασαι κατ' ἐκαστὴν πόλιν τοὺς εὐ ὑπολήψεως ἔχοντα ὄνομασθῆναι ἐκδικῶν κατὰ τὸν κύκλον, ὡς εἴρηται, καὶ ψήφους γενέσθαι κοινὰς μεθ' ὅρκων ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἀπογραφῆσαι τὸν εἰρημένον κύκλον, καὶ οὕτω κατὰ διετίαν ὑπειμέναι τὸ φροντισμα τοὺς ἐφ- 30 εἴη, καὶ εἰς τὴν διαπέσει τις ἐξ αὐτῶν, ἔτερον ἀντεισάγεσθαι· αἰεὶ μὲν τῆς ψήφου μεθ' ὅρκου γνομένης, αὐτὸν δὲ, ἡνίκα ἂν μέλλοι τοῦ φροντισματος ἀντεχέσθαι, τὸν ὑπερῆρον ὅρκον ὑπέχοντος, καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ γνομένης παρὰ τε τοῦ θεοφιλεστάτου 35 ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἐναγοῦς κλήρον καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὑπολήψεως ἀντεχόμενων, ὅπερ καὶ νῦν εὐδῆς γενέσθαι προσήκει, πάντων, ὡς εἴρηται, κατὰ τοῦδε ἡμῶν τὸν γενικὸν προῖόντων νόμον. τοὺς δὲ νῦν ὄντας ἐκδικῶν, εἰ μὲν ἀεστούς φανείν, 40 καὶ αὐτοὺς ἐγγραφῆσαι τῷ κύκλῳ καὶ διετίαν πληρῶσαι τὸ φροντισμα. καὶ εἰ μὲν ἡδὴ διετίαν ἐπὶ τοῦ φροντισματος ἔχουσι, παύσεσθαι τῆς τοῦ ἐκδικῶν φροντίδος, πλὴν εἰ μὴ βούλοιντο κοινῇ ψήφῳ ἔχεσθαι ὑ-

34 sq. Huius loci argumentum adumbrant Paratitla ad Athanas. tit. 1 p. 26 Heimh.

dirimant et eorum qui iniuria afficiuntur ut qui ius postulant, causas decident et graves esse, sicuti sapimus diximus, eos, qui potestates habent, demonstrent Quodsi a quibusdam publica tributa segnius praestentur. praesides provinciarum defensoribus imprent exactiones contra contumaces, ut hac quoque in re ipsos adiuvent. Quodsi quae adversus haec fiat creatio defensoris, sive quis defensoris designationem ad se delatum seu dignitatis seu militiae seu privilegii seu alius nescio cuius rei nomine recuset, is sciat se poenae quinque librarum auri subiectum iri, atque ita post eius solutionem in opera civitatis provehenda cessuram coactum iri defensoris munere perfungi Decet enim unumquemque honestiorum virorum munera praestare civitatibus, quas habitat, et hanc iis rependere pro habitatione remunerationem.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas in provinciis quibus praeesi nota reddere per propria praecepta studeat, ut intellegant omnes, et maxima et mediocria et minima nobis cordi esse nec quicquam esse eiusmodi, quod a curis nostris alienum perhibeamus. Atque in numero propriorum praceptorum tua sublimitas id quoque referat, ut hinc iam praesides provinciarum in unaquaque civitate eos qui bona fruuntur existimatione, defensores per orbem, uti dictum est, nominandos curent, et suffragia de iis communia serenata cum iureiurando, et quem diximus orbem describendum, ut ita per biennium deinceps se excepturi munus subeant, et si quis ex iis deficiat, alter pro eo substituat. Quippe suffragia semper cum iureiurando fiant. ipse vero, ubi munus suscepturus sit, iusiurandum definitum praestet: et designatio eius fiat et a deo carissimo episcopo et religioso clero et reliquis, qui in civitate existimationem curent. Quod quidem nunc quoque statim fieri decet, cum omnia, uti dictum est, secundum hanc nostram generalem legem processura sint. Qui vero nunc sunt defensores, siquidem probati appareant, ipsi quoque ordini inserantur, et per biennium munus exequantur. Et si quidem iam biennium in eo munere transegerint. a cura defensoris liberentur, nisi quem forte communi

3 ἀποφαινεσθαι M || ἀγνωμονοῦν L || 4 οἱ τῶν πόλεων δημόσιοι φόροι B || 5 τοῖς || καὶ τοῖς B || 8 τοῦ ἐκδικῶν παραστάτα γένοι προβολῆν L^a || 10 ἴστω om. s || quinque librarum: auri (s. v. πέντε λιτρῶν) M πέντε λιτρῶν χρυσίου B πέντα λίτρας χρυσοῦ L || 14 ἕκαστα L || 19 διὰ πρωταρχμάτων per programma s || 22 σπισκοτάτων (sic) ἡμῶν L || μέλλει ML || 25 παρασκευάσει L || 28 μεθ' ὅρκων L || 33 μέλλει L || 40 ἀρεστοί s Halbander] ἀριστοί ML || 42 εἰ M] ἡ L

6 exactiones] fieri add. V² || ut et secundum R vulg.] secundum ut V || 7 defensionis R¹ T || 8 retinuerit V¹ remouerit R¹ || 9 priuilegii R¹ V || 11 etiam] et R¹ || 12 exactionem] occasionem R || operam RV || ciuitati proficiscentem R || 14 unumquique V¹ || functione V¹ || 15 inhabitat vulg. || 17 placuerit R || 20 programati RV || 22 nobis om. V || 23 remouentur V || 24 praepertorum suorum R || 26 opinio sit R¹ || 32 faciendū ipso quoque (que corr. V³) dum futurus suppl. V² in spat. vac. || 33 iussurando R^a || 34 et om. R || 38 processibus R¹ || 42 tamen V

2 saepe] p̄e V¹ || administratoribus R^a || 4 alibus R^a ||

τὸν εἰς ἕτεραν διέτιαν τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως· εἰ δὲ οὐπω τὴν διέτιαν ἐπλήρωσαν, ἄξιοι δὲ φαίνονται τοῦ κοιωνῆσαι τῷ κύκλῳ, πληρῶν τὸν λειπομένον χρόνον, μηδένα δὲ περαιτέρω τοῦτου τὰς πόλεις ἐκδικεῖν, ἀλλὰ μέχρι τοῦτου μόνον ἴστασθαι τοῦ χρόνον· πλὴν εἰ μὴ τὸ κοῖνον τῆς πόλεως ἀντιλέγοντος οὐδενὸς ἐπισηφίσσεται αὐτόν. καὶ τοῦτου δὲ γινομένου ἕτεραν διέτιαν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ φροντισματος καὶ πόντου αὐτοῦ κατατίθεσθαι, καὶ τότε πάλιν γίνεσθαι, ὅταν αὐτὸς αὐτὸν οὐ κύκλος εἰς ταύτην ἀγάγῃ τὴν τάξιν· ὥστε μὴ τῇ ἀντιχείᾳ καὶ τῷ διεγκεῖν τοῦ φροντισματος καὶ τῷ κατὰ τινα μηχανῆν αὐτὸ καθ' ἑκαστον ἀνανεῶν γίνεσθαι τισιν ἀπέριπτον τὴν εἰρημένην διοίκησιν. Τούτων ἀπάντων κρητύτων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ἐπειδήπερ μετὰ πάσης αὐτὰ σπουδῆς τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν συντονίας ἐξέυρομεν τε καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑπὸ κούσῃς κεχαρισμέθα.

Dat. [xvi.] id. Aug. Constantinopolī Belisario v. c. cons.

voluerint communi decreto teneri eum biennio eodem officio. Si vero nondum biennium impleverint, digni vero videntur communicare circulum, impleant reliquum tempus: ultra quod nullus civitatem defendat, sed usque ad hoc solum stet tempus, nisi cuncta civitas reluctantē nullo elegerit eum; et hoc facto alio biennio suscipiat sollicitudinem et modis omnibus deponatur, et tunc rursus fiat, quando ipse eum circulus ad hunc adduxerit ordinem: ne frequentia et continuatione curae et per quandam machinationem illo semper renovando fiat aliquibus infinita praedicta gubernatio. His omnibus valituris in omne tempus, quoniam cum toto haec studio et vigilantia et domini intuitu adinvenimus et nostris subiectis contulimus.

Dat. idibus Aug. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

15

20

XVI.

Coll. III tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ
Ξ ἙΤΕΡΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕΤΑΤΙΘΕΣΘΑΙ ΕΙΣ ἙΤΕΡΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΠΟΝΤΩΝ ΣΤΑΤΟΥΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ.

R DE MENSURA ORDINANDORUM CLERICORUM R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀνθίμῳ τῷ δευτέρῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκονομικῷ πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Νόμον Ἐναγχος ἐγράψαμεν περὶ τοῦ μέτρου τῶν χειροτονιῶν καὶ τοῦ μὴ προσεῖχειν ἐκκενμημένας αὐτὰς εἶναι μὴτε ἐπὶ τῆς ἀγνωστῆς μεγάλης ἐκκλήσιας τῆς ευδαίμονος ταύτης πόλεως μὴτε ἐν ταῖς

Imp. Iustinianus Aug. Anthimo sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et universali patriarchae.

(Praefatio.) Legem nuper scripsimus de mensura ordinationum, et ut non compereret effusas eas esse neque in sanctissima maiore ecclesia felicissimae huius urbis neque in aliis: quam etiam firmam

Nov. XVI (= Coll. III tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, A (tit. 3), prooem. et c. 1 in B 3, 3, 1, Nomoc. XIV tit. 1, 26. — Epit. Theod. 16, Athanas. 1, 10 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 10; cf. Nomoc. XIV tit. 1, 26. 30). Iulian. const. XII.

suffragio in alterum quoque biennium idem officium sustinere velint. Sin biennium nondum impleverint, digni autem apparcent qui ordinis eius participes sint, compleant tempus quod reliquum est; necno vero ultra hoc urbes defendat, sed usque ad hoc solum tempus perstet: nisi forte commune civitatis nemine contradicente eum denovo elegerit. Quod si fiat, per alterum biennium munus capessat ac deinde utique deponat, et tum demum rursus instituat, ubi ipse eum ordo iterum ad locum illum deduxerit: ne continuatione et perpetuitate muneris et eo quod idem per artes quasdam in singulis renovatur administratio quam diximus quibusdam fiat infinita. Atque haec omnia valeant in omne tempus, quoniam cum omni studio et lucubratione et erga deum contentione ea et excogitavimus et nostris subditis largiti sumus.

XVI.

UT CLERICI EX ALTERA ECCLESIA TRANSFERANTUR IN ALTERAM AD STATUTUM DEFICIENTIUM NUMERUM

Idem Augustus Anthimo sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio Legem nuper scripsimus de modo ordinationum, et quam non conveniat eas effusas esse neque in sanctissima magna ecclesia huius felicitis urbis neque in reliquis: quam quidem legem et

ἑτέραν om. ε. Ἱ παρατέρω L Ἱ γινομένου L Ἱ 8 πάντας M Ἱ 9 αὐτὸ κατατίθεσθαι Ms] αὐτὸν ἀφίστασθαι L Ἱ 11 καὶ om. L Ἱ 17 ἐχαρισμέμεθα L Ἱ 18 xvi id. Aug. M Ἱ δ' ἀγνοιστ. Ath μηδὲ ἀγνοιστῶ Theod. (om. subscr. Iul.) constantinosis. bilisario us M Ἱ 21 sq. rubricam om. A, περὶ καταξίμων κληρικῶν Theod. Ἱ 23 εἰς ἕτεραν om. B Ἱ 24 ἐλλειπόντων LB (cf. 116. 31) Ἱ ἐλλειπόντων M Ath. (in rubrica, in contextu idem ἀπὲ τῶν ἐλλειπόντων κληρικῶν) Ἱ στατούτων ML] στατέων B Ath. (λείποντος τοῦ στατιῶν ἀριθμοῦ Theod. in contextu) Ἱ 26 sq. αὐτῶν κρῶν Ἱ οὐστανιῶν Ἱ ἀγνοιστος Ἱ ἐπιγράνῃ τῷ ἀγνωστῶ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ οἰκονομικῷ πατριάρχῃ A Ἱ Ἀνθίμῳ Ath.] Ἀνθιμίῳ ML (cf. ed ε). Vul. nov. XLII Ἱ τῷ δευτέρῳ — πατρι-

ἀρχῆ] ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως Ath. Ἱ 27 ἐπισκόπῳ L 28 Νόμον] est nov. III Ἱ 29 χειροτονουμένων A Ἱ 30 αὐτὰς] τὰς χειροτονίας A Ἱ 31 ταύτης] καὶ βασιλίδος A Ἱ ἐν] πρὸς A

1 eum (om. R¹) in biennio R eum biennio in vulg. Ἱ 3 videantur vulg. Ἱ communicari R² Ἱ circulum R¹ V] circulo R² T vulg. Ἱ 6 elegerit] egerit R³ Ἱ 9 adduxit V Ἱ 11 illo V] illud R vulg. Ἱ renouando] uan suppl. V² Ἱ aliquid V Ἱ 12 ualituris] turis suppl. V² Ἱ 13 hoc R² V² vulg. Ἱ 18 subscr. dat. idibus Aug. C Bilisario uiro clar. Bamb. II, om. RVT al Ἱ 26 Anthimo Escorial.] Antimo T Anthymio V Anthemio R vulg. Ἱ 27 episcopo R Ἱ 29 competorent V Ἱ 30 sanctissimam maiorem ecclesiam V

ἄλλαις· ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι καὶ κρατεῖν κατὰ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παρεκλενόμεθα δύναμιν. Ἐπειδὴ δὲ σκοπὸς ἡμῶν ἐστὶν εἰς τι συστήλει μὲν τὰς χειροτονίας, ἐντεῦθεν δὲ τῆ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὸ υπερβάλλον τῆς δαπάνης εἰς μέτρον τι καὶ φορητὸν περιστῆσαι ποσόν, ὅπως ἀνὰ τὸ πλῆθος αὐτῆ τῶν δαπανημάτων ἐλαττωθῆι, διὰ τοῦτο πᾶσαν περιουσιούτων ὁδὸν καὶ ἐπὶ τὸν παρόντα νόμον ἐληλίθμεν, οἷδέν μὲν ἀλλοτρίων ὄντα τοῦ προτέρου, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς ὁμοῦμενον προουρέσεως, εἰ δὲ μᾶλλον τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ὄνῃσαι δυναμένον.

CAPUT I.

Θωπίζομεν γάρ, εἶπερ ἐν τισὶ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ὧν αὐτῆ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς δαπάναις εἰλετο, συμβῆθι προεβύ-
 15 τερον ἢ διάκονον ἢ ἀναγνώστην ἢ ψάλτην τελετῆσαι, μὴ ἕτερον εὐδὺς ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι, ἀλλὰ σκοπεῖν, πόσον ἐστὶ τῆρικαὶα τὸ μέτρον τῶν ἐκείσε
 λειτουργούντων εὐλαβεστάτων κληρικῶν. Καὶ εἰ μὲν οἴπω τὸ τῶν κληρικῶν ἡλαττώθῃ μέτρον, ἀλλ' ἐπὶ
 20 πλεονάζουσιν ὅσον πρὸς τὸ ἄνωθεν ὡμασμένον καὶ τὸ κλιόμενον σταυτῶτον, μηδεμίαν γίνεσθαι ἀντ' αὐτοῦ χειροτονίαν, μέχρις ἂν ὁ ἄριθμος εἰς ἐαυτὸν ἰσοκατασταίῃ. Εἰ δὲ ἡλαττώσῃ τὸ πλῆθος, ὥστε ἀνάγκη εἶναι διὰ τὸ μὴ ἔλλειψαι τὸ σταυτῶτον ἕτερον ἀντὶ τοῦ τελετῆσαντος εἰσεμῆθῃαι κληρικόν, σκοπεῖν τὴν
 25 μακροχρόνια τὴν σὴν, εἰ τις ἐστὶν ἐν ταῖς ἀλλυς ἐκκλησίαις ταῖς παρὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν περιττός τοῦ αὐτοῦ τῆματος κληρικός, κακείθεν ἀντικαθίστην ἕτερον, ὅλλω μὴ ἴαν ποιῆσθαι τὴν χειροτονίαν. Οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ περιττείνοντος αἰ τοῦ
 30 ἔλλειπντος ἀναπληροῦμενον ἢ καλῆ τε καὶ θεοφιλῆς ἐπιτεθῆσεται τῷ πόνῃματι συμμετρία, κἀντεῦθεν ἢ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ μικρὸν τῶν σφλημάτων ἡλαττωθῆσεται. ἐπειταγε εἰ τὸ μὲν ἐνδόν ἀναπληροῖτο ταῖς ἐπεισγωγαῖς ταῖς ἔξωθεν, τὸ δὲ περιττεῖον μὴ μειοῖτο, πολὺς τε καὶ ἄπειραντος διελεύεται χρόνος, ἕως ἕπαι τὸ περιττεῖον ἐλαττωθῆι. (Ἐπίλογος.) Ἢ τοῖνον σὴ μακροχρόνια τὰ διὰ τὴν τῶν ἀγιωτατων ἐκκλησιῶν ὄφελειν ἐκόντος ἡμῶν

esse et valere secundum omnem suam volumus virtutem. Quia vero intentio nobis est abbreviare quidem ordinationes, hinc autem sanctissimae maiori ecclesiae excellentem expensam ad mediocrem quamdam atque portabilem statuere quantitatem, quatenus multitudo ei expensarum minuatur, propter hoc omnem circumeuntes viam et ad praesentem legem venimus, nihil quidem aliter existente priore, sed ex eius procedente voluntate, adhuc autem amplius sanctissimae maiori ecclesiae prodesse valentem.

ratum esse et omni vi sua valere iudicamus. Quoniam vero propositum nobis est, ut ordinationes contrahamus atque inde sanctissimae magnae ecclesiae nimium sumptum ad moderatam quandam et tolerabilem redigimus quantitatem, quo multitudo sumptuum ei minuatur: propterea omnem circumeuntes viam etiam ad praesentem legem pervenimus, haudquaquam illam diversam a priore, sed ex eodem consilio ortam, quaeque vel plus prodesse sanctissimae magnae ecclesiae possit.

I. Sancimus enim, si in sanctissimis ecclesiis quibusdam, quarum administrationem et impensas haec sanctissima magna ecclesia suscepit, accidit ut presbyter vel diaconus vel lector vel cantor moriatur, ne statim aliter extrinsecus introducatur, sed spectetur, quantus tunc sit numerus religiosorum qui ibi ministrant clericorum. Et si quidem clericorum numerus nonnullum sit deminutus, sed adhuc redundet quantum ad modum a principio definitum et statutum quod vocatur: nulla fiat in eius locum ordinatio antequam numerus ipse restitutus sit. Si vero multitudo deminuta sit, ita ut necesse sit, ne deficiat statutum, alterum loco defuncti introducitur clericum, videat beatitudo tua, num quis sit in reliquis ecclesiis praeter sanctissimum magnam ecclesiam supervacaneus eiusdem ordinis clericus, et illuc alterum substituat, nec vero nova fiat ordinatio. Ita enim, cum ex eo quod redundet semper id quod deficit suppletur, et pulchra et deo grata rei imperitietur congruentia: atque inde sanctissima magna ecclesia paulatim debitis liberabitur: alioquin si id quod deest extraneis introductis suppletur, quod autem redundet non minuatur, longum et infinitum tempus transibit, donec omne quod redundet immutatum sit.

Epilogus. Tua igitur beatitudo, quae propter sanctissimarum ecclesiarum utilitatem merito nobis

1 καὶ *αἰρίων (sic) L || 2 παρεκλενόμεν B || δὲ MB] καὶ L γάρ A || 4 δὲ LAB] τὲ M || 5 τ] τε Mª L^b B^c Nomo^c.^d || 6 ἂν τὸ αὐτὸ L || αὐτῆς A || 9 οὐδέν] ὁ δὲ L¹ οὐδὲ L² || 11 μεγάλην om. A || *οἷσας A^a || 13 μεγάλην om. L || 14 εἰλετο] παρέχει εἰ A || 15 ἀναγνώστην ἢ om. A^a || 16 εὐδὺς om. B^c || 17 ὅσον A || 18 λειτουργούντων B || εὐλαβεστάτων om. B^c || 19 οἴπω τὸ — μέτρον] οἴπω ἡλαττώθῃ τὸ μέτρον A || 20 πλεονάζουσαι πρὸς τὸν ἄνωθεν ὀρισμὸν A || πρὸς τὸ] τὸ om. L || 21 ἀντ' αὐτοῦ om. A || 22 αὐτὸν A || 24 διὰ] ὥστε δια L || 25 κληρικὸν B κληρὸν Nomo^c.^d || 25 sq. σκοπεῖν τὴν σὴν μακροχρόνια, καὶ τον ὄντα ἐν ἀλλαις A || 26 εἰ τ] ἢ τις Nomo^c.^d || ἀλλαις] ἀγίας Nomo^c.^d || 28 περιττεῖον A || κληρικόν, κακεί ἄλλοθεν ἕτερον, καὶ μὴ A || 29 τῶν om. A || 31 ἢ delendam videtur || 33 τοῦ σφληματος A || 35 ταῖς ἔξωθεν ἐπεισγωγαῖς· τὸ A || 36 μ] ὡ A

1 secundum] set? V¹ || suam om. V || 2 nobis intentio R || 3 hinc] huic (huo R) RVT || 5 *statuere] statum quacere RVT || 6 ei multitudo R || 7 circumeuntem R^a, circumeuntes suppl. V² in ras. || 8 nihil quidem] quod nihil V || existentem et 9 procedentem vulg. || priores et ex eius procedente V || 12 maior sanctissima R || 17 demonstrantium R || 18 et si — clericorum om. V¹, add. V² in mg. || 19 mensura est] est mensura est R¹ || 20 id quod] hoc R^a || 21 statutus V/R^a] statutur R^a (i. numerus R² s. v.) || pro eo fieri V || 22 numeremus V¹ || in semet Beckius] et in remedio RV¹ in remedio V² vulg. || ipso] i priore V³ in mg. || 24 sit] est sit V¹ status V || 27 ecclesiam om. R || abundantantiusdem V^a || 30 seper R || deficit V || deol ideo R¹ || 31 amalis R || 32 palatim R¹ V¹ || 33 aliquid R¹ || quod R vulg.] quod VT || quidem] quod V || 34 plus] pl^a V¹ || minusum R^a || 35 et plurimum R] et om. V vulg.

παροστάνα ἔγωγ καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω. Καὶ γὰρ εἴτι γένηται παρὰ ταῦτα, γινώσκων ἀνάγκη τὴν παρὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον δέξασθαι τὴν χειροτοσίαν θιερρόντια, ὡς οὐδὲν ἐντεῦθεν ὄφελος ἔξει, οἷδε λογισθῆσεται τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰκονόμοις τὰ τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος γινόμενης τῆ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ δαπάνης, ἀλλ' αὐτοὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐπιγνώσκωνται βλάβος, οἰκοῦθεν τούτων τῆς ἐκντῶν ὁμόθυμια ἀπολαμβάνοντες τὸν κηπόν. Dat. [xvi.] id. Aug. Constantinopoli Belisario v. c. cons. ind. xiii. [a. 535.]

placuerunt, operi effectuique contradere festinet. Etenim si quid fiat praeter haec, scire necesse est eum qui contra hanc nostram legem suscipere ordinationem praesumpserit, nihil hinc utilitatis habiturum, neque reputabitur reverentissimis oeconomis in hac parte facta sanctissimae maiori ecclesiae expensa, sed ipsi ex hoc cognoscent damnum, a semet ipsis hunc suae negligentiae recipientes fructum.

Dat. id. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.]

IZ

MANDATA PRINCIPIS.

XVII.

Coll. III tit. 4

DE MANDATIS PRINCIPUM.

Imp. Iustinianus Tribuniano quaestori sacri palatii et exconsuli.

- 15 Ex libris antiquis, qui iura nominis Romani continebant, non ignorat tua sublimitas, quanta de mandatis principum legum latore in suo quoque volumine conscripserunt. Quia igitur nobis reparantibus omnem vetustatem iam deperditam, iam deminutam, 20 placuit etiam omnibus iudicibus nostris, qui minores vel medias administrationes gerunt, sive inter correctores sive inter consulares sive inter spectabiles ordinentur, non solum codicillos praestare, sed etiam mandata dare, quibus inspectis omnia gubernare 25 laudabiliter possint: ideo librum mandatorum composuimus, qui subter quidem per utramque linguam adnexus est, ut detur administratoribus nostris secundum locorum qualitatem, in quibus romana vel graeca lingua frequentatur, scire eorum sanctionem, 30 ut nihil ex his audeant praeterire, sed saluberrimas dispositiones nostras observantes in perpetuum, nostras provincias nostroque imperio subiectos gubernare festinent. Illustis igitur auctoritas tua, ad quem quaestoria pertinet censura, eadem mandata 35 et in libris legum transcribere et in sacro laterculo deponi praecipiat, quatenus ex his una cum codicillis suscipiendis administratores, quemadmodum possint reipublicae subvenire, non ignorent.

Ἐν δὴ ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀποκρίτωρ Καίσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμαννικοῖς Γοτθικοῖς Φοργηγικοῖς Γερμανικοῖς Ἀπτικοῖς Ἀλανικοῖς Βανδουλικοῖς Ἀφρικανικοῖς εἰσεβῆς ἐνταχῆς Ἐνδοξος νικητῆς τροπικιοῦχος ἀεισεβιστος Ἀγγιστος.

(Προοίμιον.) Ἰδὴ μὲν ἐν τῷ γενικῷ τῆς ἡμετέρας

Nov. XVII (= Coll. III tit. 4: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—17 in B 6, 3, 22—38. — Epit. Theod. 17, Athanas. 4, 3 (cf. inde excerpta per διαφόρων ἀνγνωσμάτων § 4 p. 191 Ilrimb.). Iulian. const. XXI.

placuerunt, operi effectuique tradere studeat. Etenim si quid adversus hanc fiat, scire oportet eum, qui contra hanc nostram legem suscipere ordinationem ausus sit, se nihil inule commodi habiturum, neque a religiosissimis oeconomis expensus in hoc genere sanctissimae ecclesiae natus rationibus esse inferendas, sed ipsos damnum inde redudans experturos atque ex propriis bonis suae negligentiae percepturos fructum.

XVII.

MANDATA PRINCIPIS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Fravius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus.

Praefatio. Iam quidem in generali pietatis nostrae lege omnia declarata sunt, secundum quae eos,

1 πρόγραμμα A || 2 γὰρ om L || γένηται MA | γέννητο L || 3 παρὰ τόνδε ἢ τ. νόμον om. A || 5 οὐδὲ LA | οἷτε M || 6 τοῦτο om. A || τὴν L || sanctissimae maiori ecclesiae ε || 7 δαπάνην L || δαπάνης αὐτε τῆ (6) coll. A || 9 Post καρτὸν adiangit A: μόνοι τοῖν οἱ χειροτονοῦμενοι — υπεισῶντων βαθμοῦς = Athanas. I 11 ad verbum descripto || dat. xvi id. (kai. corr Scrimger) Aug. Constantinop⁶ Belisario uc. cons. ind. 5 M, dat. xiii kl. Aug. p. c. uilisarii Iul.⁶, idem p. c. Belisarii Iul.⁶ dat consulatu Bilisarii Iul. codl. al. ἔγω. καλ. ἀνοούστου υπατίτας Βελισαρίου Ath. (μηγὶ ἀνοούστῳ Theod.) || 12 ΠΤΑΝ-

SATA PRINCIPIS: παραγγέλματα ἀρχόντων: L δεμανδάτα πριγκίπισ M περὶ μινδάτων βσιουλικῶν καὶ περὶ ἀρχόντων Theod. μάνδυτα παρεχόμενα σὺν τοῖς κωδικίλοις τοῖς κατὰ τόπον ἀρχόντων Ath (Haec constitutio habet inscriptionem: mandata principis Iulian.; ἢ περὶ μανδάτων (v. l. μινδάτων) τῶν ἀρχόντων διαλεγόμενῃ νεαρά εἰς (v. l. καὶ διὰ τ.) ci. Nomoc. XIV tit. 9, 30) || Litteras

ad Tribonianum (13—38) Latine tantum scriptus extitisse (cf. v. 26) probat inscr. v. pul Athanasium (Ο αὐτίς βασιλεῖς Tribuniano quaezori εἰς πλορυ(μ)οσ αντικουσ 39 Εποούματι L || 42 Βανδουλίκος L¹ ονανδ,λικός L² || Ἀφρικανός ML (cf. praef. Inst. Dig. Cod.). Rectius Αφρικῶσ nov. XLIII in., edictum VII; Corp. inscr. Graec. 8636

2 scire] sae R¹ || 3 legem nostram V || 4 huic V || habiturum R || 5 yconomis R yconimis V || 6 expense V || 7 sement R || 8 huic V^a || respitientes RV || 9 subscr. dedimus ex V et Bamb II || Cap. Bilisario uiro clar. consule Bomb. Cap. reliquis omissis V || 13 Tribuniano vulg. || 11 et om. O || 15 in Ex plurimis antiquis (εξ πλορυς αντικουσ cod. Ath. ἐκ πλειστων ἀρχόντων Theod.) citant Ath. Theod. || 17 legis R^a || quique? R¹ || 19 ueritatem R¹ || 21 corruptores R^a || 23 ordicillos R¹ || 26 quidem VTO || om. R vulg. || 28 quantitatem R¹ || 29 soe V¹ || 32 subiectas VT || 33 ad quum vulg. || 35 transcribi vulg. || in om. R || 38 non om. V¹ 44 lege nostre pietatis R

εὐσβείας νόμῳ πάντα διηγόρευται ἐφ' οἷς προσηκόν ἐστι τοὺς τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνοντας ταύτας διοικεῖν, μνημένους τῶν ὄρκων ὧν ἐπὶ τούτοις παρεχούσιν. Ἀναγκασίον δὲ ὡσὺς ᾤθηθῆμεν καὶ νῦν παραλαμβάνοντί σοι τὴν ἀρχὴν ἐπισκήψω τὰ πρέποντα, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τοῖς προγόνοις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐξηρηρημένοι, οἱ τοῖς εἰς τὰς ἀρχὰς στελλόμενοι ἰδία παρεῖχον παραγγέλματα, μανδὰτα πρὶν κίπτις αὐτὰ καλοῦντες, καθ' ἅπερ ἐχρῆν αὐτοὺς διακυβεργᾶν τὰς ἀρχάς.

pietatis lege omnia declarata sunt, in quibus conveniens est administrationes accipientes eas gubernare, memorantes iusiurandum quod super his praestant. Necessarium tamen aestimavimus etiam nunc percipiendi tibi administrationem designare, quod a genitoribus reipublicae nostrae adinventum est, qui ad administrationes directis certa praeccepta dabant, mandata principum ea vocantes, secundum quae oportet eos gubernare administrationes.

CAPUT I.

(Α) Δεῖ τοίνυν σε καθαρῶς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν καὶ δόσεως ἀπάσης χωρὶς πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων καθαρῶς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τῆς χειρὸς, καὶ μηδενὸς ἀπίσθαι κέρδους μήτε μείζοτος μήτε ἐλάττωτος, μηδὲ σεσοφισμένην τινὴ ποιέσθαι κατὰ τῶν ὑπάρχουσιν ἐμπορίαν, ἀλλ' ἀρκείσθαι μόνως τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγομένοις, καὶ διὰ τε σπουδῆ διὰ τε τῶν περὶ σε καθάρων αὐτοῖς πανταχοῦθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον, καὶ σπεύδειν πρῶτον μὲν τοῖς δημοσίοις φόροις ἀπαιτεῖν ἀγρήπνως, μηδὲν ἐλλείπειν ταῖς περὶ τοῦ δημοσίου προνοίας, ἀναζητεῖν τε μήτε τὸ δημοσίον ἡλείπεται, καὶ περιποιεῖν αὐτῷ πανταχοῦθεν τὰ οἰκεία. Ὡς περ γὰρ τοῖς ἰδιωτικαῖς ἐδικονμένοις βοηθοῦμεν, οὕτως καὶ τὸ δημοσίον ἀνεπιφύεστον μένειν βουλόμεθα, οἱ γὰρ δὴ συντελεστικὴ πᾶσης ἀλλῆς ἐπιχειρῶς ἐλευθέρου φυλακτῶ μνημοὶ ῥαδίως τε καὶ ἐκ προχείρου κατιδίδουσι τοῖς φόροις, καὶ ἅπερ εἰς κλοπὰς πρῶτον διδόντες ἐμμερον ἐπιφύεστοντες ἐπὶ τὰ δημοσία, ταῦτα νῦν αὐτοῖς τοῖς δημοσίοις τιθέντες ἀπαλλαγῆσονται ῥαδίως τῶν ἐπὶ τοῖς φόροις ὀφλιμάτων.

30

CAPUT II.

Β Ἐπειτα προσηκόν ἐστὶ σε προνοεῖν τοῦ μὴ τοῖς δήμοις τῶν πόλεων ἐν ἀλλήλοις στασιάζειν, ἀλλὰ πᾶσαν εἰρήνην εἶναι ταῖς πόλεσι ἐκ τοῦ τὴν ἰσότητι κατεπιπῆτα τῆς ἡμετέρας ὑπάρχουσιν φυλάττειν καὶ μήτε κέρδους μήτε πᾶθους τινὸς ἐνεκεν πρὸς τι τῶν μερῶν ἀποκλίπειν.

35

Deinde conveniens est te providere, ut nulli populi civitatum alterutri seditiones faciant: sed omnem pacem esse civitatibus, dum aequitas etiam hinc nostris subiectis servatur et neque lucri neque passionis alicuius causa ad aliquam partium declinatur.

qui magistratus suscipiunt, hos administrare deceat irisiurandi memores quod de his praestant. At tamen necessarium putavimus etiam nunc tibi magistratum suscepturo quae par est praecipere, morem scilicet seculi a prioribus rei publicae nostrae inventum, qui iis, qui ad potestates destinabantur, certa dabant praeccepta, quae mandata principis vocabant, secundum quae illis magistratus gerendi essent.

I. Oportet igitur te magistratum pure et sine ulla donatione suscepturum praeter cetera omnia puras et deo et nobis et legi servare manus, nec ullum lucrum uttingere neque maius neque minus, nec dolose excogitatum adversus subtilis exercere negotiatiorem, sed contentum esse iis solis quae ex fisco tibi praestantur, et tunc per te ipsum quam per eos, qui circa te sunt, purum illis undique servare ius. Ac primum quidem operam dare, ut tributa publica vigilanter exigas, nihil remittens fisci curam, et inquirere, num quid fiscus detrimenti passus sit, quaeque ad eum pertinent omni ex parte conservare. Sicut enim privati iniuriam patientibus opem ferimus, ita etiam fiscum incolumem manere volumus. Namque collatores si ab omni alia recatione liberi servantur, et facile et prompte tributa solvent, et quibus antea in furta impensis manebant tributorum debitores, iis nunc ad publica tributa destinatis facile liberabuntur a debitis vectigalium.

II. Deinde te providere par est, ne populares in civitatibus inter se seditiones agitent, sed ut integra pax sit civitatibus, eo quod aequitatem in hoc quoque subtilis nostris servus ac neque lucri neque ullius affectus causa in partem ullam declinas.

1 νόμῳ] nov. V^{III} || 3 τὸν ὄρκον L || ὧν om. L || 5 τὰ πρέποντα κατὰ τοῦτο δὴ om. ε || 6 mundata principum ε || 10 παραλαμβάνοντας L || 11 σεσοφισμένην τινὰ — ἐμπορίαν captiosum quoddam — negotiatione ε || 16 σοι om. L || 17 τῶν B || τὸν M τῆς τῶν L || 18 καὶ] ἂ καὶ L || 20 ἀναζητεῖν] ἀλλὰ ζητεῖν L || 21 τε om. ε || 23 τοῖς αὐτοῖς B || 23 οὕτω] οἷτω M α || οἷτω γὰρ L || 26 ἐκ om. B^c || 28 νῦν] τοίνυν L || 29 τῶν] τῆν L¹ || ἐπὶ] ἐν B || 31 B notavit L || 34 κἀνταῦθα] etiam hinc (i. e. κἀνταῦθεν) ε || 35 ἐνεκα B || 36 μερῶν] τ (sic) add. L

2 ἀministrationem V¹ || 3 memorante V¹ O || 4 tantum V¹ || existimavimus R vulg. || etiam] et R¹ || 7 ad mini-

strato... di... V¹ ad administrationibus directis V² || directi O || 8 secundum] set V¹ || 9 oporteret vulg. || 10 simentem V || amistrationem R || 12 et legi] legi R^a || 13 neque post minus om. V || 14 quiddam vulg. || captiosam quandam f. e. s. negotiationem O² || 15 contemptum RV || amistrationem V || 16 per eos] per om. R || 17 ius om. R¹ || 19 leg circa publicum cura, et requirere? || 20 minatur V || 21 enim] etiam R¹ V¹ O || 23 calatores V || omni] communi R¹ || conservati liberi R || conservari V¹ O || 24 quae Osenbrüggen] qui libri || 25 furta vulg. || furta R¹ futura R² V¹ O al. || manebunt O || 26 ipsis vulg. || ipsi RV || 27 se a tributis O || 32 civitatem O^a || alterutri in ras. V² alterutris vulg || 33 dum aequitas] de •quitas V¹ || 34 pass... V¹ possessionis V²

CAPUT III.

Γ Ἐστω σοι καὶ τρίτον σπουδάσασθαι τὸ τῶν δικῶν μετὰ πάσης ἰσότητος ἀκροῦσθαι, καὶ τὰς μὲν βασιλευρέας καὶ ὅσας μάλιστα τῶν ἐπιτελεστέων εἰσὶν ἀγράφως τέμνειν τε καὶ κρίνειν καὶ ἀπαλλάττειν ἀνδράποδος τῆς πρὸς ἄλλήλους φιλονεικίας, καὶ μὴ συγχωρεῖν αὐτοῖς μηδὲν περὶ τῶν περιεχομένων τῆς θεῆας ἡμῶν διατάξει προφύσει δικαστικῶν δαπανημάτων ζημιῶσθαι, εἶνε ὅσως ἱκανοὶ πρὸς ὅσων καθεστῆσιν. ἐπειταγε καὶ πρῶτα τῶν δικῶν ἀκροῦσασθαι καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐκ θάδνυμίας τοῦς τῆς ἐπαρχίας τῆς ἀρχεῖς εἰς ταύτην τρέχειν τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ ἡμῶς ἐνοχλεῖν. ἴσθι γὰρ ὡς, εἴ τις ἔλθοι καὶ προσελθεῖν ἡμῖν ποιήσαιο, καὶ παρ' ἡμῶν ἐρωτῶμενος, εἰ πρότερον σοι προσῆλθεν, εἴτα φήσας καὶ προσελθεῖν καὶ τοῦ δικαίου μὴ τρυφεῖν, καὶ τούτω ἀληθῆς εὐρομεν, εἰς τὴν ἀγανάκτησιν τρέφομεν. Εἰ μέντοι μὴ προσελθῶν σοι παραγενέσθαι τῆ βασιλίδι ταύτῃ θαυροῦσαι πόλει, καὶ ἀντιπεμφομεν αὐτὸν σὺν ἐπιτιμῆσει πάσῃ καὶ ἀποκρίσεως οὐ μεταδώσομεν.

CAPUT IV.

(Δ) Ἐπειτα προσῆκόν ἐστὶ σοι καὶ τοὺς ἐντεῦθεν 20 φοιτῶντας εἴτε μαγιστριανοὺς εἴτε ἐξ οἰονόηποτε δικαστηρίου μὴ συγχωρεῖν ἀδικεῖν μηδὲ ὑπερῆραττειν τοὺς ἡμετέρους υπηκόους ἀλλ' εἴ τις προσελθῶι τοιοῦτο τι μεμφόμενος, τούτω καὶ ἐπέειναι καὶ τὸ ἀζῆμιον αὐτοῦς περιποιεῖν, καὶ μηδὲ συγχωρεῖν τινι προτεινόμενῃ μὲν προτάξει οἰονόηποτε δικαστηρίου (ταύτας δὲ τὰς ἐξ ἔθους φοιτῶσας ὁκῶν τε ὕδατος ἐνεκεν καὶ λιμένων καὶ ὁδοστρωσιῶν καὶ γεφυρῶν καὶ εἰκότων καὶ τειχῶν καὶ οἰκημάτων καταστροφῆς ὡς ἐν δημοσίῳ τόπῳ γινομένων, καὶ ἑτέρον τοιούτων) ζημιῶν 30 τοὺς ἡμετέρους υπηκόους. οὐ γὰρ βουλόμεθα οὐδὲ κατὰ τοιαύτην πρόφασιν οὐδεμίαν αὐτοῖς ἐπάγεσθαι ζημίαν. Αὐτοῖς δὲ ἀπάντων τούτων προνοήσεις, ζημίας ἀπαντα πράττων χωρὶς. Εἰ δὲ τις τοιοῦτο τι προτεταγμένος ἔλθοι, παντελῶς οὐ προσέξεις αὐτῷ, 35

III. Tertium quoque tibi studi in esto, ut causas cum omni aequitate cognoscas, ac breviores quidem et quaecumque polissimum ex levioribus sunt sine scripto praecidas et diiudices ac liberes homines a multa contentione, nec permittas, ut ultra ea, quae sacra nostra constitutione continentur, iudicialium expensarum nomine ullo damno afficiantur, siquidem omnino idonei ad dationem sunt: alioqui et gratis causas cognoscas nec per socordiam patiaris homines ex provincia cui praees ad hanc felicem urbem accurrere et nobis negotia facessere. Scias enim, si quis venerit et aditu ad nos dato a nobis interrogatus, nun prius te convenerit, se et adisse te dicat nec vero ius impetrasse, ilque verum esse reperiamus, nos in te indignationem esse conversuros. Si vero te non convento ad hanc regiam urbem accedere ausus sit, et remitemus eum cum omni reprehensione nec responsum ei impertiemus.

IV. Tum par est te ne illis quidem qui hinc commeant sive magistrarianis sive ad quodlibet iudicium pertinentibus concedere, ut subditos iniuria afficiant aut ultra modum exigant: sed si quis accedat tale quid incusans, illud et persequi et indemnitatem iis praestare, ac ne mandata quidem cuiuscumque iudicii praetendenti cuiquam (ea scilicet, quae ex consuetudine mittuntur et aquae ductuum et portuum et viarum sternendarum et pontium et imaginum et murorum et aedificiorum destruendorum ut quae in loco publico extent, et aliorum eiusmodi causis), ut damno nostros subditos afficiat, permittere. Neque enim volumus ne huiusmodi quidem praetextu ullum damnum illis inferri. Ipse vero omnibus his prospicies ita ut sine damno omnia agas. Si quis vero cum eiusmodi mandato veniat, omnino rationem eius non habebis, nisi

1 Γ notavi L || 2 τὰς μὲν) omnes quidem ε || 3 εὐτελῶν BI || 6 παρητιῶν L¹ || 7 διατάξει Cod. 3. 2, 5 (cf. Kruegeri not.) || 11 ταῦτα L¹ || τρέχεις M^a || τῆν εὐδαίμονα πόλιν om. B^c || 12 ἴσθι - 16 τρέφομεν om. BL || 13 * ποιήσαιο M || 16 μέντοι δὲ τις BL || 17 ταύτην L¹ || 18 πόλις L¹ || 20 σε) σοι B || 24 τούτω MB || τούτω L || 24 αὐτοῖς) εἰς αὐτῷ Zachariae || 25 μηδὲ M ε) μὴ BL || 28 ὁδοστρωσιῶν L¹ || καὶ γεφυρῶν om. ε || 30 τόπων L, τόπων om. ε || ἕτερον τοιούτων L || 33 αὐτοῖς) αὐτοῦς B^c || ζημίαν L¹ || 34 πράττων L (cf. ε) || πράττων MB || 35 προστεταγμένοι L¹

1 sit tibi quoque bis scr. R¹ || 3 utilium sunt ex scripto decedere R¹ || 5 permittere) nihil vel in aliquo add. vulg. || sacra constitutione nostra R || 7 si) sit R ||

Sit tibi quoque tertium studium lites cum omni aequitate audire, et omnes quidem breviores et quaecumque maxime vilium sunt ex non scripto decidere et iudicare et liberare homines alterna contentione, et non permittere ultra quam continetur sacra nostra constitutione occasione causalium expensarum damnificari, si tamen sufficientes in datione consistunt. Alioquin etiam gratis lites audire et non permittere ex negligentia de provincia cui praesides ad hanc currere felicissimam civitatem et nobis molestum esse. Scito namque quia, si quis veniat et additionem nobis faciat, et a nobis interrogatus, si prius te adit, deinde dicat te adisse et quod iustum est non impetrare, et hoc verum inveniamus, in te indignationem convertemus. Sin vero cum te non adierit, venire ad regiam hanc praesumpserit civitatem, et remitemus eum cum omni correctione et responsum non dabimus.

Deinde competens est te etiam hinc venientes sive magistrarianos sive ex quolibet foro non permittere laedere nec superexigere nostros subiectos. Sed si quis adierit tale aliquid questus, hoc et exequi et indemnitate ei procurare, et neque permittere alicui proferenti praecepta cuiuscumque fori (haec videlicet quae sollemniter dirigitur formarum et aquae causa et portuum et itinerum sternendorum et imaginum et murorum et domuum destructionis tamquam in publico factae et aliorum talium) damnificare nostros subiectos. Non enim volumus nec per talem causam ullum eis inferri damnum Ipse vero omnium horum providet sine damno omni gestum. Si quis autem, cui tale aliquid iussum est, veniat, omnino

tantum RV¹O || consistant R vulg. || 8 etiam) et T || 9 * cui praesides) alicuius praesidis libri || 10 concurrere V || civitatem felicissimam O || 11 sito R || additione V || 13 dicat se te V || 14 impetrasse vulg. || 15 conuertimus VT || sin R) si V vulg. || 16 adicē. V¹ || 17 correptione OT || 20 hic R || veniente R² || 21 magistrarianos Heimbach) magistrariano (magistrariano R¹) RT magistri annonae V ex magisteriano vulg. || 22 laedere om. R || 23 qui. V¹ || adierit om. R¹, audierit in mg. R² || haec V || 24 procurari RVTO || 25 praeferenti V proferente R¹ || hoc R¹ || 26 formarum et) formarum etiam vulg., leg. et formarum ? || aqua V¹ || 27 et iterum) et om. V || 28 destructionis) in destructionibus R¹ || 29 facturum vulg. || 31 inferre V || 32 omni gestum) al. et omni quaestu R² in mg.: leg. omnia gesturus ? || 33 tale autem cui aliquid V || aliquis R^a || usum V¹

πλὴν εἰ μὴ θεῶν ἡμέτερον πραγματικὸν δεικνύσι τύπον ὑπὲρ τούτων γεγραμμένον. καὶ τότε γὰρ μὴν δέξῃ μὲν τὸν τοιοῦτον τύπον, οὐ μὴν τι πράξεις ἐξ αὐτοῦ, ποῖν ἂν εἰς ἡμᾶς μηνύσας δευτέρω ὑπὲρ τούτων ἐπιτροπῆν ἡμέτερον προσλάβοις. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφρονίας τῶν ἐπιτηδείων καὶ τῶν ἔργων τῶν πῶλεων ἐπιμελήσῃ, παρασκευάζων ἐκ τῶν πολιτικῶν χρημάτων αὐτοὺς ἀπὸ πατέρας τὰ ἀναγκαῖοτάτα τῶν ἔργων ποιεῖν καὶ γαστροῦν ὁμοίως καὶ ὄδων καὶ λιμένων, ἐν οἷς ὅλως εἰσὶ τόποις τῆς ἐπαρχίας ἧς ἀρχεῖς λιμένες, καὶ τειχῶν ἐπιμελίσθαι· καὶ εἰ τι ὅλως ἐστὶ τῶν δημοσίων καὶ ταῖς πόλεσι συμφέρον, βουλευσῇ τε 2 (ε) καὶ πράξεις καὶ μηνύσει. Ἐξῆς δὲ ὑπακούοντάς σοι καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν στρατιώτας ἐν οἷς ἂν αὐτῶν χορῆσι εἰς ὑποουργίην δικαίαν. οὗς εἰ 15 πλημμελοῦντας εὐροῖς, ὑποδηξείας σαφρονομίῳ προποντι, καὶ πρὸς γὰρ ἐκ τῶν σιτήσεων αὐτῶν τὸ ἱκανὸν γενέσθαι τοῖς ἡδικημένοι παρασκευάσει.

CAPUT V.

5) Οὐ συγχωρήσεις δὲ προνομίαις τισὶ χορηγεῖν τοὺς ἀδικούντας, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον αὐτοῖς εἰς βοήθειαν 20 φυλάξῃς τὸ πανταχόθεν καθήκον τῶν ἐπιγυμνῶν καὶ ἀνευδύνους φανῆναι. Φόνους δὲ καὶ μοιχείας καὶ παρθένων ἀρπαγὰς καὶ ἐφόδους καὶ ἀδικίας οἷτων μετὰ σφοδρότητος μετελεύσῃ, καλιζῶν τοὺς ἀμαρτάνοντας κατὰ τοὺς ἡμέτεροὺς νόμους, ὡς τῇ κατ' ὀλι- 25 γων τιμωρίᾳ τῶν ἄλλων ἐπαντὸς εὐξείην. Μάλιστα δὲ τῶν ταξείων τῶν σαυτῶν κρητήσεις, οὐκ ἐφείδεις αὐτοῖς τοῖς υπηκόοις τοὺς ἡμέτεροὺς λειτουργεῖν, οὐδὲ δοκεῖν μὲν ἀρχεσθαι παρὰ σοῦ, ταῖς ἀληθείαις 2 δὲ τῆς σῆς ἀρχεῖν γνώμης. Σπενσεις δὲ καὶ 30 πάρεδρον καὶ εἰ τίς ἐστὶ τῶν περὶ σε λαμβάνειν ἀνδρα χρυσὸν καὶ καθιερωνοῦσα πανταχόθεν καὶ ἀρκούμενον τοῖς παρὰ τὸν δημοσίον. καὶ εἰ γὰρ τις παρ' ἑλπίδους γένοιτο, καὶ οἷχ' εὐροῖς αὐτὸν φυλιττοντά σοι πίστιν δικαίαν, τὸν μὲν ἀπελίσσεις, ἐτέρω δὲ 35 χορῆσιν παρέδρω τὸν νόμον καὶ τὸ δικαῖον μετὰ καθ-

non respicias eum nisi sacram nostram pragmaticam ostendat formam pro hoc scriptam; tunc suscipies quidem talem formam, non autem aliquid ages ea, antequam ad nos nuntians secundam prae- 51 ceptionem nostram suscipias. Sed etiam pro ubertate necessariorum et operum civitatum diligentiam habebis, procurans ex civilibus pecuniis patres quae valde necessaria sunt operum facere et pontium similiter et viarum et portuum, in quibus omnino sunt locis provinciae cui praesides portus, et muro- rum curam habere; et quidquid omnino est publico et civitatibus utile, et cogitabis et facies et nuntiabis. 2 Habebis autem obediencies tibi et qui in provincia sunt milites, in quibus eorum opus habueris ad ministerium iustum: quos si delinquentes inveneris, subponi castigationi decenti insuper (et) ex emolumentis eorum satisfieri laesis procurabis.

Non permittes privilegiis aliquibus uti nocentes, sed illud solum eis in auxilium observabis, ut undique puri horum quae eis inferuntur (et) innoxii videantur. Homicidia autem et adulteria virginumque directiones et invasiones et oppressiones ita cum vehementia corriges, puniens delinquentes secundum nostras leges, ut paulatim supplicium alios omnes fa- 1 ciat salvos. Praecipue vero officiales tuos retinebis, non permittens eos subiectos nostros impellere, neque ut videantur quidem subiecti tibi, pro veritate autem tuae praesint voluntati.

2 Festinabis etiam consiliarium et quicumque fuerit circa te assumere virum optimum et purum undique et contentum his quae a fisco dantur. Et si quis praeter spem accesserit et non inveneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero uteris consiliario, legem et iustitiam cum

sacram nostram pragmaticam sanctionem ostendat de his scriptam; ut tunc quidem suscipies talem sanctionem nec vero quicquam ex ea ages, antequam re nobis nuntiata secundum praeceptum nostrum acceperis.

1 Sed et copiae rerum necessariorum et operum civitatum studeas curesque, ut ex civilibus pecuniis ipsi patres civitatum ea quae maxime necessaria sunt opera perficiant et pontium similiter et viarum et portuum (in quibuscumque omnino locis provinciae, cui praees, portus sunt) et murorum curam gerant; alique 2 si quid omnino fisco et civitatibus utile est, id et consideres et agas et nunties. Habebis autem milites quoque qui in provincia sunt obediencies tibi in quibuscumque iis vel iustum ministerium intelligebis; quos ubi delinquentes deprehenderis, et castigationi subicies convenienti et insuper ut ex ipsorum annonis satisfiat iis qui iniuriam passi sunt, privilehis.

V. Nec vero patieris privilegiis ullis uti eos qui iniuriam facturi sint, sed illud solum in adiumentum eorum tenebis, ut ab omni parte puri ubi iis, quorum insimulantur, et insontes probentur. Homicidia autem et adulteria et virginum raptus et invasiones et oppressiones cum severitate ita persequeris delinquentes secundum nostras leges puniendo, ut paucorum supplicio reliquos omnes serves. Inprimis vero officiales tuos coerceris nec permittes iis, ut subditos nostros despicient, neque ut videantur a te regi, re veru autem 2 tuum consilium regunt. Operam vero dabis, ut etiam assessorem et si quis alius circa te sit, eligas virum bonum et omni ex parte integrum et contentum iis quae a fisco dantur. Ac si quis expectationi tuae impar evaserit eumque repereris fidem tibi iustam non servare, illum quidem expelles, alio autem

2 τύπον] τὸ L¹ || τούτων L hoo ε || τότε γὰρ LBz || τὸ γὰρ M || 3 ἐξ om. M^a || 4 δευτέρω L¹ || ὑπὲρ τούτων om. c || 4 αὐτοὺς ἀπὸ πατέρας M τοὺς ἀπὸ πατέρας B τοὺς πατέρας Lz, τῶν πῶλεων add. s. v. E² (patres civitatum Jul.; cf. Cod. 1, 4, 26 § 9, 12 10, 44, 3 § 1; nov. CXXVII c. 16). Leg. ἀπὸ τῶν πατέρας, vel τοὺς αὐτῶν πατέρας? || 9 ποιεῖν LBz | ποιεῖν M || 10 sq. ὅλως — εἰ τε om. L || 12 συμφέρον L || 15 χορῆσεις L || 16 πλημμελότας L¹ || 18 γίνεσθαι τοῖς ἡδὴ κειμένοις B^c || 19 προνομίαν L || 24 σφοδρότητα L || 25 κατ' ὄλιγων B (cf. nov. XXX c. 11 pr.) κατ' ὄλιγον Mz || 26 τιμωρία ἢ τιμωρία L (cf. s) || 30 γνώμης νόμοις M^a || δὲ MB γὰρ L om. ε || 34 οὐχ' εὐροῖν L || 36 καθάρων καθάρως L

5 suscipies R¹ || 7 civilibus] libi.. V¹ (al. ex cuiuslibet gl. Accurs.) || patres partes O (al. partes V³) || 4 necessary V² || 9 portuum] portium R¹ || 10 *portus] portuumque (om. O¹, portuum O²) libri R || 11 est omnino R || publico R¹ || 12 et cogitabis et om. V || 15 ministerium R || *quos si] quodsi libri R || 16 *subponi castigationi] sub omni castigatione libri R || decente R detenti VO || et addidi || 17 factisfieri R¹ || 19 permittes vulg.] permittas RVT || 20 obreserabis R || ut] et R¹ V¹ || 21 puri om. R¹ || et add. vulg. || 22 iurgiumque V || 23 invasiones et ect.] nes et — 24 delinquent suppl. V² in spat. vnc. || 24 corriges] corrige R corrige VO^a || secundum] s.. (set?) V¹ || 25 alios vulg.] eos (e ex o corr. R) RVT O || 27 pertinens O¹ || 28 subiectu R^a || 29 voluntati] veritate R¹ veritati R² || 30 fuerint V || 31 virorum VR¹ || 32 contemptum VO || quid R vulg. || 35 utilis O

2 scripturam V¹ || suscipies R¹ || suscipiens R² VTO || 3 ages vulg.] agens RVT O || 4 secundam] ad secundam V ||

§ (Z) ῶν φυλάττοντι τῶν χειρῶν. Τοιοῦτον δὲ παρῆξεισ σαυτὸν ἅπασι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, ὥστε φοβηρώτατον μὲν εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ τοῖς ἀγγωνοῦσι πρὸς τὸ δημόσιον, ημερώτατον δὲ καὶ πρὸς ἅπασι τοῖς ἐπιεικεστέροις καὶ εὐγνώμοσι, καὶ πατρικῆν αὐτοῖς εἰσάγειν πρόνοιαν.

§ puris servante manibus. Talem vero praebebis temetipsam omnibus publice et privatim, ut terribilis quidem sis delinquentibus et indevotis circa fiscalia, mansuetissimus autem et mitis omnibus placidis et devotis et paternam eis exhibens providentiam.

CAPUT VI.

(H) Ἀλλὰ μηδὲ τούτους δὴ τοὺς κολουμένους λόγους προχειρῶς διδόναι σπεύδειν ἢ ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐξετάσεως καὶ ἐν χρόνῳ συμμετρω καὶ οὐχ υπερβαίνοντι τριακόντα προθεσμίαν ημερῶν, ὥστε μὴ ἐντεῖθεν ἀπεράντους εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τὰς πρὸς ἑαυτοὺς φιλονεικίας. Εἰ δὲ καὶ τινα ὑπὸ τῶν καλυμμένων λόγων ποιήσαιο, εἰτὰ τις προσέλθοι κατ' αὐτοῦ, ὄξεις μὲν αὐτόν, φυλάττον τὸν δεδομένον αὐτῷ λόγον, ἐξετάσεις δὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου πανταχοσε σωζομένου, καὶ εἴπερ καὶ ψῆφον κατ' αὐτοῦ δέησεις, καταδικάσεις αὐτόν, καὶ δυοῖν αὐτῷ προθήσεις αἴρεσιν, ἢ εἰ βούλεται τῷ δεδομένῳ λόγῳ καθαρῶς ἀπειλεῖν καὶ πράξει τὰ κριθέντα, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, τοῖς ἱεροῖς αὐτὸν οροῖς ἀποκατιστήσεις, κἀκείσε τὸν ἐκβίβασμιν ἐπάξεις σωφρόνους καὶ μετὰ τῆς οἰκειότητος τοῖς ευαγέσιν ὄροις αἰδοῦς.

Sed neque haec quae dicuntur verba (id est iusiurandum) prompte dare festines aut amplius tempus, sed et cum examinatione (et) in tempore mediocri et non transcendente triginta dierum indutias, ne ex hoc infinitae sint hominibus ad invicem contentiones. Si vero etiam aliquem sub nuncupato verbo feceris, deinde aliquis adierit adversus eum, deduces quidem eum, custodiens datum ei verbum, (et) examinabis negotium verbo ubique servato, et si etiam sententia contra eum necessaria sit, condemnabis eum, et duorum propones electionem, utrum velit dato verbo absolute abrenuntiare et agere quae iudicata sunt, an non. Certe si non hoc, sacris eum terminis restitues, et ibi executionem inferes temperate et cum debita venerabilibus locis reverentiam.

CAPUT VII.

(Θ) Οὔτε δὲ ἀνδροφόνους οὔτε μοιχοῖς οὔτε παρθέτων ἄρπαξιν ἀμαρτάνουσι τὴν ἐκ τῶν ὄρων φυλάξει ἀσφάλειαν, ἀλλὰ κακείθεν ἐξελεύσεις καὶ τιμωρίας αὐτοῖς ἐπάξεις. Ὅν γὰρ τῶν τὰ τοιαῦτα ἀμαρτανόντων φειδεσθαι προσήκει, ἀλλὰ τῶν περιόντων, ἵνα μὴ τοιαῦτα ὑπο τῶν τοληροτέων πάσχοιεν ἄλλως τε ἢ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια οὐ τοῖς ἀδικούσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικουμένοις δίδεται παρὰ τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ἂν εἴη δυνατόν ἐκάτερον ἰσχυρίζεσθαι τῇ παρὰ τῶν ἀσύλων τόπων ἀσφάλειᾳ, καὶ τὸν ἀδικούντα καὶ 1 (I) τὸν ἀδικούμενον. Τὰς δὲ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν γίνεσθαι μετὰ τοῦ πλεονυτος παρασκευάσεις, ἐπειδήπερ ο τῶν δημοσίων λογος καὶ στρατιώταις καὶ ἰδιώταις, καὶ αὐτοῖς

Neque autem homicidis neque adulteris neque virginum raptoribus delinquentibus terminorum custodias cautelam, sed etiam inde extrahes et supplicium eis inferes. Non enim talia delinquentibus parcere competit, sed obpatientibus, ut non talia a praesumptoribus patiantur. Deinde templorum cautela non nocentibus. sed laesis datur a lege, et non erit possibile utrumque tueri cautela sacrorum locorum et laedentem et laesum.

1 Publicorum vero tributorum exactiones et intra templa decenter fieri praeparabis, quoniam fiscalium ratio et militibus et privatis ipsisque templis et cunc-

cap. VII pr. habet Nomoc. XIV tit. 9, 30; eiusdem summarium Bf 5, 1, 12 (ex Athan., vid. p. 191 Heim.) cf. Nomoc. XIV tit. l. c

§ *assessore uteris legem et iustitiam cum puris manibus servaturo. Talem autem temet omnibus et publice et privatim praestabis, ut maxime metuendus sis delinquentibus et adversus fiscum contumacibus, mansuetissimus vero et mitis omnibus probis et officiosis iisque paternam curam impertias.*

VI. *Sed ne fidem quidem publicam illam — qui vocantur λόγοι — promptius dare aut in longius tempus properes, sed et cum examine et in tempus congruum et quod non excedat triginta dierum spatium, ne infinitae hinc existant hominum inter se contentiones. Quodsi quem etiam λόγῳ qui dicitur subieceris, et deinde quis eum conveniat, in ius quidem duces eum, custodiens datam ei fidem, examinabis autem argumentum fide ab omni parte servata, et si quidem etiam sententia contra eum opus sit, condemnabis eum et duarum ei rerum optionem propones, sive velit datae fidei pure renuntiare et facere iudicata, sive id nolit, sacris eum finibus restitues, atque ibi executionem adhibebis moderate et cum ea quae sacris finibus debetur reverentiam.*

VII. *Neque vero homicidis neque adulteris neque virginum raptoribus delinquentibus finium servabis securitatem, sed et inde extrahes eos et poenam iis impones. Neque enim talia delinquentibus parcere decet, sed iis potius, qui superant, ne ab audacioribus talia patiantur; cum praesertim templorum securitas non iniuriam facientibus, sed iniuria affectis a lege data sit, nec fieri facile possit, ut uterque, tam qui 1 intulit quam qui passus est iniuriam, asylum securitate nitatur. Exactiones autem tributorum publicorum ut etiam in locis sacris cum dignitate fiant curabis, quoniam tributorum ratio et militibus et pri-*

2 δημοσίῳ Bc || 6 πατρικῆς M^a || εἰσαγαγεῖν L || 7 δῆ] δῆ L, δεῖ Haloander || 8 ἢ LBc || om. M || 10 υπερβαίνοντι L || 15 αὐτόν L¹ || 16 καὶ ante ψῆφον om. L || 17 καταδικάσεις Bc || αὐτῷ αὐτὸ L¹, om. c || 15 προσθήσεις L || δεδομένον L¹ || 19 πράξεις B || τὰ κατακριθέντα L || ἢ εἰ μὴ τοῦτο an non. certe si non hoc c || ὄρον L¹ || 21 ἐπέξεις L || 22 εὐγενέσιν L¹ || ὄροις locis c || 23 δὲ om. L || 26 τὰ om. L || 27 περιόντων obpatientibus(?) c || δεδιότων Haloander || 29 ἀσφάλειαν L¹ || 32 ἀδικούντων L¹

et addidi || mediocri] modico V¹ modico V³ || 10 et om. V¹ || ex] et R¹ || 11 omnibus RVO || 13 adiecerit R¹ || deducere O || 14 custodias R¹ || ei om. V || et add. vulg. || 16 sint R¹ || 17 praepones RV || 19 non (ne O¹) hoc O vulg. || hoc non R haec non V || 20 inferres R¹, inferes om. V initio paginae || temptare R¹ || et] ut R¹ || 23 nec adulteris V³ noe adulteris R¹ neque adulteris O ut nec adulteri V¹ || neque bis sc^r V¹ || 26 inferres R¹ || 27 conuenit R || ob patientibus RO ●● patientibus V¹ haec (al. hoo mg.) patientibus V³ hoc patientibus vulg.; an leg. opperientibus? || ut non] non ut R¹ || 29 et om. R¹ || 30 utrumque non eritueri R^a || cautelam V^a || 34 praeparabis V¹O] properabis RV³ procurabis vulg.

1 servantem V¹ praebebis] plebis V¹ || 1 manifestissimus R || 7 id est] • V¹ || 8 promitte R¹ || aut] in vulg., aut in Zachariae || 9 et om. R || examinati omne R ||

τε τοῖς ἱεροῖς καὶ ὅλῃ τῇ πολιτείᾳ συμφέρων τε καὶ ἀναγκασιότατος ἐστίν. Ἐπαμεινονοῖσι δὲ σοὶ πρὸς τοῖτο οἱ θεοφιλέστατοι τῶν ἐκκλησιῶν ἔκδοκι καὶ οἰκονόμοι, οὐδένα τῶν τοῦ δημοσίου φόρου κατὰ χώραν ἀπαιτούμενον ἀφαιρούμενοι τῆς εἰσπράξεως, ἀλλ' οὐδὲ συγκωσούντες βίαιον ἢ στασιώδες τι παθεῖν τοῖς τὸν ἐκβιβασμὸν ἐπάρχοντας, γινώσκοντες ὡς, εἰ τι τοιοῦτο πράξειεν, οἰκώθεν τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι τῷ δημοσίῳ καταναγκασθήσονται.

CAPUT VIII.

(IA) Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους πράκτορας [ἴτοι 10 τοὺς ἀπαιτητάς] ἐν ταῖς ἐαυτῶν ἀποχαῖς φανερά ποιῆν ἅπαντα ἐφ' οἷς αὐτὰς διδίδωσι, τοῦτέστι τὸ τε ποσὸν τῶν ζυγοκεφάλων ἢ ἰούγων ἢ ἰουλιῶν ἢ ὅπως δῆποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν, καὶ ὑπὲρ τίνων αὐτὰ καὶ ποιῶν χωρίων ἀπαιτούσι, καὶ τὸ τῶν δεδομένων ποσὸν εἴτε ἐν εἰδῶσι εἴτε ἐν χρυσίῳ, ἀπειλῶν αὐτοῖς καὶ ζημίαν μεγάλην καὶ χειροῦ ἀφαιρέσειν, εἰ τὸ παραγγελλόμενον μὲν αἶε, μέχρι δὲ τῶν μη φυλαχθέν, μη τοῦ λοιποῦ χρόνου πάσι φυλάξουσιν, ἀπειλῶν αὐτοῖς καὶ ζημίαν μεγάλην καὶ χειροῦ ἀφαιρέσειν, εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ἀπορρηγῆν ἐξεπίσειν τινα, λέγοντες μὴ δύνανσθαι τῆν τῶν ἰούγων ἐντιθέναι ποσότητα, μάλιστα μὲν κικονογεῖν αὐτοῖς ρουζόμεν' πληρ' ἄλλα μηδὲν ἐντεῖθεν βλιπτέσθω μήτε τὸ δημόσιον μήτε οἱ συντελεῖς. τὸ μὲν γὰρ δημόσιον ἀπορρηγῆς ἅπαντα τὰ οἰκία λαβέτω, καὶ τὰς ἐξ ἔθους γινόμενας ἀποδείξει λαμβανέτωσαν οἱ ταῦτα κατατιθέντες, μηδὲν ἀπαιτοῦμενοι πλέον' πράγμα δὲ μηδ' ὅτιον καταβλαπτεῖσθω. καὶ ἡ μὲν κατὰ τὸ συνηθὲς συντέλεια καταβλητέσθω παρ' αὐτῶν καὶ εἰσφραγέσθω τῷ δημοσίῳ μηρῶσθω δὲ εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡρώων ἐπιάρχους τὰ περὶ τούτων, πρότερον ἀναγκαζομένων τῶν κηρσοναλίων τῶς κληρονομας ἐκθέσειν ἄκριβεις δίδόναι, ὡς ἐκεῖθεν γίνεσθαι τῆν τοῦ πράγματος διάκρισιν. οὕτω τε τῶς τῶν κατὰ συνηθειῶν δεδο-

tae reipublicae utilis et necessaria est. Auxiliabuntur autem tibi ad hoc etiam deo amabiles ecclesiarum defensores et oeconomi, nullum horum qui fiscalia tributa exiguntur abripientes exactioni, sed neque permittentes violentum aut seditiosum aliquid pati executionem inferentes, scientes quia, si quid tale gesserint, de suo satisfacere fisco cogentur.

Coges autem publicos executores in suis desuceptis manifesta facere omnia. in quibus ea dederunt, zyocephalorum aut iugorum aut iuliarum aut quolibet modo per regiones nuncupantur, et pro quibus haec et qualibus praediis exigunt, et datorum quantitatem sive in speciebus sive in auro, interminans eis et damnum magnum et manus amputationem, si hoc, quod praecipitur quidem semper, usque nunc autem non custoditum est, non deinceps omnibus servent modis. Si vero, ut adsolet, declinationem inveniant aliquam, dicentes non posse iugorum poni quantitatem, maxime quidem eos malignari putamus, sed tamen nihil hinc laedatur fisco nec collatores. Fiscus etenim sine praeiudicio omnia sua percipiat, et sollempniter celebrata suscepta percipiant, qui haec exsolverint, nihil exigendi amplius. causa vero in nullo laedatur. Et secundum consuetudinem quidem tributa solvantur ab eis et inferantur fisco, nuntietur autem ad gloriosissimos nostros praefectos de istis, primitus cogendis censualibus nuncupatas expositiones subtiliter dare, ut ex hoc fiat causae diiudicatio; et sic interim secundum consuetudinem

cop. VIII summarium extat Bf 6. 3, 11. 12 (18 ex Theod.).

vatis et ipsi sacris aedibus et universae rei publicae cum utilis tum maxime necessaria est. Atque in ea re auxiliabuntur tibi deo carissimi ecclesiarum defensores et oeconomi, qui neminem eorum a quibus publica tributa in provincia exiguntur, exactioni subtrahant ac ne permittent quidem, ut quid violenti aut seditiosi patientur qui executionem peragunt: num scient, si tale quid fecerint, se ex propriis bonis satisfacere fisco coactum iri

VIII. Coges autem publicos exactores, ut in apochis suis omnia, de quibus eas tradunt, manifesta faciant, id est et quantitatem capium vel iugorum vel iuliarum vel si quo alio modo ea in provincia appellant, et pro quibus et qualibus praediis ea exigant, et quantitatem eorum quae data sunt sive in speciebus sive in auro; ut nimitis iis et multam magnum et manus amputationem, nisi id, quod semper praecipitur nec tamen usque adhuc observatum fuit, certe in posterum omnibus modis observent. Quodsi nimirum effugium invenerint aliquod, ut dicant se quantitatem iugorum referre non posse, omnino eos fraudem facere putamus; nisi quod nihil inde damni afferatur neque fisco neque subditis. Nam fisco sine praeiudicio sua omnia accipiat, et securitates quae fieri solent accipiant qui illa deserunt, nec quicquam amplius ab iis exigatur, neque vero res ulla damno afficiatur. Et collatio quidem more solito facta ab iis deponatur atque in publicum inferatur, nuntietur autem de his ad gloriosissimos praefectos nostros, coactis prius censualibus expositiones quae vocantur accuratas edere, ut inde rei fiat diiudicatio. Itaque interim

3 οἱ θεοφ' etiam deo amabiles ε || 4 κατὰ χώραν om. ε || 7 ἐπιπαρόντας L || γινώσκοντες Haloander) γινώσκοντες libri || 10 πράκτορας Lε) πράκτορας ἴτοι τοὺς ἀπαιτητάς M ἀπαιτητάς B || 12 τοῦτέστι τὸ τε ποσὸν om. ε || 13 ζυγοκεφάλων L || ἰούγων M) ἰούγων L ἰουγῶν Theod. ἰουγῶν Ath. cod., ζευγῶν γῆν B || ἢ ἰουλιῶν Mε (cf. nov. CXXVIII c. 1. 3 cum Jul.) ἢ οὐλιῶν L om. B ἢ ἰουγαλίων Haloander ἢ μιλιῶν Zachariae von Lingenthal zur Kenntniss des röm. Steuerwesens' 1863 p. 22 || 14 κληρονομ. L) κληρονομ. M || 15 τὸ om. L δεδομένων L || 16 ἐν ὑστερον om. Mα || 17 καὶ χειροῦ ἀφαιρέσειν om. LB || εἰς τὸ MB || 19 μῆ) εἰ μὴ B || 19 φυλάξουσιν πᾶσι L || 20 ἀφ' ἑαυτῶν L ἀφορμῆν L || 21 ἰούγων M.β) ἰουγῶν (vel ἰουγῶν) Lα) ζευγῶν γῆν B ζευγῶν, γῆν M s. v. || ἐκτιθέναι Hombergkiius (sed cf. Theod. Ath.) || 23 μήτε — μήτε LB) μῆδ' — μῆδ' M, negationem priore loco om. ε || 24 μὲν om. B || 25 λαβέτω — ἀποδείξει om. M || 26 καταβλέποντες B || 27 πρῶτον M) τὸ πρῶτον LB) καταβλαπτεῖσθω παρ' αὐτῶν ὑδ. B || 28 ἢ μὲν ἡμᾶς L || 29 αὐτῶ L || 31 *ἐπιάρχους libri (τοῖς ἐπιάρχους Ath. Theod.) || 32 κηρσοναλίων Bε κηρσοναλίων, s. v. ad Xen. anhl. τότων (sic) M κηρσοναλίων συντελίων

L κηρσοτόμων Scribner || ἀκριβῶς Lε || 34 τε LBε) om. M διδομένων LB

1 et om. R¹ || necessarie V¹ || est om. V || auxiliabuntur autem auxiliabuntur R^a || 2 ad hoc autem tibi V || 3 et om O¹ || nullo V^a || 4 exigunt V² vulg. || eripientes OT || exactione V¹ || 5 uolentum aliquid aut seditiosum R¹ || aut) atque V || *exactionem (exactione R¹ V¹) libri (cf. 121, 20) || 6 scientes om. O¹ || 7 coguntur V || 10 autem om. R¹ || exactores vulg. || desuspectis O² || 11 eadem V¹ || 12 zigocephalorum V etygo (et ego R¹) cephalorum OR¹ || 13 regiones om. R¹ || 14 qualibus V²) qualibet R V¹ || praediis R || 15 in speciebus om. R¹ || interminans Heimbach) interminationes (et int. R) RVO || 16 eis) autem eis V || et manus amputa..... (amputationem V²) - 17 quidem suppl. V² in spat. vac || amputatione O || 17 praecipitur quidem et 18 non custoditum est his ser. R¹ || 18 non prius om V || 19 obseruent V || adsolvet V^a || 20 aliquid V || iugorum) peginorum V¹ peganorum V² paganorum (s. r. al. iugorum) V² || 21 reputamus V || 22 tantum V || 24 suscepta om. R (desuscepta Beckius) || percipiat R¹ VO || 25 exsoluunt O soluerint R¹ || 26 ullo R¹ || red-datur O¹ || 29 primitiis R || 30 hoc om. R¹

μένων δημοσίων ἀμέπτως εἰσκομιζομένων, ὅπερ ἂν ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητούμενοις οἱ ἐνδοξότατοι ἡμῶν ἑπαρχοὶ κρίνοιεν, ἐπὶ τοῖς στασιαζομένοις τούτου κρατεῖν, ἀνάγκην ἔχοντων τῶν πρακτικῶν μετὰ τὸ γνωσθῆναι τὴν ἀλήθειαν τῆν ἐπὶ τοῖς ζητούμενοις καὶ ἐπὶ ἐκείνοις τοῦ λοιποῦ τὸ ποσὸν τῶν ὄντων ζυγοκεφάλων καὶ τῶν ἄλλων ἀπαιτῶν κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἰδη 1 (IB) διατεταγμένον ταῖς ἀποδείξεσιν ἐντάττειν. Οὐ συγχωροῦσιν δὲ ἡ βουλευταῖς ἢ κρησυναλίας, ἥτινα πράξεις γίνονται χωρίων ἢ ἄλλως διανεμήσεις καὶ 10 εἰς ἕτερα πρόσωπα μεδίστανται κτήσεις, διαστροφῶν χρῆσθαι τισι, καὶ μὴ μετατιθέναι ἀπόρους εἶναι τοῖς ἡγορησάσι, καὶ δια τούτου μὴ ποιεῖν τὴν μετάθεσιν, ἀπὸ τούτου ἐξετάσεις χωρὶς τῆς οἰκισθῆναι ζυμίας. καὶ εἰ μὲν εὐπόρους ἢ ἀγορησάσι, ἀναγκάσεις τοὺς τῶν δημοσίων πρῶστῶν πῶσι τρόποις καὶ χωρὶς τῆς οἰκισθῆναι ζυμίας ποιήσασθαι τὴν μετάθεσιν· εἰ δὲ 20 ταῖς ἀληθείαις αὐτοὺς εὐροὺς οὐ σφόδρα εὐπόρους, ἀναγκάσεις τοὺς πρῶτας αὐτοῦ τούτου ὁμολογήσαι ἐν ἵππονημασιν, ὅτι κινδύνω αὐτῶν ἢ μετάθεσις γίνεται τῶν δημοσίων φόρων εἰς τοὺς πρῶτ' αὐτῶν ἐπισημῶν· τοῦτο ὅπερ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἴσμεν ἐν πολλοῖς 25 γινόμενον εἶδεσθαι. οὕτως γὰρ οὐτὸ τὸ δημοσίον βλαβήσεται καὶ οἱ δημοσίου φόρου παρὰ τῶν νεμομένων εἰσκομισθῆσονται, ὅπως ἂν μὴ ἕτεροι μὲν εἶεν οἱ νεμίμοι, ἕτεροι δὲ οἱ συντελεῖντες. δεῖ γὰρ μάλιστα κατὰ τῶν νεμομένων φερόσθαι τὰς συντελείας, ἀλλ' 30 οὐχὶ κατὰ τῶν μὴ κατεχόντων μηδὲ νεμομένων τὰ γίδια.

datis fiscalibus inculpabiliter inferendis: quod autem in his, quae dubitantur, gloriosissimi nostri praefecti iudicaverint, in his, quae moventur, hoc valere; necessitatem habentibus exactoribus, post cognitam 5 veritatem super his quaestionibus. et in illis de cetero quantitatem zygocephalorum et aliorum omnium adscribere, secundum quod a nobis iam ordinatum est. 1 Non permittas itaque aut curialibus aut censualibus, dum vendita sint praedia eorum aut in alias personas mutatur possessio, tergiversationibus uti quibusdam et non transferre a venditoribus ut emptores praedia, sed coges eos omni modo facere mutationes sine damno. Si vero dixerint minus idoneos esse emptores et propterea non fieri migrationem, hoc ipsum examinabis sine quolibet damno. Et si quidem idonei fuerint emptores, coges fiscalium praesules omnibus modis et sine quolibet damno celebrare transpositionem; si vero pro veritate eos inveneris non satis idoneos, coges venditores hoc ipsum profiteri ad gesta, quia periculo eorum transpositio fit fiscalium tributorum in eos, qui ab ipsis emerint; hoc quod etiam in Oriente novimus in multis fieri gentibus. Sic enim neque fisco nocebitur et fiscalia tributa a possessoribus inferuntur, ut autem alii quidem sint possessores, alii vero collatores. Oportet enim maxime contra possessores fieri collationes, sed non contra non detinentes neque possidentes terras.

CAPUT IX.

Ἰ᾽ Ἐκεῖνο μέντοι σε βουλόμεθα γινώσκειν ὡς, εἴ ποτε προτιθέμενοι εἰς ἕτερας ἰσως παραγενέσθαι σε χωρίας, προσήκον ἔστιν ἀρκυρήμενον σε τοῖς ἐπὶ τοῦ 35 δημοσίου φιλοκτημηθῆσαι ἢ προικα διαπαντα μηδὲ τὴν ἡμετέροισιν ὑπηρεσίαις ἐπιτρέβειν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ὧν ἐδουκίαν, ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ἕτερας γινόμενον χώρας ποιέσθαι τὰς διαπάνας· μηδὲ ἀγγαρείαις τοὺς συντελεσάσι ἐπιτρέβοντα μήτε σὲ μήτε τὴν πει- 40

Illud tamen te volumus nosse quia, si quando praeeperimus ad alias forte proficisci te provincias, competens est contentum te his quae de fisco largiuntur non gratis expendere neque nostros subiectos atterere, sed ex quibus in provincia consistens expendebas. ex his ipsis et ad alias proficiscens regiones facere expensas. neque angariis collatores adiligentem, neque te neque oboediens tibi officium,

cap. IX summarium extat B¹ 6, 3, 15.

tributis, quae secundum consuetudinem dantur, integre illatis, quidquid de iis quae controversa sunt gloriosissimi nostri praefecti iudicaverint, id de rebus quae disceptantur obtineat: ut exactores necesse sit post veritatem in iis quae quaerebantur cognitum de illis quoque in posterum quantitatem capitum quae extant et reliquorum omnium, secundum id quod a nobis iam constitutum est, securitatibus inserere. Nec vero permittes sive curialibus sive censualibus, cum venditiones praediorum aut alius generis divisiones fiunt et in alias personas possessiones transferuntur, ut deverticulis utantur quibusdam neque ut praedia a venditoribus ad emptores transferant, sed coges eos omni modo sine detrimento translationes facere. Quasid dixerint emptores esse inopes et propterea se translationem non facere, id ipsum sine ullo detrimento examinabis: et siquidem locupletes sint emptores, coges eos, qui publicis tributis praesint, omnibus modis et sine ullo detrimento facere translationem; si in vera eos non aliquid locupletes repereris, coges venditores in acris id ipsum consulti, suo periculo publica tributa transferri in eos qui ab ipsis emerint: id quod in Oriente scimus multis in provinciis fieri. Num sic nec fisco dumno afficietur et publica tributa a possidentibus inferentur, ne alii sint qui possideant, alii qui conferant. Oportet enim maxime ad possessores pertinere collationes neque vero ad eos qui praedia non detinent nec possident.

IX. Illud vero te nosse volumus, si quando forte in alias provincias te proficisci iusserimus, decere te iis quae a fisco suppeditata sunt contentum non gratuitum expensas facere neque nostros subditos atterere, sed ex quibus, cum in provincia esses, expensas faciebas. ex iisdem etiam cum in alia provincia sis, sumptus impendere; nec magis angariis collatores atterere neque te neque quod tibi praesto est offi-

1 εἰσκομιζομένην L¹ || 2 ἐπαρχοὺς L¹ ὑπαρχοὺς MB || 3 κρίνοιεν L¹ ἐπὶ τοῖς στασιαζ. νεῖοις an delenda sint I κρατεῖται B κρατῆσαι L || 4 πρακτοκτόρων L || 5 ταῖς ἀποδείξεσιν ἐντάττειν adscribere s || 9 συγχωροῦσιν L¹ ἢ βουλ. ἢ κρησ. || τοῖς κτήτορσιν B κρησυναλίας M¹ || 10 ἄλλως διανεμήσεις καὶ om. s || 11 διαστροφῶν L¹ || 17 τῆς om. B || 27 τῶν L¹ || 31 *μήτε libri || 34 παραγίνεσθαι B || 40 *μηδὲ σὲ μηδὲ libri

9 sunt vulg. || 10 uti] .. R¹ || 12 omni modo RV²O] omnino modo V¹ omnino vulg. || 16 emptores et propterea non fieri migrationem coges R² || 21 emerint RO] emunt V¹ vulg. || 23 fisco RV¹O] fisco V² vulg. || 24 inferentur vulg. || autem RVO] non vulg.; leg. haut? || 25 collatores] fieri non potest arh. V² || 27 non post contra om. R¹V || neque non posse R² || 33 tantum VO¹ || tel R¹ || quando] quam V¹ || 34 perceiverimus R¹ || forte — 124, 3 non ultra ter] arr. R² in ras. 5 versuum || 35 contentum te V te contentum R || 38 et ad alias] ad illas R || proficiscentem vulg. || 39 collatores V¹ || 40 adigentem (s. v. i affigere) R || neque te om. R || neque oboed.] neque om. V¹

1 inculpabiliter inferendis R || quod autem RVO, quidquid vulg. || 3 haec R² || 5 in illis] ..ollis R¹ || 6 zygocephalorum V etzygocephalorum O || et aliorum om. O¹ || omnium om. V || 8 permittat R¹O¹ permittes vulg. ||

δομένη σοι τάξιν, ἀλλ' οἰκείους μὲν ὑποζυγίοις, οἰκείαι δὲ δαπάνη ποιῆσθαι τὴν πορείαν. Αὐτοῦ τούτου φυλάττομενον κἄν εἰ μὴ ὑπερόριος γένοιτο, ἀλλὰ τὰς τῆς ἐπαρχίας διὰ τινα πρόφασιν ἀναγκαίαν περιουσιότης πόλεις.

sed propriis quidem subiugalibus, propria quoque expensa agere iter; hoc ipsum custodiendo, vel si non ultra terminos properes provinciae, sed propter quandam occasionem necessariam circumceas civitates.

CAPUT X.

(ΙΔ) Τοῖς γὰρ δὴ καλουμένοις τοποτηρηταῖς διδοῦναι τοὺς ἀρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἐπαρχίας ἢς ἰσχυροῦνται, κἄν εἰ spectabiles κἄν εἰ λαμπροτάτοι κἄν εἰ τηρόμενοι εἴεν, πᾶσιν ἀπαγορευόμεν τρόποις. Ἀλλὰ μηδὲ εἰ στρατιωτικὰ τινας ἐποιεῖτο σοι, μηδὲ ἐκείνοις 10 πρόξενον συγγνωρεῖν δικιανᾶν, ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων σιτησιων. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο προῖξαιεν, ἀλλ' ἐκ τῶν συντελών δαπανήσειεν καὶ ἀγγυρεῖνσι λίβιονεν, πᾶν ὅσον ἂν ζήμωιτο τὸ πτόκρον, τοῦτο ἐκ τῶν αὐτῶν σιτησιων εἰσπράξας οἰκείῳ κινδύνῳ τοῖς ἡδικημένοις ἀπο- 15 υωσεις.

Eos autem qui vocantur loci servatores dare iudices in civitatibus provinciae cui praesident, licet spectabiles viri vel clarissimi vel praesides sint, omnibus interdicimus modis. Sed neque si milites aliqui sequantur te, nec illos gratis permittas expendere, sed ex propriis emolumentis. Si vero non hoc egerint, sed ex tributis expenderit et angarias acceperint, omne quicquid damnificantur subiecti hoc ex eorum emolumentis exigens proprio periculo luesis salvabis.

CAPUT XI.

(ΙΕ) Οὐ μὴν οὐδὲ προφάσει θρησκειῶν τε καὶ αἰρέσεων ζητήσεως συγχωρήσεις τινὲ τὴν ἐπαρχίαν λεηλατεῖν, ἢ ἄλλω τοιαυτῇ τινὰ πρόταξιν ἐγγχειρισθῆναι ἐπὶ τῆς χώρας ἢς ἄρχεις, αὐτοὺς δὲ προιοῖσεις, 20 μετὰ τοῦ προσήκουστος καὶ τοῦ συμφερότους τοῖς δημοσίοις, καὶ τῶν τὰ τοιαῦτα ἀνερευνᾶν καὶ μὴ συγχωρεῖν τε παρὰ τὰς ἡμετέρας γίνεσθαι προτάξεις προφάσει θρησκειῶν. Εἰ δὲ κανονικὸν εἴη τὸ ἐπιζητούμενον, ἅμα τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας τούτου 25 διακρίνειν, εἴτε ἐπίσκοποι ἀρμολογητοῖεν εἴτε ἕτεροί τινες, καὶ τῷ πρῶτῳ διδοῦναι θεοφιλεῖ τε καὶ ἀρεπορτῶ ἰσχυρῶ, ὅς καὶ τὴν προποσσαν τιμῇ τῇ οὐκιδόξῳ φιλιξίε πίστει καὶ τῷ ἡζήμιον περιποιήσει τοῖς 30 δημοσίοις καὶ τοῖς ἡμετέροις υποτελέσει τὸ ἀνεπηρέα- στον φυλιξίε.

Neque occasione religionum haeresumque questionis permittas alicui provinciam commovere aut aliter quandam praeceptionem iniungi provinciae cui praesides; ipse vero providebis cum competenti utilitate fiscalibus, et quae talia sunt perscrutari, et non permittere aliquid circa nostras fieri praeceptiones occasione religionum. Si vero canonicum sit quod quaeritur, una cum metropolitana provinciae haec disponere et decernere, sive episcopi dubitent sive alii quidam, et causae dare deo amabilem et decibilem terminum; qui et decentem orthodoxam custodiat fidem et indemnitate procurat fiscalibus et nostros subiectos servet inviolatos.

CAPUT XII.

(ΙΖ) Δεῖ δὲ σε καὶ τοῦτου πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιον τὸν ἥδικα τὰς ἀξίους φανεῖν, ποιητῆς, ἐκείνων μὲν κολύξειν, τῶν δὲ προσημῶν αὐτοῦ μὴ προσάπτεσθαι ἀλλὰ συγχωρεῖν τινὰ τῷ γένει καὶ τῷ τόμῳ καὶ τῇ 35 κατ' ἐκείνων φέρεσθαι τάξει. οὐ γὰρ τὰ πράγματα ἴσται τὰ πλημμελῶντα, ἀλλ' οἱ τὰ πράγματα κεκτη-

Oportet autem te et in hoc omnem ponere providentiam, dum aliquis dignus apparuerit poena, illum quidem punire, res autem eius non contingere, sed sinere eas generi et legi et secundum illum ordinem. Non enim res sunt quae delinquunt, sed qui res

cium, sed propriis iumentis, propriis sumptibus iter facere. Atque hoc idem observandum est etiam si fines provinciae non egreliaris, sed ipsius provinciae urbes propter causam aliquam necessariam peragras.

X. Iam quoniam vicarios qui vocantur instituant magistratus in urbibus provinciae, cui praesunt, licet vel spectabiles vel clarissimi vel praesides sint, omnibus modis prohibemus. Verum ne milites quidem si qui te sequantur, eos putiaris gratuito facere expensus, sed de propriis annonis. Si vero id non fecerint, sed ex subditis sumptum fecerint et angarias acceperint, omne quocumque subiecti afficiantur detrimentum ex illorum annonis exactum proprio periculo iis, qui iniuriam passi sunt, restituites.

XI. Sed ne religionum quidem et haeresium inquisitionis nomine permittes cuiquam provinciam despoliare aut alio modo eiusmodi aliquid mandatum in provincia, cui praees, administrare. Sed ipse providebis, ut cum dignitate et publicatum rerum utilitate etiam in talia inquiras, neve quocumque paluaris contra nostras inssiones religionum nomine fieri. Quodsi canonicum sit id, de quo quaeritur, unum cum metropolitano provinciae id diiudices, sive episcopi sive qui alii disceptent, causaque des pium ac dignum finem, qui et honorem quo digna est orthodoxae fidei custodiat et securitatem publicis rationibus praestet et subditis nostris incolumtatem servet.

XII. Oportet autem te in hoc quoque omnem curam ponere, ut, cum quis poena dignus videatur, illum quidem poena afficias, bma autem eius non aggreliaris, sed sinas haec generi et legi et ordini ex lege recepto committi. Neque enim res peccantur; at inverso ordine dignos quidem

1 οἰκοῖς L¹ || 4 τῆς ἐπαρχίας cum ὑπερόριος γένοιτο iunxit s || περιουσιότης Haloander] περιουσιότης ML περιουσιότης B || 6 γὰρ δη] autem s || 7 τοῖς τὰς L¹ || 8 εἰ spectabilibus (s. v. περιβλεπτοῖς) M εἰσπεκταβίλοις L εἰ περιβλεπτοῖς B || xan οἱ εὐγαμόνες M || 10 ἐκείνοις B^c || 12 συντελών MB^c συντελεστών LB^c (tributis s) || 13 δαπανήσειεν LB || ἀγγυρεῖνσι L || 14 το om. L || 15 ἡδικημένοι] ἡμετέροις L || 19 τινὰ τοιαυτῇ LB || 21 καὶ τοῦ] τοῦ om. B || 22 τοῦ om. LB || 23 παρ] circa (i. e. περι] s) || 24 εἰ δὲ — 31 φυλιξίε om. BI. || 28 τῇ πρῶτῳ — πίστει decentem orthodoxam custodiat fidem s || 34 δὲ om. L || 36 κατ' ἐκείνων] κατ' ἐκείνων L¹ ἐκείνων B^c || φέρεσθαι om. s

sine O¹ || 3 propter] per V || 4 necessarias R || circummeras V¹ || 10 aliquid sequentur O sequatur aliquid R; te om. RV || illo V¹ || 12 sed] si O || tributariis Zachariae || et] etiam R || 15 saluabis VTO¹ servabis R¹ O¹ vulg., om. R¹ || 17 haeresiumque vulg. || 19 quodam quodam R¹ praeceptione RO || iniungi] unigeniti (erosum) R || prouintium R || 21 talia Zachariae] alia libri R || 22 circa RVO] contra vulg. || 23 sit? R¹ || 24 disponere et delendu videntur || discernere R || 25 dubitetur R¹ || sive] si O¹ || 27 decentem RV²O decente V¹ decenter vulg. || 28 nostros] nos O¹ || 32 aut O || in om. V¹ || 33 dignis R¹ || 34 eis V¹ || contingere V || 35 illum (illud O¹ ipsum V) ordinem RVO] illam ordini vulg

1 quidem] quibus V || 2 ipsum] ipso vulg. || si non]

μῖνοι· οἱ δὲ ἀντιστρέφοντες τὴν τάξιν τοὺς μὲν ἀξίους ποινῆς ἀφίαισι, τὰ δὲ ἐκείνων ἀφαιροῦνται πράγματα, ἑτέροις ἀντ' αὐτῶν τιμωροῦμενοι, οὓς ὁ νόμος ἴσως ἐπὶ τὴν ἐκείνων ἐκάλεε διαδοχὴν.

possident; at illi reciprocantes ordinem eos quidem qui digni sunt poena dimittunt, illorum autem auferunt res, alios pro illis punientes, quos lex forte ad illorum vocavit successionem.

CAPUT XIII.

(17) Προστασίας δὲ ἀδίκους, ἅς μανθάνομεν ἐν ταῖς ἡμετέροις ἐπαρχίαις γίνεσθαι, πάσι μετελεύση τρόποις, οὐ συγχωρῶν οὐδενὶ τοὺς ἐτέρων βίους ἐνεργολυθεῖν, οὐκ οἰκειοῦν ἑαυτῷ τὰ χωρία τὰ μηδαμῶθεν αὐτῷ προσήκοντα, οὐκ εἰς τὴν ἑτέρων βλάβην ἐπαγγελλεσθαι προστασίαν, οὐκ, ὅπως ἂν ἀποστρεφῶν τὸ δημοσίον, τὴν ἑαυτῶν βίον ἀντιτάττειν. ἀλλὰ μηδὲ ἴστω σοι φροντίς, ὅποιας ἂν εἴεν οἱ ταῦτα πράττοντες δεσποτείας· ἀρκέσει γὰρ σοι διὰ πάντων πρὸς τελευτάτην ἰσχρὸν ὁ τὸ νόμος ἢ τε τῆς βασιλείας ἐπιμέλεια.

5 Patrocinia quoque iniusta, quae cognoscimus in nostris provinciis fieri, omnibus corrige modis, non sinens ulli aliorum vitas in se suscipere, non ampliare sibi praedia nullo modo ei competentia, non in aliorum laesionem promittere patrocinium, non quemadmodum fraudulent fiscum suam virtutem obicere. Neque sit tibi cura, cuiuslibet sint haec agentes dominii; sufficit etenim tibi per omnia ad perfectam fortitudinem et lex et imperii favor.

15

CAPUT XIV.

(18) Ἄλλα καὶ τοὺς εἰσδεχομένους ἄλλοτρίους γεωργούς οὕτω μισήσεις, οὕτως ἀναγκάσεις θάττον ἀποδοῖναι τοὺς κληθέντας κακῶς, ὡς, εἰ μέχρι πολλοῦ μείναιεν ἀπειθοῦντες, ἅπαν ἴσον ἄπορον τῆς ἐπαρχίας ἐστί, τοῦτο ταῖς ἐκείνων κτήσεις ἐπιθήσεις. 20 Εἰ δὲ ἐν ἐτέραις ἐπαρχίαις οἱ γεωργοὶ λέγονται καθ' ἑσπῆναι, γράμμασι χρῆσις δημοσίοις πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχίων ἐκείνων γίνουμένους, ὥστε αὐτοὺς τοὺς ἐν αὐταῖς πεφηνίτας γεωργούς συνομολογοῦντας ἢ ἐλεγχομένους παραίδουσθαι τοῖς κερτημένοις καὶ ἐπανήγεσθαι πρὸς τὴν ἐπαρχίαν ἢς ἄρχεαι, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας σφοδρότερον μετεῖναι τῇ τῶν ἀπόρων ἐπιβολῇ. προσήκων γὰρ ἐστὶ τὸν τὰ τοιαῦτα σπενδοντα 25 τὸ ἐντεῦθεν ἀποτοπὸν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐλάττωσιν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας μηδεῖν, ὅπως ἂν ἴκωτοίμενος γινώσκω, πόσον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν τε καὶ πλημμελεῖν εἰς ἑτέρον. Τοῦτο δὲ πράξεις, εἴτε οἱ τὰ χωρία κερτημένοι κατὰ χώραν εἴσιν εἴτε τινῶν ἐτέροις προσήκοντων φροντισταὶ καθ' ἑσπῆσιν. δεῖ γὰρ καὶ τοὺς κερτημένους ἐκεῖνα μόνον ἔχειν ἅπερ αὐτοῖς 35 δίδωσιν ὁ νόμος, καὶ τοὺς προνοοῦντας τῶν ἄλλοτρίων ἐκείνων προϊστασθαι μόνον ἅπερ κατὰ μίσθω-

Sed etiam suscipientes alienos agricolas sic odio habebis, sic compelles cito reddere quod suscipiunt male, ut, si plurimum manserint inobedientes, omne quiddam onus provinciae est sic illis possessionibus imponens. Si vero in aliis provinciis agricolae dicuntur esse constituti, litteris uteris publicis ad provinciarum praesides, ut in eas fugientes agricolas contentes aut convictos tradant possessoribus, et revocentur ad provinciam cui praesides, et inobedientes vehementer corripies minus idoneorum adiectione. Competens est enim talia studentem [quod] hinc onus et rerum deminutionem in sua facultate cognoscere, ut minoratus cognoscat, quantum est laedere et delinquere in alios. Hoc ipsum age, sive praedia possidentes in provincia sint sive aliquorum alius competentium gubernatores sint. Oportet enim et possessores illa solum habere quae eis dat lex, et gubernatores alienarum illis praeesse solummodo quae per conductionem aut alium legitimum

cap. XIII summarium extat B¹ 6, 3, 16.

poena dimittunt, res vero illorum auferunt, alios pro iis punientes, quos forte lex ad illorum successionem vocavit.

XIII. Iniusta vero patrocinia, quae in nostris provinciis fieri cognovimus, omnibus modis persequeris, non passus quemquam aliorum vitas actionibus redimendis quaestui habere, non sibi vindicare praedia quae nihil ad se pertinent, non in aliorum damnium polliceri patrocinium, non ut fiscum spoliare suam auctoritatem opponere. Sed ne id quidem cures, ad quaecumque dominium pertineant qui haec agant: sufficere enim tibi per omnia ad plenissimam potestatem tam lex quam imperatoris benevolentia.

XIV. Sed eos quoque, qui alienos colonos recipiunt, ita odio habebis, ita compelles ut cito reddant temere receptos, ut, si per longius tempus contumaces permanserint, omne quiddam sterile est in provincia, id illorum possessionibus adicias. Quodsi coloni in aliis provinciis morari dicuntur, litteris uteris publicis ad praesides provinciarum illarum, ut coloni ipsi, qui eo confugerunt, confessi aut convicti dominis tradantur et in provinciam, cui praees, reducantur, atque ut in contumaces gravius animadvertant sterilium praediorum adiectione. Decet enim eum qui eiusmodi rebus operam dat, incommodum quod inde sequitur et rerum deminutionem in suis bonis sentire, ut damno affectus intellegat, quanti sit iniuste agere et peccare in alios. Hoc vero facies, sive, qui praedia possident, in provincia sunt sive rerum ad alios pertinentium curatores constituti sunt. Oportet enim et possessores illa tantum habere, quae lex iis tribuit, et qui aliena curant, illis tantum praeesse, quae per locationem vel per alium aliquem

2 ἀφίαισι L¹ || 4 τὴν τῶν L || ἐκάλεσε L¹ || 5 ἐν ἐπὶ B || 6 μετελεύση L¹ μετελεύσει L² || 7 τοὺς ἐτέροις L¹ τῶν ἐτέρων L² || βίους] οὓς L¹ δίκαια? L² || ἐργολυθεῖν BL || 8 τὰ χωρία L] χωρία MB || 9 τὴν τῶν L¹ B || 11 ἑαυτῶν LB¹ || ἐπ' αὐτῶν M || ἐπ' αὐτὸ Scrimger || ἐπ' αὐτοῖς Hombergk || ἀλλὰ om. LB¹ || 13 ἀρκέσει B || 14 τελευτάτην L¹ || 16 καὶ om. B || 18 πολλοὺς L¹ || 19 μείναι ἐν M || ἀπειθοῦντας L || 20 τοῦτο οὕτω ε? || 23 ἐκείνων et αὐτοὺς om. ε || ἡγεμόνους L¹ ἡγεμόνας L² || 32 τοῦτο] hoc ipsum (i. e. ταῦτο) ε || 37 μόνον B || μισθωτὴν L¹

siones R² || 5 iniusti R¹ iniustilis O¹ || 6 corrigi RVO corrigere T, corriges Heimbach || 7 sinentes RVO || suscipere suppl. V² in spat. vac. || amplificare V || amplificare O¹ || 8 ullo (ullo V¹) RV || 9 lesione V || 11 tibi sit V || cuiuslibet V¹ || 13 fortitudine V¹ || lex et] et om. O || 16 sic] si O • (ut?) V¹ || 17 quod • suscipiunt V¹ || 19 sic om. vulg. || illis VO] illius RT illorum vulg. || 20 imponens RVO] hoc impones vulg. || 21 dicentur R || 22 ea V || 23 coniunctos R || tradat RVT O || 27 quod RO • • V¹ quidem V² T; om. vulg || et rerum om. V¹ || diminutione V || tua O || 29 hoc] Sed hoc T vulg. || agere R¹; leg. agas? || 30 prouintiam R || aliquo R¹ || 31 gubernatores om. O || 34 aliud R¹

1 ille V¹ || *reciprocant (reciprocat R¹) libri || 2 illorum] eorum O || auferetur R referunt V || 4 succes-

σιν ἢ καθ' ἕτερον νόμιμον αὐτοῖς παραδίδονται τροπον, τῶν δὲ ἀλλοτριῶν ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ προνοεῖν μὲν ἕτερον, ἀδικεῖν δὲ ἄλλους καὶ ἑαυτοῖς κέρδος ἀσεβῆς ἐντεῦθεν πορίζειν.

CAPUT XV.

(IΘ) Σπυρίδης δὲ ἐπιτιθέμενος χωρίους ἀλλοτρίους ἢ ἐργαστηρίους ἐν πόλει διαχειμένους καὶ ἐπιγραφέντας ἐαυτῶν προσηγορίας οὕτως τολμῶσιν ἐπικίνδυνον καταστῆσαι, ὡς γινώσκεις, ὅτι ταῦτα πραττοντες αὐτοὶ τὴν ἑαυτῶν περιορισίαν προῖκονσι τῷ δημοσίῳ. Εἰ γὰρ πῶγμα μὴν τῇ βασιλείᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ δεδομένον πειρωτὸ τῷ ἱερουργᾶν, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μανθάνει τὴν πείραν, καὶ τοῖς αὐτοῦ πρῶγμῳσι τίτλων ἐπιτιθέμενος δημοσίῳν γινώσκω τοῖς ἄλλοις παράδειγμα σφραγισμένης, οἵπερ εἰ τῶν αὐτῶν ἀφαινοτο κωκῶν, ταῖς ῥομίαις ποιναῖς ὑποκείσονται. Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα φυλάξεις, γινώσκων τὴν ἡμετέραν περὶ σε προσηγορίαν τε καὶ γνώμην, ὅποια μὲν τις ἔσται πλημμελοῦντός σου, ὅποια δὲ εὐδοκίμουντος καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀκολουθοῦντος παραγγέλμῳσι τε καὶ νόμοις.

20

CAPUT XVI.

(Κ) Ἄμα δὲ ἐπιβίησι τῆς χώρας, συγκαλεσόμενος ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μητροπόλει κληρονομοῦντας, φημὲν δὲ τὸν τε θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τὸν τε εὐγγὴ κληρὸν τοῦς ἐν τῇ πόλει, ἐμφανῆ καταστήσει ταῦτα τῶν τῷ θεῷ παραγγέλματα ἐπὶ πράξεως ὑπομημιμάτων. Καὶ προθήσεις τε τὸ ἰσότηνον αὐτῶν δημοσίᾳ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς ἐπαρχίας πόλεσι, πέμψων αὐτὰ διὰ ταξιωτῶν σὺν ζημίας χωρὶς ὥστε ἅπαντας γινώσκεις ἐφ' ὅς παρῆλαβες τὴν ἀρχὴν, καὶ ὅσων, εἰ ταῦτα φυλάττει καὶ τῇ ἡμετέρας ἀξίον σαυτὸν ἀποδεικνύεις κρίσεως.

CAPUT XVII.

(ΚΑ) Ταῦτα γὰρ φυλαττόμενα παρὰ σοῦ ποιήσει σοὶ τὴν παροῖσαν ἀρχὴν χρονιωτέραν τε καὶ ἐνκλειστέραν· εἰ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις μὴ δὲ ὀπλοφορεῖν τῶν οἰκιστρῶν τινι συγχωρήσεις· ταῦτα σε θεῶ καὶ τοῖς νόμοις καὶ ἡμῖν προσφιλεῖ καταστήσεις. Κακείνου δὲ προσηγορίας ὥστε, εἰ τις τῶν τοῦς δημοσίους

cap. XV summarium habet B¹ 6, 3, 22 ex Theod.

legitimum modum iis tradita sunt, ab alienis autem abstinere, nec vero aliis quidem prospicere, alios autem iniuria afficere et sibi impium inde lucrum comparare.

XV. Tabulas vero imponere praediis alienis vel ergasteriis quae in civitatibus extant, suaque nomina inscribere ausuris adeo periculosum statuas, ut sciant se si hoc fecerint sua ipsos bona fisco applicaturos esse. Nam si quis rem soli imperio et fisco datam arripere conetur, in suis bonis periculum agnoscat titulisque publicis in suis rebus impositis fiat ceteris exemplum continentiae, qui quidem si eadem mala aggrediantur, similibus poenis subiacent. Haec igitur omnia custodias sciens nostra de te voluntas et sententia qualis quidem sit futura, si delinquas, qualis autem, si probatus sis et praeceptis nostris atque legibus obsequaris.

XVI. Simulac vero provinciam ingressus sis, convocatis omnibus qui in metropoli constituti sunt, deo carissimum episcopum dicimus et venerabilem clerum et primores civitatis. haec nostra sacra praecepta per actorum instrumenta manifesta reddes. Atque exemplum eorum publice propones non solum in metropoli sed etiam in reliquis provinciae civitatibus, mittens ea per officiales tuos sine dispendio: ut omnes cognoscant, qua condicione magistratum susceperis, videantque, num haec observes et nostro te dignum ostendas iudicio.

XVII. Haec enim si a te servabuntur, praesentem potestatem tibi et diuturniorem et clariorem efficient: si modo praeter cetera ne arma quidem gestare cuiquam nisi qui miles sit permittas: haec te deo et legibus et nobis carum reddent. Illud quoque prospicies, ut, si quando quis eorum qui publicis

eis sunt tradita modum. extraneis autem abstinere. et non providere quidem aliis. laedere vero alios et sibi met lucrum impium hinc acquirere.

5 Titulos autem imponere praediis alienis aut ergasteriis in civitatibus constitutis, et superscribere sua vocabula ita praesumentibus periculosum constitues, ut agnoscant, quia haec agentes ipsi suam substantiam applicabunt fisco. Si enim causam soli imperio et fisco datam temptaverit aliquis abripere, in suis agnoscat experimentum et suis rebus titulis impositis publicis fiat aliis exemplum abstinentiae, qui si isdem implicatur malis, similibus poenis subduntur. Haec igitur omnia observa, sciens nostram circa te voluntatem atque sententiam, qualis quidem erit delinquente te, qualis autem probato et nostra sequente praecepta ac leges.

Mox autem ut ingredieris provinciam, convocatis omnibus in metropoli constitutis (dicimus autem deo amabili episcopo et venerabili clero et nobilibus civitatis), insinuabis haec nostra sacra praecepta sub gestorum insinuatione, et propones exemplar eorum publice non solum in metropoli, sed (et) in aliis provinciae civitatibus, transmittens ea per officiales tuos sine damno, ut omnes agnoscant, in quibus suscepti cingulum, et videant, si haec conservas et nostro dignum temet ipsum ostendis iudicio.

Haec conservata apud te faciunt praesentem tibi cingulum diuturniorem et gloriosiorum: si quidem super alia neque armis uti non militantem aliquem permittas; haec te et deo et legibus et nobis carissimum constituunt. Sed et illud providebis ut, si

1 δίδοται B || 2 ἀπέχεσθαι B^c || προνοεῖν νοεῖν L¹ || 6 καὶ om. B || 9 τῶν δημοσίων in ras. B^c || 10 πράγματα L || 11 δίδόμενα I. || περιώ... L¹ || 13 γινώσκω L || γινώσκω M γινώσκει B || 16 τῶν ἡμετέρων L¹ || 17 περὶ σε] αὐτῶν L¹ || 24 ἐπιτελεῖς I¹ || 26 τῶν B || 28 ταῖς ἐπαρχίαις L || αὐτῶν L¹ || 29 ἅπαντες L || 33 γὰρ om. LB^c || 36 θεῶν] et deo ε || 37 κακείνου L

3 sibimet et lucrum VO || 6 subscribere V || 7 constitues] consentiens R¹O¹ esse sciens O² esse scias (suppl. V² in mg.) R²V¹ || 8 agnoscat R || ipsi quidem suam OT || 9 applicabunt V || fisco datum temptaverit si R² || 10 || 11 temptaverit V¹ || arripere vulg. || 11 et suis] solo

et V¹ || 12 alios R¹ || 13 si iisdem vulg., hisdem RVOT || subidentur om. R¹ || 15 voluntatem circa te V || sententiam] ... V¹ || quali V¹ || 16 equalis V¹ || probato te V² || 17 || nostram O¹ || 17 consequente (consequentes R²) R || legis libri || 21 sq convocatis omnibus in metropoli constitutis vulg.] convocans omnes in metropoli (metropolim O) constitutos R¹TO || 22 deo R vulg.] de O om. V² || 24 uestra R¹ || praeceptorum subiectorum R¹ || 25 propones O praeponens V¹ || reorum V || 26 metropoli V metropolitim T || et addidi (etiam add. vulg.) || 27 prouentis V¹ || eam RVOT || 33 haec VO] et R et haec T || 35 non — 36 deo suppl. V² in sp. vac. || 36 hoc V¹ clarissimum V

δορίβους ἀνιστάτων πειραθείη ποτὲ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἀποφυεῖν ἢ μόνος ἢ καὶ μεθ' ἑτέρων καὶ γενέσθαι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἢς ἀρχεῖς, ἀνιχνεύσαι τὰ περὶ τούτων καὶ ἐξετάζειν σὺν ἀριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐν ἀσφαλεῖ καθίσταν καὶ μνησὲν ἐν ταῦτα, εἰ πολλὰς τῶν ἐπιζητούμενων εἴη προσώπων ὥστε ἀγεσθαι κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ ποιῶς ὑπέχειν, ἃς ὁ νόμος ἐπὶ τῶν τοιούτων διέταξεν.

Dat. xvi. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.] Dat. k. Mai. CP. Belisario v. c. cous.

III

10

XVIII.

Coll. III tit. 5

ὍΣΤΕ ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΜΟΙΡΑΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΕΙΝΑΙ, ΕΙ ΜΕΧΡΙ ΜΕΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΙΗΣΑΝ ΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΟΥΓΚΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ, ΕΙ ΔΕ ΥΠΕΡ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΟΥΓΚΙΑΣ ΕΞ ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ ΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΓΗΗΣΙΑΣ ΜΗ ΥΙΟΥΣΗΣ ΓΟΝΗΣ, ΔΥΟ ΟΥΓΚΙΑΣ ΛΑΜΒΑΝΟΥΣΙ ΣΥΝ ΤΗ ΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΑΙ ΕΞ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ ΑΡΜΟΤΤΕΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ, ΕΙ ΜΗ ΚΩΛΥΣΕΙ ΡΗΤΩΣ Ο ΤΕΣΤΑΤΩΡ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟ ΓΟΝΕΩΝ ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΡΝΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπαρχῶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλ. praetorian τὸ β, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ ὡς ἂν τις εἶποι καλῶς πρὸς θεοῦ ἀνάστασιν πολιτεία, τῇ Ῥωμαίων φαρμέν, πολλὰ περὶ διαθηκῶν διεσποῖνται ἐπι τὴ καὶ μετὰ τὰ τῶν νόμων βιβλία τῶν τοιούτων καθίσταται· καὶ οἱ μόνον οἱ πάλαι σοφοὶ ταῦτα γεγραφήκων οὐδὲ ἢ τῶν εἰσεβῶν μονάρχων ἐξουσία,

Nov. XVIII (= Coll. III tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—4, 6—11 in B variis locis. — Epit. Theod. Id, Athanas. 9, 2 (cf. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 12). Iulian. const. XXXIV.

tumulus excitant, ex hac magna urbe sive solus sive etiam cum aliis aufugere conetur et in provincia, cui praees, morari, investiges eum resque eius et cum omni diligentia examines et in custodia teneas atque huc denunties, si forte sit ex iis personis, quae requiruntur, ut ad hanc felicem urbem ducatur et poenas subeat, quas lex de talibus constituit.

XVIII.

UT LEGITIMA PORTIO LIBERORUM, SI USQUE AD QUATTUOR SINT LIBERI, QUATTUOR UNCIAE, SIN PLUS QUATTUOR SINT LIBERI, SEX UNCIAE SINT. ET UT AB INTESTATO LIBERI NATURALES, SI SUBOLES LEGITIMA NON EXTAT, DUAS UNCIAS ACCIPIANT CUM MATRE. ET UT TAM EX TESTAMENTO QUAM AB INTESTATO COLLATIO COMPETAT, NISI TESTATOR EAM NOMINATIM PROHIBUERIT. ET DE DIVISIONE A PARENTIBUS INTER LIBEROS FACTA. ET DE EO QUI MANU PROPRIA SCRIPTA INFITIATUR. ET DE ALIIS CAPITIBUS.

Imp. Iustinianus A. Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Iam quidem ab hac magna et quod facile aliquis dixerit bene a deo constituta re publica, Romana dicimus, multa de testamentis agitata sunt, ac pleni sunt legum libri eiusmodi rebus. Neque utique solum prudentes haec conscripserunt aut priorum principum potestas, sed a nobis quoque

1 ἀνιστάτων LB² || 2 ἢ καὶ καὶ om. LB(c) || 3 ἀνιχνεύσαι M] ὅσα ἀνιχνεύσαι LB⁵ || 6 ὥστε M] καὶ LB⁵, ὥστε καὶ Scripser || 9 xvi. k. mai. M] καλῶν δὴν μῶν Ath. ε μὴ μῶν Theod., om. Iul || Bilisario M || 11 sq. rubr. sim. op. Theod., περὶ τοῦ τετραουχίου καὶ ἐξουσιῶν ἔχει δὲ καὶ ἄλλα κεφάλαια Ath. (cf. c) || 20 τεσάρτω M] διεδέμενος L || 21 περὶ αἰρέσεως L || 23 καὶ περὶ ἐτέρων κεφαλῶν post verba eis παίδας (22) coll. ML. Iustinianus Halosander || 25 ἰουστινιανός L || 26 ὑπάρχων τῶν ἱερῶν τῆς αἰῶνος (sw s. v.) πραιτωρίων τὸ δεύτερον L || 27 πατρικίων M || 31 τὰ τὴ L || 33 γεγραφασιν L²

1 sollicitant temptarit vulg.] sollicitare temptant (temptarat T) RVT || 3 solum V¹ || 4 hoc et] et om. O || 5 *constituere et] constiterit libri || 6 hoc V² vulg. || personis O || 9 subscr. dedimus ex O et Bamb. II || datur O || kal. mad. Bamb. || Constantinop. O Cap. Bamb. || Bisilario n. o. O Bilisario uie con. Bamb || 11 successoribus R || 12 natium V¹ || 13 vel coll] et coll vulg. || vel distr.] aut distr. R || 14 sq. nec non -- inficiationibus scripsit V³ in ras 2 versuum || 14 aut om. V || adnumerationibus V || detinetur V || 25 pp.] p̄m V || 29 si ante quis add. R², del. R³ || dicat, bene] benedicat V || 32 aut priorum R

ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἦδη τῶν πρὸ ἡμῶν ἀνοκροτῶραν ὀδενὸς ἐλίττους καταβέβληται περὶ τούτου νομοθεσίαι. Τὸν δὲ θεὸν ἐνοοοῦντες αἰεὶ, καὶ ὅπως ἂν ἀρῶστοι τε αὐτῷ φαινόμεθα καὶ τι τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν ἀξίον πράττομεν, πειρώμεθα τε προσεξευρίσκειν αἰεὶ τῇ φύσει τε ἀκόλουθον καὶ τὰ πρόσθεν ἐπινοηθόμενον. Πολλὰκις τοῖσιν καὶ ἄλλοτε τεθναυμάκαμεν, ἀνθ' ὅτου τοῖς γυναικῶσι καὶ ἐγγυμῶσι τέκνοις, οἷς ἔχουσι χίριον οἱ γονεῖς, τὸ καταλιμπανόμενον, ὃ ἦδη καὶ χρεῖς καλοῖσι, μόνον τριούγκιον ὠρίσαν ἐξ ἀνάγκης καταλιμπανέσθαι, τὸ λοιπὸν δὲ ἐν τῇ γνώμῃ τῶν γονεῶν ἀπόκειται, καὶ λήφονται μὲν καὶ συγγενεῖς ἀπαρτες καὶ οἱ γε ἔξωθεν καὶ μετ' ἑλευθερίας οἰκίται, οἱ παῖδες δέ, εἰ καὶ πολλοὶ καὶ θεσπίζουσι, εἰ καὶ μὴδὲν προσκρονοῦν τοῖς γονεῦσι, καταιδούνται καὶ τὸ τριούγκιον διαιροῦνται μόνον, κἂν εἰ δέκα τυχὸν κἂν εἰ πλείους εἴεν, καὶ πένητες ἔσονται παῖδες πατρὸς ἕως ἕξῃ πλουτούντος.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς ἐκίνησαν ἐπινοηθῶσαι τὸν νόμον, καὶ μὴ περιδεῖν αὐτὸν μέχρι παντός ἐρυθροῦντα, ἀλλὰ τὸιοῦτῃ διορίσει τὸ πρᾶγμα τῶσπ' ὥστε, εἰ μὲν ἐνός ἐστι πιδός πατὴρ ἢ μήτηρ ἢ δνοῖν ἢ τριῶν ἢ τεσσάρων, μὴ τριούγκιον αὐτοῖς καταλιμπάνειν μόνον, ἀλλὰ τὴν τρίτην τῆς ἐπαυτοῦ περιουσίας, τουτέστιν οὐγκίας τέσσαρας, καὶ τούτο ἐναὶ τὸ διορισμένον μέτρον ἀρεῖ τοῦ ἡθέντους ἀριθμοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ τοῦ τεσσαρῶς ἔχει παῖδας, τὴν ἑμισίαν τῆς πῆρας περιουσίας αὐτοῖς καταλιμπάνεσθαι μοῖραν, ὥστε ἐξνοῦγκιον ἐναὶ πάντως τὸ ὀφειλόμενον. ἐκίστου κατ' ἴσον τὸ τετροπούγκιον τυχὸν ἢ τὸ ἐξνοῦγκιον διαιροῦμενον, καὶ τοῦτο οὐκ ἐν ἀδίκῃ περιστάσει πραγμῶτων (εἰκὸς γὰρ κἀναυθῆα τοῦς ἄλλοις ἀδικηθῆναι, τῶν μὲν τὰ καλλίονα, τῶν δὲ τὰ χείρονα λιμβανόντων)· ἀλλὰ τούτο δὴ τὸ ἐπιβάλλον ἐκίστω διὰ πάντων ἴσον ἐναὶ ἐν ποιότητι τε καὶ ποσότητι, εἴτε τις αὐτὸ κατὰ τὸν τρόπον ἑστώσεως εἴτε κατὰ πρεσβείου, ταύτων δὲ ἔστιν εἰπεῖν καὶ φιδεῖκομῖσσον, καταλιμπάνει πρόφουσιν. πάρεστι γὰρ αὐτῷ τὸ λοιπὸν, ὀκταούγκιον τ-

cap. I, 21 (θεσπίζομεν εἰ μὲν ἐνός) — IV extant B 41, 4, 2 (I, 21 θεσπίζομεν εἰ μὲν . . . χωρεῖν 129, 4; III. IV τοῦ νομίμου δὲ τούτου μέρους 129, 35 . . . γνησίω 130, 31 B^o p. 661 Zuch.). — cap. I argumentum adumbrant Prochiron 32, 1; Epianagoge 34, 1.

non minus quam ab ullo eorum qui nos antecesserunt imperatorum de ea re propositae sunt leges. Dum autem deum semper inluemus atque quomodo et probati ei videamur et agamus quod dignum sit beneficiis in nos collatis, semper aliquid reperire insuper animum, quod et naturae conveniat et priora corrigat. Atque saepe etiam alias mirati sumus, quid sit cur legitimis et gratis liberis, quibus gratiam habent parentes, id quod relinquendum est (quod quidem etiam debitum vocant) quadrantem solum definiuerint qui necessariu relinquitur, reliquum vero in arbitrio parentum positum sit idque accipiant et coequali quidem omnibus et extranei et servi libertate honorati, liberi vero, quamvis multi sint, quamvis nihil offenderint parentes, reprimantur et quadrantem solum inter se dividunt, licet decem fortasse vel plures sint, ac pauperes futuri sint liberi patris, dum vivebat, divitis.

I. Haec nos moverunt, ut legem corrigeremus neque in perpetuum eam sineremus erubescere, sed tali modo rem determinaremus: ut si quis unius sit vel duorum vel trium vel quattuor liberorum pater aut mater, non quadrantem solum iis relinquat, sed tertiam bonorum ipsius partem, hoc est quattuor uncias, eaque mensura definita sit usque ad eum quem diximus numerum. Sin vero plus quattuor habet liberos, dimidia pars totius substantiae iis relinquat, ut semissis sit omnino quod debetur. Ac singulis ex aequo trientem forte vel semissem partiantur; idque non per iniustum rerum constitutionem (nam ita quoque iniuria reliquos affici par est, si alii meliora alii deteriora accipiant): sed id quod cuique competit per omnia aequale sit et in qualitate et in quantitate, sive quis illud per modum institutionis, sive legati seu quod idem valet fideicommissi nomine relinquat. Licet enim ei

7 ἄλλοτε M^o || 12 γονίων L || 13 ἅπαντα Huloander cum s || 15 καὶ μὴδὲν] καὶ om L^o || καταιδούνται Huloander cum s] καθιδούνται L καθυδούνται M; an leg. καθελούνται? || 19 περὶ τοῦ φαλκιδίου rubr. ML in mg. || 20 ἐρυθροῦντα M || 24 περιουσίας] μερίδα adf. B^o || 27 ἔχει MB^o] ἔχει Ls ἔχουσι B || 29 ἐκίστου M] ἐκίστω LBs || 30 τὸ om. L^o || τυχὸν om. s || διαιροῦμενον M] διαροῦμενον LB || 31 οἰκός L^o || 32 sq. τὰ — τῷ κατὰ — κατὰ B^o || 34 δῆ] δεῖ L^o || 35 αὐτῷ L || 36 sq. ταύτων — φιδεκομῖσ. om. B || 31 φιδεκομῖσσον M φιδεκομῖσσον L || 38 αὐτῷ om. L || τὸ om. B^o || τυχὸν] λοιπὸν (del. L^o) L

iam non aliquo priorum principum minus leges prolateae sunt. Deum vero considerantes semper et quatenus ei placiti videamur et aliquid bonorum dignum iu nobis agamus, nitimur aliquid adinvenire semper et naturae consequens et quod possit priora corrigere. Frequenter igitur et alia vice mirati sumus, quomodo legitimis et benivolis filiis, quibus agunt gratias parentes quibusque quod relinquitur iam etiam debitum vocant, solum triuncium definiuerunt ex necessitate derelinqui, reliquum vero iacet in voluntate parentum, et capiunt quidem cognati omnia et extranei vel cum libertate servi, filii vero, licet multi consistant, etiamsi nihil offenderint parentes, confunduntur et triuncium dividunt solum, vel si decem forte aut amplius fuerint, et pauperes erunt filii donec vixerint patres idonei.

Haec nos moverunt corrigere legem, et non eam despicerem semper erubescerem, talique modo determinare causam, ut, si quidem unius est filii pater aut mater aut duorum vel trium vel quattuor, non triuncium eis relinqui solum, sed tertiam propriae substantiae, hoc est uncias quattuor, et hanc esse definitam mensuram usque ad praedictum numerum. Si vero ultra quattuor habuerit filios, mediam eis totius substantiae relinqui partem, ut sexuncium sit omnino quod debetur, singulis ex aequo quadriuncium vel sexuncium dividendum, et hoc non sub iniusta circumstantia rerum (forsan enim etiam hic alii iniustitiam patiuntur, aliis quidem meliora aliis vero deteriora percipientibus), sed quod contigerit unumquemque per omnia aequum esse in qualitate et in quantitate, sive quis illud institutionis modo sive per legati (idem est dicere et fideicommissi) relinquat occasionem. Licebit enim ei reliquum octo-

1 legislationis prolatione prolatae sunt RVT || 2 semper considerantes R || 5 naturae aliquid consequens V || et vulg.] eo RVT || 11 quidem vulg.] quidam RVT || 15 paup- s R || 16 donec] sed donec V || patris donec vixerit idonei vulg. || 19 rubr. De legitima portione (sic) liberis a parentibus relinquenda R mg. || 22 vel quattuor] et quattuor V || 23 reliquis V^o || 24 hoc] haec V || 26 habuerint V || 27 substantiae totius V || 29 sub iusta (al. sub iniusta R^o mg.) RV || 30 etiam om. V || hinc R || 31 patiantur R || 32 quod] qui V^o om. V^o || 33 in equalitate V || 34 et om. V, in om. vulg. || 35 relinquant V || 36 enim om. V || octo-uncium V^o octo-uncium V^o octo-uncium T

χόν ἢ ἐξαούγκιον, ἔχειν καὶ φιλοτιμεῖσθαι καθ' ὅσον ἐν βουληθείῃ ἢ τοῖς παισὶν αὐτοῖς ἢ τισὶ τῶν ἐξώσεν, καὶ τῆς φρίσεως πρότερον θεραπευθεῖσης τὰ εἰκότα οὕτως ἐπὶ τὰς ἐξω φιλοτιμίας χορεύειν. τούτου κρατούσης ἐφ' ἀπάντων τῶν προσώπων, ἐφ' ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ τοῦ παλαί τετάρτον τῆς de inofficioso renouoδείται λόγος.

uncium forte aut sexuncium habere, et largiri sicut voluerit filiis ipsis aut cuiilibet extraneorum, et natura primo curata competenter, sic ad extraneas largitates accedere. Hoc servando in omnibus personis, in quibus ab initio antiquae quartae ratio de inofficioso lege decreta est.

CAPUT II.

Ἐξήρησθω δὲ ἡμῖν ὁ περὶ τῶν βουλευτῶν ἀρτίως τεθειμένος νόμος, ὃς τοῖς παισὶ τοῖς βουλευταῖς ἢ καὶ ταῖς βουλευταῖς γεγαμημέναις θυγατράσιν ἐνναούγκιον πάντως δίδουσθαι βούλεται, τοῦ λοιποῦ τριουγκίου παρὰ τῶν γονίων κατ' ἐξουσίαν διοικουμένου. πάντων τῶν ἄλλων τῶν περὶ τῆς de inofficioso κεκείμενων νόμων καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων ἐπὶ τῆς αὐτῶν φυλιττομένων ἰσχῶς ἐπὶ τε τῶν ἀγαρίστων παιδῶν ἐπὶ τε τῶν μὴ τοιούτων, πλὴν κατὰ μόνον τὸ ποσόν, ὅπερ κατὰ τὸ παρὸν ἠδξήσαμεν κατὰ πάντα τοὺς προκειμένους ὅρους.

Excipiatur autem a nobis de curialibus nuper posita lex, quae filiis curialibus aut filiabus curialibus nubentibus novuncium omnino dari vult, reliquo truncio a parentibus secundum potestatem dispendando; omnibus aliis de inofficioso positis legibus et praecipue nostris in sua virtute servandis et de ingratis filiis et de non talibus, praeter solam quantitatem, quam ad praesens auximus, secundum omnes praedictas definitiones.

CAPUT III.

Καλοῦμεν δὲ κάκεινο, βαρὺ τε ὄν καὶ ἔχον μὲν τινα νόμιμον ἀφορήν, εἰς δεξιὰ δὲ ἐμπέτον ἀπῆρειάν τε καὶ πικρίαν. ἴσμεν γὰρ τινὰς διαθήκας, καθ' ἃς οἱ τελευτῶντες οὐ πατρικῶς οὐδὲ ὡς ἀνδρὰς ἐχορῆν, ἀλλὰ σφόδρᾳ μαλθακῶς καὶ ὑποκεκλιμένως ἐποιήσαντο τὰς ἐστάσεις. ταῖς μὲν γὰρ γυναιξὶ τὰντα κατέλειπον τῶν ἐαυτῶν προημάτων τὸν οὐσοφροκτον, τοῖς δὲ πασι τῆν δισποσίαν γυνήν· ὥστε, οἷμαι, σποῖδασμα εἶναι τῆς τοιαύτης διαθήκῃς τὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν δεσποσίαν προσλβεῖν, τῶν παίδων ἴσως λιμῷ φθειρομένην. πόθεν γὰρ ἂν ἐν μέσῳ καὶ διοικουίτο καὶ τὴν ἐξήμερον ἔχοιεν διαίταν, οὐδεὶς αὐτοῖς καταλελειμμένον, γυναικεῖα ὀργῆς ἴσως καὶ ἀλόγων παρεμπιπτόσης, ἣτις αὐτῶν καὶ τὴν καθ' ἡμέραν ἀραιρίζεται διοικουί· Οὐκ ἐξίστασι τοῖνυν τὸ λοιπὸν οὐδὲν παντελῶς παῖδας ἔχοντι τοιούτῳ τι πράττειν, ἀλλὰ πάντως αὐτοῖς τοῦ νομίμου τούτου μέρους, ὅπερ τὴν ἀφορήσασμεν, καὶ τὴν χορῆν καὶ τὴν ἐπικρασίαν πρὸς τῆ δισποσίᾳ καταλιμπανέτω, εἰ βούλεται παίδων οἶκ ἐπίθῃς λιμῷ τελευτῶντων, ἀλλὰ καὶ ζῆν διναυέων καλῶσθαι πατήρ. Καὶ ταῦτα πάντα φερμέν οὐκ ἴτι

Prohibemus autem et illud grave existens et habens quidem aliquam legalem occasionem, in diram tamen incidens crudelitatem et amaritudinem. Novimus enim aliqua testamenta, secundum quae morientes non paterne nec ut viros oportebat, sed nimis molliter atque remisse fecerunt institutiones: uxoris si quidem omnem reliquerunt suarum rerum usumfructum, filiis autem proprietatem nudam. Quamobrem arbitror studium esse huiusmodi testamentis uxorem etiam proprietatem acquirere, filiis forte fame peremptis. Unde enim in medio etiam gubernentur et cotidianum habeant cibum, nihil eis derelicto, uxoris ira forsitan et irrationabili intercedente, quae etiam eis cotidianam gubernationem abripiat? Non licet igitur de cetero ulli omnino filiis habenti tale aliquid agere, sed modis omnibus eis huius legitimaie partis, quam nunc deputavimus, et usumfructum insuper et proprietatem relinquat, si vult filiorum non repente fame morientium, sed vivere valeantium vocari pater. Et haec omnia dici-

quod reliquum est, bessem scilicet vel semissem, habere et in quantum voluerit sive liberis ipsis sive extraneorum quibuslibet largiri, et naturae prius quae debentur praestitilis inde ad extraneas largitiones procedere. Atque hoc valeat in omnibus personis, in quibus ab initio antiquae quartae ratio de inofficioso querellae constituta est.

II. Excepta vero sit nobis lex de curialibus nuper lata, quae filiis curialibus vel etiam filiabus cum curialibus nuptis dodrauent omnino dari vult, ut de reliquo quadrante a parentibus pro arbitrio disponatur. Ac reliquae leges omnes, quae de inofficiosi querella latae sunt, et maxime nostrae in suo robore conserventur, tam de ingratis liberis quam de iis qui tales non sunt: excepta solu quantitate, quam in praesenti auximus secundum definitiones omnes propositas.

III. Prohibemus vero etiam illud, quod et grave est et, licet legitimam quandam causam habeat, tamen in diram iniquitatem et acerbitatem incidit. Novimus enim testamenta quaedam, in quibus defuncti non paterno animo neque ut viros decuit sed admodum molliter et imbecille heredum institutiones fecerunt. Namque uxoris suis omnem reliquerunt rerum suarum usumfructum, liberis vero nudam proprietatem: ut eiusmodi testamenta hoc, opinor, studium sit, ut mulier etiam proprietatem insuper accipiat, liberis fortasse fame perituris. Unde enim interim et re familiari utantur et victum cotidianum habeant, cum nihil iis relictum sit, cum adeo muliebris forte ira iniusta accidat, quae iis etiam cotidianum victum auferat? Itaque in posterum nemini omnino, qui liberos habet, tale quid facere licebit, sed utique iis legitimaie huius partis, quam nunc definitivimus, et usumfructum una cum proprietate relinquat, si pater dici vult liberorum qui non statim fame pereant, sed etiam vivere possint. Atque haec omnia dicimus non

2 ἢ prius om. ε || αὐτοῦ LB* || τισὶ τῶν τοῖς B* || 4 ἐξώσεν B* || 5 ἐφ' ἀπόντων τῶν προσώπων in omnibus descendentiū personis Iul. (at vid. Athan.; cf. Heimbach Anecd. I p. XCV) || 6 δεινοσφρισσο M, μίμψως M. v., LB* || 8 ἐξήρησθω — 12 διοικουμένου om. B || 8 ἄρτίως τεθ. νόμος] est novella XXXVIII || 9 τοῖς βουλευταῖς M Iul. (cf. Theod.) || τῶν βουλευτῶν L || 10 τοῖς βουλευτοῦ γεγαμημέναις L || ἐνα (ἐννα L²) σῆκων L || 13 δεινοσφρισσο M, μίμψως LB || 14 ἡμετέρων] Cod. 3, 28, 30—37 || 16 τοιούτων L || 20 ἐμπέττειν? L¹ || 23 ἐποιήσαντα L || 24 πάντα] πᾶσαν B || 25 τὴν οὐσοφροκτον] τὴν χορῆν B ἦτοι πᾶσαν τὴν χορῆν M s. v. || 26 οἷμαι om. B || 32 αὐτῶν? L¹ || 33 τοῦ λοιποῦ L || 35 τούτου om. B || ἀφωρίσαμεν ἢ καὶ L ἀφ. πάν-

τως καὶ B* || 36 πρὸς τὴν δεσποσίαν L(ε) || 38 ζῆρ] μεῖζω L¹ || 39 πάντα om. B*

1 sicut] si R¹ || 4 haec V || scruantes R^o || 8 rubr. De filiis curialibus R mg. || a om. R || 10 nonuncium vulg. || 13 scrutatis R || 14 *non talibus] naturalibus libri || 19 rubr. Si liberis suis nudam proprietatem reliquerit R mg. || 20 diram RTV²] duram vulg. dura V¹ || 24 fuerunt R¹ || 26 aut V || 27 leg. testamenti ? || 30 gubernentur vulg.] gubernantur RV¹ || habebunt V || 31 ira vulg.] iure RTV² uic. [uita?] V¹ || 32 quae V vulg.] quod RT¹ eis etiam vulg. || 33 nulli V¹ || 34 hōnti V¹ || 35 huius om. V || 35 pater uocari V

πατρός μόνου, ἀλλὰ καὶ μητρός, καὶ πάππου καὶ προπάππου καὶ τῶν παρεγγυμένων ἐκάστῳ θηλείων προσώπων, μάλιστα φανεῖν καὶ προμάμης, εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μητρός εἰεν.

mus non in patre solo, sed et matre et avo et proavo et adiunctis unicuique feminarum personis, id est avia et proavia, sive paternae sive maternae sint.

CAPUT IV.

Ὁδὲ ἐκεῖνον ἐνταυτομένον τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς ἐγγόνους καὶ προεγγόνους, τοῖς οὐχὶ καὶ suis καὶ ὑπεξουσίαις, ὥστε παρὰ τὸ τρίτον ἔχειν αὐτοῖς τῆς μοίρας, ἢν τοῖς αὐτῶν γονεῖσι περιούσιον ἔδει καταλιπεῖν τοῖς διαθεμένοις. Ὁν γὰρ ἐξαιρούμεν ἔτι τοῖς ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ παιδῶν τοῖς πρὸς πατρός πάπποις γενομένοις, ὥστε κείνους μὲν τέλειον λαμβάνειν τὸ μέρος ὅσον ἂν ὁ αὐτῶν πατὴρ ἔλαβεν περιούν, τοὺς δὲ ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ τοῦ πάππου διὰ μητρὸς θηγατρὸς γενομένους ἢ τοὺς ἀπὸ τῆς μάλιστα πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός παρὰ τὸ τρίτον λαμβάνειν· ἀλλὰ μίαν τάξιν ἐγ' ὑπασί τιθέμεν ἐγγόνους καὶ προεγγόνους, οὐκ ἀνεκόνειοι τὸ θῆλυ τοῦ ἀρρεῖος ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐλαττωῶν. οὕτε γὰρ τὸ ἄρρεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐτε τὸ θῆλυ μόνον πρὸς τεκνογονίαν αὐταρκες, ἀλλ' ὥσπερ ἑκατέρωθεν συνήρμοσιν ὁ θεὸς πρὸς τὴν τῆς γενεσιουργίας χρείαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν ἐκατέρωθεν ἰσότητά. Ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τούτου στήσομεν τὸν νόμον. ταῦτα γὰρ φανεῖν καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν παιδῶν, ὥσπερ ἐκ γάμων εἰς γησίαιον, εἰ καὶ μὴ προικῆς τοῖς γάμοις ἀκολουθήσαιεν, ἀλλὰ διὰ θεοῦ ἀνολογημένη καὶ σαφῆς μεταξὺ τῶν συνοικούντων ὅσα τοῖς παῖσι διδοῖη τὸ γησίαιον. προικὰ μὲν γὰρ ἀποτελεῖ γάμος, γάμον δὲ προικῆς οὐ ποιοῖσιν, ἀλλ' ἢ τῶν συνοικούντων ὁμοθυμὰ διάθεσις. Ταῦτο δὲ κρατεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ μεταγενεστέρως διαθεσῶν μετὰ προικῶν κατὰ τὰς ἡμετέρας διατάξεις γενομένων γησίαιον. Καὶ οὕτως μὲν ἔστω νόμος ταῖς γησίαις γοῦναις.

5 Neque illo de cetero servando in nepotibus et pronepotibus non suis et sub potestate, minus tertiam partem eos habere. quam eorum parentibus viventibus oportebat relinquere testatores. Non enim excepimus ulterius nepotes, qui ex filio paternis avis accrescent, ut illi quidem integram accipiant partem. quantam eorum pater acciperet vivens, nepotes autem ab avo per mediam filiam venientes, aut avia paterna aut materna, minus tertiam accipiant: sed unum ordinem in omnibus ponimus nepotibus et pronepotibus, non ferentes feminam a masculo in talibus minui. Neque enim masculus ipse in se neque femina solum ad nativitatis propagationem sufficiens est, sed sicut utrumque coaptavit deus ad generationis opus. ita et nos eandem utrisque servamus aequalitatem.

1 Sed nec usque in hoc statuimus legem. Haec enim dicimus et in illis filiis. qui ex nuptiis sunt legitimis, licet non sint secutae nuptias dotes, sed affectus indubitatus et manifestus inter coniuges existens filios praestet esse legitimos. Dotem etenim celebrant nuptiae, nuptias autem dotes non faciunt, sed coniunctorum affectus. Hoc idem obtineat et in his, qui ex posteriore affectu cum dotibus secundum nostras constitutiones legitimi fiunt. Et haec sit sanctio legitimae soboli.

CAPUT V.

Ἠλίεωμεν δὲ δῆ τι καὶ πρὸς μόνην τὴν φύσιν φιλάθρωπων. πολλοὶ γὰρ ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς ἀεὶ, καὶ ἐκτεταῖα συχναὶ καὶ δοκίοντες παῖδες· καὶ αἱ μὲν τι φιλάθρωπον ορίζομεν, ἀλλ' ὅτι μὴ μετὰ νόμον τοῦτο

Consideremus autem aliquid et ad solam naturam clemens. Multi namque molesti sunt nobis semper, precesque crebrae et flentes filii: et semper equidem clemens aliquid definimus, sed quia non hoc cum

de patre solo, sed etiam de matre, et avo et proavo et coniunctis unicuique femininis personis, avia scilicet et proavia, sive eae paternae sive maternae sint.

IV. Ne illud quidem in posterum in nepotibus et pronepotibus, qui non sui et in potestate sunt, observetur, ut minus tertia parte habeant eius portionis, quam parentibus eorum superstibus relinquere testatores oportebat. Neque enim amplius excepimus nepotes, qui ex filio avis paternis nati sunt, ut illi quidem integram accipiant partem quantam pater eorum superstes accepturus esset, nepotes autem avia ex filia nati vel nepotes aviae paternae vel maternae minus tertia parte accipiant: sed unum ordinem in omnibus statuimus nepotibus et pronepotibus, nec patimur feminam in talibus mari cedere. Neque enim masculus per se ipse neque femina sola ad liberorum procreationem sufficit, sed sicut utrumque coniunxit deus ad generationis opus, ita nos quoque eandem utriusque servamus aequalitatem. Sed ne hoc quidem termino legem coarctabimus. Eadem enim etiam de illis liberis dicimus, qui ex nuptiis legitimis nati sunt, etiamsi dotes nuptias secutae non sint, sed affectus manifestus et certus inter coniuges hoc liberis praestet, ut legitimi sint. Dotem enim nuptiae quidem constituunt, nuptias vero dotes non faciunt, sed coniugum mutui affectus. Idem autem obtineat etiam in iis qui ex posteriore affectu per dotalia instrumenta secundum nostras constitutiones facti sunt legitimi. Et haec quidem lex sit legitimae proli constituta.

V. Iam vero consideremus aliquid, quod humanum sit in solam naturam. Multi enim negotiis nobis semper succunt, precesque crebrae et lacrimantes liberi: ac semper quidem aliquid humani decer-

1 μητρός] ἐπὶ μητρός (μητρως L) LB || 3 sq. εἴτε—εἴτε] εἴτε καὶ — εἴτε καὶ B¹ || 5 sq. cf. Cod. 6, 55, 9, 20, 19 || 6 καὶ suis M] γησίαις M s. v., LB || 7 τὴν μοῖραν B¹ || 9 διατιθεμένοις B¹ || τοὺς om. B¹ || 10 τοῖς π. π. πόπποις MB¹ || τοῦ π. π. πάππου L γενομένοις L¹ B¹ || 11 λαμβάνειν τέλειον L || τὸ μέρος om. B¹ || 12 ἐλάμβανεν B || 13 μάλιστα τῆς θηγατρὸς L || γενομένης B¹ || 18 οὐδὲ — οὐδὲ libri || καὶ' ἐαυτὸ B καταπύοι L || 21 τὴν τοιαύτην B || 23 *τὰντα libri || 25 προικῶ τῶν γάμων (τῶ γάμῳ L²) ἀκολουθήσαιεν L || 26 σαφῶς L || 27 διδοῖη MB¹ || δοῖη B¹ δεδοίως L¹ δεδωκώς L² || 28 προικοποιούσιν L¹ || ἀλλ' ἢ ἄλλῃ B¹ || 29 ἀμοιβασθῶν B¹ || ταῖτα L || 29 sq. In Iuliani epitoma his aliena subiuncta sunt (ex nov. CXVII potius deprompta, cf Theod.) || 30 προικῶν L¹ προικῶν L² ||

31 διατάξεις] Cod. 5, 27, 10, 11 || 32 νέμος ἔστω B¹ γένεσις B || 34 sq. cap. 5 om. LB

1 sed et] set etiam in V² || 2 personarum feminis B¹ id est] idē RV² || 5 rubr. Quemadmodum ab intestato liberi per femininum sexum descendentes suis parentibus succedere debeant R mg. || 6 tertia parte vulg. || 9 excepimus vulg. || 13 aut materna om. R || tertia vulg. || 15 a om. R¹ || 16 nec enim V || 18 ad om. R¹ || 19 eadem R¹ || 22 Haec] hoc R¹ || 23 et puncto notat R || 24 dotes om. R¹ || 25 consistens V || 26 praestet esse] praestaret R¹ || 28 coniunctorum R || affectus om. R¹ || obtineant V || 30 fuerint V || 34 rubr. De naturalibus liberis R mg. || ad om. R¹ || 36 precesque nobis crebrae V || equidem] quidem V² || 37 haec V

πράττομεν, ἐρουθριώμεν· ὥστε τῷ πράγματι καὶ νό-
μον προσθέντες αὐτοὶ μὲν ὄχλους ἀποσιούμεθα, δώ-
σῃ δὲ ἅπασιν ἔχεν τὴν ἐκ τοῦ νόμου βοήθειαν.
Οἱ μὲν γὰρ διαδέσθαι τοῖς τῶν φυσικῶν παίδων
πατέρας καὶ ἐπ' αὐτοῖς δεδώκαμεν γνησίας μὲν ὑπού-
σας γυνῆς ἄκρι μιᾶς μόνης οὐγκίας, ἣν ἔξουσαν ἅμα
τῇ μητρὶ (τοῦτο ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἦν), παίδων δὲ
οὐκ ὄντων γνησίων καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς περι-
ουσίας ὅλης, τοῦτο λέγουσιν οἱ παρ' ἡμῶν τεθειμένοι
νόμοι, οὐκ ἐν διαθήκῃ μόνον τοῖς πατέρας ἐπιέντες
τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις φιλοτιμίαις, ἃς
καὶ περιόντες δωροῦνται. τὸ δὲ δὴ παρὸν περὶ τῶν
ἐξ ἀδιδέτου τι διαλέξεται καὶ ἐκ καιρῆς ἐπιγῆσεται
νῦν. Εἰ γὰρ τις τελευτῶν γνησίας αὐτῷ παντελῶς γο-
τῆς οὐκ ὑπόσῃς, παίδων φραμῆν ἢ ἐγγόνων ἢ τῆς ἐφεξῆς
διαδοχῆς, οὐδὲ νομίμων γαμετῆς, εἴτα τελευτήσει μὴ
δικαιήμενος τὴν οὐσίαν, καὶ ἀφίκοιτο συγγένεια τυχόν
ἢ καὶ ἐλευθέρωτης ἰσῶς τὴν διακατοχὴν κατασείων τε
καὶ ἐπαταειόμενος, ἢ καὶ τὸ ἡμέτερον ταπεινὸν (οὐδὲ
γὰρ ἐκείνον τότε ἐπὶ τούτῃ φειδόμεθα), εἴη δὲ αὐτῷ
κατὰ τὸν οἶκον ἕως περιῆν ἐλευθέρῃ τε γυνῇ ἐν παλ-
λακῆς σχήματι συνουσία, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς (τοῖς γὰρ
τοιούτοις μόνοις ταῦτα νομοθετοῦμεν, ἐνθα παντελῶς
ἀνεμφεβήτητος ἔστιν ἢ τε τῆς παλλικῆς κατὰ τὸν οἶ-
κον ἀχέσις ἢ τε τῶν νόθων ἐκείσθ γονή τε καὶ τροφή)·
25 δίδωμεν αὐτοῖς καὶ ἀδιδέτων τῶν γορέων τελευτῶν-
των δύο τῆς πατρῴας οὐσίας ἔχεν οὐγκίας, ἅμα τῇ
μητρὶ μειζομένως, ὁπόσοιπερ ἂν εἴεν οἱ παῖδες, ὥστε
ἴσος παῖδος πρὸς ἀναλογίαν καὶ τὴν μητέρα λαμβά-
νουν. Καὶ ταῦτα φραμῆν, εἰ μιᾶς παλλικῆς συνουσίῃς
30 καὶ παῖδας ἐξ ἐκείνης σχοίη, ἢ καὶ προαπελθούσας
τῆς παλλικῆς θινυίτῃ τυχόν ἢ χωρισμῷ οἱ παῖδες
αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκίαν εἴεν. τότε γὰρ δίδωμεν αὐτοῖς
τὴν ἐξ ἀδιδέτου πρὸς τὸ διοικῶν κλίσιν. Εἰ δὲ
ἐκκεχυμένῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῷ γίνοιτο, καὶ ἄλλας
35 ἐπ' ἄλλως ἐπεισαγαγοὶ τῇ πρότερά παλλικᾶς, καὶ
πλήθους ἔχοι γυναικῶν πορευομένων (οὐτὼ γὰρ εἴπειν
κλήθων), καὶ ἐξ αὐτῶν παιδοποιούμενος τελευτήσει
πολλοὺ ὁμοῦ καταλιπὼν παλλικᾶς, μιστὸς μὲν ἦν
ὁ τοιούτος, πόρρω δὲ τοῦδε τοῦ νόμου καθάπαξ ἀπ-
40

14 Εἰ μὲντοι τελευτήσει τις γνησίαν — 132, 16 τίθειμεν νόμον παύσις mutatis repetuntur nov. LXXXIX, 12 § 4.5.

nimus, sed quia non per legem id agimus, erubescimus; itaque lege rei apposita ipsi et turbam removebimus et ut omnes ex lege praesidium habeant efficiemus. Etenim naturalium liberorum patribus nos concessisse ut pro iis quoque testentur, si quidem legitima suboles exlet, usque ad unam solam unciam, quam illi una cum matre habituri sint (id quod etiam prius obtinebat), si vero legitimi liberi non sint, vel usque ad dimidium totius substantiae partem, id quidem leges a nobis latae dicunt, quae patribus non solum in testamento id agere permittunt, sed etiam in reliquis largitionibus quas etiam superstitēs donant. Praesens autem constitutio de successione ab intestato aliquid disseret et de novo nunc introducet. Num si quis moriens legitima subole omnino nulla relicta, liberis dicimus aut nepotibus aut reliqua successione, neque legitima coniuge, non testatus de substantia sua decedat, ac veniant cognati fortasse vel forte etiam manumissor, qui bonorum possessionem agitent atque intendant, vel etiam nostrum acra-rium (nam ne illi quidem quantum ad hanc rem parcimus), ille vero domi dum vivebat et liberam mulierem concubinae habitu et liberos ex ea habuerit (talibus enim solis haec sancimus, ubi nulla omnino dubitatio est neque de concubina in domo habita neque de naturalibus liberis ibidem et procreatis et edu-
catis): concedimus iis, ut etiam intestatis parentibus defunctis duas uncias paternae substantiae cum matre dividendas habeant, quocumque fuerint liberi, ita ut pro rata unius filii mater quoque accipiat. Atque haec dicimus, si una concubina usus sit et ex ea liberos susceperit, vel etiam si cum prius discesserit concubina, morte puta aut separatione, liberi eius domi maneat. Tunc enim concedimus illis, ut ab intestato in duas uncias vocentur. Quodsi effusa libido eius fuerit, et alias super alias post primam advixerit concubinas, et multitudinem habeat mulierum scortantium (ita enim dicere praestat), liberisque ex illis procreatis mortuus sit multis simul relictis concubinis: et odio dignus nobis est talis homo et procul ab

10 νόμοι Cod. 5, 27, 8, 9 || διαθήκῃ testamentis § ||
13 ἐκ καιρῆς novi aliquid § || 16 * τελευτήσει libri ||
20 τούτῃ M in nov. LXXXIX | τούτῃ M h. l., L
nov. LXXXIX || 24 sq. ἢ τε — ἢ τε| sive — sive (i. e.
εἴτε — εἴτε) § || 25 νόθων| παίδων LXXXIX ||
τε om. LXXXIX || 28 ὁπόσοιπερ LXXXIX || 29 πρὸς
om. LXXXIX || 31 σχοίη| ἔχοι LXXXIX || 33 αὐτῷ
om. § || 35 αὐτῷ| ita (i. e. οὐτὼ) § || 36 ἐπ' ἄλλαις om.
§ || 39 ἦν om. LXXXIX || 40 τοῦδε om. LXXXIX ||
40 sq. καθάπαξ| μετὰ τῶν τοιούτων παίδων καὶ παλ-
λακῶν ἀπελευθέρω LXXXIX

1 ideo V || 3 ex lege] nostra s. v. R² || 4 etiam] et in
Heimbach || 5 ipsi V || 6 solam om. R || 7 prius fuit] so-

lege agimus, erubescimus. Ideoque causae etiam
legem adicientes ipsi quidem populos removebimus,
dabimus autem omnibus habere ex lege remedium.
Quia enim testari naturalium filiorum patribus etiam
5 ipsis dedimus legitima quidem existente prole usque
ad unam solam unciam, quam habebunt una cum
matre (hoc quod etiam prius fuit), filiis autem non
existentibus legitimis et usque ad medietatem totae
substantiae, hoc dicunt a nobis positae leges, non
10 in testamentis solum patribus concedentes hoc agere,
sed etiam aliis munificentis, quas et superstitēs do-
nant. Praesens autem de his quae ab intestato
sunt loquitur et novi aliquid introducit. Nunc enim
si quis moriens legitima sibi penitus sobole non exi-
15 stente (filiorum dicimus aut nepotum aut ceterae
successionis), neque uxore legitima, proinde moria-
tur non disposita substantia, et veniat cognatio for-
san aut certe manumissor bonorum possessionem
movens et insurgens, aut etiam nostrum acrarium
(nec enim illi, quantum ad hoc, parcimus), sit autem
ei domi, donec vivit, libera mulier in habitu concu-
binae cum eo degens, et filii ex ea (talibus enim
solis haec sancimus, ubi omnino indubitata est sive
concupina in domo habita sive naturalium ibidem
20 parentibus morientibus duas habere uncias paternae
substantiae cum matre partendas, quanticumque fu-
erint filii, ita ut pro portione unius filii et mater
accipiat. Et haec dicimus, si uni concubinae coha-
bitaverit et filios ex ea habuerit, aut praedecedente
concupina morte forsan aut divisione filii domi sint;
tunc enim damus eis ab intestato duarum unciarum
successionem. Si autem confusa concupiscentia ita
fiat, et alias superinducat priori concubinas et mul-
titudinem habeat concubinarum fornicantium (sic
enim dicere melius est) et ex eis filios faciens mori-
ariatur, multas simul relinquens concubinas: odibilis
quidem nobis iste qui talis est, procul autem omni-

lam (del. R²) fuerit prius R || aut V || § totae RT || totius
V vulg. || 9 dicant R || 15 filiorum] autem add. R² ||
ceterae] l. certe R² s. v. || 16 successiones neque uxores
R² || 18 certe] leg. forte? || 19 autem V^o || errarium R ||
20 nec enim] num nec V || partimus V¹ || 21 donec ei domi
R² ei donec domi R² ei domi donec R² || 22 degens] agens
R² || 23 haec saneimus] sanctimus hoc R || omnino non
indub. V¹ || * indubitatae (sunt add. vulg.) sive concubinae
in (in om. R¹) domo habitae libri || 25 proles V¹ || 27 fu-
erint scr. R² in ras. 4—5 litt. || 30 aut] et nos R¹ || prae-
decedente R² praedecedente R¹ praecedente R² prae-
cedente V vulg. || 31 sint vulg.] sunt RV¹ || 34 et] ut
R² || superinducat vulg.] inducat R² inducat R¹ utro-
ducat VT || 37 simili V^o || relinquens om. R²

ελαννέσθω. ὡς περ γάρ, εἴ τις νόμιμη συνοικίῃ γυναικί, ἀλλὰς ἐπεισαγαγείη οὐκ ἂν δύναίτο τοῦ συνοικεῖου συνεστότος καὶ ἐξ αὐτῶν νομίμως παιδοποιεῖσθαι, οὐτως οὐδὲ μετὰ τὴν γυναιξομένην τῷ νόμῳ καθ' ὃν εἰσέλασεν τρόπον παλλακίην καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης παῖδας δώσωμεν, εἰ καὶ τι πάρεργον ἦδονῆς ἄλλο ποιήσῃτο, καὶ τούτο εἰς τὴν διαδοχὴν εἰσάγεσθαι τὴν αὐτοῦ, εἰ τελευτήσῃεν ἀδιάρκτος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο νομοθετήσωμεν, ἀδιάρκτα μὲν ἔσται τὰ τῶν γυναικῶν, τίνος μᾶλλον ἢ τίνος ἔλαττον ἔροι, ἀδιάρκτα δὲ τὰ τῶν παιδῶν. καὶ ἡμεῖς οὐ διδομεν τοῖς ἀσελγαινοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς σωφρονοῦσι τὸ νόμιμον. Οὐ διαφερόμεθα δὲ περὶ τῶν παιδῶν, εἴτε ἄγρονοι εἴτε θηλείαι καθεστήκοιεν. ὡς περ γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογεῖ, οὐτως οὐδὲ ἡμεῖς ἄλλον ἐπὶ ἀγρονοῦν καὶ ἄλλον ἐπὶ θηλείων κατὰ τοῦτο τίθεμεν νόμον. Κρατῆσει δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα πάντων οὗτος· ἐπειδὴ [γὰρ] παρὰ τὸ κερτατικὸς οὐκ ὀρθῶς ἀνωθεν πολλὰ τὴ ἐπὶ ἠνώγεωσσε καὶ εἰσῆγάπητο, καὶ τὸ προειληφίς οὐκ ἂν ἐκ τοῦ μήπω γεγονότος κανονίζοιτο. Ταῦτα ἡμῖν περὶ τῶν εἰρημένων διαδοχῶν νενομοθετήσθω.

bus modis ab hac lege expellatur. Sicut enim si quis legitime uxori coniunctus alias superinducere non poterit matrimonio consistente et ex eis legitime filios procreare, sic neque post cognitam, quem admodum diximus, concubinam et ex illa filios dabitur, si et aliud opus libidinis egerit, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit intestatus Nam si hoc non constituimus, erunt indiscretæ mulieres, quam maius aut quam minus amaverit, indiscreti etiam filii: et nos non præbimus luxuriantibus, sed caste viventibus legem. Non autem distinguimus de filiis, sive masculi sive feminae sint. Sicut enim natura nihil circa hæc arte ratiocinatur, ita nec nos alteram in masculis et alteram in feminis secundum hoc ponimus legem. Valebit itaque hæc lex nobis in futuris, et maxime omnium hæc, quoniam earum, quæ dudum non recte tenebant, plurima et emendavit et explanavit, et quod præterit, non potest ab ea, quæ nondum erat, regulis subici. Hæc a nobis de prædictis successionibus sint sancita.

CAPUT VI.

Κακῆϊνο δὲ καλῶς ἔχειν ᾗθηθημεν τῷδε περιλαβεῖν τῷ νόμῳ. τῶν γὰρ ἐμπροσθεν νόμων χωρομένων ἐπὶ τῶν συνεισφορῶν, εἰ μὲν διαθήκῃς χωρίς τελευτήσῃεν οἱ γονεῖς, τὰς συνεισφορὰς κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν γίνεσθαι, εἰ δὲ ἐπὶ διαθήκῃς, μηδὲν εἰπόντες περὶ αὐτῶν, μὴ χωρᾶν ταῖς συνεισφορῆς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πραγματὰ ἔχειν τὰ κατὰ προικὰ τυχὸν ἢ καθ' ἕτερον τρόπον διδομένα καὶ τῶν καταλειμμένων ἀντιλαμβάνεσθαι· ἡμεῖς δεσπίζομεν, μὴ εἶναι παντελῶς τοιαύτην πρόληψιν· ἀλλ' εἴτε τις ἀδιάρκτος τελευτήσῃεν εἴτε ἐπὶ διαθήκῃς (ἐπειδὴ περ ἀδηλόν ἐστι μὴ ποτε ἐκλαθόμενος τῶν δεδομένων ἢ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ θανάτῳ τυραχῆς στεροχωροῦμενος οὐκ ἐμνήσθη τούτου), πάντως εἶναι τὰς συνεισφορὰς καὶ τὴν ἐκείθεν ἰσότητα κατὰ τὸ ἦδη διατεταγμένον· εἰ μὴ θητικῶς ἐπισηψήσῃεν αὐτὸς βούλεσθαι μὴ γένεσθαι συνεισφορῶν, ἀλλ' ἔχειν τὸν ἀναγκαζόμενον ἐκ τοῦ νόμου συνεισεργεῖν καὶ τὸ ἦδη δεδομένον καὶ τοῖς

Illud quoque bene habere credimus hac lege complecti. Prioribus enim legibus volentibus in collationibus, si quidem sine testamento morerentur parentes, collationes secundum earum virtutem fieri, si vero testati, nihil dicentes de eis, locum non fieri collationibus, sed et res habere per dotem forte aut alio modo datas et quæ sunt relicta defendere: nos sancimus non esse omnino talem opinionem, sed sive quispiam intestatus moriatur seu testatus (quoniam incertum est, ne forsitan oblitus datorum, aut pro tumultu mortis angustatus huius non est memoratus), omnino esse collationes et exinde æquabilitatem, secundum quod olim dispositum est: nisi expressim designaverit ipse, velle non fieri collationem, sed habere eum, qui cogitur ex lege conferre, et

cap. VI extat in B 41, 7, 37 (B¹ p. 413 Zach.).

hac lege protinus depellendus. Quemadmodum enim si quis legitima utitur uxore, alias insuper adiscere, dum constat matrimonium, et ex iis legitime liberos procreare nequit, ita ne post concubinam quidem lege, quemadmodum diximus, agnitam et liberos ex ea susceptos concedemus, si quod aliud præterea libidinis opus protulerit, ut id quoque ad successionem eius admittatur, si intestatus decesserit. Nisi enim hoc sanciamus, nullum erit discrimen in mulieribus, quam magis quamve minus amaverit, nullum discrimen in liberis. Atque nos non iis qui luxuriose, sed qui caste vivunt, legitimum ius damus. Neque vero distinguimus in liberis, sive masculi sive feminae sint. Quemadmodum enim natura nihil circa talia arguitur, ita ne nos quidem aliam de masculis, aliam de feminis hac in re legem ferimus. Valebit autem hæc quoque lex nobis in futurum, et omnium maxime hæc: quoniam præter id, quod olim non recte obtinuit, multa et emendavit et introduxit, neque id quod præterit ex eo quod nondum extitit, regulam accipere facile potest. Hæc nobis de dictis successionibus sancita sint.

VI. Illud quoque bene habere visum est nobis hac lege complecti. Cum enim priores leges de collationibus constituerint ut, si quidem intestati decesserint parentes, collationes secundum vim suam fierent, sin testamento facto sed ut nihil de illis dicerint, collationibus locus non fieret, verum et res dotis forte nomine vel alio modo datæ remitterentur et relicta vindicarentur: nos sancimus, nullo modo talem præceptionem fieri; sed sive quis intestatus decesserit sive testamento facto quoniam incertum est, an oblitus eorum, quæ data sunt, vel ob perturbationem morte instante in angustias compulsus mentionem eius rei non fecerit, omnino fieri collationes atque quæ inde redundat æqua itatem secundum id quod iam constitutum est: nisi expresse ipse statuerit nolle se collationem fieri, sed eum, qui ex lege conferte

1 νομίμῳ LXXXIX || 2 ἐπεισάγειν LXXXIX || 4 τῷ νόμῳ om ε et LXXXIX || 6 τι πάρεργον] opus ε || 8 εἴγε τελευτ LXXXIX || 16 ἄλλων M^a || 15 γὰρ om ε || 23 B s. v. M, id. in m. περὶ συνεισφορῶς || 25 διαθήκῃς M^a || τελευτήσῃεν B¹ || τελευτήσοιεν M^b || τελευτήσῃεν L || 27 γίνεσθαι δύναμιν B¹ || διαθήκῃς B¹ || 29 τυχὸν τυχῆν? L¹ || 30 διδομένα B¹ || 32 ἀλλ' εἰ τις B¹ || 34 τὸν δεδομένον B¹ || 36 τῆς συνεισφορῶς M^a || 37 sq. εἰ μὴ ἀρα ἔρητῶς B¹ || 38 γίνεσθαι B¹

R^a sicut R^b si R² V vulg. || 7 fuerit om. V¹, post intestatus add. V² || 9 amauerint V || 10 indiscrete R || 12 distinguimus V² || sunt (ex corr.) V || 13 rationatur V || 14 et om. R || 15 secundum] set V || hec V¹ || 17 quoniam omnium earum V || 19 ab] ab V || regulus R¹ || 23 rubr. De collationibus R mg. || credidimus T || completi V || 25 morientur R¹ || 27 testari R¹ [eis] eo R¹ || 29 sed et] et om. R vulg. || 30 non esse] defendere V¹ || opinione R || 32 eorum R || 33 angustatus R¹ V] angustiatum R² T] non est] nomine R¹ V^a || 35 secundum] set V || quod olim quod disp. R¹ || 36 designauerint V || ipse se uelle R¹

3 poterint V || consistere R¹ || 6 si et Heimbach] si aut

ἐκ τῆς διαθήκης χηρῶσθαι δικαίως. πάντων τῶν ἐμπροσθεν περὶ συνεισφορῶν ἡμῶν νενομοθετημένων ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν μενόντων ἰσχύος.

quod iam datum est, et ex iure testamenti; omnibus, quae prius de collationibus a nobis sancita sunt, in sua virtute manentibus.

CAPUT VII.

Καὶ τὸ πολλῶν δὲ ἡμῶν δικάζουσι πῦρσιν ἀναγκάων ἐνομοσθεῖν τὴν μέρος γενέσθαι τοῦ παρόντος νόμου. πολλὰς γὰρ τινες πλειόνων παίδων καθ' ἰσότητος γενεῖς, ἐπιδοκοῦντες ἐνδὴς τὰ πράγματα διαιρεῖν, ὅπως ἂν ἀδελφικῶς αὐτοῖς ἀπαλλάξαιεν ἔριδος, εἰς μείζους ἔτι καὶ χαλεπωτέρας αὐτοῖς φιλονεικίας ἐξάγουσι. δὴν γάρ, εἴπερ τοῦτο ἠβούλουντο, ὅτι τὰς ἅπαντα διεκίεν ἐν ταῖς διαθήκαις ταῖς ἐαυτῶν, ἢ εἴ μὴ τοῦτο, μερίδας γούν ποιήσασθαι καὶ ὑποσημηνασθαι ταῖτας καὶ οὕτως ἀναμφισβήτητον δοῦσαι τοῖς παῖσι τὴν διαιρέσιν, οἱ δὲ οὐ τούτω ποιοῦσιν, ἀλλὰ μισοῖν μὲν δι' ἑαυτῶν αὐτοὶ γράφουσι, καὶ οὐδὲ τοῦτο σκετεῖν, ἀλλ' ἴσως παρεγγεγραμμένον ἕτερον τινὸς χρημῖσι καὶ ἐν ἀπογραφῇ ἐνὶ παρερρημῆνῃ καὶ φυλικῆς οὐδεμιᾶς ἡξιομένη κείμενον, τὸ δὲ λεπτόμενον μέρος οὐκ ἔτι τῆς ἐκείνου ἐστὶ χειρὸς, ἀλλ' ὑπογραφοῦν τινὸς ἴσως διαφιδραμέντος ἢ καὶ τοῦ τυχόντος. κἀν τούτῳ αὐτοῖς δικαῶν ἀφομαὶ μολαί, πότερον ταῦτα γινώσκοντες πεπρακται τοῦ πατρὸς ἢ τινὸς ἔστιν ἔριδος τε καὶ φιλονεικίας τεχνητῶν ἐργάτων καὶ πρὸς τινος τῶν μερῶν χύσιν γεγραφοῦσι. Ταῦτα ἡμεῖς ἐνοχλεῖν τοῦ λοιποῦ τοῖς ἡμετέροις υπηκόοις οὐ βουλόμενοι θεσπίσμεν· εἰ τις βούλωντο τὰ οἰκία πράγματα τοῖς παῖσι διεκίεν, ἢ πάντα ἢ καὶ τινὰ τυχὸν καταλιπεῖν ἐξίρησθαι, ταῦτα μάλιστα μὲν, εἰ δυνατόν εἴη, λεγέτω ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ ἀναμφισβήτητον διδοῦσαι τοῖς παῖσι τὴν ἐντέλλεν ἀφέλειαν. εἰ δὲ τοῦτο οὐ πρόττοι διὰ τινὰς ἀνάγκας, αἱ πολλαὶ περιεστῶσιν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔξαστι νεύρησις ποιήσασθαι τῶν πραγμάτων, ἄπερ ἀνδιανμηθῆσαι βουλήσθαι, καὶ ὑποσημηνασθαι πάσαις τ' αὐτοῖς, ἢ τοῖς ποῖδας ἅπαντας ὑπογραφαὶ παρασκευάσαι, ὡν μετεξὲν τὰ πράγματα διαιρεῖ, κἀντέλλεν τῶν πραγμάτων δύναι πιστεῖν ἀναμφισβήτητον. καὶ τὸ κατὰ τοῦτο γινόμενον τὸ σῆμα κυρίον τε ἔστω καὶ ἰσχυρόν καὶ ἑτέρας οὐ δέουσαν ἀσφαλείας. Εἰ δὲ τις τοῦτο

Et quod saepe nobis iudicantibus placuit, necessarium credidimus nunc partem fieri praesentis legis. Frequenter enim quidam plurimorum filiorum constituti patres, deinde putantes mol substantiam dividere, ut a fraterno certamine eos servent, ad maiores adhuc et saeviores eos contentiones adducunt. Cum enim oporteret, si hoc vellent, aut aperte omnia dividere in testamentis suis aut si non hoc, vel partes facere et eas subscribere et sic indubitatum dare filiis divisionem: at illi non hoc faciunt, sed partem quidem aliquam per se ipsi scribunt. et neque hanc continue, sed forte interscriptam alterius cuiuspiam litteris et in descriptione abiecta et nulla custodia digna positam, residua vero pars nequam illorum est manus, sed subscriptoris cuiuspiam forte corrupti aut cuiuscumque; et hinc illis litium occasiones decies milies, utrum haec voluntate gesta sint patris, an alicuius est artificis operarii certaminis et contentiones et ad favorem partis alicuius scribentis. Haec nos molestare de cetero nostros subiectos nolentes sancimus: si quis voluerit suas res filiis dividere aut omnes, aut etiam aliquas forte relinquere praecipuas, has maxime quidem, si possibile est, dicat in testamento et indubitatum det filiis hinc utilitatem. Si autem non hoc agit propter aliquas necessitates, quae plurimae circumadistunt hominibus, licet tamen descriptiones facere rerum quas partire voluerit, et subscribere omnibus aut ipse aut filios universos subscribere praeparare, inter quos res dividet, et ex hoc causae dare indubitatum fidem; et quod secundum hanc sit spem, ratum sit atque firmum aliaque cautela non indigens. Si vero aliquis non hoc egerit, sed di-

25 Θεσπίσμεν — 38 ἀσφαλείας extant B 35, 20, 1 (B^o p. 410 Zach.); summa capitis ib. 2.

cogitur, et habere quod iam datum est et iustis ex testamento delatis frui. Omnia autem, quae antea a nobis de collationibus sancita sunt, in suo robore maneant.

VII. Deinde quod saepe iudicantibus nobis placuit, id ut nunc pars fieret praesentis legis necessarium visum est. Saepae enim quidam qui plurium liberorum parentes sunt, cum statim bona dividenda censeant, ut fraterna eos discordia liberent, in maiores etiam et difficiliores contentiones eos adducunt. Nam cum iis, si quidem id velint, expresse omnia in testamentis suis dividenda sint, sive id nolint, certe partes faciendas usque subscribendum atque ita non dubia liberis dividenda sunt: at illi non hoc faciunt, sed partem quidem sua ipsi manu scribunt, ac ne eam quidem continuam, sed fortasse alterius cuiusdam litteris interscriptam, et in exemplo aliquo relicto neque custodia ulla digno habito positam, reliqua vero pars non iam ab ipsorum manu est, sed librarii nescio cuius fortasse corrupti, vel etiam alius cuiuslibet; uelque illis sescentiae litium causae, num haec voluntate patris acta sint an a quodam discordiae et contentions artificis profecta quique in favorem unius ex partibus scripserit. Haec cum nos in posterum subditis nostris molestiam asserre nolimus, sancimus, ut, si quis bona sua inter liberos distribuere sive universa velit sive forte etiam quaedam relinquere praecipua, haec maxime quidem, si fieri potest, in testamento dicat atque non dubium praestet liberis emolumentum inde red. ndans. Quodsi hoc propter quasdam necessitates, quales multae homines circumdant, non faciat, licet tamen ei divisiones facere rerum earum, quasque dividi voluerit, et omnibus vel sua manu subscribere vel ut liberi omnes, inter quos res distribuit, subscribant operari dare, atque inde causae fidem non dubiam addere. Et quod secundum hanc formam fit, et ratum sit et firmum neque alia cautione indigeat. Sin quis id non fecerit, sed tam disturbatam

1 χηρῶσθαι] κεχρηῶσθαι B^o om. 5 || 2 ἡμῶν] Cod 6, 20, 19, 20 || 8 αὐτῶν L¹ || 10 ἠβούλουντο L || 12 ὑποσημηνασθαι ἐπιδοκοῦντες L¹ || 15 μέρος μὲν] partem quidem aliquam 5 || 16 παρεγγεγραμμένον L || 17 καὶ prius om. L || 21 πρότερον L¹ || γνώμη ταῦτα L || 22 te om. L || 29 διδοῦσαι [διδότω corr. in mg.] ἐν τοῖς M || 30 πρόττοι διὰ τινὰς ἀνάγκας αἰτίας B^o || 31 ἀνδιανμηθῆσαι LB || 34 παρασκευάσας MLB^o παρασκευάσας B || 37 τὸ αὐτὸ σῆμα om. L

praeservent vulg. || ad] et ad R || 9 seniores eos contemptio- ncs R || 10 haec V || 11 suis om. R || hoc] hē (i. e. ha- bere 2) V^o || 12 parte R || 16 in descriptione] inscriptione R || 17 posita RVT || pars] posita R¹ || 19 aut quicumquo R¹ aut cuiusque gratia suppl. V² in spat. vac. || 21 sunt R || est RT] scribentis et V. om. vulg. || artifices R¹ || operari R || 22 contentions RT] patris (del. V³) alicuius partis V || 25 res suas R || 27 si om. R || 28 hinc] hanc suppl. V² in spat. vac. || si autem non hoc V si hoc autem non R si autem hoc non vulg. || 29 ngat vulg., ait R¹ || plurimum V || 30 leg. discriptiones vel distributiones? || 33 res om. V || 34 et quod secundum bis scr. V¹ || 36 non hoc egerit RT] hoc non egerit vulgo, hoc neglexerit V

1 ex om. V¹ || 4 rubr. Si res suas pater inter liberos distribuere velit R mg. || 8 ut a vulg.] in R¹ V² 1. V¹ ut V² || frai. V¹ || eo V || seruant R² VT seruat R¹

οὐ πράξειεν, ἀλλὰ διεσκαδασιμένην οὕτως καὶ ἐν τοῖς πλείστοις ἀμάρτυρον ὑπόγραφην ποιησατο, ἴστω μηδὲν ἐντέθειν τοῖς παισὶ παραξῶν ὄφελος, ἀλλ' ὡς οὐδενός γενομένου διαιρήσονται τὴν οὐσίαν οἱ παῖδες, ταῖς ἀδελφαῖς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμάρτυροις γραφαῖς οὐκ ἀκολουθοῦντες, οὐδὲ τῶν τὴν υποθεσίαν κρινόντων (οὓς δὴ τοῦ familiae erciscundae καλοῦσιν οἱ νόμοι δικαστὰς) ἐπειθὺν τοῦτοῖς ἀναγκασομένων. Δεῖ γὰρ προνοεῖν ἀκριβῶς τῆς τῶν παίδων ασφαλείας καὶ μὴ τὸ μὲν ἀσφαλίζεσθαι, τὸ δὲ καταλιμπνῆναι πλατῶν, ὀνκολωτέρων ἐπὶ καὶ ἀλύτων πολλοῖσι δὲ καὶ εἰς ἐγκλήματα φερούσιν αἰτίων ἀφορῶν πιροχόμενον. Περὶ μὲν οὖν διαδοχῶν τε καὶ συνεισφορῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων μέχρι τοῦδε γενόμεθηθω.

spersam sic et plerumque sine testimonio subscriptionem fecerit, sciat nihil hinc filijs sese praebiturum utilitatis, sed quasi nihil sit factum, dividunt substantiam filij, incertas et plerumque sine testimonio conscriptiones non sequentes, neque iudicibus causae, quos indices familiae herciscundae leges appellant, has sequi cogendis Oportet enim providere subtiliter cautela filiorum et non aliud quidem munire. aliud sub errore relinquere, quod difficultium insuper et insolubilium, crebro etiam crimina ferentium causarum occasione praestet. De successio-nibus itaque et de collationibus et alijs, quae praedicta sunt, usque in hoc sancitum sit.

CAPUT VIII.

Ἡ δὲ περὶ τὴν ἀγνωμοσύνην γινομένην παρὰ τινων σπονδῆ ἀναγκάων ἤνιν ἐποίησε τὴν τοῦ δήμου πόλιν νομοθεσίαν ἀποδέξασθαι, ἣν δὲ τις τῶν οἰκείων ἔγραψε δημόρων, τὴν τοῦ Ἀκνιλίου προσεγγορίαν ἐξ ἐκείνων δεξαμένην, καθ' ἣν ἐξ ἀρνήσεως διπλαῖς ὑπέβαλε ταῖς εἰσπραξείας τοὺς ἀγνωμοεῖν τε καὶ ἀρεῖσθαι πειρωμένους ὅπον γ' ἢ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀγωγαὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ὤρισαν τάξει. ἀλλ' ἢ κατὰ μικρὸν δοκοῦσα φιλανθρωπία κέληθε τὴν τῶν πονηροτέρων ἀγνωμοσύνην ἐκδρυσασα. Διὸ δὴ καὶ ἡμῖν ἀναγκάως ἔδοξεν ἔχειν τὰς ἀρεταίς τε καὶ οὐκ ἐσχῆμονας τῶν ἀρτήσεων τῇ ῥήθειαι, ζημιῶσαι ποινή. Εἰ γὰρ προσερίοιτο τις συγγραφή, ὃ δὲ αἰτιῶν ἐξουσιότο καὶ ταῦτα γράμματα ἔχουσιν αὐτοῦ, ὡς ἀναγκασθῆναι τὸν δίκωντα πράγματα ὑπομείνει περὶ τῆς ἀστάσει αὐτῆ, ἢ τὰ μὲν γράμματα δέχοιτο, γίσσει δὲ μὴ καταβεβλησθαι τὸ χρεὸς αὐτῷ, καὶ σισταῖ τούτῳ νομίμοις τρόποις ὁ δίκωνων τὴν καταδίκην κατ' αὐτὸν διπλασίαν ἐπ' ἑκατέρωθι θέντατος γίνεσθαι ἱεσπίζουμεν· οὐχ ὅτι τοῖς πικροτέροις τῶν νόμων ἡδόμεθα, ἀλλ' ὅτι τὰς δίκας διὰ τούτων ἐλάττους ἀποτελούμεν· ὥστε τῇ δεῖε τῆς ποινῆς θάττων αὐτοῦς

Studium vero malivolentiae, quod fit ab aliquibus, necessarium nobis fecit plebis denuo legislationem approbare, quam per quemdam suorum protulit tribunorum. quae Aquilij nuncupationem ab illo suscepit, secundum quam pro abuegatione dup icibus subdebat exactionibus malevolentes et abnegare temptantes; ubi etiam aliae quaedam actiones ad eundem coaptatae sunt ordinem Sed paulatim putata clementia oblita est iniquorum enutrire ma ivolentiam. Quomobrem etiam nobis necessarium visum est indecentes et turpes abnegationes praedictae poenae subicere. Si enim protulerit aliquis scripturam, alter autem eam negaverit, cum litteras eius habeat, ita ut necessitatem patiatur actor causas pati circa probationem eius, aut litteras quidem suscipiat, dicat autem non solum debitum sibi, et probaverit hoc legitimis modis actor: condemnationem adversus eum duplicem in utroque casu fieri sancimus; non quia amarioribus legibus delectamur, sed quia lites horum minores efficiamus, quatenus timore poenae citius

13 Περὶ τῶν διαδοχῶν — 27 extant BΣ. 28 Ἐάν προσερίοι — c. IX προτέροις ἔστω (136, 6) B 23, 1, 62 (inde c. VIII B² p. 682 Zach., item capitis VIII extremam partem Et δὲ καὶ (135, 28) . . . et c. IX repeti BΣ 22, 1, 75) sup. VIII summam ex Athan. habent Prochiron 16, 12, 13; Epanagoge 28, 13—15. v. 21—28 summam excerpit Anonymus Bodlicianus (in Zachariae Ἀρέκδ.) p. 212.

et maximam partem testibus destitutam conscriptionem fecerit, sciat se nihil inde utilitatis liberis praebiturum: sed perinde ac si nihil actum esset, liberi substantiam dividunt, incertas et plerumque sine testibus factas scriptiones non secuti; nec magis qui de causa iudicant quos iudices familiae herciscundae leges vocant) illis sequi cogentur. Etenim accurate prospiciendum est securitati liberorum, neque aliud quidem minuendum aliud vero in errore relinquendum, quod difficultiorum et inexplicabilium criminum quae quae saepe adeo accusationes moveant copiam praebeat. De successio-nibus igitur et collationibus et reliquis, de quibus supra dictum est, haecenus sancitum esto.

VIII Malitiae vero studium quod a quibusdam exerceret necessitatem nobis imposuit antiquae legis a plebe latae comprobandae, quam scripsit per unum ex tribunis suis, Aquiliae nomine ad illo praeditum, per quem ex infestatione dupli exactioni subiecit eos qui malitiose agere et infestari conarentur quandoquidem etiam aliae quaedam actiones ad eundem ordinem directae sunt. Atqui paulatim quae videbatur humanitas improbinum hominum malitiam clam enutrit. Propterea etiam nobis necessarium visum est indecoras et parum honestas infestationes poena modo dicta coercere. Etenim si cuius scriptura proferatur, ille vero eam infestetur, etiamsi litteras ipsius contineat, ita ut actor ad eam probandam nongolia subire cogatur, sive litteras quidem agnoscat, neget vero debitum sibi solum esse, atque ne ipsi actor legitimis modis probet: sancimus, ut utroque casu, damnatio adversus eum in duplum fiat; non quae acerbioribus legibus delectemur, sed quia hoc modo litium numerum minuemus: ut metu poenae citius illi

6 ἀκολουθῶτος L¹ || 7 οὓς δὲ τοῖς (τῆς L²) τούτων φαμίλιαν (φαμίλιας L²) ἐκαλοῦσιν L¹ || 9 πρόνονοῖν L¹ || 14 γενόμεθηθῆσθαι L¹ || 16 ση. Ἡ δὲ — σπονδῆ om. L || 17 ἀναγκάων οὖν ἡμῖν L || 18 πόλιν ML || παλαῖαν BΣ ἰουνο (i. e. πόλιν) ε || 19 τὴν om. L || ἀκολοῖν L² || 21 ὑπέβαλλε L¹ || 22 καὶ ἀρῆσειν τε καὶ ἀρεῖσθαι L¹ || 23 ἀλλ' ἢ ἄλλαι ML || 21 κέληθεν L ἐκέληθη BΣ (ἐκέληθει Heinlbnch) || 31 *φῆσαι ML¹ B¹ φῆσαι B² || 33 τούτῳ B¹ τούτῳ B² τούτων B¹ τούτων L || τὴν κατ' αὐτὸν καταδίκην διπλασίαν B¹ || 34 θέματος) μέρους B¹ || 35 διὰ om ε

causas R² || 6 herciscundede V¹ || 7 etenim RT¹ || 9 cautela V¹ || munire suppl. V² in spat. vac., munere R || 11 occasione V¹ || 12 de om. vulg. || 16 rubr. Si quis prolatam manum suam negat R² mg. || 17 necessarium V¹ || necessarium R² vulg. || 18 quam] quando? V¹ || quamdam R¹ || 19 aquaelij V¹ Aquiliae vulg || illo] alio (a^o R¹) R² || 20 subdebat V¹ || subdebat exactionibus subdebat exactionibus subdebat malevolentes R¹ || 22 actiones] uel actiones accipientes V¹ || 23 coapte sunt (s. v. comparantem) sunt R² R¹ || 21 *oblita] oblata libri || 25 nobis om. V¹ || 28 autem om. V || cum hac litteras V¹ || 31 autem non solum om. R¹ || et om. V¹ || 32 duplicem adversus eum R¹ cum om. V¹ || 34 a maioribus R² maioribus (maioribus V¹) V || eorum R² vulg. || 35 minorum (sic) R¹

1 sic] hic R¹ || 2 sese] esse V¹ || 3 dividunt V¹ || 5 conscriptiones] uoluntates (al. conscriptiones R² s. v.) R¹

λέγειν ὅπερ ὁμολογεῖν προσήκει. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων πᾶσι τρόποις τὰς καταδικὰς τοῦτον βουλομένηα φρεσδαί τὸν τρόπον, καὶ εἰ παρὰ ταῦτα τὴν πράξειε δικαστῆς, γινωσκίτω ὡς παραβαίνων τὸν νόμον αὐτοῦ ἐπέσειται ταῖς ἐντέλλεν ποιναῖς. Ταῦτα δὲ φημέν, εἰ μὴ περὶ τὰς ἀποδείξεις ὁ διώκων ἀπεικὼν ὄρκω τῷ φεγγονοῦ τὴν μέτρι νῦν ἀρηγίαν λυθῆναι βουλήθει. εἰ γάρ τι τοιοῦτο πράξειεν, εἰ μὲν εὐδὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν ἀρηγίαν ἐπαγάγοι τὸν ὄρκον, κίκεῖνος ἐνθὺς ὁμολογήσειε τὸ εἰς ἀρηγίαν χερχέν, ἀκίνδυνος τὸ γε εἰς τὸ διπλάσιον εἶσται. Εἰ δὲ μικροτέρας γινουμένης τῆς δίκης τῆνικαυτὰ ὁ διώκων ἐπαγάγοι τὸν ὄρκον, ὁ δὲ καὶ οὕτω τὸ ἐπαγόμενον ὁμολογήσειε, τῆς μὲν τοῦ διπλάσιονο αἰτὸν ἐξαιρουμένην ποινῆς, πᾶσαν δὲ τὴν δαπάνην τὴν μέχρι τότε γενομένην διὰ τὰς ἀποδείξεις τῷ ἐνάγοιτι, ὄρκω τούτου κρινουμένην, καταβάλλειν τὸν τὴν ἀρχὴν μὲν ἀρηγιάμενον, ὕστερον δὲ ὁμολογησάτα κελούμεν. Εἰ δὲ τις τὴν ἀριθμῆσιν ἐπ' αὐτῷ γενέσθαι τῶν χρημάτων ἀρηγιάμενος, εἴτα ὕστερον χρήσαιο καταβολαῖς παρ' αὐτοῦ γενομέναις, τῷ τιοιούτῳ μὴδὲν ὀφέλιος εἶναι τῶν ταῖς ἀληθείαις καταβεβηγμένων θεσπιζομεν, ἀλλ' ὀλόκληρον αὐτὸν τὸ χρέος ἀπαιτεῖσθαι κελούμεν, καὶ τὰν τὴν μόνην ὑπέχων τῆς ἀρηγίως τὴν ποινὴν (τοῦτο ὕπερ καὶ τις τῶν πρὸ ἡμῶν αυτοκρατόρων ἔτνεχ διαταξαμενος) οὐδεὶς τῶν δικαζόντων οὐδὲ πρὸς τοῦτο ὑποκατακλινομένοι, ἀλλὰ τὴν ἀκρίθειαν τοῦ νόμου φυλιτῆναι. Εἰ δὲ καὶ ὁ φεγγων προκομίσειε γορμματα τοῦ διώκοντος, εἴτα ἐκεῖνος ταῦτα ἀρηγίσει, ὁ δὲ σισαίη τούτῳ, μὴ μόνον ἐκεῖνο λογίξασθω περὶ οὐ τα τῆς ἀρηγίως ἦν, ἀλλὰ καὶ τούτου ἕτερον προσκατινιθετω. κἀνταῦθα δὲ ὁ περὶ τῶν ὄρκων ὁσῶς ομοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνάγοντοῦ εἰσαγεσθῶ λόγος.

dicant, quod confiteri competit. In talibus itaque omnibus modis condemnationem hoc fieri volumus modo, et si praeter haec egerit, iudicem scire, quia transcendens legem ipse tenebitur his poenis. Haec autem dicimus, nisi probationibus actor abrenuntians sacramento rei nunc usque negationem factam solvi voluerit. Si enim tale aliquid egerit, si quidem mox ab initio post abnegationem intulerit iusiurandum, et ille continuo confessus fuerit quod in negationem deductum erit, sine periculo erit quantum ad duplum. Si vero longiori facta lite tunc actor inferat sacramentum, at ille etiam sic, quod infertur, profiteatur, de dupli quidem eum eximimus poena; omnes vero expensas, quae usque tunc factae sunt propter probationes actori, iureiurando eius definitas, exsolvere eum qui ab initio quidem negavit, postea vero confessus est, iubemus. Si quis autem adnumerationem in se factam pecuniarum negans, postea utatur solutionibus a se factis, tali nullam utilitatem horum, quae vere soluta sunt, esse sancimus, sed totum eum debitum exigi praecipimus, et hanc solum sustinere negationis poenam (hoc quod etiam quidam ante nos imperatorum constituit), nullo iudicantium neque in hoc flectendo, sed integritatem legis custodiente. Si autem etiam reus proferat litteras actoris, deinde ille eas neget, at ille probet eas: non solum illud reputetur, de quo negatio fuit, sed etiam tantum aliud adiciat. Hic quoque de iusiurandi datione similiter etiam in actore introducatur ratio.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ ἡ δίκη πρόττοιτο διὰ κηδεμόνων (οἷα καθεστῶσα προσώπων ἢ κηδεμόνων δέταται), τὰς τιοαύτας τῶν ἀρηγίων ποινὰς, ὅταν ἐπ' οἰκειοῖς αὐτῶν τῶν κηδεμόνων γίνοντο γράμμασι, μὴ κατὰ τῶν κηδεμονουμένων, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν φρεσδαί τῶν τὴν ἀσχημονὰ τῆ καὶ ἀπροεπὶ ταύτην ἀρηγίαν ποιησαμένων. Εἰ δὲ τις ἕτερα καταδικῆς ἀξῆσῃς ἡ εἰς τὸ διπλοῦν 40

Si vero lis agatur per curatorum forte constitutas personas, quae curatores respiciunt, huiusmodi negationis poenam, quando in ipsorum curatorum fuerit litteris, non adversus eos quorum sunt curatores, sed adversus eos ferri qui turpem et indecentem hanc negationem fecerunt. Si vero aliud

dicant, quae confiteri decet. In talibus igitur rebus omnino damnationes hoc modo peragi volumus: atque si iudex adversus haec quid fecerit, sciat se violata lege ipsum poenis inde statutis obnoxium fore. Haec vero dicimus, nisi actor probationibus renuntians iureiurando rei infitiationem qua is usque eo usus erit decidi voluerit. Nam si tale quid fecerit, siquidem statim ab initio post infitiationem iusiurandum detulerit, et ille statim id quod in infitiationem adductum erat confessus sit, quod atinet ad duplum expers periculo erit. Si vero lite longius prolata demum actor iusiurandum detulerit, ille vero sic quoque confiteatur id quod defertur, dupli quidem poena eum eximimus, omnes autem sumptus usque eo probationum causa factos ab actore iureiurando eius definiendos eum, qui initio quidem infitiat, deinde vero confessus est, solvere iubemus. Quodsi quis numerationem pecuniae sibi factam esse infitiat, postea solutiones a se factas alleget, ne tali homini quicquam prosint ea, quae revera soluta sunt, sancimus, sed integrum debitum ab eo exigi iubemus atque hanc eum solum subire infitiationis poenam (id quod etiam unus ex imperatoribus, qui ante nos fuerunt, constituit); ut ne in hac quidem re iudex ullus flectatur, sed legis sublimitatem servet. Quodsi etiam reus litteras actoris proferat, isque eas infitietur, ille vero eandem probet, non illud solum, de quo in infitiatione agebatur, computet, sed etiam alterum tantum adiciat. Ceterum ibi quoque de iureiurando praestando ratio pariter etiam in actore instituitur.

IX. Quodsi lis per curatores agatur (utpote quae sit personarum quae curatoribus egent), eiusmodi poenae infitiationum, quando de propriis ipsorum curatorum litteris fiunt, non adversus eos qui sub cura sunt, sed adversus ipsos qui indecora et inhonesta hac infitiatione usi sunt, statuuntur. Si vero

ἐπὶ μὲν — 5 ποιναῖς om. B¹ || 3 πράξειεν ὁ δικαστῆς B¹ || 5 ἐντέλλεται B¹ || 7 τῆν || 8 τοιοῦτό τι B¹ || 8 ἀρχῆς εὐδὺς B¹ || 10 ἀκίνδυνος ML¹ ἀκίνδυνον B¹ ἀκίνδυνως B¹ Haloander || 11 μικροτέρας L¹ || γενομένης B¹ || 15 sq. τὴν δαπάνην τῆν || τῶν δαπανῶν τοῖς L¹ || 15 γενομένης L¹ γενομένην L² γεγεννημένην B¹ || 16 ἐνάγοιτε τῷ ὄρκω B¹ || 18 τις om. B¹ || ἀρηγιάμενον B¹ || 19 ἐπ' αὐτῷ MB¹ || 21 αὐτὸν L¹ || 21 αὐτῶν L¹; leg. αὐτῶν? || 24 τοῦτο 26 διαταξαμενος om. B¹ || 25 αυτοκρατόρων om. L¹ || διαπραξίμενος B¹, quod non improbat Zachariæ, ad decisionem forte ad preces vel in aulitorio litam referens. Certe eiusmodi constitutio non erit || 27 ὑποκατακλινομένων M¹ || 28 προκομίσειε M¹ γορμῆν B¹ πράγματα B¹ || τοῦ διώκοντος γορμματα B¹ || 29 ὁ δὲ οὐδὲ L¹ || 30 τοῦτο B¹ L² || 32 προσκατινιθεσθῶ L¹ προσκατινιθεσθῶ B¹ || 36 οἰκειοῖς

om. s || 37 γένοιτο BB¹ || τῶν om. B¹ || 40 ἕτερας B¹ || διπλάσιον — τριπλάσιον (136, 1) B¹

2 omnio V^a || 4 lege R¹ || his leg. hinc? || 5 aut V¹ || 8 intulit V¹ || 9 negatione V¹ || 10 deictum R¹ || alterum erit om. R¹ || 13 cum om. R¹ V¹ || ex minimis V¹ || 16 ab initio] ab initio V¹ || 18 postea vero utatur R postea non utatur V¹ || 19 factis a se R || tali] homini add. R² vulg. || 20 solute V¹ || 21 totum] totum esse R¹ || debitum eum R || exigimus R¹ || 22 quod om. R || 23 quidem V¹ || 24 tantum] inter R¹ || 34 rubr. Si lis per procuratorem ventiletur R mg. || per procuratorem V¹ R² || constitutas] constituta in Osenbrüggen || 35 respiciunt] recipiunt Osenbrüggen; leg. vid. requirunt || 36 poenam vulg.] pena V¹ pene R¹ || in ipsorum] impiorum V¹ || 37 eos ferri quorum sunt R^a || curatores] curatores V¹ || 39 fecerint R

ἢ εἰς τὸ τριπλοῦν ἢ εἰς τὸ τετραπλάσιον παρὰ τῶν ἀρχαίων νόμων ἢ τῶν βασιλικῶν εἰσῆκται διατάξεων, μετέτω μὲν ἐκείνη κατα τὸ οἰκείον σχῆμα, καθάπερ αὐτὴν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἰνστιτούτοις καὶ διγύστοις καὶ τῷ τῶν διατάξεων ἐνομοθετήσαμεν βιβλίῳ· τὸ δὲ νῦν τοῦτο προσήκη τοῖς προτέροις ἔστω.

condemnationis augmentum aut in duplum aut in triplum aut in quadruplum ab antiquis legibus aut principum introductum est constitutionibus, maneat quidem illud secundum propriam formam, sicut nos illud in nostris Institutis et Digestis et Constitutionum sancimus libro: hoc autem nunc augmentum priorum sit.

CAPUT X.

Κακείνο δὲ στασιασθὲν ἐν δικαστηρίοις οἰόμεθα χρῆναι κάλλιον ἢπερ ἅπαντες οἱ πρὸ ἡμῶν διαφθῶσαι τε καὶ τάξαι. Εἰ γὰρ τις ἐγκλοῖτο πράγματα ἐκείνου, περὶ οὗ φησὶν ὁ δῖος ἀναγκασθεὶς δὲ ὁ τῆν ἐναγωγὴν ποιοῦμενος ἢ συμβολαίος ἢ μάρτυσον ἢ ἑτέροις πόνοις χρῆσασθαι πρὸς τὸ δευχθῆναι τὰ πράγματα ἐκείνου καθέστάναι, εἰτα ὕστερον ὁ μέχρι παντός διαρρηθεὶς ἐκείνου ταῦτα μὴ γενέσθαι χρῆσθαι βουληθεὶ τοῖς ἐξ ἐκείνου δικαίοις καὶ γάσκειν, ὡς ἐξ ὑποθηκῶν ἢ ἑτέρων αἰτιῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἀναφερομένων κυριώτερός ἐστι τοῦ τῆν δίκην κινούντος· αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι σχολάζεωσαν γινώμαι αἱ τοῖς πρὸ ἡμῶν παραστάσαι, μετρία δὲ τις καὶ φιλάνθρωπος καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐστοχασμένη ποιῆ τοῖς ἀρνηθεῖσιν ἐπαγέσθαι, ὑπερὸ γὰρ τῆς περὶ ταῦτα ἀρνήσεως καὶ τῶν τοῦ δῖου κόντος πόνων καὶ λεγομένης ἐτι τῆς δίκης ἐπὶ τῶν δῖων κατα μετατιθέσθαι τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ἡ ζήτησις γέγονεν, ἢ τῶν ἀδειαν ἔχοντος τοῦ ταῦτην ἀποδιδόντος, εἰ τινα δίκαια ἔχει ἐξ ἐκείνου τοῦ προσώπου, περὶ οὗ πρότερον τῆν ἀρῆσιν ὑπέμεινε, προσήκοντα αὐτῷ, ταῦτα προτιθέναι καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου τυγχάνειν, τῆς ποιῆς ἐν μόνῃ τῇ μεταστάσει τῆς νομῆς περιστασιῶν.

Ταῦτα ἡμῖν ὑπερὸ τε διαδοχῶν καὶ συνεισφορῶν καὶ νεμῆσεων καὶ τῆς τῶν δικαζομένων ἀσφαλείας καὶ τοῦ τὰ τῶν δικῶν ἐλαττωσῶν πληθῆ καὶ ἐξήνρηται καὶ γενομένης, καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ χρόνου κρατῆσει· ὅπως ἂν καὶ τὰς διαδοχὰς εἰδείεν καὶ τὰς συνεισφοράς μὴ ἀγνοῖεν καὶ περὶ τὰς νεμῆσεις μὴ στασιάζοιεν, καὶ μὴτε προχείρως ταῖς τῶν οἰκείων γραμμάτων ἐπιπηθοῖεν ἀρνήσειν οἱ ποτηροῖσθαι βυλόμενοι μὴτε τὰς ἀριθμήσεις ἐξαρνοῖντο μὴτε ὕστερον ἴσως

Illud quoque in iudiciis arbitramur oportere melius quam omnes ante nos determinare et constituere. Si quis enim conventus fuerit res habere alterius, ille vero dicat non esse res illius, de quo dicit actor, et cogatur, qui actionem inferet, aut documentis aut testibus aut aliis uti laboribus, ut ostendat res illius esse, postea vero is, qui semper abnegaverat illius haec non fuisse, uti voluerit illius iure et dicere, quia ex hypotheca aut aliis causis in illam personam relatis propinquier est quam ille, qui causam movet: aliae quidem sententiae vacant, quae prioribus nostris placuerunt, mediocrius autem quaedam et clemens et ipsi causae conveniens poena abnegantibus inferatur. Pro abnegatione namque circa haec et actoris laboribus, dum adhuc causa dicitur, ad actorem transferatur rerum, de quibus est quaestio facta, possessio, licentiam habente eo qui hanc reddet, si qua iura habeat ex illa persona, de qua prius negationem passus est, competentia sibi, haec proponere et legem et iustitiam promereri, poena in sola translatione possessionis constituta.

Haec a nobis pro successione et collationibus et distributionibus et litigantium cautela et ut multitudo litium minuatur, et adinventum sunt et sancita. et de cetero tenebunt. quatenus et successiones agnoscat et collationes non ignorent et circa distributiones non resulent et neque petulantes suarum litterarum abnegationibus insiliant malignari volentes neque adnumerationes abuegent neque postea forsitan solutio-

cap. X Κακείνο . . . περιστασιῶν (30) extat B 59, 11, 13 (9 Εἴτις ἐγκλοῖτο . . . περιστ. B^o p. 94 Zach.).

quod aliud damnationis augmentum sive in duplum sive in triplum sive in quadruplum veteribus legibus vel principum constitutionibus introductum est, illud quidem in statu suo maneat, quemadmodum id in nostris Institutibus et Digestis et constitutionum Codice sancimus: hoc autem quod nunc constituimus, additamentum ad priora esto.

X. Atque illud quoque quod in iudiciis disceptatum est melius quam qui ante nos fuerunt omnes existimamus conformandum et ordinandum esse. Si quis enim arguatur res alterius detinere, neque vero res esse illius de quo actor loquitur, ut is, qui actionem intendit, vel instrumentis vel testibus vel aliis curis uti cogatur quo probet res illius esse: ac postea is, qui usque eo infitatus erat res illius esse, iustis ab illo repetitis uti voluerit ac dicere, ex hypothecis aliisque causis ad illam personam referendis se potiorum esse eo, qui litem movet: ceterae quidem omnes sententiae cessent, quae antecessoribus nostris placuerunt, modica vero quaedam et humana ipsique rei accommodata poena infitantiibus imponatur. Etenim pro infitiatione de his adhibita et pro actoris negotiis etiam dum causa agitur ad actorem transferatur rerum, de quibus quaestio mola est, possessio; cum ei, qui hunc restituit, si quae iura habeat a personis illa, de qua antea infitiationem sustinuit, sibi debita, ea proponere et ius et aequum consequi liceat: ut poena in sola translatione possessionis contineatur.

Haec nobis et de successione et collationibus et divisionibus et litigantium securitate et ut litium multitudo minueretur et excogitata et sancita sunt ac tempore futuro valebunt: quo et successiones sciant neque collationes ignorent neque circa divisiones disceptent, ac neque temere ad propriae scripturae infitiationem properent, si qui malitiose agere velint, neque pecunias numeratas infitentur neque postea

1 τετραπλοῦν B || 4 αὐτὴν MB^Σ || αὐτῶν L αὐτὸ Haloander. om. B || καὶ διγύστοις || τε καὶ διγύστοις LBB^Σ || 7 στασιασθὲν om. ε || ὠμίεμα LB^o || 9 γὰρ om. B || 10 κατέχειν — πράγματα om. L || 11 ἀναγκασθεὶς B^o || 12 ἐναγωγὴ L || 16 δίκους L || γάσκειν MB^o || γάσκει L φάσκει B^o || 18 ἀναφαινομένων B^o || 19 μὲν μὲν οὖν B || 20 ταῖς M || 21 αὐτὸ L || 36 * εἰδοίεν ML || 40 μὴτε || μήποτε L

1 condemnationis] negationis R || 3 maneat secundum illud quidem formam propriam V || 5 sanetivimus V] san-

cimus R vulg. || 8 omnes V² in ras. || 10 res non esse V || 11 et om. V¹ || inferet R¹] inferret V infert R² vulg. || 14 non om. R || 15 dicere] dote R¹ || 23 licentia V¹ || 24 reddet] eredit V² reddit V^o || habet V vulg.] habet RT || 27 penam V || 32 pro collationibus et successione et distributionibus V² pro successione rell. om. V¹ || 33 et ut vulg.] have (del. R¹) ut S. • ut V¹ z (= etiam?) ut V³ || 34 et ante adinventum est sum in V || sancitaf V² || 36 * sed circa libri || 37 petulantia R¹: leg. petulanter?

καταβολαῖς χωρῖν το μήτε τὰ ἐξ ἰῶν κατέχουσι τὰ πράγ-
ματα διαδοῖντο προσώπων, ἀλλὰ μέτριοι τε καὶ ἐπι-
κυκίαι· καὶ ἀληθεῖς ἐκ τῶν πραγμάτων φαινόμενοι με-
τρίως ἀπολαύουεν καὶ τῆς δικῆς.

nibus utantur neque res ex quibus detinent ab-
negent personis, sed mediocres et mites ex causis
ostensi mediocri potiantur etiam iudicio.

CAPUT XI.

Τὸ δὲ πονηρῶς παρὰ τινῶν ἀμφισβητηθέν ἐπὶ τισὶ
τῶν ἡμετέρων διατάξεσιν καὶ ἐν δίκαις μὲν πολλαῖς
κηθρῆν, δίκαιον δὲ ὄν μηκέτι ζητεῖσθαι, τῷ παρόντι
προσάπτουεν νόμῳ. Διαταξασμένων γὰρ ἡμῶν οὕς, εἰ
τίς βλέπει πρὸς γυναῖκα φιλάνθρωπον, καὶ ταύτην
εἰσοκισμῷ προικῶν συμβολαίων χωρὶς, ἴτα καὶ
ποιήσῃτο παῖδας, ὕστερον δὲ γυμκῆν τε πρὸς αὐτὴν
ἀνάλιψιν διΐδουεν καὶ γράψει συμβόλια τοιαῦτα
καὶ παιδοποιήσει, μὴ μόνον τοὺς μετὰ ταῦτα τεχ-
θέντας παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπροσθεν καθεστάναι
γεννησάντων· καὶ διὰ τὴν τῶν σοφισσομένων τε καὶ κα-
κοῖνων ἐμπροσθεν δεινότητι καὶ ἑτέραν γραφάν-
των δίκαιον, ὡς ταῦτα βουλόμεθα κρατεῖν, εἰ καὶ
δεύτεροι μὴ γένουεν μετὰ τὸ προικῶν πύιδες ἢ γε-
νοῖντο τελευτήσαντες· ἔξειρόν τινας καὶ ἑτέραν ἀμφι-
βήτησαν, μὴ δεχόμενοι ταῦτα κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν
ἀπελευθέρων συνοικούντων· καίτοιγε τοῖς ὀρθῶς ἔστο-
χασμένοις τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ καὶ τοῦτο ἦν ἔχειν ἡδὴ
νενομηθεῖσθαι. Εἰ γὰρ ὁ πρὸς ἀπελευθέρων οὐ
καθάρως ἐκικώλυτο γάμος, προδῆλον ἦν, ὡς καὶ ἐπ'
ἐκείναις ταῦτα κρατεῖν ἠβουλόμεθα. πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ
τοῦτο ὅλος ἠμφισβήτηται, θεοπίζουεν· εἰ τις γυμ-
κῆν οὐκ ἔχων γυναικῶν ἢ παῖδας νομίμως πρὸς θερά-
παιναν οἰκίαν σχοίη κατά τινα βελτίονα γνώμην
καὶ δι' καὶ παιδοποιήσειεν ἐξ αὐτῆς ἐν δουλείᾳ κηθ-
ιστοῦσης, ὕστερον δὲ ἔλευθερίᾳ τιμῆσαι καὶ τὴν θεοπί-
παιναν καὶ τοὺς φύντας καὶ δίκαιον αὐτοῖς χρυσῶν
αἰτήσαι δακτυλίωεν καὶ πρὸς γὰ καὶ παλιγγενεσίας
καὶ πρὸς τοὺς εἰγενεῖς κατὰ τούτους ἀνεγέγκαι τοὺς
τρόπους καὶ τὸν γάμον βεβαιώσαιεν, ὕστερον δὲ καὶ
γυμκῆν γράψει συμβόλια, καὶ ἢ γένουεντο πύιδες
μετὰ ταῦτα ἢ καὶ μὴ γένουεντο (ἵνα τὰ ἐκπότερα ἡμῶν

5 Quod autem maligne ab aliquibus dubitatur in
quibusdam nostris constitutionibus et in iudiciis qui-
dem plurimis motum est, cum sit iustum ultertus
non quaeri, praesenti coniungimus legi. Constituen-
tibus enim nobis ut, si quis respexerit aliquam ad
mulierem clemens et haec sortiatur absque dotalibus
documentis, deinde faciat filios, postea vero mari-
talem ad eam receperit affectum et scripserit huius-
modi instrumenta et fecerit filios, non solum eos,
qui post haec nati fuerint filii, sed etiam priores
esse legitimos; et propter circumvenientium et mal-
15 lignie interpretantium calliditatem etiam aliam scri-
bentibus constitutionem, quia haec volumus tenere,
licet secundi non sint nati post dotem filii aut ex-
istentes moriantur: adinvenerunt quidam etiam a iam
dubitationem, non recipientes haec tenere in his qui
libertabus copulantur, cum utique recte coincident
nostram intentionem et hoc fuerit iam sanc-
tum. Si enim ad libertam non omnino nuptiae pro-
hibentur, certum fuit quia etiam in illis haec tenere
volumus. Sed quoniam utique hoc dubitatum est,
sancimus: si quis uxorem non habens legitimam aut
filios legitimos ad ancillam propriam habuerit quan-
dam meliorem sententiam et filios protulerit ex ea
in servitio constituta, postea vero libertate honora-
verit et ancillam et natos et ius eis aureorum peti-
erit anulorum et regenerationis et inter ingenuos
secundum istos reduxerit modos et nuptias confir-
30 maverit, postea vero nuptialia conscripserit docu-
mentum a, et aut fuerint filii postea aut non fuerint
35 (ut) utrosque nostrae constitutionis amplectamur

cap. XI excerpta leguntur in Appendice Eclogae III (Zachariae Ἀνεκδ. p. 186), eadem in Ecloga ad Prochiron
mutata 28, 7. 8. — νεαρῶν ἐπ' κεφ. 3' ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀπελευθέρων φησὶ γυμνομένης γενεῆς τῆ τῶν προικῶν
ποῆσαι citat schol. B¹ (ed. Zachariae p. 534).

26 θεοπίζουεν — 138, 7 extant B 32, 1, 2 (ex B¹ p. 419 Zach.).

fortasse solutiones allegent neque res personarum a quibus eas tenent esse negent: verum ut idonei et
acqui et veraces ex rebus probati idoneo etiam iudicio fruuntur.

XI. Quod autem de quibusdam constitutionibus nostris prave a quibusdam in dubium vocatum et in
multis quidem causis agitatum est, cum de eo non amplius quaeri par sit, praesenti legi adnectimus. Cum
enim nos constituerimus, ut, si quis benevolenter respexerit ad mulierem eamque sine dotalibus instrumentis
domum deduxerit indeque etiam liberos susceperit, postea autem coniugii erga eam affectu adsumpto
cuiusmodi instrumenta scripserit et liberos procreaverit, non solum liberi postea nati, sed etiam qui prius
nati sunt legitimi sint; porro cum propter artificia cavillantium et malitiose interpretantium alteram quoque
constitutionem scripserimus, velle nos haec valere etiam si secundi liberi post dotalia instrumenta non
sint nati aut, qui nati sint, decesserint: quidam alium quoque excogitaverunt dubitationem, cum non con-
cederent haec etiam de iis valere qui libertabus uterentur coniugibus: tumetsi consilium nostrum recte asse-
cuerit hoc quoque in promptu eral lege iam sancitum. Nam si cum liberta nuptiae non protinus prohibita
sunt, manifestum erat nos de illis quoque ea valere voluisse. Alqui cum de eo omnino dubitatum sit, san-
cimus: si quis uxorem legitimam non habens vel liberos legitimos in ancillam suam aliquatenus voluntate
bona affectus sit atque ex ea in servitio constituta liberos quoque procreaverit, postea vero et ancillam et
natos libertate honoraverit et ius iis anulorum aureorum et insuper natalium restitutionem petierit eos-
que hoc modo inter ingenuos rettulerit ac nuptias confirmaverit, deinde autem etiam nuptialia instrumenta
conscripserit, sive liberi postea nascantur sive non nascantur (ut utriusque nostrae constitutionis causis

3 καὶ ἀληθεῖς om. ε || 7 ὄν M ἦν L¹ ἦν L² || 8 δια-
ταξασμένων Cod. 5, 21, 10 || 9 φιλάνθρωπον M (ε) φιλαν-
θρωπίαν L¹ φιλανθρωπίως L² φιλανθρωπικῶς L³ ||
11 ποιήσῃτο M ποιήσαι L || 17 διάταξιν Cod. 5, 21, 11
ταῦτα ML² τούτων? L¹; leg. ταῦτα? L¹; εἰ δὲ καὶ L ||
18 δεύτεροι L² δεύτερον M || μετὰ τῶν προικῶν (προ-
κῶν L¹) L || 19 τελευτήσαντες L || ἑτέρα L || 20 δεχόμενα
L || 22 ἔχειν om. ε Haloander || 25 ἢ βουλόμεθα L¹ volu-
mus ε || 27 ἢ πύιδας νομίμως om. LB || 28 κατὰ om. ε,
delet Hombergk || 30 καὶ om. LB || 31 καὶ τῶν ||
31 καὶ τῶν — 34 τρόπους om. LB || 32 πρὸς γὰ καὶ
om. ε || 34 ὕστερον M || 35 ταῦτα LB || δὲ om. B || 35 συμ-
βόλια συγγράψει B || καὶ ἢ ΔΛ || καὶ εἰ LB

1 post abnegent verba neque postea — neque res
(136, 39 sq.) repetit R² || 2 personis R² in ras. || ex] et R¹ ||
3 ostensi V¹ T ostensis R¹ V² || patiantur R¹ || etiam et
iudicio R || 5 rubr. Quomodo concubine servilis condi-
tionis constitute legitime uxores fiant R mg. || (Quid V¹ ||
dubitabatur R² T || 6 quibusdam) quid... V¹ || 9-respexit
aliquem V || ad R] om. VT vulg. || 12 et om. R¹ || 14 haec
om. V || 16 scribentibus aliam V || 20 haec om. R¹ ||
21 libertatibus R¹ li... V¹ || 22 fuerit sanctitum iam
V || 24 tenere] tenere in illis R² || 25 hoc dubitatum uti-
quo V || 29 postea] et postea V || donauerit V² || 30 eis-
om. V || 31 inter] int. V² || ingenuos R¹ || 32 secun-
dum] • R¹ || istos V] istos R vulg. || 35 ut add. vulg. ||
utriusque vulg. || nostro V² nostros R¹

διατόξεως συλλαβόμεν θέματα) ἔστω καὶ ἡ γυνὴ γνησία καὶ οἱ παῖδες ὑπεχθόμενοι καὶ σισοὶ καὶ ἐξ ὑδαθῆτου κληρονομοὶ τῷ γεγεννηκότι ἰσαμέν δὲ τοὺς πρὸ τῶν προικῶν τεχθέντας· τῶν ὁδῶν, δι' ὧν εἰς εὐγένειαν κατὰ τὸ προεπιρημένον ὀφίοντο, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν προικῶν ποιήσεως τὸ γνήσιον αὐτοῖς χαριζόμενον.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ καλῶς ἡμῖν καὶ σισίως παραστάτα καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ημετέρων υπηκόων ἀπραγμοσύνης ἐξηρημημένα ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν οὐκ ἄρχει διὰ κηρυγμαίων οἰκείων ποιησάτω φανερά, ὥστε γινώσκωιν αὐτοὺς, ὡς οἰδεμία μεγίστη φροντίς, δι' ὧν αἰεὶ τι προσετίθειν ὁ θεὸς τοῖς ημετέροις σκηπτροῖς, ἔξω καθίστησιν ἡμᾶς τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμελείας τε καὶ προνοίας.

Dat. k. Mar. CP. (post) cons. Belisarii v. c. [a. 536.] Dat. k. Mar. CP. post cons. Belisarii v. c.

casus): sit et uxor legitima et filii sub potestate ipsius et sui et ab intestato heredes genitori (dicimus autem eos, qui ante nuptias nati sunt); vias, per quas ad ingenuitatem, secundum quod praedictum est, venerant, celebratione postea dotalium ius legitimorum eis praebentes.

(Epilogus.) Tua igitur excellentia, quae bene nobis et sancte visa sunt et pro nostrorum quiete adinventa, omnibus gentibus quibus praees per praecepta propria faciat manifesta, ut agnoscant, quia nulla maxima cura, per quam semper aliquid adicit deus nostris sceptris, extra nos consistit pro eorum sollicitudine et providentia.

18

XIX.

Coll. III tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΤΙΚΤΟΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΩΝ.

DE FILIIS ANTE DOTALIA INSTRUMENTA NATIS.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησιᾶς τοῦ δευτέρου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp.

Ἄ (Προοίμιον.) Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀμφοβήτησιν ματαίαν τισὶν ἐπιπεσεῖν, εἰ τὰ νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν περὶ τῶν παιδῶν τῶν γενομένων πρὸ τῆς τῶν προικῶν ποιήσεως, ὑστερον τῶν προικῶν γενομένων, οὐκ εἰς τουπίῳ φέρεται ἐπὶ τῶν μὴ ψήφῳ ἢ διαλίσει τετηρημένων ζητήσεων· καίτοιγε ἡμῶν, ὅτε κατὰ μέρος ἐτίθειμεν τοὺς νόμους, ἧτῶς κατὰ τὴν πρώτην διάταξιν τὴν ταῦτα νομοθετοῦσαν μνησθέντων, ὡς, εἴτε περιέσιν αὐτοῖς οἱ πατέρες εἴτε ἐτελεύτησαν, οὕτω μέντοι τὰ κατὰ τὰς τοιαύτας ζητήσεις

(Praefatio.) Pervenit ad nos dubitationem vanam quibusdam incidisse, si, quod sancitum est a nobis de filiis procreatis ante dotium celebrationem, postea dotibus factis, non et in praeteritum feratur in his quae non decreto aut transactione sunt terminatae quaestionibus: nobis utique, cum particulatim poneremus leges, expressim in prima constitutione, quae haec sancivit, memorantibus, ut, sive supersunt eis patres sive defuncti sunt, nondum tamen huiusmodi quaestiones aut sententiis aut trans-

Nov. XIX (= Coll. III tit. 6: gloss.) Graece extat in M^{LA} (in hoc est τίτλος 6). — Epit. Theod. 11, Athanas. 11, 2.

comprehendamus): et uxor esto legitima et liberi in potestate et sui et genitori ab intestato heredes (dicimus autem natos ante dotalia instrumenta); cum ipsae vias, per quas ad ingenuitatem modo praedicto pervenerunt, et quae secuta est confectio dotalium instrumentorum ius legitimorum illis praesent.

Epilogus. Tua igitur sublimitas ea quae recte nobis et sancte placuerunt et pro subditorum nostrorum tranquillitate excogitata sunt, in omnibus provinciis, quibus praees, per edicta propria manifesta faciat: ut cognoscant nullam ex maximis curis, per quas deus semper aliquid sceptris nostris adiungit, nos alienos reddere a sollicitudine et providentia pro illis habenda.

XIX.

DE LIBERIS ANTE DOTALIA INSTRUMENTA NATIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Perlatum est ad nos, dubitationem inanem quibusdam incidisse, quae a nobis sancita sunt de liberis natis ante dotalia instrumenta facta, ut tamen postea fierent dotalia instrumenta, aetiam retrorsum referantur ad quaestiones sententia aut transactione non decisas. Quamquam nos, cum singulatim leges ferebamus, expresse in prima constitutione de his lata memoravimus, sive parentes superstites siue defuncti sint, necdum vero quae ad eiusmodi quaestiones pertinent aut sententiis aut trans-

1 καὶ ἔστω ἡ M || 2 σισί L γνήσιοι B || 5 τῆς M, L² corr. || τὰς L¹ τοὺς L² pr. || 6 τῶν τῆς τῶν L || 7 χαριζομένης L || 10 ὑπεχθόμεν. om. || 11 ἐξενωμένα L || 14 σκηπτροῖς L || 16 k. Mar. (cf. nov. LXVI 1 § 2) M Ath. (μητὶ ματίῳ Theod.). Exemplar novellae latine scriptum ad Salomonem pp. Africum datum est kal. April. (cf. nov. LXVI l. c.) || post cons. Belisarii v. c. || μετὰ ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod.; dat. p. c. Bilisarii Iul. || bilisarii u cons. M (ὑπατείας Βελισσαρίου Ath.) || 18 πρὸ τῶν om. L (πρὸ add. s. v. L²), προϊόντων A || 19 τιχόμενων || προδόντων A || 21 Ἀττοχάρω Ἰουστινιανὸς αἰγιοστυχιστος (sic) Ἰωάννη A || ἐπάρχῳ Ath. || ὑπάρχῳ libri || 22 ἔω M || εἰώας A αἰώας L || 23 πατρικίων MA || 24 Ἄ notat L || 25 τισί om Theod. || 26 περὶ παιδῶν A || γεννημένων L¹ γενομένων L²

27 γενομένων A || 28 οὐκ εἰς ἂν εἰς A non et in (i. e. v. καὶ εἰς) || ψήφῳ ἢ L² ψήφῳ MA ψίφῳ L¹ || 30 ὁτὶ τῶς || ὁτῶς A || τὴν πρώτην διάταξιν Cod. 5, 21, 10 || 32 εἶγε περιέσιν A || 33 τὰ τῆς L¹

1 casu V² || 3 eis V¹ || viis et 6 praebentibus vulg. || 5 ueniant V³ || celebrationem R¹ et celebratione vulg. || 9 visa] iussa V || 10 quibus] qui R¹ || per om. V¹ || 13 extra nos] extraneos R¹ || 16 subscr. dedimus et Bamb. H et Oriolensi || Cap. Bamb. || post consln. Oriol. uic. est. Bamb. || Bilisario uic. (x Oriol.) consule Oriol. Bamb. H || 27 ferantur R¹ || 28 determinate V¹ || 30 expressam V¹ al. || in prima] ini. V¹ in nostra V¹ || 32 supersint et sint vulg. || 33 quaestionis V¹

ἢ ψήφοις ἢ διαλύσειν ἔλαβον πέρας, πάντως οὕτω κρινέσθαι, ὡς ὁ πρῶτος λέγει νόμος. ὃν ἀναπληροῦντες καὶ δεύτερον τεθεῖκαμεν νόμον, τὰ αὐτὰ κρατεῖν θέσπιζόντες, καὶ εἰ μὴ μετὰ τὰ προκίωρα γένωνται πικίδες ἢ γεγόμενοι τελευτήσουσιν, οὐδὲν ἦντον 5 καὶ τοὺς πρὸ τῶν προκίωρα τεθέντας γνησίους εἶναι· καὶ ἐπὶ ταύτης ὁμοίως τῆς δευτέρας ἡμῶν διατάξεως προστεθεῖκαμεν, χρήναι τὴν αὐτῆς νομοθεσίαν καὶ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἀναφέρεσθαι χρόνος, ἐξαιρουμένων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὅσας ἡ δικαστικὴ 10 ἢ ψήφος ἢ διάλυσις ἐκρίνειν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες μετὰ τοῦτους ἡμῶν τοὺς σαφεῖς νόμους τολημρᾷ διανοίᾳ τὴν μετέωρον ἐξάρρησαν παρεμνηθεύσαι νομοθεσίαν, καὶ τρίτην ἠναγκάσθημεν θεῖναι διάταξιν, δι' ἧς προεκκελευσάμεθα, κἂν εἰ νομιστῶν ἐσχηκὸς τις γαμετῆρ 15 καὶ γνησίους ἐκ ταύτης παῖδας, εἴτα ταύτης τελευτησάσης ἢ τοῦ συνοικισίου ῥεπουδιῶ διαλυθέντος ἔσχε παῖδας εἰ τινος, πρὶς ἢ οὐ γαμοῦ οὐκ ἀπηγόρευται, μετὰ δὲ τὸ τοῦτους τῶν ὑποθέσεων, ἰσοκῶρα συντάξαι πρὸς ταύτην συμβολαία, γνησίους καὶ τοὺς οὕτως αὐτῶ 20 γενομένους παῖδας ὑπάρχειν. Ἄλλα κατὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν οὐ προστεθεῖκαμεν ῥητοῦς κρατεῖν τῶν τούτων νομοθεσίαν καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὡς οἱ πατέρες εἶναι περιέουσι, ἢ ἐτελευτήσαν μὲν. τὰ δὲ τῆς φιλονεικίας οὐτε δικαστικῆ ψήφος οὐτε φιλικῆ κτελέουσι σύμφ 25 βουσι. Ἐντεῦθεν τινες ὑπελιμῶρον ἡμᾶς μηδαμῶς ἐθέλειν τὰ ταῖς μνημονευθείσαις περιεχόμενα νομοθεσίαις περὶ τῶν πρὸ τῆς ποιήσεως τῶν προκίωρων τεθέντων παίδων κρατεῖν καὶ ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἡδῆ πρὸ τῆς τοιότητος νομοθεσίαις τεθένται καὶ μάλιστα 30 εἰ τὸν τὸ περὶ τούτου μέρος τὸ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ διατάξει κείμενον ἀφαίεσθαι πρὸ τῶν ἡμῶν ἐν τῇ τοῦ κωδικῶς συντάξει, ὡς οὐκ ἀτόπως ὑπόπτευσαν. δικασιατὰ γὰρ τῆς τε πρώτης καὶ δευτέρας τούτου ἀφελόμεθα διατάξεως, καὶ τῇ τρίτῃ οὐ 35 Δ προστεθεῖκαμεν. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ μέρος θεθείαις νομοθεσίαις ἀναγκάσιον ἦν ἴσως τὴν τοιαύτην παραλιμῶσαν εἰς τοῦτοῦ τῆς νομοθεσίας ἀνα-

actionibus susceperunt terminum, omni modo ita iudicari, sicut nostra dicit lex. Quam complentes etiam secundam posuimus legem, eadem valere sancientes, etiamsi non post dotes procreentur filii aut procreati moriantur, nihilo minus et ante dotes natos legitimos esse. Et in hac quoque secundam nostram constitutionem similiter adiecimus, oportere eius legislationem et ad seniora referri tempora, exceptis illis causis, quas aut iudicialis sententia aut transactio terminavit. Sed quoniam quidam post has nostras claras leges audaci mente nostram praesumpserunt male interpretari legislationem et sensum, tertiam coacti sumus ponere constitutionem, per quam iussimus, si quis legitimam uxorem habens et legitimos ex ea filios, deinde ea moriente aut matrimonio repudio soluto habuit filios ex aliqua. ad quam nuptiae non interdiciuntur, postquam vero hi nati sunt. dotalia confecit in eam documenta, legitimos etiam ita ei natos filios existere. Sed in ipsa nostra constitutione non adiecimus aperte valere horum legislationem etiam in illis, quorum patres adhuc supersunt, aut defuncti quidem sunt, contentio autem neque iudiciali sententia neque amicali interventione decisa. Hinc quidam arbitrati sunt nos nullatenus velle ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis, qui ante celebrationem dotium nati sunt, valere etiam in illis, qui ante huiusmodi legislationem nati sunt; et maxime eo, quod huius pars in prima et secunda constitntione posita ablata sit a nobis in Codicis compositione. Quod absurde arbitrati sunt. Iustissime namque et primae et secundae hoc subtraximus constitutioni et in tertiam non adiecimus. In particularibus namque positus legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in praeterito legislationis relationem, in omni

actionibus finem ceperint, ea omnino ita diiudicanda esse ut nostra lex dicat. Quam suppletentes etiam secundam tulimus legem, ut eadem valeant sancientes, etiamsi post dotalia instrumentu liberi nati non sint sive, qui nati sint, decesserint, nihilominus ut etiam ii, qui ante dotalia instrumenta nati fuerint, legitimi sint; atque similiter in hac secunda constitutione nostra adiecimus legislationem eius etiam ad praeterita tempora referendam esse, exceptis illis casibus, quos iudicialis sententia vel transactio decidisset. Sed quoniam fuerint qui post has leges nostras satis dilucidas temerario animo legislationem nostram perperam interpretari auderent, tertiam quoque coacti sumus constitutionem ferre, qua praecipimus, etiamsi quis legitimam uxorem habuerit et legitimos ex ea liberos, deinde ea defuncta vel matrimonio per repudium soluto liberos susceperit ex aliqua, cum qua nuptiae non sunt interdictae, post natos vero illos dotalia cum ea instrumenta condiderit, ut legitimi etiam qui ita ei nati sunt liberi existant. Sed in hac constitutione nostra non expresse adiecimus, valere legem de his latam etiam in illis, quorum patres adhuc superstites sint, vel mortui quidem sint, ut tamen controversiam neque iudicialis sententia neque amicalis conventio composuerit. Hinc quidam opinati sunt nos neutiquam velle ea, quae legibus ante memoratis de liberis ante consecutionem dotalium instrumentorum natis continentur, valere etiam in iis, qui iam ante eiusmodi leges latas nati sint; idque inde maxime, quod quae de huc re in prima et secunda constitutione agebat particula, a nobis in Codicis compositione sublata sit. Quod absurde suspicati sunt. Optimo enim iure illud et ex prima et secunda constitutione sustulimus et tertiae non adiecimus. Etenim in legibus singularium latis necesse opinor erat, talem in modum legislationi retrorsum referendae locum

θεμείνας (τεθρημέναις L¹) LA || 37 τὴν τοιαύτην] hanc ε

1 ἢ ψήφοις ἢ ψήφοις καὶ A || 2 ὄν' ὄνπερ A || 3 δεύτερον τεθ. νόμοι] Cod. 5, 27, 11 || τὰ αὐτὰ] ταῦτα A || 4 τὰ om. LA || 5 ἢ] οἱ A² || leg. τελευτήσουσιν (cf. ε?) || 7 ἡμῶν ὁμοίως τῆς δευτέρας A || 8 προστεθεῖκαμεν M προστεθεῖκαμεν (εἰ pro ἢ corr. L²) L || χρήναι δὲ τὴν αὐτῆς L² || 10 ἢ] om. A || 11 B, item capitulum nupteros seqq. notat A || 12 ἡμῶν om. A || 14 τρίτην — διάταξιν] Nov. XII c. 4 || 15 τις ἐσχηκὸς A || 16 εἴτα] ἢ A || 17 ῥεπουδιῶ MA] διαζυγίῳ L || 19 συντάξαι πρὸς ταύτην bis ser. M || 20 ταύτην] τοῦτοις A² || γνησίους A || αὐτῶν L¹ || 21 κατὰ τὴν ἡμῶν διάταξιν L || 24 ἰσ. φιλονεικίας οὐδὲ μία ψήφος διέκρινεν: — Κάντεῦθεν reliquis omisissis A || 25 οὐδὲ — οὐδὲ ML || 26 ἡμᾶς ἢ] L¹ εἰ L² μηδαμῶς ML || 29 ἐπ' ἐκείνοις] ἐπὶ A || 30 ἴδῃ om. ε || 30 πρὸς L || 31 εἰ τὸν M.] ὅτι L co quod ε || τὸ om. A || τούτου] του (corr. τὸ) A || τὸ om. A || 32 ἀφρέθη L || 36 γὰρ om. L || τεθείσαις M] τε-

1 omni (omi V) modo RV] omnino T vulg. || 3 eandem V² || 4 dotem V || 5 dotem V || 6 secundum R || nostram secundam V || 7 legislationem eius V || 9 quas aut] quas a V² || 11 nostram om. V || 12 sensum delendum videtur ut ortum ex Graeco διανοίᾳ male repetitum aut vario modo translato || 13 coactissimus V || 15 ea post deinde om. V¹ || 16 soluto repudio R || habuit RT] habuerit V vulg. || 17 non om. R] posteaquam V² || 18 confecit R² V¹ T conficit R¹ confecerit V² vulg. || eum V ca RT || 19 etiam] ea etiam R^a || 21 horum om. V¹ || 22 adhuc V² || sunt om. RV || 24 decisa] est add. V² vulg. || 29 et in secunda V || 30 compositionem VR² || 31 et om. V || 32 in tertiam V] tertiam (al. in tertia R² in mg.) R tertiae vulg. || 34 legislationibus — 140, 2 recte ab scr. R² in ras. 2 versusum

φοράν, ἐν δὲ τῷ παντὶ συναφροίσματι τῶν νόμων
κατὰ τὸν ἐπιώνυμον τῶν κώδικα εἰκότως περιαιρο-
θῆναι τὰ τοιαῦτα προσετέταμεν, ὥστε μὴ πλῆθος
περιτὸν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφήναι. ἐπὶ δὲ τῆς τοιῆς
διατάξεως οὐ προσετέταμεν τι περὶ τῶν χρόνων, ὡς
ἀπαιτοῦνται φανερώτατον ὄν χρῆναι τὰ προστεθέντα δι'
ἰσημερινῆς ἐκείνων κρατεῖν, ἐφ' ὧν καὶ τοῖς ἐρη-
μηνδεῖσι νόμοις γίνεται χωρὰ.

vero coacervatione legum Codicis cognominis nostri
recte abscidere talia proposuimus, quatenus non
multitudo superflua codicibus scriberetur. Tertia
vero constitutione non adiecimus aliquid de tempo-
ribus, cum omnibus manifestum sit oportere ea,
quae adiecta sunt, per interpretationem in illis va-
lere, in quibus et interpretatis legibus fit locus.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ ὅλους ἐράνησάν τινες καὶ περὶ τῶν
νῦν φανερῶν ἀμφισβητεῖν ἔχειροῦντες ἦτοι πλανώ-
μενοι, καὶ τότε προστέθειμεν τὸν νόμον, θεσιζόν-
τες τὴν ἐν ταῖς ἐρημνεῖαις τρισὶ διατάξει γενομένην
παρ' ἡμῶν νομοθεσίαν κρατεῖν ἐφ' ὧν καὶ ὁρῶν
τῷ πρώτῳ τεθέντι παρ' ἡμῶν νόμῳ προσεγράψαμεν
τοῦτέστιν εἴτε περιεῖλαι συμβαίνει τοῖς τὸν τοῦτον
παιδῶν πατέρας εἴτε καὶ τελετήσαι, οὕτω δὲ τὰ περὶ
τῆς τοιαύτης υποθέσεως ἢ ψήφῳ ἢ διαλύσει πέρας
λαβεῖν, ὥστε κατὰ τοῦτο τὰς τοιαύτας υποθέσεις ὑπὸ
τοῖς παρ' ἡμῶν τεθέντασιν ἀγεσθαι νόμοις. ἐξαιρου-
μένων ἐκείνων τῶν υποθέσεων, ὅσα περ ἐφθῆσαν
πρὶν τοῖς παρ' ἡμῶν τεθένται νόμοις ἢ ψήφῳ δι-
καστῶν ἢ διαλύσει κριθῆναι.

Quia vero omnino emerterunt quidam et de sic
manifestis se dubitare contententes vel errantes, et
hanc adiecimus legem, sancientes in praedictis tri-
bus constitutionibus factam a nobis legislationem
valere in quibus etiam expressim primae positae a
nobis legi adscripsimus: hoc est sive superesse con-
tingit talium filiorum patres sive mori, nondum vero
de huiusmodi negotio aut decreto aut transactione
finis acceptus est. Secundum hoc tales causae ad
leges a nobis positae deducantur, exceptis illis ne-
gotiis, quae contingit ante leges a nobis positae aut
decreto iudicum aut transactione determinari.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῶν καὶ διὰ
τοῦδε τοῦ θείου δηλούμεθα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ φανε-
ρὰ πάσι καταστήναι σπασάτω. Dat. xvi. k. April.
CP. post cons. Belisari v. c.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et praesente
sacra declarata sunt lege, tua sublimitas man-
dante festo omnibus facere studeat.
[a. 536] Dat. xv. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

Κ

XX.

Coll. III tit. 7

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ
ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΑΚΡΟΙΣ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΓΩΝ.

DE ADMINISTRANTIBUS OF-
FICIIS IN SACRIS APPELLATIO-
NIBUS R.

Ὅσαυτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίτρχῳ τῶν
ἐρημν πρατοριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπαιῶν καὶ πατρικίῳ.
(Προοίμιον.) Ἰδὴ μὲν θείων ἐποιεσάμεθα νόμον
περὶ τῶν ἐτίσεων διαλεγόμενον, τίνα χρῆ παραφυ-

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp.
(Praefatio.) Iam quidem sacram fecimus legem
de appellationibus eloquentem, quem oportet servari

Nov. XX (= Coll. III tit. 7: gloss.) Graece extat in ML, prooemii pars (Ἐπειδὴ; Παφλαγονία κτλ. 141, 23 sq.).
cop. 1—9 in B 9, 2, 1. — Epit. Theod. 20, Athanas. 7, 1. Iulian, const. XXV. CXX.

fieri, in universa vero illa legum collectione per Codicem, qui a nobis nomen traxit, facta merito talis
ressecari iussimus, ne moles superflua in libris illis perscriberetur. In tertia vero constitutione de tem-
poribus nihil adiecimus, cum omnibus apertissimum sit ea, quae per interpretationem adiciuntur, oportere
de illis quoque valere, de quibus legibus interpretatis locus fit.

1. Sed quoniam omnino existerunt, qui de rebus audeo manifestis disceptare conarentur vel errarent, etiam hanc legem adiecimus, sancientes, ut, quae in tribus quas diximus constitutionibus a nobis facta est legislatio valeat etiam de iis, quae expresse primae legi a nobis latae adscripsimus, hoc est: sive eiusmodi liberorum patres superstites esse contingat sive mortem obiisse, necdum vero eiusmodi casum aut sententia aut transactione finem accepisse, ut secundum hoc eiusmodi causae legibus a nobis latis subiciantur: exceptis illis casibus, quacumque ante quam leges a nobis latae sint sive sententia iudicum sive transactione iam decisae sunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas omnibus manifesta reddere studeat.

XX.

DE OFFICIIS MINISTRANTIBUS IN SACRIS APPELLATIONIBUS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Iam quidem sacram tulinus legem de appellationibus disserentem, qui in iis modis

2 τῶν ἐπιώνυμον I τῶν ἐπιώνυμον A || κώδικων A ||
3 τὰ τοιαῦτα || ταῦτα A || 4 τοῖς || τε A || 5 περὶ τὸν
χρόνον A || 6 ὅν || ὧν L' ἴσταν ὄν A || 7 χρῆ A || 8 πρόσ-
τεθέντι •• L' || 9 sq. ὅμως ἐράνησάν τινες περὶ τούτων
φανερῶς πλανώμενοι καὶ ἀμφισβητεῖν ἔχειροῦντες A ||
12 ἐρημνεῖαι L' || 13 sq. νομοθεσίαν — προσεγράψαμεν
νόμῳ προσεγράψαμεν med. et om. L', νομοθεσίαν καὶ ἐφ'
ὧν προσεγράψαμεν θεμάτων κρατεῖν L' || ἐφ' || περὶ A
καὶ ὁ, τῶς || Θεοκρίτως A || 14 παρ' ἡμῶν τεθέντι A
17 ἢ, prius om A || 18 ὥστε om ε' || κατὰ καὶ τὰ L'
20 ἐφθῆσαν M || ἐφθῆσαν L' || 21 πρὶν || πρὸς L' πρὸ
τοῦ L' || ἢ om. A || ψήφῳ A || 21 sq. ἢ διαλύσει δικασ-
τῶν (εἰ δικαστῶν in ras.) A || 25 subscr. dat. xvi k.
apr. CP. post Belisari v. c. cons. M ἐγγράφῃ πρὸ ἐκ-
κλησίᾳ, Ἀπρίλ. μετὰ τὴν ὑπατίαν Βελισσαρίου Ath. (cf. ε),
ἐξῆμεν ἡμῶν ἀπὸ ἀπρίλιῳ μετὰ ὑπατίαν Βελισσαρίου

Theod. || 29 ἐν τοῖς σάκροις ML' (cf. Cuiasii epist. a
nov. CXXVI pr.) ἐν τοῖς ἀκροῖς L' ταῖς ἀκραις An
(rubr. περὶ τῶν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπινοηθέντων Theod.)
31 ἐπίτρχῳ Ath || ἐπίτρχῳ ML || 33 θείον om. Theod.
νόμον) est nov. XXIII || 34 ἐτίσεων M || ἐκκλησίαν L.

2 abscedere R' || 3 leg. inscriberetur. In tertia? || 6 quae
om. R' || 7 quibus qui V' || et om. vulg. || interpretati V'
10 et om. V' || 12 faco •• R' || 14 superesse V' || 15 patres
in ras. R' || modi V' || 17 tale V' || 23 placuerunt ex
his R' nobis placuerunt V' vulg. || et in praesente V'
26 subscr. dedimus ex Oriens et Bamh. Idatur xv kal.
Oriol., dat. xv kal. Bamh. (dat. xii kal. ed. pr.) Cap.
Bamh. || e. Belisario uic. e. Bamh., Belisario cons. Oriol.
31 pp.] p̄brm V' || 32 sacram et 33 quem om. R' || 1. te-
seruari R'

λίττεσθαι τρόπον ἐπ' αὐταῖς, καὶ ὄθεν εἰς τίνας
 γέρεσθαι τὰς ἐκκλητίους· ὃν πρὸς τε τὴν σὴν ὑπερ-
 οχίῳ πρὸς τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κατεπέμψαμεν
 κοιμιστῶρα. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ γέγονεν ἀμφισβήτησι
 περὶ τῶν ὑπηρετουμένων ταύταις ὀφφικίων, τῶν μὲν
 ἐκ τοῦ θεῖου τῶν ἐπιστολῶν σκρινίου τὰς τῶν spect-
 abiliūn διαπιστῶν οἰκειομένων ἐν ταῖς ἐκκλητίαις
 ἰπρησίας, τῶν δὲ ἐκ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς
 μάλιστα δηλούντων ἠδικήσθαι, εἰ μεταβληθέντος τοῦ
 σχήματος οὐκέτι μόνον ταῖς ἐκκλητίαις ὑπηρετήσουσι
 ταῖς ἀπὸ τῶν λαμπροτάτων τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντων
 ἐρριμένους εἰς μόνον τὸ σὺν δικαστηρίον, καθάπερ
 πρότερον τῆ, ἤνικα ἐν θεῖω μὲν καὶ αὐτὸς ἡρώδης δι-
 καστηρίῳ, ὑπηρετεῖτο δὲ ἡ τάξις ἡ σῆ, ἀλλὰ διὰ τὸ
 τῶν σπικταβιλιῶν σχῆμα ἐν τάξει θεῖου ἀκρατηρίου
 τῆς ὑποθέσεως κινουμένης, καὶ συνακρινομένου τῆ σῆ
 ὑπεροχῆ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιμιστῶρος, καὶ
 ἐκτερόν μέρους τὸ πᾶν οἰκειομένου, καὶ συναχθέν-
 των παρὰ τε τῆ σῆ ὑπεροχῆ καὶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν
 κοιμιστῶρι πολλὰκις τῶν τε ἐκ τῶν θεῖων σκρινίων,
 οἷσιρ ταῖς ἐρίσεσι ὑπηρετοῦνται, τῶν τε ἐκ τῆς
 τάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σὸν' τέλος εἰς τινα τύπον τὸ
 πρᾶγμα περιέστη, ὡν ἀγράφως εἰς ἡμᾶς ἠγγετα. τὸ
 πρᾶγμα δὲ καὶ ἡμῖν οὐκ ἀπὸ τρόπου γενοῦσιν ἔδοξε.
 Καὶ τῶς, ἐπειδήπερ Παφλαγονία καὶ Ὀνωριάς, δι-
 κρημίται πρότερον εἰς ἀρχοντας δύο, εἰς ἓνα καὶ τὸν
 αἰὶον περιεστῆσαν τὸ τοῦ πραιτώρος ὄνομα προσλα-
 βόντα, τοῦτο ἀναμφισβητήτως ἔδοξε τὸ σχῆμα τῆ σῆ
 προσκρῖναι ἀρχῆ. Ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ποτὲ
 διο Πόντων, τούτεστιν Ἐλενοπόντου τε καὶ Πόντου
 Πολεμωνιακοῦ' κίεσις γὰρ δύο καθεστῶτων ἐμπρο-
 σθεν ἀρχόντων, νῦν δὲ ἐνὸς τοῦ μοναρχιῶτος γεγο-
 ῖότος, κεκοσμημένου καὶ αὐτοῦ τῆ τῶν περιβλεπτῶν
 ἀξία, πάλιν ταῦτα συνέβηται καὶ εἰς τὸ σὸν μόνον
 δικαστηρίον γέρεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλητίων δίκας
 ἰσχύ, κατὰ μῆντοι τοὺς ὅρους τῆς περὶ τῶν ἐκκλη-
 τῶν διατάξεως.

modum super eis, et unde ad quos ferri appella-
 tiones. quamque tam ad tuam celsitudinem quam ad
 gloriosissimum misimus quaestorem. Quia vero plu-
 rima facta est dubitatio de ministrantibus eis offi-
 ciis, cum ii, qui ex sacro quidem epistolarum scrinio
 sunt, spectabilium iudicum vindicarent sibi appella-
 tionis ministerium, qui vero ex sede tuae sunt cel-
 situdinis, maxime dicerent se laedi, si mutato sche-
 mate nequaquam soli appellationibus ministrarent
 his quae a clarissimis provinciarum iudicibus veniunt
 ad solum tuum iudicium sicut prius erat, dum in
 divino quidem et ipse audires consistorio, ministra-
 ret vero officium tuum —, sed propter spectabilem
 schema in ordine sacri auditorii negotio moto et
 pariter audiente tua celsitudine cum gloriosissimo
 nostro quaestore utriusque partis totum sibi imet ap-
 plicarent, congregatisque et apud tuam celsitudinem
 et gloriosissimum nostrum quaestorem saepius et his,
 qui ex sacris scriniis appellationibus ministrant, et
 qui ex tuae sedis officio: novissime ad quandam
 formam causa perducta est, quam ex non scripto ad
 nos deduxistis. Causa vero nobis non incongrua
 visa placuit. Et interim, quoniam Paphlagonia et
 Honorias, divisae prius in iudices duos, in unum
 eundemque reductae sunt praetoris nomen suscipien-
 tem, hoc indubitate placuit schema tuo competere
 cingulo. Hoc idem etiam in duobus aliquando Pontis,
 hoc est Helenoponto et Ponto Polemoniaco: nam
 et illic duobus constituta prius iudicibus, nunc
 autem uno moderatore facta et decorato etiam ipso
 spectabilium dignitate, rursus hoc proveniebat et ad
 tuum solummodo iudicium ferri appellationum lites
 oportebat, secundum terminum tamen constitutionis
 de appellationibus.

CAPUT I.

Συτήρεσε τοῖσιν ἅμα μὲν τοῖς ὑπονηγοῦσιν ἑκα-
 τέρα τῶν ἀρχῶν, ἅμα δὲ ὑπὲρ ἀμφοτέροισ, καὶ πρὸς
 γε καὶ ἡμῖν ὀρθῶς ἔδοξεν ἔχειν τὸ παρασταν ἡμῖν,

Complacuit igitur simul quidem officiis utriusque
 administrationis, simul autem vobis ambobus, insuper
 et nobis, et recte se habere visum est nobis, solum

observandus et unde ad quosnam appellationes deferendae sint; quam et ad tuam sublimitatem et ad
 gloriosissimum nostrum quaestorem misimus. Quoniam autem magna de officiis quae illis ministrent
 dubitatio orta est, cum et qui ex sacro scrinio epistularum sunt, ministeria spectabilium iudicum in appel-
 lationibus sibi vindicarent, et qui de sede tuae sublimitatis sunt maximam sibi iniuriam factam demon-
 strarent, si mutata forma non iam soli appellationibus, quae a clarissimis praesidibus provinciarum ad
 solum tuum iudicium deferuntur, ministraturi essent, sicuti antea fiebat cum et ipse in sacro iudicio
 causas cognosceres et officium tuum ministraret, sed propter spectabilem formam causa in ordine
 sacri auditorii mota, et una cum tua sublimitate etiam gloriosissimo nostro quaestore cognoscente, cum
 utraque pars sibi totum vindicaret, atque saepius et apud tuam sublimitatem et apud gloriosissimum
 nostrum quaestorem congregarentur tam qui ex sacris scriniis sunt, qui appellationibus ministrant, quam
 qui sunt ex officio sedis tuae: postremo res in formam quandam est reducta, quam non scriptam ad nos
 deduxistis. Quae res ne nobis quidem inopportune fieri visa est. Atque interim quoniam Paphlagonia et
 Honorias prius in duos praesides distributae iam ad unum eundemque, qui praetoris nomen accepit, con-
 cesserunt, haec forma sine dubio ad tuam potestatem pertinere visa est. Idemque hoc etiam in duobus
 qui olim erant Pontis, hoc est Helenoponto et Ponto Polemoniaco: nam ibi quoque cum antea duo
 praesides instituti essent, nunc vero unus factus sit moderator, ornatus et ipse spectabilium dignitate,
 eadem rursus evenerunt, et ad tuum iudicium solum causas ex appellationibus, secundum terminos nuni-
 tum constitutionis de appellationibus latae, deferri par fuit.

1. Probatum igitur simul et iis, qui utriusque magistratui ministrant et vestrum utrique est atque
 insuper nobis quoque recte se habere visum, quod nobis propositum est: ut solum officium tuae sublimitatis

1 ὄθεν εἰς Mz ὄθεν καὶ εἰς L [3 ἡμῶν om. c. § 6 σκρινίου L] τὰς τῶν περιβλεπτῶν βιβλίων (βικαρίων L) ταῖς οἰκειομένων ἐκ (ἐν L) ταῖς τῶν ἐκκλητίων ἰπρησίας L [9 ἀδικήσθαι L] 14 διαντὸ L [15 τοῦ L] 19 τῶ (τοῦ ε. π.) ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιμιστῶρι (κοιμιστῶρος? M) M [1 ἡμῶν om. L] 20 σκρινίου L [25 Ὀνωριάς B' Ὀνωριάς L, Ὀνωρία M] 26 ἀρχῆς B' 24 τοῖσιν L [cf. nov. XXX c. 5] 29 προσκρῖναι L [31 διοῦν L] 33 καὶ κοσμημένου M et decorato c [34 cf. nov. XXXIII c. 8] [35 ταῦτα MLB] ταῦτα L ταῦτα B (hoc c) [39 καὶ om. L] 40 τὸ παρασταν [παριστῶν L] ML. om. c [1 ἡμῖν L

5 hii RV [qui om. V] 6 iudicum] sunt add. R^a [vindicarent R vindicarint V] appellationum V^a [11 ad vilitum iudicium (tuum add. R²) R] 12 et VT] om. R vulg. [17 congregatisque] tisque suppl. V² in spat. vac. [15 et quod gloriosissimum V] 20 novissimo V² [21 non ex scripto V] 23 plagonia [sequitur spatium 4 litt.] V dagonia R² plaphagonia R² T [24 honorarias R] in om. V [iudices duos] d... dicet... os V¹ [25 reducte sunt] e sunt V² in ras. [suscipientes V] 27 cingulo congrulo R^a [Pontis Beckius] positus libri [28 *eleponto RV] 32 iudicium referri V ferri iudicium R [33 secundum] act V [tamen] tantum V [35 simul his (iis T) quidem T vulg.] 39 aut V [vobis om. R²

1 hii R [2 quam vulg.] tam om. R [3 gloriosissimum V]

ὡςτα μὲν τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ταῖς τοιούταις ὑπηρεσίαις ἐκκλητοῖς, καθάπερ καὶ πρότερον ἦν, εἰ καὶ ἐν σχήματι θείου ἀρχατορίου λέγοντο καὶ παρεῖν, καὶ ὁ ἐνδοξότατος ἡμῶν κοιαιστῶρ καὶ μετέχοι τῶν πραττομένων.

officium tuae celsitudinis talibus ministrare appellationibus, sicut et prius fuit, si et in schemate sacri auditorii dicantur et adsit gloriosissimus noster quaestor et particeps sit gestorum

CAPUT II.

Ἀλλὰ μὴν ἐπειπερ ὁ τῆς πρώτης Καππαδοκίας ἡγουμένος πρότερον εἰς τὴν σὴν ἀρχὴν ἑώρα μόνην κάκεισε τὸ τῶν ἐφέσεων ἐφέρετο, νῦν δὲ εἰς τὸ τοῦ περιβλήπτου ἀνδραπύτου μεταβέβηται σχῆμα, οὐδὲν ἥτιον προσήκον ἐστὶ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐφεσιν δε- 10 χρομένης καὶ ἀναπεμπομένης τῆς δίκης ἐνταῦθα, κατὰ τὴν θεῖαν ἡμῶν διάταξιν ἐν τάξει θείου ἀρχατορίου αὐτὴν ἀγωνίζεσθαι, συνόρτος καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιαιστῶρος καὶ συναρωμένου τῆς υποθέσεως, μόνης δὲ τῆς τάξεως ὑπηρετουμένης τῆς σῆς, ἐπειδὴ 15 καὶ πρότερον τοῦτο νενομίστο. Εἰ γὰρ καὶ ὁ περίβλεπτος κόρης τῶν οἰκίων σινανερικήθῃ νῦν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' οὐν οὔτα πρότερον πολλὰ τινας ἐκινούνητο δίκαι παρ' αὐτῷ οὔτε ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ κατ' αὐτόν ἐφέρετό τις σχεδὸν ἐφεσιν ἐνταῦθα. νῦν δὲ δὴ καὶ 20 τὰ περὶ τὰς ταμικὰς δικιήσεις καὶ ἑτέροις τισὶ παρ- ἐδώκαμεν, καὶ οὐ δεῖ παρὰ τοῦτο ἐλαττωθῆναι τὸν σὸν θρόνον, ἀλλ' ὁμοίως τὴν σὴν ὑπηρετῆσθαι τὰς μόνην ταῖς ἐνταῦθα φερομένης ὑποθέσεως.

Sed etiam quoniam primae Cappadociae praeses prius ad tuum cingulum respiciebat solum, et ibi appellationes ferebantur, nunc autem in spectabilis proconsulis figuram mutatus est, nihilo minus competens est, et illa administratione appellationem suscipiente et mittente item hic, secundum sacram nostram constitutionem in ordine sacri auditorii eam examinari, praesente quoque gloriosissimo nostro quaestore et pariter audiente negotium. solo officio ministrante tuo, quoniam et prius hoc solum erat. Nam etsi spectabilis comes domuum permixtus est, tamen neque pridem multae quaedam movebantur causae apud eum neque ex iudicio eius ferebantur aliqua paene appellatio hic. Nunc autem quae circa aerarii dispensationem sunt, et aliis haec quibusdam tradidimus et non oportet ob hoc minui sedem tuam, sed similiter tuum ministrare officium solum hic delatis negotiis.

CAPUT III.

Ταῦτό δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ τῆς Ἀρμενίας ἀνδραπύ- 25 του, ἐπειδὴ πρότερον ἀρχὴν αὐτὴν ὀρδιναρίαν ἔμ- βυθρον] ποιήσαντες νῦν οὐδὲν αὐτῇ προσθέντες εἰς τὸ τῆς ἀνδραπυαίας μετῆγάγομεν σχῆμα. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῖς ἐκείθεν δίκαις ἡ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετῆ- σεται τάξιν, τῆς δίκης μὲν ἐν τάξει θείου ἀρχατο- 30 ρίου, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, κινουμένης, παρ' ἀμφοτέρους δὲ μὴν ἐξεταζομένης, οὐδὲν δὲ ἥτιον τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπηρετουμένης τῷ πράγματι, καθά- περ καὶ πρότερον ἦν, ἡνικα μόνον τὸ τῆς ἀρχῆς τῆς καλουμένης ὀρδιναρίας εἶχε σχῆμα μάλισσα τὰς ἐν οὐ 35 προσλαβύσσα.

Hoc ipsum etiam in Armenia proconsule, quoniam prius administrationem eam ordinariam facientes et nunc nihil ei addentes in proconsulis figuram mutavimus. Etenim inde venientibus litibus tuae celsitudinis ministrabit officium, lite quidem in ordine sacri auditorii, sicut praediximus, movenda, apud ambos autem vos examinanda. nihilominus autem officio tuo ministrante causae, sicut prius fuit, dum solum administrationis ordinariae haberet schema maiore ordine non suscepto.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ Λυκαονίαν καὶ Πισιδίαν καὶ Ἰσαυ- 4 ρίαν ὑπὸ ἀρχοῦσι πρότερον τεταγμένας καὶ τὰς ἐκ-

Quoniam et Lycaoniam et Pisidiam et Isauriam sub iudicibus primitus constitutas et appellationes

talibus appellationibus ministraret, quemadmodum etiam antea fiebat, etiamsi in forma sacri auditorii agantur et gloriosissimus uoster quaestor adsit et particeps sit eorum quae geruntur.

II. Iam quoniam qui primae Cappadociae praees antea ad solum tuum magistratum respexit atque illuc appellationes deferebantur, nunc vero in spectabilis proconsulis figuram mutatus est, nihilominus par est, ubi et ille magistratus appellationem suscipiat et causa huc transmittatur, secundum sacram nostram constitutionem illum in ordine sacri auditorii discipari, ut intersit etiam gloriosissimus noster quaestor et una causam cognoscat, solum vero officium tuum ministret, quandoquidem etiam prius hoc usu venerat. Nam etsi spectabilis comes domorum ei magistratus nunc admixtus est, tamen neque antea multae lites apud eum movebantur neque a iudicio illius ulla fere appellatio huc deferebatur. Nunc vero et quae ad aerarii administrationes pertinent aliis quoque quibusdam commisimus, nec propterea tua sedes imminuenda est: sed similiter tuum officium solum causis huc delatis ministrat.

III. Atque hoc idem etiam in Armeniae proconsule: quoniam qui eum prius potestatem ordinariam reddidimus, nunc nihil ei addentes in proconsulatus formam mutavimus. Etenim etiam iis quae inde veniunt causis tuae sublimitatis officium ministrabit: ut causa in ordine sacri auditorii, quemadmodum ante diximus, moveatur, apud utrumque autem vestrum examinetur, nihilominus vero officium tuum rei ministret, sicut etiam antea erat, cum solam potestatis ordinariae quae vocatur speciem haberet maiore ordine non acquisito.

IV. Quoniam vero et Lycaoniam et Pisidiam et Isauriam, quae sub praesidibus antea constitutae

4 *παρῶν libri || ἡμῶν om. B^c || μετέχει M || 3 τὰ τῶν B || 9 cf. nov. XXX || 13 αὐτοῖς L || 14 συναρχουσα- μένας L || 15 δὲ om. ε || 16 καὶ ο πρότερον L || νενομίστο libri || ἐνενομίστο Heimbach || 17 οἰκίων M || οἰκίων LB^c (cf. Cod. 12, 5, 2 cum Cuiacii comm.) || νῦν τῇ ἀρχῇ om. ε || 18 sq. οὐδὲ — οὐδὲ libri || δίκαιον L^a || 19 αὐτῷ αὐτῶν L || 20 νῦν δὲ δὴ καὶ nunc autem ε || 21 τῶν L || ταμικὰς B || ἑτέροις τισὶ] aliis haec quibusdam ε || παραδεδώκαμεν L || 22 τὸν θρόνον τὸν σὸν L (B¹) || 26 πρότερον τῶν ἀρχῶν B^c || ἐμβυθρον M, om LB^c || 27 cf. nov. XXXI c. 1 || νῦν αὐτῶν οὐδὲν αὐτῇ L || 29 ὑπηρετῆσαι B^c || 30 θέλας L || 32 δὲ om B^c || 33 τῷ om. L || 35 καλουμένης om. ε || 37 δὲ om. B^c || 38 ἐγκλήτους M

2 si R²V³] set R¹ scio V³, om. vulg. || 4 et particeps sit gestorum om. R¹ || 6 capadotie R¹ || 7 solum et ibi] m et ibi V² in ras. || 10 illam administrationem (amministratiōne V¹) appellationem suscipiente et mittentem libri, corr. Beck || 11 sq. nostram constitutionem sacram RT || 12 ordine V¹ vulg || ordinem R V²T || 16 praemixtus V¹ || 17 tantum R || cause movebantur R || 15 causa V || 19 aut V || 20 errarii RVT || sunt dispensationem R || haec del. Beck || 22 delatis] delatis V¹ de V² || 25 etiam] et R¹ || 26 administratiōne V || 27 figura V¹ || 25 aduenientibus V || 29 celsitudinibus R² || ordinem R || 30 mouendam V || 31 apud omnes ambos V² || 37 lycioniam R liconiam V || piscidiam V psidiam R || hisauriam RVT || 38 et appellationes] constitutas add. R²

κλήτους ἀναπεμπούσας εἰς τὸν θρόνον τὸν σὺν νυνὶ κοσμοθῆναι τῆ τῶν πραιτώρων ἀρχῇ συμβέβηκεν (εἰ καὶ δοκεῖ πως συναρμερίζθαι τις αὐτῆ καὶ στρατιωτικῆ τάξις, ἐπειδὴ πρότερον καὶ δοκεῖ ἐφ' ἐκαστῆς τούτων ἐπαρχίας ἦν, ἀναγκαιῶς ἡμῖν ἔχων ἐδοξε διὰ τὸν κινῆσθαι τούτων μόνον δὴ τῶν θρόνων τῶ σὺν καὶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ κοιναίστῳ παραδόναι τὴν τῶν ἐρέσιων ἐξέτασιν, δοῦναι δὲ φιλαρθροπότερον τῆ τάξει τῆ σὴ καὶ τοῖς ἐπὶ ταύτῃ πρακτομένοις νηρητισταῖ. ὡστε, εἰ τε γέρονε τοιοῦτον ἔμπροσθεν ἢ καὶ ὕστερον γένηται, τὴν αὐτὴν τῶ πράγματι τάξιν ἵπαιναί θεσπιζομεν.

destinantes ad sedem tuam nunc decorari praetorum cingulo contingit, licet videatur quodammodo permixtum quod ddam ei etiam militare officium, quoniam prius et dux in utraque harum provincia fuit. necesse nobis se habere placuit propter novitatem soli sedi tuae et gloriosissimo quaestori tradere appellationum examinationem, cedere quoque et elementius tuo officio, ut his, quae super hoc aguntur, ministrent. Unde si quid factum est tale prius sive etiam postea fiat, eundem causae ordinem imponi sancimus.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ δύο καθαρῶς ἦσαν ἀρχαὶ τοῦ τε κόμητος τῆς Ἐφίας τοῦ τε ἀρχοντος αἰτῆς τῆς πρώτης Συρίας, καὶ αἱ μὲν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀρχῆς ἐφέουσι εἰς τὸν σὺν ἐρέοντο θρόνον, τῆς τάξεως νηρητοῦτος μόνος τῆς σὴς. αἱ δὲ τοῦ κόμητος τῆς Ἐφίας, οὐλο σπεκταβιλιόν, κατὰ τὸ τῶν θείων ἀκρατριῶν σχῆμα εἰς τὸν θρόνον τὸν σὺν εἰς τὸν ἐνδοξοτάτον κοιναίστωσα, μόνων τῶν ἐκ τῶν θείων ἀκρατριῶν (VI) νῶν νηρητουμένων ἀλλὰ τοῦτο... ἐν τούτῳ τῶ μερὶ καλῶς ἡμῖν ἐδοξεν ἔχειν ἐπὶ ταύτης δὴ τῆς ἀρχῆς κοινῆν δοῦναι τὴν νηρητοῦσι τοῖς τε ἐκ τοῦ τῶν θείων ἐπιστολιῶν ἀκρινίον τοῖς τε ἐκ τῆς τάξεως τῆς σὴς νηρητοῦτος. Το γὰρ δὴ τῶν προσθεν δύο βικαριῶν τῆς τε Ποιτικῆς τῆς τε Ἀσιατικῆς παντελῶς καταστῆν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μόνος ἐπαρχίας μίας μεταστῆ, Γαλατίας φρενὲν καὶ Φρυγίας Πακατιανῆς, φοιστω μὲν πρὸς τὴν σὴν νηρητοῦσι πρὸς τὸν ἐνδοξοτάτον κοιναίστωσα, μόνων δὲ τὴν νηρητοῦσι δια- χρισθῆ τῆς τάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σὺν.

Quia vero duae fuerunt administrationes pure et comitis Orientis et indicis eius primae Syriae, et civis quidem huius admiostrationis appellaciones ad tuam referebantur sedem. officio ministrante solummodo tuo. comitis autem Orientis, utpote spectabilis, in sacrum auditionum figura ad sedem tuam et gloriosissimi quaestoris veniebat, solis qui ex sacris sunt scriniis ministrantibus: (VI) Sed hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione commune dare ministerium et his qui ex sacrum epistolarum scrinio sunt et qui ex officio tuae celsitudinis. Quod enim prius duorum vicariorum fuit Ponticae et Asianae et omnino innovatum est et in unius administrationem solius provinciae mutatum dicimus autem aliud Galatae, aliud Frigiae Pacatianae —, veniat quidem tam ad tuam celsitudinem quam ad gloriosissimum quaestorem, solum vero ministerium suscipit officium sedis tuae.

CAPUT VII.

Κακείνο μόντος θεσπιζομεν, ὡστε ἐπὶ τούτων δὴ τῶν ἀρχῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν ἐξενεθῆσθαι καὶ μεταβολοισῶν το ἀρχαίον σχῆμα, εἴτε ἀντιθῆν κατὰ τὴν φρενὴ τῆς οἰκίας δικασίαν ἀρχῆς εἴτε καὶ ἐκ παραπομπῆς μιστεράς, ταῦτο φυλαττεσθαι σχῆμα

Illud tamen sancimus, ut ex administrationibus nune a nobis adinventis et mutantibus antiquum schema, sive hoc ipsum secundum naturam propriae iudieent administrationis sive etiam ex delegatione nostra, idem servetur schema: et ubi so-

erant et appellaciones ad sedem tuam transmittent, nunc praetorum potestate decorari contigit tetsi ei militare quoque aliquod officium fere admixtum esse videtur, quia prius etiam dux erat in und- quaque earum provinciarum), necesse nobis esse propter hanc innovationem visum est iam soli sedi tuae et gloriosissimo quaestori examini appellacionum tradere, et clementius concedere officio tuo, ut iis quoque quae hac in re aguntur ministret. Itaque si quid eiusmodi antea factum est sive etiam postea fiet, eundem ordinem negotio subesse sancimus.

V. Quoniam vero duae aperte potestates erant comitis Orientis et praesidis ipsius primae Syriae, et appellaciones quidem a civili habet potestate ad tuam sedem deferebantur solo ministrante tuo officio, a comite vero Orientis, utpote spectabili, secundum sacrorum aulitoriorum formam et ad tuam sedem et ad (VI) gloriosissimum quaestorem, solis iis qui ex sacris scriniis sunt ministrantibus, hoc vero... in hac parte bene habere nobis visum est de hoc quidem magistratu commune ministerium dare tam iis, qui ex sacrum epistularum scrinio sunt, quam qui ex officio tuae sublimitatis. Nam quod in duobus quon- dam vicariis et Ponticae et Asianae plane iam innovatum est et in magistratum unius provinciae solius transtatum, Galatae dicimus et Phrygiae Pacatianae, procedat quidem et ad tuam sublimitatem et ad glo- riosissimum quaestorem, solo vero ministerio utatur officii sedis tuae.

VII. Verum illud quoque sancimus, ut in his quidem magistratibus, qui nunc a nobis inventi sunt ac veterem formam mutantur, sive ultra secundum naturam propriae potestatis sive etiam ex delegatione nostra iudicent, eadem servetur forma. Et ubi solum ministrare officium tuae sublimitatis sancimus,

1 νῦν LB || 2 πραιτωρίων B^c προτέρων M. Cf. nov. XXX. XXXIV. XXXV || 3 πως; οὐτῆ s. n. add. L² συναρμερίζθαι τῆς αὐτῆς I¹ || 4 ἐπειδὴ καὶ πρότερον B^c 5 ἦν B^c 6 μόνον B^c || 8 δὲ] quoque et, 9 om. καὶ 5 || 10 εἰ τε M] εἴτε τε LB (cf. ad 5) || ἢ MB] ἦτο (pro ἦτε) L sive s || 13 cf. nov. VIII c. 5 || δύο L || 14 τῶν τε ἀρχοντος 17 ἐρέσιον om. M || τῆς om B^c || 17 αἱ δὲ] ἦδ, I, ἡ δὲ B^c (s, cf. v. 19) || 18 σπεκταβιλιόν L] σπεκταβιλία M περιβλεπτον L s. v. B^c περιβλεπτος M s. v. B^c || τῶν om B^c || 19 σχῆμα εἰς τε L || 20 σκη- ρίων L || 21 biatum statin Zocharme ita fere explen- dum: ἀλλὰ τοῦτο (νυνὶ ἐκινεθῆθη ὡστε ἡμιοτέρως μίαν ἀρχὴν εἶναι) ἐν τούτῳ κτλ. || 24 σκηρῶν τῆς τε L 25 cf. hor VIII c. 2. 3 || τῶν] τῆς L || 27 ἀρχῶν] ἐπαρχῶν L || 28 Γαλατίας - Πακατιανῆς] διαερατ 5 || κοιναίστης B^c || 31 τῆς τάξεως] officium 5 || 32 ἐπὶ Honberg] ἐκ libri || τούτων om. s || 33 τῶν ante νῦν

om. I.^o || ἡμῖν M || 34 μεταβολοίσης L || ἀντιθῆν] hoc ipsum 5 || 35 οἰκίας] ἀρχαίας B^c || 36 τὸ αὐτὸ LB^c

2 contigit R² || 3 quodam R¹ || 4 prouintiarum V || necessario vulg. || 5 propter hanc novitatem T vulg. (Gr.) || 6 sedis V || appellacionem V || 9 ministret Becliu. || si quid R¹ sive aliquid I vulg. || 14 iudices R¹ || civis vulg.] civiles RT civile V || 15 admnistraciones R^v || 16 ministrante R] administrante I vulg. || 18 sacrum R || figuram R² || 19 et om R || veniebant vulg || 20 sunt om V || 23 ministerium in rus. I² || 25 quod in rus. I² || duorum V || Ponticae Heimbuch] pontica libri || 27 administrationis R¹ T || 28 gallie R || aliud I] aliud autem R vulg. || pacatione V || 29 quidam V || 30 vero] im (= verum?) I² || 33 a] ad V || 35 iudicent] videtur R || 36 ubi R] ibi V vulg. || solum V

καὶ ἐνθα μόνην ὑπηρετεῖν τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπερ-
(VIII) οχῆς ἐθεοσιάσαμεν, ὁμοίως εἴτε ἐκ παραπομ-
πῆς) εἴτε ἐκ τῆς τοῦ δικαστηρίου φύσεως ἢ ἐφεσὶς
ἀνέλθοι, τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετεῖσθαι
ταῖς ἐφέσεσι θεοσιζόμεν, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέ-
(IX) ρας, ὁμοίως τῆς τάξεως ἔσται τῆς σῆς. Ἐφ' οἷς
τε κοινήν εἴπομεν τὴν τε τῶν (σῶν) τάξεων τὴν τε ἐκ
τῶν θείων σκρινῶν ὑπουργίαν, ὁμοίως τὴν κοινό-
τητα φυλάττομεν, εἴτε ἐκ παραπομπῆς εἴτε κατὰ τὸ
τεταγμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ γένοιτο τὰ τῆς ἐξετά-
σεως. Ἐπ' ἐκείνων μέντοι τῶν δικῶν, ἃς οὐ σπεκτα-
βίλοι δικασταὶ κρίνουσιν, ἀλλὰ συνήγοροι μόνον, ἐφ'
ὧν ἐφέρετο τὰ τῆς ὑποθέσεως εἰς τε τὸν θρόνον τὸν
σὸν εἰς τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κοιαιστῶρα, τὸν
καθ' ὡσιωμένον λιβελλῆσιον ὑπηρετουμένων αὐταῖς,
ἐπειδὴ μηδὲν παντελῶς ἐπὶ ταῦταις κεκαίνισται, τὸ
παλαιον φυλάττομεν σχῆμα. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ἀπόντων τῶν οὐ καινοθέντων τῶν τῆς παλαιᾶς
ὑπουργίας μένειν ἐφ' ἐαυτῶν διατάττομεν, οὐδενὸς
νωτερότερον γενομένου. ὁ γὰρ ἐπισυμβᾶς καινισμὸς ἄλ-
λοῖον πως χρῆσθαι γενέσθαι καὶ τὸ τῶν ὑπουργούντων
ὑπέδειξε σχῆμα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ
διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω.

Dat. xv. k. April. Constantinopoli post cons. Beli-
sarii v. c.

lum ministrare officium tuae celsitudinis sancivimus,
(VIII) similiter sive ex delegatione sive ex cinguli
natura appellatio veniat, officium tuae celsitudinis
ministrare appellationibus sancivimus; sive etiam ex
delegatione nostra, similiter officii erit tui.

(IX) In quibus autem commune diximus et tuorum
officiorum et sacri scrinii ministerium. similiter com-
munionem servamus, sive ex delegatione sive, secun-
dum quod dispositum est, in iudicio fiat examinatio.
Super illis tamen litibus, quas non spectabiles iudices
iudicant, sed advocati solum, referatur negotium
tam ad sedem tuam quam ad gloriosissimum
questorem, devotissimis libellensibus ministrantibus
eis: quoniam, dum nihil omnino super istis innova-
tum sit, antiquam servamus figuram; sicut etiam
in aliis omnibus non innovatis antiqua ministeria
manere in semet ipsis disposuimus, nulla novitate
facienda. Accedens namque novatio aliter quodam-
modo oportere fieri etiam ministrantium ostendit
figuram.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo omni-
bus faciat manifesta, edictis destinatis a se, ut omnes
cognoscant, quae nobis sunt placita.

[a 536] Dat. x. k. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

K̅A

XXI.

ΠΕΡΙ ΑΡΜΕΝΙΩΝ
ΩΣΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΕΝ ΠΑΣΙ 30 UT IPSI PER OMNIA SEQUANTUR
ΤΟΙΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΝ ROMANORUM LEGES R.
ΝΟΜΟΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀκακίῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἀνθ-
πάτῳ Ἀρμενίας.

(Προοίμιον.) Τὴν Ἀρμενίαν χώραν τελείως ἐν-
νομεῖσθαι βουλόμενοι καὶ μηδὲν τῆς ἄλλης ἡμῶν δι-

Nov. XXI Graece extat in *ML*, cap. 1 in *B* 45, 6. 1. Latine legitur inter extravagantes *Auth.* (*R* f. 74, *Vf.* 154 post nov. XIII, eademque in *R* ab alia manu scripta (= r) f. 91 post nov. LXXV). — *Epit. Theod.* 21 (inde *B* 2 l. c.)

(VIII) similiter [sive ex delegatione] sive ex iudicii natura appellatio prodeat, ut officium tuae subli-
mitatis appellationibus ministret sancivimus, sive ex delegatione nostra, similiter id officii tui erit.
(IX) Et in quibus commune diximus esse et officiorum et sacrorum scriniorum ministerium, similiter
communione servamus, sive ex delegatione sive secundum id quod constitutum est in iudicio fiat exami-
natio. In illis tamen litibus, quas non spectabiles iudices, sed advocati tantum diiudicant, in quibus
causae tam ad sedem tuam quam ad gloriosissimum questorem nostrum deferrebantur ita, ut devotissimi
libellenses iis ministrarent, quoniam nihil omnino in his innovatum est, antiquam formam servamus.
Quemadmodum etiam in reliquis omnibus, quae innovata non sunt, ut antiqui ministerii ratio maneat
neve quid novi fiat, constituimus. Nam quae supervenit innovatio diversam aliquo modo ministrantium
quoque formam fieri oportere monstravit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas
operi effectuique tradere festinet.

XXI.

DE ARMENIIS, UT IPSI QUOQUE PER OMNIA ROMANORUM
LEGES SEQUANTUR.

Idem Augustus Acacio magnificentissimo proconsuli Armeniae.

Praefatio. Armeniarum regionem cum bonis plane legibus instrui nec quicquam a reliqua nostra

2 εἴτε ἐκ παραπομπῆς seculenda iudicavit Heimbach.
Aut hanc delenda aut v. 5 ut. εἴτε — τῆς σῆς § 5 εἴτε)
sive etiam § 7 σῶν αὐδιδιτ Haloander cum § 11 3 σκιρ-
νίων L || 11 οὐ πεκταβίλοι M οἱ (οὐχ οἱ L²) σπεκτα-
βίλοι L οὐ περιβλεπτοὶ B || 13 φέρεται B^c || 14 ἡμῶν
om. § 15 λιβελλισίων MB λιβελλισίων L || 18 τῶν οὐ
τῶν om. M || 19 διατάττομεν] disposuimus § 20 ἄλ-
λοῖον MB] ἄλλοι L ἄλλως Haloander (B^c) aliter § ||
21 χρῆ L || τὸ τῶ L || 22 ὑπέδειξας L || 25 ἔργῳ —
σπενσάτω] Diversam clausulam habet § 26 subscr. dat.
xv. k. April. Constantinopoli post Bilisario ue. cons.
M, ἐργῳ περὶ τοῦ καλανῶν Ἀρμελίων μετὰ τὴν
ὑπατεῖαν Βελισαρίου Ath., ἐξερωνήθη μετὰ τὴν ὑπα-
τεῖαν Βελισαρίου μηνὶ Ἀπριλίῳ Theod., dat. III NN.
Ianuarias cons. uilisarii Iul.^b (cf. nov. XXIII) dat. post

cons. uilisarii Iul. codd. al. || 29 rubr. Περὶ Ἀρμενίων
Theod. || 33 τῷ τῶν L

1 tuum V || sancivimus — 3 celsitudinis om. R (4 mi-
nistrare appellationibus del. R²) || 3 tuae om. V || 7 sacri
scrinii T; leg. ex sacris scriniis? || communionem T vulg.
communem V commune R || 9 quod om. V || 10 tantum
RV || 11 dicant V || 16 misteria R || 18 namque om. V.
novatio aliter quodam] suppl. V² in spat. vac. || 19 etiam
etiam et RT et V || 20 figura V || 26 agnoscat R || 27 sub-
scr. dedimus ex VO || x V, om. O || Cap. VO || Bisilario
ue. cont O Basiliario uicit consul. V || 29 Armenis R
vulg.] Armenis V r || ut — 31 leges Rr] om. V vulg. || 33 in-
scr. om. r || Armeniae om. R || 35 regione r || 36 nostre B

εστάναι πολιτείας ἀρχαῖς τε Ῥωμαίαις ἐκομήσαμεν, τῶν προτέρων αὐτῆν ἀπαλλήξαντες ὀνομάτων, σχήμασι τε χρῆσθαι τοῖς Ῥωμαίων συνειδίσαμεν, θεομοῖς τε οὐκ ἄλλους εἶναι παρ' αὐτοῖς ἢ οὓς Ῥωμαῖοι νομίζουσιν ἐτάξαμεν. Καὶ ᾠθήθημεν χρῆσαι ῥητῶν γυμνὸν κἀκεῖνο ἐπανορθῶσαι τὸ κακῶς παρ' αὐτοῖς ἠμαρτανόμενον, καὶ μὴ κατὰ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος ἀνδρῶν μὲν εἶναι τὸς διαδοχὰς τῶν τε γονέων τῶν τε ἀδελφῶν τοῦ τε ἄλλου γένους, γυναικῶν δὲ οὐκ ἔτι, μηδὲ χωρὶς προικὸς αὐτὰς εἰς ἀνδρῶς φοιτῶν μηδὲ 10 ἀγοράζεσθαι παρὰ τῶν συνοικεῖν μελλόντων, τοῦτο οὐπερ βαρβαρικώτερον μέχρι τοῦ νῦν παρ' αὐτοῖς ἐνομίσθη· οὐκ αὐτῶν μόνων ταῦτα ἀργιωτέρων δοξασάντων, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων ἔθνων οὕτως ἀτιμασάντων τὴν φύσιν καὶ τὸ θῆλον περιωρισάντων, ὥς οὐ παρὰ 15 θεῶν γεγόμενον οὐδὲ συντελεῖν τῆ γενεσιουργία, ἀλλ' ὡς εὐτελεῖς τε καὶ ἡγιασμένον καὶ πάσης ἐξω προήκον καθεστάναι τιμῆς.

CAPUT I.

Θεσπιζόμεν τοίνυν διὰ τοῦδε τοῦ θείου νόμου, ὥστε καὶ παρὰ Ἀρμενίοις τὰ αὐτὰ κρατεῖν ἄπερ καὶ παρ' 20 ἡμῶν προφάσει τῆς τῶν θηλειῶν διαδοχῆς, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφοράν ἀρσενὸς τε καὶ θηλείας. Ἄλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις νόμοις τέτακται, κατὰ ποῖον μὲν σχῆμα κληρονομοῦσι γονεῖς, ἴσων πατέρα καὶ μητέρα, καὶ πάππον καὶ μέμνην, καὶ τοὺς ἔτι πατρ- 25 ρωτέρω, ἢ καὶ τοὺς μετ' αὐτοὺς, τουτέστιν υἱὸν καὶ θυγατέρα, ὅπως τε αὐτοὶ κληρονομοῦνται· οὕτως καὶ παρὰ Ἀρμενίοις εἶναι καὶ μηδὲν τὰ Ἀρμενίας νόμιμα τῶν Ῥωμαίων διεστάναι. Εἰ γὰρ τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰσι δουλοῦνται τε ἡμῶν μετὰ τῶν ἄλλων ἔθ- 30 νων καὶ πάντων ἀπολανοῦσι τῶν ἡμετέρων, οὐ δῆλον μόναι παρ' αὐτοῖς αἱ θηλείαι τῆς παρ' ἡμῶν ἰσότητος ἐκβληθήσονται· ἀλλὰ πᾶσιν ἐν ἴσῳ τὰ τῶν ἡμετέρων εἶναι νόμων, ὅσα τε ἐκ τῶν παλαιῶν συν- ἠθροίσασμεν καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐτάξαμεν ἰσῆσι 35 τοῖσι τε καὶ διγύστοις ὅσα τε ἐκ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας τῶν τε ἑμπροσθεν αυτοκρατόρων καὶ ἡμῶν [τε] αὐτῶν ἀπογέγραπται.

CAPUT II.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα κρατεῖν εἰς τὸν ἅπαντα θε- 40 σπιζόμεν χρόνον, ἀρχόμενα ἐκ προομιῶν τῆς παρούσης

republica, et administrationibus eam Romanis ornativimus, prioribus eam liberantes nominibus, et figuris uti Romanorum assuevimus, sanctionesque non alias esse apud eos quam eas, quas Romani nominant, dispositimus. Et aestimavimus oportere expressa lege illud quoque corrigere, quod male apud eos delinquebatur, et non secundum barbaricam gentem virorum quidem esse successiones tam parentum quam fratrum et alterius generis, mulierum vero nequaquam, neque sine dote eas ad viros venire, nec emi a maritis futuris, quod barbarice hactenus apud eos servabatur; non ipsis solummodo haec ferocius sentiebatur, sed etiam aliis gentibus ita exhonorantibus naturam et femineum iniuriantibus genus, tamquam non a deo sit factum nec serviat nativitati, sed tamquam vile et exhonorandum et extra omnem competentem consistens honorem.

Sancimus itaque per hanc sacram legem, ut et apud Armenios haec ipsa tenere quae etiam apud nos occasione successionei feminarum, et nullam esse differentiam masculi aut feminae: sed sicut et in nostris legibus dispositum est, secundum quam figuram heredes existant parentum, hoc est patris et matris, et avi et aviae, et adhuc longius, et eorum qui post ipsos sunt, hoc est filii et filiae, et quemadmodum ipsi hereditatem transmittant: ita et apud Armenios esse et nihil Armeniorum leges a Romanorum differre. Si enim nostrae reipublicae sunt servitque nobis cum aliis gentibus et omnibus nostris fruuntur, nequaquam solae apud eos feminae nostra aequitate repellentur, sed omnibus sub aequitate nostrae erunt leges, quascumque ex veteribus collegimus et in nostris posuimus Instituta atque Digestis et quaecumque ex imperiali legislatione tam priorum imperatorum quam nostra conscriptae sunt.

Haec igitur omnia valere per omne sancimus temporis, incipientia a principis praesentis quartae de- 40 re publica differre velimus, et magistratibus Romanis ornativimus prioribus nominibus liberatam, et Romanorum specie uti consuefecimus, neque leges ut aliae apud eos essent nisi quas Romani colunt constituimus. Aique existimavimus expressa lege illud quoque corrigendum esse, in quo male apud eos peccatur, nec barbarorum more viris quidem successiones in bona et parentum et fratrum et reliquae cognationis competere, feminis vero non item, neque sine dote eas in matrimonium duci neque emi ab iis qui consuetudinem carum habituri sunt, id quod magis etiam barbaramente usque adhuc apud illos usu venit: cum non ipsi solum ferocius ita sentiant, sed etiam aliae gentes naturam adeo contemnerent atque femininum genus contumelia afficerent, quasi quod a deo profectum non esset, neque ad generis procreationem una vuleret, sed tamquam vile et contemptum et quod omnis honoris expers esse deberet.

I. Sancimus igitur per hanc sacram legem, ut apud Armenios quoque eadem obineant quae apud nos successionei feminarum nomine, neve ullum sit discrimen inter masculum et feminam. Sed quemadmodum in nostris legibus constitutum est, quo ordine succedant parentibus, patri scilicet et matri, et avo et aviae, et qui remotiores sunt, vel etiam iis qui ipsos sequuntur, id est filio et filiae, et quomodo ipsis succedatur: ita etiam apud Armenios sit, neve quicquam Armeniae leges a Romanorum differant. Nam si nostri imperii sunt inserviturque nobis cum reliquis gentibus atque omnibus quae nostra sunt fruuntur, non sane solae inter eos feminae ab aequalitate, quae apud nos est, repellentur, sed ad omnes aequaliter leges nostrae pertinebunt, tam illae quascumque ex antiquis collegimus et in nostris Institutionibus et Digestis collocavimus quam illae quaecumque ex imperiali legislatione et anteriorum imperatorum et ipsa nostra perscriptae sunt.

II. Haec igitur omnia ut in omne tempus valeant, sancimus, initio capto a principio praesentis 40 libri I cf. nov. XXXI c. 1 || 5 *νομίζουσιν| ὀνομάζουσιν || 7 εἶδος| gentem (i. e. εἶδος) ε || 12 τοῦ om. L || 13 μόνων L || 21 τῆς om. L || 23 ὥσπερ| sicut et ε || νόμοις om. L || 24 ἴσων M| τουτέστι BL || 26 καί prius om. L || 27 κληρονομούντας L¹ | οὕτω L² οὕτως L³ || 28 Ἀρμενίας| Armeniorum ε || 29 τῆς τοῖς L || 36 τε καὶ| καὶ L || 38 τε ML, om. B || 39 cap. II derogatur Edicto III a. 535 de eodem argumento scripto || 40 ἐκ τῶν προομιῶν L

1 ordinavimus R || 2 eanu r^a || numinibus R Vr || 3 uti viro r || 4 eos| eas V^a || nominat R uocant r || 6 quod| qui R || delinquebantur R¹ || 7 et| ut R || secundum] set R || barbaricam V barbari causam r || 8 successores R || parentium V || 10 nequoque r || eos R || 11 a r vulg.] om.

RV || margaritis R || 12 apud eos| eos apud eos r || ipsi R || haec om. r || 13 ferocius Rr || sentientibus vulg.] sequentibus RVTr || 14 exhonorantibus V || femine ut iniur. r || 15 non adhebit factum R¹ nana deo clō sit actum r || nec] ne V || 16 exhonorandum R¹ honorandum V || et vulg.] ut RVTr || 19 ut et del. R², ut om. vulg.] 20 Armenios V R³ Armenos R¹ r || quae] quae RV || 21 occasionem V || et om. R. ante occasione add. R³ || 22 ant RVr] et vulg. || sicut et in V] et sicut in r sicut etiam R sicut in vulg. || 23 uestris r || 24 extiterat r || 25 et eorum] vel eorum vulg. || 26 filie et filii R filius et filia r || 27 transmutatur R || 29 romōrum r || nostrae om. r || 31 femina R¹ || 32 equitate nostra r || repelluntur R repellantur r || 33 ex] et r vulg. || 34 collegibus R¹ colligimus Vr || et in] et om. r || 35 imperiali legislationem r || 36 piorum R¹ V || conscripta Rr

σης τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς, καθ' ἣν τὸνδε γράφομεν τὸν νόμον. τὸ γὰρ καὶ τὰ παλαιότερα περιεγράσασθαι καὶ πρὸς τοὺς ἄνω χρόνους ἀνελεῖν συγχύσεως μᾶλλον ἢ νομοθεσίας ἐστίν· ἀλλ' ἐκ τῶν χρόνων, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τῆς παροίσης τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς καὶ κατὰ τὸν ἕξῃς ἅπαντα χρόνον αἱ διαδοχαὶ μενέτωσαν ὅμοιαι, τῶν ἐκ πάσης αἰτίας εἰς διαδοχὰς φερομένων ὁμοίως μὲν ἐπὶ γυναικῶν, ὁμοίως δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν τοῦ λοιποῦ φυλαττομένων. Τὸ δὲ ἔμπροσθεν γεγόμενον ἅπαν μένειν ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος ἔωμεν, εἴτε ἐπὶ γενεαρχικῶν εἴτε ἐπὶ τῶν ἄλλων γέγονεν, οὐδ' ὅτιον ἐπικοινωνούντων τῶν θηλειῶν προσώπων ἐπὶ τοῖς ἤδη διανεμηθεῖσι γενεαρχικοῖς χωροῖσι ἢ ταῖς γενομέναις διαδοχαῖς μέχρι τῆς τρισκαίδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἐκ τοῦ ἠθέντος χρόνου, τούτεστιν ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐπιμεμήσεως, κρατεῖν τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα θεσπίζομεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια καὶ οἱ μετ' αὐτὴν τῆς ἀρχῆς ἀντιληφόμενοι παραφυλάττειν εἰς τὸ διηρηκὲς σπουδασάτωσαν. Dat. xv. k. April. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

cimae indictionis tantum, secundum quam hanc conscripsimus legem. Nam etiam antiquiora perscrutari et ad superiora tempora ascendere confusionis magis quam legislationis est; sed ex temporibus, sicut praediximus, praesentis quartae decimae indictionis tantum et in subsequenti universo tempore successiones manebunt similes, et ex omni causa, quae in successionebus relata est, similiter in mulieribus, similiter in viris de cetero servandae. Quod autem prius factum est omne manere in priori figura sancimus, sive in progenitoralibus sive in aliis factum est, nihil omnino communicantibus femineis personis super iam divisis progenitoralibus praediis aut factis successionebus usque ad tertiam decimam indictionem tantum; sed ex memorato tempore, hoc est quarta decima indictione, valere quae a nobis sunt legislata sancimus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarata sunt, tua magnificentia et qui post eam administrationem susceperint, in perpetuum custodire festinet.

KB

25

XXII.

Coll. IV tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΝΤΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐσθ' πραιτωριῶν τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προσίμιον.) Πολλοὶ μὲν ἤδη καὶ ποικίλοι τέθινται νόμοι παρ' ἡμῶν καὶ ἐκάστῳ μέρει τῶν πρότερον ἡμῖν νομοθετηθέντων ἢ διαταχθέντων μὲν, δοξάντων δὲ ἡμῖν ἔχειν οὐκ ὀρθῶς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω

Nov. XXII (= Coll. IV tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, maior pars in B (27, 7 et 28, 4 sqq.) variis locis. — Epit. Theod. 22, Athanas. 10, 2 (cf. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 13 p. 195 Hsimb.). Iulian. const. XXXVI.

decimae quartae indictionis ipsius, qua hanc legem scribimus. Antiquiora enim curiose scrutari et ad superiora tempora redire confusionis potius quam legislationis est: sed inde a tempore, uti antea diximus, praesentis decimae quartae indictionis ipsius atque in omne deinceps tempus successiones manebunt aequales, ut quae quavis de causa ad successiones referantur, aequaliter tam in feminis quam in masculis in posterum observentur. Quod vero antea factum est omne manere in priore statu sinimus, sive in genearchicis sive in reliquis factum est: ut femininae personae nullam omnino partem habeant in genearchicis praediis iam divisis aut in successionebus quae fuerunt usque ad decimam tertiam indictionem ipsam: verum ex praedicto tempore, hoc est a quarta decima indictione, ut quae a nobis constituta sunt valeant sancimus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarata sunt, magnificentia tua et qui post eam susceperint istam potestatem observare in perpetuum studeant.

XXII.

DE IIS QUI SECUNDAS NUPTIAS CONTRAHUNT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsulit et patricio.

Praefatio. Multae quidem iam ac variae a nobis latae sunt leges, quae et singulis partibus eorum, quae a nobis prius sancita erant vel constituta nec tamen recte se habere nobis visa sunt, viam ad

7 μενέτωσαν Mz] μὲν ἔστωσαν L || 14 διανεμήθῃσιν (sic) L || 16 αὐτοῖς L || 23 subscr. ἐξεφωνήθη μὴν ἀπρη-
 λω ἰνδ. ἰδ' μετὰ τὴν ὑπάτελαν Βελισαρίου Theod. ||
 post Bilisario uc. cons. M || 26 τῶν M Ath.] om. L
 (rubr. περὶ λύσεως γάμων καὶ περὶ δευτερογαμιῶν
 Theod., de secundis nuptiis Iul., ἢ περὶ γάμων νεαρά cit.
 Nomoc. XIV tit. 13, 2 4) || 28 ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ
 ML || 32 τῶν] τὸ L¹ || 33 μὲν om. M¹ || 34 κρείττον L¹

1 indictionis RV || hanc quam R || 2 scripsimus r vulg. ||
 legem om. R || etiam Rr] et V vulg. || 4 legelationis r ||
 5 indictionis R || 6 tempore universo R || 7 et ex RV] ||
 ex r vulg. || 8 est, sumitur in V || 9 servandae. Quod]

servande sunt V || aut RV || 10 omnem r || prioris RV] ||
 sancimus] sinimus vulg. (Gr.) || 11 progenitoribus (prae-
 gen. R²), omisis verbis sive in — 13 progenitoralibus
 RV || progenitoralibus sive in aliis vulg., progenitor
 aliis r || 13 super iam] superbiam r || progenitoralibus
 vulg. || praesidiis r || 14 andictionem V inducerem R ||
 15 tantum ante tempore coll. R || tempus V || 16 indic-
 tione R || 17 legislationis R || 21 declarata sunt legem r
 vulg. || 22 qui] quae RV om. r² || susceperit r || in] et in
 RV || 23 festinent vulg. || 25 sq. KB XXII de nuptiis V ||
 28 Iohannis V || 33 iussorum V² || visorum] iusuiso-
 rum horum R¹ iussorum T || 34 nobis] a nobis RV ||
 habere] se add. V³

διδόντες ὁδὸν καὶ ὑψηγόμενοι τοῖς ὑπηκόοις ὃν προσήκει διαζῆν τρόπον. Το δὲ δὴ νῦν τοῦτο τὸ παρ' ἡμῶν γινόμενον νόμος τίς ἐστι κοινός, τῶ πάντων κοινωτάτω τῶν πραγμάτων τὴν προσήκουσαν τάξιν ἐπιτιθεῖς. Εἰ γὰρ ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνόν, ὡς τῶ ἀνθρώπινω γένει δοκεῖν ἀθανάσιον ἐπιτελεῖσθαι, καὶ ἐκ τῆς παιδοποιίας ἀναεούμενα τὰ γῆρ μὴτε διηκκῆ. τῆς τοῦ θεοῦ φιλιανθρωπίας καθ' ὅσον ἐστὶ δικαίον τῆ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαρισμένης φρεσὶ, εἰκότως ἦνν περιποιήσαστα τὰ περὶ τῶν γάμων ἐστὶ. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν νομοθετηθέντων ὡ πᾶσι προσήκει οὔτε ἀνθρώποις οὔτε πρῆξιμοῖς οὔτε κωροῖς, τὸ δὲ περὶ τῶν γάμων σπουδασμα παρὸς ἐστίν, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἀνθρωπίνης γονῆς, ἐξ ὅ καὶ ἀναεούτας μόνον, καὶ πλείονος τῶν ἄλλων φροντίδος καθέστηκεν ἄξιον. Ἡ μὲν οὖν παλαιότης οὐ σφόδρα τὰ περὶ τῶν προτέρων ἢ τῶν δευτέρων περιεργάζετο γάμων, ἀλλ' ἔβην καὶ τοῖς πατράσι καὶ ταῖς μητέρας καὶ εἰς πλείους ἀγαπησιόδαστα γάμους καὶ κήρους οὐδενος ἀφαιρείσθαι, καὶ τὸ πρῶγμα ἦν ἐν ἀλλοδατοῖς σχετικόν. Ἐκ δὲ τῶν τῶν μείζονος Θεοδοσίου σχετικῶν πλείων φροντίς γέγονε τῆς περὶ ταῦτα τεχνολογίας, ἕως περιελθούσῃ διὰ τῶν ἐφεξῆς βασιλείων εἰς Λέοντα τὸν τῆς εἰσεβόης μήτης ἀφίκετο, ἀνδρα γενναίως τε καὶ ἀνδρικάως καὶ τὰ περὶ τοῦτων κατὰ το πλείστον νομοθετήσαντα. Ἡμεῖς δὲ γε ἐν τῆ τῶν διατάξεων συνθήκῃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ τοῦτων διορίσαμεν, ἀφήθημεν δὲ χεῖρνας τὴν, βουλήναις τελειοτερεῖς τὸ πρῶγμα κατασκευαστέον, καὶ τινὰ ἐπινοήσασθαι οὐ τῶν ἄλλοις μόνον, ἀλλ' ἔδῃ καὶ τῶν παρ' ἡμῶν αὐτῶν νομοθετηθέντων. οὐ γὰρ ἐρωθώμεν, εἰ τι κάλλιον καὶ ὠν αὐτοῖς πρότερον εἰποιεν προσεξέροιμεν, τοῦτο νομοθετεῖν καὶ τὴν προσήκουσαν τοῖς πρότερον δευτέρων ἐπιτιθεῖναι διορίσασθαι οἰκοθεν, ἀλλὰ μὴ παρ' ἑτέρων ἀνα- 35 μείνεν ἐπινοήσασθαι τὸν νομον.

viam et exponentes subiectis, quo competat degere modo. Hoc autem quod nunc a nobis fit, lex quaedam est communis, omnibus propria rebus competentem ordinem ponens. Si enim matrimonium sic est honestum, ut humano generi videatur immortalitatem artificem introducere, et ex filiorum procreatione renovata genera manent iugiter, dei clementia, quantum est possibile, nostrae immortalitatem donante naturae, recte nobis studium de nuptiis est. Alia namque omnia, quae sancita sunt, non omnibus competunt nec hominibus nec rebus neque temporibus, studium vero nuptiarum totius est. ut ita dicatur, humanae sobolis, ex quo etiam renovatur solo, et ampliori quam alia sollicitudine dignum est. Antiquitas equidem non satis aliquid de prioribus aut secundis perscrutabatur nuptias, sed licebat et patribus et matribus et ad plures venire nuptias et lucro nullo privari, et causa erat in simplicitate confusa. Maioris autem Theodosii temporibus amplior sollicitudo facta est circa huius rei tractatum, donec circueius per ceteros imperatores in Leonem pie memoratae pervenit, virum fortiter atque viriliter etiam de istis plerumque sancientem. Nos autem in constitutionum compositione multa quidem et alia de istis decrevimus, aestimavimus autem oportere nunc, consiliis perfectioribus causam considerantes, etiam quaedam corrigere non aliorum solummodo. sed iam etiam quae a nobis ipsis sancita sunt. Non enim erubescimus, si quid melius etiam horum quae ipsi prius diximus adveniamus, hoc sancire et competentem prioribus imponere correctionem nec ab aliis expectare corrigi legem.

CAPUT I.

Δίο τοῖων τούτα προερίσθω τοῦδε τοῦ νόμου. Καὶ πρῶτον ἐκεῖνο, τὸ πάντα μὲν ὅποσα ἐν τοῖς ἐπινοήσασθαι νομοθετητοῖς εἴτε παρ' ἡμῶν εἴτε παρὰ τῶν ἀπὸ ἡμῶν, ταῦτα χωρατεῖν ἕαστον κατὰ τοῖς οἰκίους χρόνοις, οὐκ ἔχοντα οὐδένα ἐκ τῶν παρόντων

Duo igitur haec praemittantur huic legi. Et primum illud, ut omnia quidem, quaecumque in prioribus sancita sunt sive a nobis sive a prioribus nostris, haec valeant singula secundum propria tempora, non habentia ullam ex praesenti lege novitatem, sed etiam

meliora facerent et subtilius praecipere, quo modo vivere deceret. Hoc vero quod nunc a nobis fit, lex quaedam est communis, quae rei omnium gravissimae ordinem convenientem imponat. Nam siquidem matrimonium res est adeo sancita, ut videatur humano generi artificialem immortalitatem conferre, atque ex liberorum procreatione renovata genera manent perpetua, ut dei clementia, quoad fieri potest, immortalitatem naturae nostrae largiatur, merito nobis magnum est de nuptiis studium. Cetera enim, quae legibus sancita sunt, non omnibus convenient neque hominibus neque rebus neque temporibus; quod vero de nuptiis est studium ad totum, ut ita dicamus, genus humanum spectat, e quo etiam solo hoc renovatur, ac maiore quam cetera cura dignum est. Atque antiquitas quidem quae ad priores aut secundas nuptias pertinent non nimis curiose perscrutata est: sed licebat iam patribus quam matribus et ad plures nuptias venire neque ullo lucro privari, ita ut res in ipsa simplicitate confusa esset. A temporibus autem Theodosii maioris amplior fuit cura hanc rem cum arte tractandi, donec per sequentes deinceps imperatores agitata ad Leonem pie memoratae pervenit, qui vir egregie et viriliter etiam quae ad haec spectant magna ex parte lege constituit. Nos autem cum in constitutionum compositione alia multa de his definitimus, tum nunc re consiliis perfectioribus considerata quaedam emendanda esse existimavimus non solum eorum quae ab aliis, sed iam eorum quoque quae a nobis ipsis sancita fuerunt. Neque enim erubescimus, si quid pulchrius vel illis, quae ipsi antea diximus, reperiamus, id lege sancire et prioribus secundam quae conveniat correctionem spoute adferre, nec vero ut ab aliis lex emendetur expectare.

I. Duo quidem haec praemittantur huic legi. Atque primum illud, ut omnia quidem, quaecumque prioribus temporibus sive a nobis sive ab iis qui nos praecesserunt sancita sunt, secundum sua quodque tempora valeant, utpote quae nullam habeant ex praesenti lege innovationem, sed in suis casibus valeant

1 ὁδὸν καὶ Mε] ὁρθῶς L || προσήκειν L || 2 δὴ] δι L || 4 κοινωτάτω ML²] κοινωτάτω L¹ κυριωτάτω Halander (propria ε) || 8 μένειν con. Zachariae || 9 τῆ] τῶν L¹ || χαρισμένους L || 19 μητέρας καὶ Lε] μητράσι M || 21 συκκεχυμένον M || 22 Θεοδοσίου] cf. Cod. 5, 9. 19. || πλείων L² || 23 ἐφεξῆς L || 24 Λέοντα] cf. Cod. 5, 6. 6 || 26 τούτων L || Ἡμεῖς κτλ.] cf. Cod. 5, 9. 8 sqq. || 28 νῦν χεῖρνας L || 31 ἄλλα δὴ L || 34 τῆ] τοῖς L¹ δευτέρων L² δευτέροις ML, om. ε || 35 οἰκοθεν om. ε || 39 παρὰ τῶν Lε] παρὰ om. M

bus (hominibus s. v. V³) et propria V || 4 ordinem suppl. V² in spat. vac. || 6 artificem T] artifices RV¹ artificiosum V³ s. v., vulg. || 7 manent] genera add. R² || 8 nostrae immortalitatem vulg.] nostra immortalitate RV¹ || 12 est totius V || 13 reuulg. R¹ || 15 eequidem R || 20 facta est post rei coll. R || 22 venit V || 23 constitutione R || 24 compositionem RV || 26 consilii V¹ || perfectioribus R¹ perfectioibus V¹ || causa R¹ || 27 iam V] tam R, om. vulg. || 29 erubescimus V || horum] bonorum V || 30 haec R || 32 expecta. V¹ || 37 Cap. 1 V rubr. || 37 Duo] Quo V rubr. || permittantur R¹ V

2 quod] que V¹ quae V³ || 3 est et communis omni-

νόμον καιρισμόν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν οἰκείων θεμάτων κρατοῦντα καὶ πολιτευόμενα, καὶ τὰς ἐαυτῶν ἐκβήσεις ἐκ τῶν ἤδη τεθέντων ἀναμένοντα νόμων, καὶ οὐδὲν κοινωνοῦντα τῇ παρόντι νόμῳ τὸν δὲ παρόντα νόμον ἐκ τοῦ νῦν κρατεῖν ἐπὶ πάσι τοῖς ἐσομένοις θέμασι καὶ ἐπὶ πάντων τῶν μετὰ ταῦτα γάμων εἴτε προτέρων εἴτε τῶν ἐφεξῆς ἐπὶ τῶν ὑστερον ἐσομένων εἴτε γαμικῶν κερδῶν εἴτε διαδοχῶν τῶν ἐκ παίδων. καὶ γὰρ τὸ μὲν προειληφὸς ἅπαν τοῖς ἤδη γεγραμμένοις καταλιμπάνομεν νόμοι, 10 τὸ δὲ μέλλον διὰ τοῦ παρόντος ασφαλιζόμεθι νόμον. ὥστε εἴτε πρῶτοι εἴτε δευτέροι γέγονας γάμοι, εἴτε τοῖς γονεῖσι διαδοχῶν τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου παίδων εἴτε κέρδη ἢ προικῶν ἢ προγαμιαίων δωρεῶν ἢ ἕξ ἄλλης αἰτίας, εἴτε ὄντων ἐκ τοῦ δευτέρου 15 γάμου παίδων εἴτε καὶ μὴ, ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις, ταῦτα παραφυλακτέσθω κατὰ τοὺς ἐαυτῶν ἕκαστοι χρόνους, καὶ ἀπολαβετώσαν οἱ τὸ ἀνδρες αἰτε γυναῖκες τῆς ἐμπροσθεν νομοθεσίας, εἴτε πρὸς δευτέροις ἔλθοιεν γάμους εἴτε καὶ μέχρι τῶν πρώτων ἐστῆσαν, εἴτε διεδέξαντο τοὺς παῖδας εἴτε τι τῶν πάντων ἐπραξάν τοῖς προτέροις ἀκολουθοῦντες νόμοις. τοὺς γὰρ ἐκείνοις πιστεύσαντας καὶ οὕτως συμβάλλοντας οὐκ ἂν τις αἰτιάσαιο, διὰ τί μὴ καὶ τὸ μέλλον ἠπίσταντο καὶ τῇ φαινόμενῳ μὲν καὶ πολιτενομένῳ παντάπασιν ἠπίσταν, τὸ δὲ οὕτω γνόμενον ἐδεδίωσαν. Ὡστε ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα μενεῖται τὴν ἐαυτῶν φιλλίττονα τάξιν· ὁ δὲ ἐφεξῆς χρόνος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τικτομένοις θέμασιν ἐν ἐνὶ πάντα 20 τῷδε τῷ νόμῳ κείμενά τε καὶ συνηθροισμένα θεάσθω, ὅποσα περὶ τῶν ἐσομένων, ὡς εἰρηται, γάμων προσηκεί κρατεῖν. Ἐν μὲν οὖν τούτῳ προειρήσθω τοῦ νόμου.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἐκεῖνο, ὥστε ἅπαντα ὅποσα ἐκ τῆς νῦν ἡμέρας ὁ διαθήμενος διατάττοι περὶ τῶν τοιούτων, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνὴ ἀδικαστήκοι, ταῦτα κρατεῖν. νομοθετεῖται μὲν γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τοῖς ἐαυτοῦ τὰ εἰκότα, καὶ ἔστω νόμος ἢ τούτου βουλή, καθάπερ καὶ ὁ παλαιότατος ἡμῶν τῶν νόμων καὶ πρώτος σχεδὸν τὴν πολιτείαν Ῥωμαῖοις διατάξας φησί (φαρὲν δὲ 40 τὸν δωδεκάδελτον), κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ πατριον

in suis casibus valitura atque tractanda et suos eventus ex his, quae iam positae sunt, legibus expectantia et nihil communicantia praesenti legi. Praesentem vero legem ex nunc valere volumus in omnibus 5 futuris casibus et in omnibus postea nuptiis, sive prioribus sive deinceps, et in posteris aut futuris sive nuptialibus lucris sive successioibus, quae ex filiis sunt. Etenim quod quidem omne iam praecessit, conscriptis relinquimus legibus, quod vero futurum est, per praesentem munimus legem. Unde (sive priores) sive secundae provenerunt nuptiae. sive parentibus successiones ex prioris matrimonii filiis sive lucra ex dotibus aut antenuptialibus donationibus aut ex alia causa. sive existentibus ex secundo matrimonio filiis sive etiam non, in prioribus temporibus, haec servantur secundum sua singula tempora. et fruuntur tam viri quam mulieres priori legislatione, sive ad alias venerunt nuptias sive etiam usque ad priores steterunt, sive successerunt filiis sive aliquid omnium egerunt priores sequentes leges. Illis enim credentes et ita contrahentes nullus inculpabit, quare non futurum scierunt. et hoc, quod videbatur quidem et tractabatur, omnibus modis crediderunt. quod vero nondum factum erat, non formidaverunt. Unde illa quidem omnia manent suum servantia ordinem, deinceps vero tempus in posterioribus pariendis casibus in una omnia hac lege posita atque collecta respiciat, quaecumque de futuris, sicut dictum est, nuptiis competunt valere. Unum itaque hoc praemittatur legi.

atque observentur et eventus suos ex latis iam legibus manent nec quicquam cum praesenti lege commune habeant. Praesens vero lex inde ab hoc tempore valeat in omnibus futuris casibus omnibusque quae posthac futurae sunt nuptiis, sive prioribus sive secundis, et in futuris deinceps tam lucris nuptialibus quam successioibus ex liberis. Etenim omne quidem quod praeteriit legibus iam scriptis relinquimus, quod autem futurum est, praesenti lege munimus. Itaque sive primae sive secundae nuptiae factae sunt, sive parentibus successiones liberorum priorum nuptiarum, sive lucra ex dotibus vel antenuptialibus donationibus vel ex alia causa, sive extant liberi ex secundis nuptiis sive non extant, iis quae praecesserunt temporibus, haec servantur secundum sua quodque tempora, ac fruuntur priore legislatione tam viri quam feminae, sive ad secundas venerunt nuptias sive etiam in primis steterunt, sive liberis successerunt sive quid aliud omnino egerunt priores leges secuti. Nam qui illis confisi sunt atque ita nuptias contraxerunt, haud facile quisquam arguit, quidni etiam futurum noverint et ei quod apparuit atque obtinuit omnino diffisi sint, id vero quod nondum exiit, formidaverint. Itaque illa quidem omnia manent suumque servant ordinem: futurum vero tempus in casibus posthac nascituris in una omnia lege posita et collecta conspiciat, quaecumque de futuris, ut dictum est, nuptiis valere par est. Unum igitur hoc legi praemissum esto.

II. Alterum vero illud, ut omnia quaecumque inde ab hac die testator de eiusmodi rebus statuerit, sive vir sive femina sit, ea valeant. Constituat enim de suis quisque rebus quae par est, et lex sit eius voluntas, quemadmodum etiam nostrarum legum antiquissima et quae prima fere rempublicam Romanam constituit, legem XII tabularum dicimus, secundum vetustam et patriam linguam ait, cum ii:

1 ἀλλ' ἐπὶ sed etiam in 5 || 3 ταχθέντων L || νόμον L || 5 κρατεῖν valere volumus 5 || 6 μετὰ τὰ L¹ || 7 προτέρων L² || πρότερον M || τῶν — τῶν τὸν — τὸν L¹ || 9 τῶν ἐκ L² || ἐκ τῶν M || 15 δευτερογάμων L¹ || 18 ἀπολαβετώσαν L || 19 τῆς τοῖς M || 20 τὸν πρότον L¹ || 22 ἀκολουθοῦντες M² || ἀκολουθοῦνται L || 23 συμβαλλόντας Scrimger || 25 καὶ τῷ πολιτενομένῳ M || 26 ἠπίστανον crediderunt 5 || 27 ἐδεδίωσαν Scrimger (cf. Lobeck ad Phryg. 180 sq.; non formidaverunt 5 || 30 θεάσθω M || θεασάσθω L || 40 διατάξαι διατά (sic) L¹ || 41 δωδεκάδελτον L

3 praesenti (ex praesenti R²) lege R || 6 aut delectum videtur || 8 etenim et eum R¹ || 10 minimus V¹ || sive priores addidi || 11 pervenerunt V¹ || 12 priores R¹ || prioribus V¹ || filii V¹ || sine lucro (lucra R²) R || 15 etiam om. R || 16 secundum sua] set R¹ || 17 prioribus prioribus (priores V¹) V vulg. || legislatione V¹ legislationem V² || 21 inculpabit R] culpabit V vulg. || 24 non V vulg.] nondum R || 26 posterioribus] vero add. V || 27 parcendis V¹ || in] et in V || 28 furtois (furtis) V¹ || 30 permittatur R || 34 ut om. R || 37 unusquis V¹ in suis om. R || 38 sicut et] et om. R¹ || 39 patet om. R || leg. rempublicam? || 40 sq. patria lingua R¹

γλώττιαν οὐτωσί που λέγων· uti legassit quisque de sua re, ita ius esto. αἰδένοσ διταμένοσ παρά την ἐκείνοσ γνώμησ, οὐδ' ἂν εἰ θεῖον πράττει τύπον οὐδ' ἂν εἰ τι τῶν πάντων, ἕτερόν τι παραδιατπουόν ἐπί τοῖσ ἄλλοτρίοισ.

1 Εἰ δὲ μηδὲν ὁ διαδήμετοσ εἶπον ἡ διανποῦσσειν, ὑπερ μη τοῖσ ἡδὴ κειμένοισ καὶ κοιτοῦσι προκατελήρηται νόμοισ, μηδὲ τι παρὰ τοῖσ καθόλου νόμοισ διατίττοι, τρημακτα ὁδε ἡγῖν ὁ νόμοσ κείσθω, πάντα καθ' ὅσον ἀνθρώπω δυνατόν περιλαμβάνων καὶ διαβοῖνων ἐν βραχεῖ, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖσ πρώτοισ ἐπανοδοῦμενοσ γάμοισ καὶ τὰ ἐπὶ τοῖσ δευτέροισ, καὶ ἡ ἐπὶ ταῖσ διαδοχείοισ καὶ ταῖσ λύσσει τῶν γάμων εἴτε ἐκ θανάτων εἴτε ἐκ διαζεύξεωσ, καὶ τὰ πρό τοῦ πενήμιον χρόνον καὶ μετ' ἐκείνοισ, καὶ μίαν τινὰ συνέχων ποιοῦμενοσ παντοσ δὴ τούτοσ τοῦ συγγράμματοσ, καὶ νομοθεσίαν πάλα μὲν ἀρχαμένην, ἐκ πέντε δὲ μάλιστα καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατοῖ ἐτών συγκυτέρον τε κινήθεισάσ, καὶ κατὰ μέρος ἀδροισθεῖσάσ τε ἅμα καὶ τῷ κατὰ μικρόν συνδεῖσθαι τε πρὸσ ἑαῖν τῶν καὶ συγκολοῦσθαι συγγεθεῖσων ἐν πλείστοισ καὶ τῶνοσ αἰε δεομένην ἐπανορθώσσεισ, καθαρὰν τε καὶ σύμφωνον ἐαυτῇ παντοῖοσ ἀποραῖων.

linguam ita dicens: Uti legasset quisque de sua re, ita ius esto. Nullo valente citra illius voluntatem, nec si sacram impetret formam nec si quippiam aliud omnino, aliquid aliter disponere in 5 alienis.

1 Si vero nihil testator dixerit aut disposuerit, quod non iam positus et valentibus praecoccupatum sit legibus, nec aliquid contra universales leges ordinaverit, tunc haec nobis lex posita sit omnia, quantum 10 est homini possibile, comprehendens et transiens in brevi et quae in prioribus erant corrigens nuptiis et quae in secundis, et in successioneibus et in solutionibus nuptiarum sive ex mortibus sive ex separatione, et quae ante luctuosum tempus sunt et post illud, et unam quandam continuationem faciens totius huius conscriptionis. atque legislationem olim quidem incobatum, ex quinque vero praecipue et 15 quinquaginta et centum annis frequentius motam et particulariter collectam simul et paulatim colligatam ad semet ipsam et cohaerentem, confusam in plurimis et quadam semper egentem correctione, puramque et consonam sibi omnino declarans.

CAPUT III.

Γάμον μὲν οὖν διάθεσισ ἀμοιβαία ποιῶ, τῆσ τῶν προκίωκων γε οὐκ ἐπιδομένην προσθήκησ. ἐπειδὴν δὲ 25 ἅπασ συνέληθοσ εἴτε ἐπὶ φιλεῖ γαμικῇ διαθεῖσσι εἴτε καὶ ἐπιδοῦσσι προκίοσ καὶ τῆσ διὰ τὸν γάμον δωρεῶσ, δεῖ τῷ πράγματι πάντοσ ἀκολουθῆσαι καὶ λύσιν αὐτοῖσ ἀνεῦθνον ἡ μετὰ ποινῆσ· ἐπειδὴ τῶν ἐν ἀνθρώποισ παρακολουθούτων τὸ δεῖθὲν ἅπαν λυτόν. 30 τὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροκίωκων συμβολαίων διαλυομένων καὶ ποινῆσ ἴσασ ἀκολουθεῖν, τοῦτο ἡμεῖσ ἐξευρομεν πρότωσ.

Nuptias itaque affectus alternus facit dotalium non egens augmento. Cum enim semel convenerit seu puro nuptiali affectu sive etiam oblatione dotis et propter nuptias donationis, oportet causam omnino sequi etiam solutionem aut innoxiam aut cum poena, quoniam horum quae in hominibus subse- 30 quantur, quidquid ligatur, solubile est. Ut autem etiam super indotatis matrimoniis distractione facta poena merito subsequatur, hoc nos advenimus primi.

CAPUT IV.

Διαλύονται δὲ ἐν ζωῇ τῶν συμβολόντων γάμοισ, οἱ μὲν συναινούντοσ ἑκατέροσ μέρουσ (ὑπὲρ ὧν οὐδὲν 35 cap. III in. Τὸν γάμον διάθεσισ — προσθήκησ extat B 28, 4, 47 (B^p p. 144 Zach). cap. IV in. respicere videtur Ecloga privata aucta 2, 18 p. 14 Zach.

Distrahuntur itaque in vita contrahentium matrimonia alia quidem consentiente utraque parte, pro

ferre dicat: Uti legassit quisque de sua re, ita ius esto. Nec cuiquam liceat contra illius voluntatem, neque si sacram formam neque si quidvis impetret, aliud quicquam praeter illa de rebus alienis statuere.

1 Si vero nihil testator dixerit aut statuerit, quod quidem legibus iam latis et valentibus non praecceptum sit, neque quicquam contra leges in universum disponerit, tunc haec nobis lex data esto, quae omnia, quantum per hominem fieri potest, comprehendat et breviter percurrat, quae tam quae ad priores quam quae ad secundas nuptias, quaeque ad successiones et solutiones nuptiarum sive morte sive divortio factas pertinent. quaeque ante tempus luctus et post illud sunt, corrigat atque unam aliquam officiat continuationem totius huius scripti, et legislationem olim quidem incobatam, abhinc autem centum et quinquaginta quinque fere annos frequentius aequalitatem et ex suis particulis collectam, eoque quod paulatim inter se colligata et conglutinata est in plerisque confusam et utique correctione aliqua indigentem, et puram et sibi ipsi omnino consonam demonstrat.

Nec cuiquam liceat contra illius voluntatem, neque si sacram formam neque si quidvis impetret, aliud quicquam praeter illa de rebus alienis statuere.

1 Si vero nihil testator dixerit aut statuerit, quod quidem legibus iam latis et valentibus non praecceptum sit, neque quicquam contra leges in universum disponerit, tunc haec nobis lex data esto, quae omnia, quantum per hominem fieri potest, comprehendat et breviter percurrat, quae tam quae ad priores quam quae ad secundas nuptias, quaeque ad successiones et solutiones nuptiarum sive morte sive divortio factas pertinent. quaeque ante tempus luctus et post illud sunt, corrigat atque unam aliquam officiat continuationem totius huius scripti, et legislationem olim quidem incobatam, abhinc autem centum et quinquaginta quinque fere annos frequentius aequalitatem et ex suis particulis collectam, eoque quod paulatim inter se colligata et conglutinata est in plerisque confusam et utique correctione aliqua indigentem, et puram et sibi ipsi omnino consonam demonstrat.

III. Atque nuptias quidem affectus facit mutuas, dotalium instrumentorum accessione non indigens Cum autem semel contractae sint sive ex nero coniugali affectu sive etiam dote et donatione propter nuptias data, etiam solutionem rursus rem sequi omnino par est aut impunitam aut cum poena: quoniam ex iis quae inter homines eveniunt, ligatum omne dissolubile. Quod autem in indotatis quoque coniugiis solvius fieri potest ut poena sequatur, hoc nos primi repperimus.

III. Atque nuptias quidem affectus facit mutuas, dotalium instrumentorum accessione non indigens Cum autem semel contractae sint sive ex nero coniugali affectu sive etiam dote et donatione propter nuptias data, etiam solutionem rursus rem sequi omnino par est aut impunitam aut cum poena: quoniam ex iis quae inter homines eveniunt, ligatum omne dissolubile. Quod autem in indotatis quoque coniugiis solvius fieri potest ut poena sequatur, hoc nos primi repperimus.

IV. Solvantur autem nuptiae inter vivos qui eas contraxerunt, aliae consentiente utraque parte

IV. Solvantur autem nuptiae inter vivos qui eas contraxerunt, aliae consentiente utraque parte

1 uti legasset quisque (ausius L) MLe (uti legassit super pecunia tutelae lex XII tab. p. 127 ed. Schoell) de emarita I. do suar. εἴτα M (suae rei, ita lex XII tab.) § 3 ley. οὐτ' ἂν. — οὐτ' ἂν? § 8 *μήτε libri § 10 περι λαμβάνων (λαμβάνων L²) L § 11 ἐν βραχεῖ § 14 εἴτε διαζεύξεων L § 15 μετεκείνων L § 16 παντός) τοῦ παντός L § 17 sq. cf. p. 147, 21 sq. § 20 τῶ om L § ἐαυτῶν M § 21 συγκολοῦσθαι L § 22 δεομένων L § 25 γε οὐκ M(ε) ἴσῃ οὐκ L οὐκ ἀεὶ B (ἀλλ' ἡ ἐπὶ νόμων τῶν συγκλητικῶν ἀποστ. B²: cf. nov. CXVII, 4) § ἐπειδ' ἂν δε M ἐπειδὴν L¹ καὶ ἐπειδὴν L § 27 ἐπὶ δόσι Zurichiae § τῆσ om. L § διὰ τῶν γάμων L § 28 αὐτοῖσ ML αὐτοῖσ ἡ Haloander, aut ε § 29 ποινῆσ § 30 Plato Timaeo p. 41 A: τὸ μὲν οὖν δε δεθὲν πᾶν λυτόν § 31 διαλυομένων L § 24 δὲ om.

L § ἐν ζωῇ) οὖν ζωῇ? L² § συμβολόντων L § 35 συναινούντοσ — 150, 2 οἱ δὲ om. L

1 legassit vulg. § 4 in alienis} malens RVT § 7 sit om. R § 8 ordinavit R § 11 breu (sic) V¹ et om. RV § et in V¹ et R et quao in T vulg. § 13 mortibus V¹ morto R vulg. § 15 totiens R^o § 16 *legislationis libri § 19 collecta V¹ § 20 ad] a R^o § pluribus V § 21 quandam R¹ § egente R² § correctionem V¹ § 22 consonantem R² § declarans vulg.] declaratam RVT § 24 post itaque spatium vacuum ca. 15 litt. est in V¹ § alternus affectus R § 26 *seu] sub (set R¹) libri § 27 omnino causam R § 29 omnibus R § 30 ut] aut R^o § 31 matrimonii V § 34 rubr. De diuortiiis bona gratia fatiendis R mg. § 35 uterque R¹

ἐνταῦθα διαλεκτόν, τῶν συμφώνων τὸ πρῶγμα καθ-
 ἄπερ ἂν ἐκατέρῳ δόξειε διοικουμένον, οἱ δὲ κατὰ
 πρόφασιν εὐλόγον, οἱ δὲ καὶ bona gratia καλοῦνται,
 οἱ δὲ αἰτίας ἀπάσης χωρὶς, οἱ δὲ καὶ μετὰ αἰτίας
 εὐλόγον.

quibus nihil hic dicendum est, pactis causam, sicut
 utrique placuerit, gubernantibus, alia vero per occa-
 sionem rationabilem, quae etiam bona gratia voca-
 tur, alia vero citra omnem causam, alia quoque cum
 5 causa rationabili.

CAPUT V.

Κατὰ μὲν οὖν πρόφασιν ἄμεμπτον, ὅταν ἄσκησιν
 θάτερον ἔληται τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω
 μεταβαῖνον ὁδόν, καὶ τὴν ἐν ἀγνείᾳ βίον αἰρούμενον.
 τηρικαῦτα γὰρ νόμος καὶ ἄλλος ἡμέτερος λέγει, παρρη-
 σίαν εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πρὸς τὰ καλλίω 10
 μεδισταμένους διακλίεν τὸ συνοικέσιον καὶ ἀναχωρεῖν
 μετὰ τινὸς βραχέως ὑπολειπομένης τῷ καταλειμ-
 μένῳ παρμυθίας. ὅπερ γὰρ ἂν συμφωνήσαιεν οἱ
 συμβάλλοντες ἀπὸ τελευτῆς γίνεσθαι κέρδος, τοῦτο
 εἶναι δεῖ τὸν καταλειμμένον παρὰ θάτερον, εἴτε 15
 ἀνὴρ εἴτε γυνὴ καθεστῆκοι, διότι καὶ οὗτος τὸ γέ
 ἐπὶ τῷ συνοικῆσαι δοκεῖ τελευτῶν, ἕτερον ἀνδ'
 ἕτερας βίον πορεῖαν ἐλόμενος.

Secundum occasionem itaque inculpabilem, quando
 conversationem altera elegit pars, ad meliorem mi-
 grans viam et sub castitate conversationem concu-
 piscens. Tunc enim lex et alia nostra dicit licen-
 tiam esse viro et mulieri ad meliora migranti trans-
 igere matrimonium et abscedere. quodam brevi dimisso
 solacio ei qui relinquitur. Quodcumque enim pacti
 fuerint contrahentes ex morte fieri lucrum. hoc habere
 oportet eum qui dimittitur ab altero, sive vir
 15 sive mulier sit, eo quod et iste quantum ad matri-
 monium videtur mori, aliud pro alio vitae eligens
 iter.

CAPUT VI.

Καὶ κατὰ πρόφασιν δὲ ἀναγκασίαν τε καὶ οὐκ ἄλο-
 γον διαλύεται γάμος, ὅταν τις οὐχ οἷός τε εἴη συνεῖναι 20
 τῇ γυναικὶ καὶ τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἀνδράσι δεδο-
 μένα πράττειν, ἀλλὰ διετία μὲν, κατὰ τὸν περὶ τού-
 του πρώην παρ' ἡμῶν γεγραμμένον νόμον, παραδρά-
 μοι ἐκ τοῦ τῶν γάμων καιροῦ, ὁ δὲ οἱ ταῖς ἀληθείας
 ἐστὶν ἀνὴρ οὐ δεικνύσι. πάρεσσι γὰρ τῇ γυναικὶ ἢ 25
 τοῖς γε αὐτῆς πατράσι διαχειρῶνται τὸ συνοικέσιον
 καὶ στείλει διαίσιον, εἰ καὶ μὴ βούλοιο τοῦτο ὁ συν-
 οικῶν. Κάνταιθα ἢ μὲν προῖξ, εἰ τίς ἐστὶν ὅλας
 ἐπιδομένην προῖξ, ἀκολοῦθῆσαι τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπο-
 δώσει ταύτην ὁ ἀνὴρ, εἰ γε τύχοι λαβῶν, ἢ δὲ διὰ 30
 τῶν γάμων ἦτοι προ τῶν γάμων δωρεὰ μενεῖ παρὰ
 τῶ ἀνδρὶ οὐδὲν οἰκοθεν ζημιουμένην. Ἰούτων δὲ δὴ
 τὸν νόμον ἐπανορθοῦμεν βραχείᾳ τινὶ προειρήκῃ

Per occasionem quoque necessariam et non irra-
 tionabilem distrabitur matrimonium, quando aliquis
 impotens fuerit coire mulieri et agere quae a natura
 viris data sunt, sed biennium quidem secundum de
 hoc a nobis pridem scriptam legem transcurrat ex
 nuptiarum tempore, ille vero quia pro veritate est
 25 vir non ostendat. Licebit enim mulieri aut eius
 patribus disungere matrimonium et mittere repudium,
 vel si noluerit hoc maritus. Et hic siquidem
 dos, si qua est omnino data dos, sequitur mulierem,
 et reddit hanc vir, si eam contigit accipi, propter
 30 nuptias autem seu ante nuptias donatio manet apud
 virum nihil de suo damnificandum. Hanc itaque legem
 corrigimus brevi quadam adiectione: non enim:

cap. V (καρ. δ' cit. schol. B¹) Διαλύεται γὰρ γάμος κατὰ πρόφασιν κτλ. — cap. VII extant in B 28, 7, 4 (B¹ p. 155 Zach.). cap. V habet Epanagoge 21, 1; cap. VI, item cap. VII initio decurtatum Prochiron 11, 2, 3; Epanagoge 21, 2, 3. — Summa cap. V—VII est Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra.
 cap. VI summaria habent Ῥωμαί 26, 13; Ecloga privata aucta 2, 17, 20 (p. 14 Zach.).

de quibus hic nihil disserendum, cum pacta rem, quemadmodum utrique placuerit, ordinent, aliae ex causa iusta, quae quidem etiam bona gratia vocantur, aliae sine ulla culpa, aliae etiam cum culpa iusta.
 V. Atque ex causa quidem non vituperanda, quando vitam solitariam alterutra pars elegerit demigrans ad viam, quae ad meliora ducit, et vitam quae in castitate transigitur eligens. Tunc enim alia quoque lex nostra dicit licere et marito et uxori ad meliora transeuntibus solvere coniugium et secedere, cum exiguo aliquo solacio relicto ei, qui deseruit. Quodcumque enim coniuges in casum mortis lucrum fieri pacti sunt, hoc habere oportet eum qui ab altero deseritur, sive is maritus sit sive uxor, quoniam hic quoque, quantum ad coniugem attinet, mori videtur, cum alterum vitae iter pro altero elegerit.
 VI. Deinde ex causa necessaria neque iniusta solvitur matrimonium, si quis cum uxore coire et quae viris a natura data sunt facere non possit, sed biennium, secundum legem olim a nobis de hoc scriptam, inde a tempore nuptiarum praeterierit, ille vero se revera virum esse non probet. Licet enim uxori vel eius parentibus solvere coniugium et repudium mittere, etiamsi nolit hoc maritus. Atque hoc casu dos quidem, si quae omnino data est dos, sequitur uxorem, reddetque eam maritus, siquidem forte accipit, donatio vero propter nuptias sive ante nuptias apud maritum manebit nihil in suis rebus damni passurum. Hanc tamen legem iam exigua quadam adiectione corrigimus: neque enim biennium solum ab

3 οἱ — καλοῦνται] ἢ — καλεῖται Zachariae cum 5 ||
 βονα γρατία (γρατία L²) L || 7 τὸ κρείττον B¹ || 8 μετα-
 βαίνων B¹ || και τὸν — 12 μετὰ τινος om. Epan. || 9 νό-
 ος — λέγει] μελούμεν B || νόμος Cod. 1, 3, 52 § 15.
 cf. nov. V, 5 || 11 μεδισταμένους BL² || μεδισταμένη
 M(S) et Schoell μεδισταμένην B¹ || μεδισταμένων L² ||
 12 ὑπολειπομένης LB || 13 ἦπερ B || 14 συμβα-
 λόντες B¹ || χενόσθαι B¹ Epan. || 16 εἴτε γυνή] ἦτε
 γυνή L || οὗτος] οὗτος (pro αὐτός) L² || 19 ἀνάγκης
 L¹ || 20 διαλύεται L || 21 sq. και τὰ — πράττειν]
 και ἃ δέδωκεν ἢ φύσις πράττειν ἀνδράσι οὐ πράττει
 Epan. || 22 ἀλλὰ — 25 δεικνύσι] ὅχι τῶν τελείων
 ἐνιαυτῶν ἐκ τοῦ τῶν γάμων καιροῦ B || διατίαν L¹
 τριετία Proch., Epan. || κατὰ — 23 νόμον om. Proch.,
 Epan. || 23 νόμον] Cod. 5, 17, 10 || 25 δεικνύσι ML
 δεικνύοι Proch. 5 δεικνύει Epan., Proch. v. l. || εἴσσει
 Epan. || 26 πατράσι] γονεῦσι Epan., Proch. v. l. || 27 και

στεῖλαι διαίσιον om. B || διαίσιον (pro δέσιον) M]
 διάλυσιν Proch., Epan. (διαζύγιον Hal.) || εἰ και MB]
 και εἰ L και εἰ Proch., Epan. || 28 ἢ μὲν] si quidem
 (i. e. εἰ μὲν) 5 || εἰ τις] ἦτις B¹ Proch. || ὅλας lativ
 Epan. || 29 ἐπιδομένην L || προῖξ om. B¹ Proch.,
 Epan. || 30 εἰ γε] εἰ τε B¹ || 31 μενεῖ M Epan., Proch
 v. l.] μένει LBs, Proch. codd. perlique || 32 Τοῦτον —
 151, 5 τεκνογονία om. B Proch., Epan.

6 occasione V || quam V¹ || 7 conversatione V¹ ||
 alteram R¹ || eligit R vulg. || 8 uitam R² || 10 ad] et ad
 R || transigere R¹ vulg.] transire VT, R² in mg || 11 de-
 misso V; leg. remisso? || 12 *solacio] et oblato libri ||
 21 impotens] im in ras. V || 22 *sed] si libri || 25 osten-
 datur V || 27 siquidem] quidem vulg. || 28 sq. si qua —
 reddit] sit det mediis om. RT || sequitur vulg. || 29 red-
 dit V] reddit vulg. || contingit V || 30 autem] aut V

οὐ γὰρ διέτιαν ἀριθμεῖσθαι μόνην ἐξ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ τῆς συναφείας, ἀλλὰ τριετίαν βουλομεθια. καὶ γὰρ ἐιδόχθημεν ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων ἐν μέσῳ, τινὰς πλείονα ἢ καὶ κατὰ διέτιαν χρόνον οὐκ ἰσχύσαντας ὑπάρειν ἰκανοὺς ὀφθέντας ὑπηρετήσασθαι τῆ τεκνογονίᾳ.

biennium numerari solum ex ipso tempore copulationis, sed triennium volumus. Edocti namque sumus ex his quae inter haec provenerunt, quosdam amplius quam biennium temporis non valentes postea 5 potentes ostensos ministrare filiorum procreationi.

CAPUT VII.

Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοιοῦτόν ἐστιν, ὁποῖον bona gratia διαλύει τὸν γάμον. εἴτε γὰρ ἀνδρὶ συμβαίῃ τοιοῦτον ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενούσης, εἴτε αὐτῆς γυνὴ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἵπται, 10 μένοι δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν πολιτείᾳ, ὁ μὲν ἀκριβῆς τε καὶ λεπτός λόγος διαλύει τὸν γάμον. δουλείας γὰρ ἀπᾶς ἐπιγενομένης θατέρῳ ἢ τῆς τύχης ἀνίστοτι τὴν ἐν τῶν γάμων ἰσότητα μὲνεν οὐ συγχωρεῖ. πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦντες, ἕως μὲν 15 ἴσῃ φανερόν περιεῖναι ἢ τὸν ἀνδρὶ ἢ τὴν γαμετήν, μίνει πάντα τὰ συνοικίαια συγχωροῦμεν, καὶ οὐκ ἐλευσονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες οὔτε ἄνδρες, εἰ μὴ βούλωντο δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πράξαι καὶ ὑποπέσειν ταῖς ποιναῖς, ὁ μὲν τῆς 20 πρὸ γάμου δωρεῖς φαρῆν ἐκτίσει, ἡ δὲ τῆς προικῶς. Εἰ δὲ ἀδύλον καθεστῆκοι, πότερον περιεῖσιν ἢ μὴ τὸ εἰς πολεμίου ἀφικόμενον πρόσωπον, τριῖναυτα πενταταίην μενεῖτον εἴτε τῶ ἀνδρὶ εἴτε τῇ γυναικί, μεθ' ἑν, εἴτε σαφεῖ γένοιτο τὰ τῆς τελευταῖης εἴτε 25 ἀδύλα μίνοι, γαμεῖν ἔξεστιν ἀκινδύνως. Καὶ τοῦτο γὰρ δὴ ταῖς καλονόμεναις bona gratia διαλύσει παρα τῶν πρὸ ἡμῶν συνήθηται, καὶ ἡμεῖς δὲ εἰς τοῦτο σύμφαμεν ὥστε ἐνταῦθα οὐδὲ διαίσιψ γίνεται καιροῖσιν οἷτοι τῶν προσώπων διαστάτων ἀλλήλων, καὶ 30 οὐδεὶς ἐντεῦθεν κερδαίνει, οὔτε ὁ ἀνὴρ τῶν προῖκα οὔτε ἡ γυνὴ τῶν προγαμιαίων δωρεῶν, ἀλλ' ἕκαστος ἐπὶ τῶν οἰκείων μενεῖ.

Sed etiam captivitatis casus talis est, quale est bona gratia distrahere matrimonium. Sive enim contingat tale infortunium viro, muliere in republica manente, sive rursus mulier quidem in captivitatem ducatur, maneat autem vir in republica, scrupulosa quidem et subtilis ratio transigit nuptias: servitute namque semel superveniente alteri personae fortunae inaequalitas aequalitatem ex nuptiis manere non sinit. Attamen humanius talia contemplantur, donec quidem est manifestum superesse aut virum aut uxorem, manere insoluta matrimonia sinimus, et non venient ad secundas nuptias neque mulieres neque viri, nisi volunt videri ausu temerario hoc egisse et poenis succumbere, ille quidem ante nuptias donationis dicimus exactioni, illa vero dotis. Si vero incertum sit, utrum superest an non quae ad hostes persona devenit, tunc quinquennium expectandum est sive a viro sive a muliere, post quod, sive manifestum fiat de morte sive incertum maneat, nubere licebit sine periculo. Et hoc enim nuncupatis bona gratia transactionibus praecedentibus connumeratum est, nos quoque in hoc consentimus, ut hic neque repudio fiat opus, ita personis distantibus ab alterutris, et nullus ex hoc lucrabitur, neque vir dotem neque mulier antenuptialem donationem, sed unusquisque in suis manebit.

CAPUT VIII.

Τὸ δὲ πρότερον ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀστυρίας εἰσηγμένον ἡμεῖς φιλανθρωπῶς λύομεν συγχωροῦσαι. Εἰ γὰρ 35 ἐκ ψήφου δικαστικῆς εἰς μέταλλον τις ἢ ἀνὴρ ἢ γυνὴ δοθῆναι προσετάχθη (ὁποῖον νῦν ἐστὶ τὸ τε ἐν Προ-

Quod autem prius ex legum severitate introductum est, nos clementi cessione resolvimus. Si enim ex decreto iudiciali in metallum aliquis aut vir aut mulier dari iussus esset (quale nunc est in Proc-

cap. VII εἴτε ἀνδοὶ συμβαίῃ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀτύχημα — τῆς προικῶς (8—21) citat Leonis novella XXXIII. cap. VIII extat B 28, 4, 45 (μ᾽ B').

ipso coniugii initio tempore, sed triennium numerari volumus. Edocti enim sumus ex iis, quae interim contigerunt, fuisse qui postquam vel per longius biennium impotentes fuissent, postea ad liberorum procreandorum operam praestandam idonei apparerent.

VII. Sed etiam captivitatis casus talis est, qualis bona gratia dissolvat matrimonium. Nam sive marito eiusmodi calamitas acciderit uxore in civitate manente, sive rursus uxor in captivitatem venerit, maritus in civitate maneat, accurata quidem et subtilis ratio solvit matrimonium. Cum enim servitus semel alterutri supervenerit, conditionis inadequalitas aequalitatem nuptiis effectam manere non patitur. Nisi quod clementius talia considerantes, quantum manifestum est superstitem esse sive maritum sive uxorem, non soluta manere coniugia sinimus, neque ad secundas nuptias venient aut uxores aut mariti, nisi velint temere id fecisse videri et poenis subici, nimirum ille quidem ante nuptias donationis exactioni, haec autem dotis. Quodsi incertum sit, utrum quae ad hostes pervenit persona superstiti necne, tunc quinquennium expectandum est sive marito sive uxori, quo peracto, sive de morte explorata fuerit res sive incerta maneat, sine periculo matrimonium inire licet. Nam hoc quoque inter divortium bona gratia quae vocantur ab iis qui nos praecesserunt connumeratum est, ac nos in hoc consentimus, ita ut hic ne repudio quidem locus datur, personis adeo inter se disiunctis, neque quusquam hinc lucri facturus sit neque dotem maritus neque antenuptialem donationem uxor, verum in suis quisque sit permansurus.

VIII. Quod autem prius ex legum severitate introductum erat, nos humana tollimus indulgentiam. Si quis enim ex sententia iudiciali sive vir sive femina in metallum dari iussus esset (quale est quod

1 διαίτιαν L (id. M²) || ἀριθμήσασθαι L || μόνοις L || 3 ἐπισυμβαίνοντων L || 5 ἐπηρεστήσθη L || 8 bona gratia (s. v. καλῆ πίστει καὶ χάριτι) M ἀγαθῆ χάριτι B, om. L || 9 τοιοῦτον τι B² || 11 ὁ prius om. M || ἐν τῇ πολιτείᾳ B, Leo || τε om. Leo || 13 γενουμένης B² || 14 τὸν γάμου Leo || 16 ἢ τὸν ἀνδρᾶ περιεῖναι Leo γαμετήν γυναικῶν Proch. v. l., Epan. || 18 οὔτε ἄνδρες οὔτε γυναῖκες Epan. || 19 βούλωνται Epan., volunt s || 20 μὲν τῇ μέντοι L, τῇ ante ἐκτίσει (21) coll. Leo || 21 τῆς τῆς B² Epan., Proch. v. l. || 22 πρότερον L¹ || 23 τὸ ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατεχόμενον Epan. || 24 πενταταῖα L² B¹ || μενεῖτω L² || εἴτε τῇ γυναικί εἴτε τῶ ἀνδρὶ B² || 26 μένειν, s. v. ἐπὶ πάντα M || Καὶ τοῦτο — 29 σύμφαμεν Proch., Epan. || 27 βογαγατία L¹ ἀγαθῆ χάριτι

s. v. L² καλῆ χάριτι B || 28 εἰς καὶ εἰς L || 29 διαίσιψ (pro διαίσιψ) διαίσιψ B¹ (διαζυγίψ Hal.) || 31 ἐντεῦθεν MB || ἐνταῦθα L Proch., Epan. || κερδαίνει Proch., Epan. || 32 προγάμου Epan. || 33 μένει B² Epan., Proch. v. l. || 37 προικονήσῃ MB¹

1 enumerari R || 6 etiam et R || 9 viro om. RT || 10 captivitate V² || 18 venient V² || 20 ille R || illud V¹ illum V² vulg. || 21 exactioni] subeumbere add. V³ || illa R] illam V vulg. || 23 devenit V || 27 transactionis R¹ transactionis R² || 28 nos] et nos vulg. || consentemus R² || 29 opus] tempus vulg. || 35 cessione] f. recessione s. v. V³ || 36 iudiciale V² || 37 proconnisso R proconnisso (sic) V Proconneso vulg.

κονήσω τό τε ἐν τῇ καλουμένῃ Γύψω), δουλεία μὲν ἦν κατὰ τὸ παρὰ τῶν παλαιῶν νομοθετηθὲν ἐκ τῆς τιμωρίας ἐπαγομένη, διεξέγγυτο δὲ ὁ γάμος, τῆς τιμωρίας τὸν καταδικασμένον ἐχούσης ἑαυτῇ δουλείουτα, ἡμεῖς δὲ τοῦτο ἀνίεμεν καὶ οὐδένα τῶν ἐξ ἀρχῆς εὐ γεγοτότων ἐκ τιμωρίας γίνεσθαι συγχωροῦμεν οἰκείην. οὐ γὰρ ἂν μεταβάλοιμεν ἡμεῖς τύχην ἐλευθέρων εἰς δουλικὴν κατάστασιν οἱ γε καὶ τῶν ἐμπροσθεν δουλεύοντων ἐλευθερωτὰ σπεύδοντες εἶναι. μετέτω τούτων ὁ γάμος ἐνταῦθα μηδὲν ἐκ τῆς 10 τοιαύτης ψήφου βλαπτόμενος, οἷα μεταξὺ προσώπων ἐλευθέρων συνεστῶς.

connisso et in appellata Gypso), servitus quidem erat ab antiquis legislatoribus sancita ex supplicio illata, separabatur vero matrimonium, supplicio possidente damnatum sibi servientem. Nos autem haec 5 curavimus, et nullum ab initio bene natorum ex supplicio permittimus fieri servum. Neque enim mutamus nos fortunam liberam in servilem statum, qui etiam dudum servientium manumissores esse festinamus. Maneat igitur matrimonium hic nihil ex tali decreto laesum, utpote inter personas liberas consistens.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ ψῆφος δικαστικὴ τὸν ἀπελεύθερον ἢ τὴν ἀπελευθέραν ἢ τοῖς τούτων παῖδας καταδουλώσει, συνίσταται μὲν ἐξ ἀρχῆς ὁ γάμος, ἢ δὲ ὕστερον ἐπι- 15 φανείσα δουλεία διεξέγγυσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡς αὖτε τελευτῆς ἀκολούθησάσης· ἐπιπέρο οἱ πρὸς ἡμῶν φασὶ τὴν ἐπιγενομένην δουλείαν οὐ μακροῦ διεστάναι θανάτου. ὥστε ἐντεῦθεν τὸ μὲν οἰκείον ἕκαστος ἀπολαμβάνεται, τὸ δὲ ἀπὸ τελευτῆς μόνον τοῖς ἐλευθέρ- 20 ροῖς περιγενέσθω σύμφωνον, τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν καταδουλώσαντα χωροῦντος.

Si vero decretum iudiciale libertum aut libertam aut horum filios in servitutum redigat, constat quidem ab initio matrimonium, postea vero appares 15 servitus separat eos ab invicem, tamquam morte secuta: quoniam praecedentes nos dicunt supervenientem servitutum non procul a morte differre. Idcirco ob hoc, quod quidem proprium est unusquisque recipiat, placitum vero solum quod ex morte est liberis adquiratur, reliqua vero veniant ad eum qui redigit in servitutum.

CAPUT X.

Εἰ δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἰηθεῖται τις ἐλευθέρω συν- 25 ἄπτεσθαι προσώπῳ, εἴτα ἐκείνῳ δούλον ὕστερον ἀποφανθεῖται καθεστῶς, οὐ φησομεν λύεσθαι τὸν γάμον, ἀλλ' αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ γάμον γενέσθαι, παρὰ τὴν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένην αἰτίαν τὴν τῆς περὶ τὴν τύχην ἀνισότητος· ὥστε οὐδὲ κέρδος ἐκ γάμου θεωρητέον οὐδὲ τι τοιοῦτον, ἀλλὰ ψιλὴν τῶν προσκόντων διὰ τῶν προσφόρων ἀγωγῶν ἀνάδοσιν. Ταῦτα 30 δὲ διορίζομεν καὶ τὸν τούτου οὐκ εἶναι φαιμὲν γάμον, εἴπερ τὸ πρῶγμα τύχης ἀδελφία διοικήσειε μόνη, μήτε συνανιέσεως τοῦ δεσπότου μήτε κακουργίας αὐτοῦ τιος μήτε ῥαθυμίας ἐλεγχόμενης.

Si vero ab initio putaverit aliquis liberae iungi personae, illa vero famula postea declaretur existens, non dicimus solvi matrimonium, sed ipso initio neque matrimonium fieri, secundum prius a nobis dictam causam, propter inaequalitatis fortunam; unde neque lucrum ex matrimonio contemplandum est neque aliquid tale, sed puram rerum competentium per congruas actiones redditionem. Haec autem decernimus et tale non esse dicimus matrimonium, si causam animus incertus disponat solum, neque consensu domini neque malignitate eius aliqua neque negligentia convicta.

cap. IX. X extant B 28, 7, 21 (ε' B¹; cf. excerpta inde B^o p. 158 sq. Zach.), eadem in cod. Vaticano 828 Nomocanonis XIV tit. 13, 4 p. 616 Pitra (τῆς κβ' νεαρᾶς — κεφ. η', 9').

nunc accidit et in Proconneso et in Gypso quae vocatur), servitus quidem erat secundum leges a veteribus scriptas ex supplicio illata, solvebatur autem matrimonium, cum poena condemnatum teneret sibi servientem. Nos vero hoc remittimus, neque quemquam eorum, qui ab initio ingenui fuerunt, ex supplicio servum fieri patimur. Neque enim nos condicionem liberam in servilem statum commutamus, quippe qui etiam iurum qui antea servi fuerunt liberatores esse studeamus. Maneat igitur in his matrimonium nullo ex eiusmodi sententia detrimento affectum, utpote quod inter personas liberas consistat.

IX. Si vero sententia iudicialis libertum vel libertam vel liberos eorum in servitutum redegerit, consistit quidem ab initio matrimonium, at quae postea apparuit servitus separat eos inter se perinde ac si mors secuta sit: quandoquidem qui ante nos fuerunt servitutum supervenientem non multum a morte distare dicunt. Itaque hinc suum quisque recipiat, pactum vero in casum mortis solum liberis suppetat, ita ut quod reliquum est ad eum, qui in servitutum redegit, perveniat.

X. Si quis autem statim ab initio se cum libera persona nuptias contrahere opinatus sit, deinde illam servilis conditionis esse postea appareat, non dicemus solvi matrimonium, sed ab initio illud ne matrimonium quidem fuisse, propter rationem prius a nobis dictam quae in condicionis inaequalitate posita est. Unde neque lucrum ex matrimonio neque quicquam eiusmodi spectandum, sed mera rerum quae competunt per congruas actiones restitutio. Haec autem definimus ac tale negamus esse matrimonium, si quidem rem condicio incerta sola instituat, neque domini aut consensus aut [fraus aliqua aut negligentia coarquetur.

1 τό τε] καὶ τὸ LB || Γύψῳ B || δουλεία κτλ.] cf. Dig. 28, 3, 6 § 6 || 3 τῆς] τὸν τῆς B || 4 τῶν M^a || ἐχούσας M || 5 ἀνίεμεν] curavimus ε || 7 μεταβάλλομεν LB¹ || 10 μηδανι B¹ || 12 συνεστῶς] ἐστῶς L || 17 sq. cf. Dig. 35, 1, 59 § 1. 50, 17, 209 || 18 ἐπιγενομένην L¹ ἐπιγενομένην L² || μακρῷ Bε] μικρῷ M μικρὸν L || 20 ἀπολεντῆς L¹ || 21 περιγενέσθω L || 23 εὐθὺς om. ε || 24 προσώπων M || ὕστερον om. B || 25 καθεστῶς B¹ corr. || διαλύεσθαι B² || 26 αὐτὸ τὴν ἀρχὴν] ipso initio ε || παρὰ] διὰ malit Zachariae || 27 εἰρημένην L¹ || τὴν τῆς περὶ τὴν τύχην ἀνισότητος] propter inaequalitatis fortunam ε || 28 sq. leg. om. — οὐτα? || 29 τοιοῦτο ML¹ || ψιλὸν L¹ || 32 τύχης] τύχης καὶ ψυχῆς B, ψυχῆς legit ε || διοικήσειε M(ε) || συνδιοικήσειε B οὐκ διοικήσεων || διοικήσειε L² L || 33 sq. * μηδὰ — μηδὰ — μηδὰ libri

A sibi que R || aut V || haec RT] hoc vulg., om. V || 5 curavimus] remittimus vulg. || 7 qui] quod R¹ || 8 servientium secundum manumissores R servituti... || missores V¹ || 9 hic om. R || nihil om. V¹ || 10 utpote R V² vulg.] utpote V¹ utpote V² || liberans V¹ || 15 maneatrimonium R² || appares V¹ || 16 ad invicem V² || 17 sq. servitutum supervenientem (supervenientes R¹) R || 19 ob del. R² vulg. || 20 ex om. R¹ || 22 redigit RV] redegerit T || 23 rubr. Si quis liber ancillam uxorem duxerit vel contra R mg. || putaverit] fuerit R¹ || 24 famula V¹ || postea vero declaretur R¹ || 27 propter inaequalitatem fortunae vulg. || 28 neo aliquid R || 31 dicimus esse R || 32 consu V¹ || 33 malignitatem R¹ || 34 coniuncta R²

CAPUT XI.

Εἰ γὰρ ἐξέδωκεν ὡς ἐλευθέραν τὴν ἐαυτοῦ θερά-
 παιναν ὁ δεσπότης, ὁ δὲ ἐλευθέρος ὢν καὶ πιστεύσας
 τῷ δίδοντι ταύτην ἔλαβεν, ἴσως καὶ προκίμων γενο-
 μένων συμβολαίων ἢ μηδὲ γενομένων μὲν, τῆς δὲ
 αὐτοῦ γνώμης τὸ πρῶγμα διοικησαμένης, οὐκ ἂν εἴη
 δίκαιον τὸν τοιοῦτον μὴ συννεύσασθαι γάμον. Ἀλλὰ
 σιωπηρὰν ἐλευθερίαν ἀκολουθεῖν εἴτε τῷ ἀνδρὶ εἴτε
 τῇ γυναικί, τοιοῦτον τινος παρὰ τοῦ δεσπότου γεγο-
 νοτος, θεσπιζόμεν, ἀναρπάζεσθαι τὸν τοιοῦτον ἢ
 τὴν τοιαύτην εἰς εὐγένειαν καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπὶ
 ἐπιτήδεας ἀποκρύπτου, ἵνα ὕστερον πρᾶγμα ἄραγε τῶν
 συναφθέντων θάτερω, τιμωροῦμεθα τὴν τοιαύτην,
 εἴς σαφῶς ἀποδείχθῃ, κακοουγίαν καὶ ἀφαιρού-
 μεθα τὴν δεσποτείαν τῶν οὐτων ποιηρῶς βεβουλευ-
 μένων. καὶ ἔστω πάλιν καὶ τοῦτο γάμος ὡς περ ἂν
 εἰ συνήγεσεν ὁ κεκτημένος τὴν ἀρχὴν· καὶ ὁ μὲν
 ἐκπιπέτω τῆς δεσποτείας, αὐθις δὲ εἰς εὐγένειαν
 ἀναρπαζέσθω τὸ δούλον πρόσωπον, τοῦ αὐτοῦ συμβ-
 βαινοντος ἀποτελέσματος, ἢ εἴπερ συνήγεσεν ἢ εἴπερ
 ἐκακούρησεν ὁ κεκτημένος· πρόδηλον ὅν, ὡς καὶ οἱ
 παῖδες οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γάμων ἐλεύθεροὶ τε καὶ
 εὐγενεῖς κατὰ τὸνδε ἡμῶν ἔσονται τὸν νόμον.

25

CAPUT XII.

Καὶ πολλῶ μᾶλλον ταῦτα κρατεῖται, εἴπερ ἔτυχε
 ἤδη τὸν οἰκέτην ἢ τὴν θεράπαιναν ἢ νοσοῦντας ἀπο-
 πεμφάμενος ἢ καὶ καταφρονήσας αὐτῶν καὶ ἀποβα-
 λῶν τὴν ἐπί τῇ δεσποτείᾳ κατ' αὐτῶν γνώμην. ἐκεί-
 νοι γὰρ ὡς ἤδη καθεστώτες ἐλεύθεροι καὶ κατὰ τὸν
 νόμον εἰς ἀποκρίματα τῶν ἐαυτῶν, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων
 ὄντες, οὐκ ἂν ὕστερον ἐνοχλοῦντο παρὰ τῶν τὸ κεκτη-
 ῶντα τοῦτους πάλαι μισοῦσάντων.

30

cap. XI—XIII habent B 28, 4, 45; cap. XI Prochiron 34, 14, XI et XII Epanagoge 37, 12. 13.

XI. Si enim ancillam suam dominus tamquam liberam nuptum collocavit, ille vero, cum liber esset et collocanti crederet, eam duxerit, forte etiam dotalibus instrumentis confectis, vel non confectis quidem, re tamen ex voluntate eius constituta, par non sit tale non consistere matrimonium. Sed ut tacita libertas sequatur sive virum sive feminam, si quid eiusmodi a domino factum sit, sancimus, et ut ille vel illa eripiarit in ingenuitatem, atque res tamquam inter liberos et ingenios diiudicet. Si vero ipse quidem nuptias non conciliaverit alterutrius personae dominus, scierit vero, quod factum est, et consulto claverit, ut postea alterutri coniugum negotia strueret, eiusmodi malitiam, qui quidem manifeste probetur, punimus eosque, qui tam prava consilia agitarunt, dominio privamus. Atque rursus hoc quoque esto matrimonium, perinde ac si ab initio dominus consensisset: et ille quidem dominio excidat, servilis autem persona rursus in ingenuitatem eripiarit, idemque effectus contingat sive consenserit dominus sive fraudem commiserit. Manifestum est etiam filios ex eiusmodi matrimonio natos et iberos et ingenios secundum hanc nostram legem fore.

XII. Ac multo magis haec obtineant, si forte iam servum vel ancillam aut aegrotantes dimiserit aut etiam aspernatus et voluntate domini in eos exercendi deposita. Illi enim, utpote iam liberi constituti et quasi ex titulo pro derelicto sui nec vero aliorum, non merito postea molestia afficiantur ab iis, qui dudum eos possidere sustuliderunt.

1 εἰ γὰρ ἐὰν Proch., Epan. εἴ τις B || 2 ὁ δεσπότης] om. B, τίς ὁ δεσπότης post ἐξέδωκεν coll. Epan. || 3 ἐκιδόντες Heimbach || 4 μηδὲ] μὴ Epan. || 8 τοιοῦτον I. Proch., Epan. εἰ καὶ τοιοῦτον MB || τινός] γὰρ τινος Epan. || γενομένων B || 9 ἀρπάζεσθαι B || 10 ὡς ἀπελευθερωτο L || 11 εὐ γενεῶσι ML Epan || εὐγενεῖς B Proch., τοῖς εὐγενεῖς M s. v. || 13 εἰδείη] ἴδιο L¹ εἶδη, deinde εἰδῶς corr. L² || γινόμενον Proch. || καὶ del. L² || 14 ἀποκρίπτου L || 15 ἑτέρων B¹ || 17 τῶν οὐτῶν] τῶν οὐτῶ τὸ L παρὰ τὸν τοιοῦτον (τοιοῦτον Ep.) Proch., Epan. (sim. B¹) || 18 ὡς περ εἰ Epan. || 21 τοῦ αὐτοῦ Epan. εἰ τοιοῦτον MLB Proch. || 22 ἢ prius om. Proch., Epan. || 23 ὄν] οὐν Proch., Epan. || 24 παῖδες οἱ] τεχθέντες B || τὸ om. Epan. || 25 κατὰ τὸνδε ἡμῶν et τὸν νόμον om. Proch., Epan. || τὸν νόμον ἔσονται B || 26 sq. ἔτυχε τὸν οἶκ. ἡδὴ B || 28 ἢ] καὶ om. B Epan. || 29 τῇ om. B || κατ' καὶ B¹ || 30 κατὰ — 31 τίτλον om. Epan. || τὸν] τῶν B¹ τὸν τῶν B¹ || 31 pro derelictor

Nam si tradidit tamquam liberam suam ancillam dominus, ille autem liber existens et credens tradenti hanc accepit, forsitan etiam dotalibus celebratis documentis, aut neque celebratis quidem, eius autem voluntate causam gubernante, non erit iustum tale non constare matrimonium. Sed tacitam libertatem sequi sive virum sive mulierem, cum tale aliquid a domino fit, sancimus, et rapi talem virum aut feminam ad ingenuitatem et causam tamquam super liberis et ingenius iudicari. Si vero ipse quidem non celebraverit nuptias alterius personae dominus, sciat autem, quod agitur, et ex studio taceat, ut postea causam sarciat alteri coniunctorum, ulciscimur huiusmodi, si aperta probetur, nequitiam et privamus dominum ita maligne cogitantem, sitque rursus etiam hoc matrimonium, tamquam si consensisset dominus ab initio; et ille quidem cadat dominio, ad ingenuitatem vero servilis persona rapiatur, hoc ipso eveniente effectu, sive consensit sive malignatus est dominus. Palam itaque est, quia etiam filii ex talibus nuptiis liberi et ingenui secundum hanc nostram erunt legem.

Et multo potius haec valeant, si contigit dudum servum aut ancillam seu languentes dereliquisse seu etiam contempsisse eos et amisisse super dominio adversus eos voluntatem. Illi namque, utpote iam constituti liberi et secundum pro derelicto titulum sui et non aliorum existentes, non in posterum inquietabuntur ab his qui possidere eos olim odio habuerunt.

M pro derelictor L¹ ἀπρονοίτων B, M s. v. || ἑτέρων (ἑτέρων L¹) LB Epan.] ἑτέρων M || 32 παρ' αὐτῶν L² || τὸ κεκτησθαι MB] ἀποκρίπτου L¹ κεκτησθαι Epan. ||

2 autem] an V¹ || tradendi R¹ || 3 accipit R accipiat V || celebratis] celebratis etiam V || 4 documentis — celebratis om. R (documentis post dotalibus v. 3 add. R²) || 5 causa V¹ || non om. V¹ || 7 sive prius om. R || cum] et cum vulg. || 10 iudicare V || 12 autem] dominus add. R² || 13 coniunctorum et ulciscimur V || 14 nequitiam vulg.] nequitia RVT || 15 dominum] leg. dominio? || 16 consensus V¹ || 20 itaque V vulg.] om. RT || 21 sq. erunt nostram V || 26 rubr. Si quis seruo sive aut ancile egrotanti nullam curam habuerit R mg. || 27 sius etiam V || 28 amisse R || 29 namque] t autem R² s. v. || 30 delicto R²

CAPUT XIII.

Deportation μέντοι, εἰς ἣν μετεχώρησε καὶ ἡ παλαιὰ πύριος τε καὶ ἴδατος ἀπαγορευσεῖς (ἦν aqua et igni interdictiona) καλοῦσιν οἱ ἡμέτεροι νόμοι. οὐ διαλείπει τὰ συνοικεῖσια. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τῶν Θεοτότων πρώην ἐδοξε Κωνσταντίνῳ φιλόανθρωπον τι πράγματα καὶ τῶν ἡμῶν μὲν ἀποδεχθέν, τοῦ δὲ παρόντος οὐ προσαπτόμενον νόμον ὥστε οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα ἔρηκτον τῷ γε ἐπὶ τῆς οἰκείας μένοντι τάξῃς πραγματι.

CAPUT XIV.

Ἰσμεν δὲ δὴ καὶ τὸν τῆςδε ἡμῶν τῆς εὐδαίμονος 10 πόλεως οἰκιστῆρ, τὸν τῆς θείας φανέν λήξεως Κωνσταντίνου, γεγραφοῖτα νόμον, καθ' ὃν εἴ τις ἐπὶ στρατοπέδου γένοιτο καὶ συγῆσει πρὸς τὴν γαιετῆρ ἐπὶ τετραεστὴ χρόνον, καὶ μηδ' ὅτιον αὐτῇ γένηται παρ' ἐκείνου σύμβολον τῆς περὶ αὐτῆν διαθήσεως, 15 τῆρ καὶτα ἀδειον εἶναι τῇ γυναικὶ πρὸς δευτέρως ἀδικεῖσθαι γάμους, διδασκαλίαν ἐπιδοῦσθαι πρότερον τῇ τὴν στρατηγίαν ἔχοντι καὶ αὐτο τοῦτο ἐκμαστῆρ αἰνῆρ, καὶ εἰ τι τοιοῦτο γένοιτο, ἀνεῖθυτός τε ἡ γυνὴ πρὸς ἀνδρός ἐτέρου μεταβήσεται καὶ οὐ ζῆμιο- 20 θῆσεται μὲν τὴν προῖκα, οὐκ ἐπὶ δὲ τὴν προγαμίαν κερδαίνῃ δωρεάν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεοτάτος Κωνσταντίνος σφόδρα δὲ ἡμῖν ἀώρως ἔχειν ἡ τοιαύτη διάταξις δοκεῖ. τὸ γὰρ πράξεισι πολεμικαῖς ἐνησχολημέτρ τῷ γιγναμένῳ γυναικὸς ἐπιθῆναι στέργου οὐκ ἔττων ἐστὶ ποιητὴ τοῦ παρὰ πολεμικοῖς ἀλῶναι. Ὡστε μὴ πρότερον εἰς ἀνδρός φοιτᾷτω δευτέρου ἢ τοιαύτη γυνὴ ὄποιαν ὁ νομοθέτης οὐτος ὑπέδειτο, ποῖον ἀν καὶ δεκαετῆς διέλθοι χρόνος, καὶ αὐτῇ διανοχλήσει 25 τὸν ἀνδρα στέλλουσα γράμματα ἢ διὰ τινων ὄρμασι πρὸς αὐτόν, ὃ δὲ ἡ σαφῶς ἀπειλοῖ ποδὸς τὸν γάμον τὸν αὐτῆς ἢ καθ' ἄλλα συγῆσει, τῆρ καὶτα τῆς διδασκαλίαν ἐπιδοῖη ἢ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ ἢ τῷ περιβλέπτῳ δοκῇ ἢ τῷ λαμπροτάτῳ τριβῦνῳ, ἢ οὐκ ὁ στρατιώτης ἐκείνός ἐστι. τότε γὰρ ἴδειται 30 αὐτῇ διδομεν καὶ ἱκετηρίαν ἀνατίθειναι βασιλεῖ κἀκεῖθεν τοῦτο ἐπιτραπῆναι. ἴστω δὲ ὡς, εἰ παρὰ ταῦτα τι πράξειεν, ὡς προπετῶς γηραιμένη ὑποπεθεῖται τοῖς 35 σκ τοῦ νόμον ποιναῖς.

cap. XIV—XVI om. L, eadem exceptis cap. XV § 3 — XVI pr. om. B.
cap. XIV summarium ex Athan. habet Nonoc. L tit. 41.

XIII. Deportatio tamen, in quam vertit etiam antiqua aquae et igni prohibitio (quam aqua et igni interdictionem vocant nostrae leges), non solvit matrimonia. Haec enim etiam olim sanctissimo Constantino placuit humana res et a nobis recepta, quae tamen cum praesenti lege non concxa est: unde ne de effectibus quidem dicendum rei in suo ordine mansurae.

XIV. Praeterea novimus etiam huius felicitis urbis nostrae conditorem, Constantinum divinae memoriae dicimus, legem conscripsisse, ex qua, si quis in castris fuerit et per quadrienne tempus silentium egerit adversus uxorem neque ullum ei affectus erga eam signum ab illo venerit, tum uxori ad secundas nuptias transire liceat, ubi prius rem in notitiam pertulerit eius, qui imperium militare habet, atque id ipsum testibus probaverit. Et si quid eiusmodi fiat, et impure transitit mulier ad secundum virum neque dote iacturam faciet, nec tamen iam antenuptialem donationem lucrabitur. Haec quidem sanctissimus Constantinus. Nobis autem admodum intempestiva esse eiusmodi constitutio videtur. Nam marito bellicis negotiis occupato etiam uxoris privationem inferre non minor est poena quam captivum esse apud hostes. Itaque non prius ad secundum virum veniat licet femina qualem legislator ille statuit, atqueam vel decennium praeterierit et ipsa sollicitaverit maritum litteris missis, vel per alios verbis usa ad eum, ille vero aut diserte renuntiaverit nuptias eius aut omnino tacuerit, ac tum ipsa notitiam eius rei pertulerit: vel ad gloriosissimum magistrum militum vel ad spectabilem duce[m] vel ad clarissimum tribunum, sub quibus miles ille est. Tunc enim facultatem illi feminae damus et litteras supplices imperatori porrigendi et inde hoc impetrandi. Quodsi quid adversus haec fecerit, sciat se tanquam quae praeproperè nupsit poenis lege statutis subiectum iri.

1 Deportation — 2 ἀπαγορευσεῖς M L B 2] Περιορισμός ἢ ἔξορία B || 2 sq. ἦν — νόμος om. B || aquae et igni interdictiona M ἀδία φερνι (aqua et ignis L 2) ἡ interdictiona L || 3 οἱ ἡμέτεροι οἱ ἡμέτεροι L 2 || 5 πρώην] πρὶν B || Κωνσταντίνῳ Cod. 5, 16, 24 (cf. 5, 17, 11) || 6 μὲν om. L || 7 οὐδὲ] ὁδὲ • L 1 || 8 οἰκείας L || 12 νόμον] Cod. 5, 17, 7 || 17 ἀδικεῖσθαι M || 19 τι τοιοῦτο] hoc 5 || 21 οὐκ ἐπι δὲ Serringer] οὐκ ἐκ M non tamen 5; leg. οὐ μὴν? || 28 πρὶν] πρὸς M || 29 αὐτοὶ M || haec importuna quidem sit (i. e. αὐτῇ διανοχλήσει μὲν) 5

1 quem R || 2 quam aqua et igni vulg. || 4 enim et] etenim et alia V || 5 clemens R 1 || 6 lege R 1 || 10 rubr. De uxoris militum R mg. || nostrae] autem V 1, del. V 2 || 12 legem et secundum R || in expeditione V 2 vulg. || impositus RV 1 T || 15 effectus R || 16 libellum add. vulg. post prius || offerendi R || 17 testificandi R 1 || hoc 5 V || 20 donationem om. R || Haec] hoc cap. innovatum est per constit. PIB kp. 1 adscr. rubricator V || 22 immutare R 1 || 26 qualem RT] quam V vulg. || proposuerit R || 29 aut] si aut V || 30 absolute eius conticcat V 1 || 33 tunc enim licentiam vulg. || ei V] om. R vulg. || 34 inde] non R 1 || 35 citra haec R || merarie F 1

1 Αἱ μὲν οὖν ἐπιεικέστεραι τῶν γάμων διαλύσεις, ὡς γενικῶς τινι λόγῳ ὑπὸ τῆν bona gratia γυνομένην διάψεξιν ἀνοιστέον, τοιαῦτα πῶς εἰσιν.

1 Mitiores itaque nuptiarum solutiones, tamquam generali quadam ratione sub bona gratia factis disjunctionibus, sciendum tales esse quodammodo.

CAPUT XV.

Αἱ δὲ ἐφεξῆς αἰτίαν ζητοῦσιν ἰδεῖν ἢ παρὰ τοῦ ἀνδρός ἢ παρὰ τῆς γυναικὸς γυνομένην, ἵνα ζημιώσῃ τὸν προσητῆ τῆ τῶν παρ' αὐτοῦ δεδομένον ἐκπτώσει, προκίος φραμεν ἢ διὰ γάμον δωρεάς. Ἄλλα τῶτων τῶν αἰτιῶν οἱ μὲν ἀρχαιότεροι πολλοὺς ἐποιούντο καὶ διαφόρους καταλόγους· Θεοδοσίος δὲ ὁ νεὸς τὰς μὲν ἔειδεν λαβῶν, τὰς δὲ αὐτὸς προσεξευρών τῆν περι τῶν repudiῶν ἐγραψε διάταξιν. ἤμιν δὲ καὶ ἑτερά τινες προσεξευρέθησαν αἰτίαι, ὡς ὀρθῶς ἔχουν συνθεθμεν εἰς αἰτίαν ἀνευγκειν τοῦ ταύταις ὑποπεσόντος.

Ceterae vero causam quaerunt inspicere aut a viro aut ab uxore factam, ut damnificent temerarium in casu horum quae ab eo data sunt, dotis dicimus aut propter nuptias donationis. Sed harum causarum antiquiores quidem plurimos faciebant diversosque tractatus, Theodosius autem iunior alias quidem deinde sumens, alias autem ipse adveniēns de repudiis scripsit constitutionem; a nobis autem et aliae quaedam adinventae sunt causae, quas recte habere perspeximus ad culpam referri eius qui succubuerit.

1. Εἰ τοίνυν κατὰ τῆν Θεοδοσίον τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξιν ἰσχύουσιν ἢ γυνῆ δέξεται τὸν συνοικῆσαντα ἢ μοιχείαν ἀμαρτόντα, ἢ ἐνοχον καθεστῶτα γόνου, ἢ μαγγανείας τε καὶ ἀγνητίας ἐσχολακότα, ἢ τῷ χαλεπωτάτῳ πάντων ἀμαρτημάτων ἐπικοινωνήσαντα πλημμελήματα, φραμὲν δὲ τῷ μηχανήσασθαι τὴ κατὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἢ καταδικασθέντα παραποήσεως, ἢ τάρους διορξίζαντα, ἢ ἐκ τινος τῶν ἰερῶν οἰκων τε σεσληκότα, ἢ ληστρικῶν ἐπανηρημένον βίον ἢ τοὺς ληστεύοντας ὑποδεχόμενον, ἢ ἐνα τῶν καλουμένων ἀπειλατῶν, οἷς ἐστὶ φροντίς τοῖς ἀλλοτριοῖς ἐφεδρεῖν ὑποζυγίους ἢ βοσκήμασι καὶ ταῦτα μάλιστα ἐτέρωθι, ἢ ἐξελέγγειεν ἀνδραποδιστῆν καθεστῶτα, ἢ οὕτως ἀσελγῶς βιούντα ὡς ἐν ὄψει τῆς γαμετῆς ἐτίεσιν συνδιαφείρεσθαι (ὅπερ μάλιστα γυναικας οἱα περὶ τῆν εὐνήν ἠδικημένας ἀγραινεῖν ποιεῖ, καὶ μάλιστα διὰ τὰς σάφρονας), ἢ εἰπερ ἐπιβουλενομένη παρὰ τοῦ ἀνδρός δέξεται περὶ τῆν σωτηρίαν αὐτῆν ἢ φαρμακίους ἢ ἔριφει ἢ καθ' ἕτερον τοιοῦτόν τινα τρόπον (πολλὰ δὲ ἀνθρώποις αἱ πρὸς κακίαν ὁδοί), ἢ καὶ μαστιξὶν ἐπ' αὐτῆν χροῦτο· εἰ τοίνυν γυνῆ τοιοῦτο τὴ δέξεια δυνήθειν, ἀδειαν αὐτῆ διδῶσιν ὁ νόμος καὶ repudiῶ χρῆσθαι καὶ ἀρίστασθαι τοῦ γάμου, καὶ τῆν προῖκα λαμβάνειν καὶ τῆν προγαμμίαν δωρεάν ἅπασαν, οὐ μόνον εἰ πάσις ὁμοῦ δέξειε τὰς αἰτίας, ἀλλ' εἰ καὶ καθ' αὐτῆν μίαν.

1 Si igitur secundum Theodosii pie memoriae constitutionem valuerit mulier ostendere maritum aut adulterio delinquentem, aut reum homicidii, aut veneficii aut seditionibus occupatum, aut quod pessimum omnium peccatorum est communicantem delicto, dicimus autem machinatum aliquid contra ipsum imperium, aut condemnatum falsitatis, aut sepulcra effodientem, aut ex aliqua sacrarum domuum aliquid rapuisse, aut latrocinii sectantem vitam aut latrocinantes suscipientem, aut unum eorum qui appellantur abigei (quibus est cura alienis insidiari animalibus aut iumentis et ea transponere alibi), aut probet plagiarium esse, aut ita luxuriose viventem ut inspiciente uxore cum aliis corrumpatur (quod maxime mulieres utpote circa cubile stimulat exasperat, et praecipue castas), aut si insidias se passam a viro probet circa ipsam salutem aut venenis aut gladio aut per alium aliquem talem modum (multae namque hominibus ad malitiam viae sunt), aut etiam si flagellis super ea utatur: si igitur mulier tale aliquid ostendere potuerit, licentiam ei dat lex repudio uti et nuptiis abstinere dotemque percipere et antenuptialem donationem totam, non solum si omnes simul probaverit causas, sed etiam si secundum se unam.

2 Καὶ αὐθὶς ἀδειαν διδῶσι τῷ ἀνδρὶ τῆν γυναικα ἀποπέμπει, εἰ μοιγενομένην εὐροῖ, ἢ μαγγανεύουσαν, ἢ ἐξαμαρτίνουσαν γόνου ἢ ἀνδραποδισμόν ἢ τυμβωρυχίαν, ἢ ἱερόσυλον οὖσαν, ἢ συσπειδουσαν ληστῆς

2 Et rursus licentiam dat viro mulierem abicere, si adulteram inveniatur, aut veneficam, aut delinquentem homicidium, aut plagiarium, aut sepulcorum violatricem, aut sacrilegam existentem, aut faventem

cap. XV § 1 decurtatam exhibet Epanagoge 21, 6 extr.

1 Tales igitur sunt fere aequiores nuptiarum solutiones, quae generali quadam ratione ad divortium quod bona gratia fit referendae sunt.

XV. Quae vero deinceps sequuntur culpam requirunt aut a marito aut ab uxore commissam, ut nocentem puniant eorum quae ab eo data sunt amissione, dotis dicimus vel propter nuptias donationis. Ac veteres quidem harum culparum multos et diversos fecerunt indices, Theodosius vero iunior aliis illinc petitis aliis ab ipso repertis constitutionem de repudiis scripsit; denique a nobis aliae quoque insuper repertae sunt causae, quas par esse intelleximus ad culpam eius, qui in illas inciderit, referri.

1 Itaque si secundum Theodosii pie memoriae constitutionem mulier ostendere valuerit maritum vel adulterum commisisse, vel homicidii reum factum esse, vel veneficiis atque praestigiis operam dedisse, vel sceleris omnium delictorum gravissimis participem fuisse, scilicet ut contra ipsum imperium aliquid moliretur, vel falsitatis condemnatum esse, vel sepulcra violasse, vel ex sacrarum aedium aliqua aliquid subripuisse, vel latronum vitam sectatum esse vel latrones recipere, aut unum esse ex abactoribus qui vocantur, quibus studium est alienis iumentis aut pecoribus insidiandi eaque alio abigendi, vel si coarguerit cum plagiarium esse, vel adeo luxuriose vivere ut in conspectu uxoris cum aliis mulieribus scortetur (id quod maxime mulieres, utpote de toro iniuriam passas, ac potissimum castas exasperat), vel si saluti suae insidias a viro paratas esse probaverit sive venenis sive gladio sive alio simili modo (multae enim hominibus ad flagitium viae sunt), sive flagris in eam usus sit: si igitur tale quid mulier probare potuerit, veniam ei lex dat et repudio utendi et a nuptiis discedendi, et dolem et antenuptialem donationem totam auferendi, neque id solum si omnes simul illas causas, sed etiam si singulas solas probaverit.

2 Atque invicem veniam dat viro mulierem dimittendi, si eam adulteram deprehenderit, vel veneficam, vel homicidii aut plagii aut sepulcri violati ream, vel sacrilegam, vel latronum faultricem vel

2 ἄς) tamquam (i. e. ὡς) ε || bona gratiam M || 3 ἀνοιστέον) sciendum (i. e. ἀν ἰστέον) ε || 11 διάταξιν) Cod. 5, 17, 8 ἡμῖν) Cod. 5, 17, 10. || 26 ἐξελέγγειεν Epan. || 30 ποιεῖν M^o || 34 αὐτῆν) σφοδραῖς add. Epan. || 35 ἢ γυνῆ Epan. || 36 repudiῶ M] διαίσιω Epan. || 38 εἰ] εἰς M || 39 *δέξειε (cf. ε) | δέξειε M

lege ris nouellarum kp. II adscr. rubricator V || 16 reum om. V || homicidii V³ || uneficii R²T || 21 aliquis V¹ || 22 leg. rapientem? || latrocinii V || 23 suscipientes V || 24 abigehi V || abigei — 27 quod mulieres maxime ut] scr. R² in ras. 3 vv. || quibus) qui V¹ || 26 plagiarium V¹ || uiuentem luxuriosae R || inspicente V¹ || 29 passam vulg. passe R¹ V¹ passas R²T || 30 probet vulg.] probent R¹ || 31 aliquid V || tale V² || 36 non solum autem si R¹ || 37 secundam R²V || se] seu R || 41 adulteratam T || 42 -sepulcorum R² vulg.

1 minores R¹ || 9 plurimo V¹ || 9 iunior] minor R¹ || 10 deinde] leg. inde? || 11 repudiis autem scripsit R¹ || autem] as V¹ || 13 succumbunt R suo uerit V¹ || 14 Si]

ἢ συλληστέουσιν, ἢ τάνδρὸς ἀγροῦντος ἢ καὶ κωλύοντος χαίρουσαν τοῖς μεθ' ἑτέρων οὐδὲν αὐτῇ προσκρόντων συμποσίαις, ἢ καὶ ἀκόντων τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ λόγῳ προφάσεως χωρὶς ἀπόκοιτον γινομένην, ἢ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἰπποδρομαίαις χαίρουσάν τε καὶ παραγινομένην ἢ θεάτρους παραβάλλουσαν (φραμίον δὲ τὰς ἐνθά σκηνὰς καὶ τὰ τοιαῦτα ἔστιν, ἢ καὶ ὅπῃ θηρίοις πρὸς ἀνθρώπων ἢ μάχῃ), ἢ ἐπιβουλὰς αὐτῶν ῥάπτουσαν τὰς ἐκ φαρμάκων ἢ ξίφους ἢ καθ' ἑτερον γινομένης τρόπον ἐξ ὧν περὶ τὸ ζῆν ὁ κίνδυνος, ἢ καὶ συνεπισταμένην τοῖς τυραννίδα μελετώσιν, ἢ καὶ παραποιήσεως ἐνοχον καθεστῶσαν, ἢ τὰς τολμηρὰς ἀντὶς χεῖρας ἐπάγουσαν αὐτῶν καὶ γὰρ δὴ τοιοῦτον τινὸς γεγονότος διδῶσιν ὁ νόμος οὗτος ἀποπέμπεσθαι ἀνδρὶ τὴν γαμετὴν, κἂν εἰ μίαν τούτων καὶ μόνην δεῖξειεν αἰτία, καὶ κεραδαίνει μὲν τὴν προικα, τὴν δὲ προγαμιαίαν δωρεὰν ἔχειν.

§ Εἰ δὲ καὶ ἴσασιν αὐτῶν πρόσωπον ἀλόγως ῥεπούδιον πέμψειν, αὐτῶ τούτῳ τῶ διαζευξαι τὸν γάμον λόγον χωρὶς ὑπεύθυνον ἔσται ταῖς ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημέναις ποιναῖς· πρὸς τῶ τὴν γαμετὴν ὑπεύθυνον ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἢ τῆς ἀλόγου πομπῆς γινομένην καὶ εἰς πενταετίαν ὄλην πρὸς δεύτερον ἔλθειν κωλύσθαι συνοικίον, καὶ τὸν πρὸ τῆς πενταετίας γάμον μὴ ἀνεύθυνον εἶναι, ἡμῶν γὰρ μὴ ἄλλὰ πᾶς, φησὶν, ὁ βουλούμενος προσίτω καὶ κατηγορεῖται τοῦ γινομένου ὡς παρὰ τὸν νόμον τολμηθέντος.

latronibus, aut viro nesciente vel etiam prohibente gaudentem conviviis aliorum nihil sibi competentium vel etiam invito viro citra rationabilem causam foris pernctantem aut extra eius voluntatem circensibus 5 congaudentem et spectaculis inhaerentem aut theatris advenientem (dicimus autem, ubi scenae et talia sunt, aut etiam ubi bestiis adversus homines pugna est), aut insidias sibi facientem ex venenis aut gladio aut alio factas modo, ex quibus circa vitam periculum est, aut etiam consciam tyrannidem meditantibus, aut falsitatis ream constitutam, aut audaces eius manus inferentem sibi: scilicet tali aliquo facto dat lex haec viro abicere mulierem, vel si unam harum et solam probaverit causam, et lucrari quidem 15 dem dotem, antenuptialem vero habere donationem.

§ Si vero altera harum persona irrationabiliter repudium miserit, et hoc ipsum solvendi matrimonium sine ratione, subdita erit dudum a nobis dictis poenis. Insuper etiam uxor rea omnino ex memoratis causis pro irrationabilis repudii missione facta et in quinquennium totum ad secundum venire prohibetur matrimonium, et ante quinquennium nuptias non esse sine reatu neque legitimis vocari, sed omnis volens adeat et accuset factum tamquam contra legem praesumptum.

CAPUT XVI.

Εἰ δὲ καὶ εὐλόγως ἢ γυνὴ τὸ ῥεπούδιον στείλει καὶ κρατήσῃ τὸν ἀγῶνα, ἢ ὁ ἀνὴρ ἀλόγως αὐτὴν ἀποπεμψάμενος ὑποπέσοι ταῖς ποιναῖς, κεραδαίνετω μὲν τὰ κέρδη τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα, ἐρυθριάτω δὲ πρὶν ἐνιαυτὸν ἔξῃκειν εἰς δεύτερον φοιτᾶν γάμον. Ὅπερ οὐ παραφυλακτέον ἡμῶν ἐπ' ἀνδρὸς· τῶ γὰρ εὐλόγως κεκρατηκότι τῶν τοιοῦτων κερδῶν, ὅπου γὰρ καὶ τῶ μὴ κεκρατηκότι, καὶ παραχρῆμα γαμῶν ἔξεστιν· ἐπεὶ μὲντοιμα περὶ τὴν τῆς γοῆς σύγγρυσιν εὐλόγως ἔστιν ὑπόνοια. ὅπερ ἐπὶ τῶν γυναικῶν τὴν πρὸ τοῦ ἐν-

Si vero etiam rationabiliter mulier repudium miserit et in certaminibus vicerit, aut vir irrationabiliter eam abiciens subiacerit poenis, lucretur quidem lucra primitus dicta, erubescat autem ante annum completum ad secunda vota venire. Quod non observandum nobis est in viro rationabiliter obtinente talia lucra, cum et non obtinente etiam repente nuptias facere licet, quoniam nulla circa sobolis confusionem rationabilis est suspicio. Quod in mulieribus ante anni completionem recte prohibi-

cap. XV § 3 aliquantum mutata et cap. XVI pr. extant B 28, 7, 2 (B^s p. 153 Zach.).

una latrocinantem, vel quae viro ignorante aut etiam prohibente aliorum nihil ad se pertinentium conviviis gaudeat, vel etiam viro invito sine iusta causa foris pernctet, vel contra illius voluntatem ludis circensibus delectetur iisque intersit, vel theatra petat (ea dicimus ubi scaenae ac talia sunt, aut ubi bestiarius cum hominibus certamina), vel insidias ipsi struat ex venenis aut gladio aut alio modo paratas, unde de vita discrimen sit, vel etiam conscia sit tyrannidem molientibus, vel etiam falsitatis rea facta, vel audaces manus suas ipsi ingerat. Etenim si tale quid factum sit, lex illa viro concedit, ut uxorem dimittat, etiam si unam illarum causam solam probaverit, utque et dotem lucretur et antenuptialem donationem sibi habeat.

§ Quodsi alterutra harum personarum sine iusta causa repudium miserit, eo ipso, quod matrimonium sine causa dissolvit, obnoxia erit poenis ante a nobis dictis: praeterquam quod uxor omnino ex criminibus supra dictis aut ex repudio sine causa misso rea facta per quinquennium integrum ad secundum coniugium venire prohibetur, et quae ante quinquennium fient nuptiae non impune futurae sunt, non legitimae nuptiae: sed quicumque volet, inquit, accedat, et quod factum est, ut contra legem temptatum arguat.

XVI. Sed etiam si mulier ex iusta causa repudium miserit et litem vicerit, sive vir ea sine iusta causa dimissa in poenas illas inciderit, illa quidem auferat lucra quae ante dicta sunt, erubescat autem prius quam annus transierit ad secundas nuptias migrare. Quod quidem in viro nobis observandum non est; ei enim qui lucra illa ex iusta causa obtinuit, quandoquidem vel ei qui non obtinuit, etiam statim uxorem ducere licet: quoniam nulla de subolis confusione iusta est suspicio; id quod in mulieribus

6 παραγινομένην] spectaculis inhaerentem § 18 πρόσωπον Zachariae cum §] προσώπων M || 25 μὴ γάμον M] neque legitimis vocari ε (οὐδὰ νόμιμος γάμος κληθήσεται B); leg. μη(δὲ νόμιμον κληθῆναι) γάμον? cf. Cod. 5, 17, 8 § 4 || 26 φραμίον. B § 27 παραποιήσασαν M^s || 29 ῥεπούδιον M] διαζύνιον B || 30 *κρατήσῃ (cf. 5) κρατῶσι B^s κρατήσῃ M B^s L || 7 ὁ — 31 ποιναῖς om. B || 33 εἰς δεύτερον φοιτᾶν γάμον B(§) δεύτερον φοιτᾶν M || 34 ἐπ' ἀνδρὸς τοῦ εὐλόγως κεκρατηκότος Hombergkii cum § || 35 ὅπου γε — 36 κεκρατηκότι om. B

6 adinuenientem R || scene V] scena R vulg. || 8 satientem uenenis V || 9 alias R¹ M¹] facta factas (factos V²) V¹ || 10 tyrannidem V³ in ras. 7—8 litt. || 12 talia V || 13 lex haec a viro V uero lex haec R || 14 horum RV || 18 alteram V¹ personarum vulg. || repudium miserit V¹ || 19 et hoc ipsum] leg. ex hoc ipso? || 21 omnimodo V || 22 irrationabili add. || repudii V^s || 23 prohibetur] prohibere totum R¹ || 29 rubr. Solutio matrimonio ut per annum abstinere mulier a secundis nuptiis R mg. || irrationabiliter R¹ || 31 subiacerit V^s || 32 erubescant R² || ante] antenuptialis R^s || 35 cum non et non V^s || replente R¹ || 38 muliere R || completionem V || prohibetur — 157, 7 Theodor] scr. R² in ras. 4 versum

1 latronibus V¹ || vel] aut R || 2 gaudente V¹ || coniugiis R || 4 pernctantem V || 5 coherentem R¹ ||

αυτοῦ συναφειαν εικότως ἀπιόγει· καὶ τοσοῦτον ἴσκι τῆς κολύσεως ἐντεύθεν, ὅτι κὰν εἰ bona gratia διαλυθῆναι συμβαίη τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ οὐτὸν ἐκ τῆς Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως εἰς ἐνιαυτὸν ἢ κώλυσις τῶν δευτέρων γάμων ταῖς γυναῖξιν ἐπιτέτακται.

1 Ταύτας μὲν οὖν τὰς αἰτίας ἡμῶν ὁ Θεοδοσίος ἀφηγήσατο. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν λαβόντες καὶ ἑτέρας προσεθήκαμεν τρεῖς. Εἰ γὰρ ἡ γυνὴ τοσαύτη κατέχοιτο ποτηρία, ὡς καὶ ἐξεπίτηδες ἀμβλῶναι καὶ τὸν ἄνδρα λυπηραῖα καὶ ἀφέλεισθαι τῆς ἐπὶ τοῖς παισὶν ἐλλείδος, καὶ τοσαῦτα τὰ τῆς ἀκολασίας ἐστὶν ὡς καὶ ἀνδράσι κατὰ τρυφῆς προφασιν συλλουεσθαι, ἢ καὶ ὡς συνέστηκε τὸ πρὸς τὸν ἄνδρα συνοικεῖσθαι πρὸς ἑτέρους περὶ γάμων ἐαντὶς διαλέγοιτο· ἄδεια δέδοται παρ' ἡμῶν τοῖς ἀνδράσι πέμπειν αὐταῖς ῥεπούδια, καὶ κερδαίνειν τὰς προίκας καὶ τὰς προγαμιαίας ἔχειν δωρεάς, ὡς ἦδη καὶ τούτων τῶν αἰτιῶν εὐλόγως διαλύειν δυναμένων τὸν γάμον καὶ ὑπὸ τῆν αὐτῆν ἀγομένων τάξιν, ὅφ' ἦν τὰς ποινὰς ἢ Θεοδοσίου τοῦ 20 τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὤρισεν διάταξις.

CAPUT XVII.

Ἐναπογράφω δὲ ἄλλοτρώ γαμεῖν ἐλευθέραν οὐκ ἔξεστι, οὔτε ἀγνωστὸς οὔτε εἰδὸτος οὔτε συναυνοῦτος τοῦ κεκτημένου, ἀλλὰ κὰν εἰ τι τοιοῦτο παρὰ τοῦ ἐναπογράφου προαχθεῖ, πάρεστι τῷ δεσπότη καὶ αὐτῷ κατ' ἐαυτὸν καὶ διὰ τοῦ τῆς χώρας ἀρχοντος σωφρονίζειν τε πληγαῖς μετρίαις τὸν ταῦτα πράξαντα ἐναπογράφον καὶ ἀφέλκειν ἀπὸ τῆς μάτην αὐτῷ συνουσίας· ὡς οὐδὲ γάμος ἐστὶ τὸ γενομένον οὐδὲ ἐπίδοσις προίκος οὐδὲ προγαμιαίας δωρεάς, ἀλλὰ ψιλῆ τοῦ γεγονότος κακῶς ἐπανόρθωσις.

1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ συνοικεῖα διαλύεται περιότων ἐκ τῶν ταῦτα συμβαλλόντων, καὶ χρηματικαὶ αἱ ποινὴ περὶ τὴν προίκαν πῶς καὶ τὴν προγαμιαίαν σχεδὸν ἴστανται δωρεάν.

CAPUT XVIII.

Ἄλλ' ἡμῖν τι καὶ ἕτερον προσεξέσθηται τὸ καὶ τὰς ἀπρόικους συναφείας ἀλόγων γινομένων τῶν διαρε-

cap. XVII pr. habent B 28, 5, 41; idem cod. Vaticanus 828 Nomocanonis XIV tit. ad 13, 2 ἄναρὰ κβ κηφ. ιβ' (p. 612 Pitra).

cap. XVII § 1 et XVIII om. L et B.

comubium ne fiat ante annum merito impedit, ac tantum valet prohibitio inde petita, ut, etiamsi bona gratia forte matrimonium solutum sit, tamen sic quoque ex Anastasii piaie memoriae constitutione mulieres in annum a secundis nuptiis prohibeantur.

1 Has igitur causas Theodosius nobis demonstravit. Nos vero alias quoque ab antiquis mutuati addidimus tres. Si enim mulier tanta nequitia praedita sit, ut etiam de industria abortum faciat et maritum dolore afficiat spemque ei liberorum auferat, et si tanta sit illius luxuria, ut etiam una cum viris libidinis causa lavetur, sive etiam dum constat cum marito coniugium, cum aliis de nuptiis secum faciendis sermonem conferat: venia a nobis data est viris repudia illis mittendi, et dotes lucrandi et antenuptiales donationes habendi: ut iam hac quoque culpa nuptias ex iusta causa solvere possint et sub eundem ordinem redigantur, secundum quem Theodosii piaie memoriae constitutio poenas definit.

XVII. Adscriptio vero alieno liberam ducere non licet neque ignorante neque sciente neque consentiente domino. Immo etiam si tale quid ab adscriptio factum sit, licet domino et per se ipsi et per praesidem provinciae et modicis verberibus castigare adscripticum qui haec fecerit et abstrahere ab ea, quae temere illi coniuncta est: ita ut ne matrimonium quidem sit quod actum est neque dotis datio neque antenuptialis donationis, sed mera rei male gestae correctio.

1 Hoc igitur modo matrimonia solvuntur superstitibus adhuc iis qui ea contraxerunt, atque pecuniariae scilicet poenae in dote et antenuptiali donatione fere se continent.

XVIII. Verum a nobis etiam aliud quid insuper excogitatum est, ut indotata quoque coniugia se-

2 κολύσεως B² || bona gratia M || ἀγαθῆ χάριτι (bona gratia B¹ mg.) B || 4 ἐκ τῆς — διατάξεως om. B || διατάξεως Cod. 5, 17, 9 || 9 προσεθήκαμεν τρεῖς Cod. 5, 17, 11 § 2 || 22 γαμ... L¹ || 26 *καθ' αὐτῶ M καθ' ἐαυτοῦ L δι' ἐαυτοῦ B (ε) || καὶ ἢ B || 28 αὐτοῖς L¹ || 29 η. leg. οὔτε — οὔτε — οὔτε? || 30 προγαμιαίαν δωρεάν L || 33 συμβαλλόντων M

2 contigat V || matrimoni. V¹ matrimonii V² || tamen -- 3 memoriae post nuptiarum (4) coll. RVT, corr. vulg. || 3 Anastasii Anastasio RVT || constitutionem V³ || constitutore R || 10 abortum V || 12 uiris et uoluptatis R ||

betur, et tanta est prohibitio ex hoc, quia, licet bona gratia dissolvi contingat matrimonium, tamen etiam sic ex Anastasii piaie memoriae constitutione in annum prohibitio secundarum nuptiarum mulieribus instituta est.

1 Has itaque causas nobis Theodosius explanavit. Nos autem ex veteribus sumentes et alias adiecimus tres. Si enim mulier tanta detineatur nequitia, ut etiam ex studio abortum faciat virumque contristet et privet spe filiorum, vel tanta libido est ut etiam cum viris voluptatis occasione lavetur, aut etiam dum adhuc constat cum viro matrimonium, ad alios de nuptiis suis loquatur, licentia datur a nobis viris mittere eis repudia, et lucrari dotes et antenuptiales habere donationes: utpote etiam his causis rationabiliter solvere valentibus matrimonium et sub eundem deferentibus ordinem, sub quem poenas Theodosii piaie memoriae constitutio definit.

Adscriptio autem alieno nubere liberam non licet neque ignorante neque sciente neque consentiente possessore, sed licet aliquid tale ab adscriptio geratur, licebit domino ipsi per se et per provinciae iudicem castigare plagis mediocribus haec agentem adscripticum et abstrahere ab ea quae frustra ei coniuncta est. Unde neque nuptiae sunt, quod factum est, nec oblatio dotis nec antenuptialis donationis, sed pura facti mali correctio.

1 Sic itaque matrimonia dissolvuntur viventibus adhuc his qui ea contraxerunt, et pecuniariae poenae circa dotem et sponsaliciam paene consistunt donationem.

Sed a nobis aliquid etiam aliud adinventum est, ut etiam indotata matrimonia irrationabilibus factis

occasione voluptatis V || 13 constat vulg. || 14 a nobis datur V || 15 antenuptialia R¹ || 19 piaie] piaie die R diuae V divinae vulg. || 22 rubr. Si alienus adscriptus liberam mulierem uxorem duxerit R mg. || Adscriptio R¹ Scriptio V¹ || 24 adscriptio R || 26 agentem in ascriptitium V || 28 coniuncta R || sunt om. R¹ || 29 est, nec] est nuno V || 30 leg. facti male? || 32 inuentibus V || 33 pecuniariae cet.] rie pene — 36 sed aliquid a nobis scr. R² in ras. 1 vs. || paene del. V³, om. R vulg. || 36 a nobis aliquid etiam aliud [etiam aliquid aliud T] adinventum est T vulg.] aliquid a nobis (ali et a nobis scr.) etiam aliud adinventum est R, aliud a nobis adinventum est in ras. scr. V³

σεων σωφρονισμῷ παραδόναι προσήκοντι. Εἰ γὰρ
 τις ἀγάγοιτο γαμετήν, ἢ καὶ γυνῆ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι,
 γαμικῆς μὲν ληφθείσης προαιρέσεως τε καὶ γνώμης,
 οὐ μὴν ἠκολουθήσασθαι προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς
 (ἐνθα δὴ καὶ προπετιέστερον γίνεσθαι τὰς λύσεις συν-
 ἔβαινε, μηδεὶς ἐντειθεὶν ὑπόντος κατὰ τοῦ προπε-
 τευσαμένου κινδύνου), διάταξιν ἐγράψαμεν λέγουσαν
 ὡς, εἰ τις ὑπεξουσίαν γυναῖκα γνώμῃ γονεύῃ ἢ καὶ
 αὐτέξουσίαν τυχὸν ἀγάγηται μίτη προικὸς ἐπιδοθεί-
 σης μίτη συμβολαίων τοιούτων γενομένων, ὁ μὲν γά-
 10 μος ἔστω γάμος, κἄν εἰ προικῶν μὴ συγγραφείῃ, μὴ
 διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἄνδρ (τοῦτο ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ἴσμεν
 γεγόμενον) ἐκδικιέτω τῆς οἰκίας τῆν γαμετήν χωρὶς
 μίας τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων εὐλογῶν αἰτίων, ἅς
 τε Θεόδωσιος ἅς τε ἡμεῖς ἠειδιήσαμεν. εἰ δὲ τι τοι-
 15 οὔτο γίνηται καὶ ἢ χωρὶς αἰτίας αὐτὴν ἀποπέμνηται
 τῆς οἰκίας ἢ καὶ αὐτὸς εὐλογῶν αἰτίαν παράσχοι τῷ
 τὴν γυναῖκα ἀποχωρήσαι τοῦ πρὸς αὐτὸν συνοικεσίου,
 τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας ἀναγκασθῶ
 καταβαλεῖν αὐτῇ, ἀλλὰ μὲν τετρακοσίων χρου-
 σίου λίτρων τὴν περιουσίαν ἔχων ἑκατὸν λίτρας ζη-
 20 μιωθήσεται, τοῦτέστι τῷ τέταρτῳ τῆς περιουσίας μέ-
 ρει, ἐλάττωνα δὲ ταύτης, καθ' ὅσον ἡ τοῦ τέταρτου
 ποιῆ ποσότης. εἰ δὲ καὶ μείζονα τῆς εἰρημένης τῶν
 τετρακοσίων τοῦ χρουσίου λίτρων ποσότητος εἰς πε-
 25 ρουσίαν ἔχοι, μὴ πλέον τῶν ἑκατῶν τοῦ χρουσίου
 ζημιούσθω λίτρων. πρὸς γὰρ δὴ τὴν μεγίστην ἐπί-
 παν ἀποβλέψαντες προικὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐγρά-
 ψαμεν, οὐσίαν εἰκότως ἐκείνην κατὰ τοὺς ἡμετέροους
 νόμους οἰηθέντες εἶναι, ἥπερ ἂν καθαρὰ χρεῶν δια-
 30 φραίνωτο. Καὶ ὁ γὰρ λόγος ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων ἐξ
 ἀντιστρέφου χωρεῖται, καὶ εἴπερ ἢ γυνὴ παρ' αἰτίας
 οἰκίαν ἀποχωρήσει τοῦ ἀνδρός ἄπροικος καθεστῶσα,
 ἢ καὶ πέμψειεν αὐτῷ δίχα τινὸς αἰτίας εὐλόγου ῥητοῦ-
 35 διον, ταῖς αὐταῖς ἐν ἅπασιν ὑποκεισθῶ ποιναῖς. καὶ
 εἰ μὲν κατ' αἰτίαν αὐτῆς ὁ γάμος λυθείη, τὴν πεν-
 ταετίαν φυλακτίαν τῆς γυναῖκί, καὶ δευτέροισι οὐχ ὀμι-
 λήσει γάμοις. εἰ δὲ κατ' αἰτίαν τοῦ συνοικούντος ἢ
 καὶ bona gratia διαλυθείη (ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο), τὸν
 ἐνιαυτὸν φυλακτέτω διὰ τὸ τοῦ σπέρματος ἀσύγγχτον, 40
 ἵνα διὰ πάντων ἡμῶν ὁ νόμος τέλειος ᾗ.

divisionibus castigationi tradantur competenti. Si
 quis enim duxerit uxorem, aut etiam mulier ad vi-
 rum veniat, nuptiali quidem assumpta voluntate at-
 que sententia, non tamen secuta dote aut sponsa-
 5 licia largitate (ubi quoque praesumptive fieri solu-
 tiones contingebat, nullo ex hoc contra temerarium
 sequente periculo), constitutionem suo ipsimus dicen-
 tem: si quis sub potestate constitutum mulierem
 voluntate parentum aut etiam suae potestatis forte
 10 ducat uxorem neque dote oblata neque instrumentis
 talibus factis, nuptiae quidem sint nuptiae, licet do-
 talia non sint conscripta, ut non ob hoc vir (quod
 in multis novimus factum) expellat domo uxorem
 sine una prius dictarum rationabilium causarum,
 15 quasque Theodosius quasque nos enumeravimus. Si
 quid autem tale fiat et aut sine causa eam abiciat
 domo, aut etiam ipse rationabilem causam praestet
 ut mulier separetur ab eius matrimonio, quartam
 partem propriae substantiae cogatur exsolvere ei.
 20 Et usque ad quadringentas quidem auri libras sub-
 stantiam habens centum libris damnificabitur, hoc
 est quarta substantiae parte, minorem autem ad hoc
 in quantum quartae facit quantitas. Si vero etiam
 maiorem praedictae quadringentarum auri librarum
 25 quantitatis substantiam habeat, non amplius centum
 auri damnificetur libris. Ad maximam namque ple-
 rumque respicientes dotem legem hanc scripsimus,
 substantiam illam merito secundum nostras leges
 aestimantes esse quae pura debitis videatur. Ratio
 quoque ex ipsis causis pro cautione procedat, et si
 mulier per culpam propriam separetur a viro indo-
 30 tata existens, aut etiam mittat ei sine aliqua causa
 rationabili repudium, iisdem in omnibus subiaceat
 poenis. Et si quidem per culpam eius matrimonium
 solvatur, quinquennium observandum mulieri est, et
 35 secundis non copulabitur nuptiis: sin vero per cul-
 pam mariti aut etiam bona gratia distrahatur, me-
 rito et hic annum custodiat propter seminis confu-
 sionem, ut per omnia nobis lex perfecta sit.

parationibus sine iusta causa factis castigationi convenienti tradantur. Si quis enim duxerit uxorem, sive etiam mulier viro nupsert, coniugali quidem animo et voluntate adhibita, dote autem vel antenuptiali donatione non secuta (qua quidem in re accidebat ut etiam inconsideratius solutiones fierent, cum nullum inde periculum subesset adversus eum qui inconsiderate egisset), constitutionem scripsimus, quae statuit ut, si quis mulierem, quae in potestate sit, cum voluntate parentum, vel forte etiam quae sui iuris sit, in matrimonium duxerit neque dote data neque instrumentis eius generis confectis, nuptiae quidem sint nuptiae, licet dotalia instrumenta conscripta non sint, neve propterea (id quod de multis factum scimus) vir uxorem domo expellat absque una illarum quas ante diximus iustarum causarum, et quas Theodosius et quas nos enumeravimus. Si vero tale quid factum sit et vel sine causa eam domo dimiserit, vel adeo ipse iustam causam praebuerit mulieri a coniugio cum illo divertendi, quartam partem suae substantiae illi persolvere cogatur. Atque qui quidem usque ad quadringentas libras auri substantiam habet, centum libris multabitur, id est quarta substantiae parte; qui vero hoc minus habet, in quantum quartae partis quantitas efficit. Quodsi etiam amplioem dicta quantitate quadringentarum auri librarum substantiam habeat, non plus centum auri libris multetur. Etenim ad maximam quae plerumque est dotem respicientes hanc legem conscripsimus, substantiam nimirum illam secundum leges nostras esse rati, quaecumque pura ab aere alieno appareat. Atque ratio ex iisdem causis e contrario procedat, et si mulier indotata constituta ob propriam culpam a viro diverterit, vel etiam sine iusta aliqua causa repudium illi miserit, iisdem per omnia subiaceat poenis. Et siquidem per mulieris culpam matrimonium solutum sit, quinquennium mulieri custodiendum priusquam ad secundas veniat nuptias; sin per culpam mariti, vel etiam si bona gratia dissolutum sit (pariter enim ad hoc quoque pertinet), annum custodiat ad vitandam seminis confusionem, ut per omnia nobis lex absoluta sit.

7 διάταξιν ἐγράψαμεν] Cod. 5, 11, 11 || 15 ἅς τε ἡμεῖς ὡστε ἡμεῖς M || 17 leg. παράσχοι || 21 *λίτρας M || 31 ἐξ ἀντιστρέφου] pro cautione s || 33 *ἀποχωρήσεις (cf. s) ἀποχωρήσεις M || 35 ὑποκεισθῶ Zachariae] υποκεισθῶ M || 39 γὰρ om. s || an leg. ἴσον γὰρ κατὰ τοῦτο?

1 Si] rubr. De nuptiis sine dotalibus instrumentis R mg. || 2 dixerit R¹ || 6 nulla R || 7 sequentem R || 8 sub] in V || 9 parentum RT || suae] siue V¹ || 11 talibus V || dotalibus R vulg. || sunt vulg. || nuptiae R] om. V vulg. || 12 hoc om. R¹ || 14 una] ulla vulg || 15 quaecumque

V || quasque Theodosius om. R¹ || 16 eam] et eam R¹ || 17 sq. ut praestet V¹ || 20 quadringentas RVT (id. infra) || 22 quartam quidem substantiae partem R¹ || ad hoc] hoc vulg. || 23 etiam] et R || 24 maiorem — 25 quantitas suppl. V² in spat. vac. || 25 habet V || 26 auri om. R¹ || dampnificetur ad (ad del. R²) libris R² || 27 hanc (hunc R²) scripsimus legem R || 28 secundo? V¹ || 29 videatur V¹ || 30 pro cautione RVT || e contrario vulg. || 33 isdem R¹ hisdem R²VT || in om. R || subiacet V || 34 et si] si et R¹ || 36 sin R || si V vulg. || per om. R culpam R¹ culpa R² causam VT || 37 etiam] non R || distrahitur R || 39 perfecta lex R

CAPUT XIX.

Ἔστι δὲ τι καὶ ἕτερον τῆν ἐπιθεβὲς τε ἡμῶν καὶ
 ἄλλων ἐξενημέρων, ἔνθα καὶ ῥεπουδιῶν σταλέντων
 οἱ γάμοι μένοντες ἔτι. τὰς γὰρ τῶν ἐπελευθύνων πο-
 τῆρας περὶ τοὺς πατέρας καλλόντες· ἐπειδὴ τινες ἐν-
 5 ῥομῶν ἐξέπιπτες ῥεπουδία γράψαντες σπεινόντας καὶ
 πῆρην ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, ἣ καὶ τὸν αὐτῶν μηδε-
 μιᾶς εὐλόγων παντελῶς ὑπόσσης αἰτίας διαλύειν τοὺς
 γάμους, ὥστε τοὺς αὐτῶν γονεῖς υποβάλλεσθαι ταῖς
 ἐκτίσεις τῆς προκοῆς ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, ὡς
 δὴ διαλυθέντος τοῦ γάμου, καὶ αὐτοὶ μὲν ἴσως λίθρα
 10 συναφικῶν ἀλλήλοις, ἀπῆρσαν δὲ οἱ γονεῖς ἐξημιονέ-
 νοι καὶ ταύτην τῆς περὶ τοὺς παῖδας φιλανθρωπίας
 ἔχοντες τὴν ἠμοιβὴν νόμον ἐγράψαντες βουλόμενον
 μῆτε ὑπεξωνόσους μῆτε ἐμαγκιπᾶτους παῖδας, μῆτε ἀρ-
 15 ἐμονεῖ μῆτε θηλείας, δύνασθαι διαλύειν τοὺς γάμους
 εἰς τὴν τῶν οἰκείων βλάβην πατέρων ἢ μητέρων, οἱ
 τὰς προκοῆς ἢ τὰς προγαμιαίας δωρεᾶς ἐπιδεδωκόσιν
 ἢ ἐπεδέξαντο μόνοι ἢ καὶ μετὰ τῶν παίδων. ἀλλ'
 ὥσπερ ἐν τῇ τῶν σπασάει τῶν γάμων ἀναμεινομεν τῆν
 τῶν πατέρων συναίνεσιν, οὕτως οὐδὲ διαλύεσθαι τοὺς
 20 γάμους συγχωροῦμεν ἐπὶ τῇ τῶν γονέων βλάβῃ περὶ
 τὴν ἐκείνων γνώμην. ἀλλ' εἰ καὶ πεμφθεῖ ῥεπου-
 διον, ὁρμῶσιν κατ' αὐτῶν τὴν εἰσπραξίαν τῶν ποι-
 νῶν οὐ συγχωροῦμεν, εἴτε αὐτοὶ δεδωκόσι ταῦτα ἢ
 25 ὑπεδέξαντο, ἢ καὶ συνυπεδέξαντο, οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι
 λόγον, τὸν μὲν πατέρα παρὰ γνώμην τοῦ παιδὸς μὴ
 δύνασθαι διαλύειν τὸν γάμον, τοῖς δὲ παῖσιν ἐπιτρέ-
 ψαι ἴσως καὶ ἐλάττωσι τῆν ἡλικίαν οὐσα καὶ μὴδὲ τὸ
 συμφέρον ἐπισταμένους λῆγειν παρὰ τῆν τῶν πατέρων
 30 γνώμην τὸν γάμον κἀντεῦθεν τοὺς πατέρας ἀδικεῖν.
 Τοῦτο δὲ ἐν μὲν ἀρχαῖοις οἱ φιλοσοφώτατος ἐθέ-
 σισις Μάρκος, Διοκλητιανὸς δὲ τοῦτ' αὖ κατηκολούθη-
 σεν, ἡμεῖς δὲ ὁμοίως ἀπεδέξαμεθα. Καὶ ἔστω τέλος
 τῆν τοῦτο τῶν διαζεύξεων αἰ περιόντων τῶν συνοικ-
 οῦντων γίνονται.

35

Est quoque quoddam et aliud a nobis pium simul
 et gratum adinventum, ubi etiam repudiis missis
 nuptiae consistunt adhuc. Eorum namque qui sub
 potestate sunt calliditates circa parentes habitas pro-
 hibemus: quoniam quosdam invenimus ex studio re-
 5 pudia scribere festinantes et mittere suis uxoris,
 aut etiam e diverso et nulla rationabili penitus exi-
 stente causa solvere matrimonia, ut eorum paren-
 tes subiaceant exactioni dotis aut sponsaliciae largi-
 tatis, quasi soluto matrimonio: et ipsi quidem fors-
 10 latenter miscentur alterutris, discedunt autem paren-
 tes damnificati et hanc apud filios humanitatis ha-
 bentes recompensationem. Ideoque legem scripsimus
 volentem neque sub potestate constitutos neque
 emancipatos filios, neque masculos neque feminas,
 posse distrahere matrimonia in suorum laesionem
 patrum aut matrum, qui dotes aut ante nuptias
 15 donationes obtulerunt aut susceperunt soli aut etiam
 cum filiis. Sed sicut in contractu nuptiarum ex-
 pectamus patrum consensum, ita neque transigere
 matrimonia sinimus in parentum laesionem citra illo-
 rum voluntatem. Sed etsi mittatur repudium, com-
 petere contra eos exactionem poenarum non sinimus,
 sive ipsi dederunt haec vel susceperunt, sive
 20 etiam cum aliis susceperunt. Non enim habet ra-
 tionem, parentem quidem citra voluntatem filii non
 posse transigere matrimonium, filiis autem permittere
 forsant et in minore aetate constitutis et neque quod
 utile sit scientibus citra patrum voluntatem solvere
 matrimonium et ex hoc parentes laedere. Hoc autem
 bene quidem incobans philosophissimus sancivit Mar-
 25 cus. Diocletianus autem hunc secutus est, nos autem
 similiter approbavimus. Sitque terminus nobis hic dis-
 iunctionum quae superstitibus contrahentibus fiunt.

cap. XIX *capitulum B* 28, 4, 45. *Summam habent Prochiron* 4, 21; *Epanagoge* 16, 23.

XIX. Est autem etiam aliud quiddam a nobis et pium simul et gratum excogitatum, ubi etiam repudiis missis matrimonia permanent. Nam ut eorum qui in potestate constituti sunt malitiam adversus patres prohiberemus, quoniam quosdam deprehendimus de industria repudia scribere studentes et mittere uxoris suis, vel etiam e contrario, cum nulla omnino iusta causa subesset, solvere matrimonia, ut parentes illorum solutioni dotis vel ante nuptias donationis subicerentur, utpote dissoluto matrimonio (atque ipsi quidem forte consuetudinem inter se clam retinebant, parentes vero damno affecti abibant et hanc habentes benignitatis suae erga liberos remunerationem): legem conscripsimus, quae neque in potestate constitutos neque emancipatos liberos, neque masculos neque feminas, potestatem habere vult matrimonia in fraudem suorum patrum aut matrum, qui dotes aut antenuptiales donationes dederunt vel acceperunt soli vel etiam cum liberis, dissolvendi. Sed quemadmodum in constituendis matrimoniis patrum consensum expectamus, ita ne solvi quidem matrimonia in fraudem parentum praeter illorum voluntatem permittimus. Sed etiam si missum sit repudium, non concedimus, ut poenarum exactio contra eos competat, sive ipsi illa dederint aut acceperint, sive etiam cum liberis acceperint. Neque enim rationi conveniat, patrem quidem contra filii voluntatem matrimonium dissolvere non posse, liberis vero forsant aetate minoribus ac ne intelligentibus quidem quid e re sua sit concedi, praeter patrum voluntatem matrimonium solvere et inde patres iniuria afficere. Et hoc quidem recte sancienti initium fecit Marcus summus philosophus, Diocletianus autem hunc secutus est, nos vero simili modo recepimus. Atque hic finis esto disiunctionum quae superstitibus coniugibus fiunt.

1 *τε om. B* || *ἡμῶν L* || 2 *καὶ om. B* || *ῥεπουδιῶν M* ||
διαζύγιον LB || 4 *καλλόντες L* (prohibemus s) || 5 *ῥε-*
πουδία M || *διαζύγια LB* || 6 *μηδεμιᾶς et nulla s* || 9 *ἢ τῆς*
πρὸ γάμου om. L (διὰ προκοῶν pro προκοῆς corr. L²) ||
 10 *δὴ om. B* || 11 *συναφικῶν MB* || *συνουκῶσιν L* (cf. s)
 12 *συνουκῶσιν L* || *ἀπῆρσαν L* || *ἀπῆρσαν L* || *ὑπέγραψαν M* ||
 13 *τῆν om. B* || *νόμον* || *καὶ νόμον L* || *ἐγράψαντες Cod.*
 15, 17, 12 || 14 *ἐμαγκιπᾶτους M* || *αὐτεξωνόσους LB* ||
 15 *καὶ om. B* || 19 *τοῦ γάμου B* || 20 *σίνεσιν L* ||
 21 *βλάβην L* || 22 *ῥεπουδιῶν M* || *διαζύγιον LB* ||
 23 *τῆν ποιήν L* || 25 *ἢ καὶ συνυπεδέξαντο om. L* ||
 25 *ἴσως καὶ ἐν ἐλάττωσι τῆ (τῆ om. B)* || *ἡλικία οὐσα*
 B || 31 *τοῦτο δὲ* || *καὶ τοῦτο B* || 32 *Διοκλητιανὸς Cod.*
 3, 17, 5 || *τοῦτο LB* || 33 *καὶ ἔστω* — 35 *γίνονται*
om. LB

1 rubr. De repudiis a filiisfamilias non mittendis R
 mg. || Est] Eo R¹ || quiddam V¹ || 4 habitis R¹ || 5 quoniam] quando R || ex] et R || 7 e VT || ex R² om. R¹ ||
 8 ut] aut V¹ || 9 subiaceat R¹ || 11 discederit R¹ || aut
 R || 12 dampnificati V¹ || inmanitatis R || 13 recom-
 pensationem V vulg.] res pensationem R¹ repensationem
 R²T || 16 laesionem RV || 17 patrem R¹ || ante nuptias
 RY] antenuptiales vulg. || 18 donationis R¹ || autem R ||
 etiam om. V || 19 contractum V¹ || 20 transigere V ||
 21 finimus R || parentum] pa um V¹ || 22 voluntate V¹ ||
 24 dederunt — 31 marchus scr. R² in ras. 4 versusum
 26 extra V || 27 filii autem permittere om. R || 30 aut
 R || 31 philosophissimus V || 32 diocletianus RV ||
 hoc R || 33 terminum R¹ || 34 contrahentibus om. V

CAPUT XX.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς τῶν γάμων τέλος ὁ πάντα ὁμοίως διαλύων ἐκδέχεται θάνατος. ὥστε, εἴτε θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς διαλυθῆι τὸ συνοικέσιον εἴτε τελευτῇ τῆς γυναῖκος, κέρδος γίνεσθαι τῷ μὲν ἀνδρὶ τὴν προῖκα κατὰ τὸ τοῖς γαμοκοῖς συμβολαίοις περιεχόμενον συμφωνῶν, τῇ γυναικὶ δὲ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καθ' ἕνα ἂν κἀκείσε δόξεν ἐξ ἀρχῆς τοῖς συμβαλλόνσιν· οὐ κωλυόμενον μὲν τῶν ἀνίσων κατὰ τὸ πῶσον ἐπιδόσεων, κωλυόμενον δὲ τῶν ἀνίσων συμφωνῶν· τούτο ὕπερ ὃ μὲν γενναϊότητας Λέων ἐν τοῖς οἰκείοις ὁρθῶς ἔγραψε νόμοις, ἡμεῖς δὲ αὐτὸ παραλαμβάντες ἐν αἰφύστερον διετάξαμεν. Εἰ γὰρ ὁ μὲν πλείων, ὁ δὲ ἔλαττον ἐν τῷ κέρδει συμφωνήσεν, ἀθλον τὴν, ὅποτον δεῖ τὸ κρατῶν εἶναι, πότερον τὸ πλείων ἢ τὸ ἔλαττον, τῆς συμφωρητικῆσεως ἐκατέρωθεν ὁμοίως ἀνίστα- 15 μένης. ὥστε ἡμῖν εἰδοξε τὰς ἀμετρίας ἀποτροφομένοισι πρὸς τὸ ἔλαττον καθελκύσαι τὸ πλείων ἐν τῷ συμφωνῶν, ὡς μὴ τῷ μὲν ἔξῆναι τρίτον, τῷ δὲ τυχόν τέταρτον τοῦ κέρδους συμφωνεῖν, ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο, (τὸ τέταρτον) ἐφ' ἐκατέρου παραλαμβάνε- 20 σθαι, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως ἐπὶ τῶν μερῶν, οὐ μὴν ἐπὶ τῆς ἀμπερωνημένης ἐκατέρωθεν ποσότητος.

1 Ἀνθέντος τοῖνον τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἐμπροσθεν ἀπάσας διαζεύξεις εὐδαμον μὲν καὶ μακάριον ἐκατέρω τῶν συμβαλοντων μένειν ἐπὶ τῆς προτέρας ἐνῆς; 25 καὶ μὴ τὴν γενομένην γονὴν τοῖς ἐφεξῆς συνοικεσίοις ἴσως λυπεῖν. καὶ εἰ γε τούτου πράξαιεν καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων σταίεν γάμων, ἔξουσι μὲν τὰ οἰκία, τουτέστι προῖκα μὲν ἢ γυνή, προγαμιαίαν δὲ δωρεάν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲν πολυπραγμονούντων ἡμῶν (τούτῳ ὅπερ 30 ἐπὶ τῶν δευτέρων ἐστὶ γάμων), λήφονται δὲ τὰ κέρδη, ὁ μὲν ἀνὴρ τὰ ἐκ τῆς προκοῆς, ἡ δὲ γυνὴ τὰ ἐκ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς. καὶ ἔσονται ταῦτα αὐτοῖς οἰκεία, οὐδὲν σχεδὸν τῆς ἄλλης αὐτῶν διαφέροντα κτήσεως. ὥστε ἐν ὅσῳ περιεῖσι, πᾶσαν ἀδειαν ἔξουσιν ἐκποι- 35 ῶσαι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις οἰς οἰκοῦσιν ἐξ ἀρχῆς εἶχον· εἰ δὲ καὶ τελευτοῖεν, πάρεστιν αὐτοῖς καὶ

Deinceps autem matrimoniorum terminum quae omne similiter solvit expectat mors. Unde sive morte viri solvatur matrimonium sive fine mulieris, lucrum sit viro quidem in dote secundum quod nuptialium instrumentorum continetur pacto, mulieri vero ex nuptiali donatione, sicut et ibi convenerit a principio contrahentibus: non prohibendis quidem inaequalibus secundum quantitatem oblationibus, prohibendis autem inaequalibus pactis; hoc quod fortissimus quidem Leo in suis conscripsit legibus, nos autem hoc sumentes adhuc clarius ordinavimus. Si enim alter quidem amplius, alter vero minus in lucro paciscatur, incertum erat, quale oporteret esse quod tenet, utrum quod plus an quod minus, dubitatione ex utroque similiter insurgente. Unde nobis placuit immoderationes aversantibus ad minus protrahere, quod in pacto plus est, et non alio quidem licere tertiam. alio autem forsitan quartam lucri pacisci: sed si quid tale fiat, quarta in utroque percipienda, et deinceps similiter in partibus, non tamen in constituta ex utroque quantitate.

1 Solutio igitur matrimonio secundum praedictas omnes disjunctiones felix quidem et beatum est utriusque contrahentium perdurare in priori coniugio et non procreatum sobolem sequentibus matrimoniis forsitan contristare. Et si hoc egerint et in prioribus steterint nuptiis, habebunt quidem propria, hoc est dotem quidem mulier, sponsaliam vero largitam vero viri, nihil perscrutantibus nobis (hoc quod super secundis est nuptiis), percipient autem lucra vir quidem ex dote, mulier autem ex antenuptiali donatione; et erunt haec eis propria, nihil paeae alia eorum differentia possessione. Unde donec vixerint, omnem licentiam habebunt alienationis super his, sicut in aliis quae de suo ab initio habuerunt. Si vero etiam moriantur, licet eis et legatis et fidei-

cap. XX § 1 2 et cap. XXI (— ἀδελφούς ἄγομεν 162, 4) habent B 28, 12; § 1 Ἀνθέντος τοῖνον κτῆσεως (34), item reliqui capitis et cap. XXI excerpta B² p. 191 Zach.

XX. Iam cum qui deinceps sequitur matrimoniorum finem quae omnia pariter dissolvit mors continet. Itaque sive morte viri sive obitu mulieris coniugium solutum sit, lucrum fiat marito quidem dos secundum pactum quod nuptialibus instrumentis comprehenditur, mulieri autem antenuptialis donatio, prout in hoc quoque ab initio contrahentibus visum sit. Neve prohibeantur dationes quantitate dispares, prohibeantur dispares pactiones, id quod generosissimus Leo in suis recte scripsit legibus, nos vero ab eo acceptum etiam certius constituimus. Si enim alter plus, alter minus de lucro pactus fuerit, incertum erat, quale esset quod valere oporteret, utrum quod plus an quod minus est, cum dubitatio utrimque similiter oreretur. Itaque nobis, quippe qui id quod modum excedat aversemur, visum est ad minus deducere, quod in pacto plus est: ut non liceat alteri tertiam, alteri vero quartam forte lucri partem stipulari, sed si quid tale fiat, quarta in utroque accipiat, ac deinceps simili modo in partibus nec vero in quantitate utrimque pacta.

1 Solutio igitur matrimonio secundum disjunctiones quas supra diximus omnes felix quidem et beata utriusque coniugum sors est in prioro toro acquiescendi nec forte sobolem sibi natam sequentibus coniugiis contristandi. Et si quidem hoc fecerint atque prioro matrimonio steterint, et sua habebunt, hoc est et dotem mulier et antenuptialem donationem vir, cum nos nequaquam scrupulose rem perscrutemur (id quod fit in secundis nuptiis), et lucra accipient, tam vir quae ex dote quam mulier quae ex antenuptiali donatione redundant: atque haec eis propria erunt nec quicquam scire a reliquis eorum bonis differant. Itaque donec superstites sunt omnem in iis facultatem alienandi habebunt, sicut in reliquis quae propria ab initio habebant. Quodsi moriantur, licet iis et per legata et per fideicommissa

1 Τὸ] 10¹ L in mg. || τὸν L¹ || γάμον L || 2 διάλυων L¹ || 7 sq. τοῖς (τῆς L¹) συμβάλοισι¹ κωλυόμενον μὲν καὶ τὸν L || 9 δὲ] δὲ καὶ L || 10 Λέων Cod. 5, 14, 9 || ὁρθῶς om. ε || 12 διετάξαμεν Cod. 5, 14, 10 cf. 5, 3, 20 § 7 || 16 ἀποτροφομένοισι L¹ || 19 τοιοῦτω L || 20 τὸ τέταρτον inserunt Osenbrüggen cum ε (cf. Iul.) || 21 μερῶν ἡμερῶν M || οὐ μὴν — ποσότητος om. L || 22 ἀμπερωνημένης M^a || 25 συμβαλλόντων B || 26 γενομένην M || γονὴν] ἐνῆν M^a || 30 οὐδὲν B5] οὐδὲ ML || 32 ἢ δὲ γυνή M] ἢ γαμετῇ δὲ LB || 33 Post δωρεᾶς BL inserunt nov. CXXVII cap. 3 || 35 ἐν] καὶ L || 36 ὡς] ὥστε L || 37 τελευτοῖεν MB τελευτεῖεν L

1 rubr. Si morte viri vel uxoris solvatur matrimonium R mg. || matrimonium R¹ || terminum V vulg.] ter-

minus T terminum sive fide mulierisque R || quae omne om. R¹ || 3 viri] mori R¹ || fine] finis? V¹, erasit V¹ || 4 in dote om. R¹ || seculum R¹ || 6 convenit R || 7 non] quae R¹ || inaequalibus] ut qualibet R¹ || 9 factis R quod] quae R¹ || 10 autem om. R || 11 ordinamus R || 12 alter vero] alterutro R¹ || 13 incertum cet.] certum utriusque (24) scr. R² in ras. 5 versuum || oportet vulg. || 14 plus] amplius V || 15 utraque V || 16 adversantibus RVT || 17 alii vulg. || 19 alio R] alii V vulg. || forsitan vulg. || 25 perdurari V || priori VT] prioro R vulg. || 26 procreatum R¹ || 27 forsant] R² || contristare R^a || 28 steterunt R || 29 vero om. R || 30 nihil] in nichil R¹ || 32 aut R || donatione V || 33 haec erunt R || alia] ab alia vulg. || 34 unde] ante R¹ || 35 omnes R¹ || 37 eius R || legatas R¹ || et om. V

ληγάτους καὶ φιδεικομμίσεις τὰ πράγματα ταῦτα εἰς
 ἑτέρουσ μεταστῆσαι. καὶ γὰρ δὴ τὰς τοιαύτας ἐκποι-
 ρήσεις ἐγγράμμεν ἡμεῖς διὰ τῆς ἐπιτοῦσ ὑπὲρ τοῦτων γεγραμμένους.
 2 Εἰ μὲντοι τοὺς μὲν παῖδας ἐκ τίνος μοίρας γρά-
 ψαιεν κληρονομοῦσ, ἑξωτικὸὺσ δὲ ἐξ ἑτέρας, μένουσ δὲ
 τὰ ταῦτα πράγματα ἢ καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀνε-
 ποιήτα, οὐ παρὶς τοῦτο ἐκπεποισθῆναι ταῦτα δοκεῖ,
 ἐπειδὴ τις καὶ ἕτεροσ γέγραπται κληρονομοσ, ἀλλὰ
 μὲντοι καὶ ταῦτα τοῖσ παιδίω. Οὐδὲ γάρ, εἰ γράψαιεν
 πάντα τοὺσ παῖδασ κληρονομοῦσ, ἐξ ἀνάσων μέντοι
 μερῶν, ταῦτα κατὰ τὰσ κληρονομίαισ λήθησται μοί-
 ρασ, ἀλλ' ἐξ ἰσῆσ διαιρησονται πρὸσ τὸν ἀριθμόν τὸν
 ἑαυτῶν ὡσπερ κἂν εἰ μηδένα αὐτῶν γράψαιεν κλη-
 ρονόμω, ἀλλ' ἐξωτικὸὺσ ἀπαντασ, αὐτοῖσ τοῦ ἑαυτοῦ
 δι' ἑτέρον τῶπωσ γινόμενω, λήθησται ταῦτα, καί-
 15 τοι μὴ κληρονομοῦντασ τοῦ γονέωσ. Ἐδοξε γάρ ἡμῖν
 κατὰ πρόληψιν ὁ πατήρ ἐν ᾧ μὴ ζῶν ἐκποιρήσειεν ἢ
 καὶ ῥητῶσ ὑπόσθῆτο τι τῶν πραγμάτων τούτων, ἢ
 τελευτῶν μὴ ῥητῶσ εἰσ ἕτερον αὐτῶ μεταδείη, βού-
 λεσθῆναι μᾶλλον φυλάττειν τοῖσ παιδίω, ὡσ ἐξ αἰτίας
 20 ἐκείνων αὐτῶ προσγερόμενα, ἀλλὰ μὴ εἰσ τοὺσ ἐξω-
 θεν ἄγειν. καὶ δοθήσεται ταῦτα τοῖσ παιδίω γέρας
 ἐξῆρστον ἐκ τοῦ ἡμετέρου νόμου, κἂν εἰ μὴ κληρονο-
 μοῖεν ἢ τοῦ πατρός ἢ τῆσ μητρός ἢ ὁποτέρου, κἂν εἴ-
 25 τινεσ μὲν αὐτῶν κληρονομοῖεν, τινεσ δὲ παραιτοῖντο.
 τοῦτο γὰρ ἡμῖν ῥητότερον τῶν προτέρων εἶδοέν
 ἔχειν. Ὡσπερ εἶπερ γέρας ἐστίν ἐκ τοῦ νόμου κατα-
 φερόμενον εἰσ αὐτοὺσ, μηδεμιῶ προσθήκησ μητε ἐπιδο-
 λούσθαισ μητε ἐλαττωσθῆναι, πλην εἰ μὴ τῆν αἰτίαν
 αὐτοῖ δοῖεν οἱ παῖδεσ τῆσ ἑαυτῶν ἐλαττωσέωσ. 30

CAPUT XXI.

Εἰ γὰρ τις ἐξ αὐτῶν ἐχάριστοσ φανεῖη, τὸ γέρας
 τοῦτο τοῖσ ἄλλοισ δίδομεν τοῖσ οὐδέν τι τοιοῦτο
 παράσσειν, ἐνὶ καὶ τοὺσ ἄλλοισ παιδείασμεν τοῖσ
 γονέωσ τιμῶν καὶ πρὸσ τὸ τῶν ἀδελφῶν παράδειγμα
 βλέπειν. Ὡσπερ εἰ τοσοῦτον ἀνύχημα τῆσ τῶν παι-
 35 δῶν εἰη γονῆσ, ὡσ ἀπαντασ ἀχάριστοὺσ εἶναι, ἐπὶ τοῖσ
 κληρονομοῦσ ἐρχέσθω ταῦτα τοῦ τελευτήσαντοσ ὡσ τῆσ
 ἐκείνου περιουσίασ ὄντα ὁ δυνάμενων τῶν παιδῶν
 ἐκ τοῦ παρ' αὐτῶν γράμμεν ἡμεῖσ γονέωσ γέρας ἔχειν,
 ὡπερ ἡμεῖσ αὐτοῖσ διὰ ταύτην τῆν αἰτίαν οὐ δίδομεν. 40

res illas in alios transferre. Eiusmodi enim alienationes nos concessimus constitutione de his scripta.
 2 Si tamen liberos ex aliqua parte heredes scripserint, extraneos autem ex alia, maneant vero eius-
 modi res vel etiam quaedam ex iis non alienatae, non propterea ea alienatae esse videntur, quia alius
 quoque heres scriptus est, sed maneant haec quoque liberis. Neque enim si omnes liberos heredes scripse-
 rint, ex disparibus tamen partibus, illas secundum hereditarias portiones accipient, sed ex aequo divi-
 dent secundum ipsorum numerum; quemadmodum etiam si nullum ex ipsis heredem scripserint, sed ex-
 traneos omnes, si ipsis alio modo satisfiat, eas capient, tametsi genitoris heredes non fiant. Per prae-
 sumptionem enim nobis visus est pater, cum non vivus alienaret vel etiam expresse obligaret earum rerum
 aliquam, aut moriens non expresse in alium eas transferret, maluisse liberis eas servare utpote ipsorum
 causa sibi acquisitas, neque vero in extraneos transferre. Atque dabantur haec filiis ut praemium prae-
 cipuum ex nostra lege, vel si non sint heredes sive patris sive matris sive utriusque, vel si alii ex iis
 heredes existant, alii vero recusant. Hoc enim prioribus rectius se habere nobis visum est. Itaque
 si quidem praemium est ad eos ex lege delatum, nullo additamento neque obscureret neque deminuat,ur,
 nisi forte ipsi liberi causam suae deminutionis praeberint.

XXI. Nam si quis ex iis ingratus apparuerit, hoc praemium ceteris damus, qui nihil eiusmodi
 commiserint: quo etiam reliquos doccamus parentes honorare et fratrum exemplum respicere. Itaque si
 tanta calumitas in liberorum progenie existat, ut omnes ingrati sint, ad heredes defuncti illa perveniant, ut
 quae ex eius bonis sint: cum nequeant liberi praemium habere a parente per ipsos iniuria affecto, quod
 quidem nos iis propter hanc causam non damus.

1 φιδεικομμίσεις (ἡς pro ois L¹) L, καὶ φιδεικ. om. B ||
 2 δὴ om. B || 3 διὰ τῆσ Cod. 5. 9, 8 § 1 sq. (cf. ib. 6
 § 10 sq.) || τούτων B || τούτων B¹ || 4 γράψαιεν M ||
 7 ἐκπεποισθῆναι B¹ ἐκπεποισθῆναι L ἐκποισθῆναι M
 (alienatae ε) || ταῦτα αὐτῶ B || 11 κατὰ τῆσ κληρονο-
 μίας L || 12 διαιρησονται L¹ || τὸν ἑαυτῶν || τῶν ἑαυτῶν
 L || 13 γράψαιεν M || γράψαιεν LB || 15 γερόμενον L ||
 λήθησται (sic) L¹ || 16 τοῦ γονέωσ parentum ε || 18 τοῦ-
 του L¹ || 19 ταῦτα B || 25 παραιτῶνται B || 32 τοῦτο ||
 τοῦτο B¹ || αὐτοῦτο τε B || 36 γονῆσ εἰη L || 39 ἡτοι-
 μημένου I^o B¹

commissis res has in alios migrare; talem quippe alienationem permisimus nos constitutionem pro his conscribentes.

2 Si vero filios ex aliqua parte scripserint heredes, extraneos autem ex alia, maneant autem tales res aut etiam quaedam earum non alienatae, non ob hoc alienatae haec videbuntur, quoniam aliquis etiam alter scriptus est heres, sed maneant etiam haec filiis. Non enim, si scripserit omnes filios heredes inaequalibus partibus, has secundum hereditarias accipient portiones, sed ex aequo dividunt secundum numerum suum, sicut etiam si nullum eorum scripserit heredem, sed extraneos omnes, eis per alios modos satisfactione habita, percipient eas, cum utique non sint heredes parentum. Placuit enim nobis per praesumptionem, quia pater, dum non vivens alienaverit aut expressim obligaverit aliquid rerum harum aut moriens non expressim in alium eas transposuerit, voluerit magis servare filiis, tamquam ex causa illorum sibiim acquisitas, et non ad extraneos deducere. Et dabantur haec filiis honore praecipuo ex nostra lege, licet non fiant heredes aut patris aut matris aut utriusque, vel si quidam quidem eorum heredes fiant, alii vero repudient; hoc enim nobis rectius quam prioribus placuit habere. Unde si praemium est ex lege descendens in eos, nulla adiectione neque turbetur neque minuat, nisi forte causam ipsi dedit filii suae deminutionis.

Si quis enim ex eis ingratus videtur, praemium hoc aliis damus nihil tale agentibus, ut etiam alios corripimus parentes honorare et ad fratrum exemplum respicere. Unde si tantum infortunium filiorum sit sobolis, ut omnes ingrati sint, ad heredes veniant haec defuncti tamquam illius substantiae constituta, non valentibus filiis ex parente a se ex honorato praemium habere, quod nos eis propter hanc causam non damus.

Vulg.] scribentes RT || 5 aut ex R || rex R¹ || 6 non alienatae del. V³ || 7 haec esse R || quoniam] quae R¹ || 8 etiam om. R¹ || 9 leg. scripserint? || heredem R¹ || 10 aequalibus V¹ || hereditariis R¹ || 11 accipient RT || ex om. V || 13 leg. scripserint? || omnes om. V || eius R¹ || 15 parentium R || 16 per praesumptionem nobis V || 17 non] n. V¹ || expressit R^o || 19 alias R¹ || transposuerat V || 21 hoc R¹ || 25 placuerit V¹ || 28 nisi forte nisi causam V || denti R¹ || filie V¹ || 29 deminutionis V || 31 rubr. De ingratis liberis vel contra R mg. || ingratis R¹ || 32 etiam R¹ V || et R¹ vulg. || 33 fratrem R || 34 filiorum del. V³ || 36 substantia R

1 *Εἰ δὲ τῶν παίδων οἱ μὲν ἐν ζωσὶ καθεστήκοιεν, οἱ δὲ ἀπέλθοιεν μὲν, παῖδας δὲ καταλλάποιεν, τὸ τοῦ τελενήσαντος μέρος τοῖς ἐκείνῳ δίδομεν πασίην, εἰ κληρονομοῖεν τὸν πατέρα, ἐπειτοῦγε ἐπὶ τοὺς ἀδελφούς ἄγομεν. Καὶ ταύτη δὴ τὸν νόμον ἡμῶν τελειοῦντες βουλόμεθα τοῦτο κρατεῖν οὐκ ἐπὶ προικός μόνον οὐδὲ ἐπὶ προγόνῳ δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀπροίκῳ συνοικισίῳ παρὰ τῆς διατάξεως ἡμῶν εἰσαγομένων κερδῶν. κἀκεῖνα γὰρ, εἰ μὴ πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν γάμοις οἱ πατέρες, ἀλλὰ φυλάξαιεν, ἔσται τῶν παίδων καθ' ὅνπερ ἔμπροσθεν εἰρηκαμεν τρόπον. Οἱ μὲν οὖν πρότεροι γάμοι καὶ τὰ ἐντεῦθεν κέρδη τε καὶ αἰ παρατηρήσεις μέχρι τούτου τετυπόσθωσαν.*

1 Si vero filiorum alii quidem inter vivos sint, alii vero defuncti quidem sint, filios autem relinquant, defuncti portionem illius damus filiis. si heredes sint patris, alioquin ad fratres deducimus. Et ideo legem nostram perficientes volumus haec valere non super dote solum neque super sponsalicia largitate, sed etiam super indotatis matrimoniis ex constitutione nostra introductis lucris. Nam et illud, nisi ad secundas veniant nuptias parentes, sed servent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Primae siquidem nuptiae et hinc lucra et observationes usque ad hoc dispositae sint.

CAPUT XXII.

Εἰ δὲ τινες τοῖς ἔμπροσθεν οὐκ ἀρκεσθέντες γάμοις καὶ πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν, ἀνάγκη τῷ νόμῳ τούτους ὑποθεῖσθαι ἢ ἀπαίδας ὄντας ἐκ τῶν προτέρων, ἐκ δὲ τῶν δευτέρων παιδοποιουμένους, ἢ τοῖς ἀντιῶν ἀπαίδας μὲν ἐκ τῶν δευτέρων, πατέρας δὲ ἐκ τῶν πρώτων, ἢ ἀπαίδας ἀμφοτέρωθεν, ἢ πατέρας ἐκατέρωθεν. Εἰ μὲν οὖν ἀπαίδες μείναιεν ἐκ τῶν προτέρων ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γάμων, οὐδεμία πολυπραγμοσύνη περὶ τῶν δευτέρων· ἀλλ' ἄνδρες μὲν ἀπελευθύνονται παντοίως πάσης παρατηρήσεως ἐλευθέρῳ, γυναῖξί δὲ μόνον ἐπικείσεται θεὸς τὸ μὴ πρὸ τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου πρὸς δευτέρον ἔλθειν συνοικίσιον, ἢ γινώσκων ὡς, εἰ τι τοιοῦτο πρόξαιεν καὶ ἀώρουσιν συναλλίξαιεν γάμοις, ἰφείξοιαι ποινάς, ἀλλὰς μὲν, εἴπερ ἀπαίδες ἐκ τῶν προτέρων ὡς συνοικίσιον, μείζους δὲ, εἰ καὶ παίδες ὑπέιν. εἰ μὲν γὰρ οὐχ ὑπέσται γονή, τὸ τῆς ἀτιμίας εὐθύς ἀκολουθήσει, καὶ ἔσται παντοίως ἢ γυνὴ διὰ τὴν τῶν γάμων σπονδῆν ἡτμασμένην καὶ οὕτε λήφεται τι τῶν παρὰ τὸν πρότερον καταλελειμμένων αὐτῇ συνοικίσιον οὕτε ἀπολαύσει τῆς προγα-

Si qui vero prioribus non contenti nuptiis etiam ad secundas venerint, necesse est legi hos ponere aut sine filiis existentes ex prioribus, ex secundis autem filios habentes, aut etiam ex diverso sine filiis quidem ex secundis, parentes autem ex primis, aut sine filiis ex ambobus, aut parentes ex utroque. Si igitur sine filiis manserint ex prioribus aut etiam ex ambobus nuptiis, nulla perscrutatio circa secundas est, sed viri quidem ibunt omnino omni observatione liberi, mulieribus autem solummodo imminet metus, ut non ante annale tempus ad secundum veniant matrimonium, aut sciant quia, si quid tale gesserint et immaturas contraxerint nuptias, subibunt poenas, alias quidem, si sine filiis ex prioribus sint matrimoniis, maiores autem, si etiam filii sint. Si enim non est soboles, infamia mox sequetur, et erit omnino mulier propter nuptiarum festinationem infamis, et neque percipiet aliquid horum quae a priore relicta sunt ei consortio, neque fructur spon-

cap. XXII—XXXVI. XXXVIII—XLVIII pr. estant B 28, 14 (inde XXII—XXV Nomoc.⁴ XIV tit. 13. 2). cap. XXII. XXIII *Εἰ μὲν οὖν* (162, 20) συναφεία (165, 21) *habent* B¹ p. 192 sq. Zach.; XXII—XXIII med. (... ἐπιτίμια κείσθω 165, 12) Prochiron 6, 4—6; *Epanagoge legis* 19, 15. 6. 16 (— 164, 2s *ἀπὸν τὸ ἐντεῦθεν Epanagoge* aucta 17, 4). cap. XXII *summaria habent* Nomoc. XIV tit. 13, 2; *Elogia privata* aucta 2, 14 p. 12 Zach.

1 *Quodsi ex liberis alii superstites sint, alii decesserint quidem, liberos autem reliquerint, partem defuncti liberis eius damus, si patri heredes existant; alioqui ad fratres transferimus. Atque ita legem nostram perfecturi hoc valere volumus non solum in dote vel in antemptualis donatione, sed etiam in lucris iis, quae in coniugiis indotatis per nostram constitutionem introducta sunt. Nam illa quae, si parentes ad secundas nuptias non venerint, sed perseverarint, liberorum erunt secundum eum quem ante diximus modum. Priora igitur matrimonia et quae inde redundant lucra et observationes hactenus statuta sint.*

XXII. *Si qui vero prioribus non contenti nuptiis etiam ad secundas venerint, hi necesse est legi supponantur aut liberos non habentes ex prioribus nuptiis, ex secundis habentes liberos, aut contra liberis destituti ex secundis, patres vero ex primis facti, aut utrimque liberis carentes, aut patres utrimque facti. Si igitur sine liberis manserint ex priore vel etiam ex utroque matrimonio, non est quod laboremus de secundis nuptiis: sed viri quidem omnino observatione liberi evident, mulieribus autem sola incumbet verecundia ne ante anni tempus ad secundum coniugium veniant. Quae si tale quid fecerint et intemptivas nuptias contraxerint, sciant se poenas subituras esse, alias quidem, si sine liberis sint ex priore matrimonio, maiores vero, si etiam liberi extant. Etenim si proles non extat, infamia statim sequetur, eritque mulier ob festinationem nuptiarum omnino infamis, ac neque quicquam accipiet eorum,*

1 *ἐν ζωσὶ καθεστήκοιεν*] ζωσίν B¹ || 3 *πασίην*] τοῖς πασίην M || 5 *ἀγομεν*] αὐτὸ add. B¹ || καὶ ταύτη — 11 *τρόπον om.* L || 5 *διατάξεως*] Cod 5. 17, 11 (cf. supra cap. XVIII) || 10 *φυλάξαιεν*] add. τοῖς πρώτοις? || 15 *καὶ om.* M || *δευτέρον Epan. aucta* || ἀνάγκη — 19 *ἐκατέρωθεν om.* Proch., Epan. || 17 *παῖδας ποιουμένους B* || ἢ καὶ add. s. Haloander || 18 *πρώτων*] προτέρων Haloander || 19 *ἀπαίδας*] μὲν add. Nomoc.⁴ || *πατέρων L* || 20 * *μείνοιεν* (διαμείνοιεν B¹ μείνοιεν Proch. unus) *libri* || ἢ καὶ ἐξ ἀμφ. τῶν om. Epan. aucta || 22 *δευτέρας*] μέτρα Proch., Epan. aucta || 23 *δὲ τοῦτο μόνον Proch.* || 24 τὸ τοῦ Nom.⁴ ὥστε Epan. aucta || *ἐνιαυσιαίου χρόνου*] ἐνιαυτοῦ Nom.⁴ || 25 *συνοικίσιον ἔλθειν Epan. aucta* || 27 *ἀλλας*] ἐλίπτους Epan. aucta || 28 *ὡς*] ὡς... L *εἰσὶ B* Nom.⁴ || 29 *ὑπέσται L*, Proch. v. l. || 30 *ἀτιμίας*] αἰτίας Proch. v. l. || *ἐπακολουθήσει B* || 31 *ἡτμασμένη Nom.*⁴, Proch. v. l., Epan. aucta, *ἡτομασμένη L* || 32 *οὕτε*] οὐδὲ

MLBNom.⁴ οὐ Proch., Epan. || *τι post προτέρων coll. Epan. aucta* || 33 *οὕτε*] οὐδὲ Epan.

1 quidem] quod R¹ || 3 portione R¹ || filii sit F¹ || 5 haec R vulg.] hoc VT || 6 super sitiē sponsalitiō largitate V¹ || 7 indotatis R || 9 sed servent] deserant R¹ || 10 quo] quorum R || duximus R¹ || Primae] vulg. De muliere quae post mortem mariti non annum expectat R mg. || siquidem] quidem V || 12 sint R² vulg.] aut R¹ V || 14 contempti V continenti R¹ || 15 venerit R¹ || lege R¹ || supponere vulg. || 17 autem] aut R¹ || sine filiis R¹ || 18 autem] aut R¹ || 19 sine filiis — 20 etiam ex scr. R² in ras. 2 vv. || 21 ambobus R¹ || secundas venerit est R² || 25 aut sci aut sciant V¹ aut sicut R¹ || 26 etiam imaturas R² || 27 quidem] quippe R || sine filiis — 163, 19 quae tali scr. R² in ras. 8 versusum || 28 filii sunt R || 29 infamiam R || 31 praecipit R

μιαίας δωρεῆς οὔτε τῶ συνοικοῦντι κατὰ τὸν δευ-
 τερον γαμὸν περαιτέρω τῆς τρίτης τῆς οἰκίας πε-
 ρισσίας ἐπιδώσει μοιραῶ. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς ἔξωθεν
 υἰοθήσεται φιλοτιμίας οὐδὲ ληφεται παντελῶς παρ'
 οἰδεὸς τῶν ἔξωθεν οὐ κληρὸν οὐ φιδεικόμισσον
 οὐ κληράτον οὐ μέρτις καὶσα κἀσὶ δωρεάν· ἀλλὰ ταῦτα
 κλεισεται ἢ μενεὶ παρὰ τοὺς κληρονόμοις τοῦ τελευ-
 τήσαντος ἢ καὶ συγκληρονόμοις αὐτῆς, εἰ γὰρ ἴδωται
 κληρονομεῖν ὅλωσ, οἷα ταύτης οὐδ' ὀτιῶν ὄφελος
 ἐχοῖσῃ. ἀλλ' εἰ γεγραμμένοι καὶ ἔτεροι τύχοιεν
 κληρονόμοι εἴτε καὶ ἐξ ἀδιαθέτου καλοῦντο, πρὸς
 ἐκείνοὺς κλεισεται τὰ τῆ τοιαύτη γυναικὶ καταλειμ-
 μένα, οὐ γὰρ τὸ δημοσίον αὐτὰ οἰκειούσεται, μηποτε
 δόξωμεν τὰ τοιαῦτα σωφρονίζοντες τῆς τοῦ δημο-
 σίου προνοεῖν ὠφέλειαν. ἀλλ' οὔτω μὲν τὰ παρὰ
 τῶν ἔξωθεν αὐτῆ καταλειμμένα πρὸς ἑτέροισ χω-
 ρήσει, τὰ δὲ γὰρ παρὰ τοῦ πρότερον συνοικίσιμος
 ἀφίξεται, παρ' αὐτῆς ἀφαιρούμενα, πρὸς τὰ δίκαια
 προσιώτα τῆς τοῦ καταλιπόντος ἀνδρὸς συγγενείας τὰ
 τῶ ἑδίκτω περιεχόμενα, τοιούστῃν ἀνιόντις τε καὶ
 κατιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου μέχρι δευτέρου βαθ-
 μού, τῶν βαθμῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας σφαιτωμένων
 τάξεως· ὡν οὐχ ὑπεστώτων ἐπὶ τὸ ταμιεῖον κλεισεται.
 1 Ἀλλ' οὐδὲ πορωτέρω κληρονομοῖεν ἐξ ἀδιαθέτου
 τῶν οἰκίων αὐτῆς ὑπεκλεισεται συγγενῶν, ἀλλὰ
 μέχρι τοῦτου βαθμοῦ θεωρουμένων πανταχόθεν στή-
 σεται μόνον τὰ τῆς διαδοχῆς αὐτῆ· οἱ πορωτέρω
 δὲ ὄντες ἑτέροισ ἔξωσι κληρονόμοι. Καὶ ἢ γὰρ πρὸ
 τῶν ἄλλων αὐτῆ ποιῶν ἐπαχθεῖσα, φαρμὴν δὴ τῆν
 αἰμίαν, εἰ μὴ αἰμῆς ἐκ τῶν προτέρων εἰς γάμον, 30
 κλεισεται βασιλέως γράμμασι κλεινωτος, εἰ δὲ πα-
 ῖνε ὑπεῖεν οἰασθῆποτε γονῆς, ἔξισι μὲν αὐτῆ βσι-
 κίως ὑπὲρ τῆς αἰμῆς δεῖσθαι, οὐ μὴν ὄφελος τῆ τῶν
 ἀντιγραφουμένων ἔχειν· πλὴν εἰ μὴ βούλεται τῆν ἐκ
 τῆς βσικίας ἔχειν ὠφέλειαν καὶ τῶν ἄλλων ἀπαλ- 35

salicia largitate, neque marito secundarum nuptia-
 rum ultra tertiam suae substantiae offeret partem.
 Sed neque extrinsecus sentiet largitatem neque percipiet
 penitus ab ullo extraneorum non hereditatem, 5 non fideicommissum,
 non legatum, non mortis causa donationem: sed haec venient
 aut manent apud heredes defuncti aut coheredes eius, si poterat
 heres esse, utpote ea nullam utilitatem habente. Sed si
 scripti et alii sint heredes, sive etiam ab intestato
 vocentur, ad illos venient quae tali mulieri derelicta
 sunt. Non enim fiscus haec vindicabit, ne aliquo
 modo videamur talia corrigimus fisci providere utili-
 tati: sed ita quidem, quae extrinsecus ei derelicta
 sunt, ad alios venient, quae vero a priore marito
 15 sunt, ab ea sublata venient ad decem personas re-
 liquentis viri cognationis, quae edicto continentur,
 hoc est ascendentes et descendentes et ex latere usque
 ad secundum gradum, gradibus in suo servandis
 ordine. Quibus non existentibus ad aerarium
 20 veniunt.

quae ex priore coniugio ei relicta sunt, neque donatione ante nuptias fruetur, neque coniugi per secun-
 dum matrimonium facto plus tertia bonorum suorum parte dabit. Quin ne extraneam quidem experietur
 libertatem neque omnino ab ullo extraneorum aut hereditatem aut fideicommissum aut legatum aut
 mortis causa donationem accipiet: sed haec devenient sive remanebunt penes heredes defuncti vel etiam
 coheredes ipsius, si modo heres esse omnino potuit, cum illa nullam plane utilitatem habitura sit. Sed
 si forte etiam alii heredes scripti sint, sive etiam ab intestato vocentur, ad illos pervenient quae eius-
 modi mulieri relicta sunt. Neque enim fiscus ea vindicabit: ne forte videamur, dum talia corrigimus,
 fisci emolumentis providere. Sed ita quidem, quae ab extraneis ei relicta sunt, ad alios venient, quae
 vero a priore marito, haec ei ablata pervenient ad decem illas personas ex cognatione viri, qui ea reli-
 quit, edicto comprehensas, hoc est et ascendentes et descendentes et qui ex latere sunt usque ad secun-
 dum gradum, gradibus in suo ordine servatis. Quae si non extant, ad aerarium venient.
 1 Sed ne ulterius quidem ab intestato hereditatem suorum ipsius cognatorum illa consequetur, verum us-
 que ad tertium gradum solum undique observantium successione iura ei coercerentur; qui vero remotiores
 sunt alios habebunt heredes. Atque quae prae reliquis poenis ei imposita est, infamiam dicimus, siquid-
 em liberos non habebit ex priore matrimonio, sublata erit imperatore per litteras id iubente; si vero
 liberi cuiuscumque sexus extiterint, licet quidem ei infamiae causa imperatori supplicare, nec tamen fructum
 ulium ex rescripto habere: nisi velit utilitatem quae ab imperatore datur percipere et reliquis poenis libe-

1 οὐδὲ libri ἢ τὸν om. Epan. ἢ 2 τῆς alterum om.
 Nom.^a ἢ 3 μοιραῶ L ἢ 4 λήφεται τε add. B ἢ παρ'
 οἰδεὸς παντελῶς Epan. aucta ἢ 5 οὐ φιδεικόμισσον
 (φιδεικόμισσον L) M L, om. B Nom.^a, Proch., Epan. ἢ 6 οὐ
 κληράτον B Epan. οὐδὲ κληράτον Proch. ἢ μέρτις καὶσα
 M ἢ κληράτον αἰτία L B Nom.^a τῆν μετὰ θανάτου Proch.,
 Epan. ἢ 7 ἐνοῦσται Nom.^a ἢ ἢ μενεὶ M ἢ μενεῖεν L²
 εἰ μὲν εἰεν B Nom.^a Proch. εἰ μὲν εἰεν L¹ (aut ma-
 nent ε) ἢ παρὰ π.ο. L¹ ἢ τελευτήσαντος συνοικίσαν-
 τός ποτε Epan. aucta ἢ 8 ἢ om. B, καὶ om. Proch., Epan.
 αἰτοῖς L², Proch. v. l. ἢ ἴδωται L Nom.^a ἢ 9 ὅλωσ om.
 ε ἢ αὐτῆς Proch., Epan. ἢ 10 εἰ εἴτε Epan. legis ἢ 11 καὶ
 om. B Epan. aucta ἢ 15 ὠφέλειαν L ἢ παρὰ om. Proch.,
 Epan. aucta ἢ 17 γὰρ om. Epan. aucta ἢ πορωτέρω B Epan.
 aucta ἢ 18 πρὸς τὰς εἰς L², om. L¹ ἢ 19 sq. τὰ — περι-
 χόμενα om. Proch., Epan. ἢ 20 ἑδίκτω γόμω B Nom.^a
 ἢ om. B Nom.^a, Proch., Epan. ἢ καὶ om. B Epan. aucta
 21 καὶ ἢ Epan. aucta, om. B ἢ 22 τῶν βαθμῶν om.
 L ἢ 24 περαιτέρω Proch., Epan. ἢ κληρονομία L²
 25 ὑπεκλεισεται L Proch., Epan. ἐπισκελεύσεται B
 26 μέχρι μόνον τρίτου B ἢ μόνον μέχρι τρίτου B
 θεωρουμένων om. Epan. aucta, θεωρ. — 27 αὐτῆ om.
 B ἢ 21 αὐτῆ αὐτῆς Epan. aucta, om. ε ἢ πόρωσ L Proch.
 v. l., Epan. aucta ἢ 28 ὄντας ἀντῆ Epan. aucta, om. B ἢ

καὶ εἰ γὰρ L¹ ἢ Καὶ ἢ γὰρ — 31 κλεινωτος om. Proch.,
 Epan. aucta, 30 sq. εἰ μὲν — κλεινωτος om. Epan.
 legis ἢ 31 κλεισεται L B Nom.^a κλεισεται M λυεται B
 (id. Ath., Theod., Nom. XIV tit. 13, 2) ἢ εἰ δὲ εἰ γὰρ Epan.
 legis ἢ 32 οἰασθῆποτε γονῆς om. Proch., Epan. ἢ εἰτε
 Proch., licebit ε ἢ 33 τῆς om. B ἢ 34 sq. πλὴν — ἔχειν
 om. L ἢ μὴ om. B² Nom.^a ἢ βούληται Proch. βούλοιο
 Epan. legis (voluerit ε) ἢ τῆν — ὠφέλειαν τὰς — ὠφέ-
 λείας Epan. aucta

2 offeret R offeret licet V ἢ 3 sentiat R ἢ pertiet V ἢ
 5 non ante fideicommissum om. V ἢ 6 donationem R ἢ 7 poterat
 heredes R ἢ 8 nulla utilitate V ἢ 9 sunt R ἢ
 11 vendicabit VT vindicabat R ἢ 12 videantur R ἢ
 13 ita quidem — 15 reliquentis suppl. V² in spat.
 vac. 4 vv. ἢ relicta VT ἢ 14 ad et V² et V³ ἢ veniunt
 RV ἢ marito sunt V¹ vulg. maritos R¹ marito derelicta
 (relicta V²) sunt R² V³ ἢ 15 reliquentis (en scr. V² in
 ras.) viri V relicto iure R ἢ 17 et descendentes om. V ἢ
 19 errarium RV ἢ 20 venient vulg. ἢ 25 venient R¹
 27 ei V eius RV vulg. ἢ heredes que et prae aliis R¹ ἢ 29 filiis
 liberis R ἢ fuerint RV ἢ 30 iubentis Val. ἢ iubentibus
 RV vulg. ἢ 31 filii om. R ἢ 32 imperatorem V ἢ 33 nisi
 si R¹ vulg. ἢ noluerit R ἢ 34 liberare VT

λαγῆραι ποιῶν τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμον παῖσι τὴν ἡμίσειαν τῆς οὐκείας περιουσίας δωρομένη μοῖραν καθ' ἑαυτῶν, αἰρέσεως ἀπάσης χωρὶς, καὶ οὐδὲ τὴν ἡμίσειαν παρακατέροσα, ἀλλὰ πάσης τῆς οὐσίας τῆς ὅτε ἀπὸς τοὺς δευτέρους ἐφοῖτα γάμου, κατὰ τὴν ἡμίσειαν, καθάπερ ἐφθήμεν εἰπόντες, ἐξισταμένη μοῖραν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένοις παῖσι. Καὶ διαίρουσιν ταῦτο οἱ παῖδες ἀπύνητοι ἐξ ἰσῆς, καὶ παῖδας μὲν ἔχοντες εἰς τοὺς ἐναντῶν παραπέμπουσιν παῖδας (οἱ γὰρ τι καὶ τοῖς παλαίοις προσθεῖναι νόμοις)· εἰ δὲ οὐκ ἔχουσι, τὰ τὸ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτήσαντων μέρη λήγονται πάντες ἀναλόγως οἱ τούτων ἀδελφοί. εἰ δὲ πάντες ἀπέλθουσιν, ἐκεῖτω παραψηχῆν τῆς ἐναντῆς δυσκλήριαις ἢ μήτηρ τὸ ταῦτα πάλιν ἀναλαβεῖν. Καὶ ταῦτα γαμέν, εἴπερ ἀδιάρητοι τελευτήσαντες οἱ παῖδες· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀπαξ γενομένοις αὐτῶν εἴσῃσιν αὐτοὺς διαθήκας γράφειν ἢ περιόνας ὃν βούλονται ταῦτα διατιθέναι τρόπον. Αἱ μὲν οὖν ἐπικείμεναι ποιναὶ ταῖς πρὸ τοῦ πενήθιμου γημεμέναις χρόνον τοιαυτὰ πῶς εἰσὶ, καὶ τρεῖς ὑπὲρ τούτων διατάξεις τοῖς ἐμπροσθεν γεγραμμένας μὴ τινὲς ταύτη παρενθήκη ὅδε ἡμῖν ὁ νόμος μετὰ τῆς προσκρούσεως ἀπήγγελε προσθήκη.

CAPUT XXIII.

Εἰ δὲ ἀναμείνει μὲν τὸν χρόνον ἢ γυνὴ καὶ ταύτη διψύγοι τὰς εἰρημένας ποenas, ἐπὶ δευτέρου δὲ ἀφικουχοῦ συνοικισίον, τῶν προτέρου ἀμελήσασα γάμων, εἰ μὲν οὐκ ἔχοι παῖδας — εἰρήσθω γὰρ καὶ αὐτῆς — ἀκίνδυνον ἕπιαν τὸ ἐντεῦθεν. Εἰ δὲ ὑπεῖρη γυνὴ καὶ παῖδας ὁ νόμος ἐντεῦθεν ἀτιμασθέντας ἴδιοι, τρικαυτὰ πιάσης φιλοτιμίας παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἀφρούσης κατὰ τὸ τῆς δεσποτείας ἀφαιρεῖται μέρος,

poenis, ex priori matrimonio filijs mediam suae substantiae donare portionem pure et sine omni conditione et neque usum retinere, sed omnis substantiae quam habuit, quando ad secundas veniebat nuptias, mediam, sicut diximus, cedens partem prius procreatis filijs. Et dividunt hoc filii omnes ex aequo, et filios quidem habentes ad suos transmittunt filios (oportet enim aliquid etiam veteribus adici legibus), si vero non habuerint, defuncti seu defunctorum portiones accipient omnino per portione eorum fratres. Si vero omnes defuncti sint, habeat consolationem suae infelicitatis mater, ut ea rursus recipiat. Et haec dicimus, si intestati moriantur filij; non enim in his, quae semel facta sunt eorum, prohibebimus eos testamenta conscribere, aut superstites quo volunt haec modo dispendere. Igitur imminentes poenae ante luctus nubentibus tempus tales quodammodo sunt, et tres pro his constitutiones prius scriptas una quadam hac interpositione haec nobis lex competenti protulit adiectione.

rari ita, ut liberis ex priore matrimonio natis dimidiam suorum bonorum partem pure, sine ulla conditione, donec ac ne usumfructum quidem retineat, sed omnium bonorum quae habebat, cum ad secundas veniret nuptias, dimidiam, sicut modo diximus, partem liberis prius natis cedat. Et hoc liberi omnes ex aequo dividunt, et si quidem liberos habent, ad liberos suos transmittunt (oportet enim aliquid etiam antiquis legibus addere); quodsi non habeant, defuncti vel defunctorum partes omnes pro rata fratres eorum capiunt. Si vero omnes decesserint, mater hoc durae fortunae suae solacium habeat, ut ea recipiat. Atque haec dicimus, si quidem intestati liberi obierint: neque enim de iis quae semel ipsorum facta sunt prohibebimus eos, quo minus testamenta faciant vel superstites quo velint modo de iis disponent. Poenae igitur iis, quae ante tempus luctus nupserunt, impositae tales fere sunt: ac tres constitutiones de his a prioribus conscriptis uno hoc supplemento auctas haec nobis lex cum accessione convenienti exposuit.

XXIII. Quodsi tempus quidem expectaverit mulier atque ita praedictas poenas effugerit, ad secundum vero matrimonium prioribus nuptijs neglectis venierit, siquidem liberos non habeat (dicatur enim idem iterum), sine periculo erit omne quidquid inde fiet. Si vero proles extet atque lex liberos inde fortunellia affectos videat, tum omni liberalitate a marito in illam profecta quantum ad proprietatem pertinet

1 πρῶτον Epan. aucta || 2 δωρομένη] παρῆξει B¹ || 3 καθ' ἑαυτῶν Epan. aucta || αἰρέσεως πάσης B¹ Proch. πάσης ἀπάσης Epan. aucta || καὶ οὐδὲ] μηδὲ B¹ || 4 ἀλλ' — ἢ πῶσι om. B¹ || τῆς ὅτε] ὅτε Epan. aucta. τῆς παρουσίας ὅτε Haloander (cf. ε) || 5 ἐφοῖτα — 7 πῶσι] γάμου ἐφοῖτα τὴν ἡμίσειαν μοῖραν τοῖς ἐμπροσθεν γινόμενοις παῖσιν ἐπιθῶν Epan. aucta || 6 ἐφθήμεν εἰπόντες (εἰπόντες ἐφθήμεν B¹) B Nom.⁴] ἐφθήμεν M I. ἐφθήμεν Proch., Epan. (cf. ε) || ἐξισταμένην L || 8 τούτῳ] ταύτην B¹ Epan. aucta || καὶ παῖδας — 10 νόμοις om. Epan. aucta || 9 παραπέμπουσιν B¹ || 10 δεῖ — νόμοις om. B¹ Proch., Epan. || 12 πάντες] πάντως B¹ Proch., Epan. || οἱ τούτων ἀδελφοί] ἐκείτερα Epan. aucta || 13 ἀδελφοί] οὐ προτιμώμενοι τῆς μητρὸς εἰς τὴν ἄλλην οὐσίαν τοῦ τελευτήσαντος παῖδος ἢ τῶν τελευτήσαντων (ἢ τῶν τέλ. om. Nom.⁴) add. B Nom.⁴, L² in mg. || ἀπέλθουσιν] ἀδιάρητοι add. B¹ || 14 ἢ μήτηρ — ἀναλαβεῖν] ἢ γυνὴ ταῦτα πάντα λαβεῖν Epan. aucta || ἀναλαβεῖν] δηλαδὴ τούτῳ τὸ ἥμισυ ὅπερ τοῖς παῖσιν ἢ ταῖς θυγατράσι ἐδώρησάτο add. B Nom.⁴, L² in mg. (cf. Theod.), ἀπερ τοῖς παῖσιν ἐδώρησάτο add. B¹ || 15 καὶ ταῦτα — 23 προσθήκης om. B¹ || τελευτήσαντων M || 16 οὐδὲ] οὐ B¹ Proch., Epan. || 17 αὐτῶν] ὑπ' αὐτῶν Proch., Epan. aucta, ἴδιος αὐτῶν Epan. legis || ἢ περιόνας — 23 προσθήκης om. Epan. aucta || 18 διαθέναι (τεθῆνας Proch. v. l.) Proch., Epan. || Αἱ μὲν — 23 προσθήκης om. Proch., Epan. legis || 19 ἐπικείμεναι Nom.⁴ || 20 σφ. τρεῖς — διατάξεις] Cod. 5, 9, 1. 2. 6, 56, 4 || 21 τοῖς] τὰς Haloander (ε) ||

γεγραμμένοις L¹ || 21 μὴ ταύτη τινὲ Nom.⁴ || 22 παρενθήκη ὅδε] περιόκη ὅδε? L¹ || ἡμῶν Nom.⁴ || 24 Εἰ δὲ] καὶ add. Proch., Epan. || ἀναμείνει MB¹] ἀναμείνει B¹ ἀναμείνει (ἐμμείνει Epan. aucta) L Nom.⁴ Proch., Epan. || ἢ γυνὴ τὸν χρόνον L || ταύτη] αὐτὴ Proch., Epan. aucta, om. B¹ || 25 διψύγοι Epan. aucta, διαψύγοι L || 26 τὸν πρότερον ἀμελήσασα γάμων Proch. add. plerique, Epan. legis, om. B¹ || 27 εἰ μὲν] εἴπερ Epan. aucta || ἔχει B¹ Epan. aucta ε || εἰρήσθω — αὐτῆς om. Epan. aucta || γὰρ] δὲ B¹ || καὶ om. Nom.⁴, Proch. v. l. || 28 γονῆς? L¹ || 30 παρὰ om. B¹

1 ex] et ex V || 2 an leg. donans et 3 retinens? || porciones R || 3 substanti. V¹ || 6 diuidet haec omnes filii R || 7 transmittit vulg. || 8 diuidet et R¹ transmittunt R¹ V || 9 seu RT] siue V || 10 portionem V || proportionem V || proportiones R || 11 fratres] filii R¹ || 12 consolatione R¹ || 13 intestata R¹ || 15 prohibebimus V¹] prohibemus RV² vulg. || aut adhuc superstites V || 16 quod V¹ || 18 his] issus R¹ hisus R² || 19 prius om. R¹ || interdissipationes R¹ || 20 adiectionem R² || 24 rubr. Si mulier ad secundas veniat .n. de lucro dotis et ante nuptias donationis R mg. || 25 penas praedictas V || secundis R¹ || 27 habet vulg. || dicat enim et denuo R¹ || 28 ex del. V³ || 29 lex Heimbach] ex libri || 31 partem suppl. V² in spat. vac. || delinquens R¹

μόνην αὐτῇ καταλιπόν τὴν χοῖρην τε καὶ ἐπικαρ-
 πιαν. Καὶ ταῦτα δὲ νενομισθέντων καὶ ἐπὶ τῆς
 προγαμίας δωρεάς καὶ ἐπὶ πύσης ἑτέρας φιλοτιμίας.
 εἴτε ἐν ζωῇ παρὰ τοῦ ἀνδρός εἰς αὐτὴν γενομένης ἢ
 καὶ ἐκ διαθήκης ἢ μόρσις καὶσα δωρεάς, εἴτε ἐστα-
 σεις εἴη μέρος εἴτε προσβίον εἴτε φιδεικόμισσον.
 Καὶ γενικὸς εἴπειν, ἅπανι αὐτὴν ἐπιλείψει δεσπο-
 τείας ἄλλοις καὶ τοῖς παρὰ τὸν προτέριον ἀνδρὸς εἰς
 αὐτὴν ἀγγεμένους, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς λήγονται καὶ
 τῆς δεσποτείας εἶναι κίριοι κατὰ τὸν κίριον εἰ-
 δὺς κατ' ὄν τῆ μίτηρ συναίτησεν ἄλλω. Καὶ ταῦτα
 κοινὰ γυναικὸς τε καὶ ἀνδρός ἐπιτίμια κείσθω. εἰ
 γὰρ δι' ἀκείνης παιδὰς ἔχων δευτέρων αὐτοῖς ἐπι-
 κερίας γαμετῆρ, οὐ τὸν ἐκ τῆς προικὸς ἀπολαύσει
 κερδῶν κατὰ δεσποτείας λόγον, οὐ φιλοτιμίαν ἄλλην
 παρὰ τῆς γυναικὸς λαβῶν ταύτην ἔξει βεβαίως, πλὴν
 ὅσον μὴσθῆναι καὶ καρποσθῆναι μέχρι περιῆ μόνον.
 κἀνάπαυθα γὰρ οἱ παῖδες, εἰ καὶ ὑπερῷοισι καθεστῆ-
 κων, ἀλλ' οὐν κίριοι κατὰ δεσποτείας τῶν τοιού-
 των εἶναι παραγινόμενων εὐδὺς εἰς αὐτοὺς ἅμα
 τῇ τῆς δευτέρας γαμετῆς συναφεία. Καὶ οὐ διαφερό-
 μεθα περὶ τῆς προικὸς ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεάς, πό-
 τερον αὐτοὶ ταύτην δεδώκασιν οἱ γήμαντες ἢ τινες
 ἄλλοι ὑπερ' αὐτῶν τοῦτο ἐπραξάν εἴτε τῶν ἐκ γένους
 εἴτε καὶ τῶν ἔξωθεν.

et fructum. Et haec sancita sint etiam super ante-
 nuptiali donatione et super omni largitate, sive cum
 viveret a viro ad eam veniente aut etiam ex testa-
 mento aut mortis causa donatione, sive institutionis
 sit pars sive legatum sive fideicommissum. Et gene-
 raliter dicendum, omnis eam deserit proprietatis mo-
 dus in his quae a priori viro in eam venerunt, et
 filii ea percipient et proprietatis erunt domini sec-
 undum tempus mox quo mater coniuncta est alii.
 Et haec communis mulieris et viri multa sit posita.
 Nam si et ille filios habens secundam eis superin-
 duxerit uxorem, non ex dote fruatur lucris secun-
 dum proprietatis rationem, non largitatem aliam a
 muliere percipiens hanc habebit firmam, praeter
 quantum licet uti et frui, donec advixerit, solum;
 et hic quoque filii, licet sub potestate constituti sint,
 sed tamen domini secundum proprietatem talium
 erunt venientium mox in eos simul cum secundae
 uxoris coniunctione. Et non discernimus de dote
 et ante nuptias donatione, utrum ipsi hanc dederunt
 pro se contrahentes an aliqui alii pro eis hoc egerunt
 sive ex genere sive etiam extrinsecus.

CAPUT XXIV.

Κἄν εἰ δοκῇ πως συναρτιῆσθαι καὶ ἡ προγαμιαία
 (XXIV) δωρεὰ τῆ προικί, ἀλλὰ τὸ νομοθετηθὲν ἐπὶ
 τῶν ἐπιτεθεινῶν εἰς τοὺς γήμαντας περιεχομένων κερδῶν
 καὶ οὕτω κίριον εἶναι. Καὶ οὕτως ἀσφαλῆς τῶν τοιο-
 οῦτων ὁ νόμος αὐτοῖς γενίσκεται φύλαξ, ὅτι περὶ οὐδὲ
 ἐκποίησιν οὐδεμίαν ἐρήσει τοῖς γονεῦσιν ἐπὶ τοῖς τοι-

licet videatur quodammodo comprehensa et ante-
 nuptialis donatio doti. Sed quod sancitum (XXIV)
 est super lucris hinc venientibus ad nubentes, etiam
 sic ratum sit, et ita certa talium lex eis erit cavens,
 ut neque alienationem ullam permittat parentibus in
 talibus neque hypothecam. Sed vel si quid egerint

cap. XXIV ὅτι περὶ οὐδὲ (30) — XXV in. ἐκ τοῦ προτέρου γάμου (166, 21) habent Prochiron 6, 6; Epanagoge 19, 16. — cap. XXIV epitome extat B¹ p. 195 Zach.

privat eam, solo usu et fructu ei relicto. Et haec sancita sint tam de donatione ante nuptias quam de
 omni alia liberalitate sive inter vivos a viro in eam collata sive ex testamento vel mortis causa dona-
 tione, sive pars sit institutionis sive legatum sive fideicommissum. Et ut generaliter dicamus, omnis eam
 destituet proprietatis ratio in iis, quae a priore marito ad eam pervenerunt, et liberi ea capient atque
 proprietatis erunt domini eo statim tempore, quo mater cum alio viro se iunxit. Atque hae communes
 tam mulieris quam viri poenae statuuntur. Nam ille quoque si liberos habens secundam eis superduxerit
 conjugem, lucris dotis non fructur secundum proprietatis rationem neque etiam liberalitatem a muliere
 acceptam firmam habebit, praeterquam quod uti et frui ei dumtaxat quamdiu vixerit licet. Nam hic quo-
 que liberi, etiamsi sub potestate constituti sint, tamen domini eiusmodi rerum secundum proprietatem
 erunt, quae quidem statim ad eos transeant quo tempore coniugium cum secunda muliere factum est.
 Neque discernimus in dote vel ante nuptias donatione, utrum ipsi coniuges eam dederint an alii quidam
 pro ipsis id fecerint sive ex cognatis sive ex extraneis.

XXIV. Ac licet in dote fere comprehensa esse videatur etiam donatio ante nuptias; tamen quod
 sancitum est de lucris inde ad coniuges pervenientibus, etiam sic ratum sit. Atque ita lex talium firmus
 fiet custos: quandoquidem neque alienationem ullam parentibus in talibus concedit neque oppignratio-

1 αὐτῶ Nom.^d ἢ ἐπιτοκίαν Nom.^d || 2 δὲ om. B¹ Nom.^d
 Proch., Epan. || 3 προγαμίαν Epan. || ἑτέρας om. ε || 4 εἴτε
 ἐν ζωῇ om. Proch., Epan. || εἰς αὐτὴν ἐλθούσης (αὐτῆς) γενο-
 μένης Proch. v. l.) B¹ Proch., Epan.; in Epan. additur ἡ καὶ
 ἐν ζωῇ παρὰ τοῦ ἀνδρός εἰς αὐτὴν γενομένης || 5 καὶ
 om. B¹ || ἡ μόρσις καὶσα M || ἡ θανάτου αἰτία J, B
 Nom.^d ἢ καὶ τῆς μετὰ θάνατον Proch., Epan. || 6 πρε-
 βειών L, Proch. v. l. || εἴτε φιδεικόμισσον (φιδεικόμισσον
 L) ML, om. B Nom.^d Proch., Epan. || 7 Καὶ ἐτ 9 ἀφγ-
 μένους om. Proch., Epan. || γενικὸς L || 8 παρὰ τὸν om.
 L¹ || 9 sq. καὶ τῆς — κίριος κατὰ δεσποτείας Proch.,
 Epan. || 12 κοινὰ om. LB¹ || τε om. Proch., Epan. || κεί-
 σθω τοῖ μὲν ἐπὶ τῇ προικί, τῆς δὲ ἐπὶ τῆς πρὸ
 γάμου δωρεάς add. Proch., Epan. || 13 ἐπισημασίη B¹
 ἐπισημασίη L¹ ἐπισημασίη. Nom.^d || 15 κατὰ τὸν τῆς
 δεσποτείας λόγον Nom.^d || οὐδὲ Nom.^d || 16 βεβαίως
 firmam ε || 17 παρῆθι B¹ || 18 ἐπερῷοισι L¹ || καθεστῆ-
 κας Nom.^d || 19 τῶν τοιοῦτων κατὰ δεσποτείας B¹
 Nom.^d || 20 ἅμην μόνον ἅμα B¹ || 21 τῆ om. B¹ || γα-
 μετῆς γενικὸς B¹ || 22 προτέρου L¹ || 23 Post δεδώκασιν
 add. περὶ αὐτῶν L, ὑπερ' αὐτῶν B, ὑπερ' ἑαυτῶν
 Nom.^d ε || 24 αὐτῶν τοῦτο αὐτῶν το L¹ || τῶν ἐκ τῶν
 ἐκ Nom.^d, τῶν om. B¹ || 26 sq. κἄν εἰ — προικί vulgo

cum ε prioribus continuantur || δοκεῖ L¹ B¹ || συναρτιῆσθαι
 L² (γορηπτόν καὶ συναρτιῆσθαι B¹ m. 2 in mg.) || 28 εἰς
 τοὺς γήμαντας leg. εἰς τοὺς παῖδας? || 30 αὐτοῖς ὁ νόμος
 Nom.^d || Post ὅτι περὶ verba οὕτως ἀσφαλῆς τῶν τοιοῦτων
 ὁ νόμος: — errore repetit L¹ || 30 sq. leg. οὕτε — οὕτε? ||
 31 ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις om. Epan.

1 etiam sint V || 2 largite V¹ || 3 venientem V¹ || Post
 veniente verba eam secundum — sanotita sint etiam
 antenuptiali (1) errore repetit, aut etiam — causa (3 sq.)
 om. R¹ || 6 dicendum R¹ dicendum est V vulg. || modos
 R¹ || 8 eam V¹ || ea — 15 frui donec ad scr. R² in ras. 4
 versusum || 9 alio V¹ || 10 sunt V¹ || 11 si et) etsi V¹
 || 12 fruitur RT || 15 adiunxerit V || 16 hii R² || sit R¹
 || 19 decernimus R¹ || 20 donationem R¹ || ipsi hanc R² in
 ras. 3 lit. || 21 aliquid R¹ || eius R¹ || 22 etiam om. R¹
 || licet) et add. R¹ || 24 doti) in dote vulg. || 26 rubr. Ali-
 nationem ypothecam lucri (licri cod.) ante nuptias do-
 nationis uel cuiuscumque ultime uoluntatis collate in
 uxorem a viro vel e conuerso parentibus esse interdictam
 post secundas nuptias R mo. || 29 erit eis V || 30 aliena-
 tione R¹ V¹ || ulla V¹ || 31 ypotheca V¹ || egerit R

οἷοις οὐδὲ ὑποθήκη. ἀλλὰ κἄν εἴ τι πράξαιεν οἱ γονεῖς, εὐθύς τὴν αὐτῶν ὑποτίθησιν αὐτοῖς περιουσίαν, οὐχ ὥστε κωλύειν τοὺς γονεῖς ἐπ' αὐτοῖς τι πράττειν ὃν βούλονται (αἰσχύνεται γὰρ ὁ νόμος σωφρονιστὰς τοὺς παῖδας τοῖς γεννησασιν ἐπιστήσαι), ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐρωθούσῃ, διαπειλεῖ δὲ τοῖς λαμβάνουσιν, ὡς οὐδὲν αὐτοῦ τὸ ληφθῆν ὀνήσει· καὶ ἴστωσαν γὰ καὶ ἐκ τούδε ἡμῶν τοῦ νόμου, ὡς, κἄν εἴ τινα πατρῶν τοιούτων γονέων ἀγορασθῆναι ποιήσαντο κἄν εἴ λάβοιεν δωρεῖν κἄν εἴ τι τῶν πάντων πράξαιεν, ἐν ἴσῳ τοῖς μῆτε πεπραγμένοις μῆτε γεγραμμένοις ἔσται τὸ γενόμενον. ἐκδικήσουσι γὰρ αὐτὰ πάντως οἱ παῖδες κληρονόμοι τε αὐτῶν καὶ διάδοχοι παρὰ τε κληρονόμων ἐκείνων καὶ διαδόχων, οὐκ ἄλλως ἀποκλειόμενοι πληρῆ ἐμὴ τριακονταετῆς παρέλθοι χρόνος καὶ ἡ κατοχὴ κυρίου τοῦ λαβόντος καταστήσει· ἀρχομένοις τοῖς παισὶν τοῦ χρόνου τρέχειν ἐξ οὐπερ ἀτεξούσιοι φανεῖεν ὄντες ἢ γενόμενοι, πληρῆ εἰ μὴ τις ἀνήβος ἡλικία προσηθῆσειεν ἔτι.

CAPUT XXV.

Ἐλεύσεται δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν κερδῶν εἰς τοὺς 26 παῖδας ἀπαιτίας τοὺς ἐκ τῶν προτέρων γάμων. Οὐ γὰρ ἐρίσκειν τοῖς γονεῖσι τὴν οὐκ ὀρθῶς ἐπισηγημένην ἐπιλογὴν εἰς αὐτοὺς ἐνδείκνυσθαι, οὐδὲ τῶ μὲν τῶν παίδων δίδιναι, τὸν δὲ ἀτιμάζειν. ἅπαντες γὰρ τοὺς δευτέρως ὁμοίως ἡμιμάσθησαν γάμοις. ἄλλως τε 25 εἴπερ ἀπύτων τῶν παίδων ὁμοίως κληρονομοῦσιν οἱ γονεῖς καὶ οὐ τὸν μὲν διαδέχονται, τὸν δὲ οὐχ ὁμοίως, ὅτι φ' ὅτου μὴ καὶ αὐτοὶ πύσιν ἐξίσης τὸ γὰ ἐπὶ τούτῳ προσφύονται, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπιλέγονται, τοῖς δὲ παροῦσιν; Ὡστε κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἕκα- 30 στος τὸ τοιοῦτον κερδαίνεται, καὶ εἰ σφοδρῶς παῖδας, εἰς αὐτοὺς τούτω παρακευπέτω· οἱ δὲ τούτω ἐν ἀλλήλοις διακρίσθωσαν αὐτοὶ μὲν κατὰ τὸ μέτρον, ὅποσοι καθῆσταισιν, οὐ μέντοι τὸ τοῦ πατρὸς υπερβαίνοντες μέρος.

parentes, mox eorum obligat eis substantiam: non ut prohibeat eos in his aliquid agere quae voluerint (erubescit enim lex castigatores filios genitoribus statuere): (sed) illos quidem erubescit, interminatur 5 autem accipientibus, tamquam nihil eis quod accipiunt prosit. Et sciant ex hac nostra lege quia, vel si quam a talibus parentibus comparationem fecerint vel si acceperint donationem vel si quid omnium egerint, tale erit quale neque gestum neque scriptum, quod 10 factum est. Vindicabunt enim ea omnino filii heredesque eorum et successores ab heredibus illorum et successoribus, non aliter excludendi nisi tricennale transeat tempus et detentatio dominos accipientes constinuat: incipiente filius tempore currere ex 15 quo suae potestatis apparuerint existentes aut facti, nisi tamen aliqua impubes aetas adiuvet adhuc.

Venient autem talia lucra ad filios omnes ex prioribus nuptiis. Non enim permittimus parentibus non recte introductam electionem in eos, neque alii quidem filiorum dare, alium vero exhonorare: omnes enim secundis similiter exhonorati sunt nuptiis. Sed quemadmodum si omnium filiorum similiter heredes existunt parentes et non alii quidem succedunt, alii vero non similiter, cur non et ipsi omnibus ex aequo, quantum ad hoc, conferant, sed alios quidem eligant, alios vero despiciant? Ideoque secundum proportionem unusquisque hoc lucretur, et si habeat filios, ad eos hoc transmittat, illi vero hoc inter alterutros partiantur ipsi quidem secundum mensuram, quanti consistant, non tamen patris transcendentes portionem.

15 sq. τριακονταετῆς — χρόνος] notantur haec Ροπ. 40, 9.

nem. Sed etiam si quid fecerint parentes, statim ipsorum bona illis obligat: non quo prohibeat parentes ne de iis faciant quae volunt (pudet enim legem castigatores parentibus liberos praeficere), sed illos quidem reveretur, minatur vero accipientibus, nihil ipsis profuturum esse id quod acceperint: ac sciant etiam ex hac nostra lege, licet quid ab eiusmodi parentibus emptione acquisierint, licet domum acceperint, licet aliud quidvis egerint, id quod factum est perinde fore atque quae neque facta neque scripta sint. Vindicabunt enim ea omnino liberi eorumque heredes et successores ab illorum heredibus et successoribus, neque aliter excludentur nisi si tricennale tempus praeterierit et possessio eos qui acceperint dominos reddiderit; tempus autem liberis currere incipiet ex quo sui iuris esse vel facti esse appareant, nisi forte pupillaribus actas illis insuper adiuvet.

XXV. Venient vero eiusmodi lucra ad omnes liberos, qui ex prioribus nuptiis sunt. Neque enim permittimus parentibus, ut non recte introductam electionem in illis exhibeant, neque ut alii quidem ex liberis dent, alium vero contumelia afficiant. Omnes enim secundis nuptiis pari contumelia affecti sunt. Praesertim si quidem parentes omnibus liberis suis aequaliter heredes existunt, nec vero alii succedunt, alii non item, quidni et ipsi omnes pari modo, quantum ad hanc rem, tractent, sed alios eligant, alios praetermittant? Itaque pro sua quisque portione talia lucretur, atque si liberos habeat, ad eos illud transmittat; hi vero id inter se dividant secundum mensuram, quousque sunt, ut tamen patris portionem non excedant.

2 εἰσὶν] *Proch.*, *Epan.* ὑποτιθέσθαι *Proch.* || 3 τοὺς γονεῖς] *Proch.* || ἐπ' αὐτοὺς *M.* εἰσὶν *Proch.*, *Epan.* || 5 γεννησασιν *B.* ἐπιστήσαι *M.*, *Proch.* v. l. || 7 αὐτοῖς *L.* *Proch.* || τὸ ληφθῆν] *τοληθῆν* *Proch.* v. l. || καὶ ἴστωσαν — 12 γενόμενον *om. Proch.*, *Epan.* || 8 ye] δὲ *B.* || καὶ *om. B.* || τούδε] τοῦ γε *M.* || 10 καὶ εἰ λάβοιεν *B.* || 11 τοῖς μήποτε *L.* || 12 ἐκδικήσουσι *B.* || 14 τε et 15 μὴ *om. Proch.*, *Epan.* || 15 παρελθῆσθαι *B.* || 16 καταστήσει (καταστήσῃ *L.*) *MLB.* *Nom.* *Epan.* καταστήσει *B.* *Proch.* (ς) || 20 sq. cf. *Nov. II c. 1* || 21 τοῦ προτέρου γάμου *Proch.*, *Epan.* || *Om.*] οὐδὲ *B.* || 23 ἐπὶ λόγον *L.* || ἐνδείκνυσθαι *om.* ε || 24 ἀτιμάζων *L.* || 25 ὁμοίως τοῖς δευτέροις *Nom.* *Epan.* || ἡμιμάσθησαν *L.* || ἄλλως τε] ἀλλ' ὥστε ε || 28 μὴ καὶ] καὶ μὴ *B.* || 29 τοῦτο *L.* || ἀλλ' αὐτοὺς μὲν *M.* || 31 τὸ τοιούτων *BI.* *Nom.* (hoc ε) τῶν τοιούτων *ML.* || κερδαίνεται καὶ ἰσχύει (εἰ σχύει *L.*) *L.* || 32 τούτω *L.* || 33 τὸ μέτρον] τὸ *om. B.*

2 prohibeat *RV.* || quae] quod *R.* || 4 sed *add. vulg.* || illos quidem erubescit *del. V.* || 6 sciant] [..... *V.* || 7 comparationes *R.* || 8 donationes *R.* || 10 vindicabunt *RV.* || *T.* || eam *R.* || *V.* || omnino] nomine *V.* || 13 tempus transeat *R.* || detentio *R.* || 14 filii *R.* || 15 suae] scituae *R.* || apparuerit *R.* || 20 rubr. Lucrum ante nuptias donationis uel cuiuscumque ultime uoluntatis collate in uxorem a uiro uel e conuerso filios prioris matrimonii habere equaliter *R. mg.* || aut *R.* || alia *V.* || 21 nuptiis] *add.* offensos (*suppl. in spat. vac. V.*) *VR.* || offensus *R.* || *V.* s. v., ut ostendi *R.* s. v. || 22 introduce... *V.* || alio *R.* || 25 si] ipsi *V.* || omnium filiorum] omnium deinde sit omnium filiorum *add. V.* || deinde sit omnium filiorum *add. R.* || 26 alio — alio *R.* || 27 eum *R.* || 29 ideo *VT.* || 30 proportionem (*antea spat. est 2 litt.*) *V.* || portiones *R.* || portionem *T. vulg.* || unusquis *V.* || lucretur hoc *VT.* || habet *RT.* || 31 transmittant *V.* || transmittatur *R.* || hoc inter *om. R.* || 33 consistunt *V.* || 34 porciones *R.*

CAPUT XXVI.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκύρους ἀπεφηνάμεθα τὰς ἐκποιήσεις
 τὰς παρὰ τῶν γονέων ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις γινόμενας,
 λεπτότερον ἐπιδείναι προσήκει τῷ πράγματι τάξιν.
 Εἰ μὲν γὰρ πάντες περιέσιν οἱ παῖδες οἱ ἐκ τῶν
 προτέρων γυντες γάμων, καὶ προτελευτήσκειεν αὐτοῖς
 ὁ γονεὺς, ἀκυρα παντοίως μενεῖ τὰ τῆς ἐκποιήσεως
 κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἤμιν εἰρημένον. Εἰ δὲ τελευτή-
 σαιεν πάντες καὶ πάλιν εἰς ἀπαίδαν τὸ πρῆγμα περι-
 σταίη, τημιναῦτα ἐξ ἀποτελέσματος κίνων ἔσται τὸ
 ἐκποιηθῆν. τίς γὰρ ἂν αὐτὸ καὶ ἀνατρέψει, τῶν παί-
 δων, οἷς δὴ καὶ μόνοις τοῦτο ἐφουλάξιμεν, οὐχ ὑπόν-
 των; Ἀλλ' ἐν ταυτῇ τις ἡμῶν πρῶτην εἰσιλθεὶν ἔννοια
 λεπτή τε καὶ μεμεριμημένη καὶ τὸ μέσον ἀμφοῖν
 τοῖν θεμάτοιν περιεργαζομένη. ἐπειδὴ γὰρ πάντων
 μὲν ὑπόντων τῶν παίδων καὶ προτελευτήσαντος τοῦ
 γεγεννηκότος οὐδὲν ὑπολείπεται μέρος αὐτοῖς ἐκ τῶν
 κερδανθῆτων, πάντων δὲ τελευτήσαντων ὅλον εἰς
 αὐτοὺς ἔπαιρει, δεσκαηνήμεθα μέσσην τινὰ τῇ πράξ-
 ματι τάξιν ἐπιποιήσαι ὥστε εἰ πλείονον ὄντων παί-
 δων τελευτήσαιεν εἰς, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας, ἐπ' ἐκεί-
 νους πρᾶσθαι τὸν κλῆρον, τοῦτο ὅπερ πολλῶν εἰ-
 ῥήκαμεν· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι παῖδας, μὴ πάντως εἰς τοὺς
 ἀδελφοὺς τὸ πᾶν ἔρχεσθαι, ἀλλ' ὅσον ἐκ τοῦ συμφῶ-
 νου τοῦ ἐξ ἀπαιδίας ἐγένετο τῇ γεγεννηκότι, τοῦτο
 αὐτὸν κερδοῦναι, τὸ λοιπὸν δὲ συγχαροῦν ἔρχεσθαι
 ἐπὶ τοὺς τοῦ παιδὸς διαδόχους, εἴτε ἀδελφοὶ καθ-
 ἔστικον εἴτε ἑξωτικὸν τυχόν (ὅπερ μάλιστα ἐπὶ μη-
 τρὸς συμβαίνει), εἴτε διάδοιτο [εἰς] τὰς αὐτῶν περι-
 οισίς εἴτε καὶ ἀδιάθετοι τελευτήσαιεν. Καὶ τοῦτο
 δὲ ἡμεῖς ἐργάσαμεν ἡμετέρῳ νόμῳ μεμεριμησάντες τε
 αὐτὸ καὶ ἔξευρόντες πρώτοι καὶ φιλανθρώπως νο-
 μοθετήσαντες. ὥστε κἀν ταῦτα, εἴπερ ἐκποιήσαιεν ὁ
 γονεὺς πρῶν εἰς δευτέρους ἀφικισθῶν γάμων, εἴτα τε-
 λυτήσαιεν τῶν παίδων εἰς, κατὰ τοσοῦτον ἔρωται
 μόνον τὰ ἐκποιηθέντα καδ' ὅσον εἰς τὸν ἐκποιήσαντα
 κατὰ τὸ ἐξ ἀπαιδίας περιέχεται συμφωνόν· ἐπιείκοις
 κατὰ τὰ ἄλλα μέρη, ὅποσα εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς κλη-
 ροκόμους χωρεῖ, παντοίως ἀκυρον ἔσται. ὥστε ἐκ-
 ποιήσεως γενομένης μενεῖ τὸ πρῆγμα ἐν μετεώρῳ,

Quoniam infirmas declaravimus alienationes a pa-
 rentibus super talibus factas, subtiliorem imponere
 convenit causae ordinem. Si enim omnes supersunt
 filii ex prioribus nati nuptiis, et praemoriatur eis
 parens, infirma omnino manebit alienatio, secun-
 dum quod prius a nobis dictum est. Si vero mori-
 ariantur omnes et rursus ad orbitatem causa veniat,
 tunc ex effectu ratum erit quod alienatum est.
 Quis enim hoc etiam infringat filios, quibus videlicet
 solis hoc servavimus, non existentibus? Sed hic
 quidam nobis pridem ingressus est sensus subtilis
 et sollicitus et medium utrorumque casuum pertra-
 ctans. Quia enim omnibus quidem extantibus filiis
 et praemoriante genitore nulla relinquebatur pars
 eis ex lucrativis rebus, omnibus autem mortuibus to-
 tum in eos revertebatur, cogitavimus medium quen-
 dam causae ordinem invenire. Unde si pluribus ex-
 istentibus filiis moriatur unus, si quidem habeat
 filios, ad illos ferri hereditatem (hoc quod saepe
 diximus); si vero non habeat filios, non omnino ad
 fratres totum venire, sed quantum ex pacto non
 existentium filiorum acquirebatur generanti, hoc eum
 lucrari, reliquum vero concedere in filii venire suc-
 cessores, sive fratres sint sive extranei forte (quod
 maxime in matre contingit), sive disponant suas sub-
 stantias sive etiam intestati moriantur. Et hoc nos
 scripsimus in nostra lege, cogitantes illud et inveni-
 entibus primi et clementer sancientes. Quapropter
 etiam haec si alienaverit parens antequam ad secun-
 das veniat nuptias, deinde moriatur filiorum unus,
 in tantum valet solummodo quod alienatum est, quan-
 tum ad alienantem ex pacto non existentium filio-
 rum pervenit; alioquin secundum alias partes, quae-
 cumque ad filii heredes veniunt, omnino infirma
 erunt. Unde alienatione facta manet causa in sus-
 p

19 εἰ πλείονων — 28 sq. εἴτε καὶ ἀδιάθετοι τελευτήσαιεν εἴτε διάδοιτο extant B² p. 195 sq. Zach.

XXVI. Quoniam vero irritas declaravimus alienationes in eiusmodi rebus a parentibus factas, subtiliorem rei ordinem imponere decet. Etenim si omnes supersunt liberi ex prioribus nuptiis procreati, et parens ante eos mortuus sit, irrita omnino manebit alienatio secundum id quod prius a nobis dictum est. Si vero omnes decesserint et rursus ad orbitatem res redacta sit, tum ex eventu ratum erit quod alienatum est. Quis enim illi evertat liberis, quibus quidem solis hoc servavimus, non extantibus? Sed hic nos nuper subtilis quaedam et sollicita subit cogitatio quaeque utrorumque casuum medium curiose rimetur. Nam quoniam omnibus quidem liberis superstilibus et parente antea mortuo nulla pars ex lucris illis relicta erat, omnibus vero mortuis totum ad eos redibat, cogitavimus medium quandam rei ordinem comminisci: ut si pluribus existentibus liberis moriatur unus, siquidem liberos habeat, ad eos deferatur hereditas, id quod saepe diximus; si vero non habeat liberos, non omnino ad fratres totum perveniat, sed quantum ex pacto in casum orbitalis facto ad genitorem pertinebat, tantum ipse lucratur, reliquum vero concedatur venire ad filii successores, sive fratres sint sive forte extranei (quod maxime in matre contingit), sive de bonis suis testati sint sive etiam intestati decesserint. Atque hoc nos conscripsimus nostra lege, primi illud et meditati et excogitantes et benigne sancientes. Itaque hic quoque si quidem alienaverit parens ante quam ad secundas nuptias venerit, deinde unus ex liberis mortuus sit, in tantum solum firma manent quae alienata sunt, quantum ad eum qui alienavit ex pacto in casum orbitalis perveniat. Certe secundum reliquas partes, quaecumque ad heredes filii veniunt, omnino irrita erit. Itaque alienatione facta res in suspenso manebit, per fortunam deinceps futuras commu-

1 δὲ καὶ ἀκύρους L || 2 ἐπὶ τοι τοιοῦτοις M || 3 ἐπειδὴ (sic) L¹ || 4 εἰ οἱ M || 7 τελευτήσαιεν L || 12 ἡμῶν B¹ || 13 ἀμφοῖν (ἀφρον L¹ ἀφ' ὅν L²) τοῖν θεμάτοιν LB || ἀμφοῖν τοῖν θεμάτοιν M || 16 ὑπολείπεται libri | ἐπιείκοις Heimbuch || αὐτῶ B || 17 κερδανθῆτων L || 18 αὐτὸν B¹ ἑαυτοῦς B² || ἔπαιρει L || μέσον L || 19 ἐπιποιήσαι B¹ || 20 εἰς τὸν L¹ ἐπ' εἰς B² || 21 τοῦτο B² τοῦτον M LB² || ὅπερ πολλ. εἰο. om. B¹ || 22 δὲ δὲ γὰρ L¹ || ἔχει M B² || 23 ἐκ τοῦ ἀπό L² || 25 τὸ δὲ λοιπὸν B² || 24 εἰς M, om. LB² || 29 εἴτε καὶ καὶ om. B¹ || τελευτήσαιεν M τελευτήσαιεν L || 30 δὲ εἰ τε om. LB || νόμῳ Nov. II || 31 αὐτὸ M || αὐτοῖ LB || 32 κἀν ταῦτα etiam haec (i. e. καὶ ταῦτα) ε || 35 τὰ ἐκποιηθέντα μόνον B

1 rubr. De luco dotis et ante nuptias donationis R mg. || Quoniam] autem add. vulg. || a parentibus] appar- entibus R || 3 supersunt 17] supersint R vulg. || 4 nati om. R || eis] qui R¹ || 5 infirmis] infirma R || 6 quod om. V¹ || 8 affectu R¹ || 9 etiam hoc R || 12 casum R || per- tractans] leg. perscrutans? || 14 relinquabitur R¹ || 15 lu- cratibus V² || 16 cogitamus R || 19 hereditatem om. R¹ || quod] que R¹ || 21 sed tantum R¹ || 22 filiorum] venire (u ex f corr.) V¹, del. V² || 25 contingerit R¹ || substantias] res V || 26 sive] extranei forte add. R¹ || nos scripsimus] conscripsimus R || 27 illud et] illud etiam R || 29 haec R] hic vulg., om. VT || antiquam R¹ || 30 nuptias ue- niat R

ταῖς ἐφεξῆς συμμεταβαλλόμενον τόχαις καὶ ἡ τελείως ἐξ ἀρχῆς ἀκρουμένης τῆς ἐκποιήσεως ἡ τελείως ἰσχυρούσης, ἡ κατὰ μέρος μὲν ἀκρουμένης, κατὰ μέρος δὲ ἡ ἰσταμένης. Καὶ ἐπὶ τούτων δὲ δὴ τῶν κερδῶν, ὅσα πρὸς τοὺς δευτέρους ἐρχόμενον γάμους τῶν γονέων λαμβάνουσιν, οὐ περιεργάζομεθα, πότερον κληρονομοῦσιν ἢ τοῦ προτελευταίου γονέως ἢ τοῦ δευτέρου τελευταίου, οὐδὲ εἰ τινὲς μὲν κληρονομοῦσι, τινὲς δὲ οὐχί· ἀλλὰ, καθήκον ἐμπροσθεν εἶπομεν, γέρας αὐτοῖς δίδομεν τοῦτο, εἴτε κληρονομοῦεν εἴτε καὶ μὴ· καὶ τοῦτο ἐξ ἴσου λήθονται αὐτοὶ μὲν περιόντες, συν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ τοῦ τελευταίου παῖδες, τὸ τοῦ γεννηθέντος λαμβάνοντες μέρος. πανταχοῦ μάλιστα τῆς ἀχαριστίας, καθὼς καὶ ἐμπροσθεν εἶπομεν, ἐμποδῶν πρὸς τὸ τοιοῦτο κέρδος ἰσταμένης τῷ τοιοῦτῳ παιδί. τὸν γὰρ κατὰ τῶν ἀχαρίστων κειμένους οὐχ ὑπερβαίνοντες νόμους, ταύτη καὶ τοὺς γονεῖς τιμῶντες καὶ τοὺς παῖδας εἰς ἐνσέβειαν ἄγοντες ὥσπερ γὰρ τὰ τῆς ἐπιλογῆς ἐκωλύοντες μὲν πᾶσι δίδομεν ὁμοίως τὰ τοιαῦτα γέρα, οὕτω τὸ τῆς ἀχαριστίας οὐκ ἀναρροῦμεν. Πρῶθ' ἄν δε, ὡς ἀχάριστος προσήκει νοεῖν τὸν ἢ περὶ ἀμφοτέρων τοῖς γονεῖς ἢ πάντων περὶ τὸν ὑστερον τελευταῖον γενέσθαι φανερώς ἀποδεικνύμενον.

pense, sequentibus commutanda fortunae et aut perfecte ab initio infirmanda alienatione aut perfecte vaiente, aut particulatim quidem infirmanda alienatione, particulatim vero constante. 1 Et super his quoque lucris, quaecumque ad secunda venientibus vota parentibus percipiunt, non perscrutamur, utrum heredes existant aut praerorientis parentis aut secundi morientis, nec si alii quidem heredes existunt, alii vero non: sed, sicut superius diximus, praemium damus eis hoc, sive heredes fiant sive etiam non, et hoc ex aequo percipient ipsi quidem superstitēs, cum eis autem et defuncti filii, genitoris accipientes partem; ubique tamen ingratitude (sicut praediximus) impedimentum ad tale lucrum faciente huiusmodi filio. Contra ingratos enim positas non transgredimur leges, taliter et parentes honorantes et filios ad pietatem deducentes. Sicut enim electionem prohibuimus et denuo omnibus damus similiter talia praemia, sic ea, quae de ingratitude sunt, non interimimus. Palam vero est, quia ingratum oportet intellegi eum qui circa ambos parentes aut omnino circa posterius morientem factus aperte monstratur.

CAPUT XXVII.

Ἄριστα δὲ ἦν Λέων ὁ τῆς θείας λήξεως δοκεῖ σκέψασθαι τὰ περὶ τῶν ἐπιδόσεων ὧν εἰς τὰ δευτέρα ποιοῦνται συνοικίσια οὗ ταῦτα συμβάλλοντες. φησὶ γὰρ ὡς, εἶπερ ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖδας ἔχοντες οἱ γονεῖς, εἴτα εἰς δεύτερον ἢ καὶ ἐφεξῆς χωροῦν συνοικίσια, οὐ δύναται οὔτε εἰς τὴν μητρικὴν οἱ πατέρες οὔτε εἰς τὸν πατρῶν οἱ μητέρες κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὴν οἰκονομίαν ποιέσθαι φιλοτιμίαν, ἢ ἐν τελευταίᾳ καταλαμβάνειν, πληρὴ ἢ τοσοῦτον ὅσον ὁ εἰς παῖς ἢ θυγάτηρ μόνος ὧν ἐκ τοῦ φύσματος ἔχει. Εἰ δὲ πολλοὶ παῖδες εἴεν καὶ ἕκαστος ἴσον ἔχοι μέρος, οὐ πλέον τοῦ εἰς ἕκαστον ἀρικνου-

Optime vero nobis Leo divinae memoriae videtur cogitasse de oblationibus, quas in secunda faciunt matrimonia qui ea contrahunt. Ait enim quia, si ex priori matrimonio filios habeant parentes, deinde ad secundum aut deinceps veniant matrimonium, non possunt neque in novercam patres neque in vitricum matres secundum vitae tempus quamlibet facere largitatem aut in morte relinquere, nisi tantum quantum unus filius aut filia solus existens ex generante habet. Si vero multi filii sint et unusquisque aequalem habeat portionem, non amplius quam ad singulos venit, aut vitricus aut noverca

cap. XXVI § 1 Καὶ ὅτι ἐπὶ τούτων — εἰς ἐνσέβειαν ἄγοντες (17) extant B^a p. 196 Zach. — § 1 in. summum habet Anonymus Bodlianus (in Zachariae Anecd.) p. 212. cap. XXVII Ὅτι οὐ δύναται — τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖσιν (168, 29—169, 23) passim decurtata extant B^a p. 196 Zach.

tanda ita, ut aut integra ab initio irrita fiat alienatio aut integra valeat, aut ex parte quidem irrita fiat, ex parte vero consistat. Atque in his quidem lucris, quaecumque accipiunt parentibus ad secundas nuptias migrantibus, non curiose quaerimus, num heredes sint vel antea defuncti parentis vel postea defuncti, nec magis num alii heredes sint, alii non sint. Sed praemium hoc, sicuti prius diximus, iis datum ex aequo accipient ipsi quidem superstitēs, cum ipsis vero etiam eius, qui mortuus est, liberi, qui quidem genitoris partem capient. Ubique tamen ingratitude, quemadmodum etiam antea diximus, adversus tale lucrum impedimentum constituit eiusmodi filio. Nam leges contra ingratos latas non transgredimur, qui ita et parentes honoremus et liberos ad pietatem ducamus. Quemadmodum enim electionem prohibuimus et omnibus pariter talia praemia damus, ita quae ad ingratitude pertinent non tollimus. Manifestum autem est ingratum eum esse iudicandum, qui aut in utrumque parentem aut utique in eum, qui posterior decessit, talis fuisse aperte demonstratur.

XXVII. Optime vero divinae memoriae Leo reputasse nobis videtur quae ad donationes pertinent, quas in secundas nuptias conferunt qui eas contrahunt. Dicit enim, si ex priore matrimonio liberos habeant parentes, deinde ad secundum vel etiam ulterius coniugium migrent, non posse neque in novercam patres neque in vitricum matres ullam liberalitatem inter vivos conferre, neque in morte quicquam relinquere nisi tantum quantum unus filius filiarve, si solus sit, a parente habet. Quodsi plures sint liberi et singuli aequam habeant partem, non plus quam ad singulos perveniat vel vitricum vel novercam acceptu-

1 τόχαις L¹ || καὶ om. B¹ || 1 δὲ δὴ M || δὴ LB¹, om. B¹ (quoque ε) || 5 τοῖς om. B¹ || τῶν γονέων γάμους B¹ || 6 λαμβάνουσιν M || οἱ παῖδες add. LB || κληρονομοῦσιν — 8 μὲν bis scr. L || κληρονομοῦσιν || οἱ παῖδες add. B¹ || 7 ἢ om. B¹ || προτελευταίου B¹ || τοῦ δευτέρου — 9 τινὲς δὲ om. B¹ || 10 δίδομεν τοῦτο, εἴτε κληρονομοῦεν εἴτε καὶ μὴ· καὶ τοῦτο B¹ || 11 δίδομεν τοῦτο, καὶ B¹ || δίδομεν τοῦτο L || δίδομενον τοῦτο M || 12 τὸ om. L || 13 γεννηθέντος B¹ || 14 καθὰ — εἶπομεν om. B¹ || 19 καὶ πᾶσι et denuo omnibus ε || 19 τὸ τὰ B¹ || 21 ἀχαρίστος L¹ || ἢ om. ε || 23 γενέσθαι τοσοῦτον γενέσθαι mavult Heimbach || ἀποδεικνύμενον B¹ || 27 φησὶ γὰρ Cod. 5, 9, 6 pr. — 3 || τοῦ om. M || 29 τὴν om. B¹ || 31 τῆς om. B¹ || 32 τι om. B¹ || 33 ὁ om. B¹ || 35 ἴσων τὸ ἴσον B¹

2 alienatione] aut perfecte alienatione add. R¹ || 5 et super — 7 utrum heredes in spat. vac., existant — nec si alii heredes (8) in ras. suppl. V² || 7 perscrutamur V pr. | existunt T extant R [aut] ad V || praerorientes R¹ || 8 parentis a. secundum? V¹ || 9 quidem om. V || heredes] fiant sive etiam non et ex hoc add. R¹ || existant vulg. || 10 damus eis hoc R] eis hoc damus V eis damus hoc vulg. || 11 hoc] ex hoc R¹ || 12 eum aut eis aut R¹ || 13 partes R] 15 huiusmodi R || 16 tali R¹ || 18 educentes R] electiones R¹ || 20 de om. V || interimimus in ras. R², interimimus V || 21 oportet R¹ || 24 rubr. Qui ad secundas nuptias migraverit non habeat licentiam liberalitatem ullam conferre in novercam filiorum suorum vel vitricum ultra eam partem quae ad unumquemque liberorum ex substantia eius venerit R mg. || divae] pie R || 25 quas] quae R¹ || 27 habent RT || 30 temporis R¹ || 33 filii om. R¹ || sint RT ext V vulg. || 34 habeat R] habet V vulg. || 35 vitricus V

μένων ἢ ὁ πατρῶς ἢ ἡ μητρικὴ παραλήγονται. Ἐὶ δὲ ἄνισα τὰ καταλειμμένα τυγχάνω, τοσοῦτον ἀνάγκη μόνον εἶναι τὴν μητρικὴν ἢ τὸν πατρῶον ἐρχεσθαι ἐξ ὁμοειδέσσης φιλοτιμίας τοῦ γονέως, εἰς ὅσον ὁ τὸ ἕλαττον ἔχων παῖς εἰς τῆς ἐκείνου περιουσίας λαμβάνει ἢ ἀπὸ τελευταίας βουλήσεως καταλειφθῆναι ἢ καὶ ἐν ζωῇ δεδομένον· δηλαδὴ τῆς πρώτης τετάρτης, νυνὶ δὲ τρίτης ἢ ἡμισείας κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον μοίρας πάντως τῶ παιδὶ καταλιπόμενης ἢ διδομένης, εἰ μὴ πάλιν ὁ τῆς ἀχαριστίας ἐναντιῶτο λόγος. Ταῦτο τοῦτον φυλαττομένου καὶ ἐπὶ πάππου καὶ μίμης, καὶ προπάππου καὶ προμίμης, καὶ ἐγγόνων ἀρρέων ἢ θηλειῶν καὶ προεγγόνων ὁμοίως, εἴτε ὑπεξουσιοὶ τυχόν εἴτε ἐμαγκιστάτοι καθεστῆροισιν, ἐκ τῆς πατρῴας ἢ μητρῴας κατόντες σειῶσ. Καὶ τοῦτο διορίας ὁδῶς ἐπῆραγεν, ὅτι τὸ πλεόν τοῦ καταλειφθέντος ἢ δοθέντος ὅπως ἢ τῆ μητρικῆ ἢ τῶ πατρῶϊ ὡσαυτε μῆτε γραφῆναι μῆτε καταλειφθῆναι ἢ δοθῆναι ἢ δωρηθῆναι ἀρροσεῖ τοῖς παισὶ καὶ μεταξὺ τούτων μόνον ἐξίσως διαριθῆσεται. Τὸ γὰρ δεῖν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου παῖδας μετέχειν καὶ τούτων γέγραπται μὲν ἐπὶ τινος διατάξεως, οὐ μὴν καὶ νῦν ἔτιν ἄσβεσκει. Ἀλλὰ τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισὶ, δι' οὓς καὶ παρατετήρηται, διδῶσθαι μόνοις σιδαιρίας μηχανῆς οὐτα δι' ὑποβολιμαίων προσώπων οὔτε κατ' ἄλλην αἰτίαν παραλαμβάνεσθαι δυναμένης. Τοῦτο δὲ τὸ περιττὸν διαίρησονται πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀχαριστικοὶ παῖδες τοῖς γονεῶσιν, οἳ οὐκ ἀχαριστοὶ περὶ τοὺτους δεκνύμενοι καὶ ἀχαριστίως τοιαύτης ὑπεύθυνοι καθεστῶτες, ὅποισιν οἱ νόμοι ζητοῦσι. τοὺς γὰρ τοιοῦτους καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑφέλειας ἀραιούμαθα, μήποτε τῆς ἐλπίδος ὑποφαινομένης τῆς ἐντεῦθεν κτήσεως κατὰ τὸν γονεῶν χωροῖεν καὶ θρασυνοῖντο καὶ τοὺς τῆς φουσεῖς ἀτιμάζοιεν νόμους, πρὸδῆλον δὲ ὡς κἀνταῦθα, εἴ τις τούτων τελευτήσων, εἰς οὓς τὸ περιττὸν ἐφέρετο, παίδων ἵπόντων, οἱ τοῦ τελευτήσαντος παῖδες τοῦτο λήγονται κατὰ μὲν τὸ οἰκεῖον πλῆθος, πρὸς δὲ τὸ τοῦ τελευτήσαντος μέρος.

percipiant. Si vero inaequalia quae relinquuntur fuerint, tantum necesse est solum ad novercam aut vitricum venire ex quacumque largitate parentis, in quantum qui minus habet filius ex illius substantia percipit aut ex novissima voluntate dimissum aut in vita datum: quippe dudum quarta, nunc autem tertia aut media secundum nostram legem portione omnino filio relinquenda aut danda; nisi rursus ingratitude filius ratio contradicat. Hoc idem observando et in avo et in avia, et proavo et proavia, et nepotibus masculis aut feminis, et pronepotibus similiter, sive sub potestate forsan sive emancipati consistant, ex paterna vel materna linea descendentes. Et hoc decernens recte intulit quia, quod plus est in eo quod relictum aut datum est omnino aut novercae aut vitrico, ac si neque scriptum neque relictum aut datum vel donatum competat filiis et inter eos solos ex aequo dividitur. Ut oporteat namque ex secundis nuptiis filios participari etiam horum, scriptum quidem in quadam constitutione est, non tamen etiam nunc nobis placet, sed ex priori matrimonio filii, propter quos et observatum est, detur solis, nulla machinatione neque per suppositas personas neque per aliam causam interponi valente. Hoc autem quod plus est dividunt adinvicem grati filii parentibus, non ingrati circa hos approbati et ingratitudine huiusmodi obnoxii constituti, qualem leges quaerunt. Tales namque etiam hac utilitate privamus, ne forte propter spem huius possessionis contra parentes accedant et protervi sint et naturae iniuriuntur leges. Palam quoque est quoniam et hic, si quis horum moriatur, ad quos quod plus est deducebatur filiis existentibus, defuncti filii hoc accipient secundum propriam quidem multitudinem, ad defuncti vero partem.

ros esse. Sin vero inaequalia forte sint ea quae relicta sunt, tantum ad novercam vel vitricum ex quacumque liberalitate parentis solum perveniat necesse esse, quantum filius, qui minorem portionem habet, ex bonis illius sive ex ultima voluntate derelictum sive etiam inter vivos datum accipiat, ita nimirum ut quarta quae olim fuit, nunc vero tertia vel dimidia pars secundum nostram legem filio omnino relinquatur aut detur; nisi rursus ingratitude ratio obstat. Idemque hoc custodiendum etiam in avo et avia, et proavo et proavia, et nepotibus nepotibusque pariterque in pronepotibus, sive in potestate forte sive emancipati sint, ex paterna vel materna linea descendentes. Atque hoc definito recte adiecit ut id, quod plus sit relictum vel datum omnino vel novercae vel vitrico, tamquam neque scriptum neque relictum vel datum vel donatum liberis competat et inter hos solos ex aequo dividendum sit. Nam etiam ex secundo matrimonio natos liberos in horum partem vocandos esse quamquam scriptum est in quadam constitutione, tamen nobis iam non placet. Sed liberis ex priore matrimonio natis, propter quos id etiam observatum est, detur solis: ita quidem ut nulla machinatione neque per interpositas personas neque ex alia causa adhiberi possit. Hoc vero quod abundat qui grati fuerunt erga parentes liberi inter se dividunt, non qui ingrati adversus eos probantur atque eiusmodi ingratitude obnoxii facti qualem leges requirunt. Tales enim etiam emolumento quod inde redundat privamus, ne forte spe affulgentis honorum inde acquirendorum contra parentes surgant et procacius se gerant atque naturae leges despiciant. Manifestum vero est hic quoque, si quis eorum, ad quos id quod abundat deferebatur, defunctus sit liberis exstantibus, liberos defuncti et pro numero suo et secundum defuncti portionem id accepturos esse.

5 ἄλλοιστον B || 7 καὶ om. LB¹ || διδόμενον B¹ || 8 νόμον nov. XVIII c. 1 || 9 μοίρας post διδομένης coll. B¹ || τοῖς παισὶ B¹ || ἢ διδομένης om. B¹ || 10 λόγος ἐναντιότητας B¹ || 11 τούτων τόνουτου L¹ || 13 ἢ καὶ L¹ || 14 ἐμαγκιστάτοι M¹ αὐτεξουσιοῖν LB¹ || 16 τὸ τοῦτο B¹ om. B¹ || πλεῖον Scringger || 18 μῆτε καταλειφθῆναι μῆτε γραφῆναι B¹ || 19 τούτων μόνον L¹ || 20 δεῖν δὴ L¹ || 21 τοῦ MB¹ || om. LB¹ || παῖδας — 23 γάμου om. L¹ || καὶ om. B¹ || 22 διατάξεως Cod. 5. 9, 9r. || 23 τοῦ om. B¹ || τῶν προτέρων γάμων L(2) || 24 διδόμεναι B¹ || 26 δυναμ... L¹ || 27 τὸ om. L¹ || 25 οἱ ὁ L¹ || 32 ὑποφαινομένης om. ε || 35 δὲ om. L¹ || 36 ἵπόντων — 38 πρὸς δὲ τὸ om. M¹ || ὑπόντων LB¹ || παραγόντων B¹

1 relinquuntur V || 3 patris R || 4 illius illi ut R¹ || 5 percipit R || percipit V vulg. || 6 quartam et tertiā R² (quarta et tertia restituit R²) || 7 nostram miās R¹ || portione R² vulg. || portiones R¹ portionem R² V || 8 relinquenda R² V vulg. || relinquendi R¹ relinquendam R² || dandum R¹ || 10 et proavo] et om. RV || nepotibus pronepotibus R¹ || 15 donatum est R¹ || 17 competit vulg. || eos nos V¹ || soles R¹ || 19 participare R² || 20 quidem] qui? R¹ || 21 priore RV vulg. || 22 filio R² || 23 neque per prius om. R¹ || 24 valent R¹ || 25 aut R¹ || quod om. V¹ || grati adinvicem V || filii praesentibus parentibus RV || 26 non] nam R || 27 huiusmodo R || quales V || legem R² || 28 talem R || namque etiam] namque et T namque ex R leges (del. V²) V || 29 eius R¹ || 30 propter sint V propteruisint R¹ || 34 multitudine V

CAPUT XXVIII.

Ἐπειδὴ δὲ τοῖς μέχρι νῦν νόμοις ἀδύκροτον ἐστὶ, πότε προσήκει τὸ πλείον θεωρεῖν, ἄρα κατὰ τὸν τῆς ἐπιδοσεως καιρὸν ἢ κατὰ τὸν τῆς τοῦ γάμου διαλύσεως, κράτιστον τῶν ἔδοξεν εἶναι τὸν τῆς τελευταίας τοῦ δευτερογαμίσσαντος γονεῖς παρατηρεῖν καιρὸν. 5 γράφουσι μὲν γὰρ ἄφρωτοι καὶ ὧν ἔχουσι πλείονα, γράφουσι δὲ καὶ ἕλιττονα· αἱ δὲ ἐπισημαίνουσαι τυχὰς τὰς ἐναντίας ἐκβάσεις ὡς ἐπίπαν ἐργάζονται. Ὡστε ἵνα μὴ περὶ ταῦτα πλανώμεθα, τὸν καιρὸν κείνον σκεπτικὸν καθ' ὃν ὁ δευτερογαμίστας τελευτᾷ, 10 καὶ τὴν ἀναλογίαν τὴν ἐκεῖθεν ληπτέον, καὶ πρὸς ἐκείνην τὸ πλείον σκοποῦντας ἀμφιεῖσθαι τὸ ὑπερβαῖνον προσήκει καὶ τοῖς παισὶ προσόμενον· ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς δοσεως ἢ γοσφῆς θεωρουμένης, ἀλλὰ τοῦ καλουμένου eventu σκοποῦμενον. 15

CAPUT XXIX.

Ἄλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ἡμῖν παραλείπτειν, ὅπερ ὀρθῶς ἔχειν Θεοδοσίος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὁ νέος διενάξαιτο, φήσας ὅτιπερ, ἂν γυνὴ παιδοποιουσα μὲν πρὸς δεύτερον ἔλθοι γάμον κείκειθεν αὐτῇ γένοιτο 20 παῖδες ἕτεροι, εἴτα καὶ ὁ δεύτερος ἀνὴρ τελευτᾷ, τῆ μὲν αὐτῆς οἰκεία πράγματα οἱ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γάμων παραλήγονται παῖδες ἀδιαθέτου τῆς μητρὸς τελευτῶντος ἐξ ἴσης καὶ ὁμοιοτάτης διανεμήσεως· τὴν μὲντοι πρῶν γάμον δωρεάν ἐκτέρα γοῆν τὴν τοῦ οἰκείου λήψεται πατρός, καὶ ἐξ ὀλοκλήρου 25 μὲν οἱ τοῦ πρώτου γάμου παῖδες τὴν ἐκείνου κερδανόσι δωρεάν, ἐξ ὀλοκλήρου δὲ οἱ ἐκ τῶν δευτέρων φίντες σπερημάτων τῆς παρ' ἐκείνου γενομένης ἀπολαύουσι φιλοτιμίας, κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτον ἐκείνη συνοικίον ἦλθε. τί γὰρ τοῦτο τοὺς πρώτους ὀνήσει; 30 τί δὲ βασκαίνουσι οἱ πρότεροι παῖδες τοῖς δευτέροις, εἰ μὴ κείκεινοι τρίτοις ὑβρίσθησαν γάμοις; Καὶ ἀπλῶς ἐκίστη γοῆν τὴν τοῦ οἰκείου γονεῖς λαμβανέτω προγαμίας δωρεάν, καὶ ὅπως τῶν πρώτων παίδων διὰ τὴν δευτερογαμίαν λαβόντων (καὶ) οἱ 35 δεῦτεροι πάντως αὐτῶν ἔχεταισαν, κἂν εἰ μὴ τρίτοις ὀμίλησεν ἢ δευτερογαμίσσασα γάμοις· ὥστε μὴ δοκεῖν

XXVIII. Quoniam vero legibus hactenus latis non distinctum est, quando id, quod plus est spectari debeat, num tempore dationis an solutionis matrimonii, optimum nobis visum est tempus mortis parentis, qui secundas nuptias contraxit, observari. Scribunt enim homines iis quae habent plura, scribunt vero etiam pauciora: at qui incidunt casus contrarios ut plurimum exitus efficiunt. Itaque ne de iis erremus, illud tempus considerandum est quo is qui secundas nuptias contraxit moritur, et quae inde oritur proportio sumenda, ac secundum illam quod plus sit considerantes auferre id quod excedit liberisque tribuere decet: neque in talibus omnibus datio aut scriptura ab initio facta spectanda, sed eventus qui vocatur considerandus est.

XXIX. Sed ne illud quidem nobis praetermittendum est, quod ita ut recte haberet Theodosius iunior pia memoriae constituit dicens, si mulier liberis susceptis ad secundas nuptias transierit indeque ei liberi alii nati sint, deinde etiam secundus maritus decesserit, propria illius bona liberos ex utroque matrimonio natos accepturos esse matre intestata defuncta ex pari atque aequabilissima divisione; ante nuptias donationem vero sui utramque subolem patris capturam, et in solidum quidem primi matrimonii liberos donationem illius lucraturus, in solidum autem ex secundo semine oriundos largitate ab illo profecta fruturos, licet illa ad tertium coniugium non migraverit. Quid enim hoc prioribus proderit? aut quid priores liberi secundis invideant, si non illi quoque tertiis nuptiis iniuriam passi sunt? Et ad summam sui quaeque suboles patris ante nuptias donationem accipiat, et utique cum eam primi liberi propter secundas nuptias acceperint, secundi quoque omnibus modis eam habeant, licet quae secundo nupsit ad tertiis nuptiis non transierit: ut in hac re non rideantur fratri-

2 πότερον L || 7 γράφουσι δὲ καὶ ἕλιττονα om. B¹ || 8 ἐκβάσεις] τυχὰς B || 12 πλείον B¹ πλείστον L || 13 ἐπὶ ἐν B¹ || 15 eventu M] ἀποτελέσματος M s. v., LB || 16 παραλείπτειν B¹] παραληπτέον (παραλιπτέον L¹) MLB¹ || 17 Θεοδοσίος] Cod. 5, 9, 4 || 18 παῖδας ποιουσα μὲν B || 19 ἔλθη B¹ || αὐτοὶ B¹ || 22 ἀδιαθέτου τῆς LB¹] ἀδιαθέτου δὲ τῆς M || 23 τελευτησῆς B || διανεμήσεως B¹] διανεμήσεως ὅσας ML || 24 πρὸς γάμον L || 26 πρώτων MLB¹] prioribus s || 29 πρὸ L¹ || ἐκείνη om. M || 34 πρώτων] prioribus s || 35 καὶ add. Haloander ex s || 37 ὥστε — 171,1 ἑλαττοῦσθαι om. s

1 ribr. Cuius temporis computatio spectanda sit. et quomodo superflua quantitas distribui debeat R mg ||

Quia vero hactenus legibus indiscretum est, quando conveniat quod plus est inspicere, utrum secundum oblationis tempus an certe matrimonii solutionis, optimum nobis visum est esse mortis binubi parentis observari tempus. Scribunt itaque homines et horum quae habent amplius, scribunt autem et minus, eventientes autem fortunae contrarios eventus saepius operantur. Unde ut non circa haec erremus, tempus illud considerandum est, secundum quod binubus moritur, et portionem inde sumendam, et secundum eam quod plus est contemplantes auferre quod transcendit oportet et filii applicare: in omnibus talibus non ab initio datione aut scriptura respicienda, sed qui vocatur eventus considerandus est.

Nec illud quoque nobis relinquendum est, quod recte habendum Theodosius pia memoriae iunior constituit, dicens quia, si mulier filiis procreatis ad secundas veniat nuptias et exinde ei nascantur filii (alii), deinde etiam secundus vir moriatur, eius quidem proprias res ex ambobus matrimonii percipient filii intestata matre moriente ex aequa et simillima divisione, antenuptialem vero donationem utraque soboles proprii percipiet patris, et ex solido quidem prioris matrimonii filii illius lucrabuntur donationem, ex solido quoque ex secundis nati seminibus ab illo facta fruentur munificentia, licet non ad tertium illa matrimonium venerit. Quid enim hoc prioribus prosi? quid autem invideant priores filii secundis, si non et illi tertiis iniuriam passi sunt nuptiis? Et absolute unaquaeque soboles proprii parentis accipiat sponsaliciam largitatem, et omnino prioribus filiis propter secundas nuptias accipientibus et secundi liberi modis omnibus eam habeant, quamvis quae secundas contraxerit nuptias, ad tertia minime

uero om. V || 3 *solutione libri || 7 aut fortunae R¹ || euntus R¹ || 8 operantur] Quod plus est tempore mortis binubi inspicitur add. R¹ || ut] et R¹ || 9 sq. quod secundum V || 10 porciones R¹ portio vulg. || sumenda vulg.; leg. sumendum? || 13 datione VT] donatione (s. v. al. datio) R² vulg., donationes R¹ || 14 considerandum RT || 17 habent R¹ || 18 quia om. R¹ || 20 alii filii vulg., alii om. RVT || 21 ex] eius R¹ || 22 ex qua et simili R¹ || 24 soboles om. R¹ || quidem — 26 ex solido om. R¹ || 26 natis R² || 27 terti. R¹ || 28 Quid] Quod VR¹ || 29 quod V || 30 tertiis iniuriam] in tertiis iniuriam R¹ in ras. || 31 unaquaque R || 33 filiis prioribus V || 31 eant om. R¹, post habeant add. R² || habent VT || quamvis quam secundas contraxerit nuptias concipientibus ad tertia R¹

κατὰ τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἐλαττοῦσθαι. Ἐκ δὲ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας ταῦτο καὶ ἐπὶ πατέρων ὅτω δευτερογαμούντων, καὶ φυλαττέσθω τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖσι διὰ τῆν δευτερογαμίαν ἢ κερδανθείσῃ προῖξ, τοῖς δὲ δευτέροις τὰ ἐκ τῶν δευτέρων, κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτους ὁ πατὴρ ἀφίκετο γάμου.

1 Ταῦτα δὲ γε λοιπά, ὅποια ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐκέρδανεν ἢ ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἐκ τῆς δευτερογαμίας, ἢ κατὰ ληγάτον τυχόν ἢ φιδεικόμισσον, οὐ μὲν εἰς τρίτους ἐκλήθησιν γήμους, ταῦτα συναναγκασθέντα τῆ αὐτῶν περιουσία καὶ ὑπὸ τρίτων οὐ σκευδέντα γάμων μετέω παρ' αὐτοῖς ἀκίνητα, καὶ εἰς τὰς αὐτῶν ὡς οἰκία διδοῦσθαι ἴφικεισθω, καὶ παρὰ περιόντων ὃν βούλονται διωκεῖσθω τρόπων.

vota migraverit. Ex rerum vero consequentia hoc ipsum et in patribus sit secundo nuptias facientibus, et servetur ex priori quidem matrimonio filii propter secunda vota lucrata dos, secundis quoque (ex secundis), licet non ad tertia pater venerit vota.

1 Reliqua vero quaecumque in talibus lucratus est pater aut mater ex secundis nuptiis, aut per legatum forsitan seu fideicommissum, non tamen ad tertias venerunt nuptias, haec commixta eorum substantiae et a tertiis non mutilata matrimoniis maneat apud eos immota et ad eorum velut proprias successiones perveniant, aut etiam superstitibus quo volunt disponantur modo.

CAPUT XXX.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ κέρδη πανταχοῦ κατὰ τὴν τοῦ λόγου συνέθειαν εἰς τὰς ἀπὸ τελευταίης διαζεύξεως ἐνομοθετήσασιν. βραχὲ τινε λόγῳ κἀκεῖνον προστιθεμεν ὡς, ὅποια κερδάναιεν οἱ γονεῖς ἠεπουδίῳ διυλνθέντος τοῦ γάμου, εἴτε bona gratia σταλέντι εἴτε καὶ ἄλλως, εἴτε κατὰ προικὸς εἴτε κατὰ προγαμίας δωρεῖς πρόσθεν, ταῦτα κατὰ μίμησιν τῶν ἀπὸ τελευταίης κερδῶν ἅπαντα φυλαττέσθω τοῖς παῖσι. ταῦτοῦ τοιούτου φυλαττομένου καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροίκων γαμμάτων. Ἐνθα ἡ παρ' ἡμῶν τεθεῖσα διάταξις τὴν προικεῖταιν ἐπιμνησθήσεται. Καὶ οὐ διαφερόμεθα, παρὰ τίνος αἰτίαν ὁ γάμος τῷ ἠεπουδίῳ διαλελῆται, ὅπως δῆποισι γὰρ ἂν ἔχοι τὸ πρῶγμα, φυλάττεται καὶ ἐπ' ἐκείνων τὸ κερδανθέν τοῖς ἐκ τῶν γάμων ἐκείνων παῖσιν, ἐξ ὧν προήλθον οἱ παῖδες, εἴτε οἱ πρῶτοι 30 διελθῆσαν γάμοι ἠεπουδίῳ εἴτε καὶ οἱ δεῦτεροι, κἂν εἰ τρίτος οὐκ ἠυλοῦθησε γάμος.

CAPUT XXXI.

Τὰ δὲ περὶ αὐξήσεων ἢ μειώσεων προικῶν ἢ προγαμιῶν δωρεῶν εἴρηται μὲν τισι τῶν ἐμπροσθεν νόμων, τῆμιν δὲ ἐξεργασταὶ τελειώτερον, οἱ γε καὶ 35 ἀνεσταῖτων τῶν γάμων τὰς διὰ τὸν γάμον δωρεὰς οἱκ αὐξῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς διδοῦσθαι

Quia vero lucra ubique secundum rationis frequentiam in disjunctionibus ex morte sancivimus, brevi quodam sermone et illud adicimus, quia quaecumque lucrati fuerint parentes repudio soluto matrimonio, sive bona gratia misso sive etiam aliter, sive per dotis sive per sponsaliciae largitatis occasionem, haec ad instar ex morte lucrorum omnia serventur filiis. Hoc idem custodiendo etiam super indotatis uxoribus, ubi a nobis posita constitutio proccacitatem punivit. Et non discernimus, ex cuius culpa matrimonium repudio sit solutum. Quocumque enim modo se habeat causa, servatur et super illis quod lucratum est ex illis nuptiis filiis, ex quibus processerunt filii, sive prima soluta sint matrimonia repudio sive etiam secunda, licet tertiae non secutae sint nuptiae.

De augmentis autem aut deminutionibus dotium aut antenuptialium donationum dictum quidem est aliquibus prioribus legibus, a nobis autem peracuratum perfectius est, qui etiam consistentibus matrimoniis propter nuptias donationes non augeri solum,

bus inferiores esse. Ex rerum vero consequentia idem etiam de patribus secundus nuptias inemptibus obtineat, serveturque liberis quidem ex priore matrimonio natis propter secundas nuptias dos lucrifacita, secundis vero liberis quae ex secundis nuptiis redundant, licet ad tertium matrimonium pater non venerit.

1 Reliqua vero, quaecumque in talibus pater vel mater ex secundis nuptiis vel per legatum forte vel fideicommissum lucrati sunt, nec tamen ad tertias transierunt nuptias, haec bonis eorum commixta neque per tertium matrimonium concessa apud ipsos immota maneat, et tamquam propria ad ipsorum successores perveniant, atque dum supersunt quo voluerint modo administrantur.

XXX. Quoniam vero de lucris secundum orationis continuitatem omni ex parte in disjunctionibus, quae per mortem fiunt, sancivimus, brevi mentione hoc quoque addimus: ut, quaecumque parentes matrimonio per repudium soluto, sive bona gratia misso sive etiam aliter, aut dotis aut ante nuptias donationis nomine lucrati sint, haec ad imitationem lucrorum quae per mortem obveniunt omnia liberis serventur. Atque hoc idem etiam servetur in indotatis uxoribus, ubi constitutio a nobis lata temeritatem punivit. Nec distinguimus, ex cuius culpa matrimonium repudio solutum sit. Utcumque enim se res habeat, in illis quoque id, quod lucrifacitum est, liberis illius matrimonii, unde liberi illi procreati sunt, servatur, sive primae nuptiae repudio solutae sint sive etiam secundae, licet tertium matrimonium secutum non sit.

XXXI. De augendis vero aut deminuentibus dotibus vel ante nuptias donationibus dictum quidem est in quibusdam legibus antea latis, a nobis vero res perfectius elaborata est, quippe qui etiam constante matrimonio ut propter nuptias donationes non solum augeantur, sed etiam ut ab initio fiant prae-

2 πραγμάτων] προγόνων M || 3 μὲν om. B' || 5 τοῖς δευτέροις δὲ B' || τῶν δευτέρων] τῶν δευτέρου? Zachariae || 6 εἰ] ἢ L' || 9 ἢ prius om. LBs || 10 φιδεικόμισσον M φιδικόμεισσον B' φιδικόμεισσον L || 12 οὐ om. B || 14 οἰκία MB] οἰκίας B' εἰκίας L' εἰκίας L' || καὶ] aut etiam ε. || παρὰ om. B's, del. L' || περὶ ὄντων L' περὶ ὧν τὸν L' || 18 βραχὺ L || 19 κερδάναιεν M] κερδάνειον LB || ἠεπουδίῳ M] διαζυγίῳ LB (idem v. 13. 17) || 20 βοναγορτία L ἀγαθῆ χάριτι Ls.v. B || σταλέντι Heimbach] σταλέντος libri || 22 τῶν] τῆν L || 23 ταῦτο — 26 τιμωρήσαστο om. LB || 25 διάταξις] Cod. 5, 17, 11 — cf. supra cap. 18) || 30 οἱ] εἰ L' || 31 διελθῆσαν L || 35 τελειώτερον B'

1 vero om. V || 2 secundas vulg. || 3 et om. R || 4 nota secunda R || lucta R' || ex secundis addidit Berkus || 8 rubr. Si legatum uxori maritus reliquerit vel contra R mg. || 11 venerit V || substantiae — 23 super indotatis mulieribus (sic) scr. R' in ras. 7 versus || 13 propria vulg. || 14 superstitibus RV' || a superstitibus V' vulg. || 16 rubr. Si repudio matrimonium solutum sit, quid statui oportet de lucris nuptialibus R mg. || ubi V' || frequentiam] an leg. consequentiam? || 18 addioimus V || 20 per om. V' || 21 largitatis] donationis T || 24 pacacitatem R' || 28 sq. filii — filii post super illis (v. 27) coll. V || 30 secundae V' || non] nec R || sunt R || 33 rubr. De augenda vel diminuenda dote vel propter nuptias donatione mg. || 37 augere R'

προσετάξαμεν, καὶ ὡς περ αὐξοσθαι συνεχωρήσαμεν, οὕτω καὶ μειοσθαι τῶν συνελθόντων βουλευμένων ἐφήκαμεν. Ἀλλὰ τοῦτο, τὸ τῆς μειώσεως φαιέν, εἰ δεύτερος γένοιτο γάμος, οὐκ ἐφήκαμεν (ἵνα μὴ τι τῆ Λέοντος τὸ τῆς εὐσεβείας λίξως προσκυρώσωμεν διατάξει), ἤνικα παῖδες ἐκ τοῦ προτέρου γένοιτο γάμου. Εἰ γὰρ ἄμετρον ἐπίδοι τὴν προῖκα ἢ τὴν πραγμαμίαν δωρεάν ὁ γονεὺς ἢ ἑτερόν τι φιλοτιμῶσαιτο, εἴτα συναισθημένος, ποῖ φέρεται τὰ τοῦ νόμου, νυστελλεῖ τὸ γενόμενον καὶ ἐλαττώσει τὴν προῖκα ἢ τὴν πραγμαμίαν δωρεάν, οὐκ ἐτι κέρδος ἔσται τοῖς παισὶ τὸ δοθέν, ἀλλ' ἐξίσταται κερδαίνειν ἢ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, τῶν παίδων κατὰ τοῦτο ἀδικουμένων.

Εἰ δὲ μόνον οὐσούφρουκτον πραγμάτων ἢ ὁ ἀνὴρ 15 τῇ γαμετῇ ἢ ἡ συνοικουσα τῷ γήραντι κατὰ τελευταίαν δοίη βούλησιν, ὁ μὲν προ ἡμῶν ἐλεγε νόμος, εἰ πρὸς δευτέρου ἀφικοντο γάμοις ἢ ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ, αὐτίκα τῆς καταλειφθείσης χρήσεως ἐκπίπτειν, ὡς περ πρότερον ἐξέπιπτον τῆς δεσποτείας, καὶ παρα- 20 χήμα τοῖς παισὶν αὐτὴν ἀποκαθίστασθαι, εἰ δὲ ἄνηθρα τυχῶν οἱ παῖδες ἔλεν, καὶ μετὰ τῶν ἐν μέσῳ καρπῶν τοῦτο γὰρ ἐδόκει τῷ νόμῳ. Ἡμῖν δὲ οὐ σφόδρα τοῦτο ἤρεσεν, ἀλλὰ βουλευόμεθα, κἄν ἡ χρήσις δωδεῖν, ἢ κατὰ φιλομίαν ἢ μόρις καῦσα δωρεάς 25 inter vivos, in quibus licet etiam donari, si relinquatur, et accipiens ad secundas veniat nuptias, manere sic quoque usum, donec supersit qui hunc habet usufructum, nisi expressim ipse qui donationem, sicut dictum est, fecit aut hunc reliquit, sive masculus sive femina, dixerit velle ad secundas veniente nuptias eo, qui usufructum accepit, solvi eum et ad suam reverti proprietatem. Sed haec quidem de his quae per largitatem dantur dicimus.

CAPUT XXXII.

cap. XXXII—XXXIV decurtata exhibet B¹ p. 197 Zach.

ceperimus, et quemadmodum ut augeantur concessimus, ita etiam ut deminuantur, si coniuges voluerint, permiserimus. Verum hoc (de diminutione loquimur), si secundum matrimonium factum sit, non permittemus (ne quid Leonis pia memoriae constitutionem offendamus), ubi liberi ex priore matrimonio nati sunt. Nam si immo dicam dotem vel ante nuptias donationem parens dederit vel aliud quid largitus sit, deinde animalvertens, quo tendat ratio legis, contraxerit quod actum est et dotem vel ante nuptias donationem deminuerit, non iam quod datum est liberis lucro erit, sed vel vitrico vel novercae lucrari licebit, ut liberi in hac re laedantur.

XXXII. Si vero solum usufructum bonorum aut vir uxori aut coniux marito per ultimam voluntatem dederit, quae ante nos erat lex dicebat, si vel pater vel mater ad secundas nuptias venerint, eos statim relicto usufructu privari, quemadmodum antea dominio privabantur, et illum confestim liberis restitui, si vero impuberes forte liberi essent, etiam cum fructibus mediū temporis; hoc enim legi videbatur. Nobis vero hoc non admodum placuit, sed volumus, etiamsi usufructus datus sit sive ex largitate sive mortis causa donatione facta sive etiam inter vivos, quatenus donare licet, sive relictus sit, et qui eum accepit ad secundas nuptias venerit, etiam sic usufructum manere quoad superstes sit qui hunc usufructum habet: nisi ipse qui donationem, uti dictum est, fecit vel illum reliquit, sive masculus sive femina, expresse dixerit velle se ut, si ad secundas nuptias transierit qui usufructum accepit, ille et solvatur et ad proprium dominium revertatur. Sed haec quidem de iis dicimus quae ex largitate data sunt.

1 προσετάξαμεν κτλ.] Col. 5, 3, 19. 20 || 3 τὸ om. M || 4 ἐφήκαμεν] repercimus (i. e. ἐφείσαμεν) ε || τι om. B¹ || 5 Λέοντος] τοῦ Λέοντος B || 6 διατάξει] Col. 5, 9, 6 || 10 γινόμενον L || 11 οὐκ ἔσται κέρδος B¹ || 12 ἐξίσταται] ἔξιστο L¹ ἐξίσθω L² (in marg. ἀλλὰ κερδήσει μὲν τὸ τῶν ὑπόσχεσιν δεξίμενον) πρόσωπον ἀναγκασιδήςσεται; δὲ τῷ παιδὶ τὸ ἔλαττον] ἔχοντι τοσοῦτον διδ[ύνασι] add. L² || τῶν πατρῶων L¹ || 15 οὐσούφρουκτον πραγμάτων M] χρήσιν καρπῶν ἢ πραγμάτων L χρήσιν πραγμάτων B || 16 τῇ γυναικὶ B¹ || 17 νόμος] Col. 5, 10, 1 || 18 ἀφικοντο L¹ || 19 ἐκπίπτει L || 20 ὡς περ καὶ (καὶ τὸ B¹) πρότερον B || 22 ἔλεν οἱ παῖδες B || τῶν ἐμμεσῶν L || 24 ἢ] εἰ B¹, om. L || 25 ἢ κατὰ] ἢ om. ε || μόρις καῦσα M] θανάτου αἰτία LB || 26 γινόμενης B || ἢ καὶ] ε || inter síουγ M ἐν ζωῇ LB || 27 ἢ L] εἰ B¹, om. M (cf. Julian. cap. 150 in.) || 29 ταύτην B || ἔχων τὴν χρήσιν LB || 30 αὐτὸς] αὐτῇ L, om. B¹ || ὡς εἰρηται om. B¹ || πε-

ποιηκὸς B¹ || 31 ταύτην B || φήσοι M LB || 32 sq. τῶν οὐσῶν τὸν χρήσιν φροικτιαν L¹ τοῦ τῶν χρήσιν L² B || 33 αὐτὴν B || 35 διδομένων LB (cf. ε)

1 praecepimus vulg.] praecipimus RVT || et] set et R¹ | 3 concessibus R¹ || de diminutione V diminutionem R | 6 constituciones R¹ || 8 aliud om. V, aliquid om. R || 9 abbreviat R¹ || 10 ut om. R¹ || 11 neque lucrum (luctum R¹) R | 12 dictum est V || 15 rubr. De usufructu uxori a marito relicto relicto (sic) nel contra R mg. || vir] ei in R¹ ἄ... V¹ || 16 coniunx R² V² || 18 uejret R vulg. || 20 impubere R¹ || 23 vel] ut (sit V²) V || usufructus vulg. || 24 donationes R¹ || et] aut Beckius, aut et Heimbachius || 25 si om. vulg. || relinquatum R¹ || 28 expressum R¹ || 29 est om. R¹ || 31 nuptias veniente eo R || solua R¹ || 32 Sed] rubr. Si usufructus dotis nomine vel propter nuptias: donationis causa constituitur R mg. || 33 his quae] hisque qui R¹ his qui R²

CAPUT XXXIII.

Εἰ μέντοι ἐν προκίῳ ἢ προγαμιαῖα δωρεᾶ πράγμα-
των οὐσούφροντος δοθεῖν, οὐδὲν παντελῶς καινίζο-
μεν, ἀλλὰ τὰ ἤδη νομοθετημένα κρατεῖται, καὶ με-
νεῖται παρὰ τοῖς εὐληθροῖσιν ἄχρις οὐ περιορίσιν, κἂν εἰ
μυριάκις ἐναντίον τι βουλήθῃεν οἱ τελευτήσαντες. τὸ
γὰρ ἐκ τοῦ νόμου δεδομένον κέρδος ἰδιωτῆς ἀφέλεισθαι
πανταπασίιν οὐκ ἰσχύσει.

Si autem in dote aut in sponsalicia largitate re-
rum ususfructus datur, nihil penitus innovamus, sed
dudum sancita teneant, et maneat apud accipientes
donec vivunt, licet decies milies contrarium aliquid
5 velint morientes. Quod enim ex lege datum est lu-
crum privatus auferre modis omnibus non valebit.

CAPUT XXXIV.

Ἐπειδὴ δὲ ὅλος εἰς μνήμην τῶν περὶ τοῦ οὐσού-
φροντος νόμων ἀφικόμεθα, κακίον προαναμίξαι
τῷ νόμῳ καλόν, ὅτερο τισὶν ἐμπροσθεν εἴρηται δια-
τάξεις, ὡς πάντων ὁ πατὴρ τῶν εἰς τοὺς παῖδας
ἀφικνουμένων εἴτε ἐκ μητρῴας σειρᾶς εἴτε ἐκ γαμικῆς
τῶν παιδίων αἰτίας εἴτε ἀλλαχόθεν τὸν οὐσούφροντον
ἔχει, κἂν εἰ πρός δευτέρους ἔλθῃ γάμου. τὴν γὰρ
χρήσιν αὐτῷ ἄχρις οὐ περιοῖ μὲνεν ἀδιόπτωτον καὶ
15 οἱ πρό ἡμῶν ἅπαντες βούλονται νόμοι καὶ ἐπὶ τοῖς
μητρῴοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, καὶ ἡμεῖς σύμ-
φραμεν. ὁ δὲ τῶν castrensiῶν καὶ quasicastrensiῶν
πεκουλιῶν ἐξηγήσθω λόγος

Quoniam omnino ad memoriam de usufructu le-
gum venimus, illud quoque misceri legi bonum est,
quod tribus pridem dictum est constitutionibus:
quia omnium pater horum, quae ad filios veniunt
sive ex materna linea sive ex nuptiali filiorum causa
sive aliunde, usumfructum habet, licet ad secundas
veniat nuptias. Usum namque eorum, donec vivunt,
manere sine casu etiam ante nos omnes volunt leges
et in maternis et in aliis omnibus, et nos simul di-
cimus. Castrensiis vero et quasicastrensiis pecu-
liorum excipitur ratio.

CAPUT XXXV.

Μήτηρ μέντοι δωρησαμένη τι τῷ παιδί τῶν οἰ-
κίον εἴτε εἰς δευτέρους ἔλθῃ γάμου, οὐκ ἂν δύ-
ναται κατὰ πρόφασιν ἀχαριστίας τὸ δεδομένον ἀνα-
τρέψειν. οὐ γὰρ ἐκ καθαρᾶς δοκῆ γνάμης τὴν ἀχα-
ριστίαν εἰσάγειν, ἀλλὰ τὸν δεύτερον γάμον ἐννοοῦσα
ἐπὶ ταύτῃ ἔλθειν τὴν σκήψιν προσήληται. πλήν εἰ
25 μὴ καθαρῶς ὁ παῖς ἢ περὶ τὴν ζωὴν αὐτῆν ἐπιβου-
λέων τῇ μητρὶ ἢ χείρας ἐπιβάλλων ἀσεβεῖς ἢ περὶ
τὴν τῆς οὐσίας ὅλης ἀφαιρέσιν πράττων τι κατ' αὐ-
τῆς ἀποδεικνύοιτο.

Mater tamen donans aliquid filio de suo si ad
secundas venerit nuptias, non poterit per occasio-
nem ingratitudinis revocare quod datum est. Non
enim ex pura videtur voluntate ingratitudinem intro-
ducere, sed secundas nuptias considerans ad hanc
venisse cogitationem putabitur. Nisi tamen aperte
filius aut circa vitam ipsam insidians matri aut
manus inferens impias aut circa substantiae totius
ablationem agens adversus eam aliquid declaretur.

CAPUT XXXVI.

Οὐ μὴν συγχωροῦμεν ταῖς γυναῖξι πρὸς δεύτερον
ἀφικνουμέναις γάμον εἶτι βουλεσθαι ταῖς τῶν πρό-

30 Non tamen permittimus mulieribus ad secundas
venientibus nuptias adhuc velle priorum maritorum

cap. XXXIV Πάντων τῶν (11) ... ex B excerptum extat in tractatu de peculii (Heimbach *Ἀνέκδ. II. p. 253*)

XXXIII. Si tamen in dotem vel ante nuptias donationem rerum ususfructus datus sit, nihil plane
innovamus, sed quae iam sancita sunt obtineant, et apud eos, qui eum acceperunt, maneat quoad super-
stities sunt, etsi descendentes contrarii quid voluerint defuncti. Lucrum enim ex lege datum privatus
auferre nullo pacto valebit.

XXXIV. Quoniam vero omnino ad mentionem legum quae de usufructu agunt delati sumus, illud
quoque admiscere legi par est, quod anterioribus quibusdam constitutionibus dictum est: ut pater rerum
omnium, quae ad liberos sive ex materna linea sive ex nuptiali causa liberorum sive aliunde pervenerunt,
usumfructum habeat, etiamsi ad secundas venerit nuptias. Usumfructum enim ei quamdiu superstes est
manere integrum tam in maternis quam in ceteris omnibus et omnes ante nos latae leges volunt et nos
consentimus. Castrensiis tamen et quasicastrensiis peculiorum ratio excipitur.

XXXV. Mater tamen quae filio ex suis rebus aliquid donavit, si ad secundas venerit nuptias,
non poterit sub praetextu ingratitudinis quod datum erat revocare. Neque enim ex puro consilio ingra-
titudinem allegare videtur, sed secundas nuptias respiciens ad hunc praetextum venisse praesumitur. Nisi
vero manifeste probetur filium vel ipsi matris vitae insidians struere vel manus impias ei inferre vel ad
substantiam universam auferendam aliquid contra ipsam moliri.

XXXVI. Neque vero concedimus mulieribus ad secundas nuptias transeuntibus, ut priorum mari-

1 προκίον L¹ || 2 οὐσούφροντος M | χρήσις ἢ
καρπῶν I. χρήσις B || δοθῆν B¹ || οὐδενί LB¹ ||
4 περιώσι περιέσει B¹ περιέσει B¹ || 7 ἰσχύσει M¹ ||
ἰσχύει M¹ LB || 8 τοῦ οὐσούφροντος τῆς χρήσεως φρον-
των I. τῆς χρήσεως B || 10 τισίν) tribus (i. e. τρισίν) ε ||
διατάξεις Cod. 6, 61, 6 § 1 (cf. ib. 8), 60, 4 || 12 εἴτε καὶ
ἐκ μητρῴας L || 13 τὴν χρήσιν B || 14 ἔλθῃ B¹ ||
15 αὐτῷ αὐτῶν L ε || περιῖ) vivunt ε || 18 καστrensiῶν
καὶ quasicastrensiῶν M καστrensiῶν καὶ κοινῆ κα-
στrensiῶν Ath., καστrensiῶν καὶ ὡσανεὶ (κοινῆ B ε)
καστrensiῶν Theod., B ε ἰδιοκτίτων καὶ κοινασικα-
στrensiῶν L ἰδιοκτίτων καὶ οἰονεῖ ἰδιοκτίτων B¹ ἰδιο-
κτίτων B¹ || 19 λόγος) καὶ ἑτέρον τινῶν add. LB ||
20 Ἡ μήτηρ B || 24 τὸν om. L¹ || 25 σέψιν B || 26 περὶ
πρὸ L¹ || 27 ἐπιβάλλον B¹ || 28 αὐτῆς) ταύτης L ||
29 ἀποδεικνύται B¹ ἐπιδεικνύοιτο B¹ || 31 πρότερον
MB¹) πρότερον LB¹

3 sanctitas R¹ || et maneat R¹) et maneat R² T vulg.,
om. V || 4 uiueret R¹ uiuerent R² || milium V || aliquid
om. V || 5 morientes) Si qua suscepta legitimum (lega-
torum R²) naturaliumue tutela contra sacramentum se-
cundo nubit, subiacebit penis infictis et illi quam (sic)
nubit infra tempus luctu praestitutum add. R¹ || Quid
R¹ || legem R¹ || 8 rubr. De rebus maternis uel nuptia-
libus lucris quae ad filiosfamilias peruenerunt. et de
castrensi et quasicastrensi peculio R mg. || Quoniam
vero add. vulg. || meriam R¹ || 10 tribus) bonum est add.
R² || est dictum R || 11 quia V) quod R vulg. || 14 eorum
om. R¹ || 15 mano V¹ || etiam post annum annos omnes
R¹ || 17 uero et quasicastrensiom om. R¹ || peculiorum V)
iam peculiorum R vulg. || 20 rubr. Si mulier res quas
liberos donauit quasi ad ingratis post secundas nuptias
reuocare maluerit R mg. || tamen om. V || de del. R² || si
sed V¹ || 21 nuptias uenerit V || 23 uidetur ex pura R ||
uoluntate et gratitudinem R¹ || 25 cogitationem uenisse
R², cogitationem, om. uenisse R¹ || 27 totius oblationem
V || 25 oblationes R¹ || aduersus) ad R¹

1 sponsalitiā largitatem usus rerum usufructus (sic) V ||

τερον συνοικησάντων ἀξίαις ἢ προνομίοις χρῆσθαι, ἀλλ' εἰς ὅλον ἂν μετὰ τὸν πρότερον ἀφίκοιντο γάμον, ἐκείνου στερογέτωσαν τὴν τύχη. ἢ γὰρ τῶν ἐμπροσθεν ἐπιλελησμένῃ σὺκ ἂν αὐτοῖς ἐκ τῶν ἐμπροσθεν βοηθῶντο.

dignitatibus aut privilegiis uti: sed ad quale post priorem venerunt matrimonium, illius amplectantur fortunam. Quae enim priorum oblita est, non rursus ex prioribus adiuuabitur.

5

CAPUT XXXVII.

Χαίρειν δὲ κἀκείνο καὶ οὐδὲ εὐσεβελος ἔξω τῷ τῆς θείας λήξεως Ἀλεξάνδρῳ πρὸς πολλοῖς ἑτέροις τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν διαδρισταί, ὥστε, εἴ τις ἐλευθερώσει θεράπαιναν, εἴτα ἀγάγοιτο αὐτὴν γυμετῆρ, ἢ δὲ ὡς εἴκειν ὑπερησῶσά τε καὶ τριψῶσα διαλύσει τὸ πρὸς τὸν ἐλευθερωτῆν συνοικεσίον, οὐκ ἐφήσειν ὁ νόμος πρὸς δευτέρους γάμους ἐλθεῖν ἀκοντος τοῦ πρότερον γημαντος, ἀλλὰ τὸν ἐφεξῆς γάμον πορευεῖαν ἡγεῖται καὶ φθοράν, ἀλλ' οὐ γάμον οὐδὲ συνάφειαν, ἐξ ἧς ὕβρις σὺκ εὐπρεπῆς τῷ τῆν ἐλευθερίαν ἐπιθέντι προσγίνεται.

Iucundum quoque illud et non extra pietatem a divae memoriae Alexandro super alios plurimos antiquorum legislatorum determinatum est, ut si quis manumiserit ancillam, deinde eam ducat uxorem, at illa ut videtur elata et epulata solverit circa manumissorem matrimonium, non sinit lex ad secundas nuptias venire invito priore marito, sed deinceps nuptias fornicationem indicat et corruptionem, sed non nuptias nec matrimonium, ex quo iniuriae non 15 decentes ei, qui libertatem imposuit, fiunt.

CAPUT XXXVIII.

Ταῦτοῦ δὲ δὴ βασιλέως κἀκείνο εὐρόντες ἄξιον τῆς ἐαυτῶν ἡγήσασθα μέρος ποιῆσασθαι νομοθεσίας ὡς, ἐπειδὴ πάντων ἢ μήτηρ ἀξιοπιστοτέρη πρὸς τὴν τῶν παιδῶν ἀναγωγήν ἔδοκει, διδῶσιν αὐτῇ καὶ τοῦτο ὁ νόμος, εἴ μὴ πρὸς δευτέρους φοιτήσεις γάμους.

Eius quoque principis illud quoque invenientes dignam putavimus partem nostrae facere sanctionis: quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur, dat ei etiam hoc lex, nisi ad secundas accesserit nuptias.

CAPUT XXXIX.

Τὶς δὲ δὴ προίκας, ὡς ἂν λάβοιεν οἱ συνοικοῦντες, οὐ δώσουσι προχείρους ταῖς γυναῖξι συνοιστῶν ἐκ τῶν συνοικεσίων, πλὴν ἐξ αἰτιῶν ἃς ὁ νόμος ἰδρύμασεν. ἐπιτίοιγς εἴ τι τοιοῦτο πράξειεν, μήμῃσι δωρεῆς τὸ γενόμενον αὐτόθεν εἶναι δοκεῖ· καὶ εἰ τελευτήσειεν ἢ γυνή, καὶ ἀναλήφονται τὰς προίκας οἱ δωδικότες αὐτὰς ἀδρός ταῖς γυναῖξιν ἄνδρος παρὰ τῶν κληρονόμων τῶν γυναικῶν μετὰ τῶν ἐν μέσῳ καρπῶν, αὐτοὶ τε καὶ κληρονόμοι αὐτῶν, καὶ ἔξωσιν οἱ κέρδος κατὰ τὸ συμπεφωρημένον. καὶ εἴ πρὸς δευτέρους ἀφίκοιντο γάμους οἱ ἄνδρες, φηλάξουσιν ἀνεκποίητα ταῦτα τοῖς παῖσι, τοῦτο δὴ τὸ καθ' ὅλον διατεταγμένον. Εἰ μὲντοι μὴ τύχοιεν λαβόντες οἱ

Dotes autem, quas acceperint contrahentes, non dabunt facile mulieribus consistentibus adhuc matrimoniis, nisi tamen ex causis quas lex numeravit; alioquin, si quid tale gesserint, instar donationis quod agitur hoc ipso esse videtur: et si moriatur mulier, et recipient dotes qui dederunt eas in mature mulieribus mariti ab heredibus mulierum cum medii temporis fructibus, ipsi et heredes eorum, et habebunt in lucrum secundum pactum. Et si ad secundas venerint nuptias viri, servabunt sine alienatione haec filii, hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si vero non contigerit accipere contrahentes dotes

cap. XXXVII summarium habet Nomoc. L tit. 42 ex Athan.

torum dignitatibus aut privilegiis uti adhuc velint, sed ad quaecumque post prius illud matrimonium transierint, illius conditione acquiescant. Quae enim priorum oblita est, non rursus ex prioribus emolumentis quid habeat.

XXXVII. Illud quoque gratum ac ne pietatis quidem expers a divae memoriae Alexandro post alios multos veterum legislatorum definitum est: ut, si quis ancillam manumiserit eamque postea uxorem duxerit, illa vero videlicet animo inivanescentis et luxurians solverit coniugium cum manumisso, non permittit ei lex ad secundas nuptias venire invito priore marito, sed insequens matrimonium pro meretricio et stupro habeat nec vero pro matrimonio aut coniugio, per quod quidem contumelia indecora is qui libertatem impertiit afficiatur.

XXXVIII. Ab eodem autem imperatore illud quoque lucrati dignum existimavimus quod partem legislationis nostrae faceremus: ut quoniam mater omnibus fiducia dignior ad liberorum educationem credebatur, id quoque lex ei tribuit, nisi ad secundas migraverit nuptias.

XXXIX. Dotes vero, quas mariti acceperint, non facile reddent mulieribus constante adhuc coniugio, nisi ex causis quas lex enumeravit. Alioqui si quid eiusmodi fecerint, instar donationis eo ipso esse videtur quod factum est: atque si mulier decesserit, et recipient dotes qui eas intempestive uxori restituerunt mariti ab heredibus uxorum una cum fructibus medii temporis tam ipsi quam heredes ipsorum, et lucri facient secundum pactum. Et si viri ad secundas venerint nuptias, haec non alienata liberis servabunt, id quod quidem in universum constitutum est. Quodsi forte mariti non acceperint dotes con-

1 ἢ τοῖς προνομίοις χρῆσασθαι B || 2 ἀφίκοιντο B'ς || 3 ἐκείνοι? L' || 6 cap. XXXVII om. LB || 7 Ἀλεξάνδρῳ Cod. 5, 5, 1; cf. Dig. 24, 2, 10. 11 || 17 Ταῦτοῦ M | Τινός LB (Eius ε) || 20 sq. ὁ νόμος? Cod. 5, 49, 1 || 22 ὡς ἀναλήφουσιν B || 24 νόμος? cf. Dig. 23, 3, 73 § 1. 24, 3, 20 || 25 εἴ τοι L || 26 γινόμενον B' || εἰ? L' || 27 καὶ om. LB (cf. ad ε) || 29 ἐμμέσῳ ML || 30 τε om. L (ε) || 31 εἰ? οἱ M || 34 διατεταγμένον? Cod. 5, 19, 1

1. dum s. v. R² || 10 illi R¹ || ut uidet se elatam et epulatam V || 11 sicut R¹ || 14 non] nec R² || iuriae R¹ in iure V || 15 deccentes R¹ || inposuerit sunt R² si non posuit fruitur R¹ || 17 Eius (Eis R¹) R¹ V; Eiusdem vulg. || 18 dignum vulg. || sanccios R¹ || 19 leg. (quia) quoniam? educatione R¹ || 22 rul. r. Si adhuc constante matrimonio dotem maritus uxori persoluerit T' mg. || 23 constantibus vulg. || 24 tantum vulg. || 25 gesserit R || instar] ad instar R² || 26 uidetur esse V || 27 et om. V, del. R² || 31 ueniunt R || 33 contraentibus R¹

2 uenient R¹ uenerint R² || amplectatur V² ap spatio vacuo relicto V¹ || 6 Iocundum RVT || 8 determinatum]

συνοικούντες τὰς προικὰς ἐκὼς συνθεστώτος τοῦ συνου-
κισίου, καὶ μετὰ τελευτῆν αὐτὰς τῶν γαμετῶν κατὰ
τὸν νόμον παρὰ τῶν ἐκείνων λήφονται κληρονομίαν,
καθάπερ ἡ γραφὴ βούλεται τοῦ προικῆφου.

adhuc constante matrimonio, etiam post mortem eas
uxorum secundum legem ab illarum percipient here-
dibus, sicut scriptura vult dotis.

CAPUT XL.

Εἰ δὲ ἐπιτροπεῖοι γυνὴ τῶν παιδῶν πρόδηλον ὡς
ἀνήβων καθεστῶτων διομοσμένη μὴ πρὸς δεύτερον
ἐρχεσθαι γάμον, εἴτα καταφρονήσασα καὶ τῆς προ-
τέρας ἐννῆς καὶ τῶν ὄρκων εἰς ἀνδρὸς ἑλθοῖ δευτέ-
ρον, μὴ πρότερον ἐπιτροπεῖον τε αἰτήσασα καὶ τοὺς
λογισμοὺς παροσχομένη καὶ καταβαλοῦσα πᾶν ὅσον
ἐντεῖθεν ὀφείλει, οὐ μόνον τὰ αὐτῆς ὑποθήκην ἔχειν
ὁ νόμος συγχωρεῖ τοῖς παισίν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ γί-
μνητος οὐσίαν συνπάγει ταῖς ὑποθήκαις, αὐτῇ τε
ἀπαγορεύει τὴν τοῦ πτωχολογίου ἀνήβων τελευ-
τώτους, εἰ καὶ ἐξ ὑποκαταστάσεως ὁ πατήρ αὐτῆν
ἔλθειν πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς εἴποι διαδοχῆν. Ἄλλα
ταῦτα μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν ἡμεῖς δὲ θανατοῦμεν, εἰ
γυναῖκα οὕτως ἀσεβῆ καθεστῶσαν, ὡς καὶ ἀντόθεν
ὄραον ἀμελεῖσαι καὶ οὕτω πρὸς ἄωρον γάμον ἔλθειν
τριῶν τῶν μεγίστων ἡμελημένων, θεοῦ τε καὶ τῆς
τοῦ τελευτήσαντος μητρὸς καὶ τῆς τῶν παιδῶν στορ-
γῆς, οὕτως ὀλίγαις ὑπέβαλον ποιναῖς, καὶ τὴν μὲν
πρὸ τοῦ πενήθιμου γαμημένην χρόνον καὶ οὐδὲ πάν-
τως μῆτέρα παιδῶν καθεστῶσαν τιμωροῦνται πικρῶς,
ἀλλὰ κἂν εἰ παῖδας οὐκ ἔχοι διὰ μόνην τὴν σεμνότητα
ταῦτα πράττοντες, γυναῖκα δὲ οὕτως ἐκκεχυμένην
ἐπιθυμίας οὐ ταῖς αὐταῖς γῶν ὑπέβαλον ποιναῖς
οἷοις ὑπομένουσιν αἱ πρὸ τῶν πενήθιμων χρόνων
εἰς εἴτερον συνοικίσιον ἀποκλινασαι. Ὡστε νομοθε-
τοῦμεν τὰς οὕτως ἐπιπορκεῖν τοῦ λοιποῦ τολμῶσας
καὶ ποινὰς πρὸς ταῖς ἡδὴ προεληφθείσας ποιναῖς καὶ
ταύταις ὑφίστασθαι πάσαις ἄς ἐμπροσθεν εἴπομεν ἐπὶ
τῶν πρὸ τοῦ πενήθιμου χρόνον γαμουμένων γυναι-
κῶν, τὴν τε ἀτιμίαν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ταύταις ἐπι-
σφοντες, καὶ λίαν αὐταῖς τῶν ποινῶν δίδοντας τὴν
αὐτὴν ἡνπερ κικέλευται, τὸ δεῖσθαι βασιλείως καὶ τὴν
τρίσκιον μοῖραν δίδοναι τοῖς παισὶ τῶν οικειῶν,

5 Si autem tutelam gerat mulier filiorum (palam
est quia impuberum existentium) iurans non ad sec-
undas venire se nuptias, deinde contemnens et prius
conubium et iusiurandum ad maritum veniat secun-
dum, non prius tutorem petens et rationem reddens
10 et exsolvens omne quidquid hinc debet, non solum
quae eius sunt in hypothecam habere lex permittit
filiis, sed etiam mariti substantiam trahit cum hypo-
thecis; ipsi quoque interdicit filii successionem im-
puberis morientis, licet ex substitutione pater eam
15 venire ad filii dixerit successionem. Sed haec quidem
priores nostri. Nos autem miramur, si mulierem
sic impiam constitutam, ut etiam hoc ipso iusiurando
sic impiam constitueret et sic ad immaturas nuptias de-
veniret, tribus maximis neglectis deo et defuncti
20 memoria et caritate filiorum, ita parvis subdiderunt
poenis, et illam quidem, quae ante luctuosum nubit
tempus et nec omnino mater filiorum consistit, puniunt
amare, et licet filios non habeat, propter so-
lam honestatem haec agunt, mulierem vero sic effu-
sam concupiscentiis, non vel ipsis subdiderunt poenis
25 quas sustinent quae ante lugubre tempus ad secunda
vota declinaverunt. Ideoque sancimus eas, quae sic
peierare de cetero praesumunt mulieres, super du-
dum praecedentes poenas et has sustinere omnes
quas primitus diximus super his mulieribus quae
ante lugubre tempus nubunt, et infamiam et alia
omnia his inferentes et solutionem eis poenarum
dantes eandem quam etiam illis, ut supplicet imperatori
30 et dimidiam portionem dent filii suarum

cap. XL decurtatum extat B¹ p. 197 sq. Zach.

stante adhuc coniugio, etiam post mortem uxorum secundum legem ab heredibus illarum accipient, prout
vult dotalis instrumenti scriptura.

XL. Quodsi mater liberorum scilicet impuberum tutelam gerat quae iusiurandum dedit se ad secun-
das nuptias non transituram, deinde et priori loco et iurando contempto ad secundum maritum venerit
neque iure antea petito neque rationibus redditis neque omni eo quantum inde debet persoluto, non
solum bona eius in hypothecam tenere liberis lex permittit, verum etiam mariti bona simul subiciit hypo-
thecis, illamque excludit a successione filii, si impubes moriatur, etiamsi pater ex substitutione eam ad filii
successionem venire iusserit. Atque haec quidem praedecessores nostri. Nos vero miramur, quod mulierem
adeo impiam, ut etiam iusiurandum protinus negat atque ita ad intemptatas nuptias transeat, tribus
illis quae summa sunt neglectis, deo et memoria defuncti et amore liberorum, tam exiguis poenis sub-
iecerunt, atque eam quidem quae ante tempus luctui statutum nupserit neque omnino mater liberorum
fuerit, severe puniunt, quamvis liberos non habeat, propter solem honestatem hoc agentes, mulierem vero
adeo in libidinem effusam ne visidem quidem subiecerunt poenis, quales subeunt quae ante tempus luctui
statutum in secundi viri coniugium declinaverunt. Itaque sancimus, ut quae in posterum ita petere
auderant mulieres, praeter poenas iam constitutas eas quoque omnes subeant, quae antea de nubentibus
ante tempus luctui statutum mulieribus diximus, ut et infamiam ceteraque omnia iis irrogemus et solu-
tionem poenarum eandem iis concedamus quam illis, id est ut supplicet imperatori atque dimidiam
partem suorum bonorum liberis dent, ne usufructu quidem apud ipsas servato. Atque omnino aequo loco

2 αὐτὰς τῶν] τῶν om. L¹ || 3 παρὰ τῶν B^c] κατὰ
τῶν M ἔκ τῶν L² om. L¹ || λήφονται ante ἐκ τῶν
transpositi L² || 5 ἐπιτροπεῖον L || 6 διαπαγγελημένη
L B¹ || πρὸς δεύτερον μορ. B¹ || 8 ὄρκων M^c] ἐπαγγελῶν
L B (idem v. 19). Cf. nov. XCIV c. 2 || εἰς — δευτέρου]
διετρογαμῆσαι B¹ || 9 ἐπιτροπεῖον om. B¹ || 11 ἐντεῖθεν]
ἐμπροσθεν B¹ || 12 ὁ νόμος] Cod. 5, 35, 2. 6, 56, 6 = 8,
14, 6 || 13 συνπάγει B¹] συναπάγει L ὑπέβαλον M(B) ||
20 θεοῦ M^c] ἀληθείας B L || 22 ὑπέβαλλον ταῖς ποι-
ναῖς L || 23 γαμημένην χρόνον B¹ χρόνον γαμημέ-
νην B¹ || οὐδὲ πάντας μητέρας L || 25 εἰς L || 27 ὑπέ-
βαλλον M L || 29 ἕτερον B || 30 ἐπιπορκεῖν τοῦ λοιποῦ
M^c] διαφειδίσθαι τοῦ λοιποῦ L τοῦ λοιποῦ διαφει-
δίσθαι B || 31 πρὸς] πρὶν L¹ || προεληφθείσας M ||
32 ταύταις B¹ || πάσαις L || ἐμπροσθεν] πρότερον B¹.
Cf. supra cap. XXII || 33 γαμουμένων M L B¹] γαμη-
μένων B¹ || 34 τῶν L || ταύταις] πρὸς ταύταις B¹

1 post bis scr. V¹ || mortes R¹ al. mortuas R² in mg. ||
eas RT] dotis s. v. R² T², om. V ru g. || 2 uxorem R¹
uxores R² || illarum vulg.] illorum RVT || 5 rubr. Si mulier
tutelam filiorum suorum administraverit et ad secun-
das conuoluerit nuptias T mg. || 6 imberum R¹ ||
iurans non existenti ad R^o || 7 se om. V, ante non (6)
coll. T || 10 hinc] al. huic s. v. V² || 11 hypothecam V
vulg.] ypotheca R || 12 maritis R¹ || 13 success... R¹ ||
15 successione R¹ || 16 prioris? V¹ || si om. RVT al.,
quod vulg. || 22 puniunt R || 23 et del. R² || habeat] ha-
beant V || 25 concupiscentias R^o || non uel (s. v. pro
sallim V²) V] uel non (in R¹) RT vulg. || ipsi V || 28 peie-
rare vulg.] perierant V pestifera R¹ pestifera R², V³ s. v. ||
31 adnubunt R¹ || 32 offerentes R¹ || 33 eundem R¹ etian-
dem V^o || 34 *dimidiam] mediam libri

οὐδὲ τῆς χρήσεως παρ' αὐταῖς μενούσης. καὶ ἀπλῶς ἴσην αὐτὴν τίθεμεν διὰ τὴν τῶν γάμων ἀσφάλειαν τῆ προκοπῆ τοῦ πενήμιτου χρόνου γηραμένην. Εἰ δὲ καὶ τῶν φροσικῶν ἐπιτροπεύει παιδῶν (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δεδώκαμεν αὐτῇ), ἀλλ' οὐκ εἰς ἀνδρὸς ἐλθούσα καὶ μὴ ταῦτα πράξασα ἄπερ ἐμπροσθεν εἴρηται, ταῖς αὐταῖς ὑποκείσθω ποιναῖς. Πρόνοια δὲ ἔστω κατὰ μὲν τὰς ἐπαρχίας τοῖς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένοις, ἐν ταῦτα δὲ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίρχῳ τῆς εἰδαίμονος ταύτης πόλεως ἅμα τῷ πραιτόρῳ ἢ τούτου μέλει τοῦ μέρους, ὅστε βουλομένης εἰς γάμους ἐλθεῖν τῆς ἐπιτροπεύουσας γυναικὸς καὶ προβληθῆναι τοῖς νέοις ἐπίτροπον καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑποδείξασθαι καὶ ὅπερ ἡ ἀπότηρ ὀφείλει προτάσει τῆς διοικήσεως, τοῦτο ἀποδοῦναι.

rerum, neque usufructu apud eas remanente. Et simpliciter aequalem eam ponimus propter nuptiarum immaturitatem et quae ante lugubre tempus nupsit. Si vero etiam naturalium tutelam gerat filiorum (nam hoc quoque praebuimus ei), tamen ad virum veniens et non haec agens, quae prius dicta sunt, iisdem subiaceat poenis. Providentia vero sit per provincias quidem a gentium praesidibus, hic autem gloriosissimo praefecto felicissimae huius urbis una cum praetore, cui huius partis cura est, ut volente ad nuptias venire tutelam gerente muliere et ordinetur minoribus tutor et rationes suscipiantur et quod mater debet occasione gubernationis, hoc reddatur.

15

CAPUT XLI.

Ἄρσκει δὲ ἡμῖν ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εἰσεβοῦς λέξεως διάταξις, βουλομένη τὸν πατέρα, εἰ κελουθήη τῷ οἰκείῳ παιδί προσβείον ὑπὸ αἴρεσιν ἢ ἡμέραν δοῦναι, μὴ ἄλλως ἀπατείσθαι τὴν ὑπὲρ τῆς δόσεως τῶν προσβείων ἀσφάλειαν (ταύτην δὴ τὴν legatorum servandorum causa καλουμένην), πλην εἰ μὴ δευτέροις ὁ πατὴρ ὀμιλήσειε γάμοις. ἔστω γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς δευτερογαμοῦσιν ἐπιτίμιον.

Placet quoque nobis Zenonis pia memoriae constitutio volens patrem, si iubeatur proprio filio legatum sub condicione aut die dare, non aliter exigi pro donatione legatorum cautionem, hanc videlicet quae legatorum servandorum causa vocatur, nisi secundas pater contraxerit nuptias. Sit enim hoc secundo nubentibus poena.

CAPUT XLII.

Ἄλλα κἄν εἰ τις ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις τελῶν κληρικοῖς, τοῖς ὑπὲρ τὸν ἀναγνώστην ἢ ψάλτην φαρμέν, ὁδῶς ὀμιλήσειε γάμοις, τούτων ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως ἐκπίπτειν τῆς ἱερωσύνης διαταξάμεθ' αὐτὴν καὶ βουλομεθα. Εἰ μόντοιγε ἀναγνώστης ὢν καὶ γήμας εἶτα διὰ τινα ἀπαραίτητον ἀνάγκην εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμοις, οὐκ ἐστὶ πρὸς τὰ μειζῶτα τῆς ἱερωσύνης ἀναβήσεται γέρα, ἀλλ' αὐτοῦ μενεῖ παρὰ τῇ γυναικί, τὴν ὑπὲρ ἐκείνης προκρίνας σπουδῆν τῆς ἐπὶ τὰ βελτίω προόδου. Εἰ δὲ ἐν ἰδιωταῖς ὢν ἐπὶ χειροτονίαν ὑποδιακόνου ἢ διακόνου ἢ πρεσβυτέρου ἐλθεῖν βούλοιο, εἶτα φανεῖη γυναικα ἔχων μὴ ἐκ παρθενίας αἰτῶ συνοικήσασαν, ἀλλ' ἢ διεξυγμένην ἀνδρὸς ἢ ἄλλως οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς αὐτῷ νομίμως συνελθούσαν, ἢ καὶ αὐτὸς πρὸς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμοις, οὐ τεύξεται τῆς ἱερωσύνης· ἀλλὰ κἄν εἰ λαθῶν εἰς τοῦτο ἔλθοι, πάντως ἀντὶς ἐκπείσεται.

Sed et si quis inter reverentissimos constitutus clericos, ultra lectorem aut cantorem dicimus, omnino contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus atque volumus. Si vero lector existens et nuptias faciens deinde propter aliquam inevitabilem necessitatem ad secundas veniat nuptias, nequaquam ad maioris sacerdotii ascendat culmen, sed illic manebit apud mulierem, affectum illius praeponens meliori proventui. Si vero, cum sit laicus, ad ordinationem subdiaconi aut diaconi aut presbyteri venire voluerit, deinde appareat mulierem habens non ex virginitate sibi copulatam, sed aut disiunctam a marito aut aliter non ab initio mox sibi legitime coniunctam, aut etiam ipse ad secundas venerit nuptias, non impetrabit sacerdotium, sed licet latenter ad hoc venerit omnino eo cadet.

40

cap. XLII pars prior decurtata extat B¹ p. 198 Zach. Eiusdem capituli summarius habet Nomoc. L tit. 26 ex Athan

eam propter intempestivas nuptias habemus atque eam quae ante tempus luctui statutum nupsit. Quodsi etiam naturalium liberorum tutelam gerat (nam etiam hoc quidem ei concessimus), tamen coniugio initio neque actis iis quae ante dicta sunt iisdem subiaceat poenis. Curae autem sit in provinciis quidem praesidibus provinciarum, hic vero gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis una cum praetore, qui hanc partem curat, ut, si mulier quae tutelam gerit ad nuptias venire velit, et pupillis tutor designetur et rationes reddantur et quod mater tutelae administratae nomine debet, id restituat.

XLI. Placet autem nobis Zenonis pia memoriae constitutio, quae vult ut a patre, si proprio filio legatum sub condicione vel die praestare iussus sit, non aliter cautio de praestandis legatis exigatur (ea quidem quae legatorum servandorum causa vocatur) nisi si pater secundas nuptias interit. Esto enim haec quoque secundo nubentium poena.

XLII. Sed etiam si quis ex religiosissimorum clericorum numero, eorum dicimus qui supra lectorem aut cantorem sunt, omnino nuptias interit, hic ut ex nostra constitutione sacerdotio privetur et constituimus et volumus. Si tamen lector sit et uxorem habuerit, deinde propter inevitabilem quandam necessitatem ad secundas nuptias venerit, non amplius ad maiora sacerdotii munera ascendet, sed illic manebit apud uxorem, utpote qui studium erga illam progressui ad altiora praetulerit. Quodsi quis ex laicorum numero ad ordinationem subdiaconi vel diaconi vel presbyteri venire velit, ac postea uxorem cum habere appareat non ex virginitate nuptiam, sed aut separatam a viro aut alio modo non ab initio statim legitime cum illo copulatam, vel etiam si ipse ad secundas nuptias transierit, non impetrabit sacerdotium, quin etiam si clam eo pervenerit, omnino eo exutur.

2 ἴσον αὐτῶν L || τοῦ γάμου B¹ || 3 γεγαμημένη B¹ || 5 δεδώκαμεν Cod. 5, 35, 3 || 9 ὑπάρχει M L B || 14 τοῦτο καὶ τοῦτο B || 16 ἡμῶς L || τοῦ πάσης τοῦ B || 17 διάταξις Cod. 6, 49, 6 § 1 || κελουθήη L || 18 ἢ ὑπὸ ἡμέραν B || 20 ταύτην — 21 καλουμένην om. B || δὴ om. L || ἀναγνώστην ἀναγνώστην καὶ αὐτῶν M, om. L || 22 γάμοις L || 26 διατάξεως Nov. VI. c. 5 || 28 μέντοι B¹ || 32 προκρίνας bis scr. M || 36 αὐτῷ L || 37 συνοικήσασα L || διεξυγμένης L¹ || 37 παρελθούσαν L συνελθούσαν B¹ || 38 ἀφίκοιτο L B¹ || ἀφίκετο M B¹ || 40 αὐτοῖς L

vulg. || praesidibus] pro..... R¹ || huic V || 9 huius om. R¹ || 10 cui huius] cuius R || cure RT cur. V¹ || est ut volente V² in ras. || 13 occasione R¹ || 16 rubr. Si sub condicione mater legatum vel fideicommissum filio suo reliquerit R mg. || Placet suppl. V² in spat. vac. || 17 proprii V¹ || 18 erigi R¹ || 19 legatorum om. R¹ || cautiones R¹ || 20 conservandorum R || 22 poena om. V || 24 rubr. De clericis qui nuptias contrahere non possunt T mg. || 25 clerics R¹ || 26 hunc] habet R¹ || 27 sacer datio R || 30 nuptias om. V || 32 effectum V¹ || 33 ordinem R || 34 aut diaconi om. V || 35 aputerat R¹ || non ex om. V¹ || 36 sed] s. V¹ || audis iunctam R¹ || 37 non om. R¹ || 38 non om. R¹ || 39 set R V] sed et vulg. || 40 eo om. R¹

1 eos V || manente vulg. || 2 ponimus] inponibus R¹ || 3 maturitatem V || 7 hisdem R V || subiaceat RT || 8 a om.

CAPUT XLIII.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς πρᾶγμα ἔστι παλαιὸν καὶ πολλὰς μὲν δεξόμενον ἐπιπροσφύσεις οὐ παρ' ἑτέρων μόνον, ἀλλ' ἠδὲ καὶ ὑφ' ἡμῶν, οὐ μὴν πρὸς τὴν εἰς ἄκρον ἰσότητι παραγομένον ὀφθαλμῶν ἢ τὴν μεταδιωκτικὴν τὰ ποσοῖτα νομοθετούμεν. Ὁ γὰρ καλοῦμενος *Julius miscellas* παλαιὸς νόμος ἀρχαῖος τὸ τῆς παιδοποιίας παραβλλόμενος σπουδῆσιν ἐπέτρεπε τοῖς γυναικῶν, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ κωλοῖ καὶ τὴ καὶ ὑπὲρ τούτου καταλιμπνυοί, ὑπὲρ τοῦ μὴ πρὸς δεῦτερον ἀφικεσθαι γάμου, ὅμως καὶ εἰς ἀνδρὸς φουτῶν καὶ ὀφθαλμῶν, ὡς πῶν ἔβκεν τοῦτο πράττοι, καὶ τὸ καταλειμμένον λαμβάνειν. Καὶ ταύτην μὲν εἰς ἐπιμνητὸν εἰδίδου τοῖς γυναιξὶ τῆν ἀδειαν· τούτου δὲ παρελθόντος, εἰπερ ἠβουλήθη λαβεῖν τὸ καταλειμμένον, οὐκ ἄλλοις ἢ τοῖς γυναιξὶ τοῦτο λαβεῖν, πρὶν ἂν ἀσφάλειαν ἐκδοῦντο ὡς ἐπὶ δεῦτερον οἶκ ἐλεύσονται γάμον. ἀλλὰ ταύτην δὴ τὴν προσθήκην οἶκ αὐτὸς ὁ *Julius miscellas* ἐξέτερεν, ἀλλὰ *Quintus Mucius Scaevola* προνομοθετήσας ἐτέγγχευεν, ἐπὶ πάντων δὴ τῶν ἡθημῶν εἰς τὸς τῶν πραγμάτων κωλύσεις τὰς τοιαύτας ἐπινοήσας ἀσφαλῆσαι. Ἡμεῖς τοίνυν ὀρθότες τὰς πολλὰς δὲ γυναικῶν ἐπιθυμίᾳ γάμων, οὐ διὰ πειθοῦσαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς φιλίας ἀνίγκην καὶ ὀφθαλμῶν καὶ γαμομένων καὶ παραβλαπτικῶν τὰς τῶν τελευταίων γυναικῶν, ἀφῆθημεν τὴν ἀρχὴν τῶν τῶν δευτεροῦν δεμηπύσας μέγος καὶ τῆν ἐπιρροίαν αὐταῖς κωλύσαι, καὶ μὴ συγχωρήσαι τοιούτους ὄρκους ἔπειτα, ἐφ' οἷς πότῳ τὸ τῆς ἐπιρκίας πρόχειρον. καὶ γ. οὐδὲ ἐκείνο προσέκειτο τῷ νόμῳ τὸ δεῖν τὰς ἀπεικῶν οὐκ ἔχουσας τούτων ὀρκῶν, ἀλλὰ καὶ παῖδας ἔχουσας προέκειτο τὰ τῶν ἔρκων, θεῶν τὸ ὀρὸν καὶ τὴν τοῦ κατοικουμένου ἰσότητά γνην. κατοικοῦ τὸ μὲν τῆς ἐπιρκίας πρόχειρον ἦν, τὸ δὲ τῆς παιδοποιίας ἐν τοῖς τῆς τύχης ἀπέκειτο ὄρκους. ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτο ἡμετέρω τετρασπίκαρεν 35 νόμῳ, τὸν ὄρκον αὐτῶν ἀγέλότες καὶ τὴν τοιαύτην

Quae nunc vero sequitur causa est antiqua et multas quidem suscipiens correctiones non ab aliis solum, sed etiam a nobis, non tamen ad summam sui veniens rectitudinem: quam nunc sectantes praesentia sancimus. Lex enim quae vocatur *Julia Miscella*, lex antiqua, lex vetusta, filiorum procreationis praepositionis studium permittebat mulieribus, licet vir prohiberet et aliquid ob hoc reliqueret, quatenus non ad secundas veniret nuptias, tamen et ad virum venire et iurare, quia filiorum causa hoc ageret, et quod relictum erat accipere. Et hanc quidem in annum dabat mulieribus licentiam. Eo autem transeunte si vellet accipere relictum, non aliter licebat mulieri hoc accipere, antequam cautionem exponeret, quia ad secundas non veniret nuptias. Sed hanc quoque adiectionem (non) ipse *Julius Miscellus* adinvenit, sed *Quintus Mucius Scaevola* hoc praesanciverat, super omnibus quippe pendentibus in causarum prohibitionibus huiusmodi adinveniens cautiones. Nos igitur videntes plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum procreationem, sed propter necessitatem et iurantes et nubentes et transcendentes morientium voluntates, aestimavimus prius interim sacratiorem mederi partem et periurium eis cohibere nec sinere talia subire iuramenta, in quibus omnino periurium promptum est. Nam nec illud inerat legi, ut oporteret sine filiis existentes mulieres hoc iurare sacramentum, sed etiam filios habentibus adiacebat iusiurandum, quod deum simul et defuncti animam constaret, cum utique periurium quidem esset in promptu, filiorum vero procreatio in casu muneribus reiaceret. Quia igitur hoc nostra sancivimus lege iusiurandum eis auferentes et talem permittentes

XLIII. Quae vero deinceps sequitur res vetus quidem est et quae multas emendationes experta sit, non solum ab aliis, sed iam a nobis quoque, neque tamen ad summam ipsius perfectionem pervenit, quam nunc sectantes praesentia sancimus. Lex enim quae vocatur *Julia miscella* vetus et antiqua studium procreationis liberorum praesens mulieribus concessit, etiam si maritus prohibeat atque ea aliquid conditione relinquat ne ad secundum transeat matrimonium, nihilominus et viro nubere et iurare se liberorum gratia hoc facere et quod relictum est capere. Et hanc quidem potestatem mulieribus dedit in annum; eo vero praeterlapso si qua capere vellet quod relictum erat, non aliter licebat mulieribus hoc capere nisi antea cautione praestita se ad secundum matrimonium non transitura esse. Verum hoc additamentum non ipsa lex *Julia miscella* invenit, sed *Q. Mucius Scaevola* sanciendo praeeperat, qui quidem in omnibus, quae a verum prohibitionibus pendunt, eiusmodi cautiones excogitavit. Nos igitur cum videremus plerasque mulieres cupiditate nuptiarum, non liberorum procreandorum causa, sed propter naturae necessitatem et iurare et nubere et defunctorum voluntates transcendere, interim a principio illam rei partem quae cum deo artius cohaeret sanandam et periurium eis arcuandum existimavimus, neque permittendum ut eiusmodi sacramenta subeant, in quibus omnino proclive est periurium. Etenim ne hoc quidem legi adiectum erat, mulieribus, quae liberis carerent, hoc sacramentum iurandum esse, sed etiam us quae liberos haberent, sacramenta proposita erant quae deum simul et defuncti animam laederent. Atqui periurium in promptu erat, liberorum autem procreatio inter fortunae munera reposita. Quoniam igitur hoc lege nostra sancimus, cum sacramento sublato iis ut tale quid caperent permitteremus, alteram rem a nobis

1 ἐστὶ Mz] ἐστὶν μὲν I. μὲν ἐστὶ B || 2 μὲν om. B || μόνον L.B] μόνον MN || 4 αὐτοῦ παραγομένητα I. || 6 *Julius miscellas* M | *Iulius miscellus* (σμηκελλας B) | *B iulius* (om. pr.) | *miscellus* L || παλαιὸς νόμος ἀρχαῖος] lex antiqua, lex vetusta ε, τὸ ἀρχαῖον *mahi Heimhachius*: potius παλαιὸς defendunt videtur: an leg. πάλαι? || 7 ἀφῆθημενος B || 8 καὶ om. B || κωλύει MB || τὴν τὸ M² καὶ M¹ | τὴν L | τὴ Bz || 11 πρῶττε B' || 13 τοῦτο L' || 15 πρ. τοῖς γυναιξὶ — ἐκδοῦντο — ἐλεύσονται] mulieri — exponeret — veniret ε || 16 ὡς οὐκ ἐπὶ δεῦτερον ἐλεύσονται γάμον B' | δευτέρως L || γάμου. L || 17 *iulius miscellas* M | *iulius miscellus* L | *iulius miscellus* (σμηκελλας B) | *B Iulius Miscellus* ε || 18 *quintus. mucius. scaevola* M | *quintus mucius scaevola* L | *Koivntos Mvkiavos Σκαεβόλας* B || 19 προνομοθετήσας Mz] πρὸς νομοθετήσας L | πρὶν νομοθετήσας B (cf. Dig. 35, 1, 7 pr.) || ἐιρήμην L | *pro* || 23 ὀφθαλμῶν LB || 27 μὴ LB] μὴ ὀ M' || 31 προέκειτο] adiacebat (i. e. προσέκειτο) ε || 32 τε om. B || κατοικουμένου M

(id. 178, 3) || 34 τοῖς] τῷ L || 35 τοῦτο τῷ ἡμετέρω B' || 36 νόμῳ] Cod. 6, 40, 2 || αὐτῶν B'

1 rubr. Si decedens maritus uxori sue sub conditione legauerit si secundas non nuptias contraxerit uel contra Rmq || vero nunc vulgo, vero om. R || 3 etiam] iam et V || sumandum R¹ || 5 miscella RV² || 6 uetustata V || 7 proponens R || 8 prohibet R || 9 uenerit V || 11 agetur R || acciperet VR² || 12 licentiam mulieribus V || Eo — 16 sed hanc scr. R² in ras. 2 vv. || 13 uelit R || 15 ueniet R || 16 non add. Heimhach || 17 miscellus R || 18 praecedentibus R¹ || 19 prohibitiones R || 21 desiderio] detentas add. s. v. V³ || filio V¹ || 22 procreationem] procreatione sed propter filiorum procreatione R¹ || 24 existimavimus R vulg. || inter in R¹ || 25 periurium V¹ || 26 promptum est] est promptum est V² || 27 etiam om. V' || 31 in promptu est] in casu *Osenbrüggen* in casu sive R vulg., in casu (suppl. V³ in spat. vac. ½ versus) VT' || 33 hoc om. V

ἐπιτρέψαντες λήψιν, ἐνενοήσαμεν ὡς ἴατερον ἦν τῶν πραγμάτων καταλείπειται τὸ δεῖν καὶ τὴν τοῦ κατοικομένου θεωρητέαν ψυχὴν. Διὸ δὴ τὸν παρῶντα τιθεμεν νόμον· οὐ γὰρ βουλόμεθα τὰς τῶν τελετώντων οὐδὲν ἄτιμον ἐξουσίας βουλῆς διαπίπτειν. εἰ μὲν γὰρ ἐφάσκομεν δεῖν τὴν γυναῖκα πάντως τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτάξαντος μὴ γαμεῖν τοῦτο φυλάττειν, εἶχαν ἂν τι πικρὸν ἰσῶς ὁ νόμος· νῦν δὲ δευτέρου προσώτου τοῦ, εἴπερ βουληθεῖη γαμεῖν, μὴ λαβεῖν τὸ καταλείμενον, τῆς εἰς ἔσχατον ἀποτίας ἐστὶ περιδεῖν τὴν γνώμην τοῦ τελετήσαντος οὕτω κινδυνεύουσαν, ὥστε αὐτῇ δυνάμει παρρησίαν καὶ γαμεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ καταλείμενον καὶ διὰ πάντων λυπεῖν τὸν πρότερον συνοικήσαντα.

perceptionem, consideravimus quoniam alterutrumque rerum a nobis praetermissum est oportere et defuncti animae meliori. Quapropter praesentem ponimus legem; non enim volumus deficientem nihil illicitum habentes voluntates frustrari. Si enim diceremus oportere mulierem omnino viro praecipiente non nubere hoc custodire, pro amaritudine habuisset hoc merito lex; nunc autem, cum secundum praesto sit, id est ut, si voluerit nubere, (non) accipiat quod relictum est, novissimi sceleris est despicere voluntatem defuncti ita fluctuantem, ut ei detur licentia nubendi et accipiendi quod relictum est et per omnia contristandi priorem maritum.

CAPUT XLIV.

Ὡςτε θεωροῦμεν, εἰ τις κολύσειε τὴν γαμετῆν 15 πρὸς ἕτερον ἐλθεῖν συνοικήσειον, ἢ καὶ ἡ γαμετὴ τὸν ἀνδρα (καὶ τὸν γὰρ ἐστὶν ἐπίταξον), καὶ υπὲρ τοῦτον τὴν καταλείπει, ὡς ἐκ δυοῖν ἄμφω ἔχει τῶν συνοικούντων τὸν ἕτερον, ἢ πρὸς γάμον ἐλθεῖν καὶ ἀποτάξασθαι τῇ λήξει ἢ, εἴπερ τοῦτο οὐ βουλοῖτο, ἀλλὰ 20 τιμὴ τῶν τελετήσαντων, πάντως ἀποσχεῖσθαι τῶν ἔργων γάμων. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ πρῶγμα μετέωρον ἦ καὶ μετὰ χρόνου ἰσῶς μακροῦς ἐπινοίῃ πάλιν ἡ εἰσπραξίς, διὰ τοῦτο καλῶς ἡμῖν ἐδοῦξεν ἔχειν οἰσίας τὸ πρῶγμα, καὶ εἴσω μὲν ἐνικητοῦ μὴ εἶναι παντε- 25 λῶς ἀπαιτήσιν τοῦ καταλείμενου, πλην εἰ μὴ τρόπος ἐρωσύντης ἐπιγενόμενος πατῆρα τῶν προσώπων εὐδὺς δοῖη τὴν λήξιν, ὡς οὐκ εἶε γάμων οὐσης ἐλπίδος. Εἰ μὲντοι διαφραμῆν συμβαίη τὸν ἐνικησάσαντον χρόνον, δίδομεν μὲν τῷ προσηύχοντι τούτῳ λαβεῖν τὸ καταλείμενον, οὐκ ὅλλως δὲ οὐδὲ οὕτως. ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον εἴη τὸ πρῶγμα, μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβάνειν πλην εἰ μὴ διωμοσίαν ἔδοιτο καὶ ὑποθήκην, ὑπόδοιτο τὰ ἑαυτοῦ πρῶγματα (τοῦτο ὅπερ καὶ σιωπηρῶς ἐκ τούτου τοῦ νόμου δίδομεν) ὡς, εἰ 30 πρὸς δεύτερον ἐλθοι γάμον, ἀποδώσει τὸ δεδομένον τοῦτον ὅποιον περιλήξει, ἀποδώσει καὶ οὐκ ἔλαβεν ἐν μέσῳ καρποῦς. Εἰ δὲ κίνητον εἴη τὸ πρῶγμα, εἰ μὲν ἐνύμφη ἔξω τὰ τῆς περιουσίας τῷ προσηύχοντι τῷ βουλομένῳ λαβεῖν, δίδοσθαι τὸ καταλείφθην ἐπὶ 40 τῇ αὐτῇ ἀσφαλείᾳ καὶ ταῖς αὐταῖς ὑποθήκαις. ἀλλ'

Unde sancimus, si quis prohibuerit ad aliud venire matrimonium uxorem, sive etiam uxor maritum (idem namque est utrumque) et pro hoc aliquid reliquerit, unam ex duabus conditionem habere contrahentium alterum, aut ad nuptias venire et abrenuntiare perceptioni, aut si hoc noluerit, sed honorat defunctum, omnino abstinere de cetero nuptiis. 1 Sed ut non causa suspensa sit et post tempora forsitan longa revertatur rursus exactio, propterea bene nobis visum est habere determinare causam, et usque ad annum quidem non esse penitus petitionem relictum, nisi tamen modus sacerdotii adveniens alteri personarum statim praebeat perceptionem, utpote nequaquam nuptiarum existente spe. 2 Si vero transire contigerit annale tempus, damus quidem personae huic accipere quod relictum est, non absolute tamen neque simpliciter; sed si quidem immobilis fuerit res, non aliter hoc accipere nisi iuratoriā cautionem exposuerit et supposuerit suas res (hoc quod tacite ex hac lege damus), ut si ad secundas venerit nuptias, reddat quod datum est tale quale percepit, restituens et quos accipit in medio fructus. 3 Si vero mobilis fuerit res, si quidem idonea habet substantiam persona volens accipere, dari quod relictum est sub eadem cautione et iisdem hypothecis. Sed si quidem aliud aliquid mobilium

praetermissam esse intelleximus, scilicet etiam defuncti animam esse curandam. Quam ob rem praesentem legem serimus: nolimus enim defunctorum voluntates quae nihil absurdi contineant in irritum cadere. Nam siquidem diceremus, mulieri omnino, si maritus ne nubere praeeperit, id observandum esse, haberet forsasse lex acerbi aliquid. Iam vero cum alterum praesto sit, ut, si quidem nubere velit, non capiat quod relictum est, summae absurditatis est pati voluntatem defuncti ita periclitari, ut illi venia detur et nubendi et quod relictum est accipiendi et per omnia priorem maritum laedendi.

XLIV. Itaque sancimus, si quis prohibuerit uxorem, vel etiam uxor maritum (idem enim utrumque est) ad secundum coniugium transire eoque nomine quid reliquerint: ut alter coniugium ex duobus electionem habeat, ut aut ad matrimonium transeat et rei accipiendae renuntiet, aut si hoc nolit, sed 1 defunctum honoret, ut omnino ab altero matrimonio absteat. Ne tamen res in suspenso sit et post longum forte tempus denuo redeat exactio, propterea recte nobis habere visum est rem definire, ita ut intra annum quidem nullo pacto exactio sit eius quod relictum est, nisi forte sacerdotii ratio alteri 2 personae obtuens statim capiendi ius praestet, utpote cum non amplius spes sit nuptiarum. Si vero anni tempus praeterierit, concedimus quidem ei personae, ut relictum capiat, quamquam ne ita quidem id protinus fiat. Sed siquidem immobilis res sit, non aliter eam capiat nisi iusiurandum praestiterit suaeque res pignori supposuerit (id quod etiam tacite ex hac lege concedimus) se, si ad secundas nuptias venerit, quod datum est, tale quale acceperit esse reddituram, reddituram etiam fructus quos 3 tempore interiacente percepit. Sin mobilis sit res, si quidem abunde habeat bonorum persona quae capere velit, quod relictum est sub eadem cautione et iisdem hypothecis detur. Atque si quidem

1 ἐνενοήσαμεν MB] ἐνοήσαμεν L || 9 τοῦ om. L || 18 αἰς om. B¹ || δυνῖν M || τῶν] τὸν B¹ || *2 ἐξῆς B¹ || 27 ἐπιγινόμενος B¹ || 28 δόλ (sic) M || 30 μὲν om. B || τοῦτο B¹ || 31 οὐκ ἀπλῶς μέντοι οὐδὲ οὕτως] non absolute tamen neque simpliciter ε || οὕτως L || 33 ὑποθήκην om. ε, 34 ὑπόδοιτο om. B¹ || 35 εἰ] εἰς M || 36 ἀποδώσει B¹ || 39 ἔχει] habet ε

om. V¹ || 8 *secundo libri || 9 sit] sue R¹ || *non] quod V hoc T, om. R vulg. || 10 scelerim R¹ || est] et R || 16 uxorem V] om. RT, post prohibuerit coll. vulg. || 17 utrumque Iseimbach] utrinque libri || relinquere R || 18 unam] nam R¹ || 19 praecceptioni Val. || 20 sed honorat om. V¹ || 22 non ut R || 24 habere] haberi R¹ V¹ T hanc V² || determinari V¹ || 25 petitiones R || 26 tantum RT || 29 amale V || 31 absolutum V || quidem] quid R¹ || 32 hoc] hanc vulg. || 33 sq. res suas R || 38 fuerit mobilis V || ydoneum R¹ || 39 habet vulg. || volens om. R¹ || 40 sub] et sub V || cautionem R || hisdem R¹ V¹ T || 41 quid R

1 percepti R¹ || quoniam alterutrumque et 2 a nobis suppl. V² in spat. vac. || alterumque R¹ alterum quaque vulg. || 2 rerum R] rerum nostrarum V, om. vulg. || 4 nihil

εἰ μὲν ἕτερόν τι τῶν κινουμένων εἴη, τοιοῦτον ἀποδοῦναι ἵπποον εἴληφεν, ἢ τὸ τῆς ἐλαττώσεως θερά-
 4 πύειν μέρος· εἰ δὲ χορηγία εἴη, καὶ μετὰ τῶν κινουμένων ὡν ἐκείθεν λαβεῖν ἰσχύσεται, ὅρκου τοῦ ἀναδιδόντος τοῦτον κρηνομένου. Εἰ δὲ οὐκ ἐδύνασθε μὲν, συνεχρίσαστο δέ, τὸν ἀπὸ τρίτου ἐκαστοῦ τῆς ἀποδοῦναι τὸν τόκον. Εἰ δὲ μὴ σφόδρα ἐντόμως ἔχοι, καὶ ἐγγυητὴν τοῦτον προσκαταείσθαι. εἰ δὲ οὐκ ἰσχύσεται τὸν ἐγγυημένον δοῦναι, τρικαῦτα ἐπὶ διωκτικῆ καὶ ὑποθήκῃ κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν ὄντων ἀπὸ πραγμάτων μέτρον λαμβανέντω μὲν τὸ καταλειμμένον, πένθες δὲ ἅμα τῷ πρὸς δευτέρου γάμου ἐλθεῖν τοῦτο ὑπὸ τοῦ δόντος ἐκδικεῖσθαι, πρὸς οἰκίῃσθε φανεῖν προσώπῳ, ὡς αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ δοῦναι δοῦσαν. Ὅπερ ἐπὶ παντὸς τῆς ἀναδόσεως ἴσχυρος, εἴτε κινήτων εἴτε ἀκινήτων εἴη τὸ μέλλον ἀναδιδόνθαι, κρητὴν θεσπιζόμεν. Εἰ δὲ χρυσίον εἴη τὸ καταλειμμένον, ἀπόρου δὲ ἔχοι πρὸς ἐγγυητὴν καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀεὶ χρόνος εἴη τοῦτο καταπιστευθῆναι, μετὶ μὲν παρ' ἐκείνῳ τῷ ἔξ ὃ καταλείπεται, τὸν δὲ ἐκ τρίτου ἐκαστοῦ τῆς αὐτῆς τῶν τελέσει, ὃν μέχρι τότε καταβυβαίῃ ἕως ἢ δευτέρου ἐκείνου ομιλήσει γάμου ἵστε καὶ τὰ τῆς ἀναδόσεως τῶν καταβεβλημένων τόκων λήφεται χωρὴν) ἢ γένοιο φανερόν, οὐκ ἐτι δυνασθαι τοῦτον πρὸς γάμον ἐλθεῖν εἴτε κατὰ πρό- 25 πον ἰερῶσιν (τρικαῦτα γὰρ αὐτῷ ὄσσει τὸ καταλειμμένον) ἢ καὶ θνητῶν· ληροῦται γὰρ αὐτὸ πάντως οἱ τοῦτον κληρονομοῖ, οὐδὲν οὐδὲ τὸν δεδομένου 8 τῶν κινουμένων ἀνεκδοτόν. Τὴν αὐτὴν δὲ εἰσῆγομεν παρατηρησάν καὶ τὸν αὐτὸν λογιζόμεν, καὶ εἰ μὴ οἱ συν- 30 οικούσιν ἀλλήλοις ὑπὸ τοιαύτην καταλίπεν αἰρεσίν, ἀλλ' ἕτερός τις ἐξώθεν ἢ ἄλλοι ἢ γυναικὶ ὑπὸ τοιαύτην αἰρεσίν δοθῆναι τι βουλήσθαι. Ὁληλαδὶ τῶν τυχερῶν περιστάσεων κατὰ τὴν ἐπιούσῃ φάσιν καὶ τὸν ἐπιούσῃ νόμον ἐπὶ τῶν ὄσεων τε καὶ ἀναδόσεων θεσπιζόμενον. Ταῦτα τοῦτον ἐκ τῶν ἡδὴ γενομένων παρ' ἡμῶν προσήκει τοῦ Iulii miscellou διατάξεων ἡμεῖσθε. τὰ ἄλλα δὲ ἔστω κῆρια κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰ θέματα καθ' ἑαυτῶν τῶν ὑφ' ἡμῶν 9 σάμεθα. Αἰ δὲ εἰρημέναι παρ' ἡμῶν ἀσφάλεια 40

fuerit, tale restitui quale percepit, aut deminutionis medeatur partem.
 4 Si vero pecuniae fuerint, etiam cum usuris quas inde percipere valuerit, iureiurando restituentis hoc iudicando. Si vero non mutuauit quidem, sed usus est, tertiae centesimae reddat usuras.
 5 Si vero non valde locuples fuerit, etiam fideiusso- rem hunc exigi. Si autem non valuerit fideiusso- rem dare, tunc sub iuratoria cautione et hypotheca, secundum quod dictum est, suarum rerum accipiat quidem quod relictum est.
 6 Mox autem ut ad secundas nuptias venerit, hoc ab eo, qui dedit, vindicetur, apud quancumque apparuerit personam, tamquam si hoc ab initio neque datum fuisse videretur. Quod in omni restitutionis casu, sive mobile sive immobile sit quod futurum 7 est reddi, valere sancimus. Si vero usus fuerit quod relinquatur, minus idonee vero se habeat ad fideiussorem et nec ipse dignus sit cui hoc credatur, manere quidem apud illum a quo relictum est, ex tertia vero centesimae eius usuram praestari, quam usque tunc solvat, donec aut secundas ille contrahat nuptias (quando et restitutio praestitarum usurarum suscipiet facultatem) aut [si] fiat manifestum nullatenus posse istum ad nuptias pervenire, sive secundum modum sacerdotii (tunc enim ei dabit quod relictum est) sive morte. Accipient enim hoc omni modo eius heredes, nihil neque de datis usuris red- 8 dentes. Hanc ipsam autem introducimus obser- vantiam et eundem intellectum, et si non coniuges alterutris sub tali reliquerint conditione, sed alius aliquis extraneus sive viro sive mulieri sub tali conditione dari quid voluerit: videlicet fortuitorum casuum secundum suam naturam et leges super his tam in praestandis quam in restituendis servata. Haec igitur ex iam nuper factis a nobis occasione Iuliae Miscellae constitutionibus retribuimus; alia vero sint firma secundum terminos et casus secundum quos haec exposuimus.
 9 Praefatae autem a nobis observationes dentur, si

alia quae res ex mobilibus sit, eam talem qualem accepit restituit, vel detrimentum si quod factum est, resarciat. Sin pecunia sit, etiam cum usuris restituit quas inde percipere poterit, idque iureiurando eius qui redditorum est diiudicetur. Quodsi fenori non dedit, sed in usum suum convertit, ex 5 tertia parte centesimae reddat usuram. Sin vero non admodum locuples sit, praeterea fideiussor quoque ab eo petatur. Quodsi fideiussorem dare non valeat, tunc sub iureiurando et hypotheca secundum 6 dictam rerum suarum mensuram capiat quidem quod relictum est, statim vero simul atque ad secundas nuptias transierit, id ab eo qui dedit vindicetur, apud quancumque personam apparuerit, ut quod a principio ne datum quidem esse vultetur. Idque in omni restitutionis casu, sive mobile sive immobile 7 sit quod restituendum est, valere sancimus. Quodsi aurum sit quod relictum est, careat utem fideiussione ac ne ipse quidem idoneus sit cui hoc committatur, manebit id quidem apud illum a quo relictum est, hic autem usuram ex tertia parte centesimae ei praestabit; quam tamdiu solvet, donec aut secundum ille matrimonium ineat (quo casu etiam restitutio fructuum solutorum locum habebit), aut manifestum fiat cum non amplius posse ad matrimonium venire sive ex ratione sacerdotii (tunc enim illi dabit quod relictum est) sive etiam propter mortem: capient enim hoc omnino heredes eius, nihil ne ex solutis quidem 8 fructibus redditorum. Tandem vero observationem eandemque rationem introducimus etiam si non coniuges sibi invicem sub eiusmodi conditione reliquerint, sed alius quis extraneus sive marito sive uxori sub eiusmodi conditione dari quid voluerit. Scilicet fortuiti casus secundum suam naturam et leges de iis latis et in dationibus et in restitutionibus considerentur. Haec igitur ex constitutionibus occasione legis Iuliae miscellae a nobis iam latis mutamus; cetera vero rata sint secundum terminos et casus, secundum 9 quos ea exposuimus. Cautiones autem a nobis dictae, si quidem institutionis pars sit vel legatum,

3 μέρος LB; μέσον M || 4 ἀποδοῦναι om. ε || 6 τὸν || τὸ B' τὴν B' || 7 ἔχει B' pr. || 8 τούτων Haloander || προσκαταείσθαι MB; προσκαταείσθαι L || 9 ἔξομο- σία L || 11 μέτρον μέτρον B', om. ε prob. Zachariae || 17 χρυσίου) usus (i. e. χρυσίου) ε || 18 ἔχει B' || ἐγγυον L' || 20 μενεῖ M || μένεν BLε || ἐκείνον L' || τὸν || τὸ B' pr. || 21 τρίτου Haloander (cf. ε) || τρίτης MLB || αὐτῶν L || 27 αὐτῷ M, B' pr. || 30 καὶ εἰ || καὶ εἰ Haloander || εἰ) οἱ L' || οἱ) •• L' || 31 post τοιαύτην tres litt. eras., καταλί- πων -- 33 τοιαύτην om. L || 32 τὸν ante ἐξώθεν add. Haloander, non male || 35 αὐταῖς Zachariae) αὐτοῖς libri || 37 Iulii miscellae M' Iουλίου μισκέλλου (μισκέλου L μαρ- κέλλου B') LB || 38 διατάξεων) Cod. 6, 40, 2. 3 || τὰ δὲ ἄλλα B' || 40 Αἰ δὲ -- 180, 3 καταλείπεται om. L

partem V || 3 fuerit R' || usuris) reddi add. vulg. || 4 iu- rando R' || 6 tertia T, ex tertia malit Heimbach || 7 lo- cuplex V || fideiussorem cet.) iussorem -- 9 cautione et y) scr. R' in ras. 1 versus || 10 dictum) cantum R' || 13 uen- dicetur RV || quancumque R' || 15 videntur R' || 16 sine alterum om. R' || furtum R' || 18 relinquatur L' || ad) a V' || 19 fideiussionem R' || reddatur RT || 20 ill. R' || 22 autem R' || 23 restitutio V' || 24 si deleuit V' vulg. || nullatenus et nullatenus R' || 26 tunc ei dabit enim V, ei om. R' || 27 derelictum V || haec R' || 28 here- des eius R' || de datis) delatis R' || 29 ipsa R' || introdu- cimus) ducimus -- 33 casuum scr. R' in ras. 3 vv. || 30 si non) sine V' || 31 reliquerunt V' || 32 sive prius om. R' || 34 et om. R' || leges V' T) lege RV' || 35 servata R' V, seruandas vel seruatas al. || 36 ex iam) etiam V || 37 miscelle V || 39 *quod libri || hic V || 40 aut R'

1 diminutionis VT || 2 mediator R' || partem) in

διδάσθωσαν, εἰ μὲν ἐκστάσεως εἴη μέρος ἢ προσβείων, τοῖς κληρονομοῖς ἢ υὑποκαταστάτοις ἢ ἐκείνοις ἰφώων ταῦτα καταλείπειται· εἰ μόνου mortis causa δωρεά, πάντως τοῖς κληρονομοῖς. Εἰ δὲ ἐξ ολοκληροῦν κατὰ τοιαύτην αἰρεσίαν γρηγορήσῃ τις κληρονομός, τοῖς υὑποκαταστάτοις, εἴρη εἰπὲν, ἢ πάντως γοῖν τοῖς ἐξ ἀδιαίτητον πρὸς τὸν κλῆρον καλονομῆτος τοιαύτας ἀσφαλείης παρεχέτω, ἵνα πισταχόθεν ὁ νόμος ἐξητῆρ οἰκείαν τελειότητα. πλὴν εἰ μὴ πολλῶν ὁ διαφῆρνος καὶ τοῖτο ἐπιτροφεῖ γῆρας ἀδειαν ἔχειν τινὼ καταλείπειν ἢ τῆρ ἐπίστασιν τῆρ μερικῆρ ἢ τῆρ ἐξ ολοκληροῦν, ἢ τὸ προσβείων ἢ τὸ φιδεῖκῆρ μισσον ἢ τῆρ mortis causa δωρεάν, καὶ λαβεῖν τὸ καταλείμεμενον καὶ μεθεῖν ἀσφάλειαν διδοῖναι. τρικαῖτη γαρ ἀκολουθητήριον τῆρ τοῖτελετήσαντος γνοῖσῃ. περισπούδιστον γαρ ἡῖν ἐοῖ τὰς τῶν τελευτῶντων φυλάττειν μετὰ τοῦ νόμου βουλήσει.

CAPUT XLV.

Ἐπειδὴ δὲ μικρῶ πρόσθεν τὰ περὶ τῆρ φυλακῆρ τῶν πραγμάτων λέγομεν, καὶ τῆρ Λέοντος ἐπίσταμεθα τοῖ τῆρ εἰσβολῆρ λῆξεως διατάξιν ἐπὶ τῶν δυνάτεων γάμων, εἴπερ ἢ πρὸς τοῖτους ἐλθοῖσα γνήμη διηγηθεῖται δοῖται τῆρ ἐξ ἔγγυθ ἀσφαλείαν τῆρ οὔτοι τοῖς πιασίρ ἀποκαθίσταται τὰ πράγματα, τὸ τῶν μρὸς τῆρ ἐκπιοστῆρ λαμβάνειν, ἡμεῖς τὸ πῶνγα εἰ καλύτερον ἐτάξιμεν τοῖς πρὸ ἐκείνῃς τὸ γε ἐπὶ τοῦτῶ ἱταγημένο τῆρ προσήκουσαν ἐπαγγιόντες ὑποδιδάξομεν. Καὶ θεασίξομεν (τοῖτο ὅπερ ἐπιπροσθεν ἡῖν ἐπὶ τῶν εἰρητικῶν διατάξεω) ἵνα, εἰ τις ἐπιδοῖη πράγματα κατὰ προημαῖαν δωρεάν, εἰ μὲν ἀπῶντα ἀκίνητα καθεστῆχοι, μενοῖ τῶ τῶντων χρήσις 20 πρὸς τῆρ μητρὶ πρὸς δευτέρωσ ἐλθοῖσῃ γάμων, καὶ αἰτῆ ταῦτα ἐκλέγει καὶ μὴ παρηγοῖτο, μηδὲ απαιτοῖη τοῖς παῖδαρ πλῆρ τῆρ τοῖτων ἀποτιμῆσεω τῶντων, ἀλλ' ἐπιμελοῖτο τε αἰτιῶν, καθ' ὅσον ὁ νόμος διδοῖσι τοῖς τῆρ χρήσεω ὄντωσ κινῶνσ, φυλάττοι τε ταῖτη 35 καὶ τῶν νόμων τοῖς πιασίρ περισόσιν, ἢ εἰ πάντες τελετήσαιεν, κατὰ τὸν κρέμενον νόμον τοῦ μὲν ἐξ ἀπιδούσιν casu τῆρ μητρὶ, τοῦ δὲ λειπομένου τοῖς τῶν 2 παῖδων κληρονομοῖς φυλατομένοσιν. Εἰ δὲ πῶσα καθεστῆχοι τῶντων ἐν χρημασίρ ἢ ἄλλοις κινήτοις πραγ- 40

institutionis sit pars aut legatum, heredibus aut substitutis aut illis (a) quibus haec relicta sunt; si quidem mortis causa donatio, omni modo heredibus. Si vero ex asse secundum talem conditionem conscribatur quis heres, substitutus, si fuerint, aut omnino his qui ab intestato ad hereditatem vocantur, huiusmodi observationes praestentur, ut undique lex habeat propriam perfectionem. Nisi forte testator et hoc praecipiat dicens licentiam habere eum cui dereliquit sive per institutionem particularum sive ex asse, aut per legatum vel fideicommissum, sive per mortis causa donationem, et accipere quod derelictum est et nullam cautelam dare; tunc enim sequenda est defuncti voluntas. Studii enim nostri est delinctorum conservare secundum legem voluntates.

Et quia parum addita de cautela rerum ediximus et Leonis novimus divinae memoriae constitutionem de secundis nuptiis, si ad eas veniens mater non valeat dare fideiussionis cautelam quia filiis restitueret, tertiam partem centesimae accipiens: nos causam adhuc melius ab ea constituimus; quod enim super hoc, statutis competentem adiecimus subdivisionem.

1 Et sancimus (hoc quod pridem a nobis in quadam dictum est constitutione) ut, si quis offerat vel res per nuptialem donationem, si quidem omnes immobiles constitutae sunt, maneat eorum usus apud matrem ad secundas venientem nuptias, et ea haec eligat et non recuset, neque exigat filios pro aestimatione earum usuras, sed diligentiam earum habeat secundum quod lex dat usus dominis constitutis, conservet autem haec sermulum leges filiis superstitibus, aut si omnes moriantur, secundum nostram legem tam sine filiis casu [moriente] matri quam remanentibus filiorum heredibus conservato.

2 Si vero universa constituta est forte in pecunia aut aliis mobilibus rebus nuptialis donatio, tertiam

heredibus vel substitutis vel illis, a quibus haec relicta sunt, praestentur, sin mortis causa donatio, omnino heredibus. Quodsi quis in solidum sub tali conditione heres scriptus sit, substitutus, signidem adsint, vel utique illis qui ab intestato ad hereditatem vocantur eiusmodi cautiones praestet, ut undique lex suam habeat perfectionem. Nisi forte testator hoc quoque permiserit dicens veniam habere eum, cui vel institutionem sive particularem sive in solidum, vel legatum vel fideicommissum vel mortis causa donationem reliquit, et relictum accipienda neque ullam cautionem praestandi. Tunc enim sequenda est defuncti voluntas. Nam maximum nobis studium est defunctorum voluntates cum lege custodiendi.

XLV. Quoniam vero paulo ante de custodia rerum verba fecimus, et Leonis pie memoriae notissimi constitutionem de secundis nuptiis (qua praecipitur) mulierem quae ad eas venerit, si cautionem fideiussionum se scilicet liberis res restitutorum praestare nequeverit, partem tertiam centesimae accipere, nos hunc rem etiam melius ordinavimus iis quae per illam de hoc ipso constituta sunt, idonea sub 1 divisione addita. Atque sancimus (id quod antea a nobis in quadam constitutione dictum est) ut, si quis res per antenuptialem donationem dederit, siquidem omnes immobiles sint, earum ususfructus maneat apud matrem quae ad secundas nuptias venerit, atque ipsa eas eligat neque repudiet neve a liberis pro earum aestimatione usuras exigat, sed et curam earum habeat, prout lex praecipit iis qui usufructu possident, et sercet eas secundum leges liberis superstitibus, vel si omnes mortui sint, secundum legem nostram matri quidem quantum competit ex casu orbitatis, reliquum vero liberorum heredibus conservetur. 2 Si vero tota ante nuptias donatio in pecunia forte vel aliis rebus mobilibus consistat, mater tertiam

1 post μέρος ἀσθ. εἴτε φιδεῖκῆρ μισσον Ἡλοῦνδερ (cf. Iulian. c. (LX) || 3 μόρις κινῶσα M, θανάτων αἰτία LB || 7 τὰς τοιαύτας B || 8 ἔχει L ἔχοι B' || 12 ἢ τὸ φιδεῖκῆρ μισσον M ἢ τὸ φιδεῖκῆρ μισσον L, om. B || ἢ τῆρ αἰτία θανάτου B ἢ τοῦ θανάτου αἰτία L || 14 δοῖται LB || 17 τοῖ om. B' || 18 μικρῶν L' || πρόσθεν τὰ (ὅτε τὰ L²) MLB) addita (i. e. προσθέντα) ε || 19 ἡπιστάμεθα B' || 20 τοῖ τοῖς L' || δύνανται Cod. 5, 9, 6 § 6 || 21 γάμων) addendum λέγονσαν (Zacharius) vel διορίζονσαν || 24 λαμβάνειν) accipiens ε || 25 τοῖς) τῆ L² || ἐκείνῃς L² B' || ἐκείνοσ ML' ἐκείνου B' || τόγῃ) quod enim (i. e. τὸ γὰρ?) ε || τοῦτο L³ || 26 ἐπαγγιόντες) adiecimus ε || 28 διατάξεω] nov. II c. 4, unde repetita sunt quae sequuntur || 29 ἐπιδούσιν) vel (i. e. ἡ) αἰδ. ε || 30 μείη L² μείη B || ἡ) εἰ L¹ || 34 αἰτῶν L¹ || 36 τοῖς περιούσι παισίρ B || πάντως τελετήσαιεν L || 37 νόμον]

fuit Cod. 5, 9, 11 (cf. Kruegeri adnot.) || 38 κάσου (κάσων B') LB || 39 πάντων L¹

1 heredibus) ab heredibus RT¹ || substitutionibus R' || 2 a adit. vulg. || si quod R' || 3 dona R' || Si vero om. V' || 5 fuerint) 6..... R' || 10 dereliquid V deliquit R' || 11 aut) ut V || sive om. R' || per om. RT' || 14 stud... R' || 15 leges R' || 16 aqua R' || 21 fideiussionis) usionis R' || quia R' vulg.) quia R² VT' || 22 accipere vulg. || 23 ab ea) eam V' || 24 sub R' || 27 in om. R' || 28 constitutionem R' || quid R¹ || uel del. R², om. vulg. || 29 si quod R¹ || 30 eorum RTV' illorum V¹ eorum vulg. || 32 estimationes R¹ || 34 usus) usui RV al. || 37 moriente seclusi) matre V' || 3 leg. remanenti? || 39 vero) vero moriente R' || constituta vulg.) conscripta RV' || est) aut: V¹ fuerit V² || 40 tertiam vulg.) tantum RV'

μασιν ἢ προγαμιαία δωρεά, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τῆ μητέρα σὺν τῇ ἡδῆ νενομοθετημένῃ ἀσφάλειᾳ μὴ σπαιτεῖν παρὰ τῶν παιδῶν χρυσίον, πλὴν εἰ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ τοῦ ἀνδρὸς εἶη περιουσία καὶ ἔχει καὶ χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἐσθ' ἴτα καὶ εἰ τε καταγεγραμμένον ἢ τῆ μητρὶ, τριπλασιᾷ γὰρ τὴν ἐπιλογὴν τῆ μητρὶ δώσωμεν, εἴ γε βούλεται τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ δοῦναι τὴν ἐξ ἑγγύης ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ τὸν εἰρημένον κούξασθαι τόκον. τὸν ἀπὸ τρίτον φαιεὲν ἐκπινοσθῆς, κατὰ τε τοὺς ἐμπροσθεν 10 νόμους κατὰ τε τὸν ἡμέτερον. Εἰ δέ γε ἀναμίξῃ εἴη τὰ πράγματα καὶ ἡ δωρεὰ τὸ μὲν ἐν χρύμασι, τὸ δὲ ἐν ἀκινήτοις ἔχει πρόγραμμα, τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μίνειν παρὰ τῆ μητρὶ διὰ τὴν ἀποτροπὴν ἔχειν ἐκείθεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κινητοῖς ταῦτα κροτεῖν 15 ἄπερ ἐνομοθετήσαμεν ἐμπροσθεν, εἴπερ ἐτύχασεν ἐν κινητοῖς πάντα τὰ τῆς προγαμιαίας δωρεῆς καθ' ἑστῶτος. προνοούσης τῆς γαμετῆς, ὥστε μὴ καταρροδμήρηται [ἢ ἀμελήσῃ] τῶν ἀκινήτων μηδὲ ἐλάττω ταῦτα ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκίτερ ἔλαβεν ἀποδοῦναι. 20

CAPUT XLVI.

Ἐπεὶ δὲν ἡμᾶς ἕτερος καλεῖ λόγος ὁ περὶ τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, ἣν ἂν λήθωμεν αἱ δευτέραι οὐκ εἶναι μιλῶσαι γαμοῖς. Ἴδιῃ μὲν ὄν καὶ περὶ τούτων γίγναται νόμος ἡμῖν πρὸς Ἐρμογένην τὸν τῆς ἐνδοξῶν μητρὸς μαγίστρου τῶν θεῶν κροῖον γενόμενον 25 τῆδεων ἀτιγεγραμμένους, κατὰ τὴν Βελισαρίου τοῦ ἐνδοξοτάτου προεβλῶν ὑπατείας τὴν πρὸ δεκαεπτὰ καλανῶν Ἀπριλλίων καθ' ὃν ἐθεσπίσαμεν τὰς μητίρας ἐπὶ τὸν τὸν παίδος τοῦ μὴ καταλιπόντος παιδῶς μετὰ τῶν αὐτοῦ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφῶν 30 ἀπαρῶν πρὸς καλεῖσθαι κληροῖν, καὶ τοῖτον μετὰ τῆς χρυσίας καὶ τῆν δεσποτείας ἔχειν βεβαίως, εἴτε πρὸ τοῦ κληροῖν εἴτε μετὰ τούτον δευτέρου· ὠμίλησαν γαμοῖς ἀνελόνας ἐξ ἐκείνου τοὺς νόμους οἱ περὶ τού-

partem usurarum accipiente matre cum prius sancita cautela non exigi a filiis aurum, nisi forte sine invidia sit viri facultas et habeat aurum et argentum et vestes et quidquid conscriptum est matri Damus etenim tunc electionem matri, sive velit res accipere et dare fideiussoriam cautionem sive praedictas accipere usuras; dicimus autem ex tertia parte centesimae tam secundum anteriores leges quam etiam secundum nostras

§ Si vero permixtae sint res et donatio tam in pecuniis quam immobilibus rebus sit, immobiles quidem omnino manere apud matrem propter quod alimenta habeat exinde, in rebus vero mobilibus illa tenere quae pridem sanximus, sive contigerit in mobilibus rebus omnia antenuptialis donationis constituta. Provideat mulier, quod non respuat immobilia neque imminuta haec faciat, sed qualia accepit restituat.

Hinc nos alia evocat ratio quae de filiorum successione est, quam accipere quae ad secundas veniunt nuptias. Iam pridem enim et de his scripta est lex a nobis ad Hermogenem gloriosae memoriae magistrum sacrorum nostrorum factum officiorum rescripta, Belisarii gloriosi procedens consulatu septimo decimo kalendas Aprilis, per quam sanximus mortuus ad filii non relinquens liberos cum eius qui mortuus est fratribus sine causatione vocari successionem, et eius cum usu etiam proprietatem habere firmam, sive prius quam heres relinquatur sive postea ad secundas venerit nuptias; auferentes de hoc leges quae de his contrarium quid praecipie-

cap. XLVI decurtatum exhibet B³ p. 195 sq. Zach.

usurarum parte accepta cum cautione iam lege constituta pecuniam a liberis non exigat, nisi forte amplae sicut mulier facultates habeatque et aurum et argentum et vestimentum et si quid aliud matri assignatum fuerit. Tunc enim optionem matri dabitur, sive res accipere et cautionem fideiussoriam dare vult sive dictam usuram, nempe quae tertia centesima efficitur, tum secundum priores leges quam secundum § nostram auferre. Quodsi permixtae sint res et donatio partem ex pecuniis partem ex immobilibus rebus constantem contineat, immobilia quidem omnino apud matrem maneat, ut inde alimenta habeat, de mobilibus vero ea valeant quae antea sanximus, si forte ex mobilibus tota ante nuptias donatio constet. Provideat tamen mulier, ne temere negligat immobilia neve deteriora reddat ea, sed quibus accepit restituat. XLVI. Hinc alia nos vocat ratio quae est de liberorum successione, quam habent quae secundas intulit nuptias. Atque de his quoque iam quidem scripta est lex a nobis ad Hermogenem gloriosae memoriae magistrum sacrorum nostrorum officiorum data, Belisario gloriosissimo consule ante diem XVII. kal. Aprilis proposita: per quam sanximus, ut matres ad hereditatem filii, qui liberos non reliquit, cum ipsis defuncti fratribus sine ambagibus vocentur, eiusque cum usufructu etiam proprietatem firmiter habeant, sive ante delatum hereditatem sive post delatum secundas intierint nuptias: abrogatis per illam legibus quae de his contrarii aliquid statuebant. Haec nostra legislatio ut nunc quo-

1 τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος] τὸν ἀπὸ τρίτον ἑκατοστῆς τῶν ὀκτῶν μόνον L² (sim. Ath. Theol.), ἑκατοστῆς καρρρ. Zachariae || 2 νενομοθετημένην L¹ || 4 ἢ — εἴη] ἢ — ἢ L² || 5 ἀργύριον MB¹ ἀργύριον LB¹ || 6 καταγεγραμμένα L || 7 δώσωμεν] δώσωμεν B² || εἴγε] leg. εἴτε (cf s et p. 16, 38)? || βούλεται MB¹ βούλετο L² βούλοιο L² B² (z) || 8 τὸ πρόγραμμα λαβεῖν L² λαβεῖν τὰ πράγματα διατετηρημένα B || ἀσφάλειαν] τοῖσιν ἀσπίσιν ἐγγυητός, ὅτι ταῦτα τὰ πρόγραμμα τῶν τῆν διατίθεισιν αὐτῶν φησὶ εἶναι τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γίνων παισίν add. B || 9 τὸν ἀπὸ] τὸν om. M || 10 τρίτον B² τρίτης MB¹ || 11 ἡμέτερον LB² (z) ἡμέτερον νόμον M (cf. p. 16, 40) || 13 ἔχει B¹ || 14 ὑποτροπὴν B || 16 ἐτύχασεν Lz] ἐτύχασαν MB (cf. p. 17, 3) || 17 τὰ om. L || 18 καταρροδμήρησαι LBz] ῥαδμήρησαι M || 19 ἢ ἀμελήσῃ M. om. LBz || 22 ἦν] ἦ L¹ || 24 νόμος] nov. II || Ἐρμογένῃ B¹ || 25 ἡμῖν γεν. διατάξων B¹ || 26 ἀτιγεγραμμένον L || 27 ὑπατεῖς (sic) L || τῆ] τῆ Zachariae || 29 τὸν] τὴν L¹ || 30 τῶν] τῆν L¹ || 32 τῆς δεσποτείας L || ἔχειν L¹ Bz] ἀνέχειν M μετῆκεν L² || βεβαίως] firmam cf. || 33 μετὰ τούτων M μετὰ ταῦτα B || δευτέρου ἀμιλήσαν γάμοι B¹ || ὠμίλησαν B¹ || 34 ἀνελόνας κτλ.] cf. p. 14, 14 sqq.

3 matri. Damus] damus matri R¹ damus matri. damus R²] Damus etenim tunc electionem matri om. V¹ || 5 siue V¹ si R vulg || 6 fidei ussoriam V¹ praedictas post praedictas R || 7 aut V || cente.... V² || 8 secundas R || etiam om. R || 9 secundas R¹ || 11 donat] tam V || 12 quam in immobilibus vulg. || 14 immobilibus R || 15 sancimus R || siue] si vero R² si vulg. || in immobilibus T || 16 auptialis V¹ || constituta] haec faciat add. R² || 17 providente muliere vulg. || 21 rubr. Mulier quae secundas (ad secundas R²) nuptias contraxerit quenuadmodum filii sui successionem capiat tam ex testamento quam ab intestato Loquitur autem in eodem capite et de superiore (stratum T) successione quae ad eam devoluta est R mg. (sim. T mg.) || 21 evocat R vulg.] uocat VT || 22 accipere (al. accipere R² mg.) RVT] accipiant vulg.; acciperent Heimbach || quae] qui R qu. V¹ || 24 Ermogenem RVT || 25 sacrorum om. V || 26 bilisarii RVT] procedens Bec- kius] praecedens libri] consulatu RVT] consulatum V² vulg. || 27 decimo om. V || quam] quas V quem R¹ || sanximus RV || 28 liberos] filios R || 29 siue V || uocati R¹ || uocari successionem om. V || 31 relinquat R || 33 contractum R

των ἐναντίον τι διηγόρευον. Ταύτην ἡμῶν τὴν νομοθεσίαν κινῶν καὶ νῦν μένειν ἐπὶ μὲναις ταῖς ἡδὴ πρὸς δεῦτερον ἐλθούσας γάμον θεοπίζουεν καὶ τινὰς τῶν οἰκείων διαδεξαμέναις παῖδων, ἐν βεβαίῳ τε αὐταῖς φυλάττεσθαι καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς χρόνον, εἴτε πρὸ τῶν γαμῶν εἴτε μετὰ τοὺς γάμους τὸν κληρὸν εἰς αὐτὰς τοῦ παιδὸς κατενεχθῆναι συνέβη. Τα δὲ ἐπὶ ταῖς μετὰ ταῦτα εἰς δευτέρου φοιτώσας ἀνδρὸς οὗτος ἡμῖν ὁ παρὼν νόμος τυπώτω τε καὶ διαθερο-θετεῖτω. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν παῖδα τελευτῶντα εἴτε ἄρρενα εἴτε θήλειον ἢ ἐπὶ διαθήκῃς τελευτῆν ἢ τοῦ-των χωρὶς τῶς οὐν τὰ ἐκ διαθηκῶν εἰπόντες οὕτως 1 ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου τῆξιν ἀφιζόμεθα. Εἰ τοίνυν νομίμως ὁ παῖς διαθήμενος καταλείψει τὴν μητρί τὴν οὐσίαν ἢ καὶ μοῖραν ταύτης τινά, ταύτην ἐκείνη 15 λαμβανέτω διὰ τὴν χορηγίαν (ἐπειδὴ πανταχοῦ φυλάττεσθαι τὰς τῶν τελευτῶντων βουλόμεθα γνάμῃς), καὶ ἔχεται τὸ καταλειμμένον ἢ δεδομένον καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χορηγίαν. ὥσπερ γὰρ ἐξῆς καταλιμπάνειν τινὶ τῶν ἐξῆσθαι καὶ οὐδὲν τὸν κληρονό- 20 μιον ὁ δευτέρος ἐκείνης ἐβλάπτε γάμος, οὕτω καὶ τῆς μητρὸς καταλιπῶν ἢ καταλιποῦσα εἴτε ἐστῆσιν εἴτε πρεσβείον ὁμοίως καταλιμπανέτω καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ χορηγίαν, εἴτε ἐκ τῶν ἐξῶθεν αὐτῷ προσγενομένων εἴη πραγμάτων εἴτε καὶ ἐκ τῶν πατρῶων, οὐδὲν 25 πρὸς τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἀντιλέγειν δυναμένον. 2 Εἰ δὲ ἀδιάθετος ὁ παῖς τελευτήσκειν, ἡδὴ πρὸς δευτέρου ἐλθούσης τῆς μητρὸς γάμους ἢ καὶ ἴστερον ἐρχομένης, καλίσθω μὲν καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν τοῦ παιδὸς ἢ τῆς παιδὸς ἀδελφῶν in capita δηλονότι 30 κατὰ τὴν ἡμετέραν διατάξιν ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὴν ἐκείνου διανομήν. Ἄλλ' ὅσα μὲν ἐκ πατρῴας οὐσίας εἰς τὸν παῖδα περιελήθον, τούτων μόνην ἔχεται τὴν χρῆσιν εἰς δευτέρου ὅλος ἢ πρότερον ἢ ὕστερον ἀφικουμένη γάμους· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πάντα πράγματα, 35 ὅποσα ἐξῶθεν ἦν τῷ παιδί παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς διαδοχῆν, ἐχέσθω κατὰ τὴν κλήσιν τὴν ἡμετέραν, ἢ αὐτίκα ἐροῦμεν τινὸς ἐπανορθώσεως καὶ αὐτὴν δεομένην. Καὶ ταῦτα φημέν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς ἐξῶ τῆς προγαμίας δωρεῶς. τὰ γὰρ ἐπ' ἐκείνης νε- 40

bant. Hanc nostram sanctionem firmam etiam modo manere super solas quae dudum ad secundum venire matrimonium sancimus et quosdam propriorum accipientes filiorum, firme eis servantes et secundum 5 deinceps tempus, sive ante nuptias sive post nuptias hereditatem in eis filii descendisse contigit. De his autem quae post haec ad secundum veniunt virum, ita nobis praesens lex disponatur et sancitur. Ergo necesse est filio moriente sive masculino sive femina, sive testatus moriatur sive etiam sine hoc: interim ergo ea quae ex testamento sunt dicentes ita ad ordinem quae ab intestato est veniemus.

1 Si igitur legitime filius testatus fuerit et relinquat matri substantiam sive partem eius aliquam, hanc illa accipiat per scripturam, quia ubique custodire morientium volumus voluntates, et habeat quod dimissum est aut datum et secundum proprietatem et secundum usum. Sicut enim licebat relinquere alicui extraneorum et nihil heredem secundae mulieris nocebant nuptiae, ita et matri derelinquens sive institutionem sive legatum recte derelinquat et dominium et usum, sive ex rebus quae extrinsecus advennerunt fuerit facultas sive ex paternis, nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus.

2 Si autem intestatus filius moriatur, iam ad secundas veniente matre nuptias aut postea veniente, vocetur quidem et ipsa cum filii aut filiae fratribus secundum nostram constitutionem ab intestato ad eius successionem, sed quanta quidem [quae] ex paterna substantia ad filium pervenerunt, eorum solummodo habeat usum ad secundas omnino sive prius sive postea veniens nuptias, in residuis vero omnibus rebus, quae aliunde erant filio praeter paternam successionem, veniat secundum vocationem nostram quam statim dicimus, quadam correctione et ea indigente. Et haec dicimus in rebus quae extra nuptialem donationem sunt. Quae enim in illis sancita sunt

quae rata maneat in iis solis sancimus, quae iam secundas nuptias inierunt et quibusdam suorum liberorum successerunt, utque firma iis etiam in futurum tempus servetur, sive ante nuptias sive post nuptias hereditatem filii ad eas deferri contigerit. De iis vero quae posthac ad secundum maritum transiuntur sunt, haec nobis praesens lex constituat et sancit. Atque necesse est prolem quae moritur, sive masculinam sive feminam, aut testatum mori aut intestatum: primum igitur iis quae ex testamentis sunt 1 expositis deinceps ad ordinem ab intestato veniemus. Itaque si filius legitime testatus matri substantiam vel etiam partem eius aliquam reliquerit, hanc illa accipiat propter scripturam (quoniam defunctorum voluntates utique servari volumus), atque eius quod relictum vel datum est tam dominium quam usumfructum habeat. Quomodo enim extraneo alicui relinquere licebat nec quicquam heredi secundum illius matrimonium nocebat, ita etiam qui quaeve matri sive hereditatem sive legatum reliquit, recte relinquat tam in proprietatem quam in usumfructum, sive id sit ex rebus quae extrinsecus et ob- 2 venerunt sive etiam ex paternis, neve fratribus quicquam adversus hoc contradicere liceat. Sin vero intestatus filius decesserit, cum mater iam ad secundas nuptias venerit vel etiam postea veniat, vocetur quidem et ipsa cum filii filiaeve fratribus in capita scilicet secundum nostram constitutionem ab intestato ad illius successionem. Sed quaecumque ex paterna substantia ad filium pervenerunt, eorum solum habeat usumfructum, quae omnino secundas nuptias aut antea aut postea inierit: ad cetera vero bona omnia, quaecumque filio extrinsecus erant praeter paternam successionem, veniat secundum institutionem nostram quam statim dicimus aliqua correctione ipsam quoque egentem. Atque haec de rebus dicimus quae sunt extra antenuptialem donationem. Nam de illa quae a nobis et praeterea per Leonis

1 ἐναντία διηγόρευον B¹ || ἡμῖν L¹ || 2 καὶ νῦν et νόμους om. B¹ || 3 ἐξῆς M¹ || ἐξ ἀρχῆς LB || 7 αἰτούς LB || 7 sq. Τα δὲ ἀνδρὸς om. M¹ || 8 * ἐπὶ (cf. ε) || ἐν LB || εἰς δευτέρου φοιτώσας ἀνδρῶν I¹ φοιτώσας εἰς δευτέρου ἀνδρὸς B¹ || εἰς δευτέρου φοιτώσας ἀνδρῶν B¹ || 9 οὕτως MI¹ || οὕτως B⁵ || τυπώτω τε καὶ διαθεροθετεῖτω] disponatur et sancitur ε || τε] δὲ L¹ || 13 ἐλευσόμεθα B || 14 ἢ δεδομένον om. B || 24 αὐτῷ om. ε || προσγενομένων B¹ || 25 εἴη] fuerit facultas ε || καὶ om. I¹ || 27 τελευτήσῃ B¹ || 2* ἐλθούσης γάμους τῆς μητρὸς B¹ || τῆς μητρὸς ἐλθούσης γάμους B¹ || ἢ om. L¹ || 30 ἢ τῆς παιδὸς om. B || ἀδελφῶν M⁵ || ἢ καὶ ἀδελφοπαῖδων add LB || in capita δηλονότι M¹ || προσωμικῶς δηλονότι LB, om ε || 33 τοῦτω L¹ τοῦτο M¹ || μόνον L || 34 πρώτων B¹ || ἀφικνουμένη L || 40 ἐκείνης MB¹ || ἐκείνους LB⁵

1 Hanc] autem (sū R²) add. R² vulg. || modo suppl. V¹ in spat. vac. || 2 sub B² || venere T²] venire R¹ V¹ tenerint vulg. || 3 sancimus vulg.] sancimus R¹ sanximus R || quasdam R¹ V¹ || 4 et] etiam V² s. v. || 5 sq. deinceps — hereditatem suppl. V² in spat. vac || 6 eis I¹] eius R¹ eas vulg. || filii R¹ vulg.] filii R² V¹ V¹] contingit V¹ || De his] deinceps V¹ || 7 uirorum V¹ || 8 lex om. R¹ || 11 ergo] erga V, om. vulg. || 13 testatis V¹ || 14 matris R¹ || hanc] accipi R¹ ac R² || 17 et — et] aut — aut V¹ || 19 heredis V² heredi vulg. || 20 derelinquunt sive in inst. R¹ || 21 dominum R¹ V¹ || 22 ex rebus quae om. R¹ || 29 uocatur R¹ || quod R¹ || filio R¹ filii T¹ || 31 quantam R¹ || quae om. vulg. || 32 eorum habeat solummodo habeat R¹ || 36 veniant RVT || 37 dicemus vulg. (al. dicemus V² s. v.) || correctionem V¹ correptionem R || 38 in rebus] quam statim dicimus quadam correctione add. R¹ || quae] quam R¹, om. V¹

νομοθετημένα παρ' ἡμῶν καὶ πρὸς γε παρὰ τῆς Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως ἀκεραία φυλάττομεν. ἐφ' οἷς μίσην ἢ μήτηρ ἔξει τῶν υἱῶν καὶ 3 ἐπιχορηγίαν. Ἄλλ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασι ταῦτα νομοθετοῦμεν καὶ τῷ ἔξῃ παραδίδομεν χρόνῳ, ὅσα μετὰ τὴν προγαμμίαν δωρεάν ἔστιν ἐκ πατρὸς ἀρκεύοντα τῷ παιδί ἢ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ἐπὶ τε τῶν ἐκ διαθήκης ἐπὶ τε τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κλήσεων. Τοῦ κατὰ τῶν ἀρχαιοτέρων παιδῶν λόγος πανταχόθεν καὶ ἐπὶ τοῖς τοῖς πράγμασι φυλάττομενον, ὅταν ἀληθῆς αἰτία τῆς ἀρχαιοτέρας δεικνύοντο· τῶν ἄλλων ἀπαρτων, ὅποσα περὶ διαδοχῆς εἴρηται γονέων ἐπὶ τοῖς παισὶν ἢ παιδῶν ἐπὶ τοῖς γονέσιν, ἀκεραίων 4 φυλάττομενων. Τὴν δὲ ἀρχαιοτέραν ἐνταῦθα σκοποῦμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν μητέρα κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν τὸν τελευταῖοντα.

a nobis et a Leonis divae memoriae constitutione, integra conservamus, in quibus solum mater habeat usum et usufructum.

3 Sed in aliis rebus haec sancimus et deinceps tradimus tempori, quaecumque post nuptialem donationem sunt a patre venientia filio aut ex aliiis causis, tam ex testamento quam ab intestato successioneibus. Ratione contra ingratos filios undique et super istis rebus servata, quando manifestae causae ingratitude demonstrantur; aliorum omnium quae de successione dicta sunt parentum in filiis aut filiorum in parentibus, intactis manentibus.

4 Ingratitudinem autem hic consideramus non solum ad matrem secundum pridem a nobis dictum, sed etiam adversus eundem ipsum fratrem defunctum.

CAPUT XLVII.

Ἐπειδὴ μέντοιγε ἴσμεν πολλὰ τοῖς ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους γινόμενας φιλονεικίας, ἐκείνῳ μόνον οἷς ἀρχαιστον περὶ τὸν ἀδελφὸν γινόμενον μετέχειν τούτου 20 τοῦ κέρους οὐ συγχωροῦμεν, ὅς ἂν ἢ θάνατον ἐπιβουλεύσει τῷ ἀδελφῷ ἢ ἐγκληματικῶν ἀπενέγκοιτο κατ' αὐτοῦ γραφῆν ἢ τῆς οὐσίας αὐτῷ σπεισίειν ἐπαγγελίαν ἠρήσειεν. τὸ γὰρ ἐκείνου μέρος εἰς τε τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς καὶ τὴν μητέρα ἐυχέσθω. Καὶ 25 οἷτος ὁ νόμος ἐπὶ ταῖς τῶν παιδῶν διαδοχαῖς, αἷς αἰ μητέρας διαδοχῆται τοὺς παῖδας, κείσθω, τὴν παρ' ἡμῶν γινόμενην ὑποδιαιρέσιν εἰσγγοιμένους ταῖς εἰς τὸν ἔξῃ χρόνον δευτέρῳ συνοικεῖν μελλούσας ἀνδρὶ. ταῖς γὰρ ἤδη πρὸς δευτέρου ἑλθούσας συνοικεσίαν 30 καὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ μητρογενεθέντος νόμον ἡμῶν τυχοῦσας ἔξεσθω τὰ πρὸς αὐτὰς ἐκ τῆς τῶν παιδῶν ἐλθόντα διαδοχῆς εἴτε ἐκ διαθηκῶν εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου ἔχιν βαρβάρως κατὰ τε δεσποτέιαν καὶ χρῆσιν καὶ ἐπιχορηγίαν, καὶ ἐκποιεῖν καὶ διατείνεαι καὶ παραπέμ- 35 πειν κατ' ἂν ἐθέλοιεν τρόπον· οὐδὲν αὐταῖς ἐμποδῶν κατὰ τινα χρόνον τοῦ παρόντος ἰσταμένου νόμου.

Et quoniam scimus multas fratribus adinvicem factas contentiones, illum solum tamquam ingratum circa fratrem effectum participari hoc lucrum non concedimus, qui mortem voluerit fratri aut criminalem inducere contra eum inscriptionem, aut substantiae ei properaverit inferre iacturam. Eius enim portio tam ad reliquos fratres et matrem veniat. Et haec lex super filiorum successioneibus, quibus cum matre succedunt filii, maneat, illam quae a nobis facta est subdivisionem introducens his quae futuro tempore secundo matrimonio futurae sunt viris. Quae enim iam ad secundum matrimonium pervenerunt, successionem sive per testamentum sive ab intestato habere firme et secundum dominium et secundum usum et secundum usufructum, et alienare et testari et transmittere secundum quem voluerint modum, nihil eis impedimentum quolibet tempore ex praesenti constituta lege.

cap. XLVII Ἐπειδὴ ἴσμεν — ἐρχέσθω (25) habet B¹ p. 127 Zach.

pia memoriae constitutionem sancita sunt integra servamus: secundum quae solum usum et fructum 3 mater habebit. De ceteris vero bonis haec sancimus et insequenti tempori tradimus, quaecumque post antenuptialem donationem a patre ad filium pervenerunt vel ex aliiis causis, tam in successioneibus ex testamento quam ab intestato. Ceterum ratio adversus ingratos liberos undique in his quoque bonis servetur, ubi verae causae ingratitude probantur: ac reliqua omnia quaecumque de successione 4 parentum in bona liberorum vel liberorum in bona parentum dicta sunt, integra serventur. Ingratitudinem autem hoc loco non solum adversus matrem secundum id quod antea a nobis dictum est consideramus, sed etiam adversus ipsum fratrem defunctum.

XLVII. Sed quoniam scimus inter fratres multas invicem existere contentiones, eum solum tamquam ingratum adversus fratrem huius lucri participem fieri non patimur, quisquis vel necem fratri molitur sibi vel criminalem in eum detulerit actionem vel bonorum privationem ei inferre studerit. Illius enim pars et ad reliquos fratres et ad matrem perveniat. Atque haec lex de liberorum successioneibus, quibus matres succedunt liberis, laeta esto, quae subdivisionem a nobis factam introducat iis quae in futurum tempore secundo viro nupturae sunt. Nam iis quae iam secundum coniugium inierunt et beneficio legis nostrae quam memoravimus potitae sunt, liceat ea quae ad ipsas ex liberorum successione sive ex testamento sive ab intestato venerunt firmiter habere tam quod proprietatem quam quod usum et fructum attinet, et alienare et disponere et transmittere quo velint modo; neve ulli eis impedimento ullo tempore praesens lex sit.

1 Λέοντος Cod. 5, 9, 8 || 3 μόνην B⁴ c || μόνην M L B || τὴν χρῆσιν ἢ μήτηρ ἔξει B¹ || 10 ἀληθῆς αἰτία L² || 11 δεικνύοντο M || δεικνύονται (ἐνδείκνυται B¹ p. δεικνύται L²) L B c || 16 καὶ κατὰ B¹ || πρὸς τὸν τέλ. ἀδελφόν B¹ || 18 ἴσμεν om. L || 19 μόνον M L H c || μὲν B¹ || οἷς om. B² || 20 περὶ τὸν ἀδελφόν τῶν ἀδελφῶν B¹ || 22 ἐγκληματικοῖς L¹ || ἀπενέγκοιτο B¹ || 23 αὐτοῦ σπεισίειν B¹ σπεισίειν αὐτῷ B¹ || 24 τε γὰρ B¹ || 25 ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφόπαιδας (ἀδελφόπαιδα B¹) odd. L B || 26 ἢ M || 29 δευτέρῳ συνοικεῖν μελλούσας ἀνδρὶ quae — secundum matrimonio (i. e. συνοικεῖν) futurae sunt viris c || 30 ἤδη L B c || δὴ M || 31 καὶ τῆς — 33 ἐλθόντα om. c || 32 τὰ τὰς L¹ || 37 τοῦ παρόντος ex praesenti c

testamento successioneibus R¹ tam ab intestato quam ex test. succ. R² || successioneibus V¹ || 8 rationibus R¹ || filiis R¹ || 10 demonstratur R¹ || aliaque omnia (quae omnia suppl. V² in sprat. var.) V¹ || 11 dicta rationem dicta R¹ || 12 intetis V¹ intractis R¹ (intractas R²) || 14 aut R¹ V¹ || 16 fratrem] fr. V¹ eundem fratrem R¹ || 16 Et] leg Sed? || quoniam] quae R¹ || 19 contentiones R¹ || 20 hoc om. R¹ || 21 voluerit ed. pr.] voluit libri || criminali V¹ || 23 ei R¹ vulg.] eius R² V¹ || properavit vulg. || eius] ei R¹ V¹ || 24 et] quam ad vulg. || 25 leg. quibuscumque matres succedunt filiis? || 27 subdivisione R¹ || 29 futura R¹ || 29 viris] de matris successione add. R V T, rubrica male in textum illata || 30 pervenerunt] et beneficio memoratae nostrae legis potitae sunt, his liceat add. Contius, vulg. || per om. V¹ || 31 et secundum dominium om. R || dominum V¹ || 32 usum et secundum om. V¹ || alienari V¹ || 33 testatori (testatorio pr.) R || voluerit R V T || 34 eis R T] ei sit V sit eis vulg.

1 constitutionem R¹ || 2 habet V || 3 usum et R T] om. V vulg. || 5 tempori] ipsi V² || 7 sq. tam .. testato ex

1 Κάκεινο δὲ κύριον τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου
 μενέτω παῖσιν, ὅπερ ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἡμῖν διατέ-
 τασται νομοθεσίας, ὥστε, εἰ τὴν πραγμασίαν δωρεάν,
 ἢ ἡ μήτηρ τελευτήσαντος αὐτῆ τοῦ συνοικούντος
 ἐκείνου, συμβέβηκεν εἰς τὸν τελευτήσαντα τῶν παι-
 δῶν περιελεῖν καὶ διὰ τοῦτο μέρος αὐτῆν τῆς ἐκεί-
 νου γενέσθαι κληρονομίας, τὴν μετέωρα μηδὲ καθ' ὅ-
 σον κληρονομεῖ τοῦ παιδὸς τῆς δεσποτίας τῶν ταύ-
 τῆς δὲ τῆς προ γάμου δωρεὰς πραγμασίαν ἀπολαύειν,
 μὴν δὲ ἔχειν τὴν τοῦτων, ἐφ' ὅσον περίεστι, χρῆ-
 σιν καὶ ἐπικυρτίαν. Κρατεῖται τοῖνυν καὶ τοῦτο τοῖς
 ἐκ τῶν προτέρων γάμου ἀδελφοῖς παῖσι, πληρ
 εἰ μὴ πρὸ τοῦ ὀφθέντος νόμου δικαστικῆ ψήφος ἢ
 διύλισις μεταξὺ τῶν μερῶν γενομένη περὶ τούτων τε
 διώρισται.

2 Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐξεκλείετο μὲν ἐπὶ παιδὸς
 ἄρρενος (τοῦτο ποιούντος τοῦ δόγματος ὁ Τερτυλλι-
 αῖνος κλοδοῖσι, θυγατρίας δὲ συναναεμπέτο, ἡμεῖς
 οὐκ ἐπιζητοῦντες τὸ τῶν παιδῶν δίκαιον, ἀλλ' αὐ-
 τὸθεν αὐτῆ λεγίτιμα δίκαια δόντες ἐκαλέσαμεν αὐτὴν
 καὶ μετὰ τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν τοῦ τελευτήσαντος
 κατὰ τοσοῦτον καθ' ὅσον ἀριθμὸν οἱ παῖδες εἰσίν,
 ὥστε καὶ αὐτὴν μοῖραν ἔχειν τοσαύτην ὅσην ἕκαστος
 τῶν ἀδελφῶν· εἰ δὲ καὶ ἀναμίξ ἄρρενὲς τε καὶ θή-
 λειν καθεστήκοιεν, ταῦτο τοῦτο διευτυπώσαντες. Εἰ
 μετὰ τὴν μήτηρ καὶ θήλειαι μόναι καθεστήκοιεν, ἐκεί-
 τῶν δόγμα τὴν μὲν ἡμισίαν μοῖραν ἐδίδον τῆ μητρὶ,
 τὴν δὲ λοιπομένην ἡμισίαν ἐδίδον ταῖς ἀδελφαῖς,
 ὅσαι δέπρωτε καθεστήκοιεν. Ὅπερ ἐπειδὴ μὴ πρῶ-
 τῶν ἐπιγνοσθῶσιν, ἴνν ἄρρεν ἐπὶ τὴν προκίω-
 σαν διόρθωσιν, καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος καλῶν-
 τες αὐτῆν πρὸς ἀναλογίαν τῶν παιδῶν, ὥστε ὅσον
 ἐκίστη τῶν θυγατρῶν ἔχει, τοσοῦτον μόνον καὶ αὐ-
 τὴν κομίζεσθαι, καὶ ἐπὶ παντός θέματος εἰς τοῦτο
 φερόμενον in virilem portionem (τοῦτο δὲ τὸ τοῦ νό-
 μου) καὶ ἡ μήτηρ ὀφικνεῖσθαι, εἴτε μόνου καθεστή-
 κοιεν ἄρρενὲς εἴτε μόναι θήλειαι εἴτε καὶ ἀναμίξ
 ἑκατέρω γοντῆ.

1 Et illud autem firmum, quod ex primo mat-
 rimonio est, filiis maneat, quod super praedictam a
 nobis constitutum est sanctionem: quod, si ante-
 nuptialem donationem, quam mater moriente marito
 5 lucrabatur, contigerit ad morientem filium pervenire
 et propterea partem ei illius fieri hereditatis. matrem
 neque secundum quod succedit filio dominium eorum,
 scilicet antenuptialis donationis rerum praeui, solum
 autem habere horum, quamdiu superest, usum et
 10 usumfructum. Maneat igitur et hoc his qui ex
 prioribus nuptiis sunt filiis condonatum, nisi forte
 ante praedictam constitutionem iudicialis sententia et
 transactio inter partes facta de his aliquid statuit.

2 Et quoniam mater excludebatur quidem a filio
 masculo (hoc faciente senatusconsulto quod Tertul-
 lianum vocant), filiabus autem contrasmittebatur,
 nos non quaerentes filiorum ius, sed exinde ei legi-
 tima iura dantes vocavimus quidem eam etiam cum
 masculis fratribus morientis in tantum in quantum
 numerus filiorum fuerit, quatenus et ea partem ha-
 beat tantam quantum unusquisque fratrum; si vero
 et permixtim masculi et feminae fuerint, hoc ipsum
 25 disponentes. Si vero mater et filiae solae consistant,
 ibi senatusconsultum mediam quidem partem dabat
 matri, residuam vero mediam sororibus. quantaecum-
 que extitissent. Quod quia non primitus correximus,
 modo adducimus ad competentem correctionem, et
 in isto casu vocantes eam pro rata filiarum, qua-
 tenus quantum unaquaeque filiarum habet, tantum
 solummodo et eam accipere, et in omni casu huc
 relato in virilem portionem (hoc quod legis est) etiam
 mater veniat, sive soli consistant masculi sive solae
 35 feminae sive etiam permixta utraque proles.

CAPUT XLVIII.

Ἐκείνο δὲ εἶτε προσθεῖναι τῷ νόμῳ δίκαιον ὡς ἔθ-
 ηεν· εἰ γὰρ τελευτήσειεν ἡ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ παῖδας ἔχον-

Illud quoque super hoc adicere legi iustum aesti-
 40 mavimus. Si enim moriatur vir aut mulier filios

1 Illud quoque firmum maneat liberis ex priore matrimonio progenitis, quod in dicta legislatione a nobis constitutum est, ut, si ante nuptias donatio, quam mater mortuo marito suo lucrata est, forte ad defunctum unum ex filiis pervenerit et propterea pars hereditatis eius iuxta sit, mater ne pro ea quidem parte qua filio heres est dominio rerum huius quidem ante nuptias donationis fruatur, sed solum eorum usum et fructum quamdiu superstes est habeat. Valeat igitur hoc quoque beneficium liberis ex priore matrimonio progenitis datum, nisi quid forte ante dictam legem iudicialis sententia vel transactio inter partes facta de his sinerit.

2 Quoniam vero mater a filio quidem excludebatur (quod SCtum quod vocant Tertullianum instituit), cum filiabus autem admittebatur, nos filiorum ius non perscrutantes, sed ultro ei legitima iura dantes, ipsam etiam cum fratribus defuncti vocavimus in tantum quantum sit numerus liberorum, ut et ipsa partem habeat tantam quantum singuli fratres: sive etiam promiscue et masculi et feminae sint, hoc item constituitur. Si vero mater et filiae solae sint, ibi SCtum dimidium quidem partem dabat matri, reliquam autem dimidium sororibus, quocumque essent, dabat. Quod quoniam antea non correximus, nunc ad convenientem emendationem deducimus ita, ut hoc quoque casu eam pro portione filiarum vocemus: ut quantum quaeque filiarum habet, tantum solum ipsa quoque auferat. Atque in omnibus casibus qui huc pertinent in virilem portionem (haec quidem verba legis sunt) etiam mater veniat, sive soli sint masculi sive solae feminae sive etiam promiscue utriusque generis proles.

XLVIII. Illud vero praeterea par esse putavimus legi adicere. Si enim decesserit vir sive mulier

1 τοῖς ἐκ τοῦ (τοῦ om. LB) προτέρου γάμου M LB] quod ex primo matrimonio est (i. e. τὸ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου?) ε || 2 διατέτακται] nov. II c. 1 || 6 αὐτῆν] ei (i. e. αὐτῆ) ε || 7 κληρονομίας γενέσθαι B || μή|μηδε M || 8 τῶν ταύτης δὲ] eorum (corr. earum?) scilicet ε || 9 δὴ om. B || 10 πραγμασίας L || 12 κεχορισμένον M] κεχορισμένοις LB || 14 γνομένη B || 17 τερτυλιάνειον L Τερτυλλιάνειον B || 15 ἡμεῖς κτλ.] cf. Cod. 6, 56, 7; nov. II c. 3 || 20 λεγίτιμα M] νόμιμα LB] ἐκαλέσαμεν] vocavimus quidem (i. e. ἐκαλέσαμεν μὲν) ε || 23 ὅσον B(1) || 24 εἰ δὲ om. L || 26 ἐκείσε ~ 29 καθεστήκοιεν om. L || 30 ἀπανορθώσαν L || 34 τοῦτων L || 35 in virilem prtionem M] ἐν τῇ τοῦ ἀνδρός μοῖρα LB || ἑκατέρω] καὶ ἑκατέρω B || 40 ἡ ἀνὴρ M] ὁ ἀνὴρ L ἀνὴρ B(5)

3 est om. R¹ || 4 moriente V¹ || 6 fieri] filius V¹ fili V² || 7 dominum V, dominium om. R¹ || leg. earum? || 8 solam V || 9 aut R² || usum et om. V¹ || 10 his] et his V || 11 nisi] non R¹ || 12 et transactio] aut transactio edd. || 16 quoniam] que R¹ || quidem] quod R¹ || 17 tertulianum RT || 18 aut R¹ || contrasmittebatur I] not transmittabatur T transmittabatur R || 19 nos om. R¹ || 20 eam] eum R¹ || 22 eam R² || 24 et om. V || permixtim RT] permixtum V permixti vulg. || fuerit R¹ || 26 ubi R¹ || 28 prius R || 29 correptionem R || 31 quantum om. V || unaquaque R || 32 et in R¹ vulg.] etiam in R², et om. V T || huc Heimbach] hoc codd. hio vulg. || 34 veniunt R¹ || 39 hoc om. V || existimavimus R existimavimus vulg.

τις ἐκ τε τῶν προτέρων ἐκ τε τῶν δευτέρων γάμων, οἷς μετὰ τὸνδε τῶν συναλλάττειν τὸν νόμον (ἐπι γὰρ δὴ τούτων τὰ παρόντα διατίττομεν), τὰ μὲν ὅσα ἐπὶ τοῖς κέδοσι τοῖς ἐκ τῶν γάμων παραφυλάττεισθαι χρῆ, ταῖτα ἐνομοθέτησαμεν καὶ πρὸς γε διεκοινωνῆντες τοῖς μοῖροις ἄς ἀνίγκη τοὺς γονέας τοῖς γνησίοις καὶ μὴ ἀχαρίστοις καταλιμπάνειν παισίν· αὐτοὺς δὲ δὴ τοὺς φύστας οὐ δίκαιον ἂν εἴη πρὸς τὴν δευτέραν ὅλως ἀποκλίνειν γονίην καὶ τὸ ἐκ τοῦ νόμου μόνον καταλιπόντας τοῖς προτέροις μέρος τάλλα πάντα ἐπὶ τοῖς δευτέροις ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τι καὶ τοῖς προτέροις προσδεῖναι. εἰ μὲν γάρ τινα ἐκ τῶν δευτέρων ἔχοιεν γάμων, ἢ καὶ τῶν πρώτων τινῶν, οὕτω περισπούδαστον, οὕτως ἀγαπιόμενον, ὥστε βουλοσθαι υπεφθεῖν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις ἐν τῇ κτήσει, δίδομεν ἀδειν τούτο πᾶσιν, μὴ μὴν καθάπαξ τοῖς μὲν προτέροις παῖδας ἐλάττων, τοῖς δὲ δευτέροις αὐξῆν, ἀλλὰ μηδὲ ἐν σφόδρα μεγάλῳ ποιέσθαι τὴν προτιξῆσιν μηδὲ καθάπαξ ἐπιλελεῖσθαι τῶν ἐμπροσθεν γάμων μηδὲ βεβαιοῖν τὰ τοῖς πρὸ τῶν περὶ τῶν τοιούτων εἰρημένῃ· ἀλλὰ προνοεῖν μὲν καὶ τῶν δευτέρων, προνοεῖν δὲ καὶ τῶν πρώτων, ἐνθυμονοῦντος ὅτι παῖδες ἀφῶν καθεστῆσαι, καὶ οὕτω ποιουμένους τὴν τῶν διαδοχῶν ἐν ταῖς διαθήκαις διαιρεῖν. εἰ γὰρ ἀδιαθέτων αὐτῶν τελευτῶντων ὁ νόμος ἀπαντὰς ἐξ ἴσου κληεῖ, προσίχον ἔστιν αὐτοῖς μισομένους τὴν νόμον μὴ σφόδρα μεγάλας αὐτοῖς σαστέλλειν ταῖς ἐλαττώσεσιν, αἰδουμένους τὸν νόμον. οὕτω γὰρ ἔσονται πατέρες ἀγαθοὶ καὶ τῆς χμετέρας ἀξιοῦ μοροφεισῖαι, καὶ δίκαιοι μὲν ἔσονται μόνον τὸν νόμον φιλοτόντες, εἰ δὲ τι καὶ ἄλλο τὸν νόμον καταλίπνεν, ἔσονται δίκαιοι τε ἄμν καὶ φιλόπρωτοι πατέρες. καὶ οὐ ταῦτα φημέν μεταξὺ ἀχαριστῶν τε καὶ (τῶν) ευχαριστομένων παιδῶν (τὰ γὰρ περὶ τῶν ἀχαριστῶν ἤδη πολλὰκις εἰρηται), ἀλλὰ περὶ τῶν πολλῶν ἢ ἤτων ἀγαπιόμενων, ὡς πολὺ τὸ διάφορον ἐστὶν ἀχαριστίας τε καὶ ευχαριστίας καὶ τῆς οὐχ ὁμοίας τιτῆς. Τοῖτο δὲ δὴ τὸ μέρος τὸ περὶ τῆς ἰσότητος τῶν παιδῶν τῶν ἐκ πρώτου καὶ δευτέρου συνοικεσίου γινομένων συμβουλιούντες μᾶλλον ἢ νομοθετοῦντες φημέν· ἐπειτογε ἅπαξ αὐξήσαντες τὴν ἐξ ἀδιαθέτου μοῖρον τὴν πάντως τοῖς παισὶ καταλειφθουμένην καὶ ἀχι μὲν τεσσάρων παιδῶν τετρονόγκιον πάντως

habentes et ex prioribus et ex secundis nuptiis, quas post hanc nostram contraxerint legem (in his enim praesentia disponimus), quae quidem super lucris ex nuptiis servari oportet, haec sanximus, insuper et decrevimus portiones quas necesse est parentes legitimis et non ingratis relinquere filiis: ipsos (tamen) genitores non erit iustum ad secundam omnino declinare prolem et quod ex lege est tantummodo relinquentes prioribus alia omnia ad secundos deducere, sed aliquid prioribus adicere. Si quidem aliquem ex secundis habeat nuptiis, aut etiam primis forsam, ita festivum, id dilectum, ut velit praepone eum aliis in possessione, damus licentiam hoc agendi, non tamen omnino priores quidem filios minuere, secundos autem augere, sed neque vehementer magnificare augmentum nec omnino oblivisci priorum matrimoniorum neque firmare quae praecedentibus nos de talibus dicta sunt: sed providere quidem et secundis. providere autem et primis, cogitantes quoniam filii ambo sunt, et ita facientes successionem in testamentis divisionem. Si enim iustestatis eis mortuis lex omnes ex aequo vocat, competens est eos imitantes legem non vehementer magnis eos adbrevari minutionibus, erubescens legem. Sic enim erunt patres boni et nostra digni legislatione: et iusti quidem erunt solam legem custodientes, si quid autem etiam supra legem reliquerint, erunt iusti simul et humani patres. Et non haec dicimus inter ingratos et gratos filios (de ingratis enim iam saepius dictum est), sed de his qui magis aut minus diligentur: cum utique multa differentia sit ingratitudinis et gratiarum actionis et dissimilis honoris. Hanc itaque partem de aequitate filiorum ex priori et secundo matrimonio venientium adhortantes potius quam sancientes dicimus; alioquin semel augentes ab intestato partem omnino filiis relinquendam et usque ad quatuor quidem filios quattuor uucias

liberos habens et ex prioribus et ex secundis nuptiis quas post hanc nostram legem contraxerint (nam de his quidem praesentia disponimus), quaequidem quidem in lucris nuptialibus observanda sunt, haec sanximus et insuper portiones definitivimus quas parentes legitimis nec ingratis liberis relinquere necesse esset: ipsos tamen genitores par non fuerit ad secundam prolem prorsus inclinare et prioribus parte ex lege definita sola relicta reliqua omnia ad secundos transferre, verum etiam prioribus aliquid adicere. Nam si quem ex secundis nuptiis, vel etiam forte ex primis, habeant adeo carum, adeo dilectum, ut eum reliquis praestare velint in bonis, potestatem dumus id faciendi. nec tamen prorsus priores liberos imminuendi, secundis vero augendi: sed neque nimis magnum reddant augmentum neve prorsus obliviscantur priorum nuptiarum neve quae a praedecessoribus nostris de talibus dicta sunt confringant; verum prospiciant quidem secundis, prospiciant vero etiam primis, utrosque liberos esse repulantes, atque ita successionum in testamentis divisionem instituant. Quodsi enim intestatis iis defunctis lex omnes ex aequo vocat, decet eos legem imitari nec nimis magnis imminutionibus coercere illos. sed legem revereri. Sic enim parentes boni erunt et nostra legislatione digni; et iusti quidem erunt solam legem observantes, si quid vero etiam ultra legem reliquerint, erunt iusti simul et humani parentes. Neque haec dicimus in ingratis et gratis liberis (de ingratorum enim rebus iam saepius dictum est), sed de us qui magis aut minus diligentur, cum magnum sit discrimen inter ingratitudinem gratitudinemve atque parum aequalem honorem. Sed hunc quidem locum qui est de aequalitate liberorum ex primo et secundo coniugio progenitorum consilium potius dantes quam legem ferentes indicimus: si quidem cum sencl portionem ab intestato liberis utique relinquendum auzerimus, ita ut, si usque ad quatuor liberi

1 τῶν δευτέρων] τῶν om. B || 6 ἄς] ἂν L^o || 10 μέρος om. ε || 13 ἔχοιεν γάμων] L] γάμων ἔχοιεν B] ἔχοι γάμων M₂ || 15 κληεῖσι Zachariae || 17 τοὺς δευτέροις δὲ L || 18-20 loq. μήτε — μήτε — μήτε? || 19 μηδὲ ἐν σφόδρα M] μὴ σφόδρα L] μηδὲ σφοδρότερον B || μεγάλοποιέσθαι L¹B || 20 βεβαιοῦν] infirmare v. l. ε || 21 περὶ τούτων ὠρισμένα B || 27 τοὺς νόμους B || 33 μεταξὺ τῶν ἀχαριστῶν Heimbach || 34 τῶν seclui || 35 ἴδη om. L^o || τῶν μᾶλλον] τῶν ἄλλων τῶν μᾶλλον l. || 36 ἢ] καὶ B || ὡς] οἷς B(l) || 37 τε καὶ ευχαριστίας om. B(l) || 38 δὲ om. L || 39 πρώτου] priori ε || 40 γινομένων Heimbach || 41 sqq. cf. nov. XVIII c. 1 || ἀδιαθέτου] ἐκ διαθήκης L

1 et prius om. R¹ || quas om. R¹ || 3 praesentiam V || super quae super R || 4 sanximus R || 5 portiones bis scr. V¹ || 6 tamen add. vulg. || 9 secundas R¹ || 10 aliquid R¹ || prioribus] et prioribus vulg. || Si] Nam si Conius || quid R¹ || 12 proponere V || 13 aliquis V¹ || possessionem RV || 15 agere R¹ || 17 firmare RT¹ || infirmare VT² vulg. || quae a praecedentibus R²V² vulg. || 18 dicta sunt — 20 ambo sunt suppl. V² in spat. var. || sed] quoniam V || 19 aut V || quoniam] quae R¹ || 20 successionem V || 21 eius R¹ || 22 et equo V¹ || 23 abreuiare R || 25 erunt e] (sic) R || nostra] non R¹ || legissanctione V¹ || 27 relinquere R || 28 intra V || 29 gratos et ingratos (inter gratos R¹) R || 30 aut] autem R¹ || 31 sint R¹ || 33 aequalitate Beckius || 36 intesta R¹ || 37 quidem filios quattuor om. R¹

όρισαντες, εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας, ἄχρι τοῦ ἡμισωσ της οὐσίας πώσης μέρους, ἱκανῆν ἤδη δεδώκαμεν τοῖς παισὶ παραμυθίαν, οὐκ ὀλίγω μέτρῳ τὴν παλαιὰν αὐτοῖς στενοχωρίαν λύσαντες

Ἔστω τοῖνυν ὁ παρών νόμος τῶ μέλλοντι χρόνῳ νομοθετῶν, καθά πολλίκις εἰπόντες ἐψήθισμεν. καὶ οὐδὲν τῶν ἐπιπροσθεν προσηπτόμενος, ἀλλὰ συνειλεγμένους πανταχόθεν καὶ συνεπιβεβημένους ὑπὸ μίαν συνέχειαν καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ περὶ δευτέρων ἀπαγγέλλων γάμων, καὶ τὰ μὲν πρότερα τοῖς ἐπιπροσθεν ἐπι τῆς ἑαυτῶν φυλάττειν ἰσχύος, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ διατιθέμενα τοῖς ἰσομένοις δευτέροις εἰσιγούμενος γάμοις, καὶ νέαν τιὰ πανταχόθεν καὶ ἀπικριβωμένην εἰσάγων τοῖς ζητοῦσιν ἀφέλειαν. Πασῶν τῶν ἐπι τοῖς τούτοις κειμένων δικαίσεων ἐπι τοῖς ἐσομένοις μετὰ τούδε τῶν τὸν νόμον γάμοις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν συμβαίνοσι σχολάζουσῶν, ταύτης δὲ τῆς μῆς διατάξεως τῶ μέλλοντι χρόνῳ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διωρισμένον ἐπι τοῖς περιεχομένοις αὐτῇ θεμασιν ἀντὶ πασῶν ἀρκούσας.

(Ἐπίλογος.) Τῦτα τοῖνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑπὸ τῆν σὴν τελούσιν ἠρχῆν τῶ συνῆδει τριπῶ φανερὰ γενέσθαι προσταξάτω. ὥστε ἱκανῆν γινώσκοντας ὡς μεῖζονα πόνον ὑποστέντες ἢ ὅσον ἐχρῆν τὸν βασιλικῆς περιφροῦμενον φροντίσιν ὁμῶς οὐδὲν ἐπιπροσθεν τῆς αὐτῶν ἐπισημασθε σωτηρίας, ὡς μὴ πολλαχόθεν ἐορηνίξασθαι τὸ δικαίον, ἀλλ' ἕπαν ὁρῶντας εἰς ἓν ἠθροισμένον τὸ περὶ τούτου τῆς νομοθεσίας μέρος γινώσκων, ὡς καὶ τὸ πρότερον τοῖς πῆθι θεσίαις ἐφελιάξμεν νόμιμον καὶ τῶ μέλλοντι χρόνῳ τὴν προσηκουσαν ἐπιτεθεῖκαμεν ἀρμυρίαν.

Ἐγράφη τὸ ἰσότηπον Πατρικίῳ τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως.

Ἐγράφη τὸ ἰσότηπον Βασιλικῆ τῶ ἐνδοξοτάτῳ μαγιστῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ἐγράφη τὸ ἰσότηπον Στρατηγίῳ τῶ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων largitionῶν, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ἐγράφη τὸ ἰσότηπον Τριβωνιανῶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ κοινίστῳ τῶ δαίτερον καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Lc.i.

Ἐγράφη τὸ ἰσότηπον Γερμανῶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ

sint, tridentem, si vero plures quam quattuor, usque ad semissem totius substantiae omnino definiremus, sufficiens iam dedimus liberis solacium, haud meliocriter elevatis antiquis eorum angustiis.

1 Valeat igitur praesens lex lata in futurum tempus, quemadmodum saepius antea diximus, nec quicquam ex prioribus attingens, sed quae collecta undique et colligata in unam continuitatem omnia fere de secundis nuptiis exponat et priora quidem prioribus in suo robore conservet, quae vero ab ipsa constituta sunt futuris secundis nuptiis introducat, et novam aliquam undique atque elaboratam afferat quaerentibus utilitatem. Omnes autem constitutiones, quae de talibus latae sunt, in nuptiis post hanc nostram legem futuris rebusque inde evenientibus irritae fiant: cum haec iam constitutio una futuro tempore, prout a nobis definitum est, in casibus per eam comprehensis pro omnibus sufficiat.

Epilogus. Haec igitur tua sublimitas omnibus gentibus quae ad tuam potestatem pertinent solito more manifesta fieri iubeat, ut omnes sciant nos, licet maiorem laborem sustineamus quam ferre oportet quem imperiales circumfluunt curae, tamen nihil antiquius duxisse illorum salute, ne multis ex locis ius emendicent, sed cum videant in unum collectas omnes legum de hoc latorum partes, intellegant nos et quod prius fuerit legitibus iam lais servasse et futuro tempore aptam impertivisse aequabilitatem.

Scriptum est exemplar Patricio gloriosissimo praefecto felicis huius urbis. Scriptum est exemplar Basilidae gloriosissimo magistro sacrorum officiorum, expraefecto, exconsuli et patricio. Scriptum est exemplar Strategio gloriosissimo comiti sacrarum largitionum, exconsuli et patricio. Scriptum est exemplar Triboniano gloriosissimo quaestori iterum et exconsuli. Legi. Scriptum est exemplar Ger-

1 ἡμισωσ LB || 2 πώσης om. ε || 3 ὀλίγω (ὀλίγα B) τῶ μέτρῳ LB || 5 sqq. § 1 et epil. om. B || 12 ἰσομένης M || 16 γάμον L¹ || 17 συμβαίνουσι M(ε) || ἐπισυμβαίνουσι L || δὲ L || 24 ἅπαντα L || 25 τῶν L² || περριόμενον φροντίσιων L¹ (incurrere cogitationibus ε) || 26 τῆς αἰτῶν] nostra ε || 27 ὡς vid. delendum M || 28 ἀλλ' ἅπαντας L² et omnes ε || 30 νόμιμον M(ε) || νόμοις L || 33 τῶ ἰσότηπῳ L et sic in sqq. constanter || 36 ἀπὸ ἐπάρχῳ L || καὶ ὑπάτων [Halander] ὑπάτω ML, ὑπατικῶ coni. Zachariae || 38 Ἐγράφη — 39 πατρικίῳ om. L || 41 τριβωνιανῶ L] τριβωνιανῶ M || 42 Legi om. L et sic in sqq. constanter || 43 τῶ ἐνδοξο στρατι¹ (sic) L

1 diffinientes V || 2 substantiam V || iam ydoneum R || 3 antequam R¹ || 5 sanctientes R || 7 condensa T

omnino definientes, si autem ultra quattuor sint, usque ad mediam substantiae partem, idoneum iam dedimus filiis solacium, non ex parva mensura antiquam eorum angustiam resolventes.

51 Sit igitur praesens lex futuro tempore sanciens, sicut saepius dicentes praevenimus, et nihil priorum tangens, sed condensa undique et complexa sub una continuatione et omnia paene de secundis pronuntians nuptiis, et priora quidem prioribus in sua virtute servans, quae vero ab ea disposita sunt futuris secundis explanans nuptiis, et novam quandam undique ac subtilissimam introducens quaerentibus utilitatem. Omnibus quae super talibus positae sunt constitutionibus in futuris post hanc nostram legem nuptiis et quae ex his evenerint vacantibus: hac videlicet una constitutione futuro tempore, secundum quod a nobis definitum est, in his qui continentur in ea casibus pro cunctis sufficiat.

(Epilogus.) Haec igitur tua celsitudo omnibus gentibus quae sub tuo sunt cingulo sollemni modo manifesta fieri praecipiat, ut omnes cognoscentes, quia maiorem laborem sustinentes quam oportet imperialibus incurere cogitationibus, tamen nihil prius nostra fecimus salute, nisi undique congregare quod iustum est, et omnes videntes in unum collectam de hac legislatione partem sciant, quia et priorem his quae iam posita sunt servavimus legem et futuro tempore competentem posuimus congruentiam.

Dat. xv. kal. April. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

condempsa RV (collecta vulg.) || 10 ab ea om. V || 11 explanant V || nosuam R¹ || 15 Post nuptiis vv. et novam — quaerentibus 11 sq. repetit R¹ || euenerit V || hac] quod a nobis hac R² || 16 secundum om. R¹ || 17 diffinitum RV || qui] que V || 18 cunctis] contractis R || sufficientibus R¹ || 21 cognoscentes V] ignoscentes R¹ agnoscentes R² vulg. || 25 tamen nihil] ***** chil R¹ || 26 nostra] non R¹ || 27 et RV] sed Contius || videntes] vidente et R² || in] inde R¹ || 28 legislationem RV || 29 posite [T] || eruabimus RT seruamus V || 31 subsc. dedimus ex VT Bamb. II || 31 dat. xv kal. om. T || CP. T] cap. Bamb., capitulo V || bilisiano V bilisari¹ Bamb., bilasario T, post Belisarii vulg. || vic. V Bamb uica. T

στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰσόντων Τζίττα τῶ ἑνδοξοτάτῳ στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰσόντων Μιξεντιανῶ τῶ ἑνδοξοτάτῳ στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰσόντων Φλώρω τῶ ἑνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων προβαίων καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Legi. 10

Ἡ τοῖνυν ση ὑπεροχὴ τὰ παροσθέντι τῶν γινώσκουσα ἐν τῶ δικαστηρίῳ τῶ σῶ φανερά καταστησάτω τοῖς τε συνηγοροῖς τοῖς τε ἀλλοῖς ὧν ἀρχεῖ, ὥστε κατὰ ταῦτα τεύνεσθαι τὰς ὑποθέσεις. οἱ μὴ προθήσεις δημοσίᾳ τήνδε ἡμῶν τὴν θεῖαν διάταξιν, 15 ἀρκούντων τῶν περὶ τοῦτου παρ' ἡμῶν γεγραμμένων πρὸς τοὺς ἑνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν ἱερῶν ἡμῶν πρωτορίων.

Νόμος γραφεῖς Ἰωάννη τῶ ἑνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πρωτορίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων 20 καὶ πατρικίῳ. Dat. xv. k. April. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

XXIII.

Coll. IV tit. 2

R DE APPELLATIONIBUS ET INTRA QUAE TEMPORA DEBEAT APPELLARI.

Imp. Iustinianus Aug. Triboniano illustri magistro officiorum et quaestori sacri palatii.

(Praefatio.) Anteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes et maxime hoc circa appellationem facientes et in praesentem ad huiusmodi beneficium pervenire duximus esse necessarium. Antiquitati etenim cautum erat ut, si quis per se litem exercuerit et fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet; sin autem per procuratorem causa ventilata sit, et in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia invenimus hoc satis esse damnosum: plures enim homines ignaros legum subtilitatis et putantes in triduum esse provocaciones porrigendas in promptum periculum incidisse et biduo transacto causae perdidisse. Unde necessarium duximus huiusmodi rei competenter mederi.

CAPUT I.

Et sancimus omnes appellationes, sive per se sive per procuratores seu per defensores vel curatores et tutores ventilentur, posse intra decem dierum spatium a recitatione sententiae numerandum iudicibus ab his quorum interest offerri, sive magni sive minores sunt excepta videlicet sublimissima praetoriana praetectura: ut liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, sive appellandum ei sit sive quiescendum, ne timore instante opus appellatorium frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia, quae et indiscussos hominum calores potest refrequare.

Nov. XXIII (= Coll. IV tit. 2: gloss.) Latine tantum extat. Ex Authentico habet Gratiani decretum (pars II) C. II qu. 6 c. 28 (Corp. iur. canon. I p. 473 ed. Friedberg). — Epit. Theod. 23, Ath. 7, 2 (inde LM, B 9, 2, 2). Iulian. cons. XXI V. cap. I summam hab. 'Ροπαί 8, 7.

mano gloriosissimo duci sacri praesentis, exconsuli et patricio. Legi. Scriptum est exemplar Tzittae gloriosissimo duci sacri praesentis, exconsuli et patricio. Legi. Scriptum est exemplar Maxentiano gloriosissimo duci sacri praesentis et exconsuli. Legi. Scriptum est exemplar Floro gloriosissimo comiti sacrarum rerum privatarum et exconsuli. Legi.

Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt cognoscens in iudicio tuo manifesta faciat et advocatis et ceteris quibus praeesit, ut secundum haec causae decendantur. Neque vero publice propones hanc nostram sacrum constitutionem, cum sufficient quae de hoc a nobis scripta sunt ad gloriosissimos praefectos sacro nostro praetorio.

Lex scripta Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

1 πραισέντου L, || 3 τζίττα L; cf. Cod. 1, 29, 3 ubi scrib. Zittae; Malalas X VIII p. 465 Diml. (opud Procopium Pers. I 12. 15. 21. II 3 Σίττασ, nelis. 6 Τζίτας traditur) || 4 ἀπὸ ὑπάτων L || 5 Legi. Ἐγράφη — 7 ἀπὸ ὑπάτων. Legi om. L || 15 τὴν θεῖαν ἡμῶν L || 17 * ἐπάρχους M || ἐπάρχους — 19 ἑνδοξοτάτῳ om. L || 20 εἰώς L || 21 xv k. April. CP. M || πρὸ τοῦ καλῆνδ. ἀπριλ. Ath. μηνὶ ἀπριλλίῳ Theod., om. Iul. || potest. Bilsar. uc. cons. M, p. c. bilisarii Iul. μετὰ τὴν ὑπατελίαν Βελισαρίου Theod., Ath.

πονται εἰ μέχρι δέκα χρυσίου λιτροῶν ἐστὶν ἡ ἐκκληθεῖσα ὑπόθεσις M, περὶ ἐγκλήτων Theod. (ναρὰ περὶ ἐκλήτων [ἐκλήτων al.] cit. Ροπαί 8, 7) || 26 tribunianū T Tribuniano Val. tribunianio, corr. tribunatio R (Trib. — palatii om. Gratian.) || illustris V || et om. R || palatii iterum et exconsuli add. vulg. || 27 hoc RT] haec V Gratian., vulg. || appellationis V¹ || 28 et om. Val., vulg. || 28 sq. cf. Dig. 49, 1, 5 § 4, 4, 2. Cod. 7, 62, 6 § 5 || 31 extendat vel extendit Gratiani codd. plerique || inuenimus R¹ || 32 inpromptum V || piculum R¹ || 33 perdisse R || 35 uel per curatoris R || 36 recitationem R¹ || 37 sive minores] sive om. V || sunt R¹ V] sint Gratian., vulg. || 39 frugenter R¹ || inconspexionis R¹ || quae et indiscussos V] quae et discussos R¹ quae indiscussos R² T Gratian.

24 sq. R] R. K² (pro K¹) V || inscr. K¹ περὶ ἐκλήτων ANTERIERUM LESUP: ἡ ὄλη νεαρὰ: Ὁ πύτος βασιλεὺς τριβουτανῶν κοιμιστῶρι L (sim. Ath. cod.). Ἐρα K¹. περὶ τῶν ἐγκλήτων πρὸς τίνα ἀναπέμ-

CAPUT II.

Ad hoc sancimus, si quando lis speratur in nostrum inferri consistorium, si forte contigerit imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis provisionibus non posse convocare patres, quatenus causa agitur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est litigantium, si culmen imperatorium occupetur? vel quis tantae auctoritatis, ut nolentem principem possit ad convocandos patres ceterosque proceres coartare? Sed si quid tale evenerit, causa intacta permaneat, donec imperator 5 monitus sua sponte et convocari proceres iusserit et litem inferri patiatum et omnia secundum morem procedere.

CAPUT III.

Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas ita magistratus digessit, ut alii maiores, alii medii, alii minores sint, et appellationes a minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilem iudicum tribunal quatenus et ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent, novitas autem hoc dereliquit: evenit, ut super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur et homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendiis, ut forsitan totius litis aestimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu vel adiuncta ei utraque Libya provocatio speratur usque ad decem librarum auri quantitatem, non in hanc regiam urbem eam venire, sed ad praefectum augustalem, qui audiat et causam dirimat vice sacri cognitoris, nulla ei post definitivam sententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Asiana diocesi vel Pontica tale aliquid emerit usque ad praedictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros spectabiles, comites forte vel proconsules vel praetores vel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragendas deputavimus, remittantur, quatenus et hi ad similitudinem praefecti augustalis vice sacri cognitoris intercedant et causas sine spe quidem appellationis, dei tamen et legum timore perferant decidendas. Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas et usque ad decem librarum auri quantitatem limitatas ad virum spectabilem comitem Orientis mittere simili modo audientiam et finem eis impositurum.

CAPUT IV.

Illo videlicet observando, ut viri spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus quantaecumque quantitatis, cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed a minore iudicio in maius tribunal ascendere. Sed ad illustrissimam praefecturam illorum appellationes, cuiuscumque sint quantitatis, ut dictum est, dirigantur, qui una cum viro excelso pro tempore quaestore eas dirimat; utroque officio subministrante, id est tam ex sacris scriniis more solito quam praefectorio. Ita tamen haec sancimus, ut nec a ducibus vel aliis spectabilibus iudicibus, quibus forte, etsi privati sint, imperialis maiestas causas iunxerit, appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat, ne causa non gradatim procedere, sed perperam videatur: sed a praesidibus quidem provinciarum et iudicibus a nobis datis, si non sint spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referretur. Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt, vel duces qui omnimodo spectabilitate sunt decorati, vel hi qui a principe delegati sunt spectabilem habeant dignitatem, eorum appellationes sub quacumque quantitate in hanc regiam urbem ad competentes antiquo more iudices referuntur. Omnibus aliis, quae in appellationibus statuta sunt vel ab antiqua prosapia vel ab auctoritate anteriorum constitutionum vel a nostra humanitate, intactis ilibatisque custodiendis. Dat. iii. non. Ian. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

1 haec vulg. || nostri R¹ || 2 prouissionibus V || 3 quod] quae R¹ || ligantium V¹ || 4 possit V vulg.] posset RT al. || 6 monitus codd.] motus Gratian., vulg. || 8 antiquitus R¹ || 9 veneranda om. R || digessit R || 10 a moribus R || sed] sed et vel sed etiam Gratiani codd. || 11 dereliquid RV || 12 nostri] nisi R¹ || 13 magnis] al. maximis Contius || ad] ut R¹ || iudicialis R¹ || 14 egyptiaco (egytiaco R¹) tractu R egyptia contractu V² || libii codd. || prouocatusperatur R || 15 decem librarum auri (s' χρυσίου λεγούν Ath.)] quingentorum aureorum Julian. c. 91 (sed c. 92 93 idem decem auri libras). cf. Biener Gesch. d. Nov. p. 511 et Zachariae Nov. I p. 237 not. || sed om. R² || 16 qui] quod V¹ || eis Gratian. ei penitus vulg. || diffinitivam libri || appellatione] appellatio est Gratiani codd. plerique || 17 porrigendam R¹ || in] etiam R¹ || vel] et R || demersit V² || 19 deportauimus V² || 20 hii R ibi V || augustali V || vice om. V || et sine causis sine spe quod R¹ || 21 tamen] tantum T Gratian. || praefert V || orientales autem tractus T² Gratian. orientalem aut tractu R¹ || 22 appellationes R¹ appellationis R² || limitatas Gratian., vulg.] limitatas R limitandas V || 23 modo simili R || et] in R¹ || eis] eius R¹ se V || 24 illud V || obseruande R² || viri spectabiles RV Gratian.] viri spectabiles vel alii spectabiles T viri spectabiles duces vel

alii spectabiles vulg. (ex v. 29. 33. cf. Julian. c. 94 sic autem antedictis spectabilibus proconsulibus vel aliis huiusmodi iudicibus porrigatur appellatio etc.) || iudices om. Gratiani codd. nonnulli || non — 26 iudices appellationes scr. R² in ras. 3 versuum || 25 quantaecumque sint quantitatis Gratiani codd. puuci, vulgo || 26 illustrissima praefectura R¹ || 27 sint dignitates uel quantitatis Gratiani codd. nonn. || qui] que (i. e. quae) Gratian. || 28 sumministrante R || 29 praefectorio] praefecto practorio Gratiani codd. puuci, vulg. || tamen] tum R¹ || aliis] ab aliis Gratian. || iudicibus om. R || 30 etsi] si R¹ || sunt R || 31 ne] nec R || causas R¹ || 32 iudices etc.] dies — 34 qui a principi scr. R² in ras. 3 vers. || 33 stabilitatem V || 34 omnino R || hii R || 36 referantur Gratian., vulg. || in] de vulg. || ab antiqua prosapia] antiqua prosapia V antiquae prosapiae Gratiani codd. nonn. || 37 intractis V intactos R¹ || 38 iii nonas ianuarii V III NN ianuaris Jul.^b τριῶν νων. (τριῶν νωνῶν L¹ τριῶν νωνῶν L²) iανουαρίων Ath., L] non. ian. Jul.² al.; kl. iul. T kl. xi. april. cod. Paris. || Constantinopoli T cap. V, om. celt. || post consul. bilisario uic. V pc. bilisarii Jul.² al., μετά την ύπαρξιν βελισαρίων Ath. L] bilasarii uiro claris consul T bil. uic. cod. Paris.; cons. uilisarii Jul.^b uiri clarissimi c. Bamb. II (subscr. om. Theod.)

ΚΔ

XXIV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ ΠΙΣΙΔΙΑΣ.

DE PRAETORE PISIDIAE

Imperator Iustinianus Aug. Iohanni pp.

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐσθρουαίων τὸ 5 δευτερον, ἀπὸ υἱάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Καὶ τοὺς πάλαι Ῥωμαίους πεπιστεύκαμεν οἷα ἂν ποτε δυναθῆναι τοσαύτην πολιτείαν ἐκ μικρῶν καὶ ἐλαχίστων ἀρχῶν συστήσασθαι καὶ πᾶσαν ἐξ αὐτῆς τὴν οἰκονομίην, ὡς εἰπεῖν, προσλαβῆναι τε καὶ καταστῆσασθαι, εἰ μὴ μείζονα ἀρχουσίαν ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις περιποιούσις σεμνότεροί τε ἐντεῦθεν ἐβάντησαν καὶ παρῆσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν ὀπλων τε καὶ νόμων, καὶ πρὸς ἑκάτερον εἶχον αὐτοῖς ἐπιτηδείους τε καὶ ἀξιοχρεῖσις καθεστῶταις. οὓς δὲ καὶ 15 πραιτώρας ἐκόλων ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἵνα καὶ παρατίτθεσθαι ταύτην αὐτοῖς δύντες τὴν προσηγορίαν, ἐπιτρέψαντες τε αὐτοῖς καὶ τὰ πολεμικὴ διοικεῖν καὶ τὰ περὶ τῶν νόμων γράφειν, ὅθεν καὶ τὰ δικαστικὰ καταγῶγια πραιτώρια κλιεῖν ἐτίθεν, καὶ πολὺς γένος ἐκ τῆς τῶν πραιτωρίων ἐξεχέθη φωνῆς, πολλοὶ τε πραιτώρες οἱ μὲν Σικελίαν οἱ δὲ Σαρδίαν τὴν ἤσαν οἱ δὲ Ἰσπανίαν οἱ δὲ ἄλλαν κατακτήσαντο τε καὶ διηκῆσαντο θάλατταν τε καὶ γῆν. 25

(Praefatio.) Et antiquos Romanos credidimus nunquam potuisse tantam rempublicam ex parvis exiguisque principiiis constituere et omnem ex ea orbem terrarum ita dicendum capere ac possidere, nisi maioribus iudicibus per provincias destinatis gloriosiores hinc viderentur et praeberent eis potestatem armorum et legum et ad utrumque haberent eos opportunos et dignos existentes. Quos etiam praetores vocabant, eo quod praerent aliis omnibus et acies ordinarent haec eis dantes appellationem, et committentes eis et civilia gubernare et de legibus scribere. Unde iudicialia quoque habitacula praetoria vocari disposuerunt, et copiosa lex ex praetorum nata est voce, multique praetores alii quidem Siciliam, alii vero Sardiniae insulam, alii Hispaniam, alii aliam et adquisiverunt et gubernaverunt mare ac terram.

CAPUT I.

Ταῦτα ἐννοοῦντες ἡμεῖς, καὶ τὴν παλαιότητα πάλιν μετὰ μείζονος ἀνθους εἰς τὴν πολιτείαν ἐπαναγαγόντες καὶ τὸ Ῥωμαίων σεμνότητα ὄνομα, καὶ ὀρῶντες ὡς ἐν ταῖς τῶν ἐπιτυχίαις τριχητῆρας διπλῆς τινός μέρου τῶν στελλομενῆς ἀρχῆς οὐδὲμία πρὸς τέλειον ἀντιφρονῆς τῆς ἡν, διὰ τοῦτο ἐν τισιν ἐπαρχίαις τῶν, ἐν αἷς ἀρχῶν τε πολιτικῶς ἢ καὶ στρατιωτικῶς ἄλλοι, αἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικοῦντες, αἱ δὲ μαχομένοι, οὐχ ὅπως τὴν πράξαιεν τοῖς ἐπικρίους ἀγαθῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν πλείον αὐτοῖς ἐπιτρέψαιεν, ψήθημεν χρῆναι πρὸς ἐν τὴ σχῆμα συναγαγῆν 30

Haec considerantes nos, antiquitatem rursus cum maiori flore ad rempublicam reducentes et Romanorum nobilitantes nomen, et videntes quia in provinciis asperioribus dupla quadam batenus administratione missa nulla ad perfectum sufficiens quodammodo erat, propterea in quibusdam (provinciis nostris in quibus) et iudex civilis erat et militaris alter, semper quidem adinvicem contendentes, semper vero litigantes, non ut aliquid agerent circa subiectos bonum, sed quatenus amplius eos contererent, aestimavimus oportere ad unam quandam figuram colli-

Nov. XXIV Graece extat in ML, inde a cap. 1 'Ἐν τισιν (ἴσμεν ἐν τισιν vulg.) ἐπαρχίαις ἡμῶν (189, 31) ... in B 6, s. — Epit. Theod. 24, Athan. 4, 4. Julian. const. XVII.

XXIV.

DE PRAETORE PISIDIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Veteres Romanos persuasum habemus tantam rempublicam ex parvis et tenuissimis initiis constituere atque ex ea totum terrarum orbem, ut ita dicamus, acquirere et ordinare non facile potuisse, nisi maioribus magistratibus in provincias missis illustriores inde apparuissent iisque potestatem et armorum et legum concessissent atque iisdem ad utrumque usi essent aptis et spectatis. Quos quidem praetores vocabant, ex eo quod reliquis omnibus praerent acie instructa istam iis appellationem dantes iisdemque committentes, ut et res bellicus administrarent et leges scriberent. Unde etiam iudiciarias sedes praetoria vocari iusserunt, ac magna copia legum ex praetorum ore emanavit, multique praetores alii Siciliam alii Sardiniam insulam alii Hispaniam alii aliam terrae marisque provinciam obtinuerunt et administrarunt.

Praefatio. Veteres Romanos persuasum habemus tantam rempublicam ex parvis et tenuissimis initiis constituere atque ex ea totum terrarum orbem, ut ita dicamus, acquirere et ordinare non facile potuisse, nisi maioribus magistratibus in provincias missis illustriores inde apparuissent iisque potestatem et armorum et legum concessissent atque iisdem ad utrumque usi essent aptis et spectatis. Quos quidem praetores vocabant, ex eo quod reliquis omnibus praerent acie instructa istam iis appellationem dantes iisdemque committentes, ut et res bellicus administrarent et leges scriberent. Unde etiam iudiciarias sedes praetoria vocari iusserunt, ac magna copia legum ex praetorum ore emanavit, multique praetores alii Siciliam alii Sardiniam insulam alii Hispaniam alii aliam terrae marisque provinciam obtinuerunt et administrarunt.

1. Haec nos cum consideremus, qui antiquitatem rursus maiore cum decore in rempublicam reduximus et Romanorum nomen ornavimus, cum videamus in asperioribus provinciis duplicem magistratu usque adeo misso neutrum ad plenum munus sufficisse: propterea in quibusdam provinciis nostris, in quibus et civilis magistratus erat et militaris ab illo diversus, qui quidem semper inter se contendebant semperque certabant, non uti boni aliquid in subditos conferrent, sed quo magis eos attererent, in unam speciem con-

2 τῶν πραιτωρῶν B Theod. Ath. εἰ τοῦ ἀρχοτος ἔχουν τοῦ πραιτωρῶς M τοῦ ἀρχοτος L (de officio praetoris Iustiniani Pisidiae Iul.) || 5 ἐπάρχῳ Ath. | υπάρχῳ ML || 'Ἐσθ M | αἰῶνας L || 7 Ῥωμαίων | νόμος Theod. || 10 ἐξ αὐτῶν Zachariae || 18 πολεμικῆς Haloander | πολιτικῆς libri || 19 περὶ τῶν νόμων L || 21 καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς τῶν πραιτωρίων ἐνεχθῆναι φωνῆς L || 23 ἀλλοι. l. || 26 καὶ om. ε || 32 τε | τε καὶ B^c || 34 αἱ δὲ καὶ μαχομένοι L || τι πράξαιεν — ἀλλ' ὅπως om. B^c

1 Constitutiones XXIV—XXXII in R omittuntur || 2 rubr. De pretore Pisidie XXXIII R: καδ' R: V || 8 potuisset V || 10 ordinem V¹ || 12 huic V || eis — 13 haberent om. T || 13 armarum et ad utrum et legumque V || 16 acties V || hac V || 17 eis et civilia appellationem V || 20 praetoris aliquid e siciliam V || 21 sardigine V || 22 aliam | italiam VT taliam Neoburg. et aliam vulgo || 29 dupli VT || quaedam V¹ || 31 sq. provinciis — quibus addidit Beck || 35 eos T) om. V

ἐκατέραν ἀρχήν, τὴν πολιτικὴν τε ἅμα καὶ στρατιωτικὴν, καὶ δοῦναι τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν ἐξουσίαν τῆρ τοῦ προΐτωρος πάλιν προσηγορίαν, ὥστε αὐτὸν καὶ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ὄντων κατὰ τὴν ἀνωθεν αὐτῷ ταχθεῖσαν ἐπωνυμίαν χειραῖθαι καὶ προβεβλησθαι τὸν ῥόμον (καὶ τοῦτο δὲ ἀνωθεν τῶν προΐτωρων ἴδιον ἦν), καὶ ἔχειν μὲν τὰς ἐκτιέρας ἀρχῆς σιτησίαι, τᾶσαι δὲ χρῆσθαι μᾶ τὰ ζωτικῶν ἐκίων (ἀρχέουσι γὰρ αὐτῆ τοσούτοι). προΐτωρινῆς τῆς τάξεως καλονμένης καὶ ἐκ προβατοριῶν ἐντεῦθεν προσφῶρος φοιτωσῶν γυνομένης. οὕτω γὰρ ἔστιν ἁμερῆς, ὅτω φοβερῶς τοῖς ληστεύουσιν, οὕτω τοῖς ἀδικῶσιν ἀπειράτῆτος, εἰ μετὰ πλείονος ἐξουσίας ἅπαντα πρῶτοι· τὸ μὲν καθαρῶς χρῆσθαι ταῖς χειρῶν ἡδὴ τοῦ παρ' ἑμῶν ἐναγχοῦς τεθέντος ῥόμου κελύσαντος ἀπάσης ταῖς ἀρχαῖς, αὐτοῦ δὲ πειθόμενον τε ἐκείω καὶ τὸν ὄρκον ἰπέχοντος καὶ κατ' αὐτὸν διακβεβῶντος τὰ πρῶγματα, τοῖς τε ὅλοις χωρῶν ἰα τὴν πολιτικὰ κατὰ τοῖς ἡμετέροισ διατάκτουτος ῥόμοις. ὥστε εἰ καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων τις ὕπατικῶν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἔλθοι, καὶ τοῦτο μῆμα τῶν ἐμπροσθεν εἶναι, καθὼ διεκλήροντο τὰς ἐπαρχίας ἀνδρες ὕπατοι τε καὶ ἐξ ὑπάτων καὶ προΐτωρες μικρῶ τῶν ὑπάτων ἔλαττοῦμενοι, καὶ οὕτω κατὰ μῆμον τὸ Ρωμαίων ἡξῆσαν ὄρουσι καὶ τοσούτων πεποιθήσιν, ἴσων οὐδεμιᾷ παντελῶς ἔτιος τῶν ἄλλων πολιτικῶν δίδωκεν ὁ θεός. (Ὅπερ ἐπὶ τῆς Πισιδίων χωρῶς ἐβῆσθαι πρῶτον βυλλέμεθα, διότι καὶ τοῖς ἐμπροσθεν χρονολογῶσις εἰρημένον εὐρήσανεν τὸ πρῶτον ἀπάσης ἐκείνης τῆς γῆς τὸ Πισιδίων ἔθνος ἐξάρχειν, καὶ τὴν δὲ δὴ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην δίδωθαι μείζονος καὶ σφοδροτέρας ἀρχῆς πιστεύομεν, ἐπειδήπερ καὶ κῶμα μέρουσι καὶ αὐτῆν εἰσι καὶ πολλοὶν ἄνθρωποι καὶ πολιτικὰς πρὸς αὐτοῖς στασιάζουσαι τοὺς δημοσίους φόρους· καὶ τοῖς τε ληστροκοῖς ἐκείνοις καὶ ἀνδροφόνους χωρῶσι, ἅπερ ἐπὶ τῶσι ἀκρωγίας Ἀνκου κειραλῆς καλονμένης ἰδοῦναι Ἀνκοκρατίων τε οὐκ ἴστροιον ὀνομάζεται, τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφεσάταναι, καὶ νῦν μὲν οὐ κατὰ τάξιν νόμιμον ἐπ' αὐτῆν χωρεῖν, ἀλλὰ κατὰ τινοῖς ἐπιδρομῆς σχῆμα· τῆς δὲ ἀρχῆς μὲν γυνημένης καὶ συντεθειμένης εἰς ταῦτον τῶν τε στρα-

gere utrumque magistratum, civilem simul et militarem, et dare hanc habenti potestatem praetoris rursus appellationem, ut ipse et militiarum in provincia existentium secundum antiquitus ei natum cognomen praesit et praepnatur legibus (et hoc quoque olim praetorum proprium fuit), et habeat quidem utriusque magistratus annonas, officio autem utatur uno officialium centum (sufficiunt enim ei tanti), praetoriano officio nuncupando et ex probatoriis hinc competentibus facto. Sic enim erit nobilis, sic terribilis latrocinantium, sic iniustus inevitabilis, si cum multa potestate gerat cuncta: ut puris quidem utatur manibus, quod iam a nostra nuper data lege dictum est omnibus administrationibus, ipso quoque obediēte illi et iusiurandum subeunte et secundum eam gubernante causas, et armis utente et civilia secundum nostras disponente leges; ut si etiam gloriosissimum aliquis consularem dignitatem habentium ad cingulum venerit, et (hoc imitatio sit) priorum, secundum quod sortiebantur provincias viri consules et ex consulibus et praetores modice consulibus minores, et ita paulatim Romanorum auxerunt nomen et tantum egerunt, quantum nulli penitus alteri aliarum rerumpublicarum contulit deus. Quod super Pisdorum regione incipere primum volumus, eo quod et in prioribus historiis dictum invenimus dudum toti illi terrae Pisdorum gentem praesidisse, sed et nunc quoque regionem hanc egere maiori et vehementiori cingulo credidimus, et quoniam vici maximi in ea sunt et populosi et crebro et contra ipsa resultantibus tributa fiscalia, et latrocinantium illis et homicidis praediis, quae in aliqua summitate montis Lupi caput appellata commorantur — Lycocraitarum [Lupicapitorum] habitaculum nominatur —, administrationem hanc praesesse; et nunc quidem non secundum ordinem legitimum ad eam accedere, sed secundum quandam discursionis figuram: cingulo autem mixto et compositis in idem et militaribus et iudicialibus

trahendum utrumque magistratum, cum civilem tum militarem, existimavimus eique hanc potestatem habet praetoris appellationem dandam, ut is et exercitibus qui in provincia sunt secundum nomen a maioribus ei tributum praesit et legibus praepnatur (erat enim hoc quoque ab initio praetorum proprium), et utriusque quidem magistratus annonas habeat, cohorte autem utatur una centum cohortalium (tot enim sufficient ei), quae cohors praetoriana vocetur et ex probatoriis commode hinc missis constituitur. Sic enim venerabilis, sic terribilis latronibus, sic delinquentibus inexorabilis erit, si maiore cum potestate omnia agat. Atque puris uti manibus cum iam lex nuper a nobis lata omnes magistratus iuserit, ipse et illi obtemperet et iusiurandum praestet et secundum idem res administrat, et armis utatur et civilia secundum nostras leges ordinet. Quare etiamsi quis ex gloriosissimis consularibus ad eum magistratum perveniat, hoc quoque fiet per imitationem veterum, quemadmodum provincias sortiebantur consules et exconsulibus et praetores paulo inferiores consulibus atque ita paulatim Romanorum nomen auxerunt et tantum reddiderunt quantum nulli omnino alii inter reliquas civitates deus dedit. Cuius quidem rei primum in Pisdarum regione initium facere volumus, quoniam et a veteribus chronographis dictum invenimus olim univrsae illi terrae Pisdarum gentem imperasse, et nunc quidem persuasum est eam provinciam maiore et severiore magistratu egere, quandoquidem pagi in ea maximi et populosi sunt quique saepius adversus publica tributa seditiose agunt; praeterea illis latronum et sicariorum receptaculis, quae in vertice aliquo montis qui Lupi caput vocatur sita sunt, quos Lycocraitarum habitaculum nominant, hunc magistratum esse impositum; quo nunc quidem eum non ex ordine legitimo sed per quandam incursionis speciem accedere: atqui si potestas misceatur et tam militaria quam magistratus insignia in unum

1 ἀρχὴν Lc] ἀρχὴν τῆς Πισιδίας MB || 3 τὴν τοῦ] τῆς τοῦ Bc || αὐτῶν L || 5 αὐτῶν L || 6 καὶ προβεβλησθαι om. Bc || τὸν ῥόμον L || 7 προΐτωριον L || 9 ἑκαστον L || αὐτῷ Hombergk || 10 τῆς om. Bc || προβατοριῶν L || προβατοριῶν τοσούτων ἐκ δοκιμασίων M || δοκιμασίων B || 11 φοιτωσῶν MVB || 14 πρῶτοιτο καὶ καθαρῶς μὲν χρῆσθαι L || 15 ῥόμου] Nov. VIII c. 7 || 16 ἀπάσης τὰς ἀρχὰς Hombergk || 17 ἐκείνω καὶ L καὶ ἐκείνω B || κατ' αὐτῶν L || 20 εἰ καὶ] καὶ L || κῶν L2 || τὸν ἐνδοξοτάτων L1 || 22 καθὼ δὴ ἐκλήροντο L3 || 24 ὑπάτων] ὑπαντῶν L1 || 25 τῶ] τῶν L || 27 τῆς τῶν Πισιδίων B || 30 ἐκείνης ἀπάσης L || τῆς γῆς om. L || 31 δὲ δὴ] ἰδῆ (i. e. ἴδῆ) L || 33 κατ' αὐτῆν LB] κατὰ ταύτην M || εἰσὶν καὶ πολλοὶ ἀνθρώποι L || 34 στασιάζουσι L || 37 ἰδοῦναι LB || 39 ἐπ' αὐτῆν] γ. ἐπ' αὐτὰ? || 41 συντεθειμένων L

2 praetoris potestatem Val. || 4 secundus V || 6 praetorium V || fuit om. Va || 7 mutatur V || 9 hinc] hic libri || 10 sic terribilis — 11 inevitabilis bis habet V || 11 si cum] sicut libri || multa] mult. in V multa in Neoburg. || 12 cuncta gerat T || ut om. vulg. || puris] prius libri || 13 a] ad Val. || 15 gubernantes V || 16 armis utente V] amministrante T || 17 disponentes codd. || 19 et hoc imitatio priorum sit vulg., et prior V et priori Neoburg. et prior honor T || 20 quod] quotquot Val. || 23 nullus V || 24 pisdorum V (idem 27) || 25 volumus V || 26 toti] totius libri || 27 illi V vulg.] illius T || praedisse V || 28 egere Beck] erigere VT || 29 credimus vulg. || quoniam et Beck || 31 homicidiis libri || 32 praediis V || summitate V || 33 appellate libri || Lupicapitorum V id est Lupicapitorum T. Seclusi

τιωτικῶν τῶν τε ἀρχικῶν παρασῆμων, ἐπομένον τε αὐτῷ καὶ τοῦ στρατιωτικῷ πλῆθους παντός. ὁπίσσω τῆς ἐπαρχίης ἐστί, καὶ πρὸς γε τῆς πολιτικῆς τάξεως ἴλης, σημῆς τε ἡδὴ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ καθεστῶσης καὶ τετιμημένως τῇ του πρακτοῦρος ἐπωνυμίᾳ, 5 τίς οὐκ ἂν αὐτὸν φοβείη, τίς δὲ οὐκ ἂν αἰδεσθεῖν, ἰσοῦ μὲν τοὺς νόμους, ἰσοῦ δὲ τὰ ὅπλα θεωρῶν εἰς ταῖο ἀνιόντα, καὶ αὐτίθεν αἰρήσεως προκείμενης ἢ κατακοῦσαι τῶν νόμων καὶ θαρραῖν τε καὶ σωζέσθαι, ἢ μὴν ἀντιβλέψαντας εὐθὺς ἀπολωλέναι, τῶν ὅπλων 10 ἔγγυθεν ἐπικουρούντων τοῖς νόμοις;

CAPUT II.

Δεῖ τοίνυν τὸν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην (πρῶτα δὲ αὐτῆν αὐτῷ δίδουαι αἰεὶ καὶ ἐπ' οὐδενὶ παριέλῳ μισθῷ, ἵπως ἂν καὶ αὐτὸς ἀδωρότατος 15 μείναι καὶ τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου μόνος ἀρκούμενος, τοῖτο ὅπει καὶ ὁ πρῶτος τῶν λέγει νόμοι οἷτω χρῆσθαι τοῖς ὑπηκόοις, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ διατυπώσανεν νόμῳ, δικαίως τε καὶ καθαρῶς καὶ μετὰ τοῦ δραστηρίου φιλανθρώπου καὶ ἀνδροφονίας τε καὶ μοιχείης ἐξελάσκειν τῆς χώρας καὶ παρθένων ἀρ- 20 παγῆς καὶ ἀδικίαν ἀπῆσαν, καὶ τοὺς ταῦτα πλημμελοῦντας κατὰ τοὺς ἡμετέρους κολάζειν νόμους, καὶ ἰουθῆναι γε μηδένα τῶν ἀδικούντων, κἂν εἰ τῶν μείζων εἴη, μηδὲ ἵπποκατακλίνεσθαι τοῖς ὠφελεῖν μὲν οὐδ' ὄτιον, προφῆσεις δὲ ἰσθεβείας παρέχεσθαι 25 δεικνύμενος· ἀλλὰ διὰ πάντων τηρεῖν τὸ δίκαιον καὶ ἀσφραξίαν εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ δικάζειν κατ' αὐτοῖς, καὶ τοῖς ὑπηκόοις τοὺς ἡμετέρους κατ' ἐκείνους ποιεῖν ζῆν τε καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ πρὸς θεῶν ἴσσαν καὶ τὸ ἡμέτερον δέος, ἔτερον δὲ μηδέ 30 πιστάσσειν ἔργοισιν. ὥστε μηδὲ ἐκ τῆς ἐπαρχίας γούτων ἐνταῦθα συγχρόως καὶ ἐπὶ πράγμασι μετρίως ἡμᾶς ἐνοχλεῖν· ἀλλ' αὐτὸν πρότερον ἀκροῦσθαι πάντων καὶ διακρίνειν αὐτά, καὶ μεμνημένον τῆς σημνότητος, ἦν αὐτῷ δεδώκαμεν, οὕτω χρῆσθαι τῷ πράγματι ὡς 35 ἀντιπύδων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι, γινώσκοντι, ὡς ἔπειρ τις αὐτῷ προσελθὼν εἶτα μὴ τύχοι τῶν δικαίων καὶ ἀναγκασθεῖ ταῦτα ἡμῖν προσηγγέλλειν, ὁ ἄγων αὐτῷ τὸ λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ἔσται. ἡμεῖς γάρ, ὡς περ αὐτὸν τετιμήκαμεν τῇ τῆς ἀρχῆς αὐξήσει, οὕτως, 40 ἔπειρ αὐτὸν εὐροίμεν ἀναξίως τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ

componantur, atque sequatur eum et manus militaris omnis quaecumque in provincia est et insuper tota civilis cohors, ac iam appellatio eius splendida facta sit et praetoris cognomine honorata: quis eum non pertimescat, quis non reveretur, ubi simul leges atque arma in unum coire videat, optione prolius proposita, utrum legibus obtemperare et securus ac salvus esse an vultu solo obvisus statim perire velit. cum arma cominus legibus opem ferant?

II. Itaque qui hunc magistratum suscipit (gratis autem eum et sine ullo prorsus pretio illi dantur, quo et ipse omnino incorruptus maneat et solis ius quae a fisco dantur contentus sit: id quod etiam prior nostra lex dicit) ita uti subtilis debet, quemadmodum in priore lege constituimus, iuste scilicet et inalegre et in ipsa severitate humaniter; et homicidia et adulteria et virginum raptus omnemque iniustitiam et provincia expellere eosque qui haec committant secundum leges nostras castigare neque quemquam ex delinquentibus, licet ex amphoribus sit, vereri, neque iis se submittere qui utilitatem omnino nullam, contra impietatis occasiones praestare possint: sed per omnia iustitiam servare atque legum nostrarum rationem habere et secundum eas iudicare utque subtili nostri secundum easdem vivunt atque degant efficere, ac deum ante oculos habere et reverentiam nostram, neque vero praeterea aliud quicquam omnino considerare; ne ex provincia illa multi huc veniant et propter res viliores molestiam nobis faciant: sed ipse prius omnia cognoscat et diiudicet, atque auctoritatis quam ei dedimus memor ita hac in re versetur, ut ipsi a reprehensione immunes sit magistratus, sciatque, si quis ipsum adierit nec ius suum impetraverit eademque ad nos referre cogatur, deinceps rem ipsi nobiscum futuram esse. Nos enim sicuti potestatis incremento cum honoravimus, ita si eum parum digne nostro consilio rebus ipsi commissis uti intenerimus,

1 τῶν om. L || 2 αὐτοῖς L || 6 τίς οὐκ? τίς om. L¹ || αἰδασθεῖν M || 9 τὸν νόμον L || 10 ὅπλων omnes (i. e. ὅλων) ε || 11 ἐπικουρούντων L || 15 *μείνοι ML μείνοι B || τοὺς L¹ || 16 νόμοι Nov. VIII c. 7 || 18 νόμῳ ib. c. 8 || δικαίως L¹ || 24 ὀφελῆν L¹ ὀφελος L² || 29 ζῆν? ζῆτειν M || 30 δὲ om. L || 32 ἐντιθέην L || συχνούς MLB] frequentur (i. e. συχνός?) ε συχνόν Halobander || γράμμασι LB || 34 τῆς || 35 τῶν προσημαῖν] causis ε || ὡς ἂν ὑπεύθυνον MB^c || 36 αὐτῷ LB ci ε] ἐντιπῶ M || τῆς] καὶ τῶν B^c || γινώσκοντι LB] γινώσκοντα M || 39 αὐτοῦ LB

2 quanta] quae T || civili officio toto vulg. || 4 *honoratu VT honoratum Neoburg. honorato vulg. || 5 reuer-

signis, sequente quoque eum militari multitudine cuncta quanta in provincia est, insuper et civile officium totum, nobili iam appellatione eius constituta et praetoris honorata cognomine, quis non eum pertimescat, quis non revereatur, simul leges, simul et arma conspiciens in unum convenientia, .et hoc ipso condicione proposita aut obaedire legibus et confidere atque salvari, aut solum e contrario dispicientes repente deperire, cum omnes de proximo legibus 10 auxiliarent?

Oportet igitur hoc cingulum adsumentem, cum gratis hoc ei praebeamus semper et sub nulla penitus mercede, ut et ipse sine redemptione perduret et his quae de fisco dantur solis contentus (hoc (quod) etiam prior nostra dicit lex), sic utens subiectis, sicut in priori disposuimus constitutione, iusteque et pure et cum industria clementer, et homicidia et adulteria expellens de provincia et virginum raptus et iniustitiam omnem, et haec delinquentes secundum nostras puniat leges, et erubescat nullum violentorum, licet maiorum sit, neque subcumbat eis qui prodesse quidem nihil, occasiones autem impietatis praeberere possunt; sed per omnia servet quod iustum est, et respiciat ad nostras leges et iudicet secundum eas et subiectos nostros secundum eas faciat et vivere et conversari, et ad deum respicere nostramque formidinem, alterum vero nullum debeat omnino considerare. Et neque ex provincia venire hic frequenter et subtilibus mediocribus nos adire, sed ipsum prius audire omnia et discernere ea, et memorem honoris quem ei dedimus sic uti causis, ut sine reatu ei cingulum fiat, scienti quia, si quis eum adierit. deinde non meruerit quod iustum est, et coactus haec nobis nuntiaverit, certamen ei de cetero adversus nos erit. Nos enim sicut eum honoravimus administrationis augmento, ita si eum invenerimus indigne [et citra] nostra intentione uten-

tatur VT || simul et leges et arma T || 6 in om. V ul. || 16 quod addidi] dicit V || 20 raptum V || 21 *punias V punire T puniens Neoburg., vulg. || erubescas V || 22 subcumbat] sub cum V || ei libri || 23 occasione V || 25 et respiciat] et om. V || 26 eas et — secundum om. VT || secundum] et secundum Neoburg. || 27 viueret V || deum] eum libri || 30 frequenter V vulg.] infrequentes T; leg. frequentes? || subtilibus] leg. super litibus? || audire V || 31 et discernere] et om. V || 32 memorem Beck] memorari libri || sic uti Beck] sicut VT || 35 coactus est hec V¹ || nuntiaverit T] enuntiauerit V denuntiauerit Beck || 36 nos eum sicut enim V || 37 augmentum libri || inueniremus V || 3° et citra seclusi || nostra intentione V] nostra indignatione Neoburg., nostram indignationem T || utente libri

χρώμενοι τοῖς παραδεδομένοις αὐτῶν, θεῶ τε ὑπηρε-
 τούμενοι καὶ τοῖς νόμοις ἀνένοντες προηκόντως αὐ-
 τῶν μετελεισόμεθα, εἰ γὰρ ευφροίμεν ἢ κλεπτόντα τυχόν
 ἢ χαμίσις ἢ ἀπεχθείας ἠπειόμενοι ἢ τοὺς ἡμετέροισ
 παραβυνοῦντα νόμοις. βουλόμενοι γὰρ τὸ ὑπῆκοον
 ἀνυφθῶσι καὶ τὰ μέχρι γῆν θειραπέουσι κακὰ χρη-
 μάτων τε υπερεϊδομεν μεγάλων καὶ πρὸς ταυτην
 ἰδεῖν τὴν διατύπωσιν ἔσπεισαμεν.

tem his quae tradidimus ei, et deo ministrantes et
 legibus auxilium ferentes competenter eum castiga-
 bimus, si iuveniamus furantem forsau vel gratia aut
 inimicitis victum aut nostras transcendentem leges
 5 Volumus enim subiectos erigere et quae hactenus
 sunt mederi malis, pecunias autem despeximus magus
 et ad hanc respicere dispositionem studuimus.

CAPUT III.

Δεῖ δὲ αὐτὸν μὴ μόνον τῶν εὐπροσθεν ἱμῶν εἰρη-
 μέων προνοεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κίδεσθαι τῆς τῶν
 10 πόλεων ἀφθουσίας καὶ τοῦ μηδὲν τοῖς πολιταῖς ἐκλεί-
 πειν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ τὰ τῶν πόλεων ἔργα καὶ
 μὴ συγχωρεῖν μηδὲ κατὰ τοῦτο αὐτὰς ἑαυτῶν ἑλάτ-
 τωσι γινεσθῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν υδάτων ὁλοκοῖσι καὶ
 15 γεγῆσι καὶ τεύχη καὶ ἄλλοις σπειδῆσι ἐπινοοῦσθαι
 καὶ μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἐκείσε φηταῖσι πράκτοροι τοὺς
 ἡμετέροις ὑπῆκοοις κατὰ τὴν βουλήν, μηδὲ ταῖτας
 ὅη τὰς ἐξ ἔθουσι πονηροῦ γινουσίας προστόξεις παρα-
 λαμβῆναι, ὅσαι περὶ τευχροποιίας τε καὶ ὁδοστορωσίας
 καὶ ἄλλαις μυρίας αἰτίας προῖσιν ἐκ τῶν θρόνων
 20 τῆς σῆς υπεροχῆς. τοιῶν γὰρ ἀπάντων ἔνεκεν καὶ
 εἰ τι τοιοῦτον ἔτερον οὐδενὶ συγχωρήσει τοὺς ὑπῆ-
 κοοὺς τοὺς ἡμετέροις ἀδικεῖν, οὐδὲ προελίσειται γῆφος
 ἐκ τῶν θροῶν τῶν σῶν τοιοῦτό τὸ λέγουσα, καὶ
 25 γὰρ ἰδῆ τοῦτο κεκωλύκαμεν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀπάν-
 των ἐπιμακροῦται, εἰ δὲ τινα ἡμεῖς κατὰ θεῖον ἱμῶν
 πραγματικῶν τύπων στείλαμεν. ὄν ἴσως πρὸς τὴν
 σῆν καταπέμψομεν ἀρχὴν, ἐκείνος προσεξετάσει τὸ
 πᾶρ ἡμῶν ἐγκριτόμενον. ἔτερον δὲ οὐδενὶ παντελῶς
 30 ἀδεια γενήσεται λειλατεῖν τὸ ὑπῆκοον, ὅπως ἂν τὰς
 ἐπαρχίας ἰδοιμεν πόλιν ἀνθρώπων μεστάς. πάλιν τοῖς
 ἐπιτοῶν πολιταῖς κομισάσας, καὶ μὴ στροφῶν ἐνταῦθα
 πλήθος ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐπιτοῶν γῆν ἐπαυελθεῖν
 διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων κακίαν, μὴ θροῦναι. Διὰ
 τοῦτο τοῖσιν θεοσιζομεν τὴν σῆν υπεροχὴν μηκέτι
 35 διερχόμεναι ἔχειν τὰς τοῖς Παισιδῶν ἔθνοισ ἀρχάς, ἀλλὰ
 μίαν εἶναι τὴν ἐν αὐτῷ τῷ περιβλήπτου προκίωρος
 ἀρχὴν, αὐτὴν μὲν στρατιωτικὴν, αὐτὴν δὲ πολιτικὴν
 κηδεύσασαν, καὶ ὁμοίως μὲν τῶν δημοσιῶν τε καὶ
 40 πολιτικῶν φροντισσοῦσαν, ὁμοίως δὲ τῶν στρατιωτῶν
 ἡγουμένην, ὥστε τῆ δι' ἀλλήλων βοηθεία καὶ τὴν
 ἀρχὴν ἐκ τῶν ὀπλων ἰσχυροῦν εἶναι καὶ τὴν ὀπλι-

Convenit autem eum non solum his quae dudum
 a nobis sunt dicta prospicere, sed etiam curam habere
 civitatum abundantiae et ut nihil civibus desit;
 contemplari quoque opera civitatum et non permit-
 tere neque secundum hoc eas sui minores fieri. sed
 etiam aquaeductus et pontes et muros et itinera re-
 parare studere, et non permittere illic venientibus
 15 exactoribus nostros collatores in aliquo praegravare,
 neque ea quae ex consuetudine maligna fiunt praec-
 pta suscipere, quae de murorum fabricatione et
 itineribus sternendis et aliis denis milibus causis
 procedunt a sedibus tuae celsitudinis. Horum enim
 omnium causa et si quid tale aliud est nulli per-
 mittat subiectos nostros laedere, neque procedat sen-
 tentia a sedibus tuis tale aliquid dicens: iam etenim
 hoc prohibuimus. Sed ipse quidem omnium curam
 20 habebit; si quem vero nos secundum pragmaticam
 formam direxerimus, quem merito etiam ad tuam des-
 tinabimus culmen, ille examinabit quod a nobis de-
 cernitur, alteri vero nulli penitus licentia erit vexare
 subiectos: quatenus provincias videamus rursus homi-
 nibus plenas, rursus propriis civibus florentes, et
 non confluens hic multitudo hominum ad suam ter-
 ram remeare propter iudicum malitiam non confidat.
 Propterea igitur sancimus tuam celsitudinem nequa-
 quam divisas habere Pisidorum gentis administratio-
 nes, sed unum esse in ea spectabilis praetoris magi-
 stratum. ipsum quidem militare, ipsum vero civilem
 constitutum, et similiter quidem fiscalium civiliumque
 curantem, similiter autem militibus praesidentem,
 30 quatenus alterno solacio et administratio ex armis

et deo servientes et legibus subvenientes in eum ut decet animadvertemus, si quidem ipsum vel furari forte
 vel gratiae aut odio cedere vel leges nostras violare reppererimus. Ipsi enim cum subditos erigere et
 malis quae usque adco invulnerunt mederi velimus, et magnas opes despeximus et ad hanc spectare con-
 stitutionem studuimus.

III. Neque vero iis solum quae supra a nobis dicta sunt providere eum oportet, sed etiam ipsam
 urbium prosperitatem ne quicquam civis deficiat curare; porro opera quoque civitatum inspicere neque
 pati hoc in genere eas deteriores fieri, sed ut et aquae ductus et pontes et muri et viae reficiantur operam
 dare, neque permittere exactoribus qui illuc veniunt ut subditos nostros ulla in re premant, nec magis
 mandata illa quae ex prava quidem consuetudine fiunt suscipere, quaecumque a sedibus tuae sublimitatis
 proficiuntur de muris exstruendis et viis sternendis et sescentis aliis causis. Istorum enim omnium causa
 et si quid est eius generis aliud nulli subditos nostros iniuria afficere permittat, neque procedat sententia
 a sedibus tuis quae tale quid dicat: etenim hoc iam prohibuimus. Sed ipse quidem omnia curabit; quodsi
 quem mittamus secundum sacram nostram pragmaticam sanctionem, quam fortasse ad tuam praefecturam
 mitemus, ille insuper examinet quod nobis probatur. Alii vero nulli omnino venia dabitur deprae-
 dandi subditos: ut provincias rursus videamus hominibus refertas, rursus suis civibus florentes, neve mul-
 titudo hominum hic confluens in patriam suam redire propter magistratum malitiam non audeat.
 Propterea igitur sancimus, ut tua sublimitas magistratus gentis Pisidarum non amplius divisos habeat,
 sed una sit in ea spectabilis praetoris potestas, quae militaris eadem et civilis sit ac pariter publicis et
 civibus rebus prospiciat, pariter militibus praesit: ut mutuo auxilio et magistratus armis firmetur et

3 εἰ γε Β[ε] εἶτε ΜΛ || 4 χάριτας L || ἠπειόμενοι
 Β || 5 sq. βουλόμενοι — χρημάτων τε υπερεϊδομεν] vo-
 lumus — pecunias autem despeximus ε || 8 ἔσπεισαμεν
 Βε || 10 αὐτῆς om. ε || 11 τοῦ] τοῦτο Βε || 13 αὐτοῖς L ||
 14 τῶν om. L || 15 καὶ τεύχη] καὶ om. Μ || 23 πρὸς ἐλευ-
 σεται L || 24 ἐκ τῶν Βε] ἐκ om. ΜΛ || 26 θεῖον ἱμῶν]
 θεῖον νόμον ἡμῶν L. om. ε || 27 ἴσως] merito etiam ε ||
 29 ἐτέροισ L || 31 θροῦναι ΜΒε] θροῦναι L θρο-
 οῦντων Hnlolander || 39 τῶν δημοσιῶν — 40 ὁμοίως δὲ
 om. Βε || 41 ἡγουμένην Βε || τῆ] δὴ Βε || βοηθείας Βε

V2 transcidentens V1 || 6 dispeximus V || 11 civilibus V
 14 aqueductos V || 15 illic V] illuc T || 16 exactoribus
 T || 17 quae om. V || 19 aliis densimilibus V || 21 si
 quidem T || 23 enim T || 24 cura V || 25 quem V] que
 T || 26 direximus libri || quem] leg. quam? || etiam Vculy]
 om. T || destinavimus et 27 examinavit libri || 27 discernit
 V || 31 confluens V || 32 remeare T remaneret V
 iudicum libri || 33 nequam V neque T || 34 diversas
 T || praesidiorum gentis amministrationis V || 35 eas V
 magistrum V || 36 militarem V || 38 praesidentem vulg. f
 39 ex armis et fortis (loris T) libri, et transposui ante
 administratio

τείνουσαν τάξιν κεκαλλωπίσθαι τῶ νόμῳ. οὐδὲ γὰρ
 ἐτι στάσις ἔσται κατὰ τὰς πόλεις ἀνδρὸς ἐφρευτώτος
 τοιούτου το λοιπόν, ὃς ἀξίως ἡμῖν ἑκατέρας ἀρχῆς νε-
 νόμισται.

fortis sit et armatus ordo lege decoretur. Non enim
 ulterius indisciplinatio erit per civitates, cum vir
 praesedeat talis de cetero, qui dignus nobis utroque
 cingulo videatur.

CAPUT IV.

Πάντα τοίνυν, ὅποσα τὸ δημόσιον ἐχορήγει, ταῦτα 5
 κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀπογραφὴν τῶδε τῷ θεῷ
 ἡμῶν νόμῳ δίδοσθαι τῶ περιβλέπτῳ κελυόμεν πραι-
 τωρὶ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν. ὥπερ προσκείσθαι καὶ
 τὸ τῆς θείας ἡμῶν προσχορίας βουλόμεθα σύμβου-
 λον, καὶ ἔστω πραιτῶρ Ἰουστινιανὸς ὁ Πισιδίας γι-
 νόμιμος ἀρχων. Ἐπακυνέτω δὲ ἡ πραιτωριανὴ τάξις
 αὐτῷ γινομένη μὲν ἐκ προβατοριῶν, καθὼς περ εἰπόν-
 τες ἐφθίημεν, οὐσίως δὲ καὶ τοῖς πολιτικαῖς καὶ τοῖς
 στρατιωτικαῖς ἀνθρώποις τε καὶ πράγμασιν ἐνησχολ-
 ῆμένη. Καὶ πρὸς γε ἡ τῶν δημοσίων εἰσπραξίς τον 15
 ἀρχοντα τούτου τὴν τε τάξιν ὄψεσται τὴν αὐτοῦ, καὶ
 πάντα ἔξει τὰ τῆς ἀρχῆς παρῶσημα ὅποσα καὶ νῦν
 ἔχει, δίπρον τε ἐξ ἀργύρου καὶ πέλεκυν καὶ ῥάβδον·
 ἔξει τε ἐπὶ τοῖς στρατιώταις καὶ ad responsum. κατ-
 τοιγε καὶ αὐτόθεν αὐτῷ δίδουμ τὴν τῶν ἐν τῇ 20
 χώρα ταύτῃ στρατιωτῶν ἡγεμονίαν, ὥστε αὐτοῖς καὶ
 κομηεῖν καὶ τάττειν, καὶ παρσκευάζειν ἐπεξείκει μὲν
 τοῖς ἡρατεουσίν. ἡμέρους δὲ καὶ σφύροντας τοὺς ὑψη-
 λότους πρὸς ἀλλήλους ἀποτελεῖν· καὶ μήτε τὰς πόλεις
 στασιάζεσθαι συγχωρεῖν μήτε τοὺς κομητὰς ἀπανθὰ 25
 διόζεσθαι πρὸς τὸ δημόσιον, ἔξειν τε ἐφ' ἀπασί τὴν
 ἑξουσίαν ἐξρηρημένου παντελῶς οὐδενός. Ἐίναι δὲ καὶ
 ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς μέσαις τετυχημένην καὶ ἐν
 τῷ τῶν περιβλεπτῶν ἀρχόντων ἀριθμῷ γεγραμμένην,
 ὥστε ὅσα ἐπὶ τῶν πύλαι μὲν βικαριῶν, νῦν δὲ κο- 30
 μητῶν Ἰουστινιανῶν τῆς τε Πακατιανῆς Φρυγίας τῆς
 τε πρώτης Γαλατίας ἐσὶ καὶ τῶν περιβλεπτῶν κόμη-
 τοῦ τῆς Ἐῶ καὶ τῶν περιβλεπτῶν ἀνδρῶν, ταῦτα
 καὶ ἐπ' αὐτῷ καθεστῶσιν, καὶ εἶναι αὐτὸν περὶ
 βλεπτον ἀρχοντα, καὶ τὰς ἐρέσεις τὰς παρ' αὐτοῦ 35
 γινόμενας ἐν ταῦθα στελλεσθαι τε καὶ ἐξετόζεσθαι,
 καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν σπεκταβιλίων ἀρ-
 χόντων, εἰσάγεσθαι τε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐν-
 δοξοτάτων ἐπάρχων, συνακρωμένον τῆς υποδρασεως
 καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου κοιαισιτωρος τοῦ θεῖου ἡμῶν πα- 40
 λαιῶν· διότι τὴν ἀρχὴν, εἰ καὶ τι στρατιωτικὴν εἶχεν,
 ἀλλ' οὐν ὄλην πρὸς τὸ νομιμώτερον μεταβαλοῦσιν

Cuncta igitur, quae fiscus ministrabat, haec se-
 cundum subiectam descriptionem huic sacrae nostrae
 legi dari spectabili iuhemus praetori et qui circa
 eum sunt. Cui praefulgere sacri nostri cognominis
 volumus signum, sitque praetor Iustinianus in Pisi-
 dia factus iudex. Oboediatur praetorianum officium
 ei, factum quidem ex probatoriis, sicut dicentes prae-
 venimus, similiter autem et civilibus et militaribus
 hominibus atque rebus vacans. Ad haec etiam fisci-
 calium exactio iudicem hunc officiumque respiciunt
 eius, et omnia habebit administrationis insignia quae
 haectenus habet, vehiculum ex argento et proximam
 et fasces; habebit quoque super militibus et adre-
 sponsum: cum utique ex hoc ipso ei demus in hac
 provincia militum praesulatum, ut eos et componat
 et ordinet et procuret insequi quidem latrocinantes,
 mansuetos autem et castos collatores inter alterutros
 fieri, et neque civitates tumultuari permittat neque
 vicaneos resultare contra fiscum. habeat autem super
 omnes potestatem excepto penitus nullo Sitque etiam
 haec administratio inter medias constituta et in spe-
 ctabilium iudicum numerum conscripta: ut quaecum-
 que olim quidem in vicariis, nunc autem comitibus
 Iustinianis et Pacatianae Phrygiae et primae Galatia-
 e sunt et spectabili comite Orientis et spectabili-
 bus proconsulibus. haec etiam in isto consistent,
 et sit spectabilis iudex, et appellationes ab eo factae
 hic destinentur et examinentur, sicut in aliis specta-
 bilibus iudicibus, atque introducantur in foro glorio-
 sissimorum praefectorum, pariter audiente negotium
 et gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii: eo
 quod cingulum, licet aliquid militare habuerit, sed
 tamen totum ad legaliore mutatum figuram oportet

armata cohors lege decoretur. Neque enim iam seditio fiet in urbibus, cum talis vir in posterum praesit,
 qui utraque potestate nobis dignus habitus sit.

IV. Omnia igitur, quaecumque fiscus erogabat, ea secundum subiectam sacrae huic legi nostrae
 descriptionem spectabili praetori et iis qui circa eum sunt dari iubemus. Cui quidem etiam sacri nostri
 nominis notiam apponi volumus, atque esto praetor Iustinianus qui Pisidiae magistratus fit. Obsequatur
 autem ei cohors praetoriana, quae quidem ex probatoriis, et antea diximus, constituetur, pariter autem
 et civilibus et militaribus hominibus rebusque vacabit. Ac praeterea tributorum exactio ad hunc magi-
 stratum eiusque cohortem spectabit, idemque habebit omnia imperii insignia quae etiam nunc habet, id
 est sellam argenteam et securim et fasces; denique habebit inter milites etiam adresponsum. Enimvero
 etiam ultro ei praefecturam militum in illa regione damus: ut et instruat eos et ordinet et idoneo reddat
 qui tum latrones persequantur tum subditos tranquillos inter se et commodos praesent; ac neque urbes
 seditiones agitare neque vicanos insolenter contra fiscum agere patiat, utaturque potestate in omnes
 nullo omnino excepto. Sit autem hic quoque magistratus inter medios constitutus et in spectabilium
 magistratum numerum adscriptus: ita ut quaecumque de vicariis qui olim erant nunc vero comitibus
 Iustinianis et Pacatianae Phrygiae et primae Galatiae atque de spectabili comite Orientis et spectabilibus
 proconsulibus valent, haec de eo quoque constent, et sit spectabilis magistratus, et appellationes quae ab
 eo procedunt huc militantur atque examinentur, sicut in ceteris quoque spectabilibus magistratibus fit, et in
 iudicium gloriosissimorum praefectorum introducantur ita quidem ut causam simul audiat gloriosissimus
 quaestor sacri palatii: quoniam magistratus etsi quid militare habebat, tamen cum totus potius

1 οὐ γὰρ L || 2 τὰς om L || 3 δὲ ὅσον L¹ ὅς ἂν L² ||
 4 ἀφ' αὐτόν M || ὥπερ Ms || ὥσπερ LB || προκείσθαι B
 praefulgere s || 10 γινόμενος om. B || 11 δὲ ἡ] τὴ
 αὶ L || 12 προβατοριῶν (ἡτοι δοκιμασιῶν s. v.) M] προ-
 βατηριῶν L δοκιμασιῶν B || 13 τοῖς alterum om. B ||
 15 τον] καὶ τὸν B || 17 τὰ || 18 πέλεκυν καὶ
 om. L || 19 ἔξει δὲ ἐτι τοῖς στρατιώταις B || ad respon-
 sum (σοκροσεῖς s. v.) M] εἰς ἀπόκρισιν L εἰς ἀποκρι-
 σεις B || 23 τοῖς στρατηγεουσίν L¹ || 25 κομητὰς Osen-
 brüggen ex s] κόμητας MLB, cf nov. XXV § 2 || 28 τὴν
 om. L || 30 μὲν om. B || 31 πακτιανῆς L¹ (idem 194, 12) ||
 32 ἐσὶ] ἐτι B || 33 Ἐῶ] ἑῶας L || 37 καὶ om. s ||

σπεκταβιλίων M περιβλεπτῶν Ms. v., B || 39 *ὑπάρ-
 χων libri || 42 τὸ] τον M || μεταβύλλονσαν B

3 persedat VT praesideat vulg || 8 praefulgore Val ||
 9 pisia (pñia? V*) V || 14 officium respiciuntque libri ||
 17 falces V || 19 militus praesulatum Val. || 20 et ordinet
 procuret insequidem V || 21 et castos] et om. Val. || 24 po-
 testates V || 25 constitutas Val. constituto T || 26 iudicium
 V || 28 iustinianus et pacatione frigie libri || 29 comiti
 libri || 31 factas V || 32 aliis a spectabilibus Γ || 37 tamen
 totum] tamen tutum T al., tantum V || ad legaliore
 Beck] allegotiorum Val., allegionem T

σχῆμα δεῖ ταύτην ἔχειν ἀναγκαίως τὴν τάξιν τὴν μέχρι νῦν ἐπὶ τῶν σπεκταβιλιῶν ἀρχόντων πεφυλαγμένην κατὰ τὸ κερρατικός ἀνωθεν ἔθος.

habere necessario ordinem, qui hactenus in spectabilibus est iudicibus observatus secundum quod tenuit olim consuetudo.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἐναγχος θεῖαν διάταξιν γράψαντες τὰς ἀρχὶ πεντακοσίῳ νομιμάτων ἐρεσίμους δικῆς [ἀς] ὑπο τοῖς περιβλέπτοις ἀρχουσιν ἐν τάξει θεῖου δικαστηρίου κατεξέτασθαι νενομοθετήκαμεν, θεσπίζομεν, εἰ τοιαύτη τις γένοιτο δίκη, κατὰ τὴν Πισιδίαν μόντοι μόνον, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας εἴτε ἐκ εἰνός τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων, εἰ μὴ περιβλεπτός ὁ δεδομένος εἴη δικαστής, μὴ πρὸς τὸν περιβλεπτόν Ἰουστινιανὸν κόμητα τῆς Πικατιανῆς Φρυγίας (τοῦτο ἔπερ πρώην νενομοθετήκαμεν) φοιτᾷν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὴν ἐρεσίαν τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτοῦ, αὐτὸν τε αὐτῆς ἀκροᾶσθαι κατὰ θεῖον ἀκροατηρίου σχῆμα (καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτῳ σεμνύνομεν τὴν ἀρχήν), αὐτὸν τε αὐτῆς τελειῶν ἐπιτιθεῖναι θεσπίζομεν τύπον, οὐκ ἀναπεμπόμενον πρὸς ταύτην τὴν ἐνδιόμιονα πόλιν, ὅπως ἂν μὴ μικρῶν ἔνεκεν προσφύσων μεγάλας οἱ δικαζόμενοι ταραχὰς τε καὶ ζημίας ὑπομείναιεν.

Quia vero nuper sacram constitutionem scribentes usque ad quingentos solidos appellationum causas a spectabilibus iudicibus in ordine sacri auditorii examinari decrevimus, sancimus, si talis aliqua fuerit lis, in Pisidia tamen solum, sive ex delegatione nostra sive ex alicuius gloriosissimorum nostrorum iudicum, si non spectabilis datus fuerit iudex, non ad spectabilem Iustinianum comitem Pacatiana Phrygiae (hoc quod dudum sanximus) advenire, sed ad eum deferri appellationem provinciae suae, ipsumque eam audire secundum sacri auditorii figuram (utique etiam in hoc nobilitamus magistratum), ipsumque ei definitivam imponere sancimus formam, non remittentem ad hanc felicissimam civitatem, ut non parvarum causa occasioneum maximas litigantes turbas damnaque sustineant.

CAPUT VI.

Ὅπως δὲ ἂν εἰδοῖεν καὶ οἱ παραλαμβάνοντες τὴν τε τοῦ πραιτόρος ἀρχὴν τὰς τε ἄλλας τὰς παρ' ἡμῶν ἐξενημέρας τε καὶ ἐξενησομένας, κατὰ τίνα προσήκει τρόπον διακυβερνᾶν τὰς ἀρχὰς, συνελθομεν μὲν μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς καλομένοις κωδικέλλοις, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφειν τὸν τρόπον καθ' ὃν διοικήσειαν τὴν ἀρχήν, ἵνα οἱ πρὸ ἡμῶν νομοθετεῖται μανδᾶτα πρὶν κίπεις ἐκίλων ὡστε αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἀποβλέποντας τὴν οἰκείαν ἀπειθῶν ἀρχὴν καὶ ταύτην τοὺς ἡμετέρους νητήκοους διὰ πάντων ὠφελεῖν. τοιγαροῦν καὶ ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρουλον τὰ ποιαῦτα θεῖα μανδᾶτα διεκλευσάμεθα, ὅπως ἂν ἅμα τοῖς κωδικέλλοις διδοῖτο τοῖς ἀρχουσι, τὸν τε ὄρκον παρεχομένοις ὃν ἐπὶ τῆς θεῖας ἡμῶν διατάξεως ἐγγράψομεν, τὰ ἄλλα τε ἅπαντα οὕτω διοικουμένοις ὡς ἡμεῖς ἐτάξαμεν. Ὅποτεθῆσεται δὲ καὶ τις ἀπογραφή παρ' ἡμῶν ταδε

Ut autem sciant et qui percipiunt praetoris administrationem et alias quae a nobis adinventae sunt et adveniuntur, quemadmodum competat ciugula gubernari, perspeximus non solum eis praebere magistratus insignia in his qui vocantur codicilli, sed etiam inscribere modum secundum quem regant administrationem, quae ante nos legislatores mandata principis appellabant: ut ipsi ad ea respicientes suam regant administrationem, et ita nostris subiectis in omnibus prosint. Igitur etiam recondi in sacro nostro laterculo huiusmodi divina mandata praecipimus, quatenus una cum codicillis dentur iudicibus et iusiurandum praebentibus, quod in sacra nostra constitutione conscripsimus, et alia universa ita regentibus sicut nos iussimus. Subicitur autem etiam quaedam descriptio a nobis huic sacrae legi,

legitimae speciei admixtulus sit, necessario eum ordinem habere debet qui hucusque in spectabilibus magistratibus secundum consuetudinem quae priorem obtinuit servatus est.

V. Quonium vero nuper sacra constitutione conscripta sanximus, ut causae appellationum usque ad quingentorum aureorum summam spectabilium magistratum secundum ordinem sacri auditorii examini subiciantur, nunc sancimus ut, si quae eiusmodi causa emergat, in sola tamen Pisidia, sive ex nostra sive ex gloriosissimorum nostrorum magistratum alicuius delegatione, nisi spectabilis sit iudex qui datus est, non ad spectabilem comitem Iustinianum Pacatiana Phrygiae deferatur (id quod ante lege constitutum), sed ut ad illum appellatio in provincia ipsius pertineat, utque ipse de ea secundum sacri auditorii formam cognoscat (etenim hac quoque potestate iam magistratum illum ornamus) et ipse ei formam absolutam imponat sancimus, neve remittat ad hanc felicem urbem, ne propter exiguas causas magnas turbas et magna damna subeat litigantes.

VI. Ut autem ipsi qui praetoris magistratum ceterosque a nobis vel inventos vel invenientes suscepturi sunt sciant, quem ad modum deceat eos magistratus regere, placuit nobis non solum insignia magistratus iis in codicillis qui vocantur praebere, sed etiam modum inscribere secundum quem magistratum administrant, quae quidem mandata principis vocabantur qui ante nos fuerunt legumlatores; ut ad horum normam suum magistratum redigant atque ita subtilis nostris per omnia prosint. Itaque etiam eiusmodi sacra mandata in sacro laterculo nostro reponi iussimus, quae una cum codicillis dentur magistratibus et iusiurandum, quod in sacra nostra constitutione scripsimus, praestituri et reliqua omnia ita uti praecipimus administraturis. Subicietur vero a nobis huic sacrae legi etiam descriptio quaedam quae

2 σπεκταβιλιῶν] περιβλέπτων B || 4 διάταξιν] non servata est; cf. Biener p. 511 || 5 πεντακοσίῳ νομιμάτων] νομιμάτων (τ Theod., ἰ Ath. cod.) νομισμάτων Theod. Ath. trecentos aureos Iulian. (cf. Theod. 25, 1, Ath. 4, 5, schol. Iul. ad c. 65) || ἀς ὑπὸ M L B, ἀς delevit Hombergkii (cf. 5), τὰς ὑπὸ Palander || 10 ἐνδοξοτάτων L || 11 δεδωκώς B || 13 νενομοθετήκαμεν] Nov. VIII c. 2 || 19 τὴν et μὴ om. L || 21 * ὑπομείνοιν M ὑπομείνοιν LB || 22 τὴν τε] τὴν B || 27 κωδικέλλοις M] κωδικίλλοις LB (idem 34) || γράψειν L || 28 καθόσον διοικήσειεν L || 29 μανδῆτα πρὶν κίπεις (s. v. παραγγέλματα ἀρχοντικά) M] ἀποκρίσεις ἀρχοντικά LB || 30 ἀποβλέποντες L || 31 νητήκοους om. B^c || 32 sq. τοιγαροῦν —

λατέρουλον om. B || 33 ἡμῶν om. L || λατέρουλον] s. v. οικιακόν M || μανδῆτα] παραγγέλματα M s. v., B || 36 διατάξεως] Nov. VIII (p. 89)

2 est] et V || quod V] quae T vulg. || 5 appellationem V || 6 adiutorii V || 7 aliqua talis T || 11 frugie libri f || 12 sancimus libri || 13 eum Val. || 15 magistrum libri || definitivum V || 16 remittendam vulg. || 17 causam V || 23 inuente T || 24 adveniuntur Beck || 25 perspeximus T] perspeximus V prospeximus vulg. || 26 in his T] ab his V || 28 administratione V || 32 divina T] om. V || 33 praecipimus T] praecipimus V || 35 constitutionem V || 36 leg. subicietur? || 37 descriptio V

τῷ θεῷ νόμῳ, δηλοῦσα τί μὲν προσήκον ἐστὶ τὸν γινόμενον παρέχειν προφάσει τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων εἴτε ἐν τῷ θεῷ λατεροκόλῳ εἴτε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, τί δὲ τὸ διδόμενον αὐτῷ τε καὶ τῷ παρέδρῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν οἷα τε τῆς παρ' ἡμῶν περὶ τὰς ἀρχὰς προνοίας ἅπασι φανερῶς γινομένης ἐκείνων ἡμῖν καθαρὰν καὶ πανταχόθεν δεδοκιμασμένην τὴν ἐαυτοῦ παρέχειν ὑπουργίαν. 1 Τοῦτον δὲ δὴ τὸν νόμον δεῖξει μὲν ἅπασιν ἢ τε τῶν θεῶν ἡμῶν διατάξεων ἀνάγνωσις· καὶ γὰρ δὴ 10 καὶ τούτων ἐκείσα γραφίῃται παρεκλευσάμεθα· αὐτὸς δὲ εἰς ἔργον ὄξει. ὅπως ἂν μείνῃ διὰ παντὸς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἐκλάμπων τε καὶ φαινόμενος.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Δεῖ παρέχσθαι τῷ πρῴτῳ Πισιδίας αὐτῷ μὲν 15 ἰπέρ ἄννων καὶ καπίτων καὶ λοιπῆς παρανηχῆς sol. CCC, τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ sol. LXXII, τῇ αὐτοῦ τάξει αὐρι lib. II.

Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως·

τοῖς περιβλέπτῳις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κονβοικείου	sol IX
τῷ πρῳικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων καὶ τοῖς laterculisiois	sol. XXIV
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ	sol. III 25
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προσταγματος καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας	sol. XL.

declarans quantum quidem competat ordinatum praebere occasione codicillorum cinguli sive in sacro laterculo sive in praetorio gloriosissimorum praefectorum, quid autem dandum sit ipsi et assessori et qui 5 circa eum sunt: sicque (a) nobis circa administrationes providentia cunctis manifesta illum nobis decet purum et undique approbatum suum praebere ministerium.

1 Hanc itaque legem declarabit equidem universis 10 etiam sacrarum nostrarum constitutionum lectio (nam et hanc ibi conscribi praecepimus), ipse autem ad effectum perduces, quatenus maneat semper ipsis operibus effulgens et luciscens.

[a. 535] Dat. xv. k. Iunias CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praeberi praetori Pisidiae ipsi quidem pro annonis et capitibus et reliquo emolumento solidos numero octingentos, eius assessori solidos numero septuaginta duo, eius officio auri libras quinque.

Oportet autem eum praebere occasione codicillorum ita:

spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solidos numero novem
primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus solidos numero viginti quattuor
eius adiutori solidos numero sex
officio gloriosissimorum praefectorum pro praecptis et omni alia causa solidos numero quadraginta.

ΚΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ.

30

Αἰτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Τὸ Λυκαόνων ἔθνος μείζονι τῆς τῶν οἰσῆς ἀρχῆς κατακοσμησαὶ δικαίον ψήθημεν, ἀποβλέ-

Nov. XXV Graece extat in ML, inde a cap. 1 [Συνειδομεν τοῦ τῶν Λυκαόνων ἔθνονος τὴν ἀρχὴν κατακοσμησαὶ] καὶ ταύτην μίαν ἀποφθῆσαι, καθάπερ ἐν Πισιδίαις (197, 14) ... in B 6. 9. — Epit. Theod. 25, Athan. 4, 5. Iulian. const. X VIII.

declaret, quid quidem eum qui magistratus futurus est, insignium magistratus nomine sive in sacro laterculo sive in iudicio gloriosissimorum praefectorum praestare par sit, quid autem sit quod et ipsi deur et assessori et iis qui circa eum sunt: ut hoc modo nostra de magistratibus cura omnibus manifesta facta 1 ille nobis integrum et undique probatum suum praestet ministerium. Hunc autem legem cum omnibus ostendet sacrarum nostrarum constitutionum lectio (etenim hanc quoque ibi perscribi iussimus), tum ipse ad effectum perduces, ut in perpetuum maneat in ipsis factis effulgens atque conspicua.

Oportet praeberi praetori Pisidiae ipsi quidem annonarum et capitum ac reliqui solacii nomine sol. CCC, assessori eius sol. LXXII, cohorti eius aur. lib. II. Oportet autem ipsum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. IX, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione et omni reliqua causa sol. XL.

XXV.

DE PRAETORE LYCAONIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Lycaonum gentem maiore quam qui nunc est magistratu ornare par esse existima-

1 τῶν] τὸ Mpr. || 2 συμβόλων L' || 3 λατεροκόλῳ M] λατεροκόλον L οἰκειασίῳ B || 4 *ἰπέρων libri || 5 τῷ παρῖδρῳ M] παρέδρῳ LB || τοῖς παρεάντων L || 6 οὕτω τε] ἔρ. οὕτω? || τῆς] τοῖς M || 9 ἢ τε M LB] ἢ Haloander || 14 xv. k. Iun. M s. Iul. || πρό] ἐ κἀπλανδ. ἰουλιαν Ath. k. Iun. Iul. || μνη ἰωννῶ Theod. (dat. pe uilisarii Iul. || Bilia. M Iul. || uilisarii Iul. || 15 δεῖ LB s] ἔπιτελεῖ M || 17 sol. (νομίσματα s. v.) CCC M] νομίσματα ε' (τριακόσια B) LB Theod. (solidos numero octingentos s) || sol. LXXII] sol. (νομίσματα s. v.) LXXL (sic) M νομίσματα οβ' (ἰβδομήκοντα δύο B) LB Theod. || 18 αὐρι lib. II] αὐρι(ι)β u M (auri libras quinque s) χρυσίον λίτρας β' L λίτρας β' M s. v. B Theod. || 21 χαρτουλαρίοις M] 22 sol. IX M] νομίσματα θ' (έννέα B) M s. v., BL Theod. || 23 laterculisiois M] λατεροκουλίσιοις L λατεροκούλοισ Theod. οἰκειασίῳ B || sol. XXIV M (cf. s) νομίσματα κδ' Theod., νομίσματα κς' M s. v., BL || 25 sol. CLL M, νομίσματα γ' (τρία B) M s. v., BL Theod., sol. num. sex s ||

26 ἐπάρχων Theod.] ὑπάρχων M LB || προτάγματος M] προσταγμάτων LB s || 27 sol. num. quadraginta s, sol. XC M νομίσματα ξ (ἐξήκοντα B) B Theod. νομ. ζ L νομ. δ' M s. v. || 32 *ὑπάρχῳ libri || ἱερῶν om. L || εἰώσις (αἰώσις L') L || 33 πατρικίῳ L

3 praetorium V || 4 quod T || qui om. V || 5 a nobis Osenbrüggen] nobis V, om. T, nostra vulg. || administrationis VT || 6 providentiam T] cuncta V || decet Osenbrüggen] dicet T dicent V || 7 puram V || approbatum — 9 itaque om. V || 9 declaravit libri || quidem vulg. || 11 praecipimus T || 13 lucescens T || 14 CP.] Cap. T, om. V || bilisario viro clarissimo consule V || 15 Pisidiae] praesidie V || 17 octingentos — numero om. V || 18 LXXXII T || 19 autem] etiam T || occasionem V || 23 *primicerio et tribunorum libri, et om. vulg. || laterculensibus V || 24 uiginti tres T || 29 rubr. Kē R; xx-v De praetore Lycaonio V

ποντες εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς ὅθεν αὐτὸ συστήναι παρέδοσαν ἡμῖν οἱ τὰ παλαιὰ συγγράφοντές τε καὶ διηγούμενοι, καὶ ὅτι συγγεστάτων ἐστὶ Ῥωμαῖοις καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν αὐτῶν συννηκισμένον προήρῳσεν. Ἀνακόντι γὰρ τῷ πρώτῳ Ἀραδιαίης τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλευσσοῦ καὶ τῆν Ῥωμαίων οἰκήσαι γέγονε γῆν, καὶ τοὺς πρώτῳ Οἰνώτρον προσλαβόντι τῆ Ῥωμαίων ἀρχῇ δοῦναι προοίμιον (φαμέν δὲ ταῦτα δὴ τὰ παλαιὰ τὰ πολλῶ τῶν Αἰνείου τε καὶ Ῥωμύλου χρόνων πρεσβύτερα), καὶ ἀποικίαν ἐπὶ τὰ τῆδε στείλαντα μισθὸν μοιρῶν τινα τῆς Πισιδίας ἀφελείσθαι, ταύτῃ τε δοῦναι τῆν αὐτοῦ προσηγορίαν Ἀνακονίαν τε ἐξ αὐτοῦ καλέσαι τὴν χώραν. Δίκαιον τοίνυν ἂν εἴη καὶ αὐτὴν ἀρχῇ κατακομῆσαι τὰ παλαιὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς τύξεως ἐπιγραφομένην σύμβολα, καὶ τοὺς νῦν αὐτῆς ἡγουμένους, τὸν τε ἀρχοντα φάμεν τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν τὸν τε ἐφεστώτα τοῖς ὄπλοις, εἰς ἓν τι συναγαγεῖν καὶ τῆ τοῦ πραιτώρος κομῆσαι προσηγορίαν, ὄνομα γὰρ τοῦτο πατρίον τῆ Ῥωμαίων ἀρχῇ καὶ πρό γε αὐτῶν τῶν ὑπῶτων κατὰ τὴν μεγάλην τῶν Ῥωμαίων πολιτευσάμενον πόλιν. Ῥωμαῖοι γὰρ οἱ πάλαι τοῖς σφῶν αὐτῶν στρατηγῶν πραιτώρας ἀνόμαζον, τῶν στρατευμάτων τε ἡγεῖσθαι παρεῖχον καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν γραφομένοις ἐπειδούτο νόμοις· καὶ ἦν ἀρχῇ τις ἐξ ἡμερῶν κεκραμένη καὶ ἐν αὐτῇ περιπέσοσα τε καὶ δεικνύουσα τὴν ἐν ταῖς παρατάξεσιν ἰσχὴν τὴν τε ἐν τοῖς νόμοις εὐκομῆμιν.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοίνυν κἀναυθὰ σκοπὸς ἡμῖν εἰς ἓν τι συναγαγεῖν ἀφορτέρας, διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ πραιτώρος διδόμεν προσηγορίαν, ὅπως ἂν συνεισέρχοιτο ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούοντων ἅμα τῆ προσηγορίᾳ τοῦ πραιτώρος καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς κατάστασις τε καὶ φύσις, καὶ ὅτιπερ οὐχ ἀπλή τις ἐστὶν οὐδὲ προς ἓν ἀφορῶσα μόνον ἢ τὸ τῶν ὀπλων ἢ τὸ τῶν νόμων, ἀλλ' ἐκατέραν συνεφέλλεται τάξιν καὶ ἐστὶν ἐκ μὲν τοῦ στρατιωτικοῦ σφοδρὰ τε καὶ ἰσχυρὰ, διὰ δὲ τοῦ νόμον προσηγῆς τε καὶ ἡμερῶς, καὶ κατὰ τοῦτο προσφερομένη ῥαδίως τοῖς μὲν ἀδικούσι σφοδρῶτερον, τοῖς δὲ ἐπιεικτεροῖς νομιμώτερόν τε καὶ σωφρονέστερον. Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς τοῦτο πράττομεν οἷδ' ἂν ὀνομασίᾳ προσέχμεν μόνον, ἀλλὰ τῇ χρείᾳ καὶ τὰς ἀρχὰς συμμετροῦμεν. ἀνδρῶν γὰρ ἐστὶν ἰσχυρῶν ἢ

spicientes ad priores administrationes, unde eam consistere tradiderunt nobis qui vetera conscripserunt et narraverunt, quoniam est cognatissima Romanorum et paene ex ipsis consistens occasionibus. Lycaoni namque olim in Arcadia Hellade regnanti etiam Romanorum habitare contigit terram et cum priscos Oenotrios adquisisset, Romanorum principatui dedisse proemium (dicimus autem haec quippe vetera, multo Aeneae et Romuli temporibus antiquiora), qui coloniam ad has dirigens partes portionem quandam Pisidiae abstulit eique dedit suum vocabulum Lycaoniamque a semetipso nuncupavit provinciam. Iustum igitur erit et eam administrationem decorare antiqua Romani officii conscribentem signa, et nunc eius magistratus (iudicem dicimus civilis cinguli et praesedentem armis) in unum colligere et praetoris appellatione decorare. Nomen enim hoc patrum est cinguli Romanorum et ante ipsos etiam consules in magna Romanorum habitum civitate. Romani namque olim suos duces praetores nominabant et exercitiis praesae praecipiebant et ab eis conscriptis legibus oboediebant: eratque magistratus quidam ex utroque temperatus et in semetipso circumferens et ostendens et in aciebus fortitudinem et in legibus disciplinam.

vimus, respicientes ad primordia illa, unde eam constitutam esse antiquarum rerum scriptores et interpretes tradiderunt, cum proxima sit Romanis cognatione et fere ex iisdem causis condita. Lycaoni enim, qui olim in Arcadiae in Graecia rex fuit, contigit ut etiam Romanorum terram incoleret, et Oenotriis qui olim erant ascitis primordium daret Romanorum imperio (dicimus autem illa sane vetusta ac temporibus Aeneae et Romuli multo antiquiora), et colonia in illas partes missa Pisidiam aliquam partem adimeret eique suum nomen daret atque Lycaoniam a se ipso regionem appellaret. Itaque eam quoque magistratu ornare par est antiquis Romanae disciplinae signis distincto, atque eos qui nunc ei praesunt (eum dicimus qui civilem magistratum gerit et eum qui armis praesert) in unum coniungere et praetoris appellatione decorare. Est enim nomen hoc Romano imperio patrum idque ante ipsos duces praetores vocabant, atque simul et exercitiis eos praecipiebant et legibus ab iis scriptis oboediebant: eratque magistratus ex utroque mixtus et qui in semet ipse et virtutem in acie et disciplinam in legibus comprehenderet atque ostentaret.

I. Quoniam igitur hic quoque propositum est nobis duos in unum redigere, propterea merito ei praetoris nomen imponimus, ut una cum nomine praetoris subeat animos audientium ipsa magistratus quae est condicio et natura, quodque non simplex est neque ad unam solam rationem aut quae armorum aut quae legum est respicit, sed utrumque comprehendit officium et ex militari quidem potestate severus et fortis, per legem vero militis et comis est ideoque facile adversus iniustos quidem severus, adversus probos autem aequius et moderatus se gerat. Nec tamen simpliciter hoc agimus neque appellationi soli operam damus, sed ad usum ipsos magistratus accommodamus. Est enim regio illa for-

3 καὶ ὅτι) καὶ om. s || 4 συννηκισμένον M || προφάσσεος L¹ || 5 τῆς) τοῖς M || 6 καὶ τοῖς Ῥωμαῖοις L¹ || 7 οἰνώτρονs ML. Οἰνωτρίουs Halqauder (cf. s) || 14 αὐτὴν ἀρχῇ) αὐτὴν ἀρχὴν Ms, ταύτην τὴν ἀρχὴν malit Zachariae || τὰ πάλαι L¹ τῆ πάλαι L² || 15 ἐπιγραφομένη L² || ἐπιγραφομένη ML¹s || νῦν αὐτοῖς L¹ || 16 τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς L² (cf. s) || 24 αὐτῶν Ls) αὐτοῦ M || 26 δεικνύουσα M corr. || 33 ἀπλή M || 35 συνειφέλλεται) subtrahit (i. e. συννεφέλλεται) s || 41 καὶ om. s

lycaoniamque Neoburg., lyceroniam quae T lycaoniam V Lycaoni enim vulg. || 5 olim om. V || archadia VT || 6 contingit V¹ || terra V || priscus oenotariis V || 8 premium libri || 9 enea V || 11 piscidia V || 14 romani rationi V || 15 *magistratum libri || 16 praesidentem vulg. || 17 appellationem Val. || 21 praecipiebant V* || 23 et in (in del. V^b) ostendens V || 28 Quia Val. || Quoniam vulg. || 32 administrationibus libri || 34 quod V || quae T vulg. || 35 contrahit Beck || et om. libri || 38 vehementis militibus autem legalibus V || 40 moderamus V || 41 ab his auri anulo V

1 eam vulg.] eum libri || 4 Lycaoni namque Heimbach]

χώρα καὶ Ἰσαυρίας οὐδενὲν διέστικτε μέσῳ, ὅλα δὲ με-
 σούριδος τε οὐσα καὶ ἀνειμένη καὶ ἰππόβοτος πολλοὺς
 μὲν ἄνδρας, πολλοὺς δὲ ἵππους ἐκτρέφει, κωμῶν τε
 ἴσται αὐτῇ πλήθος μεγάλων καὶ ἀνδρῶν ἐπιτηδείων
 ἵππειον τε καὶ τοξόεσθαι καὶ ῥαδίως πρὸς τραχυ-
 τείας ἀνίστασθαι γνῶμας καὶ ὀπλων ἄπτεσθαι προ-
 χείρως καὶ τῆς μὲν στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἴσως οὐκ ἐπι-
 στρέφεσθαι, διότι τὰ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἰδιω-
 τικῆν ἐπιγράφεται τίχην τὴν μόναις ταῖς πολιτικαῖς
 ἀρχαῖς ὑποκεκλιμένην. ταύτης δὲ δὴ πάλιν καταφρο-
 νεῖν, διότι τὸ πῦ νόμῳ προσέχων μὴ μὴ μετὰ
 τοῦ δραστηρίου τεταγμένῳ φοβερόν οὐχ ὁμοίως τοῖς
 θρασυτέροις ἐστί. Ταῦτα ἡμᾶς ἀνίστησεν εἰς τὸ καὶ
 ταύτην μίαν ἀποφῆναι τὴν ἀρχὴν, καθάπερ ἐν Πισί-
 δαις ἐπράξαμεν, καὶ δοῦναι καὶ ταύτην τὴν τοῦ πραι-
 15 τωρος προσηγορίαν μετὰ τῆς ἐξ ἡμῶν προσδήτης· καὶ
 γὰρ δὴ καὶ ταῦτον πραιτωρῶν Ἰουστινιανῶν Λυκαονίας
 προσηγορεύεσθαι βουλόμεθα, ὥσπερ δὴ καὶ Ηισιδίας
 τὸν ἄλλον. τᾶξιν τε ἐκατέραν εἰς ταῦτὸ συναγομεν,
 ἣ τε ὁ πολιτικός ἦ τε ὁ στρατιωτικός ἀρχῶν ἐφ-
 20 ἴστικη· πραιτωριανὴν δὲ καὶ ταύτην ὀνομάζουσαν, ἐκ
 πραιτωριῶν ἐντεύθεν κατὰ τὸ νενομισμένον προϊού-
 σων γινόμενῃ, ἐξ οὗ καὶ προῖον οἱ δοκιμακοὶ ταύτας
 ἐκομίζοντο, τοῦ θείου τῶν λιβέλλων σκρινίου· καὶ εἰς
 ἀνδρῶν ἐκατὸν τὸν ἀριθμὸν αὐτῇ συμμετροῦμεν. καὶ
 25 δίδομεν αὐτῷ τὰς ἐκατέρας ἀρχῆς σιτησίαν. παρέδρω-
 τε καὶ τοῖς λοιποῖς, ἅπερ φανερὰ καταστήσομεν ἐκ
 τῶν ὑποκειμένων ἀπογραφῶν τῆδε τῇ θείᾳ ἡμῶν
 διατάξει. ἐγέτω γὰρ μὴν καὶ ad responsum πρὸς τὴν
 30 στρατιωτικὴν ἐνκομίαν· καίτοιγε καὶ ἄλλοις αὐτῶν
 ἀρχῶν τῶν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας ἰδρυμένων
 στρατιωτῶν θεσπιζόμεν.

CAPUT II.

Καὶ στελούμεν γε τον τῆς ἀρχῆς ἀντιληφόμενον
 ταύτης τῶν παρ' ἡμῶν εὐδοκιομῶντων ἕνα τῶν ἐκ τοῦ
 35 καταλόγου τῶν ημετέρων ἀρχόντων, ὅθεν καὶ τὸ πα-
 λαῖον οἱ πραιτωρῶς ἐξεροῖτον καὶ τοῖς σφῶν αὐτῶν
 πόνοις τὴν πολιτείαν ἐκόσμου, ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς Ἰτα-
 λωϊτιδος μένοντες γῆς, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐξω τόπου

intervallo distans, et utpote mediterranea existens et
 plana eorumque nutrix plurimos quidem viros,
 plurimos autem equos alit, vicorumque est ei multo-
 5 tandum et sagittandum et facile ad asperiores in-
 surgentium voluntates et arma tractantium prone, et
 in militari cingulo non versantium, eo quod status
 eorum privatam habet fortunam solis civilibus cin-
 10 gulis inclinatum: quae cingula rursus contemnunt,
 eo quod legem respicere solam non cum severitate
 consistentem non similiter contumacibus metuendum
 est. Haec nos exererunt etiam hanc unam declarare
 administrationem, sicut in Pisidis egimus, et dare
 huic etiam praetoris appellationem cum adiectione
 15 nostra: nam et hunc praetorem Iustinianum Ly-
 caoniae nuncupari volumus, sicut etiam Pisidiae
 alium. Officiumque utrumque in idem colligimus, cui
 et civilis et militaris iudex praefuit; praetorianum-
 que etiam hoc nominamus ex probatoris hinc solle-
 20 mnam procedentibus, ex quo et pridem duciani
 eas accipiebant, de sacro libellorum scrinio; et ad
 virorum centum numero eum metimur. Eique da-
 mus utriusque administrationis emolumenta, assessorique
 et ceteris, quae et manifesta constituimus
 25 ex subditis descriptionibus huic sacrae nostrae con-
 stitutioni. Habeat quoque et adresponsum ad mili-
 tarem disciplinam: denique etiam praeesse eum in
 memorata nostra provincia collocatis militibus sanc-
 cimus.

Et destinabimus, qui cingulum suscipiat hoc, apud
 nos probatissimorum unum ex collegio nostrorum
 35 iudicum, unde etiam olim praetores procedebant (et)
 suis laboribus rempublicam decorabant, aliquando
 quidem in Italica manentes terra, aliquando autem
 ad extranea loca directi. Sit enim iste sui memor

fium virorum, neque ullo intervallo ab Isauria distat: atque cum et mediterranea et plana et equis pascen-
 dis apta sit, et multos viros et multos equos enutrit, estque ei pagorum umplorum frequentia et virorum
 idoneorum qui equitent et sagittent et ad asperiora consilia facile insurgunt et arma prompte cupiant,
 quique militarem quidem magistratum fortasse parum respiciant, quoniam status eorum privatam vitam
 affectat solis civilibus magistratibus subiectam, hos vero rursus contemnunt, quoniam quod in sola lege
 versatur munus, quae exequendi potestate non instructa sit, audacioribus non aequo formidolosum est.
 His permotus sumus, ut huic quoque magistratum unum efficeremus, sicut in Pisidis fecimus, eique et
 ipsi praetoris nomen daremus additamento a nobis petito auctum: etenim hunc quoque praetorem Iusti-
 nianum Lycaoniae appellari volumus, quemadmodum alterum illum Pisidiae. Officium quoque utrumque
 in unum contrahimus et illud cui civilis et cui militaris magistratus praefuit; praetorianum vero etiam
 illud nominamus, quod ex probatoris constituitur hinc more solito ex sacro libellorum scrinio prode-
 untibus, unde etiam olim ducici eas accipiebant; et ad centum virorum numerum ei definimus. Atque
 damus illi utriusque magistratus annonas, itemque assessori et reliquis, quae quidem ex descriptione
 sacrae huic nostrae constitutioni subiecta manifesta faciemus. Ceterum habeat etiam adresponsum ad
 militarem disciplinam: quamquam iam ultro militibus qui in dicta provincia collocati sunt, eum im-
 perare sancimus.

II. Ac mittemus quidem qui hunc magistratum suscipiat ex viris nobis probatis unum ex numero
 nostrorum praesidum, unde etiam antiqua aetate praetores prodibant suisque rebus gestis rempublicam orna-
 bant, modo in Italia manentes, modo in extera loca missi. Sit enim talis magistratus semper sui ipsius

1 διέστικεν ἐν μέσῳ L || ὅλα δὲ M || οἷα δεῖ L¹ οἷα δὴ
 L² || ἰππόβοτος M || 5 ἵππειον L¹ || τοξόεσθαι
 L || ῥαδίως L (cf. 5) ῥαδίον M || 7 μὲν et ἴσως om. 5 ||
 9 τὴν μόναις M || μόναις δὲ L || 10 *ταύτης αὐτῆς libri
 αὐτῶν Zachariae (cf. 5) || 11 μόνον L || 12 οὐχ ὁμοίως
 om. L, οὐ ἀπὸ φοβερόν uld. L² || τῶν θρασυτέρον L¹ ||
 14 μ. καθάπερ — ἐπράξαμεν cf. nov. XXIV || 15 καὶ
 δοῦναι — 17 τοῦτον καὶ τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρ-
 χὴν B || 19 τῶν ἄλλων L (καὶ τῶν ἄλλων Haloander) ||
 εἰς ταύτην L || 20 εἴ τε — εἰ τε L εἴτε — εἴτε B || 21 ἐκ
 πραιτωριῶν L ἐκ δοκιμασιῶν M s. v., B || 23 γινο-
 μένῃ om. 5 || δοκιμακοὶ L || 24 σκρινίου L¹ || 25 συμ-
 μετροῦμεν τᾶξιν add. L² || 26 ἐκατέρας τῆς ἀρχῆς B ||
 27 ἅπασιν quae et || 28 ἀπογραφῶν M || ὑπογραφῶν
 BL || τῆδε τῇ δὲ L, om. B || 29 ἀδ-responsum L, ἀδ-
 ριπόνουμ ἦτοι ἀποκρισαρίου M ἀποκρισαρίου L

s. v., B || 30 καίτοιγε καὶ ἄλλοις denique etiam 5 || ἄλλων
 Haloander || 31 ἰδρυμένων MB) καὶ (?) ἰδρυμένων L¹,
 καθ'ἰδρυμένων L² || 34 ἐκ τῶν καταλόγων B

3 alituiquorumque V || 4 ad exequendum et sagi-
 tandum V || 5 facile] faciles libri || 6 prone] proni libri ||
 7 in T] om. V vulg. || 8 pribatam V || habeat Val. || civi-
 bus V || 12 declarare V || 13 *pisidiis libri || 14 huic
 etiam] et huic etiam V huic et T et huic al. || ad-
 iectionem V || 16 piscidie V || 17 collegimus VT || cui T] ||
 qui Neob., om. V || 18 *praefuit] praesit libri || torianum-
 que V || 22 uiuorum V || numero eum] leg. numerum,
 vel numerum ei? || 24 quae et V] et om. T || 25 di-
 scipionibus V || 26 habeat om. V || 33 destinavimus libri ||
 35 et add. vulg.

στέλλομενοι. ἔστω γὰρ ὁ τοιοῦτος αὐτὸς ἑαυτοῦ μνηστῆρος αἰεὶ καὶ ὄθεν αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς συνέστηκε, σεμνος τὸ τοῖς ὑπὲρκόοις φοβερός τὸ τοῖς ληστεύουσιν καὶ ἀδικούσιν καὶ μετὰ πλείονος παρηγοίας ἅπαντα πρᾶττων. πρὸς δὲ ἄλλοις, ὡς καθαρὰ μὲν χρῆσται ταῖς χερσίν, ἐπει καὶ ἡμισθον παραλαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ ἄλλως ὁ παρ' ἡμῶν θεοὶς ἐναγχοῦ νόμος ἀπόδαις ταῖς ἀρχαῖς ταῖς ἐγγεγραμμέναις αὐτῷ σαφῶς ἐπιτάττει χερῶν τὸ κρατεῖν (ἐφ' ᾧ δὲ καὶ τὸν ὄρκον ὑπέχουσι) καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους δικάζειν τε καὶ νέμειν τοῖς ὑπὲρκόοις ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην. οὕτω καὶ οἱ πάλα Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα κατακομῆσαντες πάσης ἐτέρας πολιτείας ἐκράτουν. τίς γὰρ οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν ταύτην αἰδασθεῖ τὴν ἅμα καὶ φοβῆται, ὅρῳν αὐτὴν ὑπὸ διπλοῦ σχήματος φρονουμένην καὶ ῥαδίως μὲν τὰ ἐκ τοῦ νόμου διατάττουσαν, ῥᾶστα δέ, εἴ τι παραβαθεῖ τῷ νόμῳ, τοῦτο τοῖς ὄπλοις ἐπινοροῦσαν; Ἄπερ δὲ τῷ κατὰ Πισιδίαν προηρόνται πρᾶττειν κατὰ τὸν περὶ ἐκείνου γεγραμμένον νόμον, ταῦτα καλῶς ἔχειν ἀφήδημεν προαγορεύουσαι καὶ τούτῳ. δεῖ γὰρ αὐτὸν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην πανταχόθεν ἡμισθον οἴσασιν καὶ αὐτὸν ἀδωρότατον εἶναι καὶ ἀρκεῖσθαι μόνοις οἷς τὸ δημόσιον δίδωσι (καθὰ καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἡδη θεμιμένος διαλέγεται νόμος), καθάρως τε καὶ δικαίως χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, καὶ ὡς περ αὐτῷ μειγμένα τὰ τῆς ἀρχῆς ἔστιν, οὕτως αὐτῷ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρμοσίαν κεκράσθαι ποτὲ μὲν ὀξυτέρως τε καὶ ἐπιταταμένως, ποτὲ δὲ προατέρως τε καὶ ἀνεμμένως τοῖς φθόγοις. Καὶ μισείω μὲν ἅμα καὶ κολάζεω μοιχείαν ἅπασαν, καὶ πρό γε ἐκείνης ἀνδροφονίαν, καὶ ἐκ σφοδρότερον τὰς τῶν παρῶν ἀσπυγας. καὶ τοὺς ἀδικούντας, εἴ μὲν ἀθεράπειτα νοσοῖεν, καὶ καθ' ἅπασι κολάζεω, εἴ δὲ μετριώτερα, πρὸς τὸ κρείττον μεθαρμοζέτω. ἐρυθρίαὺ δὲ τῶν ἀδικούντων μηδένα, κἂν εἰ πλουτοῖη κἂν εἴ τις ὡς τῶν ἐπιλήπτων μέζονος διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐκ τῶν σεμνοτέρων αὐτὸν καταλόγων στέλλομεν, ὅπως ἂν οἰκοῦεν ἔχοι τὸ μηδενὶ προσέγειν ἐτέρω πλὴν ἡμῶν τε καὶ τοῖς νόμοις, καὶ δικάζειν μὲν κατ' ἐκείνους, τὸ δὲ ὑπέκωσιν ἀρμόζουσι τοὺς κατ' αὐτοὺς πολιτεύεσθαι.

semper et unde ei cingulum est collatum, venerandus subiectis, terribilis latrocinantibus et violentis, et cum ampliori fiducia cuncta gerens. Palam namque est quia puris quidem utitur manibus; nam sine suffragio accipit administrationem, et alio modo a nobis posita nuper lex omnibus administrationibus quae inscriptae sunt in ea aperte praecipit manibus abstinere (pro quo etiam iusiurandum subeunt) et secundum nostras leges iudicare et tribuere subiectis aequitatem atque iustitiam. Sic et olim Romani rempublicam decorantes omnes alias respublicas obtinebant. Quis enim non administrationem hanc revererat simul et contremiscat, videns eam duplici figura munitam et facile quidem quae sunt ex lege praecipientem, velociter autem, si quid transcendatur legis, hoc armis corrigentem?

1 Quae vero Pisidiae sunt denuntiata praetori secundum legem de illo conscriptam, haec bene se habere credidimus denuntiare etiam isti. Oportet enim eum hoc cingulum adsumentem undique sine suffragio constitutum, et ipsum sine muneribus esse et contentum solis quae fiscus praebet, sicut etiam de administrationibus iam posita loquitur lex, et pure atque iuste uti causis: et sicut ei mixta sunt cingula, sic etiam animi congruentia temperata sit, et utatur aliquando quidem asperioribus et vehementioribus, aliquando vero mitioribus et placidis elocutionibus.

2 Et odio quidem habeat simul et puniat adulterium universum, et ante illud homicidium, et quicquid vehementius est virginum raptus. Et violentos, si quidem immedicabiliter aegrotant, etiam omnino torqueat; si vero medicoriter, ad meliora convertat. Erubescat autem violentorum nullum, licet idoneus sit, licet qualibet decoratus dignitate maiori. Propterea enim ex nobilioribus eum ordinibus destinamus, ut ex auctoritate sui habeat nullum respicere alium nisi nos et legem, et iudicet quidem secundum illas, subiectos autem coarctat secundum eas conversari.

CAPUT III.

καὶ μήτε ῥαθυμῶν μήτε ἀδικῶν ὄστω μὴ τις ἐκ τῆς ἐπαρχίας τῆς ἀρχῆς καταλιμπάνειν μὲν τὴν χώραν

Et neque neglegat neque laedat, ut non aliqui ex provincia cui praesidet deserant quidem provinciam

memor et unde ipsi magistratus obvenerit, et subditis venerandus et latrocinantibus atque iniuriam facientibus metuendus, et cum maiore fiducia omnia peragat. Consentaneum enim est puras cum manus habiturum, quoniam et gratis magistratum accipit, et omnino lex nuper a nobis lata omnibus magistratibus in ea perscriptis diserit praecipit, ut manus contineant (de quo quidem etiam iusiurandum praestant) atque secundum leges nostras et iudicent et subditis aequitatem et iustitiam impertiant. Sic etiam veteres Romani republica sua ornata reliquas civitates omnes superarunt. Facis enim hunc magistratum non simul revereatur et formidet, quem videat duplici specie munitum esse ac facile quidem ea quae legitima sunt ordinare, facillime vero, sicubi lex violetur, id armis vindicare? Quae autem praetori Pisidiae praecepta sunt in lege de illo scripta, ea huic quoque praecipere par esse duximus. Oportet enim eum quippe magistratu hoc plane gratuito accepto ipsum quoque integerrimum esse iisque solis quae fiscus praebet acquiescere (quemadmodum etiam lex de magistratibus iam lata exponit) et sancte ac iuste in rebus versari; atque uti ei mixtus est magistratus, ita etiam animi concentum ei temperatum esse sonis modo acutioribus et intentis, modo lenioribus et remissis. Atque odio simul habeat et puniat omne adulterium, et prae illo homicidium, et acrius etiam raptus virginum. Eosque qui iniuriam faciunt, siquidem insanabili morbo laborent, vel statim supplicio afficiat; si vero mediocri, ad meliorem mentem revocet. Neminem autem vereatur eorum qui iniuriam faciunt, etiamsi dives sive quae dignitate praeditus sit maiore. Ideo enim etiam ex honoratorum virorum numero eum mittimus, ut quasi domo secum afferat studium nihil curandi aliud nisi nos et leges, atque secundum eas iudicandi subditosque et secundum eas vitam agant instruendi.

III. Item neve neglegens sit neve iniuriam faciat: ne qui ex provincia, cui praest, propter in-

5 γὰρ om. L || 7 νόμος nov. VIII || 9 τῆς τὸ L¹ || δὴ δὲ B || 10 καὶ κατὰ καὶ om. B || 12 κατακομῆσαντες LB || κατακομῆσαντες M || 13 τίς μὲν γὰρ B || 16 τὰ ἐκ - διατάττουσαν παρὰ B^c, idem verba sqq. ῥᾶστα - νόμον post νόμον (20) collocat, ταῦτα - καὶ τούτῳ (20 sq.) omittit || 18 προηγόρευται L || 20 πρόσ-ἀγορεύουσαι L || 21 γὰρ om. B || 23 μόνοι; L¹ || 27 αὐτῷ om. ε || 28 κεκράσθαι ποτὲ temperata sit, et utatur aliquando (i. e. κεκράσθαι, καὶ χρῆσθαι ποτὲ;) ε || τῆ om. L || 29 ποτὲ δὲ ποτὲ δὲ καὶ L || 31 πρὸς γε L¹ || ἀνδροφονίας B || 32 ἐκ σφοδρότερον quicquid (i. e. ὅ τε vel

εἴ τε) vehementius est ε || 33 καὶ καθ' ἅπασι LB || καθ' ἅπασι M || 36 κἂν εἰ πλουτοῖη om. B || 38 οἰκοῦεν ex auctoritate sui ε || 40 δικάζειν μὲν δικάζομεν L¹ || μὲν - ἀρμόζουσι om. B || 42 * καὶ μηδὲ libri

4 quia] qua V || 5 accepit VT || 7 praecipit V || 9 subiectos V || 12 administratione V || 14 quae] et quae V* || 16 legis V || legum al || 21 singulari V* || 27 uelamentioribus V || 32 violentus V || 34 convertant V || 35 nullam Val. || 36 dignitatem V || 38 habeat V || 42 neglegant V || 43 qui - provinciam T] om. Val.

διὰ τὰς ἀδικίας τὰς ἐκέισε, συνεχῶς δὲ ἡμῖν ἐνοχλεῖν. ἀλλ' αὐτὸς ἀκροατῆς γενέσθω πρότερον τῶν προσαγγελλομένων καὶ ταῦτα διακρινέτω, καὶ αἰεὶ μεμνησθῶ τῆς παραδεδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν τιμῆς, καὶ οὕτως χρῆσθω τοῖς ἀρχικοῖς νόμοις, ὡς ἐπαινετὴν αὐτῷ καὶ ἀνπειθύνον γίνεσθαι τὴν ἀρχήν· ἐκεῖνο σαφῶς ἐπιστάμενος ὡς, εἰ μὲν τις ἔλθοι πρὸς ἡμᾶς προσγγαίλας αὐτῷ τὰ οἰκεία πάθη καὶ ἀποπειραθεῖς εἴτε τυγχάνοι τῶν δικαίων, τοῦτον αὐτῷ πέμψομεν ἀποκρίσεως αὐτῷ μεταδόντες οὐδεμιᾶς· εἰ δὲ προσγγαίλειεν, εἴτα τῶν δικαίων μὴ τυχῶν εἰς ἡμᾶς καταδραμοί, τότε ἡμεῖς οὐκ ἐκείνῳ τὸ λοιπὸν, ἀλλ' αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι δικασταὶ γενησόμεθα. καὶ ὡς περ αὐτῷ μείζονα πεποιθήκαμεν τὴν τιμὴν, οὕτως καὶ εἴπερ ευροίμεν θρῆνυμονία καὶ τοῖς παραδεδομένοις ἐκμαλῶς χρώμενον, ἀμυνόμενον τοῖς νόμοις καὶ προσκρινόμενος αὐτὸν μετελευσόμεθα· καὶ ὡς περ ἐκεῖνος οὐτε τοὺς ἡμετέρους λόγους οὐτε τοὺς νόμους οὐτε τὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδραῖα σχῆμα, οὐτως οὐδὲ ἡμεῖς αὐτὸν ἐθρῆνυσομεν, ἀλλ' ἀπατήσομεν αὐτῷ καθ' ὅν αὐτὸς τροποῖν τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασι χρῆσεται· καὶ εἴτε χειρὶ οὐ καθάρασι αὐτὸν χρώμενον λάβοιμεν ἢ πρὸς τὴν πάθος ἀποβλέποντα ἢ τοὺς ἡμετέρους προσβαίνοντα νόμους, ἡμεῖς αὐτῷ κατὰ νόμον ἐπιστήσομεν τὰς εὐδύνας, οὐτε γὰρ χρημάτων ἐφευσιμάμεθα οὐτε ἕτερον τῶν πάντων οὐδενός, ἵνα τὸ ὑπερκοον περισώσωμεν.

CAPUT IV.

Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῆς τῶν πόλεων εὐκοσμίας προνοεῖν· καὶ πρῶτον μὲν στίσεως ἀπαλλάττειν τὰς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένας πόλεις. τὴν ἰσότητα πανταχοῦ διωσίζοντα καὶ τὸ μῆδεν τοῖς ὑπάρχουσιν ἐνδεῖν πάντων τιθίμενον πρόνοιον. Ἀλλὰ μὴδὲ τῶν ἔργων τῶν πόλεων ἀμελεῖν, ὅπως ἂν μὴδὲ κατὰ τοῦτο ἐλαττοῖντο μῆτε οἱ τῶν ὑδάτων οὐλοὶ μῆτε οἱ τῶν γεφυρῶν παρθοὶ μῆτε ἢ τῶν τεχνῶν ἀσφάλεια μῆτε ἢ τῶν ὁδῶν ἐπιμελεῖται· ἀλλὰ πάντα ἐπανορθοῦν, ἢ καὶ εἰς ἡμᾶς μνηνεῖν, ὅπως ἂν τὰ μὲν ἐκ τῶν πολιτικῶν πόρων, τὰ δὲ ἐξ ἡμῶν ἐπινοροθῶν ἰσχύσει. 2 Παρατηρεῖν δὲ τὸ μῆδὲ τοῖς ἐκείσε φοιτῶσιν ἐκ τῶν ὀρχόντων προϊκτοριον ἀδειαν εἶναι τοὺς ἡμετέρους ὑπάρχουσιν κατὰ τι ζημιούην ἢ βαρύνειν, μὴδὲ ταύτας

propter iniustitias quae ibi sunt, frequenter autem nos adeant. Sed ipse iudex sit prius horum quae denuntiantur, et haec determinet semperque memor sit traditi sibi a nobis honoris, et sic utatur iudicialiis laboribus, ut laudabilis ei et sine reatu fiat administratio: illud aperte sciens quia, si quidem aliquis venerit ad nos non insinuans ei proprias passionem et operiens utrum mereatur quae iusta sunt, hunc ei remittimus responsum ei praebentes nullum; si vero denuntiaverit, deinde quae iusta sunt non adeptus ad nos recurrerit, tunc nos non illi, sed administrationem habenti iudices erimus. Et sicut illi maiorem fecimus honorem, ita et si invenerimus negligentem et traditis desidiose utentem auxiliabimur legibus et competenter eum castigabimus; et sicut ille neque nostra verba neque leges neque cinguli erubuit figuram, sic neque nos eum erubescimus. sed obviamus ei secundum modum quo turpiter administrationis utitur rebus; et sive manibus non puris eum utentem capiamus vel ad aliquam passionem respicientem aut nostras transgredientem leges, nos ei secundum leges inferimus ultiones. Neque enim pecuniis pepercimus nec alteri omnium, ut subiectos liberaremus.

Oportet quoque eum et civitatum ornatui providere: et primum quidem seditione liberare sub se positas civitates, aequitatem ubique servantem, et ut nihil subiectis desit, omnem ponere providentiam. 1 Sed nec opera civitatum negligere, quatenus neque secundum hoc minuatur neque aqueductus neque pontium transitus neque murorum cautela neque itinerum diligentia, sed omnia corrigere et ad nos nuntiare, quatenus alia quidem ex civilibus quaestibus, alia vero ex nobis valeat reparare. 2 Cavere autem illic venientes a iudicibus executores, ne hementia sit eis nostros subiectos in aliquo aut laedere aut onerare, neque haec videlicet con-

inurias ibi acceptas regionem deserant et continuas nobis molestias facessant. Sed ipse prius eorum quae ad eum deferuntur cognitior fiat eaque diiudicet, ac semper honoris quem ei tribuimus memor sit itaque muneris negotiis fungatur, ut laudatus ipsi et integer sit magistratus. Atque illud certo sciat nos, si quidem quis nos adierit, qui non ad illum delulerit iniurias suas neque an ius consequeretur expertus sit, hunc ad eum missuros esse nullo responso dato; sin autem delulerit nec vero ius consecutus tum demum nos adeat, tunc nos iam non illi, sed ipsi qui magistratum gerit iudices esse futuros. Et quem admodum honorem ei ampliorum reddidimus, ita etiam, si eum leviter agere et iis quae in ipsum contulimus neglegenter uti invenerimus, legibus opem feremus et merito in eum animadvertemus: atque sicut ille nec verba nostra nec leges nec magistratus speciem veretur, ita ne nos quidem ipsum verebimur, sed eodem eum tractabimus modo quo ipse magistratus negotiis functus erit; et sive eum puris manibus non uti sive affectus alicuius rationem habere sive nostras leges violare invenerimus, nos ei secundum legem rationes reprecendendas intentabimus. Neque enim pecuniis neque ulli omnino rei pepercimus, ut subditos tertaremus.

IV. Praeterea oportet eum civitatum disciplinae providere, ac primum quidem a seditionibus liberare civitates sibi subditas, ita ut aequitatem ubique servet omnemque curam adhibeat, ne ulla re i careant subditi. Neque vero opera publica civitatum negligat, ut ne hoc quidem in genere vel aquarum ductus vel pontium traiectus vel murorum custodia vel viarum cura imminuat, sed omnia reficiat, vel etiam ad nos referat, ut alia ex redditibus civilibus, alia ex nostris reficere valeat. Caveat autem ne exactoribus, qui illuc commeant a magistratibus missi, licentia detur subditos nostros in ulla re damno

1 ἡμᾶς L || 2 ἀκροατῆς] iudex ε || γενέσθω L || 6 ἐκεῖνο L¹ || 7 εἰ] ἢ L¹ || 8 ἀποπειραθεῖς L² || 9 τυγχάνη L || 10 μεταδιδόντες B μὴ μεταδόντες L² || εἰ δέ] om. L¹ || εἰ δὲ τις αὐτῷ L² || 12 οὐκ] ... L¹ || τὸ λοιπὸν et αὐτῷ om. ε || 16 ἀμελῶς L² || προσήκοντος L¹ || 21 τοῖς] τὴν L¹ || χρῆσεται LB] χρῆσεται M || εἴτε LLB] εἰ τε M || 23 παραβαίνοντα L¹ || 24 ὁμηγεῖς L || ἡμεῖς — νόμον om. B || νόμον] leges ε || 25 οὐδὲ — οἰδέ] libri || 26 τῶν παρίστων L || 31 ἐνδεῖν MB] ἐνδεύονας L || 34 sq. *μῆδὲ — μῆδὲ — μῆδὲ — μῆδὲ libri || οἱ om. B^c || 36 ἢ καὶ] et ε || 39 παρατηρεῖν δὲ τοῖς ἐκείσε L¹ μὴ παραχωρεῖν δὲ τοῖς ἐκείσε L² || 14 ζημιούην] aut laedere ε

1 autem om. V || 2 sit T] aut V fiat Beck || prius Beck] primus libri || 3 seperque V || 5 ut labiles V || fiat administratio fiat V || 6 aliqui V || 7 insinuat V^o || 8 opiens V || 9 remittemus vulg. || 11 adeptis V² T adeptis V¹ || ad om. V || 13 si inveniremus T sibi venerimus V || 14 utenti V || auxiliabimus V auxiliabitur T || 15 castigavimus V || et sicut] sed sicut libri || 16 legis Val. || cinguli T] vinculi Val. || 18 administrationis] administrationibus libri || 19 puris] prius V || 22 leg. secundum legem ? || 28 providere] et providere V || 30 equitates ubi acruantem V || 35 itinerum V^o || 37 preparare T || 39 venientes] venientes autem V venientibus T

δὴ τὰς συνειδησίμους ἐπιφρομένους προστάξεις, αἴπερ
 πρώην ἐκ τῶν αὐτῶν προήσαν θρόνων πορθητοῖσι τοὺς
 ἐν μετρίότητι ζῶντας καὶ ἐπιτάττουσαι ποτὲ μὲν τε-
 λῶν ἐπισκενῆς, ποτὲ δὲ οὐδὲν ἐπιμελείας, ποτὲ δὲ εἰ-
 κόνων τε καὶ γεφυρῶν καὶ λιμένων καὶ ὀλκῶν δημο-
 σίων ἀνανεώσεις, καὶ τόπων δὴθεν δημοσίων αφαι-
 ρίσεις καὶ οἰκημάτων ὡς οὐκ ἐν δεόντι κτισθέντων
 καταστροφάς, καὶ ἕτερα τούτων ἐπι προχειρότερα πρὸς
 συκοφαντίαν. ἀλλ' αὐτοὺς μὲν τούτου ποιήσεται πρό-
 νοιον πρῶτων πάντα ζημίαις χωρὶς. εἰ δὲ συνιδώ-
 μεν ἡμεῖς καὶ μεζονος ἐποφίας δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα,
 θεῖων πραγματικῶν χρυσόμεθα τύπων· ὃν δὴ καὶ πρὸς
 τὴν σὴν ἀρχὴν, εἰ συνιδόμεν, καταπέμνομεν, κατ'
 αὐτὸν τε καὶ ἐτέρω τινὶ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ζή-
 τῆσιν. οὕτως ἀναπνεύσει ποτὲ τὸ ὑπῆκοον, οὕτως
 ἀνθίστασθαι αὐτῆς αἱ πόλεις καὶ αὐξήσει τοῖς οἰκονοῖσι
 ταύτας ὡς πλείστη γενήσεται, καὶ οὐ τὰς πατριδας
 ἀποφειδόνται καθάπερ τι τῶν φοβερωτάτων δὴ τῶν
 τῶν ἀρχόντων κακίαν οἰκεῖν ἐν τοῖς ἑαυτῶν εὐλα-
 βούμενοι.

sueta circumferre praecepta, quae pridem ex tuis
 procedebant sedibus vastantia sub mediocritate vi-
 ventis et praecipientia aliquando quidem murorum
 instructiones, aliquando autem itinerum diligentias,
 5 aliquando vero imaginum pontiumque et portuum et
 forumarum et thermarum renovationes et locorum
 quasi publicorum ablationes, aedificiorum quoque
 tamquam non opportuno loco fabricatorum subversio-
 nes, et alia horum adhuc peiora ad calumniam. Sed
 10 ipse quidem huius faciet providentiam agens uni-
 versa sine damno. Si vero perspexerimus nos maiori
 etiam inspectione egere causam, sacra pragmatica
 utimur forma, quam videlicet etiam ad tuum culmen,
 si perspexerimus, dirigemus, secundum quam prae-
 cipiemus etiam alio cuiquam hanc facere inquisitio-
 nem. Sic respirabunt aliquando subiecti, sic flore-
 bunt denuo civitates augmentumque habitantibus eas
 plurimum fiet, et non patrias deserunt velut aliquid
 15 terribilium propter iudicium nequitiam habitare in
 20 propriis formidantes.

CAPUT V.

Δεῖ τοίνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν εἰδέναι τὴν ἀρχὴν
 ταύτην μὴν τὸ λοιπὸν, ἀλλ' οὐ διπλὴν καθεστῶσαν·
 ὥστε πάντα οὐδὲν τὸ δημοσίον ἐδίδοι πρότερον
 ἑκατέρω τῶν ἀρχῶν, ταῦτα κατὰ τὴν υἱοτεταγμένην
 ἀπογραφὴν τῶδε τῶ θεῖω ἡμῶν νόμῳ δώσεις ἀντὶ
 25 καὶ τοῖς ἀμψ' αὐτῶν καὶ τῆ γε αὐτοῦ τάξει, καθά
 1 καὶ μέχρι νῦν ἐδίδοτο. Καὶ ἡ τῶν δημοσίων εἰς-
 πραξίς ἀντὶ τὴ ἐπικεῖσεται καὶ τοῖς πευθόμενοις ἀντὶ
 πριυτωριανοῖς ταξεται, τὰ παρᾶσθμὰ τὴ ἑκατέρας
 ἀρχῆς ἔξει, καὶ εἰ καὶ τὰ μάλιστα στρατιωτικός ἐστιν,
 30 ἀλλ' οὐν ἐπι τὴ ἀπήνης ἀργυρῶς καθεδεῖται, καὶ ἡγή-
 σεται πέλεκος αὐτοῦ (υἱομακίης γὰρ δὴ καὶ τούτο συμ-
 βολον ἀρχῆς), ῥάβδοι τε ὁμοίως αὐτοῦ προπομπέ-
 σουσι. Φεμπιέντες τε αὐτὸν καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν
 35 τὸ κατὰ τὴν χώραν ἰδρυμένον· ἢ μελήσει καὶ τὸ
 ληστρικὸν ἐκκόπτει καὶ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν
 καὶ σώφρονας τοὺς ἡμετέρους ὑπῆκοους πρὸς ἀλλήλους
 2 ἀποτελεῖν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς κομῆταις συγχωρήσει
 πρὸς τοὺς δημοσίους ἀνανεεῖν φόρους. Ἐν δὲ ταῖς
 περιβλέπτους ἀρχαῖς καὶ αὕτη τεταξεται, καὶ εἰ τυχόν 40

Oportet autem tuam celsitudinem scire cingulum
 hoc unum de cetero et non duplex esse, ideoque
 quae fiscus dabat prius utrique administrationi. haec
 secundum subiectam descriptionem huic sacrae no-
 strae legi dabis ei et qui circa eum sunt et eius of-
 ficio, sicut hactenus dabatur.
 1 Fiscaliumque exactio et ipsi imminet et ob-
 oedientibus ei praetorianis officialibus; et insignia
 utriusque habebit cinguli, et quamvis iam militaris
 sit, attamen et in argenteo vehiculo portabitur prae-
 cedetque proxima (consularis namque est etiam hoc
 signum administrationis) fascisque similiter eum prac-
 cedent, procurabitque etiam militaris manus universa
 in provincia collocata, cui curae erit et latrocinia
 35 abscidere et laevis ferre solacium et temperatos no-
 stros subiectos inter alterutros facere.

2 Sed neque vicaneis permittat adversus publica
 resultare tributa. Inter spectabiles administrationes
 autem haec quoque deputabitur, licet forsitan susci-

molestiae afficiendi, neu iam solitas illas iussiones afferant, quae olim ex sedibus tuis procedebant per-
 diturae eos qui in mediocri condicione vivebant, cum modo muros refici modo vias curari, modo imagines
 et pontes et portus et aquae ductus publicos renovari iuberent, et loca tamquam publica auferri et domos
 quasi non suo loco conditas destrui atque alia his etiam ad calumniam procliviora. Sed ipse huic rei
 operam dabit atque omnia sine damno peraget. Quodsi vel graviore inspectione res egere nobis videbitur,
 sacra pragmatica forma utimur, quam quidem ad tuam quoque praefecturam, si placuerit, mitemus, et
 secundum eam etiam alteri ut hanc quaestionem faciat (praecipiemus). Sic respirabunt aliquando subditi,
 sic florebut rursus civitates et incrementum incolae earum quam maximum capient, nec iam patrias
 tamquam rem maxime metuendam fugient, cum propter magistratum malitiam in suis habitare vereantur.

V. Oportet igitur tuam sublimitatem scire hunc magistratum unum in posterum ac non duplicem
 futurum esse: unde omnia, quaecumque fiscus antea utrique magistratui dabat, ea secundum subiectam
 huic sacrae legi nostrae descriptionem ipsi iisque qui circa eum sunt eiusque officio dabis, quomad-
 1 modum etiam usque adhuc dabantur. Tributorum quoque exactio et ad ipsum et ad praetorianos qui
 ei obediunt officiales pertinebit; habebitque utriusque magistratus insignia, et quamvis potissimum mili-
 taris sit, at certe curru argenteo vehetur et securis eum praecedet (consularis enim potestatis etiam
 hoc signum est) pariterque fasces ei sollempniter praefereantur, atque inserviet ei universa manus militaris
 quae in provincia collocata est: cui quidem curae erit ut latrocinia excidat et iniuriam passis open ferat
 2 et subditos nostros quietos inter se reddat. Neque vero vicanos patietur publica tributa recusat.
 Inter spectabiles autem agistratus ipse quoque referetur, etsi forte qui eum suscipit dignitatis sit maioris.

5 ὀλκῶν δημοσίων) formarum et thermarum § 7 κτι-
 θέντων L || 8 προχειρότερα B || 9 τούτου MBz || τούτο L¹
 τούτων L² || 10 συνιδόμεν) συνειδόμεν (συνήδωμεν L¹)
 LB (cf. ε) συνειδόμεν M: sc. συνιδόμεν? cf. XXVI 4, 1 ||
 13 συνιδόμεν LB) συνειδόμεν M || κατ' αὐτὸν τε ML
 κατὰ ταῦτον τε B. κελεινοτα lectione s secundum quam
 praecipiemus commendari iniuria putat Zachariae. Videtur
 excidisse εσται vel προστάξομεν || 16 καὶ om. L || αὐξήσιν
 L¹ || 21 τούτων) αὐτε § || 23 ἅπαντα ὅσα) quae s ||
 25 ὑπογραφῆν B || 26 ἀφ' αὐτὸν M || 28 ἡ. ἐπικεῖσεται
 — παρᾶσθμὰ τε om. M || 30 καὶ εἰ καὶ L || καὶ εἰ MB ||
 31 ἀπήνης) s. v. καθέδρας M || 32 αὐτοῦ om. s || τούτο
 B) τούτο τὸ ML || σύμβουλον L || 33 ῥάβδοι L¹ || προ-
 πομπέουσι M || 38 κομῆταις L¹ || 40 αὐτῆ) αὐτῆ L¹

1 pridem T] quidem V || 5 portum V || 6 et thermarum (theymarum V) secludenda videntur || renocationes V || 7 ablationes Beck] habitationes VT || quoque T] om. Val. || 9 peiora? leg. prouiora? || 10 huius faciet T] faciat huius V || 11 prospexerimus libri || etiam maiori T || 12 pramatica V || 13 utemur vulg. || 15 alii vulg. || 18 deserent vulg. || 23 utique V || 27 ipsi T] ipsa V || imminet V imminet T || 28 eis T] 31 consularis V || etiam in ras. V || 33 *procurabitque] placuitque (placuit T) libri, placabitque Studemund, parebitque ei Beck || universa om. V || 34 prouintiam V || collocata Beck] colata libri || 39 amministrationes autem (aū V) V Neob.] autem amministrationes T || 40 deportabitur Val. || suscipient V^o

ὁ παραλαβῶν αὐτὴν ἀξίας εἶη μελλόνος. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἡησομένων ἔσται τοιοῦτον ὅποιον ἂν ἡμεῖς ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐγκρίναμεν· αὐτὴν δὲ ἢ τὴν ἀρχὴν προσήκον ἐστὶν ἐν ταῖς περιβλεπτοῖς ἀριθμῆσθαι, καθάπερ ἀνδύπατοί τε καὶ ὁ τῆς Εὐφας κωμῆς καὶ ὁ Γαλατίας τε καὶ ὁ τῆς Φρυγίας εἰσίν. 3 Ὡς τε καὶ ἀκροάσεται δικῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ καὶ χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας, καθάπερ καὶ πάσαις ἔξεστι ταῖς ἐροῖσι. Καὶ τὰς γε ἐφέσεις τὰς κατὰ τῶν ἀποκορίσεων αὐτοῦ γινομένας ἐξετάσουσιν ἐντανθοῖ κατὰ τὸ πάλα κεκοιτηκὸς ἐπὶ τῶν περιβλεπτῶν ἀρχόντων οἱ τε ἐνδοξοῦται τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ἐπαρχοὶ 10 ὅ τε ἐνδοξοῦται κοιασίτωρ (τοῦτο τὸ ἄνωθεν παραδιδόμενον), διότι πολιτικώτερα τὰ τῆς ἀρχῆς ἤδη γέγονεν ἀναμιχθέντα τοῖς νόμοις, οὗς δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ὄπλων ἀρχὴν βουλόμεθα.

CAPUT VI.

Κατὰ δὲ τὸν ἐναγχος παρ' ἡμῶν τεθέντα νόμον, εἰ τις δικῆ πεντακοσίων νομισμάτων οὐχ ὑπερβαίνοι ποσὸν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ, εἴτα ἐφέσιμος 20 παρὰ τοῦ δικάζοντος γένοιτο, ταύτης οὐχ ὁ τῆς Χακατιανῆς Φρυγίας ἀρχῆς, καθάπερ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀλλ' αὐτὸς ἀκροάσεται, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας εἴτε ἐκ τινος τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἢ δικῆ παραδοθῆι τινὶ, μὴ περιβλεπτῶ μόνου καθ' 25 αὐτὸν, διὰ τοὺς λογισμοὺς οὗς δὴ τῆ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐναγχος τεθείση προεγράψαμεν διατάξει. καὶ ἔσται καὶ κατὰ τοῦτο σεμνός, ὅτι καὶ θεῖον ἀκροατήριον ἔξει καὶ ἐπιθῆσει τῆ δικῆ πέραις οὐκ ἔτι κατὰ τὸ παλαιὸν ἐντανθοῖ στελλομένη, ὅπως ἂν μὴ διὰ 30 μικρὰς προφάσεις ζῆμιον μεγάλων τὸ πρῶγμα τοῖς ἡμετέροις πταικῶσις ἀφορμὰς παρέχοιτο. Ταῦτα δὲ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ ποιήσομεν φανερά, διεσπουδάστα γὰρ τῶν ἡμετέρων κράτει μὴ μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν κλινομένων κωδικιλλίων, 35 ὅποια τοῖς σπεκταβίλοις ἀρχόνσις ἐπιδίδονται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἅπερ μανδῆτα πριγκίπισις οἱ πρῶην ἐκάλων βασιλεῖς τε καὶ νομοδίται, ἅπερ γράψαντες ἡμεῖς ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρουλον παρεκελευσάμεθα, ὅπως 40 ἂν ἐκιδὲν αἰὶ διδοῖντο ταῖς ἀρχαῖς ἅμα τοῖς κωδικιλλίοις, καὶ οἱ μὲν αὐτοῖς διδοῖεν τὴν ἀρχὴν, τὰ δὲ

piens eam dignitatis sit potforis. Administratores enim erunt tales quales nos opportunos esse ad cingulum iudicaverimus, ipsam autem administrationem competens est inter spectabiles numerari, sicut proconsules et Orientis comes et Galatiae et Phrygiae sunt:

3 ut et audiat causas in provincia sua et pecuniaris et criminales et pro libertate, sicut etiam omnes magistratus. Et appellationes, quae contra sententias eius fiunt, examinantur hic secundum antiquam consuetudinem qui super spectabilibus hoc agebant, gloriosissimi sacrorum nostrorum praeceptorum praefecti et gloriosissimus quaestor (hoc quod olim est traditum), eo quod civiliora administrationis huius iam facta sunt, permixta legibus, quas videlicet etiam 15 ipsis armis praeesse volumus.

Secundum nuper autem a nobis positam legem, si qua causa quingentorum solidorum non transcenderit quantitatem in provincia eius, deinde sub appellatione apud iudicantem fiat, hanc non Pacatianae Phrygiae iudex, sicuti prius, sed ipse audiet, sive ex delegatione nostra sive ex aliquorum gloriosissimum iudicum causa tradita sit alicui non spectabili consistenti, propter rationes quas de appellationibus nuper posita conscripsimus constitutioni. Et erit etiam secundum hoc honoratus quod et sacrum auditorium habebit et imponit iudicio finem non secundum antiquitatem hic dirigendo, ne propter exiguas querelas damnorum maximorum haec res nostris subiectis occasionem praestet. Haec autem et nos ei faciemus manifesta. Studium namque nostrae potentiae est non solum eis praebere signa magistratuum ex appellatis codicillis, qui spectabilibus iudicibus tribuuntur, sed etiam ex imperialibus praecipis, quae mandata principis dudum vocabant imperatores atque leges, quae scribentes nos reperi in sacrum nostrum laterculum iussimus, quatenus inde semper dentur administratoribus una cum codicillis, et codicilli quidem eis praebent cingulum,

Nam qui provincias administraturi sunt, tales erunt quales nos idoneos esse magistratui iudicaverimus: ipsum vero magistratum inter spectabiles numerari par est, quales sunt proconsules et comites Orientis et 3 Galatiae et Phrygiae. Itaque etiam causas audiet in provincia sua et pecuniaris et criminales et quae de libertate sunt, quemadmodum omnibus licet magistratibus. Atque appellationes quae contra responsa eius interponentur, secundum morem qui olim in spectabilibus magistratibus obtinuit, hic examinantur et gloriosissimi sacro nostro praetorio praefecti et gloriosissimus quaestor (id quod olim traditum est), quoniam iam rationi civili magis accommodatus est magistratus legibus temperatus, quas quidem etiam ipsis armis imperare volumus.

VI. Secundum legem autem nuper a nobis latam, si quae causa in provincia eius summam quingentorum solidorum non excedat, porro a iudice appelletur, hanc non qui Pacatianae Phrygiae praesit, sicut prius diximus, sed ipse audiet, sive cui ex nostra sive ex gloriosissimorum nostrorum magistratuum alicuius delegatione causa commissa sit, modo ne spectabilis sit, propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus lata perscripsimus. Eritque ea quoque re illistris, quod et sacrum auditorium habiturus et finem impositurus est lit non amplius ut olim huc mittendae, ne res ob exiguas causas damnorum magnorum copiam subditis nostris praebet. Haec autem nos quoque ei manifesta faciemus. Curae enim fuit potentiae nostrae non solum magistratuum insignia ex codicillis qui dicuntur iis praebere, qualia spectabilibus magistratibus tribuuntur, sed etiam ex imperialibus iussionibus, quae mandata principis veteres imperatores et leges vocarunt, quae nos perscripta in sacro nostro laterculo reponi iussimus, ut inde semper una cum codicillis magistratibus dentur, atque hi quidem magistratum

2 ἐστὶ B || 3 ἐκρίναμεν B || αὐτῆ L¹ αὐτοῖ? L² || 4 δῆ; διὰ L || 5 ἔω B || 9 ἔξεστι om. ε || 11 ἐξετάζουσιν L || 13 τῶν || ὁ τῶν L || * ὑπαρχοῖν libri || 15 τῆς ἀρχῆς administrationis huius ε || 16 ἀναμιχθέντες L¹ || 15 νόμον non extat; cf. p. 194, 4 || 19 ἢ τις B || ὑπερβαίνει LB || 21 καπατανῆς L || 22 καθάπερ M || καθὰ LB || πρότερον εἰρήκαμεν M || προεγράψαμεν B, εἰρήκαμεν om. ε. cf. nov. VIII c. 2 || 24 ἡμῶν om. ε || 26 δῆ; om. B || 27 διατάξει; cf. ad v. 18 || 28 καὶ θεῖον || καὶ om. L || 32 παρέχοι malit Zachariae || 36 πενταβίλοις ML περιβλεπτοῖς B || 37 μανδῆτα πριγκίπισις M ἀποκρίσεις ἀρχοντικῆς LB || 40 λατέρουλον ||

καιακὸν B || παρεκελευσάμεθα L¹ || 42 αὐτοῖς αὐτὴν L

1 administratoris V || administrationis T || administratoris enim erit talis libri || 3 inde cauerimus V || 5 et Galatiae ex galatie Val. || frigie libri || 7 pecunias Val. || 9 magistratos V || 12 praetoriorum V || 13 quaestorum V || 21 pacatione (pacationes T) frigie libri || 24 *causa tradita || contradicta V et tradita T || 27 hoc T || hoc quod V || quod] quo Val. || 25 imponet vulg. || 29 hic] hinc VT, huc vulg. || 36 vocabant om. Val. || 37 scribentes vulg.] scribendi libri

τὸν ἐκείνης θυμίζοι τρόπον. Ἐκ δὲ δὴ τῆς ὑποκει-
μενης ἀπογραφῆς τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ δῆλον
δοται, τί μὲν προσήκον ἐστὶν αὐτὸν γινόμενον προ-
φασει τῶν τῆς ἀρχῆς παρέχειν συμβόλων, τί δὲ αὐτῷ
τε καὶ παρέδωκε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν χορηγείσθαι. Εἰ
δὲ καὶ τινες ἀρχοντας τῶν πληθίων αὐτῶν ἐπαρχίων
ἀμελοῦντας εὐφροὺς περὶ τὸ δημόσιον, οὐχ ἔτερον ἐκ-
πεμψεί, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς σπекταβίλοις ἀρχουσὶν ἐν-
οχλήσεις, ὥστε αὐτοὺς ἐπιτεθῆναι τοῖς ἐκ γειτόνων
ἀρχουσιν, εἰ ῥαθυμοῖεν, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα πᾶ-
σιν εἰσκομίζειν τρόποις.

(Ἐπίλογος.) Τὸν τοίνυν παρόντα νόμον ἡμεῖς μὲν
ἀποτεθῆναι τῷ τῶν θεῶν ἡμῶν διατάξεων παρε-
σκευάσαμεν βιβλίῳ, αὐτοὺς δὲ δεξάμενος κατ' αὐτὸν
ἀπαντα πρᾶξον ἀθάνατον ἀεὶ παραξέοντα τῆς ἡμετέ-
ρας εὐεργεσίας τὴν μνήμην.

Dat. xv. k. lun. CP. Belisario v. c. cons.

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ πραίτωρι Λυκαονίας οὕτως·
αὐτῷ μὲν ὑπὲρ ἀνόμων καὶ καπιτατίωνων καὶ λοι-
πῆς παραψηφῆς sol. CCC 20
τῷ αὐτοῦ παρέδωκε sol. I. XXXII
τῇ αὐτοῦ τάξει auri lib. II.
Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως·

τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τοῖσι τοῦ θεῶν 25
κουβουκλίσιον sol. VIII
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβοῦνων νοτα-
ρίων καὶ τοῖς λατερκουλίσις sol. XXIV
τῷ βοηθῷ αὐτοῦ sol. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων ὑπὲρ 30
προσταγμάτων καὶ πάσης ἐτέρας αἰτίας sol. XL.

mandata vero eius ornent modum. Ex subiecta vero
descriptione huic sacrae nostrae legi palam erit,
quid quidem competat eum ordinatum occasione co-
dicillorum administrationis praebere, quid autem ei
5 et assessori et qui circa eum sunt ministrari. Si
autem etiam aliquos iudices iuxta eas provincias
neglegentes invenieris circa fiscalia, non alium desti-
nabis, sed ipsis spectabilibus iudicibus delegabis, ut
ipsi immineant vicinis iudicibus, si neglexerint, et
10 procurent haec omnibus inferre modis.

(Epilogus.) Praesentem igitur legem nos quidem
recondi sacrarum nostrarum constitutionum procuravimus
codici. ipse vero suscipiens secundum
15 eam universa ages immortalam semper praebituram
beneficii nostri memoriam.

[a. 535] Dat. xv. k. lun. CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praebere praetori Lycaoniae ita:
ipsi quidem pro annonis et capitibus (et) reliquo
solacio solidos numero octingentos
20 eius assessori solidos numero septuaginta duo
eius officio auri libras quinque.

Oportet autem eum praebere occasione codicillo-
rum ita:

spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi so-
lidos novem
25 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
et laterculensibus solidos numero viginti quattuor
eius adiutori solidos numero tres
30 officio gloriosissimorum praefectorum pro
praectis et omni alia causa solidos numero quadra-
ginta.

ius conferant, illa vero administrandi magistratus rationem moderentur. Ex descriptione vero sacrae huic
legi nostrae subiecta manifestum erit, quid quidem eum qui magistratus fiat pro potestatis insignibus
praestare, quid autem et ipsi et assessori et qui circa eum sunt subministrari par sit. Si quos vero praes-
tides provinciarum ipsis vicinarum in fiscalibus neglegenter versari invenias, non alium delegabis, sed ipsis
spectabilibus magistratibus negotium exhibebis, ut ipsi instent vicinis praesidibus, si socordes sint, atque
efficiant ut fiscalia omnibus modis inferant.

Epilogus. Praesentem igitur legem nos quidem in sacrarum nostrarum constitutionum libro re-
condendam curavimus, ipse vero ea accepta omnia secundum eam peragas, quae immortalam semper nostri
beneficii memoriam praestitura sit.

Oportet praebere praetori Lycaoniae ita: ipsi quidem pro annonis et capitulationibus et reliquo so-
lacio sol. CCC, assessori eius sol. LXXXII, officio eius auri lib. II. Oportet autem eum praebere insig-
nium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. VIII, primicerio clarissimorum tribu-
norum notariorum et laterculensibus sol. XXIV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum nostrorum
praefectorum pro iussionibus et omni reliqua causa sol. XL.

1 θυμίζει L || 2 τῷδε ἡμῶν τῷ θεῷ νόμῳ L ||
2 sq. δῆλον ἐστὶν τί μὲν ἐστὶν αὐτῶν διδομένων προ-
φάσει B || 4 συμβόλων L¹ || 6 πληθίων L || 7 εὐφροῦς
L¹ || leg. περὶ τὰ δημόσια? (cf. ε) || 8 αὐτοῖς τοῖς
σπекταβίλοις (περιβλέπτοις B) ἀρχοντας LB (ita etiam
M XXVII epil.) || ἐνοχλήσεις delegabis ε || 13 παρε-
σκευάσαμεν L¹ παρασκευάσαμεν B || 15 πρᾶξον M¹
πράξιον L¹ πρᾶξων B^c πράξεις L² (cf. ad ε) || 17 dat.]
dia. M || xv. k. lun. Mε || πρὸ ἐσ' ἀθάνατων ... Ath.,
μηγὶ Ἰουλίῳ Theod. || bilisario M || subscr. dat. cons.
uilisarii Iul.^{be} al. dat. pē. uilisarii Iul.^p || 19 ἀνόμων B
ἀνόνας Theod. || καπιτατίωνων M καπίτων Lε κεφα-
λητίωνων B || λοιπῶν L || 20 sold. CCC M νομίσ-
ματα ε' (τριακόσια B) LB Theod. (solidos numero octin-
gentos ε) || 21 sol. LXXXII M νομίσματα οβ' M s. v.,
L Theod. νομίσματα ἑβδομήκοντα B || 22 auri lib. II]
uri lib. U M (auri libros quinque ε) χρυσῶν λίτρας β'
(δυο B) M s. v., LB νομίσματα ρδ' (ρμδ corr. Zachariae)

Theod. || 23 sq. οὕτως τοῖς οὕτοις (sic) L || 25 χαρτου-
λαρίοις M || 26 solidos novem ε, νομίσματα θ' Theod.]
sol. VIII M νομίσματα Η (ὀκτώ B) M s. v., LB ||
28 τοῖς λατερκουλίσις M τοῖς λίτρῳ κουσίσις L τοῖς
λατερκούλοις Theod. τοῖς οἰκειακοῖς M s. v., B || sol.
XXIU M] νομίσματα κδ' LB Theod. νομ. κα' M s. v. :
29 τῷ βοηθῷ αὐτοῦ MB Theod.] τῷ ἀντῷ βοηθῷ
L || sol. L.L.L M νομίσματα γ' (τρία B) M s. v., LB
Theod. || 30 ἡμῶν M] om. LB ε || ἐπάρχων Theod.] υπάρ-
χων MLB || 31 sol. XL M (ε)] νομίσματα ξ' M s. v.,
LB Theod.

3 quid quidem V] quidquid T vulg. || 13 recondi Oen-
drüggen] secundi libri || sacrum V || 15 ea V || ages F]
age T sec. Heimhach. || 17 iunii cap. VT || bilisario V]
consule V, om. T || 19 anonis V || et add. vulg. || 23 occa-
sionem V || 25 cartolaris V || 31 omnia V

ΚΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ
ΘΡΑΙΚΗΣ.

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀυγούστος Ἰωάννη τῷ ἐν
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἐβρών τῆς Ἐω πραιτωρίων 5
τὸ β. ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐκείνο τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν
ὅτιπερ, εἰ τις τὴν Θρακῶν ὀνομασία χώρον, ἐνθὺς
συνεισέρχεται τῷ λόγῳ καὶ τις ἀνδρείας καὶ στρατιω-
τικοῦ πλήθους καὶ πολεμῶν καὶ μάχης ἐννοία ταῦτα 10
γὰρ ἐγγενῆ τε καὶ πάτρια τῇ χώρᾳ καθέστηκεν ἐκ-
είνη. ὥστε ἡμῖν (καὶ) πρότερον γέγονεν ἐννοία καὶ τὰ
πρὶ ἐκείνων καταστήσασθαι τῶν τόπων, καὶ νῦν
ἐπὶ τοῖς βεβουλευμένοις ἤδη τὸν παρόντα τίθεμεν
νόμον ἐπὶ γὰρ τοῦ Μακροῦ Τείχους δύο τιὰς καθ᾽ 15
ἑαυτὰ καὶ βικαρίους ὀνομαζέσθαι συνίμεν ἅπαντες,
τὸν μὲν στρατιωτικῶν ἡγούμενον τάξεον (πολλὰ δὲ
αἱ κατὰ τὸν τόπον ἐκείνων δυνάμεις), τὸν δὲ τοῖς πολ-
ιτικαῖς πράγμασιν ἐρσετάτω ἀμφω δὲ οὗτοι πλη-
ροῦσιν ὁ μὲν τὴν τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχον ἐκείσιν 20
τάξιν, ὁ δὲ τὴν τῶν ἀνδρειωτάτων στρατηγῶν, ὁμο-
σίῳ δὲ οὐδέποτε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ μὲν δημοσίον
ἐκαστῷ καὶ σιτήσεις χορηγῆ καὶ τὴν ἄλλην διδῶσι
παραγίχῃ, οἱ δὲ μίαν ἔχουσι διηρητῆ τε καὶ ἀτελεύ-
τητον πράξιν τὸ φιλονεικεῖν πρὸς ἀλλήλους ἀθάνατα. 25

DE PRAETORE THRACIAE.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Illud indubitatum est quia, si quis
Thracum nominaverit regionem, mox simul aggre-
ditur menti et quaedam fortitudo et militaris multitu-
dinis atque bellorum pugnaeque cogitatio: haec enim
in genere et patria illius provinciae sunt. Ideoque
nobis primitus cogitatio facta est etiam quae in illis
sunt locis statuere, et nunc super his quae iam cogi-
tavimus praesentem ponimus legem. In Longo enim
Muro duos quosdam sedere vicarios et nominari no-
vimus universi, alium quidem militarium praeseden-
tem ordinem plurimorumque in illo loco exercituum,
alium vero civilibus superesse causis: ambo autem
isti complement alius quidem gloriosissimum prae-
fectorum illic officium, alius autem fortissimum
magistrorum militum, concordant autem unquam
adinvicem, sed fuscus quidem singulis et annonas
ministrat et aliud impendit solacium, illi autem unam
habent perpetuam et infinitam actionem litigandi
inter alterutros immortaliter.

CAPUT I.

Ἐδοξε τῶν ἡμῶν ἔχειν ὁρθῶς τούτο ὅπερ καὶ ἐν
ἑτέροις πεποιθήκαμεν ἔθνεσι καίτοιγε οὐχ οὕτω μαχι-
μοῖς οὐδὲ στρατιωτικῆς φροντίδος δεομένοις, τούτο κεν-
ταῦθα πρῶται καὶ τοῦτων δὴ τῶν ἀρχῶν ἑκατέραν 30
ἐπὶ ταῦτο συνελκῶσαι, ὥστε μὴ τὸν μὲν ἐπὶ τῶν πολ-
ιτικῶν εἶναι πραγμάτων, τὸν δὲ στρατιωτικῶν καὶ
μόνων ἐξάρχειν, ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν ἐγκαταστήσαι τῷ
τόπῳ σεμνῆν τινα καὶ αἰδοῦν ἀξίαν, ἥπερ ὁμοίως
τῶν πολιτικῶν ἐκείσε πραγμάτων ἐπιμελήσεται τῆς
τε τῶν στρατιωτικῶν εὐκοσμίας φροντιῆ. ὁ μὲν γὰρ 35
τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἐν ἑτέροις τισὶν ἐστὶ τόποις,

Placuit igitur nobis habere recte hoc, quod etiam
in aliis fecimus nationibus licet non ita bellicis nec
militari munitione indigentibus, hoc et hic agere, et
harum quoque administrationum utramque in idem
contrahere, non alterum quidem in civilibus, alterum
vero in militaribus esse negotiis et solis praesedere,
sed unam administrationem instituere loco honestam
quandam et reverentia dignam, quae similiter civi-
lium ibi causarum curam habeat et pro militan-
tium disciplina cogitabit. Provinciae namque iudex
in aliis quibusdam locis positus vix illis sufficet,

Nov. XXVI Graece extat in ML, inde a cap. 2 in B 6, 10. — Epit. Theod. 26, Athan. 4, 6. Iulian. const. XIX.

XXVI.

DE PRAETORE THRACIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum,
exconsuli et patricio.

Praefatio. Illud in confesso est, Thracum regionem si quis nominet, statim una subire mentem
etiam quandam fortitudinis et militarium copiarum et bellorum atque pugnae cogitationem; haec enim
ingenita et patria terrae illi sunt. Itaque nobis et olim consilium erat illorum quoque locorum res
constituendi, et nunc de iis quae animo iam agitavimus hanc ponimus legem. Namque ad Longum
Murum duos viros sedere et vicarios nominari scimus omnes, alterum militaribus cohortibus imperantem
(multae enim in illo loco copiae sunt), alterum civilibus negotiis praefectum: uterque autem vices sustinet
alter gloriosissimum praefectorum, alter fortissimum magistrorum militum; neque vero unquam inter
se consentiunt, sed fuscus utriusque et annonas subministrat et reliquum praebet solacium, ipsi vero unum
hoc perpetuum et infinitum negotium habent, ut contentionem inter se exercent immortaliter.

1. Placuit igitur nobis satius esse quod in aliis quoque gentibus fecimus, licet non aequae belli-
cosae nec militari custodia indigentibus, idem etiam hic facere, et utrumque hunc magistratum in unum
contrahere, ut non alter civilibus praesit negotiis, alter militibus vel solis imperet, sed unum aliquem
magistratum in eo loco constituere gravem et reverentia dignum, qui pariter illic civiles res atque milita-
rem disciplinam curet. Nam is quidem qui provinciae praesit in aliis versatur locis illisque aegre sufficit;

5 ὑπάρχῳ L² || ἐώς L || 6 πατρικίων M² || 8 τῶν
τῶν L || 9 *ἀνδρείας (idem Zachariae in add.) ἀν-
δρεία libri || 11 ἐν γεννῶ L¹ ἐγγενετὰ L² in genere
(i. e. ἐν γένει) ε || 12 καὶ inserui || 14 τιθεμεθα L ||
17 στρατιωτικῶν M² L¹ || 20 ὑπάρχων ML || 21 ὁ
δὲ οὐδὲ L¹ || 23 χορηγῆ M χορηγῆ τὴ L || 24 οἱ
δὲ οὐδὲ L¹ || 27 οὕτω || 31 στρατιωτικῶν
Hal. || 32 ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν om. L (ἀρχὴν post ἀξίαν
33 add. L²)

1 rubr. ΚΣ Ry xxvi De praetore taralie R. V || 11 in
genere] ingenita vulg. || patia V || illi T || 15 duos
om. V || vicarios et] leg. et vicarios? || 16 universi alios
universaliu libri || praesidentem vulg. || 17 ordinem
libri || exercituum T] exercitum Val. || 19 alios V || 21 ma-
gistro militum libri || 23 impendi V || 27 *bellis libri ||
28 militare munitionem Val. || 29 utraque V || 30 non
T, om. Val., nec vulg. || 31 militibus V || *negotii et
solis] et solis et negotiis libri || praesidere vulg. || 34 mili-
taria T || 35 disciplinam V || 36 vix illis T] uexillis Val.

1 μόλις ἐκείνοις ἀρκούν· ἡ δὲ τῶν τειχῶν τούτων φυλακὴ καὶ ἡ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους διοικήσις καὶ ἐπιτομία τε καὶ στρατηγία δέεται τινος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πρὸς ἐκάτερον ἔχοντος ἐπιτηδεύειας, στρατιω- 5 τας τε κομρῆν καὶ νόμων ἐξαρχεῖν. τί ποτε ἂν οὐκ ὄνομα τούτῳ πρόσφορον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος θείηται, ἢ ποῖαν λαβόντες προσηγορίαν τῷ τῆς ἀρχῆς ἔχοντι ταύτην ἀρμόσασιν; ἢ οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ φανερόν, ὡς καὶ οὗτος πρῶτον ὀνομασθήσεται τῆν τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας προσλαμβάνων ἐπωνυμίαν, καθάπερ ὁ Πι- 10 σιδίας τε γινόμενος καὶ ὁ Λυκαονίας ἐξάρχων ἀνομιστάι τε καὶ γέγονε παρ' ἡμῶν; εἰ γὰρ ὁ πρῶτον ὁ Ρωμαίων στρατηγὸς τε ὁμοῦ καὶ νομοθέτης ταύτην ἐπὶ τῆς οἰκείας ἀρχῆς εἶχε τὴν τάξιν, τῶν ἀνωμο- 15 λογημένων ἐστὶν ὅτι προειπωδέστατον ἂν εἴη τὸ τοῦ πρῶτου ὄνομα τῆ τῆς ἀρχῆς ταύτης προσηγορία. στρατιωτῶν μὲν γὰρ ἴγρηται πλῆθους, ἰδιώται δὲ οὐκ ὀλίγους ὑποκειμένους ἔξει, οἷς τὰ ἐκ τῶν ἡμε- 20 τέρων διατίθεται νόμων, καὶ δεῖ γε τοῖς τόποις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τὰ τε πολιτικὰ τὰ τε πολέμια· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις αἰεὶ τινες ἄνδρες στρατιω- 25 τικοὶ τῶν ἐπὶ μεγίστων ἀξιωματῶν ὄντες τῶν τε ἐκείσε δυνάμεων ἐξηγοῦντο τοῖς τε ἄλλοις ἀπασιν ἐβοήθουν, εἰ καὶ μὴ στρατιώται τινες, ἰδιώται δὲ ἐτύχων ὅμοι. αἱ γὰρ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων 25 οὐ μετρίως χρῆζονται τῆς ἀντιστάσεως. δεῖ δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτετραφῆναι τῷ μετὰ τῶν νόμων αὐτῶν ἡγεῖσθαι δυνάμεν, ὡς πολὺ τὸ διαφέρειν ὅν τάξιν τε καὶ ἀταξίαν· καὶ ἅπασιν ἐστὶ φανερόν ὡς τὸ μὲν στρατιωτικόν, εἰ μόνον εἴη καὶ καθ' αὐτό, θρασύτε- 30 ρον ἐστὶν τοῦ πρῶτοντος, τὸ δὲ γε πολιτικόν, εἰ μὴ τῷ στρατιωτικῷ συναναρίννται, καταδέεστερον ἐστὶν τοῦ μετρίου, τὸ δὲ ἐκάτερωθεν εἰς ταῦτο συνελθὼν τοῦτο τελευτάτων τε καὶ αὐταρκές ἐστι καὶ πρὸς πό- 35 λεμόν τε ὁμοῦ καὶ εἰσὶν ἡν ἐξαρκοῦν.

1 murorum vero horum custodia et circa loca illa gubernatio (et) disciplina atque ducatus eget aliquo viro bono et qui ad utrumque opportunus existat, milites ordinare et legibus praeceesse. Sed quod no- 5 men huic competens ex antiquitate donemus, aut qualem sumentes appellationem cingulum hoc habentem nominemus? an certe non hoc ipso manifestum est, quia etiam iste praetor nominabitur, nostrae pietatis cognomen accipiens, sicut Pisidiae iudex et 10 Lycaoniae praesul nominatus et factus est a nobis? Si enim praetor Romanorum dux simul et legislator hoc in suo cingulo habebat officium, indubitatum est quia decentissimum erit praetoris nomen huius administrationis appellationi. Militum etenim 15 praeerit multitudini, privatos autem non paucos subiectos habebit, quibus ex nostris legibus iudicabit. Et eget in locis illis viro bono et quae civilia et quae bellica sunt. Nam et priscis temporibus semper aliqui viri militares in maximis dignitatibus consti- 20 tituti et exercitibus praeerant et aliis omnibus praebebant auxilium, licet non milites aliqui, sed tamen privati essent. Incursiones enim barbarorum non mediocri eget rebellione. Oportet autem eis delegari ut cum legibus ipsi praesint exercitui, tamquam 25 multa sit differentia disciplinae et indiscipline: et omnibus est apertum quia militaris quidem manus, si sola sit in semet ipsa, asperior est quam decet, civilis autem, nisi cum militaribus misceatur, medio- 30 critate erit inferior, ex utroque vero in idem convenire, hoc perfectissimum et sufficiens est ad bellum simul et pacem.

CAPUT II.

Ὀγκούν καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης συνήφθω, καὶ πρῶ- 1 τω ὄντος Ἰουστινιανὸς ἐπὶ Θράκης καλεῖσθω. συμβολα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἐστὶν κωδικιλλοὶ τε φου- 2 τῶντες ἐντεῦθεν κατὰ τὸ τῶν λοιπῶν σπεκταβιλίων

Ergo et haec administratio coniungatur, et praetor iste Iustinianus in Thracia vocetur, honor autem ei a nobis erit codicilli procedentes hinc secundum reliquorum spectabilium iudicium figuram et quae-

1 horum vero murorum custodia et illorum locorum administratio et disciplina et militare impe- 2 rium viro aliquo bono indiget quique ad utrumque idoneus sit tam ad milites instruendos quam ad leges proponendas. Quod igitur nomen huic conveniens ex antiquitate ponamus? aut qualem eligentes ap- 3 pellationem aptam ei qui magistratum hunc gesturus sit, efficiamus? An non per se manifestum est hunc quoque praetorem nominandum esse ascito pietatis nostrae cognomine, quemadmodum Pisidiae praefectus 4 et Lycaoniae rector a nobis et nominatus et factus est? Nam siquidem Romanorum praetor belli dux simul et legislator hunc in suo magistratu locum tenuit, in confesso est praetoris nomen huius magi- 5 stratus appellationi maxime convenire. Militum enim copias praerit, privatos autem non paucos, quibus ex nostris legibus ius reddat, subiectos habebit. Ac praefecto illis locis opus est viro tam civilem quam militare rerum perito: etenim etiam prioribus temporibus semper viri quidam militares ex iis qui 6 in summis dignitatibus erant et copias militum ibi praerant et reliquis omnibus praesto erant, licet quidem non milites, sed potius locati essent. Barbarorum enim invasiones non mediocri indigent vi resistendi. Oportet autem quae ad eos pertinent ei committi qui cum legibus imperare illis possit, cum multum 7 intersit inter ordinem et perturbationem: atque inter omnes constat rem militarem, si per se sola sit, audaciorē esse quam decet, rem autem civilem, nisi cum militari simul misceatur, infirmiorē esse quam par est, utramque vero in idem coniunctum et perfectissimum et idoneam esse et ad bellum simul atque pacem sufficientem.

II. Itaque haec quoque potestas coniuncta sit, et praetor hic Iustinianus in Thracia vocetur. Insignia vero ei a nobis erunt et codicilli hinc editi secundum speciem ceterorum spectabilium magi-

1 ἡ] εἰ L || τοιχῶν L¹ || 6 τοῦτον L¹ || 8 ἡ] an certe (i. e. ἡ γ?) ε || 10 sq. cf. nov. XXIV. XXV || 11 ἐξαρχοῦ ὦν (ὦν L¹) L || 13 καὶ ὀνομοθέτης L || 14 ἀρχῆς om. L || τῆν om. M⁹ || 15 τὸ τοῦ L || τοῦ om. M || 19 δεῖ γε τοῖς τόποις M δέεται ἐν τοῖς τόποις L(ε) || 20 πολ- 1 μικά Haloander non recte || 23 ἐκείσε om. ε || 25 ὅμοι] ὄντες con. Zachariae || 27 τῶν] τῷ L¹ || 28 δυνάμεων M] δυνάμεως L¹ δυνάμεων addito τῶν ante αὐτῶν L¹(ε) || 30 κατ' αὐτό L || 32 τοῦ στρατιωτικοῦ L¹ || καταδέ- 2 κτερον L¹ || 33 συνελθὼν] convenire ε || 34 τοῦτο M] τοῦτον L¹ || τούτων L² || ἐστὶν Haloander || 35 ἐξαρκοῦν om. ε || 36 sq. Ογκούν — καλεῖσθω] Συνοιδμεν μιαν ἀρχὴν ἐπὶ τῆς Θράκης ἐγκαταστήσαι, καὶ τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρχὴν πρῶτον Ἰουστινιανὸν ἐπὶ Θράκης καλεῖσθαι, καθ' ἡσθαι δὲ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Μακροῦ Τείχους B (cf. Theod.; Ath., ubi leg. εἰς τὸ Μακρὸν

(ἐκτομα cod.) ἀναγκαζόμενος καθ' ἑξῆσθαι Τείχος) || 38 τε om. B || 39 κατὰ τὸ Haloander] κατὰ τε τὸ M L B || περιβλέπων B

1 custodiat circa V || 2 et add. vulg. || 3 bona V || qui ad] quid V | quia T || oportunus V || 5 donamus libri | 6 quale V || appellationem Val. || 7 ipsum T || 9 accipies V || 12 habeat V || 13 decentissimum V || 14 appellatione T || appellationum V || 15 probatos Val. || 16 iudicavit libri || 17 eget in] egentem VT || illos Val. || 22 esse V || incursionem V⁹ || 23 delegati Val. || 24 * ut] et libri] praesent exercitu V || 25 disciplina V || 27 ipsam V | asperior est] asperiores libri, asperior erit vulg. || 29 erit om. V || conveniens Beck || 36 ergo] rogo Val. || 38 codicillis V

ἀρχόντων σήματα καὶ τινας καὶ ὑποθήκαι βασιλικαί, τὸν τρόπον ὑψηροῦμαι καθ' ὃν διανοῦσι τὴν ἀρχήν, ἅπειρο οἱ πρὸ τῶν μανδᾶτα πρηνικίπεις ἐκάλουν, μεθ' ὧν ἐπὶ τὴν χώραν ἐξιώντες οἱ τὰς ἀρχὰς διακλιθροῦνται τὸ πρακτεῖον ἐκείθεν ἐλάμβανον· καὶ τὸ πρῶμα προῦχόμενος καλῶς, καὶ ἦν τοῖς πρῶτοις ἐνδοκίμειν ἐπὶ πολλῶν τῆς ἡμετέρας ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιπέριον, ἀπ' ὧν Ῥωμαῖοι προελθόντες τὴν τε ἀρχὴν ὡς εἰπεῖν ὅλην μεσημβρίας τε καὶ τῆς ἑώρας τὰ πλείστα κατεκτήσαντο. Ὅσα τοίνυν ἐν τῷ πρῶτῷ ἡμῶν ἐμπροσθεν εἰρημῶν γεγραπταὶ νόμῳ περὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ ὅποσα τῷ τε Πισιδίας τῷ τε Λυκαονίας διειλεγμένα πρῶτοι, περὶ τοῦ πρῶτα μὲν αὐτοῖς ἐντεῦθεν χειρονοεῖσθαι, πρῶτα δὲ δεῖν τοῖς ὑπῆκοις προσφέρεσθαι τοῖς ἡμετέροις, ἅπαντες ἴδι ἐστὶ φανερά· εἰς ὅλην γὰρ ἀρτί τὴν ὑπῆκοον ἐκπεποιτῆκεν ὁ νόμος καὶ ἅπαντες ἠδὲ γέγονεν γνωριμωτατοῦ. ὡ δὲ καὶ ὄρκος ἐγγεγραπταὶ καθ' ὃν πρῶτον ἐστὶ τοῖς ἡμετέροις ἀρχαῖς παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς τὴν ἐαυτῶν ψυχὴν ἀνεῖρον τῷ θεῷ καὶ φυλάττειν τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκοις ἐν ἰσότητι τε καὶ δικαιοσύνῃ πάσης ἀπηλλαγμένους ἀισχυροκρδείας τε 1 καὶ ἀδμερείας καὶ χάριτος. Ταξέεται δὲ αὐτὸν θεραπεύσασιν οὐ πλείους τῶν ἑκατῶν καὶ ἕξει μὲν τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς σύμβολα, ἕξει δὲ τὰ τῆς στρατιωτικῆς. καὶ παρέσται μὲν αὐτῷ καὶ ad responsum διὰ τὸς ἐκείσε δυνάμεις, ἕξει δὲ ἀδειαν καὶ ἐπιτάταιν αὐταῖς καὶ τὰ λυσιτελοῦσα τῇ πολιτείᾳ μετ' αὐτῶν ἐργάζεσθαι τε καὶ πράττειν. Ἡ δὲ τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους [τῶν] δημοσίων φόρων εἰς πράξις αὐτὸν τε καὶ τὴν τάξιν ὄφεται τὴν αὐτοῦ. πρῶτωριανῆ τε ἅπανα ἡ τάξις κληθήσεται. τοῖς ἐντεῦθεν στρατενομένην συμβόλοις ἐκ τοῦ θείου τῶν ἐπιστολῶν ἀκρινοῖς φοιτώσιν, ἐξ οὗ καὶ ἡ βικαριανῆ πρῶτην ἐκομίζετο τὰ τοιαῦτα σύμβολα τάξις. 35

CAPUT III.

Μελέσει δὲ αὐτῷ πρῶτον μὲν δώρων καθαράς φυλάττειν τὰς χεῖρας, ἔπειτα πᾶσαν ἰσότητα τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκοις ἴδια τε καὶ δημοσίᾳ τηρεῖν δικαστομένοις τε καὶ συμβόλαια πρὸς ἀλλήλους πρᾶττουσιν,

dam insignia imperialia modum explanantia quo regat administrationem, quae priores nostri mandata principis appellabant, cum quibus ad provinciam egredientes qui administrationes sortiebantur quod agendum erat inde sumebant. Et causa servabatur bene, erantque praetores probabiles in multis nostri imperii gentibus et maxime hesperiarum, ex quibus Romani procedentes et septentrionem ut ita dicatur omnem et meridiem et orientis plurima tenuerunt. Quaecumque igitur in lege a nobis dudum prolata scripta sunt de administrationibus, et quaecumque de Pisidiae et Lycaoniae disputavimus praetore, ut gratis quidem hinc ordinentur, gratis autem eos oporteat se collatoribus exhibere nostris, omnibus manifesta sunt: in totam namque dicionem processit lex et omnibus iam facta manifestissima est. Cui etiam iusiurandum inscriptum est, secundum quod competat nostros iudices suscipientes administrationes suam animam consecrare deo et custodire nostros subiectos sub aequitate atque iustitia, ab omni remotos turpi lucro et inimicitibus atque gratia.

1 Officiales autem ei ministrabant non amplius centum, et habebat quidem civilis cinguli codicillos, habebat autem et (militaris). Et aderit quidem ei et ad responsum propter ibi) constitutum exercitum; habebat autem licentiam et imperare eis et quae utilia sunt rei publicae cum eis efficere et agere.

2 Exactio vero circa loca illa fiscalium functionum et ipsum et officium respiciet ipsius: praetorianumque officium omne vocabitur, et hic datis militabit probatoriis ex sacro epistolarum scrinio procedentibus, ex quo et vicarianum dudum percipiebat officium huiusmodi probatorias.

Cura vero ei erit primum quidem muneribus puras servare manus. deinde omnem aequitatem nostris subiectis privatim et publice custodire litigantibus et documenta inter alterutros facientibus, ut tumultus

stratum et praeccepta quaedam imperialia quae quemadmodum magistratus gerendus sit, explicent, quae quidem maiores nostri mandata principis vocabant, quibus acceptis in provinciam proficiscentes qui magistratum sortiti erant, quid faciendum esset, inde deprimebant: atque ea res bene processit, contigitque praetoribus ut apud multas reipublicae nostrae gentes laude florerent, inprimis occidentales, unde Romani profecti et septentrionem paene totum et meridiem et orientis partem maximam acquisiverunt. Quaecumque igitur in lege quam modo diximus de magistratibus scripta sunt, et quaecumque et Pisidiae et Lycaoniae praetori exposuimus, scilicet gratis cum ipso hinc creandos esse tum ipsis subditos nostros tractandos, iam omnibus manifesta sunt: in universam enim dicionem nostram nuper lex illa profecta omnibusque iam facta est notissima. In qua etiam iusiurandum scriptum est, secundum quod iudices nostros magistratu suscepto animam suam deo consecrare et subditos nostros in aequitate et iustitia custodire decet ab omni turpis lucri cupiditate et invidia et gratia liberos. Officiales vero ei inserviant non plures quam centum, atque habebit tam civilis magistratus quam militaris insignia. Aderit etiam ad responsum ei propter militum quae ibi sunt copias; veniantque habebit et imperandi ius et quae reipublicae prosunt cum iis exercendi et peragendi. Publicorum autem tributorum in illis locis exactio et ad ipsum et ad officium eius spectabit. Atque praetorianum vocabitur universum officium codicillis hinc ex sacro epistolarum scrinio editis militaturum. unde etiam vicarianum o im officium tales codicillos accipiebat.

III. Curae vero ei erit primum ut a muneribus puras servet manus, deinde ut omnem aequitatem subditis nostris et privatim et publice praestet tam litigantibus quam negotia inter se contrahentibus, ita

1 καὶ ante ὑποθήκαι del. L² || ὑποθήκαι insignia ε || 2 διανοῦσαι ML¹B || δὴ ἀνῶσει L² vulg. || 3 μανδᾶτα πρηνικίπεις (τρηνικήπεις L¹ πρηνικίπεις L²) ML || παραγγέματα βασιλικὰ B || ἐκάλει B || 6 προῦχόμενος προῦχόμενος (sic) L || 7 ἐνδοκίμειν L || ἡμετέρας MLB || πολιτείας add. Haloander || 8 πρὸς ἐλθόντες L || 9 τὴν τε τε om. B || μεσημβρίας L² || 11 νόμῳ nou. VIII || 12 ὅσα M¹ || τῷ τῆς Πισιδίας B || 13 διειλεγόμεθα (διειλεγόθη L¹) L διαλεγόμεθα B || 15 τῆς ἡμετέρας (ημ. in ras.) M || 16 ἴδη, om. B⁵ || ἀρτί M¹ ἴδη LB, om. ε || 18 ὡ M || 21 ἡμετέροις ὄρκους ὑπῆκοις L¹ || 23 αὐτῷ L¹ || 24 τῶν om. B || 26 ἀδρεσιπόνσου M, ἀδρεσιπόνσου (in mg. ἀποκρισιανῶν L²) L εἰς ἀποκρισεις B ||

29 καὶ τῇ καὶ om. B || 30 φόρους L¹ || 33 στρατενομένη ML¹B || ἐκφερομένη L² (ἐκφαρομένοις Haloander) || 36 δῶρον ML¹ || 39 καὶ τὰ συμβόλαια LB

1 insigni imperialia amodum V || 5 cause V al. || servabat V servabant T || 6 eratque V || praetores V || nostris V || 12 pisidie V || pisidio T || disputabimus V || 13 ordinem V || 16 manifesta T || 21 lucro om. V || 23 ministrabant V* || 24 cingulis V || 25 sq. militaris — ibi om. libri. suppl. Beck || 31 omnem vocabatur V || hinc vulg. || militabit T || militabitur V || 32 sacrum V || procedentibus V || 36 pura V || 38 pribatim V

ὄτε στάσιμ ἅπασαν αὐτῶν ἐξελαίνεσθαι. καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας ἀεὶ ταῖς πολεμικαῖς γυμνασίαις ἀποτελεῖν καλλίους τε καὶ προθυμοτέρους, τοὺς ἰδιώτας δὲ ἠνθμίξειν τῷ νόμῳ δικαίους τε καὶ κακούργους ὅπασης ἐλευθέρους ἀποτελεῖν, ὥστε τοὺς μὲν εἰς δικαιοσύνην, τοὺς δὲ εἰς ἀνδρείαν αὐξέσθαι. καὶ εἰ τις γενότο πολέμου χάριν ἐκδρομή, ταύτην ῥάστα ποιείσθαι: τάξεώς τε παροῖσθς ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν ὑπηρετουμένης ὅποσα πολιτικοῖς τάξεώταις πρέπει, τῶν δυνάμεων δὲ ἀπροσφασίτως τὰς πολεμικὰς ἀνειρο- 1 γόντων ἐφόδους. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῶν δικῶν, εἴτε εἰς χρήματα βλεποῖεν εἴτε εἰς ἐγκλήματα εἴτε εἰς ὀνομονοῦν ἄλλα, κατακοῦνεν καὶ δικάζειν ὀρθῶς καὶ πρὸς τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ πάθους ἔνεκεν οὐδενός, ὥστε μὴ τινὰς ἐκείθεν ἐκτρέχοντα τὸ ἡμέτερον 15 ἐνοχλεῖν κούτος. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς καταλιμπάνοντας τὴν χώραν ἐνταυθοὶ τρέχειν ὑπὸ τῶν κατὰ χώραν περιορισμῶν ἀρχόντων. εἰ γὰρ καὶ ὕστερον μέλλοιεν ἐκ τῶν αὐτόθεν φοιτῶντων ἐνοχλεῖσθαι, πευσόμεθα πάντως τῶν ἀδικου- 20 μένων, εἰ ταῦτα παραγγελλαντες ἔτινον τῷ τῆν ἀρχῆν ἔχοντι. καὶ εἰ μὲν μάθοιεν αὐτοὺς ταῦτα μὴ παραγγεῖλαι, σὺν ἐπιτιμῆσει πάση στελοῦμεν αὐτοὺς κατὰ χώραν, εἰ δὲ οἱ μὲν προσηγγεῖλαν, ὁ δὲ τῆν ἀρχῆν ἔχων ἢ ἔρασαντο ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν οὐκ 25 ἐνπρεπῆ τῶν νόμων ἡμέλει, τότε ἐπ' αὐτὸν τὴν πᾶσαν τρέφομεν κίνησην. ὡπερ γὰρ αὐτῷ δεδωκάμεν χορηγίαν πλείονα (φαμέν δὲ τῆν ἑκατέρας ἀρχῆς) καὶ ἀνδρῶπων αὐτὸν προῦβαλόμεθα τοσοῦταν, οὕτως, εἰ μάθοιεν αὐτὸν ἀναξίως περὶ τῆν ἀρχῆν φερόμενον, οὐτε ἐνδύσομεν οὐτε ἐπὶ μετρίοις στήσομεν τὴν ποιήν, ἀλλ' ὅσον αὐτὸν εἰς ὕψος αἰρομεν ἐνοσημοῦντα, τοσοῦταν αὐτῷ παρὰ τοὺς ἡμετέρους τι πράττοντι νό- 30 μους ἐπιτιμῆσομεν. Δεῖ δὲ αὐτὸν πρὸς μηδὲνα παντελῶς ὑποκατακλίνεσθαι, μηδ' ἂν εἰ τις εἰς τῶν ἐπι- 35 σήμων μηδ' ἂν εἰ σφόδρα πλουτοῖ. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἠμενότεροι παραδίδομεν τὰς τοιαύτας ἀρχὰς, ἵνα μὴ ῥαδίως ἐνδιδιοῖεν τοῖς ἐκ τοῦ πλουτεῖν βουλομένοις ἀδικεῖν.

universus eorum propellatur; et milites quidem semper in bellicis exercitationibus efficere meliores ac prouiores, privatos autem coaptare lege, iustos et malignitate universa liberos, et perficere hos quidem 5 ad iustitiam, illos autem ad fortitudinem augere; et si qua opus fuerit belli causa discursio, pro hac facile celebrare: officio utroque praesente, alio quidem ministrante quaecumque civile officium decent, exercitu vero inexcusabiliter prohibente hostiles in- 10 vasiones.

1 Oportet autem eum etiam lites sive (ad) pecunias respicientes seu ad crimina sive ad quodlibet aliud audire et iudicare recte et secundum nostras leges et sub nulla passionis causa, ut nullus inde diffugiens nostram inquietet tranquillitatem. Neque enim volumus nostros collatores relinquentes provinciam huc currere a provincialibus despectos iudicibus. Nam et si postea fuerimus ab his qui exinde venturi sunt inquietati, requirimus modis omnibus venientes, si haec denuntiaverunt administrationem habenti: et si quidem cognoverimus eos haec non denuntiasse, cum omni correctione dirigimus eos ad provinciam; si vero illi quidem interpellaverint, qui vero administrationem habet aut neglexit aut per aliam causam non decoram leges neglexit, tunc in eum omnem convertimus motum. Sicut enim ei dedimus annonas ampliores (dicimus autem utriusque cinguli) et super homines eum constituimus tantos, ita si didicerimus eum indigne circa cingulum agere, neque veniam dabimus neque in mediocribus statuimus poenam, sed quantum eum ad celsitudinem elevamus ornatum, tantum ei citra nostras aliquid agenti leges increpabimus. Oportet autem eum ad nullos penitus inclinari, nec si de sublimibus sint, nec si valde sit locuples. Propter hoc etenim etiam nobilioribus tradimus huiusmodi cingulum, ut non facile cedant his qui per divitias volunt nocere.

ut omnem seditionem ab iis propellat. Praeterea ut milites quidem exercitiis militaribus meliores usque et alacriores reddat, privatos autem ad legem accommodet atque iustos et ab omni improbitate liberos praestet, quo hi in iustitia, illi in fortitudine proficiant. Et si qua belli causa expeditio fiat, ut eam prompte faciat, cum utrumque officium praesio sui et alterum quidem quaecumque civiles officiales decet 1 subministret, militares autem copiae sine mora invasiones arceant hostium. Lites vero oportet eum sive ad pecuniam sive ad crimina sive ad quaecumque aliud spectant audire et recte ac secundum leges nostras neque affectu ullo commotum iudicare: ne qui illinc profecti nostrae potentiae negotia successant. Nolumus enim subditos nostros relicta provincia huc accurrere a provinciae iudicibus contemptos. Quodsi etiam posthac ab iis qui inde adveniunt molestia nobis exhibeatur, interrogabimus omnino eos qui iniuria affecti sunt, num haec ad eum qui magistratum gerit detulerint; et si quidem comperiamus eos haec non detulisse, cum omni reprehensione in provinciam eos remitemus, sin illi quidem detulerint, is vero qui magistratum gerit aut socors fuerit aut propter aliam causam non honestam leges despecterint, tunc in eum omnem vertemus indignationem. Quemadmodum enim ei amplius salarium, utriusque nimirum magistratus, dedimus atque tot hominibus eum praefecimus, ita si eum in magistratu indigni versari compererimus, neque condonabimus quicquam neque levem statuimus poenam, sed quantum in fastigium eum extollimus recte et ordine facientem, tantum contra nostras leges aliquid agentem reprehendemus. Oportet autem eum nulli omnino sese submittere, neque si quis auctoritate praecellat neque si valde dives sit. Namque propter id ipsum gravioribus viris eiusmodi magistratus tradimus, ne facile indulgeant iis qui divitiis abuti ad iniuriam volunt.

1 στάσιμ M⁵ στάσιμ τε M^oLB (καὶ ἀδικίαν post αὐτῶν addi vult Zachariae) ἢ ἀπελαίνεσθαι, s. v. ἐξελαίνεσθαι M || 2 ἀεὶ om. L || 4 κορυγίας L¹ (πανουργίας Haloander) || 5 ἀποτελεῖν ὡστα] et perficere ε || 6 ἀνδρείαν B || 7 ταῦτα B^c sec. Hombergk. || ὅ τοῖς μὲν ὑπηρετουμένοις L || 10 πολιτικὰς B^c || 11 αὐτῶν L¹ || 15 μὴ τινὰς M (cf. s) μὴδὲ BL || 16 οὐ γὰρ L || 20 πευσόμεθα Ls] σπεν- 50 σόμεθα MB ἢ ἀδικουμένων MB] ἀφικνουμένων Ls (cf. nov. XXX, 5 § 1) || 27 αὐτὸν L || 29 αὐτῶν L¹ || προ- 55 βαλλόμεθα M προβαλλόμεθα B || οὕτως καὶ εἰ B^c sec. Hombergk. || 30 μάθην L¹ || 32 αἰρούμεν B || 35 sq. lego. μήτ' ἂν — μήτ' ἂν?

vulg. || 5 augere T aure V. Leg. augeri? || 6 pro hac] hanc vulgo rectius || 8 dicent V || 9 hostie V || 11 eum etiam lites T] lites etiam V || ad add. vulg. || 13 recte et om. V || 14 ut] aut V^a || diffugiens VT] effugiens Neoburg. defugiens vulg. || 16 collatos T] prouintia V || 17 iudicibus] a iudicibus V || 19 requiremus vulg. || 20 denuntiaverint vulg. || 21 non om. V || 22 correctione V] correptione T || dirigemus vulg. || 23 vero] non V || 26 omnem] nec V] converttemus vulg. || ei om. V || 29 indignum T || 30 statuimus vulg. || 31 pena V || quantum ad celsitudinem eum elevamus T quantum eum celsitudinem elevamus V || 33 increpauimus libri || eum om. VT || 34 nullus T vulg. || sublimius V sublimis T] sint Val.] fuit T s^l vulg. || 35 locuplex libri || 36 ut om. V^a

CAPUT IV.

Ἐπιμελήσεται δὲ καὶ τῶν ἔργων ἀπάντων τῶν
 ἐκείσε, καὶ οὐ συγχωρήσει διαφθορήματα οὔτε λιμένας
 οὔτε τεῖχη οὔτε γέφυρας οὔτε οδοὺς οὔτε τι τῶν ἄλ-
 λων, ἀλλ' αὐτὸς ὅσοα δυνατόν ἐκ τῶν πολιτικῶν
 πόρων ἐπανορθώθῃνα προσκευαζέτω (καὶ εἴ τι τού-
 των μείζονος δευμενόν ἐστί φρονιτικός, τοῦτο εἰς ἡμᾶς
 μνηνέτω) καὶ τοὺς λογισμοὺς γίνεσθαι κατὰ τοῦτο δὴ
 τὸ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέν. Οὐδὲ γὰρ ἐπι βουλό-
 μεθα τινὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἤπερ ἐφέστικας στέλλεσθαι
 κατὰ χώραν τὰς συνηθείς ταύτας ἔχοντας ἔμπορίας, 10
 ὑδάτων τε ἀναζητήσεις καὶ κήπων καὶ τευχῶν καὶ
 εἰκότων καὶ τιῶν τοιούτων, ἀπερ καὶ πάλαι παντε-
 λῶς ἀνηρήθησαν συνειδομεν, ἀλλ' αὐτοὺς μὲν κατεξ-
 ταξέτω τὰ γινόμενα, καὶ λόγους ὑπέχειν αὐτοῖς κατὰ
 1 τὴν θείαν ἡμῶν ποιεῖται διατάξιν. εἰ δὲ γε ἡμεῖς 15
 συνιδόμεν ἕτερόν τινα πρὸς τοῦτο στείλαι, τοῦτο
 διὰ πραγματικῶν πράξομεν τύπου καὶ πρὸς τὴν σὴν,
 εἴπερ συνιδόμεν, ἀρχὴν φερομένου. πανταχόθεν γάρ
 τοὺς ἡμετέροισ ἐπιχόους ἐξαπαλίζοντες καὶ ἐλευθε-
 20 ροὺς ποιοῦντες βλάβησ διὰ τοῦτο καὶ χρημάτων ὑπερ-
 ἰδομεν (ὡς που καὶ αὐτοὺς ὁσθα) μεγάλων καὶ τσα-
 νταῖας σιτήσεσι τοὺς τε ἀρχοντας τὰς τε τάξεις τοὺς
 τε ἀμφ' αὐτοὺς ἐφυγαγωγῆσμεν, ὥστε μὴ δι' ἐνδειαν
 τυχόν ἢ τι τοιούτων ἀπεικῶν τιῶν ἀπτεσθαι πραγ-
 25 ματων, ἀλλ' ἐπισήμοις τε εἶναι καὶ ἐκ τῆς μεγάλης
 βουλῆς, καὶ οὐτως φοιτᾶν ἐν τῇ χώρᾳ μετὰ τῆς του
 θεοῦ τε καὶ ἡμῶν μνημῆσ· ὡν εἰ μὴ κατὰ τινα τρό-
 πον ἐκλάθοιτο, καλλίων ἑαυτοῦ δια πάντων ἔσται.
 2 Εἰ δὲ ὑπατικοῖς τε καὶ πραιτωριανοῖς ἀνδράσιν οἱ
 πάλαι Ῥωμαῖοι τὰς ἀρχὰς ἐπέτρεπον, οὐκ ἀπο τρόπου 30
 καὶ ἡμεῖς πράξομεν, εἰ καὶ τοιούτοις αὐτάς τισι παρα-
 δώσομεν, οἵπερ καὶ τὰς ἐπιχειρίας ἀναστειλοῖσι καὶ
 τῶν ἐντείνθεν πρακτόρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γινόμε-
 των καὶ τοὺς ἡμετέροισ ὑποσκελεῖς πειρωμένων ζημίαις
 περιβαλεῖν ἀλόγους (τιούτους) τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ἐκ- 35
 λίσσιαν. καὶ γὰρ διδομεν αὐτῶ παρηρησίαν καὶ ταῦτα
 πολιπραγμονεῖν καὶ κωλύειν καὶ εἰς ἡμᾶς μνηνέειν,
 καὶ τὰ μὲν οἰκοῦσιν ἐπανορθοῦν, τὰ δὲ ὄσστων πρὸς

Curam quoque habebit et operum omnium quae
 ibi sunt, et non sinet destrui nec portus nec muros
 nec pontes nec itinera nec aliquid aliorum, sed ipse
 quantum possibile est ex aliquibus (reditibus) re-
 5 parari procuret, et quicquid maiori indiget sollicitu-
 dine, hoc ad nos referat, et ratiocinia fiant secundum
 quod a nobis sancitum est. Non enim ulterius
 volumus aliquos ex administratione praesidis mitti
 pro provinciam, qui consuetas has habent mercatio-
 nes ad aquarum inquisitiones et hortorum et muro-
 rum et imaginum et huiusmodi, quae dudum penitus
 amputari perspeximus: sed ipse quidem examinet
 quae fiunt, et rationes reddere eos secundum sacram
 nostram constitutionem faciat.

1 Si vero nos perspexerimus alium quempiam ad
 hoc destinare, hoc per pragmaticam agimus sanctionem
 et ad tuum, si perspexerimus, cingulum destina-
 10 nam. Undique enim nostros subiectos arripientes
 et liberos detrimento facientes ideoque etiam pec-
 unias despeximus (sicut et tu nosti) maximas, et
 tantis annonis iudices et officia et circa eos qui
 sunt remuneravimus, ut non propter egestatem for-
 san aut aliquid huiusmodi indecorae quaedam con-
 15 tingant causae; sed insignes esse volumus et ex
 magna curia sic procedere ad provinciam cum dei
 nostraque memoria. Quae nisi per aliquem modum
 obliviscatur, melior sui per omnia erit.

2 Si autem consularibus et praetoribus viris prisci
 20 Romani cingula committebant, non absurde et nos
 agimus, si etiam talibus ea aliquibus tradiderimus,
 qui et violentias removeunt hinc executorum ad
 provincias venientium et nostros subiectos damnis
 afficere irrationabiliter ex tali necessitate libera-
 25 bunt. Dedimus utique ei fiduciam etiam haec per-
 scrutari et prohibere et ad nos referre et alia qui-

IV. Ceterum prospiciet etiam operibus publicis omnibus quae ibi sunt, neque patietur corrupti aut
 portus aut muros aut pontes aut vias aut ceterorum quicquam, sed ipse quantum fieri potest, ex civilibus
 redditibus illa restituenda curet (ac si quid horum maiore cura indiget, id ad nos deferat) et rationes refe-
 rendis secundum id quod a nobis lege statutum est. Neque enim amplius ex eo cui tu praees magistratu
 per provinciam mitti volumus qui consuetas illa negotia exercent, revisiones aquarum et hortorum et
 murorum et imaginum et similitum rerum: quae quidem iam olim omnino tolli placuit. Sed ipse quae fiant
 1 examinet atque rationes secundum sacram nostram constitutionem reddere eos iubeat. Quodsi quem
 alium nobis ad hoc mittere placuerit, id per pragmaticam iussionem faciemus, ad tuum quoque, si placu-
 erit, magistratum deferendam. Nam quoniam undique subditos nostros eripimus et a damnis liberos reddi-
 mus, ideo et pecunias despeximus, quemadmodum ipse quoque nosti, et tantis annonis et magistratum et
 officiorum et qui circa illos sunt conciliavimus animos, ne forte per egestatem vel eiusmodi quid res in-
 honestas moliantur, sed ut auctoritate praediti sint et ex magno senatu, atque ita in provincia procedant
 dei et nostri memores: quorum ille si nullo modo obliviscatur, se ipso insignior per omnia futurus est.
 2 Quodsi consularibus et praetoriis viris veteres Romani magistratus committebant, ne nos quidem
 temere agemus, cum talibus eos tradamus, qui et insidias reprimant et sicubi exactorum hinc in provin-
 cias profisciscantur damnage iniusta subditis nostris inferre conentur, hos ab eiusmodi calamitate
 liberent. Etenim licentiam ei damus haec quoque perscrutandi et prohibendi et ad nos deferendi, et alia

5 εἰ τι τούτων] quicquid ε || 7 μνηνέτω] ἀναφερέτω
 B | γενίσθαι B || 8 νομοθετηθέν] Cod. 10, 30, 4 ||
 9 ἤπερ M] ἤσπερ LB || ἐφέστικας B || 10 ἔμπορίας L²
 (ἱσυχίας malit Zachariae coll. XXV, 4, 2 et Cod. 10, 30, 4
 § 13 (7)) || 11 ἀναζητήσεις καὶ κόπων L¹ || 14 post γινόμε-
 να addi vult παρὰ τῶν πατέρων Zachariae || 16 συν-
 ιδόμεν I] συνειδομεν M συνιδωμεν B || πρὸς τούτω
 B | τούτω Ms] om. LB || 17 τυπου] τούτου L¹ || 18 συν-
 ιδόμεν B] συνιδωμεν L συνειδομεν M (cf. XXV, 4, 2) ||
 22 τὰς τε M] καὶ τὰς LB || 25 εἶναι] esse volumus ε ||
 27 ὅν L¹ || 30 ἀπο M] ἀπὸ LB || 31 αὐτοῖς M¹ || 32 ὁσθα
 L¹ || ἀναστειλοῦσι M || καὶ M om. LB⁵ || 33 ἐν
 LB] τῶν ἐν M || 35 περιβάλλειν BL || ἀλόγως ε ||
 τοῖτους supplēvit Zachariae: quomquam nescio an plura
 deficiant sententiaque ex codicum vv. ll. ita fere restituenda
 v. 32 sq. οἵπερ καὶ τὰς ἐπιχειρίας ἀναστειλοῦσι τῶν ἐν-

τείνθεν πρακτόρων τῶν ἐν ταῖς ἐπ. γιν. καὶ — ὀλόγους
 (, προνοούσας ὅπως ἂν ἐκείνους) τῆς τοιαύτης κτλ.

1 habent V || et operum V || operum et T || 2 murus V ||
 3 nec ante itinera om. V || 4 redditibus add. Beck. An leg.
 quaeestibus (cf. XXX, 6 pr. 7 § 1)? || 6 fiat V || 8 praesidi-
 13] cui praesides Beck || 9 habet V || 12 examino V ||
 13 redderent V || 16 gramaticam V || agemus vulg. ||
 19 detrimentum libri || ideoque VT] ideo vulg. || etiam
 V] enim T || 20 sicut. T vulg.] sic Val. || noeti V ||
 21 annonia] annoni[n]si V || qui circa eos T || 23 con-
 tingat V || 25 sic] et sic vulg. || prouintia V || 26 modo
 V || 29 praetoria vulg. || 30 romani V² || cinguli libri ||
 et om. V || 31 agemus vulg. || 32 et] etiam T || 33 sub-
 iectos temptantium damnis afficere Beck

τὴν ἡμετέραν ἀναφέρειν γνώσιν, ὥστε ἐφ' οἷς κατα-
δεύστεροι τῶν πραγμάτων εἰσίν, ἐπὶ τούτοις αὐξεσθῆαι
τε καὶ ἀναπληροῦσθαι τῆς ἡμετέρας γνώμης τε
καὶ κελεύσεως προσθήκη.

dem per se corrigere, alia vero velociter ad nostram
referre notitiam, ut in quibus inferiores rerum sunt,
in his augeantur et adimpleantur nostrae voluntatis
ac iussionis adiectione.

CAPUT V.

Ταῦτα αὐτοῖς καὶ ἐν τοῖς βασιλικαῖς παραγγέλια-
σιν ὑποδησόμεθα, καὶ μετὰ τῶν συμβόλων αὐτὰ τῶν
ἀρχικῶν ἐπιδώσομεν, ὥστε μεμνημένους τῶν ὀρκῶν
οὐκ ὑφεξοῦσι καὶ τῶν ὑποθηκῶν αἱ αὐτοῖς δώσομεν
τῶν τε καὶ τῆς ἡμετέρας ἐννοίας ἀξίως τὸν οἰκεῖον
κατακοσμεῖν βίον καὶ κυβεράν τῆν ἀρχὴν μετὰ τῶν
νόμων τῶν ἡμετέρων. Ταῦτά ἐστιν ἐφ' οἷς αὐτοῖς
παραδίδομεν τὴν ἀρχὴν, διδόντες αὐτοῖς, ὡς εἴρηται,
καὶ τοῦ δικάζειν ἅσασιν ἐξουσίαν χρηματικαῖς τε καὶ
ἐγκληματικαῖς καὶ πάσαις ἀπλῶς ὑποδέσσει, καὶ τὴν
ἐκκλητὸν τῆν αὐτοῖς ἐπιδιδόμενῃ ἐπὶ τοὺς ἐνδοξο-
τάτους ἡμῶν ἐπάρχους καὶ τὸν ἐνδοξότατον ἀγειν κοι-
αίστωρα, κοινῆς τῆς ὑποδέσεως ἀκροσωμεῖν κατὰ τὸ
τῶν εἰς τὸ θεῖον τέμενος εἰσαγομένων δικῶν σχῆμα.
Εἰ δέ τις κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους ἐφέσιμος γένοιτο
δικῆ τῶν πεντακσίων ἐλάττων χρυσῶν, εἰ καὶ εἰς 20
παραπομπῆς ἢ βασιλικῆς ἢ ἀρχικῆς εἴη, καὶ ὁ τὴν δι-
κὴν ἐπιτεταπείς οἷα εἴη σπεκταβίλιος δικαστής, τὴν
ἀπ' ἐκείνων τῶν τόπων ἐκκλητὸν ἐπ' αὐτὸν χωρεῖν
καὶ ἀκοῦειν αὐτὸν ὡς ἐν εἰμῷ τεμένει. κοσμοῦμεν
γὰρ αὐτοῦ καὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν τῷ τρόπῳ καὶ 25
ὁμοίαν τῆδεμεν τῷ τε περιβλεπτῷ κόμητι τῆς Ἐω-
ταῖς τε ἀνθυπατείας τοῖς τε κόμησι Φρυγίας τε καὶ
Γαλατίας, ὥστε καὶ αὐτῆν εἶναι spectabilem, καθάπερ
ἐκείνη, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν σχῆματος ἐσταναι οὐδὲν
τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπ-
30
αρχίας ἀρχόντος ἐλαττονίους ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκείνου τε
ἐν τοῖς ἀλλοῖς τῆς ἐπαρχίας τοποῖς πράττοντος ἀπερ-
ἴδια τῶν νόμων ἐστί, τούτου τε ἐν οἷς ἴδονται μερεσι
τὴν ἐπιτεταμένην αὐτῷ παρ' ἡμῶν πληροῦντος φρον-
1
τιδα. Ἐπιτεταμένη δὲ παρ' ἡμῶν καὶ ἀπογραφῆ 35
τῶν τε νόμων λέγουσα εἰ μὲν αὐτῷ προσήκει χορη-
γεῖν προσάσει τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, τὶ δὲ κομῆ-
ζεσθῆαι αὐτὸν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ δημο-
σίου κατὰ τὴν τῶν δεήσεων πρόσασιν· ἀπερ καὶ
μόνα λαμβάνειν αὐτοῖς ἐφίεμεν ἄλλοιον παντὸς κέρ-
40
δους ἀπεχομένους, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σεμνοτέρους ποι-
οῦμεν αὐτοὺς χορηγίας μείζουσιν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ταύ-
την ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἔργων ἀντιδιδόειν τὴν ἀμοιβήν,

5 Haec eis etiam imperialibus mandatis subdimis et
cum codicillis ea cinguli dabimus, ut memores iuris-
iurandi, quod subeunt, et mandatorum, quae eis da-
bimus, digne nobis nostroque consilio suam dabo-
corent vitam, et regant cingulum cum legibus nostris.
10 Haec sunt in quibus eis (damus cingulum, dantes
eis), sicut dictum est, et iudicandi omnem potestatem
in pecuniariis et criminalibus et omnibus absolute
negotiis, et appellationem eis oblatam ad gloriosis-
simos nostros praefectos et per tempus gloriosis-
15
simum perducii quaestorem, communiter negotium
audientes secundum figuram ad sacrum auditorium
introducendam causarum. Si qua vero per illa
loca sub appellationem fiat causa quingentorum mi-
nor aureorum, aut etiam ex delegatione sive im-
periali aut iudiciali sit, et cui causa commissa est
non sit spectabilis iudex, ab illis locis appellationem
ad eum venire, et audire eum tamquam in sacro
auditorio. Decoramus enim ei etiam hoc modo cing-
ulum, et similem ponimus spectabili comiti Orientis
et proconsulatibus et comitibus Phrygiae atque Ga-
latiae, et ipsa spectabilis sicut illae in hanc figuram
consistat: nihil hac nostra lege clarissimi provinciae
iudicis minuente administrationem, sed illo
in aliis provinciis locis agente quae propria legum
sunt, hoc autem in quibus commoratur partibus
commissam sibi a nobis implente sollicitudinem.

35 1 Subditur autem a nobis et descriptio huic legi
dicens, quid quidem eum competat praebere occa-
sione codicillorum administrationis, quid autem ac-
cipere eum et qui circa eum sunt de fisco secundum
annonarum occasionem. Quae etiam sola accipere
eos animus alio lucro penitus abstinentes. Propterea
enim eos honestiores facimus praebendis maioribus,
ut et ipsi hanc nobis in operibus retribuunt com-

ultra castigandi, alia cito in nostram notitiam perferendi, ut, ubi rebus ipsi impares sint, ibi incre-
mento et supplemento utantur consilii et iussionis nostrae accessione.

V. Haec iis etiam in imperialibus mandatis praecipimus, eaque una cum insignibus magistratus
impertiemus, ut memores iurisiurandi quod praestabunt et praeceptorum quae ipsis dabimus digne nobis
ac nostra voluntate vitam suam instruant et magistratum secundum leges nostras gubernent. His quidem
condicionibus magistratum iis tradimus, omnem potestatem iisdem, uti dictum est, tribuentes et de pe-
cuniariis et de criminalibus et omnibus omnino causis iudicandi, atque appellationem apud ipsos inter-
positam ad gloriosissimos nostros praefectos et gloriosissimum quaestorem deferendi, qui una causam
audiant secundum formam litium quae ad sacrum auditorium deferuntur. Si quae vero in locis illis appel-
latis fiat in lite quingentis aureis minore, etiamsi ex delegatione imperiali sive iudiciali sit, nisi is cui
causa commissa est spectabilis iudex sit, appellatio ex illis locis ad illum veniat eamque ipse tanquam
in sacro auditorio audiat. Nam hoc quoque modo magistratum eius ornamus atque aequalem reddimus et
spectabili comiti Orientis et proconsulatibus et comitibus Phrygiae et Galatae: ut et ipse spectabilis sit
quemadmodum illi et hac specie utatur. Neque tamen ullo modo haec nostra lex magistratum clarissimi
provinciae praesidis imminuit, sed ut ille in reliquis provinciae locis quae propria legum sunt agat, ille
1 hic in quibus constitutus est partibus mandata ei a nobis cura fungetur. Subicitur vero a nobis
huic legi etiam descriptio quae indicet, quid quidem ipsum pro insignibus magistratus praestare, quid
autem et ipsum et eos qui circa eum sunt ex fisco annonarum nomine percipere oporteat: quae etiam sola
accipere iis permittimus omni reliquo lucro abstinentibus. Propterea enim etiam splendidiore eos reddi-
mus salariis amplioribus, ut et ipsi hanc nobis remunerationem ipsis rebus praestent, cum subditos nostros

9 εὐνοίας B || ἀξίωσιν L¹ 10 μετὰ τῶν — 12 ἀρχὴν
om L 15 αὐτῆν L¹ 16 ἡμῶν L || ἐπάρχους B || ὑπ-
ἀρχους ML || καὶ τὸν ἐνδοξότατον et per tempus (i. e.
κατὰ καιρὸν) gloriosissimum s || 18 εἰς θεῖον B || δι-
καιῶν L¹ || 19 γίνεται s || 20 εἰ καὶ M || ἢ καὶ L ἢ
B⁵ || 21 ἢ prius om. B || ὁ ἢ L¹ 22 σπεκταβίλιος M ||
περιβλεπτος LB || 25 αὐτοῦ LB || αὐτῷ M⁵ || τοῦτο L¹ ||
26 τε om. LB || ἑώας L || 27 τε καὶ τε om. B || 28 αὐ-
των L¹ || εἶνας et 29 καὶ om s || spectauillan M || περ-
βλεπτον LB || 36 αὐτὸν Zachariae || 40 αὐτοῖς B ||

παντὸς] penitus (i. e. πάντως) s || 41 καὶ om. LB(s)
2 referrī libri || 3 in his om. T || 4 uoluntates libri ||
iussiones V* || adiectionis V adiectionem T || 5 subdemus
vulg. || 7 ei libri || 8 nobis om. V || 10 sq. damus — eis om.
libri, supplet Beck || 11 iudicandi Val. || 15 perducii T ||
perducit V perducendi Beck || 18 appellatione T vulg. ||
25 proconsularibus libri || frigie libri || 27 clarissime libri ||
29 prouincia VT || 35 subdetur vulg. || descriptio V ||
36 occasionem libri || 41 praebent Val.

τοὺς ἡμετέροισι ὑπερκούσοι δὲ πάντων περιούζοντες, καὶ τῶν ὀρκῶν οὐδ' ὑπέκλιτο μεμνημένοι. Τὸν δὲ δὴ παρόντα νόμον ἔξει μὲν καὶ τῶν νόμων βιβλίον, καὶ ὁ σὸς δὲ θρόνος δεχόμενός τε καὶ μνησθῆναι δυνάμενός αὐτῶν ἐπὶ αὐτῶν φυλακτικῶν τῶν ἔργων.

Dat. xv. k. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

pensationem, nostros subiectos per omnia liberantes, et sacramentorum quae subeunt memores. Praesentem vero legem habebit quidem et legum codex, et tua sedes suscipiens et agnoscens perpetue eam in ipsis servet operibus.

5 in ipsis servet operibus.

Δεῖ [δὲ] παρέχεσθαι τῷ πραιτωρίῳ Θράκης ὑπὲρ ἀνόντων καὶ καπιτατίων καὶ λοιπῆς παραγυῆς
 τῷ αὐτοῦ παρῶν sol. CCC
 τῇ αὐτοῦ τάξει auri lib. II.
 Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως·
 τοῖς περιβλήτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θελοῦ κουβουκλίου sol. VIII
 τῷ πριμικερῶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων καὶ τοῖς λατερουκλιούσις sol. XXIV
 τῷ βοηθῶ αὐτοῦ sol. III
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προσταγμάτων καὶ πάσης ἐτέρας αἰτίας sol. XL.

Oportet praebere praetori Thraciae pro annonis et capitibus et reliquo solacio solidos numero octingentos, eius assessori solidos septuaginta duo, eius officio auri libras V.

Oportet eum praebere occasione codicillorum ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solidos novem, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus solidos XXIV, eius adiutori solidos tres, officio gloriosissimorum praefectorum pro praecceptis et alia omni causa solidos quadraginta.

ΚΖ

20

XXVII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΙΣΑΥΡΙΑΣ.

DE COMITE ISAURIAE

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίου τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

25

(Προσίμιον.) Ὅπερ τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐν εἰκόνι καὶ σχήματι κατὰ τὴν Ἰσαύρων χώραν ἤλθεν ἐπὶ νοῦν πράξαι, τοῦτο ἡμεῖς αὐτοῖς τοῖς πράγμασι δι' αὐτῆς τῆς τῶν ἔργων ἰσχύος ἐπὶ τῇ Γαλατίας ἐπράξαμεν τῆς πρώτης ἐπὶ τε τῆς Πακатиανῆς Φρυγίας, τὴν τῶν πρώτων καλουμένων βικαρίων λέγειν ἐνώσαντες ταῖς πολιτικαῖς καὶ μίαν καταστῆσά-

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Quod quibusdam ante nos imperatoribus in imagine et figura de Isaurorum provincia venit in animo agere, hoc nos ipsis rebus per ipsam operum virtutem et in Galatia egimus prima et in Pacatiana Phrygia, pridem appellatorum vicariorum administrationem unientes civilibus et unum consti-

Nov. XXVII Graece extat in ML, inde a cap. 1 τῆς τῶν Ἰσαύρων χώρας μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν θασπίζομεν, ὥστε αὐτὴν μὲν (210, 13) . . . in B, 6, 11. — Epit. Theod. 27, Athan. 4, 7. Julian. const. XX.

per omnia conservent, et iurisdictioni quod praestituri sunt memores sint. Praesentem vero legem cum liber legum continebit tum sedes tua acceptum et cognitam perpetuo in ipsis rebus custodiat.

Oportet praebere praetori Thraciae pro annonis et capitulationibus et reliquo solacio sol. CCC, assessori eius sol. LXXXII, officio eius auri lib. II. Oportet autem eum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. IX, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXIV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussionibus et omni reliqua causa sol. XL.

XXVII.

DE COMITE ISAURIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quod eorum qui ante nos fuerunt imperatorum nonnullis per imaginem et speciem in mentem venit de Isaurorum regione facere, id nos re ipsa et per ipsam factorum vim et in Galatia prima et in Pacatiana Phrygia effecimus, vicariorum qui olim vocabantur magistratu cum civilibus magi-

3 καὶ τὸ καὶ αὐτὸ τὸ B || 4 ὁ σὸς B || ὅσοις M ὅσοις L || μνησθῆναι M || 5 ἐπαντοῦς L¹ || 6 xv k. Iun. M² || πρὸς καὶ ἰαννουαρίον Ath. kal. Iunias Iul.^{dw} μνησθῆναι Iul.^b (dat. cons. bilisarii Iul.^p) || 7 δὲ MLB, om. ε || 8 ἀνόντων B || καπιτατίωνων M || καπιτῶν L κεφαλῆταιῶνων B || ἀναγυῆς LB || 9 sol. CCC || sol. ΔCCC M νομισματα σ' (διακόσια H) M s. v., LB (solidos numero octingentos ε) || 10 sol. LXXII ε || sol. XXXII M νομισματα σβ' (ἐβδόμηκοιτα δύο B) LB νομισματα ιβ' Theod. || 11 auri lib. II || urlib II M (auri libras V ε) χρυσίου λίτρας β' M s. v., LB λίτρας β' Theod. || 13 χαρτουλαρίοις M || 14 sol. VIII M² || νομισματα θ' M s. v., LB Theod. || 15 τῶν τῷ L || τριβούνων M || 16 λατερουκλιούσις L οικιακοῖς B || sol. XXIV ε || sol. XXI M νομισματα κδ' M s. v., LB Theod. || 17 τῷ — III om. LB || sol. III

M² || νομισματα γ' Theod. || 18 ἐπάρχων Theod. || ὑπάρχων MLB || 19 sol. XL ε || sol. XI M νομισματα μ' (τεσσαράκοντα B) M s. v., LB νομισματα γ' Theod. || 24 ἐπάρχων ὑπάρχων L² om. ML¹ || εἰώας L || 25 πατρικίων L² || 30 cf. nov. VIII c. 2. 3 || πακτιανῆς L¹ || 31 τῶν om. L || καλουμένην βικαρίαν L² || 32 ἐνώσαν L¹

4 eam in] eam T ea et V || 6 Iunias vulg. || Cap. VT || bilis. V libisario T || 7 praetori praebere V || 12 eum] enim VT vero eum vulg. || 13 thartulariis V || 16 laterculensibus] laterculi libri || 18 pro om. V || praefectis V || 19 omnia V || 20 rubr. Ry. xx. vii De comitis aurie Ry V || 23 pp.] p̄p̄rū V || 26 quibusdam] quidem Val. || 27 hisaurorum V || 28 animum vulg. || 30 frigia libri || appellatorum] appellatum libri, appellatam Beck || 31 aministrations V || unientes Beck] munientes T minuentes V

μενοι τάξιν, και διακομήσαντες αυτὰς ὡς ἐχορῆν και ἐκάστῳ δόντες ἀντὶ τῆς πρώην προσηγορίας τὸ τῶν κομητιῶν ὄνομα, ὡστε τὸν μὲν κόμητα Γαλατίας καλεῖσθαι πρώτης, τὸν δὲ κόμητα Πακατιανῆς ὀνομάζεσθαι Φρυγίας, παρεπομένης ἐκατέρῳ [τούτων] αὐτῶν και τῆς ἡμετέρας ἐπωνυμίας.

tuentes officium, componentes eas ut oportebat et unicumque dantes pro prisca appellatione comitum nomen, alterum quidem comitem Galatiae vocari primae, alterum vero comitem Pacatianae nominari Phrygiae, sequente utrumque horum et nostro cognomine.

CAPUT I.

Τοῦτο δὴ και κατὰ τὴν Ἰσαύρων πρᾶττομεν χώραν. οὐ γὰρ ἐτι βουλόμεθα τὸν ἐπὶ ταύτης γινόμενον τῆς ἀρχῆς διπλοῖς χρῆσθαι συμβόλοις και λαμβάνειν μὲν και τὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς προσηγορίαν, λαμβάνειν δὲ και τὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας σημεῖα, και ὄνομα περικυβεῖν διπλοῦν πρᾶγματος ὅπως ἐνός, ἀλλ' αὐτότερον μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τιθεμεν, αὐτὴν μὲν προνοοῖσαν τῶν ὀπλων, αὐτὴν δὲ τῶν δημοσίων ἀντιλαμβάνουμένην, ἅπαντα δὲ ἔχουσαν ὑφ' ἐαυτῆς, και μὴ χωρήμεν τὰξιν κομητιανῆν τε προσαγορευομένην και κομιζομένην τὰ σύμβολα τῆς στρατείας ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν λιβέλλων σκρινίου. Ἔσται δὲ και αὐτῆ παντελῶς ἄμισθος, και οὐ παρέξει χρημάτων οὐδεμίαν δόσιν, ἀλλὰ και αὐτῆ καθ'αυτῆς χρεῖσται ταῖς χερσὶ καθάπερ αἱ λοιπαί. και καταπέμνομεν γε και πρὸς αὐτὴν τὸν ἐναγχος παρ' ἡμῶν πεφοιτηκότα νόμον· δώσομεν δὲ αὐτῆ πρὸς τοῖς κωδικίλλοις, οἵπερ αὐτὸν τοῖς σπεκταβίλλοις ἐγγράφουσιν ἄρχουσι, και τὰ θεῖα παραγγέλματα, ταῦτα δὴ τὰ μανδᾶτα πριν-25 κίπτις παρὰ τὸ τοῖς ἀρχαίοις ὀνομαζόμενα παρ' ἡμῶν τε αὐδὶς εἰς πολιτείαν εἰσενεχθέντα, ἐξ ὧν μαθήσεται ὅτι προνοητόν αὐτῷ καθέστηκε και τῶν δημοσίων ἁπάντων και τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων, και τῆς εἰκοσμίας τῆς ἄλλης, και τοῦ κατὰ μηδὲν βλαβῆναι τὸ δημόσιον· και ἀπλῶς ἅπαντα ὅσα προσήκον ἔστιν αὐτὸν ποιεῖν ἐκείδων αὐτῷ γενήσεται φανερά.

Et hoc quoque in Isaurorum agimus regione. Non enim ulterius volumus qui ad hanc accesserit administrationem duplicibus uti codicillis et accipere quidem et civilis cinguli appellationem, accipere autem et militaris potestatis insignia, et nomen circumferre duplex causa existente una, sed hoc ipso unam esse administrationem hanc ponimus, ipsam quidem providentem armorum, ipsam vero fiscalia suscipientem, omnia autem habentem sub se, et uno utentem officio comitiano appellando, et accipientem probatoria militiae a sacro libellorum scrinio. Erit autem et haec omnino sine suffragio, et non praebit pecuniarum ullum commodum, sed et ipsa puris utetur manibus sicut ceterae. Et mittemus etiam ad eam nuper a nobis prolatam legem, dabimus autem ei super codicillos, qui eum spectabilibus inscribant iudicibus, etiam divina praecepta (haec autem mandata principis et ab antiquis nominata sunt et a nobis de novo in rempublicam introducta), ex quibus discet, quia providendum ei sit et fiscalium omnium et privatorum instrumentorum et disciplinae alterius et ut in nullo laedatur fiscus: et simpliciter omnia quae competens est eum facere inde ei fiunt mani-

CAPUT II.

Ἴστω δὲ μόνον τοσοῦτον, ὅτι και αὐτὸς ἐν τοῖς περιβλέπτοις ἀρχοὶ τετακται, και τῶν ἐφέσεων τῶν παρ' ἐκείνων γινόμενων οἱ τε ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀκροάσονται πραιτωρίων ὁ τε ἐνδοξότατος ἡμῶν κομιστωρ, καθάπερ ἀνομοσταλίον και ἀνδιπάτον και πραιτώρων τριῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν ἔγκρασταίων Παιδιά τε και Λυκαονία και Θράκη

Sciat autem solum, quia et ipse inter spectabiles iudices ordinatus est, et appellationes ab illo factas et gloriosissimi praefecti sacrorum nostrorum audient praetorium et gloriosissimus noster quaestor, sicut augustalis et proconsulis utriusque et praetorium nunc a nobis statutorum Pisidiae et Lycaoniae atque Thraciae et comitis Orientis, insuper et

stratibus unito et uno officio constituto, iisque uti par erat exornatis atque utrique pro priore appellatione comitum nomine dato, ut alter comes Galatiae primae appellaretur, alter comes Pacatianae Phrygiae nominaretur, ac praeterea utrique eorum nostrum quoque cognomen accederet.

I. Hoc igitur de Isaurorum quoque provincia agimus. Neque enim amplius eum qui huic administrationi praestat duplicibus insignibus uti volumus, ut accipiat et civilis magistratus appellationem et militaris potestatis signa atque, cum una res sit, duplex nomen ferat, sed protinus unum eius magistratum reddimus, qui idem et armis prospiciat et tribulis operam det omniaque sub se ipse habet, atque uno utatur officio, quod comitatum vocetur et militiae insignia ex sacro libellorum scrinio accipiat. Fiet autem et ipse omnino gratuito, nec ullam praestabit pecuniae largitionem, verum ipse quoque puris utetur manibus quemadmodum reliqui. Ac mittemus ad eum ipsum quoque legem nuper a nobis editam, dabimus autem ei praeter codicillos, qui eum spectabilibus magistratibus adscribenti, etiam sacra praepcepta, illa quidem quae mandata principis et apud veteres nominantur et a nobis in rempublicam de novo introducta sunt, ex quibus discet curam sibi agendam esse et publicorum omnium et privatorum contractuum et reliquae disciplinae neve in ulla re fiscus laedatur: et ne multa, omnia quaecumque eum par est facere inde illi fient manifesta.

II. Unum vero hoc sciat se ipsum quoque in spectabilium magistratum numero collocatum esse, atque de appellationibus quae ab ipso fient et gloriosissimos praefectos sacro nostro praetorio et gloriosissimum quaestorem nostrum cogniturus esse, sicut fit in augustali et proconsule et tribus praetoribus a nobis nunc in Pisidia et Lycaonia et Thracia constitutis et in comite Orientis ac praeterea in comite Paca-

1 και διακομ.] και om. ε || 3 καλεῖσθαι πρώτης Lε || om. M || 5 τούτων αὐτῶν ML horum ε; τούτων vel αὐτῶν abundanti Zachariae || 7 δὴ om. L || 13 αὐτῶν] hanc ε || 15 ὑφ' ἐαυτῆς ML(ε) || ὑφ' ἐαυτῆς BL² || 16 κομητιανῆς τ L¹Bε || κομητιανῆν τε ML² || προσαγορευομένης M || 17 κομιζομένη B || κομιζομένην ML(ε) || στρατίας B || 18 ἔστι B || και αὐτῆ L || 20 ἀλλὰ και αὐτῆ Bε || ἀλλ' αὐτῆ additio s. v. και M ἀλλ' αὐτῆ L || 21 *γε] τε MLB || 22 νόμον] nov. VIII || 23 αὐτῆ M αὐτῶ B αὐτοῖς L (cf. ad ε) || ὁλπερ και αὐτοῖς τοῖς L² || 24 σπεκταβίλλοις M] περιβλέπτοις LB || ἐγγράφουσιν B ἐγγράφομεν L² || ἀρχουσι om. L || και τῆ] κατὰ τὰ L¹ || 25 ταῦτα δὴ τὰ — 26 ὀνομαζόμενα] haec autem — nominata sunt ε || τὰ μανδᾶτα πρινκίπτις L(ε) || τὰ μαν-

δᾶτα πρινκίπτις ἦτοι τὰ βασιλικά ἐντάλματα M τὰ βασιλικά ἐντάλματα B || 26 sq. τοῖς ἀρχαίοις — πολιτικῶν om. L || 28 αὐτῶν L¹ || καθίστηναι καθ' ἑαυτὸν om. L || 29 και τῆς] και om. B || 33 τοσοῦτον om. ε || 35 *ἐπαρχοὶ MLB || 36 ἐνδοξότατοι L

4 pagatianem V || 5 frigie libri || 7 Et om. T || Isaurorum VT || agimus om. V || 8 qui] quid V° || 13 ipsam ipsarum V ipsorum T al. || 16 probatoria libri || 17 hanc hoc libri || 18 pecuniorum V || 19 ipse puris utitur libri || 20 mittemus] mittimus T mittetur Val. || 21 ei] eis Val. || 22 inscribit V] inscribebant T || 25 introductam VT || distet libri || 29 fient vulg. || 34 iuditiis V || factas facta est V || 37 et praetorium] et om. V° || 38 hanc

καὶ τοῦ κόμητος τῆς Ἐφίας καὶ πρὸς γε τοῦ κόμητος τῆς Πακατιωνῆς Φουγίας Γαλατίας τε πρώτης. Εἰ δὲ τις τῶν ἐν Ἰσαυρίᾳ δικῶν ἐλάττων εἴη τῶν πεντακοσίων χρυσῶν, εἴτα ἐφύμιος γένηται, ταύτης αὐτὸς ἀκροάσεται κατὰ τὸ τῶν θεῶν ἀκροατηρίων σχῆμα· καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν αὐτῷ, σεμνότεραν αὐτῷ καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἀποφαίνοντες.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῦτον σὴ ἕπεροχὴ κατὰ μίμησιν τῶν ἐρημέων ἀρχῶν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν διατάξαι. Προφῆρομεν γὰρ [αὐτῷ] καὶ ἀπογραφὴν τῶδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, δηλοῦντες τι μὲν αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν καὶ τὸν αὐτοῦ παρεδρὸν ἐκ τοῦ δημοσίου προσήκει κομίσασθαι, τί δὲ προσάσει τῶν ἀρχικῶν δίδόναι συμβόλων. Καὶ ἴστωσαν οἱ παρ' ἡμῶν ταῦτα δητὰς ἐναγοῖα κατακομηθείσας ὑφ' ἡμῶν ἀρχὰς 15 παρολιμβάνοντες, ὡς ἠρσεχόμεθα χρήματά τε ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν συνεχῶς προσφερόμενα παντελῶς ἀπομισθῆναι αὐτοῖς τε οἰκοῦσιν καὶ τοῖς παρόδοις αὐτῶν ὅπερ οὐκ εἶχον δίδοναι καὶ ταῖς τάξεσι τὰ παρ' ἐτέρων ἄφρηρημένα φιλοτιμησασθαι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρ- 20 τῶσι μείζονα παύσασθαι τὴν παρανομίαν, ἵνα πανταχόθεν τοὺς ἡμετέρους ἐπιηκόους φυλάξωμεν ἀπαθίς. Εἰ δὲ καὶ τινὰς ἀρχοντας τῶν πληθίων αὐτῶν ἐπαρχίῳν ἀμειλιότερα εὐροῖσι περὶ τὸ δημοσίον, οὐχ ἴστρον ἐκπέμψεις, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς σπεκταβίλιους ἀρ- 25 χωνίας ἐνοχλήσεις, ὥστε αὐτοὺς ἐπιτεθῆναι τοῖς ἐκ γιτόνων ἀρχουσιν, εἰ ῥαθινοῦσιν. καὶ παρασκενάζειν ταῦτα πᾶσιν εἰσκομίζειν τρόποις, ὥστε εἶναι τὴν ἀρ- γὴν καλλίω τε καὶ πολλῶ τῆς προτέρας ἀμείνω.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons. (a. 535) 30

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ κόμητι τῆς Ἰσαυρίας ὑπὲρ ἀν-
 ὄνων sol. CCC
 τῷ αὐτοῦ παρεδρῷ sol. LXXII
 τῇ αὐτοῦ τάξει auri lib. II.
 Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προσάσει συμβόλων οὕτως: 35
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῶν
 κομβουκλείου sol. IX
 τῷ πρυμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοτα-
 ρίου καὶ τοῖς λατεροκουλίοις sol. XXIII 40
 τῷ βοηθῷ αὐτοῦ sol. III
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ ποσταγ-
 ματων καὶ πάσης ἐτέρας αἰτίας sol. XL.

comitis Pacatianae Phrygiae Galatiaeque primae. Si qua vero in Isauria causarum minor fuerit quingen-
 torum aureorum, deinde sub appellatione fiat, hanc
 ipse audiet secundum sacrorum auditoriorum figu-
 ram: etenim etiam hoc damus ei, nobiliorem ei et
 in hoc administrationem declarantes.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo secundum imi-
 tationem memoratorum cingulorum et de istis ordinet.
 10 Subicimus enim et descriptionem huic nostrae legi
 declarantes, quid quidem ipsum et eius officium
 eiusque assessorem de fisco competat accipere, quid
 autem occasione administratorum dare codicillo-
 rum. Et sciant qui a nobis nuper ornatas per nos
 15 administrationes adsumunt, quia passi sumus pec-
 unias pro cingulis sollemniter oblatas valde repel-
 lere ipsisque de proprio et assessoribus eorum quae
 non habuerunt dare et officiis quae ab aliis sunt
 ablata largiri ipsisque administratoribus maiora facere
 20 emolumenta, ut undique nostros subiectos ser-
 vemus inviolatos. Si autem et aliquos iudices vicin-
 arum sibi regionum neglegentes inveneris circa fis-
 cum, non alium destinabis, sed ipsos spectabiles
 iudices urgebis. ut ipsi imminere ex vicino iudici-
 25 bus, si neglexerint, et procurent haec omnibus inferri
 modis, ut sit administratio melior et multo priore
 superior.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praebere comiti Isauriae pro annonis soli-
 dos octingentos,
 eius assessori septuaginta duo,
 eius officio auri libras quinque.
 Oportet autem eum praebere occasione codicillo-
 rum ita:
 spectabilibus cartulariis tribus sacri cubiculi soli-
 dos novem,
 primum clarissimorum tribunorum notariorum
 40 et laterculensibus solidos XXIII,
 adiutori eius solidos tres,
 officio gloriosissimorum praefectorum pro prae-
 ceptis et omni alia causa solidos XL.

hianae Phrygiae et Galatiae primae. Si quae vero in Isauria causa minor sit quingentis aureis atque in ea
 appellatio interponatur, ipse eam audiet secundum formam sacrorum auditoriorum. Etenim hoc quoque
 illi concedimus, ut honoratiorem etiam hac in parte magistratum eius exhibeamus.

Epilogus. Tua igitur subtilitas ad exemplum magistratum quos diximus etiam quae ad illum
 spectant ordinat. Subicimus enim etiam descriptionem huic legi nostrae declaraturi, quid quidem et ipsum
 et eius officium et assessorem eius a fisco accipere, quid autem dare eum insignium nomine par sit. Atque
 sciant qui haec deinceps magistratus a nobis nuper exornatos suscepturi sunt nos animum induxisse cum
 pecuniis pro magistratibus perpetuo oblatas prorsus aspernari, tum ipsos de nostro et assessoribus eorum
 quae non habebant dare et officiis largiri aliunde ablata et ipsis magistratibus solacia amplificare, ut
 undique subditos nostros servaremus indemnes. Si vero etiam magistratus quosdam vicinarum iis pro-
 vinciarum circa fiscum neglegenter agere invenias, non alium delegabis, sed ipsis spectabilibus magistrati-
 bus negotium exhibebis, ut vicinis magistratibus instent, si socordiae indulgeant, atque efficiant ut illa omni
 modo inferant: ita ut is magistratus et pulchrior et multo melior sit priore.

Oportet praebere comiti Isauriae pro annonis sol. CCC, assessori eius sol. LXXII, officio eius
 auri lib. II. Oportet autem ipsum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri
 cubiculi sol. IX, primum clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXIII, adiutori
 eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussionibus et omni alia causa sol. XL.

3 εἴη MB] εἰν L¹ ἤ L² || 6 δίδομεν LB || 9 αὐτὸν
 Haloander] αὐτῶν libri (ς) || 10 αὐτῷ om. ς; αὐτῷ Za-
 chariae || 12 τὸν] τὴν L¹ || 16 τε om. B || 18 αὐτοῖς τε
 MLB] ipsisque ς, unde αὐτοῖς τε perperam Haloander ||
 23 πληθίων LB || αὐτῶν] sibi (ς) (αὐτῶν Haloander) ||
 25 πεκταβίλιους M περιβλέπτους LB || 30 xv kal. Iun.
 (iotaia Jul.^o) M Jul.^o] πρὸ δεκαπέντε καλάνδιον ἰανουα-
 ρίων Ath. kal. Iun. Iul.^o μηνί ἰουνίῳ Theod. || 31 Δεῖ] δὲ
 oId. B || τῆς om. B || 32 sol. CCC] sol. dcc M νομισματα σ
 Ms. v. LB solidos octingentos ς (cf. Theod. ὁ κόμητις ἰσαυ-
 ρίης τὰς αὐτῆς ἐχέτω ἀνόνας τῶν προαιρέτων θραξῆς κτλ.) ||
 33 sol. LXXII (ς)] sol. XXII M νομισματα οβ Ms. v., B;
 om. L || 34 auri lib. II] auri lib v M (auri libras quin-
 que ς) χρυσίον λίτρας M s. v., B; om. L || 35 συμβό-
 λων οὕτως — 35 κομβουκλείου ML] συμβόλων τοῖς χαρ-
 τουλαρίοις B || 37 χαρτουλαρίοις M || 38 sol. IX ς]

sol. XI M, νομισματα η' Ms. v., B; om. L (τὰ καὶ? ins.
 L²) || 39 τῶν λαμπρ. — λατεροκουλίοις om. B || νοταρίο
 L || 40 λατεροκουλινίοις L || sol. XXIII Ms] νομισματα
 κδ B νομ. κα' Ms. v.; om. L || 41 sol. III Ms] νομ. γ' M
 s. v., B; om. L || 42 ἐνδοξοτάτων et ὑπὲρ — 43 αἰτίας om.
 B || ἐπάρχων B] ὑπάρχων ML || 43 sol. XL ς] sol. XIII
 M νομ. μ (τεσσαράκοντα B) Ms. v., B; om. L

1 comites V || frigie libri || 3 appellatione] appellato
 V || 4 auditorum Val. || 6 declarantem V || 10 subicimus
 Osenbrüggen || descriptione V || legi om. T || 13 occasionem
 V || 17 ipsisque] ipsis qui V || eorum om. T || 19 oblata V ||
 20 emolumentum V¹ || ut] et Val. || 24 urgebit V || 26 modis
 ut sint ut sit V¹ || 30 iun. T] iunii V || CP. V] cap. T ||
 Bilis. (Bilisanus T) uiro clauo. uc. con. (consul. T) VT ||
 31 comitis V^o || 35 cum praerberet V || occasionem V^o T

KH

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΔΕΡΑΤΩΡΟΣ
ΕΛΕΝΟΠΟΝΤΟΥ.

Ἐο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Τὸ καλῶς τε καὶ ἀνωθεν ἀρμοσθῆναι
 τε καὶ ἠνωμένον καὶ εἰς τὴν οἰκεῖαν ἰσχύν συντεθῆναι
 χωρὶς εὐλόγου τινὸς αἰτίας καινίζεῖν ἢ διαρῆν οὐκ
 ἂν εἴη διοικήσεως ἐξορημένης· οὐ γὰρ ἐν ὀνομάταιν
 πληθεῖ θετιὸν τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ πραγμά-
 των ἀποτελέσματος. ὁποῖον δὴ τι γεγονέναι περὶ τού-
 τους δὴ τοὺς δύο Πόντους καλουμένους μεμαθήκαμεν,
 φαινὲν δὴ τὸν τε Ἐλενόποντον τὸν τε Πολεμονιακὸν
 Πόντον. ὕψ' ἐνὶ γὰρ πρώῃν ἀρχοντι τεταγμένης τῆς
 χώρας γεγονάσι δύο, μητε δημοσίας ἀνάγκης τοῦτο
 κατεπειγούσης μητε ἐτέρας τινὸς προφάσεως εὐλόγου
 ἦν ἂν τις καὶ ῥαδίως ἐξεύροι. καὶ τοσοῦτον μαρτυ-
 ρεῖται τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχον, ὡς εἰς τὴν παρούσαν
 ἡμέραν ἐν τρακτητῇ τῶν δημοσίων φόρων τε καὶ
 διατυπώσεων χρῆσθαι τὰς χώρας ἀμφοτέρας. πόλεις
 τε εἰ τις ἀριθμῆται τὰς κατ' ἐκότερον οὐσας, μόλις
 ἐπαρχίας μίας αὐταρχεῖ γένοιτο μέτρον· εἰ γὰρ ὅκτω
 μὲν πόλεις συμπληροῦσι τὸν Ἐλενόποντον, τοῦτέστιν
 Ἀμασιά τε καὶ Ἰβωρα καὶ Εὐχάιτα καὶ πρὸς γὰρ
 Ζήλα καὶ Ἄνδραπα καὶ αἶ γὰρ πρὸς τοῖς κλίμασι κεί-
 μεναι Σινώπη τε καὶ Ἀμισός, πόλεις ἀρχαῖαι, καὶ
 μὴν καὶ Λεοντοπόλιν, εἰ δὴ κακείνην ἀριθμητέον ἐν
 πόλεσι· πέντε δὲ ἄλλαι τὸν Πολεμονιακὸν συνέχουσιν
 Πόντον, Νεοκαισάρει τε καὶ Κόμανα καὶ Τραπεζοῦς
 καὶ Κερασούς καὶ Πολεμώνιον (Πιτυόντια γὰρ δὴ
 καὶ Σεβαστοπόλιν ἐν φρουρίοις μᾶλλον ἀριθμητέον
 ἢ πόλεσιν) ὥστε μχοὶ τούτων ἐκότερον εἶναι τῶν
 Πόντιων. Μεθ' οὗς ἢ τε ἡμετέρα καθέστια Λαζική,
 ἐν ἣ καὶ ἡ Πετραίων ἐστὶ πόλις, ὕψ' ἡμῶν τὸ πόλις
 εἶναι τε καὶ ὀνομαζέσθαι προσλαβούσα κεχρημένη τε
 τῷ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ὀνόματι καὶ Ἰουστινιανῆς 55

XXVIII.

R DE MODERATORE HELENO-
PONTI R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

5 (Praefatio.) Bene antiquitus compactum, uni-
 tum, in sua virtute compositum sine rationabili qua-
 dam causa novare aut dividere non erit dispensationis
 sanae: non enim in nominum multitudine fortitudo
 ponenda est, sed in vero rerum effectu. Quale vide-
 10 licet factum circa hos duos Pontus appellatos didi-
 cimus: (dicimus) autem Helenopontum et Polemo-
 niacum Pontum. Cum enim sub uno esset pridem
 iudice constituta provincia, facti sunt duo, neque
 publica hoc necessitate cogente neque alia rationa-
 15 bilibus qualibet occasione, quam aliquis etiam facile
 inveniat. Et tanto probatur causa ita se habere,
 quia usque ad praesentem diem uno tractata publi-
 carum functionum et dispositionum utuntur provin-
 20 ciae ambae. Civitatesque si quis enumerat quae in
 utraque sunt, vix provinciae unius fit mensura suffi-
 cientes: denique octo quidem civitates complent Hel-
 lenopontum, hoc est Amasia et Hebora et Euchaita,
 insuper et Zela et Andrapa et circa undas positae
 Sinope et Amissus, civitates antiquae, nec non et
 25 Leontopolis, si oportet et illam in civitatibus nume-
 rare; quinque vero aliae Polemoniacum continent Pon-
 tum, Neocaesaria et Comana et Trapezus et Cerasus
 et Polemonium (Pityonta enim et Sebastopolin inter
 castra magis adnumeramus quam civitates): ut us-
 30 que ad has uterque sit Pontus. Post quos etiam
 nostra consistit Lazica, in qua et Petraeorum est
 civitas, a nobis civitas esse et nominari percipiens
 et utens nostrae pietatis cognomine et Iustiniana

Nov. XXVIII Graece extat in ML, B 6, 12. — Epit. Theod. 28, Athan. 4, s. Iulian. const. XXVII.

XXVIII.

DE MODERATORE HELENOPONTI.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio.

Praefatio. Quod pulchre et primitus concinnatum et unitum atque in proprium robur compo-
 situm est, id sine iusta aliqua causa innovare vel dividere non est sanae administrationis: neque enim
 in nominum multitudine, sed in vero rerum effectu robur ponendum est. Quale quid iam contigisse in
 duobus his qui vocantur Pontis accepimus, Helenopontum dicimus et Pontum Polemoniacum. Nam cum olim
 sub uno magistratu regio illa constituta esset, duo facti sunt, neque publica necessitate id flagitante ne-
 que ulla alia iusta causa quam quidem quis facile inveniat. Atque rem ita se habere adeo confirmatur, ut
 usque ad praesentem diem uno tractatore publicorum tributorum et dispositionum utraque regio utatur.
 Urbes quoque si quis numerabit quae in utroque (Ponto) sunt, vix unius provinciae mensura sufficiens
 evadat: si quidem octo urbes Helenopontum efficiunt, id est Amasia et Ihora et Euchaita ac praeter
 Zela et Andrapa quaeque ad declivia sitae sunt Sinope et Amisus, antiquae urbes, atque etiam Leontopolis
 illa iam inter urbes recensenda est; quinque vero aliae Polemoniacum Pontum comprehendunt, Neocaesares
 et Comana et Trapezus et Cerasus et Polemonium (Pityonium enim et Sebastopolin inter castra potius quam
 urbes numerandae sunt), ita ut usque ad has uterque Pontus pertineat. Post has et Lazica nostra est, in
 qua etiam Petraeensis urbs est (quae a nobis ut urbs et esset et nominaretur impetravit nostraeque pietatis

2 moderάτορος B || 6 συντιθῆναι L || 9 πλήθει τέον M || 11 μεθήκαμεν L || 12 φαινὲν δὲ B(ε) || Ἐλενο-
 ποντον (id. 22) M || πολεμονιακόν (et sic semper) L ||
 20 ἐκότερον M (cf. 31) || ἐτέραν LB ἐκατέραν Haloander
 ex ε || οὐσαν L || 21 scr. μίας (ἀν) αὐταρχεῖς? || εἰ γε
 denique ε || 23 ἀμασία M Theod.] ἀμασία L Ἀμασία
 B || ἰβωρα M || ἰβωρα LB εἰβωρα Theod. Hebora ε ||
 εὐχάιτα M Theod.] εὐχάιτα LB || 24 ζήλα ML] ζήλα
 Theod. Zila B || ἀντραπα M || αἶ γε] αἰγαῖον L || κλί-
 μασι Haloander sine causa, undas (i. e. κύμασι) ε || κελμένα
 L || 25 ἀμισός ML (cf. εἰ) Ἀμισός B ἀμισός Theod. ||
 26 Λεοντοπόλ. B || εἰ δὴ B || 28 κόμανα Theod.] κόμ-
 νανα L κόμανα M || Κόμανα — 29 Κερασούς καὶ om. B ||
 29 πολεμόνιον L Theod. || πιτύοντια L(ε) || 30 καὶ Σεβα-
 στοπόλιν ἐν om. B || 31 τούτων — τὸν πόντον L || 33 πε-
 τραίων ἐστὶ M(ε) || πετραίων ἐστὶ B πετραίων ἐστὶ L

1 rubr. KH. XVIII. R. De moderatore hellesponti R V
 De moderatioribus hellesponti R. XXVII T || 4 pprn V ||
 5 unitum Osenbrüggen] munitum libri || et munitum et
 in sua vulg. || 8 fortitudo T] om. Val. || 9 vero] cir-
 libri || effectum V || 10 pontus V] pontis T Pontus
 vulg. || appellatus dedecimus V || 11 dicimus add. vulg. ||
 helinopontum VT] et poleniacum pontum Neoburg., or-
 VT || 13 iudicem V || 14 alii rationabili V^a || 17 tractata
 tractet ut a V || 19 enumeret T enim erat V || 20 unius
 in ius V || fit V] sit T || 21 helinopontum V helio-
 pontum T || 24 amissus libri || 26 alium V || 27 Neocae-
 saria] necessaria libri || Cerasus] zesarus V zaserus ol. ||
 28 Polemonium] polemium libri || pythonta (pythonto pr.)
 V pythionta Neoburg. pizona T || sabastopolin VT ||
 31 nostram V || petra eorum est et civitas V || 32 p-
 mina V

καλονμένη, Ἀρχαιοπόλις τε καὶ Ῥοδόπολις, φρουρία
 τε μέγιστα καὶ ἀρχαία. ἐν οἷς δὴ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν
 ἴστων ἐκ Περσῶν ἀναληφθέντα φρουρία Σκάνδις τε
 καὶ Σαραπανίς, καὶ τὸ Μουροισίς τε καὶ Λύσιρις, καὶ
 εἰ τι ἕτερον ἡμῶν ἐν Λαζοῖς ἐκπεπόνηται. εἶτα ἡ
 Τζάνων διαδέχεται χώρα, τὴν πρῶτον ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ
 Ῥωμαίων κατακτηθείσα καὶ πόλις καὶ αὐτὴ τὰς
 μὲν ἄσπι γινόμενας δεχομένη, τὰς δὲ ὅσον οὕτω γενη-
 σόμενας δεξομένη. ἀλλὰ τε μετ' ἐκείνην εἴρη καθ-
 ἑστασι Σουανοὶ τε καὶ Σκύμνοι καὶ Ἀψίλαι καὶ Ἀβα-
 σγοὶ καὶ Ἐτρα αὐτῶν θεοῦ δόντος φιλία τε καὶ ἡμέτερα.

vocata, et Archaeopolis et Rodopolis, castra maxima
 et antiqua. Inter quae sunt et ea quae a nobis ex
 Persis capta sunt castra, Scandis et Sarapanis et
 Muriseus et Lorisus et si quod aliorum nobis in
 5 Lazis est laboratum. Deinde Tazannorum succedit
 provincia, nunc primum a nobis Romanis acquisita
 et civitates et ipsa alias quidem modo factas susci-
 piens, alias autem, quantum fuerit, faciendas sus-
 ceptura; aliaeque post illam gentes sedent; Suani et
 10 Scymni et Absilae et Abasgi et aliae nunc deo dante
 amicae et nostrae.

CAPUT I.

Ἄλλ' εἰς ταῦτα μὲν ὁ περὶ τούτων τόπων τούτους
 ἡμᾶς ἤνεγκε λόγος· ἐπάνειμι δὲ αὐθις ἐπὶ τοὺς Πόν-
 τος καὶ τὴν ἑνωσιν τῶν αὐτῶν. τούτους γὰρ τὴν
 ἀμφω τοὺς Πόντους τοὺς ταῖς τρισκαίδεκα πόλεσι 15
 πειραχομένους εἰς μίαν ἐπαρχίαν αὐθις συναγομε-
 νῶν, καὶ ἀποδίδομεν αὐτοῖς τῆς μὲν παλαιότητος τὴν ἑνω-
 σιν, τῆς δὲ νεώτητος τὴν ἐπωνυμίαν. Ἐλενόποντος
 γὰρ ἄσπις καλεῖσθαι, τοῦτο δὴ τὸ τεθὲν αὐτῷ παρὰ
 Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὄνομα προ- 20
 φάσει τῆς σεμινοτάτης αὐτοῦ μητρος, Ἐλένης φαμέν
 τῆς εὐσεβοῦς τὴν λήξιν, ἤνεκεν ἡμῶν καὶ τὸ θεῖον τῶν
 Χριστιανῶν ἐξεῦρε σύμβολον. τὸ γὰρ δὴ Πολέμωνος
 ὄνομα παλαιῶν γενομένου τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐν
 Πόντῳ τυράννων πεπαύσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι τυράν- 25
 νου καθεισθῆκε, δεύτερον δὲ ὅτι καὶ πόλιν ἐπωνυμίαν
 ἔχει, τὸ Πολεμωνίου φαμέν, καὶ ὅτι κάλλιον ἂν εἴη
 τὰς χώρας ἐξ ὀνομάτων Χριστιανικῶν τε καὶ βασι-
 λικῶν μᾶλλον ἢ ἐκ πολέμων καὶ ταραχῆς γνωριζο-
 μένων σημαίνεσθαι.

30

CAPUT II.

Πᾶσαι τε αἱ τρισκαίδεκα πόλεις ἐπαρχίας ἕστωσαν
 μᾶς· ἀφαιρουμένης μὲν οὐδετέρας αὐτῶν τῶν μητρο-
 πόλεων (Ἀμασειάς τε φαμέν καὶ Νεοκαισαρείας) τῶν
 τῆς μητροπόλεως ὀνομάτων, τῶν δὲ Θεοφιλεστάτων αὐ-
 τῶν ἐπισκόπων τῶν μὲν μητροπολιτῶν ἑπτάνοθ' χει- 35
 ροτονουμένων, τῶν δὲ ὑπ' αὐτοῦς τεταγμένων ὁμοίως

Omnesque tredecim civitates provinciae sint unius,
 privanda quidem neutra earum metropolium (Amasia
 dicimus et Neocaesaria) metropolis nomine, deo ama-
 bilibus autem earum episcopis metropolitibus quibus
 hic ordinandis, qui vero sub eis constituti sunt si-

cap. 2 cf. *Nomoc.* XIV tit. 1, 20 ὁ Ἐλενόποντος δύο ἔχει μητροπολίτας, ὡς ἡ κη' νεαρά.

nomine ulitur et Iustiniana vocatur) et Archaeopolis et Rhodopolis, castra et maxima et antiqua. Quo
 in numero etiam castra sunt quae a Persis recuperavimus, Scandis et Sarapanis, et Murisus et Lysiris
 et si quid praeterca in Lazis a nobis adquisitum est. Sequitur deinde Tzanorum regio, nunc primum
 sub nostro imperio a Romanis occupata quaeque et ipsa urbes alias nuper ortas continet, alias iamiam
 orituras accipiet. Aliaeque post eam gentes sunt Suani et Scymni et Apsilae et Abasgi atque aliae, quae
 nunc dei beneficio amicae et nostrae sunt.

I. Sed ad ista quidem oratio de his locis instituta nos detulit: nunc rursus ad Pontos eorumque
 unionem revertimur. Hos enim nunc Pontos ambos, qui tredecim urbibus comprehenduntur, in unam pro-
 vinciam denuo coniungimus, ac reddimus iis ex antiqua memoria unionem, ex nova appellationem.
 Helenopontus enim totus vocetur, quod quidem nomen a Constantino piaie memoriae ei inditum est nobi-
 lissimae eius matris causa, Helenam dicimus piaie memoriae, quae nobis etiam sacrum Christianorum
 signum invenit. Nam Polemonis nomen, qui fuit vetus quidam ex multis illis in Ponto tyrannis, aboleatur,
 primum quidem quia tyranni fuerat, deinde autem quia iam urbem cognominatam habet, Polemonium dici-
 mus, et quia decentius fuerit regiones nominibus christianis potius et imperatoris quam belli et tumultus
 nota distinctis significare.

II. Atque tredecim illae urbes omnes unius sint provinciae; quamquam neutra ipsarum metropolium
 (Amasiam dicimus et Neocaesarem) metropolis nomine privetur, deo carissimi autem earum episcopi, qui
 quidem metropolitani sunt, ibi ordinentur, qui vero sub iis constituti sunt, pariter ab illis qui metropoles

3 σκάνδις M(ε) σκανδίας L Σκάδις B || 4 σαραπα-
 νης L || τὸ om. vulg. || μουροισίς τε MB || μουροισίς τε
 L Muriseus ε || λύσιρις M || λουσίρεως L (idem B sec.
 Hombergk., λουσίρεως sec. Haenel.) Lorisus ε || 5 εἰ τι ἡ
 τι L || ἕτερον] aliorum (i. e. ἑτέρων) ε || 6 ἐκδέχεται
 Halönder || ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ Ῥωμαίων κατακτηθείσα
 a nobis Romanis acquisita ε || 7 πόλις τε καὶ αὐτὴ L ||
 θ ὅσον οὕτω] quantum fuerit ε || γεννησόμενας δεξα-
 μίνη L || 10 σουανοὶ M || σουάνοι L ανοὶ B^c || 13 ἐπι-
 σίουεν L^c ἐπιταίμεν L^c || 14 sq. καὶ τὴν — Πόντους
 τοῖς om. B || εαυτῶν L || τούτους om. ε || 15 πόντους
 τοῖς M || τόπους L || τρισκαίδεκα] δέκα B || 18 τῆς δὲ
 τοῦ δὲ L || 19 ἄσπις L || τούτῳ L || 22 ἤνεκεν (καὶ
 εαυτῶν) ἡμῶν L || 23 sq. τὸ — ὄνομα] τὸν — ὄνοματος L ||

24 παλαιὸν γεόμενον Hombergk male || 25 πόντων L ||
 31 τὰ MLε] δὲ B || αἱ δέκα B || 34 Θεοφιλεστάτων M
 (cf. 214, 6) Θεοφιλῶν LBe || 35 μητροπολιτικῶν B ||
 36 ὑπ' αὐτοῖς (sic) M

1 vocata et] vocatur libri || archeopolis V || 3 scandio
 libri || 4 solireus V || in] et libri || 5 laxis T || tazanno-
 rum V] zazannorum T Tzanorum vulg. || 7 facta V ||
 9 guani T] guannia V || 12 haec V] hoc Tal. || deduximus
 V^o || 13 Pontos vulg. || 14 pontos T vulg. pontes V ||
 18 impositum T || 20 matris eius T || 25 polemonium V]
 poleum T || 32 neutre V || metropolium Val. metropoli-
 lini T || 33 necessaria T || 35 hic V] hoc Tal.

ἐπ' αὐτῶν τῶν τὰς μητροπόλεις ἔχοντων καθὰ καὶ μέχρι νῦν ἦν χειροτονουμένων. οὐδὲν γὰρ τῶν περὶ τὴν ἱερωσύνην αὐτῶν καινίζομεν, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ μίαις ἐπαρχίας καὶ ὁ πάλαι χρόνος καὶ οὗτος ὁ νῦν κατακομηθεὶς ἦν ἡμῶν οἷδε πολλὰς τριαυτάς καταστάσεις ἐν τοῖς θεοφιλετάτοις ἐπισκόποις τυχανοῦσας. Καὶ ἐφηγεῖσθω γε αὐταῖς ἀνὴρ εἰς, ἄρχων μὲν χώρας ἐκατέρας, μονεράτωρ δὲ προσαγορευόμενος, ὃν ἂν τις ἀουστήν καλέσει τῇ συνῆθει χρώμενος γλώττει, ἐπειδὴ καὶ τὸν μονεράτωρος ὄνομα ἀρχαῖον τε ἐστὶ καὶ ῥωμαϊκῆ σεμνότητι πρέπον, καὶ ὁ γε ἀουστής ἀρχαῖός τις ἄρχων ἦν ἐκ Λακεδαιμόνος ἐπὶ τὸ ὑπῆκουον στελλόμενος.

militar ab eis qui metropolis habent, sicut hactenus fuit, ordinandis. Nihil enim circa sacerdotium eorum novamus, quoniam et in una provincia etiam vetus tempus et hoc, quod nunc ornatum a nobis est, novit talia plurima statuta super deo amantissimis episcopis consistentia. Et praesit eis vir unus, iudex quidem provinciae utriusque, moderator autem appellatus, quem aliquis compositorem vocari consuevit utens lingua, quoniam et moderatoris nomen antiquum est et Romanam nobilitatem decens, et compositor antiquus quidam iudex erat ex Lacedaemone ad subiectos missus.

CAPUT III.

Ὡστε ὁ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνων ταύτην ὀνομαζέσθω μονεράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἑλενοπόντου. ὑπακουέτω δὲ αὐτῷ καὶ τὸ στρατιωτικὸν τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἰδρυμένον. ἐξέτω τε καὶ ad responsum, πᾶσα τε ὑποκεκλιέσθω τύχη λόγον προνομίας ἀντιτιθέναι μὴ δυναμένη. ἀκροάσθω δὲ καὶ δικῶν χρηματικῶν τε καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ἄλλων, τῶν μὲν ἐλαχίστων ἀγράφως τε καὶ προῖκα, τῶν δὲ μειζόνων ἐγγράφως μὲν. μετὰ δὲ τῆς τεταγμένης κατὰ τὴν θείαν ἡμῶν διάταξιν δαπάνης. Καὶ ὁ γε τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαμβάνων τὰς ἐκατέρας ἀρχῆς κομιζέσθω σιτήσεις συννιούσας εἰς ἑπτακοσίους εἰκοσι πέντε χρυσούς, καὶ τάξει χρῆσθω μιᾷ, καὶ ὁ τῶν δημοσίων δρόμος τε καὶ κίνδυνος εἰς καὶ κοινὸς ἔστω κατὰ τε τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος κατὰ τε τῆς τάξεως, ἥπερ εἰς ἐν συνελεύεται σχῆμα καὶ ἀρμολήσεται πρὸς ἐαυτήν, καθάπερ ἂν ὑπὸ τοῦ προεστῆτος ταχθεῖη. Καὶ ὁ πάρεδρος γε τῆς ἀρχῆς δύο καὶ ἑβδομηκοντα χρυσούς ἐκ τοῦ δημοσίου λήψεται· καὶ ἡ τάξις ἡ ἐξ ἀμφοῖν μία γενομένη τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἐπὶ τρίτον κομιεῖται χρυσούς.

Unde qui hoc cingulum sumit, nominetur moderator Iustinianus Helenoponti: oboediant (autem ei) et milites in provincia collocati, habeatque et ad responsum, omnisque succumbat fortuna rationem privilegii obicere non valens. Audiat autem et causas pecuniarias et criminales et alias, minores quidem ex non scripto et gratis, maiores autem scripto quidem, cum ordinata vero secundum sacram nostram constitutionem expensa. Et qui cingulum hoc acceperit, utriusque administrationis accipiat annonas collectas in septingentos XXV. aureos, et officio utatur uno, et fiscalium cursus ac periculum unum et commune sit et circa eum qui cingulum habet et adversus officium, quod in unam conveniet figuram et coartabitur in semet ipso, sicut a praesedenti ordinatur. Et assessor administrationis duos et septuaginta aureos a fisco percipiet, et officium, quod ex ambobus unum fit, quadringentos quadraginta septem et tremissem accipiet aureos.

CAPUT IV.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τοποιορητάς μὲν κατὰ τὰς πόλεις οὐκ ἐκπέμψει (τοῦτο γὰρ φυλάξεται καθὰ καὶ τοῖς θείοις ἡμῶν περιέχεται παραγγέλλουσιν), αὐτὸς δὲ περιουστήσει τὰς πόλεις ὑπ' οὐδενὸς νόμου τυχόν

Qui vero administrationem habet, loci servatores quidem per civitates non diriget (hoc enim observabit, sicut et sacris nostris continetur mandatis), ipse vero circumibit civitates a nulla lege forsitan aut

habent, sicut etiam usque adhuc fieri solebat, ordinentur. Nihil enim in iis quae ad sacerdotium eorum pertinent innovamus, quoniam vel in una provincia et antiquum tempus et hoc quod nunc a nobis exornatur multa eiusmodi novit de deo carissimis episcopis instituta. Atque unus vir illis praeficiatur, qui utriusque provinciae praesit et moderator appellatur, quem quis vulgari lingua usus harmostam nominet: quoniam et moderatoris nomen antiquum est et Romana gravitate dignum, et harmosta antiquus fuit magistratus, qui Lacedaemone in civitates subiectas mittebatur.

III. Itaque qui magistratum hunc suscipit moderator Iustinianus Helenoponti nominetur. Oboediant autem et milites quoque qui in provincia collocati sunt; habeatque etiam ad responsum, et omnis conditionis homines ei subiuncti sint ita, ut privilegii causam opponere nequeant. Audiat vero lites quoque tam pecuniarias quam criminales et reliquas, ac minimas quidem sine scripto et gratis, maiores vero in scriptis quidem, impensa autem ea quae ex sacra nostra constitutione praescripta est. Atque qui magistratum hunc suscipit utriusque magistratus annonas percipiat quae septingentos viginti quinque aureos complectit, et uno utatur officio, ac tributorum cursus et periculum unum et commune sit ei qui magistratum suscipit et officio: quod quidem in unam redigetur formam atque in se ipsum aptabitur, quemadmodum et eo qui praesit iussum erit. Et assessor quidem magistratus duos et septuaginta aureos ex fisco accipiet, et officium quod ex duobus unum factum est quadringentos quadraginta septem aureos et tremissem auferet.

IV. Ceterum qui magistratum gerit vicarios quidem in urbes non delegabit (hoc enim cavebitur, prout etiam sacris nostris mandatis comprehenditur), ipse vero urbes circumibit nulla lege si qua sit vel

1 τῶν om. L¹ || 4 ὁ νῦν ὁ L || 7 γε αὐταῖς MB] γὰρ αὐτὰς L¹ μὲν αὐτῶν L² || εἰς δὲ ἀρχων μὲν χῶρον L || 10 τὸ τοῦ] τοῦτο L || 11 ὁ γε] ὁ τε B || 17 ἀδρεπόσουμ (ἦτοι ἀποκρισιαρίου ε. v.) M ἀδρεπόσουμ L ἀποκρισιαρίου B || 21 τὸ M] γε LB || 22 ταγματῆς L || 23 διάταξιν] Cod. 3, 2, 5 || 24 εἰσομιζέσθω B || 25 ἑπτακοσίους εἰκοσι πέντε χρυσούς (χρυσούς M^a) MLB cum Iuliano c. 98] λίτρας χρυσοῦν δέκα Theod. || 26 'publicus cursus, item tributorum exactio ad periculum ipsius' Iulianus l. c., 'quasi scriptum sit ὁ τῶν δημοσίων καὶ τοῦ δρόμου κίνδυνος' Zachariae || 28 ἦπερ Bc] εἶπερ L εἶπερ M || 31 δύο καὶ ἑβδομηκοντα χρυσούς MLB cum Iuliano, λίτραν μίαν Theod. || 33 τετρα. τεσσ. ἐπὶ τὰ τρίτον χρυσούς MLB cum Iuliano]

νομισματα μὴ Theod. || 36 ἐκπέμψει L || 37 ἡμῶν om. B || παραγγέλλουσιν] nov. XVII c. 10

2 eorum T] earum V || 3 et Val.] etiam T || 4 *ordinatum (ordinatus T) libri || 4 tali libri || 6 appellatur libri || 7 compositor V || uocavit T] uocavit V || 9 romana nobilitate libri || 15 helesponti T elesponto V || autem ei add. vulg. || 16 ad responsum V] responsum T || 17 succumbat fortunam V || 19 criminalias V || 21 secunda nostra constitutionem V || 22 accipiet V accepit T (accipit?) || 28 a praesidente ordinatur vulg.] a praesidente ordinatus libri || 32 accipiet V] accipiat T al. || 35 loci V || 37 continentur V || 38 circumiuitates V

ἡ θεῖον πραγματικῶν κωλυόμενος τύπου, κἄν εἴ τι τοιοῦτον ὁ πρότερος ἐπέταττε χρόνος. Καὶ ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐνθα ἂν τούτο συνίδοι (εἴπερ ὅλος ἡ πόλις αὐτάρκης ἐστί 5 πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆν αὐτοῦ), παντὸς μέντοι κέρδους ἀπεχόμενος καὶ ζημίας ἀπίσης χροῖς. οὐκ αὐτὸς γὰρ, οὐ ταξείωτης, οὐ στρατιώτης ἐπάμενος αὐτῷ λήγεται ἢ παρὰ τῶν συντελεῶν, ἢ δαπανῆσει προκίκα καὶ ἢ τοὺς συντελεῖς τοὺς ἡμετέροισ ἐπιτρίψει ἢ τοῖς ἐπομένοις αὐτῷ στρατιώταις αὐτὸ τούτο πράττειν 10 ἐφίρει (καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτο [τὸ] μέρος τῶν θείων ἡμῶν παρηγγελμάτων ἐστίν), αὐτὸς μὲν τὸν τε ὄρκον ἐπιτοῦν, ἢν ὡμοσε, καὶ ὅτι προκίκα παραλαμβάνων τὴν ἀρχὴν καὶ αὐξήσειν τοσαύτην ἔχων σιτήσεως οὐκ ἂν ποτε τοληθῆσῃ τι λαβεῖν, εἰ μὴ μετὰ μεγάλης ἀποδοῦναι τούτο τῆς ποιότης ἐθέλησεν, οὐδὲ τῆ τάξει τοιοῦτό τι πράττειν ἢ λαβεῖν τι κατὰ τοιαύτην πρόφασιν ἐφίρει. τοὺς δὲ στρατιώτας εἰ μὴ τὰς οἰκείαις σιτήσεσιν ἀρκουμένους ἐπεσθῆναι παρασκευάσει, οὔτε αὐτοὺς ἔξω δικαίαις ἀγανακτήσεως γενήσεται, ἀναγκα- 20 σθήσεται τε ἐκ τῶν σιτήσεων αὐτῶν εἰσπράξας τὴν παρ' αὐτῶν γινομένην ζημίαν ταύτην τοῖς συντελέ- 1 σιν ἀποδοῦναι. Διὰ τούτο γὰρ μὴ βουλομένη ταῦτα δὴ τὰς ἀρχὰς μείζους τε καὶ σεμνοτέρας εἶναι πλήθει τε τῶν ὑπηρετούντων (centum γὰρ αὐτῶ 25 βουλομένη ταξείωτας εἶναι) σεμνοτέρι τε τῆς ἀξίας, ἐπειδὴ σπεκταβιλίαν αὐτῷ ποιούμεν τὴν ἀρχὴν, ἵνα ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἀρχουσι χρώμεθα σεμνοτέροις καὶ ταῖς ἡμετέραις κελύψεσιν ὑποπορθεῖν δυνατοῖς. τί γὰρ ἂν καὶ πράξειαν ἄνδρες οἱ κατὰ τὸ πρό ἡμῶν σχῆμα 30 ταῖς ἐπαρχαῖς ἐφροσώτες, ὀλίγοι μὲν ὄντες, ἐλαχίστων δὲ ἐξάρχοντες, κομιζόμενοι τε παρὰ τοῦ δημοσίου σφόδρα μέτρια, δίδοντες δὲ πολλά, κλέπτειν δὲ ἀνακαζόμενοι καὶ μίαν ἔχοντες ταύτην σπουδὴν τὸ τοῖς ἐπομένοις αὐτοῖς δανεσταῖς προσφάσει τῶν περὶ τὴν ἀρχὴν δεδωμένων κατὰ μικρὸν ἀποδοῦναι τὸν ὄρκον; εἰ ἂν τοὺς ἡμετέροισ συντελεῖς εἰώθασαι πωλεῖν ἀπέβητε τε ἅμα καὶ κενιδυνημένους ἐαυτοῖς εὐρίσκον- 35 2 τες πόρους. Ταῦτα ἡμῖς ἐδυσώπισεν οὐ μόνον τοῖς ἐντέθεν κέρδεσιν ἀπειπεῖν, ἀλλὰ καὶ οἰκοθεν 40 προσδαπανῆσαι μεγάλα, καὶ εἰ πον τισὶν ὠνιον παρὰ τὴν πρό ἡμῶν τὸ τῆς ἀρχῆς ἐδιδότο σχῆμα, τούτο ἐξαρνήσασθαι καὶ ἐλενθέροισ τοὺς ἡμετέροισ ἀφεῖναι οὐτελεῖς τοῦ τοιοῦτου δασμοῦ καὶ οἰκοθεν ἀντείσταγα-

sacra pragmatica prohibendus forma, licet tale aliquid prius imperabat tempus. Eritque et in metropolitibus et in aliis, ubicumque providerit (si omnino civitas sufficiens est ad susceptionem eius), ipse tamen lucro abstinens et sine damno omni. Nec ipse enim nec officiales, nec miles [nec similis] sequens eum percipiet aliquid a tributariis, aut expendet gratis et aut collatores nostros conteret aut sequentes se milites hoc ipsum agere sinet (utique et hoc pars sacrorum nostrorum mandatorum est); ipse quidem et iusiurandum considerans quod iuravit, et quia gratis accipiens cingulum et augmentum tantum habens annonarum numquam audebit aliquid accipere, nisi cum magna reddere hoc poena voluerit, nec officium tale aliquid agere aut accipere per talem occasionem sinet; milites autem nisi propriis annonis contentos sequi procuraverit, nec ipse extra iustam indignationem erit cogiturque ex emolumentis eorum exigens ab eis factum dispendium hoc collatoribus restituere.

1 Propterea itaque volumus has administrationes maiores et honestiores esse et multitudine ministrorum (centum ei volumus officiales esse) et nobilitate dignitatis (spectabilem ei facimus administrationem), ut in necessitatibus iudicibus utamur nobilioribus et nostris iussionibus ministrare potentibus. Quid enim et agerent viri secundum ante nos schema provinciae praecedentes, pauci quidem existentes paucisque praepositi, percipientes a fisco satis mediocria, dantes autem plurima, furari vero coacti et unum habentes hoc studium sequentibus se creditoribus occasione horum quae circa cingulum data sunt paulatim reddere erant? quo nostros collatores consueverunt vendere, impios simul et periculosos sibi venientes quaestus.

2 Haec nos exoraverunt non solum ex hoc luca repudiare, sed etiam de proprio superexpendere multum, et sicubi aliquibus venalis a praecedentibus nos administrationis dabatur figura, hoc redimere et liberos nostros sinere collatores et ex proprio ferre

sacra pragmatica sanctione prohibitus, etiamsi quid tale prius tempus praeceperit. Atque versabitur et in metropolitibus et in ceteris, ubicumque ei placuerit (si modo urbs omnino sufficiat ad eum recipiendum), ita tamen, ut omni lucro abstineat neque ullum damnum faciat. Neque enim ipse neque officialis neque miles, qui eum sequetur, quicquam a subditis percipiet, neque aliena impensa vivet et aut subditos nostros alteret aut milites qui cum sequuntur id agere patietur (etenim hoc ipsum quoque sacrorum nostrorum mandatorum partem efficit), ipse quidem iusiurandi memor quod praestitit et reputans se gratis suscepto magistratu atque tanto annonarum incremento praedium numquam accipere quicquam ausurum, nisi id magna cum poena velit reddere; neque magis officio tale quid agere vel auferre eo nomine permittens. Milites autem nisi curabit ut suis annonis contenti eum sequantur, neque ipse iustam indignationem effugiet et damnum ab illis illatum ex annonis eorum exactum rescarcere subditos 1 cogetur. Nimirum propterea hos magistratus maiores atque graviore esse volumus tam multitudine ministrantium (centum enim ei volumus officiales esse) quam splendore dignitatis, quippe cum spectabilem eius magistratum reddamus, ut in necessitatibus utamur magistratibus honestioribus atque ad mandata nostra exequenda idoneis. Nam quid tandem faciant viri qui secundum eam quae ante nos fuit formam provinciae praefuerunt, qui quidem et pauci erant et paucissimis imperabant, quique admodum exigua accipiebant a fisco, multa vero dabant, denique furari cogebantur idque unice studebant, ut creditoribus ipsos sequentibus eorum causa quae pro magistratu dederant paulatim stipem debitam referrent? unde subditos 2 nostros vendere solebant, impios simul et periculi plenos quaestus sibi parantes. Haec nos exagitant, ut non solum lucris inde percipiendis renuntiaremus, sed etiam de nostro insuper sumptus magnos faceremus, et sicubi forte essent quibus magistratus condicio a decessoribus nostris venum daretur, hoc redempto subditos nostros a tali tributo liberos dimitteremus, atque de nostro solacium invicem introducere-

2 καὶ ἐπὶ] καὶ om. B || 4 τούτο om. ε || ὅλος om. B || 5 τὴν αὐτοῦ] τὴν om. B || παντὸς Zachariae] αὐτοῖς libri || 6 ἀπίσης om. B || 7 αὐτοῖς L || 8 συντελεστων (συντα corr. ex συντελεστώνων?) L || 11 τὸ del. Zachariae || cf. nov. XVII. c. 9 || 15 τοληθῆσει ἐτι B^c || 17 λαβεῖν τι M] τι om. LBε || 19 παρασκευάσει L || οὐδὲ libri || 22 ταύτην] καὶ ταύτην L || 24 σεμνοτέροις L || 25 centum M] ἑκατόν (q' B) LB || γὰρ et 21 ἐπειδὴ om. ε || 27 σπεκταβιλίαν M περιβλεπτον LB || 3^c ἀποδοῦναι L || 38 ἅμα καινιδυνημένους ἐαυτοῖς L || 41 παρὰ τὸν L || 42 ἐδίδωτο σχῆμα, τούτο ἐξιά-

σασθε L || 44 τοῦ τοιοῦτου δασμοῦ om. ε

1 tale] tamen V || 3 perviderit vulg. || 4 sq. est ad — abstinentes om. V || 6 leg. officialis? || neque miles V || neo similis seclusi ut ditto-graphiam || 9 et hoc V] et haec T' al. || 13 habemus annorum V || 14 haec T || voluerint V || 15 nec] nuno V || 16 sinet] sineo libri || proprias annonas contemptos V || 18 cogiturque vulg. || cogiturquemolumentis V || 28 quid enim] quidem libri || 29 ochema V scema T || 30 praecedentes T praesidentes vulg. || 33 occasionem V || 34 reddere T] om. Val. || 35 aeranum V

γαῖν τὴν παραγωγὴν τοῖς λαμβάνουσιν, ἵνα καὶ τοῦ-
 τοις μεταδῶμεν ἐλευθερίας. ἀπέκειτο γὰρ ἡμῖν ὡς
 εἰκοσι τοῦ θεοῦ τοιαῦτα φιλοτιμουμένοι μὴ μόνον
 Ἄφροις μηδὰ τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἔκεισε χάρισσασθαι τὴν
 ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ μέτρον ἡμῶν τὴν πο-
 λυταίαν ἔτους ἐκάστον πιπρασκομένους καὶ οὐδὲ ὑπὸ
 ταυτῶ μῆνεν συγχωρομένους πρατήρη, ἀλλὰ κατὰ
 βραχὺ τῆς ἑτέρον καὶ ἑτέρον ἐξουσίας αἰεὶ γινομένους
 ἐλευθερῶσαι τῆς τοιαυτῆς ζημίας τε καὶ αἰσχύνης.
 ταύτην ἀφῆθημεν ἡμεῖς τὴν χάριν προσήκειν ἀναθεῖ-
 ναι θεῷ τῷ τὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ στέφανον ἡμῖν
 ἐπιθέντι, τῷ τὴν αἰουργίδα ψήφῳ κοινῇ παρὰ τοῦ
 πατρὸς ἡμῖν δωρησαμένῳ, τῷ φιλοτιμησαμένῳ τοι-
 αῦτά τε ομοῦ καὶ τοσαῦτα ὅποια τῶν ἔμπροσθεν δέ-
 δωκεν οὐδενί.

15

CAPUT V.

Δεῖ τοίνυν τὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παριόντα ταύτην
 εἶδῶτα, πόσων μὲν ἀνδρῶν, πόσων δὲ ἡγήσεται πό-
 λεων, ὅπως δὲ ἔσται σεμνὸς μεταβαλὼν ἐκ κοινου-
 λαρίας τε καὶ ἡγεμονίας εἰς ἀρχὴν μείζονά τε καὶ
 σπεκταβιλίαν, φείδεσθαι πανταχοῦ τῶν ὑπάρχων καὶ
 φυλάττειν αὐτοὺς ἀζημίους, καὶ καθαραῖς χρῆσθαι
 πανταχοῦ ταῖς χερσὶ, καὶ τὸ δημόσιον αὐξῆσαι καὶ τοῦ
 συμφέροντος αὐτῷ πάσαν τίθεισθαι πρόνοιαν, καὶ τῶν
 ἰδία λημμάτων ἀπέχεσθαι καὶ ταῖς πόλεσι κοινῇ τε
 καὶ ἰδία βραβεῖν τὰ δίκαια περιουστῆσαι τε αὐτὰς
 καὶ ἰσῆσαι, καὶ κέρδους ἕνεκα μηδ' ὅτιον προῖται
 μήτε ἐλαττον μήτε μείζον, ἀλλὰ δόξης τε ἀγαθῆς ἐφ-
 ἴσθαι καὶ τοῦ διὰ πάντων εὐορκῆσαι καὶ ἡμῖν ἐν ἅπασι
 1 κηραζόμενον καθεστάναι. Τὸ δὲ μέγιστα ἐπὶ τοῦ
 Πόντου πλημμελοῦμενον φυλάξει τὸ μηδενὶ δοῦναι
 παρησίαν (ἢ) τίτλους ἐπιτίθεναι χωρίοις ἢ οἰκήμασιν
 ἄλλοτριούς· μόνον γὰρ ἴδιον τοῦτο τοῦ τε δημοσίου
 τῶν τε βασιλικῶν οἶκων ἔστι, τῶν τε ἡμετέρων τῶν
 τε τῆς εὐσεβεστάτης Ἀγύουστῆς. εἰ δὲ εἰς ἑτέρον
 τινὸς εὔροι προσηγορίαν σανίδας ἀνατεθείσας, αὐτὰς
 μὲν εὐθὺς καθαιρήσει, ἀνικνεύσει δὲ τὸν ταύτας κατα-
 πηξάντα· καὶ εἰ μὲν αὐτοῖς ἂ λέγων ἑαυτὸν εἶναι δεσ-
 πότην τοῦ πράγματος τοῦτο πράττει, παραχρημα τοῖς
 ἐκείνου πράγμασι τίτλους ἐπιτίθει δημοσίοις, εἰς κε-
 φαλήν αὐτῷ περιρρήξας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας
 τίτλους· εἰ δὲ φροντιστῆς εἴη πραγμάτων ἄλλοτριῶν,

solacium percipientibus, ut et hanc eis impertiremus
 libertatem. Repositum enim erat nobis ut videtur
 deo talia largiente non solum Afris neque gentibus
 illic donare libertatem, sed etiam in media nostra
 republica annis singulis venditos et neque sub e-
 dem manere permisso emptore, sed paulatim alio-
 rum et aliorum potestatis semper factos liberare tali
 dispendio et confusione. Hanc iudicavimus nos gra-
 tiam competere dicere deo, qui imperialem coronam
 nobis imposuit, qui purpuram communi decreto a
 patre nobis donavit, qui largitus est talia simul et
 tanta qualia priorum dedit nulli.

Oportet igitur eum qui ad cingulum accedit hoc,
 scientiam quantorum quidem virorum, quantarum praesidet civitatum, quomodo autem est nobilis muta-
 tione ex consulari et praesidali in administrationem maiorem et spectabilem, parcere ubique subiectis et servare eos indemnes, et puris (uti) ubique manibus, et fiscum augere et utilitatis eius omnem ponere providentiam et acceptionibus abstinere, et civitati-
 bus communiter et proprie interponere quae iusta sunt, et circuire eas et sanare, et lucri causa neque quicquam agere neque minus neque maius, sed glori-
 am bonam appetere et per omnia bene iurare et nobis in omnibus gratum esse.

1 Quod autem maxime in Ponto delinquitur, obser-
 vet, ne ulli det licentiam aut titulos imponere praediis aut possessionibus alienis. Solius enim proprium hoc fisci et imperialium domuum est et nostrarum et piissimae Augustae. Si autem in alterius cuiuslibet inveniat appellationem tabulas impositas, eas quidem repente deponat, investiget autem, qui eas
 fixit. Et siquidem ipse qui dicit se dominum rei hoc agat, repente illius rebus titulos imponat publicos, in caput ei frangens ab eo positos titulos; si vero curator fuerit rerum alienarum, et titulos, sicut

mus accipientibus, quo illos quoque libertatis participes redderemus. Id enim nobis repositum erat deo ut videtur talia largiente, ut non solum Afris atque illius regionis gentibus libertatem impertiremus, sed eos quoque, qui in media nostra republica quotannis venum ibant et ne sub eodem quidem venditore manere permittebantur, sed brevi tempore in aliorum atque aliorum potestatem usque redigebantur, eiusmodi damno et ignominia eximeremus. Hanc nos decere existimavimus gratiam deo offerre, qui imperatoriam coronam nobis imposuit, qui purpuram nobis a patre relictam communi suffragio donavit, qui talia simul tantaque nobis largitus est qualia priorum dedit nemini.

V. Oportet igitur eum qui ad hunc magistratum accedit, cum sciat, quot quidem et hominibus et urbidus imperaturus quantaque auctoritate futurus sit ex consulari et praesidali in maiorem potestatem eamque spectabilem mutatus, subditis utique parcere eosque indemnes servare et puris utique manibus uti, et fiscum augere eiusque commodis omnem curam adhibere, et privatis emolumentis abstinere, atque urbidus et publice et private ius impertire et circumire eas et curare, nec quicquam lucri gratia neque minus neque maius agere, sed bonam famam appetere et ut iusiurandum per omnia servet ac nobis
 1 in omnibus sese gratum exhibeat. Quod autem in Ponto potissimum delinquitur cavebit, ne cui veniam det titulos vel praedii vel aedificiis alienis imponendi; unius enim hoc proprium est fisci et imperialium aedium, tam nostrarum quam piissimae Augustae. Quodsi sub alius cuiusvis appellatione tabulas propositas inveniat, illas quidem statim tollet, inquiret autem in eum qui eas affixerit; et si quidem ipse qui sese dominum rei esse dicit hoc fecerit, confestim illius rebus titulos publicos imponet, confractis in ipsius capite titulis ab eo positis; quodsi procurator sit rerum alienarum, et titulos, sicuti modo

6 ὑπὸ τῶν αὐτῶν L¹ ὑπὸ τῷ αὐτῷ L² || 10 ἀνα-
 θῆναι M^oL || 12 ἐπιτίθεντι B ἐπιτεθέντι L¹ || 13 πα-
 τρός πατρὸς ἡμῶν L || 18 σεμνός M || ἐκ κοινουλαρίας
 ML ἐξ ὑπατείας M s. v., B || 19 ἡγεμονικῆς Zachariae
 ex ε || 20 σπεκταβιλίαν M περιβλεπτον LB || 21 αὐ-
 τοῖς om. B || πανταχοῦ χρῆσθαι B || 25 ἰδία om. ε ||
 29 Τὸ δὲ — 31 χωρίοις om. L (μὴ παραχωρεῖν δὲ τι-
 σὶν σανίδας ἐπιτίθεναι καὶ οὐκ οἰκίον;) ἐγ-
 γραφῆναι ὄνομα ἢ ἀγορῆς add. L² in m. || 31 ἢ τίτλους
 MLBε, ἢ delendum (vel σανίδας ἢ τίτλους scribendum)
 vidit Zacharias || 32 μόνον LBε || μόνον M || ἦδιον L ||
 34 τε τῆς τε om. L || 35 προσηγορίαν Haloander ex ε

(cf. XXX 8 § 1) προσηγορίας libri || 39 περιθῆσαι LB ||
 40 αὐτοῦ B

1 impertiremur T || 2 ut vite detur V ut vite detur
 T || 5 singulos T || 8 gratia competente T || 11 tali V ||
 12 sq. nulli portet igitur V || 17 praesedet V || praesidet
 T || 19 praedali V || 20 parcere T || partem V || 21 ut
 add. vulg. || 22 ponere om. T || 24 iuxta V || 27 iurare
 vitare V || 28 in om. V || 29 obscuret V¹ || 30 nec T ||
 praesidii V || 32 impleri alium domum V || 33 et om.
 T al. || 35 deponet T || inuestigiet V || 36 dicit T ||
 37 repentem V || publicus libri

τοὺς τε τίτλους, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, κατεάξει
κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς βασάνους τε αὐτὸν ὑποθήσει
πικραῖς, ὥστε ταῦτα μανθάνοντα τὸν ᾧ προσήκει
προσώπῳ γινώσκειν, ὡς οὐκ ἔξεστιν οὔτε δι' ἑαυτοῦ
οὔτε διὰ τινων δορυφόρων ἢ πρὸς πλεονεξίαν παρ-
λαβανομένων τοὺς ὑπηκόους ἀδικεῖν.

praediximus, confringat eius capiti verberibusque
eum subiciat amaris, ut haec discens cui competit
persona cognoscat, quia non licet neque per se ne-
que per aliquos obsequentium aut (ad) avaritiam
5 susceptorum subiectos laedere.

CAPUT VI.

Αἰεὶ δὲ αὐτὸν ὁμοίως τὸν περιβλεπτον ἡμετέραν
ἀνασιτέλλειν καὶ τοὺς ἡστέοντας καὶ τοὺς πλεονεξ-
τοῦντας καὶ τοὺς γυναικῶν τε καὶ περιουσίας καὶ ὑπο-
ζύγια καὶ τὰ τοιαῦτα ἀρπάζοντας, ὅπως ἂν καθάρων 10
φιλίττοι τὸ δίκαιον, καὶ φανεῖν ὁρθῶς ἐπ' αὐτῷ
βιβουλευμένοι, καὶ μὴ τις ἡμᾶς εἰσελθεῖ μετὰ μέλος
ὅτι ἡστέοντας τε καὶ βιοκαλώτας ἐπαύσαμεν, τι-
νων μὲν καταρχόντων τὴν χώραν, αὐτοῦ δὲ οὐκ
ἄμνητος. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς στρατιώτας 15
ὑπεθήκαμεν, ἵνα καὶ τὴν ἐκείνων ἔχων χεῖρα δυσ-
καταμάχῃ τοῖς ἐπηρεάζουσιν εἴη.

Oportet autem eum similiter spectabilem modera-
torem cohibere etiam latrocinantes (et) vim facientes
et mulieres atque substantias, iumenta et similia ab-
ripientes, quatinus purum servet quod iustum est,
et appareamus recte super eo cogitasse, et ne ulla
nobis ingrediatur paenitentia quia latronum perse-
cutores et violentiarum inhibitores amovimus, aliqui-
bus quidem discurrantibus per provinciam, ipso vero
non ulciscente. Ideo enim ei et milites subdidimus,
ut et illorum habens manum inexpugnabilis violentis
sit.

CAPUT VII.

Ταῦτα αὐτῷ συλλήβδην παρανοοῦμεν. τὰ γὰρ δὴ
κατὰ μέρος εἴεται σαφῶς ἐκ τε τοῦ πᾶσιν ἐν κοινῷ
γεγραμμένου νόμου, καθ' ὅστις ἐτάξαμεν τὰς ἀρχάς, 20
ἐκ τε τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἅπερ αὐτῷ δι-
δοῦντες ὑφηγησόμεθα κατὰ τινὰ τρόπον διαθήσει τὴν
αρχήν. καὶ ταῦτα πράττειν ἡμῖν τε οὐκ ἀποθύμιος
ῥῆται θεῶν τε καὶ τῷ νόμῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀνα-
θήσει καὶ ἀγαθὰς ὑπὲρ ὅλης τῆς διοικήσεως ἔξει τὰς 25
ἐλπίδας. Ἐπιτεθήσεται δὲ καὶ κατάλογος τῶδε ἡμῶν
τῷ θεῷ νόμῳ, δι' οὗ γενήσεται φανερόν, τί μὲν
αὐτὸν τε καὶ τὸν πάρεδρον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτοῦ
παρὰ τοῦ δημοσίου προσήκει λαμβάνειν, τί δὲ αὐτὸν
ὑπὲρ τῶν ἀρχικῶν παρέχειν συμβόλων, ὅπως ἂν ἐπι- 30
σταμίνας τὸ τε ἐλευθέριον τῆς ἐπιδόσεως τῆς εἰς αὐ-
τὸν γενομένης τὸ τε ἀνεσταλμῆναι τῆς παρ' αὐτοῦ
περὶ τὰ σύμβολα προόδου δαπάνης χρῆμα κατὰ τὸ
προσῆκον τοῖς πράγμασι. μειζόνων τε ἐθνῶν καὶ πλε-
όνων ἀνθρώπων ἐλπίζων ἀρχεῖν, εἰ τοῖς ἐν χερσὶ 35
χρήσαιο προσηκότως.

Haec eum complexive monemus. Particulariter
autem sciet aperte et ex lege omnibus in commune
conscripta, secundum quam ordinavimus cingula, et
ex imperialibus mandatis quae ei dantes explanavi-
mus, quemadmodum disponat administrationem. Et
haec agens nobis non exosus erit et deo legique
suam animam commendabit ac bonas pro omni gu-
bernatione habebit spes. Subicietur autem et de-
scriptio huic legi, per quam fiet manifestum, quid
quidem ipsum et assessorem et officium eius a fisco
competat accipere, quid autem pro administratoris
praebere codicillis, quatinus sciens liberalitatem da-
tionis in se factae et paucitatem a se circa codicillos
precedentis expensae utatur competenter rebus, ma-
ioribus gentibus et amplioribus hominibus sperans
praeesse, si praesentibus utatur competenter.

CAPUT VIII.

Δίδομεν δὲ καὶ τοῦτο τὸ τὰς ἐφέσεις τὰς παρ' αὐτοῦ
κατὰ τὸ τῶν περιβλεπτῶν ἀρχόντων σχῆμα παρὰ τε

Damus autem et isti appellationes quae ab eo
fiunt secundum spectabilem iudicum schema et

diximus, in capite eius confringet et tormentis acerbis eum subiciet, ut his cognitis ea ad quam res per-
tinet persona intellegat non licere neque per se neque per satellites aliquos vel ad cupiditatem ascitos ini-
uriis subditos afficere.

VI. Similiter autem ipsum spectabilem moderatorem coercere oportet et latrocinantes et aliena
appetentes et eos qui mulieres et bona et iumenta et eiusmodi alia rapiunt, ut integrum custodiat ius
nosque recte de eo iudicasse appareat neve ulla nos paenitentia subeat quod latronum persecutores et
biocolytas sustulerimus, si qui grassentur per provinciam, ipse vero vim non arceat. Propterea enim ei
etiam milites subdicimus, ut illorum manu utens superari non facile possit ab iis qui iniurias faciunt.

VII. Haec nos eum summatim hortamur. Singula enim accurate perspiciet et ex lege omnibus
in commune scripta, secundum quam magistratus ordinavimus, et ex mandatis imperialibus quibus ei datis
explanabimus, quemadmodum instituit magistratum. Atque haec si agat, neque nobis ingratus erit et
deo ac legi animam suam consecrabit, et bonam de tota administratione spem habebit. Subicietur autem
etiam index sacrae huic legi nostrae, per quem manifestum fiet, quid quidem et ipsum et assessorem et
officium eius a fisco accipere, quid autem eum pro insignibus magistratus praestare par sit: ut cum
cognoscat et quantal sit liberalitas dationis in ipsum collatae et quantopere coartata sit impensa ab ipso
in insignia facienda, negotiis quemadmodum decet utatur ac speret fore ut maioribus quoque gentibus
et pluribus hominibus imperet, si iis quae in manibus sunt uti decet usus sit.

VIII. Ceterum hoc quoque concedimus, ut de appellationibus quae ab eo fient secundum formam

2 ἑαυτοῦ L || 3 μικρὸς (i. e. μικραῖς) L || τὸν ᾧ τὸ ἴν
L¹ || 5 πλεονεξία L || 9 τοὺς Scrimger] τὰς libri || 10 ἀρπάζ-
οντας L || καθάρως L || 11 φιλίττοι B || 14 οἱ ἀμ-
νητος] ἀκαμνητος L¹ || 16 τῶν L¹ || ἐκείνον L ||
18 τὰ] τὸ M || γὰρ δὴ] autem ε || 20 νόμου. nov. VIII ||
καθ' ὅστις M || καθάπερ L καδ' ὃν B || ὑπετάξομεν
B || 21 παραγγελλμάτων nov. XVII || 22 ὑφηγησόμεθα
Haloander] ὑφηγησόμεθα libri || 23 ἀθύμιος L || 24 ἔσται
— ἀναθήσει om. B^c || 26 ἡμῶν τῷ θεῷ om. ε || 31 εἰ
αὐτὸν et 32 παρ' αὐτοῦ ε || 32 γενομένης B || 35 ἀρ-
τήν L || 37 τοῦτο τὸ M] τοῦτο B τούτῳ Lε

2 haec om. V || dicens VT || 4 ad addidit Osenbrüggen ||
5 subceptorum V || 8 et om. libri || 9 arripientes libri ||
12 qua V || persecutorum V || 13 amoui libri || 15 non
om. V || 18 eum V] enim T || 19 sciet et aperte Val. ||
20 scripta T || 23 deo] do V || 27 a om. Val. || 28 quod
T || administratoris] administratorii sunt V || 29 scienti V ||
libertatem Val. || dationis V] donationis Neoburg. doua-
toris T || 33 praecessi V || si] in Val. || 38 sicut V

τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις παρά τε τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κατὰ κοινουλατίονα κρίνεσθαι κοιαιστωρῆτας τε δίκας ἐλάττους τῶν πεντακοσίων χρυσῶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπαρχίᾳ παρά τισι κινουμέναις (κἄν εἰ τυχὸν ἐκ παραποιπῆς, μὴ μόντοι παρά σπεκταβίλοις ῥηθῆιεν), ὅταν ἐφέσιμοι γίνονται, αὐτὸν ἐν τάξει θεῖου κατεξέταξεν ἀχροατηρίου· ὥστε αὐτὸν καὶ κατὰ τοῦτο σεμνότερον ὄντι μεμνησθαι τῆς παρ' ἡμῶν δεδομένης αὐξήσεως αὐτῷ, καὶ οὕτω χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, ὡς αμεμπτον ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ πρό γε ἡμῶν θεῷ τε καὶ τῷ νόμῳ παρέχειν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα τσαύτας τε αὐτῇ τὰς σιτήσεις ἐπιιδότω οὕτω τε αὐτῇ ἴστω σεμνῆν γενομένην, ὡς πολλοῖς εἰκότως ἔσσεσθαι περισπούδαστον τῇ τοῦ νῦν αὐτῇ δοθέντος παρ' ἡμῶν ἀνθους τε καὶ ἀξιώματος ἐπι-δυνμῖα.

Dat. xvii. k. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535] Dat. xvii. kal. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

KΘ

20

XXIX.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ.

(Προοίμιον.) Τὸ Παφλαγῶνων ἔθνος ἀρχαῖον τε καὶ οὐκ ἀνώνυμον καθεστῶς, ἀλλὰ τσοσούτον ὡς καὶ 25 ἀποικίας μεγάλας ἐπέμψαι καὶ τὰς ἐν Ἰταλοῖς συνοικίαις Βενετίας, ἐν αἷς δὴ καὶ Ἀκυλιῆα πόλις τῶν ἐπὶ τῆς ἐσπέρας μεγίστη κατώικισται καὶ βασιλικῆν πολιτικὴν διαίταν δεξαμένην,

CAPUT I.

τὸ τοίνυν Παφλαγῶνων ἔθνος ἐπὶ τῶν Ὀνωρίῳ 30 τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως χρόνων ἐλαττωθῆν καὶ πό-

apud gloriosissimos praefectos et apud gloriosissimum nostrum secundum consultationem iudicari quaestorem; causasque minores quingentorum aureorum in eius provincia apud aliquos motas (vel forte ex de-5 legatione, (ne) tamen apud spectabiles dicantur), quando (sub) appellatione fiunt, ipsum in ordine sacri examinare auditorii: ut is etiam secundum hoc honestior memoretur a nobis datum augmentum sibi, et ita utatur rebus, quatinus inculpabilem semet 10 ipsum omnibus subiectis et nobis ipsis, insuper et nostro deo legique praestet.

(Epilogus.) Haec igitur omnia tua celsitudo cognoscens tantas ei annonas det sicque eam noverit 15 honestam factam, ut plurimis rite sit studiosa nunc ei dati a nobis floris dignitatisque concupiscentia.

Imp. Justinianus Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Paphlagonum gens et antiqua et non sine nomine constitit, sed in tantum, ut etiam colonias magnas mitteret (et) in Itolorum habitaret Venetiis, in quibus utique et Aquileia civitas in Hesperia maxima habitata est et imperialem morem [pro dietam] suscepit.

Nov. XXIX Graece extat in ML, c. 1—5 in B 6, 13. — Epit. Theod. 29, Ath. 4, 9. Iulian. const. XXVIII.

spectabilium iudicum et apud gloriosissimos praefectos et apud gloriosissimum nostrum quaestorem per consultationem cognoscatur; lites autem quingentis aureis minores in provincia ipsius motas apud aliquos (etsi forte ex delegatione, nec tamen apud spectabiles actae sint), quando in iis appellatio interponatur, ipse in ordine sacri examinet auditorii: ut in hac quoque re honoratior factus collati in eum a nobis incrementi memor sit, et ita utatur, ut omnibus subditis et nobis ipsis et prae nobis deo ac legi integrum sese praestet.

Epilogus. His igitur omnibus tua sublimitas cognitis et annonas tantas ei praebet et adeo honoratum eum factum esse sciat, ut multis merito expetendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei a nobis datae desiderio.

XXIX.

DE PRAETORE PAPHLAGONIAE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio.

Praefatio. Paphlagonum gentem et antiquam neque ignobilem, sed talem quae et magnas colonias deduxerit et Venetiis Itolorum incoluerit, ubi Aquileia quoque condita est urbs earum quae in occidente sunt maxima quaeque imperialem domum saepe suscepit,

I. Paphlagonum igitur gentem Honorii pie memoriae temporibus extenuatam et urbibus non-

1 ὑπάρχοις LB || τῶν ἐνδοξοτάτων L || 2 κατὰ κοινουλατίονα (κοινουλατίονα M) ML || κατὰ συνέλευσιν Ms. v., B || κρίνεσθαι γίνεσθαι B || 4 κρίνουμένης B || 5 παρὰ περιβλέπτους LB || 6 sq. ἐν τάξει — αὐτὸν om. L || 9 αὐξήσεως || ἐπαρχίας L^a || αὐτῷ ε || 11 πρός γε L^a || 13 sq. epilogum om. B || 16 ἔπεσθαι L || αὐτοῦ L || 19 xvii. k. Aug. ε (Ath.) xv. k. Aug. M kl. agustas Iul.^o (om. Iul. codd. celt.) μνην ἀγνοῦστω Theod. || Bili- sario M || post subscriptionem non servatur index de quo v. p. 217, 26 || 25 καθεστῶς || constitit ε (καθίστησε Haloander) || 28 συνοικίαις Scrimger || συνοικίησας ML^a || 30 ὄριον L¹ ὄνοριον L²

2 consultationem V || 4 vel si forte Beck || 5 ne addidi, nec vulg. || dicatur V || 6 sub add. vulg. || appellatione V] appellationum T || sunt] fuerit V || in ordinem T || 7 is] his libri || secundum hoc etiam Tal. || 8 dato Val. || 9 rebus] cehus V || 11 nostros V || 14 cognoscens et tantas Neoburg. || mouerit Tal. me ueri V || 15 honestis factum V || 16 flores libri || diuinitatisque Tal. || 19 constantinopolis V || bilis. VT || 21 praetore] praec V || paphlagonie VT (et sic semper) || 23 pp.] pporum V || 24 antiquam V || 25 consistit Neoburg. || 26 mittere V || et add. vulg. || 27 aquilegia V || speria Val. || 28 magna Tal. || *imperiale more prodietam V imperiali more traditam T. Glossema seclusi.

λεις ἀποβαλὸν τινας καὶ κατ' οὐδεμίαν χροιάδῃ πρό-
 φρονι ὑφ' αὐτῶν δεξάμενον ἀνδρῶν ᾗθ' ἦν χροῖαν
 πρὸς τὸ πρότερον ἐπαγαγεῖν σχῆμα, καὶ μίαν πάλιν
 τὴν Παφλαγονίαν ἀποτελέσαι, καὶ ἄπει ἐπὶ τῶν
 δύο πεπραχμένων Πόντων, ταῦτα καὶ ἐπ' αὐτῇ δια-
 τάσθαι· ὥστε καὶ τὸν τῶν ἔθνων τούτων ἔχοντα
 τὴν ἀρχὴν ἠνωμένην τε δὴ καὶ μίαν ἀντὶ δυοῖν τῶν
 ἐμπροσθέν (φραμὲν δὲ Παφλαγονίας τε καὶ Ὀνωριάδος)
 καλεῖσθαι μὲν πραιτῶρα (Ρωμαϊκὸν δὲ καὶ τοῦτο
 ὄνομα καὶ τοῖς τὸς ἐπαρχίας ἰδύνοσαι πρέπον), τάξει 10
 δὲ χρῆσθαι μιᾷ συναρμοσθείσῃ παρὰ τῶν ἐμπροσθέν
 δύο τάξεων καὶ ἀνδρῶν ἑκατὸν ἀριθμὸν συμπλη-
 ροῖσιν. ἐπιστήρῃται δὲ καὶ οὗτος τοῖς τε δημοσίοις
 ἀπασιν ὅσα τε Παφλαγόνες ὅσα τε οἱ πρώην τῆς
 Ὀνωριάδος οἰκήτορες ἐτέλουν· καὶ θήσεται πρόνοιαν 15
 τῶν πόλεων ἀπασῶν ἀν' ἑκάστην πρότερον εἶχεν ἐπα-
 ρχία, τοὔστιν ἐν Ὀνωριάδι Προουσιᾶδος τε καὶ Κρα-
 τείας καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ Τίου καὶ Κλαυδιουπό-
 λεως καὶ Ἡρακλείας· εἰ γὰρ καὶ τινας αὐτῶν ἐν
 Βιδυνοῖς ἐλήφθησαν πρότερον, ὅποιον δὴ Προουσιᾶς 20
 τε καὶ Ἡρακλείας καὶ αὐτῆ γέ ἡ μητρόπολις τῆς ἐπα-
 ρχίας, φραμὲν δὲ τὴν Κλαυδιουπόλιν, ἀλλ' ὅμως ἐπει-
 κτιεῖ ἀπ' αὐτῆς μετέστησαν, αὐτῆς ἐπαγαγεῖν αὐτὰς
 εἰς Βιδυνοῖς καὶ συναρτάττειν τὸ σχῆμα πολλῆς ᾗθ'-
 ἦνεν εἶναι τῆς φιλοπραγμοσύνης· ὥστε αἰτὰι γέ αἱ 25
 ἐρηθίσαι πόλεις ἔξ, πρότερον Ὀνωριάδος ὅσαι, νῦν
 μέρος καὶ αὐταὶ Παφλαγονίας εἰσονται. ἐν δὲ Παφλα-
 γοῖσι αὐτοῖς ἔξει δικαιοδοσίαν πόλεων ἑτέρων ἔξ τῶν
 ὠνωθεν ἐκείνῃ προσήκουσάν τῃ χώρα, φραμὲν δὲ Γερ-
 μανικολέως τε τῆς πρὸς Γάγγραν καὶ Ἰορμητιού- 30
 πόλεως καὶ Δαδυβρῶν καὶ Σαυρῶν καὶ Ἀμαστρίδος
 καὶ πρὸς γέ τῆς Ἰωνοπολιτῶν, δώδεκα τε εἰσονται
 πόλεις ἀπασαι τῆς ἐπαρχίας ἀπάσης. Κἀντούθα δὲ
 περὶ μὲν τὰς ἱερουσίνας οὐδὲν καινίζομεν, ἀλλ' οἱ τε
 μητροπολίται οἱ πρώην τὰς ἱερουσίνας ἐνταῦθα δεχό- 35
 μενοι μενούσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, τῆς ἐπ' αὐτοῖς
 τὸ γέ ἐπὶ τῷ τόπῳ χειροτονίας οὐκ ἀμειβομένης, ἀλλ'
 ὑπο τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς εὐδαίμονος
 ταύτης χειροτονούμενοι πόλεως, αὐτοὶ τε τοὺς ὑφ'
 ἑαυτοῦ χειροτονούντες οὐς μέχρι νῦν ἐχειροτόνουσιν, 40

v. 33 sq. cf. *Nomoc.* XIV tit. 1, 20 καὶ ἡ Παφλαγονία διαφορῶς (sc. ἔχει μητροπολίτας), ὡς ἡ κθ' νεαρά.

nullis privatum et sine ulla causa idonea deminutionem quandam passam rursus existimavimus in pristinum statum restituendam et unam denuo Paphlagoniam efficiendam, quaeque in duobus Pontis egimus, haec etiam in illa ordinanda esse: ut qui harum gentium administrationem habet utiliam iam et unam loco duarum quae antea erant (Paphlagoniae dicimus et Honoriadis) praetor quidem vocetur (Romanum autem istud quoque nomen est aptumque iis qui provincias regunt), officio autem utatur uno ex duobus quae ante erant coniuncto et quod centum virorum numerum expleat. Praerit autem hic quoque tributis omnibus quaecumque et Paphlagoniae et Honoriadis olim incolae pendebant, et prospiciet urbibus omnibus quas utraque provincia prius habebat, hoc est in Honoriate Prusiadis et Crataeae et Adriano- polis et Tii et Claudiopolis et Heraclaeae: quamquam enim nonnullae earum ex Bithynia prius ascitae sunt, veluti Prusias et Heraclaea et ipsa metropolis provinciae, Claudiopolim dicimus, tamen quoniam semel translatae sunt, eas rursus ad Bithynos reducere et turbare statum nimis esse putavimus novitatis studii. Itaque sex illae urbes, quae olim Honoriadis erant, iam pars Paphlagoniae et ipsae erunt. Inter ipsos autem Paphlagoniae iurisdictionem habebit aliarum sex urbium quae primitus ad eam provinciam pertinebant, id est Germanicopolis quae est ad Gangram et Pompeiopolis et Dadybrorum et Sororum et Amastridis et praeterea Ionopolis. Eruntque duodecim urbes omnes totius provinciae. Atqui ne hic quidem in sacerdotiis quicquam novamus, verum et qui olim sacerdotia ibi suscipiebant metropolitae in eodem ordine maneant ordinatione eorum quantum ad locum non mutata, sed a beatissimo patriarcha felicis huius urbis ordinandi, et ipsi eos qui sub ipsis sunt ordinantes, quos usque adhuc ordinabant, ut

3 πόλιν Osenbrüggen ex ε] πόλιν MLB || 5 Πόντων] omnibus (i. e. πάντων) ε || 7 τε δὴ om. L(ε) || 11 παρὰ] περι L || 12 καὶ ἦν καὶ Haloander, vulg. || ἀριθμὸν M] ἀριθμὸς L ἀριθμοῦ B || * συμπληροῦσιν] συμπληρώσει libri (numero complendo) ε || 14 Παφλαγόνων B || 15 ἐνω-
 ριάδος M || 17 ἐν om. L || κρατείας M (Theod.) || κρατίας LB || 18 Ἀδριανουπόλεως B || 20 προουσιᾶς L] προουσία MB || 22 κλαυδιόπολιν L || 23 αὐτοῖς B || 25 φιλοπραγ-
 μοσύνης M] πολυπραγμοσύνης LB(ε) || * αὐταὶ γὰρ] αὐταὶ τε M αὐταὶ τε LB(ε) || 27 καὶ αὐταὶ L(ε) || καὶ αὐταὶ MB || 29 φραμὲν δὴ Γερμανικουπόλεως τε B || 30 τῆς πρὸς γάγγραν M (cf. Theod.) || καὶ τῆς (τῷ L) πρὸς γάγγραν BL || προμητιούθ(sic) L || 31 Δαδυβρῶν B || Ἀμαστρίδος B || 32 Ἰωνόπολις Theod.] || τε] enim ε || 33 πόλεις MB] αἱ πόλεις L || κἀνταῦθα μὲν περι

tem aliquas et per nullam utilem occasionem divi-
 sionem quandam suscipientem rursus aestimavimus
 oportere ad pristinam revocare figuram, et unam
 denuo Paphlagoniam efficere, et quae ex duobus
 5 egimus omnibus, haec etiam super ea disponere; et
 gentium harum habentem cingulum unitum et unum
 pro duobus prioribus (dicimus autem Paphlagoniae
 et Honoriadis) vocari praetorem (Romanum quoque
 etiam hoc nomen et provincias gubernantes decens),
 10 officio vero uti uno, cooptato ex prioribus duobus
 officiis et viris centum numero complendo. Prae-
 critque etiam iste et fiscalibus omnibus quaecum-
 que Paphlagoniae et quaecumque pridem Honoriadis
 habitatores solvebant, et ponet providentiam civi-
 tatum omnium quas utraque prius habuit provincia,
 hoc est in Honoriate et Prusiadis et Crataeae et
 Adriano- polis et Tii et Claudiopoleos et Hera-
 cliae; si enim etiam quaedam earum ex Bithynia
 assumptae sunt prius, ut Prusias) et Heraclia et
 ipsa metropolis provinciae (dicimus autem Claudi-
 20 polim), sed tamen quoniam semel migratae sunt, rur-
 sus deducere eas in Bithynos et conturbare schema
 plurimae iudicavimus esse [et] tergiversationis. Quo-
 circa et ipsae quae dictae sunt civitates sex prius
 Honoriadis existentes nunc pars et ipsa Paphlago-
 nis erit. In Paphlagoniam autem ipsis habebit iuri-
 dictionem civitatum aliarum sex olim illi compe-
 tentium provinciae, dicimus autem Germanicopoleos
 circaque Gangram et Pompeiopoleos et Dadybrorum
 30 et Sororum et Amastridis, insuper Ionopolitanorum.
 Duodecim enim erunt civitates omnes provinciae uni-
 versae. Et hic quoque circa sacerdotia quidem nihil
 novamus, sed metropolitae primitus sacerdotia hic
 suscipientes manent in ipso ordine, super eis quan-
 tum ad locum ordinatione non permutata, sed a
 beatissimo patriarcha felicis huius ordinandi civitatis,
 ipsi vero qui sub eis sunt ordinantes, quos hactenus

δὲ L || 34 τε] leg. γε? || 35 οἱ πρώην Haloander] πρώην οἱ libri || 36 μενούσιν LB(ε) || τῆς ἐπ'] τοῖς ἐπ' L || 38 ὑπο τῶν μακαριωτάτων πατριάρχων L ὑπο τῷ μακαριω-
 τάτῳ πατριάρχῃ B || 39 τε] vero ε

3 figuram V || 4 paphloniam V || et om. V¹ || ex] in vulg. || 12 et om. V¹ || 14 providentia V, civitatum — provincia om. idem || omnium civitatum T || 16 honoriate prusiadis V || gratie V tracie T || et om. V || 17 et Tii — 19 Prusias om. libri, suppl. edd. || 19 eraclia V || 20 provin-
 tia V || claudiopolim vulg. || 22 reducere T || bithynos libri || 23 et om. vulg. || 25 existentes V¹ || ipsae et 26 erunt vulg. || 27 illo libri || 29 circaque V quae circa al. || popeiopolos et cladybrorum et sororium V || 30 * iopo-
 litanorum libri || 33 sacerdotalia hic T || 37 eis] ei V

οὐδὲν ἀλλήλοισι περὶ τούτων οὔτε στασιάζοντες οὔτε φρονομένοι. καὶ μία τὸ λοιπὸν ἐπαρχία γενήσεται πλείους ἔχουσα μητροπόλεις, τούτο ὅπερ καὶ ἐν ἐτέραις ἡμῶν ἐπαρχίαις ἐστίν.

ordinabant, nihil alterutris de his neque contendentes neque permiscentes: sed una iam provincia fiet plures habens metropolis, hoc quod et in aliis nostris provinciis (est).

CAPUT II.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τῆς ἐπαρχίας πάσης (Παφλαγονία δὲ ἅπασα καλεῖσθω καθὰ καὶ πρότερον ἦν) τὰς τε πόλεις περιουστήσει, κωλύοντας οὐδενὸς τῶν ἐμπροσθεν ἴσως ἐπὶ κωλύσει τῶν τοιούτων γενομένων τύπων, τοιοπιοτήτας μέντοι ταῖς πόλεσιν οὐκ ἐκπέμπων (τούτο γὰρ ἀντὶ παντελῶς ἀπαγορεύομεν, ἐπεὶ τῶν ἀτόπων ἐστὶν ἅμα μὲν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας χρηματίζειν, ἅμα δὲ ἐτέρω τῆν αὐτοῦ τάξιν παρὰ τὸν νόμον διδόναι), ἀλλ' αὐτοὺς ἅπαντα διοικήσει· τὰ τε δημόσια εἰσπράξει σὺν πάσῃ προθυμίᾳ, μήτε ὑπερπράττων μήτε ἐλαττῶν, ἀλλὰ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἰσότητος ἀντεχομένοις, τιθέμενός τε πρόνοιαν τοῦ κἂν εἴ τι βέλλαπται τὸ δημόσιον τούτο ἐπανορθοῦν, τὰς πόλεις τε φυλάττων ἀζημίους κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ· καὶ σίτησιν μὲν λαμβάνων ἦν ἐκατέρω πρῶτην εἶχεν ἀρχή, σκυσσῶσαν εἰς χρυσοὺς ἐπτακοσίους εἰκοσιπέντε, ἔχων δὲ καὶ τὸν παρεδρεύοντα ἑβδομήκοντα δύο κομιζόμενον χρυσοὺς, καὶ τὴν τάξιν τῆν μίαν ἐξ ἁμφοῖν ἀντιτεμενῆν καὶ εἰς ἀνδρῶν ἑκατὸν σκυσσῶσαν ἀριθμὸν καὶ τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἐπτὰ τρίτον χρυσοὺς ὑπὲρ παραφυγῆς λαμβάνουσαν παρὰ τοῦ δημοσίου· προκἄ τε δεχόμενος τὴν ἀρχὴν καὶ προῖκα ταύτην καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διανύων. ἡμεῖς γὰρ κἀν ταῦθα τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖς ἔξωνησόμεθα καὶ τοῖς κομιζόμενοις ἐξ ἔθους προσφάσει τοῦ καλουμένου συναφραγίου δώσομεν αὐτοί, τούτο ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπιδιδόντες διὰ τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ, καὶ οὐ συγχωρήσομεν ὑπὸ σχήματι καὶ προκαλίμματι πράσους τοὺς ἡμετέροις ὑπηκόους καταδουλοῦσθαι. οὐ γὰρ ἂν οἱ βαρβάρων τοὺς πρῶτην ὑποτελεῖς ἀπαλλάξαντες καὶ τὴν ἀρχαίαν εἰς αὐτοὺς ἐπαναγωγόντες ἐλευθερίαν τοὺς ἐν ἡμῶν αὐτοῖς δουλεύειν ἄλλοις συγχωρήσομεν, ἀλλὰ τῷ δὲ ἡμῶν πολλοῖς ἐθνεσιν ἐλευθερίαν φιλοτιμησαμένην θεῶ τούτῳ καὶ ἡμεῖς καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατόν τὴν τῶν αἰετιπρασκομένων ὑπηκόων ἡμῶν προσοίσομεν ἐλευθερίαν, 40

Qui autem cingulum habet provinciae totius (Paphlagonia vero vocetur omnis, sicut et prius), civitatesque circueat prohibendo nulla prius forte prohibitione talium facta forma, vices agentes tamen civitatibus non dirigens (hoc enim ei penitus interdiximus; nam absurdum est simul quidem ipsum in provincia appellari, simul autem alio suum officium contra legem dare): sed ipse omnia gubernet, et fiscum exigat cum omni alacritate, neque superexigens neque minuens, sed secundum iustitiam aequalitatem tuens ponensque providentiam, vel si quid laesus est fiscus, hoc emendare, civitatesque custodias indemnes communiterque et proprie; et annonas quidem accipiens quas utraque prius habebat administratio, collectas in aureis septingentis XX. quinque, habens autem et consiliarium septuaginta duos percipientem aureos et officium unum ex ambobus compositum et in virorum centum collectum numerum, trecentos XL. septem et tremissem aureos pro emolumento percipiens a fisco; gratisque accipiens cingulum et gratis hoc impetrans. Nos enim et hic nostris collatoribus prosumus et accipientibus ex consuetudine occasione appellati suffragii dabimus ipsi, hoc ex tributis ipsius provinciae largientes per sedem tuam, et non permittimus sub imagine et velamento venditionis nostros subiectos in servitium redigi. Non enim qui barbaris pridem subditos eripimus et antiquam in eos reduximus libertatem, eos qui apud nos ipsos sunt aliis servire permittimus, sed deo per nos plurimis gentibus libertatem largienti hoc etiam nos, quantum est possibile, semper venditorum subiectorum nostrorum offerimus li-

nihil inter se de his neque disceptent neque turbentur. Atque una in posterum evadet provincia plures habens metropoles, id quod etiam in aliis provinciis nostris est.

II. Qui vero universae provinciae regimen habebit (universa autem sicut etiam antea Paphlagonia vocetur), et urbes circumabit, nullo prohibitus edicto eorum quae forte olim ad talia prohibenda facta sunt, neque tamen vicarios in urbes mittet (id enim eum plane vetamus, quoniam absurdum est simul et ipsum in provincia rem agere et alteri suum locum contra legem concedere), sed ipse omnia administrabit; et tributa cum omni diligentia coget, ut neque plus neque minus exigat, sed cum iustitia aequalitatem sectetur, et prospiciat, ut etiam si quid fiscus damni acceperit, id resarciat; et urbes illaesas et publice et privatum servet; et annonam quidem accipiat quam antea uterque magistratus habebat, in septingentos viginti quinque aureos collectam, habeat autem assessorem quoque qui duos et septuaginta aureos accipiat, atque officium unum ex duobus compositum et in centum virorum numerum coniunctum quod quadringentos quadraginta septem aureos et tremissem pro solacio a fisco percipiat: et gratis accepto magistratu gratis quoque eundem et quae ad eum pertinent gerat. Nos enim hic quoque subditos nostros redimemus, atque iis qui quid ex consuetudine percipiebant suffragii quod vocatur nomine ipsi dabimus, ex redivibus provinciae per sedem tuam id iis praebentes, nec patiemur sub specie et praetextu venditionis subditos nostros in servitutem redigi. Neque enim qui a barbaris eos qui olim subditi erant liberaverimus iisque pristinam libertatem restituerimus, iidem permittimus, ut qui in nostra ditione ipsa sunt, aliis serviant: verum deo qui per nos multis gentibus libertatem largitus est, nos quoque quoad eius fieri potest subditorum nostrorum, qui ubique vendebantur, offeremus libertatem, ut neque eos, qui

1 περὶ τούτων L || *οὐδὲ στασιάζοντες οὐδὲ φρονομένοι (φοιρούμενοι L) LBς οὐ διαστασιάζοντες οὐ διαφρονομένοι M || 8 γενομένων τύπων Hombergk] γενοῦτος τύπον M γενοῦτος τύπον LBς quod recepit deleto v. 7 τῶν post οὐδενὸς Zachariae || 10 αὐτὸ Haloander || 12 χρηματίζειν] appellari § || 15 ἐλαττῶν] minus (i. e. ἐλαττων) § (?) || δικαιουσίνης L¹ || 16 τε om. L || 19 ἀρχὴν M || 20 χρυσοὺς libri, et sic semper || 24 καὶ τε τετρακοσίους B (καὶ om. §) || 25 λαμβάνουσαν ὑπὲρ παραφυγῆς B || 27 καὶ τὰ κατ' αὐτὴν M] om. LBς || 28 ἐξωνησόμεθα M (prosumus §) || 29 τοῦ καλουμένου om. B || 30 συναφραγίου ML] βοηθείας M s. v., B || αὐτοῖς τῶν (τὸν M) τῆς MB] αὐτοῖς τῆς L

αὐτῆς τῆς Haloander ex § || 36 αὐτοῖς] αὐτοῖς Zachariae || 37 συγχωρήσωμεν LB || ἡμῶν L || 38 τούτο B; || 39 ἡμεῖς M

4 est add. vulg. || 5 pafagonie T pafagonie V || 6 vocatur libri || 7 circuerat V circueat T || nullo libri || forte in prohibitionem vulg. || 10 simul] et simul V || 11 *alio suum] aliorum libri || 13 fiscalia vulg. || aleritate Tal.] largitate V || 14 *minuens] minus libri || 20 septuaginto V || 23 tremisse (remisse V) libri || 24 affiseo V || 31 subduos V || 35 hoc] huic vulg. || 36 subiectorum T] om. V || offerimus V

οὐτε τοὺς λαμβάνοντας καταβλάπτοντες (ἀντεισάξομεν γὰρ αὐτοῖς τὴν νενομισμένην ὠφέλειαν) οὐτ' ἐφιέντες ταῖς ἀρχαῖς ὀνόματι τῆς δόσεως τοὺς ὑπάρχοντας τοὺς ἡμετέρους ὥσπερ τῶν ἀνδραπόδων ὠνεῖσθαι μὲν παρὰ τῶν πιπρασκόντων, πιπράσκειν δὲ τοῖς ἀδικού-
5 αιν. Ἔστω σοι τοίνυν καὶ αὕτη τῶν τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχιῶν μία, διπλῆ πρότερον οὐκ ἴσμεν ἀνδ' ὅτον γενομένην, καὶ καλῆσαι μὲν, καθάπερ εἰ-
πόντες ἐφθήμεν, τὸν ἐπὶ ταύτης ἡγούμενον προϊτῶσα Παφλαγονίας Ἰουστινιανόν, ἐξέστω δὲ αὐτὸν ἑλλάδι
10 γλώττῃ καὶ στρατηγὸν καλεῖν.

bertatem, neque accipientibus nocentes (repensamus enim eis sollemnem utilitatem) neque sinentes ad-
administrationibus nomine suffragii subiectos nostros
veluti quoddam mancipiorum emere quidem a ven-
ditoribus, vendere vero opprimentibus. Sit igitur
5 tibi etiam haec Ponticae diocesis provinciarum una,
duplex primitus nescimus cur facta: et vocabis quidem,
sicut praediximus, in hac praesedentem prae-
torem Paphlagoniae Iustinianum, licet autem eum
10 lingua Hellenica strategon appellare.

CAPUT III.

Τῶν ὄρκων δὲ αὐτὸν ἀναμνήσεις αἰεὶ καθ' οὐς
παραλήμεται τὴν ἀρχήν, ὥστε καθαράς ἔχειν τὰς χεί-
ρας καὶ μηδὲ κέρδεσιν ἀτόποις ἐπιώσας, ἐφ' ᾧ τὸ
δημοσίον ὠφελεῖν τε καὶ αὐτῆν δικαίαις τε καὶ παν-
15 τὰρδεν ἀμέμπτως προσθήκας· ὥστε νέμειν τοῖς ἡμε-
τέροις ὑπάρχουσιν ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην ἐν τε τοῖς
δημοσίοις ἐν τε τοῖς συμβάλλουσιν ἐν τε τοῖς δικαιο-
κρίτοις πρὸς ἀλλήλους, περιουστῆσει δὲ ἀζημίους τὰς
πόλεις, ὥστε μήτε αὐτὸν μήτε τὸν πάρεδρον μήτε τὴν
20 ἐπομένην ἀντὶ φερατέων εἴτε στρατιωτῶν εἴτε ταξεί-
ωτιῶν εἴτε οἰκτιρῶν τι χροδαίνειν ἢ προκία δαπανᾶν.
δεῖ γὰρ αὐτοὺς μὲν ἐξ ἧν αὐτοῖς δίδομεν ἐκ τοῦ δη-
μοσίου σιτήσεων τὰς δαπάνας ποιέσθαι ὡς μετριο-
τητι προσηκούση ζώντας, τοὺς δὲ ἐπομένους αὐτοῖς
25 στρατιωτῶν γινώσκειν ὥς, εἰ μὴ ταῖς οἰκείαις ἀκού-
μνοι σιτήσεων ὁδοιποροῖεν, ἀλλὰ φαρρῶσαιεν τοὺς
συντελείς τοὺς ἡμετέρους ἀδικεῖν ἢ τισιν αὐτοὺς περι-
βάλλειν ζημίαις ἢ προκία ποιέσθαι τὴν δαπάνην,
διὰ τοῦ τὴν ἀρχήν ἔχοντος τὸ ἀζημίον ἔσται τοῖς συν-
30 τελείοις, ἐκ τῶν ἐκείνων σιτήσεων αὐτοῦ μὲν αὐτὰς
ἀπαιτούντος, οἰκείῳ δὲ κινδύνῳ τοῖς συντελείω ἐξ
αὐτῶν περιποιούντος τὸ ἀζημίον.

CAPUT IV.

Ἔστω δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ Παφλαγῶσι
κείμενος, ποιῶν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν σεμνοτέραν καὶ ἐν
35 ταῖς περιβλήτοις ἀριθμομένην, καὶ διδούς καὶ κατὰ
τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπιχωρίων ἐξουσίαν, ἐν οἷς ἂν
αὐτοῖς μετὰ τοῦ δικαίου προστάτῃ, καὶ κατὰ τῶν
ἄλλων ἀπάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, χρῆσθαι
προνομίῳ μὴ δυναμένω, κἂν εἰ μείζονες κἂν εἰ τυ-
40 χον ἐλάττωτες, κἂν εἰ πραγμάτων προϊσταίνο δυνά-

Sit autem et haec lex nobis in Paphlagonia po-
sita, faciens eis administrationem honestiorem et in-
ter spectabiles adnumerandam et dantem et contra
milites provinciae potestatem, in quibuscumque eis
cum iustitia imperat. et contra alios omnes provin-
ciae ipsius, uti privilegio non valentes, vel si maiores
vel si forte minores, et si rerum praesunt potenti-

accipiunt, damno afficiamus (invinc enim iis legitimum emolumentum introducemus) neque magistratus
patiamur dationis nomine subditos nostros tamquam mancipium nescio quod et emere a vendentibus et ven-
dere iniuriam inferentibus. Itaque haec quoque tibi inter Ponticae diocesis provinciarum una sit, quae
antea duplex nescimus qua de causa fuerat: atque appellabis quidem, sicut antea diximus, eum qui illi
praest praetorem Paphlagoniae Iustinianum, licet autem Graeca lingua eundem strategum vocare.

III. Iurisiurandi vero eum semper commonefacies secundum quod magistratum suscipiet, ut puras
habeat manus neque indecoris lucris contaminatas, quo fiscum adiuvet augetque iustis et integris utique
incrementis; ut subditis nostris et aequitatem et iustitiam tribuat et dum tributa pendunt et dum ne-
gotia contrahunt et dum lites exercent inter se. Circumbit autem urbes sine dispendio, ita ut neque ipse
neque assessor neque quod eum sequetur ministerium sive militum sive officialium sive domesticorum
quicquam lucretur vel gratis sumptum faciat. Oportet enim ipsos quidem ex annonis, quas iis ex publico
damus, sumptus facere et qua decet continentia vivere, milites autem qui eos sequuntur scire, nisi suis
contenti annonis incedant, sed si subditis nostris iniuriam facere vel damnis quibusdam eos afficere vel
gratis sumptus facere audeant, per eum qui magistratum gerit indemnitate subditis paratum iri, qui ex
illorum annonis res repetat ac proprio periculo inde indemnitate subditis praestet.

IV. Sit autem haec quoque lex de Paphlagonibus a nobis lata, quae magistratum iis honoratio-
rem reddat et inter spectabiles numerandum, eique et in milites provinciales potestatem tribuat in omni-
bus quaecumque iuste iis imperat, et in reliquis omnes qui provinciae ipsius sunt, qui privilegio uti
nequeant, sive maiores sive forte minores sint sive rebus praefecti quae ad potentes pertinent homines.

1 καταβλάπτοντα B^c || 2 ασφάλειαν L || 3 τὸνς ἡμε-
τέροις et 5 παρὰ om. B^c || 5 πιπράσκει L || 6 σοι om. L ||
αὕτη) αὕτῃ L || 7 πότερον L || 8, γενομένην L γενη-
σομένη B || 11 καὶ om. ε || 12 τῶν ὄρκων L | αὐτῶν B ||
14 ἀτόποις) ἀδίκους B || 15 καὶ πανταγῶθεν LB^c ||
πανταγῶθεν καὶ M || 19 ἀζημίους L || 22 τε) aut a i-
quid (i. e. ἢ τι) ε || 30 διὰ τοῦτο B^c || 31 αὐτοῦ μὲν
en. ε || 36 * διδούς καὶ (cf. ε; praestaret διδούς αὐτῇ καί,
rei ἔχουσαν καί) διδουσαν libri || 37 τῶν ἐπιχωρίων)
τῶν om. L || 39 τῷ τῆς B || 41 leg. προϊσταίνο?

1 accipientibus Osenbrüggen] accipimus libri || 2 sci-
entes V || 4 quondam VT || 5 opprimentibus V || 6 tibi
etiam] ut ubi tibi eam V || 8 hac] hanc libri || praesidentem
vulg. || 9 praellagonie V || 10 heladica V' || strategon V' ||
appellari V || 13 ut] et V || 15 audeat libri || 17 in add.
vulg. || 18 circumbit T || 21 gratis] gras V || 22 quide V ||
26 ter egerint libri || 30 eos] ea vulg.; leg. eas? || exi-
gentem vulg.] exigere (exegere V^o) libri || 34 in V ||
om. T' || 35 eis om. T' || honestiores V^o || 36 adnumeranda
libri || dantem et] dante etiam V || 37 sq. potestatem —
provinciae om. V || 39 uti] At V

τοῖς προσηκόντων ἀνθρώποις. Καὶ ἐπιμελήσεται γὰρ διαφερόντως τοῦ κατ' ἐκείνους ῥαδίως ἀμαρτανομένου τοὺς τόπους, τὸ μὴ συγχωρεῖν τίτλους ἐπιτιθέναι χωρίοις τισὶν ἀναγεγραμμένους εἰς τινοὺς ὄνομα τῶν ἄλλων πλὴν τοῦ δημοσίου τε καὶ τῶν βασιλικῶν οἴκων. ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτον εὖρος γινόμενον, τοὺς μὲν τίτλους ἀντίκα καθαιρήσει, τοὺς δὲ ἐκείνου χωρίους τοῦ ταῦτα ἀμαρτανόντος, εἴ γὰρ παρὼν ταῦτα πράττει, τίτλους ἐπιθήσει πάντως ὀνόματι τοῦ δημοσίου, πρότερον τοὺς καθαιροθέντας τίτλους εἰς τὴν ἐκείνου περιρρηγνύου κεφαλῆν, εἰ δὲ ἄπῶν εἴη, τὸν τῶν χωρίων προστώτα συλλαβῶν τὸ σῶμά τε αὐτοῦ βασάνοις ὑποβαλεῖ, τοὺς τίτλους τε καὶ οὕτως ἐνδύς καθαιρήσει εἰς κεφαλῆν τοῦ προστώτος τῶν χωρίων αὐτοὺς καταέξας· γινώσκων, ὡς εἰ τοιοῦτό τι περιδοῖ καὶ μάθοιμεν τίτλους ἐπικεισθαι παρὰ τιναρ ἐπιτεθέντας ἄλλων πλὴν τοῦ τοῦ δημοσίου τῶν τε βασιλικῶν οἴκων ἡμῶν τε καὶ τῆς εἰσεβεστώτης Λυγούσης, τὸν τε ἀρχοντα μαθόντα τὸ γενόμενον περιορᾶν, αὐτὸς ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ὑποστήσεται δημησιν, ὡς παρὼν ταῦτα ῥαδίως κωλύειν τῷ μεγέθει χωμένον τῆς ἀρχῆς, ὅμως ἐξεπίτηδες τούτων ὑπερορῶν.

CAPUT V.

Κακίονον δὲ θεῖσθαι πρόνοιαν αὐτὸν βουλόμεθα τοῦ πᾶσι ληστεύοντιν ἐπιξέμεναι καὶ τοῖς ἀρπάξουσι τοὺς ἀλλοτρίους βίους ἢ καὶ γυναίκας καὶ ἄλλα ἐγκλήματα ἐργαζομένους, συνείηεν τε αὐτοὺς καὶ τιμοσῖαις ὑποβάλλειν προσκομοῦσας, καὶ πάσαν ἀδικίαν ἀναστῆλειν καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐν τινι τοῖς ἐπιεικτετέροις ἀδικεῖν· ὥστε μὴ πάλιν ἡμῶς ἐτέρων δεῖσθαι τῶν τοῖς τοιοῦτοῖς ἐπιξέοντων καὶ πάλιν ἀνέχεσθαι βιοκωλῶν τῶν τε καὶ ληστοδιωκτῶν καὶ ἐτέρων τοιοῦτων ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων· ἄπειρ ἡμεῖς ἀποστρεφόμενοι, πρὸς ταυτήν αὐτὸν τὴν τάξιν ἠγάγομεν, καὶ οὕτως αὐτῷ σεμνὴν τὴν ἀρχὴν πεποιήκαμεν, ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητίας τὰς αὐτῷ δικάζοντι διδόμενας πρὸς τὴν σὴν ὑπερορῆν καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν παραληφόμενοι ἀρχὴν πρὸς τὸν πανεύφημον κοιμιστῶρα τοῦ θεῖου ἡμῶν παλατίου, οἵπερ κατὰ τὰς κοινουλατίων αὐτῶν ἀκοροῦσονται, τὰς δὲ ἐλάττους τῶν πεντακοσίων νομισμάτων δίκας τὰς κατὰ τοῦ ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ κινουμένης παρὰ τισιν ἐτέροις οὐ σπεκταβίλοις, εἰ καὶ ἐκ παραπομπῆς εἴεν, ὅταν ἐφέσοιμο γίνωται, πρὸς ἐαυτὸν ἄγειν ἐν τῇ τοῦ θεῖου

Et praecipue curabit rem quae in illis locis facile committitur, ne patiar praediis quibusdam titulos imponi nomine inscriptos aliorum quam aut fisci aut imperialium aedium. Quodsi eiusmodi quid factum inveniat, titulos quidem statim tollet, praediis vero illius, qui haec commiserit, si quidem praesens ea agit, titulos omnino imponet fisci nomine, ipsis quos sustulit titulis prius in capite illius contractis. Sin absens sit, eius qui praediis illis praepositus est comprehensi corpus tormentis subiciet, titulosque etiam sic statim tollet in capite praepositi praediorum contractos, atque sciat, si quid eiusmodi neglexerit et nos cognoverimus titulos impositos esse per alios nisi aut per fiscum aut per domos imperiales et nostras et piissimae Augustae atque facto cognito magistratum id negligere, ipsum qui magistratum gerit publicationem bonorum esse subiturum, quoniam, cum facile haec prohibere licuerit magistratus opibus utenti, tamen consulto ea praetermisit.

V. Illi quoque rei curam eum adhibere volumus, ut omnes latrones quique aliena bona vel etiam feminas rapiunt aliaue crimina perpetrant, persequatur eosque coerceat et supplicii iustus subiciat, et omnem iniustitiam reprimat, neve ulla in re probos homines iniuria affici patiar: ne nos rursus alius indigamus qui talia persequantur, et biocolytas et latronum persecutores aliaque eiusmodi nomina et res denuo toleranda sint: quae nos aversati ad hunc eum ordinem eximerimus, atque ita honoratum ei magistratum reddidimus, ut appellationes quoque quae ipso iudicante interveniunt et ad tuam sublimitatem eosque qui deinceps eundem magistratum susceperunt sunt et ad celebratissimum quaestorem sacri nostri palatii, qui quidem secundum ordinem consultationis eas audituri sint, lites autem quintentis aureis minores in provincia eius motas apud alios quosdam non spectabiles, etiamsi ex delegatione sint, quando appelletur, ad semet deducat in sacri iudicii ordine: ut undique et ipse magistratibus a

2 ῥαδίως om. ε || 10 εἰς τῶν ἐπικεινόντων L || περιρρηγνύου MLB || 22 *ὑπερορῶντα MLB || 23 κακίονον L || 28 ἐν τινι ἐν om. ε || 31 τε LB || om. M || καὶ ἐπ' ἐτέροις B || 33 sq. καὶ — πεποιήκαμεν om. B || 35 αὐτῶν L || δεδομῆνας B || πρὸς τὴν M || καὶ πρὸς τὰ LB || 36 κατὰ om. L¹ || 38 post παλατίου suppleri πέμπσεσθαι s. l. q. vult Zachariae, sed cf. XXVI 5 || 39 κοινουλατίων M κοινουλατίων L σιγγλεῖσθεος Ms. v., B || 41 τὴν αὐτῶν τὴν om. L || 42 οὐ σπεκταβίλοις (cf. ε) σπεκταβίλοις M οὐσ περιβλέπτοις L περιβλέπτοις B || εἰ καὶ qui etiam ε

bus competentium hominibus. Curabit quoque praecipue quod in illis delinquitur locis, non permittere titulos imponi praediis aliquibus conscriptos in aliquo nomine aliorum citra fiscum et imperiales domos, sed si quid tale invenerit factum, titulos quidem repente deponet, illius vero praediis qui haec deliquit, si praesens hoc agit, titulos imponet omnibus modis nomine fisci et primitus depositos titulos in illius confringet caput; si vero absens fuerit, praediorum praepositum comprehendens et corpus eius verberibus subiciet et titulos etiam sic repente deponet in caput praepositi praediorum eos confringens, sciens quia, si tale aliquid despexerit et didicerimus titulos infigi (ab) aliquibus impositos aliis praeter fiscum et imperiales domos nostras et piissimae Augustae, et iudicem agnoscentem factum despexisse, ipse qui cingulum habet sustinebit confiscationem, quia (cum) potuerit haec facile prohibere magnitudine utens administrationis, tamen studio haec contempsit.

Illius quoque ponere eum providentiam volumus, ut omnes latrocinantantes insequatur et arripientes alienas vitas aut etiam uxores et alia crimina committentes, et comprehendat eos et supplicii subiciat competentibus, et omnem iniustitiam inhibeat et non sinat aliquem mitioribus nocere: ne denuo nos aliis egeamus qui talia exequantur, ut rursus patiamur biocolytas (id est violentiarum inhibitores) et latronum insecutores, et aliis huiusmodi nominibus atque rebus, quas nos adversantes ad hunc eum ordinem eduximus, et sic ei honestam administrationem fecimus, ut et appellationes, quae ei iudicanti dantur, et ad tuam celsitudinem et qui per tempus eandem susceperint dignitatem, et ad famosissimum quaestorem sacri nostri palatii, qui secundum ordinem consultationis eas audibunt, minores autem quingentorum solidorum causas in provincia eius motas apud aliquos non spectabiles, qui etiam ex delegatione sint, quando sub appellatione fiunt, ad semetipsum deducere in divini secretarii ordinem, ut undique et

1 curavit V || 6 repentem V || 7 agit T¹ || imponet — 8 titulos om. V || 9 *confringat libri || 10 comprehendere V || 11 et (in V) titulo libri || sic sicut V || 13 si om. V || 14 ad add. vulg. || 16 dispexisse VT || 18 cum add. vulg. || 19 studio haec haec studio haec V || 23 providentia libri || 24 omnis libri || 26 simplitiis VT || 28 ne] om. V. ol. || nos] non T || 29 ut] et vulg. || patiamur V || byocolytas VT || 32 aversantes vulg. || 37 consultationes V || 39 prouintiam V || 40 expectabiles libri || qui] si vulg. || 41 "sunt] fuerit V fuerint T || ad] a V || deducat vulg. || 42 in divini om. V secretarii V || ordine V] ordinem T. al.

δικαστηρίον τάξει, ἵνα πανταχόθεν καὶ αὐτῇ συναριθμοῖτο ταῖς ἀρχαῖς ταῖς παρ' ἡμῶν ἐξηρησμέναις καὶ εἰς σεμνότερον ἀναχθεῖσιν σχῆμα. ἔσονται γὰρ δὴ καὶ οὗται μείζους καὶ τῶν προτέρων ἀξιολογώτεραι, καὶ ῥαδίως ἡμῖν πρὸς τὰ μείζονα τῶν πραγμάτων ἵπρητῆσονται. μηδὲν γὰρ ἐν μικρῷ καθεστάναι μέγα καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρηται καὶ ἡμῖν γε αὐτοῖς ἐπ' αὐτῶν ἐγκεκρίται τε καὶ δεδοκίμασται τῶν ἔργων. Ἐποθεθῆσεται τοῖνυν ἀπογραφῇ καὶ τῶδε τῶ νόμῳ δηλοῖσα, τί μὲν λήφεται παρὰ τοῦ δημοσίου τοῦτο μὲν ὁ τῆν ἐπαρχίαν ἰδύων αὐτός, τοῦτο δὲ ὁ πάριδος καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ. τί δὲ διδούς τὰ τῆς ἀρχῆς 1 παραλήφεται σύμβολα. Ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν ἀρχῆ, κἀναυθὰ μὲν ἐν βραχεῖ διηγῶνται, φανερός δὲ αὐτῷ καὶ παρὰ τοῦ νομοῦ γενήσεται τὸν περὶ 15 πασῶν τῶν ἀρχῶν ἐν κοινῷ γραφέντος καὶ παρὰ τῶν βασιλικῶν ἡμῶν παραγγελμάτων, ἅπερ αὐτῷ δώσομεν, ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς διδοίμεν σύμβολα καὶ τὸν ὄρον ὁπαιτοίμεν, τοῦτο δὴ τὸ κατὰ τὸν νόμον τὸν κριέτερον γεγραμμένον.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα ἢ σὺ ὑπεροχῇ γινωσκουσα τοσαύτας τε αὐτῇ τὰς σιτήσεις ἐπιδιδότω ὄντω τε αὐτῇ ἴστω σεμνῆν γενομένην, ὡς πολλοῖς εἰκότως ἐκείναι περισπούδαστον τῆ τοῦ νῦν αὐτῇ δοθέντος παρ' ἡμῶν ἀνθους τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμία. 25 centia.

Dat. xvii. k. Aug. (CP.) Belisario v. c. cons.

[a. 535] Dat. xvii. kal. Aug. CP. Belisario v. c. consule.

X

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 30 τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ὅπως ἐστὶ τὸ Καππαδοκῶν ὄνομα τε καὶ ἔθνος, καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ἵνα κτηθεῖται πράγματα παρέσχε Ῥωμαῖοις, οἱ τῆς ἀρχαίας πολυμαθείας 35 οὐκ ἠγνοῦσάσιν ἐρασταί. τοῦ τε γὰρ Πόντου σχεδόν

Nov. XXX Graece extat in ML, c. 1 § 1 Ταῖς μὲν ἄλλαις ἀρχαῖς . . . — c. 11 in B 6, 16. — Epit. Theod. 30, Athan. 4, 10. Julian. const. XXII (cf. scholia p. 181 Hänel.)

nobis inventis et in illustriorem formam redactis adnumeretur. Erunt enim et ipsi maiores et prioribus memorabiliores, et facile nobis in maioribus rebus inservient. Etenim nihil in parvo magnum existere et ab us qui ante nos fuerunt dictum est et nobis ipsis in ipsis rebus existimatum ac probatum est. Subicietur igitur huic quoque legi descriptio quae declaret, quid quidem accepturus sit a fisco tam is qui provinciam reget quam assessor et officium eius, quid vero daturus magistratus insignia impetraturus sit. 1 Modus vero secundum quem magistratum gesturus sit, iam quidem hic quoque breviter expositus est, manifestus autem ei et ex lege fiet de omnibus magistratibus in commune scripta et ex imperialibus nostris mandatis, quae illi dabimus, quando insignia magistratus in eum conferemus atque iusiurandum exigemus: id quod in lege nostra scriptum est.

Epilogus. Haec igitur omnia tua sublimitas cognoscens et annonas tantas ei praebeat et adeo honoratum eum factum esse sciat, ut a multis merito expetendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei a nobis datae desiderio.

XXX.

DE PROCONSULE CAPPADOCIAE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quantum sit Cappadocum nomen et gens, et quomodo ab initio ut in dicionem redigeretur negotia exhibuerit Romanis, non ignorant antiquae eruditionis studiosi. Nam et toti fere Ponto

4 αἴται M αὐτὰ L || 5 μείζονα M || μείζων LB || 6 μηδὲν γὰρ ἐν μικρῷ B || 7 πρὸς L || 11 τῆν ἐπαρχίαν) cingulum (i. e. ἀρχὴν) ε || δὲ ὁ) δὲ καὶ B || 14 ἐν βραχεῖ M || φανερώς B || 15 αὐτοῖς L || νόμου) nov. VIII || περὶ) παρὰ L || 16 παρὰ om. L || 17 παραγγελλμάτων) nov. XVII || 18 σύμβολα) codicillos eius ε || 19 τοῦτο δὴ τὸ M(ε) || τούτῳ δὴ τὸν L τούτων δὴ τὸν B || 21 τοῖνυν om. ε || 23 αὐτόν L || 26 xvii k. Aug. ε, xvii kl. augustas Jul.⁹) xv k. aug. M πρὸ ἑβ' καλ. αὐγουστῶν Ath. (μηρὶ αὐγουστῶ Theod.) vi. k. iul. Jul.⁹ || CP.

om. M || bilisario M || post subscriptionem non servatur index de quo agitur v. 9 sq. || 30 ἐπάρχῳ om. L || 33 Ὅπωςον L Ath.) Ὅπως M || τὸ τῶν Καππαδοκῶν θέμα τε Ath. || 35 παρέσχας L

1 a) ad V¹ || 3 priori V¹ || 16 in) ut in V¹ scripta T¹ || 18 exigeremus libri¹ || 19 legem nostram om. V¹ || 21 celsitudo tua V¹ || 26 Cap. T¹ Constantinopl. V¹ || bilisario V¹ bilis. T¹ al. || uic. V¹ || 33 capadotium V¹ || 35 multe sciente V¹

1 Modus autem secundum quem praesidebit et hic quidem breviter designatus est, manifestus autem ei et ex lege fiet quae de omnibus administrationibus in communi conscripta est et ex imperialibus nostris mandatis, quae ei dabimus, quando et cinguli dederimus codicillos eius et iusiurandum exegerimus, hoc quod secundum legem nostram conscriptum est.

(Epilogus.) Haec omnia tua celsitudo cognoscens et tantas ei annonas praestet et sic eam noverit honestam factam, ut plurimis rite sit studiosa nunc ei dati a nobis floris dignitatisque concupiscentis.

παντός ἐξῆρχε, καὶ ἄνδρες ὀνομαστότατοι τε καὶ φρονι-
 τίδος ἀξιοὶ Ῥωμαῖοι γενόμενοι μεγάλης ἐκείθεν ηἰ-
 ρησαν. γῆ τε αὐτοῖς ἐστὶ πολλή τε καὶ θαυμαστή
 καὶ οὕτως ἀρέσασα τῇ βασιλείᾳ, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐπι-
 στῆσαι ταῖς ἐκείσε κτήσεσιν ἰδιαν, τῆς Ποντικῆς ἀρχῆς
 οὐκ ἐλάττω, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μείζω. πολυανθρω-
 ποτάτη τε γὰρ καθέστηκε καὶ πόλιν παρέχεται μεγί-
 στην τὴν τοῦ φιλιππῶν Καίσαρος ἡμῶν ἐπιώνυμον τοῦ
 δόντος ἀρχὴν ἀγαθὴν τῇ καθ' ἡμᾶς μοναρχίᾳ, δι' ἣν
 ἐν ἅπασιν τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνομαστότατον ἐστὶ
 τοῦ τοῦ Καίσαρος ὄνομα καὶ ὥπερ ἡμεῖς ἀντ' ἄλλου
 τινὸς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων σημεινόμεθα.

CAPUT I.

Ταύτην δὴ τὴν χώραν ἀρχῇ παραδεδόσθαι μικρᾷ
 σφόδρα ἡμῶν ἐφάνη τοῦ προσήκουστος ἀνάξιον, ἄλλως
 τε καὶ στασιάζουσαν αὐτὴν ἀεὶ πρὸς τὴν ἐρεστώσαν
 τοῖς ἡμετέροις οἰκοῖς θεωροῦμεν ἀρχὴν. καὶ μεμερισ-
 μένα γὰρ τὰ τῆς πόλεως ἐστὶ, καὶ τὸ μὲν τὴν ταμειακὴν
 ἐστὶν αὐτῆς, ἔλευθερικὸν δὲ καλοῦσι θᾶτερον, καὶ μία
 μὲν ἐστὶν ἡ πόλις τῷ περιβόλῳ. διπλὴ δὲ ταῖς γνώ-
 μαῖς· ὥστε καὶ στάσεων ἀφοροῦσι καὶ διχονομίας, καὶ
 εἰ τι κακὸν ἀνθρώποις ἐνοχλεῖ, παρὰ ταύτης ἐστὶν,
 ὡς γε οἴομεθα, τῆς προσφάσεως. ἢ ἀνελόντες ἰσχύον
 τὰ ἅμα καὶ ὀνόμοιαν τῷ πράγματι δώσομεν, ἧς οὐ
 μῆποτε ἂν οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις γένοιτο κάλλιον.
 1 Ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἀρχαῖς, ἃς ἐναγχοῦ ἐν Πισί-
 δαις τε καὶ Λυκαοσί καὶ Θρακίᾳ κατεστήσαμεν, ἐν δι-
 πλῆς τιμῶς συνόδοις τὸ σχῆμά τε καὶ ἀθροισμα καθ-
 εἰστήκει· ταύτην δὲ δὴ τὴν Καππαδοκῶν μείζονι κατα-
 κοσμήσαι βουλομένοι σχήματι τριπλῆν ἐπιτίθειμεν τὴν
 ἐξουσίαν αὐτῆ, ὁ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἡγήσε-
 ται μὲν τοῦ νόμου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀπάσης τάξεως,
 ἡγήσεται δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν τε ἐπὶ τῆς
 εἰρημένης χώρας τῶν τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τῆς
 Ποντικῆς διοικήσεως ἰδουμένων, ἐν αἷς τὰ ταμειακὰ
 χωρία καθέστηκεν, ὡς περ ἂν εἰ στρατιωτικὸς αὐτὸ
 35 θεν ἐτύχχανεν ἀρχῶν· δώσομεν δὲ αὐτῶν καὶ τῶν
 ταμειακῶν ἀρχῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντες ὅποσοι τῆς
 πρώην κομητιανῆς εἰς τὰς τάξεως (σοιμαρῖοι τε φαιμέν,
 καὶ εἰ τι τοιοῦτον ἕτερόν ἐστι) κατακούσονται τούτου.

imperabat, et celeberrimi viri quique Romanis cura digni videbantur magna inde evecti sunt; atque est iis terra ampla et mirabilis quaeque imperio ita placuit, ut possessionibus quas ibi habet etiam proprium magistratum Pontico magistratu non minorem, quin etiam maiorem praeponeret. Populosissima enim est et maximam urbem praestat carissimum nobis Caesaris nomine insignem, qui bonum initium nostro dedit imperio, propter quem apud omnes terrae gentes celeberrimum est Caesaris nomen et quo nos prae omnibus ceteris imperii insignibus gloriamur.

I. Hanc igitur regionem magistratui tradere parvo admodum nobis eo quod decet indignum visum est, praesertim cum eam semper adversus magistratum nostris domibus praefectum seditiones movere videamus. Ac divisa quidem civitas est eiusque altera pars tamiaca est, altera immunis (quod eleuthericon appellant), et una quidem civitas est ambitu, duplex autem voluntatibus: unde et seditionum et dissensionis copia, et si quid mali homines affligit, ex hac, ut putamus, causa fit. Qua sublata rei et I robor simul et concordiam dabimus, qua nihil unquam inter homines fit pulchrius. Atque ceteris magistratibus, quos nuper in Pisidis et Lycaonibus et Thracibus constituimus, ex duplici quadam consociatione et specie et cumulus constitit: hunc vero Cappadocum magistratum cum maiori specie ornare velimus, triplicem ei potestatem imponimus. Nam qui hunc magistratum geret cum legibus et civili officio omni praerit, tum militibus et qui in dicta regione et qui in ceteris provinciis Ponticae dioecesis, in quibus tamiaca praelia extant, collocati sunt, perinde ac si per se militaris esset magistratus; dabimus autem eidem etiam ut tamiacis hominibus imperet, atque omnes quicumque comitiani quod prius fuit officii sunt (summarios dicimus et si quid aliud eiusmodi est) oboedient illi. Ac tri-

2 μεγάλης Lε] μεγάλως M || ἡρῆσαν L] ἡνῆσαν Mε || 3 αὐτῆς L || θαυμαστοὶ M || 4 οὕτως Lε] οὕτε M || 5 ἐκείθεν Lε || Ποντικῆς scripsi cum ε? πολιτικῆς M || 7 πόλιν L] πόλιν τε M, leg. πόλιν γε? || 9 δι' ὄν] διὸ I² || 11 καὶ delendum? || ὡς περ L || 13 δὴ om. ε || μικρᾷ L (cf. ε) || 15 ἀεὶ αὐτῆν L || πρὸς καὶ adversus ε || 17 τε delet Hombergk || 18 αὐτοῖς L || 20 καὶ διχονομίας L¹, καὶ διχονομίας om. ε || 21 εἰ τι κακὸν ἀνθρώπων ἐνοχλεῖ L ad malum homines sollicitari ε || 25 πισιδίας MLε || 26 κατεστήσαμεν cf. nov. XXIV—XXVI || 28 δὴ τὴν Καππαδοκῶν om. Lε || τὴν] τὴν τῶν B || 31 τοῦ νόμου] simul (i. e. ὁμοῦ?) ε || 34 ταμεία καὶ χωρία L || 38 κομητιανῆς LB (id. 225, 4)

5 administrationibus V || 6 populos V || 8 cognominē libri || qui] quod V om. T || 9 terra egentibus V || 10 et quo] et qua T est que V || 11 quoddam V || nobilitamus V || 13 traditam parva] administrationi tradere parvae vulg. || visum est vulg. || 14 indigna] digna libri (indignum vulg.) || 15 et del. vulg. || institutum V || 16 diuersa V || 17 ciuitati V || errari V al. (et sic infra passim) || 21 ut putamus] utamur V utamus Neob. || fortitudinem V || 23 qua Osenbrüggen] quam V quoniam T vulg. || 27 dupli quoddam conuentu figurat V || 28 ornari V || figuram I T || 30 simul et] simul legi et vulg. || 32 pontice dioeceseos T et ponticesiseos V || 33 collocati vulg.] collati libri || 34 esse libri || 35 errari V || 36 comitiaci V al. || *officii sunt] officii libri sedit officii vulg. || summari V || 37 ei om. V al.

2 eis] eis est vulg. || 3 ut et] et om. Tal. || 4 illic vulg. ||

καὶ τριαδικὸν ἔσται τὸ σχῆμα τὸ συνάγον αὐτῶ τὴν ἄρχην ὃ γὰρ αὐτὸς πολιτικός τε ἔσται ἄρχων καὶ σιμωιωτικός καὶ τῶν ταμειακῶν ἡγήσεται πραγμάτων, ὑποουρούσης ἑκατέρας αὐτῶ τάξεως τῆς τε κομμιανῆς, ἡπειρ καὶ τὰ οἰκεία πράξει καὶ οὐδὲν ἐπιουνοῦσιν τῇ πολιτικῇ τάξει, τῆς τε τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος. πᾶσαν δὲ ἀνθυπατιανὴν γενίσθαι τε καὶ καλεῖσθαι βουλόμεθα, τῆς τάξεως μὲν μίαν ἔχούσης προσηγοῦναι, τὴν τῆς ἀνθυπατιανῆς φωνῆν, τὰ μὲντοι οἰκεία διηρημένως πραττούσης τῆς τε πρῶτην κομμιανῆς τῆς τε πρώην πολιτικῆς, ὡστε τὴν μὲν πολιτικὴν ἐπιμελεῖσθαι τῶν δημοσίων τε καὶ πολιτικῶν, ὅσα εἰς αὐτὴν ἀνήκειν ἀνωθεν ἴσμεν, τὴν δὲ πρώην κομμιανῆν τάξιν ἐφεστάται τῇ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων διοικήσει καὶ τὴν εἰσπραξίν ποιῆσαι καθ' ὅπερ νῦν ὑφηγησόμεθα σχῆμα.

CAPUT II.

Τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐπιτροπίων καὶ τῶν τρακτεντῶν ὄνομα οὐδὲ εἶναι παντελῶς βουλόμεθα, πρὸς τὰ ἐμπροσθεν βλέποντες παραδείγματα καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἐπήρειαν ἢ τοῖς ἀθλίους ἐπήγρον συντελέσιν. Ὁνομάζεσθαι δὲ βουλόμεθα κατ' οἰκίαν ἐκίστην κινδύν τῆς ὅλης κομμιανῆς τάξεως καὶ τῶν δεκατριῶν τῶν πρωτεούτων, οὓς δὴ μαγίστερας πρώτους καὶ δευτέρους καλοῦσιν, ἑτέρους τοὺς μετ' αὐτοὺς εὐδὺς ἀποκρινόμενους δεκατρεῖς, ἕνα, ὡς εἴρηται, κατ' οἰκίαν ἐκίστην. τούτους δὲ δὴ τοὺς μετὰ τοὺς προτέρους δεκατρεῖς ποιῆσθαι τὴν εἰσπραξίν καὶ περιουσίαν τὰ οἰκεία τῷ δημοσίῳ, προνοεῖν δὲ καὶ τῆς ἀπαθείας τῶν συντελῶν, ἐφ' ᾧ παρὰ μηδενὸς αὐτοὺς μηδεμίαν ὑφίστασθαι βλάβην, γινώσκοντας ὡς ἴντεθεν ἐπιγινωμένη ζημία τοῖς ὑποτελέσιν πολλῶν πλὴον τὴν αὐτῶν ὄφεται περιουσίαν, ὅσα καὶ τοῦ κινδύνου ἐπ' αὐτοὺς φερόμενον πάσης τῆς δημοσίας εἰσπραξέως. Μηδ' ὀτινοὺν δὲ παρέχειν παντελῶς μὴτε τοὺς πρώην κινδύνους πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους μαγίστερας μῆτε τοὺς μετ' αὐτοὺς νῦν δεκατρεῖς, οὓς ἰδισίσαμεν τὴν ἀνσίαν τῶν δημοσίων ποιῆσθαι, μῆτε ἄλλον μηδένα τῶν τῆς κομμιανῆς τάξεως τῶν κατὰ κινδύν περιβεβῆτων ἀνθυπατῶν ἢ προφίσει ὄνο-

trinum erit quoddam schema colligens ei cingulum; ipse namque civilis iudex erit et militaris et aerarii praeerit rebus, ministrante utroque ei officio et comitiano, quod etiam propria aget et nihil communibus civili officio, et clarissimi provinciae iudicis. Totum vero proconsularium et fieri et vocari volumus, officio quidem unam habente appellationem (proconsulariam dicimus), quae vero propria sunt, divise agente et quod pridem comitiano et quod pridem civili, ut civile quidem diligentiam adhibere fiscalium et civilium quaecumque eidem competere olim novimus, pridem vero comitiano officium praeesse imperialium rerum gubernationi et exactionem facere secundum quod nunc explanabimus schema.

Tutorum vero et tractentarum nomen neque esse penitus volumus, ad prisca respicientes exempla et plurimam eorum calumniam quam miseris inferabant collatoribus. Nominari autem volumus per (domum) unamquamque periculo totius comitiani officii et tredecim priorum, quos scilicet magistros primos et secundos vocant, alios post illos continuo respondentes tredecim, unum, sicut dictum est, per domum unamquamque; hos autem qui post priores tredecim sunt facere exactionem et salvare quae eius sunt fisco, providere autem et securitati collatorum, quatinus a nullo ullam sustineant laesionem, scientes quia hinc accedens damnum collatoribus multo amplius eorum respiciet facultatem, utpote etiam [a] periculo eis inferendo totius fiscalis exactionis. Nihil autem praebere penitus neque eos, qui dudum priores vocabantur et secundi magistri, neque quos post eos tredecim sancivimus exactionem fiscalium celebrare neque alium comitiani officii [quo] per tempus specta-

partita quaedam species erit unde ei magistratus constet: idem enim et civilis erit magistratus et militaris et lamiaci praeerit negotiis, inserviatque ei utrumque officium, tam comitianum, quod et sua peraget nec quicquam commune habebit cum civili officio, quam quod clarissimi provinciae praesidis est. Universum vero proconsularium et fieri et appellari volumus: atque officium unum quidem habeat appellationem, proconsularis dicimus officii, sua tamen utrumque divisim agat tam quod olim comitianum quam quod olim civile fuit, ut civile quidem prospiciat tributis et rebus civilibus, quascumque ab initio ad ipsum pertinuisse videmus, comitianum autem quod olim vocabatur officium praesit administrationi rerum imperialium et exactionem faciat secundum eam quam nunc exponemus rationem.

II. Nam curalorum et tractalorum nomen ne esse quidem omnino volumus, cum respiciamus ad priora exempla multasque eorum iniurias quas miseris inferabant subditis. Nominari autem per singulas domos periculo comitiani officii et tredecim primatum, quos magistros primos et secundos vocant, alios tredecim volumus qui statim post illos seligantur, singulos, uti dictum est, per singulas domos. Atque hos qui post priores illos tredecim sunt exactionem facere, et servare fisco quae eius sunt; prospicere autem subditorum quoque incolunitati, ne illi a quoquam detrimentum ullum patiantur, cum scient damnum subditis inde illatum multo magis ad ipsorum bona spectaturum, quoniam etiam periculum omnis publicae exactionis ad ipsos pertineat. Nec vero quicquam omnino neque illi qui antea vocabantur primi et secundi magistri neque tredecim qui post illos nunc sunt, quos tributorum exactionem facere iancimus, neque alius quisquam ex officio comitiano spectabili qui pro tempore erit proconsuli aut

1 τι ΜΒε] om. L || 2 ἔσται ἄρχων Μ] ἄρχων ἔσται Β ἄρχων ἔστω L || 6 τῆς τε LB] τῆ Μ || 7 γινέσθαι τε Β || 10 διηρημένως? L || τῆς τε πρώην κομμιανῆς om. Μ || 11 κομμιανῆς Β (et sic semper) || τῆς δὲ Β || 16 ἰσχυροῦμεθα Β || 17 καὶ τῶν] τῶν om. LB || 18 οὐδὲν Β || 21 κινδύνου δὲ τῆς L || 22 κομμιανῆς ΜΒ || 23 οὓς] οὓς L || 28 τῶν δημοσίων LB || 31 ἐπιγινωμένη L || 32 αὐτῶν ΜΒε] αὐτῶν L || 34 * μῆτε] μηδὲ MLB || 36 νῦν om. ε || 38 τῶν τῆς κομμιανῆς L || 39 ἢ om. ε

bentes T || 8 proconsularium libri || 9 agente quod et libri || pridem civili T] civili pridem V || 10 civilem quidem et diligentiam V] adhibeat vulg. || 11 eidem vulg.] eadem libri; leg. in eodem? (cf. 226, 20) || 12 comitiacum libri || officio V] praeesse commune esse V || 13 gubernationis V || 14 *explanavimus libri || 17 vero om. T, enim vulg. || contracteutarum V || 19 qua V] inferebat V || 20 nomina V al. || per] qui per V] domum add. vulg. || 24 unum om. V al. || 25 unamquemque V || 26 quae om. V] eius V] ei T || 27 et] ex V al. || 30 utpote V] a om. vulg. || 31 eis] eis in eis V] eis in eas T] in eos vulg. || fiscalis] facultatis V al. || 33 secundum V] neque post eos quos tredecim T] neque post eos tredecim quos vulg. || 35 alium] alium ullum Neob. || officii V] quo om. vulg.

1 erit quoddam schema quoddam erit V || 3 committatio V || 4 communicavit V || 5 clarissime libri || 6 Totum vero] utro in totum V || proconsularium V] et fieri om. V || 7 quidem] quoddam V || uno V] habentem V ha-

μασίας ἢ ἑτέρας οἰασθήποτε αἰτίας, μόνων ἀνὰ quin-
quaginta solidorum παρ' ἑκάστου τῶν δεκατριῶν πρα-
κτόρων τοῖς προτέροις τριεκαίδεκα μαγίστεροι παρεχο-
μένων.

bili proconsuli occasione denominationis aut alterius cuiuslibet causae, tantum quinquagenis solidis ab unoquoque tredecim exactorum prioribus tredecim magistris praebendis.

CAPUT III.

Αὐτοὺς μέντοι τοὺς ἀπαιτητὰς μὴδ' ὅτιοῦν κομι-
ζεσθαι πλέον παρὰ τῶν γεωργῶν ἢ τῶν ὅλων ὑπομε-
νόντων δι' αὐτῶν τὴν εἰσπραξίν πλὴν τῶν περιεχο-
μένων τοῖς τύποις Νικητοῦ τοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς
μνήμης καὶ ἀφορισθέντων τοῖς ἀπαιτηταῖς. μὴ δυνα-
μένων αὐτῶν πλάττειν ὄνοματα καὶ ὑπὲρ τῶν ὀνο-
μάτων τούτων ἐπιφέρειν ζήμιαι ἀσπαστικῶν τε ἐνεκεν
ἢ τρακτητικῶν ἢ ἑτέρας οἰασθήποτε προσφάσεως εἴτε
ἀπογῶν αὐτῶν ἐλευθεροῦμεν τοῦ πονηροῦ τε καὶ ὀλεθροῦ
δοσμοῦ ὃν τοῖς κατὰ κληρὸν παρέχοντες τρακτηταῖς
ἡλαττοῦντο περὶ τε τὸ δημόσιον περὶ τε τὰς οἰκείας
ἀπογραφὰς ἄλλα κἂν εἴ τις τύπος ἦν βουλόμενος
παρέχεσθαι τι τοῖς τρακτηταῖς ἢ μακρὰ συνήθεια, 20
καὶ ταύτην ἀναιροῦμεν. αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ τοῦ τρα-
κτητοῦ περιλήοντες ὄνομα καὶ πᾶν τὸ εἰς αὐτὸν ἀνή-
κον εἰκότως συναφαιροῦμεθα, ταύτην ἰδικὴν φιλοτι-
μίαν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖς διδόντες. εἰ δέ τις
ἰσχυροῖται τῶν πρακτόρων ἑτερόν τι λαβεῖν παρὰ τὰ
διωρισμένα τῷ τύπῳ Νικητοῦ τοῦ μακαριωτάτου
(ταῦτα γὰρ μόνον κομιζεσθαι συγχωροῦμεν αὐτοῖς),
ἴστω καὶ τῆς στρατίας καὶ τῆς ἀξίας καὶ οὐσίας ἐκ-
πεσοῦμενος τῆς αὐτοῦ.

5 Ipsos autem exactores nihil accipere amplius a colonis aut omnino a sustentibus per eos exactio- nem citra quam continetur formis Nicetae magnificae memoriae et quae definita sunt exactoribus; non valentibus eis fingere nomina et pro nominibus istis inferre damna salutationum causa aut tractet- ticorum aut alterius cuiuslibet occasionis sive quasi ad consuetudinem aliquam relatae sive ad quam- cumque calumniam. His enim omnibus liberos nostros subiectos servari volumus: maxime namque eos li- beros onere quod per tempus praebent tractentis minuire et quod circa fiscum et circa propria faciunt pabula; sed vel si qua forma fuit volens praebere aliquid tractentis aut longa consuetudo, etiam hanc perimemus. Ipsum enim tractentae abscondentes nomen et omne quod in eo competit rite simul auferimus, hanc specialem munificentiam nostris col- latoribus dantes. Si quis autem praesumpserit exactorum aliud quicquam accipere citra quae definita sunt forma Nicetae beatissimi (haec enim sola acci- pere permittimus eis), sciat et militia et substantia se casurum sua.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἔστιν ἐν τοῖς δέκα καὶ τρισὶ πρᾶ-
κτορσι (διότι κατὰ βᾶθμον εἰς ταύτην προίεσαι τὴν
τάξιν αὐτοῦν θεσπίζομεν) οὐκ εἶναι πρὸς τὸ πρῶγμα
ἐπιτίθειον, μένειν μὲν αὐτῶ καὶ οὕτως τὴν ἐκ τοῦ
βᾶθμοῦ πρόσδοον συγχωροῦμεν, θεσπίζομεν δὲ τοὺς
δικαστρεῖς τοὺς προτέροις μαγίστερας καὶ πρὸς γε τοὺς 35
μετ' αὐτοῖς ἑτερόν τινα βοηθῶν αὐτῶ προσονομάζειν
κινδύνην οἰκείην καὶ τῶν ὄντων αὐτοῖς πραγμάτων,

30 Quia vero possibile est inter tredecim exactores, quoniam per gradum ad hoc accedere officium eos sancivimus, non esse ad causam opportunum, manere quidem ei etiam sic ex gradu provectum sinimus, sancimus autem tredecim priores magistris nec non et sequentes alium quempiam adiutorem ei denomi- nare periculo proprio (et) existentium eis rerum.

nominationis aut alius cuiusvis causae nomine praestent, sed soli quinquageni solidi ab unoquoque tredecim illorum exactorum prioribus tredecim magistris praebentur.

III. Ipsi vero exactores nihil quicquam amplius ab colonis aut qui omnino per eos patiuntur exactationem percipiunt, praeter ea quae formis Nicetae magnificae memoriae continentur et exactoribus definita sunt. Neve liceat illis nomina fingere et pro his nominibus damna inferre sive aspasticorum sive tracteticorum gratia sive alius cuiusvis causae sive ad consuetudinem forte quandam referendae sive ad qualemcumque iniuriam. Ab his enim omnibus subditos nostros immunes servari volumus. Maxime vero eos liberamus a malo et pernicioso tributo, quo tractatoribus qui pro tempore erant praestito deficiebant et quod ad fiscum attinet et quod ad proprium victum. Verum licet qua sit iussio quae qui praebent tractatoribus velit sine longa consuetudo, hanc quoque tollimus. Nam ipso tractatoris nomine sublato etiam omne quod ad eum pertinet merito simul tollimus, specialem hanc liberalitatem subditis nostris tribuentes. Quodsi quis exactorum aliud quid accipere ausus sit praeter ea quae forma Nicetae beatissimi definita sunt (haec enim sola auferre eis permittimus), sciat se et militia et dignitate et bonis suis privatum iri.

IV. Quoniam vero fieri facile potest, ut inter tredecim exactores (quia ut gradatim ad hunc ordinem procedant sancimus) aliquis ad negotium non sit idoneus, permittimus quidem, ut sic quoque accessus ex gradu illi maneat, sancimus vero tredecim priores magistris, et praeterea eos qui post illos sunt, alterum quandam illi adiutorem periculo suo rerumque quae ipsis sunt nominare, qui negotio

1 μόνων M] μόνον LB(ε) || quinquaginta solidorum M] πεντήκοντα νομισμάτων χρυσίου (χρυσού LB) M. s. v., LB || 2 ἑκάστῳ B || 8 Νικητοῦ] νικήτα L². Ad Praef. Praef. edictum XIII (Zachariae Ἀνέκδοτα p. 271) referendum putat Zachariae || 9 μῆ om. L¹ || 10 καὶ om. B || 11 ἀσπαστικῶν L ἀσπαστικῶν B^c || 12 ἢ στρακτητικῶν S || 14 ἀπάντων L || 16 πονηροῦ τε καὶ ὀλεθροῦ om. ε || 17 δοσμοῦ L²] δοσμοῦ ML¹B || ὃν τοῖς κατὰ κληρὸν om. L || παρέχοντες (παρέχοντες?) L¹ ὃν παρέχον τοῖς L² (cf. ε) || 18 ἡλαττοῦντο περὶ τε τὸ (τὸν B) δημόσιον MLB] minuire et quod circa fiscum — faciunt (i. e. ἡλαττοῦν τὸ περὶ τε τ. δ.) ε || 19 ἀπογραφὰς MBε] ἀπογραφὰς L vulg. || 28 καὶ τῆς ἀξίας om. ε || 29 αὐτοῦ MLB || 30 δεκατρεῖς B || 31 διότι M] ἐπειδὴ BL ||

κατὰ om. B || 34 πρόσδοον] provectum (i. e. πρῶδον) ε || 35 προτέρας M || 36 αὐτῶ] αὐτῶν B

2 causa V || 5 exactoris V || 7 nicitae V, om. T || 8 et quae V] quae et T al. || definita V definite T || 9 nominibus] omnibus libri || 10 salutationi V || 12 *relata T elata V || 13 calumpnia V || 15 onere] honore F al. || 17 praebent vulg. || 18 *tractentis] tractentes T tractentae vulg.; tractentis — 19 enim om. V || 19 leg. perimimus? || 23 qua V || diffinita libri || 24 nicitae V, om. T *haec addidi, ea add. vulg. || 26 ac om. V || suam V || 30 Quia] Qua V || est inter] est vero in V || 31 eos rebus eum V, om. T || 32 sancimus vulg. || 35 denumerare libri || 36 et add. vulg.

ὅς τῶ πρῶγματι χόρησται προσηκόντως, ὥστε μήτε τὸ δημοσίον ἀδικεῖσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου μήτε ἐκεῖνον ἐκρίπτειν τῆς ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ βαθμοῦ παρανομίας, δηλαδὴ κινδύνῳ τῶν δεκατριῶν μαγιστρῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτοῦ τῆς τοῦ βοηθοῦ τοῦ μὴ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείου προσβολῆς γινώμηνς, ὡς εἴρηται. Καὶ μεγάλην ἤμιν τοὺς τῶν δημοσίων πρῶκτους δεῖσει χάριν ἀπολογεῖσθαι ἀπυλλίττοιαν αὐτοῦ τῶν πολλῶν ἐκείνων ζημιῶν ἕς ἐμπροσθεν τοῖς μαγιστροσι παρέσχον καὶ τῶ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ κόμητι καὶ τῆ αὐτοῦ τάξει. διὰ τοῦτο δὲ αὐτοῖς τούτων ἵπάντων ἠλευθερώσαμεν, ἵνα μηδὲ αὐτοῖ τοῖς ὑποτελεῖς ἀδικοῖεν διὰ τὰς προφάσεις ἐκείνας ἃς εἰς ἐφημερίαν ἐπινοοῦντες introita τε καὶ ἔξωτα ὀνομάζοντες τῶν τῶν γεωργῶν καταλύουσι βίον, ἀλλὰ μόνους ἀρκοῦμενοι τοῖς παρεχομένοις τοῖς ἐπιτροπίοις κατὰ τὸν τύπον Νικητοῦ τοῦ τῆς λαμπρῆς νῆμης τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπέχοντο.

qui causa utatur competenter, ut nec publico noceatur propter invaliditatem illius neque ille cadat temporis gradusque solacio; periculo quippe tredecim magistrorum et aliorum qui post eos sunt adiutoris eius qui non ad hoc opportunus est ordinatione facienda, sicut dictum est. Et magnam nobis fiscalium exactores debent gratiam profiteri liberantibus eos plurimis illis damnis, quae prius magistris praebebant et per tempus spectabili comiti et eius officio. Propter hoc enim eos his omnibus liberavimus, ut nec ipsi subiectis noceant nec occasiones illas, quas ad calumniam excogitabant introita et alia denominantes, agricolarum destruant vitam, sed solis contenti quae praebentur exactoribus secundum formam Nicetae clarae memoriae aliis omnibus abstineant.

CAPUT V.

Ἀντῶ δὲ τῶ περιβλέπτῳ ἀνδράτῳ ἀπάντων ὁμοίως ἔσται φροντίς, εἴτε καθεστῆκοι τι πολιτικὸν εἴτε εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀρχὴν εἴτε εἰς τὴν ταμειακὴν ἔξουσίαν βλέπον, καὶ οὐδενὸς ἀμελήσει τῶν πάντων, ἐπειδὴ καὶ μέγιστα τῶν ἄλλων ἀρχοντα δοῦναι τῶ τῶν βουλόμεθα. νουμισμένον γὰρ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις ὃν τις ἐπαρχίης ἀποκλήρων ἢ τοῖς γινόμενοις ἰπῆταις ἢ τοῖς αὐτ' ἐκείνων στελλομένοις, οὐς ἀφ' ἑαυτῶν ἐκάλλον, διὰ τοῦτο καὶ τῆς Καππαδοκίῶν ἀρχὴν ἀνδραγατεῖαν εἶναι βουλόμεθα ἥτιν Ῥωμαῖοι πρότερον τὴν ἐν Ἀφρικῇ κατεκόσμων ἀρχὴν, ἣν ἡμεῖς νῦν τοσοῦτον ἠξήσαμεν, ὡς τὸν παραλαμβάνοντα αὐτὴν τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν συναριθμῆσαι πραιτορίων. καλεῖσθω τε ὁ τάντης ἡγομῆτος τῆ πατρίῳ φωνῇ proconsul Iustinianus Cappadociae ὥστε καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν ἴδιον καὶ τὸν ἀρχηγέτην ἀντονομάζειν τῶ πρῶγματι. δεξάιντο γὰρ ἂν ὁ τῆς ἀρχῆς κρατῶν τὸ τοιοῦτον σχῆμα βαδίου, ἐπεὶ καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἔξουσίαν, ἐκτενομένην προφάσει τῆς ταμειακῆς κτήσεως καὶ εἰς τόπους ἐίτροις, καὶ ὅπως ἔσται σεμνῆ τοσοῦτοις ἐφροσῶσα πρῶγμασι τε καὶ ἀνθρώποισι, καὶ διαθήσει γε εὐκο- λώτερον ἅπαντα, τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶ παραξενυγμῆς ἰσχύος. τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ πράξει κατὰ τοῦτο

Ipsi quoque spectabili proconsuli similiter omnium erit cura, sive sit aliquid civile sive ad militarem administrationem sive ad aerarii potestatem respiciens, et nullius neglegat omnium, quoniam et maiorem aliorum iudicem dare loco volumus. Cum enim solitum fuerit antiquitus Romanis provincias assignare aut factis consulibus aut pro illis missis quos proconsules vocabant, propterea et Cappadocorum magistratum proconsularem esse volumus; quo Romani prius in Africa cingulum ornauerunt, quem nos nunc tantum auximus, ut accipiens eum gloriosissimis praefectis sacrorum nostrorum praetoriorum connumeretur. Voceturque huius rector patria voce proconsul Iustinianus Cappadociae, ut et magistratus habeat quod suum est et qui praesidet cingulo connumeretur causae. Suscipiet enim qui cingulum obtinet talem habitum facile; nam et plurimam habet potestatem, extensam occasione aerariae possessionis et ad loca alia, et omnino erit decora tantis praesidens rebus et hominibus, et disponet facilius omnia, militari sibi coniuncta virtute. Civilia siquidem agit

ut decet utatur, ut neque fiscus propter illius infirmitatem damno afficiatur neque ille solacio quod ex tempore et gradu habet privetur: ut scilicet periculo tredecim magistrorum et ceterorum, qui post eos sunt, adiutoris illius qui non idoneus est electio fiat, sicuti dictum est. Atque magnas nobis gratias agere tributorum exactores oportebit, qui quidem eos liberaverimus a multis illis detrimentis quae antea magistris et spectabili pro tempore comiti et officio eius praebebant. Propterea autem eos ab his omnibus liberavimus, ut ne ipsi quidem subditos iniuria afficiant per praetextus illos ad vexationem excogitatos et introita vel aliter appellatos quibus agricolarum vitam victumque evertunt, sed ut solis contenti iis, quae secundum formam Nicetae illustis memoriae curatoribus praebentur, a reliquis omnibus abstineant.

V. Ipse vero spectabilis proconsul omnium pariter curam habebit, sive quid civile est sive ad militarem administrationem sive ad potestatem tamiacam spectat, neque quicumque omnium negleget, quoniam vel ampliore reliquis magistratum huic loco dare volumus. Nam cum veteribus Romanis in more fuerit provincias vel iis qui consules fiebant vel iis qui eorum loco delegabantur, quos proconsules vocabant, sorte distribuere, propterea et Cappadocum magistratum proconsulatum esse volumus, quo quidem Romani olim sum in Africa magistratum ornauerunt, quem nos nunc adeo auximus, ut qui eum suscipit gloriosissimis praefectis sacro nostro praetorio adnumeretur. Atque qui huic praest patria lingua proconsul Iustinianus Cappadociae vocetur, ut et magistratus genus habeat proprium et cum re simul nominet principem auctiorem. Etenim qui magistratum obtinet, talem speciem libenter accipiet, qui et magnam habet potestatem etiam ut alia loca tamiacae possessionis causa extensam, et omnino venerandus erit, qui tot et rebus et hominibus praesit, et facilius omnia disponet, cum militare robur et iunctum sit. Civilia

3 τῆς ἐκ τοῦ] τοῦ ἐαυτοῦ L || καὶ τῆς τοῦ L || 6 τοῦτο] τοῦτον L || πρὸς βολῆς L || γενομένης B || 7 μεγάλη] L || 8 δεῖσθαι MB || 11 τάξει] πράξει L || 13 ἀδικεῖν M || *διὰ] μὲν δὲ libri [verbum deesse, veluti πλατότειν, Zachariae opinatur] || τὰς om. B || 14 ἐπινοοῦντες] excogitabant s; intrōtate [ιδικά τε s. v.] M | ἐντροῖτα τε L | εἰσοδικά τε B || 15 ἀπέχονται B || 22 βλέπον L^o B^c || οὐδενὸς ἀποβλέπον ἡμέλησει M^a || 29 τῆν om. L || ἦν om. LB || 30 τῶν M] τοῖων LB || ἠξήσαμεν] Cod. I, 27, 1 || 31 ὑπερχους libri || 32 τε MB] δὲ L vulg. || 33 τῆ πατρίῳ φωνῆ om. B || proconsul iustinianus capradocae M ἀνδραγατος καππαδοκίας M s. v. et B, om. L || 37 ἐκτενομένην] καὶ ἐκτείν. Haloander, Zachariae || 42 πράξεις M

2 inualitudine V || ille] ullo T, om. V || 3 temporibus libri || 4 magistratorum V || adiutores libri || 5 oportunus est V || om. in hiatu T || 8 quas libri || 11 subiecti libri || nocent libri || 12 illae Beck || 13 agricolarum distruant V || 14 exactoribus vulg.] exactorum V actorum T || 15 necetae libri || 20 si ad libri || 21 respicientes libri || 23 loco] locum libri || 26 capadocorum V || 28 in Africa] africanī V affricam T || 29 nunc] non Val. || in tantum vulg. || 30 praetorum VT || 31 connumerentur V || voce] uocet V || 32 capadotie libri || 35 agerie VT || 36 extensa V || B || errarie pensionis V agerie passionis T || 38 et disponet] et om. Val. || 39 leg.aget?

δὴ τὸ συνειδημένον, τῶν στρατιωτῶν δὲ ἡγήσεται σφόδρα ἐνκόλως, οἷα κἀκεινῶν ὑποκεκλιμένων αὐτῶ. ἢ Προσεχέτω δὲ μάλιστα τὸν νοῦν τῆ τῶν ταμειακῶν δικηρῆσι πραγμάτων, ἅπερ εἰς οὗτω δεινῆν καὶ πανταρχῆθεν κεκατηλευμένην ἐξιολίσθησεν ἐμπορίαν, ὡς μηδενὸς ἄξια σχεδὸν αὐτὰ κἀδεστέανη. τούτων γὰρ μνησθήκαμεν ἀμικράνεσθαι κατὰ τὴν χώραν ὅσα μολὶς ἀνδρὶ τῶν μεγίστων ἔσται πρὸς θεραπείαν εὐκόλα. οἱ γὰρ τὰς τῶν δυνατῶν ἐπιτροπεύοντες κτήσεις — ἀλλ' ἤδη καὶ ἐροῦσθαι μὲν εἰπεῖν μεθ' ὅσας ἀλῶνται τῆς ατοτίας, καὶ ὡς ὀδυρόσοι τε αὐτοὺς θεραπεύουσι καὶ πληθὺν ἀνθρώπων οὐ φορητὸν ἀκολουθεῖ, καὶ ληστεύουσιν ἅπαντες ἀναίδως, καὶ θαυμάζομεν ὅπως ἄχρι νῦν τὸ κατ' ἐκείνην ὑπῆρκεν ἐξηκοσέν ἀδικούμερον. τοιγαροῦν ἡμεῶς ἐκίστης εὐχομένοις τῆ ἡμῶν καὶ τα κοινὰ πραττουσι, πληθὺν ποσέοις Καππαδοκῶν ἀδικουμένων, καὶ πολλοὶ μὲν ἐν αὐτοῖς ἱερεῖς, γυναῖκες δὲ ὡς πλείσται, καὶ πάντες ὀδυρόνται καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἀφαίρεσιν αἰτιῶνται πραγματῶν, ἐπει μῆτις ἐστὶ σύνεγγυς ὃ τὰ τοιαῦτα κωλύειν ἰσχύων. ἡ ταμειακὴ δὲ κτήσις τῆσθε σχεδὸν ἰδιωτικῆ γέγονεν ὅλη, διασπασμένη τε καὶ ἀρπαζομένη σὺν αὐταῖς ταῖς τῶν ἱππῶν ἀγέλαις, ἀντιφθεγομένου παρτελῶς οὐδενός, ἀλλὰ τοῦ στόματος αὐτοῖς ἐμφραττομένου χρυσίῳ.

secundum consuetudinem, militaribus autem praeerit facile, utpote et illis subiacentibus ei. 1 Intendat itaque maxime mentem aerariarum gubernationi causarum, quae in tam pessimam et undique cauponaticiam dilapsae sunt mercationem, ut nullo digna paene consistat. Tanta namque didicimus delinqui in provincia quanta vix viro maximo erunt ad sanationem facilia. Potentium enim conductores possessionum, sed iam etiam erubescimus dicere cum quanta capiuntur absurditate, et quia clientes eis observant et multitudo hominum importabilis sequitur, et atrociantur universi impudenti; et miramur, quomodo hactenus illic subiecti duraverunt oppressi. Itaque diebus singulis orantibus nobis et communia [sunt] agentibus multitudine adiit Cappadocorum iniustitiam passorum, et plurimique idem inter eos sacerdotes, mulieres autem multae, et omnes ingemiscentes et suarum ablationem accusantes rerum, quia nullus est iuxta qui talia prohibere valet. Aerarii vero possessio paene privata facta est tota, dilacerata atque direpta cum ipsis eorum gregibus, contradicente penitus nullo, sed ore eis obstruo auro.

CAPUT VI.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἕνα τῶν ἡμῶν γνωριωτάτων ἐπιστήσας τῆ χώρα ταύτῃ βούλομεθα, ὅς δὴ ταύτης τῆς τριπλῆς ἡγήσεται τάξεως, μόνος ἐν αὐτῇ τὴν ὅλην περιφέρειαν ἀρχὴν τε καὶ ἐξουσίαν, καὶ χρώμενος μὲν τοῖς παρασημίσι τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὄχημα τῶν ἀργύρου καὶ πέλεκυν καὶ ῥάβδον ἕνα καὶ ὅσα σημεῖα καθέστηκεν ἀρχαῖα τοῦ νόμου, ἐπιτίθει δὲ καὶ τοῖς στρατιωταῖς, καὶ ἐπιμελήσεται τῶν ταμειακῶν πόρων, ὥστε φοιτῶν αὐτοὺς ἀνελλιπῶς ἀπάσαις ταῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναις ἀρχαῖς, καὶ πολλῶ μάλ' ἵκον εἰς τὰ ἡμέτερα βασίλεια, κατὰπερ καὶ νῦν προσέρχονται, προσάσει τὸν τε εἰς ἡμῶς κομισσομένων τῶν τε εἰς τὴν θειοτάτην καὶ εὐσεβεστάτην ἀγούσταν τὴν ἡμέτερον σύμβιον, ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἐσθίῃ· οὐδ' ἄν γὰρ ἐκείθεν ἐλαττωθῆναι βούλομεθα. οὐ μὴν κατὰ τὸ τοιοῦτον δίδοσθαι σχῆμα κατὰπερ μέχρι νῦν

Propterea igitur unum nobis notissimum praepone re provinciae huic volumus, qui huic triplici praesit officio, solus in se totum circumferens magistratum et potestatem, utens quidem causis civilis administrationis carpentumque ex argento et proxima (seu securam) vel fasces habens et quaecumque signa sunt antiqua legis, imperabit autem et militibus et diligentiam habebit aerariorum quaestium, ut accedant indeficienter ad omnes super hoc statutas administrationes, et multo magis ad nostra regalia, sicut et nunc accedunt occasione et eorum quae ad nos deferuntur et quae ad sacratissimam et piissimam Augustam nostram coniugem, in auro autem et veste; nihil enim inde minui volumus. 1 Non tamen secundum hoc dari schema et sicut

igituraget secundum morem solitum, militibus autem nullo negotio imperabit, quippe qui ipsi quoque ei subiecti sint. Advertat vero animum imprimis ad tamiacarum rerum administrationem, quae in tam gravem et undique venalem dilapsae sunt mercatum, ut nullo fere pretio dignae sint. Tanta enim accepimus committi in provincia quantis vix viro maximo sanandis par sit. Nam qui potentium possessiones administrant — sed tam etiam dicere erubescimus, quanta cum absurditate oberrent et quemadmodum et satellites illis inservant et multitudo hominum non ferenda eos comitetur omnesque impudenter latrocinentur, ac miramur quomodo usque adhuc subditi in illa regione perduraverint iniuriis affecti. Itaque quotidie nos et rem divinum facientes et publica negotia tractantes multitudo adiit Cappadocum iniuriis affectorum interque eos cum sacerdotes multi tum plurimae mulieres, omnesque lamentantur et res suas ablatas esse queruntur, quoniam nemo in propinquo est qui talia prohibere possit. Tamiacis vero possessio tam fere tota privata facta est, distracta et cum ipsis eorum gregibus direpta, nec quicquam omnino contradicere, cum os eis auro occlusum sit.

VI. Propterea igitur unum ex iis qui nobis notissimi sunt huic regioni praeficere volumus, qui quidem triplici huic officio praesit et solus in semet omnem et magistratum et potestatem comprehendat: insignibus quidem civilis administrationis utatur, curru ex argento facto et securi et virgis praedius et quaecumque antiqua signa legitima sunt, idem autem militibus quoque imperet et prospiciat redditibus tamiacis, ut sine intermissione ad omnes magistratus ad hoc constitutos et multo magis ad nostrum palatium perveniant, quemadmodum nunc quoque perveniunt, tam eorum nomine quae ad nos quam quae ad sacratissimam et piissimam Augustam nostram coniugem deferuntur et in auro et in veste: nihil enim inde deminui volumus. Nec tamen secundum eiusmodi formam, quomodo usque adhuc fiebat, ex furtis et

1 στρατιωτῶν] militaribus (i. e. στρατιωτικῶν) ε || 2 σφόδρα om. ε || 5 ἐμπορίαν MB] ἀπορίαν L || 2 ἔξια L¹ || 9 εὐκόλοισιν L || ἐπιτροπεύοντες L || 10 ἐροῦσθαι μὲν L^a || 11 ἀλῶνται M] ἀλλῶνται L ἀλῶνται Bε || 12 θεραπεύουσιν L^a || πληθύνει L || φορητὸν Bε] φορητῶν ML || 15 εὐχομένοις] ἀσχολουμένους L² || 19 ὀδυρόνται — αἰτιῶνται] ingemiscentes — accusantes ε || 22 ἀρπαζομένης L || 29 καὶ χρώμενος] καὶ om. ε || 30 τοῖς παρασημίσι] causis ε || 35 ἐσθίοντας L || 38 ἀγούσταν M] ἀγούσταν M^aB ἀγούσταν L || 39 τε] αὐτοὶ ε || 41 τὸ τοιοῦτο L hoc ε || κατὰπερ] et sicut ε

1 consuetudine V || aut V || 2 utpote V || 3 mentis libri || 5 cauponaticam dilapsurunt mercatione V || 6 dignas paene consistant vulg. || pena V || 7 provinciam T || maxime V || 9 etiam om. V || 14 orationibus V¹ || 15 nobis om. V in hiatus 3 lit. || et quae communia sunt Neob. (sunt om. vulg. || gentibus libri L² || 16 capadocorum T capadocorum V || possessorum VT || 19 prohiberet V || 21 dilacerata V || 27 triplici praesit] uolumus V || 29 utens] ut est V || 31 nec Tal. ut V et vulg. || falsa V^a || 32 imperavit V || 34 indeficientes VT || 36 nostram V et eorum] et om. V^a

ἐκ τε κλοπῶν καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἐπιρρείας καὶ
 δόσους ὀνομάτι (πάντα γὰρ ἅπαντα καὶ μισοῦμεν καὶ
 τῆς ἡμετέρας ἐκβάλλομεν πολιτείας), ἀλλ' ἐξ αἰτιῶν
 δικαίων τε καὶ νομίμων, ἃς καὶ ὑποτεθῆναι τῶδε τῷ
 θεῷ ἡμῶν παρεκελευσάμεθα νόμῳ, ὥστε ταύτας κυ-
 μίζομεν τὸν κατὰ καιρὸν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν εἰσφέ-
 ρειν, ὡς εἴρηται, τὰς quinquaginta τοῦ χοροῦν λίβρας
 τῆς θεοτάτης Λυγοῦσῆ τῆς ἡμετέρας συμβίβη. τὴν γὰρ
 ἀρχὴν προικὰ τε καθίσταμεν ἡμεῖς καὶ ἀδωρότατα
 τὰς χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ τίθενεν· καὶ ἔσται παντε-
 2 λῶς οὐδὲ εἰς ὅς ὑπὲρ ταύτης τι λήφεται. Ἄλλα
 καὶ σίτησιν αὐτῷ μὲν ἀχοι χρυσίου λίτρῶν viginti
 δίδομεν, καθ' ἣ ὑποτετάκται, τῷ δὲ αὐτοῦ παρεῖδον
 ἀχοι χρυσίου λίτρῶν δύο παραχομεν. λήφεται δὲ καὶ
 ἡ τάξις ἐκείνη τὸ πλεῖον τοῦ δημοσίου μέχρι νῦν χο-
 ρηγοῦμενον κατ' οὐδὲν πεντελῶς ἐλαττοῦμενον. οὐδὲ
 γὰρ κατὰ τι τὴν ἐοχρῆν ταύτην ἐλαττοῦμεν, καὶ μί-
 λιστα τοῦ ἐνδοξοτάτου προαιποσίτου τῶν θεῶν ἡμῶν
 κοιτώνων, μένειν γὰρ ἐπὶ Καππαδοκίᾳ καὶ αὐτῆν
 καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆν τῶν καθωσισημένων παλιταίνων
 σχολῆν ἐπὶ τῆς ὁμοίας ἐξουσίας τε καὶ τάξεως καὶ
 ταυτοῦ ἀρχιματος θεσπίζομεν, οὐδὲν μέντοι παντελῶς
 ντεῖθεν χομιζομένην οὔτε λόγῳ συνήθειῶν οὔτε ἄν-
 ὄνων, οὔτε ἐν χρυσίῳ οὔτε ἐν ἐσθῆτι οὔτε ἐν ἐτέ-
 ροις εἰδέσιν, οὔτε πλεῖον τῶν κατὰ καιρὸν ἀνθυπάτων
 25 οὔτε παρὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὸ
 καθαρὸν φυλαχθεῖν. ὑπὸ μίαν γὰρ τὸ πρῶγμα συν-
 ἄγουμεν ἐπὶ τῆς χώρας ἀρχῆν, ἵνα μὴ τῷ διεσπλάσθαι
 χωλεῖται.

hactenus, ex telonum et subtelonum calumnia et suf-
 fragii nomine (haec omnia et odimus et a nostra
 expellimus republica), sed ex causis iustis et legiti-
 mis, quas etiam subdi huic sacrae nostrae praecepit
 5 legis, ut has accipiens qui per tempus habet
 administrationem inferat, sicut dictum est, quinquaginta
 libras auri sacratissimae Augustae nostrae con-
 iugi. Administrationem enim et gratis constituimus
 nos et sine suffragio ordines in ea ponimus, et erit
 10 omnino nullus qui pro ea quicquam accipiat.
 2 Sed etiam annonam ei quidem usque auri lib-
 ras XX. damus, sicut subiectum est, eius autem
 assessori usque ad auri libras duas praebemus; accipit
 autem et officium utrumque quod a fisco
 15 hactenus erogabatur in nullo penitus imminutum.
 Neque enim secundum aliquid administrationem hanc
 imminuimus, et maxime gloriosissimi praepositi sac-
 rorum nostrorum cubiculorum. Manere enim in
 Cappadocia et ipsam eamque sub devotissimorum
 20 palatinorum schola simili potestate et ordine et ipso
 schemate sancimus, nihil tamen penitus hinc acci-
 pientem neque titulo consuetudinum nec annonarum,
 neque in auro neque in veste neque in aliis specie-
 bus, neque a temporali proconsule neque ab eius
 25 officio. Non enim aliter custodietur puritas; sub
 una namque administratione causam colligimus in
 provincia, ut non dilacerata claudicet.

CAPUT VII.

Πρόνοιαν τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ παρ' ἡμῶν στελλό-
 30 μενος θίρεται πολλὴν τῆς ταμειακῆς κτήσεως, καὶ
 ὄφεται τὸ παραρθεῖν τῆς ταμειακῆς γῆς καὶ μάτην
 ὑφ' ἐτέρων κατεχόμενον εἶτε ἐν ἠμαθίᾳ εἶτε ἐν ἀροσί-
 μοις εἶτε ἐν οἰνοφύτοις τόποις, εἶτε ἐν χωρίοις εἶτε ἐν
 οἴκοις, καὶ ἐκδικήσει τῷ πράγματι τὴν ἀρχαίαν γῆν,
 35 οὐδενίμιν ἀντιειθεῖν ἀπὸ γχορίας παραγραψῆς. οὐ
 γὰρ ἂν τις ἀντιδείῃ τοιοῦτό τι τῷ δημοσίῳ, οὔτε πρὸς
 κέρδος πράττων οὔτε ἵνα τὴν οὐσίαν αἰξήσει τὴν αὐ-
 τοῦ· τοῦτο γὰρ ἐλάττωσις πᾶλλον ἤπερ αὐξήσις ἐστίν,
 τὸ χροσὶ ἠνθρώποις χρῶμενον οἰεσθῆναι τε κερδαίνειν,
 40 ὅπερ ἴσπερον ἀποτίσει σὺν ἀσεβείᾳ τε καὶ αἰσχύνῃ

Providentiam igitur et ipse qui a nobis dirigitur
 ponat multam aerarii possessionum, et inspiciet quod
 ablatum est ex aerarii terra aut frustra ab aliis
 detinetur sive in pascuis sive in arabilibus sive in
 vinealibus locis, sive in praediis sive in domibus,
 et vindicet rei antiquam terram, nulla obicienda ei
 5 temporali praescriptione. Non enim aliquis obiciet
 tale aliquid fisco, neque ad lucrum agens neque ut
 substantiam augeat suam; hoc enim deminutio potius
 quam augmentum est, cum manibus sordidis
 10 utens putat aliquid lucrari, quod postea reddat cum
 impietate et confusione multiplex.

vacatione subditorum atque largitionis nomine praebeantur (haec enim omnia et odimus et e republica
 nostra eicimus), sed ex iustis et legitimis causis, quas etiam sacrae huic legi subici iussimus, ut iis ac-
 ceptis qui magistratum pro tempore gerit quinquaginta auri libras illas, uti dictum est, praestet
 sacratissimae Augustae coniugi nostrae. Magistratum enim et gratis nos constituimus et creationes eius
 2 omni donatione expertes reddimus, neque omnino quisquam erit qui pro eo quicquam accipiat. Sed
 etiam annonam illi quidem ad auri libras viginti damus, quemadmodum infra subiectum est; assessori autem
 eius auri libras duas praebemus; atque officium quoque utrumque accipiet id quod a fisco ei adhuc erogatum
 est nullo omnino modo imminuendum. Neque enim in ulla re hunc magistratum imminuimus, nedum
 gloriosissimi praepositi sacri nostri cubiculi magistratum. Manere enim in Cappadocia et ipsam et quae
 sub eo est devotissimorum palatinorum scholam in simili potestate et ordine et in eadem specie sancimus,
 quae tamen inde nihil omnino neque consuetudinum neque annonarum nomine accipiat neque in auro ne-
 que in vestimento neque in alia specie, neque a proconsule qui pro tempore est neque ab officio eius;
 neque enim aliter puritas servabitur. Namque sub unum magistratum rem in ea provincia cogimus, ne
 dum distrahitur claudicet.

VII. Curam igitur et ipse qui a nobis militur magnam adhibebit tamiacae possessioni, et circum-
 spiciet si quid a tamiaca terra ablatum est et temere ab aliis detinetur, sive pascua sunt sive arabiles sive
 vineales terrae, sive praedia sive domus, atque rei vindicabit vetus solum, cum nulla longi temporis praes-
 criptione ei opponi possit. Neque enim quisquam tale quid fisco opponat, neque lucri causa id agens
 neque ut bona sua augeat; hoc enim deminutio potius est quam augmentum, si quis sordidis mani-
 bus utens se lucrari quid arbitretur, quod deinde cum impietate et pudore redditurus sit multiplicatum.

1 ἐκ τε κλοπῶν καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἐπιρρείας] ex
 telonum (i. e. ἐκ τελωνῶν?) et subtelonum calumnia §
 2 γὰρ om. § 5 ἀτάς L || 7 quinquaginta M] πεντήκοντα
 B et s. v. M, om. L || 9 ἀδωρότατον M^a ἀδωροτάτας Ha-
 boulder || 12 viginti M] ἡ (pro x) B, om. L || 13 αὐτῷ L ||
 14 παρέχομεν ex s Haloulider] παρέξες MLB || 16 κατ'
 οὐδὲν παντελῶς M§] κατ' οὐδένα παντελῶς τρόπον
 LB || 17 ἐλαττοῦμενον] ἐλατό M || 19 ἐπὶ Καππαδοκίαν
 B || 20 ὑπ' αὐτῆ B || 21 τε om. L || 22 τοῦ αὐτοῦ L ||
 23 διασπλάσθαι B || 32 τὸ παραρθεῖν τῆς ταμειακῆς
 B^a || 33 ἀροσίμοις LB] ἀρωσίμοις M (cf. Lohbeck ad
 Phrynichum p. 227) || 34 ἐν χωρίοις LB§] ἐν om. M ||
 35 τοῖς πράγμασι L || 36 ἀντιειθεῖν L || 37 τοιοῦτό
 τι τοῖς B^a || 37 sq. * οὐδὰ — οὐδὰ libri || πρὸς om. L

1 tellonum T || subditorum vulg. || 2 haec enim omnia
 vulg. || 4 nostrae sacrae V || 9 ordinationes vulg. || 11 us-
 que ad auri vulg. || 11 libra V || 13 accessori V || 14 ue-
 rumque V || 15 imminuto libri || 17 gloriosissime VT ||
 praepositi V || 19 capadotium libri || eamque sub V || et
 quae sub ea est vulg. || 20 scholam Osenbrüggen || 22 ne-
 que — annonarum om. Val. || 26 colligimus V || 27 ut
 dilacerta claudimus V || 30 providentia T || 31 ponet
 vulg. || multerarii V || leg. inspiciat? || 33 *in arabilibus
 irrationabilibus V || 33 sq. sive in pascuis — locis om. T ||
 35 iudicet libri || nullam obiciendi ei temporalem T ||
 36 praescriptionem libri || 41 pietate Val.

1 πολλαπλάσιον. Ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν διαφυλάξει παντοίας ἀτάραχον, καὶ στάσιμ οὐ συγχωρήσει λυμηνασθαι τῷ πολιτευματι. τοὺς δημοσίους τε φόρους ἀγροπῶν καὶ μετὰ δικαιοσύνης εἰσπράξει, οὐδὲν τῶν κατ' ἐκείνους ἀμελῶν οὐδὲ συγχωρῶν ἢ τὸ δημόσιον ἢ τοὺς ἰδιώτας κατὰ τι περὶ τὰ οἰκεία ζημιωσάτω, ὅλα τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν ἔχων, εἴτε στρατιῶται εἴτε σκρινιῶροι τῶν τε ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων τῶν τε ἀνδρειοτάτων εἰεν στρατηγῶν, εἴτε πολιτικῆν ἔχουεν τάξιν εἴτε ταμειαγῆν ζώνην, εἴτε ἐπὶ μειζότων εἴτε ἐπ' ἐλαττόνων ἀξιομάτων εἰεν εἴτε ἐν ἰερευσί τελοίεν. εἰς γὰρ οὐτος ἀπασιν ἄρχων ἐπιστήσεται τῆς τε αὐτοῦ δόξης τῶν τε ημετέρων νόμων τοῦ τε θεοῦ πρὸ πάντων μεμηνημένος ὃς τοὺς μὲν δημοσίους φόρους διὰ τῆς ἀνδραγαθίας τάξεως ἀνελλιπῶς εἰσχομύξασθαι φροντιεῖ, τοὺς δὲ ταμειακοὺς φόρους διὰ τῶν ὑποκειμένων ἐκείνῳ πρώην τῷ θρόνῳ προσώπων εἰσίοσει, καὶ τοῖς ἐξ ἔθους προσταττομένοις παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων πραιποσίτων τῶν θείων ἡμῶν προσέων κοιτώνων μὴ δυναμένων τῶν κατὰ καιρὸν ἐκτεμπερόμενον κανονικῶν παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου μέχρι ὀβολοῦ γοῦν ἐνὸς κομύξασθαι τι ἢ ὀνόματι συνηθείων ἢ ἑτέρας τῆς οἰασῶν αἰτίας παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν σοιμαγίου ἢ τῶν τὰς δημοσίας εἰσπράξεις ποιουμένων ἢ τοῦ περιβλέπτου ἀνδραγαθῶν ἢ τῆς τάξεως τῆς αὐτοῦ ἢ τῶν καλουμένων κατασκευαστιῶν ἢ πραιποσίτου ἢ ἑτέρου εἰδιούχῳ τε προσώπῳ ἀνήκοτος τῆ θείῳ ἡμῶν περιουσίᾳ. τὸ στρατιωτικὸν δὲ ἐκατέρωθεν τῶν φροντιῶν τούτων βοηθήσει, παύσει τε τοὺς τῶν δυνατῶν δορυφόρους καὶ οὐ συγχωρήσει τὰ χωρία πορθεῖσθαι καὶ ληστεύεσθαι· οὐδὲ αὐτὸς παρελεύσεται ταῦτα, καθ' ἕνα οἱ πρώην ἐπόιουν κόμητες. οὐ μὴν οὐδὲ τοποτηρητὰς ἐπέμψει, ἀλλὰ τοῖς τῶν τόπων ἐκδικίους καὶ τοῖς ἐκ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς ὑποουρίαν χρήσε- 2 ται. εἰ δὲ που καὶ στρατιωτῶν αὐτῷ δεήσει, τοὺς ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς ἢ χρεῖα καλεῖ βοηθεῖν προσταξεί· καὶ οὐτος δαπάναις οἰκείαις πάντα πράξουσι καὶ οὐδὲν ζημιώσουσι τοὺς ἡπικίους οὐδὲ καταναλώσουσι τι προίκα. ἀλλ' αὐτὸς τε τούτων ἀφίξειται χωόμενος δαπάναις οἰκείαις ἐνθα ἂν εἴη, κἄν εἰ πρὸς ἕτερον αὐτὸν προσταξόμενον ἐλθεῖν χώραν, ὃ τε παρέδρος αὐ-

1 Sed et civitatem servabit sine omni tumultu, et seditioni non permittit depopulari rempublicam, fiscaliaque tributa vigilanter et cum iustitia exigit, nec in illis negligens neque permittens aut publicum aut 5 privatos in aliquo circa propria laedi, utpote super omnes potestatem habens, sive milites sive scriuarii gloriosissimorum praefectorum aut fortissimorum sint magistrorum militum, sive civilem habeant ordinem sive aerarii cingulum, sive maioribus sive minoribus 10 dignitatibus sunt, sive inter sacerdotes ministrent. Unus enim iste omnibus iudex praepositur tam suae gloriae quam nostrarum legum vel dei prae omnibus memior. Hic itaque publicas funciones per proconsulare officium indeficienter inferre curabit, aerarii vero quaestus per subiectas dudum illi sedi personas offeret, et eis qui ex consuetudine mittuntur a gloriosissimis praepositis sacrorum nostrorum intendens cubiculorum; non valentibus per tempus directis canonicariis (a) gloriosissimo praeposito usque obolum unum accipere aliquid aut nomine consuetudinum aut alterius cuiuslibet causae a temporali 20 summario aut publicas exactiones facientibus aut spectabili proconsule aut officio eius aut his qui vocantur instructores aut praepositis aut alia quacumque persona competenti sacrae nostrae substantiae. Militaris autem mianus utrique curae horum auxiliabitur, removebitque potentibus obsecundantes et non sine praedia devastari et latrocinii affici; neque ipse circumibit ea, sicut pridem faciebant comites. Sed neque loci servatores destinabit, sed locorum defensoribus et qui ex eius officio sunt ad ministerium utitur.

2 Si vero alicubi etiam militibus egeat, ex locis quibus causa vocat adiuvari praecipiat, et isti ex pensis propriis omnia agant et nihil damnificent subiectos neque expendant aliquid gratis. Sed et ipse his abstinebit utens sumptibus propriis ubicumque fuerit, vel si ad aliam eum praecipiamus venire

1 Sed etiam urbem servabit ab omni perturbatione liberam, nec seditionem grassari in republica patietur. Ac tributa publica vigilantiter et cum iustitia exigit, nihil quod ad ea pertinet negligens nec permittens ut aut fiscus aut privati ullo in rebus suis damno afficiantur: quippe qui adversus omnes potestatem habeat, sive milites sive scriuarii et gloriosissimorum praefectorum et fortissimorum ducum sint, sive civile officium sive cingulum tamiacum habeant, sive in maioribus sive in minoribus dignitatibus versentur sive inter sacerdotes numerentur. Unus enim hic magistratus omnibus praerit et suae ipse famae et nostrarum legum et dei ante omnia memior; qui tributu quidem publica per proconsulare officium sine mora inferenda curabit, tamiacos vero redditus per personas illi sedi olim subditas invehet, atque iis quoque operam dabit quae ex consuetudine a gloriosissimis praepositis sacri nostri cubicali praecipiantur: ut qui ad tempus a gloriosissimo praeposito emittuntur canonicarii ne unum quidem obolum possint accipere sive consuetudinum nomine sive alius qualiscumque causae a summario qui pro tempore est vel iis qui publicas exactiones faciunt vel spectabili proconsule vel officio eius vel catasceuastis qui vocantur vel praeposito vel alia quacumque persona ad sacrum nostrum patrimonium pertinente. Militares vero copiae utrique earum curarum subvenient, et satellites potentium reprimunt nec praedia vastari et spoliari patientur; neque ipse haec praetermittet, sicut priores comites faciebant. At ne vicarios quidem delegabit, sed 2 locorum defensoribus et iis qui ex ipsis sunt officio ad ministerium utitur. Sicubi autem militibus quoque ei opus erit, eos qui sunt in locis, ubi necessitas postulat, opitulari iubebit; atque hi sumptibus propriis omnia peragent neque ullo subditos damno afficient neque gratis quicquam consument. Sed et ipse his abstinebit, propriis sumptibus utens ubicumque sit, etiamsi ad aliam provinciam eum venire

1 τὴν πολλὴν L || 4 οὐδὲν nec (i. e. οὐδὲ) ε || 7 ἔχειν B^c || 8 * ὑπάρχων libri || 11 εἰεν Haloander || εἰσιν MLB^s || 13 τῆς τε om. B || αὐτὸς MB || ἀπὲς L || 14 ἀπάντων LB || ὅς hic itaque ε || 17 ὑποκειμένων M^s || ὑποκεκλημένων L κεκλημένων B || πρώην ἐκείνῳ B || 18 τοὺς L || πραιποσίτους B || 19 παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτων L (παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου Haloander) || 23 τι τε B || 26 ἢ τῆς αὐτοῦ τάξεως B || 27 πραιποσίτων L || 29 τῶν στρατιωτικῶν L || 31 πορθεῖσθαι τε καὶ B || 32 παρελεύσεται B || περιελεύσεται ML^s || 35 καὶ τοῖς — 37 τῶν τόπων om. B^c || 38 αὐτῶν L^a || δεήσειεν L^s || δεήσει M || 39 οὐδὲν οὐδὲ L || 40 τι om. M || 42 * προσταξόμενον ἐλθεῖν ML || ἐλθεῖν προσταξόμενον B || τε om. L

1 servavit T || 2 seditione T, seditionem Heimbach || 3 tributa vigilantiter et Osenbrüggen] et tributa uigilanter libri || 5 utpote V || 6 potestates V^a || 9 cingulo libri || 10 sunt V] sint vulg. || 11 leg. praepositur? || 12 vel] et vulg. || 14 inferri vulg. || curavit V || 16 offert libri || 19 cannonecariis V || a. aul. vulg. || usque] usque ad vulg. || obolum V || 20 consuetudini V || 22 summariorum V || 23 aut officio] aut om. V || 24 aut praeposito vulg.] et praepositos V¹ et praepositi V² al. || aut aliquidque V || 26 utraque libri || eorum V || 27 remouitque libri || 28 denastari vulg.] deustaro V deullare T || affici vulg.] officii T ofitii V || 29 fatiebat V || 30 sed locorum] sed om. V || 31 ad ministerium vulg.] ad ministerio VT || 32 utetur vulg. || 36 locis in quibus vulg. || 37 adiuuare vulg. || 40 subtilibus V || 41 ad om. Val

τοῦ καὶ ἡ λοιπὴ Θεραπεία ἀνδρῶν τε καὶ στρατιωτῶν καὶ εἰ τι τούτοις ἀπασιν οἰκετικὸν τε καὶ ἐν ὑπόζυγλοις ἔπεται· ἀνάγκη ἐχόντων, καθάπερ εἰπόντες ἔφραζον, τῶν στρατιωτῶν, καὶ εἰ τινας κατὰ τοὺς τόπους ἔχουσι, σχολῆροι τεχνῶν ἢ δομῆστικοι, τοῖς ἐπιτάγμασι πειθεσθαι τοῖς αὐτοῦ, τὸν ἐπὶ τῆς ζῶνῃ καὶ τῆ περιουσίᾳ κίνδυνον εὐλαβοῦμενοι. δίδουεν γὰρ αὐτῶ παρορησίαν καὶ ταύτης αὐτοὺς ἀραιεῖσθαι, εἰ μὴ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ προσταττομένοις ὑποορησίην, διὼτι βουλόμεθα τὸν τῆν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην φοβερόν τε καὶ αἰδέσιμον τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ καθεστάναι. καὶ χάρις εἰ τι στρατιωτικῆς ἢ ἀνδρῶν ἀνάγκης ἢ σχολῆρος ἢ δομῆστικῆς προφάσει τῶν ἐπιταγμάτων τῶν αὐτοῦ ζημιώσῃ τὸν ἡμέτερον ὑποτελεῖ, τοῦτο προσήκον ἔστιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἐκείνου σιτήσεων οἰκίῳ κινδύνῳ λαβόντα Θεραπείαν τὸν ἡδικημένον. οὐ συγχωρήσει τε παντελῶς οὐδενὶ οὐδὲ τῶν ἐντεῦθεν φοιτῶντων ἀδικίην τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖ. Ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμοσιον ἔπιπαι δόξον ἀνεπαρησίαν φιλῶσι· οὐδὲν γὰρ ἔξαιροῦμεν τῆς δικαιοδοσίας τῆς αὐτοῦ. καὶ εἰ τις τῶν ἐξ οἰουδηποτε δικαστηρίου πρὸς τῆν χώραν φοιτῶντων ἀδικοῖ καὶ ὑπὲρ τὸ τετιμημένον ἀπαυτοῖ, τούτων μετελέσεται.

CAPUT VIII.

Φροντιῆ δὲ καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν κληομένων σιτωνικῶν καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτῆς, καὶ παρασκευῶν κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον συγγραφεσθαι τοὺς λογισμοὺς καὶ δαπανᾶσθαι καὶ τὰ ταμειακά καὶ πολιτικά. Καὶ εἰ τινα εὐροὶ τούτων τῶν τὰς συνήθειν ἴδεν ἐμφανεῖς καθιστώμενον προστάσει, ὅτι τις ἀφαιρεῖται τοῦ ὕδατος τοὺς δίκουσι, ἢ ὅπως τὰ περὶ τὸ τεῖχος διάκεινται, ἢ εἰ τινας εἰσὶ γέφυραι κατὰ τῆν χώραν ὁδοὶ τε ὅσαι, καὶ εἰ τις ἄλλη τοιαύτη κατὰ τὸ πάλαι κακῶς πολιτευσόμενον καθέστηκε πρόφρασι, καὶ τούτων ἀπελάσει πάντως τῆς χώρας, οὐ συγχωρῶν αὐτῶ οὔτε ἐμφανῆ τοιαύτην καταστήσασθαι πρόσταξιν οὔτε κέρδος τε παντελῶς ἐκείθεν λαβεῖν. εἰ γὰρ τινα συνίδομεν ἐποψίαν γενέσθαι, ταύτην ἡμεῖς θεῖον πραγματικῶ χρώμενοι τύπῳ πρὸς τὸν τῆν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην καὶ τῶ σῶ περὶ τούτων θρόνον κοινοῦμενοι τὸ πρᾶγμα διαδήσομεν, ὅπως μηδενὶ τὰς αὐτοῦ πράξεις ἀργυρολογίας βατὰς τε καὶ ἐπιδρόμους ῥαδίως γίνεσθαι. ὁ δὲ τῆν ἀρχὴν ἔχων μάλιστα μὲν

provinciam, et assessor eius et reliquum ministerium proconsularium et militum et si quod talia omnia servitium aut in iumentis sequitur; necessitatem habentibus, sicut praediximus, militibus et si qui per loca habitant scholarii forsitan aut domestici praeceptis oboedire eius, in cingulo et substantia periculum formidantes. Damus enim ei licentiam et hac eos privare, nisi his quae ab eo praecipiantur oboediant, eo quod volumus hanc administrationem habentem terribilem et reverendum subiectis consistere. Etenim si quid miles aut proconsularianus aut scholaris aut domesticus occasione praeceptorum eius damnificaverint nostrum collatorem, hoc competens est eum ex illius annonis proprio periculo percipientem mederi laesum: neque permittet penitus ullum nec hinc venientium laedere nostros collatores.

§ Sed etiam publicorum veredorum cursum sine vexatione servabit; nihil enim excipimus iurisdictione eius. Et si quis ex quocumque foro ad provinciam venientium laeserit et ultra quam constitutum est exegerit, hunc castigabit.

Curam habebit autem et civitatis et frumentorum appellatorum et operum eius, et procuret secundum nostram legem conscribi ratiocinia et expendi et quae aerarii sunt et civilia. Et vel si quem invenerit horum qui quasi solita insinuant praecepta, vel quia aliqui privat aquis aquaeductus, aut quomodo quae circa muros sunt constitunt, aut si qui sunt pontes in provincia et viae quaecumque, et si qua alia huiusmodi olim male disposita constituta (est) occasio, et hunc eicere omnino foras provinciam, non permittens eum neque insinuare huiusmodi praeceptionem nec lucrum aliquid penitus inde percipere. Si enim quandam perspexerit quidem inspectionem fieri, hanc nos divino pragmatico utentes typo ad eum qui administrationem hanc habet et tuae de hoc sedi communicantes causam disponimus, ut nulli tales pecuniae collectiones ingressibiles et incursibiles facile fiant. Qui autem administrationem habet maxime quidem per se omnia prohibebit; si

iudeamus, et assessor eius et reliquum ministerium et proconsularium et militum et si quod eos omnes mancipium vel iumentum sequitur: quoniam necesse habent, sicuti diximus, milites et si qui alii in locis illis versantur, scholarii forte vel domestici, praeceptis eius obtemperare, in cingulo et bonis periculum veriti. Damus enim illi licentiam etiam haec eis auferendi, nisi iussis eius operam dent, quia eum qui magistratum hunc gerit et metuentum et venerabilem subditis esse volumus. Etenim si quid miles sive proconsularis sive scholaris sive domesticus nomine mandatorum eius unum ex subditis nostris laeserit, hoc par est eum ex illius annonis proprio periculo auferre et mederi ei qui iniuriam passus est. Neque cuiquam omnino ne eorum quidem qui hinc proficiscuntur subditos nostros iniuria afficere permittet. § Sed etiam cursum publicorum equorum ilibatum custodiet; nihil enim ab eius iurisdictione excipimus. Et si quis eorum qui ex qualicumque iudicio in provinciam veniunt, iniuriam faciat et ultra id quod constitutum est exigat, in eum animadvertet.

VIII. Prospiciet vero civitati quoque et sitonicis quae vocantur operibusque eius, atque secundum legem nostram rationes perscribendas et tam lamiaca quam civilia consumenda curabit. Et si quem inveniat ex iis qui solitas illas iussiones insinuant, quia quis aquae ductus avertat, vel quo in statu muri sint, vel an qui pontes sint in provincia quoque viae, vel si qua alia est causa talis secundum ea quae olim perpetam usu veniebant, hunc quoque omni modo e provincia expellet, neque permittens et ut talem iussionem insinuet neque ut quicquam omnino lucri inde accipiat. Nam si placuerit nobis inspectionem quandam fieri, eam nos sacra pragmatica sanctione usi ad eum, qui magistratum hunc gerit, cum tua quoque sede de his re communicata, ipsi disponemus, ut nemini eiusmodi pecuniae exactiones proclives et expeditae temere fiant. Is vero qui magistratum gerit, maxime quidem per se omnia prohibebit,

1 τε om. B || 2 τούτοις MB || τοιούτοις Lc || οἰκετικῶν B || 5 ἔχουσι] εἰς Homberg male || 8 αὐτῶν παρορησίας I* || 9 πρακτικῶν B || 12 εἰ τι dedi ex c] εἰτε libri || ἀνδρῶν ἀνάγκης M ἀνδρῶν ἀνάγκης LB || 14 ἡμέτερον M || τούτῳ B || 17 οὐδὲ] οὐδὲν B || 25 περιδουκασίαι L || 26 νόμον] Cod. 1, 4, 26 || 27 καὶ τὰ πολιτικά B || 28 καὶ κιν Bc || 29 πράξεις LB || 30 ὅτι] ὅτι B vel quia (i. e. ἢ ὅτι) c || 34 ἀπελάσει M] ἀπελάσει LBc || 35 ἢ. * οὐδὲ — οὐδὲ libri || 36 τι] τίς L || 37 συνίδομεν] perspexerit quidem (i. c. συνίδοι μὲν) c || 39 περὶ τούτων θρόνον] ἐπιδρόμους Bc

2 proconsularium] euissularium V || si quo V || 3 sequitur vulg.] requiritur libri || 7 ei] eis V eius T || 8 haec] haec Val. || priuari libri] 10 reuerenda T reuenda V || 11 proconsularium vulg. || 14 est om. V || 15 permittit libri || 18 ueridorum V uerendorum T || 19 iurisdictionem T al. || 20 si om. V || 22 exegerint V || 24 autem habebit T al. || 26 legem nostram T al. || 30 si qua V* || 31 pontes] potentes potentes (sic) V || 32 alius V || deposita V || constituta libri] constituit vulg. est addidi || 34 promittens V || 36 perspexerit] si perspexerit V || inspezione V inscriptionem T || 38 habeat (habeat V*) V || 39 disponemus vulg. || ut vulg.] et libri || 42 prohibeat V*

οἰκοθεν πάντα κωλύσει· εἰ δὲ τις καὶ σφοδρότερον δεηθῆι, μηνύσει τε πρὸς τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν πρὸς τε τὸν ἐνδοξότατον πραιτόσιτον πρὸς τε τοὺς ἄλλους πανευφημούς ἀρχοντας, οἳς τίς ἐστι πρὸς τὸ πρᾶγμα μετουσία, πρὸς τε ἡμᾶς αὐτούς· ἡμεῖς τε αὐτῶ τὸ 1 πρακτέον ἰψηγησόμεθα. Σανίδας δὲ ἀνατίθεσθαι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἄρχει προσηγορίαν τινῶν ἐχούσας, ἐξηρημένης τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ταμείου, κωλύσει τοσοῦτον ὥστε καὶ δημοσίαν ποιεῖν τὴν οὐσίαν τῶν τοιοῦτῶ τε πράττειν ἐπιχειρούντων καὶ χειρῶν ἀφαιρέσθαι τοὺς ταύτας ἐπιτιθέντας, εἰ παρόντες αὐτοὶ τολμῶεν, εἰ δὲ οἱ τῶν ἀπόντων προνοοῦντες, μεγάλας ἐκείνους ὑποθήσει βασιάνοις. τοὺς μὲντοι τίλους ὅστις δῆποτε τολμήσειεν εἴτε παρῶν εἴτε ὑπὲρ ἀπόντων πράττων ἀναθεῖναι, καθελῶν εὐδὺς περιρρῆξι ταῖς τῶν ἀναθέντων κερφαῖσι, εἰδὼς ὡς, εἰ ταῦτα μαθῶν ῥαθυμήσειεν, αὐτὸς ἐπὶ τοῖς ἐαυτοῦ πράγμασι τῆς δημεύσεως αἰσθήσεται.

vero aliquid etiam vehementius indigerit, nuntiabit et ad tuam celsitudinem et (ad) gloriosissimum praepositum et ad alios famosissimos nostros iudices, quibus aliqua est ad causam participatio. et ad nos ipsos, nosque ipsum quod agendum est explanabimus.

1 Titulos autem imponi in provincia cui praest appellationem aliquorum habentes, excepto imperio et aerario, prohibebit in tantum, ut etiam fisci faciat substantiam aliquid tale agere nitentium et manus auferat horum qui eos imponunt, si praesentes ipsi praesumpserint; si vero absentium rectores, magnis illos subdat verberibus. Titulos autem quicumque praesumpserit sive praesens sive pro absente agens imponere, deponens mox infringet imponentium capitibus, sciens quia, si haec agnoscens neglexerit, ipse in suis rebus publicationem sentiet.

CAPUT IX.

Τῶν δικῶν δὲ ἐπιμελήσεται σὺν πάσῃ συντομίᾳ, καὶ οὐκ ἄσπευτο κατὰ μέρος μέχρι τῶν ἀδικημάτων· οὐδὲ ἐνοχλήσουσιν ἡμᾶς ἐπεὶ Κασπαδόκια πολλὰ βοῶντες τε καὶ προσκυνούντες καὶ ὀδυρόμενοι, ἀλλ' αὐτοὶ αὐτοῖς διατιθήσονται. ἡμεῖς γὰρ εἰ τινα ἰδοίμεν ἐλθόντα δις οὐ πρότερον αὐτῶ τὰ οἰκία προσωδύρατο πάθη, τοῦτον αὐδὲ ἐπὶ τῆς χώρας σὺν ἑμῇ στελοῦμεν, διότι τὸν ἀρχοντα καταλιπὼν εὐδὺς ἔδραμα πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ οἱ μὲν πρόσθεν καὶ λέγοντες τοὺς ἀδικούντας, αὐτοὺς δὲ ἐκδειχτημένους ἦδη καὶ τρυφῶν οὐκ ἐπιστρέφοιτο τῶν λόγων, ἀλλ' οἰμώζειν τοὺς ἰκετεύοντας καταλιπάνοι, οἱ δὲ ἀναγκασθεῖεν 30 τρέχειν εἰς ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εἰ γυναῖκες εἴεν, ἡμεῖς τε μάθοιμεν ὡς οἱ μὲν προσήλθον ὁ δὲ οὐκ ἠμύνατο, τὸ πρᾶγμα τε εὐδὺς ὑποπέτυσομεν ὡς ἦ δια κέρδους ἢ διὰ χάριν ἢ διὰ θεράπειαν τινῶν γενομένων, ἐαυτούς τε αὐτῶ παντοίως ἀντιστήσομεν, καὶ τριπλῆς αὐτῶ τῆς ἀρχῆς οὐσῆς τριπλασίονα καὶ τὴν ἀτίστασιν ἔξει, πολεμούντος αὐτῶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἡμῶν καὶ 1 τῶν νόμων. Ἀπερ' αὐτὸν προσήκει δεδῶτα καὶ τῶν ἡμετέρων παραγγελμάτων ἀναμνησκόμενον, ἅτινα

Causarum vero diligentiam habebit cum omni constantia, nec sinet agricolas sicut hactenus laedi, nec molestabunt nos ulterius Cappadoces multum clamantes et adorantes atque ingemiscentes, sed ipse eis iudicabit. Nos enim si quem viderimus venientem, qui suas ei non prius deflexerit passiones, hunc rursus ad provinciam cum contumelia dirigimus, eo quod iudicem relinquens mox currit ad nos. Si vero illi quidem adierint et dixerint violentos, ille autem iudex et epulator non susceperit verba, sed genere supplicantes dimiserit, illi vero coacti recurrant ad nos, et maxime si mulieres sint, nosque discamus quia illi quidem adierunt, ille vero non iuvat, causam statim suspicabimus quia propter lucrum aut propter gratiam aut propter medelam aliquorum factum est, nosque ei omnibus modis resistemus, et cum triplex etiam administratio sit, triplicem contrarietatem habebit, rebellante ei iustitia et nobis et legibus.

1 Quae eum decet metuentem et nostra praecipita rememorantem, quae ei dabimus cum administratio-

quodsi qua potestate graviore indigeat, nuntiabit rem et tuae sublimitati et gloriosissimo praeposito et reliquis celeberrimis magistratibus, qui aliquo modo rei participes sunt, et nobis ipsis, nosque ei quid faciendum sit explanabimus. Tabulae autem quominus proponantur in provincia cui praest nomina quorundam exhibentes (excepto imperio et aerario) adeo prohibebit, ut et bona eorum qui quid eiusmodi facere conentur publicet et manus abscindat iis qui eas imposuerunt, si praesentes ipsi id quasi sint; sin absentium procuratores, gravibus eos cruciatibus subiciat. Ipsos vero titulos quisquis affigere ausus sit sive praesens sive pro absente agens, sublatis statim in capite eorum qui eos proposerunt confringet, sciens se, si haec cognita neglexerit, in suis ipsum rebus publicationem esse experturum.

IX. Litibus vero cum omni animi contentione curam adhibebit, nec patietur agricolas sicut usque adhuc iniuria affici; neque Cappadoces nobis amplius negotia facessent multa clamantes et supplicantes et conquerentes, sed ipse iis ius dicet. Nos enim si quem videamus venire, qui non prius illi iniurias suas conquestus sit, hunc rursus cum ignominia in provinciam mittemus, quoniam magistratu praeterito statim ad nos currit. Si vero illi quidem ipsum adeant eosque qui iniurias sibi intulerint nominem, ipse vero iam licentius vivens ac luxuriae deditus non advertat animum ad sermones eorum, sed supplices plorare sinat, iique ad nos currere cogantur, praesertim si mulieres sint, nosque cognoscamus eos quidem adisse, ipsum vero opem non tulisse, eam rem statim suspicabimus vel propter lucrum vel propter gratiam vel propter beneficium quorundam factam esse, nosque ipsos illi omnibus modis opponemus, et cum triplicem potestatem gerat, triplicem quoque oppositionem habebit et iure et nobis et legibus ei repugnantibus. 1 Quae quidem veritum eum et memorem praceptorum nostrorum, quae illi cum magistratus insignibus

2 πρὸς τε τὴν LBς] πρὸς τὴν M || 4 ἀρχοντας] nostros iudices s || 5 αὐτῶ] ipsum (i. e. αὐτό) s || 15 περιρρῆξι ML || 16 εἰδὺς L || 19 δικαίων L || πάσι L || 23 ἴδωμεν B || 26 στελλοῦμεν ML || 28 ἦδη om. s || 30 καταλιπάνοι B || 33 ὡς ἦ] ἦ om. s || 34 ἐαυτούς τε αὐτῶ LB(ς)] ἐπαυτούς τὰ αὐτὸν M || 37 ἡμῶν καὶ om. B

T || 14 infringere T infringe V || 22 et adorantes om. V || 23 si quem T al.] si quidem V || 24 suam V* || *ei nos] ei om. (i. e. omnino) V enim T al. || defluerit V || 25 cum V | om. T. al. || contumeliam VT* || eo] et libri, om. vulg. || 27 illi om. V || quidem vulg. || qui libri || adiecerint V || violentos V || 31 iuvit] iubet libri (iuvat Beck) || 32 suspicabimus libri || lucrum aut propter om. V || 33 facta vulg. || 34 resistimus V || 35 etiam V] et al., om. T ei vulg. An etiam collocandum post triplicem? || fit V || 36 rebellante] reculantes T. relevantes V || iustitiam (iustitiani V) libri || 38 nostram Val. || praecipitam V* || 39 rememorantem] rememorare V memorare T al. memorantem vulg.

2 ad supplervi || 3 famosissimos V || 4 aliqua vulg.] aliqui Val. aliquid T || participatio V¹ || 5 explanavimus libri || 6 titulus T al. || 7 appellationum libri || 10 auferat vulg.] offerro libri || 11 magni V || 13 praesumpserint

δῶσομεν αὐτῷ ὄν τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις (ἐκάλουν δὲ ταῦτα καὶ οἱ παῖλαι μανδᾶτα πριγκίπισ), πάντα πράττειν κατὰ τὸν ἡμέτερον σκοπόν, γνώμης τε ἰσότητι καὶ καθαρῶν χειρῶν χρῆμενον καὶ δικαιοσύνην τιμῶντα, τῆς οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἰσχυρόταρον τε καὶ καλλιον οὐδὲ οἰκιοῦν θεῶν τε καὶ βουλαὶ μᾶλλον διηγεμενον. ὅντα γὰρ αὐτὸν τοιοῦτον καὶ οὕτω παρ' ἡμῶν μαρτυροῦμενον μόνον ἕπαιτι πρίττειν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν βουλόμεθα, οὐδὲ δικῶν ἐτέρου τινὸς ἀκρωμένον, οὔτε ἡμῶν ἠρόδιος αἰρησμένων ἐτέρῳ τινὶ παραπέμπειν αὐτὰς οὔτε ἐκπεμπόντων τινὰς ἢ προσάσει τοῦ βίας κωλύειν ἢ κατ' ἄλλην οἰανουδιποτε αἰτίαν· πρὸς τῷ κἂν εἴ τι τοιοῦτόν μεχρὶ νῦν γέγονεν ἢ ἐκ θεῶν ἡμετέρων τύπον ἢ ἐκ προτιάζων ἀρχικῶν, τοῦτο πᾶσι σχολάζειν τρόποις, 15 αὐτοὶ τὴν ὄλην ἀναλαμβάνοντος τῆς ἐπαρχίας διοικήσιν καὶ ἐτέρῳ πάροδον ἔχειν παντελῶς οὐ συγχωρῶντος.

CAPUT X.

Καὶ ταύτην δὲ δὴ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἴδιον ἐν ταῖς περιβλεπτοῖς τίθεμεν. Καὶ τὰς 20 γε ἐκλήτους τὰς παρ' αὐτοῦ τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κομιστάτῳ τοῦ θεῖου ἡμῶν παλατίου κατὰ τὸ τῶν consultatio-nem σχῆμα κρίνειν βουλόμεθα. εἰ δὲ τις ἐξ ἐκατέρως Καππαδοκίας δίκη πεντακοσίων ἐλάττων χρυσῶν ἐφέσιμος γένηται, εἴτε ἐξ 25 ἡμετέρας κελύσεως ὁ δεδομένος εἰς δικαστῆς εἴτε ἐκ τινος ἀρχῆς, ὡς μὲντοι μὴ περιβλεπτον αὐτὸν καθίσταται, ταύτης αὐτοῦ ὁ περιβλεπτος ἀνθρώπουτος ἀκροῖσται κατὰ τὸ τοῦ θεῖου δικαστοῦ σχῆμα καὶ κατὰ τὸ θεῖον ἀκροατήριον. δίκαιον γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο 30 δίδομεν καὶ κοροῦμεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν προνομήα τσαατη, ὅσην οὐδεὶς μεχρὶ καὶ νῦν ἐν Καππαδοκίαις τεθίεται. Ἔστω τε ὄν δίκαιος καὶ ὑψηλογνώμων, καὶ εἰς ἡμᾶς τε καὶ τὸν νόμον ὄρον, καὶ γεννώσκων ὡς εἰ μὲν ταῦτα τηροῖ, μενεὶ τε ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ 35 μακρὸν καὶ διαδέξεται γε αὐτὸν ἴσως ἐτέρα μείζων ἀρχὴ τῶν δὲ ἡμετέρων ἀμελήσας κελύσεων καὶ τινὰς τὸν δυνατῶν, ἀλλ' οὐ τὸν νόμον καὶ ἡμᾶς θεραπειῶν δῆττον τε ἐκπεσείται τῶν δοθέντων καὶ τὸ λοιπὸν ἐν κατεγνωσμένοις ἔσται, τῆς ἡμετέρας φανεί 40 ἀνάξιος κρίσεως.

dabimus (veteres autem ea mandata principis vocabant), omnia secundum nostrum consilium peragere decet, ut et voluntatis aequitate et manuum puritate utatur et iustitiam honoret, qua nihil est inter homines fortius atque pulcherrimum quodque commendare deo et imperatori magis valeat. Talis enim cum sit et tale a nobis testimonium habeat, omnia eum in provincia solum peragere volumus, ut ne lites quidem alter audiat: nos enim neque facile animum inducimus alteri eas delegare neque quosdam emittimus aut vim cohibendi nomine aut alia qualicumque de causa: praeterea etiam si quid eiusmodi adhuc vel ex sacris nostris sanctionibus vel ex mandatis magistratum factum sit, hoc omnibus modis irritum fiat, cum ipse integram provinciae administrationem suscipiat neque alteri aditum ullo modo concedat.

X. Atque hunc quoque magistratum secundum id quod proconsulum proprium est inter spectabiles referimus. Et de appellationibus quidem ab eo transmissis tuam sublimitatem una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii secundum formam consultationum cognoscere volumus. Si qua vero in lite quingentis aureis minore ex utraque Cappadocia appellatur, sive ex nostro iussu datus est iudex sive ab aliquo magistratu, modo spectabilis ne sit, illam spectabilis proconsul audiet secundum sacri iudicis formam et secundum sacrum auditorium. Etenim hoc quoque et ius damus eiusque magistratum tali privilegio ornatum, quale nemo usque adhuc in Cappadocia vidit. Sit igitur iustus et animo excelso, et tam ad nos quam ad legem respiciat sciatque, si quidem haec observet, et in magistratu se diu mansurum et alium fortasse maiorem magistratum ipsum excepturum esse; sin vero iussiones nostras neglexerit et potentioribus quibusdam nec vero legi et nobis inserviat, et mox iis quae data sunt se privatum iri et in posterum inter damnatos fore, qui nostro indignus apparuerit iudicio.

1 τῆς om. M^aL. || 2 μανδᾶτα πριγκίπισ ML] προστάγματα βασιλικὰ B || 6 οὔτε B || 11 αὐτὰς Mε] ταύτας LB || οὐδὲ B || 13 τῷ M || τὸ LB || 15 προτιάζων L || 17 συγχωρῶντος ML || 19 τὸ om. M || 20 ἴδιον] speciem (i. e. ἴδιον) ε || ἐν τοῖς L || 23 κοινοσπλαγιστικῶν L συνελπιστων B ἴτοι τῶν συνελπιστων s. v. M || 24 ἐτέρας L || 25 ἐλάττω L || 27 μὴ om. L¹B, ante μέντοι add. L² || 29 δικαστοῦ MLBε] δικαστηρίου Haloander || 31 αὐτῷ τῆς ἀρχῆς] eius cingulum ε || 32 ὄσον L || 34 καὶ γεννώσκων om. ε || 35 τηροῖ] τηροῖ L¹ || ὄρη L² || 38 τὸν νόμον] nostras leges ε || θεραπειῶν] οὐ θεραπειῶν L² || 39 τε] δὲ L || 40 λοιπὸν ἐγκατεγνωσμένοις L

1 codicillis — 3 voluntate e] in ras. 3 versusum scr. V || vocabant] ei uocabant V || 3 voluntate V uoluntatem T || manuum utente (tente V^a) V manumittente T || 4 quam V || 5 est] et V || nec om. V || commendare vulg. || 6 a] hac V || 9 fatile elegantibus V || 11 uolentias V || 15 suscipientem et 16 sinentem libri || 21 lacunam notawi (ab eo pro quas vulg.) || 22 sacri om. Val. || 27 proconsule libri || 28 iudicii vulg. || 29 auditorium V || ius et ei om. V || 31 cappadotibus V || Sit om. V || 34 longis V || 36 amittet vulg.] amittit VT || 37 in reprehensibilibus] inreprehensibilis T irreprehensibilis (—cs V^a) V in reprehensibilis vulg. || 38 appares V

CAPUT XI.

Μοιχείας δὲ καὶ παρθένων ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας καὶ ἀνδροφονίας καὶ εἰ τι τῶν τοιούτων ἐστὶ πλημμελημάτων οὕτω κολαζέτω πικρῶς, ὡς ὀλλῶν ἀνθρώπων ταμείρια τὸ λοιπὸν ἅπαν διηλεκτῶς σωφρονίσαι, καὶ ἔστω μετὰ τὸ νόμον σωφρονιστῆς ἀκριβῆς τῶν ἀμαρτανόντων. οὐ γὰρ ἀπανδρωπία τοῦτο, μεγίστη δὲ δὴ μᾶλλον φιλάνθρωπία, τὸ τῆ τῶν ὀλλῶν ἐπιτροπῆ πολὺ τὸ σωζόμενον εἶναι. Εἰ δὲ ἀνάσχοιτό τινος ἐπὶ τοιούτοις ἐγκαλουμένου, δε αὐτῷ ζώνην ἢ ἄξιαν ἢ ἱερωσύνην ἢ τι τοιοῦτο προβαλλόμενος ἤλασιεν ἐναντὶν ἐξαπατᾶει τῶν ἐκείνου χειρῶν, ἴστω τῆς ἡμετέρας οὐκ ἄξιος φανησόμενος γνώμης· οὐδεμίαν γὰρ οὔτε ἰσχὴν οἰκείαν οὔτε τὴν ἑτέρωθεν προστασίας οὐδεὶς προϊσχύμενος ἐπὶ τοιούτοις ἐγκλήμασι διαφεύξεται τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐμβάλλειν ἐκείνῳ τοιαύταις θαρρήσει προστασίας, καὶ αὐτὸς ὁμοίαν ὑπέξει ἐπὶ πλημμελήσαντι τὴν ποιήν, ταῦτόν ὃν ἀμαρτεῖν τε αὐτόν καὶ τὸν ἀμαρτόντα καὶ πλημμελήσαντα τηλικαῦτα σπεύδειν ἐξαπατᾶσαι τῶν τοῦ 1 νόμου χειρῶν. Ὑποτεθήσεται δὲ τῷ νόμῳ καὶ 20 ἀπογραφή δηλοῦσα, τί μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβίνειν καὶ τὸν περὶ αὐτὸν ποιεῖν, τί δὲ προσφάσει διδόναι τῶν συμβόλων, τί δὲ εἰσφέρειν τῶ εὐσεβεῖ οἴκῳ τῆς θεοσιτάτης Ἀγνούστης τῆς ἡμετέρας συμβίον· δηλαδὴ τριμυριάς τῶν quinquaginta librarum auri εἰσομιζομένου, τοῦτο δὴ τὸ καὶ ἀνωθεν καὶ μέχρι νῦν 2 κεκορητῆς. Καὶ καθάρως τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις (τοῦτο ὅπερ πολλάκις εἰρηκαμεν) χρήσεται, πρῶγμα διεσποδασμένον ἡμῖν καὶ χρημάτων ἀμελήσαι παρασκευάσαν μεγάλῳ, καίτοιγε ἐν τοσαύταις δαπάναις 30 καὶ πολέμοις μεγάλοις, δι' ὧν δέδοκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πρὸς Πέρσας τε ἀγειν εἰρήνην Βανδίλους τε καὶ Ἀλανοὺς καὶ Μαυροσίλους χειρώσασθαι, καὶ Ἀφρικὴν ὅλην καὶ πρὸς γε καὶ Σικελίαν κατακτηθῆσασθαι, καὶ ἐλπίδας ἔχειν ἀνάσθαι ὅτι καὶ τῶν λοιπῶν ἡμῖν τὴν ἐπι- 35 κράτειαν νεύσειεν ὁ θεὸς ὅνπερ οἱ πάλοι Ῥωμαῖοι μέχρι τῶν πρὸς ἑκάτερον ὄψεαν ὄρων κρατήσαντες ταῖς ἐφεστῆς ἀπίβαλον ῥαθύμασι· αἷς ἡμεῖς τῆ παρὰ θεοῦ συμμαχίᾳ διαροῦντες ἐπὶ τὸ κρείττον μεταβάλλειν σπευδομεν οὐδὲν τε δκνοῦμεν τῶν εἰς ἐσχάτην 40 δυσκολίαν ἵκόντων, ἀργυρίαις τε καὶ ἀσιταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πόνοις ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων διηλεκτῶς καταχρῶμενοι. Ἐντεύξεται δὲ καὶ τοῖς

XI. Adulteria vero et virginum raptus et libidines et homicidia et si quid est eiusmodi delictorum adeo severe puniat, ut paucorum hominum supplicio quod reliquum est omne continuo emendet, sitque cum lege diligens delinquentium castigator. Neque enim haec inhumanitas, immo maxima potius humanitas est, quod paucorum castigatione servatur multitudo. Quodsi quem tulerit propter talia accusatum, qui ei cingulum vel dignitatem vel sacerdotium vel eiusmodi quid obtinendum speraverit se eripi eis manibus eius posse, sciat se nostra gratia indignum apparere. Neque enim quisquam sive potentiam propriam sive alienum patrociniium praetendens in eiusmodi delictis legem effugiet. Sed etiam si quis talibus patrociniis se implicare ausus sit, ipse quoque aequalem atque qui deliquit poenam subibit, cum idem sit peccare 1 ipsum et peccantem atque tanta delinquentem studere ex legis manibus eripere. Subicietur autem legi etiam descriptio quae declaret, quid quidem eum et qui circa eum sunt a fisco accipere, quid autem insignium nomine dare, quid denique pie domui sacratissimae Augustae coniugis nostrae inferre oporteat, scilicet ut trifariam illae quinquaginta librae auri inferantur, id quod et olim et in hunc usque diem valuit. 2 Atque integre subditis nostris (id quod saepe diximus) utetur, quae res summo nobis studio est et efficit ut magnam pecuniam neglegeremus vel in tantis sumptibus et bellis magnis, per quae deus nobis dedit ut et Persas ad pacem adduceremus et Vandalos et Alanos et Mauros subigeremus et Africam totam atque insuper Siciliam quoque recuperaremus, utque bonas spes habeamus fore ut etiam reliquorum imperium nobis deo adnuat, quae veteres Romani usque ad fines utriusque oceani subacta inceps socordia sua amiserunt: quam nos dei auxilio confisi in melius mutare studemus, nec quicquam eorum quae extremas difficultatis sunt detrectamus, et vigilis et inedia et reliquis laboribus omnibus pro subditis nostris per-

3 οὕτω om. § || 7 δὲ δὴ om. § || μᾶλλον M⁵ τοῦτο LB || 9 ζώνην] militiam § || 10 ἱερωσύνην L¹ || 15 ἐμβάλλειν B || 17 ταύτην ὄν L || 18 ἀμαρτόντα M || 20 ὑποθήσεται L || τῷ νόμῳ] legi huic § || 22 τί δὲ] τί δὲ L || 25 quinquaginta librarum auri M] om. L, πεντήκοντα χρυσίου (τοῦ χρ. B) λιτῶν M s.v., B || 26 καὶ ἀνωθεν] καὶ om. § || 32 Βανδίλους τε MLB] καὶ Βανδίλους τε Scrimger. vulg. || 38 ἀπέβαλλον L || 39 μεταβάλλειν L μεταβαλεῖν B || 41 καὶ ἀσιταῖς om. §

1 quoque uirginumque V] uero et uirginum T || 3 ut-

Adulteria quoque virginumque raptus et violentias et homicidia et quicquid talium est delictorum puniat amare, utpote paucorum hominum supplicio omne quod reliquum est perpetue temperetur, sitque cum lege castigator subtilis delinquentium. Non enim inhumanum est hoc, maxima magis humanitas, dum paucorum correptione multum saluum est. Si vero passus fuerit aliquem in talibus accusatum, qui ei militiam aut dignitatem aut sacerdotium aut aliquid tale proponens speravit se abstrahere illius manibus, sciat nostra se indignum ostendi sententia. Nullam enim neque virtutem propriam neque aliunde patrociniium ullus proferens super talibus criminibus (effugiet) legem. Sed et si quis inmiscere se ipsum talibus praesumpserit patrociniis, et ipse similem sustinebit quam is qui deliquit poenam, idem existens peccare et peccantem ac delinquentem taliter festinare abripere legis manibus.

1 Subditur autem legi huic et descriptio declarans, quid quidem eum de fisco percipere et qui circa eum sunt competat, quid autem occasione dare codicillorum, quid vero inferre pie domui sacratissimae Augustae nostrae coniugis, trifariam quippe quinquagenis libris auri inferendis, hoc quod olim et hactenus tenuit.

2 Et pure nostris subiectis (hoc quod saepe diximus) utetur, causam festinatam nobis et pecunias neglegere procurantem magnas, utique in tantis expensis et in bellis maximis, per quae dedit nobis deus et apud Persas agere pacem Unandalosque et Alanos et Maurusios religare et Africam universam. insuper et Siciliam possidere, et spes habere bonas quia etiam reliquorum nobis detentionem annuet deus. quam prisci Romani usque ad utriusque oceani fines tenentes sequentibus neglegentis amiserunt; quas nos divino solacio confidentes in melius convertere festinamus, nihilque nos pigebit horum quae ad novissimam difficultatem tendunt, vigilis et aliis universis laboribus pro nostris subiectis semper uti. Incum-

pute V || 6 maxima Heimback] maximo libri || maximae magis humanitatis vulg. || 11 sententiam V || 12 aliunde patrociniium Osenbrüggen] alio de patrociniio libri || 13 effugiet add. vulg. || 15 praesumpserint libri || 18 arripere V || 20 subdetur vulg. || 21 qui om. Val. || 23 prae domus V || 24 quippe] in V || 27 saepe] spe V || 28 utitur causam festinam libri || 30 in bellis] libellis V || nobis dedit V || 32 maurosios VT || religare Beck] relegare libri || africam universam V] universam affricam T || 33 super V || 35 quam Val.] quae vulg. || pisci V || 37 festinamus T || 40 utentes vulg.

παρὰ γέμισαν ἡμῶν, ἄπερ δώσομεν ἀντὶ μετὰ τῶν συμβολῶν τῆς ἀρχῆς, καθὰ ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν· καὶ ἕπει κατ' ἐκείνη πράξεις ἐπανατά, θανατωτός τε ἴσται καὶ διὰ πάντων ἀξίως τῆς ἡμετέρας φανήσεται ἀρχῆς τε καὶ κρίσεως.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὰ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου νόμου δηλοῦμενα ἢ σὴ ὑπεροχῇ γενώσκειν τὰς τε εἰρημίας αἰτήσεις τῶ τῆς ἀρχῆς ταύτης διδόντω θείων οὕτω τε αὐτῇ ἴστω σεμνῇ γενομένην, ὡς πολλοῖς εἰκός ἔσεσθαι περισπουδαστον τῇ τοῦ νῦν ἀντὶ δοθέντος παρ' ἡμῶν ἀνδρῶν τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμίας.

(Dat. xv. k. April. CP. p. c. Belisarii v. c.)

[a. 536] Dat. xv. kal. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

ΛΑ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πρωτωρίων τὸ β', ἀπὸ ἰπυ-
των καὶ πατρικίῳ.

15

(Προσίμιον.) Τὰ μάρτη κείμενα καὶ ἐκκεχυμένως εἰ πρὸς τὴν προσήκουσαν ἀφίκοιτο τάξιν καὶ διατεθεῖται καλῶς, ἕτερά τε (ἢ) ἀνθ' ἑτέρων τὰ πρῶτα φαί-
νοιο καλλίω τε ἐκ χειρῶν ἐξ ἀκόσμων τε κεκοσμη-
μένα διηρθρωμένα τε καὶ διακεκοσμημένα ἐκ τῶν ἐμ-
προσθεν ἀτάκτων τε καὶ συγκεκοσμημένων. Τοῦτο καὶ
ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων χώρας ἀμαρτανόμενον εὐρόντες
ᾤθημεν χρῆσαι πρὸς μίαν ἀρμονίαν τάξιν αὐτῇ,
καὶ ἐκ τῆς εὐταξίας ἴσων τε αὐτῇ δοῦναι τὴν προ-
ήκουσαν τάξιν τε ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν.

20

25

30

CAPUT I.

Τοιγαρῶν τέσσαρας εἶναι πεποιθήκαμεν Ἀρμενίας·
τῇ μὲν ἐνδοτάτῃ, τῆς ἡ μητροπόλεως τῆ τῆς εὐσεβοῦς
τῶν προσήγουρας ἑλωννμῖα κατακεκοσμηται πρότε-
ρον Βυζαντίς ἢ το Ἐοντοπόλεως καλονμένη, ἡρπεε καὶ

bat autem etiam mandatis nostris, quae dabimus ei cum codicillis administrationis, sicut dudum diximus, et si quidem secundum illa egerit universa, mirabilis erit et per omnia dignus apparebit nostro iudicio.

(Epilogus.) Haec igitur omnia, quae per hanc sacram nostram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens et memoratas annonas cinguli huius praebeat sedi et sic eam noverit honestam factam, ut merito plurimis sit studium nunc ei dati a nobis floris et dignitatis concupiscentia.

(Dat. xv. kal. April. CP. p. c. Belisarii v. c.)

XXXI.

DE DISPOSITIONE QUATTUOR ADMINISTRATIO- NUM ARMENIAE. R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Ea quae frustra posita sunt et effuse si ad competentem veniant ordinem et disponantur bene, aliae pro aliis causae videntur, meliores ex peioribus, ex indecoris ornatae, dispositae et discretae ex inordinatis prius atque confusis. Hoc et super Armeniorum regione commissum invenientes aestimavimus oportere in unam congruentiam deputare eam et ex disciplina robur ei dare competens ordinemque imponere decentem.

Itaque quattuor fecimus Armenias, aliam quidem interiorem, cuius metropolis piae nostrae appellationis cognomine decorata est, primitus Bazane sive Leontopolis nuncupata: quam etiam proconsularitate

Nov. XXXI Graece extat in *ML*, c. 1 Τέσσαρας εἶναι ... — 3 in *B* 6, 14. — *Epit. Theod.* 31, *Athan.* 4, 11. *Julian. const.* XXXIX.

petuo susceptis. Incumbet autem in mandata quoque nostra, quae dabimus illi cum insignibus potestatis, sicut antea diximus: et siquidem secundum illa fecerit omnia, et laudandus erit et nostro imperio et iudicio per omnia dignus apparebit.

Epilogus. His igitur omnibus quae per hanc sacram legem declarata sunt cognitis tua sublimitas et annonas quae diximus sedi huius magistratus praebeat et eundem adeo honoratum sciat factum esse, ut multis merito expetendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei a nobis datae desiderio.

XXXI.

DE DISCRPTIONE QUATTUOR PRAESIDUM ARMENIAE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quae temere iacent et effuse si ad iustum ordinem perveniant et bene disponantur, et aliae pro aliis res apparebunt et meliores ex deterioribus et ex inornatis ornatae et ordinatae atque distinctae ex inordinatis prius atque confusis. Quo in genere cum etiam in Armeniorum regione peccatum esse inveniamus, in unam congruentiam eam redigendam et ex bona constitutione et robur conveniens ei dandum et ordinem decentem tribuendum esse existimavimus.

1. Itaque quattuor Armenias instituimus: unam quidem interiorem, cuius metropolis piae nostrae appellationis nomine decorata est antea Bazanis seu Leontopolis vocata, quam etiam proconsulatu hono-

2 καθάπερ *B* || ἐμπροσθεν *LB* | πρόσθεν *M* || 4 ἴστω *L* || 5 ἀρχῆς τε καὶ *om.* *c.*, τε καὶ κρίσεως *om.* *LB* || 7 θεῖον νόμον] sacram nostram legem *c.* || 10 πολλῶν *L* || εἰκός; *M* | εἰκός; *L* || 13 *subscr.* *om.* *ML* || xv k. April. *c.* (*Ath.*) || k. April. *Iul.* (om. *Iul. codd. tell.*) μὴν ἀπριλίῳ *Theod.* || p. c. Belisarii *c.* (*Ath. Theod.*) | *con.* *bili.* *Iul.* *bili.* *Iul.* || post subscriptionem non servatur *inder de quo agitur* 229, 4. 13. 234, 20 || 16 ἀρχόντων] administrationum (i. e. ἀρχῶν) *c.* || 19 Ἐω *M* | αἰώας *L* || 23 ἄν addidi || 27 ἀρμενίας *L* || 31 εἶνας *om.* *L* (*c.*) ||

34 βαζανίς *ML* | βεζανίς *B* | βαζανίη *Theod.* *c.*

2 cum *om.* *V* || 3 illam libri || 4 mirabili *V* || 7 nostra *V* || tuam *V* || 11 *concupiscentiae libri (cf. *XXVIII, XXVIII extr.*) || 13 constantinopol. *V* constantino *T* || bilisario v. c. *con.* *VT Neoburg.* || 14 *sq.* *R.* XXXI. *De dispositione V* || 22 *subscr.* *V* || 29 dicentem *VT* || 34 *sq.* proconsularitate onoravimus *Neoburg.* | proconsul-
tantem raivism *V*, proconsularitate — 236, 3 compe-
tens est *om.* *T*

ἀνδραγαθία τετιμήκαμεν, ἧς Ἀκάκιος προσέστηκεν ὁ
 μεγαλοπρεπέστατος, σπεκταβιλίαν τε ἀποτήρατες τὴν
 ἀρχὴν καὶ πάντα δόντες αὐτῇ ὅποσα προσήκον ἴσθιν
 ἀνδραγαθίαν ἔχειν· στήλην τε γὰρ αὐτῆν κατεκόσμη-
 σαμεν ἀνδραγαθίαν καὶ πάντα ἀκλόουθα τοῦτοις ἔχειν
 διετυπώσαμεν. καὶ πόλεις αὐτῆς δεδώκαμεν Θεοδο-
 σιούπολιν τε, ἣν καὶ πρότερον ἔλεγε, Σάταλάν τε καὶ
 Νικιόπολιν καὶ Κολώνειαν ἐκ τῆς πρώτης πρώτης Ἀρμε-
 νίας κολουμένης λαβόντες, Τραπεζουπόντι τε καὶ Κερα-
 σούντι ἐκ Πόντου τοῦ πρώτης Πολεμωνιακοῦ καλου-
 μένου, χωρίσαστες αὐτῶν τὰς μὲν τοῦ λιμνηροτάτου
 τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντος τὰς δὲ τοῦ περιβλεπτοῦ μο-
 δεροτάτου, ἐπὶ τὰς πόλεις τὴν ὅλην ἐπαρχίαν περι-
 στήσαστες καὶ ὅποσα τῆς περιουσίας ἴσθιν αὐτῶν.

1 Δευτέραν δὲ ἐτάξαμεν Ἀρμενίαν τὴν ἔμπροσθεν
 πρώτην καλουμένην, ἧς ἡγεῖται Σεβαστία, πόλεις αὐ-
 τῆς προσειμαστές τὴν τε τῶν Σιβαυτοπολιτῶν ἦν καὶ
 πρότερον ἔλεγε, καὶ πρὸς γε Κόμανά τε ἐκ τοῦ καλου-
 μένου πρώτης Πολεμωνιακοῦ Πόντου καὶ Ζήλαν ἐκ τοῦ
 Ἐλενοπόντου, καὶ μὴν καὶ Βήσαν, ὡς τε ἐντέτε 20
 πόλεις εἶναι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ τὴν ἀρχὴν
 ἡγεμονίαν οὖσαν καταλιπόντες ἐπὶ τοῦ πρότερου σχή-
 ματος καὶ τὸν ἀρχόντα αὐτῆς οὐδενὶ κομισήσαντες
 ὀνόματι μελζονι, ἀλλ' ὁ πρότερον ἔλεγε τοῦτο αὐτῷ
 2 καταλιπόντες. Ἐπὶ τοῦτοις τε τρίτην Ἀρμενίαν 25
 κατεστήσαμεθα τὴν πρότερον δευτέραν, ἧς ἡγεῖται Με-
 λιτηνὴ πόλις ἀρχαία, πόλις ἐπίσημος, ἐν καλῷ τε γῆς
 καὶ ἀέρος κειμένη καὶ οὐδὲ πόρῳ διεστασία τῶν τοῦ
 Εὐφράτου δευμάτων. ταύτην ἠθήσαμεν δὲν κατὰ τὸ
 παρὸν ἀξίῃσαι καὶ εἰς τὸ τῶν σπεκταβιλίων μετα-
 στήσαι σχῆμα, τὸν τε ἀρχόντα ταύτης Ἰουστινιανῶν
 ὀνομάσαι κομήτην, δοῦναι τε αὐτῷ καὶ ὑπὲρ σιτήσεων
 solidos septingentos καὶ τῷ γε αὐτοῦ παρεδῶν solidos
 septuaginta duo καὶ τῇ γε αὐτοῦ τάξει solidos
 sexaginta, ἅπαντά τε ἔχειν ὅποσα τῶν τοιούτων ἴσθιν 35
 ἴδια φρονῶν. τοῖς τε πρώτης ὀνομαζομένους ταξέω-
 τας πάντα μὲν πρᾶττειν ὅποσα καὶ ἔμπροσθεν, καὶ
 μάλιστα περὶ τὴν δημοσίαν εἰσπραξὴν ἰσχυροῦσθαι, εἰς
 δὲ τὴν τῶν κομιτιανῶν προσηγορίαν μεταβαλεῖν, πάν-

honoravimus, cui Acacius praefuit magnificus, spe-
 ctabilemque declarantes administrationem et omnia
 dantes ei quae competens est proconsularitatem ha-
 bere. Stola quoque eam decoravimus proconsulis
 5 et omnia quae haec sequuntur habere disposuimus, et
 urbes ei dedimus Theodosiopolim, quam etiam prius
 habuit, et Satalam et Nicopolim et Coloniam ex prima
 dudum Armenia nuncupata sumentes Trapezuntaque
 et Cerasuntem ex Ponto dudum Polemoniaco nun-
 cupato, secernentes earum alias quidem a clarissimo
 provinciae iudice, alias autem a spectabili modera-
 tore, septem civitatibus totam provinciam statuentes
 et quodammodo confinium est earum.

11 Secundam vero ordinavimus Armeniam prius Pru-
 sam nuncupatam, cui praest Sebastopolis, ei tri-
 buentes et Sebastopolitarum quam etiam prius ha-
 buit, insuper et Comana ex appellato pridem Pole-
 moniaco Ponto et Zelam ex Helenoponto nec non
 et Bersam, ut in quinque civitatibus sit provincia
 haec, et administrationem praesidalem existentem re-
 linquentes in priori figura et iudicem eius nullo de-
 corantes nomine potiori, sed quod prius habuit hoc
 ei relinquentes.

2 Ad haec autem tertiam Armeniam constituimus,
 prius et secundam, cui praest Melitene civitas anti-
 qua, civitas mediocris, in bona terra et aere po-
 sita nec procul distans a fluctibus Euphratae. Hanc
 aestimavimus oportere in praesenti augere et
 spectabilium mutare figuram, iudicemque eius Iustini-
 anum nominare comitem, et dare ei et pro anno-
 nis solidos septingentos et eius assessori solidos
 septuaginta duo officioque eius solidos numero tre-
 centos sexaginta, et omnia habere quae talibus pri-
 30 prius sunt sedium; et pridem nominatos officiales
 omnia quidem agere quaecumque et prius, et maxime
 circa publicam exactionem vacare, in comitianorum
 vero appellationem mutari, omnibus eis ita servan-

ravimus, cui Acacius praefuit magnificentissimus, cum et ut spectabilis sit magistratus effecerimus et
 omnia ei dederimus quae proconsulatum habere par est: stola etiam proconsulis eum decoravimus et
 ut omnia quae his consecraria sunt habeat constituimus. Et urbes ei dedimus Theodosiopolim, quam etiam
 prius habebat, et Satalam et Nicopolim et Coloniam ex priore quae antea fuit Armenia assumptas, et
 Trapezuntam et Cerasuntam ex Ponto quae antea vocabatur Polemoniaco, earum aliam a clarissimo provinciae
 praeside, aliam a spectabili moderatore separatis, ut septem urbibus et quae in vicinia earum sunt univer-
 1 sam provinciam circumscriberemus. Secundam autem instituiamus Armeniam, quae antea prima voca-
 batur, cuius caput est Sebastia, urbes attribuentes ei et Sebastopolitarum quam etiam prius habebat, et
 praeterea Comana ex Ponto quae olim vocabatur Polemoniaco et Zelam ex Helenoponto atque Bersam
 quoque, ita ut quinque urbibus haec provinciae constet, et potestate, quae praesidialis erat, in priore
 forma relicta et praeside eius nullo nomine ampliore ornato, sed eo quod ante habebat ipsi relicto.
 2 Praeterea tertiam Armeniam constituimus, quae prius secunda erat, cuius caput est Melitene urbs anti-
 qua, urbs insignis, in bono solo et aere sita nec procul distans ab Euphrate fluvio. Hanc existimavimus
 in praesentia augendam et ad spectabilium formam transferendam esse, eiusque praesidem Iustinianum
 comitem nominandum, dandosque ipsi pro annuonibus solidos septingentos et assessori eius solidos septuaginta
 duos et officio eius solidos sexaginta, denique omnia ei tribuenda quaecumque eiusmodi sedium propria
 sunt. Atque officialibus qui olim vocabantur omnia quidem agenda esse quae etiam antea, et maxime eos
 circa publicam exactionem occupandos, in comitianorum vero appellationem esse mutandos, omnibus eis per-

2 σπεκταβιλίαν τε M] περιβλεπτόν τε LB || 4 αὐ-
 τὸν I. || 5 ἀνδραγαθίαν — 6 διετυπώσαμεν om. L || 8 κω-
 λώνειαν L κολώνειαν Theod. || 9 καὶ om. L || 10 πολε-
 μονιακοῦ B^c || 11 αὐτὸν B^c || 13 περιστειλαντες B ||
 14 ὅποσα] quodammodo ε || 16 πρώτην [Haloander] πρώην
 MLB Prusam ε || *Σεβαστία, πόλις] σεβαστία πό-
 λις MLB sebastiopolis ε || 17 τῶν om. BL || 18 κομανά
 τε B, κόμανά τε M κόμαναν τε B(Theod.) || 19 Ζή-
 λαν B || 20 Βήσαν] βήρισαν Theod. Bersam ε (Βη-
 ρίσση, Βηρίση, Βιρήση audit in Notitiis metrop. 3, 170.
 8, 255. 9, 194 [Pantley]) || 24 αὐτῷ] αὐτὸ L || 25 τῇ
 αὐτῆς ε || 26 μελιτηνὴ B^c (Theod. Ath.) || 27 ἐπίσημος]
 mediocris ε || 30 σπεκταβιλίων M] περιβλεπτόν LB ||
 31 ἀρχὸν ταύτης L || 33 solidos septingentos (solidasser-
 tingentios M solidas septuaginta M) M(L) (Jul.) νομίσ-
 ματα τ' B Theod., s. v. M(L) παρεδῶν B (ἀνέδωρος Theod.) ||
 solidos septuaginta (septuaginta M) duo M(L) (Jul.) solidas
 septuaginta duo L νομίσματα (om. L) οβ' B Theod.,
 s. v. ML || 34 solidos sexaginta M (Jul.)] sólidos (νομίσ-

ματα s. v.) τρακέντος σεξαγντα L (ε) νομίσματα ξ'
 (ἐξήκοντα B) M s. v., B Theod. || 35 τῶ om. L || 39 κο-
 μιτιανῶν M

3 ei om. VT || 4 stolam libri] eam] enim V eum Neo-
 burg. || 7 habuerit VT || satalam V || 8 thrapezeunt aque
 V^a thrapezuntaque V^b || 9 cerassintem V || polemonii
 conuncupatur V polemonia eo nuncupatur T || 10 sq. alias
 — iudice om. V || 12 totum V || 13 quodammodo] quod-
 cumque vulg. || 15 secundum V secunda T || 16 sebastio-
 polis V || 17 sebstiopolitarum V sebstiopolitarum Neo-
 burg. sebestopolitarum V || 18 polemonia conpono V al.
 || 19 zesam T || elenoponto V || 22 nullo vulg.] nullum Val.
 || 23 potioris libri] quod] qui V || habuerit V || 24 relin-
 quentis V || 26 et om. vulg. || melitene V melecine T
 || civitas antiqua om. V || 27 mediocris] insignis vulg., non
 mediocris Osenbrüggen || terram V || aérei ere V agere
 T || 28 eufrate VT || 30 matare V^a || 31 nomine libri ||
 36 quaecumque] quidem V^a || 38 mutare V

των αὐτοῖς οὕτω φυλαττομένων ὡς ἦνικα ταξῆσθαι καθεστῆκεσαν. Πόλεις δὲ ὑπεκλίναμεν αὐτῇ, τοῦτο κεν Ἀρχαν καὶ Ἀραβισσόν, τοῦτο δὲ Ἀριαράθειαν καὶ Κόμωνα ἑτέραν (καλοῦσι δὲ αὐτὴν καὶ Χρυσὴν) καὶ Κουκουσσόν, ἃς καὶ πρότερον εἶχεν ἐν ἑξ πόλεσι 5 συνεστάσα. Συνεστησάμεθα δὲ καὶ τετάρτην Ἀρμενίαν, ἣ πρότερον οὐκ εἶς ἐπαρχίαν συνέκτετο σχήμα, ἀλλὰ τῶν τὴν ἔθνων ἦν καὶ ἐκ διαφορῶν συνελεγκτο βαρβαρικῶν ὀνομάτων, Τζοφανηὴν τε καὶ Ἀνζιτηνῆν 10 ἢ Τζοφρηὴ καὶ Ἀσθιανηνῆ, ἣ καὶ Βαλαβιτηνῆ καλουμένη καὶ ἐπὶ σατραπίαις οὐσα ἀρχῆς δὲ τοῦτο ὄνομα ἦν οὐδὲ Ῥωμαϊκῶν οὐδὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας πολιτείας εἰσενεργημένον. κακείνῃ τοῖσιν ἀρχῆς πολιτικῆς ἐκοσμήσαμεν σχήματι, ἀρχοντὶ τε πολιτικῶν ἐγκαταστήσαντες καὶ πόλιν τε αὐτῇ τῆν τῶν 15 Μαρτυροπολιτῶν καὶ τὸ Κιθαρῖζον δόντες φρούριον· καὶ αὐτῇ δὲ ἐν τῷ τῶν ὀρδιναρῶν ἀρχῶν κατέστη σχήματι κοινουλαρία παρ' ἡμῶν γενομένη. ὥστε τεσσάρων Ἀρμενίων οὐσῶν δύο μὲν εἶναι σπεκταβιλίας, τῆν τε τοῦ ἀνδραπάτου τῆν τε τοῦ κόμητος, καὶ ἀνδ- 20 ράπατον μὲν εἶναι τὸν τῆς πρώτης ἡγοούμενον Ἀρμενίας, κόμητα δὲ τὸν τῆς τρίτης, τὸν δὲ τῆς δευτέρας καὶ τετάρτης ὀρδιναρῶν καθεστάναι. Καὶ ἐπειδήπερ τοῦτο ἡμῖν διεσποῖσθαι, ὥστε τὰς ἄρχαι τῶν πεντακοσίων νομιματῶν ἐκκλητίους οὐχὶ πρὸς ταύτην φέ- 25 ρεσθαι τῆν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς σίνεργυς σπεκταβίλους ἀρχοντας, καὶ τοῦτο διατυπύμενον, ὥστε τῷ μὲν ἀρχοντι τῆς πρώτης Ἀρμενίας, τοῖσι τε τῷ ἀνδραπάτῃ, τὰς ἐκ τῆς δευτέρας Ἀρμενίας ἐκκλητίους φέρεσθαι, τοῖσι τε τὰς κατὰ Σεβαστείαν, τῷ δὲ τῆς 30 τρίτης Ἀρμενίας κόμητι, τῷ κατὰ Μελιτηνῆν φαρμεν, τὰς ἐκ τῆς τετάρτης Ἀρμενίας ἐκκλητίους μέχρι τοῦ φηθέντος ἀνίχρην ποσοῦ.

inde servatis ac dum officiales erant constituti. Urbes autem ei subiecimus tam Arcam et Arabissum quam Ariarathiam et Comana alteram (vocat autem eandem etiam Chrysen) et Cucusum, quas etiam prius habebat sex urbibus constans. Constituimus vero etiam quartam Armentiam, quae prius in provinciae formam reducta non erat, sed gentium erat et ex diversis nominibus barbaris collecta, et Tzophanene et Anzelene vel Tzophene et Asthianene vel etiam Balbitene vocata, et sub satrapis constituta: hoc autem magistratus nomen neque Romanum erat neque maiorum nostrorum, sed ex aliena republica introductum. Itaque illam quoque civilis administrationis forma ornavimus, cum et civilem magistratum constitueremus et urbem et Martyropolitanorum et castrum Citharizon daremus; atque in ordinariorum magistratum formam ipsa quoque reducta est consularis a nobis facta: ita ut, cum quattuor sint Armeniae, duae quidem sint spectabiles et quae proconsulis et quae comitis est, et proconsul sit qui primae Armeniae praees, comes qui tertiae, secundae vero et quartae praesides ordinarii sint. Et quoniam hoc omni studio sectati sumus, ut appellationes usque ad quingentos solidos non ad hanc felicem urbem, sed ad proximos spectabiles magistratus deferantur, etiam hoc constituimus, ut ad magistratum primae Armeniae, hoc est proconsulem, appellationes ex secunda Armenia deferantur, hoc est quae in Sebastia sunt, ad tertiae vero Armeniae comitem, eum dicimus qui est in Melitene, ex quarta Armenia appellationes usque ad dictam quantitatem pertineant.

2 καθεστήκεισαν B || ὑπεκλίναμεν] succumbere quidem (i. e. ὑποκλίναι μὲν) ε || 3 ἄρχαν M Theod.] ἄρχαν LB || ἀραβισσόν Theod. || ἀριαράθειαν MB] ἀριαράθειαν L ἀριαρωθείαν Theod. || 4 κόμωνα I(ε) || Κόμωνα B κόμωνα M Theod. Κόμωνα Hierocl. synecd. 703, 11. Notit. metrop. 9, 208, Κόμωνα Notit. 8, 299 Parthey] | χρυσήν M χρυσήν B χρυσήν Theod. χρυσήν L Crisim ε || 5 κουκουσσόν Theod. κουκουσσόν B^c Cucusson ε || 6 συνελεγκτων B^c || 7 ἢ LB] ἢ M || 8 sq. καὶ ἐκ διαφορῶν συνελεγκτο — ὀνομάτων] et diversorum complicita — nomini- um ε || 9 τζοφανηὴν τε M(ε) | τζοφανῆν ἢ τε B^c τζοφᾶ- νην ἢ τε L (τὸ φαινῖνν pro τζοφανῆν Theodori cod.) || ἀνζιτηνῆ M L Anzitene ε Ἀνζιτηνῆ B (ἀνζιτηνῆ Theod. cod.; κλίμα Ἀνζιτηνῆς notatur Notit. episc. p. 90 Parth.) || 10 ἢ Τζοφρηὴ] ἢ τζοφρηὴ MB καὶ ὄφρηη L (Zopene ε τζοφᾶν Theod. cod.; κλίμα Ζοφρηῆς Notit. l. c.) || ἀσθιανη- νῆ M (cf. Procop. de aed. 3, 3) | Ἀσθιανηνῆ B ἀσθιανη- νῆ L Asathenia ε (ἀσιανῆν Theod. cod.; κλίμα Ἀσθιανῆς Notit. l. c.) || 7] ἢ B vulg., om. L(ε) || βλαβι- τινη M] βλαβιτινῆ L(Theod.) Balbitene ε γαλβιτινῆ B^c (Βελαβιτινῆ Procop. de aed. 3, 1; κλίμα Βελαβιτινῆς Notit. l. c. In Theodori codice βιτινῆ non est nisi correctio ad nomen quod infra sequitur βλαβιτινῆ pertinens) || 11 τοῦτο ὄνομα LB ε] ὄνομα τοῦτο M || 12 leg. οὕτω — οὕτω? Ῥωμαϊκῶν L romanae (i. e. Ῥωμαϊκῆς) ε || 13 sq. cf.

dis sicut dum officiales sunt constituti. Civitates autem subcumbere quidem ei tam Arcam et Arabissum quam Ariarathiam et Comana altera (vocat autem eam etiam Crisim) et Cucusum, quas et prius habuit in sex urbibus constituta.

3 Statuimus autem et quartam Armeniam, quae prius non in provinciae iacebat imagine, sed et gentium erat et diversorum complicita barbaricorum nominum, Zopanene et Anzitene vel Zopene et Asathenia et Balbitene appellata et sub satrapis constituta: administrationis autem hoc nomen erat neque Romanae neque nostrorum progenitorum, sed ex alia republica introductum. Et illam igitur administrationis civilis schemate decoravimus, et iudicem civilem statuentes et civitatem ei Maripolitanorum et Citharizon dantes castrum. Et haec autem inter ordinariarum constituta (est) figuram, consularia a nobis facta. Quocirca quattuor Armeniis existentibus duas quidem esse spectabiles, eam quae proconsulis et eam quae comitis (est), et proconsulem quidem esse primae praesidentem Armeniae, comitem vero tertiae, secundae autem et quartae ordinarios esse. Et quoniam hoc nobis studii est, ut usque ad quingentorum solidorum appellationes non ad hanc referantur felicissimam civitatem, sed ad vicinos spectabiles iudices, et hoc disponimus, ut iudici quidem primae Armeniae, hoc est proconsuli, ex secunda Armenia appellationes deferantur, hoc est secundum Sebastiam, tertiae vero Armeniae comiti, secundum Melitenem dicimus, ex quarta Armenia appellationes usque ad memoratam competant quantitatem.

Procop. de aed. 3, 1 extr. 2 in. || 14 σχήματι] καὶ σχήματι L || 15 αὐτῇ τῆν ML] αὐτῆν B || τῶν LB] om. M || 16 Maripolitanorum ε || κιθαρῖζον M Theod. (ε) | κιθαρῖ- ζην L κνθαρῖζον B^c cytharizon Iul.^d cytharizon Iul.^d cythariorum Iul.^d (Κιθαρῖζων Notit. l. c.; Κιθαρῖζων Procop. de aed. 3, 2, 3) || 17 αὐτῇ L || ἀρχῶν] ἀρχῶν L om. ε || 18 κοινουλαρία] ἦτοι υπατικῆ M. s. v.) ML υπα- τικῆ B^c || 19 ἄρμενίων L || 19 sq. εἶναι — ἀνδραπάτον μὲν om. B^c || περιβλέπτους LB || 23 ὀρδιναρῶν] ἐν τάξῃ ὀρδιναρῶν B || 24 ταῦτα L || 27 περιβλέπτους LB || 30 τὰς] τῆς Haloander || 31 sq. κόμητι — Ἀρμενίας om. L

1 *dum] dudum libri || 3 ariarathana V* ariarathiana V^d ariarabitham T || comana V Comanam vulg. || alteram vulg. || 4 cucusson T || 6 post Statuimus unius fere vs. spatium vacuum est in V || 8 eat V || 9 vel om. V || 10 su- trapis V || 12 sed vulg.] sed et VT || 14 ciuili V || 15 Martyropolitanorum vulg. || 17 ordinariarum V] ordi- nariorum T || est om. libri || consularia] consularium (consolarium V) libri || 19 spectabiles — 21 esse om. V || 20 proconsulis — comitis om. T || est addidi] proconsules T || 23 ut] et V om. T || 24 quingentos solidos vulg. || 28 se- cunda V || 29 sebastiam T sebastia V || comitis T comitibus V || 30 meletine libri || 31 competant vulg.] competet libri

CAPUT II.

Τούτων τοίνυν οὕτως ἡμῖν διατεταγμένων κάκεινο προσδιορίσαι δίκαιον ἐστὶ νομιζόμεν, ἐφ' ᾧ προστήσῃ τῆς τρίτης Ἀρμενίας ἄνδρα σεμνον, ὑπουργηκότα τε ἡμῖν ἦδη καὶ ἀξιον τοῦ τῆς ἀρχῆς ὄγκου καὶ προσήκματος. Εὐρόντες τοίνυν Θωμᾶν τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἦδη μὲν ἀρχῆς ἐπὶ τῆς Ἀρμενίᾳ ἀνίσταντα χώρας, καὶ ἅλλα δὲ ἄνδρα χρηστὸν καὶ γνησίως ἡμῖν ὑπηρετησάμενον τε καὶ ὑπηρετούμενον, αὐτὸν ἐπὶ τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης προβαλλόμεθα διοικήσει, ὥστε τέως μὲν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἡγεῖσθαι κατὰ τὸ ἡθρὸν ἡμῖν σχῆμα, προνοεῖν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅποσα ἂν αὐτῷ [ἦ] διὰ θεῶν ἐπιτρέψαιμεν commonitorίων εἴτε πρόξεων, ἅπερ αὐτὸν καὶ εἰς ἑτέρας χώρας προσήκον 1 ἔστιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. Τὰ μὲντοι περὶ τὰς ἱερωσύνας, καθὰ πολλὰ εἰρήκαμεν, μένειν ἀτὰ τὸ πρότερον βουλόμεθα σχῆμα, οὐδὲν οὐτε περὶ τὸ μητροπολιτικὸν δίκαιον οὐτε περὶ τὰς χειροτονίας τοῦ πραγματος ἀμειβομένου ἢ καινίζομένου, ἀλλὰ τῶν πρότερον χειροτονούντων καὶ τῶν ἐχόντων τὴν τῆς χειροτονίας ἐξουσίαν, καὶ τῶν προτέρων μητροπολιτῶν ἐπὶ τῆς θαντῶν μενόντων τάξεως, ὥστε μηδὲν τό γε ἐπ' αὐταῖς καινισθῆναι.

His igitur sic a nobis ordinatis illud quoque determinare iustum ad haec putamus, ut praeponomus tertiae Armeniae virum nobilem et qui ministravit nobis iam et dignum fastigio cinguli et figurae. Invenientes igitur Thomam magnificentissimum qui iam quidem administrationes in Armeniorum egit provincia, et in aliis quoque virum optimum et qui integre nobis ministravit et ministrat, hunc in administrationis huius constituimus regimine, ut interim quidem provinciae isti praesideat secundum dictam a nobis figuram, provideat autem etiam aliorum quaecumque ei per sacra iniunxerimus commonitoria sive in provincia quam commisimus sive etiam in aliis; quod et egimus sacra ad eum facientes commonitoria de multis et diversis actibus, quos eum etiam in alia provincia competit ad effectum perducere. 1 Quae tamen de sacerdotiis sunt, sicut saepe diximus, manere secundum prius volumus schema in nullo neque de metropolitico iure neque de ordinationibus causa mutata aut innovata, sed his qui prius ordinabant etiam nunc habentibus ordinationis potestatem, et prioribus metropolitibus in suo manentibus ordine, ut nihil quantum ad has innovatum sit.

CAPUT III.

Ἐκεῖνο μὲντοι τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς ἐπειδήπερ τὸν τῆς τρίτης Ἀρμενίας κόμητα οὐ πολιτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν πεποιήκαμεν ἄρχοντα, ἀναγκαίως ἔχειν καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτῷ τοὺς κατ' αὐτὴν ἰδρυνμένους ὑποκίεσθαι, ἀδειαν ἔχοντα, καθὰ τοῖς στρατιωτικοῖς ἄρχουσιν ἐφέσταται, καὶ πρὸς ὄνομα καλεῖν αὐτοὺς καὶ ἐπιζήτην καὶ προνοεῖν τῶν σιτησῶν αὐτῶν καὶ ἐπεξίενα τοῖς κατ' αὐτοὺς, εἰπερ ἀδίκους, καὶ μὴ τι συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις αὐκίειν τοὺς ὑπάρχουσ, εἰ δὲ τι πράξαιεν σφοδρότερον, καὶ ἐγκληματικῶν ἀκροῶσθαι δίκων, κἂν εἰ στρατιώται καθεστῶκοιεν, καὶ ἅπαντα πράττειν ὅποσα τοῖς στρατιωτικοῖς δεδώκαμεν ἄρχουσιν. καὶ ὡςπερ τῷ τε Ἰσαυρίας κόμητι τῷ τε τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας καὶ πρὸς γε τοὺς πραιτῶρας Ἀνακασίας τε καὶ Πισιδίας 40

II. His igitur ita a nobis dispositis illud quoque praeterea definire satius ducimus, ut praeficiatur tertiae Armeniae vir gravis et qui nobis iam operam praestiterit et dignus sit potestatis pondere et specie. Cum igitur Thomam virum magnificentissimum invenerimus iam in Armeniorum regione magistratibus functum, et in ceteris virum bonum et qui integre nobis inservierit et inserviat, eum ad huius magistratus administrationem promovemus, ut is interim huic provinciae secundum eam quae a nobis dicta est formam praesit, prospiciat autem reliquis quoque quaecumque ipsi per sacra commonitoria commiserimus sive in provincia, quam ei tradidimus, sive etiam in aliis: quod quidem iam egimus sacris ad eum commonitoriiis datis de multis et diversis actibus, quae eum in aliis quoque regionibus ad effectum perducere par est. 1 Quae vero ad sacerdotia pertinent, sicuti saepe diximus, manere in priore forma volumus, ne res illo modo neve quod ad ius metropoliticum neve quod ad ordinationes mutetur vel innovetur, sed qui prius ordinabant nunc quoque ordinandi potestatem habeant, et priores metropolitae in suo ordine inaneant, ita ut nihil quantum ad illa innovetur.

III. Illud tamen in confesso est, quoniam tertiae Armeniae comitem non civilem solum, sed etiam militarem magistratum fecimus, necesse esse ut milites quoque qui in ea collocati sunt ei subiecti sint, habeatque potestatem, sicuti militaribus magistratibus concessum est, et nomine eos vocandi et inquirendi et annuvis eorum prospiciendi et persequendi quae ad eos pertinent, si delinquant, neque permittendi militibus ut ullam iniuriam faciant subditis, si quid vero gravius commiserint, etiam criminales causas audiendi, licet milites sint, omniaque agendi quaecumque militaribus magistratibus dedimus. Et quoniam modum et Isauriae comiti et Pacatiana Phrygiae et praeterea praetoribus et Lycaoniae et Pisidiae et

2 πρὸς διορίσται I. || ἐστὶ ἐστὶ B^c || 3 τρίτης MB^c | πρώτης L || τὸν τε L || 7 τὰ ἅλλα L || 12 αὐτῷ αὐτῶν (sic) L || ἦ MLB, om. c || commonitoriorum, s. v. τοῖς τοῖς γραμμῶν M κομμονιτοριῶν L γραμμῶν B || 13 αὐτῷ om. c || 15 κομμονιτορια M κομμονιτορη L γραμμῶν M s. v., B || 16 ἅπερ ML ἅπερ B(c) || εἰς ἑτέρας χώρας in alia provincia c || 17 τὰς L || 19 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || μητροπολιτικὸν L(c) || 21 ἀμειβομένοι ἢ καινίζομένοι B^c sec. Hombergk. || 23 πρότερον Haloander || 26 ὁμολογημένον L || 27 sq. πολιτικὸν — στρατιωτικὸν (στρατικὸν L) MLB] civilium — militarium [i. e. πολιτικῶν — στρατιωτικῶν] c || 33 τοῖς κατ' om. L || 34 *καὶ μὴ τι] καὶ μήτε libri. An deletio καὶ

leg. μηδὲ? || 35 σφοδρότερον] et vehementius c || 36 καὶ εἰ] si c || 39 sq. cf. Nov. XXVII. VIII c. 2. XXV. XXIV. XXVI || 39 πακατιανῆς ML

2 proponamus libri || 3 ministrabit VT || 5 tomam V | quidem qui iam V || 8 ministrabit libri || et ministrabat V || 12 commonitoria — 14 facientes om. V || 13 quam] ei add. vulg. || quod et] que T || 15 quos vulg.] quas libri || 21 ordinabat V || 26 armine V || 28 habet libri || 29 licentia V || 31 eos] eo V || 32 contra VT] circa vulg. || 33 per milites mittere V || 34 et om. vulg. || 36 his auris V his aurire T || 37 frigie libri || 38 traicie VT

καὶ Θράκης καὶ τὸ στρατιωτικὸν ὑπεκλίναμεν, οὕτω
καὶ αὐτῷ μὴ μόνην εἶναι τὴν τῶν πολιτικῶν πραγ-
μάτων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν στρατιωτικῶν ἐξου-
σίαν τε καὶ ἀρχήν, καὶ εἶναι σευῶν αὐτὸν στρατιώ-
ταις τε καὶ ἰδιώταις κτελούοντα καὶ πάντα πράττοντα,
ὡς μᾶς δὴ τῆς ἀρχῆς καθεστῶσης· καὶ μίαν τίθε-
σθαι πρόνοιαν τοῦ μηδὲν ἐγκλημα κατὰ τὴν ἐπαρχίαν
ἀμαρτάνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σωφρονισμοῖς ὑποβάλλεσθαι
τοῖς προσήκονσι. ταύτης δὲ δὴ τῆς ἐξουσίας οὐκ ἀφαι-
ροῦμεθα παντελῶς αὐτὸν ἐπ' οὐδενὶ προσώπῳ τῶν
κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ὄντων, εἴτε ἰδιωτικῶν εἴτε στρα-
τιωτικῶν εἴτε ταμιεακῶν· μίαν γὰρ καὶ συνεχῆ τὴν εἰ-
ρήνην ἐν ἅπασιν τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις φυλάτ-
τεσθαι βουλόμεθα, οὐ τῇ διαφορᾷ τῶν προσώπων
τῆν κατὰ τῶν νόμων εἰσάγοντες καταφρόνησιν.
(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν ἢ σὴ
ἐπεροχὴ κατὰ τὴν τῶν τεσσάρων Ἀρμενίων διατύπω-
σιν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τῆς τρίτης, ἧς κατὰ πρό-
φασιν τὸν παρόντα θεῶν ἐποιήσαμεν νόμον, ἵην τε
καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον φυλάττεσθαι σπεν-
δάτα, πάντα πραττομένων καὶ ἐγγραφομένων ταῖς
μερικαῖς διατυπώσεις τῶν ἡμοθρόνων τῶν σὺν, ὅπως
εἰδῶσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος προσεταξήμεν.

Dat. xv. k. April. CP. post consul. Belisarii v. c. [a. 536] Dat. xv. kal. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

AB

25

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΔΑΝΕΙΖΟΝΤΑ ΓΕΩΡΓΩΙ ΚΡΑΤΕΙΝ ΤΗΝ
ΕΚΕΙΝΟΥ ΓΗΝ, ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΟΦΕΙΛΟΥΣΙ ΛΑΜΒΑΝΕΙΝ
ΤΟΚΟΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγροχίῳ τῷ λαμπροτάτῳ ἄρχοντι Αἰμιμόντου τῆς Θράκης.

(Προοίμιον.) Πρῶγμα δευρὸν καὶ πίσεως ἐπέκεινα καὶ ἀσεβείας καὶ πλεονεξίας γινόμενον συνειδόμεν
νόμῳ θεραπεῦσαι κοινῶ, οὐκ ἐπὶ τῆς παρούσης μόνον ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον πολι-

Nov. XXXII Graece extat in ML, item in A f. 224 (τίτλος ἐνδέκατος), cap. 1 in B 23, 3, 76. — Latinum exemplar exhibet nov. XXXIV. — Epit. Iohannis Schol. coll. LXXXVII cap. 21 (inde Nomoc. L tit. 14; Anon. Bodlianus in Zachariae Anecd. p. 213), Theod. 32 (inde B² 23, 3, 76), Ath. 16, t. Iulian. conr. XXXIII.

Thraciae etiam militares copias submisimus, ita ipse quoque non solum civilium ordinationem, sed etiam militarium potestatem et imperium habeat, silque ipse honorandus et militibus et privatis, cum imperet omniaque agat, quippe cum unus iam factus sit magistratus; atque unam habeat curam, ne crimen ullum in provincia committatur, quin castigationi convenienti subiciatur. Hac vero eum potestate in nulla omnino quae in provincia est persona privamus, sive privata sive militaris sive tamiaca est. Unam enim et perpetuam pacem inter omnes subditos nostros servari volumus neque ex personarum discrimine legum contemptum introducimus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas secundum quattuor Armeniarum discriptionem, et maxime tertiae cuius causa praesentem sacram legem tulimus, et nunc et in omne futurum tempus observare studeat, ut omnia agantur et particularibus dispositionibus collegarum tuorum inscribantur, quaecumque singulis annis dari iussimus.

XXXII.

NE QUIS MUTUUM DANS AGRICOLAE
TENEAT ILLIUS TERRAM, ET QUANTAM USURAM AB AGRICOLIS
ACCIPERE DEBEANT.

Inp. Iustinianus Augustus Agrochio clarissimo praesidi Haemimonti Thraciae.

Praefatio. Rem gravem et quae ultra omnem impietatem et avaritiam fit lege communi sanare visum est, quae non solum in praesenti necessitate, sed etiam in omne futurum tempus exerceri possit.

1 στρατιωτικὸν — 3 τὴν τῶν bis scr. M || οὕτω καὶ
αὐτῷ ei et ipsi ε || 2 αὐτῇ L || 6 τῆς om. B || καὶ μὴ ἀντί-
θεσθαι B^c || 7 μηδὲ B || 8 ἀλλὰ καὶ om. ε || 9 δὲ om. B ||
12 εἰρημένῃ B^c || 13 πάσι L || 15 κατὰ τὸν νόμον LB ||
17 τῶν om. L || 21 καὶ ἐγγραφομένων om. L || 22 ἡμο-
θρόνων M] θρόνων L ε prob. Zachariae || 24 xv k. April.
(scr. M) M ε Ath., μηνὶ ἀπριλίῳ Theod., om. Iul. || rost
consul. Bilisario no. consa. M, μετὰ τὴν ὑπάτειαν Be-
λισαρίου Theod. Ath. (dat. post cons. uelisarii Iul.^b dat.
bil. cons. Iul.^{sc}) || 27 πόσῃν L¹ || 28 ἀπὸ τῶν γεωργῶν
om. A || 29 Αὐτοκράτωρ A] Ο αὐτοκράτωρ M (Ath.) Ο αὐ-

τὸς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ L || ἀγροχίῳ L¹, Ath. cod.
unus, ἀγροχίῳ A Ath. cod. Paris. (agerutio nov. XXXIV
codd. ε) || ἀμιμόντου τῆς Θράκης M, αἰμιμών των
Θράκης L ἀμιμών A Θράκης Ath. (τῆς Θράκης om. ε) ||
31 ἐξῆς om. A

1 subdimus V || eis T || 4 agente V || utpote V ||
6 provinciam T al. || committatur] sed et add. vulg. ||
22 annonis Val. || 24 CP. T Neob.] om. V || ᾧ. V] om.
T Neob. || bilisario (ita V, bilis. T Neob.) v. c. con. libri

τεύεσθαι δυναμένω. ἔγνωμεν γάρ ὡς τινες ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας τῆς ἀρχαίας ἐτόλμησαν ἐπιλαβόμενοι τοῦ καιροῦ τῆς ἀφορίας τοῦ σίτου δάνεισμα πρῶξαι πρὸς τινὰς ἐπ' ἐλαχίστω μέτρῳ καρπῶν καὶ τὴν αὐτῶν λαβεῖν γῆν ἅπασαν ἀντ' αὐτοῦ, ὥστε τοὺς μὲν τῶν γεωργῶν φεύγειν, τοὺς δὲ διαφθάρηαι λιμῶ, δευρίω τε γεγενῆσθαι φθορὰν οὐδὲν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐλάττονα.

CAPUT I.

Θεσιπίζομεν τοίνυν ἅπαντας τοὺς δανείσαντας ὁσονδήποτε μέτρον τῶν οἰωνδήποτε ξηρῶν καρπῶν τοῦτο ἀπολαμβάνοντας τὴν χωρὶς τῆς οἰασούν προσηθήκης ἀποδοῦναι τὰ γῆδια τοῖς γεωργοῖς, μηδενὸς πανταλοῖς θαροῦντος γῆν κατέχειν προφάσει τῶν εἰρημένων δανεισμάτων, εἴτε ἔγγραφα εἴτε ἀγραφα εἴη, κομισομένου δὲ, εἰ μὲν οἱ δανεισθέντες εἴεν καρποί, ὀγδόη τοῦ μοδίου μοῖραν ἐφ' ἐκίστω μοδίῳ εἰς ἐνιαυτὸν ὅλον, εἰ δὲ νομισματα τὰ δανεισθέντα εἴη, ἐφ' ἐκίστω νομισματι ἐνιαύσιον κεράτιον ἐν προφάσει τόκοι, τὸν λοιποῦ δὲ τοὺς δανειστὰς ἀρκομένους ὀγδόη μοδίου μοῖρα ἐφ' ἐκίστω μοδίῳ εἰς ἐνιαυτὸν ἓνα (ἢ ἐφ' ὅσον μένει τὸ δάνεισμα κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην) ἢ τῷ κεράτιῳ ἀποδιδόναι πάντως, εἴτε γῆν εἴτε ἄλλο τι λαβόντες τυχόν ἐνέχυρον, βίας τυχόν ἢ πρόβατα ἢ ἀνδρούποδα, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν νόμον κοινὸν ἅπασι, φιλιάνθρωπον τε ἅμα καὶ εὐσεβῆ καὶ τὴν τε χρεῖαν θεραπεύοντα τοῖς δεομένοις τοῖς τε δανεισταῖς φέροντα μετρίαν παραφυγῆν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παριστάνα ἡμῖν ἢ σὴ λαμπρότης ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενδάτω 15 εἰδότες τοῦ δανειστοῦ, ὡς εἰ παρὰ ταῦτα τί πρῶξαι θαροῖσσι, τῆς εἰσπράξεως ἐκπεσεῖται, καὶ ὁ λαβὼν εἴτα ἀδικούμενος ἔξει παραφυγῆν τὸ αὐτὸς μὲν ἀπὸ τῶν ἀλλήλων παραγμάτων, τὸν δανειστὴν δὲ εἰδὲν ἐπὶ τοῖς ἐάντοις ζημιούμενον. Dat. XVII. K. Iul. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

XXXIII.

Auth. XXXV. Coll. IV tit. 4

& UT NULLUS MUTUANS AGRICOLAE TENEAT EIUS TERRAM R 20

Idem A. Dominico viro illustri praefecto praetorio per Illyricum.

Propter avaritiam creditorum, qui angustia temporum abutentes terrulas infelicium agresium sibi adquirent pro pauco frumento omnem illorum substantiam retinentes, legem posuimus, quam primo quidem in Thraciam et totas eius provincias, in praesenti autem in Illyricianas patrias direximus. Cuius exemplarium subdidi etiam praesenti legi praecipimus, ut ne privati quidem homines putent legem contra se solummodo esse positam, milites autem altiore nitentes fastigio legem contra se non esse prolatam existiment. Ut igitur et tua magnitudo sciat, quod communis lex posita est et provincialibus et militibus et omni cingulo, nulla excusatione cuidam competente, ideo et ad tuam sublimitatem praesentem legem destinavimus, scituris militibus qui praesenti legi non esse obediendum existiment, quod cingulo denudati inter privatos habeantur, poenis quas in anteriore lege posuimus prius nihilominus subiugandi. 30

Dat. XVII. K. Iul. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

Nov. XXXIII. XXXIV (Authent. XXXV. XXXVI = Coll. IV tit. 4. 5: gloss.) Latine t'entum extant (cf. ad nov. XXXIII). Nov. XXXIV habetur etiam in appendice Iuliani (Iul. f. 151^a cons. CXXVIII Kp. DLXXXIII, Iul. Kp. DLXXXVI, Iul. Kp. DLXXXII, Iul. i. e. Coloniensis X8 olim Wallraffianus saec. XII). — νεαρά γ' ἐπὶ τοῦ μηδένα δανείζοντα γεωργῶ κρατεῖν τὴν ἐκείνου γῆν, εἴτε στρατιώτην εἴτε ὄντιανον δηροῦτε ἰδιώτην: καὶ αὐτῆ οὐχ ευρέθη ὀμώιος καὶ ἡ λδ' οὐχ ευρέθη M. — Epit. Theod. 33. 34 (inde L), Athan. 16, 3. 2. (Iulian. const. XXXIII)

Novimus enim quosdam in provincia cui praees opportunitate frugum sterilitatis captata semus cum quibusdam exercere et minima fructuum mensura mutuo data pro ea omnem eorum terram auferre ausos esse, adeo ut colonorum alii aufugerint, alii fame perierint, et gravis pestis evaserit barbarorum incursione nequaquam minor.

I. Suncimus igitur omnes qui quantamcumque mensuram aridorum qualescumque sunt fructuum mutuum dederint, ea recepta sine ulla accessione terrulas agricolis reddere, nec quemquam audere terram detinere sub praetextu dicti mutui, sive id scriptis sive sine scriptis factum est: sed si quidem fructus mutuo dati sint, octavam modii partem pro singulis modis per integrum annum percipere, si autem pecunia credita sit, usurae nomine pro singulis solidis singulas siliquas annuas. In posterum vero creditores octava modii parte pro singulis modis in annum unum (aut quamdiu mutuum manet, secundum hanc proportionem) vel siliqua contentos omnino reddere, sive terram sive aliud quid, veluti boves vel oves vel mancipia pignori acceperint. Et hanc legem omnibus communem esse humanam simul et piam quaeque tam necessitati egentium medeatur quam creditoribus mediocri solacium afferat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua claritas operi effectuique tradere studeat: sciatque creditor, si quid contra haec agere ausus sit, exactione se privatum iri, atque eum qui acceperit ac deinde iniuriam passus sit hoc solacium habiturum esse, ut ipse quidem liberetur negotiis, creditorem vero in suis rebus iacturam facere videat.

1 δυναμένον LA || 2 sq. ἅπασαν γῆν ἀντ' αὐτῶν A || γεγενῆσθαι M | γενέσθαι LA || 5 τοὺς δανειστὰς A || 8 δὲ om. A || εἰ| οἱ M || οἱ δανεισθέντες L^a τὰ δανεισθέντα B || 9 τὰ om. L || ἐνιαυσιαῖον B || ἐν| ἐν A || 10 μοδίου om. A || ἢ om. A || 11 ἀλλ' ὅτι M || 12 βίας καὶ τυχόν ἢ L || κοινὸν om. L || 13 ἅπασι τε φιλιάνθρωπον ἅμα A || 16 τι om. A || 19 ζημιούμενον| λημμασιν add. A (in suis pecuniis patientem iacturam ε) || subscr. dat. xv. k. iul. pp^{te} (i. e. πραιτωρίων, err. pro CP.) bilis. uc. cons. M, ἐγράφη πρὸ εἴ' καὶ. iουλλων (al. iουλλου) ὑπατείας Βελισσαρίου Ath., quem recte sequitur Zachariae; ἐξεφανήθη μηνί iουλλίω μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod., dat. cons. uelisarii & κκ. octobris Iul.^{no} (dat. cons. uelisarii Iul^p)

20 terram R₂. XXX.V V || 21 Δομινίω Ath. || praetorio per om. R || illiricum V yilircum R || 22 initium prauaritia citat L (prae avaricia Haloander) || 23 quidem (qui R^a) et in R || 24 traciarn R²T terciarn R¹ thratia V: autem| aut R¹ || in VR || et in vulg. || patrias) provincias Contius || 25 ne| non T || 26 altiores R || fatigio R¹ || 27 et tua) et om. R¹ || 28 cuiquam vulg. || competentem R¹ || 29 existiment V || existiant R vulg. || 30 habebuntur vulg. || anteriori V || lege om. R¹ || 31 subscr. dat. vii k. iul. cp. bilis. uic. consule T dat. bilisario V, om. R al. ἐγράφη πρὸ εἴ' καλάνδων iουλιῶν ὑπατείας Βελισσαρίου Ath ἐξεφανήθη καὶ αὐτῆ μηνί iουλίω ὑπατεία Βελισσαρίου Theod.

XXXIV.

Anth. XXXVI. Coll. IV tit. 5

R NULLUM CREDENTEM AGRICOLAE TENERE ILLIUS TERRAM, ET QUANTAM DEBEAT USURAM DARE R

Idem A. Agerochio v. c. praesidi Haemimontis.

Rem duram atque inhumanam et quae ultra omnem impietatem et avaritiam fit perspeximus lege 5 saluberrima sanare et communem omnibus deponere medicinam non tantum in praesentis necessitatis tempore, sed etiam in omni aeo futuro. Venit enim ad nostras aures quosdam in Mysia secunda provincia quam administras avare temporum necessitate captata ad quosdam feneratorios fecisse contractus, et paucam mensuram fructuum dantes totas terrulas eorum abstraxisse, et ex hac causa quosdam colonorum fugae latebras petisse, alios fame esse necatos, et tristissimam pestem homines invasisse incursione barbarica non 10 minorem.

CAPUT I.

Sancimus itaque omnes huiusmodi creditores, quantumcumque modum vel tritici vel hordei vel aliae speciei quae in fructus aridos est dederint, hoc reddito in praesenti cum parte modii octava pro singulo modio in unoquoque anno praestanda terrulas colonis restituere; nemine penitus eorum audente terrulas 15 detinere sub occasione feneratoriae cautionis, sive in scriptis sive sine scriptis credita sunt contracta; si autem pecunias dedit, nihil amplius quam unam siliquam pro singulo solidó annuum praestare. Et hanc saluberrimam legem in omnes extendimus, ex praesenti quidem tempore initium accipientem, in omne autem aevum modis omnibus observandam, ut si quando fuerit vel triticum vel hordeum feneratorum vel alii aridi fructus, creditores tam quod dederint accipientes quam pro usuris octavam modii partem annuam pro 20 singulis modiiis, vel siliquam pro singulo solidó (et secundum hunc modum in quantum fenus permanserit) percipientes, sive terrulas sive aliud pignus accepterunt, boves forte vel pecora vel mancipia, haec modis omnibus reddere; et hanc legem communem omnibus esse, humanitate et pietate gaudentem et omnibus egenis consulentem et creditoribus mediocri solacium adferentem

(Epilogus.) Haec igitur quae a nobis statuta sunt claritas tua in omni provincia quae tuo moderamine gubernatur observare festinet: sciturus omnibus creditoribus quod, si aliquid praeter haec com- 25 miserint, exactione cadant, et cui fenus ablatum est hoc habebit solacium, ut ipse quidem securus degat, avarum autem creditorem videat in suis pecuniis patientem iacturam.

Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

1 R. XXX. VI. Nullum cet. V || 2 sq. in appendice Iuliani rubrica est Ut nulli liceat mutuanti (mutuanti Iul.^o) agricolae terram ipsius tenere et quantam usuram accipiat (quantam usuram accipiat Iul.^o quantum usurae accipiat vel accipiant Iul.^o al., in Iul.^b verba inter agriculae et (accipiant) margine detricto deleta sunt) || 4 inser. om. app. Iul. || agerutio libri || v. c.) uicario R || (antea spat. vac. 4 litt., in quo 7 scripsit V²) V, uic. al. || praesidi emimontis Val. praesidie minoris R || 5 dura atque inhumana Iul.^o duram || am Iul.^b || et quae — avaritiam || et avaritiae (avaritiae Iul.^b avaritia Iul.^o) plenam Iul.^o || impietate R¹ || sit R || lege saluberrima (legem saluberrimam Iul.^o) perspeximus, omisso v. sanare app. Iul. || 6 communem Iul.^b commune Iul.^o || praesentis praesenti V(R²) Iul.^o || praesenti — 8 fecisse scr. R² in ras. 3 rr. || necessario app. Iul. || 7 omni aeo) omne uero V¹ || in misia RV] inmissi ad Iul.^o amissa Iul.^o || secundam Iul.^o || provincia quam administras om. app. Iul. || 9 amistrans R || auare RTV³ auare uel adire V¹ audere (om. Iul.^o) app. Iul. || necessitate temporum Iul.^o || necessitatem Iul.^o || capta Iul.^o captam Iul.^o || quosdam) quos app. Iul. || feneratorios Iul.^o || contractos Iul.^o || pauca V¹ || pauca mensura Iul.^o de pauca mensura Iul.^o || 9 fructum Iul.^o fructu non Iul.^o || totas app. Iul. || om. RVT vulg. || tota terrula Iul.^o || adtraxisse Iul.^o || ex om. app. Iul. || hec Iul.^o || 10 alios) et alios V || famas Iul.^o || nocitos Iul.^b neccitos Iul.^o || et om. Iul.^o || tristissima peste Iul.^o || homines pestem V || incussione Iul.^o || barbaricae Iul.^b barbaricam Iul.^o (in hoc verbo des. Iul.^o foliis aliquot deperditis) || 11 minorem R¹ Iul.^o || 12 quantumcumque Iul.^o || modum (modo Iul.^o) app. Iul. || om. RVT vulg. || ordei libri || aliam R || 13 specie R Iul.^o || quae) que R¹ si que V om. Iul.^o || in fructus

(fructus Iul.^o) aridos libri] in fructibus aridis vulg. inter fructus aridos conti. Contius [est] continetur (al. est s. v. V²) V, om. Iul.^o || dederint R dederint al. || credito Iul.^o || partem modii Iul.^o partem modii Iul.^b patre modii V¹ || octavo R¹ || 14 anno om. V || praestanda cet.] nda terrulas — 16 et hanc scr. R² in ras. 4 lin. || coloni Iul.^o || audeant Iul.^o || 15 detinere) et tenere Iul.^b || cautiones Iul.^o || in om. Iul.^b || sive sine scriptis post contracta coll. Iul.^o || si V Iul.^o || sin R²) vulg. et Iul.^o || 16 per singulos solidos Iul.^o || annuo Iul.^o || 17 praesentis Iul.^o || accipiente Iul.^b || omne autem aevum) omni autem euo Iul.^b omni aeo Iul.^o o cum spatio 7 fere litt. R || 18 fuerint Iul.^b || ordeum libri || funeratum R¹ || aridi V andri R¹ || aridi — 19 tam et m pro usuris octa in Iul.^b margine detricto deleta sunt || 19 derunt Iul.^o erunt Iul.^o || octavae modii parte app. Iul. || annua Iul.^o annuam om. R¹ || 20 siliquas Iul.^o si aliquam V^o || solidó) sing cum spatio 2 litt. V¹ || farnus permanserint Iul.^b || 21 acciperunt Iul.^b acciperint Iul.^o || forte) q̄q̄ Iul. || peccora V pecoras Iul.^o || mancipias Iul.^o || 22 hanc) heo Iul.^o || communem Iul.^b || humanitatem Iul.^o || 24 in omnes provincias et 25 gubernantur app. Iul. || moderamine om. Iul.^o || 25 festinet Iul.^o || quod si] ut si forte app. Iul. || haec) hoc R Iul.^b || omiserint Iul.^b miserit Iul.^o || 26 exactione Contius) et actione (actionem R¹ accide V^o) libri || cadat Iul.^o cadent Iul.^b vulg. || cui] cō Iul.^o || fenus) penitus app. Iul. || solum R¹ || ut] ut et R || securus degat avarum V vulg.] secutus delat (degat c²) avarum (delatarum R² aurum T¹) RT || 28 subscr. die XVIII. k. iul. Iul.^o, dat. v. kal. mart. constant. bilisario uiro clar. c. T, om. cell., ἐξεφανήθη δὲ ὡσαύτως μὴν ἰουλίῳ μετὰ τῆς ἡπατείας Βελισσαρίου Theod., om. Ath. (cf. p. 240, 18. 31)

XXXV.

Auth. XXXVII

R DE ADIUTORIBUS QUAESTORIS R

Idem A. Triboniano quaestori.

- Inter viros devotos memoriales tam sacri nostri scriinii memoriae quam epistolares nec non libellenses et adiutores viri excelsi pro tempore quaestoris multas dubitationes scimus esse emersas temporibus 5 Thomae gloriosissimae recordationis, cum is quaestoris nuper tam sacri scriinii memoriae quam epistolarum gubernabat censuram, adiutoribus quidem asserentibus in scrinio quidem memoriae duodecim esse antiquitus adiutores. in aliis autem duobus scriniis, id est sacrarum epistolarum et sacrorum libellorum, in unoquoque septenos numero; sed postea sic effusam esse licentiam, ut innumerabiles paene adiutores extarent temporibus Iohannis viri magnifici quaestoris, cum per prolixum tempus tale gessisset officium; 10 et Proculum excelsae memoriae de confusione adiutorum imperiali culmini suggestisse, et divino nutu sacram constitutionem esse promulgatam, qua cavetur antiquo, id est XXVI, numero tantummodo quaestoris adiutores concludi et non licere alium subrogari, donec in praedictum numerum agmen adiutorum redigatur, omnibus superfluis paulatim deminutis: licentia primatibus tantummodo adiutoribus data in sua loca alios subrogandi, id est in scrinio quidem memoriae tertium [primum] locum optinenti et laterculensis 15 nomen ineunti, in aliis autem duobus scriniis, id est epistolarum et libellorum, in secundum gradum venientibus et melloproximatum ingredientibus, ut hi tantummodo licentiam haberent alium sibi subrogare.
- 2 Posteaque eundem prudentissimae memoriae virum bene existimasse multos inveniri, qui non possint propter varias difficultates quae humano generi positae sunt per se divina ministeria peragere, et iterum verbo ad imperiale fastigium suggestisse, et pragmaticam subsecutam esse sanctionem, quatenus liceret et eis alium 20 in suum locum subrogare hominem idoneum ad tale ministerium peragendum et condignum quaestoris electione atque a pro tempore quaestore eandem licentiam accipientem. Et haec quidem esse subsecuta temporibus Proculi magnificae memoriae; verum opus quaestoris transivisse, et tunc ex altercationibus quorundam memorialium eandem licentiam per aliam constitutionem esse sublatam, ut nemini liceat in suum locum alium subrogare, ne quasi venalitas et sordidum mercimonium versari videretur inter homines qui 25 sacrae vocis nostrae ministri esse noscuntur: tribus tantummodo exceptis quibus supradicta constitutio huiusmodi praestitit licentiam.
- 3 Cum igitur in praesenti comperimus eos, qui confectioni legum a nobis elimatarum et in ordinem per tuam excellentiam digestarum suum ministerium praebuerunt, dignos esse fungi adiutoris officio, quamvis cordi nobis est praedictum adiutorum numerum in sua stabilitate decurrere, tamen eos idoneos con- 30 stitutos huiusmodi spe defraudari nullo modo iustum esse aestimamus. Pragmaticam itaque sanctionem, quae a Proculo quidem excelsae memoriae rite est inventa et ad imperiale culmen relata est et ex hoc promulgata. postea autem per quorundam contentiosam instantiam sublata, renovamus et licentiam damus omnibus XXVI adiutoribus in sua loca alios subrogare, idoneos tamen et quos pro tempore quaestor sacrosanctis evangeliiis propositis elegerit et mandata eis in scriptis praestiterit, ut centenis solidis tantum- 35 modo datis habeant licentiam homines praedicto opere digni iudicati in deficientium vel alio modo destitutum loca pervenire et adiutoris officium peragere. His qui in tribus gradibus, id est in scrinio quidem memoriae laterculensis, in aliis autem duobus melloproximi ascenderint, etiamsi inter viginti et sex adiutores taxati non fuerint, licentiam habentibus in sua loca adiutores inferre: ita tamen, ut tam laterculensis quam melloproximi licentiam habeant quanti potuerint tanti loca sua vendere, cum iniquum est his 40 quibus nihil a nobis additum est aliquid derogare; nam et ante hanc legem permissum erat eis suum officium in alios transferre. Hi itaque et venditionis ius habeant et quanti potuerint pacisci tati et vendant: aliis autem, quibus ius venditionis praestitimus, non ultra centum solidorum summam hoc facere liceat.
- 7 Sive autem laterculenses sive melloproximi sive alii quibus ex hac lege hoc concessum est suum officium in alios transponere maluerint, is qui subrogetur talis ordinandus sit, qualem quaestoria censura elegerit. 45 nec ex huiusmodi licentia in homines minus idoneos pro tempore gloriosissimi quaestoris administratio cadat. Si enim dignas sua industria mercedes homines quos iam enumeravimus accipiant, numerus ad-

Nov. XXXV (= Auth. XXXVII) Latine tantum extat. 'οὐτε ἡ λέ' περὶ τῶν βοηθῶν τοῦ κοιμιστῆρος: καὶ αὐτῇ οὐχ ἐπεθή: M. — Epit. Theod. 35 (inde L et B 6, 6, 16), Athan. 22, 4. Iulian. const. XXXVI.

2 rubr. De auditoribus quaestoris R: t (in R novellae XXXV [Auth. XXXVII] — XXXVIII [Auth. XL] omisae sunt) De adiutoribus quaestoris V² in *mg.*, rubricator *cod.* V errore rubricam novellae XXXIX [Auth. XLI] inscripsit De restitutionibus et ea quae parit in decimo mense post viri mortem || 3 triboniano libri (Ath.) || 4 initium inter viros deutos *citat* L || nostri *om.* V || quam] que V || 5 quaestores V¹ || scimus] scrinii t || 6 his V || quaestoriam] quaestoriam libri, *vulg.* || nuper tam Zachariae gubernatam libri || epistolares t || 7 quidem] quidam t quaedam V || asserentibus V || quaedam libri || 8 id est] idem V t || 9 septenos V* || numeros libri || post eam V || licentiam ut] licentiam t || 10 Iohanni viri magni V || 11 Proculum] *cf.* Io. Lydus de mag. 3, 20 || imperialis t || culmini suggestisse et *vulg.* || culmini ut gessisset (gessisse V) t V || divini nutu V] nuto ūnt (ūnt del.) divino t || 12 constitutionem] *Cod.* 12, 19, 13 || id est] idem t (et sic 15. 16. 37) || tantummodo — 13 numerum *om.* V || 13 et non Neob.] et tamen t nec tamen *vulg.* || 14 licentiam V || primatibus] partibus libri || 15 scripio V || primum *om.* Neob. || 16 ineunt libri || 17 ingredientibus] ut ingredientibus V || hii V || habeat V || subrogarent t || 18 inuenire V || 19 uacuas t¹ || humani V || generi *om.* V || mi-

steria V || 20 sanctionem] *cf.* *Cod.* 12, 19, 15 § 2 || liceret *vulg.* || licet V t || alium t || 21 misterium V || et *om.* t || dignum V || quaestoris (*cf.* Iulian.) || quaestori t quaestioni V quaestoria vir doctus in *margin.* Pithoennae || 22 atque V] *om.* t *vulg.* || subsecutam V subsecutam t || 23 quaestorum V quaestionum t || transivisse et Zachariae] transiit libri. Nisi plura exciderint || ex *om.* t || 24 alia V || constitutionem] *Cod.* 12, 19, 15 || locum suum V: 25 uenditas V || uersati V || inter homines V] *om.* t *vulg.* || 28 legi V || 29 digestorum t || 30 praedictum libri] adiutorum Osenbruggen] adiutorum libri || numerum V] al] meum t *vulg.* || decurre V || 31 spe *om.* t *vulg.* || existimavimus *vulg.* || 32 quae] suae libri || 33 aut V || sublata V t || 34 et quos] et *om.* V || 35 praeposita V || 36 habeat libri || iudicatio V || 38 melloproxima V || 39 fuerit V] ut cum laterculensis V || 40 habeat V t || uenire V || 41 aditum V t || 42 alios] alios libri || hii V, *om.* t *vulg.* || ius] suis V || habeat t || pascisci V || uendatur t uendat V || 43 summa V || 44 aut V || hoc *om.* *vulg.* || suum] siue t || 45 maluerit his qui V || quaestori accensure legitur V quaestori accensure elegerit t || 46 ne t || 47 *si] sic libri || digna V || mercedis V || enumeramus V || accipiant t] accipiat V accipient et *vulg.*

8 iutorum sine ulla confusione permanebit. Sed quia volumus ante alios in deficientia quocumque modo
 loca eos taxari, qui in legum confectioe tuae sublimitati suum ministerium praebuerunt, id est Theodo-
 sium et Epictetum et Quirillum et Sabbatium et Perigenen, hoc eis donamus, ut offerentes centenos solidos
 ante alios omnes in loca adiutorum qui sua sponte recedere maluerint subeant, scilicet unusquisque ex his
 9 quinque memorialibus in scrinio suum officium adiutoris impleturus. Illo etiam observando ut, etsi quis
 ex viginti sex adiutoribus ab hac luce fuerit subtractus, in suos heredes vel liberos, licet heredes non sint,
 huiusmodi beneficium transmittat, ut in locum eius alius adiutor subrogetur, centenis quidem solidis ab eo
 offerendis, pro tempore autem sublimissimo quaestore electionem eius qui subrogetur secundum quod su-
 10 perius dictum est faciente. Praerogativam autem, quam quinque memorialibus speciali dedimus beneficio,
 ita eis donamus, si ille qui deficiat non habuerit filium iam utilem, iam idoneum ad peragendum adiutoris
 officium et a pro tempore gloriosissimo quaestore aptissimum secundum praedictam observationem iudica-
 tum; talem enim filium sperni et ad alium advenam pervenire satis durum atque inhumanum est. Aliis
 videlicet omnibus si quae in praedictis constitutionibus continentur in suo robore durantibus.
 11 Quae igitur nostra sanxit aeternitas, sinceritas tua scriniis quorum (interest) manifestare festinet,
 quatenus sciant et quae a nostra maiestate disposita sunt et quantum eis accessit ex tua suggestione nostra-
 que liberalitate.

Dat. x. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

XXXVI.

Auth. XXXVIII

¶ UT HI QUI IN AFRICA SUNT INTRA QUINQUENNII COM-
 PETENTES SIBI RES USQUE AD CERTUM GRADUM DEBEANT
 VINDICARE ¶

20

Idem A. Salomoni pp. Africae.

Omne infinitum et perperam effusum merito et incivile et incompositum esse credentes certis finibus
 nostras actiones limitare censemus. Nuper itaque in Africa nostra, quam deus Romanae dicioni nostris
 vigiliis subiugavit, sacram pragmaticam sanctionem promulgavimus, ut omnes quae iam Uuandalicis tem-
 poribus amiserunt ea possint a detentatoribus iniustis tam abstrahere quam sibi vindicare, et quinquen-
 nale spatium statuimus intra quod liceret hoc facere. Quam sanctionem in suo quidem robore manere volu-
 mus, sed cum certo moderamine certaue definitione, ut non liceat Afris tam proluxa annositate elapsa et
 antiquis generibus paene delictis calumnias veteres resuscitare et invicem sibi molestias ingerere et in tanta
 pace bella gerere intestina.

1 Per hanc itaque legem sancimus, si quis praetendat res vel ad se vel ad patrem suum vel ad avum
 pertinere et inique contra leges nostras ab aliis detineri, posse eas recuperare, scilicet antea legi cognitis
 probationibus praestitis, vel ab instrumentis legitimis recitandis vel a testibus idoneis educendis et quorum
 gravitas iudicibus acceptabilis sit, videlicet cognitionali certamine agitato: et extendi hanc nostram con-
 2 stitutionem tantummodo ad patres et avos, non autem ad alium gradum superiorem. Et hoc in utrumque
 videlicet sexum sancimus, ut quod suum vel ad patrem vel matrem vel avum vel aviam quisque eius mas-
 3 culus sive femina pertinuisse ostenderit, hoc ab iniustis detentatoribus abstrahat, ulteriore requisitione pe-
 nitus quiescente, (ne) quis proavum suum vel abavum vel atavum, vel proaviam vel aviam vel ataviam
 inducens miserae posteritati calumniae cumulum ingerat. Hocque et in transversa lines observari praeci-
 4 pimus, ut usque ad tertium gradum tantummodo stetur, id est ad fratres et germanas, ad patruos et amitas,
 et avunculos et materteras, non autem ad alios superiores agnationis seu cognationis gradus. Et si quis
 huiusmodi quaestionem deferre sit paratus, non alibi, sed ad iudicium sublimitatis tuae vel praesidium pro-
 vinciarum et insularum stricto iudicio celebrato huiusmodi praebeat probationes, et non ex una parte neque
 in aliis provinciis vel in hac florentissima civitate, sed tantummodo in Africa dioecesi, praesentibus adver-

Nov. XXXVI (= Authent. XXXVIII) Latine tantum extat. — Epit. Theod. 36 (inde L et B 45, 6, 2), Athan. 19, 2.

2 legum] locum vel legum t || sublimitatis suum miste-
 rium t || 3 epictetum V epictetum t vulg. || quirillum V ||
 sabbatium V] sabbatium Neob. sabacium t vulg. || perigenen
 V Neob.] perigeni t || 4 in om. t vulg. || maluerit t || his
 om. t vulg. || 5 in scrinio suo malit Zachariae || impleturos
 libri (unoquoque — impleturo malit Zachariae) || 7 ut
 om. V || alius V] om. t vulg. || 8 aut t || quostorem V ||
 electione t || secundum eius (ius corr. V^b) quod V || 9 fa-
 tientem V^a || 10 habuerit V] habuit t vulg. || 11 pro tem-
 pore] praetore t || aptissimum] est add. t (esse add. vulg.) ||
 iudicatum vulg.] indicandi V t indicanti Neob. || 12 ad-
 venam] adveniam t uenam V || 14 interest add. vulg. ||
 15 suggestione V || 16 libertate V || 17 subscr. om. V ||
 x kal. iun. (iunius Neob.) t Neob.] xvi kal. iunias Iul.
 (om. Iul. codd. cett.) πρὸς ἑκατοντῶν ἰουλιῶν Ath.,
 μνη ἰουλιῶν Theod., v kal. Iun. vulg., xv kal. Iun. Za-
 chariae || CP.] cap. t || bilisa. uc. con. t Neob. (cons. uili-
 sarii Iul.^{us} vtiatias Βελισσαρίου Ath.) || μετὰ τὴν ἵπα-
 τειαν Βελισσαρίου Theod. || 18 rubr. om. V in spat. 4 versusum
 (περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ διαδοχῶν Theod., περὶ τοῦ τοῦ
 ἐν Ἀφρικῇ μέχρι πενταετίας τὰ ἀπαριθμῆντα ἐπὶ τῶν
 βασιλέων πραγματὰ αὐτῶν εἰς τῶν βασιλέων ἐκδι-
 κῶν Ath.) || hii t Neob. || affrica t || competentem t || 19 res
 usque vulg.] rebuque libri || certum (cf. Ath.) || tertium
 vulg. || 20 indicare libri || 21 salomon ppo V || affricae V t

(et sic passim) || 23 nostras actiones vulg.] nos transactiones
 libri || limitare Osenbrüggen] militare t militari Val. ||
 affrica V t || deus romanae Zachariae] diu romae V diuae
 memoriae t vulg. || 24 sacram V] nostram t vulg. || sanctio-
 nem] non servatur || qui t || uandalicis V] uandalicis t ||
 25 amiserunt t || amiserunt captos sint ad temptatori-
 bus V || uendicare t || 26 liceret V Neob.] liceat t vulg. ||
 robore manere] robore V^a roborare V^b || 27 cum] cum t ||
 diffinitione t Neob. || afris t || anositate V animositate t ||
 28 sq. et in — gerere om. V || 30 ad se t] a se Neob.
 se V || ad avum] ad alium V auunculum t || 31 inique
 V] in quae t Neob. || nostras V] om. t vulg. || detineris
 V || 32 probationis V || 33 cogitionali t¹ (cognationali
 vulg.) || 34 et avos] ad avos t || ad superiorem alium gra-
 dum V || hoc] in hoc V || 35 sexsum V || quod] qui vulg. ||
 quisque t Neob.] quisquam V || 36 sive] suum V || per-
 tenuisse V || 37 ne add. vulg. || attauum et attaium t ||
 38 induces V || misere V Neob.] miscere t vulg. || posterita-
 ti V] pietati t vulg. || et in] et t in V Neob. || linea V ||
 39 stetur V Neob.] stet t vulg. || germanas V] germanos
 t vulg. || ad patruos] ad patruos Neob.; leg. et patruos? ||
 40 abunculos V || agnationis] ad agnitionis V || 41 de-
 ferre V] differre t Neob. || 42 insularum stricto] insulae
 Sardiniae (cf. Cod. 1, 27, 1 § 12. 2 § 32) con. Zachariae ||
 probationis V || 43 dioecesi libri

- 4 sariis suis, et tunc mereat nostri numinis nostraeque constitutionis auxilium. De fide enim generis probationes praestari ex una parte nullo concedimus modo, et si quis huiusmodi acta ostenderit quasi in hac florentissima civitate confecta vel in alio loco, ea non esse audienda censemus, licet antea hoc fuerit permissum. Inventa etenim circa tales requisitiones summa calliditate respondens esse huiusmodi concinnitates
- 5 sancimus, ne dum sua reddere cuidam cupimus, alienas ei substantias dolose accipere concedamus. Rerum autem requisitionem secundum antelatum modum apud sublimitatem tuam vel praesides provinciarum intra definitum tempus nostrae sanctioni fieri volumus, id est in quinquennium, anno qui iam transactus est ex prioris pragmaticae sanctionis editione in quinquennium computando, ut actor reliquum habeat quadriennium ad huiusmodi inquisitionem, scilicet si temporis computatio legitimas exceptiones excedit. Huiusmodi enim quadriennii metas praeterire nullo patimur modo, ne immortalis fiat iudiciorum completus.
- 6 Quae igitur pro securitate Africae mea sanxit aeternitas, haec subimitas tua per edicta sua in omnem Africanum tractum proponenda manifestare cunctis civibus Africanis deproperet, ut omnes quod in transactis annis observari oporteat scientes hoc observare festinent. De cetero enim si quis casus talis emergerit, successiones omnes et temporales cursus sic procedere disponimus quemadmodum in omnibus terris nostro orbe inclusis sacratissima iura disponunt, et sint et descendendum et ascendendum et ab utroque latere venientium gradus omnes et temporales cursus intacti, quemadmodum generales nostri numinis leges eos omnibus tradiderunt.

Dat. kal. Ian. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

XXXVII.

Auth. XXXIX

DE AFRICANA ECCLESIA.

Idem A. Salomoni pp. Africae.

- Venerabilem ecclesiam nostrae Carthagini Iustinianae ceterasque omnes Africanae dioeceseos sacrosanctas ecclesias imperialibus beneficiis relevare noctu dieque festinamus, (ut), postquam nostrae reipublicae per dei praesidium a tyrannis abreptae, sociatae sunt, nostras etiam sentiant liberalitates. Cum igitur reparatus vir sanctissimus sacerdos eiusdem nostrae Carthagini Iustinianae, qui venerando concilio totius Africae sanctissimarum ecclesiarum praesesse dignoscitur, una cum ceteris eiusdem provinciae reverentissimis episcopis litteris propriis per Theodorum virum religiosum diaconum et responsalem eiusdem venerabilis ecclesiae civitatis Carthagini Iustinianae destinatis nostram deprecati sunt maiestatem possessiones ecclesiarum totius Africani tractus tyrannico quidem tempore ablatas eis, post victorias autem caelesti praesidio nobis (contra) Uandalos praestitas per nostri numinis piam dispositionem eis redditas, salva in quocumque loco constituta videlicet tributorum solutione, firmiter possidere secundum legis tenorem quae iam super hac causa promulgata est, petitionibus eorum pronò libentique animo duximus annuendum.
- 2 Ideoque iubemus sublimitatem tuam suis disponere praeceptionibus, ut praedictas possessiones, salva prout dictum est tributorum ratione, venerabiles ecclesiae tam nostrae Carthagini Iustinianae quam omnium civitatum Africanae dioeceseos firmiter possideant et sine ulla concussione, a nullo penitus abstrahendas. Si quas autem alias possessiones sive domus sive ecclesiarum ornamenta apud aliquos vel Arianos vel paganos vel alias quolibet personas detineri probatum fuerit, ea quoque omnimodo sine aliqua dilatione avelli et sacrosanctis ecclesiis orthodoxae fidei assignari, nulla prolixitate temporis his qui easdem res inique detinent uti concedendis, sed earum restitutionem omni explosa machinatione facere compellendis, quia non patimur sacratissima vasa vel ornamenta venerabilium ecclesiarum aut alias possessiones apud paganos vel alias personas detineri; et lex quae nobis antea prolata est sat abunde huiusmodi capitulo consultum fecit. Alterius etiam nostrae constitutionis praerogativa, quam pro ecclesiasticis fecimus rebus et possessionibus, Africae quoque venerabiles ecclesias perpotiri censemus, et secundum eius

Nov. XXXVII (= Authent. XXXIX; eadem in parte codicum Nomoc. XIV tit. 4, 13. 8, 10. 9, 25 citatur ἡ αἰβ' νεκρά) Latine tantum extat. — Epit. Theod. 37 (inde I. et B 1, 1, 49-52), Athan. 2, 6 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 6).

§ 2. 3 summarium exhibet Nomoc. XIV tit. 8, 10.

1 nunc V || nostraque V || probationis V || 2 ex una parte praestari t vulg. || 3 praemissum V || 4 concinnitatis t concinnationis V communicationis Neob. || 5 substantias V Neob.] subiectas t || reum t || 7 id est V Neob.] om. t vulg. || anno Zachariae] annum libri || qui] quod V || iam] tam t || 8 editione] seditiois V || quinquennio V auctor V || 9 excede V excedat vulg. || 10 quadriennii metas Heimbach] quadriennium etas V quadriennii etas t || patitur t || ne s] om. V Neob. || 11 mea sanxit] me anxii V || dicta V || 12 africanam V a tractatum t || deperet V || quod V Neob.] qui t quid vulg. || 13 hoc] hao V haec t || 14 emerscere V || temporales V Neob.] temporis t vulg. || sic] si V || 15 disponunt Beck] disponi ut V t] et ascendendum om. t vulg. || 16 generalis V || 17 tradiderunt omnibus t vulg. || 18 subscr. om. V, Ath. || kal. Ian. Neob., kal. Ian. (sic) t μηνὶ Ἰαννουαρίῳ Theod. || cap. t] bilis. (libis. Neob.) uc. con. (contra t) Neob. t, μετὰ τὴν ἰπατερίαν Βελισσαρίου Theod. (sed cf. Zachariae edit. p. 17 n. 6) || 20 rubr. om. V in spatio vac. — Παρὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησιῶν Theod. Ath. (H... περὶ τῶν ἐκκλησιῶν Ἀφρικῆς... ἡ αἰβ' codd. aliqui) νεκρά Nomoc. XIV tit. 4, 13. 9, 25) || 21 salomon ppo V || 22 cartaginis (et sic fere con-

stanter) V t || affricae t || dioeceseos V dioecesos t || 23 ut add. vulg. || 24 abrepte V] direptae t vulg. || sociatae V, societate Neob. societates t vulg. || Reparatus Pithaeus (cf. Procop. de bello Vandal. II 26, al. ap. Mansi Concil. coll. VIII p. 841. 848. 850)] separatus libri || 25 ur V] ut t vulg. || qui t vulg.] quae V || consilio V consilio t || 26 ecclesiarum om. V || una V] iura t Neob.] provinciae om. V in spat. vac. 2 lit. || 27 litteris V] on. t vulg. || diaconem V || numerabilis t || 28 cartaginis civitatis t vulg. || 29 ablatias V || eius t || 30 contra add. vulg. || praestitam libri || nostris V t || numinis om. t vulg. || 31 constitutas libri || legis non servata est || 32 haec libri || pronò pro non t || 34 tam vulg.] cum libri || 35 dioeceseos t dioecis con V || 36 quas] quis t vulg. || arrianos t || 38 auelli V] om. t vulg. || 41 detinere (decinere t) libri || ante V || sat dedi (satis Zachariae in add.) sit libri sic vulg. || habundeqe t ab eundem quae V || 42 capitulum V || etiam] et V || constitutionis] Cod. I, 2, 21 (cf. nov. VII c. 8). 23 || prorogativa V a praerogata t || 43 africanam Neob. africanam V affricae de t || uenerabilis V || perpatri V || eius om. V

tenorem licentiam eis damus res proprias et possessiones recuperandi a quacumque persona per provinciam occupatas, ut possint quicquid ad eas pertinens ablatum est vel fuerit ab iniquis detentatoribus vindicare.

5 Curae autem erit tuae sublimitati, quatenus neque Arianis neque Donatistis nec Iudaeis nec aliis qui orthodoxam religionem minime colere noscuntur aliqua detur communio penitus ad ecclesiasticos ritus, sed omnimodo excludantur a sacris et templis nefandi, et nulla eis licentia concedatur penitus ordinare vel 5 episcopos vel clericos aut baptizare quascumque personas et ad suum furorem trahere, quia huiusmodi sectae non solum a nobis, sed etiam ab anterioribus legibus condemnatae sunt et a sceleratissimis nec 6 non inquinatis coluntur hominibus. Omnes autem haereticos secundum leges nostras quas imposuimus publicis actibus amoveri, et nihil penitus publicum gerere concedantur haeretici nec aliquam administratio- nem quibuslibet subire ambitionibus, ne videantur haeretici constituti orthodoxis imperare, cum sufficit eis 10 vivere, non etiam sibi aliquam auctoritatem vindicare et ex hac orthodoxos homines et dei omnipotentis 7 rectissimos cultores quibusdam afficere detrimentis. Rebaptizatos autem militiam quidem habere nullo modo concedimus. paenitentiam autem eorum, si ad orthodoxam fidem mente purissima venire maluerint, non respicimus, sed damus eis licentiam hoc faciendi, quia et deo omnipotenti nihil ita est acceptabile ut 15 peccantium paenitentia. Iudaeis insuper denegamus servos habere Christianos, quod et legibus anterioribus cavetur et nobis cordi est illibatum custodire, ut neque servos orthodoxae religionis habeant neque. si 8 forte catechumenos accipiant, eos audeant circumcidere. Sed neque synagogas eorum stare concedimus, sed ad ecclesiarum figuram eas volumus reformari. Neque enim Iudaeos neque paganos neque Donatistas neque Arianos neque alios quoscumque haereticos vel speluncas habere vel quaedam quasi ritu ecclesiastico 20 facere patimur, cum hominibus impiis sacra peragenda permittere satis absurdum est.

9 Privilegia insuper sacrosanctae ecclesiae nostrae Carthaginis Iustinianae omnia condonamus quae metropolitanae civitates et earum antistites habere noscuntur, quae etiam Codici nostro in primo eius libro segregata sacrosanctis ecclesiis suum honorem praestare noscuntur: ut civitas quam nostri numinis cognoo- 10 nine decorandam esse perspeximus imperialibus etiam privilegiis exornata florescat. Confugas etiam, qui ad venerabiles ecclesias et earum fines convolare festinant et suae salutis prospicere, nulli penitus licere 25 sacrilegis manibus ab his abstrahere, sed eos venerabilibus locis debita reverentia perpotiri, nisi tamen homicidae sint vel virginum raptores aut Christianae fidei violatores: illos etenim qui talia facinora com- mittunt nullis esse dignos privilegiis quis non confiteatur? cum non potest sacrosancta ecclesia et ho- 11 mines iniquos adjuvare et hominibus laesis suum adiutorium praestare. Sin quid praeterea sacrosanctae ecclesiae saepe dictae nostrae Carthaginis Iustinianae vel aliis venerabilibus ecclesiis Africanae dioeceseos 30 a quacumque persona pro suae salutis animae oblatum est vel fuerit quocumque modo legitimo seu in pos- sessionibus seu in aliis quibuslibet speciebus, et hoc apud easdem venerabiles ecclesias manere firme, nullius iniquis manibus abstrahendum, cum homines qui tam laudabiles tamque deo acceptabiles actus et pias fa- cere oblationes deproperant satis et nos laudamus et dei caelestis remuneratur clementia.

12 Haec igitur omnia quae ad honorem sacrosanctarum dedimus ecclesiarum totius Africanae dioeceseos 35 per praesentem piissimam et in perpetuum valituram legem, quam omnipotenti deo dedicandam esse per- speximus, sublimitas tua cognoscens firma illibataque custodire festinet et omnibus prout solitum est mani- festare edictis ubique proponendis, ut nostra iussa summae pietatis rationem habentia ex omni parte in- mutilata servantur; temeritoribus eorum poena decem librarum auri subdendis, aliaque gravissima nostri 40 numinis indignatione plectendis omnibus qui nostram dispositionem quocumque modo vel tempore violare temptaverint vel violare concesserint.

Dat. kal. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

§ 6—9 citat *Nomoc. XIV tit. 4, 13. 9, 25.*

1 sg. recuperandi — possit V] om. t vulg. || provin-
ciam] p̄m V || 2 possint *Heimbach*] possit V || iniquis V]
antiquis t vulg. || uendicare t || 3 arrianis V t || 4 ali-
qua V] alia t *Neob. vulg.* || datur V *Neob.*] detur omnino
t vulg. || communo V || ecclesiasticus V || 5 nefandi] et
nefandi libri || 6 ad t] a *Neob., om. V* || quia] qua V ||
7 interioribus V || condemnati V || 8 nostras leges V.
Cf. Cod. 1, 5, 12. 18 § 5. 10 || 9 ammoueri V || et om. V ||
haeretici om. V || nec aliquam — 10 haeretici V *Neob.*]
om. t vulg. || 11 orthodoxi V *Neob.* || 12 afficere V]
africe t || 13 penitentia V || maluerit t || 14 respuerint V]
hec *Neob.* || 15 delegamus t || 16 cordi esse illibatum V ||
17 catechuminos t catechuminus t || accipiebant t vulg. ||
audeant om. t vulg. || 18 eas V] eos t vulg. || 19 arrianos
V t || quadam t || 20 sacre V || peragendi libri || pro-
mittere t || 21 Priuilegia V] om. t *Neob. vulg.* || 22 earum
Zachariae] eorum libri || etiam V] om. t vulg. || Codicij
1, 2 || 23 honore V || nostris V || 24 qui] quid V ||
25 conualere V || *soluti V uoluntati t *Neob. vulg.* || pro-

spicere V] proficere t *Neob. vulg.* || 26 sacrilegiis t sacris
legis V || 27 uel] nobis t || aut ex corr. V || 28 nullus
V] esse] causae esse t' || quis] qui V t || potest (poř V
p t) libri] poterunt *Heimbach* possint vulg. prosit *Za-
chariae in auld.* || *sacrosanctae ecclesiae libri || 29 ad-
iubare V || Sin] In V Si t vulg. || 30 dioeceseos V t ||
32 eadem V] om. t vulg. || 33 iniquis V t] in quibus
Neob. || 34 deproperare t' deproperari t' || remuneratur
V *Neob.*] remunerat t || 35 dioeceseos libri || 37 et V^b t]
om. V^a *Neob.* || solitum t] solum V *Neob.* || 38 rationem
om. t vulg. || 39 temeritoribus *Pithoeus*] demetatoribus
libri || auri] a. t || aliaque V] aliqua t *Neob.* || grau-
sima V] graui t vulg. || nostra V^a || 40 nostra dispositione
V] violare *Zachariae*] uiolari V, violare temptaverint
vel om. t vulg. || 41 leg. uiolari? || 42 kal. aug. V t *Neob.,
Ath., μηρι ἀνουσίωσιν Theod.*; xvii kal. Aug. mult *Za-
chariae* || bilisario uc. con. V bilis. uc. contra t biblia.
uc. con. *Neob.*; ἰπατείας Βελισσαρίων (v. l. Βασιλείων)
Ath., μετὰ τὴν ἰπατείαν Βελισσαρίων Theod.

ΑΗ

XXXVIII.

Auth. XL

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ
ΩΣΤΕ ΕΝΝΑΟΥΓΚΙΟΝ ΚΑΤΑ-
ΛΙΜΠΑΝΕΙΝ ΤΟΙΣ ΕΑΥΤΩΝ
ΒΟΥΛΕΥΤΑΙΣ ΠΑΙΣΙΝ.

R DE NATURALIBUS
IN CURIAM DEPUTANDIS VEL DE
DISTRIBUENDA FACULTATE
5 CURIALIUM IN FILIOS MASCULOS
SEU FILIAS VEL SI SINE FILIIS
FUERINT CURIALES IN QUOTAM
PARTEM SUCCEDANT R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίρχῳ
τῶν ἱερῶν τῆς Ἐῷ πραιτωρίῳ τοῦ β', ἀπὸ ὑπάτων 10
καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Προοίμιον.) Οἱ τὴν πολιτείαν ἡμῖν πάλαι κατα-
στήσαντες ᾤθησαν χοῖραι κατὰ τὴν τῆς βασιλευού-
σης πόλεως μίμησιν ἀθροῖσαι καθ' ἑκάστην πόλιν
τοὺς εὐ γεγοῦντας καὶ ἑκάστη συγκλήτων δοῦναι 15
βουλῆν, δι' ἧς ἐμελλε τὰ τε δημόσια πράττεσθαι
ἀπαντὰ τε γίνεσθαι κατὰ τάξιν τὴν προήκουσαν.
οὕτω τοίνυν τὸ πρῶγμα ἦνθησεν, οὕτως ἐβάνη λαμ-
πρόν, ὡς τὰς μεγίστας τε καὶ πολυανδρωποτάτας
οικίας βουλευτῶν εἶναι, πλήθους μὲν ὄντος τοῦ βου- 20
λειόντος, τῆς δὲ δοκούσης εἶναι τῶν λειτουργημάτων
βαρύντητος οὐδενὶ παντελῶς ἀφορήτων καθισταμένης·
τῷ γὰρ εἰς πλήθος διηρησθαι τὸ βίητος ἀνεπαίσθητον
σχεδὸν τοῖς τοῦτο ὑπομένουσιν ἦν. Ἐπει δὲ κατὰ
μέρος ἤρξαντο τινες ἑαυτοῖς ἐξαίρειν τῶν βουλευτι- 25
κῶν λευκωμάτων καὶ ἐξευρίσκειν προφάσεις δι' ἧν
πῶς ἐλευθέρου τούτων ἔσονται, ἔλτα κατ' ὀλίγον ἡλατ-
τώθη τὰ βουλευτήρια μυρίων ἐπισηθειῶν προσφά-
σεων, ἐξ ἧν ἐμελλε τὰ μὲν ἴδια καλῶς ἔξειν, τὰ δὲ
κοινὰ καὶ δημοσια διὰ πάντων ἑλαττωσάθαι. διὰ 30
τοῦτο εἰς ἀνδρας ὀλίγους περιστάντα τὰ λειτουργη-
ματα κέκλειναι τὰς οὐσίας κατέσεισε καὶ τὰς πόλεις
οὕτως ἡλάττωσεν, ὥστε ὑπὸ τούτους εἶναι τοὺς ὀλε-
θροῦς μισθωτῆς οὓς δὴ βινδικας καλοῦσι. συμβέβη-
κεν οὖν τὸ πολίτευμα μυστῶν μὲν ἑλλειμμάτων, με- 35
1 στον δὲ πάσης ἀδικίας γενέσθαι. Ταῦτα ἡμεῖς
πολλάκις ἀναρευνώμενοι ᾤθησμεν χοῖραι θεραπείαν

(Praefatio.) Qui rempublicam olim nobis dis-
posuerunt, aestimaverunt oportere secundum regiae
urbis instar adunare in unaquaque civitate nobiles
viros et unicuique senatus dare curiam, per quam
debuissent agi quae publica sunt atque omnia fieri
secundum ordinem competentem. Sic namque res
floruit, sic apparuit clara, ita ut magnae et popu-
losae domus curialium essent, multitudine quidem
existente curialium, quod autem functionum videbatur
esse onus nulli omnino intolerabile existebat:
nam quod in multitudinem dividitur onus insensibile
propemodum facit eis, qui hoc sustinent. Quoniam
autem per partes quidam coeperunt se eximere albo
curiae et occasiones invenire per quas liberi harum
efficerentur, sic paulatim deminutae sunt curiae in-
numeris excogitatis occasionibus, per quas potuis-
sent specialia quidem bene habere, communia autem
et publica deminui per omnia. Propterea ad paucos
viros redactae functiones et illorum facultates com-
moverunt, et civitates ita deminutae sunt, ut sub
istos perditos conductores quos vindices vocant red-
acta curia plena quidem defectibus, plena vero omni
iniustitia fieret.

1 Haec nos saepe perscrutantes aestimavimus oportere medelam rei adhibere; et quantum nos in hoc

Nov. XXXVIII (= Authent. XL: gloss., cf. Biener Gesch. der Nov. p. 447) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 38, Athan. 8, 1. Iulian. const. XXXV.

XXXVIII.

DE DECURIONIBUS UT FILIIS SUIS DECURIONIBUS
RELINQUANT NOVEM UNCIAS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Qui rempublicam nobis olim constituerunt, ad imitationem urbis regiae in una-
quaque civitate viros nobiles colligendos existimaverunt et unicuique senatum dandum per quem et
publica negotia conficerentur et omnia recte atque ordine fierent. Atque ea res adeo floruit, adeo splen-
dida apparuit, ut maximae essent et populosissimae domus curialium, cum et magna esset copia curia-
lium neque numerum quod esse videbatur onus cuiquam omnino intolerabile esset; eo ipso enim quod
inter magnum numerum dividebatur onus fere non grave erat eis qui id sustinebant. Ubi vero singuli
eximere sese ex albo curiali coeperunt causasque reperire per quas forte ab eo liberarentur, tum paul-
latim deminutae sunt curiae sescentis causis excogitatis, ex quibus ut privatae quidem res bene se habe-
rent, communes vero et publicae omnino deminuerentur evenit. Propterea ad paucos viros redacta
munera et illorum ipsorum bona everterunt et civitates adeo imminuerunt, ut perditis istis mercennariis,
quos quidem vindices vocant, subicerentur. Inde contigit, ut respublica cum defectibus tum omni iniustitia
1 repletur. Haec nos dum saepius perscrutamur, medicinam ei rei adhibendam reputavimus; et quo

9 ἐπάρχῳ L Ath.] ὑπάρχῳ M || 10 αἰώας L¹ ||
12 ἡμῖν MLε] ἡμῶν cit. Theod. Ath. || 13 ᾤθησμεν
L¹ || 15 ἑκάστη L²ε] ἑκάστην ML¹ || 20 οικίας L ||
23 τῷ Scrimger] τὸ MLε || 26 λευκωμάτων] λειτουργη-
μάτων L² || 28 ἐπισηθειῶν L¹ || 29 ἡμελλεν L || 33 ὥστε] ὥστε
ὥστε τοὺς L ὥστε αὐτοῖς Huloander || 34 συμβέβηκεν
ὄν τὸ πολίτευμα] redacta curia ε haec prioribus con-
tinuans || 37 θεραπείας L¹

ordinem fieri t || namque] itaque vulg. || re t || 18 aperuit
V || 19 domos curiali autem essent V || quidem] quod
t Neob. || 20 curialium V || videbatur V] videatur Neob.
debeant t || 21 esse bonus V, om. t Neob. || intolerabile V/
22 multitudine V || bonus libri || 23 facit] leg. fuit vel fit? ||
24 quidam coeperunt vulg.] quidem coeperunt t Neob. qui
deceperunt V || 25 invenire om. V || liberi] in hoc voca-
bulo deficit t (f 86v) || 26 deminutae V || sunt om. V ||
27 *quas] qua Neob. quae V || 28 speciali V || autem
om. V || 29 ad] et libri || 30 viros sed acte functionis
V || 31 ita om. Neob. || 33 defacultatibus V || 34 iustitia V

4 distributoria V || 6 si om. V t || 7 fuerit V || in quota
parte V || 8 succedunt V^o || 16 qua t || 16 sq. secundum

ἐπαγαγῆν τῷ πράγματι· καὶ ὅσῳ περὶ τοῦτο ἡμεῖς πορομένηα, τοσοῦτον πᾶσαν ἐξέυγον οἱ βουλευταὶ τέχνην κατὰ τῶν ὁρθῶς καὶ δικαίως νενομοθετημένων καὶ κατὰ τοῦ δημοσίου. ἐπειδὴ γὰρ εἶδον ἀναγκαζομένους ἑαυτοὺς πᾶσι τρόποις τῆ βουλῆ φηλάττειν τὸ τέταρτον, καὶ τοῦτο μᾶλλον ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν νόμοις ἀποτεθέν, ἤρξαντο διασπᾶν τὰς οὐσίας αὐτῶν, ὥστε ἄποροι τελευτᾶν καὶ οὐχὶ τὸ τέταρτον μέρος, ἀλλ' ὄλην ἐρεξῆς τῶν ἀπορίων τῆ βουλῆ καταλαμβάνειν. εἴτα ἐπειδὴ καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀποστερηθῆαι τὸ βουλευτηρίου ἐγνώσαν, ἤδη καὶ πράγμα πάντων ἐσβείστατον ἐβενόησαν, γάρων ἀπεχόμενοι νομίμων, ὡτε αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἀπαιδεις τὸ γε ἐπὶ τῷ νόμῳ τελευτᾶν ἢ καὶ τῷ γενεῖ καὶ τῆ βουλῆ χρήσιμοι φαινοῦσθαι. καὶ αὐθις καταπραῖξαντο πρώτῃν τεθῆναι νόμον, ὃς δεκρέτον χωρὶς ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὰ οἰκεία δωρεῖσθαι, κατοίγηε τὴν προῖσιν μετὰ δεκρέτον γίνεσθαι τοῦ νόμου βουλευμένων· ὃ δὲ οὕτως ἦν θανατοστός, ὥτε μόνῃν τὴν προῖσιν ὑπάγειν τῆ τοῦ δεκρέτον προῖδη καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀνάγκαις, τάλλα δὲ πάντα αὐτοῖς ἐφίναῖν πράττειν καθ' ὃν ἡβούλοντο τρόπον. ταῦτα μετέστησε τὰς βουλευτικὰς οὐσίας εἰς ἔτερα καὶ ἕτερα πρόσωπα. οὐδὲν τῆς βουλῆς ἐντεῦθεν ἐχοῖσθαι. τοιγοῦρον εἶ τις ἀριμύθειε τὰ τῆς ἡμετέρας πολιτείας βουλευτήρια, ἐλάτιστα ἐνοήσει, τὰ μὲν οὔτε ἀνδρῶν εὐποροῦντα οὔτε χορημάτων, τὰ δὲ ὀλίγων μὲν 2 ἰσῶς ἀνθρώπων, χορημάτων δὲ οὐδαμῶς. Ἦδη μὲν οὖν κατὰ μέρος ἐθήραμεν νόμους ἡμεῖς τοὺς βουλομένους καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς δωρεὰς τὰς ἀπλῆς καὶ πᾶσαν πράξιν ἐκποιήσιν ἔχουσαν βουλευτικῶν ἀκινήν 30 τῶν προημάτων ὑποκείσθαι δεκρέτῳ μετὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ νόμῳ κειμένης παρατηρήσεως γινομένην. εἴτα ἴσπερον ἐπειδὴ μετὰ ψευδῶν αἰτιῶν ἐποιοῦντο τὰς δωρεὰς, καὶ αὐτὸ καθάπαξ ἀνεῖλον τὸ δωρεὰν ἀπλῆν ποιεῖσθαι βουλευτήρι εἰς οἰονδηπότε πρόσωπον· 35 ἐξέλιον δὲ εἰκότως τὰς προγαμαίας δωρεὰς, ἐπειδὴ ἡδὲ δωρεαὶ καθάπαξ εἰσὶν, ἀλλὰ συνυλλάγματός τε εἶδος ἐν ταῖταις ἔγκειται καὶ παιδοποιίας εἰσιγούσιν ἐποροῖσιν, ὅπερ ἡμῖν καὶ μάλιστα εἰς βουλευτικὰς περιποδοῦσάτων ἔστιν. Ἐπειτα ὁρώμενος καὶ περὶ αὐτὸ 40

laboramus, tantum omnem adinvenerunt curiales artem adversus ea quae recte iusteque sancita sunt et contra fiscum. Dum enim vidissent compelli se omni modo servare curiae quartam partem, et hoc vir 5 per nostras leges impositum, coeperunt discerpere proprias facultates, quatinus minus idonei deficerent et non quartam portionem, sed omnem continuum paupertatem suam curiae derelinquerent. Deinde quoniam et ipsis corporibus fraudare curiam voluerunt, iam et rem omnium impiissimam adinvenerunt, a nuptiis legitimis abstinentes, ut eligerent magis sine filius quam sub lege deficere aut generi suo vel curiae utiles apparere. Et rursus egerunt dudum 10 poni legem, quae praeter decretum iubebat eis donare propria, cum quando venditionem cum decreto fieri eadem lex volebat: sed haec ipsa erat mirabilis, quae solam venditionem subiciebat adiectioni decreti et aliis exhiere necessitatibus, alia vero omnia derelinquebat eis agere secundum quem voluissent modum. Haec transtulerunt curialium facultates ad alias (et alias) personas, nihil exinde habente curia. Denique si quis denumerat nostrae reipublicae curias, attenuatas inveniat, alias quidem neque viro- 15 rum neque rerum copias habentes, alias autem paucorum forsitan hominum, rerum autem nihil penitus.

2 Igitur olim per partes nos protulimus sanctiones quasdam quippe volentes et venditiones et donationes simplices et omnem actum alienationem habentem immobilium rerum curialium subicere decreto cum observatione facta quae in illa lege posita est. Deinde post haec quia sub falsas causas faciebant donationes, et hoc omnino abrogavimus donationem simplicem facere curialem in quacumque persona: 35 excepimus autem competenter antenuptiales donationes, eo quod neque donationes omnino sunt, sed contractus species in eis inserta est et filiorum procreandorum copiam introducunt, quod nobis et maxime in curialibus studii est. Post haec conspicientes et de hoc ipso circumscriptiones multas fieri, legem

magis nos in eo laboramus, eo magis curiales omnis generis artificia contra ea quae recte et iuste sancita erant et contra fiscum reppererunt. Cum enim viderent se omnibus modis cogi curiae quartam partem servare, idque vix in legibus a nobis latis esse positum, coeperunt bona sua dissipare, ut inopes decederent ac non quartam partem, verum omnem deinceps inopiam curiae relinquerent. Deinde cum etiam corporibus curiam privare animum inducerent, iam rem omnium impiissimam excogitarunt: qui a matrimonii legitimis abstinerunt, ut ita mallent sine liberis quod ad legem attinet decedere quam et generi et curiae utiles esse. Ac deinde effecerunt, ut nuper lex ferretur, quae sine decreto donare res suas ipsis permetteret, tametsi venditionem cum decreto fieri lex vellet; ea autem lex adeo mira fuit, ut solam venditionem adiectioni decreti et necessitatibus inde oriundis subiceret, reliqua vero omnia ipsis quem ad modum vellent agere permitteret. Haec fuerunt, quae bona curialia ad alias atque alias personas transferrent, ita ut nihil inde ad curiam redundaret. Quapropter si quis reipublicae nostrae curias numeraverit, admodum exiguas inveniet, cum aliae neque viris abundent neque pecuniis, aliae paucos forte homines, pecunias vero habeant 2 nullas. Ac nos quidem iam singulas leges tulimus, quae et venditiones et donationes simplices et omnem actum qui alienationem rerum curialium immobilium contineret, decreto subici iuberent secundum observationem quae in lege illa scripta est faciendo. Postea cum ex falsis causis donationes facerent, id ipsum quoque plane vetuimus donationem simplicem conferre curialem in quamlibet personam: excepimus autem merito antenuptiales donationes, quoniam ne donationes quidem omnino sunt, sed contractus quaedam species in iis posita est et procreacionis liberorum copiam praestant, quod quidem vel maxime in curialibus curiae nobis est. Postea cum videremus hac quoque in re circumventiones multas fieri, legem scripsimus,

2 τοσοῦτον L || 5 αὐτοῖς L² || τὸ τέταρτον] τῆς περιουσίας αὐτῶν add. L² s. v. || 6 νόμοις] Cod. 10, 35 || 12 ἀβενόησαν L¹ ὑπενόησαν L² || 15 νόμων] Cod. 10, 34, 3 || 16 αὐτῆς L¹ || 18 sq. οὕτως — ὡστε] ipsa — quae (i. e. αὐτός — ὅς γε?) ε || 20 τὰ ἄλλα L || 21 ἀφίναῖ L || 22 ταῦτα M] ταῦτας L¹ ταῦτα οὖν L² (ταῦτῃ οὖν Haloander) || μετέστησε M² μετέστησαν M² L² vulg. μετέστησε L¹ || 24 ἐχοῖσθαι L¹ || 25 sq. * οὐδᾶ — οὐδᾶ ML || 28 νόμους] sanctiones quasdam s. Fuerunt Cod. 10, 34, 3. 5. 35, 4. 5: quae non extant || 32 γινόμενῳ Haloander] γινόμεναις M γινόμενον L¹ γινόμενων L² facta (i. e. γινόμενῆς?) ε || 33 εἴτα ἴσπερον κτλ.] Cod. 10, 34, 4 secundum Ath. 8, 4 et Theod. nov. 57, 3, rectius 10, 34, 5 secundum B² 29, 1, 65 (schol. 10): nisi forte temporum rationem h. l. non satis teneri status || 34 οὕτον L² || 38 καὶ] ἢ L, ἀπαιδίας ἢ add.

s. v. L² || εἰσιγούσας vel εἰσιγούσας corr. L² || 40 ἐστὶ M

1 artem] autem (sic) V || 6 munus V || 7 omnem vulg.] omne V commune Neob. || continuum V] continuum Neob. continuo vulg. || 10 iam et om. V || impiissimam vulg.] imp. tribuebat? || 11 legerent V || 13 utilis V || 14 iubebat] leg. tribuebat? || 15 cum quando V] cum Neob. quamquam Beck || 16 eadem Neob.] ad eam V || 17 sola Neob. || subiciebat V || 19 quae V || 21 et alias add. vulg. || 22 denumerat V] denuerit Neob., leg. denumerat? || 23 attenuatas V || inveniet vulg. || 24 habentem libri || 28 quippe V] quidem Neob., om. vulg. || volentes] uō (i. e. uero) volentes V || 30 subiicere vulg. || 32 sub falsis causis vulg. || 33 haec V || omnia V² || 35 ante nuptias Neob. || 40 ipsum V || leges V

τοῦτο περιγραφὰς πολλὰς γινόμενας, νόμον ἐγράψα-
 μεν, ὥστε ἐκ τρόπου παντός χορῆαι τῆν βουλὴν εἴτε
 μετὰ σώματος εἴτε τούτου χωρὶς πάντως τὸ τριούγ-
 κιον ἔχειν, καὶ μὴ ἐλάττω ἐξείναι τιμὴν καταλιμπά-
 νειν τῆ βουλῇ μηδὲ τετραζέων μηδὲ ἐλάττωιν αὐτὸ
 κατὰ μηδὲνα τρόπον, εἴτε παῖς ὁ βουλευόμενος εἴη εἴτε
 ⚔ καὶ αὐτὴ δέχοιτο τὸ τριούγκιον ἢ βουλῇ. Καὶ
 οὐδὲ μέχρι τούτων ἐστήμεν, ἀλλὰ καὶ τὰς θηλείας τῆς
 οἰκίας ἐναρτέως διδοῖται τινὰ μοῖραν ἐθεσπίσαμεν,
 ὥστε κατὰ μηδεμίαν πρόφασιν ἐλάττωσθαι τῆ βουλῇ,
 καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τὸ τετυρωτημόριον τῆς πά-
 σης τοῦ βουλευσαντος οἰσίας. Καὶ τὰς πολλὰς δὲ ταύ-
 τας καὶ ἐκκεχυμένους φιλοτιμίας ἀνέλιουεν, οὐ συγχα-
 ρούντες ἀπαλλάττεσθαι βουλῆς ἄλλως ἢ κατὰ τὴν τῶν
 μεγίστων ἀξιομάτων κτήσιν, πατριοκίτητός τε καὶ
 ὑπατείας καὶ ἀρχαρχήτος, εἴτε τῆ ἐν πολιτικοῖς εἴτε
 τῆ ἐν στρατιωτικοῖς (προσφεκτωρίας γὰρ εἶναι καὶ
 τὰς στρατηγίας ὁ νόμος ἐπίστυται) ὥστε εἴ τις προα-
 φεκτωρίαν ἀρχὴν ἄρξῃ ἐν αὐτῇ τῇ πράξει γενόμενος,
 καὶ εἴτε ἀρχὼν αὐτὴν εἴτε στρατηγῶν, βουλευτικῆς
 οὐτος ἀπαλλάττεται τύχης κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον,
 τῶν ἄλλων πασῶν ἐξαιρέσεων ἀνηρημένων. τὰς γὰρ
 διὰ μόνην τιμὴν διδομένας τοιαύτας ἀξίας (τὰς προα-
 φεκτωρίας φασίεν, ταῦτὸ δὲ εἶναι εἰπεῖν καὶ στρα-
 τηγίας) οὐκ ἐξαιρέειν τὸ βουλευτικὸν λεκώματος
 τοῖς τούτων τυχόντας ἐθεσπίσαμεν. Ταῦτα μὲν οὖν
 ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἡμῶν νομοθετήται μετὰ πολλῶν
 ἄλλων, ἀπερ ἔστιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἡμῶν καμμένων νό-
 μων λαβεῖν. Ἀπελύσαμεν δὲ καὶ τινὰς βουλευτικῆς
 τύχης διαφόρους αὐτοῖς πραγματικούς φιλοτιμησάμε-
 νοι νόμοις, οὓς ἅπαντας κριτικός εἶναι βουλευόμεθα, καὶ
 τὴν παρούσαν νομοθεσίαν ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης ἐπινε-
 μσεως τῆς ἀρτί διελευσῆς ἀρχεσθαι, ἧς οὐπερ ἡμῶν
 ἔ ἐν βουλῇ γέγονεν οὗτος ὁ νόμος. Ἐπειδὴ δὲ ὁρῶ-
 μέν τινὰς οὕτως ἀπεχθῶς διακειμένους πρὸς τὰς ἐαν-
 τῶν πατρίδας, ὥστε αἰρεσθαι μᾶλλον ἄλλους τὰς ἐαν-
 τῶν καταλιμπάνειν οἰσίας καὶ μόλις τὸ τέταρτον τῆ
 βουλῇ, καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, ᾧ ἡδημεν
 χρῆσαι ἀπαχίας ὑπόσεως τοῦτο τὸ μέρος ἀξίεσαι.

conscriptimus, ut omni modo debere curiam sive cum
 corpore sive sine hoc omnino tres uncias habere, et
 non minus licere cuidam relinquere curiae neque
 circumscribere neque deminuere ea sub ullo modo.
 sive filius sit qui in curia est sive ipsa susceperit
 curia tres uncias.

3 Et non usque ad hoc stetimus, sed et feminas
 in propria institutione dare quandam partem sanxi-
 mus, quatinus per nullam occasionem deminueretur
 curiae, sicut praediximus, quarta pars totius sub-
 stantiae curialis. Sed et multas istas et diffusas
 munificentias abrogavimus, non concedentes liberari
 curia aliter nisi per maximarum dignitatum adeptio-
 nem, patriciam aut consulatus aut praefecturae
 sive civilis sive militaris (praefecturae autem esse et
 eas quae principatum agunt exercitus lex novit):
 unde qui praefecturae dignitatem administraverit in
 ipso actu constitutus, et sive administrans eam sive
 principatum agens exercitus, iste liberatur a condi-
 tione secundum nostram legem, aliis omnibus ex-
 ceptionibus abrogatis. Nam (quae) propter solum
 honorem dantur tales dignitates (praefectorias di-
 cimus qualis et magistrumilitatus dici potest) non
 eximere de curiae albo eos qui haec mernerunt
 sanximus. Haec itaque in anterioribus a nobis sanc-
 cita sunt cum aliis multis, quae licebit ex ipsis olia
 positis legibus advertere. Absolvimus autem et quod-
 dam a curiae conditione, diversas his pragmaticas
 concedentes leges, quas omnes firmas esse volumus,
 et praesentem sanctionem ab undecima indictione
 nuper delapsa inchoare, ex (quo) nobis (in) consilio
 venit haec lex.

4 Quoniam autem vidimus quosdam sic adversos
 esse contra proprias patrias, ut elegant potius alii
 suas relinquere substantias et vix quartam partem
 curiae, et hoc per nostram legem aestimavimus oportere,
 ubi filii desunt, hanc partem augere.

CAPUT I.

Εἰ τοίνυν μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον τελευτῆ 40
 βουλευτικῆς παιδὰς οὐκ ἔχων οὔτε ἄρρενας οὔτε θη-

Si igitur post hanc nostram legem defunctus fuerit
 curialis filios non habens neque masculos neque fe-

ut modis omnibus curiam sive cum corpore sive sine corpore certe tres uncias habere oporteret neu cuiquam
 liceret curiae minus relinquere neve insidias struere neve id ullo modo imminuere, sive filius sit qui in curia
 ⚔ est sive etiam ipsa curia tres uncias accipiat. Ac ne eo quidem substitimus, sed ut feminae quoque
 suae institutionis partem aliquam darent sanximus, ne ullo ex praetextu curiae, sicuti antea diximus,
 quarta pars bonorum omnium eius qui curialis fuit imminuatur. Praeterea plurimas illas atque effusas
 liberalitates sustulimus, cum non pateremur liberari a curia quemquam aliter nisi maximas dignitates ad-
 eptum, patriciatum et consulatum et praefecturam, sive civilem sive militarem (praefectoria enim etiam
 magisteria militum esse lex intellegit): ut si quis praefectoriam potestatem gerat in ipso actu positus, sive
 civilis magistratus sive militaris sit, ille liberetur a curiali conditione secundum nostram legem, reliquis
 omnibus exemptionibus sublatis. Nam quae tantummodo honoris causa dantur eiusmodi dignitates (praefec-
 turas dicimus et quod eodem valet magisteria militum) non eximere ex albo curiali eos qui illos consecuti
 sunt sanximus. Haec igitur priore tempore a nobis sancita sunt cum aliis multis, quae quidem ex ipsis
 legibus iam latis petere licet. Sed solvimus quoque nonnullos a curiali conditione varias iis pragmaticas
 leges largiti, quas omnes ratas esse volumus atque praesentem legislationem ab undecima indictione nuper
 ⚔ elapsa initium capere, ex quo nobis haec lex in animo agitatur. Quoniam vero videmus esse qui iam
 infesto animo sint adversus suas patrias, ut aliis bona sua relinquere malint et vix quartam partem curiae
 idque propter nostram legem, hanc partem si nulli liberi adsint augendam esse existimavimus.

I. Itaque si post hanc nostram legem curialis moriatur, qui liberos non habet neque masculos ne-

1 νόμον] fuit Cod. 10, 35, 4 || 2 τὴν βουλῆν] τὴν (τὸν
 L²) βουλευτὴν L || 5 αὐτὸ] ea ⚔ || 8 τούτου L¹ τούτου
 L² || ἔστηεν L¹ || 9 ἐθεσπίσαμεν] fuit Cod. 10, 35, 5
 (cf. Krügeri adn.) || 10 post τῆ βουλῆ L² verba καὶ οὐδὲ
 μέχρι τούτων ἐστήσεν (ἐστήσαμεν L²) repetit (ex v. 7 sq.),
 unde L² v. 11 ἀλλὰ supplet ante καὶ τὰς || 14 βουλῆς om. L ||
 17 τῆς τοῖς ML¹ || προφακτωρίας L || 18 προσφεκτωρίαν
 L || 19 ἄρξῃ ἐν (possis etiam ἄρξῃεν ἐν) dedi cum ⚔ ἄρξῃ
 ἐν M ἄρξῃεν L || 20 βουλευτικῆς M] om. L ⚔ || 21 νόμον]
 Cod. 10, 32, 67 || 23 προφακτωρίας M προφακτωρίας L
 25 λειτουργήματος L² || 27 ἴμιν om. L || 28 ἐξείτινες L
 τῶν ἡδῆ M] ἡδῆ (ἡδα L¹) τῶν L || 30 πραγματικῶς
 φιλοτησάμενοι L || 35 ἀπεχθῆς L¹ || 38 καὶ τοῦτο] κἀν-
 ταῦθα Haloander || 39 εἰπούσης L¹ || 40 τελευτῆ M]
 ελευτῶν L, τελευτῆ (cf. ⚔) Haloander

1 ut om. vulg. || * omni modo] omnino libri || debent (pro
 debeat?) curia Neob. || 2 hoc om. V || 4 diminuere Neob. ||
 cas vulg. || 5 suscepit V || 8 sanximus Neob.] sanctimus
 V || 9 diminuetur V || 10 pars om. Neob. || 11 Sed et]
 et om. V || 12 cedentes libri || libera a curia V || 13 ad-
 eptionem V adeptione Neob. || 14 consulatus V || 17 ami-
 nistraverit et 18 aministrans V || 19 conditionem V ||
 21 quae add. vulg.; an leg. 22 datas? || 22 praefectoria
 V || 23 * quales V Neob. || potest V] poter Neob., poterunt
 Heimbach || 24 alueo V ambo Neob. || 25 sanximus] sancimus
 libri || itaque haec V || 28 his] hic V hoc Neob. ||
 30 indictione V || 31 ex qua nobis vulg., a nobis V et
 non Neob. || in add. vulg. || 34 vidimus autem V] aduer-
 sus V aucrosos Neob. || 35 aliis vulg. || 37 haec V

λείας, οὗτος τῆς ἐαυτοῦ περιουσίας τὰς τρεῖς μοίρας καταλιμπανέτω τῇ βουλῇ καὶ τὴν τετάρτην οἷς βού-
 λεται. ἔσται γὰρ αὐτῷ ἀντὶ παιδὸς ἴσως ἑνὸς ἢ καὶ
 πλείων ἢ πᾶσα βουλή, ταῦτόν δ' ἔστιν εἰπεῖν καὶ
 τὸ τῆς πόλεως πληρωμα ἐν παῖδων τάξει καθεστῶς,
 καὶ ἐφημέρια διπρεκέη καὶ ἀδύνατος μνημη καὶ καρ-
 πὸς τοσοῦτος ὅσος οὐκ ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν παίδων
 ἔχεντο. Εἰ δέ τις γνησίως μὲν παῖδας οὐκ ἔχοι,
 ἴδοιτο δὲ αὐτῷ καθεστῶσι, ἔξιστα μετὰ τοῦ τῆς
 βουλῆς ἄχθους γράφειν αὐτῷ καὶ τοῦτους κληρονό-
 μους· καὶ ἡ γραφὴ γε ἀντὶ πάσης ἐπιδόσεως ἔστω, καὶ
 ἢ δεῖσθω (τοῦτο τῶν παλαιῶν νόμων) ἑτέρας προσ-
 θῆκης μηδὲ τῆς ἐν ᾧ περιῆσαν ἐπιδόσεως, ἀλλ' αὐτό-
 θαν γραφέντες, εἴ γε ἐλευθῆροι καθεστῶσι, βουλευταὶ
 καὶ κληρονόμοι γινέσθωσαν, καὶ ἐχέτωσαν καὶ αὐτοὶ 15
 τὸ τῆς περιουσίας ἐννοούγκιον καθάπερ ἂν ὁ πατὴρ
 ἐνίοις διανεμῆν, εἰ δὲ καὶ τὸ πᾶν αὐτοῖς βουληθεῖν
 καταλίπειν, ἔτι κάλλιον (ἂν) προΐξαι· πᾶν ἄλλα μέχρη
 τοῦ ἐννοούγκιον πάντως αὐτοῖς καταλιμπανέτω, γινώ-
 σκων ὡς, κἂν εἰ καταλίποι ἔλαττον, ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου 20
 πάντος εἰς τὸ ἐννοούγκιον αὐτοῖς ἢ ἀναπλήρωσις ἔσται
 τῆς οὐσίας. οἱ δὲ εἴπω τι τῆς οὐσίας ἐπιθυμοῦσι
 λῶσειν, καὶ βουλευτὰί γινέσθωσαν· εἰ δὲ τινες μὲν
 ἔλωτο, τινὲς δὲ παραιτῶσιντο, ἐπὶ τοῖς αἰρουμένοις
 τα τῶν παραιτουμένων ἐρχέσθω μέρη· εἰ δὲ ἅπαντες 25
 σπειροῦν, τμηκᾶτα ὡς ἀπαιδίας οὐσης οὕτως ἐπὶ
 τὴν βουλὴν ἐρχέσθω τὸ ἐννοούγκιον.

minas, iste propriam substantiam tās curiae derelinquat,
 quartam vero quibus voluerit. Erit namque ei pro
 filio forsā uno vel pro plurimis tota curia, idem
 est dicere et totius civitatis plenitudo in filiorum
 5 modo existens, et fama bona perpetua et immortalis
 memoria et fructus tantus quantus nequaquam a
 filiis esset. Quodsi quis legitimos filios non habu-
 erit, naturales autem ei fuerint, liceat cum onere
 curiae scribere sibi hos heredes, et scriptura pro
 omni datione sit et non indigeat antiquarum leg-
 10 um aliis adiectionibus neque dum adhuc super-
 essent datione, sed mox scripti, si quidem liberi
 fuerint, curiales et heredes efficiantur, et habeant et
 ipsi substantiae novem uncias secundum quod pater
 eis dividerit. Quodsi et omnia eis relinquere volu-
 erit, adhuc melius faceret: verumtamen usque ad no-
 vem uncias modis omnibus eis relinquat, cognoscens
 quia vel si reliquerit minus, a lege eis omnino us-
 que ad novem uncias supplenda erit substantia; illi
 vero, si quidem desideraverint, et curiales efficiantur.
 Quodsi quidam voluerint, quidam autem recusaverint,
 ad eos qui elegerint recusantium veniant partes;
 quodsi omnes recusaverint, tunc tamquam si nullus
 filius sit taliter ad curiam veniant omnes novem
 15 uncias.

CAPUT II.

Εἰ δὲ ὁ μὲν σιγήσει, παῖδων δὲ αὐτῷ γνησίων
 οὐκ εἴη ὀνομα, τμηκᾶτα τὸ μὲν τέταρτον ἐπὶ τοῖς
 30 εἰς ἀδιαθέτου κληρονομοῦς ἐρχέσθω, οἱ παῖδες δὲ οἱ
 ἴδοιτο, εἰ βούλωται ἐαυτοῖς ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτη-
 ρίῳ. προσδεχέσθωσαν καθάπερ ἂν θάλησαιαν, εἴτε
 πάντες εἴτε τινὲς ἐκ αὐτῶν, πάντως τὸ ἐννοούγκιον
 τῆς περιουσίας εἰς τοὺς βουλευόντας ἢ τὸν βουλευοντα
 1 περιεπιμένον. Εἰ δὲ καὶ ἐκ δούλης αὐτῷ τεχ-
 θέντες εἴεν, εἴτε αὐτοῖς ἐλευθέρωσειεν ἢ περιῶν ἢ
 ἐν τῇ διαθήκῃ, καὶ ἐπιδοῖν τοῦτους, καὶ οὕτως προσ-
 δεχέσθωσαν καὶ ἕστασαν βουλευταί, καθάπερ ὁ δια-
 θέμενος ἢ βουλήθῃ ἢ καθάπερ ἢ αὐτῶν ἐπιθυμία πε-
 40 ποίηεν ἐπιδοῦντο ἐαυτοῦς τῇ βουλῇ, ληφόμενοι καθά-

Quodsi ille quidem tacuerit, filiorum autem legiti-
 morum ei procreatio non fuerit, tunc quarta pars
 ad heredes qui sine scriptura sunt veniat, naturales
 autem filii, si voluerint se offerre curiae, recipientes
 autem filii, si voluerint se offerre curiae, recipientes
 secundum quod voluerint, sive omnes sive quidam
 ex eis, modis omnibus novem unciis substantiae ad
 (eos vel) eum, qui curiae se dederit, devolutis.
 35 Quodsi ex ancilla ei progeniti fuerint, deinde ipse
 eos manumiserit aut dum superest aut in testa-
 mento, et obtulerit eos, et isti suscipiantur et sint
 curiales secundum quod testator voluit aut secun-
 dum quod ipsorum desiderium fecit dantium se in
 curiam, accepturi secundum quod dictum est novem

que feminas, is substantiae suae tres partes curiae, quartam quibus vult relinquat. Erit enim illi filii
 loco unius forte vel etiam plurimum universa curia, vel quod eodem valet ipsa civitatis multitudo in filiorum
 loco posita, et bona sana perpetua et immortalis memoria, et fructus tantus quantus ad eum a filiis
 vix redundaturus esset. Quodsi quis legitimos quidem liberos non habeat, sed naturales ei sint, liceat
 ei cum onere curiae etiam hos heredes scribere, et scriptura pro omni oblatione sit neve ulla (id quod ex
 veteribus legibus erat) adiectione altera neve oblatione dum superstites erunt facienda indigeat, sed pro-
 titinus scripti, si quidem liberi sunt, curiales et heredes fiant, habeantque et ipsi novem uncias substantiae,
 prout pater iis distribuerit. Quodsi vel totum iis relinquere voluerit, melius adhuc fecerit: certe usque ad
 novem uncias omnino iis relinquat sciatque, etiam si minus reliquerit, at ex lege omnino ad novem uncias
 iis supplementum fore substantiae. Illi autem si quidem quid ex bonis auferre volunt, etiam curiales fiant:
 quodsi alii voluerint alii recusaverint, ad eos qui voluerint recusantium partes veniant; sin autem omnes
 repudiataverint, tum proinde quasi nulli adessent liberi, ad curiam novem unciae veniant.

II. Quodsi ille quidem tacuerit nec vero legitimorum liberorum prolem habeat, tum quarta quidem
 ad heredes ab intestato veniat, liberi vero naturales, si curiae sese offerre velint, recipientur prout volu-
 erint sive omnes sive quidam eorum, ita ut omnino novem unciae substantiae ad curiales vel curialem
 1 revolvantur. Quodsi etiam ex ancilla ei nati sint liberi, eosque vel dum superstes erunt vel in testa-
 mento manumiserit et eosdem obtulerit, sic quoque recipientur et curiales sint, prout testator voluit vel
 prout ipsorum qui se obtulerunt curiae desiderium effecit, accepturi sicut dictum est novem uncias.

1 τῆς ἐαυτοῦ περιουσίας τὰς τρεῖς μοίρας] propriam
 substantiam s. || 2 τῇ τετάρτῃ L¹ || 4 ταῦτα L¹ || 5 τῆς
 πόλεως] totius civitatis s. || 7 ἴσως om. L || αὐτῷ om. s. ||
 8 ἐλωσι M^c || 9 καθεστῶσι L(s) || καθεστῶσι M^c ||
 10 αὐτῷ] sibi (i. e. αὐτῷ) s. || 11 ἔσται L || 12 τοῦτο
 om. s. || 16 ἐναούγκιον L et sic passim || 18 ἂν addidi; an
 ἐπιθ. προΐξαι (cf. ad s.)? || 20 *καταλίποι (cf. s.) καταλί-
 ποιαν ML || 22 εἰ δὲ ἔπερ L¹ || τι om. L (unde τὴν οὐ-
 σίαν corr. L²), τι τῆς οὐσίας εἰ λαβῆν om. s. || ἐπιθυ-
 μοῖσαι L¹ || 23 αἱ] οἱ? L¹ || 24 *παραιτήσιντο ML ||
 27 ἐνοούγκιον L¹ ἐννοούγκιον L² || 28 σιγήσειεν L¹ ||
 34 τοῖς βουλευταῖς ἢ τοῖς βουλευόντας L || 37 τοῦτοίς
 L² οὕτως] οἷτος L¹ isti (i. e. οἷτος) s. || 38 sq. ὁ διαθέ-
 μιος — καθάπερ om. L

3 plurimas F* || idem est Osenbrüggen] id est (idē F)
 libri || 5 fama bona vulg.] labor libri || mortalis V ||
 8 facit F || honore V Neob. || 9 hos] et hos Beck || 10 da-
 tiones vulg.] ratione V Neob. || legum om. V || 11 sq. su-
 percessit (superes V) dationes sex mox V Neob. || si om.
 V Neob. || 15 et om. V || 16 faceret V] faciet Neob. vulg. ||
 18 relinquerit V Neob. || 20 desideraverint] substan-
 tiam accipere add. vulg. || 21 quodsi quidem V || 22 legerit
 V || veniat vulg.] veniunt V Neob. || 24 veniat
 V || 28 tacuerint V || aut V || 31 voluerit V Neob. ||
 32 quadam V || 33 novem V || 34 eos vel supplēvi. cf.
 p. 250, 6 || dederit V || 35 deinde ipse eos manumiserit
 om. V || 38 sq. voluerit et fecerit vulg. || 39 *in curiam]
 in curia V Neob. (curiae vulg.)

παρ εἶρηται τὸ ἐνναούγκιον. πανταχοῦ γὰρ βουλόμεθα, κἄν εἰ διάδοιτο κἄν εἰ μὴ βουλευσόμενος ἀπέλθοι, τοὺς εἰς τὴν βουλὴν ἐρχομένους τὸ ἐνναούγκιον λαμβάνειν. εἰ δὲ ἐλευθερώσειε μὲν μόνον, οὐ μὴν ἐπιδοίη, καὶ οὗτοι βουλονται ἢ τίς ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸ βουλευτήριον ἰδίῳν, κἀκεῖσε τὸ ἐνναούγκιον τῷ βουλευοντι ἢ τοῖς βουλευομένοις κατὰ τὴν ἀναλογίαν διδύσθω. εἰ δὲ μῖσει τῶν νόθων ἢ βουλῆθει ἢ ἐπιδοθείη, τρικρατα τὸ ἐνναούγκιον ἢ βουλῆ λαμβανέτω.

10

CAPUT III.

Ἐξ δὲ γνησίων εἶη παῖδων πατὴρ, ἐνταῦθα τὸ πῶγμα διακριτόν, εἴτε μόνων ἀρρένων εἴτε μόνων θηλειῶν εἴτε μεμιγμένῃ γοῆς, ὥστε τὸν νόμον πανταχοῦθεν ἔχειν τὸ τέλειον καὶ τὸ τῆ βουλῆ συμφέρον. εἰ μὲν οὖν ἀρρένες αὐτῶ μόνου καθεστήκοιεν παῖδες, ἢ ἔγγονοι τυχόν ἀρρένες ἐκ προτελετησάντων νόθων, τὸ ἐνναούγκιον εἰς πάντα καθάπερ ἂν βουληθείη μερίζετω, οὕτω μὲντοι ὥστε κατὰ μηδὲν ἐλαττωθῆναι τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν ἀκαθηκυσῶν διαλεγόμενον διαθηκῶν. πλὴν εἰ μὴ τρόπος ἀχαριστίας τούτο ποιῆσειεν· οὐδὲ γὰρ τὰ ἐπὶ τούτοις τεθειμένα νόμιμα παντελῶς ἀναιροῦμεν. ἐκείνου μὲντοι πάντως φυλαττομένου, ὥστε τὸ ἐνναούγκιον πρὸς τοὺς μὴ ἀχαριστοὺς παῖδας μερίζειν, καὶ κατὰ τοσοῦτον ἕκαστον ὑπεισιέναι τὰ βουλευτικά τοῦ πατρὸς λειτουργήματα, καθ' ὅσον αὐτοῖς ὁ πατὴρ διένειμε τὴν οὐσίαν, τοῦ τριονγκίου μόνου τῆ τοῦ πατρὸς καταλιπαρμένου γνομῆ. ἐνθα ἂν αὐτὸ παραχωρηθῆαι βούληται εἴτε πρὸς τοὺς παῖδας εἴτε καὶ πρὸς ἕτερον.

Quodsi legitimorum filiorum fuerit pater, tunc res decernenda est, utrum tantummodo masculi an tantummodo feminae an certe permixti sexus sint, quantum lex undique perfectionem habeat et curiae utilitatem. Si ergo masculi tantummodo ei fuerint filii, vel nepotes forsan masculi ex praedefuncto filio, novem uncias in omnes filios sicut voluerit dividat, sic tamen ut in nullo diminuatur lex quae de inofficiosis legitur testamentis, nisi forte ingratiitudinis modus hoc fecerit: neque enim quae in his positae sunt leges omnino destruimus. Illo omnimodo custodito ut novem unciae inter non ingratos filios dividantur, et secundum hoc unusquisque subeat curiae paternae functionem secundum quantum eis pater diviserit substantiam, tribus uncias tantummodo paternae derelictis voluntati, ubi eas pervenire voluerit, sive ad filios sive ad alium.

CAPUT IV.

Ἐξ δὲ πᾶσαι θηλείαι καθεστήκοιεν, εἰ μὲν τῆς αὐτῆς πόλεως γαμηθείεν βουλευταῖς, ἀδεια ἔσται τῷ πατρὶ, εἴπερ γεγαμημένα τυγχάνοιεν ὡς εἴρηται βουλευταῖς, διαίρειν εἰς αὐτὰς τὴν ὅλην οὐσίαν ἢ πάντως γοῦν τὸ ἐνναούγκιον καθάπερ ἂν βουληθείη, τῷ νόμῳ κἀνταῦθα προέχον τῷ τὰ ἐξ ἀδιαδέτου τάττονται. εἰ δὲ αἰ μὲν ἐξ αὐτῶν γεγάμηται βουλευταῖς, αἰ δὲ οὐχὶ τοιούτοις, τὸ μὲν ἐνναούγκιον πάντως καταλιπαρῆσθαι παρὰ τοῦ πατρὸς ταῖς τῶν βουλευτῶν γυναῖξι, διαίρουμενον κἀνταῦθα καθάπερ (ἂν) ὁ πατὴρ

Quodsi omnes feminae fuerint, si quidem eiusdem civitatis nuptae fuerint curialibus, licebit patri, si quidem nuptae fuerint sicut dictum est curialibus. dividere inter eas omnem substantiam aut certe novem uncias secundum quomodo voluerit, respiciens et hic legem quae de successionibus sine scriptura dispositum. Quodsi quaedam ex eis nuptae sint curialibus, quaedam non, his talibus quidem novem unciae omnino relinquuntur a patre curialium uxoris, divisis et his secundum quod pater voluerit.

Utiq̄ue enim volumus, sive testatus sit sive non testatus decesserit, eos qui ad curiam veniant novem uncias accipere. Si vero manumiserit tantum nec vero obtulerit, atque illi velit sive unus sive nonnulli ex iis ad curiam respicere, hic quoque novem unciae curiali vel curialibus pro portione virili dentur. Quodsi nemo naturalium vel voluerit vel oblatum sit, tum novem uncias curia accipiat.

III. Quodsi quis legitimorum liberorum pater sit, tunc discrimen faciendum est, utrum masculorum solum an feminarum solum an mixti sexus sint, ut lex undique habeat quod perfectum et curiae utile sit. Itaque si masculi tantum ei liberi sint, vel forte nepotes masculi ex filiis praemortuis, novem unciae inter omnes sicut voluerit distribuuntur, ita tamen ut nulla in re lex quae de inofficiosis testamentis agit infringatur, nisi forte hoc ingratiitudinis ratio effecerit: neque enim iura de his constituta omnino tollimus. Illud tamen omnibus modis custodiatur, ut novem unciae inter liberos non ingratos distribuuntur, et in tantum singuli curialia patris munera subeant, in quantum pater iis substantiam distribuit, tribus uncias solis voluntati patris relictis, quocumque eas pervenire voluerit sive ad liberos sive etiam ad alium.

IV. Quodsi omnes feminae sint, si quidem eiusdem civitatis curialibus nupserint, licebit patri, si modo nuptae sint uti dictum est cum curialibus, totam substantiam aut certe novem uncias omnino prout voluerit inter eas dividere, ut tamen hic quoque ad legem attendat quae de successionibus ab intestato disponit. Quodsi ex iis aliae curialibus nupserunt, aliae non nupserint curialibus, novem unciae quidem a patre omnino curialium uxoris relinquuntur hic quoque prout pater voluerit distribuendae, quod autem

1 εἴρηται L || 4 ἐλευθερώσειε Haloander ex s] ἐλευθερώσειε ML || 5 καὶ οὗτοι βούλονται] illi autem etiam taliter (i. e. καὶ οὗτοι καὶ οὗτοι) voluerint s || 6 ἰδεῖν] venire s || 12 μόνον ἀρρένων M^a || 13 εἴτε μεμιγμένῃν (μεμιγμένῶν L³) γόνων L, an certe (i. e. εἴτε γα?) permixti sexus s || 16 ἕκαστος L || ex praedefuncto filio s || 17 πάντας] omnes filios s || 19 τὸν νόμον] cf. p. 129, 6. 12 sq. || τὸν περὶ τὸν om. L || 22 μέντοι om. s || 28 αὐτῶ L || βούλεται L || 30 τῆς αὐτῆς Ath. s (cf 251, 7) || αὐτῆς τῆς ML || 32 γεγαμημένα L¹ || 33 ἢ πάντως γοῦν] aut certe s || 39 διαίρουμενον κἀνταῦθα M] διαίρουμενον δὲ κἀνταῦθα ὁ πατὴρ L divisis et his s || ἂν add. Haloander

2 non testatus V] intestatus vulg. || 5 talater V] aut unus] aut om. V^a || 7 virile V || 8 datus aut V || 12 an tantummodo V] aut tantummodo vulg. || 16 vel om. V || 17 voluit Neob. || 18 in nullo ut V || de om. V || 19 nisi] non V || 23 unusquis V || 25 dividerit V || 26 relictus V || voluntatis V] voluntate Neob. || 27 sive ad filios sive ad alium om. V || alio Neob. || 31 civitatibus V || 31 sq. curialibus — fuerint om. V || 32 curialibus] hic rursus inc. T post iacturam plurium foliorum || 34 quominus V^a, secundum del. Osenbrüggen || respiciens om. V || 36 sint Neob. || 37 novem quidem Beck; sed videtur s his talibus male ad sequentia rettulisse || 39 divisae et hic vulg.

βουλθῆναι, τὸ δὲ λειτούμενον εἰς τὰς μὴ βουλευταῖς τῆς αὐτῶν πατρίδος γαμηθείσας, ἢ καὶ εἰς ἑτέρας, δηλαδὴ τῆς νομίμου μοίρας κἀκείνας πάντως ἀποσωζομένης. εἰ δὲ μήπω γάμων ἔτυχον, τῆς καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ ὄρῳ γράφειν αὐτὰς ἢ τινὰ ἢ τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐνναούγκιον κληρονομοῦν, ἐρ' ἢ πάντως γαμηθῆναι τῆς αὐτῆς πόλεως βουλευταῖς. ἢ εἰ μὴ τοῦτο βούλεται αὐτός, ἢ αὐτὸς μὲν γράφειν αἱ δὲ οὐκ ἀνάσχοιντο, τὸ μὲν ἐνναούγκιον ἐπὶ τὸ βουλευτήριον τῆς πόλεως ἐρχέσθω, τὸ δὲ τριούγκιον μόνον εἰς τὰς πάσας καθ' ὅπερ ὁ νόμος βούλεται μεριξέσθω τῶν, ἐν λόγῳ καὶ τῶν προικῶν αὐταῖς γινομένων.

residuum autem eis quae non curialibus propriae patriae nuptae (sunt), vel certe aliis, procul dubio legitima portione et eis omnino reservanda. Quodsi necdum nuptae sint, tunc sub tali definitione scribendum est de his aut quendam aut quasdam ex eis in novem uncias esse heredes, quatinus omnimodo nubant eiusdem civitatis curialibus. Quodsi hoc non voluerit, aut ipse quidem scriperit, illae vero non pertulerint, novem unciae quidem ad curiam civitatis veniant, tres autem unciae tantummodo inter omnes secundum quem lex vult dividantur modum, deductis in ratione etiam dotibus earum.

CAPUT V.

Εἰ δὲ ἄρσενες τε καὶ θήλειαι καθεστήκοιεν, οἱ μὲν ἄρσενες πάντως τὴν ἡμίσειαν ἐχέτωσαν μοῖραν τῆς περιουσίας, αἱ δὲ θήλειαι τὴν λειπομένην ἡμίσειαν, οὐ τελείαν μόντοι· δώσουσι γὰρ αὐταὶ τὸ τέταρτον τοῖς βουλευμένοιαν ἀδελφοῖς, πληρ' εἰ μὴ βουλευτῶν εἰεν γαμετῆν πάσαι ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ εἰς τοιοῦτους ἔλθοιεν γάμων καὶ βουλευταῖς τῆς οἰκίας πατρίδος ζυγῆσαι, τῆς καὶ ἐλευθερωθῆσονται τῆς τετάρτης μοίρας, οἷα δοκοῦσαι καὶ αὐταὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν ἕως περιεῖαι μετέχειν τοῦ λειτουργήματος. Ταῦτα ἡμεῖς νομοθετήσαι δεῖν ᾗδθημεν, οὐχ ὥστε ἀφελεῖσθαι τοὺς ἀνδρώπους τῆς τῶν οἰκείων διοικήσεως, ἀλλ' ὥστε τὰς πόλεις μὴ τελείως ἐξερημαθῆναι βουλῆς, μηδὲ περιουσίας τισὶν ἴσως καὶ ἀσεβείαν ἐλαττοῦσθαι τὰ βουλευτήρια. τοιγαροῦν ἐμάθημέν τινας καὶ ἀπηγορευμένους τῷ νόμῳ συναλλάττειν γάμους, ὥστε ἐντεῦθεν μὴ γησίοις ἀλλὰ νόθους αὐτοῖς τέκνεισθαι παῖδας, κἀκείνοις δὴθεν ὡς ἐξωτικοῖς καταλιμπάνειν καὶ οὕτως ἀποστρεφῆναι τὴν βουλὴν τῆς ὀφειλομένης αὐτῇ περιουσίας.

Quodsi masculi et feminae fuerint, masculi quidem omnimodo substantiae mediam habeant portionem, feminae vero residuam mediam, non integram quidem: dabunt namque ipsae quartam partem curialibus fratribus, si tamen non fuerint curialium uxores omnes aut quaedam ex eis. Quodsi ad tales pervenerint nuptias et curialibus propriae (patriae) fuerint sociatae, tunc liberabuntur a quarta curiae, utpote quae videntur et ipsae per viros suos donec supersint esse participes functionum. Haec nos sancire oportere aestimavimus, non quo auferamus hominibus propriarum rerum dispensationem, sed ut civitates non in integrum desolatae curiae remanere neque adinventionibus quibusdam forsitan et impiis deminuerentur curiae. Denique cognovimus quosdam interdixtas lege contrahere nuptias, ut ex hoc non legitimi, sed naturales filii procreentur, et ipsis revera utpote extraneis relinquere et sic fraudare curiam debita facultate.

CAPUT VI.

Κἀκεῖνό γε μὴν ἐξ αὐτῆς εὐρύπτως τῆς πείρας ὡς κατὰ τῶν βουλευτηρίων γίνεται, καὶ πολλοὶ δὴθεν

Sed et illud etiam ex ipso reperimus experimento quod adversus curiam fit: multi quasi dicentes aut

cap. 6 summarium habet tractatus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 11 p. 194 Heimb. ex Athan.

reliquum est his quae non nupserunt curialibus patriae suae, vel etiam aliis, nimirum legitima parte etiam illis omnino servata. Quodsi nondum nuptae sint, tunc sub ea conditione eas vel unam vel nonnullas earum in novem uncias heredes scribat ut omnino curialibus eiusdem urbis nubant: aut si hoc ipse nolit, sive ipse quidem scriperit, illae vero aspernatae sint, novem unciae ad curiam civitatis veniant, tres vero unciae solae inter omnes quemadmodum lex vult distribuuntur, dotibus quoque earum in computum vocatis.

V. Si vero et masculi et feminae sint, masculi quidem omnino dimidiam partem substantiae habeant, feminae vero reliquam dimidiam, nec tamen integram: dabunt enim ipsae quartam partem fratribus curialibus, nisi curialium uxores sint sive omnes sive nonnullas earum. Nam si ad eiusmodi nuptias venerint et curialibus patriae suae matrimonio coniunctae sint, tum a quarta parte danda liberabuntur, quippe quae et ipsae per maritos donec superstites sunt muneris participes esse videantur. Haec nos sancienda existimavimus, non quo homines priorum bonorum administratione privemus, sed ne civitates curiis plane orbentur, neu forte etiam impiis fraudibus quibusdam curiae diminuantur. Sane accepimus quosdam etiam lege prohibitas nuptias contrahere, ut inde iis non legitimi sed naturales liberi nascantur, illisque tamquam extraneis relinquere atque ita curiam substantia quae ei debetur privare.

VI. Ceterum illud quoque contra curias fieri ex ipso usu experti, multos scilicet dicentes sive tamiacae

2* αὐτῶν (cf. 5 et infra v. 19)] αὐτοῦ ML || γαμηθείσας om. L || 3 νομίμου M] νομικῆς L || 4 ἐπὶ τούτῳ] sub tali 5 || 6 ἐρ' ὡν πάντων L¹ || 8 αὐτὸς prius om. 5 || γράφουσι M || 11 ὁ νόμος] νόμον? corr. L² || 12 γενομένων L || 16 μόντοι] quidem 5 || ἀγται M || 18 εἰ] εἰς L¹ || 20 τῆς τε τετάρτης L || 21 αὐτὰ ML¹ || 27 καὶ om. 5 || ἀπηγορευμένας? L² || 29 αὐτοῖς om. 5 || 33 εὐρύπτως] reperimus 5 || 34 καὶ om. 5

1 non] nunc libri || 2 patribus V || sunt add. vulg. || 3 et omnino ei V || *reservans libri, reservata Beck || quodsi necdum] quod sine duorum V || 5 his V] eis T Neob. ||

6 uncias vulg. || 7 curialibus civitatis V || 7 sq. non voluerit V] voluerit T noluerit Beck || 8 aut] ut V || scripserint V || 9 pertulerit V || 10 veniant vulg.] venient (veniet T) libri || 11 quem] que V || dividantur V] videntur T Neob. dividuntur vulg. || 12 rationem vulg. || doctis V || 14 habent V || 16 ipsae] persone V || 19 patrias add. vulg. (cf. v. 1 sq.) || 20 curiae] parte vulg. || utpote V || 21 videantur vulg. || ipsa V || 23 existimavimus non quod T || 24 dispositionem Osenbrüggen || 25 in integrum Neob.] integrum V integre vulg. || desolatae] dare cum spat. 4—5 lit. V || 26 cuiusdam libri || 27 deminuerent T || quodam V || 30 utpote V || 34 fit V] sit T Neob. sint vulg. || multi V] om. T Neob. || dicentes quasi V

λέγοντες ἢ ταμειακῆς ἢ κομητικῆς ἢ κορχυλευτικῆς ἢ ἄλλης καθεστάναι καταστάσεως τὸν ἕτερον τῶν αὐτῶν γονέων πειρῶνται προεῖναι ἑαυτοὺς ἢ ταῖς ταμειακαῖς ἢ ταῖς κομητικαῖς ἢ κορχυλευτικαῖς ἢ ἑτέροις οἰκισθῆ- 5 ποτε τύχης καὶ τὸ βουλευτήριον ἐκκλίβειν· θεσπιζο- μεν τοῖν μὲν ῥηδία εἶναι τοιαύτην τέχνην κατὰ τὸ δημοσίον, ἀλλὰ πάντως, εἴτε ἐκ ταμειακῆς μητρὸς εἴτε ἐκ κορχυλευτικῆς εἴτε ἐκ κομητικῆς γεννηθεῖη παῖς 10 βουλευτῆ, τὴν βουλευτικὴν τύχην κρατεῖν βουλόμεθα. βουλευταὶ μὲν γὰρ ἐλάχιστοι πανταχόσε τῆς ἡμετέρας εἰσι, ταμειακοὶ δὲ καὶ κομηταὶ καὶ κορχυλευταὶ εἰς πλῆ- 15 θος ἐκκεχωρημένοι καθεστῆσι, καὶ προσθὺν ἔστι μᾶλλον τὰ βουλευτήρια τῶν πόλεων αὐξῆσαι ἐν ὀλίγοις σώ- μασι στενωγορηθέντα ἢ πλῆθος πλῆθει προσθεῖναι. Εἰ δὲ τίνας ὀνομάτι τῆς οἰκίας μητρὸς ὡς ταμειακῆς ἢ κορχυλευτικῆς ἢ κομητικῆς τύχης οὐσης ἑαυτοὺς ἐξ- 20 ελεῖν τῆς βουλευτικῆς ἐπιουρίθσαν καὶ πειραθεῖεν τύχης, ἀπὸ τῆς ἀρι διεληθούσης decimae ἐπιουρίθσεως καὶ αὐτῆς, τὰ κατὰ τούτων προαχθέντα τὸν τρόπον εἴτε ἐκ τῆς θείας αὐλῆς εἴτε ἀλλὰ ῥηδία ἀργὰ καὶ αν- 25 ἰσχρον ἔστω, καὶ τοῖς τοιοῦτον βουλευτῶν τὸ λοιπὸν εἶναι θεσπιζόμεν. εἰ γὰρ τὴ πέτρακται πρὸ τῆς δε- κάτης ἐπιουρίθσεως, τούτο βεβαίως καὶ ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἑαυτοῦ μένειν βουλόμεθα.

Ἐξαίρουμεν δὲ τῆς παρούσης ἡμῶν θείας διατάξεως 25 Θεοδοσίου καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰωάννου τοῦ ἐπικλην Ἰσικων, οἵπερ ἑαυτοὺς εἰς τα- μειακὴν καίτοι βουλευτικὴν οὐκ πατέραν ἔγραψαν τύχην πρὸ τῆς δεκάτης ἐπιουρίθσεως, καὶ πᾶν εἰ τι γέγονεν ἐπ' ἑλευθερίᾳ τούτων ἀναίρουμεν. οὐδενὸς 30 γὰρ αὐτοὺς ἀπολατῆν τῶν πεπορισμένων βουλόμεθα, ἀλλὰ βουλευτῶν εἶναι καὶ τὰ βουλευτικὴν πράττειν καὶ τοῖς λειτουργήμασι τοῖς βουλευτικαῖς προσέχειν, οὐ- δενὸς καθ' ἕνα εἰπόντες ἐρῶμεν βοηθεῖν αὐτοῖς πρὸς τούτο δυναμένων, κἂν εἰ τι πεπορισμένον αὐτοῖς εἴτε 35 ἐκ τῆς αὐλῆς εἴτε ἀλλοθεν εἴη.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντι ἡμῖν καὶ ἐπ' ὠφέλει τῶν πόλεων καὶ τῶν βουλευτηρίων δόξαντα

sacri aerarii aut vicaneorum aut purpurariae aut alterius cuiusdam esse condicionis alterum suorum parentium se temptant coniungere aut sacri aerarii aut vicaneorum vel purpurariae aut alteri cuium- 5 que conditioni et curiam evitare. Sancimus itaque nullam esse talem artem adversus publicum, sed omnino, sive ex sacri aerarii matre sive ex purpuraria sive ex vicanea nati fuerint filii curiali, conditionem curiae obtinere. Curiales namque pauciores ubique nostra in republica sunt, sacri autem aerarii et vicanei et purpurarii in multitudine effusi sunt; deinde est congruus magis ampliare curias civitatum in paucis corporibus angustatas quam multitudinem multitudini adicere. Quodsi quidam nomine propriae matris, tamquam quae sacri aerarii vel purpurariae aut vicaneae conditionis (sit), se subtrahere a curiae conditione temptaverunt vel temptaverint, a nuper praeterita decima indictione et ipsa, ea quae secundum hunc acta sunt modum sive a nostra aula sive aliunde vacua et invalida sint, et hos tales curiales de cetero esse sancimus. Nam si quid actum est ante decimam indictionem, hoc firmum et in sua fortitudine permanere solent.

Excepimus autem ab hac nostra divina constitutione Theodosium et eius fratres, et filios Iohannis qui cognomen habuit Sexcon, qui se in sacri aerarii conditionem permutaverunt, licet de curialibus essent patribus, et omne quicquid actum est in eorum liberatione destruiimus. Nihil enim eorum quae elice- 10 runt frui volumus, sed curiales esse et quae curia- rium sunt agere et ad functiones curiae respicere, nihil, sicut praelocuti sumus, eis prodesse possibile. etsi quid elicuit eis est sive ex nostro palatio sive aliunde.

(Epilogus.) Quae igitur visa sunt nobis et ad utilitatem civitatum et curiarum complacuerunt et

sive vicaneae sive murilegulae sive alii conditionis fuisse alterum ex suis parentibus conari semet ipsos sive tamiacis sive vicaneis sive murilegulis sive aliis qualibuscumque condicionibus adscribere atque curiam declinare: sancimus igitur nullum esse eiusmodi artificium adversus publicum, sed omnino sive ex matre tamiaca sive ex murilegula sive ex vicanea filius natus sit curiali, curialem conditionem praevallere volumus. Curiales enim paucissimi sunt in nostra ubique republica, tamiaci vero et vicanei et murileguli in copia effusam creverunt: itaque curias potius civitatum augere corporum paucitate in angustias ad- 10 ductas quam multitudinem multitudini addere par est. Quodsi qui propriae matris nomine tamquam quae tamiacae vel murilegulae vel vicaneae conditionis sit se ipsos eximere ex curiali conditione conati sunt vel etiam conentur, inde ab ipsa decima indictione nuper peracta, ea quae ad hunc modum acta sunt sive ex sacra aula sive aliunde vana et irrita sint, ac tales homines in posterum curiales esse sancimus. Nam si quid ante decimam indictionem actum est, id firmum et in robore suo manere volumus.

Excepimus tamen ex praesenti nostra sacra constitutione Theodosium eiusque fratres, et filios Iohannis cui cognomen est Xiscon, qui quidem se ipsi tamiacae conditionis licet parentibus curialibus nati adscriperunt ante decimam indictionem, et omne quicquid ad eos liberandos factum est tollimus. Neque enim ulla re eos frui earum quae iis praestitae sunt, sed curiales esse quaeque curialium sunt agere et muneribus curialibus operam dare volumus, ita ut nihil, quemadmodum modo diximus, hac in re iis optulari possit, etiamsi quid iis sive ex aula sive aliunde praestitum sit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt atque ad utilitatem civitatum et curiarum destinata sunt

1 κομητικῆς (et sic infra fere constanter) L || 2 ἄλλης | alterius cuiusdam s || 4 ἑτέροις L^a || 8 κορχυλευτικῆς M κορχυλευτικῆς L || 9 βουλόμεθα om. ε, fortasse recte || 10 τῆς ἡμετέρας εἰσ] πολιτείας add. cum Haloandro vulg. || 11 πλῆθος] πλῆ M || 12 leg. ἐκκεχωρημένον? || καὶ] deinde s || 16 ἢ καὶ κομητικῆς L || 18 decimae, s. v. ἤτοι δεκάτης M δεκάτης L s' Ath. unde decimae (cf. pr. s § 3 p. 248, 32) Zachariae || 26 αὐτοῦ om. L || 27 Ἰσικων M] Ἰξίκων L Xescon vel serconis, serconin. exconin Iuliani codd. || 29 πρὸ τῆς δεκάτης ἐπιουρίθσεως om. s (cf. Iulian.) || 34 αὐτοῦς L¹ || πρὸς τούτων L, om. s || 35 πεπορισ- μένον ε s dedi (sim. Haloander) || περιωρισμένον ML

1 errari V (id. infra) || vicaneorum V] vicaneae T uicaneae Neob. || 2 cuiusdam V] cuiuscumque T Neob. || case om. V || *suorum] suum libri || 3 parentium V] pa-

rentum curialis T vulg. || temptare V temptat T || con- ingem T || 4 aut V] vel vulg., om. T || vicaneae vulg. || vel] aut T || alterius cuiuscumque conditionis V || 5 curia et uitare V || 6 aduersus artem V || 8 uicanei T] curiali V] curiales T Neob. || 11 multitudinem vulg. || effusi om. V || 12 *est congruus magis] et congruus magis V et magis congruus Neob. || ampliare T Neob.] ampliare V || 13 multitudinem multitudini] multi- tudine V || 16 uicariae V || sit add. vulg. || 18 indictione V || 19 ea] et ea VT || 21 hos tales] hospitales V || 23 sq. uolumus eum. excepimus autem ad hanc nostram diuinam constitutionem libri, corr. vulg. || 27 Sexcon] sex eos V sex T, om. Neob., Xescon vulg. || qui se in] qui in se V qui in T, om. Neob. || 29 patribus] de patribus V || 30 *eliceuerunt] licuerunt V habuerunt T Neob. || 32 func- tionum libri || 34 etsi] set etsi V set si Neob. || cis est] ei est V Neob. sit ei T || 35 curialium V] placuerunt T

καὶ τῷδε τῷ θεῷ δηλούμενα νόμῳ ἢ σὴ ὑπεροχὴ καὶ φυλάττειν καὶ ἐργῶ παραδιδόναι σπενδέτω, ποιητῆς ἐπιχειρήτης viginti librarum auri κατὰ τῶν τόνδε ἤμιον τὸν νόμον παραβαίνειν φαρσούντων. Dat. xv. k. Mar. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536] 5

quae per hanc indicantur legem, tna excellentia et custodire et operi tradere festinet; imminente poena XX librarum auri adversus eum qui hanc legem nostram praevaricare praesumpserit. Dat. xv. kal. Mart. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

ΛΘ

XXXIX. Auth. XLI. Coll. IV tit. 6

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΡΟΙΚΙΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΑΜΙ- ΑΙΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΚΟΥΣΗΣ ΤΩΙ ΕΝΔΕΚΑ- 10 ΤΩΙ ΜΗΝΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΤΕΛΕΥΤΗΝ.

R DE RESTITUTIONIBUS ET EA QUAE PARIT UNDECIMO MENSE POST VIRI MORTEM &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐσῶ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. 15

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. Orientis secundo.

(Προοίμιον.) Τὸ ἕσπτον καὶ πεποικιλμένον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς κατὰ μικρὸν δεόμενον θεραπείας οὐκ ἂν ἄλλως εἰς τὸ καλῶς ἔχον ἐπανέλθοι, κἂν εἰ τὰς πρώτας τις αὐτοῦ κνβερνήσειεν ἀρχάε, εἰ μὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος αὐτοῦ ἐπανιστάμενον διαλύων 20 οὕτως αὐτὸ καθισταίη πρὸς τὸ γαλήνιν τε καὶ ἀτάραχον καὶ νόμῳ πρέπον. ὁποῖον δὴ τι καὶ νῦν ἐπελθόν εἰς νόμον χρεῖαν ἡμῶς κατέστησεν. Ἰσμεν γάρ ὡς καὶ πρῶτῳ ἐστασιάζετο τὰ περὶ τῶν ἀποκαταστάσεων, καὶ εἰ συνέβη τινὰς ὑποδράκας ὑποθέσθαι τοὺς 25 βαρνομένους, πολλῆς τὸ πρᾶγμα ταραχῆς ἦν, εἴτε δίοι καὶ τὰ ἀποκαταστήσαι κελυσθέντα πράγματα

(Praefatio.) Decursio et varietas humanae naturae et paulatim egens curatione non aliter ad bene se habendum revocatur, licet prima eius gubernentur principia, nisi etiam quod particulariter ei resistit corrigatur sicque constituatur sub tranquillitate et quiete ut legi conveniens. Quale scilicet quiddam etiam nunc emergens ad legis nos opus adduxit. Scimus enim quia etiam dudum dubitabatur de restitutionibus, et si contigisset quosdam hypothecas obligari eius qui restitutione gravabatur, plurimae contentionis erat negotium, sive oporteret etiam res quae restitui iussae fuerant periculum pati,

Nov. XXXIX (Authent. XLI = Coll. IV tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, B 28, 15 cum schol. — Epit. Theod. 39 (inde B²), Athan. 9, 3. Julian const. XXXVII.

et sacra hac lege declarantur tua sublimitas et custodire et effectui tradere studeat, poena viginti librarum auri contra eos proposita qui hanc nostram legem violare audeant.

XXXIX.

DE RESTITUTIONE RERUM DOTALIIUM ET ANTENUPTIALIUM, ET DE EA QUAE UNDECIMO MENSE POST MORTEM VIRI PEPERIT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Volubilitas et varietas humanae naturae iam medicina sensim adhibenda indigens non aliter in meliorem statum redibit, etiamsi quis prima eius gubernet principia, nisi si etiam singulis quae in eo genere emergunt compositis ita illam in condicionem tranquillam et quietam et legi convenientem restituat. Quale quid cum nunc quoque evenerit, ad legis necessitatem nos adduxit. Scimus enim iam dudum de restitutionibus dubitatum esse; et si quae forte hypothecae ab iis qui onerati erant datae essent, magnae rem dubitationis fuisse, utrum etiam res quae restitui iussae erant in periculum vocandae essent an solae

1 τῷ θεῷ om. ε || 3 viginti librarum auri om. L || 4 xv k. Mar. M (5 codd. T Neob.) || v kal. Marc. ε cod. Vinl. πρὸ δ' καλ. μαρτ. Ath. (μνημ. μαρτίῳ Theod. in mense Martio Jul.) || 5 CR. M || post cons. Beisarii v. c.] bilisario v. c. cons. || Mε indictione undecima post consulti- tam Belisarii Jul. (id. Theod.) μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου in d. α' Ath. cum schol. (cf. Heimbach p. LXXXVIII): σημειῶσι ὅτι ἐπὶ τῆς ἰδ' ἐπιμετρήσεως μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου ἐκφωνήθησα ἡ διάταξις εἰς τὴν ἰδ' ἐπιμετρησὴν τὴν οὐκ εἰαν ἡμῶν νομοθεσίαν (cf. supra p. 53 p. 248, 32). Unde ortus est error in numero indictionis commissus (XI pro XII) ap. Jul. Ath. Theod. || 6 In I. h. l. inscribitur de τῶν νεαρῶν βιβλίον β': — 7 Περὶ ἀποκαταστάσεως De restitutionibus ε || 8 προικιμαίων B || προικιμαίων καὶ προγαμιαίων πραγμάτων om. ε Theod. Ath. (cf. Cuicci' exposit.) καὶ προγαμιαίων πραγμάτων om. B || 11 sq. meta — τελεῦτην om. Theod. || 13 * ἐπάρχῳ ML || 14 αἰῶας L || 16 Τὸ ἕσπτον — 254, 12 ἰώμενοι om. B, suppl. B² || 17 καὶ τοῖς M || δεόμενα M || 18 φαρσούντων L, ἄλλως ML B² η μάλλον B² || ἔχειν L² || 19 κἂν εἰ M κἂν εἰς LB² || τις om. B² || αὐτοῦ vel αὐτὸν L¹, αὐτὸ L² || 20 καὶ τῷ κατὰ

μέρος αὐτῷ προϊστάμενον L¹ καὶ τὰ κατὰ μέρος αὐτῷ προϊστάμενα L² || κατὰ om. B² || αὐτοῦ om. B² || 21 αὐτῷ L¹ || καθισταίη Zachariae καθιστάη (καθιστῶν B²) libri || 22 καὶ νόμῳ πρέπον || ut legi conveniens ε || ἐπελθόν B² ἐπελθῶν L¹ || 25 εἰ καὶ B² || τοὺς βαρνομένους] eius qui restitutione gravabatur ε || 26 τῷ (τὸ L²) πρᾶγμα L¹ τῷ πρᾶγματι L² || ἦν] μετῆν L² || 27 κελυσθέντα τὰ πράγματα B²

1 tua] tuam et V || cexcellentiam V² || 5 xv kal. maro. T Neob.] v kal. marc. V || constantinopoli V cap. T || biliaro V bilis. T Neob. || uiro clarissimo consule V || 6 XLI - R. De restionibus et earum quae pariunt V (cf. ad rubr. nov. XXXV) || 8 undecimo] XI V in decimo R || 17 curationem R || ad om. V¹ || 18 prima om. R¹ || principia gubernentur R || 19 quod] de R¹ quidem R² || 21 conveniens] est add. R² V³ || 22 quidam R || etiam] enim etiam R² || 23 enim quia om. V || etiam] quod add. V² || 25 eius] eas eius R² || restitutionem R¹ || grauabantur R² T⁴ || 26 contemptiois R || 27 periculum — 254, 11 modis omnibus scr. R² in ras. 7 versuum

κινδυνεύειν είτε μόνα τὰ τοῦ βεβαρημένου τῆ ἀποκαταστάσει· καὶ πολλή τις τῆν καὶ περὶ αὐτὴν τῆν τῶν ῥημάτων διαφορὰν ζήτησις, εἴτε ὁ τελευταῖον διατάξαι τοὺς περὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν βεβαρημένων τῆ ἀποκαταστάσει πράγματα δεῖν ἀποκαταστήναι, εἴτε καὶ ἀπλῶς ἀποκαταστήναι τὸ καταλειφθὲν μετὰ τῶν παρακατάσχων τοῦ νόμου μέρους κελύσει· καὶ εἰσῆγοντο καὶ fideicommissou persecuciones καὶ ἐξ ἀπορίας αἰ in rem missiones, καὶ οἱ πολλοὶ τὸ ἐκείνοι καὶ ποικίλοι· καὶ ἀνεκλύτοι σχεδὸν τῆς ῥηθείας in rem missionis κύκλοι. καὶ ὡς ἡμεῖς πρώην τὰ ταῦτα ἰώμενοι νόμον ἐγράψαμεν, καθάπαξ κωλύοντες τὰ ἀποκαταστάσει βεβαρημένα πράγματα μὴ ἐκποιεῖσθαι ἢ ὑποτιθεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τῆς οἰκίας ὀδεύειν τύχης, καὶ παρ' ὧπερ ἂν γένοιτο μὴ μένειν ἰσχυρῶς, ἀλλ' ἐπανέειν πρὸς τὸν ὧ δοθῆναι προσετάχθη. 15 ὁ γὰρ νόμος ἦδη πον καὶ χρόνιος ἔστι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐνδοκίμων διετέλεσεν· ἀλλ' ἐμελλεν, ὅπερ εἰπόντες ἐφθρημεν, ὁ φέρειν ἅπαντα πεφικνός χρόνος δεκνύναι δεῖν τινὸς ἐξαιρέσεως ἀναγκασίας τῶ νόμου. 20 Προσῆλθον γὰρ ἡμῖν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐκ τούτων ἀδικοῦμενοι. τελευταῖαντος γὰρ ἀνδρός ἐπὶ τινος κινήσεως ὑπόθεσις ἦ μὲν γαμετῆ τῆν τε φερῆν εἰσέπραττε τῆς τε δωρεᾶς τῆς πρὸ τῶν γάμων ἦτοι διὰ τὸν γάμον γενομένης τὸ μέρος, ὅπερ ὁ τοῦ ἀνδρός 25 αὐτῆ θανάτος εἶδον· ὁ δὲ τοῦ τελευταῖαντος ἀδελφὸς ἐτέρωθεν ἀντίεχο τῶν πραγμάτων, καὶ τῆν τοῦ πατρὸς προντέτετο βουλήν, καὶ ἀπέλιξε τῆς γυναῖκος τὰ πράγματα, φάσκων τὸν μὲν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ ταῦτα διαπανθῆσαι, αὐτὸν δὲ παρὰ τῆ γυναῖκι βλέπειν 30 τὰ πατρίᾳ πράγματα, ὅπερ ὁ πατὴρ ἐξ ἀπειρίας ἀποκαταστήναι προσέταξεν αὐτῶ, καὶ ἀντιλήψεσθαι μὲχρι παντὸς αὐτῶν καὶ οὐκ ἐνδῶσειν, ἕως ἂν τὸ ἱκανὸν τῶ ἡμετέρῳ νόμῳ διὰ πάντων γένοιτο. ἀλλ' ὠδήρετο δικαίως ἡ γυνὴ καὶ ἐφασκεν οὐ δίκαιον εἶναι 35 καθάπερ ἐπ' ἐξαπατῆ κύριον μὲν τὸν ἄνδρα γενέσθαι τῆς προικὸς ἀπάσης, καὶ εἶγε προτελειαν τῆν γυναῖκα συνέβαινε, τὸ κέρδος ἔχειν κατὰ τὸ σύμφωνον, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐτελεύτησεν, αὐτῆν ἀγνοοῦσαν τῆν ὑποκατάστασιν ἀπολέσθαι κινδυνεύειν. ἀλλ' ἐνταῦθα 40

sive solas eius qui gravabatur restitutione; et multa quaedam erat etiam circa ipsam verborum differentia quaestio, utrum defunctus praecepisset res quae remaneret post mortem eius qui gravabatur restitutione oportere restitui, an absolute restitui quod relictum erat post detentionem legitima pars iuberet? Et introducebantur etiam fideicommissi persecutiones et ex inopia in rem missiones, et plurimi illi et varii et insolubiles pacne praedictae in rem missionis circuli. Sed tamquam nos dudum haec sanantes legem scripsimus, modis omnibus prohibentes restitutione gravatas res aut alienari aut obligari, sed cum propria ambulare fortuna, et apud quemcumque fuerint non manere firme, sed reverti ad illum cui dari iussae sunt. Et facta lex iam quoddammodo longaeva est et in iudicio approbata frequentatur: sed futurum erat, quod praediximus, ut quod ferre omnia consuevit tempus ostenderet indigere quadam exceptione necessaria legem. Adierunt enim nos viri et mulieres ex his laesi. Moriente namque viro (in) quodam moto negotio uxor quidem et dotem exigebat et donationis ante nuptias factae partem seu propter nuptias quam viri mors ei dabat; defuncti vero frater aliunde vindicabat res et patris proferebat voluntatem, et trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eas expendisse, se vero apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filiis restitui praeceperat ei, et recipere ex omnibus eas instabat neque cessabat, donec satisfactio nostrae legi per omnia perveniret. Sed ingemiscebat iuste mulier et dicebat iniustum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri dotis totius, et si praemori mulierem contigisset lucrum habere secundum pactum, quia vero vir mortuus est, se ignorantem restitutionem amissionis periculum sustinere. Sed hic quidem data est negotio

eius qui restitutione oneratus est: atque magnum fuisse etiam de ipsa verborum differentia quaestionem. Utrum defunctus eas res, quae post mortem eius qui restitutione oneratus est superessent, restitui praecepisset, an simpliciter restitui id quod relictum est retenta legitima parte iussisset: unde etiam introductas esse fideicommissi persecutiones et ex inopia in rem missiones, et multos illos atque varios ac pacne insolubiles eius quam diximus in rem missionis circulos. Porro nos ut his mederemur nuper legem scripsimus omnino prohibentes, ne res quae restitutione oneratae sunt alienentur aut obligentur, sed ut cum propria conditione transeant, neve apud quemcumque fuerint firmiter maneamt, sed redeant ad eum cui dari iussa sunt. Atque haec quidem lex iam inveterata et in iudiciis perpetuo usu probata est: sed, quemadmodum modo diximus, fieri non potuit quin quod omnia ferre solet tempus necessaria quadam exceptione legem egere ostenderet. Adierunt enim nos et viri et feminae ex his iniuria affecti. Nam in causa quadam mola defuncto marito uxor quidem et dotem exigebat et donationis ante nuptias seu propter nuptias factae eam partem quam mariti mors ei dabat; ab altera autem parte frater defuncti res vindicabat et patris voluntatem praetendebat et res mulieris auferabat, cum diceret fratrem quidem suum eas expendisse, se vero apud mulierem paternas res videre quas pater ex casu orbitatis sibi restitui iussisset. segue eas perpetuo vindicaturum nec cessurum, donec nostrae legi per omnia satisfactum esset. Verum lamentabatur merito mulier et negabat aequum esse, ut tamquam per fraudem maritus quidem dotis totius fieret dominus, et si quidem forte prior moreretur mulier lucrum ex pacto haberet, cum autem maritus defunctus esset ipsa substitutionem ignorans periculum amissionis subitura esset. Sed hic quidem data est

3 διατάξοιτο libri || 4 τὰ περιττεύοντα τῶν εὐρισκόμενων (τὸν εὐρισκόμενον L¹) ἐν τῇ τελευτῇ τὰ περιττόντα L || πρὸς τῇ τελευτῇ πότερον το (τῆν?) τελειν L² || 5 πράγματα) πραγμάτων L¹ τῶν πραγμάτων L² || 8 φιδικομίσσον (φιδεικομίσσον L φιδικομίσσον B²) παρεκουτίονες libri || 9 καὶ ἐξ — missiones om. L || in rem missiones M ἰνερμισσίονες B² || 10 πικίλοι M || 11 in rem missiones M ἰνερμισσίονος L ἰνερμισσίονος B² || καὶ ὡς — 12 ἐγράψαμεν Ἰσμαν (ἐσμέν B⁴) ὅτι πρώην νόμον ἐγράψαμεν inc. B⁷ || 12 νόμον Cod. 6, 43 3 § 2 || 13 μὴ λέει || 15 παρ' ὧπερ ML¹B² πάν ὅπερ L² B¹ vulg. || γένοιτο B⁴ || 17 ὁ γὰρ νόμος] ὁ γενόμενος B¹ facta lex (i. e. ὁ γενόμενος νόμος) ε || ἐν τοῖς (τοῖς om. B¹) δικαστηρίοις M L B || in iudicio ε || 21 ἐκ τῶν οὐκ ἐπιούτων (sic) L¹ ἐκ τοιοῦτων L² || 23 φερῆν] προῖκα B¹ || 24 τῆς τε) καὶ τῆς B || ἦτοι M B¹ ἦτε L¹ εἴτε L² || 25 διὰ γάμων (γάμων L²) L B || ὁ om. B¹ || 29 αὐτὸν libri || 33 αὐτὸν L¹ B¹ || 36 ἐξαπατῆ L¹ ἐξαπατῆς L² || γενέσθαι] εἶναι B || 37 τῇ γυναῖκι B¹ || 38 συνέβαινε

L² || 39 αὐτῆν MB) αὐτῆν L || 40 ὑποκατάστασιν MB) ἀποκατάστασιν L (ς) vulg. (cf. Julian. c. 164 'substitutionibus seu restitutionibus' = 'substitutionis seu restitutionis') ἀπολέσει L² Haloander ἀποτελέσθαι M

6 detentione V¹ || 7 Et om. V || 8 in re V¹ missionis R || 9 et insolubiles) et om. V || 12 restitutionem grauiti R¹ || 13 et apud) et ambulare apud R² || 14 sed) se V¹ || 15 dare V || et om. V || facta est lex R¹ || 16 longaeva V || et) etiam V || in om. R¹ || iuditia R¹ || 18 ferre V² T²) ferre V² T¹ al. facere s. v. V² || ostenderit R¹ || indigeret V¹ || 19 quadam — legem om. V¹ || exceptionem necessaria lege audierunt R¹ || 20 enim add. vulg. || 21 * in quodam moto negotio) quodammodo negotio V¹ del. V³ om. R vulg. || 23 moris R¹ || 24 frater) fr R¹ || uendicabat R V || 26 sq. se uero — res suppl. V² in spat. vac. 2 versuum || uero R V²) seu V² || 30 perueniret R V T) proueniret R² vulg. || 32 domini quidem R¹ quidem dominum V || 35 * ignorante libri || amissionis V || 36 negotia V¹

μὴν δέδοται τῷ πράγματι τύπος, ὃν ἔχουν καλῶς ἐνο-
 μισαμεν. Αὐτῷ δὲ ἑτέρως ἰκετὶς ἀνεφαίετο, λέγων
 τὸν τῆς γυναικὸς πατέρα τὴν οὐσίαν ὑποκαταστήσαι
 τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ παισὶν, ἐλαχίστην δὲ μοῖραν μόνην
 παρ' αὐτῆ κελεύσαι μένειν, καὶ μέγαν αὐτὸν περιστα-
 σθαι κίνδυνον, εἶγε ἢ μὲν αὐτὸν περιουσία κινδυνεύει
 περὶ τε τὴν τῆς προικὸς ἀποκατάστασιν περὶ τε ὀλό-
 κληρον τὸ ἐκ τῶν γαμικῶν συμβολίων ἐπὶ τῆ πρό-
 γαμον δωρεὰ σύμφωνον, αὐτῷ δὲ οὐδενὸς ἐξείη τυχεῖν
 τούτων διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμά-
 των ἀγαθίαν. Ταῦτα ἡμᾶς ἐικότως ἐκίνησε, καὶ
 εἰμῖνον ᾤθημεν τὸν ἡμέτερον ἐπαγορθῶσαι νόμον
 ἢ τοὺς ὑπάρχουσ περιουσιᾶν κινδυνεύοντα, καὶ μάλιστα
 ἐν γάμοις, ὧν οὐδὲν ἔστιν ἀνθρώποις χρησιμώτερον,
 οἷα καὶ μόνων ποιεῖν ἀνθρώπους δυναμένων.

forma quam bene se habere putavimus. Rursus
 autem alter supplex apparuit dicens uxoris patrem
 substantiam eius substituisse aliis suis filiis parvam-
 que partem solam apud eam iussisse manere, et
 magnum sibi imminere periculum, si suae quidem
 substantiae periculum pateretur et circa dotis resti-
 tutionem et circa totum ex dotalibus instrumentis
 super antenuptiali donatione pactum, sibi vero nihil
 liceret promereri horum propter sublationem ex re-
 stititionem. Haec nos merito commoverunt, et melius
 arbitrati sumus nostram corrigere legem quam sub-
 iectos despiciere periculum sustinentes, maxime in
 nuptiis, quarum nihil est hominibus utilius, tamquam
 solis facere homines valentibus.

CAPUT I.

Διὰ τοι τοῦτο τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον, τὰ μὲν
 ἄλλα πάντα τῆς πρώην παρ' ἡμῶν τεθειμένης δια-
 τάξεως κύρια μένειν βουλόμενοι, τοῦτι δὲ καινίζοντες
 μόνον, ἵνα εἴ τις τὸ λοιπὸν ἀποκατάστασιν ποιοῖτο
 τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πρῶτον μὲν φυλάττοι τῷ
 παιδί τὸ νόμιμον μέρος, οὐ τὸ τέταρτον (τοῦτο γὰρ
 ἐπιγνωθῶσμεν, περὶ αὐτοῦ πολλὴν καταγνώστει),
 ἀλλὰ τὸ τρίτον πάντως ἢ τὸ ἕμισυ κατὰ τὸν τῶν
 παίδων ἀριθμὸν ἔπειτα καὶ [εἰς] τὸ λοιπόμενον τῆς
 οὐσίας μέρος, ἐν ᾧ μὴ ἀσκήτῃ τὸ νόμιμον μέρος πρὸς
 προικοῖς ἢ προγαμιαῖς δωρεᾶς ἐπιδοσιν εὐσημῶνως
 καὶ πρὸς τὴν τῶν προσώπων ποιότητα συμμετρο-
 μίτης, ἐξρησθῆαι καὶ αὐτὸ τῆς ἀποκαταστάσεως, καθ'
 ὅσον προτιθέμενον τῷ νομίμῳ μέρει τὴν προίκα ἢ
 τὴν προ γαμον ποιεῖ δωρεάν. Θεσιζόμενον γὰρ κατὰ
 τοῦτον τὸν τρόπον ἐξρησθῆαι παντοίως τῆς ἀποκατα-
 στάσεως τὰ γαμικὰ συμβόλαια καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις
 ἐκποιήσεις ἢ υποθήκας· κἂν εἰ βεβαυημένον εἴη τὸ
 πρόσωπον ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τὸ τῆς γυναικὸς ἀποκατα-
 στάσει τοιαύτη, ἐξέστω καὶ οὕτως τὴν καλουμένην
 προγαμιαίαν ἢ διὰ γάμον δωρεάν ἐπιδοθῆναι, μηδὲν

Quam ob rem praesentem ponimus legem, omnia
 quidem alia prioris a nobis positae constitutionis
 rata manere volentes, hoc vero innovantes solum-
 modo, ut si quis de cetero restitutionem fecerit sua-
 rum rerum, primum quidem servet filio legitimam
 partem, non quartam (id enim emendavimus inopiam
 eius plurimam reprehendentes), sed tertiam modis
 omnibus aut mediam secundum filiorum numerum,
 deinde et ex reliqua substantiae parte, si non suffe-
 cerit legitima pars ad dotis aut ante nuptias dona-
 tionis oblationem honeste et secundum personarum
 qualitate[m] metitam, excipere etiam hoc a restitutione
 secundum quod adiectum legitimae parti dotem aut
 antenuptialem facit donationem. Sancimus enim sec-
 undum hunc modum excipi modis omnibus a resti-
 tutione nuptialia documenta et super his factas alie-
 nationes aut hypothecae, et vel si gravata sit per-
 sona aut viri aut mulieris restitutione tali, liceat
 etiam ei nuncupatam antenuptialem seu propter nu-
 ptias donationem offerre, nihil quantum in illis re-

cap. 1 pr. (τὰ μὲν ἄλλα...) habet B¹ p. 574 Zach.

rei forma quam recte se habere existimavimus. Rursus autem alter nobis supplex extitit, qui diceret uxoris patrem reliquis liberis suis bona restituisse nec nisi minimam partem apud ipsam manere iussisse. magnumque sibi imminere periculum, siquidem ipsius bona et quod ad dotis restitutionem et quod ad totum pactum in nuptialibus instrumentis de donatione ante nuptias factum periclitentur, ipsi vero nihil eorum consequi liceat propter bonorum ex restitutione ademptionem. His nos merito commoti sumus, ac satius duximus nostram legem emendare quam pati subditos periclitari, praesertim in nuptiis quibus nihil hominibus utilius est, quippe quae solae producere homines possint.

1. Propterea praesentem legem ferimus, reliqua quidem omnia quae priore constitutione nuper a nobis lata continentur rata manere volentes, hoc vero solum innovantes, ut si quis in posterum restitutionem fieri rerum suarum iubeat, primum servet filio legitimam partem, non quartam (hoc enim correximus nimiam eius tenuitatem arguentes), sed omnino tertiam vel dimidiam secundum numerum liberorum; deinde etiam reliqua bonorum pars, si non sufficiat legitima pars ad dotis vel donationis antenuptialis dationem honeste ac pro qualitate personarum metiendae, ipsa quoque a restitutione excimatur, in quantum addita legitimae parti dotem aut donationem ante nuptias efficit. Sancimus enim, ut secundum hunc modum contractus nuptiales et quae eo nomine factae sunt alienationes vel hypothecae a restitutione omnino excimantur: et quavis onerata sit persona sive viri sive mulieris eiusmodi restitutione, sic quoque donationem quae vocatur ante vel propter nuptias dare liceat, ut nihil quantum ad illas res valeat

2 οἰκέτης L¹ || 3 ὑποκαταστήσαι MB⁵ || ἀποκαταστήσαι L || 4 αὐτοῦ LB || 5 αὐτὸν αὐτῷ L² αὐτὸν Heimbach (ε) || 6 αὐτὸ Heimbach (ε) || κινδυνεύει LB || 7 ὀλόκληρον libri || τὸ ὀλόκληρον Haloander || 8 συμβόλων L || 9 συμφωνούμενον L : αὐτῆ Heimbach (ε) || 10 τῶν πραγμάτων om. ε || 11 ἐκίνησαν L || 12 ἡμέτερον (sic) L || 20 τῶν τὴν L^a || 22 ἐπιγνωθῶσμεν nov. XVIII || πολλὴν αὐτοῦ B || 23 τὸν om. L¹ || 24 εἰς ML¹B, del. I² || ex reliqua substantiae parte (i. e. ἐκ τοῦ λοιπομένου τ. ο. μέρους?) ε || 25 ἀρκεῖοι L¹ || 26 εὐσημῶνως malit Zachariae || 27 προσώπων πραγμάτων Ath. || 28 αὐτὸ ἀπό B¹ || ὑποκαταστάσεως B¹ || 34 ἢ τὸ — ἢ τὸ ἢ — ἢ B || ἀποκαταστήσει? L¹ || 35 καὶ οὕτως etiam ei (i. e. καὶ αὐτῷ) ε || 36 προγαμιαίαν δωρεάν add. B || δωρεάν om. B¹

tur V patietur R¹ || 7 ex) a R¹ || astrumentis superantur nuptiali R¹ || 8 vero om. R¹ || 9 liceret) licere et V liceret et R² || sublatione R¹ || restitutionem R¹ || 11 nostram R¹ || 13 quae nihil est omnibus R¹ || 14 hominibus R¹ || 16 legem ponimus R¹ || 17 prioribus R¹ || 18 rata manere) non ita tenere R¹ || volentes) valenti... V¹ || vero) in R¹ || 19 ut om. V¹ || si quis... de V¹ || suarum) super suarum R^a || 20 primum om. R¹ || servet om. V || legitimo V^a || 21 *id) quid RV¹ || quod V² || hoc vulg. || 22 ei V¹ || 23 numeri R¹ || 24 suffecerit) sufficeret V sufficeret R² || fecerit R¹ || 25 aut ante nuptias RV¹ || ante nuptias aut V¹ || 27 metitam V) metita R¹ || merita R²; leg. metitae?) accipere R¹ || ad restitutionem libri || 29 donationem facit RT || 30 excipi) ... R¹ || ad restitutionem V^aR || 31 nuptiali R¹ || alienationes) alie suppl. V² in sp. vac. || 32 grata V¹ || 33 restitutionem R¹ || 34 ante-nuptiale R¹ || seu propter nuptias donationem] donationes seu propter nuptias (sic) R¹

2 aliter V¹ || pate... V¹ || 3 sustinuisse R¹ || 5 iminere V¹ || suae quidem substantiae (substantiam R¹) libri) leg. sua quidem substantia? || 6 periculum om. R¹ || parere-

τό γα ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐκείνοις τῆς ἀποκαταστάσεως δρώσης· εἴτε γυνή τῇ ἀποκαταστήσει βαρύνοιτο, μὴ ἐμποδῶν γίνεσθαι πρὸς τὴν τῆς προκοπῆς ἐπίδοσιν. τὰ γὰρ κοινῇ πᾶσι συμφέροντι τῶν ἰδία τισὶ λιστελοῦντων προτίθεμεν. καὶ ἔστω τοῦτο ταῖς γαμικαῖς ἐπιδοσεῖσι καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀπαιτήσεσι προνόμιον. εἰ γὰρ καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκ τῶν γενικῶν υποδικῶν πολλὰ κατὰ πρόληψιν ἐξέλιον, καίτοιγε οὐχ οὕτως ἡμῖν ἀναγκαῖα καθιστώμενα, πῶς οὐχ ἡμεῖς ἐκ μείζονος τῆς καὶ κалλιονος γνώμης τῆν τῶν γαμικῶν κερδῶν 1 ἐξαιρέσειν ποιησόμεθα; Ταῦτα δὲ πάντα τῷ μέλλοντι χαριζόμεθα χρόνῳ καὶ ταῖς ὑστερον ἐσομέναις ἀποκαταστάσεσιν ἢ τὸνδε γενέσθαι τὸν νόμον. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο γενέσθαι συγχωροῦμεν τὸ βλάβος, [ἵνα] εἰ τις γυνὴ ὀλίγην ἔχουσα προκοπὴν εἴτα τὸν νόμον μαρδοῦσα τὸν ἡμέτερον, ἢ εἰ τις ἀνὴρ μετρίαν ποιήσασιν 15 προγαμίας δωρεάν πρὸς περιγραφὴν τοῦ νόμου βουληθεῖν αἰσθῆναι ἢ τῆς προκοπῆς ἢ τῆς προγαμίας δωρεῆς ποιήσασθαι, τὸ ἔλκειν πρὸς ἐπιβουλήν τῶν ἀποκαταστάσεων, καὶ ταύτην γὰρ ἀναιροῦμεν τῆν περιγραφὴν, οὐδὲν ὄφελος ἔχειν διδόντες τοῖς ποιουμένοις τὰς ἐπαυξήσεις ὅσον πρὸς τὴν ἐπὶ ταῖς ἀποκαταστάσεσιν βλάβην, καθάρων τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὸν ἡμέτερον τηρούντες νόμον. Ἐν μὲν οὖν τοῦτο κεφάλαιον ἔσται τῷ παρόντι νόμῳ.

bus restitutione valente; et si mulier restitutione gravetur, non impedimentum fieri ad dotis oblationem. Ea enim quae communiter omnibus prosunt his quae specialiter quibusdam utilia sunt praeponi- 5 mus. Sitque hoc nuptialibus oblationibus et harum exactionibus privilegium. Si enim et ante nos ex generalibus hypothecis plurima per praesumptionem exceperunt, cum utique non ita nobis necessaria constant, quomodo non nos ex maiori et meliori 10 sententia nuptialium lucrorum exceptionem faciemus? Haec igitur omnia futuro conferimus tempore et postea faciendis restitutionibus secundum hanc legem. Non enim illam concedimus fieri laesionem, ut si qua mulier parvam habens dotem, deinde legem cog- 15 noscens nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenuptialem donationem, ad circumventionem legis velit augmentum aut dotis aut antenuptialis facere donationis, hoc trahere ad insidias restitutionum; et hanc enim perimimus circumventionem, nullam uti- 20 litatem habere concedentes facientibus augmentum quantum ad restitutionis laesionem, puram futuro tempore nostram servantes legem. Unum quidem hoc capitulum est praesentis legis.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἐκεῖνο τὸ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν μετὰ τοὺς προτέρους γάμους πρὸς δεύτερον ἐπιχειρησῶν συνοικίον καὶ πρὶν τὸν ἐνιαυτὸν ἐξῆκον, ὃν δὴ πένητον οἱ νόμοι καλοῦσιν ἄς ἐτιμωροῦντο διατάξεις τρεῖς τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων, καὶ ἡμεῖς ἐναγχοῦ 30 τὸν περὶ τούτων γράψαντες νόμον μετὰ τινῶν ἐπανορθώσεων καὶ τὰ περὶ αὐτῶν νομοθετήντα ἐν βραχεία τινὶ μορῇ τῆς ἡμῶν αὐτῶν νομοθεσίας προσήκαμεθα. ἀλλ' ἀναιδεστατὸν τι νῦν ἀπέτηξεν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις συμβῆναι χρόνοις οὐκ ἠβουλήμεθα, 35 ὥστε ἡμῖν εἰκότως ἔδοξεν ἐπανορθώσεως ἄξιον καθίστασθαι. Γυνὴ γὰρ εἰς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα τούτου ἀπέβαλεν, ὡς εἶπε καὶ ἐπὶ περιόντος αὐτοῦ τὸ μὴ σωφρονεῖν ἐγνωῦσα. οὕτω γὰρ ἐξήκοντος τοῦ ἔτους κατὰ

Secundum vero illud de mulieribus, quae post priores nuptias ad secundum venerant matrimonium et antequam annus expleretur, quem lubgrem leges appellant: quas puniebant constitutiones tres ante nos imperantium, et nos nuper de his scribentes legem cum quibusdam correctionibus etiam super his sancita in brevi quadam parte nostrae legislationis tetigimus. Sed impudentissimum quiddam nunc accessit, quod in nostris provenire temporibus nolebamus; quamobrem nobis recte placuit emendatione dignum existere. Mulier enim ad virum veniens hunc extulit, ut apparet etiam superstitute eo non caste vivere cogitans; nondum enim completo anno uude-

cap. II summas habent 'Potat 23, 1 et Ecloga ad Prochiron mutata 8, 21

restitutio; sive mulier restitutione oneretur, ne dotis dationi impedimento sit. Quae enim communiter omnibus utilia sunt iis quae privatim quibusdam conducunt praeponiumus. Atque hoc nuptialibus donationibus et exactionibus quae inde fiunt privilegium esto. Etiam si etiam maiores nostri a generalibus hypothecis multa per praesumptionem exceperunt, quamvis non adeo necessaria nobis sint, quibus nos ex maiore et 1 meliore ratione lucrorum nuptialium exceptionem faciamus? Haec autem omnium futuro tempore largimur et restitutionibus postea futuris quam haec lex lata est. Neque enim illam fieri patimur laesionem, si qua mulier exiguam habens dotem deinde lege nostra cogita, vel si qui vir qui mediocrem donationem antenuptialem fecit, in circumscriptionem legis augmentum facere velit dotis vel antenuptialis donationis, id arripens ad fraudem restitutionibus faciendam. Nam hanc quoque tollimus circumscriptionem, cum nullam utilitatem iis qui augmenta faciunt quantum ad restitutionum detrimentum concedamus. integram futuro tempore legem nostram servantes. Alique unum quidem hoc caput erit praesenti legi.

II. Alterum autem illud de mulieribus, quae post priores nuptias ad secundum matrimonium festinarunt idque ante quam annus, quem quidem luctus annuum leges vocant. exierit; quas puniebant constitutiones tres imperatorum qui ante nos fuerunt, ac nos nuper cum legem hac de re scriberemus cum quibusdam emendationibus etiam quae de illis sancita erant in exigua quadam parte nostrae legislationis recepimus. Sed impudentissimum quoddam facimus nunc occurrat, quod nostris temporibus nollemus accidisse: ita ut nobis merito correctione dignum esse visum sit. Mulier enim quae viro nupserrat eum amisit, etiam superstitute eo, ut videtur, impudicitium meditata. Nam anno nondum exacto sub finem undecimi

3 μή] μηδὲ L² || 5 ἔσται B^u || 7 εἰ γὰρ] οἱ γὰρ B^l || 11 ποιησόμεθα L || 14 ἐκεῖνο B^l || συγχωροῦμεν γενέσθαι B⁵ || ἵνα abundanter vidit Heimbuch || ἢ τις L² || ἤ τις L² || 15 ὀλιγον L¹ || 16 post ἡμέτερον rasura circ. 4 litt. est in M || 19 τὸ ἔλκειν MB || τὸ ἔλκειν L hoc trahere s; τούτο ἔλκει Hombergk, malim τούτο ἔλκειν. Excitissae aliquid suspicatur Zachariae || 21 ἔχει B || 22 τὰς ἐπαυξήσεις augmentum e || 24 νόμον τηρούντες B || 25 ἔσται] est e || 26 τὸ τῶν L¹ || 27 ἐπιχειρησῶν ML || ἐπαυξήσεων B vulg. || 29 διατάξεις τρεῖς] Cod. 5, 9, 1. 2. 6, 56. 4 (cf. p. 164, 20) || 31 τῶν] τῶν? L¹ || τούτων LB⁵ || τούτου M (τούτο B^l τούτου cum Scringero vulg.) || νόμον] nov. XXI c. 22 || 38 τὸ οὐ μὴ B^l

1 restitutionem R¹ || 4 utilia sunt] utili... R¹ || 5 hoc nuptialibus — 8 necessaria con] scr. R² in ras. 2 versuum || 6 ex] et V || 7 praesumptione V¹ || 9 consistat V || meliore RT || 13 enim om. V || feri V || lesio... R¹ || 22 nostra R¹ || leges R^o || siquidem R¹ || quidem vulg. || 23 est] et V^u || 26 rubr. Si soluto matrimonio mulier secundas quidem nuptias non contraxerit (non contraxerit nuptias ?), ante annum autem inpletum ad aliquo stuprata sit RT marg. || 27 ad secundam V || 28 leges legem R¹ om. V || 29 appellabant V || puniebant et constitutiones V || ante] an R¹ || 30 nuper] super R || 32 legislationis] legis R || 36 existere vulg. || existimare libri || 38 expleto T¹ || undecimo] in decimo V¹ non decimo V¹

τὸν ἐνδέκατον μῆνα περαιούμενον ἔτεκεν, ὥστε οὐκ εἶναι δυνατόν εἰπεῖν ὡς ἐκ τοῦ τελευτήσαντος γένοιτο τὸ βρέφος· οὐ γὰρ ἂν εἰς τοσούτον ἡ κύσις ἐξετάθη χρόνον. καὶ ἐπειδὴ καὶ τούτο ἐν ἔσθι των ἐπιτιμίων τῶν τοῖς ἀώροισ γάμοις πραττόντων τὸ τὴν γαμετὴν ἐκπίπτειν εἰδῆς τῆς προγαμίας δωρεᾶς τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδεδουμένης, ὥστε καὶ αὐτίκα ταύτην ἀπολλύναι καὶ μηδὲ τὴν χοῆσιν ἔχειν, εἰκότως οἱ παῖδες οἱ τῷ θανάστῳ τῆς μητρὸς τοκετῶ περιβροσμένοι τὴν γοῖν προγαμίας τοῦ πατρὸς ἤξιον λαβεῖν δωρεῶν, καὶ μὴ κερδαίνειν ὀφείλειν τὴν γυναικα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ὃν οὐκ ᾔστων ἔτατον ἤμισεν. ἡ δὲ — ἀλλὰ πῶς εἴπωμεν τὰ παρ' αὐτῆς ἐνδοιῶμεν — οὐκ ἄξιον ἔλεγε ἐντὴν εἶναι τῆς ἐκπίπτουσας, διότι τὸν νόμον πρῶτατο περὶ νομιῶν διαλεγόμενον γάμοι. ἐαυτῆ 15 δὲ γάμον οὐ γενέσθαι παρὰ τὸν πρότερον, ἀλλὰ τὸν τοκετὸν τούτων εἶναι φυσικῆς ἐπιθυμίας πάρογον. Ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῆ καὶ μωρίας ἐπέροῦ ὑποκείται σαφρονισμοῖς ἐξαμαρτῶσα στυπρον, τῶν ἀνωμολογημένων ἔστιν, καὶ τῶν γε ποιῶν ἐκείνων αὐτῆν οὐκ ἄρπυιαν, τῶς δὲ (φειδόμεθα γὰρ τῶν τοῦ τελευτήσαντος παιδῶν) ἐπάγομεν ἐκπτώσιν αὐτῆ τῆς πρὸ τῶν γάμων δωρεᾶς καὶ ἐπὶ τούτων τοῦ θέματος, ἣν ἐπὶ τῶν νομιῶις προσιούσων εἶσα τοῦ πενθίμου χρόνον γάμοις ἔταξεν ὁ νόμος. εἰ γὰρ ἐκεῖνας ὁ νόμος ἀτιμωρήτους οὐ καταλείπει, καίτοις γοῖνον γάμον πρᾶξις, διότι τυχὸν ὑπόπτουσε μὴ τῆς προῦπῆν ὑποψία ποιητῶ πρὸς τὸν δευτέρου γήματα, διότι περ καὶ ᾔστων εἰς τὸν γάμον ἔσπευσε, πῶς [οὐκ] ἐταῦθα, ὅσον τὸ πῶγμα μὴ καθ' ὑποψίαν ἔσθι μόνην, ἀλλ' αὐτόθεν ἔλεγχος ἀκριβῆς καὶ ἀπαραλόγιστος ἐδόθη τῷ πλημμελίματι ὁ πύτων οὗτος ἀσέβηστατος τοκετός, 25 ἀνεῦθνον αὐτῆν καταλείψομεν; Ὡστε θεοπίζομεν, εἰ τι τοιοῦτο συμβαίη καὶ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνον τίκει γυνῆ πρὸς τῷ πῶρατι τοῦ ἔτους, ὥστε ἀναμφισβήτητρον εἶναι τὸ μὴ τὴν γοῖν ἐκ τοῦ προτέρου καθιστάται ἀνομοειδίον, παντοίως αὐτῆν στέρεσθαι τῆς προγαμίας δωρεᾶς καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χοῆσιν, ὑποκειμένην καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνυσιν ἐπιτιμίοις, οἷς ἂν εἰ δευτέροις ἔτνε πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνον νομιῶις ὀμλήσασα γάμοις. μὴ γὰρ ποτε πλεῖον ἔχτω

cimo mense perfecto peperit, ut non esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus; neque enim in tantum tempus conceptionis extensum est. Et quoniam etiam haec una est poenarum earum quae acerbas nuptias faciunt, ut uxor cadat mox antenuptiali donatione a viro data et repente eam amittat et neque usum habeat, recte filii sic mirabili matris partu iniuriati antenuptialem patris poebant accipere donationem, et non lucrari velle mulierem per virum quem sic velociter dehonestavit. Illa — sed quomodo dicamus verba illius erubescimus — non dignam se dicebat esse ut caderet, quia legem nosset de legitimis loquentem nuptiis. sibi vero nuptias non fuisse nisi primas, porro partum hunc esse opus naturalis concupiscentiae. Sed quia haec etiam decies milies aliis subiacet castigationibus committendo stuprum indubitatum est, et poenis illis eam non privabimus (interim enim parcius defuncti filii), inferimus autem ei antenuptialis donationis amissionem et in hoc casu, quam constituit lex super eis quae ad legitimas accedunt nuptias intra lugubre tempus. Si enim illas lex inultas non reliquit licet legitimas nuptias celebrantes, eo quod forte suspicio fuerit ne qua praeciterit suspicionis malignae causa ad secundum maritum, eo quod velociter ad nuptias festinavit, quomodo non hic, ubi causa non per suspicionem est solam, sed hoc ipsum increpatio manifesta et indubitata praebita est delicto omnium impiissimus iste partus, noxiam eam relinquemus?

1 Unde sancimus, si quid tale contigerit et ante luctus tempus pepererit mulier circa terminum anni, ut indubitatum sit sobolem non ex priori consistere matrimonio, modis omnibus eam privari antenuptiali donatione et secundum proprietatem et usum, subdendam quoque aliis omnibus poenis, ac si secundas eam contigisset ante luctus tempus legitimas celebrasse nuptias. Non enim aliquid amplius habebit

mensis peperit, ut dici non possit infantem ex defuncto esse; neque enim in tantum tempus graviditas producta esset. Et quoniam haec quoque una est ex poenis eorum qui intempestivas nuptias contrahunt, quod uxor statim privatur antenuptiali donatione a viro data, ita ut et protinus eam amittat et ne usumfructum quidem eius habeat, merito liberi per mirabilem matris partum iniuria affecti antenuptialem saltem patris donationem ad ipsos pertinere iudicabant nec mulierem lucrum debere percipere a marito, quem tam cito contumelia affecit. Illa vero — sed quomodo verba eius proferamus erubescimus — se amissione dignam non esse dicebat, quoniam legem scriret de legitimis loqui nuptiis, ipsi autem nuptias nullas fuisse praeter primas, verum partum illum esse naturalis libidinis opus subsivium. Verum illam aliis quoque sescentis castigationibus obnoxiam esse, cum stuprum commiserit, in confesso est, neque illis quidem poenis eam liberamus; interim tamen (parcius enim defuncti liberis) donationis ante nuptias amissionem etiam in hoc casu ei irrogamus, quam in iis quae ad legitimas nuptias intra tempus luctus veniant lex statuit. Nam si illas lex quamvis legitimas nuptias contraxerint non reliquit impunitas, suspicata forte ne qua iam ante extiterit mala suspicio adversus secundum coniugem, unde citius ad nuptias festinaverit, quomodo hic, ubi res non in suspicione sola nititur, sed ulro probatio accurata atque indubitata delicto praestita est omnium impiissimus ille partus, impunitam eam relinquemus? Itaque sancimus, si quid eiusmodi contigerit et mulier ante tempus luctus exactum sub finem anni pepererit, ut dubitari nequeat quod proles non sit ex priore matrimonio, omni modo ipsam antenuptiali donatione et quod ad proprietatem et quod ad usumfructum privari ac ceteris quoque poenis omnibus obnoxiam esse, perinde ac si secundas forte legitimas nuptias ante tempus luctus exactum contraxisset. Numquam enim

3 τὸ om. B¹ ἂν om. L || 4 ἐν ἔσθι ἐνεσθι L || ἐπιτιμίων M^o B¹ || 9 οἱ τῷ θανάστῳ sic (i. e. οὕτω) mirabili ε || τοκετῶ τῆς μητρὸς B || 11 κερδαίνειν M || 13 εἴπωμεν LB || 16 γάμοις? M¹ || 18 αὐτῆ MB⁵ αὐτῆ L || 19 εὔτρον M στυπρον, s. v. μοιχῆν φθόρον (sic pro φθόρον) L μοιχέων B || 22 πρό τῶν γάμων προγαμίας B || 26 ὑποψία ποιητῶ suspitionis malignae causa ε || 29 εἰς ML πρὸς B || οὐκ seclusi; ὅνν coni. Osnbrüggen || 31 ἐλεγχος L || 33 ἀνεῦθνον MLB ἰπιῦθνον Palander ex ε || 37 στέρεσθαι M | στερεῖσθαι B στερῶσθαι L || 38 καὶ κατὰ χοῆσιν LB καὶ τῶσιν M⁵

una) •••na V¹ et una T || 5 acerbas R¹T¹ arcerbas V^a || 6 donationem auro data R¹ || amittat V amittebat R¹ || 9 velle] valere vulg. || 10 illam R¹, At illa vulg. || 11 digna R¹ dig^o V¹ || 12 nosset V || 13 sibi] si R || 14 hunc] hō R¹ || 15 quia] qui R¹ || 17 et] etiam et R¹ || illis] illu. V¹ aliis V²T || 15 defuncti — 23 eo scr. R² in ras. 3 versusum || defunctis V^a || 19 amissionem R || 20 cas. constituit quam V¹ || quem R || 21 lugubre R || 22 inultas) •••tas V¹ || relinquit V² || 23 sq. ne qua (quam R¹) praestiterit R ne ••••• V¹ || 26 causa] ad secundum maritum add. R || spitione R¹ || 27 hoc ipso vulg. || 29 relinquens libri || 34 peperit RV || anni ut indubitatum] ••dubitatum ann. V¹ || 37 donatio nem R¹

σωφροσύνης ἀσέλγεια· ἀλλ' ὑποκείσθω μὲν καὶ αὕτη ταῖς αὐταῖς παιναῖς, κινδυνεύεται δὲ καὶ περὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπὸ τοῦ stuprou γραφῆς, ὅπως ἂν μήτε γάμων ἀάρων ἐπιθυμοῖη μήτε τοὺς νομίμους γάμους μείζονι κακῷ σοφίζοιτο.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα κατὰ τὸ σύνθηρες διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πῦσι καταστηράτω.

Νόμος ἐγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν 10 ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

Dat. xv. kal. Mai. CP. post cons. Belisari v. c. [a. 536] Dat. xii. kal. Maii CP. p. c. Belisarii v. c.

castitate luxuria, sed subiciatur quidem et ipsa poenis periculumque sustineat et circa spem scripturae propter stuprum, ut neque nuptias acerbas desideret neque legitimas nuptias maiori malo circumveniat.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens sollemniter per programmata propria manifesta faciat universis.

M

XL

Auth. XLII

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ 15
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΚΠΟΙΕΙΝ ΟΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΙΝ.

UT ECCLESIA SANCTAE RE-
SURRECTIONIS POSSIT ALIE-
NARE HABITACULA IN SUA
POSITA CIVITATE &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ μακαριώ-
τάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱερουσαλῶμων. 20

Imp. Iustinianus Aug. Petro sanctissimo et bea-
tissimo archiepiscopo Hierosolymorum.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν τὰ περὶ τῆς κωλύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων νόμον κοινῶ διηγόρευται παρ' ἡμῶν, ὃν δὴ καὶ κρατεῖν καὶ κύριον ἐφ' ἅπασιν εἶναι βουλόμεθα. ἐπειδὴ δὲ τοῦ συμφέροντος ἀπάσαις ἐκκλησίαις προνοεῖν προσήκει, διαφερόντως δὲ 25 τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ τοῦ τόπου καδ' ὃν ὁ τοῦ κόσμου δημιουργὸς ἰξίωσεν ἐν ἀνθρωπίνῃ καταστήναι γενέσει, διὰ τοῦτο ὡφθημεν τὸν παρόντα γράφαι νόμον οἷα ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν γενοθετημένων, ἀλλ' ἐπὶ τινι προσηκούσῃ τε καὶ ἀναγα- 30 καίᾳ τοῖς πρίγμασιν ὠφελείᾳ. πᾶσι γὰρ ἔστιν ἀνθρώποις φανερὸν τὸ τὴν ἁγιωτάτην Ἀνάστασιν τοὺς ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκείσε συρρίοντας, ὧν τὸ

(Praefatio.) Iam quidem de prohibitione ecclesiasticarum alienationum lege communi declaratum est a nobis, quam etiam valere et ratam in omnibus esse volumus. Quia vero utilitati totius ecclesiae prospicere competit, praecipue autem sanctae Resurrectionis et loci in quo mundi creator dignatus est in humana constitui generatione, propterea credidimus praesentem scribere legem, non pro mutatione horum quae iam a nobis sancita sunt, sed ad quandam competentem et necessariam rebus utilitatem. Omnibus enim est hominibus manifestum sanctissimam Resurrectionem ex omni orbe terrarum

Nov. XL (= Authent. XLII) Graece extat in M. — Epit. Theod. 40, Athan. 2, 7 (inde Coll. const. eccl. III 2, 7), Julian. const. XI.

pluris fiat castitate luxuria: verum iisdem quidem poenis illa quoque obnoxia sit, praeterea autem accusationis propter stuprum metu periclitetur, ut neque intempestivas nuptias concupiscat neque legitimas nuptias maiore malo circumveniat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt tua sublimitas cognoscens more solito per propria programmata manifesta omnibus faciat.

Lex scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsulti et patricio.

XL

UT ECCLESIAE SANCTAE RESURRECTIONIS ALIENARE LICET
AEDIFICIA IN EADEM CIVITATE SITA.

Idem Aug. Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo Hierosolymorum.

Praefatio. De prohibitione ecclesiasticarum alienationum iam generali quidem lege a nobis praecipuum est, quam et valere et ratam in omnibus esse volumus. Quoniam autem commodis omnium ecclesiarum prospicere decet, inprimis vero sanctae Resurrectionis et loci in quo creator mundi per humanam existere procreationem dignatus est, propterea praesentem legem existimavimus scribendam non ad evitanda ea quae iam a nobis sancita sunt, sed ad quandam et idoneam et necessariam rebus utilitatem parandam. Etenim omnibus hominibus manifestum est sanctissimam Resurrectionem eos qui ex universo terrarum orbe

1 ἀσέλγεια L¹ ἄτη M ἄτη LB⁵ 2 ταῖς νό-
ταῖς om. s || καὶ om. BN || 3 τοῦ stuprou γραφῆς M
τῆς μοιρίας γραφῆς B τῆς μοιρίας προὑπογραφῆς L ||
* μηδὲ — 4 μηδὲ libri || 4 ἐπιθυμοῖη L || 8 διὰ τῶν
προγραμμάτων L || 10 νόμος M ὁ νόμος L || 10 sq. Νό-
μος — πατριῶν om. s || 11 ἑώας (αἰώας L¹) L || 12 πα-
τριῶν L² || 13 xv kal. Mai. CP. M || xii kal. Maii (Ian.
v. l.) CP. s k. maias Iul.^{bp} περὶ α' καλάνδων Ἀπριλλίαν
Ath. μηνὶ μαρτίῳ Theod. || p. c. bisi. uc. s cod. Bamb.,
post Belisari uc. cons. M, μετὰ τὴν ὑπάτασαν Βελισαρίου
Theod.] bilisario uc. cons. s cod. V, ὑπάτασαν Βελισαρίου
Ath., cons. bilisario Iul.^o comp. uelisario Iul.^o || 22 νόμῳ
nov. VII || 25 ἀπάσαις ἐκκλησίαις totius ecclesiae s

3 stuprum V^o || aceruas R || descenderet R¹ || 4 maiori
mari V¹ || 6 nobis] nubtias add. R¹ || 7 tuam V^o || 8 pro-
gramata R || 13 subscr. praestant V et Bamb. II || xii V¹
om. Bamb. || maii V] ian. Bamb. || cap. V ca. Bamb. || pe.
bisi. uc. Bamb.] bilisario vice consul. V || 14 nov. XL
[Auth. XLII] deest in R, in T extat in appendice extra-
vasantium || 17 sq. in sua posita ciuitate sit R; V quae in
sua posita sunt ciuitate R T || 20 hierosolimorum T
ieroeolimorum T (et sic infra) || 22 legi libri || 24 totius
utilitati T al. || 27 credimus libri || 28 mutationem V
29 sancta V || sed V] et Neob. set et T || 31 hominibus
est T || 31 sq. manifestum estissimum V^o

πλῆθος ἄπειρον εἰπεῖν, καὶ ὑποδέσθαι καὶ τρέφειν, καὶ ποιεῖσθαι δαπάνας ἀμέτρους τε καὶ παρὰ πάσας ἱκλίδας τοῖς ἐκεῖσε ἀθροιζομένοις ἀρκούσας, καὶ τὴν θνῆματουρογίαν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πλῆθος ἀμύθητον ἐξ ὀλίγων ἐκδρέψαντος ἄρτων καθ' ἡμέραν δεχομένην. ὥστε αὐτῇ καὶ πόρῳ δεῖν πλειόνων καὶ προφάσεων εὐσεβῶν, καθ' ἃς μέλλοι δυνατῆ καθεστάναι πλήθει λατρεῖν ἢ τοσούτω. Ἐγνώμεν τοίνυν ὡς κατὰ τὸ παρὸν Εὐσέβιος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ κειμηλιάρχης τῆς κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας παραγενόμενος ἐν τῇ ῥήθεισιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει καὶ τὸν σαμνὸν αὐτοῦ καὶ θεοφιλεῖ καὶ τὴν ἐνδεικνύμενος τρόπον, δι' οὐ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ δικαίως αὐξήσασιν τὴν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἡξήσεως πρόσοδον, ἴσχυσε τριακοσίων ὀδοῦντων χρυσοῦν λιτρῶν ἀνήσασθαι πρόσοδον τριακόντα μικρῶν πλείον ἢ ἑξαττον χρυσοῦν λιτρῶν, τὰ μὲν τῶν χρημάτων ἀθροίσας εὐσεβῶς, τὰ δὲ καὶ δανείσασθαι παρασκευάσας τοὺς θεοφιλεστάτους οἰκονόμους τῆς εἰρημένης ἁγίας Ἀναστάσεως. ἐδίδαξε τε ἡμᾶς, ὡς οἱ ἀνυσταὶ τὰ οἰκεία λαβεῖν ἐπιζητούσι, καὶ ὡς ἕτερον ἔως παράδοξον πόρῳ. πολλῶν γὰρ συρροόντων καὶ ἐπιφοιτῶντων τῇ ῥήθεισιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει πόθῳ τῶν ἀνεμμένων τῶ θεῷ τόπων, ἐπιθυμοῦσιν ἀνήσασθαι οἰκήσεως ἐκκλησιαστικᾶς χρυσοῦν πολλῶν, ὥσπερ ἂν αὐτοῖς ἕξει τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τόπον ἀπολαύειν οἰκήσεως, μὴ δύνασθαι δὲ ταῦτα πρόξαι τοῖς προστάταις τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως δεῖν τοῦ νόμου τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐπιουίσει τεθέντος, καίτοιγε τοσαύτης οὐσης τῆς ὠφελείας, ὡς εἰς ἑνιαυτοὺς πεντήκοντα βουλεύσθαι τινὰς τὰ στεγνοῦμα ταῦτα ἀνήσασθαι, κινεῖν δὲ πολλὸν τε καὶ οὐδὲ εἰπεῖν ὅσον τοῦ διαλλάττοντος γινομένου, εἴπερ ἢ μὲν κτιστῶν τῆ ἀγιωτάτης ἐκκλησίας προγεγόνε τῶν προῦδον περιτῶν τῶν τριακόντα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν (καὶ ταῦτα θνῆμασίας καθεστῶσης) μόλις ἐπὶ τριακάδεκα ἔεσιν, ἢ δὲ τῶν οἰκημάτων πρᾶσις ἐπὶ πενήκοντα ἑνιαυτοῖς γεγῆσται, καὶ μάλιστα τοῦ πράγματος ἐν οἰκημασιν ἰσταμένου, ἅπερ τυχηραῖς ἀπάσαις ὑπόκειται περιστάσεσιν, εὐθὺς συναπολλύμενα ταύταις καὶ ἴχνος οὐδ' ὅτιον περισῶζειν ῥαδίως δυνάμενα, εἴπερ ἐκ τινος (ἀπειθῆ δὲ τούτω καὶ τοῦ λόγου) περιστάσεως κατενεχθεῖ ἢ ἄλλως ἀναλωθεῖ.

ibi confluentes, quorum multitudo inopior est, et suscipere et alere, et facere expensas immensas et citra omnem spem congregatis ibi sufficientes, et miraculo magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi, qui 5 multitudinem innumerabilem ex paucis satiavit panibus, cotidie suscipientem: unde et quaestibus eget pluribus et occasionibus piis, per quas sit possibilis multitudini auxiliari tantae.

1 Cognovimus igitur quia in praesenti Eusebium deo amabilis presbyteri et vasorum praepositi huius regiae civitatis sanctissimae ecclesiae adveniens in praedictam Hierosolymorum urbem et honestum suum et deo amabilem etiam nunc ostendens modum, per quem plurimis et magnis ac iustis crementis sanctae ecclesiae augere redditus valuit, trecentis et octoginta auri libris emit redditus triginta paulo plus minus auri librarum, alias quidem pecunias congregans pie, alias autem etiam mutuari procurans deo amabilibus oeconomis memoratae sanctae Resurrectionis: docuitque nos, quia creditores quae sua sunt recipere quaerunt, et quia alium invenit inopinabilem quaestum. Plurimi enim confluentium et advenientium ad memoratam Hierosolymorum civitatem desiderio dicatorem deo locorum cupiunt comparare habitacula ecclesiastica auro multo, quatinus eis liceat secundum memoratum locum frui habitatione, non autem posse haec agere praepositis sanctae Resurrectionis timore legis quae a nobis super ecclesiasticis alienationibus posita est, cum utique tanta sit utilitas, ut in annis quinquaginta velint aliqui domus has comparare: et ex hoc plurimam et nec dicta facilem provenire commoditatem, siquidem possessio sanctae ecclesiae adquisita est redditum circiter triginta auri librarum (et hoc mirabilem existentium) vix in tredecim annis, habitaculorum autem venditio in quinquaginta annis agitur, et maxime causa in habitaculis existente, quae fortuitis omnibus subiaceat cladibus, mox peritura et vestigium nullum facile salvare valentia, si ex quadam (quod absit etiam dici) clade deiciantur aut aliter absumantur.

Illic confluunt, quorum multitudo infinita est dicenda, et suscipere et alere, et sumptus facere immensos ac praeter spes omnes iis qui illic congregantur sufficientes, utpote quae ipsum miraculum magni dei ac salvatoris nostri Iesu Christi, qui multitudinem innumerabilem paucis panibus nutrit, cotidie experitur. Itaque ei et pluribus redditibus et piis causis opus est, ex quibus idonea existat quae tantae multitudini subveniat. Comperimus igitur in praesenti Eusebium deo carissimum presbyterum et sanctissimum in regia hac urbe ecclesiae cimeliarcham, cum ad Hierosolymitanorum quam diximus civitatem profectus esset et graves suos atque deo acceptos mores nunc quoque ostenderet, per quos multis magnisque iustis incrementis sanctissimae ecclesiae redditum auxit, trecentis octoginta libris auri redditum triginta paulo plus minusve librarum auri emere valuisse, cum partem pecuniarum pie colligeret, partem ut mutuum sumeret deo carissimi oeconomi dictae sanctae Resurrectionis procuraret. Isque docuit nos creditores quaerere sua recipere, sequae alium praeter opinionem reperisse redditum. Multos enim cum eo confluent dictamque Hierosolymitanorum civitatem desiderio locorum deo dicatorem obeant, cupere habitationes ecclesiasticas magna auri vi comparare, ut ipsis habitatione in loco quem diximus frui liceat; neque vero id sacrae Resurrectionis antistitis facere posse metu legis de ecclesiasticis alienationibus a nobis latae, licet tanta sit rei utilitas, ut quidam in annos quinquaginta computatis pensionibus habitationes illas emere velint, atque inde magna ac ne dici quidem potest quantia differentia sit futura, si quidem sanctissimae ecclesiae possessio redditum circiter triginta librarum auri, eorumque sane insignium, vix tredecim annis acquisita sit, aedificiorum vero venditio per quinquaginta annos futura sit, cum praesertim res in aedificiis constet, quae fortuitis casibus omnibus obnoxia sunt statim una cum illis peritura ac ne vestigium quidem facile ullum relicta, si quidem ex casu aliquo (absit autem hoc ab ipso ore) evertantur aut alio modo consumantur.

1 ἄπειρον εἰπεῖν] inopior est (i. e. ἄπορον εἶπιν? cf. nov. LIII 5 § 1) ε || 3 καὶ ex e Zachariae] κατὰ M || 10 Εὐσέβιος] cf. Acta concilii Hierosolymitani a. 536 ap. Mansi Conciliorum coll. VIII p. 1166 || 16 ἡξήσεως πρόσοδον, ἴσχυσε] augere redditus valuit ε || 24 Ἱεροσολυμιτῶν M] Hierosolymorum ε || 33 στεγνοῦμα] domus ε. Cf. 260, 42 et Julian. c. 47 extr. (Ath. ἐκποιεῖν εἰς ε' (k' cod.). Et τοῦ ἀθροιζομένου ἐτησίου στεγνομοῦ), in nov. CXX c. 9 pr. || 41 συναπολλύμενα ταύταις M] peritura ε

4 magni T al.] sancti V || 5 innumerabilis V° || 8 multitudine V || 12 hierosolymarum V || 13 et deo om. V || 15 redditus VT (et sic infra) || et octoginta V] et om. T || 16 libras T || 17 libras T al.] pecunias (sic) V || 18 aliis V || 19 oeconomis V yconomis T || 22 confluentium V || 24 deo] do V || 27 hec posse V posse hoc T || 29 sq. sit — quinquaginta bis scilicet V || 30 relint] uel in V || 31 *dicta] diu libri, dicere Beck || 36 agetur vulg. || 37 habitulis V || fortius V || 39 faciere V || valentium libri || 40 adsumantur V assumantur T al.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς ἀφιέσθαι πρὸς τὸν παρόντα νόμον παρεσκεύασεν, ὃν ἀνατίθεμεν τῷ δεσπότῃ Θεῷ καὶ τῇ τῶν πασῶν ἐκκλησιῶν ἀγιωτάτῃ Ἀναστάσει, δι' οὗ Θεσιζόμεν τὰ μὲν ἄλλα πάντα (τοῦ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων νόμου κρατεῖν καὶ) ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης Ἀναστάσεως προφίσει χαρίων ἐκκλησιαστικῶν (οὐδὲ γὰρ αὐτῇ παντελῶς ἐφίμεν οὐδεμίαν ποιεῖσθαι χωρίων), ἐπὶ μὲντοι τῶν οἰκημάτων χαλωμένῃ τῆς ἀκρίβειας τοῦ νόμου, εἰ γὰρ ἐπ' ὠφέλειαν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τούτων ἐργάσθαι, ὁρῶμεν δὲ τιλικαίτην ἐν τῷ πράγματι τὴν ὠφέλειαν οὖσαν, πῶς οἶκ' ἂν διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦτο αὐτοῖς ἐφίσημεν, πᾶσιν δίδόντες καὶ τοῖς περᾶσουσιν ἄδειαν καὶ τοῖς ὠνούμενοις ἀσφάλειαν; καὶ μάλιστα ἐπειδὴ οὖνισμεν τῷ χρόνῳ θάπτον ἄνοιξι πάλιν τὰ οἰκήματα πρὸς αὐτήν, οἷα τῶν ταῦτα ὠνούμενων ὡσπερ διὰ τὴν περὶ τοῦ Θεῖου σπουδῆν ἐώνηται ταῦτα, οὕτω καὶ ἐπειδὴν τελειῶμεν αὐτῇ ταῦτα καταλιμπανόντων. Ἐξίστω τοίνυν αὐτῇ τῇ ὀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ποιήσασθαι τὴν τῶν οἰκημάτων πρᾶσιν, μηδὲν εὐλαβουμένη τὸν νόμον τὸν ἐν γένει περὶ τούτων κείμενον, διότι νόμου νεωτέριον τὴν ἰποδιαίρεσιν ἔσχεν, οὐδὲ τινοσ ποιήσῃ ἐκεῖθεν καθ' οἰοῦνδήποτε προσώπου 1 παντελῶς ἀρμοζούσης· εἰς τε τὸν ἐφεξῆς χρόνον αὐτὸ τοῦτο πράττει, εἰ πού τι τιλικαίωρον ἀνακύψει 25 ὄφελος, ὡς πολλοκλήσιον ἀγαθὸν ἂντ' ἐλιχίστου τῇ ἀγιωτάτῃ προσεῖναι διὰ τῆς ἐκποιήσεως Ἀναστάσει. πᾶσαν ἐχόντων ἀσφάλειαν τὰν ταῦτα ὠνούμενων γινῆ τε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, καὶ οὐδεμίαν ἀφαίρεσιν εὐλαβουμένων οὐκ αὐτῶν, οὐ κληρονομῶν 30 αὐτῶν, οὐ διαδοχῶν, οὐτε γινῆ οὐτε εἰς ἕτερον χρόνον, δια τὸ κατὰ τὸν παρόντα νόμον αὐτοῖς θαρμούντας ἵπσεισθαι τὴν ἀγοράσιαν οὐκ εἶναι δικαίους τινὰ ἵποστηῖαι περὶ τούτου ταυαχῆν ἢ ζημίαν ἢ ἀφίρεσιν. δεκρότου δηλαδὴ πραττομένου παρὰ τῆ 35 σῆ μακροῖότητι παρόντων τῶν ἐκ τοῦ εἰαγοῦς κλήρου, καὶ δεικνυμένης τῆς αἰτίας καθ' ἣν ἡ ἐκποιήσις τῶν οἰκημάτων γίνεται, ὅτι μειζρότων ἐνεκεν ἀγαθῶν ἢ τούτων πρᾶσις σπουδάζεται, ὀλίγων μὲν τῶν ἐκποιουμένων ὄντων, πλειόνων δὲ καὶ κιλλιόνων τῶν ἐντεῦθεν 40 προσγινομένων· δηλαδὴ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τιμημάτων τῶν ἀθροιζομένων ἐκ τῶν ἐνοικίων τῆς πρᾶσεως ἐπὶ πενήκοντα ἔτεσι γινομένης εἰς διάλυσιν τῶν χωρίων καταβυλλομένων, ἀπερ οἱ θανεισται δεδωκαῖον ἐπὶ τῇ τῆς εἰρημένης προσόδου κησεί. εἰ 45

Hacc nos respicere ad praesentem legem procuraverunt, quam dicamus domino deo et omnium ecclesiarum sanctissimae Resurrectioni: per quam sancimus alia quidem omnia legis de ecclesiasticis alienationibus teneri et in sanctissima Resurrectione occasione agrorum ecclesiasticorum (non enim ei penitus concedimus venditionem neque unam facere agrorum), super habitaculis autem relaxamus aliquid subtilitatis legis. Si enim pro utilitate sanctissimarum 10 rum ecclesiarum hanc scripsimus, videmus autem tantam in causa utilitatem existentem, quomodo non per praesentem legem hoc eis concedimus, omnem dantes et vendentibus licentiam et ementibus cautelam? quoniam cognoscimus tempore veloci ad eam 15 revocanda rursus habitacula, utpote cum haec comparantes sicut propter divinum studium haec emerunt, ita et dum moriuntur ei haec relicturi sunt. Liceat igitur nunc sanctissimae ecclesiae facere habitaculorum venditionem, nihil metuenti legem generaliter de his positam, eo quod lege iunioris subdivisionem habuit, neque ulla poena contra quamlibet personam competente;

1 et in reliquum tempus hoc ipsum agere, sicubi aliqua talis emerit utilitas, tamquam multiplex bonum pro parvo sanctissimae adquisitum Resurrectioni. Omnem habentibus cautelam haec comparantibus nunc et in omne deinceps tempus et nullam ablationem metuentibus, non ipsis, non heredibus eorum, non successionibus, neque nunc neque in alio tempus, eo quod secundum praesentem legem ipsi confidentes subeunt emptionem, neque esse iustum aliquem de hoc pati tumultum aut querelam aut damnum aut sublationem. Quippe decreto agendo 35 apud tuam beatitudinem, praesentibus qui ex venerabili clero sunt, et ostensa causa per quam alienatio habitacionum fit, quia maiorum causa bonorum horum venditio celebratur, paucis quidem quae alienantur extantibus, pluribus autem ac melioribus, quae hinc acquiruntur; secundum hoc pretis videlicet recollectis ex pensionibus ex venditione in quinquaginta annis facta, transactione debitorum solvendis, quae creditores dederunt in praedicti reditus

I. Haec nos ut ad praesentem legem veniremus moverunt, quam domino deo et omnium ecclesiarum sanctissimae Resurrectioni dedicamus: per quam sancimus reliqua quidem omnia quae lege de ecclesiasticis alienationibus continentur valere etiam de sanctissima Resurrectione praediorum ecclesiasticorum nomine (neque enim ei ullam omnino venditionem praediorum facere permitimus), in aedificiis tamen de severitate legis nonnihil remittimus. Nam si eam ad utilitatem sanctissimarum ecclesiarum scripsimus, tantam autem videmus illi rei utilitatem inesse, quidni per praesentem legem hoc eis concedamus, omnem dantes et vendentibus veniam et ementibus securitatem? praesertim cum tempus intellegamus aedificia cito ad eam reducturum esse: quandoquidem emptores eorum, sicut propter studium erga deum ea emerunt, ita eadem cum moriantur illi relicturi sunt. Liceat igitur ipsi sanctissimae ecclesiae aedificiorum facere venditionem, neu venearat legem generaliter de his latam, propterea quod lege recentiore ei exceptio subiuncta est, neve 1 poena inde ulla in ullam omnino personam competat; pariterque in tempus futurum hoc ipsum agere liceat, sicubi quod eiusmodi emerit commodum, ut multiplex bonum pro minimo sanctissimae Resurrectioni per alienationem accedat. Omnemque securitatem emptores eorum et nunc et in omne deinceps tempus habeant, neve ullam ablationem venearunt aut ipsi aut heredes eorum aut successores aut nunc aut alio tempore, quoniam qui secundum praesentem legem fidenter accesserint ad emptionem, eos par non est ullam de hac re perturbationem vel reprehensionem vel damnum vel ablationem subire. Ac decretum quidem fuit apud tuam beatitudinem praesentibus iis qui ex venerabili clero sunt, et causa prebetur ex qua alienatio aedificiorum fiat, quod maiorum honorum gratia eorum venditio agatur, cum pauca quidem alienentur, plura vero et pulchriora iule acquirantur: ut in praesenti sciicet pretium ex pensionibus collectum venditione in quinquaginta annos facta impendatur in solutionem pecuniae mutuae, quam creditores pro acquirendo eo quem diximus reditu dederunt. Nam si omnium dominus simul et

1 sq. τοῦ περὶ — κρατεῖν καὶ ex ε suppl. Zachariae; cf. Julian. c. 47 in. et supra 255, 16 sq. || 14 καὶ μάλιστα om. ε || 19 ἐξίστω τοίνυν αὐτῇ] liceat igitur nunc ε || 23 sq. ἐκείθεν et παντελῶς om. ε || 27 διὰ τῆς ἐκποιήσεως om. ε || 31 διαδοχῶν] successionibus (i. e. διαδοχῶν) ε

10 aut V || 12 ei V || concedemus vulg. || 14 quoniam om. V || 15 revocante Heimbrich male || habitacula utpote V || 17 et] ut V || 21 poena om. V || 22 persona V || 25 aliquam VT || et mererit V || 30 successoribus vulg. || 32 caset vulg. || 33 aliquid Val. || 38 alienantibus extantibus V^a || 41 ex venditione] et ex venditione V vulg. || 42 transactione] in transactionem vulg. || 43 reditus V] creditus T' al.

γὰρ ο παντων δεσποτη: τε σμα και δημιουργος θεος ηξιωσε τηλακωτην αυτην, δουναι προνομιαν παρα τας αλλας πολεις, ωστε εξ υτης ανιστηνη κατα την σαρκη, προδιλον ως και ημεις ακολουθουντες τω δεσποτη θεω και τεις μεγαλαις αυτου θανατουργιαις καθ' οσον ανθρωπων δυνατον προνομιαν τινα δεδωκεται αυτη, παρα τος εκκλησιας τας αλλας: ωστε αυτην απολαειν τουδε ημων του νόμου, ον ως τινα καρποφοριαν αυτη προσαγομεν, το συμφερον αυτη δια παντων επιλεγόμενοι και τιμώντες.

(Επιλογος.) Τα τοιουν παρασταντα ημιν και δια ιοιδη του ιδικοι νόμου, κα αυτου τοις των νόμων εγγραφισμοιενου βιβλίοις, η ση μακαριότηη γενώσκουσα φανερον αυτον τοις αυτοθι πσι καταστησάτω, δεξάτω τε την ημετέρον προαιρεσην, ην επι τη αγιωτάτη και δικαιοις παρα παντο του των ανθρωπων γένου προσκνυομένη Αναστάσει το ημετέρον εχει κατότος και τω δεσποτη προσάγει θεω τω τασούτων ημάς και τηλικούτων αγαθών παρα τος άλλουις απαντας τουι προ ημων βαβασιλευκόται εφ' εκάστης αξιώσαντι 20 τε και αξιούντι.

Ιδικόι νόμοι γραφειι Πέτρω τω δσιωτάτω και μακαριωτάτω αρχιεπισκόπω και πατριάρχη της Ιερουλυμητιών πόλειοι.

Dat. xv. k. lun. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536] 25

emptione. Si enim omnium dominus simul et mundi creator deus dignatus est tantum ei dare privilegium ultra alias civitates, ut ex ipsa resurgeret secundum carnem, palam est quia et nos sequentes domum deum et magna eius miracula secundum quod homini possibile est privilegium aliquod dedimus ei citra ecclesias alias: ut ipsa fruatur hac nostra lege, quam ei velut quoddam munus offerimus, utilitatem ei per omnia conferentes et honorantes.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc specialem legem et ipsam legum inscribendam codicibus, tua beatitudo cognoscens manifesta illic omnibus instituat, doceatque nostram voluntatem, quam in sanctissima et iuste ab omni hominum genere adoranda Resurrectione nostra habet potestas et domino offerat deo, qui tantorum nos et talium bonorum ultra alios omnes ante nos imperantes per singula dignos fecit et faciet.

Specialis lex scripta Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae Hierosolymitanorum civitatis.

Dat. xv. kal. Iunii CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

XLI.

LEX UT BONUS

Idem Aug. Bono quaestori exercitus.

Recte nobis

Haec constitutio quendam virum magnificum Bonum nomine quaestorem exercitus fecit. Nam 30 et more antiquo duplex erat quaestorum magistratus, et unus quidem circa latus principis erat, alter autem quaestor exercitui praerat. Disposuit autem praesens constitutio etiam annonas quaestoris et consularii eius; apparitionem quoque ei dedit ad imitationem quendam praefecti praetorio; id est scriniarios et ab actis et praecoines et commentarienses et lampadarios et omnem deinceps ordinem. Sed et annonas militum tam comitatensium quam limitatensium disposuit quomodo dis- 35

Novella XLI Latine tantum scripta non servata est (λείπει δ(μ)ίταξις) not. M² in marg. ad nov. XL); verba initialia et rubricae et ipsius constitutionis citant Athanasius et schol. M ad nov. L pr. 'περι της νεαρας ψηφιν ηις επιγέγραπται Lex ut Bonus, ης η αρχη Recte (Reste libri) nobis'. Argumentum praestant epit. Theod. 41 'περι της επαρχότητος των ε' επαρχιών', Athan. 4, 12; Iulian. const. XXXVIII (De officio quaestoris exercitus et designatis quinque provinciis ei subiectis rubr. Iul.⁶), quem supra adscripsimus.

Graeca novella XLI (μα') in M L, B 9, 3, 2 ([Θεσιζόμεν] ὡστέ των μὲν = 262, 18 sqq.) eadem est quae in M infra suo loco redit u. L (= Authent. XLIX) ad eundem Bonum scripta, qua priori constitutioni ex parte derogatur. Quam propter argumenti affinitatem in graeco exemplari corporis CLXVIII novellarum loco antiquioris constitutionis ommissae perperam suppositam esse comprobant summae utriusque novellae a Theodoro (41 et 50) et Athanasio (4, 12 et 7, 4) recte servatae (quamquam in Theodori nov. 41 ex interpolatione praepostera verba initialia nov. 50 praefixa sunt); apud Iulianum posterioris summa non extat.

aedificator mundi deus tantum illi prae ceteris urbibus dare privilegium dignatus est, ut ex ipsa secundum carnem resurgeret, manifestum est nos quoque dominum deum et magna eius miracula quoad hominem licet secutas privilegium aliquod ei dedisse prae ceteris ecclesiis: ut ipsa fruatur hac nostra lege, quam veluti primitias ei offerimus, commodum eius per omnia eligentes et honorantes.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis etiam per hanc specialem legem ipsam quoque legum libris inscribendam, tua beatitudo cognoscens omnibus qui illic sunt eam manifestam reddat, nostraeque voluntatem ostendat, quam erga sanctissimam et merito ab omni hominum genere adoratam Resurrectionem nostra potentia habet et domino offert deo, qui nos tot ac tantis bonis prae ceteris omnibus qui ante nos imperarunt cotidie et dignatus est et dignatur.

Specialis lex scripta Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae civitatis Hierosolymitanorum.

12 ante νομον inserte δηλοϋμενα aut dele και v. 11 || 14 φανερον αυτου] manifesta ε || 25 xv. k. iuv. CP. M(ε) προ ις καλανδων Ιουλιων Ath., μηρι Ιουλιω Theod. k. mai. Iul⁶ (post bilisario u. cons. M, pc. (procol Iul.⁶) bilisarii Iul. μετα την υπατειαν Βελισαριου Theod. Ath. (Belisario u. cons. ε) || 27 Lexut bonus schol. M λεχσοινονε και τα εξη Ath. || 28 Ο αυτεδ βασιλευς προς Βονον κοιλωστωρα exercitout Ath., unde inscr. reposui || 29 Reste nobis (nouis Ath.) Ath., schol. M || 30 τον τωτων ηγουμενον Ιουστινιανον κοιλωστωρα exercitout προσαγορευουσα Ath., sim. Theod.

2 est om. V || 5 miracula] miracula eius V¹ mirabilia T al. || secundum om. V in spat. 2 lit. || 7 lege om. V || 8 offerimus V || ei utilitatem T al. || 9 honorates V || 12 specialem legem V] spectabilem T || ipsam] ipsa in V ipsa T al. || inscribenda libri || 13 illi V || 15 omnium libri || 16 habeat vulg. || 17 leg. offert? || talium V] aliorum T || 25 bilisario V bilia. T Neob. || u. con. T Neob. uic. consul. V

tribni debeant. Subiecit autem ei et quinque provincias, id est Scythiam et Mysiam et Cariam et omnes Cycladas insulas et Cyprum totam. Causarum quoque auditorium habere ei concessit, ut non obiciatur ei fori praescriptio. Subiunxit autem et notitiam impensarum.

Et est promulgata haec constitutio xv. kal. Iun. ind. xiv. p. c. Belisarii.

[. 536]

[MA

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΡΟΣ ΒΟΝΟΝ ΚΟΙΝΙΣΤΩΡΑ ΕΧΕΡCΙΤΟΥ ΤΑΤΤΕΙ ΤΑΣ ΕΚΚΛΗΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΜΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΚΥΘΙΑΣ, ΠΑΡΑ ΤΙΝΙ ΔΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΞΕΤΑΖΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτός βασιλεὺς Βόνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοινιστῶρι Ἰουστινιανῷ exercitov.

(Προοίμιον.) Ἰσμεν πρώην θείαν πεποιτημένοι διάταξιν, καθ' ἣν τῇ σῇ ἐνδοξότητι παραδεδώκαμεν 10 τὰς πέντε ταύτας ἐπαρχίας, Καρίαν τε καὶ Κύπρον καὶ τὰς ἐν κύκλῳ κειμένας νήσους καὶ πρὸς γε Μυσίαν τε καὶ Σκυθίαν, ἐφ' ᾗτε τελείναις αἰτας ὑπὸ τῇ σῇ ἐνδοξότητι, προσθέντες ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητίους γινομένης δικας κατὰ τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας μηκέτι πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους, ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴν ἀναπέμπεσθαι μεγαλοπρεπέα. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλοὶ προσήλθον ἡμῖν τῶν ἐκ Καρίας καὶ Ῥόδου καὶ Κύπρου 15 δυσχεραίνοντες καὶ φασκοντες ἀναγκάζεσθαι πολλὰς καὶ χεϊμῶνος ὄρα γίνεσθαι κατὰ τὴν Σκυθίαν καὶ 15 Μυσίαν. Ἐνθα διάγει, κίκεῖς τὰς ἐκκλητίους ἴσως οὐδὲ ὑπὲρ μεγάλων χρημάτων ἐγγυμνάξειν, καὶ κινδυνεῖν καὶ πελίγη διαπερώντας μικρὰ καὶ ἀφικνουμένους εἰς χώρας ὑπο βαρβάρων ἐνοχλουμένας, διὰ τοῦτο συνειδόμεν τόνδε τὸν νόμον γράψαι πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα· ὥστε τῶν μὲν ἐκ Σκυθίας καὶ Μυσίας δικῶν ὡς ἐκ γειτόνων οὐσῶν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καθ' ἑαυτὴν ἀχροῦσθαι, τῶν δὲ ἄλλων, τουτέστι τῶν ἀπὸ Καρίας καὶ τῶν εἰρημέων νήσων καὶ Κύπρου (εἴπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἐπίρχοις ἠγωνίζοντο, 20 ἐκ θείας κελεύσεως ἡμῶν παραδεδωμένα τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι), εἰ μὲν αὐτοὺς ἐνδηροῖς· ταύτη τῇ βασιλίδι πύλει, καὶ αὐτὰς ὑπὸ σοὶ κινεῖσθαι καὶ ἐξετάζεσθαι ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοινιστῶρι τοῦ θείου ἡμῶν 1 παλατίου ἐν σύγκρῳ auditoriῳ, καθάπερ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἐκκλητίους κείμενος ὑψηγῆται νόμος· εἰ δὲ αὐτοὶ ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας διατρίβουσιν, τῷ τὸν τόπον πληροῦντι τὸν σὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν προσίγεσθαι τὰς ἐφέσεις, πίντως μέϊτω γινόμενον αὐτὸν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοινιστῶρι τῆς τοῦ 2 δέσεως ἀχροῦσθαι κατὰ τὸ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων σχῆμα, καὶ μὴ τοὺς ἀνδρωπόους τὰς εἰρημένας ἠπομεινεν δυσκολίας, ἀλλ' ἵπ' αὐτοῖς κοινῇ κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον κρίνεσθαι, διὰ τὸ παραστῆαι ἡμῖν οὕτω τάξει τὸν νόμον, ὥστε μετὰ πλειόνος τε καὶ μείζονος ἀκριβείας καὶ αὐθεντίας τὰς ὑποθέσεις 2 ἀγωνίζεσθαι. Εἰ δὲ αὐτοῖς δικῆς τὸν δικαστῆν ἐπὶ τῶν εἰρημέων ἐμπροσθεν ἐπαρχίῳν, ὁ τὴν τὰξιν ἐπέχων τὴν σὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἀχροῦσεται, καθὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων νενομίστα. 30

[XLI.

CONSTITUTIO AD BONUM QUAESTOREM EXERCITUS DATA DISPONIT DE APPELLATIONIBUS EX QUINQUE PROVINCIIS CARIA ET CYPRO ET CYCLADIBUS INSULIS ET MYSLA ET SCYTHIA, APUD QUEM EXAMINANDAE SINT.

Idem Augustus Bono gloriosissimo quaestori Iustiniano exercitus.

Praefatio. Scimus nos nuper sacram constitutionem fecisse, secundum quam tuae gloriae quinque provincias tradidimus hasce, Cariam et Cyprum et quae in circulo iacent (Cycladas) insulas, ac praeterea Mysiam et Scythiam, ut sub tua gloria haberentur: ubi adiecimus, ut appellationes quoque in provinciis quas diximus futurae non amplius ad gloriosissimos nostros praefectos, sed ad tuum remitterentur magnificentiam. Quoniam igitur multi ex Caria et Rhodo et Cypro nos adierunt indignantes quae dicerent saepe sese ipso hiemis tempore cogi in Scythiarum et Mysorum terram, ubi legis, proficisci ibique appellationes forte ne de magnis quidem pecuniis exercere, et periclitari et maria traicientes magna et in regiones a barbaris infestatas venientes, propterea visum est nobis hanc legem scribere ad tuam gloriam: ut lites quidem quae sunt ex Scythia et Mysia utpote vicinis tua sublimitas ipsa audiat, ceterae vero, id est quae ex Caria et insulis quas diximus et Cypro deferuntur (siquidem eae ab initio apud gloriosissimos nostros praefectos agi solebant, ex sacra iussione nostra provinciae praesidi traditae), si ipse in hac regia urbe verseris, apud te ipsae quoque morantur et examinentur una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, quemadmodum etiam lex de appellationibus lata exponit; 1 sin autem ipse in Scythia et Mysia commoreris, ad eum qui locum tuum in hac felici urbe obtinet deferantur appellationes, ille tamen utique una cum gloriosissimo nostro quaestore causam audiat secundum formam talium cognitionum: neve homines molestias quas diximus subeunt, sed communiter apud eos secundum illi quod supra nobis dictum est iudicium fiat, propterea quod nobis ita legem instituire placuit, 2 ut maiore cum diligentia et auctoritate causae dirimantur. Si vero ipse in provinciis supra dictis dederis iudicem, is qui locum tuum in felici urbe obtinet causam audiet, sicut etiam apud gloriosissimos

2 omnes Cycladas insulas] Ῥόδον καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους Ath., ἡ Ῥόδος ἦγον αἱ Κυκλάδες νήσοι πᾶσαι Theod. || 2 sq. καθ' ἑξῆς ἡμῶν ἐν Ὀδησσῷ (ὠδωσῶ cod.) καὶ ἀρχοντα τὸν ἐν ταῖς εἰρημένας ἐπαρχίαις στρατιωτῶν. Ὁ ἐπάρχος τῶν νήσων τὰς ἐκκλητίους (ἐκκλητίους cod.) αὐτῶν δεχέσθω Theod. (cf. Ath.) || 4 xv k. Iun. || πρὸ ἐὶ καλανδῶν Ἰουλιῶν Ath., k. Iun. Iul. μηνὶ ἰουλίῳ Theod. || ind. xiv Biener Gesch. d. Nov. p. 514] ind. quinta decima (xv a.) Iul. al. indictione xii Iul. e. ind. v Iul. e. om. Ath. Theod. (ind. xv est diei nota xv k. Iun. in Iuliani codd. corrupta ortum suspicatur Zachariae) || pc. (proc. Iul. p. hac. Iul. e.) bilisarii Iul. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Ath. Theod. || 6 μόνον L² || exercitu M exercitu L || ἐκκλητίους M (id. 12. 16) || 9 μόνον L² || ἰουστινιανῶ M || exercitu M exercitu L || 10 Ἰσμεν] ā L in marg. || 12 ἐφ' ᾗτε M⁶ ἐφ' ᾗ** L ἐφ' ᾗ M⁶

(idem M p. 293, 21) ἐφ' ᾗ vulg. || προσθέντας L¹ || 13 ἐπάρχους L (cf. Theod.) || ὑπάρχους (id. p. 293, 21) M || 16 ἐγγυμνάξειν L || 17 μακρὰν L || συνειδόμεν L¹ || 19 καὶ τῶν] καὶ om. L¹ || 20 ἐξ ἀρχῆς om. L || ἐπάρχους B] ὑπάρχους MLB^c || 20 sq. in marg. σφαλ^κ ὥσπερ (?) ὅλον τὸ ἀβέλτερον τοῦ γραφ. L² || 21 ἐνδηροῖς L¹ || 22 ὑπὸ σοὶ M p. 294, 9 (cf. 5) ὑπὸ σοῦ MLB (cf. v. 27) || καὶ ἐξετάζεσθαι] καὶ om. L¹ || 23 ἐν σάκρῳ auditoriῳ (αὐδριοῦ L, M p. 294, 11) ML, ἐν θείῳ ἀχροατοῦ M s. r. B] ἐκκλησίαις L¹ || νόμος] nov. XXIII c. 4 (cf. Cod. 7, 62, 32) || 26 τὸ om. L¹ || 27 ἐμπροσθεν B^c || ἡμῖν L¹ || 30 τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν cum Haloandro vulg || ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων M p. 294, 26 (cf. 5), παρὰ τῶν ἐνδοξοτῶν ὑπάρχων L παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ (ἐν ἀρχῳ B) MB

ει μέντοι ἀρχθῆναι παρὰ τῆ σῆ ἐνδοξότῃ συμβαλῆ τὴν δίκην ἐνταῦθα ὡς εἰκὸς εὐρισκομένη, εἴτα ἐν μέσῳ διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἐκδημησάι, ταύτην ἀνυπερθέτως πληροῦσθαι παρὰ τῶ τὴν σὴν ἔχοντι τόξῳ, καθάπερ αὐτῆς καὶ αὐτὸς ἤκουσεν. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις ἢ ἔρεσις ἐκ τινῶν παρχῶν ἀνεπέμπετο, ἀλλ' εἰς ἔτερον δικαστήριον, τὴν ἀρχαιότητα παντελῶς οὐ καινίζομεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνον παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σῆ ἐνδοξότῃς 5 ἔργῳ καὶ πείρῃ παραδούνη καὶ παρασφύλαττειν εἰς τὸ διηρηκέως σπενσάτω. Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno xi. post cons. Belisarii v. c. anno u. ind. i.] [a. 537]

MB

XLII.

Auth. XLIII

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ΑΝΘΙΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΒΗΡΟΥ ΚΑΙ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΡΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΟΙΜΩΝ.

DE DEPOSITIONE ANTHIMI, SEVERI, (PETRI) ET ZOORAE.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνῆ τῶ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμηνικῷ πατριάρχει.

Imp. Iustinianus Aug. Menae sanctissimo et beatissimo universali episcopo et patriarchae.

(Προοίμιον.) Πρῶγμα οὐκ ἄηδες τῆ βασιλείᾳ καὶ 15 ἡμεῖς πράττοντες ἐπὶ τὸν παρόντα ἐληλύθαμεν νόμον. οὐδὲν γὰρ ἢ τῶν ἱερῶν ψήφος τινὰς τῶν οὐκ ἀξίων τῆς ἱεροσύνης τῶν ἱερατικῶν κατεβίβασε θρόνων ἰσοπίον δὴ Νεστορίον τε καὶ Εὐτυχεῖα Ἀρειῶν τε καὶ Μακεδόνιον καὶ Εὐνόμιον καὶ ἄλλους δὴ τινὰς εἰς 20 κυκλίαν οὐκ ἐλάττωσεν ἐκείνων, τοσαυτάκις ἢ ἡ βασιλείᾳ σὺνψηρος γέγονε τῆ τῶν ἱερῶν ἀφέντιᾳ, ὥστε τὰ θεοτέρεά τε καὶ ἀνθρώπινα συνδραμόντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὁδοῖς ποιήσασθαι ψήφοις. Ὅποιον δὲ τι καὶ ἐναγχοῦ γενόμενον περὶ Ἀνθίμον ἴμεν, 25

(Praefatio.) Rem non inusuetum imperio et nos agentes ad praesentem venimus legem. Quotiens enim sacerdotum decretum aliquos indignorum sacerdotio sacerdotilibus deposuit sedibus, velut Nestorium, Eutychen, Arium ac Macedonium Eunomiumque et alios quosdam in malitia non minores illorum, totiens et imperium condecernens sacerdotium auctoritati fuit, ut diviniaria et humana concurrentia unam consonantiam rectis facerent decretis. Quale videlicet quiddam etiam nuper factum circa Anthimum

Nov. XLII (= Authent. XLIII) Graece extat in ML, praeterea in Actis concilii Constantinopolitani a. 536 (ap. Mansi Conciliorum omnium ampl. coll. VIII p. 1149—1156 = C) cum interpretatione latina vetere (= l) diversa ab Authentico, quam Notellarum editores inde a Contio receperunt: unde enim verborum contextui subicere placuit. — Epit. Theod. 42, Athan. 1, 5 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 5), Nomoc. XIV tit. 9, 10 (cf. 12, 3). Iulian. const. X.

praefectos fieri solet. Si tamen contigerit ut incohetur lis apud tuam gloriam nimirum hic versantem, interea autem ob militares annonas peregre abeas, haec sine mora apud eum qui tuum locum obtinet peragatur, quemadmodum eam ipse quoque audiebas. Quodsi ab initio non ad gloriosissimos praefectos appellatio ex quibusdam provinciis remitti solebat, sed ad aliud iudicium, antiquum ius omnino non innovamus. Epitologus. Quae igitur nobis placuerint et per hanc sacram legem declarata sunt, tua gloria ad opus effectumque adducere atque in perpetuum custodire studeat.]

XLII.

26

CONSTITUTIO SACRA IUSTINIANI IMPERATORIS CONTRA ANTHIMUM, SEVERUM, PETRUM ET ZOARAM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alemanicus Gotthicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africanus pius felix gloriosus victoriosus triumphalis semper 30 Augustus Menae patriarchae.

Rem non insolitam imperio et nos facientes ad praesentem venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdotio de sacris sedibus deposuit, quemadmodum Nestorium, Eutychen, Arium, Macedonium et Eunomium ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis, toties imperium eiusdem sententiae et ordinationis cum sacerdotum auctoritate fuit, sicque divina et humana pariter con- 35 currentia unam consonantiam rectis sententiis facere. Quemadmodum et nuper factum esse circa Anthimum

1 εὐρισκομένη L² || 2 ταύτην priusibus iungit Zachariae || 3 αὐτῆς καὶ || καὶ αὐτῆς B^c || *υπάρχους libri || 5 sq. epil. om. B ('εὐς ὡς τὸ βασιλικόν' schol. M in marg.) || 6 XV k. sept. CP. M utroque loco, k. Sept. CP. ε, quod propter inquisitionem notam in M additam recte probat Zachariae, μὴν Σεπτεμβρίῳ Ath. Theod. || imp. dn. (dn. om. ε) iustin. pp. aug. ann. XI M ε βασιλεὺς Ἰουστινιανῶ τοῦ αἰ (εἰ cod.) Ath., om. M p. 294, 39, Theod. || 7 p. c. Belisarii uc. anno secundo ε μετὰ τὴν ἰπταίαν Βελισαρίου τοῦ (ἔτους Theod.) β' Ath. Theod., post Bilisario uc. cons. annu (sic) M p. 294, 40, post Bilisario uc. cons. ind. α M || 9 rubr. Περί ἐπισκόπων ἀναθεματισθέντων Theod. ('Ἡ δὲ ἰατὴς Ἰουστινιανῶ βασιλεὺς κατὰ Ἀνθίμου. Σενήου, Πέτρον καὶ Ζωόρα C) || 10 σεβήρου M Ath || σενήου LC (Theod.) et sic constanter || καὶ Πέτρον) καὶ om. Ath. || 11 Ζωόρα (sic cod. L) L Ath. (cf. Theod. Nomoc. XIV tit. 9, 10) Ζωόρα C Ζόρα M || καὶ τῶν λοιπῶν ML) om. ε Ath. (C Jul.) || 13 inscr. Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότην Ἰησοῦ Χρι-

στοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανῶς Ἀλαμανικός Γοτθικός Φρηγγικός Γερμανικός Ἀντικός Ἀλανικός Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἐνδοξὸς νικητὴς τροπαιῶχος ἀεισεβαστοῦς Ἀγνοντοῦ Μηνῆ πατριάρχη C, Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ priuon Ath. || μηνῶ L || 14 καισταντινουπολεως ante ἀρχιεπισκόπῳ add. L² in marg. || 15 τῆ om. C || 18 θρόνον L || 19 Εὐτυχη C || 21 καὶ om. C || 21 βασιλείας L¹ || 22 σύμψηρος) eiusdem sententiae et ordinationis l || 24 ὅποιον C ε) ὅμιον ML

8 sq. XLIII. De depositione V || 10 Petri om. libri || 11 Zochore T zome V || 16 agentēs V || ad] et V || praesentes V* || 17 enim om. T || aliquis V || 19 eutychnarium V || eum omniumque V || 22 fuit om. V

Notavi discrepantiam exempli Contiani et interpolati Mansiani || 29 Gothicus Mansi || 30 victor triumphator Mansi || 31 Mennae Mansi || 36 fecere Mansi

ἀπελαθέντα μὲν τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως
 Θρόνου παρὰ Ἀγαπητοῦ τοῦ τῆς ὁσίας καὶ αἰδιόμου
 μνήτης προέδρου γεγονότος τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέ-
 ραν Ῥώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ὅλα τῶν κατὰ μη-
 δένα τρόπον ἀντὶ προσκροῦντι παρὰ πάντας τοὺς ἐν-
 αὐγεί κανόνας ἐπεισηθίσαντα Θρόνον, κοινῇ δὲ ψήφω
 τοῦ ἐαυτοῦ τῆς ἁγίας μνήτης ἀνδρὸς πρεσβυτέρου καὶ
 μὴν καὶ τῆς ἐνταῦθα γενομένης ἱεράς συνόδου κατα-
 δεικασμένον τε καὶ καθροισμένον, διότι τῶν ὁρθῶν
 10 ἀπαρτῶν δογμάτων καὶ ὅς πρῶτον συναχθέντων δικαιοῶν
 ἐφαινετο στέργων, ταῦτα ὑστερον διαφόροις ἀπέφυγε
 πεινοῖσις, προσποιούμενος μὲν ταῖς τέττασι ἁγίαις
 συνόδοις ἀκολουθεῖν (τῆ τε τῶν τριακοσίων δέκα καὶ
 ὀκτῶ πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆ τε τῶν πετήκοντα
 καὶ ἑκατῶν τῶν ἐν ταύτῃ τῆ ἐνδαίμονι πόλει τῆ τε
 15 τῶν ἐν Ἐφέσῳ τῶ πρώτων συναχθέντων δικαιοῶν
 τῆ τε τῶν θεοφιλεσιύτων πατέρων τῶν ἐν Χαλκη-
 δονι ἐξεκοσίων τριακόντα), οὐ μὴν τοῖς τούτων δογ-
 μασιν κατακολουθεῖν οὐδὲ τῆν ἡμετέραν φιλιππῶν
 πλαν καὶ τὴν συγκατάβυσιν ἣν διὰ τὴν αὐτοῦ σωτη-
 20 ρίαν ἔσχομεν προσδέξασθαι βουλήθεις οὐδὲ ἀποκηρύξαι
 καὶ αὐτοῖς τοῖς τῶν ἀσεβῶν δογματικῶν ἀρχηγοῦς τοῖς
 ὑπὸ τῶν προτέρων ἁγίων ἐκβεβλημένους συνόδων,
 ἀλλ' οἰόμενος χεῖρας κατὰ ταῦτον καὶ ἐν ἴσῳ τοῖς
 25 τε καταδεικασμένους τοὺς τε καταδικασάντας ἄγειν.
 ἀπαξ γὰρ ταῖς ἀλλοτριῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
 ἐννοίαις καταντροποδισθεὶς καὶ τῶν ὁρθῶν ἡλλοτριω-
 μένος δογμάτων εἰκότως ἐπανελθεῖν εἰς τὴν αὐτῶν
 οὐκ ἴσχυεν ὁρθότητα, καὶ ταῦτα παρ' ἡμῶν καὶ προ-
 τραπεῖς καὶ ὁδηγηθεὶς πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ πρὸς
 30 τὴν σωτηρίαν τὴν αὐτοῦ.

CAPUT I.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὴν γενομένην ἐπ' αὐτῷ
 τῆς καθαιρέσεως ψήφον παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου προ-
 φάσις τῆς τε οὐ δεμιτῆς οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων κανό-
 35 νων μαρτυρομένης τῶν τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως
 ἱερατικῶν Θρόνων ἀπαγῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ὁρθῶν
 τε καὶ ἀληθῶν δογμάτων ἔκτροπῆς κυρίαν τὴ ἡμετέρα
 τίθεται βασιλεῖα καὶ ἐπὶ τοῖτοῖς τὸν παρόντι γρά-
 φει νόμον. Ἀπαγορεύειν δὲ αὐτῷ καὶ τῆς κατὰ τὴν
 40 ἐνδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ τῆς περιοικίδος αὐτῆς
 διατριβῆς καὶ πάσης ἐτέρης τῶν ἐπίσημον πόλεων,
 θεωπιζοῦντες ἐφησυχάσαι καὶ τοῦτοις στέργων ὅς ἐν-

scimus; qui quidem delectus est de sede huius regiae et gloriosae memoriae Agapite
 sanctissimae ecclesiae antiquae Romae pontifice, eo quod nullo modo sibi ipsi convenienti contra omnes
 sacros canones se intruserat sedi, sed et communi sententia ipsius sanctae memoriae viri primum atque
 45 etiam sacrae synodi hic celebratae condemnatus et depositus fuit, eo quod a rectis dogmatibus recessit et
 quae prius multoties diligere videbatur, haec demum diversis lustrationibus aufugit, simulans sequi sanctas
 quatuor synodos (trecentorum videlicet decem et octo patrum in Nicaea et centum quinquaginta in hac
 felici civitate et in Epheso primo congregatorum ducentorum et sexcentorum triginta venerabilium patrum
 in Chalcedone), at quidem nec dogmata sequi nec nostram clementiam et condescensum, quem propter
 50 ipsius salutem habebamus, suscipere voluit neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum qui prius a
 sanctis synodis expulsi fuerant, sed putavit oportere secundum ipsum et in aequali ducere et condemnatos
 et condemnatores. Nam semel alienis a sanctissima ecclesia intellectibus mancipatus et a rectis dogmatibus
 alienatus merito ad ipsorum rectitudinem reverti non valuit, etiam ad haec invitatus a nobis et directus,
 qui omni studio usi sumus ad ipsius salutem.

I. Propter haec igitur omnia sententiam depositionis in ipsum a sancta synodo factam occasione
 non liciti neque a sanctis canonibus approbati raptus sacrarum sedium huius regiae urbis et aversionis a
 rectis et veris dogmatibus (cyriam) propriam nostrum facit imperium et contra istum praesentem scribit
 legem. Interdicimus autem et ei commorari in hac felici civitate et eius districti ac in quacumque alia
 insigni civitate, sancientes in quiete esse et eos diligere quibus se ipsum digne supposuit, et non aliquibus
 60

4 τῶ] τὸ C || 5 ἐναυγεί] ἱερός corr. L² || 7 καὶ μὴν
 καὶ ε || ἀπέφυγε L || 12 τέττασι ML || τέσσαροι
 C || 14 πατέρων] ἁγίων πατέρων L || 15 τῶν] τὸν
 L¹ || 17 Θεοφιλῶν C || 19 *οὔτε MLC || 21 ἔχομεν προσ-
 δεξασθαι C || 23 ἐκβεβλημένων M || 24 κατὰ] καὶ τὴν
 κατὰ C || τοῖς τε καταδεικασμένους om. M, τε om. C ||
 28 ἐπανελθεῖν ante ὁρθότητα 29 coll. C || 32 τὰ γε-
 νόματα L² || 35 πόλεως om. C⁵ || 37 κύριον L² || 38 γρά-
 φειν L || 41 ἐτέραις] aliarum ε || 42 ἐφησυχάσαι] ἐφ'
 ἡσυχίας εἶναι C (ε?)

1 nouissimus V || 2 apito V apita T agapida Neob. ||
 oanenende V || 3 utpate V || 6 celebratis V || 8 recu-
 derit V || dignitatibus Tal. || 9 declinare V declamaret

novimus. expulsus quidem regiae huius urbis sede
 ab Agapito sanctae et canendae memoriae praesule
 senioris Romae sanctissimae ecclesiae, utpote nullo
 modo sibi competentem contra omnes venerabiles
 5 canones iuvantem sedem, communi vero decreto
 et ipsius sanetae memoriae viri prius et hic celebrati
 sacri concilii condemnatum atque depositum, eo quod
 a rectis recederet dogmatibus et quae primum multip-
 liciter videbatur amnecti postea diversis declina-
 ret opinionibus, fingens quidem quattuor se sanctas
 10 synodos sequi (et trecentorum decem et octo patrum
 in Nicaea et quinquaginta et centum in hac felici
 urbe et in Epheso prius congregatorum ducentorum
 et deo amabilium patrum (in) Chalcedone sexcento-
 rum triginta), non tamen horum dogmata sequens
 neque nostrae clementiae condescensionem quam
 propter eius salutem habuimus suscipere volens nec
 abdicare et ipse impiorum dogmatum principes a
 prioribus sanctis expulsos conciliis, sed aestimans
 oportere secundum se sub aequalitatem et condem-
 15 natos et condemnantes deducere. Semel enim ex-
 traneis sanctissimae ecclesiae sensibus corruptus et
 a rectis alienatus dogmatibus merito remeare ad
 eorum non valuit rectitudinem, et haec a nobis etiam
 invitatus et eruditus omni utentibus studio ad salu-
 tem eius.

Propter haec igitur omnia factum super eo de-
 positionis decretum a sancto concilio occasione illicitae
 et non a sanctis canonibus adtestatae pervasionis
 regiae huius sacerdotialis sedis et a rectis verisque
 dogmatibus aversionis ratum nostrum ponit imper-
 20 rium et super his praesentem scribit legem. Inter-
 dicimus autem ei et in hac felicissima civitate et in
 confinio eius [habitationum] commoratione et omni
 aliarum insignium civitatum, sancientes sub quiete
 esse, his contentum quibus se digne subiecit, et ne-

T || 11 deest V || 12 nicanam T || 14 in om. libri || calce-
 donie V || 16 condescensione T || 18 abdicere V || dog-
 mate V || 19 expulsus libri || 21 extraneus T || 22 corruptos
 Val. || 23 alienatus Val. || 33 illicitate V || 39 habitatio-
 num seclusi (cf. p. 267, 23) || comoratione V¹ comoratio-
 nem V² commemorationem. T || 40 leg. alia? || 41 his
 Val.] et his T

43 Agapeto Contius || 47 lustrationibus] fraudibus
 Mansi in marg. || fugit Mansi || 50 Chalcedona Contius ||
 nec istorum dogmata Mansi || 58 cyriam propriam Con-
 tius, firmam Mansi || 59 et ei] ei et Beck || 60 eos dili-
 gere] iis contentum esse Mansi || digne supposuit] merito
 obnoxium reddidit Mansi

τὸν ἀξίως ἐπέθηκεν, καὶ μήτε τισὶν ἐπικοινωνεῖν
μήτε ἐμβιβάζειν αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν ἀπηγορευμένων
1 ἰδρυμάτων ἀπόλειαν. Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν δικαίως
ἔξελεθεισαν κατὰ Σεβήρου ψῆφον τὴν ἐκ πύτων
ὡς εἰπεῖν τῶν ἀρχιερατικῶν τε καὶ πατριαρχικῶν
μετὰ τῆς μοναχικῆς συναρθέσεως προελθούσαν φρο-
νων, τὴν τὸν ἀναθεματισμὸν ἐπάγουσαν αὐτῷ, βασι-
λικῆς ἕξω καταλιμπάνομεν ἐπικυρώσεως· ὅς πρότερον
παρὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμούς καταλαβὼν τὸν θρόνον
τῆς Θεοπολιτῶν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας οὕτω συνετά-
ραζεν ἅπαντα, οὕτω μετὰ πεποιθεῖς ταραχῆς, ὡς κοιν-
ον τινα καὶ ἀκίρνοντα ταῖς ἀγιατάταις ἐκκλησίαις
ἐμβλεῖν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, καὶ τοῦτο καὶ τοῖς
πρὸ ἡμῶν σκήπτροις πρὸς αὐτὸν γεγράφθαι, ποικί-
λαι μὲν δογματικῶν καὶ ἀπηλλοτριωμέναις τῆς ὁ-
15 ὁφίτης περιουσίαις τε καὶ βλασφημίαις χρῆσασθαι, ἅ-
παντα δὲ συνταραξάντα καὶ μόνων τῶν τῆς ἐκατέ-
ρου τῶν αἰρεσιάρχων πλάνης βδελυγῶν τε καὶ ἀνο-
σίτων δογμάτων ἀντεχόμενον (Nestoriorum τε φαιμεν καὶ
Eutychois καὶ τῶν ἐκατέρου τούτων καθηγεμόνων ἐξ
20 ἐναντίας μὲν εἶναι πῶς δοκούστων ἀλλήλοις, πρὸς ἐν
δὲ τέλος τῆς ἀσεβείας ἐπιγεγομένων) καὶ τοὺς ἐκείνων
χαρακτηριστικὸν ἐντυπωσάμενον λόγους, δύο γὰρ ὄν-
των ἐναντίων ἀλλήλοις δογμάτων, ὧν ἕκατερον ὁμοίως
εἰς ψυχικὴν ἀπόλειαν ὄγει (τοῦ τὴν Nestoriorum τοῦ τῆς
25 Eutychois, καθ' ἕνα ἐπιπόντες ἐφθῆμεν, ἅπερ ἐκ τῶν
Arianicῶν τε καὶ Apollinariῶν συνέστη μασμά-
των), αὐτοῖς τε παράδοξον παθῶν ὁμοίως εἰς ἕκατερον
ἐπέπιπτε, καὶ πῆ μὲν τοῦτο πῆ δὲ ἐκείνου πρεσβέων
κοινὸν ἔδοξε δοχεῖον ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λό-
30 γοῦ τῶν τηλικούτων πλημμελημάτων καταστῆσαι.
2 Ἐστὶ τοῖνον καὶ αὐτοῖς ὑπὸ τὸν εἰρημον ἀνα-
θεματισμὸν, ὃν ἅπαν τὸ πατριαρχικὸν τε καὶ ἱερα-
τικὸν καὶ μοναχικὸν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὡς εἰπεῖν
σῆμα δικαίως ἐπήγαγεν αὐτῷ, τῆς μὲν Θεοπολιτῶν
35 ἐκβεβλημένος, διότι περ αὐτὸν ὁ κατ' ἐκείνην ἀπε-
σείσαστο θρόνος, οἷα μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς αὐτῆς

que aliquibus communicare neque imbucere eos ad
interdictorum dogmatum perditionem.

1 Sed neque iuste prolatae contra Severum sententiam ab omnibus ut dicendum est pontificalibus
5 et patriarchicis cum monachico consensu procedentem sedibus, anathematismum inferentem ei, imperiali extraneam confirmationem relinquimus: qui primitus contra sacras sanctiones apprehendens sedem Theopolitanorum sanctissimae ecclesiae ita perturbavit
10 omnia, ita plena fecit tumultu, quod commune quoddam et abdicandum sanctissimis ecclesiis inmitteret adinvicem bellum. Et hoc etiam a praecedentibus nos sceptris ad eum scriptum est, variis quidem dogmatum et alienis a rectitudine sensibus (et) blasphemii utentem, omnia vero conturbantem et sola utriusque erroris haeresiarum abominabilia atque
15 scelestae dogmata defendentem (Nestorii dicimus et Eutychois, utriusque ducis et contrario quidem sibi adinvicem esse aliquo modo putati, ad unum vero terminum impietatis impuls) et illorum figuratos in se designantem sermones. Duobus enim existentibus contrariis adinvicem dogmatibus, quorum utrumque similiter ad animae perditionem tendit, et Nestorii et Eutychois, sicuti praediximus, quae ex Arianicis et Apollinariis constant pollutionibus, ipse aliquid pas-
20 sinu inopinabile similiter in utrumque corruit, et alibi quidem hoc alibi autem illud asserens commune videtur receptaculum semetipsam suosque libros tantorum constituere delictorum.

2 Sit igitur et ipse sub praedicto anathematismo, quem omnis patriarchalis et sacerdotalis et monachica nostrae reipublicae figura iuste intulit ei, Theopoli quidem expulsus, eo quod eum iustus removit sedis, utpote nec initio recte eam apprehendentem, sed ad-

1 communicare neque eos imbucere in perditionem interdictorum dogmatum. Nec utique extra imperialem confirmationem relinquimus sententiam iuste contra Severum latam ac ex omnibus ut ita dicamus pontificalibus et patriarchalibus una cum monachicis consensibus provenientem sedibus et anathematismum ipsi
40 inferentem: qui prius contra sacras sanctiones accipiendo sedem sanctissimae ecclesiae Theopolitanorum sic universa conturbavit sicutque accumulatas turbationes fecit, quod commune quoddam ac abominabile bellum sanctissimis ecclesiis adinvicem immitteret. Et hoc et a sceptris quae ante nos fuerunt contra ipsum scriptum erat, variis dogmatum et a rectitudine alienatis intellectibus ac blasphemii usum fuisse ac uni-
45 versa conturbasse et illum quemcumque errorem abominabilem haeresiarum et iniquorum dogmatum recipere, Nestorii dicimus et Eutychois, et cum uterque horum praeceptorum contrarii quodammodo adinvicem esse videantur, ad unum vero impietatis finem inferant, etiam illorum divulgatos sermones eum in unum formavisse. Duobus enim existentibus dogmatibus adinvicem repugnantibus, quorum utrumque simi-
50 liter ad animae perditionem adducit, Nestorii videlicet et Eutychois, quemadmodum dicendo narravimus, quae ex Arianorum et Apollinarii contagione consistunt, ipse paradoxum quid perpessus in utrumque similiter incidit et ibi quidem hoc, ibi quidem illud mittendo se ipsum et sermones suos visus est constituisse com-
2 mune receptaculum tantorum delictorum. Sit itaque et ipse sub praedicto anathematismo, quem universus patriarchalis, pontificalis ac monachicus nostrae ut ita dicamus politicae coetus iuste in ipsum induxit, de Theopolitana quidem ecclesia eiecitus, idcirco quod thronus de illa ipsum removit, eo quod ipsius

2 ἐκβεβλημένος C || εἰς om. C || 6 μοναχικῆς συνθέσεως L || 9 καταλαβὼν L¹ || 10 συνεταράξαμεν L¹ || 11 μετὰ πεποιθεῖς Zacharias ex s || μετὰ πεποιθεῖς C μεταπειοίχαι M μεταπειοίχαι L || ταραχῆς MCs || .. ταραχῆς L¹ συνταράξας L² || 13 sq. τοῖς πρὸ ἡμῶν σκήπτροις de imp. Iustini edicto cf. Baronius ann. eccl. ad ann. 518 vol. IX (Lucas 1741) p. 224 Pagi ib. p. 222 || 14 γεγράφθαι MLC | γεγραπται Nomborgk (cf. s l) || 17 συνταράξαντα MCs | νῦν ταραξάντα L || 17 sq. καὶ — βδελυγῶν τε | et illum quemcumque errorem abominabilem l || μόνων τῶν C μόνων τῶν L || 19 φαιμεν om. C || 20 ἐκατέρων L¹ ἐκατέρας vel ἐκατέρας L² || τούτων om. s || 21 μὲν πῶς εἶναι C || 22 ἐπιγεγομένων inferant (i. e. ἐπαγομένων) l || 23 ἐντυπωσάμενον L²C | ἐντυπωσάμενων M ἐπιπώσμεν L¹ in se designantem s || δύο M | διὸν L¹ διούν L²C || ὄντων L² || 25 τοῦ Nestoriorum C || 26 καθ' ἕνα ἐπιπόντες ἐφθῆμεν quemadmodum dicendo narravimus (i. e. ἐφθῆμεν) l || τῶν αἰρεσιάρχων τε L τῶν Arianicῶν C || 27 ἀπολιναρίου MLC || 29 ἐκείνων L || 30 αὐτοῦ C || 34 ὡς εἰπεῖν πολιτείας C ὡς εἰπεῖν om. s ||

36 ἐκείνην (s) ἐκείνον M ἐκείνων L || 37 αὐτῆς MC | αὐτῆν L¹ αὐτοῦ L²

3 prolata T || sententia T || 4 ut dicendum V | interdicendum T || 5 *patriarchis libri | commonachico V || 7 *extraneum libri | reliquimus V || 13 est | et V || quidem | qui de V || 14 et om. libri || 18 ethyohis V eutichis T || utriusque et utriusque T || 22 dogmatum V || quarum VT || 24 eutychois V eutichis T || arrianicis V || 25 apollinarii T apollinarii V || *constat libri || 27 aserens V || 32 et om. T || 33 quod V || et monachica | et om. V || 34 ei | e V || 36 ut pute VT || *initia libri

42 quod | ut Mansi || quoddam | quondam Mansi || 43 et a | etiam a Mansi || 44 intellectibus | fraudibus et commentis Mansi || 45 abominabilem Mansi || 47 inferant | tendant Mansi || 49 quae | qui Mansi || 53 politicae | reipublicae Mansi || 54 de illa | illius Mansi

ἐπιειλημένον, ἀλλ' ἔτι ζῶντος τε καὶ ἐν ταῖς ἀγιο-
 ταιαῖς ἐκκλησίαις ἀναικροτημένον τοῦ πρὸ αὐτοῦ
 τὴν ἱεροσύνην ἐσχηκότος, παρὰ δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν
 τῆς ἱερωσύνης ἐκπεπτωκότος, οὐ στάτα δὲ μέχρι
 τούτου μίσην, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑπὸ κοινὸν ἀναθεματι-
 σμὸν τῆς ὀρθοδόξου καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας γενόμε-
 νον, καὶ πολλῶν ἡμῖν βιβλίων βλασφημῶν τε καὶ
 ἀπηγορευμένων ἐμπλήσαντα τὸ πολίτευμα, ὥστε καὶ
 ἀπαγορευόμενον ἅπασι τῶν αὐτοῦ τι κεκτῆσθαι βιβλίον,
 καὶ ὡς περ οὐκ ἔξεσται τὰ Νεστορίων γραφεῖν ἢ κεκτῆ-
 σθαι βιβλία, διότι τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀυτοκράτορσιν ἐν
 ταῖς ἁγνῶν διατάξεσιν ἔδοξε τοῖς παρὰ Πορφυρίου
 κατὰ Χριστιανῶν εἰρημονίαις ὁμοία καθεστάναι, οὐτὰ
 μὴδὲ τὰ Σεβήρω ῥηθέντα τε καὶ γραφέντα μενέτω
 παρὶ τινι Χριστιανῶ, ἀλλ' ἔστω βέβηλα καὶ ἀλλότρια
 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πυροὶ τε φλεγέσθω παρὰ τῶν
 κεκτημένων, εἰ μὴ βούλονται κινδυνεύειν οἱ ταῦτα
 ἔχοντες· γραφεῖσθω τε παρὰ μηδενὸς τὸ λοιπὸν μήτε
 τῶν εἰς κάλλος μήτε τῶν εἰς τάχος γραφόντων μήτε
 ἄλλου τῶν πάντων τινός, εἰδόντος ὡς ἀποκοπῆ χειρὸς
 ἔσται τοῖς τὰ ἐκεῖνον γράφουσιν ἢ ποιῶν· οὐδὲ γὰρ
 βούλομεθα καὶ τῷ λειπομένῳ χρόνῳ τὴν ἐξ ἐκεῖνον
 3 ἐπισύρσεσθαι βλασφημίαν. Ὅμοιως δὲ δὴ καὶ τοῦ-
 τον παντοῖως ἀπαγορευόμενον τῆς τε βασιλίδος ἐπι-
 βαινεῖν πόλεως ἢ περιουκίδος αὐτῆς ἄλλης τε τῶν
 25 ἐπισημοτέρων τινός, ἀλλ' ἐν ῥομῆα τινὶ καὶ ἡσυχίᾳ
 καθῆσθαι καὶ μὴ διαφθεῖρειν ἕτερος μὴδὲ εἰς βλασ-
 φημίαν αὐτοὺς προαίειν, μὴδὲ αἰεὶ τὴν καινὴν ἐξευρί-
 σκειν κατὰ τῶν ἀληθῶν δογματῶν, δι' οὐ πάλιν
 ἡμῖν συνταράξει τὰς ἀγιοτάτας ἐκκλησίας σπεύσειεν. 30

huc vivente et in sanctis ecclesiis praedicato eo qui
 ante eum sacerdotium habuit, ab eo autem qui post
 eum fuit sacerdotio cadentem, et nec stantem usque
 ad hoc solum, sed etiam sub communi anathematismo
 orthodoxae catholicaeque ecclesiae factum, et multis
 5 nobis libris blasphemis et interdictis implentem rem-
 publicam. Unde etiam interdicimus omnibus eius
 alicquem habere librorum, et sicuti non licet Nesto-
 rii scriptare aut possidere libros, eo quod a
 10 prioribus nostris imperatoribus in eorum constitu-
 tionibus placuit eos et his quae a Porphyrio contra
 Christianos dicta sunt similes constituere, ita neque
 Severi dicta et scripta maneat apud alicquem Chri-
 stianum, sed sint profana et aliena a catholica ec-
 clesia ignique concrenentur a possessoribus, si no-
 lunt sustinere periculum qui haec habent; scriban-
 turque a nullo de cetero, neque ab his qui pulchre
 neque qui velociter scribunt neque ab aliquo omnium
 alio, sciente quoniam abscisio manus erit quae illius
 sunt scribentibus poena. Non enim volumus etiam
 20 reliquo (tempore ex illis protrahi blasphemiam.

3 Similiter) autem et huic omnino interdicimus et
 regiam accedere civitatem eiusque confiniam et aliam
 quamlibet insignium, sed in deserto quodam et quiete
 sedere et non corrumpere alios neque ad blasphemiam
 eos producere neque aliquid semper novum
 contra vera dogmata reperire, per quod rursus nobis
 conturbare sanctissimas ecclesias studeat.

CAPUT II.

Ὁὐ μὴν οὐδὲ Πέτρον τὸν Ἀπαμείας γενόμενον ἐπι-
 σκοπον, καὶ ἅμα μὲν καθ' ἠρημένον ἅμα δὲ ἐπὶ τοῖς
 αὐτοῖς ἐφ' οἷς Σεβήρος ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἀναθε-
 ματισμὸν γενόμενον ἢ βασιλεῖα προσίσταται· ἀλλ' ἔστω
 κύρια καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ψηφισθέντα, καὶ ὑπὸ τῶν
 35 κοινῶν ἀχθῆις ἀναθεματισμὸν ὑπ' αὐτὸν τετάχθω,
 τῆς τῶν ἀγιοτάτων ἀρχιερέων προελθούσης ἐπ' αὐ-
 τῷ ψήφου κυρίας διαμενούσης. Οὐκ ἐπιεμεν δὲ οὐδὲ
 ἐκείνῳ ταύτην οἰκεῖν τὴν βασιλῖδα πόλιν ἢ τὴν αὐ-
 cap. 2 summa fuit B 1, 1, 49 ex Theod. (cf. Zachariae 'Beitr. z. Krit. u. Restit. der Basiliken' 1877 p. 4. 14)

Sed neque Petrum qui Apamiae fuit episcopus et
 simul quidem depositus, simul autem in isdem in
 quibus Severus sub anathemate factus est, imperium
 recepit, sed sint rata etiam quae contra eum de-
 creta sunt, et sub commune deductus anathematismum
 sub eo constituitur, sanctissimorum pontificum
 super eis procedente sententia rata manente. Non
 sinimus autem nec illi hanc habitare regiam civita-

principatum recte non acceperat, sed adhuc vivente eo et in sanctissimis ecclesiis commorante, qui ante
 ipsum sacerdotium habebat et propter eum qui post ipsum fuit de sacerdotio exciderat, nec vero usque
 adhuc stetit, sed etiam sub communi orthodoxae ac catholicae ecclesiae anathematismo factus multis libris
 blasphemisque et abominatibus nobis politiam implevit. Quare universis interdicimus aliquid de libris
 5 ipsius possidere, et sicut non licet Nestorii libros scribere vel possidere, quia praedecessoribus nostris impe-
 ratoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quae dicta et scripta sunt a Porphyrio in
 10 Christianos, sic nec dicta et scripta Severi maneat penes alicquem Christianum, sed sint profana et aliens
 ab ecclesia catholica igneque comburantur a possidentibus, nisi qui ista habent velint periculum pati. A
 nemine ergo scribantur neque ad pulchritudinem neque ad velocitatem scribentium, sciendo quia amputatio
 15 manus his qui scripta eius scriperint poena erit: neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphe-
 3 miam protrahi. Similiter autem et huic interdicimus omnino regiam civitatem ingredi aut districtum
 eius nec alicquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine et in silentio sedere, et non corrumpere
 ceteros neque in blasphemiam ipsos adducere, et non semper aliquid novi invenire contra vera dogmata,
 per quod rursus nobis conturbare sanctissimas ecclesias festinet.

II. Sed nec Petrum episcopum Apameae et simul depositum et simul ab ipsis a quibus Severus
 sub praedicto anathemate factum imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententiata, et qui
 5 sub communi anathematismo ordinatus est, sub ipso esto, et sententia sanctissimorum pontificum quae
 ipsum praevenit firma permaneto. Neque vero permittimus illi hanc regiam urbem habitare aut ipsis

1 τε om. L || 4 ἐκπεπτωκότα L5 || 9 sq. βιβλίων —
 κεκτῆσθαι om. M || 12 διατάξεσιν] cf. Cod. 1, 1, 3, 5, 6 ||
 12 sq. τοῖς — εἰρημένοις] et his quae — dicta sunt ε his
 quae dicta et scripta sunt l || 14 *μήτε libri] τὰ τῶν L1
 τὸν I2 || σνήρων L1 || 18 sq. *μὴδὲ — μὴδὲ libri || 19 τὸν
 εἰς τάχος C || γραφέντων L || μήτε M] μὴδὲ LC || μήτε
 ἄλλου — τινός om. l || 20 τινός τῶν πάντων C || 23 τούτων
 C] τούτου ML || 25 ἄλλης τε] ἢ ἄλλης τε L, τῆ del. L2 ||
 27 καθῆσαι L || 28 αὐτοῦ L1 || 29 ἀληθῶν MC] ἀλη-
 θινῶν L || 33 σνήρωρος L1 || ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἀνα-
 θεματισμὸν M] ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἀνάθεμα LC sub
 anathemate ε || 35 ὑπὸ τῶν κοινῶν L || 36 ταχθῆις C l ||
 τετάχθω] ἔστω C || 37 ἐπ' αὐτῷ ML] ἐπ' αὐτοῖς C5

etiam librum] libros libri || 9 *scripta T scripturam Neol.
 scripturarum V || 11 Porphyrio] porphirioque T Neol.
 porfilioque V* porfirioque V* || 14 prophana V || catho-
 lica V || 15 concrenentur appossessoribus V || 17 de cetero/
 decreto V || 19 magnus V || 21 tempore — 23 Similiter
 supplevi; hitum non notant libri || 25 insignium VT ||
 27 aliquid] aliud V ad T || 29 conturbari libri || 32 his-
 dem VT || 33 sevenis V || 34 leg. recipit? || 38 illic V

40 commorante] commemorato Mansi || 41 usque adhu-
 c stetit] progressus huc usque substitit Mansi || 42 factus
 positus Mansi || 43 politiam] rempublicam Mansi || 44 ipsius
 possidere Mansi] ipsius possideri Contius || 47 ista Contius
 ipsa Mansi || 55 factum] positum Mansi || propria] valida
 quae Mansi || sententiata] fuere statuta Mansi || 56 ordi-
 natus] positus Mansi

1 *in sanctas ecclesias libri || 4 ad hoc Tal.] ad huc V ||
 commune libri || 6 blasphemis V || 8 *librorum (possis

τῆς περιοικίδας ἢ τινα τῶν σεμνοτέρων πόλεων, ἀλλ' ὅν ἠκολούθησε τῇ πλῆθι τούτων μμεισθῶ καὶ τὴν δίαταν, ἀπωρισμοῦ ὅτι πορρωτάτω καὶ κατακρύπτων ἐαυτῶν, ὡς τοῖς γε τοιοῦτος τὸ κρύπτεσθαι μάλλον τοῦ φαίνεσθαι λυσιτελέστερον· ἀφανεῖς μὲν γὰρ ὄντες ἐαυτοῖς καταβλάθοις μόνους, δημοσιεύοντες δὲ τὰ ἐαυτῶν ὄγκματα πολλοὺς τῶν ἀφελεστέρων ἀφορμὴν ἀπωλείας παρέχουσιν· ὅπερ κατ' οὐδένα γίνεσθαι τρόπον ἐν τῇ Χριστιανικῇ τοῦ Θεοῦ ποιμνῇ καὶ τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ δίκαιον ἐστὶν οὐδὲ παρὰ τῆς βασιλείας συγχωρούμενον.

tem aut eius confinia aut aliquam insignium, sed quorum secutus (est) errorem, horum imitetur et celans semetipsum, quando talibus abscondi quam apparere magis utilium est: dum etenim non videntur, sibi nocent tantummodo, publicantes vero sua dogmata plurimis simplicioribus occasionem perditionis impertiunt, quod in nullo fieri modo in Christiano dei ovili et orthodoxo populo iustum est neque ab imperio concedendum.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ Ζωορᾶν ἤξιωσαν ὄλωσ ὑπὸ ἀναθεματισμῶν οἱ σεβασμιώτατοι καὶ τὰ δίκαια κρίνοντες ἐπίσκοποι ποιήσασθαι τιμὰ μικρὰν παρενθήκη τῶν τοιοῦτων ὄντα κακῶν καὶ ἐν οἷς ἡτίμασται τὸ γοῦν ὄλωσ τυχεῖν τινὸς ἐπιπορήσαντα μητῆς, ἔστω καὶ Ζωορᾶς τῆς πορηθῶ ταύτης μερίδος (Ἀνδρῖμου τε καὶ Σεβήρου καὶ Πέτρον φαρῆν) παρενθήκη τις ἐντελής, καὶ ἐν τοῖς ἀναθεματισμένοις καὶ αὐτοὺς τετάχθω, τῆς ἱερατικῆς αὐτῶν κατενεγκούσης ψήφου, ἦν κυρίαν καὶ αὐτὴν ἐφ' ἐαυτῆς οὖσαν κυριωτέραν ἐτι μάλλον ἢ βασιλεία ποιεῖ καὶ τούτων συνεξελάνουσα τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ τῆς ταύτης περιοικίδος καὶ τῶν ἐπι τῶν πόλεων οἰκῆσιν αὐτῷ παρτοίως ἀπαγορεύουσα, ὥστε μετ' ἐκείνων μόνων οἰκεῖν τε καὶ βουλεύεσθαι τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων, ὅμοια μὲν βλεπόμεντων, ὁμοίως δὲ περιωρισμένων. Εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον τῆ τῶν ἀγιωτάτων ἐπισκόπων περιέχεται ψήφῳ τῆ τούτε προειρημένη καθαιρούσης τε καὶ ἀναθεματιζούσης, κύριον δὲ καὶ τούτο τίθεμεν καὶ τοῖς βασιλικοῖς ἡμῶν αὐτὸ νόμοις ἐπικυρούμεν, ὡς ἂν εἰ παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς προσελθὼν ἐγγύχραν. Εἰ δὲ τις ἀντὶν ἀλοῖη τὸ λοιπὸν πράττων τι παρὰ τὰ διαταγμένα, ἴστω καὶ τοῖς πολιτικοῖς ὑποπεσούμενος νόμοις, οἱ τοὺς τὰς ἐλίττους τῶν ποιῶν ἐκκλίνοντας 1 εἰς μέϊους ἐμβάλλουσι τὰς ἀγανακτῆσεις. Ἀπαγορευομεν δὲ καὶ παντὶ τῷ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ διασπᾶν ἐπιχειροῦντι εἴτε κατὰ τὴν Ne-

Quia vero et Zooram dignum habuerunt omnino sub anathemate facere colendissimi et iuste iudicantes episcopi parvam aliquam interpositionem malorum talium existentem et in quibus depravatus est omnino mereri aliquam posse memoriam: sit quoque Zooras malignae huius partis, Anthimi et Severi et Petri dicimus, interpositio quaedam vilis, (et) inter anathematos ipse quoque constitutur pontificali eum deponente sententia, quam ratam et ipsam in se existentem robustiorem adhuc magis imperium facit et hunc quoque expellens hac regia civitate eiusque confiniis et in civitatibus habitatio ei modis omnibus interdicens, ut cum illis solis habitat atque consultet qui primitus a nobis sunt dicti, similia quidem blasphemantibus, similiter vero circumclusis. Si vero aliquid etiam aliud sanctissimorum episcoporum continetur decreto quod praedictos deposuit et anathemavit, ratum etiam hoc ponimus et imperialibus illud legibus firmamus, tamquam si ab imperiali cubiculo processisset. Si quis autem eorum capiatur de cetero agens aliquid praeter ea quae definita sunt, sciat etiam civilibus subcumbere legibus, quae eos qui minores poenas declinant ad maiores indignationes adducunt.

1 Interdicimus autem et omni catholicam ecclesiam dei dilacerare nitenti sive secundum Nestorii noxiae

cap. 3 § 1 summa extat B 1, 1, 54 ex Theod.

districtum vel aliquam de insignibus, sed quorum secutus est errorem horum imitetur diaetam, quam longissime abscedens et occultans se ipsum: nam talibus occultari quam videri utilius est; ignoti etenim existentes se ipsos laedunt solos, publicantes vero sua dogmata multis ex simplicioribus occasionem perditionis praebent, quod nullo modo fieri in Christiano ovili dei et orthodoxo populo iustum est neque ab imperio permissum est.

III. Quoniam vero et Zooram digne penitus iudicarunt sub anathematismo esse reverendissimi et qui iusta iudicant episcopi, cum parva quaedam talium malorum interpositio sit et in quibus deonestatus est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundanti, sit et Zoaræ interpositio quaedam parva huius malae partis (Anthimi dicimus et Severi ac Petri), ordineturque et ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferente, quam propriam et ipsam in se ipsa existentem adhuc magis cyrioteran imperium facit et hunc de hac regia urbe et eius districtu abicit et habitationem in aliis civitatibus ipsi omnino interdicit; itaque cum illis solis habitat et consulat qui a nobis ante memorati sunt, qui similia quidem blasphemant, similia patiuntur et similiter in exilio ponuntur. Si quid vero aliud in sententia sanctissimorum episcoporum continetur quae praedictos deponit et anathematizat, hoc firmius ponimus et divinis ac imperialibus nostris legibus ipsum corroboremus, ac si ab imperio ipso provenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de cetero facere aliquid praeter constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores poenas declinantes ad maiores immittunt indignationes. Interdicimus autem et omnibus conantibus catholicam dei ecclesiam divellere sive secundum Nestorii haereticam doctrinam sive se-

1 ἢ τινα] ἢ om. M || πόλεων ML] om. C || 3 κρύπτων C || 12 Ἐπι C || Ζωορᾶν M Ζωορᾶν L Ζωορᾶν C || 13 κρίναντες C || 14 μικρὰν τινα C || τὸν τοιοῦτον ὄντα κακῶν L || 15 καὶ om. C || ἡτοίμασται L || 16 ἐπιπορήσαντος L || 17 ζωορᾶς L ζωορᾶς M ζωορᾶς C || τε om. L || 18 σεβήρου LC || 20 καὶ om. L || 22 ἐξελάνουσα C || 23 τῆς ταύτης] τῆς αὐτῆς C || 24 τὴν ἐπι] ἐπι τὴν C || 24 ἐπι τῶν πόλεων] in aliis civitatibus I || ἀπαγορευούσαν L || 25 μόνων L || 27 ὁμοίως δὲ ML] ὅμοια δὲ καὶ παθόντων, ὁμοίως δὲ καὶ C (I) || 29 ἀναθεματίζουσι L || 30 δὴ M] δὲ LC || τιθέμεθα καὶ τοῖς θεοῖσι καὶ βασιλικοῖς C I || 31 ἡμῶν om. ε || αὐτὸ ML] αὐτὸν C || ἐπι κυρούμεν L || 32 παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς] ab imperiali cubiculo ε || προελθῶν CL || δὲ τις] δὲ καὶ τις C || 33 αὐτῷ M || ἀλοῖη CL || ἀλλοῖη L || τὰ διαταγμένα C || 34 πολιτικοῖς ML] βασιλικοῖς C I || 35 τοῖς om. C || ἐκκλίνοντες C || 36 ἐμβάλλουσι L

1 aliqua V || insignum T || 2 est addidi || 3 conuersationum V || exiliatur T || exhibiatur V || esemet ipsum V || 5 ut illius est V || non dentur V || 8 ovili et] et oliue V || horthodoxo V || 12 zocoram T || 13 iuste V] iusta T || 17 maligni V] maligna T || 18 uilia V] utilis T || et addidi || 20 deponentes VT || 23 habitationem al. || 25 dictis V || 26 circumclusus V || 30 imperialibus V || 31 qui V

39 diaetam] victus rationem Mansi || 42 iustum] aequum Mansi || 44 dignum Mansi || 46 comprehendendo Mansi || Zoaras Mansi || 47 ordineturque et ipse] et numeretur ipse quoque Mansi || 48 deiciente Mansi || propriam] firmam Mansi || in] ex Mansi || magis cyrioteran] firmorem Mansi || 49 facit] reddit Mansi || 51 similia vero patiuntur et similiter in exilium mittuntur Mansi || 52 ponimus] reddimus Mansi || 53 divinis] diutius vulg. || 54 sciat se incidisse in leges imperiales Mansi

στορίου τοῦ φρενοβλαβοῦς ὑφῆρχαν εἶτε κατὰ τὴν ἀνόητον Εὐτύχου παραδόσιν εἶτε κατὰ τὴν Σεβήρου βλασφημίαν τοῦ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις νοσησαντος εἶτε τῶν ἐκείνοις ἀκολουθούντων, ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαίς ταραχὰς ἐμβάλλειν καὶ φθγγεσθῆναι ἐπεὶ πίστῶσ' ἀλλὰ θεοπιζόμεν ἕκαστον τῶν τοιοῦτων τὴν ἡσύχιαν ἀγειν, καὶ μήτε συγκαλεῖν εἰς ταῦτό τινας μήτε προσιόντας δεχέσθαι ἢ παραβαπτίζειν θαρροῦν ἢ τὴν ἱερὰν κοινωνίαν ἑρπαινεῖν καὶ ταύτης μεταδιδόναι τισὶν ἢ τὰς ἀπηγορευμένας διδασκαλίας ὑφῆρχεσθαι, ἢ ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλεως ἢ ἐξ' ἑτέρας, ἀλλ' ὑπορᾶσθαι πάντα κίνδυνον, εἴ τι 2 τοιοῦτο πράξαιεν. ἀπαγορευόμεν δὲ καὶ πᾶσι τοῦτους ὑποδέχεσθαι. ἀπειλιτέην μὲν οὖν θεοπιζόμεν αὐτοὺς τῶν ὑπ' αὐτῶν ταραττομένων πόλεων, εἰδότες τὰς ποινὰς τὰς ταῖς θείαις ἡμῶν τῆν περιεργόμενας διατάξεσιν, αἵτερ καὶ τὰς οἰκίας αὐτὰς ἐν αἷς τοιοῦτο τι πράττεται καὶ τὰ χωρία ἐξ ὧν τὰς τροφὰς χορηγοῦνται ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς προσκοροῦσι, τῶν μὲν κεκτημένων ἀφαιρούμεναι, διῆτι βλάβης αὐτῶν τοῖς ἀπλουστέροις γίνεται, ὑπὸ δὲ τῆς ἀγιωτάτας καὶ ὁρθοδόξου ἐκκλησίας ταῦτα δικαίως ἀγοροῦσι. 3 Ταῦτα ὑπερὸ τῆς κοινῆς εἰρήνης τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν νομοθετούμεν, ταῦτα ψηφίζόμεθα τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων κατακολουθούντες δόγμασιν, ὅπως ἀν' 25 ἱερατικῶν ἕπαν ἀτήραχον ἡμῶν τοῦ λοιποῦ διαμένει. οὐπερ ἐν εἰρήνῃ φυλαττομένον καὶ τὸ λοιπὸν ἡμῶν εὐθιγῆσει πολίτευμα τὴν ἀνωθεν ἔχον εἰρήνην, ἢν ἅπασιν ὁ μέγιστος θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ τῆς κριμῆς εἰς, ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, 30 κηρύττει τε καὶ χορηγεῖ τοῖς γνησίως αὐτὸν καὶ ἀληθῶς δοξάζειν τε καὶ προσκυνεῖν ἕξιωμένους.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ἑρθῶς ἡμῶν παραπάντα φυλαττέτω τε καὶ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπέμποσα αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν ἀντὶς γραμμάτων 35 πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις ὁσιατώτατοις μητροπολίταις ὧν ἕκαστῳ γενήσεται φροντίς ταῖς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένας ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς ταῦτα ποιῆσαι

sectae explanationem sive secundum stultam Euty-chis traditionem sive secundum Severi blasphemiam haec eadem cum illis languentis sive illud sequenti-bus, sanctissimis ecclesiis tumultus inmittere et lo-qui aliquid de fide: sed sancimus unumquemque ta- 5 lium quietem agere et non convocare ad se aliquos neque accedentes suscipere aut extranea baptismata facere audere aut sacram communionem polluere et eam tradere aliquibus aut interdictas doctrinas ex-ponere aut in hac regia nostra civitate aut in alia, sed formidare omne periculum, si quid tale gesserit.

2 Interdicimus autem omnibus hos suscipere, ex-pellere vero sancimus eos de civitatibus ab eis tur-batis, scientes poenas quae sacris nostris iam con-tinentur constitutionibus, quae et domos ipsas in quibus tale aliquid agitur et praedia ex quibus ali-menta ministrantur sanctissimis ecclesiis assignant, a possessoribus quidem auferentes haec, eo quod laesionis causa simplicioribus facta sint, sub sanctis-simas autem et orthodoxas ecclesias haec iuste de-ducunt.

3 Pro communi pace sanctissimarum ecclesiarum haec decernimus sanctorum patrum sequentes dog-mata, quatinus sacerdotium omne inconturbatum no-bis de cetero permaneat, per quod etiam [et] reli-qua nobis valida sit respublica supernam habens pacem, quam omnibus magnus deus et salvator noster Iesus Christus trinitatis unus existens unigenitum dei verbum praedicat et subministrat germane se et vere colere et adorare promeretur.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo quae recte nobis placuerat custodiat [et ad] effectum perducat, mittens ea per deo amabiles suas litteras omnibus sub se constitutis sanctissimis metropolitibus, quorum unicuique erit sollicitudo sub se constitutis sanctis-

cūndum insensatam Eutychis traditionem sive secundum blasphemiam Severi, qui et similia illis intellexit. aut eorum, qui illos sequuntur, seditionem inmittere sanctissimis ecclesiis et loqui aliquid de fide; sed 40 sancimus quemlibet talium silentium ducere et non convocare aliquos ad se neque accedentes recipere aut parabaptizare audere aut sacram communionem sordidae et ipsam aliquibus tradere aut interdictas doctrinas exponere, sive in hac nostra regia sive in alia, sed omne supportare periculum, si quid tale faciet. 2 Interdicimus etiam omnibus istos suscipere. Abici ergo ipsos sancimus de civitatibus ab ipsis concitatis, scientes poenas iam contentas in nostris divinis constitutionibus, quae et domos ipsas, in quibus tale quid 45 fit, et campos, ex quibus nutrimenta praebentur, sanctissimis ecclesiis assignant, et a possidentibus auferunt, quia detrimenti causa fit simplicioribus, sub sanctissimis vero et orthodoxis ecclesiis haec iuste ducunt esse. 3 Haec pro communi pace sanctissimarum ecclesiarum statuimus, haec sententiavimus sequentes sancto-rum patrum dogmata, ut omne sacerdotium imperturbatum de cetero nobis permaneat. Quo in pace servato reliqua nobis exuberabit politia desuper pacem habens, quam omnibus magnus deus et salvator noster 50 Iesus Christus trinitatis unus, unigenitus dei filius praedicat ac donat his qui sincere ipsum et vere glori-ficare ac adorare digni habitū sint. Custodiat itaque beatitudo tua quae recte adnotata sunt et mittat ipsa per suas deo dilectas litteras omnibus sanctissimis metropolitibus, quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere

1 τοῦ φρενοβλαβοῦς] noxiae sectae ε || 3 τοῦ om. C || τὰ αὐτὰ] et similia I || ἐκείνο L¹ ἐκείνω L² κακείνοις C || 4 νοσησαντος] νοσησαντος L¹ C I || 5 ἐμβάλλειν L || 7 ταῦτό] αὐτόν C ε || 11 βαλιδος L || πόλεως om. l || 12 εἴ τις L || 13 leg. πράξαιεν (cf. ε l)? || καὶ om. ε || τούτων L || 15 ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων πόλεων L¹ ὑπ' αὐτοὺς χωρίων τε καὶ τῶν πόλεων L² || 17 sq. cf. Cod. 1, 5, 20 (sh. 8 § 3 sq.). || 18 ἀποτροφὰς C || 20 αἰτία L (ε l) || 22 καὶ ὁρθοδόξου om. L || 23 ταῦτα ε || 24 νομοθετούμεν om. ε || 25 κατακολοθούντες L || 26 δια- 50 μένου L¹ διαμένη L² || 27 οὐπερ ἐν εἰρήνῃ φυλαττο- 50 μένου] per quod ε || 28 ἔχον ML¹ || 29 πᾶσιν C || 30 τοῦ θεοῦ λόγος] dei filius l || 33 μακαριότης τὰ MC] μακαριότητα L¹ μακαριότης ταῦτα L² || 34 ἡμῶν εἰ τε — ἀγέτω om. C I || 35 ταῦτα C

1 aetiae] recte libri || explanatione T || eutichis T euthycis V || 2 sive om. V || post secundum spat. vac. 3 — 4 litt. est in V || 3 languente libri || leg. sequentium? || 4 tumultos V || 7 extraneo T || 8 polluere V, expellere vel polluere T || 9 aut interdictas] interdicta aut V || 19 appossessoribus V || 20 implitioribus V || sint V] sunt T || sanctissima T || 21 horthodoxas V orthodoxa T || 22 ducentes V || 26 et deleui || 25 omnibus om. V || 33 recta e nobis V || 34 custodita T || et ad om. libri || 35 cas libri

39 insensati Mansi || 41 silentium ducere] quietum esse Mansi || 42 parabaptizare] perperam baptizare Mansi || 43 alia] civitate add. Mansi || omne periculum reformidare Mansi || faciat Mansi || 44 istos suscipere] ne istos suscipiant Mansi || 47 sub om. Mansi || ducunt esse] sub- 50 iiciunt Mansi || 48 sententiavimus] decernimus Mansi || 50 politia] respublica Mansi || 51 praedicat ac donat] al- praebat ac donet Mansi in marg. || 52 sunt Mansi

φανερά, ὥστε μηδένα τῶν πάντων διαλαθεῖν τὰ τε τῆ ἀρχιερωσύνης δόξαντα τὰ τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κερρωμένα. Dat. viii. id. Aug. Constantinopoli post cons. Belisarii v. c.

simis ecclesiis haec facere manifesta, ut nullum omnium lateant et quae pontificatui placuerunt et quae ab imperio confirmata sunt.

[a. 536] Dat. viii. idus Aug. CP. post cons. Belisarii v. c.

ΜΓ

5

XLIII.

Auth. XLIV

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΩΣΤΕ ΜΟΝΑ ΧΙΛΙΑ ΕΚΑΤΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΞΕΚΟΥΣΕΥΕΙΝ
ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΠΑΝΤΑ ΤΑΣ
ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡ-
ΓΙΑΣ ΤΕΛΕΙΝ. ΟΙΑΣ ΑΝ ΕΙΕΝ
ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ.

R DE ERGASTERIIS CONSTAN-
TINOPOLIS, UT MILLE CENTUM
ERGASTERIA MAIORIS ECCLE-
SIAE EXCUSENTUR ET RELIQUA
OMNIA SOLLEMNITER FUNCTIO-
NES EXSOLVANT, CUIUSLIBET
DOMINII SINT.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν Ἀυτοκράτορος Καίσαρος Φλάβιος Ἰουστινιανὸς
Ἀλαμαννικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς
Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς
ἐκδοξὸς νικητὴς τροπικιοῦχος ἀειέμβροτος Ἀύγουστος
Λογγίνα ἐπάρχου πόλεως.

In nomine domini nostri Iesu Christi dei omnipotentis
Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothi-
cus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuan-
dalicus Africanus pius felix inclitus victor ac trium-
phator semper Augustus Longino praefecto urbi.

20

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ μέλει τῷ ἡμετέρῳ κράτει
τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων καὶ ζώντων καὶ τελευτώντων
τοῦ μηδὲ τὰς ταφὰς αὐτοῖς βραδείας εἶναι μηδὲ ἐπιζη-
μίους τοῖς ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος οἰκίας, διὰ τοῦτο
καὶ τὰ περὶ τῆς ταφῆς αὐτῶν τὸν προσήκοντα διατα-
ξάμεν τρόπον. καὶ ἐπειδὴ τοῦτο μὲν Κωνσταν-

(Praefatio.) Quoniam cura est nostrae potentiae
nostrorum subiectorum et viventium et defunctorum,
ut neque sepulturae eis graves sint neque damnosae
his qui ex defuncti sunt domo, propterea et circa
sepulturas eorum competentem disposuimus modum.
Et quoniam tam Constantinus divae memoriae mag-

Nov. XLIII (= Authent. XLIV) Graece extat in ML (fuit in B 59, 4, 1; cf. rubr. ex indicibus B^{CP} et Tipucito ap. Heimbach. V p. 225). — Epit. Theod. 43, Athan. 2, 11 (inde Coll. const. eccl. III, 2, 11). Julian. const. XIII.

sanctissimis ecclesiis sub ipsis ordinatis, ut neminem ex omnibus lateant, quae sacerdotio visa sunt et ab imperio confirmata.

Divina subscriptio. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiose pater.

Data octavo idus Augustas Constantinopoli post consulatum Belisarii viri clarissimi.

XLIII.

DE OFFICINIS CONSTANTINOPOLIS, UT SOLAE MILLE CENTUM
OFFICINAE MAGNAE ECCLESIAE EXCUSENTUR, RELIQUAE VERO
OMNES CUIUSCUMQUE SINT DOMINII MINISTERIA SECUNDUM
CONSUETUDINEM OBEANT.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Cuesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Longino praefecto urbi.

Praefatio. Quandoquidem nostrae potentiae curae sunt subditi nostri tam vivi quam mortui, ne ipsae sepulturae iis graves sint neve iis qui de domo defuncti sunt detrimentum afferant, propterea etiam quae ad sepulturam eorum pertinent convenientem in modum constituimus. Et quoniam iam Constantinus

3 ante subscr. in C additur Ἡ θεα ὑπογραφή Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiose pater || octavo idus Augustas C (ὁ δὲ νόμος πρὸ οκτώ ειδῶν Ἀύγουστων ἰνδικτιῶνος ἰδ' notitia rerum in concilio gestarum ap. Mansi p. 1158) vii. id. aug. M viii idus Aug. 5 μηνὶ αὐγουστω Theod., πρώτη (πρὸ η' corr. Heimbach, πρὸ ἡ Zachariae) καλανδῶν Ἀπριλίου Ath. male (om. Iul.) || Constantinopoli C || constantinupo. M CP. 5, om. celt. || post cons. Belisarii v. c. C || post ep. imp. bilisario uo. cons. M post consel. uilisarii Iuliani libri nonnulli, no. bilis. cons. Iul.^o, μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Ath., τῆς ὑπατείας Βελισαρίου Theod. || 8 μόνα om. 5 || χίλια ἢ ἑκατόν B^c || 10 ἐξουουσεύειν L ἐξουουσεύειν M ἐξουουσεύειν B (cf. nov. LIX 2. 7 str.) || 11 πάντα om. B^c || 13 οἷας || ὅσα B^p || οἷας — δεσποτείας om. B^c || 16 ἰουστιανὸς ἀλαμαννικὸς L^a || 17 γοτθικὸς M || Ἀντικὸς λαζικὸς L² in ras. || 20 πόλεω: ML Ath.]

τῆς πόλεως cum Haloandro vulg. || 21 μέλλει ML (id. 270, 13) || 23 τοῦ L] τὸ M || 24 τοῖς] τῆς L || 25 τὰ περὶ τῆς ταφῆς] circa sepulturas 5 || 26 Κωνσταντίνος (cf. nov. LIX pr.; Leonis nov. XII) immo Honorius et Theodosius II Cod. 1, 2, 4

4 subscr. praestant V Neob. || viii] viii V Neob. || op. post consubitum belis. uiri clarissimi consulis Neob., cap. p. con. bilisario vic. con. V || 5 R LXIII V || 6 sq. rubr. om. T || constantinopl. V Constantinopoleos Heimbach Constantinopolitanis vulg. || 10 omnium V || 12 domini Neob. domi V || 15 Christi om. V || omnipotentis V] om. T Neob. || 16 Imp. om. V || gothicus V || 18 africanus V || 21 *curae libri (cf. 270, 11) || 22 nostro V || 24 ex om. T

27 sub ipsis ordinatis] sibi subiectis Mansi || 29 ae] et Mansi

τινος ὁ τῆς θείας μνήμης ὁ τῆς μεγάλης ἡμῶν ταύτης πόλεως οἰκιστῆς, τοῦτο δὲ Ἀναστάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τῶν τῶν καλουμένων λεκτικαρίων ἑξ ἑκατον ἀριθμὸν περιέστησαν εἰς ἓν μέτρον, χιλίους ἑκατὸν εἶναι δεκτικῶς ἴσους ἐργαστήρια τὰσάτα διορίσαντες, ἐφ' ᾧ τε ἐν μηδενὶ χρόνῳ ταῦτα δέχεσθαι προσθήκη, διὰ τὸ καὶ ὑποκείσθαι τῇ διατυπώσει τοῦ τῆς θείας μνήμης Ἀναστασίου τὸ μέτρον τῶν ἐξ ἑκάστου συστήματος εἶναι προσκρόντων λεκτικαρίων, ἡμεῖς μὲν ταῦτα βέβαια μένειν βουλόμεθα. προσελθόντες δὲ οἱ τῶν συστημάτων τῆς εὐδαιμονος ταύτης ἡμῶν καὶ βασιλίδος πόλεως, ὧν διαφερόντως ἡμῖν μέλει, τὸ ἡμέτερον εἰδασκον κράτος, μεγάλην καὶ οὐ φορητὴν ὑφίστασθαι τὴν ταραχὴν. τὴν μὲν γὰρ ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια καρποῦσθαι τέλους παντὸς ἐλευθέρα, ἀπερ καὶ σφόδρα ἐκόντας ἑαυτοὺς δίδουσαι, διότι περὶ τὴν κοινὴν ἀπάντων ἀνθρώπων ὅσιν τὸ πρᾶγμα πρόεισι· οὐ μῦν καὶ τὰ λοιπὰ φέρον ἀχθὴ δύνασθαι. πολλῶν γὰρ ἐργαστηρίων ὄντων κατὰ ταύτην τὴν εὐδαιμονα 20 πόλιν ἐμπορίας τε καὶ πραγματείας διαφόρου, οὐ ταῦτα εἶναι μόνα (τὰ χίλια φραμεν ἑκατὸν ἐργαστήρια) τὰ τῆς εἰρημῆς ἐξαιρούμενα λειτουργίας, ἀλλὰ πολλὰς μὲν ἀνωματάς ἐκκλησίας, πολλοὺς δὲ εὐαγέεις ξενώνας καὶ μοναστήρια καὶ ἑτέροους εὐαγέεις οἰκούς, καὶ τινὰς πρό- 25 τερον αἰρετικούς ὄντας εἰτα μεταστάντας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, πολλὰς δὲ βασιλικὰς οἰκίας καὶ πρὸς γὰ καὶ ἀρχόντων καὶ συγκλητικῶν καὶ ἰλλουστρίων καὶ κουβικουλαρίων ἐξαιρέσθαι τῶν τελῶν, καὶ τοὺς τούτων δεσπότης ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν κατασκευάζειν πρὸς- 30 ὀδον καὶ τὸ κοινὸν ἀδικεῖν, τοῦ τῆς ἐξαιρέσεως πληθους εἰς στενὸν τὸ πρᾶγμα συγκλείοντος, ὥστε ἐλιχίστους εἶναι τοὺς λειτουργούντας ἴσους τοὺς βρουμένους τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸ πρότερον τέλοσ πολλῶν τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον, ἤδη δὲ καὶ δεκαπλάσιον 35 γενέσθαι· καίτοις Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ διορισθέντι τίτῳ μηδενὶ παντελῶς ἑτέρου δόντος ἀτέλειαν παρὰ τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια τὰ τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσφάσαι τῆς τῶν τελευτώντων ἰσίας δεδομένα. διὰ τοῦτο 40 καὶ ἡμεῖς φήθημεν ἐπιτρέψαι τοῖς ἡμετέροις ἀρχουσι καὶ πρὸς γὰ αὐτῶν τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ

nae nostrae civitatis conditor quam Anastasius pie memorie eorum qui vocantur lecticarii seu decani numerum mensuræ determinaverunt, mille centum esse decanos sive ergasteria tanta constituentes, quatinus in nullo tempore hæc suscipere adiectionem, eo quod etiam subiecta dispositioni diavæ memorie Anastasii mensura ex unoquoque collegio sit competentium lecticariorum, nos quidem hæc firma manere volumus. Adeuntes autem qui collegiorum 10 sunt felicissimæ nostræ huius regie civitatis, quorum præcipue nobis cura est, nostram docuerunt potestatem, magnam et importabilem se sustinere vexationem. Sanctissimam enim maiorem ecclesiam mille centum ergasteriis frui functione omni liberis, quæ satis sponte ipsi darent, eo quod circa commune omnium hominum funus causa procederet; non tamen etiam reliqua portare onera posse. Plurimis enim ergasteriis existentibus in hac felicissima civitate commercii negotiique diversi, non hæc esse sola (mille centum dicimus) prædictæ functionis excepta, sed multas quidem sanctissimas ecclesias, plurimos autem venerabiles xenones et monasteria et alias venerabiles domos, et aliquos primitus hæreticos introduci, deinde migrantes ad orthodoxam fidem, multas quoque imperiales domos, insuper et iudicum et senatorum et illustrium et cubiculariorum excipi tributis, et horum dominos sibi hinc præparare redditus et communem rempublicam lædere, dum exceptionis multitudine in angustiam causa concludatur, et pauci sunt qui functionem solvant, ita gravati tributis, et priorem sollicitudinem forte triplicem et quadruplicem, iam autem etiam decuplam fieri, cum Anastasius diavæ memorie in typo a se definito nulli penitus alio tributa relaxaverit citra 15 mille centum ergasteria sanctissimæ maiori ecclesie occasione defunctorum exequiarum data. Ideoque et nos aestimavimus præcipere nostris iudicibus et cum eis beatissimo archiepiscopo felicissimæ

sacrae memorie magnæ nostræ urbis huius conditor quam Anastasius pie memorie lecticariorum qui vocantur seu decanorum numerum in certam mensuram cogerunt definites, ut mille centum sint decani vel officinae totidem, quæ quidem nullo umquam tempore augmentum accipiant, quippe cum constitutioni Anastasii sacrae memorie etiam numerus lecticariorum, quos ex unoquoque collegio esse conveniat, subiectus sit, nos quidem hæc firma manere volumus. Sed adierunt nos qui de collegiis sunt felices et regie huius urbis nostræ, qui præ ceteris nobis curæ sunt, et nostram docuerunt potentiam magnam nec ferendam existere confusionem. Sanctissimam enim maiorem ecclesiam fructum percipere ex mille centum officinis ab omni tributo liberis, quas sese lubentissime ei dare, quoniam ad communes omnium hominum eæquias res pertinet; neque tamen reliqua se onera ferre posse. Nam cum multæ sint in hac felici urbe officinae commercii et negotii diversi, non illas solas, mille centum dicimus officinas, exemptas esse a dictis numeribus, sed etiam multas sanctissimas ecclesias, multa sacra hospitia et monasteria et alias sacras domos, atque earum nonnullas quæ prius hæreticorum fuerint, deinde ad orthodoxam fidem translatae sint, præterea multas imperiales domos et insuper et magistratum et senatorum et illustrium et cubiculariorum exemptas esse a tributis, ac dominos earum sibi inde parare redditum et rempublicam damno afficere, cum multitudine exemptionum res in angustum contrahatur: ut paucissimi sint, qui munera præstent vel graventur muneribus, et priora tributa sæpe triplicia ac quadruplicia. quin etiam decupla fiant: quamquam Anastasius sacrae memorie in sanctione ab eo constituta nulli omnino alii immunitatem dederit præter mille centum officinas sanctissimæ maiori ecclesie nomine exequiarum defunctorum attributas. Propterea nos quoque magistratibus nostris atque ante eos beatissimo

2 Ἀναστάσιος (vid. nov. LIX pr.) cf. Cod. 1, 2, 18 et quæ ib. et Cod. 11, 18 adnotavit Krueger ¶ 3 τὸν τῆν L¹ ¶ 4 ἀριθμὸν περιέστησαν (περιέστησαν L) εἰς ἓν μέτρον ML) numerum mensuræ determinaverunt ¶ 7 διὰ τὸ καὶ M¹ διὰ τὸ (τὸν?) L¹ διὰ δὲ τὸ L² ¶ 10 ταύτην βαβαία L ¶ 14 ταραχὴν M¹ ἀρχὴν L ¶ 15 ἀργαστήρια (id. v. 22) L ¶ 22 ἐργαστήρια om. ε ¶ 25 ἑτέροους om. L^a ¶ 26 ἠαιρετικούς ὄντας) hæreticos introduci ε ¶ μετασταστάντας L ¶ 33 ἴσους τοὺς M) καὶ L ita ε ¶ 34 τῆν λειτουργίαν L ¶ 38 ἑτέροους L ¶ 42 πρὸς γὰ αὐτῶν M) πρὸς γὰ αὐτῶν L cum eis ε πρὸς γὰ αὐτῶν cum Halobando vulg.

1 civitatis VT] huius civitatis Neob. ¶ 2 leiticarii V] 3 mensura vulg. ¶ 4 ergastena V ¶ 5 suscipere V^a ¶ 6 dispositionem V] 8 leiticariorum et nos V] firma n^o V] 9 colligiorum V] 15 daret enim eo V] communem VT] 16 causa] eam V] 17 posse vulg.] possint libri] 18 existentibus V] 20 prædicta functione vulg.] 22 xenones V Neob. ¶ 24 introduci V] introducti T Neob. ¶ 27 harum vulg.] dominus V] 28 redditus V] redditus T] 29 concludatur V] concluditur Neob. excluditur T] 30 ut pauci sint vulg. ¶ 31 gratiati V] 32 aut V] etiam T Neob.] et V] decluplam V^a ¶ 33 tyro V] 34 tributo V] 35 *maioris libri] 36 defunctorum et exequiarum V

τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἰς ἕν συνελθεῖν καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάσαι καὶ εἰς ἡμᾶς ἀγαγεῖν τὰ αὐτοῖς δοθέντα, καὶ τῷ παρόντι χρησιμεύει πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν νόμῳ, βεβαιούντες τῷ Ἀναστασίῳ τῷ τῆς ὑπεροχῆς λήξεως περὶ τούτου παραστάντα.

huius urbis in uno convenire et causam examinare et ad nos referre quae eis videntur, et praesenti uti ad tuam celsitudinem lege confirmante quae Anastasio piae memoriae hoc placuit.

CAPUT I.

Καὶ θεσιζόμεν, τὰ μὲν mille centum ἐργαστήρια πᾶσι τρόποις ἀμείωτα καὶ πάσης δόσεως καθαρὰ φυλάττεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προφάσει τῶν δεκανῶν ἤτοι λεκτικαρίων καὶ τῆς τῶν τελευτῶντων ὀσίας ἀφωρισμένα, οὐδενὸς ἐτέρου παρ' αὐτῶν δεκανῶν ἀπαυτεῖν δυναμένου ἀπὸ αἰρετικῶν ἢ ἄλλης οἰασῶν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· ἀλλὰ τὸ ἐναγχοσ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον κρατεῖν, ὡστε ὀκτακόσια μὲν ἐργαστήρια τελεῖν τὰ σώματα, τριακόσια δὲ ἐν ἀπαγωγισμῷ καθεστῆναι. τὸ γὰρ ἐντευθεν συνῶν ἤδη θεῖος ἡμῶν πραγματικὸς διετύπωσε νόμος εἰς ὃ προσκύν ἔστι προχωρεῖν, ἀντείστησθαι δὲ αἰεὶ τὸ διαπίπτον· καὶ ὁ γε τρόπος, καθ' ὃν ἔσται τὰ τῆς ἀντείστασης, ὑπὸ τῶν Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς νηρηῆς διατετύπεται μελεῦσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἀτελεῖ μῆναι καὶ πάσης ἐξηρημένα λειτουργίας θεσιζόμεν, οὕτε αὐτῶν τῶν ἐργαστηρίων οὕτε τῶν προστατῶν τῶν συστημάτων τῶν παρεχομένων αὐτὰ τὴν οἰανὸν ἵπομενόντων ζῆμιαν ἢ τι τέλος ἐπιγινωσκόντων. 1 τὰ μέντοιγε λοιπὰ πάντα ἐργαστήρια τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως τῶν δεκαεσάδων κλιμάτων, εἴτε ἀγιωτάτης ἐκκλησίας εἴτε ἐξενῶνων εἴτε μοναστηρίων εἴτε ὄρφανοτροφείων εἴτε βροφροτροφείων εἴτε πτωχέων εἴτε ἄλλης οἰασῶν δεσποτίας, εἴτε τῶν βασιλικῶν οἰκῶν εἴτε ἀρχόντων τινῶν μεγάλαις ἢ μέσαις ἢ ἐλάττους ἀρχαῖς ἐχόντων εἴτε τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχιερικῶν ἢ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἢ τῶν περιβλέπτων κουβικουλαρίων εἴτε τινῶν στρατιαις ἐγκατάλεγομένων, ταῦτα ἅπαντα τελεῖν τὰ ἐπιεικῆνα αὐτοῖς δημόσια τέλη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν τε καὶ πληροῦν κατὰ τὸ προσήκον ἐκάστῳ τοῦ οἰκίου αὐτοῦ συστήματος, καὶ καταβάλλεσθαι διὰ πάντων τῷ δημοσίῳ διὰ τῶν προστατῶν τοῦ συστήματος. οὐδενὸς προνομίῳ ταύτης ἐνεκα τῆς αἰτίας ἐπειρεῖσθαι δυναμένου ἢ τοιαυτῇ τινὶ κεχοῖσθαι παρ-

Et sancimus mille quidem centum ergasteria omnibus modis imminuta et omni datione pura servari sanctissimae maiori ecclesiae occasione decanorum seu lecticariorum et defunctorum funeri deputata, nullo altero praeter eam decanum exigere valente ab haereticorum aut alia qualibet sanctissima ecclesia: sed quod nuper a nobis ordinatum est valere, ut octingenta quidem ergasteria solvant corpora, trecenta vero in nummo exigantur. Quod enim hinc colligitur iam sacra nostra pragmatica definivit lex ad quid competens est expendi, subrogari vero semper quod cadit: modus quoque secundum quem erit subrogatio ab Anastasio piae memoriae dispositus est iussionibus. Haec siquidem sine tributis manere et omni excepta functione sancimus, neque ipsis ergasteriis neque praepositis collegiorum praebentibus ea quodlibet sustinentibus damnum aut tributum agnoscentibus.

Reliqua vero omnia ergasteria felicissimae huius urbis quattuordecim regionum, sive sanctissimae ecclesiae sicut sive xenodochiorum sive monasteriorum sive orphanotrophiorum sive brephotrophiorum sive ptochiorum sive alterius cuiuscumque domini, sive imperialium domuum sive iudicum aliquorum maiores aut minores administrationes habentium sive gloriosissimorum senatorum aut magnificentissimorum illustrium aut spectabilium cubiculariorum sive quorundam in militiis conscriptorum, haec omnia solvere imposita eis publica tributa, et omnia alia facere atque complere secundum quod competit unicuique proprii sui collegii, et exsolvere per omnia fisco per praepositos collegii, nullo valente privilegio huius rei gratia incumbere aut tali quadam uti refuta-

archiepiscopo felicitis huius urbis ut in unum coeant et rem examinent quaeque eis visa sint ad nos referant mandandum existimavimus, ac praesenti lege utendum ad tuam sublimitatem datam, qua confirmemus ea quae Anastasio piae memoriae hac in re placuerunt.

I. Modis sanctissimae mille centum officinae omnibus sive Alibatas et omni praestatione immunes sanctissimae maiori ecclesiae servari decanorum seu lecticariorum et exequiarum defunctorum nomine destinatas, ne alius quisquam praeter illam decanum exigere possit ab haereticis vel alia quacumque sanctissima ecclesia: sed quod nuper a nobis constitutum est valere, ut octingentae quidem officinae corpora praesent, trecentae autem in adactione se contineant. Quod enim inde colligitur, iam sacra nostra pragmatica sanctio definivit ad quamnam rem proficere debeat et ut semper compensetur quod intercidit: ac ratio quidem secundum quam compensatio futura sit, Anastasio piae memoriae iussionibus definita est. Has igitur immunes et ab omni munere exemptas manere sancimus, ut neque ipsae officinae neque praesides collegiorum quae eas praestant ullum detrimentum subeant aut tributum ullum experiantur. 1 Ceterae vero omnes officinae felicitis huius urbis quattuordecim regionum, sive sanctissimae ecclesiae sive hospitiarum sive monasteriorum sive orphanotrophiorum sive brephotrophiorum sive ptochiorum sive alterius qualiscumque domini, sive imperialium domuum sive magistratum aliquorum maiores vel medios vel minores administrationes habentium sive gloriosissimorum senatorum vel magnificentissimorum illustrium vel spectabilium cubiculariorum, sive quorundam militiis adscriptorum, haec omnes imposita ipsis publica tributa solvant, ac cetera omnia faciant et impleant, sicut pro suo quemque collegio decet, et utique persolvant publico per praesides collegii, ita ut nemo privilegio propter hanc causam inniti aut ulla

5 περι τοῦτο L || 6 mille centum M, χίλια ἑκατόν Ms. v. L || 7 ἀμείωτα Scrimger male || 9 δεκτικαρίων M || τελευτῶν L || 16 νόμος non servatur || 17 ἀντιστάσθαι ΔL || 22 οὕτε αὐτῶν M || ὡστε αὐτῶν L || *οὐδ' ἑξ ἑξ. || 24 ἢ τὸ τέλος M(ε) || ἢ τίτλους L (ἦτοι τέλος vulg.) || 30 sq. τινῶν — ἐχόντων om. M || 39 προνομίας L

10 praeterquam decano t || exigere t] existere V Neob. || *olente t' || 12 sed quod V] siquidem t Neob. || 13 ut om. V || *octoginta libri] solvantur V || 14 exigantur] leg. existant? || enim om. t || 16 subrogari libri || 21 praepositis et collegiorum t' || 22 ea] eo libri || quodlibet] quod V || 26 sive sanctissimae] sive om. t || 27 sunt t || exsenodochiorum V t || 28 orphanotrophorum t' orphanotrophorum t' orfanostrophorum V || bephotrophorum t bebefonotrophorum (sic) V || 30 domum V dominum t || maioris aut minoris administrationis libri || 32 magnificentiorum V || 33 spectabiliorum t' || 36 compellere V || 37 per praepositos] per omnia praepositos t' || 39 talia libri || quaedam t Neob.

1 huius om. V || 2 et ad] et om. T || 3 lege] longe V || confirmantem t firmante V An leg. confirmantes? || 6 Et] Set V || mille] nulla t || centum om. t' || 7 puta t || 8 *maioris libri || 9 lectitariorum t letitiariorum V || deputa V ||

αἰτίσει. οὐδὲ γὰρ ὑπομένομεν τὸ ἐτέρων ἕλθοσ εἰς
 εἰκόνος φέρεσθαι, οὐδὲ οὕτως ἀπὴρ καὶ δια-
 τύπῳσι, ὥστε καθ' ἑκάστην αὐξήσθαι τὰ τέλη καὶ
 καθ' ἕνα ἐδιδόχθημεν τὰ τετραπλάσια καὶ πεντα-
 πλάσια καὶ δέχον καὶ δεκαπλάσια διδοσθαι, διότι
 5 καὶ περισπούδαστόν ἐστι τῷ ημετέρῳ κράτει μηδὲν
 καιρῷ τέλει μηδὲν βαρύνεσθαι· καιρὸν δὲ ἂν εἴη
 οὐ τὸ νῦν πρῶτον ἐπιτεθευμένοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ τὸ
 τῆν πρῶτῶν συμμετρίαν υπερβαίον, ἀλλὰ πάντα
 ὑπὸ τῆν αὐτῆν ἐστὼ κατάστασιν τε καὶ τύχην, διὰ τὸ
 κοινὸν εἶναι κατὰ πάντων τῶν τοιούτων θεῖον ἡμῶν
 πραγματικὸν τύπον (ὃν δὴ καὶ νόμον καλεῖν ἔξεστιν),
 ὥστε πᾶσι τὸ ἄλιπον περιλοτιμησθαι. οὐ γὰρ ἂν
 τις περὶ τοῦτο δυσχεραῖνοι, μηδὲν εἶναι τὸν ἐξαιρού-
 μενὸν βλέπων πλὴν δὴ τοῦ τῆς οἰίας τῶν τελευταίων
 10 λόγον τοῦ περὶ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων,
 δε δὴ κοινωτάτος τε ἐστὶ καὶ ἅπανιν ὁμοίως ἐρηπλα-
 2 μένος ἀνδράποισ. Ἐἰ δὲ τις ἐπιχειρήσει παρη-
 τῆσει τινὲ χηρῶσθαι καὶ ἑαυτὸν ἐλαφρύνει τῆς συ-
 τελείας, καὶ ἢ μὴ συγχωρεῖν τοὺς ἐνοίκιον ἀπαιτεῖσθαι
 20 τοὺς ἑαυτοῦ ἢ προστασίην βούλεσθαι νέμειν ἢ στρα-
 τιωτικῆν ἢ πολιτικῆν ἢ ἐκκλησιαστικῆν ἢ τῆν οἰανοῦν
 ἐτέραν, ἐκπιπέτω καθ' ἅπαντα τῆς τοῦ ἐργαστηρίου δε-
 σποτίας, καὶ ἐστὼ τοῦτο δημόσιον αὐτῷ τῷ συστή-
 ματι προσκυρούμενον. οὕτω γὰρ εὐλαβηθήσονται καὶ
 25 τῶν κωλυμένων οὐ προσέφονται· ἀλλὰ τῷ κατὰ
 μικρὸν καὶ ἐφ' ἅπαντας ἠπλώσθαι τὰ τέλη βοηρῶν μὲν
 ἐσται τὸ παρ' ἑκάστον διδόμενον, μέτριον δὲ καὶ
 κοῦρον καὶ φορητὸν καὶ ἴσον συνεσφαιρούμενον, ὅσην
 πᾶρα πλείονων συλλεγεῖν. τί γὰρ ἀποπαιτερον ἂν εἴη,
 30 ἀνδρας ἐκ τῶν οἰκειῶν ἐργαζομένους χειρῶν καὶ ἀπο-
 τρέφοντας γομετάς τε καὶ παῖδας καὶ τῆν ἄλλην τοῦ
 βίου διοίκησιν ἐντεῦθεν ἔχειν ἐπιγεομένους βαρύνειν
 μείζοσι τέλει, καὶ ὅσην πλείω τὰ τῶν ἐλαφρομένων
 γίνεσθαι, τοσοῦτω μείζω τὰ ἐκείνων ἀποτελεῖσθαι
 35 πᾶσιν, καὶ εἶναι τι βῆρος ἀόριστον, πέρασ οὐδ' ὅτιον
 3. ἔχειν δυνάμενον; Ταῦτα πάντα κωλύοντες τόνδε
 τὸν θεῖον τίθεμεν πραγματικὸν τύπον, τῆν τε τῆς
 ἐκπτώσεως ἀπειλούντες ποιήν ἅπανιν ὁμοίως ἐφ-
 40 εῖς τῆς ἀπείρουσ, εἰ κωλύουσ τὸν ἐκῆστον συστή-
 ματος προστατάσ τὰ νενομισμένα καὶ ἀνωθεν τεταγ-

tionem. Non enim patimur aliorum onus in alio
 ferri, neque sic crudelem iacere dispositionem, qua-
 titus cotidie augeantur tributa et, sicut edocti sum-
 mus, quadrupla et quincupla et alicubi etiam de-
 5 cupla dentur, eo quod studium sit nostrae potestatis
 nullo novo tributo nullum gravari: novum vero erit
 non quod nunc primum positum est, sed etiam quod
 priorem mensuram transcendit. Sed omnia sub eod-
 em sint statu atque fortuna, communisque sit per
 10 omnes huiusmodi sacra nostra pragmatica sanctio
 (quam videlicet etiam legem vocare licet), ut omni-
 bus securitatem largiatur. Non enim aliquis hoc
 dure habebit, nullum esse exceptum videns nisi pro
 funeris defunctorum ratione mille centum ergasteria,
 15 quae lex et communissima est et omnibus similiter
 explicata hominibus.

2 Si quis autem temptaverit refutatione qualibet
 uti et semetipsum levigare tributo, et aut non per-
 mittere inquilinos exigi suos aut patrociniū velle
 tribuere aut militare aut civile aut ecclesiasticum
 aut quodlibet aliud, cadat modis omnibus ergasterii
 dominio, et sit hoc publicum illi collegio assignan-
 dum. Sic enim (**** sed eo quod) paulatim in omnes
 25 extenduntur tributa, breve quidem erit quod ab uno-
 quoque datur, mediocre vero et leve et portabile ac
 facile quod inferitur, quanto a pluribus collectum.
 Quid enim ineptius erit, viros ex propriis operantes
 manibus et pascentes uxores ac filios et aliam vitae
 dispensationem hinc habere compulsos onerare ma-
 ioribus tributis, et quanto amplius per eos qui lae-
 vigantur fit, tanto maiores inde effici passiones? et
 est aliqnod onus infinitum, terminum nullum habere
 valens.

3 Haec omnia prohibentes hanc sacram ponimus
 pragmaticam formam, et casus interminantes poenam
 omnibus similiter subiectis, si prohibuerint unius-
 cuiusque collegii praepositos legitima et antiquitus

eiusmodi excusatione uti possit. Neque enim patimur aliorum onus ad alios transferri, neque adeo cru-
 delem valere constitutionem, ut quotidie augeantur tributa et, quemadmodum edocti sumus, quadrupla et
 quantupla atque adeo decupla dentur, quomiam studium adhibet nostra potentia, ne quis ullo novo tributo
 gravelur: novum autem erit non solum id quod nunc primum impositum est, verum etiam quod priorem
 proportionem excedit. Sed omnia in eodem sint statu et condicione, atque communis sit de omnibus talis
 sacra pragmatica sanctio nostra (quam quidem etiam legem appellare licet), ut omnibus securitatem largiatur.
 Neque enim quisquam de hac re indignabitur, cum nullum esse exemptum videat excepta una ratione
 exequiarum defunctorum quae ad mille centum illas officinas pertinet, quae quidem et maxime communis
 2 est et omnes pariter homines complectitur. Quodsi qua quis excusatione uti sequē levare contribu-
 tione conetur atque aut ab inquilinis exigi suis non patiarur aut patrociniū sive militare sive civile sive
 ecclesiasticum sive aliud quaecumque tribuere velit, ille omnino officinae dominio privetur eaque publica
 sit ipsi collegio vindicanda. Sic enim cavebunt neque quae prohibita sunt attingent, sed eo ipso, quo
 particulatim et ad omnes tributa diffunduntur, cum exiguum erit quod ab unoquoque datur, tum modicu-
 m et leve et tolerabile et facilius quod confertur, quanto plures sunt a quibus colligitur. Quid enim
 absurdius sit quam viros qui propriis laborant manibus et uxores atque liberos alunt ac reliquam victus
 rationem inde petere student, gravare maioribus tributis, et quanto plures sint qui levantur, tanto maiores
 inde effici iniurias, ut omnes quodammodo infinitum evadat et quod nullum usquam terminum habere possit?
 3 Haec omnia prohibentes hanc sacram pragmaticam sanctionem proponimus, poenam amissionis omni-
 bus deinceps subditis pariter minitantes, si prohibeant eos qui cuiusque collegio praesunt, quominus solita

1 οὐδὲ M] οὐ L || 8 μόνον om. ε || 10 *διὰ τὸ καὶ
 τὸ M καὶ L (ε), τῷ Zachariae || 14 *δυσχεραῖνοι (vel δυσ-
 χερῶνισαι) δυσχεραῖνοι ML || 17 δε δὴ] quae lex ε ||
 τὸ L ε] om. M || 21 αὐτοῦ M || 24 τοῦτο] τουτ' (om. L^a)
 L || 29 ὅσα M || 30 ἀποπαιτερον L (οὐκ ἀποπαιτερον
 Haloander) || 34 τὰ τῶν ἐλαφρομένων L, per eos qui
 levigantur ε || 35 γίνεσθαι Haloander cum ε || 36 *εἶναι
 εἴη (est ε) libri || 39 ὁμοίως ἐπεξεῖς ML] similiter ε. Ma-
 lim ὁμοίως ut glossiema deleri || 41 προστατάσ Hombergk

2 depositionem V || 3 cothidie t || docti sumus V edoctis-
 simus t Neob. || 4 quincupletia Neob. quinque lecta V ||
 decupla V || 5 sit] leg. est? || *potestatis pietatis libri ||
 6 nullum] nullo t¹ || 7 quod] per V || 7 sq. priorem

quod t || 8 omnia] dominia V || sub om. V || 9 statuta
 (antea spat. vac. 4 litt.) V || communis quae V t || per] pro
 V || 11 etiam - licet om. V || 14 ergasteria V^a || 16 ho-
 minibus t] omnibus V Neob. || 19 levigare V] et levigare
 Neob. obligare t levare vulg. || et om. Neob. || 20 uelle
 t¹ || 21 aut ecclesiasticum] aut om. V || 22 omnibus mo-
 dis t || 23 et sit] esset V || assignare dum sic libri ||
 24 hiatum notavit Heimbach; sed eo quod suppleri
 27 inferunt t || 28 Quid] quod libri || inemptus t ||
 30 honorare t honestare V || post maioribus spat. vac. 2
 litt. est in V || 31 levantur vulg. || 32 sit V] sit t Neob. ||
 inde] tamen t || 33 honus in infinitum V || nullum V ||
 38 pragmaticam causam formam t¹ || 39 subiectos V ||
 uniuscuiuscumque V || 40 praepositos libri

μὲν τέλη λαμβάνειν ἢ πειρᾶσθαι τὰ τέλη τρέπειν εἰς στεγνομίαια. ἀλλ' ἕκαστος ἀπολαμβάνει μὲν τῆς τῶν στεγνομίων εἰσφορᾶς, συγχωρεῖται δὲ τὰ ἐργαστήρια λειτουργεῖν τὰ συνήθη τε καὶ νενομισμένα. ὥσπερ γὰρ ἕκαστος ἑαυτοῦ προνοεῖ, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀλόγη- 5 του λυσitelouδ τε καὶ συμφεροντος τῆς μεγυλης ταύτης καὶ βασιλίδος ἀντιλαμβάνεσθαι πόλεως. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὰ κοινῇ λυσitelouντα προβαίη μὴ τῆς τοιαύτης βερίτητος ἀπαλλακτομένων τῶν μέχρι νῦν αὐτὴν φέρειν ἠνγκασμένων.

(Ἐπιλόγος.) Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὰ παρα- στάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῶν τύπων δηλοῦμενα ἀπαράθραστα φυλάξαι καὶ οἱ μετὰ οἱ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν παραληγόμενοι καὶ ἡ πενθομένη σοι τόξαις νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον.

Dat. xvi. k. Iun. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II. [a. 537]

ordinata tributa percipere aut temptaverint tributa mutare in pensiones: sed unusquisque fruatur quidem pensionis inlatione, cedat autem ergasteria functionem dare consuetam atque legitimam. Sicut enim 5 unusquisque sui providet, ita et nos necesse est quod commodum est et utile magnae huic regiae defendere civitati. Non enim aliter quae communiter utilia sunt procedunt, si non tali onere liberentur quae hactenus illud ferre coacta sunt.

(Epilogus.) Tua igitur gloria quae placuerunt nobis et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarata sunt ipsa servabit et qui post eandem ad- 10 ministrationem susceperint et obocdiens tibi officium nunc et in omne deinceps tempus.

Dat. kal. Iunii CP. p. c. Belisarii v. c. [a. 536]

ΜΔ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑ- 20 ΦΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΠΡΩ- ΤΟΚΟΛΛΑ ΑΥΤΟΥΣ ΕΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΑΡΤΑΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Δίχης μικρῶ πρόσθεν ἤκροσάμεθα 25 τῶ παρόντι νόμῳ παρασχομένης τὴν πείρασιν. ἐκ γὰρ προοίμιον γνηαικὸς τινας ἐφέρετο συμβόλαιον, γνήμματα μὲν αὐτῆς οὐκ ἔχον τὴν γὰρ τούτων ἀνεπιστήμων, τελοσθὲν δὲ ὑπὸ συμβολαιογράφου καὶ πυρὶ τε ταβουλαρίον τὴν ὑπογραφήν ἔχον τὴν αὐτῆς καὶ 30

Nov. XLIV (Authent. XLV = Coll. IV tit. 7: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 2, 1 cum schol. — Epit. Theod. 44 (inde B²), Athan. 14, 1. Julian. const. XL.

XLIV. Auth. XLV. Coll. IV tit. 7

DE TABELLIONIBUS 20 UT PROTOCOLLA DIMITTANT IN CHARTIS &

Imp. Iustinianus A. Iohanni pr.

(Praefatio.) Litem paulo ante audivimus praesenti legi praebentem occasionem. Ex persona quid- 25 dem mulieris cuiusdam ferebatur documentum, literas quidem eius non habens (erat enim harum ignara), completum autem a tabellione et (a) tabulario subscriptionem habens eius et testium ostendens

et olim statuta tributa accipiant vel tributa in pensiones pro aedibus convertere conentur: sed unusquisque et pensionum collatione fruatur et officinas patitur minera consueta et solita praestare. Sicut enim 30 sibi quisque prospiciat, ita nos quoque necesse est utilitati et commodo huius magnae et regiae urbis consulere. Neque enim aliter quae in commune utilia sunt procedunt, nisi tali onere liberentur qui usque adhuc id ferre coacti erant.

Epilogus. Tua igitur eminentia quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarantur, illibata custodiet pariterque qui post te eundem magistratum suscepturi sunt et officium tibi subiectum nunc et in omne deinceps tempus.

XLIV.

DE TABELLIONIBUS ET UT PROTOCOLLA IN CHARTIS 30 RELINQUANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Litem brevi ante audivimus, quae praesenti legi praebuit occasionem. Etenim ex 35 persona mulieris cuiusdam proferebatur instrumentum, quod scripturam quidem eius non continebat (erat enim scribendi ignara), sed a tabellione absolutum erat et per tabularium subscriptionem mulieris habebat

[ἢ πειρᾶσθαι] aut temptaverint ε || 2 ἀπολαβέτω 40 L | μὲν om. L || 5 προνοεῖται L || 12 sq. ἡμῖν — τύπου om. L || 13 ἀπαράθραστα φυλάξαι M] σὺ τὰ αὐτὸς φυλάξαις L ipsa servabit ε || 13 sq. οἱ — παραληγόμενοι Ms] ὁ — παραληγόμενος L || 16 XVI k. iun. M] k. iun. ε Iul.⁷⁰ καλανδῶν ἰουλίαν (ιουλίαις coil.) Ath. μηδὲ ἰουλίῳ Theod. (om. Iul.^p al.) || CP. post Belisario ac. cons. add. II M post cons. utilitari iterum Iuliani cod. Utinensis, μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου τὸ β' Ath.] cap. p. c. bilisario uic. con. ε (V) p. c. bilisarii Iul.^p u. c. bilisarii Iul.⁷⁰ μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου Theod. (quod praefert Biever p. 514) || 19 τῶν ML Ath.] om. B Theod. || συμβολαιογράφων] καὶ περὶ συμβολαίων add. Theod. || 20 καὶ om. ε || περὶ om. B || τὰ om. Ath. || 21 αὐτοῖς ἴαν (ἐάν M) ML] ἔχον αὐτὸν Ath., ἐάν B ἔσσαι Theod. || 22 χάρταις] συμβολαίους Theod. || 23 inscr. et prooemium et cap. 1. in. om. B, add. B² || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς] Ὁ ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ath. Ἰουστι-

μιανὸς B² (cf. ε) || 25 ἤκροσάμεθα] ἤκούσ... L² || 30 τὴν αὐτῆς] τῆς αὐτῆς B²

1 autem putaverint V || 3 *pensionis] impensionis t in pensionibus V || illationem t || concedat vulg. || factionem t || 4 sicut] set t || 5 unusquis V Neob. || sui om. t || providerit t || 7 sq. communiter utilia sunt V] communia sunt utiliter t Neob. || 8 si non V] sine t Neob. || honore t honora V || 9 qui — coacti Beck temere || fere V || 12 sq. pragmatica declarata sunt sanctione V || 13 ipsa] illaesa Beck male || servauit V || qui om. t Neob. || 15 omne] nomine V || 17 subscr. dat. kl. iunii cap. pc. bilisario uic. con. V, om. cett. || 18 sq. R XLIII V || 20 ut] et ut vulg. || demittant R dimittat V¹ || 21 chartis] atris V¹ || 23 A. om. V || 25 ante RT] antea V || 26 praebentem] praesentem V [quidem vulg.] quodque R¹ quod R² quoque T que V¹ del. V² || 29 aut a tabellione R¹ || a add. vulg. || tabulatio R

μαρτύρων ἐπιδεικνύον παρουσίαν. εἶα ἐπειδὴ τις ἀμφισβήτησις περὶ αὐτοῦ γέγονε, τῆς γυναικὸς λεγούσης οὐ ταῦτα εἶναι τὰ παρ' αὐτῆς ἐπιταχθέντα ἀπὸ τῆς χάριτος ἔλεγεν, ὁ τῆς δίκης ἀκρωμένως ἐπεζητεῖ παρά τοῦ συμβολαιογράφου μισθεῖν τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, καὶ δὴ τὸν συμβολαιογράφον ἤγαγεν. ὁ δὲ τὰ μὲν γράμματα ἐπιγνώσκων ἔφη τῆς πληρώσεως τοῦ συμβολαίου, μὴ μὲν εἰδέναι τι τῶν παρακολουθησάντων· οὐτε γὰρ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιταγήναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπιτρέπει τινὶ τῶν αὐτοῦ τοῦτο πράξει, οὐτε ὕστερον παραγενέσθαι τῇ πληρώσει, ἀλλ' αὐτὸς ἐτέρω τοῦτο ἐπιτετρασθέναι. καὶ ὁ μὲν παραγενόμενος τῇ πληρώσει παρήλθεν, οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸς φήσας εἰδέναι (καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ γραφεὺς τῆν τοῦ συμβολαίου), ἀλλὰ μόνον εἰδιδάσκειν ὅτι παρόντος αὐτοῦ τοῦτο ἀπολείπεται. οὐδὲ μὲν ὁ τὴν ἀρχὴν ἐπιταχθεὶς ἠρώδη· ὥστε εἰ μὴ διὰ τῶν μαρτύρων ὁ δικίζων ἰσχυρὸν ἐπιστῆναι τῷ πράγματι, καθαρῶς ἐκινδύνευεν τὸ διαπεσεῖν πανταχῆθεν τὴν τοῦ πράγματος γνῶσιν. ἐκείνο μὲν οὖν τῆς προσηκούσης ἐτυ- 20 χεν ἐξετάσεώς τε καὶ κρίσεως·

CAPUT I.

ἡμεῖς δὲ ᾤθημεν χοῖραν τῷ παντὶ βοηθῆσαι καὶ κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ποιησασθαι νόμον, ὥστε τοὺς προσεστῶτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους αὐτοὺς δὲ ἐάντων ἐκ τῶν οὖν παντὸς ἐπιτάττεσθαι τὸ συμβό- 25 λαιον ἡγίκα τε ἀπολύτῳ παραγίνεσθαι, καὶ μὴ ἄλλως ἐπιτιθέναι τῷ χάριτι τὴν πληρῶσιν πληρῶν εἰ μὴ ταῦτα πραχθεῖν· ὥστε ἔξω αὐτῶν εἰδέναι τὴν ὑπόθεσιν ἐρωταμένους τε ὑπὸ τῶν δικαζόντων δύνασθαι τὰ παρακολουθηκῶτα γινώσκων τε καὶ ἀποκρίνεσθαι, καὶ 30 μάλιστα ὅταν γραμμάτων εἰσὶν ἀνεπιστήμονες οἱ ταῦτα ἐπιτάττοντες, οἱ ἄλλοι καθέστηκε καὶ ἀνελέγκτος ἢ τῶν ταῖς ἀληθείαις παρακολουθηκῶτων ἀνησι. 1 Ἴνα τοῖν ἅπαντα ταῦτα κωλιώσωμεν, διὰ τοῦτο τὴν παρῶντα γράφομεν νόμον, καὶ ταῦτα παρατηλά- 35 τεσθαι πάντως βοηθούμεθα παρὰ τῶν συμβολαιογράφων, εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως εἴτε ἐν ἐπαρχίαις ἐλεν, γινωσκίτων ὡς εἰ παρὰ ταῦτα τι πράξουσιν, ἐκπεσόντας πάντως τῶν κωλυμένων στα-

et testium prae se ferebat praesentiam. Deinde dubitatione aliqua de ea re orta, cum mulier diceret non haec esse ab ipsa mandata quae charta diceret, is qui litem audiebat, a tabellione discere rei veritatem cupiebat itaque tabellionem adduxit. At ille litteras quidem se agnoscere instrumenti completi neque vero quicquam nosse eorum quae secuta essent dixit; nam neque ab initio omnino sese mandatum recepisse, sed cuidam ex suis ministris ut id faceret commisisse, neque postea interfuisse completioni, sed rursus alteri hoc commisisse. Atque ille quidem qui completioni interfuit, comparuit, qui se ne ipsam quidem quicquam scire dixit (neque enim scriptor fuerat instrumenti), sed hoc unum docuit se praesente id absolutum esse. Nec magis is qui ab initio mandatum receperat inventus est: ita ut, nisi per testes iudex valuisset causam persequi, manifesto periculum esset ne undique negotii notitia intercideret. Atque illud quidem eo quo decet examine atque iudicio impertitum est;

1. nos autem universae rei auxiliium ferendum et communem de omnibus legem faciendam esse existimavimus, ut qui praesunt officio tabelliones ipsi per se modis omnibus iubeantur instrumentum facere idque cum absolutum adsint, neve aliter putiantur chartam compleri nisi haec peracta sint: ut ipsi habeant negotii notitiam et a iudicibus interrogati possint quae subsecuta sint nosse et respondere, idque maxime si litterarum imperiti sint qui haec mandant, quibus proclivis est atque ad convincendum difficilis 1 infitiationi eorum quae vera secuta sunt. Itaque ut haec omnia prohibeamus, idcirco praesentem legem scribimus, atque haec omnino observari volumus a tabellionibus, sive in hac felici urbe sive in provinciis sunt: qui sciant se, si quid adversus haec egerint, omnino stationibus quae vocantur privatum iri,

3 ταῦτα om. § 7 ἐφη MBZ || ἔλεγε L || 8 τοῦ συμβολαίου tabellionis § || 9 *οὐδὲ libri || 10 αὐτοῦ M || 12 sq. ἀλλ' αὐτὸς — πληρώσει om. M || ἐτέρω τοῦτο Ls || τοῦτο ἐτέρω BZ || 13 παρήλθεν ML || ἤλθεν L²BZ || οὐδὲ οὔτε BZ δὲ L^o || 15 παρόντος μὲν mal. add. Halouander (BZ) || 16 ὁ om. L¹ || τῆς ἐπὶ τὴν L || 17 ἠρώδη L || ἐρώδη MBZ || 19 ἐκινδύνευεν τὸ διαπεσεῖν M(σ) || ἐκινδύνευετο διαπεσεῖν LDZ || 23 νόμον, ὥστε Θεοπίζομεν ὥστε inc. B (νόμον, καὶ Θεοπίζομεν des. BZ) || τοὺς προσεστῶτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους] praepositi operi tabellionum § || 25 ἐκ τῶν οὖν παντὸς ML || ἐκ παντὸς τῶν οὖν vulg. cum Halouandro (B) || 27 ἐπιταχθέναι L¹ || τῷ om. M. || 30 παρακολουθηκῶτα L || ἀποκρίνεσθαι L, B || ἀποκρίνασθαι M || 34 ταῦτα πάντα L || 35 γράφομεν] conscripsimus § || 37 ἐπὶ ταύτης] in ipsa § || 39 στατιόνων] βαθμῶν B et sic in sqq. constanter

praesentiam. Deinde dum quaedam dubitatio super eo fieret, muliere dicente non esse a se delegata quae charta loquebatur, qui litem audiebat, quae- rebat a tabellione cognoscere negotii veritatem, denique 5 que tabellionem deduxit. At ille litteras recognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nosse aliquid horum quae secuta sunt; nec enim sibi ab initio penitus delegatum, sed commisisse cuidam suorum hoc facere, neque postea venisse ad completionem, sed rursus alii hoc commisisse. Et is quidem, qui affuit completioni, venit, nihil nec ipse dicens se nosse (etenim neque scriptor fuit documenti), sed solum docuit quia praesente se hoc dimissum sit. Nec cui ab initio delegatum est inventus 15 est: unde, nisi per testes iudex valuisset agnoscere causam, pure periculum patiebatur undique negotii cadendi notitia. Et illud quidem competentem meruit examinationem atque decretum:

nos autem credimus oportere universis auxiliari et communem in omnibus facere legem, quatenus praepositi operi tabellionum ipsis per se omnibus modis iniungatur documentum, et dum dimittitur intersit, et non aliter imponatur chartae completio nisi haec gerantur: ut habeant unde sciant negotium et interrogati a iudicibus possint quae sunt subsecuta cognoscere et respondere, maxime quando litteras sunt ignorantes qui haec iniungunt, quibus facilis est et inconvincibilis denegatio horum quae pro veritate secuta sunt.

1 Ut igitur omnia haec prohibeamus, propterea 35 praesentem scripsimus legem, et haec custodiri modis omnibus volumus a tabellionibus, sive in ipsa felicissima civitate sive in provinciis sint; scientibus quia, si praeter haec aliquid egerint, cadent omni modo his quae vocantur stationibus, et qui ab

2 eum V || 3 qui — 6 tabelli] scr. R² in ras. 2 tersuum || 4 negotii Vulg.] rei R⁽²⁾ || 7 sibi] si V² || 9 delegatum R²V²] delegato R¹T¹] delegato V¹] delegata F² vulg. || commississe R || 9 suorum — venissem om. F¹ || 10 alio R¹ || post commississe verba cuidam — completionem (3 sq.) repetit R¹ || his R¹ || 17 cadente vulg.] notitiam V || 22 leg. credidimus? || 25 demittitur R¹ || 26 intersit libri || 27 geratur (generatur V¹) haec V || habeant in ras. 3 litt. R² || 28 interroganti R¹ || 29 litteris V || 30 hoc R¹ || iniungunt V] iungunt T unguat R² ungit R¹ || 31 inconvincibilis R¹ || 35 praesente R¹ || conscripsimus J] scripsimus V || et RT] ut I¹ vel V² || 36 sq. ipsam felicissimam civitatem R || 39 omni modo his VT] omni modo nobis R¹ omnino his R¹

τωνων, και ο παρ' αυτων σταλεις εφ' ην τε επιταγη-
 ναι το συμβολαιον και παραγενόμενος αυτος κύριος
 της επί της στατίου αὐθεντίας ἔσται· και μεταβλη-
 θήσεται το πράγμα, και ο μὲν το λοιπόν ταύτην ἐφ-
 ἔξει την τάξιν ἐν τῇ στατίου ὅποιαν ο κατ' αὐτην
 πρωτειων ελκεν, ο δὲ γε ἐκπεσῆται ταύτης ἢ εἰ ἔσται
 των ὑπογραφόντων ἐκείνων. ἐπειδή γὰρ ο μὲν ἀπ-
 ἠξίως τοῦτο πράττειν ὑπερ ἤν ἐφριμένον αὐτῶ, ο δὲ
 κατὰ την ἐκείνου γνώμην τοῦτο ἐπραξε, διὰ τοῦτο και
 ημεῖς ταύτην ἐπαγομεν αὐτοῖς την ποιήν, ἵνα δέει
 10 ταῦτα γίνωνται περὶ τὰ συμβόλαια δίκαιοι τε και
 ἀσφαλέστεροι, και μὴ διὰ την ἐαυτῶν ἀνεσίν τε και
 2 τρυφήν τοῖς ἄλλοιτοῖς διαφθείλωσι βίους. Εἰ δὲ
 οἱ ἀξίως τυχόν εἴη τοῦ την ἐξουσίαν τῆς στατίου
 παραλαβῆν ο τὸ συμβόλαιον παρὰ τὰ ὕψ' ἡμῶν δια-
 15 τεταγμένα μετὰ τον παρόντα νόμον ἐπιταττόμενος,
 ο μὲν συμβολαιογράφος ἐκπιπτετα τρόποις ἀπασι τού-
 του, κτερος δὲ ἀντ' αὐτοῦ προβαλλέσθω· οὐδὲν ζη-
 μιόμενον παντελῶς ἐντεῦθεν του τῆς στατίου κυ-
 ριον, εἰ τις εἴη των ἐξῶθεν ἀλλὰ μὴ συμβολαιογρά-
 20 φος αὐτός, οὐδὲ ἐκπίπτουτος των κμειθεν πόρων·
 ἀλλ' αὐτοῦ μόνου του τὰ τοιαῦτα κομμενσαμένον και
 ἀπαξίωσαντος την ἐαυτοῦ πληροῦν ἐργασίαν τῆς προ-
 στασίας ἐκπίπτουτος, πάντων μέντοι των ἄλλων των
 ἐπὶ τῇ στατίου δικαίων ἀκεραίων τοῖς κυριοῖς αὐτῆς 25
 παρὰ τοῖς τὰ τοιαῦτα πταίσαντας συμβολαιογράφους
 3 φυλαττόμενον. Και μὴ πλατιτέωσαν οἱ συμβο-
 λαιογράφοι προσφάσις, εἰς νόσους τυχόν ἀναχωροῦντες
 ἢ εἰς ἀσχολίας τοιαύτας. ἔξεστι γὰρ αὐτοῖς, εἰ τι τοι-
 οῖτον εἴη, μεταπέμψασθαι τοὺς ἐπιτάττοντας και δι'
 30 ἐαυτῶν τὸ πράγμα πληρῶσαι· ἄλλως τε ταῦτα δὴ
 τὰ συμβαίοντα σπανίως οὐκ ἂν ἐμποδῶν σταίη τοῖς
 καθόλου. διῦτι μηδὲν ἐν ἀνθρώποις οὕτως ἔστιν ἀναμ-
 φισβήτητον, ὡς μὴ δύνασθαι, κἂν εἰ τι των σφόδρα
 35 εἰη δικαιοτάτων, ὅμως δεξασθαι τινα κμειθην, μείνην
 ἀμφισβήτησιν. ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πόρους αὐτοῖς ἐλά-
 τους γίνεσθαι κατὰ τοῦτο διὰ την των ἐπιταττόντων
 συνεμεαν προσφασίζέσθωσαν, κἄλλιον ὄν ὀλίγα πρά-
 ττειν ἀσφαλῶς ἢ πολλοῖς ἐπεμβάινειν ἐπικινδύνως.
 4 Ἴνα δὲ ὅμως μὴ σφόδρα αὐτοῖς ἀπηγῆς ο νόμος
 40 4 ἵνα δὲ ὅμως μὴ σφόδρα αὐτοῖς ἀπηγῆς ο νόμος
 εἶναι δοξείεν, ημεῖς ἐστοχασμένους τῆς ἀνθρώπινης φύ-

eis dirigitur ad iniungendum documentum et inter-
 est, ipse dominus super stationis auctoritate erit; et
 mutabitur causa, et ille quidem de cetero hoc ob-
 tinebit officium in statione, quale qui in ea prima-
 5 tum tenebat, ille vero cadet ea aut unus erit mini-
 strantium illi. Quoniam ille quidem dedignatus est
 hoc agere quod erat concessum ei, ille vero secun-
 dum illius voluntatem hoc egerit, propterea nos hanc
 intulimus eis poenam, ut ob timorem fiant circa do-
 10 cumenta et iusti et cautiore, et non propter suam
 requiem et delicias alienas corrumpant vitas.

2 Si vero indignus forte sit potestatem stationis
 suscipere is cui documentum extra ea, quae a nobis
 disposita sunt per praesentem legem, iniungitur, ta-
 15 bellio quidem cadat omnibus modis hac causa, alter
 vero pro eo constituatur; nihil omnino damnificando
 ex hoc stationis domino, quicumque fuerit extraneo-
 rum et non ipse tabellio, neque cadente lucris ex-
 inde venientibus, sed illo solo qui talia perpetravit
 et dedignatus est suum complere opus primatu ca-
 20 dente, omnibus quidem aliis super stationis iure
 integris dominis eius ab ipsis tabellionibus qui talia
 peccaverunt servandis.

3 Et non fingant tabelliones occasiones, per aegri-
 tudinem forte descendentes aut occupationes huius-
 25 modi. Licebit enim eis, si quid tale fuerit, evocare
 eos qui contrahunt et per se causam complere; pro-
 inde haec quae contingunt raro non impedimentum
 facient universis, eo quod nihil inter homines sic est
 indubitatum, ut non possit, licet aliquid sit valde
 iustissimum, tamen suscipere quandam sollicitam du-
 30 bitationem: sed nec quaeustus eorum minores fieri
 per hoc propter contrahentium frequentiam occasio-
 nem habentes, cum melius sit pauca agere caute
 quam multis interesse periculose.

4 Ut tamen non vehementer eis dura lex esse vi-
 40 deatur, nos concientes humanam naturam mediocres

eumque qui ab iis delegatus sit, ut instrumentum faciendum recipiat, et adfuerit, ipsum auctoritate in
 statione potiturum esse; atque res commutabitur, ut alter in posterum eum locum in statione obtineat,
 quem habebat qui in ea primatum gerebat, alter autem eam amittit vel unus ex scribis illi ministran-
 tibus futurus sit. Quoniam enim alter dedignatus est id agere quod ipsi commissum erat, alter autem
 idem secundum illius voluntatem egit, propterea etiam nos hanc eis poenam infligimus, ut propter hunc
 meliorem circa instrumenta et iusti et cautiore fiant, nec propter suam socordiam et luxuriam alienas fortunam
 2 erertant. Quodsi is, cui post praesentem legem contra ea quae a nobis constituta sunt instrumentum
 faciendum mandatur, forte non sit dignus qui potestatem stationis suscipiat, tabellio quidem modis
 omnibus eo iure privetur, alter autem in eius locum promoveatur, ita tamen ut nullum omnino damnum
 inde patiatur stationis dominus, si quis sit ex extraneis nec vero tabellio ipse, neve relictus qui inde re-
 dundant amittat: sed ille solus qui talia commentus et officium suum exple re dedignatus est, primatu
 exiatur, reliqua vero omnia iura stationis integra dominis eius serventur praeter tabelliones qui talia
 3 deliquerunt. Neve causas fingant tabelliones, ut ad morbi forte excusationem fugiant vel alius
 eiusmodi occupationes. Licet enim iis, si quid eiusmodi sit, arcessere eos qui mandant et per semet ipsos
 negotium complere: cum praesertim quae raro accidunt, impedimento non sint iis quae universe valent,
 quoniam nihil inter homines adeo indubitatum est, quod quamvis longe iustissimum sit, tamen nequeat
 aliquam admittere sollicitam dubitationem. Sed ne quaeustus quidem sibi inde minores fieri propter diu-
 tantium mandantium moram causentur, cum melius sit pauca agere tuto quam multa aggredi cum periculo.
 4 Ne tamen nimis iis dura lex esse videatur, nos humanae naturae ratione habita accommodatos eadem

5 κατὰ ταύτην L || 7 ὑπογραφόντων LB) ὑπογρα-
 φόντων M ministrantium ε (quod lectionem ὑπογερον-
 των vel ὑπεροτων σφagitare censent Hombergk et Za-
 chariae) || 9 και om. ε || 10 ἐπαγομεν) intulimus ε ||
 15 τεταγμένα B || 17 τούτου) ταύτης Zachariae || 19 του
 βαθμον του κυριου B || 20 ἀλλὰ μὴ M) ἀλλὰ μὴ ὁ B
 οὐδ' ὁ L || 24 των ἐπὶ τῇ στατίου δικαίων) super
 stationis iure ε || 25 αὐτοῖς L || 26 παρὰ τοὺς Zachariae)
 περὶ τοῖς libri ab ipsis ε || 28 εἰς νόσους) per aegritu-
 dinem ε || 29 ἔξεστι) licebit ε || 33 μηδ' ἐν ἀνθρώ-
 ποι) B || 38 προσφασίζέσθωσαν) occasionem habentes ε ||
 κἄλλιον ὄν Haloander cum ε (B) κἄλλιον ML) κἄλλιον
 γὰρ L

creto V || 4 qui om. R¹ || primatum) primatorio R pri-
 matorio V¹; leg. primatum (gerit)? || 5 tatur R¹ || mi-
 nistr...um R¹ || 6 leg. Quoniam (enim)? || est om. R¹ ||
 7 erat) e... R¹ || 8 hoc) haec R || 9 intulibus R² || *ob
 timorem) optime R¹ V¹ optimi R² vulg. || 11 alienationes
 R¹ || 13 stationis Heimbach) stationibus (stationibus V¹)
 libri (in stationibus vulg.) || 15 dispositi R¹ || 16 haec
 haec R¹ a R² || 17 dampnificand... V¹ dampnificandum
 T || 18 suit R¹ || 19 ipse tabellio neque) ipso tabellione
 R² || 21 dedignatus est) dedig...e R¹ || 22 stationibus V
 23 eius om. R¹ || 27 occasionis VR¹ V¹ || per] leg. ad?
 28 descendentes vulg. || 29 eis V] ei RT || 30 compleri R¹
 deinde V || 31 quae] quod R¹ || 36 occasiones R || 37 cau-
 tem R¹ || 38 interest periculos... V¹ || 40 dura vulg.] dira
 libri || 41 nos] et nos R || conu...ientes R¹

1 iniungendum R || 2 stationibus V || 3 de cetero) de-

σεως συμμέτροις αὐτῇ καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέ-
 ρους τίθεμεν. διὰ γὰρ τὰς τοιαύτας αὐτῶν ἴσως ἀμ-
 γισθητῆσαι δίδουεν αὐτοῖς ἀδειαν ἐκαστῶ ἕνα. ἐπὶ
 τούτῳ προβάλλεσθαι ἐν ὑπομνήμασι παρὰ τῷ λαμ-
 προσίτῳ μαγίστρῳ τῶν κήρων τῆς εὐδαιμονος ταύ-
 τῆς πόλεως κατὰ τὸ στήθεϊς πραιτωμένους. καὶ ἀδειαν
 αὐτῷ δίδουαι ἐπιτάττεσθαι παρὰ τῶν συμβαλλόντων
 ἐν τῇ κατ' αὐτὸν στατίῳ τὰ συμβόλαια καὶ ἀπο-
 λορημένοι αὐτῶν παραγίνεσθαι· καὶ μηδενὶ παντελῶς
 ἑτέρῳ τῶν ἐπὶ τῆς στατίου ὄντων ἀδειαν εἶναι ἢ
 ἐπιτάττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ ἀπολορημένους παραγί-
 νεσθαι, πλὴν ἢ αὐτοῦ τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ τῶν
 ἀφθεντιῶν ἔχοντος ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ προ-
 βληθέντος. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα γένοιτο καὶ ἕτερος
 ἐπιταχθεῖ, τρικαυτὰ ὑποπιπτέτω τῇ ποιῆ· ὁ συμ-
 βολαιογράφος δὲ τὴν ἀφθεντιῶν ἔχων τῇ παρ' ἡμῶν
 ἐμπροσθεν διωρισμένῃ, αὐτῶν μέντοι τῶν συμβο-
 λαίων διὰ τὸ χρῆσιμον τῶν συμβαλλόντων οὐκ ἀκυ-
 ρομένῳ. ἴσμεν δέ, ὡς δέει τοῦ νόμου τὸ λοιπὸν
 αὐτοῖς τε φυλάξουσι τὰ παρ' ἡμῶν τὰ συμβόλαια τε 20
 ἐν ἀσφαλεῖ κείσεται.

ei etiam leges nostras ponimus. Propter tales enim
 eorum forte dubitationes damus eis licentiam singu-
 lis unum ad hoc constituere gestis apud clarissimum
 magistrum census felicissimae civitatis sollempniter
 celebratis, et licentiam ei dare ut delegerit ei ab
 his qui veniunt ad eius stationem [et] documenta et
 dimissis eis interesse, et nulli omnino alteri in sta-
 tione existenti licentiam esse ut aut delegerit ei
 initium aut cum dimittantur intersit, nisi tabellioni
 10 qui auctoritatem habet aut qui ab eo ad hoc statu-
 tus est. Si vero praeter haec fiat et alter delegerit,
 tunc subiacet poenae tabellio qui auctoritatem habet
 a nobis dudum definitam, ipsis tamen documentis
 propter utilitatem contrahentium non infirmandis.
 15 Novimus enim quia metu legis de cetero et ipsi cu-
 stodient quae a nobis decreta sunt, et documenta
 sub cautela iacebunt.

CAPUT II.

Ἐκεῖνο μέντοι τῷ παρόντι προστίθεμεν νόμον, ὥστε
 τοὺς συμβολαιογράφους μὴ εἰς ἕτερον χάρτην καθά-
 ρως γράφειν συμβόλαιον, πλὴν εἰ μὴ εἰς ἐκεῖνον ὃς
 προκειμενον τὸ καλούμενον πρωτόκολλον ἔχει, φέρον 25
 τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνόμοτάτου κήρυκτος τῶν θείων
 ἡμῶν λαογυγιῶν προσηγορίαν καὶ τὸν χρόνον καθ'
 ὃν ὁ κήρυξ γέγονε καὶ ὅποσα ἐπὶ τῶν τοιούτων προ-
 γράφεται, καὶ τοῦτο τὸ πρωτόκολλον μὴ ἀποτέμνειν,
 ἀλλ' ἐγκείμενον εἶναι. ἴσμεν γὰρ πολλὰς παραποιήσεις 30
 ἐκ τῶν τοιούτων χαρτῶν ἕλεγχθῆσαις πρότερόν τε
 καὶ νῦν. ὥστε κἂν εἰ τις εἴη χάρτης (καὶ γὰρ δι' αὐτὴν
 τοῦτο εἶδόμεν) ἔχων τὸ πρωτόκολλον οὐχ οὕτω κατα-
 γεγραμμένον, ἀλλ' ἄλλην τινα γραφὴν ἔχον, μηδὲ
 ἐκεῖνον προσεῖσθωσαν ὡς κίβδηλον τε καὶ πρὸς τὰ 35
 τοιαῦτα οὐκ ἐπιτήδειον, ἀλλὰ μόνον τῷ τοιούτῳ χάρ-
 τη ὅποιον ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν τὰ συμβόλαια ἐγγρα-
 φέσθωσαν. Ταῦτα δὲ τὰ περὶ τῆς ποιότητος τῶν χαρ-

Illud quoque praesenti adicimus legi, ut tabelliones
 non in alia charta pura scribant documenta nisi in
 illa quae initio (quod vocatur protocollum) per tem-
 pora gloriosissimi comitis sacrarum nostrarum largi-
 tionum habet appellationem et tempus quo charta
 facta est et quaecumque in talibus scribuntur, et ut
 protocollum non incidant, sed insertum relinquunt.
 Novimus enim multas falsitates ex talibus chartis
 ostensas et prius et nunc: ideoque licet aliqua sit
 charta (nam et hoc scimus) habens protocollum non
 ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gen-
 ens, neque illam suscipiant tamquam adulteram et
 ad talia non opportunam, sed in sola tali charta
 qualem dudum diximus documenta scribant. Haec
 itaque quae de qualitate talium chartarum a nobis

cap. II in. citat B¹ p. 603 Zach.

etiam leges nostras ferimus. Nam propter tales eorum si quae sunt excusationes damus iis licentiam
 singulis unum aliquem ad hoc proponendi per acta apud clarissimum magistrum census felicis huius
 urbis more solito confecta, dantique potestatem ei, ut a contrahentibus in sua statione instrumentum fa-
 cienda recipiat et eam absolvuntur ea intersit: neve ulli omnino alteri eorum qui in statione sunt licentia
 sit vel ab initio mandatum recipiendi vel cum absolvuntur interveniendi excepto aut ipso tabellione qui
 auctoritatem habet aut eo qui ab ipso ad hoc propositus sit. Quodsi quid adversus haec fuit atque alteri
 mandatum sit, tum tabellio qui auctoritatem habet poenae a nobis supra definitae subiciatur, ipsa
 tamen instrumenta propter utilitatem contrahentium irrita ne fiant. Scimus autem propter metum legi
 in posterum et ipsos quae a nobis praeccepta sunt observaturos esse et instrumenta in tuto positum iri.

11. Illud tamen praesenti legi adicimus, ne tabelliones in alia charta pura scribant instrumentum
 nisi in illa quae in fronte protocollum quod vocatur habeat, quod serat gloriosissimi pro tempore comitis
 sacrarum nostrarum largitionum nomen et tempus quo charta facta est et quaecumque in talibus prae-
 scribuntur; neve hoc protocollum abscindant, sed insertum relinquunt. Scimus enim multas litteras falsas
 ex eiusmodi chartis et antea et nunc esse convictas. Unde si qua charta sit (etenim hoc quoque vidimus)
 quae protocollum non ita conscriptum habeat, sed aliam quandam scripturam, ne illam quidem admittant
 tamquam adulteram neque ad talia idoneam, sed in sola charta tali qualem supra diximus instrumenta
 inscribant. Haec vero quae de chartarum qualitate deque abscissione protocollorum quae vocantur a

1 αὐτοῖς B || 5 ταύτης om. ε || 7 sq. παρὰ τῶν — στα-
 τίου] ab his qui veniunt ad eius stationem ε || 8 κατ'
 αὐτῶν B || 11 ἀπολορημένης B || 12 ἢ] εἰ B || αὐτοῦ
 scripsi (idem legendum aut ἀπὸ delendum censet Zachariae)]
 ἀπὸ libri, om. ε (cf. Julian. c. 169, ubi leg. nisi ei qui a
 tabellionibus propositus sit) || 13 αὐτοῦ] τοῦ add. B ||
 ἐπὶ τούτῳ ML] ἐπὶ τούτῳ B Haloander ad hoc ε || 14 τι
 om. ε || 16 sq. definitam (i. e. τὴν — διωρισμένην) ε || 20 τὰ
 παρ' ἡμῶν ML] Θεσις δέντα add. Haloander (B) quae
 a nobis decreta sunt ε || 22 ἐκεῖνα L || 24 συμβόλαιον
 (συμβί^λ L) libri] συμβόλαια Haloander ex ε || 25 προ-
 κείμενον] initio ε || ἔχει M] ἔχει B, om. L (cf. ad v. 27
 et c.) || 27 ἡμῶν λαογυγιῶν ML] ἡμετέροιον Θεσαυρῶν
 B (cf. Ath. et schol. Ἀθανασίου p. 513 Heimbach) ||
 καθ' ὃν MB] καθ' ὃν ἔχει L || 28 προγράφεται] προγρά-
 φεται δέχεται L || 29 τοῦτο om. ε || 31 τε om. B || 33 εἰ-
 δομέν ML] οἰδαμεν B scimus ε || 34 γραφῆν ἔχων B

ἔχον γραφὴν L || 35 ἐκεῖνον (ἐκεῖνο L^a) ποιεῖν προ-
 εἰσθῶσαν L || 38 τὰ om. L || τῶν χαρτῶν] talium char-
 turum ε

2 ei R || 3 unam libri || 4 civitatis] quidam habent
 in textu huius gl. Accura. || 5 celebrabit R || eis dare
 VT || eis ab V^a || 6 et del. Beck || 7 demissis R || et V¹
 ut RT || stationem R || 8 esse om. V || 10 qui] quis R¹
 habent V || status V¹ || 12 subia... V¹ subiacet V¹
 subiacet T || 13 definitae vulg. || 15 enim om. R¹ || de
 cetero] decreto V || 17 *iacebunt] faciunt libri || 22 adici-
 mus V] addicimus T addimus R || 23 sq. in illa] in om. V¹
 24 initio RV] ab initio T || quod] quae V^a || 27 quocum-
 que V || 29 chartis om. R¹ || 32 scriptum R¹ || 33 susci-
 pient V || 34 oportuna V¹ || 35 scribat R¹ || 36 quae
 om. R || de equalitate RV T

τῶν ἡμῶν διωρισμένα καὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν καλονομένων πρωτοκόλλων κρατεῖν ἐπὶ τῆς εὐδαιμονος ταύτης πόλεως μόνον βουλόμεθα, ἐνθα πολὺ μὲν τῶν συναλλαγμάτων πλεθρὸς ἐστί, πολλὴ δὲ ἡ τῶν χαρτῶν ἀφθονία, καὶ παρέστι τῷ νενομισμένῳ τρόπῳ τοῖς πράγμασι χρῆσθαι καὶ μὴ δίδόναι πρόσφασιν τισὶ παραποιῆσαι ἀμαρτάνειν, ἢ εἰστέτους υπεύθυνους ὄντας ἀποδείξουσιν, εἴ τι παρὰ ταῦτα πράξει διαρρήσειαν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου θηλοῦμενα νόμοις ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἐργῶν καὶ πέραιτι παραδοῦναι σπενυσάτω.

Dat. xvi. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno secundo. [a. 537]

decreta sunt (et) de incisione eorum quae vocantur protocolla valere in hac felicissima solum civitate volumus, ubi plurima quidem contrahentium multitudo, multa quoque chartarum abundantia est, et licet legali modo negotiis uti et non dare occasionem quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt qui praeter haec agere praesumpserint.

(Ἐπίλογος.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet.

Dat. xviii. kal. Septemb. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

ME

XLV.

Auth. LII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΗΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΤΥΧΗΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΤΕ ΚΑΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΣ Η ΑΙΡΕΤΙΚΟΥΣ ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΤΗΣ ΑΥΤΩΝ ΟΡΘΕΚΕΙΑΣ, ΑΛΛΑ ΤΟΙΣ ΜΕΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙΣ ΔΕΙΤΟΥΡΗΜΑΣΙΝ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ, ΤΩΝ ΔΕ ΗΠΡΟΝΟΜΙΩΝ ΑΥΤΩΝ ΜΗ ΑΠΟΛΑΒΕΙΝ. ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΤΥΧΗ ΜΑΡΤΥΡΕΙΝ, ΟΙΑ ΔΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΘΩΣ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝΤΑΣ.

R UT HAERETICI CURIALES ET MUNIA IMPLEANT ET OMNES FUNCTIONES EXHIBEANT, PRIVILEGIIS AUTEM NON FRUANTUR. ET DE TESTIBUS HAERETICIS ET UT DE CURIALI FORTUNA TESTIMONIUM PERHIBEANT R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πρωτοκρίων τὸ β', ἀπὸ ἐπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Ῥημά τι πρὸς ἡμᾶς ἐναγχος ἢ σὴ μεμίγηκαν ὑπεροχῇ, τινᾶς ἐν τοῖς βουλευταῖς εἶναι Ἰουδαίους τε καὶ Σαμαρείτας ἢ Μοντανιστάς ἢ ἄλλως καταπτύστους ἀνθρώπους, οὓς οὕτω καὶ νῦν ἢ ὀρθῶ καὶ ἠρώμητος ἡμῶν κατέλαμψε πίστις, ἀλλ' ἐν σκότει κάθηνται, ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀληθῶν οὐκ αἰσθόμενοι

(Praefatio.) Verbo nobis tua retulit eminentia, quosdam inter curiales esse Iudaeos forte aut Samaritas aut Montanistas aut aliter respuendos homines, quibus nondum hactenus recta et immaculata fides illuxit, sed in tenebris sedent animarum vera

Nov. XLV (= Authent. LII) Graece exstat in ML (de B cf. Heimbach manuale Basilicorum p. 420 q.). — Epit. Theod. 45, Athan. 8, 2 (inde Nonoc. XIV tit. ad 12, 2), Iulian. const. XLI. Summarium praestant paratilla ad Coll. const. eccl. I 5, 21 p. 1291 Voell. ubi citatur τῶν μετὰ τὰς νεαρὰς δ' διατάξεις. pr. summam Athan. repetit in paratillis tit. 3 § 8 (inde Coll. const. eccl. III 3 in paratill. p. 1361 Voell.)

nobis definita sunt valere tantummodo in hac felici urbe volumus, ubi magna est et contractum copia et chartarum abundantia, et in promptu est legitimo modo rebus uti neque cuiquam occasionem dare falsi crimini committendi, cui se ipsos obnoxios esse demonstrabunt, si quid adversus haec agere ausi sint.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacrum legem declarata sunt tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat

XLV.

NE IUDAEI ET SAMARITAE VEL HAERETICI NOMINE RELIGIONIS EORUM A CURIALI CONDICIONE LIBERENTUR, SED UT MUNERIBUS QUIDEM CURIALIBUS OBNOXII SINT, PRIVILEGIIS VERO EORUM NON FRUANTUR. IDEM AUTEM UT POSSINT CONTRA ORTHODOXOS CURIALI CONDICIONI OBNOXIOS TESTIMONIUM DICERE, QUIPPE QUI ETIAM PRO ORTHODOXA REPUBLICA RECTE TESTIMONIUM DICANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Nuntium aliquem ad nos nuper tua sublimitas retulit: esse quosdam inter curiales Iudaeos forte vel Samaritas vel Montanistas vel alio nomine detestabiles homines, quos ne nunc quidem recta et integra nostra fides collustraverit, sed qui in tenebris sedeant neque animis vera mysteria per-

4 συναλλαγμάτων) συναλλαγμένων ex 5 Haloander || 5 τόπω L || 7 υπεύθυνων L¹ || 8 διαρρήσειαν L || 9 epil. om B || 12 xvi. k. sept. CP. M || xviii. kal. Septemb. CP. 5, πρὸ ἡ' καλανδ. Σεπτεμβρίων Ath., μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod., om. Iul. (xv. k. Sept. Zachariae) || post Bilisario re. consp. ann. secundo M, post cons. Belisarii v. c. 5 post cons. velisari (vel uilisari) Iul. ἔρω μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Ath. Theod. || 15 rubr. Περὶ αἰρετικῶν βουλευτῶν οἵτινες κατὰ ὀρθοδόξων δύνανται μαρτυρεῖν ὅτι τυχὴν ὑπόκεινται Theod. (ἡ περὶ βουλευτῶν καὶ ταξεῶν τῶν αἰρετικῶν με' (μβ' v. l.) νεαρῷ Nonoc. XIV tit. 9, 2) || 16 te om. Ath. || 21 ἀπολίθειν L || 24 τῆς τοῦ L || 25 Ῥημά τι) Ῥημάτι Ath. cod., 5 || ἐναγχος om. 5 || 32 ἡμῶν om. 5 || 33 ταῖς ψυχαῖς) animarum 5

1 et add. vulg. || earum libri || 2 solam V^a sola R || 3 ubi (ut V¹) plurima R² VT¹) duplum R¹ || 5 uti et Heimbach] ut et V et ut T ut R¹ interesse et R² (vulg.) || 6 committere] omni mittere R¹ || 7 praes V || agere R¹] aliquid agere vulg. || praesumpserit R¹ || 12 subscr. dat. xviii. kal. septemb. (sept. Bamb.) cap. (ca. Bamb.) post consul. bilisario uiro clarissimo oon. (bisario uiro kari. Bamb.) V Bamb. II, om. R Tal. || 14 Hanc constitutionem in R f. 78° ad finem Collationis IX (post nov. CXXXIII = Auth. CXXXIV) adiecit R² || H LII V || 15 afoctioi V || 16 et ut omnes R || 18 et de] et om R || 20 prohibeant R rubr. || 26 (I)operator iu. R || 28 *Verbo] *ero R V Verum Tal. || eminentia retulit R || 30 homines quibus] quibus hominibus R || 31 nundum R

μυστηρίων· καὶ ἐπειδήπερ αἰρετικούς μισοῦμεν, οὐ-
 νται κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἐλεύθεροι βουλευτι-
 κῶν εἶναι λειτουργημάτων· καὶ οὗς προσήκει τὰ περὶ
 τούτων διακριθῆναι. Ἡμεῖς τοίνυν ἐθανυμάσαμεν, εἴ-
 περ ἡ συνέσις τε καὶ ὀξύτης ἢ σὴ τούς τοιούτους αὐ-
 τῶν ὑπέμενε λόγους, ἀλλὰ μὴ παραχοῆμα τοῖς τὰ
 τοιαῦτα λέγοντας διέσπασεν. εἰ γὰρ ἄνθρωποι τινές
 εἰσιν οἵπερ οἰοῦνται διὰ τῆς εἰς ἔσχατον ἀοπίας ἐκεί-
 νων ἄξιουσάσαι τῶν γεῶν, ἄπερ μόνοις τοῖς μεγίστοις
 ἀξιώμασιν ἐφυλάξαμεν, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν μισήσει
 τὴν ἀδλιότητά τε καὶ ἀνοίαν; Ὡστε βουλευέτωσαν
 μὲν οἱ τοιούτοι πάντες καὶ μάλα οἰμώζοντες καὶ ταῖς
 βουλευτικαῖς ὑποκεισάσθωσαν λειτουργίαις, ὥσπερ καὶ
 αἱς ταξερτικαῖς καθὰ πρόωην νενουμότηται, καὶ
 μηδεμία θρησκεία τῆς τοιαύτης αὐτοῖς ἐξαιρείτω τύ-
 χης (τοῦτο γὰρ οὕτε τῶν παλαιῶν τινι νόμων οὕτε
 τῶν νέων εἰρηται), ἀνάσιιο μόντοι βουλευτικῆς ἀπά-
 σης ἔστωσαν τιμῆς. Καὶ ἐπειδήπερ οἱ νόμοι πολλὰ
 διδόσαι τοῖς βουλευταῖς προνόμια, περὶ τὰ τὸ μὴ
 ὑπτεσθαι περὶ τὰ μὴ παρίστασθαι μηδὲ εἰς ἐπέ-
 ραν ἀγεσθαι χώραν καὶ ἕτερα μυσία, τούτων ἀπο-
 λανέτωσαν μὲν οὐδὲν· ἀλλ' εἰ τε μὲν γερραται περὶ
 βουλευτῶν οὗ χαριζόμενον αὐτοῖς προνόμιον, τοῦτο
 καὶ ἐπ' αὐτοῖς κρατεῖται, καὶ πληροῦσθωσαν σωματικῆς
 τε καὶ χρηματικῆς λειτουργίας, καὶ μηδεὶς τούτων αὐ-
 τούς ἐξαοραξέτω νόμος, τιμῆς δὲ ἀπολανέτωσαν μη-
 δεμίας, ἀλλ' ἔστωσαν ἐν ἀτιμείᾳ τὴν τύχη, ἐν οἷα καὶ
 τὴν ψυχὴν ἐβουλήθησαν εἶναι. οὕτω τοίνυν αὐτοῖς
 τὸ περὶ τούτου διάδες.

non sentientes sacramenta: et quoniam haereticos
 odio habemus, putant per eam occasionem liberi
 curialium esse functionem et quae competunt his
 declinare. Nos igitur mirati sumus, si sapientia et
 acumen tuum tales eorum pertulit rationes, et non
 repente talia dicentes dilacerasti. Si enim homines
 quidam sunt qui putant per novissimam absurdita-
 tem illa promereri se praemia quae solis maximis
 dignitatibus reservavimus, quis non eorum habeat
 exosam recordiam et stultitiam? Quapropter curiam
 exerceant huiusmodi omnes etiam nimis in-
 gemiscentes et curialibus subiaceant functionibus,
 sicut etiam officialibus, ut dudum sancitum est, et
 nulla religio ab huiusmodi eos excipiat fortuna (hoc
 enim neque antiquarum quarumlibet legum neque
 novellarum est), indigni tamen curiali sint honore.
 Et quoniam leges praebent curialibus privilegia,
 et ut non caedantur et non exhibeantur neque
 ad aliam deducantur provinciam et alia plurima,
 horum nullo fruantur, sed quicquid scriptum est de
 curialibus quod non confert privilegium, hoc etiam
 in his valeat, et compleant corporalia et pecuniaria
 munia, et nulla ab his eripiat eos lex; honore vero
 fruantur nullo, sed sint in turpitudine fortunae, in
 qua et animam volunt esse. Sic igitur eis de hoc
 disponde.

CAPUT I.

Καίκεῖνο μόντοι γε προσήγγελας ἡμῖν ἄξιον ζητή-
 σεως σοι γεγόμενον. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς αἰρετικούς μαρ-
 τυρεῖν εἰρξάμεν ἐφ' ἂν ὀρθόδοξοι πρὸς ἀλλήλους δι-
 κίζονται, δίδόντες αὐτοῖς κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν,
 εἰ μὲν ἐν ἀλλήλοις φύρουτό τε ἐκείνοι καὶ δικάζονται
 καὶ ἑκάτερος αἰρετικός εἴη ὁ τε ἐνάγων ὁ τε ἐναγόμε-
 νος, δύνασθαι μαρτυρεῖν, ἀξίον ἀλλήλους ὄντων
 καὶ τῶν δικαζομένων καὶ τῶν μαρτυρουμένων· εἰ δὲ

Illud quoque nuntiasti nobis dignum quaestione
 tibi natum. Quia enim haereticos testimonium per-
 hibere prohibuimus, ut quando orthodoxi inter alter-
 utros litigant, dantes eis per nostram constitutionem,
 si quidem inter alterutros misceantur illi et
 litigent et uterque haereticus sit et actor et reus.
 posse testimonium (dari), dignis adinvicem existenti-
 bus et litigantibus et testimonium perhibentibus; si

cap. I argumentum notatur Nomoc. XIV tit. 12, 2 (ubi citatur vsaq̄ μβ') et 9, 2.

cipiant: qui quoniam haereticos odio habemus, hoc nomine immunes sese a curialibus muneribus esse
 arbitrantur; atque de his opus esse diiudicari. Nos vero mirati sumus, siquidem iudicium et
 acumen tuum eiusmodi eorum sermones toleravit ac non confestim eos qui talia loquuntur convellit.
 Nam si qui sunt homines, qui propter extremam pravitatem illis praemiis se dignandos existunt, quae
 solis maximis dignitatibus servavimus, quis non eorum tenuitatem et inscitiam oderit? Itaque curiales
 quidem sint isti omnes, quamvis vehementer lamententur, et curialibus obnoxii muneribus, pariter atque
 officialibus secundum id quod olim lege sancitum est, neve ulla eos religio ex hac condicione exinat (hoc
 enim neque veterum ulla neque novarum legum dictum est), indigni tamen omni honore curiali sint. Et
 quoniam leges multa dederunt curialibus privilegia, qualia sunt ne verberentur neve sistantur neve in
 aliam provinciam ducantur atque descentia alia, horum nullo fruantur: sed si quid de curialibus scriptum
 est quod iis privilegium non conferat, hoc etiam de illis valeat, et tam corporalia quam pecuniaria
 munera exequantur, neve ulla eos inde eripiat lex, honore autem fruantur nullo, sed in infamia sit
 eorum condicio in quali etiam animam esse voluerunt. Ita igitur iis hac de re constituas.

I. Ceterum illud quoque ad nos detulisti quod quaestione dignum tibi extitit. Quoniam enim
 haereticos testimonium dicere in litibus quas orthodoxi inter se habent vetuimus — qui dedimus illis per
 nostram constitutionem, ut si quidem inter se misceantur et litigent atque uterque haereticus sit tam actor
 quam reus, possint testimonium dicere, cum se invicem digni sint et litigantes et testes; rursus si haere-

1 οἰοῦνται M] οἷς L^a ol L^b (ὅτι Haloander) || 3 λει-
 τουρημάτων] ἐξήγησαν add. L in marg. || καὶ — 4 δια-
 κριθῆναι] et quae competunt his declinare ε, unde male
 διακρίθηνας com. Osenbrüggen || 7 διέσπασεν] dilace-
 rasti ε || 11 τε καὶ ἀνοίαν om. L || 12 μὲν M] ἡμῖν L,
 om. ε || 14 πρώην νενουμότηται] Cod. 1, 5, 7 || 16 τοῦτο
 28] τούτων L || * οὐδὲ M(ε) οὐδὲν L || * οὐδὲ ML ||
 17 ἀπάσης om. ε || 19 sq. cf. Cod. 10, 32, 33 et Nov. CLI ||
 20 * μήτε ML || 21 ἀπολαβέτωσαν L (id. 26) || 23 χαρι-
 ζομένω L || προνομίον L^a || 27 τὴν τύχη] fortunae,
 unde τῆς τύχης commendari non recte putat Zachariae ||
 28 ἡβουλήθησαν L || αὐτοῖς L^a || 29 τὸ M] om. L
 διάδες M(ε. ε.) διαθέσω L || 31 γινόμενον L || τοῖς
 om. L || 32 εἰρξάμεν M] εἰρξάμεν L || ἀφ' ὧν M || 33 δια-
 ταξιν] Cod. 1, 5, 21

2 odio] hodie R || occasionem] hoc occasionem Γ ||
 3 quae om. V || 4 sapientia et R] sapientiam V Neob. || 5 acu-
 men vulg.] caecumen libri || 6 delaterasti RV Neob. || enim
 om. V || 10 post curiam hiatus dimidii versus est in V ||
 11 exeant R, corr. R³ || homines RT || 13 sicut R || offi-
 cialis RV officialis T || est R] om. VT || 14 regio R ||
 15 antiquorum V || qualibet vulg. || 16 est] dictum est ca/l.
 sunt R || 18 cedantur R concedantur V || 19 aliam V^a ||
 20 nulla V, om. R || quicquid R || 23 erripiat V arripit
 RT || 25 de om. V || 26 * disponet libri || 30 quosque
 quod nuntiasti R || quaestione V || 31 perhiberet V ||
 32 orthodoxi V orthodoxi R (et sic saepius) || 34 inter
 in V || 35 et uterque] et om. R || sit] sic R || auctor R ||
 36 posse vulg.] posset libri || dari addidi (perhibere add
 vulg.) || 37 et litigantibus om. VT || perhibentes V

αὐθις αἰρετικὸς τε εἶη καὶ ὀρθόδοξος, κατὰ μὲν αἰρετικῶν καὶ σφόδρα δύνασθαι μαρτυρεῖν ὑπὲρ ὀρθοδόξων, κατὰ δὲ ὀρθοδόξων οὐκ ἔτι ὀρθοδόξων δὲ ὄντων τῶν δικαζομένων μηδεμίαν εἶναι παντελῶς πάροδον αὐτοῖς εἰς μαρτυρίαν· ἐδίδαξας τοίνυν ἡμᾶς, ὡς τινες ὀρθόδοξοι καθεστῶτες ἀνοούνται βουλευτικῆς εἶναι τύχης, καὶ ἀνάγκη παρελθεῖν εἰς μαρτυρίαν τοῖς ἐκ τοῦ γένους συνημμένοις αὐτοῖς ἢ καὶ ἄλλως πῶς ἐπισταμένους αὐτῶν τὴν τύχην· καὶ ἐπειδήπερ ὁ νόμος εἶργει τὰς ἐπ' ὀρθοδόξους μαρτυρίας τῶν αἰρετικῶν, διὰ τοῦτο τοὺς δικαστὰς οὐκ εἶναι ταύτας προίεσθαι, καίτοι γε μάλιστα δεδοκασί θεός οἱ τὰς τοιαύτας παρατιτούμενοι δέχεσθαι μαρτυρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὲρ ὀρθοδόξων γίνονται, τοῦτο δὲ οἱ νόμοι πρῶττεν τοὺς αἰρετικούς οὐ καλιόνται· ἔπειτα εἰ τοῖς ὄντας βουλευτικὰς εἶτα πρὸς τὴν τύχην ἀνανεύονται ἔλακε τις εἰς βουλὴν καὶ τοὺς αἰρετικούς εἰς μαρτυρίαν καλεῖ, πῶς οὐ τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πράττει πολιτείας; ὥστε εἶναι τὴν μὲν πολιτείαν τὴν δικαζομένην ὀρθοδοξοῦσαν, καὶ μάλιστα ἐξ ὅσπερ ἡμᾶς αὐτῆς δέδωκεν ὁ θεὸς βασιλεύειν, τοὺς δὲ ὑπὲρ τούτου μαρτυροῦντας ὑπὲρ ὀρθοδόξων ποιείσθαι μαρτυρίαν. τὸ γὰρ πολίτευμα τὸ ἡμέτερον ὀρθόν τε ἔστι καὶ ἤδη μεστόν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, πάσης αἰρέσεως ἄλλης αἰκίως μεμνημένης.

(Ἐπιλογος.) Καὶ τοῦτο τοῖνυν ἢ σὴ ὑπεροχῇ παραφυλακτέα τὸν τε ἡμέτερον γινώσκουσα νόον καὶ τὴ πολιτείαν συμφορῶν μηστεύουσα καὶ ἐπισταμένη διὰ πάντων, ὡς ἔκεινα ἡμῖν καὶ πρῶττεν καὶ νομοθετεῖν διασποῦδασθαι ὅποσα τὴν ἡμέτεραν ἀφείλει πολιτείαν.

Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II.

vero rursus haereticus sit et orthodoxus, contra haereticos quidem etiam valde posse testimonium dari pro orthodoxo, adversus orthodoxum autem nequaquam; orthodoxis quoque existentibus litigatoribus nullum esse penitus accessum illis ad testimonium ***** ex genere aut etiam aliter quodam modo scientibus eorum fortunam: et quoniam lex suspendit super orthodoxis testimonia haereticorum, propterea iudices pigere haec admittere: cum utique vanum metuant timorem qui huiusmodi repudiant suscipere testimonium. Primum etenim pro orthodoxis fiunt (hoc autem leges agere haereticos non prohibent), deinde si existentes curiales contra fortunam reluctantes trahit quisquam ad curiam et haereticos ad testimonium, quomodo non hoc pro nostra agit republica? ut sit respublica litigantium quidem orthodoxa, et maxime ex quo nos ei dedit deus imperare, qui autem super hoc testantur, pro orthodoxis perhibeant testimonium. Conversatio enim nostra recta est et iam plena orthodoxa fide, omni alia haeresi merito constituta sub odio.

(Epilogus.) Et hoc igitur tua eminentia custodiat nostram cognoscens mentem et quod reipublicae expedit commemorans et sciens per omnia, quia illa nobis et agere et sancire studii est quaecumque nostrae prosint reipublicae.

Dat. kal. Sept. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. [a. 537] p. c. Belisarii v. c.

ticus sit et orthodoxus, contra haereticos quidem utique testimonium dicere possint pro orthodoxis, contra orthodoxos autem non item; orthodoxis vero litigantibus nullus omnino iis aditus sit ad testimonium — iam docuisti nos orthodoxos quosdam negare se curiales esse conditionis, atque necesse esse ut testes introducantur qui ex genere iis coniuncti sunt vel etiam alio quo modo compertam habent eorum conditionem; et quoniam lex haereticorum testimonia de orthodoxis prohibeat, propterea iudices haesitare ea admittere. Quamquam vanum habent metum qui eiusmodi testimonia accipere recusant. Nam primum quidem pro orthodoxis feruntur, hoc autem leges haereticos facere non velant; deinde si quis eos qui curiales sunt atque conditionem suam detrectant, in curiam trahat et haereticos ad testimonium vocet, quin hoc pro nostra agit republica? ut respublica sit quae litiget orthodoxa, idque maxime ex quo nobis imperium eius deus dedit, porro qui eo nomine testes sunt, pro orthodoxis testimonium dicant. Nostrae enim reipublicae status rectus est et iam plenus orthodoxae fidei et qui merito omnem aliam haeresin odio habeat.

Epilogus. Itaque hoc quoque tua sublimitas custodiat, quae quidem et nostrum noverit animum et reipublicae salutem sectetur et per omnia teneat nos ut illa et ageremus et sanciremus operam dedisse, quaecumque reipublicae nostrae utilitatem afferrent.

2 μαρτυρεῖν L⁵] μαρτύρων M³] 3 κατὰ δὲ M³] δὲ om. L⁵ (cf. ad ε) || 5 ἐδίδαξας — 7 μαρτυρίαν et 8 συνημμένους αὐτοῖς non habentur in ε || 9 αὐτῶν] αὐτοῖς L⁶ || 10 εἶργει M³] εἶργει L⁵ || 11 ταύτας M³] ταύτα L⁵ || 12 γε om. L⁵ || τὰς τοιαύτας — 13 μαρτυρίας] huiusmodi — testimonium ε || 15 εἰ] εἰς M³ || 16 εἶτα om. ε || 18 καλεῖ] x... L⁶, om. ε || 19 τὴν δικαζομένην] litigantium (i. e. τῶν δικαζομένων) ε || 20 ὀρθόδοξον οὖσαν L⁵ || 23 ὀρθόν τε] ὀρθοδόξον τε Zachariae || 24 μεστόν M³] μετὰ L⁵ || 26 epil. om. L⁵ || 27 νόον ε] νόμον M³ || 28 μηστεύουσα] commemorans (i. e. μιχμονεύουσα) ε || 32 xv. k. sept. M³] kal. Sept. ε Julianus Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || CP. M³] constantin. imperator. iust. pp. aug. anno XI ε || post. cons. Belisarii v. c. anno II Biener, quod confirmat Ath. μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου τὸ δεύτερον] post bilisario uc. cons. M³ p. c. Belisarii v. c. ε μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου Theod. p. c. belisarii Iul.^(p) consp. bilisario Iul.^b bilisario Iul.^o

1 sursus R || 3 autem R] om. V || 4 quoque] autem R⁶ || 5 ad T^{Neob.}] ut ad R, om. V || 6 hiatus non notant libri || ex genere] exigere R || q dam R || modis RV || 8 testinia R¹ || 9 *pigre haec R pinguis haec Neob. piguisse haec vulg., om. V in spatio vacuo ca. 7 litt. || cum] eum R || vanum] unum R unam V || 10 timore V] qui] quod V || 11 primum etenim pro or] V in ras. || 14 trahis V] quisque R || 15 testimonium] vocat add. vulg. || non] in RV || 17 ex quo] et quod V quod R || dederit R || 18 quis RV] testanti V testantibus R || pro om. R || 26 custodia R, corr. R³ || 28 expeditit V || 30 possint (corr. R³) RV || 32 subscr. dat. kl. sept. constantin. imperator. iust. pp. aug. anno XI p. c. cons. bilisario iuc. cons. V, om. cett.

M^c

XLVI.

Coll. V tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗ-
ΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΠΡΑΓ-
ΜΑΤΩΝ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΣ ΚΑΙ
ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ, ΔΙΧΑ ΤΩΝ ΕΝ 5
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπίρρηξ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Praefatio.) Καὶ τὸ περὶ τοὺς νόμους σπού-
δασμα καὶ τὰλλα πάντα ἡμῖν διὰ τοῦτο καθ' ἐκάστην 10
ἐκπονείται, ἵνα τὸ συμφέρον τοῖς ἡμετέροις ἡλικίοις
ἐξευρίσκομεν τὸ μὲν ἐκκεχυμένον καὶ ἀμετρον παύον-
τες, τὸ δὲ ὀριστὸν τε καὶ μεμετροῦμενον ἀντειφέροντες.
καὶ πολλὰ ἐξεπιτέδης διὰ τὴν ἐμπροσθεν ἀμετρίαν
καὶ πέρα τοῦ μετρίου τὸν νόμον περισφύλαξαμεν, ἵνα 15
τὸ πρόσθεν ἐπιρροῖον στείλλαντες οὕτω τὴν ἰσότητα
τὸ λοιπὸν εἰσγάγωμεν. Ἐναγχος τοίνυν ἐγράψαμεν
νόμον ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἀπάσαις μοναστη-
ρίοις τε καὶ λοιποῖς εὐαγείν οἴκοις, μηδεμίαν αὐτοῖς
εἶναι πραγμάτων ἀκινήτων ἐκποιήσεως ἀδείαν. ἐω- 20
ρῶμεν γὰρ τὸ πρῶγμα ἐκκεχυμένον, καὶ κατὰ μικρὸν
εἰς ἐτέρον τὰς ἐκκλησιαστικὰς μεταβαίνουσας κτήσεις,
οὕτε τιμρμίτων ἀξίων καταβαλλόμενων οὕτε χρεῖας
ἀπαραίτητον κατεπειγούσης ἐκποιουμένης, ἀλλὰ καὶ
κατὰ τῶν ἰδῆ τεθεμενῶν νόμων μωρίας περιγραφὰς 25
γινόμενας, ὥστε τὴν πρώτην ἀνελευθερίαν ὁδὸν πᾶσιν
ὁμοίως ἀβῆτον τὴν κατ' αὐτῶν ἐποιήσασθε περι-
γραφῆν. ἀλλ' ἐντεύθεν κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν αἱ τῶν
ἀγιωστῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων
ἀφιλάτται κτήσεις, οὐδενὸς ταύτης ἐλαττοῦν θαρρῶν- 30
τος ἀπήντης δὲ ὅμως τε καὶ δύσκολον, δινεῖσθαι
γὰρ ἢ πόρρωθεν συστάται ἢ καὶ ἕστερον ἐκ τῆς
ἀναγῆς καὶ μάλιστα κατὰ δημοσίας προφάσεις αὐτοῖς

DE ECCLESIASTICARUM IMMO-
BILIUM RERUM ALIENATIONE
ET SOLUTIONE &

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Et circa leges studium et alia
omnia nobis ideo cotidie cum labore aguntur, ut
utilitatem nostris subiectis inveniamus, quod effusum
quidem et immensum est removens, quod autem
optimum et metitum subrogantes. Et saepe quoque
ex studio propter priorem immensitatem etiam ultra
mensuram legem constrinximus, ut quod primitus
effluebat retinentes ita aequalitatem de cetero intro-
duceremus. Nuper igitur scripsimus legem sanctis-
simis ecclesiis omnibus et monasteriis et reliquis
venerabilibus domibus, nullam eis esse rerum im-
mobiliu alienationis licentiam permittemus. Vide-
bamus enim causam effusam, et paulatim ad alios
ecclesiasticas migrantes possessiones, neque pretiis
solutis dignis neque opere inevitabili imminente alie-
natis, sed etiam contra positas iam leges decies
milies circumventiones factas. Quocirca primam per-
imentes viam omnibus similiter inaccessibilem contra
eas fecimus circumventionem. Sed hinc plerumque
quidem sanctissimarum ecclesiarum aliarumque ve-
nerabilium domuum utilitatem habuerunt possessio-
nes nullo has minuere praesumentes, occurrit tamen
aliquid etiam difficile: debita enim aut longo tem-
pore constituta aut etiam postea ex quadam neces-
sitate et maxime per fiscales occasiones eis accedentia

Nov. XLVI (Authent. XLVI = Coll. V tit. 1: gloss.) Graece extat in M, prooemii in. — 13 ἀντειφέροντες et c. 1—3 maior pars in Collectione LXXXVII capitul. 13 (inde in appendice Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 11 p. 684 Voell.). — Epit. Theod. 46 (inde Prochiron 15. 2. 3. Epanagoge 10, 7. 8), Athan. 2. 8 (inde Coll. const. eccl. III, 2, 8). Julian. const. XIV. Argumentum adumbrant parutilla ut Coll. const. eccl. I 2 p. 1252 Voell. ubi νεαρί 'μδ' citatur.

XLVI.

DE ECCLESIASTICARUM RERUM IMMOBILIUM ALIENATIONE
ET SOLUTIONE, EXCEPTIS IIS QUAE CONSTANTINOPOLI SUNT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Et in legum cura et in ceteris omnibus ideo quotidie elaboramus, ut salutem nostris
subiectis reperiamus, dum quod effusum atque infinitum esse coercemus, quod definitum est et ad certam
normam reductum pro illo substitutum. Ac saepe de industria legem, quoniam prius modo cecebat,
etiam ultra modum coartavimus, ut adstricto eo quod antea redundabat tandem aequalitatem in posterum
introduceremus. Nuper igitur legem scripsimus sanctissimis ecclesiis omnibus et monasteriis et reliquis
sacris domibus, ne ulla sit iis rerum immobilium alienandarum licentia. Videbamus enim rem effusam,
atque paulatim transeuntes ad alios ecclesiasticas possessiones, easque neque iustis pretiis solutis neque
necessitate inevitabili cogente alienatas, sed etiam legibus iam latis scescenties fraudem factum. Itaque
priori via sublata, ut pariter omnibus ad eorum fraudem aditus intercluderetur effecimus. Atqui inde
quamquam plerumque possessiones sanctissimarum ecclesiarum et ceterarum sacrarum domuum utilitatem
perceperunt, cum nemo eas diminuire auderet: occurrit tamen etiam difficultas quaedam: nempe quod
debita sive iam pridem contracta sive etiam postea ex necessitate aliqua et maxime per fiscales causas

2 rubr. Περὶ ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων
ἀκινήτων Theod. || 5 δίχα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει M
(app. Nomoc.) || 5 Coll. 87 cap., Ath., parutill. ad
Coll. const. eccl. 1, 2 || 9 τὰ — σπουδάσματα cit. Theod. ||
τοῖς om. cod. Ath. || 10 ἡμῖν ante 11 ἐκπονείται ponit
Coll. 87 cap. cod. Vaticanus optimus || 11 ἐκπετιόνηται
opp. Nomoc. || 12 διὰ Coll. 87 cap. || 12 ἐξευρίσκομεν
ὅπερ ἐξευρίσκομεν Coll. 87 cap. cod. Vat., app. Nomoc.,
om. Coll. 87 cap. codd. vell. || 13 *ὀριστὸν τε] ἄριστον
τε M^c ἄριστον Coll. 87 cap. codd. plerique ἰορισμένον
Coll. 87 cap. cod. Vat., app. Nomoc. || 14 πολλὰ] saepe 5
(polláxius Zachariae) || 19 νόμον] nov. VII || 23 *οὐδὲ
— οὐδὲ M || 24 ἐκποιουμένης (vel αὐτῶν ἐκποιουμένων)

Zachariae (cf. ad 5) ἐκποιουμένων M^c. Delendum opinor!
27 αὐτῶν] αὐτῶν? M^o

1 sq. R^o XLVI V || 9 legis libri || 11 utilitatem] cum uti-
litate R¹ || 12 quod] quidem R² || 13 metitum] met'um
R¹ meritum (est add. V³) VR² || 16 retinentes] et reti-
nentes R¹ || 17 *uper V^o || 19 eis esse V] esse eis R
|| 20 permittentes T || 21 alias V¹ || 22 ecclesiasticis R¹
ministrantes s. v. R² || 23 alienatus corr. T in m^o.
|| 24 etiam] et R || 27 *facimus hōri] circumventiones
RV T || 29 habebunt V³ || possessionis V¹ || 31 debito
R¹ || aut om. V || 32 aut] ut V || 33 accidentia vulg.

ἐπισυμβάντα εἰς ἐκποίησης ἀνάγκην τοὺς ἱεροὺς ἀνεργαίῳ οἴκον. κινήτης γὰρ οὐχ ὑπόθεσις περιουσίας ἀνταρκοῦ ἐκινδυνεύον εἰς ἐσχάτην ἔλθειν ἀνάγκην οἱ τούτων προστάτες, οὐτα ἀποδόσθαι δυνάμενοι οὐτα ὄθιν τὰ ὀφλήματα λύσαισιν ἰσχύοντες. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀντὶ τῶν ὀφλημάτων δύνασθαι ἀντὶ καταβολῆς τοῖς δανεισταῖς δίδουαι κτήσεις ἐκκλησιαστικάς, μετὰ μὲν τῆς προηγουμένης ἀκριβείας καὶ παρατηρήσεως γινόμενης τῆς καταβολῆς, ἢ δὲ πολλακίς ἐπετρέψαμεν, ὡς οὐδὲ σαφῶς τοῦτο τῶ ἡμετέρῳ πρότερον ἀνελόντες νόμῳ. εἰ δὲ οὐκ ἰδιωτικὸς τίς ἐστὶ δανειστής, ἀλλ' ἐπίκειται τὸ δημοσίον καὶ ἀπαιτοῖται τὰ ὀφλήματα, ἴσται δὲ ἀπορία χρημάτων, λαβεῖν δὲ ἀκίνητον κτήσιν οὐ δυνατόν τὸ δημοσίον, ἐνταῦθα χαλάσαι τὴν ἀκριβείας τοῦ νόμου προσκρίνει ἡγησάμεθα, καὶ εἰ τίς ἀνάγκη τοιαύτη γένοιτο, καὶ ἐκποίησιν ἐφείναι συνείδομεν.

ad alienationis necessitatem sacras perduxerunt domos. Mobilis enim non extante substantia sufficienti periclitabatur in novissimam venire necessitatem harum praesules, neque vendere potentes neque unde debita solverent valentes. Sed pro talibus quidem debitis posse pro solutione creditoribus dare possessiones ecclesiasticas, tamen cum competenti subtilitate et observatione facienda solutione, iam saepe permisimus, sicut neque palam hoc nostra prius perimimus lege. Si vero non privatus aliquis est creditor, sed imminet fiscus et exigit debita, est autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem possessionem impossibile est fiscum, hic relaxare aliquod subtilitatis legis competere iudicavimus, et si qua necessitas huiusmodi fiat, etiam alienationem sine perspeximus.

CAPUT I.

Θισπιζομεν τολινν, εἴπερ τῶν ἁγιωτάτων τις ἐκκλησιῶν ἢ τῶν λοιπῶν σεβασμιῶν οἴκων δημοσίους ὄφειλοι φόρους καὶ ὄθιν ποιήσοιτο τῆν τούτων ἀπόδοσιν οὐκ ἔχοι, συνιέναι πάντα εἰς ταῦτον τοῖς τε ἐκ τοῦ κλήρου τὸν τε θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον αὐτῆς τε τῆς πόλεως καὶ πρὸς γε τὸν τῆς μητροπόλεως, καὶ τῶν θεῶν λογίων προκειμένων λογίων τὸ πρῶμα ἐξαιτάμεθα, καὶ εἰ μὴ φανεῖται μὲν εἰς πόρος ἐκποίησης χωρὶς δυνάμενος λύσαι τὸ δημοσίον ὄφλημα, τῆν ταῦτα ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι, ψήφου τοιαύτης προδοίσεως καὶ δικρίτου γινόμενον παρὰ τῶ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντι, καὶ κτισεῖν ἀκίνητον ἀπίεσθαι καὶ ταῦτα ἐκποιεῖν εἰς λύσιν τοῦ ὀφλήματος· τῶν μὲν ἄνωμμένων ἐπὶ τὸ δημοσίον καταβαλλόντων καὶ τὰς ἀποδοίσεις ἐκείθεν λαμβανόντων καὶ ὑπεσιύνηται τὸ δημοσίον ὄφλημα καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἐκείθεν ἔχόντων καὶ οὐδὲν δεδιότων τὸν ἔμπροσθεν τεθέντα νόμον παρ' ἡμῶν, τῶν δὲ τῆν πρῶσιν ποιουμένων ἀνευθύνων τὸ γε πρὸς τὸν νόμον καθεστῶτων, τῶν τε δημοσίων ἀποδείξεων ἐμφανῶν ἐν ὑπομνήμασι γινόμενων καὶ κατατιθεμένων τῶν πεποιηκότων αὐτάς, ἵνα καὶ παρὰ ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις σαΐζοιτο περιφρῆς ἀποδείξεις τοῦ καὶ τοὺς δημοσίους καταβεβλήσθαι φόρους καὶ τοῦ πάντα κατὰ τὸν ἡμέτερον πεπράχθαι

Sancimus igitur, si sanctarum aliquis ecclesiarum aut reliquarum colendarum domuum fiscales debeat functiones et unde faciat horum redditionem non habeat, convenire omnes in unum et qui ex clero sunt et deo amabilem episcopum et eius civitatis insuper et metropoleos, et sacris propositis eloquiis causam examinari, et si non apparuerit ullus quaevis citra alienationem immobilis rei valens solvere fiscale debitum, tunc licentiam eis esse, sententia tali procedente et decreto celebrato apud provinciae iudicem, etiam possessiones immobiles contingero et eas alienare ad solutionem debiti, eumentibus quidem in fiscum solventibus et desuscepta inde percipientibus et subeumentibus fiscale debitum et cautelam inde habentibus et nihil metuentibus primitus positam legem constitutis, et fiscalibus desusceptis insinuatis inter monumenta gestorum, deponentibus his qui fecerunt ea, ut et apud sanctissimas ecclesias salventur clara desuscepta, eo quod et fiscalia soluta sint tributa et omnia secundum nostram gesta sint

supervenientia ad alienationis necessitatem sacras domos adduxerunt. Nam ubi mobilis substantia praesto non erat sufficienti, periculum erat ne praesules eorum in extremam venirent necessitatem, qui neque tendere possent neque haberent unde debita solverent. Verum ut pro debitis possessiones ecclesiasticae in solutum creditoribus dari possent, ut tamen cum ea qua par est diligentia et observatione fieret solutio, iam saepe concessimus, neque id diserte nostra lege antea sustulimus. Quodsi non privatus aliquis est creditor, sed fiscus instat et exigit debita, penuria autem est pecuniae neque fieri potest ut immobilem possessionem fiscus accipiat, hic quidem de severitate legis aliquid remittere satius duximus, atque si quae eiusmodi necessitas fut, etiam alienationem permittere placuit.

I. Sancimus igitur, si qua ex sanctissimis ecclesiis vel reliquis sacratis domibus fiscalia debeat tributa neque unde faciat eorum solutionem habeat, ut omnes in unum convenient iam clerici quam deo carissimus et ipsius civitatis et praeterea metropoleos episcopus, et sacris scripturis propositis causa examinetur, atque si nullus usquam appareret reditus quo praeter alienationem fiscale debitum solvi possit, tum licentia vis sit, sententia tali procedente et decreto apud provinciae praesidem facto, et possessiones immobiles attingendi et eas ad debitum solventium alienandi: ita ut emptores quidem prelia fisco solvant et apochas inde accipiant et fiscale debitum subeant et securitatem inde habeant neve ullo modo legem a nobis antea latam timeant, si autem qui venditionem fecerunt culpa quantum ad legem careant, cum et publicae apochae in actis insinuentur et qui fecerunt eas deponant, ut etiam apud sanctissimas ecclesias servetur manifesta probatio, et publica tributa soluta et omnia secundum nostram acta

5 τὸ μὲν ἀντὶ τῶν ὀφλημάτων] pro talibus quidem debitis § 14 τὸν δημοσίων M § 18 εἴπερ τις τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν Coll. 87 cap. cod. Val., app. Nomoc. § 20 ὄφειλοι M § ὄφειλοι Coll. 87 cap. § 21 ἔχει app. Nomoc. § 22 ἡ. ἀντὶς τε τῆς] τῆς ἀντὶς Coll. 87 cap. § 23 καὶ — μητροπόλεως om. app. Nomoc. § 24 ἐξαιτάμεθα app. Nomoc. § 25 ἐκποίησης χωρὶς] citra alienationem immobilis rei § 27 προσιούσης M § 34 οὐδὲν δεδιότων M § οὐδὲν δεδιότων Coll. 87 cap. (οὐδὲν δεδιότων app. Nomoc.) § 36 τὸ γε — νόμον om. Coll. 87 cap. § τῶν τε τῶν δὲ app. Nomoc. § 37 ἐμφανῶς app. Nomoc. § 38 καὶ om. § 40 ἡ. φόρους καταβεβλήσθαι Coll. 87 cap. § 41 ἡ. τοῦ — νόμον om. Coll. 87 cap.

2 mobilium R § extante V] existente RT § sufficienti V] sufficiente RT § 6 dare V] dari RT vulg. § 8 facienda solutione om. R¹ § 9 pala R¹ § 10 perimimus V¹ perimimus RV²T perimimus Osenbrüggen § 11 exigit V] exigit R exigit T vulg. § 18 leg. sanotissimarum? § aliquod V] 19 debat V] 20 harum vulg. § redditionem V] 22 et eius V] et om. RT vulg. § 23 praepositis V] propositis om. R¹ § 24 apparuit R] 26 sententiam R¹ § 32 habentibus percipientibus R¹ § 33 lacunam non notant libri (venditibus vero sine culpa quoad legem suppl. Beck) § et fiscalibus om. R¹ § desusceptis] ut susceptis V] 34 gstarum R¹ § 35 ut et] et om. R] 36 solventur R¹ § soluta sunt sint R] 37 secundum nos gesta sit lege R¹

νόμον, οὐ δυναμένων τινῶν πλαττεῖν δημόσιον ὄφλημα καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς ἐκποιήσεις τῶν ἀκινήτων χωρεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν τοῦ δεκρέτου ποιήσιν ἐπετρέψαμεν, ἵνα καὶ τὸ δημόσιον ὄφλημα μαρτυρηταί, καὶ ἐκ πόσων κίτεσι χροῦνων καὶ ὅπως οὐκ ἐκ χρημάτων ἐλύθη, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην ἐκποιήσεως ἤλθεν ὅπως ἂν τὰ τῆς ἀληθείας πανταχόθεν μαρτυροῖτο, πάντων ἐπὶ τῶν θείων εὐαγγελίων πραττομένων, εἰδότες τῶν τε ἐπισκόπων τῶν τε κληρικῶν καὶ πρὸς γὰρ τῶν ἀπάντων, ὡς θεὸς ἐπόψεται τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν, καὶ εἰ τι πράξαιεν κατὰ δόλον ἢ κέρδος ἢ μηχανὴν, τοῦτο ἐν ταῖς ἐαυτῶν ἀπολήφονται γυραίς ζῶντες τε καὶ τελευτῶντες.

legem: non potentibus aliquibus fingere fiscale debitum et ita ad alienationem immobilium accedere. Ideo enim et decreti factionem permisimus, ut et fiscale debitum testimonio pandatur et ex quantis descendit temporibus et quoniam non pecuniis solum est, sed in necessitatem alienationis venit, ut veritas undique protestata sit, omnibus coram sacris evangeliiis agendis: scientibus et episcopis et clericis et aliis omnibus, quia deus respiciet quae geruntur ab eis, et si quid egerint per dolum aut lucrum aut machinationem, hoc in suis recipient animabus viventes ac morientes.

CAPUT II.

Εἰ μὲν οὖν ἰδιότης τις ὀφειλόμενος εἴη, δύνασθαι κατὰ τὸ pro soluto σχῆμα λαμβάνειν ἀκινήτους κτήσεις, κἀνταῦθα δεκρέτου γινόμενον καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῶν ταῖς ἀληθείαις ὀφειλομένων προσκυρουμένων αυτοῖς τῶν κτήσεων· εἰ δὲ ὄφλημα δημόσιον εἴη, δυναμένων αὐτῶν εἰς ἐκποίησιν ἀκινήτων χωρῶν κατὰ τὴν ἐμπροσθεν παρατήρησιν, ὥστε μηδὲν ἑλλείψαι μήτε τῆς ἀκριβείας μήτε τῆς κοινῆς λωιτελείας.

Si vero privatus aliquis creditor fuerit, possit secundum pro soluto schema accipere immobiles possessiones, hic quoque decreto faciendo et pro mensura verorum debitorum assignandis eis possessionibus; si vero debitum fiscale fuerit, potentibus eis ad alienationem immobilium accedere secundum priorem observationem, ut nihil desit neque subtilitatis neque communis utilitatis.

CAPUT III.

Τούτων δὲ ἀπάντων τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς εὐδαιμόνος ταύτης πόλεως καὶ τὴν αὐτῆς περιουκίδα καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους ὧν αὐτὴ τὴν φροντιδα ἀναδέκται πᾶσιν ἑξαιρούμεν τρόποις, τῶν ἤδη περὶ τοῦτου νενομοθετημένων παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς οἰκείας μενόντων ἰσχύος. Εἰ δὲ καὶ τινα μοναστήρια ὑπ' αὐτῆν τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἴη, οὐδὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν παρόντων ποιούμεθα νόμον, ταῖς ἑξω χωρίσις αὐτῶν ἐπιστάντες μόνον, ἐν αἷς πολλῇ τῆς ἐσθιῆς ἀπορία χρημάτων, καθ' ἣν αἱ ἀγιωτάται ἐκκλησίαι λύσαι διὰ χρημάτων τὰ ὄφλήματα οὐκ ἂν δυναθεῖεν.

His autem universis sanctissimam maiorem ecclesiam felicis huius urbis et eius confinia et orationum domos quarum ipsa curam suscepit omnibus exceptimus modis, quae iam de hoc sancita sunt a nobis in sua virtute durantibus. Si autem et aliqua monasteria sub eadem sanctissima maiore ecclesia sunt, nec ea sub praesentem facimus legem, forissecus provinciis eam constituentes solum, in quibus multa quaedam est inopia pecuniarum, per quam sanctissimae ecclesiae solvere per pecunias debita non valuerint.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοιούτων σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάτα ἡμῖν γινώσκουσα κατὰ τοῦτο προΐεναι τὰς ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ποιήμασιν ἐκποιήσεις παραφυλαττέτω. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo quae placuerunt nobis cognoscens secundum hoc procedere super sacris rebus alienationes custodiat. Dat. xviii. kal. Sept. CP. p. c. Belisarii v. c. anno secundo. [a. 537]

esse, neve quisquam fingere publicum debitum atque ita ad alienationes rerum immobilium progredi possit. Ideo enim etiam decretum fieri iussimus, ut ipsum publicum debitum testimonio probetur, et ex quo annis descendat et quatenus non ex pecunia solutum sit, sed in necessitatem alienationis venerit: quo veritas undique testata sit, cum omnia coram sanctis evangeliiis peragantur scientique et episcopi et clerici et praeterea ceteri omnes, deum omnia quae ab ipsis fiant visurum, ac si quid per dolum vel cupiditatem vel machinationem egerint, hoc se in suis animabus recepturos esse iam viventes quam morientes.

II. Si qui igitur privatus sit cui debetur, is poterit titulo pro soluto accipere immobiles possessiones: ut tamen hic quoque decretum fiat et secundum modum eorum quae re vera debentur possessiones iis addicantur. Sin debitum publicum sit, ad alienationem immobilium procedere poterunt secundum priorem observationem, ita ut nihil neque a subtilitate neque a communi utilitate desideretur.

III. Ad his vero omnibus sanctissimam magnam ecclesiam felicis huius urbis et agrum ei circumiacentem et oratoria quorum ipsa curam suscepit omnibus modis excipimus, ut quae iam de hoc a nobis sancita sunt in suo robore maneant. Quodsi quae etiam monasteria ipsi sanctissimae magnae ecclesiae supposita sint, ne haec quidem praesenti legi subicimus, qui eam foris sitis provinciis solis statuimus, in quibus magna est pecuniae inopia, ob quam sanctissimae ecclesiae debita sua solvere per pecuniam non facile possint.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt cognoscens ut secundum ea procedant sacrarum rerum alienationes caveat.

4 μαρτυρηταί Mª Coll. 87 cap. || 7 ὅπως — 13 τελευτῶντες om. Coll. 87 cap. || 9 πρὸς γὰρ om. s || 14 δὲ ὑπὸ Coll. 87 cap. || 15 τὸ προκόλουτο, s. v. ἦτοι κατὰ διάλυσιν M^a τὸ pro soluto Coll. 87 cap. (ποροσόλου τὸ app. Nomoc.) || 17 sq. προσκυρουμένων — δυναμένων om. Coll. 87 cap. || 19 αὐτῶν app. Nomoc. || κατὰ — 21 λωιτελείας om. Coll. 87 cap. || 20 sq. *μηδὲ — μηδὲ M || 22 Τούτων — τὴν ἑξαιρούμεν δὲ τοῦτου τοῦ νόμου τὴν τε Coll. 87 cap. || 23 τῆς — πόλεως om. Coll. 87 cap. || 24 αὐτῆ M αὐτῆ app. Nomoc., Coll. 87 cap. cod. unus || 25 post ἀναδέκται (ἀναδέκται app. Nomoc.) quae sequuntur om. Coll. 87 cap. || 26 παρ' ἡμῶν nov. VII c. 1 || 27 οἰκίας M || 37 xv. k. sep. CP. M || xviii. kal. Sept. CP. s. k. sept. Iul. p^{mo} (om. Iul.^b) πρὸ δ' ἑκατοντῶν Σεπτεμβρίου Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || post bilisario p. uo. (sic) cons. M, Bilisario uc. anno secundo s(T) μετὰ

τὴν ὑπατάειαν Βελισσαρίου Ath. Theod. po. bilisarii Iul.^o al. (cons. belisarii Iul.^b bilisario Iul.^o); anno II ex s(T) add. vulg. et Zachariae

2 alienationes ad V || 3 etiam decreti R², om. R¹ || 4 testimonia R¹ testimo V¹ || 6 ut et T¹ || 8 et episcopis et om. R || 9 omnibus aliis R || geruntur V || 10 quis V¹ || 12 ac et R || 15 scema RT chema V || 16 et V¹ om. R vulg. || 17 *verorum uero eorum libri || 18 si vero debitum uero V || petentibus R² || 19 immobilium rerum add. R || 22 aut R¹ || 24 ipsam R¹ || 25 excipimus vulg. || 26 in om. V || aut R¹ || 28 sunt om. V¹ sint vulg. || praesente facimus lege V^b || 29 eam om. R¹ || 31 per om. R¹ V¹ || debitas R V¹ || 35 hoc om. R¹ || 36 subser. dat. xviii. kal. sept. CP. bili. uix. ann. sd. T, dat. bilisario uice consul. V, om. rel.

M̄Z

XLVII. Auth. XLVIII. Coll. V tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΑΤΤΕΣΘΑΙ
ΤΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΝΟΜΑ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ ΚΑΙ
ΥΠΟΜΝΗΜΑΣΙ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΔΙΑ
ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΧΡΟ-
ΝΟΥΣ ΣΑΦΕΣΤΕΡΟΝ
ΓΡΑΦΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτός βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πρατωρίων τὸ β', 10
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐκείνο πάντων εἶναι σεμνότερον
καὶ συμβόλιον καὶ ὑπομνήμα καὶ εἰ τί περ ὅλως εἰς
χρόνου μνήμην ἀνθρώποις ἐξευρήται νομιστέον, ὅπερ
καὶ αὐτῇ κοσμεῖται τῇ τῆς βασιλείας μνήμῃ. ὕπατος 15
μὲν γὰρ καὶ ἐπιμενέσεις καὶ εἰ τί περ δείγμα τῶν
χρόνων ὅλως ἐστὶ παρ' ἡμῖν, ἐστὶ μὲν ἴσως καὶ αὐτὰ
δηλωτικὰ τούτων ὧν βουλεῖται τις, οὐ μὲν ἡμεῖς τι
τούτων ἀναιρούμεν, ἀλλὰ μείζονα προσθήκην αὐτοῖς
ἐπιτίθεμεν, ἵνα ἐκ μείζονων τε καὶ τελεωτέρων αὐ- 20
τοῖς ὁ τῶν χρόνων δηλωτὰ δρόμος. εἰ γὰρ τις ἀ-
πίδοι πρὸς τὰ παλαιότερα πάντων καὶ ἀρχαίων τοῦ πο-
λιτεῖατος, Αἰνεῖας ἡμῖν ὁ Τρωὸς ὁ βασιλεὺς τῆς
πολιτείας ἐξῆρχε, Αἰνεάδαί τε ἡμεῖς ἐξ ἐκείνου κα-
λοῦμεθα· εἴτε τις καὶ εἰς τὰς δευτέρας ἀρχὰς Θεω- 25
ρήσει τὰς ἐξ οὐ καθαρῶς τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα παρ'
ἀνθρώποις ἐξέλαμψε, βασιλείς αὐτὰς κατεστήσαντο
Ῥωμῦλος τε καὶ Νουμῖς, ὁ μὲν τὴν πόλιν οἰκοδομή-
σαι, ὁ δὲ αὐτὴν νόμοις τίξας τε καὶ κατακοσμήσας·
οἷτε καὶ τὰ τρίτα προοίμια λάβοι τις τῆς βασιλείας, 30
τὴν Καίσαρα τὸν μέγαν καὶ Αὐγουστον τὸν σεβαστὸν
καὶ οὕτω τὴν πολιτείαν ἡμῖν ἐξευρήσει τὴν νῦν δὴ
ταύτην κρατοῦσαν (εἴη δὲ ἀθάνατος) ἐξ ἐκείνων προ-
οῖσαν. Ἔστιν οὖν ἄποπον ἐν τοῖς συμβολαίοις καὶ τοῖς

R UT PRAEAPONATUR
IMPERATORIS NOMEN DOCU-
MENTIS, ET UT LATINIS LIT-
TERIS APERTIUS TEMPORA
PERSCRIBANTUR.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Illud omnium esse honestius pu-
tandum documentum et gesta et quod omnino pro
temporis memoria hominibus adinventum est, quod
ipsa quoque commemoratione ornatur imperii. Con-
sules etenim et indictiones et quodquod indicium
temporum omnino est apud nos, sunt quidem forsar
et haec significativa horum quae volunt, non tamen
nos aliquid horum perimimus, sed maiorem adiectio-
nem eis inponimus, ut ex maioribus et perfectioribus
eis temporum designetur cursus. Si quis enim
respexerit ad vetustissima omnium et antiqua rei-
publicae, Aeneas nobis Troianus rex reipublicae
princeps est nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive
quis etiam ad secunda principia respexerit, ex quo
pure Romanorum nomen apud homines coruscavit,
reges eam constituerunt Romulus et Numa, ille qui-
dem civitatem aedificans, ille autem eam legibus
ordinans et exornans; sive etiam tertia principia
sumat quilibet imperii, Caesarem maximum et Augu-
stum pium et ita reipublicam nobis inveniet hanc
quae nunc est valentem, sitque immortalis ab illis
procedens. Erit ergo absurdum in documentis et

Nov. XLVII (Authent. XLVIII = Coll. V tit. 3: gloss.) Graece extat in *ML*, *B* 22, 2, 2 cum schol. — *Epil. Theod.* 47 (inde *B*²), *Athan.* 14, 2. *Julian. const.* XLII.

XLVII.

UT NOMEN IMPERATORIS INSTRUMENTIS
ET ACTIS PRAEAPONATUR, ET UT TEMPORA LATINIS LITTERIS
INDICATA ACCURATIUS SCRIBANTUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Illud omnium gravissimum existimandum est et instrumentum et monumentum et si
quid omnino ad temporis memoriam ab hominibus excogitatum est, quod ipsa quoque imperii mentione
decoratur. Nam consules et indictiones et si quod aliud omnino apud nos est indicium temporum sunt illa
quidem et ipsa fortasse idonea ad ea quae quis vult designanda, neque nos eorum quicquam tollimus, sed
maius additamentum iis apponimus, ut ex maioribus et perfectioribus temporum cursus iis designetur. Nam
si quis ad vetustissima omnium tempora et antiquitatem reipublicae respiciat, Aeneas Troianus rex reipublicae
nostrae initium dedit, nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive quis etiam ad secundas origines spectet ex
quo Romanum nomen inter homines clare exsplenduit, reges illas constituerunt Romulus et Numa, quorum
alter urbem condidit, alter eam legibus et ordinavit et ornavit; sive etiam tertia quis primordia imperii
petat, Caesarem magnum et Augustum sanctum atque ita reipublicam nostram reperiet hanc quae nunc
valet (et utinam immortalis sit) ab illis profectam. Absurdum igitur est in instrumentis iisque quae in

7 τοῖς om. *M* || 10 *inscr.* et *proem.* om. *B*, add. *B*² ||
inscr. Ὁ αὐτός βασιλεὺς τῷ εἰρημίνῳ ἐπάρχῳ (τῷ αὐ-
τῷ Ἀθ.) *B*² *Ath.* || 11 πατρικίων *L* || 14 ἐξηγήσας
ulg. (*B*²) || 16 εἰ τί περ δείγμα τῶν *MB*² || εἰ τί
περ δειγμάτων *L* εἰ τί παράδειγμα τῶν *Huloander* ||
17 ἐστὶ] εἰσι *L* || ἡμῖν *B*² || 20 προστίθεμεν *B*² || τελεω-
τέρων *B*² || 21 δηλοῦται *MLB*² || 22 παλαιότερα *B*² ||
24 αἰνεάδαι *ML* | *Aineadai* *ulg.* (*B*²) || τας] δὲ *B*² ||
26 τὸ ῥωμαίων *L* || 28 καὶ ὁ Νουμῖς *B*² || 29 κοσ-
μήσας *B*² || 33 ἐκείνου *L* || προοῖσαν *MB*² || προοῖσα
Ls || 34 ἔστιν] erit ε || καὶ om. *L*

1 sq. *R*, XLVIII. *V* || 2 proponatur *V*^o || 5 tem-
pora] tpr (corr. tp) *V* || 6 scribantur *V* || 12 onestius *R* ||
ptandum *V*¹ || 13 quod *RT*] quid *V*¹ quidem *V*² ||
14 omnibus *R*¹ || 15 ornatur *V*¹ ornentur *V*³ || 16 etenim
et indictiones] etenim (et corr. *V*³) indictionis *RV* ||
quodquod *RV*¹] quod quidem *V*² *T* || 17 apud] et apud
*R*² *T* || 19 sed a maiorem *R*^o || 20 et ex perfectioribus
R || 21 cursus designatur *R* || 22 venustissimam *R* ||
reipublicae] principia add. *V*³ || 23 Heneas *V* || 24 *est
nosque] et nos qui *RV* et nos quidem *ulg.* || 26 cor-
ruscavit (corrusc. *R*¹) *RV* || 27 numma *R* || 29 ci-ta-
tem *V* || aut *V*

ἐν δικαστηρίοις πραττομένοις καὶ ἀπλῶς ἐν ἅπασιν, ἐν οἷς (ἀν) μνήμη τις γένηται χρόνον, μὴ τὴν βασιλείαν ἡγεΐσθαι τούτων.

his quae in iudiciis aguntur et absolute in omnibus, in quibus memoria quaedam fit temporum, non imperium his praeponi.

CAPUT I.

Ὅθεν θεσπίζομεν, τοὺς τε ὅσοι τοῖς πραττομένοις ὑπηρετοῦνται εἴτε ἐν δικαστηρίοις εἴτε ἐνθά ἢ ἐν συνίσταται πράξεις, τοὺς τε συμβολαιογράφους καὶ τοὺς ὅλους καθ' οἰονδήποτε σχῆμα συμβολαία γράφοντας εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, ὧν ἡμῖν ἐξέσχειν δέδωκεν ὁ θεός, οὕτω πως ἀρχεσθαι τῶν συμβολαίων· Βασιλείας τοῦδε τοῦ θεοτάτου Ἀγούστου καὶ αὐτοκράτορος ἔτους τοσοῦδε, καὶ μετ' ἐκείνα ἐπιφέρειν τὴν τοῦ ὑπάτου προσηγορίαν τοῦ κατ' ἐκείνο τὸ ἔτος ὄντος, καὶ τρίτην τὴν ἐπαγγελίαν, παρεπομένην τοῦ μηνός καὶ τῆς ἡμέρας. οὕτω γὰρ ἂν διὰ πάντων ὁ χρόνος τηροῖτο, καὶ ἡ τε τῆς βασιλείας μνήμη ἢ τε τῆς ὑπαιτίας τάξις ἢ τε λοιπὴ παρατήρησις ἐγκειμένη τοῖς συμβολαίοις ἀνόθευτα ταῦτα κατὰ πολὺν καταστήσει. 1

Εἰ δὲ καὶ τις παρὰ τοῖς τῆν ἑῶν οἰκοῖσιν ἢ ἄλλοις ἀνδράποισι φυλιττεῖται παρατήρησις ἐπὶ τοῖς τῶν πόλεων χρόνοις, οὐδὲ ταύτην βιασαίνομεν· ἀλλὰ προτετάχθω μὲν ἡ βασιλεία, ἐπέσθω δὲ ὡς εἴρηται ὁ τε ὑπάτος ἢ τε ἐπιπέμψιος ὁ τε μὴν ἢ τε ἡμέρα, καθ' ἣν πράττεται καὶ γράφεται τὰ γινόμενα, τῆρικαθὰ τε ἐπαγέσθω καὶ τὸ τῆς πόλεως πᾶσι τρόποις ἔτος. ἡμεῖς γὰρ ἀφαιρούμεν μὲν τῶν ἔμπροσθεν οὐδὲ ἐν, βασιλικῇ δὲ προσθήκῃ τὸ πρῶμα αἰζόμεν. καὶ ἀρχίσθω εὐδὲς ἀπὸ τῆς ἡγεμονίᾳ θεῶ προΐουσης πρώτης ἐπιπέμψιος, οὕτω πως αὐτῶν γράφονται· Βασιλείας Ιουστινιανοῦ τοῦ θεοτάτου Ἀγούστου καὶ αὐτοκράτορος ἔτους ἐνδεκάτου μετὰ τὴν ὑπατείαν Φλαβίου Βελισαρίου τοῦ λαμπροτάτου ἔτους δευτέρου τῆ προ τοσοῦνδε. οὕτω τε ἐν ἅπασιν ὀνομαζέσθω τὰ τῆς βασιλείας ἐπὶ τῆς τε ἡμετέρας, ἐφ' ὅσον ἂν αὐτῆν ὁ θεὸς μὴ κύνῃ, τῆς τε τῶν ἐφεξῆς αὐτοκρατόρων· προδῆλον ὅν

Unde sancimus et eos quicumque gestis ministrant, sive in iudiciis sive ubicumque conficiuntur acta, et tabelliones qui omnino qualibet forma documenta conscribunt (sive) in hac magna civitate sive in aliis gentibus, quibus nos praesidere dedit deus, hoc modo incipere in documentis: Imperii illius sacratissimi Augusti et imperatoris anno toto, et post illa inferre consulis appellationem qui illo anno est, et tertio loco indictionem, mensem et diem. Sic enim per omnia tempus servabitur, et pro imperii memoria atque consularum ordine et reliqua observatione interposita documentis inadulterata haec valde constituuntur.

1 Si qua vero apud Orientis habitatores aut alios homines observatio custodiatur in civitatibus temporibus, neque huic invidemus: sed praescribatur quidem imperium, sequatur vero, sicuti dictum est, consul et indictio atque mensis et dies, secundum quam geruntur et scribuntur quae aguntur, et tunc inferatur etiam civitatis omnibus modis annus. Nos enim auferimus quidem priorum nihil, imperiali vero additamento causam augemus. Et incoletur mox auctore deo a procedente prima indictione, ita quodammodo eis scribentibus: Imperii Iustiniani sacratissimi Augusti et imperatoris anno undecimo et post consulatum Flavii Belisarii viri clarissimi anno secundo, toto kalendas. Sicque in omnibus nominentur imperii anni et nostri, in quantum eos deus elongaverit, et de cetero imperatorum. Palam namque est quia

cap. I pr. (v. 9—15) cit. B¹ p. 603 Zach.

iudiciis aguntur atque omnino in omnibus, in quibuscumque memoria aliqua temporum fiat, non praecedere illis imperium.

1. Unde sancimus, ut et quicumque actis ministerium praestant sive in iudiciis sive ubicumque acta conficiuntur, et tabelliones et qui omnino secundum quamvis formam instrumenta scribunt sive in hac magna urbe sive in ceteris provinciis quarum nobis deus imperium dedit, ita fere instrumentorum initium faciant: Imperii illius sacratissimi Augusti et imperatoris anno illo, ac postea consulis nomen apponant qui illo anno est, et tertio loco indictionem, quam sequuntur mensis et dies. Sic enim per omnia tempus servabitur atque tam imperii memoria quam consularum ordo et reliqua observatio instrumentis inserta plerumque ut ea adulterari nequeant efficiet. Quodsi qua etiam apud eos qui in Orientis partibus habitant vel alios homines custoditur observatio in notandis civitatum temporibus, ne huic quidem invidemus: verum praemittatur quidem imperium, sequatur autem, uti dictum est, et consul et indictio et mensis et dies, quo quae fiunt aguntur et scribuntur, ac tunc demum civitatis omnino annus apponatur. Neque enim nos eorum, quae antea fuerunt, quicquam tollimus, sed imperiali additamento rem augemus. Atque initium fiat sicut a prima indictione quae deo duce procedit, ut illi ita fere scribant: Imperii Iustiniani sacratissimi Augusti et imperatoris anno undecimo, post consulatum Flavii Belisarii viri clarissimi anno secundo ante diem illum. Atque ita in omnibus imperii anni nominentur tam nostri, quoad illud deus prorogaverit, quam eorum qui sequuntur impera-

1 ἐν τοῖς δικαστηρίοις L || καὶ ἀπλῶς in litura L || καὶ ἀπλῶς — 4 πραττομένοις bis scr. M || 2 ἀν αὐτοῖς || μνήμη τις γένηται M B² | μνήμη L || 4 θεσπίζομεν inc. B || 5 συνίστασθαι M συνιστάσθαι Schoell || 6 πρῶτος B || 10 συμβολῶν I, || τοῖςδε| τούτου L^a || 14 τὴν LB || om. M || παρεπομένην — 15 ἡμέρας| mensem et diem ε || 19 παρὰ τοῖς L || παρὰ τοῖς M τοῖς παρὰ B || 21 προτετάχθαι L || 25 τε M (ε) δὲ LB || τῆς| τοῖς L || ἔτος MB² | ἔθος L (cf. Theod. καὶ τὸ τῆς πόλεως ἔτος ἢ ἄλλο ἔθος, Ath. τὸ ἔτος τῆς πόλεως καὶ ὅσα ἄλλα συνειθίσταται, sim. Julian.: unde Zachariae καὶ ἄλλο ἔθος addit vult non recte) || 27 ἀξίνουμεν B || ἀρχίσθω M ε || ἀρχίσθω τε L ἀρχίσθωσαν vulg. (B) || 28 πρώτης| πρὸ τῆς B¹ || 29 ἐπιπέμψιος M || 33 τῆ προ τοσοῦνδε (τίσων δὲ M) libri| toto kalendas ε (τῆ προ νῦντων δ' conii. Zachariae: sed tum mensis addendus

erat || 31 τε| δὲ B || τὰ τῆς| ταύτης τῆς B || 35 μὴ κύνῃ LB| μὴ κύνῃ in spatio vacuo relicto suppl. M¹

1 quae in) quae V¹ quoque in R¹ || 2 sp. his imperium R || 6 qui) et qui Berk || forma om. V || 7 sive addidi haec V || 8 possidere R¹ || dus V¹ || 11 appellatur V¹ || 12 est) e V¹ del. V³ || 15 inadulterata — 19 orientis om. V¹, et non adulterata — orientis add. V³ in marg. || 16 constituuntur V³ | constituuntur vulg. || 19 vero om. R¹ || 21 perscribatur V || 23 inditio R || mensis R¹, om. V || quam secundum R¹ || 24 geruntur et) gerit R¹ || conscribuntur R vulg. || aguntur R vulg. | geruntur V || 28 procedente RV || 29 ei V¹ | scribentibus) scilicet add. R¹ || impit V¹ || 31 et post) et om. vulg. || bilisarii libri || 32 clarissimi viri R vulg. || toto T s. v. | o. o. V¹ nono R¹ || T¹ || 33 nominetur V¹ | o. o. o. R¹ || 34 cas R¹ eam V

ὡς γὰρ μὲν ἔτους ἐνδεκάτου τῆς ἡμετέρας γράφουσι βασιλείας, ἀρχομένου δὲ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡμᾶς ὁ θεὸς τοῖς Ῥωμαίων ἐπιστάταις παράμασι, δωδέκατον ἔτος γράφουσι, καὶ ἐφεξῆς οὕτως ἕως ἡμῶν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν ἐκτείνει· ἵνα ἡμῖν καὶ τοῦτο το πρᾶγμα πρὸς τοῖς νόμοις καὶ τῆ τούτων ποιήσει μένος διηρηκῶς ἀθάνατον, τῆς μνήμῃς τῆς βασιλείας παντὶ συμπαραγινόμενης πράγματι τε καὶ χρόνῳ.

nunc quidem annum undecimum nostri scribunt imperii, incohante vero Aprile mense et prima die, in qua nos deus Romanorum superposuit rebus, duodecimum annum scribent, et ita de cetero, donec nostrum deus imperium extenderit: ut nobis etiam haec causa super leges et harum celebrationem continue maneat immortalis, dum memoria imperii omnibus simul interfuerit causis atque temporibus.

CAPUT II.

Καίτινο μέντοι προστίθεμεν, ὥστε ἐπειδὴ οἱ τὸν χρόνον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποσημαίνοντες μετὰ τῶν ἀσπαῶν κείνων καὶ ἀρχαίων γραμμάτων δηλοῦσιν αὐτόν, παραφυλάττειν ἐν παντὶ δικαστηρίῳ το μετ' κείνα τὰ γράμματα τὰ τῆ ἀρχαιότητος ἕτερα ὑποτίθεσθαι, ταῦτα δὴ τὰ κοινὰ καὶ ἀπασί σαφῆ καὶ ἀναγινώσκεσθαι παρὰ πάντων ῥαδίως δυνάμενα καὶ δηλοῦντα τὸν τῶν πραττομένων χρόνον· ἵνα μὴ περιουσιῶσιν ἀναζητοῦντες τὸν χρόνον, ἔλα πλανώμενοι μένωσιν ἕως ἀνθρώπων τινὲ περιτύχοιεν τὰ γράμματα κείνα ταῖς ἀληθείαις γινώσκοντι. ἀλλ' εἰ μὲν τὰ ἐφεξῆς καὶ μετὰ τὴν προγραφήν τῶν ἀσπαῶν γραμμάτων τῆς ἑλλάδος εἴη φωνῆς, γραμμάτων ἑλληνικοῖς ὑποτίθεσθαι τὸν χρόνον, εἰ δὲ ῥωμαϊκῆ τῆς ἡ τοῦ παντός χάριτος καθέστηκε τάξις, ῥωμαϊκοῖς μὲν ὑπογραφίσθω γράμμασιν ὁ χρόνος ὑποκειμένος τοῖς ἀσπαῶν κείνοις στοιχείοις, σαφεστέρων μέντοι τάξιν ἔξωσι γραμμάτων καὶ ἦν ἔξεστι πᾶσιν ἀναγινώσκειν τοῖς ὅλοις ἀλλασθῶν ῥωμαϊκῶν οὐκ ἀνεπιστήμοσιν.

Illud quoque adicimus: quoniam hi qui tempus in iudiciis designant, cum incertis illis et antiquis litteris hoc declarant, observetur in omni iudicio, ut post illas litteras antiquitatis alias subdant, id est has communes et omnibus notas et quae legi ab omnibus facile possint et significare gestorum tempus: ut non fatigentur requirentes id tempus, deinde errantes expectent, donec hominem quemcumque comperiant litteras illas pro veritate lecturum. Sed si quidem reliqua etiam post praescriptionem incertarum litterarum graecae sint vocis, graecis litteris subdi tempus; si vero latinus quidam totius chartae consistat ordo, latinis quidem perscribatur tempus, interpositis illis incertis elementis, clariorem tamen ordinem habentibus litteris, quas liceat omnibus legere omnino syllabarum latinarum (non) iguaris.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴν ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα τῆν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἐν τῇ ταύτῃ τῇ μεγάλῃ πόλει ἐν τῇ ταῖς ἐπαρχίαις ἀπάσαις ἀνάρχει φανερά καταστησάτω, ὥστε μηδένα τολμᾶν ἐτέρως ἀριθμεῖν τὸν χρόνον ἢ τὸλλα πράττειν, ἀλλ' οὕτω καθάπερ ἐμπροσθεν διωρίσαμεν. Dat. prid. k. Sept. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. post cons. Belisarii v. c. anno II.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, et in hac maxima civitate et in provinciis universis quibus praeest manifesta constituit, ut nullus praesumat aliter numerare tempus aut aliud agere, sed ita sicut dudum decrevimus. Dat. pridie kal Septemb. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. [a. 537] Belisarii v. c. anno secundo indictione I.

torum: qua in re manifestum est eos nunc quidem anno undecimo nostri imperii scripturos, ineunte autem mense Aprili de primo, quo nos deus Romanorum rebus praefecit, duodecimum annum scripturos esse, atque ita deinceps quomdus nobis deus imperium extenderit: ut nobis haec quoque res praeter leges earumque latationem perpetuo maneat immortalis, cum imperii memoria praesens appareat simul cum omni et re et tempore.

II. Verum illud quoque adicimus ut, quoniam qui tempus in iudiciis denotant, id per obscuras illas et antiquas litteras significant, in omni iudicio caveatur, ut post illas litteras ex antiquitate receptas alias subdiant, has dicimus communes et omnibus perspicuas quaeque legi ab omnibus facile possint et eorum quae acta sunt tempus denotent: ne qui tempus scire desiderant vagentur atque errantes expectent donec in hominem aliquem incidant qui litteras illas probe noverit. Sed siquidem quae deinceps post praescriptas obscuras litteras sequuntur graecae sint linguae, graecis litteris tempus subiciatur; si latinus totius chartae sit contextus, latinis quidem tempus subscribatur litteris quae subiciantur obscuris illis elementis, clariorem ipsa litterarum ordinem habitura et quem omnibus qui syllabarum latinarum omnino non ignari sunt legere liceat.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt et in hac magna urbe et in provinciis omnibus quibus praeest manifesta reddat, ut nemo aliter numerare tempus audeat aut reliqua agere nisi ita uti supra definivimus.

* ἔτος ια' Β(ε) || γράφουσι] scribunt ε || 5 ἔα Μ' || * ἱταλῶν libri || 7 μὲν Β || 8 συμπαραγινόμενοις L || 11 τὸν om. L || 14 τὰ τῆς] τὰ om. L || 17 δηλοῦντα] significare (i. e. δηλοῦν) ε || τὸν] τὰ L || περιουσιῶσι καὶ ἀναζητοῦντες L || 19 μένονσιν L || ἕως ἂν ἀνθρώπων Β || 24 ὑπογραφίσθωσαν L || 25 γράμμασιν om. ε || ὑποκειμένος L || 27 ἔχουσιν L^o || 29 epil. om. Β || 34 subscr. dat. post consulatum (dat. consp. Iul^o) uilisarii Iul.^o dat. bilisarii Iul.^o || pridie kl. Septemb. ε prod. k. sep. M πρὸ α' καλάνδων Σεπτεμβριῶν Ath. πρὸ μιᾶς καλάνδων μηνὶ Σεπτεμβρίῳ (sic) Theod.: kal. Sept. ε ed. pr., quod probant Heimbruch et Zachariae propter ind. I^o in ε et ab Ath. appositum. Sed illa indictionis nota temere adiecta videtur ex ipsa novella p. 284. 29, ubi verbis ἀπὸ τῆς — προήουσης πρώτης ἐπισημῆσεως ὑλτιμο die anni scriptis recte novae indictionis initium notatur, a qua inuenta statim lex valitura sit || 35 CP. om. M || imp. dn. iusti pp. aug. ann. M imp. iust. pp. aug. an. XI ε ἔτος ια' v'ς βασιλέως Theod. βασιλέως Ιουστινιανῶν (addendum (to ια') Ath. || p. c. Bilis. uc. anno secundo indictione I ε

τὸ β' (leg. (μετὰ τὴν ὑπάταιον Βελισαρίου) τὸ β') ἰνδικτιῶνος α Ath., post Bilisario. uo. cons. M μετὰ τὴν ὑπάταιον Βελισαρίου Theod. (ul)

1 nunc] tunc R¹ V¹ hunc V² || decimum R² || nostri dicunt imperii uero aprile mense incohante V || 5 imperium deus R || 6 geles R || 7 imperatoris R || 10 addecimus V || hii RV || 11 designant R || 13 alias om. V || 14 hās R || et omnibus] in omnibus R || 16 id RT] om. V || 17 quocumque RV² || comperitur R² concipiatur R¹ || 18 Sed — 20 sint om. V¹ || 19 etiam om. V⁽³⁾ || perscriptionem R || 20 graecae] si graecae RV || vocis] litterarum si V || litteris graecis R || 22 consistit T || latinis (is scr. V² in spat. 4—5 litt.) VT² || latinis R¹ T² latine R² || subscribatur Beck || 24 liceat VT] licet R || 25 sillabarum RV || non add. vulg. || 30 et] ut R¹ || legem om. V || 32 praes R || ut] et R || 33 alium V || 34 dudum RV] modo T || 35 CP. om. V || imperator iust. V || anno XI om. V || bilisario uo. con. V

ΜΗ

XLVIII. Auth. XLVII. Coll. V. tit. 2

ΠΕΡΙ ΟΡΚΟΥ ΛΟΘΕΝΤΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΟΣ ΕΝΕΚΕΝ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΕΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.

R DE IUREIURANDO MORIENTIS PROPTER MENSURAM SUAE SUBSTANTIAE.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Ἄει τοῦτον ἕνα πεποιήμεθα σκοπὸν τὸ τὰς διατυπώσεις τῶν τελευτώντων εἶναι βεβαίας, εἰ μὴ μάχωνται νόμῳ καὶ φανερώς ἐναντιοῦντο τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσιν. Ἰσμεν τοίνυν καὶ ἐν τοῖς πραγμασι κινήθην καὶ προσηγγελμένον ἡμῖν, ὡς διαδέμενός τις σὺν ὄρκοις τῇ ἑαυτοῦ περιουσίᾳ ἅπασαν εἴπω καὶ ὅτι ταύτην μόνην καταλιμπάνει τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις, τινὲς δὲ ὕστερον αὐτῶν τῶν κληρονόμων πρὸς ταῦτα ἀναγεινῶσιν, οὐ δίκαια ποιοῦντες, ὅτι τῆς μὲν οὐσίας τῆς ἐκείνου κληρονομοῖσι κἀν τούτῳ πείθονται τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διατεταγμένοις, ἀ δὲ ἂν εἶποι μὲθ' ὄρκου ταῦτα οὐκ ἔτι κυρία μένειν οὐδὲ φυλάττειν αὐτὰ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον βούλονται· καίτοι γε τοῖς ἡμετέροις δοκεῖ νόμοις ἐν πως εἶναι πρόσωπον τὸ τοῦ κληρονόμου καὶ τὸ τοῦ εἰς αὐτὸν παραπέμποτος τῶν κληρῶν, ὥστε οὐκ ἂν τις αὐτὴν ἐναντῶ φήσῃε διαμάχεσθαι καὶ ὑπερ εἴπω καὶ ἐπώμοσε κύριον εἶναι, τούτο μὴ βούλεσθαι κρατεῖν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκείους διαμάχεσθαι λόγους.

(Praefatio.) Semper hanc unam habemus intentionem dispositiones morientium esse firmas, nisi resultent legi et aperte contrariae sint his quae illi placent. Scimus igitur motum et annuntiatum nobis, quia cum testaretur quidam, cum iureiurando suam substantiam omnem dixit et quia hanc solam reliquit suis heredibus, aliqui vero eorum heredum ad haec resultant, non iuste facientes, quia substantiae quidem illius heredes fiunt et in hoc adquiescunt his quae ab eo disposita sunt, quae vero dixit cum iureiurando, haec nequaquam rata manere neque custodire ea secundum competentem modum volunt; cum utique nostris videtur legibus unam quodammodo esse personam heredis et qui in cum transmittit hereditatem, ideoque nullus eundem sibimet dixit relucari et quod dixit atque iuravit tutum esse, hoc nolle valere, sed contra proprios reluctari sermones.

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοίνυν, εἰ τις ἀπογραφὴν πεποιηκώς εἴτε ἰδίῳχειρον εἴτε δι' ἐτέρου μὲν γραφείσαν, παρ' αὐτοῦ δὲ ὑποσημειωθείσαν, ἢ ἐν ταῖς αὐτοῦ διαθήκαις τὸ τῆς οὐσίας τῆς αὐτοῦ μέτρον ποιήσει φανερόν, τῶν κληρονόμων ἴσως τῶν μὲν ἄπόντων τῶν δὲ παρόντων ἢ καὶ πάντων παρόντων, μὴ ἐξίναί τοις

Sancimus igitur, si quis descriptionem faciens sive propria manu sive per alterius quidem scriptam, a se autem subscriptam, aut in suis testamentis substantiae suae mensuram faciat manifestam, hereditas forte alii quidem absentibus aliis vero praesentibus aut etiam omnibus praesentibus, non licere

Nov. XLVIII (Authent. XLVII = Coll. V tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, B 41, 6 (= B² p. 530 Zach.) cum schol. — Epit. Theod. 48 (inde B²). Athun. 9, 4, Anonymus Bodleianus ap. Zachariae Avēd. p. 213 (ubi citatur νεαρά μθ'). Julian. const. XLIII.

XLVIII.

DE IUREIURANDO A MORIENTE DE MODO SUBSTANTIAE SUAE PRAESTITO.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Semper hoc unum habuimus propositum, ut defunctorum dispositiones firmas essent, nisi legi repugnarent usque quae illi placent manifesto adversarentur. Atque scimus, quod et in rebus agitatae et nuntiatum nobis est, quendam testatum cum iureiurando suam substantiam omnem dixisse seque eam solam heredibus suis relinquere, postea vero quosdam ex ipsis heredibus haec recusasse, qui iniuste agunt, quoniam in bona quidem illius succedunt et in hac re obediunt iis quae ab eo constituta sunt, quae vero iureiurando addito dixit, haec non iam rata manere volunt neque eo quo decet modo eadem servare: quamquam nostris legibus una quodammodo persona videtur esse heredis et eius qui hereditatem in eum transmittit, itaque nemo dixerit eum secum ipsum pugnare et quod dixit atque ratum fore iuravit, id nolle valere, sed propria verba impugnare.

I. Sancimus igitur, si quis descriptione facta sive sua manu, sive ab aliis quidem scripta, ab ipso autem subscripta, vel in suo testamento substantiae suae modum declaraverit, heredum fortasse aliis absentibus aliis praesentibus vel etiam omnibus praesentibus, non licere heredibus haec recusare neque di-

2 rubr. Περί τοῦ ἐν τελευτῇ ὀμνούντος χάριν τῆς ἰδίας ὑποστάσεως Theod. || Περί τοῦ ὄρκου τοῦ δουτίετος Ath. || 5 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ B² τούτου Ath. || 8 pronem. om. B, add. B² || ποιήμεθα L (ε) || 10 μίχονται L] μίχονται MB² || 11 τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσιν MB² ε] τὰ ἐκείνους δοκοῦντα L || καὶ ἐν τοῖς πράγμασι om. ε || 12 προσηγγελθέν L || 14 αὐτοῦ MB² αὐτοῦ L || 15 ὕστερον om. ε || 22 πρόσωπον τὸ] τὸ om. B² || καὶ τὸ τοῦ MB²] καὶ τοῦ L || 26 λόγους ML] νόμους B² || 27 Θεσπιζομεν εἰ τις inc. B || 28 οἰκείῳχειρον B² || ἐτέρου B² (ε) || 29 ὑπογραφείσαν B² || ἢ ἐν ταῖς αὐτοῦ (ἑαυτοῦ B αὐτοῦ ML) διαθήκαις MLBs] sive in suo testamento sive sine testamento in quavis chartula Julian. || 30 αὐτοῦ libri] ποιούσι L¹ || 32 ἢ om. L || πάντων παρόντων] add. ἢ πύκτων

ἀπόντων? (cf. Julian. omnibus praesentibus vel omnibus absentibus)

1 sq. R; XLVII V || 3 morientis R] a moriente VT a moriente praestito vulg. || 6 pp.] praefecto R || 9 firmas esse V || 11 motum] et in causis motum Beck || 12 sq. substantiam suam RT || 13 omnem] o... V¹ || dixit RT] edixit V] relinquit al. || 14 suis in heredibus R¹ V¹ || 15 iuste R V] iusta T || 16 hoc adquiescunt] haecquiescent R¹ || 19 ea om. R || voluerit V || 22 hereditatem bis scr. V¹ || eadem libri || 23 dicit T^o al.] et dicit RT^o edicit V || 24 haec R || reluctari V || 25 scriptam R] scripturam VT vulg. || 31 forte alii] aliis om. R¹

κληρονομοῖς πρὸς ταῦτα ἀνανεῖν μὴδὲ λέγειν ὡς τῶν κληρονομῶν τις ἀπέκρυψε πράγματα ἕξω τῶν ἠθδέντων παρὰ τοὺς τελευτῶντος. ἀλλ' εἶπερ ὄρκον ὁ τελευτῶν ὑπόσχοι ἢ διομῶσαιτο κατὰ τὰς ἑαυτοῦ διαθήκας, ὡς οὐδὲν ἔστιν ἕτερον αὐτῷ παρὰ ταῦτα, τὸτ' αὐτὸν στέργειν τοὺς κληρονομοὺς, εἴτε παῖδες εἴτε καὶ ἑξωτικοὶ εἴεν, καὶ μὴ πολυπραγματοῖν μὴδὲ συγκοφαντεῖν τοὺς ἑαυτῶν συγκληρονομοὺς, μὴδὲ ἐντεῦθεν οἰκέτας τε ζητεῖν καὶ εἰς βάσανον ἄγειν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἐξερεινᾶν καὶ πολυπραγματοῖν, ἅπερ μίνης ἐστὶ φιλοεικίας, ἕτερον δὲ παντελῶς οὐδενός, ὡς τῆς οὐσίας δοκούσης τοσαύτης εἶναι ὅσην ὁ διαδόμενος ὡμοσε, καὶ ταύτην μόνην εἰς τοὺς κληρονομοὺς διαιεθεῖναι βουληθέντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς κληρονομοὺς, οἵπερ ταῦτό που δοκοῦσι τοῖς τελευτῶντων εἶναι, κρατεῖν βουλόμεθα, οὐ μὴν τοῦτο κίριον εἶναι καὶ πρὸς δανειστίαν, διότι τοῖς ἡμετέροις εἴρηται νόμοις, ὅποσα ἂν τις ὑπὲρ ἑαυτοῦ ᾄρησεν ἢ γράψαι, ταῦτα μὴδὲν αὐτῶν ὠφέλειν μὴδὲ τοῖς δανεισταῖς προκοίνειν. ἀλλ' ἐκείνοις ἀδεῖα ἔστω πάντα ἀνερευνᾶν ἐν βούλονται τροπῶν, τοὺς κληρονομοὺς δὲ ἐμμένειν τοῖς παρὰ τοῦ διατιθέμενου ἠθδεῖται. καὶ ἔστω γε ποιῶν τοῦ πράγματος ἐν τοῖς κληρονομοῖς τὸν ἐναντιούμενον τοῦτο μὴ δύνασθαι τῶν καταλειμμένων αὐτῷ παντελῶς ἀπολαῖν, ἀνάγκη ἐποιήσῃ ἢ πείθεσθαι πᾶσιν ἢ πάντα διαπτίειν, καὶ μὴ τὰ μὲν ἀρεῖσθαι τοῖς δὲ διαμάρχεσθαι, ἀλλὰ τὴν τοῦ τελευτῶντος βουλήν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ διαδόχων οὕτω φυλάττεσθαι ὡς κατὰ μὴδὲν ἐναντιοῦσθαι ταύτην θρασεῖν. τοῦτων κρατούντων ἐπὶ τὰ τοῦ ἐξῆς χρόνον παντός ἐπὶ τὴ πᾶσης ὑποθέσεως οὕτω κεινημῆτις ἐν δικαστηρίῳ οὐδὲ δικαστικῇ ψήφῳ ἢ φιλικῇ συμβᾶσει διαλελυμένης.

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον γινώσκουσα κατὰ τὸ σὴνθετες διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι καταστησάτω. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. (ann. II.)

heredibus contra haec resultare neque dicere quia aliquis heredum celavit res extra ea quae dicta sunt a defuncto. Sed si quidem iusiurandum moriens praebuerit et iuraverit secundum sua testamenta, quia nihil est aliud ei praeter haec, hoc amplecti heredes, sive filii sive etiam extranei sint, et neque tergiversari neque calumniari suos coheredes, neque ob hoc servos quaerere ad tormenta deducere et alia similia discutere et perscrutari, quae solius sunt contentiosis, alterius autem penitus nullius, utpote dum substantia videatur tanta esse quantum testator iurans hanc solam apud heredes invenire voluit.

1 Sed haec quidem inter heredes, qui curiosi videntur in defuncti esse substantia, valere volumus, non tamen hoc ratum esse et inter creditores, eo quod nostris declaratum est legibus, quaecumque quilibet pro se dixerit aut scripserit, haec nihil ei prodesse neque creditoribus praeiudicare. Sed illis licentia sit omnia perscrutari quo volunt modo, heredes autem contentos esse his quae a testatore dicta sunt. Sitque poena negotii inter heredes, ut qui adversatur his quae relicta sunt ei non possit omnino frui, necessitate imminente ut obediere omnibus aut universa contemnere, et non haec quidem eligere his vero resultare, sed defuncti voluntatem ab eius successoribus ita servari, ut in nullo ei contradici praesumatur. His valentibus in reliquo tempore universo et in omni negotio nondum moto in iudicio neque iudiciali sententia aut amicali interventione transacto.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem cognoscens sollempniter per programmata propria manifesta faciat universis. Dat. x. kal. Septemb. CP. p. c. Belisarii v. c. anno secundo.

ere unum ex heredibus res praeter eas quae a defuncto dictae sint celasse. Sed si quidem moriens iusiurandum praestiterit vel in suo testamento nihil sibi aliud esse praeter illa iuraverit, eo acquiescant heredes, sive liberi sive etiam extranei sint, neve negotia facessant neve coheredes suos calumniuntur, neve inde servos quaerant et tormentis subiciant atque eius generis alia pervestigant et perscrutentur, quae quidem ad solam contentionem neque ad aliud quicquam spectant: cum substantia videatur tanta esse quantum testator iuraverit isque hanc solam inter heredes dividi voluerit. Sed haec quidem in heredibus, quippe qui idem fere cum defunctis esse videantur, valere volumus, neque vero etiam in creditoribus id ratum esse, quoniam nostris legibus dictum est, quaecumque quis pro se dixerit aut scripserit, ea nihil ipsi prodesse neque creditoribus praeiudicare. Verum illis venia sit omnia quo velint modo pervestigare, heredes vero iis contenti sint quae a testatore dicta sunt. Ac poena sit eius rei in heredes statuta, ut qui his adversetur, relictis sibi nullo modo frui possit, cum necessitas imminet aut omnia sequendi aut omnia respiciendi, nec vero alia eligendi alia impugnandi, sed defuncti voluntas a successoribus eius ita custodiatur, ut in nulla re ei adversari audeant. Atque haec et in omne diinceps tempus et in omni causa in iudicio nondum acta nec iudiciali sententia vel amicali conventionem decisa valeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt cognoscens more solito per programmata propria manifesta omnibus reddat.

1 sq. ὡς τῶν κληρονομῶν τις M] ὡς τις (ὄστις B) τῶν κληρονομῶν LB] 3 τελευτῶντος M] τελευτήσαντος LB] 4 διομῶσαιτο libri, corr. Heimbach] 5 αὐτῶν L] 6 τούτῳ M] τοῦτο LB] 8 μὴδὲ ἐντεῦθεν — 11 βουληθέντος om. B] 9 ἰκέτας L] καὶ εἰς M] καὶ om. LB] 11 ἐστὶ et δὲ om. B] 13 sq. ὡμοσε, καὶ ταύτην — διαιεθεῖναι βουληθέντος] iurans hanc — invenire voluit ε] 15 οἵπερ ταῦτό (ταῦτόν LB τὸ αὐτό B) που δοκοῦσι τοῖς τελευτῶντων (τοῖς τελευτῶσι δοκούσιν B) εἶναι] qui curiosi videntur in defuncti esse substantia ε] 19 μῆτε B] 20 πᾶσα L] 21 ἀνερευνᾶν MB] ἠρευνᾶν LB] ἢ ἂν βούλονται B] 22 διαδόμενον B] 23 τοῖς αὐτοῖς τοῖς B] 24 τὸ om. LB] 25 ἑγκαταλειμμένων B] αὐτῶν L] 26 ἐποιήσῃ MB] ὑποίσει LB] 28 τελευτήσαντος B] 30 τοῦτων et quae sq. om. B] 33 συμβᾶσεις L] 35 γινώσκουσα L] 37 xv. k. sep. CP. M] x. kal. septemb. cap. 5 kal. sep. Iul. 1700, Ath. (om. Theod.)] 38 pat. bilisario ue. cons. M (cf. ad ε) post (om. Iul.) cons. utilitari Iul. 69

po. bil. Iul. 69 μετὰ τὴν ὑπάτελαν Βελισαρίου Ath. Theod.]] anno secundo ε cod. Bamb. iterum Iul. 69] om. ceti.

2 aliquis bis scr. V] 1] celavit R] 3 sq. praebuerit moriens R] 4 testamenta] iuramenta R] 5 aliud est V] hoc] haec R] 6 extranea R] 8 adducere R] 9 et perscrutari — 18 quilibet pro scr. R] in ras. 6 versuum] quae] et per quae R] 11 quantum R] quanta R] quanto VT] 12 inveniri vulg.] 14 haec om. V] 15 substantia valere add. V] in spat. vac.] 17 nostrum R] 18 pro R] per V] 20 perscrutari omnia quo modo voluit (modo add. R] R] perscrutari V] 21 uoluerit V] 21 autem om. R] V] contemptos V] 22 hanc R] 23 ei V] RT] eis V] vulg.] possit V] 24 omnino RT] omni modo V] obedite R] 27 eius] eis RT] 29 et om. R] 31 transacta V] 36 programmata R] 37 subscr. dat. x kal. septemb. cap. 5. con. bilisario uice V] dat. x kl. sept. cap. 6. bilisario ue. c. anno secundo Bamb. Id. d. x. k. set. ep. c. bil. uir. cl. ca. 7

M⁹

XLIX. Auth. LVIII. Coll. V tit. 11

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣΙΟΝΤΩΝ ΤΗΝ
 ΕΚΚΛΗΤΟΝ ΡΕΩΝ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ
 ΙΔΙΟΧΕΙΡΩΝ ΠΡΟΚΟΜΙΖΟΜΕ-
 ΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ·
 ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΚΟΥ ΤΗΣ
 ΥΠΕΡΘΕΣΕΩΣ, ΩΣΤΕ ΚΑΙ ΣΥΝ-
 ΑΠΤΕΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΩΙ ΤΗΣ
 CALUMNΙΑΣ, ΙΝΑ ΑΠΑΞ ΜΟΝΟΝ
 ΥΠΕΡ ΠΑΣΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ
 ΟΜΝΥΟΙΤΟ.

DE HIS QUI INGREDIUNTUR AD
 APPELLATIONEM, ET QUANDO
 PER SCRIPTURAM MANUS PRO-
 PRIAE FIAT COLLATIO LITTE-
 RARUM, ET DE IUREIURANDO
 DILATIONIS UT CONIUNGATUR
 IURIURANDO CALUMNIAE &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπίτορχον πραιτωρίων τὸ β,
 ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Τὸ ἕρυστον δὴ τοῦτο καὶ ἀνθρώ-
 πιον καὶ μένιν ἐπὶ ταύτου μηδεπώποτε δυνάμενον,
 ἀλλὰ γινόμενον μὲν αἰεὶ μένον δὲ οὐδέποτε, καὶ ταῖς
 νομοθεσίαις εἰσάγει τινὰ ταραχὴν, καὶ τὸ δόξαν ἔχειν
 δοθῶς καὶ ἐν βεβαίῳ κείσθαι δοκοῦν καὶ τῇ τῶν
 ἀκριβῶν κατασφαλισθὲν παρατηρήσει πολλὰς ἐκίνη-
 σεν ἢ τῶν ἐπισυμβάντων ποικιλία πραγμάτων. Ἰσμεν
 γὰρ ὡς πρῶτην ἐπιγνωθῶσαμεν τὸ κακῶς καὶ δολ-
 οφῶς περὶ τὰς ἐφέσεις γινόμενον, ὅτι μόνῳ τῷ τῆν
 ὑπόθεσιν εἰσαγγεῖν εἰς δικαστήριον οἱ ἐφέντες ἀρ-
 κούμενοι καὶ τῆν τοῦ προσώπου ποιησάμενοι στάσιν
 ἢ κατὰ μίαν μοῖραν ἢ καὶ κατὰ διαγνώσιν (ἀδιάφο-
 ρον γὰρ δὴ τοῦτο) κατελίμπανον τῆν ὑπόθεσιν, καὶ
 τῷ γὰρ νεκρικῶς παρτοίως τῆν ἀδιεξόδευτα τὰ τῆς
 νίκης, μὴ δυναμένῳ μῆτε τῶν κεκριμένων ἀπολαῦσαι
 δεῖ τῆν ἐφεσιν μῆτε τῆν ἐφεσιν ἐξεασθῆναι παρα-
 1 σκευάσαι διὰ τῆν ἀπουσίαν τοῦ ἐφέντου. Ταῦτα
 ἡμεῖς πρῶτην νομοθετήσαντες ἐπιγνωθῶσαμεν, ἐπιαν-
 30 τον μὲν τάξαντες τῷ τῆν ἐφεσιν ἐπιδοῦναι, εἴτε αὐτῷ

(Praefatio.) Volubile hoc et humanum et quod
 manere in idem numquam valens, sed fit quidem
 semper, manens autem numquam, et legislationibus
 introducit aliquem tumultum, et quae videntur habere
 se recte et firme posita iudicantur, sed et ea
 quae subtilium observatione cauta sunt, plerumque
 turbavit emergentium varietas causarum. Scimus enim,
 quia dum correximus quod male et dolose
 circa appellationes agebatur, quia hoc solo, ut cogni-
 tionem introducerent in iudicium, appellantes con-
 tenti et personam facientes firmam aut per unam
 partem aut etiam per cognitionem (hoc enim indifferens
 est), relinquebant causam, et victori omnino
 erat inexplicita victoria non valenti neque his
 quae erant iudicata frui propter appellationem neque
 appellationem examinari posse propter absen-
 1 tiam appellantis. Haec nos dudum sancientes
 correximus, annum quidem deputantes appellationem
 offerenti, sive ipsi secundum se ingredienti sive com-

Nov. XLIX (Authent. LVIII — Coll. V tit. 11: gloss.) Graece extat in ML, inde a pr. § 1 in B diversis locis. — Erit. Theod. 49, Athan. 7, 3. Iulian. const. XLIV. pr. § 1. 2 et cop. I extat B 9, 2, 4. § 1 cf. Ponal 25, 17.

XLIX.

DE REIS QUI APPELLATIONEM INTERPONUNT.
 ET DE CHIROGRAPHIS A REO PROLATIS. ET DE IUREIURANDO
 DILATIONIS UT IUNGATUR CUM IUREIURANDO CALUMNIAE, QUO
 SEMEL TANTUM PRO OMNI PROBATIONE IURETUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Volubilis illa atque humano condicio, quae manere in eodem numquam potest, sed semper quidem fit, numquam vero manet, legislationi quoque turbas aliquas affert, et quod visum est recte se habere et videtur in tuto collocatum atque accurata observatione munitum est, id saepe movit emergentium causarum varietas. Scimus enim nos dudum quod male et dolose in appellationibus agebatur emendasse, cum qui appellassent eo ipso quod causam in iudicium introduxissent contenti et praesentia personae praestita sive ex una parte sive etiam cognitioialiter (id enim perinde est) causam desererent, et victori omnino non liceret ad effectum perducere victoriam, qui neque iudicatis frui propter appellationem posset 1 neque ut appellatio examinaretur efficere propter absentiam eius qui appellasset. Haec nos dudum lata lege emendavimus anno quidem constituto ei qui appellationem interposuerit, sive ipse solus intra-

2 rubr. Περὶ ἐκκλητόν καὶ περὶ ἰδιοχειρῶν καὶ περὶ
 ὄρκων ὑπερθέσεως Theod. || 3 ἕϊων libri) om. 5, τῶν ἐνα-
 γομένων add. L || 7 ὑπερθέσεως Ls (Theod. Iul.) ὑπο-
 θέσεως M || 8 τῆς ἀποκαταστάσεως M τῆς ἀποκαταστάσεως
 calumniae L || 11 ὁμνύοιτο L || 12 πραιτωρίῳ L ||
 15 ταύτου) τοῦ αὐτοῦ? L^o τοῖς αὐτοῖς L^o || 18 καὶ
 sed et 5 || 23 ὑπόθεσιν) cognitionem 5 || εἰσάγειν (sive
 ex corr.) L || ἐφέντες M) ἐφέσεις L || 28 νίκης ML^o 5
 δίκης L^o || *μηδὲ — 29 μηδὲ ML || κεκριμένων M ||
 30 ἐφέντου M) ἐφέντου M^o L^o in ras. 6 litt. || 31 πρῶτην
 τῇ περὶ τῶν ἐφέσεων νομοθετήσαντες ἐπιγνωθῶσα-
 30 μεν B. Cod. 7, 63, 5 § 4

1 sq. R LVIII. V || 3 quando] quoniam? R¹ || 4 per
 om. V¹ || proprie manus fiant R || 7 ut V¹) et R ut nos V¹
 et ut vulg. || coniugatur R¹ coniungantur V || 8 iura-
 rando R¹ V || 14 hoc et humanum RT] humanumque
 V || et om. R¹ || quod videtur ante fit 15 transponendum
 15 idem V] diem RT || valet et 16 manet vulg. || 61) aut
 R¹ || 16 aut R¹ || 17 et quae RV] et hic quae T || 18 sed
 et] et om. R¹ || 19 subtilium) supplitium V^o supplicatio-
 21 um V^o || 20 turbans R¹ || varietas] turbavit varietas V^o
 21 enim om. V || 22 haec V¹ || 23 contempti R¹ || 24 firma
 R^o || 26 relinquebant autem causam R || 27 ulenti V^o ||
 28 neo V || 29 sq. appellantis absentiam R || sentientes V ||
 32 ingredienti R¹

καθ' αὐτὸν εἰσελθόντι εἶτε καὶ συστάθην, ἐφ' ᾧ τε εἰσὼ τοῦτον τὴν δίκην ἀγωνίσασθαι καὶ τυχεῖν τῶν δικαίων καὶ μὴ καταλιπεῖν αὐτὴν ἀπρονοήτων, εἶτα διὰ φιλάθρωπιαν, εἰ παρὰ τὴν αἰτίαν τὸν δικάζοντα 5 τὰς ἐφέσεις ἐπισχεθῆ ἢ κατ' ἄλλην τινὰ πρόφασιν ἀπαραιτήτων, καὶ ἕτερον προσθέντες ἐνιαυτῶν, μεθ' ὧν εἰ μὴ τὴν δίκην πληρώσειαν κυρίαν μένειν τῶν νεικηκῶτι τὴν ψήφον εἰθεσπίσαμεν. Ταῦτα μὲν οὖν διδωκὸς τε ἡμῖν καὶ ἐν κοινῇ γέγραπται νόμῳ καὶ κρατεῖν τε τὸν νόμον τοῦτον βουλομένα καὶ τὴν ἐκεῖ- 10 νου παρατίρσιν. ἀλλὰ πολλοὶ προσήλθον ἡμῖν φάσκοντες αὐτοῖς μὲν προσαγγελίαι τοῖς ἐφέταις καὶ βουληθῆναι τὴν δίκην ἐξετασθῆναι, οὐ μὴν αὐτῶν τῶν δικαστῶν τυχεῖν ἀνεχομένων διὰ τινὰ ἴσως ἀπαραίτους ἀσχυρίας· οἱ δὲ καὶ ἀνέμων ἀμετρίαν 15 ἤτιστασαν, καὶ ὅτι πλεῖν οὐκ ἐξῆν ἐκ τῆς χώρας ἐναντίων ἀπελανθόντων πεινιμάτων, περὶνεῖν δὲ οὐκ ἴσχυον διὰ τὴν τῶν ὄντων ἀπορίαν ἢ ὅτι νησιῶται τυχόν ὄντες ἄλλως εἰ μὴ θαλαττινόντες ἐλθεῖν οὐκ ἴδυναντο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἴσχυσαν ἀγωνίσασθαι 20 μέχρι πέρατος τὴν ὑπόθεσιν οὐδὲ κατὰ τὸ δεύτερον εἶος, καὶ τινες χειμῶνων ἀωρίαν, ἄλλοι νόσους ἀπαραίτητους· ἀπερ ἅπαντα ἐξ αὐτῶν ἴσην τῶν πραγμάτων ἡμῖν προσαγγελέθοντα. ὥστε ἡμᾶς ταῦτα δικαίως ἐτάραττε καὶ τὸν νόμον ἱεραβεῖναι μὴ βουλομένους καὶ 25 τῶν κατὰ τινὰ τοιαύτην τιχηρῶν περιστασῶν ἀδικουμένοις δοῦναι βοήθειαν τὴν δυνατὴν ἐπιθυμοῦντας. τί οὖν πρῆττειν ἐχοῖν, εἰ μὴ πρὸς νόμον ἕτερον ἰδεῖν τὰ εἰκότα τῶν πραγμάτων βοηθοῦντα;

munitur, quatenus intra hoc litem exequatur et mereatur quae iusta sunt et non relinquat ea sine provisione, deinde propter clementiam, si per occasionem iudicis appellatio prolongetur aut per aliam quamlibet causam inevitabilem, etiam alium adicientes annum, post quem nisi litem compleverint, victori ratam manere victori sententiam sancimus. Haec itaque placuerunt nobis et in communi lege conscripta sunt, et obtinere legem hanc volumus et illius observationem.

2 Sed plurimi interpellaverunt nos dicentes se quidem denuntiassse appellantis et voluisse litem examinari, non tamen ab ipsis iudicibus impetrare valuisse propter quasdam forsitan inevitabiles occupationes; alii vero etiam ventorum immensitatem accusaverunt et quia navigare non licuisset de provincia contrariis flantibus ventis, pro terram vero venire non valentes propter inopiam, aut certe quia in insula commanentes aliter nisi per mare venire non poterant, et propterea non valuerunt examinare usque ad finem negotium neque secundo anno, et quidam tempestatum acerbitatem, alii langorem inevitabilem: quae omnia ex ipsis agnoscimus rebus nobis insinuat. Unde nos haec iuste moverunt et legem transcendere nolentes et his qui per talem quandam fortunae circumventionem laeduntur dare praesidium possibile cupientes. Quid ergo agere oportebat nisi ad legem aliam respicere, quae digne causam iuvaret?

CAPUT I.

Ἡ μὲν οὖν παρατίρσις ἢ λοιπὴ τοῦ ἠρθέντος ἡμῖν 30 νόμον, καθ' ἕνα ἐπιόντες ἐφθῆμεν, φυλακτέσθω διὰ παντός· εἰ δὲ ταῖς ἀληθείαις ἀπαραίτητων τὴν γέννηται, καὶ ὅ τὴν ἰσείσιμον δίκην ἀγωνίζομενος μὴ προσεδρεύει (καὶ) καίτοι τὴν εἰσοδὸν κατὰ κυρίαν ποιούμενος οὐκ ἀπαντίσει, κινδυνεύει δὲ ὅ τὴς διετίας ἐξίχηεν καὶ 35 ρός, τρηκκάντα τῶν νεικηκῶν κυροῦσθαι τὴν ψήφον (τοῦτο ὅπερ ὁ πρότερος ἡμῶν λέγει νόμος), ἀλλὰ μετὰ τινος ὑποδιαρίσεως, ἦν ἐν τῶ παρόντι προστίθεμεν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς νεικηκῶσιν ἐβουλήθημεν τὴν ἀμετρίαν τοῦ χροῦνον σιτασαντες τοῖς ἐφέταις μὲν δοῦσαι 40

Observatio siquidem reliqua praedictae legis nostrae, sicuti praediximus, per omnia custodiatur; si vero pro veritate inevitabile quiddam evenierit, et qui appellationis litem exequitur non observet et licet ingressum et fatalem fecerit non occurrerit, et periclitetur biennii comprehendendi tempus, tunc victori confirmari sententiam (quod etiam prior nostra dicit lex), sed cum quadam subdivisione, quam in praesenti adicimus. Quia enim victores iuvum immensitatem temporis figentes his qui appellationem qui-

pr. § 2 et cap. I ex B habet Ecloga lib. I—X Basilicorum (cf. Heimbachii adnot.)

verit sive utraque pars praesens fuerit, intra quem litem peragat et ius suum obtineat neve eam neglectam relinquat; deinde propter humanitatem, si ex iudicis culpa vel alia quadam inevitabili causa appellationis mora facta sit, altero quoque anno adiecto, post quem nisi litem compleverint, victori ratam manere sententiam sancimus. Haec igitur nobis placuerunt et in communi lege scripta sunt, atque valere 2 hanc legem et observationem eius volumus. Verum multi nos adierunt dicentes se quidem denuntiassse iudicibus appellationem et voluisse causam examinari, neque tamen ipsorum iudicum sibi copiam factam esse propter quaedam sorte negotia inevitabilia: alii etiam de procellarum vehementia questi sunt et quod navigare sibi non licuisset ex provincia adversis ventis flantibus, pedibus autem iter facere non valuissent propter inopiam rerum vel quia insulani forte cum essent aliter nisi per mare venire nequiverent, atque propterea causam usque ad finem persequi ne secundo quidem anno potuissent; quidam tempestatum importunitatem, alii morbos inexorabiles causati sunt: quae omnia ex ipsis factis scimus nobis nuntiata esse. Itaque haec nos merito commoverunt, qui et legem violari nolimus et iis qui per eiusmodi fortuitum casum iniuria affecti sunt auxilium impertire quantum potest cupiamus. Quid igitur agendum erat nisi ut legem aliam prospiceremus, quae rei ut par est subveniret?

1. Atque reliqua legis quam memoravimus observatio, sicut ante diximus, per omnia custodiatur: quodsi re vera inevitabile quid acciderit et qui causam appellationis persequitur non perseveret neque etiam si eam die fatali introduxerit compareat, ac periculum sit ne biennii tempus exeat, tunc victori confirmetur sententia, id quod prior nostra lex dicit, sed cum quadam distinctione quam in praesenti adicimus. Quoniam enim victoribus auxilium tulimus nimio illo tempore contracto iis qui appellationem

1 καὶ κατὰ συστάθην L || 2 ἀγωνίζεσθαι B || 5 τῶν ἐφέσεων B || 7 μεθ' ὧν εἰ μὴ ex corr. L || 10 τε] leg. γε? || 18 ἦ] aut certe (i. e. ἢ γα?) ε || 23 ἅπαντα L^o || 32 γίνηται L^o || 34 καὶ ex ε addi (vel pro καίτοι emendari) voluit Zachariae || κατὰ κυρίαν] κατὰ τὴν κυρίαν Ecl., et fatalem ε || 35 κινδυνεύει L^o || ἐξίχηεν L¹ || 40 ἀνίσταντες M || ἐφέταις ex φέταις L (ὑφέταις L²) || δόσαι MB] ἐπιδοῦσαι Ecl., om. L

add. V || 15 imensitatem V || 19 in om. V¹RT || commentes-V || aliter] non aliter R || 20 non om. R || 23 ex] ad R¹ agnoscimus V¹ agnoscimus V² || 24 insinuat V¹; leg. insinuata? || 26 ste V¹ || 32 quidam V^o || 34 et fatalem] et per fatalem Osenbrüggen; leg. secundum fatalem (cf. 290, 30)? || occurrerit et ed. pr.] occurrerit libri || 35 comprehendendi R] compendi V compendio T || 36 dicit lex V^o lex dicit R || 37 diuisione V || in praesenti dicimus V || 38 iuvimus R vidimus V || 39 figentes Beck] angentes libri

1 hunc vulg. || litem V^o || 2 siue R¹ || 3 si] sic V^o || 1 victoris libri || sancivimus vulg. || itaque] quae s. v.

καὶ κατὰ κυρίαν εἰσελθοῦσιν, οὐ μὴν ἔτι τὴν ἀγωνίαν
 ὑπέειλθεῖν βουλευμένοι, ἢ καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσιν
 ἀπολείπουσιν αὐτήν, καὶ διὰ τοῦτο σικκῶ τινι τοῦς
 νενικηκότας ἐλαττωτὶτες στοχασάμεθα ἂν καλῶς τοῦ
 προσήκοντος. βουλόμεθα γὰρ τὸν κρατήσαντα τῆς δί-
 κης, εἰ βούλοιο ταῖς ἀληθείαις κυρωθῆναι τὴν ψή-
 φον, οὐκ ἔξ ἐπιδρομῆς οὐδὲ ἐκ χρόνον τινός, ἀλλ' ἔξ
 αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας καὶ ἀπολιμπανο-
 μένου τοῦ τῆν ἔφεσιν ἐπιδιδόντος εἰσελθεῖν καὶ αὐτό
 10 τοῦτο μέμνησθαι καὶ ζητῆσαι τὸν ἀπολιμπανόμενον,
 καὶ εἴτε εὐρεῖν αὐτὸν ἰσχύσειεν εἴτε ἐκείνος οὐ φανεῖν,
 τὰ ἑαυτοῦ δίκαια φέρον εἰς μέσον, δηλαδὴ τῆς δι-
 ετίας ἐπισταμένης ἔτι, πρὸς τὴν πέρας μέντοι, ὡς τε
 ἕνα τυχὸν ὑπολιμπάνεσθαι τῷ πράγματι μῆνα· καὶ
 εἰ μὲν εὐδοκίμων φανεῖν, κυρίαν εἶναι τὴν ψήφον, εἰ
 15 δὲ ἐλαττωτο περὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ τοῦ τῆν ἔφεσιν
 ἐπιδόντος καὶ κατὰ κυρίαν εἰσεληλυθότος μὴ προσ-
 εδρεύοντος τὸ πρᾶγμα τὴν ἐκ τοῦ δικαίου δέχεσθαι
 ψήφον. ἐκείνου μόνου προστιθεμένου τοῦ κἂν εἰ κρα-
 τήσειε τῆς δίξης ὁ καὶ πρότερον νενικηκὼς κἂν εἰ
 20 περὶ αὐτὴν ἐλαττωθῆι, τὰς δαπάνας αὐτῷ πάντως
 τῶν μετὰ τὴν ἔφεσιν εἰσόδων τὸν ἀπολειμμένον
 δύναι. εἴτε γὰρ κρατήσειε τῆς δίξης προφασεῖ τῆς
 δατινῆς, κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅ τι νενικηκεν ὀρ-
 θῶς, δίκαιος ἂν εἴη καὶ τὴν δαπάνην λαβεῖν, εἴτε καὶ
 ἐλαττωθῆι, διότι περ ὅλος ἐκείνος ἀπελείφθη καὶ
 γέγονεν αὐτῷ καὶ ἀπολειμμένῳ νικῆσαι, τὰς μὲν δα-
 25 πάντας κατατίθεται, τῆς ψήφου δὲ ἀπολάσας χάριν
 ἰσῶν τῷ θεῷ καὶ τῷ παρόντι νόμῳ οὕτω τὸ δίκαιον
 αὐτῷ φυλάττει καὶ μόνῃ ζημιῶσάντι τῇ δαπάνῃ,
 30 ἧπερ οὐχ ὁ νόμος, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν ἀπάν ἐξημίωσεν.
 Ἐὶ μέντοι μηδέτερος ἀπαντήσῃ, μήτε ὁ νενικηκὼς
 μήτε ὁ νενικημένος, ὅς γε καὶ κατὰ κυρίαν εἰσελθὼν
 εἴτα ἀπελείφθη, ἢ ψήφου τοῦ νενικηκὸτος μενεῖτο
 κυρία, πάντων τῶν λοιπῶν τῶν ἐπὶ ταῖς ἐφέσεσι γε-
 35 γραμμένων νόμων κυρίων ὄντων, τῶν τε ἐπὶ ταῖς
 προθεσμίαις τῶν τε ἄλλων. τοῦτον γὰρ δὴ τὸν νόμον
 ἠπῶς ἐπὶ τοῖς μετὰ τῆν εἰσόδον τῆν ἐπὶ τῇ κυρίᾳ
 γενομένην ἀπολειμμένοις τίθεμεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων
 νόμων ἢ χρόνων τῶν ἐφατικῶν οὐτε ἀναιρῶντες οὐτε
 40 ἀμείβοντες, κυρίου μὲν οὐν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦδε τι-
 1 θέντες τοῦ νόμου. Κάκεινο μέντοι προδιορισ-
 θῆναι καλὸν ὡς τε εἰ μὲν οἱ νενικηκότες ἐφθάσαν ἤδη

dem et per fatalem ingrediuntur, non tamen ulterius
 examinationem subire volunt, aut etiam in mediis
 certaminibus relinquunt eam, propterea parvo quod-
 5 quod decet. Volumus etenim eum qui vicit causam,
 si voluerit pro veritate firmari sententiam, non ex
 circumventionem nec ex tempore quodam, sed ex ipsa
 rerum veritate etiam deserente eo qui appellationem
 optulit ingredi et hoc ipsum accusare et quaerere
 10 desertorem, et sive invenire eum valuerit sive ille
 non appareat, suas allegationes deducere ad medium,
 quippe biennio instante, ad finem tamen, ita ut unus
 forte supersit negotii mensis; et si quidem superior
 apparuerit, firmam esse sententiam, si vero inferior
 15 circa certamina, etiam eo qui appellationem optulit
 et fatalem ingressus est non observante causa sus-
 cipiatur ex iure decretum: illo tantummodo adiecto
 ut, sive optineat causam is qui etiam prius vicit
 sive circa eam minor inveniat, expensas ei modis
 20 omnibus post appellationis ingressum factas desertor
 praestet. Sive namque optineat causam occasione
 expensarum, secundum hoc ipsum quod etiam vincit
 recte iustum est etiam expensas accipere, sive minor
 inveniat, eo quod omnino ille deseruit et contigit
 25 eum etiam deserentem vincere, expensas quidem praes-
 tet, sententia vero fruatur gratias agens deo et
 praesenti legi ita iustitiam sibi servanti et tantum-
 modo in expensas damnificanti, quibus non lex, sed
 ipse (se) absens damnificavit. Si vero neuter occur-
 30 rerit, neque victor neque victus, qui etiam secundum
 fatalem ingressus postea deseruit, sententia
 victoris maneat firma, omnibus reliquis super appel-
 lationibus scriptis legibus (firmis) existentibus et in
 spatiis temporum et in aliis. Hanc enim legem
 35 specialiter super his qui post ingressum fatalem factum
 deserunt ponimus, nihil aliarum legum aut tempo-
 rum appellativorum neque perimentes neque permu-
 tantes, firmas igitur eas etiam per hanc ponentes
 legem.

1 Illud quoque determinare optimum est, si quidem
 victores contigit iam sententiam promereri firmas

quidem interponerent et fatali die comparerent nec vero certamen diutius subire vellent, vel etiam id in
 media lite desererent, propterea etiam victores nonnihil deminuentes bene id quod decet sectabimur. Volu-
 mus enim eum qui causam obtinuerit, si re vera confirmari sententiam velit, non ex impetu neque ex
 temporis spatio elapso, sed ex ipsa rerum veritate, etiam si praesto non sit is qui appellationem inter-
 posuit, intrare atque id ipsum arguere et desertorem quaerere, et sive eum invenire potuerit sive ille non
 appareat, allegationes suas in medium proferre, scilicet durante etiam biennio, circa finem tamen eius, ita
 ut unus fortasse mensis supersit negotio: et si quidem bonam causam habere videatur, sententiam ratam
 esse, si vero inferior sit in lite, quamvis qui appellationem interposuit et fatali die introductus est non
 perseveret, causam sententia iuri congrua decidi; illo tantummodo adiecto ut, sive causam oblineat qui
 prius quoque vicerat sive in ea inferior discedat, impensas omnino causae introductae post appellationem
 desertor ei praestet. Sive enim causam obtinuit impensarum causa, secundum id ipsum quod merito
 vicit, decet eum etiam impensas accipere, sive inferior extitit, quoniam alter omnino absuit eique adeo
 absentis vincere contigit, idem impensus quidem solvat, sententia autem potius deo et praesenti legi gratiam
 habeat, quae ita ei ius custodierit atque sola impensa eum mullaverit, qua quidem non lex, sed ipse sibi
 absens multavit. Quodsi neuter compareat, neque victor neque victus, qui quidem fatali die introductus
 deinde praesto non fuerit, sententia victrix rata maneat. Ceterae autem omnes quae de appellationibus
 scriptae sunt leges firmas sint, et quae ad tempora appellationum et quae ad reliqua spectant. Hanc
 enim legem diserte de iis ferimus qui post causam fatali die introductam praesto non fuerint, nec quic-
 quam ex ceteris legibus aut temporibus appellationum vel abrogamus vel immutamus, immo ratas eas
 1 hanc quoque per legem reddimus. Verum illud quoque praeterea constituere aptum est, ut si quidem

2 ὑπέειλθεῖν M | ὑπέειλθεῖν (*ελθεῖν L^a) LB ||
 3 ἀπολείπουσιν MLB | ἀπολείπουσιν B^c Ecl || καὶ ex 5
 del. Zachariae || μικρῶ B^c || 4 στοχασόμεθα B^c || 5 τὴν
 δίξην B^c τῆ δίξῃ Ecl. || 9 ἐπιδόντος Ecl. || 12 τὰ
 (τὴν L²) ἑαυτοῦ δι' L (τὴν ἑαυτοῦ δίξην Haloander) ||
 13 ἔτι om. ε || 14 ἀπολιμπάνεσθαι Ecl. || 20 τὴν δίξην
 B^c (id. 23) || 21 πάντων B^c || 22 ἀπολιμπανόμενον B^c ||
 24 καθ' αὐτό L Ecl. || 24 sq. ὀρθῶς καὶ δικαίως ἂν L ||
 29 τῷ θεῷ | θεῷ Ecl. || καὶ τῷ τῷ om. B^c || 31 ἧπερ
 B^c | εἴπερ MLB | Ecl. || 32 μὲν τι L || 35 ἐφέσειν ἔγγε-
 γραμμένων L || 36 τε om. L^a || 38 τῇ om. L || 40 ἢ χρό-
 νων om. B^c || 41 sq. κυρίου — νόμου om. Ecl. || διὰ
 om. L^a || 43 εἰ | οἱ L^a || οἱ om. Ecl.

3 quodam parvo R || 4 *consideravimus libri || 5 vin-
 cit VT || 9 intulit R^b || 14 sq. circa certamina inferior eo
 etiam R || 15 certamina] certamen tamen V || 16 causam
 vulg. || 18 his qui etiam V etiam is qui R^b || 20 factas
 bis scr. V¹ || 21 occasionem V || 22 secundum] set R¹ ||
 24 omnino ille] ille omnino VT || contingit V || 26 gra-
 tians V^a || 28 in om. R || 29 se om. libri, post absens
 add. vulg. || absens V || 30 victorum V || 33 firmis add.
 Osenbrügg || 36 deseruit V || 38 etiam] et V || 43 con-
 tingit R

ψήφον τυχεῖν κυρίας ἀποφαινούσης αὐτοῖς τὰς νίκας, τούτων αὐτοὺς ἀπολαύειν (οὐδὲν γὰρ τῶν ἤδη πεπερασμένων κινουμένων)· εἰ δὲ ἐτι μέχρι νῦν ἤρτηται, τῆς διτίας ἐνισταμένης καὶ μίτης παραδρομῆς, εὐπῶ δὲ τῆς ψήφου κεκυρωμένης, καὶ αὐταὶ τῆς αὐτῆς τυχανέτωσαν ἐξετάσεως, καὶ οὕτως ἀπολαύετωσαν οἱ νικησάντες τῶν ψήφων, εἴπερ ταῦτα ὀρθῶς ἔχειν ἀποδείξαιεν.

declarantem eorum victorias, his eos frui (nihil enim eorum quae iam determinata sunt commovemus); si vero hactenus pendent, biennio instante et nondum transacto, nondum decreto firmatae, etiam istae eandem mereantur examinationem, et ita potiantur victores sententiis, si eas recte habere monstraverint.

CAPUT II.

Καίτινο δὲ ἠγοῦμεθα τῷδε χρόνῳ προστεθῆναι τῷ νόμῳ· ἐπειδὴ γὰρ ἤδη γεγράφαμε νόμον βουλόμενον ἐξ ἰδιοχειρῶν μηδεμίαν γίνεσθαι σύγκρισιν, ἀλλ' ἐκ μόνων τῶν ἀγοραίων, ὀρώμεν δὲ τῶν πραγμάτων πείραν δευτέραν προστηκόνσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ νόμῳ, καὶ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν δικαζομένων εἰσορῆν πείρας, ἐπανορθώσαι αὐτὸν κατὰ τοῦτο βουλόμεθα τὸ σχῆμα. πολλάκις γὰρ προκομίσας τὸ ἰδιοχειρῶν συμβόλαιον καὶ ἐξ αὐτοῦ ποιούμενος ἢ τὴν ἐναγωγῆν ἢ τὴν τῶν οἰκείων δικαίων ἀπόδειξιν, ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς χειρὸς τὸ ἐναντίον μέρος προκομίσει γράμματα, εἴτα νόμιμον σύστασιν ἐκείθεν ἠβουλήθη γίνεσθαι ἐξ ἂν αὐτὸς ὁ ἀντιταξαμένος αὐτῷ προκομίσει, ὁ δὲ ἀπεκρίχτο τῷ νόμῳ τῷ δεινῷ ἐξ ἀγοραίων συμβολαίων γινέσθαι τὰς συγκρίσεις, ἀλλ' οὐ τῶν ἀντογράφων. Θεσπιζόμεν τοίνυν, εἴποτε τοιοῦτό τι συμβαίη καὶ τις βουληθεῖ πρὸς αὐτὰ τὰ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου προκομισθέντα γράμματα γινέσθαι τὴν ἐξέτασιν, μὴ διαβάλλεσθαι τούτο ὡς οὐκ ὀρθῶς γινόμενον. ὡ· γὰρ ἂν αὐτὸς πιστεύει καὶ ὁ προκομῶν καὶ ἐξ οὗ τὰ οἰκεία ἐπιρῶννσι δίκαια, τούτο οὐκ ἂν διαβάλλοι οὐδὲ κωλύσει τὴν σύγκρισιν τῶν γραμμάτων γινέσθαι πρὸς αὐτό, κἂν εἰ τῶν καθ' ἑστῶς ἰδιοχειρῶν. οὐ γὰρ ἂν αὐτὸς ἐναντὶ πόλεμοι καὶ ἄτερ ἰσχυρίζεται ταῦτα διαβάλλοι.

2 Εἰ δὲ καὶ εἰ δημοσίων ἀρχέων προκομισθεῖ χάρτης, ὅλον ἀπόδειξις τῆς τραπέζης τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν (ἴσμεν γὰρ ὅτι καὶ τούτο ζητηθέν), καὶ τὸ ἐκ τῶν δημοσίων προκομιζόμενον καὶ δημοσίαν ἔχον μαρτυρίαν καὶ τούτο δεκτὸν εἶναι πρὸς τὰς συγ-

10 Illud etiam indicavimus huic oportere adici legi. Quia enim dudum scripsimus legem volentem ex propriae manus scriptura nullam fieri comparationem, sed ex solis documentis publice celebratis, videmus autem causarum experimentum egere competenti correctione in lege, et hoc ex ipso litigantium invenimus experimento, emendare eam secundum hoc volumus schema. Crebro namque proferens quidam cuiusdam manus documentum et ex ea faciens aut conventionem aut suarum allegationum probationem, cum eiusdem manus adversa pars protulisset litteras et legitimam probationem exinde vellet fieri ex quibus ipse adversarius illud optulerat, ille utebatur lege quia oporteret ex publice confectis documentis fieri comparationem et non ex aliis quae a quolibet quam scribuntur. Sancimus, si quando aliquid tale contigerit et quispiam voluerit secundum eas quae ab adversario prolatae sunt litteras fieri examinationem, non accusetur hoc tamquam non recte sit factum. Cui enim ipse credidit et quod protulit [is contra quem] et ex quo suas affirmat allegationes, hoc non accuset [accusandum] neque prohibeat comparationem litterarum ad eum fieri, licet contingat esse documentum manu cuiuscumque conscriptum. Non enim ipse sibi resistit et quae affirmavit haec 2 accusabit. Si vero etiam ex publicis archivis proferatur charta, veluti desusceptum mensae gloriosissimorum praefectorum (novimus enim etiam aliquid tale quaesitum), et quod ex publicis proferatur et publicum habet testimonium etiam hoc susceptibile

cap. II extat B 22, 3, 1 (B^p p. 132 Zach.). — Epit. ex Theod. habet B^Σ id.

victores iam antea sententiam consecuti sint, quae ipsis victorias firmas reddat, his perfruantur (nihil enim eorum quae iam determinata sunt movemus); si vero usque adhuc pendent biennio durante nequidem transacto nec vero sententia iam confirmata, illae quoque eiusdem examinis participes fiant, atque ita demum qui vicerunt sententiis perfruantur, siquidem eas recte se habere ostenderit.

II. Sed illud quoque huic legi adiciendum existimavimus: quoniam enim iam legem scripsimus quae ex instrumentis propria manu scriptis nullam fieri vult comparationem, sed ex solis forensibus, videmus autem rerum experientiam idonea emendatione legis egere, idque ex ipso litigantium experimento reperimus, emendare illam secundum hanc formam volumus. Saepe enim prolato aliquis chirographo atque ex eo vel actione vel allegationum suarum probatione petita, cum eiusdem manus litteras pars adversa proferret atque legitimam probationem fieri vellet ex illis quae ipse adversarius sibi protulisset, is quidem abutebatur lege quae ex forensibus instrumentis fieri comparationes nec vero ex chirographis iubet. 1 Sancimus igitur, si quid eiusmodi eveniat ac velit quis ad ipsas litteras ab adversario prolatas examen institui, ne id tamquam non recte factum insimuletur. Nam cui ipse fidem habet quodque protulit et unde propria iura corroborat, id non potest insimulare neque quominus comparatio litterarum cum illo fiat prohibere, licet forte privata scriptura sit. Neque enim secum ipse pugnabit et quae affirmavit 2 mat ea insimulabit. Quodsi etiam ex publicis archivis charta proferatur, veluti apocha mensae gloriosissimorum praefectorum praetorio (scimus enim de hoc quoque quaesitum esse), etiam quod ex publicis monumentis proferatur et publicum habeat testimonium ipsum quoque ad comparationes admitten-

1 sq. ψήφον — ἤδη om. L || 2 ἀπολαβεῖν B^c || 3 ἤρτηται Ecl. || 5 αὐταὶ αὐταῖς L¹ || 6 ἀπολαβέτωσαν L || 7 νενικηκότες Ecl. || αὐτὰς B^c Ecl. || 10 νόμον Cod. 4, 21, 20 || 11 σύγκρισιν εἰ μὴ ἄρα τριῶν μαρτύρων υπογραφὰς ἔχουσι (ἔχουσι B^f) τὰ χειρογραφα καὶ αὐτοὶ οἱ μαρτυροὶ συμμολογήσουσιν (συνομολογήσουσιν B^f) ὅτι ἐπίγραψαν, ἢ ἄνομμοι περὶ τῆς ἰδίας χειρὸς ἀπὸ (μὴ ἀπὸ B^f) συγκρίσεως τῶν ἰδίων γραμμάτων ἐλεγχθῶσιν add. LB (petita ex B^c 22, 3, 1 p. 518 ad Cod. 4, 21, 20) || 13 ἐπανορθώσεως προσηκούσης B^f || 14 τῆς om. L¹ || 15 αὐτῆν B^f || 16 ἰδιόγραφον B^f || 20 γίνεσθαι B^f || 29 εἰς LB || 21 αὐτὸς ὁ αὐτὸς L || αὐτῷ illud (i. e. αὐτό) ε || 24 τοίνυν om. B^c ε || 24 sq. τι συμβαίη τοιοῦτο B^f τι τοιοῦτον συμβαίη B^c || 28 πιστεύει LB^f || 29 δίκαια om. B^c || 31 γίνεσθαι B^f || αὐτό eum

(i. e. αὐτόν) ε || 32 καθ' ἑστῶς B^c || 35 ἀπόδειξις ἀποδ. L et sic infra (ἀποδοκτῆς? corr. L²) ἀπόδειξις τις B^f || 36 ἐπαρχῶν B^f | ἐπαρχῶν MLE^b || τοῦτο] aliquid tale (i. e. τι τοιοῦτο) ε

1 sq. enim orum (orum enim V¹) V || 2 determinanda R¹ || 3 pendent actenus R || 4 nondum] et nondum vulg. || de cetero V || 5 mereatur R¹ || uitores V || 6 monstraverit V || 13 agere R¹ || 19 diversa V || protulisse R || 22 oportere R vulg.] oportet VT || 24 Sancimus] Igitur temere add. Beck || 24 sq. tale aliquid R || 28 cui] cum R² || 29 is (his R¹) contra quem libri, om. Beck || et om. R¹ V || suos V || 30 accuset] alleget V² || accusandum libri, om. vulg. || 31 eum] id Beck || 32 manus V || 33 resistet vulg. || 35 desusceptum V] desuscepto RT vulg.

κρίσεις τίθεμεν. πανταχού γάρ τὸ τῆς παραποιήσεως
 μισούντες πλημμέλημα καὶ τὸν ὄρκον δίδοναι τοὺς
 ἀντεξετάζοντας τὰ γράμματα νενομοθετήκαμεν καὶ
 τὴν ἐξ ἡγοραίων μόνων συμβολαίων παράθεωσιν εἰ-
 ηρησάμεθα. ὥστε κρατεῖται διὰ πάντων ὁ νόμος ἐκεί-
 νος, τῆς παρούσης ὑποδιαίρεσεως ἐπιτεθειμένης αὐτῶ,
 τοῦ μέντοι ὄρκου τῶν συγκρινόντων ἐκ τρόπου παν-
 τὸς δεδομένου.

esse ad collationes manuum ponimus. Ubique enim
 falsitatis peccatum odio habentes et iusiurandum
 praebere discutientes [eximentes] litteras sancivimus
 et ex publicis solummodo documentis comparationem
 5 permisimus. Quapropter valeat per omnia lex illa,
 praesenti subdivisione delata ei, iureiurando tamen
 comparantium modis omnibus perhibendo.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ὑπὲρ εὐλαβείας τῶν δικαζομένων
 ἤβουλήθημεν εὐθύς ἐν προνομίσις τῆς δίκης ὀρνύνας
 τοὺς μὲν διώκοντας ὡς οὐ σκοφαντούντες ἐπάγουσι
 τὰς δίκας, τοὺς δὲ φεύγοντας ὡς οἰοῦται τὴν ἀπολο-
 γίαν μετὰ τοῦ προσηκούτος ποιεῖσθαι ἀλλ' οὐχ ἔνεκεν
 φιλοεικίας, καὶ τούτων κοινὴν ἐθέμεθα τὸν νόμον
 κατὰ παντός προσώπου παντάπασιν οὐδένη τούτο συ-
 15 χωρήσαντες, κακεῖνο μέντοις προστεθείκαμεν, ὥστε
 εἰ τις ἀποδείξει ἀπαιτοῖη τινὰ τῶν οἰκείων λόγων ἢ
 γραμμάτων, ὀρνύνας πρότερον αὐτὸν ὡς οὐκ ἀνα-
 βουλῆς ἔνεκα τούτου πράττει· πολλοὶ γὰρ μόνης ὕβρεως
 ἔνεκεν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν σευνοτέρων γυναικῶν,
 εἴτε γραμμάτων ἀποδείξεις ἀντιτεθείη εἴτε ἑτέρας οἰ-
 ασοῦν αἰτίας, εὐθύς ἐπὶ τὸν ὄρκον τούτων τρέχουσιν,
 ὥστε ἐπὶ μιᾷς ὑποθέσεως πολλὰκις ὄρκους δίδουσαι.
 1 Θεσπίζομεν ταύτην ἀναρροῦντες τὴν ἔβαν καὶ οὐ
 βουλήμενοι πολλὰκις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὄρκους
 25 παρεῖσθαι, ὥστε ἑκάτερον μέρος, ἥνικα τὸ μὲν τὸν
 πρὸς τῆς καλομνίας ὄρκον ὀρνύσει τὸ δὲ τὸν περὶ
 τοῦ δικαίου νομίζων τὴν ἀντιρροῦσιν εἶναι τῆς δίκης,
 προστιθένας ὡς ἐν ἀπάσῃ τῇ δίκῃ, εἴποτι ζητήσιν
 ἀποδείξεις τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ, οὐ κατὰ πρό-
 30 φασιν ὑπερθέσεως τούτο ποιεῖ, ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις
 ἀναγκάσιν αὐτῇ τὴν παρὰ τοῦ οἰκείου ἀντιδικὸν δο-
 θεσομένην νομίζων ἀποδείξει. καὶ εἰ τοῦτον ὁμο-
 σίως τὸν ὄρκον, μηκέτι πατελῶς, κἄν εἰ πολλὰκις
 ἐπιζητήσιν ἀποδείξει, παρὰ θεατέρου μέρους ἀπαι-
 35 τεῖσθαι τὸν ὄρκον, ἀλλὰ δίδουσαι τὰς ἀποδείξεις καὶ
 μὴ πολλὰκις ἀναγκάζουσαι τινὰς ὄρκους ὑπέχειν, γε-
 νικῶς ἀπαξ τοῦ τοιοῦτου ὄρκου δεδομένου.

Quia igitur nos pro reverentia litigantium volumus
 10 mox in principio litis iurare litigantes, actores quidem
 quia non calumniantes inferant lites, fugientes
 vero quia credunt satisfactionem competenter se fa-
 cere et non causa contentiones, et hanc communem
 posuimus legem contra omnem personam modis omni-
 bus hoc nulli concedentes; illud quoque adicimus,
 ut si quis probationem petierit quemquam suorum
 sermonum aut litterarum, iuret prius, quia non di-
 lationis causa hoc agit (multi namque sola iniuriae
 causa, et maxime super nobilibus mulieribus, sive
 20 litterarum probatio obiciatur sive alia quaelibet causa,
 ad iusiurandum hoc concurrunt, ut in uno negotio
 frequenter iusiurandum praebatur):

1 sancimus hanc perimenes iniuriam et nolentes
 crebro in eodem negotio iusiurandum praebere, (ut)
 utraque pars, dum una quidem de calumnia sacra-
 mentum praebuerit, alia vero quia iustam putans
 relictationem esse litis, adiciat quia in tota lite, sic-
 ubi quaesierit probationes adversarium suum, non
 30 per occasionem dilationis hoc facit, sed pro veritate
 necessariam sibi a suo adversario exhibendam putans
 probationem. Et si hoc iuraverit sacramentum, ne-
 quaquam penitus, licet crebro requirendae sint pro-
 bationes, ab alterutra parte expeti sacramentum, sed
 35 dari probationes et non crebro cogi quandam sacra-
 menta subire, generaliter semel huiusmodi sacramento
 perhibito.

cap. III extat B 7, 14, 21 (inde in Ecloga lib. I—X Bas.; cf. Heimbach.)

dum esse statuimus. Cum enim utique falsi crimen odio habeamus, et sacramentum praestare eos qui lit-
 teras comparent sancimus et collationem ex forensibus solis instrumentis faciendam introduximus. Itaque
 lex illa per omnia valeat, adiecta eidem praesenti distinctione: ut tamen sacramentum eorum qui com-
 parent omnibus modis praestetur.

III. Quoniam vero ad religionem litigantium augendam statim in primordio litis iurare volumus
 actores quidem se non per calumniam lites deferre, reos autem se putare defensionem sese ipsi decet
 facturos esse nec vero contentiones causa, atque hanc legem communem adversus omnem personam tili-
 mus nemini omnino id permittentes; sed illud quoque addidimus, ut si quis probationes eegerit ab aliquo
 sermonum aut litterarum suarum, prius iuret se non dilationis causa id agere, cum multi tantum ini-
 iuriae causa, maxime in mulieribus honestioribus, sive litterarum probatio opponatur sive alterius cuius-
 vis causae, statim ad hoc iusiurandum decurrant, ita ut in una causa saepius sacramenta praestentur:
 1 sancimus hanc iniuriam tollentes atque in eadem causa saepius sacramenta praestari nolentes, ut utra-
 que pars, ubi altera de calumnia iusiurandum praestiterit, altera se putare iustam esse causae refutatio-
 nem iuraverit, addat se per totam litem, si quando probationes ab adversario suo exigat, non dilationis
 causa hoc facere, sed quia revera necessariam sibi esse putet probationem ab adversario suo dandam.
 Et si hoc iusiurandum iuraverit, nullo modo amplius, quamvis saepius probationes requirantur, ab altera
 parte iusiurandum exigatur, verum dentur probationes ne quisquam cogatur saepius sacramentum praes-
 tare generaliter semel huiusmodi iureiurando praestito.

1 sq. τὸ — πλημμέλημα] τὰ — πλημμέληματα B ||
 7 ἐκ παντός τρόπου B¹ (Zach.) || 8 δεδομένου MB] γινο-
 μένον L || 9 δὲ] καὶ Ecl. || 10 ταῖς δίκαις L^o || ὀρνύνας M] τῶν δικαζομένων adl. LB^c Ecl. (cf. ε) || 12 οἰοῦται L² Ecl. ε] οἶόν τε MLB || 13 ἔνεκα B || 14 νόμον] Cod. 2, 58, 2 || 15 παντάπασιν] περὶ πάντων Ecl. || 16 προστεθείκαμεν (προσετήκαμεν B¹ Ecl.) || Cod. 2, 58, 1, unde προστεθείκα-
 μων mult Zurichiae || ὡς Ecl. || 17 ἀποδείξεις M] ἀπό-
 δειξιν LB^c ἀποδείξεις Ecl. || 20 ἔνεκα B || 21 ἀποδείξεως Ecl. || 22 εὐθύς om. ε || 24 Θεσπίζομεν] οὐν tenere adl. cum Haloandros vulg. || οὐ] οἱ L || 25 βολόμενοι M || 27 κα-
 λομνίας ML, συγκοφαντίας L s. v., B || ὀρνύσει Ecl. || τὸ τὸν L || τὸν om. B^c Ecl. || 28 δίκαια B^c || 29 προστεθῆ-
 ναι L || ὡς om. Ecl. || πάσῃ B || 30 τὸν om. Ecl. || αὐτὸν ?

L¹ || 32 αὐτῶ L² αὐτῶ ML¹B^c Ecl. || 33 ὁμοσίαι Ecl. || 35 ἐπιζητήσιν MB] ἐπιζητήσιν L² quod nescio an praestet || 37 τινὰς] quandam ε

1 collationis V || 2 hodie V || 3 eximentes del. V² (st eximentes vulg.) || sancimus R¹ || 9 rubr. De iureiurando propter calumpniam dando R marg. || volumus vulg. || 11 fugientis V || 12 facere se R || 13 contemptiois R || 14 perosonam R^o || 15 leg. adiecimus? || 16 petierit V || 17 sermonum aut R² in ras. 5 litt. || 19 et maxime] hoc agit V || 25 ut add. vulg. || 26 de om. R¹ || 29 suae om. V || 31 auersario R¹ || putatis R || 35 dare V || crebro om. R¹ || quandam R || 37 peribito R] prohibito V¹ praebito V² vulg.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ ἄπασι ποιησάτω φανερὰ ἰδίωτον παρ' αὐτῆς καταπεμπομένων, ὡστε πάντα γνωσκέτω τὰ παρ' ἡμῶν γενομένη. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II.

(Epilogus.) Quae igitur visa sunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo omnibus faciat manifesta edictis a se directis, ut omnes agnoscant quae nobis sunt placita Dat. x. kal. Septembres CP. p. c. Belisari v. c. [a. 537] anno secundo.

Ν

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΑΤΤΕΙ ΤΑΣ ΕΚΚΛΗΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΜΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΚΥΘΙΑΣ, ΠΑΡΑ ΤΙΝΙ ΛΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΞΕΤΑΖΕΣΘΑΙ.

Ἐ αὐτὸς βασιλεὺς Βόνω τῇ ἐνδοξοτάτῳ κοιμιστῶρι Ἰουστινιανῷ exercitus.

Ἰσμεν πρώτῳ θεῖαν πεποιημένοι διάταξιν, καθ' ἣν τῇ σὴ ἐνδοξότητι παραδεδώκαμεν τὰς πέντε ταῦται ἐπαρχίας, Καρίαν τε καὶ Κύπρον καὶ τὰς ἐν κύκλῳ κειμένας νήσους καὶ πρὸς γε Μυσίαν τε καὶ Σκυθίαν, ἐφ' ὧτε τελεῖν αὐτάς ὑπὸ τῇ σὴ ἐνδοξότητι, προσθέντες ὡστε καὶ τὰς ἐκκλητοὺς γινωσκόμενος δικαίως κατὰ τὰς εἰρημένους ἐπαρχίας μηκέτι πρὸς τοῖς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους, ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴ ἀναπέμπεσθαι μεγαλοπρέπειαν. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλοὶ προσήλθον ἡμῖν τῶν ἐκ Καρίας καὶ Ρόδου καὶ Κύπρου δυσχεραίνοντες καὶ γίνσκοντες ἀναγκάζεσθαι πολλοῖς καὶ χειμῶνος ὄρα γίνεσθαι κατὰ τὴν Σκυθῶν καὶ Μυσῶν, ἐνθα διαίχου, κάκειος τὰς ἐκκλητοὺς ἴσως οὐδὲ ὑπὲρ μεγάλων χρημάτων ἔγγυμᾶζειν, καὶ κινδυνεύειν καὶ πηλίχῃ διαπεριώττας μακρὰ καὶ ἀκινουμένους εἰς χώρας ὑπὸ βυρβάρων ἐνοχλουμένας, διὰ τοῦτο συνειδομεν τόνδε τὸν νόμον γράψαι

Nov. L (= Authent. XLIX), quam in graeco CLXVIII novellarum exemplari perperam novellae XLI latine scriptae locum occupasse vidimus p. 261, suo loco repetita est in M, ommissa in L, neque in B (9, 2, 3) agnosci nisi alieno illo loco positum ex indice Reginae apparet, ubi ad nov. L notatur οὐδὲ αὐτῇ κεῖται (Heimbach *Ανεκδ. II* p. 240). — *Epit. Theod.* 50, *Athan.* 7, 4 (om. Julian.)

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas omnibus manifesta faciat edictis ab ipsa transmittendis, ut omnes cognoscant quae a nobis sancita sunt.

L.

HAEC CONSTITUTIO DISPONIT DE APPELLATIONIBUS EX QUINQUE PROVINCIIS CARIA ET CYPRO ET CYCLADIBUS INSULIS ET MYSIA ET SCYTHIA, APUD QUEM EXAMINANDAE SINT.

Idem Augustus Bono gloriosissimo quaestori Iustiniano exercitus.

Scimus nos nuper sacram constitutionem fecisse, secundum quam tuae gloriae quinque provincias tradidimus hasce, Cariam et Cyprum et quae in circulo iacent (Cyclades) insulas, ac praeterea Mysiam et Scythiam, ut sub tua gloria haberentur: ubi adiecimus, ut appellationes quoque in provinciis quas dicimus futurae non amplius ad gloriosissimos nostros praefectos, sed ad tuam remitterentur magnificentiam. Quoniam igitur nulli ex Caria et Rhodo et Cypro nos adierunt indignantes qui dicent saepe esse ipso hiemis tempore cogi in Scytharum et Mysorum terram, ubi degis, proficisci ibique appellationes forte ne de magnis quidem pecuniis exercere, et periclitari et maria traicientes magna et in regiones a barbaris infestatas venientes, propterea visum est nobis hanc legem scribere ad tuam glo-

1 epil. om. B || 3 αὐτοῖς L* || 4 παρ' ἡμῶν om. L || 5 da. xv. k. sept. CP. M] dat. x. kal. sept. CP. s. id. Ath. *Ἐπιφανήθη μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod.* (om. Jul.) || post lrs utilisario us. ann.ou. M, p. c. Bilisari uc. anno uenulo s, dat. post cons. uilissarii iterum Jul. P] dat. post cons. uilissarii Jul. P^o μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Ath. *Theod.* || 6 Ἡ διάταξις πρὸς Βόνον κοιμιστῶρα exercitus τούτου rubr. nov. XLI ML || 17 exercitum p. 262, 9] *Ἐκκλητοὺς M* || 18 διάταξιν] *ἔπει τῆς νεαρῆς φησὶν ἦτις ἐπιγύραται Lex ut Bonus ἦς ἢ ἀρχῇ Recte (reste cogl.)* uobis: — *schol. M in marg. cf. ad nov. XLI* || 22 ἐφ' ὧτε (*cf. ad p. 262, 12*) ἐφ' ὧ M || 23 ἐκκλητοὺς M || 25 υπάρχους M (*cf. ad p. 262, 13*) || 29 καὶ χειμῶνος] καὶ om. s

1 iussa V || 4 placida V || 5 subscr. exhibit *Bomb. I.* om. *RVT al.* || bilisari *Bamb.* || 7 nov. L = *Auth. XLIX* om. R, habet t. f. 85^a (post *Auth. XLIV*) || R; XLVIII V, rubr. om. t || 10 misia et scithia V || 16 iust. aug. V i. a. t || *iustianiani libri || 20 caryam t caria V || circuita V || 21 misiam *Neob.* missiam t misya V || sithiam t *Neob.* sythtiam V || 22 constituendam t || 23 memoraturus V || 24 profectos V || 25 Quia igitur quia V || 27 fatientes t *Neob.* || cogi se] cogisso V cogere se t *Neob.* || 28 hemies V t || scythiam V sityam t || misiam V *Neob.* nisiam t || 29 degis vulg.] deges libri || ibi t] ubi V *Neob.* || magis V || 30 exercere vulg. || 31 inquietas libri

πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα ὡς ἐκ τῶν μὲν ἐκ Σκυθίας καὶ Μυσίας δικῶν ὡς ἐκ γιγνόμενων οὐσῶν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καθ' αὐτὴν ἀκροῦσθαι, τῶν δὲ ἄλλων, τουτέστι τῶν ἀπὸ Καρίας καὶ τῶν εἰρημένων νήσων καὶ Κύπρου (εἴτερον ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἐπαρχοῖς ἠγωνίζοντο, ἐκ θείας κελύσεως ἡμῶν παραδεδωμένοι τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι), εἰ μὲν αὐτοὺς ἐνδημοῖς ταύτῃ τῆ βασιλίδι πόλει, καὶ αὐτὰς ὑπὸ σοὶ κινεῖσθαι καὶ ἐξετάζεσθαι ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαιστωρὶ τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου ἐν σάκρῳ αὐδιτορίῳ, καθάπερ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις 1 κείμενος ὑψηγείται νόμος· εἰ δὲ αὐτοὺς ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας διατρίβοις, τῷ τὸν τόπον πληροῦντι τὸν σὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν προσάγεσθαι τὰς ἐφέσεις· πάντως μέντοι γινόμενον αὐτὸν 15 ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαιστωρὶ τῆς ὑποθέσεως ἀκροῦσθαι κατὰ τὸ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων σχῆμα, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρώποις τὰς εἰρημένας ὑπομένειν δυσκολίας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῖς κοινῇ κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον κρίνεσθαι, διὰ τὸ παραστῆναι ἡμῶν 20 οὕτω τάξαι τὸν νόμον, ὥστε μετὰ πλείονος τε καὶ μείζονος ἀκριβείας καὶ ἀνεπιτήδων τὰς ὑποθέσεις ἀγαθὰ νύξασθαι. Εἰ δὲ αὐτοὺς δοῖς τὸν δικαστὴν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐπαρχιῶν, ὁ τὴν τάξιν ἐπέχων τὴν σὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἀκροῦσσαι, καθά καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν νομίσται· εἰ μέντοι ἀρχιδίνας παρὰ τῆ σὴ ἐνδοξοτήτι συμβαλὴ τὴν διὰ τὴν ἐνταῦθα ὡς εἰκὸς ἐνρισκομένην, 25 εἴτα ἐν μέσῳ διὰ τὰς στρατιωτικὰς διατάξεις ἐκδημήσαι, ταύτην ἀνυπερθέτως πληροῦσθαι παρὰ τῷ τῆ σὴ σὴν ἔχοντι τάξιν, καθήπερ αὐτῆς καὶ αὐτοὺς ἠκροῦσθαι, εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπαρχοῖς ἢ ἐφεσὶς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἀνεπέμπετο, ἀλλ' εἰς ἕτερον δικαστήριον, τὴν ἀρχαῖότητα παντελῶς οὐ κινεῖσθαι. (Ἐπιλόγος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῶν καὶ 35 διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξοτῆς ἔργῳ καὶ πέρας παραδόναι καὶ παραφυλάττειν εἰς τὸ διηνεκὲς πνεύσασθαι.

Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno xi. post cons. Belisarii v. c. anno ii. ind. i. [a. 537] 40

here ad tuam gloriam: ut ex Scythia quidem et Mysia causas tamquam ex vicinis existentes tua celsitudo secundum se audiat, aliarum vero, hoc est ex Caria et praedictis insulis et Cypro (si ab initio 5 ipsae apud gloriosissimos nostros praefectos exercebantur, ex sacra iussione nostra traditae provinciae iudici), si quidem affueris huic regiae civitati, etiam eas apud te moveri et examinari una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, sicut super appellationibus posita lex explanat;

1 si autem ipse in Mysia et Scythia commoraris, locum implenti tuum in hac felici civitate deferri appellationes, omnino tamen residente eo una cum 15 gloriosissimo nostro quaestore audire negotium secundum talium examinationum schema, et non homines sustinere praedictas difficultates, sed ab eis communiter secundum quod prius a nobis dictum est iudicari, eo quod placuit nobis ita ordinare legem, ut cum plurima et maiori subtilitate et auctoritate negotia exercentur.

2 Si vero ipse dederis iudicem in memoratis superioris provinciae, qui locum optineat tuum in civitate felicissima audiet, secundum quod et gloriosissimis praefectis solitum est. Si vero inchoari apud tuam gloriam contingat litem hic forsitan inventam, deinde in medio propter militares expensas proficisci, eam sine dilatione compleri apud eum qui tuum optinet 30 locum, sicut eam ipse audiebas. Si autem ab initio non apud gloriosissimos praefectos appellatio ex aliquibus provinciis remittebatur, sed in aliud forum, antiquitatem penitus non novamus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua gloria operi effectuique contraderere et in perpetuum servare festinet.

Dat. kal. Sept. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno xi. p. c. Belisarii v. c. anno secundo.

riam: ut lites quidem quae sunt ex Scythia et Mysia utpote vicinis tua sublimitas ipsa audiat, ceterae vero, id est quae ex Caria et insulis quas diximus et Cypro deferuntur (siquidem eae ab initio apud gloriosissimos nostros praefectos agi solebant, ex sacra iussione nostra provinciae praesidi traditae), si ipse in hac regia urbe verseris, apud te ipsae quoque moveantur et examinentur una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, quemadmodum etiam lex de appellationibus lata exponit; 1 si autem ipse in Scythia et Mysia commoraris, ad eum qui locum tuum in hac felici urbe obtinet deferantur appellationes, ille tamen utique una cum gloriosissimo nostro quaestore causam audiat secundum formam talium cognitionum: neve homines molestias quas diximus subeant, sed communiter apud eos secundum id quod supra nobis dictum est iudicium fiat, propterea quod nobis ita legem instituisse placuit, 2 ut maiore cum diligentia et auctoritate causae dirimantur. Si vero ipse in provinciis supra dictis dederis iudicem, is qui locum tuum in felici urbe obtinet causam audiet, sicut etiam apud gloriosissimos praefectos fieri solet. Si tamen contigerit ut inchoetur lis apud tuam gloriam nimirum hic versantem, interea autem ob militares annonae peregre abeas, haec sine mora apud eum qui locum tuum obtinet peragatur, quemadmodum eam ipse quoque audiebas. Quodsi ab initio non ad gloriosissimos praefectos appellatio ex quibusdam provinciis remitti solebat, sed ad aliud iudicium, antiquum ius omnino non innovamus. Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua gloria ad opus effectumque adducere atque in perpetuum custodire studeat.

3 αὐτῆν] εἰρητῆν p. 262, 19 || 5 αὐτὰς M ipsae (i. e. αὐτὰ) ε || 6 ὑπάρχοις M (cf. ad 262, 20) || 8 αὐτοὺς om. ε || 9 ὑπὸ σοὶ Ms] ὑπὸ σοῦ libri p. 262, 22 (cf. v. 19) || τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαιστωρὶ M (sed cf. p. 262, 22) || 11 auditorio M. p. 262, 23 || καὶ om. Ms || 12 νόμος] nov. XXIII c. 4 (cf. Cod. T. 67, 32) || ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας] in Mysia et Scythia ε || 15 γινόμενον αὐτὸν] residente eo ε || 25 τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν cum Haloandro vulg. || 26 ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων M, παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων L p. 262, 30, παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων (ἐπαρχῶν B) MB ib., gloriosissimis praefectis ε || 30 ταύτην prioribus iungit Zachariae || 32 ὑπάρχοις M || 39 xv k. sep. (sept. p. 263, 6) CP. M utroque loco, k. Sept. CP. ε, quod propter indicationem p. 263, 7 in M notatam recte probat Zachariae, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ath. Theod. || imp. dn. (dn. om. ε) iustin. pp. aug. ann. xi M p. 263, 6 et ε βασιλέως Ἰουστινιανὸς τὸ ια' (ις' cod.) Ath., om. M hoc loco, Theod. || 40 p. c. Belisarii uc. anno secundo ε μετὰ τὴν ὑπατάειαν Βελισαρίου τὸ (ἔτους

Theod.) β' Ath. Theod., post Bilissario uc. cons. anna (sic) M, post Bilissario uc. cons. ind. α M p. 263, 7

1 ut] et V || scythia V. scicya ε || 2 misia t missia V] existens t || 3 est om. V || 5 ipsae Biener] ipsas libri || 7 afuris t || huius ε' || 8 ea t || 9 in sacro nostro auditorio t || 10 super Neob.] supra (de s. v.) t, om. V || 12 Mysia et Scythia vulg.] misyam et sithyam t misiam et sycicham V || comoraris V || 13 implet t || 14 residente eo V] recidente eo t | residentem eum vulg. || una cum] unam V || 16 omnes t || 17 praedictas om. t al. || sed] si t Neob. || 18 a om. t || 20 maiore V || 24 obtinet vulg. || 26 solitum] et solutum V || inchoari V] apud om. V || 30 audiebat V || 32 alium libri || 37 contraderet Neob.] contendere t | tradere V || 39 dat. (data t) kl. septemb. (septeb. t) cap. V t Neob. || imp. iustiniano t Neob. impr. iust. V || pp. t Neob. || 40 p. bilis. uc. anno secundo t Neob., bilisario reliquis omissis V

ΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ
ΜΗΤΕ ΕΓΓΥΗΝ ΜΗΤΕ ΟΡΚΟΝ
ΑΠΑΙΤΕΙΣΘΑΙ ΠΡΟΣΕΛΡΕΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρῶν τῆς
Ἐω τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἴσμεν πρῶν πεποιημένοι νόμον ἀπαγορεύοντα μηδενὶ παρασῆλαι εἶναι τὰς εἰς σκηνὴν κατιώσας γυναῖκας ἐγγυητὰς εἰσπράττειν, ὡς προσ- 10 ἰδρῶσους καὶ τὴν ἀσβῆ πληρώσους ἐχθασάν μετα- μέλον καιρὸν οὐκ ἔχουσαι, καὶ ποικίαι ἀπειλήσαντες λογάτας τοῖς τὰς τοιαύτας ἐγγίας ἀπαιτοῦσι, πρὸς τῷ καὶ αὐτοὺς τοῖς ἐγγυητὰς ἀνευθύνους ἀπιέναι καὶ μηδεμίαν ἐπάγειν αὐτοῖς ἀνάγκη τῆς τῶν προσ- 15 ὄπων τούτων παραστάσεως. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔρομεν δεῖν τινα καὶ οὐ φορητὴν ἐπίρρειαν κατὰ τῆς κτῆν σπουδαζομένης γίνεσθαι σωφροσύνης. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐγγυητὰς λαμβάνειν ἐκωλύσαμεν, ἐξενεῖν 20 ἐκείνοις ἕτερον ὁδὸν εἰς ἀσβεβίαν ἄγουσαν μείζονα ὄρκον γὰρ αὐτὰς ἀπαιτεῖν, ὡς οὐδέποτε παύονται τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης καὶ ἀσχημονος ἐχθασίας, τὰς δὲ γυναῖκας οὕσας ἀδύλας καὶ οὐτὰς κακῶς ἐξηγητημένας εἰσεβεῖν νομίζειν εἴτερο ἀσβεβῆσαιεν, καὶ ἵνα φυλιξῶσι 25 τὸν ὄρκον διὰ τοῦτο τὴν ἐκείνων προέσθαι σωφρο- σινην· καίτοιγε ἐχθρὴν γινώσκεις, ὡς αἱ τοιαύται παραβάσεις μᾶλλον ἀρεσκονσι θεῷ παρὰ τὰς τῶν ὄρκων τηρήσεις. οὐ γὰρ εἰ τις παρὰ τινος ὄρκον λάβῃ, ὡς φανεύσει τυχὸν ἢ μοιχεύσειεν ἢ τι πράξειεν τοιοῦτο ἀτοπον, δεῖ φυλιττεσθαι τὸν ὄρκον οὕτως αἰσχροῦν 30 τε καὶ ἀτοπον καὶ εἰς ἀπόλειαν ἄγοντα, ὥστε ἐξίστη τῇ γυναικί, κίεν εἰς τὸν τοιοῦτον ὄρκον ὁμώσειεν, ἀνα- χωρεῖν τῆς τοῦ ὄρκου τούτου περὶ καὶ σωφροσύνης

Nov. LI (Authent. L = Coll. V tit. 4: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 51 (inde B 60, 38 extr. cum schol., ex B citat schol. Nomoc. XIV tit. 13, 18 p. 624 Pitra), Athan. 12, 2. Julian. const. XLV. pr. summa extat Nomoc. XIV tit. 13, 19.

LI.

NE A SCAENICIS MULIERIBUS AUT FIDEIUSSIO AUT IUSIURANDUM PERSEVERANTIAE EXIGATUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Scimus nos nuper legem fecisse quae vetat cuiquam esse licentiam a mulieribus in scaenam produentibus fideiussorum exigendi eo nomine ut perseverantiae sint et impiam operam persecuturæ opportunitate paenitentiae privatae, atque poenas extremas nos esse munitas iis qui eiusmodi fidei- 5 iussiones ab iis exigant, praeterquam quod ipsi fideiussores officio non teneantur nec ulla iis imponatur necessitas personas illas exhibendi. Sed in praesentia comperimus gravem aliquam nec ferendam iniuriam castitati quam sectamur inferri. Nam quoniam quominus fideiussores acciperent prohibuimus, illos aliam excogitasse viam quae ad maiorem impietatem ducat: iusiurandum enim a mulieribus exigere se numquam ab impia illa et turpi opera esse destituras, miseras autem mulieres atque tam male deceptas putare pie se agere, cum impie agant, et ut servent sacramentum propterea suam prostituere pudicitiam, cum tamen nosse deberent eiusmodi fidem violatam deo magis placere quam sacramentorum observationem. Neque enim si quis quem iureiurando adstringat, ut homicidium forte vel adulterium committat vel eius generis absurdum quid faciat, oportet servare iusiurandum adeo turpe et absurdum et ad perniciem ducens. Itaque licet mulieri, etiamsi tale iusiurandum praestiterit, ab eius iurisiurandi acerbitate recedere atque caste

2 πρῶτ. Ἡ διάταξις βούλεται τὰς ἐπὶ σκηνῆς οὐ μόνον εἰ (iis conl.) ἐγγυητὴν παράσχειεν καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (cf. ε) Περὶ τῶν ἐπὶ σκηνῆς Theod. (ἢ περὶ τῶν σκηναίων νά νεαρὸ Nomoc.) || 7 ἑώτας L || πατρικίων L || 8 πρῶτον πεποιθῆναι cit. Theod. || πεποιημένον M^s || νόμου|| νομ. XIV || 9 μηδ... L^a || αἰσκητὴν M || 10 leg. ἐγγυάσ? || 11 μεταμελείας L^a || 12 οὐκ οἴ. L¹ || 18 ἡμῶν σπουδαζομένην M || σωφροσύνης γίνεσθαι L^a || 19 ἐγγυητὰς fideiussorem ε || 24 εἰσεβεῖν ἀσβεβίαν L || εἴτερο ἀσβεβῆσαι... L¹ || εἴτερο μὴ ἀσβεβῆσαιεν L² || 26 ὡς καὶ αἱ L || 29 μοιχεύσειεν ἢ τι πράξειεν M

1 sq. R; L V || 2 fideiussorum V || 3 praestant libri || 4 si om. R¹ || 5 descendere R descend. V¹ || 9 in aild. vulg. ||

R SCENICAS NON SOLUM SI FIDEIUSSOREM PRAESTENT, SED ETIAM SI IUSIURANDUM DENT, SINE PERICULO DISCEDERE R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Novimus pridem facientes legem interdicentem nulli licentiam esse (in) scena detentas mulieres fideiussores exigere, quia observabant et impiam complebant operationem paenitentiae tempus non habentes, et poenas interminantes novissimas his qui tales fideiussiones exigunt, insuper et ipsos fideiussores sine obligatione recedere et nullam inferri eis necessitatem personarum harum praesentationis. Sed in praesenti comperimus crudelem quandam et inportabilem calumniam contra studendam a nobis fieri castitatem. Quia enim eos fideiussorem accipere prohibuimus, invenisse illos aliam viam ad impietatem deducentem maiorem: iusiurandum enim eas exigere, quia numquam ab impia illa et turpi operatione cessabunt, mulieres autem existentes miserar et sic male seductas pie agere se putare, si impie egerint, et ut custodiant iusiurandum propterea suam prostituere castitatem: cum oporteret agnoscere quia huiusmodi transgressiones magis placent deo quam iurisiurandi observationes. Non enim si quis ab aliquo iusiurandum acceperit, quia occidit forsitan aut adulterabitur aut aliquid agat tale illicitum, oportet servari iusiurandum, utpote cum sit ita turpe et illicitum et ad perditionem deducens. Ideoque licet mulieri, licet huiusmodi iusiurandum iuraverit, recedere a iurisiurandi huius amaritudine et caste

scenas R¹ || 12 penam V² || novissimam V, [simas — 14 obligatore scr. R² in ras. 1 vers. || 13 fideiussiones R fideiussione V¹ || fideiussores R || 14 sine) •• V¹ || obligatore R⁽²⁾ || inferre R² || 15 personarum et personarum R || praesentationes RT inpraesentationes V || 16 crudelem) •• d'lem V¹ || 18 fideiussores vulg. || 20 deducentem V vulg.] ducentem RT || 22 operationem R || 23 deductas V [putare] pu... V¹ || 24 egerit R¹ || 25 sua — castitate V¹, comperimus ante castitatem add. V² ; oportet V || 26 magis] minus V² || 28 iurisiurandum R || occidit V¹ || forsant VT] forsant R vulg. || 29 age] agit Vom. R || illicito R¹ V || 31 deducens V] ducens R¹ vulg. || 33 uo. iurandi V¹

ἀκινδύνως, μᾶλλον δὲ Θεοφιλῶς, τῆς ποιότης τῆς ἐπι-
 ορκίας (εἴ τις ὄλως ἐστὶ ποινή) κατὰ τοῦ τὸν ὄρκον
 ἀπαιτήσαντος τροπομένης.

vivere sine periculo, magis autem deo amabiliter,
 poena periurii (si qua omnino est poena) contra eum
 qui iusiurandum exigit convertenda.

CAPUT I.

Ὡςτε καὶ ἡμεῖς ἀντίκα ἐπίγοιμεν decem librarum
 auri ποινὴν ἀπαιτοῦντες τὸν φαρῶσαντα ὄλως τοι-
 οῦτον ὄρκον λαβεῖν. καὶ τοῦτο δὴ τὸ ποδὸν αὐτῆ
 τῆ ταλαιπώρω δίδοσθαι γυναικὶ θεσπίζομεν εἰς τὴν
 λοιπὴν εὐσημοσύνην τοῦ βίου, ἀπαιτούμενον διὰ τῆς
 ἀρχῆς τῆς ἐπιχωρίου καὶ δίδόμενον αὐτῆ· γινώσκον-
 τος τοῦ ἀρχόντος ὡς, εἰ ῥαθυμήσειεν, ἐπέξεται αὐτῆ
 καταθέμενος τὴν ἀρχήν, κληρονόμοι τε αὐτοῦ καὶ διά-
 δοχοὶ καὶ ἡ τούτου περισσία, ἀνθ' ὅτου πρῶξιν εὐ-
 1 σέβῃ πράττειν ἠμέλησεν. εἰ δέ γε αὐτός ὁ τῆς
 ἐπαρχίας ἡγούμενος τὸν ὄρκον ἀπαιτήσειεν, αὐτὸς καὶ
 τὴν εἰρημένην τῶν decem librarum auri ποινὴν ἀπαι-
 10 τεῖσθω, εἰ μὲν στρατιωτικὸς ἀρχὼν κατ' ἐκείνην ἢ
 τὴν ἐπαρχίαν, δι' ἐκείνου δοθησομένην ὡς εἰρηται
 τῆ γυναικί· εἰ δὲ οὐκ ἔχει στρατιωτικὸν ἀρχόντα, ὁ
 τῆς μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοπος τοῦ-
 15 του προνοεῖτω τοῦ πράγματος καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰ δοκι-
 μᾶσειεν, ἀναφίρωμεν, καὶ πρὸς γε ὁ ἐκ γειτόνων μεζῶν
 ἀρχῶν· ὡςτε πανταχόθεν τὸν τοῦτο πράξαι, εἴτε
 ἀρχῶν εἴτε ἰδιώτης εἴη, τῆ εἰρημένη σωφρονίζεσθαι
 ποινῆ, καὶ δίδοσθαι ταύτην τῆ τὸ γε ἐπ' ἐκείνῳ
 20 μηδὲ σωφρονεῖν ἐτι δυναμένην, ἵνα μὴ φανεῖη δῆθεν 25
 ἐπιπορήσια.

(Ἐπιλόγου.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῶν καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἡ σὴ ὑπεροχῆ
 κηρίμασιν οἰκείοις ἄνσι ποιηράτω φανερά, ὅπως ἂν
 γνοῖεν τὴν τῆς τιματίας βασιλείας περὶ σωφροσύνης 33
 σπουδῆν. Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. pc. Belisarii v. c. anno II. [a. 537]

Unde etiam nos repente inferimus X. librarum auri
 5 poenam exigentes eum qui praesumpserit omnino
 tale iusiurandum accipere. Et hanc scilicet quan-
 titatem ipsi infelici dari mulieri sancimus ad re-
 liquam bonae figurae vitam, exigendam per ad-
 ministrationem provinciae et dandam ei; sciente
 10 iudice quia, si neglexerit, tenebitur ab ea deponens
 administrationem, heredesque eius (et) successores et
 eius substantia, eo quod actionem piam agere neg-
 11 legerit. Si autem ipse provinciae praeses iusi-
 urandum exegerit, ipse etiam memoratam decem
 15 librarum auri poenam exigatur, si quidem militaris
 iudex sit in illa provincia, per illum danda, sicuti
 dictum est, mulieri; si vero non habet militarem iu-
 dicem, metropoleos illius provinciae episcopus hoc
 provideat, causam etiam ad nos, si probaverit, re-
 ferens, et iusuper ex vicinis maioribus cingulis: et
 undique hoc agentem, sive iudex sive privatus sit,
 memorata castigari poena et dari hanc ei quae quan-
 tum ad illum neque caste vivere valet ulterius, ut
 non videatur quasi periurasse.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
 praesentem sacram declarata sunt legem, tua celsi-
 tudo praeceptionibus propriis omnibus faciat mani-
 34 festa, ut agnoscat nostri imperii circa castitatem
 studium. Dat. kal Sept. CP. imp. du. Iustiniani pp.
 A. anno XI. p. c. Belisarii v. c. [a. 536]

18 sq. argumentum notatur in Athanasii paratitlis ad tit. 1 § 7 (inde Coll. const. eccl. III in tit. 1 paratitlis).

vivere sine periculo, immo cum dei favore, cum poena periurii (si qua omnino poena est) in eum qui
 iusiurandum exegit vertatur.

1. Itaque nos quoque statim decem librarum auri irrogamus poenam, exigentes eam ab eo qui
 omnino ausus sit eiusmodi iusiurandum postulare. Atque hanc quidem summam ipsi miserae mulieri dari
 sancimus ad reliquam vitam honeste agendam, ut per praesidem provinciae exigatur deturque illi. Quod
 si neglexerit, sciat magistratus eadem sese obligatum iri magistratu exutum, pariterque heredes suos
 1 et successores et boni ipsius, propterea quod piam actionem patrare neglexerit. Quodsi ipse provinciae
 praeses iusiurandum exegerit, ab ipso etiam decem librarum auri poena quam diximus exigatur quae si-
 quidem militaris magistratus in illa provincia sit, per illum mulieri detur sicut dictum est; si vero nullum
 habeat militarem magistratum, episcopus metropolis illius provinciae huic rei prospiciat ad nos quoque
 eam, si ita iudicaverit, referens, ac praeterea qui inter vicinos erit magistratus maior: ut nullique is qui
 id fecerit, sive magistratus sive privatus sit, poena quam diximus castigetur eaque detur mulieri, quae
 quantum ad illum ne caste quidem vivere amplius possit, ne scilicet peierasse videatur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas
 propriis edictis omnibus faciat manifesta, ut cognoscat imperii nostri de castitate studium.

2 εἰς (ἦτις L¹) ἐστὶ ποινὴ ὄλως L || 4 decem libra-
 rum auri M δέκα λιτρῶν (λιτρῶν om. M) χρυσίου M
 s. v., L || 8 sq. ἀπαιτούμενον — δίδομεν L || 10 ῥαθυ-
 μήσειεν L || 15 δέκα λιτρῶν χρυσίου M s. v., L || 21 ὁ
 ἐκ γειτόνων μεζῶν ἀρχῶν] ex vicinis maioribus cingulis
 (i. e. ἀρχῶν) ε || 31 k. sep. M ε (Iul. conl. Haenelianus),
 καλανδῶν Σεπτεμβρίων Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod.,
 om. Iul. libri plerique || CI¹. ε] om. M rel. || imp. dn. Iustin-
 iano pp. Aug. anno XI ε, dn. Iustiniano pp. aug. M
 βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath., om. Theod. Iul. || 32 pc.
 Belisarii v. c. (cf. ε) post cona. uilisarii Iul.² μετὰ τὴν
 ὑπατείαν Βελισσαρίου Ath. Theod. bilisario v. c. conas. M
 (b. li. Iul. Haenelianus) || anno II] τὸ β' Ath. iterum
 Iul.², om. M ε Ath. Theod. Iul.²

1 deo amabiliter] amabi² V¹ a deo amabitur V²
 2 omnino no est R¹ || 3 exegit T accipere exigit R
 8 exigendum et 9 dandum libri || 11 et adit. vulg. || 13 autem
 — 16 iudex sit scr. R² in rus. 2] vr. || 14 exigerit V¹
 16 in illa] nulla R¹ || 17 habet R] habent V habeat T
 vulg. || 18 hoc] hanc vulg. || 19 ad nos, si] agnosci R
 20 singulis V || 21 primitus V¹ || 23 ulterius] et ulterius
 R¹ || 29 tua celsitudo] tuis R¹ || 29 faciat] fiant R¹
 31 sq. dat. kal. sept. cap. impr. don³ Iustiniano pp. aug.
 anno XI pc. bilisario uice con. V d. k. sep. cp. iust
 pp. a. ann. XI bilis. uic. T, om. R al.

NB

LII. Auth. LI. Coll. V tit. 5

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΤΕ ΠΡΟΣΩΠΟΥ
 ΜΗΤΕ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΗΤΕ ΧΡΥΣΙΟΥ ΓΙΝΕ-
 ΣΘΑΙ ΕΝΕΧΥΡΙΑΣΜΟΝ, ΑΛΛΑ ΤΕΤΡΑΠΛΑ-
 ΣΙΟΝ ΑΠΟΔΙΔΟΣΘΑΙ ΤΩΙ ΕΝΕΧΥΡΑΣΘΕΝΤΙ
 [ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΤΕΡΟΝ ΑΝΘ' ΕΤΕΡΟΥ Η
 ΠΑΝΘΑΝΤΟΣ Η ΑΛΛΩΣ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝΤΟΣ ΜΗ-
 ΤΕ ΠΑΝΤΤΕΣΘΑΙ ΜΗΤΕ ΑΛΛΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕ-
 ΣΘΑΙ] ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΠΑΡΑ ΙΔΙΩΤΟΥ
 ΓΙΝΟΜΕΝΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΩΡΕΑΝ ΜΗ 10
 ΔΕΙΣΘΑΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
 πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Τὸς ἀνελευθέρους ἐνεχυριασμοῖς
 καὶ τὰς μερισμῆνις ἐπὶ τοῖτοισ ἐισπραξίαις πολλοὶ
 μὲν καὶ ἕτεροι νόμοις μισοῖσι, διαφροντοὺς δὲ οἱ παρ'
 τῶν τεθειμένῳ· ἀλλ' οὐκ ἴσμεν ὅπως τὸ πρᾶγμα
 καίτοι τοσαύταις κεκολασμένῳ νομοθεσίαις ἐστὶ τολ-
 μάται καὶ πολιτείαι καὶ μειζόνα τὴν ἑαυτοῦ παρ-
 χίται δύναμιν τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης.

¶ UT NON FIANI PIGNORATIONES
 PRO ALIIS PERSONIS. ET UT, SICUT PRIN-
 CIPUM DONATIONES NON EGENT GESTIS
 5 MONUMENTORUM, SIC NEQUE A PRIVATIS
 IN IMPERATORIBUS FACTAE DONATIONES
 INDIGEANT ¶

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

⟨Praefatio.⟩ Inhonestas pignorationes et odibiles
 15 super his exactiones plurimae quidem et aliae leges
 odio habent, praecipue autem a nobis positae; sed
 nescimus quemadmodum causa licet tantis castigata
 legislationibus adhuc praesumitur et in publica
 est et maiorem sui praebet virtutem quam legum
 20 necessitas.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο θεσιζόμεν, μηδένα παντελῶς ἐνεχυ-
 ρισμὸν κατὰ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν κρατεῖν, μήτε
 ἐν πατριώσεσι (τοῦτο ὅπερ μέγιστα ἐκείσε τολμῆ-
 ον ἐπίσκοπον) μήτε ἐν ἀγοραῖς μήτε ἐν πόλεσι μήτε
 ἐν κώμαις, μήτε ἐπὶ πόλεσι καὶ ἐπὶ κωμῆταις
 25 μήτε ἐπὶ γεωργίαις καὶ ἐπὶ τῶν πάντων τινῶν καθ'
 οἰοῦντο τὸν τρόπον ἢ χρόνον, ἀλλὰ τὸν φεροῦντα
 ἕτερον ἀπ' ἑτέρου κατὰ τὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ σχῆμα
 χρυσίον ἢ τι ἕτερον εἰσπράττειν τῷτο ἀποδιδόναι
 τετραπλάσιον τῷ βεβιασμένῳ, ἐκπίπτειν δὲ καὶ τῆς
 30 ἀγωγῆς ἢ εἴκειν ὑπὲρ οὗ τὴν ἐμπραξίαν
 ἐποιεῖ τοῦ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον ἕτερον μὲν εἶναι τὸν
 ὀφειλοντα, ἕτερον δὲ τὸν ἀπαιτούμενον· ἀλλ' οὐδὲ
 ἕτερον ἐνοχλεῖσθαι ἰπὲρ ἑτέρου τινός ὡς ἐφροδὸν ἀρρη-
 τόντος ἢ ὕβριν, καὶ οἷα σιγκωμήτην ἐκείνου καθ- 35

Propterea sancimus nullam omnino pignorationem
 in nostra republica praevalere, neque in mercatis
 (hoc quod maxime ibi praesumptum invenimus) ne-
 que in agris neque in civitatibus neque in vicis, ne-
 que in civibus neque in vicaneis neque in agricolis
 neque alio omnium quocumque modo vel tempore,
 sed praesumentem alium pro alio secundum pigno-
 rationis formam aurum aut aliquid aliud exigere,
 hoc reddere in quadruplum violentiam passo, et ca-
 dere etiam actione quam habuit adversus eum pro
 quo exactionem fecit. Non enim habet rationem
 alium quidem esso debitorem alium vero exigi, sed
 nec alteri molestum esse pro altero quoddam tam-
 quam invasionem aut iniuriam committente, et alium

Nr. LII (Authent. LI = Coll. V tit. 5: gloss.) Graece extat in MLB. — Epit. Theod. 52 (inde B²), Athan. 6, 1. Iulian. const. XLVI. cop. I ext in B 23, 3, 71 (ὀσειζόμεν μηδένα ...). Summam praestot Anonymus Bodleianus (Zacharine Aréxod. p. 213)

LII.

NE AUT PERSONAE AUT REI AUT PECUNIAE PIGNERATIO FIAT.
 SED QUADRUPLUM REDDATUR PIGNERATO (NEVE ALIUS PRO ALIO QUI VEL PER-
 CUSSIT VEL ALIO MODO LAESIT PERCUTIATUR AUT ALIO MODO LAEDATUR). NEVE
 DONATA A PRIVATO IN IMPERATOREM COLLATA INSINUATIONE ACTORUM INDIGEAT.
 Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Illiberales pignorationes et invidias earum exactiones multae quidem etiam aliae leges
 odio habent, praecipue vero quae a nobis sunt latae: tamen nescimus quomodo res quamvis tot legibus
 coercita adhuc committitur et usu venit atque maiorem suam exhibet vim necessitate quae ex legibus petitur.
 I. Propterea sancimus nullam plane pignorationem in nostra republica valere neque in mundinis
 (id quod maxime hic committi comperimus) neque in agris neque in urbibus neque in vicis, neque de
 civibus neque de vicaneis neque de colonis neque de alio ullo quocumque modo aut tempore, sed cum qui
 ab altero pro altero secundum pignorationis formam pecuniam vel quid aliud exigere audeat id in qua-
 druplum restituere ei qui vim passus sit, atque actione quoque privati quam habet adversus illum cuius
 causa exactionem fecit (neque enim rationi convenit alterum esse qui debeat, ab altero vero exigi, nec
 magis alterum molestia affici pro altero, qui quidem invasionem vel iniuriam commiserit, ac tamquam qui

2 τῶν. Περὶ τοῦ μήτενα ἰπὲρ ἄλλον ἐνεχυρῶσθεσθαι,
 καὶ περὶ τοῦ τὰς ἀπὸ βασιλείων (ἢ) εἰς βασιλεῖς γινο-
 μένων δωρεῶν μὴ δεῖσθαι πρῶξως υπομνημάτων Theod.
 Ἡ διάταξις δὲ ἔχει κεφάλαια· τὸ πρῶτον Περὶ τοῦ
 μὴ γίνεσθαι ἐνεχυριασμοῖς ὑπὲρ ἑτέρων προσώπων,
 καὶ ὡσπερ αἱ παρὰ τῶν βασιλείων δωρεαὶ οὐ χρῆζονται
 πρῶξως υπομνημάτων, οὐδὲ (οἷται cod.) αἱ παρὰ τῶν
 ἰδιωτῶν εἰς τοὺς βασιλεῖς γινόμεναι δωρεαὶ χρῆζέτω-
 σαν Ath. 5 § 5 ἀποδιδόσθαι L (cf. 29) ἀναδιδόσθαι
 M [ἐνεχυρασθέντας M] ἐνεχυριασθέντας L § 6 καὶ περὶ—
 8 ἐνεχυρῶσθεσθαι inepte addita seclui § ἢ πλῆξάντος M
 καὶ πλῆξάντος L § 7 ἐπαράσσαντος L § 9 περὶ τῆν τοῦ
 L § 11 δέσθαι (Theod.) δέσθαι ML (cf. 298, 17)
 15 ἐπὶ M] ὑπὸ L § 16 sq. cf. Cod. 4, 43, 1. 8, 16, 63q.
 11, 3, 1. 12, 60, 4. § 18 νομοθεσίαις (νομοθεσίαις L)

ἐπιτολμῆται L § 25 μήτε ἐπὶ κωμῆταις (κωμῆταις M)
 MB, om. L § 28 ἐνεχυροσμοῦ M] ἐνεχυριασμοῦ LB §
 30 ἐκπίπτει L § 31 εἴχε B E § 32 ἔχειν L § 35 σνγ-
 κωμῆτην L § ἐκείνου om. 5

1 sq. § LI V § 2 pignorationes V § 3 principium V §
 6 in R] om. V vulg. § donationis V § 14 pignorationes
 (et ita in sqq. constanter) R § 15 super his om. V § 18 ad-
 huc V § praesumatur V § 21 sancimus om. V § 22 praes-
 umat V § 24 in agris] magis R § 25 civibus R § uillis
 V § agricolis V § 26 neque in alio V § 27 sed] vel R §
 praesumentem R § secundum] set secundum R § 29 aliud
 om. R § 29 in Vulg.] om. RT § 30 habuerit R § 31 facit
 R § 33 quidam R § 34 committente T] committentem
 R Vulg.

εστῶτα στρεβλοῦσθαι καὶ ὑβρίζεσθαι καὶ τι πάσχειν τῶν οὐ προσήκοντων, ἢ ὅλως ὑπὲρ ἑτέρου δίχα νομίμου προφάσεως τὴν οἰανοῦν ὑπομένειν ἐπήρειαν· ἀλλὰ καὶ τιμωρίας ὑπομένειν τὰς εἰς σῶμα παρὰ τῶν ἐφαστάτων τοῖς ἔθνεσι, γινωσκόντων ὡς, εἰ μὴ τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἀρχουσιν ἐνεχυρασμοὶ τολημηθεῖεν, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν ἡμετέρων ἐξαργάσει χειρῶν.

quasi vicaneum existentem caedi aut iniuriam sustinere et aliquid pati quod omnino non competit pro alio, et absque legitima occasione quamlibet perferre calumniam, et supplicia sustinere in corpore a praesidibus gentium: scientibus quia, si non hoc egerint, sed in provincia cui praesunt pignorationes praesunt, nihil erit tale quod eos a nostris eripiat manibus.

CAPUT II.

Κάκεινο μέντοι συνειδόμεν τῶδε προσθεῖναι τῷ νόμῳ, ὥστε καθάπερ αἱ παρὰ τῆς βασιλείας εἰς ἑτέρουσ γινόμεναι δωρεαὶ οὐ δέονται πράξεως ὑπομνημάτων, ἀλλ' αὐτοῦθεν ἔχουσι τὴν ἰσχύην, οὐτῶ μὴδὰ τὰς παρὰ τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὴν βασιλείαν γινόμενας, εἰ μόνον ταῖς ἀληθείαις γένοιτο ἐν ἀγορᾷ παρὰ συμβολαιογράφων συντελεσθεῖσαι ὑπογραφῆν, τὴν ἔχουσαι τοῦ τε πεποιηκότος καὶ μαρτύρων καὶ τὴν ἄλλην τὴν ἐπὶ τῶν δωρεῶν παρατήρησιν, μὴ δεῖσθαι πράξεως ὑπομνημάτων ἐφ' ὁσηδήποτα ποσότητι. οὐ γὰρ ἂν εἴη τῶν ἀκολούθων τὸ μὴδὲ τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τὴν βασιλείαν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἂν αὐτῇ δίδωσιν ἐκείνοις. τὸ δὲ ἀνισὸν τοῦτο γέγονεν ἐκ καινοτομίας, ἣν ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὑψηλῆσάτο διάταξις, τὸ τὰς βασιλικὰς δωρεὰς μὴ χρῆζειν ὑπομνημάτων, ἐπειδὴ τοῖνυν ἀτελῶς τὸ πρᾶγμα ἐμπροσθεν ἐθεωρήθη, διὰ τοῦτο ἡμεῖς τὸ τέλειον ἐπιθέντες αὐτῶν ἐκατέρωθεν κρατεῖν αὐτὸ βουλομένα, ἐπὶ τε τῶν παρὰ βασιλέως εἰς ἰδιώτας γινόμενων δωρεῶν ἐπὶ τε τῶν παρὰ ἰδιωτῶν εἰς τὴν βασιλείαν, ὥστε τὴν ἐξ ἰσότητος δικαιοσύνην τῷ πράγματι προστεθῆναι.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ διὰ τῆσδε τῆς θείας ἡμῶν διατάξεως νενομοθετημένα διὰ κτηνμάτων οἰκείων κατὰ τὸ σὺνηθεὶς ποιησὰς φανερὰ πάσι σπευσάτω.

Dat. xv. k. Sept. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. (anno II.) [a. 537]

cap. II est in B 47, 1, 75. Summam Athan. repetit in paratitulis tit. 14 § 4 et tract. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 8 (p. 194 Heimb.)

vicanus illius sit torqueri et iniuria affici atque quicquam quod non decet pati, vel omnino pro altero absque legitima causa ullam subire contumeliam; verum etiam corporis supplicii affici cum per praesides provinciarum, qui scient, si hoc non agant, sed si in provincia cui praesunt pignorationes temptentur, nihil fore illa comparatum quod ipsis e nostris manibus eripiat.

II. Sed illud quoque placuit huic legi adicere ut, quemadmodum donationes ab imperatore in alios collatae insinuatione actorum non indigent, sed ultro robur suum habent, ita ne illae quidem quae a privatis in imperatorem conferuntur, si modo revera in foro fiant a tabellionibus compositae habeantque subscriptionem et eius qui donationem fecerit et testium ac reliquam quae ad donationes pertinet observationem, actorum insinuatione indigeant in quantacumque quantitate. Neque enim consentaneum fuerit non eadem imperatore a privatis consequi, quae ipse illis concedit. Inaequalitas autem haec orta est ex novo praeecepto quod Zenonis pia memoriae constituto introduxit, ne imperiales donationes indigeant monumentis. Quoniam igitur haec res antea imperfecte considerata est, propterea nos perfectione ei imposita utrimque id valere volumus tam in donationibus ab imperatore in privatos quam a privatis in imperatorem collatis, ut ex aequalitate iustitia rei accedat.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae per hanc sacram nostram constitutionem sancita sunt per edicta propria more solito omnibus manifesta facere studeat.

2 ἢ ὅλως ἢ om. ε || δίχα et absque ε || 4 ἀλλὰ καὶ et ε || 6 ἐνεχυρασμοὶ M] ἐνεχυριασμοὶ LB || 10 τῆς ἀγίας βασιλείας L^a || 13 γινόμενας B^p || 14 γίνονται B || 15 συντεθῆσαι B || 16 τε om. LB^f || 19 τῶν αὐτῶν τὸν αὐτὸν L¹ his ε || 22 τῆσ om. B^p || 23 διάταξις non servatur; cf. tamen Cod. 8, 53, 34 § 1. 7, 37, 3 § 4. (1, 2, 19.) || 24 ἀπλῶς L || 26 τῶν τῶ L¹ || 27 βασιλείων B || γινόμενων B || 28 ἰδιωτῶν βασιλέων ἰδιωτῶν L^a || 29 τοῦ (τῶ L^b) πράγματος L || 34 xv. k. sep. M] kal. Sept. ε Ath., quod probat Zachariae, μὴν Σεπτεμβρίῳ Theod., om. Iul. || Constantinopoli ε] om. M^{rell}. || imp. dn. (dn. om. ε) iustiniani pp. aug. ann. XI Mε βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ ια' (a cod.) Ath., om. Iul. Theod. || 35 postū. bilisario uo. cons. M pc. Belisarii ε dat. post cons. uilisarii (uelisario Iul.^b) Iul.^{pp} || anno II add. Contius

3 praeferre V inferro R || 4 et V vulg.] om. RT sed et Beck || in corpore a] in corpora V^b || 5 quia si] quasi R¹ || 6 prouitiae V || cui om. R¹ || 12 in om. R¹ || 13 si Beck] nisi libri || tebellionibus V¹ || 14 subscriptioni R¹ || 15 qui] quem R¹ || alii. R¹ alia R² || obseratione R¹ || 18 imperio V || 20 qua R¹ || 24 tenore R¹T¹ || 25 sunt] fuerit R || et a] et quae a vulg. || 26 in R^bT] om. R^aV] imperatore V] imperatorem RT || ex] et V || equalitate V] qualitate RT || 31 sunt] suntque R² || 34 subscr. dat. kal. sept. constantinopoli imp. iust. pp. aug. anno XI pc. cons. bilisarii V, om. rell. || 35 v. c. anno II add. vulg.

ΝῚ

LIII.

Coll. V tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΕΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΕΙΣ
 ΥΠΕΡΟΡΙΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΠΑΡΙΣΤΩΝΤΑ
 ΕΓΓΥΗΝ ΔΙΔΟΝΑΙ, ΟΤΙ ΕΙ ΜΗ ΝΙΚΗΣΕΙ ΤΗΝ
 ΔΙΚΗΝ, ΔΩΣΕΙ ΟΣΟΝ Ο ΔΙΚΑΖΩΝ ΟΡΙΣΑΙ ΛΑ-
 ΒΕΙΝ ΤΟΝ ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΘΕΝΤΑ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ
 ΤΟΥ ΤΟΝ ΔΕΧΟΜΕΝΟΝ ΒΙΒΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΙ
 ΗΜΕΡΩΝ ΕΧΕΙΝ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΝ ΕΠΙ ΔΙΑΣΚΕ-
 ΨΕΙ ΕΙ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΔΙΚΑΣΑΣΘΑΙ Η ΤΟΝ ΔΟ-
 ΘΕΝΤΑ ΑΝΕΧΕΤΑΙ ΔΙΚΑΣΤΗΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ 10
 ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΕΞΩΜΟΣΙΑΝ ΑΠΟΔΙΜΗΑΝΟΜΕ-
 ΝΟΥ ΟΦΕΙΛΟΝΤΟΣ ΠΑΣΑΝ ΠΑΗΡΩΣΑΙ ΖΗ-
 ΜΙΑΝ ΤΩΙ ΕΝΑΓΟΝΤΙ ΚΑΙ ΥΠΟ ΕΓΓΥΗΝ
 ΤΙΝΑ ΔΟΜΙΟΝ ΛΕΓΕΙΝ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ. ΚΑΙ ...
 ... ΥΠΟΤΙΘΕΣΘΑΙ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑ 15
 ΠΡΟΙΚΟΣ Η ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΣ ΔΩΡΕΑΣ ΣΥΝΟΙΚ-
 ΗΣΑΝΤΩΝ ΠΡΟΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΙ ΑΠΟΡΩΝ
 ΕΥΠΟΡΩΙ ΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡ-
 ΤΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ, ΕΙΤΕ ΥΠΟΝΤΩΝ
 ΠΑΙΔΩΝ ΕΙΤΕ ΜΗ ΥΠΟΝΤΩΝ. 20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τῆς
 Ἐφῶς τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προσίμιον.) Πολλοὶ προσιόντες ἡμῖν διδάσκουσι
 τὸ ἡμέτερον κράτος, ὡς ἀγώγιμοι γίνονται παρὰ τε-
 των ἢ καὶ εἰς ἑτέρας ἀπάγονται χώρας ἢ ἐκ θείας 25
 ἡμῶν κελύσεως ἢ καὶ ἐκ ψήφων ἀρχικῶν, καὶ ταλαι-
 ποροῦνται μὲν τοῦτοις, τραγκασιμένοι δὲ ὑπὸ τῶν κε-
 λείδων ἢ τῶν ψήφων ἀγονταί, εἴτα οἱ τοῦτους ἀγα-
 γόντες καὶ ἀσφαλείας κομισάμενοι, ὡς εἰσὼ ἡτοῦ
 χρόνον καταλήγονται τὸ ἀφορισθὲν δικαστήριον οἱ 30
 παρ' αὐτῶν αἰτιαθέντες, αὐτοὶ μένουσιν ἐν τῇ χάρᾳ
 τρυχεσθαι ταῖς ἐν ξένη δαπάναις τὸν παραστάτα
 ἢ διαχθέντα καταλιμπάνοντες.

Nov. LIII (= Coll. V tit. 6: gloss.) Graece extat in *ML*, maior pars in *B* diversis locis. — *Epit. Theod.* 53, *Athan.* 5, 4 (cf. *paratitl.* 4 § 9. 15 § 5). *Julian. const.* XLVII.

LIII.

UT IS QUI QUEM IN PROVINCIIS IN EXTRANEUM IUDICIUM EXHIBET
 FIDEIUSSOREM DET SE, NISI CAUSAM VINCAT, DATURUM ESSE QUANTUM IUDEX EUM
 QUI CALUMNIAM PASSUS SIT ACCIPERE IUSSERIT. ET UT IS QUI LIBELLUM ACCIPIT
 VIGINTI DIERUM SPATIUM HABEAT AD DELIBERANDUM, NUM VELIT LITIGARE IUDI-
 CEMVE DATUM ADMITTAT. ET DE EO QUI POST CAUTIONEM IURATORIAM ABEST, UT
 DEBEAT OMNE DAMNUM RESARCIRE ACTORI AC FIDEIUSSORE ALIQUO DATO DEINCEPS
 CAUSAM AGERE. ET (MILITIAE EX CASU QUO PACTO POSSINT) OPPIGNERARI. ET DE
 IIS QUI SINE DOTE VEL ANTENUPTIALI DONATIONE CONIUNCTI FUERUNT DEFUNCTO
 PAUPERES DIVITI IN QUARTAM PARTEM SUBSTANTIAE EIUS VOCANDIS, SIVE LIBERI
 SUPERSINT SIVE NON SUPERSINT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Multi nos adeuntes potentiam nostram docent se sisti iudicio a quibusdam atque adeo
 in alias provincias deduci sive ex sacra nostra iussione sive etiam ex sententia iudiciali, et licet hac re
 venentur tamen coactos per iussiones vel sententias illas exhiberi, deinde vero eos qui illos exhibuerunt
 et cautionem acceperunt eo nomine ut postulati ab iis intra certum tempus in iudicium destinatum venturi
 sint, ipsos in provincia manere, relicto eo qui exhibitus vel deductus est sumptibus in peregrina terra
 faciendis atterendo.

Ἰμβρ. Περὶ παραστασίμων, καὶ περὶ τοῦ προσάγε-
 σθαι τοὺς αἰτιωμένους μετὰ κ' ἡμέρας, καὶ περὶ τῶν
 ἔξοιμμένων, καὶ περὶ τῶν ἐκ τοῦ κάσου ὑποδηκῶν,
 καὶ περὶ ἀπορίων γάμων *Theod.* Περὶ παραστασίμων
 καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.* (ἢ περὶ παραστασίμων νσαρά ci-
 vilit *Pon.* 10, 2, 8, 6) || 5 * ὀρίσι *ML*, ὀρίσι cum
Seringero vulg. || 7 τοῦ τὸν] τούτων *M* || 9 ἦ] καὶ malit
Homburgk || 10 ἀνέχεσθαι *Haloander, Homburgk* || 13 τῷ
 ἐνάγοντι *Haloander*] τὸν ἐνάγοντα *ML* || 14 λέγειν λοι-
 πον *L* || lacunam notavi; scribendum fere *Kal* (περὶ τῶν
 ἐκ κάσου στρατιῶν δυναμένων] ὑποτίθεσθαι || 15 καὶ
 ἐν κάσου στρατιῶν δυναμένων] ὑποτίθεσθαι || 15 καὶ
 περὶ — 20 ὑπότων *om. L* || 18 ἐπὶ τῶν *Homburgk*] ἐν-
 πόρων *M* || 21 ἐπάρχῳ *L*] ὑπάρχῳ *M* || 26 ἀρχικῶν ἢ

καὶ *M* || 28 τοῦτοις *L*¹ || 30 τῷ ἀφορισθένῳ *L*¹ || 32 ἐξ-
 ναις *L* || 33 διαχθέντα *L*

1 sq. *Ry* LIII V || 2 introducendis] reis *add. V*² *vulg.* ||
 3 hi *om. R* || vicesimum *vulg.* || 4 praesentetur V praesentur *R*² || 8 casu] militie *adscr. R*² in *mg.* || quae] et
 quae *vulg.* || 11 substantiam V || 12 sq. substantiam uxoris
 quae relinquitur quando inops est V || 24 quia] quae *R*
 qui V² *om. V*¹ || alibus V¹ || 26 iussione aut] aut *om. V*¹ ||
 27 haec *om. V*¹ || 29 venient *vulg.* || 30 hii *R* V || con-
 uenta *R*¹ || 31 remaneant *R*² || affligi V || 32 peregrina-
 tione V² *vulg.*] peregrinando ne V¹ peregrinationem *R*

CAPUT I.

Τὰ τοῦτοι ἐλευόντες θεσπιζομεν, εἴ τι γένοιτο τοιοῦτο καὶ ὁ χρόνος πληρωθεῖ ὄν ἐπὶ τῆ τῆς παραστάσεως ἢ τῆς ἀπαγωγῆς ἀσφαλεία αὐτὸς ὁ ἐνάγων κραξεν, εἴτα ὁ μὲν προσδέρσει τῷ δικαστήριῳ, ὁ δὲ ἐνάγων ἀπολιμπανέιτο, καὶ μὴ εἰσῶ ἡμερῶν δέκα, ἀρ' οὐπερ παραγένοιτο τῆ χώρα, ὁ ἐνάγων ἀπαντήσσει, τὸν μὲν ἐνυγόμενον εἰσιόντα παρὰ τῷ δικαστῆ καὶ ταῦτα διδῶσκότα παραχόρημα ἀγίεσθαι, ὄρκω δὲ αὐτοῦ κρίνεσθαι πᾶσαν διαπληρῆ ἢν ὑπέσθη περὶ τὴν ὁδοπορίαν περὶ τὴν ἐν ζέην διατριβῆν, καὶ ταῖτῃ τὸν δικαστῆ καταδικάζειν τὸν ἐνάγοντα μάτην. καὶ ἐπειδήπερ εἰσῶς ἐστὶ μὴ ἄλλως γίνεσθαι τὰς ἀπαγωγὰς ἢ τὰς παραστάσεις, εἰ μὴ οἱ ἐνάγοντες ἐγγυητὰς ἐπὶ ὅτῃ ποσότητι δοῖεν ὡς ἐπεξέρχονται τῆ δίκῃ καὶ κρατοῖσι τῆς ψήφου, τοῦτο μὲν τὸ ποσὸν πάντως αὐτοῦς ἀπαιτεῖσθαι καὶ διδῶσθαι τῷ μάτην συκοφαντιγέντι. εἰ δὲ διὰ τοῦ ὄρκου καὶ πλείων τὴ σαγησίσει (ὅτῃτῃς μέντοι ποσότητος ὀριζομένης παρὰ τοῦ δικασθέντος, ἢν οἱ νόμοι ταξάτωνα καλοῦσι), καὶ τοῦτο προσπαυτεῖσθαι ἔνα μάθον μὴ παῖζειν εἰς βίους ἄλλοτριῶν, ὁλλί τὰ κατὰ χώραν αἰρεῖσθαι δικαστήρια κἀκεία πρὸς τοὺς αὐτῶν ἀντιδικούς διακρίνεσθαι.

Hoc igitur miserantes sancimus, si quid fiat tale et tempus impleatur quod in cautione exhibitionis aut praesentationis ipse actor constituit, deinde ille quidem observet in iudicio, actor autem desit, et nisi intra dies X postquam reus venerit in provinciam actor occurrerit, reum quidem ingredientem apud iudicem et haec docentem repente dimitti, iureiurando autem eius iudicetur de omnibus expensis quas pertulit circa viam et circa peregrinam habitationem, et his iudices addicant actorem convenientem frustra. Et quoniam mos est non aliter fieri exhibitiones aut praesentationes, nisi actores fideiussores certa quantitate dederint, quia execuntur causam et suscipiunt sententiam, hanc quidem quantitatem omnino eos exigi et dari frustra calumniam passu. Si vero per iusiurandum etiam plus aliquid declaraverit, certa tamen quantitate definita a iudice, quam leges taxationem vocant, etiam hoc superexigi, ut agnoscant non ludere in vitas alienas, sed in provincia eligere iudices et ibi contra suos adversarios litigare.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ τὰς παρὰ τῶν ἐναγόντων ἐγγύας ὡς ἐπίπαν ἴσμεν ἐνταῦθα διδόνενας ἐπὶ τοῖς παρασταμίμοις προσώποις, εἰ δὲ εἰς ἕτερον ἀπάγονται χώραν, τὰς διαφυγάνειν ταῦτην τὴν παρατήρησιν, θεσπιζομεν τὸν ἐνταῦθα δικαστῆ ἢ τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κοιαιστέρα τὸν τοῖς θεοῖς ἡμῶν ὑπηρετοῦμενον γαμίπασιν, εἰ τι τοιοῦτο πρόξῃ κελεσθῆι, ἢ ἄλλως εἰς ἕτερον ἀπαχθῆναι χώρον τὸν ἐναγόμενον, πρὶν ἂν ἐγγυητὸν προκαταστήσειεν ὁ ἐνάγων ἐν τῷ δικαστηρίῳ καθ' ὃ μέλλει τὸν εὐθυνόμενον ἀγεῖν, ὡς δῶσας πρὸς τὸ τῶν τίπων δίστιγμα χρυσίον ὅσον ἂν ὀρισθῆι τῷ φείγοντι, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπεξέλθῃ ἢ ἐπεξελθῶν μὴ κρατίση τῆς δίκης, κἀκεία πάντα κρίντε-

Quia vero ab actoribus fideiussiones plerumque novimus hic datas, tamquam in exhibendis personis, si vero in aliam deducantur provinciam, forte declinare hanc observationem, sancimus hic iudicem aut gloriosissimum nostrum quaestorem sacris nostris ministrantem litteris, si quid tale agere iubeatur, non aliter ad aliam exhiberi provinciam reum, antequam fideiussorem praebet actor in iudicio, in quod futurus est reum deducere, quia dabit secundum locorum spatium aurum quantumcumque decretum fuerit fugienti, si non exequatur aut exequens non viuat causam, et ibi omnia agi quaecumque in ex-

cap. I (Θεσπιζομεν, εἰ ὁ χρόνος πληρωθεῖ). II. III § 1. 2. IV in. (— παντελῶς ἀποστρεφόμεθα 302. 31) habet B. 7, 12, 7.
c. I summarium extat Poxp. 8, 6; Theodori summam repetit Ecloga lib. I—X Basilicorum (cf. Heimbach adnot.).

I. Hoc igitur aegre ferentes sancimus, si quid eiusmodi factum sit atque tempus transierit quod in cautione iudicio sistendi aut deducendi causa actor statuit, deinde alter quidem in iudicio praesto sit, actor autem absit, nec intra decem dies, ex quo ille in provinciam venit, actor compareat: ut reus, qui iudicem adierit et haec probaverit, statim dimittatur, iureiurando autem eius omnes impensae quas et in itinere et dum peregre commoratus est fecit, aestimentur atque in eas iudex condemnet eum qui temere causam egerit. Et quoniam moris est non aliter deductiones aut exhibitiones fieri, nisi actores fideiussores in certam quantitatem dederint se litein persecuturos esse et sententiam accepturos, ea quantitas omnino ab iis exigatur eique detur qui temere calumniam passus est. Quodsi quid etiam amplius per iusiurandum declaraverit (certa tamen quantitate a iudice definita, quam leges taxationem vocant), hoc quoque insuper exigatur: ut discant non ludibrio habere bona aliena, sed iudicia quae in provincia sunt eligere ibique cum adversariis suis litigare.

II. Quoniam vero scimus fideiussores ab actoribus plerumque hic dari propter exhibendas personas, si vero in aliam provinciam rei deducuntur, forte declinare eos hanc observationem, sancimus, ut iudex qui hic est vel gloriosissimus quaestor noster qui sacris nostris litteris operam dat, si quid tale facere iussus sit, non aliter (patiatur) reum in aliam provinciam deduci, priusquam actor in iudicio in quod reum exhibiturus est, fideiussorem praestiterit se, si ipse causam non persequatur vel persecutus non vincat, pro locorum distantia tantum pecuniae datum quantum reo definitum fuerit, ibique omnia agantur quae-

1 τοῦτο L¹ || 2 ὄν L¹ || 3 ἢ τῆς ἀπαγωγῆς ἢ ἀγωγῆς L¹ || 4 ὁ μὲν ἐναγόμενος adl. cum Halonandro vulg. || 5 καὶ μὴ et nisi ε || μερῶν M¹ || 6 ἀπαντήσεις LB^c || 12 ἐναγωγῆς B^c || 14 ἐπὶ τῇ ὁτῇ B^c || 17 τοῦ om. L¹ || 19 ταξάτωνα L || 21 δικαστήρια iudices ε || 22 κἀκεία L^a || ἐντοῦς L^a || 23 παρῆ περι L || 29. η. εἰς ἕτερον ἀπαχθῆναι χώραν τὸν ἐναγόμενον ἐπιτρέψειν (cf. Ath. in. et Theod. § 2) vel simile quid deesse vidit Heimbach || 31 προκαταστήσειεν ML Ath. || προκαταστήσειεν B^c (Halonander) προκαταστήσει Ath. in tit. 15 puratilis § 5 praebent ε (παράσχη Ath. in tit. 4 parat. § 9) || δικαστῆ B^c || 32 ἐνάγειν B^c || 34 αὐτὸς om. ε || ἐπεξέλθῃ Ath. Theod. || ἐπεξέλθοι MB ἐπεξέλθ^o L || 35 κρατίση ML B^c Ath. || κρατίσει B^c vulg., κρατίσει Osenbrüggen

1 haec RT || tale fiat RT || 3 actor] auctor (autem desit add. R¹) RV || 4 auctor RV || 5 nisi] non vulg. || postquam reus om. RV¹ T¹ || 6 auctor V || occurrerit] et occurrerit R² || rerum V¹ || 7 et haec docentem suppl. V² in spatio vac. || 10 his R² T² vulg.] has R¹ T¹ V || addicit R¹ V || auctorem V || venientem R || 11 est om. R¹ || 12 auctorem V || 13 dederit R¹ || qui V¹ || 14 suscipiant R² || quidem om. R || 15 exigi et] exigit V || 16 Si vero] Si vero per iusiurandum calumniam passu si vero V¹ || 17 tamen om. R¹ || definita] et definita RV || 19 in del. R² || 20 elegere V¹ || 26 hio] hinc R || 27 nostris om. V || 29 exhibent R¹ || reum] u ex corr. V || 30 auctor V || quod V] quo RT || 31 rerum V¹ || 32 spatium V¹

σθαι ὅποσα ἐπὶ τῇ παραστάσει διωρίσασμεν, τοῦ μὲν ἠραθέντος χρυσίου παρὰ τῶν ἐγγυητῶν ἀπαιτούμενον καὶ διδομένον τῷ ἀπαχθέντι, παρεχομένον δὲ παρ' ἐκείνου καὶ τοῦ ὄρκου ἀκρι ταξιαίνονος, ἵνα εἴπερ ἠμόσθαι καὶ πλείον δεδαπανήσεται, καὶ τοῦτο ἀπολλάβοι, καὶ παταχούθεν φαίνονται τέλεια τὰ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας.

hibitione decrevimus, definitum vero aurum a fideiussoribus exigendum et dandum ei qui deductus est, praebendo quoque ab illo etiam iureiurando usque ad taxationem, ut si iuraverit se etiam amplius expensis, et hoc recipiat, et undique videantur perfectae nostrae legislationes.

CAPUT III.

Καίεινο δὲ ἡ μὲν ἀρχαιότης εὖ ποιούσα διετίπασιν, οἱ δὲ νῦν ἐξέπληθες τεχνάσοι, τῆν τῶν ἡμετέρων νόμων φιλανθρωπίαν ἀφορμῆν ποιούμενοι τῆς ἱαντῶν ἐπιχειρίας, τῆς γὰρ παλαιότητος βουλομένης τὸν αἰτιάσεως βιβλίον, δεξόμενον ἡμερῶν εἰσὼ δέκα διᾶσκηνιν ἔχειν, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνερευνησάτω τὸ πρῶγμα καὶ ἴσως ἐπιγνώνας καὶ ἀπαλλαγῆναι, μετὰ δὲ τῆν τῶν δέκα ἡμερῶν προθεσίμιαν τηριακάτα καὶ ὑπογράφειν τῷ σταλέντι βιβλίῳ καὶ τὰς δικαστικὰς πληροῦν ἀσφαλείας, τινὲς δὲ ἀφοραίντες εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους, οἱ μετὰ προκαταρξίν οὔτε παραιτίσθαι τὸν δικαστῆν οὔτε συνδικαστῆν αἰτεῖν συγχωροῦσι, τὸ πρῶγμα τεχνάζουσι, καὶ μάλιστα τῶν πρακτόρων τὰ τοιαῦτα δολερῶς ἐξενρισκόνταν, καὶ ἅμα προσερχθεῖται τὴν ὑπόμνησις, πολλακίς οὔτε βιβλίον διδομένοι οὔτε δικαστικῆς οὐδέμιας ἀσφαλείας, ἀγοῦσι τὸν ἀνδραγον ἄκοιτα πρὸς τὸν δεδομένον δικαστῆν καὶ οὐδ' ὅτι οὖν ἐπιστάμενον συναλλάσσουσι ποιήσασθαι προκαταρξίν, ὡς ἀπαξ αὐτὸν ὑπὸ τῇ προκαταρξίῳ γεγιμένον δεδιδῆσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἀδειαν μήτε παραιτίσθαι τὸν δικάζοντα μήτε συνδικαστῆν γοῦν αἰτήσασθαι, καίτοι γε ἴσως ὑπόπτου τοῦ δικαστοῦ καθεστῶτος· οὕτω τε πράττουσιν ἂ βούλονται καὶ ὑπὸ ταῖς ἐανθῶν τῶν τῆναις τὸν ἀνδραγον ποιησάμενοι ὡν βούλονται ἢ τῶνον τὰ κατ' αὐτὸν σπαράττουσιν. Θεσπίζομεν τοίνυν, ἐπειδὴν ὑπόμνησις προσερχθεῖται τινί, πάντως ἐπιδιδῶσθαι βιβλίον, καὶ μὴ κατὰ τὸ παλιὸν δέκα μόνον ἡμερῶν ἔχειν τὸν υπομησθέντα προθεσίμιαν, ἀλλὰ διπλασίαν, τούτέστιν εἰκοσίαν, ὡς τε παραιτίσθαι βουληθεῖται εἶτε καὶ συνδικαστῆν αἰτήσασθαι, ἀδειαν ἔχειν τοῦτο ποιεῖν ἢ καὶ ἴσως ἐπιγνώνας τὸ ὄφλημα καὶ ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ φιλικῶς, καὶ μὴ κατ' ἐπιχειρίαν καὶ ἐπιδρομῆν

Illud quoque antiquitas quidem bene faciens disposuit, nunc autem studio machinatorum, nostram legum clementiam occasionem facientes suarum calunniarum. Vetustate namque volente conventionis libellum suscipientem diebus aequae decem deliberationem habere, quo possit discutere causam et forte etiam recognoscere et liberari, post decem autem dierum indutias tunc et subscribere misso libello et iudicialibus implere cautiones, quidam vero respicientes ad nostras leges, quae post litis contestationem neque refutare iudicem neque alium petere iudicem permittunt, causam arte machinantur, et maxime executoribus talia dolose adinvenientibus, et mox ut oblata fuerit quaelibet admonitio, forte neque libello dato neque iudiciali ulla cautione, deducunt hominem invitum ad iudicem datum et nihil scientem compellunt facere litis contestationem, ut semel sub litis contestatione constitutus obligetur et nullam habeat licentiam neque refutare iudicem neque alium simul iudicem petere, cum forte suspectus iudex sit; et sic agunt quae volunt et sub suis artibus hominem constituentes quo volunt modo de eo agunt.

1 Sancimus igitur, dum admonitio oblata fuerit alicui, modis omnibus offerri libellum, et non secundo antiquitate decem solummodo dierum habere eum qui admonetur indutias, sed duplices, hoc est viginti, ut sive repudiare voluerit sive et cum eo alium iudicem petere, licentiam habeat hoc facere aut forte cognoscere debitum et liberare se ab adversarii sui contentione amicabiliter, et non per calumniam et circumventionem sub iudice constitui

§ 1. 2 et cap. IV in. ex B habet B¹ p. 234 Zich.
§ 1 summarium extat P¹ p. 10, 2.

cumque de exhibitione constituimus, ut definita pecunia a fideiussoribus exigatur eique detur qui deductus est, iusiurandum autem ab illo praestetur taxatione moderatum, ut siquidem iuret se plus impendisse, hoc quoque recipiat, atque undique perfecta appareat nostra legislatio.

III. Verum illud quoque antiquitas bene quidem disposuit, nunc autem de industria insidiis vexant qui ex nostrarum legum humanitate iniuriae suae opportunitatem petunt. Cum enim antiquitas iubeat eum, qui libellum conventionis accepit, intra decem dies deliberandi facultatem habere, quo et causam examinet et forte agnoscat atque transigat, post spatium vero decem dierum libello misso subscribere et iudicialibus cautionibus satisfacere, nonnulli ad nostras leges respicientes, quae post litis contestationem nec recusare iudicem nec alium quoque qui simul iudicet petere permittunt, insidias rei moluntur, cum maxime executores talia dolose excogitent, et simulatque qua admonitio oblata est, saepe nec libello dato nec iudiciali ulla cautione praestita hominem invitum ad iudicem datum ducunt omniumque rerum plane ignarum ad litem contestandam compellunt, ut lite semel contestata obstructus teneatur neve ullam habeat facultatem aut recusandi iudicem aut alium saltem qui simul iudicet petendi, licet iudex fortasse suspectus sit: atque ita quae volunt agunt et cum hominem artibus suis circumvenerint, quo volunt modo 1 res illius diripiunt. Sancimus igitur ut, quando cui admonitio oblata sit, omnino libellus tradatur, neve sicut antiquitus decem tantummodo dierum spatium, sed duplex, id est viginti, admonitio habeat, ut, si iudicem recusare velit sive etiam alium qui simul iudicet petere, licentia ei sit hoc faciendi, vel etiam agnoscendi forte debitum et amice cum adversario suo transigendi, neve per iniuriam aut circumventionem

4 ταξιαίνονος L || 5 ante δεδαπανήσεται s. v. add. ἐανθῶν L² || 9 τῆν om. L || τὸν ἡμετέρον νόμον φιλανθρωπίαν L || 11 αὐτῶν L || 12 βιβλίον L || ἡμερῶν εἰσὼ δέκα διᾶσκηνιν diebus aequae (i. e. ἴσων) decem s || 13 ἐφ' ᾧ εἶη s. v. add. L² || 14 καὶ ἴσως M || καὶ ἴσως καὶ L² (cf. 35) || 16 τὰς τοῖς L || 17 δὴ L || δὲ M s || 18 κρ. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 22 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 24 δεδομένων L² διδομένων L² || 25 γοῦν om. s || 32 σπαράττουσιν M L² πρῆττουσιν L² || Κάκεινο θεσπίζομεν, ἐπειδὴν inc. B || 33 ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ) libenter se ab adversarii sui contentione s

1 aurum] an...rum V¹ || 4 taxationem R || se] sct R¹ || 5 et undique] ut undique R V¹ || 6 legislatinōs V¹ || 10 calumpniae V¹ || 11 conventionis V] factae add. RT vulg. || 15 libellum et iudices R¹ || 16 vero quidam V¹ || 18 iudicem V] om. RT || 19 permittant R¹ || 20 tale V || 24 contestatione V¹ || 25 contestationem R² || 26 licentiam habeat V habet licentiam R¹ || 27 cum forte om. R¹ || subspectus R¹ || 28 voluerit R || 29 constituentes RT] statuentes V vulg. || 32 amotio (amotio V²) ablata V || 33 auferri R¹ offerri R² obferri R³ || et] ut V || 35 monetur R¹ || 38 recognoscere Beck || ab om. R¹ || 39 contentione R

ὑπὸ δικαστῆ γίνεσθαι ἴσως ὑπόπτω, ἴσως ἀκαταδυ-
 μίω, πολλάκις δὲ τι καὶ οἰκείον ἐπὶ τῷ φέροντι διου-
 καυμένω, καὶ τὸν τὴν δίκην ὑπομένοντος οὐδένα και-
 ρὸν ἔχοντος πρὸς τὸ μαθεῖν ἐφ' οἷς ἐναγόμενος ἀπαν-
 2 τῆσει. Λεχόμενον δὲ αὐτὸν τὸ βιβλίον, μόνῃς
 προσωπικῆς ἔγγης παρ' αὐτοῦ διδομένης καὶ τῶν
 σποροτύλων κατὰ τὴν θέλαν ἡμῶν παρεχομένων διά-
 ταξιν, ὑπογράφει τῷ καλουμένῳ ἀντιβιβλίῳ δηλοῦντα
 καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν αὐτὸ τὸ βιβλίον ἐπιδίδεται,
 ἵνα μὴ καὶ περὶ τοῦτο τέχνη τις γένηται. Ἐπειδὴν 10
 δὲ μέλλοι γίνεσθαι προκαταρξίς παρὰ τῷ δικαστῇ,
 ἐρωτᾶσθαι τὸν φέροντα, εἰ αἱ εἰκοσι διεληλύθεισιν
 ἡμέραι αἱ τῆς διασκέψεως, κἀκείνον λέγειν μὲν τάληθῆ,
 δεικνύσθαι δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῆς ἡμέρας τοῦ βιβλίου
 καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς κατὰ τὸ βιβλίον. καὶ εἰ φῆ- 15
 σαις παρεληλύθειναι τὸν τῶν εἰκοσι ἡμερῶν ἀριθμὸν,
 τῆνικατὰ γίνεσθαι τὴν προκαταρξίν. ἐν μέσῳ δὲ
 ἀδειαν εἶναι καὶ παραιτεῖσθαι τὸν δικαστὴν καὶ ἑτε-
 ρον αἰτεῖν ἢ συνδικαστὴν αὐτῷ λαμβάνειν, ἢ καὶ
 ἀπαλλάττεσθαι φιλικῶς, οὐδὲν ἐν μέσῳ οὔτε ζημιού- 20
 μνον οὔτε παρα τῶν πρακτόρων ταραττόμενον, ἀλλὰ
 τὴν τε δικαστικὴν ἀσφάλειαν ἐκτιθέμενον, καθάπερ
 ἂν οἱ ταῦτα κρίνοντες συνίδοιεν, τὴν τε τῶν εἰκοσι
 ἡμερῶν ἔχοντα διάσκησιν. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ παρα-
 φυλαχθῆναι, κἀν δοξείε τις γίνεσθαι προκαταρξίς, ἀντι 25
 μηδένος αὐτὴν εἶναι, ἀλλ' ἀδειαν εἶναι καὶ μετὰ τὴν
 τοιαύτην προκαταρξίν εἶσω τῶν τεταγμένων εἰκοσι
 ἡμερῶν οὕτως ἀπαντα πράττειν, ὡς ἂν εἰ μηδὲ τὴν
 ἀρχὴν ἐγεγόνει τις προκαταρξίς.

forsan suspecto, forsan ingrato, plerumque autem
 aliquid etiam proprium contra reum dispensans, et
 eo qui litem sustinet nullum habente tempus ad
 cognoscendum, in quibus conventus occurrit.

5 2 Suscepto vero libello, sola personali fideiussione
 ab eo data et sportulis secundum mandata sacram nostram
 praebitis constitutionem, subscribere libello qui ap-
 pellatur responsionis et declarare etiam tempus qui
 ei libellus datus est, ne etiam ob hoc ars fiat quae-
 10 dam, cumque futura est celebrari contestatio litis
 apud iudicem, interrogari fugientem, si viginti dies
 transierint deliberationis, et illum dicere quidem veri-
 tatem, ostendi quoque illud etiam ex die et sub-
 15 scriptione libelli: et si dixerit transisse viginti die-
 rum numerum, tunc fieri litis contestationem. In
 medio autem licentiam esse ei repudiare iudicem et
 alium petere aut etiam cum eo iudicem percipere
 aut certe absolvi amicabiliter, nihil in medio neque
 damnificando neque ab executoribus conturbando,
 sed iudiciariam cautionem exponentem, sicut qui de
 his iudicant perspexerint, et viginti dierum habentem
 deliberationem. Si vero haec non serrentur, licet
 videatur quaedam fieri contestatio litis, pro nihilo
 eam esse, sed licentiam esse et post huiusmodi con-
 25 testationem litis intra definitos viginti dies sic omnia
 agere, tamquam si neque ab initio facta sit quaedam
 contestatio litis.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ ἅπαξ παραιτησάμενος τὸν δικαστὴν ἕτερον 30
 λάβοι, οὐ δίδομεν αὐτῷ καὶ τὸν ἡττημένον αὐτίς
 παραιτεῖσθαι. ὡςπερ γὰρ αὐτοῦ κηδόμεθα, οὕτω καὶ
 τὸ δι' ἀναβολὴν πράττεσθαι τὰ κατὰ τὸν ἐναγόντων
 παντελῶς ἀποστρεφόμεθα. Εἰ δὲ καὶ τινες διωμό-
 σαιτο μὲν ὡς προσεδρεύουσι, πρὶν δὲ ἢ προκαταρξίς 35
 γένοιτο, τῆς μεγάλῃς ταύτης ἀφανείας κατασταλεῖν πό-
 λεως, ἀδειαν εἶναι καὶ μὴ γενομένης προκαταρξίσεως
 προσιέναι τὸν ἐνάγοντα τῷ ἀφορισθέντι δικαστῇ καὶ
 ταῦτα προσαγγέλλειν, ἐκείνον δὲ, εἰ μὲν ἀρχῶν εἴη,

30 Si vero semel repudians iudicem alium acceperit,
 non sinimus ei et eum qui petitus est rursus repu-
 diare. Sicut enim eius curam habemus, sic etiam
 per dilationem agi aliquid adversus actores modis
 omnibus aversamur. Si vero etiam quidam iurent
 quidem quia observent, et antequam contestatio litis
 35 fiat, ab hac maxima dispareant civitate, licentiam
 esse etiam non facta litis contestatione adire acto-
 rem statutum iudicem et haec denuntiare, illum vero,
 si quidem administrator sit, iubere omnimodo ex-

cap. IV (34 Εἰ δὲ καὶ τινες — 303, 19 ὑπόθεσιν) extat B 7, 14, 22

iudici obnoxius fiat fortasse suspecto, fortasse minus sibi accepto vel qui adeo privatam adversus reum
 contentionem exerccat: praeterquam cum qui litem sustineat nullum habeat tempus ad cognoscendum quo
 2 nomine conventus compareat. Cum vero libellum acceperit, sola personali fideiussione ab eo praes-
 titata et sportulis secundum sacram nostram constitutionem datis libello contradictionis quem vocant sub-
 scribebat, simulque tempus quoque quo libellus sibi traditus sit declaret, ne qua vel de hac re machinatio
 fiat. Quando autem litis contestatio fieri debet apud iudicem, interrogetur reus, num viginti illi dies de-
 liberationis praeterierint; et ille quidem verum dicat, sed idem etiam demonstraret ex die libelli et sub-
 scriptione quam libello inseruit. Et si numerum viginti dierum praeterisse dixerit, tum litis contestatio
 fiat. Interim vero liceat et recusare iudicem et alium petere vel collegam qui simul cum eo iudicet ac-
 cipere, vel etiam amice litem componere, neve ullo modo interim aut damnum patiatur aut ab execu-
 toribus vexetur, sed et iudicalem cautionem praestet, quemadmodum illis qui de his iudicant visum sit, et
 viginti dierum deliberationem habeat. Quodsi haec non observentur, etiamsi qua litis contestatio facta
 videatur, ea pro nulla habeatur, sed liceat etiam post eiusmodi litis contestationem intra statutos viginti
 dies ita omnia agere, quasi ne ab initio quidem ulla litis contestatio facta esset.

IV. Si quis autem semel recusato iudice alium acceperit, non concedimus ei, ut etiam quem petiit
 rursus recuset. Quemadmodum enim ipsi prospicimus, ita etiam per dilationem quicquam agi contra actores
 plane abnuimus. Si qui vero iuraverint se adfuturos, iidem autem antequam litis contestatio facta sit
 magna hac urbe discesserint, liceat actori ne facta quidem litis contestatione iudicem designatum adire et
 haec denuntiare, ille vero, siquidem magistratus sit, omnibus modis iubeat reum adduci tamquam per-

1 ὑπὸ ἐπὶ L || γίνεσθαι ὑπὸ δικαστῆ B² || 2 οἰκείον
 libri || μὴ οἰκείως ex prava Leunclavii coniectura B¹ || διου-
 καυμένω MB² || διακειμένω L || 4 ἐφ' οἷς εὐθὺς B² ||
 5 § 2 Λεχόμενον — 24 διάκειναι om. B² || μόνος L² ||
 7 σποροτύλων M σπηθειῶν B || διάταξιν Cod. 3, 2, 4 ||
 8 ἀντιβιβλίω Heimbach cum Cuiacio ἀντιβιβλίω libri ||
 10 γίνηται L² || 12 διεληλύθεισιν B || 15 καὶ ἐν τῆς
 κατὰ τὸ βιβλίον ὑπογραφῆς L (cf. etiam ε) || βιβλίον (cf.
 301, 16 et Cuiacii expros.) ἀντιβιβλίον malit Zachariae ||
 16 τὸν om. M || 18 καὶ ἕτερον B || 19 ἢ καὶ aut
 certe ε || 20 sq. * οὐδὲ — οὐδὲ libri || 21 τῶν om. L² ||
 25 γίνεσθαι MLB² || γεισθαι B vulg. || 28 εἰ om. M ||
 30 ἅπασι τις add. B² || ἕτερος M || 33 δι' ἀναβολῆς
 τινὰ add. B² || τῆς L || 35 παρεδρεύοντι B¹

1 suspecto R || 2 reum R] eum VT vulg. || dispen-
 santem V || 3 qui om. V¹ || 4 cognoscendum V] agnosce-
 dum RT || 6 sportulis V¹ || 7 qui] quod R¹ V || 8 etiam]
 et R¹ || 10 celebra. V¹ || 16 ei] leg. et? || 18 persoli R]
 neque] aut V || 20 set RV] sed et vulg. || iudiciariam
 RV || qui de his RT] de his qui V || 21 iudicant R]
 iudicans VT || *perspexerit libri || habente — 31 eum
 qui scr. R² in ras. 3 versusum || habente RV || 25 difini-
 tos RT || 33 aliquid agi R || 34 aversamur vulg.] ad-
 versamur RV || quidem aiurent quidem R¹ || 35 obser-
 vant al. || 36 maxime libri || dispareant V² disparatur
 R || 37 contestationem R¹ contestati. V¹

καλείναι ἐκ τρόπου παντός ἀγεσθαι τὸν ἐναχθέντα ὡς
καὶ ἐπίσκοπον καὶ σχεδὸν ἑαυτοῦ κατηγοροῦν τῇ φυγῇ
γενομένου· εἰ δὲ οὐκ ἄρχοι, δοθείη δὲ ἐκ τινὸς δικασ-
τῆς, εἴτε ἐκ θείου τύπου τυχὸν ἢ κελύσεως ἢ καὶ
παρὰ τινος ἀρχόντος, ἐπ' ἐκείνῳ μνηύειν, ὥστε ἀγε-
σθαι παρ' ἐκείνου, καὶ μὴ τὸ πρᾶγμα μένειν τῷ δῶ-
κοντι πανταχόθεν ἀπορον, οὐτὰ τοῦ δικαστοῦ πράξαι
τι δυναμένον διὰ τὸ μήπω γενέσθαι παρ' αὐτῷ προ-
κίταρξιν, ἐκείνου τε καταφρονούντος τοῦ νόμου καὶ
τῆς δημοσίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τὸν διώκοντα πάσης 10
ἐκτὸς νομίμου βοήθειας ἀπολιμπάνοντος. Ὅπως
ἂν οὖν μὴ λανθάνοντος αὐτοῦ καὶ βραδυνούσης τῆς
παραστάσεως τὸ πρᾶγμα μένοι μετέωρον, ἐξετάξω
παρμερῶς ὁ δικαστὴς ὅποι γῆς ἀπεληλυθέναι λέγη-
ται, καὶ διδῶν προθεσμίαν ῥητήν, ὥστε εἰ μὴ εἰσω 15
ταύτης ἀπαντήσῃεν (ἐλευθέρως μένοι τούτου παρη-
σίαν ἔχων, ἀλλὰ μὴ ὡς εἰκὸς ἐξέπιπτες παρὰ τοῦ
διώκοντος καθειργμένοι ἢ καλυμένοι ἔλθειν), τρι-
καῦτα κατὰ μίαν μοῖραν ἐξετάξω τὴν ὑπόθεσιν καὶ
ἐπὶ νομῆς πεμπέτω τὸν διώκοντα τῶν αὐτοῦ πραγ- 20
μάτων πρὸς τὸ μέτρον τοῦ διαφανομένου χρέους, ὥστε
αὐτὸν εἰς νομῆν πεμφθέντα ἔχειν τὰ πράγματα χρέους
ἐννεκ φυλακτέου. καὶ τρικαῦτα εἴπερ ἐκείνος ἀπαν-
τήσῃ, πᾶσαν αὐτῷ πρότερον θεραπεύειν τὴν ζημίαν,
οὐτὰ τε ἀπολαμβάνοντα τὰ πράγματα καὶ ἑγγυητὴν 25
παρασχόμενον ἀγωνιάσθαι τὴν ὑπόθεσιν.

CAPUT V.

Καλὸν δὲ ἂν εἴη καὶ τοῦτο πρὸς τὴν τῶν ἀμφισ-
βητουμένων ζητήσιν νόμῳ κοινῶ διορισσάσθαι. πρό-
τερον μὲν γὰρ γεγονόσιν ἀμφισβητήσεσι πολλαί, πό-
τερον δὲ τὰς στρατείας ὑπὸ τοῦς τῆς ὑποθήκης ἄγ- 30
σθαι δεσμούς ἢ τούτων ἐλευθέρως εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν ἴδη κείριται νόμῳ, καὶ πρόδηλοι καθυστάσιν αἱ
στρατείας, ὅποσαι διὰ τὸ πιπράσκεισθαι καὶ ὑποτί-
θεσθαι δύνανται. ἤμισι δὲ τὸ πρᾶγμα ἐκ μεϊόνων
θεορῶντες ἴσμεν, ὡς ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων οὐκ 35
ἦν ἐπὶ ταῖς στρατείαις ὑποθήκη, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα
παντελῶς ἀρχαία καὶ ἐκλειπούσα ἐν τοῖς τοιοῦτοις
ἱερίοις· κατὰ μικρὸν δὲ οἱ αὐτοκράτορες τοὺς προ-
σιοντας τῶν δανειστῶν ἐλευθόντες ταῦτα ἐδίδοσαν, καί-
τοι πάσης στρατείας δημοσίας οὐσης καὶ οὐδένα πόρον 40
πανταλῶς ἕτερον ἢ τὸν ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἔχουσης.

ium et fere sui ipsum accusatorem per fugam factum; sin magistratus non sit, sed iudex ab aliquo
datus sit, sive ex sacra sanctione forte vel iussione sive etiam a magistratu quodam, ad illum referat, ut
ab eo adducatur reus neve actori causa undique impedita maneat, cum neque iudex agere quicquam va-
leat propterea quod nondum apud ipsum litis contestatio facta sit, et ille legem et iusiurandum suum
1 contemnat actoremque omni legitimo auxilio destitutum relinquat. Ne igitur latitante eo et dilata
exhibitione causa in suspenso maneat, iudex obiter examinet, quo ille terrarum abisse dicatur, et certum
diem statuat, intra quem si non venerit (modo liberam huius rei facultatem habeat nec vero, ut fit, ab
actore dedita opera arceatur vel quominus veniat prohibeatur), tunc una parte praesente causam examinet,
et in possessionem rerum illius mittat actorem pro modo debiti demonstrati, ita ut is in possessionem
missus res habeat debiti servandi causa. Et tunc siquidem ille compareat, prius ei omne damnum resar-
cial, atque ita res recipiat et fideiussore dato causam agat.

V. Opportunum vero erit propter rerum de quibus dubitatur disceptationem etiam illud communi
lege definire. Prius enim multae fuerunt dubitationes, utrum militiae hypothecae vinculis obstringi an ab
iis liberat esse oporteat. Verum hoc quidem iam definitum est lege atque manifestum est, quot militiae
cum vendi possint, ideo etiam oppignerari possint. Nos vero rem altius considerantes novimus inde ab
antiquitate non fuisse in militiae hypothecam, sed nomina quaedam plane antiqua quaeque evanuerint
in eo genere valuisse; paulatim autem imperatores creditorum qui eos adirent miseris illa concessisse,
licet omnis militia publica esset nec ullum omnino alium reditum nisi ex imperiali liberalitate haberet.

1 καλείναι ἐκ] κελύσει ἐκ B^c. κελύσομεν L^a || 2 κατή-
γορον ἑαυτοῦ L || 7 ἀπειρον? L^a || 8 παρ' αὐτοῦ B^c ||
11 ἐκ τοῦ νομίμου L || 12 οὖν] λαθεῖσθαι L^a || 14 λέγη-
ται M] λέγεται L B^c || 19 καὶ ἐπὶ — 26 ὑπόθεσιν
om. BL, uncis inclusit M² || 30 στρατείας L || 32 νόμῳ]
Cod. 5, 13, 27 (28 citat Theod., ubi cf. Zachariae) || περίδη-
λοι L || 33 στρατείας M^a || διὰ τὸ lineola subducta notat
L^a, om. ε || 41 ἢ M (ε) εἰ μὴ L

1 sue R || 2 *administrat (aministrat RV) libri ||
3 sive slus R¹ || 5 denuntiare R¹ || ut om. V¹ || deducant
R¹ || 8 contentene R¹ continentem R¹ || iuramentum

hiberi reum tamquam periurum et paene sui accu-
satores per fugam factum; si vero non administraret,
sed datus sit a quodam iudice, sive ex sacra forte
forma aut iussione aut etiam ab aliquo administra-
tore, ad illum nuntiare, ut deducatur ab illo, ne
causa maneat actori undique desolata, iudice agere
aliquid non valente eo quod nondum apud eum facta
sit contestatio litis, illo contemnente legem et [jura-
mentum suum] manifestationem suam, et actorem
extra omne legitimum adiutorium relinquente.

1 Igitur ne latente eo et tardata exhibitione causa
maneat suspensa, examinet ut potuerit iudex, in
quam terram abisse dicitur, et det indutias certas,
ut nisi intra eas occurrerit (liberam tamen huius
rei fiduciam habens, si non forte studio actoris im-
pediatur aut venire prohibeatur), tunc secundum
unam partem examinet negotium et in possessionem
mittat actorem eius rerum secundum mensuram de-
clarati debiti, ipsumque in possessionem missum ha-
bere res debiti causa servandi. Et tunc, si ille oc-
currerit, omne ei prius salvet damnum, et tunc reci-
piens res et fideiussorem praestans prosequatur
causam.

Optimum quoque est etiam hoc propter dubitatio-
num quaestionem lege communi determinare. Primum
namque fuerunt dubitationes plurimae, utrum
oporteat militiae sub hypothecae deduci vinculis, aut
his liberat esse. Sed hoc quidem iam definitum est
lege, et certae consistunt militiae quaecumque vendi
aut obligari possunt. Nos autem ex maioribus causis
considerantes scimus, quia ex antiquis temporibus
non erat in militiae hypotheca, sed quaedam
nomina omnino antiqua et deficientia in talibus fere-
bantur; paulatim vero imperatores interpellantium
creditorum miserati haec praebant, cum utique
omnis militia publica existeret et nullum quaestum
omnino alium quam ex imperiali munificentia habens.

suum (iuramento suo R¹) ut glossema seclusi || 9 mani-
festationem suam R] manifestatione (et man. T¹) sua
VT vulg. || 11 tardata] et add. R¹ V¹ || causa] et causa
R¹ || 14 nisi] nisi si R¹ || 15 si no V¹ || actoris] impera-
toris R¹ || 18 rerum — 22 res et scr. R² in ras. 2 vers. ||
21 saluet RVT²] soluet T¹ al. || 22 fideiussorem V]
fideiussores RT || praestans] quod add. R³ || 27 dubita-
tionem RV³ dubitationi V¹ || 28 quaestionum R || legem
RV¹ || primum] determinare add. R¹ || 29 dubitationis
V¹ || 30 hypothecae] ypothece lege V || 32 lege om. V ||
34 desiderantes R¹ || 36 omnino om. R || 37 interpellari
R¹ || 39 militiae R¹ || publica om. R¹ || existerent R¹? T

1 Διὰ τοῦτο τοῖνυν θεσιζομεν τὰ ἐκ τοῦ καλουμένου κάσου στρατείας μὴ παντὶ προχειρῶς ὑποκείσθαι, πλὴν εἰ μὴ δανειστὴς εἴη ὁ εἰς αὐτὸ τοῦτο δανείσας ἐφ' ᾧ τῆς στρατείας ἐκείνου τυχεῖν. ἐπειταγε τοῖς ἄλλοις δανεισταῖς οὐ προχειρῶς δίδομεν τοῦτο· ἀλλ' εἰ μὲν παῖδες ὡσὺν ἡ γαμετὴ τῷ τελευτήσαντι, τοῦτοις πάσι προκρίνομεν τρόπους, ὡς τε προσίεναι τε ἡμῖν καὶ κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν ταῦτα κομίζεσθαι, οὐχ ὡς πατρῶων κληρῶν, εἰ γε τὰ ἄλλα ἀπορος εἴη, ἀλλὰ βασιλικὴν φιλοειμίαν, ἵνα καὶ τοῖς οὐσίαν καταλιμπάνουσι καὶ τοῖς οὐκ ἔχουσι τὰ εἰκότα βοηθήσῃμεν. Εἰ μὲντοι οὐδεὶς αὐτοῖς οὕτως παῖς ὡς τὴν γυνή καθεστῆκοι, οὐδὲ δανειστὴς ὁ εἰς αὐτὴν τὴν στρατείαν δανείσας, τῆνικαῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις δανεισταῖς μεταδίδομεν τῶν τοιούτων, ἵνα μὴ δούζωμεν ἀπάνθρωπὸν τι ποιεῖν καὶ οὐ δεῖ εὐσεβῆ καὶ θεῶ ἀρέσκουσας πράξιν τιθέναι τὸν νόμον. καὶ περὶ τῆς στρατείας τῶν περιβλέπτων σιλεντιαρίων ἰδικῶς δεδομένων καὶ πεφλοτιμημένων αὐτοῖς προνομίων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχύος μενόντων.

1 Propterea igitur sancimus ea quae appellantur ex casu non omnibus prompte subiacere, nisi tamen creditor fuerit qui ad hoc ipsum mutuavit, ut militia illi emeretur. Alioquin aliis creditoribus non prompte damus hoc: sed si quidem filii fuerint aut uxor defuncti, istos omnibus praepromissis modis, ut audeant nos et secundum iussionem nostram haec habeant non tamquam paternam hereditatem, si in aliis inops sit, sed tamquam imperialem munificentiam, ut et substantiam relinquibus et non habentibus merito solacium praebemus. Si vero nullus eis neque filius neque uxor fuerit neque creditor qui ad ipsam militiam mutuavit, tunc et aliis creditoribus praebemus haec, ne videamur inhumanum aliquid facere et non propter piam et deo placentem actionem ponere legem: de militia quippe spectabilium silentiariorum proprie datis et largitis eis privilegii in sua virtute manentibus.

20

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς φιλανθρωπίαν ἅπας ἡμῖν ὁ νόμος ἤρμοσταί, ὁρῶμεν δὲ τινὰς συνοικούντας γυναῖξιν προικῶν χωρὶς, εἴτα τελευτῶντας, καὶ τοῖς μὲν παῖδας ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους πρὸς τὸν πατρῶων κληρῶν, τὰς δὲ γυναῖκας, κἄν εἰ μνηστὴς ἐν τάξει νομίμως γαμετῆς συνήκησαν, ἀλλ' οὐν διὰ τὸ μὴ γενέσθαι μήτε προῖκα μήτε προγαμιαίαν δωρεάν μηδὲν ἔχειν δυναμένας, ἀλλ' ἐσάχθη συζῶσας ἀπορίαι, διὰ τοῦτο θεσιζομεν, πρόνοιαν γενέσθαι τοῦτων καὶ ἐν τῇ διαδοχῇ τοῦ τελευτήσαντος, καὶ τὴν τοιαύτην γαμετὴν μετὸ τῶν παίδων καλεῖσθαι. καὶ ὡς περ ἐγράψαμεν νόμον βουλόμενον, εἴπερ ἀπορικοὺν οὖσαν τὴν γαμετὴν ὁ ἀνὴρ ἀποπέμψεται, τὸ τέταρτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας λαμβάνειν αὐτὴν, οὕτως κἀνταῦθα, ἐπειδή περ εἰκόσ ὀλίγους ἢ πλείους εἶναι παῖδας, τὴν τετάρτην τῆς περιουσίας μοῖραν κομίζεσθαι τὴν γυναῖκα, εἴτε πλείους εἴτε ἑλάττους οἱ παῖδες εἴεν. εἰ μὲν-

Quoniam vero ad clementiam omnis a nobis lex aptata est, videmus autem quosdam cohaerentes mulieribus indotatis, deinde morientes, et filios quidem ex lege vocatos ad paternam hereditatem, mulieres autem, licet decies milicos in statu legitimae coniugis manserint, at tamen eo quod non sit facta neque dos neque antenuptialis donatio nihil habere valentes, sed novissima viventes inopia, propterea sancimus providentiam fieri etiam harum et in successione morientis et huiusmodi uxorem cum filiis vocari. Et sicut scripsimus legem volentem, si sine dote existentem uxorem vir dimiserit, quartam partem eius substantiae accipere eam, sic etiam hic, quoniam contingit forte paucos aut plures esse filios, quartam partem substantiae habere mulierem, sive plures sive minus filii fuerint. Si tamen legatum aliquod

cap. V § 1 (Θεσιζομεν τὰς) extat B 25, 6 (B^a p. 322 Zach.)
 cap. VI om. L, eiusdem particulis quasdam cum novellae CXVII cap. 5 contaminatas exhibet B 28, 1: (cf. B^a p. 161 Zach.) indeque illi novellae insertas repetit L f. 124, unde lectionis discrepantiam notavi.

1 Propterea igitur sancimus, ut ea quae sunt ex casu qui vocatur militiae non civis temere oppignerentur, nisi si creditor sit qui ad hoc ipsum pecuniam credidit ut militia ille potiretur. Certe reliquis creditoribus non temere hoc concedimus: sed si defuncto liberi sint vel uxor, hos omnibus molis antepromissis, ut et audeant nos et secundum iussionem nostram ea auferant, non tamquam paternam hereditatem, si quidem ceteroqui inops sit, sed tamquam imperialem liberalitatem: quo et iis qui bona relinquunt et qui nihil habent opin quam par est feramus. Si vero iis nec filius ullus nec uxor extiterit, neque creditor qui in ipsam militiam credidit, tunc ceteros quoque creditores in partem earum rerum vocamus, ne quid videamur inhumani facere ac non propter piam actionem et deo acceptam ferre hanc legem. Ceterum privilegia quae de militia spectabilium silentiariorum specialiter data usque donata sunt in sua firmitate manent.

VI. Quoniam vero ad humanitatem tota nobis lex accommodata est, videmus autem quosdam mulieribus uti sine dote nuptis, deinde decedere, et liberos quidem ex lege ad paternam hereditatem vocari, mulieres autem, licet sententias legitimae uxoris locum obtinuerint, tamen quia nec dos nec donatio antenuptialis facta sit, nihil habere posse, sed in extrema inopia vivere: propterea sancimus, ut his quoque prospiciatur in successione defuncti, atque eiusmodi uxor una cum liberis vocetur. Et quemadmodum legem scripsimus quae, siquidem vir uxorem sine dote nuptam dimiserit, quartam partem substantiae eius illam accipere vult, ita hic quoque, cum forte plures vel pauciores sint liberi, quartam substantiae partem mulier accipiat, sive plures sive pauciores sint liberi. Si quod vero legatum ei maritus reliquerit

1 τὰ ἐκ τοῦ καλουμένου κάσου στρατείας I. B. Koehler interpr. et emend. iuris Rom. (a. 1792) I 99 (cf. Theod. τὰ ἐκ τοῦ κάσου τῆς στρατείας, Ath. τὰ (τὰς cod.) ἐκ τοῦ κάσου τῶν πιπράσκεισθαι δυναμένων στρατείων κερδαινόμενα, sim. Jul.) τὰς ἐκ τοῦ καλουμένου κάσου στρατείας (κάσου στρατίας) MLB ea quae appellantur ex casu s. (cf. nov. XCVII c. 4) ἢ 4 ἐκείνου L ἢ 6 τοῦτου L ἢ 7 προκρίνομεν Mz; προκρίνεσθαι LB ἢ τὰ om. L^a ἢ 9 ἀπερος L ἢ 12 οὐτε παῖς] οὐτε om. L, παῖς om. L^a 13 αὐτῆς] ταύτης B ἢ 14 μεταδίδομεν τῶν τοιούτων] praebemus haec s ἢ 16 οὐ δεῖ] οὐδὲ B ἢ 21 ἅπασαν L ἢ 27 δωρεάν προγαμιαίαν B ἢ μηδὲ ἔχειν (τί add. L^a) L ἢ 29 πρόνοιαν] ἐνοίαν L ἢ τοῦτων] etiam harum (i. e. καὶ τοῦτων) s ἢ 30 καὶ τῆν — 35 παῖδας et 37 εἴτε — εἴεν om. BL, in quibus post γυναῖκα (36) verba

nov. CXVII c. 5 οἶτω μέντοιγε — ἐκλείσμεν νόμον inseruntur decurtata | 32 ἴμον] nov. XXII c. 19

2 ex casu] ex causa R¹ | prompte] proñ V¹ propterea igitur sancimus R¹ | 3 mutuaverit R | 4 emerent R¹ | 5 prompte] propterea R¹ | 6 uxor V¹ | defacti V | 7 nostram iussionem V | hoc R | 9 alii inops] alius opus V | 11 meritorio V¹ | 16 quippe V vulg.] quidem R¹ | 17 silentiarum V | 22 aptata vulg.] apta R aperta VT | mulieribus — morientes bis scr. V¹ | 23 deinde eo deinde morientes R | 25 statum R | 26 manserit R¹ | 29 inopia om. R¹ | 29 providentia V | 30 et sicut] et om. V^a | 33 eam] eius V^a | 34 contingit R vulg.] contigit VT | 36 sive minus] im (vel un) milius V¹ minus V¹ fuerint] fiunt R sint V

τοι πρεσβυῶν τι ἀναλλήτοι αὐτῇ ὁ ἀνὴρ ἔλαττον τῆς
 πτάρτης μοίρας, ἀναλληροῦσθαι τοῦτο· ἵνα καθά-
 περ ἀδικουμέναις αὐταῖς ἐβροθῆσασιν, εἴπερ ἀποπεμ-
 φθεῖεν παρὰ τῶν ἀνδρῶν ἀπρικοὶ καθεστῶσι, οὕτω
 5 κἂν εἰ μένοιν μέχοι παντὸς παρ' αὐτοῖς, τῆς αὐτῆς
 ἀπολαύσασαι προνοίας. δηλαδὴ πάντων κατὰ μίσην
 ἐκείνης ἡμῶν τῆς διατάξεως τῆς τὸ τέταρτον ἀφορι-
 ζούσης ἀνταῖς κἀναυθα κρατούντων ὁμοίως μὲν ἐπὶ
 τῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῶν γυναικῶν. κοινὸν
 γὰρ καὶ τοῦτον ἐπ' αὐτοῖς τίθειεν τὸν νόμον, ὥσπερ
 10 ἢ δὴ καὶ τὸν ἐμπροσθεν. Εἰ μένοι τινα ἴδια ἢ
 γυνῆ πράγματα κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός ἢ ἄλλα-
 χόσε ἀποκειμένα ἔχοι, τούτων τὴν εἰσπραξίν καὶ παρα-
 κατάσχασιν ἔχέτω πάσι τρόποις ἐμβιωτον, ὑποκείσθαι
 τῶν τοιοῦτων πραγμάτων τοῖς τὸν ἀνδρὸς δυνάσασαι
 15 κατ' οὐδὲν δυναμένων, πλὴν εἰ μὴ καθ' ὅσον τῶν
 ἐκείνων δικαίων ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου συγκληρονομεῖ.
 2 Ταῦτα δὲ φαιεν, εἴπερ τῶν συνοικούντων θάτερος
 προῖκα τε καὶ προγαμιαίαν δωρεάν μὴ ποιησαμένων
 ἀπώρεε ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ διακεῖται, ὥστε τὸν μὲν
 20 τελευταῖον τῆ τὴν τελευταῖαν εὐπορον εἶναι, τὸν δὲ
 περῶντα ἢ τὴν περιούσαν πένεσθαι. ἐπειτοίγε εἴ-
 περ ἀλλοχόθεν ἴσως εὐποροῖ, τὴν οὐκ εἰσενεγκούσαν
 προῖκα ἢ τὸν οὐκ ἐπίδυντα τὴν διὰ γάμου δωρεάν οὐκ
 ἂν εἴη δίκαιον βαρύνειν τοὺς παῖδας τῆ διαδοχῆ τοῦ
 25 συνοικίσαντος, διότι νόμος ἄλλος ἐστὶν ἡμέτερος, τὴν
 προῖκα μὴ εἰσενεγκμένην μὴ δύνασθαι τα τοῦ ἀνδρός
 οἰκείσθαι διὰ προγαμιαίας δωρεᾶς. ὅπερ κἀναυθα
 βουλευμεθα κρατεῖν, πλὴν εἰ μὴ αὐτοῖς ὁ ἀνὴρ ἢ πρε-
 σβυῶν αὐτῆ ἢ τι μέρος τῆς ἐνοτάσεως καταλλοποι-
 30 γίνεσθαι γὰρ τοῦτο κατ' οὐδένα βασκαίνωμεν τρόπον,
 ἵνα διὰ πάντων ἡμῶν σύμφωνα τὰ τῶν νόμων τηροῖτο
 καὶ ἢ ἀπορία τοῦ συνοικίσαντος παρὰ τῆς εὐπορίας
 τῆς θάτερου θραπειτοιο.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖωνν παραστάνα ἡμῶν ἢ σὴ
 35 ἡγορητὴ κρατεῖν καὶ πέρατι παραδιδύνα σπενδέτω
 διὰ τῶν παρ' αὐτῆς γενησομένων κτηνημάτων ἅσαιιν
 αὐτὰ καθίστάσα φανερά, ὥστε αὐτοὺς κατὰ ταῦτα
 ζῆν τε καὶ πολιτευσέσθαι. Dat. k. Oct. CP. imp.
 dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii
 40 v. c. anno II. [a. 537] anno secundo.

reliquerit ei vir minus [a] quarta parte, compleri
 hoc, ut sicut laesas eas iuvamus, si forte dimissae
 fuerint a viris indotatae consistentes, ita vel si per-
 duraverint semper cum eis, eadem perfuantur pro-
 5 videntia. Scilicet omnibus secundum instar illius
 nostrae constitutionis, quae quartam decernit eis,
 etiam hic servandis similiter quidem in viris, simi-
 liter autem in mulieribus. Communem namque etiam
 hanc super eis ponimus legem, sicut etiam praecedentem.

1 Si vero quasdam res proprias mulier in domo
 viri aut alibi repositas habuerit, harum exactionem
 et retentionem habeat omnibus modis iunutam,
 subiaccere huiusmodi rebus viri creditoribus nullo
 modo valentibus, nisi forte secundum quod in illius
 iura ex hac lege heres extiterit.

2 Haec itaque dicimus, si conjunctorem alter do-
 tem aut antenuptialem donationem non faciens in-
 ops aut vir aut mulier inveniat, et moriens quid-
 em aut vir aut mulier locuples sit, ille vero vel
 illa superstes pauper existat. Nam si aliunde forsitan
 habeat, non offerentem dotem aut non dantem propter
 nuptias donationem non erit iustum gravare filios
 per successionem, quoniam lex alia est nostra dicens
 dotem non offerentem non posse res viri conquirere
 per antenuptialem donationem. Quod etiam hic vo-
 lumus obtinere, nisi tamen ipse vir aut legatum ei
 aut aliquam partem institutionis reliquerit; fieri nam-
 que hoc nullo invidemus modo, ut in omnibus nobis
 concordantiae legum serventur, et inopia coniugis
 per divitias alterius salvetur.

(Epiologus.) Quae igitur placuerunt nobis, tua
 celsitudo valere effectuique contradere festinet, per
 praeccepta a se conficienda universis faciens mani-
 festa, quatenus ipsi secundo hanc vivat etiam et
 convertantur. Dat. x. kal. Octob. CP. (imp.) domini
 nostri Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c.
 [a. 537] anno secundo.

quarta parte minus, id suppleatur: ut sicuti illis iniuria affectis opem tulimus, quando a maritis dimittantur sine dote nuptiae, ita etiam si semper apud eos maneat, eadem providentia fruatur. Nimirum omnia ad imitationem illius constitutionis nostrae, quae quartam partem illis decernit, hic quoque aequaliter tam in viris quam in mulieribus valeant. Communem enim hanc quoque de his legem ferimus, quoniam admodum etiam priorem. Si quas vero res proprias mulier in domo viri vel alibi repositas habeat, harum exactionem et retentionem habeat nullo modo deminuatam, ut eiusmodi res subiaccere viri debitis 2 nullo pacto possint, nisi quatenus iurium illius ex hac lege heres simul existat. Haec autem dicimus, si alteruter ex coniugibus, qui dotem donationemve antenuptialem non constituerint, sive vir sive mulier inopia laboret, ita ut defunctus vel defuncta quidem locuples, ille vero vel illa quae superstes est inops sit. Alioquin si aliunde forsitan locuples sit, par non fuerit eam quae dotem non obtulit vel eum qui donationem propter nuptias non dedit liberos successionem coniugis onerare, quoniam lex alia nostra est, quae dicit eam quae dotem non intulit non posse res viri per donationem antenuptialem sibi vindicare. Quod iuc quoque valere volumus, nisi forte ipse vir vel legatum ei vel partem institutionis aliquam reliquerit: hoc enim fieri nullo modo invidemus, ut leges per omnia consonae nobis serventur et inopia alterius coniugis ex opibus alterius levetur.

Epiologus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas operam det ut valeant et ad effectum adducantur, eaque per edicta quae proponet omnibus manifesta faciat, ut secundum haec vivat atque degant.

2 — τῆς πτάρτης] διορισθεῖσης BL ἄναπληροῦσθω B¹ ἵνα — 11 ἐμπροσθεν om. BL ἢ 11 δη Ζοχρηία] δὲ M τῶν] τῶν M^o ἢ μένοι] δὲ BL 14 ὑποκείσθαι τῶν τοιοῦτων BL ὑποκεί τῶν οὕτων (sic) M ὑποκείσθαι — 17 συγκληρονομεῖ om. B¹ 15 δυνάσασαι] creditoribus (i. e. δυνάσασαῖς?) s, Julian. c. 187 ἢ 16 κατ' οὐδὲν (sic) M 17 κληρονομεῖ B ἢ 18 εἴπερ — 25 δίκαιον M] εἴπερ ἢ γυνὴ προῖκα μὴ (μὴ om. L) ποιησαμένη ἀπώρεε δικάκεται (ἀπώρεε ἐστὶν B¹), ὥστε τὸν μὲν ἀνδρα τελευταῖον εὐπορον εἶναι, τὴν δὲ περιούσαν πένεσθαι. ἐπειτοίγε ἴσως εἰ ἀλλοχόθεν (ἀλλοχόθεν εἰ B¹) εὐποροῖ, τὴν οὐκ (οὐκ om. B¹) εἰσενεγκούσαν (ἢ οὐκ εἰσενεγκούσα B¹) προῖκα οὐκ ἂν εἴη δίκαιον BL 26 νόμος] nov. II c. 5 ἢ ἡμέτερος om. B¹ 28 διὰ] τῆς add. B 29 πλὴν εἰ πρ. et quae sequuntur om. B¹ 30 ἐνοτάσεως ML ὑποστάσεως B¹ om. B¹ 32 τηροῖτο M^o 33 sq. καὶ ἢ — θραπειτοιο om. BL, ubi additur nov. 117 c. 5 clausula interposita 37 αὐτοῖς L 38 ταῦδ' L 39 τε om. L kal. oct. M, s, Ath.] x. kal. Oct. s, vulg. (μητὶ ὕκτωβριω Theod.) imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI M βασιλεῖς

Ἰουστινιανῶ τὸ α' Ath., om. Theod. 40 post Belisario e. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπάταν Belisarioῦ τὸ β' (ἔτος β' Theod.) Ath. Theod. (subscr. dat. cons. uilisarii Iul. p., om. Iul. codd. vell.)

1 relinquere V (id. 29) ἢ vir] ὁ (i. e. ubi) V¹ (id. 21) ἢ a om. vulg. ἢ 2 iuvamus] uideamus R 3 perduraverit R 4 perfruantur RT] fruuntur V vulg. ἢ 6 ei R 9 etiam R] et vulg., om. V 12 *actionem libri (cf. Julian. c. 137) 13 omnis R¹ 15 secundum quod in illius] nullius R¹ 16 *iure libri 18 conuictorum R¹ 20 et] leg. ut? 21 femina R¹ mulier vulg. ἢ locuplex RT 22 ista R 23 offerentem V^a ἢ non dantem] moderantem R¹ 26 acquirere vulg. 27 per om. V 30 in omnibus nobis V] in omnibus modis nobis R in omnibus modis T vulg. 32 saluetur alterius V 36 valere om. R 37 tradere V 37 *uniuersa libri 38 etiam om. V 39 conuenserunt vulg. subscr. dedimus ex V Bamb. I x. om. Bamb. I 40 octub. cap. V imp. add. vulg. 40 p. c. Bamb. I kal. april. V bilisario V, om. Bamb. I uiro clarissimo V Bamb. I

NΔ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΝΑΠΟΓΡΑΦΩΝ ΔΙΑ-
ΤΑΞΙΝ ΧΩΡΑΝ ΕΧΕΙΝ ΑΦ ΟΥ ΕΞΕΦΩΝΗΘΗ.
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΙ ΕΥΚΤΗΡΙΩΙ ΟΙΚΩΙ
ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΙ ΤΟΠΩΙ ΕΥΣΕΒΕΙ ΕΞΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣ
ΤΑ ΟΜΟΙΑ ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΕΝΑΛΛΑΓΑΣ ΤΩΝ
ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΤΗΣΕΩΝ ΔΕΚΡΕΤΟΥ
ΨΑΤΤΟΜΕΝΟΥ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 10
πρατωρίων τὸ β, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Ἐν τινὶ τῶν ἡμετέρων διατάξεων
οὐδὲν ἀσάφες ἐχοῖσιν κενιῆται ζητήσεις, τινῶν ἐξ-
επίτηδες καὶ πρὸς τὸν ἑαυτῶν σκοπὸν ἀσάφειαν ἐπα-
γόντων αὐτῇ. ἐλευθερίας γὰρ ὄντες ἐρασταὶ ἐναγχοῦ
τεθεικάμεν νόμον, ὥστε μὴ κατὰ τὸ παλαιόν, εἰ ἐξ
ἐναπογράφου καὶ ἐλευθέρου προσέλθοι γονή,
πάντως αὐτῇ ἀκολουθεῖν τῇ ἐναπογράφῳ τύχῃ, ἀλλὰ
κατὰ τὴν τῆς δουλικῆς τύχης παρατήρησιν οὕτω καὶ ἐπὶ
τῶν ἐναπογράφων νομίζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν τῆς γασ-
τρός κατάστασιν καὶ τὴν τοῦ τεχθέντος κινουμένην
τύχην. ἐξ ἐλευθέρου γὰρ μητρός προσελθεῖν δοῦλον
βέβηρος ὁ ἡμέτερος ἐν ποιῶν οὐκ ἡβουλήθη νόμος.
ὥστε ἐρήσαμεν ἐν τῷ νόμῳ, εἴτε τινὲς συνοικοῦσι
γυναῖξιν εἴτε καὶ συνοικήσκειν, εἴτα παιδοποιήσκειν,
οὕτω τὸν νόμον ἐπὶ τοῖς τικτομένοις κρατεῖν. τινὲς
δὲ οὕτως ἀνόητως ἢ κακοῦργως ἐρημνεύειν ἐπεχέλο-
σαν τὸν νόμον. ὥστε καὶ εἰ πρὸ τῆς διατάξεως ἐτεχθή-
σαν τινες, καὶ εἰ σφόδρα εἰεν πρεσβύται, νομίζειν
αὐτοὺς ἐλευθεροῦσθαι, ὥσπερ ἄρτι τικτομένους ἀλλ' 30
οὐ μακρῷ προελθόντας τὸν νόμον· καίτοιγε ἡμεῖς
ταύτην ἐσχόμεν ἐννοίαν, ὥστε εἴτε συνοικοῦσιν ἤδη
τινὲς γαμεταῖς, εἴτα μετὰ τὸν νόμον παιδοποιήσονται,
εἴτε μὴ συνοικοῦσι μὲν ὕστερον δὲ γήμαιν, τὸ μετὰ
τὸν νόμον τικτομέμον εἶχει τὴν ἐκ τοῦ νόμου δεδο- 35
μένην ἐλευθερίαν.

Nov. LIV (= Coll. V tit. 7: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 54, Athan. 18, 1. Julian. const. XLVIII. —
Citatutur ut νεαῖα 'νβ' in paratitulis ad Coll. const. eccl. I 2 p. 1252. 1253 Voell.

LIV.

UT CONSTITUTIO DE ADSRIPTICIIS LATA LOCUM HABEAT INDE A TEMPORE QUO
PUBLICATA EST. ET UT OMNI AEDI SACRAE ALIIQUE LOCO PIO CUM SIMILIBUS PER-
MUTATIONEM FACERE IMMOBILIUM POSSESSIONUM DECRETO INTERPOSITO LICEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. De nostrarum constitutionum aliqua, quae nihil obscuri habet, quaestiones motae sunt, cum essent qui de industria et proprii consilii gratia obscuritatem ei induant. Nam cum libertatis simus amantes, nuper legem tulimus, ne secundum antiquum usum, si ex adscripticia et libera persona proles procreata sit, ea omnino adscripticiam sequatur fortunam, sed quod in servili conditione observatur, idem etiam in adscripticiis valeat, et secundum uteri statum etiam partus condicio dirigatur. Ex libera enim matre servilem partum procreari lex nostra merito noluit. Itaque in lege diximus, sive qui sibi uxores coniunxerunt sive etiam postea coniunxerint ac liberos inde procreaverint, ita legem de us qui procreantur valere. Nonnulli autem adeo inconsiderate vel maligne interpretari legem conati sunt, ut etiam si qui ante constitutionem nati fuerint, licet admodum grandes sint nati, eos liberari existimant tamquam qui modo nati sint ac non longo tempore legem praecesserint: cum tamen id nobis consilium fuerit ut, sive qui iam uxores sibi coniunxerunt et post legem liberos procreaturi sint, sive non coniunxerunt uxores, postea autem ducturi sint, liberi post legem nati libertatem ex lege datam habeant.

2 rubr. Ὡστε τὴν διάταξιν τὴν βουλομένην τοὺς ἐξ
ἀπογράφου (αναγράφου cod.) καὶ ἐλευθέρου τεχθέντας
ἐλευθέρους εἶναι (νοεῖσθαι add. Coll.) καὶ τὰ ἐξῆς Ath.
(Coll. const. eccl.), ε. Περὶ τοῦ τὰ εὐκτῆρια ἀναλλάττειν
ἀλλήλοις, καὶ περὶ τῶν ἐξ ἐλευθέρου τεχθέντων γαμο-
γῶν Theod. || 10 * ὑπάρχω M || 16 ἴσον Cod. 11, 45, 24 ||
24 εἴτε] si (i. e. ε?) ε || 33 παιδοποιήσαντες M *

1 R. Lut V || 2 constitutio R || inscriptio R¹ in-
scriptio R² inscriptio V || 3 libera] libera muliere R ||
liberos esse R || 4 sunt om. R¹ V || 5 prodessent R² ||

R. CONSTITUTIONEM QUAE EX ADSRIPTICIO
ET LIBERA NATOS ESSE LIBEROS VULT NON
HIS QUI ANTE CONSTITUTIONEM NATI SUNT
5 SED QUI POST CONSTITUTIONEM PRODESSE.
ET UT VENERABLES DOMUS COMMUTATIO-
NES FACIANT ADINVICEM IMMOBILIUM RE-
RUM DECRETO PRIUS INTERPOSITO, EX-
CEPTA HAC MAIORE ECCLESIA.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) In quadam nostrarum constitutio-
num nihil obscuritatis habente motae sunt quaestiones
ab aliquibus ex studio et ad suam intentionem
obscuritatem ei introducentibus. Cum enim liber-
tatis amatores simus, nuper posuimus legem, ut non
secundum antiquitatem, si ex adscripticia et libera
persona processerit soboles, omnino eam sequi ad-
scripticiam fortunam, sed secundum servilis fortunae
observationem, sic etiam super adscripticiis putari,
et secundum ventris statum etiam eius qui nascitur
considerari fortunam. Ex libera namque matre pro-
cedere servilem partum nostra bene facies noluit
lex: quoniam diximus in lege, si quidam coniuncti
sunt mulieribus sive etiam coniuncti fuerint, et filii
procreantur, ita legem in his qui procreantur valere.
Quidam autem sic fatue aut callide interpretari nisi
sunt legem, ut etiam si ante constitutionem nati
sunt aliqui, vel si valde sint senes, putent eos libe-
rari tanquam enim modo natos et non longe praeceden-
tes legem: cum utique nos hunc habuerimus
intellectum, ut si cohaerent iam quidam uxoriibus et
post legem filii procreati essent, aut non cohaerent
quidem, postea vero nuptiae fierent, post legem nati
35 habent ex lege datam libertatem.

6 domos V || communicationes V¹ || 7 mobilia V¹ ||
8 excepto V¹ || 9 hio V || 16 scimus R¹ || ut del. R¹ ||
17 ascriptio V¹ ascriptio V² inscriptio R || 18 in-
scripticiam V¹R || 19 sed om. V¹ del. R² || secundum ser-
uillis] quod uillis R¹ || 20 inscripticiis V¹R² inscripturis
R¹ || 23 patrem R¹ || 24 quidam] quidem a R¹ quidem
R² || 25 coniuncti V || fuerint] sunt fuerint R² || 26 qui
creantur V || 27 nisi VT] nisi R² si R¹ ausi vulg. || 28 a
ante] sciant R¹ || 29 ualide V || senex R¹ || 30 enim
om. vulg. || 32 sq. intellectum etc.] tellectum — aut nos
co] scr. R² in ras. 2 versuum || 35 data V

CAPUT I.

Ἴνα μὴ τοίωνν ἐξῆ τεχνάζειν καὶ κακορρογεῖν καὶ τοὺς τῶν χωρίων βλιπτεῖν δεσπότας ταῖς τοιαύταις ἐπιρροαῖαις, διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, πάντα τοὺς τεχθέντας ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ νόμου τοῦτοντος καὶ μόνους ἑλευθέρου ἐναπογράφου τύχησιν εἶναι, εἴπερ ἐξ ἑλευθέρων γίνοντο μητέρας, πάντοσ το προειληφότος τῷ παλαιῷ πεφυλαγμένου νόμου.

Ne igitur liceat artibus uti et malignari et possessionum nocere dominis talibus interpretationibus, propterea sancimus omnes qui nati sunt a tempore legis hos solos (liberos) esse adscripticia fortuna, si ex liberis nascantur matribus, omne praeteritum antiquae servandum legi.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ ἐναγχοσ νόμον ἐγγράψαμεν θεραπέοντες κατὰ τι τὰ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων καὶ βυλιόμενοι, εἰ μὲν δημοσίον ὄφλημα εἶη, δύνασθαι τοὺσ ἀπάσ καὶ ἐκποιεῖν, σὺν ἀκριβείᾳ μέντοι πάσ κατὰ τὴν τοῦ νόμου παρατήρησιν, εἰ δὲ ἰδιωτικῶν χῶρος, προ soluto διδόναι πράγμα ἀκίνητον, καὶ κατὰ μηδὲν δοκεῖν προσκορεῖν τῷ προτεθέντι νόμῳ τῷ πάσαν ἐκποιήσιν εἰσῶντι· κακείνο προστίθεμεν, ὥστε εἰ ... κατὰ τινα ἀπαραιτήτων πρόσασιν καὶ συμφέρονσιν τῷ τε δίδοντι τῷ τε λαμβάνοντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, τούτέστιν ἡ ἐκκλησίᾳ πρὸς ἐκκλησίαν ἢ πτωχείῳ πρὸς πτωχείῳ ἢ ξενῶνι πρὸς ξενῶνα, καὶ ἀπλῶσ εἰσάγει οἴκῳ πρὸς ἕτερον σεβάσμιον οἶκον, τούτέστιν ἡ ἐκκλησίᾳ πρὸς πτωχείῳ ἢ μοναστηρίῳ πρὸς εὐκτηρίῳ οἶκῳ ἢ ξενῶνα ἢ νοσοκομεῖον, ἢ ἐκείνοισ πρὸς ἐκκλησίαν ἢ πρὸς ἀλλήλα ἢ πρὸς ἐν τῶν ἐμπροσθεν ἡμῶν ἰσχυρισμένων, ἢ ἐτέρω οἰωθήποτε εὐκγεῖ οἴκῳ, ἀδειαν δίδομεν τοῖσ προεστώσιν αὐτῶν διὰ τοῦδε τοῦ νόμου ἀμειψιν ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο πολιτενεσθαι, καὶ μὴ μόνην τὴν βασιλείαν, καθάπερ οὐ πρότεροσ ἔλεγε νόμοσ, ἀδειαν ἔχειν ἡμείβεσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺσ εὐκγεῖσ οἴκοσ τοὺσ τῷ βυσιλεῖ πάντων ἀνεμμένουσ θεῶ· οὕτω μέντοι, ὥστε καὶ δεκροτον πράττεσθαι σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ μετ' ὄρκου, καὶ παρὰ τῷ τῶν τόπων μητροπολίτη ταῦτα σκοπεῖσθαι· καὶ εἴπερ ταῖσ ἀληθείαισ ἀποδειχθεῖη μετ' ὄρκου, ὡσ συμφέρον ἔστιν ἑκατέρῳ μείρι τὸ τοιοῦτο, πράττεσθαι τε αὐτὸ καὶ πολιτενεσθαι καὶ κρατεῖν, καὶ μὴ δεῖσθαι μίτε ἰδικῆσ κείσασ μίτε θεῖου πραγματικῶ τύπου, ἔχοντων μέτοι τῶν εἰσ τοῦτο ἐρχομένων τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου θεοῦ κρίσιν, εἰ τι παραβαῖεν τοῦ προσήκοντος ἢ εἰ τις

Quia igitur nuper legem scripsimus medentes his quae de ecclesiasticis alienationibus fiunt et volentes, si quidem publicum debitum sit, posse eas et alienare cum omni subtilitate secundum legis observationem, si vero privatum debitum, pro soluto dare rem immobilem, et in nullo videri offendere positam legem quae omnem alienationem prohibet: etiam illud adicimus, et per quandam inevitabilem occasionem et utilem et danti et accipienti venerandae domui, hoc est aut ecclesiae ad ecclesiam aut ptochio ad ptochium aut xenodochio ad xenodochium, aut simpliciter venerabili domui ad aliam venerabilem domum, hoc est aut ecclesiam aut ptochium aut monasterium aut venerandam domum aut xenodochium aut nosocomium, aut illis ad ecclesiam aut alterutrum aut unum horum quae prius a nobis dinumerata sunt, aut alteri cuiilibet venerabili domui, licentiam damus praesulibus horum per hanc legem commutationem facere, et hoc valere, et non solum imperium, sicuti prior dabat lex, licentiam habere commutare, sed etiam venerabiles domos quae regi omnium dicatae sunt deo, sic tamen ut etiam decretum interponatur cum omni subtilitate et iurando; et apud locorum metropolitana haec considerandi; et si revera probatum fuerit cum iureiurando, quia utile est utrique parti hoc agi, ratum esse et valere, et non egere neque speciali iussione nec divino pragmatico typo: habentibus quippe his qui ad talia conveniunt magni dei iudicium, si quid praevericati fuerint horum quae competunt aut quoddam

cap. II (ἐν δὲ τῇ γ' ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ) argumentum adumbrant paratitla ad Coll. const. eccl. I 2 p. 1253 Voell.

I. Ne igitur artibus uti et malitia praediorumque dominis eiusmodi interpretationibus fraudem facere liceat, propterea sancimus, omnes qui nati sunt inde a tempore legis solos ab adscripticia conditione liberos esse, si quidem ex liberis matribus nati sint; ut omne quod praeterit antiquae legi servetur.

II. Quoniam autem nuper legem scripsimus qua iis quae pertinent ad ecclesiasticas alienationes aliquo modo mederemur, volentes ecclesias, siquidem publicum sit debitum, posse etiam alienare, cum omni tamen diligentia secundum legis observationem, siu privatum sit debitum, rem immobilem pro soluto dare, neque in ulla re legem prius latam, quae omnem alienationem prohibet, videri offendere, etiam hoc adicimus: si (quando permutationem immobilium rerum facere visum sit venerabili domui cum altera venerabili domo) propter inevitabilem aliquam causam atque utilem et ei quae datura et ei quae acceptura sit aedi sacrae, id est vel ecclesiae cum ecclesia vel ptochio cum ptochio vel xenodochio cum xenodochio, et simpliciter piae domui cum altera veneranda domo, id est vel ecclesiae cum ptochio vel monasterio cum oratorio vel xenodochio vel nosocomio, vel illis cum ecclesia vel inter se invicem vel cum uno eorum quae antea a nobis enumerata sunt, vel alii qualicumque piae domui, licentiam damus primatibus earum per hanc legem permutationem faciendi, et hoc valeat, neve solus imperator, sicuti prior lex dicebat, permutandi licentiam habeat, sed etiam sacrae domus, quae regi omnium deo dedicatae sunt; ita tamen, ut etiam decretum fiat cum omni subtilitate et iureiurando praestito, atque apud locorum metropolitana haec considerentur, et si revera probatum sit iureiurando praestito tale quid utrique parti utile esse, id et fiat et ratum sit et valeat, neve aut speciali iussione aut sacra pragmatica sanctione indigeat. Quamquam iis qui ad hoc accedunt imminet magni dei iudicium, si quam officii partem neglexerint vel si qua

6 μητέρες M^a || 8 νόμου] nov. XLVI || 9 κατὰ τι om. ε' || 11 αὐτάσ] subaudi ἐκκλησίας (cf. 277, 21. 304, 9. LXII pr. 1) || μένοι om. ε' || 13 procolutio, s. v. ἤτοι ἐπ' ἀδειάσ M^a || 14 προστεθέντι M^a || 15 ὥστε εἰ] et c. Hinton notavi (excipit) quaedam ante 24 ἀδειαν δίδομεν Hombergkuis censent] supplendum fere ὥστε εἰ (τοῖσ ἀμειψιν ἀκίνητων πραγμάτων ποιεῖσθαι δοκοῖν τοῖσ ἀγαγῶσ οἴκοσ πρὸς ἀλλήλοσ) κατὰ τινα δκλ. Cf. Julian. cap. 189 S. in ecclesia cum ecclesia vel ptochium cum ptochio vel ecclesia cum ptochio rerum immobilium permutationem facere maluerit hocque fieri prosit utriusque loco, liceat primatibus tuis permutare etc. || 18 πτωχεία M^a || 20 sq. ἐκκλησίαν u μοναστήριον Ms, corr. Springer || 29 τοὺσ om. M^a

1 liceat igitur R || possessionem R || 4 solos] solutos vulg. liberos addidi || inscriptitia R inascriptitia V || si] al. qui R² s. v. || 9 fiunt] fuerint RV || 13 uidei V¹ || 14 prohibent V¹ || 15 et] ut Beck || 16 uenande V¹ || 17 aut ptochium ad tochium R aut apotichium ad optochium V || 18 xenodochio] xenodochium (scenodochium T) libri || 19 venerabilem] venerandam V || 20 ecclesiam RV] ecclesiae vulg. || aut RT] ad V vulg. || optochium V || 21 monasterio ad vnerandam vulg. || 22 nosocomium RT || 22 sq. aut ad alterutrum vulg. || 23 aut unum VT] ad unum R || denumerata R || 24 uenerabile V¹ || 28 rei R || 36 talia] italia R¹

συμπαιγνία γένοιτο ἢ τι παρὰ τὸ συμφέρον ἑκατέρω
πράττειτο μέρος. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀραὶ τοῖσι αἱ πιν-
των ἐπικείσονται φοβερῶταται καὶ ἄς τὰ θεῖα τοῖς
ἀμαρτάνουσιν ἐπάγει λόγια· τῶν τε τῶν διατεταγμένων
εἰ τι παραβιδήθῃ καὶ ὑστερον διελεγχθῆναι κακοῦργως
γενόμενον, ἀντι μὴδὲ γεγονότος ἔσται.

1 Ἐξαιρούμεν δὲ καὶ τούτου τοῦ νόμου τὴν ἀγνω-
στην μεγάλῃ ἐκκλησίαν, ὡς περὶ καὶ τοῦ πρόσθεν. ἐκείνην
γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας κωλύσεως τῶν ἐκποιήσεων ἑστά-
ναι βουλούμεθα, διότι τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς προσετώ-
σιν αὐτῆς ὁσιωτάτοις ἀνδράσι δοκεῖ.

Ἐπιλογος. Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ καλῶς
ἡμῖν καὶ ὁσίως παραστάντα καὶ διὰ τούτου τοῦ θεῖου
δηλούμενα νόμου ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν ὅς ἄρχει διὰ
κρηγμάτων οἰκείων κατὰ τὸ σύνθημα φανερά πο-
ταί. Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani
(pp. Aug.) ann. XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

colludium fiat aut aliquid praeter utilitatem utrius-
que geratur partis. Nam etiam maledicta his omnium
terribilia imminerebunt et quae inferunt eloquia di-
vina peccantibus, et quae nunc disposita sunt; si
5 quid autem praetermittatur et postea demonstraretur
maligne factum, pro non facto erit.

1 Excipimus etiam hac lege sanctissimam maiorem
ecclesiam, sicut etiam priori; illam namque in priori
prohibitione alienationum stare volumus, quoniam
10 et hoc ipsis gubernatoribus eius sanctissimis viris
videtur.

Ἐπιλογος. Tua igitur eminentia quae nobis
bene et sancte visa sunt et per hanc sacram de-
clarata sunt legem, in omnibus gentibus quibus
15 praeest per praecepta propria sollemniter faciat
manifesta. Dat. kal. Sept. CP. imper. domino nostro
Iustiniano pp. Aug. anno XI., p. c. Belisari v. c. anno
[a. 537] secundo.

NE

ΠΕΡΙ ΑΜΕΙΨΕΩΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΤΕΥΣΕΩΣ.

20 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηρᾶ τῷ ἀγνωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ
τῆς ἑσδαίμοις ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης
πατριάρχῃ.
Ἐπιλογος. Νόμον ἐγράψαμεν ἤδη τὰς μὲν
ἐκκλησιαστικὰς ἐκποιήσεις κωλύοντα, μόνην δὲ ἀμε-
35

Nov. LV (= Coll. V tit. 8: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 55, Athan. 2, 9 et in paratitlis ad tit. 1 § 2
(inde Coll. const. eccl. III 2, 9 et parat. ad III 1). Iulian. const. XLIX.

collusio facta sit vel quid praeter utilitatem utriusque partis geratur. Etenim et execrationes iis impendent
omnium terribilissimae et quae sacra eloquia peccantibus inferunt: et si quid eorum quae nunc constituta
1 sunt violatum sit ac deinde probetur in pie factum, id pro non facto erit. Excipimus vero ab hac
quoque lege sicuti etiam a priore sanctissimam magnam ecclesiam: illam enim priore prohibitione ali-
nationum stare volumus, quoniam etiam ipsis primatibus eius sanctissimis viris id ita videtur.

Ἐπιλογος. Tua igitur sublimitas quae nobis bene et sancte placuerunt atque per hanc sacrum
legem declarata sunt in omnibus gentibus quibus praeest per praecepta propria more solito manifesta
faciat.

LV.

DE PERMUTATIONE RERUM ECCLESIASTICARUM ET EMPHYTEUSI.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo huius felicitis urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Legem iam scripsimus, quae alienationes quidem ecclesiasticas prohibet, solam autem

12 τὰ ὁμ. M || 16 kal. Sept. ε Ath.] xv. k. sep. M
μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod. (cf. Zachariae not.) || CP. imper.
domino nostro Iustiniano pp. Aug. anno XI ε, CP. imp.
dn. Iustiniano ann. XI M βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ εἶ
Ath., om. Theod. || 17 p. c. Belisari v. c. anno secundo ε,
post Bilisario uc. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπατεσίαν
Βελισαρίου τὸ (ἔπος Theod.) β' Ath. Theod. (subscr.
dat. cons. uilisarii Iul. p, om. Iul. codd. vell.) || 19 rubr.
Ἵνατε τοῦ λοιποῦ ἀμείψεις ἐκκλησιαστικῶν πραγμά-
των μὴ ὡς ἐκεῖθεν γίνεσθαι πρὸς τὸν εὐσεβεστάτον
βασιλεῖα καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (ε). Περὶ τοῦ μόνου βασιλεῖ
ἀνταλλάσσειν τοὺς εὐαγείας τόπους, καὶ περὶ τοῦ δι-
νομένου ἐμφυτεύειν ἀλλήλους τὰ ἐκτίχημα Theod. || 34 Νό-
μον] nov. VII (περὶ τῆς ζ' νσαρῶς φησιν τῶ (scr. τὸ
ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ schol. M)

1 utrisque V¹ || 2 geratis V^o || 4 disposita] peccanti-
bus disposita R^o || 5 autem delendum? || 7 etiam om. R ||
8 illam — priori om. V || 9 alienatum V || 12 sq. nobis bene
RT] bene a nobis V || 13 uisa RT] iussa V || declarata
sunt] sunt om. V || 15 per praecepta] percepta V || 16 sub-
scriptionem dedimus ex VT Bamb. I || septeb. V || CP.
Bamb. I] cap. V om. T || impr. dono nostro V (Bamb. I) iōsī
dnō T || 17 pc. om. V || Bilisari uiri clarissimi Bamb. / Bi-
lisario uiro clarissimo V Bilis. uic. T || 19 sq. R, LV V ||
20 commutationis V || 21 fortuito R² || 24 hacc] nec R' T ||
25 imperalem V || ppetuam (sic) emphyteusin V, per-
petue emphyteosis (enititosis T) RT] perpetuas emphy-
teuses vulg. || 26 aratorii R oratori V || 27 in om. V' T ||
decetero R¹ || 28 hac] hic R hoc V || 29 tamen] tan-
tum V¹ transeat V² || personam priuntam V || 30 transeat
om. V || emphyteusis V] emphyteosis R enititosis T ||
31 mene R] menne VT

ἢν ἐπιτρέποντα ταῖς ἁγιοτάταις ἐκκλησίαις καὶ πρὸς
 γε τῇ ἁγιοτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ ταύτην
 εἰσὴ τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἥνικα ἡ βασιλεῖα λαβεῖν τι
 παρὰ τινος τῶν εὐαγῶν οἰκῶν βουλευθεῖη. ὕστερον
 μὲν οὖν ἕτερον ἐγράψαμεν νόμον, ὅσπερ ἐξέλιμεν τὴν
 5 ἀγιοτάτῃν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐπιτρέψαντές τινας ἐκ-
 ποιήσεις, ἅσπερ ἐκεῖνος ὁ νόμος λέγει. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνω-
 νημεν ὡς τινες τὸ τῆς προτέρας διατάξεως κεφάλαιον,
 ὅπερ ἐπὶ ἀμείβετ' διαφερόντων τοῖς εὐαγέσιν οἰκοῖς
 πραγμάτων πρὸς τὴν βασιλείαν ἐγράψαμεν, εἰς τὴν
 10 κατὰ τοῦ νόμου τέρχην ἔτρεψαν, ἤτησαν δὲ ὡστε-
 ῖμας μὲν παρὰ τῆς ἁγιοτάτης ἐκκλησίας λαβεῖν, αὐ-
 τοῖς δὲ ταῦτα δοῦναι, ἐντεῦθεν δὲ ὠρμηθήσαν πολ-
 λοὶ ταῖς ὁμοίαις αἰτήσεσι χρώμενοι τὴν θείαν περι-
 γράφειν διατάξιν· τὰ μὲν ὅσα πέπρακται παρ' ἡμῶν
 15 μέχρι τῆς παρουσίας ἡμέρας, ταῦτα ἐπὶ τοῦ νῦν μένειν
 σχηματος βουλόμεθα, οὐδενὸς ἀνατρεπομένου τῶν ἡδῆ
 παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ἁγιοτάτην ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῖς
 τοιοῦτοις συναλλάγμασι πραχθέντων ἢ πρὸς αὐτοὺς
 20 οἷπερ ταῦτα παρ' ἡμῶν εἰλήφασαι.

autem commutationem permittentem sanctissimis ec-
 clesiis nec non sanctissimae maiori ecclesiae huius
 felicissimae civitatis, dum imperium accipere aliquid
 ab aliqua venerabilium domuum voluerit. Postea si-
 5 quidem aliam scripsimus legem, qua excepimus sanc-
 tissimam maiorem ecclesiam, permittentes quasdam
 alienationes, quas illa lex dicit. Quia vero cogno-
 vimus, eo quod aliqui prioris constitutionis cap-
 itulum, quod de permutatione competentium rerum
 10 sanctissimis domibus ad imperium scripsimus, ad
 artem legi contrariam converterunt postulaveruntque
 nos quidem a sanctissima ecclesia accipere, his autem
 haec dare, hinc adgressi sunt multi quidam simili-
 bus petitionibus utentes sacram circumvenire con-
 15 stitutum. Quaecumque igitur gesta sunt a nobis
 usque ad praesentem diem, haec sub schemate quo
 nunc est valere volumus, nullo permutando horum
 quae iam a nobis cum sanctissima ecclesia in tali-
 bus contractibus gesta sunt aut cum his qui haec a
 20 nobis perceperunt.

CAPUT I.

τοῦ λοιποῦ δὲ θεοπίζομεν μηδεὶ παντελῶς μηδε-
 μίαν εἶναι παρρησίαν τοιοῦτό τι πράττειν, ἀλλ' ἐκεί-
 νας μόνας ἐρῶσθαι τὰς ἀμειβέσας τὰς πρὸς τὴν βα-
 σιλικὴν οἰκίαν ἐπὶ τούτῳ γινομένης, ὅστε διηγεκῶς
 παρὰ τῇ βασιλείᾳ μένειν καὶ μὴ μεταβάλλειν εἰς ἰδιώ-
 25 τῃν μηδὲ τῆς ἐκείνου γίνεσθαι δεσποτείας διὰ μέσης
 τῆς βασιλείας ἐπ' αὐτὸν ὀδεύουσας. ἀλλ' εἰ τι γέ-
 νοιτο τοιοῦτον, ἀδειαν δίδομεν τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰ-
 κονόμοις τῶν πραγμάτων ἐπιλαμβάνεσθαι τούτων καὶ
 ἀφίλειν αὐτὰ πάλιν εἰς τὴν ἁγιοτάτην ἐκκλησίαν,
 30 ὡς ἂν εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐτύγχανεν ἀμεινίς τις ἐπὶ
 τοῖτοις πρὸς τὴν βασιλείαν γενομένη. ἀλλὰ φυλάτ-
 τεσθαι τοῦτο τὸ σχῆμα εἰς τὸ διηγεκῶς ἐκ τῆς παρού-
 σης ἡμέρας ἀρχόμενον πάντων τῶν ἡδῆ, καθάπερ
 35 ἰπόντες ἐφθήμεν, μετὰ τὸν πρότερον νόμον κατὰ
 τὸν εἰρημένον γενομένου τρόπον βεβαίως μενόντων,
 διὰ τὸ ἐκεῖνα μὲν τὰ σὺντα γενόμενα παρ' ἀνδρῶν
 γενέσθαι οἷπερ οὐ τευράζοντες οὐδὲ κακουροῦντες
 ἴσποιν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῶν εἰς τοῦτο προτραπέν-
 τες ἦλθον, νῦν δὲ τινας βούλεσθαι τῷ ἐκείνων παρα-
 40 δείγματι χρωμένους ἡμᾶς τε διενόχλειν καὶ τὴν ἁγιο-
 τάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πό-

De cetero autem sancimus nulli penitus ullam
 esse licentiam aliquid tale agere, sed illas solas va-
 lere permutationes quae in imperiale domum in
 hoc factae sunt, ut perpetuo apud imperium man-
 5 neant et non transferantur ad privatum neque illa-
 rum ius per medium imperium ad eos profisciscatur.
 Sed si quid tale fiat, licentiam damus reverentissimis
 oconomis res apprehendere huiusmodi et trahere
 eas rursus ad sanctissimam ecclesiam, tamquam si
 nec ab initio contigisset permutationes harum ad
 imperium factas. Sed servari hoc schema in perpetu-
 10 dum ex praesenti die incohatum; omnibus quae
 dudum, sicuti praediximus, post priorem legem sec-
 undum modum praedictum gesta sunt, ratis manen-
 tibus, eo quod illa quidem quae sic facta sunt a viris
 15 gesta sunt *****, nunc autem quidam volunt illo-
 rum exemplo utentes et nobis esse molesti et sanc-
 tissimam maiorem ecclesiam huius felicissimae civi-

cap. I summarium extat Bl 5, 2, 3 (ex Theod.?)

permutationem sanctissimis ecclesiis et insuper sanctissimae magnae ecclesiae quae in hac felici urbe
 est permittit, quando quid imperator a venerabilium domuum aliqua accipere voluerit. Ac postea
 alteram scripsimus legem, unde excepimus sanctissimam magnam ecclesiam, cum permitteremus quasdam
 alienationes, quas illa lex refert. Quoniam autem comperimus prioris constitutionis caput, quod de per-
 mutatione rerum quae pertinent ad venerabiles domos cum imperatore faciendae scripsimus, nonnullos in
 fraudem legis veruisse et petiisse ut nos a sanctissima ecclesia talia acciperemus, accepta ipsis daremus,
 atque inde multos eiusmodi petitionibus usos sacram constitutionem circumvenire molitos esse: ea quidem
 quaecumque a nobis usque ad hunc diem acta sunt manere in eo quo nunc sunt statu volumus nec quic-
 quam rescindi eorum quae a nobis cum sanctissima ecclesia in eiusmodi contractibus acta sunt vel cum
 iis qui haec a nobis acceperunt

I. In posterum vero sancimus, nemini omnino ullam esse licentiam eiusmodi quid agendi, sed illas
 solas firmas esse permutationes, quae cum imperiali domo ea condicione fiant, ut perpetuo apud impera-
 torem maneat neve transferantur ad privatum aut dominiū fiant eius per medium imperium ad eum mi-
 grantes. Sed si quid eiusmodi fiat, licentiam damus religiosissimis oconomis res illas vindicandi easque
 rursus trahendi ad sanctissimam ecclesiam, tamquam si ne ab initio quidem in iis ulla permutatio cum
 imperatore facta esset. Ac servetur haec forma in perpetuum initio a praesente die facta: cum omnia
 quae iam, uti supra diximus, post priorem legem eo quem memoravimus modo facta sunt, firma maneamt,
 quoniam illa quidem quae ita facta sunt a viris sunt facta qui non per machinationem vel fraudem
 rem gesserunt, sed etiam a nobis excitati ad hoc venerunt, nunc vero nonnulli illorum exemplo utentes
 et nobis molestiam facessere et sanctissimae magnae ecclesiae huius felicitis urbis fraudem facere volunt.

2 καυτήν M, corr. Scrimger || 5 νόμον nov. XLVI ||
 8 κεφάλαιον nov. VII c. 2 § 1 || 13 πολλοὶ ταῖς multi
 quidam (i. e. πολλοὶ τινες) ε || 27 ὀδενούσης Zachariae

V¹ || circumvenire] venire R¹ || 16 usque] nel usque V¹ ||
 19] qui V¹ || 17 permutando R¹ || 18 cum om. V¹ ||
 19 contractibus om. R || autem V^a || 20 perceperunt R ||
 21 ullam om. R || 23 in om. V¹ || 26 imperium maneamt
 ad R^a || eos] leg. eum? || profisciscantur V¹ || 28 yconomis
 (yconomis V¹) RVT || 30 nec] nichil V || permutatio
 — 31 facta Beck || 31 scema R chema V || 32 incohatum
 in... autem V¹ || 34 praedictum modum R || 35 a
 viris] e uris V¹ iuris V² || 36 lacunam non notant
 libri || 37 viventes R

2 ecclesiis V¹ || 4 aliqua] aliquaque V || 5 qua] quam
 R¹ quia V¹ || 7 quas om. V¹ || dixit V || 8 eo quod] eo
 om. vulg. || priores constitutioni V¹ || 9 permutatione
 R¹ || 11 converteretur R¹ || postulaveruntque vulg. || postula-
 verunt RV || 12 a om. V¹ || 13 haec om. R¹ || 14 sacram

λεως περιγράφειν. ὅπερ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κατ' οὐδένα τρόπον γίνεσθαι βουλόμεθα· ἀλλὰ κἂν εἰ καθ' οἰονδήποτε γένοιτο σχῆμα, καὶ τοῦτο ἀνεφικτὸν εἶναι παρὰ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸ διηκεῖς δικικεῖσθαι δυνάμενον, οὐδεμίᾳ αὐτῇ χρόνου παραγραφῆς πρὸς τούτο ἀντικειμένης.

tatis circumvenire. Quod per omne tempus nullo modo fieri volumus: sed et si quolibet fiat schemate, hoc etiam infirmum esse et a sanctissima maiore ecclesia in perpetuum vindicari, nulla ei temporis praescriptione in hoc obicienda.

CAPUT II.

Κακεῖνο μέντοι θεσπίζομεν, ὥστε τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν περὶ ἐμφυτεύσεων νενομοθετημένων ἐπὶ τε τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις ἅπαν ἐυαγέσι οἰκοῖς τῆρ ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύν, ἄδειαν 10 εἶναι ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἐυαγέσι οἰκοῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐμφυτεύσεις πράττειν διηκεῖς, δεκτέου δηλαδὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ γινομένου. ἐξηρημένης μὲν κἀνταῦθα τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπὶ τούτῳ δὲ γινομένης τῆς ἐμφυτεύσεως 15 ἐφ' ᾧ μὴ εἰς ἰδιωτικὸν πρόσωπον ἐκταθῆναι πανταλως δυνήθῃται.

Ἐπιλογος. Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ φυλαξάτω καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆρ τὸς μητροπολιτικοῦς θρόνουσ φανερά καταστησάτω, 20 ὥστε καὶ αὐτοῖς τὰ ἡμῖν παραστάνα γινώσκοντας μηδὲν τούτων παραβῆναι θαροῦσαι. ἔσται γὰρ ἅπανσιν ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ κρίσις καὶ ἡ ἐκεῖθεν ποινή, εἰ τι παρὰ ταῦτα ἢ αὐτοὶ πράξαιεν ἢ πραχθῆναι συχωρήσαιεν.

Dat. xv. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. (anno II).

Illud quoque sancimus, ut aliis omnibus de iure emphyteoseos sancitis et in sanctissima maiore ecclesia et in aliis omnibus venerabilibus domibus proprium robur habentibus licentia sit sanctissimis ecclesiis et venerabilibus domibus adinvicem emphyteosim agere perpetuam, decreto quippe hic faciendo; excepta quidem hic sanctissima maiore ecclesia, in hoc autem celebrata emphyteosi, ut non ad privatam personam extendi omnino possit.

Ἐπιλογος. Tua igitur beatitudo quae uisa sunt nobis custodiat, et his qui sub ea metropolitans sedes habent faciat manifesta, ut et ipsi quae nobis placuerunt cognoscentes nihil horum praevaricari praesumant. Erit enim univervis a deo iudicium et exinde poena, si quid praeter haec aut ipsi egerint aut agi permiserint.

Dat. xv. kal. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. anno secundo in [a. 537] dictione prima.

Quod quidem in omne tempus nullo pacto fieri volumus: sed licet per qualemcumque speciem factum sit, hoc quoque irritum esse, ut a sanctissima magna ecclesia in perpetuum vindicari possit neve ulla ei temporis praescriptio in ea re obiciatur.

II. Verum illud quoque sancimus, ut ceteris omnibus quae de emphyteusibus et in sanctissima magna ecclesia et in ceteris omnibus venerabilibus domibus constituta sunt in propria vi servatis licentia sit sanctissimis ecclesiis ac venerabilibus domibus etiam emphyteuses perpetuas inter se faciendi, decreto scilicet hac quoque in re interposito. Quamquam sanctissima magna ecclesia hic quoque excipiat; emphyteusis autem ea conditione fiat, ut ad privatam personam extendi omnino nequeat.

Epilogus. Tua igitur beatitudo quae nobis placuerunt et custodiat et iis qui sub ipsa metropolitana sedes habent manifesta reddat, ut ipsi quoque, cum ea quae nobis placuerunt intellegant, nihil eorum negligere audeant. Imminabit enim omnibus dei iudicium et quae inde futura est poena, si quid adversus haec vel ipsi egerint vel agi passii sint.

12 καὶ om. ε || ἐμφυτεύσεις πράττειν διηκεῖς] emphyteosin agere perpetuam ε || 14 κἀνταῦθα] hic ε || 26 subscr. om. Iul. || xv. k. nou. Mε] . . καλανδῶν Νοεμβρίου Ath. III nonas nouembres ε v. l. (μηνὶ νοεμβρίῳ Theod.) || CP. — ann. XI Mε] βασιλείας Ἰουστινιανου (supplendum τὸ ἰά) Ath., om. Theod. || 27 post cons. Belisarii uc. anno II indictione prima ε, pst Bilisar. uc. cons. M μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου ἔτους β' Theod. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου (τὸ) γ' Ath.

2 volumus fieri R || scemate R themate V || 3 a om. V¹ || 4 imperpetuum V || uendicari R V (posse add. Beck temere) || 5 perscriptione V || obicienda] ob..... V¹ || 7 aliis] in

aliis R || hominibus V || 8 emphyteosos RT, emphyteos V || 9 uenerabilibus omnibus R || 11 et om. V || ab inuicem V || emphyteosim V emphyteosin R emphyteosis T et emphyteosin vulg. || 12 perpetuo T || 14 haec V || emphyteosin R² || 18 uisa (isa R¹) sunt nobis R] nobis uisa sunt T iussa sunt nobis V (iussa sunt a nobis vulg.) || 19 que V || metropolitans V] metropolitans T metropolitanus R^a metropolitans R^b metropolitans R² || 20 sq. cognoscentes quae nobis placuerunt R || orum V praeuari R¹ || 23 ipse V || 26 subscriptionem dedimus ex T et Bamb. I || xv. k. nouemb. T] III. nonas nouembres Bamb. I || cap. T epa. Bamb. I || impr. dom. nn. iust Bamb. I iohi iust. T || 27 post cons. Bilisario uc. Bamb. I post c. Bili. uic. T

Ν5

ΩΣΤΕ ΤΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΑ ΕΜΦΑΝΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΠΙ ΜΕΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΔΟΣΘΑΙ, ΕΠΙ ΔΕ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΜΗ ΠΑΡΕΧΕΣΘΑΙ.

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Μητῶ τῶ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης τῶλεως καὶ οἰκουμένηκῳ πατριάρχη.

(Προοίμιον.) Παρὰ πολλῶν προσελύσεις δεχόμενοι τὸνδε τὸν νόμον πρὸς τὴν σὴν καταπέμψαι μακαριότητα δίκαιον ᾔησάμεθα. οἱ γὰρ χειροτονοῦμενοι παρὰ τῆς σὴς Θεοφιλίας κληρικοὶ ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις (χωρὶς μὲντοι τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας) τὰ πάντων πάσχουσι δεινότερα, μὴ προσδεχομένων αὐτοῖς τῶν ἐκείσε κληρικῶν πρὶν ὅσον ἂν βουλευθῆεν λάβειν χρυσίον. καὶ ἴσμεν ταῦτα ἐκ συχῶν προσελύσεων περὶ τούτου γενομένων ἡμῖν.

CAPUT I.

Θεοπίστοι, τὴν μακαριότητα τὴν σὴν τοῦτο 20 ἰσομενίστα φυλάξαι, καὶ εἰ τι μὲν εἰσθός ἐστι δίδουσι τοὺς καταταττομένους ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τοῦτο αὐτοὺς παρέχειν (οὐδὲν γὰρ περὶ τῶν δεδομένων εἰς τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν κανίζομεν), χωρὶς δὲ αὐτῆς ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις μηδενὶ τῶν ἐν αὐταῖς κληρικῶν παροργισίαν εἶναι παντελῶς ὑπὲρ τῶν καλουμένων ἐμφανισίμων τὴν κομίζουσαι. ἀλλ' εἰ τις τοιοῦτό τι πράξειεν, ἐκείνου μὲν ἀσπρεῖσθαι τῆς ἱερουσύνης, εἰς δὲ τὴν ἐκείνου τάξιν ἐπιβραίνειν τὸν στιλέντα, καὶ τούτον αὐτὸν τῆς ἀπλη- 30 στίας κομίζεσθαι τὸν μισθόν. παραφυλάττειν δὲ ταῦτα καὶ τὸς Θεοφιλεστάτους ἐκκλησιακδικούς τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ποιήνῃ ὑφορωμένους decem libraum auri, εἰ τινος τούτων παραμελήσαιεν. ἀλλὰ

Nov. LVI (= Coll. V tit. 9: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 56, Athun. 1, 11 (inde Coll. const. eccl. III 1, 11), Nomoc. XIV tit. 1, 24. Julian. const. L. — Summarium habet Coll. LXXXVII capit. 18 (inde appendix Nomoc. L titulorum cap. eccl. 7).

LVI.

UT EMPHANISTICA QUAE VOCANTUR CLERICORUM IN MAGNA QUIDEM ECCLESIA DENTUR, IN CETERIS AUTEM ECCLESIIIS NON PRAESTENTUR.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo huius regiae urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Cum multorum additionibus petamur, hanc legem ad tuam mittere beatitudinem par esse existimavimus. Nam qui a tua pietate clerici creantur in sanctissimis ecclesiis (excepta tamen sanctissima magna ecclesia), omnium gravissima patiuntur, cum qui ibi sunt clerici eos non suscipiant oniequam quantum voluerint auri acceperint. Atque haec scimus ex crebris interpellationibus ea de re nobis factis.

1. Sancimus igitur, ut beatitudo tua hoc validissime custodiat, et si quid ex consuetudine datur ab iis, qui instituantur in sanctissima magna ecclesia, id praebeant (neque enim quicquam de iis quae sanctissimae magnae ecclesiae data sunt innovamus), praeter eam autem in ceteris omnibus nemini ex clericis qui ibi sunt licentia sit pro emphanisimis quae vocantur quicquam omnino accipiendi. Sed si quis quid eiusmodi egerit, ille quidem privetur sacerdotio atque in eius locum succedat is qui missus est, et hanc ille insatiabilis cupiditatis mercedem ferat. Observent vero haec etiam deo carissimi defensores sanctissimae magnae ecclesiae, qui quidem poenam decem librarum auri metuant, si quid horum neglexerint. Sed gratis

2 μὲν. Ὡστε τὰ καλούμενα ἐμφανιστικά ἐπὶ (cf. 5) τῶν κληρικῶν καὶ τὰ ἐξῆς Ath. Ὡστε ἐπὶ μόνῃς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διδοσθαι ἐμφανιστικά Theod. || 11 ἐλευσῖς cit. Theod.

3 insinuativa] 'alias insinuata' gloss. Accurz. || clericis om. spatio relicto R¹ add. in mg. R² || 8 mene RV]

LVI.

Coll. V tit. 9

ET UT EA QUAE VOCANTUR INSINUATIVA SUPER CLERICIS IN MAIORI QUIDEM ECCLESIA DENTUR, IN ALIIS AUTEM ECCLESIIIS PENITUS NON DENTUR &

Imp. Iustinianus Aug. Menae archiepiscopo regiae civitatis Constantinopolis.

(Praefatio.) A plurimis aditiones suscipientes hanc legem dirigere ad tuam beatitudinem iustum aestimavimus. Qui enim ordinantur a tua reverentia clerici in sanctissimis ecclesiis (absque tamen sanctissima maiore ecclesia) omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic clericis ante quam quantum voluerint accipiant aurum. Et novimus haec ex frequentibus aditionibus de hoc factis vobis.

Sancimus igitur beatitudinem tuam hoc validissime custodire, et si quid quidem consuetudo est dare eos qui ordinantur in sanctissima maiore ecclesia, hoc eos praebere (nihil enim de his quae dantur in sanctissima maiore ecclesia novamus), praeterea vero in aliis omnibus nulli in eis clericorum licentiam esse penitus pro his quae vocantur insinuativa aliquid ferre. Sed si quis tale aliquid egerit, illum quidem privari sacerdotio, in illius autem officium introire qui missus est, et hanc eum avaritiae ferre mercedem. Custodire vero haec etiam deo amantissimos ecclesiae defensores sanctissimae maioris ecclesiae, poenam formidantes decem librarum auri, si quid horum neglexerint. Sed gratis omnia procedere:

Mennae vulg. || 9 constantinopolim RV || 11 A plurimis RT] Per plurimas V (Plurimas vulg.) || aditiones] donationes V aditionis cleri T || 13 existimavimus R || 16 quam om. R¹ || 17 novissimus R¹ || 20 beatitudine V¹ || 21 quid om. R¹T || 23 haec V || 25 in eis] in om. V || 27 quis] quid V || 29 est] e V¹ || 30 etiam] et R || deo] de eo V¹

πρόκα πάντα προῦναι· τὰς γὰρ τοῦ δεσπότου θεοῦ λειτουργίας τε καὶ ὑπηρεσίας οὐ κατὰ προῦσιν οὐδὲ κατ' ἐμπορίαν γίνεσθαι τινα βουλόμεθα, ἀλλὰ καθαρῶς τε καὶ ἀδωροδικήτως, οὕτω γὰρ ἂν τοῦ πράγματος ἄξιοι γίνοντο, μηδεμίαν πρᾶξεως ἢ ἐμπορίας γινόμενης.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης καὶ οἱ μὲν αὐτῆν ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν γινόμενοι θρόνον τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἔργῳ καὶ πέρας παραδοῦναι σπενδάτωσαν. Dat. iii. non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

domini etenim dei functiones et ministeria non per venditionem neque per mercationem fieri aliquam volumus, sed pure et citra redemptionem. Sic enim rei digni fient, nulla venditione ac mercatione facienda.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo et qui post eam in pontificalibus accesserit sedibus, quae a nobis ordinata sunt et per hanc sacram declarata sunt legem, operi effectuique tradere festinet.

Dat. iii. nonas Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c. anno II. ind. I. [a. 537]

N̄Z

ΠΕΡΙ ΚΑΗΡΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΑΝΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΥΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΟΥΝΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΟΥΣ ΟΙΚΟΥΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῶ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ 25 τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Πολλοὶ πολλὰς κληρικῶν τισιν εὐκτηρίοις προσεδρεύοντες οἴκοις ἢ καὶ ἰσως παρὰ τινῶν πρότερον ἐγκαταστάντες χορηγοῦνται τὴν νενομισμένην χορηγίαν, εἴτα χωρίζουσιν ἑαυτοὺς τῶν ἱερῶν καθάριας μυστηρίων δι' ἃς αὐτοὶ γινώσκουσιν αἰτίας, ἢ καθ' οἵανόν τι πρόφασιν ἀναχωροῦσι παντελῶς τῆς ἀγιωτάτης ἐν ἡ καθεστᾶσιν ἐκκλησίας.

Nov. LVII (= Coll. V tit. 10: gloss.) Graece extat in M et omisso cap. II in L, pr. et cap. I in B 3, 4, 1 (inde Nomoc. XIV tit. 8, 2). — Epit. Theod. 57, Athan. 1, 12 (inde Coll. const. eccl. III, 1, 12). Iulian. const. II.

omnia fiant: domini enim dei ministeria et servitia non per venditionem nec per negotiationem ullam fieri volumus, sed sancte et sine largitione. Ita enim ea re digni erunt, si nulla venditio aut negotiatio fiat.

Epilogus. Tua igitur beatitudo et qui post eam sede archiepiscopali potituri sunt ea quae a nobis constituta sunt et per hanc sacram legem declarantur ad opus effectumque adducere studeant.

LVII.

DE CLERICIS QUI AB ECCLESIA SUA DESTITERUNT. ET DE IIS QUI SACRAS AEDES AEDIFICANT.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo regiae huius urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Multi saepe clerici, qui in sacris quibusdam aedibus versantur vel etiam forte a quibusdam antea instituti sunt, fruuntur solitis annonis, deinde a sacris mysteriis sese plane separant propter causas quas ipsi norunt, vel etiam per quemlibet praetextum recedunt omnino a sanctissima in qua constituti sunt ecclesia.

11 iii. non. Nov. c Ath.] iii. k. nou. M kal. octub. Iul.^b (om. Iul. codd. tell.) μηνὶ νοεμβρίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI c, CP. imp. dn. Iustiniani aug. XI M βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ α' Ath., om. Iul. Theod. || 12 post cons. Belisarii v. c. ann. II ind. I c, post Bilisariu uc. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπατάριαν Βελισαρίου τὸ β' (γ' Ath., cod. iv') ind. α' (leg. α') Theod. Ath. pot. cons. uelisarii ann. secundo Iul.^b p. c. bilisarii iterum cons. Iul.^o || 15 rubr. Περί τῶν ἀντεισ-αγομένων κληρικῶν· καὶ περὶ τοῦ τοὺς κτίζοντας εὐκτηρία δοκιμασία τοῦ πατριάρχου χειροτονεῖν Theod. Ἐνθα τινὲς ἀφίστανται κληρικοί, ἕτεροι δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀντικαθίστανται καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 29 ἢ om. B^c Nomoc.^d || 30 καταστάντες Nomoc.^d || 32 αὐτοὶ γινώσκουσιν] ἀπογινώσκουσιν L || 34 καθίστασιν Nomoc.^d

1 dei functiones] defunctiones T defunctiones (defunctiones V¹) V functiones R || 2 aliquam] aquam V¹ || 4 rei] re Beck || nulli V || uenditionem amonitiones R¹ || 7 qui om. V¹ || post eam RV¹] postea V³T || 8 accesserit VR¹T] accesserit R² vulg. (accesserit sedibus his scr. R⁴) || 11 subscriptionem dedimus ex T et Bamb. I || iii. nonas Bamb. I] vi. non. T || Nov. CP.] CP. nou. Bamb. I, CP. om. T] dono iust. T dnni iustinian. Bamb. I] 12 pc. bilisari uc. an. II indict. prima Bamb. I post c. bil. uic. anno III indie. I T] 16 praebant vulg. temere || praebere subrogatis emolumenta om. V || 17 remanere V || 21 uoluit R¹ || 23 sacratissimi V || 25 menne V Menae vulg. || 29 oratoris Beck] orationis libri || obseruantes V¹ obseruantes V³ vulg. || 30 ab aliquibus om. Beck || 31 separant bis scr. V¹ || 32 diuinis] a diuinis vulg. || nouerint R || 33 pro om. V

CAPUT I.

Θεσιζόμεν τοίνυν, μὴ τοῦτο γίνεσθαι κώλυμα τῆ
 ἱερά λειτουργία, ἀλλ' ἐτέρους ἐγκαθίστασθαι παρὰ τῶν
 θεοφιλεσιωτῶν ἐπισκόπων, ἢ ὅς αὐταὶ καθ-
 ἑστήκασι ἐκκλησίαι, καὶ αὐτοὺς ταῦτα κομιζέσθαι.
 οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τισὶ δίδοναι κερδαίνειν τὰ ἥδη
 παρ' αὐτῶν ἢ δι' αὐτῶν χορηγούμενα ταῖς ἀγιοτά-
 ταις ἐκκλησίαις (ἐπειδήπερ οὐδὲ θεμιτὸν καθ' οἴαν-
 διποτε πρόφασιν κέρδος τινὰς ποιεῖν ἐκ τῆς ἐτέρων
 ἀποστερήσεως), ἀλλὰ τὰ ἐξ ἀρχῆς χορηγούμενα μέγχι
 παντός ἐπιδιδόσθαι, καὶ μὴ τὴν ἱεράν ἐντεύθεν λει-
 10 τουργίαν διαφθείρεσθαι. οὐκ οὕσης ἀδείας μετὰ τὸ
 ἐγκαταστήναι τινὰς ἀντὶ τῶν προτέρων κληρικῶν ἢ
 παρὰ τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου ἢ παρὰ τῶν ἐπιχω-
 ρίων ἐπισκόπων αὐτὴς τὸν ἀναχωρήσαντας πάλιν
 ἐπανέιναι βούλεσθαι καὶ ἐξωθεῖν τοὺς ἐγκαταστή-
 15 τας, καὶ ἀναγκάζεσθαι διπλᾶ χορηγεῖν τοὺς ποιουμέ-
 νους τὴν τοιαύτην χορηγίαν, ὥστε δίδοναι καὶ τοῖς
 ἐγκαταστάσι καὶ τοῖς πάλιν ἐπανέιναι βουλομένοις·
 ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐπανιόντας μὴ προσδέχεσθαι, τοῖς
 δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν προτέρων ἐγκαταστάσιν
 20 αὐτοῖς δίδοσθαι τὰς σιτήσεις· οὐδενὸς κέρδους ἐντε-
 ῦθεν τοῖς χορηγοῦσι προσγινομένου, τῶν τὰ τοιαῦτα
 κερδαίνειν ἐγχειροῦντων ἐκ τῆς ἐαυτῶν περιουσίας
 πάντως παρεχόντων τοῖς παρ' ἐαυτῶν ἐγκαταστάσι
 τὰς σιτήσεις καὶ πᾶσας τὰς χορηγίας, κληρονομῶν τε
 25 αὐτῶν καὶ διαδόχων, εἰδύτων ὡς εἰ καὶ μετὰ ταῦτα
 ἀποστερήσαιεν, ῥητὴ κτήσις ἀφορισθίσειται ἐκ τῆς αὐ-
 τῶν περιουσίας τοῖς θεοῖς ἡμῶν πριβάτοις, ὥστε ἐν-
 τεῦθεν τὴν χορηγίαν αὐτοῖς γίνεσθαι.

Sancimus igitur, μη hoc fieri prohibitionem sacro
 ministerio, sed alios subrogari a deo amatissimis
 episcopis sub quibus ipsae constitutae sunt ecclesiae,
 et eos haec accipere. Non enim volumus aliquibus
 5 dari lucrari quae iam [eis] per ipsos aut propter
 ipsos expendebantur sanctissimis ecclesiis (quoniam
 nolimus per quamlibet occasionem lucrum aliquos
 facere ex aliorum fraudatione), sed quae ab initio
 ministrabantur semper dari, et non sacrum ex hoc
 ministerium corrumpi: non existente licentia, post-
 quam statuti fuerunt aliqui pro prioribus clericis aut
 a sanctissimo patriarcha aut a provincialibus epis-
 copis, rursus recedentes denuo remeare velle et ex-
 pellere subrogatos, et cogi duplicia ministrare eos
 qui faciunt talem expensam, dare et subrogatis et
 denuo remeare volentibus, sed illos quidem rever-
 tentes non suscipi, qui vero post discessum priorum
 statuti sunt, eis dari emolumenta; nullo lucro hinc
 ministrantibus accessuro, talia lucrari nitentibus ex
 sua substantia omnino praebentibus his qui ab eis
 statuti sunt emolumenta et omnes expensas, heredi-
 15 busque eorum et successoribus, scientibus quia, si
 etiam post haec fraudaverint, certa possessio deputa-
 bitur ex eorum substantia sacris nostris privatis,
 20 ut hinc ministratio eis fiat.

CAPUT II.

Καθεῖνο μέντοι πρὸς τιμὴν καὶ σέβας τοῦ θρόνου
 τοῦ σου διορίζομεν, ὥστε εἴ τις οἰκοδομίσας ἐκκλη-
 σίαν ἢ καὶ ἄλλως χορηγῶν τοῖς ἐν αὐτῇ λειτουργοῦσι
 σιτήσεις βουλοῖτο τινὰς κληρικῶν ἐγκαθίστην αὐτῇ,
 μὴ εἶναι αὐτῷ παρεῖσθαι μηδεμίαν οὐς βούλεται κατ'
 ἑξουσίαν προσέγειν τῇ σῇ θεοφιλίᾳ, ἐφ' ᾧ τὰ χειροτο-
 35 νίαν αὐτοῦ ἀκριτῶς καὶ ἀνεξέτιάστως, ἀλλὰ προσυγο-
 ροῦντος αὐτοῦ ἐξετάζεσθαι παρὰ τῆς σῆς ἀγιοσύνης,

Illud quoque ad honorem, et cultum sedis tuae
 decernimus, ut si quis aedificans ecclesiam aut etiam
 aliter expendens in ea ministrantibus alimenta vo-
 luerit aliquos clericos statuere, non esse ei fiduciam
 ullam quos vult per potestatem deducere tuae re-
 35 verentiae ad ordinandos eos examinari a tua

cap. I summaria habent Coll. LXXXVII capit. 19 (inde appendix Nomoc. L titulorum cap. eccl. 8) et Nomoc. XIV tit. 8, 2.

I. Sancimus igitur, ne id sacro ministerio impedimento sit, sed ut alii substituantur a deo caris-
 simis episcopis, sub quibus ecclesiae illae constitutae sunt, atque illi haec auferant. Neque enim ulla
 hominibus concedere volumus ut lucrifaciant quae ab ipsis vel per ipsos sanctissimis ecclesiis erogata
 sunt (quoniam fas non est ulla ex causa lucrum capere quemquam ex aliorum fraudatione), sed quae ab
 initio praestita sunt per omne tempus dentur, neve sacrum inde ministerium corrumpatur. Nec postquam
 in locum priorum clericorum vel a sanctissimo patriarcha vel ab episcopis provincialibus alii subrogati
 sunt, licentia dubitur iis qui recesserint si rursus redire et expellere subrogatos velint, quo cogantur duplimum
 praestare qui eiusmodi erogationem faciunt, ita ut et iis dent qui substituti sunt et iis qui redire rursus
 velint: sed illi quidem qui redierint ne recipiantur, iis autem qui post priorum discessum instituti sunt
 ipsis annonae dentur, neve ullum lucrum inde ad eos qui ea praestant redundet, cum qui talia lucrari
 temptaverint, omnino ex suis bonis annonas et expensas omnes iis qui ab ipsis instituti sunt praebent,
 pariterque heredes eorum et successores: qui sciant, si postea quoque ea abstulerint, certam possessionem
 ex bonis ipsorum sacris nostris privatis deputatum iri, ut inde erogatio illis fiat.

II. Verum illud quoque in honorem et reverentiam tuae sedis definitum ut, si quis qui ecclesiam
 aedificaverit vel etiam alio modo ministeria in ea obuentibus annonas praestet, clericos aliquos in illa
 instituere velit, ei facultas non sit quos vult ex sua auctoritate ad pietatem tuam adducendi, quo creentur
 sine iudicio et examine; sed adducti examinentur a tua sanctitate, atque ex sententia et tua et eius qui

1 τοῦτο μὴ τοίνυν L^a || 5 δοθῆναι L^a || 7 οὐδὲ θεμι-
 τὸν M] οὐ (ὄν om. Nomoc.^a pr.) βουλόμεθα LB Nomoc.^a ε ||
 8 κέρδους B¹ || τινὰ LB Nomoc.^a || 14 αὐθις
 καὶ πᾶσις L^b || πάλιν om. B^c Nomoc.^a || 15 ἐξωθεν M ||
 17 ὥστε δίδοναι M] δίδοναι τε LB Nomoc.^a (ε) || 19 ἀλλ'
 ἀπλως L^a ἀλλῶς (sic) L^b || μὴ om. LB^c Nomoc.^a || 23 αὐ-
 τῶν Nomoc.^a || 24 πάντων L^a παραρριόντων I.^a ||
 27 κτῆσις L^a || ἐκ τῆς — 28 πριβάτοις] τῇ ἰδικῇ ἡμῶν
 περιουσίᾳ B || 33 ἐγκαθίστην αὐτῇ] statuere ε || 35 θεο-
 φιλίᾳ M

1 hoc V] ex hoc R vulg. || 2 misterio RT¹ monasterio
 V] alius R¹ || a om. V¹ || amatissimis V² || 5 lucra R² ||
 eis delevit Beck] per om. V] ipsos del. V² || 9 sacram R¹ ||
 11 pro prioribus] prioribus (prioribus R¹) RV || 12 a
 om. RV || a om. R¹ V || 14 duplici ministrare V^a || 15 dare] et dare Beck || 16 reuertentibus R¹ || 17 vero om. V ||
 diceasum R || 18 lucro Beck] uero libri || 19 *accessu
 (accessum V) libri || 21 et omnes expensas om. R¹ ||
 22 scientibus V¹ || si etiam] scientiam etiam R¹ || 23 certa]
 ••• R¹ || 32 expe•ens V¹ || 33 fiduciam V] licentiam
 R || 35 hiatum notavi. sed ante examinari add. R² V vulg.,
 ante tuas v. 34 V²

γνώμη τε τῆ σῆ καὶ τοῦ τὸν ἱερατικὸν θρόνον ἐπι-
τροπευόντος αἰεὶ τουτοῦ δέχεσθαι τὴν χειροτονίαν,
οἵπερ ἂν τῆ τε σῆ μακαριότητι καὶ τοῖς μετ' αὐτὴν
ἐπιτιθέοι δόξαιεν καθιστῆναι καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λει-
τουργίας ἀξιοί· ὥστε μὴ βεβηλοῦσθαι τὰ ἅγια τοῦ
Θεοῦ (τοῦτο δὲ τὸ τοῖς θείοις διηγορευμένοι λόγοις), ἀλλ'
ἀδικῶς τε αὐτὰ καὶ ἄροητα καὶ φοικτὰ καθ-
εστῶτα ὁσίως καὶ θεοφιλῶς καὶ ἁγίως διαχειρίζεσθαι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ
διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμον τὴν μακαριό-
τητα τὴν σὴν φυλάττειν διηνεκῶς θεοπύζομεν, γινώ-
σκοῦντα ὡς οὐκ ἔλαττον ἡμῖν μέλει τῶν ταῖς ἁγιο-
τύτοις ἐκκλησίαις λωπελούτων ἕπερ αὐτῆς τῆς νηχῆς.

Dat. xv. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani Aug. (anno)
XI., post cons. Belisarii v. c. anno II.

sanctitate, sententiaque tua et qui pontificalem se-
dem rexerit semper hos suscipere ordinationem, qui
et tuae beatitudini et qui postea opportuni vide-
buntur existere et dei ministerio digni: ut non pro-
5 fanentur sancta dei (hoc videlicet quod sacris sanc-
turi eloquiis), sed intacta haec et ineffabilia tremenda-
que constituta sancte et deo amabiliter et venerande
tractari.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
10 hanc sacram declarata sunt legem, beatitudinem
tuam servare perpetue sancimus, cognoscentes quia
non minus nobis cura est sanctorum ecclesiarum
utilitatum quam ipsius animae.

Dat. iii. nonas Nombres CP. imp. dn. Iustiniani
15 pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. anno
[a. 537] secundo.

NH

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΙΣ ΟΙΚΟΙΣ ΙΕΡΑΝ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑΝ ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΑΙ.

20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς
Ἐπιτροπῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριάρχῳ.

Καὶ τοῖς πάλαι δηγῶνται νόμοις, ὥστε μηδεὶ
παντελῶς εἶναι παροησίου οἴκοι τὰ ἱερώτατα πράτ-
τειν, ἀλλὰ δημοσίᾳ καταλιμπάνειν προίειναι καὶ τὴν
25 ἁγιστεῖαν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν κατὰ τοὺς θεο-
μοῖς τοὺς περὶ τούτων ταῖς ἱερατικαῖς πράξεις παρα-
δοδομένους, καὶ ἡμεῖς δὲ τούτων ἐπὶ τοῦ παρόντος
τίθεμεν τὸν νόμον, ὃν σὴν ἀσφαλείᾳ πάση κρατεῖν
βουλόμεθα. Πᾶσι γὰρ ἀπαγορευόμεν τοῖς τῆς μεγά-
30 λης ταύτης πόλεως οἰκητοῖσι, μάλλον δὲ καὶ τοῖς ἀπά-
σης τῆς ἐπιχρῶν, ἐν τοῖς οἴκοις τοῖς αὐτῶν ἔχειν τι-
νάς δῆθεν εὐκτηρίους οἴκους καὶ ἐν τούτοις τὴν ἱεράν
ἐπιτελεῖν μυσταγωγίαν, καὶ ἐνταῦθεν γίνεσθαι τινα

Nov. LVIII (Authent. LIX = Coll. V tit. 12: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 58, Athan. 2, 6 (inds
Nomoc. L titulorum 18, Coll. const. eccl. III 1, 6), Nomoc. XIV titulorum 3, 14. Iulian. const. LII.

sedem sacerdotalem moderabitur semper ii ad creationem vocentur, qui et tuae beatitudini et successoribus
tuis idonei esse deique ministerio digni videantur: ne sacra dei profanentur (id quod sacris eloquiis re-
titulum est), verum ut eadem, cum intacta et ineffabilia et tremenda sint, sancte et pie et religiose
tractentur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per sacram hanc legem declarata sunt beatitudinem
tuam perpetuo custodire sancimus, quae sciat non minori nobis curae esse ea quae sanctissimis ecclesiis
prosunt quam ipsam vitam.

LVIII.

NE IN PRIVATIS DOMIBUS SACRA MISSA FIAT.

Idem Augustus Iohanni praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Et veteribus legibus constitutum est, ut nulli omnino licentia sit domi sanctissima celebrandi, sed
publice et sacri ritus et dei cultus procedere sinantur secundum sanctiones quae hac de re sacris actis
traditae sunt, et nos hanc in praesentia legem ferimus, quam cum omni firmitate valere volumus. Vela-
mus enim omnes incolas huius magnae civitatis, quin etiam universae dicionis nostrae in domibus suis
quaedam forte oratoria habere et in iis sacram missam celebrare, indeque fieri quae a catholicis et apo-

11 *γινώσκοντες ΜΤς, γινώσκουσαν Zachariae || 12 ἡμῖν
Halander (cf. ε) ἡμῖν ΜΛ || μέλλει L || 14 xv. k. non. M] ||
111 nonas Nombres ε, om. Theod. Ath. Iul. || CP. imp.
dn. Iust. pp. Aug. anno XI ε] CP. imp. dn. Iustiniani
Aug. XI M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ια' Ath. βασι-
λείας ια' Theod., om. Iul. || 15 post consul. Belisarii uc.
anno secundo ε] post Bilisario uc. cons. ann. II M
p. o. Bilisarii iterum Iul. μετὰ τὴν ὑπάτασαν Βελι-
σαρίου Theod. Ath., datum utilisarii Iul. (om. Iul. cett.) ||
20 γενέσθαι Ath. (rubr. Ὡστε μὴ γίνεσθαι οἴκοις λει-
τουργίαν Theod.) || 23 παλαιοῖς cit. Ath. || νόμοις] cf.
Col. 1, 3, 15 || 25 καὶ τὴν ἁγιστεῖαν] incredulitatem (i. e.
τὴν ἀπίστιαν) ε

1 tue V^a || 2 qui vulg.] quod RVT || 3 et tuae] et om. V^a ||
post eam Beck || 4 misterio V || 9 Quae] sui V^a || 11 tua
V^a || 12 uobis R || cura est] curare R^a || 13 *utilitatem
R^a V conservare utilitatem R^a vulg. || 14 subscriptionem
dedimus ex VT Bamb. I || nonos V || cap. imperar. V ||
dn.] dono V dom. Bamb. I, om. T || Iust. libri || 15 post
consuli V || Bilisario V Bilisario Bamb. I Bilis. T [v. c.]
uo. T clarissimo Bamb. I, om. V || 19 misteria libri, et
sic constanter || 23 sanctum V || nulli vulg. || 25 in cre-
dulitatem vulg. et credulitatem Beck male || 27 hanc om.
V || 28 quam om. V^a || 30 etiam om. V || dicionis R ||
31 domos R] domus VT || 32 in om. V || hinc] hic R^a

τις καθολικῆς τε καὶ ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀλλό-
 τρια. ἀλλ' εἰ μὲν οἴκους οὕτως ἀπλῶς τινες ἔχειν
 οἰοῦνται δεῖν ἐν τοῖς αὐτῶν ἱεροῦς εὐχῆς δὴ καὶ μό-
 νης χάριν, καὶ οὐδενὸς πραττομένου παντελῶς τῶν
 ὅσα τῆς ἱεραῖς καθέστηκε λειτουργίαις, τούτο αὐτοῖς
 ἐβίβριεν. φθόνος γὰρ οὐδέεις, εἰ βούλονται τούτων
 χωρὶς ἔχειν οἰκῆματα τινα καὶ ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν ἱεροῖς
 εὐχεσθαι, τῶν δὲ ἄλλων πάντων ἀπέχεσθαι, πληρῶς
 ἢ μῆτερ ἐν αὐτοῖς βουληθεῖεν τινας προτρέπειν κληρι-
 κῶς, ἐν ταῦθα μὲν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας καὶ τῶν
 ἡν' αὐτῆν ἀγιωτάτων οἴκων γνώμη καὶ δοκιμασία
 τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου πρὸς τούτο ἀπονεμομέ-
 νου, κατὰ χάριν δὲ γνώμη τῶν θεοφιλεστάτων ἐπι-
 σκόπων (μηδενὸς καινομοῦ τῷ θρόνῳ τῆς αὐτοῦ μα-
 καρότητας ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν γινόμενον νόμον
 περὶ τὰ ὄντα αὐτῶ κατ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπὶ ταῖς
 χειροτονίαις ἢ διοικήσεσιν ἐν ταῦθα ἢ ἐν ταῖς ἐπαρ-
 χιαῖς δίκαια, ἀλλὰ πάντων τῶν παρεσχημένων αὐτῇ
 κατ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ χρόνον κρείων ὦν τε
 καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον φυλαττομένων). Θε-
 σπιζομεν δὲ τὴν σὴν ταῦτα παραφυλάττειν ἐνδοξο-
 τητι καὶ φανερά πᾶσι διὰ γραμμάτων οἰκείων κτη-
 σισται, ὥστε κατὰ πάντων κρατῆσαι τὸν νόμον. τοῦτο
 γὰρ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύ-
 τῆς πόλεως καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἱ
 κοινοτικῶ πατριάρχῳ ἐνεκελευσθήμεθα, ὥστε ἐκ τε τῆς
 πολιτικῆς ἐκ τε τῆς ἱερατικῆς ἰσχύος ταῦτα διηκῶς
 φυλάττεσθαι. ἴστωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν οἰκῶν
 κίριοι, ὡς εἴπερ μὴ ταῦτα φυλάξουσιν. αὐτοὶ μὲν
 ὑπὸ βασιλικῆν γενήσονται κινήσιν, αἱ δὲ οἰκίαι, ἐν
 αἷς τοιοῦτό τὸ πρῶταται, δηλοῦσαι τε γενήσονται καὶ
 ὑπὸ τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμειὸν ἀγθῆσονται. εἰ δὲ
 καὶ τινες ἐβήθησαν τοιοῦτό τὸ ἐν ταῖς αὐτῶν ἔχειν
 οἰκίας, ἴστωσαν, ὡς εἰ μὴ τριῶν εἰσὼ μισθῶν ἐξ ὅ-
 περ ὁδε ὁ νόμος ἐμφανῆς γένοιτο ταῦτα ἐπαυροθῶ-
 σαι καὶ εἰς τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον ἀγόρευον
 σχῆμα, ὑπὸ τὴν εἰρημένην ποιῆν γενήσονται. ταῦτα
 δὲ πράττεσθαι σὴν ἀληθείᾳ, οὐ μὴν κατὰ τινα συκο-
 φαντίαν βουλομεθα τῶν γὰρ ἀληθῶν μόνων ἐορπ-
 ῆσται. Ταῦτα θεσπιζομεν τὴν σὴν φυλάττειν ὑπερ-
 οχρῆν καὶ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι συγχωρεῖν. ἴσθι
 γὰρ, ὡς εἰ μάθοιμεν. ὅτι σοὶ τοιοῦτό τι προσαγγελ-
 θὲν εἶτα οὐκ ἐκόλωσας ἢ αὐτὸς ἢ οἱ διάδοχοί σου
 τῆς ἀρχῆς ἰσόμενοι, αὐτὸς μὲν ἑinquaginta librarum

quaedam catholicae atque apostolicae traditioni ex-
 tranea. Sed si quidem domos ita simpliciter aliqui
 habere putant oportere in suis sacras orationis
 videlicet solius gratia et nullo celebrando penitus
 horum quae sacri sunt ministerii, hoc eis permitti-
 mus. Invidia enim nulla est, si volunt citra haec
 habere habitacula quaedam et in eis tanquam in
 sacris orare, aliis autem omnibus abstinere, tamen
 nisi in eis voluerint aliquos invitare clericos, hic
 quidem sanctissimae maioris ecclesiae et sub ea
 sanctissimarum domuum, voluntate et probatione
 sanctissimi archiepiscopi ad hoc deputatos, in provin-
 cia vero deo amabilium episcoporum (nulla novi-
 tate sedi eius beatitudinis ex praesenti nostra
 fienda lege circa existientia ei quolibet modo in ordi-
 nationibus aut gubernationibus hic aut in provinciis
 iura, sed omnibus competentibus ei quolibet modo
 et tempore ratis nunc et in reliquum omne tempus
 servandis). Sancimus tuam haec conservare gloriam
 et manifesta omnibus per litteras proprias consti-
 tuere, quatenus per omnia valeat lex. Hoc enim et
 gloriosissimo praefecto felicis huius urbis et sanctis-
 simo archiepiscopo et universali patriarchae prae-
 cepimus, ut et ex civili et sacerdotali virtute haec
 perpetue custodiantur. Sciant autem et ipsi domuum
 domini, quia si non haec custodierint, ipsi quidem
 sub imperiali fient motu, domus autem, in quibus
 aliquid tale agitur, et publicae fient et sub saoratis-
 simum nostrum aerarium deducuntur. Si autem et
 aliquos contingit tale aliquid in suis habere domi-
 bus, sciant, (quia) nisi intra tres menses ex quo
 haec lex insinuata fuerit haec correxerint et ad figu-
 ram a nobis ordinatam deduxerint, sub praedictam
 poenam fient. Haec autem agi cum veritate, non
 per aliquam calumniam volumus: veracium enim so-
 lummodo sumus amatores. Haec sancimus tuam
 custodire celsitudinem et nihil tale fieri concedere.
 Scito enim, quia si didicerimus, quia tibi tale aliquid
 nuntiatum deinde non prohibuisti aut tu aut succes-
 sores tui cinguli futuri, ipse quidem quinquaginta

stellicis praeceptis adhorreant. Verum si qui simpliciter domos sacras in aedibus suis sibi esse habendas
 arbitrantur tantummodo orandi causa et ita ut nihil omnino eorum peragatur quae ad divinum ministerium
 pertinent, id iis permittimus. Nulla enim invidia est, si quas praeter haec velint domos habere in
 iugue tanquam in sacris orare, ab reliquis vero omnibus abstinere, praeterquam si quos clericos ad illa in-
 vitare voluerint hic quidem sanctissimae ecclesiae et sanctissimarum quae sub ea sunt domuum ex voluntate
 et probatione sanctissimi archiepiscopi ad id deputandos, in provincia vero ex voluntate deo carissimorum
 episcoporum (ut tamen nulla novatio sedi beatitudinis illius ex praesenti nostra lege fiat quod ad iura
 quae quovis modo in ordinationibus aut administrationibus vel hic vel in provinciis habet, sed omnia quae
 illi quovis modo aut tempore data sunt, et nunc et in omne deinceps tempus rata serventur). Sancimus
 autem, ut tua gloria haec custodiat et omnibus manifesta per proprias litteras reddat, quo haec lex
 per omnia valeat. Id enim et gloriosissimo praefecto huius felicis urbis et sanctissimo archiepiscopo atque
 patriarchae universali praecepimus, ut et ex civili et ex sacerdotali potestate haec perpetuo custodiantur.
 Sciant autem ipsi quoque domuum domini se, siquidem haec non observaturi sint, ipsos quidem imperiali
 indignationi obnoxios fore, domos vero, in quibus eiusmodi quid agatur, publicatum et in sanctissimum
 nostrum aerarium relatum iri. Si qui vero quid eiusmodi iam in domibus suis habent, sciant se, nisi intra
 tres menses ex quo tempore haec lex publicata fuerit ea emendaverint et ad formam a nobis constitutam
 redegerint, poenae modo dictae obnoxios fore. Haec autem cum veritate nec vero per calumniam agi
 volumus; unius enim veritatis sumus amatores. Haec sancimus tuam sublimitatem custodire nec quic-
 quam fieri eiusmodi pati. Scio enim, si quid eiusmodi comperiamus tibi denuntiatum non prohibuisse aut
 te ipsum aut eos qui tibi in magistratu successuri sint, ipsum quidem te quinquaginta librarum auri poe-

13 γνώμη om. ε || 21 δὲ om. ε || 24 ὑπάρχω M

1 atque R] et V vulg. || 3 pu...t R¹ || sacras V] sacris
 RT || orationes V^a orationibus R s. v., T¹ || 4 et in nullo
 R || 5 ministerii R] misterii V mysterii vulg. || 7 habi-
 cula V] 7 sp. in sacris] in ei sacris V¹ || 9 voluerunt R
 hoc V || 12 prouintiam V || 13 deo om. R || 14 beatitu-
 dini V || 16 aut gubernationibus om. V || 18 et in] in om.
 V^a || omne reliquum R || 19 Sanoimus] autem add. Beck ||

20 proprias om. R || 21 hoc VT] haec R¹ vulg. || 22 felici-
 sissime R || 23 praecepimus RT] praecipimus V vulg.
 24 et ex V] ex R vulg. || 25 domum V¹ || 26 haec om. R¹ ||
 27 domos V || 29 errarium RVT (id. infra) || sin R² ||
 31 quia addidi (quod add. vulg.) || 32 haec lex] et lex
 R¹ || 33 a om. V || deduxerunt V] sub praedictam poenam R¹
 supradicta pena R² supradicte pene V sub praedicta poena
 vulg. || 35 aliquam om. R¹ || uenerantium R¹ || 36 amato-
 res suppl. V³ in spat. vac. 4 litt., vulg.] om. R V¹ T¹ || 37 et
 ut V || 38 dixerimus V || 40 ipsi V

αυρί καταθήσεις ποιῆν οἱ τε ἀμοιβοὶ σου τῆς ἀρχῆς ἐσόμενοι, ἢ δὲ πειδομένη σοι τάξις τὴν αὐτὴν νιοσθήσεται ζῆμιαν, ὅτι πρῶγμα ἡμῖν ἐσπουδασμένον καὶ τὴν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας φυλάττον ἔνωσιν καὶ κωλύον τὰ φανερώς ἀπηγορευμένα πράττεσθαι λεληθότως ἠέσχετο παρῶν ἀμαρτανόμενον, περὶ αὐτὴν τε τὴν ἀρχὴν κινδυνεύσει· πρὸς τῇ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτὴν τὴν ἐν ἣ τοιοῦτό τε πράττεται γίνεσθαι δημοσίαν καὶ ὑπὸ τὸ ἱερώτατον ἐρχεσθαι ταμειῶν.

Γέγραπται δὲ παρ' ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν ἀγιωτάτων 10 πατριάρχῃν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ὥστε καὶ αὐτὸν τούτου θέσθαι πρόνοιαν. βουλόμεθα γὰρ ἱερατικῶς τε καὶ ἀρχικῶς ταῦτα φυλαττόμενα μένειν εἰς τὸν ἐφεξῆς χρόνον ἀκίνητα. Dat. III. non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Beli- 15 Iustiniano pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c. sarii v. c. (ann. II.) [a. 537] anno secundo.

N̄Θ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΩΝ ΚΗΔΕΙΑΣ. 20

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἐκαστον τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἢ παρ' ἡμῶν βουλῆσει θεοῦ χρῆ λαβεῖν τὴν ἀρχήν, ἢ 25 κἂν εἰ τις τοῖς ἀρ' ἑτέρων γινόμενοις ἀγαθοῖς ἀκολουθῆσει παραφθορά, ταύτην ἐπανορθωθῆναι παρ' ἡμῶν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγεσθαι τάξιν, ὥστε ἡμᾶς ἢ τῇ ποιήσει τοῦ πράγματος ἢ τῇ ἐπανορθώσει πρὸς τὰς ἀγαθὰς πράξεις σπένδειν ἔχειν αἰεὶ μετνοσίαν. ὅποιον δὲ τι καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκφοραῖς τῶν τελευτῶντων 30 γινόμενον οὐκ ὀρθῶς συνειδόμεν ἐπανορθώσαι, καὶ χαρίσασθαι τοῖς ἀνθρώποις τὸ μὴ διπλὴν ὑφίστα-

Nov. LIX (= Authent. LX) Graece extat in ML (fuit in B 59, 4, 2; cf. rubr. ex indicibus B⁹ et Tipucio ap. Heimbach. V p. 225). — Epit. Theod. 59, Athan. 2, 12 (inde Coll. const. eccl. III, 2, 12). Julian. const. LIII.

nam esse soluturum quique tibi successores in magistratu futuri sunt, officium autem quod tibi parei idem damnium subiturum esse, quoniam rem, quae nobis curae est quaeque sanctissimae ecclesiae utilitatem servat atque ea quae aperte interdicta sunt clam agi vetat, negligi cum violaretur passum sit, et de ipso munere esse periclitaturum; praeterquam quod domus ipsa, in qua quid eiusmodi agatur, publicabitur et in sacratissimum aerarium redigetur.

Scriptum autem est a nobis etiam ad sanctissimum patriarcham huius felicitis urbis, ut ipse quoque huic rei provideat. Volumus enim et per sacerdotium et per magistratum haec custodita in reliquis tempus manere immota.

LIX.

DE IMPENSIS IN EXEQUIAS DEFUNCTORUM FACIENDIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quaelibet bona opera aut a nobis deo volente initium capere, aut certe si qua bona ab aliis oriunda sequatur corruptio, eam emendari a nobis et in pristinum ordinem reduci oportet, ita ut aut ipsa creatione rei aut emendatione aliquam in bonis actionibus partem habere semper studeamus. Quale quid etiam in exequiis defunctorum cum non recte fiat emendare placuit hominibusque id largiri, ne duplicem

2 * ἢ δὲ dedi ex ε] εἰ τε M ἢ τε Scrimger, vulg. || 6 περιουθεῖν Scrimger, vulg. || 7 κινδυνεύσεις Zachariae (cf. Theod.). || 14 subscr. dat. post. cons. uilisarii Iul.^{bw} || III n. nov. Ms] γ' nov. Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || 15 imp. — ann. XI Ms] βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ια Ath. ἔτει ια' τῆς βασιλείας Theod. || p. c. Belisarii v. c. anno secundo ε] pot. Bilisarii uc. cons. M μετὰ ὑπαταίαν Βελισσαρίου ἔτους β' ἰνδ. α' Theod. ὑπάτ. Βελισσαρίου Ath. || 18 rubr. Ἡ διάταξις τάττει τὰς δαπάνας τὰς ἀφειλούσας γίνεσθαι περὶ τὰς τῶν τελευτῶντων κηδείας Ath. Περί δαπάνης τῶν ἐκκομιδῶν Theod. || 19 δαπάνης om. L || 20 τελευτικῶτων (τελευτικῶν L^a) L τετελευτηκῶτων Haloander || 23 ἢ M] εἰ L, om. ε || 24 sq. ἢ et εἰ τις om. L || 25 ἀφ' ἑτέρων] ἀμφοτέρων L || 26 ταύτην] ταῦτα? L^a || 30 καὶ em. ε || ἐπὶ Ms] ἐν L

librarum auri expones poenam et qui successores cinguli fuerint, parens autem tibi officium idem sustinebit damnium, quia rem nobis studiosam et sanctissimae ecclesiae custodientem unitatem et prohibentem quae aperte interdicta sunt agi latenter passum est despiciere commissum, et circa ipsum cingulum periclitabitur; insuper et ipsam domum, in qua aliquid tale agitur, fieri publicam et sub sacratissimum venire aerarium.

Scriptum autem est a nobis et sanctissimo patriarchae felicitis huius urbis, ut et ipse huius ponat rei providentiam. Volumus enim sacerdotaliter et iudicialiter haec servata durare in reliquum tempus inmutilata. Dat. III. nonas Novemb. CP. imp. dn. 15 Iustiniano pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c. [a. 537] anno secundo.

LIX.

Auth. LX

R DE EXPENSIS QUAE FIUNT CIRCA DEFUNCTORUM EXEQUIAS R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Singula bonorum operum a nobis dei consilio oportet accipere principium aut si qua ea quae ab aliis facta sunt bona secuta est corruptio, hanc emendari a nobis et ad antiquum reduci ordinem, ut nos aut factione rei aut correctione ad bonos actus studeamus habere semper participium. Quale videlicet aliquid super exequiis defunctorum factum non recte perspeximus emendare, et donare hominibus, ne duplicem sustineant difficultatem, si-

1 leg. depones? || 2 cinguli] tui add. vulg. || eundem V || 3 rem nobis] rem nobis rem V || 5 aperte] a patre V || 6 passus R² || 10 Scriptum est autem V || 11 felicit] et felicitis V || ponat] pena V || 14 inmutilata V* [subscriptioem dedimus ex V || nonos V || cap. V || dn.] dsoo V || 15 bilisarii V || v. c.] det (sic) V || 17 nor. LIX = Auth. LX om. R, hubet r. f. 88 post nov. LXIII (= Auth. LXVI) || 17 sq. R; K (pro E) V || 19 fiant V || 21 inscr. om. r || 24 sq. principium ausi queque a ballis V || 25 correctio r || 26 ad r] om. V in vulg. || 27 aut factione] factione aut V || correctio r || 28 actos V || 29 super] et super vulg. || 30 factum om. V || et donare om. V

σθα δύσκολαν, ἅμα μὲν τοὺς ἐαυτῶν ἀποβάλλοντας, ἅμα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ζημιουμένους. ἀλλ' ὅπερ Κωνσταντίνος ὁ τῆς θείας λήξεως ὁρθῶς ἐννοήσας διετύπωσε καὶ ὕστερον Ἀναστάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως βεβαίως προείδεις καὶ πρόσδοτον τῷ πράγματι, τοῦτο ἤμεις αὐτοὶ κινδυνεύον διαπεσεῖν ἀνασπασθῆναι τε καὶ μεταδοῦναι πάσης ἀσφαλείας τε καὶ ὅρων προσηκόντων ἐπειγόμεθα, μένουν αὐτὸ ποιοῦντες ἀθάνατον. Κωνσταντίνου γὰρ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐννακόςια πεντήκοντα ἐργαστήρια ἐκ διαφόρων συστημάτων τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἀτελῆ δεδωκότος τῆ ἀριωτάτη μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Ἀναστάσιον δὲ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως οὐ μόνον τοῖς ἐργαστηρίοις ἐκείνοις πενήκοντα καὶ ἑκατὸν προσθέντος, ἀλλὰ καὶ πρόσδοτον ἤτην φιλοτιμησάμενον κατὰ δύο πραγματικούς τύπους, ἐφ' ᾧ τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς προσόδου ἀδροιζόμενον χρυσίον προχωρεῖν εἰς τὰ διδόμενα παρὰ τῶν Θεοφιλεστάτων οἰκονόμων τοῖς πρὸς τοῦτο πονουμένοις, πολλοὶ πολλαχόθεν προσῆλθον ἡμῖν λέγοντες οὐχ ὁμοίως τὸ πρᾶγμα ποιεῖναι οὐδὲ ἀμίσθους γίνεσθαι τῶν τελευτῶντων κηδείας, ἀλλ' ἀπατεῖσθαι πικρῶς, καὶ εὐρίσκεισθαι πολλὰ ἐξωθεν ὀνόματα καὶ συστήματα, ἅπερ καὶ ἀκοντας ἀπατεῖ τοὺς πενθούντας καὶ ἀναγκάζει δίδοναι τοὺς οὐκ ἔχοντας. Ταῦτα ἅπαντα δίκαιον ᾤθημεν τῆς προσηκούσης ἐπανόρθωσως ἀξίως.

CAPUT I.

Πρῶτον μὲν οὖν τὰ κατὰ τὰ ἐργαστήρια πολλὴν δεξίμενα ἐπιβουλήν καὶ ἐλάττωσιν εἰς πλήρη ἀποκατεστήσαμεν τῆ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, θεῖον ἔπερ τοῦτου γράψαντες τύπον πρὸς τὴν πολιρχίαν, ἐφ' ᾧ τε αὐτὴν ἀμὰ τῆ παιδομένη αὐτῆ τάξει παραδόντι τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια πᾶσι τρόποις τοῖς Θεοφιλεστάτοις ἐκδίκους καὶ οἰκονόμοις τῆς εἰρημένης ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ὀκτακοσίων μὲν ἐν σώμῳ ἐργαστηρίων παρεχομένων τοῖς Θεοφιλεστάτοις ἐκδίκους, τριακοσίων δὲ τοῖς Θεοσεβεστάτοις οἰκονόμοις, ὥστε τῶν Θεοσεβεστάτων οἰκονόμων ἔχειν τὰ τριακόσια ἐργαστήρια καὶ τὴν πρόσδοτον τὴν ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως δωρηθεῖσαν, οὐκ ἔτι μεμφομένους

mul quidem ut quae sua sunt amittant, simul autem pro se damnificandi. Sed quod Constantinus piae memoriae retractans disposuit et post haec Anastasius piae memoriae firmavit adiciens etiam reditus 5 causae, hoc nos ipsi, cum periculum patiatur cadere, reparare et dare cum omni cautela et terminis competentibus cogimur, durare illud facientes immortale. Constantino enim piae memoriae nongenta octoginta (ergasteria) ex diversis corporibus felicissimae huius urbis sine tributis dante sanctissimae maiori ecclesiae, Anastasio vero piae memoriae non solum ergasteriis illis quinquaginta et centum adiciente, et reditum certum largiente per duas pragmaticas formas, quatinus quod ex ipso reditu colligitur aurum proficiat ad ea, quae dantur a deo amabilibus oeconomis his qui ad hoc laborant, plurimi plerumque adierunt nos dicentes non similiter causam procedere neque sine mercede fieri defunctorum exequias, sed exigi amare, et inveniri plurima foris nomina et corpora, quae etiam invitos exigunt lugentes et cogunt dare non habentes. Haec omnia iustum iudicavimus competenti correctione digna facere.

Primum itaque ea quae per ergasteria plurimam susceperint laesionem et deminutionem ad plenum restituumus sanctissimae maiori ecclesiae, sacram propter hoc scribentes formam ad urbis praefecturam, quatinus ipsa cum obediante sibi officio traderet mille centum ergasteria omnibus modis deo amatissimis ecclesiae defensoribus et oconomis memoratae sanctissimae ecclesiae, octingentis quidem in corporibus ergasteriorum praebendis deo amatissimis ecclesiae defensoribus, trecentis autem dei cultoribus oconomis, ut deo amabiles oeconomi habeant quadringenta ergasteria et reditum ab Anastasio divae memoriae donatum, nequaquam querentes tam-

difficultatem sustineant, qui simul et suos amittant et eorum causa damno afficiantur. Sed quod Constantinus sacrae memoriae recte excogitatum constituit ac postea Anastasius piae memoriae confirmavit redditu quoque ei rei adiecto, id nos ipsi, cum periculum sit ne intercadat, et recuperare et omni securitate finibus convenientibus impertire nitimur atque ut maneat immortale efficitur. Cum enim Constantinus piae memoriae nongentas quinquaginta officinas ex diversis collegiis huius felicitis urbis immunes sanctissimae magnae ecclesiae dederit, Anastasius autem piae memoriae officinis illis non solum quinquaginta et centum addiderit, sed etiam certum reditum largitus sit secundum duas pragmaticas, sanctiones, quo pecunia ex eo ipso reditu collecta ad ea redundet quae a deo carissimis oconomis dantur iis qui huic rei operam praestantur: multi undique nos adierunt qui dicerent non aequali modo rem procedere, neque gratis fieri defunctorum exequias, sed exigi acerbè atque multa foris inveniri nomina et collegia, quae et a lugentibus invitis exigant et eos qui non habent dare cogant. Haec omnia par esse existimavimus ut conveniente emendatione dignaremur.

I. Atque primum quidem ea quae in officinis multam frandem ac diminutionem passa sunt in integrum restituumus sanctissimae magnae ecclesiae, sacra lege de ea re ad praefecturam urbi scripta, ut illa una cum officio quod ei parat mille centum officinas omnibus modis tradat deo carissimis defensoribus et oconomis sanctissimae quam diximus ecclesiae, ex quibus octingentis quidem officinae in ipsis corporibus praebeantur deo carissimis defensoribus, trecentae vero religiosissimis oconomis, ita ut religiosissimi oeconomi trecentas officinas et reditum ab Anastasio sacrae memoriae donatum habeant, neve

2 ὑπὲρ αὐτῶν] pro se ε || Κωνσταντίνος (cf. nov. XLIII pr., Leonis nov. XII) inno Honorius et Theodosius II Cod. 1, 2, 4 || 4 Ἀναστάσιος (vid. nov. XLIII pr.) cf. Cod. 1, 2, 18 et quae ibi et Cod. 11, 18 adnotavit Krueger || 6 αὐτὸ L || κινδυνεύοντες L κινδυνεύοντες M* || 7 *μεταδοῦναι] δόντας μετὰ λίβρι || 9 ἐνακόσια L || 14 ἀλλὰ L] εσ. Mε || 18 οἰκονόμων] ἐπισκόπων L* || 25 ἐπανόρθωσως M* || 30 τύπον] nov. XLIII || πολυαρχίαν M || 33 τῆς εἰρημένης ἀγιωτάτης ἐκκλησίας L || 37 Θεοσεβεστάτους M] Θεοφιλεστάτους Lε || τὰ τριακόσια] quadringenta (i. e. τετρακόσια) ε

1 amittat V admittant r || autem simul V || 2 sq. piae memoriae — Anastasius om. r || 3 retractans] recte cogitans vulg. || 4 aditus r || 5 haec r || 6 terminus V || 7 illum r || 8 nongentis libri || 9 ergasteria add. vulg. || 11 maioris V || 12 illis om. r || additioem (additioem r pr.) r V || 13 et r V] sed et vulg. || redditum libri (et sic saepius) || 16 yconomis r yconomiis V || haec r || 17 nos om. r || 18 praecedere V || 19 inueniri V] inuenire r vulg. || 20 inuitus r V || 23 faceret V || 27 ita V] plurima r V || 28 diminutionem r || 29 maioris V || 30 propter r] per V || 31 obediens V || 32 mille] nulle r || 33 oconomis (e eras.) r yconomis V || 35 ergasteria r || 36 defensoribus V* defensoribus et oconomis r pr. || 37 oconomii V *oconomis r pr || ut] et r || oconomii V oconomii r || 38 quadringenta V XL r, trecenta vulg.

ὡς ἑλλίπης εἶη, ἀλλὰ τὴν ἀναπλήρωσιν ἐκ τῆς τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων δόσεως ἔχοντας ποιῆσθαι τὴν τῶν μηναίων χορηγίαν τοῖς τε δεκανοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τάγμασι, τοὺς δὲ θεοφιλεστάτους ἐκδικίους ἔχοντας τὰ ὀκτακόσια ἐργαστήρια τοὺς τε καλουμένους λεκτικαίους παρέχειν καὶ τὴν ἄλλην ὑποχορίαν ποιεῖν, ἣν ἡ τῶν τελευτῶντων ὄσια βούλεται, ὥστε κατὰ τοῦτο τὰς ζημίας ἀφελεῖν τῶν πενθούντων.

quam minor sit, sed supplementum ex trecentorum ergasteriorum donatione habentes facere menstruorum expensas et decanis et aliis ordinibus, deo amabiles autem defensores habentes octingenta ergasteria et appellatos decanos praebere et aliud ministerium facere, quod defunctorum exequiae volunt, quatinus pro hoc damna auferantur lugentium.

CAPUT II.

Δεῖ τοίνυν τὰ εἰρημένα χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια φυλάττεσθαι τοῖς τε θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις καὶ ἐκδικίοις διὰ παντὸς ἀτελῆ τε καὶ ἀμείωτα, καὶ ἀναπληρωμένα παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, εἰ τις γένοιτο διαπτώσις καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ ἐναλλαγῇ τῆς τοῦτων οὐραεῖς ἢ ἐμπορίας, ὥστε τοὺς μὲν θεοφιλεστάτους οἰκονόμους ἔχοντας τὴν τῶν χωρίων διοίκησιν τῶν ταῖς ταφαῖς ἀπονεμομένων, ἔχοντας δὲ καὶ ἀτελῆ τὰ τριακόσια ἐργαστήρια, τοὺς δὲ ἐκδικίους τὰ ὀκτακόσια, τὴν περὶ τὴν ὄσιαν τῶν τελευτῶντων ποιῆσθαι διοίκησιν, τὸ μὲν οὖν ἐκ τῆς τῶν χωρίων προσόδου προῖον παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων ἐπιδίδοσθαι ταῖς ταφαῖς, καθ' ἅπερ ὑποκατιόντες ἐροῦμεν, προστιθεμένης καὶ τῆς ἐκ τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων προσθήκης, ἣν καὶ αὐτὴν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ λαμβάνειν ἤτησαν· ἐπειδὴ δὲ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων τῶν ἐπὶ ταύτης ὄσιαν τῆς εὐδαίμονος πόλεως πλείστα διεπέσε, προστάττομεν κατὰ τὸ παρὸν ἀναπληροῦσθαι ταῦτα καὶ τοῦ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων ἀριθμοῦ διατηρουμένου ἀμείωτά τε καὶ ἀτελῆ κατὰ τὸν εἰρημένον ἡμῖν τρόπον φυλάττεσθαι τοῖς τε θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις τοῖς τε θεοσεβεστάτοις ἐκδικίοις, ὥστε μὲν τὸ μὴ ἐλάττωσιν εἶναι τοὺς δεκανοὺς ἥτοι κοπιατὰς τῶν ὀκτακοσίων τῶν ἀπονεμηθέντων τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐκδικίοις, ἀντὶ δὲ τῶν τριακοσίων τῶν δεδομένων τοῖς θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις ἄδειαν εἶναι τοῖς αὐτοῖς θεοφιλεστάτοις ἀνδράσιν, εἰ βουληθῆεν, ἐν σώμασι λαμβάνειν τὰ τριακόσια ἐργαστήρια ἢ πάντα ἢ τινα ἐξ αὐτῶν, ἢ κομιζέσθαι προφάσει τῶν καλουμένων ἐξουσάτων χρήματα ὑπὲρ πάντων ἢ ὑπὲρ τινῶν ἐργαστηρίων, καὶ αὐτὰ τὰ χρήματα ἄπερ μέχρι

Oportet igitur supradicta mille centum ergasteria custodiri et deo amabilibus oeconomis et defensoribus semper sine tributis et sine deminutione, supplenda a gloriosissimo praefecto felicis huius urbis, si quis fiat casus quolibet modo aut mutatio horum faciei aut mercationis, ut deo amabiles quidem oeconomi habentes praediorum gubernationem quae sepulturis deputata sunt, habentes quoque etiam sine tributis trecenta ergasteria, defensores autem octingenta, circa funus defunctorum faciant gubernationem. Ea quidem quae ex praediorum reditu accedunt a deo amabilibus oeconomis dari sepulturis, sicut descendentes dicimus, adiecto etiam ex trecentis ergasteriis cremento, quod etiam ipsum in ipso opere percipere petierunt. Quia mille igitur centum ergasteriorum in hac existentium felici urbe plurima ceciderunt, praecipimus ut secundum praesens tempus replentur haec, et mille centum ergasteriorum numerum imminutum et sine tributo divisum secundum dictum a nobis modum servari et deo amabilibus oeconomis et dei cultoribus defensoribus, ut tamen non minus sint decani seu laboratores octingenti deputati deo amabilibus defensoribus, pro vero trecentis datis deo amabilibus oeconomis licentiam esse eisdem deo amabilibus viris, si voluerint, in corporibus accipere trecenta ergasteria aut omnia aut quaedam ex his, aut percipere occasione appellatorum excusatorum pecunias pro cunctis aut pro aliquibus ergasteriis, ipsasque pecunias quas hactenus

amplius eum deficere querantur, sed supplementum habentes ex datione trecentarum officinarum et decanis et ceteris ordinibus menstrua suppeditent, deo carissimi autem defensores octingentas officinas habentes et lecticiarios qui vocantur praebent et reliquum ministerium praestent quod defunctorum funus requirit, ut hoc modo damna a lugentibus auferantur.

II. Oportet igitur mille centum quas diximus officinas deo carissimis oeconomis et defensoribus per omnia immunes et integras servari, atque suppleendas a gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis, si qui qualicumque modo defectus vel mutatio habitus earum aut negotiationis accidat: ut deo carissimi oeconomi cum praediorum quae sepulturis destinata sunt administrationem habentes, tum vero immunes habentes officinas trecentas, defensores autem octingentas, ea quae ad exequias defunctorum pertinent administrant. Quod igitur redundat ex praediorum reditu a deo carissimis oeconomis in sepulturis impendatur, quemadmodum oratione procedente dicemus, adiecto etiam incremento ex trecentis officinis faciendo, quod ipsum quoque ut re ipsa acciperent petierunt: quoniam autem ex mille centum officinis quae in hac felici urbe sunt plurimae interciderunt, praecipimus ut in praesentia eae suppleantur, et servato numero mille centum officinarum et integrae et immunes secundum modum a nobis dictum custodiantur et dei carissimis oeconomis et religiosissimis defensoribus serventur, ut tamen non pauciores decani vel copiatiae sint octingentis qui deo carissimis defensoribus destinati sunt, pro trecentis vero illis, qui dati sunt deo carissimis oeconomis, liceat eisdem deo carissimis viris, si voluerint, in corporibus accipere trecentas illas officinas vel omnes vel quasdam ex iis, aut nomine excusatorum qui vocantur pecunias auferre sive pro omnibus sive pro quibusdam officinis atque ipsam pecuniam qua usque adeo carebant

1 ἑλλίπης L || ἐκ τῆς τῶν M | τῆς ἐκ τῶν L || 4 ἐκδικίους] ἐπισκόπους L^o || 5 λεκτικαίους] decanos ε || 9 ἑκατὸν om. L^o || 10 τε om. L || 11 καὶ ἀναπληρωμένα] καὶ om. ε || 17 ἀπονεμηθέντων L || τὰ τριακόσια] τὰ om. L || 28 τῶν χ. ε. ε. ἀριθμοῦ διατηρουμένου, ἀμείωτά τε καὶ ἀτελῆ M | τὸν τὸν χ. ε. ε. ἀριθμὸν ἀμείωτων τε καὶ ἀτελῆ διατιρούμενον L ε || 30 τε om. L || 32 κοπιατὰς L || 33 τοῖς] τοῖς τε L || 34 διδομένων L || 37 σώματι L

2 ergasteriorum V | donatione V] datione r || menstruorum expensas et decanis vulg.] ministeriorum (ministeriorum r) expensas et decanis mcnstruas r V || 4 aut r ||

octoginta r || 5 alium r || 6 exequi r || uoluit V | 9 supradicta igitur V || 10 oeconomiis V et sic saepius || 11 sine tributis] si tributis r || diminutione r || supplenda] et supplenda vulg. || 12 huius felicitis V || 13 si quis om. V | fiat] fatiat V || eorum r || 16 deputate V || 17 defensore V || LXXX r || 21 defendente r || dicemus Osenbrügger | 22 etiam V] et r || 23 mille igitur] ille igitur mille V | 24 urbe r. || 25 acciderunt V || *praecipimus ut] et praecipimus r praecipimus V || 27 imminutum et sine tributum V || 30 decanis r] laborantes V || 31 deputatis Beck | 32 recentis date V || 33 esse eisdem] his esse hisdem V esse bis de r || 35 ex his] eis V || occasionem r || 36 excusatoribus penas V

νῦν οὐκ ἔχον (καθάπερ καὶ αὐτοὶ τὸ ἡμέτερον ἐδί-
δαξαν κριτοί), ταῦτα δαπανᾶν περὶ τῆν τὸν τελει-
ώσαν ὁσίαν, ὥστε ἐκ τῶν τούτων τῶν χρημάτων
καὶ ἐκ τῶν προσόδων τῶν χωρίων τῆν διανομὴν γί-
νεσθαι τοῖς τε δεκανοῖς καὶ ἀσκητρίαις καὶ κανονικαῖς
καὶ ἀκολούθοις, καθάπερ ἂν ὑποκαίοντες διαταξώ-
μεθα. τῶν γὰρ αὐτῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων δι-
δάσκοντων ὡς οὐχ ὅλον τὸ ἐστὶν ἐκ τῶν χωρίων τοῦ
λοιοῦ τῆν αὐτῆν πρόσδοον περισώζεσθαι, εἰκότως
ἡμεῖς τῆν τῶν τριακισίων ἐργαστηρίων προσδῆκην
ἀπενειμαμεν τούτῳ τῷ μέρει, ὅπως ἀνεπιλήπτως τὸ
μέγιστον διδόμενον τοῖς κάμνουσι περὶ τῆν τῶν λει-
ψίων ἐκφορῶν καὶ ἐρέξῃς δοθεῖν, τουτέστι per sin-
gulum mensem quadringentos solidos, μεριζομένους
τοῖς τε δεκανοῖς καὶ ἀκολούθοις καὶ ἀσκητρίαις καὶ
κανονικαῖς κατὰ τὸ μέγιστον ἢν παρ' αὐτοῖς κρητῆσαν
ἴθος (τουτέστι τοῖς μὲν δεκανοῖς per singulum men-
sem centum octoginta duos solidos, ταῖς δὲ ἀσκητρίαις
nonaginta unum solidos, καὶ τοῖς ἀκολούθοις nona-
ginta unum solidos, καὶ ταῖς κανονικαῖς triginta sex
solidos), ἀδροζομένους μὲν παρὰ τῶν αὐτῶν θεοφι-
λεστάτων οἰκονόμων, καταβαλλομένους δὲ ἐπὶ τοῖς
εἰσθότας κομίζεσθαι κατὰ sex menses.

CAPUT III.

Αἱ δὲ τὸ μὲν ἐπιβάλλον τοῦ χρυσίου μέρος ταῖς
εὐλαβεστάταις ἀσκητρίαις διδοσθαι παρὰ τῶν θεο-
φιλεστάτων οἰκονόμων κατὰ τῆν εἰρημένην προθεσ-
μίαν Ἐπιγέτω τῷ θεοφιλεστάτῳ διακόνῳ καὶ ξενο-
δόχῳ τοῦ κατὰ Σαμψῶν τῶν τῆς ὁσίας μήνης ἐνω-
τος καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν στυάκτος καὶ τοῖς μετ'
αὐτῶν θεοφιλεστάτοις ξενοδόχοις τῶν εἰρημένων ξενώ-
νων, διὰ τὸ τὰς ἀσκητρίαις τὰς εἰς ταύτην ὑπονοουσῶσας
τῆν χρεῖαν ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν ξενοδόχου τῶν
εἰρημένων ἐγαγῶν ξενῶνων τελεῖν· τὸ δὲ αἰρῶν τοῖς
τε ἀκολούθοις καὶ ταῖς εὐλαβεστάταις κανονικαῖς ὡ-
σάντως διδοσθαι παρὰ τῶν αὐτῶν θεοφιλεστάτων
οἰκονόμων τοῖς τε νῦν ἐφροσῶν αὐτοῖς καὶ τοῖς

non habebant (sicut et ipsi nostram docuerunt po-
testatem), eas expendere circa defunctorum exequias,
ut et ex his pecuniis et ex redditibus praediorum
distributio fiat et decanis et ascetriis et canonicis et
acolutis, sicut descendentes ordinavimus. Eisdem
enim deo amabilibus oeconomis docentibus, quia iam
impossibile est ex praediis de cetero eundem reditu-
m salvari, recte nos trecentorum ergasteriorum
crementum distribuimus huic parti, quatinus incul-
pabiliter quod hactenus datum est laborantibus circa
funerum exequias deinceps detur, hoc est per sin-
gulum mensem quadringentos solidos dividendos de-
canis et acolutis et ascetriis et canonicis secundum
quae hactenus apud eos tenuit consuetudo, hoc est
decanis quidem pro singulo mense centum octoginta
duos solidos, ascetriis autem nonaginta unum soli-
dos, et acolutis nonaginta unum solidos, et cano-
nicis triginta sex solidos, congregandos quidem ab
eisdem deo amabilibus oeconomis, solvandos autem
in eis qui consueverunt accipere per sex menses.

(quemadmodum ipsi potentiam nostram docuerunt) in exequias defunctorum expendere, ita ut et ex hac
pecunia et ex redditibus praediorum distributio fiat inter decanos et ascetriis et canonicis et acolutis,
quemadmodum procedente oratione constituemus. Cum enim iidem deo carissimis oeconomis nos docuerint
non posse ex praediis in posterum eundem reditum profici, merito nos trecentarum officinarum incre-
mentum huic parti destinavimus, ut quod usque adeo iis qui cadaveribus effereendis operam praestant datum
est, integre etiam deinceps detur, dicimus per singulos menses quadringenta solidos, distribuendos illos
inter decanos et acolutos et ascetriis et canonicis secundum consuetudinem quae usque adeo apud eos
obtinuit (hoc est decanis quidem per singulos menses centum octoginta duos solidos, ascetriis autem nona-
ginta unum solidos, et acolutis nonaginta unum solidos, et canonicis triginta sex solidos), et colligendos
ab iisdem deo carissimis oeconomis et sexto quoque mense solvendos iis qui auferre consueverunt.

III. Oportet autem eam quidem auri partem quae religiosissimis ascetriis competit a deo carissi-
mi oeconomis intra dictum tempore spatium dari Eugenio deo carissimo diacono et xenodocho hospitii
Sampsonis sanctae memoriae eiusque quod a nobis constitutum est hospitii, atque iis qui post eum futuri
sunt deo carissimis xenodochis dictorum hospitiorum, propterea quod ascetriae quae ad hunc usum mini-
strant sub xenodochis qui pro tempore sunt sacrorum illorum hospitiorum habentur; eam autem quae
debetur acolutis et reliquosissimis canonicis similiter ab iisdem deo carissimis oeconomis dari et iis qui illis

2 ταῦτα) καὶ ταῦτα L || τῆν om. M || 3 ὥστε ἐκ τού-
των τῶν προσόδων καὶ ἐκ τῶν χρημάτων L || 6 καθά-
περ M || καὶ καθάπερ L || διαταξώμεθα M || διαταξά-
μεθα L || 7 διαταξάντων L || 10 ἐργαστηρίων om. L ||
11 τούτων L || 13 καὶ om. ε || per singulum mensem
quadringentos solidos (s. v. ἀνὰ ἕκαστον μῆνα τεσσαρά-
κοντα νομίσματα) μεριζόμενα τοῖς τε δεκανοῖς M ἕνα
ἕκαστον μῆνα τοῖς τε δεκανοῖς L || 15 ἀκολούθοις M ||
16 κανονικαῖς κατὰ) κανονικῶς καὶ κατὰ L || 17 per
singulum mensem (mensm L) centum octoginta duos soli-
dos (soltdoss L), s. v. ἀνὰ ἕκαστον (ἐκατόν L) μῆνα
ἐκατόν ὀγδοήκοντα δύο (ρηβ' M) νομίσματα ML ||
19 nonaginta unum solidos ε || ἐνενήκοντα νομίσματα M,
om. L || 19—21 exspecta καὶ ταῖς κανονικαῖς nonaginta
unum solidos καὶ τοῖς ἀκολούθοις triginta sex solidos (cf.
sup. 5) nonaginta unum solidos ML, s. v. ἐνενήκοντα ἐν ἐν
νομ. L, ἐνενήκοντα νομ. M || 20 triginta L || 21 sq. ἀδρο-
ζομένους ἢ καταβαλλομένους L || ἀδροζομένους et
καταβαλλομένων M || παρὰ τῶν αὐτῶν M ε || παρ' αὐ-
τῶν τῶν L || 22 ἐπὶ M || κατὰ L || 23 κατὰ sex menses M ||
ἕξ μηνῶν M s. v., L || 23 σαμψῶν τῶν τῆς L. Cf. Proco-

pius de uedif. I 2 extr. || 29 καὶ τῶν παρ' ἡμῶν στυ-
ακτῶν L || 30 ξενῶνων — 33 εἰρημένων bis scr. M ||
32 ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦ ξενοδόχων L || 33 αἰρῶν M ||
ἔτερον L || 36 τε] ταῖς L

3 ex utrumque om. r || 4 et ascetriis] ex ascetriis V
assistieris r || et acolutis] acolitae et r V || 5 sicut] sic r
ordinabimus Beck male || eiusdem r || 6 decentis V ||
11 exequia V || deinceps] et deinceps vulg. || singulum]
funerum V || 12 quadringentos r || 13 acolitae r V et sic
infra constanter || assistieris r assistieris V || 15 per sin-
gulo mense V per singulos menses vulg. || 16 duo r ||
ascetriis r acisteris V || aut r || solidos — 17 unum
om. V || 17 solidum r || 19 oeconomis r || aut r || 24 com-
petenter V || 25 assistieris r assistieris V || dare V ||
27 xenodocho r V || Sampson] sumptum libri || 28 xeno-
dochii r V || quod a. quia r || 29 qui post eum] prius
eum V || fuerit r || 30 xenodochii r || xenodochiorum r
xenodochium V || 31 assistrie r assistrie V || haec V ||
scenodochis V xenodochii r || 32 memoratum V || 33 autem]
enim r

κατὰ καιρὸν τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἐγχειριζομένους· ὥστε δι' αὐτῶν τὴν διανομὴν γίνεσθαι ταῖς προη-
 λυμέναις καὶ ὑπ' αὐτοῦς τελουσῶν ἀσκηθείας τε καὶ
 κινονικαῖς καὶ πρὸς γε καὶ τοῖς ἀκολουθοῖς. Εἰ δὲ
 κατόπιν γένοιτο περὶ τὴν τοιαύτην καταβολὴν οἱ θεο-
 φιλέστατοι οἰκονόμοι, καὶ τοῦτο φανερόν κατασταίη
 εἰσὼ ἕξ μηνῶν κατὰ τὴν δευτέραν ἐξάμηνον διερχο-
 μένων εἰ μηδεμίαν γένοιτο καταβολήν, τηρικαῦτα πάν-
 τὸ μετὰ τὴν προτέραν ἐξάμηνον ὀφληθῆν εἰσπράττε-
 σθαι τοὺς αἰεὶ θεοφιλεστάτους οἰκονόμους μετὰ τόκον
 τοῦ τertiae partis τῆς νομίμης ἑκατοστῆς τοῦ μετὰ
 τὴν ἐξάμηνον διατρέχοντος χρόνου, πρόνοιαν τούτου
 τιθεμένου τοῦ κατὰ καιρὸν ὁσιατάτου ἀρχιεπισκόπου
 καὶ πατριάρχου τῆς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πό-
 λιν ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας.

praesunt eis et quibus per tempus praesulatus earum
 committitur, ut per eos distributio fiat praedeclearatis
 et sub eis constitutis asceteriis et canonicis nec
 non et acoluthis. Si vero retro fecerint circa talem
 5 solutionem deo amabiles oeconomi, et hoc palam
 fiat intra sex menses in secundo semestre venientes,
 si nullam fecerint solutionem, tunc omne quod post
 primum semestre debetur exigi semper a deo ama-
 bilibus oeconomis cum usura tertiae partis legitimae
 10 centesimae post semestre tempus; providentiam hu-
 ius ponente per tempus sanctissimo episcopo et pa-
 triarcha felix huius urbis sanctissimae maioris ec-
 clesiae.

CAPUT IV.

εἰ δὲ καὶ ἕτερος ἐνιαυτὸς παρέλθοι καὶ μηδὲ οὕ-
 τως τὴν καταβάλλοιεν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι ταῖς
 εἰληβεστάταις γυναιξίν ἢ τοῖς εἰρημένους δεκανοῖς,
 ἀδεια εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτῳ πατριάρχῳ
 μὴ μόνον ἀπαιτεῖν τοὺς θεοφιλεστάτους οἰκονόμους
 20 τοῦ ὀφειλόμενου μετὰ τοῦ εἰρημένου τόκου, ἀλλὰ καὶ
 ἀναγκάζειν αὐτοὺς δίδουσι πάντα ὅσα διάρριστα καὶ,
 εἴπερ βουληθῆναι ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης, καὶ ἐξεῖναι
 αὐτοὺς τῆς φροντίδος τῶν χωρίων καὶ ἀπαιτεῖν τὴν
 τούτων ὄψιν καθὰ νῦν παρ' αὐτοῖς ἐστίν. τούτων
 25 ἀπάντων φροντίδα τιθεμένου τοῦ κατὰ καιρὸν μακα-
 ριστάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκονομικοῦ πατριάρχου,
 ὑφ' ἧν τελουσι καὶ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι καὶ ὁ
 πᾶς κληρὸς καὶ ἡ σύμπασα τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
 1 κατὰστάσις. Τούτων δὲ οὕτω γινομένων μηδένα
 παντελῶς παρὰ ἄκοντος κομίζεσθαι ὑπέρ νεκροῦ σώ-
 ματος κηδενομένου μηδ' ὅτιον. Ὡστε δὲ διακρίνε-
 σθαι τὸ πᾶν, θεοπείζομεν ἐκάστη κλήρῳ προκίμα διδο-
 μένῃ ἐν ἀσκητήριον δίδουσι ἀσκητῶν ἢ κανονικῶν,
 μὴ ἔλαττον ὀκτώ γυναικῶν ἠγουμένων τῆς κλήρης καὶ
 35 ψαλλουσῶν καὶ τριῶν ἀκολουθῶν, οἵπερ οὐδ' ὅτιον
 παντελῶς λήφονται. Εἰ μέντοι τις βούλοιο τῶν
 προσηρόντων ἐπὶ τελευτήσαντι καὶ τὴν ἐκφοράν ποι-
 ούμενον αὐτὸς ἑἴως ἀναγκάζοντος οὐδενὸς καὶ ἕτερον
 ἀσκητήριον ἐν ἧ δύο ἢ καὶ πλείω προσλαβεῖν, τοῦτο
 40 ἔστω μὲν τῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας, πλὴν οὐδὲ τοῦτο
 ὀρίστων καταλείπουμεν, κἀνταῦθα τὸ αὐτὸ μέτρον εἶ-
 ναι βουλόμενοι τῶν κατὰ φιλοτιμίαν προλαμβάνου-

Si autem etiam alter annus transeat et neque sic
 aliquid exsolvant deo amabiles oeconomi reverentis-
 simis mulieribus aut memoratis decanis, licentiam
 esse per tempus sanctissimo patriarchae non solum
 20 exigere deo amabiles oeconomis debitum cum dicta
 usura, sed etiam cogere eos dare omnia quaecum-
 que decreta sunt et, si voluerit sanctissimus patri-
 archa expellere eos a gubernatione praediorum, ex-
 exigere horum faciem puram ab eis qualis est; horum
 25 omnium sollicitudinem ponente pro tempore beatis-
 simo archiepiscopo et universali patriarcha, sub quo
 sunt et deo amabiles oeconomi et omnis clerus et
 universus sanctissimae ecclesiae status.

v. 3 sqq. summa exat' Poptal 19, 6 (ubi citatur νεκρὰ νῆ)

nunc praesunt et iis qui pro tempore gubernationem eorum nacturi sunt: ut per eos distributio fiat illis quas
 ante memoravimus sub ipsis constitutis asceteriis et canonicis ac praeterea acoluthis. Quodsi solutioni moram
 fecerint deo carissimis oeconomis idque manifestum sit intra sex menses per secundum semestre elapsis nullis
 solutione facta, tum omne quod post primum semestre debetur a deo carissimis qui pro tempore sunt oecono-
 mis excigatur cum usuris tertiae partis legitimae centesimae temporis post semestre currentis; ac prospiciat ei
 rei sanctissimus pro tempore archiepiscopus et patriarcha sanctissimae magnae ecclesiae huius felix urbis.

IV. Si vero alter quoque annus transeat et ne tum quidem deo carissimis oeconomis religiosissimis
 feminis vel decanis quos diximus quicquam solvant, liceat sanctissimo pro tempore patriarchae non solum
 a deo carissimis oeconomis debitum cum usura quam diximus exigere, verum etiam cogere eos ut omnia
 quaecumque definita sunt praestent, atque adeo (si quidem voluerit sanctissimus patriarcha) expellere eos
 a cura praediorum et horum faciem exigere qualis nunc apud eos est. Atque his omnibus curam ad-
 1 habeat beatissimus pro tempore archiepiscopus et universalis patriarcha, sub quo et deo carissimis oeconomi
 1 constituti sunt et omnis clerus atque universus sanctissimae ecclesiae status. His autem ita factis
 nemo omnino quicquam ab invito pro cadavere sepelendo auferat. Atque ut res omnis discernatur,
 sancimus singulis sceleris gratis dandis unum asceterium dari asceteriarum vel canonicarum, ut non minus
 quam octo mulieres sceretrum praecedant et psallant, et tres acoluthi: qui quidem nihil omnino accepturi
 sint. Quodsi quis cognatorum defuncti qui funus faciunt sponte sua nemine cogente aliud quoque
 asceterium unum vel duo vel etiam plura adhibere velit, id quidem liberalitatis ipsius esto; nisi quod ne
 hoc quidem indefinitum relinquimus, cum hic quoque eandem esse mensuram velimus earum quae ex libera-

3 αὐτῶν L || ἀσκητῆραις L || 5 γένοιτο M || 7 ἐξα-
 μήνων L || 11 τοῦ τertiae partis M || τοῦ ἀπὸ τρίτου
 μέρους M s. v. || L || τοῦ μετὰ τὴν ἐξάμηνον (ἐξάμην L)
 διατρέχοντος χρόνου ML || post semestre tempus s ||
 13 ἀρχιεπισκόπου episcopo s || 19 πατριάρχῳ L^a
 23 καὶ om. s || ἐξεῖναι (cf. Dindorf. in Thes. l. gr. VIII
 p. 2071) ML || ἐξελεῖν male vulg. || 24 καὶ om. s || 25 καθὰ
 νῦν παρ' αὐτοῖς ἐστίν || puram ab eis qualis est (i. e. καθὰ
 τὴν παρ' αὐτῶν οἶον ἐστίν?) s || 30 δὲ om. s || 32 δὲ
 om. L || 40 ἢ καὶ || καὶ om. L || 43 βουλόμενοι || volumus
 (i. e. βουλόμεθα) s

1 possunt r || 2 depraclaratis V || 3 asceteriis V ascisteris
 r || nec non om. V || 5 deo — 7 solutionem om. r || 6 *veniente
 libri || 7 fecerit V^b || 10 semestrem V || providentia r ||
 16 et om. r || 17 oeconomis V^a || 23 exigere (exige V)
 libri || et exigere vulg. || 24 ab eis habes V || 25 ponentem
 r || 30 ita || itaque r || factus V || 31 tutato V || 32 sunt
 V || grati V || 33 asceterium dari asceteriarum V assistriarum
 dari asceteriarum r || 34 non || ut r || praecedentium V ||
 35 et trium acoluthorum Beck. Leg. cum tribus acola-
 this (cf. 321, 32)? || 36 voluerunt r || 38 alium r V || asi-
 sterium V assistrium r

μένων ἀσκητῶν ἤτοι κανονικῶν καὶ ἀκολούθων ὅπου ἀνωτέρω διαώρισamen, ὥστε μὴ ἐλάττους ἢ ὅκτω ἀσκητίας ἢ κανονικῆς εἶναι τὰς ἐξ ἐκάστου ἀσκητηρίου προσλαμβανομένας καὶ τρεῖς ἀκολούθους καθ' ἕκαστον ἀσκητήριον.

per munificentiam assumuntur ascetiarum seu canonicarum et acoluthorum, quam superius definitivimus, non minus octo ascetrias seu canonicas esse quae ex unoquoque asceterio assumuntur, et tres acoluthos per singulum asceterium.

CAPUT V.

Λίδοσθαι δὲ ταῖς ἀσκητοῖς ἤτοι κανονικαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν τὸ προκίκα ὑπηρετοῦν προσλαμβανομένας, εἰ μὲν εἰς τῶν νέων τευχῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἴη τὰ τῆς ἐκφοράς, ἀχρὶ tremissis solidi, οὐδὲν ἐκ τούτων παντελῶς τῶν ἀκολούθων κομιζομένων οὐδὲ μεριζομένων ταῦτα μετὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητῶν ἢ κανονικῶν τῶν δὲ ἀκολούθων τῶν μετὰ τοὺς τρεῖς τοὺς προκίκα ὑπηρετοῦντας παραλαμβανομένων, εἰ μὲν ἕτεροι τρεῖς εἴεν, ἀρκομένην κερατῖος τρισίην, εἰ δὲ ἕξ, κερατῖος ἕξ, καὶ ἐφεξῆς κατὰ τούτων τὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ αὐτῶν διοικεῖσθαι. προδήλον δὲ ὡς, εἰ καὶ τὸ διάστημα πλεῖον καθέστηκεν καὶ οἱ τῆ κλίμῃ ὑπηρετοῦμενοι δεκανοὶ πλείους εἴεν καὶ τὰ ἀσκητήρια πλείονα, διὰ τὸ ταύτης βάρους βραχὺ τι καὶ αὐτοῖς δοθῆσεται καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς τὰ [ἀσκητήρια] τῆς κηδείας κομιζομένων, ὥστε τῆ διαφορά τοῦ κόπου δοκεῖν τινα καὶ αὐτοὺς ἔχειν ἐντεῦθεν παραρῆχιν. Δοκεῖν δὲ (εἶναι) εἰς τῶν νέων τευχῶν καὶ τὸ πέραμα Ἰουστινιανῶν ἤτοι Συκῶν, κλειδῆ μὴ πόρρω καθέστηκε μὴδὲ δεῖται πλείονος χρόνου ἢ πόνου πρὸς τὴν ἀφίξιν τὴν ἐκείσε. Εἰ δὲ ἕξ τῶν νέων τευχῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐκφορά γένοιτο, ἢ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις περάμασι παρὰ τὸ εἰρημένον, τριῖνα τὰς μὲν ἀσκητίας ἤτοι κανονικῆς dimidiā partem solidi λαμβάνειν, οὐδὲ ἐν ταῦθα κοινωνούντων παντελῶς κατ' οὐδὲν αὐταῖς τῶν ἀκολούθων, αὐτῶν δὲ τῶν ἀκολούθων ἐπ' ἐκάστῳ ἀσκητηρίῳ quattuor siliquas κομιζομένων καὶ πέρα τούτων μὴδὲν, κατὰ τὴν εἰρημέντην διαιρέσιν. τοῦ ἀσκητηρίου τοῦ παρεπομένου τῆ προκίκα διδομένη κλίμῃ 35

Dari autem ascetriis seu canonicis his quae citra unum quod gratis ministrat assumuntur, si quidem intra novos muros felicis huius urbis sint exequiae, usque ad ternos solidos, nihil ex hoc penitus acoluthis accipientibus neque dividendis haec cum reverentissimis ascetriis aut canonicis; acoluthis autem qui post tres gratis ministrantes sumuntur, si quidem alii tres fuerint, contentis siliquis (tribus), si autem sex, siliquis sex, et deinceps secundum hunc modum etiam de his gubernari. Certum vero est quia, si et spatium plus consistat et qui lecto ministrant decani plures sint (et) asceteria plura, propter huius onus parvum etiam aliquid ipsis dabitur secundum similitudinem ad asceterii disciplinam laborantium, ut differentia laboris videantur aliquid et ipsi habere hinc solacium. Videtur autem intra novos muros et transitus Iustinianarum seu Sycorum, quoniam non longe consistit nec eget ampliore tempore vel labore ad veniendum ibi. Si vero foris novos muros felicis huius urbis exequiae fiant, aut etiam in alios transitus citra qui dictus est, tunc ascetrias quidem seu canonicas dimidiā partem solidi accipere, neque hic communicantibus penitus ullo modo eis acoluthis, ipsis autem acoluthis in singulo asceterio quattuor accipientibus siliquis et ultra haec nihil, secundum memoratam divisionem. Asceterio sequente gratis datum lectum cum tribus

litate adhibentur ascetiarum vel canonicarum et acoluthorum, quam supra definitivimus, ita ut non pauciores quam octo sint ascetriae vel canonicae ex singulis asceteriis adhibendae, et tres acoluthi per singula asceteria.

V. His autem ascetriis vel canonicis quae praeter ipsum asceterium gratis ministrans adhibentur, si quidem intra novos muros huius felicis urbis exequiae fiant, usque ad tremissem dentur, neu quicquam omnino inde acoluthi accipiant neve partiantur ea cum religiosissimis ascetriis vel canonicis: sed acoluthi qui post tres illos gratis ministrantes adhibentur, si quidem alteri tres sint, siliquis tribus contenti sint, sin sex sint, siliquis sex, atque ita deinceps secundum hunc modum quae ad eos pertinent administrantur. Consentaneum autem est, si et distantia maior sit et decani qui seretro ministerium praestent plures sint et asceteria plura, propter onus seretri illis ipsis quoque exiguum aliquid dandum esse ad similitudinem eorum qui [ex asceteriis] exequiis celebrandis operam dent, ut propter discrimen laboris ipsi quoque solacium aliquid inde habere videantur. Ceterum intra muros novos esse etiam traiectus Iustinianarum seu Sycarum videatur, quoniam non longe distat neque maiore tempore aut labore opus est ut illuc veniatur. Si vero extra novos muros huius felicis urbis exequiae fiant sive etiam in ceteris transmarinis locis praeter illum quem diximus, tunc ascetriae quidem seu canonicae dimidiā partem solidi accipiant, ac ne hic quidem acoluthi ullo omnino modo in partem cum illis veniant, ipsi autem acoluthi in singulis asceteriis quattuor siliquis accipiant nec praeterea quicquam, secundum divisionem modo dictam. Asceterium vero quod seretrum gratis praestitum sequatur cum tribus acoluthis ipsum quoque omnino

1 ἀσκητήριον L || 3 ἐκάστου ἀσκητηρίου L* || 7* αὐτὸ τὸ προκίκα ὑπηρετοῦν scripsi ex c (cf. 322, 26) | τὸ αὐτὸ προκίκα ὑπηρετεῖν (ὑπηρετοῖν L) ML (τὸ αὐτῷ προκίκα ὑπηρετοῦν Zachariae) || 9 *ἀχρὶ tremissis solidi (solidi esse malim) scripsi; cf. Julian. tremissem asceterii (leg. ascetriis) praestari, ubi tressem male coniecit Cuiacius] ἀχρὶ termini solidis (s. v. τριῶν νομισμάτων) M ἀχρὶ τριῶν νομισμάτων L usque ad ternos solidos s ἀχρὶ trium (terminorum Zachariae) solidorum vulg. || 10 τῶ ἀκολούθῳ L || 16 περὶ αὐτοῦ L || 20 sq. πρὸς τὰ ἀσκητήρια τῆς κηδείας] ad asceterii disciplinam s. ἀσκητήρια seclusi || 23 *εἶναι iusuri; cf. Julian. intra novos muros videatur esse || 26 ἐκείνον L* || 30 dimidiā partem solidi M, ἡμισυ νόμισμα M s. v., L (semissem Julian.) || 33 quattuor siliquas M, τίσσαρα κεράτια M s. v., L

1 assumuntur r || asoetiarum V assistiarum r || canonicorum V || 2 et om. r || diffiniuimus r || 3 non minus om. V || ascetrias V assistrias r || 4 asceterio V ascistrio r ||

5 acolitas r pr. acolitis V || asceterium V assistrium r || 6 asceteriis V assistriis r || 7 anum (sic) r || * ministrat assumuntur] omistratas sumuntur V ministrans sumuntur r || 8 sint om. V || 9 solidos] soli an r sollicit V || 11 assistriis r ascisteriis V || acoliti V || 12 aut r || 13 conrepti r || siliquis — 14 autem sex om. V || tribus add. vulg. || 14 siliquis r pr. || 15 etiam r] et V || 16 si et r vulg.] etsi V || consistant r || lectio r || 17 et add. Beck] asceteria V assisteria r || 18 huius] e cum spatio 4 litt. r || partum et aliquid V aliquid etiam parum r, corr. Heimbach] dabit r || 19 secundum om. r || multitudinem V || ad om. V || asceterii V ascistrii r || 20 videantur V vulg.] videatur r || 22 siororum r || 23 consistit nec eget] consistit nec horum r constitue egerent (egerint V*) V || 24 labore ad] ad labore V || ante ibi spatium 2 litt. reliquit V || fori r || 25 felicis huius] felicissimis r || aut] autem V || 27 ascitrias V ascisterias r || 28 hino V || communicantes r || 30 asisterio V assisterio r || et] ut r || 32 asceterio V assisterio r || eum V

σὺν τοῖς τρισὶν ἀκολούθοις καὶ αὐτοῦ πάντως παρα-
 γινόμενον διὰ τῶν ὀκτῶ ἀσκητῶν ἢ κανονικῶν καὶ
 τριῶν ὡς εἴρηται ἀκολουθῶν, καὶ οὐδὲν παντελῶς
 κομιζομένων οὐδὲ διὰ κηρῶν δόσεως ἀπαιτούτων (ἢ)
 καὶ ἕτερον μέτρον ἐξευρισκόντων ὑφ' ἑτέρῳ προκα-
 λύματι.

acolithis et ipso omnino veniente per octo ascetriis
 vel canonicis et tres, sicut dictum est, acoluthos, et
 nihil penitus accipientibus neque per cereorum da-
 tionem exigentibus et aliam mensuram adinventi-
 bus sub alio velamine.

CAPUT VI.

Τὰντα μόντοι πάντα διορῶμεν ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ
 φιλοτιμίαν ἐπιτελούντων τὰς δύο μεγάλας κλῖνας τὰς
 ἐν τῷ εὐαγγεῖ κειμηλιοφυλακίῳ κειμένας, φασὲν δὲ
 Στουδίον τοῦ τῆς ἐνδοξοῦ μνήμης καὶ Στεφάνου τοῦ
 10 τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης. εἰ γὰρ τις κείνας βου-
 ληθεὶ λάβειν, ὡς καὶ ἀνθρώπων πολλῶν δευμένας
 καὶ φυλακῆς πλείονος καὶ ἄλλης τινὸς πολυπραγμοσύ-
 νης χρῆζούσας, τοῦτο οὐ συνάπτομεν τοῖς ἐμπροσθεν
 εἰρημένους, ἀλλ' ὡς φιλότιμον ἀνελλόμενος γνώμην,
 15 ὅπόσον ἂν ὑπὲρ τοῦ πόνου ἢ τοῖς δεκανοῖς ἢ ταῖς
 εὐλαβεστάταις ἀσκητῆραις ἢ κανονικαῖς δίδουσι συμ-
 φωνήσῃ, τοσοῦτον καὶ παρέχειν, οὐ μόντοι δυνάμε-
 νον ὑπερβαίνειν τὴν τῶν duodecim solidorum ποσό-
 τητα ἐπὶ τῶν δύο κλινῶν τοῦ Στουδίου τε καὶ τοῦ
 20 Στεφάνου, ἐπὶ δὲ τοῦ χρυσοπλάστου τοῦ κειμένου κατὰ
 τὴν ἀγιατάτην μεγάλην ἐκκλησίαν, ἢ γὰρ ἐνὸς μόνου
 τοῦ ἀντ' αὐτοῦ ὡς εἰκὸς κατασκευασθησόμενον, quat-
 tuor solidorum τῶν [δὲ] ἀσκητῶν καὶ κανονικῶν καὶ
 ἀκολουθῶν διπλάσιον κομιζομένων ἤπερ ἐμπροσθεν
 25 περὶ αὐτῶν ὠρίσαμεν, δηλαδὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀσκητηρίου
 (ἀσκητῆριον) ἤτοι κανονικῶν τοῦ προκείνου ἐπὶ τῶν ἄλλων
 κλινῶν ἡγουμένου τὴν αὐτὴν λαμβάνοντος ποσότητα
 ἢν καὶ τὰ λοιπὰ ἀσκητῆρια ταυτοῦ τούτου καὶ ἐπὶ
 30 τῶν ἀκολουθῶν φυλαττομένων ὅπερ φθάσαντες εἶπο-
 μεν, ὥστε καὶ τούτους διπλάσιον τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν
 διατεταγμένων κομιζέσθαι. ὅταν μόντοι μία τούτων
 τῶν τριῶν εἴη κλινῶν, ἐφ' ἧς ἡ κηδεία γίνεται, τοῦτο
 βουλομένου τοῦ ταύτην ἐπιτελούντος, δηλαδὴ τῶν Θεο-
 φιλεστάτων ἐκδικῶν ἀνάγκη ἔχόντων τὰ σώματα τῶν
 35 δεκανῶν παρέχειν ἐξ ἂν αὐτοῖς ἀπενεῖμαμεν ὀκτακο-
 σίων ἐργαστηρίων καὶ τὰς κλῖνας, οὐ μόντοι δαπάνη
 κομισθῆαι τινα τῶν Θεοφιλεστάτων οἰκονόμων ἀναγ-

Haec itaque omnia definimus super his qui non
 per munificentiam quaerunt duos maiores lectos in
 venerabili vasorum custodiario positos, dicimus autem
 Studii gloriosae memoriae et Stephani magnificae
 10 memoriae. Si quis enim illos voluerit accipere, ut-
 pote et plurimis hominibus egentes et custodia po-
 tiori et omnino quadam curiositate opus habentes.
 hoc non coniungimus his quae prius diximus, sed
 tamquam munificam exhibens voluntatem, quantum-
 cumque pro labore decanis aut reverentissimis asce-
 triis vel canonicis dare pactus erit, tantum et praebeat,
 non tamen valens transcendere duodecim solidorum
 quantitatem in duobus lectis Studii et Stephani, in
 20 deaurato autem posito in sanctissima maiore eccle-
 sia, vel uno solo pro eo forsan faciendo, quattuor
 solidorum; ascetriis autem et canonicis et acoluthis
 duplicia accipientibus quam prius de eis definivimus,
 quippe et ipso asceterio (seu canonicis) gratis in aliis
 lectis praecedente eandem accipiente quantitatem
 quam etiam reliqua asceteria; hoc ipso et super
 acoluthis observando quod praediximus, ut et isti
 duplum horum quae iam a nobis ordinata sunt ac-
 25 cipiant. Quando tamen unus horum trium fuerit
 lectus in quo funus agitur, id volente qui hoc cele-
 brat, quippe deo amabilibus defensoribus necessi-
 tatem habentibus corpora decanorum praebere (e)
 quibus eis deputavimus octingentis decanis et lectos,
 non tamen expensam facere aliquam; deo amabili-

praesto sit cum octo ascetriis vel canonicis et tribus ut dictum est acoluthis: neu quicquam omnino acci-
 piant neve propter datos cereos exigant aut alium modum per alium praetextum excogitent.

VI. Haec tamen omnia definimus de iis qui non per ambitionem duos magnos lectos requirunt quā
 in sacro pretiosae suppellectilis thesauro positi sunt, Studii dicimus gloriosae memoriae et Stephani
 magnificae memoriae. Nam si quis illos habere velit, utpote qui multis hominibus opus habent et custodia
 maiore et alia quoque sollicitudine indigent, id non coniectimus iis quae supra dicta sunt, sed cum am-
 bitiosam exhibeat voluntatem, quantumcumque pro labore vel decanis vel religiosissimis ascetriis aut cano-
 nicis dare pepigerit, tantum praebeat, ut id tamen duodecim solidorum quantitatem excedere non possit
 in duobus lectis Studii et Stephani, in deaurato vero qui positus est in sanctissima magna ecclesia, vel
 certe uno solo qui scilicet in eius locum conficietur, quattuor solidorum: ut ascetriae et canonicae et
 acoluthi duplicia quam antea de iis definivimus auferant, ac tum ipsum quoque asceterium (ascetria-
 rum) vel canonicarum, quod in reliquis lectis gratis praecedit, eandem quantitatem accipiat quam
 cetera asceteria; idemque etiam in acoluthis, sicuti modo diximus, observetur, ut illi quoque duplum eo-
 rum quae iam a nobis constituta sunt auferant. Ubi vero unus sit ex his tribus lectis, in quo exequiae
 fiant, cum id voluerit qui eas celebraturus est, certe deo carissimis defensoribus necessitas iniungat-
 tur corpora decanorum ex octingentis quae iis destinavimus officinis et lectos exhibendis, nec tamen

2 ἀσκητηρίων L || 3 οὐδὲν || οὐδὲ L || 4 ἢ addidit Zachariae || 8 κλῖνας Lc] ταύτας M ταύτας κλῖνας Scrimger || 9 δὴ M] δὲ L || 13 ἄλλης M] ὄλας Ls || 16 ἢ τοῖς] ἢ om. s || 19 duodecem solidorum M, δώδεκα νομ. Ms. v., L || 20 καὶ τοῦ] τοῦ om. L || 22 * ἢ γὰρ ἐνὸς μόνου (cf. s vel uno solo) || εἰ γὰρ ἐνὸς μόνου ML (καὶ εἰκονισμένον Zachariae, in M extare καὶ affirmans) || 23 quattuor solidorum M] τεσσαράων νομ. Ms. v., L || 24 * δὲ seclusi || ἀσκητηρίων L || καὶ κανονικῶν MLc] ἢ κανονικῶν cum Haloandro vulg. || 27 ἀσκητῶν inserui cum Haloandro (cf. 320, 34): nisi malis delere vv. ἤτοι κανονικῶν] ἐπὶ] ὑπὸ L || 32 τοῦτ' (sic) M || 34 ἐπιτελούντος L || 37 ἐργαστηρίων Haloander] δεκανῶν libri || καὶ] διὰ vel εἰς malit Zachariae || 38 οἰκονόμων] ἐκδικῶν L^a

tionem r || cireorum V || 4 et 5 alio om. r || 7 diffinimus r V || qui] quia r V || 9 uabili r || dicimus] om̄s (i. e. omnes, pro dñis) r || 11 voluerit accipere illos r || utpote V || 12 plurimis r] pluribus V vulg. || omnibus r || 13 quaedam r quam V || curiositatem V || opus] op eras. V || 14 quae] quem r || 16 asceteriis V ascisteriis r || 17 canonicis r || * dare pactus erit (cf. Julian. quantum pepigerit) dare potuerunt r placuerunt dare V dare placuerit vulg. || 18 transcendere r V || duocim V || 19 qualitatem l*] in deaurato V] in desiderato r || 20 autem] ut r || 21 solo vulg. || solido r V || forsam pro eo r || 22 asceteriis V ascisteriis r || autem et V] aut r vulg. || 23 duplici r || de eis] de eis de eis r deis V || diffinivimus r || 24 asceterio V ascisterio r || 25 quantitate V || 26 asceteria V ascisteria r || haec r || 28 iam om. V || accipiant vulg.] accipiunt r l* || 29 quando tamen unus V] quantum r || fuerunt r || 30 oclentes r || qui] per V || celebrant r || 32 s om. libri || 33 eis V] in eis r || octingentis r || et om. V || lectus r lectum V || 34 expensans V^a expensas r || mabilibus V

1 ipsi r || ascisterias V assisterias r || 2 acolitis V || 3 accipientibus] et accipientibus V || pro cereorum da-

καζόμενον ἐκ τε τῆς προσόδου τῆς πα Ἰ' Αναστασίον
τοῦ τῆς θείας λήξεως καταλειμμένῳ ἐκ τε τῶν
τριακοσίων ἐργαστηρίων τῆν εἰρημένῃν πᾶσαν δαπάν-
ην ποιεῖσθαι περὶ τὰ εἰρημένα πρόσωπα κατὰ τὴν
ἐφ' ἅπασιν τεταγμένην παρ' ἡμῶν διαίρεσιν. οὕτως
οὐδὲν ἄριστον ἔσται, ἀλλὰ καὶ οἱ μετρωτέρας τὰς
ταρὰς γίνεσθαι βουλόμενοι ταύτης ἀπολούσουσι τῆς
διατυπώσεως καὶ οἱ πρὸς φιλοτιμίαν ὁρώντες οὐ με-
γίλα ζῆμωθήσονται, ἀλλ' ἔσονται μετὰ τοῦ μετρίου
φιλότιμοι.

10

CAPUT VII.

Ταῦτα τοῖνν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐπὶ τε τοῖς ἐργα-
στηρίοις ἐπὶ τε ταῖς προσόδοις ἐπὶ τε ταῖς ἐκφοραῖς
ταῖς τε προκίμα ταῖς τε κατὰ φιλοτιμίαν γινομέναις.
φύλακας δὲ τᾶττομεν τοῦ ἀμειώτων ἀεὶ φυλάττεσθαι
τῶν τῶν ἐργαστηρίων ἀριθμὸν οὐ μόνον τὸν ἐνδοξό-
τατον ἐπαρχον τῆς εὐδαιμονος ταύτης πόλεως καὶ τὴν
ἀντὶ πειθόμενῃν τάξιν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὴν σὴν
ὑπεροχὴν καὶ τοὺς ἀεὶ τῆς ἀρχῆς προστησόμενος ἢ
τὴν αὐτὸς ἐφέστηκας. καὶ πρὸς γε καὶ ποιήν ὀρίζο-
μεν, κατὰ τε τῆς τάξεως τῆς σῆς, εἰ ἄδνυμῆσαι, 20
quinquaginta librarum auri, κατὰ τε τῶν ἀεὶ τὸν σὸν
παραληφόμενον θρόνον διπλασίαν, ὥστε μὴ συγχω-
ρεῖσθαι ποτε τὸν τῶν εἰρημένων χιλίων ἑκατὸν ἐργα-
στηρίων ἀριθμὸν ἕλληνας κατὰ τὴν εἰρημένην ἡμῶν
διαίρεσιν. ἀλλ' εἰ διδαχθεῖς τοῦτο ἢ αὐτὸς ἢ οἱ 25
μετὰ σε, τοῦτον πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν καὶ παρα-
σκευάζειν αὐτὸν ἀμειώτων διὰ πάντων μένων καὶ
ἄβαρη καὶ ἀνεπιπόνητον παρὰ τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ
παντός ἑτέρου προσώπου, ὥστε μὴ ταύτην γενέσθαι
πρόσασιν τοῦ πικρῶ τὸ διωρισμένον ἡμῶν δοθῆναι τινα 30
μισθὸν ὑπὲρ κηδείας τινὸς προσώπου. οὐδεμίαις δια-
κρίσεως γινομένης τῶν προσώπων τῶν τελευτώντων
εἴτα πλουτοῖεν εἴτε πένητοῖν, πληρὴ εἰ μὴ, καθάπερ εἰ-
πόντες ἐφθήμεν, μίαν τῶν τριῶν κλιῶν ἔλοιντο, ἐφ'
αἱ τὰ προσήκοντα δευτυπώσαμεν. καὶ βουλόμεθα 35
κάκιστα κρατεῖν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ εἶναι
διὰ παντός ἀκίρητὰ τε καὶ ἀθάνατα· τοῦδε τοῦ θείου
πραγματικοῦ νόμου διὰ παντός κρατούντος, ἕως εἰσὶν
ἀθροῦποι, ἕως τὸ μέγα καὶ πολυμύνητον τῶν Χρι-
στιανῶν ὄνομα ἐν ἀνθρώποις ἔσται καὶ καθ' ἡμέραν 40
διὰ τῆς τοῦ δεσπότην θεοῦ φιλανθρωπίας αἰξεται.

sumptus ullos faciendi: cum deo carissimi oeconomi et ex redivo ab Anastasio sacrae memoriae relicto et ex trecentis officinis omnem quem diximus sumptum in personas illas facere cogantur secundum divisionem a nobis in omnibus constitutam. Ita nihil erit indefinitum, verum et qui mediocres sepulturas fieri volunt, hac constitutione fruentur, et qui ambitioni indulgent, non magnis afficientur dispendiis, sed cum mediocritate erunt ambiciosi.

VII. Haec igitur nos definitivimus et de officinis et de redivibus et de exequiis, tam quae gratis quam quae per ambitionem fiant. Custodes autem quo semper integer servetur officinarum numerus constitutum non solum gloriosissimum praefectum huius felicitis urbis et quod ei paret officium, sed multo magis tuam sublimitatem et qui deinceps magistratui praefuturi sunt cui nunc ipse praees. Ac praeterea etiam poenam statuimus et in officium tuum, si rem neglexerit, quinquaginta librarum auri, et in eos qui pro tempore tuam sedem occupaturi sunt duplicem, ne umquam mille centum quas diximus officinarum numerum defecere patiantur secundum divisionem a nobis dictam. Sed si hoc edoctus sis vel ipse vel qui post te futuri sunt, huic rei omnem curam adhibeatis atque efficiatis ut integer per omnia maneat nec gravatus nec commentis ullis vexatus aut a tua sublimitate aut ab ulla alia persona, ne inde occasio existat mercedis alicuius praeter id quod a nobis definitum est pro exequiis alicuius personae dandae. Neve ulla differentia fiat inter personas defunctorum, num divites sint an pauperes, nisi forte, sicuti prius diximus, unum ex tribus illis lectis elegerint, de quibus quae par est constitutum. Atque illa quoque secundum hunc modum valere volumus et immota perpetuo atque immortalia esse: ut haec sacra pragmatica lex perpetuo valeat, donec homines sunt, donec magnum et laudibus celebratum Christianorum nomen inter homines est et cotidie per domini dei clementiam augebitur. Nimirum pro-

1 τῆς παρὰ τῆς om. L || 8 οὐδ' οὐδ' L || 13 sq. γενομέ-
ναις. φύλακες L || 17 ἀντὶν L || 18 καὶ τοὺς ἀεὶ τῆς ἀρχῆς
προστησόμενος] et qui semper cingulo sunt addendi
(i. e. τῆ ἀρχῆ προστησόμενος) ε || 21 ὡν L || 19 ἀν-
τιοῖς L || 20 ὀρίζομεν] definitivimus ε || 21 quinquaginta libra-
rum auri M, πενήτηκοντα λιτρῶν χρυσίου M s. v. L ||
τῶν] τὸν M || σὴν L^a || 22 θρόνον L || 24 ἀριθμῶν
L || 25 διδαχθεῖς Zachariae cum ε] διδαχθεῖς (εἰη ex
corr. M) ML || ἢ αὐτὸς] ἢ om. ε || 27 μένειν M ε] εἶναι
L || 32 τῶν προσώπων γινομένης L

1 oconimis r || 3 fieri] leg. facere? || 4 in om. r ||
5 erunt r || et om. r || 6 volumus V || fruentur r || 7 re-

bus oeconomis cogendis vel ex redivo ab Anastasio divae memoriae relicto vel ex trecentis ergasteriis omnem memoratam expensam fieri circa dictas personas secundum in omnibus ordinatam a nobis divisionem. Sic nihil indefinitum erit, sed et mediocres sepulturas fieri volentes hac fruentur dispositione et ad munificentiam respicientes non magis damnicabuntur, sed erunt cum mediocritate munifici.

Haec igitur nos decrevimus et super ergasteriis (et super redivibus) et super exequiis, vel quae gratis vel quae per munificentiam fiunt. Custodes quoque ponimus, ut inminutus semper custodiatur ergasteriorum numerus, non solum gloriosum praefectum (felicitis) huius urbis et ei obediens officium, sed multo potius tuam celsitudinem et qui semper cingulo sunt addendi cui nunc ipse praesides. Insuper et poenam definitivimus et adversus officium tuum, si neglexerit, quinquaginta librarum auri, et adversus eos, qui semper tuam perceiverint sedem, duplicem, ut non cedatur aliquando memoratorum mille centum ergasteriorum numerus defecere secundum dictam a nobis divisionem. Sed si docearis hoc ipse aut qui post te, huius omnem ponere providentiam et procurare eum inminutum per omnia durdurare et inonustum et sine adinventione et a tua celsitudine et ab omni alia persona, ut non haec fiat occasio quatinus, contra quod definitum est a nobis, detur aliqua merces pro funere alicuius personae. Nulla discretionem faciendam personarum defunctorum, sive divites sint sive pauperes, nisi tamen, sicuti praecedenter diximus, unum trium lectorum elegerint, in quibus competentia disposuimus. Et volumus etiam illa tenere secundum hunc modum et esse per omnia immutata et immortalia, hac sacra pragmatica lege per omnia tenente, donec sunt homines, donec magnum et valde laudandum Christianorum nomen in hominibus est et cotidie per dei clementiam augetur. Providente quippe huius

spuentes r || magis] leg. magna? || 12 et super redivibus
add. vulg. || 13 Custodes] Iusto dem V || 14 inminutus V ||
ergasteriorum semper custodiatur r || 16 felicitis addidit
Osenbrüggen] verbis et eo veniens officium r || 17 et om. r ||
qui semper] quae semper per r || 18 praesidet r praesedit V ||
19 diffiniuimus r || 21 perceiverint] per r || 22 non
concedatur vulg. || aliquam V || 24 si om. r V || docearis
V vulg.] doceatur r || hoc] hunc V nunc r || 25 huius
om. V || omnem ponere] omni tempore V || 26 eum in-
minutum] enim minutum r || 27 inonustum V inob-
nustum r || adinventionem r || 29 contra om. V || quod dif-
finitum est r V^a diffinitum est quod V^a || 30 merces V ||
34 legerint V || 36 immaculata V || 37 pragmatica r pr. ||
38 sunt om. V || 39 omnibus V || 40 providentie r

προνοούντος δηλαδὴ τούτου πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτοῦ τοῦ ὀσιωτάτου πατριάρχου ταύτης τῆς εὐδοί-
μονος πόλεως, ὥστε μετὰ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας αὐ-
τὸν τῷ πράγματι χρώμενον μὴ συγχωρεῖν παρὰ μηδε-
νὸς προσώπου μήτε ἱερατικοῦ μήτε ἀρχικοῦ μήτε τῶν
ἄλλων μηδενὸς παραβαίνεισθαι τὰ παρ' ἡμῶν διατε-
ταγμένα. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν κατακρίνο-
μεν εἰς τὸν μέγαν ἀφορώσαν Θεόν, ὥστε τὸν αἰετῶν
οὐκ ἔπιτρον κύριον ἀγρυπνῶς τούτου τοῦ πράγματος
προνοεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ μόνων ἐστὶ τούτο τῶν τελου-
σῶντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ μάλιστα
τῶν βασιλευσάντων σωτηρίας, τὸ τὰς εὐσεβεῖς πράξεις
πάντως εἰς ἔργον ἀγεσθαι καὶ μὴ τὴν τῶν προση-
πονηκότων ἀγαθοεργίαν ὑπὸ τῆς τῶν ἐφεξῆς ῥαθυ-
μίας ἀπόλλυσθαι. Ὡς περὶ δὲ τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστή-
15 ρια ἀμείωτα καὶ ἀτελῆ φυλάττεσθαι διετυπώσαμεν,
οὕτω τὰ λοιπὰ πάντα ἐργαστήρια ὑποτελῆ καθεστάναι
θεσπιζόμεν, μηδενὸς παντελῶς ἀδειαν ἔχοντος ἐξαιρεῖν
αὐτὰ τοῦ τέλους, μήτε τῶν εὐαγῶν οἶκον μήτε ξενώ-
νων μήτε ἀσκητηρίων ἢ μοναστηρίων ἢ ἐτέρων τινός, 20
ἀλλὰ μηδὲ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ ἡμῶν οἴκου ἢ τῶν ἐν
ἀρχαῖς ἢ τῶν ἐν δυνάμεσιν· ἀλλὰ πάντων τῶν ἐργα-
στηρίων ὁμοίως ἐπιγινωσκόντων τὰ τέλη, ὥστε μὴ τῷ
κατὰ μικρὸν ἕκαστον ἐξουσεύειν καὶ τὸ ἴδιον ἐλα-
φρύνειν τοῖς ὑπολειμμένοις ὀλίγοις οὐσι τὸ πᾶν ἐπι-
25 τιδένας βάρος, κἀνευθεν μεγάλην ὑφίστασθαι ζημίαν
τοὺς φέρειν αὐτὴν οὐ δυναμένους.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ καὶ οἱ μετὰ
σε τὴν αὐτὴν ἀρχὴν παραληφόμενοι καὶ ἡ πειθόμενη
σοι τάξις τι παραστάνα ἡμῖν διὰ τοῦ παρόντος Θείου 30
πραγματικοῦ τύπου νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα
χρόνον φυλάξουσιν. Dat. III. non. Nov. CP. imp.
(dn.) Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii
v. c. ann. II.
[a. 537] Iisarii v. c.

ante alios omnes ipso sanctissimo patriarcha huius
felicis urbis, ut cum pontificali dignitate ipse causa
neque non sinat ab ulla persona neque sacerdotali
neque iudiciali neque aliorum ulla praevicari quae
5 a nobis ordinata sunt. Sed ipsum imperium con-
iuramus ad magnum respiciens deum, ut semper
sceptrorum dominus huic rei provideat. Non enim
hoc pro solis est mortuis, sed etiam pro viventibus
et maxime imperantium salute, pios actus omnino
10 ad effectum adduci, et non laborantium bonum opus
a subsequentium desidia deperire. Sicut autem mille
centum ergasteria imminuta et sine tributo servari
disposuimus, ita reliqua ergasteria omnia sub tri-
butis constitui sancimus, nullo penitus licentiam ha-
bente excipere ea tributis, neque venerabilibus do-
mibus neque xenodochiis neque asceteriis vel mona-
steriis aut alio quolibet, sed neque ipsa imperiali
nostra domo aut qui in cingulo aut qui in potesta-
tibus sunt; sed omnibus ergasteriis similiter agno-
scentibus tributa, nec paulatim singula excursare et
proprium levigare et reliquis paucis existentibus
totum inponere onus, et ex hoc magnum sustinere
dispendium ferre hoc non valentes.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo et qui post
(te) eandem administrationem acceperint et parens
tibi officium, quae placuerunt nobis per praesentem
divinam pragmaticam formam, nunc et in reliquum
omne tempus servabunt. Dat. III. non. Novemb.
CP. imp. dn. Iustiniano pp. Aug. anno XI. p. c. Be-
[a. 537] Iisarii v. c.

spiciat huic rei praeter ceteros omnes ipse sanctissimus patriarcha huius felicis urbis, ut cum sacerdotali
potestate hac in re versetur neve ab ulla persona sive sacerdote sive magistratu praedita sive alia ulla
violari quae a nobis constituta sunt patiat. Quin etiam ipsum imperatorem obstringimus ad magnum
deum respicientem, ut sceptrorum quicumque est moderator vigilanter huic rei prospiciat: neque enim
pro solis mortuis hoc fit, sed etiam pro viventium et maxime imperantium salute, ut piae actiones omnino
ad effectum adducantur neve eorum qui prius laborem susceperunt bene facta per successorum negle-
gentiam pereant. Quemadmodum autem mille centum officinas integras et immunes servari iussimus, ita
reliquas omnes officinas tributis obnoxias esse sancimus, neu quisquam omnino licentiam habeat excimendi
eas a tributis, neve venerabiles domus neve hospitia neve asceteria vel monasteria vel alius ullus, sed
ne ipsa quidem regia domus nostra vel qui in magistratu vel in potestate versentur: verum omnes
officinae pariter agnoscant tributa, ne dum paulatim singulae se excusant et sua allevant, reliquis paucis
futuris totum onus imponent, et inde magnum subeant detrimentum qui id ferre nequeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas et qui post te eundem magistratum susceperunt sunt et officium
quod tibi paret ea quae per praesentem sacram pragmaticam sanctionem nobis visa sunt et nunc et in
omne deinceps tempus custodient.

3 αὐτῶν L^a || 5 ἀρχικοῦ ML (cf. 316, 13) || ἀρχοντι-
κοῦ s. v. M, vulg. || 6 παραβ...σαι L^a || 7 καὶ om. s ||
9 ἀγρυπνῶν L, om. s || 13 προσηπονηκότων L || 18 ἐξαιρεῖν
M || 23 τῷ M] τὸ L || 24 ἐξουσεύειν L || 26 βάρος L ||
32 χρόνος L || subscr. dat. post cons. bilisarii (uilisarii^b)
Iul.^{bb} || III non. Nov. s Ath.] III non. M μηνὶ νοεμβρίῳ
Theod. || CP. imp. Iustinian. pp. aug. ann. XI post Bili-
sario v. c. cons. ann. II M CP. imp. dn. Iust. pp. aug.
ann. XI pc. Belisarii vo. s βασιλείας εἶτε ια' μετὰ τὴν
ὑπατείαν Βελισσαρίου τὸ β' ἰνδ. ια' (corr. α') Theod.
μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου τὸ γ' βασιλείας Ἰου-
στινιανῶ (τὸ ια') Ath.

2 uerbis r || ut om. r || causa] eam r || 3 utent V || sinat
vulg.] sileat V sic eat r || 4 priuari r || 5 imperium om. r ||
coniuvauimus r || 8 est r] et V || leg. viventium? || 9 pius
r V || acto V || 10 affectum r || 11 a vulg.] ad r V || de-
siderare perire V || 12 certum V || iminuta V iminutam r ||
seruare r || 13 tribus V || 15 ea Heimbach] a (om. r pr.)
libri || uenabilibus V || 16 asisteriis V assisteriis r || 18 po-
testate r || 22 sustinere magnum V || 23 fere V || 29 te
add. Beck || *acceperit r acciperit V || 31 nunc et i] e
ne r || 32 subscriptionem dedimus ex V || 33 cap. impr.
donno Iust. V || anno ē XI pc. bilisario uiro clarissimo
V || anno II add. vulg.

Ξ

LX. Auth. LXI. Coll. V tit. 13

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥ-
 ΤΩΝΤΑΣ ΗΓΟΥΝ ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ
 ΑΥΤΩΝ ΜΗ ΕΝΥΒΡΙΖΕΣΘΑΙ
 ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ. ΚΑΙ
 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΠΑΡΕΛΡΟΥΣ
 ΜΗ ΔΕΧΕΣΘΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΙΣ
 ΧΩΡΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ [ΜΗΤΕ
 ΠΡΟΚΑΤΑΡΕΙΝ ΠΟΙΕΙΝ ΜΗΤΕ
 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΚΦΕΡΕΙΝ]. 10

R UT DEFUNCTI
 SEU FUNERA EORUM NON IN-
 IURIENTUR A CREDITORIBUS.
 ET UT CONSILIARII NON SUS-
 CIPIANT COGNITIONES ABSQUE
 IUDICIBUS R

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
 τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ
 πατρικῶν.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. Orientis secundo.

(Προοίμιον.) Οἱ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων
 ἰστοχασμένοι οὐκ ἂν ῥαδίως εἰς μέμψεις χωροῖεν, εἰ
 τἀληθῆ κατέξετάζοιεν· τινὰς γὰρ εἰκὸς τῷ πλήθει
 τῶν νόμων τῶν καθ' ἑκάστην παρ' ἡμῶν προτιθε-
 μένων ἐπιμέμφεσθαι, οὐκ ἐννοοῦντας, ὅτι τῆς χρειᾶς
 αἱ καλοῦσθαι συμφώνους τοῖς πράγμασι τιθέναι νό-
 μους ἀναγκαζόμεθα, τῶν αἰ παραδόξως ἀναφρομέ-
 των ὑπὸ τῶν ἡδὴ γραφέντων θεραπεύεσθαι μὴ δυνα-
 μένων. Ὅποιον δὴ τε καὶ ἔναγχος ἐγνώσθη, ὀφείλο-
 σθαι γὰρ τις λέγων πιαὸς τινος, ἐπειδὴ τὸν ἀνδραγον
 ἐπιθανάτον ἐγὼ καδιστάναι, στρατιώτας ἀδροσίας
 καὶ οἰκέτας καὶ ἐτέρους ὡς πλείστους ἔπειουν αὐτῷ
 τελευτῶντι· ὁ δὲ δυσχεραίνων τε καὶ βῶν διετέλεσεν,
 ὡς αὐτὸν ὑπὸ τῆς βίας συνωθούμενον ἀφῆκεν ἡ
 ψυχῇ, ὁ δὲ καὶ σημαντέρα ἐπέτιθει τοῖς πράγμασι
 κατ' οἰκίαν ἐξουσίαν, παρόντος οὐδέως τῶν ἐν ἀρχῇ
 τεταγμένων ἡ τινος ὄλωσ νομίμης καὶ πολιτικῆς τάξεως
 φυλαττομένης. καὶ οὐδ' οὕτως ἀνήκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς
 νεκρὸν ὑβρίζειν οὐκ ὤκνηε, πρῶτον μὲν ἐπιστάμενος
 μὴ γίνεσθαι τὴν ταφὴν, εἶτα ἐπειδὴ μὲν ἐπέδωκεν

(Praefatio.) Qui veritatem causarum coniciunt,
 non facile ad culpam veniunt, si veritatem exami-
 nent: quosdam namque veri simile est multitudinem
 legum quae per singula a nobis adiciuntur culpae,
 non considerantes, quia opere semper vocante con-
 sonas causas ponere leges compellimur, cum semper
 inopinabile emergat et ab his quae iam posita sunt
 mederi non valeat. Quale quiddam nuper est agni-
 tum. Deberi sibi quidam dicens ab aliquo, dum
 hominem in morte cognovisset esse constitutum, mil-
 lites congregans et servos alios plurimos ingressus
 est super morientem; verum ille anxiatu clamare
 coepit, donec eum violentia compressum reliquisset
 spiritus. At ille etiam signacula imposuit rebus sua
 potestate, praesente nullo in cingulo constituto aut
 quolibet omnino legali et civili officio observato.
 Et neque ita recessit, sed etiam defunctum iniuriare
 non eum piguit, primum quidem insistens non fieri
 exequias, deinde, cum vix cessisset de domo deponi

Nov. LX (Authent. LXI = Coll. V tit. 13: gloss.) Graece extat in MLB. — Epit. Theod. 60, Athan. 6, 2. Iulian. const. LIV.
 Prooemium Πρῶμα παράνομον ἐγνώσθη ἡμῖν ἔναγχος. Ὅφειλεσθαι (v. 22) adscr. B² 23, 2, 1.

LX.

NE MORIENTES VEL CORPORA EORUM INIURIA AFFICIANTUR A
 CREDITORIBUS. ASSESSORES NE SINE MAGISTRATIBUS COGNIT-
 IONES SUSCIPIANT [NEVE LITIS CONTESTATIONEM PERAGANT
 NEVE SENTENTIAS FERANT].

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Qui veritatem rerum sectati erunt, haud facile reprehensionibus indulgant, si in
 veritate inquirent: neque enim mirum quod sunt qui multitudinem legum quae cotidie a nobis proponuntur
 reprehendant, non repulantes necessitate semper urgente nos cogi rebus cononas reddere leges, cum quae
 praeter opinionem semper emergunt, per eas quae iam scriptae sunt sanari nequeant. Quale quid etiam
 nuper cognitum est. Quidam enim, qui quid sibi ab aliquo deberi diceret, cum hominem morti vicinum
 esse cognovisset, congregatis militibus et servis alisque quam plurimis moribundum aggressus est: is autem
 aegre id ferre atque clamare non desuit, donec vi oppressus animam efflavit. At ille etiam signa bonis im-
 posuit ex propria auctoritate, nullo ex magistratibus praesente neque ullo omnino legitimo aut civili ordine
 servato. Ac ne sic quidem destitit, immo etiam corpus mortuum contumelia afficere non dubitabat, qui
 primum obstitit ne sepultura fieret, deinde, ubi mortuum domo efferri aegre permisisset, feretro appre-

2 Περὶ τοῦ (τοῦ om. M) — 4 ὑβρίζεσθαι MLB Ath.]
 Περὶ τοῦ μὴ ἐνυβρίζεσθαι τὰ τῶν χρεωστῶν λειψάνα
 Theod. || 5 καὶ — 10 ἐκφέρειν om. Ath. (καὶ περὶ τοῦ
 μὴ τοῖς παρεδρῶν προκαταρξέαι δικῶν ποιεῖν μῆτε
 (μὴ δὲ) ἀποφάσεις ἐκφέρειν rubr. B 7, 1) || 6 περὶ μὴ
 L¹ || 7 διάγνωσιν Theod. || 8 χωρὶς — 10 ἐκφέρειν om.
 Theod. || μῆτε προκαταρξέαι — 10 ἐκφέρειν M, om. Ls ||
 9 ποῶν M || 11—13 inser. om. L || 17 προτιθεσμένων
 Ls || 22 ἐγνώσθη L || ὀφείλεσθαι ML^a B² (cf. 326, 19)
 ὀφείλεσθαι οἱ L^b || 23 γὰρ om. s || ἐπει B² || 24 ἐπι-
 θανάτων] ἐπι θανάτων L ἐπι τῶ θανάτῳ B² in morte s ||
 καδιστάναι] τυχαῶντα B² || 25 καὶ ἐτέρους] καὶ om. s ||

27 ἀθούμενον B² || 28 ἐπιθείς B² || 30 νομίμως L^a
 νομίμου B² || 31 ἀλλῆ om. L^a || 32 ὑβρίζων B² || πρῶτα
 B² || 33 γίνεσθαι LB²] γενέσθαι M

5 consiliarii R¹ || 6 cognitione V || 11 Orientis om. R ||
 14 veritatem T¹ || uarietatem RVT² || committunt V² ||
 15 fatile V¹ || inueniunt R¹ venient vulg. || 16 veri] uir
 R || 17 a om. RT || 20 emergat V¹ || sunt posita R ||
 21 ualeant V¹ T¹ || 22 Deberi enim add. vulg. || 23 monte
 V^a || 24 alios] et alios Beck || 26 eum donec VT || 27 etiam]
 et V || 29 observato vulg.] obseruante libri (cf. 326, 15)

οἰκοθεν κατενεχθῆναι τὸν νεκρὸν, ἴση δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν τῆς κλήνης ἐπιλαβόμενος καὶ οὐκ ἀνήσειν ἔλα- γεν εἰ μὴ τὸ χρέος κομισαίτο, ἕως καὶ ἀντιφωνήτην ἔλαβε καὶ οὕτως τὸν ἦδη τεθνεῖστα παραδοθῆναι τῇ γῇ συνεχώρησεν. Ἐπι μὲν οὖν τῆς ὑποτάξεως καθ' ἣν ταῦτα ἡμῖν ἔχεται τὰ προσήκοντα διετυπώθη, χρήρια δὲ ἡγουμεθα καὶ γενικῶ νόμῳ ταῦτα ἐπανορθῶσαι, οὐ συγχωροῦντες αὐτὰ καὶ ἀνθις πλημμεληθῆναι μέ- νοντα μέχρι παντός ἀνομοιότητα.

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοίνυν· εἴ τις ἐκείνου περιόντος ἐτι 10 τοῦ νομιζομένου χρεωστῆν αὐτῷ καταλίβει τὴν οἰ- κίαν τὴν αὐτοῦ καὶ ἐνοχλοῖη περιόντα τὸν ἀνδρωπον καὶ τοὺς οἰκίους τοὺς αὐτοῦ (γαμετρὴν φαιμεν καὶ παῖδας καὶ οἶκον ὅλως), ἢ καὶ σήμαντρα κατ' οἰκίαν ἐξουσίαν ἐπιτιθένας τολμῶ μὴ πρότερον ψήφον καὶ 15 τάξεως νομίμης μετὰ τὴν τοῦ λεγομένου χρεωστῆν τελευτῆν φυλαχθεῖσης, τῆς μὲν ἀγωγῆς πάντως ἐκ- πιπέτω. εἴτε δικαίαν ἔχοι ταύτην εἴτε καὶ μὴ, ὅσῳ δὲ ὀφειλεσθαι λέγει, τοσοῦτον ἕτερον προσάπαιτιεῖσθαι καὶ διδόντω τοῖς τὸν περιουσιῶν κληρονόμοις, δῆ- 20 λον τὸν ἐκείνου τῆς περιουσίας ὑφιστάσθαι (κατὰ καὶ Μάρκος ὁ φιλοσοφώτατος τῶν αυτοκρατό- ρων ἐπὶ τῶν ἐνυτοῦ γέγραφε νόμῳ) καὶ ἀτιμία πλητ- τείσθω. ὁ γὰρ τὴν ἀνδρωπον φύσει οὐκ αἰσχυνθεὶς δίκαιος ἂν εἴη καὶ χρήμασι καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις 25 ἅπασιν ζημιουοῦσαι. Εἰ δὲ καὶ τελευτήσαντός τινος περὶ τὴν ταφὴν ἀμάρτοις τὰς τοῦ τελευτήσαντος καὶ τὴν ἐκφορὰν κωλύει, γέγραπται μὲν ἴδη νόμος καὶ τῷ ἡμετέρῳ πατρὶ περὶ τούτων, πληρὴ ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμῶν μείζων ἐπέσθω τοῖς πλημμελήμασι ποιηή, καὶ 30 τοῖς αὐτοῖς ὑποκείσθω ὅς ὁ παρὼν ὑπάγει νόμος τοὺς ἐν ζωῇ τοιούτῳ τι ὁποῖον ἐφημεν πλημμελήσαντας. τούτου πρόνοιαν τιθεμένων διαφερόντως μὲν τοῦ ἐν- δοξοτάτου ἐπάχου τῆς εὐδαιμονοῦς ταύτης πόλεως, ὃ τῆς τῶν τοιούτων ἐπανορθώσεως μέλει, οὐδὲν δὲ ἴπ- 35 τῶν καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραυ- τῶν ἐπάχου καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων, καὶ τῶν αἰεὶ τούτοις πειθο-

cap. I Θεσπιζομεν, εἴ τις extat B 23, 2, 1 (Θεσπιζομεν — 32 πλημμελήσαντας B² p. 683 Zach.). — Summus habent B² (ex Theod.) et Anonymus Bodleianus (Zachariae Ἀνεκδ. p. 213, ubi citatur νεαρά ν²). cap. I pr. argumentum citatur in codd. aliquot Prochiri 37, 2 et in schol. ad Epanagogen 35, 1.

henso publice exequias inhibuit nec se destitutum esse dixit nisi debitum percepisset: donec fideiussorem accepit atque tum demum defunctum terrae tradi passus est. Atque de ipsa causa, in qua haec com- missa sunt, quae par est constitutum; existimamus autem etiam generali lege haec emendanda esse, ne patiamur ea denique delinqui, si perpetuo maneant lege non definita.

I. Sancimus igitur: si quis superstite adhuc illo quem sibi debere putat, domum eius occupet atque vexet hominem donec superstes est et familiarum eius (uxorem dicimus et liberos et omnino domum), sive etiam signa ex propria auctoritate imponere ausit non prius observato decreto et legitimo ordine post mortem eius qui dicitur debere, actione quidem omnino cadat, sive iustam eum habeat sive non habeat, quantum autem sibi deberi dicit, eius alterum tantum ab ipso insuper exactum hereditibus praestet eius qui in- iuria affectus est; ac publicationem tertiae partis bonorum subeat (quemadmodum etiam Marcus summus imperatorum philosophus in legibus suis scripsit) et infamiae noletur. Qui enim naturam humanam non reveritus sit, dignus est qui et bonorum et existimationis et reliquorum omnium damnum faciat. 1 Quodsi quis etiam mortuo aliquo circa sepulturem defuncti peccet et funus impediatur, de eo quidem iam scripta est lex a patre nostro, verumtamen per nos etiam maior poena sequatur delicta, atque ius- dem subiaceat quibus praesens lex eos subicit, qui in superstitem tale quale dicimus delictum com- miserint. Huic autem rei prospiciat praecipue quidem gloriosissimus praefectus huius felicis urbis, qui eiusmodi rerum emendationem curat, nec tamen minus gloriosissimus sacro nostro praetorio praefectus et gloriosissimus magister sacrorum nostrorum officiorum, atque quae semper iis parent officia. Necessè

1 ἴσησι. B² || δημοσίαν L || 7 ἐπανορθωθῆναι B² || 11 τὴν οἰκίαν || τὴν om. B² || 12 τὴν αὐτοῦ || τὴν om. L || 13 sq. ἢ παῖδας ἢ οἶκον B² || 14 ὅλον LB² || 15 τολ- μῶ M || τολμῶν LB² || τολμῶσιν B² || προτέρας B² || ψή- φον καὶ || πόλεως? L^a || 17 παντελῶς B² || ἐκπιπέτω post 18 μὴ collocat B² || 18 ἔχει B² || μὴν L^a || 19 λέγει LB² || λέγῃ M || 21 τε MB² || δὲ LB² || 22 Μάρκος ὁ μάρκος L. Pro diei Marci decreto (cf. Dig. 48, 1, 7 = 4, 2, 13) potius lex Iulia de vi excitanda erat: cf. Dig. 48, 7, 1 pr. et § 23 γέγραπται L || 24 οὐκ || μὴ B² || 27 γρα- φῆν B² || ἀμάρτοις peccetur s || τας B² || τε MLB² s || 28 κωλύει MB² || νόμος Cod. 9, 19, 6 || 29 περὶ τούτων

mortuum, instabat publice portari lectum non sinens neque deducendum dicens nisi debitum percepisset; donec sponsorem accepit et ita iam defunctum tradi terrae permisit. Negotium siquidem quo haec com- missa sunt competenter dispositum est: oportere autem iudicamus etiam generali lege haec emendare, non sinentes haec rursus committi semper sine legis- latione manentia.

Sancimus igitur, si quis illo superstite adhuc quem putat debere sibi ascendat domum eius et molestus sit superstiti homini aut qui eius suus, uxori forte vel filiis aut domui omnino, aut etiam signacula per propriam potestatem imponere praesumat non prius decreto et officio legali servato post eius, qui dicitur debere, mortem, actione quidem modis omnibus cadat, sive iustam habeat hanc sive non, quantum vero deberi sibi dicit, tantum aliud superexigatur et detur iniuriati heredibus; confiscationem quoque in tertiam substantiam sustinet (sicut et Marcus philo- sophissimus imperatorum in suis conscripsit legibus) et infamia feriat. Qui enim hominis naturam non erubuit, dignus est et pecuniis et gloria et aliis omnibus condemnari.

1 Si vero etiam moriente quodam circa funus pec- cetur aliquid morientis quod exequias prohibeat, scripta quidem iam lex est et a nostro patre super hoc, tamen simul etiam ex nostris maior sequatur delictis poena, et iisdem subiaceat quae praesens infert lex eis qui in vivente tale aliquid quale diximus committunt: huius rei providentiam habente praecipue quidem gloriosissimo praefecto huius felici- cissimae civitatis, cui talium emendationum cura est, nihilo minus autem et gloriosissimo sacrorum nostro praetoriorum praefecto et gloriosissimo magistro sacrorum officiorum, et semper his obediuntibus

super hoc s || 30 ἐπίστω B² || 34 sq. ὦ καὶ τῆς L || 35 μιλ- λει ML || 37 * ὑπάχου libri || 38 ἡμῶν om. s

4 terrae sepulture V² || 6 iudicavimus R || 13 etiam et V || per om. V || 14 propria potestate V² || 16 debere habere R¹ || 18 superexigatur V¹ || 20 substantiae T² vulg. substantiam VT¹ om. R || et om. V¹ || philosophissimus V philophilissimus R || 21 imperator V || 27 proibuit R || 29 hoc om. V¹ || 30 poena delicti R; leg. delicta poena? hisdem libri || 31 in om. R¹ || vivente R¹ viventem R¹ vulg. viventes V || 32 habentem V¹ || 33 quidem om. R¹ || 34 leg. emendationis? || cura est curare R¹

μένων τάξεων. δεῖ γὰρ κοινῶν ὄντων κατὰ τῆς φύσεως τῶν ὑβρισμάτων κοινὴν εἶναι παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις κωλύσιν τε καὶ ἐκδίχησιν. τούτων οὐκ ἐπὶ μόνῃς ταύτης τῆς εὐδαιμόνου πόλεως κρατούντων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν, ὧν ἡμῖν τὴν ἡγεμονίαν τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν δὲ προσέθηκεν ἡδ' ἔτι καὶ δώσει' ἦσσι τις τῶν πρὸ ἡμῶν), τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων εἴτε στρατιωτικῶν εἴτε πολιτικῶν τούτων πρόνοιαν τιθεμένων. ἐπίσται γὰρ τοῖς μὲν ἐνταῦθα ἀρχουσι καὶ ταῖς τούτων τάξεσιν ἀνὰ viginti librarum auri ποιητῆ, εἴ τινος θάδμησαιεν τούτων, ταῖς δὲ ἐπιχωρίους ἀνὰ πέντε, εἴ γε μηδὲ αὐτὰ πρὸς τοῦτο ὀρμῶεν, προσαγγελίας τινοῦ ἢ ἐνταῦθα ἢ κατὰ χώραν γυνομένης.

officiis. Oportet enim communibus existentibus contra naturam iniuriis communem esse iudicibus super his prohibitionem atque vindictam. His non in sola hac felicissima civitate valentibus, sed etiam in 5 omnibus gentibus, quarum nobis principatum alium quidem ab initio dedit deus alium vero adiecit et adhuc etiam dabit (sicut ait quidam ante nos): provinciarum quippe iudicibus sive militaribus sive civilibus huius rei providentiam habentibus. Sequitur 10 enim hic quidem iudices eorumque officia viginti librarum auri poena, si quid horum neglexerint, provinciales autem quinque, si neque ipsi ad hoc institerint, denuntiatione qualibet aut hic aut per provincias facta.

CAPUT II.

Κακείνῳ γε μὴν ὀρθῶς ἔχειν συνειδομεν τὸ μὴ 15 συγχωρεῖν (καθάπερ καὶ ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως λέγει διάταξις καὶ ἡ ἡμετέρα μέντοι) τοῖς παρεδρουῖς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦς τῶν ὑποθέσεων ἀκουεῖν, αἱ παρὰ τοῖς ἀρχουσιν ἢ τοῖς δεδωμένοις ἐξ ἡμῶν δικασταῖς κινεῖντο. πολλῶ γὰρ ἂν κἀλλίον τε 20 καὶ τελευτέρον ὑπ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχουσι παρόντων ἐκείνων αἱ ὑποθέσεις κινεῖντο, δέους τε ἐφεστῶτος τοῖς ὑπηρετουμένοις καὶ τοῖς ὡς εἰκὸς παραγινομένοις μάρτυσι καὶ ὅλως τοῦ πράγματος τὴν οἰκείαν ἔχοντος σεμνότητα, ἢ εἶπερ χαμαιδικασταὶ τὰ τοιαῦτα 25 κρίνειν, οὐδὲν τῶν παρεδρῶν τῆς ἐκείνων διεστώτων τάξεως. ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ σὺν ἡμῖν οὐσαὶ διηρηκῶς ἀρχαὶ ταῖς ἀσχολαῖς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἡμετέρων κελύσεων κατελημμένας πρὸς ταύτην τὴν ἀνάγκην καταφέρονται, δεῖ σύμφωνόν τε καὶ ἀρμόδιον τὸν 30 1 νόμον τοῖς πράγμασι ποιήσασθαι. Θεσπίζομεν τοίνυν, τὰς μὲν προκατάρξεις ἐκ τρόπου παντός παρ' αὐτοῖς γίνεσθαι τοῖς ἀρχουσιν, εἴτε μείζους εἴτε ἐλάτους εἴεν· ἀλλὰ καὶ ἐν μέσασι ταῖς δίκαις εἰσάγεσθαι πάλιν παρ' αὐτοῖς προσεπιπαῖξ γούν τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε 35 αὐτοῖς τὰ προηγωνισμένα μαθεῖν. ἐπειδὴ δὲ αὐτοτελῆς ἀπόφασις ἐκφέρεσθαι μέλλοι, κατὰ μηδένα τρώ-

Illud etiam recte se habere perspeximus non permittere (sicut Zenonis piae memoriae dicit constitutio et nostra quoque) consiliarios iudicum ipsos per se causas audire, quae apud administratores aut datos a nobis iudices agitantur: multo namque melius atque perfectius coram ipsis administratoribus, praesentibus illis quorum causae moventur, terrore imminente exhibitis testibus et omnino causa propria habente honestatem, quam si apud pedaneos iudices talia decernantur, in nullo consiliariorum officio distante ab illis. Sed quoniam nobiscum statuti semper administratores occupationibus rerum nostrarumque iussionum comprehensi ad hanc necessitatem deponuntur, oportet consonam congruamque legem rebus imponere.

1 Sancimus igitur, contestationes quidem litium omnibus modis apud ipsos fieri administratores, sive maiores sive minores sint, sed etiam in mediis litibus introduci rursus apud eos semel negotium, quatenus ea quae examinantur agnoscant. Cum vero novissima sententia proferenda est, nullo modo praesumere

cap. II Ὅρθῶς ἔχειν συνειδομεν extat B 7, 1, 3 (31—328, 10 Θεσπίζομεν τὰς μὲν — τομῶντος B^e p. 251 Zach.).

est enim cum communes iniuriae sint naturae illatae, communem etiam a magistratibus fieri earum coercionem et vindictam. Atque haec non in sola hac felici urbe valeant, sed etiam in omnibus gentibus, quarum nobis imperium deus vel ab initio dedit vel addidit 'ac dabit ultra' (ut ait veterum aliquis), cum magistratus provinciarum sive militares sive civiles huic rei provideant. Imminebit enim poena iis quidem qui hic sunt magistratibus eorumque officiis viginti librarum auri, si quid horum neglexerint, provincialibus vero officiis quinque, si ne ipsa quidem id sententur, denuntiatione aliqua vel hic vel in provincia facta.

II. Iam illud quoque par esse intelleximus non permitti (quemadmodum et Zenonis piae memoriae constitutio dicit et vero nostra), ut assessores magistratum ipsi per se causas audiant, quae apud magistratus vel datos a nobis iudices moventur. Multo enim melius et perfectius apud ipsos magistratus praesentibus illis causae agentur, cum metus immineat ministrantibus et testibus forte praesentibus et omnino res suam habeat sollemnitatem, quam si pedanei iudices talia diiudicent: neque enim assessores ab illorum ordine quicquam distant. Sed quoniam qui continuo nobiscum sunt magistratus rerum et nostrarum iussionum negotiis occupati ad hanc necessitatem deferuntur, oportet consonam et congruam rebus 1 legem efficere. Sancimus igitur, ut litis contestationes omnibus modis apud ipsos magistratus fiant, sive maiores sive minores sint; sed etiam in mediis litibus apud ipsos semel quidem causa rursus introducatur, ut ipsi quae prius disceptata sint cognoscant. Ubi vero iam definitiva sententia proferenda est, nullo modo

2 παρὰ τῶ ἀρχοντι B || 3 καὶ τὴν καὶ om. ε || 7 ἡδ' ἔτι M ἢ δὲ τε L¹ || ἡδ' ἔτι δώσει Homericum est Iliadis A 96 || φησι ML²B || ὡς φησι L⁴ (ε) || 8 τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων) provinciarum quippe iudicibus ε || 10 ἐπίσται M) ἐπιστάθ LB (ε) ἐπισθῶ Haloander || 11 viginti librarum auri, s. v. κ λεπρῶν χρυσίου M πεντήκοντα χρυσίου λεπρῶν L πενταετίας χρυσίου νομισματος B || ποιητῆ L || τινες B || 12 ταῖς) leg. τοῖς? || ἐπιχωρίας L || 13 αὐτὰν scripsi ex ε (praeestat αὐτοῖ) αὐτὰ MLB || 16 καὶ om. ε || Ζήνωνος) Cod. 1, 51, 13 || 17 ἡμετέρας) fuit Cod. 1, 51, 15 || 19 δεδωμένοις M) δεδομένοις LB || 20 πολλῶ — 22 κινεῖντο om. L || 21 ὑπ' αὐτοῖς M) εἰ ὑπ' αὐτοῖς B^e ἐπ' αὐτοῖς Scrimger (B) (cf. 329, 25) || παρόντων ἐκείνων) praesentibus illis quo-

rum ε || 23 ὑπηρετουμένοις — εἰκὸς om. ε || 25 εἴπερ) οἱ add. B^f || 26 τῆς) τοῖς L

1 communi V || 2 communem) omnem R || 4 etiam) et V || 5 aliud RV || 6 aliud V || alium vero etc.] illum — 9 sequitur scr. R² in ras. 2 versusum || 8 quippe) al. quidem T in marg. || 10 triginta R || 12 si neque ad hoc institerint ipsi R || 18 causam V || ministratores RV¹ || 21 quorum delet Osenbrüggen || 22 omnino) omnes V || causam R¹ || 23 habentes R² || 25 nobiscum) nobis R¹ || 26 rerum) suarum add. R² || 32 omnibus modis omnibus V¹ modis omnibus V³ || apud ipsos om. V in lacuna 3 lit. || fieri) apud add. V³ || 34 negotium R¹) negotium rei R² negotium et res V || 35 exanimatum V

πορ τολμῶν τὸν παρέδρους χωρὶς τῶν ἀρχόντων
 ἀκούειν, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης σεμνότητος, ἣν
 τῆς διετάξαιεν, τῶν θείων προκειμένων λογίων αὐ-
 τούς τοὺς ἀρχοντας καὶ ἀκούειν τῶν ἠγωνισμένων
 ἀπάντων ἐφεξῆς καὶ κρίνειν τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦς,
 καὶ δέχεσθαι τὰς ἐφέσεις, εἴπερ τις ἐφείη, χωρὶς ἀπά-
 ρης ὑπερθέσεως, ἐνθα ὁ νόμος τοῦτο γίνεσθαι συ-
 χωρεῖ. καὶ αὐτὸς τοὺς ἐφέτας ἐκ τρόπου παντὸς δι-
 εαντῶν ἀκροᾶσθαι τῶν ὑποθέσεων, οὐδενὸς ἐτέρως
 πράττειν τολμῶντος· ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο, αὐ-
 τῶν μὲν τῶν ἀρχόντων ἀνά viginti librarum auri
 ὑφωροῦμεν ποιῆν, τῶν δὲ παρέδρων οἱ τοῦτο πράτ-
 τειν ἐθάρρησαν, εἰ μὴ συνήγοροι εἴεν, ἐκβαλλομένων
 τοῦ τῶν λογιωτάτων ἠγῆτων καταλόγου, εἰ δὲ οὐ
 συνήγοροι καθεστᾶσιν ἀλλ' ἑτεροὶ τινες, καὶ τῆς ζω-
 15 ης, εἴ τινα ἔχοιεν, ἀφαιρουμένων, καὶ decem librarum
 auri σωφρονιζομένων ποιῆν. οὐδὲ γὰρ δεῖ τοὺς καὶ
 τὴν Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διαπύσαντας
 διατάξαι καὶ τὴν πρῶν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν παρού-
 σαν οἰεσθαι, ὡς τῶ παραπροσηκούσασθαι τὰς ταύ-
 20 τῆς διαφεύζοντας ποινάς. μελήσει γὰρ τῶ κατὰ καιρὸν
 ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων τουτου
 τοῦ πράγματος τίθεσθαι πρόνοιαν, καὶ ἀπαιτεῖν τὰς
 ποινάς καὶ εἰσάγειν τοῖς ταμείοις, ὅταν τι τοιοῦτο
 25 πλημμεληθεῖ· γινώσκοντι καὶ αὐτῶ, ὡς οἴκοθεν τὸ
 δημόσιον ἀποπληρώσει μὴ τοῦτον τιθέμενος τὴν προς-
 2 ἦκουσαν πρόνοιαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἀρ-
 χόντων ψηφισίμεθα, οἷς αἰ περὶ τὸ δημόσιον καὶ
 περὶ τὰς ἡμετέρας κελύσεις ἀσρολῖαι τὴν τοῦ μὴ δι-
 εαντῶν ἀκροᾶσθαι τὸ πᾶν διδοῦσαι συγγνώμην. τοὺς 30
 δὲ ἢ ἄλλους ἀπαντας δικαστάς, ὅσοι μηδεμίαν μὲν
 ἀρχὴν ἄρχοντες, δικῶν δὲ ἐκ ἐλευσέων ἡμετέραν
 ἀκροῶμενοι ἢ ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἢ ἐν
 ἐτέροις τοιούτῳ τι πράξαιεν, καὶ τοὺς ἐν τάξει παρ-
 35 ἔδρων συνακροουμένους αὐτοῖς ἐτι σφοδροτέρως μέτ-
 ιμην ποινάει, εἰ μὴ διὰ πάσης ἐφεξῆς τῆς δίξης αὐτοὶ
 μετὰ τῶν οἰκείων παρέδρων ἀκροᾶσονται τῆς ὑποθέ-
 σεως. καὶ ἐξαιρέτων γὰρ ἐκπαιτῶν αὐτοῖς ἀπειλού-
 μεν καὶ ποιῆν ἀνά viginti librarum auri, καὶ τοῖς
 αὐτῶν παρέδροις τὸ αὐτῆς ἐξελάνεσθαι τῆς πόλεως 40
 ἐν ἣ ταῦτα πράξαιεν καὶ πρὸς γὲ καὶ αὐτῆς τῆς οἰ-
 κείας ἐκπίπτειν ἐπιτιμίας.

consiliarios absque administratoribus audire, sed cum
 competenti honestate, quam dudum disposuimus, pro-
 positis sacrosanctis eloquiis ipsos administratores et
 audire quae examinata sunt omnia consequenter, et
 5 iudicare eos negotia et suscipere appellationes, si
 quis appellaverit, sine ulla dilatione, ubi lex haec
 fieri permittit. Et rursus appellationis iudices modis
 omnibus per se audire negotia, nullo aliter agere
 praesument; sed si quid tale fiat, ipsis quidem ad-
 ministrantibus viginti librarum auri formidantibus
 poenam, consiliariis autem qui tale aliquid agere
 praesumpserint, si quidem advocati sint, expellendis
 ab eloquentissimorum advocatorum collegio, si vero
 advocati non sunt sed alii quidam, etiam cingulo,
 si quid habeant, privandis et decem librarum auri
 castigandis poena. Non enim oportet eos, qui Ze-
 nonis piaae memoriae contempserunt legem et dudum
 nostram et praesentem, arbitrari, ut falsitate huius
 fugiant poenas. Erit enim curae per tempus glorio-
 10 sissimi comitis sacrorum nostrorum privatorum hu-
 ius rei habere providentiam et exigere poenam et
 inferre aerario, dum tale aliquid commissum fuerit;
 cognoscente etiam ipso, quia de suo fisco completeret,
 nisi huius rei habuerit competentem providentiam.

2 Sed haec quidem in administratoribus decerni-
 mus, quibus quidam et circa nostras iussiones occu-
 pationes, ut non per se audiant causas, concedunt
 veniam. Alios autem omnes, qui nullam administra-
 tionem habent, causas autem ex iussionibus nostris
 audiunt aut in hac felicissima civitate aut in aliis,
 si tale aliquid egerint, et eos qui in officio consilia-
 riorum cum eis audierint, adhuc vehementioribus
 affligimus poenis, nisi per omnem consequenter litem
 ipsi cum suis consiliariis audiant causam. Nam et
 dignitatum casum eis interminamus et poenam vi-
 cinarum librarum auri, et eorum consiliarios ex ipsa
 pelli civitate in qua haec egerint, insuper et ipsos
 proprio cadere honore.

assessores audeant sine magistratibus audire, sed cum ea qua par est sollemnitate, quam iam definitimus,
 sacris eloquiis propositis ipsi magistratus et quae disceptata sunt omnia ordine audiant, et causas diiudi-
 cent ipsi, et appellationes, si quis appellaverit, sine ulla dilatione, ubi lex hoc fieri permittit, accipiant.
 Itemque iudices appellationis omnibus modis per se ipsi causas audiant, neu quisquam aliter agere audeat:
 sed si quid eiusmodi fiat, ipsi quidem magistratus viginti librarum auri poenam pertimescant, assessores
 vero, qui id agere ausi sunt, siquidem advocati fuerint, ex disertissimorum oratorum matricula ciciantur,
 sin non sunt advocati sed alii qui, et cingulo si quod habeant priventur et decem librarum auri poena
 castigentur. Neque enim eos qui et Zenonis piaae memoriae constitutionem et priorem nostram et praesentem
 respuerint, credere oportet, sese simulando poenas hac ipsa statutas evasuros esse. Dabit enim
 operam gloriosissimus pro tempore comes sacrarum rerum privatarum, ut huic rei provideat et poenas
 exigat et fisco inferat, si quid eiusmodi delinquatur: qui ipse quoque sciat se de suis fisco satisfacturum
 2 esse, si huic rei cum quam par est curam non adhibeat. Sed haec quidem de iis magistratibus
 decernimus, quibus diversae circa fiscum et circa iussiones nostras occupationes veniam dant, si non
 per se ipsi totam causam audiant. Ceteros autem omnes iudices, qui nullo quidem magistratu fungun-
 tur, lites autem ex nostris iussionibus audiunt, ubi sive in hac felici urbe sive in aliis eiusmodi quid
 egerint, et eos qui in assessorum numero una cum illis causas audiunt, etiam gravioribus poenis perseque-
 mur, si non per totam deinceps litem ipsi cum suis assessoribus causam audiant. Nam et dignitatum
 amissionem iis minamur et poenam viginti librarum auri, et assessoribus eorum fore ut ex ipsa civitate,
 in qua haec egerint, expellantur atque insuper notati propriae existimationis iacturam faciant.

6 ἐφέσεις] τὰς κατ' αὐτῶν add. B^f || ἐφέεις B^c || τ τοῦτο] haec s || 10 αὐτῶν] παρόντων L || 11 viginti librarum auri M] εἰκοσι λιτρῶν χρυσίου M s. v., B^c εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν LB^f || 12 ἀφηρημένων L || τοῦτο] tale aliquid s || 12 sq. ἐθάρρησαν πράττειν L || 14 τῶ τῶν] τούτων L || 15 καθεστῶσιν B^f || 16 decem librarum auri M] δέκα λιτρῶν χρυσίου M s. v., LB || 17 δεῖ LB^f || δῆ MB^c || 21 μελήσει M] τῶ || τῶ M || 22 πριβάτων (s. v. ἦτοι ἰδιοκτήτων M) ML] ἰδιοκτήτων B || 23 τίθεσθαι] τὴν προσήκουσαν τίθεσθαι B^f || 25 τῶ δημοσίῳ L(s) || 30 τὸ πᾶν] causas s || 31 δικαστᾶς om. s || μὲν om. L || 32 ἀρχοντες] ἔχοντες B(s) || 33 ἢ ἐπὶ] εἰ ἐπὶ B || 34 ἐτέροις L || 35 αὐτῶν B^c || μετεμην L || 37 ἀκροᾶσονται B(s) || 38 γὰρ om. L || 39 viginti librarum auri M, εἰκοσι λιτρῶν χρυσίου M s. v., LB || 40 τῶ τῶ B^c || 41 τῆς om. B ||

42 ἐπιτιμίας corr. ex ἐπισκοπίας L (τιμῆς s. v. L²)
 6 hoc vulg. || 12 advocati VT || sint VT] sunt R || 14 sunt R] sint VT || 15 *si quidem libri] habent V || 16 eos om. R || 18 ut R] ut quamquam VT¹ ut unquam R²T² || *falsitate (possis etiam falsitatis)] falsitatis libri || 19 enim erit V || gloriosissimi R gloriosissimi V || 21 pena V || 23 completeret R] complere VT; leg. complebit? || 28 iusiones V || 30 Ut magistratus Constantinopolitane civitatis in conventionibus certis audiant (adiant m. 1) et sententiam (sentiam m. 1) dicant R rub. in marg. (ex Iul.) || 32 aut in hac] autem in hac R || 34 adhuc] cum adhuc V || 35 consequenter R] consequentes VR²T || 36 ipsis V¹ || consiliariariis V || 37 uicinarum V || 38 auri librarum R || 39 pelli] compelli R

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἅπασιν τοιςαὖτε φανερὰ κατὰ τὸν νενομισμένον τρόπον κηρύξασιν κατὰ τὰς ἐπαρχίας χωρμένη, ὥστε μηδὲν τῶν ἐδῶν διαλαθεῖν τι τῶν παρ' ἡμῶν θεοπισθέντων. ἐπὶ γὰρ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ὁ ἐνδοξότατος ἐπαρχος ταῦτα προήσει. Dat. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. (ann.) XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis et per hanc divinam declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta secundum sollempnem modum edictis per provincias utens, ut nullam gentium lateat aliquid quod a nobis sancitur. In hac enim felicissima civitate gloriosissimus praefectus urbis haec proponet. Dat. kal. Decemb. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c. anno [a. 537] secundo.

ΞΑ

10

LXI. Auth. LXII. Coll. V tit. 14

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ ΜΗΤΕ ΥΠΟΤΙΘΕΣΘΑΙ ΜΗΤΕ ΟΛΩΣ ΕΚΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΜΗΔΕ ΣΥΝΑΙΝΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ, ΠΛΗΝ ΕΙ ΜΗ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΓΕΝΗΤΑΙ ΑΥΤΗΙ· ΤΑ ΑΥΤΑ ΔΕ ΚΡΑΤΕΙΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ.

¶ UT IMMOBILIA ANTE-NUPTIALIS DONATIONIS NEQUE HYPOTHECAE DENTUR NEQUE OMNINO ALIENENTUR A VIRO NEC CONSENTIENTE UXORE, NISI POSTEA SATISFIERI POSSIT UXORI; HAEC VERO VALERE ETIAM IN DOTE ¶

20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξότατῳ ἐπαρχῷ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. Orientis secundo.

(Προσίμιον.) Πρῶγμα ἔλεεινὸν γίνεσθαι μαθόντες ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς τῆς υποθέσεως κινήσεως ἐκείνο μὲν ἐπληρωθῶσμεν τὸν προσήκοντα τρόπον, νόμον δὲ γενικῶς μέτμεν τὰς τοιαύτας υποθέσεις, τοῦτο δὲ το συνειδισμένον ἡμῖν.

(Praefatio.) Causam miserandam fieri cognoscentes coram nobis ipsis negotio moto illud quidem emendamus competenti modo, lege autem generali emendamus huiusmodi negotia, hoc quod moris est nostri.

CAPUT I.

καὶ θεσπιζόμεν, εἴ τις συγγράψει προγαμιαίαν δωρεάν ἧσον τὴν διὰ γάμον δωρεάν (οὕτω γὰρ αὐ-

Et sancimus, si quis conscripserit antenuptialem vel propter nuptias donationem (sic enim eam oportet

Nov. LXI (Authent. LXII = Coll. V tit. 14: gloss.) Graece extat in ML, prooemio et epologo omissis in B 29, 7, ūem decurtatum et passim mutatum in Epanagoge 19, 3. — Epit. Theod. 61 (inde Prochiron 9, 13), Athan. 10, 3. Iulian. const. LV.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat more solito edictis per provincias usa, ut nullam ex gentibus lateat quicquam eorum quae a nobis sancita sunt. Nam in hac felici urbe gloriosissimus praefectus haec proponet.

LXI.

NE RES IMMOBILES DONATIONIS ANTE NUPTIAS AUT PIGNORI OBLIGENTUR AUT OMNINO ALIENENTUR A VIRO NE CONSENTIENTE QUIDEM MULIERE, NISI EI POSTEA SATISFIAT, UTQUE EADEM ETIAM IN DOTE VALEANT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Rem deplorandam committi certiores facti causa coram nobis ipsa agitata illam quidem idoneo modo emendavimus, lege autem generali eiusmodi causas, qui nobis mos est, persequimur.

I. Atque sancimus, si quis antenuptialem donationem vel propter nuptias donationem (ita enim

7 ἐπαρχος] praefectus urbis ε || προσήσει L || subscr. dat. — 9 anno II ε] dat. k. dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. aug. XI post Bilisarii uc. cons. ann. II M ἔξερωνήθη μηνί δεκαβερῶ μετὰ ὑπαταλαῶν Βελισαρίου τὸ β' Theod. dat. pe. uilisarii iterum Iul. P dat. post cons. uilisarii (bilisarii *) Iul. 2°, om. Ath. || 11 rubr. Ὄσατε τὰ ἀκίνητα τῶν θῶν ἢ τῆς προίκος μηδὲ συναίνουσης τῆς γυναίκος ἐκποιεῖσθαι μήτε (leg. μηδὲ) υποτίθεσθαι Theod. || 12 μήτε — 13 μήτε MLB] μὴ — μηδὲ Ath. || 14 ἀνδρὸς — 20 προίκος] ἀνδρὸς καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 15 μηδὲ Theod. || κῆτε MLB || 17 γένηται αὐτῇ L] αὐτῇ γένηται B, om. M || 18 τὰ αὐτὰ] ταυτὰ B' haec (i. e. ταῦτα) ε || 21 ἐπάρχῳ Scrimger] ὑπάρχῳ ML || 25 ἐφ' ἡμῖν M] ὑφ' ἡμῖν L fort.

rectius (cf. 327, 21) || 26 ἐπληρωθῶσμεν L || 27 μέτμεν L || 29 προγαμιαίαν] προικιαίαν B' m. 1 || 30 δωρεάν utroque loco habent MB, priore loco om. L ε, altero Epan.

1 eminentia] conuenientia V || uisi V || 7 praeponet R || subscriptionem dedimus ex V et Bamb. I || CP. om. V impr. dōn. Iust. V impr. dominus Iustinianus Bamb. I 8 p. c. V] ep. Bamb. I || Bilisarii Bamb. I Bilisario V 10 sq. Ry LXII V || 12 donationes V || 16 ni V' || 17 haec uero in dote ualere R || 21 Iohanni pp. om. V, Orientis om. R || 27 modis V' || 29 ante[anuptialem R' || 30 nel R] aut VT || sic enim eam et 330, 2 faciens — patre (parte V') in ras. scr. V

τὴν χορῆναι μᾶλλον κληθεῖσθαι νενομοθετήκαμεν), εἴτε αὐτοὺς ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιοῦν εἴτε καὶ ἕτερον γράφοντος, ἢ πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ συγγενῶν ἢ καὶ ξένων τυχόν, εἴ τις τοίνυν ποιῶν τὴν πούσεια καὶ γράψαι δωρεῶν, ἐν ἧ καὶ τι τῶν ἀκινήτων ἐστίν, ἀπαγορευόμεν αὐτῷ ἠγορεύεσθαι τὸ λοιπὸν τὸ πᾶν ἄν τι καταγεγραμμένον εἰς προγαμιαίαν δωρεῶν ἢ ἐκποιεῖν ὅλως. τὸ γὰρ ἅπαξ τοῖς δεσμοῖς τῆς προγαμιαίας δωρεῶς ἔνοχον γενομένου οὐκ ἂν εἴη προσήκον ἐκποιεῖσθαι, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀποβαίνοντος τυχόν τοῦ κέρδους, ὅπερ αὐτῇ προσάγει τὴν προγαμιαίαν δωρεῶν, δυσχεραίνειν οὐχ εὐλοκοῦσαν τὸ πᾶν ἂν ἐν τῇ τοῦ ἀνδρός περιουσίᾳ, ἀλλ' ἢ ἐκποιήθην ἄλλοις ἢ υποταθῆν, καὶ δυνατοῖς ἴσως προσώποις, ὡς ἐκείνη διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας ἢ παντοῖος ἀβίτου εἶναι τὴν ἐκδίχησιν ἢ δύσκολον καὶ δικαστηρίον δεομένην, ἐξὼν 1 αὐτὸν ἐάντῃ βοηθῆσαι. Ὡστε τοῦτο φυλατέσθω, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα συμβῆλλων ἴστω, ὡς εἴτε ὠνῆρ εἴτε ὑποθήκην ἔχοι, οὐδὲν τούτων ὄφελος ἔξει παντελῶς, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τοῖς ἀγράφοις τε καὶ ἀρορήτοις 20 ἔσται τὰ ἐπὶ ταύτῃ γεγραμμένα ἢ συμπεφωνημένα, καὶ φυλατέσθω τῇ γυναίκῃ τὸ κέρδος. οὐδὲ γὰρ ἔδοξαν ἠμῖν αἴτιον τρόπον ποιεῖναι τινὲς τῶν ἡμετέρων δικαστῶν, οἵπερ καὶ αὐτὴν τὴν ἰν rem ταῖς γυναῖξί μετὰ τὴν τοῦ γάμου διύλισιν ἐπὶ τῆς προγαμιαίας 25 δεδώκασι δωρεῶς ὅπερ ὀρθῶς ἔχειρισθῆν εἶτα ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα δικαζόντων ὑπὸ περισσοτέρως δῆδεν τινος ἀκριβείας παρεώραται. καὶ μὴ τινος ὁδοῦς ἐξενοσκέτωσαν οἱ τὰς τετρασμένους λαμβάνοντες ὑποθήκας τῶ παρασκευάζειν τὰς γυναῖκας συναίνειν, 30 καὶ οὕτως τῶν οἰκίων ἐκπίπτειν δικαίον. συναίνεσις γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἢ εἰς ὑποθήκην ἢ εἰς ὠνῆρ ἢ εἰς ἄλλην ἐκποιήσιν γεγραμμένη τὸν λαμβάνοντα παντελῶς οὐκ ἂν ὀνησειεν, εἰ προσάπαξ τὰ τῆς συναίνεως γένοιτο ἄλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν intercessionum 35 ἐγράψαμεν τὸ δὲν διετούς ὕστερον χρόνου παριόντος αὐτῆς ἕτερον ὁμολογίαν γράφειν βεβαιούσαν τὴν συναίνεσιν καὶ τότε κύριον εἶναι τὸ γινόμενον, οὕτω

potius eam appellandam esse lege constituimus) conscripserit, sive ipse pro se hoc faciat sive etiam alter scribat, sive pater sive mater sive cognati sive forte etiam extranei, si quis igitur tale quid fecerit et scripserit donationem, in qua etiam res immobilis est, vetamus eum posthac rem in donationem ante nuptias conscriptam aut pignori obligare aut omnino alienare. Quod enim semel vinculis donationis ante nuptias obnoxium est factum, non decet alienari, unde mulier obveniente forsitan lucro quod ei confert donationem ante nuptias, graviter ferat quod rem non reperiat in bonis mariti, sed vel alienatam alius vel obligatam, utque potentibus fortasse personis, ut illi propter eiusmodi causas aut omnino aditus non pateat 1 ad vindicationem aut ea difficilis sit et iudicibus egeat, cum liceat ilico ei auxilium ferre. Itaque hoc observetur, et qui posthac contraxerit sciati, sive emptionem sive hypothecam habeat, nullam se hinc omnino utilitatem habiturum, sed pari loco atque quae non scripta quaecumque non dicta sint ea fore quae de hoc scripta vel conventa erunt, atque mulieri lucrum custodiatur. Neque enim perperam fecisse quidam ex nostris iudicibus nobis visi sunt, qui quidem ipsam in rem actionem mulieribus post solutum matrimonium in donatione ante nuptias dederunt; quod recte traditum ab iis qui postea iudicabant ex supervacanea nescio qua subtilitate spreum est. Neve quas vias excogitent qui artificibus paratas hypothecus accipiunt, dum efficiunt ut mulieres consentiant atque ita suis iuribus priventur. Consensus enim de eiusmodi rebus vel in hypothecam vel in emptionem vel in aliam alienationem scripto consignatus eum qui acceperit omnino non iuvabit, si semel tantum consensus datus sit. Sed quemadmodum de intercessionibus scripsimus, biennio inde transacto rursus alium professionem scribendam esse quae consensus confirmet, ac tum

1 χορῆναι om. Eran. || νενομοθετήκαμεν] Cod. 5, 3, 20 || 2 ὑπὲρ αὐτοῦ Bf Eran. || 4 τοίνυν et τι om. Eran. || ἐκποιήσειεν Bf [i] ἢ καὶ L || 10 ὥστε — 17 βοηθῆσαι om. Eran. || 11 τὴν προγαμιαία δωρεῶν] antenuptialis donatio (i. e. ἡ προγαμιαία δωρεῶν) ε || 16 sq. ἐξὼν — βοηθῆσαι M(ε) || ἐξ ὧν — βοηθῆσειεν BL || 17 ὥστε — 19 ἔχοι] ἴστω σὺν ὁ τῶν εἰρημένων τι παραδεχόμενος, ὡς εἴτε ὑποθήκην ἔχοι ἢ ἄλλῃ τρόπῳ νομίζει αὐτοῦ τὸ κύριος λαβεῖν Eran. || 18 συμβῆλλον MBf] συμβαλὼν LBf (ε) || 19 ὠνῆρ] ὦν L || 21 ἔστω L || τουτ' L || 22 τούτου L || 23 φυλατέσθω Eran. || οὐδὲ — 36 παριόντος αὐτῆς] εἰ δὲ καὶ ζῶντος τοῦ ἀνδρός τῇ πράσει τῆς προγαμιαίας δωρεῶς ἢ γυνῆ συναίνεσαι πισυθῆ, οὐκ ἐρωτᾷται ἢ τοιαυτῆ προξείσι· δεῖ γὰρ, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς προκίος, διετούς αὐτῆς παριόντος χρόνον Eran. || ἔδοξαν L || 23 τίνες Bf || 24 αὐτοῦ L || in rem M, s. v. L || ἀγώγη] LB || 26 ἐπιχειρηθῆν L || 27 ὑπὸ περισσοτέρως M] ὑπὲρ περισσοτέρως LB || 28 παρεώρατο Bf || 29 τετρασμένους λαμβάνοντας M || 30 τῷ MBf] τὸ LBf ||

tere magis vocari decrevimus), sive ipse pro se hoc faciens sive etiam altero scribente, aut patre aut matre aut cognatis aut extraneis forte, si quis igitur tale aliquid fecerit et scripserit donationem, in qua 5 etiam aliquid immobilium est, interdiximus ei aut supponere de cetero rem conscriptam in antenuptiali donatione aut alienare omnino. Quod enim semel vinculis sponsaliciae largitatis obligatum est, non erit conveniens alienari, ut mulier veniente forsitan lucro quod ei confert antenuptialis donatio, difficultatem patiatur non inveniens rem in viri substantia, cum sit alienata aliis aut supposita, et potentibus forte personis, quatenus illi propter huiusmodi causas aut sit modis omnibus inoprobabilis vindicatio aut difficilis et litibus egeat, dum ex hoc ipso sit adiuvanda.

1 Quapropter hoc observetur, et qui post haec contraxerit sciati quia, sive emptionem sive hypothecam habeat, nihil horum utilitatis habebit omnino, sed aequalia erunt non scriptis nec dictis quae super hoc scripta sunt aut convenerunt, et servetur uxori lucrum. Non enim videntur nobis immoderate fecisse quidam nostrorum iudicum, qui etiam ipsam in rem mulieribus post matrimonii transactionem in sponsalicia largitate dederunt, quod recte incohatum deinde a posteris iudicibus quasi pro supervacanea quadam subtilitate contemptum est. Et non quilibet vias inveniunt artificiosas sumentes hypothecas praeparando mulieres consentire et ita proprio cadere iure. Consensus enim in talibus aut in hypothecam aut in venditionem aut in aliam alienationem conscriptus percipienti omnino non proderit, si semel consensus fiat, sed sicut in intercessionibus scripsimus, ut oporteat biennio tempore existente rursus aliam professionem scribi confirmantem consensum, et tunc ratum esse quod factum est, sic et in hoc fiat,

33 γεγραμμένης? L¹ γεγραμμένη B¹ || 34 ἀνησειεν B⁴ || 35 intercessionῶν M] intercessionῶν B¹ intercessionῶν B¹ ἀντιφωνήσεων L, in marg. B¹ || 36 ἐγράψαμεν] Cod. 4, 29, 22 || ὕστερον om. ε || 37 τῆρ] τῇ L¹ || 38 γινόμενον malit Heimbach || οὕτω — 331, 4 συναίνεσιν om. Eran.

2 faciens mā siue (sic) R || 3 quid R¹ || 9 veniente V²T] inveniēte R¹ V² inveniētes R² eveniente vulg. || forsitam V || 10 lucrum R || 11 patiatur] dona patiatur V¹ || 12 et Osenbrüggen] aut libri || 13 persone R¹ || illis R¹ || 14 omnibus modis R || inadibilis R vulg.] inabilis VT || 18 hypothea V || 19 orum V || 21 et RT] ut V || 23 qui etiam om. R¹ || in rem R] in rem actionem VT vulg. || 26 supervacanea V¹ supervacua V² || 28 viis] causas R¹ || inveniunt artificiosas inveniunt R² || 30 consensus V || aut in] in om. R¹ || 33 in om. R¹ || 34 exente Osenbrüggen] rursus] et rursus R || 36 fiat] factum fiat R¹

2 κἀνταῦθα γινέσθω, καὶ εἰ συναίνεσεν ἡ γυνή, κατὰ τὸ τῶν intercessionῶν σχῆμα ἔστω παντελῶς ἀξιῶμος, εἰ μὴ καὶ δευτέρω, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ποιήσαιο συναίνεσιν. πολλὰ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης εὐδὺς ἀκοῆς ἀμαρτηθῆι. τῆς γυναικὸς ἡ δέει τοῦ συνοικούντος ἢ ἀπάταις φαρδίας ὑπαγομένης καὶ τῶν οὐκ εὐδὺς ἀμελοῦσης δικαίων, κατασκευασμένη δὲ ἐν πλείονι χρόνῳ τὴν ὑπόθεσιν γένοιτο ἂν ἐναντὶς ἀσφα- 3 λωτέρω. πλὴν οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς δίδομεν, ἀλλὰ τρηκαῦτα τὴν γυναῖκα ὑπὸ τὴν ἐκ τῆς δευτέρας συν- 10 ανίσεως ἔγομεν ζημίαν, ἠνίκα ἔστιν ἕτερα πρᾶγμα- τα, ἐξ ὧν δυνατόν αὐτῇ τὸ ἱκανὸν γενέσθαι τοῦ παρεχομένου τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ πράγματος ἢ πραγμάτων ἀκινήτων ἢ ἑτέρον κατεχομένων διὰ 15 τῆς ἐκποιήσεως ἢ ὑποθήκης τρόπον. ἐπειτοῦς εἰ μὴδὲν ἕτερον περιλείπεται, οὐδὲ οὕτω βλάβην ὑπο- μέναι τὴν γυναῖκα συγχωροῦμεν, ἀλλὰ κἂν εἰ δις κἂν εἰ πολλὰς συναίνεσαι, τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν τῆς inter- cessionis φρεσίδω λόγον, καὶ ἔστω πανταχόθεν αὐτῇ 20 τὸ κέρδος ἐν ἀσφαλίᾳ κείμενον, εἰ φανεῖ μὴδὲν ὑπο- κειμένον ἕτερον ἀρκούν πρὸς τὴν τῆς προγαμιαίας δωρεῆς ποσότητά. Καὶ ταῦτα φαινοὶ οὐ μόνον κηδο- μένοι τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν ἀν- δρῶν τῶν ταῦτα ποιούντων, εἶγε ἐκ πολλῶν καὶ σχε- 25 δον τῶν πλείστον θεμάτων τοῖς κοινοῖς πασι τὰ τῆς προγαμιαίας δωρεῆς φυλάττεται πρᾶγματα, καὶ αὐτὴ ταῦτα μένει παρὰ τῆ οὐσία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆ ἐκείνου διαδοχῆ ἐκ ταύτης τῆς παρατηρήσεως, ὥστε συμφέ- ροντα τὸν νόμον τῆ τε γυναικὶ τῷ τε ἀνδρὶ κατὰ 30 τοῦτους τοὺς λογισμοὺς καθεστάναι. καὶ πολλῶ μάλ- λον ταῦτα ἐπὶ τῆς προικὸς κρατεῖν, εἴπερ τινὰ τῆς προικὸς ἢ ἐκποιήσεν ἢ ὑπόδοιτο ἤδη γὰρ τὰ τοι- αῦτα ἱκανῶς περιερίχεται καὶ νενομοθέτηται.

4 Ἀλλ' οὐδὲ αὐτῶν τῶν συμβαλλόντων καθάπαξ ἀμελοῦμεν. εἰ γὰρ καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἐνοχὴν ὅσον 35 πρὸς τὰς γυναικὰς ἀρρήτων τε καὶ ἀγραφῶν εἶναι βου- λόμεθα, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀνδρας ἐπὶ τοῖς ἄλλοις αὐ-

2 et si consentiat mulier, secundum speciem in intercessionibus sit omnino idemnis, nisi etiam secundum, sicuti praediximus, celebraverit consensum. Plurima namque ex primo mox auditu delinquuntur, 5 muliere quippe mariti seductionibus facile decepta et propria neglegente iura, cum vero in plurimo tempore cogitaverit pro negotio, fiet forsitan cautior.

3 Verumtamen neque hoc simpliciter damus, sed 10 tunc mulierem ex secundo consensu damno summitimus, dum sunt aliae res, ex quibus possibile est ei satisfieri pro re vel rebus immobilibus quae in antenuptiali donatione continentur et quae ab alio detinentur propter alienationis aut suppositionis mo- dum: alioquin si nihil aliud supersit, neque sic laesionem sustinere mulierem permitimus, sed licet 15 secundo vel si frequenter consentiat, causa ad intercessionis feratur rationem, et sit omnino ei lucrum sub cautela positum, nisi apparuerit relictum aliud sufficiens ad antenuptialis largitatis quantitatem. Et haec dicimus non solum parentes mulieribus, sed 20 multo potius viris talia facientibus, siquidem ex multis et paene plurimis casibus communibus filiis antenuptialis donationis servantur res, et rursus eae manent apud substantiam viri eiusque successionem ex hac observatione, ideoque utilis lex est et uxori et marito secundum has satisfactiones. Et multo 25 potius haec in dote valebant, si quid dotis aut alienetur aut supponatur: iam enim haec sufficienter delimitata atque sancta sunt.

4 Sed neque ipsos contrahentes omnino negleximus. Nam si etiam super his obligationem quantum ad mulieres neque dictam neque scriptam esse volumus, et ipsos viros in aliis eorum rebus obligari

v. 17 sq. argumentum citatur 'Poptal 25, 4

2 ratum esse quod factum sit, ita hic quoque fiat, et si mulier consenserit, secundum intercessionum speciem esto omnino indemnis, nisi, uti modo diximus, etiam secundum consensum dederit. Multa enim ex primo statim auditu peccentur, cum mulier vel metu coniugis vel fraudibus facile inducatur et sua 3 iura neglegat, quae si per longius tempus causam secum reputet, tutior a se ipsa futura sit. Quamquam ne hoc quidem simpliciter concedimus, sed tunc demum mulierem damno quod ex secundo consensu oritur subicimus, cum aliae res praesto sunt, ex quibus ei satisfieri possit pro re vel rebus immobilibus quae continentur in donatione ante nuptias, si per alienationis aut obligationis modum ab alio detinentur. Alioquin si nihil aliud supersit, ne ita quidem damnum subire mulierem patimur; sed quamvis 5 bis vel etiam saepius consenserit, res ad rationem intercessionis referatur, et lucrum ei undique in tuto positum sit, si appareat nihil aliud relictum esse quod ad quantitatem donationis ante nuptias sufficiat. Atque haec dicimus non solum ut prospiciamus mulieribus, sed multo magis etiam viris qui ista faciunt: si quidem in multis et fere plurimis casibus liberis communibus res donationis ante nuptias servantur, eaeque rursus apud substantiam viri et successionem eius manent ex hac observatione, ita ut lex et mulieri et viro secundum has rationes utilis existat. Atque nullo magis haec in dote valeant, si quas res dotales 4 vel alienaverit vel obligaverit: talia enim iam satis elaborata et legibus constituta sunt. Sed ne ipsos quidem contrahentes plane neglegimus. Nam quamquam obligationem de his factam quantum ad mulieres pro non dicta nec scripta esse volumus, at ipsos maritos in reliquis eorum rebus alienationis vel

1 γινέσθω L || 2 intercessionon M ἰντερκεσιόνων L ἰντερκεσιόνων B¹ ἰντερκεσιόνων B¹ || 3 ἀξιῶμον B¹ || κἂν om. B¹ || 5 ἡ δέει || ἡ δὲ εἰ B¹ m. 1 quippe ε || 6 ἡ ἀπάτη Eran., ἡ om. ε || 7 οὐκ εὐδὺς ἰδίωv L || 10 sq. ὑπὸ τῆν — ζημίαν δια τὴν δευτέραν συναίνεσιν τῆς ζη- τήσεως πάουμεν Eran. || τῆς om. M^a || 12 τοῦ ὑπὲρ τοῦ Eran. ε || 14 sq. ἢ ἑτέρον — τρόπον om. Eran. || κατεχομένου B¹ || 16 περιλείπεται B¹ || 17 κἂν εἰ δις κἂν εἰ M(ε) κἂν ἢ δις ἢ Eran. κἂν δις ἢ καὶ L κἂν δις ἢ B || 18 intercessionos M ἰντερκεσιόνων L ἰντερκεσιόνων B¹ ἰντερκεσιόνων B¹ ἀναζητήσεως Eran. || 19 καὶ ἔστω — 33 νενομοθέτηται] ἔαν δὲ τὸ ἱκανὸν τῆς προ- γαμιαίας ὡς εἰρητὰ δωρεᾶς ἐκ τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἀκί- νητων πραγμάτων ἢ κινήτων μετὰ τὴν δευτέραν συναίνεσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς διετίας ἀσφαλείαν εὐρεθῆι, φερῆσθαι κλειόμεν τὴν ἐκποιήσιν Eran. || αὐτῆ B¹ τῆσιν ML || 20 ἐν ἀσφαλείᾳ L^a sub cautela ε || 21 ἀρ- κού L¹ || τῆς om. L || 27 μένει LB¹ μένει M || τῆ κλίωv διαδοχῆ (διαδοχῆn L¹) MLB¹ ε] τῆς ἐκείνου δια-

δοχῆς (B¹?) cum Haloandro vulg. || 29 τῆ τε] τε om. LB¹ || 30 τοὺς λογισμοὺς τούτους B¹ || 31 ἐπὶ τῆς] ἐπὶ τῆ L || κρατεῖν] πράττειν B¹ (πρατεῖ malit Zachariae; sed cf. 329, 19 et Julian.) || 33 νομοθέτηται L. Cf. Cod. 5, 13, 1 § 15. 12, 30 || 35 εἰ γὰρ καὶ MLB¹ ε] ὡς γὰρ καὶ B¹ ἀλλ' ὡσπερ Eran. || ἐνοχῶν L^a || 36 βουλούμεθα εἶναι B¹ || 37 ἀλλ' M] οὕτως ἀλλ' (ἀλλ' in litura) L οὕτως B οὕτω καὶ Eran. ε || 5

1 in om. R || 4 plurima V] plura RT || 6 proprio V || iure V cura R² || 7 fiet] set et R¹ || 9 sed] et V || 12 re vel] rei R¹ || 13 et quae ab alio detinentur om. V || 15 sic] sit V^a || 18 ratione V¹ || 19 apparuerit R vulg.] apparuit VT || relictum nichil relictum V || 21 parente V¹ parentes T¹ || 22 *cx] et libri || 23 et om. V || paene om. R || 24 hec manent R hec manent T •• manent V¹ remanent V² || 25 iuri eius eiusque R² || 26 ideo V || est et] est R¹ est ut R² || 30 sancta V¹ || 35 obligatione V¹ || 37 et RV] sed T

τῶν πράγμασιν ἐπέχεσθαι θεσιζομεν προήρσει τῆς ἐκποιήσεως ἢ τῆς ὑποθήκης, ταῖς μὲν γυναῖξι φυλάττοντες τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀκινήτους πράγμασι τῆς προγαμίας δωρεᾶς δίκαιον ἀκαιοτόμητον, ἐκείνοις δὲ τὸ ἀρμόζον δίκαιον ἐκ τῶν συμβολαίων, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἄλλοις αὐτῶν πράγμασι· πάντων τῶν τῆ προικὶ δεδομένων ἤδη παρ' ἡμῶν προνομίων ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν μερόντων ἰσχύος, ὅταν ἡ γυνὴ κινωῖη. τοῖς γὰρ ἄλλοις ἅπασιν πλην τῆς γυναικὸς τὸ τοιοῦτο προνόμιον οὔτε ἐξ ἀρχῆς δεδώκαμεν οὔτε νῦν δίδομεν.

(Epilogus.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἅπασιν ποιησάτω φανερά κατὰ τὸν νενομισμένον τρόπον κηρύγματα κατὰ τὰς ἐπαρχίας χωρμένη, ὥστε μηδὲν τῶν ἐθνῶν διαλαθεῖν τὰ παρ' ἡμῶν θεσιζθέντα. ἐπὶ γὰρ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ὁ ἐνδοξότατος ἐπαρχος ταῦτα προήρσει. Dat. k. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. (ann. II.) [a. 537]

volumus occasione alienationis aut hypothecae, mulieribus quidem servantes in ipsis immobilibus rebus sponsaliciae largitatis ius innovatum, viris autem competens ius ex documentis, quantum in aliis rebus suis, omnibus privilegiis doti datis iam a nobis in sua firmitate manentibus, quando mulier moverit. Aliis enim omnibus praeter mulierem huiusmodi privilegia nec ex antiquo dedimus neque nunc damus.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem omnibus faciat manifesta secundum sollemnem modum praecepti per provincias utens, ut nullam gentium lateat, quae a nobis sancita sunt. In hac enim felicissima civitate gloriosissimus praefectus urbis haec proponet.

LXII.

Auth. LXIV 20

DE SENATORIBUS.

Idem Aug. Iohanni pp. (II.)

(Praefatio.) Antiquissimis temporibus Romani senatus auctoritas tanto vigore potestatis effulsit, ut eius gubernatione domi forisque habita iugo Romano omnis mundus subiceretur, non solum ad ortus solis et occasus, sed etiam in utrumque latus orbis terrae Romana ditione propagata: communi etenim senatus consilio omnia agebantur. Postea vero quam ad maiestatem imperatoriam ius populi Romani et senatus felicitate reipublicae translatus est, eventit ut ii, quos ipsi elegerint et administrationibus praeposuerint, omnia facerent quae vox imperialis eis iniunxisset, et militiae sub eis constituerent et cetera eorum dispositionibus oboedirent, reliquis senatoribus in quiete degentibus, et posteaquam administratores causas sibi mandatas deposuerint, in principali maneat voluntate, utrum velit eos laborioso cingulo liberatos ad senatus securitatem remittere an aliis actibus destinare.

CAPUT I.

In praesenti itaque multis variisque actibus urgentibus, quos nostra maiestas bello ac pace indefesse gerere noscitur, pars vacantium senatorum in nimiam deminutionem pervenit hocque summam putavit iniuriam et non curiosae conversationis remedium. Ideoque et eam quibus oportet modis ampliare nostro molimento visum est et homines nobilitate et summa opinione egregios ei assignare, quatenus una quidem nostri senatus pars per administrationes suam ostendat sagacitatem, altera vero, quae in quiete degit, alio modo suum ingenium reipublicae valeat exhibere.

Et quia magna utilitas ex iudicandi sinceritate reipublicae nostrae cedit, quaedam autem causae post appellationes iudicibus porrectas in sacrum nostri numinis consistorium inferuntur et a nostris proceribus

Nov. LXII (= Authent. LXIV) Latine tantum extat in V (ἡ ξβ' οὐχ ἐυρέθη η τῶν περὶ ἡτοῖ περὶ Zachariae, ἢ περὶ τῶν Krüger) συγκλητικῶν M in marg.). — Egit. Theod. 62 (inde B 6, 1, 13—17 et L), Athan. 22, 3. Julian. const. LVI.

hypothecae nomine teneri sancimus, quo mulieribus quidem ius in ipsis rebus immobilibus donationis ante nuptias integrum servemus, illis autem ius quod ex instrumentis competit, quantum ad reliquas eorum res; ut tamen omnia privilegia quae doti iam a nobis data sunt in suo robore maneant, si mulier actionem moveat. Nam ceteris omnibus praeter mulierem tale privilegium neque ab initio dedimus neque nunc damus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat secundum morem solium edictis per provincias usa, ut nullam ex gentibus lateant quae a nobis sancita sunt. Nam in hac felici urbe gloriosissimus praefectus haec proponet.

1 θεσιζομεν M] βολόμεθα LB Epan. ε || 3 ἐπ' αὐτοῖς ἐπὶ B || 10 οὐτς — οὐτα Epan.] οὐδὰ (οὐδ' L) — οὐδὲ M L B || Julian. in fine a. d. Haec autem constitutio non in praeteritis, sed in futuris casibus valeat. || 17 ἐπαρχος] praefectus urbis ε || subscr. om. ε || k. dec. M Ath.] k. sept. (sep. ὁ setep ὁ) Iul. ὁ μὴν δεκεμβρίῳ Theod. || CP. dn. Iustiniani pp. aug. ann. II (sic) M βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τὸ α' Ath., om. rell. || 18 μετὰ ὑπατίαν Βελισσαρίου τὸ β' ἰνδ. α' (α' cod.) Theod. μετὰ τὴν ὑπατίαν Βελισσαρίου τὸ β' Ath. post belisarii uc. cons. M post cons. uilisari Iul. ὁ ὡ

1 alienationes V¹ || 3 iuris R V¹ illis vulg. || 4 sq. rebus suis. Omnibus R vulg.] rebus omnibus suis V || 7 privilegium R² || 11 quae placuerunt] complacuerunt

V || 14 nullam V vulg.] nullum RT || 15 lateant vulg. || 16 praefectus urbis] prae V || 17 hoc proponet (hoc pro in ras.) V || 21 rubr. De senatoribus (Περὶ συγκλητικῶν M marg., Ath., Theod. secundum L, Περὶ συγκλητικῶν error Theod. cod.) om. V. De ordine senatus Gloss. Paris. op. Biener. Gesch. d. Nov. p. 544 n. i (ex Julian. c. 200 De ordine senatorum) || 22 II. add. Zachariae || 24 forisquae V || 25 romano V || 26 quam] quod V quam Biener p. 495 || 27 hii V hi vulg. || ipsi] imperatores Biener; sed cf. ad 307, 11 || elegerint Biener] elegenter V || 28 iniunxisset V || 29 reliquus V || quieta V^o || 32 vigentibus Biener male || indefessa egerere V, corr. Beck || 33 in nimia deminutione V, corr. Biener || hocque summam Biener] hoc quae sua V || 34 ideoque bis scr. V || 35 molimento Zachariae] monumento V || 38 accedit Beck temere || 39 nostri Biener] nostrum V

examinantur, idcirco nobis (placuit) non solum iudices nostros, sed etiam senatores ad examinandas lites in consultationibus convenientibus una cum aliis florentissimis nostris proceribus litium facta trutinare, et quemadmodum, si quando silentium ob alia una cum conventu fuerit nuntiatum, omnes colliguuntur et proceres et senatores, ita et nunc, quando silentium tantummodo propter alicuius causae examinationem pronuntietur, etsi non addatur conventus vocabulum, tamen eos convenire et omnes consedentes quod eis visum 5 fuerit sub sacrosanctorum evangeliorum praesentia et statuere et ad nostram referre scientiam et augustae maiestatis dispositionem expectare: a solis senatoribus, sed ab utroque ordine, huiusmodi litibus exercendis. Melius enim et perpensis amplioribus quam paucis examinantibus ius merum et iustitiae lumen invenitur.

3 Eo certissimo constituto, quod et in ludis circensibus et quando conventus fuerit nuntiatas, solito more et senatores colligi necesse est et suum officium exercere. Et hunc quidem praesentis legis articulum ita 10 disponimus et hac constitutione in perpetuum valitura constringimus.

CAPUT II.

Aliud autem capitulum propter honorem dignitates comitantem praesenti lege discernendum esse perspeximus. Cum enim inter florentissimos nostri palatii proceres et gloriosissimos senatores quasi quaedam medietas sublimis est praefecturae, sancimus praesulem quidem amplissimi senatus (secundum (quod) 15 sibi antiquissimae series memoriae vindicat) urbariam esse praefecturam et primam sedem ei dedicari, postea autem omnes eminentissimos senatores patricios numerari, videlicet ut, si qui ex his et consulatus insignibus decorantur, secundum consulatus ordinem habeant inter se emergentem praerogativam; his procul dubio qui in ipso actu consulatum gesserunt aliis omnibus consularibus in suo ordine anteponeudis.

1 Quemadmodum enim inter proceres nostros moris est patriciatus infulus consulari fastigio anteponi, et in 2 amplissimo senatu idem exemplum observandum est. Cetero omni post patricios consortio tam consularium quam praefecturae dignitatis, quibus etiam magistros militum connumeramus nec non viros magnificos illustres, secundum suae dignitatis tempora in magnam curiam tam convenientibus quam consedentibus 3 et sententiam ferre habentibus licentiam. Si quem autem utentem cingulo ex nostra iussione deponere cingulum contigerit, non ex hoc fieri eum deteriorem censum vel ad inferiorem gradum deduci, sed suam tenere etiam in amplissimo senatu praerogativam, quam antea cum cingulo uteretur habuisse noscebatur; 25 et si quidem altiore loco condonare voluerimus, hoc eum et in maxima curia beneficio perpetuari. Quos enim honoratos vocamus, eos nullam iniuriam perpetui concedimus, ne quod eis pro labore per quietem praecipuum praemium indulgemus, hoc in deminutionem honoris eorum detrahatur. Gaudet ita unusquisque sine aliqua laesione beneficio nostro, sive ut agat sive ut requiescat fuerit in eum collatum, cum neque 4 semper laborare neque semper vacare hominibus libitum esse videtur, sed permutatio et varietas et 30 usus rarior mentes humanas delectant. Si qui autem illustri dignitate decorati sunt, liceat eis patriciatus codicillos accipere, etsi non consulares vel praefectorii existant, quod constitutio divinae memoriae Zenonis irritae postulabat. Sufficit etenim in patriciatus honorem capiendum, ut tantummodo illustri dignitate quidam decoretur. Sed etsi hoc iam in quibus praetermissum est, nullum praedictum eis qui proventi 6 sunt generare. Sin vero dignitate donare quosdam voluerimus, illa tamen voluntate ut ilico in senatum 35 eos transferamus, eos tantummodo tertiam partem sportularum praestare sancimus, ut et dignitate gaudeant et magnum non sentiant detrimentum; aliis videlicet omnibus in provectionibus suis in solidum consuetudines praestantibus.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc divinam legem nostra sanxit aeternitas, sublimitas tua et tuae sedis successores et officium tuum in omne aevum conservare festinent, poena quinquaginta librarum auri 40 eis imminente qui hoc violare temptaverint vel a quoquam violari concesserint. Dat. • kal. Ianuarias CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. (anno II.) [a. 537]

1 placuit *supplevit* Biener || 2 trutinare et quemadmodum Beck] trucinare et qui est ad modum V || 3 ob *sic* Zachariae] ab ulla V ab ullo Beck || colleguntur V || 4 nuntietur Biener || 5 adatur V || considentes Biener, consedentes V || 6 *referre (cf. imperatori referant Julian. c. 199, ἀναπερέσω Theod.)] praeferre V perferre vulg. || 7 a] non a Osenbrüggen, prob. Zachariae || 11 hanc constitutionem V vulg., corr. Zachariae || ualitura V] ualituram vulg. || 12 dignitatē (sic) V^a dignitatis V^b || legem V] disacerendum V, corr. Beck || 14 *sublima V sublimi Heimbach || submissima est praefectura Biener || 14 sq. *quod sibi] sibi V quod Zachariae || 15 vindicatur bicariam V vindicatur urbariam vulg. || sedere V || 16 qui Biener] quis V || 17 insignibus V || eme gentem (sic) V || 20 amplissimos V || 21 sq. magnificos et

illustres Beck || 22 maginam V || 23 cingulo Biener] cingulum V || 25 ita] (eg. itaque? || 30 laborare neque semper Biener] labore semper neque V || 31 patritias (patricias V^a) V, corr. Biener || 32 praefectoris V || Zenonis] Cod. 12, 3, 3 || 33 irritae] inirrite V non rite Heimbach, minus rite Zachariae || *ut] sit V si vulg. || 34 quibus] quibusdam Biener || est Biener] et V || 35 generari Biener || senatum Beck] senatu V || 41 imminenda V, corr. Biener || temptauerit V || *subscr.* dat. kal. Ianuaria cap. imp. dñi Iustin. pp. aug. anno XI, p. consul. bil. vic. V ἐξερωνήθη μηνί Ιανουαρίῳ μετὰ τὴν ἵπτασίαν Βελισσαρίου τὸ β Theod. ἐγγράφη καλόντων Ἰανουαρίῳ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὴν ἵπτασίαν Βελισσαρίου Ath. dat. post cons. uilisarū Iul.^{bw}. Numerum excidisse ante kal. vidit Biener, v. kal. scr. Zachariae

ΕΠ

ΠΕΡΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙ
ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΠΟΨΕΩΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Λογγίνῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαιμόνου
ταύτης πόλεως.

(Προοίμιον.) Πράγμα δολερῶς γινόμενον ἐπὶ ταύ-
της τῆς βασιλίδος πόλεως περὶ τὰς τῶν οἰκων οἰκο-
δομὰς ἀναστῆλαι καὶ ἐπαρορθῶσαι δίκαιον ἡγησά-
μεθα. ἐπειδὴ γὰρ ῥητοῖς μέτροις διεστάναι τοὺς οἴκους
ἀλλήλων ἢ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις 10
λέγει, καὶ ἡμεῖς δὲ τοιοῦτό τι νενομοθετήκαμεν, ἐπ-
ήκται δὲ ὥστε ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως μὴ
δυνασθῆναι τινα ἐκατὸν ποδῶν εἰσὼ κωλιεῖν θαλάττης
ἀποψιν, πράγματος χαριστάτου, ἐξῆρῃ μὲν ἴσως καὶ
ἐκ πλείονος μέτρον τὰς ἀπίψεις αὐτοῖς ἀνεῶχθαι καὶ 15
μὴ ταῦτα κωλιεῖν, πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτο παραδόξῳ
τινὶ προσμεμηχανήνται τέχνῃ. τινὲς γὰρ τὸ τῶν ἐκατὸν
ποδῶν καταλιπόντες μέτρον ἢ καὶ βραχὺ τι τούτῳ
προσθέντες, εἶτα οἰκοδομῆν ἐκείσε οὐδὲν ἔτερον ἔχον-
τες, ἀλλὰ καθάπερ τι παραπέτασμα παρατείνοντες 20
ἐπειδὴν ἀφελανταὶ τὴν τῆς θαλάττης ἀποψιν κατὰ
πάσαν ἐξουσίαν, οὐ μαχόμενοι τῷ νόμῳ διὰ τὸ τῶν
ἐκατὸν ποδῶν διάστημα ἔνδον οἰκοδομοῦσιν ἀκαλί-
τως· καὶ ἐπειδὴν τὸν ζητούμενον τύχρον, καθαιρού-
σιν ἐκεῖνο τὸ διὰ τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπινοησόμενον, 25
καὶ οὕτω τὸ σχῆμα σοφισάμενοι πάσης τέρψεως ἄλλο-
τρίας τὰς τῶν κεκτημένων καθίστασιν οἰκίας. ὅπερ
τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι κατ' οὐδένα βουλλόμεθα τρύπον.

ἀλλ' εἴ τις βούλοιο τοιοῦτό τι σχεδιάσαι καὶ κα-
κουργῆσαι, μὴ τοιαῦτα παιζέτω, ἀλλ' εἴπερ τούτον 30
Nov. LXIII (Authent. LXVI = Coll. V tit. 15) Graece extat in ML, maior pars (- τῆς ἀπόψεως ἀρπαζέτω 335, 7)
in B 58, 11, 13 (B^r p. 394 Zach.). — Epit. Theod. 63, Athan. 21, 2. Julian. const. LVII.

R DE NOVI OPERIS NUNTIA-
TIONE MARINI ASPECTUS R

Imp. Iustinianus Aug. Longino praefecto urbis
Constantinopolis.

(Praefatio.) Causam quae dolose fit in hac
regia civitate circa domuum aedificia cohibere et
emendare iustum credimus. Quia enim certis men-
suris distare domos ab invicem Zenonis pie memo-
riae constitutio dicit, sed et nos aliquid tale sanc-
vimus, sequitur autem in hac regia urbe non posse
aliquem intra centum pedes prohibere maris aspectum,
rem gratissimam: oportebat quidem forsam et ex
ampliori mensura aspectus eis patere et non eos
prohibere, sed tamen et in hoc inopinabili quadam
machinantur arte. Quidam enim centum pedum re-
linquentes mensuram aut etiam parvum aliquid huic
addentes deinde aedificant ibi nihil aliud habentes,
sed tamquam aliquid velum tendunt, et cum abstu-
lerint maris aspectum per omnem potestatem, et non
repugnantes legi propter centum pedum spatium,
interius aedificant sine prohibitione; et dum quod
quaerunt potiuntur, deponunt illud quod propter
utilitatem ab eis adinventionum est, et ita schema cir-
cumvenientes omni voluptate extraneas possessorum
constituunt domos. Quod de cetero fieri nullo vo-
lumus modo.

CAPUT I.

Sed si quis voluerit tale aliquid excogitare et ma-
lignari, non taliter ludat, sed si hoc egerit pro
LXIII.

DE NOVIS OPERIBUS PROSPECTUI IN MARE OFFICIENTIBUS.

Idem Augustus Longino praefecto huius felicitis urbis.

Praefatio. Quod in hac regia civitate fraudulententer fit in aedificiis exstruendis ut cohiberemus
atque emendare par esse existimavimus. Nam cum certis spatiis domos a se invicem distare Zenonis
pie memoriae constitutio iubeat, et nos quoque tale quid lege constituerimus, sitque ibi introductum ne
quis in hac regia civitate intra centum pedes prospectum in mare, rem iucundissimam, impedire possit —
etsi forte par erat ex longiore etiam spatio ad aspectum patere iis neque impediri —, tamen hoc quoque
singulari quodam artificio ultro attemptatum est. Nonnulli enim intervallo centum pedum relicto vel adeo
parvo quodam spatio adiecto nihil aliud quod aedificant habentes, sed quasi quoddam lupetum obtinendo
ubi prospectum in mare cum omni licentia abstulerunt, non pugantes cum lege propter intervallum cen-
tum pedum intus aedificant impune; et postquam quod quaerunt assecuti sunt, destruunt illud quod
propter hunc usum ab ipsis excogitatum est, atque ita causam commentii omnis voluptatis expertes posses-
sorum domos reddunt. Quod in posterum nullo modo fieri volumus.

I. Verum si quis quid eiusmodi properare et fraudem facere velit, ne talia per ludibrium agat,

2 rubr. Περὶ — ἀπόψεως (δψεως v. l. Ath.) ML Ath.) Περὶ
ἀπόψεως θαλάσσης Theod. (Jul.) || 4 ἐπάρχῳ M | ὑπάρχῳ
L || 7 οἰκοδομίας B || 10 Ζήνωνος Cod. S. 10, 12 § 4 || τοῦ
— λήξεως om. B || 11 τοιοῦτό τι νεννομηθένταμεν non
servatur. Nam Cod. 8, 10, 13 huc non pertinet (cf. B 58,
11, 12), nec rectius nov. 165 intellegit Zachariae || ἐπήκται
M (sequitur ες) || ἐπιτέτακται L ἐπιτέτραπται B || 12 τῆς
βασιλίδος ταύτης L || 13 θαλάττης M | θαλάσσης LB
(id. 21) || 19 οἰκοδομῆν M | οἰκοδομοῦσιν LB || ἐκείθεν
B^r || 21 ἐπειδ' ἂν M | καὶ ἐπειδὴν LB || τὴν om. M ||
ὄψιν L || 22 οὐ M | καὶ οὐ LB || 23 ἔνδον οἰκοδομοῦ-
σιν ML || ἀνοικοδομοῦσιν B || 27 καθίστασιν LB ||
29 τοιοῦτο om. B || 30 τούτω M

1 Novella LXIII = Auth. LXVI in V repetitur infra
inter extravagantes Authentici post nov. XXI f. 184' (= v),
eodem loco legitur in R f. 74, extat etiam in r f. 88 post
nov. LXVIII (= Auth. LXX) | R | LXVI V || 2 rubr.
om. Rv || De operis novi annuntiatione r || 4 inscr. om. r ||
Impr. Iust. Aug. V | Idem A. Rv || Longini R || 5 Constan-

tinopolis V | Constantinopolitane Rv || 6 sit r || 7 domum
R¹ Vv T dom r || ediffitia v (et sic saepius) || 8 credimus
dedimus RT, (eg. credidimus? || mensuris || mis iuris v)
9 distrahere v digestare r¹ || domo V || 10 const.
et om. r || sanctiimus V | sancimus (sanctimus v) RT r¹ ||
11 urbe Vv r | ciuitate RT || 12 aliquid V | aliquid Rr,
om. r || intra centum) cccum (= trecentum) r || perhi-
bere r || matris R¹ || 13 ro gratissima r || quidem) quod
R || forsam r || et om. R || 14 eius Rr v¹ || patere V | par-
tem RT r v || 15 perhibere r || et om. R et in om. v ||
inopinabili Vv | opinabili T | epinabili R ob mali r || qua-
dam V | quodam Rv | quandam r || 16 machinantur r ruly |
machinatur V machinatus R dominatur v || artem r |
quidam) quidem clam v || pedum spatium relinquentes V |
17 parvum Osenbruggen) parum libri || aliquid om. r ||
18 aedificant ibi Beck] edificantiibus libri | habentes
aliud v || 19 aliquid v¹ || abstulerit V || 23 potiuntur, de-
ponunt) poterunt v || illos R || propter] per r v || 24 adiu-
ventum R Vv | inuentum r || et Vv | set Rv || 25 voluptate
R² r || 26 Quod] qui R || 29 Sed] Sed et Rv || quid V |
voluerit tale bis scr. v || 30 luat r || egerunt r

δίοιτο ταῖς ἀλλοθείαις, οἶκον ὄλον οἰκοδομεῖτω καὶ μέρι τοῦ διαστήματος παντὸς (τοῦ τῶν ἑκατὸν φαιεν ποδῶν) χωρεῖται, τὰς οἰκοδομίας ποιῶν ὡς ἀναγκαῖαις ἀντὶ καὶ ἀπαραίτητους ἐσομένας· μὴ μὴν διὰ τὴν τοῦ γείτονος ἐπιβουλὴν διὰ τοῦτο σχεδιάζετω τοίχους καὶ ὡσπερ ἐπὶ τινοῦ γραφῆς τὴν τοιαύτην ἐκτελεῖναι σκαιωρίαν τὴν ἀφαιροῦσιν τῆς ἀπόψεως ἀρπαζέτω. ὡσπερ γὰρ τοὺς τὰ ἄλλα ἀρπαζόντας εἰκότως ἀποστεφόμεθα καὶ ποιητῆς ἀξίους νομίζομεν, οὕτω καὶ τοῖς τοῦτο τερωμένοις οὐδενὸς ἐλάττωνας εἰς κακίαν 10 τῶν καὶ τὰ ἄλλα πράγματα ἀρπαζόντων νομίζομεν. ὥστε εἰ καὶ τὸν σμικρὸν τι πρᾶγμα λαβεῖν κατὰ τῶν ἀρπαγῆς φαρρήσαντι εὐ ποιούσα ἢ νῖ bonorum raptorum μετὰ τῆς τετραπλασίας ἔπεισι ποιητῆς, πᾶς οὐχὶ καὶ τοῦτον ἀνάγκη τὸν τοιοῦτό τι πράξαντα καὶ 15 καθελεῖν ἀναγκάζεσθαι τὸ παρ' αὐτοῦ γενόμενον καὶ εἰς μείζονι ποιητῆ ὠφρονοσθῆναι, τοιούτοι decem librarum auri εἰσκειόμενων τῇ θεατραλίᾳ τῆς σῆς ἱεροχῆς· ἵνα μὴ κακὸς γείτων (τοῦτο δὲ τὸ τοῦ λόγου) γενόμενος ἀπίοι καταγελῶν τοῦ νόμου, ὡς 20 οὐκ ἰσχύσαντος αὐτὸν ταῖς οἰκείαις ὑπαγαγεῖν διατυπώσσει.

{*Ἐπίλογος.*} Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦτο τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ πειροχῆ κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἔργῳ καὶ πέροιτι παρα- 25 δοῦναι καὶ εἰς τὸ διπνεκὲς παραφυλάττειν ἅμα τῇ πειδομένη αὐτῇ τάξει σπενδύα, τῆς αὐτῆς, τοιούτοι τῶν decem librarum auri ἐπικειμένων ποιητῆ καὶ κατὰ τῶν ταῦτα παραβαινόντων ἢ παραβαινεσθῆναι συγχωροῦντων. Dat. vii. id. Mart. CP. imp. dn. Iusti- 30 niani pp. Aug. ann. XI., Iohanne v. c. cons.

veritate, domum totam aedificet et usque ad spatium totum tantum dicimus pedum) tendat, aedificia faciens tantquam necessaria sibi et inevitabilia futura, non autem propter vicini laesionem construat parietes et velut ex quadam pictura talem extendens machinationem privationem aspectus arripit. Sicut enim eos qui aliena diripiunt recte aversamur et poena dignos putamus, ita et hoc molientes nihilo minores malitia eorum qui etiam alienas res arripiunt aestimamus. Unde si parvam aliquam rem per modum arreptionis auferre praesentibus bene faciens vi bonorum raptorum cum quadrupli minatur poena, quomodo non et hunc necesse est, qui tale aliquid egit, et cogi deponere quod ab eo factum est et alia maiori poena multari, hoc est decem librarum auri inferendarum theatralibus tuae celsitudinis, ut non malus vicinus (hoc quod in sermone est) constitutus vadat deridens legem tamquam non valentem eum propriis inhibere dispositionibus.

{*Epilogus.*} Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo in hac felicissima civitate operi terminoque contradere et in perpetuum una cum obediendi officio servare festinet, eadem hoc est decem librarum auri imminente poena contra haec praevericantes aut praevericari sinentes. Dat. vii. idus Mart. Constantinopoli, imp. dn. Iustini 30 niani pp. Aug. anno XI., (Iohanne) v. c. cons.

sed si quidem revera ea re opus ei sit, domum integram aedificet, et usque ad intervallum totum, centum dicimus pedum, procedat, faciatque aedificationem utpote ipsi necessariam et inevitabilem futuram, neve tamen in vicini fraudem idcirco parietes temere extruat et quasi in pictura quadam eiusmodi machinatione oblenta prospectum eripiat. Quemadmodum enim eos qui aliena rapiunt merito aversamur et poena dignos putamus, ita etiam eos qui hoc machinantur malitia nihil inferiores iis qui res alienas rapiunt existimamus. Itaque si eum qui vel parvam aliquam rem auferre per modum rapinae ausit, vi bonorum raptorum actio suo iure cum quadrupli poena persequitur, quin eum quoque, qui tale quid egerit, cogi necesse est ut et destruat quod ab eo factum est, et altera poena maiore hoc est decem librarum auri castigetur arcae theatrali tuae sublimitatis inferendarum? ne malus vicinus (quod est in proverbio) factus discedat legem deridens, quippe quae suis eum praeceptis subicere non valuerit.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas in hac felici urbe ad opus effectumque adducere et in perpetuum servare una cum officio quod parat ei studeat; cum eadem poena id est decem librarum auri etiam iis immineat qui haec violent vel violari pantantur.

2 παντὸς — 3 ποδῶν] φαιεν τοῦ τῶν ρ' ποδῶν παντὸς B¹ || 3 ποδῶν φαιεν L || 5 διὰ τοῦτο om. ε non male || τοίχους] τοὺς τοίχους B¹ || 12 εἰ (ς) εἰκότως εἰ L, om. M || μικρὸν L || 13 vi bonorum raptorum L βιβλοφόρουμ ῥαπτόρουμ M || 15 οὐχὶ M] μὴ L || 17 decem librarum auri M] δέκα λετρών χρυσίου L || 19 significat Hesiodicum πῆμα κακὸς γείτων (Op. et D. 346) || 20 ἀπίοι L || 21 οἰκλας M] ὑπαγαγεῖν inhibere ε || 21 αὐτῇ om. ε || 28 decem librarum auri M] δέκα χρυσίου λετρών L || kal om. L || 30 vii. id. mart. M ε] πρό ες' καλάνδων Μαρτίων Ath. μηνὶ μαρτίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI. M (ς) βασιλείας Ἰουστινιανού τὸ εἰ Ath. βασιλείας εἰ ἔτους Theod. || 31 Iohne uc. cons. M (cf. ε), Ἰωάννου ὑπατάτῃ Theod. ἱπατ. Ἰωάννου Ath. || subscr. dat. cons. Iohannis (Iohan. ⁹) Iul.¹⁰ dat. p. c. uilisarii Iul.⁹ dat. p. c. iohann. Iul. cod. Parisinus alter

et] et ita Rv || haec R || molientes r || 9 minores vulg.] minus reos r minus rei V mias ei R minus eius T minus (cf. quae notavi ad v. 10) v || malitia] militia r in malitia vulg. || horum Vr || etiam om. R v || aliena V || arripunt Vr] abripiunt Rv vulg. || 10 parvam] per... R³ || rem per modum vulg.] semper modum r semper ad modum V semper minoris v separationis R, rem ad modum Heimbach || 11 abreptionis R || auferri r aut ferre R¹ V v || beneficiantes v beneficiens R r beneficent V || 12 quadrupli minatur Vr] quadruplinatur R¹ quadruplicatur R² quadruplatus v || 13 et om. R v || hunc V] hanc r hoc Rv || 14 et cogi om. R v || et alia] talia R¹ v || 15 mari v || multari] pena add. R¹ || 16 inferendarum V] theatralibus v || ut] ut ut v et r || 17 malis Rv in alii r || est V] om. Rrv || 18 uadat VR v] est r (evadat Beck male) || non valentem V] non valente r inualentem Rv || 19 inhibere] nubere r || 24 tuam V || 26 et in (im Vv) perpetuum R V v T] festinet r || festinet scruare r seruari festinet R¹ v || 27 haec R || hoo — 28 contra bis scr. v || auri om. Rr || iminentem R¹ || 29 pene v || hoc Rv || praevericari] praeuari R || 29 scientes v || 30 subscr. dat. vii. idus mar. Constantin. impr. dōn. Iust. pp. ag. anno XI uiro clarissimo consule V, om. rell.

1 totus R¹ || 2 totum om. v || centum om. R || decernimus v || pedum om. v || 3 necessariam r || sibi om. RT || inuitabilia V incunctabilia v || 4 non] nunc R¹ v || lesione r || 5 et om. r || 6 arripiat v] arripuit V abripit Rr T² eripiat T¹ || 7 * aduersamur libri || 8 ita

ΕΑ

LXIV.

Auth. LXV.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΗΠΟΥΡΩΝ.

DE HORTULANIS CONSTAN-
TINOPOLITANIS.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Λογγίνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῆς εὐδαίμονος καὶ βασιλίδος ταύτης πόλεως.

Idem Aug. Longino praefecto urbis regiae Con-
stantinopolis.

(Προοίμιον.) Πολλὰ πανταχόθεν ἡμῖν μέμψεις
ἐκ χρόνου πολλοῦ κατὰ τῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης
πόλεως καὶ τῶν αὐτῆς προαστείων κηπουρῶν προσ-
φέρονται, δυσχεραίνοντων ἀπάντων πρὸς τὴν αὐτῶν
κακοχρησίαν. τὰ δὲ προκαγγελλόμενα ταῦτά πως ἐστί. 10

(Praefatio.) Multae undique querelae nobis ex
tempore plurimo contra felicissimae huius urbis et
eius suburbanorum hortulanos deturuntur laboran-
tium omnium adversus eorum malitiam. Quae vero
deferuntur huiusmodi sunt.

CAPUT I.

Φασὶν ἐκ τοῦ συστήματος τῶν κηπουρῶν καὶ τοὺς
διατιμητὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι, καὶ πρῶτα
ποιεῖσθαι δεῖνόν. ἦνικα μὲν γὰρ ὁ τοῦ κήπου δε-
σπότης τοῦτον παραδίδῃ τῷ κηπουρῷ τῷ τὴν μί-
σθωσιν ὑπελθόντι, οὐδὲν ἔτερον ἢ τὸ πεφτυμένον 15
ἐν αὐτῷ λάχανον ἀποτιμᾶνται καὶ τὴν τοῦτου δια-
τίμησιν ἐπικλωσὶ τῷ λαμβάνοντι κηπουρῷ ἤτοι μί-
σθωτῇ· ἐπειδὴν δὲ μέλλοι παραδίδοναι μετὰ τὴν
περαλίωσιν τοῦ χρόνου ὁ μισθωσόμενος, τριμᾶτα
ποιεῖσθαι μὲν αὐτοῖς ἀκριβῆ τοῦ λάχανου διατίμη- 20
σιν, ταύτην δὲ εἰς ἐξυπλισίονα καὶ πολλαπλασίονα
φέρειν, καὶ εἴπερ αὐτῷ πενήτηντα χρυσῶν εἴη λάχα-
νον, οὐκ ἔλαττον τριακοσίων, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ πλείονων
διατιμᾶσθαι τοῦτο. καὶ οὐκ ἄρα τοῦτον μόνον τῆν
τοῦ πράγματος ἰσθᾶν ἀπλησίαν, ἀλλὰ καὶ μείζω 25
ποιεῖν αὐτὴν κατὰ πολὺν, φάσκοντας ὡς κόπρον τε
εἶν ἐμβαλόντες τῇ γῇ καὶ τινα δῆθεν ἔχοιεν ἐμπονή-
ματα, κἀντέθεν ἐξαιρεῖν εἰς ὅσον ἂν βουλήσειεν τὴν
τιμὴν, καὶ ὑπὲρ ἀποτιμᾶσεως τῶν φτυνθέντων ὡς
εἰκὸς δένδρων ἑτέρας ἀξήσεις ποιεῖσθαι, καίτοιγε 30
ἦνικα παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν δεσποτῶν οὐδεμίαν
τοιούτης παντελῶς τιμῆς λογιστέας, καὶ ταῦτα ὡς
ἐπίπαν ἐν τοῖς συμφωνοῖς ὁμολογούντων τῶν κηπου-
ρῶν, ὡς καὶ φυλάξουσι τὰ πεφτυμένα τῶν δένδρων

Aiunt ex corpore hortulanorum et aestimatores
hortorum plerumque esse et causam fieri pessimam.
Dum enim horti dominus hunc tradit hortulano con-
ductionem subeunt, nihil aliud quam plantatum in
eo olus aestimant et huius aestimationem impouunt
accipienti hortulano seu conductori; cum vero fu-
turus est tradere post transactionem temporis con-
ductor, fieri tunc quidem ab eis scrupulosam oleris
aestimationem, eam autem in sextuplum aut multi-
plicem ferri, et si ei quinquaginta aureorum sit olus.
non minus trecentum, interdum autem et amplius
hoc aestimari. Et non usque hoc solum causae
avaritiam stare, sed etiam maiorem multo eam fa-
cere, dicentes quia stercus immiserit terrae et alios
quasi habeant labores, et ex hoc extendere in quan-
tum voluerint pretium, et pro aestimatione inserta-
rum forsan arborum alia augmenta facere, dum uti-
que, cum perciperint a dominis, nulla talis penitus
aestimatio facta sit, sed plerumque in pactis pro-
fiteantur hortulani, quia et plantatas servant arbores

Nov. LXIV (= Authent. LXV) Graece extat in ML, particulae quaedam in B 55, 14. — Epit. Theod. 64, Athan. 21, 1. Iulian. const. LVIII.

LXIV.

DE HORTULANIS.

Idem Augustus Longino gloriosissimo praefecto huius felicitis et regiae urbis.

Praefatio. Multae undique querellae ad nos ex longo tempore adversus hortulanos huius felicitis urbis et suburbiorum eius deferuntur, cum omnes fraudem eorum graviter ferant. Quae autem denuntiantur, talia fore sunt.

I. Dicunt ex collegio hortulanorum etiam aestimatores plerumque esse, et rem importunam committi. Cum enim horti dominus eum hortulano qui subit conductionem traditurus est, nihil aliud quam olera in eo insita aestimant eorumque aestimationem hortulano vel conductori qui eum accipit iniungunt; ubi autem post tempus exactum conductor eum redditurus sit, tum illos subtilem quidem oleris aestimationem facere, sed eam in sexies tantum et in plus augere, et siquidem ei quinquaginta aureorum olus sit, non minus trecentis, interdum etiam pluris id aestimare. Neque usque eo solum eius rei aviditatem sistere, sed etiam multo maiorem eam efficere, cum dicant illos stercus ingessisse solo et meliorationes forte aliquas praestituisse, atque inde in quantum voluerint pretium extollere, et pro aestimatione arborum nimirum consitarum alia augmenta adicere, quamvis cum hortos a dominis acciperent nullum omnino eiusmodi premium computatum sit, cum praesertim in pactis promittere soleant hortulani sese et iam satas arbores

2 Περὶ τῶν (τῶν om. Theod. et index Ath.) κηπουρῶν ML Ath. Theod.] De hortulanis Constantinopolitanis § De hortulanis Constantinopolitanae civitatis Iul. || 4 ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ ML || 6 Πολλοὶ cit. Ath. cod., Πολλὰ cit. Theod. cod. || 9 αὐτῆν M || 10 τοιαῦτα πῶς M || 11 τοὺς διατιμητὰς) aestimatores hortorum § || 15 ἐπελθόντι L² || 16 ἐν om. L || 17 ἐπικλωσὶ L^a || μισθωτῷ L || 23 δὲ om. L || 25 ἀπλησίαν L (id. infra) || μείζονα L || 26 αὐτῇ L || φάσκοντες L || 27 ἐμβαλόντες L] βάλλοντες M^b βάλλοντες M^a || 32 καὶ ταῦτα ὡς ἐπίπαν] sed plerumque § || 33 ἐν τοῖς M] ἐπὶ L

6 quaeere V || nobis r] om. V || 8 urbanorum V || deturunt r (idem 10) || 9 hominum r || eorum r] eos V || 11 estimationes r || 12 ortorum (et sic constanter) Vr || et om. V || 13 hunc tradit V] contradit r || 15 extimant et estimationem (id. infra passim) r || 16 conductioni r] futurus est] futurus r || 17 conductionem r || 18 ab eis] habens r || 19 eam autem in sextuplum Beck] aut in sexcuplum libri] aut] et Beck || 20 ferri Biener Gesch. d. Nov. p. 489] fieri Vr || 21 trecentum V] trecentis r || 22 solum causae] solo care r || 23 auritiam V] sed et etiam r || maiore V || 24 immiserit r || 25 labscens r] 26 pro aestimatione] pastinationem r || 28 cum V] dum r] perciperint ad 6a (i. e. omnes?) V || 29 pactis V] factis r] 30 ortolani V || plantatus Vr || servabunt Biener

1 nov. LXIV (= Auth. LXV) om. R, habet r f. 90 || R] LXV V || 2 ortulani Vr, et sic semper || 4 inscr. om. r ||

καὶ ἕτερα καταφνεύουσιν. ἀλλὰ τὸν διατιμητὴν καὶ ἐφ' αὐτῷ τὸ ὅμοιον πρᾶγμα μετ' ὀλίγον ἔσεσθαι νομίζοντα εἰκότως ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ἀπληστίαν εἰσφέρειν, ὥστε εἴπερ ὁ ταλαιπῶρος ἀνάσχοιτο διαπότῃς ἐξ ἀπειρίας τοσαύτην δούλαι ζῆμιαν καὶ τὰ ἑαυτοῦ λαβεῖν, ἔτέρω δὲ ἐκδοίῃ κηπουρῶν τὸν κῆπον, καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνῳ τὸ αὐτὸ πάθος, καὶ πρός γε ἐκ τρίτου τυχόν ἢ τετάρτου τῆς ἰσῆς ἀνάσχοιτο πλεονεξίας, κινδυνεύειν καὶ αὐτῆς παντελῶς ἐκπεσεῖν τῆς τοῦ κῆπου δεσποτείας καὶ ἀλλότριον τῶν οἰκείων γενέσθαι. ποιεῖσθαι δὲ αὐτοὺς καὶ τινα μείζονα τῆς ἀπορίας προσθήκη. εἰ γὰρ ὁ μετὰ ταῦτα νπεύειων κηπουρὸς προσθήη τι τῆ προτέρα προσόδῳ, καὶ αὐτὸς ταύτης τῆς μισθώσεως παυσάμενος ἀπαυτεῖ τὴν διατίρησιν ὡς ἐκ τῶν ἐμπορημάτων αὐτοῦ γενομένη, καὶ οὐκ οὐ πάντως τῆς προσθήκης ἐκ τῆς ἐκείνου καλλιέργιας γενομένης, ἀλλ' ἴσως τὴν ἀρχὴν ἢ κατὰ προδοσίαν τῶν ἐκδιδόντων ἢ κατὰ ῥαθυμίαν ἐπ' ἐλάττωσιν ἤπερ ἐχοῖν τῆς ἐκδόσεως γενομένης. ἄπερ ἦν ἅπαντα πάσης ἐπέκεινα φαίνεται κακουργίας τε καὶ θρασυτήτος, ἢ ἀνασταλῆρας βουλόμεθα παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τῶδα τῷ θεῷ ἡμῶν πραγματικῶν προσεχούσης νόμῳ. καὶ ὥστερ ὁ κηπουρὸς παραλάβοι τὸν κῆπον παρὰ τοῦ κεκτημένου, οὗτος αὐτὸν καὶ ἀντιπαραδίδοναι· εἰ μὲν λάχανον ἔχοι, ἦνίκα ὁ κηπουρὸς αὐτὸν παραλαμβάνει, καὶ διατιμῆσαι γένηται τοῦτου, ὁμοίως γὰν τῆ παραδόσει τὴν ἀκριβῆ διατίμησιν τοῦ λάχανου μόνον λαμβάνει· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι, ἀλλὰ φίλον παραλάβοι τὸν κῆπον, εἴτε ἔχοντα κόπον εἴτε καὶ μὴ, οὕτω καὶ τὴν ἀντιπαραδοσίαν γίνεσθαι· καὶ ἀπλῶς οὕτω τηρεῖσθαι τὴν τὸν πρᾶγμα-τος τάξιν ἐπὶ τῷ παραδιδόντι κηπουρῷ, ὅποια γέγονεν ἦνίκα παραλάμβανε, μηδεμίαν ἐτέρας ἐπαγομένης τῷ δεσπότη βλάβης. τὴν δὲ ἀποτίμησιν τῶν λάχανων μὴ μόνον παρὰ κηπουρῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν καλουμένων summarίων, καὶ αὐτῶν τὰ τοιαῦτα ἐκισταμένων, τῶν θεῶν δηλαδὴ προκειμένων λογίων. οὐ γὰρ βουλόμεθα τοῖς κεκτημένοις ἀχρηστῶς

et alias plantabunt. Sed aestimator et in semetipso similiter causam post paucum tempus futuram putans merito pro se talem avaritiam infert, unde si infelix patiatur dominus ex imperitia tanta dare 5 damnum et sua recipere, alioque tradat hortum et rursus in illo hoc patiatur, (insuper et ex tertio forte aut quarto similem patiatur) nimietatem, periclitabitur et ipso penitus cadere horti dominio et extraneus suis rebus fieri. Facere quoque eos agnovimus et quandam maiorem absurditatis adiectionem. Si enim qui postea subiutat hortulanus adiciat aliquid priori possessioni, et hac ipsa conductione completa exigit aestimationem tamquam ex laboribus sua factam, cum utique non omnino augmentum ex illius diligentia factum sit, sed forte principio aut per prodiones aestimantium aut per negligentiam, dum in minus quam debeat traditio facta sit. Quae nobis omnia ultra omnem videntur esse calliditatem et asperitatem, quam reprimi volumus a tua celsitudine hanc sacram nostram pragmaticam respiciente legem. Et sicut hortulanus suscepit hortum a possessore, ita eum recontratdat; si quidem olus habet, cum hortulanus eum suscepit, et aestimatio fiat huius, similiter et in restitutione scrupulosam aestimationem oleris solius percipiat; si vero non habet, sed purum percipiat hortum, sive habentem stercus sive etiam non, sic etiam restitutionem fieri, et simpliciter ita servari causae ordinem super tradente hortulano qualis fuit cum perciperet, nulla alia inferenda domino laesione. Aestimationem vero olerum non solum ab hortulanis fieri, sed etiam ab his qui vocatur summarii et qui talia noverunt, quippe propositis eloquiis. Non enim volumus pos-

23 Θεσιζόμεν, ὥστερ ὁ κηπουρὸς — 34 βλάβης ex B^o (p. 398 Zach.) extant B 55, 14, 2

custodituros et alias consituros esse. Atque aestimatorem, cum ad se ipsum quoque rem similem paulo post pertinere putet, videlicet pro se ipso talem cupiditatem adhibere, ita ut si quidem miser ille dominus animum inducat ex imperitia tantum damnum facere atque sua accipere, alteri autem hortulano hortum locet et rursus in illo idem patiatur, atque etiam in tertio fortasse vel quarto parem avaritiam experiat, periculum sit ne ipso plane horti dominio priuetur et rerum suarum expers fiat. Sed illos etiam maiorem aliquam absurditatis accessionem committere. Nam si quid hortulanus qui postea succedit prioribus redditibus addiderit, ipse quoque finita hac conductione aestimationem exigit tamquam ex meliorationibus suis factam, licet omnino non ex illius industria factum sit incrementum, sed fortasse ab initio vel per indulgentiam vel per negligentiam eorum qui locarunt minoris quam par erat locatio facta sit. Quae omnia omnem nobis fraudem et audaciam superare videntur, quam reprimi a tua sublimitate volumus ad hanc sacram nostram pragmaticam respiciente. Et quemadmodum hortulanus hortum a possessore acceperit, ita eum reddat: si quidem olus habuerit, cum hortulanus eum acciperet, et aestimatio eius facta sit, similiter etiam quando redditur subtilem aestimationem solius oleris habeat; sin olus non habuerit, sed ille nudum hortum acceperit, sive stercoratus sit sive non sit, ita etiam restituito fiat: atque omnino ita huius rei ratio servetur in hortulano qui reddat, qualis fuit cum acciperet, neve ullum praeterea damnum domino inferatur. Aestimationem autem olerum non solum ab hortulanis fiat, sed etiam a summariis qui vocantur, qui ipsi quoque talium rerum peritii sunt, sacris scilicet eloquiis propositis. Neque enim posses-

5 τοσαύτην] tanta (i. e. τοσαύτης) ε || ζῆμιαν] καὶ ζῆμιαν L || 6 κηπουρῶν om. ε || 7 ἐπέκεινο L || 8 τρίτου] τουτου L || 10 οἰκίων M || 13 αὐτὸς ταύτης τῆς μισθώσεως] hac ipsa conductione (i. e. αὐτῆς ταύτης τῆς μ.) ε || 16 ἐκείνου καλλιέργιας] καλλιέργιας ἐκείνης L || 15 προδοσίαν M(ε)] προσοδίαν I, προπέτειαν Haloander. Μολιη προθυμίαν] τῶν ἐκδιδόντων] aestimantium ε || ἐπιλατοσίαν L || 19 ἤπερ] εἴπερ L || 21 ἀναστῆλαι L || 23 παραλάβῃ (v. l. παραλαμβάνει) B || 24 καὶ om. ε || 25 ἔχει B ε || 28 ἔχει B ε || 29 παραλάβοι ML ε] παραλάβῃ L B || 31 sq. τηρεῖσθαι — τάξιν in litura L (καὶ τὴν ἀντιπαραδοσίαν γίνεσθαι L ε) || 32 παραδιδόντι κηπουρῷ] ἀδιδόντι κηπον in litura M || 35 παρὰ τῶν καλουμένων] τῶν παρακολουμένων L || 36 summarίων M ε] summarίων L ε || καὶ αὐτῶν τὰ τοιαῦτα ἐκισταμένων] et qui (i. e. καὶ τῶν?) talia noverunt ε

1 alios V anoas r || 2 tempus om. V || futurum r || 3 si om. V || 4 tantum malit Osenbruggen, idem 5 hortulano ante hortum excidisse putat || 6 insuper et — 7 patiatur omissa in libris inserui (sim. Beck) || 7 minuetatem r || 8 ipso] imperio V || cadere] eandem r || domino V ε || 9 extraneus V ε || 10 absurditatem r || 11 postea qui r || addit aliquid V] aliquid addit r || 12 possessori r possessio V, pensioni Biener || ipsa V] tempora r || 13 erigit r exigi V || 15 diligentiam V || 16 proditionem Beck || 17 inmi]minus r || 19 reprimi V] perimi r || 20 respicientem V || 21 suscipit V ε] a possessore Biener] possessorem V r || 22 eum] et add. Beck || recontratdat V] recondat r || 23 huius V] hoc r || 24 restitutionem r || 26 sive] suum r || stercus V] stratus r || 27 restitutione V || 28 tradentem r || 29 perciperet r] percipiet et V || inserenda dominio lesionem V || 31 qui vocatur summarii r || 33 sacris eloquiis — 338, 12 sine lite dixit om. r in spatio vacuo 11 versusum || possessoribus Biener] possessores V

εἶναι τὰς κτήσεις διὰ τὴν τῶν ἐκλαμβανόντων πονηρίαν τε καὶ ἀπληστίαν. διὰ τὰντα τοῖνν ἀφροίσας αὐτοὺς ὀρεῖς, καὶ οὐ συγχωρήσεις ἐπιφρεῖαν οὐδεμίαν ἐπαχθῆναι τοῖς κεκτημένοις, ἀλλὰ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀβλαβεῖς καὶ ἀζημίως διαφυλάξεις. βουλόμεθα γὰρ ἐν ἴσῳ τῷ μέτρῳ καὶ τὰ παρὰ τῶν δεσποτῶν πρὸς τοὺς κηπουροὺς καὶ τὰ παρὰ τῶν κηπουρῶν πρὸς τοὺς δεσπότας γίνεσθαι, διότι πανταχόθεν ἡμῖν ἰσότητος μελεῖ καὶ τοῦ μηδέτερον ἀδικεῖσθαι μέρος.

essoribus inutiles esse usus propter eorum qui sortiantur nequitiam et avaritiam. Propterea igitur congregans eos determinabis et non sines iniuriam ullam inferri possessoribus, sed undique eos illaesos 5 indemnesque servabis. Volumus enim aequam mensuram et a dominis (ad) hortulanos et ab hortulanis ad dominos fieri, eo quod undique nobis aequitas curae sit et ut neutra laedatur pars.

CAPUT II.

Εἰ δέ γε τις γῆν χέρσον ἐκδοίη, ὁ δὲ αὐτὴν ἐξ- 10 ημερώσειε, τὸν ὑπὲρ τῆς ἐξημερώσεως κορίζεσθαι μισθὸν καὶ τὴν τοῦ ὄντος ἐν αὐτῷ λαχάνον διατήρησιν, οὕτω τε ἀπραγμῶνως ἀναχωρεῖν, μηδεμίαν ἀπληστίας μηδὲ κεκακογρημένης τέχνης μηδὲ ἐπὶ τούτῳ γνωμένης, ἵνα διὰ τοῦδε ἡμῶν τοῦ Θείου πραγματικοῦ νόμου καὶ τῆς ἐσομένης ἐπ' αὐτῷ διατηρώσεως παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τοῦ λοιποῦ μείναιμεν ὑπὲρ τῶν τοιοῦτων ἀνερόκλητοι, καὶ μὴ ταῖς λοιπαῖς ἡμῶν ὑπὲρ τῆς πολιτείας φροντίσι καὶ τοιαῦτα τινες ὑπεισίοιεν φροντίδες, διότι περ ἡμῖν οὐ μικρὸν οὐ μέγα τῆς ἡμετέρας πολιτείας μέρος ἔξω μερίμνης κωδίστηκε πάντα περιουστοῦσι τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς καὶ οὐδὲν ἀκόσμητον οὐδὲ ἀτακτον οὐδὲ ἀμφισβητούμενον διαμένειν βουλομένοις. Ἀπειλήσεις δὲ καὶ ποιῆν quinque librarum auri κατὰ τῶν τοῦ λοιποῦ τοιοῦτό τι 25 πραττόντων ἢ πράττεσθαι συγχωρούντων.

Dat. xiv. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI. Iohanne v. c. cons.

Si vero aliquis incultam terram tradat, (at) ille ei sam colat, pro cultura percipiat mercedem et existentis in eo oleris aestimationem, et ita sine lite discedat, nulla avaritia neque maligna arte nec super hoc facienda, quatinus per hanc sacram nostram pragmaticam legem et futuram super ea dispositionem per tuam celsitudinem de cetero maneamus pro talibus non inquietandi, et non etiam reliquis nostris pro republica curis tales quaedam subeant sollicitudines, eo quod non parva non grandis pars nostrae reipublicae absque nostra sollicitudine est, dum cuncta circumeamus mentis oculis et nihil incompositum, nihil inordinatum neque dubium relinquere velimus. Interminabis autem etiam poenam quinque librarum auri contra eos qui de cetero tale aliquod 25 egerint aut agi permiserint.

Dat. xv. kal. Feb. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani [a. 538] pp. Aug. (anno XI) Iohanne v. c. consule.

cap. II in. (— διατήρησιν 12) extat in B l. c.

soribus volumus inutiles esse possessiones propter conductorum malitiam et aviditatem. Propterea igitur illos in unum congregatos coarcebis, neque ullam iniuriam inferri possessoribus patieris, sed ab omni parte eos illaesos indemnesque tueberis. Volumus enim in aequali mensura esse et quae a dominis ad hortulanos et quae ab hortulanis ad dominos redeunt, quoniam undique nobis aequalitas curae est atque id ipsum ne alterutra pars iniuria afficiatur.

II. Quodsi quis terram incultam locaverit, alter autem eam excoluerit, mercedem pro cultura auferat et aestimationem oleris quod in eo loco est, atque ita sine negotio discedat, ne hac quidem in re ulla avaritia aut artificio fraudulenter excogitato admissio: ut per hanc nostram sacram pragmaticam legem et praecepta secundum eam a tua sublimitate facienda in posterum de eiusmodi rebus molestia nulla afficiamur, neve inter ceteras nostras pro republica curas etiam eiusmodi quae curae subreperant, quoniam nobis neque parva neque magna reipublicae nostrae pars ulla expertis sollicitudinis est, qui omnia oculis animi perlustremus nec quicquam incompositum aut inordinatum aut ambiguum manere velimus. Sed poenam quoque quinque librarum auri minaberis iis qui in posterum eiusmodi quid agant vel agi patiantur.

1 τὰς κτήσεις] usus (i. e. χρήσεις) s || 3 ὀρεῖσεις L || 6 ἐν om. L || 10 γε M] om. LB || 12 αὐτῇ B || 15 τοῦ Θείου ἡμῶν L || 17 ὑπὲρ] ἐπ. L^a || 18 καὶ μὴ M] καὶ μὴ καὶ L || 19 ὑπεισίοιεν Scrimger] ὑπεισίοιεν M ὑπεισίοιεν L (ὑπίσίοιεν Zachariae) || 21 μερίμνης M] μνήμης L || 23 οὐδὲ ἀτακτον] nihil (i. e. οὐδὲν) ἀτακτον s || 24 πέντε λιτρῶν χρυσίου L || 27 xiv. k. Febr.] πρὸς ἰδ' κελίον Φεβρουαρίου Ath. xv. kal. Febr. s XIII. k. aug. M μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI Iohannin uc. cons. M (cf. s), βασιλείας Iουστινιανῶν τὸ ἰα' ὑπατείας Iωάννου Ath. τοῦ ἰα' ἔτους τῆς βασιλείας ὑπατείας Iωάννου Theod. (subscr. dat. cons. Iohannis Iul.^o 87°)

1 eorum Biener] eos V || 3 sinis V || 5 nequam Γ || 6 a dominis] adōis (i. e. ad omnis) V || ad add. Biener || 10 incultam Biener] in cultura V || *at ille] ille V (ille vero Beck) || 11 ea V || 14 facienda r] fatiendi V | sacram V, om. r || 15 ea Beck] eum Vr || 16 per tuam] et perpetuam r || celsitudine V || 17 inquietati Biener | 18 tales] talis est r || 19 pars om. V in lacuna 2 litt. | 21 cuncta Biener] culta V cultis r || circumeamus V | oculis] odoris r || 23 pena V || 25 egerunt r || 27 subscr. dat. xv. kal. feb. Constant. impr. dōn. Iust. pp. aug. Iohanni uc. consul. V, om. r

DE ALIENATIONE RERUM ECCLESIAE MYSIAE RELICTARUM PRO CAPTIVORUM REDEMPTIONE ET PAUPERUM ALIMENTIS &

Idem Aug. Iustiniano v. c. rectori Mysiae.

(Praefatio.) Scimus antea legem promulgasse, per quam omnes alienationes ecclesiasticas in-
bibuimus. Sed postea alia lege perspeximus, quatenus liceat pro soluto res ecclesiasticas vel alias quae
1 piis domibus deputatae sunt persolvere. Sed etiam hoc in nostram venit memoriam, quod Martino viro
sanctissimo episcopo Odessitanae civitatis formam et ante legem nostram dedimus prohibentem eum eccle-
2 siasticas res vendere, ne qui ex potentioribus ei necessitatem imponant secundum suum propositum res
ecclesiasticas alienare. Sed etiam in nostram venit memoriam alia res quam pro divinis fecimus vasis, pro
3 quibus omnibus abdicavimus, ne cui liceat sacrosancta vasa vel veum dare vel obligare, nisi tantummodo
in redemptionem captivorum, quia animae redemptio aliis omnibus rebus pretiosior est.

CAPUT I.

Sed haec quidem antea subsecuta sunt: quae narratio necessaria nobis fuit ad praesentis specialis
legis memoriam. Venit etenim in praesenti memoratus sanctissimus vir in hanc sacratissimam civitatem et
edocuit nos, multos terras sine certo reditu vel domunculas vel vineas relinquere ad redemptionem capti-
1 vorum vel pauperum alimonias, et alienatione prohibita memoratos actus licet piissimi sicut attamen in-
hiberi: iam petivit sibi permitti per legem speciale hoc facere. Sancimus itaque, si quis reliquerit ad
redemptionem captivorum vel sustentationem pauperum res immobiles, si quidem certus reditus est ex re-
2 lictis rebus colligendus, manere legatum vel hereditatem vel donationem nulla alienatione mutilanda, cum
possit ex redditibus redemptio vel sustentatio fieri. Sin autem vel certus reditus non est, vel domus paene
3 diruta et longe ab ecclesia posita, vel vineae quarum fructus non semper similes sed varii colliguntur et
incurtionibus forsitan barbaricis dediti: in his tantummodo speciebus permittimus et venditionem hac
4 speciali lege in memorata provincia fieri. si tamen domus intra fines ecclesiae vel vineae iuxta muros civi-
tatis minime posita sint; ita ut in venditionis instrumento ipsa verba testatoris exprimantur, ubi ei placuit
5 venditionem fieri et redemptionem ex his captivorum vel alimonias pauperum celebrari. Et si hoc ita sub-
secutum fuerit, habeat venditio firmitatem et liceat sine metu alterius legis et oeconomis ecclesiasticis et
viro sanctissimo episcopo vendere et emptoribus habere easdem res firmo iure. Habebunt autem dei
omnipotentis crimen oeconomis ecclesiae, si pretia quae acceperint in aliam causam consumpserint, licet
6 piissima sit, et non in praedictas duas tantummodo causas, ad imitationem legis quae super sacrosanctis
7 vasis alienandis lata est. Sic etenim et venditio necessaria procedat et actus piissimi non defraudentur et
animae hominum non depereant, cum et terrarum possessio et rerum mobilium non talem habeat curam
nec ita sint necessariae ut captivorum redemptio et vita egentium, quae et animas salvant et deo omni-
potenti placabiles sunt.

(Epilogus.) Gravitas itaque tua quae per hanc specialem legem nostra decrevit aeternitas tam
effectui mancipare quam observari procuret. Dat. x. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI.
Iohanne v. c. consule. [a. 538]

Nov. LXV = Authent. LXVII Latine tantum extat (νεαρά ξε': — και αυτη ουχ ενρεθη' περι του τα γρηδια η
οπως η απελευθωρη τη αγιωτατη εκκλησια μυσιας εις αναρρωσιν αιχιωλων η εις αποροσφην πτωχων κατα-
λαπανιμενα δυνασθαι εκποιεσθαι κατα τον περιεχομενον τη διαταξει προσδιορισμων Μ). — Erit. Theod. 65
(inde L), Athan. 2, 10 (inde Coll. const. eccl. III, 2, 10). Iulian. const. LIX; summarium est etiam in appendice Iuliani
(Iul. f. 152^r unde edidit Cuiacius in expositione novellae, al. vid. ap. Haenel. ad Iuliani c. 203).

1 Novellam om. R, habet r f. 90^r post nov. LXIV =
Auth. LXV || 1 sq. R; ZZ (pro EZ) LXVII V || 2 rubr. De
terris vel domibus vel vineis quae relictas sunt eccle-
siae Mysiae in redemptionem captivorum aut in nutri-
tionem pauperum posse veniri (vendi Cuiacius) non sim-
pliciter sed secundum distinctionem huius legis app. Iul.,
sim. M (vide supra) et Ath.; De rebus immobilibus ad ec-
clesiam Mysiae pertinentibus Iul.; Περὶ τῶν καταλειμ-
μένων τῆ ἐκκλησίᾳ Μυσίας Theod. (L) || misic Vr;
praesat Nocesiae || relectarum V || 4 inscr. om. r || misye V
(cf. ad v. 2) || 5 in. Scimus antea legem cit. L, Scimus antea
promulgasse Ath. || legem nov. VII || 6 lege nov. XLVI ||
prospeximus vulg. || quatinus Vr || pro. solutiones eccle-
sias r || 7 deputate r || de potestate V || hoc ut nostra
venit memoria r || 8 *Odessitanae (i. e. Odessitanae) || elissi-
ate V elinate r || forma V || 9 ne qui V || neque r || 10 in
nostra venit memoria r || 11 abdicavimus Cod. 1, 2, 21 ||
12 redemptione r || redemptio om. in lacuna 12 litt. V ||
13 antea subsecuta r || ante (anse V^a) absecuta V || quae
narratio V || quanam ratione r || 14 legis venit memoriam.
etenim r || sacratissimus r || vir || ū (i. e. ubi) V || sacra-
tissimam Vr || sanctissimam vulg. || 15 multas r || 16 paupe-
rum — 18 captivorum vel om. V || memoratus r pr. || ac-
tamen r || 17 *iam petivit || competiuit r (competens vulg.) ||
18 post captivorum uel verba pauperum — memoratos

(16 sq.) errore repetit r pr. (em. m. 1) || sustentationem pau-
perum || sustentationem captivorum uel sustentationem
pauperum r || 19 donatione r || 20 sin autem) si aut r ||
21 non) se non V¹ || colliguntur] in colliguntur V ||
22 forsitan r || dediti in] deditum V deditis in r || ven-
ditione V || 23 domos Vr || 24 instrumenta V || ubi V ||
ut r || 26 fuerunt r || firmitate V || et V || om. r || legi V ||
27 autem) aut r || 29 sacro sunt sanctis r || 30 et ven-
ditio) et om. r || non defraudantur] et inde fraudantur r ||
31 non depereant] inde pereant r || immobilium P. Pi-
thoos || cura V || 32 sit necessaria Pithoos || 34 Alterum
caput huic novellae miro errore adiungit Theodoros Ὁ
ρεος (ἐναγόμενος L) ἢ ἀπολεσθῆ καταδικαζέσθω δη-
λονότι κακὸν πρᾶγμα ἔχων καὶ προκαταρξάμενος καὶ
κληθεὶς νομιμῶς καὶ μὴ ὑπακούσας, quae pertinent ad
nov. LXIX c. 3 || 35 mancipare V || observare r || subscri-
ptionem dedimus ex V et app. Iul. || x. kal. April. V app.
Iul. || καλανθὼν Ἀπριλλίαν Ath. μηνὶ ἀπριλίῳ Theod. ||
Constantinop. impr. dōn. Iust. pp. aug. anno XI V, CP.
imp. dn. Iust. pp. aug. (anno XIV add. cod. Utinensis, om.
cod. b^o) app. Iul. βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ α' Ath.
τοῦ α' (ἰδ' L) ἔτους τῆς βασιλείας Theod. || 36 Iohanni
viro clarissimo consule V, Ioh. uc. consul. app. Iul. ὑπα-
τείᾳ Ἰωάννου Theod. ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. (subscr.
dat. cons. Iohannis Iul.^o dat. consul. Iul.^o)

ΞΞ

LXVI. Auth. LXVIII. Coll. V tit. 16

ἩΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΓΙΝΟΜΕΝΑΣ ΝΕΑΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΙΝ ΑΥΤΩΝ
ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΜΗΝΑΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΡΑΤΕΙΝ.

R; UT FACTAE NOVAE CONSTITUTIONES
POST INSINUATIONEM EARUM POST DUOS
MENSES VALEANT. PARCIT AUTEM NON
5 CUSTODIENTIBUS SUBTILITATEM CONSTITU-
TIONUM SUPER TESTAMENTIS IN RELIN-
QUENDO QUADRANTE AUT NON SCRIBENDO
AUT NON DICENDO NOMEN HEREDIS R;

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἑνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν
ἰερῶν τῆς Ἐω πρωτοῶρων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτῳ 10
ὀρθυναρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni glorioso pp. Orientis
secundo et consuli.

(Προοίμιον.) Λεὶ τῶν νόμων ἡμῶν ἀφορμὰς αἱ
τῶν κινουμένων ὑποθέσεων παρέχουσιν αἰτίαι. πολ-
λοὶ γὰρ τῶν προσελείσεων γινόμενων προσάσει τῶν
ἡμετέρων διατάξεων, ἅς ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς ἐγράψαμεν, 15
ὅποιον δὴ τὸ περὶ τοῦ δεῖν οἰκεία χειρὶ τὸν δικτιθέ-
μενον τὸ τοῦ κληρονομοῦ γράφειν ὄνομα, καὶ αὐτὸς
ἐκ πόσων οὐγκιῶν λογίζεσθαι χοῦ τὸν Φαλκιδίον, ὃν
τοῖς παισὶν οἱ γονεῖς καταλιμπάνουσιν, εἴτε ἐκ τριῶν
εἴτε καὶ ἐκ τεττάρων εἴτε καὶ ἐκ πλειόνων, καὶ πολ- 20
λῶν διὰ τοῦτο κινδυνευσασῶν διαθηκῶν ἐκπεσεῖν εἰς
τὸ μὴ πληρωθῆναι τὰ ἐν αὐταῖς γεγραμμένα, διὰ τὸ
κἂν εἰ γεγόνασιν οἱ νόμοι, πληρὴ μὴ γνωσθῆναι ἢ
τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ καὶ ἐνταῦθα, ὅσῳ τυχὸν
προτεθέντες οὐδὲ γινόμενοι φανεροί, ἀναγκάσιον φήθη- 25
μεν τὰ τοιαῦτα νόμῳ βραχεῖ διορίσασθαι.

(Praefatio.) Semper legum nobis occasiones
motorum negotiorum praeberunt causae. Plurimis
enim nobis additionibus factis occasione nostrorum
constitutionum quas super successione scripsimus,
quale est ut oporteat propria manu testatorem heredis
scribere nomen, ex quantis unciiis reputari oporteat
Falcidiam quam filiis parentes relinquunt, sive
ex tribus sive ex quattuor sive etiam ex pluribus,
et multis propter hoc periclitantibus testamentis ca-
dere, ne completerentur quae in eis scripta sunt, quia
licet factae sint leges, tamen non sunt cognitae aut
provincialibus aut etiam hic nondum forte propo-
sitaee nullique manifestatae, necessarium aestimavi-
mus talia lege brevi corrigere.

CAPUT I.

Θεσιζόμεν τοίνυν, ἐξ ἐκείνων τὰς ἡμετέρας δια-
τάξεις τὰς ὑπὲρ διαθηκῶν κρατεῖν, ἐξ ὅτων καταφανεῖς
ἐν κοινῷ γεγόνασιν, καὶ τὸν χρόνον ἐκείθεν αὐταῖς
σὺλλογιζέσθαι, τοῦτέστιν ἐνταῦθα μὲν ἐξ ὅτων πᾶσι 30
κατιστήσαν ἢ γεγόνασιν φανεροί, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ
ἐξ ὅτων πεμφθεῖσι κατάδηλοι ταῖς μητροπόλεσι γεγόν-
ασιν ἢ καὶ ὑστερον γένωνται, ἵνα μὴ τῇ τῶν νόμων
ἀγνοίᾳ κατὰ τὸ πρόηρον κεκρατηκὸς τὰς διαθήκας

Sancimus igitur, ex illo nostras constitutiones
quae pro testamentis sunt valere, ex quo manifestae
in commune factae sunt, manifestae, in provin-
ciis autem ex quo directae per metropolis palam
factae sunt vel postea factae fuerint, ne legum
ignorantia secundum quod dudum tenuit testamenta

Nov. LXVI (Authent. LXVIII = Coll. V tit. 16: gloss.) Graece extat in *M*, *L* praeter prooemium et epilogum
non habet nisi particulam cap. I pr. (— 341, 12), eandem particulam *B* 2, 6, 22. — *Epit. Theod.* 66, *Athan.* 9, 5. *Julian.*
const. LX.

LXVI.

UT NOVAE QVAE FIUNT CONSTITUTIONES POSTQUAM INSINUATAE SUNT POST
DUOS MENSES ALIOS VALEANT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli (consuli
ordinario) et patricio.

Praefatio. Semper legum opportunitates nobis negotiorum quae agitantur causae praebent. Nam
cum multis additionibus petamur constitutionum nostrarum causa quas de successione scripsimus,
quale quidem est illud quod propria manu testator heredis nomen scribere iubetur, pariterque quot ex
unciiis Falcidia quam liberis parentes relinquunt computanda sit, num ex tribus an ex quattuor an etiam
ex pluribus, et multa testamenta propterea in periculo sint ne eo eveniant, ut quae in iis scripta sunt
non expleantur, quoniam leges etiamsi factae sint, non tamen innotuerint vel iis qui in provinciis vel
etiam qui hic sunt, quippe quae forte nondum propositae nec manifestae factae sint: brevi lege ea de-
finienda esse duximus.

I. Sancimus igitur, ut ex eo tempore constitutiones nostrae quae sunt de testamentis valeant, ex
quo in commune palam factae sunt, et tempus inde iis computetur, id est hic quidem ex quo omnibus
manifestae extiterunt vel factae sunt, in provinciis autem ex quo transmissae metropolitibus notae sunt
redditae vel etiam postea redditae erunt: ne legum ignorantia, quemadmodum prius obtinuit, homines testa-

2 rubr. Περὶ — κρατεῖν *ML* § "Ὅσα τὰς γινόμενας
θείας διατάξεις περὶ διαθήκας μετὰ δύο μηνῶν κρα-
τεῖν τῆς αὐτῶν ἐμφανείας καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.* Ἡσὶ δια-
δοχῶν *Theod.* De legibus quas noster imperator de ordi-
natione testamentorum posuit *Iul.* § γενομένης *L* § 3 ἐμ-
φανείαν *L* (cf. *Ath.*) § 9 *ὑπάρχω *ML* § 10 ἐάντις *L* §
ὑπάτῳ ὀρθυναρίῳ *add. Zachariae* (cf. *s*) § 12 ἀφορμαί
cit. Theod. § 15 ἅς — 20 ἐκ πλειόνων *M* ἅς ἐπὶ τισιν
καὶ ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς ἐγράψαμεν ὑποθέσεων *L* §
16 sq. *Cod.* 6, 23, 29 § 17 καὶ αὐτὸς *om.* § 18 sq. *Nov.*
XVIII c. 1 § 21 κινδυνευσάντων *L* § ἐκπεσεῖν] διὰ τὸ
ἐκπεσεῖν *L* § 22 διὰ τὸ *om.* *L* § 25 οὐδὲ] nullique *c* §
27 τὰς ἡμετέρας ὑπὲρ διαθηκῶν διατάξεις κρατεῖν
L § 28 τὰς *om.* *B* § 30 λογίζεσθαι *B* § πᾶσι — 32 ἐξ
ὅτων *om.* *M* § 33 ley. ἢ κἄν? § τῇ *om.* *L* § 34 τὰς δια-
θήκας *om.* *L*

1 sq. *Ry ZH* (pro *ZH*) *LXVIII V* § 2 sq. Ut — duos
men] in *ras.* *R* § 5 constituti.onibus (sic) *V* § 8 aut
non dicendo *om.* *R* § 9 pp. *RT*] praefecto *V* § 10 con-
suli *R al.*] consule *T* § 14 occasionem *V* § 15 super]
super *co V* § 17 ex] et *ex vulg.* § 21 complectentur
V § 28 ex quo in commune (communi *R*) facte sunt
manifeste *R* § manifeste *V*, *del.* *V* 3, *om.* reliqui lacuna
non notata; (et tempus exinde iis computari, id est hic
quidem ex quo omnibus fuerunt vel factae sunt) mani-
festae *suppl. Beck* § 30 directae *vulg.*] discrete libri] metro-
politans *V* 2 *vulg.* § 31 ne] nec *R* § 32 ignorantia *R*] igno-
rantione *V* 1 ignorantia *V* 2 *vulg.*

ἄνθρωποι τιθέντες καὶ πολιτευόμενοι δόξαιεν παραβαίνειν τὸν νόμον. Ὅπως δ' ἂν σαφέστερον ἐπὶ τὸ πρῶγμα δηλωθεῖ, Θεσπίζομεν, εἰ γραφεῖν τοιοῦτος νόμος, τοῦτον μετὰ μῆρας δύο τοῦ δοθέντος αὐτῷ χρόνου κρατεῖν καὶ πολιτευέσθαι εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ἀρχαῖντος τοῦτον τοῦ χρόνου πάσι φανερον αὐτὸν καταστήσαι, τὼν τε συμβολαιογράφων τὴν αὐτοῦ μαθητῶν δὲ δύναμιν τὼν τε ὑπερκῶν γινωσκόντων καὶ τὸν νόμον τηρούντων. οὕτω γὰρ οὐδενὶ 10 παντελῶς ἔσται παραίτησις τοῦ μὴ τὼν ἡμετέρον νόμον φυλάττειν. Οὐ γὰρ βουλόμεθα τὰς τῶν τελωνῶντων ἀνατρέπεσθαι βουλήσεις, πᾶσι μὲν οὖν σπεύδονεν τρόποις κυρίας αὐτὰς καθεστάναι. τί γὰρ ἂν καὶ ἐγκαλοῖμεν τοῖς τὴν θέσιν τῶν ἡμετέρων ἀγνοῦσασιν 15 διατάξων, κἂν εἰ τυχὸν μετὰ βραχὺ τοῦ γραφῆναι τὸν νόμον τὸν γε ἀγνοούμενον ἐπὶ προεῖθαιεν αἱ διαθήκαι, καὶ δια τοῦτο ἐν ταῖς διαθήκαις ἢ μὴ γραφάντων οἰκεία χεῖρὶ τὸ τῶν κληρονομῶν ὄνομα ἢ τριούρχιον μόνον καταλιπόντων τῷ παιδί ἄλλὰ μὴ 20 τετραούρχιον, ἐν ᾧ τὸν νόμον ἢ οὐ κείσθαι συνέβαιεν ἢ καὶ κείμενον διὰ τὸ μῆπω πρωτεῖσθαι δι- 1 καὶως ἀγνοεῖσθαι; Τοιγαρὸν καὶ μέχρι νῦν, καίτοι παλαιὸς ἦδη τῆς διατάξεως οὐσῆς καὶ ἐν τῷ ἔσων ἡμῶν κειμένης τῶν διατάξεων βιβλίῳ, ἦτις 25 γράφειν οἰκεία χεῖρὶ τὸ τοῦ κληρονομοῦντος ὄνομα διετίπωνεν, ὅμως πολλοὶ παρὰ τὴν αὐτῆς διεθέντο δύναμιν ἀγνοήσαντες αὐτῆς τὴν νομοθεσίαν· καὶ μέχρι νῦν τὰ τοιαῦτα παροφθίνετα προσαγγέλλεται τῷ ἡμετέρῳ κράτει, καὶ πᾶσι αἰ τοῖς τα τοιαῦτα δεηθεῖσι 30 συνέγραμμεν, ἐπεὶ μὴπω γενέσθαι ταῦτα καταρανεῖς συνέβαινε, καὶ θεῖους ὑπὲρ τοῦτων ἐποιησάμεθα τύπους δικαίαν αὐτοῖς φιλοτιμούμενοι τὴν συγγνώμην. ἵνα τοῖνυν μὴ ἐνοχλώμεθα περὶ τούτων καθ' ἑκάστην καὶ τύπους γράφειν αἰτώμεθα, διὰ τοῦτο Θεσπί- 35 ζομεν, ὡς εἴρηται, τὴν μὲν πρῶτον τῶν ἡμετέρων νόμων ἢ καὶ τῶν ἄλλων πόλεων. χρόνον γὰρ συκοῦ 40 διελθόντος ἐκεῖθεν καὶ τοῦ ἡμετέρου κώδικος πανταχῶς ἐμφθίνετος οὐκ ἂν εἰκότως ἀγνοεῖτο. 2 Τῆρ δὲ ἐτέραν τὴν νεωτέραν, ἦτις ἐν ταῖς μετὰ τὸν κώδικα διατάξεσι κεῖται, τὴν ὀρίζομεν τὸ τοῖς παῖσι

cap. I pr. (r. 3 sqq.) argumentum notatur 'Ροπ. 14, 18 ut νεαρὰ ἐξδ'.

menta facientes et instituentes legem violare videantur. Sed ut res etiam certius declaratur, sancimus, si scribatur talis lex, ut illa post menses duos temporis ei dati valeat et in usu sit sive in hac felici urbe sive in provinciis, cum post insinuationem hoc tempus sufficiat ad eam omnibus manifestam reddendam, ut et tabelliones vim eius cognoscant et subditi eundem intellegant legemque servant. Ita enim nulli omnino excusatio erit quominus nostram legem custodiat. Neque enim defunctorum voluntates subverti volumus, immo omnibus modis operam damus ut ratae sint. Nam quid accusemus eos qui promulgationem nostrarum constitutionum ignorarunt, etsi forte paulo post scriptam legem, quae quidem etiam tum ignoraretur, testamenta confecta sint, ac propterea ipsi in testamentis aut nomina heredum non scripserint propria manu aut quadrantem tantum nec vero triumtem filio reliquerint, dum contingeret legem vel non 1 latam esse vel quamvis latam quia nondum proposita esset, iure ignorari. Idcirco etiam usque adeo, quamquam iam antiqua est constitutio et in libro constitutionum qui a nobis cognomen habet posita, quae propria manu nomen heredis scribi iussit, tamen nulli contra vim eius testati sunt, cum ignorarent eam latam esse; et usque adhuc talia quaedam neglecta nuntiantur nostrae potestati, nosque omnibus, qui quid eius generis petierint, veniam utique dedimus, quoniam nondum manifestas esse factas eas constitutiones contigisset, sacrasque de his fecimus sanctiones iustam iis veniam largientes. Ne igitur de his cotidie molestia afficiamur et sanctiones scribere compellamur, propterea sancimus, sicut dictum est, ut antiquior illa lex in Iustiniano Codice posita valeat hic quidem ex eo tempore quo publicata est, in provinciis vero ex quo transmissa et manifesta facta est unicuique ex metropolitibus reliquisve civitatibus. Nam tempore longo inde exacto ac nostro Codice in omnes partes misso non recte ignorabitur. 2 Altera vero novissima, quae inter constitutiones post Codicem editas posita est, quae definit id quod

1 τιθέντες καὶ om. LB ε || 2 ἐτι om. LB || 6 πόλεως | τῆς add. B^c || 7 τοῦ χρόνου τούτου L || 9 μαθητῶντων M || 11 νόμον φυλάττειν MB | φυλάσσειν αὐτὸν L || 19 ἢ aut etiam ε || 24 ἦδη om. ε || 35 αἰτώμεθα Zachariae | αἰτούμεθα M (αἰτούμεθα vulg.) || 37 κώδικα M^a || 41 ἐκεῖθεν om. ε

homines facientes videantur praevaricari legem. Ut autem apertius adhuc causa declaratur, sancimus, si scripta fuerit huiusmodi lex, hanc post duos menses dati ei temporis valere et in republica tractari 5 sive in hac felicissima civitate sive in provinciis, post insinuationem sufficienti hoc tempore omnibus manifestam eam constituere, et tabellionibus eius cognoscentibus virtutem et subiectis agnoscentibus legemque servantibus. Sic nulli omnino erit declinatio, ut nostram custodiant legem. Non enim volumus deficientium infringi voluntates, omnibus siquidem studemus modis ratas eas constituere. Cur enim culpabimus eos qui positas nostras ignoraverunt constitutiones, vel si forte post paululum quam scripta lex est et adhuc ignorata, processerint testatores et propterea in testamentis aut non scripserint propria manu heredum nomina aut etiam tres uncias solum reliquerint filio et non quattuor, in quo legem aut non positam contigit aut positam et eo quod nondum proposita fuerit iuste ignoratam.

1 Igitur etiam hactenus, licet antiqua constitutio sit et in cognominis nostri posita constitutionum Codice, quae scribi propria manu heredis nomen disposuit, tamen plurimi praeter eius testati sunt virtutem ignorantes eius legislationem, et hactenus talia praetermissa denuntiantur nostrae potestati; et omnibus semper talia poscentibus veniam dedimus, quoniam nondum fieri has manifestas evenerat, et sacras super his fecimus formas iustam eis largientes veniam. Ne igitur inopportunitatem patiamur de his per singulos dies et formas scribere cogamur, propterea sancimus, sicut dictum est, seniorum quidem in Iustiniano positam Codice valere hic quidem ex quo insinuata est, in provinciis autem ex quo directa et palam facta est in unaquaque metropoli aut alia civitate: tempore namque plurimo transeunte et nostro Codice ubique directo non recte ignorabitur.

2 Alteram vero novellam, quae inter constitutiones post Codicem posita est, decernentem quod filiis

1 priuari R || 2 declararetur R || 4 eis V || tempore V¹ || 6 insinuatione V || 7 manifeste RV || 10 custodiat vulg. || 15 *praecesserint RV decesserint vulg. || 16 scripserunt ed. pr. || 17 etiam om. R¹ || uncias R¹ || 18 reliquerint vulg. | reliquerunt (relinquerunt V) libri | filia R || 19 contigit (contingit aut positam bis scr.) R¹ || eo V vulg. | ex eo RT || 26 virtutes R¹ || 27 latio]om (sic) V || talia R² in ras. || 28 potestatis R¹ || 29 dedemus V^o || 30 manifestasse cueniant V || 31 formam R¹ || iuxtam V || largientes uenientes ueniam R^o || 38 ciuitate om. V

καταλιμπανόμενον κρατεῖν ἐπὶ τε τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐν τε ταῖς ἐπαρχίαις μετὰ δύο μῆνας τῆς ἐμφανίσεως, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν· διότι γενομένων ἡμῖν ἰσοτύπων διατάξεων περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐνοστάσεως τῶν παιδῶν, τῆς μὲν τῆ Ἑλλήνων φωνῆ γεγραμμένης διὰ τὸ πᾶν πλήθει κατάλληλον, τῆς δὲ τῆ Ῥωμαίων ἤπερ ἐστὶ καὶ κυριωτάτη διὰ τὸ τῆς πολιτείας σῆμα, ἣ μὲν καλάνδας Μαρτίας ἔχει, γραφικαίαι μὲν τότε, οὐκ ἐμφανισθεῖσα δὲ τηρικαῦτα εὐθύς, ἣ δὲ τῆ Ῥωμαίων φωνῆ γεγραμμένη πρὸς Δολομῶντα τῶν ἐνδοξοτάτων τῶν ἐν Ἀφροῖς ἱερῶν ἡγουμένων πραιτωρίων καλάνδας Ἀποιλίας προσγεγραμμένης 3 ἔχει· διόπερ οὐδὲ ἡ τῆ Ἑλλάδι φωνῆ γραφεῖσα γέγονε παραζήτημα καταφανές, ἕως καὶ ἡ τῆ Ῥωμαίων συντεθεισα γλώττῃ γέγονε τε καὶ ἐξεπέμφθη, 15 ἀμέλει δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἐνδοξοτάτους ἐπαρχοὺς τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων γεγραμμένη (φραμὲν δὴ τὴν Ἑλληνίδα) κατὰ τὸν Μαιὸν μῆνα ἐνεφανίσθη τε τῶν αὐτῶν δικαστηρίων καὶ ἐξεπέμφθη. Θεσπίζομεν τοίνυν δεῖν τὴν αὐτῆς νομοθεσίαν τὴν περὶ 20 τοῦ μέτρου τῆς ἐνοστάσεως τῶν παιδῶν διαλεγομένην κρατεῖν ἐνταῦθα μὲν ἀπὸ τῶν τότε καλανδῶν Μαιῶν, ἵνα τὴν διμῆρον αὐτῇ φυλάξωμεν, ἐν δὲ δὴ ταῖς ἐπαρχίαις ἐξ ὅτου γέγονεν αὐτῇ καταφανές, κίκεῖσε τῆς διμῆρον μετὰ τὴν ἐμφάνειν φυλαττομένης. εἰ δὲ 25 οὐπω καὶ νῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἐξεπέμφθη, ὅτι ταμίστα αὐτῆν τε καὶ τὰς ἄλλας, αἵπερ ἴσως οὐκ ἐξεπέμφθησαν ἐτι ἢ κἄν ὑστερον ἡγουμένου θεοῦ πατρῴων τεδείεν, ἐκπεμφθῆναι τε καὶ ἐκπέμπεσθαι, ἐφ' ᾧ τε τὰς ἡμετέρας διατάξεις ἐν ταῖς μητροπόλεσι 30 τῶν ἐθνῶν γενέσθαι τε καὶ γίνεσθαι καταφανές· τοὺς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους αὐτοὺς στελεῖλαι τε αὐτάς καὶ στέλλειν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι ταῖς ἐφ' ἑκάστη ἐπαρχία τεταγμέναις, ὥστε μηδένα τὸ λοιπὸν 4 προφασίζεσθαι μηδεμίαν ἄγνοιαν. Ὡς τὸ γε παρελθὼν ἵπταν δικαίαν ἔχει συγγνώμην, καὶ κρατεῖταισαν αὐ τῶν τελευτησάντων διατυπώσεως, κἄν εἰ ἐναγχοὺς γένοισαι, καθάπερ αὐτάς ἐκείνοις πεποιῆνται, κἄν εἰ κατὰ τὴν προτέραν κρατούσαν νομοθεσίαν γράμμασιν οἰκειοῖς οὐκ ἔγραψαν τὰς τῶν κληρονόμων προσηγο- 40 ῖαις ἢ τοῖς μαρτυροῦσιν αὐτοὺς οὐκ ἐποιῆσαντο καταφανεῖς, ἣ τριούγκιον ἀλλ' οὐ πλείον καταλειπίσαι τοῖς

relinquatur, valere et in hac felicissima civitate et in provinciis post duos menses insinuationis, sicuti praediximus: eo quod factis a nobis uniformibus constitutionibus de mensura institutionis filiorum, alia quidem Graecorum lingua conscripta propter multitudinis frequentiam. alia vero latina, quae etiam firmissima propter reipublicae figuram est, illa quidem kalendarum Martiarum habet conscriptionis tunc diem, non autem insinuata tunc, alia vero Latina voce conscripta ad Solomonem gloriosissimum apud Afros sacrorum praesulem tunc praetiorum kalendas Aprilis:

3 quia neque Graeca lingua conscripta mox palam facta est ***** et directa, denique etiam quae hic ad gloriosos praefectos sacrorum nostrorum praetiorum scripta est, id est Graeca, Maio mense insinuata est in eadem sede atque directa. Ideoque sancimus oportere eius legislationem quae de mensura institutionis filiorum eloquitur valere hic quidem ex kalendis tunc Maiis, ut duos menses ei servemus, in provinciis autem ex quo haec palam facta est, etiam ibi duobus mensibus post insinuationem servandis. Si vero nondum hactenus in omnibus provinciis destinata est, velociter et eam et alias quae forte non missae sunt adhuc aut etiam postea comitante deo a nobis faciendas mitti nunc vel mittendas esse, quatenus nostrae constitutiones in metropolitanis civitatibus fiant vel faciendae sint manifestae; provinciarum vero praesides ipsos mittere eas et missuros esse pro omnes civitates sub unaqueque provincia constitutas, ut nullus de cetero occasionem sumat cuiuslibet ignorationis.

4 Unde praeteritum omne iustam habet veniam, valeantque defunctorum dispositiones, vel si nuper factae sint, sicut eas illi fecerunt, vel si secundum prius tenentem legislationem litteris propriis non scripserunt heredum appellationes aut testibus eas non fecerunt manifestas aut tres uncias et non am-

§ 4 summam notat Anonymus Bodleianus ap. Zachariae 'Avéxδ. p.213 ubi citatur vsaq̄ ἐς'.

liberis relinquendum est, valeat et in hac felici urbe et in provinciis post duos menses insinuationis, sicuti antea diximus, quoniam cum duo exempla constitutionum de modo institutionis liberorum a nobis facta sint, alterum Graecorum lingua conscriptum propter idoneas multitudini rationes, alterum Romanorum, quod quidem vel maximi momenti est propter reipublicae formam, alterum quidem kalendas Martias habet, utpote scriptum eo tempore nec vero tunc statim publicatum, alterum vero Romanorum lingua scriptum ad Salomonem gloriosissimum praefectum sacro in Africa praetorio kalendas Aprilis adscriptas 3 habet: unde ne illud quidem quod Graeca lingua conscriptum est, statim manifestum factum est, donec etiam Romanorum lingua compositum exemplar et confectum est et emissum: certe illud ad gloriosissimos qui hic sunt praefectos sacro nostro praetorio scriptum (Graecum dicimus) mense Maio et publicatum in iudicio eorum et emissum est. Itaque sancimus, ut eius legis praecepta, quae de modo institutionis liberorum agunt, valeant hic quidem inde a kalendis illis Maiis, ut duorum mensium spatium iis servemus, in provinciis autem ex quo illa manifesta facta est, servato ibi quoque duorum mensium spatio post insinuationem. Quodsi ne nunc quidem in omnibus provinciis emissae est, quam celerrime et ipsa et ceterae, quae fortasse nondum emissae sunt, vel si quae postea quoque deo duce a nobis ferantur, et emittantur et usque emittendae curentur, quo nostrae constitutiones in metropolitibus gentium et sint et fiant manifestae; provinciarum vero praesides ipsi et militant eas et usque mittendas curent per omnes urbes in 4 singulis provinciis constitutas: ut in posterum nemo ullam ignorantiam praetexat. Nam quae praetoria sunt omnia iustam habent veniam, valeantque defunctorum dispositiones, licet nuper factae sint, quemadmodum eas illi fecerunt, etiamsi secundum leges quae olim valuerunt propria manu non scripserint heredum nomina sive testibus eos non fecerint manifestos, aut si quadrantem nec amplius liberis reli-

9 εὐθύς om. 5 || 12 προσγεγραμμένης ἔχει om. 5 || 16 *ἐπαρχοὺς M || 22 τότε M5] πρὸς is' con. Zachariae non recte || 28 *κίκεῖν καὶ M || 33 ἐφ' ?) sub (i. e. v. p' ?) 5 || 37 ἐναγχοὺς dedi ex 5] ἐν ἄσπει M || 41 αὐτοῖς] eas (i. e. αὐτάς) 5, non male (cf. tamen Cod. 6, 23, 29 § 1) || 42 ταῖς M

vulg. || *sacrum libri || 11 *kalendis aprilis V vulg. kalendis aprilibus R || 13 quia neque R] quia neque vero V quia vero neque R² vulg. || 14 facta om. R¹ | lacunam non notant libri; suppleendum fere donec etiam Latina composita lingua facta est | etiam quae hic] quae etiam (etiam del. m. 1) hic | hic V || 15 gloriosissimos vulg. || 16 id est idem R || graeca R² V] lingua add. R² vulg. || 17 id est vulg. || 18 eius legislationem oportere R || 19 hec R² || 20 tunc om. R² | madiis RT || 23 mundum V || 25 autem postea etiam V || 26 comitante R || 27 nostras libri | 30 missurus R¹ || 37 sint RV] sunt vulg. || 40 autem tres V^a

2 sicut V || 3 uniformi V¹ || 4 aliam libri || 5 linguam V || conscriptam libri || multitudinis V^a multitudinis ex multitudines corr. V^b || 6 aliam libri || vero non R¹ || latinam R¹ VT || 7 figura R || 9 non] noua RVT¹ || tunc V] est tunc RT², om. T¹ || 10 solonem R¹ salomonem R²

πασίν. οὐ γὰρ ἀνατρέψεται, καθάπερ εἰπόντες ἐφθίμεν, τὰς τῶν τελευτώντων βουλόμῃ διατυπώσῃς, ἀλλὰ καὶ κυρίας ταύτας διὰ πάντων ἀποφαίνου-
 5 λει. ὥστε κὰν εἰ σύγγεγυς ἐγράφησαν αἱ διαθήκαι μετὰ τὴν θείον τοῦ νόμου, οὐπὺ δὲ ἔτυχον αἱ δια-
 τάξεις γεγόμεναι καταφανεῖς, ἐπιζητούντων δὲ ἰσῶς τῶν διαθεμένων οὐκ ἠμεψήθησαν, μετέωσαν καὶ οὐ-
 10 τως αἱ ἐνοστάσεις αἱ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸν τότε φανε-
 ροὺς ὄντας γεγόμεναι νόμους τὴν οἰκίαν ἰσχυρὰ ἔχου-
 σαι, καὶ οὐκ ἐγκαλοῦμεν διότι καθ' ὃν ἐπεβίον 10
 χρόνον ἐκεῖνοι ταύτας οὐκ ἤμεψαν. οὐ γὰρ πάντα
 ἴσθιμι ἐφ' ἧμῖν οὐδὲ αἰεὶ τισὶ καιρὸς γίνεται διαθήκης,
 αἰγνιδίων τε πολλὰκις ἐπίσιν ἀνθρώποις τελευτῶν
 15 τῆς τοῦ διαθέσθαι τούτους ἐξουσίας ἀφαιροῦμεναι.
 ὥτε τοῦ ἐξ ἀρχῆς γεγόμενον ὁρθῶς ἐκ τοῦ μὴ ἀμει-
 ψθῆναι προσήκειν οὐχ ἠγούμεθα ὕστερον ἐλαττούσθαι
 καθ' οἰοῦν ἢ ἀνατρέψεται, ἀλλ' ἐν ἀρραγεί μένειν,
 20 τῆς τότε παραστάσεως τῶν διαθεμένων γνώμης ἰσχυρὰς
 διαμενεούσης. εἴη γὰρ ἂν τῶν ἀτόπων τοῦ γεγόμενον
 ὁρθῶς ἐκ τοῦ μὴ γεγονότος ὕστερον ἀνατρέψεται. 20
 ὁ συνελόντας τοῖνον εἰπεῖν λαμβανέτωσαν οἱ παῖδες
 τοῦ καταλειμμένου αὐτοῖς, εἰ οὕτω τόχοι, παρὰ τῶν
 πατέρων τριούγκιον ἐκ τῶν οὕτως γεγομένων διαθη-
 25 κῶν ἢ πρὸ τῆς τοῦ νόμου θέσεως, ἢ μετὰ τὴν θείον
 τοῦ νόμου πρῶν δὴ τούτων παρὰ τοῖς ἀρχαῖον ἐμ-
 φανῆ καταστῆναι. εἰ δὲ καὶ προσκίετο ταῖς διαθή-
 καις τὸ χρῆμα τοῦ λείπου αὐτοῖς ἀναπληρωθῆναι πρὸς
 τὸ τότε κατὰ τοῦ νόμου ἐποφειλούμενον, τοῖτο λαμ-
 βάνεσθαι κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους, ὥστε εἴπερ
 30 ἔλλειπε τι τῶ τριούγκιῳ, εἰς ἐκεῖνο τὴν ἀναπλήρωσιν
 γίνεσθαι, ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ τετραούγκιον, τὸ ὕστερον
 μὲν νομοθετηθέν, οὕτω γε μὴν τότε γνωσθέν.

Ἐπιλογος. Ἰν τοῖνον παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ
 τοῖδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον διὰ κρυμμάτων οἰ-
 35 κίων ἢ σὴ ὑπεροχῇ πᾶσι ποιησάτω φανερὰ τοῖς τε
 ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ταύτης πόλεως τοῖς τε ἔξωθεν, ὅπως
 ἂν ἅπσις γένοιτο σαφῆ τὰ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆ πάντων
 ἀσφαλείᾳ νομοθετηθέντα. Dat. k. Mai. CP. imp. dn.
 Iustiniani pp. Aug. ann. XII., Iohanne v. c. cons.

plus reliquerunt filiis. Non enim infringi sicuti
 praediximus defunctorum volumus dispositiones, sed
 et ratas eas per omnia declaramus, ut vel si proxime
 scripta sunt testamenta post positionem legis, non-
 5 dum vero contigerat constitutiones factas innotuisse,
 et superviventibus forte testatoribus non sunt mu-
 tata, maneant etiam sic institutiones quae ab initio
 secundum tunc certas extantes factae sunt leges
 propriam virtutem habentes, et non accusandae eo
 10 quod tempore quo supervixerunt illi eas non muta-
 verunt. Non enim omnia sunt in nobis nec semper
 quibusdam tempus fit testandi, repente plerumque
 incidunt hominibus mortes testandi eis potestatem
 auferentes. Quamobrem ab initio factum recte eo
 15 quod non fuerit mutatum non arbitramur postea
 mutari aut aliquo modo infringi, sed immutatum
 manere quae tunc placuit testatori sententiam vali-
 deque servari. Erit namque absurdum, ut quod
 factum est recte ex eo quod tunc non erat factum
 20 postea mutetur.
 5 Collective igitur dicendum percipiant filii relictas
 sibi, si ita contigerit, a patribus tres uncias ex
 testamentis ita factis aut ante legis positionem aut
 post positionem legis, antequam haec tamen apud
 25 iudices innotesceret. Si vero adiectum sit testamen-
 tis, oportere quod reliquum est eis impleri secundum
 quod tunc legibus debebatur, hoc percipiendum sec-
 undum antiquas leges, ut si deest tribus unciis,
 secundum illud supplementum fiat et non in quadri-
 uncio, quod postea quidem sancitum est, nondum
 tamen tunc agnitum.

Ἐπιλογος. Quae igitur placuerunt nobis et per
 hanc sacram declarata sunt legem, praeceptis pro-
 priis tua eminentia omnibus faciat manifesta et qui
 in hac maxima civitate et qui foris inhabitant, qua-
 tenus omnibus fiant palam quae a nobis pro omnium
 cautela sancita sunt. Dat. kal. Maias Constantino-
 poli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne
 [a.538] v. c. cons.

querint. Neque enim subverti volumus defunctorum voluntates, sicuti modo diximus, sed potius per
 omnia ratas eas ostendimus. Itaque quavis proxime post legem latam testamenta scripta sint necdum
 vero constitutiones manifestas fieri contigerit, nec superstitionibus forte testatoribus mutatae sint, maneant
 sic quoque institutiones, quae ab initio secundum leges tum notas factae sunt, propriamque vim habeant
 nec arguantur, quoniam quo tempore illi superstites fuerunt eas non mutaverint. Neque enim omnia
 venes nos sunt nec semper cuique tempus est testandi; ac saepe repente mors homines opprimit eoque
 testandi facultate privat. Itaque quod ab initio recte factum est, inde quod non mutatum est, nullo pacto
 putamus postea immutandum vel evertendum esse, sed incorruptum manere, ut quae tum testatori placuit
 voluntas firma permaneat. Absurdum enim fuerit, si id quod recte factum est ex eo quod factum non est
 5 postea evertatur. Ut igitur rem oratione complectamur, accipiant liberi relictum sibi, si ita con-
 tingat, a parentibus quadrantem ex testamentis ita factis sive ante legem latam, sive post latam legem
 priusquam eadem apud magistratos innotuerit. Si vero testamentis adiectum sit, ut quod deest ipsis suppleat-
 ur ad quantitatem tum secundum leges debitam, id accipiat secundum veteres leges, ita ut, si quid de-
 est quadranti usque ad illum supplementum fiat nec vero usque ad trientem, quod postea quidem lege
 sancitum est, tum tamen nondum erat cogitum.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur, per edicta propria
 tua sublimitas omnibus faciat manifesta tum qui in hac magna urbe quam qui extra eam sunt, ut omni-
 bus palam fiant quae a nobis propter omnium securitatem sancita sunt.

16 προσήκειν om. ε || 17 καθ' οἰοῦν ἦ | aut aliquo
 modo ε || 20 ἐκ τοῦ μὴ γεγονότος] ex eo quod tunc non
 erat factum ε || 38 k. Mai. Ms Ath. | μὴναι μαιφ Theod. ||
 imp. Iustiniano pp. agu. annu. XII. M (cf. ε), βασιλείας
 Ἰουστινιανου τὸ ἐβ' Ath., εἰτε ἐβ' τῆς βασιλείας Theod. ||
 3) Iohann. uc. cons. M (ε) ὑπάτεια Ἰωάννου Theod.]
 μετὰ τὴν ὑπάτειαν Ἰωάννου Ath (subscr. dat. cons.
 Iohannis (Iluoannem *) Iul. 629)

5 innotuisset V^a || 8 legem R^a || 9 habere et non ac-
 cusandas libri, corr. vulg. || 10 non] n V¹ || 12 sit V] sit
 RT || repente] et repente vulg. || 13 morte V¹ || 16 muti-
 latam V¹ || 17 uallideque R] 20 mittetur R¹ || 21 perci-
 piatur R || relictas vulg.] relictas libri || 23 positio V¹ ||
 25 innotesceret R² || 27 debeatur V || 28 antiquitas R
 si] si quid vulg. || 29 illas vulg. || supplementum V || 30 non-
 dum RT || non V || 31 agnitum (agnitum e V^a) Vvulg.]
 cognitum RT || 38 sancta V¹ || subscriptionem dedimus
 ex Bamb. I || Constantinopolim dominus Iustin. Bam. I ||
 Iohanni Bamb. I

ΕΞ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΚΤΙΖΕΙΝ ΕΥΚΤΗΡΙΟΝ ΟΙΚΟΝ ΧΩΡΙΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΦΟΡΙΣΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΠΗΜΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΤΙΖΟΜΕΝΟΥ ΕΥΚΤΗΡΙΟΥ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΜΗ ΑΠΟΑΙΜΙΑΝΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΚΚΟΙΗΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

10

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ οἰκουμένικῷ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Καὶ τὰ περὶ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν πολλοὶς περιλαβόντες νόμοις ἐστὶ καὶ ἕτερον δεόμεθα πρὸς τὰς ἀνακνήσας τῶν ὑποθέσεων καὶ αὐθις ἀναφρομένους ἀρκοῦντος. πολλοὶ γὰρ ὀνόματος ἕνεκεν πρὸς ποίησιν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ὁμῶσιν, εἶτα ταύτας οἰκοδομησάμενοι οὐκέτι φροντίδα τίθενται τοῦ καὶ δαπάνην αὐταῖς ἀφορίσαι πρόπουσαν εἰς τε λυγροκαίαν εἰς τε τὴν τῶν προσεδουμένων ἀποτροφὴν καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, ἀλλὰ καταλιμπάνουσιν αὐτὰς ἐν γυμνοῖς οἰκοδομίαισι καὶ ἢ καταλυομένας ἢ πάσης ἱερᾶς λειτουργίας ἔστερημένας.

CAPUT I.

Θεοφιζομεν τοίνυν πρὸ πάντων μὲν ἐκεῖνο γίνεσθαι, ὥστε μηδενὶ παρορησίαν εἶναι μήτε μοναστήριον μήτε ἐκκλησίαν μήτε ευκτήριον οἶκον ἀρχεῖν οἰκοδομῆν, πρὶν ἂν ὁ τῆς πόλεως Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος παραγενόμενος εὐχὴν τε ἐν τῷ τόπῳ ποιήσῃ αὐτο καὶ σταυρὸν πηξάτω δημοσίαν ἐκεῖσε πρὸσδοσιν ποιησάμενος καὶ τὸ πρᾶγμα φανερὸν ἅπασιν καταστή-

25

Nov. LXVII (Authent. LXIX = Coll. V tit. 17: gloss.) Graece extat in M, cap. 1. 2 cum prooemio et epilogo in L eademque omisso epilogo decurtata in Iohannis Scholastici collectione LXXXVII capitulorum 27 (inde in appendice Nomocanonis L titulum cap. eccl. 17). — Epi. Theod. 67, Athan. 1, 7 (inde Coll. const. eccl. III, 1, 7). Iulian. const. LXI.

LXVII.

UT ORATORIUM NEMO AEDIFICET PRAETER VOLUNTATEM EPISCOPI, ET UT PRIUS DEFINIAT EA QUAE PERTINENT AD CURAM ET STATUM ORATORII AEDIFICANDI. ET EPISCOPI NE DESINT SUIS ECCLESIIIS. ET DE ALIENATIONE ECCLESIASTICARUM RERUM IMMOBILIUM.

Idem Augustus Menae sanctissimo et beatissimo archiepiscopo universali et patriarchae

Praefatio. Cum quae ad sanctissimas ecclesias pertinent multis legibus complexi simus, etiam alia egemus quae ad emergentes causas ac denuo renascentes suppeditet. Multi enim nominis gratia ad sanctissimas ecclesias condendas festinant, deinde iisdem aedificatis non amplius curam adhibent ut etiam impensis idoneas iis assignent et ad luminaria accendenda et ad alimoniam eorum quae circa eas versantur et ad sacrum ministerium, sed relinquunt eas in nudis aedificiis constantes et aut destruendas aut omni sacro ministerio privatas.

I. Sancimus igitur ante omnia illud fieri, ut nemini liceat neque monasterium neque ecclesiam neque oratorium aedificare incipere, antequam deo carissimus civilis episcopus praesens et vota in loco fecerit et crucem fixerit publice ibi procedens atque rem omnibus manifestam fecerit. Multi enim ora-

2 rubr. Περὶ τῶν κτιζόντων εὐκτήρια, καὶ περὶ τοῦ μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ περὶ ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικῶν ἀκινήτων πραγμάτων Theod. || 3 οἶκον om. Coll. 87 cap. || γνώμης om. Ath. || ἐπισκόπων καὶ περὶ (περὶ om. M) τὸν — 10 πραγμάτων M[G] ἐπισκόπου καὶ τὰ ἐξῆς Ath. ἐπισκόπου, καὶ ὅπως χρῆ τὸν κτιζόντα προνοήσασθαι Coll. 87 cap. ἐπισκόπου, καὶ εἰ πρότερον τὰ εἰς λυγροκαίαν καὶ φιλοκαλίαν καὶ ἀποτροφὴν τῶν προσεδουμένων στήσῃ index Coll. 87 cap., app. Nomoc. || 11 τῷ — 12 πατριάρχῃ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Coll. 87 cap. (verba ἀρχιεπισκόπῳ καὶ om. M^a) || 13 Καὶ τὰ περὶ τῶν Περὶ τῶν Theod. || ἀγίων Ath., Coll. 87 cap. v. l. || 14 ἐστὶ τὸ καὶ L || ἕτερον Coll. 87 cap. v. l. || 16 ἀρκοῦντες Coll. 87 cap. || 17 ἕνεκα Coll. 87 cap. v. l. || ἀγιωτάτων τῶν ἀγιωτάτων app. Nomoc. || 18 ταῦτα M || οἰκοδομησάντες Coll. 87 cap. v. l. || 22 οὖσαν L || 23 ἀπάσης app. Nomoc. || ἀπεστερημένας Coll. 87 cap. v. l. || 25 μηδενὶ μηδὲ app. Nomoc. || μήτε — 26 μήτε — μήτε Coll. 87 cap.] μηδὲ —

μηδὲ — μηδὲ M L (app. Nomoc.) || 26 οἶκον om. L || 28 παραγενόμενος γενόμενος app. Nomoc., om. ε || ποιήσῃ M || ποιήσῃτο L Coll. 87 cap. || 29 πηξάτω M L app. Nomoc. || πηξάτω Coll. 87 cap. || πρόσδοσιν L Coll. 87 cap. || πρόσδοσιν M, app. Nomoc. || 30 *καταστήσει (vel καταστήσει) καταστήσει (καταστήσει Coll. 87 cap. r. l., app. Nomoc.) libri statuens (i. e. καταστήσει?) ε et Iul. c. 205

1 sq. R; LXVIII V || 2 domum V] domos RT || 3 voluntate V || 5 statuta V¹ || fabricatio R¹ fabricationis V¹ || 6 non desint suis ecclesiis RT] suas ecclesias non desinant V || 8 mobiliam R¹ V¹ || 11 mense R] mense VT || 12 constantinopolim RV || 15 emergentia] ei emergentia V^a || 16 ad] non ad RV al. || 17 edificantes R (ut sic saepius) || 19 deponant om. R¹ || decedentes R] obseruandum V² || 20 misterium R || 21 aut et destruentes aut omnino V || 22 fraudandas V || 24 prae omnibus] prioribus R¹ || 29 et causam] aut causam V¹

οσι. πολλοὶ γὰρ ὑποδύμενοι κτίζειν θῆθεν εὐκτη-
ρίους οἴκους τὰς ἐαυτῶν θεραπεύουσι νόσους, οὐκ ὀρθο-
δόξων ἐκκλησιῶν κτίσται γινόμενοι ἀλλὰ σπηλαιῶν
ἀτόπων.

Multi enim simulantes fabricare quasi orationis do-
mos suis medentur langoribus, non orthodoxarum
ecclesiarum aedificatores facti, sed speluncarum illi-
citarum.

CAPUT II.

Ἐπειτα μὴ ἄλλως αὐτὸν ἐκκλησίαν ἐκ νέου οἰκοδο-
μεῖν, ποῖν ἂν διαλεχθεῖν πρὸς τὸν Θεοφιλέστατον
ἐπίσκοπον καὶ ὀρίσειε τὸ μέτρον ὕπερ ἀφορίζειε πρὸς
τε τὴν λυγκοαίαν καὶ τὴν ἱεράν λειτουργίαν καὶ τὴν
ἀδιάφθορον τοῦ οἴκου συντήρησιν καὶ τὴν τῶν προ-
εδρεύοντων ἀποτροφήν· καὶ εἴπερ ἀτάρως ἔχει
δοξείε, ποιείσθαι αὐτὸν πρότερον δωρεὰν τῶν ἀφορι-
ζομένων μελλόντων οὕτω τε τὸν οἶκον οἰκοδομεῖν. εἰ
μῆτοι γε οὐκ ἀρκοίη μὲν τις πρὸς τοῦτο, ὀνόματος
δὲ ἰσως ἐπιθυμῶν τοῦ καὶ αὐτὸς κτίστης ἐκκλησίας
καλεῖσθαι βούλοιστο τὸ τοιοῦτο πράξει. πολλὰ καὶ ἐν
ταύτῃ τῇ βασιλευσούσῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκ-
κλησίαις τυγχάνουσι τὸν προσήκοντα μὲν λειτουργου-
μεναι τρόπον, κινδυνεύουσαι δὲ καταπεσεῖν ὑπὸ πα-
λαιότητος, ἢ καὶ μικροὶ καθεστῶσαι καὶ ἄκοσμοι τρεῖς
παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ταύτας ἐρχεσθόντων, καὶ
ἐξίσται αὐτῶν μίαν τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἀπολα-
βόντι ταύτην οἰκοδομησάσθαι, κἀνταῦθα γνώμῃ τοῦ
Θεοφιλοῦς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπου τοῦ πράγματος
γινόμενον. οὕτω γὰρ ἔσται αὐτῶ καὶ ἱεροῦ οἴκου κτί-
στην κληθῆναι καὶ μηδὲν οἰκοθεῖν προσδαπανήσας,
τῶν ἐξ ἔθους ἀφωρισμένων ἤδη περὶ τοῦτο δαπανη-
μάτων ἐπιδομένων παρὰ τῶν καὶ πρότερον ταῦτα
χρησούντων.

5 Deinde non aliter quempiam ecclesiam ex novo
aedificare, priusquam loquatur ad deo amabilem epis-
copum et definiat mensuram quam deputat et ad
luminaria et ad sacrum ministerium et ad incorrum-
pendam domus custodiam et observantium alimenta:
10 et si sufficienter habere videatur, faciat prius dona-
tionem eorum quae futura sunt deputari, et ita
domus aedificetur. Si autem non sufficiat quidem
aliquis ad hoc, nomen vero forte habere desiderans,
quo et ipse fabricator ecclesiae vocetur, vult aliquid
15 tale facere, multae et in hac regia civitate et in
provinciis ecclesiae sunt, in quibus competenti qui-
dem administratur modo, periculum vero ruinae pa-
tiantur per vetustatem aut etiam parvae constitutae
et inordinatae secundum desiderium horum qui eis
deputati sunt: licebit ei unam talium ecclesiarum
accipiente hanc aedificare; et hic voluntate deo
amabilis orthodoxorum episcopi res agenda est. Sic
enim poterit et sacrae domus fabricator vocari et
nihil de suo superexpendere, deputatis iam circa
15 haec expensis oblati ab eis qui etiam prius has
expendebant.

CAPUT III.

Κακεῖνὸ γε μὴν Θεοπίστομεν, ὥστε κατὰ τὸν ἡδὴ
παρ' ἡμῶν φουτῆσαντα νόμον τοὺς Θεοφιλεστάτους
ἐπισκόπους ταῖς ἐαυτῶν ἐκκλησίαις προσκαρτερεῖν, καὶ
μὴ καταλιπᾶναι μὲν αὐτάς, χρόνον δὲ πολὺν ἐν-
τάθα διατριβεῖν καὶ ἀναγκάζειν τοὺς κατὰ χῶρον

Illud quoque sancimus, quatenus secundum iam a
nobis prolatam legem deo amabiles episcopi in suis
ecclesiis maneant, et non relinquant quidem eas,
tempus vero multum hic morentur et cogant per

cap. II summarium habet *Nomoc. XIV tit. 3, 14, cap. III summarium id. 8, 2.*

oria scilicet aedificanda suscepturi sua mala curant, dum non orthodoxarum ecclesiarum, sed spelunca-
rum illicitarum aedificatores fiunt.

II. Deinde ne is aliter ecclesiam novam aedificet, priusquam cum deo carissimo episcopo locutus
sit atque modum definerit, quantum et ad luminaria accendenda et ad sacrum ministerium et ad domum
sartam lectam conservandam et ad eorum qui ibi versantur alimoniam adsignet; et siquidem abunde
sufficere videatur, prius donationem faciat eorum quae adsignanda sunt itaque domum aedificet. Si quis
vero ad hoc non sufficiat, sed fortasse nomen seclaturus, ut ipse quoque conditor ecclesiae vocetur, tale
quid agere velit, multae sunt et in hac regia urbe et in provinciis ecclesiae, quae quoniam idoneo modo
administrantur, pericula tamen est ne prae vetustate collabantur, vel etiam quae parvae sint ac minus
ornatae quam desiderant qui in iis ministrant, ac licebit ei unam ex eiusmodi ecclesiis sumere eamque
reaedificare, ut tamen hic quoque secundum consilium deo cari orthodoxorum episcopi res peragatur.
Ita enim obtinetur ei ut et sacrae domus conditor appelletur et nihil de suo insuper erogat, cum expensae
de more iam ad eam rem adsignatae ab iis praestentur qui etiam prius eas subministrabant.

III. Verum illud quoque sancimus, ut secundum legem a nobis iam editam deo carissimi episcopi
in suis ecclesiis permanant, neve eas deserant et multum temporis hic morentur cogantque occo-

1 πολλοί — 4 ἀτόπων om. Coll. 87 cap. || 2 Θερα-
πειουσι L || νόμος L^a || 5 Ἐπειτα || Καὶ Coll. 87 cap. ||
αὐτὸν ML || τινὰ Coll. 87 cap., ε || νέον Mε || νέας L
Coll. 87 cap. || 6 πρὸς τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον
(ἀρχιεπίσκοπον M) MLε || τῷ ἐπισκόπῳ Coll. 87 cap.
(τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ Nomoc. XIV tit.) || 7 ὀρίσειε
ML || ὀρίσει v. l. ὀρίση Coll. 87 cap. || τῷ μέτρῳ ἕπερο
Coll. 87 cap. v. l. || 8 τε τῆν τῆν om. Coll. 87 cap. ||
9 ἀδιάφθορον M Coll. 87 cap., Nomoc. XIV tit.) διάφθο-
ρον app. Nomoc. Διάφορον L διάφορον Coll. 87 cap. v. l. ||
συντήρησιν M || τήρησιν L Coll. 87 cap., Nomoc. XIV tit.
|| 10 καὶ εἴπερ — 12 οἰκοδομεῖν om. Coll. 87 cap. || 12 sq.
4 — μὲν τις || Εἰ δὲ τις οὐκ ἀρκοίη Coll. 87 cap. ||
14 δὲ om. app. Nomoc. || αὐτὸν κτίστην app. Nomoc. ||
15 βούλοιστο — πρῆξις om. Coll. 87 cap. || τε om. L
|| πολλὰ — 18 κινδυνεύουσαι || πολλὰ ἐκκλησίαις τυγχί-
νουσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλεῖ
πόλει, κινδυνεύουσαι (κινδυνεύουσαι app. Nomoc.) Coll. 87
cap. || 19 μικροὶ M app. Nomoc. || μικροὶ L Coll. 87 cap. ||
ἀκοσμοτέρα καὶ (καὶ om. codd. nonn., cf. 5) ἐξέσται, οἱ

vv. 20 παρὰ — ἐρχεσθόντων Coll. 87 cap. || παρὰ secun-
dum (i. e. κατὰ) ε || τῶν ταῖς L¹ || ταύτας αὐταῖς L
|| 21 αὐτὰ L^a || μίαν τούτων ἐκκλησίαν app. Nomoc. ||
22 τοῦ τε Θεοφιλοῦς L τοῦ Θεοφιλεστάτου Coll. 87 cap. ||
23 τοῦ πράγματος — 28 χρῆσθόντων om. Coll. 87 cap. ||
26 ἀφωρισμένων L || περὶ τούτου L circa haec ε || 30 νό-
μον nov. VI c. 2. 3

1 multis R² || 2 lagoribus non orthodoxorum V ||
5 quampiam V || 6 ad a R¹ V¹ || 7 definiat RV || 8 miste-
rium RV || et om. RV || *incurrupendae (incurrupen-
dae V) libri || 9 observantium R || 10 *uidentur RV
videtur vulg. || 13 habere forte R || desidans V¹ || 14 frabri-
cator V (id. 23) || vocetur om. R¹, uocetur et R² || 15 ciui-
tate regia V || 18 pro vetustate R || 20 licebit et lice-
bit vulg. || 21 percipienti R || hic hinc V || 22 amabiles
R¹ || orthodoxorum V || 23 et sacrae] et om. V || 24 sub-
expendere R¹ || deductatis V^a || 29 rubr. Si episcopus ab
ecclesia per multum tempus defuerit R in marg. (cf.
Iul. t. 206) || 30 prolatam V vulg.] positam R

οικονόμους δαπάνας αὐτοῖς ἐκπέμπειν ἐκ τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας, ἀλλὰ δαπανᾶν μὲν αὐτοὺς ἐκείθεν, ταύτη δὲ προσμικροεῖν οὐκ ἀνέχεσθαι. Θεσιζομεν τοίνυν. τοῦ παρ' ἡμῶν ἤδη κειμένου νόμου ἐπὶ τῆς αὐτοῦ μέντος ἰσχύος, εἶπερ ἀπολειφθεῖ ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ πλείονα χρόνον, μηδεμίαν ἀντὶ στέλλεσθαι δαπάνην ἐκ τῆς χώρας, ἀλλ' ἐκείνην μὲν περὶ πράξεις εὐσεβείας καὶ περὶ τῶν ἀγιοτατῶν ἐκκλησίας δαπανᾶσθαι, αὐτὸν δὲ ἐν ταῦτα πλανώμενον μὴ καὶ δαπάναις τὴν ἀγιοτάτην ἐκκλησίαν βαρύνειν· πρόδηλον ὅν ὡς εἰ πολὺν χρόνον ἀπολειφθεῖ, τὰ ἤδη παρ' ἡμῶν ἐπ' αὐτοῖς νομοθετηθέντα κρατήσῃ.

provincias oeconomus expensas sibi transmittere ex sanctissima ecclesia, <et> expendat quidem ipse inde eique observare non patiat. Sancimus igitur, a nobis iam posita lege in sua manente virtute, si defuerit deo amabilis episcopus ecclesiae suae amplius tempus, nullam ei mitti expensam de provincia, sed illam quidem circa actus pios et sanctissimam ecclesiam expendi, ipsum vero hic errantem non expensis sanctissimam ecclesiam praegravare: cum certum sit quia, si plurimo tempore defuerit, quae iam a nobis super eis sancita sunt valebunt.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ ἐτύχομεν ἤδη νομοθετήσαντες, ὥστε εἰ τις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκποίησις ἀκινήτων ἐκκλησιαστικῶν μέλλοι πράγματι γίνεσθαι, κατὰ δέκρον ταύτην προεῖναι, καθάπερ ἡ πρώην φοιτήσασα παρ' ἡμῶν λέγει διατάξις, πράττεσθαι δὲ τὸ δέκρον μὴ μόνον παρόντος τοῦ Θεοφιλοῦς ἐπισκόπου τῆς πόλεως καὶ τοῦ αὐτοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, οὐ μὴν ἐκείνο προσηγορευθέντα, ὥστε εἶπε ὁ τῆς μητροπόλεως ἀγιοτάτος ἐπίσκοπος μέλλοι πωλεῖν ἤτοι οἱ τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ εὐλαβέστατοι οἰκονόμοι, τί δέοι γενέσθαι· καὶ τοῦτο προσετίθεμεν, ὥστε δύο ἐκ τῆς ἑπ' αὐτὸν συνόδου τῶν Θεοφιλῶν ἐπισκόπων, οὓς ἂν ἔλοιτο, τοίνους παραγίρασθαι, καὶ τῆς ἀλλῆς ἀπάσης παρατηρήσεως φυλατομένης τῆς ἤδη παρ' ἡμῶν νομοθετηθείσης τὸ τῆς παρουσίας τῶν δύο Θεοφιλῶν ἐπισκόπων προσεθῆναι, ἵνα καθ' αὐτὸν δοκοῖη μετὰ τῆς ἐκείνου συνόδου τὸ πρῶγμα πράττειν, καὶ ὥσπερ αὐτοὺς τὸ πρῶγμα ποιεῖ πιστὸν καὶ αὐτάρκεις τῶν ἑπ' αὐτὸν τεταγμένων παραγινόμενος, οὕτω καὶ αὐτῶ ἢ ἑπ' αὐτὸν παραγινόμενη συνόδος διὰ δύο τῶν Θεοφιλῶν ἐπισκόπων δόξῃεν ἐν τῷ πρῶγμα ποιεῖν ἀσφαλῆς τὴν ἐκ τῆς ἱεράς ταύτης συνόδου προσλαμβάνον μισθολογίαν.

Quoniam vero contigit nos iam sanxisse ut, si qua in provinciis alienatio rei immobilis facienda est, secundum decretum hanc procedere, sicuti dudum prolata a nobis constitutio dicit, agi vero decretum non solum praesente deo amabili episcopo civitatis eiusque clero, sed etiam metropoleos episcopo, nec non et illud insuper est sancitum ut, si metropoleos sanctissimus episcopus futurus est vnumdare sive eius ecclesiae sanctissimi oeconomi, quid oportet fieri: etiam hoc adicimus, ut duo ex synodo quae sub eo est deo amabiliu episcoporum quoscumque elegerit ipsi intersint, et alia omni observatione custodita, quae iam sancita est, praesentia duorum deo amabiliu episcoporum adiciatur, ut secundum se videatur cum sua synodo rem agere, et sicut ipse rem facit credibilem et sufficientem ei qui sub eo constitutus est, dum praesens est, ita et ipsi quae sub eo est synodus praesens per duos deo amabiliu episcoporum videbitur rem praebere cautissimam, sumentem ex huiusmodi synodo testimonium.

(Ἐπίλογος.) Τοῦτον δὲ ἡμῶν τὸν νόμον πρὸς τὸν θρόνον τῆς σῆς μακαριότητος πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀγιοτάτους πατριάρχας καταπεμπόμενον αὐτοὶ διὰ γραμμάτων οικείων τοῖς ἑπ' ἡμᾶς μητροπολίταις

(Epilogus.) Hanc itaque nostram legem et ad sedem tuae beatitudinis et ceteros sanctissimos patriarchas missam ipsi per litteras proprias sub vos

nomos qui in provincia sunt ut ipsis impensas ex sanctissima ecclesia mittant: unde sumptus quidem inde faciant neque tamen ibi permanere sustineant. Sancimus igitur, lege a nobis iam lata in suo robore servata, si deo carissimus episcopus ecclesiae suae per longius tempus defuerit, ut nulli ei sumptus ex provincia mittantur, sed illi quidem in pias causas et in sanctissimam ecclesiam praestentur, ipse autem, dum hic vagatur, ne adeo sumptibus sanctissimam ecclesiam gravet. Ceterum manifestum est, si per multum temporis absuerit, ea quae iam a nobis de his sancita sunt vim suam habitura esse.

IV. Quoniam vero iam sanximus, ut si qua in provinciis alienatio immobilis rei ecclesiasticae facienda sit, haec decreto interposito procedat, quemadmodum constituit nuper a nobis edita dicit, decretum autem non solum praesente deo caro urbis episcopo et clero eius, sed etiam episcopo metropoleos agatur, neque tamen illud praeterca sancitum est, si metropoleos sanctissimus episcopus venditionem facturis sit vel sanctissimae illius ecclesiae religiosissimi oeconomi, quid tum fieri debeat: hoc quoque adicimus, ut duo ex synodo deo carorum episcoporum sub ipso constituta quoscumque elegerit intersint, atque reliqua omni observatione, quae a nobis iam sancita est custodita praesentia duorum deo carorum episcoporum adiciatur, ut ipse per se cum sua synodo rem agere videatur, et sicut ipse fidem et auctoritatem rei addit, dum adest ei qui sub ipso constitutus est, ita etiam quae sub eo est synodus praesens per duos ex deo caris episcopis rem videatur certum efficere, quae ab hac sacra synodo testimonium acceperit.

Epilogus. Hanc autem legem nostram et ad sedem tuae beatitudinis et ad ceteros sanctissimos patriarchas missam ipsi per proprias litteras metropolitanis sub vobis constitutis manifestam

2 ἀλλὰ om. ε. Ματῖν μὲδὲ ἢ 4 νόμου M^a ἢ 9η. δαπανᾶσθαι — 11 ἐκκλησίαν bis scr. M ἢ 15 ἐκκλησιαστικῶν om. ε ἢ 18 διατάξις nov. XLVI ἢ 21 οὐ μὴν nec non et ε ἢ 23 οἱ τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ εὐλαβέστατοι οἰκονόμοι eius ecclesiae sanctissimi oeconomi ε ἢ 28 παρ' ἡμῶν om. ε ἢ 30 καθ' αὐτὸν Scrimger ex ε] κατατατὸν (sic) M ἢ 35 δόξῃεν M, corr. Scrimger ἢ ἐκ τῆς ἱεράς ταύτης συνόδου] ex huiusmodi synodo ε ἢ 40 ἡμᾶς L

Beck ἢ 4 *positam legem libri ἢ sua manente (manentem R¹) uirtute R] suam uirtutem manentem V sua manere virtute vulg. ἢ si R¹] siue V si uero R² vulg. ἢ 5 suae om. V¹] 9 praeg. uero V¹ ἢ 11 eis RV²] eiusque V¹ ἢ 14 rubr. De alienatione rerum mobilium (leg. immobilium) ad ecclesias pertinentium R in marg. (cf. Iul. c. 207) ἢ contigit R ἢ nos iam] noxiam R¹ ἢ sanxisse R ἢ 15 qua V vulg.] quae R ἢ 19 clerum V ἢ 20 nec non] leg. nec uero? ἢ super V ἢ sancitum] s...u V¹ scitum V² ἢ 24 sinodo R (id. 33) ἢ quae — 30 constitutus est scr. R² in rus. 3 versuum ἢ episcoporum] adiciatur ut secundum se s. v. adscr. V² ἢ 25 elegerint R ἢ 29 ipse om. R ἢ 37 ad om. R¹

1 yconomos RV (id. infra) ἢ ex Beck] et libri ἢ 2 et addidi, sed add. Beck ἢ expendant quidem ipsi et 3 patiantur

ποιήσετε φανερόν, οἱ δὲ ὄγλον καταστήσουσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκόποις, ὥστε μηδὲν διαλαθεῖν τῶν παρ' ἡμῶν διαταχθέντων. Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

metropolitae facietis manifestam, et illi palam facient sub se constitutis episcopis, ut nullum lateant quae a nobis constituta sunt.

ΞΗ

5

LXVIII.

Auth. LXX.

ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΔΙΑΔΟΧΑΙΣ ΤΩΝ ΓΑΜΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΤΑ ΕΞ ΑΠΑΙΔΙΑΣ ΕΙΣΑΓΟΥΣΑΝ ΚΕΡΔΗ ΚΡΑΤΕΙΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΣΙ ΦΑΚΤΟΙΣ, 10 ΕΠΙ ΔΕ ΤΟΙΣ ΗΡΟ ΑΥΤΗΣ ΤΗΝ ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΧΩΡΑΝ ΕΧΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτω ὀρδιναρίῳ) καὶ πατριῶ. 15

(Προοίμιον.) Ἴσμεν τὴν Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης διάταξιν τὴν γεγραμμένην ὑπὲρ τῶν εἰς δευτέρους ἀφικνουμένων γάμων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν καὶ τὸ ἐκ τοῦ γάμου κέρδος τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ γάμου παισὶν ὁσίων φυλάττουσαν καὶ μόνης τῆς 20 κρήσεως τὸν κερδάναντα κύριον ἀποτελοῦσαν, τὴν δεσποτείαν δὲ ἐκείνοις τηροῦσαν, ὡς εἴ γε οἱ παῖδες καὶ ἔγγονοι τελευτήσωσι, οὐκ ὄντος τοῦ λοιπὸν οὐδενὸς τοῦ δι' ὃν ὁ τοῖς δευτέροις ὀμλήσας γάμος τῆς δεσποτείας ἐστέρηται, μένειν βουλομένην ἀναφαιρέτων 25 τε καὶ ὀλόκληρον παρὰ τῷ κερδάναντι καὶ τὴν ἐκ τῆς δεσποτείας ἀφέλειαν.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo et cons. ordinario

(Praefatio.) Novimus Leonis piaae memoriae constitutionem scriptam de his qui ad secundas veniunt nuptias sive viris sive mulieribus ex [illo] matrimonio lucrum ex illis nuptiis filiis venerande servantem, solius usustructum eum, qui lucratur, dominium facientem, dominium autem illis servantem, si filii et nepotes moriantur, non existente iam ullo propter quem is, qui ad secunda vota pervenit, proprietate privatur, manere volentem inavulsibilem 25 ac totam apud eum, qui lucratur, et proprietatis utilitatem.

CAPUT I.

Ταύτην ἡμεῖς ἐναγχος ἐπηνωρθώσαμεν, ἄλλα τε διατηρώσαντες καὶ βουλόμενοι τοὺς κληρονόμους τῶν

Hanc nos nuper correximus alia disponentes et volentes heredes morientium filiorum aut nepotum,

Nov. LXVIII (= Authent. LXX) Graece extat in M. — Epit. Theod. 68, Athan. 10, 4. Iulian. const. LXII.

facietis, hi vero eam palam facient episcopis sub ipsis constitutis, ut nihil lateat eorum quae a nobis statuta sunt.

LXVIII.

UT CONSTITUTIO PISSIMI IMPERATORIS QUAE IN SUCCESSIONIBUS IN LUCRA NUPTIALIA EX ORBITATIS CASU LUCRA INTRODUCIT VALEAT IN FACTIS QUAE POST CONSTITUTIONEM CONTIGERINT, IN IIS AUTEM QUAE ANTE EAM FUERINT LEONIS CONSTITUTIO LOCUM HABEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Novimus constitutionem Leonis piaae memoriae scriptam de iis qui ad secundas nuptias veniunt sive viris sive mulieribus et lucrum ex matrimonio liberis ex illo matrimonio natis sancte custodire et solius ususfructus eum qui lucratur sit competent reddere, dominium vero illis servare ita ut, si quidem liberi et nepotes defuncti sint nec quisquam iam reliquus sit per quem is qui secundas nuptias contraxit dominio privetur, irrevocabile et integrum apud eum qui lucratus sit etiam emolumentum ex dominio manere velit.

I. Hanc nos nuper correximus et alia constituentes et heredes defunctorum liberorum vel nepo-

1 ποιήσετε Is] ποιήσετε M || 2 μηδέν] nullum (i. e. ἀρδύνα) ε || 3 subscr. om. ε || k. (kal. om. Iul.) Mai. M Iul.¹⁷⁷⁷ Ath. μηνι ματω Theod. || CP. imp. dn. Iustinian. pp. aug. ann. XII M, ἔτους ιβ' τῆς βασιλείας Theod. βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ ιβ' (β' cod.) Ath., om. Iul. || 4 Iohanne v. c. cons. M cons. Iohannis (Ihoannis Iul.) Iul.¹⁷⁷⁷ ὑπατεία Ἰωάννου Theod. Ath. || 6 rubr. Περί τῆς διατάξεως τῶν διαδόχων (l. διαδοχῶν) Theod. De constitutione imperatoris quae lata est de lucro ex morte liberorum contingente per pacta dotalia Iul. || 7 βασιλείας M (Iul.) βασιλείας Ἰουστινιανῶ Ath. || τῶν γαμικῶν κερδῶν Ἀγγλαeus] τῶν ταμειακῶν κερδῶν M τῶν πτωχῶν Ath. || 9 κέρδη om. Ath. || 10 συμβαίνουσι Ath.] συμβέουσι M || 16 Λέοντος] Cod. 5, 9, 6 (βι. ε' τοῦ κωδίκος τι. θ' διάτ. ε' καὶ ζ' schol. M) || 19 et 20 καὶ om. ε || 25 ἡμεῖς] nov. II (cf. nov. XXII c. 46)

1 facietis] civitatis R¹ || et] ut V || faciens V || 5 nov. LXVIII (= Auth. LXX) habet V, item r f. 87^v post nov. CXLVI (= Auth. CXXIV) || 13 inscr. om. r || *et cons. ordinario] excons. ordinario V || 16 leonis piaae r] pie leoni V || 17 constitutioni V^o constitutione V^o || de his r] om. V || 18 illo seclusi || 20 solius] et solius Osenbrüggen || eum qui V] qui eum r || domini r pr. || 21 dominium r] dominum V || illis Biener Gesch. d. Nov. p. 492] illius V, om. r || seruentem r pr. || si V] sed r || 22 et r] om. V || nepotem r || non om. r || ullo r] illo V || 23 quem V] quod r pr. quidem r corr. || 24 proprietatem r || prihabitur V || inavulsibilem V || 25 lucratus proprietatis r] lucratur a praetantia (corr. proetantis) V, corr. Biener || 28 nuper Biener] super Vr || 29 heres r

τελετησάντων παιδῶν ἢ ἐγγόνων, εἴτε γονεῖς εἴεν εἴτε ἕτεροὶ τινες, ἔχον ἐκεῖνεν τινα βοήθειαν, μόνου τοῦ ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ἀπαιδίας συμφώνου μένοντος καὶ κατὰ δεσποτείαν παρὰ τῶ κερδάναντι, τοῦ λοιποῦ δὲ ἐπὶ τοῖς κληρονομοῦσι τῶν τελετησάντων παιδῶν ἢ ἐγγόνων ἰόντος, κατ' οὐδὲν ἕφ' ἡμῶν τοῦ τῆς χρησῆως λόγου καινισθέντος. Ταῦτα τοίνυν καὶ τῶν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κρατεῖν βουλόμεθα, πλὴν εἰ μὴ ἔτυχον οἱ παῖδες πρὶν ἢ τεθῆναι τὴν ἡμετέραν διάταξιν τετελετηκότες. ἐπειδὴ γὰρ ἐφθῆ τὸ κέρδος ὁλόκληρον ἢ δὲ προσγενομένου τῶ τοῖς δευτέροις ὁμιλήσαντι γάμοις τῶν παιδῶν πρὸ τοῦ νόμου τελετησάντων, οὐκ ἂν ὁ ἡμέτερος νόμος ἐκεῖνα περιεργάζοντο, ἵνα ὁ προλαβὼν νόμος Λέοντος τοῦ τῆς εἰσεβούσης λήξεως ὑπὸ τὴν ἐκείνου πεποιθήκειν ἐξουσίαν. ὡστε οὐ μόνον παιδῶν ἢ ἐγγόνων οὐχ ὑπὸντων ἀσφαλῶς ἐξουσίαν ἵνα ἐκέρδαναν, ἀλλ' ἤδη κἂν εἰ τι τοιῶν παρ' ἑτέροις ἐστί, κατὰ τὸν δεσπότην πρόποντα τρόπον ἐκδικήσουσι. Ταῦτα τοίνυν νόμῳ βραχεῖ περιστελλάντες τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις ἀναιροῦμεν, ἵνα μὴ διηρηκῶς ὑπὸ τῶν αἰτούντων ἐνοχλωμεθα, ἀλλὰ νόμῳ ταῦτα ἐναποθέμενοι κοινῶ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείημεν ὅχλων, τὸ πρὸ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας σχῆμα φυλάττεσθαι βουλόμενοι τῶ πρὸ ταύτης εἰρηγετημένῳ.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ κατὰ τοῦτον ἡμῖν παραστάτα τὸν τρόπον ἅπασι φανερὰ δι' οἰκείων κτημάτων καὶ προστάξεων καταστήσεται.

Dat. viii. k. lun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons.

sive parentes sint sive alii quidam, habere inde solacium, solo pacto quod ex morte filiis non existentibus contrahitur manente etiam secundum proprietatem apud lucrantem, reliquis autem ad heredes deficientium filiorum aut nepotum venientibus, in nullo a nobis ususfructus ratione novata.

1 Haec igitur et nunc in omne tempus valere volumus; nisi tamen contigit filios antequam ponerem nostra constitutio mori. Si enim contigit quidem lucrum totum ante nuptias iam factum eius qui ad secunda vota migravit, filii autem legem defuncti, nequaquam nostra lex illa perscrutabitur quae praecedens lex Leonis pie memoriae sub sua constituit potestate: quapropter non solum filiis aut nepotibus non existentibus secure habebunt quae lucrati sunt, sed etiam vel si quid horum apud alios est, secundum modum competentem dominis vindicabunt.

2 Haec igitur brevi lege comprehendentes tales dubitationes perimimus, ut non assidue ab interpellantibus molestemur; sed lege haec statuente communi importunitatis huiusmodi liberabimur, figuram quae ante nostram legislationem erat posita servari volentes ei qui ante eam beneficium meruit.

25

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae secundum hunc nobis placuerunt modum omnibus manifesta propriis edictis ac praeceptis efficiat.

Dat. viii. kal. Iunii Constantinopoli (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. consule.

tum, sive parentes sint sive alii, inde aliquod auxilium habere volentes, ut id solum quod mortis causa ex pacto orbitatis competit, etiam dominii iure apud eum qui lucratus est maneat, reliquum vero ad heredes defunctorum filiorum vel nepotum transeat, ratione ususfructus nequaquam a nobis innovata.

1 Haec igitur et nunc et in omne tempus valere volumus, praeterquam si liberi ante quam nostra constitutio lata est defuncti fuerint. Nam cum iam lucrum integrum ad eum, qui secundas nuptias contraxit, liberis ante legem defunctis pervenerit, nostra lex non morabitur illa, quae anterior lex Leonis pie memoriae sub suam potestatem redegit. Itaque non solum liberis vel nepotibus non superstitibus secure habebunt quae lucrati sunt, sed iam etiam si quid horum apud alios extat, secundum modum do-

2 minis competentem vindicabunt. Haec igitur brevi lege complexi eiusmodi dubitationes tollimus, ne perpetuis molestiis a supplicantibus afficiamur, sed his in communi lege conditis eiusmodi molestiis libremur: qui formam quae ante legem nostram fuit ei qui ante eam beneficio auctus est custodiri velimus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae hoc nobis modo placuerunt omnibus manifesta per edicta et mandata sua reddat.

2 τινα M Ath.] om. ε || 8 καὶ εἰς] καὶ om. ε || 11 ἤδη προσγενομένου τῶ κτλ.] ante nuptias iam factum eius qui est. ε || 19 βραχεῖ Scrimger ex ε] βραχυ M || 21 *ἐνοχλωμεθα M ἐνοχλοῖμεθα Scrimger (cf. 341, 34) || 29 subscr. dat. viii. k. iun. ii anni (sic) CP. imp. dn. Iustiniani pp. aug. ann. XII Iohanne uc. cons. M dat. viii. kal. Iunii CP. dn. Iust. pp. aug. anno XII Iohanne uc. consule ε λέξων ἢ δὲ μὴν ἰοννίῳ ὑπατεία Ἰωάννου Theod. dat. cons. iho. Iul.^b dat. p. c. bilisarii Iul.^c, om. Ath. || dat. kal. Iun. malit Zachariae

1 parentes sint V] ptes scif (i. e. partes? sanctis) r || 2 quod V] quidem r || 3 manente] manere te r || 4 relinquens r || herede V || 7 nunc] hunc r || in] et in Osenbrüggen || nomine r || 8 volumus om. r || contingit r || ante quocumque ponere r || 9 sic enim contingit r || 12 illa r] illas V || 13 Leonis om. r || sub sua r] sui V^a sua V^b 16 uel V] aliud r || 17 uindicabunt V] uendicabitur r || 19 ab interpellantibus r] ad interpellationes (corr. interpellatione) V || 20 hoc r || 21 liberabimur r] liberamur V || 22 legis nostram lationem r || 23 eam om. r || 27 modis r || 29 subscr. dat. viii. kl. iunii constantipol. dōn. Iust. pp. aug. anno XII. Ioh. uc. consule V, om. r

ἜΘ

LXIX. Auth. LXXIII. Coll. V tit. 20

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑΣ ΥΠΑΚΟΥΕΙΝ ΤΟΙΣ ΑΡΧΟΥΣΙ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΕΓΚΛΗΜΑΣΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΧΡΗΜΑΣΙ, ΚΑΚΕΙ ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΖΕΘΑΙ, ΜΗΑΕΝΟΣ ΕΞΗΡΗΜΕΝΟΥ ΑΙΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥ ΤΙΝΟΣ ΧΩΡΙΣ ΘΕΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ.

R; UT OMNES OBOEDIANT IUDICIBUS PROVINCIARUM ET IN CRIMINALIBUS ET IN PECUNIARIIS, ET IBI NEGOTIA EXAMINENTUR, NULLO EXCEPTO PER PRIVILEGIUM, NEC HUC CONVENTI DEDUCANTUR NISI SACRA PRAGMATICA FORMA EXHIBERI QUEMPIAM IUSSERIT R

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινουπόλεως.

Idem Aug. Constantinopolitanis.

10

(Προοίμιον.) Μίαν εἶναι πασῶν τελευτάτην ἀρετὴν ὑποληπτέον ἐν ἀνθρώποις τὴν τὰ δίκαια πᾶσι βρθεύσαν, φαιὲν δὲ τὴν τοῦ πράγματος ἐπιώνυμον δικαιοσύνην. καὶ γὰρ ἕκαστη τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰ μὴ παρακολουθοῖται τὰ ταύτης ἀγαθὰ, γένοιτο ἂν οὐδὲν τῶν προσηκόντων. τοιγαροῦν οὐδὲ ἀνδρείαν τὴν μὴ μετὰ δικαιοσύνης ἐπαινεσόμεν, καίτοιγε ἡ πάτριος φωνὴ τὴν ἐν ὕλοις ἰσχύϊν ἀρετὴν ὀνομάζει μόνη· εἰ δὲ τις αὐτῆς τὸ δίκαιον ἀφείλοιο, πλημμελημάτων ἀπορρῆ μόνον, οὐ μὴν τινος γένοιτο ἂν τῶν βελτιώων. ταυτὴν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις ὁρῶντες παρερραμένην, νόμῳ θεραπεύοντι θεοὺ ἀναρρῶσαι καὶ πρὸς ἰσχύϊν πρῆπουσον ἀγαγεῖν ἀθήνημεν χεῖρα. πολλοὶ γὰρ οἱ μὲν γράμματα θεῖα οἱ δὲ πρόνομια οἱ δὲ πραγματικούς τυπούς οἱ δὲ προσταξείς ἀρχικὰς οἱ δὲ ἄλλας ἐξ ἄλλων εὐδοκίαις προσφάσεις ἐάντοίς καταπρῆπουσον τὸ πλημμελεῖν μὲν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἔξω δὲ ἐκείνων δικάζεσθαι προσποιεῖσθαι. ὁ γὰρ ἐπὶ τινος τόπου παθῶν κακῶς ἢ τι τῶν οἰκείων ἀποβαλὼν ἢ περὶ ὄρων γῆς δικάζομενος ἢ περὶ δεσποτείας ἢ περὶ νομῆς ἢ περὶ ὑποθήκης ἢ περὶ τινος ἄλλου πῶς ἂν ἰσχύσειεν (ἐν) ἑτέρῳ τόπῳ τὰς ἀποδείξεις ὡν ἐπάθε προσηχεῖν; οἱ γὰρ ταῦτα πράττοντες δύναμιν ἐνδεικνύμενοι μόνη· καὶ ἰσχύϊν οὐ τῷ δίκαιῳ πιστεύουσας

(Praefatio.) Unam quidem esse omnium perfectissimam virtutem arbitrandum est hominibus quae iura omnibus distribuit, hoc est ex causa cognominata iustitia. Etenim unamquamque aliarum virtutum nisi subsequantur huius bona, fiet nihil horum quae competet. Itaque nec fortitudinem quae non est cum iustitia laudabimus, cum scilicet patria lingua fortitudinem in armis virtutem appellet solum; et si quis ab ea iustitiam subtrahat, delictorum occasio solummodo, non quorumdam bonorum fiet. Quam in nostris provinciis intuentes contemni lege placenti deo eam corroborare et ad fortitudinem decentem deducere iudicavimus oportere. Plurimorum namque alii quidem litteras sacras alii privilegia alii pragmaticas formas alii praecepta iudicum quidam alias ex aliis adinvenientes occasiones sibi peragunt peccandi quidem ut in provinciis et extra eas litigare simulent. Qui enim in quolibet loco male patitur aut aliquid suorum amittit aut de terminis terrae litigat aut de proprietate aut de possessione aut de hypotheca aut de alio quocumque, quomodo valebit in alio loco probationes horum quae pertulit exhibere? haec enim agentes ostendentesque potentiam solam et fortitudinem, ita iuste credentes talia ma-

Nov. LXIX (Authent. LXXIII = Coll. V tit. 20: gloss.) Graece extit in ML, cap. 1 (Προαγορεύομεν πᾶσι....) — 4 in B 6, 21. — Epit. Theod. 69, Athan. 4, 13. Julian. const. LXIII.

LXIX.

UT OMNES OBOEDIANT PRAESIDIBUS PROVINCIARUM TAM IN CRIMINALIBUS QUAM IN PECUNIARIIS CAUSIS, ET UT IBI CAUSAE EXAMINENTUR, NEVE QUISQUAM EX PRIVILEGIO QUODAM EXCIPIATUR PRAETER SACRAM PRAGMATICAM SANCTIONEM.

Imperator Iustinianus Augustus Constantinopolitanis.

Praefatio. Una omnium perfectissima virtus inter homines censenda est, quae ius suum cuique tribuit, iustitiam dicimus quae ex re ipsa nomen duxit. Nam ceterarum quamque virtutum nisi illius beneficia sequantur, nihil fiet eorum quae conveniunt. Itaque ne fortitudinem quidem quae iustitiae coniuncta non sit laudabimus, tametsi patria lingua solam quae in armis est vim virtutem nominat: quodsi quis ei iustitiam tollat, delictorum tantummodo neque vero boni ullius copia erit. Hanc cum in provinciis nostris neglectam videamus, lege deo accepta corroborandam et ad vim idoneam adducendam putavimus. Multi enim sive sacris litteris sive privilegiis sive pragmaticis sanctionibus sive iussionibus magistratuum sive aliis atque aliis causis inventis sibi impetrant ut delicta quidem in provinciis committant, extra eas autem litigandum esse contendunt. Etenim qui in loco aliquo iniuria affectus est vel quid suarum rerum amisit vel de finibus agrorum vel de dominio vel de possessione vel de pignore vel de alia qua re litigat, quomodo valeat in alio loco probationes eorum quae passus est exhibere? Nimirum qui haec agunt, potentiam solam et vim quae iustitiae non confidat ostentantes eiusmodi artes moliantur;

Praefatio. Una omnium perfectissima virtus inter homines censenda est, quae ius suum cuique tribuit, iustitiam dicimus quae ex re ipsa nomen duxit. Nam ceterarum quamque virtutum nisi illius beneficia sequantur, nihil fiet eorum quae conveniunt. Itaque ne fortitudinem quidem quae iustitiae coniuncta non sit laudabimus, tametsi patria lingua solam quae in armis est vim virtutem nominat: quodsi quis ei iustitiam tollat, delictorum tantummodo neque vero boni ullius copia erit. Hanc cum in provinciis nostris neglectam videamus, lege deo accepta corroborandam et ad vim idoneam adducendam putavimus. Multi enim sive sacris litteris sive privilegiis sive pragmaticis sanctionibus sive iussionibus magistratuum sive aliis atque aliis causis inventis sibi impetrant ut delicta quidem in provinciis committant, extra eas autem litigandum esse contendunt. Etenim qui in loco aliquo iniuria affectus est vel quid suarum rerum amisit vel de finibus agrorum vel de dominio vel de possessione vel de pignore vel de alia qua re litigat, quomodo valeat in alio loco probationes eorum quae passus est exhibere? Nimirum qui haec agunt, potentiam solam et vim quae iustitiae non confidat ostentantes eiusmodi artes moliantur;

2 ὑπακούειν LB Ath. 5 ὑπακούειν καὶ πείθειν M 3 τῶν ἐπαρχιῶν — τὸ τυπὸν om. Theod., καὶ — τὸ τυπὸν om. Ath. 7 χωρὶς — τυπὸν M LB] nec huc conventi deducantur nisi sacra pragmatica forma exhiberi quempiam iusserit 5 11 Mian] Unam quidem (i. e. μίαν μίαν); 5 πασῶν M 5 πασι L Theod. τῶν πασῶν Ath. 6 τελευτάτην M Ath.] τελευτάτην L Theod. 13 δὲ ML] δὲ cum Serimgero vulg. 20 ἀφορμὴν M 22 παρορρῶσιν L 21 θεῖο L 23 ἀγαγεῖν M ἀναγαγεῖν L 23 προσποιεῖσθαι om. L 31 περὶ νομῆς] περὶ om. M 32 ἰσχύσειεν L; ἐν addidi 34 οὐ τῷ δίκαιῳ πιστεύουσας] ita iuste (i. e. οὕτω δίκαιως) credentes 5

1 LXX V 2 obediat V 3 et] ut t 1 et om. t 1 in om. t 4 pecuniariis RV] causis add. t vulg. 6 hunc V 1 conuenta t 1 deducant V 9 Idem] Impr. R 14 iustitiam V unamquaque t 1 unamquaque t 2 unaque ex unaquae corr. R 15 subsequatur t 1 fiet] fiet et V t 1 orum V 1 16 competent RV t 2 in mg.] compet. t 1 competunt t 2 nec] ne V 1 18 appellasset t 2 20 non] in R 1 corrūdum V 1 fiet] fiet occasio libri 21 legi R 1 legem V 1 22 placentem V placenti 5 t 1 corroborare V 25 iuditium V 1 quidem V 27 ut V] on. R t vulg. 29 litigari V 28 simulent R 29 simulant V simulandi vulg. 29 aliquidem R 30 ammittit t 30 litigata ut V 1 litigat ut V 3 31 propria etate V 31 quomodo vulg.] modo RV 1 incommodo t 2 32 in alio quoco (quoco del.) comprobationes R 1 33 hoc t 34 iuste ita R

τὰ τοιαῦτα τεχνάζουσι· καὶ τὰυτα ἄνθρωποι δρῶσιν ὡς διηκεῖ τὴν δύναμιν ἔξιν πιστεύοντες, καὶ οὐκ ἀποβλέπουσιν εἰς τὰ πολλὰ καὶ μὴ εὐα παραδείγματα, ὅτιπερ οὐδὲ καὶ μόλις καὶ ἐν προσώποις εὐαριθμήτοις ἐκ δυνατῶν εἶδον προΐοντας δυνατοὺς καὶ ἐκ πλουτουμένων πλουτύνοντας, τὸ δὲ ἐπίπαι σχεδὸν ἐκ μὲν δυνατῶν προΐασιν ἀσθενεῖς, ἐκ πλουτουμένων δὲ πένητες, τῶν τῶν πατέρων ἀδικίας τοῖς ἐξ αὐτῶν κατακολουθοῦσιν· καὶ οὐκ ἐννοοῦσιν οὐδὲ λογιζονται, ὡς ὅπερ αὐτοὶ δῆθεν ὑπὲρ ἑαυτῶν μηχανῶνται ταῖς δυνάμεισι χρώμενοι, τοῦτο ἴσως κατὰ τῶν γινομένων ἐξ αὐτῶν πράττουσιν, οὐ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἐπακολουθούσης δυνάμεως.

chinantur, et haec homines perpetrant tamquam perpetuam virtutem habituros se confidentes, et non respiciunt ad multa et decies milies exempla, quia sero tandem et in personis numerabilibus ex potentibus vidimus potentes procedere, ex divitibus divites, in omne autem paene ex potentibus processerunt inanes, ex divitibus autem pauperes, dum patrum iniustitia sobolem est secuta, et non cogitant neque reputant, quoniam quod ipsi quasi pro se machinantur potestatibus utentes, hoc forsitan contra eos qui ex eis procreantur agunt, non eadem potentia sequente sobolem quae illos.

CAPUT I.

Τὰυτα ἐννοήσαντες τὸν παρόντα θεῖναι νόμον ᾧ ἠθήηεν χρῆσθαι, καὶ προαγορευόμεν πᾶσι τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οἰκοῦσιν, ὅποσοι τῶν ἡμετέρων κατακοῦνους σκηπτῶν ἐπὶ τῆς ἰππικῆς πάσης τῆς τε εἰς ἀνίσχοντα βλεπούσης τῆς τε πρὸς δυνόμενον ἤλιον τῆς τε ἐκατέρωθεν οὐσῆς, ὡστε ἑκαστον ἐφ' ἧς ἐπαρχίας πλημμελεῖ ἢ ἐφ' ἧς χρημάτων ἢ ἐγκλημάτων ἠπειθύνος γίνεται, 20 καὶ περὶ γῆς ὀρίων εἴτε περὶ δεσποτίας εἴτε περὶ νομῆς ἢ ὑποθήκης ἢ περὶ ἐτέρας οἰασθήποτε προσάσως, ἐκείσε καὶ τὰς ἐνδύναις ὑπέγειν (τοῦτο δὴ τὸ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νομοθέταις ποικίλως μὲν εἰρημένον δὲ ὅμοιως, εἰ καὶ μὴ καθαρῶς καὶ ὡς ἡμεῖς αὐτοὶ 25 διενόηθημεν), ἀλλὰ μὴ ζητεῖν ὑπερῶρια πλεονεκτεῖν. 1 εἴτε γὰρ μεγάλα τὰ ἀμαρτήματα ἢ τὰ συναλλάγματα κατήσθηκε, καὶ πᾶσι τρόποις ἐπ' αὐτοῖς καὶ προσυγγεῖλαι εἶναι καὶ γραφῆν, εἰ δεηθῆεν, καὶ ἐξέτασιν ἐπιχώριον διὰ τὸ πρόχειρον τῶν ἐλέγχων· εἴτε 30 ἐπὶ μικρῶν τῶς ὁμοίως πλημμελοῖη, μείζον (ἂν) ἐπὶ τὸ ἀμάρτημα γένοιτο, εἰ μὴδὲ ἐπὶ τοῖς βοηχέσι τῶν δικαίων ἀπολαύσειεν, ἀλλ' ἀναμένει γενέσθαι τε ἐπ' ἄλλοδαπῆς χώρας ἐκείσε τε αὐτὸν ἀγεῖν καὶ περὶ τούτων δικάζεσθαι, ὅν γε οὐδὲ παρόντα οὐδὲ ἐπὶ τῆς 35 χώρας ἴσως διὰ τὴν ἰσχὴν τὴν ἐκείνου ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν αὐτοῦ μετελθεῖν δύναται προσγινώσκων.

Haec considerantes praesentem ponere legem aestimavimus oportere. Et praecipimus omnibus in provinciis iudicibus quicumque nostris oboediunt sceptris in universa ditione et quae ascendentem videt et quae occidentem solem et quae ex utroque est latere, ut unusquisque in qua provincia delinquit aut in qua pecuniarum aut criminum reus fit, sive de terra et de terminis sive de proprietate sive de possessione aut hypotheca vel de qualibet alia occasione, illic etiam iuri subiaceat (hoc enim apud praecedentes legislatores varie quidem, tamen dictum est licet non pure et sicut nos illud consideravimus), et ultra terminos litigare non quaerat.

1 Sive enim magna delicta [sint] sive contractus consistunt, oportet omnibus modis super eis et conventionem esse et scripturam, si opus fuerit, et examinationem provincialem propter facilem probationem; sive in parvo quispiam similiter delinquat, sive maius adhuc peccatum fiat, quale est si nec in parvis iure potiarur, sed expectet venire in extraneae terrae provinciam, ibique eum convenire et de talibus litigare, quem neque praesentem neque in provincia forsitan propter virtutem illius aut infirmitatem

idque faciunt homines, tamquam perpetuam potentiam se habituros confisi, neque ad multa illa atque adeo sescenta exempla respiciunt, unde tarde et aegre atque in personis quas facile numeraveris vidimus ex potentibus potentes et ex divitibus divites prodire, contra in univversum fere ex potentibus infirmi, ex divitibus pauperes prodeunt, cum patrum iniustitia prolem eorum sequatur: neque intellegunt nec secum reputant, quod ipsi scilicet pro se potentia sua utentes machinantur, id sese fortasse contra liberos suos agere, cum illos non eadem potentia sequatur.

1. His consideratis praesentem legem ferendam esse existimavimus. Ac praecipimus omnibus, qui in provinciis habitant, quicumque sceptris nostris oboediunt per totam ditionem nostram tam quae orientem quam quae occidentem solem spectat quaeque ab utraque parte est, ut unusquisque in qua provincia delictum commisit vel in qua pecuniarum vel criminum reus fit, sive de finibus agrorum sive de dominio sive de possessione sive hypotheca sive de alia qualicumque causa, illic etiam rationem in iudicio reddat (id quod etiam ab iis qui ante nos fuerunt legislatoribus varie quidem dictum tamen est, etsi non pure nec quemadmodum nos rem consideravimus), ac non extra fines provinciae meliore conditione uti studeat. 1 Nam sive magna sint delicta vel contractus, omnibus modis eorum et delatio et accusatio, si opus fuerit, et examinatio in provincia facienda est propter probationum opportunitatem; sive quis in parva re similiter delinquat, maius etiam peccatum fiat, si actor ne in exiguis quidem rebus iure fruatur, sed periclitetur et in alienam provinciam venire et ibi illum convenire ac de his litigare, quem quidem neque praesentem neque in provincia propter virtutem illius potentiam forte vel propter suam infirmitatem commode

4 ὄψε καὶ μόλις] sero tandem ε || 5 προΐεσθαι L || 7 δυνατον M^a || 8 τοῖς] τῶν L¹ || κατακολουθοῦσι M^a || 12 ἐκείνης M^a || ἐκείνοις ἐπακολουθούσης] sequente sobolem quae illos ε || 16 οἰκοῦσιν] iudicibus ε || 18 τοῖς τε πρὸς δῖο μένον L || ἤλιον post ἀνίσχοντα (17) coll. B^c || 21 περὶ γῆς ὀρίων] de terra et de terminis ε || 24 ποικίλοις? L^a || 25 ὅμοιως M || 26 μὴ LB(ε) | μὴδὲ M μὴδὲ vulg. || ὑπερῶρια cum Scripsero vulg. || 30 ἐλέγχων] λόγων L^a || 31 πλημμελοῖη MB] πλημμελεῖ L delinquat sive (i. e. πλημμελοῖ ἦ?) ε || ἂν addidi || 32 γίνονται L^a || εἰ quale est si ε || 33 ἀναμένει M || 35 leg. οὔτε — οὔτε? || 36 ἢ διὰ] ἢ διὰ γε B || 37 αὐτοῦ LB

bus RV¹] induitibus ε non diuitibus V³ || 6 omni t om̄. V¹ om̄ V² || 8 consecuta t¹ || 9 quasi pro se RV] pro se quasi t || machinator t¹ || 10 hec ε || 11 ex] pro R¹ || 12 sequentem V^a || 14 existimavimus R¹ || 15 praecipimus R¹ || provinciis vulg.] prouincias libri || 16 quicumque] et quicumque V || nostris] nostris iudicibus R^a: septris R^a t¹ || 17 in om. t¹ || quae et R, et om. t¹ || 18 sol. t¹ || est latero V²] latere R¹ latere est R² || 19 ut] et V¹ et ut R² || unusquis V || deliquit t || 21 siue possessione t || 22 vel de V] vel t aut R || 23 iure R¹ || 24 tamen] tantum t¹ || 25 sicuti R || et om. V || 26 non quaerant V¹ nequeant V² || 27 magis V¹ || sint seclusi || 28 omnibus modis oportet V] super eis et] et super his t || 29 opor. t¹ || et om. V¹ || 31 sive maius] sive del. Beck || 32 in parvis] parvus R¹ || 33 patiatur R¹ t¹ || sed] et V^a || 35 quem] al. qui s. v. R² || prouintiam R || 36 forsitan om. R¹ || aut propter infirmitatem t

1 et haec homines V in ras. || perpetua uirtute t || 2 habituros se confidentes t¹ || 3 multa] milia R t¹ || milies RV] milia t vulg. || 4 et nuper sonis t¹ || innumerebilibus libri, corr. vulg. || ex inpotentibus V² t || 5 diuiti-

τι γὰρ ἂν εἴη σχελιώτερον ἢ τὸν ἀδικηθέντα τυχὸν ἢ περὶ ἀφαίρεσιν βοῶς ἢ ἵππου ἢ τῶν ὑποζυγίων τινὸς ἢ βοσκημάτων ἢ (ἐνα τοῦλάχιστον εἴπωμεν) κατοικιδίας ὄρνιθος, τοῦτον ἀναγκάζεσθαι μὴ καθ' ἡν ὑφίσθηται χώραν δικάζεσθαι, ἀλλ' ἀλλοθίσε τρέχειν κείσεως τὰς ἀποδείξεις ὧν ἔπαθεν ἀπαιτεῖσθαι, καὶ ἢ πολυπραγμοσύνην ὑπομένειν τὴν δαπάνην τῆς τοῦ πράγματος ἀποτιμῆσεως ἢ τὴν ἀπορίαν στενάζοντα φέρειν; ἐνθεν ἡμῖν πλῆθος πολὺ τῶν προσόντων ἐφ' ἑκάστης ἐστὶ, καὶ τὰ γε πολλὰ ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ἐνοχλούμεθα μικρῶν ἕνεκα προσφάσεων, αὐτοὶ τε πολλὰς ὑπομένοντες ὀχλήσεις ὀρώντες τε πολὺ μὲν πλῆθος ἀνδρῶν πολὺ δὲ γυναικῶν ἐκ τῶν οικείων τόπων ἐξαιστανόμενοι καὶ εἰς ταύτην ἀφικνούμενοι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ὧν οἱ πλείστοι καὶ μεταιτοῦντες καὶ ἐρασιζόμενοι τοῦτο πράττουσιν, ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τελευτῶσιν ἐν ταύτῃ.

suam convenire poterat competenter. Quid enim erit durius quam laesum forsan circa sublationem bovis aut equi aut iumentorum alicuius aut pecudum aut (ut exiguum dicamus) domesticae gallinae, hunc cogi non in qua aufertur provincia litigare, sed alibi currere et illic probationes horum quae pertulit exigi, et aut plures expensas pati quam rei aestimationem, aut inopiam ingemiscentem ferre? Hinc nobis multitudo plurima est interpellantium cotidie, et crebro in talibus causis inquietamur parvarum gratia occasionum, et ipsi multas sustinentes importunitates et videntes plurimam quidem multitudinem virorum plurimamque mulierum ex propriis locis agitatae et ad hanc venientes felicissimam civitatem, quorum plurimi etiam mendicantes et afflicti hoc agunt, interdum quoque hic moriuntur.

CAPUT II.

Εἰ μὲν οὖν ἐνδημιῶεν ἄμφω τῇ χώρᾳ ὁ τε ἐνάγων ὁ τε ἐναγόμενος, μηδ' αὖτις εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν τὸ πρᾶγμα ἔλκεσθαι μηδὲ εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, μπε ἐκ προνομίῳ τινὸς ἢ ἐκ κελουσεως, ἀλλ' αὐτοῖσι τέμνεσθαι. εἰ δὲ ὁ μὲν πάρεστιν ὁ δὲ ἀπύσθη, ὁ δὲ παρὼν ἐκ τῆς οικίας τοῦ μὴ παρόντος ἀδικεῖται, ἐν αἰτίαις γινέσθω πᾶσι τρόποις αὐτοῦ ὁ τὴν ἀδικίαν πεπραχώς, εἴτε φροντιστὴς εἴτε μισθωτός εἴτε ὄστις οὖν τῶν αὐτοῦ εἴη. ἐξέστω δὲ αὐτῷ πρὸς τὸ τῆς ἐπαρχίας διάστημα κατὰ τὸν νόμον τὸν κοινὸν τὸν πάλαι κείμενον προθεσμίων λαμβάνοντι μὴνύειν τὰ περὶ τούτων ἐκεῖνον πρὸς ὃν τὸ πρᾶγμα ἠναγέρεται. ἀλλ' εἰ μὲν σύγγενος ἢ ἐπαρχία καθ' ἑστέραν ἐν ἡ τούτο πράττεται, μὴ δὲ ἄλλο μόνον ἐπαρχίῳ ἐν μέσῳ καθεστῶσιν, τεσσάρων αὐτῷ μηνῶν διδόνσθω προθεσμια· εἰ δὲ μείζων εἴη τὸ διάστημα, ἔξ· εἰ δὲ ἐκ Παλαιστίνης τυχὸν ἢ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τινος τῶν ἐθνῶν τῶν πορρωτέρω, μῆνες ὀκτώ πρὸς τούτο ἀρκέσουσιν· εἰ δὲ ἐκ τῶν ἐσπερίων ἐθνῶν ἢ τῶν ὀκτώων ἢ τῶν ἐπὶ Αἰβύτης, τηρικαῦτα ὁ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νομοθέταις ἀντάρκης δοῦσας εἶναι χρὸ-

Si igitur fuerint ambo in provincia et actor et reus, nequaquam ad aliam provinciam causa trahatur neque ad hanc felicissimam civitatem, neque ex privilegio cuiuspiam neque ex iussione, sed illic decidatur. Si vero alter quidem adest alter autem abest, qui vero praesens est ex domo absentis iniustitiam patiat, conveniatur omnibus modis ipse qui iniustitiam egit, sive curator sive conductor sive quicumque sit eius, et liceat ei secundum provinciae spatium et secundum legem communem antiquius positam indutias accipientem nuntiare quae de his gesta sunt illi ad quem causa retetur.

Sed si quidem vicina provincia est in qua hoc agitur, una aut duabus mansionibus in medio provinciarum constitutis, quattuor ei mensium dare indutias; si vero maius sit spatium, sex; si vero ex Palaestina forsan aut ex Aegypto aut ex gentium longinquarum, menses octo ad hoc sufficient; si vero ex hesperis gentibus aut septentrionalibus aut in Libya, tunc quod etiam praecedentibus legislatoribus sufficiens visum est esse tempus determinatum,

c. 2 argumentum notatur 'Ροπ. 17, 3; 21, 2.

convenire potest. Quid enim acerbius sit quam eum qui iniuria affectus est vel per bovem forte ablatum vel equum vel iumentum aliquid vel pecudem vel (ut rem minimum dicamus) gallinam, cogi ut non in qua provincia res ei ablata est litiget, sed alio currat ibique probationes eorum quae passus est poscatur, atque aut multo plures expensas ipsius rei pretio sustineat aut cum gemitu inopiam ferat? unde magna est multitudo cotidie nos interpellantium, et plerumque in eiusmodi causis ob negotia parvi momenti oblundimur, cum et ipsi magnis afficiamur molestiis et videamus magnam virorum magnamque mulierum multitudinem suis sedibus exire et ad hanc felicem urbem venire, quorum plurimi vel mendicantes et stipem colligentes hoc agunt, nonnumquam etiam hic moriuntur.

II. Itaque si quidem uterque in provincia sit et actor et reus, nullo modo in aliam provinciam neve in hanc felicem urbem causa trahatur, neve ex privilegio aliquo neve ex iussione, sed ibidem decidatur. Sin alter quidem adest, alter vero abest, et qui praesens est ex domo absentis iniuria afficiatur, omnibus modis is ipse qui iniuriam commisit, conveniatur, sive procurator sive conductor sive quicumque sit eorum quae illi ad illum pertinent. Licet vero eidem secundum provinciae distantiam ex lege communi muni olim lata dilationem accipere et de his nuntiare illi ad quem res pertinet. Atque si quidem provincia in qua hoc agitur propinqua sit, una vel duabus provinciis interpositis, quattuor mensium dilatio detur; sin maior sit distantia, sex; si vero ex Palaestina forte vel Aegypto vel remotiorum gentium aliqua, menses octo ad hoc sufficient; denique si ex occidentalibus vel septentrionalibus gentibus vel quae in Libya sunt, tum quod etiam legislatoribus qui ante nos fuerunt sufficiens visum est tempus de-

1 ἢ τὸν] εἰ τὸν L¹ || 2 ἢ περὶ] ἢ om. ε || 3 τὸ ἐλάχιστον LB || 4 ἢ] ἢ L¹ || 8 ἀποτιμῆσεως in litura L || ἀπορίαν] ἀδικίαν con. Zachariae non recte || 11 νεκρῶν B^c | αὐτοῖ τε LB^c | αὐτοὶ M || 12 ἐνοχλήσεις B^c || τε om. B || 13 οικίων M || 14 ἐξαιστανόμενοι et ἀφικνούμενοι M (ε) | ἐξαιστανόμενοι et ἀφικνούμενοι LB || 18 οὐν om. L || 24 γενέσθω B^c || 25 μισθωτός B^c || 26 αὐτῶν B^c || 30 ἢ] ἢ L^a || 31 μόνων] μόνον B^c | mansio-nam (i. e. μόνων) ε || 32 καθεστῶσιν L || 33 δεδόνσθω B^c | διδόνσθαι L (ε) | ε || εἰ δὲ γε μείζων B || 35 τινος om. ε || τῶν ἐθνῶν πορρωτέρω B τῶν πορρωτέρω ἐθνῶν L || 37 λιβυ^c L || 38 cf. Cod. 3, 11, 1. 7 | χρο-νοῖ; L^a

sublatione R¹ || bovis V || 3 equis V¹ || 4 domestica gallina (galina V) V¹ || 5 provincia litigare] provinci-ae R¹ || sed] sed et V || 6 exigi et] exigit V¹ || 7 extimatione R | estimatio est t² || 8 atque t || ingemescentem R t || 9 est om. t || 12 sq. plurimarumque t² || 13 ad om. t¹ || 15 hoc om. R^a || interdum quoque] et interdum etiam t¹ || 18 rubr. De praesentibus reis in marg. R t (ex Iul.) || prouintiam V t || 19 reus] actor V¹ || ad aliam — 22 adest, alter uero scr. R² in ras. 3 versusum || 22 si uero alter] in haec desinit t f. 82^r || rubr. De absentibus reis in marg. R (ex Iul.) || autem V] uero R⁽²⁾ || 23 uero] non V¹ || absentes V¹ || 25 iniustiam R || 28 de] et de V¹ || 29 quam V¹ || 31 una R vulg.] et una V², om. V¹ || 32 dari Beck || 33 spatium sit R || 37 libia R V || quod etiam V] etiam quod in R || 38 est R vulg.] om. V || determinatum] add. sit?

1 poterit t² || competentem R¹ || 2 forsan] forsan et t ||

νος ὀρίζεσθαι, φαιμέν δὲ τὸν τῶν ἐννέα μηνῶν ὥστε
 ἐκείνον, εἰ μὲν αὐτῷ τῷ μεμνηνκότι πιστεύει, τὴν
 δίκην ἐκείνῃ ταύτῃ ἐπιτρέπει. εἰ δὲ ἀλλοιούτερόν τι
 πρὸς ἐκείνον φρονεῖ, ἕτερον γοῦν ἐκπέμπει τὸν ὑπο-
 δεξόμενον πάσι τρόποις τὴν ἐναγωγὴν καὶ πληρώσονται
 πάντως τὰ ψηφίζομενα, εἰ μὴ ἔφεσις ἀκολουθήσειεν,
 εἴτε ἐπὶ μείζονος εἴτε ἐπὶ ἐλάττονος αἰτίας. Εἰ δὲ
 ὁ μὲν μνηύσειεν ὁ δὲ οὐκ ἐπιτρέψει. καὶ ὁ τεταγμέ-
 νος παρηδράμοι χρόνος, ὡς δὴ κυρίως πράττοντα τὸν
 ἤτιον μὲν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος προσώπου καὶ ἄκοντα
 παραστήσασθαι ὁ τῆς ὑποθέσεως ἀκρωμένους παρὰ
 τὸ οἰκεῖον δικαστήριον, καὶ τὴν δίκην ἐξετάσας παρόν-
 τος τοῦ τὴν ἐναγωγὴν ὑφισταμένου καταδικάζετω καὶ
 αὐτὸν εἴπερ ὑπεύθυνος φανείη, καὶ πρὸς γε ἐκείνον
 τὸν μετὰ τὴν ταύτην ὑπόμνησιν ἐκπέμψαι τινὰ κατὰ
 τὴν χώραν μὴ βουληθέντα, εἴπερ ὅλους ὑπεύθυνος
 φανείη. καὶ εἰ μὲν εὐπορος εἴη, αὐτὸς ἐκτινύτω τὰ
 ἐκ τῆς ψήφου, εἰ δὲ ἀπόρως ἔχοι καὶ μὴ ἀρκοίη πρὸς
 τὸ πᾶν τῆς καταδίκης, τῆρικαῖα καὶ ἐκ (τῶν) τοῦ
 ἀπόντος ἀναπληροῦσθαι τῷ νενικηκότι ἢ ἐπὶ τούτῳ
 ζημία.

CAPUT III.

Εἰ δὲ οὐδὲ αὐτὸς φανείη ὁ τὸν κύριον τῆς δίκης
 παραστήσασθαι κλησθεῖς ἢ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ νομί-
 μως πρῶτοντα, τότε καλεῖσθαι μὲν τῇ τοῦ νόμου
 φωνῇ, μὴ ὑπικουῶν δὲ καταδικάζεσθαι καὶ ἅπαν
 κατὰ τὸ καλούμενον τῶν ἰσημοκλιῶν σχήμα. ὁ γὰρ
 κατὰ προπέτειαν ἀπολιμπανόμενος κατ' οὐδὲν ἢ ἐλά-
 ττον τοῦ παρόντος νομισθεῖ. εἰ μόντοι ὁ μὲν ἴσως
 παραγένοιτο ἢ στελεῖε τινα, ὁ δὲ κατηγορήσας ἀπο-
 λειψθεῖ, τότε καὶ ἀφίετω τὸν ἐναγόμενον καὶ τὰς
 ζημίας αὐτῷ θεραπεύσαι τὸν συκοφάντην καταναγκα-
 ζετω. οὕτω γὰρ ἔσονται μέτριοι πάντες, οὕτω τοῦ
 πλημμελεῖν παύσονται, οὕτως οὐκ ἠγῆσονται δύνασθαι
 τὸ πλουτεῖν τοῦ δικαίου κρατεῖν. Καὶ οὐ λέληθεν
 ἡμᾶς, ὡς ἴσως οὐδὲ τούτο ἀρκεῖ πρὸς τελειοτάτην τοῦ
 πράγματος θεραπείαν, τῶν δικαιοτέρων τοῖς δυνατω-
 τεροῖς μᾶλλον ἢ τοῖς τὰ δικαιοτέρα βουλομένοις καὶ
 ἐπιχωρίως χαρίζομένων. ἀλλ' ὁμοῦ ἴσμεν τὸ γε πλεί-
 στον τῶν ἀδικημάτων θεραπεύσαντες τῇ νομοθεσίᾳ
 ταύτῃ, μᾶλλον δὲ τὸ γε ἐφ' ἡμῖν τὸ πᾶν ἔσται θετρα-40

finiatur, novem mensium dicimus: ut ille, si quidem ipsi qui nuntiavit confidit, hanc litem illi mandat, sin vero alienam de eo sententiam habet, alterum certe mittat qui omnibus modis actionem suscipiat et omnino iudicatum solvat, nisi appellatio secuta sit, sive in maiore sive in minore causa. Quodsi alter quidem nuntiaverit, alter autem non mandaverit, et tempus constitutum transierit, iudex causae eum qui conventus est tanquam legitime etiam pro persona absente acturum quamvis invitum proprio iudicio sisat, atque causa examinata praesente eo qui actionem sustinet et ipsum condemnnet, si quidem noxius apparuerit, et insuper illum qui post eusmodi admonitionem in provinciam aliquem mittere noluist, si modo omnino noxius apparuerit. Atque reus si locuples sit, ipse solvat iudicatum, sin autem inops sit nec iudicatio omni ex parte satis faciat, tum etiam ex absentis rebus victori damnium ea in re resarcitur.

III. Si vero ne is quidem comparet qui dominum litis vel eum qui pro eodem legitime agat sistere iussus est, tum vocetur quidem legis voce, quodsi non oboediat, absens quoque condemnnetur secundum formam eremodiorum quae appellatur. Qui enim per contumaciam iudicium deserit, haudquaquam inferior iudicabitur eo qui praesens est. Si tamen ille quidem forte venerit aut miserit aliquid, accusator autem desit, tunc et reum dimittat et detrimenta ei resarcire calumniatorem cogat. Ita enim omnes continentines erunt, ita peccare desinent, ita non putabunt posse divitias iustitiam superare. Neque latet nos fortasse ne hoc quidem sufficere ad causam planissime sanandam, cum iudices potentioribus magis quam iis qui iustiora volunt et in provincia sunt gratificentur. Attamen scimus maximam quidem partem iniuriarum nos hac lege lata sanasse, inno quantum in nobis est totum sanatum erit. Qui enim non

1 ὀρίζεσθαι M] ὀρίσθαι LB (s) || 4 sq. πᾶσι τρόποις τὸν ὑποδεξόμενον B^c || 5 πληρώσασθαι LB^c || 6 ἔφεσις] ἔφερος L, ἤτοι ἐκκλησιος s.v. M || 8 οὐκ om. B^c || 9 κύριον L || 10 καὶ ante υπὲρ abesse mult. Zochariae sine causa L || 12 παρόντος LB^c] ὡς παρόντος M || 15 τινὰ om. s || 18 καὶ μὴ] aut non s || πρὸς τὸ πᾶν τῆς καταδίκης] in ista condemnatione s || 19 τῶν add. Haloander ex s (ἐκ τῶν τοῦ ἀπολιμπανόμενον πραγμάτων Ath., sim. Jul., Ροπ. 17, 3) || 23 τὸν — πράττοντα] qui — cogantur s || 24 καλεῖσθαι B^c || 26 ἐσημοκλιῶν M || 32 οὕτω γὰρ M] οὕτως LB^c || 33 παύσονται Haloander] παύσονται L παύσονται MB || δύνασθαι om. B^c || δύνασθαι τὸ πλουτεῖν] potentiam divitiarum s || 36 δικαιοτέρων in litura L || 38 ἐπιχωρίως B] ἐπὶ χώρας ML ad provincias venientibus s, unde ἐπὶ χώρας παραγενομένοις Haloander, ralg. || 40 θεραπευμένον B^c

hoc est novem mensium: ut ille, si quidem ipsi nuntiant credit, litem illi eam committat, si vero aliud aliquid de illo sapit, alium dirigat suscepturum modis omnibus actionem et completurum omnino decernenda sunt, nisi appellatio fuerit subsequuta, sive in maiori sive in minori causa. Sin autem ille quidem nuntiet ille vero non ordinet, et statutum transeat tempus, tamquam firme agentem eum qui conventus est et pro absente persona etiam invitum praesentet negotii iudex apud suum tribunal et causam examinans praesente eo qui conventionem suscepit condemnnet etiam eum, in quo obnoxius apparuerit, insuper et illum post huiusmodi admonitionem mittere in provinciam non volentem, si tamen omnino obnoxius apparuerit. Et si quidem locuples sit, ipse exigatur quae decreta sunt; si vero minus sit quod habet aut non sufficiat in ista condemnatione, tunc et de absentis rebus compleatur victori damnium huiusmodi.

Si vero neque ipse apparuerit qui dominum litis praesentare iussus est aut qui pro eo legitime cogatur, tunc vocetur quidem legitima voce, non autem oboediens condemnnetur et absens secundum schema quod appellatur eremodiorum (id est desertae causae). Nam qui per contumaciam deserit, in nullo minor praesente putabitur. Si vero ille quidem forsitan advenierit aut miserit quempiam, accusator autem desit, tunc et absolvere reum et damna eius mederi calumniatorem cogat. Sic erunt temperati omnes, sic peccare cessabunt, sic non putabunt potentiam divitiarum iustitiae praevalere.

1 Nec latet nos quia forsitan neque hoc sufficere ad perfectissimam causae medelam, cum iudicantes potentioribus magis quam iustiora volentibus et ad provincias venientibus praesent. Sed tamen novimus plurima iniustitiarum curata ab hac legislatione, magis autem, quantum ad nos est, totum erit sana-

1 novu. V¹ || ut ille Beck] utile libri || 2 credit R¹ || 5 decernenda V¹] discernenda R || 6 sin R¹ si V¹ vulg. || 10 praesente V¹] discernenda R || 6 sin R¹ si V¹ vulg. || 10 provincia R || volente R¹ || 12 obnoxius] omnino add. R¹ || 14 complex RV || 16 de cetera R¹ || 17 habeat R || 22 qui] quid V¹ || dominum] deum R¹ || dominum R² || 23 est R¹ vulg.] om. R¹ V¹ || legitime V¹ || cogatur vulg. (agat Berk.) || 25 obediens] conueniens R¹ || 26 heremodiorum R¹ heremodiorum R² V² heremodiorum V¹ || 28 quidem om. V¹ || 29 quemquam (quequam V¹) R V] quempiam vulg. || 30 *reum] eum V¹ vulg. eum qui R || 31 *temperati omnes] temperationes R temperatores V¹ vulg. || sic peccare] peccare R² || 32 cessabit V¹ || potentiam V²] potentiarum V¹ || potentias R || 35 tutelam R || 38 legis ratione R || 39 ad] aut V¹ || sanatum] si natum V¹

πεινέον. οί γάρ ούκ άλλως παραδίδοντες τὰς ἀρχάς, εἰ μὴ πρότερον ὄρκον ὑπέσχοιεν οἱ ταύτας παραλαμβάνοντες, ὥστε τὸ δίκαιον ἅπασι κρίνεναι καὶ καθάρως ἐπιπέμπειν τὰς χεῖρας, οὐδὲν ὀίμαι μετὰ τὸν παρόντα νόμον ἐτέρας τινὸς δευρόμεθα προσθήκης, εἰ γε οἱ μὲν δίκαια δικάζουσι πρὸς τὸν νόμον τε ἑμοῦ καὶ τὸν ὄρκον βλέποντες.

tum. Nam qui non aliter tradimus cingula, nisi prius iusiurandum subierint haec accipientes iuste omnibus iudicare et puras servare manus, non puto post praesentem legem altero quolibet egebimus augmento, si illi quidem iuste iudicent ad legem simul et iusiurandum respicientes.

CAPUT IV.

Ἐξισπάσει δὲ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχῶν τοὺς ἀδικούντας οὐδὲ εἰς οὐδεμιᾷ χροόμενος ἢ προνομία ἢ δυνάμει ἢ τύπῳ, πλὴν εἰ μὴ θείως ἡμέτερος πραγματικὸς τύπος 10 προσήκει δημοσίας αἰτίας προελθῶν ἀγωγῶν ἐν ταῦτα τινὰ γενέσθαι προστάξειεν, ἢ ὁ νόμος ποιῶσι ὅποιον ἐπὶ τῶν ἐκκλητίων, καίτοι γε καὶ τοῦτο κατὰ τὸ πολὺ μέρος ἐθεραπεύσαμεν πολλοὺς τῶν μειζρῶν ἀρχόντων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐφέτας καθιστῶν- 15 τες, ἵνα παρ' ἐκείνους μᾶλλον τὰ τῆς ἐφέσεως, ὅταν μὴ περὶ μεγίστου τινὸς εἴη τὸ ζητούμενον, ἢ κατὰ 1 τὴν αὐτὴν ἀγωνίζοιτο τὴν εὐδαίμονα πόλιν. Τούτων οὖν ἀναδέντες δικαιοσύνη τὸν νόμον ἐτι μᾶλλον ποιήσομεν αὐτὸν δικαιότερον, εἰ μηδενὶ συγχωρήσομεν 20 ἔχειν κατ' αὐτὸν τινὰ προνομίαν, μηδὲ ἐξαιρεῖσθαι τοῦ νόμου τοῦτον μηδ' ὅτιον προνομίον, μηδὲ εἰ τιμὴ τῶν ἀγαθῶν ἐκκλησιῶν περιολιτμηται ἢ τιμὴ τῶν εἰσῶν ξενῶνων ἢ ὅλως τῶν σεβασμωτάτων οἴκων, ἢ τιμὴ τῶν αὐτῆς τῆς βασιλείας οἴκων ἢ τοῦ Θεοῦ 25 πατριμορίου ἢ τῶν Θεῶν ποιβάτων, αἵπερ εἰκότως μετὰ τὴν ἀνάσθεν εἰσι τιμῆν δευτέρα ταγαμέναι, μηδὲ εἰ τις τῶν ἀρχόντων ἢ ἐν δυνάμεισιν ὄντων ἢ ὅλως τῶν ὑφ' ἡμῶς τεταγμένων ἀνθρώπων· ἀλλ' ἅπαντες ὑπακούουσιν τοῦ νόμου, καὶ ὑποκεκλιμένοι τῷ 30 τῆς δικαιοσύνης θεσμῷ τιμῶν ἐν αὐτὸν καὶ διὰ πάντων ἀγοιεν ἰσχυρόν, μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς βλέποντες, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐφεξῆς διαδοχάς, καὶ εἰδότες ὅς οὐδὲν σφελόν τῶν ἐπι γῆς ἐπὶ ταύτῳ μένει. ἴσκει δὲ ἡ φύσις· οἱ εἰς πολλὰς καὶ ἀμυγχανοὺς ἐξελιττομένην τρο- 35 πᾶς, ἄς οὔτε προυδέσθαι ἠάδουν οὔτε προεπιεῖν, Θεοῦ μόνου καὶ βασιλείως ἀκολουθοῦντος θεῷ ταύτας κυβερῶν μετρίως τε καὶ ἐπιεικῶς δυναμένον.

Abripiat autem nullus provincialibus cingulis violentos, nullo utens privilegio aut potestate aut forma, nisi forte sacra nostra pragmatica forma occasione publicae causae procedens exhibitum hic quempiam fieri praecipiat, aut lex hoc faciat quale est super appellationibus, licet etiam hoc ex multa parte curavimus, plurimos maiorum iudicum in provinciis appellationum constituentes. ut apud illos magis appellatio, quando non de maximo negotio fuerit quaestio, quam in hac examinetur maxima civitate. 1 Hanc dicantes iustitiae legem adhuc potius faciemus eam iustiorum, si nulli permittamus habere contra eam quaedam privilegia, neque excipi ab hac lege quolibet privilegio, nec si cuilibet sanctorum ecclesiarum largitum est aut alicui venerabilium xenodochiorum aut aliis reverentissimis domibus, aut cuilibet ipsarum imperialium domuum aut sacro patri- monio aut sacris privatis, quae merito post super- num honorem secundo loco sunt posita, nec si alicuius iudicibus aut in potentatu positus aut omnino sub nos constitutus hominibus: sed omnes obediant legi et succumbentes iustitiae sanctioni honorent eam et per omnia habeant fortem, non solum in se met ipsos respicientes, sed etiam in futuras successiones, et scientes quia nihil paene in semet ipso manet, sed currit natura semper multas evolvens mutatio- nes, quas neque providere facile est neque praedi- cere, deo solummodo et imperatore sequente deum haec gubernare mediocriter et mansuete valente.

cap. IV pr. summarium habet tractatus περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 5 p. 192 Heimb. ex Athan.

aliter magistratus conferamus, nisi qui eos suscepturi sunt iusiurandum prius praestent se iuste iudic- aturos omnibus purisque manus servaturos esse. minime opinor altera adiectione post hanc legem indige- bimus, si quidem illi iuste iudicabunt legis simul et iurisiurandi ratione habita.

IV. Nec vero a magistratibus provincialibus delinquentes quisquam eripiet aut privilegio ullo aut potestate aut sanctione utens, nisi forte sacra nostra pragmatica sanctio publicae causae nomine prolata aliquem huc exhiberi iusserit, sive lex faciat quale in appellationibus fit: tametsi hoc quoque magna ex parte sanavimus multos maiorum magistratum qui in provinciis sunt iudices appellationum consti- tuentes, ut apud illos potius appellatio, dummodo de re maxime aliqua re quaestio sit, quam in hac 1 felici civitate exerceatur. Hanc igitur legem iustitiae dedicatam etiam iustiorum reddimus, si ne- minem patiemur contra eam privilegium aliquod habere neque ullum privilegium eximere ab hac lege, ne si sanctissimis quidem ex ecclesiis alicui praestitum sit vel ex sacris xenodochiis vel omnino ex venera- bilibus domibus, aut alicui ex ipsius imperatoris domibus sive sacri patrimonii sive sacrae rei privatae, quae merito post honorem caelitus datum secundo loco sunt posita, nec si quibusdam ex magistratibus vel potestates habentibus vel omnino ex subiectis nobis hominibus datum sit: sed omnes legi obediunt, et iustitiae normae subiecti et honorent eam et per omnia tuebantur validam, neve ad se ipsos solum re- spiciant, sed etiam ad successiones deinceps futuras, ac sciant nihil fere eorum quae in terris sunt in eod- em statu manere, sed velut flumine ferri naturum semper ad nullas atque inopinatas mutationes sese evolvitent, quas nec praevidere nec praedicere facile sit, cum deus solus et deum sequens imperator haec

2 ταῦτα B || παραλαμβάνειν L^a || 3 ὥστε M] om. L. B. || 6 πρὸς] οἱ δὲ L^a || 6 σγ. ὄρκον τε ὅμοι καὶ τὸν νό- μον L || 9 ἢ προνομία] ἢ om. ε || 10 τύπος MBε] νό- μος L || 15 τῶν ἐν] τῶν om. B || ἐφέτας L [appellatio- num ε] || καθιστῶντων L || 18 εὐδαίμονα] maxima (i. e. μεγάλην) ε || 19 οἶν M] om. LBε || 21 προνόμιον, 22 προ- νομίαν B^c || 24 ὅλως] aliis (i. e. ἄλλοις s. ἄλλως) ε || 26 πατριμορίου ML] Θεσαυροῦ M s. v., B || ποιβάτων [τοι παρισσιῶν M s. v.] ML] περιουσιῶν B || 28 μηδὲ B] μήτε ML || εἰ τις Scrimger ex ε] εἰ (eis B^c) τις αἰν L || δυνάμει B(ε) || 29 σγ. ἅλλα πάντες B || 30 ὑπακού- οῦν L || 34 τῶν ἐπι γῆς om. ε || ἐπὶ ταύτῳ] in semet ipso ε || εἰ B || δὲ καὶ L || 35 αἰσι om. B, εἰς om. Lε || καὶ ἀμυγχανοῦς om. ε || 36 *οὐδὰ — οὐδὰ libri

1 tradidimus V² tradimus restituit V³ || 2 subierit R¹ || iuste] ueste R || 4 colibet V¹ || egebimus] legitimus R¹ || 8 rubr. De fori praescriptione tollenda R in marg. (ex Jul.) || Arripiat V || uiolentus V¹ || 9 nullo om. R¹ || 10 forte aut sacra R¹ || 11 quempiam V || 12 fieri V¹ inferri R vulg. || *lex] ex RV || faciat R vulg.] fiat V¹ lege fiat V² || 13 hoc etiam R || 14 plurimis R V¹ || 15 ut om. V || 16 quando non] quae modo V¹ || 17 examinet V¹ || 18 dicantes Beck] dicentes libri || iustitiam R¹ iustie V¹ || 19 instiores R || 22 est V] sit R vulg. || 23 xeno- dochorum RV || reuerentissimis V] uenerabilibus R || 26 si om. V¹ || 27 potentatu V¹ || 28 omnes] nos R¹ || 29 ea R¹ || 30 habent R || fortem R || ortem V² || sortem V² || 33 currit vulg.] curet R¹ curit R² || 34 quas om. R¹ || praevidere vulg. || 35 sol. modo R¹

2 *Ei δὲ καὶ τὰς χορηγαῖς τοῖς θεοῖς τύποις εἴτε πραγματικοῖς εἴτε ἄλλοις περὶ τοιοῦτον τινὸς αὐτῶν περιορισμένοις, ἔσονται παντελῶς ἀνέμοι· τῶν ἀρχόντων μεγάλην ἐκτινύοντων ποιήν, ἕπερ ὅλως προσδέξονται. Καὶ οὐ τὸ γενόμενον μόνον θεραπεύομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσόμενον. καὶ γὰρ εἰ μετὰ ταῦτα τοιοῦτό τι πορισθεῖται τισὶ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἢ ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἑμπροσθεν ἀπαγορευμένων (ἐν οἷς περιλαμβανομένον ὡς εἰρηται καὶ ἐκκλησίας καὶ εὐαγγ. μοναστήρια καὶ τοὺς θεοῦς ἡμῶν οἴκους καὶ τὰ θεῖα προβάτια καὶ τὸ θεῖον πατριμόνιον), οὐδὲ οὗτοι παντελῶς κρατήσονται. ἔσται δὲ ὁ νόμος οὗτος πανταχόσε τῆν ἐάντιον δικαίως ἐκτείνων ἰσχύν, καὶ ἅμα μὲν τὰ μέληντα ἀσφαλῆ καθιστῶν, ἅμα δὲ τὸ παρελθὸν θεραπείων. Ἰστε τοίνυν ἅπαντες ὑπήκοοι ὅσους ὁ θεὸς τοῖς τε ἡμῶν προγόνοις καὶ ἡμῖν δεδωῆσται, ὡς ταύτην ἡμῖν διδομένη τῆν νομοθεσίαν πάσαν ἡμῖν ἀσφαλείαν χορηξόμενοι, καὶ οὕτε οδοιπορήσετε μακρὰν οὕτε κατὰ τῶν μεζύων διακρίσετε οὕτε ἡμᾶς μέμνησθε ὅς ταῦτα μὴ θεραπεύομεν. ἀλλ' ἕκαστος ἐγγύθεν ὁρῶν τῆν ἐφ' οἷς ἂν ζημιωθεῖται τυχὸν ἢ βλαβείη ποιήν, καὶ ταύτην θεραπευομένην βλέπων τὸν μέγαν τε καὶ ἀγαθὸν ἀνυμνήσει θεὸν τὸν πάντα ἡμῖν νομοθετήσαι καλῶς τε καὶ δικαίως ἐλάμβαντα. Ἐστω δὲ ποιή τοῖς ταῦτα ἀμαρτάνουσιν ἢ προσιμένους ἀρχουσιν ἢ τε τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσις καὶ decem librarum auri ἡμία.*

(*Epilogos.*) Οἱ τοίνυν ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων οἱ πανταχόσε τῆς ὑπηκόων καθεστῶτες τῶν νόμων τοῦτον γινώσκοντες προσηύχοντες ἐν ταῖς ἐπ' αὐτοὺς διοικήσεσιν, ἐπὶ τε Ἰταλίας ἀπάσης ἐπὶ τε Λιβύης ἐπὶ τε τῶν νήσων ἐπὶ τε τῆς Ἐβίας καὶ ὅσων ἐν Ἰλλυριοῖς ἐστί. καὶ εἰδόνται πάντες, ὅπως αὐτῶν κηδόμεθα τῶν τῶν ἡμῖν προσάγοντι θεῶν προσάγοντες τὸν νόμον, ὃς μεγάλην ἡμῖν τῆν ὑπὲρ ἐναντίων ἰσχυρίαν δώσει τοιαῦτα προσάσει τῆς τῶν ὑπηκόων σωτηρίας νομοθετήσασαι.

Proponatur Constantinopoli.
(Dat. k. Iun. CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 39 ann. XII. Iohanne v. c. cons.

2 *moderate et iuste gubernare possit. Quonsi etiam quis sacris quibusdam sanctionibus sive pragmaticis sive aliis utatur de eiusmodi re ipsi praebitis, omnino irritae erunt; magnamque magistratus solent poenam, si eas omnino susceperint. Neque quod factum est solum, sed etiam quod futurum est sanamus. Etenim si postea quid eiusmodi quibusdam ex nostris subiectis praebetur vel alii ulli eorum quibus supra interdiximus (in quibus, uti dictum est, etiam ecclesias et venerabilia monasteria et sacras nostras domos et sacras privatas et sacrum patrimonium comprehendimus), ne illi quidem omnino re potentur: eritque haec lex quae usque quaque suam vim iuste extendat ac simul et futura certa constituat et praeteritis medeatur. Scitote igitur omnes subditi quocumque deus et maioribus nostris et nobis donavit, nos, hanc legem latam vobis dare omnem vobis securitatem gratificatorios; nec vos longa itinera facturos esse nec adversus potentiores lamentaturos nec nos reprehensuros ut qui haec non sanemus. Sed unusquisque e propinquo videns poenam de iis, quibus forte laedatur vel damno afficiatur, statutam et medelam his allatam respiciens mignum et bonum deum praedicabit, qui nos illustravit ut haec et pulchre et iuste sanciremus. Esto autem poena magistratibus qui haec delinquant vel neglegant, et amissio magistratus et decem auri librarum multa.*

Epilogus. Gloriosissimi igitur praefecti sacro nostro praetorio qui ubique in ditione nostra sunt hanc legem cognoscentes in dioecibus quae sub ipsis sunt proponunt, et in Italia tota et in Libya et in insulis et in Oriente et quantum in Illyrico est; atque scient omnes, quomodo ipsis prospiciamus, cum deo qui haec tanta nobis praebuit offeramus legem, quae magnum nobis patrocinium datura est pro nobismet ipsis qui talia pro salute subditorum sanxerimus.

1 καὶ om. ε || τισι om. B || 5 γινόμενον B (ε) || μόνον om. B || θεραπεύομεν medebuntur ε || 6 ἀλλὰ καὶ καὶ om. L || 7 ἢ ἑτέρῳ ἡμετέρῳ B^c || 9 καὶ ἐκκλησίας καὶ om. ε || 10 sq. καὶ τὰς θείας περιουσίας καὶ τὸν θεῖον θησαυρὸν B || 11 οὗτοι -- 12 κρατήσονται hoc -- valebit ε || 13 δικαίαν L || ἐκτείνων L^d || 14 ἀγαθὴν L^a || παρελθὸν L^a || 15 ἐπὶχοοι L^a || 16 καὶ ἡμῖν M || ἡμῖν τε L^b || 17 ἡμῖν B^c || ἡμῖν B^c || 18 ὀδοιπορήσετε L¹ || μακρὰ M || 19 μέμνησθε (μέμνησθε L¹) L || 21 τυχῆν L^a || 22 leg. ταῦτα θεραπεύομενα? (ταύτην θεραπειαν γενομένην com. Zacharias) || μέγα L || 23 θεῶν L^a || 25 τοῖς ταῦτα || talia ε || προσιμένους M || προσιμένους LB^ε || 26 decem librarum auri ἡμίς ἡμία, s. v. δέκα λιτρῶν χρυσίου M δέκα λιτρῶν χρυσίου ἡμία LB || 28 *ὑπάρχοι ML || 30 προσήσαν L || 31 ἐν ταῖς -- διοικήσεσιν et per (i. e. ἐν τε ταῖς) dioecesis ε || ἐπὶ τε ἐπὶ τε τοῦ L^a || 36 ἄντων? eis (i. e. αὐτῶν) ε || τοιαῦτα M ε || τοῖς ταῦτα L || 37 τῆς τοῖς M, τῆς ε σωτηρίας

2 Si vero quisquam utatur aliquibus sacris formis sive pragmaticis sive aliis de tali quodam sibi largitis, erunt omnino infirmae, iudicibus maximam solventibus poenam, si omnino susceperint. Et non hoc quod fit solum medebuntur, sed et quod faciendum est. Etenim si posthaec tale aliquid impetretur ab aliquibus nostrorum subiectorum aut ab alio quolibet quibus prius interdiximus, inter quos complectimur, sicut dictum est, ecclesias et venerabilia monasteria et sacras nostras domos et sacra privata et sacrum patrimonium, neque hoc omnino valebit. Erit autem lex haec ubique suam iuste extendens virtutem et simul quidem futura caute constituens, simul autem quod praeterit curans.

3 Scitote igitur omnes subiecti, quos deus et nostris progenitoribus et nobis donavit, quoniam hanc vobis damus legislationem omnem vobis cautelam conferentes, et neque itinere fatigabimini longiore neque adversus maximos lacrimabitis neque nos culpabitis tamquam haec non corrigentes, sed unusquisque de proximo respiciens poenam in quibus forte damnicabitur aut laedetur, et hanc curam videns magnum et bonum laudabilem deum, qui haec nos sancire bene et iuste illuminavit. Sit ergo poena talia committentibus aut suscipientibus iudicibus et cinguli casus et decem librarum auri damnum.

(*Epilogus.*) Gloriosissimi igitur praefecti sacrorum nostrorum praetiorum qui per omnem subiectam terram consistunt legem hanc cognoscentes proponant et per dioecesis sub se constitutas et in omni Italia et Libya et insulis et Oriente et quocumque in Illyrico est, et scient omnes quomodo eorum curam habemus, deo qui tanta nobis contulit offerentes legem, qui magnam nobis pro eis repensationem dabit, dum talia pro causa subsectorum salutis sanciverimus.

Proponatur Constantinopolitanis civibus nostris.
Dat. kal. Iun. CP. imp. (dn.) Iustiniani pp. Aug. [a. 538] anno XII. Iohanne v. c. consule.

om. L || 39 Constantinopoli M || 39 dat. k. Iun. CP. in M omissa ex ε add. vulg.; ἐγραφή καλανδῶν Ἰουλιαν Ath. ἐξεργασθη μνημῖ ἰουνίου Theod. || imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII Iohanno uc. cons. M (ε), βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἐβ' ὑπατείας Ἰωάννου Ath. ἐβ' ἔτους τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἰωάννου Theod.; subscr. om. Iul.

1 rubr. De his quibus fori praescriptio denegatur R in marg. (ex Iul.) || 2 largitatis R¹ || 3 infirmi I¹ || 5 fiti sit R¹ || medebimur Beck || et quod V || quod etiam R vulg. || 6 si om. R¹ || 8 conuertimur V || 12 iuste om. V || ostendens V || 15 et V² in RV¹ || 20 unus quis V || 22 leditur RV || curam] ea (i. e. causa) curam R^a, leg. curam? || 24 illuminabit RV || commutentibus R¹ || 26 et decem] et om. V || 28 gloriosimi R || praefecti RV || 31 praeposant V || dioecesis V dioecis R || 32 libia RV || 33 illirico R V || 35 magna R V || 39 subscr. praesaut cod. Ambracensis, dat. kal. Iun. reliquis omissis V || Iust. pp. a. an. XII. Iohanne vic. consule Ambr

ὁ

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ
ὍΣΤΕ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΤΕ
ΤΙΜΗΣ ΠΡΑΕΦΕΚΤΟΡΙΑΣ ΕΠΙΛΑ-
ΒΟΜΕΝΟΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣΘΑΙ
ΒΟΥΛΗΣ ΟΤΕ ΕΜΠΡΑΚΤΟΝ
ΤΑΥΤΗΝ ΛΑΒΟΙΕΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωαννὴν τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν
ἀνατολικῶν πραιτωριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτω) 10
ὀρδινάριῳ καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Πολλὰ τῶν ἤδη νομοθετηθέντων
καταρραδνηθέντα τε καὶ οὐ βραδίας πολιτευσάμενα
παντελῶς ἔδοξεν ἀνομοθέτητα καθεστάναι. ἴσμεν γάρ
ὡς τὸ ἀρχαῖον ἦν τινος ἐπαρχόσητος σχῆμα, ἦν ὄνορα- 15
ρίαν ἐκάλον, κωδικίλλων ἐκ τῆς βασιλείας ἐπ' αὐτῇ
παρχομένων· ταύτην δὲ οὕτως ἀνόμαζον ὡς οὐδε-
νὸς ἐτίρου πληρὴν ἢ φιλῆς τιμῆς τοῖς ταύτης ἡξιωμένοις
πιορχομένης, ἥτις τοὺς βουλευτὰς οἰκ ἀπίλαττε τύχης
βουλευτικῆς, εἰ μὴ τις αὐτῆν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ διω- 20
κῆσατο. καὶ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηλα-
τῶν ὁρῶμεν, ὡς οὐκ ἂν τις οὐδὲ ἐκ στρατηγίας
ἀπαλλαγείη τύχης βουλευτικῆς, εἰ μὴ ταύτην ἔργῳ
πρίξειε (καὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς στρατηλασίας πραιφεκτο-
ρίας εἶναι οἱ ἡμέτεροι λέγονται νόμοι, οἱ δὲ φιλοὶ τῆς 25
στρατηλασίας κωδικίλλοι μόνην παρέχουσαν ἀξίαν τύ-
χης οὐκ ἔλευθεροῦντες), οὕτως καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπ-
αρχόσητος, εἰ μέλλοι τις ἔλευθερος τοιαύτης γίνεσθαι
τύχης, ἀνάγκη τοῦτον αὐτῇ τῇ ἀρχῇ παραγγεῖλαινα
τῶν τῆς βουλῆς δεσμῶν παρ' ἐκείνης ἐκλυθῆναι. 30

¶ UT ORDINARIAE
PRAEFECTURAE URBANAE
DUAE ET PRAETORIANAE PRAE-
FECTURAE QUAE IN CINGULO
ET IN ACTU SUNT SOLAE, NON
ETIAM HONORARIAE LIBERENT
A CURIALI FORTUNA ¶

Idem Aug. Iohanni pp. Orientis secundo et consuli
ordinario.

(Praefatio.) Plurima horum quae olim sanctita
sunt neglecta et non facile in republica tractata
omnino visa sunt absque lege [sine legislatione] con- 15
sistere. Novimus enim quia antiquitas erat quae-
dam praefecturae figura quam honorariam vocabant,
codicillis ab imperio super ea collatis; hanc autem
ita nominabant, ut nihil aliud nisi purum honorem
his quibus praebebatur conferret: quae curiales non
liberabat fortuna curiali, nisi quis eam ipso opere 20
ministrasset. Et sicut de gloriosissimis magistris mi-
litum videbimus, quia nullus ex magisterio armorum
eripitur fortuna curiali nisi eum opere gesserit
(nam etiam magisterium militiae praefecturam esse
nostrae dicunt leges, puri vero magistrorum militiae
codicilli solam praebent dignitatem fortuna non libe-
rantes), sic etiam in ipsa praefectura, si futurus sit
aliquis liber huiusmodi fieri fortuna, necesse est ipso
cingulo designatum ab ea curiae vinculis liberari.

CAPUT I.

Ἀνανεούμενοι τοίνυν τὸν τοιοῦτον νόμον θεσπί-
ζομεν, εἴποτε δόξειε τῇ βασιλείᾳ τιμῆσαι βουλευτῆν,

Renovamus igitur huiusmodi legem sancientes, si
quando visum fuerit imperio honorare curialem, ut

Nov. LXX (Authent. LXXII = Coll. V tit. 19: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 70, Athan. 8, 3.
Iulian. const. LXIV.

LXX.

DE CURIALIBUS, UT DIGNITATE PRAEFECTORIA POTITI ITA DE-
MUM A CURIA LIBERENTUR, SI IN ACTU POSITI ACCEPERINT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praelorio per Orientem iterum, exconsuli (consuli)
ordinario et patricio.

Praefatio. Multa eorum quae olim legibus sanctita sunt cum neglecta iacerent nec facile exer-
cerentur, plane curere legis sanctione visa sunt. Scimus enim iam antiquitas praefecturae cuiusdam
speciem fuisse quam honorariam appellabant, codicillis ab imperatore in eam collatis captam; ita autem
nominabant eam, quoniam nihil aliud nisi nudum honorem in eos qui ea dignabantur conferret: quae
dignitas curiales non liberabat conditione curiali, nisi quis eam re ipsa ministrasset. Et quemadmodum
in gloriosissimis magistris militum videmus ne per magisterium militum quidem quemquam curiali con-
ditione liberari posse, nisi illud re vera gesserit (etenim etiam magisteria militum praefectoria esse dicunt
nostrae leges; nudi vero codicilli magisterii militum solam praebent dignitatem, a conditione non liberant):
ita etiam in ipsa praefectura, si quis liber ab eiusmodi conditione evasurus sit, necesse est eum ipso
magistratu impetrato a nexibus curiae per illum liberari.

1. Renovantes igitur talem legem sancimus ut, si quando imperatori curialem honorare placuerit,

Ἰδου. Ὅστε τὴν ἐμπρακτὸν ἐπαρχόσητα οὐ μὴν τὴν
ἐνοραρίαν ἀπαλλάττειν βουλευτικῆς τύχης καὶ τὰ ἐξῆς
Ath. (viii. 5) Ut praefectoria dignitas curialem liberet Iul.
Περὶ Ἰανθέρπας βουλευτῶν Theod. § 4 praefectorias M
factoria καὶ L § 9 ὑπάρχῳ Mf. § 10 ὑπάτῳ ὀρδινά-
ριῳ (5) ὀρδινάριον L, om. M § 12 Πολλὰ τὰ τῶν cit.
Theod. § 15 ὡς] eis M § τινος] quaedam (i. e. τῆ?) §
ἐνοραρίαν M ἐνοραρίαν L² ὀνονάριον L¹ § 20 διακρί-
στω M] διοικήστω L § 23 ἀπαλλαγῆ] ἀπαλλαγῆ ἢ
L § 24 praefectorias M πραιφεκτορίας L § 25 νόμοι
cf. Cod. 12, 4 § φιλοὶ L^o § 26 κωδικίλλοι L § 27 ἐπ'
αὐτῆς sc̄ripsi ex 6] ἐπὶ ταύτης ML § 28 μέλλοι M6]
δύοι L § γίνεσθαι τύχης M6] τύχης τυγχάνειν L §
29 ἀνάγκη M^o

3 et] etiam R § 7 liberentur V¹ § 9 Idem Aug.] Impr.
A. R § ppro. secundo orientis et consulis ordine V §
12 sancta V¹ § 14 iussa V § sunt om. R¹ § sine legis-
latione ut glossema seclusi § 16 honoraria R¹ § 18 nomina-
bant vulg.] nominabat libri § nil V § 19 conferre V¹ §
21 de om. R § gloriosissimus R^o § 22 videmus Beck §
23 eum V] cum R vulg. § gesserint V § 24 praefectu-
ram — 25 militiae om. R § A verbis [turam esse nostrae
inc. t. f. 82 § 25 puniri V¹] magisteriorum t¹ § 26 codi-
celli (id. 356, i. 11) t¹ § liberante t¹ § 28 fieri fortuna
(curiali add. R^o) R t¹ fortuna fieri V § est om. R § ipso
in ipso t¹ § 32 honorare t¹

εἰ μὲν ὥστε καὶ ἀπαλλάξει τῆς τύχης, δίδουα αὐτῷ
 σίμβολα τῆς ἀρχῆς καὶ παρασκευάζει αὐτὸν ἐπὶ τῶν
 τοιούτων γινόμενον θρόνων, ἢ τῆς πολιτορχίας τῆς ἐν
 τῇ πραιβοιτορῆϊ Ρώμῃ καὶ τῇ νέα δὴ ταύτῃ τῇ καθ'
 5 ἡμῶν, ἢ ἐπὶ τῶν πραιβοιτοριανῶν βημάτων τῶν τε
 τῆς Ἰβρίας τῶν τε τῆς Ἑσπερίας τῶν τε Λιβύης καὶ
 μὴν καὶ τῶν ἐπὶ τῆς Ἰλλυριδος, οὐσπερ ἅπαντας ὑφ'
 ἡμῶν πεποιθὲν ὁ Θεός, καὶ οὕτω τῆς ἐλευθερίας ἀπο-
 λαύσει, ὥστε μεγάλῃς αὐτοῖς ἡξιωμένους τιμῆς, ἀπήρη
 10 τε ἐποχομένους καὶ βουόντων πρῶτων ἀκούοντας
 καὶ πρὸς γε τῶν δικαστικῶν ἐπιβυβόντας θρόνων,
 τῆς τοιαύτης τύχης ἐλευθερίας καθεστάναι. Εἰ δὲ
 μόνῃς αὐτοῖς μειωθῆναι βουλήθει τιμῆς, ποιείσθαι
 μὲν κωδικίλλους καὶ τοῦτους ἐπιδιδόναι, τοσούτων δὲ
 15 ἰσχύειν τὴν τοιαύτην τοῦ βασιλέως δοῦναι, ὥστε αὐ-
 τὸν τετιμημένον μὲν καὶ τῆς μεγάλῃς βουλῆς μέρος
 εἶναι δοκεῖν, οὐ μὴν οὕτε τῆς ἐπιχωρίου βουλῆς οὕτε
 τοῦ κατ' αὐτὴν λευκάματος ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ μέ-
 νειν ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τύχης μόνῃν κερδάναντα τὴν τι-
 μὴν καὶ οὕτω χροῖν εἰδῆτα θεῶν τε καὶ βασιλείας, ὅτι
 20 μετέστησεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ καλλίω τῆς ἐμπροσθεν χα-
 μαλιότητος ἀπαλλάξασα, καὶ ἔστω καὶ τοῦτο προσ-
 θῆκη τῶν βασιλικῶν γεῶν οὕτε τὸ δημόσιον ἔλατ-
 τοῖσα οὕτε τύχης οὐδὲ τῶν σνήθων αὐτῇ λειτουργη-
 μάτων ἀπαλλάττουσα τὸν βουλευτὴν, καὶ τῷ ταύτης
 25 ἡξιωμένῳ τὴν τότε παρούσαν αὐξήσασα τιμὴν καὶ ἀπο-
 φαίνουσι σεμνότερον καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν κατὰ
 τὴν ἀξίαν προύχοντα μόνῃν.

(Ἐπίλογος.) Τα τοῖνυν παραστάτα ἡμῶν ἢ σὴ
 ὑπεροχῇ φυλάττειν σπενσάτω, εἰδῆτα ὡς οὕτε τοὺς
 30 βουλευτὰς ἡλαττώσαμεν καὶ σεμνότερους αὐτοῖς τοῖς
 ὀλοῖς ἀπερήναμεν ὥστε εἰσόνται ταῦτα αἱ πόλεις διὰ
 κρηγμάτων τῶν σῶν, ὥστε τοὺς ἐν αὐταῖς βουλευτὰς
 ταῦτα γινώσκοντας τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἐμφημεῖν
 βασιλείαν. Dat. kal. Iun. CP. (imp.) dn. Iustiniani 35
 pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. consule. [a. 535]

etiam liberet fortuna, dare ei codicillos administra-
 tionis (et) praeparare eum in talibus constitui sedi-
 bus aut cinguli urbanae praefecturae senioris Romae
 et novae videlicet huius nostrae, aut in praetorianis
 5 tribunalibus et Orientis et Hesperiae et Libyae nec
 non et Illyrici, quos omnes sub nobis fecit deus,
 et ita libertate frui, quatenus magno promeriti ho-
 nore, et in carpentis vecti et clamores praeconum
 audientes, insuper iudiciales descendentes sedes, hu-
 iusmodi fortuna liberi constituentur. Si vero solo
 eos participare voluerit honore, fieri quidem codi-
 cillos et hos dari, tantum vero valere huiusmodi
 imperialem largitate, ut ille honoratus quidem sit
 et maxime curiae pars esse videatur, non tamen
 neque provinciali curia neque eius albo liberetur,
 10 sed maneat sub antiqua fortuna solum lucratus hono-
 rem et ita gratias agens deo et imperio, quia mi-
 gravit eum ad meliora prioris tranquillitatis educens.
 Sitque etiam hoc additamentum imperialium praerio-
 rum, quod neque publicum minuit, neque fortuna
 neque consuetis ei functionibus privans curialem, et
 ei qui hoc promeruit etiam praesentem addens for-
 tunam et ostendens honoratorem et aliis curialibus
 dignitate solummodo praecedentem.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis tua
 celsitudo servare festinet, sciens quia neque curiales
 minuiimus et honoratores eos omnibus demonstra-
 vimus, ut sciant haec civitates per tua praeccepta,
 quatenus imperio.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. consule. [a. 535]

idque ita ut eum etiam ab illa condicione liberet, insignia magistratus ei det atque efficiat ut constitutus
 in eiusmodi sedibus, sive urbanae praefecturae quae est in vetere roma et in nova hac quidem nostra,
 sive in praetorianis tribunalibus et Orientis et Occidentis et Libyae nec non Illyrici, quas quidem sedes
 omnes nobis deus subiecit, sic demum libertate fruatur: ut magno honore dignati, quippe qui et carpento
 velantur et voces praeconum audiant et insuper iudiciales sedes ascendant, ab eiusmodi condicione liberi
 sint. Sin autem solum honorem iis impertire voluerit, faciat quidem codicillos eosque conferat, tantum
 vero eiusmodi munus ab imperatore datum valeat, ut ille honoratus quidem et maguae curiae pars esse
 videatur, nec tamen ex curia provinciali neque ex albo eius excimatur, sed maneat in pristina condicione
 solum lucratus honorem itaque deo et imperatori gratiam habeat, quod ipsum a priore humilitate libera-
 tum ad meliora traduxerunt. Atque esto hoc quoque additamentum imperialium praeriorum, quod neque
 fiscum imminuat neque condicione aut consuetis eidem functionibus curialem liberet, eique qui illo digni-
 tatus est honorem quo tum praeditus erat augeat atque honoratorem eum praestet et reliquis curialibus
 dignitate sola praestantorem.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas custodire studeat, sciens nos neque cu-
 riales deminuisse et eosdem in summa re honoratiores praestitisse: itaque civitates per edicta tua haec
 cognoscent, ut curiales qui in iis sunt his intellectis merito bene dicant nostro imperio.

1 εἰ μὲν om. ε || 3 πολυαρχίας ML || 4 Ρώμη om. L ||
 5 εἴτε] ἦτε L² || πραιβοιτοριανῶν M || 6 Λιβύης ML] τῆς
 Λιβύης cum Haloandro vulg. || 7 ἰλλυριδος L || 8 καὶ οὕτω
 ieg. οὕτω καὶ? || 9 μεγάλους L¹ || 13 βουλήθει Ζαχα-
 ρίαι ex ε] βουλήθει ML || 14 κωδικίλλους L || 15 τοῦ
 om. L || αὐτὸν περιτετιμημένον L (αὐτόπτερ τετιμη-
 μένον Haloander) || 17 *οὐδὲ — οὐδὲ ML || 18 τοῦ] τὴν
 L¹ || 19 κερδάναντα L¹ || 20 βασιλείς L || 22 καὶ τοῦτο] καὶ
 om. L || 23 γεῶν L || *οὐδὲ — 24 οὐδὲ ML ||
 26 τὴν τότε παρούσαν] etiam praesentem ε || αὐξήσασα? ||
 L² || τιμὴν Zachariae] τὴν libri || 29 ἡμῶν Mε] καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμενα νόμου add. L || 30 εἰ-
 δῆτα L || 31 post ἡλαττώσαμεν nonnulla excidisse putat
 Zachariae || 33 τῶν et 34 εἰκότως om. L || 35 subscr. dat.
 cons. Iohannis Iul.^o, om. Ath. || kal. Iun. M] prid. non.
 Iun. ε μὴν ἰουνίου Theod. || CP. dn. Iustiniano pp. aug.
 ann. XII. Iohanno v. c. cons. M (cf. ε), ετους (εβ') τῆς
 βασιλείας ὑπατίει] Ἰωάννου Theod.

2 et add. vulg. || 3 cinguli R¹ V] cingulis R² t || 4 et
 novae om. V || praetorianis ciuita (et pro ciuita corr. R²)
 tribunalibus R || 5 horientis V || lybiae t libie RV ||
 6 illirici libri || deus in ras. V || 11 participare V] partici-
 pari R t || 12 tamen t¹ || uero ualere R² V¹] ualere uero t
 nou ualere R¹, uero del. V² || huiusmodi (hismusodi V)]
 fortuna liberi add. R² || 13 imperalem t || 14 tantum t¹ ||
 15 prouintili cura t || eis t¹ || 16 antiquae R¹ || 17 migra-
 uerit t || 19 prouintiorum t¹ || 20 quod om. V¹ || 21 pri-
 uaris V¹ || 23 hostendens V || honorationem VR || 24 digni-
 tatem V || 30 neque quia t¹ || 31 honoratione R¹ || 32 per
 tua] perpetua R || 33 imperio V t vulg.] imperium R. Haec
 non notant libri: suppl. fere quatenus (in iis curia-
 les haec cognoscent merito nostro benedicant) imperio
 (sim. Beck) || 35 subscr. dedimus ex V t || pri. non. Iun. t]
 pridem Iunii nono V || CP. imp. t] Cap. ipf. V || dono V,
 om. t || iust. V t || aug. anno XII iohanni v. c. consule V,
 a. ann. XII ioh. uic. t

ᾨΑ

LXXI.

Coll. V tit. 18

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΙΣ ΔΙ' ΕΝΤΟΛΕΩΝ ΠΑΝΤΩΣ ΔΕΦΕΙΝ ΤΑΣ ΔΙΚΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΝΙΟΥΡΙΑΡΜ ΔΕ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΔΟΜΕΝΟΝ ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΝ· ΤΟΙΣ ΔΕ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙΣ ΕΞΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙ' ΕΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙ' ΕΝΤΟΛΕΩΝ ΔΕΦΕΙΝ ΤΑΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑΣ ΔΙΚΑΣ.

R; UT AB ILLUSTRIBUS ET QUI SUPER EAM DIGNITATEM SUNT OMNIMODO SUPER PECUNIARIIS CAUSIS SED ET INIURIARUM CRIMINALITER PER PROCURATOREM DICATUR; CLARISSIMIS AUTEM IN PECUNIARIIS LICERE CAUSIS ET PER PROCURATOREM ET PER SE LITIGARE R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν 10 ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὑπάτῳ ὀρδναρίῳ καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo et cons.

(Προσίμιον.) Ὅποσα πρόσας μὲν δῆθεν τιμῆς ἔκειν καὶ σχήματος κοσμίονος, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἐκβαίον οὐ τιμῆν, ἀλλ' ἴσως τινα καὶ ζημίαν ἐπάγει, 15 ταῦτα καλῶς ἔχειν ἠγοῦμεθα βραχεὶ θεοπατεῖσαι νόμῳ. ἔφηται γὰρ τισι τῶν δικαζέων, ὥστε μηδενὶ τῶν λαμπροτάτων ἐξεῖναι δι' ἐαυτοῦ δίκην ἀγωνίζεσθαι, δι' ἐντολῶν δὲ πάντως. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἢ παλαιότης ἐπὶ τῇ τῶν ἀξιομάτων ἐργασε τιμῆν, πολλοὺς δὲ 20 ὁρῶμεν ἀξίων μὲν τυχόντας καὶ τοῖς λαμπροτάτοις ἐγγραμμένους ἢ κίμῃσιν ἢ τριβούνοις ἢ εἰ τινες ἄλλοι καθεστῆσαι τοιοῦτοι, οὐσίας δὲ μετρίας κυρίους, ὡσεὶ παντελοῦς μὴ ἰσχυρὴν πρὸς ἐντολέως προβολὴν καὶ τὴν διὰ τοῦτο διαπάνην.

(Praefatio.) Quaecumque procedunt quidem quasi honoris causa et schematis melioris sunt, quod autem hinc eventum non honorem, sed forsitan etiam quandam laesionem inferens, hoc bene habere iudicamus brevi mederi lege. Fertur enim quibusdam constitutionibus, ut nulli clarissimorum liceat per se litem exercere, sed per procuratorem omnino. Sed haec quidem antiquitas pro dignitatum honore scripsit, multos autem conspicimus dignitates quidem adeptos et inter clarissimos inscriptos aut comites aut tribunos vel si qui alii consistunt huiusmodi, substantiae vero minoris dominos, ut penitus non 25 sufficiant ad procuratores ordinandos et propter hoc agendas expensas.

CAPUT I.

Θεσιζόμεν τοίνυν, ἄκρι μὲν τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων τοῦτο κρατεῖν, καὶ πάντως αὐτοὺς δι' ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας, καὶ μὴ καὶ τὴν iniuriarum δι' ἐντολέως κατὰ τὸν ἐγκλη- 30 ματικὸν τρόπον κινεῖν κατὰ τὸ δεδομένον αὐτοῖς ἐπὶ ταύτης προνόμιον, ὥστε μὴ ἀναγκάζεσθαι ἢ συγκαθίσθαι τοῖς ἀρχουσιν ἐν ψ δικάζουσιν ἢ παρεστάναι

Sancimus igitur usque ad magnificentissimos illustres haec valere, et modis omnibus eos per procuratores pecuniarias exercere causas, nec non etiam iniuriarum per procuratorem criminali modo movere secundum quod datum est eis super hoc privilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cum iudicant

Nov. LXXI (Authenti. LXXI = Coll. V tit. 18: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 in B 7, s. 30 (inde B p. 234 Zoch. et Eclogu lib. I—X Basilicorum) et multifariam immutata in Epanagoge 11, 10. — Epit. Theod. 71, Athan. 22, s. Julian. consti. CXXI.

LXXI.

UT ILLUSTRES IN LITIBUS PECUNIARIIS OMNINO PER PROCURATORES CAUSAM AGANT, ITEM IN CAUSA INIURIARUM CRIMINALITER MOTA SECUNDUM PRIVILEGIUM IIS DATUM; CLARISSIMIS AUTEM LICEAT ET PER SE ET PER PROCURATORES CAUSAS PECUNIARIAS AGERE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli consuli ordinario et patricio.

Praefatio. Quaecumque honoris quidem et formae melioris causa prolata sunt, atqui quod inde evenit non honorem, sed forte adeo damnun quoddam confert, ea par esse existimamus brevi lege sanare. Dictum enim est in quibusdam constitutionibus, nulli ex clarissimis licere per se ipsum causam agere, sed omnino per procuratorem. Verum hoc quidem antiquitas in honorem dignitatum conscripsit: multos autem videmus dignitates quidem adeptos et inter clarissimos aut comites aut tribunos aut si qui alii sunt eius generis inscriptos, sed eosdem mediocris substantiae dominos esse, ut omnino non valcant ad procuratorem instituendum et sumptus propterea faciendos.

I. Sancimus igitur ut usque ad magnificentissimos illustres hoc valeat, iique omnino per procuratorem pecuniarias agant causas, nec minus etiam causam iniuriarum criminali modo per procuratorem moveant secundum privilegium ipsis de ea datum, ne aut cum magistratibus dum iudicant una sedere

2 vulg. Ὡστε ἐπὶ μὲν τῶν ἰλλουστρίων ἐν τοῖς χρηματικῶς δι' ἐντολέως πάντως λέγεσθαι τὰς δίκας καὶ τὰ ἐξῆς Ath. Περὶ ἀξιοματικῶν δικαζομένων Theod. De privilegiis dignitatum sive de procuratoribus Iul. (Περὶ ἰλλουστρίων νεαρά οὐ schol. B^o) ¶ 4 τῆς L] τοῖς M] iniuriarum L iniouiriaroum M ¶ 7 καὶ δι' ἐαυτῶν om. L] 10 ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ ML ¶ 11 πραιτωρίῳ om. L] ὑπάτῳ om. L] 15 καὶ Ls] om. M] 16 ταῦτα] hoc ε] βραχυ M] 17 τισι τῶν διατάξεων] cf. Cod. 2, 12(13), 25 ¶ 18 ἐξεῖναι] ἐξῆ] καὶ L] 19 τοῦτο] haec ε] 21 μὲν om. L] 22 κόμισιν L] 27 τοίνυν M] οὐν L, om. B] μὲν M] om. LB(ε) ¶ 28 ἰλλουστρίων MLB^o ε] συγκλητικῶν B^o Ecl. ¶ τοῦτο] haec ε] ¶ τοῦτο κρατεῖν καὶ om. B] αὐτοῦ L¹ ¶ 28 σφ. αὐτοῦς — δίκας] μὴ δι' ἐαυτῶν αὐτοῦς τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας, ἀλλὰ δι'

ἐντολέως B^o ¶ 29 δι' ἐντολέως] per procuratores ε] 30 τὴν iniouiriaroum M τὴν iniuriarum L τὴν περὶ τῆς (τῆς om. B^o Ecl.) ὕβρεως B] διὰ τοῦ ἐντολέως B^o ¶ 31 διδόμενον Ecl. ¶ τούτοις Ecl. ¶ 32 προνόμιον] cf. Cod. 9, 35, 11

1 R; omnia LXX-I V ¶ 5 procuratorem R vulg.] procuratores V ¶ dicatur vulg.] dicantur V et dicantur R ¶ 6 claris V¹ ¶ 7 *causis] eis RV ¶ 10 Idem Aug.] Impr. A. R] cons. V] constantino R] 16 haberi R¹ ¶ 18 liceat om. R¹ ¶ 20 haec V] hanē (hanc ha R²) R al., hoc edd. aliquot ¶ 21 conscripsimus V] 22 adeptos RV ¶ conscriptos R] 24 aut R] 30 per] pro per R² ¶ 31 datum est] secundum quod add. R² ¶ eis om. R] hoc] haec V²

πάλιν οἷα δικαζομένους· ἐκατέρωθεν γὰρ τὸ πρῆγμα ἔστιν ἐπισηαλές, ἢ τῶν ἀξιωματῶν ὑβριζομένων ἢ τοῦ δικαστικοῦ σχήματος ἀναξίως προΐοντος. ἐπει- τοιγε μετὰ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ἰλλουστρίους ἀπα- σιν ἀδεῖα ἔστω βουλομένοις καὶ ἐντολῆς προβάλλεσθαι καὶ δι' ἐαυτῶν αγωνίζεσθαι, οὐδενίᾳς ἐντεῦθεν οὔτε κωλίσεως οὔτε ζημίας οὔτε ποινῆς παρὰ τοῦτο ἐπα- γοπήνῃς αὐτοῖς.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ προσησάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἀπασί 10 ποιησάτω φανερὰ τὰ συνειδημένα ἐπὶ τούτοις πράτ- τουσα. Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. consule.

aut stare rursus tamquam litigantes: ex utroque enim causa videtur incauta, aut dignitatibus iniuriarum sustinentibus aut iudiciali schemate indigne procedente. Post magnificentissimos igitur illustres omni- 5 bus licentia sit volentibus procuratores ordinare et per se lites exercere, nulla ex hoc neque prohibi- tione neque damno neque poena inferenda eis.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem omni- bus faciāt manifesta, quae moris sunt super his agens. Dat. prid. non. Iunias CP. imp. dn. Iustiniani [a. 538] pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. consule.

OB

ΠΕΡΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΟΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν προκτωριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὑπάτῳ 30 ὀρδιναρίῳ καὶ πατριάρχῳ.

(Προοίμιον.) Πάντα μὲν τῷ νομοθέτῃ τὰ τῆς πολι- τείας ἐν μεγάλῃ φροντίδι καθέστηκεν, ὅπως ἂν ἄριστα ἔχοι καὶ ἀμαρτάνοιτο μηδέν· διαφερόντως δὲ τὰ συμβόλαια τῶν νέων καὶ ἡ περὶ αὐτοῦς φροντίς 35 πρῶτῳ ἔστι περισπούδαστον τοῖς τοῦ νομοθετεῖν παρὰ θεοῦ τὴν ἐξουσίαν λαβοῦσι, φραμὲν δὲ τῷ βασιλεῖοντι.

Nov. LXXII (Authent. LXXV = Coll. VI tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, fuit in B 37, 11, 1—4, unde e. 1 (Ei δὲ τις ὑπεύθυνον — ὄλεθρος 359, 25) et c. 6 8 (— μνήμην γινόμενον 362, 34) servavit B² p. 342 Zach., reli- quorum argumenta Tipucitus (ed. Heimbach. III p. 675 sq.). — Epit. Theod. 72, Athan. 13, 1. Iulian. const. LXV.

aut rursus adstare tamquam litigantes cogantur: ab utraque enim parte res est lubrica, cum aut digni- tates iniuria afficiantur aut iudicialis ordo parum digne procedat. Atqui post magnificentissimos illustres omnibus licentia sit, si velint, et procuratores eligendi et per se causam agendi, neve ullum inde aut im- pedimentum aut damnum aut poena ulla secundum hoc iis inferatur.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat, quae in his fieri solent actura.

LXXII.

DE CURATORIBUS ET TUTORIBUS ET CURA MINORUM.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli consuli ordinario et patricio.

Praefatio. Quamquam omnes reipublicae partes legislatori magnae curae sunt, ut optime se habeant neve quicquam peccetur, tamen prae ceteris obligationes minorum et eorum cura res est summo studio digna iis qui potestatem leges ferendi a deo acceperunt, imperatorem dicimus. Atque multas qui-

2 ἔστιν om. Ecl. || 3 δικαστοῦ B² || βήματος Ecl. || 4 ἰλλουστρίους L¹ συγλητικοῦς B^c Ecl. || 5 καὶ om. ε || ἐντολήν? L² ἐντολῆς Epan. || 6 sq. * οὐδὲ — οὐδὲ — οὐδὲ libri || 7 παρὰ τοῦτο MLB² Ecl. || παρ' αὐτοῦ B^c περὶ τοῦτο Haloander; om. ε || ἐπαγομένοις M || 9 Ἡ om. L || 11 συνηθισμένα M συνηθισμένα L || 12 subscr. om. Iul. || k. Iun. M || prid. non. Iun. (v. l. Iul.) ε πρὸ νέων Ἰουλιαν Ath., om. Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII. Iohanno uc. consule M (cf. ε), τῷ ἰβ' ἔτει τῆς βασιλείας ὑπάτειᾳ Ἰωάννου Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰβ' μετὰ τὴν ὑπάτειαν Ἰωάννου Ath. || 15 sq. rubr. B^c κουρατόρων (κουρατώρων B) — φροντιδος ML, B secundum indicem B^c et Tipucitum) Ὡστε τοῖς ὑπεύθυνα λέγον- τας ἔχειν τὰ πράγματα τῶν νέων καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (ε) Περὶ ἐπιτρόπων Theod. (B²) || 29 ἐπάρχῳ Ath. ὑπάρχῳ ML || 30 ὑπάτῳ om. L || 32 μὲν μὲν ἡδη cit. Theod.

1 utraque V || 2 enim om. R || 3 iudicialis V || 6 prohibi R¹ || 9 uisa R || iussa V || sunt om. R || 12 subscriptiones dedimus ex Bamb. I; om. Val. || Iul. edd. glossatae (cf. Ath.) || dus. Bamb. I || 13 consulis Bamb. I || 14 R¹ LXXV V || 15 hii RV¹ || proibent R¹ || 16 obligate sunt V¹ obligatis V¹ || 18 ut Vulg. om. RT || 20 agunt om. R¹ || 21 hoc V || 25 administrantur vulg. ministrantur R ministrantur V ministrant T || 26 quando] quam V¹ || recondi R² || 27 ex eis redditus (redditur R¹) RT redditus eis V || 34 peccandi seclusi (peccati vulg.) || nihil] nici R¹ || *relin- quatur libri || 35 autem] aut R¹ || est (del. V²) curatio V curatio est R || 36 proferendi] proferenda eis R² || 37 prae- ceperunt R¹

πολλῶν γοῦν ἠκούσαμεν δικῶν, ἐνθα οἱ θανατοῖ
 κηδεμόνες ἐκχωροῦνται κατὰ τῶν νέων, εἴτε ἀνήβων
 εἴτε ἐφήβων μὲν ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἡλικίας ὄντων,
 καὶ εὐθὺς κίριοι τῆς ἐκείνων γίνονται περιουσίας, ἢ τὰ
 οὐκ ὄντα ἴσως ὑπεικιώντες χρεῖα ἢ ὀλίγον τιμήματος
 ἐκχωροῦμενοι τὰ πανταχόθεν ἀσθρά, ἢ καὶ ἀποκρύ-
 πτοντες ἀποδείξεις τῶν χρεῶν οἷσας ἐν τοῖς τῶν νέων
 πρῶτασι, καὶ οὕτω τὰς ἐκχωρήσεις λαμβάνοντες καὶ
 κατὰ πολλὰς ἄλλας προφίσεις (τί δὲ οὐκ (ἀν) ἀνθρώ-
 10 ποὶ πρὸς κακίαν ἀπιεῖ ἐκκλίνας ἐξέουσι;) τὰ τῶν νέων
 οἰκιοῦνται πράγματα.

imperat. Multas itaque causas audivimus, ubi ad-
 ministrantibus curatoribus cessiones factae sunt ad-
 versus minores, sive impuberes sive puberes quidem
 in secunda tamen aetate constitutos, et mox efficiun-
 5 tur eorum domini facultatum. aut non existentia for-
 san debita subeuntis aut parvo pretio cessiones acci-
 pientes eorum quae sunt unilique fragiles, aut
 etiam celantes desuscepta existentia in minorum rebus
 et ita cessiones accipientes, et secundum multas et
 10 plures occasiones (quid enim homo ad malitiam semel
 declivis non adinveniat?) minorum res proprias faciunt.

CAPUT I.

Τὰτα ἅπαντα νόμῳ διορθῶσαι βουλόμεθα, καὶ
 πρὸς γε ἐκεῖνο τὸ εἶ τις ὑπεύθυνον ἔχει τὸν νέον ἢ
 τὰ αὐτοῦ πράγματα, τούτων μηδὲ παριέναι παντελῶς
 15 αὐτῷ τὴν αὐτοῦ κηδεμονίαν, κἰν εἰ παρὰ τῶν νέων
 κλοῦτο. τί γὰρ ἂν οὐ πράξειεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ κύριως
 αὐτοῦ τε ὦν καὶ τῶν τοῦ ἀντιδίκου πραγμάτων γι-
 νόμενος; διὰ ταῦτα γὰρ κἀκεῖνο νομοθετοῦμεν ὥστε,
 εἰ προφανιστάτα δήλος ἐστὶν ὁ γινόμενος κηδεμῶν
 20 αὐτοῦ υπεύθυνος ὦν τοῖς τοῦ νέου δικαίσις, οὐδὲ
 ἐκείνος κηδεμῶν ἔσται, μὴ ποτὲ ἢ γραμματεῖον ἐκλέ-
 ψειεν ἢ ἄλλας ἀποδείξεις οὔσας ἀφανίσαιε τῶ νέῳ
 καὶ ἡ κηδεμονία γένοιτο τούτῳ τῶν οἰκίων πραγμά-
 25 των ὁλεθρῶς· τοῦτο γοῦν ἀσφιλεῖ καταδεῖσθαι νόμῳ
 τὸ μὲν τῶν υπεύθυνα λεγόντων ἔχειν τὰ πράγμα-
 τα τοῦ τελευτῶσαντος καὶ τὸν νέον αὐτῶν καὶ τὰ
 τοῦτου πράγματα ἢ καὶ περιφανῶς υπεύθυνον ὄντα
 παριέναι πρὸς τὴν κηδεμονίαν τὴν αὐτοῦ μηδὲ ἔχειν
 30 παρησίαν τοιοῦτο τι πράττειν.

CAPUT II.

Καὶ τὸ καθόλου εἶ τις ἤδη τῆς κηδεμονίας ἐχόμενος
 ἐπίθυνον αὐτῷ κτήσαιο τὸν νέον, κλήρου τιχον εἰς
 αὐτὸν κτενεχθέντος τινοῦ ὃς υπεύθυνον ἔχει τὸν
 35 νέον ἢ ἄλλης τοιαύτης προφίσεως, μηκέτι μόνον αὐ-
 τὸν εἶναι πιστὸν πρὸς τὴν τὸν ἀνηβῶν ἢ τῶν νέων
 κηδεμονίαν, ἀλλὰ παραζέγγυσθαι ἐπίτροπον ἕτερον
 ἢ κηδεμόνα (τοῦτο ὅπερ ἐν πολλοῖς θέμασι τῶν νό-
 μων ἐπιφύκει), ὥστε φυλάττει ἐκείνον μὴ τι γένη-

Sed et si quis iam curam gerens obligatum sibi
 effectum habeat minorem, in se forsitan hereditate
 perlata cuiuspiam qui minorem habuit obligatum
 aut alia huiusmodi occasione, non iam solum eum
 esse fidelem ad impuberum aut adolescentium curam,
 sed coniungi tutorem alterum aut curatorem (hoc
 quod in plurimis legum casibus invenimus), ut custo-
 diat ille ne fiat adversus adolescentem aut eius sub-

dem lites audivimus, ubi mirifici curatores cessiones impetrant adversus minores, sive impuberes sive puberes
 quidem in secunda tamen aetate constitutos, ac statim domini efficiuntur substantiae illorum, cum vel
 debita forsitan quae nulla sint subeant, vel exiguo pretio cessa accipiant quae unilique inania sint, vel
 etiam apochlas debitorum, quae inter res minorum sunt, supprimant, et ita cessionibus acceptis et ex
 multis aliis causis (quid enim homo ad improbitatem semel inclinatus non excogitet?) res minorum sibi
 vindicant.

I. Haec omnia lege emendare volumus, ac praeterea illud: si quis obligatum sibi minorem vel res
 eius habeat, ne is omnino ad curationem eius accedat, etiamsi per leges vocetur. Quid enim pro se ipso
 non egerit qui simul illius et rerum adversarii sui potestatem habeat? Propterea enim illud quoque
 sancimus, si apertissime constet eum qui curator futurus sit ipsum iuribus minoris obligatum esse, ne illum
 quidem curatorem fore, ne forte aut instrumentum subripial aut alias probationes quae sint minori sup-
 primat, atque cura huic in suarum rerum interitum vertat. Iam hoc verum certa lege coercetur, ut
 vemo eorum qui obligatas se habere dicant res defuncti et minorem ipsum eiusve res, aut si quis mani-
 festo illi obligatus sit, ad curam eius accedat neve licentiam eiusmodi quid agendi habeat.

II. Atque omnino si cui cura iam suscepta obtigerit ut minor ipsi obnoxius fiat, hereditate
 fortasse ad ipsum delata alicuius qui minorem obligatum habeat vel ex alia eiusmodi causa, is non
 amplius solus dignus sit cui impuberum vel minorum cura credatur, sed adiungatur ei alter tutor vel
 curator (id quod in multis legum casibus reperimus), ut ille caveat ne qua contra minorem vel res eius

1 θανατοῖ] administrantibus ε || 7 τῶν χρεῶν om. ε ||
 9 πολλὰς ἄλλας] multas et plures ε || ἂν αὐτῶν || 14 ἔχει
 B¹ 18 αὐτοῦ B² ε] ἑαυτοῦ ML || γινόμενος] detentator
 effectus ε || 22 κηδεμῶν ἔσται] κηδεμονεύεται B¹ ||
 24 τοῦτου L || 25 *τοῦτο γοῦν] τοῦτο τε οὖν (ἴν L) ML
 hoc itaque ε τοῦτο τοῖνυν Haloander || 27 τοῦ τε τελευ-
 τῶσαντος L || 28 προφανῶς Haloander (cf. ad 360, s. 23) ||
 ἐπεύθυνον ὄντα L ὑπεύθυνον ὄντων Haloander ||
 31 Καὶ τὸ καθόλου] Sed et ε || 32 αὐτῶ L² ε] αὐτῶ
 L¹ B¹ B² C¹ αὐτῶ M || κτήσαιο LB¹ B² C¹ κτήσαιο M ||
 37 τοῦτω M || cf. Cod. 5, 62, 7

sum V² || 5 facultatum aut vulg.] facultatum ut (in ras.
 scr. V²) libri || non] uero R¹ || 9 multas et] multas ne
 R¹? T¹ || 10 homo] ἄν V || 11 *declivius T¹ deditus
 RVT² vulg. declinans Heimbach || minorum V¹] ut mino-
 rum RTV² vulg. || *facit V¹ effitunt T¹ faciat RT²
 V² vulg. || 14 aut om. V¹ || 15 omnino V || vel] etiam V² ||
 17 dominus] uel dominus V || 18 detentator effectus RT²
 detemptor (detemptor V¹) nuper effectus V vulg. ||
 19 manifestum V² vulg. || his R¹ || 20 iuris R¹ || 21 necubi
 ne alicubi V² || 22 erant om. R¹ || corrumpant V ||
 23 cura R¹ || 24 *cautissima accutissima libri, tutissima
 vulg. || colligetur] lege colligetur R² || 33 prolata V ||
 habuerit V || 34 eum om. V || 35 aut (aut V¹) curam
 adolescentium V || 38 olescentem R¹

1 imperant R || 2 cessiones R¹ || ad usus V¹ aduer-

ταὶ κατὰ τοῦ νέου ἢ τῆς αὐτοῦ περιουσίας παρὰ τοῦ κτησαμένου τούτου υπεύθυνον ἐν μέσῳ κακούργημα· ἀλλ' αὐτὸ τούτου παρατηροῖη, ὅσον τε ὁμνὸς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ ὡς τούτου φυλάξει, καὶ τὴν ἐκ τῆς πρὸς τὸν συγκαθημένου προδοσίας ποιῆν ἐυλαβούμενος.

stantiam ab eo qui habet eum obligatum in medio ulla malignitas. Sed hoc ipsum observet, et iusiurandum iurans in ordinatione quia hoc custodiet, etiam eam quae ex proditione ad curatorem poena 5 est reformidans.

CAPUT III.

Ἴνα δὲ μὴ δῶμεν παραίτησιν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιτροπῆς ἢ κηδεμονίας, εἰ λέγοιεν ὡς υπεύθυνα ἔχουσι τὰ πράγματα τῶν νέων ἢ περιφανῶς υπεύθυνα καθ- 10 εστᾶσι, θεσπιζόμεν, εἰ τις φῆσειεν υπεύθυνον ἔχειν τὸν νέον ἢ τὰ αὐτοῦ πράγματα ἢ τοὺς τοῦ νέου γονεῖς, ἐντελευτᾶ δεκνύμεναι τούτο παρὰ τὸν τῆς παραί- 15 τήσεως καιρὸν ὑπὸ τῷ διδόντι τὸν κηδεμόνα καὶ ἀπηλλάχθαι, ἢ εἴπερ ἀδίηλον εἴη τούτο, ὅσον πρὸς τῶν ἁγίων λογίων ὑπέχειν ὡς ταῖς ἀληθείαις υπεύ- 20 θυνοι· αὐτὸν ἔχειν πεπιστευμένῳ παραίτηται· καὶ εἰ τούτο γένοιτο, τῆς ἐπιτροπῆς μὴ προσάπτεσθαι μηδὲ τῆς κηδεμονίας, ἀλλ' ὡς πορρωτάτω τούτον ἀπελευ- 25 νισθαι τοῦ πράγματος, ἵνα μὴ αὐτόθεν πολέμιον ἀλλ' οὐ κηδεμόνα δῶμεν τῷ νέῳ.

Ut autem non demus recusationem omnibus ho- minibus tutelae vel curae, si dicant quia obligatas habent res adolescentium aut aperte obligati sunt, sancimus, si quis dixerit obligatum se habere mino- rem aut eius res aut minoris parentes, mox ostende- 10 re hoc ipsum recusationis tempore apud eum qui dedit curatorem et absolvi, aut si incertum est hoc, praebeat ad sancta eloquia iusiurandum, quia ex veritate obligatum eum se habere credens recusat, 15 et si hoc factum fuerit, tutelam non contingere ne- que curam, sed eum ab ea re procul expelli, ne ex hoc ipso hostem et non curatorem adolescentulo praebeamus.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ σιγήσει τὴν ἀρχὴν τούτο καὶ γένοιτο κηδε- 20 μών, ἴστω πάσης ἀγωγῆς κατὰ τοῦ νέου, εἰ καὶ ἀλη- θῆς ἦν, ἐκπεσομένου διὰ τὴν ἐξέπιτιδες πρὸς τὸ νόμον τούτου παραπροσποιόσιν. Εἰ δὲ καὶ τις περι- 25 φανῶς υπεύθυνος ὢν σιγήσειεν, ἴστω καὶ οὗτος ὡς ὑφέσει ποιῆν τὸ μὴ δύνασθαι καταβολαῖς ἢ ἀλλαις 25 λύσει τοῦ χρόνου ἐαυτὸν ἐκβάλλειν ἴσως ἐν τῷ καιρῷ τῆς κηδεμονίας τετεχνασμένας.

Sin vero tacuerit in initio hoc et factus fuerit curator, sciat omni actione adversus minorem, si vera fuit, se casurum, propter ex studio adversus hanc legem nostram figmentum. Sed si quis aperte obligatus existens tacuerit, sciat etiam iste quia 25 sustinebit poenam, quo non possit reddibitionibus aut aliis solutionibus debiti se miscere tempore cura- tionis forsitan arte compositis.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τις ὡς εἴρηται γινόμενος κηδεμὼν εἴτα περι- 30 εργάζοιτο τὰ τοῦ νέου πράγματα καὶ ἐκχωρήσει εἰς ἐαυτὸν ἢ κατὰ δωρεάν ἢ κατὰ πρῶσιν ἢ καθ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον πρᾶττοι, ἴστω παντοῖος ἄκρον εἶναι τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον, καὶ μήτε δι' ἐαυτοῦ 35 μήτε διὰ παρανετιζόμενον προσώπου τούτου τι πράτ- τασθαι, ἀλλὰ πανταχούθεν ἀνίσχυρον τὰ τοιαῦτα γίνε- σθαι ὡσανεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γινόμενα, πούδηλον 35 γὰρ ὡς, εἴπερ εἰς τοιαύτην ἔννοιαν ἐμπέσοι, πάντα πράξει καὶ διοικήσει πρὸς ὅλεθρον πρὸν τῆς ἐαυτοῦ γῆρας, τῶν δὲ φαινομένων αὐτοῦ πραγμάτων δῆθεν

Quod si quis, sicuti dictum est, factus curator deinde minoris res fuerit perscrutatus et cessiones in semet ipso aut per donationem aut venditionem aut alio quolibet egerit modo, sciat omnino infirmum esse quod ab eo fuerit factum, et neque per se ne- que per interpositam personam tale aliquid agi, sed undique invalida haec talia fieri, tamquam si neque 35 ab initio facta fuerint. Manifestum namque est quia, si in talem cogitationem incidit, omnia agere et disponere ad interitum quidem suae animae et ad rerum quae eius quasi videntur utilitatem.

ab eo qui obligationem adversus illum acquisivit, interim fraus fiat; sed hoc ipsum observet et iureiurando cum constituitur praestito se hoc custoditurum, et poenam ex fide concursatori prodita veritus.

III. Ne vero omnibus hominibus excusationem tutelae vel curae concedamus, si sibi obligatas esse res minorum vel se manifesto obligatos esse dicant, sancimus, si quis dicat se minorem vel res eius vel parentes minoris obligatos habere, ut ilico hoc probet intra tempus excusationis apud eum qui curatorem dat, itaque liberetur, vel si id incertum sit, sacramentum sacris eloquiis propositis praestet, se cum reuera eum obligatum sibi esse persuasum habeat ideo excusari; et si hoc factum sit, tutelam ne attingat nere curam, sed longissime ab eo negotio removeatur, ne hoc ipso hostem ac non curatorem demus minorum.

IV. Quodsi initio hoc reliquerit et curator factus sit, sciat se omni actione adversus minorem, etiamsi vera sit, casurum, quia de industria adversus hanc legem dissimulatione usus sit. Quodsi quis etiam cum manifesto obligatus sit, tacuerit, ille quoque sciat eam se poenam subiturum, ut nequal solutio- nibus aliisque liberationibus debito se eximere fortasse tempore curae per fraudem compositis.

V. Si quis vero, ut dictum est, curator factus inde res minoris perscrutetur idque agat ut ces- siones sibi ipsi vel per donationem vel per venditionem vel per alium qualemcumque modum fiant, sciat omnino irritum esse quod ab ipso geratur et neque per se neque per interpositam personam eiusmodi quid exigi, sed undique infirma haec talia fieri perinde ac si ab initio facta non sint. Manifestum enim est eum, si modo in talem cogitationem incidit, omnia ad animae quidem suae interitum, rerum autem quae

3 ἀλλ' αὐτὸ Μς] ἀλλὰ L, ἀλλ' αὐτὸς con. Zachariae (cf. ad ε) || 5 συγκαθημόνα M κηδεμόνα L^o (ε) || 8 περι- φανῶς M L^o] προφανῶς L^o (cf. 23. 359, 28) || 11 τούτου] hoc ipsum ε || παρὰ] περὶ Haloander || ὑπὸ τὸν τ. π. καιρὸν παρὰ τῷ διδόντι Zachariae || 13 ἀπηλλάχθαι] παρ- ηλέγχθη L^o || 16 γέντης L || 21 et 23 καὶ om. ε || 22 σρ. τὸν νόμον τούτου] hanc legem nostram ε || 23 περιφανῶς M L^o] προφανῶς L^o || 26 ἐκβάλλειν M] ἐκβαλεῖν L miscere (i. e. ἐκβάλλειν) ε || 32 τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμε- νου] quod ab eo fuerit factum (i. e. γινόμενον) ε || post γινόμενον add. μήτε ἄκρον εἶναι τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον L^o || 38 τὴν δὲ φαινομένην τῶν αὐτοῦ πραγ- μάτων mult. Zachariae

2 haec VT² || Ip (i. e. ipse?) V || et iusiurandum iu- rans V] eiusque iusiurandum (iurandum R^o) iurans R || 4 etiam et T || 8 adolescentum V || 10 parentis R || ostendet V² || 14 haberes V² || 20 Sin RT] Si V vulg. || in om. R || 22 propter] propter haec R² propter haec quod V³ || 23 *figmentum] firmentur RV T¹ firmetur T² vulg. || 25 quo] ut s. v. V³ quod vulg. || redditionibus libri || 26 miscere] eicere Beck || 27 arte] a o. (an = ante?) R¹ || composites V² || 29 dictum est sicuti V¹ || 29 minoris res] minores V¹ || 30 ipsum vulg. || aut venditionem N] om. V aut per venditionem vulg. || 32 et om. V || 35 nam- que] namque haec R² || 36 agere et disponere ad Beck] agi et disponi et ad (ad om. R) libri || 37 et] aed Osem- brüggen

1 ὀφείλειαν. Καὶ οὐ μόνον ἕως ἢ κηδεμονίαν εἰργο-
 μεν αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἐκχωρήσεως, ἀλλὰ καὶ μετὸ
 ταῦτα, μή ποτε τοῦτο ἐννοήσῃται ταμιεύσθαι τὸ πρᾶγμα,
 καὶ προκτασθῆσθαι αὐτὸ κικᾶς ἔπειτα. ἐπειδὴν τῆς
 κηδεμονίας πύσιοντο καὶ λάθοι τὸ κακοῦργον, ἴσως
 τρικαύτη οὐκ εἶτι κηδεμών ὡν τῆν τε ἐκχωρησίαν λά-
 βοι καὶ τὸ πρᾶγμα κακοῦργήσῃ. καὶ τρικαύτη γὰρ
 ἄκρον εἶναι βουλόμεθα τὸ γινόμενον, καὶ μὴ δύνα-
 σθαι μηδεμίαν ἀγωγὴν κρατεῖν κατὰ τοὺς πρώην κηδε-
 μονενθέντος ἐκχωρομένην, ἀλλ' ἀπὶ μηδὲ γεγονότος 10
 εἶναι, καὶ κέρδος γίνεσθαι τῶν νέων, κἂν εἰ τὰ τῶν
 ἐκχωρήσεων ἐπ' ἀληθείαν αἰτίαις γένοιτο οὐχ ὥστε
 ἐπιβλεῖν πάλιν ἐπὶ τὸν ἐκχωρησάμενον ὡς μηδέποτε
 δεῖνεν ἐν μέσῳ παρὰ τὸν νόμον δοκούντος γενεῖσθαι,
 ἀλλ' ὥστε ἐκπίπτειν αὐτὴν τῶν ἐκείθεν κτηθέντων 15
 διὰ τῆν περιβήσιν τοῦ ἡμετέρου νόμου, καὶ ταῦτα
 τὸν νόμον περδαίνειν. εἰ γὰρ μὴ ταύτην ἐπιθεύμεν
 τῆν ποιήν, ῥάδια τὰ τῆς κακοῦργίας ἔσται, καὶ τὸν
 ἐκχωρησάμενον παρασκευάσει πάλιν κινήσει, καὶ διὰ τοῦ
 μισοῦ τὰ τῆς ἐκχωρήσεως λήψεται, τὸν νόμον διὰ τῆς 20
 ἑαυτοῦ κακοῦργίας κατασοφισάμενος. Καὶ ταῦτα φα-
 μεν ἐπὶ κηδεμόνος παντὸς ἐφ' ὧν ὅλος κηδεμονίας
 τινῶν εἰσάγουσιν οἱ νόμοι, ἀσάτων τυχόν ἢ μαινο-
 μένων ἢ παραφρονούντων ἢ εἰ τι ἕτερον ὁ νόμος
 ἵπεν ἴδη ἢ καὶ τι παρὰδοξον ἢ φύσει ἐξέουσι. 25

1 Et non solum donec fuerit curator, prohibemus
 eum ab huiusmodi cessione. sed neque postea gerere
 concedimus, ne forsam hoc considerata abscondat
 rem et praecordinans illud male postmodum, dum a
 5 cura cessaverit et latere fecerit quod maligne egit,
 forte tunc iam non curator existens cessionem accipiat
 et rem malum disponat. Etiam tunc enim in-
 firmum esse volumus quod agitur, et non posse ullam
 actionem valere cessam adversus eum cuius prius
 curam administraverat, sed pro non facto id esse, et
 lucrum fieri adolescenti, licet cessio pro veris causis
 facta sit: non ut remeet rursus ad eum qui cessit,
 tamquam si nihil quasi in medium contra legem visum
 fuerit actum, sed cadat ab eis quae exinde sunt
 10 quaesita propter transgressionem nostrae legis, et
 haec minorem lucrari. Nam si non hanc inposuerim
 poenam, facilia erunt ea quae sunt malignitatis,
 et eum qui cessit faciet iterum movere, et per medi-
 um ea quae sunt cessionis recipiet legem per suam
 malignitatem circumveniens. Et haec dicimus in
 omni curatore in quibus omnino curas aliquorum
 introducunt leges, prodigorum forte aut furiosorum
 aut amentium aut si quid aliud lex tam dixit aut si
 quid inopinabile natura adinvenerit.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ ὁρῶμεν τοὺς κηδεμόνας ὅσοι θεοῦ μνή-
 μιν ἔχουσι πρὸς κηδεμονίας δυσκόλως ἰόντας (τοῖς
 γὰρ πολλοῖς ἐπὶ βουλήν τε τὰ τῶν κηδεμονομένων
 ἀσθεῖς εἰς ἑαυτοὺς τρέψαι τὸ πρᾶγμα ἐράσιμον τῆς
 καὶ ἐπιδρόμον ἔστιν), ὁρῶμεν δὲ μάλιστα τὸ τῶν κηδε- 30
 μόνων δυσκόλον εἶναι πρᾶγμα διὰ τῆν τῶν δανεισμά-
 των ἀνίγκην, θεοπίστῳ μὴδεμίαν ἀνάγκην ἐκ νό-
 μου κινεσθῆναι τοῖς κηδεμοῖσι τὰ τῶν νέων χρήματα
 διατεῖναι, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἀποτιθεσθαι καὶ φυλάττειν
 αὐτοῖς, κίλλιον ὅν τῆν ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις αὐτοῖς ἀσφα- 35
 λειν μένειν ἢ τῆ τῶν τῶν νέων ἐφέσει καὶ τῶν ἀρχαίων
 ἐκπεσεῖν, καὶ κινδυνεύειν μὲν τὸν κηδεμόνα εἰ μὴ δα-
 νείσῃσι, αὐτὸς δὲ εἰ δανείσῃσι κινδυνεύειν, ἀποτιχίας
 ἴσως ἐπὶ τοῖς χορείσι γινόμενῃς. εἰ μὲντοι αὐτοῖς ἐκῶν
 δανείσῃσι βουληθεῖν, ἴσως ἐπὶ δόσει ἐνεχέρων ἢ ἐπ' 40
 ἄλλαις ταῖς αὐτῶ νομιζόμενας ἀναμφισβητήτοις ἀσφα-

Quoniam autem videmus curatores quicumque dei
 memoriam habent ad curam difficulter accedere (nam
 plurimis volentibus ea quae minorum sunt impie in
 se vertere amabilis esse res et appetibilis), videmus
 autem praecipue difficilem esse curatorum causam
 propter feneratorum necessitatem, sancimus nullam
 necessitatem ex legibus esse curatoribus minorum
 pecunias fenerare, sed caute reponere atque servare,
 quoniam melius est in antiquis eis tutamen manere
 quam usurarum appetitione etiam antiqua pecunia
 cadere, et periclitari quidem curatorem si non mutua-
 verit, rursus autem si mutuaverit periculum sustinere,
 factio forsam in debitis detrimentum. Sin vero ipse
 sponte mutuare voluerit sub obligatione forte pigno-
 rum aut sub aliis quae putantur indubitatae cautelis.

1 scilicet ipsius esse videantur utilitatem facturum et administraturum esse. Neque solum quandiu
 curator sit, ab eiusmodi eum cessione arcemus, sed etiam postea, ne forte hoc meditatus rem reservet eam-
 que maligne praemolitus deinde ubi curator esse desierit ac lateat quod fraude compositum sit, tum forte,
 quippe qui non amplius curator sit, cessionem accipiat et rem fraudulenter agat. Nam tum quoque irri-
 tum esse volumus quod fit, nec ullam actionem valere posse contra eum cuius prius curam gesserat ces-
 sam, sed pro re non facta haberi, et lucrum fieri minoris, quamvis cessio ex veris causis facta sit: non
 ut rursus ad eum qui cesserit redeat, quasi vero nihil interim contra legem factum esse videatur, sed ut
 ipse excidat iis quae inde acquisivisset per legis nostrae violationem eaque minor lucratur. Nisi enim hanc
 poenam inposuerimus, facilis erit fraus, atque ille eum qui sibi cessit ad causam iterum movendam in-
 stituet et per eum interpositum cessionem impetrabit, legem per suam fraudem eludens. Atque haec di-
 cimus de quovis curatore, ubicunque leges quorundam curationes introducunt, prodigorum forte vel furio-
 sorum vel mente captorum vel si quid aliud lex tam dixit vel quid etiam natura praeter opinionem
 intulerit.

VI. Quoniam autem videmus curatores quicumque dei memores sunt, ad curationes aegre accedere
 (nam perisque quicumque bona eorum quorum curam gerunt impie ad se ipsos trahere volunt, res est
 exoptata et quam cursim petant), porro videmus curationem esse rem difficilem maxime propter fene-
 rationum necessitatem, sancimus, ne ulla necessitas ex lege incumbat curatoribus pecuniam minorum feneratori
 dandi, sed ut eam tuto deponant illisque custodiant, cum praesertim securitatem in sorte iis conservari
 quam usurarum cupiditate etiam sorte eos privari, et tutorem periclitari si non mutuetur ac rursus si
 mutuetur periclitari, ubi detrimentum forte in debitis factum sit. Si tamen sua sponte mutuari voluerit,
 pignoribus forte datis vel aliis cautionibus quae ipsi extra dubitationem posita videantur, tum habeat

1 ὀφείλειαν] ἀπόλειαν coni. Hombergk || 2 ἀλλὰ καὶ
 μετὰ ταῦτα] sed neque postea gerere concedimus ε ||
 4 ἔπειτα M] εἶτα L || 5 πανσοῖτο L || 17 ταύτην] ταύ-
 ταις L || 18 τὰ om. L || 24 ἢ εἰ τι Haloander ex ε] ἢ τί
 ML || 25 ἢ (ei L) καὶ τε] aut si quid ε || 26 μνήμην
 θεοῦ B¹ || 29 εἰς ἑαυτοῦς ἡσθεῖως στρέψαι L || 30 ἐρῶ-
 μεν M || δὲ] γὰρ B¹ v. l. || 31 δανεισμάτων] feneratorum
 (i. e. δανειστών) ε || 32 ἀνάγκη L || 35 αὐτοῖς M, B² v. l.]
 αὐτὰ L, B¹ v. l.; om. ε || ὧν M || 37 εἰ 35 * δανείσῃσι libri
 39 γινόμενους M² γενομένων L² || 40 δόσεις B¹ ||
 41 αὐτῶ om. ε

2 ab hac huiusmodi R ab hec huiusmodi V¹ || 4 dum
 om. RT et in spatio 2 lit. V || 5 quod] qui R || egit VT
 egerit R vulg. || 9 cesam R¹ || 10 ministraverat RV || non
 pro V || 11 ueris] uiri? R¹ || causas R² || 12 remeet V
 roma R¹ || 14 exinde] exinde ex hoc RVT ex hoc vulg. ||
 16 interposuerimus V || 17 pena R¹ || 23 quis R || aliud
 om. V || lex om. RT || 24 aduenerit V || 30 difficile esse
 curatorem R¹ || 31 feneratorum] al. foeneratorum¹ Contius
 || 34 tutamen] .. R¹ || 35 appetitione V appellatione
 R¹ || 36 et 37 mutauerit V¹ || 39 forsitan R || sin V] si
 RT || 40 deputantur V || indubitata libri, corr. vulg.

λείπει, τρηκαῦτα ἐρέτω μὲν τὸ τῶν δύο μηνῶν καθ' ἑκαστον ἔτος ἐνδύσιμον (τοῦτο ὅπερ οἱ νόμοι laxamenton καλοῦσιν), ἴστω δὲ τὸν τοῦ δανείσματος κίνδυνον ἐφ' ἑαυτὸν πάντως ἐλευσόμενον.

tunc habeat quidem duorum mensium per singulos annos indutias (hoc quod leges laxamentum vocant), sciat autem mutui periculum ad se omnino venturum.

CAPUT VII.

Εἰ μὲν οὖν ἔχοι προσόδους ἀνάρκεις ὁ κηδεμονεύ- 5
μενος, ταύτας ἀπαρνάται, εἰ δὲ πλείους εἰσὶ τῶν ἀ-
νάρκων, τὸ πλεῖον ἀποτιθέσθω. Εἰ δὲ κινητὴ πολ-
λάκις ἢ τοῦ κηδεμονευομένου περιουσία τυγχάνει, τρη-
καῦτα ἐκεῖνο μόνον δανείζειν ὁ κηδεμῶν ἀναγκαζέσθω
ὅσον πρὸς τὴν διοίκησιν ἀρκεῖ τῷ νέῳ [καὶ] τῶν αὐτοῦ 10
πραγμάτων, τὸ δὲ περὶ τὸν ἀσφαλῆ ἀποτιθέσθω.
Ἐξίσταται δὲ αὐτῷ σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ περιεραζέσθαι,
εἰ τινα ὡς εἰκὸς εὐρέει ἀσφαλῆς διηγήσει προσόδου
ἀνήσασθαι τῷ νέῳ ἐκ τῶν περὶ τελευτῶν χρημάτων
ὀλίγων μὲν δημοσίων φόρων ὑπεύθυνον, πρατήρα δὲ 15
ἔχουσαν εὐποροῦν καὶ εὐθ' ἀλλ' τὴν προσόδον οὖσαν. διδο-
μεν γὰρ αὐτῷ παρησίαν καὶ τοῦτο πράττειν. ἐπι-
σταμένῳ ὡς εἰ τινοσ τούτων ἀμελήσειεν, ὁ τῆς ἀγορα-
σίας ταύτης αὐτὸν ὀφεται κίνδυνος.

Sin vero habet redditus sufficientes is cuius cura administratur, eos expendat; sin vero plus sunt quam sufficiat, quod plus est reponat. Quodsi mobilis forte eius cuius cura administratur substantia est, tunc illud solum mutuae curator cogatur quantum ad dispensationem sufficere adolescenti eiusque rebus. quod vero plus est caute recondatur. Licebit autem ei cum omni subtilitate perscrutari, si aliquos forsitan invenire caute potuerit redditus, et comparare minori ex abundantibus pecunis, modicis functionibus publicis obligatos, venditorem vero habentes idoneum et opulentos redditus existentes. Damus enim ei licentiam et hoc agere, scienti quia, si quid horum neglexerit, huius emptionis ipsum respiciet periculum.

CAPUT VIII.

Εἰ δὲ τοσούτον μόνον εἴη τὸ τοῦ νέου χρυσίον, 20
ὅπόσον τόκος μόλις αὐτὸν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ τρέφειν
καὶ τὴν ἄλλην αὐτῷ παρέχεν τοῦ βίου διοίκησιν
ἀρκεῖ, τρηκαῦτα ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος ἡμᾶς καὶ πρὸς
τοῦτο καλεῖ, τῶν κηδεμῶν ἀφορῶντων εἰς θεὸν καὶ
οὕτω ποιουμένων τὰς διοικήσεις ὡς ἂν ἐπὶ τοῖς ἐαν- 25
των πράγμασι. καὶ γὰρ βυθλόμεθα, ἴνκα καταστατῆ
ψήφος παραδίδουσα τῶν κηδεμονίαν τῷ πρὸς ταύτην
πιρῶντι, καὶ ὄρκον αὐτῷ προσεπιτιθέμεν τῶν θεῶν
ἀπομένῳ λογίαν, ὡς δια πάσης ἰῶν ὁδοῦ τὸ συμφέ-
ρον τῷ νέῳ πράξει. ὅπερ οὐκ ἐξαιρήσει τῶν λογισ- 30
μῶν αὐτὸν οὐδὲ τῆς τοῦ νόμου τάξεως, ἀλλ' ἀσφα-
λείστερον γε ποιήσει πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκη-
σιν, εὐλαβίστερον αἰετὶ περὶ αὐτὰ διὰ τὴν τοῦ ὄρκου
μνήμην γινόμενον. Οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος ὑπὲρ ἀσφαλείας
κείσθω τῶν κηδεμονίας δεομένων· εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον 35
προεξεύρομεν, οὐδὲ τοῦτο νόμον περιλαβεῖν ὀκνήσο-
μεν, ἵνα διὰ πάντων πατέρες τοῖς ἐαυτοῖς βοηθεῖν
οὐ δυναμένοις γενώμεθα.

Si vero tantum solummodo sit minoris aurum, cuius usurae vix eum et qui eius sunt pascere et aliquam aliam ei praebere vitae dispensationem sufficiant, tunc necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat, ut curatores respicientes ad deum ita faciant gubernationem tamquam in suis rebus. Etenim volumus, dum celebratur decretum quod tradit curam ei qui ad eam accedit, etiam iusiurandum eum adicere sacrosancta evangelia tangentem, quia per omnem pergens viam utilitatem adolescentis agit. Quod tamen non excipiet eum a ratiociniis neque a legis ordine, sed cautiorem faciet ad rerum gubernationem, timentem semper circa eas propter iurisiurandi memoriam factam. Haec a nobis lex pro cautela sit posita horum qui curatoribus indigent; et si quid et aliud adinvenimus, neque hoc lege complecti pigebimus, ut per omnia patres eorum qui sibi auxiliari nequeunt existamus.

quidem binorum mensium per singulos annos indutias (id quod leges laxamentum vocant), sciat autem periculum crediti ad se ipsum omnino rediturum esse.

VII. Ac si quidem redditus sufficientes habeat is cuius cura geritur, eos curator impendat, sin ampliores sunt quam quae sufficiant, id quod superest deponat. Quodsi forte mobilis sit substantia eius cuius cura geritur, tum illud solum feiuri dare curator cogatur quantum ad administrationem minori rerum eius sufficit, quod autem superat tuto deponat. Licebit vero ei cum omni diligentia inquirere, num quem forte redditum certum reperire possit minori emendum ex pecuniis superfluis qui et modicis tribuit publicis obnoxius sit et venditorem habeat locupletem sique redditus fertilis. Damus enim ei licentiam hoc quoque agendi: sciat tamen, si quid horum neglexerit, periculum huius emptionis ad se spectanturum.

VIII. Quodsi tanta solum minori sit pecunia, cuius usurae vix ad ipsum et qui eius sunt alendos et ad reliquam vitae administrationem ei praestandam sufficiant, tum ipsa necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat: ut curatores ad deum respiciant atque ita administrationem tamquam in suis rebus peragant. Etenim volumus, cum decretum fiat, quo curatio traditur ei qui ad eam accedit, praeterea iusiurandum quoque ei imponi, quo divinis eloquiis tactis se omni via ac ratione acturum esse promittit quod utilitatem afferat minori. Quod quidem eum non eximit ex rationibus reddendis neque ex legis ordine, sed cautiorem certe in rerum administratione reddet, quippe qui propter iurisiurandi recordationem utique religiosius in iis versaturus sit. Haec lex nobis lata sit pro securitate eorum qui curatione indigent; quodsi quid aliud etiam insuper reperiamus, ne hoc quidem lege comprehendere pigebit, ut perpetuo patres existamus eorum qui sibi ipsi opem ferre nequeunt.

1 μὲν ἐρέτω B¹ || 2 laxamenton (λαξαμέντον B¹) καλοῦσιν MB¹) καλοῦσι laxamenton L. Cf. Dig. 26, 7, 7 § 11 || 3 δανείον L || 4 ἐαντήν L || 5 ἔχει B¹ ε || κηδευόμενος L¹ || 6 αἰταρκῶν L || 8 κηδεμονίαν L¹ || τυγχάνει L || 10 *καὶ seclusi (cf. 22. 32) || 14 ἀνήσασθαι et comparare ε || 15 πρατήρα L || 16 οὖσαν MB¹ ε || ἔχουσαν L || 17 καὶ om. L || 21 ὅπόσον τόκος) ὅπόσον ο τόκος L || 22 τὴν ἄλλην] aliquam (i. e. τιν') aliam ε || αὐτοῦ B¹ || 23 ἀρκεῖν B¹ || 28 αὐτῷ MB¹) αὐτόν L ε || 29 ἀπομένω M] ἀπομένω B¹ ἀπτόμενον L ε || ὡς) ὡστε B¹ || 31 τάξεως B¹ ε || ἐπάξιος M] πράξιος L || ἀλλ' om. B¹ || 32 *γε] τε libri || 34 γινόμενον] factam (i. e. γινομένην?) ε || 38 οὐ M] μή L

2 annos et hoc om. R¹ || 3 sciant V || 5 habeat vulg. || his R¹ || 6 sunt V] sint RT || 7 quodsi] quamsi R¹ || 7 sq. forte mobilis V || 8 eius om. R¹ || curam V* || 9 mutare R¹ || 20 Sin R¹ || 21 qui V vulg. quae RT] eius] uis R¹ || pascere et] pascent (uel add. V³) V || 22 sufficit R¹ V || 23 nos om. V || ad hoc] hoc ad R¹ || 24 deum vulg. eum libri || 25 Etenim] At enim V || 26 tradidit V || 27 *adicere] dicere (decere V*) RV¹ T¹ deducere V² T¹ || 29 adulescentis V¹ || aget T² vulg. || 30 rociociniis R* || 31 cautionem V² || faciat R¹ || 33 pro] pro V || 34 et si quid et] et si quidem R si quidem et V || 35 aliu² || aliquid libri || legem V || 36 pigebimus RV] pigebit vulg. || eorum om V || 37 existimamus V¹

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν κρηγύμασι κατὰ τὰς ἐπαρχίας αἷς ἐφέστηκας χρωμῆν πᾶσι ποιησάτω φανερά, ὥστε μηδένα λαθεῖν τὰ παρ ἡμῶν εὐσεβῶς τε καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπῆκων προνομίας νενομοθετημένα. Dat. k. Iun. CP. imp. dn. 5 Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

(Epilogus) Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis edictis per provincias quibus praeest utens omnibus faciat manifesta, ut nullum lateant quae a nobis pie et pro subiectorum providentia sunt sancita. Dat. kal. Iun. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons.

ΩΓ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΧΡΗ ΕΠΙΤΙΘΕΣΘΑΙ
ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ΤΟΙΣ ΠΑΡΑ ΔΙΚΑΣΤΑΙΣ ΕΜ-
ΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ.

LXXIII. Auth. LXXVI. Coll. VI tit. 3
R. DE INSTRUMENTORUM CAUTELA ET FIDE. ET PRIMUM DE DEPOSITO ET MUTUO ET 10 ALIIS DOCUMENTIS PRIVATE QUIDEM SCRIPTIS HABENTIBUS AUTEM TESTES, ET DE NON HABENTIBUS TESTES, ET DE INSTRUMENTIS PUBLICE CONFECTIS, ET DE COL- LATIONIBUS MANUS PROPRIAE SCRIPTURAE, 15 ET DE EXPOSITIS INSTRUMENTIS AB ILLIT- TERATIS AUT PAUCAS LITTERAS SCIENTI- BUS, ET DE EX NON SCRIPTO CONTRACTI- BUS, ET DE CONTRACTIBUS USQUE AD UNAM AURI LIBRAM, ET DE CONTRACTIBUS QUI 20 IN AGRIS FIUNT, ET UT IN DOCUMENTIS ET CONTRACTIBUS FUTURIS LOCUM HABEAT LEX R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτῳ ὀρδιναρῖῳ) καὶ πατρικίῳ. 25

Idem Aug. Iohanni pp. secundo exconsuli et patricio.

(Προοίμιον.) Ἴσμεν τοὺς ἡμετέροισ νόμοις οἱ βούλοινται καὶ ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν γραμμάτων τὰς πίστει δίδοσθαι τοῖς συμβολαίοις, καὶ ὅτι τινὲς τῶν αυτοκρατόρων, ἐπιτολασάσης ἤδη τῆς κακίας τοῖς νοθεύουσι τὰ συμβόλαια, τὰ τοιαῦτα ἐκώλων, ἐν 30 κείνῳ σποῖδασμα τοῖς πηραποιοῦσιν εἶναι πιστεύοντες τὸ πρὸς τὴν μίμησιν τῶν γραμμάτων ἐναντοῦς ὅτι μά- λιστα ἐγγυμνάξιν, διότι μηδὲν ἑτερόν ἐστι παρα- ποίησις εἰ μὴ τῶν ἀληθῶν μίμησις. ἐπειδὴ τοίνυν

(Praefatio.) Novimus nostras leges quae volunt ex collatione litterarum fidem dari documentis, et quia quidam imperatorum, superexistente iam malitia eorum qui adulterant documenta, haec talia prohibuerunt illud studium falsatoribus esse credentes, ut ad imitationem litterarum semet ipsos maxime exerceant, eo quod nihil aliud est falsitas nisi imitatio veritatis. Quoniam igitur in his temporibus

Nov. LXXIII (Authent. LXXVI = Coll. VI tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 4, 1 (B¹ p. 133 Zachariae) cum scholiis; sup. 1—8 (— 369, 11 τὴν ὑπόθεσιν τάξιεν) aliquotiens decurtatu in Epanagoge 13, 11—16. — Epit. Theod. 73 (inde B²), Athan. 14, 3. Iulian. const. LXVI.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt edictis per provincias quibus praees usa omnibus manifesta faciat ut neminem lateant quae a nobis pie et quo subiectis prospiceremus sancita sunt.

LXXIII.

QUOMODO INSTRUMENTIS QUAE APUD IUDICES INSINUANTUR
FIDEM ADDERE OPORTEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio:

Praefatio. Novimus nostras leges quae etiam ex comparatione litterarum instrumentis fidem dari volunt, praeterea imperatores nonnullos ingravescente iam improbitate eorum qui instrumenta adulterant, haec talia prohibuisse, cum unum illud falsariis studium esse censerent ut in imitandis litteris se ipsos quam maxime exerceant, quandoquidem falsum nihil aliud est nisi veri imitatio. Cum igitur his

2 ἐφέστηκας] praest (i. e. ἐφέστηκε) ε || 5 kal. Iun. Mε] kal. Iul. Iul.^o (subscr. om. Iul. codd. rell.) καλάν- δων •• Ath. μηνί Ιουνίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iusti- anino pp. aug. ann. XII. M (cf. ε) Constantinopolitani imp. donno nō Iustiniano pio ag. anno duodecimo Iul.^o εβ' ἔτους τῆς βασιλείας Theod., om. Ath. || 6 Iohanne uc. consule ε] Iohanne uc. M Iohanno ūro cons. Iul.^o ἱπαιτεῖ Ἰωάννου Theod. Ath. (bilisario uc. consule ε r. l.) || 8 rubr. Ἡ διάταξις περὶ τῆς τῶν συμβολαίων ἐγγυμνάξιν τε καὶ πίστει, καὶ περὶ παρακαταθήκης καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (ε) Περὶ συμβολαίων Theod. (Epan.) || χρὶ ML] δεῖ B || 23 ἱπάρχῳ ML || 24 ὑπάτῳ ὀρδιναρῖῳ add. Zachariae || 26 proeuimio om. B, adscr. B² || τοῖς om. B² || νόμοις] Cod. 4. 21. 20. Nov. XLIX c. 2 || 27 καὶ om. B² ε || 30 τοιαῦτα] τοσαῦτα γε B² || ἐν om. ε || 32 ὅτι μά- λιστα om. L^o || 33 παραποιήσις] παραποιήσις ὄρος M glossa marginali in textum recepta || 34 τῶν] ἡ τῶν L

1 iussa V || 4 pro nobis subiectorum V || 5 subscriptio- nem dedimus ex V Bamb. I et Ambracensi || kal. Iunii Bamb. I || Constantinopoli V Constantinopolim Bamb. I || impr. dōn. Iust. V imp. dni. ius. Ambrac. imp. dnn. iust- inianus Bamb. I || 6 Iohanni uc. consulis Bamb. I Ambrac. bilisario vic. consule V || 7 sq. R; LXX-VI V || 9 et mutuo R¹ V || 10 scriptes V || 11 et de non habentibus testes om. R || 14 scripturae] substantie scripturae R^o || 15 illiteratis V illittantis R || 17 ex non scripto T] non ex scripto R non ex scriptis V || 18 et de contractibus om. V || 19 auri libram VT] libram auri R² vulg., auri om. R¹ || et de] uel de R || 20 fuerint V || in om. V || 23 exconsuli et consul V || 28 imperator V¹ || superexrescente vulg. || 29 qui om. V¹ || adulterantur V³ vulg. || proibuerint R || 31 inmutationem V || 32 in- mutatio R² VT

ἐν τοῖτοις δὴ τοῖς χρόνοις μνηστὰς εὐρομεν παραποιή-
σεις ἐν δίκαις πολλαῖς ὡν τήροασάμινθα, καὶ τι παρά-
δοξον ἦν ἐξ Ἀρμενίας ἀνεότη. προκομισθέντος γὰρ
ἀμειψέως συμβολαίου καὶ τῶν γραμμάτων ἀνομοίων
κρινέντων, ὕστερον ἐπέπερ ἐνέθησαν οἱ τῶν συμβο-
λαίω μαρτυρήσαντες καὶ γράμματα ὑποθέντες καὶ
ταῦτα ἐπιγνόντες, πιστὴν ἐδέξατο τὸν συμβολαίου·
καὶ τι παραδοξὸν ἐνέθεν ἀπὸ τῶν, ὅτι τὰ μὲν
γράμματα ἀπιστα ὠφθη καίτοιγε ἐξετασθέντα, τὰ δὲ
παρὰ τῶν μαρτύρων ἀπὴντησεν σὺν ἀληθείᾳ, καὶ
10 ταῦτα τῆς πύαᾳ τῶν μαρτύρων πιστεως δοκούσης
ἐν τῇ πῶς ἐπισφαλούς. οὐδὲν μὲντοι τὴν φύσιν αὐ-
τῆς πολλακῶς δεομένην τῆς τῶν πραγμάτων ἐξετάσεως,
ὅπου γε τὴν τῶν γραμμάτων ἀνομοιότητα πολλακῶς
μὲν χρόνος ποιεῖ (οὐ γὰρ ἂν οὕτω γράψαιε τις νεύζων
15 καὶ σφριγῶν καὶ γεγρηκαῖς καὶ ἰσῶς καὶ τρέμων),
πολλακῶς δὲ καὶ νῦσος τοῦτο ποιήσαι. καίτοι τί
ταῦτά φαμεν, ὅπου γε καλῶν τε καὶ μέλανο. ἐναλ-
λαχὴ τῶ τῆς ομοιότητος διὰ πάντων ἀκριφνῆς ἀπέ-
λετο; καὶ οὐκ ἂν εὐρομεν ἐρεθῆς εἰπεῖν, ὅποσα αἰ
20 φύσις τίκτουσα καινοργεῖ τοῖς νομοθέταις ἵνῃ παρ-
1 ἔχουσα πραγματα. Ἐπειδὴ τοῖνυν βσιαιεῖαν διὰ
τοῦτο ὁ θεὸς ἐξ οὐρανοῦ κατέβηκεν, ἵνα τοῖς δυσκόλοις
ἐπιτίθηται τὰ παρ' ἐκείτης ἀμύθᾳ καὶ τοῖς νόμοις ἀρ-
μῶσῃ πρὸς τὴν τῆς φύσεως ποικιλίαν, διὰ τοῦτο ἠθήθη
25 μὲν χοῖραι καὶ τοῖτον γράφαι τὸν νόμον καὶ δοῦναι
ἐν κοινῷ τοῖς ὑπὲρ τοῖς ὅποσους ἦμῖν ὁ θεὸς πρώτο-
ρόν τε παρεδῶκεν καὶ κατὰ μικρὸν αἰε προστίθησι. καὶ
γὰρ τι καὶ περὶ παρακαταθήκης ἐῖ γραμμάτων ἀμ-
φισβητηθέν τε καὶ στασιασθέν εὐρομεν, καὶ δεῖ καὶ
30 τούτων πᾶσιν ποιησασθαι πρόνοιαν. τοιγαροῦν εὐθὺς
ἡμῖν ἐκ τῆς παρακαταθήκης ἀρκτέον.

innumeras invenimus falsitates in iudiciis quibus quor-
um fuimus auditores, et quiddam inopinabile ex
Armenia nobis extortum est. Oblato namque com-
mutationis documento et litteris dissimilibus iudi-
catis, quoniam postea inventi sunt hi qui documento
5 testati sunt subscriptionem subdentes et eam re-
cognoscentes, fidem suscepit documentum: et quidam
hinc inopinabile occurrit, eo quod litterae quid-
dem sine fide visae sunt licet examinatae, responsa
vero testium cum veritate concordaverunt, et haec
per fidem testium quae videtur quodammodo esse
cauta. Videmus tamen naturam eius crebro egentem
rei examinatione, quando litterarum dissimilitudinem
saepe quidem tempus facit (non enim ita quis scribit
15 iuvenis et robustus ac senex et forte tremens, saepe
autem et langor hoc facit. Et quid haec dicimus,
quando calami et atramenti mutatio similitudinis per
omnia aufert puritatem? et nec invenimus de reli-
quo dicere, quanta natura generans innovat et legis-
20 latoribus nobis praebet causas.

1 Quia igitur imperium propterea deus de caelo
constituit, ut difficilibus imponat quae apud eum
sunt bona et leges aptet secundum naturae varia-
tatem, propterea aestimavimus oportere et hanc scri-
bere sanctionem et dare in commune subiectis quos
nobis deus et prius tradidit et paulatim semper
adiciet. Etenim quiddam de deposito in scripto du-
bitatum et ad contentionem deductum invenimus, et
oportet etiam horum omnino prospicere. Itaque ilico
nobis est a deposito incohandum.

CAPUT I.

Ἐῖ τις τοῖνυν ἀσφαλῶς παρακαταθέσθαι βούλῃται,
μὴ νόμοις πιστευέντω τοῖς τῶν λαμβάνοντος γράμμασι
(τοῦτο ὅπερ ἐν τῇ δίκῃ ζητηθέν, ἐπειδήπερ οὐ συν-
35 μολόγησεν ὁ γεγραφεῖναι λεγόμενος αὐτοῦ καθεστάναι
καὶ γράμματα, μεγάλην ἔσχε ταραχὴν, καὶ γράψαι
ἔτερα καταναγκασθέντος, ἄπερ ἔδοξε παρόμοια μὲν

Si quis igitur vult caute deponere, non soli credat
accipientis scripturae (hoc quod in iudicio quaesitum
est; quia enim non professus est is qui scripsisse
dicebatur suam esse scripturam, magnum habuit res
tumultum, et scribere alia coactus est, quae visae
sunt veluti similia quidem, non tamen per omnia

quidem temporibus sescenta falsa deprehenderimus in libris multis quas audivimus, iam praeter opinionem
aliquid nobis ex Armenia exitit. Prolato enim permutationis instrumento cum scripturae dissimiles inter
se iudicatae essent, postea quoniam inventi sunt qui instrumento testes adhibiti erant et subscriptiones
addiderant easque agnoverunt, fidem accepit instrumentum: atque inde praeter opinionem accidit, ut lit-
terae quidem quamvis diligenter examinatae fide destitui viderentur, testium autem dicta cum veritate con-
venirent, idque licet testium fides ferme lubrica esse videatur. Videmus tamen naturam saepe ipsa eger
rei examinatione, siquidem litterarum dissimilitudinem et saepe tempus efficit (neque enim itidem scripserit
aliquis iuvenis et vigenis ac senex factus et forte etiam tremulus) et saepe idem morbus efficit. Quam-
quam quid haec dicimus, siquidem et calami et atramenti mutatio perfectae similitudinis integritatem ab-
tulit? neque facile dicere deinceps possumus, quam multa natura nova proferat generando, legislatoribus
1 nobis negotia exhibitura. Quoniam igitur imperium ideo deus de caelo misit, ut rebus difficilibus
sua illud bona impertiret legesque ad naturae varietatem accommodaret, propterea etiam hanc legem
scribendam duximus et in commune dandam subiectis quoscumque nobis deus et prius tradidit et paulatim
semper adiciet. Nam de deposito quoque litteris celebrato aliquam dubitationem et disceptationem motam
esse invenimus, ut his quoque nos omnem curam adhibere oporteat. Itaque statim nobis a deposito in-
cipiendum est.

1. Si quis igitur tuto deponere vult, non solis credat litteris eius qui depositum accipit (id quod
in lite quaesitum, quoniam qui scripsisse dicebatur non confessus est suas esse litteras, magnas turbas
praebuit: ut et ille alius scribere coactus sit, quae adsimiles quidem videbantur esse nec tamen per omnia

3 προκομισθείσης L || 6 καὶ γράμματα] καὶ om. ε ||
11 δοκούσης εἶναι — 13 δεομένην] δοκούσης ἢ πολλα-
κῶς δεομένης L || 16 καὶ ἰσῶς καὶ L] καὶ ἰσῶς B2 ε
ἰσῶς καὶ M || 17 *κᾶν] καὶ libri || καίτοι τί M(ε) | καί-
τοι B2 καὶ πού L || 18 τε om. ε || 19 ἀπειλάτο L ||
21 τοῖς M] καὶ τοῖς LB2(ε) || 22 διὰ τοῦτο βσιαιεῖαν
B2 || 23 καθήκει] constituit (i. e. καθίστήκει) ε || 24 ἐπι-
τιθῆ Ηεimbach (cf. tamen 365, s) || ἀρμόζει L2 || 29 παρα-
καταθήκης M L] παρακαταθήκην vulg. (B2) || 31 τού-
τον πᾶσα L1 || ἦμῖν εὐθὺς L || 33 τοῖνυν om. B Eran. ||
παρακαταθέσθαι B] ἀσφαλῶς βούλοιο Eran. || παρακατα-
θέσθαι B || 34 νόμον L || 35 τοῦτο — 36δ, 3 δι-
δόνς] ἀλλὰ Eran. || 36 αὐτοῦ ML1 B || 38 καταναγκά-
σθη B] καταδικασθέντος B' v. l.

1 innumeras] in innumeras V2 || 2 quidam V || 3 com-
mutationibus V2 || 4 documentis V1 || 5 hii RT || 6 sub-
scriptionem ect.] tionem — 11 fidem scr. R2 in ras. 3 rer-
sum || subscriptiones al. || eam vulg.] eas libri || 8 oc-
curit R(2) || 9 iusse V1 T1 || *examinata libri || 10 vero T1
uerorum R V uerborum uel uerorum T1 || concordauerunt
R(2) || hoc R(2) T || 11 esse] deesse V1 || 12 naturam —
15 robustus ac scr. R2 in ras. 2 versusum || 13 examinationem
V || dissimilitudines R(2) T || 15 et (•• V1) robustus
V || 16 quid Osenbrüggen] quidem libri || hoc V || 17 atre-
menti V1 || 24 apte RT2 || 29 de om. RT1 V1 || 29 con-
testationem R || 31 u] ad V1 || 33 credatur V || 34 in VT ||
et in R etiam in T2 vulg. || 35 professus V1

ὃ μὴν διὰ πάντων παρεοικότα, καὶ τὸ γε ἐπὶ τοῖς
 γραμμασιν ἀκούτον τοῦ πράγματος μεμενηκός, ἀλλὰ
 τὴν παρακαταθήκην διδοῦς προσκαλεῖσθαι καὶ μύ-
 ντρας ὡς ὁλόν τε σεμνοῦς καὶ πίστει ἀξίους, καὶ οὐκ
 ἕλαττος τριῶν, ἢ μὴ ἐπὶ μόνων η̄τημέθα τῶν
 γραμμάτων καὶ τῆς τούτων ἀντεξέτασεως, ἀλλ' ἢ τοῖς
 δικάζουσι καὶ ἡ παρὰ τῶν μαρτύρων βοήθεια. καὶ
 γὰρ δὴ καὶ τοιαύτας μαρτυρίας προσιμέμεθα, ὥστε
 παρόντας μάρτυρας λέγειν, ὡς αὐτῶν παρόντων ὑπ-
 ἔγραψαν ὁ τὸ συμβόλαιον ποιούμενος καὶ τούτο ἐπι-
 σταται· εἰ γὰρ εὐροῖμεν καὶ τοιούτους τινὰς μάρτυ-
 ρας οὐκ ἕλαττους τῶν τριῶν ἀξιόπιστους καθεστῶτας,
 οὐδὲ τὴν τοιαύτην ἀπαγορεύομεν πίστιν. οὐ γὰρ ἵνα
 πατελλόμεν τὰς ἀποδείξεις τίθεμεν τὸν νόμον, ἀλλ'
 ἵνα καὶ εἶναι ταύτας ποιήσωμεν καὶ ἀσφαλῶς εἶναι. 15

similia, et quantum ad illam scripturam sine termino
 causa permansit, sed is qui depositum dat advocet
 etiam testes ut possibile est honestos et fide dignos
 et non minus tres, ut non in sola scriptura et eius
 5 examinatione pendeamus, sed sit iudicantibus etiam
 testium solacium. Et enim tales iudificationes susci-
 pimus, quo praesentes testes dicant, quia his prae-
 sentibus subscripsit qui documentum fecit et hunc
 noverunt: nam si invenerimus et tales quosdam
 testes non minus quam tres dignos fide existentes,
 neque talem interdiciamus fidem. Neque enim ut ab-
 breviamus probationes ponimus legem, sed ut esse
 eas et caute esse faciamus.

CAPUT II.

Ἀλλὰ κἄν εἴ τις ἢ δανείσματος συμβόλαιον ἢ ἄλλου
 τινὸς πράττει καὶ μὴ βούλεται τοῦτο ἐπ' ἀγορᾶς συν-
 δεῖναι (ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς παρακαταθήκης ὀφείζομεν),
 μὴ αὐτὸθεν δοκεῖται πιστὸν τὸ γραφομένον ἐπὶ τῷ
 δανείσματι συμβόλαιον, πληρὴ εἰ μὴ καὶ μαρτύρων
 20 εἶη παρόντων ἀξιόπιστων οὐκ ἕλαττόνων τῶν τριῶν,
 ἢ αἰτε αὐτοὶ παραγγινοῦντο καὶ τοῖς οἰκείαις μαρτυ-
 ρήσασιν γραμμασιν, εἴτε ἕτεροὶ τινες μαρτυροῦντες ὡς
 παρόντων αὐτῶν τὸ συμβόλαιον συντάξῃ, λαμβάνῃ
 25 τὸ πρᾶγμα τὴν πίστιν ἐκατέρωθεν, οὐκ ἀποβλήτου
 παντελῶς καὶ τῆς τῶν γραμμάτων ἐξετάσεως οὐσης,
 ἀλλὰ μόνως οὐκ ἀρκούσης, τῇ δὲ προσθήκῃ τῶν μαρ-
 τύρων βεβαιουμένης.

Sed et si quis aut mutui instrumentum aut alterius
 cuiuspiam faciat et noluerit hoc in publico conficere
 (quod et in deposito definivimus), non ex ipso videat-
 ur credible quod scribitur super mutuo documen-
 tum, nisi etiam testium habeat praesentiam fide
 dignorum non minus trium, ut sive veniant et pro-
 priis subscriptionibus attestentur sive alii quidam
 testificentur, quia praesentibus eis confectum est do-
 cumentum, fidem causa ex utroque percipiat, etiam
 25 litterarum examinatione penitus non repulsa, sed
 sola non sufficiente, augmento autem testium con-
 firmanda.

CAPUT III.

Εἰ μὲντοι τοιοῦτό τι συμβαίῃ ὁποῖον ἐπ' Ἀρμενίας
 γίνεται, καὶ ἕτερον μὲν ἢ παραδείσει τῶν γραμμάτων
 30 ἢ τοῖς ἕτερον δὲ αἰ μαρτυρία, τριηκάντα ἡμεῖς μὲν
 οἴομεθα τὰ παρὰ ζωῆς λεγόμενα φωνῆς καὶ μεθ'
 ὄρκου ταῦτα ἀξιόπιστοτέρα τῆς γραφῆς αὐτῆς καθ'
 αὐτὴν τυγχάνειν· πληρὴ ἀλλ' ἔστω τούτο τῆς τοῦ δι-
 κάζοντος ἀγκυνοίας τῆ ὁμοῦ καὶ Θεοφιλίας τὸ τοῖς 35

Si vero tale aliquid contigerit quale in Armenia
 factum est, et aliud quidem faciebat collatio littera-
 rum aliud vero testimonia, tunc nos quidem aesti-
 mavimus ea quae a viva dicuntur voce et cum iure-
 iurando, haec digniora fide quam scripturam ipsam
 secundum se subsistere: verumtamen sit hoc iudi-
 cantis prudentiae simul atque religionis, ut veracibus

similes, et quod attinet ad litteras causa parum diiudicata manserit): sed qui depositum daturus est testes
 quoque advocet quantum poterit honestos et fide dignos, nec minus quam tres, ne ex solis litteris eorum-
 que comparatione pendeamus, sed iudicibus etiam a testibus auxilium suppetat. Et enim eiusmodi quoque
 testimonia admittimus, ut testes qui prodeunt dicant ipsis praesentibus subscripsisse eum qui confecit
 instrumentum idque se nosse: si enim eiusmodi testes invenerimus non minus quam tres fide dignos,
 ne talem quidem fidem aspersionamur. Neque enim ut probationes coerceamus legem ponimus, sed ut eas
 et teras efficiamus et tutas.

II. Sed etiam si quis vel mutui instrumentum vel alius alicuius negotii faciat neque id publice
 conficere velit (quod etiam in deposito definivimus), ne ilico instrumentum de mutuo scriptum fide dignum
 videatur, nisi testium quoque idoneorum non minus quam trium praesentibus accesserit: ut sive ipsi adsint
 et litteris suis testimonium perhibeant, sive alii quidam qui testentur ipsis praesentibus instrumentum esse
 compositum, negotium utrinque fidem accipiat; non quod examinatio litterarum plane respicienda sit, sed
 quia sola non sufficit, verum accessione testium confirmanda est.

III. Si tamen tale quid contigerit, quale in Armenia factum est, et aliud comparatio litterarum
 indicet aliud testimonia, tunc nos quidem ea quae viva voce et cum iureiurando dicuntur fide digniora
 esse existimamus quam scripturam per se ipsam: nisi quod iudicis hoc esto prudentiae simul et religionis, ut

1 οὐ μὴν om. L || δαικότα B || καὶ τὸ γε Mε] καί-
 τοις L B || 2 ἀλλὰ M] ἀλλ' ὁ LBε || 3 τὴν om. B ||
 δοῖς L || 4 ὡς ὁλόν τε — 5 τριῶν] νόμον μὲν δεκτούς
 οἱκ ἕλαττους δὲ τριῶν Epan. || 6 ἀλλ' ἢ M] ἀλλ' εἴη
 LB ἀλλὰ Epan. || 7 τῶν om. B* || βοήθεια — 9 λέγειν
 βοήθεια εἴη, διαμαρτυροῦμένον Epan. || 10 τούτου]
 hunc (i. e. τούτου; cf. p. 368, 36) ε || 11 αἰ — 13 πίστιν
 om. Epan. || 12 καθεστῶτων L* || 13 οὐδὲν M* || τῆν
 om. L || 14 συστελλόμεν B* Epan. || τίθεμεν τὸν νόμον
 om. Epan. || 15 καὶ εἶναι] καὶ om. ε || ταύτας MEpan.]
 αἰτίας LB] αὐτοῖς B* || εἶναι] ταῦτα λέγομεν add. Epan. ||
 16 Ἀλλὰ κἄν om. Epan. || τῆς ἢ] ἢ om. B* Epan. || 17 βου-
 λεται MB* || βούληται LB] Epan. (ε) || 18 ὅπερ — ὀφεί-
 ζομεν om. Epan. || 19 ἐπὶ B* Epan. ε] ἐν MLB* || 20 μὴ
 om. L || 21 τῶν om. L || 22 αὐτοῖς om. ε || 24 λαμβάνῃ
 MB] λαμβάνει LB* λαμβάνοι Epan. || 27 δὲ om. B* ||
 29 γ. Εἰ — ἐγένετο, καὶ] Ὅταν Epan. || μέντοι] μὲν
 i. l. || 30 κτῆρα M || 31 εἶποι Epan.] ποιεῖ M(B) ποιεῖ
 LB* || 32 φωνῆς λεγόμενα L || 33 ὄρκου L || τῆς αὐτῆς

γραφῆς B* || αὐτῆς (αὐτὴν L*) κατ' αὐτὴν L || 35 ὁμοῦ
 om. Epan. || Θεοφιλίας M

2 is] his R id V* || depositum V* || 4 tres] tribus V*
 s. v. vulg. || ut] aut R* || 5 pendeamus vulg.] pendamus
 libri || etiam] et V || 7 quo] ut s. v. V* || 9 nocuerunt R* ||
 sij] etsi R || uenerimus V* || et om. R || 11 tale dicimus
 V* || 12 ponim* V* proponimus V* || 16 rubr. Quomud-
 modum sine tabellione instrumenta caute fieri possunt
 RT in mg. (ex Iul.) || 17 conficere T*] confiteri RVT*
 vulg. || 20 habeant VT adibeant R* || 21 dignorum non
 minus] rum non minus in rus. V || sive] si V || 22 ates-
 tentur R (et sic infra) || 24 causam V* || etiam] et V ||
 25 examinationem V* || repulsa V] expulsa R* pulsa
 R* T* || 26 non om. V* || confirmandam V* || 29 rubr. Si
 litterarum fides a voce testium discrepet in mg. RT (ex
 Iul.) || Si VT] Sin R || 31 existimauimus R || 32 a] ad V* ||
 33 hoc R || 34 hec T* || 35 ut] aut R*

ἀληθείαι μᾶλλον ἀντὶ τῶν τοιούτων πιστεῦσαι. Καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οἰόμεθα δεῖν ἀποδεκνύσθαι πιστὰ τὰ συμβόλαια.

potius pro talibus credat. Et nos quidem secundum hunc modum aestimamus oportere probari fidelis documenta.

CAPUT IV.

Εἰ μέντοι τις ἢ παρακατατιθέμενος ἢ δανείζων ἢ ἄλλως συμβάλλων ὀρεσθεῖται τοῖς γράμμασι μόνους τοῦ πρὸς αὐτὸν συμβάλλοντος. ἐπ' αὐτῶ κείσεται τὸ γινώσκειν, ὡς τῆς ἐκείνου πίστεως τὸ πᾶν αὐτὸς ἀνηρτήσατο. καὶ ὅσον μὲν ἐκ τῆς γραφῆς οὐκ ἂν αὐτάρκης δόξειε κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τῶ συμβολαίῳ προστίθεσθαι πίστις, εἰ δὲ ἡ παρουσία τῶν μαρτύρων, ἐφ' ὧν τὸ συνάλλαγμα γέγονεν. ἢ ἴσως ἡ τελευταία τοῦ πράγματος καταφυγὴ βοηθήσειεν αὐτῷ (φαμέν δὲ τὴν ἐξ ὄρκων), οὐκ ἀκροῦμεν τὸ γινόμενον. τὰς γὰρ παραποιήσεις καὶ τὰς μιμήσεις εὐλαβούμενοι καὶ γυμναῖς ὕσασιν αὐταῖς οὐ πιστεύοντες τὴν τοιαύτην ἀκριβεῖαν τῷ πράγματι προστίθεμεν, οὐχ ἵνα τοὺς πιστευόντας ἀφελώμεθα τῆς ἐαυτῶν περὶ τοὺς φίλους πίστεως, ἀλλ' ἵνα ὡς οἶόν τε τὴν ἀγνωμοσύνην τε καὶ ἀρνήσιν πολλοῖς ἐλέγχωμεν τρόποις.

Si tamen quisquam aut deponens aut mutans aut aliter contrahens contentus sit scriptura sola eius cum quo contrahit, in ipso erit ut sciat, quia in illius fide totum ipse suspendit. Et quidem quantum ex scriptura non sufficiens videbitur fides nisi secundum nostram legem adiciatur documento creditus, aut si praesentia testium, coram quibus contractus factus est, aut forsitan novissimum eum rei refugium iuverit, dicimus autem quod ex iureiurando est: nam non infirmamus quod factum est. Nam falsitates et imitationes metuentes et nudis eis existentibus non credentes humismodi subtilitatem causae addimus, non ut credentes privemus fide sua circa amicos, sed ut quantum possibile est perfidiam et negationem multis reconvinicamus modis.

CAPUT V.

Ἀλλὰ καὶ τὰ συμβόλαια τὰ ἐπ' ἀγορᾶς συντελοῦ-20 μενα, εἰ καὶ τὴν τῶν συμβολαιογράφων ἔχοι πλήρωσιν, προσλαμβάνετω καὶ αὐτὰ πρὸ τοῦ τελέσματος τὴν ἐν γράμμασι τῶν μαρτύρων ὡς εἰρηται παρουσίαν.

Sed et instrumenta publice confecta licet tabellionum habeant supplementum, adiciatur et eis antiquam compleantur, sicut dictum est, testium ex scripto praesentia.

CAPUT VI.

Δεῖ μέντοι τοὺς δικάζοντας καὶ εἴ τινα σημεῖα εὐροῖεν προσγεγραμμένα τοῖς χάρταις, καὶ ταῦτα ἀναζη-25 τεῖν καὶ ἀναγνώσκων περὶσσοῦσα (πολλὰ γοῦν ἴσμεν καὶ ἐξ ἐκείνων διαφανέντα), καὶ μὴ προχειρῶς τὰς πίστεις τῶν γραμμάτων ἐκ παραθέσεως ἑτέρων προσιεσθαι διὰ τὰς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημέναις αἰτίας.

Oportet autem iudicantes et si qua signa invenierint adscripta chartis, etiam haec requirere et legere niti (plurima namque novimus et ex illis apparuisse) et non facile fidem litterarum ex aliarum collatione recipere propter dudum dictas a nobis causas.

CAPUT VII.

Εἰ μέντοι γε τελευτήσασιν ἅπαντες οἱ μάρτυρες, ἢ 30 καὶ ἄπεισι τυχόν, ἢ καὶ ἄλλως οὐ ῥάδιον ἐστὶ τὴν

aut aliter non facile sit fidem ex testium subscriptio-

cis quae veriora sunt prae eiusmodi testimoniis fidem habeat. Ac nos quidem hoc modo censemus instrumenta fide digna esse probanda.

IV. Si quis vero, cum vel deponit vel mutuum dat vel aliter contrahit, contentus sit litteris solis eius cum quo contrahit, penes ipsum erit ut intellegat se ad illius fidem totam rem retulisse. Et quantum ad scripturam pertinet non sufficiens secundum nostram legem instrumento fides addi videbitur, quodsi praesentia testium coram quibus contractus factus est, vel forte ultimum rei refugium (dicimus illud quod ex iureiurando petitur) eum adiuverit, non infirmamus id quod factum est. Falsitates enim et imitationes litterarum veriti neque iis si nudaae sint confisi talem subtilitatem rei adhibemus, non ut eos qui credunt fide amicis praestitula privemus, sed ut quoad fieri potest et fraudem et infitiationem multis modis redarguamus.

V. Sed etiam in instrumentis publice confectis, licet tabellionum habeant completionem, ipsis quoque ante completionem testium praesentia subscriptione probata, uti dictum est, accedat.

VI. Oportet autem iudices etiam si quas notas invenerint chartis adscriptas, in eas quoque inquirere ac legere eas temptare (certe multa ex illis quoque scimus apparuisse), nec temere probationes litterarum ex aliarum comparatione admittere propter causas a nobis supra dictas.

VII. Si vero omnes testes mortui sint vel forte absint, vel etiam alia de causa non facile sit per

1 τῶν τοιούτων] τῶν ὑπόπτων Eran. lectione speciosa sed interpro. οτα || καὶ — 3 συμβόλαια om. Eran || 4 μέντοι om. Eran. || τις ἢ] ἢ om. B¹ Eran. || 5 μόνους Lc (cf. p. 364, 311) μόνων Eran. B² μόνων MB¹ || 6 συμβάλ. L² || τῶ L² || 7 ὡς εἰς τὴν ἐκείνου πίστιν Eran. || 10 εἰ δὲ ἢ (ἢ B² v. l.) B Eran. || ἢ δὲ ἢ M εἰ δὲ οὐ L aut si c || 11 ἴσως om. Eran. || 13 φαμέν δὴ L || οὐκ] nam non c || 16 προστίθεμεν τῷ πράγματι B¹ || 17 πιστευόντας MB¹ Eran. || πιστεύσαντας LB² || ἀφελώμεθα B¹ Eran. || ἀφελώμεθα MLB¹ || 18 ὡς οἶόν τε LB² Eran. || ὡς οἶόν τε ἢ MB¹ || τὰ om. c || 19 ἐλλέγχωμεν M || 20 Ἀλλὰ καὶ om. Eran. || 21 εἰ] ἢ L || τῶν συμβολ. ὁ γράφων L² || ἔχει B || 26 γοῦν] γὰρ B¹ || ἴσμεν] εἰς ἡμᾶς L¹ εἰσμεν? L² || 27 διαφανέντων L¹ || 29 ἡμῖν om. Eran. || 30 τελευτήσασιν L² || ἢ καὶ ἄπεισι] ἢ om. L²

2 aestimamus V] estimavimus T extimavimus R || reprobari V || 4 rubr. De contractibus incaute positus (incaute vicariis depositis R; leg. incaute compositis) in mg. RT (ex lul.) || 5 aliter] alias T al R || 7 ipsius R || 8 fides delendum videtur ut glossema vocis credulitas || 9 creditas R¹ credulitatis T¹ || 10 si om. T vulg || 11 cum rei V¹ eius V² eius rei R vulg. huius rei T || 12 invenit] inuenerit V² T² || dicens R¹ || 14 imitationes V inmutationes RT || modis R¹ || 18 reconvinicamus (reconvincimus R¹) RT vulg. || conuinicamus V || 20 et R] etsi VT vulg. || confecta R¹] confecta sint R² VT vulg. || 22 ex non scripto V² || 24 et si qua] si qua et V || 25 haec om. V || legem R || 26 et ex] et om. T || 27 collectione R || 31 aut aliter] ut aliter V

ἐκ τῶν μαρτύρων τῶν ὑπογεγραφότων πίστιν ἐπιθεῖ-
 ναι, μηδὲ ὁ συμβολαιογράφος περισσὴν ὁ τελείους (εἰ
 γε ἀγορηῶν εἴη) ὥστε μαρτυρεῖσθαι τοῖς ἑαυτοῦ, ἢ μηδὲ
 ἐνδημοῖη, ἀλλὰ ἀνάγκη πάντως τὴν ἀντεξέτασιν τῶν
 5 πορισμάτων τῶν τελεσμάτων ἢ τῶν ὑπογραφάντων
 παραλαμβάνειν, τῆνικαὶτα προσῆκον ἔστιν ἰέναι μὲν ἐπὶ
 τὰς συγκρίσεις (οὐδὲ γὰρ πυνταπίσας αὐτὰς ἀπαγο-
 ρισομεν), διὰ πάσης δὲ ἀκριβεῖας χρωρῆν, καὶ πάν-
 τως εἰ νομίσειεν αὐτὰς χρῆναι πιστεύειν, καὶ ὄρκον
 ἐπάγειν τῷ προκομίζοντι, ὅτι μηδὲν συνειδῶς ποιη-
 10 ροὶ τῷ παρ' αὐτοῦ προκομίζομένῳ οὐδὲ τινα τέχνην
 περὶ τὴν συγκρίσιν γενέσθαι παρασκευάσας οὐτω χρῆ-
 ται τοῦτω, ὥστε μήτε ἀναιρεθῆναι εἰ παντελῶς καὶ
 διὰ πάντων τὸ ἀσφαλές τῆς πράγματος γενέσθαι.
 1 Ἐπὶ γὰρ δὴ τῶν ἐπ' ἀγορῆς συνταττομένων συμβο-
 λιαίων, εἴπερ ὁ συμβολαιογράφος παρέλθοι καὶ μαρ-
 τυρήσει μεθ' ὄρκου, εἰ μὲν οὐ δι' ἑαυτοῦ ἔγραψεν
 ἀλλὰ διὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν περιτάσεων τῶν ἄλλων
 κικάνει, εἴ γε περισσὴν ἢ δυνατόν ὅλως αὐτὸν ἔστιν
 20 εἰλεῖν καὶ οὐδεμίαν τὴν αὐτοῦ πάροδον αἰτία καλῶν,
 ἢ νόσος τυχόν ἰσχυρὰ καὶ τῶν περιτάσεων τῶν ἄλλων
 ἴσπερ ἀνθρώποις ἀπαντᾷ· εἰ δὲ καὶ ἀριθμητὴν ἔχοι τὸ
 συμβόλαιον, κακίεως παραγινοῦσθαι, ὥστε τρεῖς εἶναι
 τοὺς μαρτυροῦντας ἀλλ' οὐχ ἓνα. Εἰ δὲ οὐτε ἀριθμη-
 τῆς προσελήφθη τὸ τε συμβόλαιον αὐτὸς ἴπιν δι'
 25 ἑαυτοῦ γέγραφε τὴν καὶ ἐτέλεσεν ὁ συμβολαιογράφος,
 ἢ καὶ οὐτοῦ συγγράμματος ἀπειται ἢ ἄλλως παρεῖναι
 οὐκ ἰσχύει, αὐτὸς μέντοι μεθ' ὄρκου τῷ οἰκίῳ τε-
 λείματι μαρτυρεῖ, ὥστε μὴ τῆ συγκρίσει γενέσθαι χώ-
 ραν, ἔστω καὶ οὐτω πιστὰ τὰ συμβόλαια, ἢ γὰρ μηρ-
 30 τυρία καὶ παρὰ τῆς φωνῆς τοῦ τελείσαντος γινομένη
 καὶ τὸν ὄρκον ἔχουσα προσκείμενον ποιήσειεν ἂν τινα
 2 τῷ πράγματι ὄπισθιν. Εἰ δὲ ὁ συμβολαιογράφος
 ἐτελείησεν καὶ μαρτυρηθεῖ τὸ τέλοςμα ἐξ ἑτέρας
 παραδείσεως, εἰ μὲν καὶ οὕτως ἔχοι τὸν τε συντάξιντα
 35 τὸ συμβόλαιον περιόντα καὶ τὸν ἀριθμητὴν, παρῶν
 ταν κακίενοι, εἴ γε ἐνδημοῖεν, καὶ ἔχετω καὶ τὴν ἐκ
 τῆς παραδείσεως τὸν πλιρωσῶν τὸ γράμμα πίστιν
 καὶ τὴν ἐκ τῶν μαρτύρων. Εἰ δὲ μηδεὶς τούτων εἴη,
 τῆνικαὶτα γινέσθω μὲν ἢ τῶν τελεσμάτων παράθε- 40

nibus invenire, neque tabellio superest qui complevit
 (si quidem publice sit confectum) quatenus testi-
 monium perhibeat pro se, aut non est in civitate,
 sed necesse est omnino collationem litterarum sup-
 5 pletionis aut eorum qui subscripserunt assumere,
 tunc competens est properare quidem ad compara-
 tionem (neque enim eas modis omnibus interdicitur),
 per omnem autem subtilitatem procedere, et omnino,
 si putaverit eis oportere credi, etiam iusiurandum
 10 incipere proferenti, quia nihil maligni conscius in eo
 quod a se profertur nec quandam artem circa col-
 lationem fieri praeparans sic utitur eo, quatenus ne-
 que perimatur quicquam omnino et per omnia mun-
 itio in rebus fiat.

1 In his vero quae conficiuntur publice documentis,
 si tabellio venerit et testimonium perhibuerit cum
 iureiurando, si quidem non per se scriptis sed per
 alium ministrantium sibi, (adveniat) et ille, si vivit,
 si quidem possibile omnino est eum venire et nulla
 causa prohibet eius adventum, aegritudo forte valida
 aut quaelibet aliarum necessitatum quae hominibus
 20 accidunt. Quodsi etiam adnumeratorem habu-
 rit instrumentum, et ipse adveniat, ut tres sint tes-
 tificantes et non unus. Si vero neque adnumerator as-
 sumptus est et instrumentum ipse tabellio totum per
 se conscripsit atque supplevit, aut si etiam qui hoc
 conscripsit non adest aut aliter ipse venire non
 valet, tamen cum iureiurando propriae completioni
 attestetur, ut comparationi non fiat locus, sint etiam
 25 sic credibilia documenta. Testimonium enim et ex
 voce complementis factum et iusiurandum habens ad-
 iectum praebuit quoddam causae momentum.

2 Quodsi tabellio defunctus est et testimonium per-
 hibebatur suppletioni ex alia collatione, si quidem
 etiam sic habeat eum qui conscripsit instrumentum
 viventem et adnumeratorem, adveniant et illi, si qui-
 dem praesentes sunt, et habeat ex collatione adim-
 pletionem et ex testibus causa fidem. Sin vero nul-
 30 lus horum sit, tunc fiat quidem completionum col-

testes qui subscripserunt fidem addere, neque tabellio qui instrumentum complevit (si quidem publicum sit),
 superses sit, ut rei a se confectae testis existat, vel non sit in civitate, sed omnino necesse sit comparationem
 1 scripturarum completionum aut eorum qui subscripserunt assumere tunc ad comparationem quidem
 venire par est (neque enim omnibus modis eas interdicitur), cum omni autem diligentia procedere, atque
 utique, si iis credendum esse putaverit, etiam iusiurandum deferre ei qui instrumentum profert, quo affir-
 met se nullius fraudis sibi conscius in proferendo a se instrumento neque ulla insidias circa comparationem
 molitum ita eo uti, ut neque quidquam omnino sublatum sit et per omnia securitas rebus prae-
 1 stetur.

Iam in instrumentis quae publice conficiuntur, si tabellio prodeat et iuratus testimonium
 praestet, si quidem non ipse scripserit, sed eorum quis qui ei ministrant. is quoque prodeat, si modo
 superstes est et fieri omnino potest ut veniat neque causa ulla impedit quominus accedat, velut gravis
 morbus vel unus ex ceteris casibus qui hominibus accidit. Quodsi numeratorem quoque habeat instru-
 mentum, ille quoque veniat, ut tres sint testes neque vero unus. Sin autem nec numerator adhibitus est
 et totum instrumentum tabellio ipse et scripsit et complevit, aut etiam qui id scripsit abest vel alia de
 causa adesse non potest, ipse tamen iuratus instrumento a se completo testimonium praebet ita ut com-
 2 parationi locus non fiat: hoc quoque modo file digna sint instrumenta. Nam testimonium quod et
 voce eius qui illud complevit perhibetur et iusiurandum habet adiectum nonnihil momenti rei afferet.

2 Quodsi tabellio mortuus sit et litterae completae ex aliarum comparatione probeantur, si quidem sic
 quoque superstes sit et is qui instrumentum composuit et numerator, illi quoque accedant, si modo in
 civitate sint, habeatque scriptura et eam quae ex comparatione completionum paratur et quae ex testibus
 fidem. Si vero nullus eorum adsit, tum fiat quidem completionum comparatio, neve tamen eas solae ad

1 ἐκ τῶν ὑπογεγραφότων μαρτύρων Ὡ ὑπογραφάντων Β' || 2 τελείσθωσας Β' || 3 τοῖς τῆς L¹ ἢ ἢ μηδὲ ἢ μη Ἐραν. || 4 ἀλλὰ πάντως ἀνάγκη Β' || 5 τῶν τελεσμάτων Μς (cf. 40. 368, 4. 274, 7) ἢ τῶν τελεσάντων (τελεσάντων L) LB² Ἐραν. ἢ τῶν τελεσμάτων Scrim. vulg. (B) || 6 ἰέναι M ἢ εἶναι L¹ || 8 διὰ δὲ πάσης B¹ || 9 νομίσειεν B¹ Ἐραν. || 11 παρ' αὐτοῦ (αὐτῶ Ἐραν.) W¹ || 13 μηδὲ B¹ Ἐραν. || 15 ἐπεὶ γὰρ δὲ L² || ταττομένων Β' || 16 παρέλθῃ L² (παρέλθ^θ L¹) || 17 εἰ μὲν οὐ καὶ εἰ μὴ Ἐραν. || 18 παρῶν LB¹ || 19 ἢ M) εἰ (καὶ εἰ B¹ v. l.) LB ἢ εἰ Ἐραν. εἰ quidem ε ἔστιν αὐτὸν B¹ || 20 κωλύει B Ἐραν. ε || 21 ἢ ὄμ. Ἐραν. ε || ἢ τις B¹ (ε) τῶν ἄλλων τῶν ὄμ. vulg. (B) || 22 καὶ ὄμ. B¹ ἀριθμητὴν Ἐραν. || ἔχει B¹ || 24 μάρτυρας καὶ οὐχ ἓνα B¹ || οὐτε B¹ Ἐραν. || 25 αὐτὸς ὄμ. B¹ || 27 ἢ ἢ εἰ Ἐραν. ε, εἰ B¹ v. l. || ἢ καὶ ἄλλως B¹ || 28 ἰσχύσει LB¹ |

29 μαρτυρεῖται LB¹ || μὴ; μηδὲ B² || 30 τὰ ὄμ. B¹ || 31 γενομένη Ἐραν. || 32 προκείμενον Ἐραν. || 35 ἔχει B¹ || 37 καὶ τῆν καὶ ὄμ. ε || 38 γράμμα πρᾶγμα Ἐραν. ε || 40 γενέσθω Ἐραν.

3 prohibeat V¹ || per se R || 4 collationem V² vulg.] collationes T¹ collatione RV¹ T² || suppletionem V¹ suppletiones RV² T vulg. || 5 aut V] om. RT vulg. || 6 ad] aut V¹ || comparationem R || 10 consensu V¹ || 11 quid R] collatione V¹ collectionem R || 13 minutio V || 16 tabellie V || proiuberit R¹ || 17 scripserit T vulg. || 18 adveniat inserui (sim. Beck) || 19 est omnino RT || et si nulla V || 23 aduoniant R¹ || 26 scripserit T¹ || suppleuerit T || 27 * non adest] non est libri || 28 completioni VT || 30 enim et] enim R¹ etenim R² T || 32 quidam R¹ || 34 collectione V¹ || 35 sic] sit V¹ del. V² || 37 adimpletionem V || 38 si T vulg.]

οις. μὴ μόνα δὲ ταῦτα πρὸς τοῦτο ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἄλλων τῶν ὑπογεγραφότων ἴσως ἢ καὶ τῶν συμβυλλόντων γραφαὶ κατεξεταξέσθωσαν, ὥστε ἐκ πολλῶν παραθέσεων τῶν τε τοῦ τελεωμένου τῶν τε (τῶν) ὑπογεγραφότων ἢ καὶ τῶν συμβυλλόντων μίαν τινὰ συνάγεσθαι πανταχόθεν καὶ αποτελεῖσθαι πίστιν. 3

Ἐὶ δὲ οὐδὲν ἕτερον εὐρεθεῖται πλην τῆς παραθέσεως τῶν συμβολαίων, τὸ μὲν μέχρι τῶν κακρaticῶς προβαίνεω τὸ τὸν προκομιζοντι εἰς τὴν παρ' ἄλληλα κρίσιν τὸ συμβόλαιον ὁμνῦναι τὰ νενομισμένα· ἵνα 10

ἴνα δὲ τινὰ ὅμως τὸ πρᾶγμα λάβοι προσθήκην εἰς πλείονα τοῦ πράγματος πίστιν, καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα αἰτῶν γενέσθαι προσομνῶνται, ὡς οὔτε ἄλλης εὐπορῶν πίστεως ἐπι τῆρ παρ' ἄλληλα κρίσιν τῶν συμβολίων ἐλήχθη- 15

θεν οὔτε τι περὶ αὐτῆν ἐπράξεν ἢ ἐμηχανήσατο, ὅπρῳ ὡς ἐκὸς δυνηθεῖ τὴν ἀλήθειαν κατακρίψαι. Ἐξῆστιν ἀπηλλάχθαι τοῖς συμβάλλουσιν, εἴπερ βού- 20

λοῦντο καὶ ἑκάτεροι πρὸς τοῦτο συμβαῖεν τὸ ἐμφανῆ πεισθεῖν τὰ συμβόλαια καὶ κατατιθεσθαι [τε] ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων αὐτοῦς τοῖς συμβάλλοντας, ἵνα 25

ἀπαλλαγείεν ἀγνωμοσύνης τε καὶ νοθείας καὶ παραποιήσεων καὶ ὅπουα ἄλλα κακὰ ἐπαρορθῶντες τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον. τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταῖς παραθέσει τῶν γραμμάτων ταῖς ἐξ ἰδιοχειρῶν γινόμεναις νενομισθεῖμεν ἐπὶ τῆς ἰδίας μεμνῶντων 30

ἀρχῶν· δηλαδὴ καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς τῶν γραμμάτων ἀπισιτήσοσιν ἤδη κρατούντων ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆν ἐπιτιμῶν ἐχόντων ἰσχύν, ἐπειδηπερ ἐκ δικαστικῶν τύπων τὰ τοιαῦτα τὸν προσήκοντα ἔλαβεν ἐξετασμών.

latio, non autem sola haec ad hoc sufficiant, sed et aliorum subscribentium forte aut contrahentium scripturae examinentur, ut ex plurimis comparationibus tam completionis quam subscribentium aut 5 etiam contrahentium una quaedam colligatur undique et efficiatur fides.

3 Sin vero nihil aliud adveniatur praeter collationem instrumentorum, quod hactenus valuit fiat, ut qui profert ad collationes documentum, iuret sollem- 10 niter; ut autem aliquod omnino causa sumat augmentum ad maiorem negotii fidem, et ipse qui haec petit fieri iuret, quia non aliam idoneam habens fidem ad collationes instrumentorum venit nec quicquam circa eam egit aut machinatus est quod forte possit 15 veritatem abscondere. De quibus licebit sese liberare contrahentes, si consenserint utrique ad hoc venire, ut insinuent instrumenta et profiteantur ea sub gestis monumentorum ipsi contrahentes, quatenus priventur nequitia et corruptione et falsitibus et quaecum- 20 que alia mala corrigentes praesentem promulgamus legem. His quae dudum a nobis in collationibus litterarum factarum per scripturam propriae manus sancita sunt in sua virtute manentibus; procul dubio et in his qui litteras nesciunt quae olim valent in 25 iudiciis suam habentibus firmitatem, quoniam quidem ex iudiciali forma acceperunt examinationem haec talia competentem.

CAPUT VIII.

Δεῖ δὲ ἐπὶ τῶν γράμματα οὐκ ἐπισταμένον ταβου- 30

λαρίους δύο πάντως καὶ μάρτυρας παραλαμβάνεσθαι, ἐν οἷς εἰσὶ ταβουλάριοι τόποι, μάλιστα δὲ μάρτυρας οὐκ ἄγνωστους τοῖς συμβάλλουσιν· ἵνα οἱ μὲν γράφωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀγραμμάτου ἢ ὀλιγογραμμάτου καθ- 35

εστῶτος, οἱ δὲ μερτυρώσιν, ὡς καὶ παρόντων αὐτῶν ταῦτα ἐπράχθη καὶ εἶδειεν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἢ τῶν τοιοῦτων συμβολαίων εἰδεχθεῖται πίστις· δηλον ὅν ὡς

Oportet vero in his qui litteras nesciunt et testes et omnino tabularios adhiberi, in quibus locis sunt tabularii, maxime autem testes non ignotos contrahentibus, ut quidam scribant pro illiterato aut pauca litteras scienti, alii vero attestentur quia etiam praesentibus eis haec gesta sunt et scierunt eum, et ita talium instrumentorum suscipiatur fides: manifestum existens quia non minus quinque testes in

hoc sufficiant, sed etiam reliquorum qui subscripserunt forte vel qui contraxerunt scripturae examinentur, ut ex multis comparationibus tum completionibus quam subscripserunt vel etiam comparationem una 3 undique colligatur atque efficiatur fides. Si vero nihil aliud reperitur nisi comparatio instrumentorum, illud quidem quod usque adhuc valuit procedat, ut qui instrumentum producit ad collationis examen, legitimum sacramentum praestet: ut autem res aliquod omnino incrementum accipiat ad maiorem rei fidem, ipse quoque qui ut haec fiant postulat insuper iuret, neque ulla sibi alius probationis copia facta sese ad instrumentorum examen ex collatione faciendum venisse neque quicquam circa eam se egisse aut machinatum esse quod scilicet veritatem occultare posset. His autem ita liberari licet contrahentibus si velint atque in eo utrique conveniant, ut insinuent instrumenta et deponant sub actorum testificatione ipsi contrahentes, quo liberentur et fraude et corruptione et falsitatibus et quaecumque alia mala emendatari praesentem ponimus legem. Ceterum ea quae iam de comparationibus litterarum ex chirographis institutuenda a nobis sancita sunt, in suo robore maneat; ac sane ea quoque quae de personis litterarum imperitiis in iudiciis iam obtinent, suam firmitatem habeant, quandoquidem ex iudicialibus sanctionibus haec talia convenientem examinationem acceperunt.

VIII. In iis autem qui litteras nesciunt, omnino tabularii [duo] et testes adhibendi sunt, quibus in locis sunt tabularii, utique vero testes non ignoti contrahentibus: ut illi quidem scribant pro eo qui litterarum imperitus vel parum peritus est, hi autem testentur et ipsi praesentibus haec acta esse et se novisse eum, atque ita eiusmodi instrumentorum admittatur fides. Qua in re manifestum est non minus quam quinque testes in

2 αὶ τῶν ἄλλων αἰ τῶν L ὑπογραμμάτων B¹ ἢ καὶ] καὶ om. ε 3 συμβυλλόντων M ἢ ἐκ τῶν πολλῶν Eran. 5 ὑπογραφόντων B² ὑπογραμμάτων B¹; τῶν addidi ἢ ἴσως ἢ LB² 6 συνεισάγεσθαι L 8 μὲν M (B¹) om. LB² Eran. ε 9 παράλληλα M Eran. (id. 14) 11 δὲ τινὰ] δὴ τινὰ Scrimger, vulg. (B¹) λάβη B Eran. 12 γένεσθαι Eran. 13 *οὐδὲ libri 14 κρίσιν] πίστιν B v. l. 15 *οὐδὲ libri 18 τὸ τοῦ Eran. (τῆρ Zachariae) 19 καταθέσθαι Eran. 20 MLEB, om Eran. (ea ε) 20 αὐτὰ malit Zachariae 23 τῶν — 29 ἐξετασμών om. Eran. 25 γενομέναις L νενομισθεῖμεν Cod. 4, 21, 20. Nov. XLIX. 2 28 ἐκ δικαστικῶν (δικαστικῶν L) τύπων] ex iudiciali forma ε 29 τῶν τῶν Γ¹ 30 Δεῖ δὲ om. Eran. ἢ τῶν τῶν τὰ B¹. L² pr. ἢ γράμματα] γραμμάτων L οὐκ] μὴ Eran. ταβουλλαρίους LB² Eran. (et sic infra) ταβουλαρίους — 31 μάρτυρας] et testes et omnino tabularius ε 31 δύο πάντως] διά πάντων non recte Halonnsler, vulg. Deledum duo, nisi malis καὶ πάντως, cf. ε (necessarius erit

tabularius, si in illo loco tabularii sunt, sed et testes Jul., ταβουλάρους καὶ μάρτυρας ὑπογραφέτωσαν Ath. ὁ ταβουλάρους καὶ α' μάρτυρες ὑπογραφέτωσαν Theod.; cf. surri. p. 273, 30) 32 τόποις] κελύμενον Ath. Eran. 33 γράφουσιν L 36 εἶδοιεν vel ᾔδειαν vulg.

1 non] num V¹ 2 aliorum] ad liorum V 4 completionibus] comparationibus completionis R² 5 etiam om. R 6 et om. V 7 adinueniatur V] inueniatur RT 9 collationes R²] collationis R² VT vulg. 10 ut] iuret V¹ autem del. V² 11 aliquid V] aliquid RT 12 causam R¹ 11 haec VT] hoc R vulg. 12 petat V] quia n (sic) aliam idoneam non habens V² 16 contrascripserit R¹ 17 sub gestis] augmentis V 19 nequitie RV¹ et falsitatibus] et om. V² 21 his] huius R¹ 22 leg. factis? 30 et testes et omnino T vulg.] et testes omnino R testes et omnino V et testes omnino et al. 32 tabulariarum R² 33 quiddam R 34 scientie vulg. 35 hoc R¹ 37 quia non] qui ante V¹

ὅν ἐλάττους πάντα μαρτύρων ἐπὶ τῶν τοιούτων παρα-
 ληφθῆσονται, ἐν οἷς ἔστι καὶ ὁ γραφῶν ὑπὲρ τοῦ
 συμβάλλοντος ἢ τὸ πᾶν ἢ τὸ μετὰ τὰ ὀλίγα γράμ-
 ματα τὰ παρ' ἐκείνου τεθέντα, ὥστε μηδὲν διαπεσεῖν
 1 τῆς εἰς ἄκρον ἀκριβείας. Καὶ ταῦτα φαιμεν ἐπὶ τῶν
 ἔγγραφων συμβολαίων. εἰ γὰρ τις ἀγορίφως πράξει
 οἰονδηποτα συνάλλαγμα βουληθεῖ, τοῦτο προόηλον
 ὡς ἢ τὴν διὰ μαρτύρων ἢ τὴν δι' ὄρκων δεῖξεται
 πίστιν, τοῦ μὲν ἐνάγοντος μαρτύρας παράγοντος, τοῦ
 2 φεῖγοντος δὲ οὐκ ἐνάγοντος ἢ ἀντεπάγοντος, καθάπερ ἂν ὁ
 δικαστὴς τὴν υπόθεσιν τάξειεν, ἵνα μηδὲν εἴη μηδὲ
 3 τούτων ἀδιόρθωτον. Κακείνο μόντοι προσδεῖναι
 τῷ νόμῳ καλόν, ὥστε εἰ μέχρι μίας χροστίν λίτρας
 εἴη τὸ συνάλλαγμα, τὴν τοιούτην περιττήρησιν ἐπὶ
 τούτῳ μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέχρι τῶν πο-
 4 λευόμενων τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι, ἵνα μὴ περὶ πραγ-
 μάτων σμικρῶν μεγάλης συντριβᾶς ὑπομένωσιν ἄν-
 θρωποι.

his talibus adhibendi sunt, inter quos erit et qui
 scribit pro contrahente aut totum aut [post] ea quae
 post paucas litteras illius posita sunt, quatenus ni-
 hil omittatur de summa subtilitate.

5 1 Et haec dicimus super instrumentis ex scripto
 confectis. Nam si quis facere quemlibet contractum
 ex non scripto voluerit, hoc manifestum est quia
 aut per testes aut per iusiurandum fidem percipiet,
 actore equidem testes deducente, pulsato autem iu-
 rante aut referente, sicuti iudex negotium disposu-
 erit, ut nihil sit neque horum inemendatum.

2 Illud quoque adicere legi bonum est, ut si usque
 ad unam auri libram fuerit contractus, huiusmodi
 observationem in hoc minime custodiri, sed secun-
 dum hoc quod tunc actum est causam feri, ut non
 de rebus exiguis maximas homines attritiones sus-
 tineant.

CAPUT IX.

Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν ἐπὶ ταῖς πόλεσι βουλό-
 μεθα· ἐπέτιοιγε ἐν χωρίοις, ἐνθα πολλὰ τὰ τῆς ἀπλό-
 20 τῆτος ἔστι καὶ οὐδὲ γραφόντων ἢ μαρτυρούντων πολ-
 λὴν εὐπορία, τὰ μέχρι τῶν παρ' αὐτοῖς κοπιούντα
 καὶ τῶν ἑστώ βέλαια. τοῦτο γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν
 διαθροῶν, ἐρ' αἷς μάλιστα σπεύδομεν, ἤδη παρ' ἡμῶν
 25 νενομισθῆται. Κρατεῖται δὲ ὁ νόμος ἐπὶ τοῖς μετὰ
 ταῦτα ἅπασι γενομένοις συμβολαίοις τε καὶ συναλ-
 λάγμασι· τὸ γὰρ δὴ παρῳχτὸς τί ἂν τις νομοθετή-
 σιεν;

Haec autem omnia tenere in civitatibus volumus;
 nam in agris, ubi multa simplicitas est et nequo
 scribentium aut testium multorum copia est, quae
 hactenus apud eos valuerunt et nunc sint firma.
 Hoc enim et in ipsis testamentis, quibus maxime
 studemus, iam a nobis sancitum est. Valeat itaque
 lex in omnibus quae post haec facienda sunt instru-
 mentis et contractibus: quod enim iam transiit cur
 quispiam sanciat?

(Ἐπίλογος.) Τοῦτον ἡμῖν ἔτεκε τὸν νόμον ἀμ-
 φισβητήσεων πλήθος γενομένων μὲν ἐν δίκαις ἡμῖν
 30 δὲ εἰσγυμένων, ἵνα τοῦ καθ' ἑκάστην πρὸς ἀλλήλους
 ἀμφισβητῶν τοὺς ἀνθρώπους παύσαιμεν προαναστέλ-
 λοντες αὐτοῖς τὰς φιλονεικίας τῆ διὰ τῆς νομοθεσίας
 ἀκριβεία, ὥστε προσέχηε τὴν σὴν ὑπεροχὴν ταῦτα
 μανθάνουσαν φανερὰ πᾶσι καταστήσει τοῖς ὑπὲρ τοῖς
 35 τοῖς τε ἐνταυτοῖς τοῖς τε ἐπὶ τῶν ἐθνῶν. καὶ γὰρ
 δὴ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τοὺς τε

(Epilogus.) Hanc autem legem peperit conten-
 tionum multitudo factarum quidem in litibus apud
 nos autem introductarum, quatenus cotidie inter se
 contendere homines pescamcam praeeuferentes eis
 altercationes per legislationis subtilitatem. Quapro-
 pter convenit tuam eminentiam haec cognoscentem
 manifesta omnibus facere subiectis et qui hic sunt
 et qui in gentibus. Et enim (ad) alios gloriosissimos

cap. 8 § 2 et 9 in. summarium habet schol. Eran. l. e.

talibus negotiis adhibendos esse, in quibus is quoque erit qui pro contrahente vel totum vel quae se-
 quuntur post paucas litteras ab illo positas conscripsit, ut nihil de summa diligentia praetermittatur.
 1 Alique haec dicimus de instrumentis in scripto compositis. Nam si quis sine scriptis qualemcumque con-
 tractum facere voluerit, manifestum est eum fidem vel per testes vel per sacramenta esse accepturum, cum
 actor quidem testes producat, reus autem iuret vel iusiurandum referat, prout iudex rem aestimaverit, ne
 2 vel ex his quidquam emendationis expers sit. Verum illud quoque legi adicere par est, ut si usque
 ad unam auri libram contractus sit, huiusmodi observatio in eo non custodiatur, sed secundum id quod
 usque adhuc in usu fuit res peragatur, ne de rebus exiguis magna detrimenta homines subeant.

IX. Haec vero omnia valere in urbibus volumus: nam ruri quidem, ubi multa est simplicitas ac ne
 scribentium quidem aut testium multorum copia, quae usque adhuc illic valuerunt etiam nunc firma sint.
 Hoc enim in ipsis quoque testamentis, quorum nobis cura est praecipua, iam a nobis sancitum est. Valeat
 autem haec lex in omnibus quae posthac fient instrumentis et contractibus; nam quod praeteriit, de eo
 quid lege quis sanxerit?

Epilogus. Hanc nobis legem peperit disceptationum multitudo et in litibus ortarum et ad nos
 delatarum, ut homines quominus cotidie inter se disceptent prohibeamus contentiones eorum statim co-
 hibitis per legislationis subtilitatem. Itaque tuam subtilitatem haec decet cognoscentem omnibus mani-
 festa reddere subiectis et qui hic et qui in provinciis sunt. Et enim ad celeros quoque gloriosissimos

3 ἢ τὸ πᾶν) ἢ τὸ πᾶν μετὰ add. L¹ || τὸ μετὰ) τὰ
 μετὰ Eran. (ε) || μετὰ — 4 τεθέντα) et postquam im-
 peritus vel sanctam crucem fecerit vel paucas litteras Jul. ||
 ὀλιγογράμματα L¹ || 6 πράξειεν L¹ || 8 ὄρκων L¹ || δέξεται
 Eran. || 10 ἢ καὶ ἀντεπάγοντος Eran. || 11 τάξειεν
 quae sequuntur om. Eran. (cf. ad ε) || 12 ἀδιόρθωτον,
 s. v. καὶ ἀδιόρθωτον M || τῷ νόμῳ προσδεῖναι B¹ ||
 15 φυλάττεσθαι) συμβάλλεσθαι B¹ v. l. || μέχρι τῶν
 ταπ ε) || 20 τὰ om. M || 22 αὐτῆς M || 25 νενομισθῆ-
 ται) Cod. 6, 23, 31 || Κρατεῖται δὲ ε. q. s. om. B || 29 Τοῦτο
 L¹ || ἡμῖν) autem ε || ἀμφισβητήσεων M] τὸ τῶν ἀμ-
 φισβητήσεων L || 32 παύσαι μὲν προαναστέλοντας L¹ ||
 37 ὑπάρχους ML

2 trahente V¹ || autem totum V || postea libri, del.
 Beck; post exclusi || quae] qui R¹ || 4 supptilitate V
 5 Et] At V || 6 s] et si R¹ || qualibet R¹ quodlibet V
 9 auctore V || deducementem R¹ || 10 negotium iudex dipo-
 nerit V || 11 ut T¹] Ut autem RVT² vulg. || sint R
 horum neque V || 12 illud T¹] illud prioribus continuant
 RVT² vulg. || 13 librarum R || 15 tunc actum] al. tracta-
 tum T² || 16 exigitus V || attritiones RT² actiones T¹ ||
 20 multas V¹ || 24 sanctum V || 26 ex contractibus R¹ ||
 quid RVT || transit RT || 29 contempionum R || 30 in
 militibus V¹ || 31 sese T¹ vulg. || 32 contempcamus R¹ ||
 33 legislationes R¹ || 34 agnoscentem R || 35 huic V¹ ||
 36 ad add. vulg.

ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας τοὺς τε ἐπὶ Λιβύης τοὺς τε ἐπὶ τοῖς ἀρκτέμοις (φαμέν δὲ τοὺς ἐν Ἰλλυρικοῖς) γράφομεν, ἵνα πᾶν ἡμῖν τὸ πολίτευμα μετὸν γέννηται τοῦ νόμου (τοῦ) τὰς τῶν ὑπερκίων θεραπειύοντος περιστάσεις.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 5 Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons.

praefectos et qui in Hesperia sunt et in Libya et qui in septentrionalibus (dicimus autem in Illyrico) scripsimus, ut omnis nobis respublica plena fiat hac lege subiectorum medente concussionibus.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons.

ΟΔ

LXXIV.

Coll. VI tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΠΩΣ ΧΡΗ
ΝΟΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΓΝΗΣΙΟΥΣ
Η ΝΟΘΟΥΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΡΟΙ-
ΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΩΝ.

QUIBUS MODIS NATURALES
FILI EFFICIUNTUR LEGITIMI
ET SUI SUPRA ILLOS MODOS
QUI SUPERIORIBUS CONSTITU-
TIONIBUS CONTINENTUR &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν προαιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτῳ) ὀρδιναρίῳ καὶ πατρικίῳ.

15

Idem Aug. Iohanni pp. secundo ex consule et patricio.

(Προοίμιον.) Ὅρθῶς εἴρηται τοῖς πρὸ ἡμῶν καὶ πρὸ γε πάντων Ἰουλιανῶ τῷ σοφωτάτῳ τὸ μηδὲνα νόμον μηδὲ δόγμα τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων τεθῆναι δόξαι καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἀντάρκως ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθῆναι, ἀλλὰ πολλῆς δεηθῆναι τῆς ἐπανορθώσεως, ἵνα πρὸς τὴν τῆς φύσεως ποικιλίαν καὶ τὰς ἐκείνης ἐπιτεχνήσεις ἀρκέσαι. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐκ νοθείας ἀφικνουμένων εἰς γνησίους πολλοὺς ἐγράψαμεν καὶ ποικίλους νόμους, ἐκ δὲ τῶν καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς φύσεως τετραζομένων εὐρόντες τι τοῖς ἤδη νομοθετημένοις ἐλλείποντο τοῦτο κατὰ τὸ παρὸν ἐπανορθώμεν. ἐλλομοδότηται γὰρ, ὡς εἰ τις ἔχον γυναικα κατὰ ψιλῆν αἰτῶν διάθεσιν ἐγνωσμένην εἰτα παιδοποιήσειται, ὕστερον δὲ αὐτῇ καὶ γαμικὰ ποιήσασαι συμβήλαια καὶ γνησίους ἐξ αὐτῆς τέκοι παῖδας, οὐδὲ πρῶτερον γενόμενος μὲν νόδοι, ἀλλὰ κἀκείνοι

20

(Praefatio.) Recte dictum est a praecessoribus nostris et ante omnes a Iuliano sapientissimo, quia nulla lex neque senatusconsultum prolatum in republica Romanorum videtur ad omnia sufficienter ab initio promulgatum, sed multa indigere correctione, ut ad naturae varietatem et eius machinationes sufficiat. Igitur de his qui ex naturalibus ad ius suorum perveniunt multas et varias conscripsimus lezes, ex his autem quae a natura rerum per stugula moluntur invenientes aliquid deesse his quae iam statuta sunt, hoc in praesenti corrigimus. Sancitum namque est, ut si quis habens mulierem puro sibi affectu comperam, deinde filios procreaverit et postea ei etiam nuptialia fecerit instrumenta et legitimos ex ea procreaverit filios, neque hi qui prius nati sunt maneant naturales, sed et

25

30

Nov. LXXIV (= Coll. VI tit. 1: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubr. et inscr.). — Epit. Theod. 74, Athin. 11, 3. Iulian. const. LXVII.

praefectos qui sunt in Occidente et in Libya et in septentrionalibus (dicimus in Illyrico) scribemus, ut universa nobis respublica impleatur lege quae subditorum necessitatibus medeatur.

LXXIV.

DE LIBERIS QUOMODO LEGITIMI AUT NATURALES EXISTIMANDI SINT. ET DE INDOTATIS NUPTIIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, exconsuli (consuli) ordinario et patricio.

Praefatio. Recte dictum est ab iis qui ante nos fuerunt et prae omnibus a Iuliano viro sapientissimo neque legem ullam neque senatusconsultum reipublicae Romanae latum videri ad omnia sufficienter ab initio sancitum, verum multiplici indigere emendatione, ut ad varietatem naturae eiusque inventa sufficiat. Atque de iis quidem qui ex naturalibus legitimorum ius consequuntur multas ac varias leges scripsimus, quoniam autem ex iis quae in diem a natura struuntur, deesse aliquid legibus iam sancitis deprehendimus, hoc in praesentia emendamus. Sancitum est enim, si quis mulierem habens mero affectu sibi cognitam inde liberos procreaverit, postea autem et nuptialia instrumenta cum illa composuerit et legitimos liberos ex ea susceperit, ne eos quidem qui prius nati sunt manere naturales, sed ipsos quoque legitimis adnumerari,

2 τοὺς ἐν] τοῖς ἐν L || ἰλλυρικοῖς M || γράφομεν] scripsimus ε || 3 τοῦ νόμου] hac lege ε || 4 τοῦ addidi] θεραπειύοντων M || 5 subscr. om. Iul. || prid. non. Iun. (ε) pp. 8 iuin. M α' νόμων Ἰουλιανῶν Ath. μηδὲ ἰουλιανῶ Theod. || CP. imp. dn. iustiniano pp. aug. ann. XII. iohanno uc. cons. M (ε), τῆς βασιλείας β' εἰτε ὑπατείας Ἰωάννου ἐνδ. α' Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ β' (α' con. Heimbarh) ὑπατείας Ἀπτοῖνος ἐνδ. α' Ath || 8 sq. rubr. Περὶ — συνοικεσιῶν ML] Ταῖς πρὸ τῶν γενομένων διατάξεσιν ταῖς βουλευμέναις τοῖς νόδοις παῖδας τῇ ποιήσει τῶν πρῶτικῶν γίνεσθαι γνησίους προστίθησιν ἢ παροῦσα διάταξις Δεματά τινα καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (cf. ε), Περὶ γνησιότητος παίδων, καὶ περὶ γάμων Theod. || 13 *ὑπάρχω ML || 15 ὑπάτῳ add. Zachariae || 17 Ἰουλιανῶ] Dig. l. 3, 10—12 (β. α' τ. γ' dig. i schol. M) || 22 ἀρκέσις] (sic) M, ἀρκέ-

σοι vulg. || 24 νόμους] Cod. 5, 27, 10. 11. Nov. XII c. 4. XIX. || 27 νομοδοτήται] Cod. 5, 27, 10 || 29 *ποιήσασαι M

1 et in] in om. V || libia libri || 2 autem in] in om. V || illirico libri || 3 omnes R¹ || nobis om. R || 5 subscr. dedimus ex V et Bamb. I || pridem nonos VBamb. I || iunii V || Cap. V || impr. dono (dnn. Bamb.) Iust. VBamb. I || 6 ano V an. Bamb. I || Iohanne uic. consule BAMB. I, om. V || 7 R, LXX-III. V || 8 moris V || 9 legitimi efficiuntur VT || 10 sui om. V || modis V¹ || 13 exconsuli Rvulg. || 16 praedecessoribus V² vulg. || 20 corectione V¹ || 23 scripsimus T || 24 a natura R² T vulg. || altura V¹ natura R¹ V² || 25 molliuntur R¹ T² moriuntur R² T¹ || 27 Saecicimus R¹ || 28 comperatum V¹ || 29 post T || et etiam R² V || etiam ei T etiam R¹ vulg. || 31 hii R² T his R¹

τοῖς γνησίοις συναριθμοῦνται, δῖται καὶ προφασίαι ὅλων αἰτοῖσι εἰσὶ τῆς γεννησεως. Ἀλλ' ἔσχα καὶ οὗτος ἐπινοήθησιν ὁ νόμος. ἐπειδὴ γὰρ οἱ δευτεροὶ τε καὶ μετὰ τὰ προικῶα τεχθέντες ἐτελεύτησαν, εἰτα ἔξιον τινὲς μηκέτι τοὺς προτέρους ὑπὸ τῶν δευτέρων οὐκ ὄντων βοηθῆσαι, καὶ τοῦτο ἐπινοήθησμεν, καὶ δεδωκαμεν αὐτοῖσι καὶ οὗτω, κἄν εἰ τετελευτήκασι οἱ δευτεροὶ γεγονότες ἀδελφοί, τὸ νόμιμον ἔχειν, κἀκεῖνο προσθέντες (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἡμφισβητήθη), ὡς κἂν εἰ τινες μετὰ τὰ προικῶα μὴ γέροντο παῖδες, ἀλλ' οὖν τοὺς προειληφότες κἂν εἰ πρὸ τῶν προικῶων ἐτέχθησαν τοῖς γνησίοις ἐγγράφασθαι, τοῦ 1 πατρὸς ὅλων εἰς τοῦτο ὁρηθῆεν. Ἀλλ' ἕτερον τὶ τοιοῦτον ἀπῆντησεν. ἐκ γὰρ δὴ τοιαύτης συνθηκῆς γεγόμενος παῖδες ὑπῆρχον τινι, ὁ δὲ αὐτοὺς ἔβούλετο τῷ πατρὶ ἡμῶν ἐπινοηθέντι τρόπῳ ποιῆσαι γνησίοις τῆ τῶν γαμικῶν ποιῆσει συμβολαίων, βουληνομένην δὲ ταῦτα τῷ πατρὶ τετελευτήκεν ἡ γυνή, καὶ ὁ τῆς διατάξεως αὐτὸν ἐπέλιπε τρόπος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς ἧτινα εἶδει γαμικὸν συντάξει συμβολίων, καὶ νόθοι μένουσιν οἱ παῖδες ἀκόντοιο τοῦ πατρὸς. Καὶ τὶ καὶ δευτερον ἀνεστη τοιοῦτον ἐπ' ἀνδρασιν νόθοι ἀγνωστοὶ ἦμιν. ἐπαιδοποιήσατο μὲν γὰρ τὶς οὐ νομίμως, καὶ τῶν μὲν παῖδας υπεργάπα καὶ γνησίοις αὐτῷ γενέσθαι κατὰ τὸν νόμον ἔβούλετο, τὰ 25 οὐδὲ τῆς γυναικὸς οὐκ ἦν αὐτῷ παντελῶς ἀναμάριητα, σὸδὲ ἀξίαν αὐτῆν ἠγείτο νομίμον τινὸς ὀνόματος τῆν γε ἐπιτῆρ ὑβρίσασιν (ἀρκαί γὰρ τοσούτων εἰπῆν). ὡς ἐν δευτεροῦ ὄντοιο τρόπος ὁ τοῖς παῖδας ἀδικῶν, ἐν 30 2 δὲ τῷ δευτέρῳ δι' ὧν ἐξήμαρτεν ἐκείνη. Ἴσμεν δὲ καὶ τὶ τρίτον ἕτερον κινήθεν. ὁ μὲν γὰρ πατῆρ γνησίοις ἔβούλετο ποιῆσαι τοὺς παῖδας καὶ τὰ ἐπι τοῖς προικῶσι νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν ἐκόπτε, οἱ μέντοι παῖδες αἰσθόμενοι τούτων, ἐπειδήπερ τὶς 35 παρδύξως ἤλθεν εἰς τῆν τεκοῖσαν αὐτοῦ (καλοῖται οὐ νόμιμον αὐτῷ γαμετῆρ οἶσαν) παρὶ τινος συγγενεοῦ ἐπιπορία, κικινύργως ἅμα καὶ δολερωῦς πρακτοῖτε τῆν μητέρα ἀπεκρυψαν, ἵνα μὴ γένηται δυνατὸν τῷ πατρὶ ποιῆσθαι γνησίοις αὐτοῖς καὶ 40 τελευτώσῃ ἰσῶς τῆς μητρός τῆς τῶν μητέρων πραγματῶν ἀπολαύσαι χρήσεως, τοῦτο ὅπερ τοῖς πατράσι

illi suis connumerentur, eo quod occasio omnino eis sunt nasci [legitimis]. Sed habuit etiam ista lex correctionem. Nam quod secundi et post dotem nati mortui sunt, ideo volebant quidam nequaquam priores a non existentibus adiuvari: et hoc emendavimus et dedimus eis etiam sic, vel si mortui [sui] sunt hi qui secundi fuerunt fratres, habere iura legitima, illud quoque adierentes, quoniam et hoc dubitatum est, ut vel si aliqui filii post dotalia non nascentur, attamen praecedentes, licet ante dotalia nati sunt, inter suos ascribi, patre quippe ad hoc festinante.

1 Sed aliud quiddam tale occurrit. Ex huiusmodi namque consuetudine nati filii erant alicui, at ille eos volebat a nobis adinvento modo facere suos nuptialium confectione documentorum; deliberante autem haec patre mortua est mulier et constitutionis eum deseruit modus: non enim erat ad quam oportere nuptiale confici documentum, et naturales manebant filii invito patre. Et quiddam etiam secundum tale exortum est apud viros neque nobis incognitos. Procreavit etenim quidam filios non legitime, et filios quidem ultraquam diligebat et legitimos sibi fieri secundum legem volebat, ea autem quae sunt mulieris non erant omnino sine peccato, neque dignam eam aestimavit legitimo quodam nomine, quae etiam semet ipsam iniuriaverat (sufficit enim hoc tantum dicere). Quapropter secundus iste modus est qui filios gravat, in priori quidem per mortem matris, in secundo vero per id quod illa peccavit.

2 Novimus autem etiam quoddam tertium motum. Pater namque volebat legitimis facere filios et ad ea quae de dotibus sancita sunt a nobis respiciebat, filii vero sentientes quoniam quaedam inopinate venissent ad matrem eorum (licet uxorem non legitimam existentem) a quodam cognato divitiae, maligie simul et dolose agentes matrem occultaverunt, ne eos facere legitimis esset patri possibile et moriente forte matre maternarum rerum frueretur usufructu, hoc

quia causam omnino illis praestiterunt ut nascerentur. Sed haec quoque lex emendatione impertita est. Etenim defunctis filiis secundis qui post dotalia instrumenta nati sunt cum quidam priores a secundis non superstilibus non iam iuvari vellent, hoc quoque emendavimus iisque etiam sic dedimus, ut etsi defuncti sint qui secundi nati erant fratres, legitimorum ius habeant; illud quoque addidimus (quoniam etiam de eo dubitatum erat), ut etsi post dotalia instrumenta nulli liberi nati sint, tamen priores licet ante dotalia nati 1 legitimis adscribantur, quippe cum pater omnino ad hoc festinaverit. Sed aliud quid eiusmodi accidit. Nam ex eius generis consuetudine erant liberi alicui nati, ille autem eos ratione a nobis excogitata legitimis efficere volebat nuptialium instrumentorum confectione: atqui dum pater haec mente agit at recessit mulier, et constitutionis ratio eum destituit: neque enim erat cum qua nuptiale instrumentum componere liceret, et naturales manebant liberi invito parente. Atque etiam aliud quid eiusmodi exortum est in viris nobis haud ignotis. Etenim liberos aliquis non legitime procreavit, atque illos quidem admodum diligebat et legitimis sibi fieri secundum legem volebat, mulieris autem res probro non omnino carerebat neque dignam eum existimabat legitimo aliquo nomine, quippe quae sibi ipsa iniuriam fecisset (sufficit enim tantum dixisse). Itaque alter hic modus est quo liberi damno afficiantur, nempe ut priore per mortem matris ita altero 2 per ea quae mater peccavit. Novimus vero etiam tertium aliquid esse motum. Nam pater quidem legitimis efficere liberos volebat atque eorum quae de dotalibus a nobis sancita sunt rationem habebat, liberi tamen ubi haec senserunt, quoniam praeter opinionem ad matrem eorum (licet legitima illius uxor non esset) a cognato aliquo opes quaedam pervenissent, improbe simul et dolose agentes matrem occultaverunt, ne patri copia fieret ipsos legitimis efficiendi et defuncta forte matre maternarum rerum usufructu

1 καὶ ὁμ. ε ¶ 2 ὀφτως M ¶ 5 δευτέρων ὁμ. ε ¶ 6 ἐπινοήθησμεν Col. 5, 27, 11; cf. Nov. XII c. 4 ¶ 26 αὐτῶ ὁμ. ε ¶ 32 ἕτερον ὁμ. ε quid prohiberim ¶ 35 τοιῶων ὁμ. ε ¶ 37 παρὰ τινων M^a ¶ 42 *ἀπολαύσαι M^c

1 q. occasio — legitimis scr. R² in ras. 20 fere litt. ¶ 2 sunt) fuerit R(?) ¶ nasci) litteras sci scr. V² in spatio vultu ¶ legitimis ut glossema deletit Spangenberg (cf. Col. 5, 27, 10 § 1) ¶ lex correctionem (correctione R) R^v vulg. ¶ correctionem lex T ¶ 3 quod T¹) qui RVT² quia vulg. ¶ 6 dedimus) declinauimus R¹ ¶ etiam) et V ¶ sui glossema ὁμ. vulg. ¶ sint hii R ¶ 7 secundum V ¶ 9 ali-

quot R¹ nascatur R¹ ¶ 10 sint VT ¶ 13 Sed) Sed et T vulg. ¶ huiusmodi) huius V¹ ¶ 16 correctione V ¶ 18 enim ὁμ. V¹ ¶ 21 incognitos Beck) cognitos libri ¶ 23 et filio) et filii R¹ et filius V¹ T¹ et filium V² ¶ quidam R¹ ¶ 24 leges T ¶ volebat R ¶ ea ὁμ. R¹ ¶ mulieris sunt R ¶ 25 erant) eāt i. e. eant V ¶ 26 existimavit R ¶ nomine modo R¹ ¶ 27 iniuriauerit R¹ ¶ 28 quia propter R¹ est) et R ¶ 29 per mortem TV²) post mortem RV^a ¶ 30 illum R¹ ¶ 31 quoddam RT¹) quendam VT² vulg. ¶ motum T¹) modum RT² V vulg. ¶ 32 filios legitimis facere RT ¶ 33 de ὁμ. V ¶ sancta V¹ ¶ 34 inopinate venissent VT) inopinata euenissent R ¶ 36 *diuite libri ¶ 37 nec T ¶ 39 mat. rorum V^a

δίδωσιν εἷ ποῶν ὁ νόμος. ταῖς τοιαύταις οὖν ἀντι-
τάξασθαι τέχναις νόμου καθέστηκεν ἰδίων ἀκριβοῦς,
ὅν ἐν τῷ παρόντι τιθεμεν.

quod patribus dat bene faciens lex. Talibus itaque
resistere artibus legis est proprium subtilis, quam in
praesenti sancimus.

CAPUT I.

Εἰ τις οὖν οὐκ ἔχων παῖδας νομίμους, νόθους δὲ
μόνον, αὐτοὺς μὲν γησιόους ποιήσασθαι βούλεται, τὴν
5 γυναῖκα δὲ ἢ οὐκ ἔχει παντελῶς ἢ οὐκ ἀναμάρτητον
ἢ οὐ φαινομένην ἔχει ἢ κατὰ τι νόμιμον πρὸς τὸ
συνουκίσιον ἐμποδιζομένην, δίδομεν αὐτῷ παρορσίαν
ξένη τινὶ καὶ τὸν ἐξηρημένην παρ' ἡμῶν ἰδίῳ πρὸς
10 γησιόους ἀγαγεῖν τοὺς νόθους, δηλαδὴ γησιῶν ἐπὶ
τῶν τοιούτων θεμάτων οὐκ ὄντων. ὥσπερ γὰρ ἔστι
τις τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐξηρημένους τράφος ὃς τοὺς ἀπ-
ελευθέρους εἰς ἐγγενῆσαν ἀγει, προκαταύρων μὲν αὐ-
τοὺς ἐτίμα τινὶ πράξει καὶ διδοὺς αὐτοῖς τὸ τῶν χου-
15 ὄων δακτυλίων δίκαιον, ὕστερον δὲ εἰς αὐτὴν ἐπαρ-
άγων τὴν φῆσιν τὴν δούλον τε καὶ ἐλευθέρων ἐξ ἀρχῆς
μὴ διακρίνεισαν, ἀλλ' ἐλευθέρων τὴν ἀνδράμιον ποι-
ησαμένην γονήν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τοῦτον δὴ τὸν
τρόπον ἐπινοούμεν τῷ πράγματι. καὶ ἐξίστω τῷ
20 πατρὶ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων τρόπων,
ἢ καὶ εἰ τις ἕτερος ἀπαρτίσει τοιοῦτος (πολλὰ δέ,
καθ' ἅπερ ἐφήθημεν εἰπόντες, τὰ τῆς φύσεως κινουνη-
γῆματα), ἐξίστω τοῖνυν καθ' ἅπερ ἐφαμεν τῷ πατρὶ,
εἴπερ γησιῶς οὐκ εἰποροῖη γονῆς, τοὺς παῖδας ἀπο-
25 κτασθήσας τῆ φύσει καὶ τῇ ἀνωθεν ἐγγενείᾳ, εἰ γὰρ
ἐξ ἐλευθέρων ἀντὶ γένοιντο, καὶ γησιόους τὸ λοιπὸν
καὶ ὑπεροσίους ἔξειν. (Ὅτι δὲ γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ἠνίκα ἢ
φύσει) διεθερομῆται τοῖς ἀφρώποισ μόνη, πρὶν τοὺς
γραπτίους εἰσφοιτῆσαι νόμοι, ἢν τις διαφορά νόθου
τε καὶ γησιῶν, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις γονεῦσιν οἱ πρώ-
τοι παῖδες ἅμα τῇ προῦθῳ γεγῶνασι γησιῶσι, καὶ ὥ-
περ ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων ἢ μὲν φύσει ἐλευθέρους πε-
ποίηκεν ἅπαντας, οἱ πόλεμοι δὲ τῆν δουλείαν ἐξέυρον,
οὕτω κατὰ πάντα ἢ μὲν φύσει γησιῶσι προήγαγε τὰς
35 γονάς, ἢ δὲ εἰς ἐπιθυμίαν ἐκτροπή τὸ νόθον αὐταῖς
προσπαρμάξατο. ὥστε ὁμοίον τῶν παθῶν γενομένων
δεῖ καὶ τὴν θεραπεῖαν ἐκ τῶν ἰσίων ἐξευραθῆναι, τὴν
μὲν παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν τὴν δὲ ὑφ' ἡμῶν.

Si quis ergo non habens filios legitimos, naturales
5 autem tantummodo, ipsos quidem suos facere voluerit,
mulierem vero aut non habet penitus, aut (quae)
non sine delicto sit aut quae non appareat habeat
aut secundum quandam legem ad matrimonium praepeditam,
damus ei fiduciam nova quadam et nunc
adinventa a nobis via ad legitimorum ius perducere
naturales, procul dubio suis in talibus casibus non
existentibus. Sicut enim est quidam a praecedentibus
nobis adinventus modus qui libertos ad ingenuitatem
deducit, praemundans quidem eos alio quodam actu
15 et dans eis aureorum ius anulorum, postea vero ad
ipsam deducens naturam, quae servum et liberum ab
initio non discrevit, sed liberam hominis fecit prolem:
sic et nos hunc modum adinventimus causae. Et
licebit id patri, ut in his qui dudum a nobis dicti sunt
modis, vel etiam si quis alter occurrerit talis (multae
namque sicut praediximus naturae sunt novitates),
liceat igitur sicut diximus patri, si legitimam non
habeat sobolem, filios restituere naturae et antiquae
ingenuitati, si ex libera ei fiant, et suos de cetero
25 et sub potestate habere. Neque enim a principio,
quando sola natura sanciebat hominibus, antequam
scriptae provenirent leges, fuit quaedam differentia
naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus anti-
qui filii mox ut procedebant fiebant legitimi, et
sicut iu liberis natura quidem liberos fecit omnes,
bella vero servitutem adinvenerunt, sic etiam hinc
natura quidem legitimas produxit soboles, at vero ad
concupiscentiam diversio naturales eis immiscuit.
Tantumquam ergo similibus passionibus factis oportet
35 etiam medelam ex aequalitatibus inveniri, illam quidem
a praecessoribus nostris, hanc vero a nobis.

potiendi, id quod patribus lex merito tribuit. Talibus igitur artibus resistere legis proprium est accuratae, quam in praesenti sancimus.

I. Si quis igitur non habens liberos legitimos, sed naturales tantum, eos quidem legitimos reddere vult, mulierem autem vel omnino non habeat vel quae probro non carcat vel quae non appareat vel quae secundum aliquam legem ad nuptias faciendas impediatur, licentiam ei damus nova quadam via et nunt excogitata a nobis ad legitimorum ius ducendi naturales, scilicet si legitimi in eiusmodi casibus praesto non sint. Sicut enim ratio quaedam est a decessoribus nostris excogitata quae libertinos ad ingenuitatem ducit, cum eos prius per alium quendam actum purget deique iis ius aureorum anulorum, deinde autem ipsi eos naturae restituit, quae servum et liberum ab initio non discrevit, sed liberam fecit hominis prolem: ita iam nos quoque hunc modum illi causae statuimus. Atque liceat patri in modis a nobis ante dictis, vel etiam si quis eius generis alius acciderit (multa enim, sicut supra diximus, a natura innovantur), liceat igitur uti dicebamus patri, si quidem legitimae subolis copia ei non sit, liberos restituere natalibus et antiquae ingenuitati, si modo ex libera ei nati sint, et legitimos in posterum ac sub potestate habere. Neque enim a principio, cum natura hominibus sola leges daret, antequam scriptae inducerentur leges, differentia erat illa inter naturalem et legitimam, sed primis parentibus primi filii simul ac progenitiis tunc legitimi existerunt, et quemadmodum in liberis hominibus natura quidem omnes fecit liberos, bella autem servitutem invenerunt, ita hic quoque natura quidem legitimam produxit subolem, conversio autem ad libidinem naturalium notam iis impressit. Itaque cum similes affectus facti sint, remedium quoque ex similibus excogitari par est, alterum a decessoribus nostris alterum a nobis.

5 μόνων M || 6 οὐκ ἔχει non habet ε || 19 ἐξίστω] licebit id ε || 27 ὑπεροσίους om. M^a || ἔξειν M] ὀξειν cum Scringero vulg. || Οὐδὲ — 28 φύσει om. in M ex ε et Nov. LXXXIX c. 1 supplvi (sim. Heraldus rrr. quotid. I 5) || 33 πόλεμοι Heraldus ex ε et Nov. LXXXIX c. 1] πόλεμοι M

1 dabat T || legem V¹ || 2 subtilius V || quam] est V¹ || 5 voluerit facere suos R facere autem (autem del. T²) suos voluerit T || 6 quae add. vulg. || 7sq. habeat autem libri, corr. Beck || 9 licentiam T || 10 perducere] procedere R || 14 *praemundans Heraldus rer. quotid. I 5] praemundans (praemandan. V¹) VT vulg. praemendas (praecedens? corr. R²) R ||

quodam alio R || 15 anulorum ius aureorum V || 19 id om. T¹ || quem R¹ || a om. R¹ || 21 numque] nam R¹ || praediximus RT] supra diximus V || 24 ingenuitate F] fiat V sunt T || 26 quando] ante V¹ || sanciebat] faciebant R² || hominibus Hombergk] hominibus R¹ V¹ homines R² V² T || 27 scripture pervenire R¹ || 29 legitima V || 30 in liberis quidem natura quidem liberos omnes fecit V || 31 adinvenerant (adinveniant T²) libri, corr. vulg. || bine] huic R², om. T || 32 legitimam quidem V || 33 concupiscentias T || diversio T² R²] diversio R¹ diuisio V¹ diuisio V² || naturalis R¹ V¹ T || 35 aequalitatibus Spangenberg] qualitatibus libri || invenire RT || 36 praedecessoribus V² vulg. || vero a om. V¹

CAPUT II.

Ἔστω τοίνυν ἄδεια τῷ πατρὶ τὴν μητέρα ἐπὶ τοῦ προτέρου καταλιμπάνοντι οὐχ ἡμιτος, εἴπερ ταῖς ἀληθείαις ἀμαρτανουσά ται περὶ τὴν εὐνήν φανείη (ἀλλως γὰρ γίνεσθαι τοῦτο ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου θέματος οὐκ ἔπιμεν), ἢ εἴπερ κατὰ τινα περιστάσιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ λανθάνει ἢ τὴν ἑτερον γένοιτο περὶ αὐτῆν ὃ αὐτὸν κολύει τὴν ἐπὶ τὰ προικῶτα φέρουσαν ὁδὸν ἔλθειν, καὶ οὕτως αὐτὸν προνοήσαι τῶν παίδων, καὶ ἐπιδοῦναι τῇ βασιλείᾳ δέξασιν αὐτὸ τοῦτο λέγουσαν ὡς βούλεται τοὺς νόθους αὐτοῦ παῖδας ἀποκαταστήσαι 10 τῇ φύσει καὶ τῇ ἀνωθεν εὐγενείᾳ τε καὶ γησιότητι, ὥστε ὑπεξουσίους αὐτῶ καθεστάναι μηδὲν τῶν νομίμων παίδων διαλλάττοντας. καὶ τοῦτον γινόμενον ἐπιτεῦθεν τοὺς παῖδας ἀπολαύειν τῆς τοιαύτης βοήθειας, καὶ μηδὲ κακορρεῖν δύνασθαι τὸν πατέρα καὶ ἀποκρῦψιντας τὴν μητέρα διωθεῖσθαι τὴν γησιότητα. ἐνὶ γὰρ δὴ τούτων τῷ τρόπῳ πάσας τὰς τοιαύτας τῆς φύσεως παρεμβάσεις τε καὶ ἐπινοίας ἐπὶ τῶν νομίμων οὐκ ἔχόντων παῖδας θεραπεύομεν, οὕτω συντόμῳ συμμιχίᾳ τοσαύτην ὁρμὴν ἐπανορθώσαντες 20 1 φύσεως. Ἐἰ μέντοιγε ὁ μόνων φυσικῶν παίδων πατὴρ τοῦτο μὲν διαλλάττοντας, καὶ περὶ τῆς οὐκ ἔπιξίει, τελευταῖων δὲ ἐπὶ τινος τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων θέματων γράψαιεν (ἐν) διαθήκῃ βούλεσθαι αὐτῷ γησίους εἶναι τοὺς παῖδας καὶ διαδόχους, καὶ 25 ἐν τούτῳ δίδομεν αὐτῷ παρορησίαν· δεομένων μὲντοι καὶ οὕτω τῶν παίδων μετὰ τὴν τελευταῖαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦτο διδασκόντων, καὶ δικινύοντων τὰς τοῦ πατρὸς διαθήκας, καὶ κληρονομοῦντων εἰς ὅσον ἂν ὁ πατὴρ αὐτοὺς γράψαι, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ 30 λαμβανόντων, ἢ κατὰ ταῦτον δῶρον ἢ τὸ γινόμενον πατρός τε καὶ βασιλέως, ταντὸν δὲ ἔστιν εἰπεῖν φύσις τε καὶ νόμον. Καὶ ταῦτα φαιεν οὐδένα τῶν ἐμπροσθεν νομίμων ἀναίροντες τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον προστιθέντες ἐφ' ὧν ἑκείνους λαβεῖν οὐκ ἔξ- 35 σιν. ὅπως γὰρ γησίους ὑπὸντων εἶτα νόθων ἐπιγινόμενων ἢ προγενομένων οὐκ ἂν ἢ γησιότης αὐτοῖς προστεθείη, εἰ μὴ πᾶντως διὰ τῶν διατάξεων τῶν, αἵπερ τὸν τῶν προικῶνων συμβολαίων εἰσηγήσαντο τρόπον.

Sit igitur licentia patri matrem in priori statu relinquenti, si ex veritate aliquid circa torum apparuerit deliquisse (aliter nanque fieri hoc in talibus casibus non permitimus), et si per quandam circumventionem aut non est aut latet aut aliquid etiam aliud fiat circa eam aut quod prohibeat venire ad viam ducentem ad dotalia, etiam sic providere filiis et offerre imperatori precem hoc ipsum dicentem, quia vult naturales suos filios restituere naturae, quia antiquae ingenuitati et legitimorum iuri, ut sub potestate eius consistant nihil a legitimis filiis differentes. Et hoc facto exinde filios frui tali solacio, et neque fraudare posse patrem et celantes matrem ius legitimorum abicere. Uno enim hoc modo omnibus huiusmodi naturae excessibus et adiuventionibus in his qui legitimis non habent filios medemur, ita brevi solacio tantum naturae impetum corrigentes.

II. Sit igitur patri licentia matre in priori statu relicta, siquidem quid re vera eam adversus torum peccasse appareat (alioqui enim hoc fieri in eiusmodi casu non patimur), vel si qua ex necessitate aut non sit superstes aut lateat aut quid aliud de ea factum sit quod illum prohibeat ne viam ad dotalia instrumenta ducentem ingrediatur, sic quoque liberis prospiciendi, et imperatori preces offerendi quae id ipsum dicant velle se naturales suos liberos natalibus et pristinae ingenuitati et legitimorum iuri restituere, ut sub potestate sua sint neque quicquam a legitimis liberis differant. Et hoc facto liberi dehinc tali auxilio fruuntur, ne fraudem facere patri valeant et matre occultata ius legitimorum repudiare. Uno enim hoc modo omnes eiusmodi naturae lapsus et inventiones in iis qui legitimis liberos non habent sanamus, cum tam exiguo subsidio tantum impetum naturae correxerimus. Si tamen pater naturalium tantum liberorum id quidem propter fortuitas quasdam necessitates non fecerit, moriens autem de uno ex casibus supra dictis in testamento scripserit velle se liberos sibi legitimis esse et successores, huius quoque rei licentiam ei damus, ut tamen sic quoque liberi post mortem patris supplicent et hoc doceant, et testamentum patris ostendant, et heredes existant in quantum eos pater scripserit, atque id ab imperatore impetrent, ut quod sit eodem modo donum sit et patris et imperatoris, vel quod idem est et naturae et legis. Atque haec dicimus nullum ex prioribus modis legitimis tollentes, immo hunc addentes ubi illos adhibere non licet. Uti que enim si legitimi praesto sint et naturales postea nascantur sive antea nati sint, ius legitimorum iis non impediatur nisi omnino per constitutiones nostras, quae modum dotalium instrumentorum introduxerunt.

1 Si vero solummodo naturalium filiorum pater hoc quidem propter quasdam fortuitas circumstantias non agat, moriens vero sub quodam praedictorum casuum scripserit in testamento velle sibi eos legitimis esse filios successores, et huius rei damus licentiam; supplicantibus tamen etiam sic filiis post mortem patris et hoc dicentibus et ostendentibus patris testamentum, et heredibus existentibus in quantum pater eos scripserit, et ab imperio hoc percipientibus, ut in uno eodemque hoc quod agitur sit donum patris et principis, idem est dicere naturae simul et legis. Et haec dicimus nullum anteriorem legitimum perimentes modum, sed etiam hunc addentes in quibus illos accipere non licet. Omnino enim suis existentibus, deinde naturalibus procreatis aut primitus natis, nequaquam legitimorum ius eis adiciatur, nisi forsitan per constitutiones nostras, quae dotalium instrumentorum introduxerunt modum.

40

4 ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου θέματος] in talibus casibus § 5 ἢ 7 ἀπε] et vi § 6 ἢ τί ἑτερον M aut aliquid etiam aliud § 5 ὁ Scrimger] ἢ M aut quod § 11 καὶ τῇ Αὐγλαῖος ex § (cf. 372, 25) οὗς τῇ M (αὖς τῇ Osenbrüggen) 24 *γράφειεν ἐν (cf. §) γράψαιεν M γράψαι ἐν Zachariae 25 καὶ διαδόχους] καὶ om. §, Jul. 241 26 αὐτῶ om. § 31 κατὰ ταῦτον Zachariae ex §] κατὰ τὸν (sic) M καὶ αὐτὸν M 32 καὶ βσιλιέως Scrimger ex §] καὶ om. M 38 πάντως] forsitan § διατάξεων Cod. 5, 27, 10. 11

dam circumventio est V quadam circumventione T² vulg. 5 latet V] latet R² vulg. 6 fiat] vel fatiat (sic) T aut delet Beck 8 quod] qui T¹ eam aut V¹ prohibebat T 8 offerre imperatori praeces V 10 legitimorum vulg.] legitimo libri (cf. v. 36) sub] sub sua R¹ 12 facta V 13 fraudari R ius RV] et ius Tvulg. 14 hominibus R 15 huius modo V 16 legimos V ita] et ita V 17 tantum] inter R 21 pater filiorum V 22 quodam V 23 agit R 24 scripsit VT eos] eorum V 25 filios et successores al. huiusmodi rei R; leg. huiusmodi ei? 26 pōt V 27 *dicentibus libri 28 et] et ex V 29 ut] et V 30 quod] que V domum R T 31 idem est T] id est R V idem T] dicte V 32 legitimum anteriorem V 35 naturalibus existentibus procreatis R aut] vel R 36 ius legitimorum T adicitur V] dicitur R addicitur R² T adicitur vulg.

1 matri T¹ matre T² 2 relinquenti vulg.] delinquenti (delinquentem V² delinquentem T³) libri; derelinquenti Peimbach 4 et si] aut si Beck * per quandam circumventionem] per quaedam circumventio (circumventionem R²) T¹ quaedam circumventionem (circumventionem R²) R quae-

CAPUT III.

Καὶ οὐ λέληθεν ἡμῶς ὡς καὶ ὁ τῆς νόθεσις τρύ-
 πος ἦν πάλι τισι τὸν πρὸ ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐπι-
 τὼν νόθων τῶν εἰς γνησίους μεδισταμένων νομι-
 σθεῖς οὐκ ἀδύκιμος, ἀλλ' ὁ γὰρ τῆς εἰσεβούς λήξεως
 ἡμῶν πατῆρ καὶ ἡ διάταξις ἡ πρὸς ἑκείνους τεθεῖσα
 τῶν ποιητῶν κατέγνω, μένειν δὲ κἀκείνῳ ἐπὶ τῶν
 αὐτῆς ὄρων βουλόμεθα, ἐπειδὴ τῆς σωφροσύνης ἀκρι-
 βῶς ἐτύχασται καὶ οὐ προσήκον ἐστὶ τὰ καλῶς ἐκ-
 βεβλημένα πάλιν εἰς πολιτείαν κατὰγειν.

Et nos non latuit quia etiam adoptionis modus
 erat antiquitus ab aliquibus ante nos imperatoribus
 super naturales ad legitimos transferendos non im-
 probabilis aestimatus. Sed aequae pie memoriae
 noster pater et constitutio ab illo prolata talia re-
 prehendi. Manere ergo et illam in suis terminis
 volumus, quoniam castitatem diiugenter consideravit
 et incompetentis est quae bene excluda sunt rursus
 ad rempublicam revocare.

CAPUT IV.

Κἀκεῖνο δὲ ἡγούμεθα κἀλλιον εἶναι τίξαι προς-
 κόντως, ὅπερ ἐκ πολλῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐλάβο-
 μεν πείρας· πολλὰ γοῦν καὶ ἐφεξῆς δίκαια προσηγγελ-
 μένα τῷ ἡμετέρῳ κράτει τοῦ παρόντος ἡμᾶς εἰς χοίρειν
 ἡγαγον νόμου. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῖς παλαιοῖς διηγό-
 ρεῖται νόμοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὰ αὐτὰ διατέκταται,
 ὥστε τοῖς γήμοις καὶ γαμικῶν συμβολαίων χωρὶς ἐκ-
 μήνης ἐρωσῆθαι διαθέσεως καὶ κυρίους εἶναι, νενο-
 θυμένων (δὲ) ἡμῖν ἐντείνεν συναλλαγμῶν ἐπιλήρη-
 τὸ πολίτευμα, καὶ παρίσσι μάρτυρες ἀκινδύνως ψευδο-
 μενοι καὶ ὅτι κρείων ἐκάλεϊ τὴν συνοικουσαν ὁ ἀνήρ
 κἀκεῖνη τούτων ὁμοίως ἀνόμαζε, καὶ οὕτως αὐτοῖς
 πλάττεται συνοικεῖσα καὶ μὴ ταῖς ἀληθείαις συ-
 στάτα· τούτο ψήθημεν χοίρειν κατὰ τοὺς φυσικοὺς
 διορίσαι νόμους. ἴσμεν γάρ, εἰ καὶ σωφροσύνης ἐμὲν
 ἐρῶσαι καὶ ταῦτα τοῖς ἡμετέροις νομοθετοῦμεν ὑψη-
 λότες, ἀλλ' οὐδὲν εἶναι μανίας ἐρωτικῆς σφοδρότερον,
 ἢ ἐπισχῆν φιλοσοφίας ἐστὶν ἀκριβοῦς, νουθετοσύνης
 τε καὶ πηδῶσαν καὶ σπαδιάουσαν τὴν ἐπιθυμίαν
 ἐπεχούσης· ὥστε οἱ τούτῳ κεχατημένοι τίνοσ ἀν-
 ἀψύχοιντο ὀήματος πρὸς τὰς ἀν ἐρώσι, ὅπερ αὐ-
 ταῖς οὐ διὰ κολακίαν προσάγουσι; τοιγαροῦν τοσοῦ-
 τον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν νομοθεταὶ τὰς τοιαύτας ἡπί-
 σταντο τῶν ψυχῶν διαθέσεις, ὥστε καὶ τὰς ἐν γαμῶ
 κωλύσαι δωρεῖς, ἵνα μὴ τῆ τῆς ἐπιθυμίας νικηθέν-
 τες ὑπερβολῇ λάθωιν κατὰ μικρὸν ἑαυτοῦσ οἱ συνοι-
 κούντες τῆς οὐσίας ἀφαιρουμένοι. ταῦτα οὖν σω-
 φρονί νόμῳ διαθεσμοθετήσαι καλῶς ἔχειν ψήθημεν.
 1 Ἐπὶ μὲν ὄν τῶν μειζύων ἀξιωμάτων καὶ ὅσα
 μέχρι τῶν ἡμετέρων ἐστὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν με-

11 Illud quoque melius arbitramur constituere com-
 petenter, quod ex plurimo causarum experimento
 cognovimus; multae quidem et continuae lites nun-
 tiantae nostrae maiestati ad opus nos deduxerunt
 legis. Quia enim et antiquis promulgatum est legi-
 bus et a nobis ipsis sunt haec eadem constituta, ut
 nuptiae et extra dotalia documenta ex solo affectu
 valeant et ratae sint, sed falsatis contractibus nostra
 ex hoc est completa respublica (nam introeunt testes
 sine periculo mentientes, quia vir vocabat dominam
 cohaerentem et istum illa similiter nominabat, et sic
 eis finguntur matrimonia non pro veritate confecta),
 hoc aestimavimus oportere secundum naturales de-
 finire leges. Novimus etenim et castitatis sumus
 amatores et haec nostris sancimus subiectis; sed
 nihil est furore amoris vehementius, quem retinere
 philosophiae est perfectae, momentis et insulientem
 atque inhaerentem concupiscentiam refrenantis; ut
 hi qui hoc tali detinuntur (quo se abstinebunt ser-
 mone ad eas quas amant, quem eis non per blandi-
 menta conferunt? denique in tantum etiam ante nos
 legislatores tales scierunt animorum affectus, ut etiam
 donationes constante matrimonio prohiberent, ut non
 concupiscentiae magnitudinē victi laterent paulatim
 coniuges semet ipsos sua privare substantia. Haec
 ergo casta lege sancire bene se habere credidimus.

1 In maioribus itaque dignitatibus et quaecumque
 usque ad nostros est senatores et magnificentissimos

III. Neque fugit nos etiam adoptionis modum olim nonnullis eorum qui ante nos fuerunt impera-
 torum ad naturales legitimos reddendos non indignum esse iudicatum. Verum ea parens noster pie
 memoriae et constitutio ab illo lata reiecit; quam manere ipsam quoque in suo statu volumus, quoniam
 castitate accurate sectata est nec decet ea quae recte explosa sunt rursus in rempublicam revocare.

IV. Sed illud quoque ut apte ordinemus satius esse arbitramur, quod ex multa rerum experientia
 acceptum: certe nullae et continuae lites ad nostram maiestatem delatae ad praesentis nos legis necessi-
 tatem adduxerunt. Nam cum et antiquis legibus praeceptum et idem a nobis ipsis constitutum sit, ut nuptiae
 etiam sine nuptialibus instrumentis ex solo affectu valeant et ratae sint, (a)lqui inde suppositis contracti-
 bus respublica repleta est, et testes prodeunt impune mentientes et virum dominam vocasse eam quae
 cum eo vivat et illam simili eum nomine appellasse, atque ita finguntur iis matrimonia quae revera non
 sunt contracta: hoc secundum leges naturales definiendum esse existimavimus. Etsi enim castitatis sumus
 amatores atque eiusmodi leges subiectis nostris damus, at satis scimus nihil esse furore amoris vehe-
 mentius, quem cohibere philosophiae est severae, quae et reprehendat et lascivientem atque exultantem con-
 cupiscentiam continet: unde qui illo victi sunt quo verbo abstinebunt adversus eas quas amant, quod non
 in eas per blanditias conferant? Quam ob rem etiam qui ante nos fuerunt legislatores adeo cognitos
 habuerunt eiusmodi animorum affectus, ut vel donationes constante matrimonio prohiberent, ne coniuges
 victi nimia concupiscentia imprudentes se ipsos paulatim bonis suis privarent. Haec igitur lege prudenti
 1 disponere par esse duximus. Atque in maioribus dignitatibus et quaecumque usque ad senatores

1 λέλυθεν M || cf. Cod. 5. 27. 6 § 1 || 4 γα] aequae ε ||
 5 διάταξις] Iustini Cod. 5. 27. 7 || 6 δα] ergo ε || 13 τὸν
 παρόντος om. ε || 15 διατέκταται] cf. Nov. XXII c. 3 ||
 18 *δα] addidi ex ε || 19 καὶ] nam ε || 20 καὶ om. ε ||
 22 καὶ μὴ] non ε; delendum videtur καὶ || 24 εὶ om. ε ||
 29 τούτῳ] hoc tali ε || 30 προσάσων ὀρώσιον M, corr.
 Scrimger

ex] instrumenta et ex T || 17 falsatis V¹ vulg.] falsitas
 T¹ falsitatis RV²T² || 18 introeunt Beck] introeunt
 libri || 21 non] vero non T || 22 estimavimus T] esti-
 mavimus R existimavimus V vulg. || diffinire libri || 23 et]
 etsi vulg. || 24 hoc R || 25 est] esse vulg. || 26 philosophie V
 philosophie T || momentis V^a morientis T¹ || 28 hii RVT ||
 hoc tale T¹ tale hoc R¹ || quo] addidi Beck || se] si RT
 etsi V || 29 amaret R || quem] al. que R² in marg., quae
 vulg. || eius V¹ ei T || non del. R² || 31 seerant V¹
 scierit T¹ || effectus V¹T || 33 laterent Beck] late...
 V¹ laterent R² laterent V² laterent T¹ vulg. || 34 pri-
 vare Contius] priuari RV¹T priuarent V² vulg. || 35 lex
 V¹ || 38 et quaecumque — 375, 1 patimur scripsit V¹ is
 ras. 1 1/2 vers. || 39 usque ad] ad usque R¹ || nostros est V¹
 nos est RV²T nostros sunt Contius

1 non nos R || 4 existimatus R existimatus vulg. ||
 5 prolata] et prolata R¹ || 8 est] et R¹V¹T¹ || quae]
 qui V¹T¹ || exclaua V¹ || 10 rubr. Qui sine dotalibus
 instrumentis nuptias contrahere possunt RT in marg.
 (cf. Jul.) || 14 est om. V || 15 ipsi V¹ || instituta V ||
 16 nuptiae et] et nuptie et V et nuptie T¹ || documenta

γαλοπρεπεστάτων ἰλλουστορίων οὐδὲ γίνεσθαι ταῦτα παντελῶς ἀνεχόμεθι, ἀλλ' ἔστω πάντως καὶ προῖξ καὶ προγαμία δωρεὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα τοῖς σεμινοτέροις πρέπει τῶν ὀνοματων. Ὅσον δὲ ἐν στρατιῶνι τὴν σεμινοτέροις καὶ ἐμπορίαις καὶ ὅλως ἐν ἐπιτηδεύσειν ἀξιολογωτέροις ἔστιν, εἰ βούλοιντο νομίμως γυναικὶ συνελθεῖν καὶ μὴ ποιήσασθαι γάμον συμβόλαιον, μὴ οὕτως εἰκὴ καὶ ἀπαραρυλάκτους καὶ ἐκκεχυμένους καὶ ἀναποδείκτως τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ παραγινέσθω πρὸς τινὰ τῶν εὐκτηρίων οἰκῶν κοινωσάσθω 10 τε τῷ τῆς αγιωτάτης ἐκείνης ἐκκλησίας ἐκδικῶν, ὁ δὲ παρρησιῶν τρεῖς ἢ τέσσαρας τῶν ἐκείσε εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἐκμαρτυρίαν συνιστάτω δηλοῦσαν, ὡς ἐπὶ τῆσδε τῆς ἐπιειμήσεως τοῦδε τοῦ μηνὸς ἄγοντος τῶσθ' ἡμέραν τῆς βασιλείας ἔτους τύσου ὑπατείας 15 τοιαῦδε ἦλθον παρ' αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ εὐκτηρίῳ οἰκῷ ὁ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα καὶ συνηρομόσθησαν ἀλλήλοις, καὶ τὴν τοιαύτην ἐκμαρτυρίαν εἰ μὴν ἐκλαβεῖν βούλοινται ἢ ἀμφοτέροι οἱ συνιώντες ἢ καὶ ἕτερος αὐτῶν, καὶ τοῦτο πράττειν καὶ ὑπογραφεύωσαν 20 ταύτη ὁ τε τῆς αγιωτάτης ἐκκλησίας ἐκδικῶν καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς ἢ ὅσους ἂν βουληθῆι (οὐκ ἐλάττους μῖνοι τῶν τριῶν) γράμματα τοῦτο σημαίνοντα.

2 Εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ πράξωμεν ἐκείνη, ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον ἀποτιθέσθω χάρτην ὁ τῆς σεβασμιωτάτης 25 ἐκκλησίας ἐκείνης ἐκδικῶν ἐν τοῖς τῆς αὐτῆς αγιωτάτης ἐκκλησίας ἀρχείοις (τοῦτέστιν ἐν τῷ ἐναγεί κειμηλιοφυλακίῳ) τὰς εἰρημένας ὑποσημειώσεις ἔχοντα, ὥστε ἀποκείσθαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐνευθεν ἀσφάλειαν, καὶ μὴ ἄλλως δοκεῖν γαμικῇ διαθήσει τοῦτους αὐτοὺς 30 ἀνεληλυθέναι πλὴν εἰ μὴ τοιοῦτό τι πράξωσιν καὶ ὅλως ἐκ γραμμάτων τὸ πρᾶγμα μαρτυροῦτο. τοῦτων δὲ οὕτω γενομένων καὶ τὸν γάμον καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ γονὰς εἶναι νομίμους. Ταῦτα δὲ φραμεν ἐνθα μὴ προικὸς ἢ προγαμίας δωρεὰς γίνεται συμβόλαιον. τὴν 35 γὰρ ἐκ μόνων μαρτύρων πίστιν ὑποπτεοντες ἐπὶ τὴν παρούσαν ἐληλυθάμεν διατύπωσιν. Τὸ δὲ ὅσον ἐν καταπεφρονθίμῳ διαξῆ βίβλ', μικρὰς μὲν οὐσίας κύριον καθέστωσ ἐἰς ἔσχατον δὲ τὸν δῆμου μέρος ἀποκείμενον, τοῦτο ἐχέτω καὶ τὴν ἐπὶ τοῖτοις 40 ἀδιδαν. ἀλλ' οὐδὲ γεωργοῦς ἢ στρατιώτας ἐνόπλους, οἳ ὁ νόμος καλυγάτους καλεῖ. τοιαῦται εὐταλεστέροις καὶ ἀφανεστέροις, περιοραζόμεθα, οἳς ἢ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀμαθία καὶ ἢ μόνως τῆς περὶ τὴν γῆν ἐργασίας καὶ περὶ τοὺς πολέμους ἐπιθυμία 45

illustres neque fieri haec omnino patimur, sed sit omnino et dos et antenuptialis donatio et alia omnia quae honestiora decet nomina. Quantum vero in 5 sionibus dignioribus est, si voluerint legitime uxori copulari et non facere nuptialia documenta, non sic quomodocumque et sine cautela effuse et sine probatione hoc agatur: sed veniat ad quandam orationis domum et fateatur sanctissimae illius ecclesiae defensori, ille autem adhibens tres aut quattuor exinde reverentissimorum clericorum attestationem conficiat declarantem, quia sub illa indictione illo mense illa 10 die mensis illo nostri imperii anno consule illo venerunt apud eum in illam orationis domum ille et illa et coniuncti sunt alterutri. Et huiusmodi pro- 15 testationem si quidem accipere volunt aut ambo convenientes aut alteruter eorum, et hoc agant et subscribant ei et sanctissimae ecclesiae defensor et reliqui tres aut quantoscumque voluerint, non tamen 20 minus trium, litteris hoc significantibus.

2 Sin vero etiam hoc illi non egerint, ille tamen talem reponat chartam venerabilis illius ecclesiae defensor in eiusdem sanctissimae ecclesiae archivis (hoc est ubi venerabilia vasa servantur) praedictas subscriptiones habentem, ut reconditum sit homini- 5 bus ex hoc munimen, et non aliter videatur nuptiali affectu eosdem convenisse nisi tale aliquid asatur et omnino ex litteris causa testimonium habeat. His ita gestis et nuptias et ex eis sobolem esse legitimam. Haec autem dicimus, ubi non dotis aut antenuptialis 10 donationis sit documentum. Fidem enim in solis testibus suspectam habentes ad praesentem venimus dispositionem.

3 Quisquis autem in abiecta degit vita, parvae quidem substantiae dominus consistens in novissima vero vitae parte iacens, habeat etiam in his licentiam. Sed neque agricolas aut milites armatos, quos lex caligatos appellat, hoc est viliores et obscuriores, non perscrutatur, quibus civilium causarum igno- 15 ratio est et solius circa terram operationis et circa

nostros et magnificentissimos illustres sunt ea ne fieri quidem ullo modo patimur, sed esto omnino et dos et ante nuptias donatio et reliqua omnia quaecumque decet honestiora illa nomina. Quicumque autem in 5 militiis honestioribus et negotioribus et omnino in professionibus dignioribus versatur, si uxori legitime iungi neque nuptiarum instrumenta facere velit, ne temere et sine cautela et dissolute et sine probatione hoc agat, sed adeat unum ex oratoris remque cum sanctissimae illius ecclesiae defensore commu- 10 nicet, atque is adhibitis tribus vel quattuor religiosissimis clericis illius loci testationem conficiat qua declarat hac indictione hoc mense hoc die mensis hoc anno imperii hoc consule ad se in hoc oratorum venisse illum et illam et inter se copulatos esse. Et eiusmodi testationem siquidem accipere velint sive ambo contrahentes sive etiam alteruter eorum, hoc agant eique subscribant et sanctissimae ecclesiae defensor et reliqui tres vel quotcumque voluerit (non minus tamen quam tres) litteras id ipsum significantes. 15 2 Si vero ne hoc quidem illi egerint, tamen eiusmodi chartam deponat venerandae ecclesiae illius defensor in eiusdem sanctissimae ecclesiae archivis (hoc est in sacro loco ubi vasa servantur) quae subscriptiones quas diximus habeat, ut reservetur hominibus securitas quae inde paratur neve aliter videantur nuptiali affectu illi ipsi convenisse nisi quid eiusmodi factum sit et res omnino ex litteris testimonium accipiat. His autem ita factis et nuptiae et proles ex eo procreata legitimae sint. Haec vero dicimus ubi nullum fit 20 dotis aut antenuptialis donationis instrumentum. Cum enim eam quae a solis testibus praestatur fidem pro 3 suspecta habeamus ad praesentem venimus constitutionem. Quisquis autem abiectam degit vitam, qui quidem et exiguae substantiae dominus sit et in infima plebis parte censeatur, ille in his quoque licentia utatur. Sed ne rusticos quidem homines neque milites in armis occupatos, quos lex caligatos vocat, hoc est viliores et obscuriores, moramur, quibus civilium rerum ignorantia et solius operae in terrae cultu et

8 καὶ ἐκκεχυμένους] καὶ om. ε || 15 τῆς βασιλείας] nostri imperii ε || 19 ἀταρος malit Zachariae || 24 ἀλλῆ] ille tamen ε || 33 δὲ om. ε || 39 τοῦ δήμου] vitae ε || 42 καλλιγάτους M

2 alia Beck] ad libri || 5 voluerit vulg. || 6 nuptiali R || 7 effuse et] et om. V || 8 agat vulg. || 11 attestatio- nem R attestatio V, om. T || 12 inditione RVT || illo

die V || 13 nostri illo imperii R^o illo imperii nostri R^o || uenerit T¹ || 14 ille] et ille R² || 15 coniuncti R || 17 agunt et subscribunt R || 19 non] et non R || 24 egerunt R || 25 talem reponant R¹ reponat talem V || 28 homini- bus T] omnibus RV || 29 nomen V¹ || 33 diximus R || ante nuptias V || 34 enim del. R² || 37 adiecta R¹ || diget R degit T || 39 parte uite R || 40 agricolas vulg.] agri- coolam RVT || 41 calligatos R coligatos T¹ || 42 non om. vulg.; leg. nos? || ignorantia vulg.

πρᾶμά ἐστι περισπούδαστον καὶ δικαίως ἐπαινούμενον. ὥστε ἐπὶ τε τῶν εὐτελῶν προσώπων ἐπὶ τε στρατιωτῶν ἐνόπλων ἀφανῶν καὶ γεωργῶν ἀδεία ἔστω αὐτοῖς καὶ ἀρχαίως συνιέναι καὶ συνοικεῖν ἀλλήλοις· καὶ ἔστωσαν οἱ παῖδες γνήσιοι, τῇ τῶν πατέρων μετριότητι ἢ στρατιωτικαῖς ἢ γεωργικαῖς ἀσχολίαις τε καὶ ἀγνοίαις βοηθούμενοι.

bella concupiscentia causa est studiosa et iuste laudabilis: sic ut in vilibus personis (et) in militibus armatis obscuris et agricolis licentia sit eis et non scripto convenire et matrimonia celebrare inter 5 utrosque; sintque filii legitimi, qui patrum aut mediocritatem aut militares vel rusticas occupationes et ignorantias adiuvent.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν προσελύσεων τῶν γινομένων ἡμῖν αἰεὶ συχνότερον δὴ πάντων γυναικῶν ἀκούμενον ὀδυρομένην καὶ προσαγγελουσῶν, ὡς τινες προσπα- 10 θεία κροτούμενοι πρὸς αὐτάς εἶτα ταύτας ἀνάγοσιν οἰκοί, καὶ τῶν θείων ἀπτόμενοι λογιῶν ἢ ἐν εὐκτιρη- γομένοις οἰκοῖς ὁμόσταντες, ἢ μὴν ἔξωσιν αὐτάς νομίμως γαμετάς, οὐκας αὐτάς οικειοῦνται χρόνον πολὺν καὶ παιδοποιούσιν ἴσως, εἶτα ἐπειδὴν ἐμπλησθεῖεν τῆς 15 αὐτῶν ἐπιθυμίας, ἢ τῶν παίδων χωρὶς ἢ μετὰ τῶν παίδων ἀπορρίπτουσι τῶν οἰκῶν, ἐκρίνημεν καὶ τοῦτο χρεῖναι θεραπεύσαι. καὶ εἶπερ ἡ γυνὴ δεῖξαι δυνα- θεῖη τρόποις νομίμοις, ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ 20 ἀνὴρ ταύτην ἔλαβεν οἰκοί ἐπὶ τῷ γυναικῶν γνησίαν ἔχειν καὶ παίδων γνησίων μητέρα, μηκέτι παντελῶς ἀδείων αὐτῷ καθεστάναι ταύτην πρᾶθ' τὴν τοῦ νόμου ταξίν ἐξωθεῖν τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἔχειν γνησίαν καὶ τοὺς παῖδας γνησίους αὐτῷ καθεστάναι. καὶ ἐκείνη μὲν, εἶπερ ἄπροικος εἴη, τῶν ἐκ τῆς ἡμετέρας δια- 25 τάξεως ἀπολυθῆναι ἀγαθῶν, τὸ τέταρτον τῆς περιο- σίας τοῦ ἀνδρὸς λαμβάνουσαν, εἴτε ἐξωθεῖη εἴτε καὶ προαποβάλοι τὸν ἀνδρα· οὐ περιεργαζομένην ἡμῶν εἴτε διασίῳ χρησάμενος ἀποπέμψει ταύτην εἴτε καὶ τούτου χωρὶς· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς αὐτὸν πέμψαι ταύτην 30 ῥεπούδιον τὸν γὰρ αὐτὸν τὸν γάμον ἐξαρονόμενον. ἀλλ' εἶπερ ταύτην ἀλόγως ἐκβάλωι τῆς οἰκίας, αὐτὸ τοῦτο ἔστω κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αἰτία, καὶ ἡ γυνὴ τούτου γε- γονότος ῥεπούδιον τε αὐτῷ στελλέτω καὶ ἀπαιτεῖται τὸ τέταρτον, εἰ δευθῆναι γαμετῇ καθεστῶσα, κἂν εἰ 35 προικὸς χωρὶς συνήλθε τοῖς ὄρκοις πιστεύσασα. τί γὰρ ἂν πράξειεν ἄλλο ἢ προικὸς οὐκ εὐπορούσα ἢ τὸ 1 ἐαυτὴν ἀντὶ πάσης ἐπιδοῦναι προικὸς; ἔστω δὲ καὶ ἡ γυνὴ γνησία καὶ ἀκόνητος τοῦ πατρὸς. ὃ γὰρ ἐπὶ τούτῳ γίγνεται τε καὶ παιδοποιησάμενος, ἐφ' ᾧ γνη- 40

Quoniam autem interpellationibus quae nobis fiunt semper omnium assidue mulieres audimus ingemiscentes et dicentes, quia quidam earum concupiscentia detenti ducant in domibus suis, sacra tangentes eloquia aut in orationis domibus iurantes habituros se eas legitimas uxores, taliter eas habentes tempore multo et forte suscipientes filios, deinde 10 dum se satiaverint earum desiderio, aut extra filios aut cum filiis proicientes de suis domibus, iudicavimus etiam hoc oportere sanare: ut si mulier ostendere potuerit modis legitimis, quia secundum hanc figuram vir eam accepit domi ut uxorem legitimam haberet et filiorum legitimorum matrem, nequaquam penitus licentiam ei esse hanc de domo praeter ordinem legis expellere, sed habere eam legitimam et filios suos ei esse. Et illam quidem, siquidem indotata sit, nostrae constitutionis uti bonis, quartam substantiae viri percipiens, sive expellatur sive prius moriatur vir, non perscrutantibus nobis sive repudio utens dimittat eam sive etiam sine hoc: neque enim verisimile est eum mittere repudium qui et ipsas nuptias denegat. Sed si eam irrationabiliter expellat de domo, hoc ipsum sit adversus virum iusta causatio, et mulier hoc facto repudium ei mittit et exigit quartam, si uxor ostensa fuerit extitisse, licet extra dotem convenerit iuriurando credens. Quid enim agat aliud quae ad dotem non est idonea, quam ut semet ipsam sub omni dote 15 contradat?

1 Sit autem et soboles legitima etiam invito patre. Qui enim ad hoc nuptias fecit et filios procreavit,

in bellis consumptae cupiditas res est magno studio digna et quae merito laudetur. Itaque quod attinet et ad viles personae et ad milites armatos obscuros et agricolas licentia sit iis etiam sine scriptura conveniendi et coniungendi sibi mulieres, atque liberi legitimi sint, qui parentum mediocritate vel militaribus aut rusticis negotiis et inscientia adiuventur.

V. Quoniam autem ex additionibus quibus semper pelimus omnium quidem frequentissime mulieres conquiri et nuntiare audimus, esse qui affectione erga ipsas victi domum eas ducant et divinis scripturis tactis vel in oratoris sacramento praestito se eas legitimas uxores esse habituros ita per longum tempus eis utantur et liberos fortasse procreent, deinde ubi cupiditate earum satiati sint vel sine liberis vel cum liberis eas domibus eiciant, etiam huic rei remedium adhibendum esse iudicavimus. Et siquidem mulier modis legitimis ostendere potuerit, virum ea se condicione in domum recepisse, ut legitimam uxorem et liberorum legitimorum matrem haberet, nullo iam modo illi licentia detur contra legis constitutionem eam domo expellendi, sed habeat eam legitimam sicutque liberi ei legitimi. Atque illa siquidem indotata sit, beneficium ex constitutione nostra concessis fruatur, ut quartam partem substantiae viri accipiat, sive eiecta sit sive etiam antea virum amiserit. Qua in re non laboramus, utrum eam repudio usus an sine eo dimiserit: neque enim verisimile est eum repudium illi mittere qui ipsas nuptias infiliatur. Verum si eam sine ratione domo eiecerit, hoc ipsum adversus virum causa sit, et mulier hoc facto et repudium ei mittit et quartam partem exigit, si uxor fuisse probetur, etiamsi sine dote ad eum venerit iuriurando confisa. Quid 1 enim aliud egerit ea cui dotis copia non est nisi ut se ipsam loco omnis dotis tradat? Sit vero etiam suboles legitima vel invito patre. Nam qui propterea uxorem duxit et liberos procreavit, ut mulier

6 μετριότητι] aut mediocritatem (i. e. ἡ μετριότητι) ε || 7 βοηθούμενοι M || 9 *δη] δὲ M om. ε (cf. vidnot.) || 11 sq. εἶτα ταύτας εἰ καὶ om. ε || 15 leg. παιδοποιούσιν- ται? || 18 καὶ εἶπερ] ut si ε || 25 διατάξεως] Nov. LIII c. 6 || 29 *ἀποπέμψοι M dimittet v. l. ε || 30 ταύτη om. ε || 33 ἀτίμ] iusta causatio ε

1 *concupiscentiae libri || studiose RVT || 2 sicut RV || et add. vulg. || 3 et non scripto] ex non scripto R² et ex non scripto vulg. || 5 sicutque] sint R¹ T¹ || legitimi] matrimonii R¹ || qui] quia R¹ aut om. vulg. || medioerem R¹ || 6 vel] aut T¹ || operationes T || 8 rubr. Qui sunt legitimi filii vel naturales vel neutrum eorum i. e. (i. e. om. It) ex dampnata copulatione RT in marg. (ex Jul.) ||

9 fuerint R || assidue VT al.] tamen assidue R vulg. || audimus T] audiimus RV vulg. || ingemiscentes RT² || 10 eorum V¹ || 11 ducant om. R¹; eas add. vulg. || 12 ten- tes R¹ || 15 sacrauerit eorum R¹ || 17 *sancire libri || ut] leg. et? || 18 quia] quam R¹ || 19 vir] u (i. e. ubi) V || eorum V¹ || accepti V² T¹] accipit R, om. V¹ || ut] ut R¹ || 23 illam quid] siquidem T al.] illam quidem si R illa siquidem V || 25 substantiam V || percipientem vulg. || 26 vir] u (i. e. ubi) V¹ || 27 dimittat T² vulg.] dimittit RT¹ dimittens (del. V²) dimittatur V || 29 qui] quia V || 31 causatio] c. o. n. t. i. o. V¹ exactio V² || 33 iuriurando R¹ iuriurandum T¹ || 35 ipsum R¹ || subj] pro vulg. || omni] di (i. e. dei) R || 36 contraxit V || 39 fecerit et filios procreaverit R² T

οἷον αὐτῶν παίδων τὴν γυναῖκα γενέσθαι μητέρα, οὐκ ἂν γένοιτο δυνατός τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων τεχθέντας γάμων αὐθις εἰς νοθεῖαν ἐκβαλεῖν, οὐδὲ τινὰς ὑστέρων ἴσας γάμους μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς γαμετῆς ἢ το ῥηποδίων συναλλήτων τοὺς ἐξ ἐκείνων βουλεύσθαι τῶν γάμων μόνους εἶναι γησιῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπροσθεν. συζευχθεῖσαν γὰρ ἂν καὶ οὐτα τοῖς δευτέροις, καὶ ἔσται πάντων ὁμοίως πατὴρ, μάρτυρος ὄντος τῶν γάμων τοῖς μὲν προτέροις θεοῦ τοῖς δὲ δευτέροις τοῦ νόμου. Οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος ὑπὲρ 10 ἀσφαλείας κείσθω τῶν γάμων συμβαλλόντων· καὶ οἱ παῖδες, εἰ μὲν ἐκ τοιούτων προέλθοιεν γονέων, ἔσονται γνήσιοι καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς γησιῶσι κειμένων ἀπολαύσασαι νόμων·

ut mulier legitimorum ei filiorum fieret mater, non potest ex tali natos germine rursus ut naturales abicere, neque quosdam postea forte nuptias post mortem uxoris aut repudium contrahens eos qui ex 5 illis nascuntur nuptiis velle [habere] solos esse legitimos, nisi eis etiam illi priores fuerint copulati, quorum similiter pater est, teste existente nuptiarum priorum quidem deo, secundarum autem lege. Eadem nobis lex pro cautela sit nuptias contrahentium, et si filii quidem ex talibus processerint nuptiis, erunt sui et his legibus quae sunt de suis positae fruentur;

CAPUT VI.

εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γένοιτο, μὴ μέντοι ἐκ καταδει- 15 κησμένης προέλθοιεν συναφείας, ἔσονται νόθοι καὶ τῶν παρ' ἡμῶν φιλοτιμηθέντων τοῖς νοθεῖσι εἴτε ἐκ διαθήκης εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου τεύξονται. τοὺς γὰρ ἀπὸ τῶν καθάπαξ παρ' ἡμῶν μεισθημένων τε καὶ διὰ τοῦτο κεκωλυμένων γάμων προϋόντας οὐδὲ νόθους 20 κλητίον οὐδὲ μεταδοτίον ἀντίοι οὐδεμίᾳς φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο τιμωρία τῶν πατέρων τὸ γινώσκειν ὡς οὐδ' ὅτιον οἱ τῆς ἀμαρτανούσης ἐπιθυμίας αὐτῶν ἔξουσι παῖδες.

si quid autem praeter haec fiat, non tamen ex conscripta procedant copulatione, erunt naturales et quae a nobis largita sunt naturalibus sive ex testamento sive ab intestato potentur. Eos enim qui 5 semel ex odibilibus nobis et propterea prohibitis nuptiis procedunt, neque naturales vocandi neque participanda eis ulla clementia est, sed sit supplicium etiam hoc patrum ut agnoscant, quia neque quicquam peccatricis concupiscentiae eorum habebunt filii.

(Ἐπίλογος.) Τὰ παραστάνα τοῖνον ἡμῖν καὶ εἰς 25 ἀνθρώπων θρασεῖαν καὶ τῆς φύσεως ἀνυπλήρωσιν διὰ τοῦτο τοῦ νόμου διορθθέντα ἢ σὴ ὑπεροχῆ φανερά πᾶσι ποιησάτω προγορημάτων τιθεμένων, δι' ὧν ἅπαντες ὁ νόμος ἔσται σαφής, γινώσκουσι καθ' ὃν πῆρ τῶν τοιούτων πολιτεύονται τρόπον, καὶ τῆν 30 ὑπερίαν ἐννοοῦσι πρόνοιαν ὅτι πάσης ἀσχολίας ἐτέρι τὴν αὐτῶν ὠφέλειαν προτιθεμένων.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et ad hominum medelam et naturae plenitudinem per hanc legem statuta sunt, tua celsitudo manifesta faciat univ ersis programmatibus positis, per quae omnibus lex erit aperta, cognoscentibus secundum quem circa 5 talia conversentur modum, et nostram considerantibus providentiam, quia omni occupationi alteri eorum utilitatem praeponimus.

Dat. (prid.) non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. ind. I. τοῦ θμω 34 5 ετους.

Dat. prid. non. (Iun.) Constantinopoli imp. du. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

legitimum sibi liberorum fiat mater, fieri non poterit ut eos qui ex eiusmodi nuptiis nati sunt, rursus in naturalium conditione detrudat, neque si quas forte postea nuptias post mortem uxoris aut repudium contrahat, eos solos qui ex illis nuptiis sint legitimos esse velit neque vero eos quoque qui antea nati sunt. Coniungentur enim hi quoque cum secundis, eritque omnium similiter pater, cum prioribus quidem nuptiis testis sit deus, secundis autem lex. Haec nobis lex pro securitate eorum qui nuptias contrahunt posita sit: atque liberi, si quidem ex eiusmodi parentibus progeniti sint, erunt legitimi et fruentur legibus quae de legitimis latae sunt;

VI. sin contra ea factum sit, modo non ex damnata copulatione provenerint, erunt naturales atque iis quae a nobis naturalibus praebita sunt sive ex testamento sive ab intestato potentur. Nam qui e nuptiis nobis plane invisit et propterea prohibitis nascuntur, ne naturales quidem sunt vocandi neque ullius liberalitatis participes facienda; verum sit hoc quoque supplicium parentum, ut sciant liberos ex improba ipsorum cupiditate natos nihil quicquam esse habituros.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et ad hominum salutem ac naturae supplementum per hanc legem definita sunt, tua subtilitas manifesta omnibus faciat edictis propositis, per quae lex omnibus erit dilucida, unde cognoscat quemadmodum sibi in eiusmodi rebus vivendum sit nostramque providentiam intellegant, quod omni alii negotio ipsorum utilitatem praeponimus.

6 ἀλλὰ μὴ — 8 ὁμοίως πατῆρ] nisi eis etiam illi priores fuerint copulati, quorum similiter pater est § 10 Οὗτος] Eadem § 12 γονέων] nuptiis (i. e. γάμων) § 13 sq. τῶν — νόμων] his legibus § 15 εἰ δὲ] si quid autem § 33 subscr. om. Iul. § prid. non. (Iun.) §, πρὸ α' vor. Ioviniu Ath.] non. Iun. M μηνί Ιουρίω Theod. CP. dn. imp. Iustiniani (corr. Iustiniano) pp. aug. ann. XII. M (cf. ε), βασιλεῖας Ιουστινιανοῦ τὸ ἰβ' Ath. ἔστι ἰβ' τῆς βασιλείας Theod. § 34 Iohanno uc. cons. ind. α. τοῦ θμω ετους (i. e. anni 849 aerae Syriacae Seleucidarum, sive inc. ab a. 312/311 a. Chr. n.) M ὑπατείας Ιωάννου ἰνδικτιῶνος τετάρτης (errore ex nota δ' pro α' scripta) Ath. ὑπατεία Ιωάννου Theod. Iohanne (Bilisiario v. l.) co. consule §

de eo V¹ § 9 lex] lege V¹ § 10 si] sci R § 11 legi... V¹ § fruebuntur RT § 15 aut R¹ § praeter vulg.] post libri § 16 conscripta VT vulg.] scripta R proscripta Heraldus rer. quotid. I 3; leg. contempta? § procedant Heraldus] procedat libri § 17 naturalibus] de naturalibus V² § 18 sive ab intestato om. R § 19 odilibus V¹ § 20 * uocari libri § 21 eus R¹ § est clementia R § 22 etiam] et R § 23 peccatrices R¹ T¹ § 25 placuerunt igitur R § 27 sunt om. V¹ § 28 programaticis R § 30 couersentur V § morum: R¹ § nostra R § considerantibus vulg.] considerauimus VT consideramus R § 31 providentiam] per providentiam (providentia R²) R § 32 praeponimus V² vulg.] proponimus RV¹ T¹ § 33 subscr. praestant V Bamb. I Ambracensis § nonos V Ambr. § Iun. add. vulg.] Const. pol. V Constantinopolim Bamb. I Ambr. § dōn. V dominus Bamb. I Ambr. § 34 Iust. V Ambr. Iustinianus Bamb. I § XII Ambr. duodecimo Bamb. I § XIII V¹ Iohanne uc. (iuc. Bamb. I cons. Bamb. I Ambr.) Bilisiario uic. cons. V

1 ut] et R¹ V¹ § fient R § 3 postea vero forte R¹ § 5 illius V § habere V vulg., habebit RT, om. cod. Hambr. § 8 quidem priorum R² quidem om. V § deo]

LXXXV

Auth. LXIII.

(DE APPELLATIONIBUS SICILIAE.)

Idem Aug. Triboniano quaestori sacri palatii.

Tua cognoscit sublimitas utpote operi quaestorio praeposita et nostri consilii particeps constituta, quod Siciliae provinciae secundum instar antiquitatis praetorem praefecimus, eius ut gubernatione omnia privata peragantur et militares expensae procurantur. Nam publicas eiusdem insulae functiones sub iurisdictione viri excellentissimi comitis sacri patrimonii per Italiam esse antiqua consuetudo tradidit, cuius auctoritate tam exactio quam illatio earum procederet. Sed quia lites in tanta provincia moveri necesse est, volumus ut, si quando appellatum fuerit a praetore vel a duce vel ab aliquo iudice eiusdem insulae, appellationes omnes ad tuum fastigium tuamque sedem remittantur, et ipse merita earum more consultationis discutias et ad nostram referas scientiam, quatenus tua nobis cognita dispositione ex nostra auctoritate lis dirimatur, neque ad anteriorem Romam neque ad alium iudicem huius regiae civitatis eatur, sed ipse vice sacri cognitoris audias et litem dirimas. Et non solum haec tuam iurisdictionem respicere decernimus, sed etiam si quid aliud civile ordinatur quod confirmatione indigeat, id est pro defensoribus vel patribus civitatum decretum, [nam] id quoque ad tuam sedem remitti, ut per tuam sententiam nostramque auctoritatem roboretur: quia semper Sicilia quasi peculiare aliquid commodum imperatoribus accessit, et oportet res civiles, cum aliquam habuerint dubitationem, nostri quaestoris iudicio dirimi, quod accipere a tua sublimitate censemus, quam nos proveximus, quam legitimo operi praeposivimus, cuius opere atque industria omnis legum ambiguitas, omnis latitudo in praesentem concordiam et pulchram breviter pervenit.

Quae igitur per hanc divinam legem nostra decrevit aeternitas, tua sublimitas sciens praeceptionibus suis admoveat Sicilienses iudices, quatenus sciant, cui debeant causas appellatione suspensas referre, ut per tuas tuorumque successorum suggestiones omnia nobis manifestentur et videamur per semetipsos eadem causas peragere. Esse enim non indignum putavimus, (ut) Siciliam nostrum quodammodo peculium constitutum nostrorum particeps consiliorum quaestor sub iurisdictione sua suscipiat.

(Dat. ... Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.) [a. 537] 23

Nov. LXXXV = Authent. LXIII Latine tantum scripta servatur in V. — In corpore novellarum bis posita fuit: n. LXXXV De appellationibus Siciliae eademque n. CIV De praetore Siciliae. Ex utroque loco receperunt epitomatores: Theodorus n. 75 Περὶ (τῶν add. M) ἐκκλητῶν Σικελίας (inde M νῆαρά οἱ et B 9, 2, 5) et n. 104 Περὶ τοῦ praetoris Siciliae (inde L νῆαρά ρδ'), Athanasius 7, 5 Περὶ τῶν ἐκκλητῶν Σικελίας (secundum indicem, nam in codice Ath. haec summa omissa est) et 4, 21 Περὶ τοῦ πραιτωροῦ Σικελίας; Iulianus const. LXVIII (De appellationibus in Sicilia porrectis) et const. XCVII (De officio quaestoris). Summam nov. CIV; Theodori opinor, extitisse B 6, 13 indicit B^a A 66, 50 p. 112 Zach. Περὶ τοῦ πραιτωροῦ Σικελίας ἀνάγν. β. ε' τί. ιγ': quo referendum videtur schol. M de nov. CIV: ρδ'. ζήτησι τὰν τὴν εἰς τὸ κατὰ στοιχείων.

2 De appellationibus Siciliae] rubr. om. V. De praetore Siciliae vulg. (vid. supra) || 3 Idem aug. triboniano quaestori sacri palatii V || 4 αὐτὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ (i. e. secundum ea quae procedunt Ἰωάννη ἐπίταρχῳ πραιτωρῶν) Ath. 4, 21 (= nov. CIV) errore non insolito (cf. inscr. nov. XLII), idem verba initialia adscripsit ad Tribonianum referenda Tua cognoscit sublimitas. Neque enim probabiliter ex ista inscriptione Zacharias suspicatur eandem constitutionem et ad Tribonianum et verbis scilicet passim mutatis ad Iohannem datam esse indeque factum ut in collectione novellarum bis poneretur || 4 cognoscit V Ath.] γνώσει (i. e. cognoscet?) cit. Theod. 104 || 6 publicas Beck] publice V || 7 patronomii V || 8 quia lites Biener Gesch. d. Nov. p. 495] qualitates V || 10 earum Beck] eorum V || consultationis Biener] consultatione V || 11 referans V^a || quatinus V (id. 21) || 12 dri-

matur neque neque ad (sic) V || 13 audias Biener] audiat V || ed non V || 14 set etiam etsi V || aliud Beck] aliquid V || ordinatur Biener] ornatur V || 15 nam del. Biener || 16 scilia V^a || aliquod Beck || 17 quod Biener] quam V || 18 quam Biener] qua V || 19 latitudo Biener] altitudo V || 21 referre Biener] praeferre V proferre Beck perferre Zachariae || 22 videamur Biener] uideamus V || semetipsos V] nosmet ipsos Biener, vulg. || 23 ut suppl. Biener || sciliam V^a || 25 subscr. om. V, suppediat Ath. ἐγρήθη βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ια' μ. δεκεμβρίῳ μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου τὸ β'; Theod. n. 104 ἐξεφωνήθη μὴν δεκεμβρίῳ μετὰ ὑπάτειαν Βελισαρίου, n. 75 idem ἐξεφωνήθη μὴν ἰουνίου εἴτι ιβ' τῆς βασιλείας ὑπάτειᾳ Ἰωάννου male repetitis ex prioribus (Iul. om. subscr.)

ὄς

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΕΡΜΗΝΕΥΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΡΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣΙΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΟΥΣΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΘΙΕΡΟΥΝΤΩΝ, ΕΚ ΠΟΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΔΕΙ ΑΥΤΗΝ ΚΡΑΤΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἰερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτω ὀρδι-10 ναρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Πρᾶγμα τοιοῦτον εἰς ἡμᾶς ἄφικτο, ὅπερ οἰόμεθα χρῆσαι τῆς προσηκούσης ἀπολαύσαι παρ' ἡμῶν ἐρμηνεύει τὰ ἅμα καὶ βοηθείας. Ἐγνωμεν γάρ, ὡς γυνή τις ἔχουσα παῖδα ἐκ γάμων αὐτῇ γενόμενον νομίμων ἠβουλήθη χωρίσαι μὲν ἑαυτὴν τῆς κοινῆς ταύτης διαίτης, ἐν δὲ τῶν γυναικῶν ἀσκητηρίῳ κατ- μίνας, πολλὰ δὲ εἰς τὰς ἐκεῖ συνηγμένας εὐλαβεστά- τας γυναῖκας ἀγαθὰ ποιησαμένη. καὶ ἐπειδήπερ ὁ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας βούλεται νόμος τοῖς εἰς ἀσκητή- ριον ἑαυτοὺς καθιερούσιντας ἢ ἀνδρας ἢ γυναῖκας πρὸ τῆς εἰς μοναστήριον εἰσόδου διατιθέναι τα οἰκεία καθ' ἑαυτὸν βούλοινται τροπον, μὴ δύνασθαι δὲ μετὰ τὴν εἰ- σὸν τὴν εἰς τὸ ἀσκητήριον ἐπι πρίττειν τι περὶ τῶν οἰκείων ὅλα κυρίως οἰκίετι τυγχάνοντας τῶν πραγμά- των, διὰ τὸ νομοθετηθῆναι ἡμᾶς, τοὺς τοιοῦτους ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆ τῇ εἰσόδῳ τῇ κατὰ τὸ μοναστήριον καθιεροῦν ἑαυτοῖς καὶ τὰς ἐκεῖ πειρωσάσας ***** ἐν τῷ μονα- στηρίῳ, διότι κύριοι τοῦτων οὐκέτι καθεστᾶσι, καὶ 30 ἐντεῦθεν δεδιέναι μὴ ποτε, καίτοι τῆς ἡμετέρας δια- τάξεως πολλῶ μεταγενεστέρως οὕσης τῆς εἰς τὸν εἰρη- μινον εὐαγγῆ ὄλον αὐτῆς εἰσόδου, τινὲς ἀποστερήσειεν αὐτὴν τοῦ τοῦ οἰκείου προνοήσασθαι παιδός, χρῆσαι

LXXXVI. Auth. LXXXVII. Coll. VI tit. 4
R HAEC CONSTITUTIO INTER- PRETATUR PRIOREM CONSTI- TUTIONEM DE HIS QUI INGRE- DIUNTUR IN MONASTERIUM ET DE SUBSTANTIIS EORUM, ET EX QUO TEMPORE OPORTEAT EAM VALERE R

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

⟨Praefatio.⟩ Causa talis ad nos pervenit, quam aestimamus oportere competenti uti a nobis inter- pretatione simul et adiutorio. Cognovimus etenim, quia mulier quaedam habens filium sibi ex nuptiis legitimis procreatum voluit quidem segregare se a communi ista conversatione et in quodam mulierum monasterio commanere, plurima bona faciens in mul- licribus reverentissimis ibidem congregatis; et quo- niam nostrae pietatis lex vult eos qui se monasteriis dedicant seu viros seu mulieres, antequam ingre- dianter in monasterium, eo quo voluerint modo quae sua sunt disponere, nec posse postquam ingrediuntur in monasterium ulterius agere quicquam de prop- riis, utpote domini rerum non existentes ulterius (eo quod sanciverimus nos huiusmodi viros et mu- lieres cum corpore et anima ipso ingressu ad mona- sterium dedicare se suasque substantias, et siquidem disceserint, manere etiam sic eorum substantias in monasterium, eo quod domini harum ulterius non existunt), hinc autem metuere ne forte, quamvis nostra constitutio multo posterior sit quam quod in praedictam venerabilem domum ingressa est, aliqui prohibeant eam suo prospicere filio, et oportere

Nov. LXXXVI (Authent. LXXXVII = Coll. VI tit. 4: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubr. et inscr.). — Epit. Theod. 76, Athan. 1, 16 (inde Coll. const. eccl. III, 1, 16). Julian. const. LXX.

LXXXVI.

HAEC CONSTITUTIO INTERPRETATUR PRIOREM CONSTITUTIO- NEM DE IIS QUI MONASTERIA INGREDIUNTUR ET BONA SUA CONSECRANT, EX QUO TEMPORE EAM VALERE OPORTEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Causa eiusmodi ad nos delata est, quam existimamus convenienti interpretatione simul et adiumento a nobis impertendam esse. Cognovimus enim mulierem quandam, quae filium ex legiti- mis sibi nuptiis natum haberet, segregare sese a communi ista consuetudine hominum et in asceterio quodam mulierum manere constituisse, multis in mulieres religiosissimas ibi congregatas beneficiis collatis. Et cum lex pietatis nostrae velit eos qui asceterio se ipsos sacraturi sint sive viros sive mulieres ante ingressum in monasterium de rebus suis eo quo velint modo disponere, nec vero post ingressum in asce- terium iam quidquam posse de suis rebus statuere, quippe qui non amplius domini sint rerum, quoniam nos lege sancimus eiusmodi viros et mulieres cum corpore et anima ipso in monasterium ingressu conse- crare se ipsos et sua bona (, et siquidem discedant, utique manere eorum bona) in monasterio, cum do- mini eorum non amplius sint, atque inde, licet constitutio nostra multo posterior sit mulieris illius ingressu in sacram illam domum, tamen veremur ne qui forte eam potestate privent proprio filio prospiciendi:

2 rubr. Ἡ διαταξίς — 5 τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐξῆς Ath. Περὶ μοναχῶν Theod.; De constitutione impera- toris quae loquitur de substantiis monachorum vel asce- tiarum Jul. (cf. 5) || 6 αὐτῶν vulg. || 9 ἐπάρχῳ Ath. ὑπάρχῳ ML || 10 ὑπάτω ὀρδιναρίῳ add. Zachariae || 20 νόμοι nov. V c. 5 || εἰς ἀσκητήριον monasteriis 5 || 22 διατιθέναι διατιθέναι καθιερούσιντας ἢ ἀνδρας ἢ γυναῖκας M* || 29 hiatus significavi ex 5 supplendum: propter homoteleuton post τὰς ἐκεῖνας περιουσίας intercederunt verba καὶ εἰπερ ἀνωκοήσειεν, μείνειν καὶ οὕτως τὰς αὐτῶν περιουσίας (cf. nov. V c. 4) || 30 καὶ ἐντεῦθεν hinc autem 5. καὶ abundare censet Zachariae non recte

1 Const. R; Oz (i. e. onum err. ex Oz) LXXXVII V || 3 constitutione V || 5 in om. T vulg. || 7 oportet R || 9 eam om. V || 12 Causa) Nā V || quam) tamquam V || 13 existi- mauimus R existimauimus vulg. || 14 auditorio R || 16 se- gregatum R* || 20 monasteriis RVT || in monasteriis T || 21 dedicant R (om. R in spat. vac.) T || dederunt V dederint vulg. || ingrediatur R ingrediuntur T || 22 uo- luerit R voluerunt T || 23 sunt sua V || 24 in om. R vulg. || 26 statuerimus T nos om. R || 27 ipso om. R || 28 dicare VT || 29 decesserint R || sio etiam V || in monasterio Beck || 32 quod del. Beck || 34 *prohibent libri, prohiberent vulg.

τα (διὰ) τὸ εἰρημένην θεός ταύτην ἐρμηνευθῆναι καὶ νόμον ἡμετέρον γενέσθαι σαφές, ὡς οὐδὲν βλάβεται ἢ αὐτῇ ἢ ὁ παῖς περὶ τῆν αὐτῆς διαδοχῆν ἐκ τῆς εἰρημένης διατάξεως·

propter praedictum metum hoc interpretari et lege nostra fieri manifesta, quia nihil laesa sit aut ipsa aut filius circa eius successionem ex memorata constitutione.

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεοπιζόμεν, εἰ τις μοναστήριον ᾤκησεν ἀνὴρ ἢ γυνὴ πρὸ τῆς ἐρηθείας ἡμῶν διατάξεως ἢ καὶ μέχρι νῦν οἰκεῖ, καὶ μάλιστα παίδων ὑπόντων, μηδεμίαν ἔχειν ἀνάγκην εἶν τῆν αὐτῶν περιουσίαν εἰσάγειν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀλλὰ τῷ πατρὶ ἢ τοῖς πατρὶ παραπέμψειν εἴτε τὸ πᾶν εἴτε καὶ μέρος τῆς οἰκείας περιουσίας, ἢ καὶ ὃν βούλονται τρόπον τὰ οἰκεία διευθετῆσαι πρὸς γαμῶν· ὅλα τὸν πρότερον ἐκείνον νόμον ἐτέρᾳ ἡμῶν ταύτῃ διατάξει διερμηνεύοντων. τοὺς γὰρ ἀπᾶς πρὸ τοῦ εἰρημένου ἐμπροσθεν ἡμῶν νόμου μοναστήρια κατοικήσαντας οὐδὲν ἂν ὀ μετα ταῦτα θεθεῖς νόμος λυπήσειεν ἢ ἀφέλοιτό τι τῶν ἐμπροσθεν αὐτοῖς εἰς ἀδειαν δεδομένων· οἱ δὲ τοῦ πρότερον ἡμετέρου νόμου παντελῶς ἐμποδῶν ἱσχυμένον, διότι οὐδὲ τῶν ἐγκωροῦντων ἐστὶ τοῦτο γενέσθαι. ἐχρῆν γὰρ πρότερον διατάξασθαι, καὶ οὕτως εἰσελθῆναι εἰς τὸ μοναστήριον· εἰ δὲ οὐδενὸς τότε τούτου νόμου κειμένου εἰς τὸ μοναστήριον εἰσῆλθε, πῶς ἂν γένοιτο δυνατὸν ἀναστραφῆναι τῆν τάξιν τοῦ νόμου, καὶ ἀπαιτήσαι τοὺς πρότερον εἰσελθόντας ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκεῖνα ποιῆσαι, ἵπερ πρότερον ἀγνωσμένα παρὰ τῆς θείας ἡμῶν ὑστερον ἐκινῆσθαι διατάξεως; ἀλλ' ἕκαστον προσήκει κατὰ τοὺς ἐναντοὺς καιροὺς ἐκδέξασθαι, καὶ τὰ μὲν μετὰ τὸν νόμον οὕτω ἔρτειν γίνεσθαι ὡς ὁ νόμος βούλεται, εἰ δὲ τι πρὸ τοῦ νόμου παροικολούθησε, τοῦτο μὴ ἀνακινεῖν μηδὲ ἀνερευνᾶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προτιμον καταλιμπνίειν σχήματος. Ὅδε τοῦτον ὁ νόμος ἐπὶ ἐρημνείᾳ χρηστῇ κείσθαι τῆς προτέρας ἡμῶν ἐκείνης διατάξεως, ὥστε αὐτῆν ἐν τοῖς μετ' αὐτῆν χρόνοις ἀπ' οὗ γέγονεν χωρὶν ἔχειν καὶ τοῖς μετ' αὐτῆν ἀποστατομείοις ἀνδράσιν ἢ γυναῖξι κείσθαι· καὶ ἐντῆ τῆν ἐξουσίαν ἢ ἐκείνοις φυλαττέτω μηδὲν τῶν πρὸ αὐτῆς πολυπραγμονοῦσα, ἀδείας οὐσης τοῖς ἐμπροσθεν ἀνδράσιν ἢ γυναῖξι κατοικήσασιν ἢ

5 Propterea sancimus, si quis monasterium habitavit vir aut mulier ante praedictam nostram constitutionem aut hactenus habitat, et maxime filiis existentibus, nullam habere necessitatem nunc eorum substantiam (introducere) in monasterium, sed filio aut filiae transmittere aut totam aut etiam partem suae substantiae aut etiam quo voluerit modo res suas disponere: utpote primam illam legem alia nostra hac constitutione interpretante. Eos enim qui semel ante memoratam dudum nostram legem monasteria inhabitaverunt in nullo postea posita lex contristatura est aut ablatura est eorum quid quae prius eis ut liceat data sunt; neque prius nostra lege impedimentum penitus faciente, eo quod neque possibile sit hoc fieri. Et oportuisset prius disponere et ita ingredi in monasterium; si vero nulla tunc tali lege posita in monasterium ingressa est, quomodo fieri potuerit converti ordinem legis et exigere eos qui prius ingressi sunt in monasterium illa facere quae prius ignorata postea per sacram nostram constitutionem sunt innovata? Sed unumquemque competit secundum sua tempora expectare, et ea quidem quae post legem sunt ita quaerere fieri sicut lex vult, si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commovere neque perscrutari, sed in priori figura relinquere.

1 Haec igitur lex pro interpretatione utili posita sit prioris nostrae illius constitutionis, ut illa in posterioribus temporibus ex quo facta est locum habeat et his qui postea convertentur viris ac mulieribus posita sit, sibi que potestatem in illis custodiat, nihil horum quae ante eam fuerunt perscrutando, cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus

porro (propter) eum quem diximus metum constitutionem illam interpretationem instrui et lege nostra manifestum fieri oportet nullo aut mulierem ipsam aut filium circa successionem eius damno ex dicta constitutione affici:

1. propterea sancimus, si quis in monasterio habitaverit sive vir sive mulier ante dictam nostram constitutionem vel etiam usque adhuc habitat, praesertim si liberi superstites sint, ut nulla iis nunc necessitas sit bona sua in monasterium inferendi, sed ad filium filiosve vel omnia vel partem propriorum bonorum transmittant, vel etiam quo velint modo de propriis rebus disponant: quandoquidem priorem illam legem ipsi hac altera constitutione interpretamur. Nam qui semel ante supra dictam legem nostram monasteria intraverunt, eos nulla molestia lex postea lata afficiet neque quidquam auferet eorum quorum iis antea copia erat facta: cum prior lex nostra nullo modo impedimento sit, quoniam id ut fiat ne admitti quidem potest. Oportuit enim prius disponere, et ita monasterium ingredi: quodsi nulladum eiusmodi lege lata monasterium ingressus est, qui fieri poterit ut ordo legis invertatur atque ab iis qui antea ingressi sunt exigatur, ut in monasterio illa faciant, quae prius ignorata per divinam nostram constitutionem postea innovata sunt? Verum secundum sua quoadque temporu accipere decet, eaque quae post legem sunt, ita facienda curare ut lex vult, si quid vero ante legem contigit, id neque sollicitare neque perscrutari, sed in priore statu relinquere. Haec igitur lex ad opportunam interpretationem prioris illius constitutionis nostrae lata sit, ut ea temporibus quae eam sequantur ex quo facta est locum habeat, usque qui post eam rebus humanis renuntiant viris mulieribusve lata sit; atque in illos sibi potestatem servet nec quicquam eorum quae ante eam fuerunt exagilet, ut liceat iis qui antea monasteria habitaverunt vel etiam

1 διὰ ex ε add. Osenbrüggen || *ταύτην (cf. rubr. et v. 12sq.) ταύτην M hoc ε, ταῦτα vel τοῦτο Osenbrüggen || 6 ἢ καὶ] καὶ om. ε || 8 αὐτῶν vulg. || 9 ἢ τοῖς πατρὶ] aut filiae ε || 13 ἐτέρας ἡμῶν ταύτης διατάξεως διερμηνευούσης Zachariae (ex ε), qua correctione non opus || 27 ἐαντῶν M, corr. Scrimyer

1 haec vulg. || 2 aut ipsa aut ipso filius aut filius V¹ || 3 ex] et ex VT¹ || constitutione] eius constitutione R || 6 vir] ubi V¹ || constitutionem nostram T, nostram om. R || 8 necessitatem ect.] sitatem — 11 res suas scr. R² in ras. 2 versuum || 9 introducere addidi, cf. nov. V c. 5 (inducere add. Spangenberg) || 10 etiam om. R² || sue partem R² || 11 etiam om. T¹ || 13 hac] .. V¹ || enim om. R¹ || 14 memoratam] memoratam constitutionem R¹ ||

legem nostram T¹ || 15 postea] posita R¹ || posita lex ect.] ta lex — 17 nostrae legis suppl. V² in spat. vac. 14 || versus || 16 est aut om. V² || ablata R¹ || est om. V² vulg. || * quid quae] queque T¹ que vel quae R² V² T¹ vulg. || que prius — 19 prius scr. R² in ras. (vel spat.) 2 versuum || 17 nec V² || neque priore Beck || nostra lege Beck] nostre legis V nostrae legi R² vulg. legi nostrae T¹ || 19 sit possibile R² || hec T, om. R² || * Et] ut libri (utpote Beck) || potuisset R² T¹ || 20 in om. T || Si vero — 23 ingressi sunt scr. V² in spat. 24 versuum || nulla nunc T¹ tunc nulla V² || 22 potuerit R vulg.] poterit V² quae potuit T² oportuit T¹ || 25 sunt V² in ras. || 27 quae quidem T || 31 pro] per R¹ || 32 prioris] .. R¹ || illa] in illa R¹ || 34 his] is V || propterea R post eam T¹ || conuertuntur V || 35 sibi] sibi V || 36 horum om. V] ante eam V] antea RT vulg.

(καὶ) μέχρι νῦν οἰκοῦσι μοναστήρια, καὶ μάλιστα παιδων ὑπὸντων, τὰ ἑαυτῶν πράγματα ὃν βούλονται διατιθέναι τρόπον.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμου κατὰ τὸ σὴνθεσ διὰ προγραμμάτων οἰκείων ἅπασιν ποιῆσαι φανερὰ σπενυσάτω. Dat. id. Oct. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. ind. II.

qui habitaverunt aut etiam hactenus habitant monasteria, et maxime filiis existentibus, suas res quo volunt disponere modo.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem sollemniter per programmata sua omnibus facere manifesta festinet. Dat. v. idus Octobres CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne viro claud. [a. 538] rissimo consule.

ΩΖ

10

LXXVII. Auth. LXXVIII. Coll. VI tit. 5

Η ΛΙΑΤΑΞΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΟΜΝΥΟΝΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΙΜΩΡΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΒΛΑΣΦΗΜΟΥΝΤΑΣ.

R UT NON LUXURIETUR CONTRA NATURAM NEQUE IURETUR PER CAPILLOS AUT ALIQUID HUIUSMODI NEQUE BLASPHEMETUR IN DEUM R

15

Idem Aug. Constantinopolitanis.

(Προοίμιον.) Πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς εὖ φρονούσιν προδήλον εἶναι νομιζομεν, ὅτι πᾶσι ἡμῖν ἐστὶ σποδὴ καὶ εὐχὴ τὸ τοῖς πιστευθέντας ἡμῖν παρὰ τοῦ δεσπότην Θεοῦ καλῶς βιῶν καὶ τὴν αὐτοῦ εὐρεῖν ἐν δόξῃ μένειν, ἐπειδὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία οὐ τὴν ἀπώλειαν ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν σωτηρίαν βούλεται, καὶ τοὺς πταίσαντας καὶ διορθουμένους δέχεται ὁ Θεός. διὸ πάντα προτρέπομεν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον κατὰ τὸν λαμβάνειν καὶ τὴν αὐτοῦ ἐμμένειν ἐπιχαλεῖσθαι, καὶ ἴσμεν ὅτι πάντες οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες καὶ τὸν αὐτοῦ ἔλεον περιμένοντες τοῦτο ποιῶσιν.

(Praefatio.) Omnibus hominibus qui recte sapient manifestum esse putamus, quia omne nobis est studium et oratio, ut crediti nobis a domino deo bene vivant et eius inveniant placationem, quoniam et dei misericordia non perditionem sed conversionem et salutem vult, et delinquentes qui corriguntur suscipit deus. Propter quod omnes invitamus dei timorem in sensibus accipere et invocare eius placationem, et novimus quia omnes qui deum diligunt et eius misericordiam sustinent hoc faciunt.

Nov. LXXVII (Authent. LXXVIII = Coll. VI tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, praeterea in cod. Monacensi gr. 380 saec. XIII—XIV f. 363 (C) corpori collectionum constitutionum ecclesiarum inserta. — Epit. Theod. 77, Athan. 12, 3. Iulian. const. LXXI.

usque adhuc habitant viris mulieribusve, praesertim si liberi supersint, de rebus suis eo quo velint modo disponere.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur more solito per edicta propria omnibus manifesta facere studeat.

LXXVII.

CONSTITUTIO DE AFFICIENDIS SUPPLICIO IIS QUI PER DEUM IURANT QUIQUE BLASPHEMANT.

Praefatio. Omnibus hominibus qui sapient manifestum esse arbitramur omnia nos et studia et vota in eo collocare ut ii qui nobis crediti sunt a domino deo recte vivant et eius clementiae participes fiant, quoniam dei quoque benignitas non interitum sed conversionem et salutem vult, eosque qui peccaverunt et in viam redeunt suscipit deus. Propterea omnes hortamur ut dei timorem in animo habeant et clementiam eius implorent, ac scimus omnes qui deum diligunt et misericordiam eius expectant id facere.

1 καὶ addidi ex ε (cf. p. 380, 6) om. M || 7 subscr. om. Iul. || id. Oct. M, id. Oct. Ath. || v. id. Oct. ε μηνὶ ἰουλίῳ (ex priorum novellarum subscriptionibus male repositum) Theod. || CP. — anno XII ε || imp. dn. Iustinianu pp. aug. ann. XII M βασιλείας Ἰουστινιανού τὸ μβ' Ath., om. Theod. || 8 Iohanno uc. cons. ind. β M. Iohanne uc. consule ε ὑπάτειρ Ἰωάννου ind. α' Theod., ὑπάτειρ Ἀπώνος (Ἰωάννου Fabrotus) Ath. || 11 rubr. Περὶ τῶν ἀσελγαινόντων ἢ ὀμνούντων κατὰ Θεοῦ κειμήλις ἢ τοῖχος ἢ τῶν τοιοῦτων Ath. (cf. ε); Διώταξις (Διώταξις περὶ index f. 3, Δία rubr.) τοὺς φῶσιν ἀσελγαινόντας καὶ τοὺς ὀμνούντας κατὰ τοῖχος τσ καὶ κειμήλις καὶ τῶν τοιοῦτων κελύουσας (index, κελύει rubr.) ταῖς ἐσχάταις ὑποβάλλεσθαι τιμωρίας (in marg. Διώταξις οξ') C; De his qui per capillum dei aut per exipit iurant vel alio modo blasphemia contra deum immortalatem utuntur Iul.; Περὶ ὀμνούντων Theod. || 13 τιμωρεῖσθαι ante κατὰ τοῦ Θεοῦ coll. L, post βλασ-

φουμούντας cum Haloandro vulg. || 16 inscriptione caret MLC Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐδικτον Ath. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλιταις ex ε ins. cum Haloandro vulg. || id. πᾶσὶ ἐστὶν ἡμῖν C || 21 sq. Cf. Ezechiel. 33, 11 || 25 λαβεῖν C || 26 οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες om. C || 27 ἑαυτοῦ M || τοῦτο] περὶ τοῦτο L

3 voluerit R || 7 subscriptionem dedimus ex Vet Bamb. I || v. id. octubr. V quinto id. octubr. Bamb. I || Cap. impr. dono Iust. V Cp. imp. dnn. Iustin. Bamb. I || 8 Iohanni viro clatso V || 10 Ry OH. LXXVIII V || 11 luxurientur T || 13 capillos (cf. p. 382, 16) dei add. vulg. || aliquid] aliorum quidem T || 14 neque om. V || blasphemetur V || 16 constantinopolitanus V || 18 eat om. V || 20 et eius inueniat (inueniant R²) add. R², om. R¹ || 21 et dei] dei et dei V¹ || 22 qui corriguntur — 362, 1 comprehensio scr. R² in ras. 3 versuum || 23 suscepit libri, corr. vulg. || 25 diligunt om. V || 26 sustineant R

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ τινες ὑπὸ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας συν-
 εχόμενοι καὶ ταῖς βαρύτερας ἀσελγείας ἑαυτοὺς ἐνέ-
 θεον καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως τάναντία πράττουσι,
 καὶ τοῦτους παρεγγυώμεν λαβεῖν κατὰ νόον τὸν τοῦ
 Θεοῦ φόβον καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀπέχεσθαι
 τῶν τοιούτων διαβολικῶν καὶ ἀτοπῶν ἀσελγῶν, ἵνα
 μὴ διὰ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων ὑπὸ τῆς τοῦ
 Θεοῦ δικαίας ὀρχῆς εἰρηδῶσι καὶ αἱ πόλεις μετὰ τῶν
 οἰκούντων ἐν αὐταῖς ἀπολλύμεναι. διδασκόμεθα γὰρ
 διὰ τῶν ἁγίων γραφῶν, ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν
 πράξεων καὶ πόλεις τούτους ἀνθρώπους συναπάλλοντο.
 1 Ἐπειδὴ δὲ τινες πρὸς τοὺς εἰρημένους καὶ βλάσ-
 φημα ῥήματα καὶ ὄρκους περὶ Θεοῦ ὁμνύουσι τὸν
 Θεὸν παροργίζοντες, καὶ τοῦτοις ὁμοίως παρεγγυώμεν
 ἀποσχέσθαι τῶν τοιούτων βλασφημῶν ῥημάτων καὶ
 15 τὸν ὁμνῆσαι κατὰ τριχίς τε καὶ κεφαλῆς καὶ τῶν
 τοῦτοις παραπλησιῶν ῥημάτων. εἰ γὰρ αἱ κατ' ἀν-
 θρώπων γινόμεναι βλασφημίαι ἀνεκδέχονται οὐ κατα-
 λιμπάνονται, πολλῶν μάλλον ὁ εἰς αὐτὸ τὸ Θεῖον βλασ-
 φημῶν ἄξιός ἐστι τιμωρίας ὑποστῆναι. διὰ τοῦτο οὖν
 20 πάντα τοὺς τοιοῦτους προτρέπομεν ἐκ τῶν εἰρημέ-
 των πλημμελημάτων ἀποσχέσθαι καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ
 φόβον κατὰ νόον λαμβάνειν καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς κα-
 λῶς βυθῶσιν. διὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα πλημμελήματα καὶ
 ἡμοὶ καὶ σιμαροὶ καὶ λοιμοὶ γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο
 25 πειραινόμεν τοῖς τοιούτοις ἀποσχέσθαι τῶν εἰρημέ-
 των ἀτοπιμάτων, ὥστε μὴ τὰς αὐτῶν ἁπολείσαι ψυ-
 χῆς. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ἡμῶν νομοθεσίαν
 εἰρηδῶσι τινες τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντες πλημμελήμασι,
 πρότερον μὲν ἀναξίους ἑαυτοῦσι ποιοῦσι τῆς τοῦ Θεοῦ
 30 φιλανθρωπίας, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων ἵπο-
 2 στίθονται τιμωρίας. Ἐπετρούσαμεν γὰρ τῷ ἐν-
 δοξοτάτῳ ἐπίρχῳ τῆς βασιλείδος πόλεως τοὺς ἐπιμέ-
 νοντας ταῖς εἰρημέναις ἀτοπίαις καὶ ἀσεβείαις πράξεσι
 καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν νομοθεσίαν συνέχειν καὶ
 35 ταῖς ἐσχάταις νουβίλλαις τιμωρίας, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ
 παραβληπῆν τὰς τοιαύτας ἀμαρτίας εἰρηδῆ καὶ ἡ πό-
 λις καὶ ἡ πολιτεία διὰ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων
 ἀδικωμένῃ. εἰ γὰρ καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν παρ-
 αἰεσίαν τινες τοῖς τοιοῦτοις εὐρίσκοντες συγκρούου-
 40

Igitur quoniam quidam diabolica instigatione com-
 prehensi et gravissimis luxuriis semetipsos inseru-
 erunt et ipsi naturae contraria agunt, et istis iniungimus
 ab huiusmodi diabolicis et futurum
 5 iudicium accipere in sensibus dei timorem et futurum
 illicitis luxuriis, ut non per huiusmodi impios actus
 ab ira dei iusta inveniantur et civitates cum habita-
 toribus earum pereant. Docemur enim a divinis
 scripturis, quia ex huiusmodi impiis actibus et civi-
 10 tates cum hominibus pariter perierunt.

1 Et quoniam quidam ad haec quae diximus et
 blasphema verba et sacramenta de deo iurant deum
 ad iracundiam provocantes, et istis iniungimus ab-
 stinere ab huiusmodi blasphemis verbis et iurare
 per capillos et caput et his proxima verba. Si enim
 contra homines factae blasphemiae impunitae non
 relinquuntur, multo magis qui ipsum deum blasphem-
 non
 relinquantur, multo magis qui ipsum deum blasphem-
 15 praedictis dignus est supplicia sustinere. Propterea igitur
 omnibus huiusmodi praecipimus a praedictis delictis
 abstinere et dei timorem in corde percipere et se-
 qui eos qui bene vivunt. Propter talia enim del-
 20 dicta et fames et terrae motus et pestilentiae fiunt,
 et propterea admonemus abstinere ab huiusmodi
 praedictis illicitis, ut non suas perdant animas. Sin
 autem et post huiusmodi nostram admonitionem in-
 veniantur aliqui in talibus permanentes delictis, pri-
 25 mum quidem indignos semetipsos faciunt dei mi-
 sericordia, post haec autem et legibus constitutis
 30 subiciuntur tormentis.

2 Praecipimus enim gloriosissimo praefecto regiae
 civitatis permanentes praedictis illicitis et impiis
 actibus et post hanc nostram admonitionem et com-
 prehendere et ultimis subdere suppliciis, ut non ex
 contemptu talium inveniantur et civitas et respublica
 per hos impios actus laedi. Si enim et post hanc
 nostram suasionem quidam tales invenientes hos

I. Quoniam autem nonnulli vi diabolica constricti et gravissimae luxuriae se dederunt et ea agunt
 quae ipsi naturae contraria sunt, his quoque deuntiamus, ut dei timorem et iudicium futurum animo com-
 prehendant et abstineant a diabolica illa atque illicita luxuria, ne propter eiusmodi impias actiones per
 iustam dei iram eveniat ut ipsae civitates cum habitatoribus suis pereant. Ellocemur enim per sacram
 1 scripturam propter eiusmodi impias actiones vel urbes simul cum hominibus periisse. Quoniam
 vero nonnulli praeter ea quae diximus etiam blasphema verba et sacramenta per deum iurant dei iram
 concitantes, his quoque similiter denuntiamus, ut abstineant ab eiusmodi blasphemis verbis et a iurando
 per capillos et caput atque similibus horum verbis. Nam si maledicta in homines collata non inulta re-
 2 relinquuntur, multo magis is qui ipsum deum blasphemat dignus est qui supplicio subiciatur. Propterea
 igitur omnes eiusmodi homines hortamur ut a peccatis quae diximus abstinere et dei timorem animo
 comprehendant et sequantur eos qui recte vivunt. Propter eiusmodi enim peccata et fames et terrae
 motus et pestes oriuntur, ideoque monemus illos ut abstineant a sceleribus quae diximus, ne suas perdant
 2 animas. Nam si qui etiam post istam admonitionem nostram reperiantur in iisdem peccatis perseverantes,
 ii primum quidem dei clementia se ipsos indignos reddunt, deinde autem suppliciis quoque lege constitutis
 2 subiciuntur. Praecipimus enim gloriosissimo praefecto regiae urbis, ut eos qui in illicitis illis et
 2 impiis actionibus etiam post hanc admonitionem nostram perseveraverint, comprehendant et ultimis
 suppliciis subiciant, ne ex contemtionem talium peccatorum eveniat ut et urbs et respublica per impias
 eiusmodi actiones iniuria afficiatur. Si qui enim etiam post hanc adhortationem nostram eiusmodi ho-

1 ὑπὸ] ἀπὸ C || 3 αὐτῆς τῆς φύσεως] τῆς τούτου
 φύσεως L || 4 τοιούτοις Lc] τούτους MC (cf. v. 14) || κατὰ
 νόον om. C || 9 οἰκούντων ἐν αὐταῖς] ἐνοικούντων C ||
 11 πόλεις M] τοῖς ἀνθρώποις συναπάλλοντο (συναπάλλο-
 12 λοντο M) ML] σὺν ἀνθρώπων (sic) ἀπάλλοντο C ||
 14 τούτους C || ὁμοίως om. ε || παρεγγυώμεθα L ||
 15 ἀπέχεσθαι C || 16 ὁμνύουσι L] τριχίς τε] τρυχόστε
 (σε v corr.) τδ L || 21 ἐκ delendum videtur || 22 ἀπέχε-
 23 σθαι LC || 25 λοιμοὶ οἱ λοιμοὶ C || λοιμοὶ] λιμοὶ C ||
 26 τοῖς τοιούτοις C || 27 αὐτῶν (ε) αὐτῶν MLC ||
 ἀπολείπει LCc] ἀπολείπει M || 28 νομοθεσίαν LCc] νο-
 29 μοθεσίαν M || 29 τοῖς αὐτοῖς] talibus (i. e. τοιούτοις) ε ||
 ἐπιμένοντες C || 33 ἐπιμένοντας C || 35 ἡμῶν L || νομοθεσίαν
 LCc] νομοθεσίαν M || συνέχειν] ἐπέχειν C et comprehen-

dere ε || 37 ἀμαρτίας om. ε || 38 διὰ τῶν τοιούτων] per
 hos ε || 39 καὶ et 40 τοὺς om. C || 40 συγκρούουσαν αὐτοῖς
 M] τούτους συγκρούουσι L τούτους συγκρούωσι C ε

3 ista R¹ || 5 ab om. R¹ || 6 ut] aut V¹ ut si R¹ ||
 per] propter RT² || 7 iusta om. V¹ || inveniuntur RVT¹ ||
 8 eorum RVT¹ || docemus R¹ V^o || 9 scripturi R¹ ||
 10 omnibus RT¹ || 12 hoo R || 13 blasphemia RIT² ||
 sacramento V || 17 facta V¹ || blasphemiae R || 20 omnibus
 omnibus hominibus T vulg. || praecipimus VT || 21 timore
 R || 22 et pestilentiae] et om. V^o || 30 subiciuntur Brck ||
 32 praecipimus V] praecipimus RT vulg. || enim] enim
 et RT² et T¹ || 33 illicitis] et illicitis R¹ || 34 et post]
 et del. T² || 38 talem V

σιν αὐτοὺς, ὁμοίως παρὰ τοῦ δεσπότου Θεοῦ κατα-
κριθήσονται. καὶ αὐτοὶ γὰρ ὁ ἔνδοξότατος ἐπαρχος,
ἂν ἐνρῆ τινὰς τοιοῦτο ἢ πλημμελοῦντας καὶ τὴν
ἐκδίησιν εἰς αὐτοὺς μὴ ἐπαγάγῃ κατὰ τοὺς ἡμετέ-
ρους νόμους, πρότερον μὲν ἔνοχος ἔσται τῇ τοῦ Θεοῦ
κρίσει, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἀγανακτικῶν ὑπο-
στήσεται.

subtercelaverint, similiter a domino deo condemna-
buntur. Et ipse enim gloriosissimus praefectus si
invenerit quosdam tale aliquid delinquentes et via-
dictam in eos non intulerit secundum nostras leges,
5 primum quidem obligatus erit dei iudicio, post haec
autem et nostram indignationem sustinere.

ΘΗ

LXXVIII. Auth. LXXIX. Coll. VI tit. 6

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΥΧΟΥ
ΜΗ ΔΕΙΣΘΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΧΡΥΣΩΝ ΔΑΚΤΥΛΩΝ 10
ΚΑΙ ΠΑΙΔΓΕΝΕΙΑΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΠΟΙΗ-
ΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΩΙΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΕΠΙ
ΤΩΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΥΤΘΕΝ
ΗΑΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΠΟΙΕΙΝ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ ΓΗΗΣΙΟΥΣ. ΕΙ ΔΕ ΚΑΙ 15
ΔΟΥΛΗ ΕΤΥΓΧΑΝΕ, ΚΑΙ ΑΥΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕ-
ΡΑΝ ΕΙΝΑΙ ΤΗ ΠΟΙΗΣΕΙ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΓΗΗΣΙΟΥΣ.

R. UT LIBERTI DE CETERO NON EGEAINT
AUREO ANULO ET UT PRISTINIS RESTITUAN-
TUR NATALIBUS. ET CELEBRATIONE DOTA-
LIUM INSTRUMENTORUM IN LIBERTIS MU-
LIERIBUS FACTA EX HOC IPSO IAM ETIAM
NUPTIAS LEGITIMAS FIERI ET FILIOS SUOS.
SI NUPER ETIAM ANCILLA FUIT ET IPSAM
LIBERAM ESSE CELEBRATIONE DOTIS ET
NUPTIAS LEGITIMAS ET QUI EX EA PRO-
CESSERINT SUOS R₂

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἔνδοξοτάτῳ ἐπαρχῶ τῶν 20
ἀνατολικῶν πρωτευριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδινα-
ριῶν καὶ πατρικῶν.

Idem Aug. Iohanni pp. Orientis secundo ex consule
ordinario et patricio.

(Προοίμιον.) Τελείων ἡμῖν ἀπάντων τῶν ἀγα-
θῶν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ δεδομένων, ᾗθ' ἦμεν
χρηταί καὶ αὐτοὶ τὰς τῶν οἰκετῶν ἐλευθερίας, ἐπειδὴν 25
παρὰ τῶν δεσποτῶν τῆς προτέρας ἀπειλλάττοντο τί-
χης, πυντοίως αὐτοῖς καθαρὰς τε καὶ ἀνοθεύτους καὶ
τελείως ἀποτελέσαι. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς τῶν δε-
διτικῶν ἰβρωσ τὰς ἐλευθερίας ἀπηλλάξαμεν, καὶ τὰς
λατινότητας ὡς ἀτελεῖς ἐξεβόλαμεν καὶ τὰς iterationas 30
περιττῶς ἀπεθήραμεν καὶ τὸν Ιουλιανὸν νόμον καὶ τὸ
Largianum ἐμισήσαμεν δόγμα ὡς μίτην καὶ τὴν ἀρ-
χὴν εἰσαχθέν καὶ ὀρθῶς ὑστερον ἐκβεβλημένον, καὶ

(Praefatio.) Perfectis (nobis) bonis omnibus a
magno deo datis, aestimavimus oportere et ipsi ser-
vorum libertates, cum a priori conditione a dominis
liberantur, omnino eas puras eis et infucatas et
perfectas efficere. Et propterea etiam dediticiorum
iniuria liberavimus libertates et latinitates velut im-
perfectas exclusimus et iterationes superfluas demon-
stravimus et Iuniam legem et Largianum odivimus
senatusconsultum utpote initio inaniter introductum
et recte postmodum reprobatum, solamque valere

Nov. LXXVIII (Authent. LXXIX = Coll. VI tit. 6: gloss.) Graece extit in ML, cap. 1 (Θεσπιζόμεν, εἰ τις . . .)
et 2 in B 48, 26, 1. — Epit. Theod. 78 (inde 1 et 2 B²), Athan. 18, 2. Iulian. const. LXXII.

mines deprehendant eosque tegant celando, similiter a domino deo condemnabuntur. Atque ipse quoque
gloriosissimus praefectus si quos reppererit tale quid peccantes neque poena eos secundum leges nostras
affecerit, primum quidem dei iudicio obnoxius erit, deinde autem nostram quoque indignationem subibit.

LXXVIII.

NE LIBERTI IN POSTERUM INDIGEANT IURE AUREORUM ANULORUM ET RESTITUTIONIS
NATALIUM. ET UT CONFECTIO DOTALIUM INSTRUMENTORUM CUM LIBERTABUS ILICO
IAM ET NUPTIAS LEGITIMAS REDDAT ET LIBEROS LEGITIMOS. QUODSI ETIAM SERVA
FUERIT, UT ET IPSA PER CONFECTIIONEM DOTIS LIBERA SIT ET NUPTIAE LEGITIMAE
SINT ET NATI EX EA LEGITIMI.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, ex consule ordinario
et patricio.

Praefatio. Cum perfecta nobis omnia bona a magno deo data sint, ipsi quoque existimavimus
servorum libertates, quando a dominis priore conditione liberentur, omnibus modis puras et incorruptas
et perfectas esse efficiendas. Ac propterea et a contumelia dediticiorum solvimus libertates. et latinitates
ut imperfectas exprosimus, et iterationes superfluas declaravimus, et legem Iuniam atque Largianum
senatusconsultum respuimus tamquam et ab initio temere introductum et postea recte exprosum, et solum

2 ἑπαρχος C || 3 εἶρος L || 7 subscriptione caret libri, Ath., Iul. Ἐξερωνήθη μὴδ ἰουλιῶν ὑπατεία Βελισσαρίου (i. e. a. 535) Theod., quod probat Zachariae; de annis 538/539 conlatabt Bivener || 9 rubr. Ὡστε — παλιγενεσίας B. Ὡστε τοὺς ἀπελευθερούς τοῦ λοιποῦ χρόνου δακτυλλοῦ καὶ παλιγενεσίας μὴ δεῖσθαι καὶ τὰ ἐξῆς Ath. Περί προικῶν καὶ περί ἀτελευτήρας Theod. || 11 παλιγενεσίας L (et sic infra) || 20 * ἐπαρχος ML || 21 * ὀρδιναρίῳ ML vulg. (et sic semper) || 23 Τελείων εἰθ. Ath. cod. || 27 αὐτοῖς καθαρὰς τε L | αὐτοῖς καθαρὰς τε M eas puras eis ε || 28 sq. Cf. Cod. 7, 5, 6 || 29 δακτυλλοῦ M δευτικῶν L¹ δευτικῶν L² || 30 latinotutas M latinárika (latinatixas L²) καὶ L || ἐξεβόλλομεν ML || iterationas M iterationas L² iterationas L¹ || 31 ἰουλιανὸν L ἰούλιον M || 32 largianum L largitianum M || καὶ om. ε

1 subtercelauerint V vulg. | subtercelauerunt RT || 2 et enim ipse R || 6 sustinebit vulg. || 8 sq. Ro. LXX.VIII. V || 9 non egeant aureo annulo V | aureo non egeant annulo R aureo annulo non egeant T || 15 nuper] s. v. uel in super T || fuerit T^a vulg. || 16 celebracionem R || 17 qui] quae V || 20 orienti T || ex consule] et consule V exc. RT exconsuli vulg. || 23 nobis add. vulg. || bonis omnibus VT | omnibus bonis R vulg. || 24 existimavimus R existimavimus vulg. || ipsi V¹ | ipsas RV² T vulg. || 26 omnino eas puras eis] ipsi omnino puras vulg. || infucatas vulg. | infucatas (infiscatas V¹) libri || 27 efficere] accipere R || Et om. V || dediticiorum RVT¹ || 28 latinitatis R¹ V¹ T¹ || 29 interationes superfluas V¹ iter actiones superflua T¹ superfluas iterationes R || 31 initio] inuito R¹ in initio R¹ V² T² || 32 inprobatum R

μόνη κρατεῖν τὴν ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἐπὶ τῶν ἐλευθεριῶν ἠβουλήθημεν, οὐ τύποις οὐχ ἡλικίαις οὐχ ἑτέρῳ τινὶ τὸ πρῶγμα διακρίνοντες. Ἐπειδὴ δὲ αἰετι κρείττον περι τῶν ἡμετέρων ὑπάρχον βουλευόμενοι καὶ αὐτὸ τὸ τελειότερον δεδομένον μείζουσιν ᾤθημεν δεῖν ταῖς προσθήκαις αὐξήσαι·

romanam civitatem in libertatibus voluimus, non locis non actatibus non alio quodam causam discernentes. Quoniam autem semper aliquid melius de nostris subiectis tractamus, et ipsum quod perfectius datum est [a] maioribus aestimavimus oportere adiectionibus ampliari:

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεσπιζομεν, εἴ τις ἐλευθερίας οἰκέτην ἢ θεράπαιαν αὐτοῦ πολίτας αὐτοῦς ἀποφῆγει ῥωμαίους (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔξεστιν), ἴστω παρὰ τοῦδε τοῦ νόμου, ὡς ὁ τὴν ἐλευθερίαν λαβὼν ἔξει παρεόμενον εὐθὺς καὶ τὸ τῶν χρυσῶν δακτυλίων καὶ τὸ τῆς παλιγγενεσίας δικαίον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἰτήσεται τούτο παρὰ τῆς βασιλείας ἐτι οὐδὲ δεήσειται παντελῶς οὐδεμίαις πολυπραγμοσύνης, ἀλλὰ τῆς ἐλευθερίας ἰσχυρὴ πάντα ταῦτα συνεισελεύσεται. τῆσδε ἡμῶν τῆς νομοθεσίας ἐκ τῆς παρουσίας ἡμέρας ἀρχομένης, οὐ γὰρ τι τῶν ἐμπροσθεν γενομένων περιεγραζόμεθα, βεβαιούμεν δὲ μᾶλλον ἅπαντα τὰ προσειρηγότα, ὥστε κρατεῖν αὐτὰ καθ' οὐδ' ἐγένοντο τρόπους. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν θεσπιζομεν.

propterea sancimus, si quis manumittens servum aut ancillam suam cives denuntiaverit romanos (neque enim aliter licet), sciat ex hac lege, quia quod libertatem accepit habebit subsequens mox et aureorum anulorum et regenerationis ius, et non iam ex necessitate hoc a principibus postulabit neque indigebit omnino ulla scrupulositate, sed libertatis virtute haec omnia subsequentur. Hac nostra lege ex praesenti die incobante: non enim aliquid horum quae prius facta sunt perscrutamur, firmamus ergo omnia praecedentia, ut valeant secundum eos quos facta sunt modos. Sed haec quidem sic habere sancimus.

20

CAPUT II.

Ἐκείνο δὲ προσεπισκίπτομεν, ὥστε μηδὲν μηδὲ μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον βλάπτεσθαι τὰ πατρωνικὰ δίκαια ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς ἐνομοθετήσαμεν, ἐφ' ὧν περὶ ὅλων αὐτὰ προσώπων ἐφυλάξαμεν, πλὴν εἰ μὴ καὶ τούτων τὸν ἀπελεύθερον ἀπαλλάξαιεν ὁ τὴν ἐλευθερίαν δωρησάμενος, ἢ κατὰ φιδεικόμισσον τοῦτο καταλιπὼν ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν τοῦτο προσθεῖς. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο δοίη, παντελῶς ὁ ἡλευθερωμένος ἀφείσθω καὶ τοῦ πατρωνικοῦ δικαίου, διότι τοῦτο ἐκείνος ἐπίσκηψεν. ἐχέτωσαν μὲν οὖν ἅπαντα ταῦτα οἱ τῆς ἐλευθερίας ἐξωμένοι, φυλαττέωσαν γὰρ μὴ καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν θείαν διάταξιν τοῖς εἰς τοιαύτην αὐτοῦς ἄγουσι τιμὴν πῦσαν αἰδῶ καὶ τὸ γε κολουόμενον obsequium καὶ τὴν ἐκ τῶν νόμων ὀρθῶς εἰσενηγεμένην reverentiam. καὶ μὴ καὶ ἀπ-

Illud vero adicimus, ut nihil neque post hanc legem nostram laedantur patronatus iura illa quae nos sancimus, in quibuscumque omnino haec personis servavimus, nisi tamen etiam ab his libertum qui libertatem donavit absolverit, aut per fideicommissum hoc relinquens aut in ipsa libertate hoc adiciens. Nam si hoc dederit, omnino qui manumittitur absolvetur etiam a patronatus iure, eo quod hoc ille expressit. Habeant itaque haec omnia qui libertatem meruerunt, verumtamen servant etiam post hanc nostram constitutionem eis qui ad talem eos perduxerunt honorem omnem reverentiam, et hoc quod vocatur obsequium et reverentiam recte legibus introductam; quin etiam abstineant aut mani-

35

cap. II summam habet Anonymus Bodleianus (ἐκ τῆς νεαρᾶς νομοθεσίας κεφ. γ') op. Zachariae Anecd. p. 213 (cf. idem Ius Graeco-Rom. IV p. 4)

valere romanam civitatem in libertatibus voluimus, ita ut neque locis neque actatibus neque alia re ulla causam discerneremus. Quoniam vero semper aliquid melius erga subiectos nostros meditantibus etiam ipsum quod perfectius est datum maioribus incrementis augendum duximus:

I. propterea sancimus, si quis manumisso servo vel ancilla sua eos cives romanos declaraverit (neque enim aliter licet), ut is sciat ex hac lege eum qui libertatem accepit tanquam consecrarium et aureorum anulorum et restitutionis natalium ius statim habiturum esse, neque id necessario ab imperatore amplius petiturum neque omnino ulla sollicitudine opus habiturum, sed vi libertatis haec omnia simul accessura esse. Atque haec nostra lex ex praesenti die initium capiet: neque enim quicquam eorum quae prius facta sunt sollicitamus, immo confirmamus praeterita omnia, ut valeant secundum eos quibus facta sunt modos. Sed hoc quidem ita se habere sancimus.

II. Illud vero praeterea praecipimus, ne ulla in re, ne post hanc quidem legem nostram, iura patronatus violentur ea quae nos sancimus, quibus quidem in personis omnino ea servavimus, nisi si ab iis libertum solverit is qui libertatem donavit, sive per fideicommissum hoc reliquit sive etiam in ipsa manumissione hoc adiecit. Nam si hoc quoque dederit, omnino is qui manumissus est etiam a iure patronatus liberetur, quoniam hoc ille praecipit. Habeant igitur haec omnia qui libertatem meruerunt, verum tamen servant etiam post hanc nostram divinam constitutionem iis qui ad eiusmodi honorem eos adducunt omnem verecundiam et obsequium quod vocatur et reverentiam per leges recte introductam; iam vero

3 διακρίναντες vulg. || 4 *τι κρείττον (deli ex ε) τὸ κρείττον MI || βουλευόμεθα M | tractatus ε; βουλευόμεθα Zachariae || 5 τὸ om. M || 8 αὐτοῦ) αὐτοῦ vulg., τὴν αὐτοῦ BP | αἰ τοῖς om. ε || 19 δὲ μᾶλλον M | οὐν LBε || 19 τόποις L^a || 21 μηδὲ om. L || 23 ἐνομοθετήσαμεν| Cod. 6, 4, 4 (cf. ib. 3) || 25 τούτων M^aBP || 26 φιδεικόμισσον BP φιδεικόμισσον M φιδεικόμισσον L || 27 καὶ om. L BPε || 28 καὶ om. ε || 32 θείαν om. ε || 33 ἀγνοῦσι BP | τιμῆς L^a || 34 ὀβsequium M ὀψέριον LB || 35 ὀρθῶς om. L || ῥεβ-erentiam M τιμῆν LB || ἀπεχεσθω L

mus V] estimamus R existimavimus T vulg. || adiectionibus) ••poit• (positis V²) adiectionibus add. V, del. V³ || 11 generationis R¹ || ex om. R¹ || 12 principibus V¹ || 16 perscrutantur VT¹ | ergo omnia praecedentia ut V² | omnia ergo praecedentia ut R | ergo praecedentia omnia ut T | ergo praecedentia aut V¹ || 17 eos quos) eos per quos V³ T²; eos deleri malim || 21 rubr. De reverentia et obsequio patronis a libertis (a libertis patrono R) praestanda et de ingratia libertis RT in marg. (ex Iul.) || 22 illa) illa vero V³ || 23 sancimus T¹ | sancimus R sanctimus V || 24 serubimus libri, corr. Beck || 26 hoc adiciens R) hec adiens V || 27 hoc R V² | hec T om. V¹ | qui] quia R¹ || 28 absolubitur V¹ || a om. R || 29 hoc] hec T om. R; | habeat V || 31 ci RVT || 33 quod] quodquod T¹ || reuerentia R¹ || 34 introductum R¹

1 volumus V¹ vulg. | volumus RV² T || 2 etatis R¹ T² etates V¹ | causa V¹ || 3 aliquod R || 4 et V] etiam RT vulg. || quod] qui R || 5 a del. Osenbrüggen || estimavi-

εἰς τὴν ἡμετέραν ἢ χειρῶν ἢ ἐπιβουλῆς ἢ τῶν ἄλλων, ἐξ ὧν ἀπελεύθεροι τοῦτοῦτο τε πράττοντες ἀναδούλωσιν κατὰ τοὺς περὶ τούτων γεγραμμένους ὑφίστανται νόμους καὶ ἀποκαθίστανται τῇ προτέρᾳ τύχῃ. εἰ γὰρ οὐδένα παντελῶς ἀχάριστον εἶναι περὶ τὸν δωρησάμενον συνεωρήσαμεν, κἂν εἰ τῶν ευγενεστάτων εἴη, ἀλλὰ τὰς δωρεὰς ἀκύρους ἀπεφήναμεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν ἤδη γρηφεῖσι νόμοις καὶ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστην παρ' ἡμῶν κελουμένοις, πῶς ἂν ἀνασχοίμεθα τὸν ἐλευθερωτὴν τὸν ἐν ἰσῷ καιρὸς περὶ τὸν ἀπελεύθερον διαγενόμενον παρ' αὐτοῦ τι παθεῖν πονηρὸν ἢ ὕβρις τινὸν τραχείας καὶ ἀπρεπεῖς ἢ πληγὰς ἢ μεγάλην καὶ ἀφόρητον ὑποστήναι ζημίαν; ἀλλ' εἰ τι τούτων νομίμοις ἀποδείξουσιν ἐλέγξεισιν πατρῶν ὁ τὴν ἐλευθερίαν δοῦς ἢ καὶ οἱ τούτου παῖδες, μετὰ τοῖς εἰρημένους ἔλεγχουσιν τὸν ἀπελεύθερον τῷ προτέρῳ δώσωμεν σχήματι, τῆς μὲν τῶν ὀνομάτων περιεργασίας καὶ τῆς διὰ ταῦτα ζημίας ἕπαντας ἀπαλλάττοντες, τὸ δίκαιον δὲ πανταχοῦ καὶ ἰσον καὶ νομοθέτῃ πρέπον καὶ ἀρέσκον θεῷ τῷ τε ἀπελευθερῷ τῷ τε πάλαι δεσπότη φωνησάντες. Ὡστε ἴστωσαν μὲν καὶ ἀπελεύθεροι καὶ ευγενεῖς, εἴτε οἱ πόρῃν ἐλευθερωθέντες, εἴπερ ὁρθῶς αὐτοῖς τοῦτο περιηλοτιμηταί, εἴτε οἱ μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον εἰς ἐλευθερίας ἀφικνούμενοι, ὡς ευγενεῖς δὲ ἤδη γενόμενοι βιοῦντας, καὶ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τοῖς ἐλευθερωταῖς ἀποδιδώσασιν, ὥστε μὴ πάλιν αὐτοὺς καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ευγενείας ἐκπεσεῖν ὡς ἀγνώμονας καὶ ἀχάριστους ἐληλεγκμένους καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου καταδικασμένους. ἔσονται γὰρ οὕτω διηνεκῶς ἐλευθεροί τε καὶ ευγενεῖς, εἰ τοῖς ἐλευθερωταῖς καὶ τοῖς τούτων πασι ἐν ἀδολοτῶν τε καὶ ἐλευθερῶν τὴν ἑαυτῶν αἰδῶ τε καὶ reverentiam καὶ ευγνωμοσύνην φυλάξουσιν. ὧν δὲ τηρουμένων οὐ μήποτε εἰς τὴν ἐμπροσθεν κατολισθήσουσι τύχην.

CAPUT III.

Εἰ δέ τις ἀπελευθερῶν ἀγαγῆσθαι βουληθεῖται καὶ 35 γησιαν ποιήσασθαι γαμετὴν ὅποιουσιν ἀξίας ὧν,

bus aut insidiis aut aliis ex quibus liberti tale aliquid agentes rursus servitutem sustinent secundum de his scriptas leges et restituntur priori conditioni. Nam si nullum penitus ingratum esse circa 5 donatorem permisimus, licet fuerit bene natus, sed donationes infirmas pronuntiavimus in his quae dum a nobis scriptae sunt legibus et in his quae a nobis cotidie praecipuntur, quomodo patiemur manumissorem, qui aequalis patri circa libertum factus est, ab eo aliquid pati malignum aut iniurias forsitan asperas et indecentes seu plagas aut maxime intolerabilia sustinere dispendia? Sed si quid horum legitimis probationibus convicerit passum se qui libertatem dedit vel eius filios, post praedictas 15 probationes libertum in priori restitimus habitu, nominum quidem perscrutatione et propter haec dispendiis omnes eripientes, iustitiam autem ubique et aequitatem et quod legislatorem decet et quod placet deo et libero et dudum domino conservant.

1 Quapropter sint quidem et liberti et ingenui, sive hi qui dudum manumissi sunt et evidenter eis hoc largitum est, sive illi qui post hanc nostram legem ad ingenuitatem venient, et tamquam bene nati iam facti vivant et debitum honorem manumissoribus reddant, ut non denuo et libertate (et) benenatione cadant tamquam indevoti ingrati convicti et a lege damnati. Erunt namque ita perpetue liberi et ingenui, si manumissoribus eorumque filiis inconsumam et liberam suam venerationem et reverentiam devotionemque servaverint, quibus videlicet conservatis numquam ad priorem relabentur fortunam.

CAPUT III.

Εἰ δέ τις ἀπελευθερῶν ἀγαγῆσθαι βουληθεῖται καὶ 35 γησιαν ποιήσασθαι γαμετὴν ὅποιουσιν ἀξίας ὧν,

Si quis autem libertam ducere voluerit aut legitimam facere coniugem cuiuslibet dignitatis existens,

capitulum III et IV maior pars fuit in B 32, 1, 3, unde c. III Εἴ τις ἀπελευθερῶν — 386, 5 διάδοχοι et IV Καὶ οὕτω — 386, 23 χαρίζομεθα habet Πείρα 49, 25 p. 231 Zach. (= P). 386, 26—29 Εἰ στρατιώτης καταλίπη προσβίον τῶν οἰκείων — δοκεῖ Tipucitus. (Eiusdem loci 386, 26 sq. summum ex Ath. habet lib. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 18 p. 197 Heimb.)

abstineant vel a vi vel ab insidiis vel a reliquis propter quae liberti qui tale quid committunt secundum leges de his scriptas in servitutem revocantur et priori conditioni restituntur. Etenim si neminem omnino ingratum esse adversus donatorem passi sumus, etiamsi ex nobilissimis sit, sed donationes irritas declaravimus in legibus iam a nobis scriptis in iisque quae cotidie a nobis praecipuntur, quomodo sinamus manumissorem, qui patris instar erga libertum se praestitit, ab eo quicquam mali pati, vel contumelias forte atroces et indignas vel plagas vel magnum et intolerabile damnum subire? Verum si quid horum se perpessus esse legitimis probationibus evicerit is qui libertatem dedit vel etiam filii eius, post dictas probationes libertum priori statui restituemus, quippe qui nominum quidem ambagibus atque damno inde oriundo omnes liberemus, usquequaque autem quod iustum et aequum est et legislatorem decet et deo placet tam libero quam veteri domino servaverimus. Itaque sint quidem et liberti et ingenui sive qui antea manumissi sunt, si quidem diserite hoc iis praebitum est, sive qui post hanc nostram legem ad libertatem pervenerint, vivant autem tamquam ingenui iam facti, et debitum honorem manumissoribus praestent, ne rursus libertate et ingenuitate priventur ut inverecundi et ingrati convicti et a lege condemnati. Sic enim erunt perpetuo liberi et ingenui, si manumissoribus eorumque liberis sinceram et liberam suam verecundiam et reverentiam et pietatem custodierint, quibus servatis certe numquam in priorem conditionem relabentur.

III. Si quis autem libertam ducere voluerit et legitimam uxorem facere, cuiuscumque dignitatis

3 τούτου L || νόμους Cod. 6, 7, 2.3 (cf. 3, 12) || 8 ἤδη παρ' ἡμῶν om. L || νόμοις Cod. 8, 55 (56), 10 || 9 ἂν om. L || ἀνασχοίμεθα Bp || ἀνασχοίμεθα MLBf || 12 μὲν γὰρ καὶ ἀφόρητον maxime intolerabilia ε || 13 ἐποστήναι (sic) L¹ ἐπιστήναι L² || 14 *ἐλέγξει Bp (cf. ε) ἐλέγξει ML vulg. || 15 καὶ om. ε || οἱ ἢ Bp, om. Bf || 16 post ἀπαλλύθρον verba διαγενόμενον — πονηρὸν ex v. 11 corr. reperit L¹ || δώσωμεν M δώσωμεν L || 17 περιεργίας Bp || διὰ ταύτης Bp || 22 εἴπερ et ε || 28 ἀγνώμονας τε καὶ ἀχάριστους ἐληλεγκμένους Bp || 32 reuerentiam L reverentiam M τιμὴν L s. v., B || 35 καὶ aut ε

4 nullus V^a || circa om. R || 7 scripta RVT || 8 patiemus V¹ || 9 qui quia V^a || factus est om. R¹ || 11 plaga R¹ || 12 intolerabilia RVT¹ || 13 propriationibus V || se — 14 filios V² in ras. || 15 constituimus R restituemus Beck || 16 perscrutationem VT || haec VT] hoc R vulg. || 17 eripietes V¹ || 18 legislationem R || 19 libero V¹ || 21 quidem om. R || 22 hii RVT || et] si Beck evidentes V¹ || eius R¹ || 23 nostram legem VT] legem nostram R vulg. || 24 venient, et Beck] venientes libri || 26 denuo] de uno V^a || et add. vulg. || 29 filius R¹ || 31 conseruans R || 32 ad om. V² || 35 rubr. Si libertinam suam patronus uxorem (uxorem om. T) habere (dixerit vel habere R) maluerit RT in marg. (ex lul.) || ducere RT²] deducere VT¹ || aut] et Beck

γαμικὰ συνταττέω συμβόλαια· ταύτην γὰρ μόνην απαιτούμεν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τὴν παρατήρησιν, καὶ ἕστωσαν καὶ οἱ προλαβόντες παῖδες καὶ οἱ μετὰ τὰ προικῶα τεχθέντες ἐλεύθεροί τε καὶ εὐγενεῖς, καὶ γνήσιοι γε μὴν τῷ πατρὶ διάδοχοι, τῆς αἰτήσεως τῶν χρυσῶν δακτυλίων καὶ τοῦ δικαίου τῆς παλιγγενεσίας ἀππλλαγμένοι, καὶ οὐδεμίαν παντελῶς ἔχοντες διαφορὰν πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ἐν γεγονότων συνοικείσθαι. ἐλευθερία γὰρ τῆς μητρὸς καὶ πρὸς γε συμβόλαιον γαμικὸν τὴν γοιῆν ἐλευθερὰν τε καὶ εὐγενῆ καὶ τῷ πατρὶ διάδοχον ἀποδείξουσιν.

nuptialia conficiat documenta; hanc enim solam post manumissionem observationem adicimus. Et sint etiam praecedentes filii et qui post dotalia nati sunt liberi et ingenui et sui et patri successores, a postulatione aureorum anulorum et pristinorum natalium liberati nullamque penitus habentes differentiam ad cetera ingenuorum matrimonia. Libertas enim matris et insuper documentum nuptiale sobolem liberam et ingenuam et patri succedentem demonstrabunt.

CAPUT IV.

Καὶ οὕτω τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀληθείας ὅλοι γινόμεθα, ὥστε εἴ τινα καὶ δουλευούσης τῆς γυναικὸς ἐξ αὐτῆς γένοιτο παῖδες, βουληθεῖη δὲ ἐκείνος ὑστέρων τὴν γαμετὴν ἐλευθερῶσαι καὶ προικῶα συντάξαι 15 συμβόλαια, ἅμα τῇ τῶν προικῶων γραφῇ καὶ τοῖς παισὶν ἀρῴσει τὸ τε τῆς ἐλευθερίας ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς γνησιότητος δίκαιον· οὐκ ἐπιζητούντων ἡμῶν ἰδιάζουσιν ἐλευθερίαν ἐπὶ τοῖς παισὶ γενέσθαι, ὥστε ἢ συνελευθερωθῆναι τῇ μητρὶ ἢ καὶ μετ' αὐτὴν ἢ καὶ 20 πρὸ αὐτῆς ἴσως τὴν ἐλευθερίαν λαβεῖν, ἀλλ' ἅμα τῇ γραφῇ τῶν γαμικῶν συμβολαίων εὐδὴς αὐτοῖς καὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρίζομεθα. τί γὰρ ἂν μείζον δεῖξαιεν ὁ πατὴρ ἐλευθερίας τῶν παίδων σημείον ἢ τὸ τὴν γαμετὴν ἀποφῆναι καὶ ἐλευθερῶσαι ὁμοῦ καὶ γνήσιαν 25 τῇ τῶν γαμικῶν συμβολαίων γραφῇ; εἰ γὰρ στρατιώτης καταλιπὼν πρεσβείον τῶν οικῶων τινὶ θεραπεύοντων αὐτῇ τὴν δόσιν τοῦ πρεσβείου καὶ τὴν ἐλευθερίαν διδόναι δοκεῖ, πῶς οὐκ ἂν πολλῶ μᾶλλον ὁ πατήρ, εἰ γοῖται συμβόλαιον γαμικόν, ἔξει τοὺς ἑαυ- 30 τοῦ παῖδας ἐξ αὐτοῦ δὴ τούτου καὶ μόνου καὶ ἐλευθέρους καὶ γνησίους διαδόχους; οὐ γὰρ ἂν τις αὐτὸν οἰηθεῖ βουληθεῖν τὴν μὲν τῶν παίδων μητέρα γνήσιαν εἶναι καὶ τηλικούτων αὐτῇ χάρισσασθαι πάρεργον ἥδονης, τοὺς ἑαυτοῦ δὲ παῖδας τοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ 35 φύνας σπερμάτων ἔτι καταλιμπάνειν δουλεύοντας. 1 Ταῦτα ὁμοίως μὲν ὑπὲρ τῶν ἐλευθερωτῶν ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν ἀπελευθέρων ἐνομοθετήσαμεν. εἰ γὰρ μὴ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα τοῖς ἐλευθερωταῖς φυλάξομεν, ὀκνηροτέρους ἴσως τοῖς ἀνθρώπους περὶ τὴν 40

Et ita rebus et veritate toti efficitur, ut si cui etiam ex serviente muliere procreentur filii et voluerit ille postea mulierem manumittere et dotalia conficere documenta, mox cum ipsa dotis inscriptione et filii competet libertatis simul et suorum ius, non requirentibus nobis specialem libertatem in filiis fieri et simul manumitti cum matre aut post eam vel ante eam forte libertatem accipere, sed scriptione nuptialium documentorum mox eis etiam libertatem donamus. Quod enim maius utique ostensurus est pater libertatis filiorum indicium quam [quod] uxorem ostendere liberamque simul et legitimam nuptialium documentorum conscriptione? Si enim miles relinquens legatum alicui suarum ancillarum ipsa donatione legati et libertatem dare videatur, quomodo non multo magis pater, si documentum nuptiale conscripserit, habebit proprios filios ex hoc solo et liberos et legitimos successores? Neque enim quilibet eum putaturus erit voluisse filiorum quidem matrem legitimam esse et hoc tam magnum ei donasse opus libidinis, proprios autem filios ex suo natos semine adhuc relinquere servituros.

1 Haec similiter quidem pro manumissoribus similiter autem pro manumissis sanximus. Nam si ea quae in praecedentibus dicta sunt manumissoribus non servamus, segniores forsitan homines circa liber-

sit, nuptialia componat instrumenta: hanc enim solam observationem post libertatem requirimus. Atque filii tam ante quam post dotalia instrumenta nati liberi et ingenui sint, et legitimi utique heredes patri suo, petitione aureorum anulorum et iuris restitutionis natalium liberati, nulla omnino a reliquis ingenuorum coniugii differentia admissa. Libertas enim matris et insuper nuptiale instrumentum subolem et liberam et ingenuam et successuram patri demonstrabunt.

IV. Atque ita tota mente versamur in rebus et veritate, ut si cui etiam dum mulier in servitute est, ex ea liberi nati sint, isque postea uxorem manumittere et dotalia instrumenta componere velit, simul cum dotalium instrumentorum scriptione etiam liberis tam libertatis quam legitimorum ius competat; neque requirimus specialem in liberis libertatem, ita ut vel una cum matre manumittantur vel etiam post eam vel etiam ante eam forte libertatem accipiant, sed simul cum scriptione instrumentorum nuptialium statim iis etiam libertatem largimur. Quod enim maius libertatis liberorum signum pater daturus est quam quod uxorem liberam simul et legitimam ostendat per scriptionem dotalium instrumentorum? Nam si miles qui legatum suorum servorum alicui reliquit ipsa datione legati etiam libertatem dare videtur, quidni multo magis pater, si instrumentum nuptiale scripserit, suos filios ex hac quidem sola re et liberos et suos heredes habiturus sit? Neque enim putaverit quispiam eum voluisse matrem quidem liberorum legitimam esse ac tantum ei voluptatis incrementum esse gratificatum, liberos autem suos ex ipsius semine natos 1 relinquere servituros. Haec pariter tam pro manumissoribus quam pro libertis sanximus. Nam nisi ea quae prius dicta sunt manumissoribus servemus, segniores fortasse homines ad libertatem largiendum

1 συνταττέω P || 2 απαιτούμεν R¹ adicimus ε || 5 γε μὴν om. P et ε || 8 συνοικέων L || 11 ἀποδείξουσιν M^oL || 12 καὶ τῆς ἀληθείας om. P || 13 δουλευούσης P || 14 ἐξ αὐτοῦ ML¹ || 16 καὶ om. P || 19 ὥστε ἢ ὥστε ἢ καὶ P, et ε || 21 ἀλλ' ἅμα M | ἀλλὰ LPε || 25 καὶ ἐλευθέρων (ἐλευθέρων L^o) Lε | ἐλευθέρων M || 26 εἰ. Cf. Cod. 6, 21, 7. Dig. 29, 1, 40 § 2 || 27 πρεσβείων | ληγάτων s. v. L || 28 θεραπεύοντων ancillarum (i. e. θεραπευόντων) ε || 31 ἐξ αὐτοῦ δὴ τούτου καὶ μόνου | ex hoc solo ε || 33 μητέραν L

3 et qui | et om. R¹VT || 4 sui et R¹T vulg. | s cum spat. vac. 12 fere litt. V¹ sui V² sint R³ || successio-

nes R || 5 pristinum RVT¹ || 6 nullamque | nullam (scr. m. 2 in spat. vac.) V || 7 ingenuorum R^o || 12 veritate V vulg. | usurpat RT || tuti (tuti tuti R^o) RT || efficitur R¹ efficiuntur T; leg. afficitur? | si cui | sicut V || 13 praecedentur R || 14 mulierem postea R || 15 dotis inscriptione (cf. p. 383, 16) | dotalium scriptione Beck || 16 competit R competit V¹ || 18 et simul | et om. R¹ | post eam VT² | postea RT¹ vulg. || uel ante V² in ras. || 19 scriptionem VR² conscriptione vulg. || 20 libertate T^o libertati R²T^b || 22 libertates R¹ | iudicium R²T | iudicium R¹V || quod om. vulg. || 27 nuptiali R^o || 28 proprios filios V² in ras. || et liberos | et om. R¹ || 33 natus V¹ || 38 autem om. R || sanximus RT || 40 fortasse R

τῆς ἐλευθερίας φιλοτιμίαν ἀποτελέσομεν· ἡμῖν δὲ πᾶσα καθεστῆκε σπουδὴ τὰς ἐλευθερίας κρατεῖν τε καὶ ἰσχυρεῖν καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνδρῶν τε καὶ ἀξάνεσθαι πολιτεία. καὶ γὰρ δὴ ταύτης ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐπὶ Λιβύης καὶ ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας τηλικούτους ἤρμαθα πολέμους ὑπὲρ τε τῆς πρὸς θεῶν δόξης ὑπὲρ τε τῆς τῶν ὑπηκόων ἐλευθερίας.

tatis largitatem efficitur. Nobis autem omne extat studium subsistere libertates atque valere et in nostra florere et augeri republica. Etenim huius causa desiderii et in Libya et in Hesperia tanta suscepimus bella et pro recta ad deum religione et pro subiectorum pariter libertate.

CAPUT V

Ποιούμεθα δὲ ξέρον οὐδέν, ἀλλὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων ἀκολουθοῦντες. ὥσπερ γὰρ Ἀντωνίνος ὁ τῆς εὐσεβείας ἐπιώνυμος, ἔξ οὐπερ καὶ εἰς τρεῖς τὰ τῆς προσηγορίας ταύτης καθήκει, τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας πρότερον παρ' ἑκάστου τῶν ὑπηκόων αἰτούμενον καὶ οὕτως ἐκ τῶν καλονομένων περὶ πηγάριον εἰς ῥωμαϊκὴν εὐγένειαν ἄγον ἐκείνοις ἅπασιν ἐν κοινῷ τοῖς ὑπηκόοις δεδωρότα, καὶ ὁ γὰρ Θεοδοῖος ὁ νέος μετὰ Κωνσταντίνου τὸν μέγαν, τὸν τῆς ἱερᾶς ταύτης πόλεως οἰκιστὴν, τὸ τῶν παιδῶν δίκαιον πρότερον αἰτούμενον ἐν κοινῷ δέδωκε τοῖς ὑπηκόοις, οὕτω καὶ ἡμεῖς τούτο δὴ τὸ τῆς παλιγγενεσίας τε καὶ τὸ τῶν χρυσῶν δακτυλίων ἑκάστῳ τῶν αἰτούντων διδομένων καὶ ζημίας παρεχόμενον ἀφορμὴν καὶ πολιπραγμοσύνην καὶ τῆς παρὰ τῶν ἐλευθερωτῶν δέομενον ἀνδραγαθίας ἅπασιν ὁμοίως τοῖς ὑπηκόοις αὐτόθεν δίδομεν. ἀποκαθίσταμεν γὰρ τῆς φύσεως τοῖς τῆς εὐγενείας ἀξίους οὐ καθ' ἕνα τὸ λοιπὸν, ἀλλὰ πάντας ἐφεξῆς τοὺς ἐλευθερίας παρὰ τῶν κεκτῆμένων ἄξιουμένους, ἵνα καὶ ταύτην μεγάλην τιμὴν καὶ γενικὴν φιλοτιμίαν τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις προσδεδίημεν.

Facimus autem novum nihil, sed egregios ante nos imperatores sequimur. Sicut enim Antoninus Pius cognominatus, ex quo etiam ad nos appellatio haec pervenit, ius Romanae civitatis prius ab unoquoque subiectorum petitus et taliter ex eis qui vocantur peregrini ad Romanam ingenuitatem deducens ille hoc omnibus in commune subiectis donavit, et Theodosius iunior post Constantinum maximum sacramentissimae huius civitatis conditorem filiorum prius ius petitum in commune dedit subiectis, sic etiam nos hoc videlicet regenerationis et aureorum anulorum ius unicuique petentium datum et damni et scrupulositatis praebens occasionem et manumissorum indigens auctoritate omnibus similiter subiectis ex hac lege damus. Restituimus enim naturae ingenuitate dignos non per singulos de cetero, sed omnes deinceps qui libertatem a dominis meruerunt, ut et hanc magnam quandam et generalem largitatem nostris subiectis adiciamus.

(Ἐπίλογος.) Ὅσα τοίνυν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑπηκόων φιλοτιμίας παρέστη τῷ ἡμετέρῳ κράτει κἂν τῶνδε τῶ νόμῳ, ταῦτα ἢ σὴ ὑπεροχῇ μανθάνουσα τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις [κατὰ ταύτην τὴν εὐδαιμόνα πόλιν] ὅπλα ποιησάτω διὰ προγραμμάτων οἰκίαν ἐν ταῦτά τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὥστε μαθεῖν ὅτι τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἐπ' ἑκάστῳ κηδόμεθα τὰ πρὸς λογιστικῆς ἀντιῶν νομοθετοῦντες. κρατήσῃ δὲ ὁ νόμος ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἅπασι καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀποβαίνοσσι θεύμασι· τὸ γὰρ φθάσαν οὐ περιεργασόμεθα.

(Epilogus.) Quae igitur pro subiectorum indulgentia placuerunt nostrae clementiae per hanc legem, haec tua celsitudo cognoscens nostris subiectis faciat manifesta per programmata propria et hic et in provinciis, ut discant quia nostrorum subiectorum per omnia curam habemus ea quae pro utilitate eorum sunt sancientes. Valebit autem lex haec in subsequentibus omnibus et eis qui post eam emergerint casibus; quod enim recessit non perscrutatur.

Dat. xv. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. ann. XII. Apione v. c. cous.

Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XII. Apione viro clarissimo consule.

efficiemus: verum omne nobis studium id agit, ut libertates et valeant et vim habeant utque in nostra republica et floreat et augeatur. Etenim huius desiderii gratia et in Libya et in Occidente tanta bella suscepimus cum pro recta de deo opinione tum pro subiectorum libertate.

V. Neque vero novi quicquam facimus, sed optimos eorum qui ante nos fuerunt imperatores sequimur. Sicut enim Antoninus qui ex pietate cognomen habuit, a quo quidem ad nos quoque ista appellatio delata est, Romanae civitatis ius, quod antea unicuique subiectorum petendum erat atque ita demum ex peregrinorum qui vocantur statu ad Romanam ingenuitatem ducebatur, omnibus in commune subiectis donavit, et Theodosius iunior post Constantinum magnum, sanctae huius civitatis conditorem, ius liberorum quod antea impetrandum erat in commune subiectis dedit, ita nos quoque illud quidem ius restitutionis natalium et aureorum anulorum, quod unicuique petenti dabatur et damnorum atque ambiguum copiam praebat et manumissorum auctoritate indigebat, omnibus pariter subditis ilico damus. Restituimus enim naturae eos qui ingenuitate digni sunt non singulos in posterum, sed omnes deinceps qui libertate a dominis dignantur, ut et hanc magnam et generalem liberalitatem subiectis nostris impertiamus.

Epilogus. Quaecumque igitur pro subiectorum commodis hac quoque in lege potentiae nostrae placuerunt, ea tua sublimitas cognoscens subiectis nostris [in hac felici civitate] per edicta propria et hic et in provinciis manifesta faciat, ut intellegant nos subiectis nostris omni tempore prospicere, quae ad utilitatem eorum pertinent sancientes. Valebit autem lex in omnibus qui futuri sunt casibus quique post eam emergerint; neque enim id quod praeteriit sollicitamus.

τῆς ἐλευθερίας] subiectorum pariter ε || 10 Ἀντωνίνος ὁ τῆς εὐσεβείας ἐπιώνυμος] immo M. Antoninus Caracalla (cf. Dig. 1, 5, 17) || 11 καθῆκε L || 13 αἰτούμενον] petitus ε || peregrinorum ML || 14 ἄγον Haloander] ἄγον libri || ἐκείνος] ille hoc ε || 15 Θεοδοῖος] Cod. 8. 54(59), 1 || 21 ἀφορμὴν] ἀφορμὴν καὶ παρεχὸ [παρεχὸ del. L] || 23 ἀνδραγαθίας L || ἀνδρῶν] ex hac lege ε || 24 ἀποκαθίσταμεν L || 30 κἂν τῶνδε τῶ νόμῳ ML] per hanc legem ε || 31 ταῦτα] δηλοῦνται multil Zachariae sine causa || 32 post ὑπηκόοις verba προσδεδίημεν· ὅσα τοίνυν — τῷ ἡμετέρῳ κράτει (v. 29 — 30) err. rep. M] κατὰ — πόλιν ommissa in ε seclusi || 39 subscr. om. Iul. || xv. k. Febr. M] καλάνδρον Φεβρουαρίου Ath. μηνί φεβρουαρίῳ Theod. kal. Sept. ε || CP ε] CR. CP M || imp. dn. Iustiniani pp. a. ann. XII. Mε] βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ β' Ath. βασιλείας ἔτε β' Theod. || 40 Apione (sic) no. cons. M(ε), ὑπατεία τοῦ ὑπερφυσιστάου Ἀπίωνος Theod. ὑπατείας Ἀπίωνος Ath.

1 efficiemus R² vulg. || omnem V commune R¹ || existat R || 3 et huius enim V¹ || * causa desiderii] causae (om. V) desiderio libri || 4 libia RVT || esperia — 9 sequimur scr. R² in rus. 2 versum || 5 ad] A(R²), corr. R³ || pro] de T¹, om. R⁽²⁾ || 12 petitus] petitum vulg. || 13 peregrini V¹ || 16 prius ius petitum] post inspectum R¹ || 19 unique R || 20 praebens T² vulg. || praebentem R¹ T¹ V praebentes R² || indigens T² vulg. || indigentem RVT¹ || 21 ex] et RT¹ del. T² || 22 ingenuitatem V || 24 et hanc] et hanc nostram V, et om. RT || 32 per programmata] propter gramata R || 34 pro om. V¹ || 35 sunt om. V || lex haec VT] haec lex R vulg. || 36 qui] quae R¹ || post eam] postea V² T || 39 subscriptionem praestant V Bamb. I Ambra-censis || sept. Bamb. I Ambr. septemb. V || cap. V || impr. don. Iust. V imp. dna. Iustin. Bamb. I imp. dōnus Iust. Ambr. || 40 consule ante Apione coll. Bamb. I || uiro clarissimo V no. 1. clarissimo Ambr.

ΘΘ

ΠΑΡΑ ΤΙΣΙ ΧΡΗ ΔΙΚΑΖΕΣΘΑΙ
ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΡΙΑΣ.

& APUD QUOS OPORTEAT
CAUSAM DICERE MONACHOS ET
ASCETRIAS &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ 5
καὶ οἰκουμένικῳ πατριάρχει.

Idem Aug. Menae beatissimo archiepiscopo et
generali patriarchae.

(Προοίμιον.) Πρῶγμα μαθόντες ἐπὶ ταύτης τῆς
βασιλείδος πόλεως οὐκ ὀρθῶν γίνεσθαι ᾧθήθημεν κοινῶ
νόμῳ τοῦτο θεραπεύσαι, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ ταύτης
τῆς εὐδαιμόνου πόλεως, εἰς ἅπασαν δὲ αὐτὸν τὴν
ὑπῆκουον ἐκτείνοντες. τινεὶ γὰρ τὴν τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως σεμνότητα βουλόμενοι διαφθερίσειν, εἰ τινα
δικῆν ἔχοισιν δῆθεν ἢ πρὸς μοναχοὺς ἢ πρὸς ἀσκη-
τριάς, προσίαι τοῖς πολιτικοῖς ἀρχουσιν, οἱ δὲ ἐκπέ-
πουσι πράκτορας ἀξιούοντας ἐνδύνειν τε γενέσθαι τῶν
ἱερῶν τόπων καὶ μοναχῶν ἐξέλκειν καὶ μοναστήριας
ἴητοι ἀσκητριάς ἐνοχλεῖν ἴσως καὶ ἀθεάτοις οὐσαις
κάντηθεν ὕβριν τε καὶ σύγχυσιν οὐ μικρὰν τοῖς
προσεκνητοῖς γινέσθαι τόποις.

(Praefatio.) Rem cognoscentes non rectam fieri
in hac regia civitate communi lege aestimavimus hoc
mederi, incohantes quidem ab hac felicissima civi-
tate, in omnia vero eam quae subiecta sunt disten-
dentes. Quidam enim volentes corrumpere ortho-
doxae fidei honestatem, si quidam litem habuerint
quasi cum monachis aut ascetriis, civiles iudices
interpellant, at illi mittunt executores praesentes
accedere intra loca sancta et monachos trahere at-
que monastrias vel ascetrias inquietare, forsitan eas
quae non videntur: et hinc iniuriam et confusionem
non parvam adorabilibus fieri locis.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖσιν θεσπίζομεν, εἴ τις οἰανοῦν ἔχοι 20
δικῆν πρὸς τινὰς τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητῶν ἢ τῶν
ἱερωμένων παρθένων ἢ γυναικῶν ἐν μοναστηρίοις
ὅλας οὐσῶν, τῷ Θεοφιλεστάτῳ πόλεως ἐκάστης ἐπι-
σκόπῳ προσίειναι, τὸν δὲ πέμπειν καὶ μετὰ πάσης
σεμνότητος τε καὶ εὐσχημοσύνης τὰ περὶ τῆς τῶν
προσώπων παρουσίας διατάττειν, εἴτε δέου διὰ τῶν
ἠγορευμένων εἴτε διὰ τῶν ἀποκρισθαι εἴτε δὲ ἐτέ-
ρων τινῶν παραγίνεσθαι αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς ἱερα-
τικῆς σεμνότητος τὸ πρῶγμα ἐξετάζειν καὶ κρίνειν,
καὶ πολιτικοὺς μὴ εἶναι παντελῶς αὐτοῖς δικαστάς 30
μηδὲ καταισχύειν τὴν αὐτῶν σεμνότητα, ἱκανῶν
ὄντων τῶν Θεοφιλεστάτων ἐκάστης πόλεως ἐπισκόπων

Propterea igitur sancimus, si quis quamcumque
habuerit causam cum aliquibus venerabilibus sancti-
monialibus aut sacratis virginibus aut mulieribus
omnino in monasteriis consistentibus, deo amabilem
civitatis illius episcopum interpellat, ille vero mittat et
cum omni honestate quae sunt de personarum praesentia
disponat, sive oportet per abbates sive per
responsales sive per alios quoslibet hoc fieri; ipse
vero cum omni veneratione sacerdotali causam examinet
et iudicet, et civiles non sint penitus eis iudices
neque confundant eorum honestatem, cum idonei
sint deo amabiles singularum civitatum episcopi et

Nov. LXXIX (Authent. LXXX = Coll. VI tit. 7: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubricam cf. ad 390, 16). —
Epi. Theod. 19, Athan. 1, 15 (inde Coll. const. eccl. III 1, 15), Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 536 Pitra. Iulian.
const. LXXXIII.

LXXIX.

APUD QUOS CAUSAM DICERE OPORTEAT MONACHOS
ET SANCTIMONIALES.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio. Rem non iustam comperti in hac regia urbe committi existimavimus communi lege
eam sanandam esse, ut initium quidem caperemus ab hac felici urbe, ad omne autem imperium nostrum
eam extenderemus. Nonnulli enim orthodoxae fidei gravitatem minuere volentes, si quam sorte litem sive
cum monachis sive cum sanctimonialibus habent, civiles iudices adeunt, hi autem executores mittunt, qui
sacra loca intrare et monachos extrahere et sanctimonialibus sive ascetriis molestiam exhibere audent,
quas forte ne videre quidem liceat: atque inde non exigua iniuria et perturbatio adorandis locis infertur.

I. Propterea igitur sancimus, si quis qualemcumque litem habeat cum quibusdam ex religiosissimis
monachis vel ex consecratis virginibus mulieribusque quae omnino in monasteriis sunt, ut deo carissimum
civitatis cuius est episcopum adeat, is autem mittat et cum omni gravitate atque honestate quae ad per-
sonarum praesentiam pertinent statuat, sive praesules sive apocriarios sive quos alios illorum nomine
comparere oportet; ipse vero cum sacerdotali gravitate causam examinet et diiudicet, neve sint omnino
civiles iis iudices neu gravitatem eorum ignominia afficiant, cum deo carissimi cuiusque civitatis episcopi

1 rubr. Περὶ μοναχῶν δικαζομένων Theod. || 2 χοῦ
ML) δεῖ Ath. || 3 καὶ ML) ἢ Ath. || 10 αὐτὸν M¹) αὐτὸ
M² (cf. 399, 24) || 12 τινα] quidam (i. e. τινες) ε || 17 καὶ
om. ε || 18 κἀντεῦθεν] ὡς ἐκτείνουσαν mult Zachariae ||
21 ἀσκητῶν M Nomoc. XIV tit.) ἀσκητῶν ex Zachariae
non recte (cf. 390, 2) || 23 ἐκάστης] illius ε || 25 τε καὶ
— 29 σεμνότητος bis scr. M || τε καὶ εὐσχημοσύνης
om. ε || 28 παραγίνεσθαι] hoc fieri ε || μετὰ τῆς] cum
omni (i. e. μετὰ πάσης) ε optime

meme T¹ || 6 generali om. R || 9 ab hac T² vulg.] a RV
hac T¹ || felicissima hac civitate R² felicissima civitate
hac V || 10 omnia vero R²) omni vero R¹V¹T¹ omni
vero loco V² omnia vero loca T² vulg. || eam RT¹) ea
VT² || 11 corrumpere] eorum rumpere RT¹) hortodoxe
V || 12 si quidem V² vulg. (si quandam Beck) || 13 asi-
steriis RV² asistis T¹ || 16 monastrias T²) monastias
V¹ monasteria RV² T¹ || ascetrias V asistrias RT¹ in-
quietate V¹ inequitare R inquieta ε T¹ || 17 iubent
RV¹ || 18 locis fieri R || 24 illius VT² vulg.] om. RT¹ ||
interpellet] terpellet in ras. V || 25 cum] eum V² || 27 re-
ales R¹ || 29 eis penitus R || 31 sunt V

1 R; LXXI (sic) V || 2 oportet VT || 4 asistrias R
asistrias T¹ asisterias T² ascitriarios V || 5 menne V

καὶ τὰ περὶ τῆς δίκης καὶ τὰ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν δικῶν διατυπῶν καὶ κρίνειν αὐτὰς σεμνῶς τε καὶ ἱερατικῶς κατὰ τοὺς νόμους τοῦς ἡμετέροισι καὶ τοῖς θεοῖσι κανόνσι. οὕτω γὰρ καὶ οἱ τινὰ λόγον ἔχον οἰόμενοι τεύξονται τῶν δικαίων, καὶ ἡ σεμνότης τῶν ἱερῶν ἀδικίῃς τε καὶ ἀέροις φυλαχθήσεται.

quae de lite sunt et de cautela iudiciorum disponere et iudicare honeste atque sacerdotaliter et secundum leges nostras et sacratissimas regulas. Sic enim et qui aliquam rationem habere putant merebuntur iustitiam, et honestas sacratorum inviolata integraque servabitur.

CAPUT II.

Κοινὸς τοίνυν ὁ νόμος ἐστίν, καὶ ἐξέτω τὴν φυλακὴν παρὰ τε τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπίσκοπων τῶν ἐν ἀπάσαις ὄντων ταῖς διοικήσεσι (τῆς τῆ Ἰλλυρίδος φραγῆν καὶ Λιβύης Ἰταλίας τε καὶ τῆς δύσεως ὅλης) τῶν τε ἐνδοξοτάτων ἐπίσκοπων τῆς ἐκατέρως Ῥώμης τοῦ τε μεγαλοπρεπεστάτου πραιπόριου τῶν δῆμων καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν αὐτῶν τάξεων, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῦ γενέσθαι παντελῶς παραφθοράν, ἀλλὰ ἀέροιαν αὐτὸν πρὸς τιμὴν τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν φυλάττεσθαι. ταῦτα δὲ καὶ ἡ σὴ μακαριότης μνημόνευσα αὐτῆς τε παραφυλαξάτω ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαιμόνου πόλεως καὶ τῶν αὐτῆς περιουσιῶν γραμμασι τε χρησάσθω πρὸς τοὺς θεοφιλεῖς τῶν πόλεων μητροπολίτας ὧν αὐτὸς ἀναδέδειξαι τὴν χειροτονίαν, προτάττουσα τῶν οικειῶν γραμμάτων τόνδε ἵμῶν τὸν θεῖον νόμον· οἱ δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς ἐπισκοπῶσι ταῦτα μνημόνευσαι, ὥστε ἐξ ὁλίγου τούτου τοῦ γραμμασι μίαν συνέχειν τοῦ νόμου ἐφ' ἅσπασαν προελθεῖν τὴν ὑπέρκοον. Ἀλλὰ καὶ ἐπιταχυνέσθαι τὰς δίκας θεσπιζομεν τὰς μοναχοῖς ἐπαγομένας, ὥστε μὴ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀπασχολεῖσθαι περὶ τὰς τῆς δίκης φροντίδας, ἀλλὰ ἴσταν ἀπαλλαγέντας τῶν θειοτέρων ἔργων ἀντέχεσθαι.

Communis igitur sit lex habeatque custodiam et a gloriosissimis praefectis qui per cunctas existunt diocesis (et Illyrici dicimus et Libyae Italiaeque et Occidentis totius) et a gloriosissimis praefectis utriusque Romae et magnificentissimo praetore populorum et iudicibus gentium eorumque officis, et nulla eius fiat omnino corruptio, sed integra ad honorem reverentissimorum monachorum custodiatur. Haec autem etiam tua beatitudo cognoscens et ipsa custodiat in hac felicissima civitate et eius confinibus (et litteris) utatur ad deo amabiles civitatum metropolitans, quorum ipse suscepisti ordinationem, praeponeus propriis litteris hanc nostram sacram legem; verum illi sub se constitutis episcopis haec nuntient, ut ex paucis litteris una continuatio legis ad omnem perveniat dicionem. Sed etiam accelerari lites sancimus monachis illatas, ut non mens eorum occupetur circa lites sollicitudinem, sed velociter liberati sacris operibus obsecudent.

CAPUT III.

Ἴστω τοίνυν ὁ παρὰ ταῦτα τι πράττων, εἰ μὲν ἄρχων εἴη ὁ τοιαύτην ἐνεγκεῖν ψήφον θαροῦσας, ὡς τῆς τε ἀρχῆς ἀπελευθήσεται οἷα εἰς τὸ θεῖον ἐξυβρίσας, ποιητὴ τε decem librarum auri ἅμα τῆ αὐτοῦ τάξει ζημιωθήσεται τῷ ἱερωτάτῳ ἡμῶν δοθησομένῃ ταμειῷ. οἱ δὲ γε πρῶτορες οἱ τομήσαντες προσεγγεῖν ὅλως ὑπόμνησιν ὑπ' αὐτῶν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκοπῶν κωλύεσθωσαν καὶ καθιερῶσθωσαν ἐν τοῖς κλωμμένοις δεκανικῶσι, ποιητὴς τὰς προσεγγεῖν ὑπέζοντες καὶ ἐκβιβασμὸν οὐδενὶ τὸ λοιπὸν προσεγγεῖν συγχωροῦμενοι.

Sciat igitur qui praeter haec aliquid egerit, si quidem iudex sit qui talem proferre sententiam praesumpserit, quia ab administratione repellitur tamquam divinitati contumeliam faciens et poena decem librarum auri una cum officio suo multabitur sacratissimo nostro danda aerario; executores autem praesumentes offerre omnino admonitionem ab ipsis deo amabilibus episcopis prohibeantur et retrudantur in locis quae decanica nuncupantur, poenas competentes passuri, exactionem nullam de cetero agere permittendi.

sufficiant ad ea quae lites litiumque cautionem spectant definienda easlemque graviter et sacerdotaliter secundum leges nostras et divinus canones diiudicandas. Ita enim et qui iusta ratione sese uti existimant ius suum consequentur, et sacrorum gravitas integra atque incolumis servabitur.

II. Communis igitur lex sit, atque custodiatur et a gloriosissimis praefectis qui in omnibus sunt dioecibus (Illyrici dicimus et Libyae et Italiae et totius Occidentis) et a gloriosissimis praefectis utriusque Romae et a magnificentissimo praetore plebis et praesidibus provinciarum eorumque officis: ne ullam omnino corruptionem patiantur, sed ut integra ad dignitatem religiosissimorum monachorum servetur. Haec autem tua quoque beatitudo cognoscens et ipsa in hac felici urbe eiusque confinibus custodiat et litteris utatur ad deo caros civitatum metropolitans, quorum ordinationem ipse suscepisti, praemissa litteris propriis hac sacra lege nostra: illi autem haec episcopis sub se constitutis nuntiant, ut ex brevi hac descriptione unus legis tenor per omnes propagetur regiones nostrae dicioni subiectas. Quin etiam accelerari sancimus lites quae monachis intenduntur, ne animus eorum lites curis occupetur, sed ut iis quantocius liberati operibus divinis vacent.

III. Sciat igitur qui quid adversus haec egerit, si quidem magistratus sit qui eiusmodi sententiam ferre ausus sit, forte ut et magistratu exnatur, quippe qui deum iniuria affecerit, et poena decem librarum auri una cum officio suo multetur sacro nostro aerario praestanda. Executores vero qui omnino admonitionem asferre ausi sint, ab ipsis deo carissimis episcopis prohibeantur et recludentur in decanicis quae vocantur poenas dignas subitari, neve iis executionem cuiquam inferre in posterum concedatur.

2 αὐτὸς om. ε || 10 sq. τοῦ τε ἐνδοξοτάτου ἐπίσκοπου τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης M^a || 11 *ἐπίσκοπων eum M^b vulg. || 18 αὐτῆς Scrimger] αὐτῆ M^c || 23 τούτου om. ε || 33 ποιητὴ M^d || 34 δοθησομένη Scrimger ex ε] θεησομένη M^e || 35 οἱ δὲ Zachariae (cf. ε) || εἰ δὲ M^f || 39 καὶ om. ε || οὐδενὶ M^g (cf. Theod.) nullam (i. e. οὐδένα) ε

illirici V iliriaci R || libie RVT || 12 et nulla] ut nulla Osenbruggen || eis VT || 15 tua etiam R || beatitudine V¹ || 16 confinibus vulg.] confinibus libri || et litteris addidi (sim. Beck) || 17 ad] a T, om. R¹ || 18 suscepisti (suscepisti V²) ipse V || praeponeus VT] proponens R vulg. || 19 hanc] ac V¹ || 22 etiam] etiam oi V^a || 23 illabatas V illibatas R inlibatas T¹ || 30 Sciant V vulg. || egerit V¹ vulg. || 32 quiaministratione R¹ quia a ministratione R² || repellitur vulg. || 35 dando V^a damus T¹ || errario RT² || 38 quae om. V¹ || decanica R¹ decanica R² T² decanica V¹ caneca (canica pr.) T¹

2 honestate R || sacerdotiliter R¹ || 4 rationem V vulg.] ratiocinationem RT¹ || putant R¹ || putantur RVT² vulg. || 5 integratorem R² integra R¹ || 8 a om. R || 9 illirici T

(Ἐπίλογος.) Τούτου κρατούντος τοῦ νόμου, εἴ τις πρὸς τινα τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν ἢ παρθένων ἢ γυναικῶν ὅπως ἱερομένων καὶ ἐν εὐαγέσι μοναστηρίοις οἰκούντων ἔχοι. περὶ γὰρ δὴ κληρικῶν καὶ τῆς τάξεως τῆς ἐναγωγῆς τῆς αὐτῶν τῶν νόμου ἐγράψαμεν, οὓς κρατεῖν καὶ κυρίους εἶναι κατὰ πάντα βουλόμεθα τρώπον.

Dat. vi. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Apione v. c. cons.

(Epilogus.) Hac valente lege, si quis cum aliquo reverentissimorum monachorum aut virginum aut mulierum omnino sacratarum et in venerabilibus monasteriis habitantium habuerit causam. De clericis etenim et ordine conventionis eorum iam leges conscripsimus, quas valere et firmas esse omnivoluntate modo.

Scripta exemplaria Iohanni viro gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio secundo, ex consule ordinario et patricio. Scripta exemplaria Basilidi gloriosissimo magistro sacrorum officiorum. Scripta exemplaria Longino gloriosissimo praefecto urbis.

Dat. v. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XII. Apione v. c. consule.

Π

ΠΕΡΙ ΤΟΥ QVAESITORΟΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατριμίου.

(Προοίμιον.) Ἄει μετὰ τῆς ἐκ θεοῦ βοήθειας 20 πᾶσαν ποιούμεθα πρόνοιαν τοῦ τοῦ ἐπίκοον τὸ παρὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας παραδοθέν ἡμῖν ἀβλαβῆς φυλάττεσθαι. τοιγαροῦν καὶ νόμους τίθεμεν πάσης ἐν αὐτοῖς ἐπιμελούμενοι δικαιοσύνης, καὶ τὸ κατὰ μικρὸν ὀλιγοθαινον ἀνακτῶσθαι σπένδυμεν, καὶ πρὸς γε 25 καὶ ἀρχῆς ἐπινοοῦμεν, αἴπερ σωφρονίζουσαι τὸ ἀκοσμοῦν μετριώτερα ποιοῦσι τὰ πλημμελήματα. ὁποῖον δὴ τὸ τοῦ πραιτωρός τοῦ δήμου κατὰ ταύτην πεποιήκαμεν τὴν μεγάλην πόλιν, λυσιτελέστατον ἔξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων πείρας ἄπιστοι τοῖς τὴν βα- 30 σίλιδα ταύτην ἡμῶν πόλιν οἰκοῦσιν αποδειχθέν.

Nov. LXXX (Authent. LXXXI = Coll. VI tit. 8: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 § 1—10 in B 6, 6, 5—14 (B² p. 108 Zach.), eadem passim immutata et decurtata habet Epan. 5, 1—10. — Epit. Theod. 80, Athan. 4, 14. Julian. const. LXXIV.

Epilogus. Ceterum haec lex valeat, si quis cum aliquo religiosissimorum monachorum sive virginum vel omnino mulierum consecratarum et in venerabilibus monasteriis habitantium litem habeat. De clericis enim deque eo quo conveniendi sint ordine iam leges conscripsimus, quas valere atque ratas esse omnibus modis volumus.

LXXX.

DE QVAESITORE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Semper cum dei auxilio omnem curam adhibemus, ut subiecti ab eius benignitate nobis traditi illaesi conserventur. Itaque et leges ponimus in quibus iustitiae omnibus modis prospicimus, et id quod paulatim labitur ut instauremus operam damus, et praeterea magistratus quoque excogitamus qui quae importune fiunt castigando delicta pauciora reddant. Cuius generis praetorem plebis in hac magna urbe instituimus, rem utilissimam ex ipsa rerum experientia omnibus qui hanc regiam urbem

5 νόμους] Cod. 1, 4, 29 (cf. Nov. LXXXIII pr.) || 13 subscr. om. Iul. || dat. vi. id. mart. M] dat. v. id. mart. ε ἔγραψεν μαρτ. (v. l. εἰδὸς μαλαίς) Ath. ἐξερωνήθη μηνι μαρτίῳ Theod. || CP. — cons. M(ε)] βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ εβ' ὑπατ. Ἀπίωνος Ath. ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. || 16 rubr. Περὶ τοῦ quaesitoris Theod.] Περὶ τοῦ κοιαιστῶρος (κοιαιστῶρος v. l. Ath.), index L, Ath. Epan. (Περὶ κνέστορος L²; vid. ad v. 19), De quaestore ε De officio quaesitoris Iul.; Περὶ τάξεως (τάξεως om. index M) κοιαιστῶρος καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιγραφῶν M perperam substituta rubrica tituli B 6, 6. Om. rubr. L¹ ubi inscriptio (17—19) iungitur rubricae praecedentis novellae numero οθ' eraso et π adscripto (vid. infra ad v. 19) || 17 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Καισαρινουπολίταις Ath. || βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός: — add. L || ὑπάρχω L ||. 18 ὀρδιναρίων addidi, ὀρδιναρῶ Zachariae || 19 post inser. L² inserit Περὶ κνέστορος. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη pp. ἀπὸ ὑπάτων || 20 ἐκ θεοῦ L Ath.] ἐκ τοῦ θεοῦ Theod. τοῦ θεοῦ M(ε?) || 21 τοῦ τὸ τοῦτο M || 24 ἐπιμελούμε-

νοι M] ἐπιμελούμενοι L || 28 δὴ τε Mε] δὴ L || πραιτωρός M πραιτόρος L || πεποιήκαμεν] Nov. XII

1 Ππο RT || lege om. RT || 3 sacrarum R || venerabilium RV¹T || 5 et om. R || iam om. V || 6 et firmas] confirmas V¹ firmas V² || omni volumus modo] omnino volumus R || 8 gloriosissimo V] clarissimo RT vulg. || 9 *sacrorum libri || exconsule VT¹] exconsuli RT² || 10 Scripta — 11 officiorum om. R || 12 praefecto urbis post officiorum (v. 11) coll. VT, om. R || 13 subscr. praestant Bamb. I et Ambracensis || v. kal. id. Bamb. I pr. || CP. om. Ambr. || dnn. Bamb. I dōpnus Ambr. || iust. Bamb. I Ambr. || 14 apinione Ambr. apinione Bamb. I || 16 De questore rubrica V², om. V¹ || 20 omne R || 22 ponimus] facimus R || 23 omni in' omnino T² omnem vulg. || eius RV || iustitiam vulg. || 25 inornatum Osenbrüggen] in-honoratum (in-ho-atum V¹ honoratum R¹) libri || 26 medioiora VT¹] medioiora RT² vulg. || 27 aliquid om. R¹ || in hanc fecimus magnam urbem VT² in hac (ac R¹) felicissima ciuitate R || 28 *utilissimo libri

ἐκ τοίνυν ταύτης τῆς πείρας καὶ ἑτερόν τι θεραπείας
δεόμενον προσμηχανήσασθαι τε καὶ ἐξευρεῖν νόμον τε
καὶ ἀρχὴν δίκαιαν ἠγησάμεθα. εὐρομεν γὰρ ὅτι κατὰ
μικρὸν αἱ μὲν ἐπαρχίαι τῶν ἐαυτῶν οἰκητόρων γυ-
μνούνται, ἡ μεγάλη δὲ αὐτῆ πόλις ἡμῶν διανοχλεῖται
πλήθους διαφόρων ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα γεωρ-
γῶν, τῆς τε οἰκίας πόλεις καὶ τὴν γεωργίαν ἀπολιμ-
πνόντων.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς εἰς τὸν παρόντα νόμον ἰδεῖν προ-
σκεύασε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν νῦν παρ' ἡμῶν σχε-
δὸν τι καινονομημένην, ἥπερ οὐκ ὄκνομεν ἐκ τοῦ
δημοσίου καὶ αἰτήσιν ἐπιδοῦναι καὶ ταύτην αὐτάρχη,
καὶ τάξιν προκαταστήσασθαι, καὶ τὸν ἐκ ῥαθυμίας αὐτῆ
κίνδυνον ἐπιστήσασθαι, τῆ μὲν οὖν ἀρχῇ καὶ τῷ ταύ-
την παραλαμβάνοντι τὸ τοῦ quaestitoris ἐπιτίθεμεν
ὄνομα· οὕτως γὰρ δὴ καὶ οἱ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἐξευρόν-
τες (γραμὴν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτάτω χρόνοις) ἐρευνά-
δας ἐκάλουν τοὺς εἰς ταύτην ἀφικνουμένους τὴν τάξιν.
1 Βουλόμεθα δὲ τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην ἀφ-
ερῶντα πρὸς θεὸν καὶ τὸ ἡμέτερον θεός καὶ τὸν νόμον 20
ἀναζητεῖν τοὺς ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας
πόλεις, ἐξ οἰαυδήτοις χωρᾶς εἶεν, εἴτε ἀνδρῶν εἴτε
γυναικῶν, εἴτε κληρικῶν εἴτε μοναχῶν ἢ ἀσκητριῶν,
εἴτε τῶν ἐξω πόλεων συνηγόρους ἢ καὶ ἄλλης οἰαοῦν
τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνας τε εἶεν 25
καὶ πόθεν ἦκοιεν καὶ ἐπὶ ποῖα προσάσει. καὶ εἰ μὲν
γεωργοί, σκοπεῖν τοὺς οἷς τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων αἱ
κεῖ αὐτοὺς προσήκουσιν υποθήσεις, καὶ τοῦτοις ἐπι-
κέφθαι, συντόμως τε αὐτοὺς ἀπαλλάττειν τῶν δυσκό-
λων δι' ἅπερ [ἄν] ἐνταυθοῖ παρεγγόνασι, καὶ ὅτι 30
τάχιστα τοῦτοις ὕδεν ἦκουσιν ἐκπεμπειν τῶν προ-
κόντων ἀπολαύσαντας.

CAPUT II.

Εἰ δὲ τινες εἶεν γεωργοὶ τελοῦντες ὑπὸ δεσποτίας
καὶ δεόμενοι τούτων εἰς ταύτην παραγγόνασι τὴν
βασιλεῖδα πόλιν, παρασκευάζειν τοὺς κεκτημένους θάτ- 35
τον αὐτοῖς διακοίρειν τὰ ἐφ' οἷς ἀφίκοιτο πράγματα,
καὶ ἐκπέμπειν αὐτίκα τυχεῖων τῶν δικαίων. εἰ δὲ
ὡς εἰκόσ εἰς ἐναντιωσιν τῶν κεκτημένων παρεγγόντο

Ex hoc igitur experimento et aliud quiddam mede a
egens moliri et adinvenire legi et cingulo iustum
aestimavimus. Invenimus enim, quia paulatim pro-
vinciae quidem suis habitatoribus spoliantur, magna
5 vero haec civitas nostra populosa est turbis diver-
sorum hominum, et maxime agricolarum, suas civi-
tates et culturam relinquuntium.

Haec ad praesentem legem nos respicere procura-
verunt et ad cingulum quod nunc a nobis paene
novatum est, cui non piget nos de publico et anno-
nas dare et has sufficientis et officium constituere
et ex negligentia eius periculum relevare. Cingulo
etenim et hoc accipienti quaestoris imponimus no-
men: sic enim et initium quosdam invenientes (dicimus
autem priscis temporibus) inquisitores vocabant ad
hoc venientes officium.

1 Volumus autem cingulum habentem hoc respi-
cientem ad deum nostrumque timorem et legem re-
quirere (advenientes) ad magnam hanc civitatem, ex
quacumque provincia sint, viros sive mulieres aut
clericos seu monachos vel monachas sive externa-
rum civitatum advocatos aut alterius cuiuscumque
fortunae vel dignitatis existant, et perscrutari qui
sint aut unde venerint et in qua occasione. Et si
quidem agricolae sunt, intendere quibus nostrorum
iudicum horum competunt lites, et his imminere,
velociterque eos eripere difficultatibus propter quas
hic venerunt, et festinanter unde venerunt eos re-
mittere competentia fruentes.

Si vero aliqui sint agricolae constituti sub dominis
et egentes eis ad hanc venerunt regiam civitatem,
praeparare possessores citius eas discernere pro
quibus venerunt causas, et remittere merentes mox
quae iusta sunt. Si vero forsitan ad resultationem
possessorum venerunt et adversus eos dicant causas,

nostram incolunt probatam. Ex eadem igitur experientia etiam aliud quid quod medela egeat moliri et
excogitare et lege et magistratu dignum placuit. Invenimus enim cum provinciis fere habitatoribus suis
denudari, tum magnam hanc urbem nostram molestia affici repletam diversis hominibus, et maxime colo-
nis, qui proprias civitates et agriculturam derelinquant.

1. Haec nos commoverunt ut ad praesentem legem spectaremus atque ad magistratum nunc a
nobis fere novandum; cui quidem non piget ex publico et annonam dare eamque sufficientem et officium
insuper instituire et periculum quod ex negligentia redundet ei intendere. Ipsi igitur magistratui eique
qui eum suscipit quaestoris nomen imponimus: ita enim etiam qui ab initio eundem excogitaverunt
1 (priscis dicimus temporibus) quaestores vocabant eos qui ad hoc officium pervenirent. Volumus autem
ut qui hunc magistratum gerit ad deum et timorem nostrum et legem respiciens in eos inquirat qui in
hac magna civitate versantur, ex quacumque sint provincia, sive viros sive mulieres, sive clericos sive
monachos vel sanctimoniales, sive exterarum civitatum advocatos sive etiam alius cuiuslibet conditionis aut
dignitatis homines, et sollicite scrutetur, qui sint et unde venerint et quali de causa. Et si quidem coloni
sint, consideret ad quosnam ex iudicibus nostris lites eorum pertinent atque iisque imminet, et cito illos dif-
ficultatibus propter quas huc venerunt liberet, et eorum celerrime eos unde venerunt remittat ea quae
par est adeptos.

II. Quodsi qui coloni ad dominos pertineant atque iis supplicaturi ad hanc regiam urbem advene-
rint, efficiat ut dominis citius negotia propter quae advenerunt dirimant, eosque ubi ius suum obtinuerint
statim dimittat. Sin vero advenerint forte litigaturi cum dominis et adversus eos causas agant, si qui-

5 *διανοχλεῖται πλήθους ML populosa est turbis s;
διανοχλεῖται πλήθους Zachariae || 15 *quaestoros M
κοιστήτορος L || 17 καὶ om. ε || ἀνωτάτους L || 19 Βου-
λόμεθα — ταύτην Θεοπίζομεν τὸν τὴν ἀρχὴν τοῦ
κοιμιστήτορος (v. l. κοιμιστήτορος) ἦτοι ἐρευνητοῦ ἔχοντα
ταύτην inc. B || τὸν τὸ L || 22 εἶεν εἴτε εἴτε om. ε ||
23 εἴτε μοναχῶν M || ἢ μοναχῶν LB Eran. || 24 ἢ καὶ
εἴτε καὶ B¹, καὶ om. ε || 26 καὶ πόθεν aut unde ε ||
εἰ οἱ M || 30 ἀν MLB, om. Eran. ε || γεγόνασι B¹ ||
33 δεσποτίας MB⁷ δεσποτίας LB¹ δεσπότης Eran. (ε)
quod probat Zachariae || 36 αὐτοῖς L^o eas (i. e. αὐτὰ) ε ||
ἀφίκοιτο M Eran. ε || ἀφίκοιτο LB || 37 αὐτίκα — δι-
καίων in litura L || δικαιωμάτων L³ || 38 παραγγίνοντο
Eran.

1 quidam R¹ || medella V¹ || 2 egenus R¹T¹ || 7 cul-
turas R || 9 hoc R || curauerunt R || 11 cui om. V¹ ||
annosus R || 12 *has sufficientis] ad sufficientis (adsuf-
ficienti T¹) RV T || et officium] et del. T² || 13 ex
T vulg.] om. RV || Cingulo RV²T¹] Singulo V¹ cin-
gulum V²T² || 14 etenim et] enim et T¹ etenim T² ||
15 initio (vel in initio) vulg. || 16 uocabat V || 19 ha-
bentem VT¹] habentes RT²vulg. || *respicientes libri ||
21 advenientes addidi (venientes post oivitatem add. vulg.) ||
22 viros] sive viros Beck || 24 cuiusque V || 25 existi-
mant T¹ || 26 venerit R || 27 sunt VT] sint R vulg. ||
29 uelociter quae VT¹ || 31 frugentes R¹ || 35 discernere
V^o || 36 inherentes T¹ || 37 iuxta R || 38 possessionem
V || eo R¹

καὶ πρὸς αὐτοὺς λέγοιεν δίκαις, εἰ μὲν πλῆθος εἴη, τοὺς μὲν πολλοὺς ἀποπέμπειν παραχρῆμα πρὸς τὴν χώραν συν ἢ τριῶν καταλιμπανομένων, ὅπερ κατὰ τὸ τοῦ συνδικου σχῆμα τὴν δίκην ἀγωνιοῦνται. καὶ οὕτω δὲ αὐτὸν ἐπιχειροῦσι τῷ τῆς δίκης ἀκρατῇ καὶ παρασκευάζειν ὅτι τάχιστα τέμνειν τὰς ὑποθέσεις, ἵνα μὴ μῆκος αὐτοῖς ἐγγινοῦτο χρόνον, καὶ μάλιστα γεωργοῖς, ὧν ἡ τε ἐνταῦθα παρουσία περιττὴ ἢ τε ἐκ τῆς γεωργίας σχολὴ βλάβος αὐτοῖς τε καὶ τοῖς πεκτημένοις ποιεῖ.

si quidem multitudo sit, plures quidem remittere continuo ad provinciam duobus aut tribus relictis, qui secundum colligantium schema litem exercent, et ita eum imminere litis auditori et procurare citius incidi negotia, ut non longitudo eis fiat temporis, et maxime agricolarum, quorum et hic praesentia superflua et agriculturae vacatio damnus et ipsis et possessoribus facit.

10

CAPUT III.

Εἰ δὲ οὐδὲ γεωργικὸν εἴη τὸ ἐπιδημοῦν πλῆθος, ἀλλὰ τινες τυχόν ἕτεροι ἢ καὶ δικασόμενοι πρὸς ἑτέροισι, καὶ ἐνταῦθα χρονίζουσιν, μὴ ἐνδιδοῦσαι, ἀλλὰ σὺν πάσῃ συντονίᾳ τοῖς δικαστῶν ἐπιείκει μετὰ σπουδῆς αὐτῶν τῶν ἀμφισβητούμενων ἀπαλλάττειν τε καὶ τῶν δικῶν ἐλευθεροῦμένους ἐκπέμπειν, ὥστε αὐτοὺς τὰς οἰκίας χώρας τε καὶ πόλεις οἰκεῖν. Εἰ δὲ πολὺς ἐνοχλήσαντος τῷ ἀκροαμένῳ τῆς δίκης ἢ τοῖς τῶν γεωργῶν κυριοῖς τοῦ παρ' ἡμῶν καταστάτους ἀρχοντος, ἐφ' ᾧ τοὺς δικαζομένους ἢ προσεδροῦντας ἐλευθερώσας, αὐτοὶ πρὸς τοῦτο ἀναβάλλονται καὶ μὴ θύπτον αὐτοὺς ἢ τῆς δίκης ἢ τοῦ προσεδροῦν αὐτοῖς ἀπαλλάξουσιν, τῆνικαῦτα αὐτὸν τὸν παρ' ἡμῶν ἐπι ταῖς τῆς ἀρχῆς προβληθέντα ἄγειν εἰς αὐτὸν τοὺς δικαζομένους ἢ δεομένους τινὸς τῶν δικαίων παρὰ τῶν πεκτημένων εἶτα μὴ τυχάνοντας, καὶ ἐξετάζουσιν, καὶ ἐν τάχει διατιθέντα ἐφ' ᾧ ἐκείνοι ταύτη τῇ μεγάλῃ προσεδροῦσιν πόλει πρὸς τὰς οἰκίας ἐκπέμπειν πατριδας ἢ ὅλους ἐξ ὧν ἦκουσι τόπων, πάσης ἀνηρημένης πρὸς τοῦτο προνομίας τε καὶ φόρου παρα- 30 νρηψῆς.

Si vero neque agricolarum sit adveniens multitudo, sed quidam forsitan alii aut etiam litigaturi adversus alios, et hic tardent, non quiescere, sed cum omni instantia iudices urgere cum festinatione eos contentionibus absolvere et litibus liberatos remittere suas civitates et provincias habitare. Si vero forsitan non institerint auditori litis aut agricolarum dominis qui a nobis statuti sunt iudices, ut litigantes aut observantes liberent, ipsi ad hoc differant et non citius eos aut lite aut observatione liberaverint, tunc ipsum qui a nobis in hoc cingulo constitutus est deducere ad se litigantes aut egentes aliquo iure a possessoribus proinde non merentes, (et) examinare, et citius disponemem pro quibus illi huic magnae observant civitati ad suas remittere patrias aut omnino ex quibus venerunt locis, omnibus perempto ad hoc privilegio et fori praescriptione.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ βίον πρόσφατον τινες ἢ δίκης αἰτίαν οὐκ ἔχοντας ἐπὶ ταῖσιν εἰσὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὥστε διαζῆν ἢ ἐκ τοῦ μεταίτητος ἢ τούτου πρὸς τὰς αὐτῶν ἐπιδημίας οὐκ ἀκούοντος ἤδη καὶ πλημμυλεῖν, τὴν τῶν σωμάτων αὐτῶν κατάστασιν ὅποια τις ἐστὶν ἐποπτεύειν, καὶ εἰ μὲν ἔρωται αὐτοῖς τὰ σώματα,

Si vero vitae occasionem aliqui aut litis non habentes in hac sunt nostra civitate, ut propter victum aut eo quod hic ad eorum desideria non sufficiat iam etiam peccent, corporum eorum statum qualis quis est inspicere, et si quidem valent eis corpora potentes autem sufficere ad laborem sunt, si qui-

dem nulli sint. plerosque eorum confestim in provinciam dimittat duobus aut tribus relictis, qui ad syndicatorum modum litem exercent. Pariterque ipse imineat ei qui litem examinat atque efficiat ut quam celerissime causas decidal, ne per longius temporis spatium detineantur, praesertim coloni, quorum et in hac urbe praesentia superflua sit et otium ab agricultura damnus tam ipsis quam dominis afferat.

III. Quodsi non rusticorum sit multitudo quae advenit, sed forte alii aliqui vel etiam cum aliis litigaturi, iique hic morantur, id ne indulgeat, sed cum omni contentione iudices urgeat ut de industria eos controversiis solvant et litibus liberatos dimittant, ut in propriis provinciis et civitatibus habitent. Si vero forte, cum ei qui causam cognoscit vel rusticorum dominis institerit is qui a nobis constitutus est magistratus, ut litigantes vel praestolantes liberent, illi rem differant ac non cito eos vel lite vel praestolando sibi solvant, tum ipse qui a nobis hoc magistratu praeditus est ad se ducat litigantes vel qui ius aliquod a dominis expectierunt neque impetraverunt, eosque examinet atque rebus propter quas illi in hac magna urbe morantur celeriter dispositis in suas patrias vel omnino in loca unde venerunt, remittat, omni in his et privilegio et fori praescriptione sublata.

IV. Quodsi qui occasione victus vel litis causa destituti in hac nostra sint civitate, ita ut vel mendicando victum quaerant vel, si hoc ipsorum cupiditatibus non sufficiat, iam etiam delicta committant, corporum eorum statum qualis sit inspicat, et si robusta iis corpora sint possintque ad laborem sufficere,

2 πρὸς] εἰς B^c Eran. || 5 αὐτοῖς B || 7 γεωργοῖς] γεωργοῖς οὖσαν B^c Eran. || 8 ἢ τε ἐκ] εἴτε ἐκ M || 11 *οὕτω MLB (μὴ Eran) || 12 ἀλλ' οὔτινες B^c || ἢ MB Eran. ε] εἰ L || καὶ om. Eran. || δικασσόμενοι I^a || 13 ἐκδιδοῦσαι B^c ἂν B^v. l. || 14 ἐπάγειν B^c || 16 ἡλευθεροῦμένους Heimbach temere || 17 χώρας τε καὶ πόλεις] civitates et provincias ε (cf. p. 393, 4) || 18 ἐνοχλήσαντος — 20 ἀρχοντος] cum institerint — qui a nobis statuti sunt iudices ε || τῷ ἀκροαμένῳ M] τὸν ἀκροῦμενον LB^c τῶν ἀκροαμένων B^c || τοῖς — 19 κυριοῖς M] τοῖς — κυριοῖς I. B Eran. || 22 αὐτοῖς L, om. B^v. l. (ε) || 27 τάξει B^c || διατιθέντα B^c || διατιθέντας MLB^c || 28 ἀποπέμπειν B^c || 29 πάσης LB, Eran. v. l.] πάσιν M ε, B^c et Eran. v. l. || 32 αἰτίαν om. ε || 33 ὥστε] ὡς Eran. || 34 διαζῆν] propter victum (i. e. διὰ ζῆν?) ε || ἢ ἐκ τοῦ μεταίτητος om. ε || 36 αὐτοῦ M || 37 αὐτοῖς] αὐτοῖς L

4 curare V¹ || 5 indicii T¹ decidi Beck || temporis] ipsi R¹ || 6 hic] in hic V¹ in hac civitate V² || 7 agri et culture R¹ || vocatio T¹ evocatio T² || 11 adinueniens R¹ || 12 autem V || litigantium R || 13 omnia (in omnia R¹) R || 14 arguere T arguere R || 16 forsitan cum institerint VT vulg.] constituerit (cum instituerit R²) forsitan R || 17 *auditores libri auditoribus Beck || dominis Beck] domini libri || 20 *aut litis aut V litis aut R aut litis T¹ a litis T² vulg. || 21 ipse V² || qui a] quia V¹ || 22 agentes R || 23 et add. Beck || 24 *disponente V disponentes T disponere R vulg. || 26 exempto R || 32 occasionem V^a vulg.] occasione RV^b T¹ || litis Beck] lites libri || 35 expectent R || 37 potentes autem] ponentes aut T¹ potentes V¹ uel potentes V²

δυνατοὶ δὲ ἀρκεῖν πρὸς πόνον εἰσὶν, εἰ μὲν οἰκέται
τιῶν εἰεν, μειψάμενοι τιῶν εἰσὶ καὶ τούτους καὶ
ἀκοντας τοῖς κεκτημένοις ἐκπέμπειν, εἰ δὲ ἐλεύθεροί
τῆν τύχην αὐτὸν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ πόλεων ὀρω-
μοιοι, τούτους ἐκπέμπειν εἰς τὰς ἐξ ὧν εἰσὶν ἐπαρχίας.

dem servi aliquorum fuerint, cognoscere quorum
sunt et hos etiam invitos possessoribus transmit-
tere, si vero liberi fortuna et ex aliquibus civitati-
bus aut provincis orti, hos transmittere ad provin-
cias ex quibus sint.

CAPUT V.

Εἰ δὲ αὐτόχθονες εἰεν καὶ σώμασι μὲν ἔροωμένοις
χωρῶνται, βίον δὲ αὐτοῖς εὐπρεπέως οὐκ ἔστι πρόφρασις,
τούτους μὴ μάταιον εἶναι τῆς γῆς ἄχθος συγχωρεῖν,
ἀλλὰ παραδίδουσι θάττον αὐτοὺς τοῖς τε τῶν ἔργων
10 τῶν δημοσίων τεχνίταις εἰς ὑπουργίαν τοῖς τε προ-
εστῶσιν ἀρτοποιητικῶν ἐργαστηρίων καὶ τοῖς τοῦς κή-
πους ἐργαζομένοις καὶ ἄλλαις διαφόροις τέχναις ἢ καὶ
ἐργασίαις, ἐν αἷς ἰσχυροῦσιν ἅμα μὲν κάμνειν ἅμα δὲ
ἀποτρέφεσθαι καὶ τὸν ἀγὸν οὕτως ἐπὶ τὰ κρείττω
15 1 μεταβάλλειν βίον. εἰ δὲ τινες μὴ βουληθῶσι
πρόσδραμεῖν ταῖς ἐργασίαις αἷς παρεδόθησαν, τούτους
ἀπελευθερῶν ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως. φειδόμενοι
γὰρ αὐτῶν τὰντα νομοθετοῦμεν, ὅπως ἂν μὴ τῆς
ἀργίας αὐτοῦς εἰς ἀτόπους προίξεις συνωδοῦσης οἱ νό-
μοι τούτους ἀρπάξωσιν πρὸς ποινάς, τοῖς ἡμετέροις 20
παραδιδόντες ἀρχουσι. Τούτοις δὲ γε βεβλαμμένους ἢ βε-
βλαμμένας τὸ σώμα ἢ τῆ πολιᾶ βραβεῖς τούτους ἀνε-
σχελῆτους εἶναι κελεύομεν ἐπὶ ταύτης τῆς ἀγαθῆς πό-
λεως παρὰ τῶν εὐσεβῶν βουλομένων ἀποτρέφοντες,
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀνερωτῶν τίσις παρεμένοντο 25
χάριον, καὶ πυνθανόμενον τὰ εἰκότα ἐπ' αὐτοῖς πράτ-
τειν, ὥστε μὴ ἀργοὺς ἐνταῦθα καθῆσθαι, ἀλλὰ τὰ
προσέχοντα πράξοντας εἰς τὰς οἰκίας ἐπανελθεῖν
χωρῶνται.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ τινες ἢ τῶν ἐπὶ ταύτης οἰκούντων τῆς πό-
λεως ἢ καὶ τῶν ἐξωθεν παραγινομένων μέμφονται
10 τισιν ὡς παρ' αὐτῶν ζημιωθέντες κατὰ πρόσφορον
τύχην τῶν λεγομένων σπορτοῦλων ἢ καὶ τῶν ἐντεν-
θεν ἀδικιῶν, καὶ φάσκουσιν αὐτοὺς ἢ παραβῆναι τοὺς
ἰπὲρ τούτων ἡμῶν νόμους, ἢ καὶ χωρὶς ἀρχικῆς προς- 35

Si vero huius terrae fuerint et corporibus quidem
validis utantur, vitae autem eis decens non est oc-
casio, hos non frustra esse terrae onus permittere,
sed tradere citius eos et operum publicorum artibus
ad ministerium et praepositis panificantium statio-
num et hortos operantibus aliisque diversis artibus
aut operibus, in quibus valent simul quidem labo-
rare simul autem ali et segnem ita ad meliorem
mutare vitam.

Si vero aliqui noluerint observare operibus qui-
bus traditi sunt, hos sectari hac regia civitate.
Parcentes enim eis haec sancimus, ut non segnitie
eos ad illicitos actus impellente leges eos arripiant
ad poenas nostris tradentes iudicibus. Laesos autem
aut laesas corpore aut canitie graves hos sine mo-
lestia esse iubemus in hac bona civitate, a pie agere
volentibus adscribendos. Et aliorum singulos inter-
rogare, qua venerunt gratia, et inquisitis quae digna
sunt super eis agere, ut non pigri hic sedeant, sed
competentia agentes ad propria revertantur provin-
cias.

Si vero aliqui aut in hac habitantium civitate
aut etiam deforis venientium culpent aliquos tam-
quam ab eis damnicati per occasionem forte eorum
quae dicuntur sportulae aut etiam ex hoc laesio-
num, et dicant eos aut praevericari pro his nostras
leges aut etiam sine iudiciali praecepto admonitio-

siquidem servi sint aliquorum, comperiat quorum sint, eosque etiam invitos dominis remittat, sin liberi
condicione sint et ex quibusdam provinciis urbibusve profecti, eos ad provincias ex quibus sunt remittat.

V. Quodsi indigenae sint et corporibus quidem robustis utantur nec vero victus quaerendi honestam
causam habeant, ne patiatur eos otiosum esse terrae onus, sed celeriter operum publicorum artificibus in
ministerium eos tradat, et qui pistrinis praesunt et qui hortos colunt aliisque diversis artificibus vel operis.
1 in quibus simul et labore et alii itaque vitam inertem in melius mutare possunt. Quodsi qui noluerint
permanere in operis quibus traditi sunt, hos ex hac regia urbe expellat. Parcentes enim iis haec sancimus,
ne eos cum inertia ad illicitas actiones impellat, leges ad poenas rapiant nostrisque magistratibus
tradant. Verum corpore debilitatos debilitatasque vel canitie graves sine molestia esse iubemus in hac bona
civitate ab iis qui pie agere volunt alendos. Nam ceterorum unumquemque interroget cuius rei gratia
advenerit, eoque comperto quae iusta sunt de iis agat, ne inertes hic sedeant, sed iis quibus opus est per-
actis in suas provincias revertantur.

VI. Quodsi qui vel eorum qui in hac urbe habitant vel qui peregre adveniunt quibusdam ex-
probrent se damno ab iis affectos esse forte nomine sportularum quae dicuntur vel etiam iniuriarum inde
illatarum, eosque dicant leges nostras de his latas violasse, vel etiam sine iudiciali iussione admonitionem

1 δυνατοὶ δὲ ἀρκεῖν] καὶ δυνατοὶ διαρκεῖν Epan., δυνα-
τοὶ τε ἀρκεῖν Zachariae || 2 εἰσὶ] τὰ εἰσὶν L || 4 ἐπαρχιῶν
ἢ πόλεων] civitatibus aut provinciis ε (cf. p. 392, 17) ||
5 τούτους B^c || 10 τεχνίταις] artibus (i. e. τέχναις) ε ||
11 ἀρτοποιητικῶν MB^f] ἀρτοποιικῶν LB^c Epan. || καὶ
ἢ Epan. || 12 καὶ] ἢ καὶ Epan. || ἄλλαις LB^c Epan. (ε)
ἢ ἄλλοις MB^a || τέχναις MB Epan. ε] τεχνίταις L(?) , vulg. ||
ἢ καὶ] ἢ om. B^a Epan., καὶ om. ε || 13 ἐν αἷς — 16 ἐργα-
σίαις bis scr. M || 14 τῶν Epan. ε || 15 μὴ τινες
Epan. || 16 ἐργασίας L || 18 sq. αὐτοῦς μὴ τῆς ἀργίας
B^a v. l. || 19 ὠδοῦσης B^a || 20 ἀρπάξωσιν Epan. || 22 πολιᾶ
βραβεῖς] πόλει ἀβραεῖς M || 23 ἀγαθῆς M ε] ἀγαθῆς καὶ
βασιλίδος LB φιλικῶν ὄρων Epan. || 24 ἀποτρέφοντες
adscribendos (i. e. ἀπογοφερομένους) ε || 25 καὶ] nihil ἐπι-
τε (vel καὶ γὰρ) || ἀνερωτῶντα L ἐρωτῶν (v. l. ὄρῶν) B^a ||
30 ἐπ' αὐτῆς Epan. || 31 καὶ om. B^a || παραγινομένων
Epan. || 33 σπορτοῦλων M (schol. B^a) ε] σνηθειῶν LB
(Epan.) || ἢ καὶ] καὶ om. L || νόμους] Cod. 3, 2, 4, 49q.

1 servi aliquorum Heimhach] servilia quorum libri ||
fuerit R fuerunt T || 4 horti V || 5 sunt vulg. || 6 fuerit R ||
7 uite in ras. R² ut V¹ || 8 onus vulg.] opus libri || 9 et
Osenbrüggen] ut libri, om. vulg. || artibus — 17 parcentes
enim scr. R² in ras. 4 versusum || artificibus vulg. || 10 et
om. T || stationum om. R || 11 ortos T otos R || 12 aut
ut R || 13 alii V || et segnem T² in ras. et se gerere R ||
15 obscurari R || operibus quidem quibus RT¹ || 16 hos
hoc RT || sectari corruptum; leg. segregare? cf. p. 37, 6 ||
17 *haec] hanc libri hoc vulg. || 18 actos V || impellente
vulg.] impellentes T implentes RV || erripiant V¹ abri-
pianit T vulg. || 19 poenas V¹ || 20 aut laesas] aut om. R ||
hoc RT² || 21 esse om. V || *a] aut libri || 22 ascri-
bentibus T¹ || 23 qua] quae V¹ quia T¹ || uenerint T¹
vulg. || 24 hinc V || 25 agentes] ad gentes V¹ || proprias
provincias R¹ || 30 aliqua V¹ || aut in] aut om. V ||
31 aliqui R¹ V¹ || 32 leg. eorum? || 33 qui V¹ || sportulae
V² vulg.] sportula RV¹ T || ex hoc vulg.] et hoc (del. R²,
hoc del. V²) RVT || 34 eos — 39¹, 10 de eis refer] scr.
R² in ras. 8 versusum || praenari V¹

τάξεως ὑπόμνησιν αὐτοῖς προσαγαγεῖν, ζητεῖν ἀκοι-
βῶς τοὺς ταῦτα πλημμελήσαντας, ὁποῖας ἂν εἰεν ἀξίας
τε καὶ στρατιῆς καὶ ὑπ' οἰανόν τελοῖεν ἀρχὴν, καὶ
τούτους ἅμα μὲν συλλαμβάνειν ἅμα δὲ μετ' ἐλέγχους
τὰς ἠπειλημένους κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους εἰσπράττειν
ποινάς, οὐδένων τῶν προσφύγων αὐτοῖς ἀρχόντων
ἀντιποιεῖσθαι τοιῶν δυναμένων. καὶ τοῦτο μὲν ἀζη-
μίους φυλάττειν τοὺς ἠδικημένους, ἀπολαμβάνοντας
ὑπερ παρὰ τὸν νόμον ἀπήττηται, τοῦτο δὲ τὰς ποι-
νὰς τὰς παρὰ τῶν ἡμετέρων ὠρισμένας διατάξωσαν
προσαπατεῖν καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ αὐτῶν ἀναφέρειν,
ἐνθα ἂν καὶ συνίδοιμεν δοθισομένας.

CAPUT VII.

Πρὸς τοῖσι δὲ καὶ ὅσα μέμψιν λαμβάνει παρα-
ποιήσεως ἤτοι τῆς καλουμένης πλαστογραφίας ἐν οἰω-
δήποτε πράγματι, ταῦτα ἀναζητεῖν, καὶ τοὺς ἐπὶ τού-
τοις προσαγγελλομένους συνέχειν, καὶ μετὰ γραφὴν καὶ
ἐλέγχους τιμωρεῖσθαι τούτους*, καὶ γὰρ τῆς τοιαύτης
ἀποσσεως δίδονεν ἐξουσίαν αὐτῶν. εἰ δὲ τις τῶν τῶν
τοιούτων ἠδικημένων προσαγγέλλει ταῦτα τῶ παρ'
ἡμῶν προβληθέντι κατὰ τὸν παρόντα νόμον ἄρχοντι
καὶ μὴ δικαίας τύχῃ προνοίας, ὡς ἀναγκαστῆναι καὶ
εἰς ἡμᾶς ἦτοι τὴν αἰ βασιλείαν ταῦτα προσαγγέλλειν,
ἴστω σαφῶς ὅ τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβῶν, ὡς αὐ-
τὸς οἴκοθεν ἀποδώσει ταῦτα τῶ παρ' αὐτοῦ δεδου-
μηθέντι κακῶς ἄπερ ἐγοῶν αὐτὸν παρὰ τοῦ πλημμε-
λήσαντος λαβεῖν, πρὸς τῶ καὶ μείζονος ἀνανακτησεως
ἡμετέρας πειροῦσθαι δικαίως ὅλα τὰς ἡμετέρας κελύ-
σεις ὑπερβῆναι θαυρήσαντα.

CAPUT VIII.

Μέγιστον δὲ πάντων ὁ τήνδε τὴν ἀρχὴν ἔχων καὶ
διηγεκῆς τοῦτο θήσεται σπουδασμα τὸ καθαρῶς ταῖς
χεραῖν ἅπαντα πράττειν καὶ τοὺς ὑπονοουντας ἔχειν
μὴ ὑπὸ πῶντος μηδὲν μηδὲ ἀισχροῦ λήμματος ἐλάττους,
ἀλλ' αὐτὸν τε καθαρῶς καὶ ἐλευθέρως ἄχειν, καὶ εἰ
τι τοιοῦτο παρὰ τῶν ὑπηρετουμένων πλημμελοῦμενον

cap. 7 in. (— 18 ἐξουσίαν αὐτῶν) ex B habet Ecloga libr. I—X Bas. (cf. Heimbach)

sibi obtulisse, quaerat diligenter eos qui ea commiserunt, cuiuscumque sint dignitatis aut militiae et sub quo magistratu constituti, atque eos simul et comprehendat et re comprobata poenis secundum leges nostras denunciatis afficiat, neve ullus ex competentibus magistratibus eos vindicandi potestatem habeat. Atque cum indemnes servet eos qui damnum passi sunt, recepturos quae praeter legem ab iis exacta sunt, tum vero poenas per nostras constitutiones definitas insuper exigat, et ad nos de iis referat, ut ubi placuerit nobis consumantur.

VII. Praeterea autem quaecumque falsitatis vel plastographiae quae vocatur crimen in qualicumque causa suscipiunt, in ea quoque inquirat et eos qui hoc nomine deferuntur comprehendat, atque post inscriptionem ac probationes poena eos afficiat: nam eiusmodi quoque cognitionis potestatem ei damus. Si quis vero eorum qui eiusmodi iniuria affecti sunt magistratui a nobis per praesentem legem instituto ea denuntiaverit nec tamen iustam curam impetraverit, ut ad nos vel qui quoque tempore est imperatorem ea deferre cogatur, certo sciat is qui hunc magistratum susceperit, se ipsum de suo ei qui male ab ipso neglectus sit ea esse redditurum quae eum a reo accipere oportebat, atque insuper maiorem indignationem nostram merito esse experturum, quippe qui iussiones nostras violare ausus sit.

VIII. Maximum vero omnium qui hunc magistratum gerit et perpetuum in eo ponet studium, ut puris manibus omnia agat neve ministros habeat sordidos neve ad turpe lucrum proclives, sed ut et ipse sancte et libere administratione fungatur et si quid eiusmodi a ministris peccari invenerit, et hoc coercet

2 ἂν εἰεν B¹ v. l., Epan. (ς) ἂν om. MLB^c, B² v. l. εἰεν
ἂν Haloander, vulg. (B¹) || 6 αὐτοῖς M Epan. (ς) om. LB ||
7 τούτων om. B¹ || δυνάμενον L || 11 εἰς ἡμᾶς om. (ς) || 12
καὶ M) om. LB Epan. (ς) || συνίδοιμεν B) συνείδοιμεν ML
συνίδοι Epan. quod probat Zachariae; sed cf. Iul. ut ubi
aestimaverimus consumatur || 15 πράγματι MLB) τάγ-
ματι Epan. (ς) || 16 προσαγγελομένου ML || 17 τούτους*
καὶ γὰρ] sic enim (ς) καὶ γὰρ καὶ Epan. || καὶ γὰρ κτλ.]
inde ab his vv. reliquam partem capit 7 et caput 8
om. B¹; 18 Εἰ δὲ τις — 28 θαυρήσαντα om. Epan. ||
18 τὰ om. L || 19 προσαγγέλλει ταῦτα M) προσαγγέ-
λοιεν ταῦτα L προσαγγέλλοι ταῦτα B^c adierit (ς) παρ'
ἡμῶν om. (ς) || 21 τύχοι B^c || καὶ om. (ς) || 22 ἦτοι M)
πτοι καὶ LB^c et (ς) || 24 παρ' αὐτοῦ M (ς) παρ' αὐτῶ
LB^c || 26 πρὸς τῶ LB^q πρὸς τὸ M || 27 ὅλα τὸ τῆς
ἡμετέρας κελύσεως B^c || 28 θαυρήσαντας L || 30 διη-
γεκῶς B^c || 32 μηδὲν om. Epan. (ς) || ἐλάττους om. B^c ||
33 αὐτὸν τε om. (ς)

nem eis offerre, quaerere subtiliter haec delinquentes, cuiuscumque fuerint dignitatis et militiae et sub quo constituti sint cingulo, eosque simul quidem comprehendere simul autem post probationes interminatas secundum nostras leges exigere poenas, nullo competentium eis iudicum defendere eos valente, et tam illaesos servare eos qui iniustitiam passi sunt, recipientes quae contra legem exacti sunt, quam poenas nostris definitas constitutionibus superexigere ac de eis referre, ubi perspexerimus dandas.

Super haec autem quaecumque querelam suscipiunt falsitatis seu quod vocatur falsa scriptura in quocumque collegio, haec requirere et qui super his denuntiantur comprehendere et post inscriptiones et probationes punire; sic enim huiusmodi audientiae damus potestatem ei. Si vero aliquis taliter laesorum adierit ordinatum secundum praesentem legem iudicem et non iustam impetraverit providentiam, ut cogatur ad nos et ad semper imperium haec denuntiare, sciat aperte qui cingulum hoc adsumit, quia ipse de suo reddet ea ei qui ab eo neglectus est male, quae decuerat eum a delinquente percipere, insuper et maiori indignatione nostra experietur iuste, utpote nostras iussiones transcendere praesumens.

Maxime autem omnium qui hanc administrationem habet et perpetue hoc ponet studium, puris manibus omnia agere et ministratores habere non sordidos neque turpi acceptioni paratos, sed pure et libere administrare, et si tale aliquid super ministris pec-

1 quaerere] al. que recte R² in marg. || subtiliter] su-
luciter R pr. || 2 et militiae] aut militiae R || 3 sint
Beck] sunt libri] coque] eos quae V eos qui T¹ || 5 leges
om. VT || 10 his V || perspeximus (prospesimus R²) R vulg. ||
13 quicumque TV² || 14 quod] quae vulg. || 15 quid R² ||
16 denuntiatur libri, corr. vulg. || 17 et probationes
om. V¹ || 19 lesurum R¹ || audierit V¹ || 20 imperaverit
R¹ T² imperavit T¹ V¹ impetravit V² || 22 haec om. V ||
sciant VT¹ || 23 reddat R || 24 malo V² || docuerat R¹
decernat V¹ decernat V² || delinquente R² vulg.] delin-
quentis R¹ delinquentes V² delinquentibus V¹ T¹ || 25 per-
cipere VT] accipere R vulg. || maiorem indignationem
nostram vulg. || indignationem V² || experient VT¹ ||
26 utpote nostras in hac. V² || 27 praesumens vulg.] pre-
sumentes libri] 29 rano] per hano R || 30 ponet vulg.]
ponit (punit V¹) RVT || 32 turpis (turpius R¹) acceptioni-
nis paratos libri, corr. vulg.; an leg. turpi acceptione
supercatos? || 33 peccatum R² peccatum R¹

ἔφροι, τοῦτο καὶ κολάζειν καὶ ἐξ αὐτῶν πρῶτον δει-
 νῆνιμι τὴν ἐαυτοῦ στερορότητα τε ὁμοῦ καὶ σωφρο-
 σίνην. Διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ decem libras auri προ-
 φάσει δαπάνης ὀρίζομεν αὐτῶ, καὶ τῷ αὐτοῦ παρέδω-
 5 solidos centum, καὶ τοῖς γε ὑπηρετούμενοις αὐτῶ κατὰ
 τὴν τῆς διαπάνης αἰτίαν solidorum trecentorum tri-
 ginta δίδομεν στήριον (ὡν καὶ ἀπογραφῆν ὑποτεθήναι
 τῶδε τῷ νόμῳ προσετάξαμεν), ἵνα τοῖς ἐκ τοῦ δη-
 μωσίου φιλοτιμίαις ἀρχοῦμενοι τῶν ἄλλοτριῶν ἀπο-
 10 σχοῖντο. οὕτως ἔσονται θεοῦ τε καὶ ἡμῶν ἀκριβεῖς
 θεραπεύται, καὶ τῆς ἐξ οὐρανοῦ τε καὶ ἡμῶν ἀπο-
 λαύοντες προνοίας καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασιν εὐ-
 κλωτέρον τε καὶ νομιμώτερον χρωμένοι.

catum invenerit, hoc etiam punire et ex ipsis prius
 ostendere suam firmitatem simul et castitatem.
 Propterea enim et decem libras auri occasione ex-
 pensarum decrevimus ei, et eius consiliario solidos
 5 centum, et ministrantibus ad expensarum causas
 solidos trecentos triginta damus annonam (quorum
 etiam descriptionem huic legi adponi praecepimus),
 ut de fisco largitate contenti alienis abstineant.
 Eruntque dei et nostri subtiles cultores, et e caelo
 10 ac nostram fruentes providentiam et administrationis
 causas facilius et legalius utentes.

CAPUT IX.

Δίδομεν δὲ τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι παρρησίαν καὶ
 ἀρχουσίαν ἐνοχλεῖν καὶ εἰς ἡμῶς ἀνεφθέρην καὶ οἰκοῦν
 15 πρᾶττειν τὰ προσήκοντα, ἵνα μήτε ἀσθένειαν μήτε
 ἄλλο τι παντελῶς αἰτιώμενοις τῆς ἡμετέρας ἐπ' αὐτῶ
 κρίσεις ἐλάττων φανείη. ἀδειαν δὲ ὁμοίως αὐτῶ δίδο-
 μεν δημοσίαις ἐπιστολαῖς χορηγεῖσθαι πρὸς τοὺς τῶν
 ἐπαρχῶν ἡγεμόνους, ὥστε τοὺς ἐκλεπομένους παρ'
 20 αὐτοῦ παραπέμπειν εἰς τὰς αὐτῶν χώρας ἀπογραφῶ-
 νας ἐκείσε διάζοντας, καὶ εἴ τινας δύνονται βοιωθείας
 νομίμους, ταύτην ληφρομένους. κἀκείνους μάλιστα προ-
 τοῖν, ὥστε μὴ περὶ τῶν αὐτῶν δις ἐνοχλεῖσθαι, τῷ
 πολλαῖς τοὺς ἐνταῦθα μάτην ἐμφωλευόντας ἐκτα ἀπο-
 25 περιφθέντας παρ' αὐτοῦ πάλιν ἐπανιέναι καὶ ἐνθὺς
 ὑπεστρέφοντας δευτέρως αὐτῶ πραγμάτων παρέχειν
 ἀφορμὰς. εἰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης
 λίθοι πόλεως ἐμφωλευόντας μάτην τοὺς ἀπαλλογιέν-
 30 τας καὶ ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἀποπεμφθέντας, τοῖς
 καὶ σωφρονισμὸν ἐπιθήσει πρόποντα καὶ σφο-
 δρότερον αὐθὺς ἐκπέμψει. οὕτως ἡμῖν καὶ τὰ τῶν
 ἕξω πόλεων οἰκισθήσεται καὶ ἡ μεγάλη πόλις αὕτη

Damus autem administrationem habenti fiduciam
 15 et iudicibus insistere et ad nos referre et ex se
 agere competentia, ut neque infirmitate neque alio
 omnino culpatus nostro super eo iudicio minor ap-
 pareat. Licentiam vero similiter ei damus publicis
 epistolis uti ad provinciarum praesides, ut qui re-
 mittuntur ab eo mittant ad suas provincias sine
 lite ibi ducturos, et si quo egent auxilio legitimo
 hoc percepturos. Illud maxime providere, non de
 20 iisdem secundo molestari, quod saepe eos qui hic
 vane commorantur, deinde retransmissos ab eo rur-
 sus remeare et mox reversos secundarum ei causa-
 rum praebere occasiones. Si enim denuo in hac
 felicissima civitate inveniat quosdam nidificantes
 frustra, qui liberati et ad propriam provinciam trans-
 missi sunt, his et castigationem imponat decentem
 30 et vehementius iterum transmittat. Sic nobis etiam
 foris civitates habitabuntur et magna civitas haec

cap. 8 p. 395, 3—5 summarium habet B² p. 111 Zach.
 cap. 9 in. (— 18 φανείη) ex B habet Ecloga libr. I—X Bas. (cf. Peimbach)

et in ipsis potissimum suam et constantiam simul et moderationem exhibeat. Propterea enim etiam decem
 libras auri nomine impensarum ei statuimus, et assessori eius solidos centum, et ministris eius expensarum
 causa solidorum trecentorum et triginta annonam damus (quorum etiam notitiam huic legi subici iussim-
 5 us), ut largitionibus quae ex fisco praestantur contenti alienis abstineant. Ita dei et nostri diligentis
 erunt cultores, cum tam caelesti quam nostra providentia fruuntur et administrationis rebus facilius atque
 magis legitime utantur.

IX. Damus autem ei qui magistratum gerit facultatem et iudicibus instandi et ad nos referendi
 et ultro quae decet agendi, ne aut temeritatem aut aliud quicquam omnino causatus nostro de se iudicio
 deterior appareat. Pariter autem licentiam ei damus publicis epistulis utendi ad provinciarum praesides,
 ut eos qui ab eo dimittuntur in suas provincias transmittant, qui cum bona pace ibi degant et si quo indigeant
 auxilio legitimo id accipiant. Id quoque maximopere caveat ne de iisdem bis molestia afficiatur, eo quod
 10 forte qui sine causa hic latitant, dimissi ab eo rursus revertuntur et statim reversi novorum negotiorum
 ei copiam praebent. Nam si iterum in hac felici urbe sine causa latitantes deprehendant eos qui excepti
 et in suam provinciam dimissi sunt, illos et castigatione afficiat convenienti et maiore cum severitate
 rursus dimittat. Ita nobis et quae foris sunt civitates incolentur et haec magna urbs perturbatione libera-

1 τοῦτο M Epan. 5] τοῦτον L τοῦτους B || καὶ κολά-
 2 ζειν] καὶ om. L Epan. || αὐτῶν MB Epan. 5] αὐτοῦ L ||
 3 στερορότητα τε LB Epan.] στερορότητα M(s) || καὶ
 4 σωφροσύνην ὁμοῦ B || 3 Διὰ τοῦτο — 13 χρωμένοι
 om. Epan. || decem libras auri M] δέκα λίτρας χρυσίου
 LB || 5 solidos centum M] νομισμάτα ρ LB || ὑπηρετου-
 6 μέντς L || αὐτῶ om. 5 || 6 solidorum trecentorum triginta
 M] νομισμάτων τριακοσίων τριῶντα L νομισμάτα
 7 τριακόσια τριῶντα B || 7 ἀπογραφῆν] non servatur ||
 8 ἀρχοῦμενοι L¹ || 10 οὕτως ἔσονται] eruntque 5 || θεοῦ
 M] τοῦ θεοῦ LB || ἡμῖν L || 14 τῆν] τοιαύτην Ecl. ||
 15 ἀρχοῖτι Ecl. || καὶ τοῖς ἀρχουσιν Ecl. καὶ ἀρχόντας
 Epan. || 17 ἄλλο τι om. L || 18 κρίσεως — αὐτῶ om. B^c
 φανείη.] reliquam partem novellae om. B^c || 22 διάζον-
 23 τας M 5 (διάξειν Epan.) διαζώντας LB || 23 νομικῆς
 Epan. || κἀκείνους] illud 5 || 24 μηδὲ Epan. || περὶ (de
 eadem causa Iul. c. 276)] παρὰ cum Haloandro vulg. ||
 28 ἀφορμὰς M Epan. 5] ἀφορμῶν LB || 30 οἰκείαν Epan.]
 οἰκίαν M ἰδίαν L ἰδικῆν B || 32 ἐκπέμψει.] reliquam
 33 novellae partem om. Epan. || *καὶ τὰ scripsi ex 5] καὶ
 om. libri || 33 καὶ — 396, 1 ἔλευθροθεύσεται om. B^c

1 ex et prius om. V || 2 firmitem V || 3 libras vulg.]
 librarum libri || occasione vulg.] occasionem libri || 4 de-
 5 cernimus vulg. || solidis T¹ || 5 causa R || 6 solido V ||
 annonam] anno R V² T || 7 descriptione R¹ || praecepi-
 mus libri, corr. vulg. || 8 *de fisco] de fisci libri, fisci
 Beck || 9 e] de R² V³ a T || 10 *ac] hanc libri || serventes
 V || administrationis ex Hamburgensi Osenbrüggen] V
 administrationem R² VT¹ administratione T³ admini-
 14 stratio R¹ || 14 Dicimus R || 15 ex] a R¹ || 17 nostros
 V || 18 ei om. V || 19 episcopus R || qui] eos qui edd.
 aliquot || 20 mittat R² || 21 ductores R² T¹ dicturos V;
 an leg. victuros? || 22 hic R² || percepturus VT³ prae-
 cepturus R¹ praecepturus R² T¹ || non] ne T² || de his-
 dem VT² deis de R || 24 retransmisso R² T³ reue.....
 R¹ || 25 remeare] remanere RT vulg. || reversos vulg.]
 reuersos R VT || 26 praebere vulg.] praebent li ri || denuo
 om. V || haec om. V || hanc felicissimam civitatem R || 27 niti-
 28 ficantes R dampnificantes V³ || 28 libertati R || propriam
 om. V¹ || transmissi R || 29 et] et ad R¹ V¹ ad T¹ || di-
 centem R¹ || 30 nobis etiam VT²] etiam nobis R, etiam
 om. T¹ || 31 habitabunt V

συνχίσεως ἐλευθερωθήσεται. Εἰ δὲ καὶ τινες συν-
ἰδοὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐν τοῖς πέτραις ὀρητηρίου
ἰδρῶσαι, οἷπερ καὶ τοῖς ἔξωθεν ἀφικνουμένοις ἐντεύ-
ξονται καὶ τοὺς ἐντεῦθεν πεμπομένους δεχόμενοι εἰς
τὰς ἐπαρχίας ἐκπέμψουσι, καὶ τοῦτο πράξει τὸ συμ-
φέρον τῷ πολιτεύματι διὰ πάντων θηρεῶν.

confusione liberabitur. Si vero aliquos perspexerit
sui officii in transmarinis portibus collocare, qui
etiam deforis venientes inquirant et hinc destinatos
suscipientes ad provincias dirigant, et hoc agat,
5 quod utile est reipublicae per omnia venatus.

CAPUT X.

Ταῦτα ἅπαντα νομοθετοῦμεν τῶν ἡμετέρων ὑπη-
κόων κηδόμενοι. καὶ ὥστε μὴ τὰς οἰκείας ἀπολιμ-
πάνοντας πατριδας ἐνταῦθα ταλαιπωρεῖσθαι καὶ τε-
λευτῶν ἴσως τῶν οἰκείων ἑστερημένους καὶ μηδὲ
10 πατρῶν ἀπολαύοντας τάφων· διότι καὶ τοῖς πρό-
ῆμων τεθεικόσι τοὺς νόμους καὶ πολιτείας συστη-
σάμενοις ταῦτα οὐ παρέργως ἐσπουδίασθη, ἀλλὰ καὶ
ἀόργως ἦν τὸ γραφῆ καὶ τὸ ξενικὸν ἅπαν περιειργά-
ζοντο. καὶ οὐ κινῶν οὐδὲ ἀήθες τοῦτο τοῖς πράγ-
μασιν ἐστὶ τὸ σπουδάσαι, ἀλλὰ καλὸν μὲν καὶ ἀ-
χαῖον. ἀμεληθὲν δὲ ἐν μίσῳ παρὰ τῆς ἅπαντα
καταβλαψίσης ἰσχυρίας κατὰ μικρὸν ἐκινδύνους δια-
φθαρήναι τε καὶ ἀρηρῆσθαι, ἕως ἡμεῖς χρῆσιμον
αὐτὸ καὶ λυσιτελέστατον ὄν εὐρόντες πάλιν εἰς τὴν
15 πολιτείαν εἰσηγάγοιεν. Ὡςπερ δὲ αὐτὸν ἀδωρότα-
τον καὶ τὴν αὐτοῦ τιξὴν εἶναι βουλούμεθα καὶ μηδ'
ὄτιον ἔξω τῶν παρ' ἡμῶν ὠρισμένων λαμβάνειν,
οὕτω καὶ ἀξιώσεις αὐτοῦς φιλάττεσθαι μελεῖομεν,
καὶ μήτε προσάσει τῶν συμβόλων μήτε κατὰ τὴν
25 σιτήσεων πρόσφασιν μήτε κατ' ἄλλην οἰανὸν
αἰτίαν ἢ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ ἢ ἐν τῷ δικασ-
τηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς πρόσφασει συμβόλων ἢ προσ-
τάξεων τι δίδουσι νῦν ἢ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. ἢ
τοῖς προεστώσι τῆς ἰσπαξῆς τῆς σῆς ὑπεροχῆς προ-
30 φάσει σιτήσεων τῶν δι' αὐτῶν χρησιμοποιμένων αὐτῶ
[τε] ἢ παρίδῳ ἢ τῇ αὐτοῦ τάξει. ἀλλὰ πανταχόθεν
αὐτοῖς καθάρως φιλάττεσθαι τὰ παρὰ τῆς ἡμῶν φι-
λοτιμίας διδόμενα. ἀρκέσει γὰρ ἅσασιν ἀντι θερα-
πειᾶς προποῦσης τὸ γνησίως αὐτὸν κυβερνῶντα τὴν 35
ἀρχὴν ἅσασιν ὠφελιμώτατον εἶναι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν τῷ ἡμετέρῳ παραστάτα
κρίτει γινώσκουσα ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἅπαντα εἰς ἔργον

Haec omnia sancimus nostrorum subiectorum cu-
ram habentes, ut non suas provincias deserentes hic
aderantur et moriantur forsam propriis privati et
neque paternis fruentes sepulcris, eo quod et ante
nos ponentibus leges et rempublicam constituendi-
bus haec non transitorio studio fuerunt, sed et pi-
gritiae fuit quaedam scriptura et peregrinos omnes
perscrutabantur. Et neque novum neque leve hoc
15 causis studium, bonum quidem et antiquum, neglo-
cultum vero in medio ab universa laedente negligentia
paulatim periclitatum est corrupti et perimi, donec
nos prodesse hoc et utilimum invenientes rursus in
rempublicam introduximus. Sicut enim praemiis in-
corruptum eum et eius officium esse volumus et
nihil extra quae a nobis dicta sunt accipere, ita
indemnes eos servari iubemus, et neque occasione
codicillorum neque per occasionem annonarum ne-
que per aliam quamlibet causam aut in sacrum
nostrum palatium aut in foro tuae celsitudinis oca-
sione codicillorum aut praeceptorum aliquid dare
nunc aut in futuro tempore, (aut praepositis) mensae
tuae celsitudinis occasione emolumentorum quae per
eos expenduntur ei aut consiliario aut eius officio,
sed undique eis pura servari quae nostra largitate
dantur. Sufficiet enim omnibus pro medela decenti
germane eum gubernantem cingulum universi utili-
mum esse.

(Epilogus.) Quae igitur nostrae placuerunt po-
testati, cognoscens tua celsitudo omnia ad effectum

bilur. Si quos vero de officio suo placuerit ei in stationibus quae trans mare sunt collocare, qui et eos
qui extrinsecus adveniunt perscrutentur et eos qui hinc dimittuntur suscipientes in provincias transmittant,
hoc quoque agat reipublicae utilitatem per omnia sectans.

X. Haec omnia sancimus subiectis nostris prospicientes, ne patriis suis civitatibus relictis hic in
miseria versentur, quin forte moriantur rebus suis privati ac ne sepulcris quidem paternis potituri:
quoniam etiam qui ante nos leges tulerunt et res publicas constituerunt his non obiter operam dederunt,
verum et cessationis quaedam actio erat et peregrinorum res omnes sollicitè perscrutabantur. Neque
novum istud est aut insolitum ex rerum usu studium, sed bonum et antiquum, quod tamen neglectum interim
per eam quae omnia detrimentum officii socordiam paulatim periclitabatur corrumpi et perimi, donec nos
1 opportunum et utilissimum id esse experti in rempublicam denuo introduximus. Quomodo vero
integerrimum adversus dona ipsum eiusque officium esse volumus, neque quicquam omnino praeter ea
quae a nobis definita sunt accipere, ita etiam indemnes ipsos servari iubemus, neque aut codicillorum nomine
aut per annonarum occasionem aut alia qualicumque de causa sive in sacro nostro palatio sive in iu-
dicio tuae sublimitatis nomine codicillorum aut iussionum quicquam dare aut nunc aut sequenti tempore,
sive praepositis mensae tuae sublimitatis annonarum nomine quae per eos ipsi vel assessori vel officio
eius praestantur, sed undique iis pura servari quae a liberalitate nostra dantur. Sufficiet enim pro re-
medio idoneo omnibus, quod ille administrationem legitime gubernans omnibus utilissimus futurus est.

Epilogus. Quae igitur nostrae potestati placuerunt cognoscens tua sublimitas omnia ad effectum

1 καὶ om. ε || συνεῖδοι M || 3 ταῖς L¹ || 6 θηρεῦσαι
B^c unde θηρεῦσαι Heimbach || 12 συστησάμενης B^c ||
14 ἦν τις MEB || τίς ἦν L || 15 προήγαγον || πατρίδας
Haloander (cf. Cod. 11. 26 (25)) || 16 ἐστὶ ἐν ἀλλὰ om. ε ||
καὶ om. L^a || 18 ἐκινδύνους M || ἐκινδύνουσε L || 20 ὄν
M || 21 εἰσηγάγοιεν || introducimus ε || δὲ] enim ε ||
23 ὠρισμένων M || διορισμένων L || 24 οὕτω καὶ καὶ
om. ε || 27 αἰτίας L^a || 28 συμβόλων — 30 πρόσφασει
om. B^c || 31 χωρηγομένων ML || 32 τε seclusi || ἢ παρ-
ίδρω] ἢ τῷ αὐτοῦ παρίδρω malit Zachariae

1 prospexit R || 2 portibus Osenbrüggen (id. Jul.
c. 277) partibus libri || 3 venientes VT²) continentes

RT¹ vulg., ciuitates s. v. T² || 5 per omnia om. I¹ ||
9 aterantur R || 10 fruuntur V || sepulcris V¹ || et ante] et
om. V || 11 nos] annos T¹ || 12 non vulg.] nos RVT, del.
V³ || 13 quaedam vulg.] quidam V quiddam RT || 14 per-
scrutabantur libri, corr. vulg. || nou R¹ || 15 bonum] sed
bonum Beck || 16 medium R || uniuersale dente V¹ || 17 est
om. V || 18 utilimum T¹ ultimum R || 19 praemiis Osen-
brüggen] praebemus libri || 20 et nihil vulg.] ut nihil
libri || 21 extra quae] ex utraque R¹ || 22 et neque] ut
neque RT || 23 per occasione RV || 25 in forum vulg. ||
27 aut praepositis addidi || 28 qua V || 29 extenduntur
V || consiliario RT || 32 uniuersus R¹ uniuersus V¹ ||
utilimum RT¹ || 38 cognoscens om. RT

ἀγαγεῖν σπουδασάτω. ἀποδεχέσθω τε τὴν ἡμῶν πρό-
νοιαν, ὅτι καὶ νέαν ἀρχὴν προσεδῆκαμεν καὶ τῶν
ἡμετέρων ὑπάρχων διὰ πάντων κηδόμεθα. Dat. vi.
id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.
Apione v. c. cons.

perducere festinet approbetque nostram providentiam,
quia et novum cingulum adiecimus et nostrorum sub-
sectorum per omnia curam habemus. Dat. vi. id.
Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.
[a. 539] Appione viro clarissimo consule.

ΠΑ

6

LXXXI. Auth. LXXXII. Coll. VI tit. 9

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ Η ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩ-
ΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣΑ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ
ΤΗΣ ΥΠΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΟΣ.

R CONSTITUTIO QUAE
DIGNITATIBUS ET EPISCOPATU
LIBERAT FILIUM PATRIA
POTESTATE R

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος τῇ ἱερᾷ συ-
κλήτῳ τῆς βασιλείδος πόλεως.

Idem Aug. sacro senatui huius regiae civitatis.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἐἴ τι πρὸς ὠφέλειαν καὶ κόσμον
ἡρᾷ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραδοθείσης ἡμῖν πολιτείας,
τοῦτο αἰεὶ βουλευόμενοι πρὸς ἔργον ἄγειν σπουδάζο-
μεν. τοιγαροῦν καὶ ἤδη νόμον ἐγράψαμεν ἐπὶ τῶν
ἐνδοξοτάτων ἡμῶν πατρικίων τὸν ἐλευθέρους αὐτοῦς
τῇ τῆς ἀξίας δόσει τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν πατέ-
ρων ἀποφαίνοντα. οὐ γὰρ πρέπει ἐνομίσασθαι εἶναι.
τούτους οὐδὲ ἡμεῖς ἐν τάξει πατέρων ἀγομεν ἡμετέ-
ρων, [τούτους] ὑπ' ἐτέρον τελείῃ ἐξουσίαν. εἰ γὰρ ἡ
τῆς emancipationis πράξις πάλαι μὲν ὑπὸ τὰς κα-
λομένης legis actiones γινωμένη μεθ' ὕβρεων καὶ
λασιμάτων ἀπλάττεν αὐτοῦς τῶν τοιοῦτων δε-
σμιῶν, πῶς οὐκ ἐνελλε τὰ σύμβολα τὰ πάντων ἀνθρώ-
πων σεμνότερα διδόμενα παρὰ τῆς ἐφεστώσης τοῖς
ἄλλοις βασιλείας μὴ τῆς ὑπεξουσιότητος αὐτοῖς ἐλευ-
θεροῦν; νῦν δὲ φιλανθρωπότερον τι καὶ σεμνότερον
τῇ πολιτείᾳ διανοοῦμενοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων
ἰσάτων, οἵπερ τὸ οἰκεῖον ὄνομα τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν 30

⟨Praefatio.⟩ Quicquid ad utilitatem et ornatum
respicit a deo traditae nobis reipublicae, hoc sem-
per cogitantes ad effectum deducere festinamus.
Igitur etiam dudum legem scripsimus super glorio-
sissimis nostris patriciis, quae liberis eos dignitatis
collatione paterna potestate demonstrat. Non enim
decens putavimus, ut hos quos nos in officio patrum
provehimus nostrorum, hi sub aliena sint potestate.
Nam si emancipationis actio dudum quidem et per
eos quae nuncupantur legis actiones facta cum ini-
uriis et alapis liberabat eos huiusmodi vinculis,
quomodo futuri essent codicilli omnium honestissimi
dati a praesidente universis imperio non eos paterna
potestate liberare? Nunc autem clementius aut etiam
honestius in republica cogitantes et super gloriosis-
simis consilibus, qui proprium nomen tempori post

Nov. LXXXI (Authent. LXXXII = Coll. VI tit. 9: gloss.) Graece extat in ML (c. 1 et 3 fuit B 31, 5, 1). —
Epi. Theod. 81 (inde nonnulla excerpta in Prochiro 34, 15 = Epanagoge 37, 10 et Proch. 26, 8 = Epan. 31, 8),
Athan. 18, 3. Iulian. const. LXXV.

adducere studeat, nostramque providentiam approbet, quoniam et novum magistratum adiecimus et sub-
iectis nostris per omnia prospicimus.

LXXXI.

CONSTITUTIO QUAE PER DIGNITATES ET EPISCOPATUM FILIOS
A PATRIA POTESTATE LIBERAT.

Imp. Iustinianus Augustus sacro senatui regiae civitatis.

Praefatio. Quidquid ad utilitatem et ornatum reipublicae a deo nobis traditae spectat, id semper
considerantes ul effectum adducere studemus. Ideo etiam legem iam pridem de gloriosissimis patriciis
nostris scripsimus, quae eos per dignitatem collatam a patria potestate liberos reddit. Neque enim decere
existimavimus, ut quos nos in ordinem patrum nostrorum provehimus ii sub alterius sint potestate. Nam
si actus emancipationis, qui olim tempore legis actionum quae vocantur cum iniuriis et alapis fiebat, ab
eiusmodi vinculis eos liberabat, qui non codicilli inter omnes homines honestissimi ab imperio quod universis
praestati dati eos a patria potestate liberaturi essent? Nunc vero humanius aliquod reique publicae honesti-
tatis meditantem etiam de gloriosissimis consilibus, qui suum nomen tempori post imperatorem praebent,

3 subscr. om. Iul. || vi. id. Mart. (cf. Biener p. 519 et
Zachariae) vi. id. Mai. 5 vii. id. mai. M μηνι Μα-
τίῳ Ath. Theod. || 4 CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug.
ann. XII Apione uc. cons. M (c), βασιλείας Ἰουστινι-
ανου τὸ β' — ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ὑπατεία Ἀπί-
ωνος καὶ βασιλείας β' ἐτεῖ Theod. || 5 post subscr. deest
notitia de qua agitur 395, 7 || 7 rubr. Περὶ λύσεως ὑπε-
ξουσιότητος Theod. (ἡ πα' νεαρά ἡ διαλαμβάνουσα
διὰ ποιῶν ἀξιωμάτων βουλευτηρίον τας ἐλευθεροῦνται
καὶ ὑπεξουσιότητος cit. Numoc. XIV tit. 1, 36) || διὰ
om. M (et L in indice) || 8 τῆς et 9 τοὺς παῖδας om. Ath. ||
11 inscr. om. Ath. || post inscriptionem περὶ ὑπεξουσιό-
τητος initio novae paginae add. M || 15 βουλόμενοι L ||
ἀγαγεῖν L || 16 νόμον Cod. 12, 3, 5 || 19 ἀποφαίνονται
L' || 20 πατέρων πατέρων ἀποφαίνοντα M' || 21 τού-
τους Ls (unde v. 20 τούτους del. Haloander), τούτέστι
τῆς M quae apparet pertinere ad glossema in archetypo
voc. τῆς emancipationis v. 22 superscriptum τούτέστι τῆς

αὐτεξουσιότητος || ἡ om. M || 22 emancipationis M] αὐ-
εξουσιότητος L || πράξις L || μὲν] quidem et 5 || 23 legi
sactiones M lege ἀσπίνας (ἀσπίνας L') L || μεθ'] κα'
μεθ' L || 25 ἀνθρώπων om. 5 || 27 αὐτὸν M' || 28 τα
καὶ] τε καὶ M^a aut etiam 5

2 et nostrorum] et om. R || 3 subscriptionem praestant
Bamb. I et Ambracensis || 4 dnn. Iust. Bamb. dñus Iust.
Ambr. || anno XI Bamb. || 5 uc. clarissimo Ambr. ||
consule] 55 Bamb. || 7 quae de dignitatibus R || 9 filium
om. R || patria RT] a patria V vulg. || 11 senatu VT ||
13 ad om. R' || et ad ornatum R' || 14 nobis traditae T' ||
19 putabimus R || hos del. V' T' || 20 hii RT || 22 nun-
cupantur V' nuncupatur T || actionis R' actio T' ||
23 lapis T' || 24 esse R' || 25 praesidentis T' || non eos
non eos posse T' non posse eos V' || 26 etiam om. V' ||
27 cogitantem R' V' || et] sed RV' T' || 28 tempori
ipsi V'

βασίλειαν διδόναι, καὶ τῶν γε μόνοις τοῖς ὑπάτοις συμβόλοις τετιμημένων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐλευθεροῦν βουλῆς δυναμῶν, τοιτέστιν ἐπαρχότητος τε καὶ στρατηγίας (φαρὲν δὲ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς θρόνοις καὶ τοῖς ἐργοῖς γνωριζομένης) αὐτὸ τοῦτο νομοθετοῦμεν, ἵνα πᾶν τοιοῦτον ἀξίωμα καὶ ἀρχὴ τοιαύτη προσγινομένη τισὶν οἷς ἂν ἡμεῖς δοκιμάσωμεν, ὅπερ αὐτοὺς ἀπαλλάττει καὶ βουλῆς, τοῦτο ἰσχύσει καὶ τῆς ὑπεξουσιότητος αὐτοῦς ἐλευθεροῦν τῶν πατέρων ἢ πάτρων. εἰ γὰρ ἐνομοθετήσωμεν, ὡς εἴ τις οἰκέτης εἰδότης τοῦ κεκτημένου ἀξιοῦσθαι στρατείας ἢ τῶν ἀξίας τύχῃ παρὰ τῆς βασιλείας, εὐθὺς ἐλευθεροῦται καὶ εἰς αὐτὴν ἀναρπάσσεται τὴν ευγένειαν, πῶς οὐχὶ δίκαιον τὸν τηλικούτων ἡξιομένον συμβόλων μὴ καὶ τῆς ὑπεξουσιότητος ἐλευθεροῦν γίνεσθαι; 15

imperium praebent, et solis consularibus codicillis honorantur, et super cingulis quae liberare a curia possunt, hoc est praefecturae et magistratus (dicimus autem in ipsis sedibus et operibus agnitis) hoc ipsum sancimus esse, ut omnis talis dignitas aut etiam cingulum huiusmodi adquisitum aliquibus, quoscumque nos probaverimus, quod eos liberat a curia, hoc valeat et ut potestate eos liberet patrum aut avorum. Nam si sancimus, ut si quis servus sciente domino meretur militiam aut quamlibet dignitatem adipiscatur ab imperio, repente liberatur et in ipsam rapitur ingenuitatem, quomodo non est iustum tantos promerentem codicillos non etiam potestate paterna liberum fieri?

CAPUT I

Διὰ τοῦτο τοῖνυν τῶνδε τῶν σεμνοτάτῳ χροῶμενοι νόμῳ θεσπιζόμεν. τοὺς τε ὀρδιναρίους ὑπάτους, εἴπερ ἐν ὑπεξουσίῳ τελοῖεν. ἅμα τῷ ῥήματι τῷ ταύτῃ ἐν αὐτοῖς χροῶμεν τὴν τάξιν εἰς αὐτεξουσιότητα φέρεσθαι, καὶ πρὸς γε τοῖς τιμωμένοις παρὰ τῆς βασιλείας ὑπάτοις συμβόλοις, εἴπερ ὑπὸ τῶν πατέρων τελοῖεν χεῖρα, γίνεσθαι τὸ συμβόλον αὐτεξουσιότητος πρόφασιν· καὶ εἰ γέ τις ἡμεῖς ἐπὶ πασῶν τῶν διουήσεων τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν τῶν ἰερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ἐπιστήσομεν ἢ ἐπὶ τὴν πολιτοχρῶν ἑκατέρας Ῥώμης ἀγοίμεν ἢ ἐπὶ τινὰ στρατηγίαν, τοῦτους εὐθὺς καὶ αὐτεξουσίους γίνεσθαι, τὸν γὰρ τοσοῦτον ἀρχοντα καὶ τοσοῦτοις ἐπιτάττοια μένειν ἐπὶ τῆς ὑπεξουσιότητος εἶ καὶ μὴ τοῖς αὐτεξουσίους ἐγγράφεισθαι τῶν ἡμετέρων ἀνάξιν ἡγήσασθαι 1 μέγα νόμον τὸ ἅμα καὶ χρόνων. ἐν γένει δέ, καθάπερ εἴρηται, νομοθετοῦμεν, ὥστε πᾶν ἀξίωμα καὶ ἀρχὴν πᾶσαν βουλῆς ἐλευθεροῦν δυναμένην ταύτην καὶ αὐτεξουσιότητος γέρας τοῖς τετιμημένοις παρέχειν. τοῦτο γὰρ καὶ σεμνοτέρους εἶ τοὺς πατέρας 35 ἀποφαίνει, εἰ γε τῶν οὕτω παρὰ τῆς βασιλείας τετι-

Propterea igitur hac honestissima utentes lege sancimus, et ordinarios consules, si sub potestate consistant, una cum ipso verbo quo hoc his donatur officium suae potestatis fieri, nec non et his qui honorantur ab imperio per consulares codicillos, si sub patris sunt manu, fieri codicillos eorum suae potestatis occasionem. Et si quos nos per universas diocesis gloriosissimos praefectos sacrorum nostrorum praetoriorum instituamus aut in praefectura civitatis utriusque Romae provexerimus aut in quolibet magistrum militatu, hos repente etiam suae potestatis fieri. Eum namque, qui tantorum iudex est et tantis iubet, manere sub potestate alterius et non inter eos qui suae potestatis sunt scribi nostrarum indignum iudicavimus legum simul et temporum. 1 Generaliter autem, sicut dictum est, sancimus, ut omnis dignitas et omne cingulum a curia liberare valens hoc etiam suae potestatis praemium honoratis praestet, et nobiliores adhuc patres ostendat, qui si ergo ab imperio sicut honoratorum sint patres; qui

c. I pr. Θεσπιζόμεν — πρόφασιν habet B² P⁵, 7 p. 649 Zach. Argumentum c. I et III notatur ibid. 6 § 2 p. 649 Zach. (ex B 31, 4, 3)

iisque qui solis consularibus codicillis honorantur, et de magistratibus qui a curia liberare possunt, hoc est et praefectura et magisterio militum (nimirum eam dicimus dignitatem quae ipsis sedibus et operibus agnoscitur) id ipsum sancimus, ut omnis eiusmodi dignitas et magistratus in eos quoscumque nos probaverimus collatus, qui quidem eos a curia liberat, idem etiam potestate patrum vel avorum eos liberare valeat. Etenim si sancimus, ut si qui servus sciente domino militia dignus habitus sive quam dignitatem ab imperatore nactus sit, is statim liberetur et ad ipsam ingenuitatem eripiatur, qui non par sit, qui talibus codicillis dignatus est, eum etiam a patria potestate liberum fieri?

1. Propterea igitur hac lege honestissima utentes sancimus, ut et ordinarii consules, si quidem in potestate sint, una cum ipso nomine quod hunc iis ordinem largitur suae potestatis efficiantur, et praeterea iis qui consularibus codicillis ab imperio honorantur, si quidem sub manu patrum sint, codicilli existant emancipationis causa; et si quos nos in omnibus diocesisbus gloriosissimorum praefectorum sacro nostro praetorio constituerimus sive ad praefecturam urbis utriusque Romae sive ad magisterium militum aliquod provexerimus, ii statim etiam suae potestatis fiant. Nam qui tot hominibus praestet, tot hominibus imperat, eum sub patria potestate manere ac non iis qui suae potestatis sunt adscribi nostris indignum legibus simul 1 et temporibus iudicavimus. In universum autem, sicut dictum est, sancimus, ut omnis dignitas et magistratus omnis, qui a curia liberare potest, idem etiam suae potestatis praemium praestet iis qui honore affecti sint. Hoc enim vel honoratioribus reddit patres, siquidem eorum sunt patres qui ita ab imperatore

1 τῷ γε L || 2 τετιμημένων om. L || ἀρχῶν τῶν Ηλοανδερ ex § ἀρχόντων ML || 5 ἔργον L¹ || νομοθετοῦμεν] sancimus esse § 6 καὶ] aut etiam § 8 καὶ βουλῆς] καὶ om. § 10 ἐνομοθετήσωμεν] Cod. 6, 4, 1 || 17 ὀδιδιάρχους] ἐμβάθρους B² et s. v. L || 19 ἀεξουσιότητα L || 20 παρὰ] πᾶσι L || 22 χεῖρα τελοῖεν L || γίνεσθαι om. L² || συμβόλῳ (i. e. συμβόλαιον?) L || 23 ἡμεῖς ἐπὶ πασῶν M²] ἢ μιᾷ πασῶν L || 24 *ἐπαρχῶν (cf. v. 3; Theod. Ath. B² p. 649)] ὑπάρχων ML || 25 *ἐπιστήσομεν ML || 26 παλαιοχρῶν M² || ἀγάγοιμεν L || 30 ἔγγεγραφοῦσθαι L || 31 θρόνων Haloander male || 34 γέρας L²] γέρα ML¹ || 35 τοῦτο γὰρ om. §

tissimum s. v. add. T² || 6 etiam] et V || aliquibus] ab aliquibus R || 7 nos om. T¹ || qui R V² || 8 et om. R || eos] vel eos R || 9 sancimus R¹ sancimus V || 10 meretur RT] mercatur V vulg. || 11 liberetur et 12 rapiatur vulg. || 13 etiam] .. V¹ || 14 liberatum V¹ liberatum V² || 16 ac R¹ || 18 hoc om. T¹ || 19 suae] siue R¹ || hos T² || 20 codicillis V¹ || 21 patres V¹ || manu om. R¹ || suae] seu R || 22 occasione R² V² || quis V¹ || 23 diocesis V¹ dioceses V² || 24 in om. V¹ || 26 magistro militatu T¹ magistri militatu R magistro militatus V magistro militum T² || etiam] et V || potestates V² || 27 est om. V || 29 intra V || 30 temporum] ipsorum R¹ T¹ || 31 autem] om. R¹ igitur R² || 32 a curia et 33 hoc om. V || 34 praestet] iubet praestet R² || ostendat — 35 patres om. R || 35 sic] quidem sic T || oratorum V¹ || sint] ipsi sint T (cf. ad 399, 1) || qui] quid R¹

1 praebent T || et qui solis Beck || 2 singulis V || qui R || 3 *magistri militatus libri || 4 istis T || leg. agniti || agnitis — 5 sancimus in ras. V || 5 ipsum] sacra-

μημένων καθεστῆσαι πατέρες οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο καὶ αὐτοὶ συνίσπευον, τὴν βασιλείαν ὑπὲρ τοιῶντων ἦσαν. ὥστε ἐστὶ τις νῦν ἐν ὑπεξουσίᾳ τοιῶντων ἀπολαύων τῶν τιμῶν ἢ ἀρχῶν, ἃς ἐμπροσθεν ἡμιδηήσαμεν, εἴτε ὕστερον ἔσται, καὶ τούτοις αὐτεξουσιότης ἀκολουθεῖται, τὸ τε peculium αὐτοῖς χαρίζομένη καὶ το αὐτόγνωμον διδούσα καὶ ἄξια πράττειν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐκ τῆς βασιλείας γινόμενης κρίσεως. οὗτος γὰρ πολλῶ μείζων τοῖς πατρίσιν ἔπαινος ἔσται καὶ εὐφροσύνης ἀφορμὴν παρέξει 10 μεγάλῃς.

CAPUT II.

Ἐκείνο δὲ τῷ νόμῳ προεπισκήπτουμεν, ὥστε μὴ τὰς τοιαύτας αὐτεξουσιότητας ὅμοια χαρίζεσθαι ταῖς ἄλλαις, αἱ δὲ διὰ τῶν emancipationων γίνονται, ἀλλ' ἐξαιρετόν τι τὴν βασιλείαν δῶρον ταῖς τοιούταις αὐτεξουσιότησι παρέχειν. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τὸν οὐτως αὐτεξουσίον γενόμενον ἢ γινόμενον ἀπολλύναι τὴν legitimam δικαίαν, ἀλλ' ἔστω καὶ τῷ γένει πρὸς αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς πρὸς τὸ γένος ἄδικτα τὰ legitima καὶ ἐκ τῆς φύσεως φυλακτόμενα δίκαια. καὶ οἱ γὰρ 20 παῖδες αὐτῶν μετὰ τελευτῆν τῶν πατέρων εἰς τὴν αὐτῶν μεταπαιτετώσαν ὑπεξουσιότητα, ὥσπερ ἂν εἰ ἔωχον οἱ τοιῶντων γονεῖς τελευτῆ τῶν οἰκειῶν πατέρων ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ παρόντος νόμου αὐτεξουσίᾳ γενόμενοι καὶ εἰκότως τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν μετὰ τελευτῆν τῶν οἰκειῶν πατέρων ὑπεξουσίους ἔχοντες ἵνα μηδὲν τῶν ἐκ τῆς βασιλείας προσγινομένων παραρῆσθαι τι δόξαιεν αὐτῶν, διότι πᾶν, ὅπερ εἴτε ἐκ θεοῦ πρόσειεν ἀνθρώποις εἴτε ἐκ βασιλείας τῆς τῷ θεῷ κατακολουθούσης, ἀγαθὸν εἶναι προσήκει μόνως 30 καὶ πάσης κακίας τε καὶ ἐλαττώσεως ἀμυγῆς καθεστάναι.

CAPUT III.

Πρόδηλον δὲ, ὡς οὐκ ἔστιν ὃς ἀγροῖ πρό γε ἀπάντων τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις ἅμα τῇ χειροτονίᾳ καὶ τὴν αὐτεξουσιότητα προσγίνεσθαι. οἱ γὰρ πάντων 35 ὄντες πνευματικοὶ πατέρες πῶς ἂν ὑπὸ τῆν ἑτέρων ἐξουσίαν τελοῖεν; ἀλλὰ προσήκει καὶ αὐτοῖς τῆς τοιούτης ἀπολαύειν τιμῆς καὶ ταύτην ἐκ τῆσδε ἡμῶν τῆς νομοθεσίας καρποῦσθαι.

c. III argumentum citant paratilla ad Coll. const. eccl. I 3 p. 1273 et Nomoc. XIV tit. 1, 36; exscripsit Nomoc.^{dm} ib. ex B

honorati sunt: neque enim nisi hoc et ipsi pariter sectarentur, imperatorem pro illis orarent. Quare sive quis nunc in potestate aliena est qui his honoribus aut magistratibus fruiat quos antea enumeravimus sive postea erit, hos quoque ius suae potestatis sequatur, quod et peculium iis largiatur et ut libera voluntate utantur praestet iuribus agent quae digna sint honore et iudicio ab imperatore de iis habito. Haec enim multo maior parentibus laus erit atque magnae laetitiae copiam praebebit.

II. Illud quoque lege insuper cavemus, ne eiusmodi ius suae potestatis similia impertiat ceteris quae per emancipationes contingunt, sed ut praecipuum quoddam donum imperator eiusmodi iuri suae potestatis praestet. Neque enim volumus eum, qui ita suae potestatis factus est vel fit, perdere ullum ex legitimis iuribus, sed sint et familiae adversus ipsos et ipsis adversus familias intacta iura legitima et ex natura servata. Atque liberi eorum post mortem avorum in potestatem illorum transeant, tanquam si contigisset horum parentibus morte suorum patrum ac non ex praesenti lege suae potestatis fieri et iure liberis suos post mortem suorum parentum in potestate habere: ne quicquam eorum quae ab imperatore conferuntur iis aliquid adimere videatur, quoniam omne quod sive a deo sive ab imperatore qui deum sequitur hominibus adfertur bonum esse dumtaxat nec quicquam malitiae et detrimenti admixtum habere decet.

III. Manifestum autem est neminem esse qui nesciat ante omnia sanctissimis episcopis una cum ipsa ordinatione etiam suae potestatis ius adquiri. Nam qui omnium spirituales patres sunt, quomodo in aliena potestate habeantur? sed ipsos quoque tali honore frui decet eunquē ex hac lege nostra lucrari.

1 οὐ γὰρ ἂν εἰ μὴ τοῦτο] qui si non hoc essent ε || 4 ἀπολλύναι M || 6 peculium M πικροῦλον L || 9 οὗτος L || 10 οὗτος M || 13 τοῖς ἄλλοις L^a || 14 ἐμαγκισπιανῶν M || αὐτεξουσιότητων L || 17 γενόμενον ἢ om. ε || 18 λεγόμενον M || νόμιμων L || 19 legitima L λεγίματα M || 22 •πεξουσιότητα L^a || 25 τοῖς αὐτῶν om. ε || 26 ἵνα ἵνα δὲ M || 29 πρόσειεν I, || τῆς om. L || 30 μόνως] μόνως ὡς M νόμους L¹ νόμιμον ut vid. L² mansurum (i. e. μόνων vel μένων) ε || 35 πάντες L¹, πάντων om. Nomoc.^a || 36 πνευματικῶν Nomoc.^m || 39 καρποῦμενος Nomoc.^m

si non hoc essent, etiam ipsi pariter student imperium pro istis petentes. Quapropter sive est aliquis nunc quidem sub potestate his fruens honoribus aut cingulis, quos in primis enumeravimus, sive postea erit, etiam hos ius suae potestatis sequatur et peculium eis donans et arbitrii liberi esse praebens ac digne agere honore et iudicio super eis ab imperio habito; haec enim multo maior patribus laus erit et laetitiae occasionem praebebit magnae.

Illud quoque lege cavemus, ut non has tales suas potestates similia praebere qualia aliae, quae per emancipationes fiunt, sed praecipuum quoddam praemium imperium conferre talium suis potestatibus. Non enim volumus eum, qui ita suae potestatis fit, perdere aliquod legitimorum ius, sed sint et generi ad eos et ipsis ad genus intacta legitima et ex natura servata iura, et filii eorum post mortem avorum sub eorum recidunt potestatem, ac si contigisset horum parentes morte suorum patrum et non ex praesenti lege suae potestatis fieri et merito filios post mortem suorum patrum sub potestate habere: ut nihil horum quae ab imperio conferuntur eis deesse videatur, quoniam omne bonum, quod sive a deo acquiritur hominibus sive ab imperio sequente deum, decet esse mansurum et omnis malitiae ac diminutionis extraneum.

Palam vero est nullum esse qui nesciat praee omnibus sanctissimis episcopis ipsa ordinatione etiam suam potestatem adquiri. Qui enim omnium sunt spirituales patres, quomodo sub aliorum potestate consistant? Sed convenit etiam eos huiusmodi potiri honore et hoc ex hac nostra legislatione frui.

1 esset vulg. || etiam non Beck || ipsi om. T || 5 ius hos R¹, ius del. R² || potestatis suae V vulg. || 6 ei RT || arbitrii cet.] bitrii — 9 praebebit scr. R² in ras. 2 rv. || 7 eis RV || bis T vulg. || 8 hoc T vulg. || magis R || 12 tales] oporteat s. v. add. V³ || 13 quae om. R || 14 sunt] fuerit V sunt R || 15 conferre V || talium RVT¹ talibus T² vulg. || 16 fit V vulg.] sit RT || 17 aliquid R || 18 ipsi R || 20 recidunt T¹ || 21 et non — 23 patrum bis scr. R || 22 filii R¹ || 24 orum V horum om. R¹, || eis] de eis T¹ || 25 utantur T || 27 militiae V¹ || 29 demuntionis T demuntionis vulg. || 33 est om. V¹ || qui nesciat om. R¹ || 36 spirituales RV || fratres V¹ || potestate aliorum T || 37 hos R || 38 nostra hac V || frui] fieri V¹

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρασάτα ἡμῖν εἰς ὑμέ-
 τεραν αἰδῶ τε καὶ τιμῶν, ὃ σεβασμιώτατοι πατέρες,
 βουλόμεθα εἰς τὸ διηκεῖς ἐμπρέπειν τῇ ἡμετέρᾳ πο-
 λιτείᾳ, αἷμα μὲν εἰς κόσμον ὑμέτερον ἧμα δὲ εἰς
 τὴν τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας ἀπόδειξιν, ἣν τοῖς ἡμέ-
 τέροις πατέρας καὶ ὑπάτοις καὶ ἱερεῦσι δεδώκαμεν.
 Dat. xv. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Apione v. c. cous.

(Epilogus.) Quae igitur nobis visa sunt ad
 vestram reverentiam et honorem, o colendissimi pa-
 tres, volumus in perpetuum splendere nostrae rei-
 publicae tam ad vestrum ornatum quam ad nostrae
 5 largitatis probationem, quam nostris patribus et con-
 sulibus sacerdotibusque contulimus.
 Dat. x. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 [a. 539] anno XII. Apione viro clarissimo consule.

ΠΒ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΜΕΘ' ΟΡΚΟΥ ΜΗ ΔΙΠΡΕΙΣΘΑΙ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. per Orientem
(iterum), ex consule (ordinario) ac patricio.

(Προοίμιον.) Ζήρῳνι τῶ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως
 γέγραπται διάταξις περὶ τῆς τῶν δικῶν τάξεως, πολ-
 20 λὰς μὲν παραλλαγὰς ἐκ τῶν ἐφεξῆς δεξαμένη χρόνων,
 εἰς τοῦτο δὲ ἀφικομένη ὥστε κατὰ μικρὸν σχεδὸν καὶ
 παντάπασιν ἐκλιπεῖν, οἱ τε γὰρ ἐν αὐτῇ γεγραμμέ-
 ναι διατηρεῖται τὸν μετ' ἀνθρώπων ἀπαντες ἀπέλειπον
 βίον, πολλὰ τε τῶν ὀρισθέντων δικαίων σεσίγηται 25
 ὀφθῆς τε οὐκ ἔτυχε μνήμης, ἀλλ' ἢ γε χοῖσις ταῦτα
 παραλαβούσα εἰς ἄλλοιον μετέστησε σχῆμα. ἡμεῖς τοί-
 νυν ὁρῶντες συγκεκμημένον καθόλας τὸ τῶν δικα-
 στῶν σχῆμα ᾗθ' ἴθμεν χοῖνας νόμῳ ταῦτα διορίσα-
 σθαι, ὃς τὴν πρότερον αἰξὶν ἐπιθήσει τῶ πράγματι. 30
 οὐδὲ γὰρ ᾗθ' ἴθμεν χοῖνας ἔχειν δικαστῶν τινὰς ὀνό-
 ματα, μάλιστα μὲν νόμον ἀνεπιστήμονας, ἔπειτα δὲ
 οὐδὲ πραγμάτων ἐντυχόντας πείραν. τοῖς μὲν γὰρ
 ἡμετέροις ἀρχουσι πάρεσι πάντως καὶ πάρεδροι τὰ

LXXXII. Auth. LXXXIII. Coll. VI tit. 10

10 R: DE IUDICIBUS, ET UT NULLATENUS CUM
IUREIURANDO ELIGATUR ALIQUIS IUDEX
QUOD PERMANET EI. ET UT APPELLATIO-
NES ACCIPIANT MODIS OMNIBUS IUDICES.
ET UT IN MEDIA LITE FACTAE FORMAE,
15 QUO MODO OPORTET DECIDI COGNITIO-
NEM, NON ATTENDANT IUDICES R;

Idem Aug. Iohanni pp. Orientis iterum ex consule
ac patricio.

(Praefatio.) A Zenone piae memoriae scripta
 20 est lex de iudiciorum ordine, multas quidem muta-
 tiones subsequentibus suscipiens temporibus, ad hoc
 autem pervenit ut paulatim paene omnino caderet.
 Nam et qui in ea conscripti sunt pedanei iudices
 humanam omnes reliquerunt vitam, et plurima de-
 finiti iuris tacita sunt, et certam non meruerunt mem-
 oriam, sed usus haec percipiens in aliam transtulit
 figuram. Nos igitur videntes omnino confusum iud-
 icum schema, aestimavimus oportere haec lege de-
 terminare, quae decentem ordinem imponat causae.
 30 Non enim aestimavimus oportere habere iudicum
 quosdam nomina, maxime legum ineruditorum, de-
 inde neque causarum habentium experimentum. No-
 stris etenim administratoribus adsunt modis omnibus

Nov. LXXXII (Authent. LXXXIII = Coll. VI tit. 10: gloss.) Graece extat in ML, cap. 2—13 in B 7, 1, 4—18. —
Epit. Theod. 82, Athan. 4, 15. Iulian. const. LXXVI.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt ad vestram reverentiam honoremque, patres summe ve-
nerandi, ea in nostra republica in perpetuum splendere volumus tam ad decus vestrum quam ad nostrae
liberalitatis documentum quod nostris patribus et consulibus et sacerdotibus dedimus.

LXXXII.

DE IUDICIBUS, ET NE CUM IUREIURANDO ELIGANTUR.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni pp. per Orientem (iterum), ex consule (ordinario) ac patricio.

Praefatio. A Zenone piae memoriae scripta est constitutio de ordine litium, quae multas muta-
 tiones sequentibus temporibus passa est atque eo pervenit, ut paulatim fere omnino deficeret. Nam et
 qui in ea scripti sunt iudices pedanei omnes vita excesserunt et multa ex definitis iuribus silentio tradita
 sunt nec certam memoriam consecuta, sed usus quidem ea recepta in aliam formam convertit. Nos igitur
 cum iudicum stutum omnino confusum videamus, haec lege definienda esse existimavimus, quae idoneum
 ordinem rei imponat. Neque enim existimavimus decere quosdam iudicum nomen habere cum legum utique
 imperitos tum ne rerum quidem experientia adiutos. Nostris enim iudicibus omnino etiam assessores ad-

1 ἡμετέραν L¹ || 7 subscr. ἐξερωνήθη ἐν τοῖς χρό-
 νοῖς τῆς ὑπατείας Ἀπριλίου Theod., om. Iul. || xv. k. apr.
 M πρό ἐ' καλανδῶν Ἀπριλίων Ath. || x. kal. april. (v. l.
 kal. madii) ε || CP. — cons. M (om. anno XII) et ε || βα-
 σιλεῖας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐβ' ὑπατείας Ἀπριλίου Ath.
 (billsiario viro clarissimo v. l. ε) || 10 rubr. Περὶ τῶν δικ-
 αστῶν Ath. Περὶ θεῶν δικαστῶν Theod. || 17 sq. Imp.
 — patricio M (qui orietem) Ἀδοκράτωρ Ἰουστινιανός
 αὐγουστος ἰωάννην ὑπάρχῳ πραιτωρίῳ τῆς ἀνατολῆς,
 ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριχίῳ L Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη
 ἐπάρχῳ πραιτωρίων Ath. || 18 iterum et ordinario add.
 Zachariae || 19 τὸ L¹ || εὐσεβοῦς ML Theod. || 20
 20 διάταξις] νόμος (i. e. νόμος?) cit. Theodori coder. Fuit
 Cod. 3, 3, 6 (βι. γ' τοῦ κώδικος τλ. γ' διάταξις τελευταία
 adscr. schol. M); cf. Kruegeri adnot. et initium scholii The-
 laelaei ad B 3, 2, 100 p. 418 Heimb. || 22 ἀφικόμενοι L¹
 24 τῶν L¹ || 27 εἰς L] πρὸς M || 30 τοῖς πράγμασι L
 32 sq. ἀνεπιστήμονας — ἐντυχόντας πείραν] inerudi-
 torum — habentium experimentum ε || δὲ om. L || 33 ἐν-

τυχόντας (voluit ἐντυχόντας) πείρα Haloander sine
 causa || μὲν om. L || 34 πάντες L^a

1 iussa V || 2 nostram RT || o del. V² || 3 spendere R ||
 4 ordinatum V || ad nostrae om. V || 5 probationem]
 ••••• R¹ || 7 subscriptionem dedimus ex Bamb. I et
 Ambracensi; dat. kal. madii billsiario viro clarissimo V ||
 CP. Bamb.] emp. Ambr. || dññ iust. Bamb. dñus ius.
 Ambr. || 8 anno duodecimo aptone Bamb. || uiro] vic.
 Ambr. || 9 Ry III-LXXXIII. V || 12 permaneat vulg. ||
 13 iudicis V || 16 non] et non T nos V || 18 ac V] a T et
 R vulg. || 19 memoriae om. V² || 21 subsequentibus susci-
 piens in ras. V² || haec R || 22 cadent T¹ || 23 conscripta
 V¹ || 24 relinquunt V || definita T¹ || 25 et om. R¹ ||
 27 omnino videntes T || 28 haec] hac V² T² ac V¹ ha-
 bere R^a || 30 existimavimus R || 31 quaedam V² || erudi-
 torum R¹ inhereditorum V¹; ineruditos et 32 habentes
 Beck || 32 exper•••• V¹

ἐκ τῶν νόμων ὑφ' ἡγοῦμενοι καὶ τὰς ἀσχολίας ἀνα-
 πλουήσαντες τὰς αἰτῶν, ἐπειδὴ πλεονεκτήματα πολλὰ ἐπι-
 φρονήσαντες ὡς ὑφ' ἡμῶν ἔχουσιν εἰκότως ἰὸ δικασ-
 τικῶν ἀναπληροῦσαι μέρος τῆ τῶν οἰκείων παρουσίας
 παρέδον· οἱ δὲ οὔτε ἀρχὴν ἔχοντες οὔτε ἡμῶν ὑπ-
 ημευόμενοι εἰ μὴ μέλλοιεν οἰκοδεν γοῦν ἐπίστασθαι το
 δικαίων ἀλλ' ἐτέρωθεν ἐραυθίζονται τὴν τὸν δικά-
 ζειν εὐαχρηστούντην. πῶς οὐ μέγιστον τοῦτο ἐλάττωμα
 πολιτείας ἀν εἶη τὸ μὴ τοῖς αὐτόθεν τὸ πρακτικόν
 ἐπισταμένους παραδόνται τὰς δίκας, ἀλλ' ἐάν αὐτοῖς
 ζητεῖν ἐτέροισ, παρ' ὧν ἔξεστι μανθάνειν ὑπερ' αὐ-
 τοῦς ἐν τῷ κλίματι φθγγεσθαι δεῖ; ταῦτα ἡμᾶς εἰκό-
 τως εἰς τὸν παρόντα νόμον ἀνέστησε τῶν ἡμετέρων
 ἐπιδικῶν κηδομένους καὶ βουλομένους αὐτοῖς καὶ τὰ
 ἐπι ταῖς δίκαις εὐκολὰ τε εἶναι καὶ ῥᾶδια καὶ χωρὶς
 ἀπάσης ἀναβολῆς διαλυέσθαι.

etiam assessores, et ea quae legum sunt explicantes
 et occupationes adimplentes eorum, quoniam multis
 detenti curis quas apud nos habent merito iudici-
 orum complement partem per suorum praesentiam
 5 assessorum. Illi autem neque cingulum habentes ne-
 que nobis ministrantes nisi potuerint per se nosse
 quod iustum est, sed aliunde emendicare iudicandi
 honestatem, quomodo non maximum vitium erit rei-
 publicae non eis qui ex se quod agendum sit sciant
 lites tradere, sed sinere eos quaerere alios, a quibus
 liceat discere quae ipsos in iudicando eloqui decet?
 Haec nos merito ad praesentem legem erexerunt,
 nostrorum subiectorum curam agentes et volentes
 eis etiam quae de iudiciis sunt in promptu esse at-
 que facilia et absque omni dilatione transigenda.

CAPUT I.

Τὸ μὲν οὖν πάλαι σχῆμα τῆς διατάξεως Ζήνωνος
 τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἥτερον ἐκάστῳ δικαστηρίῳ
 ἴσητος ἀρίστως δικαστάς. παντελῶς ἀναιρούμεν, ἐπι-
 λεγόμενα δὲ συνειδόμενα δικαστὰς τοῖς τῆν πανταχόθεν
 ἐπι χρηστοῖς ἔχοντας μαρτυρίαν. οἵπτε κοινοὶ πάν-
 των εἶναι δικασταί, ὅλα πανταχόθεν ἐπιλελεγμένοι.
 καὶ δὴ τοῦτο πέπρακται, καὶ ἡμεῖς γὰρ παρ' ἡμῶν
 δικασταὶ Ἀνατολίως τε ὁ περιβλεπτός, ἴδη τοῦ συνηγο-
 ρεῖν πρῶτην πεπαιγμένους καὶ ἐν τοῖς περιβλεπτοῖς τοῦ
 δημοσίου συνηγόρους ταχθεῖς, Φλαβιανὸς τε ὁ λαρι-
 πρόταος, ὃς συνηγοροῦ τοῦ δημοσίου καθίσταται νῦν,
 καὶ πρὸς γε Ἀλέξανδρον καὶ Στέφανον καὶ Μηνᾶς. οἱ
 λοιπώτατοι συνηγοροὶ καὶ διαίτηται τῆς σῆς ἀγορᾶς,
 Ἀλέξανδρος τε ἕτερος (καὶ διαίτητήν δὲ εἶναι κίκεῖ-
 νον τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγιστρον ἰὸν
 θεῖον ὀφθαλμῶν μεμαθημένον), καὶ δύο ἑτέρους ἄλλοι
 συνηγοροὶ τῆς σῆς ἀγορᾶς. Βικτωρ καὶ ὁ ἐκ Κυζίκου
 Θεόδωρος. ἐκ μὲν οὖν συνηγόρων οὗτοι δικασταὶ
 1 πρῶτοι κηρύσσονται. Ἐπειδὴ δὲ προσήκον ἐστὶν εἰ-
 ναι καὶ μείζους δικαστὰς τοῖς μὲν ἀξιωμασὶ προ-

Vetus igitur schema Zenonis constitutionis pie
 memoriae, quae unicuique praetorio certos definit
 iudices, omnino perimimus, eligere vero perspeximus
 in rebus utilibus habentes adestationem, qui com-
 munes omnium erunt iudices tamquam undique electi.
 Et hoc quidem gestum est, et electi sunt a nobis
 iudices Anatolius vir spectabilis, iam advocacione
 dudum completa et inter spectabiles fisci advocatos
 deputatus, ac Flavianus, qui nunc advocatus fisci
 constitit, et Alexander et Stephanus et Menas, elo-
 quentissimi advocati et pedanei iudices tui fori, et
 Alexander alter, quem pedanum iudicem esse prae-
 torii gloriosissimi magistri sacrorum officiorum cog-
 novimus, et duo subsequentes alii advocati tui fori,
 Victor et qui ex Quizico Theodorus. Ex advocatis
 itaque isti iudices praepoantur.

Quia vero competens est esse etiam maiores iudices aliquos dignitate provecctos (et) experimento

c. I—III summarium habet Ecloga lib. I—X Basilicorum (op. Zachuriae Gesch. des griech. röm. Rechts 335 n. 1238).

sunt, qui quae ad leges pertinent interpretentur et eorum occupationes suppleant, quandoquidem multis
 curis quas apud nos habent distenti merito iudiciale munus assessorum suorum praesentia supplent. Illi
 vero, qui neque magistratum gerunt neque nobis inserviunt, si non ulro quidem quid iuris sit compertum
 habituri sint, sed aliunde iudicandi honestatem emendicaturi, qui non maximo hoc detrimento reipublicae
 erit, quod non iis qui ulro quid faciendum sit sciunt lites traduntur, sed iis permittitur ut alios quaerant,
 a quibus discere liceat quae in iudicando loqui oporteat? Haec nos merito ad praesentem legem excita-
 runt, quippe qui subiectis nostris prospiciamus eisque ea quoque quae ad lites pertinent prompta et fa-
 cilia esse et sine ulla dilatione decuti velimus.

I. Antiquam igitur constitutionis Zenonis pie memoriae formam, quae unicuique iudicio certos
 iudices definit, plane tollimus. Eligi autem placuit nobis iudices ab omni parte bonum testimonium ha-
 bentes, qui communes omnium erunt iudices utpote undique electi. Atque hoc quidem factum est, et electi
 sunt a nobis iudices Anatolius vir spectabilis qui iam advocati munere nuper omisso inter spectabiles fisci
 patronos relatus est, et Flavianus vir clarissimus qui advocatus fisci nunc constitutus est, ac praeterea Ale-
 xander et Stephanus et Menas, facundissimi advocati iudicesque pedanei fori tui, et alter Alexander (quem
 ipsum quoque iudicem esse iudicii gloriosissimi magistri sacrorum officiorum comperimus), et duo alii
 deinceps advocati fori tui, Victor et Theodorus Cyzicenus. Ex advocatis igitur hi iudices electi sint.
 1 Quoniam autem maiores etiam iudices esse par est, qui dignitatibus praecellant et praeterea sive rerum

1 sq. καὶ τὰς — αὐτῶν Μς] καὶ τὰς αὐτῶν ἀναπλη-
 ροῦντες ἀσχολίας L || 4 ἀναπληρώσουσι L || 6 ἐπίση-
 ροῦνται L || 8 τοῦτο Μς || 19 ἀρίστως] ἀφορᾷ L ||
 20 δικαστὰς τοῖς τῆν πανταχόθεν om. s || 21 ἐπι χρη-
 στοῖς 22 πανταχόθεν om. M || 23 εἰρήναι L || * γε]
 1 s M, om. L || 26 ταχθεῖς συνηγόρους L || ὁ λαρι-
 πρόταος om. s || 29 συνηγοροὶ ML] συνηγοροὶ τε cum Mi-
 loandro edd. || 30 καὶ διαίτητήν δὲ εἶναι κίκεῖνον M]
 διαίτητήν τε εἶναι κίκεῖνον καὶ L quem pedanum iudicem
 esse s || 32 δύο Μς] τοῖς L || 33 βικτωρ Μς]
 δανιήλ τε καὶ βικτωρ L et Danielem et Victorem Iul.
 c. 293 (sed idem c. 291) octo iudices constitutos esse con-
 firmat; etiam secundum Eclogam Buz. novellae caput I
 ἐκ τῶν συνηγόρων ὅκτω ἀνδρας ἐκλεξαμένον δικασ-
 τὰς αὐτοῖς προχειρίζετο ἀκριβῆ τῶν νόμων εἰδή-
 σιν ἔχοντας, καὶ τέσσαρας ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἀρ-
 χαιτέρων; δανιήλ ὁ καὶ βικτωρ coni. Zachariae || 36
 ἀξιωμασὶ M] ἀξιωμασὶ τε L

1 etiam] et V || assensiones T¹ || 2 multi decenti T¹ ||
 3 curis V¹ || habeant R || 5 •••gulum V¹ || 6 nisi] non V¹ || per] prae R || 7 iudicandum V¹ || 9 sit] est T ||
 10 a om. V¹ || 12 Haec] Nec V¹ || legem V²] om. RV¹ T vulg. ||
 14 eius T¹ || qui T¹ || de iudiciis] iudicii R || atque] aut R ||
 17 constitutionis Zenonis ed. pr. || 18 certo V¹ || 19 eligere] e•••••• T¹ || 20 utibus V¹ || atestationem V ||
 22 quidem] al. quod R² in marg. || 23 anatolius R ||
 aduocationem V¹ || 25 deputatos R¹ || 26 constitit R] constitutus V
 consistit T vulg. || meas V¹ mennas V² || eloquentissimi V² ||
 27 foro T¹ || 26 quem] quae V¹ || 31 quizico RT] quiraco V
 Cyzico Beck (quizicenum, quizucenum, quicizenum, kyzi-
 cinum codd. Iul.) || 35 est om. R || etiam maiores etiam iudices V¹ ||
 36 aliquos] alios R aliquos iudices T || * et inserui

έχοντας και προς γε η̄ πειρᾱ πραγμάτων πολλῶν η̄ πολυχρονίᾳ τριβῇ μεγίστων ἀρχῶν η̄ πλήθει τούτων ἐγγεγυμνασμένους και τῇ γε η̄μετέρᾱ προσκαρτεροῦντας εὐσεβείᾳ, διὰ τοῦτο συνείδομεν ἐκ μὲν τῶν ἐνδοξοτάτων πατρικίων Πλάτωνᾳ τὸν ἐνδοξότατον, μακρὸν ἐπὶ τῆς πολιαρχίας διανύσαντα χρόνον και δις ἐπὶ τῶν θρόνων ἐκείνων γενόμενον, Βίκτωρά τῶν ἐνδοξοτάτων, και αὐτὸν ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς σεμνῆς τῶν Ἀλεξανδρείων ἀρξάντα πόλεως και πρὸς γε τῆς πολιαρχίας ἡγησάμενον και οὐδὲ νόμων ἀνήκουον, και Φωκᾶν τὸν ἐνδοξότατον ἐν τοῖς η̄μετέροις καταλέξει δικασταῖς, ἀνδρα ὃν ὁ τε σὸς ἐπίσταται θρόνος ἐπαινουμένως αὐτοῦ προστάτη και πρὸς γε τὰ ἐκ νόμων εἰδῶτα, και ἐπὶ τούτοις Μάρκελλον τὸν μεγαλοπρεπέστατον, αἰ μὲν ἡμῖν παρόντα και περὶ τῆν τοῦ δικαίου θανατιζόμενον τήρησιν και παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἡμῖν προσιόντων διὰ τοῦτο αἰτούμενον παρέδρω̄ τε χρομένον ἐπαινουμένως διατιθέναι τὰ ἐκ τῶν νόμων δυναμένω̄, φραμὲν δὲ Ἀππίωνα τὸν περιβλεπτον, τῷ δημοσίῳ τε συνεπιόντα και τάλλα μαρτυρίας ἀγαθῆς παρὰ τε τῶν ἄλλων παρὰ τε ἡμῶν αὐτῶν ἡξιωμένον.

causarum multarum aut plurimi temporis exercitio maguis cingulis aut multitudine horum exercitatos, qui etiam nostrae observant pietati: ideoque perspeximus ex gloriosissimis quidem patriciis Platonem gloriosissimum patricium, qui in urbana praefectura obtinuit tempus et secundo in illis sedibus constitutus est, et Victorem gloriosissimum et ipsum, qui tam in magna Hellade quam in nobili Alexandrinorum civitate administravit et praefecturae urbanae tenuit praesulatum, et neque legum inexpertum, et Focam gloriosissimum inter nostros adnumerandos iudices, virum quem quaecumque sedes noverit laudatum quam sibi praestantem, insuper et quae legum sunt scientem; inter hos Marcellum quoque magnificentissimum, semper quidem eum praesentem et circa iustitiae miramur observationem et ab omnibus paene nos adeuntibus propter hoc petium scimus, et consiliario utentem laudabili, quatenus disponere quae ex legibus sunt possit, id est Appione viro spectabili et fisci advocato et in aliis habente testimonium optimum tam apud alios quam a nobis ipsis.

CAPUT II.

Τούς μὲν οὖν δικαστὰς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τούτους εἶναι βουλόμεθα, και ἡμεῖς αὐτοῖς τούτοις ἅπασι τὰς ὑποθέσεις κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν παραδώσομεν. εἰ δὲ τις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων παραπέμπειν βούλοιοτο δικας, τούτοις δὴ τοῖς εἰρημένοις και ὀρισμένοις παρ' ἡμῶν διαιτηταῖς τάντας παραδώσει και ἐτέρω̄ παντελῶς οὐδενί, πλην εἰ μὴ τοῖς παρέδροις τοῖς ἐαυτοῦ παραδότη τὰς κατὰ μέρος ἐξετάσεις αὐτὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ παντὸς κρίσιν ἐξοίσω.

Iudices itaque post nostros administratores hos esse volumus, et nos his omnibus negotia secundum quod nobis visum fuerit delegamus. Si quis autem nostrorum iudicum deputare voluerit causas, his qui definiti sunt a nobis pedanei iudicibus tradat et alteri omnino nulli, nisi consiliariis suis commiserit particulares examinationes ipse pro omni negotio iudicium portaturus.

CAPUT III.

Καθεδούονται δὲ οἱ διαιτηταὶ διηλεκτικῶς ἐπὶ τῆς βασιλείου στοῆς ἐν οἷς και νῦν οἰκίσκοις δικάζουσι,

Sedebunt autem hi pedanei continue in regia basilica in quibus et nunc domunculis iudicant, ma-

multarum experientia sive longo summorum magistratum usu sive eorumdem multitudinis exercitatu sint et nostrae praesio sint pietati, propterea placuit nobis inter iudices nostros referre ex gloriosissimis quidem patriciis Platonem virum gloriosissimum, qui longum tempus in praefectura urbis consumpsit et bis in illis sedibus constitutus est, et Victorem virum gloriosissimum, qui ipse quoque et in magna Graecia et in nobili Alexandrinorum civitate magistratu functus est atque insuper praefecturam urbis gessit neque legum ignarus est, et Phocam virum gloriosissimum, quem tua sedes novit cum laude ei praepositum et legum quoque peritum, et praeter hos Marcellum virum magnificentissimum, qui semper nobis adest et propter iustitiae observationem admiratione dignus est atque ab omnibus fere qui nos adierunt ea de causa petitur et assessore utitur qui cum laude quae ad leges spectant disponere possit, Appionem dicimus virum spectabilem, qui et fisci patronus fuit et ceteroqui bono testimonio cum ab aliis tum a nobis ipsis dignus est habitus.

II. Atque iudices quidem hos post magistratus nostros esse volumus, nosque ipsi iis omnibus causas, prout nobis videbitur, trademus. Si quis autem ex magistratibus nostris delegare causas voluerit, his quos nos diximus ac definitivum iudicibus pedanei eius tradat neve alii omnino ulli, nisi forte consiliariis suis examinationes pro parte deleget ipse de tota re sententiam laturus.

III. Sedebunt autem pedanei iudices perpetuo in regia porticu, in quibus nunc quoque iudicant

1 ἡ πειρᾱ] ἡ om. Ls || 2 πολυχρονία L || τριβῇ M || 3 ἐγγεγυμνασμένους L || * γε] τε libri || 6 μακροῖ] patri- cium (i. e. πατρικίων) s || 7 ἐπὶ τὸν θρόνον ἐκείνον L || 12 ὃν ὁ τε σὸς ἐπίσταται θρόνος] quem quaecum- que sedes noverit s || 13 ἐπαινουμένως] laudatum quam (i. e. ἐπαινουμένον ὡς? cf. ad 19) s || 15 ἡμῖν] eum s || 16 θανατιζόμενον] miramur (i. e. θανατιζόμενον) s || 17 πάντα L^a || 18 αἰτούμενον] petium scimus s ex inter- polatione || 19 ἐπαινουμένως ML¹] ἐπαινουμένως ὡς L² s || διατεθῆναι L δυνάμενα L || 21 τὰ ἄλλα L || 23 sq. Τούς μὲν — βουλόμεθα] Τούς ἄλλους δικαστὰς τοὺς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τοιοῦτους και οὕτως εἶναι βουλό- μεθα B^c || 24 και] οἷς και B || αὐτοῖ om. s || 25 ἅπασι M s] ἅπαντας B, om. B; ἅπασας coni. Zachariae || 26 εἰ δὲ τις] και εἰ τις B || 27 τούτοις δὴ om. L || εἰρημένοις και om. Ls || 28 δικασταῖς B || τάντας] τούτοις L, om. s || 32 οἱ δικασταὶ B hi pedanei s || βασιλικῆς B¹ Ecl. βασι- λέως B^c (cf. Iohannes Lydus de magistr. 3, 65 qui de Io- hanne pr. praet. narrans huius novellae argumentum tangit δικαστὰς δὲ προβάλλεται ἐπὶ τῆς βασιλέως στοῆς, ὡστε ἐκείνων τῶν ἐπὶ χρήμασι δικῶν ακρωμένων αὐτῶν ... ἀγροπνεῖν)

1 multarum causarum V || plurimis V¹ || exercitio T² in marg.] exercitatos R² exercitium T¹ R² exercitios V¹ exercitatus T² exercitatos V² vulg.; leg. exercitio in? || 2 mul- titudinem T¹ V³ || exercitatus V¹ R² T² || 3 qui etiam om. T¹ || nostra V || observanti T¹ observantie T² (in quo eadem manus litteras ie punctis delevit) R¹ obserant V² pietati] pie V¹, om. R¹ || ideo vulg. || 4 ex] et ex T² || 6 obtinuit V¹ || 7 uictorem V¹ uictorem et T¹ || 8 magna] magna ciuitate T¹ || Hellade vulg.] hellada R² al. hel- landa R¹ ellada T¹ elanda T² mellada in ras. V² || 9 ci- uitate om. T¹ || 10 inexpertum R^a || 12 iurum quem (quem R¹) quaecumque R] uirumque quaecumque T¹ uirum quemcumque (quicumque corr. T²) VT²: virum quem- que tua Contius (praestaret virum quem tua quoque) || sedis R¹ V¹ T¹ || novit Contius || 13 laudandum quam V; absque textu Graeco esset, legerim laudat umquam || 14 quocumque V¹ || 15 eum] eum V¹; eum malim abesse || 16 mirantur? T¹ || 18 confiscalirio R] utente R V¹ T¹ || 19 appione] apione RT || 20 et ex fisci V¹ || 24 * nos his] nobis V¹ uobis RT illis V² his vulg. || 25 fuit T || 26 causas uo- luerit R || 28 miserit R¹ || 32 Rubl. De proouocationibus et reparationibus T in marg. (ex Iul.) || Sedebant R Set debe- bunt T¹ || hii RV || pedanei] iudices add. R vulg. || * in] et nunc in libri || 33 et nunc om. R

ἄρροισι τε εἰδὸς καὶ εἰς δειλὴν ὄψλαν. καὶ ἀρροί-
σονται τῶν δικῶν οὐ μόνον τῶν μετὰ τὸν νόμον τοῦ-
τον κινήθησάντων παρ' αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλ-
λων. ὅσαι παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐ κατὰ τὸ ἀρχικόν
κινήθησαν σχῆμα, γυν δὲ παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς
μεινεχθῆναι προσετέχθησαν.

tutino mox et meridie et vespere audientes causas,
non solum quae post legem movendae sunt apud
eos, sed etiam alias quaecumque apud alios quidem
non secundum antiquum motae schema, nunc autem
a nobis ad eos mutari praeceptae sunt.

CAPUT IV.

Ἐκείνους φυλαττομένους, ὡς εἴπερ ἐρέσιμοι παρὰ
τῶν διαιτητῶν ἢ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν γίνονται
δικαί. αὐταί εἰ μὲν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν παραπεμφθεῖεν,
κατὰ τὸ ποσὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐνδοξοτάτων
ἡμῶν ἀρχόντων ἐξετασθήσονται ἢ ἑτέροις κατὰ τὸ
ἔθος τῶν θεῶν consultatione παραπεμφθήσονται.
εἰ μὲντοι τινὲς τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων
δικαί αὐτοῖς παραπέμψαιεν, ἐπ' αὐτοὺς τοὺς παρα-
δόντας αὐτοῖς τὰ ἀρροίσεις ἢ ἐρεσις ἤξει, ἐξ ἐκει-
νων δὲ ἀδθῖς καὶ τὸν εἰρημὸν τρόπον τὰ ταιαῦτα
κινήσονται.

Illo custodiendo, ut si sub appellatione a pedaneis
iudicibus aut gloriosissimis viris fiant causae, et ipsae
si quidem a nobis ipsis delegatae sint, secundum
quantitatem aut in commune apud gloriosissimos
nostros iudices examinabuntur aut aliis secundum
consuetudinem sacrarum consultationum delegabun-
tur. Si qui tamen gloriosissimorum nostrorum iudic-
um causas eis delegaverint, ad eos qui transierunt
eis audientias appellatio remeabit, ab illis autem
rursus secundum praedictum modum talia iudica-
buntur.

CAPUT V.

Ἀρροίσονται δὲ πάντες τῆς μὲν δικῆς ἄχρι τρια-
κοσίων οὐσῆς νομισμάτων ἐν σχῆματι παρασημειώ-
σεως. οὗτω γὰρ θάττον αἱ δικά κινήσονται. καὶ 20
τῶν ἐπὶ ταῖς διαγνώσεσι κύκλων καὶ τῆς τοῦ χρόνου
τοιβῆς τὸ δικαζόμενον ἅπαν ἀπαλλαγῆσεται. πρό-
δλον δὲ, ὡς εἰ καὶ κατὰ παρασημείωσιν ἀρροίσον-
ται τῶν δικῶν, ἀλλὰ δώσουσιν ὄρον ἐν γράμμισι
τὸν τῆν αὐτῶν διλοῦντα γγώμην. τῶν ἐπὶ τούτοις 25
ἐρέσειον οὐδενὶ παντελῶς ἀνηρημένων, πλὴν εἰ μὴ
τρισάκις ἐκκαλέσασθαι τις βουληθεῖ ἢ κατὰ προ-
πέτειαν ἀπολεψεθεῖ. τοῖς γὰρ τοιούτοις καὶ ὁ τῶν
ἐρέσεων ἀνήρηται λόγος.

Audient igitur omnes litem quidem usque ad tre-
centos solidos existentem sub schemate adnotationis.
Sic enim velocius lites iudicabuntur, et circulis co-
gnitionalibus ac temporis contritione omnes litigantes
liberabuntur. Palam vero est, quia etsi per adno-
tationem audiant causas, verumtamen dabunt termi-
num per scripturam, qui eorum manifestet sententiam.
Appellationibus in his nulli penitus perimendis,
nisi forte tertio appellare voluerit aut per contuma-
ciam defuerit: talibus enim etiam appellationum
perimatur ratio.

CAPUT VI.

Τὰς δὲ ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἀπὸ τῶν 30
διαιτητῶν ἐρέσεις εἰς τοὺς δικαστὰς οὐ περαιτέρω δύο

Appellationes autem ex hac magna civitate a pe-
daneis iudicibus non ultra duos menses habere in-

c. V ex B habet Ecloga Bas. lib. I—X ap. Heimbach. Summam v. 25—29 ex Theod. habet B².
c. VI summarium extat Top. 14, 19 (ubi notatur nov. πα').

aedculis, a mane statim usque ad vespem; etque lites audient non solum quae post hanc legem apud
eos movebuntur, sed etiam reliquas, quaecumque apud ceteros non secundum modum magistratus motae
nunc a nobis ad illos transferri iussae sunt.

IV. Illud autem custodiatur, ut si appellatio fiat a pedaneis iudicibus vel gloriosissimis viris, causae
siquidem a nobis ipsis delegatae sint, secundum quantitatem vel in commune a gloriosissimis magistratibus
nostris examinentur vel aliis secundum consuetudinem sacrarum consultationum deligentur. Quodsi
qui ex gloriosissimis magistratibus nostris causas illis delegaverint, ad ipsos qui causas audiendas iis
tradiderunt appellatio perveniet, ab illis autem denuo secundum praedictum modum talia iudicabuntur.

V. Audient autem omnes litem usque ad trecentos solidos per modum adnotationis. Sic enim ceterius
lites diiudicabuntur, ambigibusque cognitionum et temporis mora litigantes omnes liberabuntur. Consen-
taneum vero est, etiamsi per adnotationem causas auditori sint, ad sententiam eos in scriptis datos esse
quae ipsorum mentem declaret. Neve appellaciones ea in re cuiquam omnino auferantur, nisi forte quae
tertio appellare voluerit vel per contumaciam afuerit; talibus enim reis etiam appellationis condicio
sublata est.

VI. Appellationes autem in hac magna civitate a pedaneis iudicibus ad iudices porrectae non ultra

1 καὶ εἰς δειλὴν ὄψλαν· καὶ ἀρροίσονται) et meridie et
vespere audientes ε || καὶ ἀρροίσονται τε τῶν B^c || 2 τοῦ-
τον om. ε || 4 παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐ om. L, οὐ om. B
vulg. (cf. ε v. l.) || ἀρχικόν] antiquum (i. e. ἀρχαῖον) ε ||
quae apud diaetetas inchoatae sunt Jul., qui nescio an
lyrritē ὅσαι παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸ ἀρχαῖον
κινήθησαν σχῆμα [ὅσαι παρὰ μὲν ἄλλοις οὐ κατὰ τὸ
ἀρχαῖον κινήθησαν σχῆμα con. Zachariae] || 8 δικα-
στῶν B || 9 αὐτῶν M et ipsae (i. e. αὐταί) ε || εἰ
ἢ B^c || 10 τὸ ποσὸν] τόπον L || τῶν ἐνδοξοτάτων —
13 τινὲς om. L ἢ εἰ τινες τῶν s. v. oisr. L² || 12 κοι-
νυλλάσιων M συλλεσίτων B || 18 ἄρι M] μέγισ LB ||
19 οὐσῆς νομισμάτων M Ecl.] νομισμάτων οὐσῆς B^c,
οὐσῆς οὐτε μεχρὶ coll. B^c || 23 καὶ om. Ecl. || σημείωσιν
L^a || ἀρροίσειον L¹ || 25 αὐτῶν libri || ἐπὶ τοῖς om. MB^c ||
ἐπὶ τοῖς om. L vulg. || 29 ἀπειρηται Ecl. || 30 ἀπό]

ἐκ B || 31 εἰς τοὺς δικαστὰς om. ε || δύο μηνῶν] μη-
νῶν δύο B^c

2 movenda V¹ || 3 alias] alia R || 4 non T¹] sunt (in
Verasum) RVT² vulg. || antiqua V¹ antiquam V² || 5 a
et ad eos om. R || sint T¹ || 9 delegande V³ || 12 sacrorum
RV || 13 quis T² || nostrorum gloriosissimorum T¹ glorio-
sissimorum delegabuntur nostrorum R² || 14 *transmiserunt
hos (os R) miserunt RT vulg. miserunt hos V ||
15 eis] eos R¹ || *audientias] audientes R¹ audient. V¹
audientibus R² V³ T¹ vulg. || remeavit V || 16 reuerens T¹ ||
18 li. T¹ || 20 vel otius RT || 21 tempor. V¹ tempora
V³ || 22 litigabuntur R¹ || admonitionem R¹ T¹ || 24 scrip-
turae T² || 27 etiam om. T¹ || 28 perimatur RT] perm. utur
V¹ perimitur V² vulg.

μηρών εχειν προθεσίαν εν τῷ δρόμῳ τῶν κυρίων βουλεύεσθαι, μεθ' οὐδ' ἀνάγκη τὰς κυρίους τοῦ εαυτῶν ἀρξασθαι δρόμου, τῆς καλουμένης παρὰ τῶν νόμων reparationis χώραν ἐπὶ τούτων οὐδεμίαν ἐχούσης.

ductus in cursu fatalium volumus, post quos necesse est fatales suum incohare cursum, ea quae vocatur a legibus reparatioe locum in his nullum habente.

CAPUT VII.

Οὐδενὸς θαροῦντος ἐκβαίνειν τὰ ἐπὶ τοῖς sportulis ἢ ταῖς δικαστικαῖς δαπάναις παρ' ἡμῶν διατεταγμένα, ἀλλὰ πάντων ἀντοῖς ἐμνερούτων καὶ εἰληβομένων τὴν ποιήν ἢ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἡθεῖα 1 ἡμῶν διάταξις ὄρισεν. Τῶν τὰς δίκας παρασκευαζόντων οὕτως ὄντων ὅσον κατὰ τὸ τῆς σιρα- 10 τείας σχῆμα ὡς μέχρι νῦν ὄρισθησαν. ἐκάστου μὲν τοῦ δικαστοῦ δύο μὲν τοῖς ὑπογράφουσι χωρῆνοι, δύο δὲ τοῖς τὰς δίκας παρασκευάζουσι αἱ τε καὶ ἐπιγού- 15 σιν οὐ δυναμένων τῶν αὐτῶν πολλοῖς ἢ δύο γούν ὅλας ὑπερεῖσθαι δικασταῖς. τούτους δὲ παντοῶς πιστοῦς τε καὶ δεδοκιμασμένους εἶναι. ὥστε μηδὲν παρ' αὐτῶν ἀμαρτάνεσθαι μηδὲ προδίδοσθαι μηδὲ 20 λακοργεῖσθαι, ἀλλὰ κινδύνῳ τῶν τάξεων ἢ σχολῶν ἢ σκηνῶν τῶν παρεχόντων αὐτοῖς τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιλογίῳ τε ἴμα καὶ ὑπονομίαν εἶναι. καὶ κἂν εἴ τε παρ' αὐτῶν πταισθεῖη. πρὸς τοῖς ἀφορισαντας αὐ- 25 τοῖς φέρεσθαι τὸν ἐκείθεν κίνδυνον. οἵπερ πᾶσαν ζῆμίαν παρὶ τὴν αὐτῶν αἰτίαν γενομένην τοῖς παρ' ἐκείνων βλαβεῖσι θεραπεύσαιεν· ἀνάγκη ἔχόντων αὐ- τῶν προσφόρων ἀρχόντων. εἰ προσελευσθεῖεν, παρα- 30 σκινάζειν πάντως τοὺς ἐκ τῶν οικείων τάξεων ἢ σχολῶν ἢ σκηνῶν προσβαλλομένους τοῖς ὑπονομιῶ- τας τῶν ἐντεῦθεν τῷ βλαβέντι θεραπεύειν ζῆμίαν. εἰ δὲ ὁ δικαστὴς αἰσθηταί τε πονήρημα παρὰ τ- 35 ενος τῶν ὑπονομιῶν γινόμενον. ἀπελάσει μὲν τῆς ἀκροάσεως τῆς εαυτοῦ τοὺς οὐ μετὰ χρηστικῆς δόξης τῷ πράγματι χωρῆμένους. ἑτέρους δὲ ἐγκαταστήσει γνώμη καὶ προβολῇ τῶν οἷς ταῦτα, καθάπερ εἰπόντες ἐφθρη- 40 μων, κενυδύενται.

5 Nulloque praesumente transcendere quae in sportulis aut in litis expensis a nobis disposita sunt, sed omnibus in his contentis et formidantibus poenam quam in talibus sacra nostra constitutio terminavit 1 His qui causas praeparant sic existentibus, sicut et militiae figura hactenus definit. Unoquoque tamen iudice duobus quidem exceptoribus utente et duobus causas praeparantibus et compellentibus, non valentibus eis pluribus quam duobus omnino ministrare iudicibus. Hos autem omnino locupletes et probatos esse, ut neque ab eis aliquid peccetur neque prodatur neque maligne agatur, sed periculo officiorum aut scholarum aut scriniorum praebentium eis super eos electionem simul et ministerium (esse), et vel si quid ab eis peccatur, ad illos qui deputant eos referri exinde periculum, qui omne 20 damnum eorum causa factum his qui ab eis laesi sunt curabunt. Necessitatem habentibus etiam competentibus iudicibus, si eis interpellatio fiat, praeparare modis omnibus eos qui ex suis officiis aut scholis aut scriiniis eligunt ministrantes hinc laesis damnum curare. Si vero iudex senserit aliquam malignitatem ab aliquo ministrantium fieri, expellat quidem auditorio suo eos qui non cum utili opinione 25 causis utuntur, alios autem instituat sententia et electione eorum quibus hoc, sicuti praediximus, periculi est.

CAPUT VIII.

Εἰ δὲ τις ἡ τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ τῶν ἔλλογιμοτάτων 35 ἡμῶν δικαστῶν παύσαιοτο τοῦ δικάζειν καθ'

Si quis autem aut gloriosissimorum aut eloquentissimorum iudicum removeatur iudicare pro qua-

c. VII v. 29—34 ex B habet Ecl. B. is. l. I - X op. Heimbach.

duorum mensium dilationem in cursu fatalium habere volumus, post quos necesse est dies fatales suum cursum peragere incipienti, neu reparatio quae a legibus vocatur ullum in his locum habeat.

VII. Neve quisquam ea quae de sportulis aut litis expensis a nobis constituta sunt, excedere audeat, sed omnes intra ea se continueat atque poenam vereantur quam in eiusmodi rebus sacra nostra constitutio 1 definit. Qui autem praeparant causas ita sint comparati, quemadmodum secundum formam militiae usque adhuc constituti sunt. Unusquisque vero iudex duobus exceptoribus utatur et duobus qui lites praeparant et accelerent; neve iisdem liceat pluribus quam duobus quidem omnino iudicibus apparere. Alqui hi omnibus modis fideles et probati sint, ne quicquam ab iis delinquatur neve prodatur neve dolo fiat; verum periculo officiorum aut scholarum aut scriniorum quae eos exhibent pariter eorum et electio et ministerium sit, et vel si quid ab iis peccatum sit, ad eos qui illos designarunt periculum inde oriundum redeat, qui omne damnum ipsorum culpa factum iis qui ab illis laesi sunt resarciant: atque magistratus quoque competentes necesse habeant, si uideantur, quovis modo curare, ut qui ex ipsorum officiis vel scholis vel scriiniis elegerint ministraturos damnum inde ortum ei qui laesus sit resarciant. Si quod vero flagitium iudex ab aliquo ministrantium commissum esse compererit, auditorio suo expellet eos qui non cum bona existimatione in ea re versantur, atque alios in locum eorum constituet ex voluntate et electione eorum ad quorum periculum, sicuti ante diximus, haec pertinent.

VIII. Si quis autem vel gloriosissimorum vel eloquentissimorum iudicum nostrorum ex qualibet

1 τῶν om. B || 2 ἑαυτοῦ B^c || 4 reparacionos (cf. Theod. B^z s. Iul.) sepracionos M ἀνακινήσεως B, s. v. M ἀνακινήσεως L || 5 τοῖς portulois M τῆς συνηθείας LB^c ταῖς συνηθείαις B^f || 6 διατεταγμένα Cod. 3, 2, 5 || 7 ἀπτοῖς (ἀπταῖς B^f) LB^c τοῖς αὐτοῖς M || 9—11 τῶν — ὄρισθησαν et μετῴσεν om. B^f || 10 ὅσον κατὰ τὸ MB^c ὅσον τὸ κατὰ L sicut et s || 11 ὡς MLLB om. s || ὄρισθησαν^r || 13 ἑπὶ τῶν s || 12 δύο MB || 13 ὑπογραφῶν L || 13 δύο MB || 14 ἐπάγουσιν cum Plouandro vulg. || 14 τῶν om. s || 15 τοῦτων L¹ || 16 τε om. L || 17 *μηδὲ — μηδὲ μήτε — μήτε libri || 19 αὐτοῖς Zachariae || 19 αὐτοῖς libri || 20 καὶ καὶ om. B^c || 23 αὐτῶν libri || γινόμενῳ LB || 24 θεραπεύσαιεν συνενέγκαιεν B^c || 28 τῷ βλαβέντι luesis s || 30 ἀπελάσειεν L || 31 ἑαυτοῦ LB || αὐτοῦ L || τῷ πράγματι causis s || 33 εἰπόντες om. Ecl. || 34 κινδυνεύεται B^f || 35 ἐνδοξοτάτων MB^c ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων L (B^f) || 36 ἡμῶν

om. s || *παύσαιοτο libri
2 ea quae] eaque R || 3 reparacione Beck] reparacionis R¹ V reparatio R² T habentem R¹ V || 5 rubr. De sportulis et officio iudicum RT in marg. (ex Iul.) || quae eius in V || 6 sed in omnibus R¹ || 7 contentis T¹ vulg.] certis RVT² || 8 firmavit V || 9 hii T¹ || 10 deficit V¹ || tantum T¹ || 11 utentem R^a || 12 causam R¹ || compellentibus ed. pr.] complementibus libri, vulg. || 14 his V¹ || 15 eos] omnes R¹ || 19 esse add. Berk || illos] alios T¹ al eos T² s. v. || qui deputant] quidem putant V¹ || 20 omnem T¹ || 21 is V¹ || 23 praeparate V¹ || 24 omnibus modis T || eas R² || 25 scrineis T scriiniis V || hic V || 28 quidam V || eos om. R¹ T¹, post quidem inserit T² || cum] eum T¹ || 30 periculo T¹ || 35 rubr. De iudicibus remotis qualibet de causa RT in marg. || autem om. T¹

οἰνοῦν αἰτίαν, οὐκ ἄλλως ἕτερος αὐτοῦ διαδέξεται τὴν ἀκρόασιν, πλὴν εἰ μὴ τοῦτο ἡμεῖς ἐγκρίνομεν ἐν ἑνὶ παραδοίῃ τὴν ἀντ' αὐτοῦ τῶν δικῶν ἐξέτισιν.

libet causa, non aliter alter in eius succedat auditorio, nisi hoc nos decerneret alii tradiderimus pro eo causarum examinationem.

CAPUT IX.

Ὅπως δ' ἂν μὴ ὁ περὶ ταῦτα πόνοσ ἀμισθος τοῖς ἡμετέροις γένηται διατηταῖς, θεσπιζόμεν αὐτοὺς ἐν ἐκάστῃ παρ' αὐτοῖς λεγομένη δίκῃ, κἂν εἰ θεῖοθεν παραπειφθεῖη, ἀνὰ δύο μὲν χρυσοὺς παρ' ἐκατέρου μέρους ἐν τῇ προκατάρχει λαμβάνειν, ἀνὰ δύο δὲ ἐν τῷ πέρατι τῆς ὑποθέσεως, καὶ περαιτέρω τούτων μηδὲν (τοῦτο ὕπερ καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν διωρίζαντο), ἀλλὰ τοῦτοις ἀρκείσθαι καὶ μόνοις: δηλαδὴ τῶν προνομίων τῶν ἐπ' ἐλαττώσει τῶν δαπανημάτων τισὶν ὑπαρχόντων ἅπασιν ἀκεραίων κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν φιλαττομένων. ταῦτα δὲ φραμεν ἐπὶ τῶν δικῶν τῶν ὑπερβανουσῶν ποσότητι χρυσῶν ἐκατόν. εἰ γὰρ μέχρι τοῦτου τὸ μέτρον εἴη τῶν δικῶν, οὐδὲν αὐτοῖς δικαστικῶν ἔνεκεν ἀπειτεῖσθαι βουλόμεθα. ἐκ γὰρ οὕτως ἐλαχίστης ποσότητος ὁ τὴν οἰανοῦν ἐξείρεσιν ποιούμενος μεγίστῳ μέρει τῆς νίκης τὸν οὕτω πεποιημένον ἐλαττοῖ. Καὶ οὐ μὲχρι τούτων ἰστάμεθα νόμων, ἀλλὰ καὶ οἰκοῦμεν αὐτοῖς φιλοτιμούμεθα. βουλόμεθα γὰρ ἕκαστον τῶν τοιούτων διατητῶν ἕτους ἐκάστον παρὰ τῆς τραπέζης τῆς σῆς ὑπεροχῆς κομίζεισθαι duas libras auri, καὶ ταῦταις ἀρκείσθαι καὶ μόνοις. ἀδωροτάτους τε εἶναι καὶ χρυσίου παντὸς ὑπερφρονεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ εἰλόμεθα τὸ δημόσιον ἐλαττώσαι. ἵνα καὶ αὐτῶν ἕκαστος ἀρκούμενος τῆ τε παρ' ἡμῶν δόσει τοῖς τε ἀνὰ τέτρασι χρυσοῖς καθαρῶς τῷ θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νύμφ φυλάξῃ τὰς χεῖρας, ἐνθυμούμενος οἷα περὶ τούτων τοῖς ἐμπροσθεν νομοθέταις διηγήρεται.

5 Ne autem circa haec labor sine mercede nostris fiat pedaneis, sancimus eos in unaquaque dicta apud eos causa, vel si divinitus fuerit deputata, duos quidem aureos ab utraque parte in contestatione litis accipere et duos in fine negotii, et ultra hoc nihil (quod etiam praecessores nostri definiverunt), sed his contentos esse solis; privilegii quippe quae in deminutione sumptuum quibusdam concessa sunt omnibus integris secundum suum ordinem conservandis. Haec autem dicimus in litibus transcendentibus quantitatem aureorum centum. Si enim usque ad hoc mensura fuerit litium, nihil eos audientiae causa volumus exigi: qui enim ita parvae quantitatis exactorem facit, pro maxima parte victoria sic pauperem fraudat. Et neque in hoc solummodo stamus, sed etiam de proprio ipsi largimur. Volumus enim unumquemque eorum qui sub istis sunt pedaneorum annis singulis a mensa tuae celsitudinis percipere duas libras auri, et his esse contentum solis, et neque redimi et aurum omnino despiciere. Propterea enim elegimus fiscum minuere, quatenus horum unusquisque contentus nostra largitate et quaternis aureis puras deo et nobis et legi custodiat manus, cogitans quae a prioribus legislatoribus de his definita sunt.

CAPUT X.

Τὸ δὲ χοῖναι καὶ τὸν τῶν δαπανημάτων λόγον τοῖς δικασταῖς πάντως κατεξετάζειν (ἐπειδὴ τοῦτο καλῶς καὶ ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐπέταξε πτερος, ἡμεῖς τε οὐκ ἀπειψώσαμεν μέρος καὶ αὐτὸ

Oportet autem et expensarum rationem iudices omnino examinare, et quia hoc bene Zenonis pia memoriae decrevit sententia et nos non deliquati sumus partem etiam hoc nostrarum facere disposi-

causa iudicare desiderit, non aliter eius cognitionem alius suscipiet nisi nos hoc decerneret alii loco illius causarum examinationem tradiderimus.

IX. Verum ne opera his rebus data absque mercede sit pedaneis nostris iudicibus, sancimus eos in unaquaque causa quae apud eos agitur, etiamsi divinitus delegata sit, ab utraque parte et binos aureos in litis contestatione accipere et binos in fine negotii, nec ultra haec quicquam (id quod etiam qui praecesserunt nos definierunt), sed his quidem solis contentos esse: ut scilicet privilegia ad sumptuum deminutionem nonnullis praestita omnibus integra secundum ordinem serventur. Haec autem dicimus de litibus quae centum aureorum quantitatem excedunt. Nam si intra hanc summam modus sit litium, nihil eos iudicium impensarum nomine exigere volumus; qui enim ex tam exigua quantitate quamcumque detractionem facit, maxima parte victoriae privat eum qui tanto labore contendit. Neque intra haec consistimus sola, sed etiam de nostro iis largimur. Volumus enim unumquemque eiusmodi pedaneorum iudicium singulis annis a mensa tuae sublimitatis binas libras auri accipere, iisque acquiescere solis, et plane incorruptum esse atque aurum omne despiciere. Propterea enim fiscum deminuere maluimus, ut ipsorum quoque unusquisque et nostra donatione et quaternis aureis contentus puras et deo et nobis et legi manus custodiat, animo reputans quae a prioribus legislatoribus de his praecepta sint.

X. Quod autem etiam expensarum ratio iudicibus omnino examinanda est (quoniam hoc et Zenonis pia memoriae sententia recte constituit neque nos dedignati sumus et ipsum particulam consti-

1 διαδέχεται M || 3 παραδοίῃμεν] θεῖοθεν add. B^c || 8 παραπειφθεῖη M¹ || 9 λαμβάνειν] ἀναλαμβάνειν ἀνὰ M¹ || 12 μόνοις B^c || 13 ἐπελάττοσι L¹ ἐπ' ἐλάττοσι B^c || 14 κατὰ — τάξιν om. B¹ || 15 δέ] μὲν B¹ || 16 χρυσῶν] τῶν χρυσῶν B¹ || 17 τὸ μέτρον om. B^c || δικαστικῶν] audientiae ε || 19 τὴν οἰανοῦν om. ε || 20 νίκης Haloander ex ε] δίκης MLB || 21 μέχρι τούτων] in hoc ε || 22 μόνοις M(B¹) || μόνον LB^c(ε) || αὐτοῖς] αὐτοῖς B^c ipsi (i. e. αὐτοῖ) ε || φιλοτιμούμενοι L || 23 τὸν τοιούτων] eorum qui sub istis sunt ε || ἔτους — 24 ὑπεροχῆς om. B¹ || 24 προκομίζεισθαι B¹ || 25 duas libras auri ε, vulg.] δύο librarum auri M δύο λίτρας χρυσίου M. v. v., L. B || 26 χρυσίου παντὸς MB] παντὸς χρυσίου L, aurum omnino (i. e. πάντως) ε || 30 φυλάξει L || 34 ἐξετάζειν B¹ || ἐπειδὴ] et quia (om. 35 καὶ) ε || 36 sq. Cod. 7. 51, 5 || τε] δὲ L

1 adiutorio R || 2 nos om. V || alio RT¹ || pro] in R¹ || 5 rubr. De solatiis (salaris) iudicum RT in mg. (ex Iul.) || 6 sanctimus sancimus V¹ || 7 causas V¹ || diuinitas R || 9 haec R || 10 praecessores V³ T³ || 11 contemptos R || 12 diminutione RT || sumptum V¹ || 14 in litibus] militibus R¹ || 16 hue V¹ || audienti T¹ || 18 exactione V¹ T¹ || pro maxima V vulg.] proxima RT || victoriam V¹ || 19 sic] sicut V || pauperiem RT¹ || 20 ipsi V¹ vulg. || 21 horum V || istos R¹ isto V¹ (ordine post sunt add. V³) || 23 his] is R¹ || contemptum TR² .c. (i. e. centum) R¹ || 26 unusquis T || 27 quaternis] quatenus V || custodiat vulg] custodiant libri || 33 rubr. De sententiis diffinitivis R mg., De diffinitivis sententiis T mg. (ex Iul.) || et V] om. RT vulg. || 36 dispositionem V

τῶν ἡμετέρων ποιήσαι διατυπώσεων) μενέτω καὶ νῦν ἐπὶ ταύτῳ σχήματος φυλαττόμενον· ἐκείνου μόνου προσιτιθεμένου τοῦ, εἴπερ ὄρκον ἐπαγάγοι περὶ τῶν δαπανημάτων ὁ δικαστὴς τῶ νενικηκότι, δηλαδὴ μετὰ τῆς φαινομένης αὐτῷ ὁδῶς ἔχειν ποσότητος, ἢν δὴ ταξάτιονα κλοῦσιν οἱ νόμοι. εἴτα ἐκείνος ἐπομόσαιο, μὴ ἔχειν ἀδειαν τὸν δικαστὴν ἐλάττονα τῶν ὁμοιοσημένων καταδικάζειν, μηδὲ φάινεσθαι φιλανθρῶπότερον τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα διατάττοντος. εἰ μὲντοι συνίδοι μὴ δεῖν μῆδετερον τῶν μερῶν τῶ τῶν δαπανημάτων ὑποθεῖναι λόγῳ διὰ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἰσῶς πικίλον, αὐτὸ τοῦτ' διορίζεσθαι ψήφῳ. πάντων τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ ταῖς ἐφέσεσι, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς παρατήσεσι. καὶ τῶν περὶ τοῦ μὴ προχείρωσ καὶ σὺν ἀνάγκῃ γίνεσθαι τὰς προκατάρξεις, ἀλλ' ἔχειν τὴν τῶν εἰκοσιν ἡμερῶν προθεσμίαν, καὶ εἰ τι ἄλλο δικαστικὸν οἰρίσαμεν, πάντως ἐπὶ τῆς οικίας μενόντων ἰσχύος.

tionum. maneat ergo etiam nunc in eodem schemate custoditum, illo solo adiecto, si iusiurandum intulerit de expensis iudex victori. scilicet cum quantitate quae visa ei fuerit recte se habere, quam taxationem vocant leges, deinde ille iuraverit, non habere licentiam iudicem minus quam iuratum est condemnare, neque videri clementiorem [a] lege quae haec disponet. Si tamen perspexerit neutrum sumptuum subdere rationi et propter negotii forte varietatem, hoc ipsum decernat sua sententia. Omnibus aliis super appellationibus, sicuti praediximus, et excusationibus, et ut non prompte et cum necessitate fiant litis contestationes, sed habeant viginti dierum indutias, et quicquid aliud iudiciale decrevimus, in propria virtute manentibus.

CAPUT XI.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τινες ἡμῖν γίνονται προσελύσεις αἰρούμενων τιῶν δικαστῶν παντοίως ἀνεπιστήμονας καὶ νόμων καὶ πείρας, καὶ ὑπὸ προθυμίας δυνούσιν ἐμμένειν τοῖς δικασταῖς οἷς οὐκ ἂν τις οὐδ' ὀτιοῦν πιστεύσειεν, εἴτα ἀναπειθούσιν ἰσῶς καὶ τοὺς δικαστὰς τὸν τοιοῦτον δῆθεν αὐτοῖς ὄρκον παρέχειν. ἀνδρας οὔτε ὃ εἰ ποτὲ ἐστὶ τὸ δίκαιον οὔτε τὴν αὐτοῦ παρατήρησιν ἐπισταμένους, καὶ εἰκότως βλαβέντες αἰτούσιν ἐξετασθῆναι τὴν ὑπόθεσιν ἐπιλαθόμενοι τῶν ὄρκων ὧν ὡμοσαν, τὸ πρῶγμα ἡμῖν ἐπιστροφῆς ἄξιον ἐνομίσθη. καὶ ἐπειδήπερ ἔγνωμεν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας σφαλερὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο, θεσπίζομεν τοῦ λοιποῦ μηδένα γίνεσθαι παντελῶς δικαστὴν αἰρετὸν καὶ μετὰ τῆς ἐξ ὄρκων ἀσφαλείας δικάζεσθαι, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν εἰς ἐπιροχίαν ἀκούσιον ἐμπιπτῶσιν ἀνθρώποι διὰ τὴν τῶν δικαστῶν ἀμαθίαν ἐπιροχεῖν ἀναγκαζόμενοι, ἀλλὰ πάντως οἱ τὸν δικαστὴν ἢ τοὺς δικαστὰς αἰρούμενοι μετὰ ποιῆς αὐτοῖς ἐπιλεγέσθωσαν ὁπόσῃς ἂν τὰ μέρη πρὸς ἀλληλα συμβαίεν, καὶ ἀνάγκην ἐχέτωσαν ἢ ἐμμένειν τῇ κρίσει

Quia vero multae quaedam nobis sunt interpellationes, eligentibus quibusdam iudices penitus ignorantes leges et experimentum, et prone iurant contentos se iudicibus, quibus nequaquam quispiam quodlibet credat, deinde suadent forsam etiam iudicibus quasi sibi praebere iusiurandum, viris neque quid sit iustum neque eius observationem scientibus, et merito laesi ipsi rursus volunt examinari negotium obliti iurandi quod iuraverunt, causa nobis subversione digna visa est.

1 Et quia cognovimus ex rerum experimento incautum hoc esse, sancimus de cetero nullum fieri omnino iudicem arbitralem et cum iurandi cautione iudicare, ne ex hoc in periurium invitum incident homines propter iudicium ignorantiam peirare compulsi, sed omnino qui iudicem aut iudices eligunt cum poena eligant eos, habeant partes adinvicem coeant, et necessitatem habeant aut contentae esse

tulionum nostrarum facere), maneat id nunc quoque in eadem forma custodiendum; atque illud solum addatur, ut si iusiurandum de expensis iudex victori deferat, scilicet definita simul quantitate quae ipsi recte habere videatur, quam quidem taxationem leges vocant, ille vero iuraverit, ne liceat iudici in minoribus expensas quam iuratum est condemnare, neve videatur humanior esse lege quae haec statuit. Si vero neutram partem expensarum rationi subiciendum esse duxerit forte propter rei varietatem, id ipsum sententia decernat. Cetera autem omnia quae sunt de appellationibus, uti supra diximus, et de recusationibus, et ne praeproperere et per vim litis contestationes fiant, sed terminum viginti dierum habeant, et si quid aliud iudiciale constituimus, in sua firmitate permaneat.

XI. Quoniam vero multis petimur supplicationibus, cum nonnulli iudices eligant et legum et usus forensis omnino ignaros, ac prompte iurent se iudicibus acquiescere quibus haud facile quisquam quicquam commiserit, deinde forte etiam iudicibus persuadeant ut eiusmodi quidem iusiurandum sibi praestent, scilicet viris qui neque quid sit iustum neque quomodo observandum sit cognitum habeant, atque non sine causa damno affecti iam ut res denuo examinetur petant iurandi quod iuraverunt obliti, ea res nobis animadversione digna visa est. Et quia ex rerum experientia periculosum id esse cognovimus, sancimus ne quis omnino in posterum fiat arbiter neve quis cum cautione iurando praestita litiget, ne inde iuriti in periurium incident homines propter iudicium ignorantiam peirare coacti; sed omnino qui iudicem vel iudices eligunt, cum poenae stipulatione eos eligant quantacumque inter partes convenerit, et necesse

1 ποιήσασθαι B' || μενέτω] maneat ergo ε || 2 ταῦτοῦ ex corr. (ταῦτοῦ M²) M] τοῦ αὐτοῦ LB || 3 προσιτιθεμένου (προσιτιθεμένου B') καὶ φυλαττόμενον τοῦ B || 5 αὐτοῖς L || 6 ταξάτιονα B^c vulg. || ἐκείνο M || ἐπομόσαιο (ἐπωμόσαιο B') libri, corr. Heimhach || 7 ἐλάττονα MB' || ἐλάττο B' (minus ε) eis ἐλάττονα L || 9 τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα MB' τοῦ νόμου ταῦτα L τοῦ ταῦτα νόμου B' || διατάσσοντος L || 10 συνίδοι LB' συνείδοι MB' || τῶν μερῶν om. ε || τῶ M¹¹ || τὸν LB^c || 11 ὑποθεῖναι λόγῳ M' ὑποθεῖναι λόγον L λόγον (λόγῳ B') ὑποθεῖναι B || διὰ) et propter ε || 12 ἰσῶς om. B' || ψήφῳ] sua sententia ε || 16 cf. nov. LIII c. 3 || 18 πάντως] πάντων L, om. ε || μένοντος B' || 19 δὲ om. B' || πολλοὶ ἡμῖν τινὲς L² πολλὰ ἡμῖν τινὰ L¹ || 21 καὶ νόμων καὶ πείρας] καὶ ἀπειροῦς νόμων B', prius καὶ om. ε || προθυμίας B' || 21 τὸν τοιοῦτον om. ε || 25 *οὔτε] οὐδὲ MB οὐδὲν L' οὔτε LB) οὐδὲ M || 26 παρατήρησιν M] τήρησιν LB || αἰτούσιν MB' αἰτοῖεν LB^c ipsi rursus volunt (i. e. αὐτοὶ αὐθις αἰτούσιν?) ε || 30 τὸ τοιοῦτο]

hoc ε || 31 sq. αἰρετὸν δικαστὴν B' || 32 καὶ] malim μηδὲ || 34 ἀνθρώποι] οἱ ἀνθρώποι B || 35 οἱ om. B' || 37 ὁπόσῃς ἂν] quatenus (ὅπως ἂν) ε

4 ei iussa R iussa ei V¹ || 7 a om. vulg. || disponit vulg. || 8 tantum T¹ || 9 varietatem forte negotii R || 10 decernebat T¹ || 11 sicut V¹ || et ut T^{vulg.} et om. RV || 12 pronte T³ || contestationis R¹ contestationem T² || 13 inceduntis T² || 19 rubr. Ut arbitri per compromissum non per sacramentum assumantur RT mg. (ex Int.) || appellationes R¹ || 20 elegentibus R¹ V¹ T¹ || 21 prome T¹ || contemptos RT et tentos V¹ || 22 se om. R¹ || quilibet V¹ quilibet V² || 24 viris R² VT²] iuris T¹ vulg. R¹ || quod R || 25 observationes T || ipsi lesi V || 26 examinare R² || 27 causatio T² || 28 iussa V || 29 ex] et V || incautum T¹ || 30 hec V || 31 arbitrare T⁴ || iurandi] quod iuraverunt add. R² || 32 invitum om. T || 34 compelli R || 36 coeant RT || contempte RT

ἢ, εἴπερ ἀναψηλαφήσῃ βουληθεῖεν, πρότερον δοῦναι τὸ πρόστιμον οὕτω τε ἄδειαν ἔχειν ἀναχωρεῖν τῶν κεραιμένων καὶ ἐφ' ἑτέρου χωρεῖν δικαστήν τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, εἴ γε προσελευσθεῖεν, ἐκβιβαζόντων τὰ πρόστιμα καὶ τοῖς ταῦτα προσταχθεῖσιν λαβεῖν ἀποκαταστῆναι παρασκευάζοντων. εἰδῶτων τῶν τοῦ δικαστῆς αἰρουμένων, ὡς εἰ μὴ τοῦτο πράξαιεν μηδὲ ἐπερωτῆσαι ποιητῆν, ἀλλ' οἰηθῶσιν ἀρκεῖν αὐτοῖς τὴν ἐκ τῶν ὅρκων ἀσφάλειαν, εἴτα οἱ δικασταὶ οἱ οὕτως αἰρεθέντες βλάψουσιν αὐτούς, εἰ μὲν ἐξεπίτηδες, τῷ δεσπότῃ θεῷ τὴν ποιητῆν τῆς ἐπιουρκίας ὑφ' ἑξουσιν, εἰ δὲ ἐξ ἀμαθίας τοῦτο ὑποσταίεν, οὐδὲν παρὰ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς ἔσται πλεόν. οὔτε γὰρ ἐπιουρκίαν παρὰ τινος γίνεσθαι βουλομένα, οὔτε αὐθις τοὺς δικαζομένους ζημίαν ὑφίστασθαι μεγάλην δια τὴν τῶν δικαστῶν ἀμαθίαν παρὰ τὴν τῶν ὅρκων εὐλαβεῖαν συγχωροῦμεν. πάντων τῶν ἐμπροσθεν νομοθετημένων εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας νομοθεσίας εἴτε καὶ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν compromissariῶν δικαστῶν ἢ ἐπὶ τοῖς αἰρετοῖς, χωρὶς μὲντοι τῆς περὶ τῶν ὅρκων ἀνάγκης, μενόντων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχύος καὶ οὐδὲν ἐκ τούδε ἡμῶν τοῦ νόμου καινιζομένων.

CAPUT XII.

Τοὺς μὲντοιγε ἡμετέρους ἀρχοντας πᾶσι τρόποις δεχσθαι τὰς ἐκλήτους θεοπισίζομεν, καὶ μηδενὶ παραστῆσαι εἶναι παντελῶς τοῦτο διαφθεῖσθαι. πλήν μόνον τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὅτινι τοῦτο ἄνωθεν ἢ βασιλεῖα πεφλοτιμῆται τὴν τῆς ἀναψηλαφήσεως ἀντιτάξουσα βοήθειαν.

iudicio, aut si retractare voluerit alter, det multam, et sic licentiam habeat discedere ab his quae iudicata sunt et ad aliud venire auditorium; nostris iudicibus, si aditi fuerint, exigentibus multam et his qui eam iussi sunt accipere restituti praeparantibus. Scientibus his qui iudices eligunt, quia si non hoc egerint neque stipulati fuerint poenam, sed aestimaverint sufficere sibi ex iureiurando cautionem, deinde iudices sic electi noceant eis, si quidem ex studio, a domino deo poenas periurii sustinebunt, si autem ex ignorantia hoc passi fuerint, nihil praeter iusiurandum erit eis amplius: quia neque periurium volumus ab aliquo fieri, neque rursus litigantem damnum sustinere magnum propter iudicantium ignorantiam citra iurisurandi reverentiam permittimus. Omnibus ante sancitis sive ex antiqua legislatione sive a nobis de compromissariis iudicibus aut in arbitris, extra necessitatem tamen iurisurandi, in propria virtute manentibus et nequaquam ex hac nostra lege novandis.

CAPUT XIII.

Πᾶς δὲ δικαστῆς εἴτε ἀρχὴν ἔχων εἴτε ἄλλως δικάζων τηρεῖτω τοὺς νόμους καὶ κατὰ τούτους φερέτω τὰς ψήφους, καὶ κἂν εἰ συμβαίῃ κέλευσιν ἡμετέραν ἐν μέσῳ κἂν εἰ θείον τύπον, κἂν εἰ πραγματικὸς εἴη, φοιτῆσαι λέγοντα τοιῶσδε χρῆναι τὴν δίκην τεμεῖν, ἀκολουθεῖτω τῷ νόμῳ. ἡμῖς γὰρ ἐκεῖνο βουλομένα

Nostros tamen iudices omnibus modis suscipere appellationes sancimus, et nulli licentiam esse penitus hoc repellere, praeter solam tuam eminentiam, cui hoc ab initio largitur imperium retractationis introducens auxilium.

Omnis autem iudex sine cingulum habens sive aliter iudicans custodiat leges et secundum eas proferat sententias, et vel si contingat iussionem nostram in medium vel si sacram formam vel si pragmaticam procedere sanctionem dicentem aliter agi, sequatur legem. Nos enim volumus obtinere quod nostrae

habent aut sententia stare aut, si retractare velint, prius multam praestare atque ita veniam habere a iudicato discedendi et ad alium iudicem accedendi; cum magistratus nostri, si quidem interpellati sint, nullas exigant efficiantque ut iis qui eas accipere iussi sint restituantur. Ac sciant qui iudices eligunt, si hoc non egerint nec poenam stipulati sint, sed sufficere sibi iusiurandi cautionem putaverint, ac deinde iudices ita electi damno eos afficiant, si quidem de industria, domino deo eos periurii poenam daturus esse, sin autem per imperitiam id passi sint, nihil eos praeter iusiurandum esse profecturos. Nam neque periurium a quocumque committi volumus, neque rursus litigantem detrimentum magnum propter imperitium iudicum praeter iurisurandi religionem subire patimur. Ceterum omnia quae prius sive ex antiqua legislatione sive a nobis de compromissariis iudicibus vel de arbitris sancita sunt (excepta tamen necessitate iurisurandi) in propria firmitate permaneat neve ex hac lege ullo modo innoventur.

XII. Magistratus vero nostris omnibus modis appellationes suscipere sancimus, neque ulli omnino licere id recitare praeter solam sedem tuae sublimitatis, cui id iam pridem imperatores largiti sunt retractationis auxilio univice introducto.

XIII. Unusquisque autem iudex, sive magistratum gerat sive aliter iudicet, leges servet et secundum eas sententiam ferat, ac vel si contigerit in media lite iussionem nostram vel sacram formam, quamvis pragmatica sit, edi quae dicat hoc vel illo modo litem decidendam esse, legem sequatur. Nos enim illud valere

1 εἴπερ MB[ε] εἴπερ ταύτην LB[ε] βουληθεῖεν, πρότερον voluerit alter ε || 2 κεραιμένων L^b || 3 ἐφ' εἴρω L || δικαστήν M] δικαστήριον Bε δικαστηρίω L || 6 εἰδῶτων τοὺς αἰρουμένους δικαστῆς B' || 8 αὐτοῖς libri || 9 οἱ οὕτως] εἰ οὕτως L¹ || 10 ἐπίτηδες B^c || 12 οὐδὲ L || 13 οὔτε γὰρ] quia neque ε || 14 γίνεσθαι παρὰ τινος L || 16 δικαστῶν] iudicantium ε || 19 compromissariῶν (cf. ε B² Jul. c. 294)] commissariarum M διαγνομένων B διατάξωιν μόνων L || 20 τῆς περὶ] τῶν περὶ τῆς Zachariae || 25 πλήν — 26 ὑπεροχῆς] praeter solam tuam eminentiam ε || 26 ὅτινι] ὡ B' : 28 ἀντιεπαγαγούσα J. || 29 περὶ τοῦ χρῆναι τοὺς δικαστῆς κατὰ τοὺς ἐγγράφους νόμους ἐκφαίνειν (εκφέρειν col.) τὰς δίκας adnot. m. rec. in marg. M || ἀρχὴν ἔχων MB[ε] ἀρχὴν ἄρχων L ἄρχων B' || 32 ἐν μέσῳ — 33 λέγων omnia add. in margine B^c || θεῖος τύπος B || 33 φοιτῆσαι λέγοντα Zachariae ex ε] φοιτήσας (τύπος add. B') λέγων libri || τοιῶσδε χρῆναι τὴν δίκην τεμεῖν] aliter agi ε || 34 ἐκεῖνο om. ε

3 adiutorium V || 4 additi R¹T¹ || his] sic licentiam his R^o || 5 usi T¹ || properantibus R²T² || 6 eligunt om. R¹ eliguntur R² || quia si] quoe (quasi?) T¹ || 7 sed] si R || estimaverunt V examinaverunt R estimati fuerint T¹ || 8 ex] haec V || 11 et T¹ || 12 fieri] hinc fieri T¹ ius? fieri R¹ inferi R² || 14 iudicium R || iusiurandi T¹ || 15 ante] autem RV || sanctiimus V || 17 in del. R² || arbitrius V¹ arbitriis V² || 18 tantum T¹ || remanentibus R || 19 ex hoc V || 23 rubr. De appellationibus et retractationibus R mg. De provocationibus et retractationibus T mg. (ex Jul.) || 25 solam tuam] tuam (etiam R¹) solam R || 26 inducens V || 29 rubr. De diversis rescriptis et provocationibus RT mg. (ex Jul.) || 31 et si uel V, et del. R² || 32 si sacram] in sacram T¹ || pragmaticam] sacram pragmaticam R || 34 lege V || nostrum V¹

κρατεῖν, ὅπερ οἱ ἡμέτεροι βούλονται νόμοι. εἰ γὰρ ἐκκλητος ἢ δίκη γένηται, ὁ μὲν δικαστὴς δεχέσθω πάντως τὴν ἐπιδιδόμενην ἐφεσίην οὐδ' ὅτιοῦν πατε-
λῶς προσπαζόμενος, ἐφ' ὧν ὕλος ἐξεστὶν ἐκκαλεῖσθαι, ἢ δὲ ἐκ τῶν ἐκκλητῶν βοήθεια πᾶσι προκείσθω. δι' ἧς ἐξεστὶ τῷ βλαβείναι καὶ μέμνησθαι καὶ τυχεῖν ἐπαρ-
οφθάσεως ἢ παρὰ τῶν ἐφετῶν ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν, εἴπερ εἰς ἡμᾶς ἢ ψήφος ἐνεχθεῖη.

volunt leges. Si enim sub appellatione lis fiat, iudex quidem suscipiat modis omnibus oblatam appellationem nihil penitus excusans, in quibus omnino licet appellare, auxilium vero circa appellationes omnibus 5 adiacet, per quod licet laeso et queri et mereri correctionem aut ab his qui de appellatione iudicant aut a nobis ipsis, si ad nos sententia referatur.

CAPUT XIV.

Εἰ δέ τι κρίνοντες οἱ δικασταὶ νομίσιον ἀμφισβητήσιμον εἶναι, δίδομεν αὐτοῖς ἀδειαν τὰ περὶ τούτου μηνύειν εἰς ἡμᾶς, καὶ πυνθάνεσθαι τε ἡμῶν καὶ μανθάνειν τὰ δέοντα, καὶ οὕτω τὸ πρακτικόν ὑφ-
ηγεῖσθαι καὶ ποιεῖν δικαίας τε ἅμα καὶ εὐλόγους τὰς κρίσεις.

Si quid autem audientes iudices putaverint esse dubium, damus eis licentiam de his nuntiare nobis et consulere nos, ut discant quae necessaria sunt, et ita quod agendum est explicent et faciant iusta simul rationabilia iudicia.

Ἐπιλογος. Ἢ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παρα-
στάνα ἡμῖν καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων ἰπηκόων ὠφέλειαν πεποιημένα τυτὰ ἐπὶ τε τῆς βασιλείου προδῆσαι στοῦς ἐπὶ τε τῶν ἄλλων μερῶν τῆς μεγά-
λης ταύτης ἡμῶν πόλεως, ὥστε ἅπασα ταῦτα γενέ-
σθαι φανερά, καὶ μαθεῖν ὅτι διὰ πάντων ἡμῖν μέ-
λει τῆς αὐτῶν ἀσφαλείας τε καὶ ἀπραγμοσύνης.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et propter nostrorum subiectorum utilitatem gesta sunt, haec et in imperiali proponat basilica et in aliis partibus nostrae regiae civitatis, ut universis haec fiant manifesta, et discant quia per 20 omnia nobis cura est eorum utilitatis pariter et aequitatis.

Dat. vi. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

Dat. vi. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XIII. Appione v. c. cons.

voluimus, quod leges nostrae volunt. Nam si in lite appellatio interponatur, iudex quidem appellationem interpositam omnibus modis suscipiat, nihil plane praelendens, quibus quidem in causis omnino licet appellare, auxilium autem ex appellationibus omnibus praesto sit, per quod ei qui laesus est et conquiri licet et correctionem impetrare vel ab iis qui de appellatione iudicant vel a nobis ipsis, si quidem ad nos sententia referatur.

XIV. Quodsi quid iudices diiudicaturi dubium esse existiment, damus eis veniam de ea re ad nos referendi, ut et nos consulant et cognoscant quibus opus est, atque ita quod agendum est expediunt et iustas simul ac rationi convenientes sententias efficiant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et propter subiectorum nostrorum utilitatem acta sunt, haec et in regia porticu et in ceteris partibus huius magnae civitatis nostrae proponet, ut omnibus ea manifesta fiant, atque intellegant perpetuo nobis curae esse ipsorum et securitatem et tranquillitatem.

3 τὴν om. L || ἐπιδεδομένην B || ἐφεσίην] ἐφεσίς ἐστὶν ἢ ἐκ δικαστηρίου εἰς ἕτερον δικαστήριον μεταγωγή ἀν-
not. man. rec. in margine M || 4 ἐκκαλεῖσθαι B] ἐγκαλεῖ-
σθαι M, ἐκκαλεῖσθαι — 6 ἐξεστὶ om. L || 5 ἐκ om. B^c ||
προκείσθω] adiacet (i. e. προσκείσθω?) || 8 ἐνεχθεῖη B^f || 9 sq. cap. 14 om. LB || 10 τὰ περὶ τούτου M] de his ||
16 ἡμετέρων om. L || 18 τῆς μεγάλης ταύτης] regiae (i. e. τῆς βασιλίδος) || 22 subscr. om. Lut.; dat. XV: — reliquis omissis M (unde dat. xv. k. Apr. dedit Zachariae); sequimur et Ath., qui habet ἐγράφη ᾧ ἰδ. (ᾧ διὰτ. cod.) Ἀπριλ. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐγ' ὑπατείας Ἀπίωνος. Theod.: ἐξεργασθῆ μηνὶ ἀπριλίῳ τῆς ὑπατείας Ἀπίωνος ἐταί εἰς τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ

4 circa vulg.] contra libri || appellationem R || 5 aduocet V^a; leg. adiacet? || leso licet V || et queri] quasi V || 6 qui de] quidem V || 7 sententia vulg.] scientia libri || 11 nos] nobis R¹ || 12 sq. simul iusta T¹ || 13 iudicia] tua add. T¹ || 17 in R³ vulg.] om. R¹ VT || 22 subscriptionem dedimus ex codd. V et Bamb. I et Ambracensi || cap. impr. V || dom. Bamb. I domus Ambr. || iustiniano Bamb. I iust. V Ambr. || Aug. om. Ambr. || 23 Appione] app. libri || v. c. om. Bamb. I || cons. Ambr. co. ss. Bamb. om. V

ΠΠ

**ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ
ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΑΠΟ-
ΚΡΙΝΕΣΘΑΙ.**

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αἰγύπτου Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπίσῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ
δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων ὀρδινάριων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Πολλοὺς ἱεροὺς γεγραφοῦτες νόμους
περὶ τε τῶν Θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς τε ἐφ-
εξῆς ἱερατείας ἀπάσης, καὶ μὴν καὶ περὶ τῶν εὐλαβε-
στάτων μοναχῶν καὶ ἐναγχοῦ τούτου πεπραγότες ἐν
οἷς ἠβουλήθημεν τοὺς εὐλαβεστάτους μοναχοὺς παρὰ
μόνοις τοῖς τῶν πόλεων ἐπισκόποις ὅψ' οὓς ἐστὶ
τὰ μοναστήρια τὰς ἐναγχοῦς ὑπομένειν, ἠτήθημεν
παρὰ Μητῆ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν-
δαίμονος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένου πατριαρχοῦ,
καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ταύτην δύναι τὴν
προουμίαν ὥστε εἴ τις ἔχει τινὰ πρὸς αὐτοὺς χρη-
ματικὴν δίκην, πρότερον παρὰ τὸν Θεοφιλεστάτον
ἐπίσκοπον ἔναι ὅν ἰσ' ὄν τελεῖ, καὶ ἐντυγχάνειν
αὐτῷ καὶ ἀγράφου κρίσεως ἀπολαύειν. καὶ εἴπερ
τοῦτο γένοιτο, μὴτε ἐνοχλεῖν αὐτῷ μὴτε ἔλκειν εἰς
δικαστήρια πολιτικὰ μὴτε τῆς ἱεραῖς αὐτὸν ἀπασχο-
λεῖν λειτουργίας· ἀλλ' ἀγράφως κατεξετάζεσθαι τὴν
ὑπόθεσιν ζημίας χωρὶς, καὶ λαμβάνειν τύπον ἰσως
καὶ ἔγγραφον. εἰ τοῦτο τὰ μέση βουλήθειε τε καὶ αἰ-
τήσειε, καὶ ἀπηλλάχθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐριδος.

1 Εἰ δέ γε διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἢ διὰ
τινα ἰσως δυσκολίαν οὐ γένοιτο δυνατόν τῷ Θεοφιλε-

LXXXIII. Auth. LXXXIV. Coll. VI tit. 11

**R UT CLERICI APUD
PROPRIOS EPISCOPOS PRIMUM
CONVENIANTUR ET POST HAEC
5 APUD CIVILES IUDICES R**

Idem Aug. Iohanni gloriosissimo pp. secundo
ex consule ordinario et patricio.

(Praefatio.) Plurimas sacras scribentes leges
et de deo amabilibus episcopis et reliquo omni sa-
cerdotio, nec non de reverentissimis monachis et nu-
per hoc agentes in quibus volumus reverentissimos
monachos apud solos civitatis episcopos sub quibus
sunt monasteria conventiones suscipere, petiti sumus
a Mena deo amabili archiepiscopo huius felicissimae
civitatis et universali patriarcha, reverentissimis cler-
icis hoc dare privilegium, ut si quis habet adversus
eos quamlibet pecuniariam causam, prius ad deo ama-
bilem episcopum pergat sub quo constitutus est, et
interpellet eum et ex non scripto iudicium mereatur.
Et si hoc fiat, nec inquietet eum nec trahat ad audi-
toria civilia neque a sacro eum vacare faciat mini-
sterio, sed ex non scripto et examinetur negotium
sine damnis et accipiat formam forsam etiam scrip-
tam, si hoc quoque partes voluerint et poposcerint,
et liberentur alterutro certamine.

1 Si vero aut propter causae naturam aut propter
quandam forte difficultatem non fuerit possibile deo

Nov. LXXXIII (Authent. LXXXIV = Coll. VI tit. 11: gloss.) Graece extat in *M*, passim decurtata in *Col-
lectione LXXXVII capitulorum 12* (inde in *appendice Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 10 p. 663 Voell.*) Deest
in *B*, *L* non habet nisi rubr. et inscr. — *Epit. Theod.* 83, *Athan.* 1, 4 (inde *Coll. const. eccl. III 1, 4 et A
titl. β' f. 224*), *Nomocan. XIV tit. 9*, 1 p. 535 *Pitra. Iulian. const. LXXXVII.*

LXXXIII.

UT CLERICI APUD EPISCOPOS RESPONDEANT.

*Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule
ordinario et patricio.*

*Praefatio. Cum multas sacras leges et de deo carissimis episcopis et de omni deinceps sacer-
dotio conscripserimus, atque etiam de religiosissimis monachis nuper demum hoc egerimus in quibus
religiosissimos monachos apud solos civitatum episcopos sub quibus monasteria sunt actiones subire vo-
luimus, rogati sumus a Mena deo carissimo archiepiscopo huius felicitatis et patriarcha universali,
ut clericis quoque religiosissimis hoc privilegium daremus: ut si quis cum iis litem habeat pecuniariam,
prius deo carissimum episcopum cui suppositus est clericus adeat eumque interpellet ac sententiam
sine scriptis impetret. Et si quidem hoc factum sit, neve negotia illi facessat neve ad iudicia civilia tra-
hat eum neve a sacro ministerio detineat: verum sine scriptis causa examinetur absque damno, ac forte
etiam scriptam formam accipiat, si hoc partes voluerint et petierint, itaque a mutua contentione liberentur.
1 Si vero propter causae naturam sive forte propter difficultatem aliquam fieri non possit ut deo caris-*

2 rubr. Περὶ — ἀποκρίνεσθαι *ML Ath.*] Περὶ κληρι-
κῶν ἐχόντων τε πρὸς ἀλλήλους ἢ καὶ ἐναγομένων
ὑπὸ τινος, καὶ τοῦ μὴ πλέον διμῆρον ὑπερβαίνειν τὴν
δίκην, καὶ εἰ φηραδείη ποιητῆς ἀξίος κληρικός, τί δεῦν
γένοιθαι *Coll. 87 cap.* Περὶ κληρικῶν δικασθῶμένων
Theod. || 6 *inscr.* || ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπίσῳ
πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ
Coll. 87 cap. || 7 ἐπίσῳ *Coll. 87 cap., Ath.*] ὑπίσῳ *ML,
Coll. 87 cap. v. l.* || 8 ὀρδινάριον καὶ πατρικίῳ (καὶ πατρι-
κίῳ ὀρδινάριῳ *L*) *ML*, ὀρδινάριων *carr. Palouander* ||
9 *in.* Πολλοὺς ἱεροὺς ἐγράψαμεν νόμους *cit. Ath.* (Ἐ-
γράψαμεν νόμους *A* Ἐγράψαμεν νόμους *Coll. const. eccl.*) ||
νόμους] περὶ τῆς κ' διατ. τοῦ τετάτου τῆ. τοῦ α β. τοῦ
κωδικος, καὶ περὶ τῆς οδ' νεαρῆς φησὶν *schol. M* ||
10 περὶ τῆ] τοῦς τε πρὸς *Coll. 87 cap.* || τῆς τε *Coll. 87
cap. ε]* τε *om. M* || 11 πάσης *Coll. 87 cap.* || 12 ἐναγχοῦ] *nov.
LXXIX* || 14 τῶν πόλεων] civitatis ε || 18 καὶ τοῖς] καὶ
om. ε || 19 Θεσπιζομεν *s. t. q. excidisse post* ὡς *putat
Zachariae sine causa* || ἐξῆς *Coll. 87 cap. v. l., ε (v. l.)* || ἀν-
τὸν *Coll. 87 cap.* || 20 δίκην *om. Coll. 87 cap. codd. pleriq.*
ἄγωγῆν *cod. Vat. et app. Nomoc.* || παρὰ τῷ Θεοφι-

λεστάτῳ ἐπίσῳ (παρὰ τὸν Θεοφιλεστάτον ἐπίσκο-
πον *app. Nomoc.*) ὅψ' ὄν τελεῖ *Coll. 87 cap.* || 22 αὐτῷ
om. Coll. 87 cap. || διακρίσεως *Coll. 87 cap.* || ἀπολάβειν
M || 23 γένοιτο τούτου *Coll. 87 cap.* || αὐτὸν *Coll. 87 cap.* ||
24 μὴδὲ τῆς *M*; μὴτε τῆς — 25 λειτουργίας *om. Coll. 87
cap.* || 25 κατεξετάζεσθαι τὴν ὑπόθεσιν *M*] et examinetur
(i. e. καὶ ἐξετάζεσθαι) negotium ε, καὶ reliquis omissis
Coll. 87 cap. || 26 ζημίας χωρὶς] sine damnis ε || καὶ *om.
Coll. 87 cap.* || 27 τούτου] hoc quoque ε || τε καὶ αἰτή-
σει *om. Coll. 87 cap.* || 29 εἰ δὲ διὰ τινὰ δυσκολίαν ῥεῖ-
γῃς omissis *Coll. 87 cap.* || γε] aut (i. e. ἦ) ε || 30 γέ-
νηται *Coll. 87 cap. codd. plerique* || Θεοφιλεστάτῳ *om.
Coll. 87 cap.*

2 Ut] Ut non *T* || 4 haec] hoc *vulg.* || 5 iudicis] ci-
viles *R* || 6 exconsuli *RV* *ex. T* || 12 agentibus *T* ||
leg. voluimus || 15 a mena *T* *vulg.*, amena *V* || 16 patri-
arche *V* || 17 ut] Et *V* || habet *T* || adversus *R* || 18 ad] *a* *R* *V* || 21 Et] ut *V* || fiat nec] fiat non *T* || 22 uacari
V || 24 scriptura *T* || 29 naturam] *V* || 30 diffi-
cultatem] necessitatem *RT*

στάτη ἐπισκόπων τεμεῖν τὴν ὑπόθεσιν, τότε ἀδειαν εἶναι καὶ παρὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀρχοντας εἶναι, καὶ τῶν προνομιῶν ἀπάντων φυλαττομένων, ὅποσα τοῖς ἐλαβεστάτοις κληρικοῖς αἱ θεῖαι διατάξεις διδόσασ, καὶ ἀγωνίζεσθαι καὶ πέρασ ἐπιτιθεσθαι τῇ δίκῃ, καὶ οὕτως ἐλευθερὸν γίνεσθαι πραγμάτων ἴσων λαμπροτάτων ἀρχόντων κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους σπενδόντων, σὺν πάσῃ προθυμίᾳ καὶ τάχει τὰς δίκας τεμεῖν, ὥστε μὴ διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας τῶν ἱερῶν αὐτοὺς ἀπασχολεῖσθαι πρῶξιν, καὶ δῖον τὸν θεὸν ἰκετεύειν καὶ τὰ ἱερεῖσι πρέποντα πράττειν, δικαστηρίων ἀνέχεσθαι καὶ τῶν ἐκείσθι θροῦθων καὶ τῆς ἐγγινομένης ταραχῆς ταῖς τῶν δικαζομένων ψυχαῖς. 2. Εἰ μέντοι περὶ ἐκκλημάτων ἐνάγοιτο, εἰ μὲν πολιτικῶν, ἐκταῖθα μὲν οἱ πρόσφοροι ἀρχοντες. ἐπὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν οἱ τοῦτον ἡγούμενοι ἔστωσαν δικασταί, μὴ ὑπερβῆναι τῆς δίκης μηνῶν δύο προθυμίᾳ, ἀφ' οὗ προκαταρξίς γένηται, ὥστε σύντομον ἐπιτιθεσθαι τῷ πράγματι πέρασ. ἐκείνου δὴλου ὄντος, ὡς εἰ γὰρ ὑπεύθυνον εἶναι τὸν ἐναγόμενον νομίσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος καὶ ποιητῆς ἀξίον κρίνει, πρότερον γυμνοῦσθαι τοῦτον παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, οὕτω τε ὑπὸ τὰς τῶν νόμων γίνεσθαι χειρας.

amabili episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse et ad civiles iudices pergere, et privilegiis omnibus custoditis, quae reverentissimis clericis sacrae praestant constitutiones, et litigare et examinationem fieri 5 et terminum imponi liti et ita liberam fieri causam. Clarissimis iudicibus secundum nostras leges studentibus cum magnanimitate et velociter lites decidere, ut non propter huiusmodi causas sacris amoveantur obsequiis, et cum oporteat deum placari et decentia sacerdotibus agi, auditoriis detineantur et illic turbis atque inhaerente tumultu litigantium animabus.

2 Si tamen de criminibus conveniantur, si quidem 15 civilibus, hic quidem competentes iudices, in provinciis autem harum praesides sint iudices, non transcendente lite mensium duorum spatium ex quo liti contestatio fit, quatenus brevis imponatur causae terminus. Illud palam est, si reum esse putaverit eum qui convenitur provinciae praeses et poena iudicaverit dignum, prius hunc spoliari a deo amabili episcopo sacerdotali dignitate, et ita sub legum fieri manu.

CAPUT I.

Εἰ μέντοι ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἀμάρτημα δέομενον 25 σωφρονισμῷ καὶ ἐπιτιμίᾳ ἐκκλησιαστικῶν, ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τοῦτο κρίνεται, μὴ δὲ ἐπινοοῦντων τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν, οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τοιαύτα ὑποθέσεις ὅλων οὐδὲ γινώσκεισθαι τοῖς πολιτικοῖς ἀρχονσι, δέον τὰ τοιαῦτα 30 καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐξετάζεσθαι, καὶ ἐπανορθοῦσθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀμαρτανόντων διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμιῶν κατὰ τοὺς ἱεροῦσ καὶ θεοῦσ κανόνας, οἷσ καὶ οἱ ἡμέτεροι κατακολουθεῖν οὐκ ἀπαξιοῦσι νόμοι. Εἰ δὲ τινεσ ἤδη προκατήρχθησαν δίκαι, αὐτὰς 35 μενέτωσαν ἐπὶ ταῦτου σχήματος σύντομον λαμβάνουσαι πέρασ. πάντων τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν νενομοθε-

Si vero ecclesiasticum sit delictum agens castigatio 25 ecclesiastica et multa, deo amabili episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciae iudicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles iudices, cum oporteat talia ecclesiasticis examinari et emendari animas delinquentium per ecclesiasticam multam secundum sacras et divinas regulas, quas etiam nostrae sequi non dedignantur leges. Si vero quaedam praecontestatae sunt lites, haec maneant in ipso schemate velocem accipientes 35 finem; quoniam quae iam a nobis sancita sunt sive

pr. § 2 summarium extat 'Popt. 14, 20, ubi citatur νεαρά πβ'.
c. I summarium habet Nomoc. L tit. 20 ex Athan.

simus episcopus causam decidat, tunc liceat etiam civiles magistratus adire, privilegiisque omnibus servatis, quaecumque re: religiosissimis clericis sacrae constitutiones praebent, et litigare et finem imponere liti utque ita a negotiis liberari. Clarissimi autem magistratus secundum leges nostras cum omni studio et celeritate lites decidere festinent, ne illi propter eiusmodi causas a sacris operibus avocentur, neve cum deo supplicare quaeque decet sacerdotes agere oporteat, iudiciis et turbis quae ibi sunt eaque qua litigantium 2 animi imbuvi solent perturbatione delineantur. Si vero de criminibus conveniantur, si quidem civilia sunt, in hac quidem civitate competentes magistratus, in provinciis autem praesides earum sint iudices, ita tamen ut lis non excedat duorum mensium spatium ex quo liti contestatio facta sit, ut cito finis negotio imponatur. Qua in re illud consentaneum est, si eum qui convenitur reum esse praeses provinciae putaverit poenaeque dignum iudicaverit, eum prius a deo carissimo episcopo dignitate sacerdotali privari atque ita legum potestati subici.

1. Sin autem ecclesiasticum sit delictum quod castigatione et poenis egeat ecclesiasticis, deo carissimus episcopus de eo iudicet, neve ullo modo clarissimi provinciarum praesides in partem vocentur. Et enim eiusmodi causas ne innotescere quidem civilibus magistratibus volumus, cum oporteat haec talia ecclesiasticis examinari et peccatorum animas per poenas ecclesiasticas emendari secundum sacros divinosque canones, quos etiam nostrae leges sequi non dedignantur. Quodsi quae lites iam antea contestatae sunt, haec in eadem forma maneant cito finem accepturae. Omnia autem quae iam a nobis sancita sunt sive

1 τέμνειν v. l. Coll. 87 cap. || 2 καὶ τῶν] καὶ om. Coll. 87 cap. || 5 καὶ ἀγωνίζεσθαι] et litigare et examinationem fieri (i. e. καὶ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐξετάσειν γίνεσθαι) || 5 || καὶ οὕτως — 13 ψυχῶσι om. Coll. 87 cap. || 6 ἐλευθερὸν γίνεσθαι πραγμάτων] liberam fieri causam (i. e. πρᾶγμα?) || 8 σὺν πάσῃ προθυμίᾳ] cum magnanimitate || 14 ἐνάγοιτο Coll. 87 cap. || 18 γίνηται Coll. 87 cap. v. l. || ἐπιτιθεσθαι vel ἐπιτιθεῖσθαι codd. Coll. 87 cap. || 20 νομίσει Coll. 87 cap. codd. plerique || 24 χειρας γίνεσθαι Coll. 87 cap. || 25 εἴη] ἢ Coll. 87 cap. v. l. || 26 castigatione ecclesiastica et multa || 27 θεοφιλεστάτος et ἡμῶν — 28 ἐπαρχιῶν om. Coll. 87 cap. || 28 τῶν ἐπαρχιῶν M] provinciae || 29 οὐδὲ] οὐ Coll. 87 cap. || οὐδὲ om. Coll. 87 cap. || 30 Post ἀρχουσιν quae sequuntur om. Coll. 87 cap. || 31 ἐκκλησιαστικῶς Zachariae

ex || ἐκκλησιαστικὰ M] ἐπανορθοῦσθαι τὰς dedi ex || (ἐπικατορθοῦσθαι τὰς Zachariae) ἐπικατορθοῦσθαι M] 35 ἤδη om. ||

2 et ad] et om. R || 3 praestantur? V^a || 4 litigia V || fieri] facere V || 5 liberi V¹ || 8 huiusmodi] huius V¹ || admoveantur T || 9 decenti a VT¹ decentia a T² || 10 illic Beck] illis libri || 11 inherentes RT¹ inhementes V¹ || 15 competens V¹ || 16 autem om. T¹ || praesides sint] praesident T¹ praesid. R¹ || 17 spatium (spatio T¹) duorum T || 18 sit V || componatur R || 23 enim om. V || 29 talia ecclesiastica V talia et ecclesiastica R || 30 ecclesiasticas V^a || 32 dedignantur V¹ || 33 Sin R || 34 haec RT || 35 quae iam] quaeclam V¹ || sancta V

τημένων εἴτε ἐπὶ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις εἴτε ἐπὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις εἴτε ἐπὶ κληρικοῖς εἴτε ἐπὶ μοναχοῖς τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἔχοντων.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστατὰ ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενη νόμον διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι καταστράτω καὶ εἰς τὸ διηνεκές παραφυλάττειν σπουδάτω.

Dat. xv. k. lun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

super sanctissimis ecclesiis sive super deo amabilibus episcopis sive super clericis sive super monachis propriam virtutem habentibus.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem per programmata propria manifesta faciat universis et in perpetuum studeat custodiri.

Dat. xv. kal. lun. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Appione v. c. cons. [a. 539]

ΠΔ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΜΟΠΑΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΜΗΤΡΙΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ.

Ἀποκρίτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Πολλοὶς πανταχοῦθεν ἢ φύσιν καινογενήσασιν ἐν τοῖς πράγμασι χωρῶμεν (εἰρημένον ἤδη τοῦτο πολλάκις ἐν τοῖς νόμοις τὸ προοίμιον, εἰρήσεται δὲ καὶ αὐθις ἕως ἂν ἐκείνη τὰ ἐαντὴς πράττη) πολλῶν ἡμᾶς εἰς χρεῖαν καθίστησι νόμων. τὰς γὰρ λεγόμεναις καὶ τὰς κογνατικαῖς διαδοχῆς λέγουσι μὲν ἡμῖν καὶ οἱ πάλαι, καὶ οἱ ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀρχαιότητος ταῦτα λαβόντες κατὰ μὲν καὶ εἰς ἡμᾶς, οἱ πολλὰ καὶ τούτων ἐπληρωθῶσασιν· ἤλθε δὲ εἰς ἡμᾶς τι 15 1 τοιοῦτο. Ἠγάγετό τις γαμετήν, καὶ παῖδες αὐτῆς γενήσασιν ἐξ αὐτῆς· εἴτα ἀπελθούσης ἐκείνης ἄγετα πάλιν ἑτέραν, ἐξ ἧς τίκονται παῖδες αὐτῆς, τοῖς προτέροις ὁμοπατρίοι μόνον, οὐ μὴν ὁμομητρίοι· εἴτα καὶ τρίτον ἐπεισάγεται γάμον καὶ ποιεῖται παῖδας κἀνταῦθεν. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τελευτήν ἐπὶ δεῦτερον ἢ γυνῆ 30 30 χωρεῖ συνοικεῖον, ἐξ οὗ ἑτέρον ἐποιήσατο παῖδας, τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς ὁμομητρίοι μόνον, οὐ μὴν καὶ ὁμοπατρίους. τελευτησάσης τοῖνυν τῆς μητρὸς συνέβη ἐπιτελευτήσαι καὶ τὸν ἕνα τῶν ἀδελφῶν

Nov. LXXXIV (Authent. LXXXV = Coll. VI tit. 12: gloss.) Graece extat in M (om. B; L non habet nisi rubr. et inscr.). — Epil. Theod. 84, Athan. 9, 8. Iulian. const. LXXVIII.

de sanctissimis ecclesiis sive de deo carissimis episcopis sive de clericis sive de monachis suam firmitatem habeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur per propria edicta manifesta omnibus faciat et in perpetuum custodire studeat.

LXXXIV.

DE CONSANGUINEIS ET UTERINIS FRATRIBUS.

Imp. Iustinianus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Quae multa undique in rebus nova profert natura (quod quidem iam saepe dictum est in legibus prooemium, sed idem denuo dicitur quamdiu illa agat quae eius propria sunt) multarum legum nobis necessitatem attulit. Atque legitimas et ex cognatione successiones iam veteres quidem nobis tradunt, et qui ex legum antiquitate haec petierunt usque ad nos procedunt, qui multa in his quol que correximus. Sed pervenit ad nos aliquid huiusmodi. Duxit quidam uxorem ex eaque liberi ei nati sunt; deinde illa defuncta aliam rursus ducit, ex qua ei nascuntur liberi, prioribus consanguinei tantum neque vero uterini; deinde etiam tertias contrahit nuptias atque inde quoque liberos procreat. Post mortem autem eius ad secundum mulier venit matrimonium, ex quo alios peperit liberos, liberis ex priore marito uterinos solum neque vero etiam consanguineos. Iam vero matre defuncta accidit ut etiam

8 subscr. om. Iul. || xv. k. Iun. s Ath. (μηνὴ ἰουνίῳ Theod.) || xv. k. apr. M || CP. — cons. s] ep. imp. dn. iust. pp. aug. apione uc. consas. M, βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ὑ' ὑπάτ. Ἀπῖονος Ath. τῆς βασιλείας ἔτει ὑ' ὑπάτεια Ἀπῖονος Theod. || 11 rubr. Περὶ ἀδελφοπαίδων Theod. || τῶν om. Ath. || 14 ὑπάρχω ML || 15 * ὀρδιναρίω M, om. L || 17 ἐν τοῖς πράγμασι om. s || 22 καὶ οἱ] et qui (i. e. καὶ οἱ?) s || 25 αὐτῶ om. s || 34 καὶ om. s

dimus ex V Bamb. I Ambrac. || constantinopolim libri || impr. dōn. iust. V imp. dn̄. iustin. Bamb. I imp. dn̄. iust. Ambr. || 9 anno tertio decimo Bamb. I || appione uc. cons. Bamb. I app. uc. cons. Ambr. apione uice consule V || 13 *bis et cons. VT bilisurio exconsuli R || 17 iam om. V || praemium V¹ || 18 dicitur Beck || ille T^o ea R || 19 protrahit RT || 20 cognativas] uel cogitativas s. v. T² || 21 quidem] quid a T¹ || 27 ei filii V || 28 introduxit in matrimonium T¹ || 29 et ex ea V] ex ea RT ex eo vulg. || 31 ex om. T¹ || uterinis et 32 consanguineis V || 32 tantum T || 33 mori] morientem R¹ || fratrem RV

6 programata libri || proprii T¹ || 8 subscriptionem de-

παίδων τε καὶ διαθηκῶν χωρὶς, πολλοὺς ἀδελφοὺς κατελειποῦσα, τοὺς μὲν ὁμομητρίους, τοὺς δὲ ὁμοπατέριους, τοὺς δὲ ὁμομητρίους τε ἅμα καὶ ὁμοπατέριους. καὶ ὁ μὲν ἐξέσχηται τῇ φύσει κληνοῦσθαι, τοιοῦτό πως ἦν· ἐξέσται δὲ τοιαύτης ἀρχῆς δεδομένης ἡμῖν παρ' αὐτῆς καὶ εἴτρα προσηπινύσσει θέματα τοιοῦτό τε φέρον δύναμενα, εἴτε τελευτῇ τοῦ ἀνδρός εἴτε τελευτῇ τῆς γυναικός, εἴτε ἄλλων νομίμων γάμων διαφόρων τοῦτο ποιησάντων. τὸ ζητούμενον τοίνυν ἐκείνο ἦν, εἴπερ εἰς τον τοῦ τετελευτηκότος ἀδελφοῦ κλῆρον δεῖ πάντας καλεῖν, τοῖς τε ὁμομητρίους τοὺς τε ὁμοπατέριους τοὺς τε ἅμα μὲν ὁμομητρίους ἅμα δὲ ὁμοπατέριους.

testamentis, multos fratres relinquentem, alios quidem consanguineos, alios autem uterinos, alios vero simul et consanguineos et uterinos. Et quae quidem adinventae est naturae novitas, talis quodam modo fuit. Licebit autem tali principio dato nobis ab ea et alios quosdam opinari casus tale aliquid proferre valentes, sive morte viri seu morte mulieris sive alia legitima separatione, nuptiis diversis hoc facientibus. Quaestio igitur illa erat, si ad mortui fratris hereditatem oporteret omnes vocari, et consanguineos et uterinos et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοίνυν περισκοπήσαντες τοὺς νόμους ἅπαντας οὓς ἠθροίσαμεν τοὺς τε παλαιούς τοὺς τε ἡμετέρους τοιοῦτην οὐκ εὐρομην ἀνερωπίσαν ζήτησιν, προσεχόν ἐστιν αὐτὴν ὀψέ ποτε χαλινῶσαι νόμῳ καὶ σκοπῆσαι. ὅτι τὸν ἀδελφῶν ἐστὶ πρὸς τὸν τελευτησάντα τοῖς μὲν τὰ κοινωτικὰ δίκαια, ἅπερ ἡμεῖς τοῖς λεγιτέμοις συνήψαμεν. τοῖς δὲ αὐτόθεν τὰ λεγιτέμα (ἐκείνων) γὰρ αὐτῷ περὶ τὴν πατρῴαν γονίην, ὥσπερ ἐκείνοι περὶ τὴν μητρῴαν) οἱ δὲ αὐτόθεν καθαρῶς εἶχον καὶ τὸν νόμον καὶ τὴν φύσιν βυηθῶσαν αὐτοῖς, διότι καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἦσαν προελθόντες μητρῴων κόλμων καὶ ἦν αὐτοῖς ἢ ἐκ τοῦ πατρὸς σπορά μία καὶ τὸ πανταχόθεν γνήσιον ὥσπερ τὸ σύμβολον αὐτοῖς ἐνέπρεπεν. εἰ μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀδελφὸς πραγματῶν ἠπαλλάξει καὶ τὸν νόμον καὶ τοὺς ἀμψιβητούτας ἡβουλήσῃ, πρὸς διαθήκην ἤλθεν ἂν καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐποίησε φανεράν, καὶ οἱ τῇ γραφῇ τετιμημένοι πρὸς τὸν κλῆρον ἐκαλοῦντο. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο πράξει οὐκ ἡβουλήσῃ ἢ οὐκ ἡδυνήσῃ (πολλὰ δὲ τὰ ἀνθρώπων καὶ περιστάσεις μορίαὶ καὶ αἰγνίδιοι θάνατοι), ὅσα ἡμῶν ὁ νόμος τῶ πράγματι διαίτησει. Βούλεται δὲ οὗτος ὁ νόμος, ὥστε τοὺς ἐκατέωθεν κεκοσμημένους καὶ ἅμα μὲν ὁμοπατέριους ἅμα δὲ ὁμομητρίους ἀδελφούς εἰς τὴν διανοχίαν τοῦ τελευτησάντος καλλίους εἶναι τῶν ἢ μόνων ὁμοπατρίων ἢ μόνων ὁμομητρίων. καὶ οὐ καταπλήξει γε ἡμᾶς ἢ φύσει ποικιλλοῦσα, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῆς τὰς τοιαύτας ἐφ-

Quia igitur considerantes leges omnes quas congregavimus et veteres et nostras huiusmodi non invenimus emersisse quaestionem, congruum est enim sero tandem refrenare lege et considerare, quia fratribus sunt ad detunctum aliis quidem cognationis iura quae nos legitimis copulavimus, aliis autem hoc ipso legitima (communicabant enim aliqui ei circa paternam prolem, sicut alii circa maternam), alii autem illud pure habebant, et lege et natura iuvante se, eo quod ex eisdem erant procedentes matrum sinibus eratque eis patris semen unum et undique veluti quoddam signum eis germanitatis resplendebat. Si igitur huiusmodi frater litibus liberare et legem et dubitantes voluisset, ad testamentum venerat et suam sententiam fecerat manifestam, et per scripturam honorati ad hereditatem vocarentur. Quia vero hoc agere noluit aut non potuit (multa namque sunt hominum et anxietates innumerae et repentinae mortes), haec nostra lex causam determinet.

Vult autem haec lex ex utroque decoratos et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres ad successionem morientis meliores esse quam illi qui solummodo consanguinei aut solummodo uterini sunt. Et non nos faciet haesitare naturae varietas, sed nos huiusmodi adinventiones

unus ex fratribus decederet sine liberis et sine testamento, relictis multis fratribus, aliis uterinis aliis consanguineis aliis simul et uterinis et consanguineis. Atque quod quidem novum natura invenit, eiusmodi fere erat: licet autem tali principio nobis ab ea dato alios quoque casus insuper excogitare qui quid eiusmodi afferre possint, sive per mortem viri sive per mortem mulieris, sive aliae legitima nuptiae diversae id effecerint. Itaque quod quaerebatur illud erat, num ad defuncti fratris hereditatem omnes oporteret vocare, et uterinos et consanguineos et eos qui simul et uterini et consanguinei essent.

1. Quoniam igitur circumspicis legibus omnibus quas collegimus tam veteribus quam nostris eiusmodi quaestionem non reperimus ortam esse, decet eam sero tandem lege coercere, cum consideremus fratribus cum defuncto aliis esse cognationis iura, quae nos legitimis coniunximus, aliis ipsa legitima (commune enim cum eo paternam originem habebant, sicuti illi maternam), alii vero pure et legis et naturae auxilium habebant, quoniam et ex eodem matris gremio prodierant et ex patre iis procreatio una eademque erat alique germana undique origo veluti signum aliquod eos decorabat. Iam si talis frater et ius et ambigenes liberare negotiis voluisset, ad testamentum venisset suamque voluntatem manifestam reddidisset, atque qui per scripturam honorati essent ad hereditatem vocarentur. Quoniam vero id facere noluit vel non potuit (variae enim sunt res hominum et sescenti casus et mortes repentinae), haec nostra lex rem dirimet. Vult autem haec lex ab utraque parte distinctos et consanguineos simul atque uterinos fratres in successione defuncti praestare iis qui aut consanguinei solum aut solum uterini sunt. Neque perturbabit nos naturae ista varietas, sed nos tales eius inventiones legitimis red-

5 ἐξέσται) licebit ε || 8 ἄλλων νομίμων] alia legitima separatione (i. e. ἄλλω νομίμῳ χωρισμῷ?) ε || 12 sq. τοὺς τε ἅμα - ὁμοπατέριους) et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres ε || 21 αὐτῷ] aliqui ei ε; αὐτοῖς malit Zachariae non recte || 22 αὐτόθεν] illud ε || *καθαρῶς scripti ex ε] καθαρῶν δ || 24 διότι καὶ] καὶ om. ε || προσελθόντες δ || 33 τὰ ἀνθρώπινα malit Zachariae sine casu || 40 αὐτῆς om. ε

hereditatem V¹ || oporteret RT vulg.] oportet V¹⁵ nostras) nouas V² || 17 legem V²⁰ || 20 aliquid R² vulg. || 21 materna V maternam prolem T²² leg. ilico pure habebant et legem et naturam iuvantem se? || iuvantes V²³ || 23 se] set T¹ || eisdem T¹] hisdem RV || 24 sinibus (sinimus R²) RV || eius R || patribus V²⁵ || 25 germanitatis eis R || reapleat V respondebat R || 26 frater] ** T¹ || 27 ueniant T¹ uenisset T² || 28 fecisset T² || prae scriptura V || 29 uocantur T¹ uocaretur V² || 30 multe R (multae vulg.) || 31 homini RT || 32 determinat R || 36 consanguineos] fratres add. T³ || 39 illos vulg. || aut solummodo om. V || 39 sint T || nos] eos T¹ || faciet V] faciat RT vulg. || 40 sed] si V || eiusmodi V¹

1 testamento R vulg. || fratrem V¹ || relinquentes V² || 3 simus V¹ || 4 quodem modo V¹ || 7 mulieris morte R || 8 hoc] • R¹ || 9 illa erat igitur V¹ || 10 hereditatem] ad

ενόσεις ἀποδείξομεν νομίμως καὶ κρινούμεν, τοῖς τε-
 λεωτέροις ἀποδίδόντες τὰ καλλίω καὶ τοῖς ἐλάττωσ
 2 ἔξιουσιν αὐτοῖς οὐκ ἀνεχόμενοι. καὶ πολλὰ γε ἡμῶς
 εἰς τοῦτο προέτερε. πρότερον μὲν γὰρ ἕτερος τῶν
 νόμος, εἰ παῖς τελευτήσει παιδίας οὐκ ἔχων, [ἦ] εἰς
 τὰ ὄντα ἀντὶ ἡμετέρων τυχόν ἢ καὶ ἀπο γαμικῆς ἢ
 καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἀπροσπόριστα πράγματα πρότε-
 ρον τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν γάμων ἀδελφοὺς εἰς τὸν κλη-
 ρον καλεῖ, εἴτα τοὺς ἐξ ἑτέρων, καὶ μετ' ἐκείνους τὸν
 10 πατέρα ὅπερ ἀπύδειξις ἦν τοῦ πάλου ταῦτα τὴν ἡμε-
 τέραν νομοθεσίαν ὠδίνειν. εἰ γὰρ καὶ πατρὸς ὑπόν-
 τος αὐτοῦ τε τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἐξ ἑτέρου γάμου
 προτιμᾶσθαι τοὺς ὀμομητρίους καὶ ὀμοπατρίους ἀδελ-
 φούς συμβαίνει, ἀκόλουθόν ἐστι, κἄν εἰ μὴ πατὴρ ὑπ-
 ἔστω ἀλλ' ὀδελφρὸν μόνον, προτιμᾶσθαι τῶν ἐξ ἐνὸς 15
 τῶν γονέων μόνον συναπτομένων τῶν τελευτήσαντι
 τοὺς ὀμοίως μὲν ὀμομητρίους ὀμοίως δὲ ὀμοπατρίους
 ὄντας, καὶ τοιούτοις συμβαίον ἂν εἴη τὸ πρῶν ἐπὶ
 τῆς τοῖς ἡρώσι καὶ τοῖς ἀπὸ γαμικῆς αἰτίας ἢ καὶ
 20 ἄλλοις ἀπροσπορίστοις νενομηθεμένοις τοῦτο καὶ ἐπὶ
 τοῖς λοιποῖς τοῦ τελευτήσαντος πράγμασι κρατεῖν τε
 καὶ ποιτεῖσθαι. Οὕτως τοῖνυν ὁ νόμος ἐπὶ τούτου
 τοῦ δυνάτος αὐτῶν τὴν πρόφρασιν, ὡς εἴρηται, κείσθω
 25 θεμάτων. καὶ ἐπειπερ ἐκ τριῶν συνακείσεων αὐτῆ
 προήλθεν ἡ καινοτομία τῆς φύσεως, οὐδὲν κωλύει, κἄν
 εἰ τις ὑπόδοιτο καὶ ἐκ δύο μόνων γάμων τοῖς μὲν
 αἰμα μόνον ὀμοπατρίους ἢ ὀμομητρίους, τοὺς δὲ ὀμο-
 πατρίους τε ἅμα καὶ ὀμομητρίους, κἄν εἰ τις ἐκτα-
 θῆται δοῖη τὰ συνακείσια καὶ ἐτι μᾶλλον τοιούτῳ τὸ
 γενέσθαι· καὶ οὕτως εἰς τὰ τοιαῦτα τῶν θεμάτων. 30
 ἔνθα τοιαῦτα τινες εἰσάγονται τάξεις ἀδελφῶν, ὁ νό-
 μος ἐχέτω τὴν οἰκίαν ἰσχύν, καὶ ἀποκλειέτωσαν οἱ
 διπλοῖς χρώμενοι δικαίως τοὺς ἐνὶ μόνῳ χρῆσθαι
 δυναμένους.

CAPUT II.

Εἰ δὲ οὗ τοιούτον ἐστὶ τὸ θέμα, ἀλλ' ἢ μόνον 35
 καθεστῶσιν ὀμοπάτριος ἢ ὀμομητρίως, καὶ τελευτήσει
 εἰς τῶν ἀδελφῶν, ταῦτα τοῖς προτέροις ἀνακείσθω
 νόμος, ὅπερ αὐτῶν ἦδη τὰς διαδοχὰς δευτέρωσαν.
 Χῶρον μάλιστα οὗτος ὁ νόμος ἐχέτω μὴ μόνον ἐπὶ
 τοῦ τὴν ζήτησιν κινήσαντος θεματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ 40
 τοῖς μετὰ ταῦτα ἐσομένοις ἢ ἐτι καὶ νῦν ἡρημένους·

dem et discernemus ita, ut perfectioribus meliora tribuamus nec inferiores illis exaequari patiamur. 2 Ac multa quidem nos ad hoc impulerunt. Primum enim alia lex nostra, si filius moriatur liberis non habens, in bona quae ei sunt materna forte vel ex nuptiali vel ex alia causa adventicia prius fratres ex eodem matrimonio natos ad hereditatem vocat, deinde ex alio natos, ac post eos patrem; quod argumentum est iam olim legislationem nostram haec parturire. Si enim etiam patre superstite et ipsi patri et iis qui ex alio matrimonio sunt praeponi uterinos et consanguineos fratres contingit, consequens est ut, etsi pater non superest sed soli fratres, iis qui ex uno parente solo fratri defuncto coniuncti sunt, praeponantur ii qui simul et uterini et consanguinei sunt. Atque his conveniet, ut quod antea et de maternis et de iis quae ex nuptiali causa adquisita sunt vel etiam aliis adventiciis sancitum est, idem etiam de reliquis defuncti rebus valeat et in usu maneat. Haec igitur lex de hoc casu posita sit, qui et occasionem, sicut dictum est, dedit. Et quia ex tribus matrimoniis ista naturae novitas profecta est, nihil prohibet, si quis supponat etiam ex duobus solum nuptiis alios esse consanguineos sive uterinos, alios simul et consanguineos et uterinos, vel si quis concedat extendi matrimonia et eo magis eius generis aliquid fieri: atque ita in huiusmodi casibus, ubi tales ordines fratrum introducuntur, lex suam vim habeat, et qui duplici iure utuntur excludant eos qui uno solo uti possunt.

II. Si vero non eiusmodi casus est, sed vel consanguinei solum adsumi vel uterini, et quis ex fratribus moriatur, haec prioribus legibus obnoxia sint, quae successiones eorum iam constituerunt. Ceterum locum haec lex habeat non solum in eo casu qui quaestionem movit, sed etiam in iis qui postea futuri

4 πρότερον M] leg. πρῶτον (ε)? cf. tamen nov. LXXXIX c. 15 pr. || 5 νόμος] Cod. 6, 59, 11 || ἢ εἰς τὰ M deinde (i. e. εἴτα) c. Seclusi ἢ || 6 ἀντὶ] ita (i. e. οὕτω) c || 9 καλεῖ] vocari c || 10 ταῦτα] corr. τοιαῦτα ex c? || 11 εἰπόντος M, corr. Scrimger || 14 συμβαίνει M, corr. Scrimger || 19 ἢ καὶ ἄλλοις M (cf. Iul.) aut aliter (i. e. ἄλλως) c || 35 ἀλλ' ἢ] ἢ om. c (ei malit Zachariae) || 41 ἢ — ἡρημένους om. c

4 hoc] haec R³ || mutauerunt R¹T¹ || p. omum V || lex nostra R || 8 isdem R hisdem (his V^o) VT || vocat Beck || 9 alii] fratres ad hereditatem add. T¹ || hos] hos ad T^o || 10 eo quod] eodem V¹ || 11 si et V] et si T etsi et R¹ et R² || 13 contigit RV || 14 sed] s. V¹ || 15 parentum T² || solummodo] latere add. V³ || 20 in] ut in R¹T¹ || morientis om. R || 21 casu] s. V¹ casu V² || 22 sicut V || 24 solum] non solum V || 25 *aut con-sanguineos addidi || 27 extendi T || 28 aliquid tale T || eiusmodi T || 29 quidam om. R qui T¹ || 38 iam om. RT || 39 tñ] autem R

ὡςτε τὰ πρότερα, εἴπερ ἢ δικαστοῦ ψήφῳ ἢ συμβα-
τηρίοις ἀπὸλλασκται τύποις, ἐχέτω τὴν οἰκείαν τομῆν
τις ἐκ τούδ᾽ αὐτοῦ νόμου μὴ δεόμενα κρίσεως.

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παρ-
στάνα ἡμῖν καὶ διὰ τούδ᾽ αὐτοῦ θεῖου δηλούμενα νό-
μου δια προγορημάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι κατα-
σηαίται καὶ εἰς τὸ διηρηκῆς παραφυλάττειν σπενδατά.

Dat. xv. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XI. I. Apione v. c. cous.

turi sunt. Quocirca priora, si aut iudicis sententia
aut pactionum expedita sunt formis, habeant prop-
riam decisionem huius legis iudicio non egentia.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placue-
runt nobis et per hanc sacram manifestata sunt
legem per litteras proprias declarare cunctis et in
perpetuum observare festinet.

Dat. xv kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
[a. 539] anno XIII. Appione v. c. cons.

ΠΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΑΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Βασιλεῖδῃ τῷ
ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρω τῶν θεῶν ὄφφικίων.

(Προοίμιον.) Τὸν μέγαν θεὸν καὶ σωτήρα ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν διὰ παν-
τὸς ἐπικαλούμενοι σπενδομεν πάντας τοὺς ἡμετέρους
ἐπὶ κούσῳ, ὡν τὴν διοίκησιν ὁ θεὸς ἡμῖν ἐπίστευσεν,
ἀβλαβεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους φυλάττειν, καὶ κωλύειν
τοὺς πολέμους, οὓς ἐκ τῆς ἐαυτῶν ἀβουλίας αἰρού-
μενοι τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐργάζονται φόρους, διπλὴν
ἐκ τούτων καθ' ἐαυτῶν τὴν τιμωρίαν ἐπάγοντες, τοῦτο
μὲν ἦν ἐαυτοῖς ἐπιφέρουσι τοῦτο δὲ ἦν ἐκ τῶν νόμων
τῶν τὴν μαρίαν αὐτῶν κολαζόντων ὑφίσταται.

Βουλόμενοι τοίνυν τῶν τοιοῦτων θανάτων τοὺς
ἐνθρώπους ἐλευθερώσαι συνειδόμεν τὸ τῆς ὀπλοποιίας
ἔργον μηδένα μὲν ἰδιώτην ἐργάζεσθαι, μόνους δὲ
ἐκείνους τὰ ὅπλα κατασκευάζειν τοὺς ἐν ταῖς δημό-
σιαις καταλεγομένοις ὀπλοποιαῖς ἢτοι ταῖς λεγομέναις

Nov. LXXXV (Authent. LXXXVI = Coll. VI tit. 13: gloss.) Graece extat in ML (fuit B 57, 9). — Epit.
Theod. 85, Athan. 20, 4. Iulian. const. LXXIX.
c. I Κελεύομεν τὸ τῆς ὀπλοποιίας — 415, 7 στρατεύονται ex B habet B¹ O 7 p. 532 Zuch.

sunt vel etiam nunc pendunt. Nam priora, sive iudicis sententia sive pactis composita sunt, suam deci-
sionem habeant neve iudicio ex hac lege egeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur
per edicta tua manifesta omnibus faciat et in perpetuum observare studeat.

LXXXV.

DE ARMIS.

Imp. Iustinianus Augustus Basilidae gloriosissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. Magnum deum et servatorem nostrum Iesum Christum eiusque auxilium semper in-
vocantes operam damus, ut omnes subiectos nostros, quorum nobis gubernationem deus credidit, a damno
atque iniuria immunes servemus, atque bella prohibeamus, quibus per imprudentiam suam susceptis mutuas
cades edunt, duplicem inde sibi poenam illaturi, cum eam quam sibi ipsi irrogant tum quam ex legibus
furorem eorum punientibus subeunt.

I. Cum igitur eiusmodi caedibus homines liberare velimus, placuit ne quis privatus armorum fabri-
candorum opus exerceat, sed ut illi soli arma conficiant, qui in publicis armorum officinis vel fabricis

6 φανερὰ πᾶσι κατασηαίται] declarare cunctis ε ||
8 dat. — cons. ε] dat. xv. iun. ep. imp. dn. M, ἐργάζη
Βασιλείας Ἰουστινιανῷ τῷ ἰβ' (corr. ιγ') πρὸ ἐσ' καλῶν-
δων Ἰουστινιανῷ ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. Ἐξερωνήθη μνη-
σιουλίω (corr. ἰουσίω) Βασιλείας ἔχει ιγ' ὑπατείας Ἀπί-
ωνος Theod. dat. kal. iun. imp. iustiniani anno decimo
tertio Iul.^o, om. Iul. eodd. cell. || 10 rubr. Περὶ ὀπλων
Theod. || 21 ἐκ τούτων καθ' ἐαυτῶν L || 22 ἐαυτοῖς M
ἐν ἐαυτοῖς L || 28 ὀπλοποιαῖς — 415, 2 συγκαταλεγόμε-
νους om. M || ἢτοι ταῖς λεγομέναις φάβριξι (φάβριξ; L)
L(ε) om. B¹

aug. V Bamb] a. Ambr. Mon. || 9 an. XIII Ambr., om.
cell. || app. V Mon. a. pp. Bamb. pp. Ambr. || u. c. cons.
V uc. constan. Bamb. vicof. Mon. con. Ambr. || 10 Nov.
LXXXV = Authent. LXXXVI infra inter extravagantes
Authentici post nov. LXIII repetunt R f. 74' (= z)
et V f. 194' (= v) || 11 rubr. Titulo de armis V, om. rz ||
12 basilidi v || magistri V || sacrorum om. RT || 14 deum]
dig deum (sic) v¹, dignum deum v², sed eadem m. del.
dignum || et om. v || 15 auxilium om. v || 17 regimen]
regi... T¹ || credit RT¹ || illesos deus T || 18 et ini-
bere VR¹ etiam ibere z || 19 inconsiderantiam Heim-
bach] considerantiam vz considerationem RVT || alt-
turos T alteros alterturos v || 20 operantur om. RT ||
ex om. z || hoc om. v || 21 tum quod] tam qui V tam-
quam v || 22 uestanique v || penitentibus V || 24 uolenti-
bus vz || 26 solas V¹ solum T¹ || qui in] di z || 27 puni-
cis v || deputati om. vz || armifactoriis vz (cf. 415, 3) aut]
-i. (i. e. id est) z. v. V || qui dicentur v quidam T¹ quic-
quid dicuntur z

1 si om. R¹ T¹ || 5 manifestata T vulg] manifesta RV ||
6 per om. V || 8 subscriptionem praestant V Bamb. I Am-
brac, item cum rubrica novellae seq. confusam cod. Monacensis
lat. 6359 (olim Friaingensis 159) saec. XIV || xv.]
v. V || CP.] ep. V || dn.] dōn. V dōnus Ambr. dōn. Bamb.
dōn Mon. || iust. libri || pp. V] om. Bamb. Ambr. Mon.]

φάβοις, τοὺς δὲ ἐργαζομένους τὰ ὄπλα μηδενὶ πιπρό-
σκιν ἰδιώτη, ἀλλ' οὐδὰ τοὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς συγ-
καταλεγόμενους ὀπλοποιούς, οὓς καὶ δεπυτάτους κα-
λοῖσι, τοὺς παρὰ τοῦ δημοσίου κομιζομένους σιτήσεις
συγχωροῦμεν ἐργάζεσθαι ἢ τινι πιπρόσκειν ὄπλα, ἀλλὰ
μόνον ἐπιμελεσθαι τῶν ὀπλῶν τῶν στρατιωτῶν τῶν
ἐν τοῖς ἀριθμοῖς καταλεγόμενων ἐν οἷς στρατεῖονται·
εἰ δὲ τι νέον κατασκευάσουσι, τούτο ἀφαιρέσθαι
παρ' αὐτῶν καὶ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν εἰσφέρεισθαι ἀρ-
μαμέντῳ προστεθρόμενον τοῖς ἐκεῖσε ἀποκειμένοις 10
δημοσίοις ὄπλοις.

CAPUT II.

Αὐτὸ δὲ τοῦτο φυλάττειν βουλόμεθα καὶ τοὺς ἐν
τοῖς τάγμασι τῶν βαλλιστῶν, οὓς κατὰ διαφό-
ρους συνεστησάμεθα πόλεις, τάξαντες ἐν αὐτοῖς καὶ
τοὺς ὄπλα κατασκευάζειν εἰδότας· ὥστε καὶ αὐτοὺς 15
μόνα τὰ δημόσια ὄπλα τὰ ἐν ταῖς δημοσίαις ὀπλο-
θήκαις ἐκαστῆς πόλεως ἀποκειμένα ἐπανορθοῦν τε
καὶ ἀνανεοῦν, εἰ δὲ καὶ τι νέον ὄπλον κατασκευά-
σουσι, τούτο ὁμοίως καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τῶν δημοσίων
ὀπλῶν παρεχέτωσαν φυλακὴν, καὶ μηδενὶ ἑτέρῳ παν- 20
τελῶς πιπρασκέτωσαν.

CAPUT III.

Τούτο δὲ παραφυλάξουσιν οἱ ἐν τοῖς βαλλιστορῆσι
καταλεγόμενοι κινδύνῳ τῶν πατέρων τῶν πόλεων,
ἢ τῷ οὐδ' αὐτοὺς τε τοὺς βαλλιστῶν ἐτάξαντες καὶ
τῶν δημοσίων ὀπλοθηκῶν ἐπιμελείαν τε καὶ 25
παραφυλακὴν κατεστήσαντες, ὥστε εἰ τινες φανεῖεν
ἢ δεπυτάτοι ἢ φαβρικοίοι διαπιπράσκοντες ὄπλα,
προηήσουσιν οἱ κατὰ τόπον ἀρχοὺς τμηματίας τοὺς
τοιούτους ὑποβίβειν, πρὸς τῷ καὶ τὰ ὄπλα παρὰ 30
καὶ ἐκδικεῖσθαι τῷ δημοσίῳ, ταύτην τοῖν παρα
τοῦ διακυβερνήτου ἡμᾶς θεοῦ λαβόντες τὴν ἐνοίαν

v. 24 argumentum ex Ath. repetit lib. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 21 p. 198 Heimbach.

quae dicuntur referuntur, qui vero arma fabricantur, ne ea ulli privato vendant. Sed ne eos quidem qui in numeris una recensentur armorum artifices, quos etiam deputatos vocant, qui a fisco annonas accipiunt, permittimus arma fabricari vel cuiquam vendere, sed tantummodo curare arma militum qui in numeris recensentur in quibus ipsi militant; si quid vero novi confecerint, hoc ab iis auferatur et in sacrum nostrum armamentarium inferatur armis publicis ibi repositis adiciendum.

II. Hoc ipsum autem eos quoque qui in ordinibus ballistrariorum sunt observare volumus, quos in diversis urbibus constituimus, quo in ordine etiam armorum fabricandorum peritos disposuimus: ut ipsi quod sola publica arma in publicis cuiusque urbis armamentariis reposita reparant et renovent. Quodsi quod novum armorum genus confecerint, id similiter ipsi quoque in publicorum armorum custodiam tradant, neve ulli omnino alii vendant.

III. Hoc autem observabunt ii qui inter ballistrarios recensentur periculo patrum civitatum, sub quibus et ipsos ballistrarios ordinavimus et publicorum armamentariorum curam et custodiam constituimus. Itaque si qui sint vel deputati vel fabricenses qui vendant arma, magistratus qui ibi sunt operam dabit, ut huiusmodi homines poenis subiciant, praeterquam quod arma ab iis qui ea emerunt, sine pretio auferentur et fisco vindicabuntur. Hoc igitur consilio a deo qui nos gubernat accepto per praesentem

2 τοῖς Ἡλοάνδρ] τοῖς LB² || συγκαταλεγόμενους L² ||
συγκαταλεγόμενους L², καταλεγόμενους B² || 3 ὀπλο-
ποιούς οἷς M² || οἷς ὀπλοποιούς LB² || διπυτάτους MB²
διπυτάτους L 6 μόνων L, v. l. B² || milites in numeris
constitutus ε || στρατιωτικῶν L || τῶν om. L, v. l. B² ||
13 πρῶτοι M || βαλλιστῶν L βαλλιστῶν vulg. ||
14 ἐν αὐτοῖς M || ἐν ἐντοῖς L eos ε || 17 ὑποκειμένα L ||
15 εἰδὲ καὶ || si qui vero ε || 19 εἰς — 20 φυλακῆν || inter
publica arma praesent ε || 22 βαλλιστῶν, 24 βαλλισ-
τῶν vulg. (βαλλιστῶν etiam Ath., βαλλιστῶν
Theod., Jul.) || 26 παραφυλακῆν M || φυλακῆν L || εἰ τινες ||
οἱ τινες L¹ || 27 διπυτάτους M διπυτάτους L || φαβρι-
κῶσι Holoander φαβρικοίσι M φαβρικίνισιοι, s. v.
ὀπλοποιοὶ L (φαβρικήσιοι Ath., φαβρικήσιοι Theod.) ||
28 τοῖς τοιούτοις] eos ε || 31 ταῦτα L² || παρὰ τοῦ et
32 λαβόντες om. ε || 32 κυβερνήτου L

1 fabricensii vulg.] fabricentii RTz fabricenii V fabri-
cenii v. fabricenses Beck, quae forma in seqq. respondet
graece φάβρικες (416, 4. 10. 15. 37. 417, 24. 418, 2. 12. 17); sed
cf. v. 26 || autem om. v || arma nulli] armant li R¹ arnulli
v || 2 in om. T || muneri R ●●● V¹ || 3 armifactores z ||
quos] set z || 5 aut om. v || alieni v || diligentia T¹ v ||

tur fabricensii; eos autem qui operantur arma nulli
vendere privato. Sed neque qui in numeris statuti
sunt armifactores, quos etiam deputatos appellant,
qui de fisco annonas accipiunt, permittimus operari
5 aut alicui vendere arma, sed solum diligentiam habere
armorum milites in numeris constitutos in quibus
militant; si vero novum aliquid faciunt, hoc
auferri ab eis et in sacro nostro inferri armamento
adiciendum ibi repositis publicis armis.

Hoc autem observare volumus et eos qui in ordi-
nibus balistariorum sunt, quos per diversas stanti-
mus civitates, ordinantes eos et arma facere scien-
tes, ut et ipsi sola publica arma in armamentis
publicis uniuscuiusque civitatis recondita corrigant
atque renovent. Si qui vero novum aliquid armorum
instruxerint, hoc similiter et ipsi inter publica
arma praesent et nulli alteri penitus vendant.

Hoc quoque custodiant qui in balistariis deputati
sunt periculo patrum civitatum, sub quibus et ipsos
balistarios statuimus et publicorum armamentorum
25 diligentiam atque custodiam constituimus: quatenus
si qui visi fuerint aut deputati aut fabricensii vende-
ntes arma, provideant per loca iudices eos sup-
plicis subdere, insuper et arma ab his qui ea com-
parant sine pretio auferre et publico vindicare.
Hanc igitur gubernante nos deo cogitationem per

armorum habere uz || 6 numeris V² || numero RTvz nu-
V¹ || 7 militatur R¹ || haec v || 8 inferre vz auferri T² ||
armamento (in ras) V armatorio R || 9 adiciendum R¹ ad-
diciendum R² || ubi RT || 12 Hoc vulg. || hic RVTz
Sic v || aut z || observare] hoc servare V || 13 balistariorum
RT balistariorum V¹ balistariorum V² balistorum vz
ballistariorum vulg. || quos om. V || diuersas per z || 14 eos ||
inter eos Beck || 15 ut et] et om. Rv || ipsa v || publici
arma v cap. arma z arma publica T || arm. nis V || 16 publi-
cos z || unuscuiusque R¹ || recondant R¹ || corrigat v ||
17 remouent R¹ vz || novum Beck] unum VT vz nui (= nu-
meri) R || 18 instruxerit libri, corr. vulg. || hoc] hos R¹ et
haec T || et ipsi Beck] et ipsa RTvz, om. V || 19 uident
V || 22 quisque z || qui] quod v || balistariis V ballistariis
vulg. || 23 sunt deputati uz || super R || quibus] ciuita-
tium quibus R² || 24 balistarios V ballistarios vulg. ||
publicorum] post paucorum z || armorum T || 25 custo-
diam om. v || 26 iussi R² usi v || deputati sunt aut T ||
aut om. z || fabricentii libri, corr. vulg.; fabricenses Beck
(cf. ad v. 1) || 27 arma om. V || provideat z || 28 et insuper z
et insuper et v || eis T || comparatur z || 29 auferit et a
publico z || 30 gubernantes RTV² gubernantem v || cog-
nitionem v

διὰ τοῦ παρόντος θεσπίζουσι νόμον, κατὰ μηδεμίαν πόλιν ἢ χώραν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἔχειν ἄδειαν τοὺς ἰδιώτας ἢ ἑτέροις τινά ὄπλα ποιῆν ἢ πιπράσκειν ἢ καθ' οἰονοῦν ἐπιπορεύσθαι τόποιον, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἐν ταῖς φάβριξιν ἀναφερομένοις ταῦτα κατασκευάζειν καὶ εἰσκομίζειν εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν ἀρμαμέντον. καὶ τούτο παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τῶν μετὰ σε παραληφόμενων τὴν ἀρχὴν φυλάττεσθαι θεσπίζομεν, ἀφοριζόντων τινὰς τῶν ὑπὸ τῆν σὴν ὑπεροχῆν χροτουλαοῖν ἐν τῷ σκρινίῳ τεταγμένους τῶν φάβρικων κινδύνῳ τῶν πέντε τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντων, εὐ ὑπολήψεως ἔχοντας καὶ ἐπιτηδείους, οἳ τὸν τε κατὰ τῆν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν τοὺς τε ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὀλιποῦνός ἀνιρενωμένοις διακαλωσοῦσιν ἰδιώτας καὶ ἑτέροις τινάς πλὴν τῶν καταλεγόμενων ἐν ταῖς ἱεραῖς φάβριξι τὸ τῆς ὀλιποῦνός μεταχειρίζεσθαι πρᾶγμα, καὶ ἐν οἷς ἂν εἴρωσι τόποις τινὰς ἰδιώτας τοῦτο τοῦλῶντας, ταῦτα ἀφαιρέσθαι καὶ τῷ δημοσίῳ προσκυροῦν ἀρμυμέντῳ. εἰ δὲ ἐν τοῖς ἐργαζομένοις ἰδιώταις τεχνίτας ἐπιτηδείους εὐρεῖν δυνηθεῖν, τοὺτους εἴπερ βουληθεῖεν στρατεῖαις ἔγκαταλεγεῖν, ἐν ἀπογραφῇ τὰς ὀνομασίας αὐτῶν ποιῆν καὶ ἐκπέμπειν ἡμῖν τὴν ἀπογραφὴν τῶν τεχνιτῶν, ὥστε διὰ θείας ἡμῶν ἀντιγομψῆς ἐν ἐλεῖνσι αὐτοὺς κατατάττεσθαι τοῖς τόποις ἐν οἷς εἰσ δημοσίαι φάβριξες, ἐφ' ᾧ δημοσία αὐτοὺς ἐργαζομένοις ὄπλα καὶ τὰς ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεις κομίζεσθαι. τούτου γὰρ γινομένου καὶ ἀκριβῶς φυλαττομένου παρὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρησμένων πρὸς ὧπων ἄδεια παντελῶς οὐδεὶ δοθῆσεται, οὔτε τοῖς τὰς πόλεως οἰκοῦσιν ἰδιώταις οὔτε τοῖς τὰ χωρία γεωργοῦσιν ἀγροταῖς, ὄπλα κηροῦσθαι κατ' ἀλλήλων καὶ φόνους τοῦλῶν, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἀνθρώπους φονεῦσθαι τοὺς τε δημοσίους ὑστερεῖσθαι φόνους, τῶν τῆν γῆν γεωροῦντων τὸ ζῆν ἀπολιμπανόντων ἢ δρασμῶν διὰ τὸν φόβον χρομείων. Δεῖ δὲ τοὺς πειρομένους παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐκ τοῦ εἰρησμένου τῶν φάβρικων σκρινίου μετὰ τὸ κωλύσαι τοὺς ἰδιώτας τῆς ὀλο-

legem sancimus, ne in ulla civitate vel provincia reipublicae nostrae privatis vel alii ulli liceat arma conficere vel vendere vel ullo modo commercium eorum facere, sed soli qui in fabricis referuntur, ea conficiant et sacro armamentario nostro inserant. Atque hoc ut a tua sublimitate iisque qui post te magistratum suscepturi sunt observetur sancimus, ut chartularii qui sub tua sublimitate sunt aliquos designant in scrinio fabricensium constitutos periculo quinquae primorum qui inter eos sunt, viros bonam existimationem habentes et idoneos, qui et eos, qui in hac felici civitate et qui in ceteris civitatibus nostrae reipublicae arma conficiunt, perquirentes prohibeant privatos uliosque praeter eos qui in sacris fabricis recensentur armorum fabricationem exercere, et quibuscumque locis privatos aliquos id audere reppererint, illa adimant et publico armamentario addicant. Quodsi inter privatos operarios possint artifices idoneos reperire, hos si quidem in militiis inscribi velint, in matriculam nomina eorum redigant nobisque matriculam artificum mittant, ut per sacrum nostrum rescriptum in illis locis statuatur ubi publicae sunt fabricae: ita ut publica arma fabricantes illi ex publico etiam annonas accipiant. Hoc enim si fiat et diligenter ab iis quas supra diximus personis custodiatur, nulli omnino licentia dabitur, neque privatis qui in urbibus habitant neque agricolis qui praedia colunt, armis ulversus se invicem ulendi et caedes committendi, unde multi homines occiduntur atque publica tributa deficient, cum qui agrum colunt vel vita priventur vel fugam propter metum petunt. Oportet autem eos qui a tua sublimitate ex praedicto fabricurum scrinio mittuntur, ubi privatos arma facere prohibuerunt, professionem accipere

2 ἡμετέροις L || 4 μόνον L || 7 καὶ τῶν αἰτῶ M || 9 ἀφοριζόντων M (deputantibus vobis ε) || ἀφορίζων L || 11 φάβρικων L || 15 καὶ aut etiam ε || 16 ἱεραις om. ε || 21 τοῦτους) his (i. e. τοῦτοις) ε || 22 στραταῖς L || ἐν M) καὶ ἐν L ε || 26 δημοσία om. ε || 32 ἀγροταῖς M) ἀγροταῖς L || 34 τοὺς τε M) τοὺς δὲ L ε || 35 ἀπολιμπανόντων ἢ δρασμῶν) amittere metuentes fuga ε || 37 φάβρικων L

1 in) etiam z || aut in prouintie R || 2 licentiam habere v licentiam habet z || 3 aliam z || quespium v || 4 quodlibet T¹ || modo om. v || fabricetes V¹ || 5 serantur V || hoc z || instituire et defendere T || 6 armamentarium V armentum R || haec R² || 7 et — 9 celsitudine om. z || suscepentur V || custodiri) custo v || 8 deputatibus v || vobis RVT) nobis v vulg. || 9 scrinio (scritone T¹) sunt constituti Tvulg. || 10 fabricesium V || periculo om. z || quinquae) quique T¹ V² R² quoque z || eos qui priorum (priorum del. T²) T || primorum Continus || 11 qui et eos) quietos V qui eos v || 12 qui in) in v et z || 14 aut) autem R || etiam) et vz || 15 qui om. z || fabricensens V¹

praesentem sancimus legem, in nulla civitate aut provincia nostrae reipublicae habere licentiam privatos aut alium quempiam arma facere aut vendere aut quolibet mercari modo, sed solos qui inter fabricenses referuntur haec instruere et deferre ad sacrum nostrum armamentum. Et hoc a tua celsitudine et qui post te suscepentur cingulum custodiri sancimus, deputantibus vobis aliquos cartulariorum, qui sub tua celsitudine in scrinio constituti sunt fabricensium, periculo quinquae inter eos priorum, bonam opinionem habentes et oportunos, qui et eos qui in hac felicissima civitate et in aliis civitatibus nostrae reipublicae arma faciunt requirentes prohibeant privatos aut etiam alios quosdam, citra eos qui deputati sunt inter fabricenses, armifecturae agere causam, et in quibuscumque repererint locis aliquos privatos hoc audentes, haec auferri et fisci applicari armamento. Si autem inter operarios privatos artifices oportunos invenire potuerint his, si volunt, in militiis statuere et in descriptione nomina eorum facere et destinare nobis descriptionem artificum, ut per sacrum nostrum rescriptum in illis statuatur locis in quibus sunt publicae fabricae, quatenus ipsi operantes arma et de fisco annonas accipiant. Hoc enim facta et subtiliter observato a praedictis personis licentia penitus nulli dabitur, neque civitates inhabitantibus privatis neque villas incolentibus rusticis, armis uti adversus alterutros necesse praesumere, et ex hoc plurimos homines occidi, publicas vero perire functiones, dum terrae cultores vitam amittere metuentes fuga propter timorem utuntur.

1 Oportet ergo eos qui diriguntur a tua celsitudine ex memorato fabricensium scrinio ad prohibendos privatos armorum factione confessionem accipere,

fabrics T¹ || armifacte v arma fatiunt z || 16 quibuscumque) quibus R || repererint RT) compererint V comperierit v comperit z || 17 aliquos) alio quoque z || priuatos — 18 Si in ras. 1 versus scr. R² || hoc) haec R²) T¹ audientes libri, corr. vulg. || afferri V² auferre vulg. || 18 aplicari R²) T¹ aplicari z applicare vulg. || sin T¹ priuatos (et ins. T²) operarios T || priuatos et artifices R¹ et priuatos artifices R² || 19 inueniri V || hos vulg. || 20 nolunt z uoluerint R vulg. || militiam vz || 21 nobis descriptionem) et nobis destinare v || artificium R¹ || 22 in om. V || 23 fabricae vulg.) fabricenses R Vz stantes T¹ fabricantes T² || 24 arma et) armas v || 25 accipiunt T || a) quod a T¹ || 26 licentiam R || 27 ulla incolentibus R¹ uillas incolentibus v uillis incolentibus V incolentibus (colentibus T¹) uillas T || 28 armis) animis z || 29 necesse) necesse v neces T¹ nec cum spatio varuo 4 litterarum z || homines om. T || 30 publicam vz || reperit V || 31 uita v || fugam R² V² || 37 ad) et ad T || 38 priuatos) arcensium scrinio ad prohibendos priuatos add. z || armorum) armarum V¹, om. in luc. 7 fere litt. v || factiones RT vz factores V vulg. || confessiones vz

ποιὰς κατάθειεν λαβεῖν τῶν τε κατὰ τόπον ἀρχόντων καὶ τῶν πεπονημένων αὐτοῖς τάξεων καὶ τῶν τὰς πόλεις ἐκδικούντων καὶ πατέρων, ὡς οὐδενὶ συγχωρήσουσι τοῦ λοιποῦ τῶν πικρῶν ἡμῶν τ κεκλιμένων πράξει, ἀλλὰ τὰ διὰ τοῦ παρόντος θεσπισθέντα νόμον φυλάττειναι. ποιῆν τὴν τε ἐν χρήμασι τὴν τε εἰς αὐτὴν ὑφιστάμενοι τὴν κεφαλὴν. Θεσπιζόμενοι γὰρ τὸν μὲν τῆς μεγάλῃς τῶν Ἀλεξανδρείαν πόλεως ἀρχοντα παραρτάτα τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετημένη εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν κατατιθέμενοι ποιῆν καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτειν, καὶ τὴν τούτου τάξιν ὁμοίως εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν διδόναι ποιῆν καὶ κεφαλὴν ὑπέχειν τιμωρίαν, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἀρχοντας ζημίαν μὲν δέκα λιτρῶν χρυσίου ὑφίστασθαι. ὁμοίως δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκπίπτειν τῆς ἀρχῆς ὑποκείσθαι καὶ τὰς τούτων τάξεις, τοὺς δὲ ἐκδικούς καὶ πατέρας τῶν πόλεων τριῶν τε χρυσίου λιτρῶν ζημιούσθαι πρόστιμον καὶ τὸν εἰς κεφαλὴν ὑπομένειν κίνδυνον. εἴ τι τοιοῦτο γινόμενον ἐφρόντες μὴ τιμωρήσονται ἢ τοῖς τοῦτο πράξει δυνάμενοι μὴ μηνύσουσιν, ἀλλὰ λαθεῖν συχωρήσουσιν.

CAPUT IV.

Ὅπως δὲ ὅλα κατασταίεν τὰ παρ' ἡμῶν κεκλιμένα παρὰ ἰδιωτῶν ἢ καὶ ἑτέρων τιῶν, πλὴν τῶν ἐν ταῖς ἱερῆς ἡμῶν φάβοξιν ἀναφερομένων, γίνεσθαι ἢ ἰδιωτῶν πεπράσκειν ὅπλα, καὶ τοῦτο διὰ τοῦ παρόντος νόμου σημῆσαι συνείδμεν. κωλύμεν γὰρ τοὺς ἰδιώτας ἐργάζεσθαι καὶ ὠνεῖσθαι τόξα καὶ βέλῃ σπάθας καὶ καὶ ξίφη (ἵππου καλεῖν εἰώθασαι παρμηρία), καὶ τὰς λεγομένας ζάβας καὶ τῶν λαιρῖα, καὶ κοντοὺς καὶ τὰς κατ' οἰονδήποτε τρόπον, ἢ σχῆμα γινόμενας λόγχας, καὶ τὰ παρὰ Ἰσαυροῖς ὀνομαζόμενα μονοκόντια, καὶ τοὺς τε καλονμένους ζιβίνους ἴτοι μισσιβίλια, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἀσπίδας ἴτοι σκουτάρια καὶ περικεφαλῖαις ἴτοι κασπίδας· οὐδὲ

etiam per loca iudices et subiecta eis officia et civitatum defensores et patres, quia nihil valebunt de cetero horum quae a nobis prohibita sunt aliquid agere. sed quae per praesentem sancita sunt legem custodient, poenam et in pecuniis et in ipsum formidantes caput. Sancimus enim magnae quidem Alexandriae iudicem neglegentem quae a nobis sancita sunt XX auri libras exsolvere poenam et cingulo cadere, et huius officium similiter XX auri libras dare poenam et capitale sustinere supplicium, aliarum vero provinciarum iudices damnum quidem X librarum auri sustinere, similiter autem et ipsos casui cinguli subiaccere et horum officia, defensores autem et patres civitatum trium auri librarum multari poena et in capite sustinere periculum, si quid tale factum comperientes non punierint aut hoc agere valentibus non nuntient, sed latere permiserint.

Ut autem palam fiant quae a nobis prohibita sunt a privatis et aliis quibusdam, citra eos qui in sacris nostris fabricensibus referuntur, fieri aut privatis vendi arma, et hoc per praesentem legem significare curavimus. Prohibemus enim privatos operari et emere arcus et sagittas et spatbas et euses (quae vocare consueverunt semispathia) et quae vocantur zavae sive loricae, et contos et quolibet modo vel figura factas lanceas, et quae apud Isauros nominantur monocopia, et appellatos signinos seu missibilia, insuper et aspides sive scuta et galeas seu cassides: nec enim ista alio cuidam

et a magistratibus qui ibi sunt et ab officiis illis subiectis et a defensoribus civitatum et patribus, nulli se in posterum concessuros esse quicquam eorum quae a nobis prohibita sunt agere, sed ea quae per praesentem legem sancita sunt servaturos, poenam veritos et quae pecuniis et quae ipsi capiti imminet. Sancimus enim, ut magnae Alexandrinorum urbis praefectus, si ea quae a nobis constituta sunt neglegat, viginti librarum auri poenam solvat et magistratu exuatur, eiusque officium similiter viginti librarum auri poenam det et capitale supplicium subeat, ceterarum autem provinciarum praesides multae decem librarum auri subiciantur similiterque et ipsi eorumque officia in periculum magistratus amittendi incurrant, defensores autem et patres civitatum trium librarum auri multa puniantur et periculum capitis subeant, si quid eiusmodi fieri edocti non punierint sive non indicaverint iis qui hoc agere possunt, sed latere passi sint.

IV. Ut autem manifesta fiant quae arma a nobis velita sunt ne a privatis aut aliis quibusvis, praeter eos qui in sacris nostris fabricis referuntur, conficiantur vel privatis vendantur, id quoque per praesentem legem significare placuit. Prohibemus enim privatos fabricari et vendere arcus et sagittas et spatbas et gladios (quae parameria vocare solent), et zavas quae appellantur seu loricas, et contos atque lanceas quocumque modo aut forma fiant, et quae apud Isauros nominantur monocopia, et zibynnos qui vocantur seu missibilia, praeterea clipeos sive scularia et galeas seu cassides: nam ne haec quidem alii

1 κατάθειεν) καὶ κατάθειεν L || 3 οὐδενὶ συχωρήσουσι M) οὐ συχωρήσουσι (συχωροῦσι L²) L nihil valebunt ε || 5 ἀλλὰ om. L¹ || 10 ἐκπίπτων M || 14 καὶ om. L || 16 τοὺς δὲ) τοὺς τε, commate post ὑποκείσθαι posito, Zuchartae || 23 ἢ καὶ) et ε || 26 σημάτια L || 29 παρμηρία (id. Jul.) semispathia ε || 31 γενομένας L || ἰσαυροῖς M (cf. ε) || 32 μονοκόντια M) νομοκόντια L monocopia ε et Jul. || ζιβίνους M signinos (vel signos) Jul. (cf. ε) || 33 μισσιβίλια ML (cf. ε)

1 etiam] et v || eis] eius (eius pr.) v || 2 defensiones Tz || cartes T || qui nichil valebit de ceterorum qui (quae R²) R || 3 a R² vulg.) om. R¹ VTz || 4 agitur z || sed quae om. v || 5 pecunias T || 6 Alexandriae] auxiliante v || 8 exsolvere] dare Tz || pena V || cingulos z || 9 huius] in huiusmodi R || XX libras auri T auri (et auri V) libras XX V || 10 capitali V¹ || 11 vero om. z || quidem dampnum T || 12 aut z || et om. v || casu v || 13 cingulis R¹ || 14 civitatum patres vz || auri trium R ||

liberorum z || militari R¹ || 15 quidem tale T qui tale z tale quod v || 16 punierint vz punierunt R puniantur T² puniunt T² || 17 volentibus T || nuntiantur T¹ || permiserit T v || 22 aut z || fient z || 23 eas R¹ T || 24 nostris om. z || aut] autem v aut a R || 26 privatos] praesentes T || 27 spatbas R VTz (sic et Jul.) asparas v || 28 ensens T² || vocare om. z || consueverunt Tv || semispathia R semispathium T || 29 zavae VR² (sic et Jul. codd. optimi) zaviae T zavi R¹ zavae vz zabae vulg. || contes v || 30 vel] ut V || figura factas] factas figuras z || et om. z || 31 isauros z] hisauros T his auros V his auros R is auros v || nominatur Rz, om. v || monocopia T Bamb. I. II (sic etiam Jul. v. l.) monacopia R || * signinos (ita vel signos Iulianus)] sitinnos Bamb. I sitinnos R sitinnos in ras. V² sitinos T sitimos v sitimos z sitinnos Bamb. II, sibinnos Beck || 32 seu missibilia V] seu missibilia Rz seu missibilia T² seu nusabilia T² seu uniuersabilia z || insuper et] et insuper et v insuper z || aspidas vz vulg. || 33 galeas V || cassides v || nec om. R T¹ || enim ista alio] ista enim nulli alii R²

ταῦτα γὰρ ἑτέρω τιλ κατασκευάζειν ἐγίμεν πλὴν τῶν καταλεγόμενων ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν φάβριξι. μόνος δὲ γίνεσθαι παρὰ ἰδιωτῶν καὶ ἰδιώταις πιπράσκεσθαι συγχωροῦμεν μαχαίρας μικροῖς, αἷς οὐκ ἂν τις εἰς πολέμῳ χρῆσαιτο χρεῖαν. Τὸν παρόντα τοῖν γενικῶν ἡμῶν νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ κατὰ ταύτην προθήσει τὴν βασιλεῖδα πόλιν καὶ μὴν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ὥστε πᾶντας γινώσκοντας τὰ παραστάνα ἡμῖν ταῦτα φυλάττειν.

instruere sinimus praeter eos qui deputati sunt in sacris nostris fabricensibus. Solos autem fieri a privatis et privatis vendi permittimus cultellos minores, quibus nullus in proeliis utitur. Praesentem igitur generalem legem tua celsitudo in hac proponat regia civitate nec non et per alias civitates nostrae reipublicae, ut omnes agnoscentes quae placuerunt nobis haec observent.

10

CAPUT V.

Παρεγγυήσεις δὲ τοῖς μέλλουσιν ἐφεστάναι τῇ ταύτῃ παραφυλακῇ χαριτοῦλοιοῖς ἐκ τοῦ εἰρημίου τῶν φαβρικών σκοινίου. ὡς ἐξ ἀμελείας οὐ μόνον χρηματικὰς ὑποστήσονται ποινὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς σῶμα τιμωρίας ὑφέξουσιν καὶ τῆς στρατείας ἐκπεσοῦνται. 15 πρὸς τῷ μὴδὲ αὐτὸ σκοινίον ἐπι συγχωρεῖσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὸ τοιοῦτο παρεῖναι φρόντισμα, ἀλλ' ἑτέροις ἐπιτραπήναι τὴν τῶν φαβρικών ἐπιμέλειαν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ νόμου δηλούμενα ἢ σὴ ὑπεροχὴ καὶ οἱ 20 μετὰ σε τὴν ἀρχὴν ἔξοντες ἔργῳ καὶ πέραιτι παραδύναμι σπενδάτωσαν, ἀγανάκτησιν ἡμετέραν καὶ αὐτοὶ δεδιότες, εἰ μὴ πρᾶγμα οὕτω λυσιτελεῖ τῇ πολιτεῖα φυλάξαιεν. Dat. vii. kal. Iul. Chalcedone imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.

Denuntiamus autem futuris praesesse huiusmodi custodiae cartulariis ex memorato fabricensium scrinio, quia ex negligentia non solum pecuniarias sustinebunt poenas, sed etiam in corpore supplicia patientur et militia cadunt, insuper nec ipsum scriinium ulterius permitti a nobis in huiusmodi adesse sollicitudine, sed aliis committi fabricensium curam.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc legem declarata sunt tua celsitudo et qui post te in cingulum fuerint operi terminoque contrudere festinent, indignationem nostram et ipsi metuentes, nisi rem sic utilem reipublicae custodierint. Dat. vii. kal. Iul. Chalcedone imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.

ulli conficere permittimus praeter eos qui in sacris nostris fabricis recensentur. Solos autem a privatis confici et privatis vendi palimur cultellos, quibus nemo facile ad belli opera utatur. Praesentem igitur generalem legem nostram tua sublimitas in hac regia urbe nec non in ceteris reipublicae nostrae uribus proponet, ut omnes cognoscant quae nobis placuerunt eaque custodiant.

V. Denuntiabis vero iis qui eiusmodi custodiae praerunt chartulariis ex fabricarum scrinio, de quo diximus, eos ex negligentia non solum pecuniarias poenas subituros, sed etiam corporalia supplicia passuros esse et militia privatum iri, praeterquam quod ne ipsi quidem scrinio amplius permittetur a nobis ad eiusmodi curam accedere, sed aliis committetur fabricarum curatio.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc legem declarantur tua sublimitas et qui post te magistratum gesturi sunt, ad opus et effectum adducere studeant, indignationem nostram et ipsi veriti, nisi rem adeo utilem reipublicae custodierint.

5 εἰς πολέμῳ χρῆσαιτο χρεῖαν] in proeliis utitur s || 6 ἡμῶν om. s || ἢ σὴ ὑπεροχὴ om. L || 7 προσθήσεις L || 11 παρεγγυήσεις] denuntiamus s || 13 φαβρικών L || 21 παραδύναμι L || 24 subscr. om. M et Iul. recepi ex s; ἐγράφη πρὸς ἑ καλάνδων Ἰου. βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ἐξ ὑπατείας Ἀπίωνος ἰνδ. δ' (corr. β') Ath. ἐξεφωνήθη μὲν ἰουνίῳ τῆς βασιλείας ἔπει ἐξ ὑπατείας Ἀπίωνος Theod.

1 instruere R¹ instituere T || sinimis T¹ sinimus R || qui deputati] quidem p̄tati v || sunt om. Tvz || 2 aut z || fieri] fieri et uendi libri || 3 et privatis om. Rv, uendi del. R³ || 4 quibus] quos T quas z quo v || 5 legem generalem vz || hoc vz || praeponat V || 6 et om. R¹z || 7 co-

gnoscentes R; [scentes — 8 obseruent in ras. scr. V || 8 hoo z || 11 denunciamus z; leg. Denuntiamus? [futuris] futuri sumus v || 12 custodiant R || merato v || fabricentium T (id. 17) || 13 non solum] nec non vz || 14 etiam om. R || 15 milia v || cadunt Vz] cadant TR cadent vulg. || 16 ulterius] utentes ulterius vz || praesesse sollicitudinem T || 17 alias R || committenti z^a || cura Tz, om. v || 20 legem om. v || declarata sunt] declaratas V || et om. v || 21 post te] postea T || in om. R¹ T || cingulum T cingulo vulg. || fuerit T || operi] tempore R¹ || tradere V || 22 festinetur T^a festinet T^b vz || 23 sic] sicut V¹ || utile V, om. R¹ || 24 subscr. dat. vii. kal. iulii calcedone impr. donno iustiniano pp. a. anno XIII apione uice consule V, om. rel.

ΠΣ

LXXXVI. Auth. CXXVIII. Coll. IX tit. 10

ΩΣΤΕ ΥΠΕΡΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΑΚΟΥΕΙΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΙΟΝΤΟΣ ΔΙΚΑΙΩΝ ΣΥΝΕΛΑΥΝΕΣΘΑΙ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΤΤΕΙΝ· ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΗΝΙΚΑ ΤΙΣ ΕΝ ΥΠΟΝΟΙΑΙ ΕΧΕΙ ΤΟΝ ΑΡΧΟΝΤΑ ΣΥΝΑΚΡΟΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΛΑΒΕΙΝ ΤΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΙΗΡΕΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΥΠΟ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΤΩΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΙ ΠΡΟΣΙΕΝΑΙ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΑΣ ΠΑΡΑΦΥΛΑΚΗΣ ΥΠΟ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ ΠΑΝΤΩΣ ΚΡΑΤΥΝΕΣΘΑΙ [ΠΑΡΑ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ].

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσποτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀντοκράτωρ Καίσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμαννικός Γοτθικός Φραγγικός Γερμανικός Ἀντικός (Ἀλανικός Οὐανδαλικός) Ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἔνδοξος νικητὴς τροπαιούχος αἰσεβαστος Ἀγούστος.

(Προοίμιον.) Ἐξ οὗπερ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ Ῥωμαίων ἐπέστησε βασιλείᾳ, πᾶσαν τιθέμεθα σπουδῆν πάντα πρῶττειν αἰεὶ τὰ πρὸς ἀφέλειαν τῶν ὑπῆκων τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ πολιτείας, κακείνα πρᾶττειν ἄπερ πάσης αὐτοῦς δυσχερείας καὶ βλάβης καὶ συντριβῆς ἀπαλλάσσει, ἵνα μὴ προσφάσει δικῶν καὶ ἐτέρων τινῶν ἀποδημῆιν ἀναγκάζονται τῆς ἰδίας πατριδος καὶ ἐπὶ ξένης ταλαιπωρεῖσθαι.

R: UT DIFFERENTES IUDICES AUDIRE INTERPELLANTIUM ALLEGATIONES COGANTUR AB EPISCOPIS HOC AGERE; ET UT QUANDO IN SUSPICIONEM HABUERINT IUDICEM, PARITER AUDIAT CAUSAM ET CIVITATIS EPISCOPUS; ET DE CAUTELA QUAM OPORTET OMNINO EPISCOPUM AGERE R;

Imp. Iustinianus Aug.

(Praefatio.) Ex quo nos deus Romanorum praeposuit imperio, omne habemus studium universa agere ad utilitatem subiectorum commissae nobis a deo reipublicae, et illa facere quae omni difficultate et laesione atque contritione privent, ne occasione litium et aliorum quorundam discedere cogantur a propria patria et in peregrinis affligi.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος συνειδομεν τὸ παρὸν ἐδικτον εἰς ἅπαν καταπέμψαι τὸ ὑπῆκον, καὶ ἄλλον ποιῆσαι τοῖς πρᾶσῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν κομῶν οἰκίτορσιν, ἐφ' ὧτε, εἴπερ ἔχοι τις ἀμύνην πρὸς ἕτερον, εἴτε περὶ χρηματικῆς αἰτίας εἴτε περὶ ἀφαιρέσεως πραγμάτων κινήτων ἢ ἀκινήτων ἢ ὑπότοικῆτων εἴτε περὶ ἐγκλημάτων, πρότερον

Propterea igitur et in praesenti perspeximus praesens edictum ad omnes dirigere subiectos et palam facere omnium civitatum et vicorum habitatoribus, quatenus si quis habuerit contentionem adversus alium sive de pecuniaria causa sive de sublatione rerum mobilium et immobilium seseque moventium sive de criminalibus, prius interpellat clarissimum

Nov. LXXXVI (Authent. CXXVIII = Coll. IX tit. 10: gloss.) Graece extat in ML, A f. 197^v (τίτλος γ'), c. 1—9 B 6, 22. — Epit. Theod. 86, Athan. 1, 3 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 3), paratitla ad Coll. const. eccl. 1, 4 p. 1283 Voell., ubi citatur nov. 9xδ^v. Julian. const. LXIX.

LXXXVI.

UT PRAESIDES SI SUPERSEDEANT AUDIRE IURA EIUS QUI IPSOS ADIERIT AB EPISCOPIS ID AGERE COMPELLANTUR; UTQUE SI QUIS PRAESIDEM SUSPECTUM HABET, EPISCOPUM CIVITATIS PETAT LITEM SIMUL AUDITURUM; ET UT II QUI A PRAESIDE INIURIA AFFECTI SUNT EPISCOPUM ADEANT; ET DE ALIA CUSTODIA QUAM EPISCOPI OMNINO FIRMARE DEBEANT [A PRAESIDIBUS PRAESTARI].

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus (Alanicus Vandalicus) Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus.

Praefatio. Ex quo deus nos Romanorum imperio praeposuit, omne studium adhibemus ut omnia semper ad utilitatem subiectorum reipublicae a deo nobis creditae agamus, eaque faciamus quae omni molestia et damno et vexatione eos liberent, ne propter lites et alia quaedam discedere ex patria sua et peregre acrumnas perferre cogantur.

I. Propterea igitur etiam in praesentia placuit praesens edictum ad omnes subiectos mittere, et palam facere omnium urbium et vicorum incolis, ut, si quis litem cum aliquo habeat, sive de pecuniaria causa vel de rebus mobilibus aut immobilibus aut se moventibus sibi ablatis sive de criminibus, prius clarissimum

2 rubr. Ὡστε τὸν ἐπίσκοπον συνακροῶσθαι τῷ ἀρχοντι, ἂν λέγῃ τὸς ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ Α Περὶ τοῦ συνακροῶσθαι ὑπόπτω ὄντι ἀρχοντι τὸν ἐπίσκοπον Theod. 3 τὸν προσιόντος) interpellantium ε || 4 παρὰ ML¹ B] ὑπὸ Ath. καὶ παρὰ L² || 5 ταῦτα B || καὶ ὡστε — 13 γενέσθαι MLB²] καὶ τὰ ἐξῆς Ath., om. B¹ || 7 συνακροατῆν] ακροα om. in lac. B^c || συνακροατῆν τῆς δικῆς λαβεῖν] pariter audiat causam ε || 11 ἑτέρας om. ε || φυλακῆς L || 12 κρατύνεσθαι παρὰ (παρὰ τῶν M in indice) ἀρχόντων] om. ε; ultima verba recte in suspicionem vocantur Zachariae || 14 inscr. integriorem servavit Α; αυτοκράτωρ καίσαρ φλά. (καίσαρ φλά. om. Lε) ἰουστινιανὸς αἰγούστος MLε (Ἀντοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Ἀγούστος) ἰδικτον Ἰνλοανδερ] Ὁ ἀντὶ; βασιλεὺς Ath. || 15 φλάσιος Α || 16 Ἀντικός] ἀτικός Α || 17 *Ἀλανικός Οὐανδαλικός supplevi (cf. inscr. nov. XVII. XLIII; edict. VII. Corp. inscr. Graec. 8636) || 19 ῥωμένων L¹ || 21 αἰε om. ε || 23 δυσχερείας πάσης αὐτοῦς Α, αὐτοῦς om. ε ||

24 ἀπαλλάττει Α ἀπαλλάσει L || 25 τινῶν Α || ἀναγκάζονται L || 26 ἰδίας] οικείας Α || 27 Συνειδομεν τὸ παρὸν inc. B || 28 ἰδικτον εἰς πᾶν τὸ ὑπῆκον καταπέμψαι Α || 30 τῶν om. B^c || 31 αἰτίας εἴτε] αἰτίας ἢ B || 33 ἐγκλημάτων MAB] ἐγκληματικῶν Lε, quod probat Zachariae || πρότερον προσιέναι MB¹ε] ὡστε πρότερον προσιέναι (προσιέναι πρότερον Α) LAB^c

2 adire R¹ || 4 ut om. T || 5 suspicione vulg. || habuerit V || iudices T || 6 audiant VT || causam] eam V || 7 cautela] alia add. R² vulg. || 8 episcopus T || 14 inscr. om. T || 21 commisse a nobis R² commissis se nobis T || 22 omnem (omne V) difficultatem et lesionem atque contritionem VT || 23 privent] peruenit T || 24 licitum V || a] in a T² || 27 et in — 28 edictum ad et 28 et palam — 32 immobilium rerum et add. R² in ras. 2 versuum || 29 habitantibus T || 30 contemptionem T || 32 immobilium] mobilium (cf. ad 27) R

προσιέναι τῷ λαμπροτάτῳ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι, ἐφ' ὅτε αὐτὸν κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους ἐξετάσαι τὰ προσυγγελλόμενα καὶ ἐκάστῳ τὸ δίκαιον φυλάττειν. εἰ δὲ προσῶν τις τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας μὴ τύχη τῶν δικαίων, τότε μελούμεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καὶ αὐτὸν πέμψαι πρὸς τὸν λαμπροτάτον τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντα, ἢ καὶ δι' ἐαυτοῦ προγαγεῖσθαι πρὸς αὐτόν, καὶ παρασκευάσαι αὐτὸν ἐν πάσι τρόποις ἀκούσῃ τοῦ προσιόντος καὶ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν μετὰ τὸ δίκαιον κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, ὥστε μὴ ἀναγκασθῆναι αὐτὸν ἀποδημεῖν τῆς ἰδίας πατρίδος. εἰ δὲ καὶ τοῖς ὁσιωτάτων ἐπικόπων ἐπιεικτοῦς τὸν ἄρχοντα μετὰ τοῦ δικαίου διαλύσαι τὰ τῶν προσιόντων πράγματα ὁ ἄρχων διαναβάλλεται, ἢ κρίνει μὲν τὴν ὑπόθεσιν, μὴ γυλίξει δὲ τοῖς κοινομένοις τὸ δίκαιον, ἐπιτρέπομεν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ ἐκείνης τῆς πόλεως δοῦναι πρὸς ἡμῖς γράμματα τῷ μὴ τυγχόντι τοῦ δικαίου δηλούντα ὅτι ἐπειχθεὶς παρ' αὐτοῦ ὁ ἄρχων ἀνεβάλετο ἀκοῦσαι τὸν προσιόντος, καὶ διακρίναι τὰ μετὰξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐν αἰτιάσει γενομένου· ἵνα ταῦτα γνόντες ἡμεῖς τιμωρίας ἐπιπέσωμεν τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι. ἐφ' οἷς καὶ προσελευσθεὶς παρὰ τοῦ ἀδικουμένου καὶ ἐπειχθεὶς παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου οὐ δέικρινε τὰ ἀμφισβητούμενα.

provinciae iudicem, ut et ipse secundum nostras leges examinet ea quae proponuntur et unicuique iustitiam servet. Si vero dum aliquis adierit iudicem provinciae non meruerit iustitiam, tunc iubemus eum adire suum sanctissimum episcopum, et ipsum mittere ad clarissimum provinciae iudicem aut per se venire ad eum, et praeparare eum ut omnibus modis audiat interpellantem et liberet eum cum iustitia secundum nostras leges, ut non cogatur peregre de sua patria proficisci. Si vero etiam sanctissimo archiepiscopo compellente iudicem cum iustitia determinare interpellantium causas iudex differt discernere negotium et non servet litigantibus iustitiam, iubemus sanctissimum civitatis illius episcopum dare ad nos litteras ei qui non meruit quod iustum est insinuantes, quia coactus ab eo iudex distulit audire interpellantem et iudicare inter eum et qui ab eo conventus est; ut haec cognoscentes nos supplicia inferamus iudici provinciae, quod interpellatus ab eo qui iniustitiam passus est et coactus a sanctissimo archiepiscopo non iudicaverit quae in dubitationem venerunt.

CAPUT II.

Εἰ δὲ συμβῆ τινα τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἐν ὑπόψει ἔχειν τὸν ἄρχοντα, μελούμεν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ συνακοῦσθαι τῷ λαμπροτάτῳ ἄρχοντι, ὥστε ἀμφοτέρους ἢ κατὰ φιλικὴν συμβίβασιν διαλύσαι τὰ ἀμφισβητούμενα ἢ κατὰ παραιοσημείων ἐγγραφον ἢ διαγραφιστικῶς διακρίναι τὰ μετὰξὺ τῶν διακρινόμενων, καὶ τύπον δοῦναι τὸν τῷ δικαίῳ καὶ τοῖς νόμοις συμβαίνοντα, ὥστε μὴ καταναγκάζεσθαι τοὺς ἡμετέρους υπηκόους διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας ἀποστῆναι τῆς ἰδίας πατρίδος.

Si vero contigerit quendam nostrorum subiectorum in dubitatione habere iudicem, iubemus sanctissimum archiepiscopum audire cum clarissimo iudice, ut ambo aut per amicabilem conventum dissolvant quae dubia sunt, aut per adnotationem scriptis factam aut cognitionaliter iudicetur inter litigantes et forma detur iustitiae legibusque conveniens. ut non cogantur nostri subiecti propter huiusmodi causas recedere a propria patria.

CAPUT III.

Εἰ δὲ τις οἰόμενος ἔχειν κατὰ τινος ἀγωγήν οἰανδήποτε μήτε τῷ λαμπροτάτῳ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι

Si quis vero aestimans habere se adversus aliquem quamlibet actionem neque clarissimum pro-

provinciae praesidem adeat, ut ille secundum leges nostras quae denuntiantur examinet, et suum cuique ius servet. Si quis vero cum praesidem provinciae adierit, ius non consecutus sit, tunc praecipimus ut ad sanctissimum illius loci episcopum accedat, atque is ad clarissimum provinciae praesidem mittat, vel etiam ipse eum conveniat, atque efficiat ut omnibus modis actorem audiat eumque cum iure secundum leges nostras dimittat, ne ille ex patria sua peregre abire cogatur. Si vero etiam sanctissimo episcopo praesidem compellente, ut iuste negotia interpellantium dirinat, praeses differat, vel causam quidem diiudicet, litigantibus vero ius non servet, permitimus sanctissimo illius civitatis episcopo litteras ad nos dare ei qui ius suum non consecutus est, quae declarent compulsam a se praesidem supersedissee actorem audire atque litem inter eum et qui ab eo postulatus sit dirimere; ut his cognitis nos poenas inferamus provinciae praesidi, quod et interpellatus ab eo qui iniuria affectus est et compulsus a sanctissimo episcopo litem non diremerit.

II. Si quis vero ex nostris subiectis forte praesidem suspectum habeat, iubemus sanctissimum episcopum una cum clarissimo praeside causam audire, ut ambo vel amicabili compositione litem componant vel per adnotationem in scriptis factam aut cognitionaliter inter litigantes diiudicent, et sententiam dent iuri legibusque consentaneam, ne nostri subiecti propter eiusmodi causas ex patria sua discedere cogantur.

III. Quodsi quis quaecumque actionem sese adversus aliquem habere ratus neque clarissimum pro-

1 ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας B^f || 2 αὐτὸν || et ipse ε || ἐξετάσειν A || 3 ἐκάστον A || 6 πέμψαι || ἢ πέμψαι A || 8 δι' αὐτοῦ B^c || 9 αὐτὸν om. A || 13 μετὰ τοῦ δικαίου διαλύσαι || δικάσαι μετὰ τοῦ δικαίου A || 15 διαναβάλλεται A || διαναβάλλεται, ἢ κρίνει || differt discernere ε || κρίνει || κρίνειν L¹ κρίνει B^c, κρίνει S^{ringer} || φυλάξῃ B || 17 ἐπισκόπῳ ἐκείνης τῆς πόλεως M || ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως ἐκείνης A τῆς πόλεως ἐκείνης (ἐκείνης om. B^c) ἐπισκόπῳ LB^s || 19 ἀνεβάλετο MA || ἀνεβάλλετο LB || 21 γινόμενον B^c || 22 τιμωρίας AB^f || 23 ἐφ' οἷς κτλ. Reliquam partem cap. 1, item cap. 2—5 om. B^f || καὶ προσελευσθεὶς LAB || καὶ om. Mε || 24 ἐπισκόπου archiepiscopo ε || 25 ἀμφισβηλλόμενα A || 27 τὸν ὁσιωτάτον ἐπίσκοπον A sanctissimum archiepiscopum ε || 29 ἀμφοτέρων A || συμβίβασιν ML || συμβάσιν AB || 31 τὰ om. A || 32 δοῦναι om. L || τὸν om. A || 33 καταδικάζεσθαι L αναγκάζεσθαι A || 34 ἀποδημεῖν A ||

35 ἰδίας om. A || 36 οἰανδήποτε ἀγωγήν A || 37 μήτε A || μηδὲ LB μὴ M

1 et ut RT || 2 praeposuntur T || 3 adierit T¹ || 4 meruit V || cum om. R¹ || 5 suum om. V || 7 eum || cum V || 9 de sua propria fasci R || 10 sanctus archiepiscopus compellentem (compellit V³) V || 12 differt om. T¹, defert R¹ differat vulg. || 14 sanctissimum civitatis illius V vulg. || civitatis illius sanctissimum T sanctissimum illius civitatis R || 16 insinuantem T² || 18 haec nichil V¹, d. l. V² || 21 archiepiscopo V || iudicavit T || dubitatione V || 26 quaedam T¹ || 27 dubitationem RT || iubemus habemus T² || 28 episcopum V || 29 audire || causam s. v. add. T² || 29 aut om. V || amicabile V || 30 annotatione R || 32 legibus quae R¹ || 33 cogatur R || nostris R¹ || 36 existimans R vulg.

προσελθοὶ μήτε τῶ ὁσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ ἐντύχῃ, καὶ οὕτως ἔλθῃ ἐπαυθῆναι χωρὶς γραμμάτων τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου, ὅσω ὅτι τοιάντας καὶ αὐτὸς ὑποστῆται τιμωρίας οἷας ἐμελλεν ὑπομένειν ὁ ἄρχων, εἴ γε προσελευσθεὶς παρ' αὐτοῦ οὐκ ἐσπούδασεν αὐτῷ φυλάξαι τὸ δίκαιον. Ταῦτα δὲ πάντα θεασάσαι συνείδομεν δι' ὀφείλειαν τῶν οἰκούντων τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας, ἵνα μὴ ἀπολιπαροῦμενοι τῶν ἰδίων πατρῶν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ ξένης καποκλιθῶσι καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν βλάπτῃται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς ἄρχοντας προῖκα ποιοῦμεν καὶ ὄρκον αὐτοὺς ὑποσεῖν παρακελευόμεθα, ἵνα ἐκάστῳ προσιόντι αὐτοῖς τὰ δίκαια φυλάξῃσι κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους.

vinciae iudicem interpellet neque sanctissimum civitatis episcopum adeat, et ita veniat hic absque litteris deo amabilis episcopi civitatis, sciat quoniam et ipse tales sustinebit poenas quales futurus esset 5 sustinere iudex, si interpellatus ab eo non studisset ei servare iustitiam. Haec autem omnia sancire perspeximus propter utilitatem eorum qui inhabitant per civitates et vicos, ne privati propriis provinciis et ipsi in peregrinis affligantur et res eorum 10 laedantur. Propterea enim et iudices gratis facimus et iusiurandum eos subire iubemus, ut unicuique interpellanti iustitiam servent secundum nostras leges.

CAPUT IV.

Εἰ μέντοι συμβῇ τινα τῶν ἡμετέρων ὑπηρετῶν παρ' αὐτοῦ τοῦ λαμπροτάτου τῆς χώρας ἄρχοντος ἀδικηθῆναι, κελύομεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ ὁσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπισκόπῳ, καὶ αὐτὸν διακρίναι τὰ μεταξὺ τοῦ λαμπροτάτου ἄρχοντος καὶ τοῦ οἰομένου ἀδικεῖσθαι παρ' αὐτοῦ. καὶ εἰ μὲν συμβῇ τὸν ἄρχοντα νομίμως καὶ δικαίως κατακριθῆναι πῦρὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου, τὸ ἱκανὸν αὐτὸν ποιεῖν παντὶ τρόπῳ τῷ ἐντυχόντι κατ' αὐτοῦ. εἰ δὲ παραιτήσῃται ὁ ἄρχων τοῦτο ποιῆσαι, καὶ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς ἢ αὐτῇ δίκῃ, εἰ μὲν εὖροισιν ὅτι δικαίως καὶ κατὰ τοὺς νόμους κατακριθεὶς πῦρὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου τὰ κριθέντα οὐκ ἐποίησε, ταῖς ἐσχίσταις ὑποβληθῆναι τιμωρίας τούτων κελύομεν, ἐφ' οἷς ὀφείλων ἐκδικεῖν τοὺς ἀδικουμένους αὐτὸς ἀδικῶν εὐδοκίμως.

Si tamen contigerit quendam nostrorum subiectorum ab ipso clarissimo provinciae iudice laedi, iubemus eum adire sanctissimum illius civitatis episcopum, et ipsum iudicare inter clarissimum provinciae iudicem et eum qui putatur laedi ab eo. Et si quidem contigerit iudicem legitime aut iuste audiuncari a sanctissimo episcopo, satisfacere eum omnibus modis ei qui interpellavit adversus eum. Si vero reutulerit iudex hoc agere, et pervenerit ad nos ipsa lis, si quidem invenimus quia iuste et secundum leges addictus a sanctissimo episcopo ea quae condemnatus est non fecit, novissimis suppliciis subdi praecipimus, quoniam qui debet vindicare oppressum ipse opprimere reperitur.

CAPUT V.

Καὶ τὴν πειθομένην δὲ αὐτῷ τάξιν κελύομεν μετὰ 30 πάσης σπουδῆς καὶ τοὺς υπηρετοῦντας τοῖς λαμπροτάτοις ἄρχουσι τοὺς προσιόντας ἀπαλλάττειν, μηδὲν κομιζομένους ἔξω τῶν ἐργεμιένων ταῖς ἡμετέρας δια-

Sed etiam subiectum ei officium iubemus cum omni studio et ministrantes clarissimis iudicibus interpellantes absolvere, nihil accipientes praeter illa quae

vinciae praesidem adeat neque sanctissimum civitatis episcopum conveniat, itaque sine litteris sanctissimi episcopi huc veniat, is sciat tales se et ipsum poenas subiturum, quales praeses passurus esset, siquidem ab eo conventus non studuisset ius ei servare. Haec autem omnia propter utilitatem eorum qui urbes et vicos incolunt sancire nobis placuit, ne patria sua relicta et ipsi peregre affligantur et res eorum damno afficiuntur. Propterea enim praesides et gratis constituimus et iusiurandum praestare iubemus, ut suum cuique ipsos advenit ius secundum leges nostras servent.

IV. Si quis vero ex subiectis nostris forte ab ipso clarissimo provinciae praeside iniuria affectus sit, praecipimus ut adeat sanctissimum illius civitatis episcopum, isque inter clarissimum praesidem et eum qui se ab illo iniuria affectum putat diiudicet. Et si contingat ut praeses legitime et iuste a sanctissimo episcopo condemnatur, ille omnibus modis satisfaciat ei qui litem adversus eum egit. Si vero praeses id facere recusaverit atque eadem lis ad nos deferatur, si quidem reperimus eum iuste et secundum leges a sanctissimo episcopo condemnatum iudicata non fecisse, ultimis suppliciis eum subici iubebimus, quod qui vendicare iniuriam passus debeat ipse iniuriam facere convincatur.

V. Officium quoque quod illi obsequitur et qui ministrant clarissimis praesidibus iubemus cum omni studio eos qui adierint absolvere, nihil accepturos praeter ea quae constitutionibus nostris con-

1 μήτε A | μηδὲ MLB || 2 ἐντυχῶν A || οὕτως A || ἔλθῃ MLB | ἔλθοι A παρ' αὐτοῦ L || 3 ἐπισκόπου] ἐπισκοπῆ civitatis ε || ὑποστῆται τιμωρίας καὶ αὐτὸς A || 4 ἐμελλεν A || 6 φυλάξει B^c || 7 δι' ὀφείλειαν] πρὸς ὀφείλειαν A || 8 ἀπολιπαροῦμενοι αὐτῶν τῆς οἰκείας πατρῶος A || 10 βλάπτῃται A βλάπτουται L || 11 προῖκα τοῖς ἄρχουσι A || 12 ἵνα] ὅπως A || αὐτοῖς om. A^c || 13 φυλάξοισι L φυλάττωσι A || 14 συμβῆναι A || 15 παρ' αὐτοῦ] παρὶ τοῦ A || τῆς χώρας om. A || 16 τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης ὁσιωτάτῳ A || 18 τὰ μεταξὺ A | μεταξὶ MLB | ἄρχοντος MLB | τῆς χώρας ἄρχοντος A^c || 20 καὶ A (cf. 24) | ἢ MLB^c || 22 κατ' | παρ' L^a || παραιτήσῃται Theod. || 23 τοῦτο πρᾶξῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἢ αὐτῇ δίκῃ ἔλθῃ A || 24 εὖροισι A || 25 ἀγιωτάτου A || 27 υποβληθῆναι τιμωρίας τούτων] αὐτὸν τιμωρίας υποβληθῆναι A : τούτων om. ε || κελύομεν B || 28 τοὺς ἀδικουμένους] oppressum ε || αὐτοῖς L^a || 29 addit Iulian. (c. 250) sin autem innocentem eum invenimus, nequaesse est ut nullum responsum a nostra clementia calumnio-

sus actor accipiat || 30 αὐτῷ om. A || 33 ἔξωθεν A || διατάξασιν] Cod. 3, 2, 5

1 interpellat] neque sanctissimum prouintie iudicem interpellat add. R¹ || 2 huc R²T² vulg. || absque] et absque T || 3 civitatis episcopi T, civitatis deleri malit Heimbach || quoniam] epin V¹, del. et quod ante tales add. V³ || 4 tales om. T || sustinebis T¹ || poenas om. R¹ || 5 si om. R¹, post eo coll. V || 6 eis V || omnia sancire omnia T¹; omnia om. R || 7 inhabitabant T habitant vulg || 8 per om. T || propriis om. R¹ || 10 gratis iudices R || 11 iubemus om. R¹ || 14 tñ R || 19 iudicem] iudicare (are eras.) T || adiudicari a] adiudicans V¹ iudicari vulg. || 22 haec T || et om. V || ipsa om. R || 23 secundum lege secundum leges V || 24 addictus V] aditus (aditum T¹) RT vulg. || ea om. V || 25 est om. T¹ || fecisset V || 26 debet T vulg.] debebat V debeat R || 27 ipsum R¹ || 31 et ministrantes] ei ministrantes R² eminstrantes T¹ administrantes T² ministrantes V

τάξουσιν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο φυλάξουσιν, ταῖς ἐσχάταις αὐτοὺς ὑποβληθῆναι τιμωρίας κελεύομεν [ἴτοι τῆ τοῦ τετραπλασίονος ἀποτίσει καὶ ποινῆ].

nostris constituta sunt legibus. Si vero hoc non custodiant, iubemus subdi suppliciis.

CAPUT VI.

Εἰ μέντοι εὐρομένε τινα τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων πρὸς χάριν τινοῦ παριδόντα τὸ δίκαιον, κωνοκόνον αὐτῷ σωφρονισμόν ἐπαχθῆναι κελεύομεν, ἵνα σπουδάσωσι μετὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ τὰ δίκαια κρίνειν· ἵνα μὴ διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν τῶν δικαίων ἀναγκάζονται ἀνθρώποι καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας πόλεις καὶ χώρας καὶ τόπους καὶ προστρέχειν ἐνταῦθα.

Si tamen invenerimus quendam sanctissimorum episcoporum pro gratia cuiuspiam prodere iustitiam, regularem ei castigationem inferri iubemus, ut studeant cum timore dei iuste iudicare: ne non impetrantes iustitiam cogantur homines relinquere proprias civitates atque provincias et loca hicque concurrere.

10

CAPUT VII.

Ἐν δὲ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς οὐκ ἐνδημοῦσιν ἄρχοντες, κελεύομεν τοῖς ἐχόντας πράγματα προξέναι τῷ ἐκδίκῳ, καὶ αὐτὸν διακρίνειν τὰ μεταξὺ αὐτῶν. εἰ δὲ οἱ τὴν δίκην ἐξορτες μὴ βουληθῶσι τὸν ἐκδικόν, ἀλλὰ τὸν ὁσιωτάτον ἐπίσκοπον δικάσαι, καὶ τοῦτο κελεύομεν γίνεσθαι.

In civitatibus autem, in quibus non sunt iudices, iubemus eos qui habent causas adire defensorem, et ipsum discernere inter eos. Si vero litem habentes voluerint defensorem una cum sanctissimo episcopo iudicare, et hoc agi praecipimus.

CAPUT VIII.

Οὔτε δὲ μοναχὸν οὔτε κληρικὸν οὔτε ἐπίσκοπον κελεύομεν ἐξεσθαι ἐνταῦθα ἀνευ γουμμάτων τοῖ ὁσιωτάτων αὐτῶν πατριάρχον, ἢ εἰδένωσαν ὡς ἀναξίους ἑαυτοὺς τοῦ σχήματος ποιήσουσιν.

Neque autem monachum neque clericum neque episcopum iubemus venire hic absque litteris sanctissimi sui patriarchae. Si vero hoc fecerint, sciant quia 20 semet ipsos schemate faciunt indignos.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ τις μαγιστριανὸς ἢ ἐπαρχικὸς ἢ οἰασθῆποτε τῆς ὧν λαβῆ πλείονα σπόρτουλα τῶν ὠρισμένων ταῖς θείαις ἡμῶν διατάξεσι, κελεύομεν πᾶσι τρόποις τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρχίας κινδύνῳ ἰδίῳ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τοῦτο ἐκδικεῖν καὶ σωφρονισμόν ἐπάγειν τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσιν. εἰ δὲ μὴ ἐκδικῆσει ταῦτα ὁ ἀρχων, ἀδειαν δίδομεν τῷ ὁσιωτάτῳ τῆς πόλεως

Si quis autem magistrianus aut praefectianus aut cuiuscumque fortunae existens acceperit amplius sportula quam definitum est sacris nostris constitutionibus, iubemus omnibus modis iudicem provinciae periculo proprio secundum nostram legem hoc vindicare et vindictam inferre haec praesumentibus. Si vero non vindicaverit ipse iudex, licentiam damus sanctis-

c. VIII summarium habet Nomoc. XIV tit. 8, 2; exscripsit Nomoc.^{4m} ib. ex B.

linentur. Quodsi hoc non observent, ultimis suppliciis eos subici iubemus [quadrupli scilicet solutioni et poenae].

VI. Si quem vero ex sanctissimis episcopis invenerimus in gratiam alicuius ius contemnere, canonicam ei castigationem inferri iubemus, ut studeant cum timore dei iuste iudicare: ne homines propterea quod ius suum non consequantur urbes et provincias et loca sua relinquere atque huc accurrere cogantur.

VII. In civitatibus vero, ubi praesides praesto non sunt, praecipimus ut ii qui lites habent defensorem adeant, et ille inter eos diiudicet. Quodsi litigantes non defensorem, sed sanctissimum episcopum iudicare velint, hoc quoque fieri iubemus.

VIII. Celerrim neque monachum neque clericum neque episcopum huc venire iubemus sine litteris sanctissimi patriarchae eorum; aut sciant suo se statu indignos sese reddituros esse.

IX. Si quis vero magistrianus (in rebus agens) vel praefectianus vel cuiuscumque conditionis alius maiores sportulas acceperit quam quae sacris nostris constitutionibus definitae sunt, iubemus omnibus modis praesidem provinciae suo periculo secundum legem nostram id vindicare iisque qui talia audeant castigationem inferre. Si vero praeses haec non vindicaverit, licentiam damus sanctissimo illius civitatis epi-

1 εἰ δὲ — 3 ποινῆ om. L || τοῦτο μὴ παραφυλάξῃσι B || ταῖς ἐσχάταις αὐτοῦς om. ε, αὐτοῦς om. A || 2 ἴτοι — 3 ποιῆθῃ M, om. ABε (Iul.). Glossema petitum out ex Cod. 3, 2, 5 [ubi tale quid perscriptum fuisse testantur Inst. 4, 6, 25; cf. Cod. 3, 2, 2pr.] aut ex nov. CXXIV c. 3 || 4 καὶ εἰ μὲν A || εὐρομένων B^c 5 τινὰ A || 6 σωφρονισμόν] ἐπιτίμιον πρὸς σωφρονισμόν A || σπουδάξωσι A || 7 τοῦ φόβου MAB^c φόβου LB^c || τοῦ Θεοῦ MB^c Θεοῦ LAB^c || τὸ δίκαιον B^c iuste ε || 8 ἵνα] ὅπως A || μὴ τυγχάνειν] ἀποτυγχάνειν A || 9 ἀνθρώποι] οἱ ἀνθρώποι A || 11 ἀρχοντες] οἱ ἀρχοντες LB 14 μὴ (οὐ B^c) βουληθῶσι τὸν ἐκδικόν, ἀλλὰ τὸν ὁσιωτάτον ἐπίσκοπον (sin autem episcopum iudicare sibi maluerint Iul.) voluerint defensorem una cum sanctissimo episcopo (i. e. βουληθῶσι τὸν ἐκδικόν ἅμα τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ) ε; sim. Theod. κρίνεται ὁ ἐκδικὸς ἅμα τῷ ἐπισκόπῳ. Athan. εἰ δὲ ὑποπτοὶ εἰσιν, συνδικαζέτωσαν αὐτοῖς οἱ ἐπίσκοποι || 15 δικάσαι] τὰ κατ' αὐτοῦς δικάσαι A || κελεύομεν γενέσθαι LB γενέσθαι κελεύομεν A || 17 δὲ om. Nomoc.^{4m} || κελεύομεν — 20 ποιήσουσιν] ἢ μητροπολίτην Θεσπιζόμεν παραγίνεσθαι ὅπως ἐνταῦθα γραμμάτων χωρὶς κανονικῶν τῶν αὐτοῦς κατ-

εχόντων. ἐπεὶ γνωσκέτωσαν παρὰ ταῦτα ποιῶντες ἀναξίους ἑαυτοῦς οὐ περιέχονται σχήματος A || 19 ἦ] εἰ vero hoc fecerint ε || ἰδέτωσαν LB^c || 21 c. IX om. B^c || μαγιστριανός M || ἢ οἰασθῆποτε A ε (cf. Iul.) ἢ om. MLB || 22 ὧν L¹ || πλείονα συνθηθείας L πλείονας συνθηθείας B amplius (i. e. πλείον) sportula ε || 23 διατίξῃσι Cod. 3, 2, 5 (et 6^r) || 24 τὸν ἀρχοντα A || 25 ταῦτα διεκδικεῖν A || 26 τὰ τοιαῦτα] ταῦτα A ε || 27 τῆς πόλεως ἐκείνης] ἐκείνης πόλεως A ε

1 constitu V¹ || haec T || custodiatur R (novissimis eos add. Beck) || 4 (in R || quaedam T¹ || 5 gratiam V² || regulare T¹ || 6 ei om. V || inferre T¹ || 7 iudicare iusto V || non vulg.] nos libri || impetrantes V vulg.] imperantes RT || 9 atque provincias om. V || *hicque] in que R¹ inique R² iniqua T, in quolibet alia V² in spat. vac. versus dimidiū || concurre V¹ || 12 habet R || 13 discernere T¹ || 15 iudicari R¹ || 18 huc vulg. || sui sanctissimi T || 19 haec T || 20 schemate V || 22 forme R¹ || acceperit V¹ || sportularum vulg. || 25 vindicare R vulg.] iudicare VT || 27 vindicare vulg.] iudicaverit RT

ἐκείνης ἐπισκόπων μηνῦσαι ἡμῖν τὰ περὶ τούτων καὶ οἷον ἔχει στρατιαν ἢ ἀξίαν ὁ ταῦτα τομῆσας, ἵνα καὶ τῷ ἀρχόντι τὸν κίνδυνον ἐπάξωμεν τῷ συγχωρήσαντι καὶ παριδόντι τὴν ἡμετέραν κελύσιν, καὶ αὐτὸν δὲ κελύσωμεν τιμωρηθῆναι τὸν τὰ τοιαῦτα τομῆσαντα. (Dat. xv. k. Mai. imp. dn. Iustiniani A. anno XIII. Apione v. c. cons.)

simo uniuscuiusque civitatis episcopo nuntiare nobis quae de his aguntur, et qualem habeat militiam aut dignitatem qui haec praesumpserit, ut et iudici periculum inferamus permittenti et despicienti nostram iussionem; et ipsum quoque iubemus puniri talia praesumentem.

[a. 539] Dat. Appione v. c. cons.

ΠΖ

LXXXVII.

ΠΕΡΙ ΜΟΡΤΙΣ ΚΑΥΣΑ ΔΩΡΕΑΣ ΕΚ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ. 10

(DE MORTIS CAUSA DONATIONE A CURIALIBUS FACTA.)

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

Αἰτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αἰγιόστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Τὰς τῶν βουλευτῶν κακουργίας μηδὲν δύνασθαι φέρειν βλάβος τῷ δημοσίῳ, ἀλλ' ἀντιπράττει τὸν νόμον ταῖς τοιαύταις βουλαῖς κατὰ πάντα βεβλόμεθα τρόπον. Ἐγνώμεν γάρ, ὡς ἐπειδήπερ ἀπέπομεν τοῖς βουλευταῖς τὸν τῶν δωρεῶν τρόπον οὐ συγχωροῦντες αὐτοῖς κτήσιν ἀκίνητον δωρεῖσθαι οἷδ' ἐν διαθήκῃ καταλιμπάνειν περαιτέρω τῶν τριῶν οἰγκιῶν, ἀλλὰ τὸ ἐννοούκιον πάντως τῇ βουλῇ φιλάταιν, ἐκείνοι σοφίζομεσι τὸν νόμον ἐξέφρον ταύτας τινὰς κακουργίας κατὰ τοῦ νόμου. εἰδότες γάρ, ὡς ἡμεῖς ἐφρόντες τοὺς παλαιοὺς νομοθέτας ἀμφισβητοῦντας περὶ τῆς μόρτις καύσα δωρεᾶς, πότερον δωρεῆ ἢ ληγάτον ἐστὶ, καὶ τοὺς μὲν ἀριθμοῦντας αὐτὴν εἰς δωρεαν τινὰς δὲ εἰς πρεσβεῖον, τὰ παρὰ τῶν πλειόνων τε καὶ ἀρίστων νομοθετῶν ἐκλέξαντες ληγάτον αὐτὴν εἶναι παντελῶς ἀπεφηνάμεθα, καὶ μὴ πρᾶξαις ὑπομημάτων δεῖσθαι. ἀλλ' ἀδειαν ἔχειν ποιεῖσθαι αὐτὴν καὶ ἐπιτείνειν αὐτῇ καὶ τινὰς ὅρους οὓς ἂν ὁ δωρη-

(Praefatio.) Curialium malignitates nullam valere adferre laesionem fisco, sed resistere legem talibus voluntatibus omni volumus modo. (Cognovimus enim quia, quoniam interdiximus curialibus donationum modum) non concedentes eis rem immobilem donare neque in testamento derelinquere plus quam trium unciarum, sed novem uncias omnino curiae servare, illi circumvenientes legem adinvenerunt huiusmodi aliquas malignitates contra legem. Scientes autem, quod nos invenientes veteres legislatores dubitantes de mortis causa donatione, quando donatio aut legatum est, et alios quidem adnumerantes eam donationi alios vero legato, a pluribus et bonis legislatoribus elegendes legatum eam esse pure definitivum et neque gestis monumentorum indigere, sed licentiam habere fieri eam et inseri ei et aliquas condiciones quas

Nov. LXXXVII Graece extat in ML, proemii maior pars (v. 24 Ἡμεῖς ἐφρόντες — 424, 13 ἀνακαλεῖσθαι) in B 47, 3, 49. Latine legitur in uno Authentici codice V: quem textum primus edidit A. Kriegel Symbolae crit. ad novellas Iustiniani (Lips. 1832) p. 13 sq. — Epit. Theod. 87 (inde B²), Athan. 8, 4. Julian. const. LXXX.

scopo indicandi nobis de his et qualem militiam vel dignitatem habeat qui talia ausus est, ut et praesidi periculum inferamus qui haec permisit ac nostram iussionem contempsit, et ipsum qui talia ausus est supplicio affici iubeamus.

LXXXVII.

DE MORTIS CAUSA DONATIONE A CURIALIBUS FACTA.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Curialium fraudes ne quid damni publico asferre possint, sed ut lex eiusmodi consiliis resistat, omnibus modis volumus. Cognovimus enim, quoniam curialibus donationum rationem interdiximus, cum iis non permitteremus possessionem immobilem donare neque testamentum ultra tres uncias relinquare, sed novem uncias omnino curiae servare praeciberemus, illos legem eludentes huiusmodi fraudes aliquas adversus legem excogitasse. Nam cum scirent nos cognita veterum legislatorum dubitatione de mortis causa donatione, utrum donatio an legatum esset, aliis eam in donationis aliis in legati loco numerantibus, et plurium et optimorum legislatorum sententias selectis declarasse eam omnino legatum esse neque actorum confectione indigere, sed licere eam facere et condiciones quoque aliquas inserere quascun-

1 τὰ om. A || 2 ποίαν A || 3 τὸν om. A || ἐπιγίγνημεν ὡς συγχωρήσαντι A || 4 τὴν ἡμετέραν κελύσιν κελύσιν ἡμετέραν A || 5 κελύσομεν L κελύσομεν IIS || τιμωρηθῆναι κελύσωμεν τὸν ταῦτα διεχειρήσαντα A || 6 subscr. om. M Iul.; quam supra exhibuimus, primus F. Pithoeus in ed. Iuliani suppedilavit nescio unde de promptuarii; confirmat Athanasius: ἐγράφη πρὸ ε' καλῆνδ. Μπαῦν βασιλείας Ἰουστινιανῶ ἔτους ιγ' ὑπατείας Ἀπίωνος (ἐξφανήθη ἔτει ιγ' τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. dat. Appione vo. cons. ε). || 9 rubr. Παρὶ δωρεῶν εἰς βουλευτὰς γινομένων Theod. De diversis donationibus a curialibus facientibus Iul. || μόρτις καύσα M Ath. Θανάτον αἰτίας (sic) L || 10 ἐκ βουλευτῶν ML || εἰς βουλευτὰς Ath. (cf. Theod.) || 12 ἐπάρχῳ Scringier ἰπάρχῳ ML || 13 * ὀρδιναρίῳ ML || πατρικίῳ L || 14 βουλευτῶν Lc (cit. Ath. Theod.) || τελευτῶν M (τελευτῶντων βουλευτῶν con. Zachariae non recte) || 18 sq.

Cod. 10, 34, 4. 5. 35, 3. 4; cf. nov. XXXVIII pr. || 20 καταλιμπάνων L || οὔγγιων L || 21 ἐννοούκιον L || 23 κατὰ M ε || περὶ L || γὰρ autem ε || 25 μόρτις κίονσα M. Θανάτον αἰτίας (et sic constanter in seqq.) LB || πότερον quando (i. e. πότε) ε || πότερον — 26 δωρεῶν om. M || 26 ληγάτον B || λεγάτον L || 27 τὰς BP || 28 ληγάτον B || λεγάτον ML || 29 παντελῶς M(B) ε || πάντῳ LB || ἀπεφηνάμεθα Cod. 8, 56, 4 || μὴ neque (i. e. μηδὲ) ε || 31 ἐπιτείνειν LB || ἐπιτεθῆναι M ε

2 et) Si V || habeat RT || habet V vulg. || 3 praesumpsit V || 4 despicienti VT || 5 et om. V || iubeamus vulg. || 7 subscr. dat. consul. appii vico consul. Neoburgensis; om. rell. || 9 rubr. om. V || 11 impr. iust. V || 16 Cognovimus — 18 modum in Vomissa adlidit Beck || 20 curte V || 21 huiusmodi Kriegel || huius V || 23 veteris V || 25 quidam V || donationem V

σήμενος βουληθεῖ, καὶ εἰ τοῦτο πράξειεν, ἄδειαν ἔχειν ἀποτάττεσθαι καὶ αὐτῷ τῷ δύνασθαι τὸν μετάρηλον τὸν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις δωρεαῖς ἀνακληθῆναι καὶ οὐδ' ἂν βουληθεῖεν ὅπως ἐντάττειν ταῖς μὲν καὶ αὐτὰ δωρεαῖς, καθάπερ Ἰουλιανὸς ὁ σοφιστῆς ἐνομοθέτησα, τοῦτο ὅπερ ἡμεῖς ἐν τῷ 17^ῳ βιβλίῳ τῶν ἡμετέρων γνώσεων ἐγράφωμεν (ὡς πάντα γὰρ συνελήθομεν ἐν βουχαῖ τὰ τε τοῖς παλαιοῖς τὰ τε ἡμῖν διηρονομημένα)· τοῦτο τοῖνυν εἰδότες ᾤθησαν χυθῆναι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ποιεῖσθαι τινὰς μὲν καὶ αὐτὰ δωρεαῖς καὶ ἐντιθέναι σύμφωνον κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀναρῆναι ἑαυτοῖς τὸ δύνασθαι τὸν ἐπὶ τῇ δωρεᾷ μετάρηλον ἀνακληθῆναι, ἄλλαν δὲ ὅρον αὐτοῖς δοκοῦντα προστιθέναι ταῦταις ταῖς δωρεαῖς, ἵνα αὐτόθεν αὐτοῖς δῆθεν ἐξῆ ποιεῖσθαι δωρεὰς τῆς ἀνακλήσεως ἐλευθέ-
ρας καὶ οὐκ αὐτῶν ἐλαττοῖν περιουσίας.

CAPUT I.

Καίτοιγε ἐξ ὧν ἡδὴ νομοθετήκαμεν πάσης αἰτίας ἀνηρημένης αὐτοῖς τὸν πλῆν τῆς δύνασθαι τοῦ τριουγκίου ἢ ἐν διατήρῃ καταλαμβάνειν ἢ κατὰ δωρεᾷς τὸν ὅρον ἐκποιῆσαι, ὅμως ἵνα ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτῶν τὴν κακοργίαν παύσωμεν, διὰ τοῦτο καὶ νῦν θεωροῦμεν, μηδεὶ βουλευτῆ μηδ' ἀτὰ μὲν καὶ αὐτὰ δωρεᾷν ἐξείναι δωρεῖσθαι τι, πλὴν ἢ μόνον κατὰ προσημνίας δωρεῖς τὸν τρόπον ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἢ τῶν οἰκείων παιδῶν γινόμενης, ἢ κατὰ προκίους προφασιν καθ' ὅσον ἡ ἡμετέρα λέγει διατάξεις καὶ θυματάσις ἐπιδιδόναι γινόμεναις. ἐπειταγε ἄλλως αὐτοῖς μὴ δύνασθαι δωρεῖσθαι πράγματα ἀκίνητα, ἀλλὰ ταῦτα μένειν αἰετῶ αὐτοῖς ταῖς βουλευτικαῖς ὑποκείμενα λειτουργίας, μόνης αὐτοῖς τῆς πράσεως συγκαχωρημένης, καὶ ταύτης κατὰ τὴν τῆς καρῆς ἡμῶν διατάξεως πειρητήρησιν. τῶν μὲν καὶ αὐτὰ δωρεῶν ἐχοῦσιν τὴν ἰδίαν ἰσχύν, καὶ δυναμείων τῶν ἄλλων τῶν παρὰ τοὺς βουλευτὰς ποιεῖσθαι τὰς εἰρημένας μὲν καὶ αὐτὰ δωρεᾷς εἰς ἄπαιρ βουληθεῖεν προσώπων καὶ ὄρου αὐταῖς ἐντιθέναι καὶ ἀποτάττεσθαι, εἰ γε τοῦτο βουληθεῖεν. τῷ μεταμέλῳ τῷ περὶ τοῦ συμφωνοῦ τῆς ἀνακλήσεως μένειν μέντοι τὸ πρᾶγμα καὶ οὕτως ἐν τοῖς

donator voluerit, et si hoc actum fuerit, licentiam habere renuntiare et hoc ipsum posse per paenitentiam huiusmodi donationem revocare et quas voluerit conditiones inserere mortis causa donationibus, secundum quod Iulianus sapientissimus sancivit, hoc quod nos in tricesimo octavo libro nostrorum digestorum scripsimus (omnia enim comprehendimus): hoc igitur scientes aestimavimus oportere et secundum hunc modum fieri aliquas mortis causa donationes et inseri placitum secundum legem tollendi eis facultatem super donationem paenitentiam revocandi, aliam autem conditionem quae eis placet addi istis donationibus, ut exinde his liceat facere donationes revocatione liberatas et ita suas imminuere facultates.

Etenim ex his quae dudum sancivimus omni causa sublata eis plus aliquid posse tribus uncias aut in testamento relinquere aut per donationem modum alienare, tamen ut adhuc et magis eorum malignitatem compescamus, sancimus nulli curiali neque per mortis causa donationem licere donare aliquid, nisi solum per ante nuptias donationis modum pro semet ipsis aut propriis filiis factae, aut per dotis occasionem secundum quantitatem ut nostra dicit constitutio et filiabus conferre nubentibus; namque aliter eos non posse donare res immobiles, sed has manere semper apud eos curiae subiectas administrationibus, sola eis venditione indulta, et ipsa secundum novellae nostrae constitutionis observationem. Mortis causa donationibus habentibus propriam fortitudinem, et valentibus aliis quam curialibus facere praedictas mortis causa donationes in quas voluerint personas et condiciones eis inserere et recusare, si hoc voluerint, paenitentiam de placito revocando; mauere quidem causam et ita in mortis causa do-

v. l. sq. argumentum notatur B² 47, 3, 48.

que donator voluerit, atque si qui hoc fecerint licere etiam renuntiare ipsi facultati ex paenitentia eiusmodi donationes revocandi et quascumque voluerint condiciones donationibus mortis causa inserendi, quemadmodum Iulianus vir sapientissimus statuit, id quod nos in trigesimo nono libro digestorum nostrorum perscripsimus (omnia enim breviter complexi sumus, cum quae a veteribus tum quae a nobis cauta sunt): hoc igitur cum scirent, existimaverunt ad eum modum quasdam mortis causa donationes sibi esse faciendas et inserendum secundum legem placitum, quo sibi ipsis potestatem auferrent donationem ex paenitentia revocandi aliamque conditionem si quae ipsis placeret his donationibus addendi, ut scilicet ultro liceret iis donationes a revocatione liberatas facere itaque substantias suas imminuere.

I. Quamquam autem per ea quae iam sancivimus omnis causa iis sublata est ultra tres uncias quicquam vel in testamento relinquendi vel per donationem alienandi, tamen ut etiam magis eorum fraudes perimamus, propterea nunc quoque sancimus, nulli curiali ne per ipsam quidem mortis causa donationem donare quicquam licere nisi per modum unius ante nuptias donationis pro se ipsis aut liberis suis faciendae, vel dotis causa in quantum nostra constitutio etiam filiabus nubentibus eam dare permittit. Neque enim aliter eos donare res immobiles posse. verum has semper apud eos manere curialibus muneribus obnoxias: ita ut sola venditio iis concessa sit, eaque secundum novellae nostrae constitutionis observationem. Ceterum mortis causa donationes vim suam habeant, liceatque ceteris praeter curiales mortis causa donationes quas diximus in quascumque voluerint personas facere et condiciones iisdem inserere et, si hoc voluerint, paenitentiae de revocando placito renuntiare Res autem sic quoque in conditionibus

1 εἰ] eis L || leg. πράξειεν? || 2 αὐτῷ τῷ L (Bf, hoc ipsum ε) αὐτῷ τῷ M αὐτῷ B² || 3 ἐπὶ ταῖς τοιαύταις δωρεαῖς] huiusmodi donationem ε || ἀνακαλεῖσθαι — 4 δωρεαῖς om. L || οὐδ'] ἄλλους οὐδ' B² || 4 βουληθεῖεν] voluerit ε βουληθεῖη Heimbach (cf. ad v. 1) || ἐντάττεσθαι B || 5 ἐνομοθετῆ? L² || 6 17^ῳ] tricesimo octavo ε. Dig. 39, 6, 13 || 7 sq. ἐν βουχαῖ — διηρονομημένα om. ε || 9 ταῦτα L || ᾤθησαν M] ᾤθημεν LB² || κατὰ] et secundum ε || 11 ἐντιθέναι] inseri ε || * τῷ ἀναρῆναι scripsi ex ε] τὸ ἀναρῆναι MLB, τὸ ἀναρῆναι Halonder || 12 αὐτοῖς L || 13 προστιθέναι] adhi ε || 15 δῆθεν om. ε || 19 καταλαμβάνειν M] καταλείπειν L || 20 ἔτι καὶ M ε] καὶ om. L || 21 παύσωμεν L || διὰ τοῦτο καὶ νῦν om. ε || 25 γινόμεναις M || καθ' ὅσον] secundum quantitatem ut ε || 26 διάταξις]

fuit Cod. 10, 34, 4; cf. Kruegeri annot. || 30 μόνως αὐτῆς L || 31 νεαρῆς ἡμῶν διατάξεως] fuit Cod. 10, 34, 5; cf. nov. XXXVIII pr. § 2 || 35 αὐτοῖς L

1 donatos V || 3 et Kriegel] set V || conditions V || 7 omni V || comprehendimus] in brevi et a veteribus et a nobis definita add. Beck || 9 donationis V || 12 addidi V, corr Kriegel || 13 reuocare V, a revocatione Kriegel || 17 enim V^o || 18 tribus] a tribus V || autem in V || 20 malignitate compescamus V || 21 (idcirco et nunc) sancimus Kriegel || nulli] in illa V || 24 factae Kriegel] factas V || 25 quantitatem ut] quantum Beck || 26 alter V || 32 quam curialibus facere praedictas Kriegel] quae a curialibus fieri praedictis V || 35 * revocandi V

μόρτις καὶσα δωρεᾶς ἄροις (τοῦτο γὰρ προσηγορευόμενον), καὶ τὰς τοιαύτας δωρεὰς ἰσχυράς τε εἶναι καὶ βεβαίαις. ὅπερ οὐ νῦν πρῶτον νομοθετοῦμεν. ἀλλὰ τὸ νομοθετηθῆν ἤδη καὶ νῦν δι' ἡμετέρας ἐπιτηρευόμεν τε καὶ βεβαιούμεν φωνῆς ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων προσώπων, διχα μέντοι μόνων ὡς εἰρηται βουλευτῶν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν περὶ τὸ δημόσιον σπουδῆν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοιαῦτα παραστάτα ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νόμων δηλούμενα ἢ σὴ ἐνδοξότατης φιλάξιας σπουδῶν, μάλιστα πάντων τῆς ὠφελείας τοῦ δημοσίου πάντων πρόνοιαν τιθεμένη. Dat. xv. k. lun. Septimo imp. dn. Iustiniani Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

nationis condicionibus (hoc enim adicientes sancimus) (et) huiusmodi donationes validas esse et firmas. Et non modo prius sancimus, sed quod sanctum erat dudum, et nunc per nostram interpretatur et confirmamus vocem super aliis omnibus personis, exceptis dumtaxat solis sicut dictum est curialibus, et haec propter publicam industriam.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et hac lege manifesta sunt, tua gloria observare festinet, praecipue omnibus qui pro iuvamine publico omnem providentiam ponant. Dat xv. kal. Iun. Septimo imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. [a. 539] Apioque viro clarissimo consule.

ΠΗ

LXXXVIII.

Coll. VI tit. 14

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΕΝΟΙΚΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΑΡΤΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστὸς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπαρχῷ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 20 ἀπὸ ὑπάτων ὀρδυναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Δίκης ἐναγχοῦ ἀκροωμένων ἡμῶν (τοῦτο ὅπερ ἐπὶ τῶν βασιλείων δημοσίᾳ καθήμενοι πολλὰκις πρῶττον) ἀνεσφύη τις ζήτησις. ἣν διελεύσαμεν ἀντίκα· τοιαῦτα δὲ μαθόντες ἐπισυνβυβαίειν πολλὰ κοινῇ καὶ γενικῇ νόμῳ διορίσαι ταῦτα δίκαιον ὑπελάθμεν.

15 R DE DEPOSITO ET DENUNTIATIONIBUS INQUILINORUM, ET DE SUSPENDENDA ADMINISTRATIONE PANUM R

Idem Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Litem nuper audientibus nobis (hoc quod in imperio publice sedentes multotiens agimus) orta est aliqua quaestio, quam resolvimus statim: huiusmodi vero discentes contingere multa communi et generali lege definire haec iustum arbitrati sumus.

CAPUT I.

Εἰ γὰρ τις παρὰ τινος λίβου χρυσίου ἢ πράγματά τινα ἕτερα παρακαταθήκης λόγῳ ἐπὶ τισιν ὄροις, εἶτα

Si enim quis ab aliquo accipiat aurum aut res aliquas depositi causa in quibusdam condicionibus,

Nov. LXXXVIII (Authent. LXXXVIII = Coll. VI tit. 14: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1. 2 B 13, 2, 46. — Epit. Theod. 88 (inde B²), Athan. 6, 3. Iulian. const. LXXXI.

c. I summam habet Epitome 18, 14 (Zachariae Ius Gr. Rom. II 406).

mortis causa donationis maneat (hoc enim insuper sancimus), et eiusmodi donationes validae sint atque firmas. Quod non nunc primum sancimus, sed iam dudum sancitum nunc quoque per nostram vocem interpretatur et confirmamus in omnibus reliquis personis, exceptis tamen solis, uti dictum est, curialibus, idque propter nostrum in fiscum studium.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et hac lege declarantur tua gloria servare studeat, ut maxime omnium utilitati fisci omnem curam praestet.

LXXXVIII.

DE DEPOSITO ET DENUNTIATIONE INQUILINORUM DEQUE SUSPENDENDA EROGATIONE PANUM.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Cum nuper litem audiremus (id quod in regia publice sedentes saepe facimus), quaestio quaedam exorta est, quam statim decidimus: sed eius generis cum multa contingere comperiamus, communi et generali lege haec definire par esse duximus.

1. Si quis enim ab aliquo aurum vel alias quasdam res depositi nomine sub condicionibus

1 τοῦτο γὰρ] τοῦτο γὰρ ἐστὶ (del. ἐστὶ) M², om. M² || 3 ὅπερ οὐ νῦν πρῶτον] et non modo prius ε || 6 μόνον L || 7 καὶ τοῦτο] et haec ε || περὶ τοῦ δημοσίου L || 10 sq. πάντων — τιθεμένη] omnibus qui — ponant ε || τῆς ὠφελείας bis scr. M || 11 πᾶσαν Lε] om. M || subscr. praestitit ε; dat. reliquis omisiss M; ἐγράφη πρὸ β' καλαυδῶν (add. Ἰουνίου) βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ἴ' ἰνπτείνσ Ἀπλωνος Ath. ἐξέφωνήθη μηνί ἰουνίῳ ἔτει ἰ' βασιλείας ὑπατείας Ἀπίωνος (v. l. Ἀπλωνος) Theod. dat. k. lun. imp. Iustiniani Iul.¹⁷ (om. Iul. cond. cell.) || 15 παραθήκης Ath. Theod. B² καταθήκης index L || 17 περὶ om. Ath. || 18 χορηγίας] πολιτικῶν Ath. || 20 ἐπαρχῷ Scrimger (ἐπαρχῶν τῶν πραιτωρίων dicit B²) ὑπάρχῳ ML || πραιτωρίων om. L || 21 ὀρδυναρίων Ἰαλοανίερ] ὀρδυναρίῳ ML || πατρικίων L || 27 ὑπελάθμεν L || 28 Εἰ τις inc. B || λάβη B || 29 ἕτερα M] om. LBε

2 et add. Kriegel || 3 Et — prius] Quod non nunc primum Kriegel || 7 hoc Kriegel || publicam (cf. v. 10) p. V publici Beck || 9 legem V || manifestata Kriegel || 10 omnibus qui] omnium Kriegel || iuvamine V || 11 potens Kriegel || 12 Septimo (i. e. Septimo Miliario urbis Constantinopolitanae in novo consistorio palatii Iustiniani, quae est constitutio d. III. k. Nov. Decio cos. a. 529 in Codice subscriptio, vid. Kruegeri append. p. *46; cf. subscr. nov. CXVIII) || septio V (CP. vulg.) || impr. dnā. iust. V || 13 clarissimo V || 15 De om. V || et de denuntiationibus inquilinorum TV², om. V¹ || 18 panium RT² || 23 in om. RT || 24 horta V || 25 descendentes R² discredentes V³ || conting... (contingere corr. V³) suppl. V³ in spat. vac. || 26 haec iustum] hoc iustum esse T² vulg. || arbitrum R² || 28 aliqua R¹ || 29 in] sub T

οὗτοι προαχθεῖν, ἀνάγκην ἐχέτω πᾶσαν ἀποκτασθή-
σαι τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα, τῶν ὄρων ὅπας πλη-
ρωθέντων οὐδέμια παντελῶς ἀδείας οὐσης τισιν ἐξω-
θεν παραγγελίας χοῦσθαι καὶ ἐπέχειν τὴν τῆς πα-
ρακαταθήκης ἀποκατάστασιν, ἥπερ καὶ ἄλλα πολλὰ
προνόμια παρὰ τε τῶν πρὸ ἡμῶν νομοθετῶν παρὰ
τε ἡμῶν αὐτῶν δεδοται. ἀδεία γὰρ ἐστὶ τῷ κω-
λύοντι τὴν ἀπόδοσιν τῷ μὲν πιστευθέντι τὴν παρα-
καταθήκην μὴ διανοχλεῖν, αὐτῷ δὲ περὶ τῶν πρὸς
αὐτὸν ἠμφιβόλων τῷ τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα λαμ-
βάνειν μέλλοντι τὴν δικὴν λαγχάνειν καὶ τοῦ δικαίου
καὶ τοῦ νόμου τυγχάνειν, ἀλλὰ μὴ διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν ζημίαις ὑπάγειν ἢ τὴν διαμαρτυρίαν δεξάμενος,
καὶ ἀναγκάζεσθαι ἢ defensionas ἀπαι-
τεῖν ἢ πράγματα ἔχειν καὶ μὴδὲ ἐκόντα δύνασθαι
πρὸς τὸν παρακαταθέντων εὐγνωμονεῖν, εἰ δὲ τι
τοιοῦτο πράξειεν ὅλως (δεῖ γὰρ μὴ μόνῃ τῇ τῶν
ἀμαρτημάτων ἀρεσκῆσαι κοιλῦσαι, ἀλλὰ καὶ δέος
ἐπιστάσαι δικαίον τοῖς παραβαίνουσιν), εἴτα ἀπώλειαν
συμβῆη τῶν πραγμάτων ἢ τῶν χρημάτων γενέσθαι
καὶ τοῦτο δειχθέντι εἴτε ἄλλῃν οἰανοῦν τυχήσαν περι-
στασιν, αὐτὸν ὄραν τὸν τὴν διαμαρτυρίαν στείλλαντα
καὶ πρὸς γε καὶ ἀφ' οὗ γέγονεν ἢ τοιαύτη διαμαρτυ-
ρία τόκον τῶν χρημάτων τὸν ἀπὸ τρίτης ἐκατοστῆς
ἐπιγινώσκων τῷ λαβεῖν τὰ οἰκία κωλυθέντι, οὐ μὴ-
ρον εἰ χρυσίον εἴη τὸ παρατεθειμένον μὲν ἀποδοθῆ-
ναι δὲ κωλυμένον, ἀλλὰ κἄν εἰ ἕτερα πράγματα
ἴνα τούτῳ τῷ δεῖται τῶν ματαίων τὰ ἄμα καὶ βυσκά-
νων τῆς εὐγνωμοσύνης ἐποχῶν ἀνθρώποι παύσωνται.

deinde illi agant, necessitatem habeat omnem resti-
tuere aurum aut res, (et) conditionibus semel im-
pletis nulla omnino licentia sit aliquibus extrinsecus
interdictionibus uti et retinere depositi restitutionem,
cui et alia multa privilegia tam a praecedentibus
legislatoribus quam a nobis ipsis data sunt. Licentia
enim est prohibenti redditionem eum quidem cui
credutum est depositum non molestare, eum vero de
rebus quae in questione sunt qui aurum aut
res accepturus est litem sortiri et iustitiam et legem
promereri, sed ne per hanc causam damnis magnis
susciat eum qui interdictionem suscepit, et compellatur
aut defensiones expetere aut res habere et non possit
voluntarie cum deponente benigne agere. Quodsi tale
aliquid egerit (omnino enim oportet non sola delictorum
nos contentos esse prohibitione, sed etiam timorem inferre
iustum transgressoribus), sive perditionem contigerit
rerum aut pecuniarum fieri et hoc probetur sive alium
quemcumque fortuitum casum, ipsum respicere qui
contestationem direxerit; insuper etiam ex quo facta
est huiusmodi contestatio, usuras pecuniarum tertiam
centesimae agnoscere prohibentem accipere propria,
non solum si aurum fuerit quod depositum est restitui
vero prohibuit, sed et si aliae sint res: ut hoc timore
stultorum simul et perversorum maligne versandi in
depositionibus homines cessent.

CAPUT II.

Ἄλλὰ καὶ ὅλον δὴ τούτο τὸ περὶ τῶν παραγγελιῶν 30
καὶ θεωρησάτω καὶ τάξει κατὰ νόμον συνειδόμεν. ὁρῶ-
μεν γὰρ σφόδρα σγνῆσον τούτο ἐπὶ τῆς βασιλίδος
ταύτης μάλιστα πόλεως, καὶ τινὰ παραγγέλλοντας
τοῖς χορηγοῦσι τὸ δημόσιον αἰτηρέσιον ἢ καὶ ψήσους
ποριζομένους παρὰ τοῦ τῶν ἀνόνων υπάρχου, βου-

Sed et totum hoc quod de mandatis est et aspi-
cere et constituere secundum legem praevidimus.
Videmus enim frequentari hoc in regia hac praecipue
civitate, et aliquos interdicientes eis qui ministrant
publicas annonas et tesseras accipiunt ab
anonarum praefecto, volentes suspendi administra-

quibusdam acceperit, eae si impletae sint, ille utique necesse habeat aurum resve restituere, neve conditionibus semel impletis ulla omnino licentia sit quibusdam extrinsecus denuntiationibus ulendi et inhibendi depositi restitutionem, cui quidem alia quoque privilegia multa cum a legislatoribus ante nos tum a nobis ipsis data sunt. Licet enim ei qui restitutionem prohibet, nulla molestia exhibita ei cui depositum creditum est ipsi illi qui aurum vel res recepturus est, de quibus inter eos controversia est, litem movere et quod iustum et legitimum est impetrare, neque vero propter hanc causam damnis magnis afficere eum cui denuntiationem est, ut cogatur vel defensiones petere vel negotia habere ac ne si velit quidem depositori fidem praestare possit. Quodsi quid eiusmodi utique fecerit (neque enim delictorum prohibitione sola acquiescere par est, sed etiam iustum timorem delinquentibus incutere), inde si forte res pecuniaeve interierint itaque probetur sive alius qualiscumque casus fortuitus iis acciderit, hoc ad ipsum qui denuntiationem misit pertineat; atque insuper etiam ex quo eiusmodi denuntiatio facta est, usuram pecuniae tertiam centesimae praestet ei qui sua recipere prohibitus est, non solum si aurum sit depositum idemque reddi prohibuit, sed etiam aliae res: ut hoc metu homines a vanis simul et invidiosis fidei praestandae impedimentis abstineant.

II. Iam vero totum hunc locum qui est de denuntiationibus et perpendere et secundum legem constituere placuit. Videmus enim hoc admodum frequentari maxime in hac regia urbe, ut quidam denuntiant iis qui publicas annonas ministrant vel etiam tesseras a praefecto anonarum accipiunt, cum suspendi

1 προαχθεῖν) agant s. || ἐχέτω πᾶσαν M(s) || ἐχέτωσαν L ἐχέτω B || 3 ἐξωθεν) τῶν ἐξωθεν Zacharias B || 4 χοῦσθαι B || 3 παραθήκης B || 5 ἐπειδήπερ B || πολλά om. B' || 6 ἡμῶν) ἡμῶν αὐτῶν B || 8 ἀπόδοσιν M || τὸν μὲν πιστευθέντα LB || 9 μὴδὲ ἐνοχλεῖν B' || 10 λαβεῖν B' || 11 τὴν om. LB || 12 νομίμων B || 14 defensionas M, δερενοσίωνας L δικεικλήσεις B || 15 δύνασθαι) γίνεσθαι L || 16 εὐγνώμονα L' || 17 πράξειεν B || 19 εἴτα ML' || εἴτε L' B' || 20 συμβαίνει B || 7] εἴτε B' || τῶν om. B || 24 τῶν) τῶν L' || τρίτον B' Theod. Ath. (tertia centesimae Jul.) || 26 παρατεθειμένον B || 27 εἰ ML' || B (εἰθ cum Haloandro vulg.) || ἕτερα τὰ πράγματα B' || 29 τῆς εὐγνωμοσύνης (ἄγνωμοσύνης L) ἐποχῶν MLB || maligne versandi in depositionibus s. || 31 κατὰ τὸν νόμον B' || 34] om. B' s. || 35 ποριζομένους L' s. || ποριζομένους ML' B || ἐπάρχου B' || βουλομένους M

brüggen) cum libri || 6 licentiam V' || 7 enim del. V' || redditionem V || 8 depositum) depositum est R' || molestari R' || 10 res] res aliquas R' T' s. vulg. || 11 magis R' || 13 defensoribus R' T' || 15 Quodsi] uel si V' || egerit om. R' || oportet et non T' || 16 solum V' || contemptos R' T' contemptibiles T' || 17 timore R' || transgressionibus T' sive] sui V' || 18 perditione R' per conditionem T' sed litterae cō erasae sunt || contigit R' contingerit T' || pecuniarum V' peculiorum T' || 19 quaeomque VT' || 20 *dixerit] dixerit libri || 21 etiam om. V' || 22 tertiam R' usque ad tertiam V vulg. (usque ad s. v. adscr. schol. T) || 23 prohibente T' || accipere propriam — 30 et totum scr. R' in ras. 24 versuum || 24 suorum T' || quod] quidem T' || 25 et om. R' (2) || sunt V' T' || 27 cesset T' || 30 rubr. De his qui denuntiant (denuntiauerunt R) ut civiles annone vel pensiones non soluuntur RT in marg. (ex Jul.) || Sed om. T' || hoc — 31 et consti] in ras. R' || 31 praevidemus V' || 32 frequentaribus hoc v. noc frequentari T' || in om. R' || praecipua V' T' || 34 annonas V || tesseras T' || accipiunt V' || 35 anonarum R || perfecto V'

1 deinde] qui deposuerunt add. T' glossa, quae etiam in R s. v. adscribitur, in textum intrusa || habeant T' || *omne VT vulg., om. R || 2 aut] ut R' || et hic inserui (ante nulla add. vulg.) || 4 interdictionibus /' || 5 cui Osen-

λομένους ἀναρτηθῆναι τὴν χορηγίαν καὶ τὸν ἐντεῦθεν μόνον ὡς εἰκὸς τρεφόμενον ἀποστερησάσι τῆς χορηγίας, δι' ἧς αὐτῶ πάσα πορίζεται τοῦ βίου πρόφασις. τὸ δὲ ἐπι τούτων χαλεπώτερον καὶ δυσκολώτερον ἐκείνῳ ἐστι. πολλοὶ γὰρ τοῖς οἰκίας κεκτημένοις κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν βασκαίνοντες, ἥνικα μέλλοιεν τὰ στεγνομόμα παρὰ τῶν οἰκούντων λαμβάνειν, ἐπηρεάζουσιν ἐκμισθρίας τοῖς ἐνοικοῦσι στέλλοντες, ὥστε μὴ καταβαλεῖν ἐπ' αὐτοῖς· οἱ δὲ ἄσμενοι ταύτας δεξάμενοι οἱ μὲν δι' ἀπορίαν ἴσως κατσοδινοῦσιν αὐτά, οἱ δὲ καὶ ἐκδημοὶ τῆς μεγάλης ταύτης γίνονται πόλεως, καὶ διαπίπτει παντελῶς ἡ τῶν στεγνονομῶν χορηγία τοῖς ἐντεῦθεν ὡς εἰκὸς καὶ μόνον ἀποτρεφόμενοι, καθάπερ φθάσαντες ἐπὶ τῶν πολιτικῶν σι- 10 11 τρεσιῶν εἰρηκάμεν. Οὐδενὶ τοίνυν τούτου διδομεν ἀδειαν, ἄλλ' ἕκαστος εἰ τινα ἔχοι λόγον πρὸς τὸν ἐπεύθυνον τὸν αὐτοῦ, μὴ τούτω μὲν ἐπικαθενδέτω, τὰς δὲ ἀνελευθέρους καὶ βασκαρίας ἀπάσης μεστάς ἐπινοεῖτω διαμαρτυρίας, ἢ γνωσκέτω ὡς εἰ τι τοιούτω πράξει καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν τὴν αὐτοῦ δια- 20 πείσει ἢ τὰ τῆς χορηγίας τῶν ἄρτων ἢ τὰ τῆς τῶν ἐνοικίων δόσεως, τὸν ἐντεῦθεν αὐτὸς ὑποστήσεται κίνδυνον, ἥνικα διαμαρτυρίαν τοῖς ἐνοικοῦσιν ἢ τοῖς χορηγοῖσι τὸν ἄρτον στείλειεν ἢ ἀναρτήσει τὸ σιτη- ρισίον. οὐδὲν γὰρ τούτων ποτ' ἔσθαι παντελῶς βου- 25 λόμεθα, ἀλλ' ἐξ οὗ τὰ τῆς διαμαρτυρίας πράξεις, δεσπίζομεν αὐτὸν πᾶσαν ζημίαν θεραπειῶν τῶ κω- ρίτης τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς γε καὶ τόκον τὸν ἀπο- κρίτης ἐκατοστῆς ἐπιγινώσκειν τῶν χρημάτων ἢ πραγ- μάτων, ἅπερ ἂν μὴ λαβεῖν δι' αὐτὸν ὁ κατὰ τούτον 30 τὸν τρόπον ἡδικημένος ὀχύσει. καὶ μὴ τις ἀντιτί- θεται ταῖς defensionibus, ἴτι πάρεστιν αὐτῶ τῆς ἀπαιτήσεως κωρὶν δόντι defensionia ἢ ἐπὶ τῆς παρα- καταδίκης ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀναλαβεῖν τὰ οἰκεία. οὐ γὰρ ἀπασις ἐστί ῥάδιον ἐγγυητὴν ἐπὶ τῆ defen- 35 sione παρέχειν, τῶν ἡμετέρων νόμον μηδεμίαν defen- sionia παντελῶς ἀξιόλογον εἶναι τιθέντων εἰ μὴ μετ' ἐγγυητοῦ γένοιτο, ἐγγυητοῦ δὲ πάντως εὐπορεῖν οὗ τῶν ῥαδίων οὐδὲ τῶν δυνατῶν ἐνκόλως ἐστί. Διὰ

tionem (et) eos qui ex hoc solummodo forsitan nutriuntur defraudari administratione, per quam ei omnis tribuitur vitae occasio. Huic autem rei severius et difficilius illud est. Multi enim domos possidentibus 5 in hac felicissima civitate [inbati] invidentes mox futuris pensiones ab inquilinis accipere calumniantur per interdictiones inquilinis dirigentes, ut non inferant eis; illi vero ultra eas suscipientes quidam propter inopiam forsitan comedunt eas, quidam vero etiam exules a magna hac fiunt civitate, et decedit omnino pensionum ministratio bis qui ex hoc forsitan solo nutriuntur, secundum quod occurrentes in ci- 10 vilibus annouis diximus.

15 1 Nemini igitur huiusmodi damus licentiam, sed unusquisque si aliquam habeat causam ad obnoxium sibi, non obdormiat, inliberalibus autem et perversitate omni plena adspiret interdictionibus: cogno- 20 scat enim, quia si tale aliquid egerit et per occasionem eius ceciderit aut ministratio panum aut pensionum datio, ex hoc accidens ipse sustinebit periculum, mox quod interdictionem inquilinis et ministrantibus panem miserit aut suspenderit anno- nam. Nihil enim horum agi omnino volumus, sed 25 ex quo interdictiones egerit, sancimus eum omne damnum sarcire domino rerum, super hoc et usuram tertiam centesimae agnoscere pecuniarum aut rerum, quas non accipere per eum is qui secundum hunc modum laesus est valuit. Et neque aliquis opponat defensiones, quia praesens est ei exactionis domino danti defensionem aut in depositum aut in aliis recipere propria. Non enim omnibus est facile fideiussorem praebere, nostris legibus nullam defen- 30 sionem omnino ratam esse ponentibus nisi cum fideiussore fiat, fideiussorem vero omnino dandum idoneum non facile neque possibile passim est. Pro-

erogationem velint aliquid eum qui inde solum, ut ferme fit, aliter erogatione privare, ex qua ei omnis vicinus ratio suppeditat. Sed hoc etiam gravius atque difficilius illud est. Multi enim invidentes iis qui domos in hac felici urbe possident, cum pensiones ab inquilinis accepturi sunt, eos vexant denuntiationes inquilinis mittentes, ne illis solvant; at hi denuntiationibus libenter acceptis partim propter inopiam forte pensiones consumunt partim peregre ex hac magna urbe discedunt, itaque plane intercidit pen- sionum datio iis qui inde ut fit solum aluntur, sicuti modo de civilibus annouis diximus. Nemini igitur huiusmodi damus licentiam, sed si quam quis habeat causam adversus eum qui sibi obnoxius est, ne ei causae indormiat atque illiberales potius et omnis invidiae plenas denuntiationes excogitet: aut sciat, si quid eiusmodi egerit atque sua culpa vel panum erogatio vel pensionum datio interierit, periculum eius rei se ipsum subiturum esse, cum denuntiationem inquilinis illiusve qui panes ministrant miserit vel ammoniam suspenderit. Neque enim horum quicquam omnino fieri volumus; sed ex quo tempore denuntiationem fecerit sancimus eum omne damnum rerum domino resarcire, atque insuper etiam usuram praestare tertiam centesimae pecuniarum rerumve, quascumque propter ipsum accipere non potuerit qui hoc modo damnus affectus est. Neve quisquam defensiones opponat, quippe ei ipsi, qui ius exigendi habeat, data defensionis cautione vel in deposito vel in reliquis sua recipere licere. Neque enim omnibus facile est fideiussorem ob defensionem praestare, siquidem leges nostrae nullam plane defensionem idoneam esse statuunt nisi quae per fideiussorem fiat, neque vero fideiussore semper frui facile est et sine negotio contingit.

1 sq. τὸν — τρεφόμενον] eos qui — nutriuntur ε || 5 τῆς M || κεκτημένοις οἰκίας B' || 9 καταβάλλειν cum Scrimgero vulg. || 10 οἱ μὲν om. B' in lac. || 11 αὐτὸν? L' || καὶ vulg. || om. L B || 13 ἀποστρεφόμενοις L^a || 15 τούτου] huiusmodi ε || 17 αὐτῶν libri τούτω μὲν om. ε || 19 ἐπινοεῖτω B || 20 πορίζαιεν B || 21 τὰ τῆς τῶν] τὰ om. B^a || 23 τοῖς] ἐν τοῖς L || ἢ] et ε || τοῖς χορηγοῦσι M, τοῖς om. L || 24 ἀναρτήσῃ L ἐναρτήσῃ B || 25 παντελῶς LBε] om. M || 26 πράξειεν B' || 29 ἢ πραγμάτων om. L || 32 defensionas M, defensionias L διεδικήσεις B || 33 defensionia M, defensionia L διεδικήσῃ B || 35 ἐπὶ τῆ defensionῃ L ἐπὶ τῆ διεδικήσῃ B, om. ε || 36 τῶν om. B || defensionia M, defensionia L ἐδικήσῃ B || 37 τεθέντων B

1 et add. vulg. || ex om. RT || nitantur defraudari V || 2 ministratorem R¹ aministrationem R² || omnes R¹ || 3 acius R² R¹ || 4 multi Beck] multis libri || 5 inbati R¹ Bamb. Ipr inbati T¹ imbut... V¹ imbuti V²

in bacis Bamb. II in actu R² al. in hac uti s. v. T² uti Bamb. I corr. (imbanchiti vulg. βασκαίνοντες Cuiccius). Seclusi [invidentes Conius] non videntur (uidetur R¹) libri || 6 futuris V¹ T¹] futuri sunt R² futuri V² || possessiones T¹ || calumpniatur R¹ || 7 interdictiones R || 8 ultra eos T¹ || 9 comedunt RVT || 10 etiam V] et RT vulg. || hac post civitate coll. T || fiunt vulg.] fuerit R¹ V fuerint R² T || 11 omnium T² || pensionum] possessio T¹ || hoc om. R¹ T¹ || 12 adcurrentes V¹ || 16 habeat R vulg.] habet VT || ad] ut T || 17 autem] aut R¹ V || peruersitatem V² T² || 18 plenus R¹ || 19 quia si] quasi T¹ || 20 aut (eius R¹) administratio R || panium T¹ pannum V² || 22 quod] quidem R¹ qui R² || et] aut Beck || 27 pecuniarum] .p. V || 28 quas vulg.] quae RVT || non om. R¹ || per eum accipere T || his RV || 30 opponatur R¹ || quia] quia quae (quod V²) V || 32 propriam RVT || est om. T || 33 fideiussorem] vero omnino dandum idoneum add. T² || omnino defensionem R || 34 fideiussione V fideiussione ex fideiussorem carr. T || 35 vero] enim V || dare Beck || 36 passum V¹ || est] et R. om. T¹

τοῦτο τοίνυν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων βουλόμεθα ταῦτα παραφυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ὥστε ἀθάνατον εἶναι ταύτης ἡμῶν τῆς νομοθεσίας τὴν ὠφέλειαν τῷ πολιτεύματι. δικάζουσι μὲν ἡμῖν ἐν νῦν γενομένης, τὸν δὲ παρόντα νόμον κοινῇ ὠφέλειαν τῷ ἡμετέρῳ ἱεκούσης ἱπτάκω.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παρασείναι ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμεναι νόμον ἔργῳ καὶ πέραι παραδούναι καὶ εἰς τὸ διηρηκὲς 10 παραφυλάττειν οὐνεοῦσιν. Dat. k. Sept. CP. imp. du. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 539] consule.

pterea igitur in observantiam nostrorum subiectorum volumus haec custodiri amodo et de cetero omni tempore, ut immortale sit huius nostrae sanctionis iuvamen reipublicae, iudicantibus quidem nobis in mentem venientis, praesentem vero legem commune iuvamen nostris parientis subiectis.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc divini manifestata sunt legem operi effectivum tradere et in perpetuum observare festinet. Dat. kal. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Appione viro clarissimo [a. 539] consule.

ΠΘ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΟΘΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγούστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 20 ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Τὸ τῶν νόθων ὄνομα τῇ Ῥωμαίων νομοθεσίᾳ πρῶτην οὐ διεσπούδατο οὐδέ τις ἦν περὶ αὐτὸ φιλανθρωπία, ἀλλ' ὡς ἐκφυλὸν τι καὶ παντελῶς ἀλλότριον τοῦ πολιτεύματος ἐνομιζέτο· ἐκ δὲ τῶν 25 Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως χρόνων ἐν τοῖς τῶν διατάξεων ἐνεγραφή βιβλίοις, εἰα κατὰ μικρὸν εἰς μετριότητα καὶ φιλανθρωπον γνώμην οἱ αυτοκράτορες μετελθόντες νόμους ἔθεντο, οἱ μὲν καὶ διδύσθαι καὶ καταλιμπάνισθαι τι τοῦτοι παρὰ τῶν 30 πατέρων ἀξιοῦντες, οἱ δὲ καὶ ἐπινοοῦντες τρόπον δι' οὗ τῆς νοθείας ἀπαλλαγέντες τῆς ἐμπροσθεν γένοιτο νῆσιοι καὶ τῆς πατρῴας περιουσίας διάδοχοι· καὶ

Nov. LXXXIX (= Coll. VII tit. 1: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 8 in *B* 29, 4. 48: cap. 12 § 2-6. 13. 15 fuisse in *B* 32, 2. 4 testantur *B*² et *T*ipucitus. — *Epit. Theod.* 89 (inde *B*² 23, 4, 48; *Epitome legum* 24, 34. 31. 39. 41-43), *Athan.* 11, 4 (et inde in *paratitilis* 8 § 5 et 10. 9 § 17. 13 § 13). *Iulian. const.* LXXXII.

Propterea igitur ad securitatem subiectorum nostrorum haec custodiri volumus inde ab hoc tempore in omne futurum aevum, ut immortalis sit rei publicae utilitas huius nostrae legislationis, quae ut iudicantibus nobis in mentem venit ita praesentem legem ad communem utilitatem subiectis nostris peperit.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur ad opus et effectum adducere et in perpetuum observare studeat.

LXXXIX.

DE NATURALIBUS LIBERIS.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Naturalium liberorum nomini in legislatione Romana olim opera data non erat neque ulla ei humanitas favebat, sed tamquam peregrinum et plane alienum a republica existimabatur: a Constantini vero pia memoriae temporibus in libris constitutionum scriptum est, deinde paulatim imperatores ad moderationem et humaniorem sententiam progressi leges tulerunt, quibus alii ut illis a patribus aliquid daretur et relinqueretur permiserunt, alii etiam modum invenerunt quo priore naturalium conditione liberati et legitimi et paternae substantiae heredes fierent; ac sensim etiam ad nepotes legislatio processit,

2 περιφυλάττεσθαι *B*^c || 4 τὴν *om.* *B*^c || 5 ἡμῖν (ἡμῖν *B*^c) καὶ ἐν *B* || γενομένης *M*(τ) || γενομένην (γενομένου *L*) *LB* || 6 τεκούσης *M* || τεκούσαν *B*, *om L* || 11 *subscr. om.* *M*. *praestant* ε, *Iul.*^w et *Iul. Haenelianus*, *Ath.*, *Theod.* || k. *Sept. Iul. Ath.* (μῆνι σεπτεμβρίῳ *Theod.*) || k. *Dec.* ε || *CP. imp.* — *cons.* ε || *imp. dn. Iustiniani pp.* *augus.* *anno XIII* (XIII *Haenelianus*) *Iul. βασιλείας Ἰουστινιανου* τὸ γ' ὑπατείας Ἀπώνος *Ath.* *ἔτει* τῆς βασιλείας γ' ὑπατείας Ἀπώνος *Theod* || 15 *rubr. Περὶ νόθων Theod.* || 20 ὑπάρχῳ *MI corr.* *Scrimger* || 21 ὀρδιναρῖον *ML. corr. Halwonder* || πατρικίων *L* || 22 Τὸ τῶν νόθων ὄνομα *M Ath. Theod.* (τ) || Τῷ τῶν νόθων ὀνόματι *L* || ἡ Ῥωμαίων νομοθεσία *L* || 26 Κωνσταντίνου] *Cod.* 5, 27, 1 || 32 νομοθεσίας *L*

1 observantia *R* || 2 amodo *R* || 3 ut] et *R*¹ || 4 iuvamur *V*¹ *T*¹ in nostram *R*¹ || iudicant (iudicant *V*⁷ *libri*, *corr. Contius*) || quidam *V*¹ || 5 mente *V*^b || *uenientes *libri* || praesentem] et praesentem *V*¹ || communem *V*¹ *T*¹ || 6 iuvamur *T*¹ || *parientem *libri* || 9 nobis *om. V* || manifesta *RT* || 11 *subscr. unus praestat Bamb. I* || *dn.* *iustiniano Bamb* || 12 XIII] XII *Bamb.* || 15 naturas *R* || 22 nomen] nomen secunde legis *V*¹ || legislationis *R*² || 23 in studio *Beck* || 24 haec *T* || fuerat *RT vulg.*] fuit *V* || alienigerium *R* || 25 et *om. R*¹ || omni modo *R* || 26 vero *om. T* || 28 in *vulg.*] *om. R* *V*¹ || imperatoris *V*¹ || 29 clari *T*¹ || 30 a *om. R* || 31 mo-om *R*¹ || 33 successores *om. R*¹

κατὰ μικρὸν καὶ εἰς ἐκτόνους προῆλθον αἱ νομοθεσίαι, καὶ ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους τε καὶ εἰς τοὺς μικροὺς πρὸ ἡμῶν ἀφικόντων χρόνους, πολλὴν τὸ πρῶμα τὴν ποικίλιαν ἐδέξατο. καὶ ἡμεῖς γὰρ διπλοῦν ἔσχον σπουδαίσιμα. πολλοὺς τε εἰς ἐλευθερίαν ἀγαγεῖν ἀνθρώπους ἐκ τῆς ἐμπροσθεν δουλείας ἐκ τε νόδων εἰς γησίους ἀναφέρειν· οὐ γὰρ τῷ τιμωροῦσθαι τε καὶ ἀπαγορεύειν προσεκτήον, ἀλλὰ (τῷ) τὸ κάμνον ἰασθῆναι καὶ φεγγεῖν μὲν τὸ κακὸν εὐρίσκειν δὲ πανταγοῦδες τὸ ἀμεινον. ἐπιπῶθι τοῖνυν τινὰ μὲν ἐν τῷ τῶν διατάξεων βιβλίῳ, ὅπερ ἐξ ἀπάσης τῆς ἐμπροσθεν τῶν βιασιλευντῶν νομοθεσίας ἠθροίσασμεν, περὶ τῶν νόδων γέγραπται παίδων, τινὰ δὲ καὶ ἐν τῷ τῶν ἐπιτρόπων γενόμενοι λόγῳ περὶ τούτων τὰ μὲν ἐνομοθετήσαμεν τὰ δὲ εἰσομεν ἡδὴ κατεργασμένα, καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ πολλὰς ἐπιουσιάμεθα περὶ τούτων διατάξεις, τὰς μὲν ἐν τῷ τῶν εἰρημένων ἀποφασίματι διατάξεων τὰς δὲ καὶ μετ' αὐτὸ, ἵνα μὴ τὸ πρᾶγμα διεσπαρμένον ἦ, καλῶς ἔχειν ᾧ ἤθημεν ἐν μιᾷ διατάξει τὸ πῶν συναγαγεῖν, ἥτις ἀπὸ πάντων ἀρκείσει τὰ περὶ τῶν νόδων διορθῶσαι τε καὶ νομοθετῆσαι.

tes processerunt huiusmodi legislationes, et quoniam in nostra tempora venerunt et eorum qui paulo ante nos fuerunt, multam varietatem causa suscepit. Nos enim duplex habuimus studium, plurimos in libertatem reducere homines ex priore servitute et ex naturalibus ad legitimos elevare. non enim ultio et interdictio respicienda est, sed quod est in necessitate curandum est, et fugiendum quidem quod malum est, inveniendum vero undique quod melius est. Quia igitur aliqua quidem in constitutionum codice, quem ex omni priorum imperatorum legislatione collegimus, de naturalibus scripta sunt filiis, quaedam vero in libro institutorum de his aut nos constitui-mus aut iam perfecta comperimus, et nos ipsi plurimas fecimus de his constitutiones, alias quidem in praedictarum collectione constitutionum alias autem etiam postea: ne causa dispersa sit, bene se habere credidimus in una constitutione totum colligere, quae pro omnibus sufficiat ea quae de naturalibus sunt corrigere atque sancire.

CAPUT I.

Πρόδηλον γάρ ἐστιν, ὡς τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν λευθέροι τε ἅμα καθεστῶσι καὶ ἐν γησίοις εἰσίν. οἱ δὲ τοῦτο πρότερον οὐκ ἔχοντες ὕστερον γίνονται ἐκ τε δουλευντῶν εἰς ἐλευθέρους ἀνιόντες καὶ ἐκ νόδων εἰς γησίους, οἱ δὲ νόδοι τε εἰς αὐτοὺς καὶ τινὲς εἰς αὐτοὺς διαδοχαί, τοῖς δὲ οὐδὲ τὸ γούν νόδον ἐμπρέπει, ἀλλὰ καὶ τούτων περὶ ἡμῶν ἀνάξει. δεῖ τοῖνυν ἡμῖς οὕτω ποιήσασθαι τὴν διάταξιν, ὥστε μηδὲν ἀγνοῆσαι τῶν προσηκόντων ἐπὶ τῶν νόδων κρατεῖν. ἐροῦμεν δὲ ἀρχόμενοι τοῦ νόμου. τινες μὲν καθεστῶσι νόδοι, τισὶ δὲ τρόποις προίσιον εἰς γησιότητα (ὡν τούς πολλοὺς ἐξείρομεν ἡμεῖς), τινες δὲ εἰσὶν αἱ τούτων διαδοχαί, καὶ ὅπως μὲν ἡ παλαιότες ἔχρηστο τοίτοις πικρῶς, ὅπως δὲ ἡμεῖς φιλανθρώπως· παραληφθήσεται δὲ οὐδὲ ἐκείνο τὸ τίνας οὐδὲ τίς τῶν νόδων ἀξιοῦσθαι παρὰ τῶν νόμων καθάπερ εἴρηται προσηγορίας. Ἡ μὲν οὖν φύσις ἐξ ἀρχῆς,

Palam namque est, quia hominum alii quidem liberi simul consistunt et inter legitimos sunt, alii vero hoc prius non habentes postea fiunt et ex servis ad liberos ascendunt et ex naturalibus ad legitimos, alii vero ex hoc ipso naturales sunt et quaedam eis successiones existunt. alios autem neque naturales esse decet, sed etiam hoc monstrantur indigni. Oportet igitur nos ita facere constitutionem, ut nullus ignoret quae possunt in naturalibus valere. Dicimus autem incohaentes legem. qui consistunt naturales, quibusque modis procedunt ad legitimos (quorum plurimos invenimus nosi, et quae sunt horum successiones, et quomodo quidem vetustas usa est his amare, quomodo (vero) nos humane. Nec illud quoque relinquitur, quod quidam nec naturalium digni fiunt, sicuti diximus, appellatione. Natura si-

et quoniam ad nostra quoque et quae non multum ante nos fuerunt tempora pervenerunt, magnam varietatem res accepit. Etenim nos duplex studium adhibuimus, ut multos homines et ex pristina servitute in libertatem reduceremus et ex naturalibus inter legitimos referremus: neque enim ut vindicemus et velemus agendum potius quam ut medeamur ei quod laborat et malum fugiamus, inveniamus undique quod melius sit. Quoniam igitur nonnulla in libro constitutionum, quem ex omni priorum imperatorum legislatione collegimus, de naturalibus liberis scripta sunt, nonnulla etiam cum de tutoribus ageremus de his partim sanximus partim iam repperimus absoluta, atque ipsi quoque multas de his constitutiones fecimus, alias in dictarum constitutionum collectione alias etiam post eam: ne res dispersa maneat, par esse duximus in unam constitutionem totum argumentum congerere, quae instar omnium sufficiat ad ea quae naturales spectant et emendanda et constituenda.

I. Manifestum enim est hominum alios simul et liberos et legitimos esse, alios eo prius carere postea potiri, cum et a servis ad liberos et a naturalibus ad legitimos ascendant, alios ilico et naturales esse et nonnullas successiones habere, alios denique ne naturalium quidem conditione frui, sed ea quoque indignos videri. Itaque constitutionem nos ita facere oportet, ut nihil eorum quae de naturalibus valere debeant ignoretur. Iuivim igitur legis ita faciemus ut dicamus, quinam sint naturales, et quibus modis ad legitimorum ius procedant (quorum nos maximam partem excogitavimus), quaeque sint eorum successiones, et quomodo antiquitas eos acerbè tractaverit nos autem humaniter agamus; ac ne illud quidem praetermitteret, quosdam ne naturalium quidem appellatione, uti dictum est, a legibus dignos haberi. Atque

1 αἱ νομοθεσίαι] huiusmodi legislationes § 2 ἐπειδὴ καὶ] καὶ om. § 3 πολλῶν] καὶ πολλῶν L || 5 τε εἰς] τε καὶ εἰς L || 6 ἐλευθερίας L^a || 7 τῷ] τοῦ L || τε om. L || 8 τῷ add. Zachariae || τὸ κάμνωσθαι L¹ || 9 αὐτῶν pro- verbio ἐγγυον κακὸν εὐρον ἀμεινον || 10 διατάξεων βιβλίῳ] Cod. 5, 27 || 13 ἐγγραπται L || ἐν τῷ τῶν ἐπι- τρώπων γενόμενοι λόγῳ (i. e. Cod. 5, 29 sqq.) ML (utriusque libri lectio certa) in libro institutorum § 15 κατεργασ- μένα L || 18 μετ' αὐτὸ] nov. XVIII c. 5. XIX. LXXIV || 19 ἦ L || 21 διωρθῶσαι M || 22 ἐστιν om. L || 29 οὕτω] M] διὰ τοῦτο L || 30 μηδὲν] nullus (i. e. μηδένα) §; leg. μηδένα μηδέν? || ἀγνοῆσθαι coni. Zachariae || 32 δὲ] τὸ L || 33 τὸ M(ε) || δὲ L vulg. || 36 παραληφθήσεται L || τινὰς L (cf. ad c) || 37 παρὰ τῶν νόμων om. §

respicienda Beck] despicienda (despitiendum T) libri || 9 vero] est vero R || est om. R¹ || 10 alia R² || codicem R^a || 11 imperatorum om. R¹ || 12 quaedam om. V¹ || 13 vero in libris V² in libris (libros V^a) vero V¹, vero om. R || institutorum] institutio... V¹ institutionum V² vulg.; leg. constituti tutorum? || autem nos RV² || 15 fecimus om. R || constituti... V¹ constitutionibus R¹ T¹ V² || 16 constitutionum] totum colligere add. R^a || 17 ne] et ne V || 18 credimus RT] constitutionum R || quae pro] in T² || 19 sufficit RT¹ || 20 colligere R² || 22 numque est T vulg.] est namque RV || omnium R¹ || quidem alii T^a || 23 liberi] liberi quidem R^a || 24 fuerit R¹ || 25 adtendunt R¹ || 26 hoc om. R¹ || ipsi T || 27 ei T || 29 hoc] in hoc V || 32 quibuscumque T || 33 et quae vulg.] atque RV T || 35 vero addidi (autem add. Beck) || hos T^a || 36 quod quidam] qm̄ i. e. quoniam RV T || quidam (i. e. quando quidem?) s. v. V, qui vulg. (cf. ad c) || 37 fuerit RV

1 proferunt R¹ transierunt V || ad huiusmodi R^a || legis nes (sic) V¹ || quoniam] l qui s. v. T² || 3 cau- sas R¹ || 5 ex priore] et ex priore RT || 7 interdicto R¹ ||

ἡνίκά τε περὶ τῆς τεκνογονίας ἐνομοθετεῖται τῶν γραπτῶν οὐπω κειμένων νόμων, ἀπαντας ὁμοίως μὲν ἐλευθέρους ὁμοίως δὲ εὐγενεῖς προήγαγε. τοῖς γὰρ δὴ πρῶτοις γονεῦσιν οἱ πρῶτοι παῖδες ὁμοίως μὲν ἐλευθέροι ὁμοίως δὲ γνήσιοι παρὰ τῆς δημοκρατίας ἐγίνοντο. πόλεμοι δὲ καὶ μάχαι καὶ ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι τὸ πρᾶγμα κατήγαγον εἰς ἄλλοιότερον σχῆμα. δουλείαν μὲν γὰρ ἐξέφυε πόλεμος, νοθείαν δὲ σωφροσύνης ἐκπτώσις, ὁ νόμος τε αὖθις τὰ τοιαῦτα τῶν ἀμαρτημάτων ἰάμενος ἐλευθερίαν τε τοῖς δουλεύουσιν ἐμπαγήσατο καὶ πολλὰ γε περὶ τούτων ἐπραγματεύσατο τρόπους εἰσηγούμενος μυρίους· αἱ δὲ βασιλικαὶ διατάξεις ἀνέωξαν τοῖς οὐκ ὀρθῶς γινόμενοις τὰς ἐπὶ τὸ γνήσιον ὁδοὺς. ὅπερ οὐ παρέργως οὐδὲ ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐδὲ τοὺς ὑπηκόους τοῦδε τοῦ νόμου παρημελημένως κατακοῦνεν βουλόμεθα.

1 Γνήσιοι μὲν οὐν προΐασι διάδοχοι ἀνθρώποις ἐξ ὧν συναλλάττουσι γάμων ἢ μετὰ προικῶν συμβολαίων ἢ καὶ τούτων χωρὶς, οὕτω πρὸς τὰς θηλείας τῶν ἀρρένων συνιόντων, ὥστε ἐξ ἀρχῆς ἔχειν πρὸς αὐτὰς γάμων γνήσιον διάθεσιν. καὶ τοῦτο γὰρ σκορατιούμενον ἡμεῖς ὁρῶντες νόμῳ διεκρίναμεν, τί μὲν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς τύχης εἰς ἀξίας ἡρμένων, τί δὲ ἐπὶ τῆς μέσης δὲ ταυτῆς τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως προὔτεσθαι δεῖ πρὸς ἀποδείξιν γάμων γνησίων, τί δὲ τῶ λοιπῷ συγκεχώρηται πλήθει. ὥστε τῶν (ἐκ τῶν) γάμων τούτων προιόντων ἀποτόθεν εἰσὶν αἱ διαδοχαὶ προὔθηλοι, καὶ εἰ γε ἐν τοῖς γνησίοις ἀριθμηθεῖεν, εὐθύς ὁ νόμος ὑψηλαῖται τοὺς τῶν διαδοχῶν τρόπους πολλὰ περὶ τούτων πραγματευόμενος. τὸ μὲν οὖν γνήσιον οὕτω πως ἔχει, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐλευθέρων μὲν οὐκ ἐκ νομίσμων δὲ προσελθόν γάμων, ἢ καὶ ἐν δουλείᾳ τεχθέν, εἰ ἐλευθερίας μὲν ἀξιώθει μείνει δὲ νόθον, τοῦτο τρόποι ποικίλοι πρὸς γνησιότητα φέρουσιν, οὐς διαριθμησάμενοι οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ νομοθετήσομεν.

quidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret scriptis nondum positis legibus, omnes similiter quidem liberos similiter autem produxit ingenuos. Primis namque parentibus primi filii similiter quidem liberi similiter autem legitimi a creatura fiebant. Bella vero et lites atque libidines et concupiscentiae causam deposuerunt ad aliud schema. Servitutum namque invenit bellum, naturales autem castitatis casus; lex autem rursus huiusmodi delicta curans libertatem servis molita est et multum de his tractavit modos introducens dena milia; imperatoriae vero constitutiones aperuerunt his quae non recte facta sunt ad ius legitimum vias. Quod non transitorie neque nos sancimus, neque subiectos hanc legem negligenter audire praecipimus.

1 Legitimi siquidem successores procedunt hominibus ex nuptiis quas contrahunt aut cum dotalibus instrumentis aut etiam absque his, sic ad feminas masculis convenientibus, ut ab initio habeant ad eas nuptiarum legitimarum affectum. Et hoc enim in calumnia positum nos respicientes lege discrevimus, quid in his quidem qui fortunae dignitate provecti sunt, quid autem in mediocri hoc hominum statu agendum sit ad demonstrationem legitimarum nuptiarum, quid vero deinceps permissum est plebi. Quapropter nuptiis procedentibus ex hoc ipso sunt successiones certae, et si inter legitimos connumerentur, mox lex introducit successionum modos, plurimum de his tractans. Legitimum siquidem ius sic se habet; quod vero non est huiusmodi, sed liberum quidem non tamen ex nuptiis procedens legitimis, aut etiam in servitute natum, si libertatem quidem meruerit, manserit autem naturale, hoc modi varii ad ius legitimum ferunt, quos enumerantes sic etiam reliqua sancimus.

CAPUT II.

Πρῶτος μὲν οὖν τρόπος αὐτοῖς γνησιότητος ὑπῆρχεν ὁ καὶ τὰς πόλεις εὐθύς αὖ λῶν, ὃν Θεοδοσίος ὁ τῆς εἰσβῆδος τε καὶ νέας εἰσηγήσατο μνήμης. νενομοθετήται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ δύνασθαι τοὺς νόθους παῖ-

Primus itaque dus eis legitimi iuris existens civitatibus mox utilis, quem Theodosius piaae et novae introduxit memoriae. Sancitum namque est ab eo, ut possit naturales filios aut omnes aut aliquos

natura quidem ab initio, cum quae ad procreationem liberorum spectant sanciret, scriptis legibus nondum latis, omnes aequae et liberos et ingenuos produxit. Primis enim parentibus primi filii pariter et liberi et legitimi a rerum creatore obtigerunt. Bella vero et pugnae et libidines et cupiditates in statum longe alium rem deduxerunt. Servitutem enim bellum, naturalium condicionem castitas amissa protulit; ac rursus lex eiusmodi peccatis medelam afferens libertatem servis molita est, multumque in his laboravit assenscentis modis introducens; imperatoriae vero constitutiones iis qui non iuste nati sunt vias ad ius legitimorum aperuerunt. Quod neque nos obiter sancimus, neque subiectos nostros huic legi negligenter obtemperare volumus. Atque legitimi quidem successores hominibus ex nuptiis procreantur quas contrahunt vel cum instrumentis dotalibus vel etiam sine iis, siquidem masculi feminis ita iunguntur, ut ab initio animum legitimas nuptias cum iis contrahendi habeant. Nam hoc quoque cum calumniis expositum videremus lege distinximus, quid in iis quidem qui fortuna ad dignitates evecti sunt, quid autem in medio hoc hominum statu ad legitimas nuptias probandas agendum sit, quid denique reliquae multitudinis concessum sit. Itaque qui ex his nuptiis procreantur eorum ilico successiones manifestae sunt, ac siquidem inter legitimos numerentur, statim lex successionum modos ostendit, quae multum in his laboravit. Legitimi igitur ita fere se habent, qui vero tales non sunt, sed liberi quidem nec tamen ex legitimis nuptiis procreati, vel etiam in servitute nati, si libertate dignati naturales maneant, hos varii modi ad ius legitimorum adducunt, quibus enumeratis etiam reliqua sanciemus.

II. Atque primus modus illis legitimorum iuris praesto erat qui idem civitatibus statim utilis existit, quem Theodosius piaae recentiorisque memoriae introduxit. Sancitum enim est ab eo, ut filii naturales

1 ἐνομοθετεῖται τῶν Μς] ἐνομοθετεῖτο L || 3 δὲ om. L || 9 τε] autem ε || 10 οἰόμενος L || 13 ἠνώεξαν L || γενομένους cum Scrimgero vulg. || 17 οὐν om. L || 19 οὕτω ταῖς ἀληθείαις πρὸς τὰς θηλείας L || 21 γὰρ om. L || 22 νόμῳ] nov. LXXIV c. 4 || 23 ἐπὶ M] ὑπὸ L || ὑπὸ τῆς (τῆς om. L) τύχης εἰς ἀξίας ML] fortunae dignitate ε || 24 ἐπὶ Hombergk ex ε] ὑπὸ ML || 25 δεῖ om. L || 26 τῶν ἐκ τῶν γάμων τούτων (vel ἐκ γάμων τοιούτων) Zachariae] τῶν γάμων τούτων ML, τούτων om. ε || 29 τῶν om. L || διαδόχων ML, corr. Haloander ex ε || 32 προσελθόν L || 33 εἰ Ls] om. M || 34 * μεῖνοι ML || 37 γνησιότητος Ls (cf. 432, 26) | γνήσιος M γνησιῶς L || ὑπῆρχεν ὁ καὶ Zachariae] ὑπῆρχε καὶ L ὑπῆρχθη καὶ M existens ε || 38 Θεοδοσίος] Cod. 5, 27, 3 || 39 νέας] λιξέως add. L*

1 de om. V¹ || sancire R¹ || 2 scriptum T¹ || 3 proderit R || 4 filiis V^o || 8 naturalis VT¹ || 11 modus V¹ || imperatoriae R¹ || 12 aperuerunt RT¹ || facte V || 14 legem] legenter T¹ || 19 aut] at T¹ || his om. T¹ || 20 ut] aut T^o || 21 effectum R¹ T^o || in om. R¹ || 22 legem R¹ || *decrevimus libri || 23 quid] qui V¹ || eis T || 24 mediocris T¹ || hoc om. V || hominis statui agendum fit T || 26 quod T¹ || plebi] geri V || 27 nuptiis] nuptias V¹; leg. nuptiis his? || 30 contractans R || 31 est] est ius T^o || 32 tantum RV T^o || legitimus R¹ T^o || 34 hoc om. R¹ || modo usarii R¹ T¹ || 36 sanciemus vulg. || 37 eius R est vulg. || 39 sanctum V¹ || 40 alios V

δὰς ἢ πάντας ἢ τινὰς ἐπιδιδόναι τοῖς βουλευτηριοῖς ἢ τὰς θυγατέρας ἀρομέζην βουλευταῖς. καὶ ἐπειτέρο ὁ τρόπος οὗτος οὐχ ἀπλήρην εἶχε τὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ ποικίλως τὰ τε παρὶ τῶν ἐπιδόσεων εἴρηται τὰ τε περὶ τῶν διαδοχῶν. πῶς τε αὐτοὶ καὶ τῶν κληρονομοῦσι καὶ παρὰ τίνων αὐτῆς κληρονομοῦνται, δικαιοῦν φήθημεν ποῦτὸ δὴ πρῶτον τὸ τῆς νομοθεσίας διαθέν- τες κεφάλαιον οὕτως ἐπὶ τοῖς λοιποῦς τρόποις τοῖς εἰς γνησιότητα φέροντας ἐλθεῖν· τὰ γὰρ ἐκείθεν εὐ- 1 κολα παντοίως ἐστίν. Ἐἴ τις τοίνυν εἴη νόθων παίδων πατῆρ, εἴτε βουλευτῆς ὢν εἴτε ἐλεύθερος βου- 2 λευτῆς, ἄδειαν ἔξει τούτους ἢ τινὰς ἐξ αὐτῶν (εἴτε γνη- σίων παίδων εἴη πατῆρ εἴτε καὶ μὴ μόνον δὲ νόθων) ἐπιδιδόναι τῷ βουλευτηρίῳ, κἂν εἰ τυχὸν illustri- 3 ἀξίας εἴεν οἱ παῖδες ἐπιεικῆ μέρους, πλὴν εἰ μὴ τηλι- κῆντες ἦσαν ἀνθρώπων, κἂν εἰ βουλευτὴ καθε- στήκασαν, ταύτης ἐλευθέρους ἐποιεῖ τῆς τύχης. ὁ δὲ 4 τῆς ἐπιδόσεως τρόπος εἴτε γένοιτο παρὰ τοῦ πατρὸς εἰ περιόντος, ἤνικα τις ἐν κοινῇ τῶν υἱῶν ἐπιδοίη (τοῖτο γὰρ ἐπὶ Φιλοκάλῳ πέπρακται νόθῳ παιδί, 5 βουλευτῆ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ Βοστρονῶν γενο- μένῳ καὶ τοῦτο αὐτὸ ἀνεπίοντος κατὰ τὴν ἐκείως θῆαν καὶ οὕτως αὐτὸν ἐπιδιδωκότος, καθάπερ ἡ 6 Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γεγραμμένη φησὶ διάταξις), εἴτε οὐκ ἐπὶ τούτων τὸν τρόπον γένοιτο 7 τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀναρρηθεῖς βουλευτῆς, εἴτε αὐ- τὸν ὁ πατῆρ ἐπὶ πράξεως ὑπομημάτων ἐπιδοίη, εἴτε 8 τελευτῶν ἐν διαθήκῃ γράμμαις θεῖν γίνεσθαι βουλευ- τῆρ, εἴτε ἐκεῖνος ἔλθῃται τὴν γραφῆν, γνήσιος εὐθὺς γίνεται τῆς νοθείας καθάπαξ ἀπὸ πηλλυγμένους. εἰ δὲ 9 οἱ τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς ἐαυτὸν ὁ παῖς ἢ οἱ παῖδες ἐπιδοῖεν, οὐκ οἴσῃς μέντοι γνησίας γονῆς, καὶ οὕτως ἔσονται γνησιοὶ τε καὶ βουλευταί. ὥστε πατῆρ 10 οὐκ ἐπιδοῖεν τὸν πατῆρ ἐπιδοῖεν τῆς βουλή τοῦς οὐκ οἴσῃς γνησίους παῖδας, ὁ δὲ αὐτομάτως εἰς τοῦτο ἰὼν 11 τρικαῖα μόνον ἀκουσθήσεται, ἤνικα ἂν οὐδεὶς τῶν γνησίων παίδων ὑπέιη. οἷτω μὲν οὖν τὰ τῶν ἐπι- 12 δόσεων ἔστω, τὸ διαφόρως νομοθετηθῆν ἡμῶν εἰς τὸν παρόντα νόμον ἀποθεμένων. οὐχ ἀπλῶς δὲ οὐδὲ

offerre curiis aut filias curialibus copulare. Et quoniam modus iste non simplicem habuit legislationem, sed varie et de oblationibus dictum est et de successione, quomodo ipsi et quorum heredes existant et qui rursus ad eorum hereditatem accedant, iustum credidimus hoc primum legislationis disponentes capitulum ita ad reliquos modos qui ad legitimorum ius ferunt accedere; quae enim inde sunt facile omnino est dicere.

10 Si quis igitur fuerit naturalium filiorum pater, sive curialis existens seu liber a curia, licentiam habebit hos aut quosdam ex eis, sive legitimorum sit filiorum pater sive etiam non sed solummodo naturalium, offerre curiae, licet forte illustri dignitatis sint filii suscepti, nisi tamen talis quae hominis, licet curiales sint, ab hac fortuna liberis facit. Oblationis autem modus, sive fiat a patre adhuc superstite, cum quispiam in commune filium offert (hoc namque gestum est in Philocalo naturali filio curiali a patre in Bostrena civitate) et hoc ipsum dicit secundum inspectionem ibi factam et ita eum offert, sicut a Leone piae memoriae scripta dicit constitutio, sive ergo secundum hunc modum fiat aliquis a patre pronuntiatu curialis, sive eum pater sub gestis monumentum offerat, sive moriens in testamento conscribat oportere fieri curialem, deinde ille amplectatur scripturam, legitimus mox fiet naturalium iure omnino liberatus. Sive etiam [a] mortuo patre semet ipsum filius aut filii offerant, non existente quidem legitima sobole, etiam sic erunt legitimi et curiales. Proinde pater quidem etiam existentibus legitimis offeret curiae non legitimos filios; qui vero per semet ipsum ad hoc procedit, tunc solummodo audietur, cum nullus legitimorum filiorum existit. Hoc itaque de oblationibus sit, quod indifferenter sancitum est a nobis in hac praesenti lege reconditum. Non autem simpliciter neque fur-

vel omnes vel aliqui curiis offerri aut filiae curialibus coniungi possint. Et quoniam hic modus non simpliciter lege constituitur, sed varie tam quae ad oblationes quam quae ad successiones pertinent dicta sunt, et quomodo illi et quorum heredes existant, et qui rursus ipsorum heredes sint, par esse existimavimus hoc quidem legislationis capite primum disposito ad reliquos modos qui ad ius legitimorum ducunt l venire: quae enim inde sequuntur prorsus expedita sunt. Si quis igitur naturalium liberorum pater sit, sive curialis sit sive liber a curia, licentiam habebit eos vel aliquos eorum (sive legitimorum liberorum pater sit sive non sit sed naturalium solum) curiae offerendi, etiamsi forte liberi illustrem dignitatem adepti sint, dum ne talem quae homines, quamvis curiales essent, ea condicione liberos esset factura. Oblationis autem modus sive a patre adhuc superstite fiat, cum quis in publico filium offerat (id enim in Philocalo filio naturali actum est curiali a patre in Bostrena civitate reddito, qui quidem et hoc ipsum in theatro eius loci pronuntiaverit et ita eum obtulerit, quemadmodum Leonis piae memoriae scripta constituit dicit), sive quis igitur hunc in modum fiat a patre pronuntiatu curialis, sive eum pater actis interpositis offerat, sive moriturus in testamento scripserit oportere eum curialem fieri ac deinde ille scripturam amplectatur, statim legitimus fit condicione naturalium plane liberatus. Quodsi etiam defuncto patre filius vel filii se ipsi offerant, legitima tamen prole non relicta, sic quoque et legitimi et curiales erunt: ut pater quidem vel si praesto sint legitimi curiae oblaturus sit liberos non legitimos, qui vero sua sponte ad hoc fertur, tum tantum audietur sit, quando nullus ex legitimis liberis praesto sit. Atque ita oblationes se habeant, cum quod dispersim sancitum erat, nos in praesenti lege reposuerimus. Nec

9 εύκολα παντοίως ἐστίν) facile omnino est dicere ε || 13 εἴη παίδων L || 14 illustrias L ἰλλουστρίας M || 16 καθ' ἑαυτῶν L || 17 ἐπίοσι tacit ε; malim ἐπίοσι αὐν (cf. Iul. c. 309 per quae) a condicione relaxati fuerunt) || 21 Βοστρονῶν (cf. ε) βοστρινῶν M βοστρινῶν (sic) L γενομένων om. ε || 22 ἀνεπίοντος et 23 ἐπιδιδωκότος (Hombergk) ἀνεπιόντοι (ἀν ἐπιόντοι L) et ἐπιδιδωκότι ML dicit et offert ε || 25 διάταξις Cod. 5, 27, 4 || 26 sq. εἴτε — ἐπιδοίη om. L || 30 αἰ δὲ] sive (i. e. εἴτε?) ε || 31 οἱ om. L || 34 καὶ M ε] om. L || 37 οὕτω] hoc ε || 39 διαφόρως] indifferenter ε || sis] ὡς M

1 offerre R || 2 habuerit V || 3 obligationibus R¹ || est om. R¹ || et de successioneibus om. V¹ || 4 ipsi R¹ V¹ || et ipsi V¹ T || et quorum (heredes in spat. vac. add. V²) et quorum heredes V¹, corr. V² || 5 et om. R¹ || *ad eorum hereditatem] ad ius eorum hereditatum RV ad ius

eorum hereditarium T vulg. || accedunt RT || 6 iustam V¹ || credimus R || legislationibus V || 8 fuerunt V¹ || quem R || inde] postea s. v. V² || 10 rubr. Si quis filios naturales curie dederit (dedit T²) RT² in marg. || naturalium fuerit T || 12 sive om. R¹ || 14 dignitas R¹ || 15 tantum R¹ || talis] dignitas add. T, sit dignitas add. R² || 18 im commune V || *offerret libri offerat Beck (cf. ad 22) || 19 haec T || filocalo V philocalo R || 20 bustrena RVT || 21 factam ibi T || 22 offerret R¹ T || a] et a T || scriptura R¹ || 23 sive] si uero T || 24 eum] cum R¹ V¹ || 25 iestia V || offerret R || 27 fiat R² faciat R¹ || 28 liberatur R¹ || Sive] leg. Si vero? || a om. vulg. || 29 aut] a... V¹ || offeratur R¹ || 30 quidam V || etiam] et R², om. V || 32 offeret R² offerret R¹ offerat V || 34 auditor V || 35 obligationibus R¹ legationibus T¹ || 37 fortuite V] fortune RT

ως ετυχε το της επιδοσεως εσται. δεῖ γὰρ καὶ τοὺς τρόπους ποιῆσαι φανεροὺς καθ' οὓς ἐπιδοθήσονται. 2 Εἰ μὲν οὖν τις ἐκ τινος ὀρμητο πόλεως, εἴτε βουλευτῆς εἴτε ἐλευθέρου τῆς τοιαύτης εἴη τύχης, ἔξῃσι τὸν ἑαυτοῦ νόθοι ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ τῆς πόλεως ἐκείνης ὅθεν ὤρμητο. εἰ δὲ οὐ πολίτης οὐδὲ αὐτὸς καθεστῆκοι, ἢ χωρίον δέ τινας ἢ κώμης ὤρμηται, ἐκείνη παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιδοσάτω τῇ πόλει ἢ ἑαυτὸν ἐπιδοσάτω. ἢ τὸ χωρίον ἢ τὰ τῆς κώμης τελοίη. πρόδηλον δὲ. ὡς εἰ μὲν ὁ πατὴρ αὐτὸν ἢ πάππος ἐπιδοίη ἢ καὶ τις τῶν ἀνωτέρω προγόνων, καὶ γνησίους ἔχων παῖδας τοῦτο πράττειν ἰσχύει· εἰ δὲ αὐτὸς τις ἑαυτὸν ἐπιδοίη, τοῦτο ἰσχύει. ἢ τῆρα μὴ εἰτεροὶ γνήσιοι καθεστῆσιν ἀδελφοί. 3 Εἰ μέντοι τις τῶν ἐπιδοῦναι δυναμένων τοὺς ἑαυτοῦ νόθους τοῖς βουλευτηρίοις ἢ ἐκ τῆςδε τῆς μεγάλῃς ὤρμητο πόλεως ἢ ἐκ τῆς ἐπὶ προσβυτέρως Γώμης, τοῖσι δίδομεν ἀδειαν εἰς ἣν ἂν βουλήται μητροπολιν τὴν ἐπίδοσιν ποιήσασθαι, καὶ τοῦτον εἰναι τὸν κανὸν καὶ ἐπὶ ἰσχυατέρως, ὡς τε ἀρροξείν αὐτὰς βουλευταῖς ἢ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῆς, ἔξ ἧς ὤρμηται ἢ ἢ τὸ χωρίον ἢ ἢ κώμη τελοίη. ἢ εἰ τις ἐλευθέρου ἄμα καὶ Ῥωμαῖος ἢ Βυζαντινὸς εἴη, τινὶ τῶν βουλευτηρίων ἑτέρας οἰασθήσεται, μητροπόλεως μέντοι. Καὶ οὕτως ἡμῖν τῶν βουλευτηρίων μέλει καὶ οὗτος ὁ τρόπος ὁριστικῶς τῆς γνησιότητος, ὅτι δίδομεν τῷ βουλευτῇ νόθον ὅτι μόνων παίδων πατρί, κἂν ἐκ δούλης αὐτοῦ σχοίη. καὶ ἐλευθέρων καὶ ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένως, καὶ εἰ μείζονας τὸ πρᾶγμα νομοθετοῦμεν. ὡς τε κἂν εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἐπιδοίη, ἐλευθέρου δὲ ἀπαξ ὁ παῖς γένηται, δυνασθῆαι καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ, δηλαδὴ κἂν ταῦτα γνησίας οὐχ ὑποῦσης γονῆς.

tuite oblatio est; oportet enim et modos facere manifestos secundum quos offerantur. 2 Si quis igitur ex qualibet oriatur civitate, sive curialis sive etiam liber huiusmodi sit fortuna, licet ei suum naturalem offerre curiae illius unde oritur civitatis. Si vero non civis nec ipse consistat, sed ex villa quadam aut vico sit oriundus, illi a patre offeratur civitati aut semet ipsum offerat, sub qua civitate villa aut vicus tributa persolvat. Palam vero est quia, si quidem pater eum aut avus offerat aut aliquis ascendentium parentum, et liberos habens filios hoc agere poterit; si vero ipse quispiam semet ipsum offerat, hoc permittimus, cum non alii legitimi sunt fratres. 15 3 Si tamen aliquis offerre volentium suos naturales curiis aut ex maxima oriatur civitate aut ex seniore Roma, huic damus licentiam in quam voluerit metropolim oblationem celebrare. Et hanc esse regulam etiam in filiabus, ut iungat eas curialibus aut ex civitate ipsa, ex qua orti sunt aut sub qua villa aut vicus tributa persolvat, aut si quis liber simul et Romanus aut Byzantius fuerit, cuiusque curialium alterius cuiuspiam, metropolis tamen. Sic itaque nobis curialium diligentia est et iste modus placet iuris legitimi, quia damus curiali naturalium existentium solummodo filiorum patri, licet ex ancilla eos habeat, et liberos facere et offerre curiae secundum quod praedictum est. Et adhuc amplius de causa sancimus, ut vel si non pater offerat, liber autem semel filius fiat, possit et semet ipsum offerre curiae, etiam hic legitima non existente prole.

CAPUT III.

Καὶ επειδήπερ ποικίλως καὶ τὰ ἐπὶ τῆς τῶν τοιούτων προσιόπων διαδοχῆς νομοθετήσεται, οὐκ ἀπο τῶν δόκων ἐστὶν ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τῆς διαδοχῆς, καθὰ προσιόπωντες ἐφθήμεν, διορίσασθαι. Εἰ τοίνυν τις νόθος κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα (τὸ ἐκ τῆς ἐπιδοσεως φανῆν) γένοιο βουλευτῆς, ἔσται τῷ πατρί καὶ

Et quoniam varie etiam de huiusmodi personarum successione sancitum est, non videtur absurdum nobis et de successione, sicut praediximus, terminare. Si quis igitur naturalis secundum hoc schema (id est oblationis) fiat curialis, erit patri et ab intestato

vero simpliciter neque fortuito oblatio fiet: nam et modos quibus offerendi sint manifestos facere oportet. 2 Si quis igitur ex civitate aliqua oriundus sit, sive curialis sive liber sit ab eiusmodi conditione, licet ei filium suum naturalem curiae urbis illius unde ortus erat offerre. Si vero ne ipse quidem civis sit, sed ex agro aliquo vel vico oriundus, illi civitati a patre offeratur vel se ipse offerat, sub qua ager vel vicus censetur. Manifestum autem est, si eum pater vel avus vel quis etiam ex ulterioribus proavis offerat, etiamsi legitimos liberos habeat eum hoc facere posse; si quis vero se ipse offerat, id permittimus, nisi 3 alii legitimi, fratres adsunt. Si quis tamen eorum qui filios suos naturales curiis offerre possunt vel ex hac magna civitate vel ex veteri Roma oriundus sit, huic licentiam damus cuiuscumque velit metropoli oblationem praestandi. Atque haec regula valeat etiam de filiabus, ut eas iungat curialibus vel ipsius civitatis ex qua ortus est vel sub qua ager aut vicus censetur, aut si quis liber simul et Romanus vel Byzantius sit, curialibus ex curia aliqua alterius cuiuscumque civitatis, metropoleos tamen. Atque adeo nobis curiae cordi sunt et hic modus iuris legitimum placet, ut concedamus curiali, qui naturalium solum liberorum pater sit, etsi eos ex serva suscepit, et liberos eos facere et curiae offerre secundum ea quae antea a nobis dicta sunt; atque etiam amplius ea de re sancimus, ut etsi pater non offerat, filius vero semel liber sit factus, is se ipse curiae offerre possit, nimirum in hoc quoque casu dum ne legitima proles praesto sit

III. Et quoniam varie etiam de huiusmodi personarum successione sancitum est, non alienum visum est nobis etiam quae ad successionem pertinent, sicuti prius diximus, definire. Si quis igitur filius naturalis secundum hanc formam (dicimus per oblationem) curialis fiat, is patri et ab intestato et ex testa-

4 εἴτε ἐλευθέρου] sive etiam liber ε || ἔξῃσι] licet ei ε; τῷ πατρί et ante ἐπιδοῦναι υν. ἢ τῷ νόθῳ ἑαυτὸν desiderat Zachariae || 6 ὀρμητο — 7 ἢ κώμης Lε] om. M || οὐδὲ ὁ πατὴρ οὐκ οὐδὲ αὐτὸς inseri malit Zachariae || 7 δὲ τινος Lε] δὲ τινος ἐλευθέρου Lα vulg. || 9 ἐπιδοσάτω M || 10 ὡς εἰ Mε] ἐπει L || 11 καὶ om. ε || 12 γνησίους] liberos ε || 13 ἰσχύει] poterit ε || εἰ δὲ Mε] εἰ δὲ καὶ L || 16 τοῦ βουλευτηρίου Lα || τῆςδε (εἰ 17 ἔτι) om. ε || 21 ὤρμηται] orti sunt ε || ἢ om. L || 22 ἢ om. L || 23 εἰ 25 βουλευτηρίῳ] curialium (i. e. βουλευτῶν) ε || 25 ἡμῖν τῶν] ἡμῖν καὶ οὕτως μέντοι L || οὕτως Lε] οὕτως M || 26 νόθῳ Lα

quod offeruntur V || 3 qualibus Tα || oriatur om. V || 4 fortuna sit R || 5 eis T || 6 non] nec Vulg. || cuius] cuius Rα || nec om. Vulg. || 7 ad] si Vα || villa] nulla Vα || ille V || 8 auferatur Tα || 9 persolvat al., persolvit vulg. || 10 quia si] quasi V || 11 habens filios scr. Vα in ras., habens om. T || 12 si vero] sive Rα || ipse] filius s. v. add. Vα || 13 hec T || 15 tantum Rα || 19 ut] aut Rα || eos Vα || 20 ortae Beck perperam || 21 persolvat V] persolvat RT || 22 bizantium RαT bisantius RαV || cuique Vα cuiuscumque Rα || curialium om. V || 23 tantum R || 24 diligentia est — 28 de causa san] scr. Rα in ras. 4 v. || placet V || 25 quia] quod Rα] Tα || curialis Beck] curialium libri || 27 liberas Rα] 29 ut om. R || si non] sine Rα || 34 etiam om. R || de] in R, om. Vα || 35 sancitum] concessum V || 36 determinare R || 38 tentato Rα

ἐξ ἀδιαθέτου διάδοχος καὶ ἐκ βουλήσεως, οὐδὲν ἀπικωκῶς τῶν γνησίων, καὶ ἐκ δωρεᾶς λαμβάνειν διανάσθω τοῦ πατρὸς, οὗτοι μέντοι ὥστε μὴ πλέον ἔχειν τῶν ἐξ ἀρχῆς γνησίων ἐνὸς τοῦ τῶ πάντων ἐλάχιστον ἔχοντος. ἀπαξ δὲ καταδεξαμένους ἐκείνους τὴν ἐπίδοσιν καὶ διὰ τοῦτο εἰς γνησίους ἀναβάντας οὐκ ἐπιμεν abstinateύειν ἐπιτοὺς τῆς τῶν πατέρων κληρονομίας, ἢ δοκεῖν δῆθεν τὴν δωρεάν τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην καὶ στεργθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἀφιενναι καὶ τῆς τύχης ἀναχωρεῖν· μένοντες μὲν γὰρ βουλευταὶ τὸ καταλειμμένον ἢ δωρηθέντων κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἢ ἡμῖν εἰρημένον ἔξουσι μέτρον. εἰ μέντοι γε ἐξ ἀρχῆς παραιοῦντο τὴν ἐπίδοσιν τὸ μένειν ἐλεύθεροι καὶ ἐν νοθείᾳ τοῦ γενέσθαι πλουσιώτεροι καὶ βουλευταὶ προκρίνοιντες, εἴτα φανεῖν ὑστερον ἢ εἰς δόλοληρον ἢ ἐκ μέρους νεμόμενοι τὰ δωρηθέντα ἢ καταλείψενται αὐτοῖς πραγματὰ ἢ καὶ ἐκποιήσαντες, ἐνέξονται πάντως τῆ βουλευτικῆς τύχης καὶ ἄκοντες, ἵνα μὴ νοθείοιτες ἡμῖν φανεῖν τὴν νομοθεσίαν, καὶ τὰ μὲν κείδη θηρώμενοι τὰ προσφάσει τῆς ἐπίδοσεως, ἀποσιόμενοι δὲ τὴν τύχην δι' ἣν τῶν κερδῶν ἠξιώθησαν. καὶ ταῦτα ὁμοίως νομοθετοῦμεν ἐπὶ τοῖς ἀρρέων ἐπιδομένων τῆ βουλή ἐπὶ τοῖς γαμουμένων βουλευταῖς θυγατέρων· οὐδεμίαις οὐδὲς διαφορᾶς, εἴτε δι' ἀρρέων τις βουλευτοὶ παίδων εἴτε διὰ τῶν ἐπὶ ταῖς θυγατρᾶς γαμβρῶν τὸ βουλευτήριον αὐτῶν βουλοῖτο καὶ τὸ γε ἐπ' αὐτῶν διὰ τῶν ἐκείνων παίδων καινῶς προστιθέναι τοῖς προτέροις βουλευταῖς τοὺς ἐκείνων υἱούς.

CAPUT IV.

Τὸν δὲ κατὰ τοιαύτην αἰτίαν εἰσποιοῦμενον τῆ γνησιότητι παῖδα αὐτῷ μόνῳ τῷ φύσαστι νόμιμον ἀπικελούμεν, οὐ μὴν καὶ τῆ τρίτῃ ταύτῃ συγγενείᾳ τοῦ πατρὸς (φαμέν δὲ τῶν τε ἐξ ὧν ἐκεῖνος γέγονε τῶν τε ἐκατέρωθεν τῶν τε ἐξ αὐτοῦ προελθόντων) ποιοῖμεν αὐτὸν ὡς ἐκ τινος μηχανήματος συγγενῆ· θεωπεύομεν γὰρ ὥστε τὸν ἐπιδοθέντων τῷ βουλευτήριῳ φυσικὸν υἱὸν μόνῳ τῷ πατρὶ γνησίον γίνεσθαι διὰδοχον, μηδεμίαν μέντοι μετουσίαν ἔχειν εἰς τοὺς ἀγιότας ἢ καινότητας ἢ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἀγνατους ἢ cognatos τοῦ πατρὸς, ἢ τίνα ἔχειν μετουσίαν 40

successor et ex voluntate, nihil dissimilis legitimis, et ex donatione percipere poterit patris, ita tamen ut non amplius habeat uno horum qui ab initio legitimi sunt et inter omnes minus habente. Cum semel 5 autem illi susceperint oblationem et propterea ad ius legitimorum ascenderint, non sinimus eos abstinere se patrum hereditate aut videri quasi donationem in se factam et ratam habitam ab eis relinquere et fortuna recedere: manentes itaque curiales 10 relictam aut donatam, sicuti dudum a nobis dictum est, habebunt mensuram.

1 Si vero ab initio refutaverint oblationem, manere liberos praeponeutes licet naturales quam fieri ditiores et curiales, deinde videantur postea aut in totum aut ex parte possidere res donatas aut relictas sibi 15 aut etiam alienare, tenebuntur omnino curiali fortuna etiam inviti, ut non adulterari nobis videantur legislationem et lucra quidem venentur quae occasione oblationis sunt, repellant autem fortunam propter quam lucra promeruerunt. Et haec similiter sancimus et in masculis oblatis curiae et in filiabus nubentibus curialibus: nulla existente differentia, sive per masculos quispiam curiae munia agat sive per generos curiam in filiabus augere voverit et per illorum filios novos adicere prioribus curialibus filios eorum.

Filium vero per huiusmodi causam factum legitimum ipsi soli genitori legitimum facimus, non etiam extraneae cognationi patris (dicimus autem et ex quibus ille natus est et qui ex utroque sunt et qui ex eo processerunt) facimus eum velut ex quadam machinatione cognatum. Sancimus enim oblationem curiae naturalem filium solummodo patri legitimum fieri successorem, nullum tamen habere participium ad ascendentes aut descendentes aut ex latere agnatos vel cognatos patris, aut illos aliquid habere partici-

mento heres sit, nullo pacto dissimilis legitimis, atque ex donatione patris capere possit, ita tamen ut non plus habeat quam eorum qui ab initio legitimi fuerunt unus qui omnium minimam partem habeat. Ubi autem illi semel oblationem acceperunt et propterea inter legitimos relati sunt, non permittimus iis ut abstineant se ab hereditate parentum aut videantur scilicet donationem in ipsos collatam et ab ipsis agnitam relinquere et a condicione illa recedere: manentes enim curiales quod relictum vel donatum est secundum 1 eum quem prius diximus modum habebunt. Si vero ab initio oblationem recusent, malinque liberi manere quamvis naturales quam ditiores et curiales esse, postea autem appareat eos vel in totum vel pro parte possidere res ipsas donatas vel relictas vel etiam alienasse, omnino curiali fortunae quamvis inviti obnoxii erunt, ne videantur legem nobis adulterare et lucra quidem oblationis causa proposita captare, fortunam autem propter quam lucris digni habiti sunt aspernari. Et haec similiter sancimus tam in masculis curiae oblatis quam in filiabus quae curialibus nubunt: ut nulla sit differentia, sive quis per masculos curiae munera subeat sive per generos filiabus coniunctos curiam augere et quantum in ipso est per filios illarum novos curiales prioribus illorum filios addere velit.

IV. Filium autem ex tali causa ad ius legitimorum adductum ipsi genitori soli legitimum reddimus, neque vero etiam triplici illi cognationi patris (dicimus et eorum ex quibus ille natus est et qui ex lateribus sunt et qui ex ipso sunt prognati) eum tamquam ex machinatione quadam cognatum facimus. Sancimus enim, ut naturalis filius curiae datus soli patri legitimus sit successor, neve vero quicquam commune habeat cum ascendentibus vel descendentibus vel a latere iunctis adgnatis vel cognatis

2 διανάσθω M (poterit ε) || δυνάμενος L || 4 ἐνὸς ἐν οὐκ? L¹ || 7 abstinateύειν M || ἀναχωρεῖν L || αὐτοῦς L || 13 ἐπίδοσιν L² Ath. || δόσιν M || τὸ τοῦ L¹ καὶ L² || 14 κἂν M² || καὶ L || πλουσιώτεροι || καὶ πλουσιώτεροι L || 15 προκρίνοινται M² φανήσῃ L || 24 εἴτε) οὐτε L² || 25 βουλευταῖς L² || 26 τῷ βουλευτήριῳ L¹ || 27 τὸ γε ἐπ' αὐτῶν om. ε || ἐκείνων L || 28 βουλευταῖς) curialibus (i. e. βουλευταῖς) ε || 32 τρίτῃ ταύτῃ) extraneae ε τριπλῆ) ταύτῃ coni. Zachariae || 39 adgnatus M adgnatus L || 40 cognatus L κογιτάτους M || τίνα) ἐκείνους τινὰ L²

1 legitimis dissimilis R || 2 ita) *a V¹ || tantum R || 3 eorum R² || 4 habenti RT || 6 eas V¹ || 7 se om. V

10 reluctamus T || 12 refutaverit R¹ || ablationem R || 13 liberi vulg. || ditiores T² ditiores R¹ donationes V || 14 *...antur R¹ || in om. T¹ || 15 possideres V² || relictas R¹ V || sibi om. R¹ || 16 omnino) aut omnino R¹ || fortune V || 19 unantur T¹ uneretur R¹ unerentur R² || 19 sunt) fuerit V || 20 lucram V² || meruerunt V² promerentur T || Et) Set V || 21 et in masculis) et om. RT || 23 masculus V² || munie V¹ munera V² T² || 24 agit R || agere R¹ || uolunt T || 30 sq. per — etiam extra) scr. R² in ras. unius versus || 32 cognatione R || et ex) et om. R¹ || 33 extroque T || sunt V vulg. || sint RT || 35 enim om. V || 37 tantum R || partium V || 38 ex om. V || latere V² in ras. || 39 illos) alios T || aliquid R V || aliquos T² aliquid vulg.

εις την εκείνων διαδοχήν, την ἴσην καὶ αὐτῶ διδόν-
 τες προνομίαν, ὥστε καθάπερ αὐτοὺς εκείνοισ οὐ γίνε-
 ται διάδοχος, οὕτω μηδὲ εκείνοισ εἰς τὴν αὐτοῦ καλεῖ-
 σθαι διαδοχήν, πλὴν εἰ μὴ γραφείην ἢ αὐτοὺς εκείνοισ
 ἢ παρ' εκείνων γραφείη. μόνω γὰρ τῷ πατρὶ γίνου-
 νται γνήσιοι καὶ συγγενεῖς εἶναι πιστεύονται.

pium ad illorum successionem, aequum etiam ei dan-
 tes privilegium, ut sicut nec illis fit iste successor,
 nec illi ad eius vocentur successionem, nisi forte
 scriperit aut ipse illos aut ab illis scribatur. Soli
 5 enim patri fiunt legitimi et cognati esse creduntur.

CAPUT V.

Νομοθετήριον δὲ τινες τοῖς οὕτω γενομένοις γνη-
 σίοις ἀποτελοῦνται διάδοχοι. εἰ μὲν γὰρ σχοίη παῖδας
 ὁ τοιοῦτος ἢ ἐγγόνους ἀπὸ γνησίων αὐτῶ γενομένους
 γαμετῶν, καὶ εἰκότως καὶ βουλευτὰς καθεστῶτας, πάν-
 10 τως αὐτὸν διαδεχέσθωσαν· τί γὰρ νομιμώτερον γνη-
 σίου παιδὸς πρὸς πατρῶν διαδοχήν; εἰ δὲ γε παῖ-
 δας ἔχοι μὴ βουλευτὰς ὀτεδήποτε γενομένους αὐτῶ,
 τρικαῦτα τὸ νόμιμον μέτρον εἰς τὴν βουλήν τε καὶ
 τὸ δημόσιον ἀφικεῖσθαι, τὸ λοιπὸν δὲ ὅσον ἂν εἴη
 15 εἰς εκείνοισ τοὺς παῖδας τοὺς μὴ βουλευόντας ἤκετω.
 εἰ δὲ καθόλου μηδεμία τις αὐτῶ καθεστῆκοι γονή,
 τελευτήσῃ δὲ ἀδιάθετος, τὸ μὲν ἐνναούγκιον ἢ βουλή
 καὶ τὸ δημόσιον ἐγένωσαν κατὰ τὸ πρόωρον δὴ τοῦτο
 παρ' ἡμῶν νομοθετημένον, εἰς δὲ τὸ λειπόμενον
 20 τριούγκιον οἱ ἐκ τοῦ νόμου καλούμενοι πάντες ἤξου-
 σιν, ἢ εἴπερ διάδοχοι ἐπὶ τοὺς γραπτῶς ἐλεύσεται
 κληρονόμοις. ἀπαξ γὰρ αὐτὸν γενομένον βουλευτὴν
 ὁ νόμος λαβὼν καὶ ἐγγράψας τῷ βουλευτηρίῳ καὶ
 τὰς διαδοχὰς αὐτοῦ καὶ τὴν ἄλλην ἀπασαν τεταγμέ-
 25 νην ἔδωκε τοῦ βίου διαδοχήν τε καὶ πορείαν. εἰ δὲ
 τις ἢ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἢ καὶ ἔξωθεν, ἢ καὶ γε-
 γραμμένος τυχῶν ἢ καὶ μὴ γεγραμμένος βουλευτὴν
 προσελθεῖν τῇ βασιλείᾳ καὶ αὐτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ,
 ἄδικαν ἔχεται τοῦτο πράττειν, καὶ τὸ ἀφωρισμένον
 30 τῷ βουλευτηρίῳ μέρος λαμβάνων γενέσθαι βουλευτῆς
 καὶ τῆς τε τύχης τῶν τε λειτουργημάτων διάδοχος,
 εἰ τοῦτο ἢ βασιλείᾳ ἐπινοῦσιν.

Ergo sancendum est, qui factis ita legitimis effi-
 ciantur successores. Si quidem habuerit filios qui
 talis est aut nepotes de legitimis sibi procreatos
 10 uxoribus, et merito etiam curiales constitutos, mo-
 dis omnibus ei succedant: quid enim legalius sibi
 proprio filio ad paternam successionem? Si vero
 filios habuerit non curiales quandoque sibi progeni-
 tos, tunc legitima mensura veniat ad fiscum et cu-
 15 riam, reliqua vero, quantumcumque fuerit, ad illos
 filios qui curiales non sunt accedat. Si vero etiam
 generaliter nulla ei sit proles, et moriatur intestatus,
 novem quidem uncias curia et fiscus habeat secun-
 dum quod dudum sancitum a nobis est, in reli-
 20 quis autem tribus uncis qui ex lege vocantur omni-
 bus modis venient, aut si testatus fuerit ad scriptos
 descendant heredes. Semel autem factum curialem
 lex suscipiens et inscribens curiae et successiones
 et aliam omnem ordinatam dedit vitae successionem
 25 et quaestum. Si quis autem vel ex genere vel ex-
 traneus, scriptus forsitan aut etiam non scriptus, vo-
 luerit adire imperium et semet ipsum offerre curiae,
 licentiam habeat hoc agendi, et distributam curiae
 partem accipiens fieri curialis et tam fortunae quam
 30 functionum successor, si hoc imperium annuerit.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ τις γνησίοις μὲν παῖδας οὐκ ἔχοι, νόθοι δὲ
 αὐτῶ καὶ μόνοι καθεστῶσιν, ἐξέστω μετὰ τοῦ τῆς
 35 βουλῆς ἀρχῶν αὐτῶ γραφείην τούτους κληρονόμοις·
 καὶ ἢ γραφῆ γὰρ ἀντὶ πάσης ἐπιδόσεως ἔστω, καὶ μὴ

Si quis autem legitimos quidem filios non habeat,
 naturales autem ei solummodo sint, liceat ei (cum)
 35 curiae onere scribere eos heredes; et scriptura pro
 omni oblatione consistat et non egeat hoc antiqua-

c. VI (— 435, 38) fere repetitum est ex nov. XXXVIII c. 1. 2 (249, 8—250, 10)

patris, neve in illorum successionem ullam partem habeat, aequale privilegium et ipsi dantes, ut quemad-
 modum ipse illis non fit successor, ita ne illi quidem ad eius successionem vocentur, nisi aut ipse illos
 heredes scribat aut ab illis scribatur. Soli enim patri fiunt legitimi atque cognati esse creduntur.

V. Sancendum autem est, quinam iis qui hoc modo legitimi facti sunt successores efficiantur.
 Atque si quis eorum liberos vel nepotes habeat ex legitimis coniugibus ei natos, quique merito etiam
 curiales sint, omnino ipsi succedant: quis enim rectius ex lege ad paternam successionem vocatur filio
 legitimo? Sin autem filios habeat qui curiales non sint utcumque ei natos, tunc legitima portio ad cu-
 riam et fiscum perveniat, reliquum vero quantumcumque est ad liberos illos qui curiales non sunt veniat.
 Quodsi prorsus nulla ei proles sit, et intestatus decesserit, novem quidem uncias curia et fiscus habeant
 secundum id quod nuper a nobis sancitum est, ad reliquas vero tres uncias omnes venient qui a lege vo-
 cantur, vel siquidem testamentum fecerit, illae ad scriptos heredes transibunt. Lex enim cum eum semel
 curialem factum susceperit et curiae adscriperit, et successiones eius et reliquum omnem vitae ordinem
 atque cursum dedit constitutum. Si quis vero aut ex iis qui ex familia aut qui extranei sunt, sive
 scriptus forte sive non scriptus heres imperatorem adire seque ipse curiae offerre voluerit, liceat ei hoc
 facere, et accepta parte curiae destinata fieri curiali et fortunae atque munerum successor, si id
 imperator adnuerit.

VI. Si quis autem legitimos liberos non habeat, sed naturales ei sint soli, liceat ei cum onere
 curiae hos heredes scribere, et scriptura quidem pro omni oblatione sit, neve ulla (id quod ex veteribus

3 οὕτω μηδὲ M] οὕτω καὶ? L¹ οὕτε L² nec ε ||
 5 γραφῆ L || 8 γὰρ om. ε || 9 αὐτῶν L¹ || 11 αὐτῶν
 L || 14 ση. εἰς — δημόσιον] ad fiscum et curiam ε || 17 εἰ
 δῆ] si vero etiam ε || 18 ἐνναούγκιον L (et sic infra) ||
 20 νομοθετημένοι] nov. XXXVIII c. 1 || 21 πάντες]
 omnibus modis (i. e. πάντως) ε || 23 αὐτῶν om. ε || 26 δια-
 δοχῆν] (eg. διαγωγῆν?) || 27 ἢ καὶ γεγραμμένος] ἢ καὶ
 om. ε || 31 ἐνεσθαι βουλευτῆν L || 33 ἢ] εἰ M || 34 οὐκ
 ἔχοι παῖδας L || 35 καθεστῶσιν 249, 9 || 36 τούτους M]
 αὐτοῦς L || 37 γε M] δὲ L

alios VT² || scribantur V || 5 fuerit R¹ || 7 post legitimis
 spatium vac. 10—12 lit. R || efficiuntur R || 11 ei vulg.]
 eis RVT || subcedant V || quod VT¹ || proprio filio est
 T || 12 ad] habere V || 13 quandoque del. R² || 14 et
 om. R¹ || curiam T¹ || 15 reliqua VT] reliquam R¹ reli-
 quam R² vulg. || quantumcumque T || 16 filios om. V || ac-
 cedant V² || 17 ei om. V || 18 quidem om. V || habeant al.]
 19 a nobis sancitum T vulg. || est om. R || in] ut V ||
 22 descendit V descendit R descendat T || simul V¹ ||
 25 vel ex] vel om. R¹ || 26 autem R¹ || noluerit R² nolunt
 R¹ || 28 curiae] in curiae V¹ || 29 fortu T¹ || 30 funcio-
 nis V || 35 autem om. R || cum add. Beck || 36 onere Beck]
 honore libri

1 etiam om. T || 4 scripserint R² || ipse om. R¹ || illos]

δεῖσθω (τοῦτο τὸ τῶν παλαιῶν νόμων) ἑτέρας προσ-
 θήκης μηδὲ τῆς ἐν ᾧ περιῖσαν ἐπιδόσεως, ἀλλ' αὐ-
 τόθεν γραφέντες, εἴ γε ἐλευθεροὶ καθ'εστῶσι, βουλευ-
 ται ἅμα καὶ κληρονόμοι γενέσθωσαν, καὶ ἐχέτωσαν
 καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς περιουσίας ἐπιδοῦναι. καθάπερ
 ἂν ὁ πατὴρ αὐτοῖς διανεύη. εἰ δὲ καὶ τὸ πῦν αὐτοῖς
 βουληθεῖ καταλιπεῖν, ἐπὶ πρῶξαι κάλλιον· πλὴν ἀλλὰ
 μὲρι τοῦ ἐπιδοῦναι πᾶντως αὐτοῖς καταλιμπανέτω,
 γινώσκον ὡς, κἄν αὐτοῖς καταλιπῶν ἔλαττον, ἀλλ' ἐκ
 τοῦ νόμου πάντως ἢ ἀνυπλήρωσις τῆς οὐσίας ἔσται. 10
 οἱ δὲ εἴπερ ἔλοιτο, βουλευταὶ γενέσθωσαν· εἰ δὲ τι-
 νες μὲν ἔλοιτο τινὲς δὲ παραίτησάντο, ἐπὶ τοῖς αἰ-
 ρουμένοις τὰ τῶν παραινούντων ἀρκεσθῶ μερῶν.
 εἰ δὲ ἅπαντες ἀπέπειθον, τηρικῶντα ὡς ἀπαιδίας οὐ-
 σης οὕτως ἐπὶ τῆν βουλήν ἐρχέσθω τὸ ἐπιδοῦναι 15
 ἅπαν. εἰ δὲ ὁ μὲν σιγήσῃ, πιδῶν δὲ αὐτῷ γνη-
 σίων οὐκ εἴη σπορά, τηρικῶντα τὸ μὲν νόμον μέρους
 ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀδικοῦ κληρονόμοις ἐρχέσθω, οἱ παῖ-
 δες δὲ οἱ νόθου, εἰ βούλωται ἑαυτοῖς ἐπιδοῦναι τῷ
 βουλευτηρίῳ, τοῦτο ποιέτωσαν καθάπερ ἂν ἐθέλη- 20
 σαιεν, εἴτε πάντες εἴτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ πάντως
 τὸ ἐπιδοῦναι τῆς περιουσίας εἰς τοὺς βουλευοντας
 ἢ τὸν βουλευοντα περιστήσεται. εἰ δὲ καὶ ἐκ δούλης
 σιτῶ τεχθέντες εἴεν, εἴ γε αὐτοῖς ἐλευθερώσῃεν τῶ
 περιῶν ἢ ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ ἐπιδοῦναι τούτους, καὶ οὕτω 25
 προσχεσθῶσαν καὶ ἐστῶσαν βουλευταὶ, καθάπερ ὁ
 διαθέμιος ἠβουλήθη ἢ καθάπερ ἢ αὐτῶν ἐπιθυμία
 πεποίηκεν· ἐπιδοῦντες γὰρ ἑαυτοῖς τῇ βουλῇ λήγονται
 καθάπερ εἴρηται τὸ ἐπιδοῦναι. πανταχῶν γὰρ βου- 30
 λόμηθα, κἄν εἰ διάδοιτο κἄν εἰ μὴ βουλευσάμενος
 ἀπέλοι, τοὺς εἰς τῆν βουλήν ἐρχομένους τὸ ἐπιδοῦναι
 λαμβάνειν. εἰ δὲ ἐλευθερώσῃεν μὲν μόνον οὐ
 μὴν ἐπιδοῦναι, οἱ δὲ καὶ οὕτω βούλωτο ἢ τις ἢ τινες
 ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν, κακίως τὸ ἐπι- 35
 δοῦναι τῷ βουλευοντι ἢ τοῖς βουλευομένοις κατὰ τῆν
 ἀντολίαν διδοῦσθω. εἰ δὲ μηδεὶς τῶν νόθων ἢ βου-
 ληθεῖ ἢ ἐπιδοῦναι, τηρικῶντα τὸ ἐπιδοῦναι ἢ βουλήν
 λαμβανέτω· ὅλον δὲ ὅτι συμπαρακολούθησει παντα-
 χου τὸ δημόσιον κατὰ τῆν περὶ τούτου τεθειμένην
 παρ' ἡμῶν διάταξιν. τὸ μὲν οὖν περὶ νόθων τῶν 40
 δια τῆς εἰς τῆν βουλήν παρόδου γινομένων γνησίων
 καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπιδοῦνται καὶ τῶν διαδο-
 χῶν ταύτη καθαρῶς ἡμῖν νενομοθετήσθω.

rum legum alia adiectione, neque oblatione dum
 superstites essent, sed ex hoc ipso scripti, si liberi
 sunt, curiales simul et heredes fiant et habeant et
 ipsi substantiae novem uncias, sicut pater eis distri-
 buerit. Sin autem etiam totum eis relinquere vo-
 luerit, adhuc faciet melius: verumtamen usque ad
 novem uncias omnino eis relinquit, sciens quia si
 reliquerit minus, a lege modis omnibus supplementum
 substantiae fiet. Illi vero si voluerint, curiales
 fiant; si vero aliqui quidem eligant aliqui vero re-
 futent, ad eos qui eligunt refutantium veniant por-
 tiones. Si vero omnes renuerint, tunc tamquam filiis
 non existentibus ita ad curiam veniant novem unciae
 omnes. Si vero ille quidem tacuerit, filiorum vero
 legitimorum ei non sit proles, tunc legitima quidem
 pars ad heredes ab intestato veniat, filii vero natu-
 rales, si voluerint semet ipsos offerre curiae, hoc
 faciant sicuti voluerint, sive omnes seu quidam ex
 eis, et modis omnibus novem unciae substantiae ad
 curiales aut curialem perveniant. Si vero etiam ex
 ancilla ei nati sunt, si eos manumiserit aut vivens
 aut in testamento (et) obtulerit eos. etiam sic suscipiantur
 et sint curiales, sicut testator voluit aut sicut eorum
 desiderium fecit: offerentes enim semet ipsos curiae
 percipiunt, sicuti dictum est, novem uncias. Undique
 enim volumus, vel si testetur vel si non facta volun-
 tate decesserit, eos qui ad curiam veniunt novem
 uncias accipere. Si vero manumiserit quidem solummodo
 non tamen obtulerit, at illi etiam sic volunt aut quidam
 ex eis ad curiam respicere, etiam tunc novem unciae
 curiam agenti aut agentibus secundum quantitatem
 dentur. Si vero nullus naturalium aut velit aut offeratur,
 tunc novem uncias curia percipiat: palam quippe est,
 quia simul sequitur ubique fisci secundum constitutionem
 de hoc a nobis positam. De naturalibus itaque qui per
 transitum ad curiam fiunt legitimi et de modo secundum
 quem offeruntur et successionibus haec a nobis pure sancita
 sint.

legibus erat) adiectione altera neve oblatione dum superstites erant facienda indigeat, sed protinus scripti, si modo liberi sunt, curiales simul et heredes fiant, habeantque ipsi quoque novem uncias substantiae, quemadmodum pater illis distribuerit. Quodsi vel totum assem iis relinquere voluerit, etiam melius faciet: certe usque ad novem uncias omnino iis relinquat sciatque, etiamsi iis minus reliquerit, at ex lege omnino substantiae iis supplementum fore. Illi vero siquidem acceperint, curiales fiant; sin eorum alii acceperint alii recusaverint, ad eos qui acceperint recusantium partes veniant. Si vero omnes repudiaverint, tunc proinde quasi liberi nulli adessent ad curiam omnes novem unciae pertineant. Quodsi ille quidem tacuerit, nec vero liberorum legitimorum ei proles sit, tunc pars legitima ad heredes ab intestato veniat, liberi vero naturales, si curiae se ipsi offerre velint, hoc faciant quemadmodum voluerint, sive omnes sive quidam eorum, atque omnino novem unciae substantiae ad curiales vel curialem revolventur. Quodsi etiam ex ancilla ei nati sint liberi, si quidem eos vel dum superstes erat vel in testamento manumiserit atque eosdem obtulerit, sic quoque recipiantur et sint curiales, quemadmodum testator voluit, vel quemadmodum ipsorum desiderium effectit: nam ubi se ipsi curiae obtulerunt, novem uncias, sicuti dictum est, accipient. Utique enim volumus, sive testatus sit sive voluntatem suam non professus decesserit, eos qui vel ad curiam veniant novem uncias accipere. Si vero eos manumiserit tantum nec vero obtulerit, atque illi vel unus vel nonnulli eorum ad curiam respicere velint, tum quoque novem unciae curiali vel curialibus pro portione virili dentur. Quodsi nemo ex naturalibus aut voluerit aut oblatum sit, tunc novem uncias curia accipiat; manifestum autem est fisci utique simul esse successurum secundum constitutionem a nobis latam. De naturalibus igitur iis qui per transitum ad curiam legitimi fiant et de modo quo offerantur deque successionibus ita a nobis dilucide sancitum esto.

1 * τὸ τῶν (idem corr. 249. 12) τῶν M ἐκ τῶν L || 4 ἅμα M | τὰ ἅμα L || 6 διαμείνη L^o | αὐτοῖς L^o (cf. 249. 17) om. M || 7 * πρῶξαι (cf. ε et adn. ad 249. 15) | πρῶξαι ML | 9 αὐτοῖς om. ε || ἀγκυραλλοῖς L || 12 * παρ-
 αἰτήσονται ML || 18 κληρονόμοις L || 19 ἐκδοῦναι vulg. male || 22 τοῖς βουλευταῖς l. || 24 αὐτῶν | αὐτοῖς L^o | 28 λή-
 ψεται L^o || 30 βουλευσάμενος L^o || 31 ἐρχομένους λαμβάνειν ἐπιδοῦναι L || 32 * ἐλευθερώσει (cf. ε) | ἐλευθερώ-
 σαι ML (cf. 250. 4) || 33 βούλωται L^o || 37 τις ἢ τινες | aut quidam ε || 36 εἰ | ἢ || 37 βουληθεῖ Halonander ε ε (cf. 250. 8) | βουληθεῖ L^o || 37 ἐπιδοῦναι L || 38 ὅλον δὲ | δῆλον δὲ || M^o in fine versus, δῆλον M^o || συμπαρακολούθησει L || 40 διάταξιν | videtur fuisse Cod. 10, 35, 4 (cf. 1, 3, 52 § 1) ||

41 τῆν om. L || 42 τοῦ om. L || διαδόχων L^o || 43 ταῦ-
 τα L^o ε

2 scripto V || 4 ei T || 5 si etiam aut V || voluerint V || 7 relinquatur T || 8 relinquerit RV || 9 si voluerint post curiales add. V^o, om. V^o || voluerit R || 10 aliquid V^o R^o || aliquid V^o || 12 renunt R || tunc om. T || 15 sint V || 18 voluerit R || 19 substantiae om. T || 21 sunt | sint R || 22 et add. Beck || 23 et sint | et si V^o sint V^o || voluerit T || 25 percipiunt sicut R || 27 fac. V^o || 28 accipere V^o || 29 quidem | eos quidem T^o || tantum RV || at | et T^o aut vulg. || 30 sic | si R^o sicut V || quidem V || 31 curam V^o || argenti R^o || 39 pure om. R || sunt RT^o

CAPUT VII.

Τριῶν δὲ ἑτέρων διατάξεων γραφειῶν Ζήνων μὲν ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως οὐ περὶ τῶν μελλόντων τι σχεδὸν νομοθετεῖ, ἀλλὰ περὶ τῶν τῆθ παρωχηκότων ἤν γεγραφῆθαι διὰ τοῦτο μόνον συνεχωρήσαμεν. ἵνα τοὺς ἐξ ἐκείνης ἰσῶς ὠφελουμένους τῆς διατάξεως διὰ τὸ κατεῖναι αὐτοὺς ἐκείθεν τὰς γονὰς μὴ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀποστερήσωμεν. ὡσπερ καὶ τὴν Ἀναστασίον τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τὴν τοὺς νόθους νιοποιεῖσθαι διδοῦσαν οὐκ ἐνοχλεῖν τοῦ λοιποῦ τοῖς ἡμετέροις ὑπὸ νόθους συγχωροῦμεν, πληρὴ ἐπὶ τούτῳ κείσθαι καὶ μόνον ἀφίμεν, ὥστε εἴ τις ὠφελείαν τιον ἐκείθεν ἀποκείται, ταύτην μὴ δῦσαι διὰ τῶν ἡμετέρων ἀναίρειν νόμον· δὲ γὰρ αἶε τινος ἐξέσχεεν ἀγαθοῦ, οὐ μὴν τὰ τῶν προὔπηγμένα διελύμην. τὴν γὰρ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς ἀποδεχόμεθα διάταξιν σωφρονῶν μὲν εἰσηγηθεῖσαν κοσμίως δὲ τειθεμένην, ἣτις τὰς νιοποιίας τὰς τῶν νόθων ἐκόλυσε πολὺν τὸ ἀτοπον ἐχούσας καὶ ἀδικικρίας ὡσπερ ἐπιήλυδας τινὰς τῆ γνησιότητι τοὺς νόθους ὑπαγούσας.

Tribus autem aliis constitutionibus scriptis Zeno quidem piae memoriae non de futuris aliquid paene sancivit, sed de iam praeteritis: quam scribi ideo solummodo permisimus, ut eos quibus illa forte constitutio prodest, quod descendat eorum exinde proles, non hac utilitate privaremus. Sicut etiam Anastasii piae memoriae, quae naturales adoptare contribuit, non esse inopportuna de cetero nostris subiectis permittimus, nisi ad hoc positam solummodo sinimus, ut si qua utilitas aliquibus inde reposita est, hanc non videamur per nostras amputare leges: oportet enim semper aliquid incohare bonum, non ea quae a quibusdam praeexistant destruere. Nostri enim patris approbamus constitutionem temperate quidem introductam et ornate positam, quae adoptiones naturalium prohibuit multam absurditatem habentes et indiscrete velut advenas quosdam legitimis naturales superintroducetes.

CAPUT VIII.

Ἐπίλοιποι τοίνυν εἰσὶν οἱ παρ' ἡμῶν ἐξευρεθέντες τρόποι, οὓς διελυσόμεθα, τὸ γνήσιον παμύχοντες τοῖς ἔμπροσθεν νόθοις. ἂν οὐδὲ περὶ τὴν διαδοχὴν ποιήσωμεν· ἀπαξ γὰρ αὐτοὺς ἀποτελέσαντες γνήσιους διδομεν ἔχειν καὶ τὰς διαδοχὰς ἐκείνας, αἵ οἱ ἐξ ἀρχῆς ἐν γνήσιος τελευτάντες ἔχουσιν. Εἴ τις τοίνυν προικῶα γράψῃ πρὸς ἐλευθέρων τὴν ἀρχὴν ἢ καὶ ἀπελευθέρων γυναῖκα, ἥπερ ὅλος ἔξῃσι συνοικεῖν, ἐν παλλακῆς σχήματι συνούσαν αὐτῷ, ἢ νομίμων παίδων ἤδη πατὴρ καθεστὼς ἢ καὶ παίδων οὐ γενόμενος τοιούτων πατὴρ, γνήσιον εἶναι τὸν γάμον καὶ τοὺς παῖδας τοὺς τε προειληφότες τοὺς τε κνοφορομένους γνήσιους αὐτῷ καθεστάναι θεσπίζομεν. καὶ κἂν εἰ μὴ γένοιτο μετὰ ταῦτα παῖδες αὐτῷ, ἢ καὶ γενόμενοι τελευτήσαιν, οὐδὲν ἦττον ἢ προτέρα γονὴ γνήσια καθέστηκεν. ἢ γὰρ περὶ τοὺς οὕτω γενομένους παῖδας αὐτῷ διάθεσις, ἣτις αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ προικῶον οὐμβόλαιον ἀνθρώπιον, αὐτῆ δίδωκε καὶ

Reliqui igitur sunt modi qui a nobis inventi sunt, quos percurremus, legitimum ius praebentes eis qui erant primitus naturales. Circa quorum successionem non laborabimus: semel enim eos efficientes legitimis damus habere etiam successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt. Si quis igitur dotalia scripserit ad liberam in principio sive libertam mulierem, cui omnino licet copulari in concubinae schemate sibi, aut legitimorum filiorum iam pater existens aut etiam filiorum non talium pater, legitimas esse nuptias et filios vel praecedentes vel conceptos legitimis ei esse sancimus. Et licet non nascantur postea filii ei, aut etiam nati moriantur, nihilominus prior soboles legitima consistit. Affectus enim circa filios ita ei procedentes, qui eum etiam ad dotale provocavit instrumentum, ipse dedit se-

c. VIII (25 Εἴ τις δὲ προικῶα) legitur in B 28, 4, 48 (— 32 Θεσπίζομεν in B¹ Γ 1, 10 p. 145 Zach.)

VII. Tribus autem aliis constitutionibus scriptis Zeno quidem piae memoriae nihil fere de rebus futuris, sed de iam praeteritis sancit: quam propterea tantum inscribi passi sumus, ne eos qui fortasse ex illa constitutione utilitatem percepturi essent, quia inde iis proles descenderent, hac utilitate privaremus. Quomodo Anastasii piae memoriae constitutionem, quae naturales adoptare permittit, non magis patimur in posterum subiectos nostros molestia afficere, verum ideo tantum eam positam esse sinimus, ne si quae inde utilitas aliquibus suppediat, eam per leges nostras auferre videamur: decet enim semper boni alicuius auctorem esse, neque vero quae in aliquos antea collata erant perimere. Nam patris nostri constitutionem amplectimur et sapienter introductam et opportune positam, quae adoptiones naturalium prohibuit plurimum absurditatis habentes atque sine discrimine naturales tamquam advenas quosdam iuri legitimorum subiectes.

VIII. Restant igitur modi a nobis excogitati, quos iam persequemur, qui ius legitimorum iis qui prius naturales erant praebent. Quorum ne de successione quidem laborabimus: semel enim legitimis factis concedimus etiam ut successione illas habeant, quas habent qui ab initio in legitimorum numero sunt. Si quis igitur cum muliere ab initio libera vel etiam libertina, cui quidem omnino matrimonio iungi licet, quam concubinae loco coniunctam sibi habebat, dotalia instrumenta conscripserit, sive legitimorum liberorum iam pater extiterit sive eiusmodi liberorum non sit pater, legitimum esse matrimonium atque liberos et quos ante suscepit et qui in utero sunt legitimis ei esse sancimus. Et licet postea liberi ei non nascantur, vel etiam nati moriantur, nihilominus prior proles legitima extitit. Affectus enim eius erga liberos ita ei natos, qui ipsum ad dotale instrumentum conficiendum excitavit, idem etiam secundis liberis

1 Τριῶν — διατάξεων] Cod. 5, 27, 5. 6. 7 || 4 ἂν γεγραφῆθαι M ἂν γεγράψθαι L¹ ἢν ἀναγεγραφῆθαι L² || 5 ἐκείνους L¹ || 7 ἀποστερήσωμεν L¹ || 9 τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ νόθους L || 11 ἐβρίμεν Zachariae || 18 ἐπιήλυδας] προσελύτους s. v. L² || 23 ποιήσωμεν L¹ τελευτάντες L || 27 ἔξῃσιν ὅλως B¹ || 28 παλλακῆς σχήματι L || συνούσαν om. ε || αὐτῷ L² || 29 καθεστὼς] γεγονὼς B¹ v. l. || 37 αὐτῆ] ipse (i. e. αὐτῆ) ε || καὶ om. ε

aliquibus inde posita V² || 11 uideantur V¹ || 12 aliquid V vulg.] aliquid RT' || non] et non T' || 13 ea quae] enim semper (semper del. R²) ea R¹ || praeexistunt vulg. || destitueret R' || 14 appropriamus T¹ || temperare T' temptare R¹ || 15 quae] quem R¹ || 16 multatam V || 20 igitur] uero V² T uero igitur R || 22 successione V || 23 nos V² || laborauimus libri, corr. vulg. || 24 legitimus om. R¹ || 25 hij] hii R filii T' || 26 princio R || libertam R V' ad libertam T vulg. || 27 omni V¹ || 28 leg. schemata (sociata) sibi? (cf. 442, 17) || 29 * filiorum non talium pater] filiorum naturalium pater RT vulg. pater filiorum naturalium V || 30 vel praecedentes] vel om. V || 32 ei aut etiam] ei aut (autem R¹) etiam ei RT etiam aut ei V || 33 consistere s T || 34 procedens libri, corr. Beck || 35 secundis om. T¹

2 de futuris] defunctis V¹ || * paene] plene libri || 3 iam de V || praeteritis] p̄tis T' || 5 quod] eo quod T² || 6 priuaremur T¹ || 7 pie] proprie V¹ || adoperare R¹ || 8 oportuna V² || 9 positam om. R || scimus R sinimus V¹ sinimus T¹ sinimus T² || 10 a quibus in re posita V¹

τοῖς δευτέρους παιδὶν ἀφορμὴν τῆς ὑστερον γνησιότητος· ὥστε ἀποποιῆν τὴν ἀγαθὴν πρόφασιν, ἣν οἱ μετὰ ταῦτα παῖδες ἐξέφθον ἐκ τῶν προτέμων λαβόντες, ταύτην μὴ καὶ τοῖς ἐμπροσθεν τὸ γνήσιόν τε ἅμα καὶ ἀνομοκράτητον περὶ τὰς τῶν πατέμων δοῦναι διαδοχάς· πρόδηλον ὅν, ὡς οἱ μὲν νεώτεροι παῖδες ἐκ τοῦ νόμου γενοῦσαι γνήσιοι τοῦ τῶν προκίων οἰσχυρομένον, τὸ δὲ δὴ προκίων αὐτὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πρόφασιν ἐκ τῆς ἐμπροσθεν ἔσχεν οἰκειότητος, ὥστε μίαν ἀμφοτέρων ἰποψησάμεθα τάξιν, καὶ τὰς ἐφῆξς συκοφαντίας διὰ πλειόνων ἀνεῖλονεν διατάξαι, ἐκεῖνο φήσαντες, ὡς κἂν εἰ μὴ παιδοποιήσειεν ὑστερον ὁ πατήρ, προκίω δὲ ὅμως τοῦτο συμβολαίαι, καὶ οὕτως οὐδὲν ἦπτον γνησιότητος ἐξέει τὸν παῖδας. τοῦ γενέσθαι μὲν γὰρ αὐτῶν παῖδας ἐτέροισι τύχη τις ἴσως τὴν ἐξουσίαν τε καὶ τὴν ἀδειαν ἔχεν, ὡς περὶ καὶ γενομένων ἀφελέσθαι, τὴν δὲ τῆς διαδόσεως ἀποδείξιν τὴν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένοις (φραμὲν δὲ πρὸ τῶν προκίων συμβολαίων) παρασχυῶσαν τὴν εὐγενεῖαν οὐδὲν ἦν τοιοῦτον ὑπερ ἀν ἀφελέσθαι παντελῶς 1 ἢ δύνατο. καὶ ἐτι μᾶλλον ἐξ εὐλόγων τοῦτο προστέθειται λογισμῶν, ὡς εἰ πρὸ τῶν προκίων ἐκνομοκράτει μὲν ὁ παῖς, ἐτέχθη δὲ μετὰ τῶν προκίων, βροθὸς ἐναντὶ γίνεται ὁ γὰρ καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν ὀνικίμενος. καὶ τις ἦν καὶ κανονικὸς ἐξείρη- 25 ται λόγος ἄριστα ὑψηροῦμενος τὰ περὶ τῆς τῶν τικτομένων καταστάσεως. στασιαζόμενον γὰρ, πότερον δεῖ τῆς συλλήψεως ἢ τῆς τῆς γεννήσεως προσέχειν καιρῶν, διανομοθετήσαμεν, ὥστε μὴ τὸν καιρὸν τῆς συλλήψεως, ἀλλὰ τὸν τὸν τοκετοῦ σκοπεῖσθαι διὰ τὸ τῶν 30 παίδων συμφέρον· ὡς εἰ γε συμβαίη τοιαύτας τινὰς ἐπινοηθῆναι περιπετείας θεμάτων, ἐν οἷς λωσιτελέστερός ἐστιν ὁ τῆς συλλήψεως καιρὸς παρὰ τὸν τοῦ τοκετοῦ χρόνον, ἐκεῖνον κρατεῖν μᾶλλον παρεκλευσάμεθα ὡς συμφορώτερος τῆ τεχθέντι γενήσεται. 35

CAPUT IX.

Κακίον μόνον παρ' ἡμῶν νενομοθετήται, ἵνα εἰ τις βούλοιο γησίαν τὴν ἐναντὶ καταστήσαι γοῆν, οὐκ εὐποροῖθι δὲ γαμετῆς τῆς τῶν τοιοῦτων παίδων μητρὸς, ἢ τοὺς μὲν παῖδας ὑπεραγαπῶν, τὰ δὲ τῆς

cundis filiis occasionem, qui postea nati sunt. legitimi iuris. Quapropter absurdum erat benignam occasionem, quam posteri filii invenerunt ex prioribus sumentes, eam non etiam prioribus legitimum ius 5 simul et sine calumnia circa patrum dare successiones: palam enim est quia iuniores filii ex lege facti sunt sui, hoc initium dotalibus praebentibus. Quapropter unum amborum fecimus ordinem et de cetero calumnias plurimis abstulimus constitutionibus, illud dicentes, ut vel si non habuerit filios postea pater, dotalia tamen exposuerit instrumenta, etiam sic nihilominus suos habeat filios. Ut enim nascerentur ei filii alii, casus quidam forte potestatem et licentiam habuit, sicut etiam natos auferre, affectionis vero probationem quae in prioribus fuit natis (hoc est aucte dotalia instrumenta) praebentem legitimum ius nihil tale fuit quod auferre omnino potuerit.

1 Insuper etiam ex rationabilibus hoc adiectum est causis, quia si ante dotalia conceptus quidem est filius, natus autem post dotalia, auxiliator sui fit, qui etiam prioribus hoc facere potuit. Et quaedam a nobis adinventae sunt ratio regularis optime narrans de ordine nascentium. Cum enim dubitetur, utrum oporteat conceptus an partus respici tempus, sancimus ut non tempus conceptus, sed partus inspicatur propter filiorum utilitatem: si vero contingerit tales aliquas excogitare circumstantias casuum, in quibus utilis est conceptionis tempus quam partus tempus, illud valere magis praecipimus quod utilis sit nascenti.

Illud tamen a nobis sancitum est, ut si quis voluerit legitimam suam facere sobolem et non habuerit uxorem talium filiorum matrem, aut filios quidem valde diligat, mulier autem non sine peccato sit

copiam dedit legitimorum iuris postea acquirendi: unde absurdum esset bonam occasionem, quam liberi postea nati invenerunt a prioribus acceptam, eandem non prioribus quoque legitimorum ius simul praestare omnique eos calumnia in patrum successione liberare; cum manifestum sit posterioribus liberis ex lege legitimis esse factos, quae dotalia instrumentum vereatur, ipsorum vero dotalia instrumentum initium et causam ex priore consuetudine habuisse. Quapropter unum utrorumque effecimus ordinem, et calumnias deinceps ortas per plures constitutiones sustulimus, qui illud diximus patrem etiam si postea liberos non suscepit, at si dotalia instrumenta fecerit, nihilominus sic quoque legitimis filios habiturum esse. Nam ut alii ei nascerentur filii, ad fortunae fere potestatem et arbitrium pertinebat, quemadmodum etiam ut nati eriperentur, affectus vero probationem, quae antea natis (dicimus ante dotalia 1 instrumenta) ingenuitatem praeiuit, nihil erat quod eripere omnino posset. Ac magis etiam iustis ex causis illud adiectum est, filium si ante dotalia instrumenta quidem conceptus, post dotalia vero natus sit, sibi ipsam auxilio esse, quippe qui iis quoque qui ante eum nati sunt hoc praestare possit. Atque est nobis etiam ratio quaedam instar regulae inventa, quae ea quae ad statum nascentium pertinent optime explicat. Cum enim dubitaretur, utrum conceptionis an partus tempus respiciendum esset, sancimus non tempus conceptionis, sed partus esse spectandum propter utilitatem liberorum: quemadmodum si qui forte eiusmodi rerum casus excogitaverit, in quibus tempus conceptionis utilis sit quam partus tempus, illud potius valere praecipimus quod nato opportunius futurum sit.

IX. Verum illud quoque a nobis sancitum est, ut si quis legitimam reddere velit sobolem suam, neque vero uxorem habeat eiusmodi filiorum matrem, sive liberos quidem valde diligat, mulier autem res

1 τῆς ὑστερον] qui postea nati sunt (i. e. τοῖς ὑστερον) ε || 5 τε ἅμα] τε ἅμα τε B¹ || συκοφαντήτων L¹ || 7 τοῦ τῶν προκίων — 9 οἰκειότητος] hoc initium dotalibus praebentibus ε || 8 αὐτῶ M¹ αὐτὸς L¹ αὐτῶ B¹ || 9 ἔσχεν ἐκ τῆς ἐμπροσθεν L¹ || 11 διατάξαι] nov. XII c. 4. XIX. LXXXIV c. 1. 2 || 12 φήσαντος L¹ || κἂν LB¹ || οὐκ ἂν M¹ || 13 τοῦτο cum Scringero vulg. (B¹) || 16 τε om. B¹ || 18 γενομένην L¹ || δὲ δὴ B¹ δὲ τὴν L¹ || 21 προστίθειαι B¹ || 23 ἐτάθη L¹ || 27 στασιαζόμενον M¹ || στασιαζόμενον LB¹ || στασιαζόμενον (ultimum o in ras.) B¹ || 28 γενέσεως L¹ || 29 διανομοθετήσαμεν] δεῖν ἐνομοθετήσαμεν B¹ (δεσθεσμοθετήσαμεν Zachariae). Constitutio non est ut || 30 τὸν om L¹ || 31 οἱ εἰ γε] si vero ε || 33 τῆς τῆ L¹ || 34 ἐκείνον B¹ || 35 συμφορώτερος libri, corr. Scringero || 37 καταστήσει L¹ καταστήσει L²

1 legitimus V¹ || 2 erat] est T¹ || 4 etiam del. R² || 5 dare om. T¹ || 7 praesentibus R¹ || 10 illud] ut illud T¹ || 11 tantum RV¹ || 12 sic] si T¹ || 13 quidam Toulg.] quidem RV¹ || 14 auferre VT¹ || actionis V¹ || 15 probatione V² || 16 hec V¹ || praebente T¹ || 17 fuerit R² || offerre (auferre V²) omnino V¹ omnino offerre T¹ || 21 super RT¹ || rationalibus VT¹ || rationalibus R vulg. || 22 quia si] quas RV¹ || 23 dotalia auxilia auxiliator V¹ || fit] sit T² fuit? T¹ || 24 prioribus] constitutionibus add. T² || 25 inuenta V¹ || 26 dubitenter T¹ || 27 concept. V¹ concepti V² T¹ || an om. V¹ RT¹ || partum V¹ || 28 leg. sancimus? || ut] itaque ut V¹ || 29 contingerit R¹ || 30 excogitavit vulg. || 31 contemptiois R¹ || tempus] est tempus R¹ || 32 tempus del. R² || 33 nascens... V¹ || 36 tantum RV¹ || ut (a corr. V²) nobis sancitum est scr. V² in ras. || 37 legitimus sus facere soboles V¹ || 39 diligit V¹

γυναϊκός οὐκ ἀναμάρτητα πρὸς αὐτὸν εἶη οἷδὲ ἀξίαν
 αὐτὴν ἡγοῖτο νομίμου τινὸς ὀνόματος, καὶ διὰ τοῦτο
 τελευτησάσης τῆς γυναϊκός [ἴχουν τῆς γαμετῆς] ἢ γνη-
 σιότητος οὐκ ἀξίας πρὸς τὸ συνοικεῖν νομιζομένης, ἢ
 καὶ τοῦ πράγματος ἐπὶ τῶν παίδων κακουχομένου
 καὶ ἐξεπιτήδες τῆς γυναϊκός ἀποκρυπτομένης ἢ παρὰ
 τῶν παίδων ἢ ἄλλως ἴσως ἐπιτορίας αὐτῆς συμβάσης
 τινός, ἵνα ἢ τῆ γνησιότητι τὴν ἡρώσιν ὁ πατήρ καὶ
 ἐπικαρτίαν προτελευτησάσης τῆς μητρὸς ὡς παρὰ
 ὑπεξουσίαν τῶν παίδων ἔχοι· εἴ τις οὖν παῖδας γνη-
 σίους οὐκ ἔχων νόθους δὲ μόνον, αὐτοὺς μὲν γνησίους
 ποίησασθαι βουληθεῖη, τὴν γυναῖκα δὲ οὐκ ἔχοι παν-
 τελῶς, ἢ ἔχοι μὲν οὐ μὴν ἀναμάρτητον ἢ οὐ φαινο-
 μενῆν, ἢ ἄλλως προικῶν συμβολαίων ποιήσεως ἐυ-
 πορίαν οὐκ ἔχοι (τί γὰρ ὅτι πρὸς ἱερωσύνην ἄτερος
 αὐτῶν ἀνῆλθε), διδομεν αὐτῶν παρορησίαν (τοῦτο ὅπερ
 καὶ ἐμπροσθεν ἐπράξιμεν) πρὸς γνησιότητα τοὺς παῖ-
 δας ἀγαγεῖν τοὺς νόθους, γνησίων καθάπερ ἐφθρη-
 μεν εἰπόντες οὐκ ὄντων, διὰ τίνος τοιαύτης ὁδοῦ.
 ὅπερ γὰρ εἴαι τόποι τοὺς οἰκέτας εἰς ἐλευθερίαν τα 20
 ἅμα καὶ εὐγένειαν ἄγοντες καὶ ἀποδιδόντες τῇ φύ-
 σει, οὕτως εἴπερ ὁ πατήρ οὐκ εὐποροῖ γνησίας γο-
 νίης, βούλοιο δὲ αὐτοὺς ἀποκαταστήσαι τῇ φύσει καὶ
 τῇ ἀνωθεν εὐγενείᾳ, εἴ γε ἐξ ἐλευθέρως αὐτῶ γέ-
 νοιντο, καὶ γνησίους τὸ λοιπὸν καὶ ὑπεξουσίους ἔχειν, 25
 τοῦτο πραττέτω δι' ἡμετέρας ἀντιγραφῆς. οὐδὲ γὰρ
 δὴ τὴν ἀρχὴν, ὅτε ἡ φύσις τοῖς ἀνθρώποις διεθεσμο-
 θῆται μόνη, πρὶν τοὺς γραπτῶς εἰσφορτῆσαι νόμους,
 ἦν τις διαφορά νόθον τε καὶ γνησίον, ἀλλὰ τοῖς πρώ-
 τοις γονεῦσιν οἱ πρώτοι παῖδες, καθάπερ ἀρχόμενοι 30
 τοῦ παρόντος ἔφαμεν νόμου, ἅμα τῇ προσῶν γεγό-
 νασι γνήσιοι· καὶ ὥπερ ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων ἡ μὲν
 φύσις πεποιήκεν ἐλευθέρους ἀπαντας, οἱ πόλεμοι δὲ
 τὴν δουλείαν ἐξέθρον, οὕτω κἀνταῦθα ἡ μὲν φύσις
 γνησίας προήγαγε τὰς γονάς, ἢ δὲ εἰς ἐπιθυμίαν ἐκ- 35
 τροπῆ τὸ νόθον αὐταῖς προσαναμάξατο. ὥστε ὁμοίων
 τῶν παθῶν γενομένων δεῖ καὶ τὴν θεραπείαν ἐκ τῶν
 ἴσων ἐξενεργῆσαι, τὴν μὲν παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν τὴν
 1 δὲ ὑφ' ἡμῶν. Ἔστω τοίνυν ἀδεῖα καὶ πατρὶ ἐπὶ
 τῶν εἰρημένων θεμάτων τὴν μητέρα ἐπὶ τοῦ προτέ- 40
 ρον σχήματος καταλιμπάνοντι δέησιν ἐπιδοῦναι τῇ

apud eum neque digna sit quolibet legitimo nomine,
 et propterea aut moriente muliere aut legitimo iure
 non digna in matrimonio putanda, aut causa a filiis
 maligne tractata aut ex studio muliere celata aut a
 5 filiis aut aliter forte ei divitiis accedentibus, ne iure
 legitimorum usum pater et fructum defuncta matre
 tamquam sub potestate filii constitutus habeat: si
 quis ergo filios legitimos non habens, sed tantum-
 modo naturales, ipsos quidem legitimos facere vo-
 10 luerit, mulierem vero in promptu non habeat omnino,
 aut habeat quidem non tamen sine peccato, vel si
 non appareat, aut aliter dotalium instrumentorum
 non habeat facultatem (quid enim si ad sacerdotium
 alter eorum ascendit?), damus ei fiduciam (hoc
 quod dudum gessimus) ad legitimum ius filios edu-
 cendos naturales, legitimis sicuti praediximus non ex-
 istentibus, per quamdam huiusmodi viam. Sicut enim
 sunt modi qui servos ad libertatem simul et ad inge-
 nuitatem deducunt et naturae restitunt, ita si
 pater non habuerit legitimam prolem et voluerit eos
 restituere naturae et antiquae ingenuitati, sive ex
 ingenua ei nascantur, et legitimos de cetero et sub
 potestate habere, hoc agat per nostrum rescriptum.
 Non enim fuit principio, quando natura hominibus
 sanciebatur sola, antequam scriptae procederent leges,
 quaedam differentia naturalis atque legitimi, sed primi
 parentibus primi filii, sicut incobantes praesen-
 tem diximus legem, ipso processu nati legitimi sunt.
 Et sicut in liberis natura quidem fecit liberos om-
 nes, bella vero servitutem adinvenerunt, sic etiam
 hic nobis natura legitimas protulit soboles, ad con-
 cupiscentiam vero facta conversio naturale ius eis
 inseruit. Quapropter similibus passionibus exortis
 convenit curam ex aequalibus inveniri, aliam quidem
 a prioribus nostris aliam vero a nobis.

1 Sit igitur licentia patri in praedictis casibus ma-
 trem in priori schemate relinquenti imperio preces

c. IX (438, 10 εἴ τις οὖν) X. XI § 1.2 (439,35 — 440, 11) magna ex parte repetita sunt ex nov. LXXIV c. 1—3

adversus eum probro non omnino careant, neque eam legitimo nomine ullo dignam existimet, ideoque
 mortua muliere (uxore nimirum) vel legitimo iure per convivium digna non habita, vel etiam re a liberis
 improbe tractata et muliere de industria occultata, cum aut per filios aut aliunde fortasse opes quaedam
 ei obvenierint, ne iure legitimorum pater ususfructum praemortua matre tamquam a liberis in potestate
 constitutus habeat: si quis igitur legitimis liberis non habens, sed naturales tantum, eos quidem legitimos
 facere velit, mulierem autem omnino non habeat, vel habeat quidem sed quae probro non careat vel quae
 non appareat, vel alio modo dotalium instrumentorum faciendorum copiam non habeat (quid enim si alter-
 iter eorum ad sacerdotium pervenit?), licentiam ei damus (id quod prius quoque egimus) ad ius legitimorum
 naturales filios, legitimis uti supra diximus non extantibus, per huiusmodi viam ducendi. Sicuti enim
 modi sunt quibus servi ad libertatem simul et ingenuitatem ducantur atque naturae reddantur, ita pater
 si quidem legitimae subolis copiam non habeat, illos autem natalibus et antiquae ingenuitati restituere
 velit, si modo ex libera ei nati sint, et legitimos in posterum et sub potestate habere, hoc per rescriptum
 nostrum agat. Neque enim in principio, cum natura hominibus sola leges daret, antequam scriptae leges
 inducerentur, differentia erat ulla inter naturalem et legitimum, sed primis parentibus primi liberi (quem-
 admodum initio praesentis legis diximus) simulac progeuli sunt, legitimi exiterunt; et quomodo in liberis
 hominibus natura quidem omnes fecit liberos, bella autem servitutem protulerunt, ita hic quoque natura
 quidem legitimam produxit subolem, conversio autem ad libidinem naturalium notam iis impressit. Ita-
 que cum similes affectus facti sint, remedium quoque ex similibus excogitari par erat, alterum a decesso-
 1 ribus nostris alterum a nobis. Licet igitur patri in supra dictis casibus matre in priori statu re-

1 ἀξίαν αὐτὴν ἡγοῖτο] digna sit ε || 2 νομίμου om. L^a || 3 * τῆς γυναϊκός ἴχουν τῆς γαμετῆς M, τῆς γαμε- τῆς L muliere ε || 5 καὶ om. ε || 6 καὶ] aut ε || 7 ἴσης L || 9 παρὰ om. ε || 10 εἴ τις οὖν M[ε] Ἐξεπιζόμεν εἴ τις L || 11 μὴν L || 12 οὐκ ἔχοι] in promptu non habeat ε || 15 ἱερωσύνης L || ἄτερος ML¹ || ὁ ἄτερος L² || 16 ὅπερ καὶ om. M in lac. 5 [lit.] || 17 ἐμπροσθεν] nov. LXXIV || 23 ἀποκαταστήσαι M¹ ἀποκαταστήσαι M in marg., L || 24 εἴ γε] sive (i. e. εἴτε) ε || 30 καθάπερ om. M || 34 ἡ μὲν] nobis (i. e. ἡμῶν) ε || 37 καὶ om. ε

9 legitimos non habens facere R^a || volunt T || 10 im promptum VT || habet V || 11 tantum RV || peccato cel. cato — 14 hoc quod du] scr. R² in ras. 2 versuum || si om. V || 12 non habeat apparet T^a || 14 *ascendet R ascenderet V ascendat T vulg. || fiduciam] licentiam fidu- tiam T^a || 15 ad] et V || legitimum T¹ || ducere R || 16 nat- uralis, corr. natura V || sicut RT || 18 modi sunt V || 19 restituere ••• T¹ rescitunt R¹ || 20 eos om. V || 21 na- ture restituere V || 24 omnibus RV || 26 natalis V || 28 nati om. V || 30 adinvenerunt V¹ || 31 protulit om. R¹ || 32 factam R¹ || conuersatio T¹ || naturalis R¹ || ei V || 34 ex quilibet inuenti T ex equalibet conueniri V || alia R¹ || 35 alia R¹

3 causa] eam V¹ || a om. RT || 4 retractata R || nut ex] et ex Beck || 5 alteri V || ei] ex V || 8 legitimos filios V ||

βασίλειά τοῦτο λέγουσαν, ὡς βούλεται τοὺς νόθους αὐτοῦ παῖδας ἀποκαταστήσαι τῇ φύσει καὶ τῇ ἀνωθεν εὐγενείᾳ τε καὶ γησιότητι, ὥστε ὑπεξουσίους αὐτῷ καθεστάναι μηδὲν τῶν νομίμων παίδων διαλλάττοντας· καὶ τοῦτον γινόμενον τὸ ἐντεῦθεν τοὺς παῖδας ἀπολαύειν τῆς τοιαύτης βοήθειας. ἐπὶ γὰρ δὴ τοῦτω τῷ τρόπῳ πάσαι τὰς τοιαύτας τῆς φύσεως ἐκβάσεις τε καὶ ἐπινοίας ἐπὶ τῶν νομίμων οὐκ ἔχοντων παῖδας θεραπεύομεν, οὕτω συντόμῳ συμμαχῶ τσαύτην ὁρμὴν ἐπανορθούμενοι φύσεως.

10

CAPUT X.

Εἰ μένοιτε ὁ μόνων φυσικῶν παίδων πατὴρ διὰ τινος τύχης περιστάσεις οὐκ ἰσχύσει τοῦτο πράξει, τελευτῶν δὲ ἐπὶ τινος τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων θεμάτων γράψει διαθήκην, βουλόμενος αὐτῷ γησιῶν εἶναι τοὺς παῖδας διαδόχους, καὶ τοῦτον δίδομεν αὐτῷ 15 παρησίαν· δεομένων μάλιστα καὶ οὕτω τῶν παίδων μετὰ τελευτῆν τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦτο διδασκόντων καὶ δεικνόντων τὰς τοῦ πατρὸς διαθήκας, καὶ κληρονομοῦντων κατὰ τὸν νόμον· καὶ τοῦτο δῶρον ἔχουσιν πατρός τε καὶ βασιλείας, ταυτὸν δὲ ἔστιν εἰ- 20 πὴν φύσεως τε καὶ νόμου.

CAPUT XI.

Καθόλου δὲ ἐφ' ἀπάντων τῶν διὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων τρόπων ἀγομένων εἰς γησιότητα τότε ταῦτα κρατεῖν βουλόμεθα, ἤνικα καὶ οἱ παῖδες τοῖς στέροισιν. εἰ γὰρ λίαν τὰς ὑπεξουσιότητας 25 ἀκόντων τῶν παίδων οὐκ ἐπειμὴν ἔστι τοῖς πατράσι, πολλῶν μᾶλλον τὸ εἰς ὑπεξουσιότητα φέρειν ἀκόντα τὸν παῖδα καὶ μὴ βουλόμενον, εἴτε διὰ τῆς εἰς βουλὴν ἐπίδοσεως εἴτε διὰ τῆς τῶν προικῶν συμβολαίων ποιήσεως εἴτε δι' ἑτέρας οἰαδῆπote μη- 30 χυρῆς, ἴσως καὶ τύχην δεδιότα πατρός, οὐ δίκαιον οὐδὲ βασιλείας τε καὶ νομοθεσίας τίθεμεν ἴδιον.

1 Εἰ δὲ πλείονον ὄντων τῶν παίδων οἱ μὲν ἔλοιτο οἱ δὲ παραιτήσαντο, τοὺς ἐλομένους γίνεσθαι γησιῶν, τῶν ἄλλων ἐν τῇ νοθείᾳ μενόντων. καὶ ταῦτα 35 φημεν οὐδένα τῶν ἐμπροσθεν νομίμων ἀναρροῦντες τρόπων, ἀλλὰ καὶ τοῦτον προστιθέμετες τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὧν ἐκείνους λαβεῖν οὐκ ἔστιν. ὅλως γὰρ γησιῶν

offerre hoc declarantes, quia vult naturales suos filios restituere naturae et antiquae ingenuitati et iuri legitimo, ut sub potestate eius consistant nihil a legitimis filii differentes; quo facto ex hoc filios 5 frui huiusmodi adiutorio. Uno namque hoc modo omnes huiusmodi naturae digressiones et opinionones in his qui legitimos non habent filios curamus, sic brevi solacio tantum impetum naturae corrigentes.

Si vero is qui solummodo naturalium filiorum est pater per quosdam fortuitos casus non valuerit hoc agere, moriens autem sub quodam praedictorum casuum scriperit testamentum, volens sibi legitimos esse filios successores, et in hoc damus ei fiduciam: supplicantibus tamen etiam sic filiis post mortem patris, et hoc docentibus et ostendentibus patris testa- 10 menta, et heredibus existentibus secundum legem, hocque donum habeant patris et principis, idem est dicere naturae simul et legis.

Generaliter autem in omnibus qui per praedictos modos deducuntur ad legitimum ius tunc haec volumus obtinere, dum et filii hoc ratum habuerint. Nam si solvere ius potestatis invitis filiis non permissum est patribus, multo magis sub potestate redigere invitum filium et nolentem, sive per oblationem ad curiam sive per instrumentorum celebrationem sive per aliam quamlibet machinationem, tamquam sortem metuentem paternam, iustum non est neque imperii et legislationis ponimus proprium.

1 Si vero plurimis existentibus filiis alii quidem eligant alii respuant, hi qui volunt legitimi fieri, aliis in iure naturali manentibus. Et haec dicimus nullum priorum legitimum perimentes modum, sed hunc adicientes aliis in quibus illos accipere non licet. Omnino enim legitimis existentibus, deinde

licita imperatori preces offerre, quae hoc dicant velle se naturales suos liberos natalibus et pristinae ingenuitati et legitimum iuri restituere, ut sub potestate sua sint neve quicquam a legitimis liberis differant: et hoc facto liberi dehinc tali auxilio fruantur. Uno enim hoc modo omnes eiusmodi naturae lapsus et inventiones in iis qui legitimos liberos non habent sanabimus, cum tam exiguo subsidio tantum impetum naturae corrigamus.

X. Si vero pater naturalium tantum liberorum propter fortuitas quasdam necessitates hoc facere non valeat, moriens autem de uno ex casibus supra dictis testamentum fecerit, volens liberos sibi legitimos esse successores, huius quoque rei licentiam ei damus: ut tamen sic quoque liberi post mortem patris supplicent et hoc doceant et patris testamentum ostendant, et heredes existant secundum legem, atque hoc donum habeant et patris et imperatoris, vel quod idem est et naturae et legis.

XI. Omnino autem in omnibus qui per supra dictos modos ad ius legitimum adducuntur tum demum haec valere volumus, ubi liberi quoque ea rata habeant. Nam si potestatem solvere invitis liberis non est permissum patribus, multo magis filium invitum et nolentem sub potestatem redigere, sive per oblationem in curiam sive per confectionem dotalium instrumentorum sive per alium quicumque modum, cum forte etiam paternam conditionem metuat, neque iustum neque imperatoris aut legislationis proprium 1 ducimus. Si vero plures sint liberi et eorum alii voluerint alii recusaverint, ii qui voluerint legitimi fiant, cum ceteri in naturalium conditione maneant. Atque haec dicimus nullum ex prioribus legitimis modis tollentes, immo hunc addentes reliquis, ubi illos adhibere non licet. Utiqve enim si legitimi

2 αὐτοῦ ML || leg. ἀποκαταστήσαι (cf. ε et 373, 10) ? || 9 θεραπεύομεν 373, 19 || 14 αὐτῷ (αὐτῷ L¹) Lε || οὕτως M (cf. 373, 25) || 15 τοῦτο L^a || 17 μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτῆν L || 19 κατὰ τὸν νόμον om. L || 20 δέ] γὰρ L || 25 στέροισιν L || 29 προικῶν om. ε || 34 *παρησιῶντο (παραιτήσαν τὸ L¹) ML || γενεῶναι L || 36 νομίμων om. L || ἀναρροῦντες] φημὲν ἀναρροῦμεν L¹

1 hoc] haec R, om. T¹ || filios suos T || 3 iure V iuro T^a || 4 ex] et ex R || 5 uno R² || una R¹ V vulg. unam R² T¹ || 7 habeant R || 8 impeccum V^a || 11 his V¹ T¹ || naturalium solummodo T || 12 haec R || 13 moriens is autem V^a || 15 in om. T¹ || *fiduciam] licentiam

fiduciam (fiduciam del. T³) RVT licentiam et fiduciam R² vulg. || 16 supplicationibus T¹ || tantum R || etiam sic — 19 principis id scr. R² in ras. 2 versuum || sic om. V || 17 haec R⁽²⁾ || *dicentibus libri] patrem V¹ || testamentum vulg. || 19 hocque] hoc VT¹ || habent V || idem est dicere] idem dicere est V¹ id est dicere RT¹ || 22 qui] quibus VT¹ R², om. R¹ || per om. R || 23 haec V || 25 si om. T¹ || 26 sub potestate R V²] potestate sub (sub del. V^a) V¹ sub potestatem T vulg. || 29 sive per aliam quamlibet machinationem om. V || 30 fortem R || 31 legislatoris V || 34 eligunt V || respiciant T || hii RVT] fieri (filii R¹) RT] sicut gloss. s. v. T³, fieri, sicut V vulg. || 35 haec RT] hoc V vulg. || 36 proprium R² || sed RT] et V || 38 enim] cum R¹, om. T^a

ἐπόντων, εἴτα νόθων ἐπιγενομένων ἢ προγενομένων οὐκ ἂν ἡ γνησιότης αὐτοῖς προστεθείη, εἰ μὴ πάντως ἢ διὰ τῆς βουλῆς ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων διατάξεων, αἴπερ τὸν τῶν προκίμων συμβολαίων εἰσηγήσαντο 2 τρόπον. Τὸν δὲ τῆς υἰοθεσίας τρόπον, ὃς τὴν πάλας τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων ἐπὶ τῶν νόθων νομοθετεῖς οὐκ ἀδοκιμοί, ἄστοποι εὐρόντες κατὰ τὴν τῆς πατρῴας διατάξεως δύναμιν καὶ ἡμεῖς, καθὰ εἰρηται, ἐκβάλλομεν, ἐπειδὴ σωφροσύνης ἀκριβῶς ἐστόχασται καὶ οὐκ ἂν εἴη πρόπον τὰ καλῶς ἐκβεβλημένα 10 πάλιν εἰς πολιτείαν κατὰγειν. ὡςτε τοῦτων ἡμῖν νομοθετηθέντων καὶ φανερῶν γενομένων ὄν προσήκει τρόπον εἰς πολιτείαν τε καὶ γνησιότητα μεταχωρεῖν, οὐδὲν εὐρομεν περὶ τῆς διαδοχῆς τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων λεκτιόν· ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἄνωθεν 15 γνησιῶν δεῖ καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γινεσθᾶν διαδοχάς.

naturalibus provenientibus nequaquam ius legitimum eis adicitur, nisi omnino aut per curiam aut per nostras constitutiones, quae dotalium instrumentorum introduxerunt modum.

2 Adoptionis autem modum, qui fuit olim quibusdam ante nos imperatoribus super naturalibus putatus non improbus, invenientes secundum paterna constitutionis virtutem et nos, sicuti dictum est, excludimus, quoniam castitatem non perfecte consideravit, et non erit decess ut quae bene exclusae sunt in rempublicam rursus introducantur. Quapropter his a nobis sancitis atque manifestatis, quo conveniat modo ad civitatem romanam legitimumque ius transire, nihil de successione super talibus est dicendum: nam sicut in ceteris ab initio legitimis oportet et in eis fieri successiones.

CAPUT XII.

Διακεκριμένων τοίνυν τῶν τε γενομένων γνησιῶν τῶν τε μεινάντων νόθων τακτιόν ἴδη καὶ τὰ περὶ τῶν κατ' αὐτοὺς διαδοχῶν. Βάλεντι μὲν οὖν καὶ Βαλεντιανῶ καὶ Γρατιανῶ τοῖς τῆς Θείας λήξεως 20 πρώτους ἐπηλάθῃ φιλανθρωπεύσασθαι τι πρὸς τοὺς νόθους· καὶ εἰ μὲν εἴη τῶ τῶν νόθων πατρὶ γνησιὰ γονή, μόνης οὐγκίας αὐτοὺς ἠξίωσαν, καὶ τάντης μετὰ τῆς αὐτῶν μητρός, οὐτε δωρεῖσθαι οὐτε εἰ τελευταίας δίδοναι βουλήσεως περαιτέρω τι συγχωροῦντες· 25 εἰ μέντοι παῖδες μὲν οὐκ εἴεν νόθοι, παλλακῆ δὲ καὶ μόνῃ (δηλαδὴ τοῖς οὐκ ἔχουσι γνησίαν γαμετήν· τοῖς γὰρ δὴ καὶ μόνοις παλλακῆν ἔχειν ἐπιτέτραπται), τῷ ἡμιουγκίον μόνον χαρίζομενοι. εἰ μέντοι παῖδων γνησιῶν οὐκ εἴεν γονεῖς, ἀλλ' οὐδὲ πατέρα ἢ μητέρα 30 ἔχουεν, μέχρι τριουγκίον καταλιμπάνειν αὐτοῖς ἢ δωρεῖσθαι συνεχωρήθη, καὶ τοῦτον μετὰ τῆς μητρός, καὶ εἰ καθ' οἰονόμητον τρόπον λάβοιεν τι, εἰς τοῦτο συναρεῖσθαι καὶ μόνον, τοῦ πλείονος ἐπὶ τοὺς ἐκ τοῦ νόμου καλονόμενους ἰόντους, τοῦτο ὅπερ καὶ οἱ Θεω- 35 δόσιον τοῦ πρεσβυτέρου παῖδες εἰ καὶ οὐ τελείως ἐνο- 1 μούθησαν. ἡμεῖς τοίνυν, εἰ καὶ πρώην φιλαν-

Discretis igitur et his qui facti sunt legitimi et his qui manserunt naturales ordinandum est iam etiam de successione eorum. Valenti siquidem et Valentiniano et Gratiano divae memoriae primis placuit humanum aliquid agere circa naturales: et si quidem sit naturalium patri legitima soboles, una uncia eos dignos esse fecerunt, et hac cum sua matre, non donari neque ex ultima dari voluntate ulterius aliquid permittentes, si vero filii quidem non sint naturales, concubina vero solummodo his qui nou habent utique coniugem (hoc etenim tantum concubinam habentibus est conscriptum) mediam unciam solam donantes. Si vero filiorum legitimum non sint parentes et neque patrem et matrem habeant, usque ad tres uncias relinquere eis aut donare permissi sunt, et haec cum matre, et si quolibet modo acceperint aliquid, in hoc reputari solummodo, quod autem plus est ad eos qui vocantur ex lege venire, hoc quod Theodosii senioris filii licet non perfecte sanciverunt. 1 Nos igitur etsi prius humana usi lege pro tribus

praesto sint et naturales postea sive antea nati sint, ius legitimum iis non impertietur, nisi omnino aut per curiam aut per constitutiones nostras, quae modum dotalium instrumentorum introduxerunt.

2 Adoptionis vero modum, qui olim nonnullis eorum qui ante nos fuerunt imperatorum in naturalibus filiis non indignus iudicatus est, cum absurdum esse intellexerimus, secundum paterna constitutionis vim nos quoque, sicuti dictum est, excludimus, quoniam castitate accurate sectata est neque decet ea quae recte explosa sunt rursus in rempublicam revocare. Itaque his a nobis sancitis ac declaratis, quo modo deceat ad civitatem et ius legitimum transire, nihil invenimus quod de successione in his talibus dicendum sit; nam sicut in reliquis qui primitus legitimi sunt, ita in illis quoque successiones fieri oportet.

XII. Discretis igitur iis qui facti sunt legitimi et qui manserunt naturales, iam etiam quae ad successiones eorum pertinent ordinanda sunt. Atque Valenti et Valentiniano et Gratiano divae memoriae primis placuit humanius consulere in naturales: qui si naturalium patri legitima soboles sit, eos sola uncia dignos habuerunt eaque una tum matre ipsorum, neque donare neque ex ultima voluntate dare iis ultra quicquam permittentes; si vero naturales liberi non adsint sed sola concubina (iis scilicet qui legitimam uxorem non habent: nam his quidem solis concubinam habere concessum est), dimidiam tantum unciam largiti. Quodsi liberorum legitimum parentes non sint, ac ne patrem quidem aut matrem habeant, ad tres usque uncias relinquere vel donare iis idque una cum matre permissum est, et si quid quocumque modo acceperint, ad hunc modum redigere solum: ut quod excedit ad eos qui ex lege vocantur 1 perveniat, id quod etiam Theodosii prioris filii quamvis non perfecte sanxerunt. Nos igitur, etsi

1 ἐπιγενομένων 373, 36, ἐπιγενομένων ἢ om. ε || 2 εἰ ex ε add. Haloander (cf. p. 373, 36), om. ML || 7 ἄστοπον om. ε || 8 τῆς πατρῴας διατάξεως] Cod. 5, 27, 7 || 9 ἀκριβῶς (cf. 374, 7) οὐκ ἀκριβῶς L² ε || 10 τὰ] ἴνα τὰ L² || 11 κατάγοι, L¹ κατάγοιτο L² || 13 πολιτείαν] civitatem romanam ε || 14 οὐδὲν εὐρομεν del. L², εὐρομεν om. ε || 16 γενέσθαι L || 17 γνησίαν γενέσθαι L || 19 διαδοχῶν L || βάλλεντι et 20 βαλλεντιανῶ L || 20 Γρατιανῶ] L² τραϊανῶ M. Conl. Theod. 4, 6, 4 || 21 φιλανθρωπεύσαι τι (te pr.) L || 23 ἠξίωσαν L || 24 αὐτῶν Haloander] εαυτῶν ML || *οὐδὲ — οὐδὲ ML || 26 εἰ] οἱ L^a || παλλακῆ L, et ita fere constanter || 27 τούτοις] hoc ε || 28 ἔχειν] habentibus ε || ἐπιτέτραπται] est conscriptum (i. e. ἐπιγέγραπται) ε || 30 ἦ] et ε || 32 συνεχωρήθησαν L² || τούτου Ζαχαρία] τούτοις ML (haec ε) τούτου cum Haloandro vulg. || 35 καὶ om. ε || Θεοδοσίον τοῦ πρεσβυτέρου παῖδες] Cod. 5, 27, 2 || 36 εἰ] ἦ L¹ || 37 εἰ] ἦ L¹

1 pervenientibus RVT^a || eius R¹ || 2 aditatur V || 3 instrumentorum om. R¹ || 5 quae R¹ || 7 inprobe V improbet T¹ || inventientes] absurdum invenientes Beck || 8 servitutum R¹ || 9 castitatem T¹ || 10 etat R || 11 quapropter R¹ || 12 sancitis] sancita sunt R¹ || manifestis VR¹ || quod V¹ || 13 legitimumquae R¹ legitimum quoniam V¹ || 16 et RV] etiam T¹ vulg. || 17 Discretia cet.] iscretis — 19 successione] scr. V² in ras. 2 versum || facti] sanciti T¹ || legitimis qui manserint natales (V²) || 19 uolenti V || 26 sunt V || concubinas libri, corr. Beck || 27 coniungere R¹ || hoc etenim RV] hoc (del. T²) et hoc enim T || 29 legitimum filiorum RT || 30 sint R vulg.] sunt VT¹ et neque] et om. V || habent V || 32 et s] s R¹, et hoc (del. hoc) si R² || quaelibet R¹ || 33 acceperit V || reputati V || 35 filii R || 37 et] et V || usi] nisi V^a, del. V^b, om. R¹

δρόμῳ χρησάμενοι νόμῳ ἀντί τοῦ τριουγκίου τὸ ἐξα-
 ουγκιον ἀντοῖς, παῖδων γησιῶν οὐχ ὑπόντων, κατὰ
 τὴν τῶν πατέρων φιλοτιμίαν δεδώκαμεν, ἀλλὰ γὺν
 ἐν τῶν ἐφεξῆς συμβεβηκότων τὰ πράγματα τελειότε-
 ρόν τι ἄμα καὶ φιλανθρωπότερον σκεπτόμενοι τὸν
 παρόντα τίθεμεν νόμον. πολλὰ γοῦν τοιαῦτα καὶ
 πρότερον ἀμαρτηθέντα καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων καιρῶν
 πλημμελοῦμενα διορθώσεως ἀξιούμεν, καὶ ἀσεβείας ἀν-
 ὄωπου ἀπαλλάττομεν. τινες γὰρ οὐκ ἔχοντες ἀδειαν
 ἢ οὐ βούλονται τοῖς ἐαυτῶν φυσικοῖς καταλιμπάνειν
 παῖσιν ἐπιλέγονται δὴθεν ἄνδρας καὶ γράφουσι κλη-
 ρονόμους, ἐφ' ὧτε ἀποκαταστήσαι τοῖς παῖσιν, οἱ δὲ ἢ
 αὐτόθεν ἀσεβοῦσι καὶ παραβαίνουσι τὰ βεβουλευμένα
 τοῖς γράφασιν, ἢ τὸ γοῦν πάντων ἐλαφρότατον ἐπιση-
 κούσι· καὶ σιγῶμεν τὰ παραδεδομένα παρὰ τῆς μνη-
 μῆς ἡμῶν ἐπὶ προσώπων ἐνδόξων ἀμαρτόντων ἐν τοῖς
 2 ἐμπροσθεν χρόνοις τοιαῦτα. ἵνα μὴ τοῖνυν μέγισ-
 τὸν τοιοῦτο γενέσθαι πλημμέλημα συγχωρῶμεν,
 μηδὲ ὁ πράττειν ἔξισται ἐπὶ ξένους καὶ μηδαμόθεν
 γνωρίμοις τοῦτο ἐπὶ τῶν ἐαυτῶν φυσικῶν παίδων
 20 τῶν ἀνδρῶνους πράττειν κωλύομεν, διὰ τοῦτο θεσπί-
 ζομεν τῷ παρόντι νόμῳ, ὅστε εἰ μὲν ἔχοι παῖδας
 νομίμους, μὴ δύνασθαι [τοῖς παῖσι καὶ τῇ τοῦτων
 μητρὶ] περαιτέρω μιᾶς καταλιμπάνειν οὐγκίας ἢ δω-
 ρίσθαι τοῖς φυσικοῖς παῖσιν ἢ τῇ παλλακῇ (ταῦτο
 25 γὰρ κύριον τῆς ἐμπροσθεν ἡγούμεθα διατάξεως), ἀλλὰ
 καὶ εἰ τι πλεον ἐπιμερήσεις δύναι καδ' οἰονόηποτε
 τρόπον, τοῦτο τῶν παίδων γίνεσθαι τῶν γησιῶν.
 κἂν εἰ παῖδες δὲ οὐκ εἴεν, παλλακῆ δὲ μόνη, ταυτη
 τὸ ἡμῶν κληρικῶν καταλιμπάνεσθαι ἢ δωρεῖσθαι συγχωροῦ-
 30 3 μιν. Εἰ μέντοι παῖδας οὐκ ἔχοι γησιῶν ἢ τινα
 τῶν ἀνιόντων, οἷς ἀνάγκη νόμον καταλιμπάνειν μέ-
 ρος τῆς οἰκείας περιουσίας προσήκει τοῖς διατιθεμέ-
 νους, ἀδεῖα ἔστω καὶ εἰς τὰς δώδεκα οὐγκίας γράφειν
 τοὺς φυσικοῦς παῖδας κληρονόμους, καὶ διαίρειν εἰς
 35 αὐτοὺς καδ' ὃν ἂν βούλωνται τρόπον τὰ πράγματα,
 καὶ ἢ κατὰ δωρεὰς ἀπλάς ἢ προαγματίας ἢ κατὰ προῖ-
 κας ἢ καὶ καδ' ἕτερον οἰονόηποτε τρόπον νόμιμον
 τὰς ἐαυτῶν εἰς ἐκείνους μετὰγειν οὐσίας. οὕτω γὰρ

unciis sex uncias eis, filiis legitimis non extantibus,
 per patrum munificentiam dedimus, sed tamen ex
 his quae subinde proveniant causas perfectius simul
 clementiusque considerantes praesentem ponimus legem:
 plurima utique sunt et prius commissa et in
 nostris temporibus delinquantur, quae correctione
 dignamur et ideo ab impietate homines liberamus.
 Quidam enim non habentes licentiam quantum vol-
 unt suis naturalibus filiis relinquendi, eligunt quasi
 viros et scribunt heredes, quatenus restituant filiis;
 at illi aut ex hoc impie agunt et praevericantur vol-
 untatem escripientium, aut quod omnium levissimum
 putant peierant: et tacemus ea quae tradita sunt ex
 memoria nobis in personis gloriosis talia delinquen-
 15 tibus priscis temporibus.

2 Ne igitur semper tale fieri delictum sinamus, nec
 quod agere licet in extraneis et ignotis hoc in prop-
 riis naturalibus filiis homines agere probibeamus,
 propterea praesenti lege sancimus, ut siquidem quis-
 piam habuerit filios legitimis, non possit filiis eor-
 umque matri ultra unam relinquere unciam aut do-
 nare naturalibus aut concubinae (hoc enim proprium
 prioris iudicamus esse constitutionis), sed etiam si
 quid amplius dare temptaverit quolibet modo, hoc
 filiorum fieri legitimorum; et vel si filii non sint, con-
 cubina vero solummodo, huic mediam unciam relin-
 qui aut donari concedimus.

3 Si vero filios non habuerit quispiam legitimis
 aut quemquam ascendentium, quibus necessitas est
 legis relinquere partem propriae substantiae compe-
 tentem, testatori licentia sit etiam in duodecim un-
 cias scribere filios naturales heredes, et dividere
 inter eos quocumque voluerint modo res, et per do-
 nationes aut simplices aut antenuptiales aut per do-
 tes aut per alium quemlibet modum legitimum suas
 in illos substantias transponere. Sic enim nequa-

c. XII § 2 — c. XIII excerpta et decurtata habet B⁹ K 15, 2 p. 419 Zach. ex B 32, 2, 4.

c. XII § 2—6 summa extat in Appendice Eclogae 4 p. 186 Zach. = Anon. Bodleian. 11 p. 214 Zach. (inde in Ecloga ad Prochiron mutata 28, 10, 11).

nuper humana lege usi pro tribus uncias sex uncias iis, si filii legitimi non extant, secundum patrum liberalitatem dedimus, at nunc ex iis quae deinceps acciderunt rebus perfectius simul et humanius consideratis praesentem legem ferimus. Certe multa eiusmodi quae et prius sunt commissa et nostris temporibus delinquantur correctione dignamur et ab impietate homines liberamus. Nonnulli enim cum licentiam non habeant liberis suis naturalibus quantum velint relinquendi, eligunt scilicet viros eosque heredes ea condicione scribunt, ut liberis restituant; illi vero aut protinus impie agunt et voluntatem eorum qui scripserunt transgrediuntur, aut quod quidem omnium levissimum est peierant: ac tacemus ea quae memoria nobis prodita
 2 sunt de personis illustribus quae talia temporibus praecedentibus commiserunt. Ne igitur per omne tempus eiusmodi delictum committi patiamur, neve quod in extraneis et neutiquam notis agere licet, id in propriis liberis naturalibus homines agere prohibeamus, propterea praesenti lege sancimus, ut siquidem quis legitimis liberos habeat, [liberis eorumque matri] ultra unam unciam relinquere vel donare naturali-
 bus liberis vel concubinae non possit (hoc enim ex priori constitutione ratum habemus), sed etiam si quid amplius dare quocumque modo temptaverit, hoc liberorum fiat legitimorum. Quodsi liberi non ad-
 3 sint, sed concubina sola, huic dimidiam unciam relinqui vel donari permittimus. Si vero non habeat filios legitimos aut aliquem ascendentium, quibus ex legis necessitate partem bonorum suorum relinquere testatores oportet, liceat etiam in duodecim uncias naturales liberos heredes scribere, resque inter eos quocumque modo volunt dividere, et vel per donationes simplices vel antenuptiales vel per dotes vel etiam alio quocumque modo legitimo substantias suas ad eos transferre. Ita enim non amplius

1 νόμῳ] Cod. 5, 27, 8 || 2 οὐκ J, || 3 ἀλλ' οὖν νῦν L sed tamen ε || 5 φιλανθρωπότεροι L¹ || 6 τοιαῦτα om. ε || 8 πλημμελοῦμενα διορθώσεως ἀξιούμεν καὶ] delinquantur, et ideo ε || 12 οἱ δὲ ἢ (cf. ε) || οἱ δὲ οἱ M οἱ δὲ L || 13 ἀσεβοῦσι — 14 ἐπισηκούς om. L || 18 συγχωροῦμεν MI, corr. Scrimger || 19 μηδὲ] om. L¹, καὶ L² || 21 κωλύομεν ML¹ || 23 τοῖς παῖσι καὶ τῇ τοῦτων μητρὶ α Zachariaeo in suscriptione recte vocata seclusi || 29 εἰ] οἱ M || 30 δωροῦ... L¹ || 31 ἔχει LB⁹ habuerit quispiam (i. e. ἔχοι τις?) || 32 ἀνάγκῃ] necessitas est (i. e. ἀνάγκη) ε || 33 πρόσηκει] competentem (i. e. προσήκον) ε || τοὺς διατιθεμένους L testatori (i. e. τῷ διατιθεμένῳ?) ε || 37 καὶ ἢ] ἢ, om. ε || ἀπλάς ἢ ἀπλάς Lε || 38 καὶ M] om. L || 39 δαντόν L

2 tantum VR¹ || 4 clementius R¹ et clementius R² || 5 plurime R¹T || commissas R¹ commisse T || 7 libera-
 vimus R² || 10 heredes] quasi heredes RT || filios T¹ || 11 at om. R || aut] autem aut R², om. V || 13 perierant T¹V² praeerant R¹ || 17 nec VT] nequod R (neque vulg.) || 20 ut om. R || 24 iudicavimus VT || constitutiones T² || 26 fieri T] om. RV || uel R vulg.] et uel VT || aunt T || concubinas T² || 27 vero om. T¹ || 32 quem-
 piam V quequam T¹ || 33 patrem T¹ || 34 testatoris R¹ || in duodecim] undecim T¹ || 36 noluerit R vulg. || 37 aut per simplices V || 38 per quamlibet alium V || aunt in illo T

οὐκέτι δεήσονται τινων πρὸς ἀσέβειαν ἢ πρὸς ἐπιου-
 ρίαν ἐτοιμῶν, ἀλλ' αὐτῶν τὴν ἐαυτῶν καθαρῶς
 διαδόχῃσι γνῶμην. εἰ δὲ ἔχοιεν τινος τῶν ἀνιόντων,
 τὴν νόμιμον κητελιμπατέωσαν αὐτοῖς μοῖραν, ἣν ὁ
 νόμος καὶ ἡμεῖς ἐτάξαμεν, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν εἰς τοὺς
 φυσικοὺς παῖδας ἀδειαν ἐχέτωσαν παραπέμπειν. καὶ
 ταῦτα φαιμεν ἐπὶ τῶν ἐγγράφῳ ἡ νομίμοις βουλήσε-
 4 σιν ἀποτιθεμένων τὴν ἐαυτῶν γνῶμην. Εἰ μέν-
 τοι τελευτήσῃ τις γηραιὸς αὐτῷ παντελῶς γονῆς οὐχ
 ὑπόσης, παῖδων φαιμεν ἢ ἐγγόνων ἢ τῆς ἐφεξῆς 10
 διαδοχῆς, οὐδὲ νομίμου γαμετήσῃ, εἰτα τελευτήσῃ μη
 διαδέμενος τὴν οὐσίαν, καὶ ἀφικοῖτο συγγένεια τυ-
 γῶν ἢ καὶ ἐλευθερωτῆς ἴσως τὴν διακατοχὴν κατα-
 σιῶν τε καὶ ἐπαυτείνόμενος, ἢ καὶ τὸ ἡμέτερον
 ταμειῶν (οὐδὲ γὰρ ἐκείνου τό γε ἐπὶ τούτῳ φειδέ- 15
 μεθα), εἴη δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν ὅκον ἔως περιῆν ἐλευ-
 θερα τε γυνὴ ἐν παλλακῆς σίχηματι συνοῦσα, καὶ
 παῖδες ἐξ αὐτῆς (τοῖς γὰρ τοιοῦτοῖς μόνοις ταῦτα νο-
 μοθετοῦμεν, ἐνθα παντελῶς ἀναμφισβήτητος ἐστὶν ἡ
 τε τῆς παλλακῆς κατὰ τὸν ὅκον ἀρχιῆς ἢ τε τῶν 20
 παῖδων ἐκείσε γονὴ καὶ τροφή). διδομεν αὐτοῖς καὶ
 ἀδιαθέτων τῶν γονέων τελευτῶντων δύο τῆς πα-
 τρίας οὐσίας ἔχειν οὐγκίας, ἅμα τῇ μητρὶ μεριζο-
 μένας, ὅσοιπερ ἂν εἴεν οἱ παῖδες, ὥστε ἐνὸς παιδὸς
 (πρὸς) ἀναλογίαν καὶ τὴν μητέρα λαμβάνειν. καὶ 25
 ταῦτα φαιμεν, εἰ μὴ παλλακῆ συνοικίῃ καὶ παῖδας
 ἐξ ἐκείνης ἔχοι, ἢ καὶ προαπελθούσης τῆς παλλακῆς
 θανάτῳ τυχόν ἢ χωρισμῷ οἱ παῖδες αὐτῷ κατὰ τὴν
 οἰκίαν εἴεν. τότε γὰρ διδομεν αὐτοῖς τὴν ἐξ ἀδιαθέ-
 5 του πρὸς τὸ διοῦγκιον κλῆσιν. Εἰ δὲ ἐκεχυμένα 30
 τὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῷ γένοιτο καὶ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις
 ἐπεισαγάγοι τῇ προτέρᾳ παλλακᾷ, καὶ πλήθος ἔχοι
 γυναικῶν πορευομένων (οὕτω γὰρ εἰπεῖν κάλλιον),
 καὶ ἐξ αὐτῶν παιδοποιούμενος τελευτήσῃ πολλὰς
 ὁμοῦ καταλιπὼν παλλακὰς, μισθὸς μὲν ὁ τοιοῦτος, 35
 πόρω δὲ τοῦ νόμου καθάπαξ μετὰ τῶν τοιοῦτων
 παῖδων καὶ παλλακῶν ἀπελευθερωθῶ. ὥσπερ γὰρ εἰ
 τις νομίμῳ συνοικίῃ γυναικὶ, ἄλλας ἐπεισαγεῖν οὐκ
 ἂν δύναται τοῦ συνοικισίου συννεστώτος καὶ ἐξ αὐτῶν
 νομίμως παιδοποιεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν γνω- 40

§ 4. 5 paucis mutatis repetitae sunt ex nov. XVIII c. 5 (131, 14—132, 16).

egebunt quibusdam ad impietatem vel ad periurium paratis, sed protinus suam ipsi voluntatem pure praecipient. Si quos autem ascendentium habeant, legitimam iis partem relinquunt, quam lex et nos constituimus; reliquum vero omne ad liberos naturales transmittendi licentiam habeant. Atque haec de iis dicimus, 4 qui scriptis et legitimis testamentis voluntatem suam mandent. Si quis vero defunctus sit legitima subole omnino nulla relicta, liberis dicimus aut nepotibus aut reliqua deinceps successione, neque legitima coniuge, isque non testatus de substantia sua decesserit, ac veniat cognati forte vel forte etiam manumissor qui bonorum possessionem aglet atque interidal, vel etiam nostrum aerarium (nam ne illi quidem quantum ad hanc rem parcimus), ille vero domi dum vivebat et liberam mulierem concubinae habitu sibi iunctam et liberos ex ea habuerit (talibus enim solis haec sancimus, ubi nulla omnino dubitatio est neque de concubina in domo habita neque de liberis ibidem et procreatis et educatis): concedimus iis, ut etiam intestatis parentibus defunctis duas uncias paternae substantiae cum matre dividendas habeant, quot- cumque fuerint liberi, ita ut pro rata unius filii mater quoque accipiat. Atque haec dicimus, si una concubina usus sit et ex ea liberos susceperit, vel etiam si cum prius decesserit concubina morte puta aut separatione, liberi eius domi sint. Tunc enim concedimus illis, ut ab intestato in duas uncias vocentur. 5 Quodsi effusa libido eius fuerit et alias super alias post primam concubinas adsciverit, et multitudinem habeat mulierum scortantium (ita enim dicere praestat), liberisque ex illis procreatis decesserit multis simul concubinis relictis, et odio dignus est talis homo et procul a lege protinus una cum eiusmodi liberis et concubinis depellendus. Quemadmodum enim si quis legitima utitur uxore, alias insuper adsciscere dum constat matrimonium et ex iis legitime liberos procreare nequit, ita ne post concubinam quidem quem-

3 εἰ δὲ ἔχοιεν] si vero habuerit hi quos praediximus ε || 4 αὐτοῖς καταλιπατέωσαν B¹ (ε) || μοῖραν ἣν in litura L || 6 παραπέμπειν ἀδειαν ἐχέτωσαν B¹ || 7 ταῦτα] hoc ε || 10 ἐγγόνων L || 11 *τελευτήσῃ ML || 15 τούτου L (cf. ad 131, 20) || φειδέμενος L¹ || 16 κατὰ τὸν ὅκον om. ε || 19 ἀναμφίτητος L || 21 παῖδων] νόθων 131, 25 || 24 ὁπόσοιπερ 131, 29 || 25 ἀναλογίαν] μερίδα B¹ ε; πρὸς supplevit Hombergk ex 131, 29 || 26 φαιμεν] μὲν L || 27 σχοίη 131, 31 || 31 γίνονται 131, 35 || 35 καταλιπὼν? L¹ || μὲν] μὲν ἡμῖν 131, 39 || 36 του νόμου] τοῦδε του νόμου 131, 40 hac lege ε || μετὰ — 37 παλλακῶν om. 131, 40 || 38 νομίμῳ 132, 1 || ἐπεισαγαγεῖν 132, 2 || 40 γνωρίζομένην] τῷ νόμῳ add. 132, 4

1 quibus V (-i. aliquibus s. v. V³) || per uirum R || 2 sed om. R¹, sed et V² || disponent V || purem T² puram R || 3 vero] uero non R¹ || hii R² in VT¹, om. R¹ || 4 relinquatur R¹ || 5 totum V || 6 habent V || 7 haec vulg. || uoluptatibus V¹ || 8 leg. deponunt? || 9 sobole omnino T || 10 exstante R¹ existente R² || 12 de sua substantia T de substantia sua vulg. || 14 possessionum T¹ || 15 neo om. R¹ || 16 sit] si V || donec] donec ipse T² || uixeris V² || 17 concubinae cet.] cubinae — 24 dicimus si scr. R² in ras. 5 ueruum || 18 haec om. T¹ || 23 filii fuerint R² || ut] aut T¹ || 25 *et] aut libri, ac Beck || etiam om. R || praecedente R¹ T¹ praecedente V || 26 forte R || aut] aut etiam T || 28 duas uncias vulg. || 32 habuit R || 35 procul autem] procul aut R¹ || hac] ac V || 36 Si quis enim sic ut T || 37 compulsatur V² || 39 potuit R¹ potuerit R² || consistere T¹ || 39 quo T vulg.] quod RV

ριζομένην καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον παλλακὴν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης παῖδας δώσομεν, εἰ καὶ τε παρέργον ἡδονῆς ἄλλο ποιῆσται, καὶ τούτο εἰς τὴν διαδοχὴν εἰσάγεσθαι τὴν αὐτοῦ, εἴ γε τελευτήσῃ αὐτίκ' ἄνευ τοῦ, εἰ γὰρ μὴ τούτο νομοθετήσαμεν, ἀδιάκριτα μὲν ἔσται ἰὰ τῶν γυναικῶν, τίνας μᾶλλον ἢ τίνας ἔλαττον ἐροῦν, ἀδιάκριτα δὲ τὰ τῶν παίδων· καὶ ἡμεῖς οὐ δίδομεν τοῖς ἀσελγαίνουσιν, ἀλλὰ τοῖς σωφρονοῦσι τὸν νόμον. Οὐ διαπερὸν δὲ περὶ τῶν παίδων, εἴτε ἄρρενες εἴτε θῆλειαι καθ' ἑστέον. ὥσπερ γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογεῖ, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἄλλον ἐπ' ἄρρῶν καὶ ἄλλον ἐπὶ θηλειῶν κατὰ τούτο τί- 6 θεμεν νόμον. Εἰ μὲντοι (οὗτοι γὰρ διὰ πάσης ὁδοῦ ὀκισθείας τε ὁμοῦ καὶ εὐσεβείας ἐλθεῖν) ἔχων τις παῖ- 15 δας γνησίους καταλίποι καὶ νόθους, ἐξ ἀδιαθέτου μὲν οὐδὲν αὐτοῖς ὑπάρχειν παντελῶς βουλόμεθα, ἀποτι- 20 γεσθαι δὲ τοῖς νόθους παρὰ τῶν γνησίων θεσπιζο- 25 μεν κατὰ τὸ πρότερον τε καὶ πρὸς τὸ τῆς οὐσίας μέ- 30 τρον παρὰ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμαζόμενον, τούτο δὲ τὸ παρὰ τοῖς ἡμετέροις νόμοις βουί viri arbitratu λεγόμενον. ταῦτον τούτου φυλαττομένου, κἂν εἰ γα- 35 μετὴν μὲν ἔχοι, παῖδας δὲ νόθους ἐκ τῆς προτελευτη- 40 σίας παλλακῆς αὐτῷ γενομένους, ὥστε κἀκείνους ἀπο- 45 τρεψοσθαι παρὰ τῶν αὐτοῦ διαδοχῶν, περὶ γὰρ ἐκόντων νόθων τὰ ἡδὴ παρ' ἡμῶν ῥητὰς περὶ αὐ- 50 τῶν διατεταγμένα κρατεῖται.

CAPUT XIII.

Ἐρ' ὧν δὲ θεμάτων τοὺς νόθους παῖδας ἐκαλέσα- 5 μεν εἰς τὴν διαδοχὴν, ἐπὶ τούτων καὶ αὐτοὶ τὴν πρέ- 10 πουςαν τοῖς φυσικοῖς πατράσιν ἐγγνωμοσύνην τηρεῖ- 15 τωσαν. καὶ αὐτῷ τῷ μέτρῳ ὥπερ οἱ γονεῖς προνοοῦσι 20 τῶν φυσικῶν παίδων κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ 25 αὐτοὶ τοὺς γονεῖς ἀμειβέσθωσαν εἴτε εἰς τὰς διαδοχὰς 30 εἴτε εἰς τὰς ἀποτροφὰς, καθάπερ ἐπ' αὐτῶν γεννο- 35 θετήκαμεν.

CAPUT XIV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ εὐπροσθεν ἔν τισι τῶν διατάξεων 35 εἴρηται δεῖν εἰς ἄπερ οἱ πατέρες δωροῦνται τοῖς

diximus modo concubinam et ex illa filios dabimus, si etiam aliquod opus libidinis aliud fecerit, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit intestatus. Nam si non hoc sanciverimus, indiscreta 5 quidem erunt quae mulierum sunt, quam potius aut quam minus amaverit, indiscreta quidem quae filio- rum: et nos non damus luxuriantibus, sed pudicis legem. Non autem differentiam facimus de filiis, sive masculi sive sint feminae. Sicut enim natura nihil 10 circa talia tractat, sic neque nos aliam in masculis et aliam in feminis secundum hoc ponimus legem.

6 Oportet enim per omnem viam subtilitatem simul- que pietatem transire. Si quis igitur habens filios legitimos relinquat et naturales, ab intestato quidem nihil eis existere omnino volumus, pasci vero natu- 15 rales a legitimis sancimus, ut decet eos secundum substantiae mensuram a bono viro arbitratam, quod videlicet apud nostras leges viri boni arbitratu dicitur. Hoc ipso custodiendo, vel si coniugem qui- 20 dem habet, filios autem naturales et ex defuncta concubina sibi natos, (ut) et illi alantur ab eius successoribus. De nepotibus enim naturalibus quae iam a nobis specialiter etiam de ipsis disposita sunt 25 obtineant.

In quibus enim casibus naturales filios vocavimus ad successionem, in his quoque et ipsi eademque naturalibus patribus devotionem servent, eademque mensura sicut parentes prospiciunt naturalibus filiis secundum nostram legem, et ipsi parentibus compensent sive in successionibus seu in alimentis, sicut super eis sancivimus.

admodum diximus agnitam et liberos ex ea susceptos concedemus, si quod aliud praeterea libidinis opus protulerit, ut id quoque ad successionem eius admittatur, si intestatus decesserit. Nisi enim hoc sancimus, nullum erit discrimen in mulieribus, quam magis quamve minus amaverit, nullum discrimen in liberis: neque nos iis qui luxuriose, sed qui caste vivunt legem damus. Nec vero distinguimus in liberis, sive masculi sive feminae sint. Quemadmodum enim natura nihil circa haec talia arguitur, ita ne nos 6 quidem aliam de masculis aliam de feminis hac in re legem ferimus. Si quis vero (oportet enim omnem diligentiae simul et pietatis viam inire) legitimos liberos habens etiam naturales reliquerit, ab intestato iis nihil omnino adquiri volumus, tamen alii naturales a legitimis sancimus uti decet atque pro modo facultatum a viro bono aestimando, id quod in nostris legibus boni viri arbitratu dicitur. Atque hoc item custodiatur, licet quis et coniugem habeat et naturales liberos ex concubina ante mortua et natos, ut illi quoque a successoribus eius alantur. Nam de nepotibus naturalibus valeant quae iam a nobis diserte de iis constituta sunt.

XIII. In quibus autem casibus naturales liberos ad successionem vocavimus, in iis et ipsi patribus naturalibus eam quam decet fidem servent. Atque eadem mensura qua parentes liberis naturalibus secundum legem nostram prospiciunt, ipsi quoque parentes suos remunerentur sive in successionibus sive in alimonibus, sicuti de iis sancimus.

XIV. Quoniam autem iam antea in quibusdam constitutionibus dictum est oportere patres in iis

4 εἴ γε] εἰ 132, 8 || 6 τίνας μᾶλλον ἢ τίνας Lc (cf. 132, 10) μᾶλλον ἢ τίνας M || 8 τὸν νόμον] τὸ νόμιμον 132, 12 || 10 οὐδὲν om. M initio ragnine || 13 Εἰ μὲντοι h. l. om. ε || 14 ἔχων τις] Si quis igitur habens ε || 18 τε καὶ om. ε || 20 οὐνιούτρα arbitratum M, viri boni arbitratu ε ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασῶν (δοκιμασῶν L) ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασῶν Ath. || 22 ἐκ τῆς προτελευτησίας] et ex defuncta ε || 25 ἐγγόνων Theod. Ath. || περὶ αὐτῶν] etiam de ipsis ε || 26 διατεταγμένα] Cod. 5, 27, 12 || 35 ἔν τισι τῶν διατάξεων] Cod. 5, 29, 4. 35, 3

3 fuerit om. R || 4 hoc non V || 5 sunt del. R³ || 6 minus aut quam T⁸ || amaverint V || indiscreti qui-

dem filii corr. R³ || quidem] autem Beck || 7 nos om. RT¹ || 8 facimus] sancimus V || 9 masculis V || sive sint V] seu sint R¹ T¹ sint seu R² || 10 aliam in masculis om. V || 13 subtilitatis simulque pietatis Contius || 15 quidem om. V || 21 autem] aut VT², om. T¹ || et ex] et om. al. || concubina defuncta T || 22 ut add. Beck || alantur V] aluntur RT || eis T || successionibus. Deponentibus T¹ || 23 enim] autem enim R¹ || 24 disposita vulg.] posita RVT¹ || 25 optineat V || 27 enim] autem vulg. || uocauerimus V uocamus T || 28 ipsis T || decedentem R¹ || 29 naturalibus om. R¹ || 31 compenset V¹ || 33 super eis V] superius RT vulg. || sancimus V || 36 donavit R¹ donant. T

παισίν ἢ καταλιμπάνουσιν εἰς ταῦτα καὶ κηδεμόνας αὐτοῖς παρέχουσιν, confirmateuόμενοι μέντοι, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ νῦν τίθεμεν, διδόντες καὶ τῇ μητρὶ κατὰ τὸ ἦδη περὶ τούτων διατεταγμένον καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιτροπεύειν παίδων, πάντα πραιτούση ὅσα ἐπὶ γνησίῳ ὄρισται παίδων.

filii aut relinquunt, in his etiam curatores eis praebere, confirmandos tamen, hoc ratum esse etiam nunc ponimus, dantes et matri secundum quod iam de his dispositum est et naturalium tutelam agere 5 filiorum, omnia agenti quaecumque in legitimis definita sunt filiis.

CAPUT XV.

Τελευταῖον δὲ ἡμῶς τοῦ νόμου μέρος ἐκδέχεται ὥστε καὶ αὐτὸ τὴν προσήκουσαν τάξιν λαβεῖν, καὶ ἐξυμνησασθαι τίνες οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ τῶν νόθων ἀξιοὶ καθεστῶσιν ὀνόματος. πρότερον μὲν γὰρ πᾶς ὁ ἐκ συντελέσεων (οὐ γὰρ καλέσομεν γάμων) ἢ νεφάρων ἢ incestuon ἢ damnatorum προσελθὼν οὗτος οὐδὲ φυσικὸς ὀνομασθήσεται, οὐδὲ αποτραφῆσεται παρὰ τῶν γονέων, οὐδὲ ἔξει τινα πρὸς τὸν παρόντα νόμον μετουσίαν. ὥστε εἰ καὶ Κωνσταντῖνῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς 15 λήξεως ἐν τῇ πρὸς Γρηγόριον γραφείῳ διατάξει τινα περὶ τοιούτων εἰρηται παίδων, ταῦτα οὐ προσέμεθα, ἐπειδὴ καὶ διὰ τῆς ἀχορησίας ἀνήρηται· φοινικαρχῶν γὰρ καὶ συριαρχῶν καὶ στρατηγῶν καὶ διασημοτάτων μέμνηται καὶ λαμπροτάτων, καὶ οὐδὲ φυσικοὺς εἶναι βούλεται τοὺς ἐξ αὐτῶν προσελθόντας, κολλῶν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας εἰμεριαν. ἦν δὲ 1 διὰ τῆς καὶ παντελῶς ἀνοήτων. Ταῦτα ἡμῖν νενομοθετήσθω, καὶ οὐδενὶ παντελῶς ἀγνοία τῶν ἡμετέρων ἔσται νόμον, οὐδὲ τίνες μὲν εὐγενεῖς τίνες δὲ νόθοι, οὐδὲ ὅπως αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς γνησιότητος δίδονται, ἢ ὅπως καὶ νόθοι μένοντες ἀξιοῦνται φιλανθρωπίας, καὶ ὅπως καὶ αὐτοὶ προσεχόντως τετιμηται τῆς πρὸς τοὺς οὐδὲ νόθους ἡξιωμένους εἶναι κοινωνίας ἀποχορησθέντες.

Ultima siquidem nos pars legis expectat, ut ipsa competentem suscipiat ordinem et enumeremus, qui neque ipso naturalium nomine digni sunt. Primum quidem omnis qui ex complexibus (non enim vocabimus nuptias) aut nefariis aut incestis aut damnatis processerit, iste neque naturalis nominatur neque alendus est a parentibus neque habebit quoddam ad praesentem legem participium. Unde licet a Constantino piae memoriae in constitutione ad Gregorium scripta quaedam de talibus dicta sint filiis, haec non respicimus, quoniam et non utendo perempta est: phoenicarchorum enim et syriarchorum et magistratum et insignium meminit et clarissimorum, et neque naturales esse vult ex his procedentes, amovens eis etiam imperialis munificentiae mansuetudinem. Quam videlicet constitutionem etiam 1 omnino perimimus. Haec a nobis sancita sint, et nulli penitus ignorantia nostrarum erit legum, nec qui sunt legitimi qui vero naturales, nec quomodo eis legitima iura dantur, aut quomodo etiam naturales permanentes promerentur humanitatem, et quomodo etiam ipsi competenter honorati sunt ab eorum qui neque naturales digni sunt communionem 30 segregati.

Ἐπιλόγος. Τὰ παραστάνα τοῖνον ἡμῖν καὶ εἰς ἀνθρώπων θεραπείαν καὶ τῆς φύσεως ἀναπλήρωσιν διὰ τοῦδε τοῦ νόμου διορισθέντα ἢ σὴ ὑπεροχῇ φανερά πᾶσι ποιησάτω προγραμμάτων τιθεμένων, δι

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et ad hominum medelam atque naturae supplementum per hanc legem decreta sunt, tua sublimitas faciat omnibus manifesta programmatibus propositis, per quae

quae liberis donant vel relinquunt etiam tutores iis praebere, confirmandos utique: hoc ut ratum sit etiam nunc statuimus, ac matri quoque secundum id quod iam de his constitutum est concedimus, ut etiam naturalium liberorum tutelam suscipiat omniaque faciat quaecumque in legitimis liberis definita sunt.

XV. Denique ultima legis pars nos exspectat, ut et ipsa convenientem ordinem consequatur, atque ut enumeremus, qui ne ipso quidem nomine naturalium digni sint. Ac primum quidem quisquis ex complexibus (neque enim nuptias vocabimus) nefariis vel incestis vel damnatis procreatus est, is neque naturalis vocabitur neque a patribus aletur neque cum praesenti lege quicquam commune habebit. Itaque licet a Constantino piae memoriae in constitutione ad Gregorium scripta quaedam de eiusmodi liberis dicta sint, ea non admittimus, quoniam ipsa desuetudine sublata sunt: phoenicarchorum enim et syriarchorum et duumvirum et perfectissimorum et clarissimorum meminit, ac ne naturales quidem esse vult eos qui ex illis nati sunt, ipsa imperialis munificentiae opportunitate eos privatura. Quam quidem constitutionem 1 omnino tollimus. Haec a nobis sancita sint, nec quisquam omnino ignorabit leges nostras, neque qui sint legitimi qui naturales, neque quomodo iis iura legitimorum dentur, aut quomodo etiam naturales manentes humanitatem mereantur, et quomodo ipsis quoque idoneus honor datus sit ab eorum communiione separatis, qui ne naturales quidem esse digni existimati sunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et ad hominum curationem atque naturae supplementum per hanc legem definita sunt, tua sublimitas omnibus manifesta faciat edictis propositis, per quae lex

2 confirmateuomenus M (κονφιρματεuόμενον Ath., κομφιρματεuόμενον Theod.), βεβαιουμένους L || τούτοις L || 4 διατεταγμένον Cod. 5, 35, 3 || 5 πάντα — 6 παίδων om. L || 7 δέ] siquidem s; leg. δὴ? || 8 καὶ αὐτὸ] καὶ om. s || λαχεῖν] suscipiat (i. e. λαβεῖν) s || 10 πρότερον] leg. πρώτων (s)? cf. unten 413, 4 || 11 συντελέσεως M^a || γάμων L || νεφάρων ἢ ινεστῶν ἢ δαμνάτων M (cf. s), νεφάρων ἢ ινεστῶν ἢ διὰ τῶν κεκολλημένων L || 12 οὐτ^a L¹ || 12 sq. leg. οὐτ^a — οὐτ^a — οὐτ^a? || φυσικ^o L¹ || 13 οὐδὲ ἀποτραφῆσεται παρὰ τῶν γονέων] nec alimonia eis parentes vel fratres debent Iul. οὐ κληρονομοῦσιν τὸν πατέρα οὐδὲ τρεφῶσται παρ' αὐτοῦ Ath. (cf. Heimbach p. XCVII); ut nec alantur a patre Authent. Cod. 5, 5, 6 || 16 γρηγόριον L || διατάξει] Cod. 5, 27, 1 || 18 ἀχορησίας M χρυσίας L¹ || 25 ἡμετέρων L¹ || ἔστω L^o || 26 τῆς τοῖς M² || 27 δύνανται L^o || 28 προσσηκόντως τετιμηται MI² || προσσηκόντως θένει μένοντος ἀξιοῦσθαι φιλανθρωπίας τετιμηται L¹ || 31 τὰ τοῖνον παραστάνα L

1 filii om. V || relinquunt vulg. || eius V || 2 tantum RT^a || hoc] et hoc V || et nunc ponimus T et in componimus R¹ || 4 his R vulg.] hisdem VT || depositum R¹ || 8 competem R¹ || qui neque] quicumque V¹ || 10 omnes R² || enim] enim hoc R² T || uocabimus] uocauimus R¹ VT uocamus R² vulg. || 11 aut in dampnatis R || 12 processerint RT^a || nominatur RT] nominetur V || 13 est om. R || a parentibus] apparentibus V || 14 legem om. R¹ || * licet a] certa RT certa a V vulg. || 16 de talibus] datalibus T¹ || sint RT] sunt V vulg. || 17 recipimus vulg. || 18 phenicarchorum V phenicathorum R phenicartorum T || enim om. R || syriarchorum RT siriathorum V || 20 et neque] et om. V || 21 munificentia V¹ || 22 etiam V] et T, om. R vulg. || 23 sint vulg.] sunt RVT || 24 nulli Beck] nulla libri || 25 sunt V vulg.] sint RT || 26 legitima iura eis T || 27 permanentes — 29 naturales om. R || humanitatem] et quomodo ipsi competentur humanitatem add. V¹ || 28 etiam om. V || competentur V¹ || 29 leg. naturales (esse) digni sunt? || communionem] quae commune V¹ || 31 et om. RV || 32 omnium R || med. lam T¹ || 33 declarata V || 34 programmatibus libri || positus V

ὡν ἅπασιν ὁ νόμος ἔσται σαφής, γινώσκουσι καθ' ὃν περὶ τῶν τοιούτων πολιτεύονται τρόπον, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐννοοῦσι πρόνοιαν, ὅτι πάσης ἀσχολίας ἐτέρας τῶν αὐτῶν ὑφέλειαν προτίθενται.

Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 5 anno XIII. Apione v. c. cous.

omnibus lex erit aperta, cognoscentibus quomodo in talibus converteretur, et nostram considerantibus providentiam, qui omni aliae occupationi eorum praepo-
nimus utilitatem.

Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XIII. Apione v. c. consule.

Ἰ

ΠΕΡΙ ΜΑΡΤΥΡΩΝ.

Imp. Iustinianus A. Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδὶ-10
ναρίων καὶ πατρικίῳ.

Ἐπισημαίνοντες ἡ τῶν μαρτύρων πρὸς τὰς ἀποδείξεις χάριτα ἐξευροῦνται μὲν πάσαι διὰ τὴν λαοφιλίαν καὶ ῥαδίως τῶν πραιτωρίων, ποιητοῦ δὲ πολλῆς ταῖς ἀνθρωπίναις ἐπιγενομένης ψυχῆς κινδυνεύει μετελθεῖν εἰς τὸν θάνατον ἢ τοῦ πράγματος τάξεως. οὐ γὰρ ὅπως ἂν φανεῖται τὰ πεπραγμένα μαρτυροῦσιν οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅπως ἂν ἐπι μῆλλον κατακουβείη, οἱ γὰρ ἕτερα μὲν εἰδότες ἕτερα δὲ ἀπαγγέλλοντες ἢ ἄτερ οὐκ ἴσασιν λέγοντες αὐτόθεν ὁμολογοῦσιν, ὡς τὰ ταῖς ἀλλοῦ θείαις γενομένα οὐδὲ βούλονται γίνεσθαι φανερά οὐδὲ κατ' αὐτὰ προείναι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὰ μηδὲν γέγονε ταῦτα καὶ ἀπαγγέλλουσι καὶ εἰς κρίσιν ἀχθῆναι ζητοῦσι. τὸ μὲν οὖν καθύπερξ ἀνελεῖν τὰς μαρτυρίας τῆ τῶν πραγμάτων χρεῖσι σφαιρόν. πολλῶν ὄντων ἄτερ οὐκ ἂν ἄλλως καταφανῆ γένοιτο μὴ μαρτύρων ταῦτα διωγγέλλοντων, τὸ δὲ ἰσχεῖναι πάσαι καὶ τοῖς σφόδρα ἐντελεστάτοις μαρτυρεῖν καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκώλυσαν νομοσέται· ταιγαρόν καὶ πολλὰς ἐξαίρεσεις ποιῶνται, πολλοὺς ἀπελαύνοντες καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν μαρτύρων ὀνόματος τε καὶ σχήματος. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ μετὰ ταῦτας τὰς κωλύσεις ἐπι καθάρων τὸ τῶν μαρτύρων ἐστίν, ψιθῆμεν χρῆναι καὶ ἡμεῖς

Nov. XC (= Coll. VII tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—9 in B 21, 1, 46 c. schol. — Epit. Theod. 90 (inde B²; Prochiron 27, 2—6. 16. 19—21. 28, Epimachos 12, 13. 14. 21. 25. 26. 30. 35), Athan. 5, 5; excerpta praestat Anon. Bodleianus p. 214 sq. Zach. Julian. const. LXXXIII.

omnibus patefiat, ut cognoscant quem ad modum in eiusmodi casibus versaturi sint, ac nostram providentiam intellegant, qui omni alii occupationi utilitatem eorum praepo-
namus.

XC.

DE TESTIBUS.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Testium ad probationes usus olim quidem inventus est, ne quid facile lateret eorum quae acta sunt; cum autem magna improbitas hominum animos occupaverit, periculum est ne in contrarium vertat rei condicio. Neque enim ut patefiat ea quae acta sunt plerique testimonium perhibent, sed ut etiam magis occultentur. Nam qui alia sciunt alia pronuntiant vel quae nesciunt dicunt hoc ipso confitentur ne velle quidem se ea quae revera facti sunt manifesta fieri aut secundum ea iudicia procedere, sed quae nunquam facta sunt haec et pronuntiant et in iudicium deduci volunt. Iam vero testimonia plane tollere rerum usui periculosum est, cum multa sint quae non aliter manifesta fiant nisi testibus ea enuntiantibus; atqui ne omnibus etiam vilissimis dicere testimonium permitteretur anteriores quoque leges prohibuerunt: itaque multas exceptiones faciunt multosque ipso testimonio nomine et statu privant. Quoniam vero ne post has quidem prohibitiones integra est testium ratio, existimavimus nobis quoque ad

4 ἀντῶν M || 5 subscr. om. M Iul. || dat. — cons. (cf. ε) || ἡράρχῃ κιλανδῶν Σεπτεμβρίου βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ γ' Ath. ἐξέφωνῆθη μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐπι τῆς βασιλείας γ' ὑπατείας Ἀπῶνος Theod. || 9 imp. iustinianus u M ἀποκορῆτω ἰουστινιανὸς ἀγῶνας L || * ὑπάρχῳ ML || 10 ὀφειδῶν ML, corr. Holmseder || 11 πατρικίῳ L || 13 λαοφιλίαν M || 15 κινδυνεύει ML || 20 ἴσασιν M || ἴσασιν L sunt ε || 21 γινόμενα L^a || 23 γινόμενα L || 24 ζητῶσιν L || 26 γέγονε L^a || 25 ἐντελεστάτοις (in lituris) L || 30 ἐξευροῦσιν L || ποι-
οῦνται] facientes ε || 31 τε καὶ] vel ε || 32 οὐδὲ Mε] οὐ L

1 omnibus lex erit aperte V lex erit aperta omnibus R

XC.

Coll. VII tit. 2

R DE TESTIBUS R

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Testium propter probationes utilitas adinventata quidem est dudum, ne quid lateat facile actorum, et calliditate plurima hominum adveniente animas periclitetur migrare in contrarium ordo causae. Non enim ut patefiat quae gesta sunt testantur plurimi, sed quatenus adhuc amplius occultentur. Nam alia quidem scientes alia vero pronuntiantes aut quae non sunt dicentes hoc ipso confitentur, quia ea quae vere fiunt neque volunt patefieri neque secundum ea proferri iudicia, sed quae nunquam facta sunt haec et pronuntiant et ad iudicium deduci quaerunt. Omnino itaque perimere testimonia usui rerum incautum est, plurimis existentibus quae non aliter patefiunt nisi testibus pronuntiantibus, licere autem omnibus etiam valde vilissimis testimonium perhibere et ante nos prohibuerunt leges: scilicet multas exceptiones facientes et plurimos excludentes etiam ipso testimonio nomine vel schemate. Quia vero neque post has prohibitiones adhuc purum est testium opus, aestimavimus oport-

lex aperta erit omnibus T || 2 consideravimus R consideranti. V¹ || 3 proponimus R || 5 subscr. Data kl. Sept. constantinopolis imperante donno iustiniano pp. aug. anno XII apicem consule V, dat. kl. sept. constantinopolin Bomb. II, om. rell. || 14 et] at vulg. || calliditate T¹ || omnium R² || adinveniente (adinventientes T²) RVT, corr. vulg. || 15 periclitatur vulg. || 16 ut patefiat T¹ utpote faciant R¹ ut patefaciant R² || 18 aliam vero R || 19 ipsum V || confitentes R² || 20 sunt] sunt R || 21 praeferi V profiteri R || iudicia sed que R² in ras. || 22 haec et] et om. R || 24 usi Continus] ubi (om. V¹) RVT || 25 patefuerit R¹ || 26 hominibus V² || etiam vulg. || et tam RVT || utilissimis R¹T¹ || 31 adhuc] et adhuc V || parum R¹ || est om. V¹

προσθεῖναι τι τῆ τοῦ πράγματος ἀκριβεία, καὶ τὰς ψευδομαρτυρίας καθ' ὅσον ὁλόν τε ἐστὶν ἐλαττώσαι. τοιοῦτο γὰρ τι καὶ νῦν ὑπὸ τῶ λαμπροτάτῳ της Βιθυνῶν ἐπαρχίας ἀρχόντῳ πραχθέν εὐρομεν ἐπὶ διαθήκῃ δειχθείσης μαρτύρων παραποιήσεως δεινῆς, σαφῶς διελεγχθέντων τε καὶ τὰ τελευταία συνομολογησάντων, ὅτι τῆς διαθήκης ἔτι γινομένης ἐτελεύτησεν ἢ διατιθεμένη, τῶν δὲ μαρτύρων τινὲς ἐπιλαβόμενοι νεκρῶς ἤδη τῆς χειρὸς οὕτω κατὰ τοῦ χάριτον τῆν τε εὐθείαν τῆν τε πλαγίαν εἴλκυσαν καὶ τὸ σύμβολον τοῦ τιμίον σταυροῦ δοκεῖν γεγραφέναι τῆν τελετήσαν παρεσκευάσαν. Ἡμεῖς τοίνυν εἰς ταῦτα ὁδῶντες τὰ μὲν περὶ τὸ τρόπον τῶν μαρτύρων τὰ δὲ περὶ τῆς αὐτῶν καταστάσεως ψήθημεν χροῖαν διορῶσθαι. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα τοῖς πάλαι νομοθέταις ἐπι κωλύσει τούτων οὐς ἐξείργουσι μαρτυρίας πάντα κύρω τίθεμεν.

tere et nos adicere aliquid causae subtilitati et falsa testimonia quantum est possibile minorare. Tale enim quiddam etiam nunc apud clarissimum Bithyniae provinciae iudicem gestum invenimus in testamento ostensa testium falsitate pessima aperte convictorum et novissime confessorum, quia cum testamentum fieret et fuisset defuncta testatrix, testium vero quidam tenentes iam mortuae manum ita per cartam virgam rectam et ex latere ductam traxerunt et signum venerabilis crucis videri scripsisse defunctam praeparaverunt. Nos igitur ad haec respicientes alia quidem de modo testium alia vero de eorum statu aestimavimus oportere definire. Quae itaque dicta sunt ab antiquis legislatoribus in prohibitione horum quos suspenderunt testimonium perhibere rata omnia ponimus:

CAPUT I.

Θεσπιζομεν δὲ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ εὐδαιμόνου πόλεως, ἐνθα πλείστη καθέστηκε (θεὸς δὲ ἡγείσθω τοῦ λόγου) πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐπορία, εὐπολοήτων δὲ εἶναι τοὺς μάρτυρας, καὶ ἡ κρείττους τῆς ποιάτης διαβολῆς διὰ τὸ τῆς ἀξίας ἢ στρατείας ἢ εὐπορίας ἢ ἐπιτηδεύσεως ἀναμφισβήτητον, ἢ εἴπερ οὐ τοιοῦτοι καθίστασιν, ὑφ' ἐτέρον γυνὴν ὅτι καθίστασιν ἀξιόπιστοι μαρτυροῦμενοι καὶ μὴ τινὰς ἐπιδιφρούς μηδὲ χαμερπεῖς μηδὲ παντοῖας ἀσήμενος ἐπὶ μαρτυρίαν εἶναι, ἀλλ' ὥστε εἴπερ ἀμφισβητηθεῖ τὰ κατ' αὐτοὺς, δύνασθαι ῥαδίως ἀποδεικνύναι τὸν τῶν μαρτυρησάντων βίον ὡς ἀμεμπτός 1 τ τε καὶ ἐπεικῆς εἶη. Εἰ δὲ ἀγνοστοί τινες εἶεν καὶ 30 1 πανταχόθεν ἀφανεῖς καὶ τι φανεῖν ὄλιως περὶ τῆν μαρτυρίαν τῶν ἀλλῶν διαφθεῖραι σπεύδοντες, δύνασθαι καὶ βασάνους αὐτοὺς ὑποκείσθαι, καὶ τοὺς δικαστάς, εἰ μὲν ἀρχόντες εἶεν, αὐτοὺς τοῦτο πράττειν, εἰ δὲ ἕτεροι παρὰ τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας, ἐνταῦθα 35 μὲν παρολαμβάνειν τὸν ὑπουχοῦντα τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ πράττειν τῶν δῆμων, κατὰ χώραν δὲ τὸν τῶν ἰσχυρῶν ἐκδικῶν, καὶ δι' αὐτῶν προσάγειν αὐτοῖς

sancimus autem, et praecipue in hac maxima et felicissima civitate, ubi plurima consistit (deo favente sermone) multorum bonorumque copia virorum, bonae opinionis esse oportere testes et aut carentes huiusmodi derogatione per dignitatis aut militiae aut divitiarum aut officii causam, aut si non tales consistunt, ex utroque tamen quia sunt fide digni testimonium perhibere, et non quosdam artifices ignobiles neque vilissimos nec nimis obscuros ad testimonium procedere, sed ut si qua de his dubitatio fuerit, possit facile demonstrari testimonium vita, quia inculpabilis atque moderata est.

Si vero ignoti quidam fuerint undique et aliqui apparuerint circa testimonii veritatem corrumpere festinantes, posse eos etiam verberibus subiaceri; et iudices, si quidem administratores fuerint, ipsi hoc agant, si vero alii praeter eos qui administrationes habent, ibi quidem assumant apparitorem magnificentissimi praetoris plebis, in provincia vero locorum defensorem, et per eos inferant eis verberum experi-

c. I habet *Nomoc.*^{dm} XIV tit. 9, 2 ex B. *Summarium est in Prochiri cod. Bodleiano* 264 p. 176 n. 7 *Zach.*; v. 24—26 notat *Prochiron* 27, 1. — § 1 in. argumentum repetunt paratitla *Athanasii* 4 § 10 in.

rei subtilitatem aliquid addendum atque falsa testimonia quantum fieri possit imminuenda esse. Nam eiusmodi quid nunc quoque sub clarissimo Bithyniae provinciae praeside factum invenimus in testamento gravi testium falsitate probata aperte convictorum ac postremo confessorum, testatricem, cum testamentum adhuc conficeretur, mortuam esse, nonnullos autem testium iam mortuae manu prehensa inde in charta rectam et transversam lineam duxisse atque effecisse, ut defuncta signum venerabilis crucis scripsisse videretur. Nos igitur haec spectantes alia de modo testium alia de eorum statu definienda putavimus. Atque quae a veteribus legislatoribus de prohibitione eorum quos a testimonio remonent dicta sunt, omnia rata reddimus:

I. sancimus autem, praecipue in hac magna et felici urbe, ubi maxima extat (deus sit auspex sermonis) multorum virorum bonorum copia, ut testes sint bonae existimationis, et vel propter dignitatem vel militiam vel divitias vel indubitatum officii rationem eiusmodi calumnia superiores, vel si tales non sint, certe aliorum testimonio ut fide digni probati, neve qui sellularii neu humi repentes neu plane obscuri ad testimonium veniant, sed ut, siquidem de iis dubitetur, facile demonstrari possit vitam testium integram et moderatam esse. Quos qui ignoti et plane obscuri sint, atque omnino quid videantur de testimonii veritate corrumpere velle, liceat etiam tormentis eos subici; et iudices, siquidem magistratus sint, ipsi hoc agant, sin autem alii praeter eos qui magistratus habent, hic quidem apparitorem magnificentissimi praetoris plebis, in provincia autem locorum defensorem adhibeant et per eos tormentorum

6 ἐλεγχθέντων L || 7 ἔτι om. ε || 10 εἴλκυσαν ex corr. L || 11 ἔγγεγραφένας L || 15 παλαιούς L || 16 ἐξελέγουσι L¹ || 18 δὲ om. B || 20 πολλῶν] καλῶν Haloander male || 21 εὐπολοήτων M, *Nomoc.*^m pr. || δὲ *Nomoc.*^{dm} || 22 τῆς om. L *Nomoc.*^{dm} || διὰ τὸ — ἀναμφισβήτητον] per — causam ε || 23 στρατείας ἢ ἀξίας B || 24 sq. ὑφ' ἐτέρων — μαρτυροῦμενοι] ex utroque — testimonium perhibere ε || 25 malim μαρτυροῦμενους || 28 δύνασθαι] δύνασθαι ἀδειαν ἔχειν B || 29 τὸν om. M || 30 τε om. B || 30 καὶ πανταχόθεν ἀφανεῖς] undique ε || 31 καὶ τι] καὶ τοι *Nomoc.*^m || ὄλιως om. ε || 31 sq. τῆν (om. L^a) τῶν ἀλλῶν μαρτυρίαν L || 34 ἀρχόντας L^a || 36 μὲν] μὴ M || 38 τῶν om. *Nomoc.*^m pr. || αὐτοῖς] αὐτοὺς L^a

3 tunc RV¹ T || bithyniae libri || 5 pessimum R¹ || 6 nouissima R || 9 rectam Beck] factam libri || ductum R || 10 venerabilis — 14 prohibitione scr. R² in ras. 4 vv. || uide... V¹ || 12 de modo] de domo V² in ras., R⁽²⁾ demo T¹ || 13 existimauimus R⁽²⁾ || *definire] detinere libri || ita V || 15 eorum V || suspenderunt RV¹ || suspensum V¹ || susceperunt T || 16 omnibus V || 18 et] etiam T || maxima et om. R || 19 ubi] ut V || 20 sermone R^a || multorum bonorumque copia virorum vulg.] bonorum multorumque copia uirorum (uirorumque R^a) RT multorum uirorum quae (quae del. V²) copia bonorum V || 21 carentes] ea... etes V¹ || huiusmodi T¹ || 23 non] nunc T || 24 tamen] tm T... V¹ || 25 non om. V || 27 eis V || 28 vita] iura T¹ || 30 aliqui T¹ || 31 apparuerit RV T, corr. vulg. || 32 eum V || et om. R¹ || 34 alii] aliter R || 35 *ibi] ipi libri || assumant RV¹ || 37 defensorum RV T¹

1 subtilitatis V² || 2 possibile est T², est om. T¹ ||

τῆν ἐκ τῶν βασιάνων πείραν, ὅπως ἂν ταύτη γούν μηδὲν κατακρύψαιεν τῶν ἀληθῶν, ἧ καὶ ἄλιον διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ χρημαίων τὴν μαρτυρίαν ποιού- μοι ἧ καὶ ἄλλως περὶ αὐτὴν κακουροῦντες.

mentum, quatenus propter hoc nihil celent veritatis, aut etiam capiantur per hanc viam pecuniis testi- monium perhibere aut etiam aliter circa hoc mali- gnantes.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ ἤδη μηδεμίαν ἐπὶ χρεῶσιν ἐγγράφους ἀγοράφων καταβολῶν ἀπόδειξιν διὰ μαρτύρων δέχε- σθαι νομοθετήκαμεν πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὴν ἐκείως ἐψηθεῖσαν παρατήρησιν, ἣν δὴ καὶ κρατεῖν βουλόμεθα, ἀλλ' οὐκ αὖν καὶ τὸν τοῦτο ἀνανεούμεθα. εἰ γὰρ ἐγγρα- φον εἴη τὸ χρεῖος, καὶ ἀγοράφον καταβολῆς προτεινόντο παρὰ τῶν δεκαζομένων ἢ διὰ τῶν μαρτύρων ἀπό- δεξις, τότε δεκτὴν αὐτὴν παρὰ δικασταῖς εἶναι, ἥνικα ἐπ' αὐτῷ τούτῳ περιλαμβανόντο μάρτυρες, εἴπ' ὧ τῇ γενησομένη καταβολῇ ἢ τῇ μνήμῃ τοῦ γενεήσθαι τινα καταβολὴν ἤδη καὶ τοῦτο ὁμολογεῖσθαι παρὰ τῶν δεκαζομένων μαρτυρίας μηδὲν παντάπασι λόγῳ κρατεῖν, καὶ τοιαύτας τινὰς ἀναπλάττειν μαρ- τυρίας, ὡς δὲ ἄλλην τινὰ χρεῖαν παρατηρῶν ἀκούσει τοῖδε λέγοντος ελληρένας παρὰ τοῖδε χρυσίων ἢ ὀφεί- λειν τοῖδε· αὐτὰ γὰρ σαφῶς ἡμῖν ὑποπτοὶ καθεστῆαι καὶ οὐδενὸς ἀξίας λόγον. ὁπότε καὶ τὸ τοῦτον ἐν τῷ δικάζειν εὐρομεν, ὡς καίτοι πολλῶν χρημάτων λε- γομένων καταβέβλησθαι ταβουλάριοι δύο μόνου τοῦτο ἔρπασαν ἀνηκούειν, μάρτυρος παρόντος οὐδενός, καί- τοι δύο χρεῖους ἐγγράφου τυγχάνοντος καὶ τοῦ κατα- τιθεμένου δῖ' ἑνὸς γράφειν ἐπισταμένον καὶ δυναμένον δι' οὐκίαν γραμμάτων ταῦτα φανερά καταστήσαι. ὁπὼρ ἐξ ἐκείνου μισθήσαντες ἀπορήν τὸν παρόντος εἰληφμεν τόμον. καὶ αὐθις παρήχθη τις ἕτερος τὸ ἴδιον· εἰκότως τῷ σνοκοραπομένῳ, καὶ ἐπὶ μαρτύρων δῖ' ἑνὸς καὶ ἐπὶ ταβουλαρίων κατετίθετο καθ' ἑαυτοῦ

5 Et licet dudum nullam in debitis ex scripto factis non scriptarum solutionum probationem per testes suscipi sanciverimus nisi secundum observationem ibi dictam, quam scilicet valere praecipimus, attamen etiam nunc hoc renovamus. Si enim scriptum sit 10 debitum et non scripta proferatur solutionis a liti- gantibus per testes probatio, tunc susceptibilem eam apud iudices esse, dum ad hoc ipsum assumentur testes. ut pro facienda solutione aut memoria factae alicuius iam solutionis et confessione eius qui pecu- 15 nias accepit testimonium perhibeat viri fide digni constituiti, aut etiam causam testimonii forte faciant manifestam. Haec autem inania et ex transitu per- hibita testimonia nulla modis omnibus valere ratione, et huiusmodi quaedam fingere testimonia, ut propter aliud quoddam opus adveniens audiat aliquos dicen- tes accepisse ab aliquo aurum aut debere alicui: haec namque aperte nobis suspecta sunt et nullius digna ratione. Quando et tale aliquid in iudicando invenimus, dum eo quod multae pecuniae dicantur 20 solutae, tabularii duo tantummodo hoc dixerunt au- disse se, teste praesente nullo et debito in scriptis constituto et fatente scribere ex hoc sciente et va- lente per proprias litteras haec manifesta facere. Quod ex illo odio habentes occasionem praesentis accepimus legis. Et iterum adductus est aliquis alius similis calumniant, et praesentibus testibus ad hoc 25 et coram tabulario deposuit apud semetipsum debita

c. II-IV ex B habet B^o M 6, 30. 31 p. 484 Zach.
c. II in. (— 18) summam Athanasii repetunt paratilla Athan. 14 § 3.
v. 19—24 Τῆς ματαίως καὶ ἐκ τοῦ ἀξίας λόγον habent Prochiron 27, 19; Epanagoge 12, 22.

periculum illis admoveant, ut hoc quidem modo nihil de veritate occultent, vel etiam per hanc viam coar- quantur pecuniis accepta testimonium dixisse vel aliter in eo mala fide versati esse.

II. Quamquam autem iam dudum in debitis quae in scriptis relata sunt solutionum non scriptarum probationem per testes nullam admittendam esse sancimus nisi secundum observationem ibi dictam, quam quidem etiam valere volumus, attamen nunc quoque hoc renovamus. Si enim in scriptis relatum sit debitum, et solutionis sine scriptis factae probatio a litigantibus per testes proferatur, tunc eam admittendam esse a iudicibus, cum ad hoc ipsum testes adhibeantur, ut de facienda solutione vel memoria iam factae solutionis et confessionis de ea re ab eo qui pecuniam accepit praestitae testimonium dicant viri fide digni, vel etiam attestationibus forte id manifestum faciant. Vana autem illa et in transitu facta testi- monia nulla omnino ratione valere, ubi vel eiusmodi quae fingat quis testimonia, se cum propter aliud aliquid negotium intertulerit, hunc dicentem audisse se pecuniam ab illo accepisse vel illi debere: haec enim plane nobis suspecta sunt nec digna quorum ulla ratio habeatur. Quandoquidem etiam tale quid in iudicando deprehendimus, cum tametsi magna pecuniae summa soluta esse diceretur, duo tabularii soli se id audisse dicerent, teste praesente nullo, quamquam debitum in scriptis relatum esset et is qui deponebat utique scribendi esset gnarus possetque per suas litteras haec manifesta facere. Quod cum ab illo tempore in odio nobis esset, occasionem huius legis ferendae arripuimus. Kursus alius quidam productus est vultu similis ei qui insidius pelebatur, et coram testibus scilicet atque tabulariis contra se

1 τῶν om. Nomoc.^{am} || 2 μηδὲ Nomoc.^d || ἧ] ἐ Nomoc.^m || ἀλλοίαν l. || 4 καὶ om. l. Nomoc.^m || 7 νομοθετήκαμεν] Cod. 4, 20, 18 || 9 τοῦτο καὶ νῦν l. || γὰρ] γὰρ καὶ B^o s. l. || 11 ἧ om. B^o v. l. || 14 γενησομένη M || γενεῖσθαι B^o v. l. || 16 μαρτυρήσαντες] μαρτυρεῖν, καὶ μαρτυροῦσασιν conl. Zuchiruae || 17 ἐμαρτυρίας l. || ἐμαρτυρίας l. 2 || 18 ματαίως Proch. Epan. || 19 παρεῖκοντος ML || 20 κρα- τεῖν] βουλόμεθα add. Proch. || καὶ] leg. τὸ καὶ || πλάτ- τειν Proch. || 21 * ἀκούσας libri || 22 τοῖδε λέγοντος] aliquos dicentes s || χρυσίων παρὰ τοῖδε B^o || 23 τοῖδε Proch. || ἡμῖν om. Proch. || 24 λόγον ἀξίας B^o || 26 τα- βουλάριοι MLB^o || 27 καίτοι] et s || 31 ἐξ om. l.^o || 32 τὸ εἶδος εἰκότως] similis s || 34 ἐπὶ ταβουλαρίων MB^o coram tabulario s

8 praecipimus Contius || attamen vulg.] et tamen (et sū V^o, om. R¹) libri || 10 scriptura R; leg. scriptae? || 12 esse] volumus add. R³ in marg. || ipsum om. R¹ || asumantur R || 13 memorie R¹ V¹ T^o || 14 alicuius Osenbrüggen] alicui libri || confessionem V¹ || 15 perhibeat T || 16 causa V¹ || testimonis Osenbrüggen non recte || 17 prohibita VR¹ || 19 sing. e T || ut] aut T || 20 adueni. R¹ || dicentes V² in ras. 5 litt. || 21 ab] a V¹ || 22 nobis aperte V || sus. . . . V¹ || nulla R V² nullius V¹ T || 23 indigna R¹ || * quando] dum (•• R¹) quando libri; dum transposui (cf. v. 24) || et om. R || 24 * dum eo quod] eo quod libri || 25 tabularii R¹ || duxerunt V || 26 debito Beck] debitum (debitis T¹) libri || 27 constituto V¹ Beck] constitutum R V² T || fa- tente V] faciente RT || ex hoc T vulg.] et (om. R²) hoc R¹ et ex hoc R² om. V || 28 per om. V || 29 hodie RV¹ || 30 accipimus VT || aductus R ductus V || alius aliquis V² in ras. || 32 et coram] et om. V || debitam T¹

2 hao T¹ || 3 etiam om. RT, aliter om. V || haec R || malignitates RT¹ || 6 scripturarum T¹ || 7 susciperi R ||

χρέα· και ὁ μὲν μισθοῦ τοῦτο πράξις ἀπῆλθεν, ἔτερος δὲ εἰσεπράχθη τὸ χρέος τὸ παρ' ἑτέρου τινὸς ὡς παρ' αὐτοῦ δῆθεν ὁμολογηθέν· και τοῦτο ὕστερον οὐ διελάθα, τοῦ θεοῦ τὰ τοιαῦτα μέχρι παντός οὐ συγχωροῦντος κατακρύπτεσθαι.

5

esse; et is quidem qui mercede hoc egit decessit, alius autem exactus est debitum quod ab alio quodam tamquam ab eo scilicet confessum deo huiusmodi omnino non indulgente occultari.

CAPUT III.

Οὕτε οὖν ταῖς τοιαύταις πιστεῦομεν μαρτυροῖαις ἢ ταῖς τῶν ταβουλαρίων (καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν) καταθέσειν, ἤνικα γραμμάτων ἐπιστήμονες εἰεν οἱ καταθέσθαι λεγόμενοι, παρὸν και γράψαι ἢ ἐν δικαστηρίῳ καταθέσθαι και δοῦναι τῷ πράγματι πίστιν 10 ἀναμφισβήτητον, οὕτε μὲνεν αὐτάς τοῖς ἀληθεῖσι λυμμαινομένας συγχωροῦμεν, οὕτε εἴ τι τοιοῦτο γέγονε προσεμεθα· ἀλλ' ἀπαιτούμεν τὸ παρακεκλήσθαι παρὰ τοῦ παρίοντος τοῦς μάρτυρας ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, και τοῦτο διά μαρτυρίας ἀποδείκνυσθαι, και εἶναι και αὐ- 15 τοῦς (τοῦτο δὴ τὸ τῶν διαθηρῶν) rogatos, και ἐνυπολήπτους καθεστάναι, και οὕτω τὸ πρᾶγμα δέχεσθαι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀποδείξιν, και μηδὲ ἐμαρτυροῦν τῶν λοιποῦ μη και μαρτύρων ἔχουσαν και παρουσίαν και κατάθεσιν και ὑπογραφήν κρατεῖν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦ- 20 τοι καθεστᾶσιν οἱ μάρτυρες ὁποῖους ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν, και βασάνοις αὐτοῦς ὑποκεισθαι κελεύομεν. εἰ δὲ τινες καθαρῶς ἐναντία σφίσιν αὐτοῖς ἢ και ἀλλήλοισ φθῆνῶντο, τοῦς δικαστάς μάλιστα τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, και εἰ περὶ τὰ καιριώτερα τῶν μαρ- 25 τυρουμένων τὰς ἐναντιότητας εὐροῖεν, ἐκβάλλειν τὰς τοιαύτας μαρτυρίας τοῖς παρὰ τὴν ἐξιοπιστοτέρων και πλειόνων προσέχοντας· εἰ δὲ ἐξέπιτηδες φανεῖεν κακουχοῦντες και ἐντεῦθεν ἐκπίπτοντες εἰς ἐναντιώσιν, μηδὲ ἀθώους αὐτοῦς καταλιμπάνειν, εἴτερ μὴ 30 κατά τινα πλάνην ὡς εἰκὸς ἀλλ' ἐξέπιτηδες τὰ ἐναντία δεῖχθεῖεν λέγοντες.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ πολλὰς μάρτυρας παραστήσαν- 3
μοι και τρισάκεις τοῦτο πράξαντες εἶτα, ἐπειδὴν

Quia vero multi saepe testes produciunt et tertio hoc agentes postea, mox ut concluderint et excepta

c. III 6—20 summam ex Ath. repetit liber περὶ διαφορῶν ἀγαναωσμάτων § 7 p. 194 Heimb.

c. III 23 Ἐάν τινες καθαρῶς — 32 habet Epanugoge 12, 33.

c. IV pr. (Ἐπειδὴ πολλὰς πολλοὶ — 449, 11) habet Epan. 12, 31; 449, 20—28 fere citat schol. Epan. ib. — Summas praestant B² i k p. 422 Heimb. ex Athanasio (transponenda enim sunt lemmata Θεοδώρου et Ἀθανασίου) et Philoxeno.

ipse debitum confessus est; atque is quidem qui mercede conductus id fecerat discessit, alter vero exactus est debitum ab altero tamquam ab ipso scilicet confessum: neque hoc postea latuit, cum deus eiusmodi res in perpetuum occultari non patiarur.

III. Neque igitur eiusmodi testimoniiis tabulariorumve sicuti modo diximus depositionibus fidem habemus, ubi litterarum periti sunt qui deposuisse dicuntur, cum in promptu fuerit etiam scribere vel in iudicio deponere atque rei fidem indubitata addere, neque manere eas veritati nocituras palimur, neque si quid eiusmodi factum sit admittimus: sed flagitamus, ut ab eo qui producti testes ad hoc ipsum rogati sint, idque per testimonium probetur, sinique ipsi quoque, id quod in testamentis fit, rogati et bona existimatione utantur, atque ista negotium per ipsos probationem accipiat, neve attestatio in posterum valeat nisi quae testium et praesentia et depositione et subscriptione instruat. Quodsi tales non sunt testes quales supra diximus, etiam tormentis eos subici iubemus. Si qui vero aperte contraria sibi vel ipsi vel etiam inter se locuti sint, iudices huic potissimum rei operam dent, et si in ipsis quae totam causam continent contraria testimonia deprehenderit, eiusmodi testimonia reiciant ea secuti quae a fide dignioribus et pluribus dicuntur; sin vero de industria videantur dolo agere et inde in contraria prolabi, ne impunitos eos relinquant, si non per errorem ut fit, sed de industria contraria dicere probati sint.

IV. Quoniam autem multi saepe testibus productis atque ter hoc facto deinde, ubi renuntiaverunt

1 μισθῶ L || 2 τὸ παρ' || τὸ om. B¹ || 7 ταβουλαρίων LB || ἐφθήμεν εἰπόντες B¹ || 9 λεγόμενοι qui — volunt ε || παρὸν] apud quem (i. e. παρ' ὄν) ε || 13 τὸ τὸ και B² v. l. || παρακεκλήσθαι L || 14 ἐνάγοντες B¹ || ἐπ' αὐτὸ τοῦτο B² || 15 τούτο om. B¹ || 16 δῆ) δὲ B¹ || rogatus M, παρακεκλημένους LB προσκεκλημένους M s. v. || ἀνυπολήπτους B¹ || 18 ἐμαρτυρίας B² v. l., B¹ || 19 μὴ και MB) μηδὲ L ε || παρουσίαν] μαρτυρίας B² v. l., L || 23 σφίσιν ἐναντίοις ἐναντία B¹ contraria dicant sibi (i. e. ἐναντία φασίν αὐτοῖς?) ε || 24 *φθῆνῶντο libri || τούτῳ L² B² ε || τούτων B¹ τοῦτο L² τότε M δει τούτοις Epan. || 25 εἰ και B¹ || περὶ om. ε || καιριώτερα (καιριώτατα B¹) LB Epan.] καιριώτατα M vulg. veraciora ε (cf. nov. XXII pr. CXLVI c. 3) || 26 ἐκβάλλειν MB) ἐκβάλλοιεν L ἐκβάλλειν μὲν Epan. ε || 27 ταῖς B¹ || 31 τινα om. B² || 33 δὲ om. B² || 34 τρισάκεις B Epan. (idem 449, 5) || ἐπειδὴν — 449, 1 μαρτυρίας] μετὰ τὴν τρι- τὴν τῶν μαρτύρων παραγωγήν Epan.

1 his R¹ V² * || qui] qui ante nos T² || hoc] ab eo hoc T² || 2 quod] que V³ || 3 hiatus notavi || deo] de V¹ || 4 omnino non] omnium T¹ || omnino occultari non indulgente V¹ || indulgente] al. indigente R² in marg. || 6 testimonium T² || 8 sunt T² || 9 et om. R¹ V¹ uel V³ || conscribere V¹ || aut] et T² || 10 ueratibus T² uacibus V¹ || 12 depraecatum V¹ depraecata V² || est del. V² || 14 demonstrare R² || et esse et eos Beck] necesse est (est om. V) eos libri || hoc] ex hoc V¹ || 16 causam V¹] causam RT causae V² || atestationem T² || 17 habere R || 19 sint testes T² testes sint R || 20 eduximus T¹ || 22 alterutrie V alteris R || hoc enim aduertere T¹ hoc ... aduertere R¹ || 23 aduersitate T¹ aduersitatem T² || inuenerint etiam T² inuenerint ciant R¹ inuenerin..... V¹ || 29 contraria V² || 34 coluserint V¹

ἀποτάξαιτο καὶ ἐκλάβοιεν τὰς μαρτυρίας, πειρῶν-
ται προσελύσειν ἡμᾶς ἐνοχλεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ
τετρακίς παραγαγεῖν μάρτυρας, θεσιζόμεν τοὺς ἡμε-
τέρους δικαστὰς τοῦτους μάλιστα προσέγειν, καὶ εἰ
τρισακίς ἤδη παρήλθον οἱ μάρτυρες καὶ παρὰ τοῦ
5 testes deduxit concludente et editum accipiente ite-
rum petantur testes, hos omnino non adesse, utpote
suspicione habita, ne forte relictiis quidem prioribus
et dudum manifestis propter horum testimonia factis
ille non productionem testium, sed de praecedenti-
bus aut non testificatis additamentum aut eorum
10 depositionibus emendationem desideret. Si vero de-
ducens quidem testes editionem nondum acceperit
neque perlegerit testationes neque ipse neque aliquis
advocatorum eius, adversarius autem eius acceperit
solus et fecerit disputationem, non tamen eam de-
15 derit ei qui tertio dudum fecit testium productionem,
neque per disputationem edoctus sit is qui eos pro-
duxerat, quae testimoniis desunt haec adici, tunc
dandum est et quartam productionem testium ei qui
hoc petierit, primitus sacramento dando ab eo, quod
neque subtraxit neque percunctatus est testationes
neque ipse neque aliquis advocatorum eius aut omni-
20 no pro eo agens, neque per aliquem dolum aut
machinationem vel artem quartam productionem petit
fieri testium, sed propter hoc quod non valuit pri-
mitus uti denuntiatis testimoniis. Et si hoc factum
fuerit, neque iussione pro talibus imperiali egere,
sicut pridem erat, sed ex hac lege sufficientis eis haec
quae permissa sunt; et usque ad quartam testium
productionem licentiam esse testimoniis uti, non ta-
25 men per longum intervallum, ut non ex hoc protra-
hantur lites, sed oportere omnino velocitatem eis
imponere, secundum quod iudex aestimaverit hoc
fieri.

1 Illud tamen indubium est, quia etsi semel pro-
c. IV § 1 (Ἐὰν ἅπαξ τις . . .) habet Prochiron auctum 27, 165 ex B.

ἀποτάξαιτο καὶ ἐκλάβοιεν τὰς μαρτυρίας, πειρῶν-
ται προσελύσειν ἡμᾶς ἐνοχλεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ
τετρακίς παραγαγεῖν μάρτυρας, θεσιζόμεν τοὺς ἡμε-
τέρους δικαστὰς τοῦτους μάλιστα προσέγειν, καὶ εἰ
τρισακίς ἤδη παρήλθον οἱ μάρτυρες καὶ παρὰ τοῦ
5 testes deduxit concludente et editum accipiente ite-
rum petantur testes, hos omnino non adesse, utpote
suspicione habita, ne forte relictiis quidem prioribus
et dudum manifestis propter horum testimonia factis
ille non productionem testium, sed de praecedenti-
bus aut non testificatis additamentum aut eorum
10 depositionibus emendationem desideret. Si vero de-
ducens quidem testes editionem nondum acceperit
neque perlegerit testationes neque ipse neque aliquis
advocatorum eius, adversarius autem eius acceperit
solus et fecerit disputationem, non tamen eam de-
15 derit ei qui tertio dudum fecit testium productionem,
neque per disputationem edoctus sit is qui eos pro-
duxerat, quae testimoniis desunt haec adici, tunc
dandum est et quartam productionem testium ei qui
hoc petierit, primitus sacramento dando ab eo, quod
neque subtraxit neque percunctatus est testationes
neque ipse neque aliquis advocatorum eius aut omni-
20 no pro eo agens, neque per aliquem dolum aut
machinationem vel artem quartam productionem petit
fieri testium, sed propter hoc quod non valuit pri-
mitus uti denuntiatis testimoniis. Et si hoc factum
fuerit, neque iussione pro talibus imperiali egere,
sicut pridem erat, sed ex hac lege sufficientis eis haec
quae permissa sunt; et usque ad quartam testium
productionem licentiam esse testimoniis uti, non ta-
25 men per longum intervallum, ut non ex hoc protra-
hantur lites, sed oportere omnino velocitatem eis
imponere, secundum quod iudex aestimaverit hoc
fieri.

1 Illud tamen indubium est, quia etsi semel pro-

c. IV § 1 (Ἐὰν ἅπαξ τις . . .) habet Prochiron auctum 27, 165 ex B.

productioni et testimonia exceperunt, interpellationibus conantur nobis importuni esse ac velle testes etiam
quarto producere, sancimus iudices nostros his maxime operam dare, et si iam ter prodierunt testes atque
ad eo qui testes produxit et renuntiavit productioni et testimonia exceptit, denuo petantur testes, eos nullo
modo admittere, siquidem suspicio est, ne forte cum quid priores omiserint idque per testimonium iam
manifestum factum sit, ille non productionem testium, sed aut eorum de quibus antea testimonium datum
non erat additamentum aut eorum de quibus erat testimonium emendationem desideret. Si vero is
qui testes produxit testimonia non exceperit neque cognita habeat neque ipse neque ullus ex procuratoribus
eius, adversarius autem solus exceperit et exceptiones opposuerit, neque tamen eas ediderit ei qui iam ter
testes produxit, ne is qui hos produxit per exceptiones edoctus de iis quae testimoniis desint haec adiciat:
tum etiam quartam productionem testium concedendam esse ei qui eam petat, iureiurando prius ab eo prae-
stando quo declaret se neque exceperisse neque cognovisse testimonia neque ipsum neque advocatum ullum
aut omnino pro se negotia gerentem, neque dolo ullo aut machinatione aut arte quartam se petere testium
productionem facere, sed quia testimoniis nuntialis prius uti non potuerit. Atque hoc si factum sit ne
iussione quidem imperiali de his indigeat, quemadmodum antea erat, sed ultro lex iis sufficiat quae
ista permittit; et usque ad quartam testium productionem testimoniis uti liceat, neque tamen per longum
tempus, ut ne inde quidem lites protrahantur, sed utique iis festinatio adhibenda est, prout iudex id facien-
1 dum existimaverit. Illud tamen in confesso est, si quis semel vel bis productis testibus renuntiaverit

1 ἀποτάξαιτο M L B || διαμαρτυρίας B' || πειρῶν-
μενοι B' || πειρῶντες M^a || 2 προσελύσειν Eran. || βού-
λεσθαι τετρακίς παράγειν Eran. || 5 παρ' αὐτοῦ τοῦ
Eran. || 6 παραγωγὸς Eran. || καὶ om. s, καὶ — 7 ἐκ-
λάβοιτος om. Eran. || 7 ἐκβάλλοιτος B' v. l. || τοῦτοις
Eran. || 8 προσέειπαι] adesse s || 9 τῶν προτέρων] τῶν
μαρτύρων τῶν προτέρων B' || καὶ ἤδη — 13 ἐπιθυ-
μεῖ] ὁ συμφέρον ἐνόμιζεν αὐτῷ, ἣ καὶ προσδέντων τὸ
ἀσμφερὸν, ἐκείνος τῆς τῶν μαρτυρηθέντων ἐπιπρο-
σθεν ἐπαγορεύσας, ἀλλ' οὐ χρεῖας ἄλλης ἐνεκα προσ-
επιθυμῶν μάρτυρας ἐμελίτησεν Eran. || φανερώσιν L
10 γινόμενων B' || παραγωγὴν B' || 11 ἢ οὐ] ἢ om. B'
13 ἐπιθυμῆ cum Scrimgero vulg., ἢ ὁ παραγωγὴν μὲν
deducens quidem testes s || ἐκβάλλοι L' || 14 *οὐδὲ ἀ-
τὸς οὐδὲ τις libri || 16 *ποιήσοιτο libri || 18 τὸν om. L
19 παράγοντα B' v. l. || 20 ταῦτα L B' || ταῦτα M B'
21 τούτῃ] hoc s || 22 ἐξήλιφεν B' || οὐτε B', schol.
Eran.] οὐδὲ M L B' || 23 οὐτε αὐτὸς οὐτε schol. Eran.]
οὐδὲ αὐτὸς οὐδὲ M L B' || τις ἢ συνηγορός] aliquis advoca-
torum eius s || 25 τέχνη L || 27 ἐπαγγελόμεναις (ex corr.)

L || 29 τούτου L || 30 ἀλλ' αὐτόθεν — 36 πράττειν om.
B' || αὐτόθεν — 31 ἐπιέντα] ex hac lege sufficientis eis
haec quae permissa sunt s || 31 τὸν om. L (s) || 32 ταῖς om.
L B' || 33 διὰ χρόνον M] διὰ μακροῦ L διὰ μακροῦ χρό-
νον B' || 34 αὐτοῖς L, om. B' || 36 ὀμολογημένων B'

1 interappellationibus R' || nouis RV T || 2 inportu-
nium R' || ducere R || 3 hoc R || 5 aditum R || 6 ••tan-
tur T' || hos vulg.] hoc R haec VT || 7 suscipione V ||
relictiis om. R || 8 eorum T vulg. || 10 non de testificatis
(testificatis V') V || additamento T additamento V' || addi-
tamento T' additamenta V² T², corr. vulg. || horum R ||
11 emendationes R || 15 tm R V' || 16 dudum tercio R ||
17 per om. R' || *disputationem] dispositionem libri || pro-
duxerit V || 18 desint V || 21 percussus V' || 23 donum
T' || 24 fecit V || 25 hoc V] om. RT || non om. T' || voluit
T' || 27 imperiale T' || agere V' || 30 esse] etiam V ||
31 ut] aut T' || haec R || protrahatur V' || 32 velociter
V || 33 estimavit V || 36 tm R || est om. R' || [et] si R'
si et R²

ἐστίν, ὡς εἰ καὶ ἅπαξ τις παραγωγῶν μάρτυρας ἢ δις εἶτα ἀποτάξεται, καὶ ἡ ἐκλάβοι τὰς μαρτυρίας καὶ κατασκέπεται ἢ τοῦ ἀντιτεταγμένου τοῦτο ποιήσαντος αὐτὸς τὰς παραγραφὰς ἐκλάβοι κάκειθεν μάθοι τὰ μεμαρτυρημένα, οὐχ ἔξει παντελῶς ἀδειαν οὐδεμίᾳ περαιτέρω χρῆσθαι μαρτύρων παραγωγῇ, οὐδ' ἂν εἰ θεῖα τοῦτο κέλευσις πορίσθῃ.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν ἤδη γεγόμενον νόμον, ὥστε εἰ τις ἐνταῦθα λέγοι δίκην, δεῖται δὲ ἐπὶ τῆς χώρας μῆρι τινὶ συστῆναι τῆς δίκης, ἐξείναι τοῦ δικαστοῦ τοῦτο κρίνοντος καὶ τὴν ἀκούσαν προθεσμίαν ὀρίζοντος παραγεῖν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας τοὺς μάρτυρας ἐνταῦθα τε ἀναπέμπεσθαι τὴν δίκην τῶν πεπραγμένων φερομένων καὶ ὑπὸ ταυτῶ κρίνεσθαι δικαστῇ, πολλοὶ δὲ τοιαῦτα προσελεύσεις ἡμῖν γίνονται βουλομένων τινῶν, οἵπερ ἐν ἐπαρχίᾳ μὲν δικάζονται ἐνταῦθα δὲ τοὺς μάρτυρας ἔχουσι, ὥστε κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸν νόμον καὶ ἀδειαν εἶναι τῶ ἐν ἐπαρχίᾳ δικάζοντι στέλλειν ἐνταῦθα, ὥστε παριέναι τοὺς μάρτυρας ἢ τὰς ἀποδείξεις ὅλους δίδουσαι καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν φέρεσθαι τὰς δίκας, ἢ καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ταῦτα αἰτεῖν γίνεσθαι. Θεσιπίσμων δὲ τὴν τῶν ἀποδείξεων εὐπορίαν καὶ τοῦτο κρατεῖν, καὶ δύνασθαι καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἐνταυτοῖ παρα τοῦ δικάζοντος ἐν τῇ χώρᾳ στέλλεσθαι καὶ παρ' ἐν τῶν ἐξ ἡμῶν ὠρισμένων ἔλλογμωτάτων δικαστῶν, ψήφου περὶ τούτου παρὰ τοῦ δικάζοντος γινόμενης, τὰς μαρτυρίας δίδουσαι, καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν παρὰ τῶ ἐκδίκῳ ἢ παρὰ τῶ ἀρχοντῶν μαρτυριῶν ἐκ ψήφου τοῦ δικάζοντος διδόμενων· ἐκείσε δηλαδὴ τῆς ἀντοτελοῦς ψήφου διδομένης ἐνθα καὶ προκατ' ἔρχθη· ἵνα ὥσπερ ἐντεῦθεν ἐν τῇ χώρᾳ παρὰ τοῖς ἀρχουσιν ἢ τοῖς ἐκδίκοις τὰ περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν μαρτύρων πράττεσθαι γενομοθέτηται, οὕτω καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἐν ταυτοῖς κρατοῖ, καὶ τελεία διὰ πάντων εἴη ἡ τῶν ἀποδείξεων ἀπασιν εὐκολία. τῶν μῆντοι μαρτυριῶν

c. V Ἐπειδὴ ἴσμεν — 36 κρατοῖη habet Epanagoge 12, 29.

productionibus, et aut testimonia exceperit atque inspexerit, aut ubi adversarius hoc fecit, ipse exceptiones acceperit et inde testimonia cognoverit, cum nullam omnino licentiam habiturum ulla testium productione amplius utendi, ne si divina quidem iussio id praestiterit.

V. Quoniam autem legem iam latam esse scimus quae constituat, ut si quis hic litem exerceat, necesse autem habeat partem quandam litis in provincia confirmari, liceat iudice hoc decernente et diem sufficientem definiente in provincia testes producere et huc remittere litem actis perlati atque per eundem iudicem decidi, nullis vero eiusmodi interpellationibus petimur, cum nonnulli, qui in provincia quidem litigant hic autem testes habent, legem velint etiam de eiusmodi rebus valere ac licere ei qui in provincia iudicet: huc mittere, ut testes adveniant vel probationes omnino dentur et rursus ad ipsum lites ferantur, vel etiam ut de provincia in provinciam id fiat petant: sancimus, ut propter probationum copiam hoc quoque valeat, liceatque et de provincia huc mitti ab eo qui in provincia iudicat atque apud unam ex spectatissimis iudicibus a nobis designatis, decreto de ea re a iudice faciendo, testimonia dari, et de alia provincia in aliam apud defensorem vel magistratum testimoniis ex decreto iudicis datis; ulique tamen sententia definitiva ibi feratur ubi lis contestata est: ut sicut hinc in provincia apud magistratus vel defensores productionem testium fieri sancitum est, ita etiam de provincia in provinciam et de provincia in hanc urbem constet, et per omnia perfecta sit omnibus probationum facilitas. Veruntamen ne in provin-

1 τις om. ε || ἢ καὶ δις B² v. l. || 2 εἶτα LB' || εἰ M, om. B² v. l. || εἶτα ἀποτάξεται καὶ om. ε || ἀποτάξεται B' || καὶ om. L² || ἐκλάβοι B² v. l. || καὶ κατασκέπεται B', om. ε || 4 ἐκλάβοι ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου add. Proch. auct. || μάθη B² v. l. || 5 πάντως Proch. auct. || οὐδεμίαν L² || 6 χρῆσασθαι LB Proch. auct. || εἰ || Proch. auct., om. M || 7 τοῦτο ML² B' ε || τούτω L¹ B² Proch. auct. || προσθεῖη L || 8 ἔπει B || νόμον Cod. A, 20, 16 || 9 λέγοι M Epan. || λέγει B (ε) λέγειν L || τῆς τινὸς Epan. || 10 μῆρι τινὶ (τινὰ L² et iterum L²) συστῆναι ML² || μῆρη τινὰ συστῆναι B', cum Haloandros vulg., ἐν μῆρι τὴν σύστασιν ἔχειν Epan. || τῆς δίκης om. ε || 12 παραγαγεῖν Epan. || 16 τινῶν ex corr. L || 18 καὶ ἀδειαν || καὶ om. L || 21 ἢ καὶ || etsi (i. e. εἰ καὶ) ε || 23 ἀπορίαν Epan. || 26 ab uno qui a nobis definitus fuerit (i. e. τῶ ἐξ ἡμῶν ὠρισμένῳ) ε || 28 γινόμενης, τοὺς μάρτυρας B || 29 ἑτέρας om. L || ἑτέραν ἢ παρὰ Epan. ε || ἢ παρὰ || παρὰ om. B || 30 τῶν μαρτύρων L Epan. ||

ducens testes aut bis aut testificationes tractaverit, aut adversario hoc faciente ipse disputationem acceperit et ex hoc didicerit testificata, non habebit omnino licentiam ulla ulterius uti testium productione, neque si divina hoc iussio praeeperit.

Et quoniam scimus dudum factam legem, ut si quis hic litem exerceat, oportet autem in provinciae parte aliqua adprobri, licentiam habere iudice hoc decernente et sufficiens temporis spatium definiente deducere intra provinciam testes et huc transmittere litem gestis perlati et ab eodem iudicari iudice, multae autem huiusmodi interpellationes nobis sunt, volentibus aliquibus, qui in provinciis quidem litigant hic vero testes habent, ut teneantur et in huiusmodi lege, et licentiam esse in provincia iudicanti dirigere huc, ut praesententur testes aut testationes omnino dentur, et iterum ad eum referri lites, et si a provincia in provinciam haec petantur fieri: sancimus propter probationum abundantiam et hoc valere, et posse etiam a provincia huc ab eo qui iudex est in provincia destinari et ab uno qui a nobis definitus fuerit eloquentissimorum iudicum, interlocutione de eo a iudice facta, testationes dari, et a provincia alia in aliam provinciam aut apud defensorem aut apud praesidem testificationibus ex interlocutione iudicantis datis; illic videlicet definitiva sententia danda ubi et lis contestata est: ut quemadmodum hinc in provincia apud iudices aut defensores de productione testium agi sancita sunt, ita et a provincia in provinciam et a provincia huc teneat, et perfecta per omnia sit probationum omnibus facultas; testimoniis quidem non editis neque

τοῦ om. B || 35 ἐνταῦθα B Epan.

1 bis aut] bis et RT || tractavit V || 3 didicit V || iustificata T¹ || 4 ulla T || 8 simus T¹ || 9 oporteat V¹ || 10 partem R || exprobari V || habere iudicet] iudicem habere V || 11 discernente R¹ discernente (al. decernente in marg.) R² || temporis spatium RT || spatium temporis V vulg. || deficiente T¹ || 12 retrasmittere T || 13 iudicare V || 14 nobis fuerint V¹ sunt nobis T || 15 litigatur R¹ || 17 provinciam libri] iudicari V¹ || 18 ut praesententur huc T¹ || praesentetur V || 19 et sij] et si T¹ || 20 in provinciam om. R || 22 ad prouintiam V || 23 destinari ante huc (22) coll. R || 26 alia] illa R || 27 interlocutionem T¹ || 30 hinc vulg.] hio R huc V, om. T || iudices cet.] ces — 33 teneat ser. V² in ras. 2¹ tr. || 31 productione V⁽²⁾ || 32 ita et a] a om. T² || 33 teneat] redet teneat (sic) V⁽²⁾ || 34 testimonio V¹ testimoniis is R

οὐκ ἐκδιδόμενον οὐδὲ ἐν ταῖς χώραις, ἀλλὰ τῶν πε-
πραγμένων διδομένων αὐτοῖς τοῖς παραγοῦσιν ἢ
καὶ τοῖς αὐτῶν ἀντιδίκους ἐπὶ πράξεως υπομνημάτων
σημεῖα δεχομένων, καὶ οὕτως ἐνταῦθα ἢ ἐν ἐπαρχίαις
πεμπομένων παρὰ τῶν δικαστῶν, μὴ ποτε ὡς εἰκὸς
δειχθῆναι καὶ ἑτέρων μαρτύρων ἢ τοῦ πράγματος φύ-
σεως καὶ ἀποκλεισθεῖν διὰ τὴν ἐκδοσιν ἢ τῶν μαρτύ-
ρων προσήχη. τούτων ἀπάντων ἐπὶ τὴν χρη-
ματικῶν ζητήσεων νοουμένων· ἐπὶ γὰρ ἐγκλημάτων,
ἐνθα περὶ μεγίστων ἐστὶν ὁ κίνδυνος, ἀνάγκη πᾶσι
τρόποις ὑπὸ τοῖς δικασταῖς περιέναι τοὺς μάρτυρας
καὶ τὰ αὐτοῖς ἐγνωσμένα διδάσκειν· ἐνθα καὶ βασά-
νων ἴσως ἐστὶ καὶρός καὶ τῆς ἄλλης ἀπίσης παρα-
τηρήσεως.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ λέγοιτο δουλικῆς εἶναι τύχης ὁ βουλόμενος
μαρτυρεῖν, ὁ δὲ ἐλεύθερος ἰσχυρίζεται καθεστάναι,
εἰ μὲν ἐκ γενετῆς [τυχὸν ἐλεύθερος], πληροῦσθω μὲν
ἢ μαρτυρία, ταῖς δὲ παραγραφαῖς ὁ περὶ τῆς τύχης
φυλαττέσθω λόγος, ὥστε εἰ φανεῖται τύχης οικεικτικῆς
ὡν, τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν ἀντὶ μηδὲ γενομένης εἶναι·
εἰ δὲ ἐλευθερωθῆναι φήσῃ, ἀναγκάζεσθαι δεικνύναι
πρότερον αὐτὸν τὸ συμβολαῖον ἐν ᾧ τῆς ἐλευθερίας
τετύχηκεν, οὕτω τε μαρτυρεῖν. εἰ μόντοιγε ἐν ἑτέρα
χωρᾷ τῆς ἐλευθερίας φήσῃε τυχεῖν, ἢ οὐκ εἶναι προ-
χειροῦς αὐτῷ τὰς ἀποδείξεις, καὶ τοῦτο ὁρῶντος ἐπι-
ομνησται, ἢ μὲν μαρτυρία γραφέσθω, μὴ δειχθέντος
δὲ τοῦ τῆς ἐλευθερίας συμβολαίου ὁ παραγαῶν οὐ
χρήσεται τῇ ἐκείνου μαρτυρίᾳ.

CAPUT VII.

Εἰ μόντοι τις φήσῃεν ἀπεχθῆ τὸν παρίοντα πρὸς
μαρτυρίαν αὐτῷ καθεστάναι καὶ τυχὸν καὶ ὑπὸ αἰ-
τίαςιν παρ' αὐτοῦ γενέσθαι, εἰ μὲν δεῖξειεν εὐδὺς ὡς
ἐγκληματικῆ μετὰ τῶν κινεῖται δικῆ, μὴ παρὶτω
πρὸς μαρτυρίαν ὁ μέχρι τοσοῦτου δυνεμένης ὡς καὶ
περὶ ἐγκλημάτων δικάζεσθαι. εἰ δὲ ἄλλως ἀπεχθῆς
εἶναι λέγοιτο ἢ καὶ αἰτιμασθῆναι χρηματικῶς, προῖτω
μὲν τὰ τῆς μαρτυρίας, τῷ δὲ καιρῷ τῶν παραγρα-
φῶν φυλαττέσθω τὰ τῶν τοιοῦτων ζητήσεων.

Summam Athanasii c. V § 1 repetunt paratitla Athan. 4 § 10, c. VI BZ n p. 424 Heim.
c. VI—VIII habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 2 ex B. — c. VI respicit Leonis novella XLIX.
c. VII—IX (... ἀντιτίθεσθαι, μὴ δυνάμενον 453, 10) habet B^r M 6, 31 p. 487 Zuch.

cuius quidem testimonio eduntur, sed acta ipsis qui testes producerunt vel etiam adversariis eorum danda sunt gestorum confectioe signis instruatam atque ita huc vel in provincias mittantur a iudicibus, ne forte 1 ut sit aliis quoque testibus causae natura egeat et propter editionem excludatur testium adiectio. Atque haec omnia de quaestionibus pecuniariis intellegantur: in criminibus enim, ubi de maximis rebus est periculum, necesse est omnibus modis testes prodire ad iudices quaeque comperta habent edocere; ubi et tormentis forte locus erit et omni reliquae observationi.

VI. Si vero servilis condicionis esse dicatur qui testimonium perhibere voluerit, ipse autem se liberum esse affirmet, siquidem natum ingenium, conficiatur quidem testimonium, exceptionibus autem de statu quaestio servetur, ut si servilis condicionis esse probetur, testimonium eius pro nullo habeatur; si autem manumissum se dicat esse, prius ostendere cogatur instrumentum in quo libertatem consecutus est, atque ita testimonium dicat. Si vero in alia provincia se libertatem consecutum esse dicat, vel in promptu sibi non esse probationes, idque diserte iuraverit, testimonium quidem perscribatur, non monstrato autem manumissionis instrumento is qui eum produxit testimonium eius non utetur.

VII. Si quis vero inimicum sibi esse dicat eum qui ad testimonium dicendum prodit, ac forte etiam se ab eo accusatum esse, siquidem statim probaverit causam criminalem inter ipsos agitari, non prodeat ad testimonium qui tantopere illi inimicus est ut eum etiam criminis reum agat. Si vero alio modo inimicus esse dicatur vel etiam pecuniaria actione eum petiisse, procedat quidem testimonium, in tempore autem exceptionum eiusmodi quaestiones reserventur.

1 οὐδὲ ἤδη B || 2 παραγοῦσιν B || 9 ἐνοουμένων B || ἐγκλημάτων M Ath. Theod. ap. BZ || ἐγκληματικῶν LB Theod. § || 10 ἀνάγκη om. § || 11 ὑπὸ τοῦ δικαστᾶς || 15 δὲ om. Nomoc.^{dm} || 17 τυχὸν (τυχὸν B) ἐλευθερος MB, om. L Nomoc.^{dm} § || 21 *φῆσις libri || ἀναγκάζεσθω Nomoc.^{dm} || 22 αὐτῷ Nomoc.^m || 23 τετύχηκεν] τυχεῖν Nomoc.^m τε τυχεῖν omisissis verbis οὕτω τε — 24 τυχεῖν Nomoc.^m || 24 *φῆσις libri || 25 αὐτοῖς L || 26 μὲν om. Nomoc.^m || 29 μὲν τε τις Nomoc.^m || 30 καὶ om. B^r || τυχὸν — 31 εἰ μὲν om. § || καὶ om. Nomoc.^m || 32 μετὰ τῶν αὐτῶν Nomoc.^m || 33 καὶ om. Nomoc.^{dm} || 34 περὶ ἐγκλημάτων] de crimine § || 35 προῖτω μὲν] οὐ κωλονομεν L

in provinciis, sed gestis datis eis a quibus producuntur aut eorum adversariis sub gestis monumentorum signa percipientibus, et ita huc aut in provinciis destinandis a iudicibus, ne quando forsitan et aliis egeat testibus causae natura et excludatur propter editionem testium adiectio.

1 Haec omnia in pecuniariis quaestionibus intelligentes; in criminalibus enim, in quibus de magnis est periculum, omnibus modis apud iudices praesentari testes et quae sunt eis cognita edocere, ubi et tormentorum forsitan erit tempus et alius omnis observationis.

Si vero dicatur servilis esse fortunae qui testari voluerit, is vero liber affirmetur constitutus, si quidem ex nativitate, impleatur quidem testimonium, disputationum vero de statu servata ratione, ut si apparuerit fortunae servilis esse, eius testimonium ac si neque datum fuerit ita sit. Si vero liberum se dicat, compellatur demonstrare primum instrumentum in quo libertatem percepit, et sic testetur. Sin vero in alia provincia libertatem dicat perceptam aut non esse in promptu sibi probationes, et hoc evidenter iuraverit, testatio quidem scribatur, non monstrato vero manumissionis instrumento is qui deduxit eum non utetur eius testimonio.

Si vero quis dicat odiosum praesentem ad testimonium sibi constitutum, et adprobaverit statim quod criminalis inter eos lis movetur, non adsit ad testimonium qui usque adeo infestus est, donec de crimine iudicetur. Si vero aliter odiosus esse dicitur aut conventus pecuniarie, procedat quidem testatio, temporis vero disputationum serventur huiusmodi quaestiones.

3 aut om. V || 4 destinatis V || 5 nature R¹V¹ || excludantur V¹ || 6 electionem R¹ || 12 *aliis omnibus observationibus libri || 15 fortunae T || 18 dispositionum V || 20 si vero] si vero si R¹ || 21 compellant demonstrarem V¹ || 22 percepit V vulg.] perceperit T accepit R || 23 sin RV] si T vulg. || aliam prouintiam R || 24 in om. R || promptu] prouintis T || 25 euidetur V¹ || 26 mo...strato T¹ || vero om. T (set super non adscr. T²) || is om. V || 30 probauerit T || 31 ad om. R¹ || 32 infectus RV || 33 dicatur vulg. || 34 ut R || pecuniare V¹ || procedet T^a || 35 temporis Spangenberg] tempore libri

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ δὲ ἐθήραμεν νόμον, ὥστε καὶ ἐπὶ χρηματικῶν δίκων ἀκόντας μαρτυρεῖν, ἐκείνων οὐκ ἀναγκασθῶν τὴν μαρτυρίαν νέμειν ὅσοι μεστῆται γεγόνασιν αὐτοῖς, καὶ τινες ἀποχρῶνται τούτων καὶ μαρτυρίαν οὐ βούλονται νέμειν, θεοπύζομεν, εἴπερ ἑκάτερον μέρος συνανοιή τῶ μεστῆται αὐτῶν γενομένην μαρτυροῦσαι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις, ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀκόντα τὴν μαρτυρίαν νέμειν· τὸν κωλύματος, διόπερ αὐτὸν ἀκόντα μαρτυρεῖν ὁ πρότερος ἡμῶν οὐκ ἠβούλετο νόμος, διὰ τῆς συναίνεσως ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀνηρημένου.

CAPUT IX.

Καὶ τοῦτο δὲ πολλὰς πρακτόμενον ἴαμεν, ὡς τινες ἢ παρὰ τοῖς τῶν τόπων ἐκδίκους ἢ παρὰ τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσιν ἢ καὶ ὡς εἰκὸς ἐν ταῦτα παρὰ τῶ λαμπροτάτῳ μαγιστρῶ τῶν κληρικών 15 ἢ παρὰ τῶν μεστῆται καὶ μεμφομένοι, ὡς παρὰ τοῦδε πεπονθότες τι παράνομον ἢ ἄλλως ἠδικημένοι ἢ ἐξημιωμένοι μάρτυρας βούλονται παραστήσασθαι· καὶ ἵνα μὴ ὑστερον ἀντιτεθῆι αὐτοῖς, ὡς κατὰ μίαν μοῖραν τὰ πεπραγμένα συνέστη, δεῖ κἀκείνων ἐν αὐτῇ 20 τῇ πόλει καθεστῶτα ἐνθα αἱ μαρτυρίαι δίδονται, ὑπομνησθέντα παρὰ τοῦ ἀρχοντος ἢ τοῦ ἐκδίκου παραγενέσθαι καὶ ἀκούσαι τῶν μαρτυριῶν. εἰ δὲ μὴ βουληθεὶ παραγενέσθαι, ἀλλὰ διαπτύσειεν, ὥστε ἐκ τοῦ κατὰ μίαν μοῖραν διδοσθαι τὰς μαρτυρίας κατ' 25 αὐτὸ τοῦτο ἀρχοῦστος εἶναι, θεοπύζομεν τὰς τοιαύτας μαρτυρίας οὕτω κρατεῖν, ὡς ἂν εἰ μὴ μονομερεῖς ἐτύγχανον οὐσαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ παρόντος ἐγγυόμεσαν. εἰ γὰρ παραιτήσατο καὶ ἐλθεῖν μὴ βουληθεὶ

Quoniam vero posuimus legem, ut in pecuniariis causis nolentes testificari illos non compellendos testimonium dare qui ante mediatores facti sunt ipsis, et quidam abutuntur hoc et testimonio nolunt uti, sancimus, si utraque pars consentiat, quod mediator eorum fiat testificator, componantur enim ea quae ab eo dicuntur, compellere eum et nolentem testimonium perhibere, prohibitione propter quam eum nolentem testificari primitus nostra noluit lex propter consensum utriusque partis sublata.

c. IX in. (. . . . 453, s videbuntur quidem ex utriusque praesentia facta) versionem latinam aliquanto emendatiorem ea quae in Authentico est exhibet Gregorius Magnus in epistula a. 603 scripta Epist. 13, 45, ubi citatur 'constitutio novella quae de testibus loquitur c. 16' (Gregor. Opp. II 1255 ed. Benedictinorum; accuratius epistolam ex eodum fide edidit Baudi di Vesme Atti della R. Accademia delle Scienze di Torino V (1869—70) 250 sqq., unde lectionis discrepantiam enotavi).

VIII. Quoniam autem legem tulimus, ut etiam in pecuniariis causis inviti testimonium dicant, ne tamen illi testimonium perhibere cogantur, qui mediatores partibus fuerunt, et nonnulli hoc abutuntur neque testimonium perhibere volunt, sancimus, ut siquidem utraque pars consentiat eum qui mediator ipsi fuerit testimonium reddere eorum quae ab ipso dicta sint, ille etiam invitum testimonium perhibere cogatur: cum impedimentum propter quod invitum eum testimonium dicere prior lex nostra noluit per consensum utriusque partis sublatum sit.

IX. Ceterum hoc quoque saepe fieri scimus, ut quidam vel ad locorum defensores vel ad clarissimos provinciarum praesides vel etiam hic ut par est ad clarissimum magistrum census adeuntes seque ab aliquo iniqui aliquid perpersos vel aliter iniuria vel damno affectos esse querentes testes velint producere: atque ne postea us obiciatur una solum parte praesente quae acta sunt probata esse, oportet illum quoque in ipsa civitate degentem ubi testimonia dantur, admonitum a praeside vel defensore adesse et testimonia audire. Si vero noluerit adesse, sed respuerit, ita ut ex eo ipso quod una tantum parte praesente dentur testimonia inutilia sint, sancimus, ut eiusmodi testimonia ita valeant atque si non ab una parte essent dicta, sed ipso quoque praesente data fuissent. Nam si recusaverit et venire atque audire

1 νόμον] Cod. 4, 20, 16 (cf. 19) || καὶ om. 5 || 2 δικάων om. Nomoc.^d || 3 ὅσοι] qui ante 5 || 4 τούτων] καὶ τούτων L^a || 6 τῶ μεστῆται αὐτῶν γενομένην μαρτυροῦσαι M] τῶ μεστῆται αὐτῶν γενομένην περὶθεσθαι Nomoc.^d || 7 τὸν μεστῆται αὐτῶν γινόμενον μαρτυροῦσαι· ἀρκεσθήσεται γὰρ I, τὸν μεστῆται αὐτῶν γινόμενον μαρτυροῦσαι (μαρτυρεῖν B¹), καὶ ἀρκεσθήσεται (θήσεται B¹ omisso καὶ B² v. l.) B⁷, cum Halandro vulg. quod mediator eorum fiat testificator: componantur enim (i. e. συνθήσεται γὰρ?) (καὶ φηὶ συντίθεσθαι ex Epitome ad Prochiron nota 27, 56 citat Zachariae) || 7 γενομένοις L || 8 τὴν om. B¹ || 10 ἐβούλετο B² || 13 τῶν om. L || 14 ἢ καὶ] καὶ om. B² v. l. || 18 βούλονται μάρτυρας B² testes volentes s. || παριστάσθαι B² v. l. || 20 εἶναι L, B² v. l. || 28 ἐτύγχανον οὐσαι] τυγχάνουσαι B² v. l. || ἀλλὰ καὶ] ἀλλ' ὡς καὶ L² sed tamquam s || 29 *παραιτήσατο libri

1 proposuimus T vulg. || ut om. vulg. || 2 illis non compellendis Beck || 3 ipsi V³ || 4 haec V || 5 quod V] quod et RT vulg. || 6 ea V || 7 dicuntur V¹ || et RV³ T] etiam V³ vulg. || nolentem V || 8 prohibitionem, V || 9 *primitus] penitus libri || noluit R¹, T³ in marg., vulg. || lex no-

luit T || 10 patris V¹ || 12 At V¹ || Hoc quoque saepius agnovimus (leg. agi novimus), quoniam quidam Gregor. || simus T^o sancimus V¹ || quod quidam vulg.] quidem quidam T quidam (idem s. v. V²) quidam V¹ quidam RV³ || 14 forte] etiam Gregor. || 15 ingredientes et querentes Gregor. || 16 quaeruntur RVT || ab alio passi aliquid Gregor. || 17 laesi] iniustitiam sustinentes Gregor. || 18 volunt Gregor. || et add. Beck || et ut non — 19 gesta sunt] et ne postea obiciatur eis quia per unam partem gesta confecta sunt Gregor. || 19 qui R¹ || gesta sint R¹ T gestum sit R² || 20 et om. T || illum] illo RV¹ || ea] ipsa Gregor. || constituto RVT¹ || ubi testimonia dantur, admonitum iudicem aut defensorem Gregor. || 21 ad V¹ || defensorem R¹ T^o a defensorem V vulg. || praesentem esse] advenire Gregor. || 22 attestations VT testes Gregor. || nolunt V || 23 respuit T¹ respuit V contempserit Gregor. || ut] uo V¹ || ut ex una parte testimonia adversus eum inutilia sint Gregor. || 24 utilia R¹ || 25 esse R¹ V¹] essent R² V³ T vulg. || testatione R¹ testimonia Gregor. || tenere] valere Gregor. || eo] hac V¹ tamquam Gregor. || 26 constitutae — 27 factae sint] consistenter, sed etiam ipso praesente fuissent facta Gregor. || sunt R¹ || 27 repudiaverit et venire Gregor.

καὶ ἀκούσαι τῶν κατατιθεμένων, καίτοι δημοσιεύων
 τε καὶ οὐκ ἐξ ἀπαραιτήτου τινὸς ἀνάγκης ἀρμίσθαι
 μὴ δυνάμενος, ἐν ἰσῷ τοῖς παραγεγομένοις ἔσται, καὶ
 οἰδὲν ὄφελος ἐν τῇ αὐτοῦ προπετείᾳ αὐτῷ γενήσε-
 ται, ἀλλὰ δοκεῖτωσαν μὲν συστάδην γεγονῆναι, ὅσα
 δὲ ἂν ἀρμόσειεν αὐτῷ παραγράφουσαι περὶ αὐτῶν,
 ἔξιναι τούτοις χρῆσθαι, μόνου τοῦ δοκεῖν αὐτὰς εἶ-
 ναι μονομερεῖς διὰ τὴν αὐτοῦ προπέτειαν, οὐ δὲ
 κατ' ἀνάδειαν μὴ παραγεγομένου, ταῖς μαρτυρίας
 ἀντιτίθεσθαι τῷ δυνάμενον. Τῶν ἄλλων ἀπάντων
 ὅσα περὶ μαρτύρων παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἢ καὶ
 παρ' ἡμῶν αὐτῶν εἰρηται τε καὶ νενομοθέτηται κυ-
 ρίων μενόντων καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων δικαστῶν
 φυλαττομένων, εἴτε μείζους εἴτε ἐλάττους εἰεν, εἴτε
 εἰσι ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως εἴτε ἐν ταῖς ἔξω χώ-
 ραις, ἵνα καὶ τὰ τῶν μαρτύρων ὅσων δυνατὸν καθ-
 ἰστήκαμεν ἐπανορθώσαντες εἴη καθαρωτέρον τε καὶ
 ὁσιώτερον τὰς δίκας πράττεσθαι παρασκευάσαμεν
 δι' ἃς καὶ τὰς ἀκροάσεις γίνεσθαι παρὰ τοῖς δικα-
 σταῖς ἅπασιν τῶν θεῶν προκειμένων λογίων ἐνομο-
 θετήσαμεν, καὶ ὅρκον ὑπέχων καὶ τοὺς ἐνάγοντας καὶ
 τοὺς ἐναγομένους καὶ τοὺς συνηγόντες παρεκλευσά-
 μεθα, πανταχοῦ τὸν θεὸν ἐπιστάντας ταῖς τῶν δικα-
 ζομένων τε καὶ δικαζόντων καὶ τῶν μαρτυρούντων
 ψυχαῖς, ἵνα διὰ πάντων τῆ τοῦ θεοῦ μνήμη τε καὶ
 παρρησία καθαρά τὰ τῶν δικῶν καὶ ἀνύποπτα τοῖς
 δικαζομένοις γίνωιτο. ὃν δὲ νόμον κρατεῖν βουλόμεθα
 εἰς τὸν ἐφεξῆς ἅπαντα χρόνον.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ
 ἔργω καὶ πέρατι παραδούναι σπενσάτω. Dat. k.
 Octob. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII.
 Apione v. c. cons.

venire noluerit et audire depositiones (etenim publi-
 cabuntur) et non per inexcusabilem aliquam neces-
 sitatem deduci non possit, similis advenienti erit, et
 nullum iuvamen ex sua protervitate ei efficietur, sed
 5 videantur quidem probationes factae, quaecumque
 vero competierint ei ad disputandum de his, licebit
 his uti, solummodo quod videntur esse ex una parte
 propter eius proterviam, quasi propter audaciam
 minime advenientis, testationibus opponere non va-
 10 lente. Omnibus aliis quae de testibus et ab his qui
 ante nos et a nobis ipsis dicta sunt et sancita fixis
 manentibus et a nostris iudicibus observandis, sive
 maiores sive minores sint et sive in hac magna ci-
 vitate sive foris in provinciis, ut et ea quae de testi-
 bus sunt quantum possibile nobis est corrigentes
 15 adhuc purius et sanctius lites agi praeparavimus; per
 quas et cognitiones fieri a iudicibus omnibus divinis
 propositis evangelii sancimus et iusiurandum subire
 et pulsantes et pulsatos et advocatos praecipimus,
 20 ubique deo inspectore et eorum qui iudicant et qui-
 bus iudicatur et qui testimonium praebent anima-
 bus, ut perennis dei commemoratio et praesentia
 munda litium et citra suspicionem litigantibus fiat.
 Quam vero legem tenere volumus de cetero omni
 25 tempore.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et
 per hanc divinam manifestata sunt legem tua emi-
 30 nentia operi effectivae tradere festinet. Dat. kal.
 Octob. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione
 viro clarissimo consule.

testes deponentes noluerit, cum utique in publico versetur ac non ex inevitabili quadam necessitate ad-
 venire nequeat, pari loco cum praesentibus erit, neque ullum commodum ex contumacia ei obtinet; sed
 videantur quidem testimonia utraque parte praesente facta, quaecumque vero ei exceptiones de iis com-
 petent, his uti liceat, nisi quod hoc unum, ab una tantum parte ea facta videri, propter contumaciam
 eius, quippe qui per fastidium non adfuerit, testimoniis opponi non possit. Reliqua autem omnia, quae-
 cumque de testibus a decessoribus nostris vel a nobis ipsis dicta et sancita sunt, rata maneat atque a
 iudicibus nostris, sive maiores sive minores sint, sive in magna hac urbe sive in provinciis, custodiuntur,
 ut iis quoque quae ad testes pertinent a nobis quantum fieri potest emendatis efficiamus, ut etiam purius
 et sanctius lites agantur; propter quas etiam cognitiones apud iudices omnes fieri divinis litteris propo-
 sitis sancimus, atque iusiurandum subire et actores et reos et advocatos iussimus, deum ubique et liti-
 gatorum et iudicum et testium animis praesentem proponentes, ut dei memoria ac praesentia per omnia
 lites integrae et suspicione vacuae litigantibus fiant. Quam quidem legem in omne tempus deinceps fu-
 turum valere volumus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas
 ad opus et effectum adducere studeat.

1 καίτοι δημοσιεύων τε (ἀντι τοῦ ἐνδημῶν M s. v.)
 MB¹) καὶ ὅτι δημοσιεύων τε L¹ καὶ ὅτι δημοσιευ-
 ομένων(?) L², om. B¹, etenim publicabuntur s. || 2 καὶ
 om. B¹ v. l. || 3 τοῖς παραγεγομένοις B² v. l. adve-
 nientis s. || 5 συστάδην probationes s. || γεγονῆναι Il-
 loander γεγονῆναι B¹ || 7 εἶναι αὐτὰς L || 8 δὲ om. LB¹ ||
 11 παρὰ] et ab s. || ἡ om. s. || 14 εἴτε ἐπι] et sive in s. ||
 19 γενέσθαι L || 20 ἐνομοθετήσαμεν] sancimus s. Cod. 3,
 1, 14 || 22 παρεκλευσάμεν L praecipimus s. || 23 τῶν δικα-
 ζομένων τε καὶ δικαζόντων] et eorum qui iudicant et
 quibus iudicatur s. || 25 sq. ἵνα — δικῶν] ut perennis dei
 commemoratio et praesentia munda litium s. || διὰ] τῶν
 διὰ B¹ || 26 τῶν om. B¹ || 27 δὲ] vero (i. e. δὲ) s. ||
 31 dat. — cons. s., ἐγράφη καλάνδων Ὀκτωβρίων βα-
 σιλείας Ἰουστινιανου τοῦ ἐβ' ὑπατείας (sic) Ath. ἐξέφω-
 νήθη μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῆς βασιλείας ἐτει ἐβ' ὑπατείας
 Ἀπῖωνος Theod., dat. xv. k. sept. CP. post css utilisario
 us. anno II M

1 dispositiones R¹T quae deponuntur Gregor. || et-
 enim — 5 factae cum utique in publico sit et non ex
 inevitabili quadam necessitate venire non possit, aequa-

lites eis erunt (leg. erit) tamquam si advenissent, et nulla
 utilitas ex contemptu suo ei adhiberint (adhibebitur
 vulg.), sed videbuntur quidem ex utriusque praesentia
 facta Gregor. || publicantur V || 2 non V¹? RT] nisi V²
 vulg. || aliquam inexcusabilem T' || 3 possint V¹T || adin-
 venientem R¹ || 4 propteruitate V || 6 petierint V || his] eis V ||
 7 is V || 8 propteruam (propter uiam V¹) RV proter-
 uitatem T² || * quasi] quae libri || 9 testationibus] al. ad-
 testationem T³ in marg. || 10 et] ad f et T², et om. V¹ ||
 11 ipsis om. R || 13 minores sive maiores sint in ras. V² ||
 et sive om. V || 14 foras V || ut] aut T² || et om. VT ||
 15 est nobis corrigentes T || 16 adhuo] et adhuo R² || purus
 R¹ prius T¹ || sanctius — 22 et prae] scr. R² in ras. 4 vr. ||
 per] et V¹ || 17 et om. V, uel ins. V³ || 18 praepositis
 VT || 19 et pulsantes om. T¹ || 20 deo inspectore T² in
 marg.] deum inspectorem RV; dantes vel imponentes
 addendum censet Osenbrüggen || 21 et qui] al. eorum adscr.
 T³ in marg. || 22 perennis] ... V¹ per V² || commemoratio-
 nem V³ || 23 munda om. T¹ || litiganti] V¹ litigantium
 RV² || 24 quam vero in ras. V² || certo R || 30 mani-
 festa RV || 31 subscr. data kl. octub. impr. dōn. iust. pp.
 aug. anno XII. apione viro clarissimo consule V, dat.
 kal. oct. omissis reliquis Bamb. II

GA

XCI. Auth. XCIII. Coll. VII tit. 5

ΩΣΤΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ ΟΥΣΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ, ΩΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΗΣΑΝΤΟΣ, ΠΡΟΤΙΜΑΣΘΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΡΑΝ ΓΥΝΑΙΚΑ Η ΤΟΥΣ ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΡΟΥ ΓΑΜΟΥ ΠΑΙΔΑΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΕΙ ΒΟΥΛΗΘΕΙΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΗΤΟΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΑΝΤΟΣ ΥΠΕΡ ΑΥΤΗΣ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΔΟΥΝΑΙ ΤΩΙ ΑΝΔΡΙ ΤΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΝΤΑ ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ Ο ΑΝΗΡ 10 ΥΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙ, ΑΥΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΗΝ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙΣΑΝ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΝ ΔΩΡΕΑΝ.

Αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 15 ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίων.

(Προοίμιον.) Πρῶτην δικάζοντων ἡμῶν ἡμφεβητήτῳ πρᾶγμα πολλῆς ἄξιον ἐπιστροφῆς καὶ σφαιστεράς νομοθεσίας οὐκ ἀνάξιον. καὶ γὰρ τις προτέρας γενομένος γαμετῆς ἀνὴρ καὶ ταύτην ἀποβαλὼν, εἴτα 20 δευτέρας, προίκα τε ὑποδεξάμενος παρ' ἐκατέρας καὶ παῖδας ἐκ τῆς πρώτης καταλειπὼν ἀπῆλθε τῆς δευτέρας ἐπι περιουσίας. ἡβούλετο τοῖνυν ἡ δευτέρα γαμετῆ τὴν προίκα τὴν παρ' αὐτῆς δεδομένην ἀπατεῖν τῷ προνομίῳ χρωμένη τῷ παρ' ἡμῶν δεδομένῳ, ἀντέλεγον 25 δὲ οἱ ἐκ τῶν πρώτων γάμων παῖδες καὶ αὐτοὶ μητρῶαν προτεταμένους προίκα, καὶ ἀμφεβητήσιμον ἦν, εἰ καὶ μὴ περιουσίας τῆς προτέρας γαμετῆς δεῖ δεξασθαι τοὺς ἐκείνης παῖδας κατὰ τῆς δευτέρας προίκος ἀγαντιζομένους. οὐ γὰρ ἑτέροις δεδώκαμεν τε ἤδη καὶ δίδομεν 30 τούτο τὸ προνόμιον ἢ κληρονόμοις ἢ δανεισταῖς, ἀλλὰ μόνοις πασι. πολλὰ μὲν οὖν ἀμφεβητήσεις γεγόνασιν ἐν τῷ πράγματι, λεγομένης τῆς δευτέρας γαμετῆς, ὡς ἐξαναλώσας ἐφθῆ καὶ πρὶν ἐπι τὸν πρὸς αὐτὴν ἐλθῆ γάμον ὁ ἀνὴρ τὴν τῆς προτέρας γαμετῆς 35

R. UT EXACTIONE INSTANTE DOTIS PRIMAE ET SECUNDAE VIRO AD SECUNDA VOTA MIGRANTE PRAEPONATUR UXOR PRIMA VEL EX PRIORI MATRIMONIO FILII. ET UT SI VOLUERIT UXOR AUT IS QUI PRO EA DOTEM SCRIPSERIT DARE VIRO QUAE SCRIPTA SUNT, DISTULERIT AUTEM VIR SUSCIPERE, SOLUTO MATRIMONIO EXIGI EUM AB EA CONSCRIPTAM ANTENUPTIALEM DONATIONEM R.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo ex consule ordinario et patricio.

(Praefatio.) Dudum iudicantibus nobis in dubitationem venit causa multa correctione digna et legislatione clariori non indigna. Etenim quidam prioris factus uxoris vir cum eam extulisset, deinde secundae, dotem suscipiens et filios ex priori relinquens obiit adhuc secunda superstite. Volebat igitur prior secunda uxorem dotem a se datam exigere privilegio utens a nobis dato, contradicebant autem ex priori matrimonio filii et ipsi maternam obicientes dotem, et dubium erat, utrum etiam non superatite priore uxore oporteret suscipi filios contra secundae dotem litigantes. Non enim aliis dedimus dum et damus hoc privilegium aut heredibus aut creditoribus, sed solis filiis. Plurimae siquidem dubitationes extiterunt in hac causa, dicente secunda, quoniam expendisset et ante quam ad eius venisset matrimonium prioris uxoris dotem, et non esse iustum

Nov. XCI (Authent. XCIII = Coll. VII tit. 5; gloss.) Graece extat in ML, epilogo excepto in B 28, 13 (inde B² II 29, 36 p. 569 Zach.). — Epit. Theod. 91 (inde B²). Athan. 10, 5. Iulian. const. LXXXIV.

XCI.

UT CUM DOTIS PRIORIS ET SECUNDAE EXACTIO FIT, SECUNDIS NUPTIIS A VIRO CONTRACTIS, PRAEFERATUR PRIOR UXOR VEL LIBERI EX PRIORIBUS NUPTIIS PROCREATI. UTQUE CUM UXOR SIVE IS QUI PRO EA CONSCRIPSIT DOTEM DARE EAM MARITO VE-LIT, SI MARITUS QUAE CONSCRIPTA SUNT ACCIPERE DISTULERIT, SOLUTO MATRIMONIO DONATIO ANTE NUPTIAS AB IP SO CONSCRIPTA AB EO EXIGATUR.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Nuper iudicantibus nobis in controversiam vocata est res multiplici animadversione digna neque indigna luculentiore legislatione. Quidam enim cum prioris uxoris eaque amissa secundae maritus factus esset, dote ab utraque accepta et liberis ex priore relictis decesserat secunda adhuc superstite. Volebat igitur secunda uxor dotem a se datam exigere privilegio usa a nobis concesso, contradicebant autem liberi ex priore matrimonio nati ipsi quoque maternam dotem praetendentes, atque dubium erat, num etiam priore coniuge non superstite liberi illius recipere eam deberent contra secundam dotem contententes. Neque enim aliis hoc privilegium et dedimus iam et damus sive heredibus sive creditoribus, sed solis liberis. Multae igitur controversiae in ea causa extiterunt, cum secunda uxor diceret maritum iam ante quam ad nuptias ipsius venisset, prioris uxoris dotem consumpsisse, neque par esse se quidem,

1 rubr. Περί δύο προικῶν χρεωστούμενων, καὶ περὶ τοῦ μὴ βουλομένου τὴν προίκα δεξασθαι Theod. || 2 ἀπαιτήσας L¹ || προίκος τῆς προίκος B¹ || 3 τε om. Ath. || ὡς — 13 δωρεάν] δευτερογαμοῦντος (δευτερογαμοῦσαντος index) τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 10 ἀναβαλλεται] δὲ s. v. add. L² || 12 ὑπ' αὐτοῦ] ab ea s || γραφείσαν L || 13 δωρεάν] μὴ ὑποδεξάμενον δὲ προίκα μηδὲ προγαμιαίαν δίδοντας δωρεάν add. Haloander (B¹) || 14 τῷ ἐνδοξοτάτῳ om. L || 15 ὑπάρχω M || 16 ὀρδιναρῶ ML, corr. Haloander || πατρικίων L || 17 Πρῶτην — 20 ἀντῆ] Γενόμενός τις προτέρας γαμετῆς (γυναικὸς B¹ v. l.) ἀντῆ inc. B || 21 δευτέρας Ms] δευτέρα συνοικήσας LB || τε et παρ' ἐκατέρας om. s || ἐκατέρων B¹ || 22 τῆς προτέρας ἀποτεκνὼν ἀπῆλθεν L || 23 περιουσίας L¹ (id. 28) || ββούλετο B¹ || γυνή B || 24 τὴν δεδομένην παρ' αὐτῆς B¹ || αὐτῆς CGEHeimbach ex s || 25 παρ' ἡμῶν B¹. Cf. Cod. 8, 17, 12 || ἀντέλεγον L¹ || 26 αὐτῆ L¹

(αὐτοὶ τὴν malit CGEHeimbach) || 29 ἐκείνης om. s || κατὰ τῆς τῆς δευτέρας L² || 30 cf. Cod. 8, 17, 12 § 7 || 31 προοίμιον L¹ || 32 πασι] τοῖς πασι CGEHeimbach mule || 34 γαμετῆς om. s || 35 αὐτῆς L⁰ || ἐλθοι B¹ || ὁ ἀνὴρ om. s

2 extante dotis V dotis intante R || 4 migranti RV vulg. || prime T || 5 et ut] ut et RT et V vulg. || 6 noluerint V⁰ || his V || dote R¹ || 8 distulit V || aut T¹ || 9 ea] leg. eo? || 10 conscriptam] cum scriptura V etiam conscriptam RT vulg. || antenuptiarum V || 14 excons. RV exconsuli T || 17 dubitatione R || 18 causam R¹ || correcto V¹ || 19 legis V || 20 factis T¹ || vir] uero R¹ || ea R¹ || deinde] et deinde T || 22 adhuc secunda] ad secunda R¹ secunda adhuc T || 26 et dubium] et om. R¹ T¹ || atrum V¹ || 27 oportere V¹ || oportet V² || leg. filios (illius)?

προϊκα, καὶ οὐ δικαίον ἐστὶ, τὴν μὲν αὐτῆς προϊκα, διὸ τοσοῦτον εἰρήνη καταλιπὼν ὁ ἀνὴρ ὅσον ἀρκεῖ μόνῃ τῇ δευτέρῃ προικῇ, αὐτὴν ἀπολείπει, τοὺς δὲ τὴν ἐξαναλωθεῖσαν ἤδη προϊκα λαβεῖν· ἀλλ' οἱ παῖδες τὰς ὑποθήκας προοίχοιτο, ὅτι περὶ ὅλων πραγμάτων ὄντων τῇ τελευτήσαντι αἱ τῆς τελευτήσασας ὑποθήκας πρεσβυτέραι τῆς δευτέρας εἰσὶ

suam quidem dotem, quod tantum inventus est reliquisset vir quantum sufficeret soli secundae doti, eam perdere, illos autem expensam iam dotem percipere; sed filii hypothecas proponebant, quoniam omnino 5 rebus existentibus morienti hypothecae seniores potiores quam secundae essent.

CAPUT I.

Τούτων τοίνυν ἀμφισβητούμενων ἐκεῖνο τῶν ἀνωμολογούμενων τε ἡδὴ καὶ νενομισθημένων παρ' ἡμῶν ἐστίν, ὡς εἰ μὲν τε φαίνονται ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς 10 προτέρας ἢ τῆς δευτέρας προικός, τοῦτο ἀνάγκη ἢ τοὺς παῖδας τῆς προτέρας ἢ τὴν δευτέραν ἔχειν, ἢ εἰ τελευτήσας κἀκεῖνη, τοὺς παῖδας αὐτῆς, ἕκαστον πρὸς ὅπερ ἂν οἰκειῶς ἔχειν ἑαυτὸν ἀποδείξειεν· ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἢ in rem ἢ περὶ δεσποτείας ἀμφοῖσι καθαρῶς, 15 εἰ ἕκαστον δὲ τὸ οἰκεῖον ἔχειν μηδὲν προνομίον δεόμενον, εἰ δὲ οὐ φαίνονται τῶν ἑκατέρωσ' πραγμάτων οὐδὲν, ἢ τινὰ μὲν φαίνονται τινὰ δὲ ἑλλείπει, εἴτε περίεσιν αἱ γυναῖκες (ῥεπουδιῶν τυχόν τού προτέρου γάμου διαλυθέντος καὶ ἀρμολογίας τῇ γυναικὶ τῆς προ- 20 κός) εἴτε τετελευτήσασιν (ἢ) ἐπὶ πᾶσιν ἄμφω ἢ καὶ μίᾳ τούτων, ἐπὶ τοῖς ἑλλείπουσι κυριώτερον εἶναι τὴν προτέραν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας πρεσβυτέρων προϊκα προτινόμενους· ταῦτον δὲ ἐστὶν εἰπεῖν καὶ ἐγγόνους καὶ ἀπεργόνους καὶ τὴν ἐφεξῆς διαδοχὴν, ὅποιαν δὲ 25 ποιεῖ φύσις εἰεν. ὡς περὶ γὰρ εἰ δύο δημόσια ὀφλήματα ἦν, ἀνάγκη τὸ πρεσβύτερον κυριώτερον τού μεταγενεστέρου καθεστάναι, οὕτω κἀνταῦθα τὰ προνομία ἀνάγκη τῇ πρώτῃ προικῇ δοθῆναι προτέρα, οὕτω τε τῇ δευτέρῃ, καὶ προϊκα μὴ προκορίνειν προικὶ 30 μηδὲ ὑποθήκην ὑποθήκῃ, ἀλλὰ τὸ πρεσβύτερον καὶ χρόνῳ πολλῶν μένειν τὴν οἰκειαν ἔχον ἰσχύν τε καὶ προνομίαν· τοὺς γὰρ χρόνους τῶν ὑποθηκῶν ἀμείψαι ἢ ἀνελείν κατ' οὐδένα τρόπον αἰρούμεθα. καὶ ταῦτα

c. I summaria ex Theod. habent Prochiron 9, 14; Epanagoge 18, 30; ex Ath. paratitla Ath. 15 § 15; v. 26—28 argumentum ex Ath. repetit liber περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 14 p. 195 Heimb.

quoniam vir tantum reliquisset invenitur quantum soli secundae doti sufficiat, suam dotem amittere, illos autem dotem iam consumptam accipere: at liberi hypothecas praetendebant, quod cum omnino bona haberet defunctus, defunctae coniugis hypothecae antiquiores essent quam secundae.

I. Cum haec igitur in controversiam vocata sint, illud et exploratum iam et a nobis sancitum est, si quid ex rebus prioris vel secundae dotis appareat, id necesse esse aut liberos uxoris prioris aut secundam habere, aut si illa quoque defuncta sit, liberos eius, quantumcumque ad se quisque pertinere probaverit: hic enim et actio in rem quae est de dominio pure competit, et suum quisque habere debet privilegio minime indigens. Si vero nihil ex rebus utriusque appareat, vel quaedam appareant quaedam deficiant, sive supersint mulieres (repudio forte prioribus nuptiis solutis et dote mulieri competente) sive defunctae sint relicti liberis utraque vel etiam altera earum, in iis quae deficiunt potiore esse priorem liberisque ex ea natos antiquiorem dotem praetendentes: idem autem dicendum est etiam de nepotibus et pronepotibus et reliqua deinceps successione, cuiuscumque sexus sint. Quemadmodum enim si duo publica debita essent, necesse esset antiquius posteriore potius haberi, ita hic quoque necesse est privilegia priori doti prius dari, atque ita demum secundae, neque dotem doti praeferrī neque hypothecam hypothecae, sed quod antiquius est et tempore consecuit suum et robur et privilegium retinere: neque enim tempora hypothecarum mutare aut tollere ullo modo volumus. Atque haec dicimus non ignorantes

1 καὶ οὐ — προϊκα om. L καὶ οὐκ εἶναι δικαίον τὴν οἰκειαν μὲν L² in marg. (ex s) || 3 μόνῃ Ms] μόνον L B || 5 προίχοιτο L¹ προοίχοιτο L² || 6 τῆς τελευτήσασας om. s || 7 πρεσβυτέραι] seniores potiores s || 8 ἐκείων L² || 9 ἐστὶ παρ' ἡμῶν B² || 10 μὲν τε] μὲν τοι L¹ || 11 προικός om. LB² || ἢ om. B² v. l., s || 12 τοὺς τῆς προτέρας παῖδας L || τὴν δευτέραν] secundae (i. e. τῆς δευτέρας) s || 13 *τελευτήσας ML τελευτήσας B || 14 ἀποδείξειεν MB² ἐποδείξειεν LB¹ || 15 ἢ in rem M] ἀγωγῇ in rem L ἐπὶ (ἢ ἐπὶ B¹ ed. Leunclavii) τῷ πράγματι ἀγωγῇ B || ἢ] ἢ cum Hulandro vulg. (B¹) || 16 δεῖ om. s || μηδένος B¹ || 17 ἑκατέρωσ' B¹ || 19 ῥεπουδιῶν M] διαζυγίῳ LB || πρώτου B¹ || 20 λυθέντος B¹ || 21 εἴτε] ἢ B¹ || ἢ om. s, ante ἄμφω collocandum censet CGEHeimbach || 22 ἐπὶ τοῖς ἑλλείπουσι om. B¹ || 24 δὲ om. L¹ || καὶ om. s || ἐγγόνους καὶ ἀπεργόνους LB¹ || 28 τὸ προνομίον L² || 29 προτέρα MB¹ πρότερα LB² πρότερον B¹ || 31 ὑποθήκῃ] hypothecis s || 32 πολλῶν MB¹ πλίων LB² || μένει L || 33 ἀμείψασθαι B¹ || 34 καὶ ταῦτα — 456, 7 κατατήσωμεν om. B¹

1 dotem om. vulg. || tamen R¹ || 2 vir] ubi R¹ || *doti] dotem libri || 3 iam om. R¹ || 4 ypothecas (et sic constanter) libri || 9 et iam] etiam libri, vulg. || 11 filius R¹ || priores V || secundam Beck || 12 moriantur V² || 13 suum] siue T¹ || huic V² || in rem quae] in re V¹ || 14 est del. R² || putare R¹ || 16 appareat (et add. V²) RV || 17 appareant quidem aliqua V² in marg., om. V¹ || 18 mulieres V¹ || 19 competente V² (competere vulg.) || dote T² || dotem RVT¹ vulg. || siue] suum R¹ || 20 sint T¹ || ambas om. R¹ || earum RT || 21 desunt] sunt V¹ || 22 est om. RT¹ || 23 et pronepotes om. R¹, et om. T || 24 fuerit R || si om. V || 26 posteriori praeponebatur] praeponebatur R¹ || RV] praeponebatur (praeponebatur T¹) posteriori TVulg. || 27 priora] priores V¹ || et ita] et om. R¹ || 28 proponere T² || ponere R¹ || hypothecam] ypotheca V || 29 antiquus R¹ || et om. R¹ || 30 proprium] priorum manere V¹, del. V² || 31 tempore V¹ || namque] neque R¹ || 32 nullo] nulla V¹ nullum R¹ nullu (sic) R² || Et om. R

φαμεν οὐκ ἀγνοούντες ὡς δῆπον καὶ ἐτέρωθι τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ταῦτα διώριται, ἀλλ' ἐπειδήπερ ὅλως κεινῆται παρ' ἡμῶν καὶ τινὰς ἔσχεν ἀλλοιοτέρας τὸ πρᾶγμα ζητήσεις, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν τοῦ παρόντος νόμου χρείαν ἀφικόμεθα, οὐχ ἵνα νῦν τε πρῶτον νομοθετήσῃμεν, ἀλλ' ἵνα σαφέστερον αὐτὸ πᾶσι καταστήσωμεν.

CAPUT II.

Κἀκεῖνο γὰρ μὴν προσθεῖναι τῷ νόμῳ καλόν, ὅπερ κινήθεισα ζήτησις ὁμοίως ἀναγκαῖον ἡμῖν εἰς νομοθεσίαν ἐπιείρησεν. εἰ γὰρ ἐπορεῖται προῖκα γυνή, καὶ ἡ μὲν δοῦναι βουληθεῖη, αὐτὴ τυχὸν ἢ ὀ ὑπὲρ αὐτῆς παρξόμενος αὐτῆν, ὅστις ποτὲ ἂν εἴη ἢ τῶν ἐγγύθεν ἢ τῶν ἔξωθεν, ὥστε ἢ profecticia ἢ adventicia εἶναι τὴν προῖκα (ταῦτα δὲ τὰ τοῦ νόμου ὀρίματα), ὁ δὲ ἀνὴρ ἢ ὁ τοῦτον πατὴρ τυχὸν ἢ ὁ πάππος ὑποδέξασθαι ταύτην μὴ βουληθεῖεν, τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ἐκμαρτύρηται μέρος, καὶ ἐτόιμωσ ἔχει ταύτην καταβαλεῖν, ἢ καὶ τι μείζον πράξειε καὶ προσαγάγοι τυχὸν καί, εἰ γὰρ κινήτῃ καθεστῆκοι, καὶ σφραγίδας ἐπιθεῖη καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀπόδοιτο, ἢ καὶ κατὰ μίαν μοῖραν 20 εἰσβάλλον εἰς δικαστήριον ἀξιοὶ ταῦτα γενέσθαι καὶ διαβάτεις ἐκ τοῦ δικαστοῦ τινες ἀπαγγεῖλαιαν ταῦτα πρὸς τὸ τοῦ ἀνδρὸς μέρος, ἐπιμείνη δὲ καὶ οὕτως ἀναβαλλόμενον· μὴ δύνασθαι διαλυθέντος τοῦ γάμου τὴν τῆς προγαμίας δωρεᾶς ἐκτίσιν ἐκκλίνειν ὡς δὴ 25 προκοι οὐκ ἐπιδοθῆις, ὁ γὰρ δοῦναι βουληθεῖς, ἐν ᾧ τὴν λῆψιν ὁ λαμβάνειν ἤξιωμένος παρατεῖται, παραπλήσιός ἐστι τῷ δωδωκότι. καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς προκοι κρατεῖται. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ δοῖη καθ' ὑπέρθεσις τὴν προῖκα, ἀρνησιν αὐτῆ τῆς 30 προγαμίας δωρεᾶς ἐπηγάγομεν, οὕτω κἂν εἰ βουλη-

Ante c. II in L et B insertum est novellae II cap. 5 (p. 17, 6—30); pariter illi loco (p. 17, 10—25) adiungitur cap. II (v. 10) εἰ δὲ ἡ μὲν δοῦναι βουληθεῖ τὴν προῖκα — 28 τῷ δωδωκότι in Prochiro 9, 12; Epanagoge 19, 2. — v. 26—28 ex Athanasio citat lib. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 14 p. 195 Heimb.

etiam in alia parte nostrae legislationis ea definita esse; sed quoniam omnino apud nos res agitata est et varias quasdam quaestiones est complexa, propterea etiam ad praesentis legis necessitatem pervenimus, non ut nunc primum aliquid sanciremus, sed ut manifestius id omnibus redderemus.

II. Verum illud quoque legi adicere par est, quod ut lege constituitur, quaestio mota pariter nobis necessarium reddidit. Si enim docem mulier debet, si illa quidem dare eam voluerit ipsa forte vel qui eam pro ipsa praestat, quicumque sit sive propinquorum sive extraneorum, ita ut aut profecticia aut adventicia sit dos [quae quidem verba sunt legis], vir autem vel forte pater eius vel avus eam accipere noluerint, mulieris vero pars testationem faciat et parata sit eam solvere, vel si etiam maius aliquid fecerit atque obtulerit forte et, si quidem mobilis sit, sigillis quoque impositis secundum legem deposuerit, vel ex una parte iudicium ingressa haec ut fiant petat atque a iudice missi quidam denuntiant haec parti mariti, eaque sic quoque perseveret accipere differens: ne possit solum matrimonio donationis ante nuptias solutionem declinare tamquam dote non data. Qui enim dare voluit, cum qui accipere iubetur accipere recusat, similis est ei qui dedit. Et hoc cum reliquis in dote valeat. Quomodo enim ei si per dilationem dotem non dederit, ut denegat donatio ante nuptias statuimus, ita etiam si dare voluerit et is

2 αὐτὰ B¹ [διώριται] Cod. 8, 17, 12 || 3 ἀλλοιοτέρας] aliquid modo (i. e. ἀλλοιοτέρας?) ε || 6 αὐτὸ B] αὐτὸν MLε || 7 καταστήσῃμεν B || 8 Κἀκεῖνο γὰρ — 10 ἐπιείρησεν om. LB || 10 γὰρ] μέντοι LB || ἐπορεῖται Lε || 11 ἢ αὐτῆ τυχὸν B¹, om. B² Proch. Epan. || ταύτης Proch. Epan. || 12 αὐτῆν] illud ε || ὅστις] ἢ ὅστις Proch. Epan. || ἂν ποτε B¹ || ἢ τῶν ἐγγύθεν — 14 ὀρίματα om. B² Proch., ὥστε ἡ — ὀρίματα om. Epan. || 13 ἢ praefectician ἢ adventician M (cf. ε), ἢ πατὴρ πατρός διδομένην ἢ παρὰ ἐξωτικῶν διδομένην L ἢ παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν κόρην ὑπέχουσαν ἢ παρὰ ἐξωτικῶν δεδομένην B¹ || 15 ἢ] καὶ B¹ || πατὴρ ἢ ὁ πάππος τυχὸν B² || 16 ταύτην] αὐτῆν Epan., om. Proch. || βουληθεῖ B¹ Proch. Epan. ε || ἐκμαρτύρηται Epan. (ε) || 17 μέρος om. B¹ || ἔχει M¹ Proch. Epan. || ἔχοι LB¹ ε || αὐτῆν Epan. hoc ε || κταβάλλειν Proch. v. l. || 18 πράξειε] peragere (i. e. πράξειν?) ε || προσάγοι Proch. v. l., B¹ || 19 κινήτῃ B¹ || καὶ σφραγίδας LB Proch. Epan. ε || καὶ om. M || 20 ἢ καὶ LB Proch. Epan.] ἢ Mε || 21 εἰσβάλλον M] εἰσβάλλον Proch. εἰσβαλὸν B¹ L² εἰσβαλὸν L² B¹ Epan. || 22 δικαστοῦ ML² B¹, Proch. v. l. || δικαστηρίου L² B¹ Epan., Proch. v. l. || ἀπαγγεῖλαιαν Scrimger (cf. ε) || ἀπαγγεῖλει M ἀπήγγεῖλαιαν (ἀπήγγεῖλαιαν Proch. v. l.) LB Proch. Epan. || 23 ἐπιμείνη B¹ ἐπιμείνει ML B² Proch. Epan. ἐπιμείνει B¹ ἐπιμείνει cum Scrimgero vulg. || 24 ἀναβαλλόμενον M Proch.] ἀνα-

ignorantes, quoniam iam et in alia quadam nostra legislatione haec decrevimus, sed quoniam omnino motum est apud nos et quasdam habuit aliquo modo causa quaestiones, propterea et ad praesentis 5 legis opus accessimus, non ut nunc aliquid prius sanciverimus, sed ut clariorem eam omnibus constitueremus.

Illud quoque adicere legi bonum est, quod mota quaestio similiter necessarium nobis ad legislationem fecit. Si enim debeat dotem mulier, et illa quidem dare voluerit, ipsa forsitan aut qui pro ea promisit illud, quicumque fuerit aut proximorum aut extraneorum, (ut) aut profecticia aut adventicia sit dos (haec enim legis verba sunt); vir autem, aut eius pater forsitan aut avus suscipere eam nollet, pars autem mulieris contestetur et parata sit hoc solvere aut etiam aliquid maius peragere, et offerat forsitan, et si mobilis sit, signacula etiam imponat et secundum legem recondat, aut secundum unam partem ingrediens in iudicium petat haec fieri et pergentes ex iudicio quidam denuntiant haec ad partem viri, aut ille permanet etiam ita differens, non poterit solum matrimonio antenuptialis donationis exactionem declinare tamquam dote non data. Qui enim dare voluit, dum perceptionem recusat is qui suscipere postulatur, proximus est danti. Et hoc cum aliis in dote valeat. Sicut enim nisi dederit per dilationem dotem, negationem ei antenuptialis donationis inferimus; ita vel si voluerit dare et per-

βαλλόμενος B² Epan. (ε) ἀναβαλλόμενος L ἀμφιβαλλόμενος B¹ || οὐ δύναται Epan. || 25 τῆς προγαμίας δωρεᾶς τὴν ἐκτίσιν Epan. || δῆθεν B² v. l. || 27 ἐν ᾧ — ἤξιωμένος] κἂν ὁ λαβεῖν ἀξιούμενος Epan. || 28 ἐστι] μετὰ ἐστὶ L² ἐσται et ἐστω Proch. v. l. || 31 δωρεᾶς om. B² || ἐπηγάγομεν (ἡγάγομεν B²) nov. II c. 5 || εἰ om. B¹

2 sed quoniam] quoniam set V || 3 leg. alio modo? || 4 causa] que causa T^a || et om. V || ad] a V¹ || 5 non ut V] ut non RT vulg. || ἔδ sanciremus vulg. || 8 rubr. Si per maritum sit vel erit (corr. steterit) quominus ei dos promissa praestetur T in marg. (ex Iul.) || 10 fecerit R || illam VT² || 11 ipsam R¹ ipso T¹ forsam R², om. R¹ || 12 illud] illam vulg. || 13 ut add. Beck || aduentici R aduenticia T¹ || 14 vir] ubi V¹ • R¹ || aut eius] autem eius (aut add. V²) V, aut om. R¹ || 15 nolet R nolit vulg. || 16 hoc] et hoc V¹ || 17 peragat Beck || 19 secundam R || 20 petet V³ petat V¹ || haec om. T¹ || 21 patrem V || 22 at] ita at T¹ || non poterit om. T¹ || 25 recusat V¹ || his R¹ || 26 et cum hoc T hoc et cum R² || 27 nisi] non R¹ si non R² || 28 dotem — 457, 7 tradere festi] scr. R² in ras. 4] vv. || negationem] dilationem V || antenuptialis vulg. || et nuptialis RVT || 29 donationis] et donationis T¹ || vel] et R(?) || percepturum V¹

δείξω δούναι καὶ ὁ λαμβάνων ἐξεπίτηδες παραιτεῖται τὴν κλήσιν, δίδομεν αὐτῇ τὴν τῆς προγαμίας δωρεῆς τοῦ συνοικεσίου λυθέντος ἀπαίτησιν, καίτοι τὴν προικὴν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς αἰτίαν οὐκ εἰσενεγκούσῃ. (Ἐπίλογος.) Τὴν τὸν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργῃ καὶ πέρατι παραδύναται σπευσάτω. <Dat. k. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.>

cepturus ex studio recusaverit perceptionem, damus ei antenuptialis donationis matrimonio soluto petitionem, licet dotem propter viri causam non intulerit.

5 (Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem eminentia tua operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. Oct. CP. (imp. Iustiniani anno XIII. Apione v. c. cons.) [a. 539]

ϞΒ

10

XCII. Auth. XCI. Coll. VII tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΣ ΑΜΕΤΡΩΝ ΔΩΡΕΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκ πραιτωρίων τῶ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικῶν.

(Προοίμιον.) Ἦδη τὰ περὶ τοῦ Φαλκιδίου καὶ τῆς ἐκείνου μοίρας διωρίσαμεν, ἀνέξσαντες αὐτὸν οὐκ ἀγενεῖ προσθήκη· τὸ γὰρ λίαν ἀνισον οὐ σφόδρα ἡμᾶς ἤρσεν, ἀλλὰ δεῖν μὲν προκοινεσθαι τῶν παιδῶν οὐδ' ἀνὸς πατῆρ βουληθεῖν, οὐ τοσούτον δὲ ἐλατ- 20 τῶν τούδε ἄλλους, ὥστε αὐτοῖς ἀφόρητον εἶναι τὴν ἐλάττωσιν.

DE INMENSIS DONATIONIBUS IN FILIOS &

Idem Aug. Iohanni viro clarissimo praefecto sacrorum per Orientem praetorio secundo, ex consule ordinario et patricio.

<Praefatio.> Dudum de Falcidia et illius parte decrevimus, augentes eam non ignobili incremento. Quod enim nimis inaequale est, non valde placet nobis, sed oportere quidem praeponi filios quos pater voluerit, non tamen in tantum imminuere alios, ut inportabilis eis sit diminutio.

CAPUT I.

Τῷ τῶν παρ' ἡμῶν τεθέντος νόμου μένοντος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐσχότος ἐκεῖνο βουλόμεθα, ὥστε εἴ τις δωρεὰν ἀμετρον εἰς τινα ἢ τινος τῶν παιδῶν ποιή- 25 σαιτο, ἀνάγκην ἔχειν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ κλήρου τοσούτον ἐκίστω τῶν παιδῶν φυλάττειν τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος, ὅσον ἦν πρὶν τὴν δωρεὰν ὁ πατὴρ εἰς τὸν παῖδα ἢ τοὺς παῖδας τοὺς ταύτῃ τετιμημένους

Posita igitur a nobis lege in sua virtute manente illud volumus, ut si quis donationem inmensam in aliquem aut aliquos filiorum fecerit, necessarium habeat in distributione hereditatis tantam unicuique filiorum servare ex lege partem, quanta fuit priusquam donationem pater in filium aut filios, quos ea

Nov. XCII (Authent. XCI = Coll. VII tit. 3: gloss.) Graece extat in *ML*, c. I in *B* 41, 5, 1 (inde *B'* Φ 1, 22 p. 663 *Zach.*), *Prochiro* 32, 4 (inde in *Proch.* aucto 32, 21, *Epitome legum* 32, 25, 26), *Epanagoge* 34, 3 (*Epan. aucta* 33, 6). — *Epit. Theod.* 92 (inde *B* 2), *Athan.* 9, 7. *Iulian. const.* LXXXV.

qui accepturus sit de industria accipere recuset, danus ei matrimonio soluto donationis ante nuptias actionem, licet dotem propter viri culpam non intulerit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus et effectum adducere studeat.

XCII.

DE IMMODOICIS DONATIONIBUS IN LIBEROS COLLATIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Iam quae ad Falcidiam eiusque portionem pertinent definivimus eamque non ignobili incremento auctimus: neque enim quod nimis inaequale est valde nobis placet, sed ut praeferrantur quidem liberorum ii quoscunque pater voluerit, neve tamen reliquorum condicio adeo imminuatur, ut non ferenda sit iis imminutio.

I. Lege igitur a nobis posita in suo robore manente illud volumus, ut si quis donationem immodicam in aliquem vel aliquos ex liberis contulerit, necesse habeat in distributione hereditatis tantam unicuique ex liberis servare partem legitimam, quantum erat antequam pater donationem in filium vel filios per

1 λαμβάνων] καταλιμπάνων *L*^a || 3 καίτοι καὶ *B'* || 7 *subscr.* restituit *Contius* (cf. s), om. *M* *Iul.*; ἐγράφη καλάνδων Ὀκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανού τὸ γ' ὑπατείας Ἀπριωνος *Ath.* ἐν ἐκεί τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἀπριωνος *Theod. cod.* || 11 *rubr.* Περί ἀμετρῶν δωρεῶν εἰς παῖδας γενομένων *Ath.* Περί ἀμετρῶν δωρεῶν γενομένων εἰς παῖδας *Theod.* || εἰς παῖδας *LB*] εἰς τοὺς παῖδας *M* || 13 ὑπάρχω *ML*, corr. *Scriver* || 14 ὥτως *L* || τὸ β' ἀπὸ ὑπάτων om. *ML*, add. *Haloander* || 15 ὀρδιναρῶν *ML*, corr. *Haloander* || 17 διωρίσαμεν] nov. *XVIII* 19 δεῖ *L* || παίδων] ...δων *L'* || 20 ἐλαττῶν τοῖς] ἐλαττοῦνται *L*^a || 21 αὐτοῖς *L*^a || 23 *sq.* Θεσπίζομεν ὥστε εἴ τις δωρεὰν inc. *B*, εἴ τις δωρεὰν inc. *Proch.* *Epan.* || 25 ποιήσῃται *Epit.* || 26 ἔχει *Proch.* *Epan.* || 27 τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος ὅσον ἦν] ὅσον τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος ἦν *L* || 28 πρὶν] πρὶν ἂν *Proch. auct.* || 29 τὸν παῖδα ἢ om. *Proch. Epan.* || τοῖς] εἰς τοὺς *B'*

2 antenuptialis] in nuptialis *V* nuptialis *T* || petitione *V*¹ || 3 non tulerit *T*¹ || 7 *subscr.* dat. kal. ob³ *Bamb. II*, datum kl. octobris Constantinopolis ed. princ., om. cett. *Reliqua suppl. Contius* || 11 *rubr.* De — in filios *RT*] De inmensis donationibus Item aug. viro gloriosissimo praefecto (sic) *V* || 12 in filios factis *vulg.* || 13 praefecto] pp. *V* || sacrorum om. *R* || 14 praetorium *T* || exconsuli ordinario *T* excons. ord. *R* excons. ordo *V* || 15 et om. *V* || patri *T* || 16 Dudum de] ... dudu *V*¹ Dude *V*² || falcidium et illius partem *V*² || 17 non om. *R* || nobili *RT*¹ || incremento] clementia *V* || 18 nimis om. *R*¹ || 19 oportet *T*² || 20 tantum *R*¹ *V* || alios *Beck*] aliis *libri* || 21 eius sit *R* ei sit *V* sit eis *T* *vulg.* || deminutio *R* || 25 habet *R* || 27 quantum *R*¹ || 28 quo^a *V*¹ || ca] ex ea *V*

ποιήσαίτο. οὐτῶ γὰρ οὐδὲν ἐπι ταῖς δωρεαῖς ἐγκα-
 λείουσιν, ἔχοντες μὲν ἐπι πάσῃ τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς
 τὸ ἀπὸ τῶν νόμων, κατὰ τοσοῦτον δὲ αὐξομένον
 τοῦτον τοῦ μέτρον, καθ' ὅσον καὶ τὰ πράγματα εἶχε
 5 τοῦ πατρὸς πρὶν ταῖς δωρεαῖς ἐξαντληθῆναι. οὐ δυνα-
 μένων τῶν ταῖς δωρεαῖς τετιμημένων παίδων φάσκειν
 ἀρκείσθαι μὲν ταῖς ἀμείρις ταύταις δωρεαῖς, δοκεῖν
 δὲ ἀφίστασθαι τοῦ πατρῶου κλήρου. ἀλλ' οὐκ ἀναγκα-
 ζομένων μὲν, εἰ ἀκοῦνται ταῖς δωρεαῖς. καταδέχσθαι
 τὸν κλήρον, ἀνάγκη δὲ ἔχοντων πᾶσι τρόποις ἐπι-
 10 ανισοῦν τοῖς ἀδελφοῖς τὸ ἐντεῦθεν διαφέρειν καθ'
 ὅσον εἰρήκαμεν μέτρον, ὥστε μὴ ἔλαττον αὐτοῦς ἔχειν
 τὸ ἐκ τῶν νόμων αὐτοῖς ὀφειλόμενον διὰ τὴν γενο-
 μένην ἐπι ταῖς δωρεαῖς ἀμείριον ὅπου γε ἔξεσι τῷ
 πατρὶ μέτρια φρονήσαντι περὶ τὴν πᾶσαν γονὴν καὶ 15
 τοῖς παρ' αὐτοῦ μᾶλλον ἀγαπωμένοις χορηγῆσθαι τι
 πλεόν και μὴ τοῖς λοιποῖς παῖδας διὰ τῆς εἰς ἐκεί-
 νους γενομένης ἀμείριος βλάβαι και τὸν ἡμέτερον
 παραβῆναι σκοπὸν. και τοῦτο ἐγένετο μὲν ἡμῖν ἐξ
 ἀρχῆς ἐνθύμιον, ἀναβαλλόμενοι δὲ αὐτὸ πρῶτην και 20
 τῶν ἀνθρώπων περιούμενοι ψυχῶν, ἐπειδήπερ ἑω-
 ρώμεν αὐτοῖς εἰς τὰς τοιαύτας προσπαθείας ἐξολο-
 θαινοῦντάς τε και καταφερομένους, διὰ τοῦτο νῦν
 προσθήκη ἐκείνῳ τῷ νόμῳ ταύτην ποιούμεθα.

1 Ταῦτα μέντοι φημὲν περὶ παίδων κεχαρισμένων 25
 ὄντων αὐτοῖς, οὐ μὲν περὶ τῶν ἀγνωσίων και οἷς
 ὁ πατὴρ δίκαιαι τε και νόμιμον ἀρχαιοσίαν ἐπάγει.
 εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχον φανείη και ὑποδειχθείησαν
 αἱ τῆς ἀρχαιοσίας αἰτίαι. ἔστω δὲ τῶν νόμων τῶν
 ἐπι τοῖς ἀρχαιοστοῖς κειμένων κύρια, οὐδὲν ἐκ τῆςδε 30
 ἡμῶν τῆς νομοθεσίας ἐλαττούμενα.

(Ἐπιλόγος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν και
 διὰ τοῦδε δηλούμενα τοῦ θείου ἡμῶν νόμου ἢ σὴ
 ὑπεροχῆ λόγου ἢ πέρας παραδοῦναι σπευσάτω.

Dat. vi. id. Oct. (CP. imp. du. Iustiniiani pp. A. 35
 anno XIII. Apione v. c. cons.) [a. 539]

eam honoratos conferret. Ita enim non amplius donationes incusabunt, cum et ex omni substantia patris habeant quod legitimum est et is modus in tantum auctus sit, quantum substantia patris habuit antequam donationibus exhaureretur. Neve liceat liberis donationibus honoratis dicere se contentos esse immodicis illis donationibus, videri autem a paterna hereditate abstinere, sed ne cogantur illi quidem, si donationibus contenti sint, hereditatem adire, omnibus vero modis necesse habeant fratribus id quod inde differt ad eam quam diximus mensuram exaequare, ne iis quod ex legibus debetur imminuat propter donationes ultra modum factas: cum liceat patri animo moderato erga universam prolem affecto et iis qui magis ab ipso diliguntur amplius aliquid largiri neque reliquos liberos per donationem in illos immodice factam laedere nostrumque circumvenire propositum. Et hoc quidem nobis ab initio in animo fuit, cum autem id prius differremus et hominum animos temptaremus, quoniam eos ad eiusmodi affectus delabi 1 atque deferri videbamus, propterea nunc hanc illi legi adiectionem facimus. Haec tamen de liberis dicimus qui grati sunt erga ipsos, neque vero de ingratulis et quibus pater iustam et legitimum ingratitudinem attribuit. Nam si hoc ita se habere apparuerit et causae ingratitudinis probatae sint, legum de ingratulis alarum praecipua rata sint neve ex hac lege nostra ullo modo imminuantur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem nostram declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

1 γὰρ] γὰρ ἂν Proch. auct., γὰρ γεγονός Epan. aucta ||
 οὐδὲ B¹ v. l. || ἐπι] ἐπι B ulterius in s || ταῖς δωρεαῖς ||
 Proch. v. l. || ἐγκαλοῦσιν Proch. v. l. || 3 αὐξανόμενον B¹
 Proch. v. l. Epit. (ἀντεξομένον Epan.) || 4 τοῦτον τοῦ
 τοῦ τοιούτου Epan., τοῦτον om. B¹ v. l., Proch. auct., s ||
 μέτρον] μέρους M s. v. || και om. s || ἔχον Proch., Epan.
 aucta || 5 ἐξαντληθῆναι B¹ Epit. || 6 ταῖς] ἐπι ταῖς Proch.,
 Epan. aucta || 7 ἀμείριος L^o || 8 ἀρκείσθαι L^o || οὐκ
 neque s || 9 μὲν] μόνον? L^o || 12 εἰρήκαμεν] scripsi-
 mus s || αὐτοῖς (om. 13 αὐτοῖς) Epit. || 13 τῶν om. Proch.
 Epan. || 14 ὅπου γε — 24 ποιούμεθα om. B¹, 19 και
 τοῦτο — 24 ποιούμεθα om. Proch. Epan. || 21 ἐωροῦμεν
 L || 26 ὄντων αὐτοῖς M L B Proch., Epan. aucta] τοῖς γο-
 νεῦσιν Epan., om. Epit. || 28 ἔχον φανείη] φανῆ Epan.
 aucta || 29 τὰ τῶν νόμων — 30 κειμένων (κειμένα Proch.
 v. l.) ea quae lege — posita sunt s || τῶν ἐπι] τῶν om.
 L || 30 οὐδὲν] μηδὲν B¹ (om. B¹ v. l.) || ἐκ τῆς ἡμῶν νο-
 μοθεσίας B¹ || 33 διὰ τοῦδε δηλούμενα θείου ἡμῶν νό-
 μου M διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου L ||
 35 subscr. om. M; dat. vi. idus Octob. s; d. vi. id. oct.
 ind. v (immo III) imp. Iul. cod. Coloniensis dat. id. octob.
 indict. VII. mens. Mart. Iul. (om. Iul. codd. ceti.) ἐγράφη

honoravit, faceret. Sic enim nihil ulterius in dona-
 tionibus querebuntur, habentes quidem in omni sub-
 stantia patris quod legitimum est, in tantum autem
 aucta quantitate, quantum habuit substantia patris
 5 antequam donationibus exhauriretur; non valenti-
 bus filiis qui donationibus honorati sunt dicere con-
 tentos quidem esse immensis his donationibus, videri
 autem abstinere paterna hereditate, sed neque cog-
 endis quidem, si contenti sunt donationibus, suscipere
 hereditatem, necessitatem autem habentibus
 omnibus modis complere fratribus quod hinc differt
 secundum quam scripsimus mensuram, ut non minus
 illi habeant quod ex legibus eis debetur propter
 factam in donationibus immensitatem: dum liceat
 patri mediocriter sapienti circa omnem prolem etiam
 his qui ab eo potius diliguntur donare aliquid ampli-
 us, et non ceteros filios per immensitatem in illos
 factam laedere et nostram transcendere intentionem.
 Et hoc quidem nostra ab initio cogitatio est, differ-
 entes autem illud dudum et humanarum experti
 animarum, quoniam videbamus eos in huiusmodi pas-
 sionibus labefactari atque descendere, propterea nunc
 augmentum illi legi hoc facimus.

1 Haec itaque dicimus de filiis gratis existentibus
 eis, non de ingratulis et quibus pater iustam et legiti-
 mum ingratitudinem infert. Nam si hoc ita se ha-
 bere apparuerit et approbentur ingratitudinis cau-
 sae, sicut ea quae lege de ingratulis posita sunt rata,
 nihil hac nostra legislatione minuenda.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
 hanc sacram nostram declarata sunt legem, tua cel-
 situdo operi effectuique tradere festinet.

Dat. vi. idus Octob.
 [a. 539]

ς ἰδῶν Ὀκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' ὑπε-
 ρεχίας Ἀπίωνος Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ὑπε-
 ρεχίας Ἀπίωνος Theod.

1 honoraverit R² || faciens T¹ || nihil] ἢ V¹ non V² ||
 2 querebuntur RV T || * habentes] habeant R habent T¹
 cum habent V qui habent T² vulg. || quidem del. T² ||
 omnia V¹ || 3 quidem R¹ || 5 exhauriretur (exarietur V¹)
 RV T || 6 contemptos RV T || 7 quidem] se quidem vulg. ||
 esse in immensis T || 9 contempti RV || 11 quod] quidem
 R¹ T¹ quod est V¹ || huic RV, vel hic R² s. v. || al. quod his
 deest gloss. T s. v. || 13 habent V¹ || quod] quam V² (quam
 quod vulg.) || 14 licet R¹ || 15 sapiente R¹ || 16 aliquod
 R || 17 certos T || in om. R¹ || illo V¹ || 19 hoc VT] haec
 R vulg. || nostras V¹ T || intio T¹ || cogitatio est] cogita-
 tione V¹ cogitationem R¹ cogitationes T¹ || 21 eas V¹
 in huiusmodi V vulg.} huiusmodi in RT || 23 augmentum
 V || lege RV¹ T¹ || hac R¹ T¹ || 26 de] de et V, om. R
 || 27 fert T¹ || 29 lege RT] in lege V vulg. || 30 hac nihil
 T || 32 igitur] ita T || 33 nostram om. R || 35 subscr. dat. vi.
 idus octob. V, om. ceti.

ϞϚ

XCIII. Auth. C. Coll. VIII tit. 2

R₂ DE APPELLATIONIBUS R₂

ΠΕΡΙ ΕΦΕΣΕΩΝ.

ΩΣΤΕ ΕΙ ΚΙΝΟΥΜΕΝΗΣ ΔΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΕΦΕΤΗ ΕΠΙ ΑΙΡΕΤΟΥΣ ΕΛΘΩΣΙΝ ΟΙ ΔΙΤΙΓΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΣΟΥΤΩ ΔΙΑΔΡΑΜΟΙ Η ΔΙΕΤΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΗΗ ΕΠΙ ΤΟΝ ΕΦΕΤΗΝ ΑΥΘΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ ΕΠΑΝΕΛΘΕΙΝ, ΜΗ ΑΝΤΙΤΙΘΕΣΘΑΙ ΤΗΝ ΤΗΣ ΔΙΕΤΙΑΣ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΝ [ΑΙΩ ΤΟΥ ΝΙΚΗΣΑΝΤΟΣ].

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν τῆς ἐν πατριωρίῳ τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

10 Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo ex consule ordinario atque patricio.

(Προοίμιον.) Αἱ τῶν ὑπάρχων τῶν ἡμετέρων προσαγγελίαι νόμων ἡμῖν παρεχούσαι ἀφορμὰς ἐπὶ σωτηρίῳ τῶν ὑποτελῶν συγγραφομένων. προσέλευσεν γὰρ ἡμῖν τινες ἐποίησαντο, ὡς τοῦ νόμου βουλομένου τὸν ἐφέτην καὶ ἐπὶ διετίαν ἀγίσσαντα, ἣ καὶ ἀγνοισάμενον μὲν οὐκ ἐπέξεληθόντα δὲ τὸν ἐφετικὸν ἐκπίπτειν ἀγῶνων καὶ βεβαιωθεῖσθαι τῆς ψήφου μὲν δὲ δύνασθαι περαιτέρω προΐεναι, ἀλλὰ κυρίαν γίνεσθαι θάτερον τὴν κρίσιν, [αὐτῶν δὲ καὶ τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ] τῆς δίκης ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἀγωνισομένης ἀποστῆναι μὲν τῶν ἀγῶνων τὴν παρὰ σοί, διαγνώμονας δὲ ἐλέσθαι κοινούς ἐγγράφως, καὶ παρὰ ἐκείνους συνελθεῖν καὶ τινα καὶ ἀγαγίσασθαι. ὕστερον δὲ περιφρονησάμενος τῶν αἰρετῶν δικαστῶν, οὐκ ἐπέξεληθὲν δὲ τῆ παρ' αὐτοῖς κινουμένην δίκην, ἀλλὰ διαδραματίζοντες τῆς διετίας ἀποχρησασθῆναι τοὺς ἀντιδικούς τοὺς αὐτοῦ τῷ μὲν δὲ δύνασθαι χρῆσθαι κατὰ τὸ σὸν δικαστήριον τῇ τοιαύτῃ δίκῃ, ἀλλὰ δεῖν αὐτὴν βεβαιωθῆναι ἀπαξ τῆς

(Praefatio.) Subiectorum nostrorum interpellationes legum nobis praebent occasionem pro salute subditorum conscribendarum. Additionem namque nobis quidam patronus fecit, quia lege volente appellantem et per biennium tacentem, aut certe exercitentem quidem non tamen perexequentem appellationum cadere certaminibus et confirmata sententia non posse ulterius procedere, sed ratam fieri utrique sententiam Hisyichium autem et adversarius eius exercuisse quidem litem apud pedaneum iudicem, addictum autem eundem Hisyichium appellasse; et causam contigit recurrere ad tuam cognitionem, et dum lis in iudicio tuae celsitudinis exercetur, recessisse quidem a certaminibus apud te gestis, arbitros autem elegisse communes ex scripto et apud illos concurrisse et quaedam exercuisse; postea vero neglexisse quidem electos arbitros, non autem persecutos apud eos motam litem, sed transacto biennio uti adversarios eius, quia non possit a condemnato exerceri in tuo iudicio talis lis, sed oporteret eam

Nov. XCIII (Authent. C = Coll. VIII tit. 2: gloss.) Graece extat in ML. excepto prooemio in B 9, 2, 6 (inde B' E 9, 25 p. 295 Zuch.). — Epit. Theod. 93, Athan. 7, 5. Julian. const. LXXXVI.

XCIII.

DE APPELLATIONIBUS.

NE SI LITE APUD APPELLATIONIS IUDICEM MOTA LITIGANTES AD ARBITROS VENERINT ET INTEREA BIENNIIUM TRANSIERIT ATQUE LITEM ITERUM AD APPELLATIONIS IUDICEM REDIRE CONTINGAT, DECURSUS BIENNII OPPONATUR [A VICTORE].

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Subiectorum nostrorum interpellationes nobis legum occasiones praestant ad salutem subiectorum conscribendarum. Adierunt enim nos quidam dicentes, cum lex iubeat eum qui appellavit et per biennium tacuerit, vel litem egerit quidem neque vero persecutus sit, appellationis certaminibus privati atque sententia confirmata iam ulterius procedere nequire, sed ratam fieri utrique sententiam, [ipsam et adversarium eius] lite in iudicio tuae sublimitatis agitata destitisse ab actione apud te mota, arbitros autem communes ex scripto elegisse, atque apud illos convenisse et quaedam etiam disceptasse, postea vero neglexisse electos iudices neque litem apud eos motam esse persecutos, sed biennio exacto adversarios eius abusus esse eo, quod in tuo iudicio eiusmodi lis exerceri non iam posset, sed confirmari

2 rubr. Περί ἐφέσεων Theod. Ath. 5 Περί ἐκκλητῶν index L in mg. || ἐφέσεων M | ἐφέσεως L vulg. || 4 οἱ διτιγῆτορες || οἱ κρινόμενοι index L in marg. || 9 ἀπὸ τοῦ νικῆσαντος M, om. L || 10 ἐπάρχῳ Ath. | ὑπάρχῳ ML. | 11 τῆς om. L || ὀρδιναρίῳ ML, corr. Haloander || 13 τῶν | τῆν? L' || 16 τινες ἐποίησαντο | quidam patronus fecit 5 | βουλομένου L || 17 ἐφέτην καὶ L5 (cf. ad 460, 4) | ἐφέτην M' || 18 ἀγνοισάμενος L' || 20 δύνασθαι om. L || 21 αὐτῶν δὲ καὶ τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ (in marg. lucubus notum habet L) ML | haec postmodum interpolata sunt, cum novellarum collectio institueretur, resectis eis quae ad certam litem nominatim respiciunt (cf. ad v. 16. 460, 4): verba genuina servavit velus interspres Hisyichium autem et adversarios eius exercuisse quidem litem apud pedaneum iudicem, addictum autem eundem Hisyichium appellasse, et causam contigit recurrere ad tuam cognitionem 5 || 23 ἀγνοισάμενος L || 25 ἐγγράφως M5 | καὶ ἐγγράφως L (ἐγγράφως non recte conit. Zachariae) || 26 καὶ οὐκ 5 " δὲ ἐπιφρονησῆσαι L5 | ἀθυμήσαι M. quod videtur corruptum ex φρασημῆσαι vel ἀποφρασημῆσαι (ἀφρασημῆσαι Hombergk, ἀμελήσαι Osenbrüggen) || 27 τῶν παρ' αὐτοῖς κινουμένων L' || 29 τοὺς

ἀντιδικούς τοὺς αὐτοῦ L5 | om. M || τῷ (τὸ L) μὲντι — 31 δίκῃ | quia non possit a condemnato exerceri in tuo iudicio talis lis 5

10 Imp. om. T || Aug. om. R || pp.] pporum V praepositorum T || excons. RV exc. T || 11 ordinarios R or. T || atque RV | om. T et vulg. || patritios R patri T || 13 interpellationes cet.] ones — 18 appellationum scr. R2 in ras. 3 v. || 14 occasionem T || 16 volentem V' || appellationem T appellatione V1 || 19 cadere] eadem V1 || et om. R1 || 20 utrumque R2 || 21 sententia V1 fieri sententiam R' || Hisyichium autem] histichium autem chium eius R sychium autem thium eis V insithium autem eius T Hisyichium autem vulg. Hisyichium autem thium (i. e. θεῖον, cf. nov. CXVIII c. 3) eius ex Osenbrüggeni opinione Heimbach || 23 dictum Osenbrüggen deletio voc. eundem] ysichium RV insithium T Hisyichium vulg. || 24 contigisse Beck || recurre T || 25 exeroctur RV] exerceretur T vulg. || 27 commune V1 || 28 negligisse V || 29 electos in ras. R2 || persecutos R2 || 31 quia] quam T1 || a om. R1 V1 || 32 lis om. T1 || sed] et R1 || oporteret VT] oportet R oportere al.

διετίας παρωχηκίας, ἐκείνων δὲ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεξελεύθειν παρὰ τῆς αἰ ἐνδοξότητι διὰ τὴν δίκην παρὰ τοῖς αἰρεθείσι λέγεσθαι δικασταῖς.

confirmari semel biennio transacto; illum vero propterea non perexecutum apud tuam gloriam, eo quod litem apud electos diceret arbitros.

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοῖνων τὴν μὲν εἰρημένην ὑπόθεσιν, ἐξ ἧς ταῦτα ἡμῖν προσηγγέλται, μηδὲν βλαβῆναι τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῇ, μηδὲ κυρίαν εἶναι τὴν τοῦ δικαστοῦ ψῆφον ἅπαξ ἐκκληθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ προσεξετασθῆναι παρὰ τῆς αἰ ἐνδοξότητι καὶ πέρασ νόμιμον δεῖξασθαι, κἂν εἰ μυριάσις πλείων τῆς διετίας χρόνος παρῆδραμεν ἢ καὶ παραδράμοι. τοῦ λοιποῦ δὲ ἐπὶ 10 πάσης ὑποθέσεως, ἐφ' ἧς τοιοῦτό τι γένηται καὶ ἐν μῆσιν κινουμένης τῆς δίκης παρὰ τῶ ἐφέτῃ δικαστῇ ἢ καὶ μὴ κινουμένης τινὰς αἰρεθῶσιν ἕτεροι, καὶ διὰ τοῦτο ἡ διετία παρέλθοι, ἧς ἐντὸς ἐχορῆν τοὺς ἐφέτας τὴν δίκην τεμεῖν, καὶ καθ' οἰανδήποτε περίστασιν 15 ἐπανελεῖν πάλιν ἐπὶ τοὺς ἐφέτας ἢ δίκην, τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν ἐξίστου χορηγῆσαι τοῖς μέρουσιν, ὡς ἂν εἰ μὴ ἔτυχον ἀπολιπόντες μὲν τὸ ἐφετικὸν δικαστήριον ἐπὶ δὲ τοὺς αἰρετούς ἐλθόντες, μὴ μέντοι δύνασθαι 20 χρῆσθαι τῶ τὴν διετίαν παραδραμῆν. ὁ γὰρ ἅπαξ 20 δικαστὰς ἄλλους ἐλόμενος οὐκ ἂν εἴη δίκαιος σιωπῆν ἐγκάλειν τῶ διὰ τοῦτο ἀδικηθέντι, διότι τοῖς περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν δικαστῶν γενομένοις ἐπίστευσε καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεξῆλθεν οὐδὲ ἐπλήρωσε τὴν δίκην ἐκείσε διὰ τὸ παρὰ τοῖς δικασταῖς ἐκείνοις ἀγων- 25 σθῆναι τὴν ὑπόθεσιν.

(Ἐπιλόγος.) Ταῦτα τοῖνων ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως φυλάττεσθαι παρὰ τοῦ σου δικαστηρίου βουλεύμεθα καὶ παρὰ παντός ἐτέρον κατὰ τὸ ἐφετικὸν δικαστικὸν σχῆμα, ὥστε μηδὲν ἄχαρι περὶ τοὺς ὑπηκόους 30 τοὺς ἡμετέρους ποιῆτεσθαι. εἰ μέντοι καὶ μετὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τῶν αἰρετῶν δικαστῶν διετὴς παρέλθοι χρόνος, τρηκῆναι ἐρωθῆσαι τὴν ψῆφον κατὰ τὰς περὶ τοῦτου γενομένας παρ' ἡμῶν διατάξεις. ὅπερ 35 ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς συμβαινουσῶν τοιοτοτρόπων ὑποθέσεων κρυτεῖν βουλεύμεθα, τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσα

Sancimus igitur memoratum quidem negotium, ex quo haec nobis nuntiata sunt, nihil laedi ex cursu temporis, neque ratam esse iudicis sententiam semel appellatione data, sed perexerceri apud tuam gloriam et terminum legitimum suscipere, etiamsi decies milies plus quam biennii tempus excessit aut excedat. Deinceps autem in omni negotio, in quo tale aliquid agitur et in medio motae causae apud appellationis iudicem aut non motae aliqui eligantur alii, et propterea biennium transeat, intra quod oportet appellationis iudices litem decidere, et per quamlibet circumstantiam rursus revertatur iterum ad iudices appellationis causa, aliis quidem omnibus liceat uti partibus, tamquam si eos non contigisset deserere quidem appellationis iudicium, ad electos autem venisse, non tamen posse uti quod biennium praeteriit. Nam qui semel iudices alios elegit, non est iustum ut taciturnitatem culpset eius qui propterea laesus est, quia his quae gesta sunt de electione iudicum credidit et ideo non est executus neque complevit litem illic, eo quod apud iudices illos sit exercitatum negotium.

(Ἐπιλόγος.) Haec igitur in omni negotio servari apud tuum forum volumus et (ab) omni alio, ubi secundum appellationis iudicatur schema, quatenus nihil iniuste circa nostros subiectos agatur. Si vero etiam postquam deseruerint electos iudices biennii transeat tempus, tunc confirmari sententiam secundum constitutiones de hoc factas a nobis. Quod etiam deinceps in omnibus futuris secundum hos modos negotiis valere volumus, aliis omnibus,

eam oporteret biennio semel exacto, illum autem propterea litem persecutum non esse apud gloriam tuam, quod causa apud electos arbitros diceretur.

1. Sancimus igitur praedictam causam ex qua nobis haec nuntiata sunt nullo detrimento affici per decursum temporis, neque ratam esse sententiam iudicis a qua semel appellatum sit, sed praeterea apud tuam quoque gloriam examinari et legitimum finem accipere, licet sescenties longius biennio tempus excesserit excedat. In posterum vero in omni causa, in qua eiusmodi aliquid contigerit et in media lite apud iudicem appellationis mota vel etiam non mota alii quidam electi sint, et propterea biennium transierit, intra quod appellationis iudices litem decidere oportebat, ac quocumque casu ad iudices appellationis lis denuo redeat, reliquis quidem omnibus uti liceat partibus, tamquam si iudicium appellationis non deseruissent neque ad arbitros venissent, eo tamen quod biennium praeterierit uti nequeant. Nam qui semel iudices alios elegit, nullo iure silentium obiciet ei qui propterea damno affectus est, quod is fidem habuit quae de iudicium electione facta sunt et propterea litem hic non persecutus est neque complevit, quod apud iudices illos causa agigaretur.

Ἐπιλόγος. Haec igitur in omni causa custodiri a tuo iudicio volumus et ab omni alio, quod secundum formam appellationis iudicatur, ne quid iniuri adversus subiectos nostros agatur. Si tamen etiam postquam ab electis arbitris recesserunt biennii tempus transierit, tunc sententia firma sit secundum constitutiones de hac re a nobis factas. Quod quidem in eius generis causis deinceps futuris valere volumus:

4 Θεσπιζομεν μηδὲν βλαβῆναι τὸν ἐφέτητα τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῇ inc. B || τὴν μὲν εἰρημένην ὑπόθεσιν — 10 τοῦ λοιποῦ δὲ om. M || 6 παραδρομῇ L παραγραφή B^c || μὴ B^c μηδεμίαν B^v v. l. || τὴν om. B^c || 7 ἐκκληθεῖσαν B] ἐγκληθεῖσαν L || καὶ om. s || 8 καὶ πέρασ δὲ νόμιμον ἐπιδεῖξασθαι B^v || 9 πλείων B] πλείων B^v πλῆν B^c, om. L vulg. || 11 γέγονε B^v || 12 κινουμένης om. B^c || 13 ἐρεθῶσιν B^v || ἕτεροι B^v v. l. || 14 παρέλθοι B^c || 22 διὰ τοῦτου L || 23 γενομένοις MB^v || 31 πρῶττεσθαι om. B^v || ὑπερθέσεως B^c || 30 ἀχρι (sic) περὶ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους B^c || 32 αἰρετικῶν B^c || 34 γινομένης B^v || ὅπερ — 461, 3 ἰσχύος om. B^v || 35 ἐπὶ τῶν ἐξῆς συμβαινουσῶν B etiam deinceps in omnibus futuris s || 36 πάντων LB^c

2 persecutum V² vulg. per exercitium T² (s. v. ire litis gloss. T m. rec.) || 3 quidem R¹ || arbitris T¹ habitus V¹ || 4 igitur] autem V || 5 curso V¹ || 6 seme R¹ || 7 sed perexerceri] semper exerceri T¹ sed exerceri R² sed et exerceri vulg. || 8 decies V || 9 biennium R² || 12 appellationes T¹ || aliquid T² || 13 oportebat Beck || 14 iudicem T || qualibet V¹ || 19 tm posse T¹ posse tamen (tm R¹) R || uti om. V¹ || quia V² || 20 praeterit R praetiiit V || nam] namque T¹ || 22 quia] qui ab V || qui VT¹ || 23 consecutus T¹ || 27 Hoc T¹ iudicio V || 28 *ab] om. libri, in vulg. || 29 scema iudicatur R || 31 deseruerit T²

περὶ τῶν ἐφετικῶν ἀγῶνων τοῖς ἐμπροσθεν εἰρηται νόμοις καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τοῖς τῶν νόμων ἀναγεγραπταὶ βιβλίοις ἐπὶ τῆς οἰκίας μενόντων ἰσχύος.

Dat. v. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.) [a. 539]

quae de appellationis certaminibus priscis dicta sunt legibus et a nobis in legum conscripta codicibus, in propria virtute manentibus.

Dat. viii. kal. Iunias CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 5 anno XIII. Iustino viro clarissimo consule. [a. 540]

ϞΔ

XCIV. Auth. XCII. Coll. VII tit. 4

ὍΣΤΕ ΑΚΩΛΥΤΩΣ ΕΠΙΤΡΟ-
ΠΕΥΕΙΝ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΩΝ
ΠΑΙΔΩΝ, ΕΙ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ
ΑΥΤΟΥΣ ΕΧΟΙΕΝ Η ΚΑΙ ΕΙΕΝ
ΑΥΤΟΙΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ, ΚΑΙ ΜΗ-
ΔΕ ΟΡΚΟΝ ΥΠΕΧΟΥΣΑΣ ΩΣ ΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΣΙΝ.

R UT SINE PROHIBITIONE
MATRES DEBITRICES ET CREDI-
TRICES TUTELAM GERANT MI-
NORUM, NEQUE IUSIURANDUM
PRAEBEANT QUIA NON VE-
NIUNT AD SECUNDA VOTA R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων 15
ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Ἐναγχοῦς ἐγράψαμεν νόμον ἐπὶ τῇ
τῶν νέων κηδεμονίᾳ, τὰ περὶ αὐτοῦς γινόμενα κα-
κοήγηματα ἐκ τοῦ συγχρότου τῶν δικῶν τῶν παρ' ἡμῶν
κροίμενων εὐρίσκοντες, ὅπως ἂν μηδεὶς τῶν ὑπευ-
θύνων ὄντων τοῖς νέοις ἢ ἔχειν αὐτοὺς ὑπευθύνους
λεγοντῶν κηδεμονεῦν, μὴ ποτε ἐπὶ τῆς ἐξουσίας τῶν
πραγματίων γινόμενος πράξειε τι περὶ τῶν νέων κα-
κούρημα. καὶ ὁ γε νόμος αὐτὸς κύριος ἡμῶν ἔστω καὶ
ἐκ τοῦ παρόντος βεβαιούμενος· 25

(Praefatio.) Nuper scripsimus legem super cura
minorum, malignitates quae circa eos fiunt ex fre-
quentibus litibus quae apud nos agitantur invenien-
tes, quatenus nullus obligatus existens minoribus aut
obligatos eos habere se dicens curam exerceat, ne
forsan in potestate rerum factus agat aliquid circa
minorem malignitatis. Et lex ipsa rata nobis sit et
ex praesenti firmata:

CAPUT I.

ἐπειδὴ δὲ μητέρας βουλομένας κηδεσθαι τῶν νέων
καὶ αἰτούσας κατὰ τοὺς παλαιούς τε καὶ ἡμετέρους

quia vero matribus volentibus curam habere mi-
norum et petentibus secundum veteres et nostras

Nov. XCIV (Authent. XCII = Coll. VII tit. 4: gloss.) Graece extat in ML (fuit in B 37, 12, 1, cf. B¹ E 39, s. A 54, 3 p. 348. 87 Zach.). — Epit. Theod. 94, Athan. 13, 2. Julian. const. LXXXVII.

ut tamen cetera omnia quae de appellationum certaminibus prioribus legibus statuta et a nobis in legum libris prescripta sunt in suo robore maneant.

XCIV.

UT MATRES SINE IMPEDIMENTO TUTELAM GERANT LIBERO-
RUM, ETIAMSI EOS SIBI OBLIGATOS HABEANT VEL IPSAE IIS
OBLIGATAE SINT, NE IUSIURANDUM QUIDEM PRAESTITURAE
DE SECUNDIS NUPTIIS NON INEUNDIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Nuper legem de cura minorum scripsimus, cum quae in eos committerentur fraudes ex frequentia causarum apud nos disceptatarum cognosceremus: ne quis eorum qui minoribus obligatus est vel se eos obligatos habere dicit curam eorum gerat, ne quam forte cum res in sua potestate habeat fraudem adversus minorem committat. Atque ea lex ipsa rata nobis esto et ex praesenti confirmata:

I. quoniam autem matribus quae minorum curam habere volunt ac secundum leges tam veteres

3 ἰσχύος] ἀξίας B^c || 4 subscr. om. M; dat. v. id. octubr. indictione v imp. dn. iustinianus Apos. (i. e. ap. consas.) Iul.^{us} dat. xii. id. octobres ind. v imp. Iul. cod. Colonienis (om. Iul. codd. ceti.) ἐγράφη πρὸ ε' ἰδῶν (add. Ὀκτωβρίων) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἴν' ὑπατείας Ἀπλῶνος Ath. Ἐξφανήθη μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ὑπατείας Ἀπλῶνος Theod. Plane diversa est subscr. s, ubi vid. || 7 rubr. Περί τοῦ ἀκαλύτως τὰς μητέρας ἐπιτροπεύειν τῶν παίδων καὶ μηδὲ ὄρκον παρεχεῖν Ath. Περί ἐπιτροπέων (add. μητέρων cum ind. Reginae) Theod. || 10 ἢ καὶ L || 11 μηδὲ] μὴ index B || 13 δευτερογαμοῦσιν] καὶ περὶ τοῦ ὑποκείσθαι αὐτὰς τοῖς ἐπιτροπικοῖς λογισμοῖς add. index B (cf. B¹ p. 348) || 14 ὑπάρχῳ ML, corr. Serimger || 16 ὀρδιναρίῳ ML, corr. Hulsander || 17 νόμον] nov. LXXII (περὶ τῆς ὀβ' νεαρᾶς φησί· μέ-

μνησο καὶ τοῦ λγ' κεφ. τῆς κβ' νεαρᾶς schol. M) || 21 ἢ ἔχειν] ὑπέχειν L^a || 22 κηδεμονεῦν L || 26 τῶν om. L || νέων M^c] παίδων L vulg.

1 de om. V || appellationis R² V² T] appellatiuus R¹ appellatiuus V¹ vulg. || 2 conscripta R¹ V] sunt add. R² T vulg. || 4 subscriptionem unus praestitit Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CI inter extravagantes positae || cap. imp. dni. d. iust. pp. cog. an. XIII Escorial. || 8 debitoris V et debitoris T || 11 quia R¹] que V quod vulg. || veniant R² venient vulg. || 17 Nuper] Super Rubr. || curam RV || 18 fuerit R¹ || 19 nos] eos R || 20 obligatus nullus V || 22 circa malignitatis minorem T || 27 potentibus V¹

νόμος τὴν κηδεμονίαν ὑπελθεῖν ἀντετέθη παρὰ τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ὑπὸ τινῶν οὐκ ὀρθῶς ἢ τοιαύτῃ διατάξει. βουλόμεθα τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα λέγοντος τὸν ἡμέτερον ἐξαιρέσθαι τὰ πρόσωπα. πρῶτον μὲν γὰρ πρᾶγμα εἰσηγηγέμενον ὑπὲρ τῶν νέων ἀει κλύσαι νῦν τῶν ἀποκωτῶτων ἡγοῦμεθα, ἔπειτα οὐκ ἂν τις τὴν αὐτὴν θοίτη τάξιν τῇ τε μητρὶ τοῖς τε ἄλλοις. τὴν μὲν γὰρ φύσεως ἕως εὐσεβῆς περὶ τοῦ παιδὸς ἀνυπόπτον ἀποτελεῖ τὰ πολλὰ, τοῖς δὲ οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς τοὺς παῖδας ἀνάγκην εὐνοίας εἰκότως οὐ παραβλήτρια τὰ τῶν μητέρων ἐστίν. ὥστε ἄδεια ἐστω ταῖς μητέρας κατὰ τὴν ἀρχαίαν πρακτικῆς ἀποτακτικῆς καὶ ὑποτιθεμένης τὰ ἐναντὶ πρᾶγματα, καθάπερ πρότερον σχήματος ἦν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν παίδων καὶ τὴν τοιαύτην παραγραφῆν μὴ δεδιέναι, ἀλλ' οὕτω τὰ ἐπ' αὐταῖς εἶναι, ὡς ἂν εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐτύγγανεν ὁ νόμος ἐπὶ τοῦ γεγραμμένου. ὥστε εἴτε προικὰς εἴτε προγαμιαίας ἀπαιτούσι δωρεὰς εἴτε ἕτερα ὀφλήματα ἔχουσι εἴτε αἱ μητέρες πρὸς τοὺς νέους εἴτε οἱ νέοι πρὸς τὰς μητέρας, ἢ πατρῶων ἴσως προφάσεων ἢ καὶ ἐξ οἰκείων (πολλὰ δὲ ἂν τις μεριμνῶν καὶ περισκοπῶν εὐρήσειεν), ἐστω ταῦτα ἐκατέρωθεν ἀκέραια, κατὰ τὰς ἐμπροσθεν διατάξεις κρινόμενά τε καὶ πολιτευόμενα, εἴτε γνησίων εἴτε φυσικῶν ἢ μητρῶν παίδων ἐπιτροπεύει. 25

leges curam subire obiecta est contra nostram intentionem ab aliquibus non recte huiusmodi constitutio, volumus in lege haec dicente matrum excipi personas. Primum quidem causam introductam pro minoribus semper prohibere modo ineptissimum aestimamus, deinde nullus eandem (ponet) constitutionem et matri et aliis: cum illam namque naturae amor pius circa filios sine suspitione faciat quam plurimum, illis nullam habentibus ad filios favoris necessitatem, recte non est matribus derogandum. Ideoque licentia sit matribus secundum antiquam observationem abrenuntiantibus et obligantibus suas res, sicuti prius schema fuit, et tueri filios et talem praescriptionem non formidare. sed ita super his esse ac si nec ab initio contigisset legem in hoc scribi. Quapropter sive dotes sive spousalicias exigunt largitates sive alia debita habent sive matres ad minores sive minores ad matres, ex paternis forsan occasionibus aut etiam ex propriis (multa namque quilibet cogitans et considerans adinveniet), sint haec integra utrimque secundum priores consuetudines iudicanda et tractanda, sive legitimorum sive naturalium mater filiorum tutelam gerat.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ πολλὴν ἔχομεν εὐλάβειαν τοῦ μὴ προχείρους ὄρκους κατὰ τὸν μέγαν θεοῦ διδασθαι καὶ τοῦτους παραβαίνεισθαι, διὰ τοῦτο ᾤθημεν χοῖνας καὶ τοῦτον ἐπανορθῶσαι τὸν νόμον, ὃς βούλεται τὰς μητέρας, ἐπειδὴ τῶν οἰκείων παίδων κηδεμονεῖν καὶ μέλλουσιν, ὄρκον ὀμνῆναι ὡς ἐπὶ δευτέρους οὐκ ἀφίξονται γάμων· καὶ τοσαυτάκις ἴσμεν παραβαθῆναι τὸν νόμον καὶ ὄρκον ἐπίοικον δεδομένον ὁσάκις σχεδὸν καὶ δέδοται, ὥστε ἀμόρτημα σαφέστατον εἶναι ὅτι τοῦτον ἐπάγομεν τὸν ὄρκον, ὃς ἐπειδὴν δοθῇ παραβαθῆσεται. οὐ γὰρ ἐπειδὴ τινες ἐφύλαξαν τὸν ὄρκον, διὰ τοῦτο δεῖ καὶ τὰς ἀτιμαζύσας αὐτὸν ἔχειν πρόφασιν τῆς εἰς θεὸν ἀσεβείας· τὸ γὰρ σπανίως γινόμενον, καθὰ καὶ ἡ παλαιὰ λέγει, σοφία, οὐ τη-

Quia vero multam habemus formidinem, ne facile iusiurandum per magnum deum detur et hoc praereticetur, propterea credidimus oportere et hanc emendare legem, quae vult matres, dum suorum filiorum curam gesturae sint, iusiurandum iurare quia ad secundas nuptias non venient: et totiens scimus praereticatam legem et iusiurandum peiurum datum quotiens paene datum est, ut peccatum apertissimum esset quia hoc intulimus iusiurandum ad praereticandum. Non enim eo quod aliquae servaverunt iusiurandum, propterea oportet et eas quae exbonorant eum habere occasionem impietatis in deum. Nam quod raro fit, sicut et vetus sapientia docet,

quam nostras curam subire desiderant, praeter consilium nostrum a quibusdam non recte illa constitutio opposita est, a lege quae haec dicit matrum personas excipi volumus. Primum enim rem pro minoribus semper introductam nunc prohibere absurdissimum existimamus, deinde haud facile quisquam eundem locum et matri et ceteris tribuat. Illam enim naturalis amor pius erga liberos a suspitione liberam plerumque reddit, iis autem quibus nulla cum liberis necessitas benevolentiae intercedit merito matres comparandae non sunt. Itaque liceat matribus secundum veterem observationem renuntiantibus et suas res obligantibus, sicuti prius in usu erat, et liberorum tutelam suscipere neque eiusmodi exceptionem meture sed quantum ad illas ita res sit, tamquam si nulla utique lex ea de re scripta fuisset. Quapropter sive dotes sive donationes ante nuptias exigunt, sive quae alia debent sive matres minoribus sive minores matribus, ex paternis forte vel etiam ex propriis causis (nulla autem inveniat si quis rem consideret et circumspiciat), haec utrimque integra sint et secundum priores constitutiones iudicentur atque tractentur, sive legitimorum sive naturalium liberorum mater tutelam gerit.

II. Quoniam autem admodum veremur, ne temere iurairanda per magnum deum praestentur eaque violentur, propterea etiam hanc legem corrigendam putavimus, quae matres, cum liberorum suorum curam suscepturae sint, iusiurandum praestare vult ad secundas se nuptias non esse transituras: ac scimus toties legem violatam esse et iusiurandum falsum datum, quod fere datum est; ut manifestissimum esset peccatum, quod hoc iusiurandum exigimus, quod simul atque praestitum est violatur. Neque enim quia nonnullae iusiurandum servarunt, propterea etiam eas quae id contemnunt occasionem impietatis erga deum habere oportet; nam quod raro contingit, sicut etiam antiqua dicit sapientia, non observant legis-

1 ἐπελθεῖν L || 3 τοῦ ταῦτα] τοῦ om. L || 7 θεῖτο Scrimger, vulg. || τάξιν] constitutionem § || 11 οὐ παραβλήτρια τὰ τῶν μητέρων ἐστίν] non est matribus derogandum § || 16 αὐτοῖς M || 19 ἀποτοῦς L || 26 τοῖ] τοῦδε L¹ || προχείρους L || 29 νόμον] Cod. 5, 35, 2 (cf. 6, 58, 6; nov. XXII c. 40) || 33 ἐπίοικον Haloander ex § ἐπὶ ὄρκου L ἐπὶ ὄρκω M || διδόμενον cum Haloandro vulg. || 34 σαφέστερον L || 35 ὃς ἐπειδὴν δοθῇ παραβαθῆσεται] ad praereticandum § || 37 δεῖ om. L || 39 ἡ παλαιὰ λέγει σοφία] Theophrastus cit. a Paulo Dig. 1, 3, 6 (cf. ib. 3)

turam R || 3 legem RT || dicentem RVT || 6 estimavimus T || *ponet inserui, obiciat post constitutionem add. vulg. || 7 cum] eum? T¹ || illa RVT¹ || 8 prius V || 16 siue scribi dotes T^a || exigunt vulg.] exiguntur libri || 17 siue enim alia R^a || habeant R vulg. || 18 minores ad] ad maiores ad V¹ || 20 adinueniat R¹T¹ || haec integra sint R || 21 *utrique libri || 28 credimus R || 29 matres om. R¹ || 30 sint V] sunt RT vulg. || quia RT²] qui T¹ quod V vulg. || 31 non om. T¹ || veniunt R || 32 et iusiurandum — 35 servauerunt scr. V³ in ras. 3 vv. || peiurum] peiurum (ul. peieratum in marg.) R peiurum V (al. per iurium V³ s. v.) periurum T vulg. || dandum T¹ || 35 eo quod aliquae] aliquid eo quod T || 36 exbonorant R¹ || 37 occasiones R

ροῖσιν οἱ νομοθέται, ἀλλὰ τὸ γινόμενον ὡς ἐπίπαν καὶ ὀρῶσι καὶ θεραπεύουσι. Διὰ τοῦτο τοίνυν Θεσιζόμεν τὴν μὲν ἄλλαν ἅπασαν παρατήρησιν ἢ ἐπὶ τῶν μητέρων φυλάττομεν κρατεῖν κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα, καὶ ἀποτάττεσθαι ἀπὸ τῶν Βελλιανῶν δόγματι καὶ ἀπάσῃ βοηθείᾳ καὶ ἅπαντα πράττειν ὅποσα ἐμπροσθεν διώρισται, τὸν δὲ ὄρκον μὴ παρῆγεσθαι, ἀλλ' ἀρκείσθαι τῇ ἀποτάξει μόνῃ τῶν τε ἄλλων ἀπάντων καὶ τῇ περὶ τῶν δευτέρων γάμων, οὐδενὸς ὄρκου περὶ τοῦτου διδομένου· ἅμα μέντοι τῶν 10 διωτέροις αὐτῆν ὀμιλήσει γάμοις ἐνδὺς ἐξωθείσθαι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ταῦτα πράττεσθαι ἅπερ, εἰ καὶ ἔνυχιν ὁμωμοκῦα, ὑπέμενεν (ἂν) ἅπαξ ἐν δικαστηρίῳ ψευσαμένη καὶ προτιμησασα τῆς οἰκείας ὁμολογίας τε καὶ καταθέσεως τὰς δευτέρας ἐπιθυμίας.

(Ἐπίλογος.) Οὗτος τοίνυν ὁ νόμος ἐπ' εὐσεβείας κείσθω (διὰ γὰρ τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι κατὰ τὴν εἰς θεὸν τιμὴν ταῦτα ἡμῖν νενομοθέτηται) καὶ ἀπὸ τοῦ ἢν κρατεῖται, τῆς σῆς ὑπεροχῆς φανερόν ποιούσης 20 τοῦτον τὸν νόμον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἁπάσαις. Ἐνταῦθα γὰρ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάροχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ᾧ τὰ ταῦτα μέλει, τὸν περὶ τούτων καταπέμψομεν νόμον, ὥστε προνοίᾳ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ λαμπροτάτου πραίτωρος, ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους, εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φυλάττεσθαι.

— καὶ ἀπὸ τοῦ ἢν κρατεῖται· ὥστε ἐπὶ πάσης ὀφθαλμικῆς οὐσίας πᾶσαν ἀσφάλειαν γίνεσθαι περὶ τὰ πράγματα τῆς τῶν νέων φυλακῆς, καὶ μάλιστα τοῦ συν ἀκριβείας τὰς ἀπογραφὰς γίνεσθαι, πρατόντος καὶ τοῦ λαμπροτάτου σκυίβια, ᾧ περὶ 30 τῶν τοιούτων φροντίς ἐπιτέτραπται, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ ἔθους τοῖς τοιούτοις παραγινομένων, ἀκριβῶς τῶν τε ἐγγυῶν διδομένων καὶ πάντων πραττομένων, καθὰ τοῖς ἡμετέροις διηγόρευται νόμοις, προνοίᾳ τοῦ λαμπροτάτου πραίτωρος, ᾧ τούτου 35 μέλει τοῦ μέρους. προδῆσεις τε αὐτῶν αὐτὸς ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλικῆς πόλεως, ὥστε ἅπασιν αὐτὸν εἶναι φανερόν καὶ μηδένα διαλαθεῖν τα παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα. τὸν γὰρ περὶ τούτου νόμον, καθάπερ δεῖ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φυλάττεσθαι, 40

non observant leges, sed quod fit plerumque et respiciunt et medentur. Propterea igitur sancimus aliam quidem observationem quam in matribus observamus valere secundum schema, et abrenuntiare eas et Velleiano senatusconsulto et omni auxilio, et omnia agere quae prius decreta sunt, iusiurandum vero non praerberi, sed sufficere abrenuntiationem solam et aliorum omnium et de secundis nuptiis, nullo iureiurando de hoc dando; mox tamen ut secundas contraxerit nuptias, repente expelli tutela et ea agi quae, si eam contigisset et iurare, perferret semel in iudicium mentita et praeponeus propriae confessioni et depositioni secundas concupiscentias.

(Epilogus.) Haec igitur lex super pietate sit positae: ut enim non iniurietur in aliquo honor in deum, haec a nobis sancita sunt, ut ex nunc valeant, tua celsitudine manifesta faciente hanc legem in provinciis omnibus. Hinc enim gloriosissimo praefecto huius felicissimae civitatis, cui haec curae sunt, de his transmissimus legem, ut providentia eius et clarissimi praetoris, cui huius partis cura est, in omni tempore servari.

Et ex nunc teneat, quatenus in omni pupillari substantia omnis cautela fiat circa res minorum custodiae, et praecipue ut cum subtilitate descriptiones fiant, praesente quoque clarissimo scriba, cui de talibus cura commissa est, et aliis qui consueute talibus interveniunt, subtiliter et fideiussionibus dandis et omnibus agendis, sicut nostris decernitur legibus, providentia clarissimi praetoris, cui huius partis cura est. Proponatque eam ipse in hac regia civitate, ut omnibus sit manifesta et nullum lateant quae a nobis sancita sunt. De hoc enim legem, sicut oportet

latores, sed quod plerumque fit et respiciunt et curant. Propterea igitur sancimus, ut reliqua quidem observatio quam in matribus custodimus, secundum priorem formam valeat, utque eae et Velleiano Scto et omni auxilio renuntient omniaque faciant quaecumque prius definita sunt, neve tamen iusiurandum praesent, verum satis habeant solam renuntiationem facere cum de ceteris omnibus tum de secundis nuptiis, nullo iureiurando ea de re dato: simulatque vero mater secundas nuptias contraxerit, statim a tutela expellatur atque ea agantur quae etiam si iurasset subitura esset, quae quidem semel in iudicio mentita sit et suae promissioni et depositioni secundas cupiditates praeulerit.

Epilogus. Haec igitur lex pietatis causa lata sit (etenim ne ullo modo honor dei iniuria afficiatur, haec a nobis sancita sunt) et ex hoc tempore valeat, cum tua sublimitas hanc legem in omnibus provinciis manifestam facias. Hinc enim gloriosissimo praefecto felicis huius urbis, cui haec talia curae sunt, legem de his latam transmittemus, ut providentia et ipsius et clarissimi praetoris, cui huius partis cura est, in omne tempus custodiat.

— et ex hoc tempore valeat: ut in omni pupillari substantia omnis cautio adhibeatur de rebus quae ad minorum custodiam pertinent et maxime ut inventaria cum diligentia conficiantur, praesente et clarissimo scriba cui eiusmodi rerum cura commissa est et ceteris, qui ex more eiusmodi rebus intersunt. atque diligenter et satisfactiones fiant et omnia agantur sicuti legibus nostris praecipuum est, providentia clarissimi praetoris, cui huius partis cura est. Ac propones eam ipse in hac regia urbe, ut omnibus manifesta sit neu quemquam fugiant quae a nobis sancita sunt. Nam legem de

1 ἐπίπαν M || 2 Θεσιζόμεν μὲν L^o || 3 πᾶσαν L, om. s || 4 ἡμετέροιαν L || κατὰ om. L^o || πρότερον om s || 5 βελλιανῶν L Theod. || 13 * ἂν addidi || 18 ἡμῖν Ls || om. M || καὶ ut s || 19 φανεροποιούσης L || 20 τοῦτον om. L || 22 μέλλει L || καταπέμψομεν transmissimus (i. e. καταπέμψαμεν cf. 464, 2) s || 24 μέλλει M^oL || 26 καὶ ἀπὸ τοῦ ἢν κρατεῖται repetita ex initio epilogi (v. 18); sequitur enim epilogus exemplaris ad praefectum urbi transmissi (cf. v. 20 sq.) || 27 γενέσθαι L || 28 τῆς ante πρὶ (27) coll. Zachariae || 29 ἀποστραφῆς L^o || 36 μέλλει L || προδῆσεις Haloander ex s || αὐτὸν αὐτὸν L^o αὐτὸς αὐτὸν L^o || 40 καθάπαξ M || δῆ M^o

1 observatur R¹ || quod fit V² in ras. || 2 et respiciunt et om. R || 3 quam quia T || 4 secundum prius schema Beck || 5 velle iam non R¹ || 7 vero om. V || abrenuntiatione (abrenuntiatione T) sola libri, corr. vulg. || 8 de secundis desideriis V¹ || 9 tū R || 11 agi quasi eam mori contigisset V || et VT || om. R vulg. || iurare vulg. iure RVT || perferret vulg. || perferre T perfert V profert R || 13 depositionis V¹ || 17 iniurietur T¹ || honore R¹ || 18 sancta V¹ || 19 manifestam V³ || fatientem T^o || 20 Hinc leg. Hic? || enim om. V || gloriosissimos praefectos R¹ || 22 transimus R || providentiae RVT || 23 clarissimis R¹ || partes V || cura vulg. || curae libri || 26 teneant R¹ || quamvis V || populari T || 28 descriptiones R¹T || 29 fiant fuerit R¹V || 34 cura vulg. || curae RVT || 35 ha V || 36 et ut T || 37 lege RT¹

τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων κατεπέμψαμεν.

Dat. v. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.) [a. 539]

in provinciis servari, gloriosissimis praefectis sacrorum nostrorum praetoriorum destinavimus.

Dat. v. id. (Octob.)***

ϞΕ

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ
ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΗΜΕΡΑΣ ΜΕΤΑ
ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙΝ, ΕΙΤΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΙΤΕ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ
ΕΧΟΙΕΝ ΑΡΧΗΝ. 10

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν ἴσμεν κείμενον νόμον τῶν βουλόμενον τοὺς ἐν ἀρχαῖς γενομένους εἴτε πολιτικαῖς εἴτε στρατιωτικαῖς μηδὲ εἰ παύσαντο τῆς ἀρχῆς ἀναχωρεῖν ἐκείθεν δύνασθαι, πρὶν ἢν ἡμέρας πενήτηκοντα ἐπὶ τῶν μητροπόλεων διατρίβωσιν δημοσίᾳ φαινόμενοι καὶ τοῖς ἐνάγειν βουλομένοι ἀπολογούμενοι, καὶ ὥστε μηδὲ κατὰ πρόφασιν τῆς ἐνταῦθα κλήσεως δύνασθαι τῆς ἐπαρχίας ἀναχωρεῖν, ἀλλὰ καὶ εἰ τι πράξειαν τοιούτων, αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν ἐκπέμπεσθαι. εὖρομεν δὲ τινας οὕτως ὄντας θρασεῖς, ὥστε καὶ τοῦτον κείμενον τοῦ νόμον, πρὶν παύσαντο, 25 τολμᾶν ἀπολιμπάνειν τὰς χώρας καὶ εἰς ταύτην ἀφικνεῖσθαι τὴν ἐδαλίμονα πόλιν, δέει τῶν πρὸ αὐτῶν πεπραγμένων καὶ ἵνα μὴ δίκας ὑπόσχοιεν ὧν ἐπλημύλησαν.

Nov. XCV (Authent. XCIV = Coll. VII tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, c. I maior pars et epilogus in B 6. 3, s. 15. 40. — Epit. Theod. 95, Athan. 4, 18. Julian. const. LXXXVIII.

Proemii initium respicitur Ῥοτ. 13, 1, ubi citatur νσαρὰ ἐνενηκστή τρίτη (v. l. πρώτη).

his, quemadmodum in provinciis custodiri oporteat, gloriosissimis praefectis sacro nostro praetorio transmisimus.

XCIV.

UT PRAESIDES QUINQUAGINTA DIES POST MAGISTRATUM DEPOSITUM IN PROVINCIIS COMMORENTUR, SIVE MILITAREM SIVE CIVILEM MAGISTRATUM GERANT.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Iam quidem latam esse novimus legem, quae iubet eos qui in magistratibus sive civilibus sive militaribus constituti sunt ne deposito quidem magistratu inde discedere posse, antequam dies quinquaginta in metropolibus commorati sint in publico versati iisque qui eos convenire velint satisfacturi, ac ne ea quidem causa interposita, se huc vocatos esse, licere iis de provincia recedere, verum etiam si quid eiusmodi fecerint, rursus eos in provinciam remitti. Repperimus vero quosdam adeo audaces esse, ut etiam hac lege lata, antequam magistratum deponant, provincias derelinquere audeant et ad hanc felicem venire urbem, metu eorum quae ab ipsis commissa sunt neve poenas delictorum suorum subeant.

1 *ὑπάρχοις ML || 3 subscr. om. M; dat. v. idus 5, dat. vii. octubr. anno XIII imp. dn. iustiniano pissi Iul.* (om. Iul. codd. cett.) ἐγράφη ἰδ'. Ὁκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ιγ' ἡμέρας Ἀπίωνος Ath. ἐξερωνήθη ἡγνὶ ὀκτωβρίῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἰδ' (corr. ιγ') ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. || 6 rubr. Περί ἀρχόντων Theod. 5 Νόμος περὶ τῶν ἀρχόντων Ath. || 9 εἴτε στρατιωτικὴν ἔχοιεν εἴτε πολιτικὴν (om. ἀρχήν, in indice om. vv. εἴτε πολιτικὴν ἀρχήν) L || 13 ἐπάρχῳ Ath. | ὑπάρχῳ ML || 14 ὀρδιναρίῳ ML, corr. Huloander || 15 νόμον] Cod. 1, 49 (βι. α' τοῦ κώδικος τι. μθ' διατάξις α' schol. M); cf. nov. VIII c. 9 || 17 *παύσαντο ML || 19 διατρίβωσιν ἐν M || 20 φερόμενοι L || ἀπολογούμενοι ἐπαγόμενοι L^a || 23 πράξειεν L^a || τοσοῦτον L || 25 παύσαντο ML, corr. Scrimger

2 praetorium V || 3 subscr. dat. v. id. Bamb. II, datum v. idus octobris ed. princ., om. cett. || 6 De aminationibus V De aminationibus R || 12 gloriosissimo om. V || ppo sacerum praefectorum horum V || 13 ex cons. RV exconsuli T || 14 patri R || 15 quidam V || noissimus V^a || 16 volentem T vulg.] volentes RV || qui om. V¹ || sunt VT] fuerit R fuerint vulg.] ciuibus T¹ in ciuibibus R || 17 administrationem V¹ ab administratione vulg.] 19 metropolis T || commorentur V¹ || 20 et ut] et del. T² || 22 egerit V || 23 destinari vulg.] destinare RV T || 24 existentes sio T^a || 25 distinguerentur V || relinquere T || 26 aduenire T || 27 a om. V¹ || se gestorum] segetorum R¹ || perferent V || 28 dereliquerunt RV¹

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοιων μηδενι παντελως εδειαν ειναι της υιασων επαρχιαις αρχωντι των τε εφων των τε εσπειρων των τε εκατερωθεν ταυτην απολιματτειν, πριν αν καταδοιτο την αρχην, αλλα και μετα ταυτην (ανανευομεθα γαρ το παλαιον) τας πεντηκοντα διατριβειν ημερας δημοσια φαινόμενον κατα την χωραν ης ηρεε, πρῆξιν τε υπομηρημάτων συνιστάται κινθ' ην αποφοιτά της χωρας ημεραν, ινα καθεσθηκοι δηλοι ειτε θαρρεϊ τοις εναντω πεπραγμενοις ειτε και μη. 1

Ει δε τις η αρχην αρχων τινά στρατιωτικην η πολιτικην η και πανσάμενος ταυτης απολιποι την χωραν, ο μεν αρχων ο ταυτην απολειπων χωρις ημετερας κελυσεως αυτος μεν καθοσώμενος ενοχος εστω, εις δε την επαρχιαν αυδις εκπεμφθεις μετα τοις εγκυλοσιν απολογησασθαι τηνικαυτα της καθοσώσεως τας εις εσχρατον υπεχεται ποιναις. ει δε καταθέμενος την αρχην ελτα μη διατριβει τας νουμισμενας ημερας δημοσια πᾶσιν εναντων επιδεικνύς, αλλα δραπειυσει της χωρας, τα ηδη παρ' ημων περι τουτου 2 νουμοθετημενα κρατειν. Εκεινο δε απαι προαγομενον, ωστε επειδαν τινα παραλαβειν αρχην, αντιεσθαι ταυτης τοις δε διαδοχουσι αυτοις της αρχις γυνομενος μη υπεροχιος πέμπειν τα κυλουμενα διαταγματα, μηδε παυειν μεν τους ηγονμενους, αυτοις δε κατα σχολην η τας οδοποριαις ποιεισθαι η ενανθοι διατριβειν η επι τιναις ετεροις προτερον ιενας χωρας, πατριδας τε ογομενους και οσα τοις εντροχουσι τε και καταβλακεινομενοις ανθρωποις συνηθη καθεστηκεν. αλλα θυατον επι την αρχην ιενας ης τας ηνιας παρελαβον. ωστε μη τους μεν παρεισθαι τοις 30 δε ουκ ειναι και την χωραν αναρχον μενειν. αλλα προ δυο μηνων ημερων του της επαρχιας επιβηναι. καθ' ην ο την αρχην εχων εστί, στέλλειν προς αυτον φιλιον επιστολην βουλομενην την ταξιν εκπεμφθηνας

Sancimus igitur nulli penitus licentiam esse cuiuscumque provinciae iudici. et orientaiium et occidentaiium et ex utroque, eam relinquere antequam deponat cingulum, sed etiam postea (renovamus enim 5 vetustatem) quinquaginta commorari dies publice apparentem in provincia in qua administravit, gesta quoque monumentorum conficere, secundum quae advenit provinciae, ut sit palam sive fiduciam habet in suis actibus sive etiam non.

Si quis autem administrationem administrans aliquam militarem vel civilem aut etiam remotus ab ea relinquat provinciam, administrans quidem adhuc eam dum relinquit citra nostram iussionem, ipso quidem maiestatis reus sit. in provincia vero denuo 15 destituatus postquam accusantibus satisfecerit, tuuc maiestatis novissimas sustineat poenas. Si vero deponens cingulum deinde non moretur legitimus dies publice cunctis s-met ipsum ostendens et fugiat de provincia, quae dudum a nobis de hoc sancita sunt 20 2 valere. Illud autem omnibus praedicimus, ut dum aliquod acceperint cingulum, tueantur illud, successores autem eis cinguli factos solos non ultra terminos mittere quae vocatur interdicta, neque removere quidem praesides, ipsos autem aut morose 25 iter agere aut hic degere aut ad alias alias prius iter provincias, patriam visuros et quaecumque tortuitis et blandimentibus hominibus consueta sunt, sed velociter ad administrationem ire cum regimina suscepserunt, ut non alii quidem removeantur alii vero non sint et provincia sine iudice maneat; sed ante duos solum dies quam ad provinciam accedat, in qua qui cingulum habet est, mittere ad eum amicablem epistolam volentem officium destinari ad oc-

c. Ipr. 6 δημοσία φαινόμενον — 9 ειτε και μη habet B 6, 3, 8 adiuncta locis ex nov. VIII, 9 et CXXVIII, 23 petit (cf. p. 72 ad v. 26).
 § 1 'Εαν δε τις — 16 ποιναις habet B 6, 3, 15 (inde Ecloga B). — Summarium habet Bf 6, 1, 49.
 § 2 et epil. Θεσπιζομεν εκεινο απαι προαγομενοντες. ωστε — 466, 26 επιδειξη habet B 6, 3, 40. — Summarium § 2 extat P. Op. 4, 1 (cf. p. 31 Zuch.), ubi citatur νεαρά ενενηκοστη τρίτη.

1. Sancimus igitur, ne ulli omnino magistratui cuiuscumque provinciae, et quae Orientis et quae Occidentis et quae utriusque sunt, eam relinquere liceat, antequam magistratum deposuerit, sed ut etiam post eum depositum (renovamus enim quod antiquius fuit) quinquaginta dies commoretur et in publico vertere in provincia quam rexit, atque acta publica conficiat qua die de provincia decedat, ut manifestum 1 fiat, utrum rebus a se gestis confidat an non. Quodsi quis aut magistratum gerens militarem vel civilem aut etiam eo depositio provinciam derelinquat, ipse magistratus qui eum sine iussione nostra dereliquit, maiestatis reus sit et in provinciam denuo remissus, ubi accusantibus satisfecit, tum maiestatis ultimum supplicium subeat. Si vero depositio magistratu non commoretur per legitimus dies in publico omnibus sese ostendens, sed e provincia aufugiat, ea quae iam a nobis hac de re sancita sunt valeant.

2 Illud vero omnibus praecipimus, ut cum quem magistratum suscepint, eum tueantur; qui autem successores illis in magistratu fiant, ne peregre mittant dialygmata quae vocantur, neve praesides quidem removeant, ipsi autem per otium aut iter faciant aut hic commoretur aut ad alias aliquas prius provincias proficiantur, patriam visuri et quaecumque facere solent fortunati et molles homines, sed celeriter magistratum obeant cuius frenos suscepint: ne cum alteri removeantur, alteri non adsint atque provincia sine magistratu maneat. Sed ante duos dies solos quam provinciam ingrediantur, in qua qui magistratum gerit versatur, amicablem epistolam ad eum mittant, quae officium destinari iubeat ipsi obvium iturum.

2 εών L || 5 γάρ om. L || 7 συνεστάναι L || καθ' ην αποφοιτά της χωρας ημεραν secundum quae advenit provinciae s || 8 ινα καθεσθηκοιεν δηλοι ειτε θαρροσιν τοις εναντων B || 10 Ει δε τις η αρχων — 16 ποιναις post vv. 16 ει δε τις καταθέμενος — 20 κρατειν coll. L || η om. B s || τινά om. B || 11 η και πανσάμενος ταυτης et 12 ο μεν — απολειπων om. B || 12 ο μεν αρχων ο ταυτην administrans quidem adhuc eam s || απολειπων M (s) || απολιπων L, vulg. || 13 καθομοιωσεως L || εστω om. B c || 15 τijs MB] αυτων της L || 16 υποδεχίτω L || ει δε] ει δε τις L || 18 δημοσιον L || υποδεικνύς L || δραπειυσει ML, corr. Zachariae (δραπειυση Scripmer) || 20 προαγομενοντες L || 22 ταυτης αυτης? L || αυτοις L s] αυτοις MB (αυτης Halobander) || 23 γυνομινοσ] factos solos (i. e. γυνομενους μόνους) s || μηδε L || υπεροχιος L a || 24 παυειν] πέμπειν L || 25 κατακελει γυνομινοσ] L a || 30 μη om. M || 31 προς L' || 33 εστί] ετι τε L 1

1 penitus nulli V || 2 iudicem V' || occidentium R || 3 utro RT' || 4 postea om. V || 5 commemorari R || 6 administraverit R || 8 habeat R vulg. || 10 qui V' || aliquam om. V || 13 dum] dudum R' || relinquitur V relinquitur T' relinquitur T' dereliquit (add. dum relinquitur R') R || citra] utram V' || 14 provinciam vulg. || 15 satisfecerit — 18 ostendens scr. R' in ras. 2 vv. || 16 nouissimus V' || 17 morietur T' || legitimus dies V' T' (al. legitimis diebus s. v. T'?) tunc (per add. V') legitimis diebus V' R' (2) vulg. || 18 s. non super ostendens udsr. T' || et] sed Beck || 19 hac R || 20 praediximus V || 22 eis] eius R' V' T' || solos VT' || solis RT' solere s. v. V' vulg., del. Beck || 23 terminos] nos R' || 24 praesidis R' || autem aut] aut V' autem V' || morese R' V' T' || 25 inter R || degerere T' || ad T' vulg.] om. RVT' || 27 consecuta RVT, corr. vulg. || sed] sit RT' s. v. V' || 28 ad om. T' || 30 sint om. RT' manent? V' || 31 accedat VT' || accedant RT' vulg. || 32 quis V' || est mittere] emittere V || 33 desti.... V' destinari ex destituare V'

πρὸς ὑπάντησιν αὐτοῦ. καὶ μέχρι τότε τὰς σιτήσεις κομίζεσθαι τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὄντα καὶ διοικούντα ταύτην· καὶ μὴ τοῖς συμβόλοις τῆς ἀρχῆς κρίνεσθαι τὸν χρόνον μηδὲ ταῖς προτάξεσι τοῦ θρόνου τοῦ σου, ἀλλ' ἄν ουπερ ἂν ὡς εἴρηται τῆς χώρας αὐτὸς ἐπιβαίῃ, ἐξ ἐκείνου λαμβάνειν τὰς δημοσίας σιτήσεις, μέτρον δὲ τότε τὸν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὄντα τὰς κομίζεσθαι καὶ ἕτερον μηδένα τῶν πάντων. οὐ γὰρ ἀνεκτὸν οὐδὲ φορητὸν, ὅπως ἀναρχὸν καταλιμπάνεσθαι τὴν χώραν. προβαλλομένου μὲν τινος δῆθεν ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῶν χειροτονηθέντος, ὃς αὐτοῦ πληρώσει τὸν τόπον. ἀνδρὸς ἴσως πραγματῶν ἀνεπιστήμονος. τοῦ δὲ ἐν αὐτοῖς ὄντος τοῖς ἔργοις καὶ ἀποχωροῦντος τῆς χώρας. πῶν ἐπιστήνα τὸν χρόνον, καὶ ἀποστειρομένου τῶν σιτήσεων, ἅς αὐτὸν κομίζεσθαι χρὴ ἕως ἂν καθάρῃται τὴν ἀρχήν. καταθήσεται δὲ αὐτῇ, ἤνικα ὁ διάδοχος ἐπισταίῃ τῇ χώρᾳ, δύο μόνον ἡμέρας ἐμπροσθεν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνου ἐπιβῆναι.

(Ἐπίλογος.) Ἄπερ ἅπαντα παραφυλάττεσθαι 20
παρα τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς τὸ διηκεῖς
βουλομένα. καὶ ἤνικα ἂν μάθοις ἐπιστάνα αὐτὸν
τῇ χώρᾳ, ἐξ ἐκείνου μετατιθέναι τὰς σιτήσεις εἰς τὸν
διάδοχον, ἐπειτογεῖ χρῆσαι αὐτὰς τῷ προτέρῳ κατὰ
τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον, ἕως ἂν ἐπὶ τῆς χώρας 25
ὁ διάδοχος ἐλθὼν ἑαυτὸν τοῖς ὑπηρεσίαις ἐπιείξῃ.

Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ
θείου δηλούμενα νόμον ἢ σῆ ὑπεροχῆ ἔργῳ καὶ
πέρατι παραδοῦναι σπευσάτω. Dat. kal. Nov. CP.
imp. (dn.) Iustiniani pp. (Aug.) anno XIII. Apione 30
v. c. cons. [a. 539] cons.

curionem eius. Et usque tunc annonas accipere in cingulo existentem et gubernantem eum; et non ex codicillis cinguli iudicare tempus neque praeceptis tuae sedis, sed ex quo, sicuti dictum est, in provincia ipse accesserit, illius accipere rei publicae emolumenta, usque tunc (vero) eum qui in rebus extitit ea percipere et alium nullum omnium. Non enim possibile neque portabile est omnino sine iudice relinquere provinciam, statuto quidem quasi aliquo ab eo qui a nobis ordinatus est, ut eius impleat locum, homine forsitan non habente experimentum. illo vero qui in ipsis est operibus et discedente de provincia, antequam adveniat tempus, et fraudando emolumentis quae eum accipere oportet donec deponat cingulum. Deponet autem eum, cum successor accesserit in provinciam, ante duos solum dies quam provinciam ille ingrediatur.

(Epilogus.) Quae omnia custodiri a sede tuae celsitudinis in perpetuum volumus, et mox ut cognoveris adstitisse eum provinciae, ex illo transponere emolumenta in successorem, alioquin ministrare ea priori secundum quod a nobis depositum est, donec in provinciam successor veniens semet ipsum subiectis ostendat.

Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram insinuata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique contradere festinet. Dat. kal. Nov. CP. imp. Iustiniani pp. anno XIII. Apione viro clarissimo [a. 539] cons.

Et usque eo annonas accipiat qui magistratum gerit eumque administrat; neve tempus ex codicillis magistratus neve ex praeceptis tuae sedis iudicetur, sed ex quo tempore, sicuti dictum est, provinciam ipse ingreditur, ex eo publicas annonas accipiat, usque eo autem is qui rem administrat eas auferat neve alius omnino ullus. Neque enim tolerandum est aut ferendum prorsus sine magistratu provinciam relinquere, cum quis forte delegetur ab eo qui a nobis creatus est, qui ipsius locum impleat, homo fortasse rerum imperitus, is vero qui rem ipsam administrat et de provincia decedat, priusquam tempus adveniat, et annonas privetur, quas eum accipere oportet donec magistratum deponat. Deponet autem eum, cum successor ad provinciam accedat, duobus solum diebus ante quam ille provinciam ingrediatur.

Epilogus. Quae omnia a sede tuae sublimitatis in perpetuum custodiri volumus, atque ubi eum ad provinciam accessisse cognoveris, annonas a decessore in successorem transferri, alioqui eas priori secundum id quod a nobis constitutum est praebere iubemus, donec in provinciam successor venerit seque subiectis ostenderit.

Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

1 μέχρι τότε MBz] μέχρι τούτου L (ἕως τότε Pbk.) ||
4 πράξεις L || 6 ἐξ ἐκείνου] illius s || 7 τὸν] τῶν M ||
ταῦτα νομίζεσθαι M || 8 οὐ] οὐδὲ L || 11 sq. τὸν τόπον
πληρώσει L || 17 ἐπισταίῃ Zachariae]. ἐπιβαίῃ libri ||
29 subscr. om. M Iul. || dat. kal. Nov. — cons. s, ἐργάση πρό
ε' κλανδῶν Νοεμβρίων βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἐγ'
ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ἐξεφωνήθη μὲν νοεμβρίῳ
βασιλείας ἔπει ἐγ' ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. Praestare
notam diei in s quam apud Ath. traditam ex subscriptione
nov. seq. efficit Zachariae

1 Et om. V¹ || 2 cingulum R || et gubernantem] et
om. V¹ || 3 iudicari Beck || 4 sicuti] om. V¹ ut V³ || in
provinciam vulg. || 5 ipse Beck] ipsa libri ipsam vulg. ||

accesserit Val.] accesserint RT vulg. || illino accipere
publica emolumenta Beck || 6 vero addidi (autem add
Beck) || qui in rebus] qui omnium in rebus V² in ras. ||
7 existit Beck || accipere T || omnium] uirum R^a || 8 por
tabile T^a || 9 statu-o V^a || aliqui V¹ || 10 ordinandu
T¹ || 11 hominem — habentem libri, corr. vulg. || 12 ill
V¹ || discendente R descendente V¹ || 14 emolumentum
R¹ || eum] cuius? R¹ || 15 ponat R¹ || deponet] deponat
VT² || dum om. V || 16 solum duos V || 21 celsitudis V ||
22 adstetisse V || •••••ponere V¹ || 23 ea vulg.] eas
libri || 24 depositum R || 27 nobis om. T || 29 subscr. dat.
kal. nō Bamb. II datum kls. nouembris ep. Imperatoris
Iustini. prepo. anno XIII. apione uiro clarissimo ad
princ., om. rell.

95

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΒΙΒΑΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΤΑΙΤΙΑΘΕΝΤΩΝ [ΚΑΙ ΔΙΚΑ-
ΖΟΜΕΝΩΝ].

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγούστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίων.

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ τὰς σκολοκασίας μισοῦμεν
καὶ πᾶσαν πολυπραγμοσύνην ἀποστρεφόμεθα, διὰ 10
τοῦτο τὰς τοιαύτας πράξεις τῆς ἐκ νόμων δεῖσθαι
θεραπείας φηθήμεν. ἐδιδάχθημεν γάρ, ὡς τινες οὐκ
ἔχοντες παντελῶς οὐδεμίαν ἐναγωγήν, ἀλλὰ μίαν ἐλό-
μοιο γνώμην μετὰ τῶν τὰς ὑποθέσεις πληρουόντων
αἰτιούντων τινας, εἴτα καὶ βιβλία στέλλουσι, καὶ ἐπι- 15
ιδῶν ζημίαν ὑποσταίειν οἱ φεύγοντες, καταλιμπάνου-
σιν αὐτοὺς καὶ ἐκδημοῦσιν ἀφ' ἐραπέυοντο αὐτοῖς δόντες
τὴν βλάβην. καὶ τοῦτο εἰσέτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐπ-
αρχιῶν ἀμαρτάνεται, κοινωρίας τῶν κερδῶν αὐτοῖς τε
τοῖς αἰτιωμένοις καὶ τοῖς τῶν ὑποθέσεων πληρωταῖς 20
γυμνοῦσιν.

CAPUT I.

Ἵνα μὴ τοῖνον ταῦτα μέχρι παντός πλημμελήται,
θεσιζόμεν μὴ ἄλλως τοὺς ἐνάγοντας πέμπειν βιβλίον
καὶ ζημίαν ἀφορμὴν παρέχειν τοῖς ἐναγομένοις, πρὶν 25
ἂν ἀσφαλίαν ἐκδοῖντο εἰς τε τὸν φεύγοντα καὶ τὸν
τῆς ὑποθέσεως πληρωτῆν, ὡς μηνῶν εἴσω δύο πᾶσι
τρόποις προκατάρχονται παρὰ τῷ δικαστῇ, ἢ εἰ μὴ
τοῦτο πράξαιεν. πᾶσαν ζημίαν προσγενομένην τῷ αι-
τιωθέντι ἀποδιδόσκει διπλασίονα· οὐκ ὑπερβαίνούσης
τῆς ἀσφαλείας ἕξ καὶ τριάκοντα χρυσούσ. 30

CAPUT II.

Κἀκεῖνο μέντοι τῆς προσηκούσης τυχῆν ἐπανορθώ-
σεως δεῖ. προσήλθε γάρ τις διδάσκων, ὡς ἐν αἰτίαις

R. DE EXECUTORIBUS
ET QUI CONVENIUNTUR ET RE-
CONVENIUNT R

5

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem secundo,
ex consule ordinario et patricio.

(Praefatio.) Quoniam calumnias odimus et om-
nem tergiversationem aversamur, propterea huius-
modi actus egere legitimis medelis aestimavimus.
Didicimus enim, quia quidam non habentes ullam
obligationem, sed unam statuentes voluntatem cum
his qui causas exeuntur conveniunt unosdam, de-
inde libellos dirigunt, et dum damnum pertulerint
fugientes, deserunt eos et proficiscuntur incurabile
eis dantes dispendium. Et hoc adhuc amplius in
provinciis committitur, communiione lucrorum ipsis
conveniuntibus et causarum executoribus proficiente.

Ne igitur haec iugiter committantur, sancimus non
aliter actores libellos dirigere et damni occasionem
praebere contentis, antequam cautionem exponant
et in fugientem et negotii executores, quia intra
duos menses omnibus modis litis contestationem fa-
ciunt apud iudicem, aut si non hoc egerint, omne
damnum eveniens convento restitunt duplum; non
transcendente cautione sex et triginta aureos.

CAPUT II.

Illud quoque promereri competentem correctionem
debet. Adit enim quidam docens, quia in conven-

Nov. XCVI (Authent. XCV = Coll. VII tit. 7: gloss.) Graece extat in *M* et decurtata in *L*, c. II § 2 in *B* 7, 4, 1
(inde *B* 1 d 26, 5 p. 227 *Zach.*). — *Epit. Theod.* 96, *Athan.* 5, 1. *Iulian. const.* LXXXIX.
c. I summarium extat *Ἰουπ.* 14, 21 (ubi corr. *νεαρά* 95° pro *κδ*^o).

XCVI.

DE EXECUTORIBUS IISQUE QUI CONVENIUNT ET RECON-
VENIUNTUR [ET LITIGANT].

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule
ordinario et patricio.

Praefatio. Quoniam calumnias odio habemus omnesque molestias aversamur, propterea huius-
modi facta remedio ex legibus egere putavimus. Edocti enim sumus nonnullos nullam plane habentes
acionem, sed uno consilio cum iis qui causas exeuntur initio convenire quosdam atque etiam libellos
mittere, et ubi rei detrimentum subierunt, relinquere eos et peregre abire, insanabili damno illis illato.
Atque hoc magis adeo in provinciis committitur, communicato lucro inter ipsos actores et causarum
executores.

I. Ne igitur haec per omne tempus committantur, sancimus, ut non aliter actores libellum mittant
et damni causam reis asserant, nisi prius cautionem praestiterint et reo et causae executori, se intra duos
menses omnibus modis apud iudicem litem esse contestaturos, aut nisi hoc fecerint, omne damnus quod
inde evenierit in duplum reo restitutos; ne tamen cautio sex et triginta aureos excedat.

II. Verum illud quoque idonea correctione impertiri oportet. Adit enim nos quidam docens

2 rubr. *Περὶ ἐκβιβαστῶν καὶ περὶ αἰτιαθέντων*
Theod. § *Περὶ* Νόμος περὶ *Ath.* § 3 καὶ αἰτιαθέντων
index B c τε καὶ ἀντατιαθέντων *Ath.* (in *indice Ath.*
τε om.) § 4 καὶ (τῶν add. *B*) δικαζομένων *MB* δικαζο-
μένων (om. καὶ) *index M*, om. *I. Ath.* § 7 ἐπάρχῳ *Ath.*]
ὑπάρχῳ ML § 8 *ὀρδιναρῶ *ML* § 10 καὶ κατὰ πᾶσαν
L § 12 post φηθήμεν reliquam partem prooemii et cap. I
om. *L*, *lucunne notu in marg. adscripta (cf. ad 31. 32)* §
13 παντελῶς om. § § 15 καὶ om. § § 18 εἰσέτι *Scrimger*
ex § § εἰ ἐτι *M* § 23 βιβλίον libellos § § 31 Κἀκεῖνο
μίντοι] καὶ *L* § 32 δεῖ om. *L* § τε *L*¹

cundo om. *R* § 7 exconsuli ordinario *T* excons. ord. *R*
cons. ordinar. *V* § 10 tergiversationem *V*¹ § aduersamur
RT § 11 agere *V*¹*R*¹ § legitimus *V* § medelus *V*¹ § aesti-
mauimus] oportere add. *R*¹ § 12 quia] q. *V*¹ qua *R*¹ §
quidem]am (sic) *V* § 13 una *T*¹ § uolun] *T*¹ § 14 qui
cum causas exeuntur *R*¹ § 15 pertulerit *RT*¹ § 18 com-
mittatur *R*¹*T* committantur *R*² § comunione *V*¹ § 19 pro-
fisciente *T* (corr. in marg. *T*²) § 23 dirigere *V*¹ § 24 praebere
conuento — 25 execu] scr. *R*² in ras. 1 vs. § 26 duos]
os *V*¹ § 27 egerit *V* § 28 adueniens *R*² § restituant *R*² §
duplum] in duplum *V* § 29 sex et XXX aureos *R* XXX
et sex aureos *T* vulg. scil. aureos triginta et sex *V* §
32 decet om. *R*¹ § docens] eos add. *T*² § quia] qui *T*¹ §
in conuentione *T*

ἐποίησατο τὸν ὑπεύθυνον τὸν αὐτοῦ παρὰ τινὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων, εἶτα ὁ γενόμενος ἐν εὐθύταις ὡς δὴ καὶ αὐτὸς τὸν ἐνάγοντα ὑπεύθυνον ἔχων παρ' ἐτέρω τοῦτον εἰλκυσε δίκαστῆ. καὶ τι παρῶδοτον ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐκάτερος ἰδίᾳ τὴν τοῦ ἐνάγοντος ἐπέχεε τᾶξιν. ἔλεεινόν τι καὶ γελίοιον κατὰ ταυτων συνέβαινε. ἅμα γὰρ εἰ βουληθεῖ τις τὴν οἰκτίαν νικήσαι δίκην, εὐδὴς ὁ ἀνταγισσάμενος παρὰ θαιτέρω τῶν δικασίων εἰλκεν αὐτὸν παρ' ὃν αὐτὸς ἐκλήρωσατο δικαστήν. ἀλλήλους τε περιέκλοντες ἀθά- 10 I νατα διέμενον δικαζόμενοι. Θεοπίζομεν τοίνυν, εἰ τις ὑπεύθυνον οἶεται ἔχειν τὸν κατ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἀποθήμενον. μὴ παρ' ἐτέρω δικαστῆ, ἀλλὰ παρὰ ταύτῳ εὐδὴς ἐξ ἀρχῆς αἰτιασθαι, καὶ τὸν αὐτὸν εἰσι δικαστήν ἐφ' ἐκατέρας ὑποθέσεως. εἰ δέ γε 15 τυχὸν ὀσφείσειεν αὐτῷ ὁ παρ' ᾧ τὴν δίκην ἀπεκλήρωσατο δικαστῆς, ἔξεστιν αὐτῷ καὶ τοῖτο ἐπαγορθεῖσθαι. εἰκοσι γὰρ ἡμερῶν προθεσίμια ἐξόντων ἡμῶν μετὰ τὴν τοῦ βιβλίου ποιητῆν μεθ' ἣν δεῖ προκαταρχεσθαι, ἔξεστιν ἴσω ἢ ἐιρημένης ἀνακαλῆναι ἰαρη- 20 ἴησασθαι μὲν ἐκείον. ἐτέρον δὲ τυχεῖν, παρ' ᾧ πάλιν ὁμοίως ἐκατέραν ἀγωνίζεσθαι προσήκει δίκην, καὶ τὰς τοιαύτας τέχνας κατὰ μηδὲν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκαστον τοῖς οἰκείοις ἰρῆσθαι δικαίως. εἰ μέντοι σιγήσειεν, εἰς ὕστερον βουληθεῖ τὴν δίκην παρ' ἐτέρω δικαστῆ 25 κινεῖν, ἀνάγκη ἔχειν αὐτὸν ἀνημέρειν τὸ πέρας τῆς δίκης τῆς ἐπιγυμμένης αὐτῷ παρὰ τοῦ εἰς δικαστήριον αὐτὸν ἐκτίσαντος, καὶ ἐπιθεῖν πέρας ἢ δίκην λήθει, τηλικαῦτα αὐτὸν τὴν οἰκτίαν δίκην παρ' ἐτέρω δικαστῆ προτιθέσθαι, ἵνα οὖναι τὰς τοιαύτας αὐτῶν ἀνέλω- 30 μεν τέχνας τε καὶ κατ' ἀλλήλων ἐπιρθείας.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραπάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ ἔργω καὶ πέρατι παραδόντωνι σπευσάτω. Dat. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani anno XIII. Apione 35 vembris CP. imp dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII (v. c.) cons

tionem fecit obligatum sibi apud quendam gloriosissimorum nostrorum iudicum, deinde qui factus est in conventionem tamquam et ipse actorem obligatum habens apud alium eum traxit iudicem. Et aliquid 5 inopinabile fiebat: quia enim uterque seorsum actoris obtinet officium, miserandum quiddam et risibile in idem veniebat: mox enim cum voluisset aliquis propriam movere litem, repente is qui e diverso convenerat apud alium iudicum, trahebat eum apud 10 quem ipse sortitus fuerat iudicem, et alterutros protrahentes immortalter permauserunt litigantes. Sancimus igitur, si quis obnoxium arbitratur habere eum qui contra se conventionem exposuit, non apud alium iudicem, sed apud eum mox a principio convenire, 15 et eundem esse iudicem in utroque negotio. Si vero forsitan displicuerit ei apud quem litem sortitus est inae. licet ei etiam hoc emendare. Viginti enim dierum indutias dantibus nobis post libelli transmissionem, post quam oportet litem contestari, licet 20 intra praedictam suspensionem refutare quidem illum, alium vero mereri apud quem iterum similiter utramque exerceri competet litem, et eiusmodi artes in nullo fieri, sed unumquemque proprio iure uti. Si itaque tacuerit, deinde postea voluerit causam apud 25 alterum iudicem movere, necessitatem habere eum sustinere terminum eius litis illatae sibi ab eo qui eum in iudicium traxit, et dum finem lis acceperit, tunc eum suam causam apud alium iudicem proponere, ut ita tales eorum auferamus artes et in 30 alterutros calumnias.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem tua celsitudo operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. No- 35 v. c. CP. imp. dn. Iustiniani anno XIII. Apione vembris CP. imp dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII (v. c.) cons.

18—21 argumentum notatur Ἐπιτ. 10, 2, ubi citatur νεαρά ἐνενηκοστή τετάρτη.

se aliquem sibi obligatum convenisse apud unum ex gloriosissimis nostris magistratibus, deinde eum qui reus factus esset, quippe qui et ipse actorem sibi obligatum haberet, ipsum ad alium iudicem traxisse. Atque praeter opinionem aliquid factum est: quoniam enim pro se uterque actoris locum obtinebat, res misera et ridicula simul eveniebat. Nam simul ut suam quisque causam movere vellet, statim qui eum apud alterum iudicem reconvenerat trahebat eum ad iudicem quem ipse sortitus erat, atque ita se invicem huc illic tra- 1 hentes immortalem litem exercebant. Sancimus igitur, si quis obnoxium sibi habere putat eum qui contra ipsum causam detulit, ne eum apud alium iudicem, sed apud eundem statim ab initio conveniat, atque idem in utraque causa iudex sit. Quodsi forte displicuerit ei iudex apud quem litem sortitus est, hoc quoque ei emendare licet. Nam cum nos viginti dierum spatium post libellum missum dederimus, post quod litem contestari oporteat, licet intra dictas indutias illum quidem recusare alium vero accipere, apud quem rursus utramque litem similiter disceptare oporteat, neve eiusmodi artes ullo pacto fiant, sed suo quisque iure utatur. Si vero tacuerit ac postea demum litem apud alium iudicem movere voluerit, necesse habeat finem expectare litis sibi motae ab eo qui eum in iudicium traxit, et ubi lis finem acceperit, tum causam suam apud alium iudicem proponat, ut hoc modo eiusmodi artes eorum et insidias invicem paratas auferamus

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

1 αὐτοῦ ML, corr. Scribner || 2 ἐν] καὶ ἐν L^o || 5 ἰδίᾳ L^o] ἰδίαν M || 7 εἰ βουληθεῖ L^o] ἡβουλήθη M || 11 Θεοπίζομεν, εἰ τις inc. B || 12 αἰτίαν B^o v. l. || 14 παρὰ τῷ αὐτῷ Theod. Ath. (Iul.) παρ' αὐτῷ M || LB^o || ἐξ ἀρχῆς om. B || αἰτιασθαι M || αἰτιασάσθαι LB^o || 15 δέ γε] δέ τε B^o || 1° ἐξόντων ἡμῶν] nov. IIII c. 3 § 1 || 19 προκαταρχεσθαι B^o v. l. || 20 ἀνακαλῆς L^o || 22 ὁμοίως] ὡς B^o || 24 οἰκείως] ἰδίως B || 25 παρ' ἐτέρω δικαστῆ τὴν δίκην B^o || 26 αὐτὸν om. B^o || τῆς δίκης] eius litis ε || 27 αὐτῷ] κατ' αὐτοῦ L || 28 λάβῃ B^o || 31 ἐπινοίας B^o || 33 θεῖον M] θεῖων ἡμῶν L || 34 subscr. om. M || dat. — cons. §] dat. k. nuvem. imp. dn. Iustiniano pp. anno XIII Iul. v. (om. Iul. cert.) ἐργ. καλανδῶν Νοεμβρίου Βασιλεῖας Ἰουστινιανῶ τοῦ ὑπάτου Ἀπριονοῦ Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ νοεμβρίῳ παταία Ἀπριονοῦ Theod.

1 fecit] actorem fecit T || 3 et ipse tamquam R || auctorem V || 4 apud alium eum] T] apud eum alium V eum apud eum (eum del. R²) alium R eum apud alium vulg. || 5 auctoris V || 6 obtinet T¹ || 7 cum voluisset T² vulg.] convoluisset V voluisset RT¹ || 9 iudicum] iudicium RV iudicem T vulg. || 10 quem V^o || alterutros R² || 11 manserunt corr. V^o || 15 si vero V^o sūo V^o || 16 displicuit V¹ || ei R²] et R¹VT¹ || 18 indutia R¹ || 19 quas Beck || 20 inter R¹T¹ || praedictam suspensionem] contestationem R² || illum] alium R¹T¹ || 21 utrumque V || 22 huiusmodi V || arces R¹ || in illo T¹ || 23 proprio] priori T¹ || 24 deinde inde V || 25 alterum] alium T || eum — 28 proponere scr. R² in ros. 2 vv. || 26 sibi illate R²] || 27 eum om. R²] || 28 apud alium iudicem suam causam R²] || praepone R² || 29 ut om. V || ita tales] itales R¹ || arces R¹ || 34 subscr. dedimus ex V et Bamb. II || nov. Bamb. II || 35 CP.] con. Bamb. II, om. V || impr. dōn. libri || iusti. pp. aug. — apione consule V iu.a. reliquis omissis Bamb. II

CZ

ΠΕΡΙ ΙΣΟΤΗΤΟΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΤΕ ΚΑΙ
ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ. ΕΧΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

Εγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν
πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδυναρίων) καὶ
πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν ἐν τοῖς νό-
μοις ζητήσεων ὀρῶμεν περὶ τε τὰς πρώτας ἡμῶν
γενέσεις, τουτέστι γάμους τε καὶ παιδοποιίας, κινού-
μενα περὶ τε τὰ τελευταῖα, ὁποῖον δὴ τι τὸ τῶν βου-
λήσεων τε καὶ διαθηκῶν ἐστίν, ἐννοία γέγονεν ἡμῖν
ἐναγχος πολυπραγμονήσας καὶ μαθεῖν, τί δὴποτε βου-
λόμενος ἡμῖν ὁ παλαιὸς νόμος ἐπὶ τῶν τῆς προικὸς
συμβολαίων τὸ μὲν μέτρον τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς
γάμοις συμφώνων ἴσον εἶναι τοῖς τε ἄρρεσι ταῖς τε
θηλείαις βούλεται καὶ τὴν ἰσότητα ταλαντεύει τῶν
ἀλλήλοις συμβαλλόντων, καὶ οὐκ ἰσὶ τῷ μὲν τυχὸν τὴν
ἡμίσειαν διδῶσιν ἐπερωτῶν νόσον θατέρω δὲ τρίτην
ἢ τετάρτην, ἀλλ' ἐκ μέσης ἐκκύσας ἰσόρροπον ἐκα-
τέρωθεν ἀπατεῖ γενέσθαι τὸ συμφώνων, ἢ τὴν ἡμί-
σειαν φασκεν ἐφ' ἑκατέρω τάτων ἢ τὴν τρίτην ἢ τὴν
τετάρτην, ὁποῖον ἂν οἱ συμβάλλοντες βουληθεῖεν, 30
τοῖο δὲ οὐ πολλῷ πρότερον ἐπεξήτησεν τὸ καὶ αὐτῶν
τῶν διδομένων ἴσον εἶναι τὸ μέτρον, ἀλλὰ τοῖς μὲν
ἐτήσια ἐν χιλίοις τυχὸν ἢ δις χιλίοις χρυσοῖς ποιησα-
σθαι τὴν ἐπίδοσιν ἢ ἐφ' ὁπόσοις ἂν βουληθεῖεν, τοῖς
δὲ οὐ τοσοῦτον, ἀλλ' ἐπ' ἔλαττον, ὡς περὶ τῆς ἰσότητος 35
ἐν ῥηματίοις μόνοις καὶ γράμμασι ψιλοῖς ἀλλ' οὐκ ἐν
τοῖς πράγμασι αὐτοῖς ἐπιζητουμένης.

Nov. XCVII (Authent. XCVI = Coll. VII tit. 8: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 2—5 B 29, 2, cap. 6 B 41, 7, 38. —
Epiit. Theod. 97 (inde B²), *Athan.* 10, 6. *Iulian. const.* XC.

XCVII.

DE AEQUALITATE DOTIS ET ANTE NUPTIAS DONATIONIS. HABET AUTEM ALIA
QUOQUE CAPITA.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Quoniam plurimas in legibus quaestiones tam de primis ortus nostri causis, hoc est
nuptiis et liberorum procreatione, quam de rebus extremis, quales sunt ultimae voluntates et testamenta,
motas videmus, in mentem nobis venit nuper perscrutari et cognoscere, quo tandem consilio antiqua lex
in dotalibus instrumentis modum quidem multorum pactorum in matrimonio aequalem esse velit et mas-
culus et feminis atque aequalitatem inter se contrahentium ponderet neque alteri fortasse dimidiam alteri
tertiam vel quartam partem stipulari concedat, sed ex medio librans pactum utrumque aequaliter exigat,
id est aut dimidiam in utroque constituens aut tertiam vel quartam, quantumcumque contrahentes vo-
luerint: neque vero illud multo prius quaesiverit, ut eorum quae dantur aequalis sit mensura, verum aliis
quidem permittit in mille forte vel duo milia aureorum vel quocumque voluerint facere donationem,
aliis autem non in tantum, sed in minus, tamquam si aequalitas in verbis solis et nudis litteris ac non in
rebus esset quaerenda.

2 rubr. Περὶ ἰσότητος προικὸς καὶ τῆς διὰ τὸν γά-
μον δωρεᾶς, καὶ ἐτέρων κεφαλαίων *Ath.* Περὶ ἐπινοή-
σεως προικὸς καὶ πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ προνομίων
αὐτῶν B 29, 2 (cf. 5) Περὶ δικαίων προικὸς *Theod.* ||
4 κεφάλαια *ML*] κεφάλαια ἴπτοι περὶ προνομίων τῆς
γενεαῖκῆς καὶ τῶν ἄλλων δανιστικῶν ὧν χρήματα κτήμα
ἢ στρωτεία ἐξωνηθῆναι καὶ (*del.* καὶ) λεγεται· καὶ τοῦ
διδῶσθαι τὴν αὐτὴν προίκα παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν
δευτέρον τῆς θυγατρὸς γάμον *index L* || 12 *inocr.* Ὁ αὐ-
τὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ *Ath.* || ὑπάρχῳ *L* || 13 ὀρδυνα-
ρίων *addidi cum Zachariæo* (qui ὀρδυναρίῳ) || 15 τὰ
πολλὰ *M Ath. Theod.*] πολλὰ *L* || 17 *te om. L* || 22 τῶν
τὸ *L* || 26 τρίτην] τὴν τρίτην *cum Scrimgero vulg.* ||
29 ἢ τὴν τετάρτην *Lc]* *om. M* || 30 ὁπόσον ἂν] *aut*
quantumcumque *s* ὁπόσον ἂν *malit Zacharie* || *συμ-*
βάλλοντες M || 31 τοῦτὶ *L* || καὶ *om. s* || αὐτὸν *L* ||
35 *iq.* ὡς περ — ἐπιζητουμένης] *ut* — quaereretur *s* ||
36 ῥηματίοις *M*] ῥήματι *ols L* ῥήμασι *L* 2

XCVII. Auth. XCVI. Coll VII tit. 8
R. DE AEQUALITATE DOTIS ET PROPTER
NUPTIAS DONATIONIS ET AUGMENTO DOTIS
ET PROPTER NUPTIAS DONATIONIS. DE PRI-
5 VILEGIO DOTIS QUOD ALIIS PRAEONITUR
PRIVILEGIIS. UT EXCIPIANTUR HOC PRIVI-
LEGIO CREDITORES IN EMPTIONE ILITIAE.
DE DOTE REMEANTE AD PATREM ET RUR-
SUS DATA PRO EADEM FILIA SECUNDO
10 VIRO, ET DE DOTIS COLLATIONE INOPE
MARITO MORIENTE R.

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem secundo.

(Praefatio.) Quoniam plurimas in legibus quae-
stiones videmus et circa primas nostras natiuitates,
id est nuptias et filiorum procreationes, motas et
circa novissima, quale est aliquid voluntatum et testa-
mentorum, cogitatio facta est nobis nuper perscru-
tari et agnoscere, quid volens nobis antiqua lex
super dotis instrumentis mensuram quidem pactio-
num nuptialium inter alterutros aequam esse et mas-
culos et feminas vult et aequalitatem pensat eorum
qui adinvicem copulantur, non alio quidem mediam
forte dat stipulari partem alteri vero tertiam aut
quartam, sed ex medio trahens aequale utrumque
exigit fieri pactum, aut mediam dicimus in utroque
constituens aut tertiam aut quartam aut quantum-
cumque contrahentes voluerint, hoc autem non mul-
tum prius quaesivit, ut ipsorum quae dantur aequae
sint mensurae, sed aliis quidem permittit in mille
forsan aut in duobus milibus aureis facere dationem
aut in quantumcumque voluerint, aliis autem non
tantum sed et minus, ut aequalitas in verbis solis et
35 litteris puris, sed non in rebus ipsis quaereretur.

2 qualitate *R* V || 3 donationis] De privilegio dotis
add. T 2 || et] et de *vulg.* || 4 propter *RV*] ante *T vulg.* ||
5 quod *RV*] quia *T vulg.* || praepositur *V*] praepositur *T*
praepositur *R* 2 praepositur *R* 1 || 8 do] et de *R* 2 *vulg.* ||
10 de *om. R* 1 || 11 moriente *R* LXX. *V* || 12 secundo
per orientem *R*, per *om. V* || 15 questionibus *T* 1 || 18 no-
uissimas *R* 1 || 19 nobis facta est *R* nobis facta est nobis
T 20 quidem *T* || nobis] nobis *nul V* 22 et masculis
et feminis *Beck* || 23 vult et] et *om. RT* || 24 non] et non
Beck || alio *R* T 1] alii *R* 2 T 2 *V* || 25 forte *T* 26 || 26 quartam] quartam aut quantumcumque *T* 27 aequale] equalem
VT, *om. R* 1 || utrumque *T* 27 medium *V* || 29 non] cum
R 1 || 30 ut *RT* 2] et *T* 1 *om. V*, ut et *vulg.* || 31 sunt *V* ||
32 aureis *V* 1 || rationem libri, *corr. Hombergk* || 33 quantumcumque *R* || voluerint *R* noluerint *V* || 34 tamen *R* ||
et minus *RT*] minus *V* in minus *vulg.* || ut aequalitas] inaequalitas *R*

CAPUT I.

Τούτο τοίνυν πρό τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπανορθούμεν, ὥστε ἴσα τὰ ἐν ταῖς προκίβιν εἶναι καὶ ταῖς περὶ τὸν γάμον δωρεαῖς τὰ τε τῶν ἐπιδοδομένων τὰ τε τῶν ἐπερωτήσεων σύμφωνα, καὶ τοσοῦτον μὲν πᾶσιν καταγράφει τὸν ἀνδρα ὅποσον καὶ τὴν γυναῖκα, τοσοῦτον δὲ καὶ τὸ κέρδος ἐπερωτῶν καὶ ἐκ τοσοῦτου μέρους ἐξ ὅποσου βουλήθειεν, ἰσομεροῦς μόντοι. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὁ τῆς δικαιοσύνης τε καὶ ἰσότητος φυλαχθεῖν λόγος, εἶπευ ἐμπορικῶς ἀλλήλους περιγράφουσι καὶ δοκοῖεν μὲν ἴσα ποιεῖσθαι τὰ ἐπερωτήματα. ταῖς δὲ ἀληθείαις ἀνίστα μένοι τὰ ἀποτελέσματα μὴ πρότερον τῆς ποσότητος τῶν ἐπιδοδομένων τῆς αὐτῆς καθεστῶσης· ἢ καταγέλαστος ἂν εἴη πανταχόθεν ὁ νόμος, εἰ ὁ μὲν γράψει ἑκατὸν χροσσοῦς, ἢ δὲ γυνὴ τυχὸν ἐξακισίτους εἰς προῖκα ἐπιδοίη, καὶ ἐπερωτήσασιν ἀλλήλους τὸ τέταρτον τοῦ γραφέντος εἰς κέρδος λαβεῖν, εἰτα ἀποβάντος τοῦ κέρδους ἢ μὲν οὐδὲν ἔτερον κερδανεῖ πλήν ἢ πεντακισίους χροσσοῦς ἐκ τοῦ τετάρτου, ὁ δὲ χίλιους πεντακισίους ἐκ τοῦ αὐτοῦ τετάρτου, καὶ ὡς ἐν αἰνύγματι πολλῶ φαίνονται τὸ τέταρτον Φατέρου μείζον· ἐκ γὰρ ὑπόουλου δῆθεν ἰσότητος ἀτροπος ἀνισότης αὐτόθεν ἀποτελεσθήσεται. Τὰ μὲν οὖν ἔμπροσθεν τεθειμένα προκίβια καθ' ὃν συμπεφώνηται τῶρον ἐχέτω (καὶ γὰρ τὸ γενόμενον ἀγένητον μένειν τῶν οὐκ ἐχωροῦντων ἐστὶ) τοῦ δὲ λοιποῦ ἐν πάσῃ τῇ ὑπόκει μὴ πῶσι ἴσας μὲν εἶναι τὰς ἐπιδόσεις, ἴσα δὲ τὰ μέτρα τῶν κερδῶν συμφωνεῖσθαι, ἴσα διὰ πάντων δικαιοσύνην τε καὶ ἰσότητα τιμήσωμεν. εἰ γὰρ τίς πολλὸν Φατέρου πλουτικῆ, ἔξεισιν αὐτῷ δι' ἑτέρον τῶρον νομίμου καὶ ἔγνωσμένον τοῖς ἡμετέροις νόμοις φιλανθρωπεύεσθαι περὶ τὸν ἔσθον, ἀλλ' οὐ διὰ τῆς ἀνισότητος ὑποδομένης ἰσότητα τὸ κέρδος μείζον Φατέρω περιποιεῖν. καὶ ὁ μὲν περὶ τούτου νόμος οὕτω πως ἐχέτω τὴν ἐαυτοῦ δικαιοσύνην ἀπίσιν ἐνδεικνύμενος.

Hoc igitur ante alia universa corrigimus, aequalia in dotibus esse et propter nuptias donationibus et ea quae offeruntur et ea quae in stipulatione deducuntur pacta, et tantam quidem quantitatem conscribere virum quantum et mulierem, tantum quoque lucrum stipulari et ex tanta parte ex quanta voluerint, aequalis tamen mensurac. Non enim aliter iustitiae et aequitatis servabitur ratio, si negotiative alterutros circumveniant et videantur quidem aequas facere stipulationes, pro vero autem inaequales maneant effectus, non prius quantitate datorum eadem consistente; et irrideri videatur undique lex, si ille quidem conscribat duo milia aureos, mulier autem forte sex milia in dotem offerat, et stipulenter alterutros quartam conscriptae in lucro percipere, proinde eveniente lucro illa quidem nihil aliud lucrabit nisi quingentos aureos ex quarta, ille autem quingentos et mille ex eadem quarta, et tamquam in aenigmate multo videbitur quarta alterius quartae minor: ex suspecta namque velut aequalitate quanta inaequalitas ex hoc ipso procedit. Quae igitur prius exposita sunt dotalia secundum quem constituta sunt modum habeantur (quod enim factum est infectum manere impossibile est), de cetero autem in omni ditione sancimus aequas quidem esse oblationes, ipsos autem mediocria luca pacisci, ut per omnia iustitiam aequitatemque honoremus. Si enim aliquis amplius alio dives est, licet ei per alium modum legitimum tamen et agnitum nostris legibus clementiam praebere alio, et non per inaequalitatem rediens ad aequalitatem lucrum maius alteri acquirere. Et haec quidem de hoc lex ita quodammodo habeat suam iustitiam universis ostendens.

35

CAPUT II.

Καὶ ἕτερον δὲ τι τῶν περὶ τὰς γαμικὰς ἐπιδόσεις γινομένων ἐθεωρήσαμεν τε καὶ κατεσκεψάμεθα, φα-

Aliud quoque est circa nuptiales oblationes fit inspeximus atque consideravimus, dicimus autem de

I. Hoc igitur ante cetera omnia corrigimus, ut paria sint in dotibus et donationibus propter nuptias pacta tam in iis quae dantur quam in stipulationibus, et tantam quantitatem vir conscribat quantum mulier, pariterque tantum lucrum stipuletur atque pro tanta parte pro quanta voluerint. modo aequales sint partes. Neque enim aliter iustitiae et aequalitatis ratio servabitur, siquidem negotiatorum modo se invicem circumscribant et aequales quidem stipulationes facere videantur, revera tamen inaequalis effectus maneat, non prius quantitate eorum quae dantur eadem constituta. Alioqui deridenda utique lex sit, si vir duo milia aureorum scripserit, mulier autem forte sex milia in dotem dederit, et stipulati sint invicem quartam partem eius quod scriptum est in lucrum accipere, deinde eveniente lucro altera altera nihil aliud quam quingentos aureos ex quarta parte lucretur, alter autem mille quingentos ex eadem quarta, ac velut in aenigmate altera quarta multo maior altera appareat: ex ficticia enim aequalitate absurda inaequalitas ulro efficietur. Atque dotalia quidem instrumenta antea facta secundum quem composita sunt modum se habeant (neque enim fieri potest, ut quod factum est infectum maneat); in posterum autem per universam ditionem nostram sancimus pures et dationes esse et lucrorum mensuras componi, ut per omnia iustitiam et aequitatem colamus. Si quis enim altero ditior est, licet ei per alium modum legitimum nostrisque legibus probatum liberalitatem erga alterum exhibere, neque vero per inaequalitatem quae aequalitatem simulet maius lucrum alteri impertire. Atque lex ea de re ita se habeat, quae iustitiam suam omnibus demonstret.

II. Sed aliud quoque quid eorum quae de nuptialibus donationibus sunt spectavimus et considera-

3 περὶ τῶν γάμων L || 7 ἰσομέτρον L || 9 εἶπερ M5 || εἶπερ μὴ L || 11 μένοι Haloander ex 5 || μένει ML || 12 ἐπιδοδομένων Haloander || 13 ἦ || et 5 || 18 τριακισίους L || 21 ἀτροπος quanta (i. e. ὁπόση?) 5 || 24 ἀγένητον ML || 27 ἴσα δὲ τὰ μέτρα τῶν κερδῶν συμφωνεῖσθαι) ipsos autem mediocria (i. e. τὰ μέτρια) luca pacisci 5 || 30 νομίμου καὶ ἔγνωσμένον) legitimum tamen et agnitum 5 || 31 περὶ om. L || 32 ὑποδομένης) rediens (i. e. ὑποδόμενον?) 5 || 36 Ἀλλὰ καὶ ἕτερον τῶν inc. B5, Ἐτερον τε τῶν inc. B1

titatem R^o quantite V¹ || 12 et R] om. VT vulg. aut Beck || si] ut si V || 14 stipulantur T¹ || 15 conscripti Continus || luoro] libro T¹ || 16 veniente V || luclabitur T¹ || 18 et tamquam — 20 aequalitate scr. R² in ras. l rs. || 19 enicmate R²) || quanta V^o || quartae iniuria delendum censet Osenbrüggen || 20 ex] et ex R²) || suscepra RT || *uel aequalitate Vvulg., inaequalitate T¹ aequalitate R²) T² || quanta] inepta Continus || 21 inaequalitas V¹ || 22 quem] quae V || 23 faciuntur R^o || infectum manere infectum R¹ || 24 autem om. V || 32 haec] hoc V || 36 quoque circa nuptiales quod V¹ quod circa nuptiales quoque V³ || quod] qui T¹ || oblationes] donationes T², om. T¹

1 rubr. De exaequatione dotis et propter nuptias donationis RT mg. (ex lul.) || Hec V || corrigemus T¹ || 3 in stipulationem vulg. || 4 et tantam] et om. V || 7 tm RT^o || 8 negotiaie R¹ negotia V || 9 equales T² || 11 quan-

μὲν δὲ τὸ περὶ τῆς ἐπαύξεως. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῖς
 πρὸ ἡμῶν νομοθέταις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὰ περὶ τῶν
 ἐπαύξεων εἰρηται, πολλὰ δὲ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν
 τοιοῦτων καὶ οὐδ' ἀριθμηθῆναι ῥάδια κὰν τοῖτοισ
 πρὸς τὸ πάλαιον περιλόφθηται, τὰς ἐπινοούμενας
 παρὰ τινων περιγραφὰς ἀναϊοῦντες καὶ καθαρῶν τὴν
 δικαιοσύνην φυλάττεσθαι βουλόμενοι κἀκεῖνο ἐπαγο-
 δοῦμεν. προνοῦμεν γὰρ δεδωκαμεν ταῖς προξίν, ὥστε
 κατὰ τῶν πρεσβυτέρων ὑποθηκῶν ἔχειν τιμιώτερα
 δίκαια, ὅλα τῶν συμβαλλόντων τοῖς ἀνδράσι ταῖς αὐ-
 τῶν πιστευσάντων περιουσίαις, ἀλλ' οὐ ταῖς τῶν γυ-
 ναϊκῶν τῶν γε ἴσως τότε μηδὲ ἠρμοσμένων τοῖς ἐμ-
 προσθεν ἀμβάλλουσιν. δεδωκαμεν δὲ ἀδειν (τοῦτο
 δὲ τὸ πάλαιον) καὶ ἐπαύξεις ποιεῖν ἐφέντες καὶ τῷ
 ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναίκῃ, εἴτε ἀμφοτέρω βουληθεῖεν εἴτε
 καὶ τούτων ἑτέρω ποιεῖσθαι τὴν ἐπαύξην. Πρῶ-
 τον μὲν οὖν ἐκεῖνο θεοπίσμεν διὰ τὸ μὴ τινα γίνε-
 σθαι περιγραφῆν, εἴπερ ἐπαύξῃσι βουληθεῖεν τὴν
 προικα ἢ τὴν διὰ τὸν γάμον δωρεάν, μὴ ἔξῆναι τῷ
 μὲν τοῦτο ποιεῖν τῷ δὲ ἐπὶ τῶν προτέρων μένειν,
 ἀλλ' ἐκάτερον ποιεῖσθαι πάντως τὴν ἐπαύξην. καὶ
 μὴ ἐν ἀρέσει καθὰ πρότερον ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ τὸ
 πρᾶγμα καθεστάναι, πάντως μέντοι ποσότητος ἴσης,
 τοῦτο ὅπερ καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου λέγει πατρός διατάξις.
 καὶ ἵνα μὴ συμβῆτῃ τὴν ἐπαύξην οὐκ αἰταῖς γίνε-
 σθαι ταῖς ἀληθείαις ἀλλ' ἐσχηματισμένην, καὶ μάλιστα
 ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς γυναικός, ἵνα τοῖς τοῦ ἀνδρός
 δανειστίαις περιγράψει τῷ προνομίῳ χρωμένη, εἰ μὲν
 ἔχοιεν ἐκατέρωθεν ἀκίνητα πράγματα, κάλλιον ἐν τοῖς
 ἀκινήτοις γίνεσθαι τὴν ἐπίδοσιν, ὅπως ἀν' εἰῆ δὴλόν
 τε καὶ ἀναμφιβήτητον, τὶ μὲν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἦν, τὶ δὲ
 ἴστερον προσεγέγονεν. εἰ δὲ οὐκ ἐκατέρωθεν ἀκίνητα
 πράγματα εἴη, τὴν μὲν γυναῖκα πάντως διὰ ἀκινήτων
 πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν ἐπαύξην. ἴνα καὶ ἡ προῖξ
 καὶ ἡ ἐπαύξῃσι ὁμοίως ἔχοι κατὰ τῶν πρεσβυτέρων
 δανειστίων τὸ προνομίον πανταχόθεν ἀναμφιβήτητον
 τῆς προσθήκης οἰσῆς, ὃ δὲ ἀνῆρ καὶ ἐν κινήτοις ποι-

augmento. Quia enim et (ab) ante nos legislatori-
 bus et a nobis ipsis de augmentis dictum est, plurima
 autem a nobis et non facile numeranda etiam in
 his super antiquitatem philosophata sunt, adinventas
 ab aliquibus circumscriptiones perimentes et puram
 iustitiam servari volentes et illud corrigimus. Privi-
 legium enim dedimus dotibus, ut contra antiquiores
 hypothecas habeant honorabiliora iura, utpote dum
 contrahentes cum viris eorum credant substantiis et
 non mulierum et quae forte tunc neque compete-
 bant his qui prius contraxerunt. Dedimus autem
 licentiam (hoc videlicet quod antiquitus) et augmenta
 facere permittentes et viro et mulieri, sive ambo vo-
 luerint sive etiam horum alter celebrare augmen-
 tum. Primum quidem illud sancimus, ne aliqua fiat
 circumscriptio, sive augere voluerit dotem aut propter
 nuptias donationem, non licere alio quidem facere
 alio autem in prioribus manere, sed utrumque cele-
 brare omnino augmentum, et non in electione sicuti
 prius sed in necessitate causam consistere, omnino
 tamen quantitate aequali, hoc quod etiam nostri
 patris dicit constituto. Et ne contingat augmentum
 non ipsa fieri veritate sed schematicum, et maxime
 in parte mulieris, et viri creditores circumscribat
 privilegium utens, si quidem habuerint utrimque im-
 mobiles res, melius est in immobilibus fieri oblatio-
 nem, quatenus sit palam et indubitatum, quid quidem
 ab initio fuit, quid autem postea additum est.
 Si autem non utrimque immobiles res fuerint, mulie-
 rem omnino per immobiles res celebrare augmentum,
 ut et dos et augmentum similiter celebrare habeat
 adversus antiquiores creditores privilegium undique indubitato
 augmento existente, vir autem etiam in rebus mo-

16 Πρῶτον μὲν οὖν ... 472, 18 γινόμενων ex B habet B¹ II 30, 2 p. 574 Zach.

vimus: de augmento dicimus. Quoniam enim et ab iis qui ante nos fuerunt legislatoribus et a nobis ipsis
 de augmentis dictum est, multa vero a nobis in eo genere quaeque numerari haud facile possint in his quo-
 que praeter antiqua illa investigata sunt, fraudes a quibusdam excogitatas sublaturi et puram iustitiam
 custodiri volentes illud quoque emendamus. Privilegium enim dotibus dedimus, ut adversus antiquiores
 hypothecas potiora iura habeant, quippe cum ii qui cum viris contraxerunt substantiis ipsorum fidem habeant
 nec vero substantiis mulierum, quae forte tum ne coniunctae quidem fuerint iis qui antea contraxerunt.
 Dedimus autem licentiam (id quod antiquitus valuit) etiam augmenta facere et viro et mulieri permittentes.
 sive uterque sive alteruter horum augmentum facere velit. Primum igitur, ne quae fiat circumscriptio,
 illud sancimus, si quis augere voluerit dotem vel donationem propter nuptias, non licere alteri id facere
 alteri in prioribus manere, sed utrumque omnino augmentum facere, neque in arbitrio quemadmodum
 prius, sed in necessitate rem versari: ut tamen utique quantitas aequalis sit, id quod etiam patris nostri
 constituto dicit. Ac ne augmentum contingat non re vera fieri sed simulatum, et maxime ex parte mu-
 lieris, ut creditores viri circumscribat privilegium utens, si quidem ab utraque parte res immobiles habeant,
 praestat in immobilibus fieri donationem, quo manifestum et indubitatum sit, quid ab initio fuerit, quid
 postea accesserit. Sin autem non ab utraque parte res immobiles sint, mulier quidem omnino per res
 immobiles augmentum faciat, ut et dos et augmentum similiter contra antiquiores creditores privilegium
 habeat, cum adiecto ab omni parte indubitata sit; maritus vero etiam in mobilibus augmentum faciat:

1 αἰξίσεως LB¹ || 2 νομοθέταις om. L || 3 περὶ τῶν
 τοιοῦτων om. S || 6 παρὰ τινος L || 8 δέδωκεν L. Cf.
 Cod. 8, 11, 12 || 9 κατὰ ML^s || καὶ B¹ καὶ κατὰ B¹ ||
 10 συμβαλλόντων L || 12 τῶν γε — μηδὲ ἠρμοσμένων
 et quae neque competebant S || 13 ἀμβάλλουσιν M ||
 14 καὶ ἐπαύξεως] Quae sequuntur (471, 14 — 475, 22)
 in M solita archiepiscopi turbari hor ordine sese excipiunt:
 γίνεσθαι παρ' αὐτῶν — οὐ μόνον 472, 13 — 473, 15 (2)
 ποιεῖν ἐφέντες — τὰ τῶν ἐπαύξεσων 471, 14 — 472, 13 (1)
 τῆς παιδός — μὴ πλείον 474, 21 — 475, 22 (4) οὐδὲ εἰς
 γίνεται — ἀφικνουμένης γάμου 473, 16 — 474, 21 (3).
 Nimirum in exemplari ex quo M descriptus est binionis
 foliorum paria interius et exterius locum mutaverant, ut
 folia complicata 1234 ita ligarentur 2143 (niter rem nec
 vero recte explicat Zachariae) || ἐφέντες ML] ἐφέντες
 B¹ [ἀφέντες Scringero, B¹] || 16 καὶ LB^s] ἐκ M || ἑτέ-
 ρου LB] ἑτερου M || 18 εἴπερ] sive (i. e. εἴτε?) S (εἴ-
 τις conl. Heimbach) || βουληθεῖεν Zachariae] βουληθεῖν
 libri || 23 ποσότης] (ποσότης L²) ἴσως L || 24 διατάξις]
 Cod. 6, 3, 19 || 29 πράγματα ἀκίνητα B¹ v. l. || 34 ἵνα

om. M^o || 35 ἔχη B¹] ἔχει MLB¹ || πρεσβυτέρων MLB^s
 προτέρων cum Scringero vulg. || 37 ποιεῖτω B¹ v. l.

1 ab ante nos vulg.] ante nos R¹ VT¹ ante nos S
 R² T² || 3 numeranda T^o || etiam] et V || 4 his quae super T² ||
 filosofata V filosofata T physiosophata R || 5 ab om. R ||
 circumspectiones V || 7 ut] et R¹ T, om. V¹ || 8 habebant
 honorabilia T¹ || iura om. R¹ || 10 et quae] et del. Beck ||
 11 autem] autem hoc R || 13 permittente R¹ || 14 eorum
 T || 15 aliqua] alia V¹ || fiat] sit T || 16 sive] si Beck ||
 augeri V agere R¹ || 17 et 18 alii R² V² T² vulg. || 19 non
 intellectione R || 20 sed] et R || necessitatem R¹ || 21 tm
 R¹ || etiam om. V || nostris RT^o || 24 et viri] leg. ut viri? ||
 25 utrimque V vulg.] utrique RT, s. v. V² || 26 melius est
 in om. R¹, est in om. V, in om. T¹ || 27 quid quidem T¹ ||
 quod quidem V vulg. quidem quod RT² || 28 quid VT¹ ||
 quod RT² vulg. || aditum R || 29 autem non (non erasum)
 s. v. R², om R¹ utrique V² || res non fuerint R || 31 ut
 et dos et augmentum om. T¹ || habeant V autem habeat
 T¹ || 33 vir] ū (i. e. ubi) RV¹ || etiam] etiamsi V²

εἰσθῶ τὴν ἐπαύξεισιν· οὐδὲν γὰρ ἐντεῦθεν ἀναφύεται βλάβος· εἰ δὲ ἡ γυνὴ ἀκίνητον οὐκ ἔχουσα περιουσίαν ἐν κινήτοις ῥηγίψει τὴν ἐπαύξεισιν, ἰσῶ τοὺς προνόμιον οὐκ ἔξουσα εἰ μὴ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας μόνης προικῶς, οὐ μὴν ἐπὶ τῆς ἐσχηματισμένης ἰσῶς ἐπαύξεως. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς γεγόμενον ὡς ἐπίπαν ἀνυπόπτόν ἐστι, τὸ δὲ ἄστερον προσεπιτεχνώμενον τὴν κατὰ τῶν δανεισῶν ἀντόθεν εἰσάγει μελέτην, καὶ βλάπτεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν ταῖς προίξι δεδομένον προνόμιον κατ' οὐδένα τρόπον βουλόμεθα. εἰ δὲ οὐκ εἴη κατὰ τοῦ ἀνδρὸς χρεῖος οὐδὲν οἱ δὲ ὑποψία τῆς κατὰ τῶν δανεισῶν περιγραφῆς, τότε καὶ ἐν χρημασίαις καὶ ὡς βούληται τὰ τῶν ἐπαυξήσεων γίνεσθαι παρ' αὐτῶν, ἐκατέρωθεν μέντοι τῆς ἐπαυξήσεως καὶ οὕτω γινομένης καὶ τὸ ἴσον ἐχοῦστος, ἵνα τὴν ἰσότητά φυλάξωμεν. ποία γὰρ ἂν εἴη περιγραφῆς ὑποψία, τοῦ ἀνδρὸς ὑπερθύον μηδενὶ καθεστῶτος καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐπαυξήσεων ἀπραγμόνως γινομένων;

hilibus faciat augmentum; nulla enim hinc oritur laesio. Si autem mulier immobilium habens rerum substantiam in rebus mobilibus scribat augmentum, sciat privilegium non habituram nisi in antiqua sola dote, non in figurato existente augmento. Quod enim ab initio factum est, in toto sine suspicione est; quod autem postea machinatum est, contra creditores hoc ipso introducitur meditationem, et laedi homines ex dato a nobis dotibus privilegio nullo volumus modo. Si vero non fuerit debitum contra virum ullum neque suspicio contra creditores circumventionis, tunc et in pecuniis et ut volunt augmentum fiat ab eis, utrimque tamen augmento etiam sic faciendi et aequalitatem habente, ut aequitatem servemus. Quae enim erit circumventionis suspicio, viro obligato nulli existente et propterea augmentis sine tergiversatione factis?

CAPUT III.

Τούτοις ἀκόλουθόν ἐστι κἀκείνο διορίσασθαι ἐπὶ θεμάσι τοιοῦτοις ἀμφισβητηθέν. ἴσμεν καὶ τῶν προσβυτιῶν δανεισῶν ἵνας ὑποθήκας περιγίνεσθαι νεωτέρας οὐσας ἐκ παρ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν νόμων αὐταῖς δεδομένων, ὅλον ὅπου· τὴν οἰκίαις χρήμασι παρασκευάζουσιν ναὴν ἢ ἀνήθηραι ἢ κατασκευάζειν ἢ ἐπιμελεθῆναι, ἢ οἰκίαν τυχοῦ οἰκοδομηθῆναι, ἢ ἀγρὸν ἢ τι τῶν ἄλλων· ἐπὶ γὰρ τούτων ἀπάντων κριώτερος καθεστήκασι οἱ μεταγενέστεροι δανεισταί, ὡν τοῖς χρημασίαις ἐκτεθῆ ἢ ἀνευθῆ ταὶ πράγματα, τῶν πολλῶν προσβυτιῶν. ἐξητήθη τοίνυν, εἰ γυνὴ προτεινόμενη τὸ προνόμιον τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας προικῶς ἢ τῆς προσ- αἰξήσεως (ἐν ᾧ καὶ αὐτῇ φυλάττεται τὸ προνόμιον καθ' ἕνα ἐμπροσθεν εἰρηται) εἰτα τῶν προτέρων βούλοιο κρατεῖν δανεισῶν, ἔλθοι δὲ καὶ ἕτεροι δανεισῆς, μεταγενέστεροι μὲν προτεινόμενοι δὲ τοῖς

His consequens est et illud decernere in casibus huiusmodi dubitatum. Novimus et antiquioribus creditoribus aliquas hypothecas praeponi iuniores existentes ex privilegiis a legibus datis, quale est quando aliquis propriis pecuniis procuraverit navem comparare aut fabricare aut reparare aut domum forsau aedificare aut etiam emi agrum aut aliquid horum: in his enim omnibus priores existunt posteriores creditores, quorum pecuniis empta aut renovata res est, his qui etiam multum antiquiores sunt. Quaesitum est igitur, mulier praetendens privilegium super antiquam dotem et augmentum, in quo et huic servatur privilegium, sicuti praedictum est, si prioribus voluerit praeponi creditoribus, veniat autem et alter creditor, posterior quidem praetendens autem pe-

c. III 26—28 ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπάντων — τῶν πολλῶν προσβυτιῶν et 473, 9—11 πολλὰ γὰρ βουλεύσασθαι — προνομίῳ ex B citat Tractatus de creditis § 3 (Heidelb Jahrbücher 1841, 2 p. 515) = Prochiron auctum paratitl. 24 p. 423 Zach. — Summam Ath. repetunt paratitilla ad Ath. 15 § 16.

neque enim ullum inde damnum oritur. Quodsi mulier bona immobilia non habens in mobilibus augmentum scripserit, sciat se privilegium non esse habituram nisi in sola pristina dote, nec vero in augmento forte simulato. Quod enim ab initio factum est plerumque suspicione caret, quod vero postea per machinationem adicitur, insidias creditoribus facias ulro adducit, neque ullo pacto homines iniuria affici ex privilegio dotibus a nobis dato volumus. Si vero nullum sit debitum viri neque suspicio fraudis creditoribus factae, tunc et in pecunia et prout velint augmenta ab iis fiant; ab utraque tamen parte augmentum sic quoque fiat et partem quantitatem habeat, ut aequalitatem servemus. Quae enim fuerit fraudis suspicio, cum maritus nemini obligatus sit et propterea augmenta sine negotiis fiant?

III. His consequens est illud quoque definire de quo in huiusmodi casibus dubitatum est. Scimus etiam antiquioribus creditoribus quasdam hypothecas licet posteriores ex privilegiis a legibus illis concessis praesertim, veluti cum quis sua pecunia navem curaverit vel emendam vel extruendam vel rescendam, vel domum forte aedificandam, vel agrum (comparandum) vel quid aliud: in his enim omnibus posteriores creditores, quorum pecuniis res comparatae vel renovatae sunt, potiores sunt iis qui multo sunt antiquiores. Quaesitum igitur est, si mulier praetendat privilegium antiquae dotis vel augmenti (quatenus huic quoque servatur privilegium, sicuti modo dictum est) itaque prioribus creditoribus praestare velit, veniat autem alius quoque creditor, qui eisi posterior sit, praetendat pecunia sua emptam vel paratam

1 οὐδὲ B¹ v. l. || 2 βλάβη (v. l. βλάβης) B¹ || εἰ] ἢ B¹ || ἢ om. B¹ || οὐκ om. ε || 4 ἐπὶ τῆς ἐπ' ἀρχαίας M || 5 ἐπὶ τοῖς ἐσχηματισμένοις L¹ || ἰσῶς] existente (i. e. οὐσης?) ε || 6 γὰρ ... B¹ || γινόμενον B¹ || 7 προσεπιτεχνώμενον LB || ἐπιτεχνώμενον M machinatum ε || 9 ἐκ om. B¹ v. l. || διδομένων L, v. l. B¹ δωδωρημένων B¹ || 12 τῆς BL(ε) || τίς M (τινὸς coni. Zachariae) || 13 ὡς] οὐς B¹ || τὰ τῶν ἐπαυξήσεων] augmentum ε || γινέσθαι (γενέσθαι L¹ B¹) LB || 14 γινομένης τῆς ἐπαυξήσεως καὶ οὕτως B¹ || 15 καὶ LB] om. M || γενομένης B¹ v. l. || 16 ποία — 17 ἀνδρὸς om. L || εἴη τῆς περιγραφῆς cum Scringero vulg. || 21 παραγίνεσθαι L¹ || 22 αὐταῖς om. ε || 23 διδομένων B¹ || τίς] τοῖς L || χρήμασι] χρήμασι τῆς L παρασκευάζουσιν LB] κατασκευάζουσιν M || 24 ἢ ἀνήθηραι] ἢ om. ε || 25 ἢ ἀγρὸν MLB] aut etiam emi agrum ε, unde κτηθῆναι udd. Halaander, B¹ (cf. 473, 20) || 26 τῶν ἄλλων] horum ε || 28 ἐκτεθῆ M || 29 εἰ] ἢ L¹, ε (cf. uñ 32) || 30 τὸ ἐπὶ — 31 προνόμιον om. L || 32 εἰρηται ἐμπροσθεν B¹ || εἰτα] vi ε

1 nullam R nulli V || hic T¹ || oritur Val.] orietur RT vulg. || 2 sin R || rerum habens T, leg. (non) habens rerum? || 4 sole T¹ || 5 in RT² vulg.] om. VT¹ || 7 contra om. R¹ || 8 introduceat T¹ || 9 dotibus] in dotibus T || 11 illum R || 12 uoluerit T¹ || augmentum cer.] mentum — 16 nulli ex] ser. R² in ras 2 v. || 13 utrique T¹ utroque R(2) || auctorem R¹ || etiam RV] om. T vulg. || 15 circumventioni V¹ || 16 nullo V¹ T¹ || existenti libri] et om. R || 17 tergis uersatione T¹ || facta V¹ || 19 rubr. De privilegio dotis RT in marg (er Iul.) || vis V¹ || in] quod in R² T || 21 aliquas om. V et aliquas T¹ || praeponi V² vulg.] praepone RV¹ T¹ || minora R¹ || 22 quando aliquis quale est V¹ || 23 procurauerint R || 24 donum R || 25 etiam] et R¹ || 27 aut] autem V¹ || 28 multum om. V || 29 super antiquam (superatiquam V¹) dotem Val.] super antiqua dote RT vulg. || 30 et om. RT¹ || augmento vulg. || *hic libri, hoc vulg. || 32 uoluerint RV || 33 creditor R¹ || posterior] et posterior V

χρημασι τοῖς αὐτοῦ ἐωνῆσθαι ἢ περιπεποιῆσθαι ἢ
 ναῖν ἢ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν καὶ προσήκειν αὐτὸν ἐπὶ του-
 τοῖς τοῖς πράγμασι τοῖς διὰ τῶν αὐτοῦ χρημάτων
 κτηθῆσιν ἢ περιποιηθῆσιν ἔχειν τὸ εἰρημένον προ-
 νόμιον, πότερον δεῖ τὴν προῖκα καὶ τῶν τοιούτων
 προμηθεῖσθαι ἢ τῶν μὲν ἄλλων κρατεῖν δανεισῶν,
 ὅσοι μὴ τοιαῦτα προτείνονται, τοῦτοις δὲ παραχω-
 ρεῖν, ἐπιιδίηκε ἕκ τῶν αὐτῶν περιουσίας τὸ πᾶγμα
 περιγέγονε. πολλὰ τοῖσιν ἐπὶ τούτοις βουλευσάμενοι
 οὐκ ἐνόησαν τὴν γυναῖκα δικαίαν οὖσαν παραχωρήσασθαι
 τῶν τοιούτων προνομίῳ. ἐνώμην γὰρ τὸ ἐκ τοῦ πράγ-
 ματος ἀποποι, ὅτι ταῖς μὲν οὐκ ἐν γενόμεναις γυναι-
 ξίν ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος προσέροχεται πόρος καὶ
 ἀποζῶσιν ἐντεῦθεν. ταῖς δὲ εἰ τεθραμμέναις καὶ ἐαν-
 ταῖς τε καὶ τὴν οὐσίαν μὲν ἀλλοῖς ἀγαγοῦσας οὐ μόνον
 οὐδὲ εἰς γίνεται πόρος παρὰ τῶν κακῶς διαγινόμενων
 ἀνδρῶν, ἀλλ' ἦδη καὶ ἐλαττοῦνται καὶ ἔστιν αὐταῖς
 ἐπις οὐδεμία. ὥστε κατὰ ταῦτα βουλόμεθα, κἂν εἴ
 τις ἀγρὸν δόξειε δῆθεν ἄλλου χρημασιν ὠνήσασθαι
 κἂν εἰ τις οἰκίαν ἀναινεῖσθαι ἢ καὶ χωρίον, μὴ δύνα-
 σθαι τὰ τοιαῦτα προνόμια ταῖς γυναιξίν ἀντιτίθε-
 σθαι. τὸ μὲν γὰρ ἀσθενὲς τῆς γυναικείας φύσεως καὶ
 σφοδρὰ ἐπιστάμεθα καὶ ὡς ἐνκόλως περιγραφᾶσι γίνον-
 ται κατ' αὐτῶν, ἐλαττοῦσθαι δὲ αὐταῖς τὴν προῖκα
 κατ' οὐδὲνα συγγροῦμεν τρόπον. ἰκανὸν ὅν ὅτι τῶν
 κερδῶν ἐκπίπτουσιν, εἶγε προγενέστερα τῆς πρὸ γά-
 μων δωρεᾶς εὐμεθεῖη, καὶ ἰκανὸν τε καθίστηκεν αὐ-
 ταῖ. ἢ ἐντεῦθεν ζημία, οὐ μὴν αὐτὰς βουλόμεθα καὶ
 περὶ αὐτὴν τὴν προῖκα κινδυνεῖν.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοιαῦτα τινες προσελεύσεις ἡμῖν
 γέγονασιν, ὡς τινες τοῖς ἑτέρων στρατεύονται χη-
 ρμασι καὶ δεῖ τοὺς εἰς ταύτας δανείσασθαι τὰς αἰτίας
 προμηθεῖσθαι, θεσπιζόμεν, εἰ τις ταῖς ἀληθείαις δοίη
 χρῆσιον προσφάσει στρατίας ἢ τοῦ στατοῦτον γενέ-
 σθαι τὸν παῖδα ἢ κατ' ἄλλας τινὰς τοιαύτας αἰτίας, 35

c. IV Ἐπειδὴ τοιαῦτα προσελεύσεις γέγονασιν ἡμῖν — 474, 4 παραχωρεῖν τὴν γυνῆκα ex B citat Tract. de
 creditis l. l. = Prochiron auctum l. l. — Summam Ath. repetunt paratilla Ath. 14 § 8, 15 § 16.

asse navem vel domum vel agrum, atque par esse ipsum in illis rebus pecunia sua emptis vel relictis
 praedictum privilegium habere, utrum dotem etiam his praeponi oporteat an reliquis quidem creditoribus,
 quicumque haec infra non praetendunt, potiorum esse, his vero cedere, quoniam ex ipsorum substantia res
 parata est? Multum igitur de his mediati intelleximus non par esse mulierem eiusmodi privilegio cedere.
 Videbamus enim rem esse satis absurdum, quod inhonestis mulieribus ex corpore suo quaestus paratur
 eaque inde vitam sustentant, bene educatis autem quaeque se ipsae et substantiam suam ad virum con-
 ferunt, non solum nullus a viris male se gerentibus quaestus fit, sed etiam damno afficiuntur neque
 ulla iis spes relinquuntur. Itaque secundum haec volumus, vel si quis alterius pecunia agrum forte emisse
 sit si domum vel etiam praedium renovasse videatur, ne liceat eiusmodi privilegia mulieribus opponi.
 Nam infirmitatem muliebris naturae probe novimus, et quam facile circumventiones fiant contra eas; im-
 minui autem dotem iis nullo modo patimur, cum sufficiat eis lucris exui, si modo illa privilegia priora
 donatione propter nuptias inveniantur, sique iis sufficiens damnum quod inde oritur, neque vero eas ve-
 limus etiam de ipsa dote periclitari.

IV. Quoniam autem etiam huiusmodi quaedam interpellationes nobis factae sunt, quosdam aliorum
 pecunia militare eosque qui in has causas crediderunt praecipuos esse, sancimus, si quis revera mi-
 litiae causa vel ut filius fiat statutus vel ob alias eiusmodi causas mutuum pecuniam dederit, atque diserte

1 περιπεποιῆσθαι B¹ || ἢ ναῖν || ἢ om. 5 || 5 δεῖ post
 τοιούτων coll. B¹ || τῶν || τῶν L || 11 δικαίαν οὖσαν om.
 Tract. de creditis || 11 τοιούτω προνομίῳ M (57), Tract. de
 creditis || τοιούτων προνομίῳ L τοιούτων προνομίῳ B¹
 τοιούτων προνομίῳ B¹ || ὀρώμεν L² • ὀρώμεν L¹ || 12 ταῖς
 μὲν || aliquis quidem 5 || 13 προσέροχεται M || προσέροχεται
 LB || 14 ταῖς δὲ εὐ τεθραμμέναις || adversantibus autem
 (i. e. τεθραμμέναις) 5 || αὐταῖς τε L || 15 ἀνδρας B¹
 || 17 ἦδη om. 5 || 19 ἄλλων || τοῖς αὐτοῦ Osenbrügger male ||
 20 χωρίον κτήσασθαι supplendum censet Zachariae (cf.
 ad 472, 25) || 23 περιγροῦμαι ἐικόλως B¹ || 25 ὄν B¹ ||
 26 εἶς LB || εἶς M etsi 5, unde εἰ καὶ GEHeimbach
 proleg. ad Athan. p. XCI (κἂν προτερεῖται κατὰ τοὺς
 χρόνους ἢ αὐτῆς δωρεᾶς Ath.); cf. Cod. B, 17, 12 § 8 ||
 προγενέστερα MB || προγενέστερον τε L προγενέστερα
 τα Heimbach (cf. 5) || 27 ἰκανὴ τίς L || 30 Ἐπειδὴ —
 475, 24 ζευγνύται om. B¹ duobus foliis excisis || καὶ
 om. L² || 33 εἰ τε L || 35 τὸν παῖδα M, Tract. de
 creditis om. LB5 (ἐάν τις δανείσῃ ἐπὶ τῷ τὸν ἀνδρα
 τὸν παῖδα αὐτῆς στρατευθῆναι Theod.) || αἰτίας

cuniis suis emptam aut reparatam navem aut dom-
 um aut agrum, et competere eum in his rebus
 quae eius pecuniis emptae aut reparatae sunt habere
 praedictum privilegium. utrum oportet dotem etiam
 talibus praeponi an aliis quidem praevalere credi-
 toribus, quicumque non talia praetendunt, his autem
 cedere, quoniam ex eorum substantia res adquisita
 est. Plurimum igitur super his cogitantes non in-
 venimus mulierem iuste existentem cedere alicui tali
 privilegio. Videbamus enim quae causae absurditas
 est, quia aliquis quidem fornicantibus mulieribus ex
 proprio corpore advenit quaestus et vivunt ex hoc,
 adversantibus autem et semet ipsas atque substan-
 tiam ad virum introducuntibus non solum nullus fit
 quaestus a viris male degentibus, sed etiam minuuntur
 et spes eis nulla sit. Inde secundum haec volu-
 mus, ut etsi quis domum renovasse aut etiam
 agrum, non possit talia privilegia mulieribus oppo-
 nere. Infirmitatem namque muliebris naturae et satis
 novimus et quia facile circumventiones fiunt adver-
 sus eas, minui autem eis dotem nullo sinimus modo;
 sufficit quia lucris cadunt, etsi prior antenuptialis
 donatio inveniat, et sufficiens quoddam extet eis
 ex hoc damnum, non etiam eas volumus et circa
 ipsam dotem periculum sustinere.

Quia vero et huiusmodi quaedam aditiones nobis
 factae sunt, eo quod quidam aliorum militiant pecu-
 niis et oportet eos qui in has crediderunt causas
 praeponi, sancimus, si quis vere dederit aurum oc-
 casione militiae sive statutum fieri vel pro aliis qui-
 busdam talibus causis. et expressim hoc ipsum incri-

τοιαύτας Tract. de creditis

2 et Beck] aut libri || 3 aut] et V || 7 adquisitum R¹ ||
 9 iustam Contius || 11 aliquis] leg. alius? || 13 adversanti-
 bus] bene versantibus Beck || substantias RT || 14 intro-
 ducentibus V² vulg.] introducto V¹ introductus RT²
 introductet T¹ || sit RT] sit V vulg. || 15 agentibus V ||
 16 eius R¹ T || sit] leg. est? || *secundum haec uolimus
 uolumus R² VT secundum hoc uolumus, om. unde R¹ ||
 17 ut V] om. RT || hiatum notavi; supplendum fere ut
 etsi quis (agrum videatur forsitan alterius pecuniis emisse
 et si quis) domum renovasse || renouasset V² vulg. || 19 natu-
 rae muliebris T || 21 eas om. R¹ || 22 sufficit] enim
 add. T² vulg. || 23 quodam V qui-dam T¹ || leg. extat
 vel existit? || 30 rubr. De privilegiiis creditoris (dotis cre-
 ditoris T² datus creditor R) qui militia causa marito
 mutuavit RT in marg. (ex Jul.) || 32 et om. R¹ || 33 sanc-
 imus] sancimus quidem R || uero dedit V uero dedit T
 uendidit R¹ || 34 sive om. R || 35 *scribatur RVT¹
 scribatur in T² vulg.

καὶ ῥητῶς αὐτὸ τοῦτο ἐγγραφεῖ τῷ συμβολαίῳ καὶ ἐπὶ τούτῳ γέννηται σύμφωνον, ὥστε τοῦ κίσσου γινόμενον κυριώτερον εἶναι μόνον τὸν ἐπὶ τούτῳ δανεῖσαντα, τούτῳ μόνῳ τῷ θέματι παραχωρεῖν τὴν γυναικα, μηδὲ αὐτῷ προσηκόντων πιστευομένων μηδὲ διαμαρτύρων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τοῦ ἐγγράφως πραττομένου καὶ μαρτύρων ἔχοντος ὑπογραφῆς καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ προβαίνοντος. τότε γὰρ εἰ διὰ πάσης τῆς τοιαύτης ὁδοῦ τὸ πρᾶγμα συμβῆθαι, τὸ ἀντιποπτον ἔχει, καὶ προσήκει καὶ τοὺς συμβάλλοντας μὴ τῶν οἰκείων ἀποστερεῖσθαι τῶν δὲ ἄλλων ἀπάντων κρατεῖν τὴν γυναικα κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν αὐταῖς δεδομένον προνόμιον.

batur instrumento et in hoc fiat pactum, ut casu proveniente prior sit solus qui ad hoc credidit, huic solo casui cedere mulierem, neque facile credendo neque per testes, sed negotio et scripto gesto et testium habente subscriptiones et ipso opere procedente. Tunc enim si per omnem huiusmodi viam causa procedat, suspicionem non habeat, et competit contrahentes propriis non privari: aliis omnibus praevaleret mulierem secundum quod iam a nobis 10 eis datum est privilegium.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἡδὴ νόμον ἐγράψαμεν, ὥστε τὸν πατέρα ἀπαξ ἐπιδόντα προικα ὑπὲρ θυγατρὸς ὑπεξουσίας, ἢ ἀντεξουσίας μὲν, τὴν δὲ ἐπανάδοσιν εἰς ἐαυτὸν πεποιηκότα ****, ἐζητήθη παρὰ τισιν. εἰ προσήκον ἐστὶ τελευτήσαντος τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐπανελεύσεως εἰς τὸν πατέρα τῆς παρ' αὐτοῦ δεδομένης προικοῦ ταύτην τὸν πατέρα τὸν ἀπαξ ἐπιδεδωκότα δύνασθαι 20 εἰς δευτέρους ἀφικνουμένης τῆς παιδὸς γάμου ἐλυττόν, ἢ τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἐνθυμούμενον ὡς ἀπαξ ἐκποιήται τῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ μέτρῳ αὐτῇ γαμουμένη πάλιν διδόναι, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὲ ἔτυχε χηρεύσασα. τοῦτο γὰρ ἔνν ἡμῖν προσηγγέλθη, 25 ὅτι τριακόνα χρυσίον λίτρων πατὴρ τις ἐπέδωκε προικα, εἰτα τῆς θυγατρὸς χηρευθείσης καὶ δευτέρως ὀμιλησάσης γάμου οὐκ εἶ τις τὰς τριακόνα ταύτας ἐπιδέδωκεν, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα μόνον, ἐπειδὴ περ ἔτυχεν ἢ γυνὴ κεράνασα τὸ ἡμισυ τῆς προγυμνίας δωρεᾶς 30 μέρος ἐν πεντεκαίδεκα χρυσίον λίτραις ὄν, καὶ ὁ πατὴρ οὐκ εἶτε ἐκ τῶν ἐναντὸν τὰς τριακόνα ἐπιδέδωκε λίτρας, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα μὲν αὐτός, πεντεκαίδεκα δὲ ἐκ τοῦ κέρδους τῆς γυναικός. οὐ δίκαιον τοίνυν ἡγητάμεθα τοῦτο καθιστάμεν, ἀλλ' ὁμοίως ἐν τῇ διανομῇ ἔχειν μὲν αὐτὴν ἐξαιρετικὸν τὸ τῆς προγυμνίας 35 δωρεᾶς κέρδος, ἐκ δὲ τῶν πατρῶων τὰς πεντεκα-

Quia vero iam legem scripsimus, ut patres semel offerentes dotem pro filia sub potestate, aut suae quidem potestatis, reversionem autem in semet ipsum facientem, quaesitum est apud aliquos, si competens est moriente genero et remeante ad patrem dote quae ab eo data est, hanc patrem semel offerentem posse ad secundas veniente filia nuptias minuire, aut hoc non facere, cogitantem quia semel alienata est ab eius substantia, sed ipsa mensura ei nubenti rursus dare, tamquam si nec contigisset viduatam. Hoc enim nobis nuntiatum est, quia triginta librarum auri quidam pater existens obtulit dotem, deinde filia viduata et ad secundas veniente nuptias non iam triginta ipse obtulit, sed quinque et decem solas, quoniam contigerat mulierem lucratam mediam antenuptialis donationis partem in quinque et decem anri libris existentem, et pater nequaquam de suo obtulit triginta libras, sed quinque quidem et decem quae quindecim vero ex lucro mulieris. Non iustum igitur aestimavimus hoc esse, sed similiter in divisione habere quidem eam praecipuum antenuptialis 35 donationis lucrum, ex paternis autem quinque et

c. V summam habet Epitome ad Proch. mutata 8. 63 (Zachariae in ed. Novell. II p. 118).

hoc ipsum in instrumento conscriptum et pactum ea de re compositum sit, ut casu existente potior sit solus qui in eam rem credidit: ut huic causae soli mulier cedat, ac ne ipsi quidem temere neve per testes fides habeatur, sed res et in scriptis agatur et testium habeat subscriptiones et ipso opere procedat. Tunc enim si per omnem eiusmodi viam res processerit, suspicio caret, atque convenit ut qui contraxerint rebus suis non priventur: ceteris autem omnibus mulier praeferatur secundum privilegium iam a nobis mulieribus datum.

Quoniam autem iam legem conscripsimus, ut pater qui semel dotem dedit pro filia sub eius potestate constituta, vel sui quidem iuris facta, sed ut restitutio sibi fiat pactus est ****, quaesitum est apud nonnullos, utrum conveniens sit ut defuncto genero et reversa ad patrem dote quam dedit, eam pater, qui semel eam dedit, filia ad secundas nuptias veniente minuere possit, an id facere nequeat reputans eam semel a substantia sua esse alienatam, sed eadem mensura illi nubenti iterum dare debeat, tamquam si vidua facta non esset. Hoc enim nunc nobis nuntiatum est, patrem quandam triginta librarum auri dotem dedisse, deinde filia vidua facta et secundas nuptias contrahente non amplius triginta illas, sed quindecim tantum dedisse, quoniam mulier forte dimidiam partem donationis ante nuptias in quindecim libris auri constantem lucrata erat atque pater non iam de suis rebus triginta illas libras dederat, sed quindecim quidem ipse, quindecim autem ex lucro mulieris. Non iustum igitur hoc esse existimavimus, verum pariter in divisione eam lucrum donationis ante nuptias praecipuum habere, ex paternis autem bonis

2 συμφωνία Tract. de creditis || κίσσου ML) κίσσου cum Scringero vulg., ἔργου B (casus τινὸς συμβαίνοντος Theod. in casu militiae Iul.) || γενομένου Tract. de creditis || 4 μόνον LB || θέματα L || 10 ἔχει) habeat ε || καὶ τοῖς) καὶ om. L5 || συμβάλλοντας M5) οὕτω συμβάλλοντας (in litura ex ἐπιτυχεύοντος) L αὐτῷ συμβάλλοντας B || 12 κατὰ) τὰ L1 || 14 νόμος) Cod. 5, 13, 1 § 13. 14 || τὸν πατέρα ἀπαξ ἐπιδόντα) patres semel offerentes ε || 16 εἰς ἐαυτὸν πεποιηκότα ἐζητήθη παρὰ τισιν MB5, om. L1, εἰς αὐτὸν ποιουμένην ζητεῖται παρὰ τινῶν (ex 5) L2 Haloander, qui lacunam notavit: quae videtur in hanc fere sententiam supplenda διαλυθέντος τοῦ γάμου τὴν προικα ἐπαναλαβεῖν || 21 δεύτερον L || ἀφικνουμένης) γάμου add. M (cf. ad 471, 14) || γάμον L2 || 23 τῷ αὐτῷ μέτρῳ CGEHeimbuch) αὐτῷ τῷ μέτρῳ MB5 αὐτὸ τὸ μέτρον L || 25 ἔνν om. ε || 26 πατὴρ τις) quidam pater existens ε || 28 ταύτας) ipse (i. e. αὐτός) ε || 31 χρυσίον λίτραις) χρόνους L2 || 34 κέρδους) μέρος B || 35 καθιστάμεν τοῦτο L

1 factum RT || ut V vulg.] et RT1 et ut T2 || 2 qui] quia V || huio Beck] et huic libri || 3 credendum libri, corr. Beck || 4 et scripto RV] ex scripto Tvulg.] gesto om. R1 || et om. R || 5 habentem T1 || 6 si per omnem] super omnem T super omem R1 || 7 causam V2 || su.....tionem T1 || habet Beck || 8 alius] vero add. Beck || 10 ei datum T eas datum V1 datum eis R2 datum R1 || 14 rubr. Ut eadem quantitas dotis in secundis nuptiis filiae a patre consecuetur T in marg. (ex Iul.) || 15 suae quidem] siue quidem R1 || 17 facientem] facientes T3 vulg. || alios R || sic R1 || 18 dotem R1 || 19 semel om. V || 20 filia om. R1 || 21 cogitante R || 22 eis V1 || 26 ad nuptias secundas veniente R || 27 non iam] ἢ T1 || quinque et decem] quindecim T2 XV V3 || 28 sola T5 || quoniam] haec quoniam T7 || contingat T || 30 libris R] libras V Tvulg. || 31 triginta auri libras T vulg || 34 eum R V1

δεκα λαβεῖν τὰς λοιπομένας, ὡς πείσαντος τοῦ πατρὸς ἀδικῆσαι τὴν θυγατέρα. τί γὰρ ἂν ἔπραξεν, εἰ μὴ συνέβη δευτέρους αὐτῇ ὀμιλῆσαι γάμοις, ἀλλὰ μείναι τὸν αὐτὸν γαμβρὸν περιόντα; ἢ πῶς ἤμελλεν ἑλατῶν τὴν προικὰ τὴν ἥδη παρ' αὐτοῦ δεδομένην, ἢ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέρδος οἰκειοῦσθαι καὶ εἰς προικὰ τοῦ δευτέρου ἀνδρὸς ἄγειν; καίτοι δεόν αὐτὴν ἐν παραφέρουσιν ταῦτα ἔχειν, καὶ ἴσως διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν εὐπορωτέριον νομοκτεῖν ἀνδρῶν, ὅ μόνον τριάκοντα λιτρῶν κυρίαν γινομένην, τῶν τε πεντεκαίδεκα τῆς πραγμασιαίας δωρεᾶς καὶ τῶν πεντεκαίδεκα τῶν ποσῶν τοῦ πατρὸς ἐπιδεδομένων, ἀλλὰ πάντα καὶ τεσσαράκοντα, τοῦ μὲν ἐν παραφέρουσιν αὐτῇ καθεστῶτος τοῦ πατρὸς τῆς τυχῆς αὐτῇ δεδομένου κέρδους, τοῦ δὲ ἐν φιλοτιμίας παύσεως ἐπιδεδομένου καὶ μένοντος ἀκερίου. ταῦτα δὲ νομοθετούμεν, εἴπερ καὶ ἡ τοῦ πατρὸς περιουσία μείνει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐφ' οὐπερ πρότερον ἦν. εἰ γὰρ τυχερὰ τις περιστάσις ἐλατῶσιν αὐτῷ τὴν οὐσίαν, ὥστε μὴδὲ βουλομένη γενέσθαι δυνατόν ἰσόμετρον τῇ προτέρα δοῦναι πάλιν προικὰ καὶ ἀποδεικνύοντο σαφῶς τὰ τῆς τυχερᾶς ἐλατῶσεως τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, τηρικαῦτα μὴ πλείον ἀνογκάζεσθαι τὸν πατέρα δίδουσι δις τὴν θυγατέρα ζηνγνῖα, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἡ τῆς περιουσίας αὐτοῦ δύναται δύναιτο, ἀλλὰ τὸ μὲν κέρδος τῆς προτέρας πραγμασιαίας δωρεᾶς ἔχειν ἀκερίον, τὸσαύτην δὲ λιμβίνην παρὰ τοῦ πατρὸς κατὰ δευτέρου τᾶξιν προικὰ ὁπόσον ἂν τὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ μέτρον ὑπογράψαι. προδήλον γὰρ ὡς τοῦτο τὸ κέρδος (τὸ ἐκ τῆς πραγμασιαίας δωρεᾶς φαιμεν, οὐπερ μόνον αὐτῷ τὴν χρῆσιν διδομεν) ἐκ πάσης ἀνάγκης τελευτῶν ἀποκαταστήσει τῇ παιδί τῇ καὶ τῆς δεσποτείας τῆς πραγμασιαίας δωρεᾶς κυρία πάσι τρόποις γινομένη.

CAPUT VI.

Κάκεινο δὲ νομοθετῆσαι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡγούμεθα ἐν πολλοῖς καὶ ἀμυθήτοις πράγμασι ζητούμενον.

decem percipere reliquas, tamquam studuerit pater laedere filiam. Quid enim egerat, si non contigisset secundis eam nuptiis copulari, sed manere eundem generum vivum? aut quomodo futurus erat minuere dotem iam a se datam, aut proprium illius lucrum solum facere et in dotem secundi viri deducere? cum utique oporteret eam in paraphernis haec habere, et forsam propter hanc causam ditiori nubere viro, non solum triginta librarum dominam factam, et quindecim antenuptialis donationis et quindecim a patre oblati, et non quadraginta et quinque, lucro quidem in paraphernis ei constituto a fortuna ei dato, quod autem ex largitate paterna oblatum est manente integro. Haec autem sancimus, si et patris substantia manserit in ipsa figura in qua prius fuit. Sin autem fortuita quaedam clades minuerit ei substantiam, ut neque volenti sit possibile aequae mensurae quam prius dare rursus dotem, et probetur aperte fortuita diminutio substantiae patris, tunc non amplius cogi patrem dare secundo filiam iungentem nisi in quantum substantiae virtus est; sed lucrum quidem prioris antenuptialis donationis habere integrum, tantum vero percipere a patre in secundo ordine dotem quantum substantiae eius mensura susceperit. Palam enim est quia hoc lucrum (quod ex antenuptiali dicimus donatione, cuius solum ei usum damus) ex omni necessitate moriens restituit filiae proprietatis antenuptialis donationis dominae omnibus modis factae.

Illud quoque sancire necessarium aestimavimus in plurimis videlicet et innumeris rebus quaesitum. Ob-

v. 31 sq. argumentum ex Ath. repetit libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνώσμων § 15 p. 196 Heimb. c. VI (... 477, 7 καὶ τὴν ἐπιβίλλουσαν αὐτῇ μοῖραν ἐκ τῶν πατρῶν λαμβάνειν) ex B habet B² K 14, 69 p. 414 Zach. — Ath. summum citant paratitla Ath. 9, 16.

reliquas quindecim accipere, tamquam pater filiam damno afficere studuerit. Quid enim egisset, si non contigisset eam ad secundas nuptias venire, sed generum eius superstitem manere? vel quomodo diminuitur erit dotem a se iam datam, vel proprium illius lucrum sibi vindicaturus et in dotem secundi mariti daturus? cum utique illum in paraphernis haec habere oporteat, ac fortasse ob hanc causam ditiori viro nubere, quae non solum triginta librarum domina facta sit, tam quindecim donationis ante nuptias quam quindecim a patre datarum, sed quadraginta quinque, cum pars in paraphernis ei constet lucrum a fortuna ipsi datum, pars ex liberalitate paterna donata sit et integra maneat. Haec autem sancimus, si quidem etiam patris substantia in eodem statu manserit in quo antea erat. Nam si qui casus fortuitus bona ei diminuerit, ut ne si veliit quidem dotem priori aequalem iterum dare possit, ac manifesto probetur fortuita diminutio bonorum patris facta, tum plus dare ne cogatur pater filiam secunda vice copulaturus, nisi in quantum substantiae eius vires valent; sed lucrum illa quidem prioris donationis ante nuptias integrum habeat, tantam autem a patre dotem secunda vice accipiat quantum substantiae illius modus designaverit. Manifestum enim est hoc lucrum (scilicet ex donatione ante nuptias, cuius solum usum fructum patri damus) morientem eum ex omni necessitate filiae restitutum, quae etiam proprietatis donationis ante nuptias domina omnibus modis facta est.

VI. Illud quoque sancire maxime necessarium existimamus, quod in multis atque infinitis rebus quae-

1 ὡς πείσαντος M || 4 τὸν αὐτοῦ] eundem (i. e. τὸν αὐτῶν) s || 7 δεόν] δὲ L¹ δεῖ L² || 8 παραφέρουσιν] ἐξωπρικοῖσι B (idem 13) || 10 γινομένην B || τε LB⁵] om. M || 12 ἀλλὰ πάντα καὶ τεσσαράκοντα vulg.] ἀλλὰ ML¹ B ἀλλὰ μὲ τοῦ κέρδους (ex s) L² s. v. (sim. Haloander omisso v. κέρδους 14) et non quadraginta et quinque (i. e. ἀλλὰ μὴ μὲ?) s || 13 ποσὶ παραφέρουσιν vv. ταῦτα ἔχειν — αἰτίαν (8 sq.) errore repetit L^o || 15 καὶ μένοντος MLB] καὶ om. s, καταμένοντος Haloander || 17 * μείνοι libri || 18 εἰ γὰρ] sin autem s || 19 αὐτοῦ B || 20 τῆς προτέρας πάλιν δοῦναι B || 23 τὸν πατέρα LB⁵] om. M || 24 αὐτοῦ om. s || 28 ὑπογράψαι] suscepit s; ἐπιτρέψαι coni. CGEHeimbach et Zachariae sine causa || 29 τὸ ἐκ] τὸ om. B¹ || 30 μόνον B¹ || 32 παιδί] θυγατρὶ B¹ || δεσποτίας M || τῆς B

1 reliquas] et reliquas R² • (et?) reliquam V¹ reliqua V² || 2 egerat] leg. ageret? || 6 et om. V || secundis R¹ || 7 in paraphernis R imparefernis V || hoc R || 8 ditio-riem T¹ || 9 domina facta libri, corr. vulg. || *et] est (om. R¹) libri || 11 et non] sed vulg. || 11 sq. lucrum — constitutum — datum libri, vulg. || daret RVT, corr. vulg. || probentur R¹ || 19 aperte Beck] a parte T¹ a patre RVT² vulg. || deminuit V¹T¹ || 22 antenuptialis donationis habere prioris T¹ || 23 tantum] tamen R¹ tantam vulg. || 25 est enim T || 26 dicimus donationem V donatione dicimus T || 27 usum ei V || 28 restituetis R¹ || donationis et 29 modis om. R¹ || 29 domina — facta libri. corr. vulg. || 34 rubr. De collatione dotis R, De dotis collatione T in marg. (ex Iul.) || 35 pluribus T || et om. T

ἐπιδέδωκε γὰρ πατήρ προίκα ἢ μήτηρ τυχόν ὑπὲρ
 παιδὸς οἰκείας, ἢ δὲ ταύτην ἐπιδέδωκε τῷ ἀνδρὶ, καὶ
 ἐτελεύτησεν ὁ ἀνήρ ἀπορός· εἶτα τὸ πατρὸς ἢ τῆς
 μητρὸς τελευτησάντων ἀπαιτεῖται καὶ ἡ γήμιμα συν-
 νεισευγκεῖν τὴν ἐαυτῆς προίκα ἢ παρὰ τοσοῦτον λα-
 βεῖν. εἰ μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ εὐπόρους ἔχει, τὸ πρᾶγμα
 πανταχόθεν εὐλόγον ἐστί· εἰ δὲ οὐδένος ἑτέρου κυρία
 καθίστηται ἐκείνη πλήν ἢ τῶν ἀγαθῶν τῶν κατὰ
 τοῦ ἀνδρός, αἱ δὲ ἀποροὶ καθιστήσασιν, καὶ ἀντιτί-
 θησιν τῇ γυναικὶ ὡς ἡδὴ ἐπιδέδοται προῖξ ὑπὲρ αὐ-
 τῆς, ἢ δὲ τὴν ἀγωγὴν συνεισφέρει μὴδὲν ἔχουσαν παν-
 τελῶς ἀποτέλεσμα, νόμου τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἄξιον
 ἐνομίσθη, καὶ ἴσμεν ἡδὴ ἐν πολλαῖς κρίσεσιν ἀπηνέ-
 στερον αὐτὸ κρίθην, καὶ τὴν γυναικὰ ἀναγκασθεῖσαν
 συνεισευγκεῖν τὴν προίκα ἤτοι λογισασθαι τὴν ὑπὲρ
 αὐτῆς δεδομένην, ἐξ ἧς οὐδὲν αὐτῇ γέγονε παντε-
 λῶς ἀποτέλεσμα ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ὑπολαβεῖν·
 ἡμεῖς δὲ ἐξ ἐτέρον νόμων βοηθοῦμεν τῷ πρᾶγματι.
 ἐπειδὴ γὰρ δεδώκαμεν ταῖς γυναιξὶν ἀρεσὴν καὶ συν-
 εστῶτος τοῦ γάμου, εἰ κακῶς τὰ πράγματα ὁ ἀνὴρ
 διοικήσῃ, καὶ λαμβάνειν αὐτὰ καὶ διοικεῖν κατὰ τὸν
 κρείσσοντα τρόπον καὶ καθάπερ ἡ ἡμετέρα λέγει διὰ-
 τάξαι· εἰ μὲν αὐτελεύσια αὐτὴ τελεία τὴν ἡλικίαν ἢ
 γυνῆ καθιστήσῃ, ἐαυτῇ μὲν μὴ ἐπαγέτω, τὴ δὴ ποτε
 ἄσπι τοῦ ἀνδρός ἀρξάμενον κακῶς τὴν περιουσίαν χη-
 ρῶσαι μὴ καὶ ἀντελάβετο καὶ ἐβοήθησεν ἐαυτῇ· οὕτω
 γὰρ ἂν ἐμελλεν ἔχειν ἐν τῷ τῆς συνεισφορᾶς λόγῳ τὰ
 οἰκεία πράγματα πανταχόθεν ἀμείωτα, καὶ ἐν τῷ
 1 παρὰ τοσοῦτον τὴν συνεισφορὰν ποιεῖσθαι. εἰ δὲ
 ὑπερτελεία καθιστήσῃ καὶ γυναικὶς τοῦ πατρὸς χωρὶς
 30 τοῦτο πράττειν οὐ δύναται, εἰ μὲν προτελεθῶσιν τῷ
 πατρὶ ταῦτα ἰπτε τε καὶ ἐξεμαρτύρατο, ὥστε συνα-
 νέσαι αὐτῇ καὶ τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ συνειστώσας
 εἰ τοῦ γάμου καὶ τοῖς δευτέροις αὐτὰ καιροῖς φυ-
 λάξαι, καὶ τοῦτο ἐπαρξεν ὁ πατήρ, πάλιν κἀντιθέσθαι
 35 ἀκέραια τὰ οἰκεία ἐξεί δικαία τῶν πραγμάτων αὐτῇ
 πεφυλαγμένων· ὅπου γε καὶ τὰ τῆς προγαμίας δω-
 ρεῖας πράγματα ἐδικεῖν καὶ ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ
 δειδύκαμεν αὐτῇ καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα κινδύνου παντὸς
 ἀπηλλάχθαι. εἰ δὲ ἡ μὲν ταῦτα ἐξεμαρτύρατο τὸν 40

tulit enim pater dotem aut mater forte pro filia
 sua, hanc autem illa obtulit marito, et defunctus
 est vir inops; deinde pater aut matre mortuus ex-
 5 gitur et quae nupsit conferre suam dotem aut mi-
 nus tantum accipere. Si quidem vir idoneus est,
 causa undique absoluta est; si vero nullius alterius
 domina consistit illa nisi actionum quae contra mari-
 tum sunt, at ille minus idoneus est, et obiciatur
 mulieri quod iam data sit dos pro ea, illa vero
 10 actionem conferat nullum habentem penitus effectum,
 legis causa nobis digna putata est. Et novimus qui-
 dem iam in plurimis iudiciis duritiam postea sic
 iudicatum, et mulierem coactam conferre dotem aut
 certe reputare pro se datam, ex qua nullum ei om-
 15 nino contigit effectum in ipsis rebus recipere: nos
 autem ex aliis nostris legibus iuvamus causam. Quia
 enim dedimus mulieribus electionem et constante
 matrimonio, si male res maritus gubernet, et acci-
 pere eas et gubernare et secundum decentem modum
 20 et sicuti nostra constitutio dicit, si quidem suae
 potestatis et perfectae aetatis mulier est, sibi met
 culpam inferat, cur mox viro incohante male sub-
 stantia uti non percepit et auxiliata est sibi: sic
 enim habitura erat in collationis ratione proprias
 25 res undique sine diminutione, et in ea minus tantum
 collationem facere.

1 Sin autem sub potestate est et sine patris volun-
 tate hoc agere non poterat, si quidem alienus patrem
 haec dixit et contestata est, ut consentiret ei et
 res percipere etiam constante adhuc matrimonio et
 secundis temporibus eas servare, et hoc egit pater,
 etiam rursus hinc integra sua habebit iura rebus ei
 35 servatis, cum etiam antenuptialis donationis res vindic-
 are etiam constante matrimonio dederimus ei et
 posteriori periculo omni liberari. Sin autem illa
 quidem haec contestata est patrem, ille autem

situm est. Dederat enim pater vel mater forte pro filia sua dotem, haec autem eam marito dederat, ac
 maritus inops mortuus est; deinde pater vel matre defunctis exigitur etiam a filia quae nupserat, ut
 dotem suam conferat aut tanto minus accipiat. Atque si maritus locuples sit, res ab omni parte facile
 solvi potest; sin illa nullius alterius rei nisi actionum contra maritum compos est, at eae inanes sunt,
 quippe si mulieri opponatur iam datum esse pro ea dotem, haec autem actionem conferat quae nullum
 plane effectum habeat: res nobis lege digna visa est. Ac scimus iam in nullis iudiciis durius id esse iudi-
 catum, mulieremque coactam dotem conferre vel pro ipsa datam computare, ex qua nullum plane fructum
 ei contigerit in ipsis rebus auferre: nos vero ex aliis legibus causae subvenimus. Quoniam enim mulieribus
 etiam constante matrimonio electionem dedimus, si maritus res male administrat, et accipendi eas et
 administrandi idoneo modo et quemadmodum nostra constitutio dicit: si quidem mulier suae potestatis
 et adultae aetatis sit, sibi ipsa culpam attribuat, cur tandem, ubi vir bonis male uti coepit, non receperit sibi-
 que ipsa auxiliata sit; illa enim in collationis ratione res suas undique ilitibus habitura erat atque
 1 collationem tanto minore in summa factura. Si vero sub potestate sit et sine voluntate patris hoc
 agere nequeat, si quidem patrem adiit atque illa dixit et contestata est, ut consentiret ei et res etiam
 constante adhuc matrimonio reciperet easque secundis temporibus servaret, atque pater id egit, rursus inde
 quoque integra iura sua habebit rebus ipsi servatis: cum etiam res donationis ante nuptias vindicare vel
 constante matrimonio ei concesserimus, ut omni deinceps periculo liberetur. Quodsi illa quidem patrem

1 προίκα πατῆρ L || 2 οἰκείας] ιδίας B¹ || 4 συν-
 ενεγκεῖν L || 5 ἐαυτοῖς L || 6 ἔχει B² || 8 καθίσταται
 B¹ || 9 αἱ δὲ ἀποροὶ καθιστήσασιν] at ille minus idoneus
 est || 10 ἀντιτίθησιν MB¹] ἀντιτίθεισιν B¹ ἀντιθέσθαι
 L || 11 συνεισφέρει LB¹] ἔχουσα LB || 13 ἴσμεν] novimus
 quidem || 14 ἀπηνέστερον τοῦτο (v. l. αὐτῷ) || 15 duritiam
 postea sic (i. e. ἀπηνέστερον οὕτω) || 16 21 διοική-
 σαι B¹ || καὶ λαμβάνειν LB¹] καὶ om. M || κατὰ] et se-
 cundum (i. e. καὶ κατὰ) || 22 τρόπον] λόγον B¹ || διὰ-
 τάξαι] Cod. 5, 17, 29 || 23 ἡλικίαν] οἰκείαν? L¹ || 24 ἐν-
 τὴς B¹ v. l. || 25 χορησασθαι B¹ || 26 αὐτῇ B¹ αὐτῇ L ||
 28 ἐν τῷ] in ea (i. e. ἐν αὐτῷ?) || 32 ἐξεμαρτύρατο
 L¹ || 33 τὰ πράγματα ex corr. L || λαβεῖν om. M || 35 καὶ
 ταῦτα L; καὶ τοῦτο — 477. 1 συνήρσεν om. B¹ || 36 τὰ
 οἰκεία ἀκέραια B || 39 παντελῶς L

2 illa autem V || 3 vir] ὁ (i. e. ubi) K V¹ (idem v. 5) ||
 inops V || mortuus V¹ T¹ || 4 et om. R || conferre] et ferre

V¹ || 7 ulla T¹ || 8 at illae minus idoneae sunt vulg. ||
 11 digna nobis R || 12 iam om. V || duritiam] duritiae T¹
 durius V¹ durius Beck durius vertit eam Osenbrüggen] sic
 id Beck || 13 iudicatum R² V² vulg.] iudicata T¹ iudi-
 cari R, id. T² in marg., iudicatum Beck || 20 dicit] siqui-
 dem nostra constitutio dicit add. T¹ || 22 substantie V¹ ||
 23 praecipit R perceperit ex praecipit T¹ est om.
 VT¹ || 24 abitura T¹ habitare R || 25 collationibus R¹ ||
 25 et] nec R¹ T² || tamen R¹ || 26 collatione RV || 29 hoc
 voluntate R || 30 potest V || 32 percipere vulg.] per-
 cipere RV || matrimonio adhuc R || 33 agit V || 34 etiam
 ante egit (33) coll. RT || hic V || ei RV] suis ei T¹ ei
 suis vulg. || 35 donationis om. R¹ || vindicare] vindicare
 R² vindicare quia mulier etiam constante matrimonio
 propter nuptias donationem sibi poterit vindicare V¹,
 vindicare quia mulier T¹ || 36 etiam] et VT² || dederim
 V vulg.] dedimus RT¹ || et om. VT¹ || 37 Sin T² vulg. ||
 38 haec quidem T

πατέρα, ὁ δὲ οὐτε ἐκίνησεν οὐτε συνήνεσεν καὶ οὐδὲ δέδωκεν ἄδειαν τῇ θυγατρὶ πράξει τοῦτο. μὴ κινδυνεύειν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ συνεισφερόμεθα γυνήν ἰνῃ ἀγωγῇ τῇν κατά τὸν ἀπόρον ἀνδρῶν προγμάτων, καὶ ἰνῃ τύχῃ εἶναι κοινὴν αὐτῇ τε καὶ τοῖς αὐτῆς ἀδελφοῖς. μὴ μέντοι ἐκ τῆς συνεισφορᾶς ζημιωθῆσθαι, ἀλλὰ τὴν ἐπιβάλλουσαν ἀπὸ τῆς μοῖρας διδοῦσθαι ἐκ τῶν πατρῶων περιουσιῶν, τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης συνεισφερούμεντες μὲν. παρὰ πάντων δὲ κινουμένης τῶν ἀδελφῶν, καὶ τούτων περιουσιῶν ἅπασιν αὐτοῖς ὅπερ ἂν ἢ τῆς τυχῆς ἐκβάσει δοῖν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ πατὴρ ἐπὶ τῶν τοιούτων θεμάτων ἐπιδοῖν τὴν προίκα, καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἐπιπέσειν τὰ τῆς συνεισφορᾶς ἄλλοι, ταῦτο κρυτεῖν εἰ δὲ μείζων τυχὸν ἢ ἐπιδοῖς εἶη, καὶ ἢ συνεισφορὰ περὶ ἐκείνην στρέφεται τὴν ἐκπίδα, ἐκ δὲ τῆς τοῦ πατρὸς ἀπειθείας τοῦ μήτε κινήσαι βουληθέντος ὑπὲ ἐπιτρέψαι αὐτῇ κινήσαι (κινδυνεύει τὰ τῆς προίκα) τῆνικαὺτα αὐτῇ καθ' ἑαυτῇ τῇ θυγατρί καὶ ἐκ μὴ ἔχειν ὑποφασίαι τοῦ μὴ δυναθῆναι κινήσαι, ἀλλ' ἑαυτῇ τε βοηθήσαι καὶ τὸ ἐσόμενον ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἀποπέμπασθαι δεῖς. καὶ ἴσμεν καὶ Οὐλιπιάδων τὸν σωφῶτατον τὰ τοιαῦτα ζητήσαντα καὶ ἀπόρον τοῦ ἀνδρὸς ἐμεδέοντος βοηθήσαντι τῇ γυναικί, καὶ εἰς ὅσον ὁ ἀνὴρ εὐπορεῖ τὴν συνεισφορὰν αὐτῇ γενέσθαι βουλόμενον. ἀλλ' ἐπιδοῖν περὶ ἐν πληθεῖ τῶν νόμων ὄντων πρὶν αὐτοὺς καταστήσασθαι καὶ εἰς εὐσύννοτον ἀγαγομένην ἰαίην, πολλὰ καὶ τῶν ἀναγκαιῶν ἠγνοῦντο καὶ ψιφοῖς τὰναντία βουλόμενοι παρὰ τῶν δικαστῶν ἐπέδρασαν, ἵνα μὴ τις ἐξαπάτη περὶ ταῦτα γένοιτο. 25 30 δια τοῦτο ἀναγκασίον ἐνομοσίμωτον, ἄλλως τε καὶ ἐν μίᾳ τῆς ἡμετέρας τοῦτοιοῦς διατάξεως τῆς καὶ συνειστώτων τῶν γαμῶν τῇ γυναικὶ βοηθήσειν. ἐπὶ κληρονομίᾳ καὶ μάλλον ἀκόλουθον ὁδὸν ἐλθόντες τὸν πατέρα θεῖσθαι νόμον. ἵνα δὲ μὴ κατὰ μέρος ἐξηριθμώμεθα τὰ πρόσωπα ἐφ' ὧν κρυτεῖν αὐτὸν δεῖ, γενικῶς

neque movit neque consensit et neque dedit licentiam filiae hoc agere, non eam periculum pati, sed et conferri nudam actionem contra inopis mariti res, et fortunam esse communem et ipsi et eius fratribus, non tamen ex collatione damnificari, sed competentem ei partem dari ex paternis rebus, actionem illam quidem conferente, ab omnibus autem movendam fratribus. et hoc proficiendo universis ipsis quod fortunae eventus dederit Sed si quidem pater in 10 talibus casibus obtulerit dotem et de eius substantia sperari futura est collatio, hoc valere Si vero maior sorte oblatio fuerit, et collatio circa illam verititur spem ex patris inobedientia neque movere volentis neque permittentis ei movere, tunc eam per 15 semet ipsam filiam movere, et non habere occasionem eo quod non potuerit movere, sed sibi metum auxiliari et futurae laesionis ex inopia viri amittere metum. Et novimus Ulpianum sapientissimum talia quae assisse et inopi viro comperto iuvisse mulierem 20 et in quantum vir idoneus est collationem ei fieri voluisse.

ita obtestata est, is autem neque actionem movit neque consensit atque ne filiae quidem licentiam dedit hoc agendi, nihil ipsa periclitetur, sed etiam conferatur nulli actio contra inopis mariti bona, atque condiccionem ipsa cum fratribus communem habeat, neve tamen ex collatione damno afficiatur, sed competens ei portio ex paternis rebus detur, atque actio quidem illa conferatur, ab omnibus autem fratribus moveatur et ad omnes eos id redundet quod fortunae eventus dederit. Ac si quidem pater in eiusmodi casibus dotem dederit, et de substantia eius collatio speranda sit, hoc valeat. Quodsi forte amplior dos fuerit, et collatio circa illam spem verititur, ex patris autem contumacia, qui neque ipse actionem movere neque illi ut moveret permittere voluerit, (dos in periculo sit), tum ipsa per se filia agat, neve praetextu ulatur se agere non potuisse, sed sibi ipsa opem ferat ac metum de inopia mariti futurum auferat. Alque novimus Ulpianum quoque virum sapientissimum haec talia quae assisse, et viro inope comperto mulierem 2 iuvisse et in quantum vir opibus valeret collationem ab ea fieri voluisse. Sed quoniam in tanta legum multitudine, priusquam eas constitueremus et in perspicuum ordinem redigeremus, multa etiam necessaria ignorabantur et sententiae quae contrariae vellent ad iudicibus fererantur, ne quae fraus de his fiat, propterea necessarium putavimus, praesertim cum in medio posita sit constitutio nostra quae etiam constante matrimonio mulieri opem fert, meliorem et magis continuam viam ingressi praesentem legem ferre. Ne autem singillatim personae de quibus eam valere oporteat enumeremus, generali lege definimus, ut

1 καὶ τοῦτο πράξει τῇ θυγατρὶ οὐκ ἔδωκεν ἄδειαν B' ὅτι ἔδωκεν B' ὃ 3 καὶ om. B' ὃ 5 τὴν τύχην — 7 ἄλλα om. B' ὅ τοῖς τῆς M^a ὃ 6 μέντοι MB] μέντοις L ὃ 8 ἐκείνης παρ' ἐκείνης Παισάνδερ quod recipit Zachariae (cf. 5) συνεισφερούμεν L^a ὃ 10 περιουσιῶν L παραγομένην vulg. (B) ὃ 14 εἰ δὲ μείζων τυχὸν ἢ ἐπιδοῖς εἴη M L B (cf. Ulpian. si enim ampla fuerit); εἰ δὲ ἑτεροῦς τις καὶ οὐκ ὁ πατὴρ, ἀλλὰ τυχὸν ἢ μήτηρ ἔδωκεν τὴν προίκα Ath. εἰ γὰρ ἄλλος ἔδωκεν Theod.: unde GE Heimbach prolegg. ad Ath. XCII et Zachariae μητρὸς pro μείζων repetendum censent (cf. 476, 1. 4) De modo maxime rebus cf. nov. XXII c. 18 et Cuiacius in Etrus. ad h. l. (Op. II 477) ὃ 15 ἢ om. B ὃ ἐκείνης coni. Zachariae ὃ 16 δὲ M L B Ath.] om. cum 5 Halbander et Zachariae ὃ 17 μήτε ἐπιτρέψαι neque permittentis 5 ὃ 18 κινδυνεύει τὰ τῆς προίκα iam Osenbrüggen suspicatus est ex Athanasio inserenda esse, qui priora quoque καὶ ἢ συνεισφορὰ — κινήσαι ad verbum descripsit (nam solo librarii errore proclivi post μήτε κινήσαι interciderunt vv. βουληθέντος μήτε ἐπιτρέψαι αὐτῇ κινήσαι); om. M L B (si huius non notato) αὐτῇ L καὶ ἑαυτῇ (αὐτῇ B) L B 5] om. M ὃ 20 ὁ om. B αὐτῇ L αὐτῇ L² ὃ 21 sq. τὸ ἐσόμενον — δεῖς] futurae laesionis — metum 5 ὃ 22 καὶ Οὐλιπιάδων] καὶ om. S. Ulpian. Dig.

24, 3, 24 ὃ 24 καὶ εἰς ὅσον] καθ' ὅσον L² ...σον L¹ ὃ 25 βουλόμεθα legendum verbis καὶ ἴσμεν — τῇ γυναικί (22 24) in parenthesi collocatis suspicatur Zachariae (cf. Theod. Ath.) ὃ 26 πλήθη M ὃ 29 leg. βουλόμεναι? ὃ 31 ἄλλως τε καὶ] proinde etiam 5 ὃ 34 ἐλθόντας malit Zachariae ὃ 35 νόμων L^a ὃ ἐξαριθμώμεθα B] ἐξαριθμούμεθα ML

1 nec movit R², om. R¹ et neque] neque om. R¹ V¹ ὃ 3 conferre V² confiteri R¹ ὃ exactionem contra V³ ••tionem •• V¹ ὃ martires V¹ ὃ 5 tm R ὃ 6 actione V¹ ὃ 6 sq. leg. actione illa quidem conferenda, ab omnibus autem movenda? ὃ 7 conferentem R¹ ὃ mouenda T ὃ 8 illis V ὃ 11 sperari] spectari V, om T ὃ vero om. R ὃ 12 fuerit oblatio T ὃ illa V¹ ὃ 13 spem] spe i. e. specie V¹ T¹ ὃ neque moveri VT¹ ὃ 16 non om. VT¹ ὃ set R V¹ T² ὃ V² vulg. etiam T¹ ὃ 17 ex inopia] et inopia V ὃ admittere T ὃ 18 sq. quae assisse talia V ὃ 19 inope R² vulg. ὃ iuvasse T¹ iuvisse R¹ ὃ muliere V¹ ὃ 20 vir] ὃ (= ubi) R ὃ 27 eas om. VT¹ ὃ 28 et om. R¹ ὃ necessarium] necessaria eorum T¹ necessaria R² T² ὃ ignorabantur V ὃ 29 valent T¹ ὃ a om. V ὃ 31 etiam om. V ὃ 33 post matrimonii verba 31 sq. proinde in — matrimonii errore repetit V ὃ ad] et ad R² ὃ mediocrem R¹ ὃ 35 non per om. T¹ per om. V¹ ὃ 36 oportere libri, corr. vulg.

λόγῳ διορίζουεν, ὡστε ἐφ' ὧν ἔστιν ὁ τῆς συνεισφορᾶς λόγος, ἐπὶ τούτων καὶ τὴν διάταξιν κρατεῖν, εἴτε πατὴρ εἴτε πάππος εἴτε μήτηρ εἴτε μίμμη εἴτε τῶν ἀνωτέρω τε καθ' ἑσθλῆς προσώπων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ διὰ προσταγμάτων οἰκίων φανερά πασι γενέσθαι κατὰ τὸ σινηθὲς παρασκευασάτω καὶ εἰς τὸ διηκεδὲς παραφυλάττειν σπεισάτω. Dat. xv. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 539] pp. Aug. anno XIII.

ralli sermone decernimus, quapropter in quibus est collationis ratio, in his et constitutionem valere, sive pater sive avus sive mater sive avia aut ascendentium aliqua sit persona.

5 (Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram insinuata sunt legem, tua celsitudo per programmata propria manifesta facere universis sollempniter procuret et in perpetuum servare festinet. Dat. kal. Decemb. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.

QH

Ἡ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΩΣΤΕ ΜΗΤΕ ΤΟΝ ἌΝΔΡΑ ΤΟ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΜΗΤΕ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ ΚΕΡΔΟΣ ΟΙΚΕΙΟΥΣΘΑΙ. ΑΛΛΑ ΦΥΛΑΤΤΕΙΝ ΤΗΝ ΔΕ ΣΠΟΤΕΙΑΝ ΤΟΙΣ ΕΑΥΤΩΝ ΠΑΙΣΙ, ΚΑΝ ΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ ΜΗ ΑΦΙΚΟΙΝΤΟ ΓΑΜΟΥΣ.

Ἐργαφῆ Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τοῦ δευτέρου, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρῶν) καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Τὰ μὲν αἰεὶ καὶ ὡσανύτως ἔχοντα νόμων οὐ δεῖται ποικίλων, τὸ ἀπλοῦν τε καὶ πάσης ποικιλίας ἀμύγες διηνεκῶς κεκτμημένα καὶ χροῖμενα νόμοις αἰωνίοις τε καὶ θείοις καὶ οὐδεμιᾶς ἐπανορθώσεως δεομένοις· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ τῆς παλιροῦς ἀπειληγμένον ταραχῇ κνβεροητικῆς δεῖται σοφίας ἐκ τῶν νόμων ἐπινοημένῃ τοῖς προγμᾶσιν. ὡστε ἐπει- 30 δῆρερ οὐδὲ δικάζειν ὀκνοῦσι πολλὰ προστάσει δίκαι,

Nov. XCVIII (Authent. XCIX = Coll. VIII tit. 1: gloss.) Graece extat in M (om. LB). — Epit. Theod. 98, Athan. 10, 7. Iulian. const. XCI.

inter quos collationis ratio est, de iis etiam constitutio valeat, sive pater sive avus sive mater sive avia sive quae ex superioribus sit personis.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas per propria praecepta omnibus manifesta facienda more solito curet et in perpetuum custodire studeat.

XCVIII.

CONSTITUTIO UT NEQUE VIR EX DOTE NEQUE MULIER EX DONATIONE ANTE NUPTIAS LUCRUM SIBI VINDICET, SED UT LIBERIS SUIS PROPRIETATEM SERVENT, LICET AD SECUNDAS NUPTIAS NON VENIANT.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Quae eodem semper modo se habent, legibus non indigent variis, cum simplicitatem et integritatem omnis varietatis expertem perpetuo servent et legibus ulantur aeternis ac divinis neque ulla correctione egentibus: quod vero apud nos in aestuum turbis agitatum est, gubernatrice indiget sapientia quae causis ex legibus adhibeatur. Itaque quoniam ad nos quos ne iudicare quidem pigeat nullae lites

1 διορίζομαι L¹ || 2 καὶ om. L || 4 τῆς M(s) || τῆς LB || 7 προσταγμάτων M || πραγμάτων L || προγραμμάτων ex s Haloander || 9 σπεισάτω om. L || xv. k. dec. M || kal. decemb. s Iul.^o Ath. μηνὶ δεκεμβρίῳ Theod. || cp. dn. iustiniano pp. aug. annu XIII. apione v. c. cons. M, dn. iust. pp. aug. anno XIII. s, imp. dn. iustiniani anno XIII. ap. iss. Iul.^o, βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐϋ ὑπατείας Ἀπίωνος Ath., ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. || 12 rubr. Περί γαμικῶν κερδῶν Theod. || Ἡ διάταξις om. Ath. || μήτε Ath. || μηδὲ M || τὸ Ath. s || τὰ M || 13 μήτε Ath. || μηδὲ M || 15 οἰκειούσθαι — 17 γάμους M || οἰκειούσθαι, καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 28 ὀρδιναρῶν addidi cum Zachariaeo (qui ὀρδιναρῶν) || 29 αἰεὶ καὶ ὡσανύτως M Theod. Ath. || semper item s || 32 καὶ οὐδεμιᾶς καὶ om. s

2 et om. R || 7 programata RV || 8 imperpetuum V || 9 subscr. dat. kl. decemb. dōn. iust. pp. aug. anno XIII. V, om. cett. || 12 Neque] Quod R¹ || 16 non veniant (ueniunt V) nuptias VT, nuptias non veniant R vulg. || 17 ut ex om. V || 18 transientes T¹ || autem om. vulg. || 20 ipsis R vulg. || 21 habente V² vulg. || habenti V¹ habentem RT || persona T vulg. || personam RV || 22 cogenda V² T¹ || cogendam R cogenti V¹ || 25 parte T¹ || quae om. V || detinerentur T || 26 et ea V || et a RT, om. vulg. || 29 *item] idem libri || 30 habeant RT¹ || simplicitatem] propter simplicitatem V || 31 ulli ius R || diuersitates V² || 32 ac R² vulg. || R¹ haec T hec V¹ et V² || 33 nulla] n̄ ulla T² || agentibus V¹ || 34 tumultari R¹, tumultu Beck || 35 indiget et sapientia V² || ex] et V¹ || superuenientes T¹ || 36 *in inserui] circa s. v. V³ ad add. vulg. || iudicio R¹

τὸ μὲν καθ' ἕκαστον ἰώμεθα, ἀπολαμβάνοντες δὲ ἑκάστην ζήτησιν ἀμφισβητουμένην ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς δικασταῖς τοῖς ἡμετέροις διὰ νομοθετικῆς ἢ χρη' πρώτης γενικῆς ἐφ' ἑκάστη τῶν ζητησεων ἀποτιθέμεθα. τοιγαροῦν ἐκεῖνο πρὸ τῶν ἄλλων ἔδοξε μὲν ἴσως εἶναι τοῖς πάλαι νενομοθετημένοις οὐκ ἄνευ τινὸς δικαιώσεως, ἡμῖν δὲ ἐνομιάζθη καλοῦς ἔχειν σώφρονι νόμῳ πρὸς ἀπλότητα τὸ πρῶγμα μεταγαγεῖν ἐκ τοῦ νῦν ἀρχομένου καὶ οὐδὲν περιεργαζομένην τῶν ἐμπροσθεν περιεργαζομένων, διότι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πρώτῳ οὐκ ἀπαρσοκούμενοι τοῖς περὶ τούτου νόμοις ἔδοξε τὰ δεύτερα καλλίω. τῶν γὰρ γαμικῶν κερδῶν, εἰ μὲν τις τῶν συνοικούντων φηλάξει τὴν εὐνήν, μενόντων παρ' αὐτοῖς ἰσχυρῶς καὶ ταῖς ἑαυτῶν περιουσίαις ἐμπληρυνμένων, εἰ δὲ ἔλθοιεν εἰς ἕτερον προσώπου συνάφειαν, τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισὶ φυλαττομένων, ἀπλῶ τινι καὶ καλλίονι νόμῳ τὴν διπλὴν ταύτην ἔδοξεν ἀνελεῖν. εἰ γὰρ δευτέρως ὁμιλήσασα γάμοις γυνή ἢ καὶ ἀνήρ τυχόν εἰς δεύτερον ἴδων συνοικέσιον τὸ ἐκ τελευτήσεως κερδανθέντα καὶ τὰ ἐκ ῥεποιδίου φηλάττει τοῖς παισὶ, καὶ ἑτέρων ἴσως ἐσομένων αὐτοῖς παιδῶν ἐκ τῶν ἑπειτα γάμων, ποῦ δικαίον ἐστὶ τοὺς ἐπὶ μόνους τοὺς παισὶ τοὺς ἐκ τοῦ νόμου σαλεύοντας μὴ φυλάττειν αὐτοῖς τὰ κέρδη τα ἐκ τῶν τετελετηκῶτων αὐτῶν γονέων, ἀλλ' ἑτέροις αὐτὰ παραπέμπειν; καίτοι τί ἂν γένοιτο τιμωτέρων παιδῶν παρὰ γονέων οὐκ ἀχαριστουμένων;

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖνυν θεοπίζομεν, εἰ γυνή τελευτήσῃ καὶ συμβαῖη κέρδος γενέσθαι τῷ ἀνδρὶ τὴν προικα, ταύτην πάντως φυλάττεσθαι τοῖς παισίν, εἴτε δευτέρως ὁμιλήσῃ γάμοις εἴτε καὶ μὴ, καὶ τούναντιον εἰ τελευτήσῃεν ὁ ἀνὴρ, ἢ γυνή δὲ τῆς προγαμίας δωρεῆς ἀπολαύσει, καὶ αὐτὴν πᾶσι τρόποις φυλάττειν τὰ ἐκ τῆς προγαμίας δωρεῆς κέρδη τοῖς οἰκείοις παισὶ [πᾶσι], τῆς μὲν χρήσεως τῶν ἐκ τοῦ γάμου κερδῶν παρ' αὐτοῖς καθεστῶσης, τῆς δὲ δεσποτείας τοῖς αὐτῶν παισίν ἐκ τρόπου παντὸς φυλαττομένης τῶν ἐπὶ τοῖς γονέσσι τοῖς εἰς δευτέρως ἰοῦσι γάμους νενο-

c. I summarium ex Theod. habet Prochiron 6, 1 (inde Epanagoge 19, 12).

deferuntur, singulis quidem medemur, promentes autem singulas quaestiones a nobis et iudicibus nostris in dubium vocatas per legislatoris artem generaliter quae faciendae sunt in unaquaque quaestione condimus. Illud igitur prae ceteris in iis quae antiquitus sancita sunt fortasse visum est non sine quadam distinctione esse, nos autem prae esse existimavimus sana lege ad simpliciter rem redigere, quae ex hoc tempore initium capiat nec quicquam eorum quae antea acta sunt curiose scrutetur: quoniam nobis ipsis quoque, quibus leges ea de re latae aliquando non displicuerint, secunda consilia meliora visa sunt. Nam cum lucra nuptialia, si qui coniuges torum integrum servant, apud eos firmiter maneat atque ipsorum bonis inhaerent, sin ad alterius personae coniugium veniant, liberis ex priore matrimonio susceptis servanda sint, simplici quadam et meliore lege istam dupliciter tollere visum est. Si enim mulier ad secundas nuptias veniens, vel etiam vir forte secundum coniugium spectans lucra ex morte et repudio profecta liberis servat, etsi alii fortasse liberi iis ex secundis nuptiis fuluri sint, quomodo vis est eos, qui de solis liberis legitimis solliciti sunt, non servare iis lucra quae ex parentibus ipsorum defunctis adquirantur, sed ad alios transmittere? Atqui quid pretiosius est liberis quibus non ingratos se parentes praebent?

I. Propterea igitur sancimus, si mulier defuncta sit et lucro cedat marito dos, hanc omnino liberis servari, sive secundas nuptias contraxerit sive etiam non; item ex contrario si vir defunctus sit ac mulier donatione ante nuptias fruatur, ipsam quoque omnibus modis lucra ex donatione ante nuptias liberis suis servare: ut ususfructus quidem lucrorum nuptialium penes ipsos sit, proprietatem autem liberis eorum ex omnibus modis servetur, atque ea quae de parentibus ad secundas nuptias transeuntibus

10 πεπραγμένων] terminata sunt (i. e. πεπερασμένων) § || 14 leg. αὐτῶν? || 15 εἰ δὲ ἔλθοιεν κτλ.] ση. περὶ δευτερογαμίας M in marg. || ἔλθοιεν] veniat § || 22 sq. τοῖς — σαλεύοντας] qui — moriuntur § || 23 νόμῳ] μόνῳ (sc. συνοικέσιον) coni. Zachariae non recte || 26 καίτοι] καί M || 27 οὐκ ἀχαριστουμένων] non ingratis § || 35 πᾶσι M, del. Zachariae ex s

1 multus T¹ multum V¹ || interpellatur Beck] interpellantium libri || 4 per] et per T¹ quae om. T¹ || 6 iusum V¹ || forsan cat T¹ || esse in ras. V², om. T¹ || legibus latoribus V¹ || 8 putatum vulg.] putata RV putandum T¹ || 9 ex Beck] om. R¹ et RV¹, del. T² || 10 eorum R¹ || 11 displicentibus R¹ || 12 legibus vulg.] quae legibus RVT || iussa V¹ || 13 namque] quidem R¹ || 15 illos R¹

nes multis interpellamur causis, singulis quidem medemur, comprehendentes autem unamquamque quaestionem dubitatam et nobis et iudicibus nostris per legislationem quae oporteat agi generaliter in unaquaque quaestione exponimus. Itaque illud ante omnia visum quidem est forsitan esse praeis legislationibus non sine quadam divisione, nobis autem putatum est bene se habere temperata lege ad simplicitatem causam transponere ex nunc incohante et nihil perscrutante horum quae prius terminata sunt, quoniam et nobis ipsis pridem non displicentibus de hoc ipso legibus visa sunt meliora secunda. Nuptialibus namque lucris, si quidem aliquis coniunctorum servaverit pudicitiam, manentibus apud ipsos valide et eorum substantiis infixis, si vero veniat ad alterius personae coniunctionem, ex prioribus nuptiis filiis servandis, simplici quadam et meliori lege duplicem hanc placuit interimere. Si enim secundis mixta nuptiis mulier aut etiam vir forte ad secundam respiciens coniugem quae ex morte lucrata sunt aut etiam ex repudio forte servat filiis, cum utique et alii forsitan erunt eis filii ex nuptiis sequentibus: quomodo iustum est eos, qui in solis filiis legitimis moriuntur, non servare eis lucra ex mortuis eorum parentibus, sed aliis ea transmittere? Scilicet quid erit pretiosius filiis a parentibus non ingratis?

Propterea igitur sancimus, si mulier moriatur et eveniat lucrum fieri viro dotem, hanc omnino servare filiis. sive ad secundas veniat nuptias sive etiam non, et e diverso si mortuus fuerit vir, mulier autem **** antenuptiali donatione lucra propriis filiis: usu quidem lucrorum ex nuptiis apud eos constituto, proprietate vero eorum filiis omnino servanda; his quae super parentibus ad secundas veni-

16 ulterius T¹ || coniunctione V¹ || 17 quodam R¹ || 18 duplici R¹ || 19 secunda V¹ || autem V¹ || 21 servet R² || 22 aliis — filiis V² || 23 est om. T¹ || 26 quod R¹ || a RT] om. V vulg. || 28 Propter R¹ || 29 vero R¹ || servari Beck || 30 veniat om. R¹ || 31 e] ex T² vulg., om. R¹ || si mortuus om. R¹ || vir] ὁ R, et sic saepius || 32 hiatum notavit Osenbrüggen ita fere suppleendum mulier autem (antenuptiali donatione fruatur, et ipsam omnibus modis servare ex) antenuptiali donatione lucra || antenuptiali R¹ al.] antenuptialis R² T vulg. antenuptiarum V || donatione R¹ T¹ || donationem V donationis R² T² vulg. || lucra propriis filiis] lucra propriis filiis suis T filii set V¹ lucratur is set V², is set del. V² || 33 sq. usum — constitutum (constitutum T¹) libri, corr. Beck || 34 proprietate V¹ || proprietatem RV² T¹ || servanda V¹ || servandam R T || 35 quae] qui V

μοδετημένων ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν τάξεως φυλιτωμένων. καὶ οὕτω κρατεῖν ἐπὶ τῶν συνοικεσιῶν τῶν καθ' οἰονδίηοιτε τροπορ διαλυομένων ἐν τῇ σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἅπαν, καὶ τῶν ἤδη διαλελυμένων μὲν συνοικεσιῶν εἴτε τελευτῇ, εἴτε καθ' ἕτερον οἰονδίηοιτε ἰρόπον εἰς διῆ ἡσητημένων τῷ ἑνα γῶν περιεῖναι. εἰ γὰρ ἐψηθῶν ἄσυχ τελεατηκοτες τοῦτο κληρονόμοι οὐ δίδομεν ἄλλ' ὡς ἅπαξ πεπερασμένον τῶν παλαιῶν καταλιμπάνομεν νόμοις. ἐκείνον δὴλον ὄντιο, ὡς ἐπειδαι ἅπαξ γένοιντο τῶν παίδων καὶ 10 τῶν δεσποτειαν ὁ νόμοις ἄγων ἀντοῖς δοιῆ τῆν καῖντ ια ἐπὶ τῶν διαδοχῶν καὶ τῶν ἄλλων προχωρησων ὄντω καὶ ἐπ' ἀντοῖς ἔσαι ὡς ἐπὶ τῶν προτέρων νεγομοθέτηται παίδων τῶν διὰ τοὺς δευτεροὺς γάμοις τῶν γονέων κέρδους τινὸς παρὰ τῶν νόμων 15 ἡξωμένων.

CAPUT II.

Κάκεινο μένοι ἐκ τινὸς δικῆς προσαγγελθείοις ἡγῖν εἰ νομοθεσιαν ἀγαγεῖν ᾤηθημεν χρῖναι. ἐπειδῆ γὰρ διελέλυτο μὲν πρὸς ἀλλήλοιο ὁ τε ἀνὴρ ἢ ἢ ε συνοικουσα, παῖδε δὲ ἀντοῖς ἴσαν ἐκ τοῦ γάμου, 20 περιεδοῦ ἀντοῖο οἰ γονεῖς ἄμφω, καὶ περιήεισαν ἐρανίζομενοι. διὰ τοῦτο ᾤηθημεν σφοδροτερω μὲν ἴωις ἐπιτοτρέφοντι δὲ πρὸς τὸ καλῶς ἔχον χρῖσασθαι νομῶ, ἵνα δέει γούν τῶν ποινων παύσωνται ἢ κερδιῶν ἔνεκεν ἀδικων ια συνοικεσία διασπῶντεσ ἢ καὶ 25 1 τῶν ἰδιων ἀμλοῦντεσ παίδων. εἰ γὰρ ὄλωσ ἢ κατὸ δῖλκων ἢ κατὰ τῶν ἄλλων διασπασθῆι συνοικεσιον, εἰ μὲι μηδένεσ ὡσι παῖδεσ, μενέτω τὰ ἐμπροσθεν ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν τάξεωσ· εἰ δὲ παίδων ὑποινων γένοιντο τοῦτο, καὶ μηδὲ τοῖοσ παῖδεσ ἐν- 30 θρωῖντεσ δοῖεν ὄνωσ ἀφορηῖν ἔκονσιαι διαλῶσιωσ καὶ κατὰ συναινεσιν γινόμενῆσ, ἢ καὶ ἀκονσιον τιχὸν ἢ ἰοι ἀνδρὸσ πιαστωσ ἀξια τῆς ἀπλωλαιε τῆς πρὸ γαμοῖ δωρεῶσ ἢ τῆς γυναικὸσ ἀξια τῆς ἐκπῶσιωσ τῆσ π. οἰκὸσ. μῖτε ὁ ἀνὴρ τῆν προῖκα κερδαινέτω 35 μητῆ ἢ γυνῆ τῆν προγαμῖαιαν δωρεῶν, ἄλλ' ἀτῖκα τῆσ ἐκπῶσιωσ γινόμενῆσ ἢ τῆσ προικὸσ ἢ τῆσ προγαμῖαιασ δωρεῶσ ὁ ἐπὶ τῇ δεσποτειᾷ κέρδοσ εὐθὺσ εἰς τοῖοσ κοινὸσ ἐρχέσθω παῖδασ καὶ ἀντῶν γινέσθω. τῆσ χρῆσιωσ μόνῆσ παρὰ τοῖοσ διαλελυμένοιοσ μενούσῆσ 40

sancita sunt in suo ordine custodiantur. Atque hoc valet in coniugiis quae qualicumque modo solvantur ex hodierna die et in omne futurum tempus, praeter ea in coniugiis quae iam soluta quidem sunt sive morte sive alio qualicumque modo, adhuc autem in suspensio sunt eo quod unus quidem superstes est. Si enim ambo iam defuncti sunt, id hereditibus non damus, sed utpote semel determinatum veteribus legibus relinquimus. Illud tamen certum est, cum illa semel liberorum facta sint et lex dominium iis delulerit, tunc quae ad successiones ceterasque accessiones pertinent ita de iis futuras esse, quemadmodum de prioribus liberis sancitum est, qui propter secundas nuptias parentum lucrum liquido a legibus consecuti sunt.

11. Verum illud quoque quod ex lite quodam ad nos delatum est, ad legislationem adducendum esse existimavimus. Quoniam enim divortium fecerunt inter se vir et uxor, liberi autem erant iis ex matrimonio, neglexerunt eos ambo parentes, atque illi mendicantes circumibant. Propterea lege severiore quidem fortasse, sed quae spectet ad id quod honestum est, utendum esse existimavimus, ut certe metu poenarum desinant vel iniustorum lucrorum causa matrimonia distrahere vel etiam proprios liberos negligere. Si enim omnino vel divortio vel alio modo coniugium distratur, si quidem nulli praesto sint liberi, priora in suo ordine maneat; sin autem id liberis extantibus fiat, ac ne liberorum quidem pudore habito tamen occasionem praestent dissolutionis voluntate et consensu factae, vel etiam non voluntariae forte, sive vir quae digna sunt amissione donationis ante nuptias sive mulier quae amissione dotis digna sunt commiserit, neve vir dotem neve mulier donationem ante nuptias lucretur, sed statim amissa sive dote sive donatione ante nuptias lucrum proprietatis protinus ad communes liberos veniat et eorum fiat, solus

4 καὶ ἐπὶ τῶν malit Zachariae (cf. s) || 5 συνοικεσιῶν om. s || 6 ἐτι Scringier ex s || εἴτε M || ἡσητημένων] pendente (i. e. ἡσητημένων?) s || 8 πεπερασμένῆν M || 10 ὡς ἐπειδῶν κτλ.] Cum autem dominium rerum liberorum esse coeperit, sive ad secundas migraverit nuptias sive non, ea iura locum habere Iul. || 13 ὡς ἐπὶ M] sicut et in (i. e. ὡς καὶ ἐπὶ) s || 21 περιεῖδον] leg. (καὶ) vel (εἴτα) περιεῖδον? (cf. ad s) || οἰ γονεῖς om. s || 31 ὁμοῦ coni. Zachariae sine causa

1 sancta V || ser[dis] V || 2 in V² om. RV¹T vulg. || 3 et in his T¹ om. RV² || 4 quidem] solum add. R^o || 5 alio quolibet T¹ autem om. VT¹ || pendentes Beck || 6 super testes R || 7 hereditibus hoc R || 8 certum est] oōtu mē R || 9 fuerit V || et om. R¹ || 10 eius T¹ || 11 et

entibus nuptias sancita sunt in suo ordine servandis Et hoc valere in matrimoniis quocumque modo solutis ab hodierna die et in omne quod sequitur. et in his matrimoniis quae iam soluta sunt quidem sive morte sive quolibet alio modo, adhuc autem pendente eo quod unus superstes sit. Nam si ambo defuncti sunt, hoc hereditibus non damus, sed tamenquam semel terminatum veteribus relinquimus legibus. Illud certum est, quia dum semel fuerint filiorum et proprietatem lex detrens eis praestiterit, tunc in successioibus et aliis accessionibus ita et in his erit, sicut et in prioribus sancitum est filiis, qui propter secundas nuptias parentum lucrum aliquid ex legibus sunt potiti.

Illud quoque ex quadam causa denunciata nobis ad legislationem deducere aestimavimus oportere. Quia enim transegerunt quidem inter alterutros et vir et uxor, filii autem eis erant ex matrimonio. despexerunt eos ambo. et circumibant mendicantes. Propterea iudicavimus vehementiori quidem torte, convertenti (autem) ad melius se habeus uti lege. ut timore scilicet poenarum quiescant aut lucrorum causa iniustorum matrimonia dilacerare aut etiam 1 proprios negligere filios. Si enim omnino aut per transactionem aut per modum alium separaretur matrimonium, si quidem non sint filii, maneat priora in suo ordine; si vero filiis existentibus fiat hoc, et neque filios erubescentes deus tamen occasionem spontaneae transactionis et per consensum factae, aut etiam invitae forsau [peccante] aut viro committente digna amissione antenuptialis donationis aut muliere digna casu dotis, neque vir dotem lucretur neque mulier antenuptialem donationem, sed repente casu procedente aut dotis aut antenuptialis donationis proprietatis lucrum mox ad communes veniat filios et eorum fiat, usu solo apud transigen-

in aliis T¹ sicuti T¹ || 13 parentium RT¹ || lucrum aliquid T¹ luero aliquo V || 17 rubr. De alendis liberis (aliis R) a parentibus RT in marg. (ex Iul.) || denunciata Hamburgensis] denuntiatum libri, vulg. || nobis] bis V^o T, om. R¹ || 19 transeierunt V transigerunt T² transierunt RV²T¹ || 20 filii V^o || despexerunt R et despexerunt (disp. V¹) V || 21 emendicantes T || 22 convertentes R¹ V, sed convertente vulg.; autem addidi || 23 ad om. V^o || 25 delacerare R¹, dilacerare V² in rus. || 27 medium V^o || aliud R¹V || reparatur T¹ repararetur R¹V || 30 tm RT¹ || occasiones T¹ || 31 spontaneae Beck] spontaneam (spontaneas T²) et libri || sensum R^o || 32 autem T¹ || uitae V^o || peccante V (gloss. T in mg.) vulg. petente RT; glossena seclusi || autem R¹V || 33 digna T² || occasioe T¹ || donationis] proprietatis lucrum add. R^o || 34 vir] u RV || lucretur T || 38 veniant T || transegerunt V

ἀναγκαζομένον μέτοι τῶν τῆν χρῆσιν κερδαίνοντος τοῖς παῖδας τοὺς ἐκ τοῦ γάμου καὶ ἀποτρέφειν καὶ τὰ ἄλλα πάντα χορηγεῖν αὐτοῖς κατὰ τὸ τῆς κερδαίνου- 2 σης περιουσίας μέτρον. Ἴσμεν δὲ τι καὶ τοιοῦτον γεγόμενον, ἔτι bona gratia δόξαντος διαλελυθῆναι τοῦ γάμου καὶ ἀναχωρησάσιν τὴν μὲν πρὸ γάμου δωρεάν εἰς τὸν γράψαντα τὴν δὲ πρῶτα εἰς τὴν ἐπιδοῦσαν, ὅμοις προσάσει δῆθεν ζητίας καὶ ἄλλων αἰτιῶν χρυ- 5 σίου ποσότης οὐ μετρία θάτερόν δέδοται μέρει, ὥστε μὴ δοκεῖν εἶναι τοῦτο γαμικὸν κέρδος μὴδὲ φυλάττε- 10 σθαι τοῖς παῖσι κατὰ τοὺς περὶ τούτου νόμους, ἀλλ' ἔξωθεν προσγεγόμενον αὐτοῖς ἐτέρας αἰτίας κέρδος γίνε- σθαι τοῦ λαβεῖν αὐτὸ καταπραξαμένον. ὥστε καὶ τὴν βίαν τῆς τοιαύτης τέχνης γεγομένην θραύσσοντες βλά- 15 βηθ δεσπίζουεν, κἂν εἴ τι τοιοῦτον γένοιτο καὶ προσ- ἴδουσι τὸ θάτερόν κέρδος, καὶ τοῦτο ὁμοίως φυλάττεσθαι τοῖς παῖσι, τῆς μὲν δεσποτίας εὐθὺς ἀφικνουμένης εἰς αἰτίας, τῆς χορηγῶς δὲ μόνης παρὰ τῆν κερδαναντι 20 καθυστάσης. οὕτως ἀφίξονται παρὸς ἐλαττώματος, οὕτω πάσης ἐπιθυμίας ἀλόγου, οὕτως οὔτε ἀκοντες οὔτε ἐκόντες τοῖς ἐκόντων βλάβουσι παῖδας, ἀλλ' ἔσονται μεμυῶτεροι μάλιστα μὲν περὶ τὴν αὐτῶν σωφροσύνην, 25 ἔπειτα καὶ περὶ τὴν γαμικὴν διάθεσιν, ἣν πρῶτον μὲν ἔστιν ἔχειν τοῖς ὑπᾶξ συναφθέντας πρὸς ἀλλή- λους ***** πρῶτα καὶ σωφροσύνης μετόν καὶ τοῖς 30 ὀφειλοῖς ἡθεὶς συμβαίον καὶ πατρικῆς τε καὶ μητρικῆς διαθεσεως πλήρης, ἵνα ὅπερ αὐτοῖς οἱ γονεῖς ἐκόντες οὐ φυλάττουσι, τοῦτο ὁ μετὰ θεῶν κοινῶς ἴπασαι πα- τὴρ (φαρμέν δὲ ὁ τὴν βασιλείαν ἔχων) διὰ τοῦ νόμου τοῖς πατρὶ τῶν γονέων ἰδικημένοις τηρήσῃ. κἀνταῦθα 30 δὲ τα περὶ τῶν κερδῶν καὶ τῶν διανοητῶν ἐμπροσθεν διαπεταγμένα κρατεῖται· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν κινεῖζουεν, πλὴν τῆ ἐκείνου μόνον ὅπερ ῥητῶς ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ γεγράφμεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοιῶν παραστάτα ἡμῖν καὶ 35 διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴν ὑπεροχὴν ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόντα σπευσάτω. Dat. xvii. k. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 531]

tes manente, cogendo tamen eo qui usum lucretur filios ex matrimonio et alere et alia omnia ministrare eis secundum lucratae substantiae mensuram. 2 Novimus autem aliquid etiam tale factum, [et] 5 quia bona gratia viso solvi matrimonio et recedere antenuptialem quidem donationem ad eum qui conscripsit, dotem vero ad eam quae obtulit, tamen occasione quasi damni et aliarum causarum auri quantitas non mediocris utrique data est parti, ut non 10 videretur hoc nuptiale lucrum neque servaretur filiis secundum de hoc leges, sed extrinsecus accidens quasi ex alia causa lucrum fieret eius qui accipere hoc egit. Ideoque ex hac arte factam curantes laesionem sancimus, ut vel si quid tale fiat et adveniat 15 aliquid alteri lucrum, et hoc similiter servari filiis, proprietate quidem mox veniente ad eos, usu vero solo apud lucrantem constituto. Sic abstinebunt omni vitio, sic omni desiderio irrationabili, sic nec invit nec sponte suis nocebunt filiis, sed erunt temperati, maxime quidem circa suam castitatem, deinde etiam 20 circa matrimonii affectum, quem competens est habere eos qui semel coniuncti sunt alterutris: res est et castitate plena et bonis moribus congrua et paterno maternoque affectu plena, ut quod eis parentes sponte non servant, hoc post deum communis omnibus pater (dicimus autem qui imperium habet) per legem his qui a parentibus laesi sunt servet. Et hic quoque ea quae de lucris et successionebus pridem disposita sunt teneant: nihil enim eorum innovamus praeter 30 illa sola quae expressim in hac lege conscripsimus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem tua celsitudo operi effectuique contraderere festinet. Dat. xvii. kal. Ian. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.

autem ususfructus apud coniuges divortio separatos maneat: ita tamen, ut is qui usumfructum lucretur, liberus ex matrimonio natus et alere et reliqua omnia secundum modum substantiae quam lucratus sit iis 2 praebere cogatur. Scimus vero etiam eiusmodi aliquid accidisse, ut cum matrimonio videretur bona gratia solutum et donatio autem nuptias ad eum qui scripsit, dos autem ad eam quae dedit revertisse, tamen quasi damni nomine aliarumque causarum non exigua pecuniae quantitas alterutri parti daretur, ita ut id non lucrum nuptiale esse videretur neque liberis secundum leges de ea re lata servaretur, sed extrinsecus adquisitum quasi ex alia causa lucrum fieret eius qui id ut acciperet molitus erat. Itaque etiam damno ex eiusmodi fraude orituro medentes sancimus, ut etiam si quid eiusmodi fiat et alterutri lucrum aliquod accedat, hoc quoque similiter liberis servetur, atque dominium statim ad eos transeat, ususfructus autem solus apud eum qui lucratus sit maneat. Ita omni iniuria, ita omni insana cupiditate abstine- bunt, ita neque invit neque volentes liberos suos damno afficient, verum moderatores erunt inprimis qui- dem quod attinet ad castitatem suam, deinde etiam quod ad coniugalem affectionem, quam decet habere eos qui semel inter se iuncti sunt, ***** rem et castitate plenam et bonis moribus convenientem et paterna atque materna affectione referant, ut quod iis parentes sua sponte non custodiunt, id communis post deum omnium pater, eum dicimus qui imperium tenet, per legem iis qui a parentibus iniuria affecti sunt servet. Atque hic quoque quae de lucris et successionebus prius constituta sunt valeant: nihil enim eorum innovamus praeter illud solum quod discrete in hac lege scripsimus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere student.

1 ἀναγκαζομένον M || 5 βόνα γράτια M βοναγρατία Theod. βόνα γραζία Ath. || 9 θάτερόν utrique ε 10 *μήτε M || 20 οὐδὲ - οὐδὲ M || 22 αὐτῶν M || 24 *particulam μὲν delenda est nisi alius corruptela luteat Zachariae (cf. ε) || 25 πρῶτον res est ε. Hiatus notavi || 31 ἐμπροσθεν δια- πεταγμένα Zachariae ex ε || τῶν ἐμπροσθεν διαπεταγμέ- των M || 33 ἐκείνου μόνον ὅπερ M || illa sola quae ε || 31 subscr. om. Theod. || xvii. (praestat xviii., cf. subscr. nov. seq.) k. Ian. dedit ex Ath. (ε) xv. k. ian. M. quod probat Zachariae; k. iul. (iulius Iul.) Iuliani schelae Sangallenses et Iul. || 39 ep. dn. iustin. pp. aug. ann. XII. M. const. (conspl. Sang.) imp. domn. (om. Sang.) iustiniani aug. (agusti Song.) anno quarto decimo Iul. et Sang. imp. dn. iust. pp. aug. ε βασιλεῖς Ἰουστινιανοῦ Ath. || 39 Apione v. c. cons Biener p. 520 (ὕπατος Ἀπίωνος Ath.) iust. uc. cons. M Iustino uc. consule Iul. Sang. iustiniani viri cla. consulo Iul. om. ε antiquam in fontibus discrepantiam fuisse te- stantur Ath. et Iul., contaminatam ex duobus diversis nota- tionibus subscriptionem exhibe. M: scheli igitur Bieneri ra-

tionem et ordine novellarum et sequentium constitutionum subscriptionibus commendatam sequi quam ex M facili correctione efficere dat. k. Ian. — anno XIII. Iustino v. c. cons.

1 tm R || lucratur T || 2 omnia alia R || 3 eos R^a, cis om. V || 4 et om. vulg. || 5 quia] quia et T¹ || viso solvi] dissolvi R dissolvi T || matrimonia RT || redire R³ || 6 antenuptialem] qui antenuptialem R¹ || quide V || 7 eam] eam R V || qui V || tm RT || occasionem R V || 9 non] nec T¹ utre- que R¹ T¹ || ut] aut T¹ || 10 videntur V || 11 de om. T¹ || ac- cedens V² || 12 eis V || 13 actam V² || 14 ut om. T¹ || 15 et] ut R¹ ut et T¹ || servare V T² || filii R¹ || 16 proprietatem V || 17 solum V || 20 quidam V || etiam om. R || 21 effectum V || quem] quae T¹ || est et habere T¹ || 22 alterutrus T¹ || 24 quid eius T¹ || 25 servantur V^a || communem omnibus patrem R || 27 a parentibus] apparentibus V || servent RT^a || ea om. T¹ || 28 successioneis V¹ || 29 horum R || 37 operi et effectuique V || subscr. dat. vii. kal. ian. impr. dono iust. pp. aug. V, om. cett. xvii pro vii correcti ex Ath.

ϞΘ

ΠΕΡΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τὸ β,
ἀπὸ ἑπάτων (ὀρδυναρίων) καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἰαμεν πρώτῃν τεθεικότες νόμον 5
περὶ ἐπιλογῆς μανδατώρων τε καὶ ἐγγυητῶν καὶ ἀντι-
φωνητῶν πολλὰς ἔχοντα καὶ κοινωφελεῖς τοῖς ἡμετέ-
ροις ὑποτελεῖσι νομοθεσίας· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος καὶ
ἑτέρας ἡμῖν ἐδοξε δεῖσθαι τινος ἐπεξεργασίας τε καὶ
προσδήκης οὐκ ἀγενοῦς οὐδὲ τῷ κοινῷ τοῦ πολιτεύ-
ματος ἀλυσιτελοῦς καθεστῶσης.

CAPUT I.

Εἰ γὰρ τις ἀλληλεγγύως ὑπευθύνους λάβοι τινάς,
εἰ μὲν μὴ προτεθείη τὸ δεῖν καὶ ἓνα τούτων εἰς
ὀλοκλήρον ἐνεχεσθαι, πάντας ἐξ ἴσου τὴν ἀγωγὴν
ὑφίστασθαι. εἰ δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο προτεθείη, φυ-
λάττεσθαι μὲν τὸ συμφωνοῦν, οὐκ εἰδὺς μέντοι τὴν
ἀρχὴν ἕκαστον ὀλοκλήρον ἀπαιτεῖσθαι, ἀλλὰ τῶς
μὲν κατὰ τὴν μοῖραν καθ' ἣν ἕκαστος ἐνέχεται, χω-
ρεῖν δὲ αὐτὸν καὶ κατὰ τῶν ὑπολοίπων, εἰ γε καὶ
εὐποροὶ καθεστᾶσι καὶ ἐνδημοῦσι. καὶ εἰ τούτο οὐ-
τως ἔχον φανεῖθι, εἰ μὲν εὐπόρως ἔχουσιν καὶ παρόν-
τες τύχημεν, ἐκείνους κινδυνεύειν ἐκπληρῶσαι ἕκαστον
εἰς τὸ οἰκίον μέρος τὸ ἀλληλεγγύως δανεισθέν, ἐξ
οὐπερ ὅλως ἔνοχοι γεγῆνασι, καὶ μὴ τὸ κοινὸν χρεῖος
ἰδίῳ τινος γινέσθω βάρος. εἰ δὲ ἀπόρως ἔχοντες οἱ
λοιποὶ φανεῖν, εἴτε πάντες εἴτε τινεῖς, εἴτε εἰς μέρος
εἴτε εἰς ὀλοκλήρον, ἢ καὶ ἀπόντες τυχόν, καὶ εἰς
ἐκεῖνο ἐνέχεσθαι ὅπερ λαβεῖν παρὰ τῶν ἄλλων οὐκ
ἠδυνήθη· οὕτω γὰρ κἀκεῖν φυλαχθήσεται ὁ τοῦ
συμφωνοῦ τρόπος, καὶ οὐδεμίαν ὑποστήσεται ζημίαν 30

Nov. XCIX (Authent. XCVII = Coll. VII tit. 9: gloss.) Graece extat in ML, c. I (Eἴ τις — νόμῳ γενέσθω
453, 20) in B 26. 2, 2 (inde — 28 οὐκ ἠδυνήθη in B¹ E 1, 24 p. 281 Zuch.). — Epit. Theod. 99, Athan. 15, 2
Iulian. const. XCII.

XCIX.

DE REIS PROMITTENDI.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Scimus nos olim legem tulisse de electione mandatorum et fideiussorum et constitutae pecuniae reorum, quae nullus et in commune utiles subiectis nostris sanctiones complectitur: in praesentia autem alia quoque aliqua nobis indigere visa est expolitione et adiectione non ignobili neque communi reipublicae inutili consuituta.

I. Si quis enim mutua fideiussione obligatos acceperit aliquos, siquidem non additum sit debere etiam singulos in solidum teneri, omnes ex aequo actionem sustineant. Sin etiam quid eiusmodi additum sit, pactum quidem servetur, neve tamen statim ab initio ab unoquoque solidum exigatur, sed interim pro qua quisque parte tenetur; procedat autem etiam contra ceteros, siquidem et locupletes et praesentes sint. Et si hoc ita se habere apparuerit, si quidem solvendo sunt et praesto fuerint, illi periclitentur explere pro sua quisque parte quod sub mutua fideiussione creditum est, ex quo omnino obligati sunt, neve commune debitum proprium cuiusquam onus fiat. Sin autem ceteri inopes appareant sive omnes sive aliqui, sive pro parte sive in solidum, vel etiam forte absentes sint, in illud quoque teneatur quod a ceteris accipere non potuit: ita enim et illi pacti modus servabitur, neque ullum actoris damnum subibit, etiamsi quid illi

3 ἐπάρχῳ M] τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ L || 4 ὀρ-
δυναρίων addidi cum Zachariaeo (qui ὀρδυναρίων) || 5 νό-
μον nov. IV || 7 ἔχοντας? L^a || 8 sq. καὶ ἑτέρας ἡμῖν
ἐδοξε δεῖσθαι] et aliud nobis visum est egere s || 10 ἀγε-
νοῦς L] τῷ κοινῷ] usui s || 12 λάβῃ B¹ || 13 μὴ om.
M, B¹ v. l. || προτεθείη Zachariae] προσδείη libri ||
17 ὀλοκλήρον ἕκαστον B¹ v. l. || 19 αὐτῶν L¹ || καὶ
om. L || λοιπῶν B¹ || εἴ γε] sive (i. e. εἴτε) s || 20 καθ-
εστῶς B¹ || 23 ἐξ οὐπερ] aut ex quo s || 25 γινέσθω]
γενέσθω L¹, B¹ v. l. γενέσθαι B¹ v. l., γίνεσθαι Za-
chariae ex s || 26 εἴτε πάντες om. L || 27 τύχοιεν B¹
καὶ om. s || 28 ἐκείνους B¹ (ἐκείνο ἐκείνους Leunclavius) ||
29 κἀκεῖναι ML] κἀκεῖναι B¹

2 De reis promittendis RT De duobus rei promit-
tendi V || 5 quidem T || ponente R¹ || 6 electionibus

XCIX. Auth. XCVII. Coll. VII tit. 9
R DE REIS PROMITTENDI R
Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Praefatio.) Novimus pridem ponentes legem
de electione mandatorum et fideiussorum et spon-
sorum multas habentem et in commune utiles nostris
subiectis legislationes. In praesenti vero et aliud
nobis visum est egere quadam explanatione et incre-
mento non exgenere neque usui imperfecto et inutili
consistente.

Si quis enim alterna fideiussione obligatos sumat
aliquos, si quidem non adiecerit oportere et unum
horum in solidum teneri, omnes ex aequo con-
ventionem sustinere. Si vero aliquid etiam tale
adiciatur, servari quidem pactum, non tamen mox
ab initio unumquemque in solidum exigi, sed interim
secundum partem qua unusquisque obligatus est,
cedere autem eum et contra reliquos, sive et idonei
sunt et in eo loco. Et si hoc ita se habere videat-
ur, si quidem idonei sunt et praesentes inveniatur,
illos periclitari complere [in] singulos in propria
parte quod sub alterna promissione creditum est,
aut ex quo omnino obligati sunt, et non commune
debitum proprium cuiusquam fieri onus. Si vero
minus idonee se habere reliqui videantur, sive omnes
sive quidam, sive in partem seu in solidum, sive ab-
sentes forte, in illud teneri quod accipere ab aliis
non potuit. Sic enim et illis servabitur pactionis
modus, et nullum sustinebit damnum actor, licet ali-

T || fideiussorum T (et sic saepius) || 7 habentes R²T ||
9 quaedam T¹ || 10 exgenere] ex.... T¹ exdenere T ||
usu VT¹ || imperfecto et] leg. imperii? || 13 adiecit
R¹ || et unum horum] unum et horum V et T¹ ||
14 sollicitum T¹ || tenere V || omnes T² vulg.] omnem RV
omne T¹ || 15 etiam aliquid R] tale om. R || 16 tm R¹ ||
17 aed] secundum set R^a || interim] intm (i. e. intantum)
T¹ || 19 et eum contra R eum contra et contra V^a || sive
et T¹] sive (si V¹) RVT² si et vulg. || 20 et in eo —
21 inueniantur scr. R² in ras. ½ vs. || Et sij] ut... V¹ ut
si V³ || ita hoc T || 22 compelleret T² || in om. vulg. ||
24 omni V¹ || 25 proprium debitum T || honus RVT ||
26 minus idonei (ydonei R) RV vulg. idonee minus T¹
se] sunt V¹ seac V³ || sive] si vero T¹ || 27 seu in RV]
sive in T vulg. || absentes VT¹ || 28 teneri] tenere libri
tenere — 30 modus scr. R² in ras. 1 vs. || 29 pationis
T¹ || 30 actor] ... ictor T¹

ὁ ἐνάγων, κἄν εἴ τι πρὸς ἀλλήλους ἐκείνοι συμφωνή-
σαιεν ἀγροῦντος τοῦ τούτους ἐχοντος ὑπευθύνους, καὶ
ἐκαστὸς ἐξέσται ὡς περ ἐξ ἀρχῆς συνεγράψατο, τέ-
χναις ἢ δόλοις ἢ διαλίσεσιν ὑπερβαίνειν τὰ συγκείμενα
1 μὴ συγκωροῦμένους. Εἰ μὲντοι τοῖς αὐτοῖς ἐνδη-
μοῖεν ἐκάτεροι ἢ καὶ ἅπαντες τόποις, φεσιζόμεν

τὸν τῆς ὑποθέσεως ἀκροῦμενον ἄγειν κἀκείνους ἐν-
δῆς, καὶ κοιῆν μὲν ἐξετάξωιν τὴν ὑπόθεσιν, κοιῆν δὲ
ἐπάγειν τὴν ψῆφον. οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐνοχοὶ πάντες
ἐνδυνήθουσιν, καὶ ἡ τῆς περιουσίας αὐτῶν ποιότης
10 ἐξετασθήσεται, καὶ τὸ χρεὸς ὁμοίως μὲν κατὰ τὴν τῶν
δικαίων ὁμοίως δὲ κατὰ τὴν τοῦ νόμου τάξιν προση-
2 σεται. Εἰ δὲ οὐκ ἄρχων εἴη ὁ τῆς δίκης ἀκροῦ-
μενος ἄλλ' ἑτερός τις, διδοίην ἀδειαν ἡ ἐνταῦθα τῷ
προσφῶν δικαστῇ προξέλεσιν δικομένῳ, ἢ ἐν ἐπαρ-
15 χίμῃ τούτων προσαγγελλομένῳ τῷ λαμπροτάτῳ ἄρ-
χοντι ἢ καὶ τῷ ἀρουδίῳ δικαστῇ ἀναγκάζειν διὰ
τῆς αὐτοῦ τάξεως κἀκείνους παραγίνεσθαι τῇ δίκῃ
καὶ μέρους αὐτῆς γίνεσθαι, ὥστε μηδὲν ἐμπόδισμα
τῶδε ἡμῶν τῷ θεῶν νόμῳ γενέσθαι. Τούτων ἁπάν-
20 των κρατούντων ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τοῦ μετὰ
ταῦτα χρόνον καὶ ἀπὸ τῆς τοῖδε τοῦ νόμου θέσεως
τὸ γὰρ παρωχηθὸς τοῖς πρὸ αὐτοῦ τεθειμένοις ὑπὲρ
τούτων καταλιπτάμενον νόμοις.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἔμιν καὶ 25
διὰ τῶδε τοῦ θεῖου δηλοῦμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχὴ
ἔγγῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπευσάτω.

Dat. xviii. k. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione v. c. cons.

quid inter se illi pepigerint ignorante isto qui habet
eos obligatos, et unusquisque tenebitur quod ab
initio scripsit, artibus aut dolis aut transactionibus
praevaricari quae constituta sunt non sinendus.

51 Si autem eisdem commentore utrique aut omnes
locis, sancimus negotii iudicem deducere illos mox,
et communiter examinare negotium, communiter
autem inferre sententiam. Sic etenim et rei omnes
obligabuntur, et substantiae eorum qualitas examina-
bitur, et debitum similiter quidem secundum iustitiae
10 similiter autem secundum legis ordinem pro-
cedet.

2 Si autem non administrator sit causae iudex sed
alter aliquis, damus licentiam aut hic competenti
iudici interpellationem suscipienti, aut in provinciis
his denuntiatis clarissimo praesidi aut competenti
iudici cogere per suum officium et illos interesse
liti et partem eius fieri, ut nullum impedimentum
huic nostrae legi fiat. His omnibus incipientibus in
15 contractibus sequentis temporis et ab huius legis
positione; quod autem praeterit [et] ante eam po-
sitis pro his relinquimus legibus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et 25
per hanc sacram declarata sunt legem, tua quoque
celsitudo operi effectuique contraderere festinet.

Dat. xiii. kal. Ian. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione v. c. consule.

inter se pacti sint ignorante eo qui obligatos eos habet, et unusquisque tenetur sicut ab initio con-
scripti, nec licebit ei artibus vel dolis vel transactionibus pacta circumvenire. Si vero iisdem locis
uterque vel omnes egerint, sancimus ut qui causam cognoscit illos quoque statim arcessat, et communiter
causam examinet communemque sententiam ferat. Ita enim et rei omnes condemnabuntur, et qualitas
substantiae eorum examinabitur, et debitum pariter et secundum iustitiae et secundum legis ordinem
2 procedet. Quodsi qui causam cognoscit non sit magistratus sed alius quis, licentiam damus vel hic
competenti iudici interpellationem accipienti, vel in provinciis his denuntiatis clarissimo praesidi aut
etiam competenti iudici, ut per officium suum illos quoque cogant causae interesse et partem eius fieri, ne
quod impedimentum huic nostrae sacrae legi fiat. Haec autem omnia in contractibus valeant futuri tem-
poris atque inde ab hac lege lata: nam quod praeterit, legibus ante eam hac de re latis relinquimus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas
ad opus effectuique adducere studeat.

1 τι om. B || 2 τοῦ τούτους M[s] τούτου τοῦ B,
τού om. L || 3 ὡς περ (i. e. ὅπερ?) ε || 4 δόλους
M || 7 κἀκείνους illos ε || 8 κοιῆν] communiter (i. e.
κοιῆ) ε || 9 τὴν ψῆφον LB] τὴν om. M, vulg. || καὶ
om. L || 10 καὶ ἡ τις — 11 ἐξετασθήσεται om. L ||
12 ὁμοίως δὲ — νόμον om. M || 19 γενέσθαι L ||
20 θεῶν om. ε || 21 κρατούντων] incipientibus ε || 23 γὰρ
autem ε || ὑπὲρ τούτου] de his ε || 26 ἡ σὴ] tua quo-
que ε || 28 xviii. k. ian. Iul.^o (om. subscr. Iul. cent.) πρὸ
ἢ καλῶνδων Ἰανουαρίων Ath.] xv. k. iann. M quod
probat Zachariae, xiii. kal. Ian. ε, μηνί Ἰανουαρίῳ
Theod. || CP. — cons (cf. ε) ep. dn. iusti. pp. aug apion.
uc. cons. M, imp. dn. iustiniani Aug. Iul.^o βασιλείας
Ἰουστινιανῶ τὸ ἐγ' ὑπατείας Ἀπῳωνος Ath. ἔτει ἐγ'
βασιλείας ὑπατείας Ἀπῳωνος (ἀπῳωνος cod. Boddleianus
ap. Heimbach Anecd. I 262) Theod.

1 habeat R || 2 tenebitur] tenebitur in id R²T² vulg.
in id tenebitur V² in ras. || quod] qui T¹ || 3 scripserit
T¹ vulg. || artibus] et artibus RT || 4 praevuari R || quae
om. R¹ quo V¹ || sinendus vulg. (gloss. T) sinendos RVT ||
5 Si autem] Sin R¹ Sin autem T² vulg. || hisdem R²VT¹
isdem R¹ || comonentur V¹ || 6 loci R¹ || 7 et om. T¹ ||
examinari libri, corr. vulg. || 8 etenim] enim V vulg. ||
9 oblegabuntur V¹ || qualitates R¹ || 10 sq. quidem — si-
militer om. V || iustitiae om. R¹ || 11 procedit libri, corr.
vulg. || 13 administrator non sit T¹ || 14 aliter R¹ || hic
competenti vulg.] incompetenti RV¹T¹ competenti V³T² ||
15 iudicem V¹? R¹ iudice R² || interpellatione T¹ || aut in] autem in T¹ || 16 his om. V || 20 sequentibus V^a || 21 po-
sitione T¹ || dispositione (scr. V² in ras.) RVT² vulg. ||
praeterit R || et om. vulg. || 25 igitur] autem V || 27 con-
trahere V¹ || 28 subscr. dat. xiii. kal. ian. dō. iusti. pp.
aug. anno XIII. apicē uc. consule V, om. cett.

P

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙ
ΤΗ ΠΡΟΙΚΙ ΑΝΑΡΓΥΡΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Καὶ τὰς ἀναργυρίας τὰς ἀντι-
θεμένας ἐπὶ τῶν θεμάτων οὐκ ἀνεξετάστους οἱ
ἡμέτεροι καταλειπίσαι νόμοι, ἀλλὰ τὸ μακρὸν αὐτῶν
καὶ ἐκχευμένον συνεισετέλειμεν, ἵνα μὴ τῆς ἐπιταγῆς
ῥαθυμίας ἢ κακοσυρίας ἴσως ἐμπροκίωτον ἀπολαύσῃεν
ἄνθρωποι καὶ πράγματα παρέχοιεν ἑτέροις. οὐ γὰρ
ἐν ἴσῳ διὰ παντὸς τὰ τῶν ἀποδείξεων ἔστι τοῖς δού-
ναι ταύτας βουλομένοις, πολλὰς δὲ ὁ χρόνος παραι-
τεῖται. δι' ἅπερ εὐ ποιῶντες συνεισετέλειμεν ἐπὶ τι-
των θεμάτων τὰς ὑπερ τῶν ἀναργυρίων μέμψεις,
ἅπερ ἔξεστιν ἐκ τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν νενομοθετημένων
λαβεῖν. ὁποῖον δὴ κατὰ τὸ παῖον καὶ ἐπὶ τῆς
προικὸς πράττομεν. ἐπειδὴ γὰρ ἅπας ὁ χρόνος τοῦ
συνουκείου ἐξέδοτο τῆς ἀνδράσιον ἕως ὁ γάμος συν-
ίστατο μέμφεσθαι τῷ μὴ δεδωκένῳ τῆν προικα.
παρεῖδηται δὲ μίζων ἐγένετο τὸ καὶ μετὰ τῆν τε-
λευτήν τῶν ἀνδρῶν, ὡςπερ καὶ μετὰ ῥεπούδιον, εἰς
ἐνιαυτὸν δούναι τῆν μέμψιν, διὰ τοῦτο ῥηθῆμεν
βραχὺ καὶ συντόμῳ νόμῳ ταχύτερον ποιῆσθαι καὶ
τῆν ἐπὶ τῆς προικὸς ἀναργυρία μέμψιν καὶ ἀπαλ-
λάξαι τὰς γυναῖκας τῆς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις μετὰ μα-
κροῦ χρόνου ἀποδείξεως.

CAPUT I.

Εἰ μὲν οὖν ἐνιαυτοῦ δύο μόνου συνουκίσειε τις
τῆ γαμετῆ ἢ καὶ τούτων τῶν χρόνων ἐλάττω, καὶ

Si ergo annis duobus solummodo habeat aliquis
uxorem aut etiam his temporibus minus, et non ac-

Nov. C (Authent. XCVIII = Coll. VII tit. 10: gloss.) Graece extat in ML, c. 1. 2 in B 29, 3, 1, ubi prooemium
add. B². — Epit. Theod. 100 (inde B²), Athan. 10, 8, B² 23, 1, 76 (II p. 665 Heimb.), Epanagoge 18, 26 schol. i.
Julian. const. XCIII.

C.

DE TEMPORE NON NUMERATAE PECUNIAE DOTIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Non numeratae pecuniae exceptiones quae in nonnullis casibus opponuntur leges
nostrae non inexploratas reliquerunt, verum longinquitatem earum effusam contraximus, ne homines
neglegentia sua vel fraude forte negotiatorum modo fruuantur aliisque negotia facessant. Neque enim
pariter per omnia probationes praesto sunt iis qui eas probare volunt, multas autem tempus quoque re-
spuit. Quapropter merito in quibusdam casibus querelas non numeratae pecuniae contraximus, sicut
ex iis quae iam a nobis sancita sunt colligere licet. Cuiusmodi aliquid in praesentia etiam in dote
facimus. Quoniam enim totum coniugii tempus datum erat viris quamdiu matrimonium constaret, ut de
non data dote quererentur, atque ad deditamentum maius erat factum, ut etiam post mortem virorum, quem-
admodum etiam post repudium, intra annum querela concederetur, propterea visum est brevi et succincta
lege querelam non numeratae pecuniae dotis celeritorem efficere et mulieres a probationibus eiusmodi
rerum post longum tempus praestandis liberare.

1. Atque siquidem quis per duos annos solos vel etiam per brevius his tempus uxore usus sit, nec

2 rubr. Περὶ ἀναργυρίας προικὸς Theod. || 4 ἐπάρχῳ M ||
τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ (sic) L || 5 ὀρδιναρίων addidi
ex ε (ὀρδιναρῖω Zachariae) || 6 Καὶ τὰς Καὶ τῆς B² ||
Omnes (i. e. Πάντας) ε || 8 μόνου B² || 9 μὴ μή-
τις B² || 10 ἴσως om. B² || ἀπολαύσῃεν B² || 12 ἔστι
ἐπὶ B² || crunt (i. e. ἔσται) ε || 13 παραιτήται M ||
16 ἅπερ B² ε || ἡδὴ ἐκ τῶν L || νενομοθετημένων
Cod. 4, 30, 14, 15, 5, 15, 3 (βι κδ' τλ. γ' διγ. υβ' καὶ βι. δ'
τοῦ κώδικος τλ. χ' διάταξις λδ' (corr. ιδ') schol. M) ||
19 συνίσταται L || 20 τὸ L (quod recepit Zachariae) ||
21 ἐγένετο B² || τὸ om. L || τῆν om. B² || 22 ῥεπού-
διον] διαζύγιον LB² || 24 ταχύτερον L^o || 25 τῆ om.
M^o L || 26 τὰς τὰ ζητήματα L^o || τῆς τοῖς B² ||
28 Θεσπίζομεν εἰ μὲν ἐνιαυτοῦ δύο μόνου inc. B ||
29 τούτων χρόνον ἐλάττω mult. Zachariae || χρόνον
om. B¹

(exc. T) ord. RT exconsuli ordinari. V || pat T¹ || 7 non ex-
aminatas (examinas R¹) libri, corr. Continus || 8 prolixitate
meorum V¹ prolixitate eorum R¹ || 9 adbreuiabimus V
adbreuiabimus R adbreuiamus T¹ || 10 caliditate T¹ || * nego-
tiosae (vel negotiatiuae, cf. XCVII 1) negotiis libri || 12 scri-
bere T¹ || 14 beneficient... V¹ || adbreuiabimus V ad-
breuiamus T adbreuiamus R || 16 hiatus non notant libri;
colligere post licet inserit T¹, post sancita sunt V² vulg.
Supplendum fere sancita sunt (percipere). Quale quid in
praesenti etiam in dote agimus.) || Quia enim — 18 conste-
runt scr. V² in ras. 1½ vs. || 17 matrimonium T¹ ||
18 matrimonium constaret in ras. T² || quaeri RT (ita
infra fere constanter scribitur in R et V) quae V¹ || 19 inter-
posito V interposita R¹ || ut etiam V || et R¹ T¹ etiam
R² T² vulg. || 20 ut om. V || inter T¹ || 21 ideo vulg. ||
breuem T¹ R² || compendiosam legem RT¹ || 22 pecunie
innumerate ••uper T¹ || 23 dotem VT¹ || dote RT² vulg. ||
et om. R¹ || probationem R¹ || 28 ergo] igitur R || hercat
V || 29 uxori V || his om. R

μη λάβη τὴν προίκα, μηδὲν ἐκ τῆς σιγῆς ὁ ἀνὴρ ἀδικήσῃ, μηδὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρὸς κἂν εἰ σιγήσῃεν ἐκεῖνος, ἀλλ' εἰσὼ ἑτέρου ἐνιαυτοῦ τὰ τῆς μέμψεως κινεῖσθω, τὸ γὰρ βραχὺ τοῦ συνοικεσίου πρὸς ὑπὲρ ἡμᾶς τὴν νομοθεσίαν καλεῖ. εἰ δὲ εἰς πλείονα τῆς διετίας χρόνον, ἐλάττωνα δὲ δεκαετίας τὸ συνοικεσίον ἐκταθεῖ, δίδουεν τῷ ἀδελφῷ μεμψοσθαι. καὶ λέγουσιν οὐκ εἰσέκομισθαι αὐτῷ τὴν προίκα εἰς μέρος ἢ εἰς ὁλόκληρον, καὶ εἰ τοῦτο ποιήσεις, παραπέμπεσθαι τὴν μέμψιν, ἅπαξ τοῦ ἀνδρὸς μεμψιμένον καὶ 10 τῆς γυναικὸς ὅτι δέδωκεν οὐκ ἀποδιέξασθαι.

1. Εἰ δὲ μὴ τῶν δέκα ἐνιαυτῶν εἰσὼ μεμψῆται, τῆ σιωπῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀναίρουσιν τὴν μέμψιν, οὕτε αὐτῷ μετὰ τὴν δεκαετίαν τοῦτο πρῶτιναι σιγῆσῃεν οὔτε τὸν ἐνιαυτὸν δίδοντας ἔτι τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις. καὶ ἔστω καὶ τοῦτο οὐχ ἡμετέρα κατὰ τινῶν ποινῆ, ἀλλὰ ἀπραγμοσύνης τῶν ὑπερκάων ἐπιμέλειαν γὰρ ἔξιστιν ἐπὶ μακρὸν οὕτω χρόνον (τὸν τῆς δεκαετίας φανέν) προθεῖναι τὴν μέμψιν, εἰ τὸ σιγῆν ἔλοιτο. πρόδηλος ἐστὶ βουλόμενος. κἂν εἰ μὴ λάβῃ 20 τὴν προίκα, ταύτην πάντως τοῦς αὐτοῦ κληρονόμοις δίδουσι. τῶν αὐτῶν κρατούντων καὶ εἰ ἄρρηκτον διακλιθῆναι συμβαίη τὸν γάμον· μηδὲν διαφερόμενον ἴσθῃεν, εἴτε ἡ γυνὴ ὡς τὴν προίκα ἐπενηγκαμένη καταγράφῃεν· εἴτε πατὴρ εἰς ἐτέρος τας ὑπὲρ αὐτῆς, τοῦ 25 χρόνον ἐπὶ παντὸς θέματος τοιούτου, καθάπερ εἰπόντες ἐφθῆμεν, τὰ οἰκεία δεκνύντως ἀποτελέσθαι καὶ ἡ δίδουσι τῆ ἀναιρουσίνος τὴν μέμψιν. διαμαρτυροῦντες δὲ φασιν οὐ τὴν ἐν ῥήμασι μόνην (πολλὰ γὰρ ἢ τῆ σιγῆ ἢ ἄλλῃ παρεμπροσθεῖ προήσασται τοιαῦτα τινα 30 τὸν ἀνδρα παρασκιάζει λέγειν, ἢ καὶ ὁ μὲν εἶπεν οὐδὲν μίσητες δὲ ἐνθῆμεν ταῦτα καταγεῖνδοντες), ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκμαρτυρίαν ἐν γράμμασιν εἶναι. εἰ δὲ καὶ ἐν δικαστηρίῳ τυχὸν ποιήσασθαι τας αὐτῆν βουληθείη, δεῖ πάντως γνωσθῆναι τὴν γυναικὴ ἢ τῷ τῆν 35 προίκα ὅλους ἐπιδοῦναι καταγράφαντες· ἐπειταυτε οὐδὲν ἔστι τὸ κωλύον τὸν ἀνδρα αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τοῦτο πράξαι καὶ μεμψοσθαι δεῖν, καὶ τὸ μὲν μέρος τῆς γυναικὸς τὸ πρῶτόμενον ἀγνοεῖν, πρόνοιαν δὲ ἑαυτοῦ θεῖσθαι κατὰ μηδένα δύνασθαι τρόπον, τὸ 40 γὰρ καὶ ὅτι μεμψὶς αὐτῷ γέγονεν ἀγνοοῦν.

cipiat dotem, nihil ex taciturnitate vir laedatur, neque heredes viri licet tacuerit ille, sed intra annum alium querela movetur: brevis enim matrimonii ad hanc nos legislationem vocat. Si vero in maius 5 biennio tempus minus autem decennio matrimonium protendatur, damus marito queri et dicere non illam sibi dotem aut in partem aut in solidum, et si hoc fecerit, transmittere querelam, semel marito querente et muliere quia dedit non probante.

1. Si autem neque intra decennium queratur, taciturnitate mariti auferimus querelam, neque ei post decennium hoc agere sinentes nec annum dantes ulterius eius heredibus. Sitque etiam hoc non nostra adversus aliquos poena, sed libertatis subiectorum diligentia. Ubi enim licet in prolixo sic tempore (decennii dicimus) proponere querelam, si tacere elegerit, palam est voluisse, vel si non accepit dotem, omnino eam suos reddere heredes. His valentibus et si repudio solvi contingat matrimonium; in nullo discernentibus nobis, sive mulier tanquam dotem offerens conscribat sive pater sive alter quispiam pro ea. tempore in omni casu tali, sicuti praediximus, ostendente suos effectus et dante vel perimente querelam. Contestationem vero dicimus non in sermonibus solam (saepe enim indignationis aut alterius incidens occasio talia quaedam virum praeparat dicere, aut etiam ille quidem dixit nihil, testes autem redempti haec mentiuntur), sed oportet contestationem in litteris esse. Si autem etiam in iudicio eam forte tacere aliquis voluerit, oportet omnino innotescere mulieri aut ei qui dotem omnino offerre conscripsit. Nam nihil est quod prohibeat maritum iu semet ipsum hoc agere et queri quasi, et partem quidem mulieris quod agitur ignorare, providentiam vero sui ponere nullo valere modo et quia vel querela ab eo facta est nescire.

c. I § 1 argumentum breviter indicatur Popt. 31, 7.

dotem acceperit, nullum ex silentio damnium vir patitur, neve magis heredes viri licet ille tacuerit, sed intra alterum annum querela movetur: brevis enim coniugii ad hanc nos legem ferendam vocat. Si autem in longius biennio tempus minus vero decennio coniugium extendatur, viro concedimus ut queratur dicatur dotem sibi pro parte vel in solidum illatam non esse, et si hoc fecerit, querela transmittatur, 1 cum maritus semel questus sit et uxor se dedisse non probaverit. Si vero intra decem annos questus non sit, ob silentium mariti querelam tollimus, neque ipsi post decennium hoc agere permittentes neque heredibus eius amplius annum dantes. Ac sit etiam hoc non nostra in quosdam poena, sed tranquillitatis subiectorum cura. Cui enim licet per tam longum tempus, decennium dicimus, querelam proponere, si silentium praeulerit, manifestum est eum, etiam si dotem non acceperit, velle eam utique heredes suos dare. Atque eadem valeant etiam si repudio dissolvi contigerit matrimonium: neque ullo modo distinguimus, utrum mulier tanquam illatura dotem conscripserit an pater an alius ullus pro ea, cum tempus in omni eiusmodi casu, sicut modo dicimus, suos effectus ostendat atque querelam aut det aut tollat. Denuntiationem autem dicimus non solum quae verbis fit (saepe enim vel ira nescio quae vel alia causa incidens efficit ut vir haec talia loquatur, vel etiam cum ille nihil dixerit, testes empti cae mentiuntur), sed denuntiationem in scriptis fieri oportet. Quodsi quis etiam in iudicio forte facere eam voluerit, id omnino mulieri vel ei qui utique dotem se dare scripsit, notum fieri oportet: ceteroqui nihil est quod prohibeat, quominus maritus ipse per se et hoc agat et queratur scilicet, atque mulieris pars quid agatur ignoret, sibi quoque prospicere nullo modo possit, quippe quae id ipsum ignoret querelam sibi motam esse.

7 ἀπαθείη B || 8 αὐτῷ ML¹B || εἰς μέρος] aut in partem ε || 12 μὴ] neque (i. e. μηδὲ) ε || μεμψεται LB¹ || 13. 15 * οὐδέ — οὐδέ libri || 18 ὧ] ὡς B¹ ubi ε || μακρῶ I^a || 19 προδήναι L || εἰ εἰς ML || 22 τῶν αὐτῶν] his ε || κἂν εἰ B || ἄρρηκτον] διακλιθῆναι LB et sic infra constanter || 24 ἢ om. M^a || 25 αὐτοῦ L || 27 ἢ δίδοντος] ἢ om. ε || 29 ἢ τις om. ε, ἢ om. B¹ || 37 ἀνδρα V¹ || 38 καὶ om. ε || πράξαι I. || 40 αὐτοῦ L || τρόπον δύνασθαι L || τὸ γὰρ — ἀγνοοῦν Zacharivae] τῷ γὰρ — ἀγνοοῦντες libri, et — nescire ε. unde τῷ γὰρ — ἀγνοεῖν Usenbrüggen (τοῦ γὰρ — ἀγνοοῦντος Hombergk)

maius RT maius et V maius vulg. || 5 matrimonii V || 8 haec R¹ || 9 quia] quam V¹T¹ || 12 intra annum decennium R^a || 14 sinentes Beck] sinemus (sinamus V) libri || annum dantes] nudantes R¹ || 15 etiam haec R¹ et haec T¹ || 17 diximus V¹ || 18 eligerit R || 19 acceperit R || eam Beck] eum libri || 20 etsi] si T¹ || 23 tempore] ipse V¹ || 24 * ostendente] extendente (extendentes V¹) libri || 26 vero om. T¹ || dicimus dn̄s (i. e. dominus) V¹ || solum T¹] solum RVvulg. || 28 praeparat quidem dicere T¹ || 29 diximus T¹ || haec RV] hoc T¹vulg. || 30 mentientur V || oportet R || 31 in iudicio] in om. R || 33 omnino dotem offerre V² in ras. 4 vs. || conscripserit R contensit V || 34 quod] qui T¹ || 35 parte T¹ || 36 ignorante T¹

CAPUT II.

Συνελόντα τοίνυν εἶπεν εἰσω μὲν dietias τοῦ γάμου διαλυθέντος εἴτε θανάτῳ εἴτε ῥεπουδίῳ καὶ ἀντὶ τῶ ἀνδρὶ τὰ περὶ τῆς ἀναγορίας ἔξεστι μέρμεσθαι καὶ τῷ γε αὐτοῦ κληρονόμῳ εἰσω ἔτερον ἑνιαυτοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ dietiῶν ἄχρι δέκα ἑνιαυτῶν ὁ γάμος ἐκταθείη, τῷ ἀνδρὶ δίδουεν τὴν μέρμιν καὶ τῷ γε αὐτοῦ κληρονόμῳ μέρμιν εἰσω τριῶν. εἰ δὲ περιδράμοι ἢ δεκαετίη, τότε οἷτε τῷ ἀνδρὶ οὔτε κληρονόμοις αὐτοῦ τὰ τῆς μέρμινως ἔσται, τοῦ χρόνου προσάπιε ἔξαρκοῦντος τῇ γυναικί. εἰ μὲν οὖν ἀφῆλιξ ἢ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ μέρμινται, τοποῦ 10 τον εἰς ἀποκατάστασιν αὐτῷ δίδουεν χρόνον, ὥστε μὴ ὑπερβῆναι δωδεκαετίαν ἐκ τοῦ καιροῦ τῶν γάμων. ἴσμεν γάρ τινεσ ῥοδῶρα τάχασι συνυλλάττοντες γάμον οὐκ ἐλάττους τῶν πεντεκαίδεκα ἑνιαυτῶν πρὸς 15 τοῦτο ἰότηας ὥστε καὶ ὑπερβῆσαι τὸν πέμπτου καὶ εἰκοστῶν ἑνιαυτῶν καὶ ἔσται θνατος εἰσω τοῦ εἰκοστοῦ ἑβδόμου μέρμινσθαι τῇ τῆς προικὸς ἀναγορίᾳ τελευτήσωντος δὲ αὐτοῦ εἰσω τοῦ ῥηθέντος χρόνου τοὺς κληρονόμους ἔχειν τὸν ἑνιαυτὸν εἰς τὴν 1 μέρμιν. εἰ δὲ ἀφῆλικε εἰεν οἱ τοῦ μὴ μέρμιν 20 1 μένου κληρονόμοι εἴτε τελείον εἴτε ἀτελοῖς, πενταετίην ἔχουσαν μόνιν, καὶ τὸ κνήσαι τὴν μέρμιν ἐπὶ τῇ ἀναγορίᾳ ἀρκοῦντος τοῦ χρόνου καὶ μὴ ἀναμένοντος τὴν διεξοδὸν ἀπάντων τῶν ἑλπίων χρόνου. ὅπερ ἡμῶς πρὸς τὸν παρόντα νόμον ἐκίνησαν τῆς γὰρ 25 γυναικὸς συνοικησῆαις τεσσαρεσκαίδεκατον ἑνιαυτὸν μετὰ εἰκοστῶν ἑτος τὸ θανάτον τοῦ πατρός ἀποχρώμενος τῇ ἀφῆλικότητι ἐκινεῖ τις κατὰ τῆς μητροῦς τὸν τῆς ἀναγορίας ἀντιτιθεῖς λόγον μετὰ τέταρτον καὶ τρακοστῶν τοῦ συνοικεσίου χρόνον. ὅπερ 30 ἡμῶς δικάζοντες ἐδραπέτισμεν, καὶ διὰ τούτας τας ἡμεριστάσεις καὶ τὸν τῶν ἀφῆλικῶν χρόνον εἰς τὴν πενταετίην ἐπὶ τοῦ περὶ τοὺς οὐσιασμεν νόμον ἐκείνῃν δηλαδὴ τὴν ἀναγορίαν ἀντιτιθεῖτοσ ὁ ἂν γεγορημῆνις εἴη τὴν προικὰ ὑποδέξασθαι, καὶ κατὰ τοῦ οἰκείουσ 35 χρόνουσ, εἴτε τελείοσ εἴη εἴτε ἀτελής, τοῦ πρῶγματος

Generaliter igitur dicendum intra biennium quidem matrimonio soluto sive morte sive repudio et ipso marito de non numerata pecunia licet queri et eius heredi intra alium annum. Si vero ultra 5 biennium usque ad decem annos matrimonium extendatur, marito damus querelam et heredi eius intra menses tres. Si vero transcurrerit decennium, tunc neque marito neque heredibus eius querela erit, tempore ad omnia sufficiente mulieri. Et si quidem 10 intra aetatem maritus sit et non queratur, tantum ad in integrum restitutionem ei damus tempus, ut (non) transcendant XII annos a tempore nuptiarum. Novimus enim eos qui vehementer citius contrahunt nuptias non minus XV annorum ad hoc procedentes: 15 qua de re transit quintum et vicesimum annum et erit possibilis intra viciesimum septimum queri de non numerata pecunia dotis. Moriente quoque eo intra praedictum tempus heredes habere annum ad querelam.

1 Si autem minores sint non querentis heredes, sive maioris sive minoris, quinque habeant solum ad movendam querelam non numeratae pecuniae, sufficiente tempore et non expectante exitum omnium minorum temporum. Quod nos ad praesentem legem 20 movit: muliere namque conjuncta quarto et decimo anno post vicesimum annum mortis patris, abutens minori aetate movebat quidam contra matrem non numeratae pecuniae obiciens rationem post quartum et tricesimum nuptiarum annum. Quod nos iudicantes curavimus, et propter has circumstantias et 25 tempus aetate minorum in quinquennium in praesenti decrevimus lege, illo videlicet non numeratam pecuniam obiciente qui scriptus fuerit dotem suscepisse, et secundum sua tempora, sive perfecta aetas sit sive minoris, causa iudicanda. Valeat haec

c. II Ὅτι εἰσω μὲν dietias — 487, 1 κρινόμενον ex B habet B^a A 39, 11 p. 68 Zuch. — Summarium extat Pdp. 25, 11, argumentum 486 4—7 ib. 15, 6 (ubi curr. ἢ ρ' νεαρά pro ἢ ἡ νεαρά).

II. Ut igitur paucis comprehendamus, matrimonio intra biennium soluto sive morte sive repudio et ipsi marito de non numerata pecunia queri licet et heredi eius intra alterum annum. Quodsi ultra biennium usque ad decem annos matrimonium extendatur, marito querelam damus eiusque heredi intra tres menses. Sin autem praeterierit decennium, tum neque vir neque heredes eius querela utentur, cum tempus omnino mulieri sufficiat. Atque si maritus minor sit et non questus sit, tantum ad restitutionem ei tempus damus, ut non excedat duodecim annos a tempore nuptiarum. Scimus enim eos qui mature admodum matrimonio contrahunt, non minores quindecim annis ad hoc venire: itaque et annum vicesimum quintum superabit et intra viciesimum septimum de dote non numerata queri poterit. Defuncto autem eo intra praedictum tempus heredes annum ad querelam habeant. Si autem minores sint heredes eius qui questus non est, sive is maior sive minor fuerit, quinquennium habeant solum ad movendam querelam querelam non numeratae pecuniae, atque id tempus sufficiat neve decursum omnium temporum minorum expectet. Quod nos ad praesentem legem movit: muliere enim quattuordecim annos nupta post vicesimum annum a morte patris abusus aetate minori agebat aliquis contra matrem, non numeratae pecuniae rationem opponens post quartum et tricesimum annum matrimonii. Quod nos iudicantes sanavimus, atque ob eiusmodi casus etiam tempus minorum ad quinquennium in praesenti lege definivimus: ut is scilicet non numeratae pecuniae exceptionem opponat qui dotem accepisse scriptus sit, et secundum ipsius tempora, sive maior aetate sit sive

1 Συνελόντα Haloander sine causa || 3 τὰ om. L || περὶ om. B^a || 6 μηνῶν εἰσω || εἰσω μηνῶν (εἰσω ἔτερον ἑνιαυτοῦ L) || 7 παροδύμῃ B^a v. l. περιούμῃ B^a || * οὐδὲ - σὶδὰ libri || 8 κληρονόμοις τοῖς κληρονόμοις CGEHeimbach, sed cf. Ath. in. || 9 πρὸς ἀπαξ MLB^a ad omnia ε || 10 οὖν om. B^a || 7 ML) εἴη B || μέρμινται J. B^a || 12 ὑπερβαίνεν B^a || 13 συναλλίσσοντασ B^a || γάμων L γάμουσ B^a || 14 πεντεκαίδεκα || εἴ L^a || 15 τοῦτον B^a || ὥστε καὶ || καὶ om. B^a || 16 θνατὸν L (θνατόν Haloander) || 19 τῆν om. B^a v. l. || 22 τῆ om. L || 24 τῶν || τῶ B^a || ὅπερ — 33 νόμον om. B^a || 26 τέταρτον καὶ δέκατον ἑνιαυτῶν B^a, τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἑνιαυτῶ (cf. ε) mult^o Zocharine || 27 verhis μετὰ εἰκοστῶν ἑτος et 28 κατὰ τῆς μητροῦσ puncta subiecta esse in M testator Zocharine (ipse nihil notavi) || 28 ἀφῆλικότητι Haloander, B^a || 29 ἀντιθεῖσ B^a || 31 δικάζοντοσ L^a || 33 νόμον L || ἐκείνουσ in litura L || 35 ὑποδέξασθαι mult^o CGEHeimbach (cf. ε)

1 dicendum R¹ dicendum est R² VT vulg. (unde 3 licere vulg.) || inter T (idem v. 4. 10. 16) || 2 •••soluto T¹ || 3 ipso RV T¹ ipsi V¹ T² vulg. || marito] repudio marito R^a || non om. V¹ || 5 decem annos] decennium T || extenderentur T¹ || 6 et om. R¹ || eius heredi T || 8 neque eius ab (ab del. T²) heredibus T || 9 ••••• V¹ || 10 tamen R¹ || 11 in om. T || 12 non add. vulg. || 13 cos enim V || titius V || 14 minores vulg. || 16 possibilis V] possibile RT vulg. || septimum R V] septimum annum T vulg. || de non] deinde T^a || 19 int^o T¹ || 20 sin V || 21 quinque RV] om. T¹ quinquennium T² vulg. || habeat T¹ || 23 non om. T¹ || 24 temporum] ipsorum VT¹ || ad praesentem] absentem R¹ || 25 muliere] al. mulier gloss. T || quarta R¹ || decimo] xx^{mio} T¹ || 26 morte T¹ || 27 quidem R² T || 28 post om. V || quantum V || 29 annum nuptiarum T || nos om. V || 33 suscepisse V^a || 34 tempora om. V || 35 minori R¹ || causa] sit causa R^a V

κρηνομένου. κρατούντος δὲ τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν ὕστερον
 ἰσομένων γάμων· ἐπὶ γὰρ τῶν συνεστώτων, εἰ μὲν
 ὑπόλοιπος ἐστὶν ἡ δεκαετία ἢ οὐκ ἐλάττων διετίας,
 τοῦτον ἐγέτω τὸν χρόνον ἐπὶ τῇ ἀναγωγῇ, ἥτις αὐτῷ
 καὶ τὴν παραπομπὴν δίδωσιν· εἰ δὲ ἡ ἐλάττων αὐτῷ
 τῆς διετίας ὑπολείπεται χρόνος ἢ καὶ ἐξῆκεν ὁ σύμπας
 τῆς δεκαετίας καιρός. τηλικούτα αὐτοῖς μὲν διετίαν
 δίδωμεν εἰς τὸ μεμψασθαι τῇ ἀναγωγῇ, τοῖς δὲ αὐ-
 τῶν κληρονόμοις μετὰ διάλειπον τοῦ γάμου εἰώως τῆς
 τριμήνου, ἵνα διὰ πάντων αὐτοῖς τὸ δίκαιον φυλά-
 ξωμεν.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ
 τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργῳ
 καὶ πέριτι παραδοῖναι σπενσάτω. Dat. xiii. k. Ian.
 CP. (imp.) du. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione
 v. c. cons.

lege super his quae postea futurae sunt nuptiis;
 super his enim quae constant, siquidem residuum
 est decennium aut non minus biennium, hoc habeat
 tempus in non numerata pecunia. quod ei etiam
 5 transmissionem dabit. Si vero aut minus ei biennio
 reliquum est tempus aut etiam excessit totum decen-
 nium tempus, tunc ipsis quidem biennium damus
 ad querelam non numeratae pecuniae. eorum autem
 heredibus et post solutionem matrimonii intra tres
 10 menses, ut per omnia eis iustitiam servemus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et
 per hanc sacram declarata sunt legem. tua celsitudo
 manifesta omnibus facere festinet Dat. xvi kal.
 15 Ian. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apionae
 [a 539] v. c. consule.

FĀ

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ.

CI.

R DE DONATIONIBUS
 A CURIALIBUS FACTIS SUIS AB
 20 INTESTATO VEL TESTAMENTO
 EORUM SUCCESSORIBUS R

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

Ἐγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων
 το β, ἀπό ὑπάτων (ὀφθαλμίων) καὶ πατριάρχῳ.

(Προοίμιον.) Καλῆς ἡμῖν νομοθεσίας ἀγορευτῆ
 προτελεσιόσις τινων δέδωκε βουλευτῶν, καὶ τόνδε ποιού-
 25 μεθα τὸν νόμον οὐκ ἐπὶ τινων βουλευτῶν, ἀλλ' ἐπὶ
 τῇ ἰπικῶμ πσις, λέγομεν δὲ ὅσον τε πρὸς ἔψαν ἐστὶν
 καὶ ὅσον δυόμενος ἥλιος ἐφορῇ καὶ ὅσον ἐκ τῶν πλα-
 γίων ἐκπέτρωθῆν ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἐσπινύδασαι τοῖς
 πρὸ ἡμῶν τὰ περὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἐπιδόσεων
 30 τῶν εἰς τὰς βουλὰς, καὶ τίνες μὲν ἔλκονται πρὸς τὴν
 βουλευτικὴν τίνες δὲ ἔλενθεροῦνται, ἐκείνο θεοπίζομεν
 τὸ ἀδείαν εἶναι τοῖς βουλευταῖς οὐ μόνον τῆς αὐτῆς

(Praefatio.) Bonae nobis sanctionis occasionem
 25 quorundam curialium interpellatio dedit. et hanc
 legem facimus non ad quosdam curiales, sed ad
 omnes qui nobis oboediunt, dicimus autem quantum
 quidem ad orientem est et quantum sol occidens
 respicit et quantum ex utriusque lateribus est.
 30 Quoniam enim sollicitudo fuit eis qui ante nos
 fuerunt de curialibus et de collationibus in curiam,
 (et) qui sunt qui trahuntur ad curiam. qui autem
 sunt qui exuuntur, illud sancimus, licentiam esse cu-

Nov. CI (Authent. CI) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 101, Athan. 8, 5. Iulian. const. XCIV.

minor, causa dirimatur. Atque lex in matrimoniis postea futuris valeat: in iis enim quae iam constant,
 si quidem decennium reliquum est aut non minus biennio, hoc tempus habeat ad querelam non numeratae
 pecuniae, quae ei etiam transmissionem praestat; si vero aut minus biennio tempus relinquuntur aut etiam
 totum decennium tempus exiit, tum ipsis quidem biennium damus ad querendum de non numerata pecunia,
 heredibus autem eorum post solutionem matrimonii trium mensium spatium, ut per omnia iis servemus
 quod iustum est.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad
 opus effectumque adducere studeat.

CI.

DE CURIALIBUS.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Bonae nobis legis ferendae copiam dedit interpellatio nonnullorum curialium, itaque
 hanc legem facimus non de nonnullis curialibus, sed de universa ditione nostra, scilicet et quae orientem
 versus est et quam occidens sol lustrat et quae ab utroque latere est. Quoniam enim a decessoribus nostris
 opera data est iis quae pertinent ad curiales et oblationes curiis factas et quinam ad fortunam curialem
 trahantur quinam liberentur, illud sancimus, ut curialibus liceat non solum eiusdem civitatis curiales

1 δὲ MB' τὸ ἴδιον LB' § 2 γάμων om. B' || 3 οὐκ
 ἐλάττων M || 5 ἔλλατον L || 10 τὸ δίκαιον αὐτοῖς L ||
 13 ἔργῳ καὶ πέριτι παραδοῖναι M | φανερὰ πᾶσι κατα-
 στῆσι L § 14 subscr. om. Iul. || XIII. k. ian. M πρὸ
 ἰγ' καλινδ. [Ἰαννουαρίων Ath.] XVI. kal. ian. § μηνί
 ἰανουαρίῳ Theod. (eodem die ditam esse novellam putat
 Zachariae qua XCVIII. XCIX) || 15 ep. (om. §) du.
 iust. pp. aug. M §, βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath., om.
 Theod. || anno XIII Apione vo. consule (§), τὸ ἰγ' ὑπα-
 τείας Ἀπώνος Ath. | ὑπατεία Ἀπώνος Theod., om. M ||
 22 inscr. O αὐτὸς βασιλεὺς τῶν αὐτῶν Ath. (cf. §) || 23 ὀ-
 θνητῶν οὐδὲν [ὀφθαλμίων] auld. Zachariae || 28 καὶ
 ὅσον δυόμενος — 29 ἐστὶν L § om. M || 31 τὰς βου-
 λὰς curiam § (cf. 498, 13. 27. 491, 30) || τίνες — τίνες L
 τίνες — τίνες M || πρὸς τὴν βουλευτικὴν ad curiam §

2 enim om. V || constant scr. V² in ras. 12 lilt. ||
 3 non om. T¹ || biennio T² || 4 non om. V || etiam ei T
 ei om. V || 5 minus aut T¹ || biennium V || 6 aut om. V ||
 6 sq. tempus totum decennii R || 7 damus biennium T ||
 8 non] in (i. e. inde) T¹ || 9 inter T¹ || 10 ei RT' || 14 subscr.
 dedimus ex V || 15 dono iust. V || XIII V || 17 const. CI
 omittitur in R, inter extravagantes Authentici habetur in T
 f. 178 ab altera manu scripta || 18 rubr. om. V || 24 Mone
 V || nobis om. T || occasione T || 25 hac lege sancimus
 T || 26 quondam T' || ad omnes om. V || 27 quantum qui-
 dem vulg. | quantum quod VT quantumque Heimbach ||
 29 utrisque vulg. || 32 et addidi || 33 *eruntur V
 igitur T

πόλεως βουλευτὰς ἐνίστασθαι κληρονόμους (τοῦτο δὴ τὸ καὶ μέχρι νῦν ἐγόμενον), ἀλλὰ καὶ εἴ τις βουλῆς ἐλθ. φέρουσ ἐνστήσασθαι βούλονται κληρονόμους, τοῦτο πράττειν, ἐπὶ τοῦτῃ μέντοι τῷ ὄψω ἐφ' ὅτε προσαγαγεῖν πάντως ἑαυτὸν τὸν κληρονόμον ἢ τοὺς κληρονόμους τῇ βουλευτικῇ τύχῃ τοῦ διατιθεμένου. τούτῃ ἐστιν ἐξ ἧς ἐκεῖνος ὠρμηται, καὶ τὰ βουλευτικὰ μετείναι λαιουγενήματα. καὶ τὸν κλῆρον λαμβάνειν ἐμποδίζοντος οὐδενός. ἐπιστάμενοι γὰρ ὡς τοῦ πριγκιματος ἔστιν τοῦ παρόντος ἐπαρόδωσις, ὅτι νῦν μὲν προστιθεται τῇ βουλῇ ἐκ τῶν τωούτων τρόπων ἢ ἐν χρήμασιν ὠφέλεια, ἐκ δὲ τῆς ἐνομιεῖς νομοθεσίας καὶ ὁ βουλευτῆς καὶ ἡ οὐσία περιγενήσεται, καὶ ἀνθήσει τὰ βουλευτήρια σωισσὶ τε πλείοσι καὶ τὰς περιουσίας ἔχοντα τὰς αὐτῶν,

rialibus non solum eiusdem heredes instituere civitatis (curiales) (hoc quod hactenus licitum fuit), sed etiam quosdam liberos a curia si voluerint instituere heredes, hoc agere, sub hac videlicet definitione, ut offerat modis omnibus se heres vel heredes conditioni curiae defuncti. id est ex qua ille progressus est, et curialis sit particeps functionis, et hereditatem nullo impediante percipiat. Scientes enim quia haec res erit in praesenti correctio, quoniam nunc quidem adicitur curiae ex istis modis in pecunia utilitas, ex futura vero legislatione et curialis et substantia proficiet, et florebit curia corporibus pluribus et substantias habebit eorum:

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεσπιζουεν ἀδειαν εἶναι τοῖς ἐκ τῶν βουλευτηρίων διατιθεμένοις χρῆσθαι κληρονόμοις εἴτε βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως βούλονται (τοῦτο δὴ τὸ τοῦ νόμου) εἴτε τισὶ τῶν ἐκ γένους εἴτε τῶν ἐξωθεν, εἴτε βουλευταὶ ἐν εἴτε καὶ μή, εἴτε εἰς μέρος οὐκ ἔλαττον τῶν ἐνέει οὐγκίων εἴτε εἰς ὁλόκληρον. ἐπιδοδομένοις μέντοι τῇ βουλῇ καὶ ἐνομιεῖς τῷ ταύτης σώματι καὶ πληροῦσαν ἀμέμπτως τὰ λειτουργήματα. τούτων κρατούστος ἐπ' αὐτῶν τε καὶ παίδων καὶ ἐγγόνων καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους, οὐ μὴν κατὰ τὴν σχῆμα καθ' ὅπερ ἡ μικρῶν πρόσθεν τεθεῖσα διάταξις ἐπὶ τῶν ἐαυτοῦς ἐπιδιδόντων τοῖς βουλευτηρίοις παρακλείεται τῆν γονίην τῶν ἐπιδιδομένων οὐκ ὑπάγουσα τύχη, ἀλλ' ὡσπερ εἰ τῆν ἀρχὴν ἐγγύχρονον ὄντες βουλευταὶ, οὕτως καὶ αὐτῶν συν τῇ οἰκείᾳ γονίᾳ τῷ τῆς βουλῆς ἐνομιεμένῳ λευκώματι τε καὶ σώματι, οὐ γὰρ ἂν τι διαφέρει ἢ τῶν ὄντα βουλευτῆν τῆς αὐτῆς πόλεως γράψαι κληρονόμον ἢ τὸν αὐτίκα ἐσόμενον.

propterea sancimus licentiam esse eis qui curiales sunt, dum testamenta condent, uti hereditas sive curialibus eiusdem civitatis voluerint (hoc lege permitteute) sive quibusdam ex suo genere sive extraneis, seu curiales fuerint seu non, in portionem non minus novem unciarum vel certe in integrum, dantibus se tamen curiae et unitis eius corpori et explitibus inculpabiliter functiones. Hoc valente circa eos et circa filios et nepotes et residuos successores, non tamen secundum modum quem ante paululum constitutio promulgata circa eos qui se curiae offerunt praeceperat prolem eorum qui se obtulerunt ad condicionem non trahens, sed tamquam si a principio fuissent constituti curiales, ita et ipsis cum propria prole curiae uniendis et albo et corpori; neque enim quicquam differt, aut eum qui fuerit curialis eiusdem civitatis scribere heredem aut eum qui mox erit.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ τις συγγενῆς βουλευτῆς ὧν ἢ καὶ ἄλλως τῆς τοιαύτης τύχης ἐλευθερος ἐπὶ τὸν κλῆρον καλοῖτο

Sed et si quis consanguineus curialis existens vel 35 alter ab eadem condicione liber ad successionem cu-

c. II summarium extot 'Ροπ. 19 n. 31 (ex Cuiacii editione).

heredes instituere (id quod etiam usque adhuc concessum erat), sed etiam si quos a curia liberos instituere heredes velint, id facere, hac tamen condicione, ut heres vel heredes sese omnino offerant curiali fortunae testatoris, id est ex qua ille prodiiit, et curialia munera exequantur, itaque hereditatem nullo impediante capiant. Cum enim intellegamus hanc rei qualis in praesentia est emendationem fore, quia nunc quidem curiae ex eiusmodi rationibus pecuniaria utilitas accedit, ex futura autem legislatione iam curialis quam substantia praesto erit, et florebit curiae et corporibus pluribus et eum eorum substantias habeant:

I. propterea sancimus, ut iis qui ex curiis sint testamenta facientibus liceat heredibus uti sive curialibus eiusdem civitatis velint (id quod praeceptum legis est) sive quibusdam ex cognatis sive ex extraneis, sive curiales sint sive non sint, sive in partem novem unciarum non minorem sive in solidum, ut tamen ii curiae offerantur eiusque corpori uniantur et integre munera impleant. Atque hoc et de ipsis et de liberis et nepotibus et qui deinceps erunt successoribus valeat, neque vero secundum eam formam quam constitutio paulo ante lata de iis qui se curiae offerant praecipit, quippe quae prolem eorum qui sese offerant non subiciat eidem condicione, sed tamquam si ab initio curiales fuissent, ita et ipsi cum prole sua curiae et albo et corpori uniantur. Neque enim quicquam differt aut eum qui est curialis eiusdem civitatis heredem scribere aut eum qui statim futurus est.

II. Sed etiam si quis cognatus qui curialis sit vel adeo omnino liber ab eiusmodi condicione,

2 τὸ καὶ τὸ om. L, καὶ om. ε || 3 ἐνίστασθαι L || 7 ὠρμηται M | ὠρμητο L. τῆς πόλεως deesse ante ἐξ τῆς ση-
apicatur Zachariae || τὰ βουλευτικὰ μετείναι λειτουργή-
ματα| curialis sit particeps functionis (i. e. τοῦ βουλευ-
τικῶ μετείναι λειτουργήματος) ε || 8 λαμβάνει L ||
9 ἐπιστάμενος L, ἐπιστάμεθα Zachariae sine causa ||
10 πρῶγμα ex ε non nule efficit putat Zachariae || 12 ἐπο-
μίνης Scrimger, vulg. || 0 et 13 ἢ om. M^o L || 17 βουλευ-
τηρίων L || 18 αὐτῆς| ἄλλης M || τοῦτο δὴ τὸ τοῦ νόμου ||
hoc lege permittente ε || 20 εἰς εἰς| εἴτε om. ε || 21 εἴτε
εἰς ὁλόκληρον| vel certe (i. e. ἢ γστ) in integrum ε ||
ἐπιδοδομένης et 22 ἐνομιεμένης L || 24 τούτου| οὕτω L^a ||
ἐγγόνων L || 26 μικρὸν L || διάταξις| nov. XXXVIII ||
27 παραδιδόντων L || 29 τύχη om. L || εἰ| αἰσ? L^a ||
30 * αὐτῶν (cf. ε) αἰτοί M αὐτὰ L^a αὐτοῖς (sic) L^b ||
31 * ἐνομιεμένοι ML (cf. ad ε) || τε καὶ| τοὺς L || 32 πό-
λεως ὡς γράψαι L || 34 ἄλλως M | ἄλλος Lε, idem pro-
ponit Zachariae in Addendis non recte || ἐλευθερος τῆς
τοιαύτης τύχης L || 35 τῆς τοιαύτης| eadem ε

2 curiales hoc loco inserui, civitatis curiales ante here-
des (1) coll. vulg. || illicitum fuerit V^a || 3 quodam T ||
a curia om. V || voluerit T || 5 sc| set V || condicione
V || 6 idem est T || 9 hoc res V; leg. hoc rei (sim. Osen-
brüggen)? || 10 ex| et V || 11 curiales VT, corr. vulg. ||
17 credent T || uti| in V || 18 hoc| hanc V || 19 qui-
busdam Heimbach| quibus suam VT quibusvis vulg. ||
20 seu V| siue T vulg. || curiles V || seu non| se|uñ T ||
in portionem| sive in portionem vulg. || 21 uel certe VT ||
sive vulg. || in integrum| integrum V in iñ T || 22 dantes
V || et unitis om. in spatio vacuo V || 26 paulum V || con-
stitutio T || 27 praeceperat prole meorum V || 28 obtulerunt|
obtulerunt curie T^a || 30 ipsis libri| ipsi vulg. || curiente
V || * uniendis| veniente libri, uniti vulg. || et albo vulg. ||
ex aluo V ex aluo T || 31 corpori vulg. || corpore VT ||
aut eum — heredem om. T || 32 fuerit V| est vulg. ||
eiusdem| eius de V || 35 alter VT| aliter vulg.

τὸν τελευτήσαντος βουλευτοῦ ὅλα διαθέκας οὐ γρά-
 γαντος. βούλοιο δὲ κάκεινος ἐαυτὸν ἐπιδοῦναι τῇ
 βουλῇ, ἐξείναι αὐτῷ τοῦτο πράττειν καὶ τὴν ἐαυτοῦ
 γνώμην ἐν ὑπομνήμασι δηλοῦν εἰσω μηνῶν ἑξ, καὶ
 αἶμα μὲν βουλευεῖν σὺν τῇ οικείᾳ διαδοχῇ καὶ περιου-
 σίᾳ, αἶμα δὲ γενέσθαι κληρονόμον· οὐδὲν παρτελῶς τῆς
 περιουσίας ἀπαυνομένους προσφάσει τεταρτημυρίου ἢ
 ἑννημυρίου, ἀπαξ τοῦ διαδιξαμένου τὸν κληρὸν ἢ
 βουλευτοῦ καθεστῶτος ἤδη ἢ οὐτίκα γενησομένου καὶ
 τοῦ πράγματος ἀδίδε εἰς τὴν βουλὴν ἀικνουμένον.
 Εἰ δὲ καὶ τις δωρήσεται πράγματα τῆς αὐτοῦ περι-
 ουσίας, ἢ τὰ πλείστα ἢ πάντως οὐκ ἐλάττωνα τῶν
 ἐνὶ αὐτοῦ οὐγκιῶν, ἢ τῶν τῶν πολιτενομένων τῆς αὐτῆς
 πόλεως ὄντι ἢ καὶ ἐτέρῳ τινί, προσέγοντι μέντοι
 ἐαυτὸν τε καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν γοτῆν τὴν εἶτε οὐ-
 γαν εἶτε ἐσομένην καὶ τὴν ἐπιξῆς διαδοχὴν τῇ βουλῇ
 ἢ ἐστὶν ὁ τὴν δωρεάν ποιούμενος, δεσπίζουεν τὴν
 ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰθείᾳ γινουμένην ἐρώσασθαι δωρεάν.
 παντὸς γὰρ ἡμῖν συνδύσματος ἄξιον εἶναι δοκεῖ τὸ
 τὰς οὐσίας τῶν βουλευτῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἀλ-
 λοτριούσθαι τῆς βουλῆς τῆς πόλεως ἐκείνης ἢ εἰς
 βουλευταί.

rials defuncti fuerit evocatus, tamquam eius qui
 non scripserit testamentum, voluerit autem ille dare
 se curiae, licere ei hoc agere et in actis voluntatem
 propriam declarare intra sex menses, et pariter cu-
 5 rialium cum suis successoribus atque substantia, pari-
 ter etiam fieri et hereditatem, nihil omnino ex eadem
 substantia expetendo occasione quartae portionis sine
 novem unciarum, semel eo qui successerit in here-
 ditatem aut curiale existente aut mox facto et causa
 10 rursus ad curiam veniente. Sed et si quis donaverit
 res propriae facultatis, aut multas aut omnino non
 minus novem unciarum, vel curiali eiusdem civitatis
 existenti vel alio cuidam, offerenti tamen et se et
 propriam substantiam atque prolem, sive quae est
 15 sine quae erit, et residuum successionem curiae, cuius
 est qui donationem fecit, sancimus valere factam
 sub hac conditione largitatem. Omni modo enim no-
 bis studii dignum esse videtur, ut nullo modo sub-
 stantiae curialium alienentur a curia illius civitatis
 20 cuius sunt curiales.

CAPUT III.

Ὅπως δὲ ἂν μὴ ἐπ' ἐξαπάτῃ ταῦτα δόξειε γίνε-
 σθαι, καὶ τινες κίριοι γενομένοι τῶν βουλευτικῶν
 κληρῶν ἢ κατὰ δωρεάν τρόπον ἢ κατὰ διαθέκας
 25 (κατὰπερο εἰπόντες ἐφθήμεν) ἢ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου δι-
 αναβύλλουτο καὶ παρέλκοιεν τὴν ἐπίδοσιν, καὶ τῶν
 μὲν πραγμάτων ἐξέλοιεν ἀπολαίειν τὴν δὲ ἐπίδοσιν
 ἐαυτῶν μὴ ποιοῦντο, δεσπίζουεν, εἰ μὲν κατὰ δω-
 ρεάν (τοῦτο δὲ τὸ πρόσθεν εἰρημένον) ἐπιδίδουτο, μὴ
 30 πρότερον τὴν παράδοσιν γίνεσθαι τῶν πραγμάτων,
 ἀλλ' ἐτι μένειν παρὰ τῷ δωροδοκῶντι, ἕως ἂν ὁ τὴν
 δωρεάν λαμβάνων ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, πρατ-
 τομένους παρὰ τῷ τῆς ἐπιγραφῆς ἡγουμένῳ προῖκα καὶ
 35 χωρὶς πάσης δόσεως, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπι-
 δοῦσιν τῇ βουλῇ καὶ ἐγγραφεῖ τῷ λευκώματι· τῆρι-
 καὶ τῷ γὰρ αὐτῷ καὶ τὰ πράγματα δίδουσθαι βουλό-
 μεθα. Εἰ δὲ ὁ δωροδοκῶν παρὰ τὴν τὰ πράγματα

Ut autem non ad collusionem haec fieri videantur,
 et quidam domini effecti hereditatum curialium aut
 per donationis modum aut per testamentum (secundum
 quod praediximus) aut ab intestato differant et
 protrahant oblationem, et rebus quidem frui velint
 oblationem autem suam non faciant, sancimus, si
 quidem per donationem (hoc quod praedictum est)
 dederit, non prius traditionem fieri rerum, sed hoc
 manere apud donatorem, donec is qui donationem
 accepit inter gesta confecta apud iudicem provinciae
 gratis et citra omnem donationem secundum praedi-
 35 ctum modum datus fuerit curiae et mox con-
 scriptus albo; tunc enim ei etiam res dari volumus.
 Quodsi donator tradiderit res et necdum confessio-

ad hereditatem vocetur defuncti curialis, quippe qui testamentum non scripserit, atque is quoque se ipse
 curiae offerre velit, liceat ei hoc facere et suam voluntatem intra sex menses in actis declarare, atque
 simul et curialem esse cum sua successione ac substantia et fieri heredem: neu quicquam omnino ex sub-
 stantia exigatur quartae portionis vel novem unciarum causa, cum semel is qui hereditatem suscepit aut
 iam sit curialis aut statim futurus sit ac res rursus ad curiam redeat. Sed etiam si quis donaverit res
 ex substantia sua, aut perasque aut utique non minus novem unciarum, vel uni ex eiusdem civitatis civibus
 vel etiam alii alicui, qui tamen et se ipsum et substantiam suam et prolem, quam vel habeat vel habi-
 turnus sit, et reliquam deinceps successionem offerat curiae cuius est qui donationem fecit: sancimus do-
 nationem sub hac conditione factam valere. Summo enim studio dignum nobis esse videtur, ne curialium
 substantiae ullo modo alienentur a curia illius civitatis cuius sunt curiales.

III. Ne autem per fraudem haec fieri videantur, neu qui curialium hereditatum domini facti vel
 per donationis modum vel per testamenti (sicut modo diximus) vel etiam ab intestato differant atque pro-
 trahant oblationem, et rebus quidem frui velint, oblationem vero suam non faciant, sancimus, si quidem
 per donationem (id quod ante dictum est) res conferantur, non prius traditionem fieri rerum, sed adhuc
 manere eas apud donatorem, donec is qui donationem accepit, in gestorum confessione apud praesidem
 provinciae gratis et sine ulla largitione celebranda secundum praedictum modum curiae oblatus sit et in
 albo inscriptus; tunc enim ei etiam res dari volumus. Quodsi donator res tradiderit necdum facta pro-

2 κάκεινος] ille ε || 6 κληρονόμος] et heredem ε ||
 τῆς περιουσίας] ex eadem substantia ε || 7 ἀπαυνομένους
 Holmder || 8 ἐννημυρίου L (et sic saepius) || 9 ἤδη
 om. ε || γενησομένου] facto ε || 13 sq. τῶν πολιτενο-
 μένων — ὄντι] curiali — existenti ε || 15 τὴν οὐσίαν] propriam substantiam ε || 18 γενομένην L || 19 παντός] omni modo (i. e. πάντως) ε || 23 ἐπ' om. ML, add. Ha-
 loandter ex ε (cf. 490, 24) || 25 κατὰ διαθέκας] per testa-
 mentum ε || 26 διαναβύλλουτο M || 32 ἐτι μένειν] hoo
 nancro ε || 33 κατὰ] τὰ L* || 36 καὶ] et
 mox ε || 38 Εἰ δὲ — 490, 4 βουλόμεθα om. L

7 substantia om. V || 6 etiam T] et vulg. || 7 expetendo] expeti cum spatio vacuo 6 fere litt. V || 8 nomen unciarum V nouem unciarum uel curiali T (errore ex v. 12 orto) || 9 curiali vulg. || *facte libri (extituro vulg.) || 10 et om. T || 11 facultates V || non minus] nichilominus V || 13 existenti om. V || alio V] alii T vulg. || offenti V || et se] si et se T si adesse V || 15 residue V || cuius est qui] quae est ille qui T || 16 donatione V || factum V || 18 substantia curialium alienetur T || 23 illusionem Osenbruggen ex 490, 19 || 25 per donationis modum] fit (sic) T || 26 quod supra diximus T || 27 protrahant V || oblationes T || rebus T vulg.] rerum V || frui] uti frui T || 30 hoc] adhuo Beck || 31 is] his V || qui] quod T* || 33 grans V || donationem VT] nationem vulg. || praedictum om. V || 34 et om. V* || inscriptus Beck || 35 alio VT || 36 res om. T

1 vocatus vulg. || 2 ille] et ille vulg. || dare se T] et a se V, se dare Heimhach || 3 hoc ei T || 4 intra om. V || curialem] esse add. Beck || 5 pariter etiam —

καὶ μήπω τῆς καταθέσεως γενομένης τῆς τὸν λαβόντα ὑπαγοίσης τῆ βουλῆ, καὶ οἴτως ἐκδικεῖσθαι τὰ δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ βουλευτηρίου μέχρι τῶν θ' οὐγκιών, ἐφ' αἷ πάντων τῶ βουλευτηρίου κληϊσθαι βυλλόμεθα. 1
 Ἐὶ δὲ ἐκ διαθήκης ἢ κλήσεως νόμου ἐπὶ τὸν κληρονόμον ἀφίκοιτο τοῦ βουλευτοῦ ἢ τοῦ μη βουλευτοῦ ὧν. τῆν καὶ τα εὐθὺς ἅμα τῆ τελευτῇ τοῦ βουλευτοῦ συνειναί τὸ βουλευτηριον, καὶ ἅμα τῷ τῆς πόλεως ἐκδικῶ πείσης χωρὶς ἐπιβολῆς κατὰ τῶν τοῦ τελευτήσαντος 10
 πραγμάτων, ἐσομένης καὶ ἀπογραφῆν ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων, παρόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ πρὸς τοῦτο καλουμένου. καὶ τὰ πράγματα παραδίδασθαι τῇ βουλῇ 15
 ἢ τοῦ σημαντοῦ γινόμενα τοῦ τ' ἐκδικῶ τοῦ τ' θεοφιλεστάτου τῶν τόπων ἀποκόπου. καὶ ἐπειδὴν ἢ προσθεν εἰρημνῆ προῖξαι τῶν υπομημάτων γένοιτο 20
 παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ, καὶ ἐπιδοθεῖ τῷ βουλευτηρίῳ ἰτοῦτο δὴ τὸ πωλλίσις ἦθ' ἔδειν ἄν περιουσία καὶ γονῆ οὐση τε καὶ ἐσομένη, τῆνικαὶ αὐτὸν καὶ τὰ πράγματα παραλαμβάνειν καὶ εἶναι αὐτῶν 25
 κύριον, καθάπερ ὁ πρότερος βουλευτὴς ἦν, οὐδὲν ἐκείνον διαλλάττειν δικούντα· τῆς τοιαύτης προξείως δηλαδὴ παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ κέρδους παντός καὶ ζημίας ἀτάσης χωρὶς γινουμένης. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐξουσίᾳ οὐδὲ ἐπὶ ζημίας τῆς βουλῆς, ἀλλ' ἐπ' ἀφελείᾳ τούτων τίθειεν τὸν νόμον, ὡς τε διηρηκῶς 30
 αὐτὸν κρατεῖν αὐξοῖται καὶ χρήσιμα καὶ σώμασι τὰς τῶν βουλευτῶν περιουσίας τε καὶ συστάσεις. Εἰ μέντοις ὁ ἐξ ἀδιαιτέου καλούμενος τοῦ βουλευτοῦ κληρονόμος, οἷκ ἄν μέντοι καὶ αὐτὸς βουλευτὴς, μὴ βουλευθεῖ προσελθεῖν καὶ αὐτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ, ἢ 35
 μὲν βουλή κτεχέτω τὸ ἐνναούγκιον, μόνου δὲ αὐτοῦ κύριος γενήσεται τοῦ τριουγκίου· ὅπερ αὐτῷ δίδωσι καὶ (ὁ) πρότερος νόμος, εἰ καὶ μὴ τυχὸς βουλευτῶν. Εἰ μέντοις πλείονες εἴεν τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ καλούμενοι πρὸς τὸν τοῦ βουλευτοῦ κληρονόμον, καὶ οἱ μὲν ἐπιδοῖεν 40
 ἑαυτοὺς οἱ δὲ παραῖοντο, τὸ μὲν ἐνναούγκιον λαμβάνειν τὸν ἐπιδοῦντα ἢ τοὺς ἐπιδοῦντας ἑαυτοὺς τῇ βουλῇ, τὸ δὲ τριουγκιον τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους κληρονόμους. σπουδῆ γὰρ καθέστηεν ἡμῖν πάντως τὸ ἐνναούγκιον εἰς βουλευτῆν τῆς αὐτῆς 40
 περιεῖναι πόλεως.

facta quae accipientem societ curiae, etiam sic defendi quae donata sunt curiae usque ad novem uncias, in quibus omnino curiam vocari censemus. 51
 Quodsi ex testamento aut per vocationem legis qui non est curialis ***** concurrere curiam et una cum defensore civitatis praeter omnem laesionem futuram rerum defuncti et descriptionem fieri rerum, praesente etiam eo qui ad hoc vocatur, et res tradi curiae sub facto signaculo tam defensoris quam dei amatoris episcopi. Et dum praedicta actio gestorum facta fuerit apud iudicem provinciae, et datus fuerit curiae (secundum quod frequenter dictum est) cum substantia et prole, quae est et quae erit, tunc eum et res percipere, et esse eum dominum, secundum quod et prior ille curialis fuit, nihil ab illo differre visum: huiusmodi gestis sine dubio apud iudicem provinciae habitis praeter omne lucrum atque dispendium. Neque enim ad illusionem vel ad dispendium curiae, sed ad utilitatem hanc profertur sanctionem, ut in perpetuum valeat augens et corporibus et pecuniis curialium facultates atque substantias. Si vero is qui ab intestato vocatur curialis heres, non tamen existens et ipse curialis, noluerit adire et se dare curiae, curia quidem teneat novem uncias (et) tantummodo ipse dominus efficitur trium unciarum, quas ei dat et anterior lex vel si non fuerit curialis. Quodsi plures fuerint eiusdem gradus qui vocantur ad curialis hereditatem, et quidam dederint se quidam recusaverint, novem quidem uncias accipere eum vel eos qui se dederint curiae, tres autem uncias residuos qui ex lege vocantur accipere heredes. Studii enim nobis est, omni modo novem uncias ad curialem eiusdem civitatis pervenire.

fessione quae eum qui accepit curiae subiciat, sic quoque res donatae a curia vindicentur usque ad novem 1 uncias, ad quas omnino curiam vocari volumus. Si vero ex testamento vel lege vocalus is qui non est curialis ad hereditatem curialis veniat, tum statim simulac mortuus est curialis curia conveniat, et una cum defensore civitatis sine ulla fraude adversus res defuncti admittenda inventarium faciat rerum, praesente etiam ipso qui ad hoc vocatur, atque res curiae tradantur sub signaculis posita et defensoris et deo carissimis locorum episcopi. Et cum supra dicta gestorum confectio apud praesidem provinciae peracta sit, et ille curiae (id quod saepe dictum est) cum substantia et prole quae et sit et futura sit se obtulerit, tunc et res accipiat et dominus sit earum, quemaliquid prior curialis fuit, neve quicquam ab illo differre videatur; eiusmodi autem confectio nimirum apud praesidem provinciae sine ullo lucro et ullo damno peragatur. Neque enim in fraudem neque ad detrimentum curiae, sed ad utilitatem hanc legem serimus, ut perpetuo valeat et pecuniis et corporibus substantias et condiciones curialium augens. Si vero qui ab intestato vocatur curialis heres, qui tamen ipse non sit curialis, noluerit adire et sese offerre curiae, curia quidem novem uncias retineat, ipse autem tantummodo trium unciarum dominus erit: quod et prior quoque lex tribuit, licet forte curialis non sit. Quodsi plures sint eiusdem gradus qui ad hereditatem curialis vocentur, et alii se offerant alii recusent, novem quidem uncias is vel ii qui se curiae obtulerint accipiant, tres autem uncias reliqui qui a lege vocantur heredes. Curiae enim nobis est, ut utique novem unciae ad curialem eiusdem civitatis perveniant.

6 ὧν om. L || 7 συν···αι L^a || 9 τῶν L || 11 τοῦτο] τούτων vel ταῦτα cum Hombergkio malit Zachariae (cf. ad s) || 13 γενόμενα L || 14 τῶν τόπων om. s || 15 πρό···θεν] πρὸς θεόν L || πρό···ταξαι L || 19 αὐτῶν Zachariae] αὐτῶν libri || 20 καθάπερ ὁ πρότερος] secundum quod et prior ille s || 21 διαλλάττειν L || 25 ἀφελεία L^a || 26 αὐξοῖται M || 31 sq. ἐναούγκιον et τριουγκιον L (et sic v. 36. 39. 40) || 33 ὁ add. Zachariae || 35 ἐπιδοῖεν L || 37 ἑαυτοῦς] ····· τοὺς L^a || 38 τοῖς] τὰς? λοιποὺς L^a || 39 κληρονόμους] accipere heredes s || 41 περιεῖναι ML] παρῖναι Zachariae non recte

8 rerum om. T || fieret T || 9 praesente T] et praesentem V || qui] quod T || hoc T] haec Vulg. || 10 dei T. de V || 12 iudicem provinciae] praeter omne lucrum atque dispendium. Neque enim ad illusionem vel ad dispendium add. T (errore ex v. 18sq. repetita) || 13 fuerit om. T || 14 *crit] fuerit libri || 15 esse eum] esse cum V || 17 illo V] eo T vulg. || *visum] iussus T in suis V || visus vulg. || 18 praeter] petet V || 19 enim et ad (post vel) om. T (non om. priore loco; cf. ad v. 12) || 22 facultatum T || 23 his V || 24 heres — curialis om. V || 25 voluerit V || dari V || 26 et addidi; autem ante ipse add. vulg. || 29 vocatur T || curialis] curia i (i. e. curiam vel) T || 30 quadam V || se quilibet] siquidem V || 31 quidam V || 32 residua V || 33 est om. V || 34 curialem T] curialis V curiales vulg.

5 evocationem T || 6 hiatus non notant libri; splendendum fere ad successionem venerit curialis, tunc mox simul cum morte curialis (sim. vulg.) || 7 propter V ||

CAPUT IV.

Εἰ μέντοι τελευτήσῃ τις ἐπὶ θυγατρὶ, εἰ μὲν γαμηθεὶς βουλευτῆ, τῆς αὐτῆς πόλεως, προθύρον οὐδ' ἀνοικουμένητως ἔξει τὰ πατρῶα πράγματα ἢ εἰς ολόκληρον ἢ πάντως τὰ τοῦ ἐνναυγίου, εἰ γε τυχόν τὸ τοιούγιον εἰς ἕτερον ὁ πατὴρ ἔλθειν βουλευθεὶς, εἰ δὲ καὶ μὴ βουλευτῆ μὲν ἐξ ἀρχῆς καθεστῶτι γαμηθεὶς, προσέλθοι, δὲ τις τὸν γίμον αὐτῆς βουλόμενος ἐπὶ τοῦτω λαβεῖν ἐρ' ἢ βουλευεῖν καὶ εαυτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ, καὶ αἰετὸς αὐτῇ ὁ γάμος φανεῖται, καὶ οὕτως ἔχει αὐτὴν καὶ τὸ ἐνναυγιον ἀνοικουμένην 10 τὴν προφασιν τῆς περὶ τὴν βουλὴν ἐνόησι καὶ ὅτι βουλευτῆς ἐπιδίδοται τοῖς πράγμασι καὶ διοικῆσει ταῦτα, διόπερ καὶ πάντως τῇ γυναικὶ ταῦτα δίδουσθαι βουλόμεθα. Εἰ δὲ πλείονες εἴεν θυγατρὸς καὶ τινες αὐτῶν γαμηθεῖν βουλευταῖς ἢ οἷσιν ἢ διὰ τῆς ἐπιδόσεως γινομένοις, τὸ μὲν ἐνναυγιον εἰς αὐτὰς διακεθίσειται, εἰς δὲ τὰς λειπομένας τὸ τοιούγιον ἔξει· οἱ δὲ γαμῶντες χυθῶσονται τοῖς πράγμασιν εἰς τὰς βουλευτικὰς αἰτίας, εἰ καὶ τῆς δεσποτείας ὡς τῶν γυναικῶν, διὰ τοῦτο γὰρ αἰτῶν δεδώκαμεν τὰ πράγματα 20 τοῖς πατρὸς, ἵνα ἐντεῦθεν οἱ συνοικουῦντες αὐταῖς τὰ βουλευτικὰ πληροῖεν λειτουργήματα. Εἰ δὲ συμβῆις τελευτήσῃ τὴν γαμηθεῖσαν τῶ ἐαυτὸν ἐπιδεδωκότι βουλευτῇ, εἰ μὲν παῖδας ἀρρενας ἐξ αὐτοῦ σχοῖη, παρὰ τοῖς παῖσιν ἔσονται τὰ πράγματα, καὶ βουλευσῶσιν 25 ἂν ἐκείνοι, καὶ οὐδεμίαν πολυπραγμοσύνην τῶ πρώτῳ γαμῶι δεῖσθαι, εἰ δὲ θῆλειαι καθεστῶσιν αἰ τεχθῆσαι, εἰ μὲν καὶ αὐταὶ τισι γαμηθεῖν ἢ βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ οἵπερ σφᾶς αὐτοῦς ἐπιδιδόσωνται τὰς βουλαῖς τῆς αὐτῆς πόλεως, ὁμοίως καὶ αὐταὶ 30 ταῦτα ἔξουσιν ἀπραγμόνως, ὑποκείμενα ταῖς βουλευτικαῖς λειτουργίαις διὰ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν. Εἰ δὲ ἢ μὴ γαμηθεῖν βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ τινεὶ γαμηθεῖν βουλευταῖς ἢ οἷσιν ἢ γινομένοις, τριηκῆτα κατὰ τὴν ῥηθείαν ἦδ' οὐδὲν αἰ μὲν γαμηθεῖσαι 35 βουλευταῖς τὸ ἐνναυγιον ἔξουσιν διὰ τὰς βουλευτικὰς λειτουργίας, αἰ λυπαὶ δὲ ἀρρενας γίνονται τῶ τοιούγιῳ. Εἰ δὲ μὴτε ἀρρενας μὴτε θῆλειαι αὐταῖς γίνονται, ἔως μὲν ὁ ἀνήρ περὶσιν, ἔχεται τοῦτων τῆν χρεῖσιν τὰ βουλευτικὰ ἐν αὐτοῖς πληρῶν λειτουργήματα, καὶ 40 εἰ μὲν εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους καὶ παῖδων

Sin autem defunctus fuerit quidam superstitē filia, si nupta fuerit curiali eiusdem civitatis, dubium non est quia praeter calumniam habebit paternas res aut in integro aut omni modo novem uncias, si 5 forsā ad alium quandam tres uncias pater voluerit pervenire. Sed et si non ab initio existenti curiali nupta fuerit, accesserit autem quidam ad eius nuptias volens ad hoc eam accipere, ut sit curialis, et dare se curiae, et stabiles ei nuptiae fuerint, etiam sic habere eam novem uncias sine calumnia occasione bonae circa curiam voluntatis et quia curialis offertur rebus et gubernabit eas, propter quod et omni modo mulieri dari eas volumus. Quodsi plures fuerint filiae et quaedam ex his nuptae fuerint curialibus, qui aut sunt aut per oblationem fiunt, novem unciae quidem inter eas dividendae sunt, ad residuas autem tres unciae venient, illi autem qui eas uxores acceperint usuri sunt rebus ipsis ad curiales causas, licet in dominio sint uxoris. Propterea enim eis dedimus res patris, ut exinde coniuges earum impleant curiae functiones. Quodsi contigerit deficere eam quae nupta fuerat illi qui se curiae tradiderit, si quidem filios masculos de eo habuerit, apud filios erunt res, et ipsi erunt in curia, et nulla tergiversatione res indigebit.

1 Quodsi feminae fuerint quae natae sunt, si et ipsae quibusdam nuptae fuerint aut curialibus eiusdem civitatis aut qui se ipsos dederint curiae eiusdem civitatis, similiter et ipsae eas habebunt sine ulla molestia, subiectae curiae functionibus per proprios viros. Quodsi non nuptae fuerint curialibus (eiusdem civitatis, aut quaedam nuptae fuerint curialibus) aut qui sunt aut qui fiunt, tunc secundum datum olim divisionem nuptae quidem curialibus novem uncias habebunt, per quas functiones curiae compleantur, residuis autem sufficent tres unciae. Quodsi neque masculi neque feminae eis erunt, quousque vir superest, habeat earum usum explens in eis curiae functiones. Et si quidem ad secundas venerit

IV. Si quis autem defunctus sit filia relicta, si quidem ea curiali eiusdem civitatis nupserit, manifestum est sine calumniae periculo eam res paternas habituram esse vel in solidum vel utique novem uncias, siquidem forte tres uncias pater ad alium pervenire voluerit. Sed etiamsi non nupserit curiali ab initio constituto, accedat autem aliquis qui eam velit ea conditione in matrimonio ducere, ut curialis sit et curiae se offerat, atque illi matrimonium acceptum sit, sic quoque novem uncias sine calumniae periculo habeat bonae erga curiam voluntatis causa et quia curialis rebus datur easque administratur est, quomobrem omnino mulieri eas dari volumus. Si vero plures sint filiae et quaedam ex iis nupserint curialibus vel qui sint vel qui per oblationem fiunt, novem unciae inter eas dividuntur, ad reliquas autem tres unciae venient; mariti vero utentur bonis ad curiales causas, etsi in dominio uxorum sint. Propterea enim iis bona patris dedimus, ut inde coniuges earum curialia munera impleant. Si vero decedere contigerit mulierem nuptam ei qui curiae se obtulit, si quidem liberos masculos ex eo habuerit, 1 res penes liberos erunt atque illi erunt curiales, neque res ulla perscrutatione indigebit. Sin feminae sint natae, si quidem et ipsae nupserint quibusdam qui vel curiales eiusdem civitatis sint vel qui se ipsi curiis eiusdem civitatis offerant, similiter et ipsae res eas sine molestia habebunt, curialibus muneribus subiectas per viros suos. Quodsi aut non nupserint curialibus eiusdem civitatis aut quaedam ex iis nupserint curialibus vel qui sint vel qui fiunt, tunc secundum modo dictam distinctionem eae quae curialibus nupserunt novem uncias habebunt propter curialia munera, ceterae vero tribus uncias contentae erunt. Quodsi neque filii neque filiae iis natae sint, quamdiu maritus superstes est, rerum earum usumfructum habeat curialia munera ex iis impleturus. Et si quidem ad secundas nuptias venerit ac liberorum pater

2 γαμηθῆ L || 9 αἰετὸς αὐτῇ, ὁ γάμος φανεῖται] stabiles ei nuptiae fuerint § 14 δὲ καὶ L || 18 τοῖς πράγμασι] rebus ipsis § 24 ἐξ αὐτῶν M || 25 ἔστω L || 26 ἐκείνοι] ipsi § ex τὸ πρῶμα malit Zachariae sine causa || 27 δειξῆσαι ex §] δεῖσθαι ML || 28 αὐτὰς L || 29 οἵπερ Haloander ex §] ὡπερ M εἰ ὅπερ L || 30 ταῖς βουλαῖς] τῇ βουλῇ Zachariae (cf. §) || τῆς om. L || αὐτὰς L || 31 ὑποκείμενα] subiectae (i. e. ὑποκείμεναι) § 33 ἢ μὴ M] non § om. L, τινεὶς cum Haloandro vulg. || ἢ τινεὶς ML (cf. v. 14)] τινεὶς δὲ μὴ cum Haloandro vulg. || 39 τῇ χρεῖσει L^a

2 nupta VT] nupta quidem vulg. || 5 quandam V || 6 et om. V || 7 autem] tamen T || 9 stabiles] leg. optabiles? || 11 curiae V || quia] qui T || 12 gubernavit libri] et om. T || 14 filie — fuerint in ras. V || 15 aut per] aut om. T^a || obligationem V || fiunt T] fuerit V || 16 quidam V || 18 acceperunt V || sint T || curiale V || 20 dedimus V || res patris om. V || 22 eam q nuptas (sic) V || illi vulg.] ille libri || 23 de ea T || 24 nulli tergiversationes V || 25 res om. V || 28 nuptie V || aut curialibus eiusdem civitatis om. V || 31 modestia V || subiectae vulg. || functiones V || 33 supplevi verbu propter homooteleuton omissa || 34 qui sunt vulg.] qui erunt T quae erunt V || 35 nuptie T^a || 37 sufficiunt V || 39 expleret T explet V || in eis] eius T^a

γένεοιτο πατήρ ἀρρένων ἢ θηλειῶν καὶ ταύτας ἀρμόσει βουλευταῖς. πάλιν ὁμοίως τῶν βουλευτικῶν σώματι φυλαχθήσονται τὰ πράγματα. εἰ δὲ τελευτήσῃεν ἢ ἐπὶ δευτέρου οὐκ ἐλθόντων γάμου ἢ παιδοποιησάμενος θυγατέρας, καὶ ταύτας ἀνὰ ἀρμόσει βουλευταῖς ἢ οὐσιν ἢ γεννησομένοις, τρικακὰ ἐξ ὀρθοῦ ἢ βουλῇ ταῦτα τὰ πράγματα λήγεται. οἰδὲ γὰρ ξενωθῆναι ποιεῖ τοῦτο τὸ μέρος τῶν βουλευτικῶν ἐπιποριῶν τε καὶ λειτουργημάτων συγχωροίμεν. κἂν εἰς πολλὰς περιστασίαι τὸ γένος διαδύχασ· ὥστε διὰ πάντων τῆς τοιαύτης σειρᾶς κατωῦσης αἰεὶ τῇ βουλῇ εἴτε δι' ἀρρένων παίδων βουλευτῶν εἴτε διὰ γαμβρῶν ἐπιιδιδόντων ἑαυτοῦ ταῖς βουλαῖς τὸ ἐναυοῦγκιοι σὺζισθαι. Ὅν δὴ νόμον κρατεῖν βουλόμεθα εἰς τε τὸν ἐγγεῖρ᾽ ἅπαντα χρόνον καὶ ἐπὶ τῶν ἐπι καὶ νῦν ἔχουσιν καὶ μὴ τυχόντων δικαστικῆς κρίσεως ἢ φιλίας τινὸς ἀπαλλαγῆς.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνον παραστάνα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ φυλάξει σπενσάτω, μάλιστα πάντων τῆς ὠφελείας τοῦ δημοσίου πᾶσαν πρόνοιαν τιθεμένη. Dat. k. Aug. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Aprone v. c. cons. [a. 539]

nuptias et filiorum effectus fuerit pater masculorum seu feminarum et has coniunxerit curialibus, rursus similiter curiae corpori servabuntur (res). Quodsi mortuus fuerit (et) aut ad secundas nuptias non venerit aut filias procreans eas non sociaverit curialibus vel qui sunt vel qui fiunt, tunc recto ordine curia has res accipiet. Neque enim umquam hanc partem curialium copiarum et functionum alienari concedimus, vel si ad plurimas redactum fuerit genus successiones, quatenus per omnes hac linea descendente semper curiae sive per masculos filios curialium sive per generos dantes se curis novem unciae salvae sint. Quam legem valere volumus in omni deinceps tempore et in causis adhuc etiam nunc pendentibus et quae potitae non sunt iudiciali sententia aut amicali interventu [absolutionem].

(Epilogus.) Quae igitur visa nobis sunt et hac sacra lege declarata, tua excellentia custodire festinet, maxime omnium utilitatis publicae providentiam omnem faciens. Dat. kal. Aug. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. (anno) XII. [Belisario v. c.]

PB

CII.

Auth. XXXII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΔΕΡΑΤΩΡΟΣ ΑΡΑΒΙΑΣ.

25 R DE MODERATORE ARABIAE R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ προκτωριῶν τὸ β, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶν.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

(Προοίμιον.) Πολλὰς μὲν καὶ ἑτέρας ἀρχὰς ἐπαρχιῶν ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον μετεστήσαμεν χθιστάς τε καὶ ἐπιτελεῖς ἐμπροσθεν οὐσας καὶ πρὸς οὐδὲν ἀρκούσας τῶν δεόντων, ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς αὐτὰς εἰς μείζω

(Praefatio.) Multas quidem et alias administrationes provinciarum iam ad melius transposuimus humiles atque viles primitus existentes et ad nullam sufficientes utilitatem, quia vero nos eas ad maioro-

Nov. CII (= Authent. XXXII) Graece exstat in ML, c. 1 (Τῶν παρόντων νόμων χωρῶμενοι)—3 in B 6, 15. — Epit. Theod. 102, Athan. 4, 19. Iulian, const. XC V.

sit factus masculorum vel feminarum hasque curialibus iunxerit, rursus similiter curiali corpori res custodiantur. Sin autem defunctus sit aut secundis nuptiis non contractis aut procreatis filiabus quas non iunxerit curialibus qui vel sint vel futuri sint, tunc curia protinus eas res accipiet. Neque enim umquam alienari hanc partem curialium copiarum et numerum patimur, quamvis ad multas successiones genus redigatur: ut per omnes ista linea descendente semper curiae sive per liberos masculos curiales sive per generos qui se offerant novem unciae serveantur. Quam quidem legem et in omne deinceps tempus valere volumus et in iis quae etiamnum pendent nequedum iudicalem sententiam vel amicabilem transactionem impetrant.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua subimitas custodire studeat, omnium maxime utilitati publicae omnem curam adhibens.

CII.

DE MODERATORE ARABIAE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule et patricio.

Praefatio. Multos quidem alios magistratus provinciarum iam in melius mutavimus, qui prius humiles atque viles erant neque ad ullam rem necessariam sufficiebant, sed postquam nos eos ad maiorem

1 ταῦτα L || 13 ἑαυτὸν L || 14 κρατεῖν καὶ ἐπὶ τε τὸν ἐγγεῖρ᾽ ἅπαντα χρόνον βουλόμεθα κρατεῖν (sic) L || 16 φιλείας L || τινὸς om. ε || 21 subscr. om. Iul. || k. Aug. (a. M) M ε Ath., μηδὲ ἀγούστω Theod. || 22 CP. — anno XIII.] cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' Ath. ἔπει β' βασιλείας Theod. (cf. ε) || 23 apion. uc. cons. M, ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ὑπατείας Ἀπίωνος Theod. Belisario vc. cons. ε || 25 μοδεράτορος (idem infra constanter) M, Theod. Ath. || 26 ἀραβίας M || 28 πατρικῶν L 29 sq. verbis Πόλλης — δεόντων omissis initium Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς (l. ἡμεῖς) citat Theod.

1 affectus T || 3 res add. Beck || 4 et addidi || 5 procreas V || 6 qui — qui vulg. quae — quae VT || 7 accipiat V || 8 et om. V || 9 sq. *plurimos — successiones libri ||

10 quaternos V || 11 descendente T] descendentes V vulg. || per masculos] per om. T^a || 12 generos] grās (i. e. gratias?) V || curie T || 15 pedentibus V || positae T || 16 amicali V] amicabile T vulg. || absolutionem V obso- lutionem T. Seclusi || 18 iussa T || nobis vulg. a nobis libri || 19 hanc V || 20 prouintiam VT || 21 subscr. praestat unus V: dat. kl. aug. doño iusti. pp. aug. XII bilisario uc. Belisarii consulatus videri potest irrepsisse ex subscriptione novellae CII, quamquam in Authentico ea novella alio loco extat (n. XXXII) et plerumque inter extravagantes legitur || 24 novellas CII CIII, quae in Authentico sunt n. XXXII XXXIII, suo loco habet V f. 98*, inter extravagantes T f. 195* sq. ab altera manu scriptas, om. R || 24 sq. l; III-II. (sic) De moderatore arabie V

κατιστησάμεθα τάξιν, ἔροωμενεστέρας τῷ παντί γενο-
 μένας καὶ οὕτως ἀντιλαβόμενας τῶν πραγμάτων ὡς
 ἅπαντα ἐπὶ τὸ κρείττον μεταβεβλήσθαι. ἀνδράπατοι
 γούν ἦν καὶ πραιτωρες καὶ μοδερράτωρες καὶ ἡ τῶν
 παλαιῶν τούτων ὀνομάτων σεμνότης ἐξήρηται. καὶ
 ἤξιται καὶ τὰ τῶν σιτήσεων αὐτοῖς καὶ ἐξουσία
 δεδοται πάσα, καὶ πρὸ πάντων ἀπηγόρευται τὸ τοῖς
 ἰπάρχουσιν ἠμαρτάνεσθαι καὶ χρεοῖ πολλὰς κατ' αὐτῶν
 χρῆσθαι· ὅμοις τε τὸ πούγιμ κατασφαλίσμεθα τοῖς
 πάντων φοβερωτάτοις, καὶ οὐκ ἄλλως αὐτοῖς πικραδί-
 10 δόμεν τὰς ἀρχάς. εἰ μὴ τοὺς ὅρκους ἰποστάντες οὕτω
 τῶν συμβόλων ἀξιοῦσθαι τῆς ἀρχῆς. Εἶδομεν οὖν
 καὶ ἐπὶ τὴν Ἀράβων χώραν, καὶ τὴν αἰτίαν ἀνα-
 γιγνόντες δι' ἣν καὶ τὸ δημοσίον ἀπορεῖ, καίτοιγε
 τῆς χώρας εὐθαλεστάτης οὕσης, καὶ πληθὸς ἡμῶν τῶν
 προσούτων περιούσιαται καὶ ὀδύρουται πάντες οἱ ἐπι-
 15 κισπᾶς οἱ δὲ ἀδικίαι οἱ δὲ ἄλλας προσπαγγέλλοντες ζη-
 κίας, τὴν πρόφασιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς κακίας εἴρο-
 μεν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἀρχὴν ἀσθενείας γινομένην. ἦν
 γὰρ οὕτως εὐτελής ὁ τὴν πολιτικὴν ἔχων ἀρχὴν,
 20 ὥστε καταδεδωκόσθαι τῶν ὀπλῶν ἡγουμένῳ, καὶ
 ἐπὶ ταῖς ἐκείνου βουλαῖς κείσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ
 ἢ μὴδ' ὅλως εἶναι τὴν ἀρχὴν ταύτην. τοιγαροῦν καὶ
 οὐ χροῖνος τῆθ' σιχνὸς ἐξ οὐ καὶ ἐκλείπει, καὶ τὰ
 εἰς πολιτικῆς ἀρχῆς ἢ στρατιωτικῆς πράττει μῆτε
 25 ἐαυτῆ μῆτε ἐκείνην παντελῶς ἀρκοῖσα· ἰσχύληται γὰρ
 οὐκ ὅπως ἀν τι τοὺς ἐπὶ τὸν ὄλεθρον ὡφελήσειεν, ἀλλ'
 ὅπως ἀν ἐκατέρωθεν ἐκκεράδιαν.

rem constituimus ordinem, validiores omnibus factas
 et quae sic tueantur causas, ut omnia in melius
 sint mutata. Proconsules ergo nobis et praetores et
 moderatores et veterum horum nominum honestas
 5 inventa est, et auctae etiam annouae eorum et pos-
 testas omnis data, et ante omnia interdictum ut
 subiectos depoulerent et manibus plurimis adversus
 eos utantur. Iureiurando quoque causam munivimus
 omnibus formidando, et non aliter eis tradimus cin-
 10 gula, nisi iurandum subeant ita codicillos promeren-
 tes administrationis. Respiciamus itaque et Arabum
 provinciam, causam requirentes propter quam
 et fiscalia minus idonea sunt, cum utique provincia
 sit uberrima, et turba nos aduentium circumstat et
 15 ingemiscunt omnes, alii quidem furta alii vero iniqui-
 tates alii aliorum denuntiantes damnorum occasio-
 nem. et causam malignitatis invenimus ex infirmitate
 facta circa administrationem. Erat enim sic vitis
 qui civilem habebat administrationem. ut deserviret
 armorum duci et in illius iaceret voluntatibus salus
 eius, nisi famularetur administratio. Itaque et tem-
 20 pus iam continuum est ex quo etiam defecit, et ea
 quae civilis sunt cinguli et militaris agit, neque sibi
 neque illi omnino sufficiens; occupatus namque est
 25 non ut aliquid subiectis prosit, sed ut ex utraque
 lucretur.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς πρὸς τὴν παρούσαν ἀνάστης βουλῆν,
 καὶ τῷ παρόντι νόμῳ χρώμενοι μετατίθεμεν τὴν ἀρ-
 30 χὴν ἐπὶ κάλλιον ἀρχαῖα· καὶ φιλοτιμούμεθα καὶ αὐτῇ
 τὴν τοῦ μοδερράτωρος ἴστω ἀμοστούν προσηγορίαν
 (τοῦτο ὄπερ καὶ ἐν Πόντῳ πεποιήκαμεν), καὶ τὸ τῶν
 ἐπισημοτέρων αὐτῇ δίκαιον δίδομεν ἀρχῶν, ὥστε κατὰ
 ἡμῶν ἐλάττονα τῆς δονικῆς καθεστάναι, ἀλλ' ἀν-
 35 θέσθαι μὲν καὶ τὸν δημοσίον εἰσπράξουσιν ἀν σφο-
 δρότητι πάση, ἀντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν
 ὡφελείας, καὶ μὴ συγχωρεῖν μῆτε τῷ περιβλέπτῳ δονικῷ
 μῆτε τῷ φυλάρχῳ μῆτε τινὶ τῶν δυνατῶν οἰκων,

Haec nos ad praesentem crexerunt voluntatem,
 30 et praesenti lege utentes transponimus administra-
 tionem ad meliorem figuram: et largimur etiam ei
 moderatoris appellationem (hoc quod etiam in Ponto
 fecimus), et quod spectabilem est ei damus (ius)
 administrationum, ut in nullo minor ducatu cou-
 sistat, sed teneatur quidem et publicas exactiones
 35 cum omni vehementia, defendat autem et privatorum
 utilitates, et non cedat neque spectabili duci neque
 gentis iudici neque cuidam potentium domuum, sed

ordinem proximimus, valentiores vidique facti sunt et ita res tractarunt, ut omnia in meliorem statum
 converterentur. Siquidem proconsules nobis et praetores et moderatores atque antiquorum istorum nominum
 gravitas excogitata est, et annouae quoque us auctae sunt omnisque potestas est data, et ante omnia
 interdictum ne subiectos depoulerent nullisque manibus adversus eos utantur; iureiurando quoque rem muni-
 vimus omnium maxime perimescendo, neque aliter iis magistratus tradimus, nisi iureiurando praestito
 codicillos magistratus meriti sint. Atque respicimus etiam ad Arabum regionem, et cum causam iniqui-
 35 teremus ex qua et fiscus inopia laboret, quavis feracissima sit regio, et interpellantium multitudo nos
 circumdet omnesque lamententur alii furia alii iniurias alii alia ad nos damna deferentes, occasionem
 causamque huius mali ex infirmitate magistratus oriri intelleximus. Erat enim ulceo abiectus qui civilem
 magistratum habebat, ut inserviret ei qui armis praeerat, et in eius arbitrio posita esset ipsius salus vel
 ut omnino ne esset quidem hic magistratus. Itaque iam longum tempus est ex quo vel defecit, et quae
 civilis magistratus sunt militaris agit, qui tamen neque sibi neque illi plane sufficit: in eo enim occu-
 40 patus est. non ut subiectis commodi aliquid offerat, sed ut utrumque lucrum faciat.

I. Haec nos ad praesens consilium excitavimus, ac praesenti lege utentes magistratum in pul-
 45 criorum formam traducimus: atque ipsi quoque moderatoris [sive harmostae] appellationem largimur (id
 quod etiam in Ponto fecimus), et spectabilem magistratum ei ius damus, ut in nulla re duciano in-
 ferior sit, sed curet publicas exactiones cum omni severitate, curet privatorum commoda, neve per-
 mittat aut spectabili duci aut phylarcho aut ulli ex domibus potentium, sed ne sacro quidem patrimonio

4 γούν ἡμῶν ἡμῶν οὖν L || 5 ἐξέφρηται L || 7 τοῖς
 τῆς L || 8 πολλοῖς L || 9 τοῖς πάντων φοβερωτάτοις
 omnibus (i. e. πᾶσιν?) formidando ε || 12 εἶδομεν M] ἴδα-
 μεν Lε || 13 ἀραβῶν ML (id. infra 495, 20) || καὶ τῆν
 καὶ om. ε || 15 τῆς L || 16 ἀνίσταται L || 17 ἄλλας
 προσπαγγέλλοντες ζηκίας, τὴν πρόφασιν] aliorum (i. e.
 ἄλλης) denuntiantes damnorum occasionem ε || 19 γενο-
 μέντην Lα facta (i. e. γινομένης) ε || 20 πολιτικῆν ἔχων
 (σχιῶν? Lα) Lε] πολιτικῆν κερκτῆμενος M || 22 αὐτοῦ]
 τῆν αὐτοῦ L || 23 ἢ μὴδ' ὅλως εἶναι τὴν ἀρχὴν ταύ-
 την] nisi famularetur (i. e. εἰ μὴ δουλαδῆνα?) admini-
 stratio ε || 25 ἢ στρατιωτικῆς et militaris ε || *μῆτε]
 μῆδὲ M μῆδὲν L || 26 *μῆτε] μῆδὲ ML || 31 αὐτῆ] αὐ-
 τῆν MεC || 32 ἴστω ἀμοστούν MB, om. Lε || 33 τούτῳ
 Bε] ἐν Πόντῳ πεποιήκαμεν] non. XXVIII || 34 specta-
 bilium M, περιβλέπτων Ms.v., LB || 36 εἰσπράξουσιν

Lα || 39 φυλάρχῳ L (phylarchum id est Saracenum
 ducem Iul.)

1 *factas] sunt factae libri || 3 ergo om. T || 4 ho-
 rum Osenbrüggen] honorum Vulg. bonorum T || 6 danta
 T' || 8 utatur V] quoque V] neque T || 9 formidandos
 VT] ei T || 11 itaque] ita T || *arabiorum T arabicorum
 V (cf. 495, 20) || 14 circumstat libri, corr. Osenbrüggen
 V || 18 erat — 19 administrationem om. T || 19 sq. deseruire et
 incere libri, corr. Beck || 21 famuletur T || 23 et militaris
 et del. Beck || 24 *occupata libri || namque est V] sit
 namque T || 25 ut non T || 26 lucretur V || 33 quod]
 quae Beck || *ius administrationum] administrationem
 libri || 34 in om. V || ducato V || 35 exactiones] actiones
 ex Vα || 36 autem et V] et om. T || 37 quae gentis] ne
 gentis Tα || 38 domum V

ἀλλὰ μηδὲ τῷ θεῷ πατριμονίῳ ἢ τοῖς θεοῖς ἡμῶν
 πριβάτοις ἢ αὐτῷ τῷ θεῷ ἡρώων οἴκῳ τὴν οἰανοῦν
 ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέει ζημίαν, μηδὲ κατα-
 κλίνεσθαι ῥαδίως μηδὲ τρέμειν, ἀλλ' ἀνδρείως τῶν
 ὑπῆκόων ἐξηγεῖσθαι, καὶ πρὸ πάντων μὲν καθαρὰς
 φυλάττειν θεῶν τε καὶ ἡμῶν καὶ τῶν νόμων τὰς φερούσας
 (ὅπῃ γὰρ τοῖς αὐτοῖς ὄμοις ὑπ' οὓς τὰς ἄλλας ἀρχὰς
 καὶ ταύτην εἶναι βουλόμεθα)· ἔπειτα κομίζεσθαι μετὰ
 τῶν συμβόλων καὶ τὰ βασιλικὰ παραγγέλματα, ἀπερ-
 οὶ μὲν πρὸ ἡμῶν νομοθετοῦν καὶ τὸ παλαιὸν τῆς πο-
 λιτείας ἡπίστατο σχῆμα, ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκλελοιπότη
 πάλιν ἀνεκτήσάμεθα καὶ εἰς πολιτεῖαν καταγάρομεν,
 ὥστε καὶ τοῖτοιοι ἐντυγχάνειν αἰεὶ καὶ τὰς ἡμετέρας
 φυλάττειν κελείσθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖτοιοι κατακολουθή-
 σαιεν, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ πάντα κελῶς ἀπαντήσαιεν
 αὐτῇ καὶ μετὰ τῶν νόμων πρὸς εὐκολίαν καὶ δικαίαν
 ἐξιστώσῃν ἀφίκοιντο.

CAPUT II.

Πρῶτον μὲν οὖν αὐτῇ σποίδασμα γένηται, καθά-
 περ εἰπόντες ἐφθρημεν, ἢ τῶν δημοσίων εἰσπραξί-
 τοῖς μὲν ἐγγνώμοσι φιλανθρωπὸς τε καὶ πατρικὴ γινω-
 μένη, τοῖς δὲ ἀγνωμοσιότεροις σφοδρὰ τε καὶ ἀνένδο-
 τος. ἔπειτα ἐπιμελήσεται καὶ τοῦ δημοτικοῦ καὶ τῆς
 εὐταξίας τῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ μὴ φοβίῃ καὶ σιάσε-
 σιν ἐκδεδόσθαι μήτε Βοστρονήους μήτε τοὺς ἄλλους,
 μηδὲ τὰ πρὸς τέφρην ἀνεμμένα τῇ παλαιότητι ταῦτα
 εἰς μαρίαν τε καὶ φόνους τρέπειν. Ἐξεῖ δὲ ὑπακοῦν-
 τας αὐτῇ καὶ τοὺς στρατιώτας κατὰ τὰ θεῖα ἡμῶν
 παραγγέλματα (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ἐκείθεν ἐστὶ λα-
 βεῖν), οἰδειὸς τε ἀμελήσει παντελῶς τῶν δεόντων.
 καθάπερ γὰρ τὸν ἐν Πόντῳ πεποιήμεθα μονεράτωρα,
 οὕτω καὶ αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς ταυτῆς πάντως
 ἐμβιβάζομεν ἔχουσι, καὶ ἔσται καὶ αὐτὸς spectabilis,
 ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἐκκλήτων καὶ τὰ περὶ τῶν
 ἄλλων αὐτῷ δικηθῆσεται, καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς παρα-
 μύθιας τῆς ἐμπροσθεν στησόμεθα μόνης· βουλόμεθα
 γὰρ αὐτὸν προσφάσει σιτίσεων καὶ τῆς ἄλλης προσημ-
 νίας κομίζεσθαι quindecim χρυσῶν λίτρας, τὸν δὲ γε
 πᾶριδρον αὐτῷ τῆς ἀρχῆς duas λίτρας, καὶ τὴν γε
 αὐτοῦ ταξίν duas χρυσοῖον λίτρας. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν

neque divino patrimonio aut sacris nostris privatis
 aut ipsi sacrae domui nostrae quodlibet inferre
 nostris collatoribus damnum, neque flectatur facile
 neque timeat, sed viriliter collatoribus praesideat,
 et prae omnibus quidem puras servet deo et nobis
 5 et legi manus: sub eodem (enim) iureiurando sub
 quo alias administrationes et hanc esse volumus,
 deinde accipere cum codicillis et imperialia manda-
 ta, quae aut nos quidem legislatores et antiqua
 10 reipublicae sciebat figura, nos autem deficientia
 denuo renovavimus et ad rempublicam deduximus,
 ut et haec relegant semper et nostras custodiant
 iussiones. Si enim haec sequantur, non possunt nisi
 bene omnia occurrere et post legum facilitatem at-
 15 que iustitiam circumscribere negligentiam.

Primum itaque ei studium fiat, sicuti praediximus,
 fiscalium exactio, devotius quidem clemens paterna-
 quae consistens, indevotioribus autem vehementer et
 inremissibilis. Deinde curam habeat et populi et
 disciplinae eius, et ut non turbis et seditiōibus de-
 diti sint neque Bostreni neque alii, nec ea quae vo-
 luptatibus dicavit antiquitas haec ad furiores neces-
 20 que convertant. Habebit autem [et] fuocientes sibi
 et milites secundum divina nostra mandata (nam et
 hoc inde percipitur), (et) nullius neglegat penitus
 utilium. Sicut enim in Ponto fecimus moderatorem,
 ita et eum isdem cinguli huius vestigis elevamus,
 et est etiam ipse spectabilis, et similiter et quae de
 appellationibus et quae de aliis gubernabit. Et nec
 usque ad salaria priora statuimus sola; volumus
 enim eum occasione emolumentorum et alterius con-
 25 sulationis quindecim auri libras accipere, consilia-
 rium autem eius cinguli duas habere libras, et eius
 officium duas auri libras. Et licet ex imperialibus

aut sacris nostris privatis aut ipsi sacrae nostrae domui, ut quicquam damni subiectis nostris inferant,
 neve facile flectatur neu trepidet, sed fortiter subiectis praesit, et ante omnia puras manus et deo et
 nobis et legi servet (iisdem enim sacramentis quibus ceteros magistratus hunc quoque obstructum esse vo-
 lunus); deinde cum codicillis etiam mandata imperialia accipiat, quae quidem qui ante nos fuerunt legis-
 latores et antiqua reipublicae forma non ignorabat. nos autem cum defecissent iterum recuperavimus et
 in rempublicam reduximus, ut et haec semper adhaereat et iussiones nostras observet. Si enim haec se-
 quatur, fieri non potest quin omnia ei bene cedant et cum legibus ad commoditatem iustamque facilitatem
 perveniant.

II. Atque primum quidem ei studium sit, sicuti supra diximus, publicorum tributorum exactio, quae
 devotius quidem humana et paterna sit, contumacioribus autem severa et indulgentiae expers. Deinde po-
 pulo quoque prospiciet et disciplinae eius, ac ne tumultibus et seditiōibus se dedant aut Bostreni aut
 ceteri, neve quae ad delectationem a vetustate permessa sunt ea in furorem et caedes vertant. Habebit
 autem militis quoque sibi obaedentes secundum sacra mandata nostra (etenim hoc quoque inde petere licet),
 nec quicquam omnino eorum quae necessaria sunt negleget. Quemadmodum enim in Ponto moderatorem
 fecimus, ita ipsum quoque utrique iisdem huius magistratus vestigiis ingredi iubemus, eritque et ipse specta-
 bilis, atque similiter et appellationes et cetera ab eo administrabuntur. Ac ne in solacio quidem priore
 subsistemus: volumus enim ipsum nomine annonarum et reliqui solacii quindecim auri libras accipere, con-
 sularium autem magistratus eius duas libras atque officium eius duas auri libras. Quamquam autem ex

1 *μηδὲ μήτε M LB || πατριμονίῳ (πατριμωνίῳ Πα-
 τοανδρῶν) τῷ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν B || ταῖς θελαῖς ἡμῶν
 περιουσίαις B || 3 ἐπάγειν L || 5 ἡγεῖσθαι Haloander (cf.
Elieci. IV 2) || 6 ἡμῶν B^c || 7 ὑπὸ γὰρ ἀρχὰς om. B^c ||
 10 μὲν om. B || 11 ἡπίστατο M^c || ἡπίσταντο LB || καὶ
 om. ε || 14 κατακολουθήσειεν sequantur ε || 16 αὐτῇ om. ε ||
 16 sq. καὶ μετὰ - ἀφίκοιντο) et post legum facilitatem
 atque iustitiam circumscribere negligentiam ε || τὸν νόμον
 B || 22 δημοσίον I.^o || 23 μὴ || 24 ἐκδιδόσθαι B
 || Βοστρονήους (cf. ε) || βοστρόνους M βοστρίωνος L Βο-
 στρινῶν B vulg. || 25 *μηδὲ μήτε M LB (cf. 495, 2; *Elieci. IV, 1 extr.*; milites omnes *Iul.*) || στρατιώτας M || 30 τὸν
 τὸν L || 31 πάντως om. B^c || 32 ἐμβιβάζομεν *Homberegk* ||
 ἐκβιβάζομεν MB ἐκβιβάζομεν L elevamus ε || ἔσται) est ε ||
 spectauimus M περιβλεπτος LB || 33 ὁμοίως δὲ) καὶ
 ὁμοίως δὲ L || 37 quindecim, s. v. πέντε καὶ δέκα M
 πεντεκαίδεκα B δεκαπέντε L || 38 duas, s. v. β' M δύο

ἔχειν LB^c || καὶ om. B || *γε) τε libri || 39 duas M
 δύο LB || λίτρας om. L

5 quidem om. *Vulg.* || 6 enim *add. Beck* || 8 accipiat
Beck || 10 scribat T || 11 renouabimus libri || 12 ut et
 ad V et ut T || hoc T || relegant V, relegat *Beck* || custo-
 dian T || custodia sit V, custodiat *Beck* || 13 haec om. T ||
 sequantur V¹ sequentur T, sequatur *Beck* || 14 bene omnia
 V] bene omnia bene T || facilitate V || 18 ei *Beck*] eis libri ||
 fiet secuti V || 19 fiscalia V || 20 vehementius T || 22 disci-
 plinam V¹ disciplina V² || et seditiōibus V] ac seditiōi-
 bus T || 23 hostreni V bostrē T || ea] alia T || voluntati-
 bus T || 24 dicebat V || 25 et *del. Beck* || 26 diuina mā (sic
 pro n̄a) T nostra diuina V || 27 et *add. Osenbrüggen* ||
 nulli T || penitus om. T || 29 eum] enim V || hisdem T ||
 cinguli huius om. T || 30 est] erit *Osenbrüggen* || et simi-
 liter] et om. T || 31 gubernauit VT || 33 consulationis T ||
 34 auri] autem libri || accipere — 36 auri libras om. T

βασιλικῶν παραγγεμάτων, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἴδη τοῖς στρατιώταις ἐφέστηκεν, ἀλλ' οὐν ἔσται φροντίς ἡμῶν τῶν καταλόγων τῶν ἰδρυμένων ἐκείσθ τινα τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν ἀρχὴν ἀποκλίνειν. ἐφ' ὧτε αὐτῶν ὑπακούειν νόμον καὶ ταῖς αὐτοῦ διαπρωπείαις εἶναι τε καὶ πείθεσθαι. οὐκ ἐπικοινωνήσῃ δὲ παντελῶς ὁ περιβλεπτος δοῦξ οὔτε οὐκ ἂν ἥτῳ αὐτῷ δοῖεν στρατιώταις οὔτε ἰδιωτῶν οὔδεναι, οὔτε ταῖς ἐκείνων δίκαις ὅταν ἔχοιεν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ὁ ἐναγόμενος εἴη, οὔδὲ τὴν οἰανοῦν ἔξει 10 μειουσίαν πρὸς ἰδιωτικὰς αἰτίας· ἐπεὶ πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φροντίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, καὶ δεῖ διακεκρίσθαι ταῦτα, καθάπερ οἱ πατέρες ἡμῶν τῆς πολιτείας ἔταξαν τὴν καὶ κατεστήσαντο. εἰδόντος τοῦ περιβλεπτοῦ δοῦκος, ὡς εἰ ἐμβαλεῖν ἑαυτὸν 15 θρησέει πρῶτα πολιτικοῖς, οὔδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήφεται, ἀλλὰ κἀκείνων ἀφαιρεθεὶς ἰδιωτῆς ἔσται καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην γενήσεται.

CAPUT III.

Ταῦτα ἡμῶν νενομοθετήσθω καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀραβίαν χώραν ἀρχῆς· πεπεσμένα γὰρ καὶ βουλήσει 20 θεοῦ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπιδοῖται πρὸς τὸ κάλλιον. εἰ γὰρ καὶ οὐκ ἐπεισάμεθα χρημάτων, ἀλλ' ἠξήσαμεν αὐτῷ τὰς σιτήσεις, ἀλλ' οὐν ἴσμεν ὡς καὶ ὁ ταύτην ἔχων τὴν ἀρχὴν σπεύσει τοιοῦτος φανῆναι περὶ τὰς ἀληθινῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις, ὡς μὴ ζημίαν 25 ἐντεῦθεν ἀλλὰ δίκαιον κέρδος τῷ δημοσίῳ προσκαγαγεῖν. Ἐκείνο μέντοι γίνεσθαι τε καὶ κρατεῖν βουλόμεθα τὸ τὰς σιτήσεις τῷ περιβλεπτοῦ δοῦκος ἐκείθεν αὐτὸν κομίζεσθαι, ὅποθεν ἂν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἐκτάξει· πρόδηλον ὅν ὡς οὐ μετὰ τοσαύτης 30 ἀδραναίας προσέξει τοῖς πράγμασιν ὡς μηδὲ τὰς οἰκείας σιτήσεις ἀπαυτεῖν ἰσχύσαι, εἰδὼς ὡς εἰ παρὰ ταῦτα τὴν πράξει, ποιήν quinque χρυσίου λίτρας ζημιωθήσεται. Dat. vi. k. Iun. CP. post cons. Belisarii v. c.

mandatis, sicuti praediximus, dudum militibus praesit, verumtamen erit sollicitudo nobis numerorum constitutorum illic aliquos subdere ei qui in cingulo 5 quantur et pareant. Non autem communicabit omnino spectabilis dux nec illis militibus quos ei specialiter dederimus neque aliquibus privatis, nec illorum libitibus, quando habuerint ad invicem, nec si quis privatorum sit qui convenitur, nec quodlibet habebit participium ad privatas causas: quoniam multum distat inter militare curam et civilem gubernationem, et discreta sunt haec, sicut et patres nobis reipublicae ordinaverunt et statuerunt; sciente spectabilis duce, quia si miscere se praesumpserit 15 causis civilibus, neque militaria vindicabit, sed etiam ab illis ablati privatus erit et sub hac fiet administratione.

Haec a nobis sancita sint et in administratione 20 Araborum provinciae: confidimus enim voluntate dei, quia (res) crescit in melius. Nam etsi non peperimus pecuniis, sed auximus ei annonas, tamen scimus, quia et qui hanc habet administrationem studebit talis videri circa veras publicarum functionum exactiones, ut non damnus ex hoc, sed iustum lucrum offerat publico. Illud tamen et fieri et valere volumus, ut annonas spectabilis dux inde percipiat undecumque provinciae iudex delegaverit; palam etenim est quia non cum sua efficacia respiciet causas, si nec suas annonas exigere valuerit: sciens 30 quia, si praeter haec aliquid egerit, quinque libras auri multabitur.

Dat. III. idus Iun. CP. imperante domino nostro 35 Iustiniano pp. Aug. post consulatum Belisarii viri clarissimi.

imperialibus mandatis sicuti supra diximus iam praest militibus, at curae nobis erit, ut unum ex militibus numeris qui ibi collocati sunt subiciamus ei qui hunc magistratum habet, quo ipsi soli obediunt eiusque praecipis obtemperent et pareant. Nullam vero omnino communionem spectabilis dux habebit qui cum militibus quoscumque illi nominatim dederimus aut cum privatorum ullo, neque in litibus illorum si quas inter se habeant, neque si quis ex privatis reus sit, neque ulum habebit partem in privatis causis: quoniam multum interest inter militare curam et civilem administrationem atque haec esse disiuncta oportet, quemadmodum patres reipublicae nobis ordinarunt et constituerunt. Sciutque spectabilis dux, si civilibus rebus se immiscere ausus sit, ne militares quidem se exerciturum, sed illis quoque exutum privatum se esse futurum et huic magistratu subiectum iri.

III. Haec nobis de Arabum quoque regionis magistratu sancita sint: confidimus enim dei voluntate rem ad melius esse profecturam. Nam etsi pecuniis non peperimus, sed auximus ei annonas, at scimus eum qui hunc habet magistratum operam daturum esse, ut talis in veris publicorum tributorum exactionibus appareat, qui non damnus inde sed iustum lucrum fisco afferat. Illud tamen fieri et valere volumus, ut spectabilis ducis annonas is inde auferat undecumque praeses provinciae ei delegaverit; cum manifestum sit eum non cum tanta ignavia res curaturum esse, ut ne proprias quidem annonas exigere possit: qui si quid adversus haec fecerit, sciat se poena quinque libras auri multatum iri.

1 ἐφθήμεν ἐν ἐσημέν corr. L || 2 ἔσται om. B || 4 τινα aliquos (i. e. τινάς) ε || 5 αὐτοῦ om. ε || μόνον ML || μόνον vulg. (B?) legi (i. e. νόμον) ε || εἰντοῦ B^c || 6 πείσεσθαι L || 7 ὅι οὔτε ὁ L || 8 *ἰδιωτῶν (cf. ε); Edict. IV, 2) ἰδιωτῶν M ἰδιωτικῶν B ἐδικήθη (ex L?) Halbander, ἰδιωτῆ cum Scrimgero vulg. || οὔτε ταῖς B) οὔδὲ ταῖς ML || 9 ἐκείθεν B || 13 δεῖ B (cf. Edict. IV, 2)) om. ML ε || διακεκρίσθω M διακρίνεσθαι B discreta sunt ε || 14 τὰς πολιτείας malit Zachariae (sunt cf. Edict. IV, 2) || 19 ἡμῶν B ε || καὶ ἡμῶν ML || νενομοθετήσθω M || τῆς τῆν B^c || τῆν M^c || τῆν τῶν L, om. B || 20 καὶ om. ε || 22 καὶ om. L || 27 μέντοι MB) μέντοιγε L || 29 ὅποθεν L (cf. Theod. Ath. Iul.; Ed. IV, 3) ὅπόσον M ὅπόσας B || 30 μετὰ τοσαύτης) cum sua (i. e. τῆς αὐτοῦ?) ε || 31 ἀδραναίας) ἀνδρείας B^c efficacia ε || 31 sq. ὡς — ἰσχύσαι) ε — valuerit ε || 32 εἰ παρὰ ταῦτα τε πράξει) sin autem moderator adversus ea quidpiam fecerit Iul. male; ducem intellegi docet Ed. IV, 3 || 33 ποιήν om. ε || quinque M^c (cf. Iul.) ε M. s. v., L πεντεκαίδεκα B (cf. Ed. IV, 3 ποιήν viginti librarum auri) || 34 subscr. om. Iul. || vr. k.

Iun. M] III. id. Iun. ε μηνί Ἰουνίου Ath. Theod. ('forte xv. k. Iun.' Zachariae) || CP.] ep. dn. M CP. imperante domino nostro Iustiniano pp. Aug ε, om. Ath. Theod. || post cons. Belisarii vc. ε μετὰ τὴν ἰπατερίαν Βελισσαρίου Ath. bilisario uc. cons. M μετὰ τὴν ἰπατερίαν Ἀπίου Theod.

2 sq. constitutorum numerorum T^a || 3 eij et VT || 5 communicavit libri || 6 dux) sit iudex T^a || illis Osenbrüggen] in aliis libri || 7 pribatis V (et sic infra) || 8 adeoivicem V^a || ne si V^a || 9 quilibet T^a || 12 discreta sint Osenbrüggen || 15 vindicabit Osenbrüggen] iudicabit libri || 16 haec V^a || amministrationem V^a || 19 sint V^b) sunt V^a T^a vulg. || 21 res add. Beck || crescet Beck || percipimus V || 23 et si hanc habeat T^a || 24 tales libri || 25 iustum sed V || 26 afferat Beck || et fieri Beck] id fieri libri || 29 etenim V] enim T || 30 sic T || uoluerit libri, corr. Beck || 32 multabitur] muleta bi. (i. e. bene) T || 34 subscriptionem praestant VT || iunii V || cap. VT || 35 post consulatum om. V || bisilarii viri clarissimi T bilisario uice cons V

ΠΓ

CIII.

Auth. XXXIII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.R DE PROCONSULE PALAE-
STINAE R

Ἐργράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν
πρωτωργῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. 5

Idem Aug. Iohanni pp.

(Προοίμιον.) Ἰδὴ μὲν καὶ ἄλλας ἐθνῶν ἡγεμο-
νίας μείζους κατεστήσαμεν χθαμαλὰς τε πρότερον
οὐσας καὶ πρῶττειν οὐδ' ὅτιον τῶν ἐρρωμενεστέριον
δυναμένων. καὶ τοῦτο μὲν spectabilias κατεστήσαμεν
τοῦτο δὲ αὐταῖς ἠξήσαμεν τὰς σιτήσεις παρεδρῶς τε
καὶ τάξει, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιλοτιμησάμεθα ἐφ-
έσεων τε ἀκούειν δαδῶκαμεν· καὶ τὰς μὲν ταῖς τῶν
ἀνδρῶν ἐπεκοσμήσαμεν τιμαῖς τὰς δὲ τῶν κλινο-
μένων κομῆτων καὶ ἐτέρας πρωτωργῶν καὶ νοδρα-
τῶν ἄλλας, καὶ αἰεὶ τι προσεξεργασκόντες λιμπρὸν
τῇ κατ' ἡμᾶς πολιτείᾳ νέον δαδῶκαμεν ἀνδρῶς. εἰς
τοῦν δὲ ἡμῖν ἤλθε καὶ ἡ Καισαρέων μητρόπολις ἡ
Παλαιστίνης ἡγουμένη τῆς πρώτης ἣν ἐχρῆν καὶ πρὸ
τῶν ἄλλων μείζους ἀπολιτῶσι τιμῆς, διῶι καὶ πρώην
ἀνδρῶν ἀντὶν εἰλε, καὶ ἐφειστήκει αὐτῇ τοικυτῆ
τις ἀρχῇ, καὶ ἐκ σεμνοτέρας εἰς ἐλάττω μετέβηκε,
μῆδὲ μὲν ἐμπροσθὲν τῆς ὄλης οὐσίας Παλαιστίνης. εἰς
τρεις δὲ διαιρεθείσης μοίρας, καὶ οὐδὲ τῆς ἀνδρῶν
τέρας αὐτῆς μείζους ἄλλ' ἐξ ἀρχῆν ταῦτην δὴ τῆν
δρῶν ἀντὶν καλονομένην κατενεχθείσης· καίτοιγε ὁ-
ρχία τὸ ἐστὶ καὶ αἰεὶ σεμνῆ ἥνικα τε αὐτῆν Στρατῶν
ἰδρῶναι πρῶτος, ὅς ἐξ Ἑλλάδος ἀναστὰς γέγονεν
αὐτῆς οἰκιστῆς, ἥνικα τε Οἰεσπασιανὸς οὗ τῆς θείας
μητῆς, ὁ τῶν αυτοκρατόρων εὐδοκμοτάτος, ὁ Τίτου
πατρὸς τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μητῆς (ὅπερ αὐτῷ καὶ μόν-
ον ἦσκε πρὸς ἀποσιν εὐδοξίαν) εἰς τῆν τῶν Καισά-
ρων αὐτῆν ὀνόμας προηγορίων πρότερον Στρατῶν

(Praefatio.) Jam quidem. et alios gentium praesidatus maiores constituimus humiles primitus existentes et agere nihil validissimum potentes, et tam spectabiles statuimus quam etiam eis annonas adiecimus consularisque et officio, et alia omnia largitissimus, et appellationes audire dedimus, et proconsulum quidem adornavimus honore, eorum autem qui comites vocantur, et alias praetorum et moderatorum administrationes, et semper aliquid inveniendes clarum nostrae reipublicae novum dedimus forem. In animum quoque nostrum venit et Caesariensium metropolis Palaestinae praesidens primae, quam oportebat et ante alias maiore honore frui, eo quod et pridem proconsul eam habuit, et praeerat ei quaedam talis administratio. et cum esset nobilior, in minore ratione mutata est, cum una prius quidem tota fuisset Palaestina, in tres vero divisa partes, et neque proconsularitas ei mansisset, sed in hac administratione quae ordinaria nuncupatur deposita est; cum utique sit antiqua et semper nobilis, secundum se quam Strato collocavit primus, qui ex Hellade surgens factus est eius aedificator, et dum Vespasianus divae memoriae imperatorum probatissimus, Titi pater divae memoriae (quod ei etiam solum sufficiebat ad gloriam universam) ad Caesariensium eam vocabulum nominasset, cum prius Strato

Nov. CIII (= Authent. XXXIII) extat in ML, c. 1—3 in B 6, 17. — Epit. Theod. 103, Athan. 4, 20. Iulian. const. XCVI.

CIII.

DE PROCONSULE PALAESTINAE.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule et patricio.

Praefatio. Jam quidem alios quoque provinciarum praesides maiores reddidimus, qui antea humiles essent nec quocumq; firmius agere possent, et modo spectabiles effecimus, modo annonas auximam ipsis consularibusque et officio, ac reliqua omnia largitissimus, et ut de appellationibus cognoscerent concessimus: atque alios proconsulum alios comitum qui vocantur alios praetorum alios moderatorum honoribus ornavimus, semperque splendidi aliquid excogitantes reipublicae nostrae novum addidimus. In mentem autem nobis venit etiam Caesariensium metropolis, quae Palaestinae primae principatum tenet, quam etiam prae ceteris maiore frui honore oportebat, quoniam prius quoque proconsul eam habuit, atque praefuerat ei talis magistratus, et ex nobilior in inferiorem statum translatus est, cum antea quidem una fuisset Palaestina universa, deinde autem in tres partes divisa esset, ac ne ipse quidem proconsulatus mansisset, sed in magistratum istum qui vocatur ordinarius esset translatus: quamvis antiqua sit et utique honorata, et tum quando eam Strato primus constituit, qui e Graecia profectus conditor eius exiit, et quando Vespasianus divae memoriae imperatorum gloriosissimus, pater Titi divae memoriae (quod illi vel solum sufficiebat ad omnem gloriam), secundum Caesarum nomen ipsam appellavit, cum antea

4 inser. Ὁ ἀντὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ Ath. (cf. ε) || 6 Ἐδῆ rubr. M || ἐθνῶν] γενῶν cit. Ath. || 9 spectabilias M περιβλέπτους L || 12 καὶ τὰς μὲν ταῖς (ταῖς om. L) — τὰς δὲ ML] ταῖς μὲν — ταῖς δὲ habuisse videtur ε || 14 πρωτωργῶν] τῶν πρωτωργῶν M || 23 οὐτὰς libris || 15 ἄλλας] administrationes (i. e. ἀρχάς) ε || 17 καισάρεια L (Καισάρεια Haloandër) || 20 ἐφειστήκει L || αὐτῇ Zachariae ex ε] τῇ αὐτῇ ML || 21 εἰς ἐλάττω μετέβηκε L || 22 * μὲν ἐμπροσθεν (cf. ε) || μόντοι ἐμπροσθεν ML, μὲν τὸ ἐμπροσθεν Zachariae || 23 * οὐτὰς libris || ἀνδρῶν αὐτῶν (id. infra) M || 24 αὐτῆς ML] αὐτῆς ex ε Haloander et Zachariae, qua correctione non opus est || 26 ἥνικα τὸ αὐτῆν M] ἥνικα δὲ αὐτῆν L secundum se quam (i. e. ἣν κατ' ἑαυτῆν?) ε || 27 ὅς] ὁ M || 28 post ἥνικα τε verba 26 sq αὐτῆν στρατῶν — ἀναστὰς ἥνικα τὸ (sic) repetit M || οὐσεπσιανῶς L¹ οὐσεπσιανῶς L² || 31 τῶν Καισάρων] αὐτῶν (αὐτῆν L²) καισάρων L Caesariensium (i. e. Καισαρέων) ε

1 cf. quae diximus ad nov. CII || R XXX-III. V || 6 Nam T || praesidatus V || 7 primitus V] prius T || 8 ualedissimum V || 9 adiecimus] adicientibus vel adiecimus T || 11 et proconsulum] et om. V || 13 praetorum Beck] priores libri || 14 seper V || 17 praesidem VT] prime V] provincie T || 19 pride V || proconsul eam Osenbrüggen] proconsulem libri || 21 minorem rationem Beck] prius om. T || 23 proconsularia libri, corr. Beck || ei V] et T || sed Beck] et libri || in hanc administrationem Beck || 25 nobilis semper V || 26 se quam strato V] sequaestrato T || 27 ellada V allat T || 27 sq. hedicatorem, vv. et dum — imperatorum omissis T, imperatorum — divae memoriae om. V || 29 et etiam V] etiam ei T || 30 cesariensium V, Caesarum Beck

vos πρόγον καλουμένην, ταύτην αὐτῇ χαρισάμενος τὴν
 τιμὴν διότι κατ' αὐτὴν ἐπὶ ταῖς Ἰουδαϊαῖς νίκαις εἰς
 1 αὐτοκράτορας ἀνεγρόσθη. ὁρῶμεν δὲ αὐτὴν χώρας
 ὄχιουσαν μεγάλης τε καὶ θαυμαστῆς, καὶ αἰσθησθῆναι
 ὅτι μάλιστα πλείστην τῆ καθ' ἡμᾶς παρεχομένην πο-
 5 λιτείαν φέρων τε μεγέθει καὶ εὐνυγμοσύνης ὑπεροβῆ,
 καὶ παρεχομένην πόλεις σεμνὰς καὶ πολιτάς ἐκτρέ-
 φουσαν ἀγαθοῦς καὶ λόγων μεστοὺς καὶ ἐν ἱεροῖσιν
 εἰδοκιμούντας, καὶ τὸ δὴ πάντων μέγιστον, ὅτι δὴ
 10 κατ' αὐτὴν ὁ τοῦ παντός δημιουργός ὁ δεσπότης
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ τοῦ παντός
 ἀνθρώπων σωτήρια γένους ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ ἡξίω-
 σεν οἰκισθῆσθαι τὰ ἡμέτερα.

CAPUT I.

Ταύτην τοίνυν πῶς οὐκ ἂν τιμῆσαιμεν, καὶ ἐπα-
 15 ναξομεν αὐτὴν πρὸς τὸ τῆς ἀνδραπειρίας αὐτῆς σχῆμα,
 καὶ δόξομεν τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι ταύτην ἀνδραπει-
 τῆ εἶναι καὶ καλεῖσθαι; ὅπερ πράττομεν διὰ τοῦδε
 τοῦ Θεοῦ πραγματικοῦ τύπου, καλεῖσθαι δὲ αὐτὸν
 καὶ ἰδικὸν βουλευμέθα Καισαρεῦσι νόμον· ἀνδραπειτὸν
 20 τε ἀποτελοῦμεν τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, καὶ δίδομεν
 αὐτῷ τὸ τοῖς περιβλέπτοις ἐγγράφεσθαι καὶ ἔχειν
 ἅπαντα ὅποσα ἴδια τῆς τοιαύτης ἐστίν ἀρχῆς, ἀκούειν
 25 τε τῶν ἐπισημῶν δικῶν ἄχρι decem librarum auri
 εἰς ἑκατέρως Παλαιστίνης εἰς αὐτὸν φερομένην, ἰσχυ-
 ρὸν τε τῷ παντὶ καθιστάσαι, ὥστε καὶ τὰς ἡμετέρας
 προστάξεις δύνασθαι κάλλιον καὶ ἐρωωμενέστερον ἐκ-
 30 τελεῖν. χρῆσται δὲ καὶ τῇ σεμνῇ καὶ ἀρχαίᾳ τηβέννῳ
 (φαρὲν δὲ τῇ περιπορφύρῳ στολῇ) ἐν ταῖς ἱεροῦντίας
 αὐτῆν περιτιθέμενος, καὶ ἐγκυκλιωπιζέσθω τοσαύτη
 [περιτιθεῖς] τιμῇ καὶ πῶλον ἐξοργεῖτω στρατιωτῶν
 35 τε τοσοῦτων, καὶ πᾶν εἴ τι συμφέρον ἐστί καὶ τῷ δη-
 μοσίῳ καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσι πραττέτω. Κατὰ
 σιτήσεων δὲ πρόσφατον viginti duas libras auri αὐτῷ
 δίδομεν, ὥστε εἰς ἑαυτὸν τε καὶ τὸν αὐτοῦ πάρεδρον
 καὶ τὴν περὶθεμένην αὐτῷ τάξιν ταῦτα διελείν καθ'
 35 ὃν ἂν αὐτὸς βουληθεῖ τὸν τρόπον, καὶ ταῦτα εἰς ἡμᾶς
 ἠρῆσαι, ὥστε ἐκ Θεοῦ πραγματικοῦ τύπου καὶ τὴν

tonis turris appellaretur, hunc ei donavit honorem,
 eo quod in ea sub Iudaicis victoriis inter imperato-
 1 res adscriptus est. Videmus autem eam provin-
 ciae praesidero maiori atque mirabili, compendium
 maxime plurimum nostrae praebentem reipublicae
 5 tributorum magnitudine et devotionis excellentia, et
 praestantem civitates nobiles et cives alentem bonos
 et doctrinis plenos et inter sacerdotes probatissimos,
 et quod omnium praecipuum est, quia in ea uni-
 versorum creator dominus noster Iesus Christus, dei
 verbum et totius hominum generis salus, in terra
 apparuit et dignatus est facere sua quae nostra sunt.

Stratonis turris vocaretur, honorem hunc ei largitus quia in ea post Iudaicas victorias in imperatorum
 1 numerum adscriptus est. Videmus autem eam regioni praeesse magne et admirabili et existimatio-
 nem quam maximam reipublicae nostrae praebere et tributorum magnitudine et devotionis praestantia, et
 civitates praestare honestas et cives alere bonos et praeceptis sapientiae refertos quique inter sacerdotes
 auctoritate florent, et quod quidem omnium maximum est, in ea creatorem universi dominum nostrum
 Iesum Christum dei verbum et totius humani generis salutem in terris visum ac sibi vindicare quae nostra
 sunt dignatum esse.

I. Hanc igitur quidni honore afficiamus et reducamus eam ad ipsius proconsulatus formam, demus-
 que ei qui magistratum hunc habeat, ut proconsul et sit et vocetur? Id quod agimus per hanc sacram
 pragmaticam sanctionem, vocari autem eandem specialem Caesariensem legem volumus; atque procon-
 sulem efficiamus eum qui magistratum habet, eique concedimus ut spectabilium numero adscribatur habeat
 et omnia quaecumque eiusmodi magistratus propria sunt, et de causis appellationum usque ad decem
 libras auri cognoscat ex utraque Palaestina ad eum deferendis, et in omni genere potens sit, quo etiam
 mandata nostra melius et fortius exequi possit. Utetur autem etiam nobili illa atque antiqua toga
 (vestem dicimus praetextam purpura) festis diebus induens eam, atque tanto glorietur honore et tot civi-
 talibus et militibus praesit, et omne quicquid et fisco et subiectis nostris utile est agat. Annonarum vero
 nomine viginti duas libras auri ei damus, ut inter se et consiliarium suum et officium sibi oboediens ea
 quemadmodum ipse voluerit distribuat, et haec nobis indicet, ut per sacram pragmaticam sanctionem distri-

1 χρῆσάμενος L || 2 νίκαις] νήσας? L^o || 4 ἀκού-
 σαι L^o || αἰσθησθῆναι] compendium ε; an leg. αἰζησθῆναι? ||
 5 παρεχομένη L^o || 6 τε] τε καὶ L || 8 λόγους L^o ||
 11 ἰησοῦς ὁ χριστὸς L || 14—17 Ταύτην — καλεῖσθαι]
 Θεσιπίζομεν τὸν τῆς Παλαιστίνης ἀρχοντα ἀνδραπειτὸν
 καλεῖσθαι inc. B || 15 αὐτῆς M_c] om. L (αὐτὸ cooperat L^o),
 αὐτῆς Zachariae || 16 τῷ om. L^o || 17 τοῦδε M(ε)] του-
 του δη L τοῦτο δὲ B^c (cf. ad 499, 26) || 19 καὶ om. L^c ||
 20 τε] γε (i. e. δὲ) ε || ἀποτελοῦμεν L_c] ἀποστελοῦ-
 μεν B ἀποκαλοῦμεν M || 21 τὸ om. L || 22 ἅπαντα]
 ea ε || 23 decem librarum auri M] δέκα λίτρων χρυσίου
 (χρυσὸν L) LB || 24 αὐτῶν L^o || ἰσχυρὸν τε B] ἰσχυρὰν
 τε ML^c || 27 τηβέννῳ M] τῆ βέννῳ B^c || τῆ βέννῳ L (τὴν
 βένντον Theod.) || 28 δι M_c] δι LB || 29 ἐγκυκλιωπιζέσθω
 ML || 30 περιτιθεῖς om. ε, seclui glossema ad περιτιθέ-
 μενος (29) adscriptum (περιτιθεῖς male CGEHeimbach) ||
 πῶλον Osenbrüggen ε ε] πῶλων MB πολλῶν L ||
 31 τε] τε καὶ L || post τοσοῦτων deesse aliqui, v. c.
 εσους αὐτῷ ἀφορισόμεν ε. παρεξόμεν (cf. c. 3) non recte

statuit Zachariae || καὶ τῷ] καὶ om. ε || 33 εἰκοσι δύο
 λίτρας χρυσίου B εἰκοσι λίτρας χρυσου L || 34 αὐτοῦ
 cum Scringero vulg.

1 appellaret (compendium in ras.) T || 2 iudicis T ||
 3 provinciae Beck] prouintiam V^oT prouintia V^o || 4 praesideri V praesidem T] compendium] et compendium Beck ||
 5 praebentes VT || 7 ciuitatis T || ciuiles alentes T ||
 bonis V || 8 doctrinis plenos et om. T, et om. V || 9 et
 quod] et om. T] est] et V] quia] qui T || 11 totium V ||
 salus] alius T || 14 uehimus libri, corr. Beck || 16 pro-
 consulem Beck || 18 specialem eam T || 19 ceasariensem
 V || 22 sunt om. V || audiant libri, corr. Beck || 23 ex] et
 ex VT || utroque V || 24 defendas ualida quem V ||
 26 in verbis et antiqua desinit T f. 196^v, reliqua
 continuat t f. 83 || 28 circumamittus t] 29 prosit t] 32 et
 suo — sibi om. V || 34 ad om. t] annuntiet t] numtiet V^o
 enamtiet V^o (denuntiet Beck)

ἐπὶ τούτοις διαίρσιν ἡμᾶς ἐπικυρώσαι. οὐδὲ γὰρ ὑπο-
 μένομεν αὐτὸν τε καὶ τὸν πάρεδρον εἶναι τὴν παλαιὰν
 εὐτέλειαν τῶν σιτήσεων ὁρῶντες κομιζομένους, οὐδὲ
 τὴν αὐτοῦ τάξιν παντελῶς ἀβροθῆτον οὖσαν, καίτοι-
 γε ἐπὶ τοσαύταις εἰσφοραῖς κἀμνονσάν τε καὶ κινδύ-
 νεύουσάν· ὥστε αὐτὴν εὐνοϊκῶς τε ὑπουργεῖν αὐτῇ
 καὶ τοὺς δημοσίους εἰσπράττειν φόρους καὶ ἀπέχεσθαι
 λημμάτων ἀδικῶν.

forma etiam in his divisionem nos confirmemus. Non
 enim patimur et ipsum et assessorem adhuc anti-
 quam vilitatem annonarum respicientes accipere, et
 eius officium sine solacio existere, cum in tantis
 5 illationibus laborem periculumque sustineat: quatenus
 et devote ministret ei et publicas exigat functiones
 et absteineat acceptionibus iniustis.

CAPUT II.

Ἐπικοινωνήσει δὲ οὐδ' ὅτιον τὰς πολιτικαῖς αἰ-
 τίας καὶ ταῖς τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις ὅ
 10 κατὰ καιρὸν περιβλεπτος τῶν τόπων δούξ, ἀλλ' αὐ-
 τὸν πᾶσαν ἰδιωτικὴν τε καὶ δημοσίαν κατὰ τὸ ἤθηδον
 αἰτίαν διακρινεῖ, καὶ μάλιστα πάντων προνοήσει τῆς
 τε ἀνελλιπούς τῶν δημοσίων εἰσκομιδῆς, καὶ τοῦ καθαρ-
 αῖς χορηγεῖν ταῖς χερσίν· τοῦτο ὅπερ καὶ Στέφανος 15
 οὐ περιβλεπτος ὁ νῦν πρῶτος ἐπ' αὐτῆς γενόμενος ἤδη
 τε φυλάξας ἠδονόκησεν καὶ αὐτὸς ὅτι τοῦτο πράξει
 διὰ τῶν ἤδη φθασάντων πεπεισμέθα· μάλιστα δὲ
 πάντων φροντεῖ τῆς τῶν πόλεων εὐταξίας, καὶ τοῦ
 μηδὲνα εἶναι ταῖς πόλεσι δημοτικὸν θόρυβον. καὶ 20
 γὰρ δὴ καὶ τοῦτο αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἴδιον, ὃς δὴ παρα-
 λελῶν στασιάζουσαν τὴν χώραν ἐκ τε προσφάτων
 ἐτέρων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ διαφόρου τῶν θρησκευ-
 ματων εἰρηκνῆν τε ἀπέδειξε καὶ πάσης ἀπήλλαξε
 ταραχῆς. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ἀντιφ' οὐκ ἐπιτρέπουεν, 25
 καὶ εἰ ποτε τοιοῦτό τι γένοιτο, καὶ κατὰ τὴν δευτέ-
 ραν ἐπιφοιτᾷν Παλαιστίνην καὶ καθίστασθαι τὸ ταράτ-
 τον, καὶ μὴ συγχωρεῖν μηδ' ὅτιον πράττεσθαι κατ'
 ἐκείνην δύσκολον, καὶ μάλιστα δὴ κατ' ἐκείνην, ἐπειδή-
 περ ὁρῶμεν πολλοὺς ἐκείσε φρομένους θορύβους καὶ 30
 οὐ μικρὰ τούτων ἀποτελέσματα καθιστώτα.

Communicabit autem in nullo civilibus causis et
 10 fiscalium tributorum exactionibus per tempora specta-
 bilis locorum dux, sed ipse omnem privatam et publi-
 cam, sicuti dictum est, causam discernet, et prae-
 cipue omnium providebit, ne desit fiscalium illatio
 et ut puris utatur manibus — quod Stephanus specta-
 bilis, qui nunc primus eius factus est, et dudum
 15 servans approbatus est et rursus hoc agere eum per
 ea quae praecesserunt confidimus —; maxime vero
 omnium cogitabit pro civitatum disciplina, (et) ut
 nulla sit civitatis publica turba. Nam et hoc eius
 administrationis proprium est, qui dum suscepisset
 tumultuantem provinciam ex occasionibus aliis et
 maxime ex diversitate religionum, pacificam demon-
 stravit et omni tumultu liberatam. Quod etiam rur-
 sus eum facere praecipimus, et si quando tale ali-
 quid fiat, et ad secundam venire Palaestinam et
 20 sedare quod turbatur, et nihil permittere in ea agi
 difficile, et maxime in illa, quoniam videmus pluri-
 mos ibi emergere tumultus et non parvi horum
 consistunt effectus.

CAPUT III.

Εἰ δὲ δευθεῖν καὶ στρατιωτῶν τῶν ἐγκαθημένων
 τῇ χώρᾳ, καὶ τούτους αὐτῷ παρέξομεν ἐξ οὐπερ ἂν
 ἡμεῖς συνιδώμεν γεννησιότατον στρατιωτικῷ καταλό-
 γῳ, πρὸς τε τὴν τῶν πόλεων εὐκοσμίαν καὶ εὐταξίαν 35
 τῶν τοὺς ἀγροὺς οἰκούντων, πρὸς τε τὴν τῶν δημο-
 σίων εἰσπράξιν. τοῦ θεῖου πραγματικῷ τύπου τοῦ
 ἐπὶ τούτοις αὐτῷ δεδομένου πρῶην κυρίως καὶ τὴν μέ-
 νοντος, ὃς οὐ βούλεται οὔτε τὸν περιβλεπτὸν δοῦκα
 οὔτε τὸν ἐνδοξότατον στρατηγὸν ἀδειαν εἶναι ἀρέλ- 40
 κειν τοὺς προσεδρεύοντας αὐτῷ στρατιώτας, ἵνα μὴ

Si autem opus fuerit et militibus residentibus in
 provincia, etiam hos ei praebebimus ex numero quem
 nos statuimus fortissimo militari, et ad civitatum
 ornatum et disciplinam in agris habitantium et ad
 5 fiscalium exactionem: divina pragmatica forma, quae
 super his ei data est dudum, rata et nunc manente,
 quae non vult neque spectabilem ducem neque glo-
 riosissimum magistrum militum licentiam habere tra-
 here observantes ei milites, ne ulla ex hoc fiat civi-

bulionem in his factam confirmemus. Neque enim sustinemus videre et ipsum et consiliarium eius pristinam
 adhuc tenuitatem annonarum ferre, et quod officium eius penitus auxilio destitui, etsi in tot tributorum
 exactionibus laboret et periclitetur: itaque officium prompte ei ministret et publica tributa exigat et in-
 iustis lucris abstineat.

II. Nec vero ullam omnino in civilibus causis et tributorum publicorum exactionibus communionem
 habebit qui pro tempore est spectabilis locorum dux, sed ille ipse unamquamque et privatam et publicam,
 uti dictum est, causam diiudicabit, et maxime omnium providebit ut tributa sine intermissione inferantur,
 et ut ipse puris utatur manibus —, qua quidem re observata Stephanus quoque vir spectabilis, qui nunc
 primus ibi est, et iam probatus est et denuo eum id acturum esse ex rebus iam prius gestis persuasum
 habemus —; omnium vero maxime prospiciet disciplinae civitatum, neve ullus in civitatibus popularis tu-
 5 multus fiat. Etenim id quoque illius viri administrationis proprium est: qui cum provinciam cum ob alias
 causas tum inprimis ob diversitatem religionum seditiosis laborantem suscepisset, eam pacatam reddidit
 omnique turba liberavit. Quod quidem ut denuo faciat ei praecipimus, et si quando quid eiusmodi fiat,
 etiam secundam Palaestinam obeat et turbas componat neu quicquam in illa incommodi agi patiat, ac
 praecipue in illa, quoniam multos illic tumultus exoriri videmus neque leves eorum esse effectus.

III. Si vero etiam militibus indigeat in provincia collocatis, hos quoque ei praebebimus ex quo-
 cumque nobis placuerit fortissimorum militum numero, cum ad ornatum civitatum eorumque qui agros
 incolunt disciplinam, tum ad tributorum exactionem. Atque sacra pragmatica sanctio quae de his ei
 nuper data est etiam nunc rata maneat, quae non vult aut spectabilem ducem aut illustrem magistrum
 10 militum licentiam habere milites qui ei ministrant abstrahendi, ne qui inde tumultus civitatibus oriantur:

4 παντελῶς om. ε || 13 διακρινῆν L || 15 καὶ ἐπὶ 16 ἐπ' om. ε || 24 ἀπήλλαξε] liberatam (i. e. ἀπηλλαγμένην) ε || 25 αὐτῷ αὐτὸς L || 26 τε γίνηται B γίνονται τε L || καὶ κατὰ τὴν δευτέραν LBs] κατὰ τὴν δευτέραν τε M vulg. || 28 μηδ' ὅτιον LBs] καὶ μηδ' ὅτιον M || 31 καθιστώτα] consistunt ε || 34 συνιδώμεν B] συνιδόμεν ML || 38 δεδομένω L* || 39 sq. *οὐδὰ — οὐδὰ libri

et om. V || 5 *quatenus et] et quatinus VT, et del. Beck || 9 comunicavit V || autem enim ε || 10 fiscalium ε || 11 pribatam V || 12 sicuti ε] sicut V || 13 ne] nec ε || 14 utatur ε || tefanus V || 16 servatis ε || 18 cogitavit V || et addidi || 19 publica turba. Nam] publicat urbanum V publicata urbanum (urbanorum pr.) ε || eius] eius et ε || 22 demonstraverit ε || 24 praecipimus Beck || tale om. V || 26 quod] qui ε || agi ε] om. V || 28 emergere Beck] mergere V emere ε || 33 quem] quae V || 34 civitatem ε || 35 ornatum V* || 36 pragmatica V* || 37 ei data est] damus ei ε

1 diuisione V diuisionem est ε || 2 et assessorem] et om. V || *adhuc] ad hanc libri || 3 inutilitatem ε || et eius ε]

τις ἐπιτεῖδεν γένηται ταῖς πόλεσι ταραχή· τοῦτο ὄπερ οἱ ἂν ποτε προαχθῆσεται διοικούντος μὲν αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, προνοούντος δὲ καὶ τῆς τῶν [δημοσίων] ὑποτελών εὐταξίας, τὴν τε ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐχρονος συμμαχίαν, καὶ τὸ ἰσομοῦν ἐν τε αὐτοῖς τοῖς στρατιωταῖς ἐν τε τοῖς ἄλλοις δι' ἐκείνων παιδεύοντος. 1
 Ἔσονται δὲ διακεκομμένοι τοῖς ὄλοις ὅ τε περιβλεπτος τῶν τόπων δούξῃ καὶ ὁ τὴν ἀνδράπατον ἔχων ἀρχήν. καὶ ὁ μὲν ἡγήσεται στρατιωτῶν τε καὶ λιμιτανίων καὶ φοιδεράτων καὶ εἰ τε κατὰ τὴν χώραν 10
 ὀπλιτικὸν ὄλωσ ἔστί, πλην τῶν ἀφορισμένων τῶ ἀνδρικήαυ στρατιωτῶν, ὁ δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν προσώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ προεδρευόντων ἀγ- 15
 ῥασιῶν μόντοι φόρον ἐνεκεν ἧ στάσεως δημοτικῆς οὐδεὶς ἐξαρεθῆσεται παντελῶς τῆς τοῦ περιβλεπτον ἀνδράπατον δικαιοδοσίας, ἀλλὰ πάντων ἄρξει, πᾶσιν ἀπιτάξει, καὶ οὐδεὶς ἀντιστήσεται ταῖς διατυπώσεις ταῖς αὐτοῦ οὐδὲ ἔξει πρόφασιν οὐδεμίαν ἢ τὸ δημοσίων ἀποστρεφῆν ἢ τοὺς πολίτας ἀδικεῖν δημοσίας 20
 στάσεως ἐξήρχων, οὐδὲ χρῆσεται οὐτε ζώνῃς οὐτε ἀξίας οὐτε ἱερωσίνης οὐτε ἑτέρας τινοῦς αἰτίας προνομίῃ ἢ ἄλλ' ἐαυτὸν ἐξαρεθᾶσει μόνον τῶν εὐδυνῶν τῶ ἀνεύθυ- 2
 νος εἶναι. Ταῦτα τοῖνυν δίδωμεν καὶ ταύτη καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν τῇ ἀρχῇ, καὶ φυλάττειν διηνε- 25
 κῶς διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῶ βουλόμεθα ῥόμον. καὶ τὴν οὖν δὲ ὑπεροχὴν φυλάττειν αὐτὰ διηνεκῶς θεσπιζόμεν, καὶ κατὰ τοῦτον ἐγγράφωσθαι τὸν τρόπον ταῖς μερικαῖς διατυπώσεις τῶν θρόνων τῶν σῶν, καὶ γινώσκεις ἅπαντας εἰς τὸν ἐφεξῆς χρό- 30
 νιον Παλαιστίνους, ὅτι πάλιν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀνδραπατίας ἀποδίδεται δίκαιον, καὶ ὁ τῆς πρώτης Παλαιστίνης ἐξήρχων ἀνδράπατος ἔστιν αὐτοῖς ὡς πρότερον καὶ τῆς ἐμπροσθεν ἀπηλλαγμένους ὄφρουσ ἦν ἐπὶ μέ- 35
 ζωσος ἔσται τιμῆς ὀφειλομένης τῆς πλάει.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῖδε τοῦ θεῖου πραγματικῶ καὶ ἰδικῶ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ ἔργω [καὶ λόγῳ] καὶ πέρατι παραδόναι σπευσάτω. Dat. k. Iul. CP. [dn. Iustiniano pp. Aug.] post cons. Belisarii v. c. [a. 536] sarii v. c.

tatibus turba: quod numquam agitur gubernante quidem eo civilem administrationem, providente vero etiam collatorum disciplinae, et a militibus habente solacium, et quod sine ornamento est tam inter ipsos 5 milites quam inter alios per illos corripiente.

1 Erunt autem discreti omnibus spectabilis locorum dux et proconsulis habens cingulum. Et ille quidem praecerit militibus et limitaneis et foederatis et quicquid in provincia armatum omnino est, exceptis qui deputati sunt proconsuli militibus, ille vero pro civilibus personis atque negotiis et observantibus sibi militibus habebit providentiam et cautelam. Publicorum tamen tributorum causa vel seditionis publicae nullus excipietur omnino spectabilis proconsulis iurisdictione, sed omnium praesidebit, omnibus inebit, et nullus resultabit dispositionibus eius nec habebit occasionem ullam aut publicum fraudare aut populos laedere publicae seditionis auctor, neque utetur nec cingulo nec dignitate nec sacerdotio nec alio quolibet dignitatis privilegio, sed semet ipsum abripet solummodo noxiis si innoxius sit.

2 Haec igitur damus, sicuti praediximus, administrationi, et custodire perpetue per hanc sacram pragmaticam volumus legem. Sed et tuam celsitudinem custodire eam perpetuo sancimus et secundum scriptum modum particularibus dispositionibus tribunalium tuorum, et agnoscere omnes in reliquum tempus Palaestinos, quia rursus eis proconsularitatis redditum est ius, et qui primae Palaestinae praesidet proconsul est eis sicut (prius, et) priori liberatus supercilio nunc in maiori erit honore debito civitati.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram pragmaticam et propriam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. Iul. Constantinopoli pc. Belisarii v. c.

id quod numquam agetur, si ille magistratum civilem administret et disciplinae subiectorum prospiciat atque auxilium a militibus habeat et si quid importune fit tam inter ipsos milites quam inter ceteros illorum opera castiget. Erunt vero prorsus inter se discreti spectabilis dux locorum et is qui proconsularem magistratum habet. Atque alter militibus praecerit et limitaneis et foederatis et si quid omnino in provincia in armis est, exceptis militibus proconsuli deputatis; alter civilium personarum et rerum militumque qui ipsi ministrant curam et custodiam habebit. Neque tamen publicorum tributorum nomine vel seditionis popularis quisquam omnino eximetur a spectabilis proconsulis iurisdictione, sed omnibus praecerit, omnibus imperabit, nec quisquam praexceptis eius resistet neque occasionem ullam habebit aut fiscum fraudandi aut civis iniuria afficiendi publicae seditionis auctor factus, neque aut cinguli aut dignitatis aut sacerdotii aut alius ullius causae privilegio utetur, sed eo solo se ipse a noxa eripiet 2 quod innocens sit. Haec igitur huic quoque, ut supra diximus, magistratui concedimus, eumque perpetuo custodire per hanc sacram pragmaticam legem volumus. Eaque ut tua quoque sublimitas perpetuo custodiat sancimus, et ut secundum hunc modum particularibus sedis tuae praecipitis adscribantur, atque omnes Palaestini in tempus futurum cognoscant ius proconsulatus ipsis rursus redditum et primae Palaestinae praesidem proconsulem iis esse ut antea, eumque a priore supercilio solutum nunc in maiore honore civitati debito futurum.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam et specialem legem declarantur tua sublimitas ad opus [et rationem] et effectum adducere studeat.

3 δημοσίων om. ε, aut abesse aut in δημοτικῶν mutari malit Zachariae || 8 ἀνδραπᾶ (i.e. ἀνδραπάτου) L || 9 στρατιωτικῶν B || 13 καὶ (om. L^o) προσεδρευαντων (sic) L || 17 πᾶσιν ἐπιτάξει om. B || 19 οὐδὲ ἔξει) οὐχ ἔξει δὲ B || 20 πολίτας L²) παιδας MB πο...ας L¹ populos ε || 22 προνόμια L || 23 μόνων M || πῶ ἀνεύθυνος εἶναι M || 24 ἀνεύθυνον εἶναι LB (quod videtur agnoscere, vocabulo εαυτὸν in αὐτὸν mutato, Iulianus sed unum solum eximat eum de manibus proconsulis si appareat innocens) || 24 καὶ ταύτη LB || καὶ ταύτην M, om. ε || 25 φυλάττειν) φυλάττειν αὐτὰ B || 26 τοῦδε MB) τοῦτον δῆ L || 27 αὐτὰ B || αὐτήν M L ε || 28 κατὰ τοῦτον ἔγγράφωσθαι τὸν τρόπον) secundum scriptum modum ε || 29 τὸν θρόνον τὸν σὸν B^c || 31 παλαιστίνης L^a || 32 *ἀποδίδεται (redditum est ε) ἀποδίδεται M L B || 33 ἔστιν αὐτοῖς M ε) αὐτοῖς ἔστιν B αὐτοῖς δὲ L || 34 ἀπηλλαγμένῃς L || 37 καὶ ἰδικῶ M ε) om. L || 38 καὶ λόγῳ M, om. L ε || 39 subscr. om. Iul. || k. Iul. ε μηνί

Ἰουλίῳ Ath. Theod.] k. iun. M ('forte xv. k. Iun.' Zachariae) || cp. dn. iustinan. pp. aug. M, om. ε Ath. Theod. || 40 post cons. Belisarii vo. ε μετὰ τὴν (τῆν om. Theod.) ὑπατεῖαν Belisario Ath. Theod.] bilisari. uc. cons. M

1 quod] quam V || agetur Beck || 4 tamen V || 5 illos V] ipsos ε || *corripientes Vt || 7 autem om. ε || 8 ille V] ipse ε || 9 foederatis V || 11 depotati V deportati ε || 12 pro civilibus] provincialibus ε || 13 et cautela V, et om. ε || 14 tamen ε] non V (vero Beck) || tributorum om. ε || vel om. Vt || 15 nullis V || 16 omnium] omnibus Beck || praesidebit V || 17 resultavit V || 21 sed om. ε || 22 arripet VT (eripiet Beck) || 26 set et ε] et om. V || 27 secundum hunc inscribit modum Beck || 29 tutorum V* || 31 qui] quod ε || praesedit V || 32 prius et add. Beck || priora V || 33 super concilio (s corr. ex est) V || maiori] mauri V || 39 subscriptionem praestat V || bilisario uice consul V

CIV.

Auth. LXIII.

(DE PRAETORE SICILIAE.)

Idem Aug. Triboniano quaestori sacri palatii.

Tua cognoscit sublimitas utpote operi quaestorio praeposita et nostri consilii particeps constituta, quod Siciliae provinciae secundum instar antiquitatis praetorem praefecimus, eius ut gubernatione omnia privata peragantur et militares expensae procurantur. Nam publicas eiusdem insulae functiones sub iurisdictione viri excellentissimi comitis sacri patrimonii per Italiam esse antiqua consuetudo tradidit, cuius auctoritate tam exactio quam illatio earum procederet. Sed quia lites in tanta provincia moveri necesse est, volumus ut, si quando appellatum fuerit a praetore vel a duce vel ab aliquo iudice eiusdem insulae, appellationes omnes ad tuum fastigium tuamque sedem remittantur, et ipse merita earum more consultationis discutias et ad nostram referas scientiam, quatenus tua nobis cognita dispositione ex nostra auctoritate lis dirimatur, neque ad anteriorem Romam neque ad alium iudicem huius regiae civitatis eatur, sed ipse vice sacri cognitoris audias et litem dirimas. Et non solum haec tuam iurisdictionem respicere decernimus, sed etiam si quid aliud civile ordinatur quod confirmatione indigeat, id est pro defensoribus vel patribus civitatum decretum, [nam] id quoque ad tuam sedem remitti, ut per tuam sententiam nostramque auctoritatem roboretur: quia semper Sicilia quasi peculiare aliquid commodum imperatoribus accessit, et oportet res civiles, cum aliquam habuerint dubitationem, nostri quaestoris iudicio dirimi, quod accipere a tua sublimitate censemus, quam nos proveximus, quam legitimo operi praeposimus, cuius opere atque industria omnis legum ambiguitas, omnis latitudo in praesentem concordiam et pulchram brevitate pervenit.

Quae igitur per hanc divinam legem nostra decrevit aeternitas, tua sublimitas sciens praeeptionibus suis admoveat Sicilienses iudices, quatenus sciant, cui debeant causas appellatione suspensas referre, ut per tuas tuorumque successorum suggestiones omnia nobis manifestentur et videamur per semetipsos easdem causas peragere. Esse enim non indignum putavimus, (ut) Siciliam nostrum quodammodo peculium constitutum nostrorum particeps consiliorum quaestor sub iurisdictione sua suscipiat.

(Dat. ... Dec. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii v. c. anno II.)

[a. 537] 23

PE

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΑΤΩΝ.

Ἐγράφη Στρατηγῶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν
 θεῶν largitionῶν ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶν.

(Προοίμιον.) Τὸ τῆς ἐπατείας ὄνομά τε καὶ 30
 πρᾶγμα τοῖς μὲν πάλοις Ῥωμαίοις πρὸς τὴν τῶν πολέμων ἐπινοήθη χρεῖαν, κὰν ταῖς ψήσοις, ἅς αὐτοῖς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τὸ κοινὸν εἶδιδον τῆς πολιτείας σχῆμα, διελίχσανον [γὰρ] εὐθὺς τὰς ἐπαρχίας ἐν αἰς Ῥωμαίοις πόλεμος ἦν, καὶ κατ' αὐτὰς ἐκληροῦντο τὰς 35
 ῥάβδους· ὕστερον δὲ ὁ χρόνος εἰς τὴν τῶν εὐσεβεστάτων αὐτοκρατορῶν μεταστίθας τὸ πολεμῆν τε καὶ εἰρήνην ἄγειν ἐξουσίαν εἰς φιλοτιμίαν μόνην τὸ πρᾶγμα τοῖς ὑπάτοις μετέστησε καὶ ταύτην σώφρονα καὶ ταταγμένην καὶ τὸ μέτρον οὐκ ἐκβαίνουσαν, κατὰ μικρὸν 40
 δὲ τίνας οὕτω δαφυλῶς τῷ πράγματι προσηρέχθησαν, ὥστε τῆς ἑαυτῶν μὲν ἐνδείξασθαι μεγαλοφροσύνην,

Nov. CIV De praetore Siciliae eadem est atque nov. LXXV (= Authent. LXIII) De appellationibus Siciliae, bis posita in corpore novellarum indeque in epitomis Iuliani Athanasii Theodori. Cf. quae illo loco exposuimus p. 378, ubi ex cod. V qui solus hanc constitutionem servavit discrepantia scripturae adnotata est.

Nov. CV (Authent. XXXIV = Coll. IV tit. 3: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 105, Athan. 22, 1. Iulian. const. XCVIII.

CV.

DE CONSULIBUS.

Scripta est Strategio gloriosissimo comiti sacrarum largitionum ex consule et patricio.

Praefatio. Consulatus et nomen et res a veteribus Romanis ad bellorum usum excogitata est, et per decreta quae iis post creationem communis reipublicae forma dabat statim provincias partiebantur in quibus Romani bellum habebant, et secundum ea sortiebantur fasces; postea vero tempus, cum in piissimorum imperatorum potestatem et bellum gerendum et pacem agendam transferret, ad solam munificentiam consulibus rem redegit eamque moderatam ordinatamque nec modum excedentem. Verum paulatim nonnulli adeo profusis sumptibus eam rem aggressi sunt, ut suam quidem magnificentiam ostentarent nec

27 rubr. Περὶ τῶν ὑπάτων M] Περὶ ἐπάτων L Ath. Theod. || 28 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στρατηγῶ κόμητι largitionῶν Ath. (s) || 29 largitionῶν M largitionῶν L || 31 πολέμων M] πόλεων L hostium (i. e. πολεμίων) s || 34 * γὰρ ML, om. s || 36 τῶν — 37 μεταστίθας om. L || 37 * τὸ πολεμῆν] τοῦ πολεμῆν MLs || 38 λέγειν L* || 39 σώφρονα καὶ] καὶ om. L

28 stratilio T, Strategio vulg. || comite R || 32 eius R²T¹ || *in ordinatione] ordinatio libri || 33 reis p. R¹ || sortiebantur V || repetente T¹ || 35 et om. R¹ || has] hanc T¹ hoc T² || 36 in] ut in R¹ del. R², om. T¹ || bellandi] et bellandi I bellandum R¹ || 37 solam largitatem R || 38 mutuavit libri || temperantiam T¹ || 39 et ordinatam mensuramq. V¹ mensuram et ordinatam quae (quae del. R²) R || 40 aggressi RT¹ || 41 quidem] quod R¹ || tū T

οὐ μὴν ἐνοεῖν, ὅτι παράδειγμα ἕτερον οὐχ ἔξουσιν. οὐ γὰρ εἰς πολλοὺς συνέχεται περιουσίας τε μέγεθος ἵεροβάλλου καὶ φιλοτιμία ψυχῆς οὐ τῷ μέτρῳ τοῦ πράγματος, τῷ δὲ οἰκείῳ συμπαράγωνι μείδει. (λαϊκῇ) τοίνυν ὀρῶμεν κινδυνεῖον διαπείσειν τῶν ἐπάτων ὄνομα, ὅπερ ἐκ χρόνων οὕτω μακρῶν καὶ εἰς χριστοῦν συνέγγυς ἐκὸς ἐλθὸν τῶν Ῥωμαίων συγκήμασε πολιτείας, διὰ τοῦτο φήθημεν χορηγία τὸ πρᾶγμα περιστεῖλαι, καὶ τὴν ἀμετρίαν τούτου περικόψαντες εἰς εὐσινοῦπον (μέτρον) τὴν ὑπατικὴν συστεῖλαι δαπάνην, ὅπως ἂν διηλεκτῆς μείη Ῥωμαίοις, ἅπασιν δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχῃ βατῇ οὐδὲ τῆς τοιαύτης ἡμεῖς ἀξίους εἶναι τιμῆς ἔγκριναίμεν. καὶ δὴ πάντα ἀνεορνησάμενοι συνεῖδομεν, ὅπόσον εἶναι προσῆκει τὸ διδόμενον. Μαρκιανῶ μὲν οὖν τῷ τῶν 15 αὐτοκρατορῶν ἀρίστῳ γέγραπται νόμος, ὃς ἠβούλετο μὴ διαροῖσκειν χρήματα τοῖς ὑπατεύοντας, καὶ αὐτῇ γε αὐτῷ τῶν διατάξεων πρώτη καθέστηκε. τοιγαροῦν καὶ μετὰ τὴν εἰρημὴν διάταξιν εὐρομεν, ὡς τινες μὲν ταύτη κατακολουθήσαντες οὐδ' ὅτιοῦν εἶπαι τῷ 20 δῆμῳ προείλοντο, οἱ δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν νόμον πράξαις τοῦτο αἰτῶσαντες τε καὶ τυγάντες ἂν ἤτῃσαν εἰτα πρὸς τὸ τῆς ἑαυτῶν μέτρον ἀπιδόντες ψυχῆς τὴν περὶ τὸ ῥίπτειν φιλοτιμίαν ὑπερόριον ἐποίησαντο, ἔνοιος δὲ τὴν μεσότητι καλῶς ἐλόμενοι μετρίους ἀντὶ πολλῶν ἠρέσθησαν. καὶ ἐπειδὴ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐν μεσότητι τὸ βέλτιστον ἔδοξεν εἶναι, ὡς τῶν ἐφ' ἑκατέρων ἄκρων κινδυνεύοντων εὐθὺς εἰς ἀμετρίαν ἐβίβηαι, φήθημεν καὶ ἡμεῖς περὶ τούτου διορισθᾶσαι τὸ πρόβον, ὥστε μήτε ἀμετρον μήτε ἀτακτον εἶναι 30 μήτε τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀνάξιον.

CAPUT I.

Ἔσα μὲν οὖν προσῆκόν ἐστι διδοσθαι παρὰ τοῦ παρ' ἡμῶν προβαλλομένου κατ' ἔτος ὑπάτου προφάσει σποροτούλων τε καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν διανομῶν καὶ δαπανημάτων, ταῦτα πάντα συνδέτες ἀπογραφῇ 35 τῶδε ἡμῶν ὑποτεθῆνας τῷ θεῷ νόμῳ παρεκλεσάμεθα ἐν νόμον γὰρ αὐτὸ τίθεμεν σχήματι, ἵνα τῷ

tamen reputarent se aliud exemplum habituros non esse. Neque enim in multis simul conveniunt et ingens rei familiaris copia et liberalitas animi quae non modum rei, sed propriam magnitudinem sequatur. Quoniam igitur periculum esse videmus ne consulum nomen intercidat, quod ex tam longis temporibus et usque ad millesimum fere annum propagatum una cum Romanorum republica floruit, propterea rem continendam et immodica eius largitione recisa ad opportunum modum consularem sumptum redigendum esse existimavimus, ut perpetuus Romanis maneat atque omnibus bonis viris in promptu sit quos tali honore nos dignos esse iudicaverimus. Itaque omnibus exploratis intelleximus, quantum conveniat esse quod dandum sit. Atque a Marciano imperatorum optimo scripta est lex, quae noluit consules spargere pecunias; et haec quidem ei constitutionum prima fuit. Iam vero etiam post illam constitutionem comperimus alios eam secutos nihil plane spargere in vulgus instituisse, alios cum petissent ut etiam praeter legem id facerent et impetrasset quae petissent, inde ad animi sui modum respicientes immodica in spargendo liberalitate usos esse, nonnullos denique mediocritate recte probata modicis pro nimis contentos fuisse. Et quoniam etiam maioribus nostris in mediocritate optimum quodque positum esse visum est, cum quae utrimque extrema sunt periculum sit ne protinus ad nimium prolabantur, nos quoque quod decet de hoc definitendum esse existimavimus, ut neque immoderatum neque incompositum sit neque legibus nostris indignum.

1. Atque quantum quidem ab eo qui quoque anno a nobis proponitur consule dari oporteat spularum ceterarumque omnium distributionum et expensarum nomine, haec omnia descriptione complexi huic nostrae sacrae legi subici iussimus: in legis enim formam id redigimus, ut qui eam transcendat ei

1 ἐνοεῖν Zacharias ex ε] ἀγνοεῖν ML || 3 φιλοτιμία] magnificentiam (i. e. φιλοτιμίαν) ε] || 5 διατεσεῖν om. ε] || 10 μέτρον ex 504, 32 addendum fuit] συστεῖλαι L (cf. 504, 30. 507, 6)] περιστεῖλαι M statuere ε] || 11 *μῖνοι ML] || 12 οὐς] quoscumque ε; leg. οὐς ἂν? || 14 ἐρευνησάμενοι L] εἶναι] ἂν L^o || 15 τὸ om. pr. in marg. add. L] || 16 ἀρίστῳ M] νόμος] Cod. 12, 3, 2 || 17 διαροῖσκειν M (ei sic infra)] αὐτῇ γε M] || 20 ταῦτα M] || 22 ἤτῃ... L] ἤτῃσαντο L² || 24 ἐποίησαντο L] || 25 μετρίους L] πολλὰ πλῶν L] || 26 καὶ ἐπειδὴ] καὶ om. ε] || 29 φήθημεν] propterea (i. e. διὰ τοῦτο) existimavimus ε] || 30 ὥστε μήτε] ut nihil neque (i. e. ὥστε μηδὲν μήτε) ε] || *μῆτε — μήτε — μῖντε] μηδὲ — μηδὲ ML] || 31 νόμων ML, χρόνων ex ε] probat Zacharias || 34 τε καὶ τῶν ἄλλων om. ε] || διανομῶν] et distributionum ε] || 35 συντιθέντας L] || 36 ὑποτεθῆνας Palaoander] ἀποτεθῆνας ML interponi ε

cogitarent quia exemplum aliud non haberent. Non enim ad plurimos venit substantiae magnitudo transcendens etiam magnificentiam animae, non mensura rei sed propria magnitudinem proveniens. Quia igitur 5 videmus prolicitari consulum nomen, quod ex temporibus ita prolaxit et ad millesimum prope annum veniens cum Romanorum republica pullulavit, propterea credidimus oportere causam comprehendere, et immensitatem eius recedentes ad beneplacitas consulares statuere expensas, quatenus continua sit Romanis, omnibus autem bonis viris existat accessibilis quoscumque huiusmodi nos dignos esse honore decreverimus. Cuncta siquidem perscrutantes perspeximus, quantum esse conveniat quod datur. A Marciano itaque imperatorum eximio scripta lex est, quae volebat non spargere pecunias consules, et ipsa ei constitutionum prima fuit. Igitur et post praedictam constitutionem invenimus, quoniam quidam hanc sequentes nihil spargere populo passi sunt, alii autem et ultra legem agere hoc petentes et promerentes quae petiverunt deinde ad sui animi respicientes mensuram circa aspersionem largitatem ultra terminum celebrarunt, uni quidam vero medium bene eligentes mediocribus pro plurimis contenti 25 fuerunt. (Et) quoniam etiam nos praecedentibus quod medium est optimum visum est esse tamquam ex utroque summis periclitantibus mox ad immensitatem procedere, propterea aestimavimus et nos de hoc definire quod decet, ut nihil nec inmensum nec inordinatum sit neque nostrorum temporum indignum.

Quantacumque ergo competens est dari ab eo qui a nobis eligitur per annum consule occasione spularum omnium et distributionum et expensarum, haec omnia componentes scriptione huic nostrae interponi sacrae iussimus legi: in legis enim hoc ponimus schemate, ut transcendenti etiam poena

5 periclitati R¹ || 6 milleximum R || 7 cum] eum R¹ || puppulauit R¹ pululavit R²T || 9 credimus V vulg. || 9 ad om. V || 11 aut V || 12 decrevimus VR² || 13 conota R² contracta R¹ || si quid R¹ || perscrutantes T¹ perscrutantes R || 14 quod] quae R¹ || datum R¹V¹T¹ datum est V² || 15 eximo T¹ || est lex T¹ || 16 consulis R¹T¹V¹ || 17 eius R V² || fuerit R¹ || igitur om. R¹ || praedictam RT vulg.] dictam V || 18 inueniens R¹ || quidam] quod R V¹T¹ quidem V² (quidam potentem Osenbrüggen) || 19 sequentis R¹V¹ || sint T¹ || 20 quidem R¹V¹T¹ || 21 petuerunt R¹ || ad] a R¹ || 22 mensura R¹ || 23 celebrarent uni V uni celebraverunt R, uni del. vulg. || 24 bene elegentes V¹ eligentes bene T¹ || contempti T || 25 Et add. Osenbrüggen] etiam et nos R || 32 quantumcumque R² || dari] de... T¹ || qui] quia ab eo R² || 33 eligerit T¹ || consule R] consulem VT¹ consul vulg. || occasionem R¹ || 34 omnium om. V || et distributionum] et om. R¹ || 35 competente R¹T¹ || scriptioni R¹ scriptionem R²V² || 36 sacrae om. R || iusimus T¹ || legia] legi V¹

2 magnitudo substantiae T || 3 anima R² || non] in V

προβαίνοντι καὶ ποιῆ τὴν εἴη προσήκουσα. τὰς δὲ
προόδους αὐτῶν ἐπὶ τὰς πάσας εἰνας βουλόμεθα.
εἰ γὰρ τοῦτο ἐπιμενόνται διὰ τὸ τὰς θεάς πρὸς ψυ-
γωγίαν ἀγειν τοῦ δήμου, αὐταὶ δὲ ἡμῖν ὀρίζονται εἰς
5 τὴν ἵπποδρομίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων θεάς τε καὶ
ἀναιρέσεις καὶ τὰς ἐπὶ τῆς σκητῆς τε καὶ θυμέλης
ἡδοναθείας, οὐδενὸς τούτων ὁ ἡμέτερος ἀποστρη-
θῆσεται ἄλλ' ἔσται μὲν αὐτῷ πρόοδος ἢ πρω-
τίστη καδ' ἢν παραλήφεται τὴν ὑπατείαν καὶ ταύτης
κτίσεται τὰ σύμβολα, καλάνδαις Ἰανουαρίαις. μετ'
10 ἐκείνην δὲ δευτέραν ἀξει θεῶν τῶν ἀμιλλητηρίων
ἵππων, ἢν δὴ μάπαν προσαγορεύουσι, καὶ τρίτην
τῆν τοῦ καλουμένου θεατροκνηγίου, οὐδὲ ἀλλὰ
προσάπαξ τελοσθησομένην καὶ μετ' ἐκείνην τῆν τοῦ
λεγομένου μονημερίου, ἐνθα πολλῆς ἡδοναθείας ἐπι-
15 πλήσει τὸν δῆμον τὸ τε καλούμενον πάγκαρον θεώ-
μενον καὶ θηρίων προσμαχομένους ἀνθρώπους καὶ
ἐνδοκιμοῦντας τῇ τόλμῃ καὶ πρὸς γε ἀναιρούμενα τὰ
θηρία. καὶ πέμπτην γε ποιήσει πρόοδον τῆν ἐπὶ τὸ
θεάτρον ἀγούσαν, ἢν δὴ πόρνας καλοῦσιν, ἐνθα τοῖς
20 ἐπὶ σκητῆς γελοτοποιοῖς ἔσται χῶρα τραγωδοῖς τε
καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς θυμέλης χοροῖς, θεάμασι τε παντο-
δαποῖς καὶ ἀκουσμασιν ἀνεπιγνώμων ἔστι τὸ θεάτρον.
πάλιν δὲ θεῶν ἵππων ἀμιλλητηρίων ἐπιτελεῖσι ἦτοι τῆν
καλουμένην μάπαν, ἔκτην ἄγων ταύτην πανήγυριν.
25 εἰτα ἐνταῦθεν καταθίσεται τῆν ἐνιαυσίαν ταύτην
τιμῆν τῆν ἐπὶ τῆς καλουμένης ἀποδέσεως κατὰ τὸ
συνεδριμένον ἄγων πανήγυριν, ἀπὸ οὗτως ὁ τῶν
ἐπὶ νικτῶν τε καὶ προόδων ἐπιτελοσθῆσεται δρόμος
οὐδὲ ἐν εἶδος τῶν ἐξ ἀρχῆς νομισθέντων παραλι-
30 πάνων. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἄλλην προσεφευρίσκων (μά-
παν), δύο δὲ συνάπτειν τὰ καλούμενα θεατροκνηγί-
σια, ἀλλὰ μὴ τῷ προτέρῳ τούτων ἀρκεῖσθαι, πρόδηλον
ὅς οὐδὲν καινοπραπέτις τε πρὸς τὸ πρότερον ἔχει. προσ-
κορῆς μὲν οὖν εἰκότως ἂν τὸ πρᾶγμα νομισθῆι, ἀλλ' 35
ἕκαστον μὲν ἐπιδειχθῆσεται λαμπρῶς, οὐ μὴν εἰς

etiam poena aliqua conveniens irrogetur. Processiones autem eorum septem esse omnes volumus. Nam si hoc idcirco excogitatum est, ut spectacula ad populi voluptatem edat, ea autem a nobis ad circensia et ad bestiarum spectacula caedesque et scaevicias atque thymelicis oblectationes rediguntur, nullo horum populus noster privabitur. Sed erit illi prima processio, quo die consulatum suscipiet et codicillis eius polietur, kalendis Ianuariis. Post illam autem secundum edet spectaculum equorum certantium, quam quidem mappam appellant, et tertium quod vocatur theatrokynegium, non bis sed semel peragendum; atque post illud monhemerium quod dicitur, ubi populum multa voluptate implebit pancarpum quod vocatur spectantem et cum bestiis pugnantem homines et audacia insignes ac denique bestias interfectas. Quintam quoque faciet processionem quae ad theatrum ducit, quas pornos vocant, ubi in scaena scurris locus erit et tragoedis et thymelicis choris atque oculorum spectaculis variis auriumque oblectamentis apertum est theatrum. Iam rursus spectaculum equorum certantium exhibebit quae mappa vocatur, sextum celebraturus diem sollemnem. Deinde annuum istum honorem deponet festum diem pro depositione quae vocatur more solito acturus. Atque ita septem noctium et processionum cursus peragetur nulla specie earum quae ab initio receptae sunt praetermissa. Nam aliam praeterea mappam insituere et duo continuate theatrokynegia quae vocantur ac non priori eorum contentum esse, id quidem apparet nihil novi praeter ea quae prius acta sunt habere. Atque abunde sufficere res merito putabitur, singula vero

2 προόδους] reditus (i. e. προσόδους) ε || ἐπὶ τὰς πάσας] imminutos omnes ε || 4 τοῦ δήμου] τὸν δῆμον Halouder, quod probat Zachariae, populo ε || 6 ἀναιρέσεις — τε καὶ om. ε || 10 Ἰανουαρίαις M || 13 θεατροκνηγίου Zachariae (cf. 32; Jul.) θεάτρον κνηγίου M θεάτρον (in lituro) κνηγίαν L || 14 καὶ Lε] om. M || 15 ἐνθα] ubi et ε || 18 τόλμα L || 19 * γε] (i. e. 21 γελοτοποιοῖς L, γελοτοποιοῖς M ridiculorum τε ε || 21 γελοποιῶν?) ε || 22 τε Zachariae ex ε] γε ML || 24 δὲ] quidem (i. e. γε) ε || ἐπιτελεῖσι L || 25 κτήν ἄγων ταύτην πανήγυριν Lε] om. in hiatus 8 fere lit. M || 26 εἰτα om. ε || τῆν] τῆς I. || 27 τῆς καλουμένης om. ε || 27 sq. κατὰ τὸ — πανήγυριν] agens sollemnem editionem ε || 31 μάπαν ex ε post ἄλλην addidit Scrimger || 32 θεατροκνηγία M] θεατροκνηγία L || 34 τε M] τὸ I. || ἔχει προσκορῆς] (ἔχει προσ ex γίνεσθαι corr.) L || 35 νομισθῆι L || ἀλλ' ἕκαστον μὲν ἐπιδειχθῆσεται] et singulae dantur ε

1 redditus libri || aut V || eorum om. V || 2 omnes esse T vulg.] esse omnes V, omnes om. R || haec R || 3 voluptatem R vulg.] voluntatem VT || aguntur T¹ || 5 spectacula libri, corr. vulg. || themale (al. theatri s. v. V²) libri, thymeles vulg. || 7 erit quod R¹ quidem erit T || quo] quod T || *suscepit libri || 8 kalendas R¹ || 9 agi-

quaedam inferatur competens. Reditus autem eorum imminutos omnes esse volumus. Si enim hoc adinventum est ut spectacula ad animi voluptatem agantur populo, haec autem a nobis determinantur in circensibus et bestiarum spectaculis et thymelae delectatione, nullo horum noster privabitur populus. Sed erit quidem ei processus primus quo suscipit consulatum et huius perosidet codicillos, kalendis Ianuariis. Post illum vero secundum agit spectaculum certantium equorum, quam mappam semel exhibendum; et post illud quod dicitur totius diei, ubi et multa delectatione complebit populum hoc quod vocatur pancarpum [Latine silva] conspectum, et cum bestiis pugnantem homines et vincentes audacia, 15 insuper et interemptae bestiae. Quintum quoque faciet processum qui ad theatrum ducit, quem pornos vocant, ubi in scena ridiculorum est locus tragoedis et thymelicis choris, et spectaculis universis atque auditibus apertum est theatrum. Rursus quidem spectaculum equorum certantium edit seu quae vocatur mappa, sextum agens hunc conventum. Ex hoc deponit annalem hunc honorem, in depositione agens sollemnem editionem. Et ita septem noctium et processuum complebitur cursus nullam specierum antiquitus statutarum derelinquens. Unam siquidem aliam advenire mappam duoque continuare quae vocantur theatrum amphitheatrum, et non priori horum contentos esse, palam est quia nihil novi ultra id quod prius agitur habet. Sufficere itaque rite causa putabitur, et singulae dantur clare et non in

tur T² agunt R || 10 quam om. R || mappa T mampam VR² || hiatus non indicant libri, suppl. fere quam mappam (appellant, et tertium quod vocatur theatrokynegium, non bis sed) semel exhibendum || 12 ubi Osenbrüggen] ut libri || et RV] om. T || delectationem R¹ complebis V¹ complebi complebit T¹ || 13 pancarpum R pancarpo T || lantine T¹; uncis inclusa del. vulg. || *conspicua libri, del. vulg. || 14 et] ut V || 16 qu] quod RVT || pornos] aborna RT abōa V (apornas, apoornas, apronas sim. Iuliani cod.) || 17 in om. V || scena vulg.] scema (i. e. schema) libri || tragidis V truedia T || 18 thymelicis RV thymedicis T || thoris T || atque] atque VT² aut quae RT² || 19 auditibus V] a iudicibus RT² indicibus T¹ || quidem] quod R¹ || 20 equorum certantium V¹ equorum cantantium R² cantantium equorum R¹ || edit vulg.] editi RV editis T || uocantur T || 21 mappa V] huno] hī (i. e. habet) V || 22 hinc T hī V || dispositione RT || 23 septenotium T² || 24 sperem R¹ || 25 ataturam R¹ derelinquens vulg.] delinquens RVT || 26 mappam V mampam R² || 27 theatrum amphitheatrum V theatrum antitheatrum T¹ theatrum RT², theatrokynegia vulg. || priori horum R²T¹] priorum R¹VT² || 28 contemptos T est] et V¹, om. R || nihil quia V¹ || 29 sufficet V² || 30 et] sed Osenbrüggen || clarei R¹ || et] etiam V²

τοσοῦτον ὅσα ἤδη τῷ πλήθει καὶ μισηθῆναι· ἐν γὰρ τοῖς σπανίως γινομένοις τὸ θαυμαζόμενον εἶναι. ταῦτα μὲν οὖν προσάσει τῆς ὑπατικῆς ἡμῖν γέγραπται καὶ περισταλαὶ δαπάνης.

tantum, ut iam populo etiam odibile sit: in his enim quae raro fiunt miraculum est. Haec itaque de consularibus a nobis scripta et determinata sunt expensis.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ γαμετὴν ὁ ὑπατεύων ἔχοι, διώρισται 5 παρ' ἡμῶν καὶ τὸ τῆς περὶ αὐτὴν μέτρον δαπάνης· δεῖ γὰρ συναπολαύειν καὶ ταύτας τῆς τοῦ συνοικούν- τοι λαμπρότητος. εἰ δὲ καὶ οὐ συνοικῶν γυναικί, περὶ τὰ ἐντεῦθεν, πλὴν εἰ μήτηρ αὐτῷ καθεστῆ- κοί ἤδη τῆ τῆς ὑπατείας ἀξία καὶ πρόσθεν τετιμη- 10 μένη, καὶ βούλοιο γὰρ αὐτὴν συναπολαύσαι αὐτῷ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ μόνῃ μητρὶ δίδεται, ἑτέρα δὲ οὐ καθεδεῖται γυνὴ παντελῶς πλὴν τῆς συνοικίσης ἢ τῆς μητρὸς, τῆς μὲν πάντως — ἐπειδὴ γὰρ αἱ γαμεταὶ συνεκλήμψουσι ταῖς τῶν συνοικούν- 15 των ἀκτίσι, τοῦτο αὐταῖς τοῦ νόμου δεδακός —, τῆς μητρὸς δὲ, εἴπερ ὁ ὑπατεύων τοῦτο βουληθῆι· οὐ θυγατὴρ δὲ, οὐκ ἀδελφὴ τυχόν, οὐ γαμετὴ παιδός, καὶ πολλῶ μᾶλλον εἰ μὴδὲ προσηκουσα κατὰ γένος εἴη· τοῦτο γὰρ δὴ καὶ καθαρῶς ἀτοπον ἐτύγχανεν. 20 1 Τὸ δὲ διαρρίπτειν ἐν ταῖς ἑπτὰ ταύτας προόδους τῷ δήμῳ τῶν ὑπατεύοντα κάλλιον ἡμῖς διορίζομεν ἢ καθάπερ ἡ Μαρμαριανὸν τοῦ τῆς θείας λήξεως διά- ταξίς λέγει. ἢ μὴν γὰρ ἀνεῖπε παντοίως φιλοτιμει- σθαι, ἡμῖς δὲ αὐτὴν ἐπαγορθοῦμεν τὸ πᾶν τῷ 25 γνώμῳ τῶν τῶν ὑπατων ἔχοντος ἀνατιθέντες τιμῆν. εἴτε γὰρ μὴ ὅτιον βουληθῆι ῥίπτειν, οὐκ ἀναγκά- ζομεν, εἴτε ἀντὶς ἐλθεῖν εἰς τοῦτο βουληθῆι καὶ τοῖς ἐξ ἀργύρου δώροις τιμᾶσι τὸν δήμον, οὐδὲ τοῦτο ἀπαγορευομεν. οὐ μὴν χρυσίον ῥίπτειν ἐπιμεν, οὐ 30 μικροτέρου τιπὸς οὐδὲ μείζονος ὅλων ἢ μέσον χαράγ- ματος ἢ σταθμοῦ, ἀλλὰ ἀργυρον, καθάπερ εἰπόντες ἐφθρημεν, μόνον. τὸ μὲν γὰρ καὶ χρυσίον διαρρίπτειν ἀνεῖσθαι τῆ βασιλείᾳ, ἤπερ μόνῃ καὶ χρυσίου περι- φρονεῖν ὁ τῆς τύχης δίδωαι ὄγκος· ἀργυρος δὲ ὁ μετὰ 35 χρυσόν εὐδὺς τιμωτάτος γένυτο ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις υπάτοις φιλοτιμίᾳ πρέπουσα. τούτων ἐφθρημεν αὐτοὺς ῥίπτειν ἐν τε τοῖς καλουμένοις μιλιαρῆσι καὶ μήλοισ

Si autem etiam uxorem consul habeat, definita est a nobis et circa illam expensarum mensura: decet enim frui eas et coniugis claritate. Si vero non copulatus (sit) uxori, his sat est, nisi mater eius consistat iam consulatus digna et prius honorata, et velit eam una frui secum schemate. Et hoc in sola matre praebemus, alia vero non decorabitur mulier penitus praeter conjugem et matrem, illae quidem omnibus modis, quoniam uxores concoruscant radiis maritorum hoc lege dante, matres vero, si consul hoc voluerit; nam neque filia neque soror forte, non uxor filii, et multo magis si nec pertinens ad genus sit: hoc enim et pure illicitum existebat.

1 Spargere autem in septem his processionibus populo consulem melius nos designavimus, sicut Marciani divae memoriae constitutio dicit. Illa quidem abnegavit omnino munificentiam, nos autem corrigimus eam, causam voluntate eius qui consulatus habet honorem disponentes. Sive enim nihil voluerit spargere, non cogimus, sive rursus venire (ad) hoc voluerit et ex argento muneribus honorare populum, nec hoc interdiciamus. Non tamen aurum spargere sinimus, non minoris alicuius, non maioris omnino, non medii characteris aut ponderis, sed argentum, sicuti praediximus, solum. Aurum enim spargere revolvatur imperio, cui soli etiam aurum contemnere praestat fortunae fastigium; argentum vero, quod mox post aurum pretiosissimum fiet et aliis consuli- bus largitas decens. Hoc sinimus eos spargere (in his) quae vocantur miliarisia et in melis et in caucis

splendide exhibebuntur, neque tamen in tantum ut ipsa multitudine invisae fiant: nam quae raro eveniunt, admirationem habere solent. Haec igitur consularium expensarum nomine a nobis scripta sunt et determinata.

II. Si autem uxorem consul habeat, etiam in ea expensarum modus a nobis definitus est: nam illis quoque splendore coniugis sua frui oportet. Sin uxori iunctus non sit, supervacanea sunt quae inde petuntur: praeterquam si ei mater sit quae consulatus dignitate iam prius honorata fuerit, eamque velit eadem condicione secum frui. Nam hoc quoque in sola matre ei conceditur; alia vero mulier omnino non assidebit excepta coniuge aut matre, illa quidem omnibus modis (quippe cum uxores una collustrentur radiis maritorum, lege hoc iis concedente), matre autem, si consul hoc voluerit: nec vero filia nec soror neque uxor filii, vel adeo si quae eum ne attingat quidem genere: id enim manifesto absurdum foret.

1 Ut autem spargat populo consul in septem illis processionibus, id melius nos definimus quam quem- admodum Marciani divae memoriae constitutio dicit. Illa enim largiri omnino vetuit, nos autem eam emendamus rem voluntati eius qui consulatus honorem habet committentes. Sive enim noluerit quicquam spargere, non cogimus eam, sive rursus voluerit ad hoc accedere atque donis argenteis populum honorare, ne hoc quidem prohibemus. Nec vero aurum spargere permitimus, neque minoris ullius neque utique maioris aut medii signi aut ponderis, sed argentum, uti modo diximus, solum. Nam aurum quoque spargere imperatori reservetur, cui vel soli aurum contemnere fortunae fastigium concedit; argentum vero, quod modo post aurum pretiosissimum est, etiam ceteris consulibus idoneum evadet ad munificentiam praestandam. Hoc iis spargere concedimus et in miliarensibus quae vocantur et melis et in caucis et

2 σπανίως γινομένοις L || 5 διώρισται κτλ. || et de expen- sis eius competens descriptio facta est *Iul.* (cf. ad 507, 26) || 9 περὶ τὰ ἐντεῦθεν] his sat est ε || αὐτῷ] eius ε || 10 τῆ] τὴν (erasum) L || ὑπατίας M || ἀξία L || τετι- μημένη] τὰ τιμώματα L^o || 11 αὐτῷ M L || 12 γὰρ om. ε || δίδεται] praebemus ε (i. e. δίδομεν) ε || 14 τῆς μὲν M] τῆ μὲν L vulg. || 15 γὰρ om. ε || 16 αἰτίος M || 17 * τῆς μητρὸς] τῆ μητρὸς libri || 20 καθαρῶς om. L || 21 Τὸ δὲ Zachariae ex s] τί δὲ M τί δὲ δι L || 23 ἢ om. ε || 24 γὰρ om. ε || 26 ἀνατιθέντες] dispo- nentes ε || 33 καὶ om. ε || 38 μιλιαρῆσις L μιλιαρ- ῆσις M (cf. ε 505, 23)

2 fuerit RT¹ fuerint T² || inuicium R¹ || 5 Sin T || consul habeat] consulabat R¹ || 6 illa R¹ V¹ || 8 non om. R || * sit addidi (est add. vulg.) || satis V² vulg. ||

9 consistat ed. pr.] constat libri, vulg. || consulatu V vulg. || prius] propriis V² || 10 cam] ea V, om. T || uni V || 12 coniugem T¹ || 13 uxoris R¹ V¹ || concor-uscant R coruscant V² || coruscant T¹ vulg. || 14 si] sit V¹ || 17 ad gens R¹ agens T || haec R || 21 aut V || 22 non T¹ || sicut] quam sicut vulg. || martiane T¹ || 24 omnino abnegavit R || magnificenciam V munificen- tia T || corrigamus RT || 25 consolatua V¹ || 26 habet] est habet R^o || 27 cogimur V¹ cogitur V² || ad add. vulg. || 28 munibus V¹ || 29 interdiciamus hoc V || tantum V^o || 30 omnino T¹ || 31 caeteris R || 32 sicut T || Aurum enim] enim aurum VT², aurum T¹ || *revolvatur (sim. Osenbrüggen)] voluebatur RT¹ voluebatur V uolebant T² || 33 imperio] in periculo RT¹ || soli cui T || 34 praestat vulg.] praestet RVT || 36 *largitus libri || in his add. vulg. || 37 in miliarisia R¹ || melius T semel V^o || et incautius T

καὶ κωνίσις καὶ τετραγωνίσις καὶ τοῖς τοιοῦτοις. ὅσα γὰρ ἂν μικρότερον εἴη τὸ ἐπιπτόμενον, τοσοῦτω πλείους αἱ λαμβάνοντες. τῷ δὲ πράγματι μέτρον ἢ τοῦ διδόντος δύναμις τε καὶ προαίρεσις, ὥστε ἢ μηδ' ὅτιοῦν ἢ μέτρον ἢ ὑπερβαῖον διαδοῦναι τῷ δῆμῳ· τοῦτο γὰρ ἐπὶ ταῖς ὑπάταιας ὀρίζουσι οὔτε ἀκοντάς ἕλπειν ἀναγκάζουσι οὔτε βουλομένους τε καὶ φιλοτιμονίους κωλύουσι. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τοῦ τὸν ἀργυρον ἕλπειν οὕτως ἡμῖν νομοθετησῶν, καὶ εἶπερ ὅλος ἐπὶ τούτῳ ὁμήσειε, παρησίαν ἐχέτω τοῦ διανεῖμαι τὴν τοῦ ἀργυρον φιλοτιμίαν ἐν ταῖς αὐτοῦ προόδῳ, καθάπερ αὐτὸς ὀρθῶς ἐνόμισεν εἶναι, μόνου κωλυμένου τοῦ χρυσίου ὅλος ἀκοντῆσαι, τὸ τῆ βασιλεία μόνη παρ' ἡμῶν ἀφωρισμένον προσάψασθαι.

2 Τῶν μὲντοι γε ἄλλων τῶν παρ' ἡμῶν διωρισμένων καὶ ἐγγεγραμμένων τῆ ἀπογραφῆ τῆ τῶδε περιεχομένη τῷ νόμῳ παραβῆναι τε παντελῶς ἢ αἰξίν ἢ μείον οὐδένα συγχωροῦμεν τρόπον. τὸ μὲν γὰρ ἄριστον (φαμέν δὲ τὸ ἕλπειν) ἐπὶ τῆ τοῦ διδόντος τιθέμεν γνώμην παντοίως, ὡς αὐτεξούσιον αὐτὸ τῷ δόντι ποιῶντες, τὸ δὲ παρ' ἡμῶν ἄρισμένον τε ἅπαξ καὶ διατεταγμένον ὑπερβαίνειν ὅδε ἡμῶν ὁ νόμος κωλύει. ἀλλ' εἰ τις τομῆσει τὸ διωρισμένον ἐκβῆρην, centum librarum auri καταθήσει ποιήσῃ, ὡς τὰς ἡμετέρας παραβάς προτάξαις καὶ τὸν ἅπαντα τοῦδε τοῦ νόμου διαφθεῖρον τὸ γε ἐφ' ἑαυτῶν σκοπῶν. εἰ γὰρ κατὰ ταῦτην δὴ μόνην τένδεται τὴν πρόσαιν, ἵνα μὴ τῆ τῶν διδομένων ἀμετρία τὸ τῶν ὑπᾶτων ἐκλείποι, καὶ διὰ τούτου ἡμεῖς τὰς περιττὰς ἐκλείνας δόσεις τε καὶ δαπάνας συνεστείλαμεν καὶ τὰς εἰς πληθῶς ἐκκεχυμένας προόδους τε καὶ θίας εἰς εὐσύνοπτον ἡγάγομεν μέτρον, καὶ ἴσως τε καὶ τῶν γλαφυρωτέρων περὶ τοὺς ἀριθμοὺς προσενοήσαμεν τὸ ἕλπειν ἄργυρον ἢ μηδ' ὅτιοῦν δίδοναι ταῖς αὐτῶν τῶν ὑπᾶτων ἀνατεθεικότες γνώμας, ὅπως ἡμῖν ἔσονται πλείους καὶ τῆ παρ' ἑαυτῶν προσηγορία τὸν χρόνον κοσμοίει, ὃ τὸ διατεταγμένον ἐκβαλῶν εἰκότως ἂν ὡς τὸν ἡμέ-

et quadriangulis et talibus. Quanto enim minora sunt quae sparguntur, tanto plures suscipientes erunt. Sitque rei mensura dantis virtus et voluntas sive nihil aut mediocre aut transcendens populo erogandi.

5 Hoc enim in consulatu definimus, neque invitos spargere cogentes neque volentes prohibentes. Sed de argento quidem spargendo ita a nobis sancitum sit; et si omnino ad hoc accesserit, licentiam habeat distribuendi argenti munificentiam in suis processionibus, sicut ipse recte se habere putaverit, solo prohibito aurum omnino iaculari, quod imperatori tantum tributum est contingere.

15 2 Aliorum autem quae a nobis decreta sunt et descripta in descriptione quae hac continetur lege transcendendi aliquid omnino aut addi nos nullo permittimus modo. Quod itaque infinitum est (dicimus autem spargere), in dantis ponimus voluntate, omnino propriae potestatis hoc eius qui dat facientes, quod vero a nobis definitum est semel et ordinatum, transcendit haec nostra lex prohibet. Sed si quis praesumpserit quod definitum est egredi, centum librarum auri persolvat poenam, utpote nostra praecipit praeccepta et omnem huius legis corumpens quantum in se intentionem. Si enim pro hac tantummodo posita est occasione, ne dandorum inmensitate consulatus desint, et propterea nos superfluas illas dationes et expensas adbreaviavimus et in populum effusas processiones et spectacula ad bene se habentem deluximus mensuram, rite aliquid decentius de numeris considerantes, id est spargere argentum aut neque quicquam dare eorundem consulum dimittentes voluntatibus, ut nobis sint amplius et semper ex suo vocabulo tempus adornent: qui quod dispositum est transcendit, rite utpote nostram

quadrangulis et id genus aliis. Quanto enim minora sunt quae sparguntur, tanto plures erunt qui accipient. Modus vero rei sit dantis et facultas et voluntas, ut vel nihil vel modica vel effusa populo distribuatur; hoc enim de consulatibus definimus, qui neque invitos spargere cogamus neque volentes et munifice largientes prohibeamus. Sed quae ad argentum spargendum spectant ita nobis sancita sint: et si quidem omnino ad hoc accesserit, licentiam habeat argentea munera in processionibus suis distribuendi, quemadmodum ipse id recte se habere putaverit, cum solum utique velitum sit aurum iaculari, id quod imperatori soli a nobis destinatum est attingere.

Ex reliquis vero quae a nobis definita sunt et descriptioni quae hac lege continetur inserta omnino quicquam excedere vel augere vel minuire nullo modo permittimus. Nam quod non est definitum (de spargendo loquimur), in voluntate dantis omnino ponimus, cum id ad arbitrium eius qui dederit referamus, quod vero semel a nobis definitum et constitutum est violari haec lex nostra vetat. Sed si quis id quod definitum est excedere ausus sit, centum librarum auri poenam solvet, utpote qui praeccepta nostra violarit et totum huius legis consilium quantum in ipso est corrumpat. Etenim si ea ob hanc solum causam lata est, ne ex immodica munerum largitione consules deficient, nosque ideo supervacaneas illas dationes et sumptus contraximus, et fortasse etiam expolitius aliquid in numeris insuper rimati sumus de spargendo argentum aut nihil dando ipsis consulibus arbitrio permisso, quo plures sint nobis atque ex suo nomine tempus exornent: qui id quod constitutum est excedit merito ut legis

2 τοσοῦτο M || 4 ὥστε om. ε || 5 διαδοῦναι M(ε) δίδοναι L || 7 τε καὶ φιλοτιμονίους om. ε || 11 αὐ τοῦ Scrimger || 12 ἐνόμισεν putaverit ε; leg. ἂν νομίση? || 13 ὅλος ἀκον ex εχειν corr. L || 13 sq. τοῦ τῆ — ἀφωρισμένον L || 14 παρ' ἡμῶν om. ε || προσάψασθαι Spangenberg ex ε || ἢ προσάψασθαι ML || 16 τῆ in ras. L || τῆ τῶδε περιεχομένη M(ε) καὶ τῶδε περιεχομένων L || 18 ἢ μείον om. ε || οὐδένα κατ' οὐδένα mult Zachariae || 20 αὐτῷ τῷ δόντι ποιῶντι L || 24 ἐκατόν λιτρῶν χρυσίου L || 26 ἑαυτοῦ L || 28 ὑπόπτων L || 32 καὶ ἴσως rite (i. e. εἰκότως) ε || καὶ om. ε || 33 *προενοήσαμεν ἡνοήσαντες πρὸς ML considerantes id est ε (πρὸς del. Hombergk; possis etiam scribere ἡνοήσαντες ὡς deleta particula καὶ ante ἴσως cf. ad v. 32) || 34 αὐτῶν τῶν eorundem (i. e. τῶν αὐτῶν) ε || 35 πλείους καὶ amplius et semper ε

sit] est T || 8 licent (sic) T¹ || habet VT || 9 munificentia RVT || 10 se V vulg.] om. RT || putaverit habere R || 11 tamen T¹ || 12 contingere T¹ contingere V || 16 in] et in RT² || continentur R¹ V¹ T¹ || 17 transcend. R¹ transcendendi T¹ || aut om. R¹ || 19 spargentem T¹ || ponamus esse voluntatem T¹ || 20 hoc om. T¹ || qui] cui T¹ qui cui R¹ || 21 definitum cet.] [nitum est — 27 tantum] scr. R² in ras. 3 v. v. || ordinatum R pr. || 22 transcendendi RT¹ || 24 auri om. V || utpote T¹ utputa R || 25 omne V¹ || 26 quare T¹ || sic enim tantum pro hac modo V || 27 tñ modo T || est] est lex T vulg. || occasionem R¹ ne] nec V³ s. v. || inmensitatem VT || 28 deserit V definit T² || superfluos R¹ || 29 adbreuiabimus V adbreuiamus T adbreuiamus R || 30 expectacula RVT || bene] hñ (sic pro bñ) R || 31 habentis T || rite] forte Beck || 32 considerant-s V¹ || 33 argentum] aurum T² || aut Osenbruggen] ut RT vulg., om. V || eorum RT² || 34 demittentes T¹ uoluptatibus R || sit VT¹ || 35 adornent V || qui quod] quid quidem T¹ || 36 recte T² || utputa (utpute V pr.) V¹ T¹ || nostra R¹

1 et in quadriangulis R || 4 mediocri R¹ || 5 inuitos] inuitus R² inuitus si hos T¹ || 7 despargendo R¹ ||

τιρον παραβαίνων νόμον ἄξιός ἐστὶ ποιητῆς. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἔσονται διηγεῖσθαι ἕπατος, τὴν τοῦ πράγματος ἀμετρίαν οὐ φοβήσονται οὐδὲ ὡς τινα φανερωτάτων κινδύνων τὴν ὑπατεῖαν ἀποφεύγοντες καὶ ἐκτεταμένους. καὶ διὰ τοῦτο θεωροῦμεν τὸν νόμον ἐν βασιλῶν 3 φυλάττεισθαι τοῦτον. μηδεὶς τοίνυν αὐτὸν παρεξέιναι θεωροῦσιν, μηδὲ εἰ σφόδρα πλουτοῖη μηδὲ εἰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων εἴη μηδὲ εἰ τῆς μεγάλης βουλῆς ἡγεμονία ἔσῃ ἀρχὴν. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἡμεῖς συνιδόντες πᾶσιν ἐπέθηκεμεν ἐπὶ ταῖς δόσεσι 10 τὴν ἰσότητά, οὐδενὶ παρτελῶς ἀδίκων δίδόντες παρεβήναι τὸ μέτρον τὸ τῶδε περιεχόμενον τῷ νόμῳ, πλὴν ἐπὶ μόνῳ τῷ τὸν ἀργυρῶν ἐν ταῖς προόδοις ὅσπερ ἡ μηδὲ τοῦτο ποιεῖν, ὃ ταῖς αὐτῶν τῶν ὑπᾶτων ἀνεθίκαμεν (καθὰ πολλὰκις εἰρηται) γνώμῃσι. 15 Καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ταῦτα λαμβάνειν εὐθόσοι μεγίστη χάρις ἐν τῶδε ἡμῶν ἀποκείσθω τῷ νόμῳ. εἰ γὰρ ὁ κίνδυνος τῆν ἐπιτελούντων ὑπατεῶντων μηδ' ὅτιον λαμβάνειν, νῦν δὲ λήγονται μέτρον, πολλὴν ἂν εἴδειν εἰκότως τῶδε τῷ νόμῳ χάριν τὸ αὐταρκῆς ἀντὶ 20 τὸ μὴδενὸς κομίζομενοι. καὶ αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ μὴ ἀγχωρεῖν ἡμᾶς τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑπάτοις χρυσίον ὅσπερ ἡ καὶ (σκεῦος) μείζον, ἀλλ' ἐν μιλιαρσίῳ τε καὶ ἡλιόσοι καὶ κενόσοι καὶ τετραγωνίοσι συμμετροῖσι καὶ τοῖς τοιούτοις ποιεῖσθαι τὴν δόσιν νομοθετῆσαι, 25 πρὸς φιλαρθερασίαν ἡμῖν ἐξήρηται καὶ θεωρεῖται τοῦ δήμου. εἰ γὰρ τοῦτο πράττοντες οἱ τῆν ὑπατον δόσιν φιλοτιμοῦμενοι καὶ τοῦτοσδε δὴ μόνος καταπάττειν τοῖς δημοτάς, οὐκ εἴωσ γε ὑπερὸ μέγανον κερδῶν ἀγωνίζοντες σιασιάζουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐλευ- 30 σοῖται μέχρι τῶν κατ' ἀλλήλων πληγῶν, ἃς δὴ καὶ διὰ φοβίλων καὶ ξίλων καὶ λίθων ἐποῦσαντο πολλὰκις, πρῶτα ἡμῖν παρτελῶς ἰποθύμιον. ἐωρῶμεν γὰρ αὐτοῖς στασιάζοντα μὲν καὶ κακῶν ἀμνησῆτων ἡμιπλότων ἀλλήλους προσάσαι τῶν ῥιπτομένων τε 35 καὶ ὑπ' αὐτῶν διαρπαζομένων, οἴκοι δὲ εἰσάγοντας

praevaticatus legem dignus est poena. Sic enim nobis erunt iugiter consules, causae immensitatem non formidantes nec tamquam certissimum periculum consulatum refugientes et aversantes. Et propterea sancimus legem sub firmitate servari hanc.

§ Nullus igitur eam egredi praesumat, nec si vehementer idoneus sit, nec si nostrorum sit iudicum, nec si maximae curiae aut nullae administrationi praesit. Haec enim omnia nos considerantes omnibus proposuimus super dationibus aequalitatem, nulli penitus licentiam dantes exire mensuram quae hac continetur lege, nisi in solo argento in processionibus spargendo aut neque hoc faciendo, quod in eorundem consulum posuimus, sicut saepe diximus, voluntatibus. Ispis quoque qui haec accipere consueverunt maximae gratiae in hac nostra repositae sint lege. Si enim periculum erat deficientibus consulibus neque quicquam accipere, nunc autem accipient mediocriter, multam habebunt rite huic legi gratiam, quod sufficit pro nibilo auferentes. Et hoc enim ipsum non permittere nos gloriosissimis consulibus aut aurum spargere aut vasa maiora, sed in miliarensis et melis et caucis et quadrangulis medicribus et huiusmodi facere dationem, sanctio humanitatem a nobis adiuvata est et populo medelam praebens. Si enim hoc egerint qui consularem edent magnificentiam et [in] his solis concilient populares, nequaquam de maximis lucris decertantes seditiones exercent ad invicem et venient usque ad alternas plagas, quas per fustes et gladios et lapides egerunt frequenter, rem omnino nobis odibilem. Videbamus enim eos contententes quidem et malis innumeris implentes alterutros occasione sparsorum et ab eis abreptorum, domi vero deferentes omnino nihil, sed

nostrae violator poena dignus sit. Ita enim nobis perpetuo consules erunt, qui non formident immodicam rei magnificentiam nec tamquam aperitissimum periculum consulatum fugiant et aversentur. Ideoque § sancimus, ut haec lex firmiter custodiatur. Nemo igitur eam circumvenire audeat, ne si divitiis quidem abundet aut si ex magistratibus nostris aut si ex magna curia sit aut nullum magistratum gerat. His enim omnibus consideratis nos aequalitatem in largiendo omnibus imposuimus, nulli omnino veniam dantes modum hac lege comprehensum excedendi, excepta sola licentia argentum in processionibus spargendi aut ne hoc quidem faciendi, id quod voluntati consulum, ut saepius dictum est, commisimus. Atque ipsis quoque qui ea accipere solent, maxima gratia in hac nostra lege reposita sit. Nam si periculum erat ne deficientibus consulibus nihil acciperent, nunc vero mediocria accipient, merito magnam gratiam huic legi habebunt, qui pro nihilo quantum satis est auferant. Etenim illud ipsum, quod non permittimus gloriosissimis consulibus aurum vel etiam vasa maiora spargere, sed in miliarensibus et melis et caucis et quadrangulis medicribus et id genus aliis largitionem facere eos sancimus, ad humanitatem et salutem populi a nobis excogitatum est. Si enim hoc faciant qui consularia munera spargunt et his quidem solis cives cooperiant, non amplius tamquam de magnis lucris certantes seditiones inter se agitant atque ad mutua verbera venient, quae quidem adeo per fustes et ligna et lapides saepius intulerunt, rem nobis prorsus invisam. Videbamus enim eos seditiose quidem agere et inauditis malis se invicem afficere eorum causa quae sparguntur et ab ipsis rapiuntur, domum vero nihil omnino reportare, sed eodem die in

† εἰ τῶν) οἱ τῶν L^a § 6 εἰ τῆς] eis M^a § 9 ἡ M^c § 10 συνιδότες M (συνειδότες Scrimger) συνειδόμενοι L § 13 τῶν om. L^a § τῶν) τῶν L § 14 ὃ ex e Halonder) ἃ M^a L § 16 εὐθόσων L^a εὐθόσων (sic) L^a § 17 ἀποκείσθαι L^a § 18, μηδ' ὅτιον M) μηδ' ἀρχῶν L^a μηδὲν μηδ' οὖν L^a § 22 ὑπάτοις L^a ὑπ' ἀρχῶν ML^a § χρυσίον) aut aurum (i. e. ἡ χρυσίον) e § 23 μείζον ML, vasa maiora e Iul., unde excidisse vocabulum vidit Hombergk; reposui σκεῦος de quo etiam Zachariae cogitavit (ἀργύρεωρα proposuit Osenbrüggen); cf. Theod. ἀργύριον ῥιπτοσιν ἐν οικείῳ τισιν. § μιλιαρσίῳ L § μιλιαρσίῳ M § 25 ποιεῖσθαι M^c § 26 ἐξήρηται L § 27 ἀμνησῆτων L § 28 καταπάττειν τοὺς (τοὺς corr. ex ἀπὸ L) M^a; ἀπὸ τοῦ πάσῳ πάττω adn. schol. M in marg. § 29 ὡς γε) ὡς γὰρ L γὰρ M, om. e § 30 ἀγωνίζοντες L § 32 ξύλων) gladios e § 35 ἡμιπλότων L § ῥιπτομένων L

santes RVT § 5 legem hanc sub firmitate servari T^a vulg. § firmitatem V^a § 6 agitur T^a § 7 sq. idoneus — aut null] scr. R^a in ras. 1 vs. § 8 nulli T^a vulg. § 9 enim omnibus T^a vulg. § aequalitate V^a § 11 exigere R^a § 13 spargendum RT^a § autem R^a § faciendo vulg. faciendum libri § quod ex corr. R^a quia T^a § 15 uoluptatibus T^a uoluptatibus V § 16 in hac nostram V § 17 sunt R vulg. § legem RVT^a § 18 accipient] accipiet R^a accipere V § 19 multa R^a V § habebunt rite] habebat multa rite R^a habebitur V^a § 20 gratia R^a § nichil V^a vulg. § auferentes Osenbrüggen] offerentes T^a offerente RVT^a vulg. § 22 aut aurum] aut aut V^a, del. V^a § 23 miliarensis R^a VT^a miliarensis T^a miliarensis R^a miliarensis vel miliaris vulg. § melius T^a mellis T^a § caucis VT^a caucis R vulg. caucis T^a § 24 huiusmodo R^a § donationem T vulg. § 25 adinvent] et inuenta T^a § et del. T^a § 26 consulare R^a § edent magnificentiam V^a in spat. vac. § 27 in om. vulg. § 28 seditionis T^a § 29 veniant T^a § ad ternas R^a § 30 egerint T^a § 32 et malis om. T^a § 33 occasionem RV^a § sparorum I^a § 34 creptorum T^a domum vulg.

1 praevaticatus est legem T § 2 iugiter del. T^a § 3 certissimo V § consulatu R^a § 4 refugentes T^a § aduer-

παντελῶς οὐδέν, ἀλλ' αὐθιμερὸν ἐν μέθαις καὶ πότοις ἅπαντα δαπανῶντας· εἰ δέ τι πολλὰκις ἐλείπει κέρδους μελλόντος καὶ προδαπανήσαντες ἔτυχον, ὕστερον δὲ ἢ οὐδὲν ἢ ἑλαττον λάβοιεν, καὶ ζῆμιαν προσοφλισκάνειν καὶ πληγαῖς τε καὶ τραύμασι καὶ τοῖς ἐντευθέν περιπίπτειν κακοῖς ἀναγκάζεσθαι. εἰ δὲ μέτρον ἢ τὸ εἰρητόμενον, οὐ σφόδρα φιλονεικίησιν οὐδὲ τὸ τοῦ πόρου προσδοκῶντες ἀφθονοῦν τραύματα καὶ πληγὰς ἀλλήλοις ὑπὲρ μέτρον παρέξουσιν. Ὡστε κοινὴν πρόνοιαν ἰστώμεν ἐκ τούτου τοῦ νόμου καὶ τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας σχήματι, ὅπως ἂν ὁ χρόνος ἔξοι μετὰ τὴν βυσιλείαν καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου διηγεκῶς μὴ μὴν τε καὶ προσγορίαν ἐν τοῖς ἐνδοξοῖς ἡμῶν ἀρχουσι καὶ τοῖς ἐκ τῆς μεγάλης βουλῆς, διότι τιμᾶν ἐξ αὐτῶν πάρεστι τοὺς ἀξίους, μὴ δαπανῶντας ἀμετρα· 15 πρέπουσάν τε δίδομεν παραμυθίαν τῷ ἡμετέρῳ δήμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ τοῖς ἀπεργνακοῖσιν ἡδὴ τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦτο τὸ περὶ τὸν ἀφελόντες, ἵνα τὴν ὑπέλειαν ἀνάτανον τῷ πολιτεύματι καταστήσωμεν. 4 Τποκείθω τοίνυν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθνημεν, ἢ 20 ἡμετέρα διατύπωσις τῶδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, ἧς τὸ ἰσότηπον ἀποκείσεται ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἅμα τῶδε τῷ νόμῳ πρὸς αὐτὴν καταπεμπόμενον. Τοὺς μόντοις κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτους ὑπάτους θασιζόμεν ἐκ μόνου τοῦ σου δικαστηρίου τὸ ἰσότηπον 25 τῆς ἀπογραφῆς λαμβάνειν τῆς τῶδε ὑποταγμένης τῷ νόμῳ, ὡςτε κατ' αὐτὴν ἅπαντα δίδομαι. τὴν γὰρ ἀπογραφὴν διὰ τούτου ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σου δίδομαι βουλεύσασθαι, ἵνα μήτε αὐτοῖς ἐξῆ παραβαίνειν μήτε τοῖς καλονόμενοις βραβιᾶτοροι νοθεύειν τι τῶν 30 παρ' ἡμῶν διατεταγμένων, ἀλλὰ κινδύνῳ τῶν φυλαττόντων ταύτην τὴν ἀπογραφὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ἐνδοξοῦτος δίδοσθαι τὸ ἰσότηπον αὐτῆς μεδ' ὑποσημειώσως τοῦ τῆν ἀρχὴν ἔχοντος ταύτην, ἥπερ νῦν αὐτὸς ἐφείτηκας, ἵνα διὰ πάντων ἀνό- 35 θευτα ἡμῖν ἢ τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα. Δυσχεραίνεται δὲ μηδεὶς τῶν εἰς τὴν ὑπάτον περιόντων τιμῆν, εἰ μεμετρημένην οὕτως ποιησάμενος δαπάνην ὄνομα τῷ χρόνῳ γενήσεται. καὶ γὰρ δὴ πᾶν ὅσον

ea die in ebrietatibus et potationibus omnia expentes; si vero forsau spe lucri maioris etiam praependisse contigit, postea vero aut nihil aut minus excipiat, etiam damnum et debitum habebit, et plagis 5 et vulneribus et ex hoc malis incurere cogitur. Si autem mediocre sit quod spargitur, nec vehementer contendent nec quaestus expectantes abundantiam vulnera et plagas alterutris ultra mensuram dabunt. Ideoque communem providentiam introducimus ex hac lege et communi reipublicae figurae, quatenus tempus habeat post imperium et consulis iugem memoriam atque vocabulum in gloriosissimis nostris iudicibus et qui ex maxima curia sunt, eo quod honorare nobis placet dignos non expendentes immense; (et) 10 decentem damus consolationem et nostro populo et aliis omnibus licet desperantibus iam causam, propterea quod superfluum est auferentes, ut consulatum immortalem reipublicae statuamus.

4 Subiaceat igitur, sicuti praediximus, nostra dispositio huic legi, cuius exemplaria recondentur in foro tuae celsitudinis cum hac lege, quam apud eam direximus. Per tempora tamen gloriosissimos consules sancimus ex solo tuo foro exemplar descriptionis accipere huic subditae legi, ut secundum eam omnia 25 dentur. Descriptionem namque ideo a sede tua dari volumus, ut nec ipsis liceat praevanicari nec his qui vocantur breviores adulterari aliquid horum quae a nobis disposita sunt, sed periculo custodientium hanc descriptionem in foro tuae gloriae dari exemplar eius cum subscriptione cingulum habentis hoc cui nunc ipse praesides, ut per omnia inadulterata maneat quae a nobis disposita sunt. Difficultatem vero nullus habebit horum qui ad consulatum veniunt honorem, si medicorem ita faciens expensam nomen 30 tempori fiet. Etenim omne quicquid hactenus con-

ebrietatibus et potationibus omnia consumere; quodsi quid forte spe maioris lucri etiam antea expendunt, deinde vero aut nihil aut parum accipiant, vel damnum insuper pati et cogi in verbera et vulnera et quae inde oriuntur mala incidere. Si vero modicum sit quod spargitur, non vehementer contendunt neque quaestus copiam expectantes vulnera et verbera sibi invicem praeter modum inferent. Quare communem providentiam ex hac lege etiam communi reipublicae formae statuimus, ut temporis designatio post imperatorem etiam consulis perpetuo habeat memoriam et appellationem inter gloriosos nostros magistratus quique ex magno senatu sunt, quoniam ex eo numero licet dignos honore afficere nec praeter modum expensas facturos; et idoneum solacium damus populo nostro et ceteris omnibus atque ipsis, qui iam rem desperarunt, cum propterea supervacanea sustulerimus, ut consulatum reipublicae immortalem 4 efficiamus. Subiaceat igitur, sicut antea diximus, huic nostrae legi dispositio nostra, cuius exemplar in iudicio tuae sublimitatis recondetur una cum hac lege ad eam transmittendum. Gloriosissimos autem pro tempore consules sancimus ex solo iudicio tuo exemplar descriptionis huic legi subiectae accipere, ut secundum eam omnia dent. Descriptionem enim propterea a sede tua dari volumus, ut neque illis violare neque brevioribus qui vocantur adulterari liceat quicquam eorum quae a nobis constituta sunt, sed periculo eorum qui hanc descriptionem in iudicio tuae gloriae custodiunt, exemplar eius detur cum subscriptione eius qui magistratum hunc cui tu nunc praees habiturus est, ut per omnia incorrupta maneat quae a nobis constituta sunt. Nemo autem eorum qui ad consulatum dignitatem perveniunt aegre ferat, si ita moderato sumptu facto nomen tempori dabitur. Etenim omne quicquid usque adhuc qui

2 τι M] τινες L, om. ε || 4 ἢ οὐδέν] ἢ om. L || λάβοιεν καὶ ζῆμιαν προσοφλισκάνειν] excipiat etiam damnum et debitum habebit ε || 7 ἢ] ἢ L || φιλονεικίησιν M || 8 τὸ om. L || τραύματα Zachariae ε || πρᾶγμα ML || 9 καὶ Ls] om. M || 13 ἐνδοξοῖς ML] ἐνδοξοτάτοις ex ε Haloander, vulg. || 14 τῆς μεγάλης] τῆς με ε τούτων corr. L || 15 ἐξ αὐτῶν πάρεστι] nobis placet ε || 16 τῷ ἡμετέρῳ δήμῳ] et nostro populo ε || 19 καταστήσωμεν M || 23 ἅμα τῶδε ε ε Zachariae] ἅμα δὲ ML || καταπεμπόμενον] quam — direximus (i. e. καταπεμπόμενον) ε || 25 σου om. L || τὸ] τοῦ L* || 29 sq. * μηδὲ — μηδὲ ML || αὐτῆς ἐξαι L || 34 ὑποσημειώσασθαι L ε ὑποσημειώ] (sic) M || 35 ἐφείτηκεν L || 36 ἡμῖν ἢ] ἡμῖν εἴη L maneat (i. e. μείνη) ε || 37 μηδ' εἰς M, οὐδὲ εἰς L || περιόντων (περιόντων L) ML, corr. Haloander

1 ebrietatibus R¹ || 2 si vero] siue T || etiam om. T¹ || 4 excipiat VT] accipiat R vulg. || etiam] et R¹ || et debitum] aut debitum T¹ || 5 et vulneribus] et om. R¹ || incurre T¹ || 6 sit T || quod] quidem T¹ || 7 nec] ne T¹ || abundantiam] abundantia RVT || 8 uulnem R¹ || mensura R¹ || 9 introducimus V] introduximus RT vulg. || 10 comunis T || tempus habeat vulg.] tempus habeant RV habent tempus T¹ || 11 iugem (ingere V) V vulg.] om. RT || 12 in] et RT || 13 qui om. R¹ || 14 non] ne R¹ || immense VT] mense R; immensa mult Osendbruggen * et addidi || 15 dicente R¹ decentem om. T¹ || 16 desperantibus R¹ T¹ || causa R¹ || propterea] propter T¹ proptereaque V¹ || 17 auferentem V || 18 immortale T || 20 Subiacebat V¹ || 23 direximus] nostra dispositio add. R¹ tm R || 24 sanctissimum R || suo T¹ || discretionis T¹ || 25 lego V¹ || 26 descriptionem T (inl. 30) || 27 praevanicare VT || qui] quia R¹ V || 34 habebit] ab R¹ || que R¹

μήρι του νῦν οἱ τὴν ὑπατον ἔχοντες τιμὴν ἐκ τε τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐκ τε τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων καὶ ἀλλαχόθεν ποθεν κατὰ φιλοτιμίαν ἡμετέραν ἐκομίζοντο, τοῦτο καὶ νῦν αὐτοῖς ἐπιδώσομεν, τὴν μὲν παρ' αὐτῶν γινόμενῃ δαπάνῃν συσταίλαντες, τὴν δὲ παρ' ἡμῶν φιλοτιμίαν οὐκ ἐλαττώσαντες. Πάντων δὲ δὴ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἢ βασιλέως ἐξηγήσαν τύχη, ἢ γε καὶ αὐτοὺς ὁ θεὸς τοὺς νόμους ὑπέδρακα ἵσμον αὐτῆν ἐμψυχον καταπέμψας ἀνθρώποις· διότι τῶ μὲν βασιλεῖ διηνηκῆς ὑπεστὶν ὑπατεία πᾶσι πόλεσι τε καὶ δήμοις καὶ ἰδίαις καὶ ἐφ' ἑκάστης τὰ δοκούντα διανέμοντι, προσέχεται δὲ ἡνίκα αὐτοὺς ἐνύσειεν ἢ στολή, ὡς καὶ ἡ τῆς βασιλείας ὑπατεία διὰ πάντων ἐστὶ ἀκολουθοῦσα τοῖς ἀκτιπροις.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τόνδε ἡμῶν παραλαβούσα τὸν νόμον διηνηκῶς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐαυτοῦ μένει ἰσχύος παρασκευάζεται κατὰ πᾶσαν τὴν αὐτῆ περιεχομένην δύναμιν. Legatur.

Ἐργίῳ τῷ ἰσότηπον Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπι-
ἀρχῶ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶν.

Ἐργίῳ τῷ ἰσότηπον Ἀογγίνῳ τῷ λογιωτάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως.

Dat. v. k. Ian. CP. (imp. dn. Iustiniani Aug. anno XI.) 25
pc. Belisarii vc. (anno II.) [a. 531]

sulatus habentes honorem et ex foro tuae celsitudinis et ex gloriosissimis nostris praefectis aut etiam aliunde per munificentiam nostram percipiebant, et nunc eis dabimus, ab eis quidem faciendas expensas adbre-
viantes, a nobis autem largitatem non minorantes. Omnibus enim a nobis dictis imperatori excipiatur fortuna, cui et ipsas deus leges subiecit, legem animatam eum mittens hominibus: eo quod imperatori quidem iugis indesinens (est) consulatus omnibus civitatibus et populis gentibusque in singulis quae placent distribuenti, advenit autem cum ipse annuerit trabea, ideoque et imperii consulatus per omnia sit sequens sceptrata.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo hanc nostram suscipiens legem perpetue eam in sua manere fortitudine procuret secundum omnem quae in ea continetur virtutem. Legi.

Scripta a pari Iohanni pp. Orientis.

Scripta a pari Longino praefecto felicissimae urbis.

Dat. v. kal. Ian. CP. pc. Belisarii vc. [a. 536]

P5

ΠΕΡΙ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΤΟΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
(ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικῶν.) 30

(Προοίμιον.) Μηνύσωμεν ἡκούσαμεν τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ἣς τὴν πρόφασιν ἡμεῖς αὐτοὶ παρεσχομεθα. ἐδί-

Nov. CVI (Authent. CXXIX = Coll. IX tit. 11: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 106, Athan. 17, 1. Italian. const. XCIX.

consulis honorem habent et a iudicio tuae sublimitatis et a gloriosissimis nostris praefectis et aliunde per munificentiam nostram percipiebant, id etiam nunc iis dabimus, qui expensas quidem ab illis faciendas contraxerimus, munificentiam autem a nobis praestandam non minuerimus. Ceterum ab omnibus quae a nobis dicta sunt imperatoris fortuna exempta esto, cui etiam ipsas leges deus subiecit, cum vivam legem ipsum ad homines mitteret: quandoquidem imperatori perpetuus consulatus praesto est omnibus et civitatibus et populis et gentibus vel quotidie quae ipsi videntur distribuenti, toga autem accedit quando ipse annuerit: unde etiam imperatoris consulatus per omnia manebit sceptrata securus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas hac lege nostra suscepta efficiat ut ea perpetuo in suo robore maneat secundum omnem quam complectitur vim. Legatur.

Scriptum est exemplar Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule et patricio. Scriptum est exemplar Longino prudentissimo et gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis.

CVI.

DE NAUTICO FENORE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum (ex consule ordinario et patricio).

Praefatio. Nuntium accepimus a tua sublimitate, cuius occasionem nos ipsi praebuimus. Rettulisti

3 * ὑπάρχων ML || καὶ| aut etiam (i. e. ἢ καὶ) ε || 4 τοῦτο om. ε || 7 δὲ δὴ| enim ε || 9 ὑπέδρακα ex ε corr. Zachariae praeeunte Haloandro (qui ὑποτέθεικε) ἐπέδρακα M ἐπέθεικα L^a ἐπέτευκα L^a αὐτῆ? L^a || 10 διηνηκῶς ὑπεστὶν L iugis indesinens ε || 12 ἐδύσει om. L || καὶ om. ε || τὰ om. L^a || διανέμονται L || προέρχεται malit Zachariae non recte || 13 αὐτοὺς ex ε Haloander (idem non recte proponit τῇ στολῇ)| αὐτοῖς ML || 14 ἐσται| sit ε || 17 προλαβούσα L || 19 παρεχομένην L || legatur Scrimger] legatu. M ἰσάτων L legi ε quod praefert (viacius in expos. (cf. Biener Gesch. d. Nov. 23)) || 20 * ὑπάρχων ML || 22 καὶ πατρικῶν L, om. M || 23 Ἀογγίνῳ om. ML, ex ε add. Haloander || 24 ὑπάρχῳ L || 25 subscr. om. Iul., dat. om. rell. M || v. k. Ian. CP. ε] καλανδῶν Ἰανουαρίων Ath. μηνί. . . . καὶ (sic) Theod. || imp. — XI.] βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ια' Ath., ἔτσι ια' βασιλείας Ἰουστινιανῶν Theod., om. ε (cf. 506, 12 unde sequitur constitutionem post nov. XLVII datam esse) || 26 po. — anno II.; μετὰ τὴν ὑπαταίαν Βελισαρίου τὸ β' Ath.) po. Belisarii va. ε, μετὰ τὴν ὑπαταίαν Βελισαρίου Theod. ||

post subscr. non servatur notitia de qua agitur 500, 35. 503, 5. 506, 20 || 28 rubr. Περὶ ναυτικῶν τόκων Theod. Περὶ τόκων ναυτικῶν Ath. (De nautico fenore Iul.) Περὶ τῶν ναυτικῶν (sic) δανείων M (ταύτην ἀναίρει ἢ πρὸ schol. M) || 30 ἀπὸ ὑπάτων — πατρικῶν om. M

1 et ex] uel ex T, et om. R¹ || 2 ex om. T¹ || 4 ftiendas T¹ || abreuiantes R || 6 enim RVT] autem vulg. || imperatoribus R¹ || 7 et om. V || 8 eum mittens] committens T² al. || imperatoribus T¹ || 9 iugis om. Neoburg. m. 1 || *est addidi || 10 quae om. R¹ || 11 aut R¹ || aduenerit V || 12 ideoque] que del. T² || fit T¹ || 16 hano — 20 iohanni scr. R³ in ras. 2 vv. || 17 perpetua V || ea VT¹ || manere in sua V || 19 legi] legis VT || 20 aperi T¹ api V appari RT²; exemplaria Contius || 23 aperi T¹ appari RVT²; exemplaria Contius longino T || felicissimo T² || 25 subscriptionem dedi ex VT CP.] const. T, om. V || pc.] po. consulis V consulis T || bilasarii T biliario V || vc.] vir. clari. T vi. V || 28 rubr. om. V¹, adscr. V² || 31 celsitudinis V¹ || 32 doouisti Cuicicus Obs. 27, 37] duo isti RT¹ duos istos VT²

δαξας γάρ, Πέτρον καὶ Εὐλόγητον ἰκετεῦσαι τὸ θεῖον ἡμῶν κράτος καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀρηγομένους εἶπειν, ὡς εἰώθασιν ναυκλήροις ἤτοι ἐμποροῖς δανείζειν χρυσίον, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν θαλάττῃ τὰς πραγματείας ποιομένοις, καὶ ταύτην ἔχειν τοῦ βίου τὴν πρόφασιν τὰ τοῖς θαλαττίοις ταῦτα δανείγματα, ἃ καλεῖν ὁ καθ' ἡμᾶς εἰώθε νόμος τραιεττία, δεδοικέναι δὲ αὐτοὺς ὡς ἀμφεβητήσεων ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἀνισταμένων, καὶ δεῖσθαι διὰ τοῦτο γενέσθαι φανερόν τὸ κρατὸν καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθος, ὥστε καὶ θείαν ἡμῶν ἐπὶ τούτῳ προσελθεῖν κίλευσιν τὴν τὸ ἔθος εἰς σαφέστατον ἄγουσαν τύπον. τοιγαροῦν ἡμᾶς ἐγκλινεσθᾶν οὐ τὴν τῆς ἀμφεβητήσεως φύσιν μηθεὶν καὶ ταύτην εἰς ἡμᾶς ἀγαγεῖν, ὥστε φανερὰς ἡμῖν γενομένης τὸ δοκοῦν νόμῳ περιλαβεῖν διηρηκεῖ· καὶ τὴν σὴν ἐνδοξότατα ταῦτα πράξει παρ' ἡμῶν κελυσοθῆσαν συναγαγεῖν τοὺς ναυκλήρους, οἳ δὴ τὰ τοιαῦτα τῶν δανειμάτων μελεῖ, καὶ πυθῆσθαι ποῖον ποτε τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἦν· τοὺς δὲ καὶ ὄρκον προεπιτιθέντας μαρτυρεῖν τρόπου εἶναι ποιικίλων τῶν τοιούτων δαιτισμάτων, καὶ εἰ μὲν δόξειε τοῖς δανεισταῖς, ἐφ' ἐκαστῷ νομίματι τῶν χρημάτων ἄπειρ ἂν δοῖεν ἕνα σίτον μῶδιον ἢ κριθῆς ἐμβαλεῖν τῇ νηϊ, καὶ μηδὲ μίσθωμα τοῖς δημοσίοις παρέχειν ὑπὲρ αὐτοῦ τελώταις, ἀλλὰ τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς ἀτελώτητα πλείν τὰ σκίρη, καὶ τούτων ἔχειν καρτὸν ὧν εὐάγευσαν χρημάτων, καὶ πρὸς γε καὶ κατὰ δίκαια χρυσοῦς ἕνα κομίζεσθαι μόνον ὑπὲρ τόκων [καθ' ἐκάστην δεκάδα χρυσίου], αὐτοὺς δὲ τοὺς δανεισταῖς ὄραν τὸν ἐκ τῶν ἀποβησομένων κίνδυνον· εἰ δὲ οὐχ ἔλοιτο τὴν ὁδὸν ταύτην οἱ δανειζόντες, τὴν ὁδοῦν μοῖσαν λαμβάνειν ὑπὲρ ἐκαστοῦ νομίματος ὀνόματι τόκων οὐκ εἰς χρόνον τινα ῥητὸν ἀριθμουμένων, ἀλλ' ἕως ἂν ἡ ναὺς ἐπιπέλοι σεσωσμένη· κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σχῆμα συμβαίνειν ἴσως καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἐκταθῆναι τὸν χρόνον, εἴπερ τοσοῦτον ἔξω διατρίβειν ἡ ναὺς ὡς καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἢ πέρασ λαβεῖν ἢ καὶ ὑπερβῆναι, θάττον γε

enim Petrum et Eulogetum sacrae potestati nostrae supplicasse rebusque suis expositis dixisse se navicularii sive negotiatoribus aurum credere solere, inprimis iis qui maritimas negotiationes exerceant, atque hanc habere victus facultatem ipsa illi maritima credita, quae nostra lex traiecticia vocare solet, in actu autem versari, cum controversiae ipsis inde exortae essent, et propterea rogare ut consuetudo quae in his obtineat manifesta fiat, ita ut etiam sacra nostra iussio de ea re elatur, quae consuetudinem illam in certissimam formam redigat; itaque nos tibi imperasse ut controversiae naturam cognosceres deque ea ad nos referres, ut ea nobis manifesta facta quod videretur lege perpetua complecteremur; tuamque gloriam haec agere a nobis iussam congregasse navicularios, quibus quidem eiusmodi credita curae sunt, et quaesivisse, qualis tandem antiqua consuetudo fuerit; illos autem iureiurando insuper addito testatos esse varios esse euis generis creditorum modos, et si quidem creditoribus placuerit, in singulos solidos pecuniarum quas dederint singulos modios tritici vel hordei eos navi imponere, ac ne vectigal quidem pro eo publicis portitoribus solvere, sed quantum ad ipsos navigia sine portorio navigare, et hunc eos percipere fructum ex pecuniis quas crediderint, et praeterea etiam pro denis aureis singulos tantum usurarum nomine accipere [pro unaquaque auri decade], ad ipsos autem creditores spectare periculum ex iis quae eventura sint; si autem hanc viam creditores non delegerint, octavam partem pro singulis solidis percipere usurarum nomine non ad certum quoddam numerandorum, sed donec navis salva redierit; secundum hunc vero modum contingere forte ut etiam in annum tempus extendatur, siquidem navis tam diu foris moretur ut adeo annum aut finem navigandi habeat aut etiam excedat, citius autem eadem redeunte tempus ad

1 εὐλογητὸν M] Eulogium s || 6 τὰ τοῖς θαλαττίοις ταῦτα δανείγματα, ἃ καλεῖν] ipsa vero marina credita vocare s; ἐπὶ ante τοῖς θαλαττίοις inseri malit Zachariae || 8 post ἀνισταμένων verba quaedam deesse putat Hombergk sine causa || 9 καὶ δεῖσθαι] oportere s || 10 καὶ ἐπὶ] καὶ om. s || 23 τῇ νηϊ om. s || * μήτε M || 24 παρέχειν] quae — praebent s || 27 χρυσοῦς M || 28 καθ' ἐκάστην δεκάδα χρυσίου M, om. s || 29 τὸν τῶν M || 33 ἀριθμουμένων] numerandam (i. e. ἀριθμουμένην?) s || ἡ ναὺς ἐπιπέλοι σεσωσμένη] naves revertantur salvae s || 31 συμβαίνειν Hombergk] συμβαίνει Ms || 37 πέρασ] terminos s

1 nostre potestati sacre R || 2 et] etiam R || explanantes T || quia V] qui R quod T vulg. || consueverunt] consuevit T¹, om. V¹ in spat. 3 lit. || 3 nauclericis R naucleris T || aurum T²] aut eorum (eorum om. in spat. vti. V¹) RV aut earum T¹ || 6 lex om. V¹ in sp. vac. || trahibaectutia T¹ || 7 eis] ex eis V || oportere] et oportere Beck || 8 fieri] vel fieri V || manifestari R¹ || 9 et om. R¹ T¹ || in hoc om. R || praecederet T || 11 delegantes T² al. declarantes R² in marg. || cognosceret V || 13 quo T || 14 tuaque gloria T || iussam vulg.] iussa libri || 15 naucleria RV || mutue V^a || 16 interrogasses R¹ || consuetudo antiqua T || 17 *testimonio libri || 18 uanos T¹ || mutuarum T¹ || 19 peccuniarum solidis T || 21 neque Beck] quae libri || praebere Beck] praebent T¹ praebent RVT² || 22 eo om. T || telonariis V telonariis RT telonariis vulg. || telonio vulg. || 23 earum Osenbrüggen] et aurum RVT (cf. ad v. 3) et harum vulg. || 25 aureos] auris V¹ || percipere] quippe T || *solum] solidum libri (cf. ad 509, 1. 11) || 26 excentibus R¹ ex ventibus T² || 27 non om. T || *sumant (cf. 509, 5) rumpant (rumpant R¹) RT erumpant V vulg., ratam habeant R² s. v. || hao R || 28 per singulos solidos T || 29 tempore libri, corr. vulg. || numerandam R²T] numerandam R¹V vulg. || 30 saluas V¹ || 31 contingit R vulg.] contingit VT || in annum] manum R¹ || 32 tantam (in marg. tantum) R² tamen R¹T || et om. R || 33 titius V || eam R¹V

μὴν ἐπανούσης αὐτῆς τὸν χρόνον εἰς ἓνα μόνον ἢ
 δύο παρελκυσθῆναι μῆνας, καὶ ἐκ τῶν τριῶν κεραιῶν
 ἀφέλειαν ἔχειν, κὰν ὅπως βραχὺς διαγένηται χρόνος
 κὰν εἰ περαιτέρω παρὰ τῷ διαιρεσάμενῳ μένῳ τὸ
 χρῆος· ταῦτὸ δὲ τοῦτο κρατεῖν ἐτέρῳ πάλιν τῶν ἐπι-
 πορευομένων ἀποδημαίων αἰρουμένων, ὥστε καὶ ἑκα-
 στον φῶρον ὀρεῖσθαι τὸ σχῆμα καὶ ὁ προσήκει
 τὸ δάνεισμα ἢ μένειν ἢ ἐναλλάττεσθαι κατὰ τὸ περὶ
 τοῦτου συνδοκῶν τοῖς μέρει σήμερον· εἰ μένοι
 μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς νηὸς σωθείσης καὶ μῆκετα 10
 πλεῖν διὰ τὸν καιρὸν δυναμένης ἐπιπέσει, εἴκοσι
 καὶ μόνων ἡμερῶν προθεσίαν διδοῦσαι παρὰ τῶν
 διαισιῶτων τοῖς διαισεσμένοις, καὶ μὴδὲν ὑπὲρ τὸν
 ὀφλημάτων τόκου ἐνεκεν ἀπαιτεῖν, ἕως προδῆναι
 συμβῆναι τὸν φῶρον· εἰ δὲ μένοι περαιτέρω τὸ χρῆος 15
 οἶκ ἀποδιδόμενον, τὸν ἐκ διμοίρου τῆς ἑκατοστῆς
 τοῖς κυρίοις τῶν χρημάτων διδοῦναι τόκον, καὶ μετα-
 βάλλειν εὐθὺς τὸ δάνεισμα καὶ εἰς τὸν τῶν ἐγγέλων
 μεταχωρεῖν τρόπον, οἷκέτι τῶν θαλαττιῶν κινδύνων
 τὸν διαισιῶτην ἐνοχλοῦντων, καὶ ταῦτα ἅπαντας εἰ- 20
 πὲν ἐνοχρον ποιησάμενος τὴν μαρτυρίαν. ἅπερ εἰς
 ἡμᾶς ἐμῆρυσας, ὥστε ἡμᾶς νομοθεῖσαι τὸ ἥμῃν δο-
 κοῖν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐρασσε ταῦτα τῷ ἡμετέρῳ
 προσαγγεῖλαι κρατεῖ.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν καὶ αἰ τοῖς ἐντυχόντες τοῖς πεπραγμέ- 25
 νοις καὶ τὸ πρῶγμα διδιχθέντες θεοπισθόμεν κατὰ τὸ
 μεμαρτυρημένον ἐπὶ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὅτω νῦν τε
 καὶ εἰς τὸν ἔξης ἅπαντα χρόνον τὰ τοιαῦτα κρατεῖν,
 διότι μὴδὲ τοῖς ἡδὴ ταθμεμένοις μάχεται νόμοις· ὥστε
 δεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ κατὰ τινα ἰδικὸν νόμον ἐν ταῖς 30
 ναυκληρικαῖς ἤτοι ἐμπορικαῖς δικαῖς ἐπὶ τῶν τοιοῦτων
 αἰτιῶν ταῦτα φυλάττεσθαι, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῶν
 εἰρημένων συμφωνῶν οὕτως γίνεσθαι τὰς ἀποβάσεις
 καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἔδη ὁπόσα ἐν τοῖς ἐμπροσθεν με-
 μαρτυρηται παρὰ τῷ θρόνῳ τῷ σῷ, ὥστε κατὰ ἰδικὸν 35
 νόμον ταῦτα κρατεῖν ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἤτοι ἐμ-
 πορικῶν (τὸ γὰρ ἐν μακροῖς οὕτω πολιτευόμενον χρό-
 νοις καὶ κρατῆσαν ἀπαρλλάκτως, καθάπερ αἱ μαρ-
 τυρίαι παρὰ τῆ σῆ ἐνδοξότητι διώρισαν, πῶς οὐκ ἐστὶ

remeante tempus in unum solum aut duos trahi
 menses, et ex tribus siliquis utilitatem habere, vel
 si ita breve sit tempus vel si apud alterum extra
 debitorem maneat debitum. Hoc idem valere aliam
 5 rursus negotiatoribus profectioem assummentibus, et
 per unumquodque onus definiri schema secundum
 quod competat mutuum aut manere aut permutari
 secundum pactum quod ob hoc convenerit partibus.
 Si tamen post reversionem navis salvae et nequaquam
 navigare propter tempus valentis revertantur, viginti
 et solum dierum indutias dari a creditoribus debito-
 ribus, et nihil pro debitis usurarum causa exigere,
 donec vendi contingat onus; parcentes apud alium
 esse debitum non reddendum, duas partes centesimae
 dominis pecuniarum dare usuras, et mutare mox
 mutuum et in terrenum transponere modum. nequa-
 quam maritimis periculis creditorem molestantibus.
 Et haec omnes dixisse cum iureiurando perhibentes
 testimonium. Quae ad nos nuntiasti, ut nos sancir-
 remus quod nobis videretur, et super his dicebas
 haec nostrae nuntiata potestati.

Nos igitur et ipsa legentes gesta et causam edocti
 sancimus secundum quod testatum est coram tua
 celsitudine ita nunc et deinceps in omne tempus
 tenere, eo quod neque iam positus repugnant legibus,
 ut oporteat nunc et de cetero secundum quandam
 propriam legem in nauclericis aut negotiatoriis super
 talium causarum haec servari litibus, et secundum
 dictum modum praedictarum pactionum ita fieri etiam
 eventus et alia omnia quaecumque in prioribus testata
 sunt apud sedem tuam, unde secundum propriam
 legem teneant in nauclericis aut negotiatoriis. Quod
 enim longis ita servatum est temporibus et tenuit im-
 mutabiliter, sicut testimonia apud tuam gloriam defi-

unum solum vel duos menses trahi, atque e tribus siliquis utilitatem eos habere, etiamsi tam breve tempus
 transierit vel etiamsi ulterius apud debitorem debitum maneat; hoc idem autem valere, si negotiantes aliam
 rursus profectioem suscipiant, ita ut secundum unumquodque onus definiatur modus quo debitum vel
 manere vel mutari oportet secundum pactum quod inter partes hac de re convenerit; quodsi post reditum
 navis quae salva sit et propter tempus non iam navigare possit, revertentur, viginti tantum dierum termi-
 num a creditoribus dari debitoribus, nec quicquam usurae causa pro debitis exigi, donec onus vendi con-
 tingerit; si vero debitum ulterius maneat nec reddatur, tum usuram ex besse centesimae dominis pecuniae
 dari, ac statim mutari mutuum et in terrestrium usurarum speciem transire, maritimis periculis creditori
 non amplius instantibus. Atque haec omnes dixisse iureiurando testimonium firmantes. Quae nobis indi-
 casti, ut quod nobis videretur sanciremus, et propterea dicebas te id potestati nostrae nuntiaste.

1. Nos igitur et ipsis actis inspectis et re comperta sancimus, ut secundum testimonia apud tuam
 subtilitatem edita ita et nunc et in omne deinceps tempus illa valeant, quoniam haudquaquam pugnant cum
 legibus iam latis: ut in posterum secundum specialem quandam legem in naviculariorum seu negotiatorum
 litibus de eiusmodi causis haec observari oporteat et secundum modum praedictorum pactionum ita fieri
 escensiones ceterasque omnes consuetudines quaecumque prius apud sedem tuam testimonio firmatae sunt,
 ut per specialem legem haec in naviculariorum sive negotiatorum rebus valeant (quod enim per tam longum
 tempus usu venit et immutatum obtinuit, quemadmodum testimonia apud gloriam tuam definiuerunt, quidni

4 περαιτέρω] apud alterum i. e. παρ' ἑτέρω ε || 6 ὥστε] et ε || 15 εἰ δὲ μένοι περαιτέρω M, parcentes apud alium esse i. e. φειδόμενοι παρ' ἑτέρω ε; μένοι scripsi || 28 τὰ τοιαῦτα om. ε || 30 ἐκ τοῦ λοιποῦ] nunc et (i. e. νῦν καὶ) de cetero ε || 32 κατὰ τὸν τρόπον] secundum dictum modum ε || 33 τὰς ἀποβάσεις M] etiam eventus ε || 34 ἐθ' om. ε || 36 ταῦτα om. ε || ἐμπορικῶν Zachariae ex ε] ἐμπόρων M

tentes V^a || vinginti V || 11 solidum dierum R¹ dierum solum (solidum T¹) T || dari vulg.] dare RV T || debitoribus et] et debitoribus T, debitoribus linea subducta del. R² || 12 causas V || 13 parcentes T² || 14 centesimā T || 15 mutare T || 17 *molestandis libri || 18 et omnes dixisse haec T || omnis R¹ || 19 Quae — ut suppl. V^b in spatio vacuo ½ vs. || nuntiastis libri, corr. vulg. || 20 quod] quae V || nobis] a nobis T || videntur R¹ || 21 nostra V¹ || nuntiatam V^a nuntiatata T^a, nuntiare vulg. || 25 legentes] lege T¹ || causas T || 26 coram] quorum T || tuam (m. eras. V) celsitudinem VT || 27 deinceps] de cetero inceptis R^a || 28 repugnant RV] repugnat T || 30 in om. VT || nauclericis R¹] nauclericis R² V¹] negotiatoribus V] negotiatoribus (sic) R¹ negotiatoribus R² T || 32 etiam om. R] 33 euenturus V¹ || 34 legem propriam T || 35 naucleris T || negotiatoris RV] negotiatoribus T || 36 ita longius T || leg. observatum? || 37 sicut tua testimonia T

1 remeantem R¹ V^a || solidum V^a || menses trahi T || 2 siliquis V¹ || 3 tempus sit V || 5 necogitoribus V || profectioem R¹ || 6 secundum om. R¹ || 7 permutari Beck] permutare RT permutare V || 8 pactum om. R¹ || ob co hoc V¹ || euenerit R¹ || patibus (sic) V || 9 tm R || reuer- sione T || navis salvae om. T¹ || 10 valentis Osenbrüggen] valentes RV vulg. volentes eas (eas del. T³) T || reuer-

δικαιον και ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων κρητῆν τῶν μετὰ ταῦτα ἐσομένων,); και εἶναι ταύτην αὐτοῖς τῶν πραγμάτων τὴν διύλησιν ἐξ ἰδικοῦ νόμου κρατοῦσαν και ἐτέρας τινὸς διατυπώσεως μὴ δεομένην, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἢτοι ἐμπορικῶν ἀφορμῶν εἰς τὸν πάντα χρόνον κρατοῦσαν, ὡς γενικὴν οὖσαν νομοθεσίαν και ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἢτοι ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων κρατοῦσαν ὀφειλουσάν τε και μέρος γεῖσθαι τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν τεθειμένων νόμων, ὥστε και τοὺς δικάζοντας πρὸς ταύτην ἀποβλέποντας ποιῆσθαι τὰς κρίσεις.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυ παραστάτα ἡμῖν ἢ σὴ ὑπεροχὴ εἰς τὸ διηκεῖς παραφυλάττεσθαι σπενυάτω.
Dat. vii. id. Sept. CP. imp. dn. Iustianiani pp. Aug. 14 (ann. XIV. Iustino) vc. cons.

nierunt, quomodo non est iustum et in aliis omnibus valere quae postea erunt, et esse hanc eis rerum transactionem ex propria lege valetem et altera quadam dispositione non egentem, sed in nauclericis seu negotiatoriis occasionibus in omne tempus valetem, utpote generalem existentem legislationem et in nauclericis seu negotiatoriis contractibus expositam, et quae debet etiam pars fieri iam a nobis positarum legum, et iudicantes ad hanc respicientes proferre sententias.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis tua celsitudo iugiter servare festinet.

Dat. v. id. Sept. CP. imp. (dn. Iustiniani Aug.) anno [a. 540] (XIV.) Iustino (vc.) cons.

PZ

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ ΓΕΝΟ- ΜΕΝΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῷ μεγαλοκρητιστάτῳ κί-
μριτι τῶν καθοσιωμένων δομεστικῶν ἐπέχοντι τὸν
ἰσὸν Ἰωάννον τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου πραιτωρίων 25
τὸ β, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) και πατρικίον.

(Προσίμιον.) Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς θείας λήξεως
νόμος γέγραπται τῆς παλαιᾶς ἐστοχασμένος ἀπλότῃ-

Nov. CVII (Authent. CII = Coll. VIII tit. 3: gloss.) Graece extat in ML (fuit in B 35, 20, 2 cf. index Reginae p. 242 Heimbach), cap. I. II (511, 24 Eī tis γράμματα ἐπιστάμενος) in Prochiro 21, 12, Épanagoge 29, 19 (ex Prochiro habet Harmenopolus 5, 1, 25, 26, cuius textum in Bas. l. l. recepit Heimbach). — Epit. Theod. 107, Athan. 9, 8. Julian. const. C.

par sit in reliquis quoque omnibus quae posthac futura sunt valere?), sitque haec iis rerum decisio, quae ex speciali lege valeat neque alia ulla dispositione indigeat, verum in naviculariorum sive negotiatorum causis per omne tempus obtineat, quippe quae generalis sit constitutio et in naviculariorum seu negotiatorum contractibus valeat, atque etiam pars fieri debeat legum iam a nobis latarum, ut iudices quoque ad eam respicientes sententias ferant.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas perpetuo servare studeat.

CVII.

DE ULTIMIS VOLUNTATIBUS IN LIBEROS FACTIS.

Idem Augustus Basso magnificentissimo comiti devotissimorum domesticorum locum obtinenti Iohannis gloriosissimi praefecti praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricii.

Praefatio. A Constantino divinae memoriae lex scripta est antiquam sectata simplicitatem, at

4 τινὰς M* || 8 κρατοῦσαν] expositam ε || 10 ὡς τε om. ε || 14 subscr. om. Iul. || d. v. p. id. sept. M; dat. v. id. Sept. ε ἐξερωνήθη μηνὶ σπτεμβρίῳ Theod., ἔγραψη πρὸς καλάνδ. (sic) Ath. || CP. — cons.] cp. dn. iust. pp. aug. v. o. cons. M CP. imp. anno iustiniano cons. cod. ε εἰς ἰδ' βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. κω. omissis reliquis Ath. || 17 rubr. om. L in textu, Περὶ τῶν βουλήσεων τῶν εἰς παῖδας γινόμενων index L, Περὶ βουλήσεων Theod. Περὶ βουλήσεως index Ath. (Περὶ τῶν βουλευτῶν in textu Ath. cod.); σικόντως ἐπιγέγραπτας περὶ βουλήσεως ὡς διαθήκη γὰρ οὐ κρατεῖ τὰ μὴ ἔχοντα διαθηκῶν παρατήρησιν, ὡς φησι β. ε' (α' cod., corr. Zachariae) τοῦ κώδικος τί. κγ' διατ. κγ' (scr. κα') ἐν τέλει schol. M in marg. || 18 γινόμενων M, index L] γινόμενων index M, index Reginae || 23 inscr. O αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τοποτηρητῆ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων Ath. || 24 καθοσιωμένων δομεστικῶν M || 25 *ἐπάρχου (cf. Ath.) || ὑπάρχου ML || 26 ὀρδιναρίων αἰδιδί (ὀρδιναρίων add. Zachariae) || πατρικίον ML, corr. Hombergk || 28 νόμος Cod. 3, 36, 26 (β. γ' τοῦ κώδικος τί. λς' διατ. κα' και κς' schol. M) || 29 τῆς παλαιᾶς ἐστοχασ-

μένος ἀπλότῃτος] per antiquae coniecturae (i. e. στοχασμοῦ?) simplicitatem ε

2 eius T || 3 secundum propriam legem valere V || 4 quedam T || egente R²T || naucleris T || 5 negotiatoris R²V] negotiatoribus (sic) R¹ in negotiatoribus T || in omni tempore R || valentem R] valente VT || 6 utputa R || generale existente legislatione T || exigentem V || et om. R || 7 inauclericis R || negotiatoris R²V²T] negotiatoribus (sic) R¹ negotiatoribus V¹ || expositam vulg.] exposita (ex suppl. V^b in spat. vac. 5 litt.) R¹V et posita R²T || 10 sententiam V^o T^o vulg. || 14 subscriptionem unus praestat Neoburgensis: dat. v. id. sept. cap. imp. anno iustiniano consule || 17 De] De in R¹ || 18 a parentibus] apparentibus V || 20 parente] parente factis RV || 21 de] et de R² vulg. || 23 magni centesimo comite V] domesticorum] dom in V dnim m. R dno n tui (i. e. domino non tantum) T || 24 iohanni R || gloriosissimo VR || 25 praetorium orientem V] praefectorum orientis T || 27 A om. V || 28 antiquam R¹ || coniunctura V¹

τος. ἡ δὲ τῶν ποιημάτων ποικιλία καὶ ἡ φύσις ταῦτα συχνῶς μεταβάλλουσα δεῖσθαι τὸν νόμον ἐκείνων ἐπαγορεύουσι ἡμετέρας παρασκευάσας. λέγει γοῦν ὁ νόμος δεῖν τὰς τῶν τελευταίων βουλήσεις. ὅταν ὡς γονεῖς, πᾶσι τρόποις μεταξὺ παίδων κρατεῖν, καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς αἰσχύνηται γονεῖς ὄντας, ὅτι περ αὐτοῖς καὶ τὴν ἀσπῆ τῶν ποιημάτων συγχωρεῖ διλῶσαι, λέγων, εἰ καὶ μὴ ἐναρξῆς εἰσὶν αἱ αὐτῶν διατυπώσεις, εἰσαγόνται δὲ ἐκ τινῶν τεκμηρίων καὶ ἐναρξάμενοι καὶ τῆς οἰασοῦν γραφῆς, καὶ οὕτω ταῦτα κρατεῖν καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς σοῖων καὶ ἐμαγκιπᾶτων παίδων φρεσίν, καὶ πρὸς γὰρ ἡ Θεοδοσίον προεδιορίζεται, οὐκ ἐπὶ πατέρων μόνων ταῦτα διατυπώσας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μητέρων καὶ ἐπὶ ἀνόνητων ἐκατέρως φύσεως. ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀδείας ἀνθρώποι εἰς τοσούτην ἀσάφειαν ἐξῆλθον, ὥστε ἰάντην μύλλον ἡ ἐρημνέων ταῦτα προεδείσθαι τοιγαροῦν οὐτε πρόσωπα γραφόντες οὐτε πραγμάτων λέγοντες γνωρίσματα καὶ ἴσως οὐδὲ ποσὸν ὅμως ἀξιούσι στοχασμοῖς καὶ τῶ τῶν ἐκόντων λόγῳ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπειν.

20

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν πάντα σαφῆ τε καὶ ἀναπεπταμένα καθεστάναι βουλόμενοι (τί γὰρ οὕτως ἴδιον νόμον ὡς ἀσφῆνεια, μάλιστα ἐπὶ ταῖς τῶν τελευταίων διατυπώσεις;) βουλομεθα, εἴ τις γράμματα ἐπιστάμενος μεταξὺ τῶν αὐτοῦ παίδων βούλοιο ποιῆσαι οὐδὲ διατυπώσας, πρῶτον μὲν αὐτῆς προγράψαι τὸν χρόνον, εἴτα καὶ τὰ τῶν παίδων ὀνόματα οἰκεία χειρὶ, καὶ πρὸς γὰρ τοὺς οὐγκισμοὺς εἰς οὐδὲ γράφει κληρονομῶν αὐτοῦ, μὴ τοῖς συμβόλοις τῶν ἀριθμῶν σημαινομένους, ἀλλὰ δι' ὅλων γραμμάτων δηλουμένους, ὥστε πανταχόθεν σαφεῖς τε καὶ ἀναμφισβητήτους καθεστάναι. εἰ δὲ καὶ πραγμάτων βούλοιο ποιῆσαι διαιρέσας ἢ τισι πράγμασι ἥτοι πᾶσαι ἢ τινὰς τῶν ἐνστάσεων περιεστῆσαι, καὶ τὰ τούτων ἐγγραφῆς γνωρίσματα, ὥστε τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν πάντα δηλούμενα μηδεμίαν εἰς φιλονεικίαν τοῖς πωσι καταλιμπάνειν. εἰ μὲντοιγε ἢ γαρμητῆ ἢ ἐξωτικῶς τισι προσιποῖς βούλεται καταλιπῆν legata ἢ fideicommissa

rerum varietas et natura quae eas saepe mutat efficit ut lex illa correctione nostra indigeret. Dicit igitur lex defunctorum voluntates, quando parentes sunt, omnibus modis inter liberos valere oportere, et in tantum eos reveretur qui parentes sunt, ut iis etiam obscuram rerum declarationem permittat, cum dicit, etsi non manifestae sint eorum dispositiones, atqui ex indicibus quibusdam et elementis et qualicumque scriptura petantur, etiam sic haec valere; idque tam de suis quam de emancipatis liberis dicit, et insuper Theodosii quoque constitutio rem definit, quae non in solis patribus id praecipit, sed etiam in matribus et in ascendentibus utriusque sexus. Hanc licentiam amplexi homines in tantam obscuritatem egressi sunt, ut res vatis potius quam interpretibus indigeat: siquidem neque personas scribentes neque rerum notas indicantes ac fortasse ne quantitatem quidem tamen coniecturis et probabilitatis rationi haec talia committere quaerunt.

I. Nos igitur cum omnia clara et aperta esse velimus (quid enim adeo proprium est legum quam claritas, maxime in defunctorum dispositionibus?) volumus, ut si quis litterarum peritus inter liberos suos dispositionem facere velit, primum quidem ei inscribat tempus, deinde etiam nomina liberorum sua manu, et praetera unciarum quantitates, in quae heredes eos scribit, non notis numerum indicandas, sed per integras litteras declarandas, ut undique manifestae et dubitationis expertes sint. Quodsi etiam rerum distributionem facere vel certis quibusdam rebus omnes sive aliquas institutiones destinare velit, harum quoque notas inscribat, ut ipsius litteris omnia declarata nullam amplius contentionem liberis relinquant. Si vero vel uxori vel extraneis quibusdam personis legata vel fideicommissa vel etiam libertates relinquere

2 τὸν νόμον ἐκείνων] leges illas ε || 4 τελευταίων L¹ || ὡς M] εἰς L || 7 ἀσφῆ] claram i. e. σαφῆ ε || 9 εἰσαγορεύται] aperiantur ε || ἐναρξάμενοι ML] coniecturis ε || 11 σοῖων καὶ ἐμαγκιπᾶτων] ὑπεξούσιος εἰς αὐτέξουσιος L¹ s. v.] L || 12 ἡ Θεοδοσίον] Cod. 6, 23, 21 § 3 (cf. B¹ 4 13 p. 207 Zach.) || 19 ὅμως ex corr. L || 22 *τί (quid ε) || οὐ ML, οὐδὲν cum Haloandro vulg. || 23 ταῖς om. L || 25 αὐτοῦ] αὐτοῦ ML ἄντου Proch. Epan. || 26 αὐτῆς M Proch. Epan. ε] αὐτοῖς L (Proch. v. l.) || γράψαι L || 28 οἰκισμοῦς L¹ || 29 τὸν ἀριθμὸν σημαινομένους Proch. codd. plerique || 31 τῆς om. L || ἀναμφισβήτητος L || 32 καὶ om. L || 33 πᾶσας] ἢ πᾶσας Proch. ε || 35 αὐτοῖς Proch. v. l. || 37 ἢ τῆ γαρμητῆ Proch. || 38 λεγάτα L Proch. Epan. || fideicommissa M φιδεικόμεσα L φιδικόμεσσα Proch. φειδικόμεσσα Epan.

porro causarum varietas et natura eas frequenter mutans egeret leges illas emendatione nostra praeparavit. Dicit itaque lex oportere morientium voluntates, quando sunt parentes, omnibus modis inter filios tenere, et tantum eos erubescit parentes existentes, quia eis et claram rerum concedit significationem, dicens et si non manifestae sunt eorum dispositiones, aperiantur autem ex quibusdam indicibus et coniecturis et qualibet scriptura, et sic eas valere: et hoc in suis et emancipatis filiis ait; insuper et Theodosii decernit, non in patribus solum haec disponens, sed etiam in matribus et ascendentibus utriusque naturae. Hanc adprehendentes licentiam homines in tantam egressi sunt obscuritatem, ut divinantibus magis quam interpretantibus haec egerent: itaque neque personas scribentes neque rerum dicentes notitias et forte nec quantitatem tamen dignantur coniecturis et verisimilium rationi talia permittere.

20

CAPUT I.

Nos igitur omnia clara et aperta consistere volentes (quid enim sic proprium est legum sicut claritas, maxime super defunctorum dispositionibus?) volumus: si quis litteras sciens inter filios suos voluerit facere dispositionem, primum quidem eius praescribere tempus, deinde quoque filiorum nomina propria manu, ad haec uncias in quibus scripsit eos heredes, non signis numerorum significandas, sed per totas litteras declarandas, ut undique clarae et indubitatae consistant. Si vero etiam rerum voluerit facere divisionem aut quibusdam rebus certis aut omnes aut quasdam institutionum statuere, et harum inscribat [et] significationes, ut eius litteris omnia declarata nullam ulterius contentionem filiis derelinquant. Si tamen aut uxori aut extraneis aliquibus personis voluerit relinquere legata aut fideicommissa aut libertates, et

2 praenavit T¹ || 4 quando] quae non T¹ || 5 tamen R || 6 quia] quam R¹ || rerum] earum T¹ earum rerum T² || concedat R || 9 qualibus T¹ || 10 haec V || et in emancipatis T || ait] At T¹ ut R¹ || et om. T¹ || 11 theodosii R¹ theodosius R² VT vulg. || hoc T¹ || 12 etiam om. R || 14 securitatem T || 15 hoc R || egerunt V egerent RT || 16 notitiam R vulg. || 17 tm RT || dignatur RV || coniectura V || 18 rationi Osenbrüggen] ratione libri || 24 suos filios T vulg. || voluerit om. T¹ || 25 *praescribere] praescriptione (positionem T¹) libri || 26 quoque filiorum T vulg. || filiorum quoque R vero filiorum V || 27 eos om. V¹ || 28 sed] et T¹ sed et T² || 29 ut] et T¹ || consistat T || 30 etiam] et V || 31 aut ex quibusdam T² || quosdam (o T² in ras.) T || 32 institutiones R² T || et (etiam R²) libri, om. vulg. || significationes T vulg. || signationes RV || 33 ut et eius R || 34 contentionem R || derelinquat VT || tm R || 35 uxori aut]ut R¹

ἢ καὶ ἐλευθερίας, καὶ ταῦτα οἰκεία χειρὶ γραφόμενα
 λεγόμενα τε παρὰ τῶν διατιθεμένων ἐπὶ τῶν μαρ-
 τυρῶν, ὡς ἅπαντα ἐφεξῆς τὰ ἐν τῇ διατυπώσει κεί-
 μενα αὐτοὶ καὶ ἔγραψαν καὶ βούλονται κρατεῖν, ἔστω
 ἰσχυρὰ, μηδὲν ἐλαττωμένα ἐκ τοῦ δοκεῖν ἐν χάριταις
 γεγράφαι τὴν λοιπὴν παρατήρησιν τῶν διαθηκῶν
 μὴ δεξάμενα, ἀλλὰ τοῦτω μόνον διαλλατικῶς τῶ τὴν
 αὐτοῦ δεξιῶν τε καὶ γλιώτων ἔχειν τὴν πᾶσαν ἰσχύ-
 ν τῶ χάριτι παρεχουμένην.

haec propria scripta manu dictaque a testatoribus
 coram testibus, quoniam omnia consequenter in dis-
 positione posita ipsi et scripserunt et volunt valere,
 sicut firma, nihil minuenda eo quod videantur in carta
 5 scripta reliquam observationem testamentorum non
 suscipientia, sed hoc solum inmutetur, quod eius
 manus et lingua habet omnem virtutem cartae praebitam.

CAPUT II.

Καὶ εἴπερ μέχρι τελευτῆς μένει τοῦτο τὸ σχῆμα, 10
 οὐδεὶς ὕστερον παρέξει μαρτυρίας, ὡς ἠβουλήθη τυ-
 χῶν τὴν τοιαύτην γνώμην ἀμείναι ἢ ἐναλλάξαι ἢ τι
 τοιοῦτο ποιῆσαι, ὃ γὰρ ἐξῆν διαρρηξῆαι τὸ γενόμενον καὶ
 ἑτέραν ποιῆσασθαι βούλησιν δηλοῦσαν τὴν τελευταίαν
 αὐτοῦ γνώμην, ἣν προῆκει κρατεῖν. τοῦτο γὰρ ἐφεί- 15
 μεν αὐτῷ πράττειν αὐτὸ τοῦτο ἡρώως ἐπισημαινομένων
 ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων ἑπτὰ, ὡς καὶ πεποιεῖται τινι
 τοιαύτην βούλησιν, οὐ μὴν κρατεῖν αὐτὴν ἐπιβού-
 ληται, ἀλλ' ἑτέραν ποιῆσασθαι. καὶ ταῦτα ἢ ἐν τελείᾳ
 διαθήκῃ ποιεῖτω πάντα τὰ τῶν διαθηκῶν ἐχούσῃ 20
 σύμβολα, ἢ ἐν ἀγράφῳ τελείᾳ βουλήσῃ, ὡς τε ἐπ' ἐγ-
 γραφῶν ἢ ἀγράφῳ βουλήσῃ δοκεῖν αὐτὸν τελευτῆσαι,
 τῶν προτέρων ἀκίρων ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ κατὰ
 τὴν τελείαν διαθήκην ἢ βούλησιν διατυπώσεως γιν-
 ομένων. 25

Et si quidem usque ad mortem maneat hoc schema,
 nullus postea deducet testes, quia voluit forte talem
 voluntatem mutare aut convertere aut aliquid tale
 facere, cui licuit rumpere quod factum est, et aliam
 facere voluntatem declarantem perfectam eius sen-
 tentiam, quam competit valere. Hoc enim concedi-
 mus ei agere, hoc ipsum expressim significantem sub
 praesentia testium septem, quia etsi fecit quandam
 talem voluntatem, non tamen valere eam ulterius vult,
 sed rursus vult aliam facere. Et hanc aut in testa-
 mento perfecto faciat omnia testamentorum habente
 signa, aut in non scripta perfecta voluntate videri
 eum defunctum esse, prioribus infirmis factis ex
 secunda eius secundum perfectum testamentum aut
 voluntatem dispositione.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν τινὰς νεμήσεις ποιουμένους μεταξὺ
 τῶν οἰκείων παίδων καὶ παρασκευάζοντας αὐτοὺς ταύ-
 ταις ὑπογράφαι, καὶ τὸ τοιοῦτο σχῆμα προσέμεθα.
 εἰ γὰρ διανέμοι τις τὰ οἰκεία πράγματα καὶ αὐτοῖς
 τοῖς παῖδας προσκαλεσάμενος ποιήσῃ ὑπογράψαι 30
 ταῖς νεμήσεσιν αὐταῖς, καὶ κηρῶς ταῖτας ἡγήσασθαι,
 καὶ ὁμολογήσαι ταῦτα κατὰ τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον,

Quia vero novimus aliquos divisiones facientes inter
 proprios filios et praeparantes eos his subscribere, et
 hoc schema suscipimus. Si quis enim dividit prop-
 rias res et ipsos filios evocans faciat subscribere
 30 divisionibus ipsis, et ratas eas iudicare, et profiteri
 haec secundum hunc habere modum, sit et hoc fir-

cap. II in. summarium habet B^o A 13, 37 p. 210 Zach.

vult, haec quoque si propria manu scribantur atque coram testibus a testatoribus affirmetur se omnia
 deinceps quae in dispositione extant et scripsisse et valere velle, valida sint, neve ullo modo infirmetur
 propterea quod in chartis scripta esse videantur nec reliqua testamentorum sollempnitate praedita sint, sed
 eo tantummodo differant, quod dextra et lingua eius utantur quae omnem vim chartae praestet.

II. Et si quidem usque ad mortem haec forma permanserit, nemo postea testimonia exhibebit, vo-
 luisse forte illum eiusmodi voluntatem commutare aut convertere aut eiusmodi aliquid facere, quippe cui
 licuerit illud factum erat rumpere et aliam voluntatem facere declarantem ultimam eius sententiam quae
 valere debeat. Hoc enim ei agere permittimus, si id ipsum discrete praesentibus septem testibus designet,
 se eiusmodi voluntatem iam quidem fecisse nec tamen amplius valere velle, sed aliam facere. Atque haec
 aut in perfecto testamento faciat quod omnes testamentorum notas habeat, aut in non scripta perfecta
 voluntate, ut scripta aut non scripta voluntate relicta defunctus esse videatur, prioribus ex secunda eius
 dispositione per testamentum vel voluntatem perfectam irritis factis.

III. Quoniam autem scimus nonnullos divisiones facere inter liberos suos et curare ut illi his sub-
 scribant, eiusmodi quoque formam admittimus. Nam si quis res suas dividat ipsisque liberis accitis efficiat
 ut divisionibus ipsis subscribant easque ratas habeant atque haec secundum hunc modum se habere confitean-

1 ἢ καὶ] καὶ om. Proch. v. l., Epan. § γραφόμενα χειρὶ
 L Proch. § 5 χάριταις ML Epan.] χάριτι Proch. § 6 γε-
 γραφάαι L § 7 δεξάμενος Epan. || τούτω L Epan.] τούτω
 M Proch. § μὲν L || διαλλατικῶς ML immute-
 tur § διαταττέτω Proch. Epan. quod non recte probat
 Zachariae || τῶ L Epan.] τὸ M Proch. § 8 γλιώσαν
 Proch. § ἔχειν om. L || 10 * μείνος ML Proch. Epan. ||
 τούτω τῶ σχήματι Proch. plerique || 11 παρῆξει Proch.
 plerique, Epan. § μαρτυρίας Proch. v. l. || βουληθέντι
 (v. l. βουληθέντος) Proch. || 13 γινόμενον L || 14 τελευ-
 ταιαν] perfectam i. e. τελείαν § 16 ἐπισημαινόμενον
 L^o || 17 ἑπτὰ M § (Zul. Ath. Theod.) || ἑπτὰ ἢ καὶ πάντα
 L Proch. Epan.; glossama in Frochiro Basilii additum ex
 eiusdem imperatoris constitutione in Leonis novella 41 ci-
 tulu reperit potest (ipsam Leonis novellam fontem esse
 statuerat Cuiacius ad Dig. 28, 1, 21), rectius interpretamen-
 tum c. d. Cod. 6, 23, 31 referas || καὶ om. Proch.; leg. κἀν
 ex § ? τινὰ] τὴν Proch. Epan. || 19 ἀλλ' ἑτέραν] sed
 rursus vult aliam § ταῦτα ἢ] ταῦτα μὲν ἢ Proch. hanc
 (i. e. ταύτην) aut § 20 ἐχούσης L || 21 sq. ὡστα — δου-

λήσει om. L § 22 ἢ ἀγράφῳ βουλήσει M Epan.] βου-
 λήσει ἢ ἀγράφῳ Proch. || 24 διατυπώσεως Proch. Epan. §
 διατυπώσεων ML || 26 ποιουμένων L^o || 28 τὸ τοιοῦτο]
 hoc § προσέμεθα] suscipimus § 29 διανέμοι] di-
 vidit § 31 sq. ὁμολογήσαι καὶ ἡγήσασθαι L

1 dicta quae T¹ || a testationibus T || 2 testibus] co-
 ram omnia testibus add. R^o || consequentem R¹ V¹ || dis-
 positionem V^o || 3 volunt] voluerunt T' voluerit R¹ ||
 manere V || 4 sin R¹ || nichilo R nichilominus V || ea R¹ ||
 6 inimitetur T¹ || 7 habeat R || omni virtute T² || praebita
 T¹ || 11 sq. voluntatem talem T || 12 aut aliquid] ut ali-
 quid R¹ || 13 rupere T¹ || alia T¹ || 14 eius perfectam
 V || 18 tamen] tm V, om. R¹ || eam ualere T vulg. || ulterius
 vult] vult om. V || 19 haec Beck || 20 perfecto R || 21 in
 non] immo V || voluntate] ut scripta vel non scripta
 voluntate addi vult Beck (sed cf. ad Gr. 21 sq.) || 24 dispo-
 sitionem V || 26 aliquas T || 27 hic T || 28 enim om. V ||
 dividat vulg. || 29 conuocans T || 30 ipsis om. T || eius T¹ ||
 indicare V || 31 hanc] hoc T

ἴστω καὶ τοῦτο κύριον ἐπὶ τοιαύτης πραγμάτων δια-
ρίσεως κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν ἣν περὶ τούτου
τεθέντες ἦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς αὐτῇ περιεχομένοις κυ-
ρίων εἶναι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ νόμου θεωροῦμεν. εἰ
μείτοιγε καὶ ἐπὶ διανεμίσεων αὐτῶν ὑπογράψει καὶ
σαφῆ πάντα διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς αὐτοῦ ποιήσεται,
ἴστω καὶ τοῦτο κύριον, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἡδὴ τῇ ἡμε-
τέρᾳ νομοθεσίᾳ περιέχεται. πρόδηλον δὲ ὡς ἐπὶ τῶν
τοιούτων θεμάτων ὁδε ὁ νόμος κρατήσει ὅποσα μετ'
αὐτὸν κινήσονται συμβαίη.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ
διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξό-
της γινώσκουσα ἅπασα ποιησάτω φανερά, ὥστε μηδὲν
διαλαθεῖν τῶν ὀρθῶς καὶ προνοητικῶς ὑπὲρ τῶν
ἡμετέρων ὑπὲρ κῶνον νομοθετημένων.

Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIV. Basilio vc. cons. (ind. IV.)

10
15
mum in huiusmodi rerum divisione secundum nostram
constitutionem quam ob hoc posuimus: quam in
omnibus quae in ea continentur firmam esse et per
hanc legem sancimus. Si autem et in divisione ipse
5 subscripserit et clara omnia per subscriptionem suam
fecerit, sit et hoc ratum, quoniam et hoc iam nostra
legislatione continetur. Palam vero est quia in tali-
bus casibus haec lex valebit, quoscumque postea
moveri contigerit.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
hanc sacram declarata sunt legem, tua gloria cogno-
scens omnibus faciat manifesta, ut nullum lateat quae
recte et providenter pro nostris subiectis sancita sunt.

Dat. kal. Feb. (CP. imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
[a. 541] anno XIII. Basilio vc. cons.

FH

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ κό-
μητι τῶν καθωσιωμένων δομestικῶν ἐπέχοντι τὸν
τόπον Ἰωάννου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῶν ἱερῶν
πρατωρίων.

(Προοίμιον.) Ἐπιθέσεως ἠκούσαμεν περὶ δια-
θήκης ἀμφισβητομένης, ἣν καὶ ἐρηγεῖσαι δίκαιον
ἡγήσαμεθα καὶ νόμῳ περιλαβεῖν ἀκριβεῖ, τοῦτο δὲ
τὸ ἡμῖν εἰσῶδος ἐκ τῶν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι κινουμέ-
νων ζητήσεων νόμον χρηστῶν λαμβάνειν ἀφορμάς.
1 Παιδας γὰρ τις οἰκείους ἐσταθῆμενος κληρονόμος,
εἶτα καὶ ἀλλήλοις αὐτοῦς ἐξ ἀπαιδίας ὑποκαταστήσαι
30 βουλόμενος ἐκέλευσεν, εἰ συμβῆ τινα τῶν αὐτοῦ παι-
δων καὶ κληρονόμων μέλλειν ἀπαιδα τὸν ἀνθρώπι-
νον καταλείναι βίον, μετὰ τὴν ἐξαιρέσει τῶν ἐκ τοῦ

Nov. CVIII (Authent. CIII = Coll. VIII tit. 4: gloss.) Graece extat in ML (fuit in B 35, 11, 81). — Epit.
Theod. 108 (inde Tipucitus B l. c.), Athan. 9, 9. Iulian. const. CL.

tur, hoc quoque validum sit in eiusmodi banorum distributione secundum constitutionem nostram quam ea
de re fecimus, quam quidem de omnibus quae ea continentur ratam esse etiam per hanc legem sancimus.
Si vero etiam in divisionibus ipse solus subscribet atque omnia per subscriptionem suam manifesta faciet,
etiam hoc ratum sit, quoniam id quoque lege nostra continetur. Manifestum autem est in eiusmodi casu-
bus hanc legem esse validitatem quoscumque post eam moveri contigerit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua gloria cogno-
scens omnibus manifesta faciat, ut nihil lateat eorum quae recte et providenter pro subiectis nostris
sancita sunt.

CVIII.

DE RESTITUTIONIBUS.

Idem Augustus Basso magnificentissimo comiti devotissimorum domesticorum obtinenti locum
Iohannis gloriosissimi praefecti sacro praetorio.

Praefatio. Causam audivimus de testamento in controversiam vocatam, quam et interpretari et
accuratè complecti lege par esse existimavimus: quae quidem nobis consuetudo est, ut ex quaestionibus
1 quae in causis moventur banarum legum occasiones petamus. Quidam enim liberis suis heredibus in-
stituit cum deinde eos in casu non existentium liberorum sibi invicem substituere vellet, iussit, si quem ex
liberis et heredibus suis sine liberis de vita humana decessurum esse contingat, sublatis iis quae secundum

2 διάταξιν nov. XVIII c. 7 || 4 νόμον] θεῖον L* ||
5 ἐπὶ διανεμίσεων] in divisione s, ἐπὶ τῶν διανεμί-
σεων malit Zachariae || ὑπογράψει M || 6 αὐτοῦ ML,
corr. Scrimger || 13 μηδὲν] nullum i. e. μηδὲνα s (cf.
347, 2. 363, 3) || 16 subscr. om. Iul. || k. febr. cp. M || k.
Feb. s καλάνδων Φεβρουαρίων Ath. μηνὶ φεβρουαρίῳ
Theod. || imp. — anno XIV (cf. 5) βασιλείας Ἰουστινι-
ανοῦ τὸ ἰδ' Ath.] dn. iust. pp. aug. M ἔπει ἰβ' βασι-
λείας Theod. || 17 Basilio vc. cons. s, ὑπατείας Βασιλείου
ἰνδ. δ' Ath.] bilisar. ua. cons. M ὑπατείας Βασιλείου
Theod. || 19 τῶν om. Theod. || 21 καθωσιωμένων δο-
μestικῶν M || τὸν om. L || 22 *ἐπάρχου ML || 23 post
msr. M adnotat β. s' τί. γ' διαγέστων κ' β. κη' τί. ἡ
διγ. ζ' β. λβ' διγ. λδ' αὐ' πα' (corr. πγ') || 25 ἀμφισβη-
τομένοις L* || 27 ἐκ τῶν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι κινουμέ-

νων ζητήσεων νόμον] in negotiis motis ex legibus s ||
33 μετὰ] καὶ μετὰ M

1 huiuscemodi R || divisionem T* || 2 quam] quia T ||
8 causis V || 9 moveri V* vulg. (Iul.)] movere RV* T ||
12 sacram hanc V || gloria om. V || 13 fatiant V fiant
T* || lateant vulg. || 14 et om. R || prouidentibus RT || pro
om. T || subiectis V || 16 subscriptionem unus praestat V ||
CP. imp. om. V || doño iust. V || 17 XIII. V || vo. cons.]
vic. con. V || 20 v. m. (i. e. viro magnifico) ὡν VT vñ R ||
domest. V domē T dom. R || 21 iohanni T || 25 estima-
uimus V || 29 suos quidam T || 30 etiam T] om. RV* vulg. ||
non om. R* || extantibus VT] existentibus R vulg. || 32 here-
dem V vulg. || 33 post] praeter T || quae] quae exceptione
horum que V'

νόμον ὀφειλομένον αὐτῷ ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ κατα-
 λιμπανομένων αὐτῷ πραγμάτων τὰ λοιπὰ πάντα
 πράγματα καὶ δίκαια, ὅσα παρ' αὐτῷ ἐν καιρῷ τελευ-
 τῆς εὐραθείῃ, ἐχοῦσθαι καὶ ἀποκαθίστασθαι τῷ ἐξ
 αὐτῶν περιόντι ἢ τοῖς αὐτοῦ παῖσιν, εἰ γὰρ αὐτὸς τε-
 λευτήσῃ, πάσης ἀρροσύνης μεταξὺ αὐτῶν διὰ τὴν εἰρη-
 μένην ἀποκατάστασιν ἀσφαλείας τε καὶ ἐγγύης. ἐπὶ
 τούτοις αὐτοῦ τελευτήσαντος, καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν
 αὐτοῦ παίδων καὶ κληρονόμων παῖδας ἔχοντος, τοῦ δὲ
 μείναντος ἀπαίδος, κωλύει τὸν ἀπαιδα ὁ τοὺς παῖδας
 ἔχων κεχοῦσθαι τοὺς πράγμασιν ὡς τὰ αὐταῖς ἐλαττοῦντα.
 ὁ δὲ ἀποκεχοῦσθαι τοῖς ῥήμασι τῆς διαθήκης, καὶ
 ὅτι εἰ τι εὐραθείῃ ἐν καιρῷ τελευτῆς παρ' αὐτῷ, τούτο
 αὐτὸν ἀποκαθίσταν ἐκέλευσε, κατὰ τούτο βούλεται τὸ
 σχῆμα παρορσιᾶν ἔχειν χοῦσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς
 ἂν βουληθείη, μηδεμίαν κωλύσεως περὶ τῆς αὐτῶν
 2 διοικήσεως ἐπαγομένης αὐτῷ. Ἡμεῖς τοίνυν λα-
 βόντες ἐκ τούτων πρόφρασιν ἀθήνην κοῦσαν καὶ τὴν
 παλαιὰν ἀορισίαν καὶ τὴν ἐφεξῆς διάκρισιν τὴν μὲν
 ὀρίσιν τὴν δὲ καθαρὰν ἐν ἀνθρώποις ἀποθέσθαι, καὶ
 διὰ τούτο νόμον τὸ πρᾶγμα περιλαβεῖν, ὅπως ἂν μὴ
 20 ἴσμεν ἀνθρώποι τὴν πᾶσαν τὸν νόμον τάξιν, μεθ'
 ἧς προσέτι ταῖς τοιαύταις καὶ μανθάνειν καὶ κρίνειν.
 ἴσμεν τοίνυν Παπινιανῶ τῷ σοφωτάτῳ ῥηθέν τι ἐν
 τῷ 10^ο τῶν αὐτοῦ quaestionum, ἐνθα ἐπιτρέπει τὰς
 ἐκποίησης ἐπὶ τοιούτων θέματος, ἐκείνο μόνον ὡςτερο
 ἐξεπίτηδες ἐν ἀνίγμῃ προσθεῖς τὸ τηλικαῦτα δεῖν
 κωλύσθαι τὰς ἐκποιήσεις, ἥτις ἐπὶ τῷ καταλύσει
 τὸ φειδικόμισσον ἐξεπίτηδες ὁ τούτῳ βεβαρημένος
 ἐπὶ τὴν ἐκποίησιν ἤλθε. καὶ ὁ φιλόσοφος ἐν βασι-
 30 λεύσι Μάρκος, τοιούτου κινὸς ὑποτεθέντος θέματος,
 ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μεστειαν δοκεῖν ἐνεῖναι τοῖς τοιούτοις
 ῥήμασι διευτύπων.

CAPUT I.

Ἡμῖν οὖν ὁρθῶς ἔδοξεν ἔχειν οὕτω τυπᾶσαι τὴν
 νομοθεσίαν, ὡςτα εἰ μὲν καθόλου τις εἴποι ἀποκατά-
 στασιν τοῦ φειδικόμισσον, ταῦτα κωρτεῖν ἄπερ ἐπὶ
 τῶν τοιούτων διωρίσται καὶ παρ' ἡμῶν ἡδ' νενομο-

ex eis quae ab eo relinquebantur ei rebus reliquas
 omnes res et iura, quaecumque apud eum in tem-
 pore mortis invenirentur, venire et restitui ex his
 superstiti, aut eius filijs si ipse moreretur, omni ces-
 sante inter eos propter memoratam substitutionem
 cautione et fideiussione. In his eo moriente et uno
 quidem eius filiorum et heredum filios habente, alio
 vero manente sine filijs, prohibet eum qui sine filijs
 est is qui filios habet uti rebus utpote eas deteren-
 tem, at ille utens verbis testamenti, quia quicquid
 inveniretur in tempore mortis apud eum, hoc eum
 restituere iussit, secundum hoc vult schema licen-
 tiam habere uti rebus sicut voluerit, nulla prohibi-
 tione de eorum gubernatione illata ei.

2 Nos igitur sumentes ex hoc occasione aestima-
 tivus discretionem et antiquam indefinitionem et dein-
 civus discretionem hanc quidem definire hanc autem
 puram hominibus reponere, et propterea lege causam
 comprehendere, ut discant homines omnem legis ordi-
 nem, cum quo competat talia et discere et iudicare.
 Novimus igitur apud Papinianum sapientissimum
 dictum in nono decimo eius Quaestionum, ubi per-
 mittit alienationes in tali casu, illud solum velut ex
 studio in aenigmate proponens, ut tunc porderet
 prohiberi alienationes, cum ad solvendum fideicom-
 missum ex studio qui hoc oneratus est ad alienatio-
 nem venit. Et tamquam philosophatus inter impe-
 ratores Marcus tali quodam proposito casu viri boni
 arbitratum videri inesse talibus verbis disposuit.

Nobis ergo recte visum est habere ita disponere
 35 legislationem, ut si quidem universaliter aliquis dicat
 restitutionem fideicommissi, haec tenere quae in tali-
 bus decreta sunt et a nobis iam sancita; sin vero

legem ei debentur ex rebus ab ipso ei relictiis reliquas omnes res et iura, quaecumque apud eum tempore
 mortis reperta sint, transire et restitui ei qui ex illis superstes futurus sit vel liberis eius, siquidem ipse
 defunctus sit, omni cautione et fideiussione propter restitutionem modo dictam inter eos cessante. His ita
 gestis cum mortuus sit et unus quidem ex liberis et heredibus eius liberis habeat, alter vero sine liberis
 manserit, prohibet uti liberis habeat eum qui liberis caret rebus uti, quippe qui eas deminuat; at ille
 abusus verbis testamenti et quod, si quid tempore mortis apud ipsum reperitum sit, hoc tantum ipsum re-
 stituere pater iusserit, secundum istam rationem licentiam se habere arbitratum quo modo velit rebus utendi,
 2 cum nullum impedimentum de administratione earum sibi inferatur. Nos igitur hinc occasione petita
 existimavimus et veterem ambiguitatem et distinctionem deinceps secutam alteram definiendam alteram
 integram hominibus reponendam esse, et propterea lege rem comprehendendam, ut homines omnem legis
 ordinem intellegant, secundum quem haec talia et discere et iudicare debeat. Atque novimus a Papiniano
 viro prudentissimo dictum esse aliquid in libro decimo nono quaestionum, ubi alienationes in eiusmodi
 casu permittit, hoc solum tamquam de industria in aenigmate adiciens, tum demum debere alienationes
 prohibitas esse, ubi intervertendi fideicommissi gratia de industria is qui eo oneratus est ad alienationem
 venit. Et philosophus inter imperatores Marcus eiusmodi quodam casu proposito viri boni arbitrium
 inesse videri in talibus verbis praecepit.

1. Nobis igitur recte se habere visum est ita legem instituire ferendam, ut si quis in universum
 dicat fideicommissi restitutionem, ea valeant quae in eiusmodi casibus definita et a nobis iam sancita

5 *τελευτήσῃ ML || 7 ἀποκατάστασιν] substitutionem i. e. ὑποκατάστασιν ε || 12 καὶ om. ε || 13 παρ' om. L^a || 15 ἔχειν L || 19 ἀορισίαν] ιστορίαν L^a || 24 ἴσμεν τοίνυν om. M || παπινιανῶ L παπινιω M. Dig. 36. 1, 56 (54) || ῥηθέν τι Haloander (dictum ε) || ῥηθέντα ML || 25 ἑνακαίδεκατ' L¹ || αὐτοῦ Haloander (ε) || εἰαντοῦ ML || quaestionων M κοιαισιτιάνων L² κοιαισιτιάνων L¹ || 26 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις θέμασιν L || μόνον] μὲν L || 27 προσθεῖς] proponens i. e. προσθεῖς ε || 29 φειδικόμισσον M (idem infra saepius) φειδικόμισσον L || τούτου L || 31 Μάρκος] Dig. l. c. cf. 5, 3, 25 § 16 (vid. ad 513, 23) || 32 ἐνεῖναι L⁵ (cf. Dig. l. c.) || εἶναι M || 36 φειδικόμισσον L (et sic infra) || 37 νενομοθέτηται] Cod. 6, 49, 7. 8

1 reliquas rebus R¹ || 3 eis T¹ || 4 ante aut spat. vac. 3 lit. in V || censante T || 6 cautionem V^a, om. R¹ || fideiussione T fideiussionem V || in his] et in his RT || 7 alia T¹ || 8 manento R || 9 is] •• is R¹ et V^a || habeat

R || ut pute T¹ ut post R¹ || eos RT || deterente R deterente VT || 10 at] ut R¹ V¹, del. V² || verbi V¹ || quia] quem V¹ || 11 hoc eum om. V, eum om. R || 12 instituire V¹ || 14 eorum RV || inlata V¹ || 17 occasione R¹ || 18 in definitionem R¹ || in definitionem T diffinitionem V diffinitionem R² || 19 discreptionem T (in libro .ω. descriptionem schol. T) || quidam V || 20 puram] uram om. in spat. vac. 4 lit. V¹ || 22 cum] eum V^a || quo] ordine s. v. adscr. V² || 23 panianum R¹ || sapientissimum] sapientissimum uirum V uirum sapientissimum T² || 24 ubi permittat R¹ supermittit T¹ || 25 illud om. R¹ || 26 eugmate R¹ || 28 hoc om. T || honoratus T honoratus RV || 30 propositio R || 31 arbitratum] in arbitratu R arbitrium T² || 34 (N)obis — 515, 3 fideicommissum scr. V² in spat. vac. || usum est habere recte R || 35 uniersale R¹ || 36 restitutionem] faciendam statim s. v. adscr. T² || fideicommissi V fideicommissum R^a || haec — 515, 3 sola fidei scr. R² in ras. 24 vs. || 37 sunt decreta R(2) || si R(2)

θήεται· εἰ δὲ τοιοῦτον ἢ τὸ φιδεικόμισσον ὁποῖον ὑπικείται, καὶ τὰ εὐροκόμηνα ἤτοι περιλημπανόμενα ἐν καιρῷ τελειότης ὁ διαθέμενος ὑπάγει μόνον τῷ φιδεικόμισσῳ, τῆρικαῦτα τὸ ἀορίστως εἰρημένον τοῖς ἐμπροσθεν ὑπὸ τινα νενομισμένην ἀγαγεῖν διαίρεσιν τε καὶ τάξιν. εἰ γὰρ τις ταῦτα ἢ καὶ τι τοιοῦτον ἔτερον φήσῃ, Θεσπίζομεν, ὥστε μέχρι τοῦ φαλκιδίου μόνον τῆς οἰκείας ἐνοτάσεως ἀνάγκην ἔχειν φυλάττειν τὸν βεβαρημένον τοῦ φιδεικόμισσου τῇ ἀποκαταστάσει, καὶ μὴ δύνασθαι τι παντελῶς ἐξ ἐκείνου ἐλατῶν. ἰκανὸν γάρ, εἰ τῷ μὲν κληρονόμῳ περιέσσονται τὰ τρία μέρη, τῷ δὲ ὁ τοῦ τετάρτου μόνον περιλειφθήσεται λόγος. οὐδὲ γὰρ ἐφήσμεν τῷ βεβαρημένῳ καὶ δωρεαῖς χρῆσθαι, καὶ ὡς ἔξῃπέτῃδες (ὅπερ ὁ Παπινιανὸς ἔλεγεν intervertendi fideicommissi causa), ὡς τε καὶ τὸ τρίτον ἀπομεινὸν τῆς ἐνοτάσεως τῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτο πάντως καταλιμπάνειν τὸ φιδεικόμισσον, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπὶ τῇ αὐτοῦ κειμένῳ ἐξουσίᾳ, ὥστε ἀδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῖτους ὡς βούλῃται χρῆσασθαι, καδὰ τελείως δεσπότηται προσήκει. εἰ μέντοι καὶ αὐτοῦ τοῦ τετάρτου ὁ βεβαρημένος προσήψεται, ἀναγκαῖόν ἐστι πολυπραγμανοῦσθαι τὴν αἰτίαν καδ' ἢν τοῦτο πέπραχε. καὶ εἴπερ ἡ προικα βούλοιο δοῦναι ἢ προγαμιαῖαν δωρεάν, ἑτέραν οὐκ ἔχων υἰσίαν, δεῖν αὐτῷ τοῦτο συγχωρεῖσθαι πράττειν κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τῷ ἡμετέρῳ περιεχόμενον ἦν νόμα, εἰς ὅπερ αὐτῷ παντελῶς οὐκ ἠρησόμεθα τὴν τοιαύτην ἀπομειώσιν. εἰ δὲ καὶ εἰς ἀιχμαλωτῶν λύσιν (ταύτην γὰρ ἐξαιρούμεν τε καὶ ἀνατίθεμεν τῷ Θεῷ τῆν αἰτίαν), καὶ τοῦτο ἀδειαν αὐτὸν ἔχειν ποιεῖν, καὶ ἐλατῶν καὶ τὸ τρίτον, τοῦ τῆς εὐσεβείας λόγου πάντων ἡμῖν τιμωτέρου φαινομένου.

CAPUT II.

Εἰ δὲ συμβαίῃ μηδὲ αὐτὸν ἔκ τινων αἰτιῶν ἔχειν ὄδην ποιοῦτο δαπάναν, ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποκαταστάσεως καὶ ταύτας ποιεῖσθαι δίδομεν αὐτῷ παρηγοίαν· τοῦτο ὅπερ καὶ ὁ διαθέμενος ἐπέτρεψε, τὸ περιλημπανόμενον ὅλων τοῦτο βούλομενος εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἔλκεσθαι, καὶ ὡς ἂν τις εἴποι ἐκ τοῦ περιτεύοντος αὐτῷ τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι. εἰ δὲ

tale sit fideicommissum quale subiacet, et ea quae inveniuntur seu remanent in tempore mortis testator submittet sola fideicommisso, tunc indefinite dictum primum sub quadam legitima deducere divisione et 5 ordine. Si quis enim haec aut etiam aliquid tale aliud dixerit, sancimus usque ad Falcidiam solum suae institutionis necessitatem habere servare eum qui oneratus est fideicommissi restitutione, et non posse aliquid penitus ex illa minuere, sufficiens existens, si heredi quidem supersint tres partes, illi autem quartae solius relinquatur ratio. Non enim concedimus ei qui gravatus est etiam donationibus uti aliquibus, et forsitan ex studio (quod Papinianus dicebat 'intervertendi fideicommissi causa'), et etiam 15 quarta minuatur institutionis eius, sed hoc omnino relinquere fideicommissum, aliis omnibus in eius positus potestate, et licentiam habere eum his sicut voluerit uti, quemadmodum perfectis dominis competit. Si vero et ipsam quartam is qui gravatus est 20 contingat, necessarium est perscrutari causam secundum quam hoc egit. Et si quidem aut dotem voluerit dare aut sponsaliciam largitatem, aliam non habens substantiam, oportet ei hoc permitti agere, secundum hoc videlicet quod nostra continetur iam 25 lege, in quo ei omnino non negavimus talem diminutionem. Si vero et in captivorum redemptionem (hanc enim excipimus et dicamus deo causam), et hoc licentiam eum habere facere, et minuere etiam quartam pietatis ratione, quod omnium nobis pretiosius videtur.

sunt; sin autem tale sit fideicommissum quale propositum est, et ea quae tempore mortis reperia vel relicta sint, sola testator fideicommisso subiecerit, tum quod parum definite a prioribus dictum est sub legitima quamdam divisionem et ordinem deducamus. Nam si quis haec vel etiam eiusmodi aliud quid dixerit, sancimus ut qui oneratus est fideicommissi restitutione usque ad solam Falcidiam institutionis suae servare necesse habeat, neve quicquam omnino inde deminuerit possit. Sufficit enim, si heredi quidem tres partes supererunt, illi autem quartae dumtaxat ratio relinquatur. Neque enim permittemus ei qui oneratus est, ut etiam donationibus quibusdam utatur, idque fortasse de industria (quod Papinianus dicebat intervertendi fideicommissi causa), ita ut etiam quartam institutionis suae deminuat, verum hoc omnino relinquat fideicommissum, reliquis omnibus in potestate eius positus, ut liceat ei his quomodo velit uti, quemadmodum perfectis dominis convenit. Quodsi etiam quartam attinget qui oneratus est, necessarium est perscrutari causam ob quam hoc fecerit. Et si quidem vel dotem dare velit vel donationem ante nuptias, cum aliam substantiam non habeat, hoc ei permittendum sit agere secundum id quod lege nostra iam continetur, quo nomine ei omnino non denegavimus eiusmodi deminutionem. Sin etiam captivorum redemptionis causa (hanc enim causam excipimus et deo dicamus), hoc quoque liceat ei facere, atque etiam quartam minuere, cum pietatis ratio omnibus rebus pretiosior nobis videatur.

II. Si autem contingat ut ne ipse quidem ex causa aliqua habeat unde expensas faciat, has quoque ex eiusmodi restitutione faciendi veniam ei damus: id quod etiam testator permisit, cum quod relinquatur utique hoc ad restitutionem trahi vellet et (sicuti quis dixerit) ex eo quod supersit ei restitutionem

2 ἤτοι ἢ τὰ L || 3 μόνον L¹ || 9 βεβαρημένον M || τοῦ φιδεικόμισσου M τῷ φιδεικόμισσῳ L || 10 ἔλαττων || παντελῶς L^a || 11 ἰκανὸν γὰρ sufficiens existens (i. e. ἰκανὸν ὄν?) ε || 14 ἴσον L¹ || 15 παπινιανὸς L παπινιανὸς M || intervertendi (idem restituendum in Dig. pro interveniendi) fideicommissi ε || interveniendi fideicommissi M intervertendeicommissi L || causa] gratia Dig. || 17 τῷ φιδεικόμισσῳ malit Zachariae || 19 ὥστε] et ε || 21 προσήγεται L^a || 24 ἑτέραν] ἑτέραν M || 25 δεῖ Halobander ex ε || συγχωρεῖν L^a || 26 νόμα] nov. XXXIX c. 1 || 33 μηδὲν L || 35 ταῦτα L || 37 τοῦτω malit Zachariae

4 sub quamdam legitimam deducere divisionem et ordinem Osenbrüggen || legitima deducere V² in ras. || 5 enim om. T¹ || 6 aliud] aliquid R || 7 suae] sine R¹ || 8 honoratus T honoratus RV || restitutionem R¹ V^a T^a || 10 si heredi] set heredis R¹ || quidam V || 11 solus T¹ || 13 et om. R¹ || papianus T || 14 dicebat] et dicebat R¹ || fideicommissi — 18 uti quem] scr. R² in ras. 2 vv. || 15 institutoris R⁽²⁾ || 16 relinquatur T || 17 eum] cum T¹ || 19 ipsa T¹ || 22 sponsalitiū V² in ras. || 23 oportet ei hoc permitti] hoc permitti oportet V || 24 secundum Beck] et libri || 25 in] n V || qua T² vulg. || cij] enim R¹ || 26 capitorum R¹ || 27 excipimus VT || dicamus V¹ deducimus V² || 28 haec R || etiam R vulg.] et V, om. T || 29 omnibus V || 33 contingit T || 34 fatiens T || 35 et om. T¹ || 36 testatorum T¹ || praemisit V || qui T¹ || relinquatur T || relinquatur V vulg. relinquatur R || haec T || 38 remanet T || sin T²

1 fideicommissum (id. 3) V || 2 veniuntur V², corr. V³ || remaneant T || 3 submittat vulg. || * fideicommissum libri, in fideicommissum vulg. || diffinite R¹ indefinite R² ||

μηδενία τοιαύτη τις υπόκειται πρόφασις, ανάγκη
 έχειν πάντως τὸ τέταρτον μέρος τῆς οἰκείας ἐνοστάσεως
 φυλάττειν καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀποκαταστάσει χρῆζεσθαι.
 εἰ μὲντοι τι δαπανῆν ἔχων ὅθεν τὴν ἀποπλήρωσιν
 ποιήσεται, ἐξ ἐκείνου καὶ ἀναπληροῦσθαι τὸ τέταρτον
 καὶ κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν αὐτὸ μειοῦσθαι. εἰ
 δὲ προσάψηται τοῦ τέταρτον καὶ οὐκ ἔχει πρὸς ἀνα-
 πλήρωσιν ἑτέραν οὐσίαν, κτηνικαῖτα δίδομεν καὶ κατὰ
 τῶν ἡγορακῶν ἢ ἄλλως λαβόντων πράγματα in rem
 καὶ ὑποθήκας ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦδε τοῦ νόμου,
 ὥστε ἐξείναι ἀναπληροῦν τὸν fideicommissarium ἐναντῶ
 ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκδικήσεως, τοῦτο ὅπερ καὶ
 ἐπὶ τῶν λεγόντων ἤδη δεδώκαμεν καὶ τὴν ἐκ τῆς δια-
 τάξεως in rem αὐτοῖς χαρισάμενοι καὶ τὴν τοῦ fidei-
 commissarii persecutionem, ὥστε καὶ ἀσφάλειαν [ὁ fidei-
 commissarius] δώσει τοῦ μὴ ἔλαττον τοῦ τέταρτον
 φυλάττειν, εἰ μὴ καὶ αὐτὴν ὁ διατιθέμενος συγχωρή-
 σαιεν, ὡς περ ἐπὶ τοῦ προσηγγελμένου ἡμῖν πεποιήκει
 φάκτου. αὐτοῦ γὰρ τοῦ διατιθέμενου πᾶσαν οὐκ ἐγ-
 γὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλειαν συγχωρήσαντος, ἡμᾶς
 ἀλλοιότερον αὐτὸ διαθεῖναι οὐκ ἂν εἴη τῆς τοῦ τελευ-
 τήσαντος ἐστοχασμένον γνώμης.

(Ἐπιλόγος.) Κατὰ ταῦτα τοίνυν ἔστω τοῖς πρά-
 ξασι τομῇ, αὐτῶν τῶν ἄνω τῶν παρσχομένων τῶν
 ζήτησιν καὶ τοῖς ἄλλοις ἄσπασιν ἐφ' οἷς ἤρηθηθαί συμ-
 βαινεῖ τὰ θέματα, τῶν μὲν διαθηκῶν οὕτω γενομέ-
 νων καὶ τῶν διαθεμένων ἴσως τελευτησάντων, οὕτω
 δὲ τοῦ τοιοῦτου χρόαν λαβόντος φιδεικομμίσσου, ἀλλ'
 ἐκ τοῦ βεβαρημένου περιόντος. καὶ ταῦτα φαμεν οὐκ
 ἐπὶ παίδων μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν
 καὶ τῶν ἔξω τοῦ γένους, ἐφ' ὧν ὡς τοιοῦτο φιδει-
 κομμίσσον καταλεῖφθαι συμβαίνει. Ἡ τοίνυν σὴ
 ἐνδοξότης ἄσαι ταῦτα φανερά ποιήσει τοῖς ἡμετέροις
 ὑπὸ κῆρσι, ὥστε εἰδέναι, κατὰ τίνα τρόπον προσήκει καὶ
 ζῆν αὐτοῖς καὶ τελευτᾶν καὶ διατιθεσθαι φιδεικομ-
 μισσά τε καταλιπέναι καὶ τὰ ἄλλα πράττειν ἄπερ
 ἐπὶ τῶν τοιοῦτων νενομίσται.

Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIV. Basilio vc. cons. [a. 541]

fieri. Si vero nulla eiusmodi causa subsit, omnino necesse habeat quartam partem institutionis suae ser-
 vare et tali restitutioni praestare. Si quid tamen expendat, cum habeat unde supplementum faciat, ex
 ea quarta quoque suppleatur, neve ulla de causa ea minuatur. Si vero quartam attingit neque aliam in
 supplementum substantiam habeat, tum etiam adversus eos qui emerunt vel aliter res acceperunt actionem
 in rem et hypothecas damus ex auctoritate huius legis, ut liceat fideicommissario sibi ipsi satisfacere
 per rerum vindicationem, id quod etiam in legatis iam concessimus, tam in rem actionem ex constitutione
 quam fideicommissi persecutionem iis largiti. Itaque etiam cautionem [fideicommissarius] praestabit se
 non minus quarta servaturum, nisi ipsam quoque testator remisit, quemadmodum in facto ad nos relato
 fecit. Nam ubi ipse testator omnem non fideiussionem solum, sed etiam cautionem remisit, si nos diverso
 modo de ea re statueremus, id non esset ad defuncti voluntatem accommodatum.

Epilogus. Secundum haec igitur causis decisio fiat, tam ipsi illi quae quaestionem praebuit
 quam ceteris omnibus in quibus res pendere adhuc contingat, testamentis ita confectis et testatoribus
 sorte defunctis, necdum vero loco dato eiusmodi fideicommisso, sed eo qui oneratus est adhuc supervivente.
 Atque haec dicimus non de liberis solis, sed etiam de reliquis cognatis et extraneis, inter quos omnino
 eiusmodi fideicommissum relinquat contingat. Tua igitur gloria omnibus subiectis nostris haec manifesta
 faciet, ut sciant, quemadmodum eos deceat et vivere et mori et testari atque fideicommissa relinquere et
 reliqua agere quae in eiusmodi rebus usu recepta sunt.

4 δαπανοίη ML, corr. Zachariae || 5 καὶ om. ε || 7 προσ-
 ἀψεται L || 9 in rem L ἐνρὲ M || 10 αὐθεντίας L ||
 11 φιδεικομμίσσιον M φιδεικομμισάριον L || *ἐάντῳ
 scripsi ex s] ἐάντων M αὐτῶν L || 12 καὶ om. ε || 13 δε-
 δώκαμεν] Cod. 6, 43, 1. 3 § 2. 3 || 14 in rem M ἀγωγῆν L
 fidikommissou persecutione M φιδεικομμίσσον persecutione
 τιναν L || 15 ὁ fidikommissarius M ὁ φιδεικομμισάριος L
 fideicommissariis ε; ὁ κληρονόμος ἑφ' fideicommissariῶν
 con. Zachariae (cf. Iul. scriptus heres generali fideicom-
 missario cautionem praestet Theod. ὁ ἀξιώθεις ἀποκατα-
 στήσαι τινι κληρονομίαν). Seclusi ut glossena || 17 συγ-
 χωρήσειεν] prohibuit ε (specialiter concesserit Iul.) || 18
 πεποιήκει om. ε || 21 αὐτὸ om. ε || 22 ἐστοχασμένον L
 ἐστοχασμένους M ἐστοχασμένων Hombergk ἐστοχασμέ-
 νων Zachariae || 23 Κατὰ ταῦτα] Haec ε || 24 τομῇ] τὸ
 μὴ M τῷ μὴ L || τῶ om. L || 26 οὕτω om. ε || 27 ἴσως
 quippe ε || 28 φιδεικομμίσσου L || 31 ἔξω] ἐξ αὐτοῦ L¹ ||
 φιδεικομμίσσον L || 32 σὴ] σοῖ L || 35 φιδεικομμισσά τε M
 φιδεικομμισσά τε L || 36 τᾶλλα L || 39 d. k. febra. ep.
 dn. iust. pp. aug. basilio uc. cons. M dat. k. feb. dn.
 iustiniano anno XIII. pc. basil. cons. Iul. (om. Iul. eodl.

autem nulla talis subiacet occasio, necessitatem ha-
 bere omnino quartam partem propriae institutionis
 servare et tali restitutioni donare. Si tamen aliquid
 expenderit habens unde supplementum faciat, ex illo
 suppleri quartam, et per nullam causam hanc minui.
 Si vero contigerit quartam et non habet ad supple-
 mentum aliam substantiam, tunc damus et contra
 emptores aut aliter accipientes res in rem et hypo-
 thecas ex auctoritate huius legis, ut liceat complere
 sibi fideicommissarium ex rerum vindicatione: hoc
 quod in legatis iam dedimus et ex constitutione in
 rem eis donantes et fideicommissi persecutionem.
 Unde et cautionem fideicommissariis dabit non mi-
 nus quartam servare, nisi et ipsam testator, sicut in
 pronuntiato nobis facto, prohibuit. Cum enim ipse
 testator omnem non fideiussionem solum, sed etiam
 cautionem relaxaverit, nos aliter disponere non est
 morientis concivere voluntatem.

(Epilogus.) Haec igitur sit causis decisio, ipsi
 quae praebuit quaestionem et aliis omnibus in qui-
 bus pendere contingerit casus, testamentorum quidem
 factorum et testatorum quippe defunctorum, nondum
 autem tali locum accipiente fideicommissis, sed adhuc
 eo qui gravatus est superstitite. Et haec dicitur
 non in filiis solum, sed etiam aliis cognatis et
 extraneis a genere, in quibus omnino tale fideicom-
 missum relinquere contingit. Tua igitur gloria omni-
 bus haec manifesta faciat nostris subiectis, ut sciant,
 quemadmodum competat et vivere eos et mori et
 testari et fideicommissa relinquere et alia agere quae
 in talibus sunt sancita.

cell.) ἐξερωνόγη μηνὶ φεβρουαρίῳ ὑπάτα Βελισσαρίου
 ἐστὶ ἰδ' τῆς βασιλείας Theod. Ἐγράφη ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ
 (i. e. eodem die quo nov. CVIII = Ath. 9, 8: cf. ad. 513, 16)
 Ath.; om. ε

1 subiaceat R || 3 et tali] et tali et aliis libri || resti-
 tutioni Beck] restitutionem R V restitutiones T || tm RT¹ ||
 6 habeat R vulg. || 8 et del. R² || hypothecas V hypothe-
 carias T || 9 compleri R || 10 fieri commissarium V fidei-
 commissum R² vulg. || uendicatione RVT || 12 donates
 et fideicommissi V¹ || 13 fideicommissarius T² vulg. ||
 14 quartam] quarta ex Hamburgensi Osenbruggen || ipsam
 cautionem s. v. adscr. T² || 15 enim om. R || 16 fidei ius-
 sionem T fideiussionem R¹ || solum non solum V || 17 non
 est om. R¹ || 23 ipse T¹ || 24 qui RT || 25 leg. con-
 tingit? || causas R¹ (in libro .φ. causas schol. T) || 28 eo
 om. T || Et] At V¹ Ad V¹ || 29 et om. R¹ || 30 a genere
 Beck] genere V¹ agere RV² Tvulg. || 31 contingerit R
 vulg. || 33 competant V¹ || vivere] iure R¹ || et testari V¹
 vulg.] ut et testari R ut testari T et ut testatori V¹ ||
 38 subscriptione carent libri

PΘ

ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΤΗΙ ΠΙΣΤΕΙ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν πραιτωριῶν τῷ β, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδι-
ναριῶν) καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Μίαν ἡμῖν εἶναι βοήθειαν ἐπὶ
παντὶ τῷ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τε καὶ βασιλείας
βίῳ τὴν εἰς θεὸν ἐλπίδα πιστεύομεν, εἰδότες ὅτι
τοῦτο ἡμῖν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τῆς βασιλείας
δίδωσι σωτηρίαν· ὥστε καὶ τὰς νομοθεσίας τὰς ἡμε-
τέρας ἐκείθεν ἡρηθησάμεν προσήκει καὶ εἰς αὐτὰς ἀφ-
ορᾶν καὶ ταύτην αὐτῶν ἀρχὴν τε εἶναι καὶ μέσα καὶ
πέρας. Ἰσασί τοίνυν ἅπαντες, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν βε-
βασιλευκότες καὶ μάλιστα Λέων ὁ τῆς εὐσεβοῦς μνή-
μης καὶ Ἰουστίνος ὁ τῆς θείας λήξεως ἡμῶν πατὴρ
ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσι τοῖς αἰρετικοῖς ἅπασιν ἀπ-
ηργόρυσαν, ὥστε μηδεμίαν αὐτοὺς μετιέναι στρατείαν
μηδὲ τὴν οἰανοὺν ἐπὶ δημοσίαις φροντίσι μετουσίαν
ἔχειν, ὅπως ἂν μὴ προφάσει τῶν τε στρατείων τῶν
τε δημοσίων ἐπιταγμάτων τῷ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ
καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας μίρει φανείην
λυμαινόμενοι· καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτὸ τοῦτο πεπραχάμεν
ἡμετέροις διατάξεσι ταῦτα κυρώσαντες. αἰρετικούς δὲ
καὶ ἐκείνους εἰρηκασί καὶ ἡμεῖς λέγομεν τοὺς διαφόρων
ὄντας αἰρέσεων, οἷς συναπτομέν τε καὶ συναριθμοῦ-
μεν καὶ τοὺς τῆ Νεστορίου Ἰουδαϊκῆ ἀκολουθούντας
μανία καὶ Εὐτυχιανιστὰς καὶ Ἀναφάλους, οἵτινες τὴν
Διοσκόρου καὶ Σεβήρου κακοδοξίαν νοσοῦσι τῶν τῆν 30

5 Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Praefatio.) Unam nobis esse in omni nostrae
reipublicae et imperii vita in deo spem credimus,
scientes quia hoc nobis et animae et imperii dat
salutem: unde et legislationes nostras inde pendere
competit et in eam respicere et hoc eis principium
esse et medium et terminum. Sciunt igitur universi,
quia ante nos imperantes et maxime Leo piae me-
moriae et Iustinus divinae memoriae noster pater in
suis constitutionibus haereticis omnibus interdixerunt,
ut neque (in) ulla ipsi participarentur militia, nec
quodlibet in publicis curis participium haberent, uti ne
occasione militiarum et publicorum collationum sanctae
dei catholicae et apostolicae ecclesiae membra
viderentur vastare; et nos autem ipsi hoc egimus
nostris constitutionibus haec roborantes. Haereticos
vero et illi dixerunt et nos dicimus eos qui diversa-
rum sunt haeresium: quibus coniungimus et con-
numeramus et qui Nestorii Iudaicae sequuntur ve-
saniam et Eutychnianistas et Acephalos, qui Dioscori
et Severi mala secta languent Manichaei et Apoli-

Nov. CIX (Authent. CIV = Coll. VIII tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, prooemium (15 Ἰσμεν τοίνυν ἅπαν-
τες ...) et cap. 1. 2 in B 1, 1, 55 (51; cf. Zachariae Beitr. z. Krit. und Restitution der Basiliken, St. Petersburg. 1877, p. 4. 14).
— Epi. Theod. 109, Athan. 3, 1 (inde Coll. const. eocl. III 3, 1). Julian. const. CII.

25 Αἰρετικούς καὶ ἐκείνους — 518, 3 ἐκκλησίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ex B habet Nomoc.^{am} XIV tit. 12, 2.

CIX.

DE MULIERIBUS FIDE HAERETICIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario)
et patricio.

Praefatio. Unum nobis auxilium per omnem et reipublicae et imperii nostri vitam esse spem in
deum confidimus, idque scimus et animae et imperii salutem nobis praebere: itaque etiam legislationes
nostras inde pendere et ad eam respicere ipsamque earum et principium et medium et finem esse decet.
Atque omnes quidem sciunt, eos qui ante nos imperarunt et maxime Leonem piae memoriae et Iustinum
divinae memoriae patrem nostrum in constitutionibus suis haereticos omnes vetuisse ad ullam militiam ac-
cedere aut in ullam publicam curarum partem vocari, ne aut militiarum aut publicorum munerum nomine
id quod sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae proprium est damno afficere viderentur; ac nos
quoque hoc idem egimus cum constitutionibus nostris illa confirmarem. Haereticos autem et illi dixerunt
et nos dicimus qui diversarum haeresium sunt, quibus coniungimus et connumeramus etiam eos qui Ne-
storii Iudaicae sequuntur insaniam et Eutychnianistas et Acephalos, qui Dioscori et Severi prava opinione

2 rubr. Περὶ αἰρετικῶν καὶ γαμετῶν αὐτῶν Ath.
Περὶ αἰρετικῶν Theod. (Iul.) || 5 inscr. Ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς Βάσσω τοποτηρητῆ τῶν ἐπαρχῶν Ath., quod im-
merito praefert Zachariae: nam Iohanni pp. inscriptionem
esse novellam comprobatur epilogo (cf. 519, 25); Ath. in-
scriptionem novellae praecedentis per errorem repetiit (cf.
ad inscr. nov. XII. XLII) || τὰ ἐνδοξοτάτω L, om. M ||
6 ὀρδιναριῶν addidi (ὀρδιναριῶν Zachariae) || 7 πατρι-
κίῳ L || 8 in. Ἰσμεν ἔκ μηνύσεως cit. Theod. verbis
initialibus novellae insequentis perperam huc relatis ||
εἶναι Ls Ath. || ἐστὶν εἶναι M || βοήθειαν ML || om. s
Ath. || 9 τῶν τὸ M || 10 βίῳ τῶν Ath. || 11 καὶ τὴν
τῆς βασιλείας om. L || 12 δίδωσιν βασιλείαν σωτηρίαν
L^a || 14 αὐτῶν ἀρχὴν τε εἶναι M || ἀρχὴν αὐτῶν εἶναι
τὸ (τὸ om. L^a) L || μίσον Haloander, Zachariae (cf. s) ||
15 ὡς om. L (cf. ad 18) || 16 Λέων non servatur consti-
tutio: nisi forte ad Leonem referri dicat const. (Valentiniani
et Marciani) Cod. 1, 5, 8 (cf. § 6) errore ex inscriptione
proximae constitutionis 9 orto || μνήμης || λήξεως μνήμης
L^a || 17 Ἰουστίνος Cod. 1, 5, 12 § 6sq. || 18 ἐν ταῖς
καὶ ὅτι ἐν ταῖς L || 19 μηδεμίαν LB (neque ullam s)

μίαν τε M || 20 *μηδὲ || μήτε δὲ ML μήτε B || 21 προ-
φάσει τῆ προφάσει L || στρατιωτῶν L || 22sq. τῶ —
μίρει τὰ — μίρη Haloander ex s || 24 βαλλόμενοι L^a ||
αὐτῶ ἰpsi i. e. αὐτοὶ s || 25 ἡμετέροις L, ἡμετέροις —
κυρώσαντας bis scr. L^a || διατάξεσι Cod. 1, 5, 18, § 4sq.;
nov. XXXVII, 6sq. || δὲ καὶ || καὶ om. L || 28 τῆ τὴν
M || 29 οἵτινες || καὶ οἵτινες ex prava Haloandri con-
iectura vulg. || 30 συνήρον L Nomoc.^a

4 praestandis RV vulg. || permittendis T || 6sq. reipubli-
cae nostrae R || 10 haec T vulg. || 11 inde pendere || inpen-
dere R || 12 eam e V || eius T || 13 Sciunt V Sicut R ||
14 quia || qui T^a || 17 *in addidi || ipsi om. V || partici-
parent T || neo T || ne RV || 18 quolibet T^a || curis R² V ||
ne neque V || 19 *collationum || collegiorum libri || 21 ui-
dantur RT^a || autem R || om. VT || egimus hoc V || 22 hoc
T vulg. || 24 heresum R² VT^a || 25 illos ante qui s. v. ad-
scr. V³ || 26 eutychnianistas RV eutychnianistas T || aeo-
falos V acephalos R || 27 Severi || seu T || mala secta secta
(sectantes R²) R malefacta T^a || manachai T || apollinaris Rj
apolenaris T^a apolenarius T^b appollenaris V

Μανιχαίων και Ἀπολλιναρίου ἀνανεωσαμένων δυσσεβείας, και πρόσ γε πάντας τους μή όντας μέλος της αγίας του θεου καθολικής και αποστολικής εκκλησίας, έν ή πάντες όμοφώνως οι άγιώτατοι πάσης της οικουμένης πατριάρχας, ό τε της έσπερίας Ρώμης και ταυτης της βασιλίδος πόλεως και Ἀλεξανδρείας και Θεουπόλεως και Ἱεροσολύμων, και πάντες οι υπ' αὐτοῦ τεταγμένοι οσιώτατοι επίσκοποι την αποστολικήν κηρτίττουσι πίστιν τε και παράδοσιν. τους τολύνν της άρχράττου κοινωνίας κατά την καθολικήν εκκλησίαν ού μεταλαμβάνοντας παρά των τυύτης θεοφιλεστάτων ιερών αιρετικούς δικαίως καλούμεν κήν γάρ όνομα Χριστιανών έναιτός περιειδέασι, της άληθινής έναιτός των Χριστιανών πίστειώς τε και κοινωνίας χωρίζοντες τῷ του θεου κρίματι έναιτός υπάγειν γινώσκονται. 15

naris renovantium impietatem, et ad haec omnes qui non sunt membrum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, in qua omnes concorditer sanctissimi [episcopi et] totius orbis terrarum patriarchae, 5 et Hesperiae Romae et huius regiae civitatis et Alexandriae et Theopoleos et Hierosolymorum, et omnes qui sub eis constituti sunt sanctissimi episcopi apostolicam praedicant fidem atque traditionem. Igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipientes ab eius deo amabilibus sacerdotibus haereticos iuste vocamus: nam licet nomen Christianorum sibi imponerint, vera tamen Christianorum se et fide et communione separant dei iudicio semet ipsos subdi cognoscentes.

CAPUT I.

Οί μὲν οὖν περὶ τῶν αἱρετικῶν φοιτήσαντες νόμοι πᾶσιν εἰς φανεροί· ἡμεῖς δὲ βουλόμενοι τοὺς τὴν ὀρθόδοξον ἀσπαζομένους πίστιν και ταύτης ἀνταγομένους ἔχειν τε πλέον προνόμιον τῶν ἀλλοτριούντων έναιτους της του θεου ποιμνῆς (επειδή μηδέ δικαίων 20 έστιν ίσων τοῖς ὀρθοδόξοις τοὺς αἱρετικούς αξιούσθαι προνομίον) διά τούτου και νῦν ἐπὶ τὸν παρόντα εἶδομεν νόμον. ἐπειδή γάρ δαδώκαμεν προνομία ταῖς γυναίξει τῶν προικῶν, ὥστε και προγενεστέρων δανεισῶν προκρίνεσθαι και βελτίω τάξιν ἔχειν αὐτάς 25 και ταῖτα ὑπὸ του χρόνου νικαμένως, ἐπὶ δὲ τῶν διά τους γάμους δωριῶν κατά τους χρόνους καθ' οὓς άν γένοιον τας ὑποθήκας ἔχειν, πᾶσιν ἐπὶ του παρόντος ποιούμεθα φανερόν διά τούδε του θέλου ἡμῶν νόμον, ὅτι και ταύτην τὴν προνομίαν και τας σιω- 30 ηφράς ὑποθήκας και τὰ άλλα πάντα, ὅποσα ταῖς γυναίξει έν διαφόροις προνομίοις παρά των ημετέρων δέδοται νόμων, ἐκείνας δίδομεν μόνοις ἐφ' ᾧ τούτων ἀπολαύειν τε και κεχρησθαι ταῖς ἐξ αὐτῶν εὐεργεσίαις, αἷς ἐπιμελής έστι τὴν ὀρθήν και προσκυνουμέ- 35

Quae igitur de haereticis prolatae sunt leges omnibus sunt manifesta. Nos autem volentes orthodoxam amplectentes fidem et eam defendentes habere aliquod amplius privilegium his qui alienant semet ipsos dei ovili (quoniam neque iustum est aequalibus cum orthodoxis et haereticos dignos fieri privilegiis), propterea et nunc ad praesentem respectivum legem. Quia enim dedimus privilegium mulieribus dotium, ut etiam prioribus creditoribus praepo- nantur, et meliorem ordinem eas habere et nec a tempore superatas, in donationibus autem propter nuptias secundum tempora per quae fiunt hypothecas habere, omnibus in praesenti facimus manifestum per hanc sacram nostram legem, quia et hoc privilegium et tacitas hypothecas et alia omnia, quae mulieribus in diversis privilegiis a nostris legibus data sunt, illis damus solis quatenus his fruuntur et utantur, quae diligentiam habent rectam et adoran-

9 sq. argumentum notat Nomoc. XIV tit. 12, 2.

laborant qua Manichaeorum et Apollinaris impietas renovata est, ac praeterea omnes qui non sunt membrum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, in qua uno ore omnes sanctissimi totius orbis terrarum patriarchae, et Romae occidentalis et huius regiae urbis et Alexandriae et Theopolis et Hierosolymorum, omnesque qui iis subiecti sunt sanctissimi episcopi apostolicam fidem et traditionem praedicant. Eos igitur qui immaculatam communionem in catholica ecclesia a deo carissimis eius sacerdotibus non accipiunt haereticos iure vocamus: nam licet christianorum nomen sibi imponant, tamen cum se ipsi a vera christianorum fide et communione separant, dei iudicio sese subicere intelleguntur.

1. Atque leges quidem de haereticis prolatae omnibus manifestae sunt: nos autem cum eos qui orthodoxam fidem amplectuntur in eaque perseverant maius quoddam privilegium habere velimus iis qui se a grege dei separant (quoniam ne par quidem est aequalibus quibus orthodoxos privilegiis haereticos dignos haberi), propterea nunc quoque ad praesentem legem animum attendimus. Quoniam enim mulieribus privilegia dotium dedimus, ut etiam antiquioribus creditoribus praeferrantur et meliorem locum habeant quamvis tempore victae, in donationibus autem propter nuptias ut secundum tempora quibus fiant hypothecas habeant: omnibus in praesentia per hanc divinam nostram legem manifestum facimus, nos et hoc privilegium et tacitas hypothecas et cetera omnia, quaecumque mulieribus in diversis privilegiis a legibus nostris data sunt, illis concedere solis quo et fruuntur iis et beneficiis inde paratis utantur, quae id agunt

1 μανιχαίων LB Nomoc.^{4m}] μανιχαίου Ms Iul. || Ἀπολλιναρίου B || 2 πρόσ γε πάντας LB Nomoc.^{4m} ε] πρό γε πάντων M (omnino eos Iul.) || 3 καθολικής και αποστολικής εκκλησίας MS B] εκκλησίας καθολικής και αποστολικής Nomoc.⁴ και μεγάλης εκκλησίας της καθολικής και αποστολικής Nomoc.^m, καθολικής εκκλησίας L || 5 έσπερίας ML || και M] και ό LB || 6 και ό Ἀλεξανδρείας B || 8 επίσκοποι om. L || 12 κήν MS] και LB || 13 της άληθινής] και της άληθινής B vera tamen ε || αὐτοῖς L^o || 14 sq. χωρίζοντες — γινώσκονται] separant — cognoscentes ε || 20 *μήτε MLB || 21 τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς αἱρετικοῖς B || τοὺς αἱρετικούς] et haereticos ε || 22 ἐπὶ om. B || 23 προνομία M] προνόμιον B προνομίαν L vulg. Cf. Cod. 8, 17, 12 || 26 και ταῦτα] et nec ε, unde οὔτε (sic pro μηδὲ) inseri temere voluit I. B. Koehler Interpr. et Emend. I. R. ²I 126 (a. 1792) || 28 γενοῖτο M^o || 34 ἀπολάβειν M ἀπολαβεῖν B || τε

om. L || και χηρῆσθαι cum Scrimgero vulg. || ταῖς — εὐεργεσίαις om. ε || εἰς αὐτῶν LB] αὐτῶν M

4 episcopi om. R¹, episcopi et del. Beck || 5 hesperiae hespe R || 6 alexandrinae T² || teopoleos V || hierosolymorum V ierosolymorum RT || 7 eius R¹T^o || 9 sacrum V¹ || 10 eis R² || 11 nam licet — 13 et fide scr. V² in ras. 1 certus, licet — 13 dei iudicio scr. R² in ras. 1] vs. || 12 inposuerit T¹ || 13 et fide V] fide R²) T¹ vulg. || 16 prolata RV¹ T vulg. || lege RT^o vulg. || 17 manifesta sunt R || 18 eandem V || descendentes T¹ || 19 aliquid RT¹ || 20 ouile RV || 22 propter R¹ propter hoc R² || 24 dote V || creditorum R¹ || 25 et neo — 31 a nostris legibus suppl. T² in spat. vac. 6] vs. || nec] nuno V; leg. haec? || 27 ypothecas RV] et ypothecas T² || 28 omnibus] et omnibus R || in praesentem V || 29 nostram sacram VT² || 31 privilegiis capitulis R || 33 quae vulg.] qui libri || habet R¹

την ἡμῶν πίστιν κρατεῖν (τὴν τῆς καθολικῆς φαρμῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας) καὶ μετέχειν τῆς ἐν αὐτῇ σωτηριαθῶς κοινωνίας. τὰς γὰρ χωρίζουσας ἐναντὶς τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀρχάντων κατ' αὐτὴν κοινωνίας μεταλαμβάνειν οὐκ ἀνεχόμενας παρὰ τῶν ταύτης θεοφιλεστάτων ἱερέων οὐ βουλόμεθα παντελῶς τῶν τοιούτων ἀπολαύειν προνομίων. εἰ γὰρ ἐναντὶς χωρίζουσι τῶν τοῦ θεοῦ δωρεῶν καὶ τῆς ἀγίας καὶ ἀρχάντων κοινωνίας ἀλλοτρίως ποιοῦσι, πολλὰ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς οὐκ ἂν αὐτὰς ἀξιώσασαμεν προνομίων καὶ τῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων ἀπολαύσαι συγχωρήσασαμεν συγκροτήσας, ἀλλ' ἔστωσαν αὐταῖς ἄβαιοι παντοῖως αἰ παρὰ τῶν νόμων εὐεργεταί, καὶ παντὸς προνομίου ἐκ τῶν ἡμετέρων διατάξεων αὐταῖς δεδομένου στερηθήσονται.

CAPUT II.

Ἐξῆσι δὲ αὐταῖς τῆς βελτίους γινόμενης γνώμης καὶ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν ἀσπαζομέναις πίστιν καὶ ταύτης μέχρι παντὸς ἀνταχομέναις τῶν τοιούτων ἀπολαύειν δωρεῶν τε καὶ προνομίων. Τούτων ἐν ἀπόσῃ τῇ ὑπέρβω κρατούντων καὶ παραφυλάττομένων, πρωτοτύπως μὲν παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων καὶ δικαστῶν, εἴτε μίλλους εἴτε ἐλάττους καθ' ἐσάσει, καὶ πρὸς γὰρ παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, πρὸς ἣν καὶ τὸν παρόντα ποιούμεθα νόμον. ὡς τε προήκον ἔστι τοὺς δικαστάς, παρ' οὓς τινας κινούνται κατὰ γυναικῶν δίκαι ἢ παρὰ γυναικῶν τινα προνόμια ἐκδικεῖν ἐναντὶς βουλομένων, ἀποβλέπειν εἰς τὴν τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμον δύναμιν, καὶ εἰ μὴ ευροίεν αὐτὰς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως οὐσας καὶ μεταλαμβάνουσας τῆς ἀρχάντων καὶ προσκνητῆς κοινωνίας ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν σεβασμιωτάτων ταύτης ἱερέων, ταύτας μὴ συγχωρεῖν ἀπολαύειν ἐκ τῶν ἡμετέρων διατάξεων προνομίων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖσιν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ γινώσκουσα ἐν ταῖς παρ' αὐτῇ κινουμέναις δίκαις παραφυλάττειν καὶ ἔργω καὶ πέρατι παραδύναι φρον-

dam nostram fidem tenere (catholicae dicimus et apostolicae ecclesiae) et participari in eius salutari communione. Quae enim separant se sancta dei catholica et apostolica ecclesia et sacrosanctam in ea communionem percipere non patiuntur ab eius deo amabilibus sacerdotibus, nolumus omnino talibus frui privilegiis. Si enim se separant dei muneribus et a sancta ac sacra communione alienas faciunt, multo potius et nos non eas dignas fieri privilegiis neque ex nostris legibus frui permittimus continentia, sed sint eis inaccessibilia omnino ex legibus beneficia, et omni privilegio ex nostris constitutionibus eis dato privabuntur.

Licebit autem eis melioris factis sententiae et rectam veramque amplectentibus fidem et hac semper contentas talibus frui muneribus et privilegiis. His in omni dictione valentibus atque servandis, principaliter quidem a deo amabilibus sacerdotibus, deinde et a nostris administratoribus et iudicibus, sive sint maiores seu minores, et insuper a tua celsitudine, apud quam et praesentem facimus legem. Unde competens est iudices, apud quos aliquae moventur contra mulieres causae aut a mulieribus quaedam privilegia sibi vindicare volentibus, respicere ad praesentis nostrae legis subtilitatem, et si non invenerint eas orthodoxae fidei existentes et percipientes sacrosanctam et adorabilem communionem in sanctissima catholica et apostolica ecclesia a venerandissimis eius sacerdotibus, non permittere frui ex nostris constitutionibus privilegiis.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens (in) causis apud eam motis servare et operi effectuique contradere curet, et per sollemnia

et adorandam nostram fidem (catholicae dicimus et apostolicae ecclesiae) teneant et salutaria in ea communionis sint participes. Quae enim a sancta dei catholica et apostolica ecclesia se ipsae separant neque immaculatam in ea communionem a deo carissimis eius sacerdotibus accipere sustinent, eas omnino eiusmodi privilegiis frui nolumus. Nam si se ipsae a donis dei separant et a sancta et immaculata communione alienas reddunt, multo magis nos quidem eas privilegiis dignas habebimus nec permittemus ut favore ex legibus nostris paralo fruantur: sed ad beneficia legum iis nullo modo aditus pateat, omnique privilegio ex constitutionibus nostris ipsis dato privabuntur.

II. Licet autem iis, si ad meliorem sententiam revertantur et rectam atque veram fidem amplectantur et in ea utique perseverent, eiusmodi donis et privilegiis frui. Atque haec in omni dictione nostra valeant et observentur, inprimis quidem a deo carissimis sacerdotibus, deinde autem a nostris quoque magistratibus et iudicibus, sive maiores sive minores sunt, et praeterea a tua sublimitate, ad quam etiam praesentem legem damus. Itaque iudices, apud quos quaedam lites moventur adversus mulieres aut a mulieribus privilegia quaedam sibi vindicare volentibus, ad praesentis legis nostrae vim respicere per est, et nisi compererint eas orthodoxae fidei esse et immaculatam et adorandam communionem in sanctissima catholica et apostolica ecclesia percipere a venerabilissimis eius sacerdotibus, non concedere iis ut privilegiis ex nostris constitutionibus fruatur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas cognoscens in litiibus apud ipsam motis observanda et ad opus effectumque adducenda curet, atque per

1 κρατεῖν om. B^c || 2 καὶ μετέχειν — 4 ἐκκλησίας om. L^a, add. L^b in marg. vv. ἐκ τοῦ κειμένου inscriptis || 8 ἀπολαύειν B || 11 ἀξιώσαι L dignas fieri (i. e. ἀξιώσθαι) s || και] neque s || 13 αὐτοῖς L || παντελῶς Halolander || 17 Ἐξῆσι] Licebit s || γινόμεναις LB || 18 ἀληθινῶν] τὴν ἀληθινῶν L || ἀσπαζομέναις L || 19 ἀνταχομέναις] contentas s || 20 τε om. B || 23 καὶ om. B || 27 κατὰ γυναικῶν om. B^c || 30 ἡμῖν L || δύναμιν] subtilitatem s || 32 ἀγία L || 34 ταύτας B, om. s || 38 παρ' αὐτῶν M

1 nostra V || catholicae] autem add. T² || 2 ecclesiae om. R¹ || participare R²T || eius R²T] eis R¹V || salutaria communionem R¹ || 3 separat T¹ || sancta] a sancta

R² vulg. || 4 eam T || 5 ab eius T¹] ab eiusdem R, om. V, a T² vulg. || 6 nolumus autem omnino T¹ || 7 se separant] separatur R¹ || a sancta ac sacra V] a sancta et a sacra T || a sacra R vulg. || 9 nos om. V || neque] et neque T || 11 sint eius et magis sibilis T¹ || 12 privilegia V^a || 17 eis] eius T¹ eis dato privabuntur eis R^a || factis om. R¹ || 18 hanc R || 19 contemptas V, contentis ed. pr. || talibus vulg.] stabilibus libri || 21 quidam V || 22 et a iudicibus R² et a om. R¹ || 23 sint om. V || seu VT] siue R vulg. || 26 aut a vulg.] et aut libri || 27 sibi privilegia R, sibi om. T¹ || vindicare RVT || 28 inuenerit T || 30 in om. R || 31 ecclesia om. R¹ || a] ac R²T || 32 ex] et ex V || 38 in add. Beck || 39 sollemnia dicta V sollemnia dicta T

τισάτω, διά τε τῶν εἰωθῶτων ἰδίκτην καὶ προσταγμάτων οἰκείων πάσι ποιησάσθω φανερά ἐν τε τῇ εὐδαίμονι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πάσαις, ὥστε γινώσκων πάντας, ὅποσῃ τις ἡμῖν ἐστι φροντίς καὶ τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν πίστεως καὶ τῆς τῶν ἡμετέρων ἐπαρχῶν σωτηρίας.

Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.

edicta et praecepta propria omnibus faciat manifesta et in hac felicissima civitate et in provinciis, ut cognoscant omnes, quanta et quae nobis cura est et verae circa dominum Christum verum deum fidei et nostrorum subiectorum salutis.

Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.

ΠΙ

10

CX. Auth. CV. Coll. VIII tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννην ἐπάρχω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατρικίω.

(Προοίμιον.) Ἴσμεν ἐκ μηνύσεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς νόμον ἤδη πεποιηκότες περὶ τῶν τραπεϊτικῶν χρημάτων, ὅς ἐμφανῆς γέγονε τῷ δικαστηρίῳ τῷ σφ.

Ἄλλ' ἐπειδήπερ ὕστερον προελεύσεων ἡμῖν γενομένων προσετάξαμεν τὸν νόμον ἐκείνον μὴ κρατεῖν ἀναληφθῆναι αὐτὸν προστάξαντες ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, ἐγνώμεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τισὶ τῶν ἐπαρχῶν ἤδη καταφανῆ γενέσθαι, διὰ τοῦτο θεοπίσσομεν τὸν τοιοῦτον νόμον παντοίως ἀργεῖν, καὶ εἰ συνέβη κατὰ χώραν αὐτὸν πεμφθῆναι, μηδὲ ἐκεῖσε κρατεῖν, ἀλλ' ἀνίσχυρον εἶναι. καὶ οὕτω βουλόμεθα τὸ πρᾶγμα προῖέναι, ὥς εἰ μηδὲ γραφεῖς ἐτύγγαχεν ὁ εἰρημένος νόμος, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἤδη περὶ τῶν τοιοῦτων τεθέντας νόμους παρ' ἡμῶν τὰς ὑποθέσεις ἐξετάζεσθαι καὶ κρίσεως ἀξιούσθαι.

Nov. CX (Authent. CV = Coll. VIII tit. 6) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 110, Athan. 17, 2. Julian. const. CIII.

solita edicta et praecepta sua omnibus manifesta faciat et in hac felici urbe et in provinciis omnibus, ut omnes intellegant, quanta nobis cura sit et verae in dominum Christum verum deum fidei et subiectorum nostrorum salutis.

CX.

DE USURIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto praelorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Scimus nos ex relatione tuae sublimitatis legem iam fecisse de traiecticiis pecuniis, quae iudicio tuo insinuata est.

1. Verum quoniam postea interpellationibus petiti praecipimus ne illa lex valeret tolli eam e iudicio tuo iubentes, cognovimus autem eam etiam in provinciis quibusdam iam insinuatam esse, propterea sancimus, ut illa lex plane cesset, ac si eam contigit in provincias esse missam, ne illic quidem valeat, sed invalida sit. Atque ita rem procedere volumus, iamquam dicta lex ne scripta quidem umquam esset, sed secundum leges de his talibus a nobis iam latas causae examinarentur et sententia impertiantur.

3 ἐπαρχίας L^a || πάσαις M || om. Ls || 4 πάσας L^a || ὅποσῃ τις] quanta et quae s || 8 subscr. om. Iul. codd. praeter Iul.^a || dat. non. Mai. (mag. Iul.^a) s Iul.^a, ἐγράφη non. Μαΐων Ath.] d. II. k. mai. M ἐξεφανήθη μηνί μαΐω Theod. (dat. v. non. Maias Iul. Pithoei, id. in Coll. const. eccl. Fabrotus; dat. vi. k. Mai. coll. nov. CX Zachariae) || CP. — anno XV. (cf. s) imp. dn. iustiniani pp. anno XV. Iul.^a cp. op. (sic) iust. pp. aug. M βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τὸ εἰ Ath. ἔται εἰ τῆς βασιλείας Theod. || 9 basil. uc. oonss. M (cf. s) basil. Iul.^a, ὑπάτας (ὑπατεία Theod.). Βελισσάριον Ath. Theod. || 11 rubr. Περὶ τῶν τόκων M, index L (om. L in textu) Περὶ τῶκων Ath. Περὶ ναυτικῶν τόκων Theod. De nautico fenore Iul. || 12 Ἰωάννη] Basilio Iohannis vicario inscribendum esse novellam iniuria opinatur Zachariae; cf. ad nov. CIX inscr. || 13 ἀπὸ — πατρικίω om. L || ὀρδιναρίων addidi (ὀρδιναρῖω Zachariae) || 15 νόμον] nov. CVI || τῶν om. L || traiecticiam M, τραστεισίαν L¹ ναυτρεσίαν L² || 20 ἐγνώμεν τοῦ σοῦ L^a || 21 διὰ τοῦ M || 22 κατὰ χώραν] etiam per provincias s || 24 καὶ οὕτω] sic enim s || 25 προῖέναι L || 27 νόμους] Cod. 4, 32, 26 sq. || ἐξετάζε-

σθαι] examinatione (i. e. ἐξετάσις) s

1 et per praepcepta R || 3 ut] omnes ut R¹ || 4 dominum] dñm i. e. deum R || 5 nostrorum subiectarum T || 8 subscr. unus praestat Escorialensis, in quo praescribitur novellae CX = Auth. CV: dat. non. mai. cap. imp. dni. n. iustin. pp. oog. an. XV. bas. vo. cons. || 10 nov. CX = Auth. CV om. R, in margine adscriptam manu saeculi XIV habet T, in eodem codice repetitur inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta f. 179 (= D) || 11 rubr. om. D || 14 denuntiatione D dēciatione V || 15 iam fecisse VD] fecisse iam T vulg. (nos add. vulg.) || 17 admonitionibus T] praecipimus VDT || 18 tenere T] eam T] eum VD || *imperantes] properantes T praeparantes VD || 19 cognovimus T vulg. || et in om. D, et in quibusdam provinciis om. T || 21 uocare V* || contigit V] contigit D contigerit T vulg. || 22 eam T || 23 sic enim VD] sicque enim T sicque vulg. || 24 si] sic D^a || 25 sed om. V] secundum om. T || 26 examinationem VD] aestimatione T vulg. || sententiam VD] sententia T vulg.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδα τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἴσῃ καὶ πέρας παραδοῖναι σπευσάτω.

Dat. vi. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique contraderere festinet.

Dat. vii. kal. Mai. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 541] anno XV. Basilio vc. cons.

ΠΙΑ

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΩΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΩΝ ΟΙΚΩΝ.

(Ο αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

(Προοίμιον.) Ὅπερ τὰ φάρμακα ταῖς νόσοις, τοῦτο παρέχουσι τὰ νόμιμα τοῖς πράγμασιν. ὅθεν ἀκόλουθόν ἐστι γινώσκειν, ὅτι πολλὰκις τὰ δοκιμασθέντα παρὰ τινος ἐναντίον ἔσχε τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ὅπερ ἐκίστου στοχασμοῦ ἐνόμισεν ἐπιωφελεῖς εἶναι, ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας εὐρέθῃ ἀχρηστον. Δεικνύει τοῦτο καὶ ἡ τῆς παρουσίας νομοθεσίας ἀνάγκη, ἐφ' οἷς τὸ [πρὸ βραχείου χρόνου] προνόμιον τὸ παρασχθέν ἐν- 20 ἀγχος ἐξ εὐσεβοῦς σκοποῦ ταῖς ἀγιατάταις ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μοναστηρίοις καὶ τοῖς ἄλλοις σεβασμίαις τόποις ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως ἀναγκαῖα τινὲ διωρθώσει διασφαλιζόμεθα. καὶ γὰρ ἤδη πάλα ἐκεκελεύμεμεν ἐπὶ ἑκατόν ἐνιαυτῶν τοῖς σεβασμίαις τόποις 25

6

CXI. Auth. CVI. Coll. VIII tit 7

HAEC CONSTITUTIO INNOVAT CONSTITUTIONEM QUAE PRAESCRIPTIONEM CENTUM ANNO- RUM LOCIS VENERABILIBUS DEDERAT R

Idem Aug. Theodoto pp.

(Praefatio.) Quod medicamenta morbis, hoc exhibent iura negotiis. Unde consequitur ut nonnumquam a iudicio discordet effectus, et quod credebatur coniectura prodesset, experimento invenitur inutile. Probat hoc praesentis etiam necessitas sanctionis, in qua privilegium ex religioso proposito sanctis ecclesiis et monasteriis aliisque religiosis locis constitutione nostra nuper indultum necessaria correctione distinguimus. Dudum siquidem iusseramus ad centum illis annos exceptionis propagari

Nov. CXI (Authent. CVI = Coll. VIII tit. 7: gloss.) et Graece et Latine scripta est, sed Latina sola et in Coll. 168 novellarum recepta est et epitomatibus innouit. Servatur in Authentico, summas habent Iulian, const. CIV, Theod. 111 (cuius summam repetit L, priorem partem Prochiron 38, 60, Epanagoge 39, 59, B 5, 2, 16 et M), Athan. 2, 5 (inde Coll. const. eccl. III 2, 5; liber περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 3), Poutal 42, 7. — Graecum exemplar servavit M in appendice Edictorum Iustiniani f. 393^v Ed. V, cui inepte inscribitur Περὶ λιτιγίσσων καὶ περὶ ἀσφαλείας ἦν δεῖ ποιεῖν τοὺς ἐναγόντας πρὸ τῆς ἐναγομένην ὑπομνήσεως, quae est rubrica novellae CXII. Nimirum compiler appendicis illius ex corpore 168 novellarum rubricam nov. CXI petiitrus (quae in M omittitur) proclivi errore rubricam novellae sequentis adscivit (ita Biener Gesch. der Nov. 115. 116 rem explicat rectius quam Zachariae, cui nov. CXII et ipsa 'inter Edicta Iustiniani olim collocata fuisse, in Veneto autem una cum rubrica et inscriptione nostrae constitutionis excidisse videtur'). Textum Graecum licet a corpore 168 novellarum alienum h. l. omittere nolui.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

CXI.

CONSTITUTIO QUAE CENTUM ANNORUM PRAESCRIPTIONEM IN AEDIBUS SACRIS ABROGAT.

Praefatio. Quod medicamenta morbis, id leges praestant causis. Unde consequens est intelligere, saepe ea quae ab aliquo probata sint contrarium habuisse effectum, et quod cuiusque coniectura utile esse crediderit, ex ipsa experientia inutile repertum esse. Ostendit hoc etiam praesentis legis necessitas, quibus de rebus privilegium quod [breve abhinc tempus] ex pia intentione sanctissimis ecclesiis et monasteriis ceterisque venerabilibus locis ex constitutione nostra nuper datum est, necessaria quadam emendatione munimus. Etenim iam dudum iusseramus ad centum usque annos venerabilibus locis curri-

4 subscr. om. Iul. Ath. || d. vi. k. mai. M || dat. vii. k. Mai. ε ἐξερωνήθῃ μηρὶ ματῶν Theod. || CP. — anno XV. (cf. s) ep. dn. iust. pp. aug. M ἐπὶ ε βασιλείας Theod. || 5 Basilio vo. cons. s) bilisar. uc. consa. M (in Theodori cod. nomen consulis excidit) || 7 trubr. dedi ex Athanasio (cf. s) || Περὶ τοῦ χρόνου τῶν ἀροζουσῶν ἀγωγῶν τοῖς ἐναγίσαις τόποις Theod. (L, om. M) De praescriptione centum annorum sublata quae sanctis ecclesiis et aliis locis venerabilibus competeat Iul. || 12 inser. Ὁ αὐτὸς — πραιτωρίων add. vulg. ex s) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἡλιῶ ἐπάρχῳ Ἰλλυρικῶν (Ἰλλυρικῶς cod.) Ath., quod praestare in Latina novella censet Osenbruggen (om. M) || 13 in. Quod medicamenta morbis cit. Ath. Ἄτινα δόγματα cit. Theod. inepte translata ex Latinis || 17 στόματος ἐνόμισεν ἐπιωφελῆς M, corr. Agylaeus et Hombergk || 18 εἰρεθῆ M || ἀχρηστος M, corr. Agylaeus et Hombergk || δεικνύειν M,

corr. Scringier || 19 ἐφ' οἷς M || ἐφ' ἧς Scringier, vulg. ex s || 20 πρὸ βραχείου χρόνου seclius (om. s) || 23 διατάξεως Cod. 1, 2, 23; cf. nov. IX || 24 *διασφαλιζόμενον M, διασφαλιζόμεν Hombergk || *καὶ γὰρ || εἰ γὰρ καὶ M

3 contradere V || tradere DT vulg. || 4 subscr. praestat V || impr. doño iust. V || 5 basillii V || 7 Constitutio (Constitutionibus V*) haec V || 12 theodoro (om. pp.) T; Eliae pp. per Illyrium malit Osenbruggen ex Ath. || 13 Quid T¹ || heo T || 14 iura V || sequitur R || numquam T¹ || 16 coniecturam R || 17 probat] et probat igitur T, probat igitur vulg. || haec praesentis T praesentis hoo V || etiam om. T || 18 praeposito T || 19 et monasterisque V || 22 illius T || exceptionis om. V || propagari] s. v. extendi adscr. V²

τοὺς τῆς παραγραφῆς δρόμους ἐπεκτείνεσθαι· καθ' ἣν ἀδειαν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας πολλοὶ μὲν ἤδη κενήθηται ὑποθέσεις, καὶ ὡς περ ἀρχαίων τραυμάτων αἱ ἐπικαλυφθεῖσαι ὡτελὴ πάλιν ἠπλωθήσαν, καὶ ἡ τούτων θεραπεία προελθεῖν οὐκ ἠδυνήθη δηλαδὴ ταῖς δυσκοιαις τῶν ἀποδείξεων ἐμπροσθεῖσα, ἐπειδὴ διὰ τοσοῦτου διαστήματος τοῦ αἰῶνος μάλλον ἤπερ τοῦ χρόνου οὔτε ἡ ἀκεραιότης τῶν ἀποδείξεων οὔτε ἡ πίστις τῶν πεπραγμένων οὔτε ἡ ἡλικία ἰσχύει βοηθῆσαι τοῖς μάρτυσιν.

curricula, per cuius licentiam sanctionis negotia quidem multa commota sunt et velut antiquorum vulnere obductae patuerunt iterum cicatrices, sed eorum sanitas provenire non potuit probationum scilicet difficultatibus impedita, quoniam per tantum saeculi magis quam temporis spatium nec documentis integritas nec actis fides nec aetas valet testibus suffragari.

10

CAPUT I.

“Ὅθεν ἐπειδὴ τῇ ἡμετέρᾳ φιλοτιμίᾳ οὐ συνείδωμεν ἡ τῶν ὑποθέσεων στενότης, μετὰ λογισμοῦ ἅμα τε καὶ οἰσιότητος τρακταῖζοντες τὸ εἰρημένον προνόμιον μέχρι τοῦ δυνατοῦ μέτρου ἀγαγῆν ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς ἐκλεξάμεν, καὶ κελύσομεν, ὥστε ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων ὡς πρὸ τούτου ἡ τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἀπεικονιστικῆς παραγραφῆς, ἢν ταῖς σεπταῖς ἐκκλησιαστικαῖς καὶ μοναστηρίοις καὶ ξενώσιν, ἔτι γε μὴν καὶ ὀρφανοτροφείοις καὶ βρεφοτροφείοις καὶ πτωχείοις ἢ τῶν τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν ἐπέκτασις ἐπαγείσθω, ὑγίους δηλαδὴ περὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα τε καὶ πράγματα τῆς ἰσχύος μενούσης ἦντινα δὴ ἡ τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἐξεδίκησε παραγραφῆς, ἐπειδὴ ταύτην τῆν τῶν δέκα ἐνιαυτῶν προσθήκην μόνοις ὡς εἴρηται τοῖς σεβασμίοις τόποις καὶ τῶ δικαιῶ αὐτῶν καὶ τοῖς συναλλάγμασι χαρίζομεθα, ἵνα σχολιάσαντος τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος τούτου μὲν αἱ περσονάλαι τούτο δὲ καὶ αἱ ὑποθηκάραι ἀγῶναι εἰς τὸ δηνησὲς ἐψησάσωσιν· οὐδὲν παντελῶς τῶν ἄλλων παραγραφῶν ἀπομειῶντες, ἀλλὰ τούτο μὲν τῇ ἐνιαυσιαίᾳ καὶ τῇ τῆς τριετίας παραγραφῆς καὶ ταῖς ἄλλαις, αἰτίνας εἰς μείζονας ἢ ἐλάττονας ἔλκονται χρόνους, τῆν ἰδίαν δύναμιν καὶ τὸ κράτος ἔχοντων. καὶ γὰρ ὡς εἴρηται ἐν μόναις ταῖς ὑποθέσεσιν τῶν σεπτῶν τόπων τὰ θεῖα συναλλάγματα τῶ μνημονευθέντι προνομίῳ τῶν μ' ἐνιαυτῶν βουλόμεθα ἐναπολαύειν, ἐφ' ὧν αὐτοῖς τὸ τῶν ὁ' ἐνιαυτῶν προνόμιον ἢ διατάξεις ἡμῶν ἐδίδου. ὁμολογηθέντος ὡς εἰ τινὰς ὑποθέσεις πρὸ ταύτης ἡμῶν τῆς διατάξεως ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν τόπων ὀπουδήσῃτε κινήσεις δικαστικῆς

cula exceptionis extendi: ex qua licentia eiusmodi lege data multae iam causae motae sunt, et veluti antiquorum vulnere obductae cicatrices rursus patuerunt, neque eorum sanitas succedere potuit probationum scilicet difficultatibus impedita, quoniam per tantum spatium saeculi magis quam temporis neque integritas probationum neque fides actorum neque aetas testibus subvenire potest.

1. Unde quia liberalitati nostrae non concurrat causarum angustia, cum ratione simul et religione praedictum privilegium ad idoneum modum redigendum curantes ex ipsa experientia retraximus, atque praecipimus, ut in causis, quae antea triginta annorum exceptio removebat, nunc venerabilibus ecclesiis et monasteriis et xenonibus ac praeterea orphanotrophis et brephotrophis et ptochiis quadraginta annorum portio conferatur, salva scilicet circa reliquas et personas et res vi manente quam quidem triginta annorum praescriptio sibi vindicavit, quoniam hanc decem annorum adiectionem solis, ut dictum est, venerabilibus locis eorumque iuri et contractibus largimur, ut cessante hoc temporis spatio tam personales quam hypothecariae actiones in perpetuum quiescant: cum reliquis exceptionibus nihil omnino derogemus, sed tam annali quam triennii praescriptioni ceterisque quae ad maiora vel minora tempora extenduntur propria vis ac robur servetur. Etenim, sicuti dictum est, in solis causis venerabilium locorum sacros contractus privilegio supra memorato quadraginta annorum perfrui volumus, in quibus ipsis centum annorum privilegium constitutio nostra dederat. Ceterum in confesso est, si quas causas ante hanc constitutionem nostram ab ecclesiis ceterisque sacris locis ubicumque motas iudicialis sententia vel trans-

2 ἀδειαν Zachariae] ἀδεια M, ἀδειά cum Scrimgero vulg. || 4 πάλας M* || 5 *προελθεῖν scripsi ex s] προσελθεῖν M || 6 ἐπειδὴ Hombergk ex s] ἐπειδὴ δὲ M || 9 *οὐδὲ M || 12 *ἅμα τε] ἅμα δὲ M || 17 σεπταῖς Zachariae ex s] ἐπὶ ταῖς M || 28 ἐπὶ ἡσχάσωσιν M || 33 ἔχοντων] exspectat τριούτους vel διδόντες (νέμοντες prop. Zachariae), sed in prioribus potius vitium latere textus latinus innuit || 37 *ἡμῶν M || 38 *ὁμολογηθέντος οὐκ εἰ τινὰς M Si quas plane (i. e. Olaus οὐκ εἰ τινὰς?) s; desiderari aὖς iam Zachariae monuit

1 curricula T || huius R || 3 putuerunt intus cicatrices T || sed] et vulg. || 4 prouere T¹ || 5 impediti T¹ || tantum saeculi] tamen scilicet R¹ || 6 temporis V³ in ras., saeculi] bus? V¹ || 7 nec om. R¹ || 11 quia] quam T || largi-

tatis libri, corr. vulg. || 12 ac] hac V || 14 in] ut in Beck || 16 et add. Beck || 17 et xenonibus] et xenobus R¹ exenonibus T xenonibus (erasum) V || bephotrophis R rethotrophis V brest'p'hiis T || 18 et om. T || prochiis T || protelatio conferatur salva] conferatur salva probatio (protelatio T³, salus s. v. repetit T³) T || 19 scilicet circa] circa et scilicet V || 20 quam] quem V qua R¹ quia T || triennialis RV || 21 uendicabat (uendicabit R¹) RVT || 22 eorum V || 23 iuris R¹ || indulgens T¹ || 24 ypothecae T¹ || 25 imperpetuum RV || 26 annali Fabrotus] in aliis libri (exceptionibus derogantes add. R¹) || 27 triennii Beck] triennio (triennio R) libri || lacunam non notant libri, quam triennii (exceptione et aliis quae in maiora vel minora trahuntur tempora, suam) vim Beck || 28 tamen R || contractus] contractus est R¹ || 29 quadriginta T || 30 in his quibus T^o || eius T¹ || 31 prerogatum T

ᾤφρος ἢ σύμφωνον διαλύσεως ἐπεραιώσεν, οὐ βουλό-
μεθα ἀνικαινίζεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸν ἐπόλοιπον χρόνον
αὐταῖς ταύτην ἐπιτίθεσθαι τὴν νομοθεσίαν, ἀστίνας
πρὸ τούτου παυθεῖσας τῇ ὠσιπῇ τῶν ὀκτῶ πενταστη-
ρίδων κινήθῃναι μέχρι τοῦ νῦν ἢ κινήθῃσας περαιω-
θῆναι οὐ συνέβη.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ἔνδοξος τοίνυν καὶ μεγαλοπρε-
πῆς σου ἀφεντιά ἀτίνα διὰ τούτου τοῦ γενικοῦ νόμου
ᾤρισεν ἢ ἡμετέρα γαληνότες ἰδικτῶν προτεθέντων
εἰς τὴν πάντων γνάων ἐλθεῖν ποιησάτω.

Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XV. Basilio vc. cons.

iudicialis sententia aut transactionum conventio ter-
minavit, nolimus refricari, sed in reliquum illis
hanc obici sanctionem, quas antehac sopitas octo
lustrorum silentio moveri hactenus aut motas ter-
5 minari non contigit.

(Ἐπίλογος.) Illustis igitur et magna aucto-
ritas tua, quae per hanc generalem legem nostra
statuit aeternitas, edictis propositis ad omnium no-
10 titiam faciat pervenire.

Dat. kal. Iun. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV.
[a. 541] Basilio vc. cons.

ΠΙΒ

CXII. Auth. CVII. Coll. VIII tit. 8

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΙΤΙΓΙΟΣΩΝ

R₂ DE LITIGIOSIS

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ 15
ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΝΑΓΟΝΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΡΟ
ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΝΑΓΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΜΝΗΣΕΩΣ.
ΚΑΙ ΠΗΝΙΚΑ ΟΥ ΑΥΝΑΤΑΙ Ο ΑΚΤΟΡ ΑΠΟ-
ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ ΤΡΙ ΗΠΡΟΝΟΜΙΩΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝ-
ΑΓΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΜΗ ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΝ. 20

ET DE DECIMA PARTE LITIS AB ACTORE
CAUTELA PRAESTANDA R₂

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Idem Aug. Theodoto pp. per Orientem.

(Προοίμιον.) Πολλὰ μὲν περὶ τῶν litigiosων
τοῖς τε σοφοῖς τῶν παλαιῶν νομοθέταις ταῖς τε βα-
σιλικαῖς εἰρηταῖς διατάξεσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τι-
νὲς τῶν δικαστῶν τὴν ἡμετέραν ἤτησαν γαληνότητα, 25
ὥστε τὴν ἀμφισβήτησιν διακρίναι τὴν ἐτι καὶ νῦν
ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κί-
νουμένην, καὶ τοῖς τε νόμοις τὰς τε διατάξεις τὰς
περὶ τούτων κειμένας φανερώτερον σαφηνίσαι, ὥστε
λοιπὸν ἀναμφίβολον εἶναι, ὅλα προσήκει πράγματα 30
litigiosa καλεῖσθαι.

(Praefatio.) Multa quidem de litigiosis tam
antiqua legislatorum prudentia quam imperialis dis-
positio promulgavit, sed in praesenti quidam iudices
a nostrā clementia petierunt, ut dubietatem discer-
namus quae adhuc pro huiusmodi causis in iudiciis
commovetur, et leges nec non constitutiones super
his positas apertius explanemus, ut iam manifestis-
simum sit, quas res vocari litigiosas oporteat.

Nov. CXII (Authent. CVII = Coll. VIII tit. 8: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 in B 27, 1, 5, cap. 2. 3 in
B 7, 1, 2. — Epit. Theod. 112, Athan. 5, 2 (paratitla 9 § 6. 15 § 4). Iulian. const. CVI. — In Iul.^o adscripta est
glossa Latina est cons. tota (sim. in aliis Iuliani codd.): atque ipsa comparatione Iuliani confirmari videtur sententia
Bieneri Gesch. d. Nov. 19 n. 44, in Authentico servari exemplar Latinum novellas utraque lingua editas (cf.
Zachariae edit. II 161).

actionis pactum terminavit, eas nos renovari non velle, sed in reliquum tempus hanc iis legem imponi,
quas antea silentio octo lustrorum sopitas moveri usque adeo aut motas terminari non contigit.

Epilogus. Illustis igitur et magna auctoritas tua quae per hanc generalem legem serenitas
nostra definit edictis propositis ut ad omnium notitiam perveniant efficiat.

CXII.

DE LITIGIOSIS, ET DE CAUTIONE AB ACTORIBUS ANTE REORUM ADMONITIONEM
PRAESTANDA. ET QUANDO ACTORI NON LICEAT PRIVILEGIO UTI QUO AGERE NON
COGATUR INVITUS.

Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.

Praefatio. Multa quidem de litigiosis tam ab antiquorum legislatorum sapientia quam in impe-
riacibus constitutionibus dicta sunt, in praesentia autem iudices nonnulli a serenitate nostra petierunt,
ut controversiam quae etiam nunc de eiusmodi causis in iudiciis movetur decideremus et leges atque
constitutiones de his latas clarius explicarem, ut in posterum nulli dubitationi obnoxium sit, quales res
litigiosas vocari oporteat.

3 αὐταῖς Scrimger ex §) αὐτὸς M || ἀντιτίθεσθαι
ex ε malit Zachariae || 4 ὀκτῶ M || 11 subscr. om. M ||
dat. kal. Iun. constantinopoli imp. dn. Iustiniani XV.
basilio vo. cons. Iul.^o (om. Iul. codd. cett.), cf. §; ἐγράφη
καλάνδων Ἰουνίων βασιλείας Ἰουστινιανού τὸ ἐ μετα
τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου (ὑπάταια Βασιλείου Fabrotus)
Ath. ἐξερωνήθη μηνὶ Ἰουνίῳ ἔτει ιε' τῆς βασιλείας
ὑπάταια (ἔτει ιε' ὑπὸ βασιλείου i. e. ὑπάταια Βασι-
λείου L) Theod. (L) || 14 rubr. Περὶ litigiosων καὶ περὶ
actoros καὶ reos Theod. Περὶ litigiosων Ath. (Iul.) ||
litigiosων index M litigiosων index L litigiosων M
in textu επιδικίων L in textu, index L s. v. (περὶ liti-
giosων βι. ν' τί. ια' διγ. α', βι. δ' τί. ζ' διγ. δ' καὶ ἡ
add. schol. M post inscr.) || 18 ἀκτωρ M ἐνάγων L ||
20 μὴ βουλόμενον M, index L] μὴ (om. L^o) βουλόμενον

διαίρεσιν L in textu || 21 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῇ
αὐτῷ (i. e. secundum priora Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτω-
ρίων) Ath. || 22 τῶν om. Theod. || litigiosων M επιδικίων
L || 29 ὡστα] καὶ ὡστα L || 31 litigiosa L et sic saepius

1 sententiam V^o || 2 reliquum] tempus add. Beck ||
3 antehano V^o || sopitis R || 5 contigit R contingat V ||
7 et om. T || 9 eternitatis R¹ || praepositis T || 10 per-
venire faciat T || 11 subscr. praestat V || dono iust. V ||
12 Basilio vo. cons.] bi. reliquis omissis V || 15 auctore
V || 16 tutela R^o || 21 theodoro T || 22 de litigiosis in
ras. V² || tan R^o tamquam V^o || 23 legislatione T || 24 qui-
dam vulg.] quidem RVT || 26 adhuc T^o || 28 his] hu^o
T¹ || declarem R || 29 letigiosas (et sic saepius) R

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο θεσπιζομεν, litigiosos λέγεσθαι τε καὶ νοεῖσθαι πρᾶγμα κινητὸν ἢ ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον, οὐτίκως περὶ τῆς δεσποτικῆς ζήτησις μεταξὺ τοῦ ἐνάγοντος καὶ νεμομένου κινεῖται ἢ διὰ ἀρχικῆς ὑπομνήσεως ἢ διὰ δεήσεων βασιλεῖ προσερχθεῖσάν καὶ τῷ δικαστῇ ἐμφανισθεῖσάν καὶ δι' αὐτοῦ τῷ ἀντιδίκῳ τοῦ προσελθόντος γνωσθεῖσάν. ἐπὶ τούτων γὰρ τῶν θεμάτων καὶ τῆν προτέραν τῆς ἡμετέρας ἡμεροτήτος διάταξιν μετὰ ταῦτα κρατεῖν βουλόμεθα, ἐν ἧ τοὺς εἰδότας καὶ ἀγνοοῦντας ἀγοραστὰς διεκρίναμεν, 10 ἀλλὰ καὶ τοῦτο προσθεῖναι δικαιοδομεν, ὥστε ἐπεὶ δίκης περὶ litigiosos ἡστημένης συμβῆ τὸν ἐναγόμενον τελευτῆσαι, τοὺς δὲ αὐτοῦ κληρονόμους βούλεσθαι διελεῖν τὰ πρᾶγματα, ἀνεμποδίστως ἐξείναι αὐτοῖς τοῦτο διαπραττεσθαι. ἤνικα γὰρ litigiosa πρᾶγματα 15 κατὰ διαδοχὴν εἰς κληρονόμους περιέρχεται, οὐκ ὀφείλει ἐκποίησις νοεῖσθαι ἢ τούτων μεταξὺ τῶν συγκληρονόμων διαίρεσις. Καὶ τοῦτο δὲ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου θεσπιζομεν, ὥστε εἰ συμβαίῃ ἓνα τῶν περὶ τοιούτων πραγμάτων δικαιομένων τῶν ἀνδρῶν 20 πῶν ἀπίοντα πραγμάτων διὰ τελευταίας βουλήσεως πρᾶγματὰ τινα, περὶ ὧν δεσποτικῆς ἀμφισβήτησις κινεῖται, ὀνόματι λεγάτων τινὶ καταλείπειν, εἰ μὲν ὁ κληρονόμος κατὰ δικαστικὴν ψῆφον δεσπότης αὐτῶν ἀποδεχθεῖ, τρικαῦτα τὸν λεγατάριον ὅπερ αὐτῷ 25 καταλείπειται πᾶσι τρόποις κομιζέσθαι· εἰ δὲ ὁ κληρονόμος ἐν δικαστηρίῳ τὴν ἥττονα ψῆφον ἀπενεύκοιτο, μὴ ἔχειν χωρᾶν τὸν λεγατάριον ἕτερον πρᾶγμα ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ λεγάτων τὸν κληρονόμον εἰσπράττειν, ἐπειδήπερ εἰδὸς ὁ διαδόμενος τὸ πρᾶγμα litigiosos εἶναι 30 τὴν τῆς δίκης ἔκβασιν τῷ λεγαταρίῳ κατέλειπεν. ὅθεν δίδομεν ἀδειαν τῷ λεγαταρίῳ, εἰ τοῦτο συμφέρον ἑαυτῷ ἠγήσασαι, μέτοχον γίνεσθαι τῆς δίκης, ὥστε μὴ τινα τυχόν ἀμέλειαν ἢ προδοσίαν αὐτὸν δύνασθαι τῷ κληρονόμῳ ἀντιτίθεναι. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς τοῦ 35 litigiosos προσηγοῦσας τὰς ὑποθήκας κεχωρισθαι θεσπιζομεν, καὶ ἐν ταύταις ταύτην κρατεῖν τὴν διάστιξιν, ὥστε εἰ μὲν ἰδικὰ πρᾶγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα ὀνομασθῆναι ταῖς ὑποθήκαις ἐμπερόιτο, ἐξείναι μὲν τῷ χρωστῇ ταῦτα ᾧ τ' ἂν καὶ ὅτε ἄρα βουλη- 40

Ideoque sancimus litigiosam dici et intellegi rem mobilem vel immobilem seseque moventem, de cuius dominio causa inter petiorem et possidentem movetur aut per iudiciariam conventionem aut per preces 5 principi oblatas et insinuatatas iudici ac per eum adversario interpellatoris cognitatas. In his enim casibus etiam praeteritam constitutionem mansuetudinis nostrae posthac volumus obtinere, in qua scientes et ignorantas emptores discrevimus. Et hoc adiciendum esse perspeximus, ut si lite de re litigiosa pendente pulsatum contigerit ab hac luce recedere, heredes autem eius velle divisionem rerum facere, sine aliquo obstaculo liceat eis hoc agere. Quando enim res litigiosae per successioneem ab heredibus perveniunt, non debet alienatio intellegi earum inter coheredes divisio. Et hoc autem praesenti nostra lege decernimus, ut si contigerit unum pro tali causa litigantem ab humano consortio recedentem per ultimam voluntatem res aliquas, de quibus dominii dubitatio vertitur, legati nomine cuiuscumque relinquere, siquidem heres iudiciali sententia dominus earum fuerit demonstratus, tunc legatarius quod ei relictum est modis omnibus consequatur. Si vero heres in iudicio victus extiterit, non habeat legatarius locum aliam rem pro eodem legato heredem exigere, quoniam sciens testator rem litigiosam esse litis eventum legatario dereliquit. Unde damus licentiam legatario, si hoc prodesse sibi putaverit, litis participem fieri, ne aliquam forte negligentiam seu proditionem heredi possit obicere. Ab hoc autem litigiosi vocabulo hypothecas separari decernimus et in his hanc distinctionem tenere, ut si quidem speciales res mobiles vel immobiles aut se moventes nominatim fuerint hypothecae suppositae, liceat quidem 35 debitori eas cui et quando voluerit vendere, sic ta-

1. Propterea iam sancimus litigiosam dici et intellegi rem mobilem vel immobilem vel se moventem, cuius de dominio inter actorem et possessorem quaestio movetur vel per iudiciale admonitionem vel per preces imperatoris oblatas et iudici insinuatatas vel per eum adversario actoris notas factas. In his enim casibus etiam priorem mansuetudinis nostrae constitutionem posthac valere volumus, in qua scientes et ignorantas emptores discrevimus. Sed hoc quoque adiciendum esse perspeximus, si forte lite de re litigiosa pendente reus decesserit et heredes eius res dividere velint, ut sine impedimento hoc iis peragere liceat. Cum enim res litigiosae per successioneem ab heredibus perveniant, non debet per alienationem haberi harum rerum inter coheredes divisio. Illud quoque hac nostra lege sancimus, si forte unus ex iis qui de eiusmodi rebus litigant ex humanis rebus discessurus per ultimam voluntatem quasdam res, de quarum dominio controversia movetur, legati nomine alicui reliquerit, si quidem heres per sententiam iudiciale dominus earum probatus sit, ut tum legatarius quod ei relictum est omnibus modis auferat; sin autem heres iudicis sententia inferior discesserit, copiam non habeat legatarius aliam rem pro eodem legato ab herede exigendi, quoniam testator sciens rem litigiosam esse litis eventum legatario reliquit. Unde legatario licentiam damus, si hoc prodesse sibi existimet, ut participes fiat litis, ne quam forte negligentiam vel perfidiam heredi possit opponere. Ab hac vero litigiosi appellatione hypothecas separari sancimus, atque in iis hanc distinctionem valere, ut si speciales res mobiles vel immobiles vel se moventes nominatim hypothecis supponantur, debitori eas cuiuscumque et quando velit vendere liceat, ita tamen ut

1 Ἐπίδικον λέγεται τε καὶ νοεῖται πρᾶγμα inc. B || 4 νεμομένου MBz Jul | ἐναγόμενον L || 6 δι' αὐτοῦ διὰ τούτου B || 9 διαταξίν Cod. 8, 38, 5 (4) || 11 προσθῆναι L || 12 litigiosos M λιτιγιόσσου L et ita saepius, ἐπίδικον et ita constanter B || 15 ἐπίδικα LB || 17 κληρονόμων L || 20 περὶ τῶν τοιούτων B || 21 ἀπίονταν B || πραγμάτων] consortio s, unde ταγμάτων Zachariae || 23 λεγάτων et sic constanter B || 29 λεγάτων τὸν κληρονόμον L^a || 31 κατέλειπεν B || 32 λεγατῶν M || 33 ἠγήσεται L^a || 34 δύνασθαι αὐτὸν L || 35 τῆς om. L, τοῦ om. B || 36 λιτιγιόσσου M λιτιγιόσσου L || 40 ταῦτα om. L || * τ' ἂν δ' ἂν ML

2 vel immobilem om. V || 3 domino T¹ || 4 praeceptis R¹ || 5 oblatas V^a || adversario T || 6 interpellationis T¹ || interpellatoris R¹ || 7 etiam] et R, om. T || 8 posthac] per haec R¹ per hanc R² || 9 decrevimus V || 12 autem eius] eius autem V eius om. R || velle] in illis velle T² || divisione V || 13 aliquo] alio R || ei hoc T¹ hoc eis V || facere R || 16 Et om. V || lege nostra T || 18 huano V uno R || recedere R¹ || 19 domini V¹ || 20 cuique T¹, vertitur add. T^a || reliquerit V || 21 siquidem] et siquidem R set siquidem T¹ || iudiciali] iudicio vel T || 23 consequetur T || 24 in om. T || exterit V || 26 quoniam] quis s. v. V² || 27 legario R || 29 ne] ne ut R¹ ut T, s. v. V || 31 in] ei T¹ || 32 ut vulg.] et RV T || 33 aut om. R¹ || sese T || nominati V || 34 fuerit R¹ || quidem bis scr. V¹ || 35 tm R

δείη πιπράσκειν, οὕτω μέντοι ὥστε ἐκ τοῦ τμήματος τούτων μέχρι τῆς τοῦ χρέους πισοίτητος τὸ ἰκανόν αὐτὸν ποιῆσαι τῷ δανειστῇ. εἰ δὲ τοῦτο μὴ πράξειεν ὁ χρεώστης, δίδομεν ἀδειαν τῷ δανειστῇ τῷ ἔχοντι τὴν ἐποθήκην τοῦ διαπεπραγμένου πράγματος τοῦτο δικαδικεῖν, μέχρις οὗτου τὸ ἰκανόν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ χρέους γένηται. ταῦτα δὲ προσιότερον παραφυλάττεσθαι, εἰ μὴ τυχὸν πρότερον ἢ διὰ ἰδικῆς ὀνομαστῆ ἢ διὰ γενικῆς ὑποθήκης τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἔτυχεν ἄλλοις δανεισταῖς ὑποτεθειμένον· τότε γὰρ κατὰ τὴν τῶν ἡμετέρων νόμων δύναμιν τὰ προνόμια τῶν χρόνων ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν δανειστῶν φυλαχθῆναι θεσπίζομεν. ὅθεν σαφὲς καθέστηκεν, ὅτι τὰς γενικὰς ὑποθήκας πολλῶ μᾶλλον τῇ τοῦ litigiosou προσηγορίᾳ οὐ βουλόμεθα περιέχεσθαι, ἀλλὰ τὰς τούτων ἐναγωγὰς κατὰ τοὺς τῶν παλαιῶν νόμων ὅρους ἐξετάζεσθαι καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν ἔχειν παρακλεόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν litigiosou καὶ τῆς ἰδικῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γενικῆς ὑποθήκης διετυπώσαμεν, ὥστε λοιπὸν μηδεμίαν περὶ τούτων ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀμφισβήτησιν τίκεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰρημένην διαίρεσιν τοῖς τοιούτοις ἀγῶνας πέρατι παραδίδοσθαι.

CAPUT II.

Ἐ Πρὸς δὲ τὸ ἀποκλείσαι τὰς τῶν κατὰ συκοφαντίαν κινουμένων ἐναγωγὰς καὶ τοὺς τῶν ἐκβιβαστῶν δύλους καὶ ἄλλην ἐφεύρον ἢ ἡμετέρα πρόνοια θεσπίζομεν γὰρ πάντα τοὺς δικαστὰς, εἰ ποτὲ τινὰς συσχεθῆναι ἤγουν ὑπομησθῆναι βουληθεῖεν, ταύτην τὴν αἴρεσιν ταῖς ἐαυτῶν διαλαλαῖς προστιθέναι, ὥστε μὴ ἄλλος τῶ τῶν αἰτιάσεων βιβλία τοῖς ἐναγομένοις ἐπιδίδοσθαι ἢ σπόρτουλα τοῖς ἐκβιβασταῖς παρέχεσθαι, εἰ μὴ πρότερον καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ ὁ ἐνάγων ἢ δι' ἐαυτοῦ ἢ διὰ ταβουλαρίου υπογράψει καὶ πράξεως ὑπομνημάτων συνισταμένης ἐγγρητῆν ἐξιοπιστον παράσχοι κινδύνῳ τῆς ἀρμοδίας τάξεως, ἐμολογούντα ὅτιπερ καὶ μέχρι πέρατος τῆς δικῆς προσιδρεύει καὶ τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς ἢ δι' ἐαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐπιτολέως ἐγγυμνάξει, καὶ εἰ μετὰ ταῦτα δευτέρῃ ἀδικῶς τὴν δίκην κινήσας, ὀνόματι ἀναλωμά-

men ut ex pretio earum usque ad debiti quantitatem satisfaceret creditori. Si autem hoc debitor non fecerit, damus creditori licentiam, qui rem venditam suppositam habet, eandem rem vindicare, donec ei 5 satis pro debito fiat. Haec autem praecipimus observari, si non forte ante aut per generalem aut per specialem nominatim hypothecam eadem res aliis fuerit creditoribus obligata; tunc enim secundum nostrarum legum tenorem temporum privilegia unicuique creditorum servari decernimus. Ex quo iam claret, quod generales hypothecas multo magis litigiosi vocabulo nolumus contineri, sed earum actiones secundum veterum legum constituta examinari et vim praecipimus obtinere. Et haec quidem de litigiosis et speciali nec non generali hypotheca disposuimus, ut iam nulla de his in iudiciis dubitatio generetur, sed secundum (dictam) distinctionem huiusmodi certamina terminentur.

26 Θεσπίζομεν — 526, 10 συγχωροῦμεν ex B habet B¹ A 26, 6 p. 227 Zach.

ex carum pretio usque ad debiti quantitatem creditori satisfaciat. Si vero debitor hoc non fecerit, creditori qui hypothecam in re vendita habet licentiam damus eam vindicandi, donec de debito ipsi satisfaciat. Haec autem observari volumus, nisi forte eadem res antea vel speciali nominatim vel generali hypotheca aliis creditoribus obligata fuerit: tunc enim secundum legum nostrarum vim temporum privilegia unicuique creditori servari sancimus. Unde manifestum est generales hypothecas multo minus nos litigiosi appellatione contineri velle, sed earum actiones ut secundum veterum legum definitiones examinentur et vim suam habeant praecipere. Atque haec quidem de litigiosis et speciali nec non generali hypotheca constituimus, ut in posterum de his nulla dubitatio in iudiciis oriatur, sed secundum praedictam distinctionem eiusmodi certamina ad finem perducantur.

II. Ad excludendas autem actiones eorum qui per calumniam eas movent et executorum fraudes etiam aliud remedium providentia nostra invenit. Sancimus enim, ut omnes iudices, si quando nos teneri sive admoneri voluerint, hanc condicionem interlocutionibus suis adiciant, ne aliter libelli accusationis reis dentur aut sportulae executoribus praebentur, nisi prius actor et in libello vel sua manu vel per tabularium subscriperit et actis interventibus idoneum fideiussores praestiterit periculo competentis officii, qui promittat eum usque ad finem litis permansurum et actiones suas vel per se vel per legitimum procuratorem exerciturum esse, et si postea iniuste litem movisse probetur, sumptuum et expen-

2 τούτων — ποσότητος om. L || 3 μὴ || μὲν B || 5 διαπεπραγμένου Bε || διαπεπραγμένου ML || 6 αὐτοῦ L || 7 χρέους] χρόνον L^a || 8 ἰδικῆς L || 10 ὑποτεθειμένων M || 12 Θεσπίζομεν] νομίζομεν B || 14 litigiosou προσηγορία M || οὐ om. B || 17 καὶ ταῦτα — 22 παραδίδοσθαι om. B || 23 B in mg. add. L || 25 πρόνοιαν L^a || 26 Θεσπίζομεν πάντα τοὺς δικαστὰς inc. B || 27 τινα B¹ || 28 αὐτῶν B¹ || 30 σπόρτουλλα L συνηθείας B || 31 καὶ om. L^a || 32 ἢ δι' ἐαυτοῦ] per se ε || διὰ ταβουλαρίου B¹ per tabularios ε || * υπογράφοι MLB || 34 ἀρμοδίου B¹ || 31 ἐγγυμνάξει LB^c || δευτέρῃ B^c

rum R vulg. || 10 decreuimus V || 11 aret R¹ || 12 nolumus (uolumus R¹) uocabulo R || 13 veterum] uentum T¹ || 14 hoc T¹ || 15 litigiosis V || nec non] non V¹ nec non et V² || generalis T¹ || 16 iuditio R || dubitatio] dubitatio ε R¹ || 17 dictam add. Beck || huiusmodi] huius uero R || 18 terminantur T¹ || 23 rubr. De interlocutionibus iudicium per quas accusati rei conueniri iubentur (iubent R) et de satisfactione eorum et de decima parte litis RT in marg. (ex Iul.) || cludendas T¹ || 24 fraudem R || 25 enim] autem V || iudices omnes R || 26 amoveri uoluerit R || 27 hanc] hanc suam V || in om. V¹ || interlocutionibus RT^a || 29 executionibus V || 30 et om. V || per se] persone V^a, leg. aut per se (cf. Iul.)? || leg. tabularium (cf. Iul.)? || 32 periculum R¹ || praestiterit T¹ || 33 permanet R] permanebit V permaneat T¹ vulg. || 35 exerceat R] exercebit V exerceat T¹ vulg.

1 debitum R¹ T¹ || 3 creditori om. R¹ || 4 uendicare (uendicare V^a) R VT || eis R || 5 satiat R || 7 ypothecas eandem R¹ || 9 fuerat R || 9 nostrarum] sacrarum nostra-

των και δαπανημάτων δέκατον μέρος της παραχομένης τῷ βιβλίῳ ποσότητος ἀποκαταστήσει τῷ αἰτιαθέντι. εἰ δὲ εἶποι μὴ ὑπορεῖν ἐγγυητὴν δοῦναι, τῆνικαῦτα παρὰ τῷ δικαστῇ, παρ' ὧπερ ἡ υπόθεσις μέλλει ἐξετάζεσθαι, τῶν ἀγίων εὐαγγελίων προκειμένων δι' ὄρκου τοῦτο αὐτὸ διαβεβαιώσασθαι, καὶ οὕτως ἐνώμοντα αὐτὸν ἐκτιθέσθαι ὁμολογῆσαι καὶ δι' αὐτῆς ἄπερ ἀνω- 1 τέρω εἶρηται ὁμολογήσασθαι. εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἀπαντα κατὰ τὸν εἰρημένον παραχθεῖν τρόπον, οὐδὲμίαν τὸν ἐναγόμενον ἀπόκρισιν τῷ ἐκβιβαστῇ ποιήσασθαι συγ- 10 χωροῦμεν. εἰ δὲ παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν διατύπω- σιν ἢ τῶν δικαστῶν τις ἢ ἡ τάξις αὐτοῦ ἢ ὅστιςδὴ- ποτε τῶν ἐκβιβαστῶν ὑπομνήσασθαι τινα τομῆσαι, ὁ μὲν δικαστὴς καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ ἀνὰ δέκα χρυσῶν λίτρας ποιῶν εἰσπραχθήσονται, αὐτὸς δὲ ὁ ἐκβιβαστὴς τῆς 15 ὑποθέσεως καὶ δημεῖσαι ὑποβληθήσεται καὶ ἐξορία πενταστάσις κατακηθήσεται, τῆς ποιητῆς δηλονότι τῆς ἐκ τοῦ νόμου ἀρμοζούσης κινδύνῳ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων εἰσ- 20 παρτομένης καὶ τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ εἰσκομιζομένης. Πᾶσα δὲ ζημία ἣν ὁ αἰτιαθεὶς ἐκ ταύτης τῆς παρὰ τὴν δίννημιν τοῦ παρόντος νόμου μεθοδείας ὑπομείνη ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἐναγόντος τῷ ἐραχθέντι θεραπε- 25 θήσεται κινδύνῳ τοῦ δικαστοῦ οὐτις ὑπὸ τοῦ ἐκ- βιβαστοῦ συνεσχέθη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς τάξεως τῆς αὐτῷ πευδομένης, ὥστε πανταχόθεν τοὺς τῷ ἡμετέρῳ κράτει παρὰ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς καταπιστευθέντας ἀβλυβεῖς φυλαχθήναι. Τὰς δὲ δικὰς τὰς κατὰ συναίνε- 30 σιν ἑκατέρου μέρους ἐν δικαστηρίῳ κινουμένας τῆς ποι- νῆς τῆς τῇ παρούσῃ διατάξει ἐγκειμένης ἐλευθέρως εἶναι θεσπιζόμεναι καὶ καθὰ ταῖς ἄλλαις ἡμῶν δια- τάξεσι περιέχεται διατυποῦσθαι.

mine decimam partem eius quantitatis quae libello continetur pulsato restituet. Si autem dixerit non valere fideiussorem dare, tunc apud iudicem a quo causa examinanda est sanctis propositis evangeliiis 5 per sacramentum hoc ipsum adfirmet, et sic iuratori- am cautionem exponat et per eam haec quae superius dicta sunt profiteatur.

1 Si vero non haec omnia quae praediximus secundum antelatum modum processerint, nullatenus pulsatum responsum facere executori concedimus. Nam si citra memoratam dispositionem aut aliquis iudicem aut officium eius vel quilibet executor ali- quem convenire praesumpserit, iudex quidem et offi- cium eius denarum librarum auri poenam sustinebit, ipse autem executor negotii et confiscationem suae substantiae patietur et exilio quinquenniali damnabi- 10 tur, poena videlicet ex hac lege competente periculo viri magnifici pro tempore comitis rerum privatarum exigenda et nostri fisci viribus inferenda. Omne autem dispendium quod pulsatus ex hac convention- e praeter tenorem nostrae legis facta percussus fuerit ex petitoris substantia pulsato resarciatur periculo iudicis, cuius ab executore detentus est, nec non et officii quod eius iussionibus obsecundat, ut undique 15 nostro imperio superna maiestate (divinitate) crediti pro sua indemnitate laentur. Causas vero quae ex consensu utriusque partis in iudicio moventur a poena huius constitutionis liberas esse decernimus et sicut alius nostris continetur constitutionibus terminari.

CAPUT III.

Παῶν δὲ τῶν ὑποθέσεων τὸ πέρασ βουλόμενοι συντόμως προΐεναι καὶ ταῖς ἐκείνων πανουργίας ἐναντι- 5 στευμένα, ὅπερ ἐναγωγὰς μόνον προτιθέσιν, οὐ 35 βούλονται δὲ μέχρι πέρατος τῆς δίκης ταύταις ἐπιεξ- εῖναι, λέγοντες νόμον εἶναι τὸν διαγορεύοντα μηδένα τὰς οἰκίας ἐναγωγὰς ἀναγκάζεσθαι ἀκοντα ἐγγυμνά- ζειν. καὶ ταύτων τοίνυν τὴν πανουργίαν ἀποσβεῖσαι

Omnium vero causarum finem volentes celeriter provenire et illorum malignitatibus obviamus, qui tantummodo proponunt actiones, nolunt autem us- que ad finem exercere iudicium, dicentes legem esse quae decernit neminem compelli actiones suas exercere nolentem. Et haec igitur pravitatem extinguere

15 sq. argumentum notatur Γεν. 28, 15.

sarum nomine decimam partem quantitatis quae libello consinetur accusato esse restitutorum. Quodsi dicat se copiam non habere fideiussorem dandi, tum apud iudicem apud quem causa examinanda est sanctis evan- geliiis propositis iureiurando id ipsum confirmet, atque ita iuratoriā cautionem exhibeat et per eam quae 1 supra dicta sunt promittat. Si vero haec omnia secundum praedictum modum acta non sint, permittimus ut nullum reus executori responsum det. Quodsi contra dispositionem modo memoratam vel aliquis ex iudicibus vel officium eius vel quisvis executor admonere aliquem ausus sit, a iudice eiusque officio dena- rum librarum auri poena exigetur, ipse autem executor litis adeo publicationi bonorum subicietur et quin- quenniali exilio damnabitur, ut poena videlicet ex lege irrogata periculo gloriosissimi pro tempore comitis sacrarum nostrarum rerum privatarum exigatur et fisco nostro inferatur. Omne autem damnum, quod 5 accusatus ex hac convention- e contra praesentis legis tenorem facta passus sit, ex substantia actoris reo sarciatur periculo iudicis cuius ab executore detentus est, nec non officii quod ei obsequitur, ut qui po- tentiae nostrae a summo numine crediti sunt undique indemnes serventur. Lites vero quae ex consensu utriusque partis in iudicio moventur a poena in praesenti constitutione proposita liberas esse et quemad- modum celeris constitutionibus nostris continetur disponi sancimus.

III. Cum autem omnium causarum finem celeriter procedere velimus, illorum quoque fraudibus ad- versamur, qui tantummodo actiones proponunt nec tamen eas usque ad finem litis persequi volunt, dicentes legem esse quae caveat ne quis actiones suas exercere invitus cogatur. Hanc igitur fraudem cum ex-

4 παρ' ὧπερ om. M^a || μέλλει ἐξετάζεσθαι ἢ ὑπό- 5 θεσις B² v. l. || ἐγγυμνάζεσθαι L || 6 αὐτὸν B², om. B¹ || βεβαιώσασθαι LB^c || 9 οὐδὲμίαν τῶν L || 10 ποιηθήσεται L ποιῆσαι B¹ || 13 τομῆσαι M || 14 λίτρας χρυσοῦ L || 19 ἐνδοξοτάτου] magnifici ε || κόμητος τῆς θείας ἡμῶν 5 περιουσίας B comitis rerum privatarum ε Iul. || 20 τῷ ἡμετέρῳ δημοσίῳ L eis τὸ ἡμετέρου δημοσίου B || 21 ὁ ἐκ ταύτης αἰτιαθεὶς L || 22 *ὑπομείνει MLB^c ὑπέμεινεν B¹, ὑπομένοσιν Scringier || 28 σύννοσιν L^a || 31 καθὰ MLB^c] καθὸ B¹ || 31 νόμον] Cod. 3, 7

latum V¹ || processerit T¹ || 10 responsum om. V¹ || exe- 5 cutori] V¹, om. R¹ || 11 si citra] .. citur R¹ || ut aliquis R¹ || 12 quilibet] quibus T¹ || quivis T² || executor T¹ || 14 denarium V || 17 poena] ... R¹ || ex hac] et ex hac V || 21 praeter V² in ras. || facta Zachariae] factum (factus R²) libri || 22 petitori V¹ || res(?) sarciatur T¹ || 24 iussibus V || obsecundant T¹ || 25 superna cet.] [na — causas scr. R² in ras. 1 versus || maiestate] tua maiestate V || divinitate glossemā esse vidit Zachariae || conditi V || 28 libertas R¹ liberatas V || 33 rubr. Si amonito reo actor iudicium deseruerit (dederit R) RT in marg. (ex Iul.) || Omnium Beck] Omnem libri || 34 provenire Beck] per- 5 venire libri || 36 iudicium vulg.] iudicii RVT || 37 meminem R¹ apneminem T² || exercere suas T¹ || 38 igitur ergo R¹

2 pulsato V || restituet R²] restituit R¹ V restituerit T¹ restituat T² vulg. || 5 affirmat T¹ || 7 profiteantur T¹ || 8 praediximus] mus R¹ || 9 antelatum] e-

σπουδάζοντες κελύεμεν, τῇ τοῦ μνημονευθέντος νόμου βοήθειά μὴ κεχωρήσθαι τοὺς κατὰ τινος τὰς οὐκ αἰσθύνονται ἐπιδοῦναι, εἴτε διὰ ἀρχικῆς μεθοδεύσεως εἴτε διὰ δεήσεων βασιλεῖ προσφερομένων καὶ τῷ δικαστῇ ἐμφανιζομένων καὶ δι' αὐτοῦ εἰς γνώσιν τοῦ ἀντιδίκου φερομένων καὶ ὑπὸ νομίμου τοῦ δικαστοῦ ἐξετάσει ἀρχομένων. οὐ δικαίως γὰρ ἐνάγειν παραιτεῖται ὅστις ὡς εἰκοιμος τὸν αὐτοῦ ἀντίδικον εἰς δίκην ἐκάλεσεν, ὅποτε ἡ τοιαύτη παραίτησις τῷ ἐναγομένῳ μᾶλλον ἢ περὶ τῷ ἐνάγοντι ὀφείλει. διὸ θεοπύξομεν τὸν ἐνάγοντα τὸ ἀρχὴν πράγμα μέχρι πέρματος τῆς δίκης ἐγγυμασίαι, εἰ δὲ ἐπέβληθῆναι τῷ πράγματι ὑπέσθῃται, διδομέναι ἀδειαν τῷ ἐναχθέντι τὸν δικαστὴν αἰτεῖν παρ' ἧ ἡ δίκη προκατήρχθη, ὥστε δι' αὐτοῦ τὸν ἐνάγοντα ὑπομνήσκασθαι εἰς τὸ δικαστήριον ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐντολέως παραγίνεσθαι· καὶ εἰ τούτο μηδαμῶς ποιήσει, προτιθεμένων τριῶν ἰδίκτων αὐτὸν καλεῖσθαι, μίας ἐκάστης κλήσεως οὐκ ἐλαττον ἢ τριάκοντα ἡμερῶν διαστήματι περιλαμβομένης. κελύεμεν γὰρ τοὺς ὀδυνιαροὺς δικαστὰς μὴ μόνον ταῖς τῶν κηρύκων φωναῖς, ἀλλ' ἔτι μὴν καὶ ἰδίκτων προτιθεμένων οἰονόητες τῶν δικασκομένων μέρος ἀπολιμπανόμενον καλεῖν εἰς τὸ δικαστήριον· τῆς γὰρ τῶν κηρύκων φωνῆς ὄλγοι παρόντες εὐρισκόμενοι ἀκούσαι δύνανται, τὰ μέντοιγα ἰδίκτα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας προτιθέμενα πάντας σχεδὸν γινώσκειν δύνανται. πάσι δὲ τοῖς ἄλλοις δικασταῖς τοῖς κατὰ βασιλικὴν κελύεμεν τὰς ὑποθέσεις ἐξετάζουσιν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου ἐπιτρέπομεν τὰ μέρη τὰ μὴ τῷ δικαστηρίῳ προσεδρεύοντα προτιθεμένοις ἰδίκτοις καλεῖν, ἵνα μὴ 30

1 ἀπέρατα διαμείνῃ τὰ πράγματα. εἰ δὲ παρὰ δικαστῆ προσιμῶν ἡ δίκη οὐκ ἐδέξατο, ἀλλὰ μόνον διὰ βιβλίον ὑπομνήσεως ἐνήχθη τις, ἢ δεήσεων τῇ ἡμετέρᾳ γαληνότητι προσενχθεῖσιν κέλευσαι ἡμῶν περὶ τούτου προηλθῆναι εἴτε ἐγγράφως εἴτε διὰ μανδάτων καὶ τῷ δικαστῇ γέγονεν ἐμφανῆς καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἐγνώσθη, καὶ οὕτως ἐξέσται τῷ ἐναχθέντι πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἵνας δικαστῆν, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀντίδικον κατὰ τὸν ὅμοιον καλεῖν τρόπον, ὥστε εἰ μὴ τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν ὁ ἐνάγων ποιήσῃται, τὸ 40

πρᾶγμα κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν ἐξεταζόμενον πέρμα

festinantes iubemus memoratae legis auxilio non eos uti, qui contra aliquem suas proposuerint actiones sive per iudiciariam conventionem sive per preces principi oblatas et iudici insinuatias et per eum ad scientiam adversarii deductas, vel sub legitimo iudicis coeptas examine. Iniusse enim agere recusat, qui paratus adversarium suum ad iudicium vocavit, cum haec excusatio pulsato magis quam actori conveniat. Quamobrem sancimus actorem coeptum non eodem usque ad finem litis exercere. Si vero causam persequi distulerit, damus pulsato licentiam iudicem apud quem lis coepta est postulandi, ut ab eodem actor ad iudicium aut per se aut per legitimum procuratorem venire moneatur, et si hoc minime fecerit, propositis tribus vocetur edictis, unaquaque vocatione non minus quam triginta dierum spatio concludenda. Iubemus enim ordinarios iudices non solum praeconum vocibus, sed etiam edictis propositis quamcumque litigatorum partem absentem in iudicium vocare: vocem enim praeconum pauci possunt qui praesentes inveniuntur audire, edicta vero per multos dies sic proposita possunt paene omnes agnoscere. Aliis autem omnibus iudicibus, qui per imperialem iussionem causas examinant, ex praesenti lege permittimus partes quae in iudicio non permanent propositis edictis vocare, ne causae infinitae permaneant.

1 Si vero apud iudicem initium lis non accepit, sed tantum conventionali libello quicumque pulsatus est, aut precibus nostrae oblatas clementiae iussio nostra super hoc prolata sive scriptis sive per mandata iudici fuit intimata, et ea adversario per eum cognita, etiam sic licebit pulsato ire ad competentem iudicem et per eum suum adversarium simili modo vocare, ut si quidem sui praesentiam actor fecerit, causa secundum legum ordinem examinata finem legi-

10 Θεοπύξομεν τὸν ἐνάγοντα — 23 δικαστήριον B¹ l. c. 7 p. 228 Zach. 18 sq. argumentum notatur Ῥοκ. 8, 1.

stingere studeamus iubemus memoratae legis auxilio non uti eos qui actiones suas contra aliquem proponunt sive per conventionem iudicalem sive per preces imperatoris oblatas et iudici insinuatias agere per eum in notitiam adversarii perlatas et a iudice legitime examinari coeptas. Neque enim iuste recusat agere qui promptus adversarium suum in ius vocavit, cum eiusmodi recusatio reo magis quam actori conveniat. Propterea sancimus, ut actor coeptam causam usque ad finem persequatur; si autem causam persequi distulerit, reo licentiam damus postulandi a iudice apud quem lis contestata est, ut per eum actor admoveatur in iudicium venire vel per se vel per legitimum procuratorem. Et si id nequaquam fecerit, tribus edictis propositis vocetur, ita ut unaquaque vocatione non minore quam triginta dierum intervallo concludatur. Iubemus enim ordinarios iudices non solum praeconum vocibus, sed praeterea etiam edictis propositis quamcumque litigantium partem absentem in iudicium vocare: nam praeconum vocem pauci qui praesentes reperiuntur audire possunt, edicta vero per multos dies proposita omnes fere cognoscere possunt. Ceteris autem omnibus iudicibus, qui ex imperiali iussione causas examinant, per praesentem legem concedimus 1 partes quae in iudicio praesto non sunt propositis edictis vocare, ne causae infinitae maneant. Quodsi apud iudicem lis initium non cepit, sed tantummodo libello conventionis quis petitus est, vel precibus nostrae serenitatis oblatas iussio nostra de hoc processit sive in scriptis sive per mandata et iudici insinuata est atque adversario nota reddita, sic quoque reo licebit competentem iudicem adire et per eum adversarium suum simili modo vocare, ut siquidem praesentiam sui fecerit actor, res secundum ordinem legum exami-

2 κατὰ τινος L || 6 καὶ (et Iul.) vel i. e. ἡ ε, ἡ καὶ Zachariae || 8 τῶν B || αὐτοῦ cum Scrimgero vulg. || 10 ἢ περ M ἢ B¹ || 12 ἐγγυμασίαι B || ἐπέβληθῆναι I. ὑπέβληθῆναι B¹ || 13 ὑπετίθειται B¹ || 14 προκατήρχθη L B¹ || 17 ποιήσει B¹ || ποιήσει M L B¹ || 18 ἰδίκτων (ἦτοι προγραμμάτων s. v. M) ML || προγραμμάτων (ei sic constanter) B || 20 ὀδυνιαροῦς ἐμβάθρους B || δικαστὰς δικαστὰς ἦγον τὸς ἐμβάθρους M || 22 ἰδίκτων L || 23 ἀπολιμπανόμενον μέρος B¹ μέρος ἀπολιμπανόμενον ἐπὶ L || 26 προστιθέμενα B || 27 ταῖς κατὰ L^o || 30 προτιθεμένοις L || προτιθεμένων προγραμμάτων καλεῖσθαι B¹ || 31 διαμείνῃ L || 33 ἐνήχθη Ls || ἐνεχθῆ M ἐναχθῆ B || 35 μανδάτων LBs || μανδάτων M || 37 ἐγνώσθη per eum cognita ε || 38 δι' αὐτοῦ LBs || δι' ἑαυτοῦ MB¹ || 40 παρρησίαν L^o || * ποιήσῃται MLB

1 memorato R || legis] litis T¹ || 2 uti] ut R¹ || suas om. R || proposuerunt V || 3 iudiciariam R iuridicariam V || 4 sinuatas R^o || 5 legitimi T vulg. || 7 qui] quia R || paratum T¹ || uocabit V || 8 auctori R || 9 auctorem V || 13 iudicium] iudicium iudice T || legitimum imperator procuratorem T^o || 16 vocatione Contius] cautione libri || 17 concludendi T¹ conducenda R || 18 dictis T¹ || praepositis V || 19 ligatorum T || 21 inveniuntur R¹ non inveniuntur R² V T || 22 sic] si T¹; delendum videtur || posita libri, corr. Osenbrüggen || 23 iudicibus om. R || 24 inuasionem R^o || 25 permaneant R || 27 tamen R || quamcumque T¹ || 33 iussione T || 35 fuit T¹ fuerit RV vulg. || intima T¹ || 38 ut] et T || actor om. V || fecit T

2 νόμιμον δέχεσθαι. εἰ δὲ προτιθεμένων τῶν ἰδικτῶν κληθεὶς εἰς τὸ δικαστήριον ἔλθειν καὶ τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου (καθάπερ εἴρηται) ἐντολέως προθεῖναι μὴ βουληθεὶς, τηρικαῖα ἐτέρων ἐνὸς ἐνιαυτοῦ προθεσμίας αὐτῶ συγχωροῦμεν. ἕως ἐντὸς εἰ μὴ τῆ ἰδία ἐπεξέλθοι ἐναγωγή. διδομεν ἀδειαν τῷ δικαστῇ καὶ ἀπόντος τοῦ ἀντιδικῶν τὰς τοῦ προσεδρεύσαντος μέρους δικαιολογίας κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους ἐξετάζειν καὶ τῆς ἀληθείας ἀκριβῶς ζητουμένης νόμιμον προφέρειν ψήφον. εἰ δὲ ἐντὸς τῆς εἰρημνίας τοῦ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ προθεσμίας παραγένῃται καὶ τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς ἐγγυμνάσαι βουληθεὶς, κελύομεν τὸν δικαστὴν πᾶσι τρόποις τὰ ἀναλωμάτα ἧσον δαπανήματα, ἅπερ διὰ τὴν δίκην ὁ ἐναχθεὶς προσεδρεύων τῷ δικαστῇ ὑπέμεινε, πρὸ πάντων εἰσπράξει τὸν ἐνάγοντα καὶ τῷ αἰτιαθῆντι παρασχεῖν, καὶ οὕτω τὸν ἐνάγοντα προσεδρεύσαι μέχρις ὅτου τὸ πρᾶγμα πέρασ δέξεται κατὰ τοὺς νόμους. εἰ γὰρ μόνον παραγένῃται καὶ τῶν δαπανημάτων εἴτε ζημιωμάτων διδομένων μόνον τὸν ἐνιαυσίον χρόνον διυκόνθαι βουληθεὶς, καὶ πάλιν ἀναχωρῶν τοῦ δικαστηρίου μέχρι πέρατος τῆς ὑποθέσεως μὴ παραμεινῇ, κελύομεν αὐτὸν μετὰ τὰς εἰρημνίας τὴν ἰδικτῶν καὶ τοῦ ἐνιαυσίου διαστήματος παρατηρήσεις πάσης ἀγωγῆς ἐκπίπτειν ἢ ἀρμόζειν αὐτῷ κατὰ τοῦ ἐναχθέντος ὑπελάμβαναι. χείρων 25 γὰρ ὁ ἐκείνου δόλος γινώσκειται ὅτις ἐγκοπείσαν αὐτῆς τὴν δίκην καταλείπειν, ἥπερ ἐκείνου ὅτις ἅπαξ τῆς προκαταρχείσεως δίκης ἀπέστη. τῷ δὲ τοῦ νόμου προνομίῳ τοῦ μὴ ἐπιτιθέντος ἀνάγκην τοῖς μὴ βουλομένοις τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς κινεῖν ἐκείνοις καὶ μόνοις 30 συγχωροῦμεν κερχεσθῆναι τοῖς οἰδεμίαν ζήτησιν κατὰ τοὺς εἰρημνίου τρόπους κατὰ τῶν ἀντιδικῶν κινούσι.

(Ἐπιλόγος.) Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν θεοπίστομον ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν μῆπω ἢ κατὰ δικαστικὴν ψήφον ἢ κατὰ φιλικὴν συμβασιν ἢ καὶ καθ' 35 ἑτέραν τῶν νόμων ἐγνωσμένην τομὴν πέρασ δεξαμένων.

§ 2 habet B¹ l. c. 8 p. 228 Zach.

2 timum sortiatur. Si vero propositis edictis vocatus ad iudicium venire et suas intentiones aut per se aut per legitimum (sicut dictum est) procuratorem proponere noluerit, tunc alium unius anni spatium ei concedimus, intra quod nisi suam intentionem fuerit persecutus, damus licentiam iudici et absente adversario partis permanentis allegationes secundum nostras leges examinare et veritate subtilius requisita legitimam proferre sententiam. Si vero intra praedictum 10 anni spatium venerit et suas intentiones exercere voluerit, iubemus iudicem modis omnibus expensas vel sumptus, quos propter litem pulsatus permanens in iudicio sustinuit, ante omnia exigere actorem et pulsato dare, et sic actorem permanere donec causa finem secundum leges accipiat. Nam si tantummodo 15 venerit et expensis sive sumptibus datis solum annale tempus interrumpere voluerit, et iterum ab iudicio recedens usque ad exitum causae non permanserit, iubemus eum post praedictas edictorum et annalis 20 spatii observationes ab omni cadere actione, quam sibi competere contra pulsatum existimabat. Deterior namque dolus eius agnoscitur qui interruptam iterum litem deseruit, quam qui semel coeptam dereliquit. Legis autem privilegio, quae nolentibus non 25 imponit necessitatem proprias actiones movere, illis tantummodo uti concedimus, qui nullam secundum praedictos modos adversario moverint quaestionem.

(Ἐπιλόγος.) Haec autem omnia obtinere discernimus in causis, quae necdum vel iudiciali sententia vel amicali conventionione aut alia iuri cognita decisione finitae sunt, Theodote parens karissime atque amantissime. Illustris itaque et magnifica auctoritas tua praesentem nostri nummis legem in perpetuum valituram edictis in hac regia urbe propositis et praeceptionibus in universas provincias sub 40 tua constitutas iurisdictione directis faciat mani-

2 nata finem legitimam accipiat. Sin autem propositis edictis vocatus in iudicium venire et actiones suas vel per se vel per legitimum (uti dictum est) procuratorem proponere noluerit, tunc alterum unius anni spatium ei concedimus, intra quod si actionem suam non persequatur, licentiam iudici damus etiam absente adversario allegationes partis quae praesto fuit secundum leges nostras examinandi et veritate accurate quaesita legitimam calculum proferendi. Quodsi intra praedictum unius anni spatium venerit et actiones suas exercere voluerit, iubemus iudicem omnino sumptus sive expensas, quas reus in iudicio permanens propter litem sustinuit, ante omnia ab actore exigere et reo praestare, atque ita actorem praesto esse, donec causa secundum leges finem accipiat. Nam si venerit solum et expensis sive dispendiis praestitis annale dumtaxat tempus interrumpere voluerit, ac rursus a iudicio recedens usque ad finem causae non permanserit, iubemus eum post praedictas edictorum et annalis spatii observationes omni actione excidere quam sibi contra reum competere existimabat. Deterior enim fraus illius esse intellegitur qui interruptam litem iterum deseruit, quam eius qui semel a contestata lite destitit. Legis autem privilegio quae necessitatem non imponit inivitis actiones suas movendi, illis solis uti permittimus qui nullam quaestionem secundum praedictos modos adversarios movent.

Epilogus. Haec autem omnia valere sancimus in causis quae nondum vel per iudicalem sententiam vel per amicabilem conventionem vel per aliam decisionem lege agnitam finitae sunt.

4 προσθεῖναι L || μὴ] καὶ L^o || ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἐτέραν προθεσμίας αὐτῶ L ἐτέρων αὐτῶ προθεσμίας ἐνὸς ἐνιαυτοῦ B¹ v. l. || 6 ἐπεξέλθοι ἐναγωγή] ἐπεξέλθοι ἀγωγή (ἀγωγήν L^o) ML ὑπεξέλθοι ἐναγωγή (v. l. ἐπεξέλθοι διαγωγή) B¹ || 7 προσεδρεύσαντος L || 10 προφέρει M || ψήφον in litura L || 12 ἐγγυμνάσαι B¹ || 16 οὕτω L^o || 18 δέξεται B¹ || 19 εἴτε] ἢ B¹ || 22 * παραμεινῶν MLB || 23 διαστήματος χρόνου διαστήματος B¹ || 25 ὑπελάμβαναι (sic) L^o || χείρων — 28 ἀπέστη om. B¹ || 26 ὅστις ex corr. L || ἐκκοπέσαν LB¹ || 27 ἥπερ M || ἐκείνου L^o || 30 τὰς ἰδίας M] τὰς κείας B, om. L || 35 συμβίβασιν L || 37 in textu graeco mittitur clausula una cum subscriptione, quae servatur in 5

1 uocatur R¹ || 4 aliud] ad aliud V || anni spatium unius T || annis R¹ || 7 partis] per partis R^o || 9 praedictam R¹ || 11 nolucit R² V^o || 12 praeter V || 13 sustinuerit T || 14 causa] .. R¹ || 15 accipiat secundum leges R || legem V || 16 expensibus T¹ || solummodo V || 17 ab] a R² T || 18 recedes R¹ || permanserit V¹ || 19 eum] enim T || post om. V¹ || praedictam T || 21 annales V¹ || 21 existimat T || 22 eius] eius est T^o || 24 privilegio vulg.] privilegia libri || 25 inponi T¹ || illis] in his T || 27 quaestiones R || 33 omnia] ola omnia R^o || 34 vel om. T || 36 finitae vulg.] finita RV definita T || 38 nominis V || perpetuo RV^o || 40 et per praeceptionibus R¹ || in universas provincias RV] uniuersis prouintiis T || 41 tuas V^o || constituta T || manifestis R¹ manifesta R²

(dat. iv. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio v. cons.)

festam, ut omnes ea quae pro eorum utilitate sanximus a se custodienda cognoscant.

[a. 541] Dat. iii. id. Sept CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio v. c. cons.

ΠΙΓ

5

CXIII. Auth. CX. Coll. VIII tit. 11

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΩΣΤΕ ΕΝ ΜΕΣΩΙ ΔΙΚΗΣ ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΘΕΙΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ Η ΘΕΙΑΣ ΚΕΛΕΥΣΕΙΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΕΜΝΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΠΡΟ ΤΗΣ 10 ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΣ ΕΝΤΑΤΤΕΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΑΤΤΟΜΕΝΟΙΣ.

R: IN MEDIO LITIS NON FIERI SACRAS FORMAS AUT SACRAS IUSSIONES, SED SECUNDUM GENERALES LEGES DIRIMI NEGOTIA R

(Ο αὐτός βασιλεὺς Θεοδοτῶν ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

Idem Aug. Theodoto pp.

(Προοίμιον.) Πάντα κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους πράττεσθαι βουλόμενοι καὶ τὴν τούτων δύναμιν φυλάττεσθαι σπουδάζοντες συνείδομεν τὸν παρόντα γράφαι νόμον εἰς τὴν αὐτῶν τῶν νόμων τήρησιν. Ἐγνωμεν γὰρ ὡς τινες τῶν δικαστῶν βουλόμενοι τοὺς τὰς δίκας λέγοντας διαστρέφειν καὶ ἐπικρούπτειν τὰς ἐαυτῶν σπουδάζοντες ἀναβολὰς προφρασίζονται πολλὰκις λέγοντες, 20 ὅτι θεῖοι τύποι ἢ θεῖαι κελύσεις ἢ καταθέσεις τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ῥεφερενδარიῶν ἐμφανῆς αὐτοῖς γίνονται ὡς δὴ διατυπούσι ὅπως δεῖοι τὰς ὑποθέσεις αὐτοὺς ἐξετάζειν ἢ κρίνειν.

(Praefatio.) Omnia secundum nostras leges agi volentes et harum virtutum servari studentes perspeximus praesentem scribere legem ad ipsarum legum observationem. Agnovimus enim, quoniam quidam iudicum volentes eis qui causas dicunt tergiversari et celare suas festinantes dilationes excusant se frequenter dicentes, quia sacrae formae aut sacrae iussiones aut depositiones spectabilium nostrorum referendariorum insinuatæ eis sunt, tamquam disponentes quemadmodum oporteat negotia examinari aut iudicari.

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο Θεσιζόμεν, ὥστε δίκης ἐξεταζομένης 25 εἴτε ἐπὶ χρηματικαῖς ἢ ἐγκληματικαῖς ἢ ἑτέροις οἰκισούν ἀναφρομένους αἰτίας παρὰ δικασταῖς εἴτε ἐν ταῦθα εἴτε ἐν ἐπαρχίαις, μήτε πραγματικὸν τύπον μήτε ἐτέραν ἀντιγραφὴν μήτε θεῖαν ἡμῶν τινα ἔγγραφον ἢ ἀρχαφον κελύσιν ἢ κατάθεσιν ἐν ταύτῃ τῇ βυσσιλίδι 30 πύλι παρὰ τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ῥεφερενδარიῶν ἢ ἑτέρων τινός, διατυπούσαν αὐτοῖς ὅπως δεῖοι τὴν

Et propterea sancimus, ut dum lis examinatur sive in pecuniariis vel criminalibus aut aliis quibuslibet emergentibus causis apud iudices sive hic sive in provinciis, neque pragmaticum typum neque aliam rescriptionem neque sacram nostram quamlibet ex scripto aut non scripto iussionem aut depositionem in hac regia civitate spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius alicuius disponentem eos, quo-

Nov. CXIII (Authent. CX = Coll. VIII tit. 11: gloss.) Graece extat in ML, c. 1 (Θεσιζόμεν ὥστε δίκης...) — 3 in B 2, 6, 23—28. — Erit. Theod. 113, Athon. 4, 16. Iulian. const. CVI.

c. I Θεσιζόμεν ὥστε δίκης — 530, 5 διατυπούσεως repetitur in B 7, 1, 17; eadem ex B 2, 6, 23 in B' B 4 p. 131 Zach. (cf. A 33, 5 p. 251 Zuch.)

c. I pr. summurium ex Ath. repetitur in paratitulis Ath. 5 § 8.

CXIII.

CONSTITUTIO NE IN MEDIA LITE SACRAE SANCTIONES VEL SACRAE IUSSIONES FIANT, SED SECUNDUM GENERALES LEGES CAUSAE DECIDANTUR. ET UT PRAESENS CONSTITUTIO ANTE PERSONARUM CONFIRMATIONEM ACTIS INSERATUR.

(Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.)

(Praefatio.) Cum omnia secundum leges nostras agi velimus earumque vis ut custodiatur studeamus, placuit nobis praesentem legem scribere ad ipsarum legum observationem. Comperimus enim iudicum nonnullos, qui eos qui causas dicunt extrahere velint atque dilationes suas occultare studeant, saepe praetextu uti quod dicant sacras sanctiones vel sacras iussiones vel depositiones spectabilium nostrorum referendariorum sibi insinuatæ esse, tamquam quae praecipiant quomodo causas examinare vel iudicare ipsos oporteat.

Ac propterea sancimus, ut dum lis examinatur sive in pecuniariis sive criminalibus sive aliis quibuslibet causis emergentibus apud iudices sive hic sive in provinciis, neque pragmatica sanctio neque aliud rescriptum neque divina nostra iussio ulla scripta aut non scripta vel depositio in hac regia urbe a spectabilibus referendaris nostris vel alio ullo, quae praecipiat iis quomodo cepta causa examinanda vel

3 iv. id. Sept. (δ' εἰδῶν Σεπτεμβρίων Ath.) iii. id. Sept. 5 v. id. sept. Iul.^o (om. Iul. coll. vell.) μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || CP. — v. cons. 5] ep. imp. dn. iustiniano LV uo isi (sic) Iul.^o βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ α' ἑπαρχίας Βασιλείου Ath. α' εἴτε τῆς βασιλείας ἑπαρχίας Βασιλείου Theod. || 6 rubr. Περι τοῦ μή γίνεσθαι θεῖους τύπους ἐν μέσῳ δίκης Theod. || Ἢ διατάξις ML) om. Ath. vulg. || 7 θεῖους om. Ath. || κελύσεις — 12 πραττομένων κελύσεις καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 8 κατὰ om. L¹ || 9 καὶ em. index L || 13 inscr. ex 5 suppl. Haloander) om. ML, 'Ο αὐτός βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων Ath. || 19 σπουδάζονταῖς (sic) M^b σπονδάζονταῖς M^a L || 22 ῥεφερενδარიῶν (et sic constanter) M ῥεφερενδარიῶν (id. 31, ceteris locis ῥεφερενδარიῶν) L || 23 ὡς δὴ om. L || 29 τινὰ ἡμῶν B¹ || ἔγγραφον κελύσιν ἢ ἀρχαφον B¹ v. l. || 32 αὐτοῖς] αὐτοῦ (αὐτῶν? B^c pr.) L B^c 7, 1, 17, 5

1 eam R^a || 2 custodiendo R¹ || cognoscat T || 3 subscri. praestat V || impr. don. iust. V || 4 viro clarissimo consulem V || 7 autem R^a || 8 sed om. R || secundum quod generales leges T de secunda generali lege V || 9 dirimi negotia V] dederint in (dederi R) negotiis RT, decidi negotium R² in marg. || 13 theodote T || 16 scribere] suscipere T¹ || ad] et ad T || 18 eis V² in ras. || tergiversari] uersari R¹ || 19 eclari V^a eclerare R || 20 quia RV] quod T vulg. || 21 dispositiones VT¹ || 25 examinadur R^a || 26 in om. R¹ || quibuslibet aliis R || 27 sive in] sive om. V || 28 pragmaticam R¹ || 29 rescriptionem R¹ praescriptionem vulg. || nostram om. V || 31 expectabilium V || 32 alicuius RV] cuiuslibet T vulg.

ἀρχθεῖσαν ἐξετάζειν ἢ κρίνειν ὑπόθεσιν, καταφανῆ γίνεσθαι τοῖς δικάζουσιν ἢ καταφανῆ γινομένην κρατεῖν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς γενικούς ἡμῶν νόμους τὰς δίκας ἐξετάζεσθαι τε καὶ τεμνεσθαι· τὸ γὰρ ἐπὶ τῆ τῶν νόμων κρινόμενον ἐξουσίᾳ οὐκ ἂν δευθεῖται τινὸς ἕξωθεν διατυπώσεως. εἰ γὰρ τὸ εἰς ἡμῶς ὑπόθεσιν ἔλθοι ἢ πικρὴ δικαστῆ ἴδιῃ λεγομένη ἢ πρὸς τὴν ταύτην προσομιον λυβῆν, καὶ συνιδόμεν ταύτην ἡμεῖς δι' οἰκείας ἡμῶν κρίσεως διατυπώσαι καὶ τεμῆν, τοῦτο οὐκ εἶται τῆς ἐτέρου δικαστοῦ δέεται κρίσεως· τὰ γὰρ παρ' ἡμῶν διὰ θέλας (ὡς εἴρηται) κρίσεως διατυπώμενα ἢ τεμνόμενα οὐ προσδέεται τῆς ἐτέρου ἐξετάσεως ἢ κρίσεως ἢ ἀναψηλαγήσεως τινος. ἡμεῖς γὰρ, οἳ ὁ θεὸς καὶ τὴν τοῦ νομοθετεῖν ἐξουσίαν ἔδωκέναι, εἴ τινα κρίσιν ἐπὶ τινὶ ὑπόθεσιν προσεγγύκαμεν, οὐκ ἐτέρου δικαστῆ ταύτην ἐπιτρέπομεν εἶτε διὰ τύπαν εἶτε διὰ καταθέσεων τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ὄψερονδαρίων ἢ ἐτέρου τινός, ὅπως δεῖ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐξετάζεσθαι ἢ κρίνεσθαι, ὅλα παρ' ἡμῶν ἀπαξ κεκριμένην καὶ ἀναψηλαγήσασθαι παρ' οὐδεὶος δυναμένην, τούτων διλοῖσθαι κατοιούτων ὅταν ἐγγράφος τοιαύτη τῆς ἡμῶν προελθῆ κρίσις. εἰ μὲντοιγε τις ἀμφισβήτησις τῆ δικαστῆ περὶ τινος γένηται νόμου, μνηστὴς πρὸς τὸ ἡμέτερον κράτος καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἐκδέχεσθαι τοῦ πράγματι ἐγγράφον σαφήνεια ἢ ἐρμησίαν καὶ 25 1 κατ' αὐτὴν τεμνεῖται τὴν δίκην. εἰ δὲ δίκης λεγομένης ἢ πραγματικὸς ἡμῶν τύπος ἢ κατάθεσις τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ὄψερονδαρίων ἢ ἐτέρου τινός ἢ ἄλλο τι τῶν εἰρημένων πάντων τῶ δικάζοντι ἐμφανισθεῖ διατάττον τὴν αὐτοῦ ἐξετάσιν ἢ κρίσιν, 30 κειόμενον τὸν δικαστῆν τοῦτους παντελῶς μὴ προσέχειν, ἀλλὰ τούτων ἀργούντων καὶ μηδεμίαν παντελῶς ἐχόντων ἰσχὴν κατὰ τοὺς γενικούς ἡμῶν νόμους τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειν τε καὶ νομίμω πέρας παρὰδιδόναι, εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραβλήσῃ οὐ δικαστῆ, decem libra- 35 rum auri αὐτὸν ὑποκείσθαι ποινῇ μετὰ τοῦ καὶ ἐτέρας ἡμῶν μειζροῦς ἀγανακτικέως πειράσασθαι· τῆ αὐτῆ ποινῇ ὑποκειμένοι καὶ τοῦ τομῶντος τοιοῦτόν τινα ἵπαρορῆσαι τύπον καὶ τῶν ἵπουροῦντων αὐτῶ καὶ τῶν τοιαύτην τινὰ κατάθεσιν ποιουμένων περιβλέ- 40

judicanda sit, indicantibus insinuetur aut insinuata valeat, sed secundum generales leges nostras lites et examinentur et decidentur: quod enim ex legum auctoritate iudicatur non indiget ulla dispositione extrinsecus petenda. Etenim si qua causa ad nos pervenerit sive quae apud iudicem iam dicta est sive antequam ibi exordium caperet, eamque nobis placuerit proprio nostro iudicio disponere et decidere, hoc non amplius alterius iudicis eget sententia: quae enim a nobis divina (ut dictum est) sententia disponuntur et deciduntur non indigent aliorum examinatione vel sententia vel retractatione ulla. Nos enim, quibus deus etiam legum ferendarum potestatem donavit, si quam sententiam de causa aliqua tulerimus, non alteri iudici eam sive per sanctiones sive per spectabilium referendariorum nostrorum vel alterius ullius depositiones committimus, quemadmodum eiusmodi lis examinanda vel decidenda sit, quippe quae semel a nobis iudicata sit neque a quoquam retractari possit. Atque haec nimirum valeant cum quae in scriptis eiusmodi sententia nostra proderit. Si qua vero iudici dubitatio de lege aliqua orta sit, ad potentiam nostram referat et 1 a nobis scriptam rei explanationem vel interpretationem accipiat et secundum eam litem dirimat. Quodsi dum causa agitur pragmatica sanctio nostra vel depositio spectabilium referendariorum nostrorum vel alterius alicuius vel quid aliud eorum quae dicta sunt omnium iudici insinuatam sit quod examinationem eius vel sententiam praecipiat, iubemus iudicem horum omnino non habere rationem, sed his cessantibus neque ullam omnino vim habentibus secundum generales nostras leges rem et examinare et ad legitimum finem adducere. Si vero iudex haec non observabit, decem librarum auri poenae subiciatur, praeterea aliam quoque graviores indignationem nostram experturus; atque eidem poenae etiam is qui eiusmodi aliam quoque sanctionem dictare audeat subiciatur et qui ministerium ei praesent et qui eiusmodi aliam de-

1 ἀρχθεῖσαν || ἀρχθεῖσαν αὐτοῖς B¹ || γενέσθαι B^c 7, 17 || 2 γενομένην B¹, vulg. || 3 τὴν δίκην B¹ || 4 τὸν L¹ || 6 ἡμῶς B^c || 7 ταύτην || ταύτην τὴν δίκην L; abesse malim ταύτην || 8 συνιδόμεν LB^c || συνειδόμεν M συνιδόμεν Scringger (B¹) || 15 ἐνέγκωμεν L || 18 *τὴν ταύτην MB τὴν ταύτης L, ταύτην τὴν cum Scringgero vulg. || 19 ἢ κρίνεσθαι = κεκριμένην om. L || 21 ἐγγράφος L || 22 προελθῆ M || προσέδοι LB || 23 γίνεται L || 27 ἢ om. ε || τύπος ἡμῶν L || 30 αὐτοῦ αὐτῆν B^c || 35 δεκά λίτρας (λιτρῶν B^c) χρυσοῦ LB || 36 ποινῆ M || 36 sq. μετὰ τοῦ — ποινῆ om. B^c || τοῦ om. B¹

2 *insinuare libri || insinuata libri, corr. vulg. || 3 nostra V¹ || 4 decidi vulg. || incidi libri || quod] qm̄ i. e. quoniam T¹ || 6 quod] que T¹ || venerit aut inserui (veniat add. Beck) ||

modo decet incohatum examinare aut iudicare negotium, insinuari iudicantibus aut insinuatam valere, sed secundum generales nostras leges causas examinari et decidi: quod enim in legum positum est potestate, non egebit aliqua extrinsecus dispositione. Si quod enim ad nos negotium (venerit aut) apud iudicem iam dictum aut antequam hoc principium sumat, et perspexerimus hoc nos per proprium nostrum iudicium disponere et decidere, hoc nequam alterius iudicis egebit iudicio: siquidem a nobis per sacrum (sicuti dictum est) iudicium disposita aut decisa non egebut aliorum examinatione aut iudicio aut retractatione aliqua. Nos enim, quibus deus et sancienti potestatem donavit, si aliquid iudicium in quolibet negotio protulerimus, non alio iudici hoc committimus sive per formas sive per depositiones spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius cuiuslibet, quomodo convenit hoc negotium examinari aut iudicari, utpote a nobis semel iudicatum et quod retractari a nullo valeat. His videlicet tenentibus quando scripta talis aliqua nostra procedit sententia. Si vero aliqua dubitatio iudici de aliqua fiat lege, nuntiet ad nostram potestatem, et a nobis expectet causae scriptam declarationem aut interpretationem, et secundum eam decidat litem.

1 Si vero dum causa dicitur pragmatica nostra forma aut depositio spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius cuiuslibet aut aliud aliud horum quae dicta sunt omnium iudicanti insinuetur ordinans eius examinationem aut sententiam, iubemus iudicem quidem haec omnino non respicere, sed his vacantibus et nullam penitus habentibus virtutem secundum generales nostras leges causam examinare et legitimo fini contradere: si autem haec non custodierit iudex, decem librarum auri eum subiacere poenae, ut etiam aliam nostram maiorem indignationem experiat; eidem poenae subiecto et eo qui praesumet talem aliquam dictare formam et ministrantibus ei et talem aliquam depositionem fa-

7 dictum] dictum est T¹ || 8 et del. T² || perspexerimus VT²] perspeximus RT¹ || nos hoc T¹ vulg. || nostrum iudicium V¹ iudicium nostrum R¹ || 9 decidere T² in marg.] dicere RV¹ vulg. || 10 indiget T¹ || *siquidem] sicut enim libri || 12 egebit T¹ || 13 nos enim V¹] act nos et (et del. T²) T¹, om. R¹ || 14 et om. T¹ || 15 alio] alii R² T², o erasum in V¹ || 17 dispositiones R² || 19 utpote T¹ || 20 *et] est libri || 21 scriptura R² || 22 processerit T¹ quod recepit Heimhach || 23 fiet T¹] nuntiet] nuntie. V¹ nuntietur V² nuntietur T¹ || 24 expectent RT¹ || 25 ea R¹ T¹ || decident T² || 27 nostrorum] aut nostrorum R¹ T¹ || 28 aliquid aliud R¹ || 29 iudicanti V² in ras., R¹ iudicantibus R² T¹ vulg. || 30 examinatione aut sententia R¹ || 31 quidem om. V¹ || *haec omnino non] omnino non (non eras. V¹) RV¹ omnino haec T¹ || 34 fini] sui. R¹ || 36 ut] aut T¹ || maiorem om. T¹ || 38 dictare] dicta ē T¹; dictare — 39 aliquam om. R¹ || 39 et om. T¹

των ἡμῶν ῥεφερενδαρίων. καὶ ταῦτά φαμεν, εἴτε ἐκ θεῖου ἡμῶν θεοπιστάματος δικάζειν τις ἐτάχθη εἴτε ἐκ προστάξεως ἀρχικῆς εἴτε κατὰ τῶν αἰρητῶν ἢ κομπρομισσαρίων διαγνωσίων σχήματα τῆς ζητήσεως ἀνοοῖται, εἴτε ἐγγράφως εἴτε γραμμάτων χωρίσ. ἀλλὰ κἂν εἰ τις τῶν δικαστῶν τῆς ἰδίας περιφρονῶν σωτηρίας ἐκ τινος τοιοῦτου τολμήσει ψῆφον ἐνεργεῖν, ταύτην οὕτως ἀνυρον εἶναι βουλούμεθα, ὡς μηδὲ ἐκκλήτου προδεῖσθαι μηδὲ τὴν ἐκ τῶν κομπρομισσίων ἐπάγειν πονηρῶν ἡμεῖς γὰρ ἀπαντας τοὺς δικαστὰς κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν νόμους τὰς τε ἐξετάσεις τὰς τε κρίσεις ποιεῖσθαι βουλούμεθα. Ἐκείνου δὲ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς οὐδὲ ἀρχικῆ τῆς κρατήσεως κέλεις παρὰ τὴν διατεταγμένον τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ.

cientibus spectabilibus nostris referendaris. Et haec dicimus, sive ex sacra nostra sanctione iudicare quispiam deputatus est sive ex praecepto iudiciali sive secundum arbitratorum aut compromissariorum schema questionem audit, sive scripto sive sine literis. Sed vel si quis iudicum propriam despiciens salutem ex aliquo tali praesumpserit sententiam proferre, hanc ita infirmam esse volumus, ut neque appellatione indigeat neque ex compromissis inferatur poena: nos enim omnes iudices secundum generales nostras leges et examinationes et sententias facere volumus. Illud quoque indubitatum est, quia neque iudicialis quaelibet valebit iussio extra quod ordinatum est hac nostra lege.

CAPUT II.

Πρὸς τοῦτοις δὲ κἀκεῖνο τοὺς δικάζοντας εἶδεναι 15 χρεῖται, ὡς προσήκον ἐστὶν αὐτοὺς καὶ τὰς εἰ καὶ νῦν κινουμένης ζητήσεως κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν τέμνειν νόμους, κἂν εἰ τις ἤδη θεῖον ἐφθασεν πορισάμενος θεόπισμα διατάττον τὴν τοῦ δικαστοῦ ἐξετάσιν ἢ κρίσιν. τὸν γὰρ τοιοῦτὸ τι πορισάμενον ἤδη ψῆφον τε αὐτοτελοῦς οὐπω τετυχηκότα οὐδὲν ἐκ τῶν αὐτῶν πεπορισμένων ἀφέλεισθαι βουλούμεθα. εἰ γὰρ ἀπαξ ἐφθασε ψήφος αὐτοετέλης διδρασία, οὐδαμῶς ταύτην ἐκ τούτου ἡμῶν πολυπραγμονεῖσθαι τοῦ νόμου κελεύομεν, κἂν εἰ ἐκκλητος ἐπικλοῦσθῃσεν ἢ καὶ ἀναψηλαφήσεως ἐστὶ τὸ ἐλπίς κατὰ τῆς ψῆφου. τὴν δὲ μὲν τυπούσαν μὲν τὸν δικάζοντα ἢ δικάζειν μέλλοντα κέλευναι, ὅπως δέοι τὴν ζήτησιν ποιεῖσθαι ἢ κρίσιν ἐπάγειν, τὴν δὲ δίκην σπουδῆ παραδοθῆναι νομίμῳ βουλομένην ἢ τὴν τῶν πεπραγμένων ἐπείγουσαν ἐκδοσῆν ἢ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζουσαν νόμιμον ἐνεργεῖν ψῆφον ἢ συνδικαστὴν κατὰ τοὺς ἡμετέρους παρεχόμενῳ νόμους γίνεσθαι τε καὶ κρατεῖν ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως οὐ κωλύομεν.

Super haec autem et illud iudices nosse opus est, quia competens est eos et quae adhuc et nunc moventur quaestiones secundum generales determinare leges, vel si quis iam praecessit impetrans sanctionem disponentem iudicantis examinationem aut sententiam. Et enim, qui tale aliquid impetravit iam sententiamque definitivam nondum promeruit, nihil ex his quae impetravit prodesse volumus. Si enim semel praevenerit sententia definitiva data, nequaquam hanc ex hac nostra perscrutari lege iubemus, licet appellatio subsecuta sit aut retractationis est aliqua spes contra sententiam. Eam autem quae non disponet quidem iudicantem aut iudicare futurum iussionem, quomodo oporteat quaestionem fieri aut iudicium inferri, causam vero studio tradi legitimo vult aut actorum imponit editionem aut iudicium coget legitimam proferre sententiam aut simul alium iudicem secundum nostras praestat leges, et fieri et valere et scripto et sine scriptura non prohibemus.

CAPUT III.

Ὅτε δὲ πάντας τοὺς ἡμετέρους ἀνηκόους καὶ μάλιστα τοὺς δικαίως ἐπιτροβιμένους τὴν ἡμετέραν ὑπερ 5 sq. summarium ex Ath. repetitur in paratitulis Ath. 7 § 4.

Ut autem omnes nostri subiecti et maxime qui litibus atteruntur nostram pro se noverint providen-

positionem faciant spectabiles referendarii nostri. Atque haec dicimus, sive quis ex divina sanctione nostra iudicare iussus est sive ex praecepto magistratum, sive secundum formam electorum vel compromissariorum arbitratorum quaestionem examinatur, sive in scriptis sive sine scriptis. Sed etsi quis iudicium sua salute contempta ex eiusmodi aliquo praecepto sententiam ferre ausus sit, eam ita irritam esse volumus, ut ne appellatione quidem indigeat neque poenam ex compromisso inducat: nos enim omnes iudices secundum generales leges nostras et examinationes et iudicia facere volumus. Illud autem in confesso est ne magistratum quidem iussionem ullam adversus id quod hac lege nostra constitutum est valiturum esse.

II. Praeterea etiam illud iudices scire opus est, debere se lites quoque quae etiam nunc agitantur secundum generales leges nostras decidere, licet quis iam antea sacram sanctionem impetraverit, quae iudicis examinationem vel sententiam praecipiat. Neque enim eum, qui eiusmodi quid iam impetraverit necdum examinationem definitivam obtinuerit, quicquam ex his quae impetravit adiuvari volumus. Nam si definitiva sententia semel lata est, nullo modo eam ex hac lege nostra vexari iubemus, etiamsi appellatio subsecuta sit vel etiam retractationis spes aliqua sit contra sententiam. Ea vero iussio quae non praecipit iudicanti vel iudicatore quomodo quaestionem instituire vel sententiam ferre debeat, sed legitimum studium liti impertiri vult vel actorum editionem urget vel iudicem legitimam sententiam ferre compellit vel alterum simul iudicem secundum leges nostras praebet, quominus et fiat et valeat sive in scriptis sive sine scriptis non prohibemus.

III. Ut autem omnes subiecti nostri et maxime ii qui litibus atteruntur nostram pro ipsis provi-

3 τὸ om. B^c γ τῶν B^f αἰρετικῶν B^c || 4 κομπρομισσαρίων (κομισσαρίων M^a) M^l || τῶν δικαστῶν τάξιν ἀναδεικνύμενων B || 5 χωρίσ] χωρίσ ἐτάχθη δικάζειν L || 7 τούτου L τοιοῦτον τολμήματα B || 8 ἐνεργεῖν B^c || 8 sq. μηδὲ—μηδὲ M L B Ath. leg. μητὲ—μητὲ? || ἐκκλήτου M || 9 κομπρομισσίων L^a || 12 ὁμολογούμενων B^f || 14 παρὰ τὰ διατεταγμένα L || 15 τὸν δικάζοντος L^a || 16 ἐστὶν om. L^a || καὶ νῦν] καὶ om. L^a || 17 ἡμῶν om. L^a || 18 θεῖον om. L^a || 21 τε om. B^f, δὲ Zachariae || 22 πεπορισμένων M || 25 εἰ Zachariae] ἢ M^l ἢ L vulg., om. B^c || ἐκκλητος M || παρηκολούθησεν L || 30 ἐπείγουσαν M B (cf. Theod. κίλευσις κατεπεύουσα τὸν δικαστὴν, Ath. ἐπέξεως τῶν πεπραγμένων)] ἐπάγουσαν L^a || 35 δὲ] δεῖ M

sumpsit T || 11 et examinationes V] et om. RT vulg. || *facere] fieri libri, ferre vulg. || 12 indubitatum] fieri volumus add. T^a || est RV] erit T vulg. || 13 quaelibet valebit V² in ras. quae valebit R¹ || 15 iudici V] nosce T || 16 cas V³ || 17 mo^auntur T¹ || 18 si quis] al. si quispiam R² in marg. || praecesserit V || 20 aliquid cet.] [quid — 25 licet scr. R² in ras. 3 v. || impetrabit V impetraverit T || 21 sententia que definitivam T¹ sententiam definitivam quae V mundum R^a || 22 impetraverit T || prodesse V² in ras. || 23 pervenit V || 24 hac om. T || lege perscrutari T || 25 sit T || 26 spes VT] species R vulg. || Eam] Est R¹ || 27 iudicante T¹ || futuram R¹ T¹ futura R² || 29 *studio tradi] studiose tradi RV studiose tradi fini T, fini ante studiose add. V³, post vult add. R² || 30 auctorum T^a || imponet vulg. || additionem T¹ editionem V || 31 coget om. V || 32 praestat] positas T || 33 et scripto] et om. T¹ || sine] non T || 35 Ut] aut V¹ || 36 atteruntur T || nostra pro se noverit R || prudentiam V¹

1 expectabilibus V || nostris om. R¹ || 2 nostra sacra V || sanctione vulg.] functione V¹ ? RT iussionem V² in ras. || 4 arbitratorum Osenbruggen] arbitrium RV T² arbitrum T¹ || 5 quaestiones T¹ || litteris] uel scriptis T² s. v. || 7 praec-

αὐτῶν εἰδέναι πρόνοιαν, καὶ μηδένα τόνδε ἡμῶν τὸν θεῖον παραπροσποιησάσθαι νόμον μηδὲ ἀγνοίαν ἐπ' αὐτῷ προτείνεσθαι, θεσπιζομεν ἐφ' ἐκάστης ὑποθέσεως ἀρχὴν παρὰ δικαστῆ λαμβανούσης ἐκ προοιμίων εὐθύς καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς τῶν προσώπων βεβαιώσεως ἔγγραφεισθαι τε αὐτὸν καὶ τῶν ὑπονημάτων γίνεσθαι μέρος. οὕτω γὰρ ἂν τῶν προϋποθέτων προλήψεων κωλύσει τὰ παρὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐχειροῦμενα περὶ τε τὰ ἄλλα περὶ τε αὐτὴν ὡς εἰκὸς τὴν τῶν προσώπων βεβαίωσιν, καὶ τοῖς παραβαίνουσιν αὐτὸν ἐπιχειροῦσι διὰ τῶν ἐπιτιμιῶν ἀπειλῶν ἀναγκαστέῃ τε τῶν τοιοῦτων αὐτοὺς τολημάτων καὶ ταῖς οἰκείαις καιρὸν οὐκ εἴσει γίνεσθαι ποιναῖς. ἵνα γὰρ παρανομίαν ὁμοῦ καὶ ἀδικίαν διὰ πάντων ἐκβάλωμεν, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα τεθεσπιασμένον νόμον, πανταχόθεν αὐτὸν τε καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἄλλους ἀσφαλεῖς τε καὶ ἀνεπιβουλεύτους φυλάττοντες τῆ πολιτείας νόμον, καθ' οὓς ἡμεῖς τε αὐτοὶ τὴν βασιλείαν θεοῦ δόντος παραλάβομεν φυλάττεσθαι τε τὴν ἡμετέραν πολιτείαν καὶ ὑπ' αὐτῶν φρουρεῖσθαι διὰ παντὸς εὐχόμεθα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῆ παραφυλάξαι μὲν σπενσάτω, πᾶσι δὲ δῆλα καταστησάτω, προτιθεῖσθαι μὲν αὐτὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, προστάγμασι δὲ τοῖς ἐξ ἔθνους χωρήμεν πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους, ὥστε πάντα ἀνθρώπους γινώσκειν καὶ δι' αὐτοῦ, ἣν ἐπ' αὐτοῖς ἔχομεν πρόνοιαν.

Dat. x. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons. [a. 541]

tiam, et nullus hanc sacram nostram circumveniat legem neque ignorantiam in ea proponat, sancimus in unoquoque negotio initium apud iudicem accipiente ex prooemiis mox et ante ipsam personarum firmationem inscribi eam et monumentorum fieri partem. Sic enim gestis praefulgens prohibebit ea quae praeter eius virtutem temptantur circa alia et circa ipsam forsam personarum firmationem, et praevanicari eam nitentibus per multam interminata refrenabit a talibus eos praesumptionibus et propriis tempus non sinit fieri poenis. Ut enim iniquitatem simul et iniustitiam per omnia expellamus, propterea praesentem posuimus legem, undique eam et per eam alias cautas et incircumveniendas custodientes reipublicae leges, secundum quas et nos ipsi imperium deo dante suscepimus custodire, nostramque rempublicam ab his muniri semper optamus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo servare quidem studeat, omnibus autem palam faciat, proponens quidem eam in hac felicissima civitate, praecipis autem sollemnibus utens ad provinciarum praesides, ut omnes homines sciant et per eam, quam super eis habemus providentiam.

dentiam cognoscant neve ullus hanc sacram legem nostram dissimulet aut ignorantiam eius praetendat, sancimus, ut ea in unaquaque causa quae initium apud iudicem capiat statim a principio et ante ipsam personarum confirmationem perscribatur et pars actorum fiat. Ita enim actis praefulgens prohibebit ea si quae contra vim eius temptantur tam in aliis quam in ipsa forte personarum confirmatione, usque qui violare eam conentur, poenas minitata et ab eiusmodi conatibus eos refrenabit neque locum fieri poenis patietur. Nam ut iniquitatem simul et iniustitiam per omnia expelleremus, propterea praesentem legem tulimus, undique eam et per eam ceteras leges securas et insidiarum expertes reipublicae custodientes, secundum quas nos ipsi imperium deo dante suscepimus atque ut respublica nostra servetur et per eas miniatu semper optamus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas et observare studeat et omnibus manifesta faciat, tam in hac felici civitate eam proponens quam solitis praecipis ad praesides provinciarum utens, ut omnes homines ex ea quoque cognoscant, quam ipsis curam adhibeamus.

2 ἀποπροσποιεῖσθαι L || 7 μέρος] quae sequuntur om. B¹ || ἂν τῶν] αὐτῶν B^c || 8 *κωλύσει L κωλύση MB^c || 13 γινέσθαι B^c || 17 φυλάσσοντες B^c || 15 sq. παρελάβομεν — φρουρεῖσθαι] suscepimus custodire nostramque rempublicam ab his muniri ε || 24 *κατὰ ταύτην] scripsi ex ε] κατὰ (κατ' M) αὐτὴν ML || 28 subscr. om. ε || dat. x. k. dec. op. imp. dn. iust. pp. aug. anno XV. basilio uc. cons. M, dat. x. k. dec. imp. dn. iustiniani pp. anno XV. basil. cons. Iul.^o (om. Iul. codd. cett.) ἔγγραφη πρὸς ε' καλάνδων δεκεμβρίων βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιε' ὑπατείας Ἀπλίου Ath. ἐξεφωνήθη μὲν δεκεμβρίῳ ἔτει ιε' βασιλείας ὑπατείας Βυσιλείου Theod.

1 sacram nostram (nostra T¹) VT] nostram sacram R vulg. || 3 accipiente Beck] accipiē• V¹ accipere RV² T vulg. || 4 ex prooemiis V² in ras. || 6 prohibet V || 7 *aliam libri || 8 firmationem] prae firmationem R^a || 9 per multa R¹ per multa R² VT vulg. || interminatam Beck || refrenavit RVT, corr. vulg. || 10 et propriis] propriis R et prioribus T¹, s. v. R² || 11 sinit RV] sinat T sinet vulg. || et iustitiam V et in iniustitiam T || 12 propterea — 21 placuerunt scr. R² in ras. 3 vv. || 13 ponimus T || undique — alias causas scr. V² in ras. ½ es. || 14 cautas R⁽¹⁾ vulg.] causas VT || custodiendas T¹ || 15 imperio T¹ et imperium R || 16 custodie• T^a custodiri vulg. || nostramque RT¹ vulg.] nostram VT¹ || ley. (et) custodiri nostram rempublicam (et) ab his? || 17 munire R || 24 propones quidam V || 25 utens om. R¹ || 26 ut] autem ad T || homines om. R || 27 his R || subscriptione carent libri

CXIV.

Auth. CIX. Coll. VIII tit. 10

℞ UT DIVINAE IUSSIONES SUBSCRIPTIONEM HABEANT GLORIOSI QAESTORIS ℞

Idem Aug. Theodoto pp.

(Praefatio.) Nostrae serenitatis sollicitudo remediis invigilat subiectorum, nec cessamus inquirere, 5 si quid sit in nostra republica corrigendum: ideo namque voluntarios labores adpetimus, ut quietem aliis praeparemus. Unde ad universorum utilitatem pertinere perspeximus, si sacras etiam iussiones cum competentem iubeamus cautela procedere, ne aliquibus liceat eas pro sua voluntate conficere.

CAPUT I.

Nam praesenti lege decernimus nullam divinam iussionem neque per viri magnifici quaestoris adiutores neque per aliam cuiuslibet militiae aut dignitatis aut officii personam cuicumque iudici confectam 10 a quolibet suscipi cognitore, cui magnifici viri quaestoris adnotatio subiecta non fuerit, qua contineatur et inter quos et ad quem iudicem vel per quam fuerit directa personam, quatenus omni posthac ambiguitate submota nulla cuiuslibet excusationis relinquatur occasio; scientibus iudicibus vel administratoribus universis, quod si in quolibet negotio sacram susceperint iussionem, nisi cui viri magnifici quaestoris fuerit subiecta 15 notatio, multa viginti librarum auri ****, et officium eorum simili poena plectetur. Quibus iubemus, si qua ad eos iussio talis advenerit, mox ad praedictum virum magnificum quaestorem referre, aut cum illo qui haec ingerit destinare, ut in eum vindicta procedat quam in falsarios iura nostra constituunt, Theodote parens karissime atque amantissime. Quam legem perpetuo valituram celsitudo tua ad universorum faciat pervenire notitiam. Dat. kal. Nov. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons. [a. 541]

Nov. CXIV (Authent. CIX = Coll. VIII tit. 10: gloss.) Lotine tantum extat. Habetur etiam in appendice Iuliani (Iul.^b cons. CXXXI kp. DLXXXVI, Iul.^w cons. CXXXI kp. DLXXVII, in Iul.^w folio exciso non extat nisi particula extrema si qua ad eos iussio (15) — notitiam). — Epit. Theod. 114 (inde ML, B 2, 6, 27 c. schol.), Athan. 22, 6.

2 rubr. De sacris diuinis (sic) subscriptionem habere gloriosi quaestoris Iul.^{bw} Περί τοῦ τὰς θείας καλέσεις εἶναι ὑπογραφῆν τοῦ κοιναέστορος Ath. Περί θείων καλέσεων Theod. || Ut om. RT¹ || 3 gloriosissimi quaestoris T^b quaestoris gloriosissimi T^a || 4 inscr. om. Iul.^{bw} || 5 in. Nostrae serenitas sollicitudo cod. Ath. Ἡ ἡμετέρα μεριμνήσῃς Theod. || serinitatis V¹ || remedii Iul.^{bw} || subditorum Iul.^{bw} || necessamus R¹ necesse Iul.^b necesant Iul.^w || inquirere om. R¹ || 6 si quid] in quid R¹ quid si Iul.^w quid Iul.^b || reipublica V^a || corrigendum est ideo R¹ || uoluntarius Iul.^{bw} || 7 diuersorum V¹ || perspeximus Iul.^{bw} respeximus RVT¹ || sacra Iul.^w || etiam] et R¹ || cum om. T¹ || 8 producere Iul.^w || uoluntatem Iul.^w || conficere Iul.^b confitere Iul.^w confiteri RVT || 9 decer**** V¹ || adiutores cet.] iutores — 13 cuiuslibet excu] scr. R² in ras. 4 vv. || 10 alium T¹ || aut officii] aut om. Iul.^w || persona Iul.^w || cuicumque] quocumque R Iul.^{bw} quae cuicumque V² in ras. 7 litt., quoque cuicumque (quaecumque T²) T || iudici RT Iul.^b iudicii V iudicio Iul.^w || confectam VT²] confessam RT¹ confixa ut Iul.^b || 11 a om. V || suscepi Iul.^b || qua V² in ras., que Iul.^{bw} || continetur T¹ vulg.] conteneatur Iul.^w continuatur Iul.^b con-

tinetur RVT² || 12 quam] qua Iul.^w || directam R || persona Iul.^{bw} || posthaec T¹ || 13 cuiuslibet] ciuilibus et Iul.^w || reliquat Iul.^b reliqua Iul.^w || 14 negotia R¹ || sacra Iul.^{bw} || susceperint Iul.^b || uiri magnifici quaestoris Iul.^b uiris magnificis quaestores Iul.^w quaestoris uiri magnifici R VT¹ || 15 annotatio T² vulg. || hiatum non notant libri, suppl. fere ipsis imminet (sim. Zachariae) || officio Iul.^w || similis V || 16 uisio T¹ || refer.. V¹ referre V² || 17 haec Iul.^{bw}] hoc RVT || destinari Iul.^w || ut in eum] aut in eum V² in ras. 4 litt. || uindictam Iul.^v || quam] et T¹ || in om. Iul.^{bw} || falsarios] falsarii hos Iul.^b falsari his Iul.^w falsariam aliam R¹ || constituit Iul.^w consistunt T¹ || 18 paren kñe Iul.^v kño parens R || lege Iul.^w || ualitura Iul.^{bw} || 19 subscr. praestant V Iul.^{bw} || kal. nou. Iul.^{bw}, kal. nobis. V καλάνδων Νομβόλων Ath. μηνι σепτεμβριω Theod. || CP. — anno XV.] cp. dn. iust. pp. a. (a. om. Iul.^w) ann. XVI. Iul.^{bw} dono iust. pp. aug. anno XV. V βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἐς Ath. ἔχει ἐκ βασιλείας Theod. || basilio uc. (aug. Iul.^w) cons. Iul.^{bw} om. V; ὑπατίστας (ὑπατίστω Theod.) Βασιλείων Ath. Theod.

ΠΙΕ

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ἘΧΕΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ· ΕΝ ΤΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΨΗΛΑΦΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΕΜΝΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΣ ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΙΡΩΙ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ Η ΤΗΣ ΜΗΝΥΣΕΩΣ, ΟΥ ΜΗΝ ΤΟΥΣ ΨΥΤΕΡΟΝ ΤΕΘΕΝΤΑΣ.

Β. ΕΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΖΟΜΕΝΩΝ ΤΟ ΕΝ ΜΕΡΟΣ ΑΠΟΤΑΞΗΤΑΙ ΤΑΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑΙΣ ΑΡΚΟΥΜΕΝΟΝ, ΤΟ ΔΕ ΕΤΕΡΟΝ ΥΠΕΡΤΙΘΕΤΑΙ ΩΣ ΟΥΚ ΑΡΚΟΥΜΕΝΟΝ, Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΔΙΔΟΤΩ ΕΝΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ ΜΗΝΑ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΝ, ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΜΗΚΕΤΙ ΑΝΑΜΕΝΕΤΩ, ΑΛΛΑ ΨΗΦΟΝ ΔΙΔΟΤΩ.

Γ. ΑΙΤΙΑΙ ΤΟΙΣ ΓΟΝΕΥΣΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΕΓΛΟΡΟΥ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Δ. ΑΙΤΙΑΙ ΤΟΙΣ ΠΑΙΣΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΓΛΟΡΟΥ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Ε. ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΠΕΝΘΟΥΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣ-20 ΗΚΟΝΤΑΣ ΑΓΤΟΙΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΝΑΤΩΝ ΕΚ ΜΙΑΔΕΜΙΑΣ ΑΙΤΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΣΘΑΙ Η ΥΠΟΜΙΜΗΣΚΕΣΘΑΙ.

Ζ. ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ, ΕΙ ΤΙΣ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΕΙ Η ΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙ ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΠΟΙΩ, Η ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ ΠΑΡ' ΕΜΟΥ 25 ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ, Η ΚΑΙ ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ ΠΑΡ' ΕΜΟΥ Η ΤΟΥΔΕ Η ΤΟΥΔΕ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

CXV. Auth. CXI. Coll. VIII tit. 12

R; UT CUM DE APPELLATIONE COGNOSCITUR SECUNDUM ILLAS LEGES DEBEAT IUDICARI QUAE TEMPORE DATAE SENTENTIAE OBTINEBANT, NON SECUNDUM EAS QUAE POSTEA PROMULGATAE SUNT, ET DE ALIIS CAPITULIS.

Idem Aug. Theodoto pp.

(Προοίμιον.) Ἦλθεν εἰς γνῶσιν τῆς ἡμετέρας 30 γαληνότητος, ὡς δικῆς κινήσεως μεταξὺ Ἐπίσταθίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Πλῶ πόλεως καὶ Πλάτωνος δικαίου τῆς Τελμησσέων ἐκκλησίας ψήφος ἀποταλῆς προήλθε παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένου, καδ' ἧς ἐκκλησίας ἐπέδοθη. οἱ δικάσταί τῶν, παρ' 35

(Praefatio.) Pervenit ad scientiam nostrae serenitatis, quod (cum) inter Eustathium virum reverentissimum Tloae civitatis episcopum et Pistum diaconum ecclesiae Telmissensis sententiam fuisset causa commota, processit a rectore provinciae definitiva sententia, contra quam appellatio est porrecta. Iudices

Nov. CXV (Authent. CXI = Coll. VIII tit. 12: gloss.) Graece extat in ML, A f. 216^v (τίτλος ἑνατος), pleraque in B variis locis, magna pars in Prochiro et Epanagoge (v. infra). — Epit. Theod. 115. Athan. 7, 7(8). Iulian. const. CVII.

CXV.

HAEC CONSTITUTIO SEX HABET CAPITA: PRIMUM, UT IN EXAMINANDIS APPELLATIONIBUS ET RETRACTATIONIBUS ET RELATIONIBUS IUDICUM SECUNDUM ILLAS LEGES CAUSAE DECIDANTUR QUAE TEMPORE SENTENTIAE VEL RELATIONIS VALEBANT, NEQUE VERO QUAE POSTEA LATAE SUNT.

2. SI ALTERA PARS LITIGANTUM CONTENTA ALLEGATIONIBUS RENUNTIET, ALTERA DIFFERAT UTPOTE NON CONTENTA, IUDEX UNIUS ET ALTERIUS ET TERTII MENSIS DILATIONEM DET, HIS AUTEM PRAETERLAPSIS NON AMPLIUS OPPERIATUR, SED SENTENTIAM FERAT.

3. CAUSAE INGRATITUDINIS IUSTAE QUAE PARENTIBUS SINT ADVERSUS LIBEROS.

4. CAUSAE INGRATITUDINIS IUSTAE QUAE LIBERIS SINT ADVERSUS PARENTES.

5. UT LUGENTES ET PROPINQUI EORUM INTRA NONUM DIEM NULLA DE CAUSA PETANTUR VEL IN IUS VOCENTUR.

6. DE CONSTITUTAE PECUNIAE OBLIGATIONIBUS ET SPONSIONIBUS, SI QUIS ITA CONSTITUAT VEL SPONDEAT SATIS TIBI FACIO, VEL SATIS TIBI FIET A ME ET AB HOC ET ILLO, VEL ETIAM SATIS TIBI FIET A ME VEL AB HOC VEL ILLO.

Idem Augustus Theodoto praefecto sacro praetorio per Orientem.

Praefatio. Pervenit ad notitiam serenitatis nostrae, lite mota inter Eustathium deo carissimum episcopum urbis Tlo et Pistum diaconum ecclesiae Telmessensis sententiam definitivam a praeside provinciae prodidisse, contra quam appellatio porrecta esset. Proinde iudices, apud quos appellatio examina-

2 rubr. Περί ἐγκλήτων, καὶ περὶ δικαζομένων, καὶ περὶ ἐχθεροδακτονίας, καὶ περὶ πενθούτων, καὶ περὶ ἀντιφωνήσεως Theod. Περί τῶν ἀπὸ νόμου καλουμένων κληρονόμων A || Ἡ διάταξις ἔ om. L in textu || ἔ (ἔξ L) ἔχει κεφάλαια index ML || ἔ κεφάλαια ἔχει M in textu ἔχει κεφάλαια ἔ Ath. (index) || 3 ἐγκλήτων (et ita saepius) M || τῶν ἀναψηλαφῆσεων ML, Ath. index] ἀναψηλαφῆσε Ath. cod. in textu || 4 δικαστηρίων index Ath. || 5 κατ' ὥστε κατ' Ath. || 6 τοὺς κρατοῦντας Haloander] κατὰ (καὶ Ath. in textu) τοὺς κρατοῦντας ML Ath. || 7 ἦ] καὶ Ath. in textu, om. index Ath. || 8 ταθερίας, καὶ τὰ ἐξῆς reliquis omisis Ath. || 9 β'] τὸ δευτέρον (sim. in seqq.) index L || ἀποτάξεται L || 10 τὸ δὲ ἕτερον — 11 ἀρκούμενον L, index M] om. M, index L || 16 τῆς] τοῖς M in textu, τῆς ἔ τῶν om. L in textu || 18 δ'. Αἰτίας — 19 ἀχαριστίας om. index L || κατὰ om. L^o || 20 ὥστε τὸ τοῦς L in textu || 22 σίφροσθαι L in textu || 23 ε'] ἔκτον index L,] ἀντιφωνήσεως L in textu (Theod.) || 25 παρ' ἐμοῦ — 27 γενή-

σται om. index M || 26 ἦ καὶ] ἦ L in textu || 28 inscr. Ἀποκράτωρ ἰουστινιανὸς αὐγουστος ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ τέταρτον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν A || 30 ἃ A marg. || 32 τῆς τλοπόλεως A || 33 πιστοῦ MA || τελμησσέων M] τελμισσέων LA

2 Ut T vulg.] om. RV || 3 debeant T || 4 data R¹] obtineant R || 5 sunt promulgatae T || 30 serenitatis nostrae R || 31 cum add. vulg.] eustachium RV, corr. vulg.] 32 Tloae Heimbach] thole T thone R telens V² in ras.] 33 diaconem V || Telmissensis] celmiscene T celmiscene R cel..... V¹ celsecele V²] fuisset commota causa V² mota V¹ || 35 appellatio est] appellatio R¹ appellatioem T¹ appellatioem est V¹] Iudices] rubr. Si noua lex post porrectam pronocationem promulgetur T marg. (ex Iul.)

οἱ ἡ ἐκκλητος ἐξητάζετο, ἀμφιβάλλοντες πρὸς τὴν ἡμέ-
 τέραν ἀνήγαγον ἡμερότητα, πότερον ἄρα κατὰ τοὺς
 κρατούντας νόμους, ἢ νῦκα προῆλθεν ἡ ἀπτοτελής ψή-
 φος, ἢ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ νόμου τοῦ μετὰ τὴν
 ἀπτοτελή ψήφου παρ' ἡμῶν φοιτήσαντος τὴν ἀνήγ-
 νῶσθαι ὄφελον ἐξετάσαι. ἡμεῖς τοίνυν δίκαιον εἶ-
 ναι συνειδόμεν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐν τῷ καιρῷ
 τῆς δεδομένης ψήφου κρατούντας τὴν προλεχθεῖσαν
 τῆς ἐκκλητου αἰτίαν ἐξετάσθηναι καὶ κατ' αὐτοὺς
 πῆρας λαβεῖν· συνειδόμεν δὲ καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα,
 ἢ νῦκα τοιαύτη τις ἀμφισβήτησις ἀναρῆθῃ, κατὰ τὴν
 ὁμοίαν τάξιν ταύτην περιουσοῦθαι.

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο Θεσπίζομεν, εἴ ποτε περὶ τινος
 ἐπιθέσεως προέλθοι ψήφου ἀπτοτελής καὶ ἐκκλητος
 ἐπακολουθήσει, τοὺς τὴν ἐκκλητον ἐξετάζοντας κατὰ
 τοὺς νόμους, οἵτινες κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπτοτελοῦς
 ψήφου ἐκοίτων, πῆρας δίδοιαι τῷ πράγματι. τοῦτου
 αὐτοῦ δηλονότι παραφυλαττομένου καὶ ἐν τῷ ἀνα-
 γηλασῶσθαι τὰς τῶν ἐνδοξατάτων ἐπάργων ψήφους,
 καὶ ἐπὶ ταῖς ἀναφοραῖς τῶν δικαστῶν, ὅτι ἀμφότερα
 τὰ μέρη πάσαις ταῖς ἰδίαις ἀποτάζονται δικαιολογίαις
 καὶ οἱ δικασταὶ δι' οἰκείων ἀναφορῶν ἐρωτήσουσι, τί
 ἄρα ὄφειλε διατυπωθῆναι. ἐν πάσι γὰρ τοῖς εἰρημέ-
 νοις θεμασίον ἐκείνους τοὺς νόμους παρὰ τῶν διαγνω-
 μόνων φυλάττεσθαι Θεσπίζομεν, οἵπερ κατὰ τὸν χρῆ-
 σον τῆς ψήφου ἢ δηλαδὴ τῆς ἀναφορᾶς ἐκοίτων, καὶ
 εἰ συμβαίῃ μετὰ ταῦτα νόμον φοιτήσαι νέον τι δια-
 τυπῶνται καὶ τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν καὶ εἰς τὰ παρελη-
 λυθότα πράγματα ἀναφέρουτα.

CAPUT II.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο τῷ παρόντι προστίθεμεν νόμον. 30
 ἕπειδὴ γὰρ μεταξὺ τῶν δικαζομένων ἔσθ' ὅτι συμ-
 βῆναι δῆτερον μὲν τῶν μερῶν ταῖς ἰδίαις ἀποτάξ-
 σθαι δικαιολογίαις, τὸ δὲ ἄλλο γινώσκον ἐαυτοῦ κακὸν

c. I extat B 9, 2, 7.

c. II (Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ . . .) extat B 7, 4, 4. — Summarium habetur 'Ρον. 15, 7 (ubi citatur νεαρά ρε'), summa
 Ath. repetitur in paratitulis Ath. 5 § 13.

batur, cum ambigerent ad clementiam nostram rettulerunt, utrum secundum leges quae valuissent quo
 tempore definitiva sententia processit, an secundum vim legis a nobis post definitivam sententiam pro-
 mulgatae eandem causam examinare deberent? Nobis igitur par esse visum est secundum leges quae
 tempore latae sententiae valebant praedictam appellationis causam examinari atque secundum eas terni-
 num accipere; placuit autem ut etiam in posterum, si quando eiusmodi dubitatio oriatur, ea similem in
 modum terminetur.

I. Ac propterea sancimus, si quando de causa aliqua definitiva sententia processerit et appellatio
 subsequuta sit, ut iudices appellationis secundum eas leges, quae tempore definitivae sententiae valebant,
 rei finem imponant. Idque ipsum videlicet observetur etiam in retractandis gloriosissimorum praefectorum
 sententiis et in relationibus iudicum, quando utraque pars omnibus allegationibus suis renuntiaerit iudi-
 cesque per relationes suas quid statui oporteat interrogent. In omnibus enim quos diximus casibus illas
 leges a cognitoribus custodiri sancimus, quae tempore sententiae aut certe relationis valebant, tametsi
 postea legem ferri contingat quae novi quid statuat et vim suam ad praeritas quoque causas referat.

II. Sed hoc quoque praesenti legi adicimus. Quoniam enim inter litigantes interdum contingit ut
 altera pars allegationibus suis renuntiet, altera autem cum intellegat se malam habere causam post cognitio-

1 ἐξητάζοιτο M || πρὸς εἰς A || 2 ἦγαγον A || πρό-
 τερον A || 6 ὄφελον L || β' A marg. || εἶναι om. A ||
 7 κατὰ τοὺς τοὺς om. A || τῷ om. L^o || 8 δεδομένης
 MA] διδομένης L || 13 γ' A marg. || Καὶ Θεσπίζο-
 μεν, εἴ ποτε] Θεσπίζομεν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐν
 τῷ καιρῷ τῆς δεδομένης ψήφου κρατούντας τὴν τῆς
 ἐκκλητου αἰτίαν ἐξετάσθηναι καὶ κατ' αὐτοὺς πῆρας
 λαβεῖν (cf. 7—10), καὶ εἴποτε B^c Θεσπίζομεν, εἴ-
 ποτε B^c || 15 *ἐπακολουθήσουσι libri || 16 τοὺς om. A ||
 22 ἐρωτήσουσι AB^c || 23 διατυπώσθαι L^o τυπωθῆ-
 ναι A || ἐν ἅπασιν (in mg. δ') A || γὰρ om. B^c || εἰρη-
 μένοισι] ἡμετέροισι A || 26 ἢ om. A || 28 καὶ εἰς] καὶ
 om. A || 30 ε' A marg. || τοῦτο] haec ε || 32 μὲν τῶν
 μερῶν LB^c || τῶν μερῶν M μὲν μέρος B^c μὲν τῶν
 δικαζομένων A || 33 τὸν δὲ ἄλλον γινώσκοντα A ||
 ἰαντό M] ἐαυτῷ LB ἐαυτὸν A || κακὸν — πράγμα
 malas causas ε

igitur, apud quos appellatio ventilabatur, dubitantes
 ad nostram clementiam retulerunt, an secundum leges
 quae obtinebant, quando processit definitiva sententia,
 an secundum tenorem legis quae post definitivam
 5 sententiam a nobis promulgata est eandem causam
 examinare deberent. Nos itaque iustum esse per-
 speximus secundum leges quae obtinebant tempore
 datae sententiae praedictam appellationis causam
 examinari et terminum secundum eas ipsas accipere;
 10 praevimus autem et posthac, quandoque dubitatio
 talis emergerit, eam simili ordine terminari.

Ideoque sancimus, si quando de aliqua causa pro-
 cesserit definitiva sententia et provocatio fuerit sub-
 secuta, appellationis examinatores secundum leges
 quae tempore definitivae sententiae obtinebant ter-
 minum dare negotio. Hoc eodem videlicet observando
 et in retractandis amplissimae (praefecturae) prae-
 torianae sedis sententiis et in suggestionibus iudicum,
 quando utraque partes omnibus allegationibus suis
 renuntiaerint et iudices per suas relationes, quid
 disponi debeat, interrogaverint. In omnibus enim
 praedictis casibus illas leges a cognitoribus servari
 decernimus quae tempore sententiae aut certe relati-
 25 onis obtinebant, tametsi contigerit postea legem
 promulgari novi aliquid disponentem et tenorem
 suum ad praerita quoque negotia referentem.

Sed et haec praesenti addimus sanctioni, ut quia
 inter litigatores aliquando contingit unam quidem
 partem suis allegationibus renuntiare, aliam vero
 scientem se malas causas habere post cognitionalia

1 appellatio] causa T || 2 legem R || 3 optinebat R² ||
 sententia definitiva R || 5 promulgato R² || 6 examinari
 R² || prospeximus V || 10 et] etai R² || post hanc R² VT ||
 quandoque RT] si quando V || talis dubitatio T || 11 ea
 V || terminare T || 13 de om. R¹, in R² || 14 subsequuta
 fuerit R fuerit obsecuta T¹ || 15 examinatores R¹ || 16
 definitivae tempore T || 18 *praefecturae inserui (sedis
 ante sententiis suppl. Beck) || 19 sententia T¹ || sugges-
 tionibus R¹ || 20 utraque V || 21 renuntiaerint R || quod
 R qui T¹ || 22 debeant VT] enim om. T || 24 relationes
 V¹ || 25 postea] post eam T¹ || 30 rubr. De his qui post
 renuntiationem aduersariorum habere se dicunt allega-
 tiones (probationes T) RT in marg. (ex Jul.) || hoo vulg. ||
 adimus V¹ addidimus T || ut quia] ut del. Contius, quia
 enim Beck || 31 contigit V || 33 malas] in alias RV ||
 cognitionalias V²

ἔχιν πρᾶγμα μετὰ τοὺς διαγνωστικούς ἀγῶνας καὶ τὰς προθεσμίας, ἃς οἱ νόμοι τῶν ἀποδείξεων ἐνεκεν συγχωροῦσι, μὴ βούλεσθαι ὁμολογεῖν ἀρκεῖν ἐαυτῷ τὰς δικαιολογίας πρὸς τὸ μὴ ταχέως τὴν τοῦ πράγματος γνωσθῆναι ποιότητα, κελούμεν, ὥστε ἤνκα τὸ ἐν τῶν μερῶν ταῖς ἰδίαις ἀποτάξεται δικαιολογίαις, τὸ δὲ ἄλλο μέρος εἶποι ἔχιν τι ὅπερ ὀφείλει προθεῖναι, τὸν τοῦ πράγματος δικαστὴν πᾶσι τρόποις τὸ μέρος τὸ χρώμενον τῇ ὑπερθέσει καταναγκάζειν ἐντός τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀποτάξασθαι τὸ κτερον μέρος ὅπερ ἂν βούληται δίχα τινὸς ὑπερθέσεως προτιθέναι. ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃ, τηνικαῦτα πρὸς τὸ νικήσαι τὴν αὐτοῦ ποιηθῆναι ἄλλον ἓνα μῆνα παρὰ τοῦ δικαστοῦ φιλοτιμεισθαι. εἰ δὲ καὶ οὕτως ὑπερθεῖται, ἐνὸς ἐτέρου μηνὸς προθεσίαν αὐτῷ παρέχουσα οὕτως μέντοιγε ὥστε εἰ μέχρη τῶν εἰρημένων τριῶν μηνῶν οὐς τοῖς ὑπερτιθεμένοις litigatorois συνεχρησάμεν τὰς ἰδίας δικαιολογίας μὴ προθήσῃ, τηνικαῦτα τὸν δικαστὴν μὴ πλέον ἀναμένοντα πᾶσι τρόποις ψῆφον προσφέρειν τοῖς νόμοις συμβαινουσιν, ἢ εἴπερ βούλοιο ἀναφέρειν, πρὸς τὸ μὴ τοῖς δικαζομένοις κακῶς φιλονικουσιν ἐξείναι τὰς τῶν δικῶν ἐβάσεις περαιτέρω παρέλκειν.

certamina et dilationes, quas probationum causa leges concedunt, nolle confiteri allegationes sibi sufficere, ne cito causae qualitas agnoscat, iubemus, ut quando una pars allegationibus renuntiaverit, alia 5 vero pars dixerit se habere aliquid quod proponat, iudex negotii modis omnibus eam partem quae utitur dilatione compellat intra triginta dies postquam altera pars renuntiaverit quicquid velit sine aliqua intermissione proponere. Quod si non fecerit, tunc ad eius malitiam superandam alius unus mensis indulgeatur ab iudice; si vero et sic distulerit, alterius unius ei dilatio praebetur: ita ut si usque ad praedictos tres menses quos litigatoribus protrahentibus concessimus suas non proposuerit allegationes, tunc cognitor non amplius expectans modis omnibus sententiam proferat legibus consonantem, vel si voluerit referat, ne litigatoribus male certantibus liceat causarum exitus ultra protrahere.

CAPUT III.

Ἄλλο πρὸς τοῦτους κεφάλαιον τῷ παρόντι νόμῳ προσθεῖναι συνειδόμεν. θεσπιζόμεν τοίνυν μὴ ἐξείναι 25 παντελῶς πατρὶ ἢ μητρὶ, ἢ πάτριῳ ἢ μάμμῃ, ἢ προπάτριῳ ἢ προμάμμῃ τὸν ἴδιον υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ τοὺς λοιποὺς παῖδας praeteritos καταλιμπάνειν ἢ ἀπὸ κληρονομῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ποιεῖν διαθήκην, κἂν εἰ δι' οἰασθῆποτε δωρεᾶς ἢ ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου ἢ ἄλλον οἰουδῆποτε τρόπον τὴν ἐκ τῶν νόμων αὐτοῖς ὀφειλομένην μοῖραν παράσχοιεν, εἰ μὴ τυχὸν ἀχάριστος ἀποδεχθεῖεν καὶ αὐτὰς ὀνομαστὶ τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας οἱ γονεῖς τῇ ἰδίᾳ ἐγγράψαιεν διαθήκῃ. Ἄλλ'

Aliud quoque capitulum praesenti legi addendum esse perspeximus. Sancimus igitur non licere penitus patri vel matri, avo vel aviae, proavo vel proaviae suum filium vel filiam vel ceteros liberos praeterire aut exheredes in suo facere testamento, nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum vel alium quemcumque modum eis dederint legibus debitam portionem, nisi forsitan probantur ingrati et ipsas nominatim ingratitudinis causas parentes suo inseruerint testamento. Sed quia causus,

c. III § 1 — c. Vpr. habet Prochiron 33, 1-3. 5-29, eadem passim immutata Epanagoge 31, 4-7.

25 θεσπιζόμεν μὴ ἐξείναι — 29 ποιεῖν διαθήκῃ, καὶ μὴ ὀνομαστὶ τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας ἐγγράψαιεν habet B¹ K 14, 3 p. 401 Aeth. (inde B 35, 8, 36 Heimb.). — Summarum pr. ex Zach. habet B 35, 8, 36 Heimb.)

διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 10 in. p. 194 Heimb.

nalia certamina et dilationes, quas leges probationum causa concedunt, saltem nolit allegationes sibi sufficere, ne statim qualitas causae agnoscat, praecipimus, ut quando una pars allegationibus suis renuntiaverit, altera vero dixerit habere se aliquid quod proferre debeat, iudex causae omnibus modis eam partem quae dilacione utatur intra triginta dies postquam altera pars renuntiaverit quicquid voluerit sine ulla dilacione proponere cogat. Quod nisi fecerit, tum ad vincendam malitiam eius alius mensis unus a iudice indulgeatur. Si vero sic quoque moram fecerit, alterius unius mensis dilatio ei praestetur, ita tamen, ut si intra praedictos tres menses quos litigatoribus moram facientibus concessimus allegationes suas non proponat, tum iudex non amplius cesset omnibus modis sententiam legibus consentaneam proferre, vel si velit referre, ne litigatoribus male certantibus litium exitus ultra protrahere liceat.

III. Aliud praeterea caput praesenti legi adicere placuit. Sancimus igitur, ne liceat ullo modo patri vel matri, aut avo vel aviae, aut proavo vel proaviae filium suum vel filiam, vel reliquos liberos praeteritos vel exheredatos in suo testamento facere, etiamsi per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum vel alium quemlibet modum portionem ex legibus iis debitam praebuerint, nisi forte ingrati probentur et ipsas ingratitudinis causas nominatim parentes in testamento suo scripserint. Sed quoniam

2 ἃς LBε] ὡς M, om. A || 3 εαντοῦ A || 5 κελούμεν] ε' A marg. || ὀπηνίκα B¹ || τὸ om. A || 6 ταῖς ἰδίαις om. ε || ἀποτάξεται AB || 7 μέρος om. A || προθεῖναι MLBε] προσθεῖναι A || 9 τὸ μέρος om. L, τὸ om. A || τὸν τὸν L² || 11 κτερον] ἐν L || ὅπερ ἂν] καὶ ὅπερ L || βούλεται LA || 12 ὅπερ] ὅτι L || ποιήσῃ] ποιήσῃ B¹ libri || πρὸς] εἰς A || 13 κινήσαι L² μὴ νικήσαι B || 15 μνηστος om. ε || 17 τοὺς ὑπερτιθεμένους A || litigatorois, s. v. ἦτος διαδίκους M, λιτιγατορσιν L διαδίκους B, om. A || 18 προσθήσει L προθήσειαν A || 20 ἦ om. A || 24 ζ' A marg. || ἄλλων? L¹ ἐτι γε μὴν ἄλλο A || πρὸς om. A || 25 συνειδόμεν] καὶ συνειδόμεν M || 26 ἦ unte πάτριῳ et προπάτριῳ om. As || 28 praeteritus M, praeteritoides A ἀμνημονεύτους Ms. v., LB¹ || ἀποκληρονομῶν M ἀποκληρονόμων L¹ ἀποκληρονόμων L² AB¹ || 29 ποιεῖν ἐν τῇ ἰδίᾳ L || εἰ om. L || 30 λυγάτου MLA || φιδεικομίσσου A φιδικομίσσου M φιδεικομέσου L² || 31 ερ. ὀφειλομένην αὐτοῖς A (cf. ε) || 32 εἰ μὴ] καὶ εἰ μὴ A || 33 ἀποδεχθῆσονται L δειχθεῖσιν A || 34 γράψαιεν A || Ἄλλ' ἢ marg. A

3 qualitas cause T || 4 renuntiaverit T¹ || 5 se habere aliquid V aliquid se habere T || ponat T¹ || 6 negotiis T² || quae utitur partem T || 7 dilacionem V¹ dilacione allegatione R¹ dilacione a legato T¹ || compellatur T¹ || intra] ne (ut T²) intra T || 9 fecit T¹ || 11 distulit V² || 12 unius] mensis add. vulg. || ut] et R || 13 ligatoribus T¹ || 14 posuerit T¹ || 15 cognitor] causae add. vulg. || proferat sententiam T vulg. || 16 noluerit RV || 17 referat] imperatoris s. v. adscr. || 24 rubr. Que sunt iuste cause heredationis liberorum seu praeteritionis T marg. Que sint iuste liberorum cause exheredationis uel praeteritionis R marg. (ex Iul.) || lege V || 26 aviae] aue R¹ || proavo om. R || vel om. V || proave T¹ || 27 suum] eius T¹ || uel suam filiam V || liberos] filios R || 28 ex herede R¹ || suos V¹ || 30 quemcumque — 537, 1 debeant scr. V² in ras. 4 vv. || 33 inscruerunt T

ἐπιθὴ τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν οἱ παῖδες ἀχάριστοι ὄφειλον κρινέσθαι, ἐν διαφόροις νόμοις διςπαρέμενας καὶ οὐ φανερώς εἰρημέναις εἰρημεν, ὧν αἱ μὲν οὐδὲ ἀξίαι ἦν πρὸς ἀχαριστίαν ἔδοξαν, ἄλλαι δὲ καίτοι ἀξίαι οὐκ αὖτε παρελείφθησαν, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συνειδηθῆναι ταύτας ὀνομαστικῶς παρόντων νόμων περιλαβεῖν, ὥστε παρὰ ταύτας μηδεμίαν ἐξέιναι ἐξ ἑτέρου νόμου ἀχαριστίας αἰτίαν ἀντιτιθέμεναι, εἰ μὴ τὰς τῶ ὕφει τῆς παρούσης διατάξεις περιεχομένας.

Αἰτίας δὲ δικαίας τῆς ἀχαριστίας ταύτας εἶναι 10

ἡφιζόμεθα·

- 1 εἰ τις τοῖς ἰδίοις γονεῖσι χεῖρας ἐπιβάλῃ.
- 2 εἰ βαρσίαν καὶ ἀπερηγὴ ὕβριον αὐτοῖς ἐπαγάγῃ.
- 3 εἰ ἐπὶ ἐγκληματικῆς αἰτίας αὐτῶν κατηγορήσῃται μὴ οὕτως κατὰ βασιλείως ἢ πολιτείας.
- 4 εἰ μετὰ φαρμακῶν ὡς φαρμάκον συναναστρέφῃται.
- 5 εἰ τῆ ζωῆ τῶν ἰδίων γονέων διὰ φαρμακείας ἢ ἄλλω τρόπῳ ἐπιβουλεύσῃ πειραθεῖται.
- 6 εἰ τῆ ἰδία μητρονίᾳ ἢ τῆ τοῦ πατρὸς παλλακίδι ὁ υἱὸς ἐαυτὸν συμμίξει.
- 7 εἰ συνοφάντης κατὰ τῶν γονέων ὁ υἱὸς γένηται, καὶ διὰ τῆς ἰδίας καταμετρήσεως βαρσίαν αὐτοῖς ζημίαις ὑπομείνῃ παρασκευάσει.
- 8 εἰ συμβῇ τινα τῶν εἰρημένων γονέων ἐγκεκλεισθῆναι, οἱ δὲ παῖδες οἱ δυνάμενοι ἐξ ἀδιαθέτου ἐπὶ 25 τὴν τοῦτον διαδοχὴν ἔλθειν αἰτηθέντες παρ' αὐτοῦ, ἢ γονὸν οἱ εἰς αὐτῶν, μὴ βουληθέντες εἰς τὴν ἐαυτῶν ἑγγύην τοῦτον ἀναδέξασθαι ἢ ὑπερ προσώπου ἢ τοῦ χρόνου, εἰς ὅσον ἐπιτήδειος εἶναι ὁ αἰτούμενος ἀποδικνύται. ταῦτο μέντοις ὅπερ περὶ τῆς ἑγγύης ἔδεισ- 30 πίσαν ἐπὶ τοὺς ἀρρενας καὶ μόνον ἀνήκειν παῖδας βουλόμεθα.
- 9 εἰ ἐλεγχθεῖται τις τῶν παιδῶν, ὅτι ἐκάλυψε τοὺς ἰδίους γονεῖς ποιήσασθαι διαθήκην, ὥστε εἰ μὲν μετὰ

ex quibus ingrati liberi debeant iudicari, in diversis legibus dispersas et non aperte declaratas invenimus, quarum aliquae nec dignae nobis ad ingratitudinem visae sunt, aliquae vero cum essent dignae 5 praetermissae sunt, idco necessarium esse perspeximus eas nominatim praesenti lege comprehendere, ut praeter ipsas nulli liceat ex alia lege ingratitudinis causas opponere nisi quae huius constitutionis serie continentur.

Causas autem iustas ingratitudinis has esse decernimus:

- 1 Si quis parentibus suis manus intulerit.
- 2 Si gravem et inhonestam iniuriam eis ingesserit.
- 3 Si eos in criminalibus causis accusaverit, quae 15 non sunt adversus principem seu rempublicam.
- 4 Si cum maleficis ut maleficus versatur,
- 5 vel vitae parentum suorum per venenum aut alio modo insidiari temptaverit.
- 6 Si novercae suae aut concubinae patris filius sese 20 miscuerit.
- 7 Si delator contra parentes filius extiterit et per suam delationem gravia eos dispendia fecerit sustinere.
- 8 Si quemlibet de praedictis parentibus inclusum esse contigerit, et liberi qui possunt ab intestato ad eius successione venire, petiti ab eo, vel unus ex his in sua eum noluerit fideiussione suscipere vel pro persona vel debito, in quantum esse qui petitur probatur idoneus. Hoc tamen quod de fideiussione censuimus ad masculos tantummodo liberos volumus pertinere.
- 9 Si convictus fuerit aliquis liberorum, quia prohibuit parentes suos condere testamentum, ut si qui-

10 Αἰτίας δὲ — 541, 17 πίστιν κηρύσσουσιν habet B^r A 71 p. 122 Zach. (inde B l. c. Heim.). — Summa § 1—12 est in Ecloga 6, 13, § 1—14 in Ecloga privata auctu 7, 16 18.
§ 8 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 15 § 8 et lib. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 10 p. 194 Heim.

causas, ex quibus liberi ingrati iudicari debeant, in diversis legibus dispersas neque clare prolatas invenimus, quarum aliae ne idoneae quidem ad ingratitudinem statuendam nobis visae aliae quavis idoneae praetermissae sunt, propterea necessarium esse nobis visum est eas nominatim praesenti lege comprehendere, ita ut praeter eas nemini liceat ex alia lege ingratitudinis causam opponere nisi eas quae serie praesentis constitutionis continentur. Causas autem iustas ingratitudinis has esse decernimus:

- 1 Si quis parentibus suis manus intulerit.
- 2 Si gravi et inhonesta contumelia eos affecerit.
- 3 Si eos in criminalibus causis accusaverit nisi quae adversus principem aut rempublicam sunt.
- 4 Si cum veneficis ut veneficus conversetur.
- 5 Si vitae parentum per veneficium vel alio modo insidiari temptaverit.
- 6 Si cum noverca sua vel concubina patris filius corpus miscuerit.
- 7 Si calumniator adversus parentes filius extiterit et per delationem suam effecerit, ut gravia damna perpetrarentur.
- 8 Si quem ex praedictis parentibus in carcere inclusum esse contigerit, et liberi qui ab intestato ad successione eius venire possint, ab eo rogati, vel unus ex iis, noluerit in fideiussione suam eum recipere sive pro persona sive pro debito, in quantum idoneus esse is qui rogatus est probetur. Hoc tamen quod de fideiussione sancimus ad masculos dumtaxat liberos pertinere volumus.
- 9 Si quis ex liberis convictus sit prohibuisse suos parentes quominus testamentum facerent, ita ut si

1 ἐξ ὧν οἱ οἱ ἐξ ὧν δὴ A || ὄφειλον A || 6 περιλαβεῖν νόμου A || 8 αἰτίας L^r || 9 περιεχομένα L^r || 10 Αἰτίας θ' marg. A || ταύτης A || 12 §§ 1—8 numeros a—h apponit M, sim. A (cf. ad 538, 3. 13. 21) || χεῖρας Proch. || ἐπιβάλλου L ἐπιβάλλει B^r v. l. || 13 εἰ M^r || ἢ LAB^r Proch. Epun. || αὐτοῖς ἔβριον Pr. Ep. || 14 εἰ M^r || ἢ LAB^r Ep. ἢ καὶ Pr. || ἐπὶ ἐγκληματικῆς αἰτίας et 15 τῆς μὴ οὐσίας Pr. || αὐτῶν om. A || *κατηγορήσῃσι M LA Pr. κατηγορήσῃσι B^r Ep. || 15 κατὰ B^r || πολιτείας ἐπὶ ταύτων γὰρ ἀποκηρύσσονται οἱ παῖδες add. B^r v. l. || 16 εἰ M^r || ἢ LA Pr. Ep. ἢ εἰ B^r || *συναναστρέφεται (ἀναστρέφεται B^r) libri || 17 εἰ MAB^r || ἢ L Pr. Ep. || ἢ ἄλλω || ἢ καὶ ἑτέρω A || 18 πειραθεῖται, τὸν τοῦτον ἀπόκληρον εἶναι θεσπιζόμενον add. Pr. || 19 εἰ ἢ Ep. || παλλακίδι MA || παλλακί (παλακί) L B^r Pr. Ep. || ὁ υἱὸς om. AB^r, ὁ υἱὸς ἐαυτὸν om. Ep. || 20 *συμμίξει M καταμίξει A ἐπιμίξει L ἐμμίξει, v. l. μίξει B^r μίξει Pr. συμμιλλῆ (leg. συμμιλλῆ) Ep. || 21 εἰ ἢ M Ep. || ὁ υἱὸς οὗτος Pr. αὐτοῦ A, ὁ υἱὸς οὗτος κατὰ coll. B^r || 22 βαρσίαν αὐτοῖς ζημίαν A || αὐ-

τοῖς Pr. plerique || 23 *παρασκευάσει M LA Pr. παρασκευάσει B^r Ep. || 24 εἰ ἢ εἰ Ep. (A marg.) || συμβαίη A || εἰρημένων B^r Ep. Pr. Ep. || ἰδίων MLB^r || 25 ἐπὶ ML || εἰς AB^r Pr. Ep. || 26 ταύτων Pr. || διαδοχὴν ἔλθειν ἐλθεῖν κληρονομίαν L || 27 ἢ γονὸν — αὐτῶν om. A || εἰς ἐπὶ B^r || 28 ὑποδέξασθαι A Pr. || ἢ ὑπερ ὕπερ τοῦ A || 30 μέντοις Ep. || περὶ om. L^r, ἐπὶ B^r Pr. Ep. || 33 εἰ A marg. || εἰ ἢ εἰ Ep. || 34 διαθήκην ποιήσασθαι Ep.

1 grati V pr. || debebant V pr. || in diversis in usu V¹ || 2 invenimus cet.] uenimus — 12 si quis scr. R² in ras. 5 vv. || 3 aliqua A^r || 4 aliqua? V^a || 5 prospesimus R¹ || 7 nullis R || 8 qua V¹ || eius T || 9 continententur V¹ || ingratitudinis iustas R^(?) || 12 singulis §§ numeros I—XIII apponit T², II—III R¹, V—XIII R² || intulerat R¹ || 15 seu) se V¹ || 16 Si] siue T || ut] aut T¹ || 17 vitae] ut o T || uenitium T || 18 temptauerat R || 19 esse] se V || 21 Si] Vel si T || existerit T || 22 eis T¹ || 27 eum om. R¹ T || 28 pro om. R¹ || 29 tm R || 33 coniunctus R¹ || 34 concedere R¹ || ut — 538, 1 testamentum bis scr. R²

ταῦτα διαθήκην ποιήσασθαι δυνήθετεν, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι ἐπὶ τῆς τοιαύτης αἰτίας τὸν παῖδα ἀπὸ κληρονομῶν ποιεῖν· εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κωλύσει διχα διαθήκης τῶν γονέων τὸ τελευτήσῃαι, καὶ ἄλλοι εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν τοῦ τελευτήσαντος κληρονομίαν ἢ μετ' αὐτοῦ τοῦ παιδὸς τοῦ τὴν διαθήκην γενέσθαι κωλύσαντος ἢ μετ' αὐτὸν καλούμενοι, εἴτε οὖς κληρονόμους ἢ ληγαταρίους ἔχειν ἠβούλετο, εἴτε οἱ βλάβην τινὰ ἐκ τῆς κωλύσεως τῆς διαθήκης ὑπομείναντες τοῦτο αὐτὸ ἀποδείξαιεν, κατὰ τοὺς ἄλλους νόμους τοὺς περὶ τούτου κειμένους τὰ τοιαῦτα πράγματα περιοισθῶν.

10 εἰ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μεταξὺ κνηγῶν ἢ μίμων ἐκ τὸν ὀνὸς ἐγκαταλέξῃαι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιτηδένματι διαμείνει, εἰ μὴ τυχὸν καὶ οἱ γονεῖς τῆς τοιαύτης ἐπιτηδένσεως γεγῶσιν.

11 εἰ τιμὴ ἐκ τῶν εἰρημέων γονέων βουλομένη τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ ἢ ἐγγόνῃ ἀνδρα δόναται καὶ προικα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἰδίας περιουσίας ὑπὲρ αὐτῆς παρασχέιν ἐκείνη μὴ συναίνεση, ἀλλ' αἰσχρὸν βίον ἐπιλέξῃται. εἰ δὲ μέγροι εἰκοσι πέντε ἐνιαυτῶν ἡλικίας τῆς θυγατρὸς γένηται καὶ οἱ γονεῖς ὑπέροθωνται ταύτην ἀνδρὶ συναίμα, καὶ ἴσως ἐκ τούτου συμβαίῃ εἰς τὸ εἰσθῆαι σῶμα ταύτην ἀμαρτήσῃ ἢ διχα συναίσεως τῶν γονέων ἀνδρὶ εἰσθῆαι, ἐλευθέρω μένοιτε, συζῆσαι, τοῦτο εἰς ἀχαριστίαν τῇ θυγατρὶ λογίζεσθαι οὐ βουλομεθα, ἐπειδὴ οὐ τῇ εἰσθῆαι ἀλλὰ τῇ τῶν γονέων αἰτία τοῦτο γινώσκεται πλημμελήσασα.

12 εἰ τις ἐκ τῶν εἰρημέων γονέων μανῆ, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἢ τινες ἐξ αὐτῶν ἢ παιδῶν αὐτῶν μὴ ὑπόντων οἱ ἄλλοι αὐτὸν συγγενεῖς οἱ ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὸν αὐτοῦ κληρὸν καλούμενοι ὑπηρεσίαν καὶ φροντίδα προσήκουσαν αὐτῷ μὴ παράσχοιεν, εἰ μὲν τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆν νόσον, ἔσται αὐτῷ ἄδεια πότερον βούλεται τὸν παῖδα ἢ τοὺς παῖδας ἢ συγγενεῖς 35

dem postea facere potuerint testamentum, sit eis pro tali causa filium exheredandi licentia; si autem in ipsa prohibitione sine testamento aliquis ex parentibus decesserit, et alii sive qui ab intestato ad hereditatem defuncti aut cum ipso filio qui testamentum fieri prohibuit aut post illum vocantur, sive illi quos heredes aut legatarios habere volebat, vel qui lacionem aliquam ex prohibitione testamenti sustinuerunt, hoc ipsum approbaverint, secundum alias leges super hoc positas talia negotia terminentur.

10 Si praeter voluntatem parentum inter arenarios aut mimos sese filius sociaverit et in hac professione permanserit, nisi forsitan etiam parentes eius professionis fuerunt.

11 Si alicui ex praedictis parentibus volenti filiae suae vel nepti maritum dare et dotem secundum vires substantiae suae pro ea praestare illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam elegerit. Si vero usque ad viginti quinque annorum aetatem pervenerit filia et parentes distulerint eam marito copulare, et forsitan ex hoc contigerit in suum corpus eam peccare aut sine consensu parentum marito se, libero tamen, coniungere, hoc ad ingratitudinem filiae nolumus imputari, quia non sua culpa sed parentum id commississe cognoscitur.

12 Si quis de praedictis parentibus furiosus fuerit, et eius liberi veli quidam ex his aut liberi ei non existentibus alii eius cognati qui ab intestato ad eius hereditatem vocantur obsequium ei et curam competentem non praebuerint, si quidem a tali sanus fuerit infirmitate, erit ei potestas utrum velit negle-

§ 11 citat Nomoc. XIV tit. 13, 9, exscripsit Nomoc.^m ib. (ubi citatur β. λέ' τῶν βασιλικῶν τί. η' κε. λέ' θέμ. ιβ').

quidem postea testamentum facere potuerint, liceat iis propter talem causam filium exheredem facere; si autem quis ex parentibus in ipsa prohibitione sine testamento decesserit, et alii sive ab intestato ad hereditatem defuncti vel cum ipso filio qui testamentum fieri prohibuit vel post eum vocati, sive quos heredes vel legatarios habere voluit, sive qui damnium aliquod ex prohibitione testamenti passi sunt, id ipsum demonstraverint, secundum ceteras leges hac de re latas eiusmodi res decendantur.

10 Si filius praeter voluntatem parentum numero arenariorum vel mimorum sese adiunxerit et in hac professione permanserit, nisi forte etiam parentes eiusmodi professionis fuerint.

11 Si cui ex praedictis parentibus cum velit propriae filiae vel nepti maritum dare et dotem secundum vim substantiae suae pro ea praestare illa non consentiat, sed turpem vitam praeferat. Quodsi filia usque ad viginti quinque annorum aetatem pervenerit et parentes eam marito copulare distulerint, ac forte inde contigerit eam in corpus suum peccasse vel sine consensu parentum marito, libero tamen, se coniunxisse, hoc in ingratitudinem filiae imputari nolumus, quoniam non sua sed parentum culpa id commississe intellegitur.

12 Si quis ex praedictis parentibus furiosus sit, et liberi eius vel nonnulli ex iis, vel si liberi ei non sint, ceteri eius cognati, qui ab intestato ad hereditatem eius vocantur, officium et curam debitam ei non adhibeant, si quidem ab eiusmodi morbo liberatus sit, licebit ipsi, si velit, filium vel filios vel cognatos qui

2 τοιαύτης τοιαύτης καὶ μόνον A || ἀποκληρονόμους ποιεῖν B^v v. l. A ἐξερεδιδάτω ποιεῖν ἦγον ἀπόκληρον ποιεῖν B^v v. l. ἀκληρον (ἀπόκληρον Pr. unus) ποιεῖν Pr. Ep. || 3 εἰ numerum ὄρονonit A || καὶ MLB^v om. A Pr. Ep. || 4 *τελευτήσῃαι ML Pr. τελευτήσῃαι AB^v || 5 εἴτε || οἴτε L || 6 μετ' αὐτοῦ τοῦ μετὰ A Pr. B^v v. l. || 7] ἢ οἱ A Pr. || 8 οὐδὲ ἐκείνοι οὐδὲ A || ἢ λεγαταρίους B^v Ep., ἢ ληγαταρίους post ἠβούλετο coll. A, om. Pr. || ἠβούλετο Pr. || 10 κατὰ τοὺς — 12 περιοισθῶν, καὶ οὕτως ἀπόκληρον γενέσθαι αὐτὸν Pr. καὶ οὕτως ἀπόκληρος ὁ παῖς ἔστω Ep. || κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἄλλους L || 12 περιοισθῶν L || 13 εἰ] ἢ A Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἐ Pr. Ep. (numerum ὄρονonit A, ἰά' L) || μεταξὺ — μίμων μίμοις Pr. Ep. || 14 ὁ υἱὸς ἐαυτὸν L || *ἐγκαταλέξῃαι (ἐγκαταλέξει B^v) libri || 15 *διαμείνει ML, B^v v. l., Pr. unus, διαμείνει B^v v. l., A Pr. Ep. || τῆς τοιαύτης L Pr. Ep. || τοιαύτης MB^v τῆς αὐτῆς A eius ε || 17 ιβ' marg. AL || εἰ τινὲς ἢ εἰ τιμὴ A Ep. || εἰρημέων om. Nom.^m || 18 ἐγγόνῃ B^v Nom.^m || καὶ προικα — 19 παρασχέιν om. Nom.^m || 19 τὴν δύναμιν τὴν ἰδίαν δύναμιν A || ὑπὲρ αὐτῆς αὐτῆς B^v v. l. || 20 ἐκείνη om. Pr. Ep. || συναίμα B^v v. l. Ep. || συναίσεως ML A, B^v v. l., Nom.^m συναίμα Pr. || ἐπιλέξῃται ML B^v Nom.^m || διάγειν ἐπι-

λέξῃται A Pr. Ep. || 21 numerum ἰά' arponit A || εἰ δὲ — 28 πλημμελήσασα om. Pr. || δὲ μένοιτε Ep. || μέγροι Nom.^m || ἡλικία Nom.^m || ἢ θυγατρὸς γένηται || φθάση ἢ θυγατρὸς Ep. || 23 συμβῆ B^v, συμβαίῃ — 26 τοῦτο om. Nom.^m pr. || 24 ἢ διχα — 25 συζῆσαι om. LB^v Nom.^m || 25 μένοιτε || μένοιτε Pr. μὲν A || 26 λογίζεσθαι τῇ θυγατρὶ A τῶ ἀνδρὶ λογίζεσθαι L^v || 28 τοῦτο om. A || 29 εἰ δὲ τις A (ὑ' marg. A) || μανῆ Pr. v. l. || 30 ἢ καὶ τινες A || αὐτῶν αὐτῶν L^v || 31 αὐτοῦ om. A^v || 33 μὲν om. A || τῆς om. B^v || 34 ἀπαλλαγῆ Pr. || ἔστω Pr. plerique || 35 βουλομένων A

2 exheredem dandam licentiam (danda licentia R²) R || 3 aliquis — 9 hoc ipsum scr. T² in ras. 6 vv. || 4 qui quidam R¹ || 6 prohibuit Vulg. prohibuerit RT¹ || 7 legatarios (sibi add. T pr.) volebat habere T² || 10 posita R¹ || 14 minus T¹ minimos R¹ || se T¹ || filia V filios R¹ || •••tinuerit R¹ || 15 forsant T¹ || 16 fuerint T¹ || 18 sq. uel nepti — substantie sue om. R² || 19 connesserit RT¹ || 21 annos R² || 23 contigerit om. T¹ || 25 tm RT² || 27 commississe R¹ || 30 ei] eis RT¹ eius V || 31 aliis RV¹ eis V¹ || 32 eius om. R² || 33 prebuerit V || a talitanus R² || 34 utrumque utrum ei R²

τοὺς ἡμεληκότας ἀχαρίστον ἢ ἀχαρίστους ἐν τῇ ἰδίᾳ γράφαι διαθήκη. εἰ δὲ ἐν τῇ νόσῳ τῆς μανίας αὐτὸν κατεχόμενον ἐξωτικός τις ἴδῃ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀμελοῦμενον παίδων ἢ συγγενῶν ἢ ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων κληρονόμων καὶ διὰ συμπάθειαν βουληθεῖν αὐτοῦ φροντίσαι, δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν διαμαρτυρίαν τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου ἢ ἀπὸ διαθήκης ἡδη γενομένης εἰς τὸν τοῦ μεμνήτοσ κληρὸν κληνομένους ἐγγεγραφοσ στέλλειν, ὡστε σπουδάσειν αὐτοῦσ τοῦτοσ φροντίζειν. εἰ δὲ γε καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην διαμαρτυρίαν ἀμελήσειαν, καὶ ὁ ἐξωτικός ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ τὸν μεμνήτοσ ὑποδεξιόμενος διαπανήμασιν οἰκειοῖσ ἀχρὶ τῆσ τελευτῆσ αὐτοῦ φροντίσαισ δευχθεῖν, τὸν τὴν ὑπερησδιαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῷ μεμνήτοσ παρασχοόμενον, κἀν τὰ μάλιστα ἐξωτικός εἴη, εἰσ τὴν τούτοσ διαδοχὴν ἐξερεσθαι θεσπιζόμεν, ἀνατροπομένησ τῆσ αὐτῶν ἐνστάσεωσ, ἀτε δὴ ἀναξίον ὄντων τῶν τῷ μεμνήτοσ, καθάπερ εἰρήκαμεν, φροντίδα παρασχεῖν ἀμελησάντων, οὕτω μόντοσ ὡστε τὰ λοιπὰ τῆσ διαθήκησ κεφάλαια ἐν τῇ ἰδίᾳ μένειν ἰσχύ. 20

13 εἰ ἐνα τῶν προλεχθέντων γονέων ἐν αἰχμαλωσίᾳ κρατεσθαι συμβαίη, καὶ οἱ τούτοσ παῖδεσ εἴτε πάντεσ εἴτε ἐλσ μὴ σπουδάσειεν τοῦτοσ ἀναρρῦσασθαι ὡστε εἰ μὲν δυναθεῖη τὴν τῆσ αἰχμαλωσίασ συμφορὰν ἐκφυγεῖν, ἐν τῇ αὐτοῦ εἶναι ἐξουσία πότερον ταύτην ἀχαριστίας αἰτίαν τῇ ἰδίᾳ βούλοῖτο ἐγγράφαι διαθήκη· εἰ δὲ διὰ τῆσ τῶν παίδων ἀμελείασ ἢ καταφρονήσεωσ μὴ ἐλευθερωθεῖη, ἀλλ' ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελευτήσειεν, ἐκείνοσ εἰσ τὸν αὐτοῦ διαδοχὴν ἔλθειν οἶκ ἀνεχόμεθα, οἵτινεσ οὐκ ἐσπούδασαν τῆσ ἀναρρῦσεωσ αὐτοῦ φροντίσαι, ἀλλὰ πάντων τῶν παίδων ἐπὶ τούτῳ ἀμελησάντων πάντα τὰ πράγματα τὰ παρ' αὐτῷ καταλιπατιανόμενα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆσ πόλεωσ ἐξ ἧσ ὄρηται προσκυροῦσθαι, ἰνενταρίον δηλαδὴ ἐπὶ δημοσίων ἐκμαρτυρίον γινόμενον, ὡστε μηδὲν ἐκ τῆσ αὐτοῦ περιουσίασ παραπολιεσθαι, ἐφ' ᾧ πᾶν ὅπερ ἐν-

gentem filium vel filios aut cognatos ingratus vel ingratos in suo scribere testamento. Si autem in furoris morbo eum detentum extraneus aliquis viderit (a) suis neglectum liberis vel cognatis aut aliis ab 5 eo scriptis heredibus et pro misericordia voluerit eum procurare, damus ei licentiam adtestationem eis qui ab intestato vel ex testamento iam facto ad furiosi hereditatem vocantur scriptis dirigere, ut eum procurare festinent. Si autem post huiusmodi adtestationem neglexerint, et extraneus in sua domo furiosum susceptum sumptibus propriis usque ad finem vitae ipsius procurasse monstratus fuerit, eum qui obsequium ac diligentiam furioso exhibuit, licet extraneus sit, ad eius successionem pervenire decernimus, evacuata institutione eorum utpote indignorum, qui furioso, sicut diximus, curam praebere neglexerunt, ita tamen ut cetera testamenti capita in sua maneant firmitate.

13 Si unum de praedictis parentibus in captivitate detineri contigerit et eius liberi sive omnes sive unus non festinaverint eum redimere, si quidem valuerit calamitatem captivitatis evadere, in eius sit potestate, utrum hanc causam ingratitudinis testamento suo velit adscribere; si autem per liberorum negligentiam vel contemptum non fuerit liberatus et in captivitate decesserit, illos ad successionem eius venire non patimur, qui non festinaverunt eius redemptionem procurare, sed omnibus liberis in hoc negligentibus res universas ab eodem relictas ecclesiae civitatis ex qua oritur applicari, inventario scilicet sub publica adtestatione celebrando, ne quid ex eius facultatibus pereat, ita ut quicquid exinde

§ 13 summam habet Ecloga ad Prochiron mutata 32, 6 ex Proch. — v. 27—540, 2 summa Ath. repetitur in parallelis Ath. 2 § 7.

eum neglexerint ingratus vel ingratos in suo scribere testamento. Si vero quis extraneus eum furoris morbo affectum a propriis liberis vel cognatis vel aliis ab eo scriptis heredibus negligi viderit et misericordia motus curare eum voluerit, dumus ei facultatem iis qui ab intestato vel ex testamento iam facto ad hereditatem furiosi vocantur denuntiationem scriptam mittendi, ut eum curare studeant. Quodsi etiam post eiusmodi denuntiationem eum neglexerint, et extraneus furiosum in sua domo susceptum impensis propriis usque ad mortem eius curasse probatus sit, eum qui operam et curam furioso praestitit, quantumvis extraneus sit, ad eius hereditatem venire sancimus, eversa illorum institutione utpote indignorum, qui furioso sicuti diximus curam adhibere neglexerunt, ita tamen ut cetera testamenti capita in suo robore maneant.

13 Si unum ex praedictis parentibus in captivitate detineri contigerit et liberi eius sive omnes sive unus eum redimere non studuerint: ut si quidem calamitatem captivitatis effugere potuerit, in ipsius potestate sit num hanc ingratitudinis causam in testamento suo scribere velit; sin autem per negligentiam aut contemptum liberorum non liberatus sit, sed in captivitate decesserit, illos ad successionem eius venire non patimur qui redemptioni eius operam dare non studuerunt, verum si omnes liberi in hac re negligentes fuerint, omnes res ab eo relictas ecclesiae civitatis unde oriundus est addicantur, atque inventarium scilicet cum publica testatione fiat, ne quid de substantia eius pereat: quo omne quod inde ad ecclesiam

3 ἀπὸ] ὑπὸ A, Pr. plerique. Ep. || ἰδίων] οἰκειῶν Pr. || 4 ἄλλων] ὑπὸ ἄλλων Ep. ἄλλων τῶν A || 7 γεγεννημένης B^v v. l., Ep. || 8 ἐγγράφως B^v || 9 ἀποστελλειν A || 10 καὶ om. Pr. ε || 11 ἀμελήσειεν L ἀμελήσειεν B^v v. l. || ὁ ἐξωτικός Ep.] ἐξωτικός MLB^v Pr. ἐξωτικός τις A || αὐτοῦ] αὐτοῦ MB^v Ep. εαντοῦ A Pr. αὐτῷ L || 13 τῆσ ὑπερησδιασ L^o || 14 καὶ τῆν] τὴν om. A, Pr. unus || παρασχοῦντα A || 16 θεσπιζόμεν] κελουμέν B^v || 17 ἀναστάσεωσ L^o || τῶν τῷ L^o (cf. ε) || τῷ (καὶ τῷ B^v v. l.) ML^o AB^v Pr. || 18 μεμνηκότι Pr. plerique || 19 τῶν διαθηκῶν L^o || 21 ἰδ' marg. A || εἰ] εἰσ M καὶ εἰν δὲ Pr. Ep. || προλεχθέντων B^v v. l., Pr. unus || 23 εἴτε εἰς] εἴτε καὶ εἰς μάθον καὶ A || 24 ὡστε om. Pr. Ep. || δυναθῆ Pr. plerique || τῆν] οἴτος (αἰτόσ Pr. unus) τὴν Pr. Ep. || 25 ερ. ἀχαριστίας ταύτην A || 26 αἰτίαν] τὴν αἰτίαν CGEHeimbach non recte || διαθήκη] ἢ καὶ (καὶ om. Ep.) μὴ add. Pr. Ep. || 27 ἦ] καὶ Ep. || 28 ἐλευθερωθῆ B^v v. l. || τῆ om. Pr. Ep. || τελευτήσασεν Pr. unus] τελευτήσοι (τελευτήση B^v v. l.) MLAB^v Pr. Ep. || 29 αὐτοῦ] ἰδίων A || 31 ἐπὶ] τῶν ἐπὶ A || τούτο Pr. pleri-

que || 34 ὀρμάται A Pr. ὀρμάτο (sic) Ep. || ἰνενταρίῳ M, ἰνβενταρίον LA ἀπογραφῆσ M κ. v., B^v καταγραφῆσ Pr. Ep. || ἐπὶ δημοσίων δηλαδὴ B^v || 35 γενομένησ B^v Pr. Ep.

2 testamento scribere T^o * si autem in] aliquem R¹ V¹ si quem V² si autem contigerit aliquem T Si uero aliquem R² || 3 fororis T^o || detento R || 4 a add. vulg. || suis V² in rus. || ab eo] habeo V || 6 atestationem RV² (id. 9. 33 RT) || eius V^o || 7 ad om. R¹ || 8 ut] et R¹ et ut T¹ ut et T² || 9 festinet T || 10 neglexerunt V neglexerit T¹ || 11 propriis] filii add. R^o || 13 obliquum T¹ || 15 utpote T¹ || 16 sicuti R || 17 neglexerint T || tñ RT || testaments V || 18 maneat T¹ || 22 contingerit V || 23 unius V || non] set non R¹ || si] ut si Beck || 24 captiuitatis calamitatem T || 25 potestatem T || 27 contentum V || 28 captiuitatem V || decesserunt T¹ || 29 patitur V¹ || qui Hamburgensis] quia RT vulg. quia si V || 33 scilicet sub] .. V¹ sub V³ || publicos V¹ || neo RV¹ || 34 parcat T¹ per cum V¹ || ita om. R || exinde om. T

τεῦθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περιέλθοι εἰς αἰχμαλώτων ἀνάρρυσιν προχωρεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅσον ἐπὶ τοῖς πρῶτοις εἰρηται, ἅπερ ἀπὸ κληρονομίαν ποιεῖν οὐκ ἔξεστιν, εἰ μὴ τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας γραφῆναι καὶ ἀποδειχθῆναι συμβαίη· πρόφασιν δὲ ἡμῖν πρὸς τὸ γενικὸν ποιήσασθαι νόμον ἢ παροῦσα ὑπόθεσις δέδωκε. καὶ διὰ τοῦτο γενικῶς κελεύουεν, ὥστε εἴπερ ἐκεῖνος ὁ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεὶς παῖδας μὴ ἔχοι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὴν τοῦτον κληρονομίαν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων ἀναρρῦσασθαι αὐτὸν μὴ σπουδάζονταν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελετήσῃ, μηδένα ἐκ τῶν ἀμελησάντων εἰς τὴν τοῦτον κληρονομίαν ἐρχεσθαι, εἰ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας διαθήκη τυχὸν παρ' αὐτοῦ ἔγεγόνει, ἐν ἧ τὰ μνημονεύοντα πρόσωπα ἔγραψεν κληρονόμου. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τῆς ἐνοστάσεως τῶν κληρονόμων ἀκυρουμένης καὶ τῶν λοιπῶν τῆς διαθήκης κεφαλῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ μενόντων ἰσχύι αἱ περιουσίαι τῶν τοιούτων προσώπων κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον ταῖς ἐκκλησίαις τῶν πόλεων ἐξ ὧν ὄρηγνται προκινουήσασθαι, καὶ μὴ ἐν ἄλλαις οἰαίσιν αἰτίας ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν αἰχμαλώτων ἀναρρῦσει διαπανάσθωσαν· ὥστε ὅθεν ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν ἰδίων οὐκ ἀναρρῦσθησαν, τὰς ἄλλων ἀναρρῦσεις φροντίξασθαι, καὶ τὰς ἐκείνων ὁμοίως πρῶτα ἐκ ταυτῆς τῆς εὐσεβοῦς πράξεως ἐπικυριάζεσθαι. αὐτοῦ τοῦτον παραφυλαττομένου κιν εἰ ἄλλο ἐξωτικὸν πρόσωπον πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας γράψῃ κληρονόμον κακείνος εἰδὼς ἑαυτὸν ὑπ' ἐκεῖνον γεγραφῆαι κληρονόμον ἀναρρῦσασθαι τοῦτον ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀμελεῖσθαι. ταύτην δὲ τὴν ποιήναι κατ' ἐκείνων κρατεῖν θεοπλῆροισιν, οἵτινες τὸν ὀκτωκαιδέκατον τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας ἐπλήρωσαν ἐνιαυτόν. ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις αἰτίαις, ἦνικα δὴ ὑπὲρ ἀναρρῦσεως αἰχμαλώτων ἀναγκαῖον εἴη χρήματα δοθῆναι, εἴ τις ἴδια μὴ ἔχοι χρήματα, ἀδειν ἐχέτω, εἴπερ τῆς εἰρημένης ὑπάρχει ἡλικίας, δανεῖσθαι χρήματα καὶ πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ὑποτίθεσθαι,

v. 29 sq. argumentum notant libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 10 p. 194 Heimb. (ex Ath.) et 'Ρομ. 36, 4. — 29—541, II summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 13 § 6.

pervenerit ad captivorum redemptionem proficiat. Sed haec quidem de personis dumtaxat dicta sunt, quas exheredare non licet nisi ingratitude causa scribi et probari contigerit: occasionem vero nobis ad generalem legem faciendam praesens causa dedit. Atque propterea generaliter praecipimus, ut si ille qui in captivitate detentus sit liberos non habeat et, cum ceteri qui ad hereditatem eius ab intestato vocantur redimere eum non studeant, in captivitate decesserit, nemo eorum qui cum neglexerunt ad hereditatem eius veniat, etiamsi ante captivitatem testamentum forte ab eo factum sit, in quo personas memoratas heredes scripserit. Sed hic quoque institutione heredum irrita facta et ceteris testamenti capitibus in suo robore mansuris substantiae eiusmodi personarum simili modo ecclesiis civitatium unde oriundi sunt addicantur, neve in alias causas ullas nisi in redemptionibus captivorum expendantur: ut unde illi a suis redempti non sunt, inde aliorum redemptiones procurentur, pariterque illorum animae ex hac pia actione subvertentur. Atque id ipsum observetur etiamsi aliam extraneam personam ante captivitatem heredem scripserit isque sciens se ab illo heredem scriptum esse ex captivitate eum redimere neglexerit. Hanc autem poenam in illos valere sancimus, qui octavarum decimum aetatis suae annum impleverint. In eiusmodi vero causis, quando pro redemptione captivorum necesse sit pecuniam dari, si quis propriam pecuniam non habeat, liceat ei, si praedictae aetatis sit, mutuum pecuniam sumere et res mobiles vel immobiles

ad ecclesiam pervenerit, captivorum redemptioni proficiat. Sed haec quidem quantum ad personas dicta sunt, quas exheredare non licet nisi ingratitude causas scribi et approbari contigerit: occasionem 5 autem [a] nobis ad generalem legem promulgandam praesens causa noscitur obtulisse. Sed universaliter iubemus, ut si ille qui in captivitate detentus fuerit liberos non habuerit, et aliis qui ad eius hereditatem vocati sunt eum redimere non festinantibus in captivitate defunctus fuerit, nullus ex his qui neglexerunt ad hereditatem eius perveniat, licet ante captivitatem testamentum forsitan ab eo fuisset conscriptum, in quo memoratas personas scripsit heredes. Sed hic quoque institutione heredum infirmata 10 et ceteris testamenti capitulis in suo robore permanentibus substantiae talium personarum simili modo ecclesiis civitatum ex quibus orti sunt applicentur, et nullis aliis causis quam in captivorum redemptionibus expendantur: ut unde illi a suis non sunt redempti aliorum redemptionem procuretur, et ipsorum quoque animae ex hac causa piissima subvertentur. Hoc eodem observando et si aliam extraneam personam ante captivitatem scripserit heredem et illa sciens se ab eo heredem scriptam eum redimere a captivitate neglexerit. Hanc autem poenam contra illos valere iubemus qui octavum et decimum aetatis suae annum compleverint. In huiusmodi vero causis, quando pro captivorum redemptione necessarium fuerit dari pecunias, si quis proprias pecunias non habuerit, licentia erit ei, si memoratae sit aetatis, mutuandi pecunias et res mobiles vel immobiles sup-

1 προελθοι B² || αἰχμαλώτων om. Pr. || 2 προσελθῆναι B² || 3 ἀποκληρονόμον A, Pr. v. l., ἀποκληρονόμους Pr. unus || 4 τὰς || τὰ Pr. || αἰτίας om. Pr. || 5 πρόφασιν δὲ — 1 ὥστε εἴπερ] Εἰ δὲ Pr. || 6 ποιήσασθαι] θέσθαι Ep. || δέδωκε. καὶ διὰ τοῦτο] noscitur obtulisse; sed ε || 7 κελύουεν] θεοπλῆροισιν A || ὥστε εἴπερ] ὡς εἰ Ep. || 8 ὁ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεὶς A Pr. Ep.] ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεὶς (προελθῆναι B²) καὶ ML B² || μὴ] μὲν μὴ Ep. || ἔχη B² v. l. || καὶ τῶν ἄλλων] τῶν ἄλλων δὲ Ep., τῶν ἄλλων om. A || 9 τοῦτον] ἐκεῖνον A || ἐξ ἀδιαθέτου possi καλουμένων coll. Pr., om. ε || 10 σπουδάζονται L² σπουδασάντων A || 11 ἐν] ἀλλ' ἐν Ep. || τελετήσῃ Pr. unus] τελετήσῃ cett. || ἐκ om. Ep. || 12 ἐρχεσθαι εἰ καὶ] καλεῖσθαι κἂν Ep. || 16 κληρονόμων L² v. l. || 20 μὴ] μήτε A || 21 διαπανάσθαι Pr. || 22 ὥστε om. A¹ || 24 ὁμοίως om. B² Ep. || 25 τοῦτον αὐτοῦ Pr., αὐτοῦ om. A || 26 εἰ om. Ep. || 27 γράψῃ ML, B² v. l.] γράψῃ A Pr. γράφοισιν (sic) Ep. γράψῃ B² v. l. || κακείνος — 28 κληρονόμον om. A || κακείνο Haloander ex ε || ἐαυτῶν L², ἐαυτὸ Haloander || 28 τοῦτοισι L² δὲ τοῦτον Pr. plerique || 29 ἀμελεῖσθαι L ἀμελήσει MA Pr. Ep. ἀμελήσει B², ἀμελήσει Scringier || 30 θεοπλῆροισιν] θεοπλῆροισιν καὶ

μόνον A || 31 τῆς ἡλικίας τῆς ἑαυτῶν B² v. l. || ἐαυτὸν M || ἐνιαυτῶν χρόνον L || 32 δε] μέντοις Ep. || δὴ M || om. LAB² Pr. Ep. || ὑπέρ] περὶ A || 33 εἴη] ἐστὶ Pr. Ep. || 34 χρήματα om. A || 35 ὑπάρχη Pr. ὑπάρχει A sit ε || 36 ἦ] καὶ A

1 redemptione R¹ || 2 dicta] data V¹ T¹ || 3 exheredare] h̄redare V¹ || 4 causa T || scribi] ubi R¹ || approbare T² || contingerit T || 5 a om. vulg. || legem om. R || 7 civitate R¹ || detemptus V || 8 eius om. R || 9 redimere T (id. 24) || 10 neglexerit T || 14 bio R] h̄o V vulg. || 17 ecclesie civitatis T || 18 et in nullis Beck || 19 ut om. R¹ || 21 ex causa hac T || aubleuctor V¹ || 22 personam extraneam T || 23 scripserit] scripserint T scripsit RV vulg. || heredes T² || 25 neglexit? V¹ || 26 illos] illos quoque R² eos quoque T || aetatis suae annum (anum V) RV] annum suae aetatis T || 27 compluerunt V || vero om. T || 28 redemptione captivorum T || 29 dare T || si] sine T¹ || 30 sit aetatis V vulg.] etatis sit RT² status T¹ || 31 mutuandi — mobile et immobiles scr. V² in ras. 1 rs

εἶτε ἴδια ἔχει εἶτε τὰ τοῦ ἐν αἰχμαλωσίᾳ κρατουμένου. ἐπειδὴ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν τοῖς ὑπὲρ ἀναρρίψεως αἰχμαλώτων διδόνθαι ἢ ἀναλίσκεσθαι δευκνυμένοις τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα ὡς παρά προσώπου αὐτεξουσίου καὶ τελείας ἡλικίας ὄντος γινόμενα βέβαια εἶναι παρακελευόμεθα μηδενὸς τοῖς μετὰ τῶν τοιούτων προσώπων ἐπὶ ταῖς μνημονευθείσασιν αἰτίαις, καθάπερ εἰρήται, συναλλάττοντι προκοίματος γινόμενον, ἀνάγκη δηλαδὴ ἔχοντος τοῦ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανερχομένου τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα βέβαια ἡγεσθαι καὶ τούτοις ὡς ἰδίοις ὀφλήμασιν ἐνεχέσθαι.

14 εἴ τις ἐκ τῶν μνημονευθέντων γονεῶν ὁρθόδοξος ὑπάρχων αἰσθῆται τὸν ἴδιον παῖδα ἢ τὸ παιδὸς μὴ εἶναι τῆς καθολικῆς πίστεως μηδὲ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖν, ἐν ἣ πάντες οἱ μακαριώτατοι πτερύχαι μιᾷ συμπνοῇ καὶ ὁμοιοίᾳ τῆν ὁρθότητῃν πιστὴν κηρύσσουσιν καὶ τὰς ἀγίας τέσσαρας συνόδους, τῆν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆν τε ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃν καὶ τῆν ἐν Χαλκηδόνι, περιπτύσσουσιν ἵθουν ἀναφέρειν γινώσκοντι, καὶ διαμεινῶσιν οἱ τοιοῦτοι παῖδες ἐν τῇ αὐτῇ ἀπιστίᾳ, διδόμεν τοῖς αὐτῶν γονεῦσιν ἀδείαν ὑπὲρ ταύτης μάστιγα τῆς αἰτίας ἀχριστοῦς αὐτοῖς ἀπὸ κληρονόμων ἐν τῇ ἰδίᾳ γράφειν διατήρη. καὶ τούτο μὲν ἐπὶ ἀχριστίας αἰτία διετυπώσαμεν· γενικῆν δὲ πρόνοιαν τοῖς παισὶ τοῖς ὁρθόδοξοις παρέχοντες κεινόμεν, σὺν φυλαττομένων τῶν νόμων τῶν ἤδη περὶ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν προερχθέντων καὶ περὶ τοῖς Νεστοριανοῦς καὶ τοῖς Ἀκεφάλους ταῦτα φυλάττεσθαι, ὥστε εἴ ποτε γονεῖς εὐρεθεῖεν εἶτε τῇ Ἰουδαϊκῇ Νεστορίου μανίᾳ 30 ἐκδιδομένοι εἶτε τῆν τῶν Ἀκεφάλων ἀνοίαν περιπτύ-

ponendi, sive ipsius propriae sint sive illius qui in captivitate detinetur, quoniam in praedictis omnibus, quae pro captivorum redemptione data vel expensa probabuntur, contractus huiusmodi tamquam a persona suae potestatis et legitimae aetatis factos ita firmos esse decernimus, nullo eis qui cum huiusmodi personis in memoratis causis quo praedictum est modo contraxerunt praedictum generando: necessitatem scilicet habente eo qui ex captivitate redierit tales contractus ratos habere et eis tamquam suis debitis obligari.

14 Si quis de praedictis parentibus orthodoxus constitutus senserit suum filium vel liberis non esse catholicae fidei nec in sacrosancta ecclesia communicare, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia fidem rectissimam praedicare et sanctas quatuor synodos, Nicaenam Constantinopolitanam Ephesinam primam et Chalcedonensem, amplecti seu recitare noscuntur, licentiam pro hac maxime causa ingratos eos et exheredes in suo scribere testamento. Et hoc quidem pro ingratitude causa decrevimus. Generalem autem providentiam liberis catholicis deferentes iubemus, salvis legibus quae iam de aliis haereticis sunt prolatae, et circa Nestorianos et Acephalos haec observari, ut si quando parentes inventi fuerint sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum amplectentes insaniam

§ 14 summam praestat Nomoc. XIV tit. 10. 8, ipsa verba εἴ τις ἐκ τῶν — 543, 18 φυλαττομένων adscripta sunt in Nomoc. ^{dm} l. c. (ubi citatur β. λ' τῶν βασιλικῶν τ. η' κς. λη', ἐνθα εἰς αἰτίαν ἐξηρδατίωνος ἀποδίδωσι). — Summarium Ath. repetitur in paratitulis Ath. 3 § 7.

pignori obligare, sive proprias habet sive eius qui in captivitate detinetur, quoniam in iis quae dicta sunt omnibus, quae pro redemptione captivorum dari vel expendi probentur, eiusmodi contractus tamquam a persona sui iuris et perfectae aetatis factos firmos esse iubemus; ut nullum iis qui cum eiusmodi personis in memoratis causis, sicuti dictum est, contrahunt, praedictum fiat, cum scilicet eum qui ex captivitate redierit necesse sit eiusmodi contractus ratos habere usque tamquam propriis debitis obligari.

14 Si quis ex praedictis parentibus cum orthodoxus sit intellexerit filium suum vel filios catholicae fidei non esse neque sanctissimae ecclesiae communioni uti, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia rectissimam fidem praedicant et quatuor sancta concilia, Nicaenam et Constantinopolitanam et Ephesinam primum et Chalcedonensem amplecti sive efferre agnoscuntur, atque eiusmodi liberi in eadem infidelitate perseverent, parentibus eorum potestatem damus propter hanc potissimum causam ingratos eos et exheredes in testamento suo scribendi. Atque hoc quidem de ingratitude causa constitutum; generalem autem curam liberis orthodoxis adhiberi iubemus, salvis servatis legibus quae de ceteris haereticis iam prolatae sunt etiam de Nestorianis et Acephalis haec observari: ita ut, si forte parentesprehendantur sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum dementiam amplexi et propterea

1 ἔχοι B¹ v. l. Pr. Ep. (ε) || 2 ἐν A || 4 τὰ ἦτοι τὰ A || 5 ὄντως, v. l. οὕτω B¹ || γονέμων A Pr. || 6 κελύμενοι A || τοῖς om. B¹ v. l. Pr. v. l. || 8 συναλλάττονται post προσώπων (7) coll. A || 9 ἀνάγκη L¹ || δηλονότι A || 12 εἰς marg. A || μνημονευθέντων || εἰρημένων B¹ || 14 πίστεως || ἐκκλησίας πίστεως L^a || ἐκκλησίας καὶ πίστεως A || ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ om. A, ἐν om. Nom. ^{dm} || 16 ὁρθόδοξοτάτην Pr. Nom. ^d || 17 κηρύττειν (κηρύσσειν Pr.) A Pr. Ep. ε || τέσσαρας (3) A ε || ἐπὶ L Pr. Ep. Nom. ^{dm} || 19 καὶ om. A ε, πρώτῃν Pr. Ep. || Κωνσταντινουπόλει πρώτῃν add. Pr. Ep. || τε om. A ε Pr. Ep. || 19 καὶ om. Pr. Ep. || Χαλκηδόνι || καληδόνι Nom. ^{dm}, τῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέραν, ὡσαύτως καὶ τῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει ταύτῃν (τὸ δεύτερον, τῆν κατ' αὐτῆν τὴν βασιλίδα πόλιν ἀθροισθεῖσαν τὸ τρίτον [τὸ τρίτον om. Nom. ^d] Nom. ^{dm}), καὶ τῆν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον add. Pr. Ep. Nom. ^{dm} || 20 διαμεινῶσιν Pr. διαμεινῶσιν A || 22 ἀδείαν om. A^o || 23 ἀπὸ κληρονόμων M¹ || ἀποκληρονόμους L Pr. Nom. ^{dm} || ἀποκλήρους Ep. || ἐν om. L || 24 τοῦτο ταῦτα A, Pr. plerique (cf. ad ε) || ἐπι || περὶ Pr. plerique || 25 αἰτίας A || τὰ αἰτία Pr. plerique || τοῖς ὁρθόδοξοις παισὶ A || 26 σὺν L || 27 τῶν νόμων τῶν ἤδη τῶν ἔδη νόμων A || ἄλλων om. Pr. || αἰρετικῶν προερχθέντων A προερχθέντων αἰρετικῶν Nom. ^{dm} || 28 καὶ τοῖς τοῖς om. A || 29 ταῦτα — 31 περιπτύσσόμενοι ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῖς ἰακωβίταις καὶ μονοθελίταις καὶ εἰκονομάχοις καὶ ὅσαι ἄλλαι αἰρέσεις εἰσὶ παρὰ

τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυσσόμεναι, εἰ (εἰ om. v. l.) καὶ ταῖταις φωραθεῖν τινας ἐνεχομένοι, τὰ αὐτὰ περὶ τούτων ἀπαντα ἀπαρβατῶς φυλάττεσθαι· ὥστε εἴ ποτε γονεῖς εὐρεθεῖεν μιᾷ τῶν ἀπρηθρημένων αἰρέσεων ἢ καὶ ἕτερά τινὶ τούτων παραπλησίᾳ κατεχόμεν ἢ (sim. Ep.). Pro ταῦτα malim ταῦτα || 30 Νεστορίου] τοῦ νεστοριανοῦ L

1 sive ipsius proprie RT] ipsius sive proprie V sive propriae ipsius vulg. || 2 omnibus quae] omnibus R¹ || 3 pro om. V || dacta R¹ || pensa V || 4 probantur V || huiusmodi] personas add. R¹ || 5 et legitima aetatis om. V || 8 traxerunt T¹ contraxerint vulg. || 9 qui ex] qui ex qui T^a || 10 ratus V¹ || his V || 12 orthodoxos R || orthodoxis V || 13 filium suum T || catholicos non esse fidei T || 16 fide rectissima V¹ || praedicare RV] praedicant T vulg. || 17 nicanen et constantinopolitanam T || 18 ephesinam R ephesinam T effesianam V || calchidonensem V calcedonensem RT || 19 recitate V || hiatus non notant libri; supplementum (et permanserint eiusmodi liberi in eadem infidelitate, damus parentibus eorum) licentiam || licentiam] habeat add. V² T habeant add. vulg. || 20 causa maxime R || 21 hoc V] haec RT vulg. || 22 decernimus T || providentia R¹ || 23 salvis] universalius T¹ || 24 et circa] et om. R || 25 acephalos R acefalos V || conseruare T || 26 iudaico V² in ras. || nestorio T || 27 accephalorum Rrum V¹

σόμενοι καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι, μὴ ἐξείναι αὐτοὺς ἄλλους κληρονόμους ἐαυτοῖς ἐπιστᾶν εἰ μὴ παῖδας ὀρθοδόξους καὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνούντας, ἢ παιδῶν μὴ ὑπόντων τοῖς ἐξ ἀρενογονίας καὶ ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς, καθολικοὺς δηλαδὴ τυγχάνοντας. εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ἐκ τῶν παίδων τινὲς μὲν εἴαν ὀρθόδοξοι καὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνούντες, ἄλλοι δὲ ἐκ ταύτης κεχωρισμένοι, πᾶσαν τὴν τῶν γονέων περιουσίαν εἰς τοὺς παῖδας καὶ μόνον τοὺς καθολικοὺς περιέρχεσθαι 10 θεσπιζόμεν, εἰ καὶ τελευταίας βουλῆσεις τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ποιήσονται παρὰ τὴν δύναμιν ταύτης ἡμῶν τῆς διατάξεως διατυπούσας. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα οἱ ἀδελφοὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι ἐπὶ ταύτην ἀναστρέψουσι, τὸ ἀριζόνιον αὐτοῖς μέρος ἐν τῷ στήματι, 15 ἐν ᾧ εὐρεθεῖται κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀποδίδεται, τοῦτοῖς παρέχεσθαι, ὥστε μηδεμίαν περὶ τῶν καρπῶν ἢ τῆς διοικήσεως τοῦ μίσητον χρόνου ὄλησιν ἢ ἐπάχθειαν τοὺς καθολικοὺς ἱπομένειν τοὺς πρώην τὰ μνημονευθέντα πράγματα δικρατήσαντας, ἐπειδὴ 20 τῶν τοιούτων πραγμάτων, ἅτινα ἐκ τῆς μοίρας τῶν ἀδελφῶν τῶν μὴ κοινωνούντων οἱ ὀρθόδοξοι ἐκτήσαντο, ὥσπερ τὴν ἐκποίησιν κωλύομεν, οὕτω καὶ τῶν παρελθόντων χρόνων τοὺς καρπῶν ἢ τὴν διοίκησιν οὐδαμῶς παρὰ τούτων ὑφ' ὧν διεκρατήθη εἰσπράττεσθαι ἢ ἀναγλαφᾶσθαι κελύομεν. εἰ δὲ μέχρι τοῦ 25 πέρατος τῆς ἰδίας ζωῆς ἐν τῇ αὐτῇ πλάνῃ οἱ μὴ κοινωνούντες διαμένουσιν, τότε τοὺς ὀρθοδόξους ἀδελφούς ἢ κληρονόμους αὐτῶν πληρεστάτω δεσποτείας δικαίῳ τὰ αὐτὰ πράγματα κεκτῆσθαι θεσπιζόμεν. 30 εἰ δὲ οἱ παῖδες μὲν πάντες διεστραμμένοι καὶ τῆς κοινωνίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀλλότροιοι εὐρεθεῖεν, ἄλλοι δὲ ἐγγύτατοι συγγενεῖς ἐξ ἀρενογονίας ἢ ἐκ θηλυγονίας τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τρυφῶντες καὶ κοινωτικοὶ εἶναι ἀποδεικθεῖεν, τοὺτους τῶν παίδων τῶν 35 ἀρετικῶν προτιμᾶσθαι καὶ τὴν αὐτῶν διαδέχεσθαι κληρονομίαν. εἰ δὲ καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ ἐγγύτατοι

et ideo ab ecclesiae catholicae communione separati, non liceat eis alios heredes sibi instituire nisi liberos orthodoxos et ecclesiae catholicae communicantes, vel liberis non existentibus agnatos vel cognatos 5 qui scilicet catholici sint. Quodsi forte ex filiis alii quidem sunt orthodoxi et ecclesiae catholicae communicantes alii vero ab ea separati, omuem parentum substantiam ad filios tantum catholicos pervenire sancimus, licet ultimas voluntates huiusmodi personae fecerint contra tenorem huius nostrae constitutionis aliquid disponentes. Si vero posthac fratres ab ecclesia separati ad eam conversi fuerint, pars eis competens in statu quo inventa fuerit tempore quo redditur eis praebetur, ut nullam de fructibus aut gubernatione medii temporis inquietudinem vel molestiam catholici patiantur qui ante praedictas res detinebant, quoniam huiusmodi rerum, quas ex fratrurn parte non communicantium catholici possidebant, sicut alienationem vetamuta 10 praeteritorum temporum fructus aut gubernationem nullatenus ab his a quibus detentae sunt exigi vel retractari permittimus. Si autem usque ad finem vitae suae in eodem errore non communicantes permanserint, tunc catholicos fratres vel heredes ipsorum plenissimo iure domini eisdem res possidere decernimus. Quodsi filii quidem omnes perversi et ab ecclesiae catholicae communione alieni inventi fuerint, alii autem propinqui agnati vel cognati religionem catholicam colentes et communicantes esse fuerint approbati, eos liberis haereticis anteponi et eorum hereditati succedere. Si vero liberi et pro-

37 — 543, 8 summarium Ath. repetitur in paratitlis Ath. 2 § 7.

a communione catholicae ecclesiae separati, non liceat iis sibi heredes instituire nisi liberos orthodoxos et catholicae ecclesiae communione utentes, aut liberis non extantibus ex adgnatione vel ex cognatione propinquos, qui scilicet catholici sint. Quodsi ut fit ex liberis alii orthodoxi sunt et catholicae ecclesiae communione utuntur, alii autem ab ea separati sunt, omnem parentum substantiam ad solos liberos catholicos pervenire sancimus, etiamsi eiusmodi personae ultimas voluntates fecerint quae contra vim huius constitutionis nostrae praecipiant. Si vero postea fratres ab ecclesia separati ad eam reverterint, portio iis debita in eo statu, in quo inventa fuerit quo tempore redditur, iis praebetur, ut tamen nullum de fructibus vel de administratione medii temporis incommodum molestiamve catholici patiantur qui praedictas res prius detinuerant, quoniam eiusmodi rerum, quas ex portione fratrum nulla ecclesiae communione utentium orthodoxi acquisiverunt, sicut alienationem prohibemus, ita ne praeteriti quidem temporis fructus vel administrationem ullo modo ab iis qui eas detinuerunt, exigi vel retractari iubemus. Quodsi usque ad finem vitae suae in eodem errore ii qui ecclesiae communione non utuntur perseveraverint, tum orthodoxos fratres vel heredes eorum plenissimo domini iure eisdem res possidere sancimus. Si vero liberi quidem omnes perversi atque a communione catholicae ecclesiae alieni reperti sint, alii autem proximi ex adgnatione aut ex cognatione orthodoxam fidem colere et in ecclesiae communione esse probati sint, hi liberis haereticis praeponantur et in eorum hereditatem succedant. Si vero et liberi et proximi adgnati

1 καθολικῆς] ἄγλας A || 2 ἐξῆ] Pr. plerique || αὐτοὺς A, Pr. plerique || ἄλλους om. Pr. v. l. || 3 ἐαυτοῖς ἀνιστᾶν L ἐπιστᾶν ἐαυτοῖς Nom.^m || 4 κοινωνούντας] συγγενεῖς Nom.^m || 5 καὶ] ἢ A || ἐκ om. A Pr. Ep. Nom.^{am} || 6 καθολικοῖς] ὀρθοδόξους Pr. Ep. || 9 εἰς τοῖς] τοὺς om. A || 10 μόνους Pr. unus, Ep. || τοῖς ὀρθοδόξους Pr. Ep. || ἐρχεσθαι Ep. || 11 κληνομεν A || βουλῆς εἰς τὰ Nom.^m || 12 ποιήσονται (ποιήσασθαι v. l.) Pr.] ποιήσονται M L Nom.^{am} ἐποιήσαντο A || ταύτης ἡμῶν τῆς τοιαύτης ἡμῶν A || 13 διατυπούσαντες L¹ || εἰ] οἱ L¹ || οἱ τῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι ἀδελφοὶ A || 14 ἀναστρέψασιν Nom.^{is} Ep. ἐπιστρέψουσι Pr. v. l. || 15 ἀριζόντιον Pr. Ep. || 16 κατὰ τὸν χρόνον ὃν Pr. plerique καθ' ὃν χρόνον A || 17 ὡς] ὡς Pr. || 19 τοὺς ὀρθοδόξους Pr. || τοὺς πρώην] ὡς πρώην A || 20 ἐπειδὴ] ἐπὶ δὲ A || 22 κοινωνούντων] τῇ ἐκκλησίᾳ adl. A || ἐπεκτίσαντο L || 23 ἐκωλύομεν Pr. unus || τῶν om. Nom.^m || 25 τοιούτων] τῶν A || διεκρατήθησαν A || 27 ἐν τῇ πλάνῃ τῆς αὐτῆς A || 28 * διαμένουσιν (διαμένουσιν Pr. v. l.) libri || 30 αὐτὰ]

τοιαῦτα A || 31 μὲν om. L || πάντες om. M || 32 ἐκκλησίας om. Ep. || 33 ἄλλοι δὲ — 35 ἀποδεικθεῖεν om. Nom.^m || ἐκ om. A Nom.^{am} || 34 ὀρθόδοξον] catholicam § || καὶ om. A || 35 εἶναι] εἶεν καὶ Pr. Ep. || τῶν παίδων om. Pr. unus, τῶν om. A || 37 κληρονομίαν] κελύομεν add. A || καὶ om. Pr. unus, § || οἱ om. A || καὶ om. L^o

2 heredes alios T || 3 ecclesias V || 4 vel liberis] vel om. R¹ || 5 sint V vulg.] sunt RT || ali R¹ || 6 sint T || 7 co R || separati omnem] separationem T^o separatione T^o substantiam parentum T || 8 tamen catholicos R catholicos tantum (tamen T) T || 10 personas om. V || 12 eam om. T¹ || 13 fuerit] sunt T || 14 reditur R reditus T || ut] et T¹ || 17 res V] om. RT || huiusmodi] huiusmodi uero RVT¹ uero huiusmodi T² || 18 catholice V¹ || 19 praesidebant T² residebant V¹ || 21 detentac] detente RT detenta V || 23 non del. R² || 24 eorum R || 25 dominio ? T¹ || 26 eorum om. T || 27 communioni V^o || 29 communicantes RT¹ vulg. || esse] ecclesie R²

ἀδνάτοι ἢ κοινάτοι τῆς κοινωνίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ξένος τυγχάνοιεν, τῆρικαῦτα εἰ μὲν σχῆμα κληρικῶν οἱ γονεῖς αὐτῶν ἔχοιεν, τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ὅπου τὴν οἰκίαν ἔχον τὰ αὐτῶν πράγματα βουλόμεθα διαφέρειν, οὕτω μέντοιγε ὥστε εἰ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ προδεοσίας τὰ τῶν τοιούτων προσώπων πράγματα διεκδικήσῃσι ἀμελήσαντες, τὴν αὐτῶν δεσποτεῖαν τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ ἐκδικεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκοὶ ὡσι, διχα τινὸς διακρίσεως τὰς αἰτίων περιουσίας εἰς τὰ θεῖα ἡμῶν πριβάτα ὁμοίως περιεργεσθαι. ἅτινα κρατεῖν θεσπιζόμεν κἂν εἰ χωρὶς διαθήκης τὰ τοιαῦτα πρόσωπα τελευτήσῃσι. πάντων τῶν κατὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν ἐν ταῖς ἄλλαις διατάξεσι διατυπωθέντων καὶ κατὰ τῶν Νεστοριανῶν καὶ Ακεφαλῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν μὴ κοινοῦντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ αἰ πολεχθεῖσαι ἄγρια τέσσαρες σύνοδοι αἱ πατριάρχει ἀναφέρονται, καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων αὐτῶν ὁμοίως φυλαττομένων. εἰ γὰρ ἐπὶ κοσμικῶν αἰτίων μεριμνῶμεν, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας προνοητικωτάτην φροντίδα δεῖ συνεισφέρειν.

15 Εἴτε τοίνυν πάσας τὰς εἰρημένους τῆς ἀκαριστίας αἰτίας εἴτε φανεράς ἢ αὐτῶν εἴτε μίαν οἰουμένην οἱ γονεῖς τῇ ἰδίᾳ ἐγγράψαιεν διαθήκη, καὶ οἱ γραφόμενοι κληρονόμοι τὴν ὀνομασθεῖσαν ἢ τὰς ὀνομασθεῖσας αἰτίας τῇ μίαν ἢ αὐτῶν ἀληθῆ ἐῖναι δεῖξαιεν, τὴν διαθήκην τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχύιν παρακελευόμεθα. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλαχθεῖη, μηδὲν γίνεσθαι πρόσωπα ἀπὸ κληρονόμων γραφεῖσαι παῖσιν, ἄλλ' ὅσον εἰς τὴν ἐνστάσιν τῶν κληρονόμων ἀνήκει τῆς διαθήκης ἀκνηρομένης ἰσχύος τῶν γονέων κληρονομίαν τοῖς παῖδας ἐξ ἀδιαθέτου ἢ ὡς μοίρας ἔχεισθαι, ὥστε μὴ τοὺς παῖδας πεπλασμένους κατηγορίας κατακρίνεσθαι ἢ τινα περιγραφὴν ἐν ταῖς τῶν γονέων περιουσίας ὑπάμενεν. εἰ μέντοιγε συμβαίῃ ἐν τῷ 35

pinqui agnati vel cognati ab orthodoxae religionis communione sint extranei, tunc si quidem schema clericorum parentes eorum habuerint, ad ecclesiam civitatis ubi domicilium habebant res eorum volumus pertinere, ita ut si ecclesiastici intra annale spatium huiusmodi personarum res vindicare neglexerint, earum dominiū nostri fisci viribus vindicetur. Si autem laici sint, sine aliqua distinctione substantias eorum ad res privatas nostras similiter pervenire sancimus. Quae obtinere decernimus etiam si testamento non facto tales personae decesserint; omnibus quae contra ceteros haereticos in aliis constitutionibus disposita sunt et contra Nestorianos et Acephalos et alios omnes, qui catholicae ecclesiae, in qua praedictae quattuor synodi et patriarchae recitantur, non communicant, et successiones eorum similiter observandis. Si enim pro causis corporali- bus cogitamus, quanto magis pro animarum salute providentia est nostrae sollicitudinis adhibenda.

15 Sive igitur omnes memoratas ingratitudinis causas sive certas ex his sive quamlibet unam parentes testamento suo inseruerint, et scripti heredes nominatam vel nominatas causas vel unam ex his veram esse monstraverint, testamentum suam firmitatem habere decernimus; si autem haec observata non fuerint, nullum exhereditatis liberis praedictum generari, sed quantum ad institutionem heredum pertinet testamento evacuato ad parentum hereditatem liberis tamquam ab intestato ex aequa parte pervenire, ne liberi falsis accusationibus condemnentur vel aliquam circumscriptionem in parentum substantiis patiantur. Si tamen contigerit in quibusdam

22 Εἴτε τοίνυν — 35 ὑπομένειν εἰ 544, 6 Καὶ ταῦτα — 10 διατυπῶσαι habet B¹ A 71 p. 126 Zach. (inde B 35, 8, 36 Heimh.).

vel cognati a communione orthodoxae fidei alieni sint, tum si quidem habitum clericorum parentes eorum habeant, ad ecclesiam civitatis ubi domicilium habebant res eorum pertinere volumus, ita tamen ut si ecclesiastici intra anni spatium res eiusmodi personarum vindicare neglexerint, earum dominiū fisco nostro vindicetur; sin laici sint, sine ulla distinctione substantiae eorum ad sacras res privatas nostras similiter perveniant. Quae valere volumus, etiamsi sine testamento tales personae decesserint. Omnia autem quae contra ceteros haereticos in reliquis constitutionibus praecepta sunt et contra Nestorianos et Acephalos et ceteros omnes qui catholicae ecclesiae communione non utuntur, in qua praedicta sancta quattuor concilia et patriarchae praedicantur, etiam contra heredes eorum similiter observentur. Nam si pro mundanis causis laboramus, quanto magis pro salute animarum providissimam curam adhibere oportet. 15 Sive igitur omnes praedictas ingratitudinis causas sive certas ex iis sive unam quamlibet parentes in suo testamento scripserint, et scripti heredes memoratam memoratasve causas vel unam ex iis veram esse probaverint, testamentum suam vim habere iubemus. Si vero haec non observata sint, nullum praedictum fiat liberis exhereditatis, sed quantum ad institutionem heredum attinet testamento irrito facto ad hereditatem parentum liberi ab intestato ex aequa parte veniant: ne liberi falsis accusationibus condemnentur aut ullam circumscriptionem in bonis parentum patiantur. Si tamen contigerit in quibusdam eiusmodi testa-

1 ἀδνάτοι (ἀδνάτοι A) ἢ κοινάτοι MIA) συγγενεῖς Pr. Ep. Nom.^{dm} || τῆς κοινωνίας) ἐκ τῆς κοινωνίας Pr. plerique, Ep., τῆς om. A || 2 τυγχάνειεν L || 3 κληρικῶν Pr. v. l. || 4 αὐτῶν LA5 Non.^{dm}) αὐτὰ M Pr. Ep. || 5 μέντοι Pr. plerique, Ep. || εἰ om. MA Nom.^{dm} (cf. ad 6) || 6 προδεοσίας ἐνιαυτοῦ Nom.^{dm} || τὰ τῶ L^b εἰς τὰ M (unde εἰ τὰ Beck omisso εἰ 5 non recte) || 7 πράγματα L || ἀμελήσαντες L¹ Nom.^{dm} ἀμελήσαντες L² Nom.^{dm} μελήσαντες A || 8 φίσκῳ MA (Ath., Theod., Nomoc.) || δημοσίῳ L ταμείῳ Pr. ταμείῳ Ep. Nom.^{dm} || 9 ὡσι) εἰσι L Nom.^{dm} || 10 τὰ θεῖα ἡμῶν πριβάτα (ιδιόκτητα s. v. L) MIA τὰ θεῖα ἡμῶν ιδιόκτητα Nom.^{dm} τὸ θεῖον ἡμῶν ιδιῶν Pr. Ep. res privatae nostras ε || περιεργεσθαι) κελούμεν add. L² ex ε || 11 κἂν) καὶ Pr. || εἰ) εἰς Nom.^{dm} || τὰ τοιαῦτα πρόσωπα χωρὶς διαθήκης Nom.^{dm} || 12 τελευτήσῃσιν Pr. unus) τελευτήσοι ML Pr. v. l., Ep. Nom.^{dm} τελευτήσῃ A || πάντων — 21 συνεισφέρειεν om. Pr. || 14 τῶν om. L || 15 τῶν ἄλλων ἀπάντων) ἄλλων A || τῶν om. L Nom.^{dm} || 16 πολεχθεῖσαι) παραχθεῖσαι M || 17 τέσσαρες σύνοδοι) ἐπτά σύνοδοι Pr. Ep. Nom.^{dm} τέσσαρες σύνοδοι καὶ αἱ λοιπαὶ L || 18 αὐτῶν κληρονόμων Pr. αὐτῶν κληρονομῶν A || 20 τῶν αὐτῶν ψυχῶν A || 21 συνεισφέρειεν) δεῖ L ἡμᾶς δεῖ συνεισφέρειν A (cf. 5) || 22 Εἴτε) Εἰ Pr. || τοίνυν) δὲ Ep. || 23 φανεράς) τινὰς B¹ v. l., Ep. || ἔξ om. Ep. ||

εἴτε καὶ μίαν A || 21 ἐγγράψαιεν A. Pr. plerique, Ep. || οἱ καλούμενοι A || 25 τὴν ὀνομασθεῖσαν ἢ om. Pr. Ep. || τὰς L, B¹ v. l., Pr. Ep.] om. MA, B¹ v. l. || 26 εἶναι ἀληθῆ L ἀληθεῖς ἢ ἀληθῆ εἶναι B¹ v. l. || δεῖξαιεν M) δεῖξαιεν (δειξέειν B¹ v. l.) LA B¹ Pr. Ep. || 27 ἰσχύιν ἔχειν B¹ v. l. || 28 παραφυλαχθεῖη B¹ v. l. || μηδὲ ἐν A Pr. || 29 ἀποκληρονόμοι Pr. unus μὴ (om. L^a) κληρονόμοις L || γραφόμενοις A || παῖσιν om. Pr. plerique || 30 ἀνήκει) πάλιν ἔχειν Pr. || 32 ἐξ ἀδιαθέτου MLB¹ (Iul. ab intestato venientes) τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου Pr. ὡς ἐξ ἀδιαθέτου Δ ε (cf. Ath. ἀδιαθέτως δοκεῖ τελευτᾶν ὁ γονεὺς) || 34 κατακρίνεσθαι) μήτε τινα Pr. Ep. κατεχομένους τινα A

1 sq. religionis — habuerint ad suppl. R² in ras. I v. 2 || communione RV || sunt V vulg. || 4 res) et res R || 5 ita om. R¹ || 6 iudicare T¹ || neglexerit R || eorum R² || 7 fisci nostri iuribus R || sin T¹ || 8 sunt R vulg. || 9 sancimus pervenire R || 11 tales) de tales T^a || omnibus om. V¹ || 12 quae contra ceteros) qui contractos T¹ || 14 acephalos V accephalos R || 16 non) et non T¹ || communicantur RV communicantur T¹ || 19 sollicitudini T¹ || 25 vel nominatas) et nominatas T¹ || 26 monstraverit R || 28 fuerit R || exhereditatis R¹ || 33 aliqua T¹ aliam V || circumscriptione T¹ || 34 tm R

τοιούταις διαθήκαις ληγῆτα τινὰ ἢ φιδεικόμισσα ἢ ἑλευθερίας ἢ ἐπιτροπῶν δόσεις καταλειφθῆναι ἢ ἄλλα οιαδίποτα κεφάλαια τοῖς νόμοις ἐγγνωσμένα ὀνομασθῆναι, ταῦτα πάντα κελύομεν πληροῦσθαι καὶ δίδοσθαι ἐκείνοις οἷς καταλείφθη, ὡς εἰ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος μὴ ἀνατροπεία ἢ διαθήκη ἐκράτει. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν διαθηκῶν τῶν γονέων διετυπώσαμεν

talibus testamentis quaedam legata vel fideicommissa aut libertates aut tutorum donationes relinqui vel quaelibet alia capitula concessa legibus nominari, ea omnia iubemus adimpleri et dari illis quibus fuerunt 5 derelicta, ut tamquam in hoc non rescissum obtineat testamentum. Et haec quidem de parentum ordinavimus testamentis.

CAPUT IV.

Δίκαιον δὲ εἶναι συνειδόμεν καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου περὶ τῶν διαθηκῶν τῶν παίδων τὰ αὐτὰ μετὰ τινος διαισθητικῶς διατυπώσαι. Θεωπεῖζουεν τοῖνυν μὴ ἐξείναι 10 τοῖς παῖσι τοῖς ἰδίους γονεῖς praeteritis καταλιμπάνειν ἢ κινθ' οἰονδῆποτα τρόπον τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐν οἷς ἐξουσίαν ἔχουσι διατίθεσθαι τούτους παντελῶς ἄλλοτρίους ποιεῖσθαι, εἰ μὴ τὰς αἰτίας ἄς ἀριθμοῦμεν ἐν ταῖς ἰδίαις ἰδικῶς ἐγγράψαιεν διαθήκαις. ταῦτα δὲ εἶναι κελύομεν·

Iustum autem perspeximus et e contrario de liberorum testamentis haec eadem cum aliqua distinctione disponere. Sancimus itaque non licere liberis parentes suos praeterire aut quolibet modo rebus propriis, in quibus habent testandi licentiam, eos omnino alienare, nisi causas quas enumerabimus in suis testamentis specialiter nominaverint. Has 15 autem esse decernimus:

- 1 εἰ οἱ γονεῖς εἰς ἀναίρεσιν ζωῆς τοὺς ἰδίους παῖδας παραδοῖεν, δίχα μὲντοιγε αἰτίας εἰς καθουσίωσιν ἀναφερομένης.
- 2 εἰ φαρμακείας ἢ γοητείαις ἢ ἄλλω τρόπῳ οἱ γονεῖς 20 τῆ τῶν παίδων ζωῆ ἐπιβουλεύσαντες ἀποδεχθῆεν.
- 3 εἰ ὁ πατήρ τῆ ἰδία νύμφῃ ἢ τῆ παλλακίδι τοῦ οἰκείου παιδὸς συμμιγείη.
- 4 εἰ οἱ γονεῖς τοὺς ἰδίους παῖδας διαθήκας ποιῆσαι κωλύσαιεν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐν οἷς ἔχουσι ἀδειαν 25 τοῦ διατίθεσθαι· πάντων δηλαδὴ [τῶν] ἐπὶ τῆ κωλίσει τῶν τοιοῦτων διαθηκῶν φυλαττομένων, ἅπτερ ἐπὶ τῶ τῶν γονέων ποσῶπω διεστίζαμεν.
- 5 εἰ συμβαίη τὸν ἄνδρα τῆ ἐάντου γαμετῆ εἰς ἀναίρεσιν ἢ ἔκστασιν τῆς διανοίας δοῦναι φάρμακον, ἢ 30 τὴν γαμετῆν τῶ ἄνδρι, ἢ ἄλλω τρόπῳ τὸν ἕτερον τῆ τοῦ ἑτέρου ζωῆ ἐπιβουλεύσαι, τὸ μὲν τοιοῦτον ἐγκλημα οἷα publicon ὑπάρχον κατὰ τοὺς νόμους ἐξ-

- 1 Si parentes ad interitum vitae liberos suos tradiderint, citra causam tamen quae ad maiestatem pertinere cognoscitur.
- 2 Si venenis aut maleficiis aut alio modo parentes filiorum vitae insidiati probabuntur.
- 3 Si pater nurui suae aut concubinae filii sui sese miscuerit.
- 4 Si parentes filios suos testamentum condere prohibuerint in rebus in quibus habent testandi licentiam; omnibus videlicet in huiusmodi testamentorum prohibitione servandis quae in parentum persona 5 distinctimus.
- 5 Si contigerit aut virum uxori suae ad interitum aut alienationem mentis dare venenum aut uxorem marito, vel alio modo alterum vitae alterius insidiari, tale quidem utpote publicum crimen constitutum

c. IV 10 μὴ ἐξείναι μίττε τοῖς — 15 διαθήκαις habet B^o K 14, 4 p. 401 Zach. (inde B l. c. 37).
 16 τὰς δὲ αἰτίας τῆς ἀχαριστίας τῶν γονέων πρὸς τοὺς παῖδας ταύτας εἶναι κελύομεν — 545, 24 περὶ τῶν γονέων διετυπώσαμεν B^o A 71 p. 126 Zuch. (inde B l. c.). — Summarium c. IV extat in Ecloga privata aucta 7, 19, 20.

mentis legata quaedam vel fideicommissa vel libertates vel tutorum donationes relinqui vel alia quaecumque capita legibus agnita nominari, haec omnia impleri iubemus atque illis dari quibus relicta sunt, tamquam in hac parte non eversum testamentum valeret. Atque haec quidem de testamentis parentum constituimus.

IV. Aequum autem esse nobis visum est etiam e contrario de testamentis liberorum eadem cum quadam distinctione constitutere. Sancimus igitur, ne liberis liceat parentes suos praeterire vel ullò modo a rebus suis, in quibus potestatem testandi habent, eos plane alienos reddere, nisi causas quas enumeraturi sumus in testamentis suis specialiter scripserint. Has autem esse iubemus:

- 1 Si parentes liberos suos ad interitum vitae dederint, excepta tamen causa ad crimen maiestatis referenda.
- 2 Si veneficiis vel incantationibus vel alio modo parentes vitae liberorum insidiosos esse demonstratum sit
- 3 Si pater cum nuru sua vel concubina proprii filii corpus miscuerit.
- 4 Si parentes liberos suos testamenta facere prohibuerint in rebus, in quibus testandi potestatem habent; ut videlicet omnia in prohibitione eiusmodi testamentorum observentur quae in parentum persona distinctimus.
- 5 Si forte maritus uxori suae ad interitum vel mentis alienationem venenum dederit, vel uxor marito, vel alio modo alter alterius vitae insidiatus sit, eiusmodi quidem crimen utpote publicum secundum leges

1 ληγάτα (φεικάτα A) M L A ε] ἢ ληγάτα (ληγάτα Ep.) Pr. Ep. || ἢ φιδεικόμισσα L ἢ φιδεικόμισσα M A ἢ καὶ τὰ πῆσαι τινὶ παρατεθέντα Pr. Ep. || 2 ἑλευθερίας ἢ om. M || ἐπιτροπῶν A || δόσεις] τὰς (adscr. s. v. M^o) δόσεις M || 5 ὡς εἰ M Pr.] ὡς ἂν εἰ L ὡς A (ὡς εἰ — ἐκράτει om. Ep.) || τὸ μέρος om. ε || 6 μὴ ἀνατραπηνας τὴν διαθήκην κρατοῦσαν A || 8 εἴ' παργ. A || καὶ om. Ep. || 10 διαστολῆς Ep || 11 praeteritus M praetoritus A ἀννημομένου L B^o ἀποκλήρους Pr. Ep. || 13 διατίθεσθαι ἐξουσίαν ἔχουσι Pr || τούτους] αὐτοῦ A || 14 ἄς ἀριθμοῦμεν] τῆς ἀχαριστίας B^o. ἄς om. L^o || 15 ἰδικῶς ἐν ταῖς οἰκείαις A, ἐν ἐτ ἰδικῶς om. B^o || ἐγγράψαιεν M L A, Pr. plerique, Ep.; ἐγγράψαιεν καὶ αὐτοὶ B^o (nominaverunt ε) || 17 singulis §§ numeros opponunt α' — ἡ A, α' — ζ L || εἰς] πρὸς A || 20 εἰ] ἡ A, B^o v. l., Ep. || οἱ γονεῖς om. Ep. || 21 ἐπιβουλεύοντες B^o || 22 εἰ] ἡ A || παλλακῆ B^o Pr. Ep. || 23 οἰκείου M] ἰδίου L A B^o Pr. Ep. || 24 εἰ] ἡ A || διαθήκην A || ποιήσασθαι A Pr. Ep. || 25 κωλύσαιεν A Pr.

Ep. κωλύσαιεν L || 26 τοῦ om. Ep. || πάντων — 28 διεστίζαμεν om. Ep. || τῶν om. A ε || τῆ om. L || 28 τῶ om. A^o || διεστίζαμεν προσώπω Pr. || 29 συμβῆ Pr. plerique || τὸν ἄνδρα] aut virum ε || τῆς αὐτοῦ γαμετῆς A^o || εἰς] πρὸς A Ep. || ἡ εἰς Pr. || 30 τῆς διανοίας om. A || 31 τὸν] τὸ M || 32 μὲν om. A, Pr. unus || 33 οἷα om. Pr. v. l., Ep. || publicon M, ποιβλικον L A Pr. Ep. δημόσιον B^o

1 vel] et T || 2 qualibet V || 4 omnibus T || fuerunt V] fuerint RT vulg. || 5 ut V] et RT vulg. || hoc] ea T || 8 et e om. V || 12 habet R^o || 13 quas ex corr. V^o || enumerabimus T] enumeravimus RV vulg. || 14 nominavit T || 15 esse om. R || 17 numeros paragraphis adponunt R^o T^o || 18 tm RT || 20 maleficiis V venefitiis T^o || 21 insidia V^o insidiari V^o || probantur V || 24 concedere R^o V^o || prohibuerit R^o || 25 habet R^o || 26 in om. V || 27 parentis V^o pare... R^o || personis R^o, om. R^o || 29 autem V || 31 merito T^o || alteris T^o || 32 quid T^o || utpote VT^o

εταξομαι και νομιμης εκδικησεως αξιοσθαι θεοπίζομεν, τοις δε παισιν αδειαν ειναι εν ταϊς ιδιαις διαδικαις μηδεν εν των ιδιων περιουσιων εκεινω τῷ προσώπω καταλιμπάνειν τῷ τῷ τοιοῦτο μίσος πεπραχέναι γνωσκομένῳ.

6 εἰ τῶν παίδων ἡ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἐν μακρῇ τυχάνοντος οἱ γονεῖς φροντισίῳ αὐτῶν ἀμελήσειαν, πάντα καὶ ἐνταῦθα παραφυλάττεσθαι προστάτουμεν, ἀτίνα περὶ τῶν μαινομένων γονέων ἀνωτέρῳ ἐπισπίσειαν.

7 τούτοις τοῖς θέμασι καὶ τὴν τῆς αἰχμηλωσίας συμφορὰν προστίθειεν, ἐν ἧ εἰ τοὺς παῖδας κρατεῖσθαι καὶ διὰ τῆς τῶν γονέων καταστροφῆς ἡ ἀμελείας μὴ ἀναρροσθέντας τελετῆσαι συμβαίῃ, μηδαμῶς τοὺς τούτων γονεῖς εἰς τὰς περιουσίας ἐρχεσθαι τῶν παίδων ἐφ' αἷς διατιθέσθαι οἱ παῖδες ἡδύνατον, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν ταύτῃ κεφαλαιῶ φυλάττεσθαι ὑπερ καὶ περὶ γονέων καὶ cognatῶν καὶ adgnatῶν τῶν ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὰ τούτων δίκαια καλουμένων ἢ περὶ τῶν ἐξωτικῶν γραφομένων κληρονόμων ἀνωτέρῳ διετυπώσαμεν.

8 εἰ τις ἐκ τῶν μνημονευθέντων παίδων ὀρθόδοξος ὑπάγων αἰσθητῶ τὸν ἴδιον γονεῖα ἢ γονεῖς μὴ εἶναι καθολικοῖς, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἐκείνων προσώπων κρατεῖ ἄπερ ἀνωτέρῳ περὶ τῶν γονέων διετυπώσαμεν.

9 εἰ τὰς τοιαύτας τοῖν αἰτίας ἢ φανεροῦς ἐξ αὐτῶν ἢ μίαν οἱ παῖδες ἐν ταῖς ιδιαις γράμμασιν διαθήκας, καὶ οἱ γραφομένοι παρ' αὐτῶν κληρονόμοι ἢ πᾶσαι ἢ φανεροῦς ἢ μίαν ἐν τούτων ἀποδείξειαν, τὴν διαθήκην ἐν τῇ ἰδίᾳ ἰσχύι διαμένειν προστάτουμεν.

εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλάχθῃ, μηδεμίαν δύναμιν τῶν τοιαύτην διαθήκην τὸ γυ εἰς τὴν ἐπίστασιν τῶν κληρονόμων ἔχειν θεοπιζομεν, ἀλλὰ ἀνατρεπομένης τῆς διαθήκης τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν τοῦ τελετῆσαντος κληρονομίαν κληρονομοῖς τὰ ἐκείνων πράγματα δίδοσθαι διατυπώμεν, τῶν ληγμάτων δηλονότι 35 εἰτε φιδεικομίσσων καὶ ἐλευθεριῶν καὶ τῶν δόσεων

secundum leges examinari et vindictam legitimam promereri decernimus, liberis autem esse licentiam nihil in suis testamentis de facultatibus suis illi personae relinquere quae tale scelus noscitur commississe.

6 Si liberis vel uno ex his in furore constituto parentes eos curare neglexerint, omnia et hic observari praecipimus quae de parentibus furiosis superius disposuimus.

7 His casibus etiam cladem captivitatis adiungimus, in qua si liberos detineri et per parentum contemptum vel negligentiam non redemptos ab hac luce transire contigerit, nullatenus eorum parentes ad facultates perveniant liberorum, de quibus filii testari potuerant, sed omnia in hoc quoque capitulo serventur quae et de parentibus vel cognatis atque agnatis, qui ab intestato ad talium personarum iura vocantur, aut de extraneis scriptis hereditibus supra censuimus.

8 Si quis de praedictis liberis orthodoxus constitutus senserit suum parentem vel parentes non esse catholicae fidei, haec et in eorum persona tenere quae supra de parentibus iussimus.

9 Si tales igitur causas vel certas aut unam ex his liberi suis testamentis inscripserint, et scripti ab eis heredes aut omnes aut certas aut unam ex his approbaverint, testamentum in sua firmitate manere praecipimus. Si autem haec non fuerint observata, nullam vim huiusmodi testamentum quantum ad institutionem heredum habere sancimus, sed rescisso testamento eis qui ab intestato ad hereditatem defuncti vocantur res eius dari disponimus, legatis videlicet sive fideicommissis et libertatibus et tuto-

§ 8 summarium extat Nomoc. XIV tit. 10, 8; ex Ath. summa repetitur in paratitlis Ath. 3 § 7.

examinari et legitima vindicta impertiri sancimus, liberis autem licere in testamentis suis nihil ex substantia sua illi personae relinquere quae tale flagitium perpetrasse intellegatur.

6 Si liberis vel uno ex iis mente alienato parentes curare eos neglexerint, omnia ibi quoque observari iubemus, quae de furiosis parentibus supra sancimus.

7 His casibus etiam captivitatis calamitatem adicimus, in qua si liberos detineri et per parentum fastidium vel negligentiam non redemptos decedere contigerit, nullo modo eorum parentes ad substantias liberorum veniant de quibus liberi testari potuerunt, sed omnia etiam in hoc capite serventur quae de parentibus et cognatis et agnatis qui ab intestato ad illorum iura vocantur vel de extraneis scriptis hereditibus supra constituimus.

8 Si quis ex praedictis liberis cum orthodoxus sit parentem suum parentesve non esse catholicos animadvertit, ea de illorum quoque personis valeant quae supra de parentibus constituimus.

9 Si igitur eiusmodi causas vel certas ex iis vel unam liberi in testamentis suis scripserint, et scripti ab iis heredes aut omnes aut certas aut unam ex iis probaverint, testamentum in suo robore permanere iubemus. Si vero haec non observata sint, nullam vim eiusmodi testamentum quantum ad institutionem heredum habere sancimus, sed rescisso testamento iis qui ab intestato ad defuncti hereditatem vocantur res illius dari iubemus; ut scilicet legata vel fideicommissa et libertates et tutorum dationes

1 νομιμῶς M νομικῆς Ep. || κελούμεν A || 2 δὲ μέντοι A || ἐν om Pr. || 3 ἰδιῶν οἰκείων A || 4 τῷ τῷ M Pr. || τῷ LB¹ τὸ A || 6 τυχὸν ὄντος A || 7 ἀμελήσειαν Pr. || 8 ἐνταῦθεν B² ἄπερ B² ἢ καὶ Ep. || 9 μαινομένων εἰρημένων L || 11 ἐν ἧ om. A || εἰ εἰσὶ L¹ || 13 τοῦ εἰς τοὺς A || 15 ἐφ' αἷς A || οἱ παῖδες om. A || 16 φυλάττεσθαι κελούμεν add. A || 17 καὶ κογγάτων καὶ adgnatῶν M καὶ περὶ κογγάτων καὶ ἀδύγατων L ἀδύγατων καὶ κογγάτων A vel cognatis atque agnatis ε καὶ (περὶ add. Pr. plerique) συγγενῶν B¹ Pr. Ep. || τῶν om. A || 18 τὰς A || τοῦτων MLB¹ τῶν τοιοῦτων προσώπων As Pr. Ep. || δίκαια διαθήκας A || ἢ καὶ A || 19 τῶν om. A || γραφομένων om. A. καλουμένων B v. L, Pr. unus || 21 ἐκ om. A || 22 τυχάνων ὑπάρχων A || 23 ὀρθόδοξους Pr. Ep. || ταῦτα Ep. || ἐπὶ ἐκείνων τῶν προσώπων Pr. ἐπὶ τῶν τοιοῦτων προσώπων B¹ (in eorum personis ε) || 24 περὶ ἐπὶ Pr. unus || 25 εἰ τοίνυν τὰς τοιαύτας Ep. || φανεροῦς ἐξὶ τινῆς Ep. || 26 γράψοιεν A Ep. ἔγραψοιεν Pr. plerique (ε) || 27 κληρονόμων L² || 28 ἢ φανεροῦς L² As φανεροῦς (deinde littera erasa in L) ML¹ φανερώς Pr., om. Ep. || ἐκ τούτων τούτων Ep. || 28 αὐτῶν A || ἀποδείξειεν LD Pr. Ep., ἀληθῆ add. Pr. ||

31 εἰς πρὸς A || 33 sq. τοῖς — καλουμένοις As Pr., τοὺς — καλουμένους L τοὺς — καλοῦμεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς M τοὺς — καλεῖσθαι, omissis verbis τὰ ἐκείνου πράγματα δίδοσθαι Ep. || 35 τυπούμεν Pr. plerique, Ep. || λεγμάτων A Pr. Ep. || 36 εἰτε φιδεικομίσσων M εἰτε φιδεικομίσσων (corr. ex φιδεικόμισσῃ) L καὶ φιδεικομίσσων A καὶ τῶν πίστει παρ' αὐτοῦ τινι (τινι om. Pr.) διδομένων Pr. Ep. || καὶ τῶν ἐλευθεριῶν Pr. plerique || τῶν om. A

4 relinquere || non relinquere R¹ || quā (sic) tale scelus noscitur in rus. V² || commississe T commississe R² commiscit (corr. commiscet) se R¹ || 6 uno ex his) uno T¹ ex his uno T² || constitutos T¹ || 7 observare T || 8 de parenti) V² in rus., [tibus — 12 negligentiam scr. R² in ras. 2 vv. || 10 claudam V || 11 si liberos) siberos R² || contentum T || 12 vel) et R² || 13 transire) migrasse T || 15 potuerint T || sed erasum in V || 17 ora R¹ || 21 orthodoxus V || constitutus T¹ || 24 partibus T¹ || 25 aut) uel R || 26 liberis V || 28 in in rus. T || 29 fuerit R || 31 sancimus habere T || 32 sq. uocantur defuncti T || 33 eis T || dao R¹

τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων, καθ΄ ἕπερ
 ἀνωτέρω εἴρηται. τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύ. εἴ τι δὲ
 ἢ περὶ ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου ἢ ἐλευθεριῶν ἢ ἄλ-
 λων οἰωνδῆποτε κεφαλαίων ἐν ἄλλοις νόμοις εἰρεθεῖη
 ταύτη τῆ διατάξει ἐναντίον, τοῦτο κρατεῖν κατ' οὐ-
 δέναι βουλόμεθι τρόπον. Καὶ αὐταὶ μὲν τῆς exher-
 edationis ἢ praeteritionis αἱ ποιναὶ τὸ γε εἰς τὰς τῆς
 ἀχαριστίας αἰτίας κατὰ τῶν εἰρημίων προσώπων
 διευσιτάθησαν· εἴ τινες δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς ἐγκλήματα
 ἀναφέρονται, τοὺς τοῦτων πράκτορας καὶ τὰς ἄλλας
 ὑπομένειν ποινὰς τὰς τοῖς νόμοις διαρισμένας.

rum dationibus seu aliis capitulis, sicut superius
 dictum est, suam obtinentibus firmitatem. Si quid
 autem aut pro legatis sive fideicommissis aut liber-
 tatis aut quibuslibet aliis capitulis in aliis legibus
 inventum fuerit huic constitutioni contrarium, hoc
 nullo modo volumus obtinere. Et haec quidem ex-
 heredationis aut praeteritionis poenae quantum ad
 ingratitudinis causas contra praedictas personas sta-
 tuendae sunt; si quae autem ex his inter crimina
 reputantur, earum auctores etiam alias poenas sen-
 tiant legibus delictas.

CAPUT V.

Ταῦτα δὲ διευσιτάσαμεν, ἵνα καὶ τοὺς γονεῖς καὶ
 τοὺς παῖδας ἀπὸ τῆς τῶν διαθηκῶν ὑβρεως ἐλευθερω-
 σωμεν. εἰ δὲ τινες κληρονόμοι ὀνομασθεῖεν, καὶ εἰ
 ῥητοῖς πράγμασιν ἀρκεσθῆναι προσταχθεῖεν, ἐν τούτῳ
 τὴν μὲν διαθήκην μὴ ἀνατρέψουσι προστάτορον,
 ὅπερ δ' ἂν υπέλειπτον αὐτοῖς τῆς ἐκ τῶν νόμων μοί-
 ρας καταλειφθῆ, τοῦτο κατὰ τῶν ἄλλων ἡμῶν νό-
 μοις παρὰ τῶν κληρονόμων ἀποκληροῦσθαι. μία γὰρ
 ἐστὶ τῆς ἡμετέρας γαληνότιτος φροντίς τὸ τὴν ὕβριν
 τῆς praeteritionis καὶ exheredationis τῶν γονεῶν καὶ
 τῶν παιδῶν ἀνελεῖν. σκοπεῖν γὰρ ὀφείλουσιν οἱ γο-
 νεῖς, ὅτι καὶ αὐτοὶ παῖδες γεγόνασι καὶ τὰ αὐτὰ παρὰ
 τῶν οἰκείων γονεῶν ἐσχῆρασι, καὶ παραπλησίως οἱ
 γὼν ὄντες υἱοὶ σπουδάξουσιν τοὺς τῶν γονεῶν λογισμοὺς
 θεραπεύειν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ γονεῖς ἐπιθυμοῦσι γενέ-
 σθαι καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων εἰχονται τιμηθῆναι παῖδων.
 ὄθεν δῆλον καθέστηκεν εἰς τὴν τῶν ἀμφοτέρων ὀφέ-
 λειαν καὶ ἀσφάλειαν τὸν παρόντα ἀφορᾶν νόμον· ὃν
 οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ προφάσεως γενομένης συνεῖδο-
 υμεν προσενηκεῖν. εὐρομεν γὰρ Πουλχερίαν εὐχάριστον
 μὲν θυγατέρα παρὰ τῆς ἰδίας μητρὸς λεχθεῖσαν, ἀπὸ
 κληρονόμων δὲ κατὰ τὴν διαθήκην ὀνομασθεῖσαν,
 τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῖς πατρίοις τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς

Haec autem disposuimus, ut et parentes et filios
 a testamentorum iniuria liberos reddamus. Ceterum
 si qui heredes fuerint nominati, etiamsi certis rebus
 iussi fuerint esse contenti, in hoc testamentum quid-
 em nullatenus solvi praecipimus, quicquid autem
 minus eis legitima portione relictum est, hoc sec-
 undum alias nostras leges ab heredibus adimpleri.
 Sola enim est nostrae serenitatis intentio a parenti-
 bus et liberis iniuriam praeteritionis et exheredati-
 onis auferre. Considerare namque debent parentes,
 quia et ipsi filii fuerunt et eadem a suis parentibus
 speraverunt, et similiter qui nunc filii sunt debent
 studere parentum animos sanare, quia et ipsi paren-
 tes fieri desiderant et a suis optant filiis honorari.
 Unde et constat ad utriusque partis utilitatem atque
 cautelam praesentem legem fuisse prolatam. Quam
 ex hac occasione promulgandam esse perspeximus.
 In aliquo autem negotio disceptantes invenimus Pul-
 cheriam gratam quidem filiam a sua genitrice fuisse
 dictam, exheredatam autem testamento nominatam
 tam in paternis quam in maternis facultatibus. Et

c. V 14 Eὶ δὲ τινες — 23 ἀνελεῖν extat B 41, 5, 2 c. schol. — Summa Ath. repetitur in paratilis Ath. 9 § 8, summa Theodori in B2.

et cetera capita, sicut supra dictum est, vim suam habeant. Si quid autem vel de legato vel fideicom-
 misso vel libertatibus vel aliis ullis capitibus in aliis legibus reperitur huic constitutioni contrarium, hoc
 nullo modo valere volumus. Atque haec quidem exheredationis vel praeteritionis poenae quantum ad in-
 gratitudinis causas adversus praedictas personas statutae sunt; si quae autem ex his ad crimina referuntur,
 eorum auctores ceteras quoque poenas legibus definitas subeant.

V. Haec vero constituimus, ut et parentes et liberos a testamentorum iniuria liberarem. Si qui
 autem heredes nominati sint, etiamsi certis rebus contenti esse iubeantur, in hoc quidem casu testamentum
 non rescindi praecipimus, sed si quid iis minus legitima parte relictum sit, hoc secundum ceteras leges
 nostras ab heredibus suppleri. Una enim est serenitatis nostrae cura, ut iniuriam praeteritionis et ex-
 heredationis parentum et liberorum tollamus. Etenim considerare debent parentes se ipsos quoque liberos
 fuisse atque eadem a parentibus suis esse consecutos, et similiter liberi qui nunc sunt operam dare debent,
 ut parentum suorum animos foveant, quoniam et ipsi parentes fieri cupiunt atque a liberis suis honorari
 exoptant. Unde manifestum est ad utrorumque utilitatem et securitatem spectare praesentem legem, quam
 non sine causa, sed data occasione proferre visum est. Comperimus enim Pulcheriam licet gratam filiam
 a matre sua dictam tamen exheredem in testamento nominatam esse tam paternam quam maternorum

1 τῶν ἐπιτρόπων] καὶ τῶν ἐπιτρόπων L || καί] seu s || 2 ἰσχύον ἐχόντων A || εἴ τι δὲ] εἴτε A || 3 ἢ] om. A Pr. Ep. || ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου L ληγάτου ἢ φιδικομίσσου M ληγάτου εἴτε περὶ φιδικομίσσου A ληγάτου ἢ πίστει τινὶ παρ' αὐτοῦ δοθέντος Pr. Ep. legatis sive fideicommissis s || 4 ἐν om. Pr. || 5 ἐναντίον τῆ διατάξει A || 6 τῆς ἐξheredationis (s. v. ἀποκληροσύνης) ἢ praeteritionis (s. v. ἀμνημοσύνης) M τῆς ἐξheredationis ἢ praeteritionis L ἐξheredatationis ἢ πραιτωριτωνος A τῶν ἀποκλήρων Pr. Ep. || 7 αἱ ποιναὶ] αἰτίαι καὶ ποιναι A || τὸ γε — 8 αἰτίας] τὸ γε ἦσαν εἰς τὰ τῆς ἀχαριστίας κεφάλαια A || 10 τὰς om. A || 12 Ταῦτα δὲ] ταῦτα Ep. καὶ ταῦτα μὲν A || ἐτυπώσαμεν L || τοῖς γονεῖσι] τοῖς om. A || 15 ἐν om. B || 17 ἐλλείπον A Pr. Ep. || τῶν νόμον M τοῦ νόμου A || 18 καταλειφθεῖη A Pr. Ep. || 19 ἀνακληροῦσθαι Ep. || 20 φροντίς] φροντίς B || τὸ] τὸ LB || 21 praeteritionis καὶ ἐξheredationis L praeteritionis καὶ ἐξheredationis M πραιτωριτωνος καὶ ἐξheredatationis A ἀμνημοσύνης καὶ τῆς ἀποκλήρων B ἀποκληρώσεως Pr. Ep. || καὶ παῖδων A || 25 σπουδάξουσιν M (debent studere s) σπουδάξουσιν L Pr. (quod non recte probat Zachariae) σπουδάσους A || 27 δοξασθῆναι A || παῖδων] quae sequuntur om. Pr. || 28

ὄθεν] unde et s || 29 ἀφορᾶν νόμον· ὃν] νόμον, ὅτι ἀφορῶντα A (legem fuisse prolatam: quam s) || 30 οὐ χωρὶς — 31 εὐρομεν γὰρ] ex hac occasione promulgandam esse perspeximus. In aliquo autem negotio disceptantes invenimus s || γυνομένης M A || 31 ἐξ marg. A || πολυσχερίαν L || 32 παρὰ] ὑπὸ A || ἀποκληρόμαν (sic) A ἀποκλήρων Ep. || 33 κατὰ] εἰς A

3 autem V² in ras. || 5 contra T¹ || 6 et om. T¹ || hec RV T² haec T¹ || exheredationis causa aut T¹ || 8 ingratitudines V² || contra om. V || 9 ex om. T¹ || eis T¹ || 10 eorum T² || actores ex Hamburgensi Osenbrüggen || personas T¹ || 12 disponimus aut et T¹ || 13 a] et R || 14 nominati — 15 fuerint om. T¹, bis scr. R¹ || etsi V etiam sio R¹ || rebus om. T || 15 contempti RT || in hoc casu testamentum (testamento T¹) V² T¹ mentum V¹ || quidem om. V || 16 solum T¹ || 17 minus eis vulg. minus ei VT ei minus R || 22 eandem R || 23 studere debent R || 24 quia Vulg. qui RT || 28 prospeximus V || 29 autem] enim Beck || negotio] casu RT¹ || invenimus om. R¹ || pulcheriam T pulcherrimam RV, corr. vulg. || 30 quidem filiam] filiam quidam V || 31 dictum R¹ || autem testamento nominatam om. V || nominatam] n... T¹

μητρόφους πράγμασιν. καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον χάριτην, ἐπειπερ δόλῳ καὶ μηχανῇ συντεθέντα ἔγγυμεν, κατ' οὐδένα τρόπον κρατεῖν συνεχωρήσαμεν, τὴν δὲ θυγατέρα κληρονόμον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς γενέσθαι παρεκλευσάμεθα, καθάπερ καὶ ἡ ἔγγραφος προελθοῦσα 5 περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἡμετέρα κρίσις ὁλοῖ.

1 Μενυήμεθα πρὸς τοῦτους νόμον παρ' ἡμῶν φοιτήσαι, δι' οὗ παρεκλευσάμεθα μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι τὰ τῶν τελευτώντων σώματα χρέους ὀνόματι κρατεῖν ἢ ἐμπόδισμα τῇ τούτων ποιείσθαι ταφῇ. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔγγυμεν τινὰς τελευτήσαντος τινας τὸν πατέρα ἐκ τῆς ταφῆς τοῦ οἰκείου παιδὸς ἀναλίοντα ὀνόματι χρέους κρατῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο εἰσεβεῖς καὶ φιλεῖνθροπον εἶναι συνειδόμεν τὴν τοιαύτην ἀμόρητα τῇ παρόντι εὐσεβεστάτῳ νόμῳ κωλύσαι. 15 Θεοπίζομεν τοίνυν μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι τοὺς κληρονόμους τοῦ τελευτῶντος ἢ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς παῖδας ἢ γαμητὴν ἢ ἀδελφόν ἢ ἀδελφίδα ἢ ἀλλοῦς αὐτοῦ προσγενεῖς ἢ ἔγγυητάς πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας, ἐν αἷς πενήθειν δοκοῦσιν, αἰτιάσθαι ἢ καθ' οἰομένην τρόπον παρενοχλεῖν ἢ τινα ὑπόμνησιν αὐτοῖς ἐπιφέρειν, ἢ ἐν δικαστηρίῳ αὐτοὺς καλεῖν εἴτε ὀνόματι χρέους παρὰ τοῦ τελευτήσαντος καταγομένου εἴτε ἄλλης οἰασίου αἰτίας χάριν εἰς τὰ μνημονεύοντα ἰδικῶς ὁρώσης πρὸς ὥρα. εἰ δὲ ἐκτός 25 τῶν ἐννέα ἡμερῶν τολημῆσαι τίς τινα τῶν ἐρημίων κρατῆσαι προσώπων ἢ μεθοδεῦσαι ἢ τινα ὁμολογίαν ἢ ὑπόσχεσιν ἢ ἔγγυην παρ' αὐτοῦ κομίσασθαι, ταῦτα πάντα ἀνίσχυρα εἶναι Θεοπίζομεν. μετὰ δὲ τῆν τῶν ἐννέα ἡμερῶν παραδρομὴν εἰ τις κατὰ τῶν τοιούτων 30 προσώπων τινὰς ἔχειν νομίσειεν ἀγωγὰς, ταύτας κατὰ τοῖς νόμοις ἔγγυμναζέτω, μηδενὸς δηλαδὴ τοῖς ἐν-

§ 1 (16 Θεοπίζομεν μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι . . .) habent Prochiron 37, 1-3, Epinaoche 35, 2, B 23, 2, 2 (inde N^o X 2, 28 p. 684 Zach.). priorem partem Μενυήμεθα — Θεοπίζομεν τοίνυν suppl. B², initium (v. 1—9 χρέους ὀνόματι) habet Epinaoche 35, 1. — Summarium extat 'Ροτ. 7 (ubi citatur νεαρά ριδ'), summa Theod. in B² (ubi pro Θαλελαλου scrib. Θεοδώρου), summa Ath. repetitur in paratillis Ath. 6 § 3.

bonorum. Atque eiusmodi chartam quoniam dolo et machinatione compositam cognovimus, nullo modo valere passi sumus, sed filium heredem patris et matris fieri iussimus, quemadmodum etiam iudicium nostrum de eadem re in scriptis prolatum declarat.

1 Meminimus praeterea legem a nobis profectam esse, per quam iussimus nemini omnino licere corpora defunctorum debiti nomine detinere vel eorum sepulturae impedimentum afferre. Sed in praesentia cognovimus nonnullos defuncti cuiusdam patrem a suocere filii sui revertentem debiti nomine detinuisse; ac propterea pium et humanum esse nobis visum est eiusmodi crudelitatem hac piissima lege prohibere. Sancimus igitur, ne cui omnino liceat heredes defuncti vel parentes vel liberos vel uxorem vel adgnatos vel cognatos vel alios affines eius vel fideiussores ante novem dierum spatium, in quibus lugere videntur, convenire aut ullo modo molestare aut admonitionem ullam eis offerre aut in iudicio eos vocare sive debiti nomine quod a defuncto profisciscitur sive alterius ullius causae gratia quae ad memoratas specialiter personas spectet. Si quis autem intra novem dies aliquem ex praedictis personis detinere aut convenire aut stipulationem aliquam vel promissionem vel fideiussionem ab eo petere ausus sit, haec omnia irrita esse sancimus. Post novem vero dies exactos si quis contra eiusmodi personarum actiones quasdam habere

1 τὸν τοῦτον Ep. || 2 μηχανῇ] machinatione quorundam ε] || συντελεσθέντα Ep. || 3 κρατεῖν τρόπον L || 5 παρεκλευσάμεθα Ep. || ἔγγραφος Ep. || προελθοῦσα ροι πράγματος coll. A || 6 τοῦ αὐτοῦ] hao (i. e. τούτου του?) ε || ἐδήλου A || 7 Μενυήμεθα] ση marg. A || πρὸς] δι πρὸς Ep. || νόμον] nov. LX || ἡμῖν Ep. || 8 παντελῶς om. Ep. || 10 ποιείσθαι τῇ τούτων L || 11 τελευτήσαντι τινι τοῦ πατρὸς ἐκ τῆς ταφῆς ἀναλύοντος τὸν παῖδα κρατῆσαι ὀνόματι τοῦ χρέους B² || 12 οἰκείου παιδὸς] ἰδὸν νιού A || ἀναλίοντα] ἀνόνητα corrigere voluit L^o || 13 εἰσεβεῖς L ἄσεβες B² || 14 φιλεῖνθροποι L || 15 ὁμόρητα A || 16 Θεοπίζομεν — ἐξεῖναι] Ἀλλὰ μηδὲ B, verbis μηδενὶ παντελῶς Θεοπίζομεν ἐξεῖναι (ἐξεῖναι Θεοπίζομεν B¹) post ἔγγυητάς (19) collocatis || παντελῶς om. A || τοὺς] ἢ τοὺς Pr. Ep. ε || 17 τοῦ τελευτῶντος M Ep., Pr. unns] τελευτήσαντος LAB, Pr. plerique; om. ε || τοὺς γονεῖς] τοὺς om. A || 18 ἢ ἀδελφόν ἢ cognatos M ἢ ἀδελφὸν ἢ κορνάτους A ἢ ἀδελφίδα (ποιήσασθαι add. L^o) ἢ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς L ἢ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς B ἢ συγγενεῖς Pr. Ep. || ἢ ἄλλους αὐτοῦ] ἢ καὶ B² καὶ B¹ || 22 ὑποφέρειν Ep. ἀπαγαγεῖν A || 23 εἴτε om. A || 24 χάριν αἰτίας Ep. || 26 *τολημῆσαι M LA Pr. τολημῆσαι B Ep. || τίς om. L, ante ἢ μεθ-

talem quidem scripturam, quia dolo eam et machinatione quorundam compositam fuisse comperimus, nullo modo permisisimus obtinere, filiam autem heredem patris ac matris iussimus fieri, sicut et scriptis 5 prolatum super hac causa nostrum manifestat arbitrium.

1 Meminimus insuper legem a nobis fuisse prolatam, per quam iussimus nulli penitus esse licentiam corpora defunctorum debiti gratia detinere aut impedimentum eorum facere sepulturae. Sed in praesenti quosdam cognovimus cuiusdam mortui genitorem a sepultura sui filii redeuntem nomine debiti tenuisse, ideoque pium et humanum esse perspeximus talem crudelitatem hac lege piissima coercere. 10 Sancimus itaque nulli penitus esse licentiam aut heredes aut parentes aut liberos aut coniugem aut agnatos vel cognatos aut alios affines eius aut fideiussores ante novem dierum spatium, in quibus videntur lugere, conveniendi aut quocumque modo inquietandi aut aliquam admonitionem eis offerendi aut in iudicio eos vocandi sive debiti gratia quod a defuncto descendit sive alterius cuiuscumque causae nomine ad memoratas personas specialiter pertinentis. Si vero intra novem dierum spatium aliquis ausus fuerit quamlibet de praedictis personis aut convenire aut aliquam cautionem seu promissionem vel fideiussionem ab ea exigere, haec omnia invalida esse decernimus. Post novem autem dierum excursum si quis contra tales personas aliquas habere putaverit actiones, eas secundum leges exercent, nullo

οδεῦσαι (27) coll. A || τινὰς L^o || 27 προσώπων κρατῆσαι A Pr., κρατῆσαι om. ε || ἢ τινα] ἢ om. Pr. Ep. || 28 ἔγγυητήν A || παρ' αὐτῶν Pr. plerique, παρ' αὐτοῦ om. A, ante ἢ ἔγγυην coll. B² v. l. || 29 τῶν om. Ep. || 30 ἐννέα] εἰς ἐννέα L || 31 νομίσειεν A || 32 τὸν νόμον A B²

1 scripturas R¹ || 3 aut R¹ || 7 rubr. Ut non liceat (licet T) creditori debitori (debitori creditori R) suo mortuo ante novem dies (dierum R², om. T) luctuosos (luctuos T) aliquem molestare propter quod (quae R) defunctus debeat (debut T) RT in marg. (ex Iul.) || meminimus R¹ || super V || 8 quam om. R¹ || 9 debiti] nulli debiti T² || impedimento R¹ || 10 praesentis R¹ || 11 quodam V quidam R¹ quamdam? T¹ quaedam T² || mortui genitorum V¹ genitore mortui R || 12 filii sui R || 14 crudelitatem R¹ || 17 agnatos vel om. R || 21 in om. R² || iudicium R || eius V¹ || 22 cuiusque T || nomine causae (causa R¹) R || 23 personas om. R || pertinentes libri, corr. vulg. || 25 personis] detinere add. Beck || 26 cautionem]tionem T¹ || fideiussionem V || 27 exigere ab ea T² || 29 aliquam V¹ || putaverit habere R || 30 legem V

ἀγοσι προκρίματος ἐκ ταύτης τῆς προθεσμίας περὶ χρονίαν παραγραφὴν ἢ ἐν ἄλλῃ οἰδήσῃσι νομίμῳ δικαιολογίᾳ παντελῶς γινόμενον.

videlicet actoribus praeiudicio ex hoc intervallo circa temporalem praescriptionem aut in alia quacumque legitima allegatione penitus generando.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῖτους καὶ ἄλλο κεφάλαιον πρὸς τὰς ἀντιφωνήσεις ἦγον ὑποσχέσεις ἀποβλέπον τῷ παρόντι νόμῳ συνείδουεν διατυπῶσαι. Θεσιζόμεν τοίνυν, εἴ ποτέ τις ἔ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ὑπὲρ ἄλλον προσώπων ἀντιφωνήσει, λέγων τυχόν τινι τὸ ἱκανὸν σοι ποιῶ, τούτων ἐπὶ τῇ ποσότητι ἦν ἂν εἴποι τρόποις ἅπασιν ὑποκείσθαι καὶ τὴν ἀντιφωνήσιν τὴν ἰδίαν πληροῦν καὶ τὸ χρέος ἀναγκάζεσθαι καταβάλλειν. εἴ τις δὲ εἴποι τὸ ἱκανὸν σοι γενήσεται, τούτων ὅλα τοῦ τιοῦτου λόγου ἀπροσώπως εἰρημένον ὡσανεὶ μηδὲν εἰπόντα οὕτως ἐκ πάσης εἰσπράξεως ἐλευθερον φυλάττωσθαι. εἰ δὲ τις εἴποι γενήσεται σοι τὸ ἱκανὸν παρ' ἐμοῦ καὶ παρὰ τοῦδε καὶ τοῦδε, ἐκείνους μὲν οὐς ἂν ὀνομάσειεν, εἰ μὴ συναϊρέσουσι, μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης φωνῆς γίνεσθαι πρόκριμα, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν τὸν τοῦτο εἰπόντα ὑπὲρ ἐκείνων τῶν προσώπων ὑπὲρ ὀνομάσειεν ἀπαιτήσιν τινα ὑπομένειν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς νόμους ἀποδεικνυμένου χρέους ἐποφείλων φαεῖν κατὰ τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος μόνον καταβάλλειν. εἰ δὲ εἴποι γενήσεται σοι τὸ ἱκανὸν παρ' ἐμοῦ ἢ παρὰ τοῦδε ἢ τοῦδε, τρηκαῦτα τοῖς μὲν ὀνομασθεῖσι προσώποις κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον μὴ συναϊρέσει μηδὲ ἐν γίνεσθαι πρόκριμα, αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο ἀντιφωνήσαντα ἄκείρων μὲν τὸ χρέος ἀναγκάζεσθαι καταβάλλειν εἴ τινι δὲ κατὰ τῶν ὀνομασθέντων προσώπων νομίσειεν ἑαυτῷ ἀρμόζειν ἀγωγήν, ταύτην κατὰ τοὺς νόμους κατ' αὐτῶν προτιθένει καὶ τῆς τῶν νόμων βεβήλειας ἀπολαύειν.

(Ἐπιλογος.) Ἄπαντα δὲ ταῦτα κρατεῖν Θεσιζόμεν ἐπὶ ταῖς ὑποθέσεσιν ἅπάσαις, ὅσαι μὴ πῶ δικιστικῇ

Ad haec aliud capitulum ad pecuniae constitutionem seu promissionem respiciens hac lege praevidimus definire. Sancimus igitur, si quando aliquis aut pro se aut pro alia persona pecuniam constituerit vel sponderit dicens forte cuicumque satis tibi facio, eum in quantitate quam dixerit modis omnibus obligari et promissionem seu sponsonem suam adimplere et debitum compelli persolvere. Si quis autem dixerit satis tibi fiet, eum tali verbo ut impersonaliter dicto tamquam si nihil promiserit ita ab omni exactione liberum servari. Si quis autem dixerit fiet tibi satis a me et ab illo et illo, illis quidem quos nominaverit non consentientibus, nullum ex tali voce fieri praeiudicium, sed nec ipsum qui hoc dixerit pro illis personis quas nominaverit aliquam exactionem sustinere, pro se autem quod secundum leges debere monstratas fucrit pro rata tantum portione persolvere. Si autem dixerit fiet tibi satis aut a me aut ab illo et illo, tunc nominatis quidem simili modo non consentientibus nullum fieri praeiudicium, ipsum autem qui hoc promiserit integrum quidem debitum cogi persolvere; si quam autem contra nominatas personas putaverit sibi actionem competere, eam secundum leges adversus eos proponere et legum auxilio perpotiri.

(Epilogus.) Haec autem obtinere sancimus in causis omnibus, quae nondum iudiciali sententia vel

c. VI (Θεσιζόμεν εἴ ποτέ τις) extat B 26, 2, 3 (inde B¹ A 50, 1 p. 80 Zuch.). Summam habet Appendix Eclogae 29 (Zachariae Anecdota p. 190) et Anonymus Bodleianus ib. p. 215 (in utroque citatur νεαρά ερ'), Ath. summa repetitur in paratitulis Ath. 15 § 8.

putaverit, eas secundum leges exerceat, ita scilicet ut nullum praeiudicium actoribus ex ista dilatione circa temporalem praescriptionem aut in alia ulla legitima allegatione omnino oriatur.

VI. Praeterea aliud quoque caput quod ad constitutae pecuniae obligationes seu promissiones spectat praesentia lege definire nobis visum est. Sancimus igitur, si quando quis aut pro se aut pro alia persona pecuniam constituerit dicens forte alicui satis tibi facio, ut is in quantitate quacumque dixerit omnibus modis obligetur et constitutum a se impleat atque debitum solvere cogatur. Si quis autem dixerit fiet tibi fiet, is cum eiusmodi verba impersonaliter prolata sint, perinde ac si nihil dixerit, ab omni exactione liber servetur. Quodsi quis dixerit fiet tibi satis a me et ab hoc et ab illo, illis quidem quos nominaverit, nisi consentiant, nullum ex eiusmodi voce praeiudicium oriatur, sed ne ipse quidem qui hoc dixit pro illis personis quas nominaverit exactionem ullam subeat, pro se vero id quod ex debito secundum leges probato debere eum apparuerit pro rata dumtaxat parte solvat. Si vero dixerit fiet tibi satis a me vel ab hoc vel illo, tunc persolveris quidem nominatis simili modo non consentientibus nullum fiat praeiudicium, ipse vero qui hoc constituit integrum debitum solvere cogatur; si quam autem contra personas nominatas putaverit sibi competere actionem, hanc secundum leges adversus eas instituat et legum auxilio fruatur.

Epilogus. Haec autem omnia valere sancimus in causis omnibus quaecumque nondum iudiciali

1 προκρίματος ante γινόμενον (3) coll. A || 2 χρονίαν παραγραφῆς A || νομίμῳ om. Pr. Ep. || 4 εὖ πῶς A || 7 τις ἢ ἢ om. B¹ || * ἀντιφωνήσῃσι (ἀντιφωνήσῃ B¹) libri || 8 τινὶ τυχόν A || 9 τοῦτο L || ἢ ἂν εἴπε A || 10 πληροῦν A || 12 εἴπη A || οἷα] διὰ A || 14 ἐκ πάσης] ἀπάσης con. Heimbach non recie || 16 καὶ παρὰ] παρὰ om. A || καὶ τοῦδε om. B¹ v. l. || 17 ἐκείνους L² A || ἂν om. A || συναϊρέσει A || 18 κέρμα L || 19 τοῦτο] τοιοῦτον A || 20 ἄπερ] ἄπερ ἂν A || * ὀνομάσει B¹ libri ὑποστήνασ A || 21 κη. ὅπερ ἐκ τοῦ — ἐποφείλων φαεῖν] τὸ κατὰ τοὺς νόμους ἀποδεικνυμένου χρέους ἐν ἄπερ ὀφείλων φανῆ A, ἐκ τοῦ ἐ ἀποδεικνυμένου χρέους om. ε || 23 μόνον μέρος καταβάλλειν A μέρος καταβάλλειν (καταβαλεῖν L²) μόνον L || 24 παρ' ἐμοῦ] aut a me ε || παρὰ τοῦδε] παρὰ om. I, B¹ || 25 ἢ τοῦδε] καὶ τοῦδε A ε || 26 προσώποις om. ε || 27 αὐτόν] τὸν A || τὸν τοῦτο om. A, τὸν om. L¹ || 28 καταβαλεῖν L² ||

30 νομίμοι ἑαυτῷ ἀρμόζειν MLB¹ νομίμοισιν αὐτῷ ἀρμόζειν A ἑαυτῷ ἀρμόζειν νομίμοις B¹; νομίμοισιν κριπρί || 31 αὐτόν L¹ || τῶν νόμων] legis ε || 32 ὑποβάλλειν L² || 33 Ἄπαντα δὲ ταῦτα] Haec autem ε || 34 ὑποθέσει] πάσαις A

2 in aliquacumque V² || 3 ignorando T¹ || 4 rubr. De constituta pecunia RT in marg. (ex Iul.) || 5 promissione T || 6 aut pro se] aut om. V || 7 pecunia V || 8 vel] aut T || quicumque V¹ cuique T || tibi satis factio (factio T¹) T || 9 eum] in eum R¹ || dixit T¹, dixerit om. R¹ || 10 suam om. R¹ || 11 persolvere compelli T || 12 fiet tibi satis R || ut] et V || 13 dicto] prolato T || 14 conseruari T || 15 et illo R² vulg.] et V, om. R¹ T || 16 illis] eis T², om. T¹ || 18 haec T || illis] aliis T || 21 tñ R || si] sin T¹ si quis T² || 24 aut V || 25 integrum] ipsum integrum T || 26 aut R¹ || personas om. R || 27 eam] tam T || 28 praepondere T

ῥήσῃ ἢ φιλικῇ συμβάσει πέρας ἔλαβον. ἢ τοίνυν σὴ ὑπεροχῇ τὴν παροῦσαν ἡμῶν γενικὴν νομοθεσίαν προγραμμάτων μὲν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδι πόλιν κατὰ τὸ συνήθες προτιθέμενοι, προτάξωμεν δὲ πρὸς τοῖς τῶν ἐπαρχῶν ἀρχοντας σιelloμένων εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἔλθειν παρασκευαστάς.

Dat. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. post cons. Basilii v. c. ind. V. [a. 542]

amicali conventione sopitae sunt, pater karissime atque amantissime. Celsitudo itaque tua praesentem nostri numinis generalem constitutionem edictis quidem in hac regia urbe more solito proponendis, 5 praeceptionibus autem ad provinciarum rectores dirigendis ad omnium notitiam faciat pervenire.

ΠΙΣ

ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

10

CXVI. Auth. CVIII. Coll. VIII tit. 9

R UT NEQUE MILES NEQUE FOEDERATUS OBSERVET DOMUI PRIVATAE AUT POSSESSIONI ALICUIUS R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Idem Aug. Theodoto pp.

Ἐπιτομή. Μετὰ τὴν τοῦ δεσπότην θεοῦ ἐν- 15 μένειαν ἀσφάλεια τῶν ἡμετέρων ὑπεχώσῃ ἢ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων ἀσκή καὶ κατάστασις· τούτων γὰρ προνοίᾳ θεοῦ συνιστημένων ἢ μὲν τῶν βιοβίων προπέτεια χιλινοῦται, τὰ δὲ τῆς πολιτείας ἀξίζει πρῶγματα. ἐπεὶ οὖν τινεὶ τῆς ἐκείνων σωτηρίας οὐδ- 20 ἕνα ποιούμενοι λόγον τοῦ στρατιώτου καὶ φοιδηρῶν, ὑπερίοντος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πολιτείας κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀγωνίζεσθαι, τολμῶν ὑποσύρειν καὶ εἰς ἰδιωτικὰ ἀπασχολεῖν χρείας, συνειδομέν δὲ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμον πᾶσι παραγοῦσθαι, ὥστε 25 τοῦ λοιποῦ μηδένα τολμῆσαι στρατιωτῆν ἐν οἰκῇ ποτε ἀναφερόμενον ἀριθμῶ ἢ φοιδηρῶν ὑποσύρειν ἢ εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἔχειν οἶκον ἢ εἰς τὰς ἰδίας ἔχειν κτήσεις· περὶ οὓς ἡμεῖς πολλοὺς ὑψιστάμεθα πόνους γυμνάζοντες καὶ στρατεύοντες, ὥστε τοῖς κοινοῖς αὐτοῦς 30 χρῆσιμοὺς πρᾶγμασι.

(Praefatio.) Cum domini dei benivolentia ad custodiam nostrorum subiectorum militarium rerum incipit ordinatio: his enim providentia dei dispositis barbarorum quidem incontinentia refrenatur, reipublicae vero res augentur. Et quoniam aliqui propriae salutis pro nihilo facientes rationem milites et foederatos, qui debent pro libertate reipublicae contra inimicos certare, praesument subtrahere et in privatas suas occupare utilitates, praevidimus per praesentem nostram legem omnibus interdicerem, ut nullum de cetero praesument militem in quocumque relatum numero aut foederatum subtrahere in sua domo aut in proprias habere possessiones: pro quibus nos multos sustinemus labores; exercentur enim et militantes, ut communibus utiles sint rebus.

CAPUT I.

Ἐστῶσαν τοίνυν πάντες εἰδότες ὅσοι στρατιώται ἢ φοιδηράτουσ τινεὶ ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἔχειν ἔσπενσας

Sint igitur omnes scientes qui milites aut foederatos aliquos in suis habent domibus aut possessionibus

Nov. CXVI (Authent. CVIII = Coll. VIII tit. 9: gloss.) Graece extat in ML (fuit B 57, s secundum indices et B² Σ 4, 22 p. 601 Zach.). — Epit. Theod. 116, Athan. 20, 3, Epitome 15, 23.

sententia vel amicali compositione finem consecutae sunt. Tua igitur sublimitas efficiat ut praesens generalis lex nostra cum edictis per hanc regiam civitatem more solito propositis tum praeceptis ad provinciarum praesides missis ad omnium notitiam perveniat.

CXVI.

DE MILITIBUS.

Praefatio. Post domini dei benevolentiam subiectorum nostrorum securitas in militarium rerum imperio et institutione posita est: his enim dei providentia constitutis et barbarorum petulantia refrenatur et rei publicae opes crescunt. Iam quoniam nonnulli salutis suae nulla ratione habita milites et foederatos, qui pro libertate reipublicae contra hostes pugnare debeant, subducere et in privatis negotiis occupatos detinere audent, placuit nobis per praesentem legem nostram omnibus interdicerem, ne quisquam in posterum militem in quacumque numero relatum aut foederatum subducere vel in sua habere domo vel in propriis possessionibus habere audeat: de quibus nos multos labores sustinemus exercitiis et expeditionibus paratis, ut communibus rebus utiles se praestent.

1. Sciant igitur omnes quicumque milites vel foederatos aliquos in domibus suis vel possessionibus

1 συμβιβάσει L || πέρας ἔλαβον] pater karissime atque amantissime add. ε || 2 ἡμῶν] nostri numinis ε || 3 μὲν κατὰ ταύτην] κατ' αὐτὴν μὲν A || 4 κατὰ τὸ συνήθες] συνήθως A || 6 ἔλθειν παρασκευαστάς] ὄξείως ἔλθειν παρασκευαστάς πάντως A || 7 subscr. om. ε. habent Iul.¹⁰ (dat. procon. belisarii Iul.P) || k. febr. M Iul.¹⁰ (om. Iul.¹⁰) Ath., μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || constantinopoli imp. donn. iustiniano aug. XV. Iul.¹⁰ cp. dn. iust. pp. aug. M ἔπει σο' τῆς βασιλείας Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath. || 8 post cons. Basilii v. c. ind. v.] pcl. barl. usisse indu Iul.¹⁰ post cons. consulat. nelisarii vo. Iul.¹⁰ basil. vo. cons. M ἑπιτομήτος βασιλείου Theod. ἰνδικτιῶνος ε' Ath. || 10 rubr. Περὶ στρατιωτῶν ML Theod. || Περὶ τοῦ μὴ παραμένειν τισὶν στρατιώταις ἢ φοιδηράτουσ Ath. (cf. ε) || 14 inscr. addidi ex Ath. ε; om. ML || Θεωδωσῶφ

Ath. cod. || 17 ἀρχῇ καὶ κατάστασις] incipit ordinatio ε || 18 μὲν Lε] om. M || 25 παραγοῦσθαι L || 28 ἢ om. ε || ἔχειν οἶκον M] ἔχει οἶκον L, ἔχειν om. ε recte opinor || 29 γυμνάζοντες καὶ στρατεύοντες] exercentur enim et militant ε || 32 legendum videtur Ἰστωσαν et delendum εἰδότες || 33 ἔχειν ἔσπενσας M] ἔχειν L habent ε, unde ἔχοισιν Haloander

3 nominis RVT, corr. vulg. || 4 more] romae V || 5 rectorum T || 7 subscriptione curent libri || 11 observet ed. pr.] obserctur RVT vulg. || 14 theodito T || 18 incontinentia cet.] tinentia — 25 praesument mij scr. R² in ras. 4 v. || 19 aliquid RT || 22 certari V¹ || 23 opere R² || providimus vulg. || 27 sq. multos nos R || 28 militantur R¹ V¹ || 29 sint utiles T || 32 Scint V¹ || 33 in suis habet R¹ habent in suis T

οἴκοις ἢ κτήσεσιν ὁπωσούν προσεδρεύοντας καὶ τινὰς αὐτοῖς ἰδιωτικὰς πληροῦντας χρεῖας, ὥστε εἰ μὴ ἐντός τριγίντα dieum προδεσμίαι ἀριθμομένων ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον ἐμφανείας τῆς παρουσίας ἡμῶν διατυπώσεως τοῦτους ἀποδιώξουσιν, αἱ μὲν αὐτῶν τῶν ἐχόντων αὐτοὺς ἢ κρατούντων οὐσίαι δημεύει ὑποβληθεῖσαι τῷ δημοσίῳ προσκυρωθήσονται, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν στρατιῶν ὁποῖας ἔχουσιν ἐξωθήσονται, οἱ δὲ στρατιῶται καὶ φοιδερᾶτοι οἱ τοῦτοις μετὰ τὴν προδεσμίαν παραμένοντες οὐ μόνον τῆς ζώνης ἀφαιρεθήσονται, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς ἔσχατον ὑπομένοσι τιμωρίας· εἰδόντων καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας ἀρχόντων, ὡς εἴ τινες εὐθετεῖεν ἐν τοῖς τόποις τοῖς παρ' αὐτῶν ἰδνυμένοις ἢ ἐπιτροπόσι τισὶν ἢ προσώποις ἢ οἴκοις ἢ δεσπόταις ἢ κτήσεσιν ἢ ταῖς οἰαισὺν ἰδιωτικαῖς χρεῖαις προσεδρεύοντες. καὶ μὴ σπουδαίως τοῦτους συσώσῃ τε καὶ τιμωρίας ὑποβάλλουσαι, καὶ τοὺς μὲν στρατιῶτας εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐκπέμψουσιν ἐν οἷς στρατεύονται, τοὺς δὲ φοιδερᾶτους πρὸς τοὺς ἰδίους ὀπτιῶνας, καὶ αὐτοὶ ἀνά decem librarum αὐτῷ ποινὴν εἰσπραχθήσονται, καὶ πρὸς τοῦτοις ἐξορία παραδοθήσονται μετὰ τῶν ἡμετέρων κλειύσεων τομῆσαντες ἀμελήσαι. μηδεὶς τοῖωνν μήτε θείῳ τινὶ τίπῳ περὶ τοῦτου ὡς εἰκὸς γενομένην μήτε προσταξείσιν ἀρχόντων (χρήσται, μηδὲ τις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων) τοιοῦτους τινὰς τύπους ἢ προσταξείσιν ἀρχαῖς προσδέξεται, ἀλλὰ μετὰ πάσης ταχνητῆτος οἱ μὲν στρατιῶται εἰς τοὺς ἰδίους ἀριθμοὺς οἱ δὲ φοιδερᾶτοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ὀπτιῶνας ἐπανεέλθουσι καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγωνίσονται πραγμάτων. κατ' οἰδένα γὰρ τρόπον τοῦ λοιποῦ συγχωροῦμεν τοὺς ἡμετέρους στρατιῶτας ἢ φοιδερᾶτους ἐν τισὶ παντελῶς ἰδιωτικαῖς ἀπασχολεῖσθαι χρεῖαις.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖωνν παρασάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλωθέντα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ γινώσκουσα κατὰ μὲν τὴν εἰδαίμονα ταύτην πόλιν

nibus aut qualitercumque observantes et quasdam eis proprias implentes utilitates, quod nisi intra triginta dierum dilatationem computatorum ab insinuatione per loca praesentis nostrae dispositionis eos expulerint, substantiae quidem habentium eos aut retinentium publicationi subiectae fisco applicabuntur, ipsi vero et dignitatibus et militiis quas habent expellentur, milites vero et foederati qui eis post dilatationem observaverint non solum militia spoliabuntur, sed etiam ultima sustinebunt supplicia. Scientibus et uniuscuiusque provinciae iudicibus, quia si aliqui inveniuntur in locis quae ab his exactioribus aut convictoribus aut personis aliquibus aut dominiis aut possessionibus aut quibuslibet propriis utilitatibus permanentes, et non celeriter istos comprehenderit et suppliciiis subdiderint, et milites quidem ad numeros suos transmittant in quibus militant, foederatos vero ad proprios optiones, et ipsi X librarum auri poenam exigentur, et insuper exilio tradentur utpote nostras iussiones praesentes negligere. Nemo igitur neque divino quodam typo de hoc forsitan facta neque praecipit iudicum utatur, nec aliquis nostrorum iudicum huusmodi aliquos typos aut praecipit iudicum suscipiat, sed cum omni celeritate milites quidem ad proprios numeros, foederati vero ad suos optiones revertantur et pro communibus certent rebus: nullo modo enim de cetero concedimus nostros milites aut foederatos in quibusdam omnino privatis utilitatibus occupari.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem manifesta sunt legem, tua eminentia cognoscens in hac quidem felicissima civitate edictis

habere studuerunt qualicumque modo detentos et privatas quasdam operas ipsis praestantes, nisi intra triginta dierum spatium ab insinuatione praesentis constitutionis nostrae in eo loco facta numerandorum eos expulerint, bona eorum qui eos habent aut detinent publicationi subiecta fisco addictum iri, ipsos autem dignitatibus et militiis quas habent exutum iri, milites vero et foederatos qui post praefinitum temporis spatium apud illos permaneant non solum cingulo privatum iri, sed etiam extrema subituros esse supplicia; ac sciant etiam provinciae cuiusque praesides, si qui in locis qui ab ipsis gubernantur inventi sint vel apud procuratores aliquos vel alias personas vel in domibus vel apud dominos earum vel in possessionibus vel in qualibuscumque privatis operis detenti, nisi eos acriter comprehenderit et suppliciiis subiecerint, atque milites ad numeros in quibus militant, foederatos autem ad optiones suos transmiserint, ipsos quoque denarum librarum auri poenam persoluturos esse ac praeterea exilio traditum iri, quippe qui iussiones nostras negligere ausi sint. Nemo igitur aut sacra ulla sanctione de hoc forte lata aut praecipit magistratuum (utatur, neve ullus ex nostris magistratibus) eiusmodi sanctiones vel praecipit magistratuum suscipiat, sed cum omni celeritate et milites ad suos numeros et foederati ad suos optiones revertantur et pro rebus publicis dimicent. Neque enim ullo modo in posterum permittimus ut milites vel foederati nostri in ullis omnino privatis operis occupentur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur tua sublimitas

1 ὁπωσούν] aut qualitercumque § 2 ὥστε] leg. ὡς? || 3 triginta dierum M] τριγίντα διεσούμ, s. v. ἡμερῶν L || 4 κατὰ τόπον M] κατὰ τὸν τόπον L || 6 οὐσίαν L || 8 στρατιῶν M || 12 ὑπομένουσι L || 14 ἰδνυμένης L exactioribus § ἐπιτροπόσι L, cf. § ἐπὶ τόποις M || τισὶν ἢ προσώποις M] τισὶν ἢ ἑτέροις (ἐτέροις del. m. 1) ἢ προσώποις L aut personis aliquibus s. In hac voce et deinceps enumeratis corruptela latet; utique malim ἢ προσώποις ἢ δεσπόταις ἐν οἴκοις ἢ κτήσεσι ταῖς οἰαισὺν κτλ. || 15 ἢ οἴκοις om. § || δεσπόταις] dominiis § || 17 ὑποβάλλουσι L || 18 εἰς] καὶ εἰς L || τοὺς ἀριθμοὺς] numeros suos § (cf. 2S) || ἐκπέμψουσιν M || 19 φοιδερᾶτους L || 20 decem librarum auri M § εἰς λιτρῶν L || 23 sq. *μηδὲ μηδὲ ML || 25 *χρήσεται — ἀρχόντων propter homoeoteleuton omissa in ML supplevi et s. (χρήσεται μηδὲ suppl. cum Haloandro vulg.) || 28 φοιδερᾶτοροι L || 29 ἐπτελωνας J || 30 ἀγωνίσονται ML || 31 τοῦ λοιποῦ om. L

1 aut qualitercumque] aut del. Beck || 2 eius T¹ || quod nisi] nisi qui T¹ || dierum triginta T, dierum om. R¹ || 3 dilatationem V dilatationes R¹ || *computatos V computatus R computatam T computandorum vulg. || 4 praesentis temporis nostrae R¹ || expulerint R || 6 publicationis V || 7 ipsi om. T¹ || 8 dilectionem R¹ V¹ dictionem T || 9 obseruauerunt T || 12 ab his] his om. T (sub his sunt vulg.); deest verbum || exactoribus vulg. || 13 convictoribus T¹ vulg.] conuictoribus R VT²; leg. conductoribus (cf. Cod. 4, 65, 31. 3.) ? || aut domibus ante aut dominis auld. Beck || 14 utilitatibus R vulg.] facultatibus VT || 16 et suppliciiis subdiderint om. R¹ || 17 transmittant vulg.] transmittunt RVT || 18 proprias R² T || opinionones T¹ || 19 ipsi R¹ || 19 exigent V corr. || et om. R || 22 iudicum] iudicum suscipiant T² || utatur R² vulg.] utitur R¹ VT || 23 praecipitones V¹ || 24 suscipiant T¹ || 25 militantes R¹ || federatos libri, corr. vulg. || 26 suas libri, corr. Heimbach || 27 certentur R¹ T¹ certetur V¹ || nullo enim modo T vulg. || 29 occupari utilitatibus R || 35 manifestata T vulg.

ἰδικτῶν κατὰ τὸ σύνθηδες προσιθεμένῳ, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις προσταξέων στελλομένων πᾶσι δὴλα καταστήσῃσι σπενδάτω. Dat. v. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. post cons. Basilii vc.

secundum morem propositis, in provinciis vero praeeptionibus destinatis omnibus manifesta constituere festinet. (Dat. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. post cons. Basilii vc.)

ΠΙΖ

5

CXVII. Auth. CXII. Coll. VIII tit. 13

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΣ ΓΑΜΟΥ.

¶ UT LICEAT MATRI ET AVIAE
ET ALIIS PARENTIBUS POST LE-
GITIMAM PARTEM LIBERIS DE-
RELICTAM QUO MODO VOLUE-
RINT RESIDUAM FACULTATEM
DISPONERE, ET ALIA PLURA
CAPITULA ¶

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ.)

Idem Aug. Theodoto pp.

(Προοίμιον.) Διαφόρων κεφαλαίων εἰς ἡμᾶς ἀν-
νεχθέντων ἀναγκαῖον εἶναι συνείδομεν γενικῶ ταῦτα 15
διατυπῶσαι νόμῳ.

(Praefatio.) Diversis capitulis ad nos relatis
necessarium esse perspeximus generali haec lege
disponere.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν ἄδειαν εἶναι καὶ μητρὶ καὶ
μᾶμμη καὶ τοῖς ἄλλοις γονεῦσι μετὰ τὸ καταλιπεῖν
τοῖς παισὶ τὸ ἐκ τῶν νόμων ὀφειλόμενον μέρος τὸ
ὑπόλοιπον τῆς αὐτῶν περιουσίας, εἴτε εἰς δόλουληρον 20
βουληθῆεν εἴτε ἐκ μέρους, τῷ υἱῷ ἢ τῇ θυγατρὶ, ἢ
ἐγγόνῳ ἢ ἐγγόνῃ, ἢ τοῖς ἐφεξῆς κατιοῦσι δωρεῖσθαι ἢ
καὶ διὰ τελευταίας βουλήσεως καταλιμπάνειν ἐπὶ τοι-
ούτῳ ὄρω τε καὶ αἰρέσει, εἰ γε βουληθῆεν, ὥστε τὸν
πατέρα ἢ τὸν ὄλωσ ἔχοντα τοῦτους ὑπεξουσίους ἐν 25

Sancimus igitur licentiam esse et matri et aviae
aliisque parentibus, postquam reliquerint filiis par-
tem quae lege debetur, quod reliquum est suae sub-
stantiae, sive in solidum voluerint sive in partem,
filio vel filiae, nepoti vel nepti et deinceps descen-
dentibus donare aut etiam per ultimam relinquere
voluntatem sub hac definitione atque conditione, si
voluerint, ut pater aut qui omnino eos habet in po-

Nov. CXVII (Authent. CXII = Coll. VIII tit. 13: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis, magna pars in Prochiro et Eranagoge (vid. infra). — Epit. Theod. 117, Athan. 10, 9. Iulian. const. CVIII.

c. I Θεσπίζομεν ἄδειαν εἶναι . . . extat B 41, 5, 3. — Summas repetunt Theodori BΣ, Athanasii c. I pr. paratilla Ath. 9 § 15, lib. περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 16, c. I § 1 paratilla Ath. 13 § 12.

cognoscens in hac quidem felici civitate edictis more solito propositis, in provinciis autem praeceptis missis manifesta omnibus reddere studeat.

CXVII.

DE DIVERSIS CAPITIBUS ET SOLUTIONE MATRIMONII.

Praefatio. Diversis capitibus ad nos relatis necessarium nobis visum est generali lege ea constituere.

I. Sancimus igitur licere et matri et aviae et ceteris parentibus, postquam liberis portionem ex legibus debitam reliquerunt, reliquam ipsorum substantiam, sive in solidum sive ex parte voluerint, filio vel filiae, vel nepoti vel nepti, vel deinceps descendantibus donare vel etiam per ultimam voluntatem relinquere sub hac lege et conditione, si quidem voluerint, ut pater aut quicumque eos in po-

1 ἰδικτῶν L || 3 v. id. apr. M] id. Apr. ε Ath. vulg. μηρὶ ἀπρίλλῳ Theod. || CP. — Basilii vo. (cf. ε) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐσ' μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου Ath. Ἔτε ἐσ' βασιλείας μετὰ ὑπατείαν Βασιλείου Theod. bilisar. vo. consus M || 6 rubr. Περί — λύσεως γάμου (γάμου L) ML] Περί γάμων καὶ ἑπουδιῶν καὶ γνησίων παιδῶν καὶ διαφόρων κεφαλαίων Ath. Περί ῥηυδιῶν καὶ περὶ ἄλλων κεφαλαίων Theod. (cf. Nomoc. XIV tit. 11, 1 ἢ περὶ ἑπουδιῶν διαλαμβάνουσα ριζ' νεαρά, sim. 13, 3) De diversis capitulis opp. Iul.^b (al. ε) || 13 inscr. om. ML, supplevi ex Ath. ε; Imperatori (sic) iustinianus aug. petro magistro officiorum et patricio Iul.^b, in quo rubricae cap. 378 additur inscriptio et proemium ipsius novellae (cf. ad ε), cui inscriptio a Pitho in ed. Iuliani receptae non convenit epilogus; imp. iust. a. opp. Iul.^b, imperatoris iustiniani augusti opp. Iul.^b || 14 ἀνενεχθέντων Ath. ε] ἀνεχθέντων ML^b ἀνεχθέντων L^b || 20 αὐτῶν NB εἰαντῶν L || 21 τῇ om. B || ἢ ἐγγόνῳ] ἢ om. ε || 22 ἢ τοῖς ἐφεξῆς] et (i. e. καὶ) de inceps ε || 23 τελευτῶν L¹ || τοιούτῳ] τοῦτῳ B (ε) || 24 ὥστε] εἴστε L¹

ed. Veneta 1491, vulg. || 4 an. XVI ps. basi. vice con. ed. Ven., anno XV. Basilio vo. cons vulg. || 5 constitutio- nis CXVII (= Auth. CXII) cap. 1. 2 extant in appendice Iul.^b (b kap. CXC, v const. CXXIII kap. DXCIII, nobis = b et v) || 6 rubr. De diversis capitulis bv || 8 partem om. T || filius V || 9 voluerit V || 11 capitula plura vulg. capitula multa V || 13 inscr. imp. iust. a. b imperatoris iustiniani augusti v Imperatori (sic) iustinianus aug. petro magistro officiorum et patricio Iul.^b c. 378 (ubi post rubricam Iuliani inscriptio et proemium novellae ipsius interpolantur) || 14 prolatis Iul.^b c. 378 || 15 necessario b || prespeximus ageneralis constitutione definire Iul.^b c 378 || haec] hao RV T || 17 rubr. Si mater aut avia filiumfamilias heredem instituerit, ut pater ipsius fructum hereditaria non habeat, et de donationibus et de aliis liberalitatibus eodem modo in filiumfamilias factis. et de curatoribus siue administratoribus rerum R marg. (ex Iul.) || esse om. T¹ || et matri] matri R || 18 aliiisque] et aliis R²T aliiis R¹ || re'inquerint VT^b reliquerit R || filii] omnibus bv || parentem V¹ || 19 quae] quam ex v || quo b || 20 voluerit v || 21 nepte v || et] uel T || descendent V || 23 definitionem b || conditionem v || 24 ut] .. R¹ || pater qui omnino aut V || qui om v || habent VT vulg. || potestatem Vv

τούτοις τοῖς πράγμασι μήτε usumfructum μήτε τὴν οἰανοῦν παρτὼς μετουσίαν ἔχειν. ταῦτα γὰρ δὴ καὶ ἔξωτικοῖς ἰδύναντο καταλιμπάνειν, ὅθεν οὐδεμία τοῖς γονεῦσιν ἀφέλεια προσεγίνετο. τοῦτο δὲ οὐ μόνον τοῖς γονεῦσιν, ἀλλὰ καὶ παντὶ προσώπῳ ἔξῆναι παρα- 5 κληνόμενα. τὰ δὲ πράγματα τὰ οὕτω καταλιμπανόμενα ἢ δωροῦμενα τοῖς ὑπεζουσίαις προσώποις, εἰ μὲν τελείαι εἰσὶν ἡλικίας, κἂν ὑπεζουσίαι ὦσιν, ἀδειαν ἔχέτωσαν καθ' ὃν βούλονται τρόπον διοικεῖν 10 εἰ δὲ τὴν ἡλικίαν ὡσιν ἀτελεῖς, δι' οὐπερ ἂν συνίδοι ὁ testator ἢ ὁ δωροῦμενος αὐτὰ διοικεῖσθαι, μέχρις ὅταν ἐκείνοι οὖς ἐδωρήθη ἢ κατελείφθη εἰς τελείαν ἔλθωσιν ἡλικίαν. ἀδειαν ἔχοντος τοῦ διατιθεμένου ἢ δωροῦμένου καὶ τῆ μητρὶ καὶ τῆ μάμμη τούτων οὖς τὰ πράγματα παρεσχεῖται τὴν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, 15 εἰ βούλοιο, διοίχῃσιν καταπιστεύσει, κἂν συνυκίωσιν ἀνδράσιν αἱ εἰρημέται γυναῖκες, οὕτω μέντοι εἴπερ καὶ αὐταὶ τὴν τοιαύτην διοίχῃσιν καταδέξασθαι βουληθῶσιν. εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ὁ καταλιμπάνων ἢ δωροῦ- 20 μενος μηδένα τούτοις διοικητὴν ὀρίσει, ἢ ὁ παρ' αὐ- τοῦ δεδομένος τὴν τοιαύτην διοίχῃσιν ὑπελθῆναι ἢ μὴ βουληθεῖν ἢ μὴ δυνηθεῖν, ἢ τελευτήσῃε πρὶν ἐκείνους τελείαις ἡλικίας γενέσθαι, τῆνικαὶτα κληνόμενον τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα κοινάτωρα ἡξιώπιστον μετὰ κοί- 25 μων ἐγγύης τοῖς τοιοῦτοις πράγμασι προβάλλεσθαι, ὁμοίως οὖν τὴν καταλείψασιν τοῖς τοιοῦτοις προσώποις μετουσίαν διοικησά τε καὶ φυλάξαι, μέχρις ὅταν ἐκείνοι, ὡς εἴρηται, εἰς τελείαν ἡλικίαν ἔλθωσιν. ἐν ἐκείνοις γὰρ τοῖς θεμασί τὸν νόμον τὸν τῆν χρῆ- 30 σιν τοῖς γονεῦσι παρέχοντα βουλόμεθα παραφυλάττε- σθαι, οὖς οὐκ ἔγκειται ἰδικῶς τοιαύτη αἴρεσις.

CAPUT II.

Πρὸς τούτοις δὲ κάκεινο νομοθετήσαι συνειδόμεν, ὅστε εἴ τις υἱὸν ἢ θυγατέρα ἔχων ἐξ ἐλευθέρου γυ-

testate in his rebus neque usumfructum nec quodlibet penitus habeant participium. Hoc enim et extraneis relinquere poterant, unde nulla parentibus utilitas nasceretur. Hoc itaque non solum parenti- 5 bus, sed etiam omni personae licere praecipimus.

1 Res autem ita relictas sive donatas positas sub potestate personis, si quidem perfectae sunt aetatis, licet sub potestate sint, licentiam habeant quo volunt modo disponere. Si vero aetate minores sint, per quem perpexerit testator aut donator haec guber- 10 nentur, donec illi quibus donata sunt aut relictas ad perfectam aetatem perveniant; licentiam habente testatore vel donatore et matri et aviae horum quibus res collatae sunt ipsarum rerum si voluerit gubernationem committere, licet maritis iunctae sint memoratae mulieres, ita tamen si et ipsae huusmodi gubernationem suscipere voluerint. Si vero fors- 15 an is qui relinquit aut donat nullum his dispensatorem determinaverit, aut ab eo datus huusmodi gubernationem subire noluerit, aut moriatur antequam illi perfectae fiant aetatis, iubemus iudicem compe- 20 tentem curatorem fide dignum cum legitima fideiussione rebus talibus ordinare, qui debeat relictam talibus personis substantiam gubernare atque custo- 25 dire, donec illi ad perfectam, sicut dictum est, aetatem perveniant. In illis enim casibus legem quae usum parentibus praebet volumus custodiri, quibus non inest specialiter huusmodi condicio.

Ad haec autem et illud sancire perspeximus, ut si quis filium aut filiam habens de libera muliere,

c. II extat B 28, 4, 49 (B¹ II 1, + p. 534 Zach.). — Summam habet Epitome 24, 42 (= Anon. Bodleianus apud Zachariae Anecd. p. 215), summam repetunt Theodori B², Athanasii parvula Ath. 11 § 2.

c. II—VI pr. summaria habet Anon. Bodleianus ap. Zachariae Anecd. p. 203.

testate habeat, in his rebus neque usumfructum neque ullam omnino communionem habeat. Haec enim etiam extraneis relinquere poterant, unde nullum ad parentes commodum perverturnum erat. Hoc autem 1 non solum parentibus, sed etiam omnibus personis licere praecipimus. Res vero ita relictas vel donatas personis sub potestate constitutis, si quidem perfectae aetatis sint, quamvis sub potestate sint constitui facultatem quo velint modo administrandi habeant, sin aetate minores sint, per eum quemcumque staterit testator vel donator administrantur, donec illi quibus donatae vel relictas sunt ad perfectam aetatem vene- 5 rint. Habeat autem licentiam testator vel donator et matri et aviae eorum quibus res collatae sunt earundem rerum, si voluerit, administrationem credere, licet praedictae mulieres maritis coniunctae sint, ita tamen siquidem ipsae quoque talem administrationem recipere voluerint. Quodsi forte is qui res relinquit vel donat nullum iis administratorem constituerit, vel qui ab eo datus est talem administrationem suscipere aut noluerit aut non potuerit, vel mortuus sit antequam illi perfectae aetatis fiant, tunc compe- 10 tentem iudicem iubemus curatorem fide dignum cum legitima fideiussione eiusmodi rebus destinare, qui substantiam eiusmodi personis relictam et administrare et custodire debeat, donec illi, uti dictum est, ad perfectam aetatem venerint. In illis enim casibus legem quae usumfructum parentibus praestat observari volumus, quibus eiusmodi condicio specialiter non est imposita.

II. Praeterea autem illud quoque sancire decrevimus, ut si quis filium vel filiam habens ex libera

1 *μηδὲ MLB || οὖς usumfructum, s. v. ἴτοι χοῖσιν κλοπῶν (sic) M, χοῖσιν καρπῶν LB || *μηδὲ MLB || 4 προσεγίνετο B || 5 καὶ Mς || om. LB || 6 τὰ οὕτω || τὰ om. B || 10 ἂν om. B || συνείδοι L συνήδει B || 11 τεσάτωρα M, διαθεόμενος LB || 12 ὅπου B || 18 αὐτας L || 20 *ὀρίσει MLB || 21 ἀπελθεῖν L ὑπεσελθεῖν B || ἢ om. C || 22 ἢ μὴ δυνηθεῖν om. C, μὴ om. B || *τελευτήσῃε MB τελευτήσῃε L² τελευτήσῃε L² vulg. || 23 τῆνικαὶτα om. C || 25 τοῖς τοῦ L² || 27 περιουσίας L² || 28 ὅπου B || 33 ἐξ ἐλευθέρου ἔχων B²

1 usufructum b || quolibet V b quislibet v || 2 habeat V b habent T || haec V b v || et om. R¹ b || 3 poterant vulg. poterat libri || nulla a parentibus V || 5 etiam om. v || omnino omnino b v || 6 ita om. V || donatas cet. || tas — 8 licentiam scr. R² in ras. 1 vs. || 7 potestatem v || perfer- 10 tis b || sunt — 8 potestatem om. b || sunt V v || sint R⁽²⁾ T vulg. || 8 habent T || quod V b v || 9 modo om. T¹ || aeta- 15 tem b v || minoris b || 10 quam V que b || perpexerint b v

perpexerunt T¹ R¹ || 11 relictam v donata re- 15 licta R¹ || ad] aut V || 12 perfecta b || veniant V || habentes testatore b habentem testatorem v || 13 horum] eorum b et horum T || 14 collecte V¹ || sint V || noluerint Vulg. || 15 iniuncte T¹ b v || sunt T || 16 tm R || si om. V¹ || ipsi T¹ || 17 subire noluerit R || forsitan b postquam v || 18 his V b v || qui om. v || reliquit aut donet T || 19 deter- 20 minauerint b determinati erit V vel determinaverit T ordinaverit R vulg. || aut] ut R¹ || datum v dictas b || 20 noluerint T¹ || 21 fiant perfecte T || copetente T¹ com- 25 pitentem b competere R¹ || 22 legitimum iussuonem b || 23 talibus rebus R || ordinare v vulg. || ordinari RV T b || relictas b || 24 substantia b || 25 sicut dictum est ad perfec- 30 tam V || sicuti T || aetate b || 26 enim om. b || quae om. T || 27 partibus T¹ patribus T² || prebeat b praebent R² praebentom T² || custodiri vulg. || custodire libri || 32 rubr. De eo qui filius ab aliquo in instrumento nomi- 35 natus est T marg., De eo qui ab aliquo instrumento nomi- 40 natus est filius R marg. (ex Jul.) || ut om. v || 33 de RV T] ex b v

ναϊκός, μεθ' ἧς γάμος συνίστασθαι δέχεται, εἶποι ἐν συμβολαίῳ εἴτε ἀγοραῖῳ εἴτε ἰδίᾳ χειρὶ συγγεγραμμένῳ καὶ ἔχοντι ὑπογραφαὶ τῶν μαστῶρων ἀξιοπίστων εἴτε ἐν διαθήκῃ εἴτε ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων τοῦτον ἢ ταύτην νόον αὐτοῦ εἶναι ἢ θυγατέρα, καὶ μὴ προσδῆλ καὶ φυσικὸν ἢ φυσικὴν, τοὺς τοιούτους παῖδας γενήσους εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἑτέραν ἀπόδειξιν παρ' αὐτῶν ζητεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀπολαύειν αὐτῶς τῶν δικαίων ὅσα τοῖς γενήσους πῦσιν οἱ ἡμέτεροι παρέχονσι νόμῳ, οὗ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, πνίδας ἰδίου αὐτοῦ ἀποκαλίσαντος. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μετὰ τῆς αὐτῶν μητροῦ δεικνυται νόμιμος ἐσχηκέναι γάμον, ὥστε μὴδὲ παρ' αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ γάμου πίστιν ἑτέραν ἀπόδειξιν ἐπιζητεῖσθαι. ἢ δὲ ὁ πατὴρ ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς πολλοὺς παῖδας ἔχον ἐπὶ ἐξ αὐτῶν μαστῶραν καθ' οἰονδήποτε τῶν εἰρημένων παρᾶσχοι τρόπων, ἀρκεῖν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς τεχθεῖσι πρὸς τὰ τῶν νομίμων δίκαια τὴν τῷ ἐνὶ δεδομένῃ τοῦ πατρὸς μαρτυρίαν.

20

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ τῇ παρούσῃ διατάξει συνειδόμεν προεῖναι, ὥστε εἴ τις ἀγοραῖως κατὰ διάθεσιν γαμικὴν γυναῖκα λάβῃ καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς ποιήσαιο, λυθέντος δὲ τοῦ πρὸς αὐτὴν γάμου συνβῆ αὐτὸν καὶ ἑτέραν ἀγαγέσθαι γυναῖκα μετὰ προικίων συμβολαίων, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁμοίως ποιήσασθαι παῖδας, μηδὲν περὶ τὴν πατρῴαν κληρονομίαν τοῖς ἐκ τῆς ἀπορῶν γαμειῆς τεχθεῖσι παισὶ πρόκριμα γίνεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων παίδων τῶν ἐκ τῆς δευτέρας τεχθέντων γαμειῆς τῆς μετὰ προικίων συμβολαίων συνουκῆσας εἰς τὸν τοῦ πατρὸς κἀκείνους κληθεῖσθαι κληρον, οἷα καὶ ἐκ μόνης διαθήσεως δυναμένου τοῦ γάμου συνίστασθαι. ὅπερ ὁμοίως κρατεῖν βουλόμεθα, εἰ καὶ πρῶτον μὲν μετὰ προικίων συμβολαίων συναφθεῖ τῆς γαμειῆς, μετ' ἐκείνην δὲ ἑτέραν ἀγάγηται μόνῃ γαμικῇ διαθήσει.

cum qua nuptiae consistere possunt, dicat in instrumento sive publico sive propria manu conscripto et habenti subscriptionem trium testium fide dignorum, sive in testamento sive sub gestis monumentorum, hunc aut hanc filium suum esse aut filiam, et non adiecerit naturalem, huiusmodi filios legitimis esse et nullam aliam probationem ab eis quaeri, sed omni frui eos iure quod legitimis filiis nostrae conferunt leges, utpote ipso patre, sicuti dictum est, filios proprios eos vocante. Ex hoc enim et cum eorum matre monstratur legitimum habuisse matrimonium, ut neque ab ea pro nuptiarum fide alia probatio requiratur. Si autem pater ex ipsa muliere multos filios habens uni ex eis testimonium quolibet ex eadem muliere natis ad legitima iura patris testimonium uni datum.

Hoc quoque praesenti constitutioni perspeximus adiciendum, ut si quis ex non scripto pro affectum nuptialem uxorem acceperit et ex ea filios procreaverit, soluto autem matrimonio contingat eum etiam aliam ducere coniugem cum dotalibus instrumentis et ex ea similiter filios procreare, nullum circa paternam hereditatem aliis filiis ex indotata coniugem natis praecidium fieri, sed cum aliis filiis ex secunda natis uxore, quae cum dotalibus instrumentis copulata est, ad patris et illos hereditatem vocari, cum etiam ex solo affectu possit consistere matrimonium. Quod similiter valere volumus, etiamsi prius quidem cum dotalibus instrumentis iungatur aliqua uxori, post illam vero alteram ducat solo nuptiali affectu.

c. III Θεσιπίζομεν εἰ τις ἀγοραῖως extat B 45, 6, 3 (B¹ K 16, 52 p. 433 Zach.). — Summam habet Appendix Eclogae 2 (Zachariae Ἀνάκδ. p. 186) ubi citatur novella quae; Theodori summam repetit B².

uxore, cum qua matrimonium consistere potest, in instrumento sive forensi sive sua ipsius manu conscripto et subscriptiones trium testium fide dignorum habente sive in testamento sive sub gestis monumentorum hunc vel hanc filium suum filianum esse dixerit, neque alididerit naturalem, eiusmodi liberi legitimi sunt, neque ulla alia probatio ab eis exigatur, sed omnibus turibus fruantur quaecumque legitimis liberis leges nostrae praebent, quippe cum ipse eos pater, sicuti dictum est, liberos suos nominaverit. Inde enim etiam cum matre eorum legitimum habuisse matrimonium probatur, ut ne ab illa quidem ad matrimonii fidem alia probatio exigatur. Quodsi pater ex eadem muliere multos habens liberos uni ex iis qualicumque ex modis praedictis testimonium praebuerit, ceteris quoque ex eadem muliere natis ad iura legitimorum sufficit patris testimonium uni datum.

III. Verum hoc quoque praesenti constitutioni addere decrevimus, ut si quis sine scriptis ex maritali affectione uxorem duxerit ex eaque liberos susceperit, soluto autem cum ea matrimonio forte aliam uxorem cum dotalibus instrumentis ducerit pariterque ex ea liberos susceperit, nullum de paterna hereditate praecidium liberis ex indotata uxore natis oriatur, sed cum ceteris liberis ex secunda uxore natis, quae cum dotalibus instrumentis ei nupserit, ad patris hereditatem illi quoque vocentur, quippe cum etiam ex sola affectione matrimonium consistere possit. Quod similiter valere volumus etiamsi quis prius cum dotalibus instrumentis uxori copulatus sit, post illam autem sola maritali affectione alteram duxerit.

2 ἢ ἀγοραῖῳ B¹ || 3 ὑπογραφήν B¹ c || 5 αὐτοῦ MLB, corr. Scrimger || 6 καὶ φυσικόν] καὶ om. L^s. B¹ v. l. || 8 αὐτοῦ B¹ || 10 αὐτοῦ τοῦ πατρὸς LB || 12 νόμιμον ἐσχηκέναι δεικνυται B¹ v. l. || 13 μηδὲν B¹ || αὐτοῖς L^a || 14 ζητεῖσθαι B¹ || 15 ἐκ] μετὰ B || τῆς αὐτῆς] τῆς αὐτοῦ B¹ ipsa c || 17 τὸν εἰρημένον L || τρόπον LB¹ || ἀρκεῖ B¹ || 18 αὐτῆς om. B¹ || 19 διδομένην B¹ v. l. B¹ || 23 λάβῃ B¹, B¹ v. l. || ποιήσαιο B¹ || ποιήσαιο MLB¹ || 24 πρὸς αὐτὴν om. c || 26 καὶ] καὶ ἑτέρων L^a || 29 γαμειῆς τεχθέντων L || 32 καὶ om. B¹ || 34 συναφθεῖ LB

frui b || 8 eos frui R || quod] et quaecumque bv || legitimus filii b || 9 utpote T¹ ut per b apud v || ipsum patrem v || sicut bv || 10 eos uocantem bv esse uocante T¹ uocante eos R || et eum] aequum bv || 11 matrem v || manifestatur R || 12 ab ea] habeat b || pro om. bv || nuntiarum R¹ || 13 sequatur bv || 14 unum T¹ unus v uni om. R¹ || quodlibet ex praedictis praebuit modis T¹ quolibet aut (autem b) memoratarum praebat (prebere hno b) causas bv || 15 sufficit bv || etiam aliis bv] om. RVT¹ vulg. || 16 mulierem v || ad legitimorum vulg., aut legitimam bv || 17 uni datum om. bv, in quibus reliqua pars novellae non habetur || 21 rubr. De muliere quae sine dotalibus instrumentis maritata est, et de filiis ex tali matrimonio natis (et de — natis om. T) RT marg. (ex Iul.) || constitutione V¹ T¹ || 22 ex] et ex T || effectum T¹ || 24 autem] ante R¹ || etiam] et T¹ || 25 deducere R¹ || 26 procreare filios R || nullam R¹ || paternam — 30 copul] scr. R² in ras. 2 vv. || 27 aliis V³ vulg.] cum aliis RV¹ T¹ || 29 filiis om. R² || 31 cum] eum? R¹ || 32 quid R¹ || valere] et..... R¹

1 cum] ex v || qui V¹ || nuptia b || contrahi bv || in T²] om. RVT¹ bv || 2 publicae Rb .p. T¹, publico corr. publice T² || 3 habentes v, habente vulg. || conscriptione R¹ subscriptione R² || testium trium T¹ || 4 sub gestis] subjectis R in gestis T indigestis b || 5 aut] et aut uel V || hanc] hunc R || esse filium suum v || aut] uel T || et] aut b || 6 filius legitimus bv || 7 querere domi

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον πρόωγν ἐξεφωνήσαμεν κελείοντα ἢ προικῶα γίνεσθαι συμβόλαια ἢ ἄλλας συστάσεις προίενα γινόμενας παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, δι' ὧν τοῖς γάμοις προίκεται βεβαιώσθαι, ἢ γοῦν ὄρκους παρεχέσθαι, ἐπὶ τοῦ παρόντος συνειδόμεν κἀλλιον διατυπῶσαι τὰ περὶ τούτων πρόωγν νομοθετηθέντα. καὶ διὰ τοῦτο κελείονεν τοῖς μεγάλοις ἀξιώμασι κεκοσμημένους μέχρις ἰλλουστρίων μὴ ἄλλως γάμοις προσομιλεῖν εἰ μὴ προικῶα συγγράσοιεν συμβόλαια, πλὴν εἰ μὴ τις πρὸ τοῦ τυχεῖν τῶν τοιοῦτων ἀξιωμαίων ἐκ μόνης διαθέσεως ἠγάγετο γαμετήν. τοὺς γὰρ τοιοῦτους γάμοις τοὺς πρὸ τῆς ἀξίας γενομένους καὶ μετὰ τὴν ἀξίαν νομίμως μένειν κελείονεν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τεχθέντας νομίμως εἶναι παῖδας· μετὰ μόντοις τὸ τιμηθῆναι τινὰς τοιαύτας ἀξίας μὴ ἄλλως ἀγεσθαι γαμετὰς πλὴν εἰ μὴ μετὰ προικῶων συμβολαίων. ταύτην δὲ τὴν τοῦ νόμου ἀκοίβειαν συγχωροῦμεν τοῖς ὑποταγμαμένοις τῇ ημετέρᾳ πολιτείᾳ βαρβάροις, κἂν ἀξιώμασι τοιοῦτων ὑπάρχουσιν κεκοσμημένοι ὡςτὰ καὶ διαθέσει πηλὴ δύνασθαι αὐτοὺς βουλομένους συναλλάσσειν γάμοις. τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας παρὰ τοὺς ταῖς μεγάλας, ὡς εἶρηται, ἀξίας κεκοσμημένους, οἰαδῆπότε εἰεν ἀξίας ἢ στρατείας ἢ ἐπιτηδεύσεως, εἰ μὲν βουληθῆεν ἢ δυνηθῆεν, οὐ κωλύμεν μετὰ προικῶων συμβολαίων ἀγεσθαι γαμετὰς· εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ παραφυλάξουσιν, καὶ τοὺς ἐκ μόνης διαθέσεως ἀποδεικνυμένους γάμοις βεβαίους εἶναι θεωροῦμεν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους νομίμως εἶναι παῖδας κελείονεν.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον ἤδη τεθείκαμεν προετάκοντα, ὅσπερ εἰ ποτὲ τις γυναῖκα δίχα προικῶων λάβοι μετὰ διαθέσεως γαμικῆς καὶ ταύτην χωρὶς αἰτίας γνωρίζομένης τοῖς νόμοις ἐκβάλη, λαμβάνειν αὐτὴν τὸ τί-

c. I^v Δεῖ οὖν (δὲ Β²) τοῖς μεγάλοις μὲν ἀξιώμασι κεκοσμημένους μέχρις πρωτοπαθαρῶν μὴ ἄλλως γάμοις προσομιλεῖν extat B 28, 4, 41 (B² Γ¹, 9 p. 144 Zach.). — Summas habent Epanagoge 16, 21, Epitome 23, 10. Theodorici summam repetit B², argumentum v. 7-9 ex Athanasio paratita Ath 22 § 7.

c. V particulas (555, 6-7 12-25) habet Prochiron 5, 6 (= Prochiron auctum 6, 8), easdem in compendium redactas et v. 27-30 Epanagoge 19, 9 (inde Prochiron auctum 6, 8). Eadem excerpta cum parte novellae LIII c. 6 contaminata extant B 28, 12 (decurtata in B² Γ⁵, 2 p. 161 Zach.), unde ea reliqua parte huius capituli omisa repetiit L. — Summam exhibet Nonoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra.

IV. Quoniam autem legem nuper promulgavimus quae vel dotalia instrumenta confici vel alias probationes procedere apud defensores ecclesiae faciendas iubet, per quas nuptias confirmari conveniat, sed certe iuramenta praestari, in praesenti decrevimus melius consistuere ea quae de his nuper sancita sunt. Atque propterea iubemus, qui magnis dignitatibus ornati sunt usque ad illustres, non aliter nisi dotalibus instrumentis conscriptis matrimonia contrahere, nisi si quis antequam eiusmodi dignitatibus potitus sit ex sola affectione uxorem duxerit. Eiusmodi enim matrimonia unde dignitatem facta etiam post dignitatem legitima manere ex iisque natos liberos legitimos esse iubemus: postea vero quam eiusmodi dignitatibus quidam honorati sunt, non aliter uxores ducant nisi cum dotalibus instrumentis. Hanc autem legis severitatem remittimus barbaris ditioni nostrae subiectis, quamvis sint eiusmodi dignitatibus decorati, ut etiam nuda affectione possint si velint nuptias contrahere. Ceteros vero omnes praeter eos qui magnis, uti dictum est, dignitatibus ornati sunt, cuiuscumque sint dignitatis aut militiae aut studii, si quidem voluerint vel potuerint, non prohibemus cum dotalibus instrumentis uxores ducere; sin hoc non observaverint, etiam ex sola affectione probatas nuptias firmas esse sancimus, et qui ex iis procreantur legitimos esse liberos iubemus.

V. Quoniam autem legem iam tulimus quae praecipit, ut si quando quis absque dotalibus instrumentis uxorem duxerit cum coniugali affectione eamque sine causa legibus agnita depulerit, ea quartam

1 νόμον] nov. LXXIV c. 4. 5 || 7 τοῖς L || 9 συγγράφοιεν M] συγγράφαιεν B συγγράφειεν L scribantur s || 12 τοῖς πρὸ LB] πρὸ M || γινόμενους M || 13 νομ(μοῦς) μένειν] νομίμως τοὺς (τοῦς add. L²) γάμοις μένειν L μένειν νομίμως B¹ νομίμως εἶναι B² νομίμως B¹ || 15 τιμηθῆναι] οὐ τιθῆναι L² || τοιαύτας τινὰς B² || 16 κατὰ προικῶων συμβόλαιον L κατὰ προικῶα συμβόλαια B² || 19 κἂν] εἰ καὶ B² v. l. || ὑπάρχειεν L || κεκοσμημένους L² || 21 γαμοῖς] τοὺς γάμοις B¹ || δὲ om. B¹ || 22 περὶ τοῦ L² τοὺς παρὰ τοὺς B¹ || ταῖς om. L || μεγάλας om. B¹ || ἀξίας ὡς εἶρηται B || 26 δὲ καὶ] καὶ om. B¹ || 27 ἀποδεικνυμένους om. L², γάμοις — τικτομένους om. B¹ || 30 Ἐπειδὴ — 555, 6 περιουσίας] pro his in L novellae LIII cap. 6 pr. (304, 21-36, ubi vide) insertum est ex B 28, 12 || νόμον] nov. XXII c. 18

Quia vero legem dudum protulimus iubentem aut dotalia fieri documenta aut alias probationes procedere factas apud ecclesiae defensores, per quas nuptias competat confirmari, aut certe sacramenta praebere, in praesenti perspeximus melius disponere ea quae de his pridem sancita sunt. Et propterea iubemus eos qui maximis dignitatibus decorati sunt usque ad illustres non aliter nuptias celebrare nisi dotalia scribantur instrumenta, nisi tamen aliqui antequam mereretur huiusmodi dignitates ex affectu solo duxit uxorem. Tales enim nuptias ante dignitatem factas et post dignitatem legitimas manere praecipimus, et ex his natos legitimos esse filios; postquam vero honorati fuerint aliqui huiusmodi dignitatibus, non aliter ducere uxores nisi cum dotalibus instrumentis. Hanc autem legis subtilitatem concedimus subiectis nostrae reipublicae barbaris, licet dignitatibus huiusmodi decorati sint, ut etiam nudo affectu possint ipsi volentes contrahere nuptias. Reliquos autem omnes praeter eos qui maximis, sicut dictum est, dignitatibus decorati sunt, cuiuslibet sint dignitatis aut militiae aut studii, si quidem voluerint aut potuerint, non prohibemus cum dotalibus instrumentis ducere uxores; si autem etiam hoc non custodierint, et ex solo affectu celebratas nuptias firmas esse sancimus, et ex eis natos legitimos esse filios iubemus.

Quia vero legem dudum posuimus praecipientem, ut si quis uxorem aliquando sine dotalibus acceperit cum affectu nuptiali et hanc sine causa legibus agnita proiecerit, accipere eam quartam partem eius

1 dudum legem T || pertulimus R || 2 probationes alias R || cedere T¹ producere V || 4 competet R || certa V || 9 inscribantur T² inscribuntur T¹ || tm R || 10 affectus V || 11 solo — 14 uero scr. R² in ros. 2 rv. || duxerit R² T¹ || 12 post dignitates R² vulg. || 14 honora R¹ || 15 dignitates R² || ducere vulg. || duceret T¹ ducerent V dicent R¹ ducent R² || 17 nostris T || 18 huiusmodi om. V || sint vulg. || sunt RVT || 19 nudo] sub libri, solo Osenbruggen || contra e R¹ || 20 sicuti T || 22 dignatis R || studium T¹ || 24 uxorem. sin T || etiam] et T || hoc] haec T, om. V || 25 et om. T¹ || 31 uxores R || 32 causa om. V¹

ταρτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας, καὶ ἕτερον μετὰ ταῦτα πεποιήκαμεν νόμον τὸν διορίζοντα, εἰ τις ἀπορον γυναῖκα κατὰ νόμον μόνον λάβοι καὶ μέχρη τελευτῆς σὺν αὐτῇ ζῆσας προτελευτήσῃ, λαμβάνειν ὁμοίως καὶ αὐτὴν τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἐκείνου περιουσίας (οὕτω μόντοις ὥστε μὴ ὑπερβαίνειν αὐτὸ τῆν τῶν ἐκατὸν τοῦ χρυσοῦ λίτρων ποσότητα), ἐν τῷ παρόντι κάλλιον ἐκείτερον νόμον διατυπώντες θεσπίζομεν, ἐφ' ἑκατέρου θέματος τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων συνοικεσίαν τεχθέντας παῖδας νομίμως εἶναι καὶ εἰς 10 τὴν πατρῴαν καλεῖσθαι κληρονομίαν, τὴν δὲ γυναῖκα ἐφ' ἑκπτερον τούτων τῶν θεμάτων, εἰ μὲν ἄχρη τριῶν ἔχοι παῖδων ὁ αὐτῆς ἀνὴρ εἴτε ἐξ αὐτῆς εἴτε καὶ ἐξ ἑτέρου συνοικεσίου, τὸ τέταρτον μέρος τῆς οὐσίας τοῦ ἀνδρὸς λαμβάνειν· εἰ δὲ πλείους εἴησαν οἱ παῖδες, τοσοῦτον ἐφ' ἑκατέρου ὁμοίως θέματος λαμβάνειν καλεούμεν τὴν γυναῖκα ὅσον ἐνὶ τῶν παίδων ἀρμόζει. οὕτω δηλαδὴ ὥστε χρῆσιν μόνην ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πράγμασι τὴν γυναῖκα ἔχειν, τὴν δεσποτείαν δὲ ἐκείνοις τοῖς παισὶ φυλάττεσθαι οὐς ἐξ αὐτοῦ τοῦ γαμου ἔσχειν, εἰ δὲ ἡ τοιαύτη γυνὴ παῖδας 15 ἐξ αὐτοῦ μὴ ἔχοι, καλεούμεν καὶ δεσποτείας δικαίῃ ἔχειν αὐτὴν τὰ πράγματα, ἅπερ ἐκ τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὐσίας εἰς αὐτὴν ἔλθειν διὰ τοῦ παρόντος ἐκλευσάμεν νόμον. τὴν μὲντοι ἀλόγως ἐβληθῆσαν ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ἐκβολῆς τὸ μέρος καλεούμεν λαβεῖν τὸ περιεχόμενον τῷδε τῷ νόμῳ. τὸν ἀνδρα γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων θεμάτων τὸ τέταρτον μέρος κατὰ τὸν πρότερον ἡμῶν νόμον ἐκ τῆς οὐσίας λαμβάνειν τῆς γυναικὸς πᾶσι τρόπους κωλύομεν.

30

CAPUT VI

Ἐκείνου ἀναμφιβόλως παραφυλαττομένου, ὥστε τὴν Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης διάταξιν ἐπὶ πάν-

substantiae, et aliam post haec fecimus legem decernentem, si quis indotatam uxorem per affectum solum acceperit et usque ad mortem cum ea vivens praemoriatur, accipere similiter et eam quartam illius 5 substantiae portionem. ita tamen ut non transcendat haec centum auri librarum quantitatem, in praesenti melius utramque legem disponentes sancimus, in utroque casu ex talibus matrimoniis natos filios legitimos esse et ad paternam vocari hereditatem, uxorem autem ex utroque horum casuum, si quidem 10 usque tres habuerit filios eius vir sive ex ea sive ex alio matrimonio, quartam partem ex substantia viri accipere. Si autem amplius fuerint filii, tantum in utroque similiter casu accipere iubemus mulierem quantum uni competit filiorum: ita quippe ut usum solum in talibus rebus mulier habeat, dominium autem illis filiis servetur quos ex ipsis nuptiis habuit. Si vero talis mulier filios ex eo non habuerit, iubemus etiam domini iure habere eam res, quas ex 15 viri facultate ad eam venire per praesentem iussimus legem. Quae tamen irrationabiliter exclusae est, in ipso tempore expulsionis partem iubemus accipere quae continetur hac lege. Virum enim in talibus casibus quartam secundum priorem nostram legem 25 ex substantia mulieris accipere modis omnibus prohibemus.

Illo indubitanter observando, ut Leonis pia memoriae constitutio in omnibus aliis casibus, qui non

c. VI Τὸν δὲ γε (Τὸν μὲν Β') νόμον δι' οὗ αἱ τῶν γυναικῶν συζυγίας ἄς αὐτὸς ὁ (ὁ αὐτὸς Β') νόμος εὐτελεῖς ἐκάλεσε extat B 28, 4, 47 (B' Γ' 1, 10 p. 144 Zuch.).

partem substantiae eius accipiat, atque aliam postea legem fecimus quae definit, ut si quis inopem mulierem ex sola affectione duxerit et usque ad finem vitae ea usus prior decesserit, similiter ipsa quoque quartam partem substantiae illius accipiat (ita tamen ut ea non excedat centum librarum auri quantitatem), in praesentia utramque legem melius disponentes in utroque casu sancimus, ut liberi ex eiusmodi coniugiis nati legitimi sint et ad paternam hereditatem vocentur, uxor autem in utroque ex his casibus, si quidem maritus eius usque ad tres liberos habeat sive ex ipsa sive ex alio coniugio, quartam partem substantiae mariti accipiat; sin autem plures sint liberi, in utroque similiter casu tantum mulierem accipere iubemus quantum uni ex liberis competit: ita scilicet ut usum/fructum solum in eiusmodi rebus mulier habeat, dominium autem liberis illis servetur quos ex ipso matrimonio habuit. Quodsi eiusmodi mulier liberos ex eo non habeat, iubemus etiam domini iure habere eam res quas ex substantia viri ad eam venire per praesentem legem iussimus. Quae vero sine causa repudiata est, eam ipso repudii tempore partem accipere iubemus quae hac lege continetur. Nam maritum in eiusmodi casibus quartam partem secundum priorem legem nostram ex substantia uxoris accipere omnibus modis prohibemus.

VI. Illud autem sine dubitatione observetur, ut Leonis pia memoriae constitutio in ceteris omnibus

2 νόμον] nov. LIII c. 6 || 2—5 εἰ τις — περιουσίας] Εἰ τις ἀπορον γυναῖκα κατὰ τὴν τοῦ νόμου παρατήρησιν λάβοι καὶ ταύτης προτελευτήσῃ Proch. || 4 *προτελευτήσῃ M Proch. || 6 οὕτω μόντοις — 7 ποσότητα verbis nov. LIII c. 6 κομίζεσθαι τὴν γυναῖκα (304, 36) continent BL post v. 15 τὸν ἀνδρὸς λαμβάνει coll. Proch. || αὐτὸ Μ] αὐτὴν B' L, om. B' Proch. || τὴν ante ποσότητα (7) coll. B' || 7 χρυσοῦ Μ] χρυσοῦ BL Proch. || ἐν τῷ παρόντι — 12 θεμάτων om. BL Proch. Eran. || 12 εἰ M Proch. Eran.] ἀλλ' εἰ BL || 13 ἔχει B' v. l. || ὁ αὐτῆς M (B') ε] ὁ αὐτὸς B' L αὐτὸς ὁ B' ὁ ταύτης Proch. Eran. || εἴτε καὶ ἐξ αὐτῆς B' L εἴτε ἐξ αὐτοῦ Eran. || καὶ om. Proch. Eran. (ε) || 15 τοῦ ἀνδρὸς om. B' λαμβάνειν Proch. (cf. ad 4) || ἦσαν B' Proch. unus || 16 sq. τοσοῦτον — γυναῖκα om. B' || ἐφ' ἑκατέρου ὁμοίως θέματος M ε] ἐπὶ τοῖς τοιαύτοις θέματος Proch., om. Eran. BL || 17 ὄσῃ Γ. || 18 ἀρμόζοι Γ. || οὕτω δηλαδὴ om. B' || μόνον B' || 21 τοῦ γάμου om. B' || ἔσχειν] ἔχοι (v. l. ἔχει) B' || ἡ τοιαύτη γυνὴ om. B' || 22 ἔχοι — 25 νόμον] ἔσχειν, ἔχειν αὐτὴν τὰ πράγματα καὶ δεσποτείας δικαίῃ omisiss ceteris B' || δικαίαν M || 24 περιουσίας Γ. || ἔλθειν — 25 νόμον] ἐληκίθασιν Proch. (περιλήθων Proch. actum), in quo seqq. omisiss sunt ||

25—27 τὴν μὲντοι — νόμῳ] pro his verba novellae LIII c. 6 εἰ μὲντοι προσειῶν τι — τὰ τῶν νόμων τηροῖτο (304, 37 — 305, 32 ubi vide) decurtata inseruntur in B et L || 27 τὸν ἀνδρα γὰρ] τὸν δὲ ἀπορον ἀνδρα Eran. τὸν δὲ ἀνδρα ἀπορον ὄντα BL || ἐπὶ — 29 λαμβάνειν M Eran. ε] καὶ μὴ ἐπιδοῦσα (ἐπιδοῦσα B) τὴν διὰ γάμων (γάμον B' γάμον B') δωρεὰν λαμβάνειν τι ἐκ τῆς οὐσίας BL || 29 γυναικὸς] γυναικὸς ἐκ τοῦ τριμυρίου νόμον L || 30 κωλύομεν] κωλύεσθαι L^a; εἰ μὴ ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ συνοικῶσα δωρήσασθαι τι ἡ καταλείψαι βουληθείη add. BL || 32 Λέοντος] Cod. 5, 14, 9

1 fatimus V || 32 portione V² || τῷ RV || 6 haec RT² hoc T¹ vulg., om. V || librarum auri T vulg || 7 disponentem R² dispones V¹ || 9 esse om. R¹ || 11 usque ad tres R² V² T vulg. || vir] ubi R^a || 12 alieno T || 13 tū R || in om. T || 15 competit uni T || ita] itaque V || 16 solo R¹ || dominum T¹ || 17 quas T || 18 ex eo filios R || 19 etiam] eam T || eas V² || ex om. T¹ || 20 per] prae V^a || 21 tū R || 22 exclusionis T || 24 casibus om. T || 31 rubr. De leoniana et constantiniana constitutione (et constantina constina T) RT marg. (ex Iul.) || indubitanter R¹ indubitando T¹

των τῶν ἄλλων θανάτων τῶν μὴ περιχομένων τῶν παρόντων τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχύον. τὸν δὲ Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εἰσεβούδης λήξεως νόμον τὸν πρὸς Γρηγόριον γεγραμμένον, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ἐξηγήθειαν ὑπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ τῆς εἰσεβούδης λήξεως, δι' ὧν αἱ τῶν γυναικῶν συγγνώμαι, ἀπὸ ὧν Κωνσταντίνου νόμος εὐτελεῖς ἐκάλεσεν. πρὸς τινὰς ἀξιώμασι κεκοσμημένους κωλύονται, οἳ δὲν παντελῶς τρόπον κρατεῖν συγχωροῦνται, ἀλλ' ἀδειαν τοῖς βουλευμένοις παρέχομεν, εἰ καὶ οἰοιδήποτε μεγάλοις ἀξιώμασι κοσμοῖντο, τὰς τοιαύτας γυναικὰς μετὰ προικῶν συμβολαίων ἐπινοεῖς συνάπτειν. οἳ δὲ λοιποὶ παρὰ τοῖς τοῖς μεγάλοις ἀξιώμασι κεκοσμημένοις ἀδειαν ἔχεταισιν τὰς τοιαύτας γυναικὰς λιμβάνειν, εἴτε ἐγγράφως βουληθῆεν εἴτε μόνη διαθήσει γάμου, εἰ μὲντοιγε ἐλεύθεροι εἴησαν καὶ μετ' ὧν ἐξῆστι γάμον ἐπιτελεῖσθαι.

continentur praesenti lege, propriam habeat fortitudinem. Constantini vero piae memoriae legem ad Gregorium scriptam et super eam factam interpretationem a Marciano piae memoriae, per quam mulierum coniunctiones, quas Constantini lex abiectas vocavit, ad quosdam dignitatibus decoratos prohibentur, nullo penitus modo valere permittimus, sed licentiam volentibus praebemus, etsi quibuslibet magnis dignitatibus decorantur. Liusmodi mulieres cum dotalibus instrumentis sibimet copulare. Reliqui vero citra eos qui maioribus dignitatibus decorati sunt licentiam habebunt huiusmodi mulieres accipere, sive scripto voluerint sive solo affectu nuptiali, si tamen liberae sint et cum quibus licet nuptias celebrare.

CAPUT VII.

Κακίειο δὲ διατυπῶσαι συνειδομεν, ἵνα εἰ ποτε τὸν μεταξὺ ἀνδρός καὶ γυναικὸς γάμον λυθῆναι συμβαίη, οἱ ἐκ τοῦ τοιοῦτου γάμου γεννηθέντες παῖδες μηδὲν τῶν πρὸ βλαβῶν ἐκ τῆς διαζεύξεως τοῦ γάμου, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν κληρονομίαν καλεῖσθαισιν ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας ἀκίμωτος ἀποτραφεῖσθαι. καὶ εἰ μὲν ὁ πατήρ τὴν πρόφασιν τῆς διαζεύξεως παρέιχε καὶ ἡ μήτηρ εἰς δεύτερον οἶκον ἤλθε γάμον, παρὰ τῆς μητρὸς τρέφεσθαι, τὰς δαπάνας τοῦ πατρὸς παρέχοντο, εἰ δὲ παρ' αἰτίας τῆς μητρὸς δεικνύται κελύθει τὸν γάμον, τότε παρὰ τῶν πατρὸς καὶ οἰκείων οἱ παῖδες καὶ τρέφασθαι. εἰ δὲ συμβῆ τὸν μὲν πατέρα ἀπορον εἶναι, τὴν δὲ μητέρα ἔπιπον, παρ' αὐτῆς πενομένης τοὺς παῖδας μένειν καὶ παρ' αὐτῆς τρέφασθαι προακελευόμεθα. ὃν γὰρ τρόπον οἱ παῖδες εὐποροῦντες ἀναγκάζονται τὴν μητέρα δεομένην τρέφειν, οὕτω δίκαιον κρίνομεν καὶ παρὰ τῆς μητρὸς εὐποροῦντες τοὺς παῖδας ἀποτρέφασθαι. ὅπερ δὲ περὶ τοῦ τρέφασθαι τὴν μητέρα καὶ τοὺς παῖδας διωρίσαμεν πενομένους, τούτο δὲ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων προσώπων ἐκείνης φύσεως κρατεῖν κελεύομεν.

Illud quoque disponendum esse perspeximus, ut si quando inter maritum et uxorem nuptias solvi contigerit, ex huiusmodi (matrimonio) nati filii nullo modo laedantur ex separatione nuptiarum, sed ad parentum hereditatem vocentur ex patris substantia indubitante alendi. Et si quidem pater occasionem separationis praebet et mater ad secundas non venit nuptias, apud matrem nutrantur expensas patre praebente; si vero per causam matris ostenditur solum matrimonium, tunc apud patrem et maneat filii et alantur. Si autem contingerit patrem quidem minus idoneum esse matrem vero locupletem, apud eam pauperes filios manere et ab ea nutrir iubemus. Quemadmodum enim filii locupletes coguntur matrem egentem alere, ita iustum decernimus et a matre locuplete filios pasci. Quod autem de alenda matre et filii definitivum indigentibus, hoc quoque in omnibus ascendentibus descendentibusque personis utriusque naturae valere praecipimus.

c. VII fuit in B31, 6, 13 secundum Tipucitum et indicem Reginae, principium et finem (v. 17—23. 35—38) servat B¹ F 8, 5. 6 p. 164 Zach. — Summas habent Appendix Eclogae 2 (Zachariae Ἀνείδ. p. 186) et Anonymus Bodleianus ib. 215, summaria Epitome 24, 46 extr. 49, 10 extr.

casibus qui praesenti lege non continentur suam vim habeat. Constantini vero piae memoriae legem ad Gregorium scriptam, et interpretationem de ea factam a Marciano piae memoriae, per quas mulierum coniugia, quae Constantini lex abiecta vocavit, cum viris quibusdam dignitatibus decoratis prohibentur, nullo plane modo valere patimur, sed facultatem damus volentibus, etiam si quibuslibet magnis dignitatibus decorantur, eiusmodi mulieres cum dotalibus instrumentis sibi copulandi. Ceteri autem praeter eos qui magnis dignitatibus decorati sunt facultatem habeant eiusmodi mulieres ducendi, sive in scriptis voluerint sive sola nuptiali affectione, dummodo sint liberae et cum quibus licet nuptias celebrare.

VII. Sed illud quoque definire visum est nobis, ut si quando matrimonium inter virum et uxorem solvi contigerit, liberi ex eiusmodi matrimonio procreati nullo modo ex dissolutione matrimonii iniuria afficiantur, sed ad parentum hereditatem vocentur ex patris substantia sine dubitatione alendi. Et si quidem pater causam divortii praebuit et mater ad secundas nuptias non venit, apud matrem alantur patre sumptis praebente; sin autem culpa matris matrimonium solum esse probatur, tunc apud patrem liberi et habitent et alantur. Quod si forte pater inops, mater autem locuples sit, apud eam inopes liberos manere ab eaque alii praecipimus. Quemadmodum enim liberi locupletes matrem egentem alere coguntur, ita par esse iudicamus etiam a matre locuplete liberos alii. Quod autem de alenda matre liberisque egentibus definitivum, hoc quidem etiam in omnibus ascendentibus et descendentibus personis utriusque sexus valere iubemus.

2 ισχύον om M || κωνσταντινον M || 3 νόμον] Cod. 5, 27, 1 || A γινόμενῃ L || 5 Μαρκιανῶ] Cod. 5, 5, 7 || 6 δι' ὧν] δι' οὐ B || 9 κωλύοντες L¹ κωλύοντα L² || 9 κρατεῖν om. L || 15 ἐλεύθεροι B¹, B² v. l. || 19 τοῦ τοιοῦτου] τοῦτον (om. v. l.) τοῦ B¹ || 23 ἀποστρεφόμενοι M^a || 24 παρέσχε] praebeat s || 25 τρέφασθαισιν] malit Zachariae sine causa || 30 πενομένην L^a || 32 ἀναγκάζεται L || 34 τὰ τέκνα τρέφασθαι L || 35 περὶ τοὺς παῖδας καὶ τὴν μητέρα τρέφασθαι L || τὴν μητέρα] τὸν πατέρα B¹

1 tenentur RT || habent T || 2 constantino T¹ || piael diuinae T || 3 super ea vulg. || 13 scripta R || tm R || 14 liceat T vulg. || 17 rubr. De liberis ex eo matrimonio natis quod repudio dissolutum est (est et R) quemadmodum alantur RT marg. (ex Iul.) || ut om. T || 19 matrimonio add. Osenbrüggen (nuptias Beck) || 21 perantur R¹, parentum om. T || 23 leg. praebuit? || ad] et ad V || uenerit T vulg. || 24 nutriendis V || expensa V¹ || 25 si uero] siue T¹, uero in ras. habet V² || matris V² in ras. || ostenditur V] ostendatur RT vulg. || 26 patri R^a matrem T^a, patrem in ras. V² || et manent] et om. T¹ || 28 vero om. R¹ T¹ || locupletiores T¹ || 29 eam vulg.] quam libri || ab ea om. T¹ || 30 locupletiores T¹ || 32 locupletia R¹ || alentia T¹ || 33 definitum V || in] et in V

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ δὲ πολλὰς ἐν τοῖς παλαιοῖς καὶ ἡμετέροις ἔργου νόμοις αἰτίας ἐξ ὧν εὐχερῶς αἱ τῶν γάμων διαλύσεις γίνονται, τούτων ἕνεκα συνειδίμεν ἐκ τούτων περιελεῖν τινὰς, αἵπερ ἡμῖν ἀνάξιαι πρὸς τὸ διαλύειν γάμους ἐφάνησαν, καὶ ταύτας μόνον ὀνομαστικῶς παρὸντι ἐντάξαι νόμῳ, ὑπὲρ ὧν εὐλόγως δύναται εἶτε ἀνὴρ εἶτε γυνὴ ῥηποδίων πέμψειν. τὰς τοῖν αἰτίας ἐξ ὧν ὁ ἀνὴρ ῥηποδίων ἀκινδύνως στέλλειν δύναται καὶ τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς ἀποκερδαίνειν, φυλαττομένης τῆς ἐπ' αὐτῇ δεσποτείας τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παισίν, ἢ παίδων οὐκ ὄντων ἀπολαίνειν [αὐτῶν] καὶ τῆς δεσποτείας, ταύτας εἶναι διατυποῦμεν.

1 Εἰ κατὰ τῆς βσιυελίας βουλομένοισι τοῖσι σύνουιδεν ἢ γυνὴ καὶ τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ μὴ φανερώσει. εἰ δὲ ὁ ἀνὴρ τοῦτο παρὰ τῆς γυναικὸς ἀπαγγέλθῃν σωπήσει, ἐξίστω τῇ γυναικὶ δι' οἰουδήποτε προσώπου τοῦτο προσαγγέλλειν τῇ βσιυελίᾳ, ὥστε τὸν ἀνδρὰ μηδεμίαν ἐν ταύτῃ τῆς αἰτίας ῥηποδίων εὐρεῖν πρόσφαι.

2 Εἰ περὶ μοιχείας ὁ ἀνὴρ νομίσαι δύνασθαι τὴν ἐαυτοῦ γαμετὴν ἐλεγχθῆναι, προσήκει τὸν ἀνδρὰ πρότερον ἐγγράφεισθαι τὴν γυναικὰ ἢ καὶ τὸν μοιχόν, καὶ εἴπερ ἡ τοιαύτη κατηγορία ἀληθῆς ἀποδειχθῇ, τριμυκτὰ ῥηποδίων πεμπόμενον ἔχειν τὸν ἀνδρὰ πρὸς τῇ πρὸ γάμου δωρεᾷ καὶ τὴν προῖκα, καὶ πρὸς τοῦτοις, εἰ παύσις μὴ ἔχοι, τοσοῦτον λαμβάνειν ἐκ τῆς ἄλλης τῆς γυναικὸς περιουσίας ὅσον τῆς προικὸς τὸ τρίτον μέρος εἶναι γινώσκεται, ὥστε τῇ αὐτοῦ δεσποτείᾳ καὶ τὴν προῖκα καὶ τὴν παρ' ἡμῶν ὀρισθῆσαν ποινήν προσκορῶσθαι. εἰ γὰρ παῖδις ἔχοι ἐκ 30 τοῦ αὐτοῦ συνοικεσίου, κελύομεν καὶ τὴν προῖκα

Quia vero plurimas in veteribus et nostris inventionibus causas ex quibus facile nuptiarum solutiones fiunt, ea causa perspeximus ex his abscondere aliquas, quae nobis indignae ad solvendas nuptias visae sunt, et eas solum nominatim praesenti inserere legi, pro quibus rationabiliter potest sive vir sive mulier repudium mittere. Nunc autem causas ex quibus maritus repudium sine periculo mittere potest et dotem uxoris lucrari (servato in ea dominio ex eodem matrimonio filii, aut filii non extantibus frui etiam proprietate) has esse disponimus:

1 Si contra imperium cogitantibus aliquibus conscia est mulier etiam suo viro non indicet. Si autem vir hoc a muliere denuntiatum tacerit, liceat mulieri per quamcumque personam hoc declarare imperio, ut vir nullam ex hac causa repudii inveniat occasionem.

2 Si de adulterio maritus putaverit posse suam uxorem convinci, oportet virum prius inscribere mulierem aut etiam adulterum, et si huiusmodi accusatio verax ostenditur, tunc repudio misso habere virum super ante nuptias donationem etiam dotem, et ad haec, si filios non habet, tantum accipere ex alia uxoris substantia quantum dotis tertia pars esse cognoscitur, ut eius proprietati et dos et a nobis definita poena applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, iubemus et dotem secundo

c. VIII. IX exhibent Prochiron 11, 1. 5-18 et passim interpolata Epanagoge 21, 5. 6; B 28, 7, 1 (B¹ Γ 4, 1 p. 151 Zach.) ubi c. 8 § 2 v. 24 ἔχειν τὸν ἀνδρὰ — 558, 14 προσκορῶσθαι νόμοις omissa sunt eorumque loco insertum novellae CXXXIV c. 10 κελύομεν ἐκείνας τὰς ποινὰς — φυλάττομεν: unde eadem eodem modo contaminata habentur in L. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 613 Pitru, Ecloga privata aucta 2, 21. 22 in.

§ 1. 2 summariam ex Theod. repetit B².
§ 2 (— 558, 3 τιμωρήσθαι) extat in schol. B¹; initium (— 22 μοιχόν) ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 32 et 11. 1 coniunctum cum novellae CXXXIV c. 10, ubi vid. — Summam § 2 exhibet Epitome 49, 10, initium respicitur Ροπ. 14, 1.

VIII. Quoniam autem multas in antiquis et nostris legibus causas invenimus, ex quibus facile matrimoniorum dissolutiones fiunt, propterea placuit nobis ex earum numero quasdam auferre, quae nobis indignae visae sunt ad matrimonium solvenda, atque eas solas nominatim praesenti legi inserere, propter quas iure sive vir sive mulier repudium mittere possit. Causas igitur ex quibus maritus sine periculo repudium mittere potest et dotem mulieris lucrari, ita ut dominium eius liberis ex eodem matrimonio natis servetur, aut liberis non extantibus etiam dominio frui, hasce esse constituimus.

1 Si contra imperatorem molientibus aliquid quibusdam conscia fuerit mulier neque id marito suo indicaverit. Quodsi maritus hoc a muliere sibi nuntiatum reticuerit, liceat mulieri per qualemcumque personam hoc ad imperatorem referre, ut maritus nullum ex hac causa repudii praetextum inveniat.

2 Si adulterii maritus uxorem suam convinci posse existimaverit, convenit maritum prius libellum dare de muliere vel etiam de adultero, et siquidem eiusmodi accusatio vera esse probata sit, tum repudio misso maritus praeter donationem ante nuptias dotem quoque habeat, ac praeterea, si liberos non habeat, tantum ex reliquis bonis mulieris accipiat quantum dotis tertia pars esse intellegitur, ut dominium eius et dos et poena a nobis definita addicatur. Si enim liberos ex eodem coniugio habeat, iubemus et dotem secun-

1 Ἐπειδὴ — 7 πέμπειν om. B¹ ἢ δὲ om. Pr. Ep. B καὶ ἡμετέροις om. Pr. ἢ 2 νόμοις εὐρομεν Pr. ἢ 4 ἀνάξιοι Pr. Ep. B ἢ 7 δύναται — πέμπειν] τοὺς γάμους διχα ποινῆς ἔξεσι διαλύειν Pr. ἢ ῥηποδίων M] διαλύειν LB (et sic infra constanter) διάλυσειν Ep. ἢ πέμπειν — 8 ῥηποδίων om. B¹ ἢ 8 τοῖνυ om. Pr. ἢ ῥηποδίων — 9 καὶ] ἀκινδύνως χωρίζομενος Ep. χωρίζομενος Pr. ἢ 9 δύναται om. in spat. vac. 2 litt. B¹ ἀποκερδαίνειν] δύναται add. Pr. Ep., κατὰ χρῆσιν add. B¹ v. l. ἢ 12 αὐτῶν] αὐτοῦ Pr., om. ε. Seclusi; cf. 559, 4 ἢ 14 §§ 1-6 numeros α' — ε' adponit B¹ in marg., πρῶτον — ἔκτον inserit Ep. (addens septimum causam ex nov. XXII c. 15 § 2 petitam) ἢ βουλομένοισι Ep. κελύομεν? L¹ ἢ 15 καὶ] aut etiam (i. e. ἢ καὶ) ε ἢ φανερώσει Pr. Ep. ἢ 16 παρὰ τῆς γυναικὸς τοῦτο B¹ ἢ προσαγγέλθῃν Pr. Ep. ἢ σωπήσει L^o σωπήσει Pr. Ep. ἢ 19 ῥηποδίων] λύσει γάμου Pr. Ep. ἢ 20 ὁ ἀνὴρ δυνήσῃ ἐλέγξει τὴν γυναικὰ reliqua parte § 2 omissa B¹ ἢ νομίσαι schol. B¹ νομίσαι libri ἢ 21 αὐτοῦ Nomoc.^{dm} 1, 32 ἢ 22 τῆς γυναικὰ — μοιχόν om. schol. B¹ καὶ om. B¹ ἢ 23 ἡ του-

αὐτῆ — ἀποδειχθῆ (ostenditur ε) M Pr. Ep. schol. B¹ ε] τὸ τῆς μοιχείας ἔγκλημα φανερώσει ἀποδειχθῆ LB ἢ 24 χωρισμὸν γενομένου Pr. Ep. ἢ 25 πρὸς om. M² ἢ προγαμιαῖα schol. B¹ ἢ 26 ἔχοι] habet ε ἢ 30 ποινήν] λόγῳ ποιητῆς τρίτην μοῖραν αὐτῷ Ep.

1 rubr. De repudiis a marito mittendis R¹ marg. (ex Iul.) ἢ et in nostris T¹ ἢ legibus invenimus T¹ vulg. ἢ 2 causas V¹ ἢ 3 fiunt] et (del. R¹) fuerit R ἢ ea causa in ras. V¹ ἢ abscondere ed. pr.] abscondere RVT¹ abscondere T² vulg. ἢ 4 quae a nobis digne T¹ ἢ ad solvendas] absolvendas VT¹ ἢ 5 uise in ras. V² ἢ solas R ἢ 7 mulier V¹ ἢ 9 luctari V ἢ 10 aut filii R¹ aut filius R² VT¹ vulg. ἢ 11 proprietatem V^o ἢ esse] esse alia R¹ ἢ 14 §§ 1-6 numeros I-VI adponunt R² T² in marg. ἢ conscia est RT vulg.] conscientia VT ἢ 15 suo om. R ἢ indidit V, s. v. nunciet V² ἢ sin T¹ ἢ 17 quacumque RV¹ ἢ 18 nulla VT ἢ 22 adulterium R¹ V¹ T¹ ἢ accusati V¹ ἢ 23 uera V² uerax esse T vulg. ἢ 25 si om. R¹ ἢ 26 quando T¹ ἢ 27 et a] et om. T¹ ἢ 28 applicetur T¹ ἢ 29 iuberemus V ἢ etiam T

κατὰ τοὺς περὶ τοῦτου νόμου καὶ τὴν ἄλλην τῆς γυναι-
κὸς περιουσίαν τοῖς παισὶ φυλάττεσθαι, καὶ οὕτως τὸν
μοιχὸν νομίμως ἐλεγχόμενον ἅμα τῇ γυναικὶ τιμωρεῖ-
σθαι. καὶ εἰ μὲν ἔχοι ὁ μοιχὸς γυναῖκα, λαμβάνειν
αὐτὴν τὴν τε ἰδίαν προίκα καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους
δωρεῖν, ὥστε εἰ παῖδας ἔχοιεν, μόνως τὴν γυναικα
τῆς χρήσεως ἀπολαίνειν τῆς δωρεῆς, τῆς δεσποτείας
κατὰ τοὺς νόμους τοῖς παισὶ φυλάττομένης· τὴν δὲ
ἄλλην τοῦ ἀνδρὸς περιουσίαν τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐξ
ἡμετέρας φιλοτιμίας δωροῦμεθα. παίδων δὲ μὴ ὑπόν-
των τῆς μὲν προγαμίας δωρεῆς τὴν δεσποτείαν τῇ
γυναικὶ διαφθεῖν θεσπιζόμεν, τὴν δὲ ἄλλην τοῦ ἀν-
δρὸς πᾶσαν περιουσίαν τῷ φίσκῳ κατὰ τοὺς παλαιούς
προσκηροῦσθαι νόμους.

3 Ἐάν οἰδηθῆποτε τρόπῳ ἢ γυνὴ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνδρὸς
ἐπιβουλεύσῃ, ἢ ἄλλοις τοῦτο ποιῶσι συνευδία τῷ
ἀνδρὶ μὴ φανερωσῇ.

4 Ἐάν ἀνδράσι μὴ βουλομένον τοῦ ἀνδρὸς ἐξωτικοῖς
συμπουσιάζῃ ἢ συλλοιῆται.

5 Ἐάν μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρὸς ἐξω τοῦ οἴκου
μείνῃ, εἰ μῆτοχε τυχόν παρὰ τοῖς ἰδίους γονεῦσιν.

6 Ἐάν ἰππικοῖς ἢ θειάτραις ἢ κνηγίοις παραγίγη-
ται ἐπὶ τῷ θεαροῦσαι ἀγροῦντος ἢ καὶ κωλιοντος
τοῦ ἀνδρὸς.

7 Εἰ μέντοιγε συμβῇ τινα δίχα μιᾶς τῶν προειρη-
μένων αἰτιῶν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν τοῦ ἰδίου οἴκου
ἐξωθίσασθαι, ὥστε ἐκείνην μὴ ἔχουσαν γονεῖς πρὸς
οὓς δύναται μείναι ἐξ ἀνάγκης ἐξω τὴν νύκτα δι-
άγειν, κελεῖται μηδεμίαν εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἄδειαν διὰ
ταύτην τὴν αἰτίαν ῥεπουδίων πέρνειν τῇ γυναικί,
διότι περ αὐτὸς τοῦτου αἴτιος γίνεται.

de hoc leges aliamque mulieris substantiam filii con-
servari, et ita adulterum legitime convictum una
cum uxore puniri. Et si quidem habeat uxorem
adulter, accipere eam et dotem propriam et propter
nuptias donationem, ut si filios habent, solo uxor
mulier fruatur donationis proprietate secundum leges
filii servanda; aliam vero mariti substantiam eius
filix eis nostra largitate donamus. Filia autem non
existentibus antenuptialis quidem donationis proprie-
tatem mulieri competere saucimus, aliam vero mariti
omnem substantiam fisco secundum antiquas appli-
camus leges.

3 Si quolibet modo mulier vitae viri fuerit insi-
diata, aut aliis hoc facientibus conscia viro non
indicaverit.

4 Si cum viris nolente marito extraneis convivit aut
cum eis lavatur.

5 Si nolente viro foris domum manserit, nisi forsans
apud proprios parentes.

6 Si circensibus aut theatris aut amphitheatris inter-
feruit ad spectandum ignorante aut prohibente viro.

7 Si ergo contigerit aliquem citra unam praedicta-
rum causarum suam uxorem domo propria expellere,
ut illa non habens parentes apud quos possit ma-
nere ex necessitate foris habitet nocte, iubemus
nullam esse marito licentiam propter hanc causam
repudium mittere uxori, eo quod ipse huius rei
auctor existit.

CAPUT IX.

Τὰς δὲ αἰτίας, ὑπὲρ ὧν ἐλλόγως δύναται τῷ ἀν-
δρὶ παρὰ τῆς γυναικὸς πέμπεσθαι ῥεπουδίων καὶ ἐξ

Causas autem pro quibus rationabiliter potest
viro a muliere mitti repudium (et) ex quibus potest

§ 4 argumentum notat Nomoc. XIV tit. 9, 31 p. 570 Pitra, exscriptit ex B Nomoc.^m ib.

dum leges hac de re latas et reliqua mulieris bona liberis conservari, atque ita adulterum legitime con-
victum una cum muliere puniri. Et si quidem adulter uxorem habeat, ea tam dotem suam quam dona-
tionem propter nuptias accipiat, ita ut si liberos habeant, solo mulier usufructu donationis fruatur. cum
dominium secundum leges liberis servetur; reliquam vero mariti substantiam liberis eius ex liberalitate
nostra donamus. Sin autem liberi non praesto sint, sancimus ut antenuptialis quidem donationis dominium
mulieri competat, reliqua vero mariti substantia omnis fisco secundum veteres leges addicatur.

3 Si quacumque modo mulier vitae mariti insidiata sit, vel aliis hoc facientibus conscia id marito non
indicaverit.

4 Si cum extraneis viris nolente marito convivetur vel cum iis lavetur.

5 Si nolente marito extra domum manserit, nisi forte apud parentes suos.

6 Si in circensibus vel theatris vel in arena spectandi causa interis ignorante vel prohibente marito.

7 Si quem vero contigerit praeter aliquam ex praedictis causis uxorem suam propria domo expellere,
ut illa non habens parentes apud quos manere possit ex necessitate foris noctem transigat, iubemus
nullam esse viro potestatem propter hanc causam repudium mittendi uxori, propterea quod ipse eius rei
auctor extitit.

IX. Causae vero, propter quas iure potest marito ab uxore mitti repudium et ex quibus ipsa et

1 sq. κατὰ — νόμους om., ante τοῖς παισὶ add. κατὰ
τοῖς ἐμπροσθεν ὠρισμένοις (ὠρισμένοις om. Ep.) νό-
μους Pr. Ep. || 3 νομίμως) ὁμοίως Pr. v. l. || 4 ἔχει Ep. ||
5 τε om. Pr. Ep. || καὶ τὴν πρὸ γάμου ἥτοι διὰ τοὺς
γάμους Ep. || 9 ἐξ ἡμετέρας φιλοτιμίας om. Pr. || 11 τῆς
μὲν) τὴν μὲν τῆς Pr. codd. plerique || τὴν om. Pr. || 13 περι-
ουσίαν πᾶσαν Ep. || 15 ἔαυ) ἐν L || τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς B¹ ||
17 φανερώσει M^a, B^v v. l. || 18 ἀνδράσι) ἀνδράσιν ἢ
γυνῇ Nom.^m || 19 συμπουσιάζῃ ἢ συλλοιῆται B¹ Nom.^m
convivit aut lavatur s. || 21 μείνῃ M^a || εἰ μὴ τε γs L B ||
τυχούσα Pr. codd. plerique || ἰδίους om. B¹ || 22 ἢ θει-
ατραις) ἢ om. B¹ || παραγίγηται Pr. παραβάλλῃ Ep. ||
23 τῷ) τὸ Ep. || καὶ om. Pr. Ep. s. || 25 Εἰ μέντοιγε)
ἔάν δὲ Pr. Ep. || μιᾶς) τινὸς Ep. || 26 ἰδίῳ) οἰκείου
B¹ || 27 ἐξωθίσασθαι l, ἐξωθίσαι Pr. v. l., Ep. || ἐκείνων
J¹ || ἐκείνῃ μὴ ἔχουσα Pr. plerique, Ep. || 28 μένειν Pr.
Ep. || ἐξ ἀνάγκης om. Ep. || 30 ῥεπουδίων — γυναικί) χω-
ρισθῆναι τῆς γυναικὸς Pr. Ep. || 31 γίνεται) κατέστη
Ep. || 32 Τὰς δὲ αἰτίας — ῥεπουδίων) Τὰς αἰτίας δι' ὧν
ἐλλόγως δύναται ἢ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς χωρισθῆναι Pr.
Ep. || 33 παρὰ) περὶ B¹

1 de ho V¹, de om. T || filii) uiris filii T^o || con-
servare T^o || 2 adulterum R¹ || coniunctum R¹ || 5 ut
Beck) et libri || si om. R¹ || habuerit T habeant al. ||
6 fruatur mulier R || 7 eis VT¹ || 8 ex) extra R¹ || 9 qui-
dem donationes V^o || donationis quidem R || 10 omnem
mariti T || 11 antiquam applicamus legem T || 15 uiro
R¹ V¹ || 17 iudiciauerit R¹ || 18 marito et extraneis V ||
convivit) coiuit iuncta T¹ || aut cum eis lavatur in rus.
V² aut (ut T¹) cum eis lavatur T aut lavatur cum
eis R || 21 apud) ad T || 22 aut amphitheatris T aut amphit-
theatris R, om. V || interfuit RV || 25 si ergo) signo
V¹ || contingere T¹ || circa T¹ || 26 uxorem suam R ||
27 aut R¹ et T¹ apud) ad R¹ V || posset T || 29 marito
nullam esse T || 31 existit V) existat RT vulg. || 32 rubr.
De repudiis ab uxore mittendis RT mg. (ex Iul.) || pro
om. R¹ || 33 repudium mitti T, mitti om. R || et add.
Beck

ὡν δύναιται τὴν τε προίκα λαμβάνειν καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους ἀπιτεῖν δωρεάν, ὁμοίως τοῖς παισὶ φηλαχθρομένῃς τῆς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ δεσποτίας, ἢ πατρὸς μὴ ὑπόπτων ἔχειν καὶ τὴν ταύτης δεσποτίας, ταύτας εἶναι μόνας διατυπούμεν.

1 Ἐάν κατὰ τῆς βασιλείας ἢ αὐτὸς βουλευσῆται τι ἢ τοῖτό τις βουλευόμενος συνειδῶς μὴ φανερώσῃ τῇ βασιλείᾳ ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' οἰουδήποτε προσώπου.

2 Ἴν ἐάν οἰωδῆσθε τρόπῳ ὁ ἀνὴρ ἐπιβουλεύσῃ τῇ ζωῇ τῆς γυναικός, ἢ ἄλλων τούτου βουλευόμενων εἰδῶς μὴ φανερώσῃ τῇ γυναικὶ καὶ σπουδᾷσῃ κατὰ τοὺς νόμους ἐκδικήσαι.

3 Ἐάν ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικός σωφροσύνη ἐπιβουλεύων ἄλλοις ταύτην εἰς τὸ μοιχευθῆναι ἐπιχειρήσῃ προσδοῦναι.

4 Ἦ ἐάν ὁ ἀνὴρ περὶ μοιχείας ἐγγράφῃται τὴν γυναῖκα καὶ τὴν μοιχείαν μὴ ἀποδείξῃ, ἐξεῖναι τῇ γυναικὶ βουλομένῃ καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας ῥηποιδιον πῆμπειν τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἀπολαμβάνειν μὲν τὴν ἰδίαν προίκα, κομιζέσθαι δὲ καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης σνοκοφαντίας, εἰ παῖδας μὴ ἔχοι ἐκ τοῦ αἰτοῦ συνοικισίου, τοσούτον κατὰ δεσποτίαν λαμβάνειν τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς ἄλλης τοῦ ἀνδρός περιουσίας ὅσον τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τὸ τρίτον μέρος εἶναι γινώσκειται. εἰ γὰρ παῖδας ἔχοι, κελένυμεν πῶσαν τὴν τοῦ ἀνδρός περιουσίαν τοῖς παισὶ φηλαχθροῦναι, βεβαίον μενόντων τῶν περὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τοῖς ἄλλοις περιεχομένων νόμοις, ὅτω μόντοιγε ὡστε καὶ διὰ τὴν ἐπαχθεῖσαν τῆς μοιχείας κατηγορίαν καὶ μὴ ἀποδείξεισαν κάκειναις τὸν ἀνδρα ταῖς τιμωραῖς ὑποβλήθησαν, ἄς ἐμελλεν ὑπομένειν ἢ γυνῇ, εἴπερ [ἀν] ἢ τοιαύτη ἀπεδείχθη κατηγορία.

5 Ἐάν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ καθ' ὃν μετὰ τῆς αἰτοῦ γυναικός συνοικῇ, περιφροῦναι αὐτῆς μεθ' ἑτέρας ἐνδοκίτας [ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ] μένων, ἢ κατὰ τὴν αἰτὴν πόλιν διάγων ἐν ἑτέρῳ οἴκῳ μετὰ ἄλλης γυ-

et dotem accipere et propter nuptias donationem exigere (similiter filii servanda donationis proprietate, aut filii non extantibus habere etiam huius domini) has esse solas disponimus:

1 Si contra imperium aut ipse cogitaverit aliquid aut cogitantibus conscius non indicaverit imperio aut per se aut per quamcumque personam.

2 Si quolibet modo vir insidiatus fuerit vitae mulieris, aut aliis hoc volentibus sciens non manifestaverit uxori et studuerit secundum leges ulcisci.

3 Si maritus uxoris castitati insidiatus aliis eam adulterandam temptaverit tradere.

4 Si vir de adulterio inscripserit uxorem et adulterium non probaverit, licere mulieri volenti etiam pro hac causa repudium destinare viro, et recipere quidem propriam dotem. lucrari autem et antenuptialem donationem, et pro huiusmodi calumnia, si filios non habuerit ex eodem matrimonio, tantum secundum proprietatem accipere mulierem ex alia viri substantia quantum antenuptialis donationis tertia pars esse cognoscitur. Si autem filios habuerit, iuribus omnem viri substantiam filii conservari, firmis manentibus quae de antenuptiali donatione aliis legibus continentur. ita tamen ut etiam propter illam adulterii accusationem et non probatam illis quoque maritus subdatur supplicii, quae esset passura mulier, si huiusmodi fuisset accusatio comprobata.

5 Si quis in sua domo, in qua cum sua coniuge commanet, contemnens eam cum aliis inveniat in ea domo manens, aut in eadem civitate degens in alia domo cum alia muliere frequenter manere con-

dotem capere et donationem propter nuptias exigere potest, ita ut pariter liberis dominium donationis servetur, vel liberis non extantibus etiam dominium illius habere, hasce esse solas constituimus.

1 Si quid contra imperatorem vel ipse molitus sit vel aliis id molientibus conscius non indicaverit imperatori aut per se aut per qualemcumque personam.

2 Aut si quocumque modo maritus vitae uxoris insidiatus sit, aut aliis hoc volentibus conscius uxori non indicaverit nec secundum leges vindicare studuerit.

3 Si maritus castitati uxoris insidiatus aliis eam in adulterium prodere temptaverit.

4 Aut si maritus adulterii de uxore libellum dederit neque adulterium probaverit, liceat mulieri, si velit, propter hanc quoque causam repudium mittere marito, atque tam dotem suam recipere quam donationem ante nuptias auferre; et propter eiusmodi calumniam, si liberos non habeat ex eodem matrimonio, tantum iure domini mulier ex reliqua mariti substantia accipiat quantum donationis ante nuptias tertia pars esse intelligitur. Si enim liberos habeat, iubemus omnem mariti substantiam liberis conservari, atque firma maneat quae de donatione ante nuptias ceteris legibus continentur, ita tamen ut etiam propter delatam nec vero probatam adulterii accusationem illis quoque poenis maritus subiciatur, quas mulier passura erat, siquidem talis accusatio probata esset.

5 Si maritus in eadem domo, in qua cum uxore sua habitat, illa contempta cum alia [in eadem domo] inveniat manens, vel in eadem civitate degens in alia domo cum alia muliere assidue manere con-

1 τὴν τε] καὶ τὴν B¹ || 4 ὄτων Pr. Ep. || ἔχειν] ἔχειν αὐτὴν B || αὐτῆς Pr. v. l., Ep. || 5 μόνας om. Pr. Ep. || 6 §§ 1 - 5 numeros a' - s' αἰρησι L in marg. πρῶτον - πέμπτον inserit Ep. || ἢ αὐτὸς] ὁ ταύτης ἀνὴρ Ep. || βουλήτας Pr. Ep. (βουλευσῆται mulit Zachariae sine causa) || ti om. B || 7 τοῖτό τις om. s || βουλευόμενος L B¹ Pr. Ep. || 9 H om. B¹ v. l., Pr. Ep. s || ὁ ἀνὴρ τρόπῳ B¹ || 10 βουλευόμενων LB¹ (probat Zachariae) || 13 Ἐάν] ἢ ἐάν B¹ || τῇ om. LB², ante σωφροσύνη add. B² v. l. || 14 αὐτὴν Pr. v. l., Ep. || ἐπιχειρήσει L || 16 H om. B¹ v. l., Pr. Ep. s || ἐγγράφῃται τὴν γυναῖκα] τῆς ἑαυτοῦ (αὐτοῦ Pr. unus, Ep.) γυναικός ἐγγράφῃται Pr. Ep. || 17 καὶ] ἀπελέγξαι, καὶ B¹ || ἔξεστι Ep. || 18 καὶ - ατίας om. Ep. || ῥηποιδιον - 19 ἀνδρὶ] χωρίζεσθαι τοῦ ἀνδρός Pr. Ep. || 19 μὲν om. Ep. || 21 τῆς om. B¹ || 22 ἔχοιεν Pr. unus, ἔχει Ep. || κατὰ δεσποτίαν om. Pr. Ep. || 23 τὴν γυναῖκα] αὐτὴν Pr. Ep. || περιουσίας τοῦ ἀνδρός Ep. || 25 εἶναι γινώσκουμεν L² ἔστιν B¹ || ἔχει B¹ Ep. || 26 περιουσίας L || 27 τῶν] τὸν M, om. B¹ || 28 τοῖς Pr. v. l., B¹ s || τῶν τοῖς MLB¹, Pr. v. l. || 29 ὡστε om. Ep. || 30 κατηγορίας M² || ἐπαχθεῖσαν L² ||

32 ἀν seclusi || 33 Ἐάν] καὶ ἐάν B¹ || ὁ ἀνὴρ] quis s || ἐν τῷ αὐτοῦ (αὐτοῦ om. v. l.) οἴκῳ B¹ in sua domo s || 34 αὐτοῦ libri, corr. Scrimger || συνοικῇ Pr. plerique || αὐτῇ Pr. || μεθ' ἑτέρας] omis aliis s || 35 ἐνδοκίται Ep. || ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ om. Ep., delenda vidit CGEHeimbuchius || μένων] μένειν M συναν Ep. || ἢ] ἢ καὶ Pr. Ep. || 36 διάγειν L || μετὰ τῆς ἄλλης L

2 filii] suis add. R² in mg. || servandam] donationis proprietatem R || 3 existibus R || huiusmodi R || 4 solas esse T || 6 §§ 1 - 5 numeros I - V adscr. R² T² in mg. || 9 vir] ubi R¹ || 10 nolitibus R¹ || 13 uxores V² || castitatem T² constituti R¹ || 14 temptaverit] adulterandam (esse add. T²) T || 16 alterio R adule... V¹ || 17 lucrari R¹ || etiam] etiam eam T || 21 ex] et ex VT || tñ RT || 24 esse] est R || iubemus om. R¹ || 25 conservare RVT, corr. vulg. || firmis om. R¹ || 26 de om. T || 27 continetur T || tñ R || 29 adulteri R || et non probatam om. R¹ || illius T¹ || 30 approbata R || 33 quam V² || 34 manet V || aliis] alia vulg. || 35 ea] eo V

ναϊκὸς συνεχῶς μέγων ἐλέγχεται, καὶ ἀπαξ καὶ δις ἐγκληθεὶς ἢ διὰ τῶν αὐτοῦ γονέων ἢ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ἢ δι' ἑτέρων τινῶν ἀξιόπιστων προσώπων τῆς τοιαύτης ἀσελείας μὴ ἀπόσχηται, ἐξῆναι τῇ γυναικὶ καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας διαλύει τὸν γάμον, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν δεδομένην προῖκα καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἕβρεως τοῦ τρίτου μέρους τῆς διτιμῆσεως, ἣν ἡ προγαμιαία ποιεῖ δωρεά, ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας λαμβάνει, οἷτω μείτοιγας ὥστε, εἰ παῖδας ἔχει, τῆς χορίσεως μόνης ἀπολαύει τὴν γυναῖκα τῶν πραγμάτων, ἄπερ ἐκ τῆς προγαμιαίας δωρεῆς καὶ τῆς ποιῆς τοῦ τρίτου μέρους τῆς τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας λάβοι, τῆς δεσποτείας τῶν κοινῶν παισὶ φυλαττομένη. εἰ γὰρ παῖδας μὴ ἔχει ἐκ τοῦ αὐτοῦ συνοικεσίου, ἔχει αὐτὴν τῶν τοιοῦτων πραγμάτων καὶ τὴν δεσποτείαν κελούμεν.

vincitur, et semel et secundo culpatus aut per suos parentes aut per mulieris aut per alias aliquas fide dignas personas huiusmodi luxuria non abstinerit, licere mulieri pro hac causa solvere matrimonium, et recipere datam dotem et antenuptialem donationem, et pro tali iniuria tertiam partem aestimationis quam antenuptialis facit donatio ex eius substantia percipere, ita tamen ut, si filios habuerit, usu solo mulier potiarur rerum quas ex antenuptiali donatione et poena tertiae portionis mariti substantiae acciperit, dominio communibus filiis conservando. Si autem filios non habuerit ex eodem matrimonio, habere eam talium rerum etiam proprietatem praecipimus.

CAPUT X.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀπὸ συναίνεσεώς τινας μέχρι τοῦ παρόντος τοὺς πρὸς ἀλλήλους διέλκον γάμους, τοῦτο τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι οὐδενὶ συγχωροῦμεν τρόπον, εἰ μὴ τυχὸν τινας σωφροσύνης ἐπιθυμία τοῦτο ποιήσουσιν. εἰ δὲ καὶ ταῖα ταῖα πρόσωπα παῖδας ἔχουσιν, τοῦτο μὲν τὴν προῖκα τοῦτο δὲ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν τοῖς αὐτῶν φυλάττεσθαι πασὶ διατυπώμεν. εἰ δὲ τις τούτων, ἀνήρ τυχὸν ἢ γυνή, μετὰ τὸ διὰ 25 σωφροσύνην ἐκ συναίνεσεως τὸν γάμον λυθῆναι εὑρεθῆι ἀλλοῦς συναλλάττων γάμους ἢ ἀσώτως ζῶν, κελύμεν, εἰ μὲν (ὡς εἴρηται) παῖδες ὡσιν ἐκ τοῦ εἰρημένου συνοικεσίου, πρὸς τῇ προῖκα καὶ τῇ διὰ τοὺς γάμους δωρεῇ αὐτοῖς παραδίδεσθαι καὶ τὴν δεσποτείαν τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ ταῦτα ἐλεγχόμενου πλημμελήσαι προσώπου. εἰ δὲ οἱ παῖδες ἀτελοὺς ὡσιν ἡλικίας, διοικεῖσθαι τοὺς καὶ ἀνατρέφεσθαι παρ' ἐκείνου προστάττομεν τοῦ γονεως, ὃς οὐδὲν τῷ παρόντι νόμῳ ἐναντίον ἐπιραξεί, εἰ δὲ ἀμφότεροι οἱ 35 γονεῖς τῷ τοιοῦτῳ περιπέσωσι πταίσματι, τηρηκῆναι τὴν ἑκατέρου τῶν γονέων περιουσίαν τοῖς παισὶ προσκυροῦσθαι, δικικτῆρην δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς αὖσιν ἡλικίας προβλεθῆναι προνοία τοῦ ἀρμοδίου ἀρ-

Quia vero et ex consensu aliqui usque ad praesens alterna matrimonia solvebant, hoc de cetero fieri nullo sinimus modo, nisi forte quidam castitatis concupiscentia hoc fecerint. Si autem huiusmodi personae filios habuerint, tam dotem quam antenuptialem donationem eorum filiis conservari disponimus. Si quis autem horum, aut maritus forsitan aut uxor, postquam propter castitatem ex consensu solvitur matrimonium, inveniatur alias contrahens nuptias aut luxuriose vivens, iubemus, si quidem, sicut dictum est, filii fuerint ex memorato coniugio, super dotem et propter nuptias donationem eis tradi et proprietatem poenae substantiae illius quae convincitur deliquisse personae. Si vero filii minoris sint aetatis, gubernari eos et pasci ab illo parente praecipimus, qui nihil praesenti legi contrarium egit. Si autem ambo parentes in huiusmodi vitio inciderint, tunc utriusque parentis substantiam filii applicari, dispensatorem autem his qui in minore aetate aut ordinari providentia competentis iudicis et aliorum

c. X exhibet Epanagoge 21 schol. 6; om. B et L, in quibus eius loco inseruntur Nov. XXII c. 15 § 3 et 16 pr. — Summam habet Anonymus Bodleianus ap. Zachariae Aréx. p. 215; initium respicit Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra.

catur, et semel atque iterum reprehensus vel per suos vel per uxoris parentes, vel per alias aliquas personas fide dignas eiusmodi luxuria non abstinerit, liceat mulieri propter hanc quoque causam dissolvere matrimonium, et recipere dotem datam et donationem ante nuptias, et pro eiusmodi iniuria tertiam partem aestimationis, quam donatio ante nuptias efficit, ex reliqua illius substantia capere, ita tamen ut si liberos habeat, usufructu solo rerum quas ex donatione ante nuptias et poena tertiae partis substantiae mariti acciperit fruatur, cum dominio communibus liberis conservetur. Si enim liberos non habeat ex eodem matrimonio, eiusmodi rerum etiam dominium habere iubemus.

X. Quoniam autem etiam ex consensu nonnulli usque adhuc matrimonia inter se contracta solvebant, id in posterum fieri nullo modo putimus, nisi qui forte castitatis desiderio id fecerint. Quodsi eiusmodi personae etiam liberos habeant, tam dotem quam donationem ante nuptias liberis eorum custodiri statuimus. Si quis autem ex illis, maritus forte sive uxor post matrimonium propter castitatem ex consensu solum alius contrahere nuptias compertus sit vel luxuriose vivere, iubemus, si quidem, uti dictum est, liberi extent ex praedicto coniugio, iis praeter dotem et donationem propter nuptias etiam dominium tradi reliquae substantiae eius personae quae haec commisisse convicta sit. Quodsi liberi imperfectae aetatis sint, praecipimus ut gubernentur et alantur ab illo parente qui nihil huic legi contrarium fecit. Si vero ambo parentes in eiusmodi peccatum inciderint, tum utriusque parentis substantia liberis addicatur, administrator autem iis, dum imperfectae aetatis sunt, designetur cura competentis iudicis, vel etiam

1 ἐλέγχεται] convincitur § 2 τῶν τῆς] τῶν om. L || 3 προσώπων] magistrorum Pr. Ep. || 5 καὶ om. § 6 προγαμιαίαν] πρό γάμου Pr. Ep. || 7 τὸ Pr. Ep.] om. M || B || 9 ἄλλως om. § 10 μόνης om. L || 16 καὶ om. B' || 18 ἀνεπίσεως M || 21 ποιήσωσιν schol. Ep. || 22 καὶ om. schol. Ep. § 25 ἀνῆρ] aut maritus (i. e. ἡ ἀνῆρ) § || τυχὸν M || 27 ἄλλως schol. Ep. || 29 τῆν διὰ τοὺς γάμους δωρεάν schol. Ep. || 31 τῆς λοιπῆς] poenae (i. e. τῆς ποιῆς) § || ταῦτα om. § || 38 τῆς] τοῖς M

filios ut V¹ ut filios T¹ || 9 antenuptialis T¹ || 10 tertia VT¹ || acciperit V || 11 domino R || filii] liberis T || conservanda V || 13 rerum] filiorum R || praecipimus V || 18 rubr. Ne liceat (Non licet T) matrimonium solvere nisi ex causa probabili RT in mg. (ex Iul.) || et om. V¹T || 20 fieri] hoc fieri T¹ || quidem RVT¹ || 21 fecerit. sit T || 22 habuerit V || 26 soluerit R²V² vulg. || contrahere T || 27 si quidem om. T¹ || 28 sicuti R vulg. || 29 et] etiam T² || 30 pene libri, plenae Beck (cf. ad Graecum textum) || substantiae] ex substantia V || 31 persona libri, corr. vulg. || 32 praecipimus parente R || 33 praesente lege V, legi om. R¹ || 34 vitium vulg. || 35 utriusque T¹ || substantiam (substantia T²) parentis T || 36 in om. R¹ || minori V || sunt] constituti add. R² || 37 ordinati prouintia T¹

1 culpatus] al. puleatus R² in mg. || 2 aut per alias] aut per om. V, alia om. R || 4 per hanc causam T || 6 tertia parte T || 7 donatio facit R || 8 tm R || si

χοτος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ὁς ταῦτα παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐπιτέτραπται νόμων. εἰ δὲ παῖδες μὴ ὄσι, τὴν τῶν ἡμετέρων προσώπων περιουσίαν τοῖς δημοσίοις λογισμοῖς προσκυροῦσθαι, καὶ τούτα πλημμελήσαντας νομίμως ὑποβάλλεσθαι τιμωρίας. ἄλλως γὰρ διαέξιν γάμων γίνεσθαι ἐκ συναίνεσεως οὐδενὶ λόγῳ συγχωροῦμεν.

CAPUT XI.

Τὸ μέντοι παρ' ἡμῶν νομοθετηθὲν περὶ τῶν ἐν ἐξπιδίῳ ὄντων καὶ ἐν στρατείαις καταλεγόμενων, εἴτε στρατιῶται εἴεν εἴτε φοιδερῶτοι εἴτε σχολάριοι 10 εἴτε ἄλλοι τινὲς ὑφ' ἑτέραν οἰανοῦν στρατείαν ἐν-ὄπλων καταλεγόμενοι, κάλλιον διατυπώσαι συνειδομεν. καὶ κελύμενον ὁσονδήποτε ἐναντιοῦς ἐν ἐξπιδίῳ μέν-ωσι, περιμένειν τὰς τούτων γαμετάς, κὰν μὴ γαμέ-ματα ἢ ἀπόκρισιν τινα παρὰ τῶν ἰδίων ἀνδρῶν δέ- 15 ξονται. εἰ δὲ τις ἐκ τῶν τοιούτων γυναικῶν τὸν ἴδιον ἀνδρα ἀκοῖσει τετελευτηκῆναι, οἷδὲ τότε εἰς ἐτέρον αὐτὴν ἐλθεῖν γάμον ἐπιτρέπομεν, εἰ μὴ πρό-τερον παραγένηται ἢ γυνὴ δι' ἑαυτῆς ἢ διὰ τῶν ἰδίων γονίων ἢ δι' ἄλλον οἰουδὴποτε προσώπου πρὸς τοὺς 20 πρίους τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοὺς cartularios, ἐν ᾧ ὁ ταύτης ἀνὴρ ἐστρατεύετο, καὶ τούτους ἦτοι τὸν τριβύνον, εἰ γὰρ πρῶστιν, ἐρωτήσῃ, εἰ ταῖς ἀληθείαις τελετήσας ἐκ αὐτῆς συνοικήσας, ὥστε ἐκεῖνος τῶν ἀγίων εὐαγγελίων προκείμενων ἐπὶ πράξεως ὑπομνη- 25 μάτων κατατίθεσθαι, εἰ ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ τετε-λεύηκε· καὶ μεθ' ὃ ταῦτα πράξει τὰ ὑπομνήματα ἀναληφθέντα ἢ γυνὴ ὑπὲρ τῆς ἰδίας μαρτυρίας ἐκ-λάβῃ, καὶ μετὰ ταῦτα κελύμενον μένειν αὐτὴν ἐνὸς ἐναντιοῦ διάσπῃμα, ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ παραδρομὴν 30 ἐξίναί ταιτὴ νόμιμον συναλλάττειν γάμον. εἰ δὲ παρὰ ταύτην τὴν παρατήρησιν ἢ γυνὴ τολμήσει εἰς

quibus haec ex nostris legibus sunt commissa. Si autem filii non sint, utriusque personae substantiam fisci rationibus applicari, et eos qui talia deliquerunt legitimis subdi supplicii. Aliter enim separationem matrimoniorum fieri ex consensu nulla ratione permittimus.

Quod autem a nobis sancitum est de his qui in expeditionibus sunt et in militiis constituti, sive milites sint sive foederati sive scholares sive alii quidam sub alia quacumque militia armata constituti, melius ordinare perspeximus. Et iubemus quantoscumque annos in expedito manserint, sustinere horum uxores, licet nec litteras nec responsum aliquod a suis maritis susceperint. Si qua vero ex huiusmodi mulieribus suum maritum audierit mortuum, neque tunc ad alias eam venire nuptias sinimus, nisi prius accesserit mulier per se aut per suos parentes aut per aliam quamcumque personam ad priores numeri et cartularios, in quo huius maritus militabat, et eos seu tribunum, si tamen adest, interroga- verit, si pro veritate mortuus est eius coniux, ut illi sanctis evangeliiis propositis sub gestis monumentorum deponant, si pro veritate vir mortuus est. Et postquam haec gesta monumentorum confecta mulier pro suo testimonio perceperit, etiam post haec iube- mus manere eam unius anni spatium, ut etiam post hunc decursum liceat legitimas contrahere nuptias. Si autem praeter haec observationem mulier prae-

c. XI extat B 28, 7, 3 (decurtatum B¹ Γ 4, 3 p. 154 Zach.) et inde Nomoc.^m XIV tit. 13, 3; maxima pars (10 Εἴτε στρατιῶται εἴεν — 562, 8 ἀναλαμβάνειν) in Prochiro 11, 19—21, Epanagoge 21, 7. — Summa habetur Nomoc. XI V tit. 13, 3 p. 612 Pitra, v. 14—30 summarium Γοπ. 24, 39.

ceterorum quibus haec a legibus nostris commissa sunt. Sin liberi non extent, alterius personae substantia publicis rationibus addicatur, atque qui haec talia commiserunt legitimis supplicii subiciantur. Aliter enim solutionem matrimonii ex consensu fieri nullo modo patimur.

XI. Quod vero a nobis sancitum est de iis qui in expeditione sunt et in militias referuntur, sive milites sint sive foederati sive scholares sive alii aliqui in aliam qualemcumque armatam militiam relati, melius constituere placuit. Atque iubemus, quotcumque annos in expeditione manserint, uxores eorum exspectare, etiamsi nullas litteras nec responsum a maritis suis acceperint. Si qua vero eiusmodi mulierum maritum suum defunctum esse audierit, ne tum quidem ei ut ad alias nuptias veniat concedimus, nisi prius mulier per se vel per parentes suos vel per aliam qualemcumque personam priores numeri et cartularios, in quo maritus eius militabat, adierit et eos vel tribunum, si modo praesto est, interroga- verit, num re vera coniux ipsius defunctus sit, ut illi sanctis evangeliiis propositis sub gestis monumentorum deponant, num re vera maritus defunctus sit. Et ubi haec monumenta gestis excepta mulier pro testimonio suo accepit, etiam postea exspectare eam unius anni spatium iubemus, ut post eius decursum legitimum et matrimonium contrahere liceat. Quodsi contra haec observationem mulier ad aliud matri-

1 ἢ om. ε || 3 ἑκατέρου (ε) ἑτέρον ἢ ἑκατέρου Ep. ἑτέρον M || 8 νομοθετηθὲν) nov. XXII c. 14 || ἐν om. L || 9 ἐξπιδίῳ) ταξιαίων L s. v. ταξιαίων B¹ Nom.^m ταξιδίος B¹ ταξιδίους B¹ || καὶ ἐν) καὶ τῶν ἐν L || 10 εἴτε στρατιῶται — 13 καὶ om. Nom.^m || 12 sq. κάλλιον — καὶ om. Pr. Ep. || 13 ἐξπιδίῳ) ταξιαίων B¹ Nom.^m ταξιδίῳ B¹ || μένως Pr. μένους B¹, Pr. unus || 14 μὴ γαμέ-ματα (γράμμα Nom.^m) ἢ ἀπόκρισιν) nec litteras nec responsum ε || 17 ἀκούσει MB¹ ἀκούσῃ L Pr. Ep. || οὐδὲ τότε) οὐδέπω Nom.^m οὐδέποτε Pr. plerique, Ep. || 18 αὐ-τὸν Nom.^m || γάμων ἐλθεῖν Ep. || ἐπιτρέπομεν) αὐτὴν ἐπιτρέπομεν M || 19 παραγενήσας Pr. plerique, Ep. || ἐναντῆς M Pr. ε) αὐτῆς LB Ep., Pr. unus || 20 δι' om. Nom.^m || πρὸς τοὺς χαρτοularίους καὶ ληγαταρίους (ληγαταρίους Ep.) καὶ τριβύνον τοῦ ἀριθμοῦ ἐν ᾧ, om. 22 sq. τούτους — πάριστιν Pr. Ep. || 21 τοῦ ἀριθμοῦ om. B¹ || tus cartularios M τοὺς χαρτοularίους (χαττο-ularίους (sic) Nom.^m) LB || ταύτης ὁ Pr. || 22 ἦτοι) εἰ γε Nom.^m || 23 εἰ γε om. Nom.^m || ἐρωτήσῃ Pr.) ἐρωτήσοι MLB Ep. ἐρωτήσας Nom.^m || 24 αὐτῆς M || 26 κατα-δίδοι Pr. Ep. B¹ || εἰ om. L¹ || ὁ ἀνὴρ) ὁ ἀνὴρ αὐ-τῆς B¹ ὁ ταύτης ἀνὴρ B¹ || 27 sq. πράξει τὰ ὑπομνη-

ματα ἀναληφθέντα) πράξει ἐπὶ (ἐπὶ om. Ep.) ὑπομνη-μάτων ἀναληφθέντα Pr. Ep. gesta monumentorum confecta ε || 28 ἐκλάβοι Pr. unus, Ep. || 30 διασπῆματα L || ὥστε) ut etiam ε || μετὰ τὴν τοῦ ἐναντιοῦ παραδρομὴν Ep. post hunc decursum ε || 31 ταύτη MB¹) ταύτην L Ep. B¹ Nom.^m τῇ αὐτῇ Pr., om. ε || νομίμως Pr. Ep. || 32 τολμήσει LB Pr. Ep.) τολμήσοι M Nom.^m

3 delinquantur R || 4 subdet T || separatione R¹ se-parationes R² || 8 rubr. De uxoriibus militum RT in mg. (ex Iul.) || Quod — 10 scolares scr. V² in ras. 2 v. || de is R¹ quae T¹ || in om. R¹ || 9 constituti R¹ T¹ || milites sint sive om. V(?) , sint om. R || 10 scolares (et sic infra) RVT || 11 militi R¹ armata) est add. T² || 13 anno T¹ || expeditione V² || 16 suum) siue RT || 17 eam om. V || 18 per se RV) aut per se T vulg. || 19 quamlibet R || 20 et om. R¹ || 21 tū R¹ adest) addere T¹ || 22 illis R¹ V² || 23 gestis in ras. V² || 24 vir om. V¹ || 25 confertur R¹ || 26 etiam) et R² || 27 eam ma-nerē V || etiam del. Beck || 28 discursum RVT, corr. vulg.

ἔτερον ἔλθειν γάμον, καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ἀγαγόμενος αὐτὴν πρὸς γάμον ὡς μοιχοὶ τιμωροῦσθωσαν. εἰ δὲ οἱ ἐπὶ πράξῳσι ἰπομημάτων μὲν ὄρκον καταθέμενοι ἐλεγχθῶσι μετὰ ταῦτα πλαστῶς καταθέμενοι, αὐτοὶ μὲν τὴν στρατείαν γυμνούμενοι δέκα χρυσίου λιτρῶν ποιήνῃ συναλαθῆσονται καταβάλλειν ἐπ' ἐκείνου ὃν ἐνεύσαντο τετελευτημένοι, αὐτὸς δὲ ἀδείαν ἔχεται, εἰ βουληθεῖ, τὴν ἰδίαν γαμετὴν ἀναλαμβάνειν. εἰ δὲ σχολάριος εἴη ἐκείνος οὕτως περὶ τῆς τελευτῆς ἢ ἀμφισβήτησις ἐστὶ, παρὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς καὶ 10 τῶν ἀκτουαρίου, εἰ δὲ φοιδηράτος, παρὰ τοῦ ὀπτιόνου αὐτοῦ τὴν εἰρημένην καταθέσειν κυριζέσθαι τὴν ἐκείνου γαμετὴν· τούτων παραφυλαττομένων καὶ περὶ τοῖς ἄλλοις ἀπαντας τοὺς εἰς ἐνοπλον στρατείας ἀναφερομένους.

sumpserit ad aliud venire matrimonium, et ipsa et qui ducit eam uxorem velut adulteri puniantur. Si autem qui sub gestis monumentorum cum iureiurando testati sunt convincerentur etiam postea false deposuisse testimonium, ipsi quidem militia nudati X auri librarum poenam compellentur exsolvere illi quem mentiti sunt mortuum esse, ipse vero licentiam habeat, si voluerit, suam uxorem recipere. Si vero scholaris fuerit ille de cuius morte dubitatio est, a primis scholae et actuario, si autem foederatus, a optione eius memoratam depositionem accipere eius uxorem. His observandis et circa alios omnes qui in armata militia referuntur.

15

CAPUT XII.

Ταῖς δὲ εἰρημέναις αἰτίαις συνείδομεν καὶ ταύτας ὀνομασίᾳ προσθεῖναι, ἐξ ὧν τὸς γάμους δίχα ποιητὴς ἔξῃσι διαλύειν, τουτέστι τὴν τε περὶ τῶν μὴ δυναμένων ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου μίγνυσθαι ταῖς ἐαντῶν γαμεταῖς καὶ τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἀνδροῦσι δεδομένα 20 πρῶττειν, καὶ πρὸς γε τὴν περὶ τῶν ἐν συνεστάτῳ τῷ γάμῳ εὐληθῆ βίον καὶ τὴν ἐν μοναστηρίοις οἰκησιν ἐπιλεγόμενων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, καὶ (τὴν) περὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐπὶ τένα χρόνον διακρατουμένων προστάτων. ἐπὶ τούτοις γὰρ τοῖς τρισὶ θέμασι τὰ 25 περὶ αὐτῶν τοῖς προτέροις ἡμῶν νόμοις περιεχόμενα βέβαια εἶναι θεσπίζομεν. Τὰς εἰρημένας τοίνυν ὅπασας αἰτίας τὰς τῷ παρόντι ἡμῶν νόμῳ περιεχομένας μόνας ἀρκεῖν κεινομένην πρὸς τὴν διάλυσιν τῶν νομίμων συνοικεσίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπίστας ἀργεῖν παρα- 30 κεινομένα, καὶ μηδεμίαν ἄλλην αἰτίαν πλην τῶν ὀνομασίᾳ ἐγκειμένων τούτῳ τῷ νόμῳ δύνασθαι διελύειν νόμιμον γάμον, εἴτε ἡμετέροις εἴτε παλαιότεροις περιέχεται νόμοις.

CAPUT XIII.

Ἐπειδὴ δὲ τινες γυναῖκες ἢ ἄνδρες ἀσέμνως βουλό- 35 μενοι ζῆν σπουδαίους τοὺς ἰδίους διαλύειν γάμους, c. XII in. — 18 διαλύειν extat B 28, 7, 3 (B² Γ 4, 4 p. 155 Zach.), clausula (27 Τὰς εἰρημένας...) B 28, 7, 5. c. XIII — 564, 11 δεσποταίαν om. B et L, in quibus loco eius habetur nov. CXXXIV c. 11. — Summae extant Nonno. XIV tit. 11, 1 p. 590 (— 563, 27) et 13, 4 p. 614 Pitra. c. XIII — XV summas habet Anonymus Bodleianus ap. Zuchariae Avékd. p. 216.

monium venire ausa sit, et ipsa et qui eam duxit tamquam adulteri puniantur. Si vero ii qui sub gestis monumentorum cum iureiurando deposuerunt postea convicti sint falso deposuisse, ipsi quidem militia exuti decem librarum auri poenam solvere illi quem defunctum esse mentiti sunt compellentur, ille autem, si velit, potestatem habeat coniugem suam recipiendi. Quodsi scholaris sit ille de cuius morte dubitatio est, a primatibus scholae et actuario, sin foederatus, ab optione eius praedictam depositionem uxori illius accipiat; atque haec observentur etiam in ceteris omnibus qui ad armatam militiam referuntur.

XII. Praedictis autem causis etiam has nominatim addere nobis placuit, ex quibus nuptias sine poena solvere licet, hoc est et quae ad eos pertinet qui ab initio matrimonii non possunt cum uxoribus suis se miscere neque ea quae a natura viris concessa sunt agere, et insuper quae spectat ad eos qui constante matrimonio vitam religiosam et habitationem in monasteriis elegerunt viros vel mulieres, denique quae ad eas personas quae in captivitate ad tempus aliquod detinentur. In his enim tribus casibus ea quae de iis prioribus nostris legibus continentur firma esse sancimus. Praedictas igitur omnes causas praesenti lege comprehensas solas sufficere iubemus ad solutionem legitimorum matrimoniorum, reliquas autem omnes cessare praecipimus, neque ullam aliam praeter eas quae nominatim huic legi insertae sunt posse legitimum matrimonium solvere, sive nostris sive antiquioribus continetur legibus.

XIII. Quoniam autem mulieres quaedam vel viri inhoneste vivere volentes matrimonia sua solvere

1 ἀγόμενος B^v l., Pr. || 2 πρὸς] εἰς Pr. Ep. Nom.^m || εἰ] οἱ B^l || 3 ὄρκων B² || 4 ἐλεγχθῶσι μετὰ ταῦτα] μετὰ ταῦτα εὐρεθεῖεν B convincantur etiam postea s, ἐλεγχθῶσι — καταθέμενοι om. Nom.^m || 5 δέκα λίτρας χρυσίου Nom.^m || χρυσῶν L || λιτρῶν post καταβαλλῖν coll. B^l || 6 συναλαθῆσονται Pr. v. l. || καταβάλλειν M] καταβαλλῖν LB Pr. Ep. || ἐπ' ἐκείνου B² ἐκείνῳ Ep. || 8 ἀναλαβεῖν Nom.^m || εἰ δὲ — 15 ἀναφερομένους om. B² || 9 οὕτως] οὕ L || 11 φοιδηράτου B^l || ὀπτιόνου Nom.^m || 16 ταῦτα L || 17 προστεθέναι L || 21 τῶν τῶν M || 22 τῶ om. L² || 23 ἦ] ac s || τῶν om. ML, add. Haloander || 26 νόμοις] Cod. 1, 3, 52 § 15. 5, 17, 10. Nov. XXII c. 5—7 || 29 ἀρκεῖν M] ἀρμόσειν L || 32 δύνασθαι om. B^l || 35 ἢ ἄνδρες om. s

1 alium V || ipse T || et del. T² || 2 qui ducit] ... V¹ adulterii VT¹ adulter T² || puniatur V¹ T² || Sin T || 3 sub gestis] subiectis R || 4 conuin]tur T¹ || etiam] et R¹ T, del. R² || disposuisse T¹ || 5 denudati vulg. || 6 libra- rum auri T || compellantur T vulg. || illi] illi vere (vero T²) T || 7 qui V¹ T¹ || 8 voluit T || uxorem suam R || 9 fuerit scolaris R || dubitatio est] dubitatione R¹ || 10 primi V¹ T primis a R¹ || autem] ergo T || ab] ad T² || 11 dispositio- nem RVT² || 12 His] et his T || 16 rubr. Ex quibus (quibus om. T) causis matrimonia soluuntur (soluantur R) sine pena RT in mg. (ex Iul.) || 20 uiri VT || 21 quae T || 23 quae aliquanto tempore in captivitate T || 24 enim om. R || 25 his T || 26 causas omnes T || 29 uocare R¹ || 30 praecipimus V || 31 matrimonium legitimum T || 32 legibus om. R || 33 *continentur libri || 35 rubr. Si mulier sine causa ma- rito suo repudium miscrit Tmg. (ex Iul.) || 36 persoluerit T

δεσπίζουαν, εἴ ποτέ τις γυνή διχα τινὸς τῶν προειρη-
 μένων ἡμῶν αἰτιῶν βουληθεῖται τὸν πρὸς τὸν συνο-
 κωντα διαλύσαι γάμον. ἀδειαν μὲν αὐτὴν μὴ ἔχειν
 τοῦτο πράττειν, εἰ δὲ ἐπιμεῖνῃ τῇ τοιαύτῃ ἀσβεβῆ
 προαιρέσει καὶ ῥεπουδιῶν πέμψῃ τῷ ἀνδρὶ, κελούμενοι
 τὴν μὴ προῖκα τῷ ἀνδρὶ δοθῆναι τοῖς κοινοῖς παισὶ
 κατὰ τοὺς νόμους φυλαχθρομένην, εἰ δὲ παῖδας μὴ
 ἔχειν, κέρδος γίνεσθαι τῷ ἀνδρὶ, τὴν δὲ γυναῖκα
 κινδύνου τοῦ δικαστοῦ τοῦ τῆς ὑποθέσεως ἀκροασα-
 μένου παραδίδοσθαι τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως καθ' ἡ
 ἢ κοινῶς τὴν οἰκίαν εἶχον, ὥστε τῇ ἐκείνου προ-
 νοίᾳ ἐν μοναστηρίῳ αὐτὴν ἐμβληθῆναι ὀφείλουσαν
 μέχρι τῆς ἰδίας ζωῆς ἐκείσε προσκαστρεῖν. καὶ εἰ μὲν
 παῖδας ἔχοι ἢ τοιαύτην γυνή, τὸ διμοῖρον μέρος τῆς
 ἰδικῆς αὐτῆς περιουσίας δόθῃαι τοῖς παισὶ, τὸ δὲ 15
 τοῖτον μέρος τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐμβάλλεται προσ-
 κρωθῆναι δεσποτείας δικαίῳ· εἰ δὲ παῖδας μὴ ἔχοι,
 εἰσὶ δὲ αὐτῇ γονεῖς, τὸ μὲν διμοῖρον μέρος τῆς οὐσίας
 αὐτῆ περιουσίας τῷ μοναστηρίῳ παρέχεσθαι ἐνθα ἐμ-
 βάλλεται, τὸ δὲ τρίτον μέρος τοῖς ἐκείνης γονεῦσι 20
 δίδοσθαι, πλὴν εἰ μὴ ὑπεξουσίαν αὐτὴν ἔχοντες τῷ
 ἀλόγῳ συνήρσαν ῥεπουδίῳ· τούτῳ γὰρ συναρῆσαν-
 τας οὐδὲν αὐτοὺς παντελῶς ἐκ τῆς οὐσίας τῆς θυγα-
 τρὸς ἔχειν συγχωροῦμεν, ἀλλὰ πάντα τῷ εὐαγεῖ μονα-
 στηρίῳ προσκροῦσθαι βουλόμεθα· μήτε δὲ παίδων 25
 μήτε γονέων ὄντων αὐτῇ πᾶσαν ὁμοίως τὴν αὐτῆς
 περιουσίαν τῷ μοναστηρίῳ προσήκειν. εἰ δὲ ὁ δικα-
 στής ὁ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάσας τοῦτο μὴ ποιήσει καὶ
 παραδώσει τὴν εἰς τοῦτο κατευνομοκωμένην τῷ τῆς
 πόλεως ἐπισκόπῳ ὀφείλουσαν ἐμβληθῆναι ἐν μονα- 30
 στηρίῳ, εἰ μὲν κατὰ ταύτην τὴν εἰδαίμονα πόλιν εἴη
 ὁ ἄρχων, αὐτὸς μὲν εἴκοσι χρυσίων λιτρῶν ποιήν
 ἀπαιτηθῆσεται, ἢ δὲ τάξις αὐτοῦ ἑτέρας δέκα· εἰ δὲ
 κατὰ χώραν εἴη ὁ τοιοῦτος ἄρχων καὶ μὴ πράξει τὰ
 ἡμῶν ἐπὶ τοῦτω παραστάτα, δέκα χρυσίου λιτρῶν 35
 καταθήσει ποιήν, καὶ ἢ τάξις αὐτοῦ ἑτέρων πέντε·
 εἰ δὲ δικαστής εἴη μὴ ἔχων ἄρχῆν, αὐτὸς μὲν δέκα
 χρυσίων λιτρῶν ποιήν ἀπαιτηθῆσεται, οἱ δὲ ὑπογυ-
 γόντες αὐτῷ πέντε. ὥστε τὸ ἐντεῦθεν ἀρμόζον πρό-
 σμιμον κατὰ τῶν εἰρημένων προσώπων δια τοῦ κόμη- 40
 τοῦ τῶν πριβάτων καὶ τῆς τῶν παλατιῶν ὀχολῆς
 ἀπαιτῆσθαι καὶ τῷ ἡμετέρῳ προσκροῦσθαι ταμείῳ.
 Εἰ δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα διαλύσει γά-

mus, si quando mulier citra aliquam praedictarum a
 nobis causarum voluerit marito solvere matrimonium,
 licentiam quidem eam non habere hoc agere, si vero
 permanserit in huiusmodi impia voluntate et repu-
 dium marito transmiserit, iubemus dotem quidem
 vero dari communibus filiis secundum legem servan-
 dam, si autem filios non habuerit, lucrum fieri
 marito, mulierem vero periculo iudicis negotium
 audientis tradi episcopo civitatis in qua communiter
 domicilium habuerunt, quatenus illius providentia in
 monasterium ipsa mittatur, ut debeat donec ad-
 vixerit ibi consistere. Et si quidem filios habuerit
 huiusmodi mulier, duas partes propriae eius sub-
 stantiae dari filiis, tertiam vero monasterio in quo
 mittitur applicari iure proprietatis; si vero filios
 non habuerit, sunt autem ei parentes, duas quidem
 partes eius substantiae monasterio praebere ubi mit-
 titur, tertiam vero partem illius parentibus dari, nisi
 tamen sub potestate eam habentes inrationabili re-
 pudio consenserunt: in hoc enim consentientes nihil
 eos penitus ex substantia filiae habere permittimus,
 sed haec omnia venerabili monasterio volumus ap-
 plicari; porro neque filiis neque parentibus existentibus
 ei omnem similiter eius substantiam competere
 monasterio. Si vero iudex qui negotium examinat
 hoc non fecerit et tradiderit in hoc deprehensam
 civitatis episcopo, ut debeat in monasterium mitti,
 si quidem in hac felicissima civitate sit iudex, ipse
 quidem XXV librarum auri poenam exigitur, officium
 autem eius alias X; si vero in provincia sit huius-
 modi iudex et non egerit quae a nobis in hoc iussa
 sunt, X librarum auri persolvat poenam, et officium
 eius alias V; si vero iudex fuerit non habens cin-
 gulum, ipse quidem poenam X auri librarum ex-
 igitur, ministrantes autem ei quinque: quatenus multa
 quae hinc accedit a memoratis personis per comitem
 privatarum et palatinorum scholam exigatur et nostro
 assignetur aerario. Si autem et vir circa mulierem

*student, sancimus, si quae forte mulier sine aliqua praedictarum a nobis causarum matrimonium cum con-
 iuge solvere voluerit, id quidem non licere ei facere; si vero in eiusmodi impia voluntate perseveraverit
 ei repudium marito miserit, iubemus dotem quidem marito dari liberis communibus secundum leges ser-
 vandam, si autem liberos non habeant, lucrum fieri marito, mulierem vero periculo iudicis qui eam cau-
 sam cognoscat episcopo urbis, in qua communiter domicilium habebant, tradi, ut illius cura in monaste-
 rium immittatur usque ad finem vitae suae ibi permansura. Ac si quidem liberos habeat ea mulier, duae
 partes propriae eius substantiae filias dentur, tertia autem pars monasterio in quod immittitur domini
 iure addicatur; sin liberos non habeat, parentes autem ei sint, duae quidem partes substantiae quam habeat
 monasterio in quod immittitur praebentur, tertia vero pars parentibus illius datur, nisi si in potestate
 eam habentes de iniusto repudio consenserint: nam qui in hoc consenserint, eos nihil omnino ex patri-
 monio filiae habere patimur, sed omnia sacro monasterio addici volumus; si vero nec liberi nec parentes
 ei sint, pariter omnis eius substantia ad monasterium pertineat. Quodsi iudex qui causam examinavit
 id non fecerit nec tradiderit eam quae hoc nomine condemnata est episcopo urbis in monasterium immit-
 tendam, si quidem in hac felici urbe sit magistratus, et ab ipso viginti librarum auri poena exigetur et
 ab officio eius aliae decem; sin in provincia sit eiusmodi magistratus neque fecerit quae nobis hac in re
 placuerunt, decem librarum auri poenam praestabit, et officium eius aliarum quinque; sin vero iudex sit
 qui nullum magistratum gerat, ab ipso quidem decem librarum auri poena exigetur, a ministris autem
 eius quinque: ut quae inde competit multa a praedictis personis per comitem rerum privatarum et scholam
 palatinorum exigatur nostroque aerario addicatur. Sed etiam si maritus matrimonium cum uxore solvere*

5 πέντα M, corr. Scrimger || 8 ἑξοῖαν] habuerit ε ||
 28 ποιήσῃ καὶ παραδῶσῃ cum Scrimgero vulg. || 32 εἰ-
 σοσι M] viginti quinque ε || 33 leg. ἑτέρων? || 34 πράξῃ
 cum Scrimgero vulg. || 37 χαμαιδικαστής Ath. Theod.

1 aliqua V || praedictarum causarum a nobis T a no-
 bis praedictarum causarum R || 2 matrimonium marito
 solvere R || marito V] marito RT(om. vulg.) || 4 eiusmodi
 R || 6 viro] marito V || dati V^o dantam T² || communi-
 bus filiis secundum] Γ¹ || 7 leg. habuerint? ||
 8 muliere vero periculum V || 10 habuerit V || 11 mutatur
 V || 12 si quidem] quidem si R quidem V || 14 dare

libri. corr. vulg. || monasterio] in matrimonio T¹ || in quod
 vulg. || 15 applicare libri, corr. Beck || 17 praebetur V ||
 18 illis T || 19 tm RVT¹ || irrationabilem R¹ || 20 consen-
 serint T¹ || enim om. R || 12 substantia V eius substantia
 T || 22 haec] ea R || monasterio] domui monasterio R^o ||
 23 neque filii (filiius T^o) potentibus T¹ || 24 substantia T¹ ||
 26 et Hamburgensis] id est R²T vulg., om. R¹V || 28 si
 qui R¹ || iudex sit R || ipsi T¹ || 31 uisa R || 32 auri
 librarum penam persolvat R || 33 alias] alia si T¹ ||
 34 librarum auri T vulg. || exigit T¹ || 35 ei autem V ||
 36 huic V || committere V || 37 priuatorum R²T || et om.
 R¹ || sculam RVT

μον σπουδάσει καὶ ἀλόγως δεποιδίον πέμψει, κελύου-
 μεν ἀποδοῖναι μὲν αὐτὸν ἢν ὑπεδέξατο προῖκα ἅμα
 τῇ πρὸ γάμου δωρεᾷ. καὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς ἄλλης αὐ-
 τοῦ περιουσίας παρέχεται τῇ γυναικὶ ὅσον τὸ τρίτον
 μέρος τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ποιεῖ. καὶ εἰ μὲν εἰσὶν
 αὐτῇ παῖδες, μόνην τὴν χοῖσιν τῆς τε προγαμιαίας
 δωρεᾶς καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν προτεθέντος τρίτου μέ-
 ρους ἔχειν τὴν γυναικα, τὴν δὲ δεσποτείαν τοῖς παισὶ
 φυλάττεσθαι, παῖδων δὲ μὴ ὑπόντων ἔχειν τὴν γυ-
 ναῖκα πρὸς τῇ χοῖσει καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πράγ-
 μασι δεσποτείαν. Καὶ τὰς εἰρημένας μὲν διατηρῶσαι
 περὶ τῶν εὐλόγως ἢ ἀλόγως διαλυομένων γάμων διετυ-
 πόσωμεν, καὶ πάντα τὰ περὶ τῶν εἰρημένων θεμάτων
 κατὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν κρίνεσθαι τε καὶ
 τέμνεσθαι διορίζομεν.

transigere studuerit matrimonium et irrationabiliter
 repudium destinare, iubemus reddere quidem eum
 quam suscepit dotem una cum sponsalicia largitate,
 et tantum ex alia eius substantia praebere mulieri
 5 quantum tertiam partem sponsaliciae faciet largi-
 tatis. Et si quidem sunt eius filii, solum usum et
 antenuptialis donationis et a nobis additae tertiae
 partis mulierem habere, proprietatem vero filiis con-
 servari, filiis autem non existentibus habere mulie-
 rem super usum in ipsis rebus etiam proprietatem.
 Et praedictas quidem dispositiones de solutis ratio-
 nabiliter aut irrationabiliter nuptiis ordinavimus, et
 omnia de memoratis casibus secundum hanc nostram
 constitutionem iudicari et decidi decernimus.

CAPUT XIV.

Εἰ δὲ τις τὴν ἰδίαν γαμετὴν μάστιξιν ἢ ξύλοις
 τυπτήσῃ χωρὶς τινος τῶν αἰτιῶν, ὡς κατὰ τῶν γυ-
 ναικῶν πρὸς τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν ἀρκεῖν παρεκ-
 λευσάμεθα, γάμον μὲν διάλυσιν ἐκ τούτου γίνεσθαι
 οὐ βουλομεθα, τὸν δὲ ἄνδρα τὸν δεκνύμενον χωρὶς
 20 τοιαύτης αἰτίας μάστιξιν ἢ ξύλοις τυπτήσῃ τὴν ἑαυ-
 τοῦ γαμετὴν τοσοῦτον ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἴβρωος ἐκ
 τῆς ἄλλης αὐτοῦ διδοῖναι περιουσίας τῇ γυναικὶ καὶ
 συνεσταῶτος τοῦ γάμου, ὅσον τὸ τρίτον τῆς πρὸ γάμου
 ποιεῖ δωρεᾶς.

Si quis autem propriam uxorem flagellis aut
 fustibus ceciderit sine aliqua causarum, quas contra
 uxores ad matrimonii solutionem sufficere iussimus,
 matrimonii quidem solutionem ex hoc fieri nolumus,
 virum autem qui monstratur sine huiusmodi causa
 vel flagellis vel fustibus cecidisse suam uxorem tan-
 tum pro huiusmodi iniuria ex alia sua dare sub-
 stantia uxori etiam constante matrimonio, quantum
 tertia pars antenuptialis facit largitatis.

CAPUT XV.

Πρὸς τοῦτοις δὲ κἀκείνῳ προστίθεμεν, ὥστε εἴπερ
 τις ὡς εἰκὸς ὑποπτεύσει τινα βούλεσθαι τῇ τῆς ἰδίας
 γαμετῆς συμπαῖξαι σωφροσύνη καὶ παραγγελίας αἰτῶ
 ἔγγραφους τρεῖς ἐκπέμψει ἔχουσας μαρτυρίας ἀνδρῶν
 ἀξιοπίστων, καὶ μετὰ ταύτας τὰς τρεῖς ἔγγραφους
 30 διαμαρτυρίας εἴροι αὐτὸν συντηγχανόντα τῇ ἑαυτοῦ
 γαμετῇ, εἰ μὲν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἢ τὸν αὐτῆς τῆς
 γυναικὸς ἢ τοῦ μοιχοῦ ἢ ἐν προπίνας ἢ ἐν προ-
 αστείσις, εἶναι ἀδίσταν τῶ ἀνδρὶ ταῖς οἰκείαις χειρῶ

His quoque etiam illud adicimus, ut si quis forsam
 suspicatur aliquem velle suae uxoris illudere casti-
 tati et contestationes ei ex scripto tres destinaverit
 habentes testimonia virorum fide dignorum, et post
 has tres ex scripto contestationes invenerit eum con-
 venientem suae uxori, si quidem in sua domo aut
 ipsius uxoris aut adulteri aut in popinis aut in sub-
 urbanis, esse licentiam marito propriis manibus ta-

c. XIII extr. (11 Καὶ τὰς εἰρημένας...) XIV. XV extant B 28, 7, 7 (inde c. XIV B' Γ 4, 6 p. 157 Zach. et
 Nomoc.^m XIV tit. 13, 4).
 c. XIV summarium exhibet Epitome 49, 8.
 c. XV pr. habet Prochiron 39, 42, pr. et § 1 (— 566, 6 σωτηρίαν αἰτήσεται) passim interpolata Epanagoge 40, 47. 48.
 Summam Theod. repetit B².

studeat et sine causa repudium mittat, iubemus reddere eum dotem quam accepit simul cum donatione
 ante nuptias, atque tantum ex reliqua eius substantia mulieri praestari quantum tertia pars donationis
 ante nuptias efficit. Et si quidem illa liberos habeat, solum usumfructum et donationis ante nuptias
 et tertiae partis a nobis additae habeat mulier, dominium vero liberis custodiatur; liberis autem non ex-
 tantibus mulier praeter usumfructum etiam dominium in iisdem rebus habeat. Atque praedicta quidem
 praercepta de nuptiis iuste vel iniuste solutis statuimus, et omnia quae ad casum modo dictos pertinent se-
 cundum hanc nostram constitutionem iudicari et decidi decernimus.

XIV. Si quis autem uxorem suam flagellis vel fustibus verberarit sine aliqua earum causarum, quas
 contra mulieres ad matrimonium solvendum sufficere iussimus, matrimonium quidem solvi eam ob cau-
 sam nolumus, virum autem qui sine eiusmodi causa flagellis vel fustibus uxorem verberasse convincatur
 tantum pro eiusmodi contumelia ex reliqua sua substantia constante etiam matrimonio mulieri dare vo-
 lumus quantum tertia pars donationis ante nuptias efficit.

XV. Praeterea autem illud quoque adicimus, ut si quis forte, ut fit, suspicetur aliquem uxoris suae
 castitati illudere velle, eique denuntiationes tres scriptas miserit testimoniis virorum fide dignorum munitas,
 atque post has tres contestationes scriptas apprehenderit eum cum uxore sua convenientem, si quidem in
 propria domo vel in domo ipsius mulieris vel adulteri vel in popinis vel in suburbis, liceat marito suis

1 πέμψει destinare (i. e. πέμψαι) § 6 αὐτῆς M^c, corr. Scrimger || 16 δὲ om. Nom.^m || 19 sq. γάμον — βουλόμεθα
 om. Nom.^m || 21 τοιαύτης] τῆς τοιαύτης B¹ || μάστιξιν] vel flagellis § 22 γαμετῆν] γυναικα M^a || 23 αὐτῆς (sic) Nom.^m || περιουσίας διδοῖναι LB || 27 ὑποπτεύσει τινα ὡς εἰκὸς B || 28 ἐμπαῖξαι Ep., quemadmodum coni. Reitzius (illudere § Iul.) || 29 ἐκπέμψῃ Ep. || ἀξιοπίστων ἀνδρῶν B¹ || 31 μαρτυρίας Pr. plerique, Ep. || ἑαυτοῦ αὐτοῦ Pr. Ep. || 32 ταύτης Pr., om. B¹, Pr. v. l. || 33 τοῦ] τὸν τοῦ Pr. plerique || προπίνας] κατηλείους s. v. L.; ποπίνας Reitzius: sed cf. Isidor. Orig. 15, 2, 42 (popinis s. popina, v. l. propina, propriam, prupina Iul.) || 34 ἰδίαις B¹ pr.

data RT¹ || 8 conseruare libri, corr. Beck || 10 etiam] et V || 11 praedictam quidem dispositionem dissolutis (dis-
 solutionis T^a) T' || 13 de memoratis] demoratis R¹ de-
 monstratis V || constitutionem nostram V || 14 dicitur T¹ || 16 rubr. Si quis uxorem suam flagellis castigaverit RT
 mg. (ex Iul.) || 18 uxorem T' || 21 excidisse T' || tā R¹
 T¹ || 22 sua om. T' || 24 largitatem T¹ || 26 rubr. Si quis
 suspicatus fuerit de aliquo velle eum pudori uxoris sue
 deludere T mg. Si quis suspicatus fuerit ab aliquo illudi
 castitatem suae uxoris R mg. Si quis suspicatus fuerit ali-
 quem suae uxoris castitatem illudere uelle V mg. (ex Iul.) ||
 etiam] et ad T¹ || addimus T' || 27 suscipitur T¹ susci-
 piatur V¹ || velle suae] R¹ || uxori T' || 30 ex
 scripto vulg.] scripto RV scriptas T' || contestatione V¹ ||
 inuenerint T^a || 32 uxoris ipsius V || aut adulteri] ad-
 ulteri aut V^a || 33 marito om. T

τὸν τοιοῦτον ἀνελεῖν οὐδένα κίνδυνον ἐντεῦθεν εὐλαβούμενῳ. εἰ δὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ τὸν τοιοῦτον εὖρος μετὰ τῆς ἐαυτοῦ γαμετῆς διαλεγόμενοι, οὐκ ἔλαττον τριῶν μαρτύρων ἀξιοπιστῶν συγκαλουμένων, δι' ὧν ἀποδείξει δύναται ὅτιπερ αὐτὸν μετὰ τῆς ἐαυτοῦ γαμετῆς εἶναι, τῷ ἄρχοντι παραδίδονται τῷ τῶ ἐκλήματα ἐξετάζοντι, ἐκείνον δὲ ταῖς ἀληθείαις γινώσκοντα μετὰ τὰς τρεῖς ἐγγράφως διαμαρτυρίας τῆς τοιαύτης γυναικὶ τοῦτον συνενεθέντα τὸν μὲν τοιοῦτον ὡς ἐκ μόνου τοῦτου τῷ τῆς μοιχείας ἐκλήματι ὑποπεσόντα μηδεμίας ἄλλης ζητουμένης ἀποδείξεως τιμωρεῖσθαι, ἀδειαν δὲ εἶναι τῷ ἀνδρὶ ὡς ἂν βούληται τῆς ἰδίας γαμετῆς κατηγορεῖν καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῷ ἐκλήματι ἐπιξείναι. Ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἐνρίσκονται τινες ἀσεβεῖς, ὥστε καὶ ἐν σεβασμίῳ οἴκῳ τοῦλῶν εἰς τοιαῦτα 15 ἰναυτοῖς ἐμμυγνῶν μίση κακῆ περι ἀμαρτημάτων βουλευσθαι ὅπου εἰδῶσιν οἱ τὸν θεὸν φοβούμενοι τὴν τῶν ἀμαρτημάτων συγχώρησιν ἔξαιτεῖν, κελούμεν, ὥστε εἰ τις τοιοῦτος εὐρεθῆι ἐν τόποις εὐαγέσιν ἀλλοτρίᾳ γαμετῇ, εἰς ἣν ὑπονοεῖται, μετὰ τοῖς ὡς 20 εἴρηται διαμαρτυρίας διαλεγόμενος, ἀδειαν εἶναι τῷ ταύτης ἀνδρὶ ἑκάτερον πρόσωπον τῷ ἐκδικῶ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῖς ἄλλοις κληρικοῖς παραδίδοναι, ὥστε τῷ αὐτῶν κινδύνῳ κεραισόμενος τούτους φυλάττεσθαι, μέχρις ὅτου οὗ τοῦ τόπου ἄρχων τοῦτο γινώσκων 25 πέμπει πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, ὥστε αὐτῷ τοῦτους παραδιδῆναι τιμωρίας ὀφείλοντας υποστῆναι κατὰ τοὺς νόμους, οἱ ἀπαγορευοῖν τοὺς μοιχοὺς ἐκ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἐκδικεῖσθαι· μηδεμίαν μηδὲ ἰναυτῶ ἐτέραν τοῦ δικαστοῦ ζητούντος περὶ τῆς 30 μοιχείας ἀπόδειξιν, εἰ μὴ τὰς τρεῖς, ὡς ἀνατέω εἰρήκαμεν, διαμαρτυρίας. τούτων γὰρ τῶν τριῶν διαμαρτυριῶν ἀποδεικνυμένων, πᾶσι τρόποις ἐκείνοι ὡς μοιχοὶ τιμωρεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ὀφείλει τὰ τοιαῦτα πρόσωπα σεβασμίῳ τόπῳ ἔχειν ἀσφάλειαν, οἵπερ αὐ- 35 τοὶ διὰ τοῦ ἰδίου μίσους κατεφρόνησαν. εἰ γὰρ τοὺς ἀλαχόσε ἀρπαγὰς γυναικῶν καὶ μοιχείας πλημμελοῦντας εἰς εὐκτηρίους οἴκους προσφeyοντας ὑπ' αὐτῶν ἐκδικεῖσθαι οἱ ἡμέτεροι νόμοι οὐ συγχωροῦσι, πῶς ἐκείνοις τοῖς ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοιαῦτα μίση σπου- 40

lem perimere nullum periculum ex hoc formidanti. Si autem in alio loco talem inveniit cum sua uxore loquentem, non minus tribus testibus fide dignis convocatis, per quos probare possit quia eum cum sua coniuge comperit, iudici tradere crimina exami- 5 nant, illum vero pro veritate cognoscentem, post tres ex scripto contestationes cum tali muliere eum inventum, talem quidem tamquam ex hoc solo adulterii crimini subiacentem nulla alia ratione quae- sita punire, licentiam autem (esse viro quomodo voluerit suam uxorem accusare et secundum leges) exequi crimen.

1 Quia vero ita comperiuntur aliqui impii, ut etiam in venerandis domibus praesument in talibus se misceri sceleribus et ibi de peccatis tractare ubi conseruerunt deum timentes peccatorum veniam postulare, iubemus, ut si quis talis inueniatur in locis venerabilibus alienae uxori, de qua in suspitione est, post tres, sicut dictum est, contestationes loqui, licentiam esse eius marito utrasque personas defensori ecclesiae aut aliis clericis tradere, (ut) ad eorum periculum divisi isti seruentur, donec iudex hoc cognoscens mittat ad episcopum civitatis, quatenus ei isti tradantur, ut debeant sustinere tormentum secundum leges quae interdiciunt adulteros a sanctissimis ecclesiis vindicari, nullam neque in hoc aliam iudice quaerente de adulterio probationem nisi tres, sicut supra diximus, contestationes. His enim tribus contestationibus ostensis omnibus modis illi sicut adulteri punientur. Non enim debent huiusmodi personae in venerabili loco habere munimen, quem ipsi per scelus proprium despexerunt. Nam si eos qui alibi rapinas mulierum aut adulterium committunt et ad orationum domos confugiunt ab eis vindicari nostrae leges non sinunt, quomodo illis qui in ipsa

manibus eiusmodi hominem occidere, neve ullum inde periculum metuat. Si vero alio loco illum deprehenderit cum uxore sua colloquentem, non minus tribus testibus fide dignis convocatis, per quos probare possit se cum sua uxore deprehendisse, iudici eum tradat crimina examinanti, is autem si revera comperiat eum post tres illas testationes scriptas una cum muliere illa esse deprehensum, illum quidem, utpote qui ex hoc solo in adulterii crimen incidit, nulla alia probatione requisita supplicio afficiat, marito autem liceat quo voluerit modo uxorem suam accusare et crimen secundum leges persequi.

1 Quoniam vero adeo impii nonnulli reperiuntur, ut etiam in venerabilibus domibus eiusmodi se flagitiis immiscere audeant atque ibi de peccatis consilia inire, ubi qui deum timent peccatorum veniam precari solent, iubemus, si quis eiusmodi in sanctis locis deprehensus sit cum aliena uxore, de qua in suspitione venit, post tres (uti dictum est) contestationes colloquens, licere marito eius utramque personam defensori ecclesiae vel ceteris clericis tradere, ut ipsorum periculo separati custodiantur, donec loci magistratus hoc comperito ad episcopum urbis mittat, ut sibi illi tradantur poenas subituri secundum leges, quae adulteros a sanctissimis ecclesiis vindicari velant: ac ne hic quidem ullam aliam adulterii probationem praeter tres illas, sicuti supra diximus, testationes iudex requirat. Nam his tribus testationibus probatis omnibus modis illi ut adulteri puniantur. Neque enim eiusmodi personae venerabilis loci securitate uti debent, quam ipsi per proprium flagitium contempserunt. Namque si eos qui alibi raptus mulierum et adulteria committunt ad aedes sacras confugientes ab iis vindicari leges nostrae non patiuntur, quomodo illis qui in ipsa ec-

1 τὸν τοιοῦτον] τούτον L || εὐλαβούμενον L || 3 αὐτοῦ Pr. v. l., Ep. || διαλεγόμενον] ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ add. Pr. || 4 τριῶν] τῶν τριῶν B Pr. Ep. || 5 αὐτοῦ Ep. || 9 τούτων] τὸν τοιοῦτον Pr. Ep. || 12 ὡς] ὡς B || 15 καὶ om. Ep. || ἐν σεβασμίῳ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σεβασμίῳ οἴκοις B || εἰς τὰ τοιαῦτα Ep. || 16 ἐμμυγνῶν L ἐπιρριπτῶν Ep. || 17 βούλεσθαι Ep. || 19 εὐρεθῆι L || 20 τῷ L || μετὰ τὰς τρεῖς Ep. || 23 τῶ αὐτῷ κινδύνῳ L δὲ κινδύνῳ αὐτῶν B || 25 μέχρις Ep. || 26 πέμπει B Ep. || 27 τιμωρίας] tormentum s || 28 τὸν νόμον L (cf. ad 39) || 29 μηδὲ om. B Ep. || 31 εἴρηται B || 32 τῶν τριῶν διαμαρτυριῶν om. Ep. || 35 τόπου] οἴκου Ep. || ὄνπερ — 36 κατεφρόνησαν Ep. || 37 μοιχείας] adulterium s || 38 ἐπ' αὐτῶν Ep. || 39 νόμοι] nov. XVII, 7 pr. || 40 τοιαῦτα μίση] tale scelus s

T || comperit V, reperit Beck || criminant R^o || examinant V¹ || 6 veritatem V^o || 8 tamquam T vulg. om. R V || 9 criminis V¹ T || ratione] probatione Beck || conquisita T || 10 aut T || hiatus non notant libri, esse — leges suppl. Beck || 14 rubr. Si post tres contestationes (testationes T) inveniit maritus (maritus inveniit T) uxorem suam in sancto loco cum suspecto homine (cum aliquo R) colloquens habere (habere colloquentem T) RT mg. (ex Iul.) || 15 in domibus talibus T || commiseri V || 17 veniam peccatorum RT² peccatorum om. T¹ || 18 tales V¹ || inueniat T || 19 in suspitione] suspitio V² || est om. T¹ || 20 sicuti R || est om. T¹ || 21 eius om. R² || defensionis T^o || 22 ecclesiae om. R¹ || ut add. vulg. || 23 diuision seruandas R² || hoc om. V || 25 tormenta T || 27 iudicari V || nullam] nullamque R¹ || 28 de] dum T¹ || 29 sicut supra diximus V] sicuti praediximus RT || 30 modis omnibus T || 31 leg. puniantur? || 32 minime V^o || 33 proprii V¹ || dispexerunt R¹ T¹ || 34 aut om. V || adulterio R¹ adulteria R²

2 talem] tantum V¹ del. V² || uxore sua V || 5 coniunge

δάζουσι διαπράττεσθαι συγχωρήσομέν τινα βοήθειαν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐρισκῶν ὄρων; ἀλλὰ πάσι τρόποις τούτους τοῖς ἀρχοῖσι παραδίδοσθαι, καὶ τιμωρίαν ὑπομένειν ἧς ἀξιοὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ τοὺς ἀγιωτάτους τόπους μολύνειν τολμῶντες. ὁ γὰρ ἐκείσε ἀμαρτάνων πῶς σωτηρίαν αἰτήσῃ; καὶ γενικῶς δὲ διατυπώμεν, ἵνα ἐάν τις εὐροὶ τὴν ἰδίαν γαμετήν ἢ θυγατέρα ἢ ἐγγότην ἢ νύμφην ἐν εὐαγείᾳ τόποις μετὰ τινος διαλεγομένην καὶ ὑπονοήσῃ αἰσχρῶς χάριν αἰτίας αὐτοῦ; συνομβάσει, παραδίδόναι αὐτοὺς τῶ ἐκδίκῳ ἢ τοῖς ἄλλοις τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας κληρικοῖς, ὥστε τούτους τῶ ἰδίῳ κινδύνῳ ἐκάτερα πρόσωπα κεχωρισμένως φυλάξαι, ἀρχοὶ ἂν ὁ τὸν τόπον ἀρχῶν τούτους παραλαβῶν κατὰ τοὺς νόμους τὸ πρᾶγμα σκοπήσῃ. (Ἐπιλόγος.) Ἄπερ τοῖνυν διὰ τοῦ παρόντος καὶ 15 εἰς τὸ διηγεῖσθαι ἰσχύοντος νόμου ἡ ἡμετέρα διετύπωσε γαλήνῳ, ἐν πάσι τοῖς προειρημένοις θέμασι κρατεῖν βουλούμεθα, πλὴν ἢ μήπω ἡ δικαστικὴ ψήφῳ ἢ φιλικῇ συμβάσει διετέθησαν, ἀπερ καὶ τὴν ἰδίαν ἔχων ἰσχὺν θεσπιζομεν. ἡ ἐνδοξος τοῖνυν καὶ μεγαλοφυῆς 20 σου ἀφεντία ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ἐνδοξῳ πόλει ἰδίκτων προτιθεμένων πρὸς εἰδήσιν πάντων ἀγαθῶν, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις διὰ προσταγμάτων πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας πεμπομένων ταῦτα πάσι καταδήλα γενέσθαι σπουδασάτω, ὥστε μηδένα 25 παντελῶς ἀγνοεῖν τὰ ὑπὲρ τῆς λυσιτελείας τῶν ἡμετέρων ἵποτελῶν παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα, οὕτω μὲν ὥστε πᾶσιν ἀπαγορεύσαι δι' οἰκείων προσταξέων, ἐφ' ᾧ δίχα τινὸς παρανόμου ζημίας τοῖς ἡμετέροις ἵποτελεῖσι τὴν ἐμφάνειαν τοῦ παρόντος νόμου γενέσθαι. 30

Dat. xv. k. Ianuar. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. post cons. Basilii vc. ind. ε'. [p. 542]

ecclesia tale scelus studuerunt perpetrare permittimus aliquid auxilium ex ecclesiasticis terminis invenire? Sed omnibus modis hos iudicibus tradi et poenam sustinere, qua digni sunt qui sanctissima 5 loca violare praesument. Qui enim ibi delinquit, ubi salutem petet? Et generaliter disponimus, ut si quis invenerit suam uxorem aut filiam aut neptem aut sponsam in venerandis locis cum aliquo loquentem et suspicatus fuerit turpis gratia causae eos colloqui, tradat eos defensori aut aliis eius sanctissimae 10 ecclesiae clericis, ut ipsi suo periculo utrasque personas divise custodiant, donec iudex eos accipiat et secundum leges causam discernat.

(Epilogus.) Quae igitur per praesentem et in perpetuum valituram legem nostra definivit tranquillitas, in omnibus praedictis casibus valere volumus, nisi tamen nondum aut iudiciali decreto aut amicali conventionem decisa sunt, quae suum robur habere sancimus. Gloriosa igitur et eminentissima auctoritas tua in hac quidem inculta civitate edictis propositis ad notitiam perducatur universorum, in provinciis autem per praecepta ad clarissimos provinciarum iudices destinata haec omnibus facere manifesta festinet, ut nullus penitus ignoret quae pro utilitate 20 nostrorum collatorum a nobis disposita sunt, ita tamen ut omnibus per propria praecepta pronuntiet, quatenus sine quolibet iniusto dispendio nostris collatoribus praesentis legis fiat insinuatio.

clesia eiusmodi flagitia perpetrare student concedemus, ut ullum auxilium ex ecclesiasticis saeptis reperiant? Verum omnibus modis isti iudicibus tradantur, atque supplicium subeant, quo digni sunt qui loca sancta polluere audent. Nam qui illic delinquit, ubi salutem petet? Atque in universum praecipimus, ut si quis uxorem suam vel filiam vel neptem vel nurum in sanctis locis cum aliquo colloquentem apprehenderit et suspicatus sit eos turpis causae gratia convenisse, eos defensori vel ceteris eiusdem sanctissimae ecclesiae clericis tradat, ut hi suo periculo utramque personam separatim custodiant, donec loci magistratus iis accipiat secundum leges causam exquirat.

Epilogus. Quae igitur per praesentem et in perpetuum valituram legem serenitas nostra constituit, in omnibus praedictis casibus valere volumus, si quae nondum aut iudiciali calculo aut amicali compositione decisa sunt, quae quidem suum robur habere sancimus. Gloriosa igitur et sublimis auctoritas tua in hac quidem gloriosa urbe edictis propositis ad notitiam omnium haec perducatur, in provinciis autem per praecepta ad clarissimos provinciarum praesides missa haec omnibus manifesta facere studeat, ut nemo omnino ignoret quae pro utilitate nostrorum subiectorum a nobis constituta sunt: ita tamen ut omnibus per praecepta propria edicat, ut sine ullo iniusto damno praesens lex subiectis nostris insinuetur.

1 συγχωρήσομέν τινα B¹ Ep. || 4 καθ' ἑαυτοὺς Ep. || ἀγίους Ep. || 6 αἰτήσεται Ep. || δὲ om. L || 7 εὐροὶ M || εἰρη LB || γαμετήν] γυναικα B¹ || 9 * ὑπονοήσοι libri, ὑπονοήσῃ Heimbach || 11 ὥστε τούτους] ut ipsi ε || 12 ἐκάτερα τὰ πρόσωπα B¹ || 14 παραλαμβάνων B¹ || * σκοπήσοι MB σκοπήσει L, σκοπήσῃ Serimger || 21 ἐδίκτων L^b || 22 ἀγαθῶν suspectat Zachariae || 31 subscr. habet Iul.^b, om. ε || XV. k. ianuar. M pro is' καλανδῶν Ἰανουαρίων Ath. (μηνὶ Ἰανουαρίῳ Theoa.) III. idus (idem Iul.^b) decemb. Iul.^b, vulg. || CP. — ind. ε' || post dn. iust. aug. ann. XV. basilio uc. cons. ind. ε' M conpro. anno XCI (leg. XVI) imp. iustiniani ag. post consolatium utilitarii vir ca. Iul.^b βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ε' (ἔπει ε' βασιλείας Theod.) μετὰ τὴν ὑπατίαν Βασίλειου ind. ε' Ath. Theod.

1 studuerint R vulg. || leg. permittemus? || 2 ex] eo V¹ ab T, om. R¹ || terminum R¹ || 3 hos iudicibus om. R¹ || 4 qua] quam V quia R¹ T¹ || qui VT] quis R² vulg., om. R¹ || 5 enim om. T¹ || ibi ubi T sibi R^o || deliquerit salutem ibi T¹ deliquit ubi salutem T², postea ubi rarsura del. || 6 petet V] petat RT vulg. || 7 nepotem T || 9 suspicatur V² || turpis] temporis? R¹ || gratia causae vulg.] gratiae causa libri || 10 eos om. T¹ || eius om. T¹ || 13 causas R || decernat vulg. || 16 lege V] nostram R¹ || 18 tm RT || nondum om. T¹, del. R² || amali R¹ amabili R² || 21 praepositis VT || 22 prouintias T^o || 23 per praecepta] percepta V || 24 manifesta facere R || 26 tm R || 27 propriam praecepta R praecepta propria T || 28 sine] sub T¹ || 29 insinuatio] in T nullo spatio interiecto adicitur particula nov. VIII c. 9. 10 prouintiales si serint (sic) amministratorum — a deo percipere (supra p. 72, 34—74. 28). Videtur in archetypo codicis h. l. folium alterius exempli intrusum fuisse || subscriptione carent libri

PIH

CXVIII. Auth. CXIII. Coll. IX tit. 1

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ
ΤΑ ΑΔΓΝΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ
ΤΥΠΟΥΣΑ ΤΑΣ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ
ΚΛΗΣΕΙΣ.

R DE HEREDIBUS
AB INTESTATO VENIENTIBUS
ET DE AGNATORUM IURE SUB-
LATO R

5

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν τῆς ἑω πραιτωρίων.

Idem Aug. Petro pp.

(Προοίμιον.) Πολλοὺς καὶ διαφοροὺς νόμους ἐν
ταῖς παλαιότεροις χρόνοις ἐκπεφανημένους εἰρῖσκοντες,
δι' ὧν οὐ δικαίως διαφορὰ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδο- 10
χῆς μεταξὺ τῶν συγγενῶν ἐξ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν
εἰσενήκεται, ἀναγκαῖον εἶναι συνειδόμεν πάσας ὁμοῦ
τάς ἐξ ἀδιαθέτου τῆς συγγενείας διαδοχὰς διὰ τοῦ
παρόντος νόμου σαφεῖ καὶ συντόμῳ διαιρέσει διατυ-
πῶσαι, ὥστε τῶν προτέρων νόμων τῶν ὑπὲρ ταύτης 15
τῆς αἰτίας τεθειμένων ἀργοντων τοῦ λοιποῦ ταῦτα
νόμα παραφυλάττεσθαι ἀπεὶ νῦν διατυπώμεν. Ἐπειδὴ
τοίνυν πάσα ἡ τοῦ γένους ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ τρισὶ
γνωρίζεται τάξεσι, τοιούτῳ τῇ τε τῶν ἀνιόντων καὶ
τῇ τῶν κατιόντων καὶ τῇ τῶν ἐκ πλαγίου, ἧτις εἰς 20
ἀδνατοὺς καὶ cognatoὺς διαιρεῖται, πρώτην εἶναι δια-
τυπώμεν τῆν τῶν κατιόντων διαδοχῆν.

(Praefatio.) Plurimas et diversas leges veteri-
bus temporibus prolatas invenientes, per quas non
iuste differentia ab intestato successione inter cognato-
s ex masculis et feminis introducta est, necessa-
rium esse perspeximus omnes simul ab intestato
cognitionum successiones per praesentem legem clara
compendiosaque divisione disporre, itaque prioribus 15
legibus pro hac causa positis vacantibus de cetero
ea sola servari quae nunc constituimus. Quia igitur
omnis generis ab intestato successio tribus cognosci-
tur gradibus, hoc est ascendentium et descendentium
et ex latere, quae in agnatos cognatosque di-
viditur, primam esse disponimus descendentium suc-
cessionem.

CAPUT I.

Ἐἴ τις τοίνυν τῶν κατιόντων ὑπέλθῃ τῷ ἀδιαθέτῳ
τελευτήσαντι οἰαδῆποτε φύσεως ἢ βαθμοῦ, εἴτε ἐξ 25
ἀρρενογονίας εἴτε ἐκ θηλυγονίας καταγόμενος, καὶ εἴτε
ὑπεξούσιος εἴτε ὑπεξούσιος εἶη, πάντων τῶν ἀνιόν-
των καὶ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν προτιμάσθω. κἄν
γὰρ ὁ τελευτήσας ἑτέρου ὑπεξούσιος ἦν, ὅμως τοὺς
αὐτοῦ παῖδας, οἰαδῆποτε ἂν ὡς φύσεως ἢ βαθμοῦ,
καὶ αὐτῶν τῶν γονίων προτιμάσθαι κελύομεν ὧν 30

Si quis igitur descendentium fuerit ei qui in-
testatus moritur cuiuslibet naturae aut gradus, sive ex
masculorum genere sive ex feminarum descendens,
et sive suae potestatis sive sub potestate sit, omni-
bus ascendentibus et ex latere cognatis praeponatur.
Licet enim defunctus sub alterius potestate fuerit,
tamen eius filios, cuiuslibet sexus sint aut gradus,
etiam ipsis parentibus praeponi praecipimus, quorum

Nov. CXVIII (Authent. CXIII — Coll. IX tit. 1: gloss.) Graece extat in *ML*, pr. extr. (17 Ἐπειδὴ πᾶσα . . .)
et c. 1—4 in *B* 45, 3, 8 (*B*¹ *K* 16, 39 p. 426 *Zuch.*); c. 5 fuit *B* 37, 4, 10. — *Epit. Theod.* 118 (inde *B*², *Prochi-*
ron 30, 2. 6. 8—10. 36, 8, *Epanagoge* 33, 14. 16. 19—21. 38, 11), *Athan.* 9, 10, *Anonymus Bodleianus apud Zacharius*
Ἀνάδοτα 208 sq. *Julian. const.* CIX.

c. 1 Ἐἴ τις τῶν κατιόντων — 568, 8 φυλάττομεν ex *B* habet *Tractatus de peculii* 4 ap. *Heimbach Ἀνάδοτα*
II 251; adduntur summae ex *Symbatio* et *Theodoro excerptae*. *Anonymi Bodleiani summam praestat Zacharias*
Ἀνάδοτ. p. 217.

CXVIII.

CONSTITUTIO QUAE IURA ADGNATORUM TOLLIT ET SUCCESSIONES AB INTESTATO DEFINIT.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio.

Praefatio. Cum multas et diversas leges antiquioribus temporibus promulgatas inveniamus, per
quas non iuste discrepantia successione ab intestato inter cognatos ex masculis et feminis descendentes
introducenda est, necessarium esse intelleximus omnes simul cognitionis ab intestato successiones per prae-
sentem legem clara et compendiarie distinctione definire, ut cessantibus prioribus legibus quae hac de causa
latae sunt in posterum ea sola observentur quae nunc definimus. Quoniam igitur omnis ab intestato
generis successio tribus ordinibus internoscitur, id est et ascendentium et descendentium et ex latere ve-
nientium, qui in agnatos et cognatos dividitur, primam esse constituimus descendentium successionem.

1. Si quis igitur descendentium supervisit ei qui intestatus decessit cuiuscumque sexus aut gradus,
sive ex masculina progenie sive ex feminina profectus, et sive sui iuris sive in potestate sit, is omnibus
ascendentibus et ex latere cognatis praeponatur. Licet enim qui defunctus est in alterius potestate fuerit,
tamen eius liberos, cuiuscumque sint sexus aut gradus, etiam ipsis parentibus, quorum in potestate erat

2 rubr. Περὶ ἰσότητος agnaticῶν καὶ cognaticῶν δι-
καιῶν *Theod.* Διάταξις *ML*, index *Ath.*] Ἡ διάταξις
Ath. in textu || 3 τὰ om. index *L* || ἀδνατικά (ἀγνατικά
ind.) *Ath.* adgnaticā (aonaticā ind.) καὶ cognaticā *L* ||
δικασα om. *Ath.* in textu || 7 ἰώας *L* || 9 ἐκπεφανημένας
L^o || 13 τῆς συγγενείας cognationum s || 19 τε om. *B*¹ ||
20 τῇ τῶν ἐκ πλαγίου *B*¹ τῇ om. *MLB*¹ || ἧτις — 21 διαι-
ρεῖται om. *B* || 21 ἀδνατοὺς καὶ cognatoὺς *M* adgnatu καὶ
cognatu (sic) *L* || εἶναι τῶν κατιόντων τῆν διαδο-
χῆν τυποῦμεν *L* || 23 ἀδιαθέτως *LB* || 25 ἀρρενογονίας
L || 26 εἶη εἴτε ὑπεξούσιος *B*¹ || 27 συγγενῶν om. *Tract.*
de pec. || 29 οἰοδῆποτε ἂν ὡς βαθμοῦ *Tract.*

2 hereditibus *T* || 4 sublato iure *V* || 6 Imp. a. *T* ||
9 prolatas *T vulg.*] probatas *RV* || 10 differentia *V*^o || ad
R || successoris *V* successiones *R*¹ || 12 perspeximus] corri-
gere *add. T* Set feminarum *add. R*¹ || simil *R*¹ || 13 suc-
cessionem *T*¹ || prae *V*^o || 14 compendiosa *RT* || depo-
nere *T*¹ componere *R* || 15 uocantibus *R*¹ *T*¹ || 16 con-
stituimus nunc *R* || 17 genus *R*¹ || 18 hoc est (ab ite
hoc est pr.) ascendentium descendentium ex latere *V*²
in ras. 1 vs. || 19 inter *T*² || 20 prima *V* || 23 rubr. De
hereditibus que ab intestato deferuntur *R marg.* (ex
Iul.) || 26 et del. *T*² || sint *R*¹ || 27 cognato *R* || 28 fuerit
T vulg.] fuit *RV* || 29 tū *R* || filios *Beck*] filii libri ||
30 ipsi *T*

ὑπεξούσιος ἦν ὁ τελευτήσας, ἐπὶ ἐκείνοις δηλαδὴ τοῖς πράγμασιν ἅτινα κατὰ τοὺς ἄλλους ἡμῶν νόμους τοῖς πατέρασιν οὐ προσπορίζεται. ἐπὶ γὰρ τῇ χρήσει τῶν πραγμάτων τοῖτων ὀφειλομένη προσπορίζεσθαι ἢ φυλάττεσθαι τοὺς περὶ τούτων ἡμῶν νόμους τοῖς γονεῖσι φυλάττομεν· οὕτω μέντοιγε, ὥστε εἴ τινα τούτων τῶν κατιόντων πύδαις καταλείποντα τελευτήσας συμβαίη, τοὺς ἐκείνου υἱοὺς ἢ θυγατέρας ἢ τοὺς ἄλλους κατιόντας εἰς τὸν τοῦ ἰδίου γονέως τόπον ὑπεισιέναι, εἴτε ὑπεξούσιος τῷ τελευτήσαντι εἴτε αὐτεξούσιος εἴρε- 10 θείην, τοσοῦτον ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ τελευτήσαντος λαμβάνοντας μέρος, ὅσοιδήποτε ἂν ᾖσιν, ὅσον ὁ αὐτῶν γονεὺς εἰς περιὴν ἐκομίζετο, ἥτινα διαδοχῆν in stirpes ἢ ἀρχαιοῦς ἐκάλεσαν. ἐπὶ ταύτης γὰρ τῆς τάξεως τὸν βαθμὸν ζητεῖσθαι οὐ βουλόμεθα, ἀλλὰ 15 μετὰ τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων τοὺς ἐκ (τοῦ) προτελευτήσαντος υἱοῦ ἢ θυγατρὸς ἐγγόνους καλεῖσθαι θεσπίζομεν, οὐδεμιᾶς εἰσαγομένης διαφορᾶς, εἴτε ἀρρενες εἴτε θῆλειαι ᾄσι, καὶ εἴτε ἐξ ἀρρενογονίας εἴτε ἐκ θηλυγονίας κατάγονται, εἴτε ὑπεξούσιος εἴτε καὶ 20 αὐτεξούσιος εἴησαν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν κατιόντων διαδοχῆς ἐτυπώσαμεν· ἀκόλουθον δὲ εἶναι συνειδόμεν καὶ περὶ τῶν ἀνιόντων διατάξασθαι, ὅπως ἂν εἰς τὴν τῶν κατιόντων κληθεῖεν διαδοχῆν.

CAPUT II.

Ἐὰς τοίνυν ὁ τελευτήσας κατιόντας μὲν μὴ καταλείπει 25 κληρονόμους, πατὴρ δὲ ἢ μήτηρ ἢ ἄλλοι γονεῖς αὐτῷ ἐπιζήσουσι, πάντων τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν τούτους προτιμᾶσθαι θεσπίζομεν, ἐξηρημένον μόνον ἀδελφῶν ἐξ ἑκατέρου γονέως συναπτομένων τῷ τελευτήσαντι, ὡς διὰ τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται. εἰ δὲ πολ- 30 λοι τῶν ἀνιόντων περιέσι, τούτους προτιμᾶσθαι καλεούμεν, οἵτινες ἐγγύτεροι τῷ βαθμῷ εἴρεθείην, ἀρρενάς τε καὶ θηλείας, εἴτε πρὸς μητρὸς εἴτε πρὸς πατρὸς εἴεν. εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ἔχουσι βαθμῶν, ἐξ ἴσης εἰς αὐτοῖς ἡ κληρονομία διαιερεθήσεται, ὥστε τὸ μὲν 35 ἡμῖσι λαμβάνειν πάντας τοὺς πρὸς πατρὸς ἀνιόντας, ὅσοιδήποτε ἂν ᾖσι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἡμῖσι τοὺς πρὸς

c. II. Eὶ τοίνυν — 29 συναπτομένων et 569, 2 εἰ δὲ μετὰ — 13 δεδώκαμεν νόμον ex B habet Tractatus de peculii l. c.

is qui defunctus est, praeponi iubemus, in illis scilicet rebus quae secundum alias leges nostras patribus non adquiruntur. De usufructu enim harum rerum qui iis adquiri vel servari debet leges nostras de his latis parentibus servamus; ita tamen ut si quem horum descendendum liberis relicis decedere contigerit, illius filii aut filiae aut reliqui descendentes in parentis sui locum succedant, sive in potestate defuncti sive sui iuris inveniuntur, tantam ex hereditate defuncti partem accepturi, quotquot sint, quantam parens ipsorum si superstes esset accepturus esset, quam successionem in stirpes antiquitas vocavit. In hoc enim ordine gradum requiri volumus, sed cum filiis et filiabus nepotes ex praemortuo filio filiave vocari sancimus, neve ulla differentia inducatur utrum masculi an feminae sint, et utrum ex masculina an ex femina progenie descendant, utrum in potestate an etiam sui iuris sint. Et haec quidem de descendendum successionem statuimus: consequens autem esse nobis visum est etiam de ascendentibus decernere, quomodo ad descendendum successionem vocentur.

II. Si igitur defunctus descendentes quidem heredes non reliquerit, pater autem vel mater vel alii parentes ei supervisint, omnibus ex latere cognatis eos praeponi sancimus, exceptis solis fratribus defuncto ex utroque parente coniunctis, sicut per ea quae sequuntur declarabitur. Quodsi nulli ascendentium supervisint, eos anteponi iubemus, qui gradu propiores inveniuntur, tam masculos quam feminas, sive materni sive paterni sint. Si autem eundem gradum obtinent, ex aequo inter eos hereditas dividitur, ut dimidiam partem omnes paterni uscendentes accipiant, quotcumque sint, reliquam autem dimidiam ma-

2 νόμους] Cod. 6, 61, c. 8 || 3 προσπορίζονται Tract. || τῇ χρήσει] ὧν ἢ χορηγίαι L² || 4 ὀφειλομένη M] ὀφειλομένη L¹ ὀφείλει L² ὧν (sic B¹ ἢ B¹, ἄ Tract.: ὀφείλομαι B || 12 λαμβάνοντας B¹ || ὅσον αὐτῶν ὁ γονεὺς B¹ || 14 in stirpes ML² κατὰ σειράν s. v. L κατὰ σειράν ἐξ ἴσης B, τοῦ γένους in marg. manus recentissima M || 16 τοῦ add. al. Haloander || 17 ἐγγόνους B¹ || 19 εἰσὶ B || καὶ om. B¹ || 20 κατάγονται Scrimger || καὶ om. B¹ || 22 διετυπώσαμεν LB¹ || δὲ om. L || 25 καταλίπη Tract. || 26 αὐτῶν L αὐτῶν B¹ || 28 μόνων om Tract. || 29 ἀδελφῶν M] ἀδελφῶν καὶ ἀδελφοπαίδων LB (ex nov. CX XVII, 1 interpolata, cf. ad 569, 2. 8) || 32 εἰτινας M || 33 θῆλειαι B¹ || εἴτε πρὸς πατρὸς εἴτε πρὸς μητρὸς L¹ B (cf. ad 5) || 35 εἰς αὐτοὺς] αὐτοῖς B¹

1 in illis] illi T || 2 leges nostras alias T || parentibus V || 3 earum VT] harum R vulg. || quibus debet V quae debent T² || 5 tñ RV || 6 relinquentes T || 7 illis T¹ || 8 locum vulg. || 9 inveniuntur RV, corr. vulg. || de hereditate] V¹ || 15 differentie V || 16 seu femine V] sive feminae RT vulg. || et om. RT || 17 sive feminarum V || 18 sive sub T vulg. || 19 deposuimus R¹ || 21 quodammodo T¹ || 22 vocentur vulg. || 26 autem om. T || aut alij] alij alij V² || 27 eis V || 29 parentes R¹ || coniunctis V] coniuncti coniunctis R¹ || defunctos V || 30 sin V || 31 vivunt RV] iuvenit T || hos] hoc R² .. V¹ || 32 sive materni seu paterni V] sive paterni sive materni RT vulg. || 33 habet R¹ || 34 hereditas om. V || dividitur R vulg. || 35 descendentes V || 36 aliquam V] a matre om. R

μητρός ἀνιόντας, ὅσοι δὲ ἴσονται ἀν αὐτοὺς εὐρεθῆναι ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ εἴ ἐκατέρω γονεῖν συναπτόμενοι τῷ τελευτήσαντι, μετὰ τῶν ἐγγυτέρων τῶ βαθμῷ ἀνιόντων κληθήσονται, εἰ καὶ πατὴρ ἢ μήτηρ εἴσῃαν, διαρρομῆν εἰς αὐτοὺς δηλαδὴ τῆς κληρονομίας κατὰ τὸν τῶν προσώπων ἀριθμὸν, ἵνα καὶ τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἕκαστος ἴσῃν ἔχοισιν μοῖραν. οὐδεμίαν ἔχοισιν ἐκ τῆς τῶν νῶν ἢ θυγατέρων μοίρας ἐν τούτῳ τῷ θέματι δυναμένου τοῦ πατρὸς ἐπιπέσει πάντως ἐκδικεῖν, ἐπειδὴ ἀντὶ ταύτης τῆς χρήσεως μέρος αὐτῶ τῆς κληρονομίας καὶ κατὰ δεσποτείας δίκαιον διὰ τοῦ παρόντος δεδωκεν νόμον. οὐδεμίαν φυλαττομένην διαφορᾶς μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων, εἴτε θῆλαιαι εἴτε ἀρρενες εἴσῃαν οἱ πρὸς τὴν κληρονομίαν καλούμενοι, καὶ εἴτε δι' ἀρρενος ἢ θῆλειος προσώπου συναπτόνται, καὶ εἴτε αὐτεξούσιοι εἴτε ὑπεξούσιοι ἢ ὃν διαδέχονται.

Ἐπολοῦπόν ἐστὶν ἵνα καὶ τὴν τρίτην ὁρίσωμεν τάξιν, ἣτις ἐκ πληγίων καλεῖται καὶ εἰς ἀγνατοῦ καὶ 20 cognatoῦ διαίρεται, ἵνα καὶ τούτου τοῦ μέρους διατυπωθέντος πανταχόθεν ὁ νόμος τέλειος εἰρεθῆι.

CAPUT III.

Εἰ τοίνυν ὁ τελευτήσας μήτε κατιόντας μήτε ἀνιόντας καταλείπει, πρῶτους πρὸς τὴν κληρονομίαν καλοῦμεν τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφεὶς τοὺς ἐκ τοῦ 25 αὐτοῦ πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς μητρός τεχθέντας, οὓς καὶ μετὰ τῶν πατέρων πρὸς τὴν κληρονομίαν ἐκαλέσαμεν. τούτων δὲ μὴ ὑπόντων ἐν δευτέρᾳ τάξει ἐκείνους τοὺς ἀδελφούς πρὸς τὴν κληρονομίαν καλοῦμεν, οἵτινες ἐξ ἐνὸς γονεῶς συναπτόνται τῷ τελευτήσαντι 30 εἴτε διὰ τοῦ πατρὸς μόνου εἴτε διὰ τῆς μητρός. εἰ δὲ τῷ τελευτήσαντι ἀδελφοὶ ὑπέισῃαν καὶ ἐτέρων ἀδελφῶ ἢ ἀδελφῆς προτελευτησάντων παιδίς, κληθήσονται πρὸς τὴν κληρονομίαν οἱτοὶ μετὰ τῶν πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρός θεῖων, ἀρρέων τε καὶ θῆλειῶν. καὶ 35 ὁσοῖδῆποτε ἀν ὧσι, τοσοῦτον ἐκ τῆς κληρονομίας λήγονται μέρος ὅσον ὁ αὐτῶν γονεὺς ἡμελλε λαμβάνειν

ascendentes, quantoscumque eos inveniri contigerit. Si vero cum ascendentibus inveniatur fratres aut sorores ex utrisque parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendentibus vocabuntur, si et 5 pater aut mater fuerint, dividenda inter eos quippe hereditate secundum personarum numerum, uti et ascendentium et fratrum singuli aequalem habeant portionem. Nullum usum ex filiorum aut filiarum portione in hoc casu valente patre sibi penitus vindicare, quoniam pro hac usus portione hereditatis ius et secundum proprietatem per praesentem dedimus legem. Differentia nulla servanda inter personas istas, sive feminae sui masculi fuerint qui ad hereditatem vocantur, et sive per masculi seu per 15 feminae personam copulantur, et sive suae potestatis seu sub potestate fuerit cui succedunt.

Reliquum est ut tertium ordinem decernamus, qui vocatur ex latere et in agnatos cognatosque dividitur, ut et hac parte disposita undique perfecta lex inveniat.

Si igitur defunctus neque descendentes neque ascendentes reliquerit, primum ad hereditatem vocamus fratres et sorores ex eodem patre et ex eadem 25 matre natos, quos etiam cum patribus ad hereditatem vocavimus. His autem non existentibus in secundo ordine illos fratres ad hereditatem vocamus qui ex uno parente coniuncti sunt defuncto, sive per patrem solum seu per matrem. Si autem defuncto fratres fuerint et alterius fratris aut sororis praemortuorum filii, vocabuntur ad hereditatem isti cum de patre et matre thiis masculis et feminis, et quantumque fuerint, tantam ex hereditate portionem percipiunt, quantum eorum parens futurus esset acci-

terni ascendentes, quoscumque forte inventi sint. Si autem cum ascendentibus inveniatur fratres vel sorores defuncto per utrumque parentem coniuncti, cum propioribus gradu ascendentibus vocabuntur, etiamsi pater aut mater sint; hereditate scilicet inter eos pro numero personarum dividenda, ut tam ex ascendentibus quam ex fratribus aequalem quisque partem habeat. Neve ullum usumfructum ex filiorum aut filiarum portione in hoc casu sibi omnino vindicare patri liceat, quoniam pro hoc usufructu partem ei hereditatis ipso dominii iure per praesentem legem dedimus. Neve ulla differentia inter has personas observetur, utrum feminae an masculi sint qui ad hereditatem vocantur, et utrum per masculum an per feminam coniungantur, et utrum sui iuris an in potestate fuerit is cui succedunt.

Reliquum est ut tertium quoque ordinem definiamus, qui ex latere appellatur et in agnatos et cognatos dividitur, ut hac quoque parte definita lex undique perfecta appareat.

III. Si igitur defunctus neque descendentes neque ascendentes reliquerit, primum ad hereditatem vocamus fratres et sorores ex eodem patre et eadem matre genitos, quos etiam cum parentibus ad hereditatem vocavimus. His autem non extantibus in secundo ordine illos fratres ad hereditatem vocamus, qui ex uno parente copulantur defuncto, sive per patrem solum sive per matrem. Quodsi defuncto fratres extant et alterius iam defuncti fratris sororisve filii, hi cum thiis paternis et maternis, tam masculis quam feminis, ad hereditatem vocabuntur, et quoscumque sint, tantam ex hereditate partem capient quantum

2 ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ Mε] ἢ ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφῶ-
 παιδες, s. v. ἢ ἀδελφαὶ L ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφῶπαιδες B¹
 v. l. ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ ἢ (ἢ om. B¹) καὶ ἀδελφῶπαιδες
 B² v. l. B¹ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ ἢ ἀδελφῶπαιδες Tract.
 (cf. ad 568, 29. 569, 8. 26. 570, 19) || 3 sq. ἐξ — τελευ-
 τήσαντι om. Tract. || 4 ἐγγυτέρω Tract. || 6 δηλαδὴ om.
 Tract. || 7 τῶν προσώπων] ἐν κλίματι s. v. L || 8 ἔχοισιν
 MB] ἔχει L² ἔχει cum Haloandro vulg. (B¹) ||
 μοίραν] ἀλλὰ καὶ οἱ ἀδελφῶπαιδες τὴν μοῖραν τοῦ ἰδίου
 γονεῶς λαμβάνουσιν (λαμβάνουσιν B) add. LB Tract.
 (cf. ad 568, 29. 569, 2. 26. 570, 19) || 9 ἢ om. L² || 10 ἰαν-
 τῶν L || 11 ἀντὶ ταύτης τῆς χρήσεως μέρος αὐτῶ] pro
 hac usus portione ε || 12 καὶ om. Tract. || 16 θῆλειος MB¹ ||
 20 καὶ εἰς — διαίρεται om. B || agnatos καὶ κογνά-
 τους M ἀγνατοῦς ἢ κογνάτους L || 22 εὐρεθῆναι B¹ || 23
 * μηδὲ — μηδὲ libri || 24 καταλείψει B¹ vulg. || πρὸς εἰς
 (om. v. l.) B¹ || 26 τεχθέντας] ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἀδελφῶ-
 παιδας add. LB (cf. ad 568, 29. 569, 2. 8) || 31 εἴτε διὰ
 τῆς] ἢ τῆς L || εἰ δὲ] καὶ εἴς B¹ || 36 ὁσοῖδῆποτε] ὡς
 δῆποτε M || 37 εἰελλε LB¹

3 utriusque V defuncti V, cum multo magis ergo
 cum ulterioribus add. R¹ || 4 si] set R¹ || et] etsi R¹
 5 aut] et V || fuerint vulg.] fuerunt (suecra T) libri ||
 dividendum V || 7 habent T || 9 pater R¹ V || 11 secundum
 om. T || per om. T¹ || legem dedimus T || 13 siue masculi
 siue femine T || sou V] siue R vulg. || masculi] •••• R¹ ||
 fuerit T || 14 et om. T || seu per] per om. T || 15 potestates
 V^a || 16 siue T vulg. || fuit R¹ || cui] qui R³ || 19 ut] in
 R¹ || tertium] interium T¹ || 20 uocantur V || in] inter
 R² || 21 ac V¹ || 23 neque ascendentes neque descen-
 dentes V, ultimas litteras es et quae sequuntur usque ad 27
 his non existen] scripsit V² in ras. 3 versuum || 24 relin-
 querit R² relinquere R¹ || primos R vulg. || 25 ex eadem]
 ex om. V⁽²⁾ || 26 etiam om. V⁽²⁾ || 27 uocamus (uocatur
 T¹) VT || autem om. V⁽²⁾ || 30 partem R¹ || 31 fuerit R¹
 fuero T || et] o. V¹ || 32 filii] et filii V¹ || 33 de om. V ||
 thiis T² in ras. || 34 tanta V || percipient portionem
 T vulg.

ἡ ἐπέζησεν. ὅθεν ἀκόλουθόν ἐστιν, ἵνα εἰ τυχὸν ὁ
 προτελευτήσας ἀδελφός, οὐ οἱ παῖδες περιεῖσι. δι'
 ἑκατέρου γονέως τῶ νῦν τελευτήσαντι προσώπῳ συ-
 νήπιετο. οἱ δὲ περιόντες ἀδελφοὶ διὰ τοῦ πατρὸς
 μόνου τυχόν ἢ τῆς μητρὸς αὐτῶ συνήπιετο. προτι-
 μιῶσιν οἱ τοῦτου παῖδες τῶν ἰδίων θείων, εἰ καὶ
 τρίτου εἰσὶ βαθμοῦ (εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μη-
 τρὸς εἴσαν οἱ θεῖοι, καὶ εἴτε ἀρρένες εἴτε θῆλειαι),
 ὡς περὶ ὁ αὐτῶν γονεὺς προτιμιᾶτο εἰ περιῖν. καὶ ἐκ
 τῶν ἐναντίων. εἰ ὁ μὲν περιῖν ἀδελφός ἐξ ἑκατέρου
 γονέως συνήπιετο τῶ τελευτήσαντι. ὁ δὲ προτελευ-
 τήσας δὲ ἑνὸς γονέως συνήπιετο. τοὺς τοῦτου παῖδας
 ἐκ τῆς κληρονομίας ἀποκλείομεν, ὡς περὶ καὶ αὐτὸς εἰ
 περιῖν ἐξεκλείετο. τὸ δὲ τοιοῦτον προνόμιον ἐν ταύτῃ
 τῇ τάξει τῆς συγγενείας μόνοις παρέχουσι τοῖς τῶν
 ἀδελφῶν ἀρρένων ἢ θηλειῶν υἱοῖς ἢ θυγατράσι,
 ἵνα εἰς τὰ τῶν ἰδίων γονέων δίκαια ὑπεκείλωσιν,
 οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ παντελῶς προσώπῳ ἐκ ταύτης τῆς
 τάξεως ἐρχομῶν τοῦτο τὸ δίκαιον συγχωροῦμεν. ἀλλὰ
 καὶ αὐτοῖς τοῖς τῶν ἀδελφῶν παισὶ τότε ταύτην τὴν
 εὐεργεσίαν παρέχουσι, ὅτε μετὰ τῶν ἰδίων κίρονται
 θείων ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν, εἴτε πρὸς πατρός
 εἴτε πρὸς μητρὸς εἰεν. εἰ δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν τοῦ
 τελευτήσαντος καὶ ἀνιόντες, ὡς ἤδη προείπομεν πρὸς
 τὴν κληρονομίαν καλιπνται. οὐδενὶ τῶσπυ πρὸς τὴν
 ἐξ ἀδιαιθέτου διαδοχῆν τοὺς τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τῆς ἀδελ-
 γῆς παῖδας καλεῖσθαι συγχωροῦμεν. οὐδὲ εἰ ἐξ ἑκα-
 τέρου γονέως ὁ αὐτῶν πατὴρ ἢ μήτηρ συνήπιετο τῶ
 τελευτήσαντι. ὁπότε τοῖνυν τοῖς τῶν ἀδελφοῦ καὶ τῆς
 ἀδελγῆς παισὶ τοιοῦτο προνόμιον δεδώκαμεν, ἵνα τὸν
 τῶν γονέων ὑπεκείοντες τόπον μόνοι τρίτου ὄντες
 βαθμοῦ μετὰ τῶν ἐκ δευτέρου βαθμοῦ τρίτου τὴν κλη-
 ρονομίαν καλιπνται, ἐκεῖνο προδῆλον ἐστίν. ὅτι τῶν
 θείων τοῦ τελευτήσαντος ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν,
 εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μητρὸς εἴσαν, προτιμιῶν-
 35 ται, εἰ καὶ ἐκείνοι τρίτον ὁμοίως συγγενείας βαθμὸν
 1 ἔχοιεν. Εἰ δὲ μήτε ἀδελφοὺς μήτε παῖδας ἀδελ-
 φῶν, ὡς εἰρήκαμεν. ὁ τελευτήσας καταλείπει, πάντας
 τοὺς ἐρεξῆς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς πρὸς τὴν κληρο-
 νομίαν καλοῦμεν κατὰ τὴν ἐνὸς ἐκίστου βαθμοῦ προτι-
 μιῶσιν, ἵνα οἱ ἐγγύτεροι τῶ βαθμῶ αὐτοῖ τῶν λοι-

pere si superstes esset. Unde consequens est, ut si forte praemortuus frater, cuius filii vivunt, per utrumque parentem nunc defunctae personae iungebatur, superstites autem fratres per patrem solum forsitan aut matrem ei iungebantur. praeponantur istius filii propriis thiis. licet tertio sint gradu sive a patre sive a matre sint thii, et sive masculi sive feminae, sicut eorum parens praeponebatur, si viveret. Et e diverso, si quidem superstes frater ex utroque parente coniungitur defuncto, praemortuus autem per unum parentem iungebatur, huius filios ab hereditate excludimus, sicut ipse si viveret excluderetur. Huiusmodi vero privilegium in hoc ordine cognationis solis praebemus fratrum masculorum aut feminarum filiis aut filiabus, ut in suorum parentum iura succedant; nulli (autem) alii omnino personae ex hoc ordine venienti hoc ius largimur. Sed et ipsis fratrum filiis tunc hoc beneficium conferimus, quando cum propriis iudicantur thiis masculis et feminis, sive paterni sive materni sint. Si autem cum fratribus defuncti etiam ascendentes, sicut iam diximus, ad hereditatem vocantur, nullo modo ad successionem ab intestato fratris aut sororis filios vocari permitimus, neque si ex utroque parente eorum pater aut mater defuncto iungebatur. Quandoquidem fratris et sororis filiis tale privilegium dederimus, ut in propriorum parentum succedentes locum soli in tertio constituti gradu cum his qui in secundo gradu sunt ad hereditatem vocentur, illud palam est quia thiis defuncti masculis et feminis sive a patre sive a matre praeponantur, si etiam illi tertium similiter cognationis obtineant gradum.

1 Si vero neque fratres neque filios fratrum, sicut diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus secundum uniuscuiusque gradus praerogativam, ut viciniore

parens eorum accepturus erat, si viveret. Unde consequens est, ut si forte frater iam defunctus, cuius filii supersunt, per utrumque parentem ei qui modo decessit copulabatur, superstites autem fratres per patrem solum forte vel matrem ei copulabatur, filii eius patris suis praeferebantur, etiamsi tertio gradu sint, sive paterni sive materni sint thii, sive masculi sive feminae, sicut pater eorum praeferebatur, si superstes esset. Atque ex contrario si superstes frater per utrumque parentem coniungitur defuncto, is autem qui ante decessit per unum parentem coniungebatur, filios eius ab hereditate excludimus, quemadmodum ipse quoque si superstes esset excluderetur. Huiusmodi autem privilegium in hoc cognationis ordine solis praebemus fratrum vel sororum filiis filiabus, ut in parentum suorum iura succedant, nulli vero omnino alii personae ex hoc ordine venienti hoc ius concedimus. Sed et ipsis fratrum filiis tum illud beneficium praebemus, ubi cum thiis suis certant et masculis et feminis. sive paterni sive materni sint. Si vero cum fratribus defuncti etiam ascendentes, uti supra diximus, ad hereditatem vocantur, nullo modo ad successionem ab intestato fratris vel sororis filios vocari permitimus, ne tum quidem si ex utroque parente pater eorum vel mater defuncto coniunctus erat. Quoniam igitur fratris et sororis filii eiusmodi privilegium delimus, ut in locum parentum succedentes soli, cum tertio gradu sint, cum iis qui secundo gradu sunt ad hereditatem vocentur, illud manifestum est eos defuncti thiis et masculis et feminis, sive paterni sive materni sint, praeferi, etiamsi illi quoque tertium pariter cognationis gradum obtineant.

1 Si vero neque fratres neque fratrum filios, uti diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps ex latere cognatos ad hereditatem vocamus secundum uniuscuiusque gradus praerogativam, ut propinquiores gradu

1 ἔζησεν B² || 2 οἱ παῖδες] υἱοὶ B¹ v. l. || 4 περιόντες (sg in ras.) M || διὰ] παρὰ B¹ || 6 τοῦτου] τοῦτουτο L || εἰ (om. M^a) καὶ ML] καὶ B || 7 ὡς B || πατρός εἴσαν οἱ (οἱ om. B¹) θεῖοι εἴτε πρὸς μητρὸς L B || 10 τοῦ ἐναντίου L || ὁ om. L^a || 12 τοῦτου] τοῦτουτο L || 13 ἐκ om B² || 16 υἱοῖς ἢ υἱὸς B¹ || 19 ἀλλὰ καὶ — 28 τῶν τελευτήσαντι om. LB (cf. ad 568, 29. 569, 2. 8. 26) || 30 τὸν om. M τὸ L^a || 32 ἐκ δευτέρου M ε] ἐκ πρώτου καὶ δευτέρου LB || 33 καλιπνται B] καλοῦνται ML || 34 θηλειῶν, εἴτε] θηλειῶν, καὶ εἴτε B¹ || 38 καταλείψῃ B¹ vulg.

3 utrumque parentem Spangenberg] utramque (utramque R) partem libri || nunc] non R¹ del. R³ || iungebantur R² T¹ ei iungebantur V || 4 partem R¹ || 5 ei erasum in V || 6 istis T¹ isti T² || 7 sin thii R || et om. T || sive

masculi om. R¹ || 8 praeponebatur T vulg. || 9 et hic add., ante ex utroque del. vulg. || superstes] est superstes T || frater et ex (f... ex R¹) libri || 10 parte R¹ || coniungerit T¹ || 16 iura vulg. || iure libri || nulli alio V¹ nullo alio T¹; autem addidi || 18 et om. T || conferimus T², conferimus — iudicantur tribus scr. V² in ras. 1 vs. || 19 thiis RV² T¹ tribus V² (2) ois V¹ || 21 etiam et T || 23 successiones T^a || aut] uel T || 25 iungebatur V² in ras. iungebatur (sic) R¹ iungebantur T || 26 patris V^a || dedimus vulg. || 27 priorum T || 25 locum soli RV² T¹ solis locum T¹ soli locum T² || 30 quis] qui a T¹ defunctis R defunctus V || 31 sive a matre sive a patre T || illi etiam V || 37 si vero] sive V || fratrum V || sicut T vulg. || 38 defunctis V² || 40 praerogativam [praerogativam sententiam altera vice R²] — 571, 2 eiusdem gradus bis scripsit R¹ || ut] aut R¹

πάν προτιμῶνται. εἰ δὲ πολλοὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ἐπιρῶσι, κατὰ τὸν τῶν προσώπων ἀριθμὸν μεταξὺ αὐτῶν ἡ κληρονομία διαιρεθῆσεται, ὅπως in capita οἱ ἡμέτεροι λέγουσι νόμοι.

gradu ipsi reliquis praeponantur. Si autem plurimi eiusdem gradus inveniantur, secundum personarum numerum inter eos hereditas dividitur, quod in capita nostrae leges appellat.

CAPUT IV.

Οὐδεμίαν δὲ εἶναι βουλόμεθα διαφορὰν ἐν οἰαδήποτε διαδοχῇ ἢ κληρονομίᾳ μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν κληρονομίαν καλουμένων ἀρρέων ἢ θήλειων, οὐδὲ πρὸς τὴν κληρονομίαν κοινῶς ἀρῆσασιν καλεῖσθαι, εἴτε δι' ἀρρέων εἴτε διὰ θήλειος προσώπου συνήπτοντο τῶν τελευτήσαντων· ἀλλ' ἐπὶ πασῶν τῶν διυδοχῶν τὴν τῶν ἀδελφῶν τε καὶ κοινῶν διαφορὰν ἀρῆσιν κελεύομεν, εἴτε διὰ θήλην πρόσωπον εἴτε δι' ἐμαγκισιατῖον ἢ ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον τοῖς προτέροις ἐτρακταίετο νόμοι. καὶ πάντας δίχα τινὸς τιναιῆτης διαφορᾶς κατὰ τὸν τῆς ἰδίας συγγενείας βαθμῶν εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου τῶν συγγενῶν διαδοχὴν ἐλθεῖν κελεύομεν.

5 Nullam vero esse volumus differentiam in quacumque successione aut hereditate inter eos qui ad hereditatem vocantur masculos ac feminas, quos ad hereditatem communiter definitivum vocari, sive per masculi seu per feminae personam defuncto iungebantur, sed in omnibus successioneibus agnatorum cognatorumque differentiam vacare praecipimus, sive per feminae personam sive per emancipationem vel per alium quemlibet modum prioribus legibus tractabatur, et omnes sine qualibet bulusmodi differentia secundum proprium cognationis gradum ad cognatorum successione ab intestato venire praecipimus.

CAPUT V.

Ἐξ ὧν δὲ περὶ τῆς κληρονομίας εἰρήκαμέν τε καὶ διευκρίνασασιν, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιτροπῆς ὅληα καθόισται. Θεσπιζόμεν γὰρ ἕκαστον κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τὴν τάξιν, καθ' ἣν πρὸς τὴν κληρονομίαν καλεῖται ἢ μόνος ἢ μετ' ἑτέρων, καὶ τὸ λειτουργήματα τῆς ἐπιτροπῆς ὑπελθεῖν, οἰδεμιᾶς οὐδὲ ἐν τούτῳ τῶ μέρει διαφορᾶς εἰσαγορεύομεν ἐκ τῶν ἀδνατικῶν ἢ κοινῶν δικαίων, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καλομένων τῶν τε δι' ἀρρέων ἢ θήλειων τε διὰ θηλυγυνίους τῶν ἀνήθων συναπτομένων. τὰντα δὲ λέγομεν, εἰ ἀρρέων καὶ τέλειω τὴν ἡλικίαν εἴσιν καὶ ὑπὸ μηδενὸς νόμου κωλύονται τὴν ἐπιτροπὴν ὑπελθεῖν, μηδὲ ἔκονασίον ἀμοξοξση αὐτοῖς κέχρηται. ταῖς γὰρ γυναιξὶ καὶ ἡμῖς ἀπαγορεύομεν τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπελθεῖν λειτουργήματα, εἰ μὴ μήτηρ ἢ μᾶμνη εἴη ταῖταις γὰρ μόναις κατὰ τὴν τῆς κληρονομίας τάξιν καὶ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπελθεῖν ἐπιεῖν. ἐὰν ἐν ἵπομνήμασι καὶ γάμοις ἑτέροις καὶ τῆ βουθείᾳ τοῦ Βελλεϊανῶν δόγματος ἀπαγορεύοισσι. ταῦτα γὰρ φυλάττονται πάντων τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν προτιμῆθῆσονται, τῶν testamentariῶν μόνων ἐπιτροπῶν προτιμῆθῶντων αὐταῖς τὴν γὰρ τοῦ τελευτήσαντος βουλήσιν τε καὶ ἐπιλογὴν προτιμᾶσθαι 40

20 Ex his autem, quae de hereditate diximus et disposuimus, et quae de tutela sunt manifesta consistunt. Sancimus enim unumquemque secundum gradum et ordinem, quo ad hereditatem vocatur aut solus aut cum aliis, et functionem tutelae suscipere, nulla neque in hac parte differentia introducenda de agnatorum seu cognatorum iure, sed omnibus similiter ad tutelam vocandis quique ex masculorum quique ex feminarum prole descendunt minori coniuncti. Haec autem dicimus, si masculi et perfectae aetatis sint et nulla lege prohibeantur tutelam suscipere neque excusatione competentis sibimet utuntur. Mulieribus enim etiam nos interdiximus tutelae subire officium, nisi mater aut avia fuerit: his enim solis secundum hereditatis ordinem et tutelam subire permitimus, si inter gesta et nuptiis aliis et auxilio Velleiani senatusconsulti renuntiant. Haec enim servantes omnibus a latere cognatis ad tutelam praeponuntur, testamentariis solis tutoribus praecedentibus eas: defuncti namque voluntatem et electionem prae-

v. 30 — 572, 10 summa Ath. repetitur in paratitlis Ath. 13 § 9.

ipsi ceteris praeponuntur. Quodsi multi eiusdem gradus inveniantur, pro numero personarum inter eos hereditas dividitur, id quod in capita leges nostrae appellant.

IV. Nullam autem differentiam esse volumus in ulla successione aut hereditate inter eos qui ad hereditatem vocantur masculos et feminas, quos communiter ad hereditatem vocari constituimus. sive per masculum sive per feminam defuncto coniungebantur: sed in omnibus successioneibus agnatorum et cognatorum differentiam cessare iubemus, sive propter femininam personam sive propter emancipationem vel alium quemlibet modum prioribus legibus tractabatur, atque omnes sine ulla eiusmodi differentia secundum cognationis suae gradum ad cognatorum ab intestato successione venire iubemus.

V. Ex iis autem quae de hereditate diximus et constituimus etiam quae ad tutelam pertinent manifesta sunt. Sancimus enim, ut quod quisque gradu et ordine ad hereditatem vel solus vel cum aliis vocatur, etiam munus tutelae suscipiat, neve ulla differentia ne hac quidem in parte per agnationis aut cognationis iura introducatur, sed omnes similiter ad tutelam vocentur tam qui ex masculina progenie quam qui ex femina impuberi coniunguntur. Haec autem dicimus, si masculi et perfectae aetatis sint nec ulla lege tutelam suscipere prohibeantur neque excusatione sibi competente utantur. Mulieres enim nos quoque tutelae mueruere subire vetamus, nisi mater vel avia sit: his enim solis secundum ordinem hereditatis etiam tutelam suscipere permitimus, si acis intervenientibus et nuptiis aliis et beneficio Velleiani Scti renuntiaverint. Haec enim si observent, omnibus ex latere cognatis ad tutelam praeponuntur, ut soli testamentarij tutores eas praecedant: nam defuncti voluntatem et electionem praeferrere volumus. Si vero

3 in capita M] ἰνακίπτα L κατὰ κεφαλὴν ἴτοι προσωπικῶς (προσωπικῆν L) L s. v., B || 5 βουλόμεθα εἶναι L || 6 δικατοχῆ, B || 7 ἢ ac s || 9 θήλειος LB || 11 τῶν ἀδνατων τῆ καὶ κοινῶν M τῶν ἀδνατων τε καὶ κοινῶν L || 12 (τῶν ἐξ B) ἀρρέων ἢ θήλειων τε (τε om. B) καὶ θηλυγυνίους B || 12 διὰ μαγκισιατῖον L δι' αἰτεξουσιότητα B || 13 ἢ ἕτερον] vel per alium s || 14 ἐτρακταίετο M] διεακοπέτο B || 15 ἰδίας] οἰκίας B || 16 ἀδνατικῶν L ἀδνατικῶν L || 17 κοινῶν ML || 18 ἴσαν L || 32 λειτουργήματα] officium s || 33 βελλεϊανῶν M βελλεϊανῶν L || 36 ἀπαγορεύοισσι L renuntiant s || 38 testamentariῶν M τε s (i. e. τε καὶ) testamentariῶν L

3 diuiditur VT] diuidatur R vulg. || in capiteita (sic) nostrae legis V || 4 appellantur T || 5 vero om. T || case volumus V] esse volumus esse R uolumus esse T vulg. || 6 hereditate inter cet.] te inter — 9 personam scr. R || in ras. 2 versuum || 9 masculini RT || 12 femine T || 13 modum quemlibet T || tractabat T || 16 ab intesto (sic) praecipimus venire T || 18 rubr. De legitima tutela et de matre et avia tutelam liberorum administrantibus (amministrantibus liberorum T) RT in marg. (ex Int.) || 20 enim om. V || 21 quod quod V || uocantur RVT || soli T || 27 et om. R || 29 sibi metuantur T || 30 etiam] et T || tutela subite T || subire tutela R || 31 fuerit vulg.] fuerint RVT || 33 si] ita si V || 34 Velleiani om. T || hoc T || 35 proponuntur V

βουλόμεθα. εἰ δὲ πολλοὶ τὸν αὐτὸν τῆς συγγενείας ἔχοντες βαθμὸν καλοῦνται πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, κελύμεν αὐτοὺς κοινῇ συνελθόντας παρὰ τῷ ἀρχοντι, ᾧ τούτου μελεῖ τοῦ μέρους, ἕνα ἢ καὶ πλείονας, ὅσοι πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς οὐσίας ἀρχοῦσιν, ἐξ αὐτῶν ἐπιλέξασθαι καὶ ὀνομάσαι, καὶ τούτων ἢ τούτους τὰ τοῦ ἀρχίου πράγματα διοικεῖν, τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κινδύνου πᾶσιν ἐπιχειμένου τοῖς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν καλομένοις, καὶ τῶν οὐσιῶν αὐτῶν σιωπηρῶς ὑποκειμένων τῷ ἀρχίῳ ὑπὲρ ταύτης τῆς διοικήσεως. 10

CAPUT VI.

Ταῦτα δὲ πάντα ὅσα περὶ διαδοχῶν τοῦ γένους ἐθεσπίσαμεν ἐπ' ἐκείνους βουλόμεθα κρατεῖν, ὅσοι τῆς καθολικῆς ὑπάρχουσι πίστεως. ἐπὶ γὰρ τοῖς αἰρετικοῖς τοὺς ἤδη παρ' ἡμῶν τεθέντας νόμους βεβαίως εἶναι κελύμεν μηδὲνα καινισμόν ἢ ἐλάττωσιν ἐκ τοῦ παρόντος ἐφισταμένους νόμου. ἄπειρ τοίνυν διὰ ταύτης τῆς διατάξεως τῆς εἰς τὸ δικρικεῖν φραλαχθρομένης ἢ ἡμετέρας ἐθέσπισε γαληνότης, ἐπ' ἐκείνους βουλόμεθα κρατεῖν τοῖς θέμασι, ἀτινα ἐκ προοιμίων τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς παρούσης ἕκτης ἐπινημήσεως 20 συνέβη ἢ καὶ μετὰ ταῦτα συμβῆσεται. τὰ γὰρ προλαβόντα θέματα τὰ μέχρι τοῦ μηνονευθέντος χρόνου ἀποβάντα κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους τέμνεσθαι παρακελευόμεθα.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ἐνδοξότης τοίνυν ἢ σὴ τὰ διὰ 25 τοῦ παρόντος νόμου παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν προσησάτω, ἐπὶ ταύτης μὲν τῆς βασιλικῆς πόλεως ἰδιῶν κατὰ τὸ σύνθηδες προτιθέμενων, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις προστάξων πεμπουμένων πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τούτων ἡγουμένων, 30 ὥστε μηδενὶ τῶν τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὑποκειμένων ἀγνωστον γενέσθαι τὴν τῆς ἡμετέρας ἡμεροῦς περὶ τούτους πρόνοιαν· οὕτω μόντοι ὥστε δίχα πάσης ζημίας τῶν πολιτῶν καὶ ἐπαρχιωτῶν ἐν παντὶ τόπῳ τὴν τοῦ παρόντος νόμου ἐμφάνειαν γενέσθαι. 35

Dat. xvii. k. Aug. Septimo Miliario imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilii vc. anno II. ind. VI. [a. 543]

13sq. summa Ath. repetitur in paratitlis Ath. 3 § 9.

multi qui eundem cognationis gradum obtinent ad tutelam vocantur, iubemus eos communiter convenire apud magistratum, cui haec res curae est, et unum vel etiam plures, quotquot ad bonorum administrationem sufficient, ex ipsis eligere et nominare, atque illum vel illos res impuberis administrare: ut periculum tutelae omnibus imminere qui ad tutelam vocantur, eorumque bona tacite hypothecae iure impuberi pro hac administratione obligentur.

VI. Haec autem omnia quaecumque de successionibus generis sanximus, de illis valere volumus, quicumque catholicae sunt fidei. De haereticis enim leges iam a nobis latae firmas esse iubemus nullam innovationem vel deminutionem ex praesenti lege subituras. Quae igitur per hanc constitutionem in perpetuum observandam serenitas nostra sancit, de illis casibus valere volumus qui ab initio mensis Iulii praesentis sextae indictionis contigerunt vel etiam postea contingent. Praeteriti enim casus qui usque ad tempus modo memoratum evenerunt ut secundum veteres leges decidantur praecipimus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae per praesentem legem a nobis constituta sunt ut ad omnium notitiam veniant prospiciat, in hac quidem regia civitate edictis more solito propositis, in provinciis vero mandatis ad clarissimos earum praesides missis, ut nemini eorum qui imperio nostro subiecti sunt munificentia nostrae circa eos providentia incomperta sit; ita tamen ut sine ullo civium et provincialium detrimento omnibus locis praesentis legis insinuatio fiat.

4 μέλλει ML || 10 ταύτης τῆς] huiusmodi ε || 11 διαδοχῶν M^a || 36 subscr. habet Iul.²em, item Iul. cod. Utin. || xvii. k. aug. Iul.^o (πρὸ εἰς' καλάνδων Ἀγούστων Ath.) || sxcvi kl. ags. Iul.^b xūm̄ π̄ā (π̄d minus recte legit et k. dec. interpretatur Zacharine) M k. aug. Utin. μηνὶ ἀγούστῳ Theod., om. Iul.^o (II id. ε, ubi vid.) || septimo miliario (miliari Utin.) Iul.^b Utin.) cep mic. M septimo Iul.^o, om. Iul.^o || imp. dnn. iustiniano anno XVII Utin. imp. donno iustiano anno XCII Iul.^b imp. iusti. anno VII deci. Iul.^o domno postr. iustiniano septimo decimo Iul.^o imp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστιανιανῶν τὸ εἶ (leg. εἰς) Ath. εἰς τῆς βασιλείας εἰς Theod. || 37 pons. consl. n.^o basilii uc. anno secundo Iul.^b μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ β Ath. (cf. ε), pc. basilii anni Iul.^o post consl. bilisarii anno tertio Utin. post consl. anno tertio Iul.^o μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου Theod. basilii uc. consl. M || 38 ind. VI (cf. v. 20)] ἰνδ. ε' Theod., om. ceti.

poni volumus. Si autem plurimi eundem cognationis habentes gradum ad tutelam vocantur, iubemus communiter convenientibus apud iudicem, cui huius partis sollicitudo est, unum aut plures, quanti ad gubernationem substantiae sufficient, ex ipsis eligi et denunciari, et eum vel eos minoris res gubernare, tutelae periculo omnibus imminente qui ad tutelam vocantur, et substantiis eorum minori tacite subiacentibus pro huiusmodi gubernatione.

Haec autem omnia quae de successionibus generis sanximus, in illis volumus obtinere, qui catholicae fidei sunt. In haereticis autem iam a nobis positas leges firmas esse praecipimus, nullam novitatem aut imminutionem ex praesenti introducentes lege. Quae igitur per hanc constitutionem in perpetuum observandam sancivit nostra tranquillitas, in illis volumus obtinere casibus, qui a principis Iulii mensis praesentis sextae indictionis evenerunt aut post haec emergunt. Praecedentes namque casus, qui usque ad memoratum tempus pertransierunt, secundum veteres leges incidi praecipimus.

(Epilogus.) Tua igitur gloria per praesentem legem a nobis disposita ad omnium cognitionem venire procurat, in hac quidem regia civitate edictis consue propositis, in provinciis autem praecipitis dirigendis ad clarissimos praesides earum, ut nulli nostri imperii subiectorum sit ignota nostrae circa eos mansuetudinis providentia, ita tamen ut sine omni dispendio civium aut provincialium in omni loco praesentis legis fiat insinuatio.

Dat. iii. id. ** CP. imp. Iustiniani anno XVI. pc. Basilii anno II.

6 minores V || gubernari R¹ || 7 ad tulam T¹ || 11 rubr. De ui et (no R) potestate constitutionis iu (constitutionibus et R) personis et temporibus RT in marg. (ex Iul.) || 12 sancimus libri, sancivimus vulg. || 16 hanc per T || 18 qui quia V¹ T¹ || a principis iulii mensi scr. V² in ras. || 19 indictionis RVT || evenerunt] sue uenerunt R seu euenerunt VT vulg. || aut RVT] seu vulg. || haec om. V || 20 emergerint T¹ emerierint T² vulg. || cedentes R¹ || 21 pertransierint T || 22 decidi vulg. || 25 dispositam T || omni T || 27 quidem Spangenberg] enim libri || civitate] urbe R || 28 praepositis VT || diligendis V || 30 nostra V || 31 providentia] providentia tua R¹ T || tm R || 36 subscriptionem unus habet Neoburgensis, quae tamen videtur ex Iuliani subscriptione praecedentis constitutionis perperam repetita esse et interpolata (cf. ad 566, 31) || iustiniano Neoob. || 37 bili Neoob.

ΠΙΘ

CXIX. Auth. CXIV. Coll. IX tit. 2

ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ
ΓΑΜΟΥΣ ΔΩΡΕΑΝ ΙΔΙΚΟΝ ΣΥΝ-
ΑΛΛΑΓΜΑ ΕΙΝΑΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

R UT SPONSALICIA
LARGITAS SPECIALIS SIT
CONTRACTUS, ET DE DIVERSIS
CAPITULIS R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
πραιταρίων.

Idem Aug. Petro gloriosissimo praefecto sacrorum
per Orientem praetoriorum.

CAPUT I.

Τὴν διὰ τοῖς γάμοις δωρεὰν συνάλλαγμα ἰδικὸν
εἶναι τε καὶ κρίνεσθαι καὶ μὴ ταῖς ἄλλαις δωρεαῖς
αὐτὴν συναριθμεῖσθαι διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπί- 10
ζομεν, ἐπειδὴ ἀντ' αὐτῆς ἰσότης προικὸς ἐπιδίδοται.
εἰτε τοίνυν γένηται ἐπὶ πράξεως ἰπονημάτων ἐμφα-
νῆς εἴτε καὶ μὴ, κελύομεν αὐτὴν διὰ πάντων τῶν
ἰδίων ἔχειν ἰσχύν, τοῦτο μὲν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦτο
δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα, εἴτε παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς εἴτε 15
παρ' ἑτέρου τινὸς τῇ γυναικὶ ἐπιδίδοται ἴτοι κατα-
γράφεται, ἴγουν εἰς τὸ τοῦ ἀνδρὸς πρόσωπον ἢ δωρεὰ
γίνεται, ἐφ' ᾧ τὰ αὐτῶν πράγματα εἰς γαμικὴν κατα-
γράφαι δωρεάν. καὶ ταῦτα κρατεῖν κελύομεν ὅσως
ἂν εἴη ποσότητος ἢ δωρεά, κἂν μὴ γένηται, καθ' ὅσῳ 20
εἴρηται, ἐμφανῆς.

Sponsaliciam largitatem contractum specialem esse
et iudicari et non aliis donationibus eam connume-
rari per praesentem sancimus legem, quoniam pro
ca aequalitas dotis offertur. Sive igitur fiat sub
gestis monumentorum eius insinuatio sive etiam non,
iubemus eam per omnia suum robur habere tam
apud mulierem quam apud virum, sive ab ipso viro
sive ab altero aliquo mulieri detur seu conscribatur,
vel in viri personam donatio fiat, quatenus ipsas res
in nuptialem conscribat donationem. Et haec valere
praecipimus, cuiuscumque sit donatio quantitatis,
vel si non, sicuti est dictum, insinuetur.

CAPUT II.

Καὶ τοῦτο δὲ διὰ τῆς παρούσης θεσπίζομεν δια-
τίξεως, ὅσως ἀδειαν εἶναι τοῖς νέοις ἐν αὐτῇ τῷ
καιρῷ, ἐν ᾧ περὶ ἔξεσται αὐτοῖς διατίθεσθαι περὶ τῆς
ἄλλης αὐτῶν περιουσίας, καὶ τοῖς ἰδίοις οἰκέτας τε- 25
λευταίαις βουλήσεσιν ἐλευθεροῦν, μηδὲνα τούτοις ἐμ-
ποδισμόν τῆς ἡλικίας ποιήσῃς, ἀλλὰ σχολάζοντος τοῦ
νόμου τοῦ πρώην κωλιότος.

Et hoc quoque praesenti sancimus constitutione,
ut licentia sit minoribus in ipso tempore, in quo
licet eis testari de alia substantia, etiam suos ser-
vos in ultimis voluntatibus manumittere, nullo eis
impedimento aetatis faciendo, sed vacante lege quae
hoc primitus prohibebat.

Nov. CXIX (Authent. CXIV = Coll. IX tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis. — Epit. Theod. 119, Athan. 10, 10. Julian. const. CX.

c. I extat B 29, 4, 1 coniunctum cum nov. CXXVII capite 2, unde idem locus in L quoque capiti I additur (cf. ad v. 21); maior pars (—19 καταγράφαι δωρεάν) repetitur in B¹ F 5, 1 p. 160 Zach. — Summa Theodori est in B².

c. II θεσπίζομεν (ὡστος add. B¹) ἀδειαν εἶναι. . . . extat B 43, 26, 2 (B¹ E 15, 44 p. 309 Zach.). — Summaria habent Anonymus Bodleianus 16 (Zachariae Ἀνεκδ. p. 218, ubi citatur νεαρά 95) et Ἰωσ. 33, 2; summa Theodori repetitur in B² et schol. L, Athanasii in paratitulis Ath. 9 § 16.

CXIX.

UT DONATIO PROPTER NUPTIAS SPECIALIS CONTRACTUS SIT,
ET DE ALIIS CAPITIBUS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

I. Ut donatio propter nuptias specialis contractus sit et iudicetur neve reliquis donationibus adnumeretur, per praesentem legem sancimus, quoniam pro ea aequalis quantitas dotis confertur. Sive igitur actis monumentorum insinuata sit sive non sit, iubemus eam per omnia vim suam habere, tam quantum ad mulierem quam quantum ad virum, sive ab ipso marito sive ab alio ullo mulieri offertur vel conscribitur, vel etiam in persona mariti donatio fit ita, ut easdem res in nuptialem donationem conscribat. Atque haec valere iubemus, cuiuscumque quantitatis sit donatio, etiamsi, quemadmodum dictum est, non sit insinuata.

II. Hoc quoque per praesentem constitutionem sancimus, ut minoribus eo ipso tempore, quo licet iis de reliquis ipsorum bonis testamentum facere, etiam servos suos in ultimis voluntatibus manumittere liceat, neve ullum iis impedimentum actas afferat, sed lex quae prius id prohibebat cesset.

2 sq. Ὡστε — εἶναι MLc] Περὶ τοῦ τὰς διὰ τοῖς γάμοις δωρεὰς μὴ χρήζιν ἰπονημάτων Ath. Περὶ προγαμίου δωρεὰς Theod. || 4 περὶ τῶν ἑτέρων L (in textu) περὶ ἄλλων Ath. Theod. de diversis ε || 13 εἴτε μὴ L || 14 ἰδίων οἰκέτας B¹ || τοῦτο μὲν Mε] ὅσον LB || τοῦτο — 15 ἄνδρα om. LB || 16 δίδοται B¹ || ἴτοι] εἴτε B¹ || 21 ἐμφανῆς. ἐμφανῆς, ὅσον μέντοι πρὸς τὴν γυναῖκα. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐνρίσκοντες πείρας — ἀτοπον ἦν εἶναι δοκεῖ add. BL ex nov. CXXVII c. 2, ubi vid. || 22 in marg. βι. τῶν βασιλικῶν μὴ τί. κς' νεαρά ριθ' κα. γ' L || 25 αὐτῶν om. ε || 26 μηδέναι] καὶ μηδὲνα B¹ || 28 νόμου] Inst. 1. 6 § 7 || κωλιότος] μόνον εἶν ὡσι αἰ' ἐλευθέρων add. L (interpolata ex Theod., ubi citatur Cod. 6, 22, 4)

3 contractus sit R || 4 diversis] ceteris V || 6 praefecto] pp. T ppo. V || 7 praetorum R || 8 spiritualement T¹ || 10 legem sancimus T || 11 aequalitas R vulg.] et equalitas VT || offeratur V || 13 suum] siue R¹ || 16 persona donatio — 19 sicuti scr. R² in ras. 2 v. || 17 donationem conscribat R² vulg. || hoc R² vulg. || habere T || 22 rubr. Qui servos suos manumittere possunt uel non RT in marg. (ex Iul.) || constitutione sancimus V vulg. || 24 ei R¹ || servos suos T || 27 haec primitus V primitus hoc R || prohibeat R

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο πρὸς ἐπὶ τούτοις παρακληνόμεθα, ὥστε εἴπω ἐν τινι συμβολαίῳ ἕτερον ποιήσῃται μνήμην συμβολαίου, μηδεμίαν ἐκ ταύτης τῆς μνήμης ἀπαιτήσιν γίνεσθαι, πληρὴ εἴ μὴ καὶ τὸ ἕτερον συμβόλαιον, οὐκὶνος μνήμη κατὰ τὸ δεύτερον γέγονε, προκομισθεῖν, ἢ ἕτερα παρασχεθεῖν, κατὰ τοὺς νόμους ἀπίδειξις, ὅτι περὶ καὶ ἡ ποσότης τῆς μνήμης γέγονε ταῖς ἀληθείαις ἐποφείλεται. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἐνρίσκομεν νόμους.

Et hoc insuper iubemus, ut si quis in aliquo documento alterius faciat mentionem documenti, nullam ex hac memoria fieri exactionem, nisi et aliud documentum, cuius memoria in secundo facta est, proferatur. aut alia secundum leges probatio exhibeatur. quia et quantitas, cuius memoria facta est, pro veritate debetur. Hoc enim et in veteribus legibus invenitur.

CAPUT IV.

Καὶ τοῦτο δὲ θεσπιζόμεν, ὥστε εἴποτε ἐκκλήτῳ 10 παρακολουθήσῃς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐμπροθέσῳ ἡμέρᾳ ἢ μέρος ἐκάτερον ἢ ἄλλο τῆ ἐκκλήτῳ χρησάμενος φθάσεις καὶ τὴν ἐαυτοῦ παρουσίαν φανερώσεις τῷ ἀρχόντι τῷ μέλλοντι τὴν τῆς ἐκκλήτῳ ὑπόθεσιν ἐξετάζειν ἢ τοῖς αὐτοῦ συνεδραῖς ἢ τοῖς τὰς δικὰς εἰσάγουσι, 15 καὶ ὁ δικαστὴς τούτων ἐν ταῖς ἀρισμέναις ἡμέραις δεξασθαι ἀναβάλλεται, μηδὲν πρόκομιμα τοῖς μέρεσιν ἢ ἐνὶ τούτων ἐκ τούτων παντελῶς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐξετάζεσθαι τὰς τοιαύτας ἐκκλήτους καὶ ψήφῳ περαιοῦσθαι νομίμῳ. 20

Hoc quoque sancimus. ut si quando appellatione secuta in novissimo indutiarum die aut pars utraque aut solus qui appellatione usus est occurrerit et suam praesentiam manifestaverit iudici futuro appellationis examinare iudicium aut eius consiliariis aut qui lites intromittunt, et si iudex eum in definitis diebus suscipere differat, nullum praeiudicium partibus aut uni harum ex hoc penitus fieri, sed et post haec examinari appellationes huiusmodi et sententia legitima terminari.

CAPUT V.

Ἐτερον πρὸς τούτοις κεφάλαιον τῆς ἡμετέρας δεόμενον νομοθεσίας συνειδόμεν ἐπανορθώσασθαι. ἐπιδη γὰρ οἱ ἡμέτεροι νόμοι διορίζουσιν, εἴποτε οἱ ἐνδοξότατοι ἑπαρχοὶ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων ψήφῳ προνεύκοιεν μηδεμίαν ἐκκλήτῳ κατ' αὐτῆς ἐπιδιδόνθαι, 25 δεσπίζομεν. ὁσάκις ψήφος τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπίσημων οἰουδῆποτε κλίματος προνευθεῖται, καὶ εἰς ὡς εἰκόσ τῶν δικαζομένων νομίσει ἐαυτὸν βεβαρῆσθαι, ἔχειν τὸν τοιοῦτον ἀδειαν διδασκαλικὸν προφέρειν τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τοῖς τὴν ψήφῳ προάγουσιν ἢ τοῖς 30 τούτων συμπόνοις ἢ τοῖς τὰς δικὰς εἰσάγουσιν ἐντὸς δεκά ἡμερῶν προθεσμίας μετὰ τὸ προνευθεῖναι τὴν ψήφῳ, ὥστε τοῦτο παρακολουθούντος μὴ ἄλλως ἐκ-

Aliud ad haec capitulum nostra indigens providentia perspeximus emendare. Quia enim nostrae leges decernunt, si quando gloriosissimi praefecti sacrarum praetoriorum sententiam protulerint, nullam appellationem adversus eam offerri, sancimus. quod sententia gloriosissimorum praefectorum cuiuscumque regionis protulerit, et unus forsam litigantium putaverit se gravari, habere eum licentiam petitione offerre gloriosissimis praefectis qui sententiam protulerunt aut eorum consiliariis aut causas introducentibus intra decem dierum indutias post prolata sententiam, ut hoc subsecuto non aliter execu-

c. III extat B 22, 4, 1 extr. (B² B 5, 2 p. 133 Zach.); 2 εἰάν τις ἐν τινι — 6 ἀπόδειξις paucis mutatis in Epitome 12.34 p. 354 Zach. — Summa Theod. repetitur in B², Ath. in paratitlis Ath. 14 § 9.
c. IV Θεσπιζόμεν ὥστε et V extant B 9, 2, 8 (c. V Θεσπιζόμεν ὁσάκις ψήφος in B² E 9, 23 p. 294 Zach.). — Summa Ath. repetitur in paratitlis Ath. 7 § 9; c. V summarium habetur 'Ροτ. 8, 8 (ubi citatur νεαρά 95').

III. Hoc quoque praeterea praecipimus, ut si quis in instrumento aliquo alterius instrumenti mentionem fecerit, nulla ex hac mentione petitio nascatur, nisi alterum quoque instrumentum, cuius mentio in altero facta est, prolatum sit, vel alia secundum leges probatio adhibita quantitatem, cuius mentio facta est, revera deberi. Hoc enim etiam in veteribus legibus invenimus.

IV. Hoc quoque sancimus, ut si quando appellatione secuta ultimo fatali die vel utraque pars vel solus is qui appellatione usus est venerit et praesentiam suam manifestaverit magistratui cuiusam appellationis examinatio vel consiliariis eius vel iis qui lites introducunt, et iudex eum intra statutus dies admittere distulerit, nullum praeiudicium partibus vel uni ex iis inde omnino oriatur, sed et postea huiusmodi appellationes acceduntur et legitima sententia terminentur.

V. Aliud praeterea caput quod legislatione nostra indiget emendare nobis placuit. Quoniam enim leges nostrae praecipunt, ut si quando gloriosissimi praefecti sacro praetorio sententiam protulerint, nulla adversus eam appellatio porrigatur, sancimus. ut quoties sententia gloriosissimorum praefectorum cuiuscumque regionis prolata sit et unus forte litigantium se gravatum esse putaverit, liceat ei libellum offerre gloriosissimis praefectis qui sententiam protulerunt vel eorum consiliariis vel iis qui lites introducunt intra decem dierum spatium post sententiam prolatam, ut hoc subsecuto non aliter executioni

1 in marg. βι. τῶν βασιλικῶν κβ' τί. δ' νεαρά ριθ' κα. δ' L || τούτο) διὰ τῆς παρ' ὅσης θεσπιζόμεν add. L^a || πρὸς ἐπὶ M L || πρὸς B vulg. || 2 ποιήσεται B¹ || 8 ἐνδοξόμεν) inculcit ε || 9 νόμοι) cf. additamentum Dig. 22. 3 in fine apposuit (I p. 649 n. 1 Momms.) || 10 ε' L marg. || δὲ om. L || εἴποτε om. B^c || 11 παρακολουθούσης B² || 13 φθάσεις libri || αἰτοῦ B^c || φανερώσει φανερώσει B^c libri || 16 καὶ ὁ δικαστὴς) et si iudex ε || 17 ἀναβάλλεται MB^c || ἀναβάλλεται LB¹ || 19 ταῦτας (sic) L || 20 ψήφῳ) τῆ ψήφῳ B || νομίμῳ) δικαίων B^c || 21 ε' L marg || 23 νόμοι) Nov. LXXXII c. 12 (cf. Cod. 7, 42. 1. 62, 19) || 25 ἐκκλήτῳ M^a B¹ || 26 ὑπάρχων L^a ἀρχόντων B² v. l. || 27 προνευθεῖται M προνευθῆ B² v. l. || 28 *νομίσει) νομίσει v. l. νομίση B¹ libri || βαρεῖσθαι B¹ v. l. [29 προφέρειν MB¹ | προφέρων LB² | 30 ὑπάρχων L^a, B² v. l. || ἢ τοῖς τούτων — εἰ εἰσάγουσιν post 33 ψήφῳ coll. L, ἢ τοῖς τὰς δικὰς εἰσάγουσιν om. B^c ||

32 προνευθεῖται B²
1 rubr. Si quis in aliquo instrumento alterius instrumenti mentionem fecerit (mentionem fecit alteri instrumenti T) RT in marg. (ex Int.) || 2 nulla V || 3 exactione V || aliud T || 5 aut) ut. R¹ || alia om. T || probatione R¹ || 6 post facta est ut. proferat — exhibeat (v. 5) repetit R^a || 10 rubr. De appellationibus RT in marg. (ex Int.) || 12 occurrit R¹ || 15 contromittunt R¹ T² || etai iu) scr. V² in spatio vac. || diffinitis diebus suscipere bis scr. R¹ || 17 et om. RT || 21 rubr. De retractationibus sententiarum praefecti T in marg. (ex Int.) || hoc T || 22 per-speximus R² || prospeximus VT vulg. || 23 deceter T || gloriosissimi om. V || 24 protulerunt T || 25 offerre T || 26 praefectorum) pp. T || 30 obtulerunt R || consiliarios T^a || 31 probatam RT^a || 32 secuto V || excusatione R¹

βιβασμῶ παραδίδοσθαι τὴν ψῆρον, εἰ μὴ πρότερον ἑγγίαι ἀξιοπίστους παρᾶχοι τὸ νικήσαν μέρος τοσαύτης ποσότητος ὅσης ἂν εἴη ἡ κατωδίκη, ὡς εἰ μετὰ ταῦτα ἀναψηφίσθαι νομίμως τὴν ψῆρον, εἰ δὲ ἐν τῷ μνημονευθέντι τῶν δέκα ἡμερῶν προθεσμίας μετὰ τὸ τὴν ψῆρον προεξεχθῆναι μὴ ἐπιδοῆ τὸν ἄλλο, ὁ νομίμων βεβλάφθαι, κελουμένων τὸν τοῦ προγράματος ἐκρίβασμόν διχα ἑγγίαι προῖέναι, τοῦ τῆς ἀναψηφίσθαι δίκαιον φυλαττομένου ἐκείνῳ ὅστις ἰαντὸν βεβιωθῆναι νομίσει.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῖτοις θεσπίζουεν, ὥστε εἴπερ συμβαίη τοῖς νέου βουλεύσθαι ἀποστῆναι τῆς εἰς αὐτοῖς περιελθούσης καὶ κατωδεδείχθαι παρ' αὐτῶν κληρονομίας, εἰ μὲν πάντες οἱ δανεισταὶ παρόντες ἐν ἐκείνοις τοῖς τοποῖς ἐν οἷς ἡ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις αἰτείται, καλεῖσθαι παρὰ τοῦ ἀρχοντος τοὺς δανειστές καὶ παρόντων πάντων ἀφίστασθαι τοὺς νέου τῆς τοιαύτης κληρονομίας. εἰ δὲ πάντες ἢ τινες τῶν δανειστῶν ἀπόντες εἴεν, κελούμεν τοὺς νέου βουλομένους τοῦτο πράττειν τῶ τῶν τόπων ἀρχοντι ἐν οἷς αὐτοὶ διάγουσι προῖέναι, ἐκείνον δὲ διὰ τῶν συνειδηθέντων κληρονομίων καλεῖν τοὺς δανειστές καὶ εἰ ἐν τοῖς ἡμερῶν προθεσμίας μηδαμῶς παροῖνται οἱ δανεισταί, ἐξείναι τοῖτοις διχα κληρονομίας ἀναχωρεῖν κληρονομίας, προσηκόντων τοῦ ἀρχοντος παρ' ᾧ ἡ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις πράττεται, ποῦ ὀφείλει τὰ κληρονομία πράγματα κινήσει καὶ ἀκίνητα φυλάττεσθαι, τῆς ποσότητος δηλοῦσθαι τούτων διὰ δημοσίας ἀπογραφῆς κατὰ πράξιν ὑπομημάτων φανερομένης.

CAPUT VII.

Ἐπι θεσπίζουεν, ὥστε εἰ τις κακῆ πίστει πράγματα μεμύνηται ἢ κατὰ πῶσαν ἢ κατὰ δωρεάν ἢ ἄλλως ταῦτα ἐκποιήσῃ, ὁ δὲ νομίμων τὰ αὐτὰ πράγματα προσέξῃ ἐναντὶ τοῦτο γινώσκων ἐπιτοὺς δέκα ἐνιαυτῶν μ-

tioni sententia contradatur, nisi prius fideiussiones dignas praebuerit victrix pars tantae quantitatis quantae fuerit condemnatio. ut si post haec retractatione modo legitimo procedente sententia rescissa sit, res ei cum augmentis legitimis restituantur. Si vero intra memoratas decem dierum indutias post prolata sententiam non obtulerit libellum is qui putat se laesum, iubemus causae executionem sine fideiussione procedere. retractationis iure servando illi qui se gravatum putaverit.

Ad haec quoque sancimus, ut si contigerit minores velle se abstinere ab hereditate in se devoluta et a se suscepta, si quidem omnes creditores praesentes fuerint in illis locis in quibus in integrum restitutum postulat, vocentur a iudice creditores et praesentibus omnibus ab huiusmodi hereditate se minores abstineant. Si vero omnes aut aliqui creditorum absentes fuerint, iubemus minores volentes hoc agere locorum iudicem in quibus ipsi degunt adire, illum vero per consuetas citationes vocare creditores, et si intra trium mensium spatium nusquam appaerint creditores, licet minoribus sine periculo huiusmodi hereditate abscedere, iudice providente apud quem agitur in integrum restitutum, ubi debeant hereditariae res mobiles et immobiles custodiri, quantitate quippe harum publica descriptione sub gestis monumentorum manifestanda.

Rursus sancimus, ut si quis mala fide rem possidens aut per venditionem aut per donationem aut aliter hanc alienet, qui vero putat easdem res competere sibi hoc agnoscens intra decem annos inter

c. VI extat B 10, 21, 3 (inde Ecloga Bas. libr. I—X). — Summarium habet Anonymus Bolleianus 16 (Zachariae Anecd. 218. ubi citatur νεαρά 95).

c. VII Ἐπι τις θεσπίζουεν εἰ τις B) κακῆ πίστει . . . et VIII (— 576, 21 ἀπὸν γέγονεν) habent Prochiron 38, 41, Epanagoge 39, 41; B 50, 14, 11 (B^a Δ 4. 69 p. 186 Zach.); App. Eclogae 24 cod. Paris. (Zuch. Anecd. 190 n. 74). — Summa Ath. repetitur in libello περὶ διαφόρων ἀγνωσμάτων § 17 p. 196 Heimb.

sententia tradatur nisi prius fideiussiones idoneas dederit victrix pars in tantam quantitatem in quantum condemnatio facta est, ut si postea retractatione legitimo modo procedente sententia rescissa sit, res illi cum legitimis augmentis restituantur. Quodsi intra memoratum decem dierum spatium post sententiam prolata in is qui se iniuria affectum putat libellum non obtulerit, iubemus executionem rei sine fideiussione procedere, ut retractationis ius custodiatur illi qui se gravatum putaverit.

VI. Praeterea sancimus, ut si forte minores hereditate ad ipsos delata et ab iis suscepta se abstinere velint, si quidem omnes creditores praesentes inveniuntur illis locis ubi in integrum restitutum petitur, creditores a magistratu vocentur atque praesentibus omnibus minores eiusmodi hereditate se abstineant. Quodsi omnes vel nonnulli ex creditoribus absentes sint, iubemus minores qui id agere volunt magistratum locorum ubi ipsi degunt adire, illum autem per solita praeconia vocare creditores; atque si intra trium mensium spatium creditores non appaerint, liceat illis sine periculo ab eiusmodi hereditate recedere, cum magistratus apud quem in integrum restitutum agitur prospiciat, ubi res hereditariae et mobiles et immobiles servari debeant: ut scilicet quantitas earum per publicam descriptionem actis interuentibus manifestetur.

VII. Porro sancimus, ut si quis mala fide res possidens vel per venditionem vel per donationem vel alio modo eas alienaverit, is autem qui easdem res ad se pertinere putat hoc sciens intra decem annos

2 παράσχη B^a v. l. || τῶ νικήσαντι μέρος B^a || 4 προβαίνουσιν B^a || 6 ἀνέξουσιν L^a || 11 φυλασσόμενον L || 12 *νομίαις (νομίαις L) libri || 13 ζ' μαργ. L || πρὸς τοῖτοις ad haec quoque s. || εἴπερ εἴπερ ἀρα Ecl. || 16 μέν om B^a || ἐν τῷ μνημονευθέντι L || 23 οὗτοι L || 26 τοῖτους L minoribus s. || 33 ἐπι πάλιν s. v. uisur. L^a || πράγματα et 34 ταῦτα] rem et hanc s. || 35 ἐκποιήσῃ B^a Epan.] ἐκποιήσῃ ML B^a Proch. || 36 αὐτῶ Proch. Epan. || δέκα ἐνιαυτῶν] δὲ ἐνιαυτῶν L^a ἐνιαυτῶν δέκα L^a

1 fideiussores R¹ || 2 pars tantae] corruptae T¹ || equitatis V¹ || 3 quantae vulg.] quanta RVT || fuit T¹ vulg. || post haec T¹] post hac R¹ T² post hanc R² V vulg. ||

retractationem R² vulg. || 5 restituatur R vulg. || 6 probatam R || 7 his T¹ || 8 laesum om. T¹ grauatum s. v. T² || 13 rubr. Si minor XXV annis (añ R, a añ (sic) T²) in integrum (in integrum om. T¹) restitui uelit, ut ab hereditate abstineat RT in marg. (cf. Iul.) || si om. T¹ || 14 deuolutata R || 16 sunt T¹ || 21 iudices T¹ || degent T¹ || 22 suetas R¹ || ortationes V¹ hortationes V² || 23 trium terminum mensium T^a || 24 minoribus] in his minoribus T¹ || 25 discedere R || 26 in integrum] nihil T¹ || 27 hereditari T¹ || 28 quippe] quomodo R¹ || descriptione T¹ || 29 subiectis R || 33 rubr. De male fidei possessoribus res alienas alienantibus (alienantibus alienas R) RT in marg. (ex Iul.)

ταξὺ τῶν παρόντων καὶ εἴκοσι μεταξὺ τῶν ἀπόντων μὴ διαμαρτύρηται κατὰ τοὺς νόμους τὸν ἀγοραστὴν ἢ τὸν τὴν δωρεὰν δεχόμενον ἢ ἐκείνον εἰς ὃν τὰ πράγματα ἄλλω οἰκίδησθε τρόπῳ μετενεχθεῖν, τὸν τὰ τοιαῦτα πράγματα κομιζόμενον βεβαίως ταῦτα εἶχει, μετὰ τὴν τῆς δεκαετίας δήλονότι ἐπὶ τῶν παρόντων καὶ τῆς εἰκοσαετίας ἐπὶ τῶν ἀπόντων παραδρομῆν. εἰ δὲ ἀγνοεῖ ὁ ἀληθὴς τῶν ἐκποιηθέντων πραγμάτων δεσπότης καὶ ὅτι τὰ πράγματα αὐτῷ προσήκει καὶ ὅτι γέγονεν ἡ ἐκποίησις, κελύμενον μὴ ἄλλως τοῦτον ἀποκλεισθαι πλὴν εἰ μὴ διὰ τῆς παραγραφῆς τῆς τριακονταετίας, μὴ δυναμένου λέγειν τοῦ τὰ πράγματα τούτω τῷ τρόπῳ νεομένου, ὅτι αὐτὸς καλῆ πίστει νέμεται, ὁπότε παρὰ τοῦ κακῆ πίστει νεμηθέντος ταῦτα ἐκομίσασθαι.

praesentes et viginti inter absentes non contestatus fuerit secundum leges emptorem aut donationem accipientem aut illum ad quem res alio quolibet modo translatae sunt, eum qui tales res habet firme eas habere, post decennium videlicet inter praesentes et vicennium inter absentes decursum. Si autem ignorat verus alienatarum rerum dominus, et quia res ei competunt et quia alienatio facta est, non aliter hunc excludi nisi per tricennem praescriptionem, non valente dicere eo qui res hoc modo possidet, quia ipse bona fide possidet, quando a mala fide possidente haec accepit.

CAPUT VIII.

Περὶ δὲ τῆς παραγραφῆς τῆς δεκαετίας ταῦτα διατεπώσοι συνειδόμενοι, ὡςτε εἰποτέ τις ἐν τῇ εἰρημένῃ ταῦς δεκαετίας χρονικῆ παραγραφῇ ἐπὶ τινος μὲν ἐπιταυτοῖς παρῶν εἴη ἐπὶ τινος δὲ ἀπῶν, ἄλλους τοσούτους αὐτῷ ἐμειντούς περὶ τῆς δεκαετίας προτεθέντας, ὅσους ἐξ αὐτῆς τῆς δεκαετίας ἀπῶν γέγονε. ταῦτα δὲ πάντα, αἵτια περὶ τῆς χρονικῆς ὀρίσασιν παραγραφῆς, οὐκ ἐν ταῖς προλαβοῦσαις ἀλλ' ἐν ταῖς μελλούσαις καὶ μόνον μετὰ τὸν παρόντα νόμον ὑποθέσει τε καὶ πράγμασι κρατεῖν παρακλενόμεθα.

De praescriptione vero decennii haec ordinare perspeximus, ut si quando quispiam in praedicta decennii temporali praescriptione in quibusdam quidem annis praesens sit in quibusdam vero absens, alios ei tantos annos super decennium adici quantos ex ipso decennio absens fuit. Haec autem omnia quae de temporali praescriptione decrevimus, non in praeteritis sed in futuris et tantum post praesentem legem negotiis atque causis valere praecipimus.

CAPUT IX.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τούτου νόμου προηγούμενοι, ὡςτε τοὺς διατεπόμενους ἢ χειρὶ ἰδίᾳ ἢ διὰ τῶν μαρτύρων τὰ ὀνόματα τῶν κληρονόμων ἐγγράφειν ταῖς διαθήκαις, ἐγνώμεν δὲ ἐκ τῆς τοιαυτῆς ἀκριβείας πολλὰς διαθήκας ἀνατραπήνας, ὅλα τῶν διωτιδμένων μὴ δυναμένων τὴν τοιαύτην ἀκριβείαν παραφυλάξαι ἢ ὡς εἰκὸς μὴ βουλομένων γινῶναι τινος τὴν ἰδίαν αὐτῶν βουλὴν, κελύμενοι ἀδειαν μὲν εἶναι τοῖς βουλομένοις ταῦτα φυλάττειν ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις· εἰ δὲ καὶ ταῦτα μὴ φυλάξουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν διαίδωνται, καὶ οὕτω βεβαίως εἶναι τὴν δια-

Quia vero ante hoc legem protulimus, ut testator aut manu propria aut per testes nomina heredum scribat in testamentis, agnovimus autem ex huiusmodi subtilitate plurima testamenta destructa, testatoribus non valentibus huiusmodi custodire stabilitatem aut forsitan nolentibus scire aliquos suam voluntatem, iubemus licentiam quidem esse volentibus haec servare in propriis testamentis; si autem et haec non observent, sed secundum priscam consuetudinem testentur, etiam sic firmum testamentum esse

v. 12 sq. summarium extat 'Pp. 40, 16.
c. IX non extat in B. — Summarium habet Anonymus Bodleianus 16 (Zachariae Anecd. 218, ubi citatur νεαρά ρς [immo ρς]); summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 9 § 16 et in libello περὶ διαφόρων ἀγνωσμάτων § 17 p. 196 Heimb.

inter praesentes et viginti inter absentes testatione non denuntiaverit secundum leges emptori aut ei qui donationem acceperit aut illi ad quem res alio quolibet modo delatae sint, is qui eiusmodi res accepit firmiter eas habeat, post decennium scilicet inter praesentes et vicennium inter absentes decursum. Quodsi verus reman alienatarum dominus ignorat et res ad se pertinere et alienationem factam esse, iubemus hunc non aliter excludi nisi per triginta annorum praescriptionem, cum is qui res hoc modo possidet non possit dicere sese bona fide possidere, quandoquidem ab eo qui mala fide possedit eas accepit.

VIII. De praescriptione autem decennii haec statuere nobis placuit, ut si quando quis in dicta temporali decennii praescriptione aliquot annis praesens aliquot absens sit, tot alii anni ad decennium ei addantur quot ex ipso decennio absens fuit. Haec autem omnia, quae de temporali praescriptione constituimus, non de praeteritis sed de futuris et iis tantum quae post praesentem legem emergent causis ac rebus valere iubemus.

IX. Quoniam autem antehac legem protulimus, ut testatores vel sua manu vel per testes nomina heredum testamentis inscribant, cognovimus autem ex eiusmodi subtilitate multa testamenta subversa esse, cum testatores eiusmodi subtilitatem observare non possent vel forte quosdam voluntatem suam scire nolent, iubemus licere quidem iis qui volunt haec in testamentis suis observare; si autem haec non observaverint, sed secundum veterem consuetudinem testati sint, sic quoque testamentum firmum esse sancimus,

1 τῶν om. LB || καὶ ἢ Eran. || τῶν om. L || 2 τὸν νόμον B^v v. l. || 3 ἦτοι τὸν Eran. || 8 ἐκποιηθέντων om. L || 10 ἢ MLEB] om. Proch. plerique, Eran. B^v v. l. ('non male' Zachariae) || κελύμενον om. ε || μὴ ἄλλω τούτου B^v τούτου μὴ B^v || 12 τοῦ || μὴ δυναμένου τοῦ L¹ || 16 δὲ om. L || 17 εἴποτε τις] εἰ τις B^v || 26 νόμον] Cod. 6, 23, 29; cf. nov. LXVI, 1 § 1 || ὡςτε τοὺς διατεπόμενους] ut testator ε

12 hoc T || accipere R¹ || 16 rubr. De praesentibus et absentibus intra decennii praescriptionem (praescriptionem decennii R) RT in marg. (ex Iul.) || 17 praedicta cet.] [dicta (dictam pr.) — 20 alios tantos scr. V² in ras. 2 v. || 18 quidem om. V^(?) || 19 sit in] in om. RV^(?) || 20 ei tantos annos R] tantos annos ei T, tantos ei annos vulg., ei om. V || addici R || 21 decennio] X. T¹ || 23 tamen RT¹ || 26 rubr. De testatore non cogendo sua manu propria vel testium nomina heredum (propria testium vel heredum nomina R) scribere RT in marg. (ex Iul.) || hoc om. T¹ || testatur V² || 29 testatoribus ut non valentibus R non valentibus testatoribus T] || 32 quidem licentiam R² T, licentiam om. R¹ || 33 haec V] hoc RT vulg. [et] etiam R || 34 pristinam T || 35 etiam] et T || esse testamentum R

4 res habeat T habet res (tres R¹) R || firmas T || firme eas cet.] [me cas — 6 si scr. V² in ras. 1] vs. || 5 post] per T || inter praesentes videlicet V^(?) || 6 diuicennii (sic) V^(?) || decursum vulg.] discursum RVT || ignoret R || 7 dominus et] dominus ex R¹ || 10 discere V¹ || qui] quod T¹ || 11 quia] quam T¹ || quia — possidet om. R¹ ||

θήκη θεσπίζομεν, εἴτε δι' ἑαυτοῦ τις εἴτε δι' ἑτέρον προσώπου τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου ἐγγράφει, εἴπερ ὁλως τὴν λοιπὴν νόμιμον παραφυλακὴν ἐν τῇ διαθήκῃ ὁ τεστᾶτωρ παραφυλάξει.

sancimus, sive per se aliquis sive per alterius personam nomen heredis inscripserit, si omnino reliquam legitimam observationem in testamento testator servaverit.

CAPUT X.

Τὸν δὲ νόμον, δι' οὗ ἐθεσπίσαμεν μὴ μεταφέρεισθαι εἰς ἑτέρους τὰ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον ἀπὸ εὐαγούς ἐκκλησίας περιερχόμενα πράγματα, σχολάζειν θεσπίζομεν, τούτο μὲν ἐπὶ τοῖς ἡδῆ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον νομίμως περιελθούσι, τούτο δὲ καὶ τοῖς μετ' αὐτὰ μέλλουσι περιερχέσθαι.

5 Legem vero, per quam sancimus non transferri ad alios res quae ad nostram domum ex venerabili ecclesia pervenerunt, vacare sancimus tam in his quae iam ad nostram domum legitime pervenerunt quam quae postea pervenire futura sunt.

10

CAPUT XI.

Εἴποτε δὲ τις διάθηται καὶ τι πᾶγμα ἀκίνητον τῇ ἰδίᾳ φασιλίᾳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ προσώπῳ ὀνόματι ληγάτων καταλείψῃ καὶ ἰδικῶς εἴτῃ μηδενὶ χρόνῳ τὸ αὐτὸ πᾶγμα ἐκποιεῖσθαι, ἀλλὰ παρὰ τοῖς κληρονόμοις ἢ διαδόχοις ἐκείνου φῦντι καταλείψῃ διαμένειν, ἐπὶ τοῦτον τοῦ ληγάτου κλειόμενον τὸν φαικιδιον νόμον χρόνον παντελῶς μὴ ἔχειν, ἐπειδὴ τὴν ἐκποίησιν τοῦτον αὐτὸς ἐκάλυψεν ὁ διαθέμενος. ταῦτα δὲ κρατεῖν κλειόμενον ἐπ' ἐκείνοις τοῖς θεμασι τοῖς μήπω κατὰ δικαστικὴν ψῆφον ἢ κατὰ φιλικὴν σύμβασιν ἢ καθ' οἰοδῆποτε νόμιμον τρόπον τμηθεῖσιν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ὑπεροχὴ τοῖων ἢ σὴ ἢ διὰ τοῦ παρόντος νόμου εἰς τὸ διηνεκὲς κρατήσοντος ἢ ἡμετέρα ἐθέσπισε γαληνότης ἰδικῶν μὲν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει προσιθεμένων, προστάξων δὲ πρὸς τοὺς πασῶν τῶν ἐπισκοπιῶν ἡγουμένων καταπεμπομένων εἰς τὴν τῶν πάντων γνώσιν ἐλθεῖν παρασκευάσει.

Dat. XIII. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilii vc. anno III. [a. 544]

Si quando autem aliquis testamentum faciat et aliquam rem immobilem suae familiae aut alteri cuicumque personae nomine legati reliquerit et specialiter dixerit nullo tempore hanc rem alienari, sed aut apud heredes aut apud successores illius cui relicta est permanere, in hoc legato iubemus Falcidiam legem locum penitus non habere, quoniam alienationem eius testator ipse prohibuit. Haec autem obtinere praecipimus in illis casibus qui nondum iudiciali decreto aut per amicabilem conventum aut quolibet legitimo modo decisi sunt.

(Epilogus.) Eminentia igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas edictis quidem in hac regia civitate propositis, praecipit autem ad omnium provinciarum iudices destinatis ad omnium notitiam venire procuret.

c. X extat B 5, 2, 8.

c. XI (— v. 18 ὁ διαθέμενος) extat B 41, 5, 4 (B¹ Φ 1, 23 p. 664 Zach.). — Summarium habet Anonymus Bodlianus διάτ. τξς' op. Zachariae Anecd. p. 210; summa Ath. repetitur in paratillis Ath. 9 § 16 et in libello περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 17 p. 196 Heimb.

sive quis per se sive per aliam personam nomen heredis inscribat, dummodo testator omnino reliquam legitimam observationem in testamento custodiat.

X. Legem autem qua sancimus, ne ad alios transferantur res quae ad domum nostram a venerabili ecclesia pervenerint, cessare volumus tam in iis quae iam ad nostram domum legitime pervenerunt quam in iis quae postea perventurae sunt.

XI. Si quis autem forte testatus sit et rem aliquam immobilem familiae suae vel alii alicui personae legati nomine reliquerit atque specialiter iusserit nullo tempore eam rem alienari, sed apud heredes vel successores illius cui relicta sit permanere, in hoc legato iubemus legem Falcidiam locum omnino non habere, quoniam alienationem eius ipse prohibuit qui testatus est. Haec autem de illis casibus valere iubemus qui nondum iudiciali sententia vel amicali conventionem vel ullo legitimo modo decisi sunt.

Epilogus. Sublimitas igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit serenitas et edictis in hac regia civitate propositis et mandatis ad praesides omnium provinciarum missis ut ad omnium notitiam veniant efficiet.

1 δι' αὐτοῦ L || 4 τεστᾶτωρ M || διαθέμενος L || 5 ὁ παρῶν L || νόμον nov. LV c. 1 || καταφύεσθαι B || 7 ἐκκλησίας οἶκον B¹ || θεσπίζομεν διὸ καὶ ἀκωλύτως ἐκποιεῖσθαι κλειόμενον add. B || 9 περιελθούσι νομίμως B¹ || 11 εἴτῃτε L¹ || δὲ om. LB || 12 ληγάτου B¹ (id. 16) || 13 καταλείψει MLB, corr. Scrimger || χρόνῳ τρώπῳ L¹ || 14 ἀλλὰ sed at ἢ || 15 διαδόχοις aut apud successores ε || 15 καταλείψῃ B¹ v. l., B¹ (ε) || 21 τρόπον νόμιμον L || 28 subscr. om. ε || XIII. k. febr. M || XIII kal. feb. Jul.^{no} πρὸς ἰς καλῶνδων Φεβρουαρίων Ath. μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || CP. — anno III.] constp. imp. donna. iustian. aug. anno XCIII post balia. quarto Jul.^o constp. imp. dnn. iustiniano Jul.^{no} ep. dn. iust. pp. aug. basilio vc. cons. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εἶς' μετὰ τὴν ἵππειαν Βασιλείου τὸ γ' Ath. εἶς' εἶς' μετὰ τὴν ἵππειαν Βασιλείου τὸ γ' Theod.

4 servauerint R¹ observaverit vulg. || 5 rubr. De rebus immobilibus quae ad loca venerabilia pertinent RT in marg. (ex Jul.) || sancimus T² sancimus RT¹ sanctimus V || 6 alias R || 7 in om. T || 8 conuenerunt T¹ || 9 quaque postea VT || 11 rubr. Si quis familie uel alie (alii R) persone legatum reliquerit et rei legate alienationem prohibuerit RT in marg. (ex Jul.) || et] atque T || 12 immobile R¹ || 13 reliquerat R¹ || spiritualiter R¹ T¹ || 14 nullo RT] in nullo V || 15 illis T¹ || 17 quoniam] quando (q̄b) T¹ || 18 ipse om. T || hoc T || 19 nondum] modum T¹ non R || 20 amicabilem R || 22 tua igitur quam per T || 23 ualitura VT || 25 omnia VT || 27 subscriptions carent libri

PK

ΠΕΡΙ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΕΜΦΥΤΕΥΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗ-
ΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

CXX. Auth. CXV. Coll. IX tit. 3

R DE ALIENATIONE ET EMPHY-
TEOSI ET LOCATIONE ET HY-
POTHECIS ET ALIIS DIVERSIS
5 CONTRACTIBUS IN UNIVERSIS
LOCIS RERUM SACRARUM R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Idem Aug. Petro pp.

(Prooimion.) Πολλῶν καὶ διαφόρων νόμων ἐπὶ ταῖς ἐκποιήσεις καὶ ἐμφυτεύσεις καὶ μισθώσεις καὶ τῇ λοιπῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων 10 φοιτησάντων συνειδόμεν πάντα τῷ παρόντι περιληβεῖν νόμον.

(Praefatio.) Multis et diversis legibus super alienationibus et emphyteosibus et locationibus et reliqua administratione ecclesiasticarum rerum plantantibus praevideimus omnes praesenti comprehendere lege.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, μηδεμίαν ἀδειαν ἔχειν τοὺς διοικοῦντας τὰ πράγματα τῆς κατὰ τὴν βασιλίδι πό- 15 λιν ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἢ ὀρφανοτροφείου ἢ ξενοδοχείου ἢ πτωχοτροφείου ἢ νοσοκομείου ἢ ἄλλου εὐαγοῦς οἴκου ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἴσοι τῇ ταύτης ἐνορία τυγχάνοντος (ἐξηρημένων μόνων τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων) πιπρασέμεν ἢ δωρεῖσθαι ἢ ἀνταλλάττειν ἢ ἐπὶ ἀντιδώρῳ δίδόναι ἢ οἰδηῖσθαι ἄλλῳ τρό- 20 πῳ ἐκποιεῖν πράγμα ἀκίνητον ἢ πολιτικὴν οἰκίαν ἢ γεωργικὸν ἀνδράποδον, εἰ μὴ πρὸς βασιλικὸν οἶκον ἢ ἀνταλλαγῇ γένηται μόνῃ· ἀλλ' οὐδὲ παροικικῶ δικαίῳ δίδωσθαι τὴν συγχωροῦμεν. τὰς δὲ ἐμφυτεύσεις παρὰ 25 τῆς εἰρημένης ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ τῶν μνημονευθέντων εὐαγῶν οἴκων

Sancimus igitur nullam habere licentiam ordina- 15 tores rerum huius regiae civitatis sanctissimae maioris ecclesiae aut orphanotrophii aut xenodochii aut ptochotrophii aut nosocomii aut aliae venerabilis domus in hac regia civitate sive in eius finibus constitutae, exceptis venerabilibus monasteriis, vendere aut donare aut commutare aut sub alterno dono dare aut quolibet alio modo alienare rem immobilem aut civilem annonam aut rusticum mancipium, nisi ad imperialem domum commutatio sola facta est; sed neque de colonis iuste dari quid concedimus. Emphyteosis vero a praedicta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis et memoratorum fieri iubemus

Nov. CXX (Authent. CXV = Coll. IX tit. 3: gloss.) Graece extat in *ML*, *Coll. XXV capitulorum* 24 (= C), praeter prooemium et epilogum in *B* 5, 2, 1—7. 9—13 (inde particulae in *B* E 11, 2—7 p. 298 *Zach.*, summaria in *Ecloga Bas. libr. I—X*); particulae aliquot in *Coll. LXXXVII capitulorum* 14—17 (inde in appendice *Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 12—14* p. 665 *Voell.*); pauca habet *Prochiron* 15, plura *Epanagoge* 10 (vid. infra). — *Epit. Theod.* 120 (inde pleraque repetit *B*, § 1—7 *schol. L*), *Athan.* 2, 2 (inde *A* f. 226 τίτλος ιγ', *Coll. const. eccl. III* 2, 2). *Julian. const. CXI* (qui exemplum Graecum non tam in summam redegit quam ad verbum expressit). *pr. habet Coll. LXXXVII cap. 14* (inde *app. Nomocan. l. c. 12*).

CXX.

DE ALIENATIONE ET EMPHYTEUSI RERUM
ECCLESIASTICARUM.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

Praefatio. Cum multae et variae leges de alienationibus et emphyteusibus et locationibus et reliqua rerum ecclesiasticarum administratione promulgatae sint, visum est nobis omnia praesenti lege comprehendere.

1. Sancimus igitur iis qui administrant res sanctissimae maioris ecclesiae in regia civitate vel orphanotrophii vel xenodochii vel ptochotrophii vel nosocomii vel alius venerabilis domus in regia civitate vel intra fines eius sitae (exceptis solis venerabilibus monasteriis) non licere vendere vel donare vel permutare vel in remunerationem dare vel alio ullo modo alienare rem immobilem vel annonam civilem vel rusticum mancipium, nisi cum regia domo permutatio sola fiat; sed ne coloniario quidem iure quidquam dari permittimus. Emphyteuses autem a praedicta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis

1 rubr. Περὶ — πραγμάτων *MLB*] Περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐμφυτεύσεων καὶ ἄλλων κεφαλαίων *Coll.* 87 *cap.* Περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν κεφαλαίων (ἐκκλ. διαφ. κερ. Α) *Ath.* Περὶ ἐκκλησιαστικῶν συναλλαγμάτων *Theod.* Ἄλλη διάταξις περὶ ἐκκλησιῶν *C* || 7 *inscr.* Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον (Ἰωάννη) ἐπάρχῳ πραιτωρίων *Ath.* (Α), *app. Nomoc.*, ε] *om.* *MLC*, *Coll.* 87 *cap.* || 11 φοιτησάντων] plantantibus (i. e. φυτευσάντων?) ε] || ἅπαν ὁ ἅπαντα *app. Nom.*, *om.* *Coll.* 87 *cap.*, omnes (i. e. πάντας) ε] || 13 τοίνυν *om.* *B* || ἔχειν ἀδειαν *C* || 14 πόλιν *om.* *C* || 15 μεγάλης *LBCε*] *om.* *M* || 16 ἢ πτωχοτροφείου *om.* *C* || 18 τυγχάνοντας *L* || μόνων *om.* *Cε* || 19 ἐναλλάττειν *C* || 20 ἐπὶ ἀντιδώρῳ] ἐν παντὶ δώρῳ *Cv. l.* || 23 γένοιτο μόνῃ *B* || μόνῃ γένηται *C* || γένηται μόνον *L* || *vulg.* || οὐδὲ *CBε*] οὐτε *MLB* || προικικῶ δικαίῳ *C* de colonis iuste ε (τοντέστιν ἴνα παροικωτόπιον δίδωται s. v. *adscr. L*) || 25 μεγάλης *L^oCε*] *om.* *ML^oB* || 26 εὐαγῶν οἴκων *om.* ε

2 et emphyteosi *R*] emphyteosis *V* emphyteosus *T* || 4 aliis *om.* *V* || 7 *inscr.* *om.* *T* || 9 emphyteosibus *RV* (ita libri *vere constantes*) emfiteosibus *T* || 10 reliqua *T*] reliquae *RV* || *administrationis *RV* *T* || ecclesiarum *RV* || plantantibus *T¹ vulg.*] plantatibus *V²* in *ras.* plantibus *R¹* de plantibus *R²* plantatis *T²* || 13 rubr. Nulli licere rem ecclesiasticam vendere *T* in *margin.* || igitur] itaque *Tvulg.* || 14 regiae] rei *R¹* || 15 ecclesiae *om.* *R¹* || orphanotrophii *T* orphanotrophi *V* || xenodochii *V* xenodochii *T* xenodochiis *R¹* || aut *om.* *RV* || 16 ptochotrophii *V* ptochotrophii *R* ptophii *T* || nosocomii *R* || aliis (pro aliis?) *adscr. V³ s. v.* || venerabiles *V¹T¹* || 17 domui *R²* || 18 monasteriis] domibus monasteriis *T* || vendere] aut vendere *T vulg.* || 19 commutare *V¹* || dono dari *V* dare dono *R* || 20 alio *om.* *T* || 22 ad *om.* *T¹*, in *T²* || solo *V* || 23 iusto *V* || quidem *T* || 25 regia *V¹* || memoratorum] locorum *add. vulg.*

γίνεσθαι κελύομεν ἐπὶ τε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τοῦ λαμβάνοντος καὶ ἄλλων δύο ἐφεξῆς κληρονόμων, μὴ πλεόν ἑκτῆς μοίρας τοῦ ὑπερστώτους κανόνος συγχωρομένου τῷ τῆν ἐμπύτευσιν κομιζομένῳ. Περὶ δὲ τῶν διαφερόντων προαστείων τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς εἰρημένοις εὐαγέειν οἰκοῖς τοῖς ἐπὶ τῆς βασιλικῆς πόλεως ἢ τῆς αὐτῆς περιοικίδος οἷσι κελύομεν, εἰ μὲν τὰ τοιαῦτα προάστεια πρόσδοτον ἔχει, ἐπὶ ὀλοκλήρῳ τῷ κανόνι παρὰ τῶν διοικούντων τοῖς αὐτοῖς εὐαγέεις τόποις εἰς ἐμφύτευσιν ταῦτα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τῷ λαμβάνοντι καὶ ἄλλαις δύο διπδοχαῖς δίδοσθαι, καὶ μηδὲνα παντελῶς κουφισμὸν, ἀλλὰ καὶ προσθήκην γίνεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἔχει τὰ αὐτὰ προάστεια τινὰ παντελῶς πρόσδοτον, ἀδισαν παρέχου- 10 μεν τοῖς διοικηταῖς τῶν εὐαγῶν τόπων ἐπὶ τινι πο- σῆτι ταῦτα, ὡς προείρηται, εἰς ἐμφύτευσιν δίδοναι. 1 Εἰ δὲ συμβαίῃ οἰονδήποτε πράγμα ἔκ τινος τῶν εἰρημένων εὐαγῶν τόπων ἐμφυτευτικῶ δικαίῳ διδό- μινον ἢ εἰς βασιλικὸν οἶκον ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν τα- μείον ἢ εἰς πόλιν τινὰ ἢ εἰς βουλευτήριον ἢ εἰς ἄλλον 20 τινὰ εὐαγῆ οἶκον περιελθεῖν, ἀδισαν παρέχουμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν εὐαγῶν τόπων ὑφ' ὧν ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐμ- φύτευσις γέγονεν, ἢ τινὰ ἐπιλήθη εἰς ἓν τῶν εἰρη- μένων προσώπων ἢ τοιαυτῆ ἐμφύτευσις, φανεροῦν τῆν ἑαυτῶν γνάμην εἰσῶ διετίας, καὶ ἢ παρ' ἐκείνους 25 καταλιμπάνειν τὸ αὐτὸ πράγμα εἰς οὓς περιῆλθε καὶ τῆν ἐναντασιατὰν πρόσδοτον τῆν τῷ πάπῳ περιεχομέ- νην κομιζέσθαι, ἢ τοῦτο ἀναλαμβάνειν τῆς ἐμφυτεύ- σεως ἡμετέρας, ἐπεὶ τοῦτο λισιτελεῖς ἑαυτοῖς εἶναι 2 νομισαίεν. Εἰ δὲ τινεῖς εἰς τόποις ἢ τῇ αὐτῇ 30 2 ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τινι τῶν εἰρημένων εὐ- αγῶν οἶκῳ προσήκοντες, ἐν οἷς παλαιαὶ οἰκήσεις τυγχά- νουσαι κατηρέχθησαν καὶ ἔξ ὧν οὐδεμία παρέχεται

in persona eius qui accepit et aliis duobus deinceps heredibus, non amplius sexta parte instantis cano- nis dimittimus ei qui emphyteosis iure accepit. De 5 competentibus vero proastis ipsi sanctissimae ma- iori ecclesiae et nominatis venerabilibus domibus in regia civitate aut in eius regione [aut mansione] constitutis iubemus, si quidem haec reditus habent, (in) integro canone ab his [ordinatoribus] qui regunt ipsa venerabilia loca in emphyteosin haec secundum 10 praedictum modum accipienti et aliis duabus suc- cessionibus dari, et nullam omnino relevationem, sed augmentum fieri. Si vero non habent ipsa pro- astia aliquos omnino reditus, licentiam praebemus ordinatoribus venerabilium locorum in aliqua quanti- 15 tate haec, sicut praedictum est, in emphyteosin dare.

1 Si vero contigerit quamlibet rem ex aliquo praedictorum venerabilium locorum emphyteotico iure dato aut in imperialem domum aut in sacrum nostrum 20 aerarium aut in civitatem aliquam aut in curiam aut in aliam aliquam venerabilem domum pervenire, licentiam praebemus ordinatoribus venerabilium loco- rum, a quibus a principio emphyteosis facta est, mox ut pervenerit in unam praedictarum personarum 25 sive ipsa emphyteosis, manifestare suam voluntatem intra biennium, et aut his derelinqui eandem rem ad quos pervenit et annuum pensionem quae pacto continetur inferri, aut hoc recipere emphyteosi solu- ta, eo quod hoc sibi prodesse aestimant. 30 2 Si vero quaedam sunt loca aut ipsi sanctissimae maiori ecclesiae aut alicui venerabilium domorum competentia, in quibus antiquae habitationes deposi- tae sunt et ex quibus nullus praebetur reditus,

c. I § 1 (Ἐὰν συμβῆ) passim mutata et auctam habet Epanagoge 10, 5. § 2 habet Epanagoge 10, 4; summam Theodori repetit Prochiron 15, 4.

et memoratis venerabilibus domibus fieri iubemus in persona et eius qui accepit et aliorum duorum deinceps heredum, ita ut non plus quam sexta pars canonis constituti ei qui emphyteusin accepit remittatur. De suburbanis vero quae ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam et praedictas venerabiles domos in regia civitate vel eius territorio sitas pertinent praecipimus, si quidem eiusmodi suburbana reditus habeant, ut sub integro canone ab administratoribus eorundem venerabilium locorum ea in emphyteusin secundum praedictum modum ei qui accepit aliisque duabus successioneibus dentur, neve ulla omnino relevatio, sed potius augmentum fiat. Sin autem eadem suburbana nullum omnino reditus habeant, potestatem damus administratoribus venerabilium locorum ea sub quadam quantitate, sicut supra dictum est, in emphyteusin 1 dandi. Quodsi quamlibet rem ab aliquo praedictorum venerabilium locorum emphyteotico iure datam vel ad regiam domum vel ad sacrum nostrum fiscum vel ad civitatem aliquam vel ad curiam vel ad aliam aliquam venerabilem domum pervenire contigerit, potestatem concedimus administratoribus venerabilium locorum a quibus ab initio emphyteusis constituta est, quando ad unam ex praedictis personis talis emphy- teusis pervenit, voluntatem suam intra biennium declarandi, atque aut eandem rem apud eos ad quos pervenit relinquendi reditumque annuum qui pacto continetur accipiendi, aut eam recipiendi emphyteusi soluta, siquidem hoc sibi utile esse putaverint. 2 Quodsi quae loca sunt quae vel ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam vel ad quandam ex praedictis venerabilibus domibus pertinent, in quibus antiqua aedificia diruta sunt et ex quibus nullus reditus

1 τοῦ προσώπου L || 2 λαβόντος L || μὴ om. L || 3 τῆς ἑκτῆς B² || ἐπερστώτους C v. l., B² v. l., instantis ε || συγχωρομένου] dimittimus (i. e. συγχωροῦμεν) ε || 4 τῆν ἐμφύτευσιν] emphyteosis (v. l. emphyteosin) iure ε || δὲ om. B || 5 τῶν om. M || αὐτῇ om. L || ἐκκλησία μεγάλη M, μεγάλη om. B || 6 τοῖς ἐπὶ τοῖς om. L || 8 τὰ τοιαῦτα προάστεια] haec ε || 10 εἰς om. B^c || 13 τὰ αὐτὰ C^s Iul.] ταῦτα τὰ M. l. — παντελῶς om. B || 15 τῶν τό- πων τῶν εὐαγῶν L || 18 τρόπων B^c || δίδόμενοι] dato (i. e. διδόμενῳ) ε || 19 ταμείον LB Eran. || 20 ἢ εἰς βουλευτήριον C^s Iul. (cf. Ath. Theod. = B^l) || ἢ βουλευ- τήριον M. l., om. B Eran. || 22 ἀφ' ὧν LBC Eran. || 23 περιῆλθεν C || ἐν] ἐν τῇ Eran. || 24 ἢ τοιαυτῇ] sive ipsa (i. e. ἡτοι αὐτῇ) ε || 25 ἢ] εἰ C perlique || 26 παρήλθε M || 27 ῥακτα (i. e. pacta) C || 29 εἴπερ] eo quod ε || ἑαυτοῖς C Eran. ε || αὐτοῖς M. l. B || 30 νομισαίεν C perlique || δὲ om. Eran. || 31 μεγάλη om. B^c, C v. l. || 32 παλαιαῖ] πάλαι αἰ C πάλαι M || 33 παρέχεται Eran.

1 persona R] personam VT vulg. || accepit T || 2 non] et non vulg. || sexta de RT² de sexta T² || sexta parte instantis ca] V² in ras., d..... V¹ || 3 emphyteosin R || 4 ipsis V || 5 in] in hac R || 6 aut mansione secluisit Beck || mansiones T¹ mansionis R || 7 redditus T || habent V] habet R habent T vulg. || 8 in add. Osenbrüggen || * ordinatoribus secluisit || 9 in om. RT² || emphyteosi R || 11 reuelationem V¹ T¹,tionem — 31 maiori ecclesie scr. R² in ras. 11 versuum || 12 sed] sed et Beck || argu- mentum R(?) || habent RT² || habent R(?) vulg. habent V || probastia scr. V² in spat. vac. || 13 redditus (et sic saepius) RT || 14 aliqua om. R(?) || 15 in emphyteosin om. R(?) || 17 contingerit T¹ || 19 datam vulg. || in imperiale] in om. RVT¹ || sacro nostrum V nostrum sacrum R(?) || 20 errarium RVT¹ || aut in curiam] in curiam aut V² || 23 a principio — est scr. V² in ras. 20 lit. || 25 siue del. V² || siue in ipsa emphyteosi T || 26 his RV] ab his T vulg. || res V² || 27 ad] eis ad R(?) || 28 inferri R(?) || 29 estimare || V¹ existimant R(?) vulg. || 30 rubr. Si quas ruinas habent me. (sic) T in marg. || quadam R(?) quidam quae- dam V¹ || sint R(?) T || 31 maiore V¹ || 32 disposite T¹

πρόσδοος, οἱ δὲ μνημονευθέντες εὐαγεῖς οἴκοι οἷς διαφέρουσιν οἱ τόποι τοῖτους ἀνοικοδομηταί μὴ δύναται, ἀδειαν δίδουσαν τοῖς τούτων διοικηταῖς τῶ τῆς ἐμφυτεύσεως διηρηκεῖ δικαίῳ ἐκδιδοῦναι τοὺς αὐτοὺς τόπους, οὕτω μόνον ὥστε τὴν ἐμφυτεύσειν ἢ ἐπὶ τρίτῃ μοίρᾳ τῶν στεγνομοίων, ἀπὸ τῶν οἰκημάτων ἐπὶ ἐστῶτων συνηγετο, ἐκ προομοίων τοῦ χρόνου τοῦ ἐμφυτεύματος προτίενα, ἢ εἴπερ ὁ ἐμφυτευτὴς βουλῆθει μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ τῶ ὄρω λαβεῖν τοὺς τόπους, ὥστε πρότερον οἰκοδομηταί καὶ ἐκ τῶν προσυγγομένων ἐκέῖσε κατὰ διατίμησιν στεγνομοίων τὸ ἡμισυ μέρος δίδουσαι τῶ εὐαγεῖ οἴκῳ ἐξ οὗ τοὺς αὐτοὺς τόπους λαμβάνει, καὶ τούτο γενέσθαι συγχωροῦμεν, κερχῆσθαι δὲ τὸν τοιοῦτον ἐμφυτευτὴν καὶ ταῖς ἐκέῖσε εὐρισκομέναις ἐκ τῶν κατενεχθέντων οἰκημάτων ὕλαις. 15

praedictae vero venerabiles domus, quibus competunt loca, haec reaedificare non possunt, licentiam damus ipsis ordinatoribus earum emphyteoseos perpetuo iure tradere ipsa loca, ita tamen ut emphyteosis in tertia parte pensionum, quae ex habitationibus adhuc stantibus colligebantur, ex principii temporis emphyteoseos procedat, aut si emphyteota voluerit magis sub isto pacto accipi, ut loca primitus aedificet, et ex additis illic per aestimationem pensionibus medietatem partis dari venerabili domui a qua ipsa loca accepit, et hoc fieri concedimus, uti vero huiusmodi emphyteotam et illic inventa (de) depositis habitationibus materia.

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις βουλῆθει οἰονδήποτε πᾶγμα ἀκίνητον ὀνόματι χρήσεως λαβεῖν παρὰ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως ἢ ἐνὸς τῶν μνημονευθέντων εὐαγῶν οἴκων, μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβανέτω, εἰ μὴ ἕτερον εὐδὴς πᾶγμα δεσποτείας δικαίῳ 20 παρὰσχῆ τῶ εὐαγεῖ οἴκῳ ἐξ οὗ τὸ αὐτὸ πᾶγμα λαμβάνει, τοσαύτην ἔχον πρόσδοον ὅποσην ἔχει τὸ πᾶγμα, ὅπερ αὐτῷ δίδεται, καὶ μὴ πλείους δημοσίους τελέμασι βεβαρημένον, ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, ἢ μετὰ τὸν χρόνον ἐφ' ὃν ἡ δόσις τῆς 25 χρήσεως συνήρσεν (μὴ ὑπερβαίνοντα δηλαδὴ τὴν τοῦ λαμβάνοντος ζωὴν) ἐκάτερον πᾶγμα ἐπ' ἀκεραίῳ καὶ κατὰ δεσποτεῖαν καὶ κατὰ χρῆσιν εἰς τὸν αὐτὸν εὐαγῆ οἶκον περιελθεῖν.

Si vero aliquis voluerit quamlibet rem immobilem nomine usus accipere a sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis aut unius memoratarum venerabilium domorum, non aliter hoc accipiat nisi aliam mox 20 rem domini iure praebuerit, ex quo eandem rem accepit, tantum habentem redditum quantum habet res, quae ei datur, et non maioribus fisci praestationibus pragvatam, ut post eius mortem, aut post tempus in quo datio usus convenit (non transcensum 25 dens videlicet accipientis vitam) utraque res integra et in dominium et in usum in eandem venerabilem domum perveniat.

CAPUT III.

Τὰς μισθώσεις δὲ παρὰ τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἴκων 30 γίνεσθαι συγχωροῦμεν εἰς οὓς ἂν τοῖς συναλλάττουσιν ἐνιαυτοῖς συναρῶσθαι, μὴ ὑπερβαίνουσας δηλαδὴ τὸν τριακονταετῆ χρόνον.

Locationes vero ab ipsis venerabilibus domibus fieri concedimus in quantoscumque contrahentibus annos placuerit, non transcendentibus videlicet triginta annorum tempus.

c. II Εἴ τις . . . habet Epanagoge 10, 9.

c. III interpolatum exhibit Prochiron 15, 5, Epanagoge 10, 2.

praebetur, memoratae autem venerabiles domus ad quas haec loca pertinent ea reficere non possunt, potestatem damus administratoribus earum perpetuo emphyteoseos iure illa loca locandi, ita tamen ut emphyteusis vel sub tertia parte pensionum, quae ex aedificiis adhuc stantibus colligebantur, ab initio temporis emphyteuseos procedat, vel si emphyteota hac potius conditione ea loca accipere velit, ut prius aedificet et ex pensionibus illic secundum aestimationem redditus dimidiam partem venerabili domui praestet a qua illa loca accipit, etiam hoc fieri permittimus, uti autem emphyteutam talem etiam materia ibi ex dirutis aedificiis inventa.

II. Quodsi quis voluerit quamlibet rem immobilem usufructus nomine a sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis vel una ex memoratis venerabilibus domibus accipere, non aliter eam accipiat nisi statim aliam rem venerabili domui a qua eam rem accepit dominium iure praestiterit, quae tantum redditum habeat quantum habet res, quae ei datur, nec pluribus publicis tributis gravata sit, ut post mortem eius, vel post tempus in quod usum dari placuit (non excedens scilicet vitam eius qui accepit) utraque res in integrum et dominium et usufructus iure ad eandem venerabilem domum perveniat.

III. Locationes autem ab iisdem venerabilibus locis fieri permittimus in tot annos quot contrahentibus placuerit, ut nimirum non excedant tempus triginta annorum.

2 μὴ] οὗ L || 3 τοῦς τούτων διοικητᾶς L ipsi ordinatoribus earum ε || 5 ἢ om. ε || 9 βουλῆθῃ Epan. || τοὺς τόπους, ὥστε] ut loca ε || 10 ἀνοικοδομηταί B² || καὶ] ἢ B^c || 13 τόπους om. C || γίνεσθαι C Epan. || 14 δέ] δὲ καὶ L, B² v. l. || τοιοῦτον] τούτων C || ἐκέῖθεν L, B² v. l. || 15 ἐκ om. B² v. l. || 16 τις om. B^c || κινήτων C || 17 λαμβάνειν B^c || 19 εὐαγῶν om. C Epan. || 21 παρὰσχῆ C v. l., Epan. || τῶ εὐαγεῖ οἴκῳ om. ε || 22 ὅποσον C || 25 ἢ] ἢ καὶ B || ὑφ' ὃν M || 27 ἀκεραίῳ καὶ] καὶ om. C || 28 αὐτὸν om. C || 30 παρὰ τῶν αὐτῶν LBC Iul. (παρὰ τῶν εἰρημένων Proch. Epan.) || παρ' αὐτῶν τῶν M ε || 31 γίνεσθαι om. C || οὓς] ὅσους B² v. l., B^c ε Proch. Epan. (Iul.) || 32 ἐνιαυτοῖς M, om. Proch. Epan. || συναρῶσθαι Proch.] συναρῶσαι MLBC Epan. || ὑπερβαίνοντα LB^c Epan. transcendentibus (i. e. ὑπερβαίνουσιν?) ε

2 haec loca R vulg. || rehedificare VT || possint V || 3 eorum R² T² eorum in V || 4 tm R || 6 principibus R || 7 uoluit V maluerit T || 8 *accipi ut loca] accipiat loca RT accipiat ut loca V accipiat (accipere Beck) loca ut vulg. || 9 aditis V || pensibus R² || 10 dare Beck || 11 hoc T vulg.] haec RV || uti T || ut R² utatur V, R² in marg., vulg. || vero om. R² || 12 emphyteota R² emphyteota VTR² || inuentam T || de add. vulg. || 13 materiam T || 16 quamlibet] aliam quamlibet V || 18 regia V² || memoratorum V || rem mox T || 20 ex qua R² (id. Beck) || 21 tamen R² T² || 22 ea R² || 23 praegravatam scr. V² in rus. 7 lit. || ut] et ut R || mortem eius T || 24 in quod Beck || transcendens T² transcenden. T² transcendentem RT || 25 accipientes (del. V²) VT || uitam R || ita VT || 26 in eadem R et in eadem T || 30 rubr. Venerabiles domus (huius regie civitatis add. T²) ultra triginta annos locare non posse T in marg. || 32 transeuntibus RV, transcendentibus Beck || 33 tempus Beck] temporibus libri

CAPUT IV.

Εἰ δὲ συμβαίῃ τινὰ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἰκίαν ὀνόματι δημοσίων συντελειῶν ἢ ἄλλης οἰαίουσιν συμβαινούσης ἀνάγκης τῶ εὐαγῆ οἴκου χρημάτων δεηθῆναι, ἐξείναι τοῖς τούτων διοικηταῖς ἀκίνητον πρᾶγμα ἵποτιθεσθαι καὶ δοῦναι εἰς ἰδικὸν ἐνέχρονον, ἵνα ὁ δανειστὴς νέμηται τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ τοὺς τούτου καρποὺς ἀναλέγῃται καὶ λογιζῆται ἐναντῶ τὰ μὲν εἰς αὐτὰ τὰ δανεισθέντα χρήματα, τὰ δὲ εἰς τὸκουσ μὴ πλείους τοῦ τετάρτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς, εἰ δὲ καταβάλλωσι τὸ χρέος οἱ προσετώτες τοῦ αὐτοῦ εὐαγῶς οἴκου ἢ ἐκ τῶν καρπῶν πληρωθῆ ὁ δανειστής, ἐπανελθεῖν πάλιν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν εὐαγῆ οἴκον ἐξ οὗ καὶ δέδοται.

Si vero contigerit aliquam praedictarum venerabilium domorum nomine fiscalium tributorum aut alterius cuiuslibet supervenientis necessitatis venerabili domui pecuniis egere, liceat eius ordinatoribus 5 immobilem rem [aut] supponere et dare in speciale pignus, ut creditor possideat eandem rem et eius fructus colligat et reputet sibi tam in his creditis pecuniis quam in usuris, non autem maioribus quam quarta parte centesimae. Si vero persolverint debitum praepositi eiusdem venerabilis domus aut ex fructibus adimpletur creditum, redeat iterum res ad venerabilem domum ex qua data est.

CAPUT V.

Τὰς δὲ ἐμφυτεύσεις καὶ ἕποθῆκας καὶ τὰς ὑπὲρ πενταετίαν μισθώσεις βουλομένα γίνεσθαι παρὰ μὲν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως γνάμη καὶ συναίνεσει τοῦ μακαριωτάτου ταύτης ἀρχιεπισκόπου καὶ πατριάρχου, ὁμνύντων παρόντος αὐτοῦ τῶν τε θεοφιλεστάτων οἰκονόμων καὶ τῶν χαρτουλαρίων τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ὡς οὐ πρὸς περιγραφήν τῶν ταύτης δικαίων τὸ συνάλλαγμα γίνεται ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσι οἴκοις, εἰ μὲν εἰσι χαρτουλάριοι, αὐτοῖς τὸν ἴσον τρόπον ὁμνύναι παρόντος τοῦ προσετώτου τοῦ εὐαγῶς οἴκου, εἰ δὲ μὴ εἰσι χαρτουλάριοι, αὐτοὺς τοὺς προσετώτους τῶν εὐαγῶν οἰκῶν προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων τὸ συνάλλαγμα ποιείσθαι ἐγγραφομένους μεθ' ὅρκου τοῖς τοιούτοις συμβολαίοις, ὡς οὐ πρὸς βλάβην ἢ περιγραφὴν τοῦ εὐαγῶς οἴκου γίνεται τὸ συνάλλαγμα. 1 Τοῖς δὲ οἰκονόμοις καὶ ὀργανοτρόφοις καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἰκῶν διοικηταῖς, ἔτι γε μὴν καὶ τοῖς πάντων χαρτουλαρίοις, καὶ τοῖς τούτων γονεῦσι τε καὶ πασι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ γένος αὐτοῖς ἢ ἐκ γαμικῶ δικαίων συναπτομένοις ἀπαγορευόμεν ἐμφυτεύσεις τε καὶ μισθώσεις ἤγον ὑποθήκας πραγμάτων τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσι οἴκοις προσηκότων ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ παρενδέτου προσώπου λαμβάνειν, γινωσκόντων

Emphyteosis vero et hypothecas et ultra quin- 15 quennium volumus fieri a sanctissima maiore ecclesie regiae civitatis conscientia et consensu beatissimi huius civitatis episcopi et patriarchae, iurantibus praesentibus deo amabilibus oeconomis et cartulariis eiusdem sanctissimae maioris ecclesiae, quia non ad praescriptionem iuris eius contractus efficiatur; in aliis vero venerabilibus domibus, si quidem sunt cartularii, ipsos aequali modo iurare praesente eo qui praest venerabili domui, si vero non sint cartularii, per eos qui praesunt venerabilibus domibus 25 propositis sanctis evangelii contractum fieri in scriptis cum iureiurando huiusmodi instrumentis, quod non ad laesionem aut praescriptionem venerabilis domus contractus efficitur.

c. IV v. 8 sq. summa ex Ath. repetitur in paratitlis Ath. 17 § 1. c. V § 1 clausula inmutata extat in Prochiro 15, 6 (inde excerpta in Epitome 7, 41 p. 329 Zach.), eadem ex B repetita legitur in Nomoc. ^{dm} XIV tit. 10, 1 et in Nomoc. ^d 8, 13. — Summam habet Nomoc. XIV tit. 10, 1.

IV. Quodsi contigerit aliquam ex praedictis venerabilibus domibus nomine fiscalium tributorum vel alius cuiuslibet necessitatis venerabili domui supervenientis pecunia indigere, liceat administratoribus eius rem immobilem hypothecae obligare et in speciale pignus dare, ut creditor eandem rem possideat et fructus eius colligat sibi que imputet partim in ipsas pecunias creditas partim in usuras quarta parte centesimae non maiores. Quodsi debitum solverint qui eidem venerabili domui praesunt vel ex fructibus creditori satisfiat, res rursus ad venerabilem domum a qua data est redeat.

V. Emphyteuses autem et hypothecas et ultra quinquennium locationes volumus fieri a sanctissima quidem maiore ecclesie regiae civitatis voluntate et consensu beatissimi eius archiepiscopi et patriarchae, iurantibus eo praesente et deo carissimis oeconomis et chartulariis eiusdem sanctissimae maioris ecclesiae contractum non ad circumscriptionem iuris eius fieri; in reliquis vero venerabilibus domibus, si quidem chartularii sunt, eos simili modo iurare praesente eo qui venerabili domui praest, sin nulli sunt chartularii, ipsos qui venerabilibus domibus praesunt propositis sacris evangelii contractus facere et iureiurando praestito in eiusmodi instrumentis scribere non in fraudem vel ad circumscriptionem venerabilis domus 1 fieri contractum. Oeconomos autem et orphanotrophos et reliquarum venerabilium domuum administratores, ac praeterea omnium chartularios, eorumque et parentes et liberos et ceteros qui cognatione vel affinitatis iure illis coniuncti sunt, velamus emphyteuses et locationes sive hypothecas rerum ad easdem venerabiles domos pertinentium sive per se sive per interpositam personam accipere, cum sciant, si quid

7 ἀναλέγεται C v. l. || λογίζεται C v. l., B^c || 10 αὐτοῦ om. C v. l. || 11 ὁ δανειστής creditum ε || 12 ἐπανελεθῆ B^c || 15 μισθώσεις om. ε || 18 ἀρχιεπισκόπου episcopi ε || παρόντος αὐτοῦ praesentibus ε || 19 verba καὶ τῶν χαρτουλαρίων post ὁμνύντων (18) coll. L. || 20 χαρτουλαρίων M (et sic infra fere constanter) αὐτῆς om. C || 21 αὐτῆς C || 22 γίνηται B || εὐαγεστάτοις C || 27 ἐγγραφομένου C || 30 δὲ om. Proch. Nomoc. ^{dm} 36 ἢ δι' C Proch. ε Iul. || δι' M L B || 37 διὰ om. Nomoc. ^d 8, 13 || παρονδέτων προσώπων Proch. v. l., Nomoc. ^{dm} 10, 1 || λαβῆν Nomoc. ^m 10, 1

reputent T² || creditis vulg.] redditus (redditus V^o) libri || 9 quartam partem libri, corr. Beck (cf. Iul.) || persoluerit R || 11 creditum redditum redeat T^o || 14 rubr. Iusurandum clericorum T in marg. || vero et] et om. V¹ || 15 volumus] locationes volumus T², Beck || 16 regia V¹ || cum scientia T² || huius beatissimi T¹ || 18 praesentibus] praesente eo Beck || 19 quia non] quae non R¹ quod non R² qui añ (i. e. ante) T¹ || 20 perscriptionem V || 21 sint R vulg. || 22 ipsi T || iurare R² vulg.] cura et R¹ T¹ iurare cura (cura del. V²) et V iurent T² || 23 quae R || sunt T || 24 per eos qui T] eos qui R¹ V¹ ab his qui R² V² vulg. || 25 praepositis R || 26 iureiurand] addito (adito R²) add. R² vulg., conscribendo in add. schol. T || 33 genus] ge. R¹ || eis V] om. RT || 34 enphiteos T¹ enphiteoseos T² || 35 competentibus R¹ T¹ || 37 eius T¹ || quod si] qui V¹ || aliquid tale R

3 necessitas R¹ n V¹ || 4 eius] ... V¹ || 5 aut del. Beck || et] aut vulg. || 6 ut T²] et RVT¹ || creditoribus T¹ creditores T²] possideant T || 7 colligant T ||

αὐτῶν, ὡς εἰ τοιοῦτό τι γένηται, καὶ τοῦτο ἀνίσχυρον ἔσται καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν τε τῶν λαμβανόντων καὶ τῶν οἰκονόμων καὶ χαρτουλαρίων καὶ διοικητῶν, ὅς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον συνάπτονται, εἰς τὸν εὐαγῆ οἶκον ἐξ ὅ τοῦ πρᾶγμα λαμβάνουσι μετὰ τὴν αὐτῶν τελευτήν περιελθεῖν κελούμενοι.

quid fiat, et hoc invalidum erit et omnem substantiam tam eorum qui accipiunt quam oeconomorum et cartulariorum et ordinatorum, quibus secundum praedictum modum coniuncti sunt, in venerabilem domum, de qua rem accipiunt, post obitum eorum pervenire iubemus.

CAPUT VI.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἶκων τῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιοικίδι τυγχανόντων διετυπώσαμεν. ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις καὶ μοναστηρίοις καὶ ξενώσι καὶ νοσοκομείοις καὶ λοιποῖς εὐαγέσι οἰκοῖς τοῖς ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις, οὐ μὴν ἄλλα καὶ μοναστηρίοις ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιοικίδι τυγχανόντων ἀκολουθῶν διορίσας συνειδομεν. 1 Ἄδειαν τοίνυν δίδομεν τοῖς εἰρημένοις εὐαγέσι οἰκοῖς μὴ μόνον πρόσκαιρον ἐμφυτεύειν ποιείσθαι τῶν ἀκινήτων πραγμάτων τῶν αὐτοῖς προσκρότων, ἄλλα καὶ διηνεκῶς ταῦτα ἐμφυτευτικῶ δικαίῳ τοῖς βουλομένοις δίδόναι. καὶ εἰ μὲν ἀγιώταται ὡσιν ἐκκλησίας ἢ ἑτεροὶ εὐαγεῖς οἶκοι, ὧν τὴν διοίκησιν ὁ κατὰ τόπον ὀσιώτατος ἐπίσκοπος ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ τοῦ εὐαγοῦς αὐτοῦ κλήρον ποιῶνται, κατὰ γνώμην αὐτοῦ καὶ συναρτήσεις γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα, ὁμνύντων παρόντος αὐτοῦ τῶν οἰκονόμων καὶ διοικητῶν καὶ χαρτουλαρίων τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου, ὡς ἐκ ταύτης τῆς ἐμφυτεύσεως οὐδέμητις ζημίαι τῶ αὐτῶ εὐαγεί οἴκῳ ἐπάγεται· εἰ δὲ πτωχεῖα ἢ ξενῶνες ἢ νοσοκομεία ἢ ἑτεροὶ εὐαγεῖς οἶκοι ὡσιν ἴδιαν διοίκησιν ἔχοντες, εἰ μὲν ἀγίους ἐκκλησίους οἴκους εἶναι συμβαίη, κατὰ γνώμην τοῦ πλείονος μέρους τῶν ἐκείσε λειτουργούντων κληρικῶν, οὐ μὴν ἄλλα καὶ τοῦ οἰκονόμου, εἰ δὲ ξενῶν ἢ πτωχεῖον ἢ νοσοκομείον ἢ ἑτερος

Et haec quidem super his quae sunt maioris ecclesiae et praedictarum venerabilium domorum in regia civitate et eius circuitu adhaerentium disposuimus. In aliis vero sanctissimis ecclesiis et monasteriis et xenodochiis et nosocomiis seu reliquis venerabilibus domibus quae in omnibus provinciis nostrae reipublicae positae sunt, verum etiam monasteriorum in regia civitate et eius circuitu adhaerentium consequenter definire praevidimus. 1 Licentiam igitur damus praedictis venerabilibus domibus non solum ad tempus emphyteosin facere immobilium rerum sibi competentium, sed perpetue haec emphyteotico iure volentibus dari. Et si quidem sanctissimae sint ecclesiae vel aliae venerabiles domus, quarum gubernationem loci sanctissimus episcopus aut per se aut per venerabilem clerum facit, cum voluntate eorum et consensu fieri huiusmodi contractum, iurantibus praesente eo oeconomis et administratoribus et cartulariis ipsius venerabilis domus, quod ex hac emphyteosi nullum damnum eidem venerabili domui inferatur; si vero ptochia aut xenones aut nosocomia aut reliquae venerabiles domus sint propriam administrationem habentes, si quidem venerabilia oratoria esse contigerit, cum voluntate maioris partis ibidem adorantium clericorum, nec non et oeconomis, si vero xenon aut ptochium aut nosocomium aut alia sit venerabilis domus, apud

c. VI pr. (10 'Ἐπὶ ταῖς ἄλλαις . . .) et § 1 extant B¹ E 11. 5, § 2 (— 583, 19 παρακλελυόμεθα) id. 6 extr., sequentium usque ad finem § 2 summa id. 6 in. — § 1 et 2 in. (Ἄδειαν τοίνυν δίδομεν τοῖς εὐαγέσι οἰκοῖς τοῖς ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις, οὐ μὴν ἄλλα καὶ μοναστηρίοις ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιοικίδι μὴ μόνον πρόσκαιρον ἐμφυτεύειν — 583, 15 δίδόμενον πρᾶγμα) passim mutatas et de curtatas habet Coll. 87 cap. 14 (inde app. Nomoc. 12), earundem summarium Epitome 7, 40 p. 323 Zach.).

eiusmodi factum sit, et hoc irritum fore et omnem substantiam cum eorum qui acceperint tum oeconomorum et cartulariorum et administratorum, quibus secundum praedictum modum coniunguntur, ad venerabilem domum ex qua rem acceperunt post mortem eorum pervenire nos iubere.

VI. Et haec quidem de sanctissima maiore ecclesia et praedictis venerabilibus domibus quae in regia civitate vel eius territorio sunt constitutum. In reliquis autem sanctissimis ecclesiis et monasteriis et xenonibus et nosocomiis et ceteris venerabilibus domibus quae in omnibus nostrae reipublicae provinciis sitae sunt, nec non monasteriis quae in regia civitate et territorio eius sunt, consequenter definire nobis placuit. Facultatem igitur praestamus praedictis venerabilibus domibus non solum temporariam emphyteosin rerum immobilium quae ad eas pertinent faciendi, sed etiam perpetuo illas emphyteotico iure volentibus tradendi. Et si quidem sanctissimae ecclesiae sint vel aliae venerabiles domus, quarum administrationem sanctissimus eius loci episcopus vel per se vel per venerabilem eius clerum exercet, eius voluntate et consensu huiusmodi contractus fiat, iurantibus eo praesente oeconomis et administratoribus et cartulariis eiusdem venerabilis domus, nullum damnum ex hac emphyteosi eidem venerabili domui afferri. Quodsi ptochia vel xenones vel nosocomia vel aliae venerabiles domus sint propriam administrationem habentes, si quidem forte sanctae domus oratoriae sint, voluntate maioris partis clericorum qui ibi ministeria obeunt, nec non oeconomis, sin xenon vel ptochium vel nosocomium vel alia sit venerabilis domus, is

1 αὐτῶν om. Proch. || εἰ τι τοιοῦτον C Nomoc.^m 10, 1 || γνηστέται B || 2 ἔστω Proch. plerique || αὐτῶν om. Nomoc.^d 8, 13 || τὸ τῶν τῶν τε B || 3 καὶ τῶν χαρτουλαρίων C v. l. || 7 ἐπὶ τῆς super his quae sunt (i. e. ἐπὶ τοῖς?) ε || ἀγιωτάτης om. ε, μεγάλης om. C v. l. || 10 ἀγιωτάταις ἀγιωτάταις μεγάλας C v. l. || 11 μοναστηρίων M^o || 12 καὶ seu ε || 16 εἰρημένοις om. C Coll. 87 cap. || 17 ποιείσθαι γινέσθαι M || 19 καὶ om. ε || 21 ἑτεροὶ om. B^o || 22 ἀγιώτατος Coll. 87 cap. || 23 αὐτοῦ om. B^o ε || 24 ὁμνύντων Coll. 87 cap. (id. 583, 2) || 25 καὶ τῶν διοικητῶν L || τοῦ εὐαγοῦς αὐτοῦ κλήρου L || 27 τῶ αὐτῶ om. Coll. 87 cap., αὐτῶ om. L || 29 οἶκοι εἰσὶν B ὡσιν οἶκοι C εἰσὶν οἶκοι app. Nom. || 30 εἶναι om. C unus, Coll. 87 cap.

ad 8) || sunt V³ || om. RV¹ T || 8 * in) quae sunt in V³ T³ vulg. quae eius sunt R¹ qui eius est V¹ T¹; verba interpolata ad priorem locum v. 7 pertinere videntur || 9 circuitum V¹ T¹ || 11 exonodochiis T¹ || et nosohomii T¹, om. R || reliquis] aliis T || 12 provinciis T¹ || (13 posita sint V || etiam] etiam in RT || mosteriorum T¹, monasteriis vulg. || 14 in V] in hac RT vulg. || circuitum T || adherentem R, adhaerentibus vulg. || 18 sed] sed et R² T² vulg. || perpetuum V || 19 haco] eo V¹ e V² || 21 gubernationes V gubernatione R || 22 *clorum] chorum (om. R¹, corum T¹) clericorum R² VT vulg. || facit Beck] facere R¹ V¹ T¹ faceret T² vulg. habet V³ facere videtur R² || 23 consensus V || 24 praesentibus T² || eo] et RT cjo (i. e. episcopo) et V eo et vulg. || 26 emphyteosi (sic) V || damnum om. R¹ || 27 tochia R ptochii VT || 28 xenones T¹ || 31 adornatum R¹ adordinantium V¹ R² || 32 non om. R || et] etiam T¹ et conomi T¹ xenon Beck] xenones RV vulg. xenonis T || ptochium V² || 33 nosochomium R

3 et ordinatorum] et om. V || 4 modum praedictum T || 5 re R¹ || 7 super his quae] secundum his qui R¹ V¹ (cf.

εἴη εὐαγῆς οἶκος, τὸν προεστῶτα τούτων τὸ συνάλλαγμα ποιῆσθαι, ὁμνύτων τῶν διοικητῶν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκον παρουσία τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου παρ' οὗ προβάλλονται ἢ χειροτονοῦνται, ὡς οὐδὲν πρὸς βλάβην ἢ περιγραφήν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων ἐπὶ τῷ τοιοῦτῷ συναλλάγματι γίνεται.

2 ἐπὶ δὲ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν μετὰ τοῦ πλείονος μέρους τῶν ἐκείσε λειτουργούντων μοναχῶν τὸ συνάλλαγμα ποιῆσθαι. Καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων δὲ πάντων κελύμενον ἐγγράφεισθαι τῷ συμβολαίῳ μεθ' ὅσκου, ὡς οὐ πρὸς βλάβην ἢ περιγραφήν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων τὸ πρᾶγμα πράττεται. καὶ ταῦτης δὲ τῆς παραφυλακῆς οὐτῶν προϋίσης κουφισμῶν μὴ πλείονα γίνεσθαι τοῦ ἕκτου μέρους τῆς προσόδου ἣν ἔχει τὸ εἰς ἐμπεινωκῶν διδόμενον πρᾶγμα. Ὅσα δὲ περὶ τῶν καταπεινωκῶν οἶκων τῶν προσηκόντων τοῖς εὐαγέσι οἰκοῖς τοῖς ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καμειοῖς ἀνατέρω διεντυώσαμεν, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων τῶν εὐαγῶν οἶκων κρατεῖν παρακλυόμεθα. καὶ τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων διατυπῶσαι συνείδομεν, ὥστε εἴ τις ἐξ αὐτῶν εἴτε ὑπὲρ δημοσίων συντελειῶν εἴτε ὑπὲρ ἄλλης ἀναγκαιᾶς αἰτίας τοῦ αὐτοῦ οἴκου χρέεσι ἐνοχοὶ γένωνται, καὶ οὐκ ἔστι δυνατόν ἐκ πραγμάτων κινήτων τὰ αὐτὰ διαλυθῆναι χρεῖα, κατὰ πρώτην μὲν τάξιν εἰς ἰδικὸν ἐνέχρον διδῶσθαι ἀκίνητον πρᾶγμα τῷ δανειστῇ, ἵνα τοῦ τούτου καρποῦ ἀναλογηθῶν καταλογίζηται ἑαυτῷ τὰ μὲν εἰς αὐτὰ τὰ δανεῖσθαι χρημάτα, τὰ δὲ εἰς τόκους οὐ πλείονα τοῦ τετάρτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς. εἰ δὲ μὴ δυνήθῃσι τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθῆναι τὸ χρεός, κελύμενον τοὺς μὲν ὅπῃ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν χειροτονούμενους, εἴτε μητροπολίταις εἴτε ἄλλοι ἐπίσκοποι ὡσιν εἴτε ἀρχιμανδρίταις εἴτε ὄφρα-νοτρόφοι ἢ πτωχοτρόφοι ἢ ἔξουδοχοι ἢ νοσοκόμοι ἢ

praepositum ipsius contractum fieri, iurantibus ordinantibus earundem venerabilium domorum praesentia deo amabilibus episcopi a quo praeponuntur aut ordinantur, quod nihil ad laesionem aut praescriptionem ipsarum venerabilium domorum de huiusmodi contractu efficitur.

2 In venerabilibus vero monasteriis primates eorum cum ampliore [et maiore] parte ibidem deservientium monachorum contractum efficiant. Praedictis vero omnibus iubemus inscribi instrumentum cum iureiurando, quod non ad laesionem aut praescriptionem earundem res agitur. Hac vero observatione huiusmodi procedente relevationem non amplius fieri sexta parte redditus, quem habet res quae in emphyteosin datur. Quaecumque vero de lapsis domibus competentibus venerabilibus domibus quae in regia sunt positae civitate superius disposuimus, haec in his venerabilibus domibus valere praecipimus. Haec etiam super ipsis venerabilibus domibus definire praevidimus, ut si quaedam ex eis sive pro publicis collationibus sive pro alia necessaria causa eiusdem domus debitis obnoxiae fiant, et non est possibile de rebus mobilibus eadem persolvi debita, primo quidem ordine in speciali pignore dari immobilem rem creditori, ut eius fructus colligens reputet sibi tam in ipsis debitis mutuis pecuniis quam in usuris non amplius quarta parte centesimae. Si vero noluerit isto modo transigere debitum, iubemus eos quidem qui a sanctissimo patriarcha ordinantur, sive metropolitae sive alii episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi aut ptochotrophi aut xenodochi aut nosocomi aut aliarum venerabilium domo-

v. 22 εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ δημοσίων συντελειῶν — 29 τῆς ἑκατοστῆς passim mutata extant in Coll. 87 cap. 15, sequentium summa (— 584, 33 προτιμηθῆ) id. 14 (inde app. Nomoc. cap. eccl. 13 et 12).

qui iis praestet contractum faciat, iurantibus earundem venerabilium domuum administratoribus praesente deo carissimo episcopo, a quo designantur vel creantur, nihil in fraudem vel ad circumscriptionem earundem 2 venerabilium domuum in tali contractu fieri. In venerabilibus autem monasteriis abbates eorum cum maiore parte monachorum qui ibi ministeria obeunt contractus faciant. Atque in supra dictis omnibus iubemus inscribi instrumentum cum iureiurando, non in fraudem vel ad circumscriptionem earundem venerabilium domuum aqi negotium. Hac vero observatione ita procedente relevatio non ultra sextam partem redditus fiat quem habet res in emphyteusis data. Quae autem de aedificiis dirutis, quae ad venerabiles domos in regia civitate sitas pertinent, supra constituimus, ea in his quoque venerabilibus domibus valere praecipimus. Hoc quoque de iisdem venerabilibus domibus constituere nobis visum est, ut si quae ex iis vel propter publica tributa vel propter aliam necessariam causam eiusdem domus debitis obnoxiae fiant, nec possint eadem debita ex rebus mobilibus solvi, tum primo quidem ordine in speciale pignus res immobilis detur creditori, ut fructus eius colligens sibi impulet partim in ipsam pecuniam creditam partim in usuras quarta parte centesimae non maiores. Quodsi hoc modo solvere debitum nequeant, iubemus eos quidem qui a sanctissimis patriarchis creantur, sive metropolitani sive alii episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi vel ptochotrophi vel xenodochi vel nosocomi vel aliarum venerabilium domuum

1 εἴη C5] om. MLB (post oikos add. cum Haloandro vulg.) || τῶν προεστῶτων malit Zachariae non recte || 3 παρουσία] ἐπὶ παρουσία cum Haloandro vulg. (sub praesentia Iul.) || 4 οὐδὲ C plerique || 5 ἢ πρὸς περιγραφήν L || 11 τῶν συμβολαίων C || ἢ καὶ B¹ || 12 περιγραφήν] πρὸς περιγραφήν L || αὐτῶν om. L || εὐαγῶν om. C plerique, εὐαγῶν οἶκων om. ε || 13 οὐτῶν] huiusmodi ε || 14 μὴ] καὶ Cv. l. || 15 ἦν] ἦς Coll. 87 cap. || 18 πόλει om. C || 19 καὶ om. ε || τούτων C5 Iul.] om. MLB || οἶκων om. B¹ || παρεκτελεσάμεθα B¹ || 20 τούτῳ] haec ε || αὐτῶν C5 (cf. Iul.) om. MLB || 22 τελειῶν B¹ || 24 καὶ om. L || τὰ αὐτὰ] ταῦτα C, om. B¹ || 25 χρεῖα] τὰ χρεῖα CB¹ || μὲν om. C || εἰς] ὡς L || 29 οὐ] μὴ Coll. 87 cap.; om. Cv. l. || 30 ἢ] 30 ἢ] 31 μὲν om. C || ὑπὸ τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν] πατριαρχῶν om. L, a sanctissimo patriarcha ε || 33 ἄλλοι C5 Iul.] om. MLB

1 fieri contractum R || ordinantibus et ordinantibus V || 2 praesentia] sub praesentia R² V² T² in praesentia vulg. || 3 amabili V || episcopo V¹ || 5 venerabilium

cel.] || ium — 7 monasteriis prima] scr. R² in ras. 1 vs. || de del. T² || 6 contractum T¹ contractus T² contra V¹ || afficitur T¹ || 7 vero monasteriis] domonasteriis T¹ || primarius RT¹ || 8 ampliori maiori T; et maiore seclusi || seruientium V || 9 efficitur RT¹ || Praedictis] In praedictis vulg. || 10 instrumentum (id. Iul.)] instrumento Beck || 12 hanc T || observationem VT || 13 huiusmodi] leg. hoc modo? || *praecedente libri] reuelationem R relevatione V² -relatione V¹ T || 14 sexta Beck] a sexta libri (cf. ad 27) || quae] quem RT¹ in om. T¹ || 15 detur T || 17 positae] sicut civitate T aut civitate posite R [in] et in Beck || 18 Hoc vulg. || 20 quaedam vulg.] quidam VT quidem R || 22 obnoxii VT || et om. R¹ || esse T || 23 eandem V || primo V] et primo RT || 26 quem R¹ || 27 amplius om. R¹ || quarta] a quarta R¹ V¹ || noluerit] non valuerit T² || 28 eos] per eos vulg.; sed. cf. Iul., ubi Haenel temere correxit per eos (vid. ad 584, 3) || 29 qui a] quia V¹ qui R¹ || 30 sint episcopi R || 31 orphanotrophi T || ptochotrophi V tochotrophi R protohii T || aut scenodochi V aut scenodochia R, om. T || 32 nosocomia R¹ nesocomii R² T¹ || aut om. V¹

ἄλλων εὐαγῶν οἶκων διοικηταί, παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀγίω-
 τάτοις πατριάρχαις ὑφ' ὧν χειροτονοῦνται ἢ προβάλλο-
 νται ὑπομνήματα ποιεῖσθαι, καὶ μετ' ὄρκου τῶν
 διοικητῶν καὶ συναίνεσως τοῦ πλείονος μέρους τῶν
 ἐν αὐτοῖς λειτουργούντων τῶ χρέος γίνεσθαι φανερόν
 καὶ ὅτι οὐκ ἔστι δυνατόν ἐκ πραγμάτων κινήτου τούτου
 διαλυθῆναι· τοὺς δὲ ὑπὸ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων
 χειροτονούμενους, εἴτε ἐπίσκοποι ὄσιν εἴτε ἄρχιμαν-
 δρίται εἴτε ὄρφανοτρόφοι εἴτε πτωχοτρόφοι ἢ ἄλλων
 εὐαγῶν οἶκων διοικηταί, παρ' αὐτοῖς ὁμοίως τοῖς
 10 μητροπολίταις ἐπισκόποις τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα
 συγγράφειν· παρ' ἐκείνοις δὲ τοῖς ἐπισκόποις, οἵτινες ἢ
 παρὰ πατριαρχῶν ἢ παρὰ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων
 χειροτονῶνται καὶ ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἰδίαν δικαιοδοσίαν
 ἢ μοναστήρια ἢ πτωχεῖα ἢ ξενώνας ἢ νοσοκομεῖα ἢ
 15 ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τὰ
 ὑπομνήματα γίνεσθαι· οὕτω μόντοις, ὥστε εἴτε παρὰ
 πατριαρχαῖς εἴτε παρὰ μητροπολίταις εἴτε παρ' ἄλ-
 λους ἐπισκόποις τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα πράττεται,
 20 μηδεμίαν ὑπὲρ αὐτῶν ζημίαν ἢ διαπίτην τοὺς εὐαγεῖς
 οἴκους ὑφίστασθαι. διὰ τοῦτο γὰρ οὐ βουλόμεθα τοῦ
 λοιποῦ παρὰ τοῖς ἄρχουσιν τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῖς ἐκδι-
 κοῖς τῶν τόπων τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα παρὰ τῶν
 μνημονευθέντων προσώπων ἡγῶν οἶκων πράττεσθαι,
 ἵνα μηδεμίαν ζημίαν ὑφίστανται. μετὰ δὲ τὸ οὕτως
 25 ταῦτα παρακολουθῆσαι παρὰ τοῖς μνημονευθεῖσιν
 ἀγιωτάτοις πατριάρχαῖς ἢ μητροπολίταις ἢ ἄλλοις
 ἐπισκόποις τηνικαῦτα τοὺς εἰρημένους διοικητὰς τοῦ
 ἐποφειλοντος εὐαγούς οἴκου ἐγγράφως ἐν δημοσίᾳ τῆς
 πόλεως τόπῳ προτιθέναι ἐπὶ εἰκοσὴν ἡμέρας, καὶ
 30 τοῦτω τῷ τρόπῳ προτρέπειν τοὺς ἀγοράσας βουλο-
 μένους τὸ ἀκίνητον πρᾶγμα, ἵνα ὁ πλείω παρέχων
 τῶν ἄλλων προτιμηθῇ. τούτων δὲ πάντων προϋόν-
 των τὴν πρᾶσιν γίνεσθαι τοῦ τιμήματος πᾶσι τρό-
 ποις ὑπὲρ τοῦ ὀφλήματος διδομένου, ἵνα μὴ ἄλλως
 35 ἔχοι ὁ ἀγοραστὴς τὸ ἀσφαλές, εἰ μὴ τὸ τίμημα ὑπὲρ
 αὐτοῦ τοῦ χρέους καταβάλλῃ, καὶ τοῦτο ῥητικῶς ἐγγραφῇ

rum ordinatores, apud sanctissimos patriarchas, a
 quibus ordinantur aut praeponuntur, monumenta
 fieri, et cum iureiurando ordinatorum et consensu
 amplioris partis in eis deseruentium debitum mani-
 5 festari et quia non est possibile de rebus mobilibus
 istud persolvi; eos vero qui a metropolitans ordinantur,
 sive episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi
 sive ptochii aut aliarum venerabilium domo-
 rum ordinatores, apud eos simiiter metropoli-
 10 tans episcopos huiusmodi monumenta conscribi; ab
 illis vero episcopis, qui aut a patriarchis aut metro-
 politis episcopis ordinantur et habent sub propria
 iurisdictione aut monasteria aut ptochia aut xenones
 aut nosocomia aut alias venerabiles domos, sub si-
 15 milem modum gesta fieri, ita tamen ut, sive apud
 patriarchas sive apud metropolitans sive apud alios
 episcopos huiusmodi gesta fiant, nullum pro his dis-
 pendium aut expensam venerabiles domos sustinere.
 Propterea enim nolimus de cetero apud iudices pro-
 vinciarum aut defensores locorum huiusmodi monu-
 20 menta a memoratis personis sive domibus agi, ut
 nullum dispendium sentiant. Postquam vero ista sub-
 secuta fuerint apud memoratos sanctissimos patriar-
 chas aut metropolitans aut alios episcopos, tunc
 praedicti ordinatores debitoris domus venerabilis in
 25 scriptis in publico civitatis loco proponant per vi-
 ginti dies, et isto modo hortentur eos qui emere
 volunt immobilem rem, ut qui plus praebet aliis
 praeponatur. His vero omnibus procedentibus ven-
 ditionem fieri pretio modis omnibus pro debito dando,
 ut non aliter habeat emptor munitionem, nisi pretium
 pro ipso debito persolvatur, et hoc evidenter inscri-

v. 29—33 sententia adumbratur 'Ροπ. 10, 3, ubi citatur νεαρά ριέ'.

administratores, apud ipsos sanctissimos patriarchas a quibus creantur vel designantur monumenta facere, et cum iureiurando administratorum atque consensu maioris partis eorum qui ministeria in iis obeunt debitum manifestum fieri et quod ex rebus mobilibus id solvi nequeat; eos autem qui a metropolitans episcopis creantur, sive episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi sive ptochotrophi vel aliarum venerabilium domuum administratorum, apud ipsos simiiter metropolitans episcopos eiusmodi monumenta conscribere; apud illos autem episcopos, qui vel a patriarchis vel a metropolitans episcopis creantur et sub iurisdictione sua vel monasteria vel ptochia vel xenones vel nosocomia vel alias venerabiles domos habent, eodem modo monumenta fieri: ita tamen ut sive apud patriarchas sive apud metropolitans sive apud alios episcopos eiusmodi monumenta fiant, nullum inde damnum vel sumptum venerabiles domus subeant. Propterea enim nolimus in posterum apud praesides provinciarum vel defensores locorum eiusmodi monumenta a memoratis personis vel domibus confici, ne ullum damnum subeant. Postquam autem haec ita consecuta sunt apud memoratos sanctissimos patriarchas vel metropolitans vel alios episcopos, tum praedicti administratores debitoris venerabilis domus in scriptis in publico civitatis loco per viginthi dies proponant, eoque modo adhortentur eos qui rem immobilem emere velint, ut qui plus offerat ceteris praeponatur. His autem omnibus procedentibus venditio fiat, et pretium omnibus modis pro debito detur, ut emptor non aliter securitatem habeat nisi pretium pro ipso debito solverit, idque nominatim cum iure-

1 ἄλλως C || παρ' αὐτοῖς τοῖς || παρὰ τοῖς C5 || 2 ἀφ' ὧν B, C, v. l. || ἢ προβάλλονται om. C || 6 ἐκ πραγμάτων κινήτου om. C || 7 ἐπισκόπων Haloander (a metropolitans episcopis Iul.) || ἢ ἐπισκόπων MLB ἐπισκόπων C, om. 5 || 8 εἰσὶν LB || 11 ἐπισκόποις C Iul. || ἢ ἐπισκόποις MLB || 13 ἐπισκόπων 5 Iul. || ἐπίσκοποι MLB ἢ ἐπισκόπων C || 19 τοιαῦτα αὐτὰ C || πράττεσθαι L || 25 μηδεμίαν ὑφίστανται βλάβην C || ὑφίστανται cum Scrimgero vulg. || 28 τὸ ἐποφειλοντος C5 Iul. (cf. 585, 12) || τοῦ ἐπ' ἀφειλεία ὄντος (ὄντας M) MLB || 29 εὐαγούσ] τοῦ εὐαγούς L || τοῦ (deinde spatium 3 fere litt. fortasse casu relictum) M || τόπω τῆς πόλεως L || 32 πλείω CLB] τὸ πλείον M πλείον Coll. 87 sup., Ath. || 34 γενέσθαι C || 37 καταβάλλῃ L, C, v. l.

2 praeponantur T || 3 fieri] facere proposuit Haenel ad Iul. 410 not. dd (sed cf. 587, 25. 588, 1) || et] ut RVT2 || consensum V1 || 4 partis om. R1 || in eis deseruentibus RV1 in eisdem seruentibus (seruientis T0) T || debitum] in debitum R1 id debitum R2 V || 5 et om. T || possibles

R1 || 6 persolui istud T || eos] per eos vulg. (cf. ad 10) || qui a] quia V1 || 7 orphanotrophi T || 8 sine ptochii T] om. RV, sive ptochotrophi vulg. || 10 huiusmodi — 12 ordinatorum scr. V2 in ras. 2 vv. || leg. conscribere? (sed cf. ad 3) || 11 aut a vulg.] aut R1 a T || 12 habeant T] propriam R1 || 13 iurisdictionem V || aut monasteria om. V || xenonas R xenona T || 14 domus R1 T || 15 modum] domodum T2 || fieri gesta R1 || sive R1 || 17 fiant] sint V1 || 18 domus R1 T || sustineant T2 || 19 uolumus RT2 || 20 huiusmodi om. T || monumentorum T1 || 23 sunt T || sanctissimis V1 || 24 aut metropolitans] apud metropolitans V || 25 praedicti T2] praedictos R1 VT1 per praedictos R2 vulg. || domos V1 || 26 *proponatur R1 praeponatur V vulg. praeponantur T res praeponatur R2 || 27 isto] de isto R1 || ortent V1 || 28 qui plus] quibus V1 || praebent R || 29 vero om. R || procedentibus T] praecedentibus RV vulg. || 30 pretium T || 31 habeat emptor munitionem vulg.] habeat emptor venditionem V habeat mentionem (emptionem R2) emptor R emptor habeat emtionem T || nisi] ut si R1

μὲν ὄρκου τῆ ἀνεακῆ συγγραφῆ, καὶ ὅτι οὐδὲν πρὸς βλάβην ἢ περιγραφῆν τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου γίνεται. εἰ δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἀγοραστῆς τοῦ τοιοῦτου πράγματος μὴ εὐρεθῆ, κλεψύμενον τὸν ὀφειλόμενον ἐκ τίνος τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκων τῶ δικαίῳ ὅπερ pro soluto λέγεται τὴν αὐτὴν λαμβάνειν κτήσιν, δικαίας καὶ ἀκριβοῦς διατιμῆσεως γινομένης, καὶ προστιθεμένης τῶ τιμῆματι τῆς δεκάτης μοίρας τοῦ παντὸς τιμῆματος εἰς ταύτην τὴν ποσότητα λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα τὸν δανειστὴν ἀντὶ καταβολῆς βεβαίαι δεσποτεία κτηθησόμενον· οὕτω μέντοιγε ὥστε τοὺς διοικητὰς τοῦ ἐποφειλοντος εὐαγοῦς οἴκου καὶ τὸ πλεόν μέρος τῶν ἐν αὐτῷ λειτουργούντων ταῖς τοιαύταις πράξεσι συναίνειν. τὸ δὲ παρεχόμενον ἐπὶ τούτῳ ἀκίνητον πρᾶγμα μὴ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ δανειστοῦ δίδασθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰσότητά τοῦτο μὲν τῶν εὐπόρων τοῦτο δὲ καὶ ἀπόρων κτήσεων τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου καὶ τῆς τούτων προσόδου καὶ δημοσίων 3 καὶ τῆς λοιπῆς καταστάσεως. Εἰ δὲ τις ἢ ἐπισκοπος ἢ οἰκονόμος ἢ διοικητῆς οἰουδῆποτε εὐαγοῦς 20 οἴκου εἴτε ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κειμένων χρήματα ἐδανείσαστο ἢ μετὰ ταῦτα δανείσεται, κλεψύμενον μὴτε αὐτοῖς ταῦτα καταλογίζεσθαι ὑπὲρ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου, εἰ μὴ πρότερον δεῖξουσιν ὅτι εἰς 25 χρείας τοῦ εἰρημένου εὐαγοῦς οἴκου ταῦτα προεχώρησε, μῆτε αὐτὸν τὸν δανειστὴν ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ κατὰ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου ἔχειν τινὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωγὴν, εἰ μὴ δεῖξουσιν ὡς εἰς αἰτίας τῶ εὐαγῆ οἴκου προσηκούσας τὰ χρήματα προεχώρησεν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ δανεισθέντος τὰ χρήματα ἢ τῶν αὐτοῦ κληρο- 30 νόμων τὰς ἰδίας κινεῖν ἐναγαγὰς.

CAPUT VII.

Καὶ τοῦτο δὲ κλεψύμενον, ὥστε ἐξῆρημένης τῆς ἀγιω-
τάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ

batur, quia nihil ad laesionem aut praescriptionem eiusdem venerabilis domus efficitur. Si vero secundum praedictum modum emptor huiusmodi rei non invenitur, iubemus creditorem ex iure praedictarum 5 venerabilium domorum, quod pro soluto dicitur, eandem accipere possessionem, iusta et districta aestimatione facta, et addita in pretio decima parte universae aestimationis in ipsa quantitate accipere rem creditorem pro solutione certo dominio possessurum, 10 ita tamen ut ordinatores debitoris venerabilis domus et amplior pars in eo deservientium huiusmodi venditionibus consentiat. Quae autem praebetur in hoc immobilis res non per electionem creditoris detur, sed secundum aequitatem aliud quidem fructiferarum 15 aliud vero et sterilium possessionum eiusdem venerabilis domus et in reditu earum et in fiscali solutione et reliquae ordinationis.

3 Si vero quis aut episcopus aut oeconomus aut ordinator cuiuslibet venerabilis domus sive in regia civitate sive in provinciis constitutae pecunias credidit aut posthac crediderit, iubemus neque eis haec 5 reputari pro venerabili domo, nisi primitus ostenderint quia in utilitates praedictae venerabilis domus ista profecerunt, neque ipsum creditorem aut heredes eius contra venerabilem domum habere aliquam pro ipsis actionem, nisi monstraverint quod in utilitatibus venerabili domui competentibus pecuniae profecerunt, sed contra mutuas accipientem pecunias 30 aut heredes eius proprias moveant actiones.

Hoc vero iubemus, ut excepta sanctissima maiore ecclesiae regiae civitatis et venerabilibus orphano-

c. VII pr. (Κελεύομεν ὥστε — 585, 11) habet Epanagoge 10, 10, summam Coll. 87 cap. 15 (inde app. Nomoc. cap. eccl. 13).

jurando in instrumento emptionis inscriptum sit simulque hoc, nihil in fraudem vel ad circumscriptionem eiusdem venerabilis domus fieri. Quodsi praedicto modo emptor eiusmodi rei non invenitur, iubemus creditorem alicuius ex praedictis venerabilibus domibus iure quod pro soluto dicitur eandem possessionem accipere, iusta et subtili aestimatione facta, atque addita pretio decima parte totius aestimationis in hanc 5 quantitate accipere creditorem rem pro solutione firmo dominio acquirendam: ita tamen ut administratores debitoris venerabilis domus et maior pars eorum qui in ea ministeria obeunt eiusmodi venditionibus consentiant. Quae autem ad hoc praestatur res immobilis non secundum electionem creditoris detur, sed pro aequabili portione tam fertilium quam sterilium possessionum eiusdem venerabilis domus et redditus 3 earum et publicorum tributorum et reliqui status. Si qui autem sive episcopus sive oeconomus sive administrator cuiuscumque venerabilis domus sive in regia civitate sive in provinciis sitae mutuum pecuniam acceperit vel postea accepturus sit, iubemus neque ipsis eam in rationes venerabilis domus imputari, nisi prius ostenderint eam in usum praedictae venerabilis domus profecisse, neque ipsum creditorem vel heredes eius contra venerabilem domum eo nomine ullam actionem habere, nisi ostenderint in causas ad venerabilem domum pertinentes eam pecuniam profecisse, sed contra eum qui mutuum pecuniam accepit vel heredes eius suas actiones movere.

VII. Hoc quoque iubemus, excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis et venerabili orphano-

1 μὲν ὄρκου — συγγραφῆ καὶ om. ε ὡ ἀνεακῆ B Ath. νεανικῆ (corr. in marg. cod. Monacensis) C 2 αὐτοῦ om. L 3 τοῦ CL] om. M(B) 6 ὅπερ — λέγεται] τῆς προτιμῆσεως B 7 pro soluto C 8 Iul.] προσολούτο M προκόλουτο M πρὸ σολούτο Ath., τῆς (τῆς om. M) προτιμῆσεως ML s.v. 7 γενομένης B 9 ταύτην C Iul.] αὐτὴν MLB 5] λαμβάνειν C 5 Iul.] καὶ λαμβάνειν MLB (rectius καὶ ante εἰς ταύτην legisse videtur Iul.) 11 μέντοι C 13 ἐν αὐτῷ ἐνιαυτῷ M 17 καὶ καὶ τῶν B 2 τῶν B 3] αὐτοῦ om. LB 18 τούτου B 19 καὶ om. L 1] ἢ om. L 22 δανείσαστα CB 23 *μηδὰ libri] leg. αὐτοῦς? ὑπὲρ CB 5 (cf. Iul. Theod.) ὑπὸ ML (cf. Ath.) 24 δειξάσιν C 25 προσηκούσιν C 28 δειξάσιν C 30 ἢ C 5 Iul.] καὶ MLB 31 κληρονόμων αὐτοῦ C 31 ἀγωγὰς Cunus, B 33 μεγάλης om. B'

nota vacat adscripta 3 huiusmodi T vulg.] huius RV 6 pensionem T 1 iusta] et iusta T 2 examinatione T 1 7 addito R 1] printipio T 1 9 creditorem om. V 10 possessorum V 1 10 tm R 11 ordinator V ordinatorum T 11 in eo V] om. RT vulg. 12 desertium V 12 venditoribus libri, corr. vulg. 12 consentiant T vulg. 12 Quae Beck] quod libri 13 probetur T 13 immobiles R VT 14 detur R vulg.] dentur VT 14 iniquitatem T 15 aequalitatem T 2 16 fructiferarium R 15 et om. T vulg. 16 sterelium V 16 fisci R 17 reliqua ordinatione Beck 19 rubr. Si episcopo aut yconomio vel ordinatori ecclesie pecuniam quis crediderit R in marg. 19 episcopo aut oeconomo aut ordinatori vulg. 21 constitutae] ciuitate R 21 credidit aut posthao om. R 22 posthaec] post V 22 credidit V 22 iubemus om. V 22 hoc T 23 prius T 23 ostenderit R, V 23 in marg., om. V 24 domus venerabilis T 25 ista om. R 25 profecerunt V b vulg.] profecerunt R V 25 profuerunt T 2 ante creditorem in R 1 inseritur large hic creditorem accipi (leg. accipe) alioquin fraudi locus erit; scholion in margine repetitum del. R 2 26 *venerabilis domus (domus om. R 1) libri 29 accipientem R vulg.] accipientes VT 29 pecunias] nuptias pecunias R 2 30 propriatur R 1 32 haec RV 1 ut] ex ut T 33 regia V 1 33 orphanotrophis R

1 perscriptionem V 2 ante Si vero in R inseruntur haec: emptore non inuento res estimata districte creditoris datur in solutum, addita in praecio decima parte universae estimationis consensu ordinatoris et maioris partis ibi servientium accedente, set ea res sit mediocris inter ceteras inspecta qualitate et honore; scholion, quod repetitur in margine, errore in contextum receptum delet R 2

τοῦ εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου καὶ ξενῶναι καὶ πτωχέων τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ πόλει καὶ ὑπὸ τῆν αὐτῆς ὄντων ἐνορίαν ἐξείναι πᾶσαι ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαίς καὶ τοῖς ἐνυγείναι οἰκοῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστηρίοις ἐν τῇ βασιλείᾳ πόλει καὶ ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις κειμένοις ἀνταλλαγὰς πρὸς ἀλλήλους ποιῆσαι, ὅταν ἐκατέρω εὐαγεῖ οἴκῳ φυλάττηται τὸ εἶρημον, σπαινοῦντων ἐγγράφως ἢ διὰ καταθέσεως τῶ τοιούτῳ συναλλάγματι οὐ μόνον τῶν διοικητῶν ἐκατέρω εὐαγοῦς οἴκου, ἀλλὰ καὶ τοῦ πλεονοῦς μέρους τῶν ἐν αὐτοῖς λειτουργούντων. τὰ δὲ ἀπὸ βασιλικῆς οἴκου εἰς οἰονδῆποτε εὐαγῆ τόπων περιελθόντα ἢ μετὰ ταῦτα περιελευσόμενα κατ' οὐδένα τρόπον πιπράσκεισθαι ἢ υποκρίσεσθαι ἢ ἀνταλλάττεσθαι ἢ ὅλων ἐκποιεῖσθαι ἐπισημαζόμενον, οὐδὲ εἰ πρὸς ἀλλήλους οἱ εὐαγεῖς οἰκοῖ τοιοῦτὸ τι πράξαιεν.

1 Ἐπειδὴ δὲ ἐγνωμεν παρὰ τινων γίνεσθαι καὶ ἐκποιήσεως μοναστηρίων ἐπὶ τῶ ταῦτα ἀπὸ ἱερατικῆς σχήματος εἰς ἰδιωτικὴν διαγωγὴν μετασχηματίζεσθαι, καὶ τοῦτο πᾶσι τρόποις κωλύομεν. εἰ δὲ τι τοιοῦτο γεγόμενον ἐρεθείη, ἀδειαν παρέχομεν τῶ κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπίσκοπῳ τὸ τοιοῦτον μοναστήριον ἐκδικεῖν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα ἐπαναγεῖν. εἰ δὲ τις ἐκ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκου τῶν τε ἐν τῇ βασιλείᾳ πόλει τῶν τε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντων (ἐξῆρη- μένης τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως) κτήσιν ἔχοι πολλοὺς δημοσίους τελέμασι βεβαρημένον, ἐξ ἧς οὐδεμία εἰσάγεται πρόσδοδος τῶ εὐαγεῖ οἴκῳ, ἀδειαν παρέχομεν τοῖς τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου διοικηταῖς τὴν τοιαύτην κτήσιν ἐκποιεῖν οἰωδῆποτε τὸν τρόπον βουλευθεῖεν πρὸς τὸ λυσitelῆς τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου, ὑπομημάτων δηλαδὴ καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐκποιήσει πρακτομένων παρ' ἐκείνοις, ἀφ' ὧν οἱ διοικηταὶ τῶν τοιούτων τόπων προβάλλονται ἢ χειροτονοῦνται, καὶ ὀρνυμένων ἐπὶ τῶν ἀγίων γραφῶν τῶν 35

§ 1 v. 17—32 habet B^o E 11, 7. — v. 17—23 clausula immutata extant in Epanagoge 10, 11, eadem ex B exscripta in Nomoc.^{am} XIV tit. 11, 1; summaria habent Coll. 87 cap. 17, Nomoc. XIV tit. 11, 1, Ecloga ad Prochiron mutata 23, 2 p. 116 Zach.

trophio et xenonibus et ptochiis quae in regia civitate et intra eius fines sunt licere omnibus sanctissimis ecclesiis et venerabilibus domibus nec non monasteriis et in regia civitate et in diversis provinciis siliis permutationes inter se facere, dum utrique venerabili domui indemnitas servetur, consentientibus in scriptis aut per depositionem eiusmodi contractui non solum administratoribus utriusque venerabilis domus, sed etiam maiore parte eorum qui in iis ministeria obeunt. Quae autem ab imperiali domo ad quemcumque venerabilem locum pervenerunt vel postea perventura sunt nullo modo vendi vel obligari vel permutari vel omnino alienari permittimus, ne tum quidem si inter se venerabiles domus eiusmodi quid egerint.

1 Quoniam autem cognovimus ab aliquibus etiam alienationes monasteriorum ita fieri ut ea ex sacro statu in privatam condicionem transferantur, hoc quoque omnibus modis prohibemus. Si quid vero eiusmodi factum deprehendatur, facultatem concedimus sanctissimo loci illius episcopo tale monasterium vindicandi et in pristinum statum reducendi. Quodsi quae ex praedictis venerabilibus domibus tam quae in regia civitate quam quae in provinciis sunt (excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis) possessionem habeat multis publicis tributis praegravata, ex qua nullus reditus venerabili domui proveniat, facultatem concedimus eiusdem venerabilis domus administratoribus talem possessionem quocumque modo velint ad utilitatem eiusdem venerabilis domus alienandi, ut scilicet monumenta in tali quoque alienatione conficiantur apud illos, a quibus administratores eiusmodi locorum designantur aut creantur, iurentque per

1 τοῦ εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου] venerabilibus orphanotrophis ε || 2 καὶ om. Epan. ε || 7 φυλάττεται Epan. || 9 μόνον CB^o || 11 ἐν αὐτοῖς] εὐαγοῖς C plerique || βασιλικῶν οἴκῳ] βασιλικῆς B^o || 12 τόπων MC ε Iul. Ath. (Theod.) || οἴκῳ LB || περιελθόντα] ἢ περιελθόντα C plerique || 14 ἐναλλάττεσθαι B || ἄλλως Coll. 87 cap. Ath. || ἐκποιεῖσθαι Coll. 87 cap. ε Iul. Ath. (Theod.) || ὑποκρίσεσθαι MLCB || 15 εἰ] οἱ M^o || πρὸς ἀλλήλους] ad alteras ε || οἱ om. B || 16 πράξαιεν C || 17 ante § 1 inseritur in B novellae CXIX c. 10 || καὶ om. C ε Epan. || 18 τῶ] τὸ Epan. || 19 ἐναγωγὴν (ἀγωγὴν v. l.) C || 21 γινόμενον CB^o || εἰρημῆ C v. l. || τῶ] ὡς ὁ C || τὸν om. Cv. l., LB^o || 22 ὁσιωτάτος ἐπίσκοπος C || 23 ἐπαναγαγεῖν LB^o || 24 τε ἐν τῇ] τε om. CL || 25 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις] in aliis provinciis ε || 26 μεγάλης C ε Iul. || om. MLCB || 30 ἐκποιεῖν τὴν τοιαύτην κτήσιν post βουληθεῖεν (31) coll. B^o || οἰωδῆποτε C ε Iul. || ἐν οἰωδῆποτε MLCB || 31 πρὸς τὸ λυσitelῆς] ad perfectam se-

trophis, xenonibus et ptochiis, quae sunt in regia civitate, sub eius constitutis ordinatione licentiam esse omnibus sanctissimis ecclesiis et venerabilibus domibus nec non et monasteriis tam in regia civitate quam in diversis provinciis constitutis permutationes ad invicem facere, quando utrique venerabili domui servatur indemnitas, consentientibus in scriptis aut per depositiones huiusmodi contractui non solum ordinatibus utriusque venerabilis domus, sed et ampliore parte in eis deserventium. Ea vero, quae ab imperiali domo in quemlibet venerabilem locum pervenerunt aut postea pervenerint, nullo modo vendi aut supponi pignori aut permutari aut omnino alienari concedimus, neque si ad alteras venerabiles domos tale aliquid egerint.

1 Et quoniam cognovimus ab aliquibus fieri alienationes monasteriorum, ut haec a sacra figura in privatorem conversatione transferantur, et hoc omnibus modis prohibemus. Si vero tale aliquid factum deprehendatur, licentiam praebemus sanctissimo loci episcopo hoc monasterium vindicare et in antiquam figuram reducere. Si vero quis de praedictis venerabilibus domibus quae in regia civitate sive in aliis provinciis sunt, excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis, praedium habeat plurimum fiscalibus tributis gravatum, ex quo nullus infertur reditus venerabili domui, licentiam praebemus eiusdem venerabilis domus ordinatoribus tale praedium alienare quolibet modo voluerint ad perfectam securitatem eiusdem venerabilis domus, gestis monumentorum videlicet in huiusmodi alienatione conficiendis ab illis a quibus ordinatores talium locorum praeposuntur sive ordinantur, et iurantibus in sanctis scripturis

curitatem ε || 32 καὶ om. ε || 33 ἰφ' ὧν Zachariae (cf. ad 579, 22. 594, 2) || 35 τῶν προεστώτων] praeside(?) ε

2 civitate] quam in diversis prouintis add. R^o || sub] et sub Beck || eis VT¹ || 4 nec] et nec R || 6 utroque V¹ || 8 contractum R¹ || 10 et] etiam T vulg. || 11 venerabilium R || 12 pervenerint aut postea pervenerunt V¹ || 13 pignori supponi R vulg. || 15 domus TV] domos R vulg. || quid T¹ || egerunt V || 17 rubr. Alienationes monasteriorum non fieri R in marg. || 18 a om. T || 19 conversationem vulg. || transferatur T || haec RT || 20 tale om. T || 21 depraeenderetur R^o || sanctissimis T sanctis V || locis T || 22 episcopis VT || haec R || monasterium V] monasterio RT || 24 regia] haec regia R vulg. || siue V vulg. || uel RT || 25 maiore ecclesia sanctissima T || 26 regia V] habet pluribus T || 30 voluerit T¹ || securitatem om. V¹ || 32 in] et in Beck || huiusmodi om. R || 34 sive] si vero T¹ || sanetis om. R

προστώτων τοῦ τοιοῦτου εὐαγοῦς οἴκου καὶ τοῦ πλείονος μέρους τῶν ἐν αὐτῷ λειτουργούντων, ὡς οὐδὲν κατὰ προδοσίαν οὔτε πρὸς χάριν ἢ ἀνδρίποτε περιγραφήν ἢ ἐκποίησης γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὸ φυλαχθῆναι τὸ ἀβλαβὲς τῷ αὐτῷ εὐαγῆ οἴκῳ. τοῖς δὲ οἰκονόμοις καὶ διοικηταῖς καὶ χαρτουλαρίοις τῶν ὀπουδῆ-ποτε ὄντων εὐαγῶν οἰκῶν καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσι τε καὶ πασι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ γαμικὸν δίκαιον αὐτοῖς συναπτομένοις μισθώσεις ἢ ἐμφυτεύσεις ἢ ἀγοράσεις ἢ ὑποθήκας πραγμάτων ἀκινήτων τοῖς αὐτοῖς εὐαγῆσι οἴκοις προσήκοντων ὑπεϊμέναι ἢ δι' ἐαυτῶν ἢ διὰ παρενθέντου προσώπου, καὶ δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ βασιλίᾳ πόλει οὖσιν, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς ἀπαγορευόμεν.

praeside eiusdem venerabilis domus et ampliore parte in ea deservientium, quod neque per proditionem neque per gratiam aut quamlibet praescriptionem alienatio fiat, sed ut servetur immunitas eidem venerabili domui. Oeconomis vero et ordinatoribus et cartulariis ubicumque venerabilium domorum constitutarum et parentibus eorum et filiis et aliis, qui secundum genus aut secundum matrimonii iura eis coniunguntur, locationes aut emphyteosis aut emptiones aut hypothecas rerum immobilium ipsis venerabilibus domibus competentium subire aut per se aut per interpositam personam, secundum quod et his qui in regia civitate sunt, eisdem poenis prohibemus.

CAPUT VIII.

Εἰ δέ τις ἢ μισθωτὴς ἢ ἐμφυτευτὴς πράγματος 15 διαφροντος ἢ τῇ ἀγαυιάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐτίμῳ εὐαγῆ οἴκῳ ἐν οἰκωδίποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κεμμένῳ ἢ χεῖρον ποιήσει τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἢ ἔλαβεν ἢ μετὰ ταῦτα λάβῃ, ἢ ἐπὶ διετίαν μὴ καταβάλλῃ τὸν παρ' αὐτοῦ ὀμολογηθέντα ἐμφυτευτικὸν ἢ 20 μισθωτικὸν κανόνα, διδομεν ἀδειαν τῷ εὐαγῆ οἴκῳ, ἐξ οὗ ἢ μισθώσεις ἢ ἐμφυτεύσεις γέγονε, καὶ τὰ ὀφειλόμενα τούτων ὑπὲρ τοῦ προλαβόντος χρόνον καὶ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τοῦ μισθωθέντος ἢ τοῦ ἐμφυτευθέντος πράγματος ἀπαιτεῖν καὶ ἐκβάλλειν τῆς 25 ἐμφυτεύσεως ἢ τοῦ μισθώσεως, μὴ δυνάμενον περὶ ἐμπορημάτων ἀγωγῆν ἢ τὰ κατὰ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν κινεῖν. εἰ δὲ μὴ βούλονται οἱ τούτων διοικητὰ ἐκβάλλειν τούτων, ἀπαιτεῖσθαι μὲν αὐτὸν παρακλεισόμεθα ἄπερ ἐκ τῆς μισθώσεως ἢ τοῦ ἐμφυτεύσεως ἐπὶ 30 ὀφείλων γινώσκειται, μέχρι δὲ τὸν ὀρισθέντα χρόνον περαιώσει, τὸ δεδομένον αὐτῷ πρᾶγμα κρατεῖν αὐτὸν καὶ τὰ συνδύξαντα διδοῦναι. εἰ δὲ ἀποφύγοι, ἀδειαν παρέχουμεν τοῖς προστάσι τῶν αὐτῶν εὐαγῶν τόπων

Si vero quis aut locator aut emphyteota alicuius rei competentis aut sanctissimae maiori ecclesiae aut alteri venerabili domui in quolibet loco nostrae reipublicae constitutae aut deteriorum faciat rem, quam [quod] aut accepit aut post haec acceperit, aut per biennium non iutulerit quod ab eo promissum est emphyteoticum aut locationis canonem, damus licentiam venerabili domui, ex qua locatio aut emphyteosis facta est, et quae debentur sola pro praecedenti tempore et antiquum statum locatae sive emphyteoticae rei exigi et eici de emphyteosi sive locazione, non valente de emponematis actionem aliquam contra venerabiles domos movere. Si vero noluerint praedicti ordinatorum expellere eum, exigi quidem eum praecipimus quae pro locazione sive emphyteosi debere cognoscitur, usque ad definitum vero tempus completum datam sibi rem tenere eum et quae placita sunt dare. Si vero refugiat, licentiam praebemus praepositis eorundem venerabilium locorum indemni-

v. 5-14 extant B^o E 11, 7 et Nomoc.^d XIV tit. 8, 13.

c. VIII epitomen habet Anonymus Bodleianus 17 (Zachariae 'Aνέκθ. p. 218), summam 'Ροπ. 25, 19.

facras scripturas ii qui praesunt tali venerabili domui et maior pars eorum qui in ea ministeria obeunt, neque per proditionem neque ad gratiam aut ad ullam circumscriptionem fieri alienationem, sed ut venerabili domui indemnitas servetur. Oeconomus autem et administratores et chartularios venerabilium quae ubique sunt domuum eorumque parentes et liberos et ceteros qui vel cognatione vel affinitate iis coniunguntur locationes vel emphyteuses vel emptiones vel hypothecas rerum immobilium ad easdem venerabiles domos pertinentium vel per se vel per interpositam personam subire, sicuti etiam eos qui in regia civitate sunt, sub iisdem poenis vetamus.

VIII. Si qui autem conductor vel emphyteuta rei quae pertinet vel ad sanctissimam maiorem ecclesiam vel ad aliam venerabilem domum quocumque loco rei publicae nostrae sitam aut deteriorum reddiderit rem quam aut accepit aut postea accepturus est, aut per biennium emphyteoticum vel locationis canonem a se promissum non solverit, facultatem damus venerabili domui, a qua locatio vel emphyteusis facta est, et ea quae pro tempore praeterito debentur atque veterem statum rei locatae vel in emphyteusim datae ad illo exigendi et expellendi eum de emphyteusi vel locazione, ut de meliorationibus nequeat ullam actionem contra venerabiles domos movere. Quodsi administratores earum nolint eum expellere, praecipimus ut ab eo exigantur quae ex locazione vel emphyteusi debere intelligitur, donec autem tempus definitum praeterierit, rem ipsi datam retineat eaque de quibus convenerit praestet. Quodsi refugerit, facultatem praebemus praepositis eorundem venerabilium locorum, indemni-

2 αὐτοῖς L || 3 οὐδὲ — οὐδὲ libri || ἢ om. Cv. l., post οἰανδήποτε coll. C unus || 4 ἢ om. Cv. l. || 5 αὐτῷ om. C || 6 ὀπουδῆποτε ὄντων] οἰανδήποτε L || 7 τε om. L || 8 τοῖς ἢ] τοῖς om. Nomoc.^d, ἢ om. C || 12 ἐαυτοῦ C || 13 τοῖς om. Cv. l. || 15 ἢ om. L || μισθωτὴς BC Ath. Theod. (s. Inl.) μισθωτὸς ML [πράγματος] alicuius rei s. || 18 ποιήσῃ Anon. Bodl., cum Scrimgero vulg. || ὅπερ ἢ] ἢ om. Cv. l., L || 20 αὐτῷ L || ἐμφυτευτικὸν] ἢ ἐμφυτευτικὸν Cv. l. || 22 ἢ] ἢ om. L || 23 τούτων L (Jul.) τούτων C τούτων MB sola s. || 26 περὶ μηδὲ περὶ L (sf. ad 598, 2) || 28 εἰ] οἱ M || μὴ om. C || οἱ τούτων διοικητῶν] praedicti ordinatores s. || ἐκβάλλειν Cv. l., LB || 30 ἐκ MLB] ὑπὲρ C s. || 32 περαιώσῃ cum Scrimgero vulg. || διδομένον L || 34 αὐτῶν om. Cv. l., B || τόπων] οἰκῶν τόπων (sic) L

1 *praesente libri, praepositis Osenbruggen || venerabilibus V^a || domus om. V¹ || 2 deservitium V¹ || proditione R¹ perditionem T¹ || 3 aut] aut per R || 4 imminutas

eidem venerabili VR¹ eidem venerabili immunitas T || 6 constitutorum V || 7 et Beck] ut RT aut Vvulg. || et alii om. R || 8 *qui] quibus (de quibus T^o) libri || 9 eius T¹ ei R] coniunguntur VT] emphyteosis V] emphyteosis RT || 10 emptionem T || 11 competentibus libri, corr. vulg. || 13 his] ipsis R || qui vulg.] quae libri || eidem poenis V, om. RT vulg.; sub iisdem poenis Beck || 15 emphyteoti T¹ emphyteoticus R || alicuius vulg.] cuius (om. T¹) libri || 16 competentibus R¹ || 17 adulteri R || 19 quod] quidem vulg., del. Beck || 20 non] m. i. e. mihi R || qui ab eo promissus est Beck; quod et est del. Heimbach || 21 emphyteoticis V² T¹ emphyteoticus R || canonem VT³ || canone R¹ T¹ canon R² || dabimus R¹ || 23 sola VT] solo R solum vulg. || pro praecedenti] procedenti R¹ || 24 locare V || 25 rei om. R¹ || egi R¹ || dei R² || sive] uel T², om. T¹ || 26 valentem vulg. || de emponematis V de emponematis R deponematis T¹ || venerabilem domum T || 28 quidem eum] eum om. R || 29 sive] sue R || 30 cognoscetur R^o || diffinitium T || 33 indemnitas T

τὸ ἀξίμιον τοῖς εὐαγείαις οἴκοις ἐκ τῶν ἐκείνων πραγμάτων περιποιεῖν, μὴ δυναμένου μηδὲ ἐνταῦθα περὶ ἐμπονημάτων τι προτιθέναι.

tatem venerabilibus domibus de eiusdem rebus fieri, non valente neque hic de emponematis aliquid praetendere.

CAPUT IX.

Ταῖς δὲ ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις Ὀδησσοῦ καὶ Τόμεως τῶν πόλεων ἐπιτρέπονται ἐκποιεῖν πράγματα ἀκίνητα ὑπὲρ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀναρρυσῆως, πλην εἰ μὴ ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰρέσει κτήσεις τινὲς αὐταῖς ἐδόθησαν, ἐφ' ᾧ κατὰ μὴδὲνα τρόπον ταύτας ἐκποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο δὲ συγχαροῦμεν, ὥστε τὴν κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν αἰεὶ εἶναι τοῖς οἴκοις τοῦς αὐτῇ προσήκοντας καὶ κειμένους ἐν τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ πόλει πιστοῦσθαι μὴ ἐπ' ἐλάττω τιμηματι ἢ περὶ ἐκ τῶν ἐνοικίων αὐτῶν ἐπὶ πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς συνάγεται, ὥστε ἐκ τῆς τούτων τιμῆς ἄλλην πρόσθεον καλλίονα ἀνεῖσθαι. Εἰ δὲ τινες οἰωδῆποτε εὐαγεί οἶκον εἴτε ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κειμένῳ ἀπόρους κτήσεις δωρήσονται ἢ πωλήσων ἢ ἄλλῳ τρόπῳ παρασχωσιν ἢ καταλείψωσι, κεινόμεν ὑπὲρ τῶν τοιούτων πραγμάτων μηδεμίαν βλάβην ὑπομένειν τὸν εὐαγὲ οἶκον, εἰς ὃν ἡ τοιαύτη κτήσις περιήλθεν, ἢ δημοσίων ὄνομαι τῆ ἄλλης οἰαδῆποτε αἰτίας χάριν βαρύνεσθαι, ἀλλ' ἅπαν τὸ τοιοῦτο βῆρος εἰς τοὺς δωδωκότας καὶ τοὺς αὐτῶν κληρονόμους ἐπανεῖναι, ἀναγκαζομένους ἀναλῆθειν τὰς δωδωμένας τοιαύτας κτήσεις καὶ ἀποκαθίσταν ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τῷ εὐαγεί οἴκῳ πῦσαν ζημίαν ἐκ τοιαύτης αἰτίας αὐτῶ συμβαίνουσαν. εἰ δὲ καὶ τοιοῦτος δόλος ἐν τῷ πράγματι παρακολουθῆσῃ, ὥστε καὶ τινα χρήματα ὑπὲρ τούτου τῷ εὐαγεί οἴκῳ δοθῆναι, καὶ ταῖτα κεινόμεν εἰς ἴδιον κέρδος αὐτὸν τὸν εὐαγῆ οἶκον ἔχειν, τὰ ἄπορα δὲ πράγματα τῷ δωδωκῶτι καὶ τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις παντὶ τρόπῳ ἀποκαταστήναι. 1 Πρὸς τούτους κεινόμεν, ὥστε μηδεμίαν ἀνάγκην ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγείαις

Sanctissimas vero ecclesias Odessi et Tomeos civitatum praecipuum alienare res immobiles pro captivorum redemptione, nisi sub hac conditione possessiones aliqui eis dederunt, ut nullo modo has alienent. Et hoc autem concedimus, ut Hierosolymorum sanctissima ecclesia licentiam habeat domos competentes ei et positas in eadem sancta civitate vendere, non in minori pretio quam de pensionibus eis in quinquaginta annis colligitur, ut ex earum pretio alios redditus meliores emat. Si vero quidam cuilibet venerabili domui sive in hac regia civitate sive in provinciis positae steriles possessiones donaverint aut vendiderint aut alio modo concesserint aut dereliquerint, iubemus pro talibus rebus nullam laesionem sustinere venerabilem domum in quam huiusmodi possessiones pervenerunt, aut fiscalium nomine aut alterius cuiuslibet causae gratia praegravari, sed omne huiusmodi onus in dantes et eorum heredes recurrere, necessitatem habentibus recipere datas huiusmodi possessiones et restituere de propria facultate venerabili domui omne damnum quod ex huiusmodi occasione ei contigerit. Si vero et talis dolus in re subsecutus est, ut aliquae pecuniae pro hoc venerabili domui darentur, et eas iubemus in proprium lucrum venerabilem domum habere, steriles vero res ei qui dedit et heredibus eius omni modo restitui.

1 Ad haec iubemus, ut nulla necessitas sanctissimis ecclesiis vel aliis venerabilibus locis tam in regia

c. IX pr. v. 8—14 summam habet Coll. 87 cap. 16 (inde app. Nomoc. cap. 14). — v. 15—32 excitat Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 497 Pitra, exscripsit Nomoc.™ ib.; summarium extat in Epitome 8, 8 p. 330 Zach., Theodori summa repetitur B 5, 2, 15 (18 Fabr.).

tatem venerabilibus domibus ex illius rebus praestandi, ut ne tum quidem de meliorationibus quidquam proponere possit.

IX. Sanctissimis autem ecclesiis Odessi et Tomidis civitatum permittimus res immobiles alienare ad captivorum redemptionem, nisi quae forte possessiones ea conditione iis datae sunt, ne ullo modo alienentur. Hoc quoque concedimus, ut sanctissima Hierosolymitana ecclesia facultatem habeat domos ad se pertinentes et in eadem sancta civitate sitas vendendi, non minore tamen pretio quam quantum ex earum pensionibus per quinquaginta annos colligitur, ut ex earum pretio alium redditum meliorem emat. Si qui autem cuicumque venerabili loco sive in regia civitate sive in provinciis sito steriles possessiones donaverint vel venderint vel alio modo praestiterint vel reliquerint, iubemus pro eiusmodi rebus nullum damnus subire venerabilem domum ad quam talis possessio pervenit, aut tributorum publicorum nomine vel ob aliam ullam causam gravari, sed eiusmodi onus omne ad eos qui dederunt eorumque heredes redire, qui cogantur recipere traditis eiusmodi possessiones et restituere ex sua substantia venerabili domui omne damnus, quod ex tali causa ei contigit. Quodsi etiam eiusmodi dolus ea in re intercesserit, ut pro co pecuniae quaedam venerabili domui datae sint, iubemus has quoque in proprium lucrum ipsam venerabilem domum habere, res vero steriles ei qui dedit eiusque heredibus omnibus modis restitui.

1 Praeterea iubemus nullam necessitatem sanctissimis ecclesiis vel ceteris venerabilibus locis et in regia

2 περιποιεῖν] fieri § [περὶ] μηδὲ περὶ B || 3 προστιθέναι C v. l., B || 4 δὲ om. L || Ὀδησσοῦ [Jul. cf. s] ὀδύσσου (ὀδύσσου B) MLBC Theod. (Μυσίας Ath.) || 7 προαιρέσει M || 9 τὴν κατὰ τὴν M] τὴν κατὰ L κατὰ τὴν B, τὴν C (s) fortasse rectius || 13 εἴτερος C ὅπερ L || 16 ἐν τῇ βασιλίδι] in hac regia § || 17 δωρήσανται Haloander] δωρήσονται MLBC || πωλήσων εἰ 18 καταλείψωσι L, C v. l., Nomoc.™ || πωλήσων εἰ κατὰ λήψωσι MB, C v. l. || 20 ἡ τοιαύτη κτήσις περιήλθεν] huiusmodi possessiones pervenerunt § || 21 ἡδὴ δημοσίῳ B^c || 22 ἀλλὰ πᾶν LC Nomoc.™ || 24 ἀναγκαζόμεναι — 25 κτήσεις om. B || ἀπολαβῆν C v. l. || 26 ἐκ τῆς τοιαύτης L Nomoc.™ || 28 *παρακολουθῆσαι libri] καὶ om. § || 29 τούτων Nomoc.™ || 30 αὐτὸν om. C || 32 τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ C

1 eiusdem T || 4 Odessi et Tomeos] omnes seu (eius V¹) yconomos (economus T¹) VT vulg. seu yconomos R¹ seu et toneos R² || ciuitatum — 8 gerosolimorum scr. R² in

ras. 2 vv. || 5 pro redemptione captivorum R per captivorum redemptionem T pro captivorum ereptione (ereptione V² in ras.) V || 7 aliqui eis dedit T' || 8 At V || sanctissima ecclesie V¹ || 9 licentiam habeat om. RT¹ || domus R T || competens R || 10 eadem] eadem regione T^a || sanctissima RT || in om. R vulg. || 11 eis RV²] eius T vulg. •• V¹ || 12 alios V] om. RT vulg. || meliores redditus T^a || 13 emat vulg.] emant libri] rubr. Si res sterilis ad possessionem detur ecclesiis detur ecclesiis (sic) R in marg. || cuiuslibet T¹ ex cuiuslibet T² || 15 sp. donaverint aut vendiderint et concesserint T || 16 dereliquerint R¹ VT¹ dereliquerint T² || 18 qua RT || 19 alterius om. R¹ || 20 causa V || 21 heorum T¹ recurrere R¹ || 24 quod om. V¹ R¹ || 25 ei] quod ei V quae ei R¹ || continget. sin V || in re] in te T¹ iure V || 26 ut] aut T¹ || aliquid T¹ quaelibet T² || darentur venerabili domui T || 27 eis T^a || 28 res om. T || 29 et in heredibus R¹ || omni modo V] omnino RT vulg. || 34 vel aliis om. V

τόποις ἐν τε τῇ βασιλίδι πόλει καὶ ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐπαρχίαις κειμένοις ἐπάγεσθαι κήσεις ἀπόροις ἢ εὐπόροις ὀπουδήποτε κειμένους ὠνεῖσθαι. ἵνα μὴ εὐροθῶσι διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν καὶ ἂς ἔχουσιν ἀπολλύντες ἢ χρεῖσιν ἐνεχόμενοι. εἰ δὲ τις βουληθεῖ πρᾶγμα ἀκίνητον ὀνόματι χρήσεως λαβεῖν παρὰ τινος τῶν ἐιρηζόμενων εὐγῶν οἰκῶν (καθὰ καὶ ἀνωτέρω περὶ τῶν εὐγῶν οἰκῶν τῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει κειμένων διευτυπώσαμεν), μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβανέτω, εἰ μὴ ἕτερον ἐνθὺς πρᾶγμα δισποτείας δικαίῳ παρασχῆ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ, ἐξ οὗ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα λαμβάνει, τοσαύτην ἔχον προόδον, ὅποσον ἔχει τὸ πρᾶγμα ὅπερ αὐτῷ δίδεται, καὶ μὴ πλείους τελέσασαι βεβαρημένον, ὥστε μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ἢ τὸν χρόνον ἐφ' ὃν ἡ δόσις τῆς χρήσεως συνήρσεν (μὴ ὑπερβαίνοιντα δηλαδὴ τὴν τοῦ λαμβανόντος ζωὴν) ἐκάτερον πρᾶγμα ἐπ' ἀκεραίῳ καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν εἰς τὸν αὐτὸν εὐαγῆ οἶκον περιελθεῖν. Καὶ τὰντα μὲν περὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων ἐκελεύσαμεν.

20

CAPUT X.

Περὶ δὲ τῶν ἱερῶν σκευῶν τῶν διαφερόντων τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς βασιλίδος πόλεως ἢ τοῖς ἄλλοις ἐκκλησίαις οἴκοις ἐν οἰωδῆποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις γενικῶς διατυπώμεν, ὥστε μὴ ἄλλως ταῦτα πωροῦσθαι ἢ ὑποτίθεσθαι εἰ μὴ ὑπὲρ τῆς τῶν αἰχμηλῶτων ἀναρροῦσεως. εἰ δὲ πλείονα σκεῦῃ ἐν τινι τῶν μνημονευθέντων εὐγῶν οἰκῶν εἴη εἰς μηδμίαν ἀναγκαίαν χρῆσιν ποιούντα, καὶ συμβῆ τὸν τοιοῦτον εὐαγῆ τόπον χρεῖσι βαρυνέσθαι, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλα κινήτὰ πρᾶγματα ἐξ ὧν ὀφείλει τὰ χρεῖα ἀποδοθῆναι, ἅδειαν αὐτοῖς δίδωμεν πράξεως ὑπονημάτων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συνιστάμεν τὰ εὐρισκόμενα περιττὰ σκεῦῃ ἢ ἄλλοις εὐαγεῖς τόποις χρεῖαν ἔχουσι πωλεῖν ἢ χωνεῖν καὶ ὁμοίως πωροῦσθαι, καὶ τὴν αὐτῶν τιμὴν εἰς τὸ χρεῖός παραῖν, ὥστε μὴ τὰ ἀκίνητα πρᾶγματα ἐκποιεῖσθαι.

30

35

c. IX § 1 (6 *Εἰ τις βουληθεῖ* . . .) et c. X. XI (— 590, 18) ex B *exscripta extant Nomoc. d^m XIV tit. 10, 4.* c. X *ferre ad verbum citat Nomoc. XIV tit. 2, 2, exscriptum ex B exhibit Nomoc. d^m ib.*

civitate et in omnibus rei publicae nostrae provinciis sitis imponi possessiones steriles vel fertiles ubi-cumque silas emendis, ne propter hanc causam veniat ut etiam eas quas habent amittant vel debitis ob-rocti fiant. Si quis autem voluerit rem immobilem ususfructus nomine accipere ab aliqua praedictarum venerabilium domum (quemadmodum supra quoque de venerabilibus domibus quae in regia civitate sitae sunt constituitimus), non aliter eam accipiat nisi aliam statim rem domini iure venerabili domui, a qua illam rem accipit, praestiterit, quae tantum redditum habeat, quantum habet res quae ipsi datur, nec pluri-bus tributis gravata sit, ut post mortem illius vel tempus in quod usum dari placuit (non excedens scilicet vitam eius qui accepit), utraque res in integrum et dominii et ususfructus iure ad eandem venerabilem domum perveniat. Atque haec quidem de rebus immobilibus praecipimus.

X. De sacris autem vasis quae ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam regiae civitatis vel ad alias domos oratorias quocumque rei publicae nostrae loco sitas pertinent generaliter constituitimus, ne aliter illa vaneant vel oppignerentur nisi pro captivorum redemptione. Quodsi plura vasa in aliqua ex memoratis venerabilibus domibus sint quae nulli usui necessario inserviant, et contingat talem venerabilem locum debitis praegravari, neque aliae res mobiles ex quibus debita solvi debeant in promptu sint, facultatem iis concedimus, actis, sicuti supra dictum est, intervenientibus quae esse superflua reperiuntur vasa vel aliis venerabilibus locis quae iis indigent vendendi vel constrandi et similiter vendendi, pretiumque eorum in debitum praestandi, ne res immobiles alienentur.

1 τόποις γρ. καὶ οἴκοις C Monacensis in mg. || ταῖς ἡμετέρας πολιτείας καὶ ἐπαρχίαις L || 3 ἢ καὶ C || 4 μὴ om. C || 6 ὀνόματι χρήσεως πρᾶγμα ἀκίνητον Nomoc. d^m || χρεῖσιν L || 8 καθὰ — οἰκῶν om. C || οἴκῳ om. L^a || 9 διευτυπώσαμεν) cap. 2 || 11 εὐαγῆ M || 12 sq. λαμβάνει — πρᾶγμα om. B^c || 13 ὅσῃ Nomoc. d^m || μὴ — 15 χρόνον om. Nomoc. m || 15 ἐφ' οὗ C || τῆς om. Nomoc. d || 17 ἐπ' ἀκεραίῳ om. L || καὶ C^c Nomoc. d^m || om. M(B) || 19 ἐπελθεῖν Nomoc. d || 22 αὐτῇ om. 5, Nomoc. d^m 2, 2 || ἀγιωτάτῃ om. Cv. l. || 23 ἄλλοις om. Nomoc. pr. 2, 2 || οἴκοις om. C perique || τόπῳ om. L || 25 αὐτὰ πωροῦσθαι Nomoc. m 2, 2 || ἢ ὑποτίθεσθαι om. C || 26 τῆς om. L^a || 28 εἰς om. C (certe abest a Monacensis) s. Iul. || χρῆσιν ἀναγκαίαν Nomoc. m 10, 4 || 29 τόπον εὐαγῆ Nomoc. m 2, 2 || 30 ἄλλα om. Cv. l. || κινήτὰ) manifestata s || 31 ὀφείλη Nomoc. m 2, 2 || χρεῖν Nomoc. d^m 10, 4 || ἅδειαν αὐτοῖς δίδωμεν om. L || 33 τὰ εὐρισκόμενα) praedicta s memorata Iul. (i. e. τὰ ἐιρηζόμενα) || περιττὰ) περὶ τὰ C unus, Nomoc. m 10, 4 || εὐαγέ-

σιν οἴκοις B^c || 34 καὶ ἢ B^c, Cv. l., ἢ καὶ C unus || 35 αὐτῇ Nomoc. m 2, 2

2 inferantur T¹ || frutiferas V¹ || 5 obnoxioare V² in ras. || 6 aliquo R || praedictorum R¹ || 8 domibus om. R || posse sunt T || 9 accipiant libri, corr. vulg. || 10 mox om. R. rem om. T || praestitit T || 11 accepit T || tamen R¹ T¹ || habentes T || 13 grautum T || 14 obitum T || in quoj a quo R, in quod Beck || 15 accepit R || 16 integram T || 17 domini V || 18 perveniret R¹ || hoo R || 21 rubr. De sacris usis cuiusvis ecclesie uel oratorii sub certa forma alienandis R in marg. (cf. Iul.) || sacrosanctis T || 23 oratorii domibus R vulg. domibus oratorii T || loco nostrae] •• V¹ || 24 positus R² vulg.] positus V¹ positus R¹ V² T || 25 aliter om. V || 26 ereptione RV || aliquem V aliquo R¹ || 27 memoratorum V || 29 domum T || debitis agruarii R agruarii debitis T || 31 ei RT || 32 praedicta supra-dicta V || 35 non om. R¹, post res add. R²

CAPUT XI.

Εἰ δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν τῷ παρόντι νόμῳ συνάλλαγμα τι γένηται ἐπὶ τοῖς διαφέρονσι πράγμασι κινητοῖς τε καὶ ἀκινήτοις ἐνὶ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκων, ἀναδιδόσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἣτοι τῷ εὐαγῆ οἴκῳ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ τοιοῦτό τὴ παροχολούθησε μετὰ τῶν τῷ μέσον χρόνον καρπῶν, μενέτω δὲ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ τίμημα ἢ τὸ ἀντιδωρον ἢ τὸ ὑπὲρ ἀμείψεως ἢ ἄλλης οἰασῶν αἰτίας αὐτῷ δεδομένον. εἰ δὲ ἐμφυτεύσεις πραχθεῖν παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν, ἀναδιδόσθαι τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τοῖς εὐαγῆσι τόποις τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κλειόμεν, καὶ τὸν ἐμφυτευτὴν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολαίων εἰ δὲ δωρηθεῖται πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ ἐτέρου εὐαγῆ οἴκον, καὶ αὐτὸ ἀναδιδόσθαι τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγῆσι τόποις μετὰ τῶν τοῦ μέσον χρόνον καρπῶν, καὶ τοσοῦτον ἔτερον ὅσον ἀξίον ἐστὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δωρηθεῖ, ὁ δανειστής τὸ ἐπορευόμενον ἀπολλύτω καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ εὐαγῆ τόπῳ ἀποδίδτω. τῶν συμβολαιογραφῶν τῶν φερουσῶν παρὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον τοιοῦτοις ὑποκειμένοις συμβολαίοις διηκεῖ ἐξορία καταδικαζομένων. Εἰ δὲ τι πρὸ τούτου τοῦ νόμου κατὰ τὰς παλαιὰς διατάξεις γέγονεν, κλειόμεν τοῦτο πᾶσι τρόποις τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχύν. πάντα δέ, ὅσα παρὰ τοῖς παλαιοῖς νόμοις γέγονεν, ἀνατραπήναι δεσπιζόμεν, καὶ τὰ πρᾶγματα τὰ παρὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν δεδομένα τοῖς εὐαγῆσι οἴκοις ἀναδιδόσθαι. τοῦ δὲ λοιποῦ κατὰ τὸν παρόντα νόμον πάντα γίνεσθαι διατηρούμεν, σχολαζοῦσθαι μετὰ ταῦτα πασῶν τῶν ἄλλων διατάξεων τῶν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις θέμασι πρώην φοιτησῶν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ὑπεροχὴ τοίνυν ἢ σὴ ἄπερ διὰ τοῦ παρόντος νόμου εἰς τὸ διηκεῖν ἰσχύουστος ἢ ἡμέτερα ἐδέσπισε γαληνότης ἄφρωτα παραφύλαξις σπουδασάτω, ἰδίτων ἐν τοῖς συνήθεσι καὶ μόνον τόποις

Si vero praeter haec quae inserta sunt praesenti legi contractus fiat super competentibus rebus mobilibus et immobilibus uni memoratarum venerabilium domorum, reddi quidem eidem sanctissimae ecclesiae sive venerabili domui rem, super quam tale aliquid subsecutum est, cum medii temporis fructibus, maneat autem apud eam et pretium aut antidorum aut quod pro permutatione aut alia qualibet occasione ei datum est. Si vero emphyteosis agatur praeter haec quae disposita sunt a nobis, reddi sanctissimae ecclesiae sive venerabilibus locis eandem rem iubemus, et emphyteotam secundum quod placitum est dare et pactum finire secundum virtutem emphyteoticalium instrumentorum. Si vero donetur res ecclesiastica aut alterius venerabilis domus, et hanc reddi sanctissimae ecclesiae aut aliis venerabilibus locis cum medii temporis fructibus, et tantum aliud quantum valebat res ipsa. Si vero hypotheca contra haec detur, creditor quod debetur perdat, et res venerabili loco reddatur. Tabellionibus praesentibus praeter hanc nostram legem talibus ministrare instrumentis perpetuo exilio condemnandis. Si vero aliquid ante hanc legem secundum antiquas constitutiones factum est, iubemus hoc modis omnibus propriam habere virtutem. Omnia vero quae contra antiquas leges facta sunt revocari sancimus, et res quae contra virtutem earum data est venerabilibus domibus reddatur; et de cetero secundum praesentem legem omnia fieri disponimus, vacantibus post haec omnibus aliis constitutionibus quae super talibus casibus dudum loquebantur.

(Epilogus.) Eminentia igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas inconvsula observare festinet, edicto in sollempnibus et legitimis locis per decem dies

XI. Quodsi adversus ea quae praesenti lege a nobis constituta sunt contractus aliquis fiat de rebus mobilibus et immobilibus ad unam praedictarum venerabilium domuum pertinentibus, reddatur quidem eidem sanctissimae ecclesiae seu venerabili domui res de qua tale quid contigit cum medii temporis fructibus, maneat autem apud eam etiam pretium vel remuneratio vel quod permutationis aut alterius cuiuscumque causae nomine ei datum est. Quodsi emphyteusis facta sit adversus ea quae a nobis constituta sunt, reddi sanctissimae ecclesiae vel venerabilibus locis eandem rem iubemus, emphyteutamque secundum tenorem emphyteuticorum instrumentorum pactum praestare. Quodsi donata sit res ecclesiastica vel alterius venerabilis domus, et ipsa reddatur sanctissimae ecclesiae vel ceteris venerabilibus domibus cum medii temporis fructibus et alterum tantum quanti eadem res aestimatur. Quodsi hypotheca adversus haec data sit, creditor debitum amittat atque eandem rem venerabili loco reddat. Tabelliones autem qui contra hanc legem nostram eiusmodi instrumentis ministrare ausi sint, perpetuo exilio condemnentur. Si quid vero ante hanc legem secundum veteres constitutiones factum est, id omnibus modis vim suam habere iubemus. Omnia autem quaecumque contra veteres leges facta sunt everti sancimus resque contra tenorem earum datas venerabilibus domibus reddi. In reliquum vero tempus ut secundum praesentem legem omnia fiant constituimus, cessantibus postea ceteris omnibus constitutionibus quae de eiusmodi casibus prius promulgatae sunt.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit illaesa servare studeat, edictis locis sollempnibus dumtaxat per decem dies propositis, nec

1 παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν) praefer haec quae inserta sunt s (ἡμῖν om. A^o) || τῷ) ἐν τῷ Nomoc.^m || 2 γένηται τι C, τι om. s || 4 ἀναδιδόσθαι MLB s (iubemus reddi Iul.) || ἀναδιδόσθαι C Nomoc.^m || αὐτῇ om. L || 5 ἐφ' ᾧ C v. l. || 6 τὸ τοιοῦτον Nomoc.^{am} || 8 ἢ post τίμημα om. B^e || 9 διδόμενον LB^e || 11 ἢ) ἣτοι C || τόποις) οἴκοις ἢ τόποις C Monac. (cf. ad s) || 12 καὶ τὸν — 13 συμβολαίων om. L || τὸ πάκτον (ἄκρον C, cf. ad 579, 27) τελεῖν) secundum quod placitum est dare et (i. e. καθ' ἄπειρ συνήθεσι δίδοναι καὶ?) pactum finire s || 15 αὐτῷ) τὸ αὐτὸ B^e || τῇ) τῇ αὐτῇ L || ἀγιοτάτῃ LB^e C Nomoc.^m s) ἀγιοτάτῃ μεγάλη ML^b || 16 εὐαγῆσιν οἴκοις L Nomoc.^{am} || 17 ὅσον (ὁσ* Nomoc.² pr.) L Nomoc.³, C v. l. || 20 αὐτὸ om. C s || ἀναδιδόσθαι C v. l. || 23 εἰ τι δὲ C || 24 διατίθεισιν L || 27 τὰ πρᾶγματα τα — 28 δεδομένα — ἀναδιδόσθαι) res — data — reddatur s || τὰ παρὰ) τὰ om. C || 29 νόμον om. B || 32 φοιτησάντων L^a || 34 ἰσχύσαντος C v. l. || 36 ἰδίτων L edicto s || μόνον MC) μόνων L legitimis (i. e. νομίμοις) s

1 rubr. Quibus penis subitatur qui praesentem constitutionem violaverit R in marg. (ex Iul.) || 2 legi vulg.) lege RVT || rebus om. V || 5 qua T, Beck || tale — 7 apud scr. R² in ras. 1 vs. || 6 fructibus temporis T || 7 autem] aut V || eum R² T || antidorum T³ antidorum torum T⁴ || 8 aut alia] aliqua (om. aut) VT || 9 ei om. T¹ || 11 locis T) domibus RV || 12 emphyteotam R || 13 secundum virtutem T¹ tem V¹ || 16 sanctissima ecclesia V¹ || 18 res ipsa valebat T || *ypothecae RVT hypothecae vulg. || 19 detur RV] dentur T vulg. || quod ei debetur T vulg. || 20 reddantur RV || 21 praesentibus V || 22 ministrare] ministratur re R¹ || 25 virtutem habere R vulg. || 25 rubr. De ui et potestate constitutionis imperatorum (sic. leg. in tempore) R in marg. (ex Iul.) || 26 antiquas leges antiquas R¹ || reuocare T || 27 contra] contra hec T¹ || virtute (virtutea pr.) T¹ || 28 uenabilibus V¹ uenerabilibus V² || 29 disposuimus T || 30 uocantibus V¹ || post haec] praefer haec RV post hanc T¹ post haec T² vulg. || 31 casibus om. R || 34 legem om. R

ἐπὶ δέκα ἡμέρας προτιθεμένων, καὶ μηδενὸς ὑπέρο ταύτης τῆς αἰτίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις στελλομένων. ἡμεῖς γὰρ προνοοῦμεν, πῶς τῶν δέκα τῆς τῶν συντελεστικῶν βλάβης πᾶσιν ἢ παρούσα ἡμῶν γενικὴ διάταξις ἐμφανῆς κατασταίη.

Dat. vii. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basiliū ve. anno III. [a. 544]

proposito et nullo pro tali occasione in provinciis destituendo. Nos enim providimus, quali modo sine collatorum laesione omnibus praesens nostra generalis constitutio manifesta fiat.

5

Dat. vii. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. pc. Basiliū ve. anno III.

PKA

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΜΕΡΙΚΑΣ ΚΑΤΑΒΟΛΑΣ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΠΛΑΣΙΟΝ ΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ.

10

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀβγούστος Ἀρσίλιω ἀρχonti Ταρσοῦ.

(Προοίμιον.) Βουλευτὰς δεομένους ὄρωντες φειδόμενοι τε αὐτῶν εἰκότως τὰς κατὰ τῶν ἡμετέρων νόμων τέχνας καὶ σεσοφισμένας ὁμολογίας κρατεῖν οὐ συγχωροῦμεν.

CAPUT I.

Ἐδίδαξαν γὰρ Εὐσέβιος καὶ Ἀφθόνιος τὸ ἡμέτερον κράτος ἔγγονοι Δημητρίων γενέσθαι τεχθέντες ὑπὸ Παλλάδιον τοῦ Δημητρίου παιδός. ἐποφλήσαι δὲ Δημητρίων Ἀρτεμιδώρῳ πεντακοσίους χρυσοὺς κατὰ δανεί- 15 σματος πρόφασιν καὶ ἐπερωτηθῆναι καὶ τόκον, καὶ ἔναγχος θεῖον πορίσασθαι τύπον τὸν βουλόμενον, εἰ διπλάσιον κατεβλήθη τὸ ὄφλημα, μηδεμίαν εἶναι κατ' αὐτῶν εἰσπραξιν κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους· τοὺς δὲ Ἀρτεμιδώρου τοῦ δανειστοῦ διαδοχῶς Ἐπιμάχον τε καὶ Ἀρτέμωνα φῆσαι ψεύσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ δεήσει καὶ μὴ δεῖν τῆς ἡμετέρας τυχεῖν βοηθείας, οὐδὲ γὰρ πεπληρωσθαι τὸ ὄφλημα, ἀλλὰ μόνους τῶνδ' καταβληθῆσθαι χρυσοὺς. Παλλάδιον γὰρ οἱ ἰκέται φασὶ τὸν αὐτῶν πατέρα ἅμα Παύλῳ καὶ Δημητρίῳ τῷ αὐτοῦ 20 πατρὶ ὡς καταβαλεῖν χρυσοὺς, Ἀρτέμωνα δὲ καὶ Πρισκανὴν τοὺς Ἀρτεμιδώρου παῖδας προγόνους τε Ἐπιμάχον καὶ Ἀρτέμωνα φῆσαι τὴν κατὰ μέρος καταβολὴν μὴ προσάψασθαι τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ πάντα εἰς τόκον λογίζεσθαι βούλεσθαι (ταῦτα δὲ καὶ ψῆφον τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος λέγειν), καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτῆσαι Παλλάδιον ἀντὶ τῆς προτέρας τῶν πεντακοσίων νομισμάτων δανειακῆς συγγραφῆς ἑτέραν χρυσῶν ἑξακο- 25 σίων· καταβαλεῖν δὲ καὶ αὐτοὶ φασὶ διαφόρους Παλλάδιον μὲν ὀφ' χρυσοὺς, Εὐσέβιον δὲ καὶ Ἀφθόνιον δέκα, 25

Nov. CXXI Graece tantum extat in ML. — Epit. Theod. 121 (inde B = B² 23, 3, 78), Athan. 17, 3 (cf. etiam Ecloga privata aucta 11, 6 p. 32 Zach.). Appendix Iuliani p. 196 Haenel.

ullo propter hanc causam in provincias misso. Nos enim providemus, quomodo sine collatorum damno omnibus praesens nostru generalis constitutio manifesta fiat.

CXXI.

UT QUAE PER PARTES FIUNT USURARUM SOLUTIONES IN DUPLUM COMPUTENTUR.

Imperator Iustinianus Augustus Arsilio praesidi Tarsi.

Praefatio. Cum curiales nobis supplicare videamus iisque consulamus, merito artes legibus nostris contrarias et concessiones pro fraudem excogitatas valere non patimur.

I. Docuerunt enim Eusebius et Aphthionius potentiam nostram, se nepotes Demetrii esse ex Palladio Demetrii filio natos, Demetrium autem ab Artemidoro debiti nomine quingentos aureos mutuatum esse et usuras quoque stipulatum, atque nuper se sacram sanctionem impetrasse, quae si duplum debiti solutum sit, nullam adversus eos exactionem esse secundum leges nostras iuberet; Artemidori autem creditoris successores Epimachum et Artemonem dixisse, mentitos se esse in precibus suis neque auxilio nostro potiri debere: neque enim debito satisfactum, sed solos nongentos quadraginta novem aureos solutos esse. Palladium enim supplices dicunt ipsorum patrem una cum Paulo et Demetrio patre eius octingentos sexaginta septem aureos solvisse, Artemonem vero et Priscianam Artemidori liberos, Epimachi et Artemonis avos, dixisse solutionem per partes factam sortem non attigisse, sed omnia in usuras computari velle (idem autem sententiam quoque praesidis provinciae dicere), et propterea a Palladio pro priore quingentorum aureorum feneratoricia cautione alteram sescentorum aureorum exegisse; iam se ipsos quoque dicunt diversis temporibus Palladium septuaginta duos, Eusebium et Aphthionium decem aureos solvisse, ut inde

1 δέκα — ὑπὲρ om. L || προτιθεμένων (προσκαθη- μίνων unus) C, proposito ε || 2 στελλομένων I, συστελλομένων C v. l. || 4 συντελεστικῶν C || ὑπηρκῶν συντελε- στικῶν ML ὑπηρκῶν συντελεστικῶν τε cum Haloandro vulg. || 6 vii (cui Iul.^b iv C unus) id. mai. M C ε Iul.^b) id. Iun. Ath. μηνὶ ἰουλίῳ Theod. || CP. — XVIII.) conp. imp. dona. iustiniano ag. ann. XCIII Iul.^b ep. imp. dn. iust. pp. cog. an. XIII ε cod. ep. imp. dn. anno XVIII (XVII v. l.) C ep. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰου-στινιανοῦ (τὸ ἰη' add. Fabrotus) Ath. ἰνδ. ζ Theod. || 7 post consulat. (osulat. i. e. 9sulat. libri) basilio an. III C pc. bas. ve. an. II ε cod. basilio uo. cons. M μετὰ τὴν ἰπατερίαν Βασιλείου τὸ γ' Theod. τὸ γ' μετὰ τὴν ἰπατερίαν Βασιλείου Ath. cons. XIII. (antea spatio vacuo relicto) Iul.^b || 9 rubr. Περί — λογιζέσθαι (καταλογί- ζεσθαι L) ML app. Iul.] Ἀντιγραφὴ ἐρημνέουσα τὴν

ἐρημν (i. ἐρημν?) τῶν τόκων Ath. Περί τόκων Theod. || 11 ἀρσίλιῳ M app. Iul.] Ἀρσίλιῳ Ath. βασι⁴ i. e. βασι- λῶ L || 15 παλαδίου L (et sic infra) || χρυσοὺς libri fere constanter || 16 τύπον] Nov. CXXXVIII (cf. Zachariae in editione Novell. I p. 5 not. 4) || 17 νόμους] Cod. 4, 32, 27. 8, 40, 29 || 18 ἀρτεμιδώρῳ L^a || ἀρτέμωνα M (et sic semper) || 19 μὴ δεῖν M] μηδὲν L || μόνους om. M || 20 γὰρ ML^a] μὲν γὰρ L^b || 25 * καὶ αὐτοὶ (nisi malis καὶ αὐτῶν) καὶ αὐτῶ ML (καὶ αὐτοῖς malit Zachariae)

1 praeposito R || 2 enim om. R || praevidimus R pro- videmus vulg. || 3 nostra om. T || 6 subscriptionem unus praenat cod. Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CXVI (= nov. CXXV) inter extravagantes positae || iust. pp. cog. an. XIII. pc. bas. ve. an. II. Escor.

ὡς ἐντεῦθεν συναγεσθαι τὴν τῶν ἡμιδ' νομισμάτων ποσότητα τὸν δὲ τῆς ὑποθέσεως ἀκροασάμενον, οὐκ ἐνταδνημένον μίαν εἶναι τοῦ παντὸς ἐγκλήματος αἰτίαν, μὴ προδέξασθαι αὐτοῦς, ἀλλὰ βουληθῆναι καταδικάσαι αὐτοὺς τοὺς ἑξακοσίους χρυσοὺς τοῦ κεφαλαίου. καὶ ᾗτησαν ταύτης ἐκβληθῆναι τῆς ἀνάγκης, καὶ συλλογιζομένου τοῦ παντὸς ὀφλήματος τῶν πεντακοσίων χρυσῶν, εἰ καταβάλλοιεν τοὺς πενήτηκοντα καὶ ἕνα τοὺς λεπτομένους εἰς τὴν τῶν χιλίων νομισμάτων ποσότητα, τοῦ τε παντὸς ὀφλήματος ἀπληλάχθαι ἀνάλαβειν τε τὴν δανειακὴν συγγραφὴν τῶν κ' χρυσῶν.

CAPUT II.

Τῶν τοίνυν ἡμετέρων νόμων μηδὲν ὑπὲρ τὸ διπλάσιον καταβάλλεσθαι βουλομένων καὶ ταύτην ἐχόντων πρὸς τοὺς ἐμπροσθεν διαφορῶν, ὅτι οἱ μὲν ἴστων μέχρι τοῦ διπλασίου τὰ χρεῖα, εἰ μηδεμίᾳ γέγονε καταβολή, ἡμῶν δὲ καὶ τὰς μερικὰς καταβολὰς λύειν τὰ ὀφλήματα δεξιμένων, εἴπερ ἄχοι τοῦ διπλασίου γένοιτο, θεσπίζομεν κατὰ τοῦτο γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, καὶ ὅσον ἂν εἰς τοὺς χιλίους ἑλλείποι χρυσοὺς, 10 τοῦτο αὐτοὺς καταβάλλοντας ἀναλαβεῖν καὶ τὴν τῶν κ' νομισμάτων δανειακὴν συγγραφὴν, ὥστε μὴ πολλαπλάσιον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας εὐρεθῆναι τὸ χρεῖος ἀπατούμενον.

Ἐπίλογος. Ἡ τοίνυν σὴ μεγαλοπρέπεια τὰ παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικῶν δηλούμενα τύπου ἔργῳ καὶ πέρατι παραδύναι σπενσάτω, τῆς τε παρὰ ταῦτα γινομένης ἐρμηνείας ἐν ταῖς ψήφοις, ὧν οἱ ἰκίται μνηνηται, σχολαζούσης, πάντων τε τῶν κατὰ συναρπαγὴν καὶ ἐκ μιᾶς μόρας 15 παρὰ τὸν νόμον πεπορευμένων ἢ παρὰ τὴν ἀρχαίαν ἀγορῶντων. Divinitas te servet per multos annos, frater iucundissime. Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario vc. cons. [a. 535]

PKB

ΙΔΙΚΤΟΝ ΠΕΡΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ ΤΕΧΝΙΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Ἔργωμεν ὡς μετὰ τὴν παιδευσιν τὴν κατὰ φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότου θεοῦ γενομένην οἱ τὰς πραγματείας καὶ τὰς μεθοδίας μετερχόμενοι καὶ οἱ διαφορῶν τεχνῶν καὶ οἱ περὶ τὴν γῆν ἐργάται, εἴ γε μὴν καὶ οἱ ναῦται, ὀφείλοιντες μᾶλλον καλλίονες γενέσθαι, εἰς πλεονεξίαν δεδωκάσι, καὶ διπλασίου καὶ τριπλασίου τιμῆς τε καὶ μισθοῦς παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἐπιζητοῦσι.

CAPUT I.

Συνειδόμεν τοίνυν διὰ θείου ἰδικτον πᾶσιν ἀπαγορεύσαι τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν, καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ τολμᾶν πραγματευτῆν ἢ ἐργάτην ἢ τεχνίτην ἐξ οἰασθήποτε μεθόδου ἢ ἐμπορίας ἢ γεσηονίας πλείονα 25

Nov. CXXII Graece tantum extat in M f. 394^r in appendice Edictorum Iustiniani sexto loco posita, in serie novellarum omittitur (ἢ δὲ ἔκβ' οὐκ εὐρέθῃ schol. M in marg.). Fuisse eam in B 55, 14, 4 testantur Tivucitus, index Coislinianus, index Reginae (βί. τῶν βασιλικῶν νε' τί. εδ' ἢ ὅλη νεαρά adnot. in marg. L). — Epit. Theod. 122 (inde L), Athan. 21, 3.

nongentorum quadraginta novem aureorum summa conficiatur; eum vero, qui de eo negotio cognovisset, cum non considerasset unam esse lotius accusationis causam, se non admisisse, sed in sortem sescentorum aureorum condemnare voluisse. Itaque petierunt ut hac necessitate exuerentur, et computato toto debito quingentorum aureorum, si unum et quingenta solverent qui reliqui essent ad mille solidorum quantitatem, et a toto debito liberarentur et feneratoriam cautionem sescentorum aureorum reciperent.

II. Itaque quoniam leges nostrae nihil supra duplum solvi volunt, eamque a prioribus discrepantiam habent, quod illae quidem debita usque ad duplum sistebant, si nulla solutio facta esset, nos autem eas quoque solutiones quae per partes fiant debita solvere permisimus, siquidem usque ad duplum perveniant, sancimus ut secundum hoc fiat computatio, atque illi si quantum reliqui sit ad mille aureos solvanti etiam feneratoriam sescentorum aureorum cautionem recipiant, ne ex hac causa eveniat ut multiplicatum debitum exigatur.

Epilogus. Magnificentia igitur tua quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarantur ad opus et effectum adducere studeat, ut et interpretatio contra haec prolata in sententiis, quarum supplices meminerunt, abiciatur, et omnia quae per obreptionem et ab una parte adversus legem acta sunt vel agentur cessent. Divinitas te servet per multos annos, frater iucundissime.

CXXII.

EDICTUM DE CONSTITUTIONE ARTIFICUM.

Praefatio. Cognovimus post castigationem quae secundum domini dei clementiam contigit eos qui negotiationes et artificia exercent et diversarum artium opifices et agricultores nec non nautas, cum potius meliores fieri deberent, avaritiae se dedisse, et duplicia atque triplicia pretia mercedesque contra veterem consuetudinem exigere.

I. Placuit igitur nobis per sacrum edictum omnibus eiusmodi avaritiam interdicere, neve ullus in posterum negotiator aut agricola aut artifex ex quocumque arte vel negotiatione vel agricultura

1 τῶν L] om. M || ἑξακοσίων τεσσαράκοντα ἐνέα L || 4 καταβάλλοιεν Haloander] καταβάλοι ML, καταβάλλοιεν cum Scrimgero vulg. || ἕνα Scrimger] ἐκ M ἐν L || 5 λεπτομένους L || 7 νόμων] Cod. 4, 32, 27; nov. CXXXVIII || 8 οἱ μὲν] Cod. 4, 32, 10 || 9 εἴπερ L] ἀπερ M, εἴπερ Zachariae || 10 τοῦτον M], corr. Haloander || 11 τοῦτο αὐτοῦς Zachariae] τοὺς αὐτοῦς ML || 14 τε M] δὲ L || γενομένης Haloander || 16 clausulam (latinam cum subscr. om. L || 17 xvii M Ath.] xviii app. Iul. || maias om. Iul. || bilisario uo. cons. (uo. om. Iul., cons. om. Iul.) app. Iul. bilisar. uo. cons. M ὑπάτειας Belisariou Ath. ||

19 rubr. Ἰδικτον (Ἐδικτον L, om. B) περὶ διατυπώσεως τεχνιτῶν Theod. (L) B] Ἰδικτον τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότου ἰουστινιανῶν M Ὅστε τοὺς πραγματευτὰς καὶ τεχνίτας καὶ γεσηόνους καὶ ναῦτας καὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν λαμβάνειν καὶ δίδουσι, ὡς ἦν πρὸ τοῦ θανατικῶ [i. e. ante pestem anni 541, cf. Theophanes chronogr. ad Iustiniani annum XV.], καὶ μηδὲν πλέον Ath. || 20 παιδευσιν] i. e. τὸ θανατικόν, cf. Ath. || 25 οἰασθήποτε M || μεθοδίας malit Zachariae sine causa

τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητεῖν τιμῆματα ἢ μισθοῦς. κελύομεν (δὲ) καὶ τοὺς τὰς μετρήσεις τῶν οἰκοδομικῶν καὶ γεηρονικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ποιούντας μὴδὲν πλέον λογίζεσθαι τοῖς ἐλογαζομένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὴν ἀρχαίαν συνῆθειαν φυλάττειν. ταῦτα δὲ παραφυλάττειν κελύομεν καὶ τοὺς ἐπιτάττοντας οἰαδῆποτε ἔργα ἢ καὶ τινα εἶδη ὠνούμενους· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς ἐξῆναι πλέον τοῦ ἔθους τοῦ διατεταγμένου παρέχειν συγχωροῦμεν. γινωσκόντων τῶν πλέον τι τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητούντων, ὡς τριπλασίονα ποσότητα εἰσκόμισαι τῷ δημοσίῳ ἀναγκασθῆσονται, εἰ παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς διατεταγμένον λαβόντες ἢ δεδωκότες φανεήσαν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα δὲ ζητεῖσθαι καὶ ἐνδικεῖσθαι κελύομεν παρὰ τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου ταύτης τῆς ἐνδαίμονος πόλεως. βουλόμεθα γὰρ δι' ὑμῶν τοὺς παραβαίνοντας ταύτην ἡμῶν τὴν διατάξιν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὀμοσθεῖσαν ποιῆν καὶ τιμωρίας ὑποβάλλεσθαι· ποιῆς ἐπικειμένης πῖντε χροσίου λιτρῶν ταῖς πειθόμεναις ὑμῖν τάξεσιν, εἴ τι τῶν παρ' ἡμῶν διατεταγμένων ἀμεληθεῖ.

Dat. x. k. Apr. CP. (imp.) dn. Iustiniiani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilii vc. anno III. [a. 544]

PKΓ

CXXIII. Auth. CXXXIV. Coll. IX tit. 15

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

R DE SANCTISSIMIS ET DEO AMABILIBUS ET REVERENTISSIMIS EPISCOPIS ET CLERICIS ET MONACHIS R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρω τῷ ἐνδοξοτάτῳ μεγίστῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

Imp. Iustinianus Aug. Petro gloriosissimo pp.

(Προοίμιον.) Περὶ διοικήσεως καὶ προνομιῶν 20 καὶ ἄλλων διαφορῶν κεφαλαίων εἰς τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους ἀνηκόντων ἤδη τινα διευπλώσαμεν, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τὰ περὶ τῶν ὀσιωτάτων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν πρῶτην ἐν διαφοροῖς διατάξεσι διατυπωθέντα μετὰ τῆς 25 προσηκούσης ἐπανορθώσεως τῷδε περιλαβεῖν τῷ νόμῳ συνείδομεν.

(Praefatio.) De gubernatione et privilegiis aliisque diversis capitulis ad sanctissimas ecclesias et alias venerabiles domos pertinentibus iam quaedam dispoſuimus, super sanctissimis autem episcopis et clericis et monachis dudum in diversis constitutionibus disposita cum competenti correctione hac comprehendere lege perspeximus.

Nov. CXXIII (Authent. CXXXIV = Coll. IX tit. 15: gloss.) Graece extat in M et cum nov. CXXXVII containata in L, cap. 2 § 1 — 32 in B 3, 1, 9—16. 20—33. 35—48, cap. 34—44 in B 4, 1, 2—16. Maxima pars novellae quamvis passim contracta et immutata habetur in Collections LXXXVII capitulorum 25—87 (= S; inde pleraque repetuntur diverso ordine disposita in Nomocanone L titulorum eiusve appendice), particulae in Epanagoge 8—10 (vid. infra). — Epil. Theod. 123, Athan. 1, 2 (inde Coll. const. eccl. III 1, 2; Δ f. 184* in parte tituli primi inter novellae CXXXI c. 4 et 5 inserta). Iulian. const. CXV (qui exemplum Graecum non tam excerptis quam expressit).

Prooemii (novellae V praemissi) translationem latinam a vulgata diversam in appendice collectionis canonum Dionysio-Hadrianae exhibent codices aliquot saeculi IX. et X. (cf. Maassen Sitzungsberichte der k. Akad. der Wissensch. Wien 1860 p. 91 n. 4), primi ediderunt Pithoei fratres in Obs. ad Cod. et Nov. (Paris. 1689) p. 693.

maiora quam secundum veterem consuetudinem pretia mercedese exigere. Iubemus autem eos quoque qui aedificiorum et agrorum colendorum aliorumque operum mensuras faciunt nihil amplius operariis imputare, sed ipsis quoque antiquam consuetudinem servare. Atque haec eos quoque observare iubemus, qui qualiacumque opera imperant vel etiam species quasdam redimunt: quibus ne ipsis quidem ut plus quam more constitutum est praestare liceat permitimus. Sciant autem qui quicquam amplius quam vetus consuetudo fert exigunt, se triplicem quantitatem fisco inferre coactum iri, si contra id quod ab initio constitutum erat eos accepisse vel dedisse appareat.

Epilogus. Haec autem examinari atque vindicari iubemus et a tua sublimitate et a gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis. Per vos enim ab iis qui hanc nostram constitutionem violaturi sint nullam definitam excipi eosque poenis subici volumus; cum officiis quae vobis apparent quinque librarum auri poena imminet, si quid eorum quae a nobis constituta sunt neglectum fuerit.

CXXIII.

DE DIVERSIS CAPITIBUS ECCLESIASTICIS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. De administratione et privilegiis aliisque diversis capitibus quae ad sanctissimas ecclesias aliasque venerabiles domos pertinent iam quaedam constituimus, in praesentia autem ea quae de religiosissimis episcopis et clericis et monachis in diversis constitutionibus antea disposita sunt, cum idonea emendatione hac lege comprehendere placuit.

1 δὲ add. Scrimger || 4 εἶδη M (cf. nov. CXXVIII c. 1. 2. 3. 9. 15. CXXX c. 1. 2. 3) || ἤδη cum Scrimgero vulg. || 12 subscr. d. II. k. apr. ep. dn. iust. pp. aug. post bilisario vo. cons. M; ἔγγραφη πρὸ ε' καλανδ. Ἀπριλ. βασιλεῖας Ἰουστινιανοῦ τὸ ε' ὑπατείας Βασιλείου τὸ γ' Ath., unde subscriptionem restituit Zachariae || 14 rubr. Περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν Ath. Theol. (cf. s et infra v. 24) Περὶ τῶν τὰ ψηφισματα τῶν ἐπισκόπων ἐπιδιδόντων ὅπως χῆρ γίνεσθαι S || 18 μεγίστων τῶν θείων (ἡμῶν add. L) ὀφφικίων MI] ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ Ath. s, Gregorius Magnus Epist. 13, 45 II p. 1252 ed. Benedict. Exemplar constitutionis ad Petrum praef. pract. missum fuisse M

confirmat in fine novellae || 21 ἄλλων διαφορῶν κεφαλαίων LS s [ul.] διαφορῶν κεφαλαίων ἄλλων M || 22 ἤδη μὲν τινα S || 23 διευπλώσαμεν] nov. CXXXI || ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τὰ περὶ] τὰ δὲ περὶ sola legisse videtur s || 25 διατάξεσι] cf. nov. VI. Val.

14 sanctissimis cit. Gregor. ep. 13, 45] sanctissimis episcopis libri, vulg. || 15 et] ac Gregor. || 16 episcopis et clericis Gregor.] episcopis et de clericis V et clericis R clericis T vulg. || 17 H; L.XL.II. (sic) T || 18 pp.] praefecto VT p. R || 25 cum om. T || correptione R || hanc V

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοίνυν, ὁσάκις ἂν χρεία γένηται ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι, τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, ἧς μέλλει ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφίσματα ποιεῖν προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κινδύνῳ τῶν ἰδίων ψυχῶν [καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὁμνῆσαι κατὰ τῶν θείων λογίων, ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφίσματα ποιεῖν προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κινδύνῳ τῶν ἰδίων ψυχῶν] καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὁμνῆσαι κατὰ τῶν θείων λογίων, ἀλλ' εἰ ἕνα ἢ δύο ἀποφασίσαντες ἐπὶ τῶν προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κινδύνῳ τῶν ἰδίων ψυχῶν, ὅτι οὐτε διὰ τινος δόξιν οὐτε διὰ ὑπόψεως ἢ φιλίαν ἢ δι' ἄλλην οἰανδήποτε αἰτίαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὁρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως 10 καὶ σεμνοῦ εἶναι βίου [καὶ ὑπὲρ τὸ τριακοστὸν ἔτος] καὶ ἡρώματα εἰδέναι τοῦτους ἐπελέξαντο, καὶ ὅτι οὐτε γαμετῆρ οὐτε παιδᾶς τις ἐξ αὐτῶν ἔχει, οὐδὲ παλλακὴν ἢ παῖδας φυσικούς γινώσκουσιν αὐτὸν ἐσχκεῖναι ἢ ἔχειν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον γαμετῆρ τις ἐξ αὐτῶν ἔσχε, καὶ αὐτῆρ μίαν καὶ πρώτην καὶ οὐδὲ 15 χήραν οὐδὲ ἀνδρὸς ἀποσχυνθεῖσαν οὐδὲ τοῖς νόμοις οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσι ἀπαγορευμένην· ἀλλ' οὐδὲ βουλευτῆρ ἢ ταξωτῆρ τοῦτον εἶναι γινώσκουσιν, ἢ εἰπε βουλευτικῆ ἢ ταξωτικῆ ὑπέκειτο τήρ, ἴσασιν 20 αὐτὸν ἐν μοναστηρίῳ οὐχ ἦτον δεκαπέντε ἐνιαυτῶν 1 μοναχικὸν βίον ἐκτελέσαντα. καὶ τοῦτο δὲ τοῖς ψηφίσμασι δεῖ ἐντίθεσθαι, ὅτιπερ οὐχ ἦτον ἢ τριακοτα πέντε τῆς ἡλικίας ἑνιανθὸς ἔχειν τὸ ἐπιλεγέν παρ' αὐτῶν πρόσωπων γινώσκουσιν ἵνα ἐκ τῶν τριῶν 25 προσώπων, ἐπὶ ἅν τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα γέροντες, ὁ βελτίων χειροτονηθῆ τῆ ἐπιλογῆ καὶ τῶ κινδύνῳ τῶν χειροτονοῦστος. τὸν δὲ βουλευτῆρ ἢ τὸν ταξωτῆρ τὸν (ὡς εἰρηται) ἐπὶ δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ἐν μοναστηρίῳ διαγαγόντα καὶ εἰς ἐπισκοπῆρ προαχθέντα 30 ελευθεροῦ εἶναι τῆς ἰδίας τύχης, οὕτω μόντοι ἵνα ἐλευθερωθεῖς τῆς βουλῆς τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας ἐαυτῶ παρακατάσχη, τῶν ὑπολοίπων αὐτοῦ πραγμάτων κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τῆ βουλῆ καὶ

cap. I et II pr. in L omittuntur, eorum loco inserta sunt nov. CXXXVII pr. et c. 1—3 (similiter in B c. II § 1 excipit novellae CXXXVII capita 2. 3).

3 sq. summarium Ath. repetunt paratitla Ath. 20 § 1. — Summarium v. 18—22 extat 'Ροπ. 34, 2, v. 23—25 'Ροπ. 41, 1; Ath. summam v. 18—22. 28—595, 1 repetunt paratitla Ath. 8 § 2. 18 § 1.

I. Sancimus igitur, ut quoties episcopum creati opus sit, clerici et primores civitatis, cuius episcopus creandus est, de tribus personis decreta faciant propositis sanctis evangelis periculo animarum suarum [et unusquisque eorum per sancta evangelia iuret, atque in iis scribat], dicentes in ipsis decretis se neque propter largitionem ullam neque propter promissionem aut amicitiam aut aliam ullam causam eos elegisse, sed cum sciant eos rectae et catholicae fidei atque honestae vitae esse [et triginta annis maiores] et litteras nosse, et neque uxorem neque liberos quemquam ex iis habere, neque concubinam aut liberos naturales se scire eos habuisse vel habere, sed et si quis eorum prius uxorem habuerit, ipsam quoque unam et primam nec viduam neque a viro separatam nec legibus aut sacris canonibus prohibitam; nec magis curialem aut officialem esse cum se scire, aut siquidem curiali vel officiali conditioni obnoxius fuerit, scire se eum in monasterio non minus quindecim annis vitam monasticam peregisse.

1 Hoc quoque decretis inseri oportet, scire eos non minus quam triginta quinque aetatis annos habere personam a se electam: ut ex tribus personis, pro quibus eiusmodi decreta facta sunt, melior creetur electione et periculo creantis. Curialis vero vel officialis qui [sicuti dictum est] per quindecim annos in monasterio degit et ad episcopatum provocatus est, a conditione sua liber sit, ita tamen ut liberatus a curia quartam partem substantiae suae sibi retineat, cum reliquae eius res secundum legem nostram

4 ἐπὶ τρισὶ] mox in tribus § 1 προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων S § 1ul. Ath. om. M || 6sq. καὶ ἕκαστον — αὐτοῖς in M interpolata ex nov. CXXXVII c. 2 om. S § 1ul. || 7sq. λέγοντας — ψηφίσμασιν om. S || 8 ὅτι οὐτε] ὡς οὐ § 1 οὐτε διὰ] ἢ S (cf. ad c) || 11 καὶ — ἔτος in M interpolata ex nov. CXXXVII c. 2 om. S § 1ul. (cf. infra v. 23) || 13 * οὐτε — οὐτε] οὐδὲ — οὐδὲ MS || 15 πρότερόν] τίς ἐξ αὐτῶν γαμετῆρ ἔσχε S || 17 ἀνδρὸς ἀποσχυνθεῖσαν] viro coniunctam § 5 || 27 χειροτονηθεῖσθαι S || κινδύνῳ MS § 1ul. κρηματι MS v. (ex nov. CXXXVII c. 2), vulg. || 32 μέρος om. S || 34 νόμοι] fuit Cod. 10, 35, 4; cf. Cod. 1, 3, 52 § 1, Nov. VI 1 § 1, XXXVIII pr. § 2. Sed ea constitutio quartam substantiae curiae vel fisco offerri vult. Itaque pro τέταρτον v. 32 Zacharias ἤμισιν τέταρτον correxit: quo non dodrans (¾) significatur, sed tres partes et dimidia (3/4); quamquam ἀνασύνγνωστον intellegi voluisse etiam Athanasius videtur τὸ ἡμισυτέταρτον μέρος τῆς ἰδίας ὑποστάσεως παρίχων τῆ βουλῆ. Quartam h. l. ipsi curiali vel officiali relinq. i, novem uncias curiae vel fisco vindicari consentiunt cum MS epitomatores Iul. Ath. Theod. Id ipsum in constitutione deperditū sancitum fuisse vix credam: videtur potius ipsius auctoris errore praecipuum illius constitutionis confundi cum iis quae de novem uncias uti-

Sancimus igitur, quotiens opus fuerit episcopum ordinare, clericos et primates civitatis, cuius futurus est episcopus ordinari, mox in tribus personis decreta facere propositis sacrosanctis evangelis periculo suarum animarum dicentes in ipsis decretis, quia neque propter aliquam donationem neque propter promissionem aut amicitiam aut propter aliam quamlibet causam, sed scientes eos rectae et catholicae fidei et honestae vitae esse (et) litteras nosse hos elegerunt, et quia neque uxorem neque filios aliquos eorum habet, neque concubinam aut filios naturales cognoscunt eum habuisse aut habere, sed et si prius uxorem aliquis ex eis habuit, et ipsam unam et primam et neque viduam neque viro coniunctam nec legibus aut sacris canonibus interdictam; sed neque curialem aut officialem hunc esse cognoscunt, aut si curiali vel officiali subiacet fortunae, sciunt eum in monasterio non minus quindecim annis monachicam conversationem implese.

1 Hoc quoque decretis oportet inseri, quia non minus quam triginta quinque aetatis annos habere si qua eligitur ab eis cognoscunt personam: ut ex trium personarum pro quibus talia decreta facta sunt melior ordinetur electione et periculo ordinantis. Curialem vero vel officialem qui, sicut dictum est, quindecim annis in monasterio conversatus est et ad episcopatum provocatus, liberum esse propria fortuna, ita tamen ut liberatus a curia quartam partem suae substantiae sibi retineat, reliquis eius rebus secundum nostram legem curiae et fisco

que curiae servandis in donatione vel in successione curialis valent: cf. nov. LXXXVII pr. p. 423, 20; CI c. 3 p. 490, 2 31; c. 4 p. 492, 13 al.

1 rubr. De episcoporum consecratione T in marg. (ex Iul.) || igitur itaque T || 2 ordinari vulg. || primatos T || cuius civitatis V || 4 praepositis T || 6 donationem neque V vulg. || donationem aut RTal. || propter (per R) aliquam promissionem R vulg. || 7 causam quamlibet V || 8 scientes T || 9 honestate R || esse vitae T vulg. || et add. vulg. || nosse V nosce T || 10 aliquis T || aliqui (alios R) RV T vulg. || 11 habet T || habent RV vulg. hōt T || concubinam V || 12 habere R || sed et si vulg. || set si VR || et si RT || priuatus R || 13 habuerit V || 14 viro cum viro T || 15 canonibus] canonibus vel constitutionibus VT || constitutionibus RT vulg. || 16 carnalem R || 17 curiali] fiscali R || eum] enim T || 18 monachicam causam conversationem T || 22 detractis T || inseri T vulg. || inferri RV || 23 annis V || habere Beck] habet libri || 24 eis RTal. || eis qui V vulg. || cognosce ex R || personam vulg. || personas libri || ut] aut T || 25 sunt facta V || 27 vero om. T || 29 prouocatis T || 30 ut] si R || partem quartam R || 31 rebus eius V

2 τῶ δημοσίῳ ἐκδικουμένῳ. Δίδομεν δὲ ἀδειαν τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις, εἴ τινα κοσμικὸν δίχα βουλευτοῦ καὶ ταξεωτῶν ἄξιον τῆς προειρημένης ἐπιλογῆς εἶναι νομίσουσιν, τὸν τοιοῦτον ἅμα ἀλλοῖς δύο κληρικοῖς ἢ μοναχοῖς ἐπιλέξασθαι, οὐτὰ μὲντοι ἵνα ὁ κοσμικὸς ὁ τοῦτω τῶ τρόπῳ εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιλεγείσῃ μὴ ἄλλως ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, ἀλλὰ πρῶτον τοῖς κληρικοῖς οὐκ ἕλαττον τριῶν μηνῶν συναριθμηθῇ, καὶ οὕτω τοὺς ἀγίους κανόνας καὶ τὴν ἱεράν τῆς ἐκκλησίας λειτουργίαν διδάχθῃς ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ. ὁ 10 γὰρ ἄλλους ὀφείλων διδάσκειν παρ' ἑτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν διδάσκεισθαι οὐκ ὀφείλει. Εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ἢ τισι τόποις μὴ εὐρεθῆεν τρία πρόσωπα πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν ἐπιτιμεία, ἐξέστω τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις ἐπὶ δύο ἢ καὶ ἐνὶ προσώπῳ ψηφίσματα ποιῆσθαι, πάσας μὲντοι τὰς εἰρημέναις ἡμῖν ἔχοντι μαρτυρίας. Εἰ δὲ οἱ ὀφείλοντες τὸν ἐπίσκοπον ἐπιλέξασθαι τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα ἐντὸς ἑξ μηνῶν μὴ ποιήσουσι, τηλικαῦτα τῶ κινδύνῳ τῆς ἰδίας ψυχῆς 20 κείνου ἢ ἀρμόζει χειροτονήσας τὸν ἐπίσκοπον χειροτονεῖται, πάντων τῶν ἄλλων ὧν εἰρήκαμεν παρασυλλαιτομένων. Εἰ δὲ τις παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παραφυλακὴν ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, καλούμενον τούτον πᾶσι τρόποις τῆς ἐπισκοπῆς ἐμβάλλεσθαι, ἀλλὰ κἀκείνον ὅστις παρὰ ταῦτα ἐτόλμησεν χειροτονῆσαι 25 χωρίζεσθαι ἐπὶ ἕνα ἐνιαυτὸν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἥτις καθ' οἶον ἴσχυε χρόνον ἢ τρόπον εἰς τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν περιέλθῃ, διὰ τὸ πταίσμα ὃ ἐποίησε τῆ δεσποτείας τῆς ἐκκλησίας ἢς ἐπίσκοπος ἐστὶν ἐκδικεῖσθαι. 30

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις τοῦ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἐπιλεγέντος ἐπισκοπῆς κατηγορήσῃ ἐφ' οἰαδήποτε αἰτία δυναμένη κατὰ τοὺς νόμους ἢ τοὺς κανόνας τῆ αὐτοῦ ἐμποδίσαι χειροτονία, ὑπεριδέσθω ἢ τούτου χειροτονία, καὶ πρό-

2 vindicandis. Damus autem licentiam decreta facientibus, si quempiam laicorum praeter curialem et officialem dignum memorata electione esse putaverint, hunc cum aliis duobus clericis aut monachis 5 eligere, ut si laicus hoc modo ad episcopatum eligatur, non repente episcopus ordinetur, sed primo clericis non minus tribus mensibus connumeretur, et ita sanctas regulas et cotidianum ecclesiae ministerium edoctus episcopus ordinetur; qui enim alios debet docere, ab aliis post ordinationem doceri non debet. Si vero, ut evenit, in quibusdam locis non inveniuntur tres personae ad talem electionem opportunae, liceat decreta facientibus in duabus et una persona decretum facere, omnes tamen dictas a nobis habente testationes. Si vero qui debent episcopum eligere, citius ipsa decreta intra sex menses non faciant, tunc periculo propriae animae ille quem competit ordinare episcopum ordinet, omnibus aliis quae praediximus observandis. Si quis autem citra memoratam observationem episcopum ordinetur, iubeamus hunc omnibus modis episcopatu depelli; sed etiam illum, qui praeter haec praesumpsit ordinare, segregari uno anno sacro ministerio, et omnem eius substantiam quae quolibet tempore aut modo in eius dominium deducta est propter culpam quam fecit 20 dominio ecclesiae cuius episcopus est vindicari.

Si quis autem ad ordinationem electum episcopatus accusaverit in qualibet causa quae possit secundum leges aut canones eius impedire ordinationem, differatur huius ordinatio et prius contra eum

§ 2 Κελεύομεν τοὺς ψηφίζομένους, εἴ τινα κοσμικὸν ἄξιον τῆς προειρημένης — 12 οὐκ ὀφείλει habet Epianogoge 8, 4. — § 2 ex S repetit Nomoc. L tit. 8 p. 612 Voell).

Summaria v. 1 — 8 habent 'Pov. 15, 8 et 34, 2; Nomoc. XIV tit. 1, 11. — v. 17 — 26 summarium extat 'Pov. 34, 2; v. 17 — 21 summaria 'Pov. 19, 8 et Nomoc. XIV tit. 1, 9.

c. II. III ex S repetit Nomoc. L tit. 16 p. 623 Voell. — Summarium c. II pr. habet Nomoc. XIV tit. 1, 8.

2 curiae et fisco vindicentur. Damus autem facultatem iis qui decreta faciunt, si quem laicum, praeter curialem et officialem, praedicta electione dignum putaverint, talem hominem cum aliis duobus clericis aut monachis eligendi, ita tamen ut laicus qui hoc modo ad episcopatum electus est non statim episcopus creetur, sed prius clericis non minus tribus mensibus adnumeretur, atque ita sanctos canones et sacrum ecclesiae ministerium edoctus episcopus creetur: qui enim alios docere debet, ab aliis post creationem doceri non debet. Quodsi forte in quibusdam locis non inveniuntur tres personae ad eiusmodi electionem idoneae, liceat iis qui decreta faciunt de duabus vel etiam una persona decreta facere, quae tamen omnia a nobis modo dicta testimonia habeat. Si vero ii qui episcopum eligere debent eiusmodi decreta intra sex menses non fecerint, tunc periculo animae suae is cui competit creare episcopum creetur, ut tamen reliqua omnia quae diximus observentur. Si quis vero contra observationem modo memoratam episcopus creatus sit, iubeamus eum omnibus modis ab episcopatu repelli; verum etiam illum qui adversus haec creare eum ausus sit, per unum annum separari a sacro ministerio, atque omnem eius substantiam, quae qualicumque tempore aut modo in dominium eius pervenerit, propter delictum quod commiserit dominio ecclesiae cuius episcopus sit vindicari.

II. Si quis autem eum qui ad creationem episcopatus electus est accusaverit ex qualicumque causa quae secundum leges vel canones creationem eius impedire possit, differatur eius creatio, et prius causam

3 καὶ ἢ S || 4 νομίσουσιν M, Nomoc. L tit. 6] νομίσασι S Epan. || δύο] τρισὶ Epan. || 5 οὐτὰ μὲντοι om. S || 6 ὁ om. Epan. || 7 εὐθὺς om. Epan. || 9 ἱεράν] cotidianum (i. e. καθ' ἡμέραν?) S || 13 εὐρεθῆῃ S || 15 ἢ M] om. S S. Iul. || ψηφίσματα] decretum S || 18 τα τοιαῦτα ψηφίσματα] oitius ipsa decreta S || 19 ποιήσασι S v. l. || 20 χειροτονεῖται M, Nomoc. L tit.] χειροτονεῖσθω S || 32 *ἐπισκοπῆς dedi ex S Iul., qui habent episcopatus] ἐπίσκοπον M, om. S || κατηγορήσῃ S v. l.

1 uendicantis R¹ || autem] autem ei R || 2 quempiam V vulg.] quemquam RT || carnalem? R¹ || 3 electionem R¹ || esse om. V || 4 cum] eum cum R || 5 ut VT¹] aut RT² (ut corr. T²) || si laicus] alicuius R¹ || huius modi

T² || 7 clericus R || 8 cotidianum usum ecclesie vel ministerium V || 10 docere debet T || post] prae R¹ || 11 ut evenit in V vulg.] ut conuenit in R¹ ut euenit T¹ euenit ut in T² euenit ut in R² || 12 oportuere V⁶ || 14 omnes tamen T] eos tamen omnes (os R¹) R vulg. eos omnes V || dictas RT¹] iam dictas V vulg. praedictas T² || 15 *habentes libri || 16 cuius T¹ || inter R¹ || sex] v T¹ || 17 non et periculo om. T¹ || 18 ordinari R¹ T¹ || 19 diximus T vulg. || 21 modis omnibus T || 22 hoc praesumpsit R vulg. || 25 culpam quam] quam culpam quam T¹ || 31 rubr. De accusationibus episcoporum VT in marg. (ex Iul.) || autem om. V || electus T¹ electum om. V¹ || episcopus T¹ episcopum T² || 32 causa] eam R || 33 canones T || impediti R¹ || ordinationi R¹ T¹ || 34 diffatur V¹ differebatur T¹

τερον τὴν κατ' αὐτοῦ προτεθεισαν αἰτίαν (εἴτε παρόντος τοῦ κατηγοροῦ καὶ τῆ παρ' αὐτοῦ προτεθεισῆς αἰτίας ἐπεξίοντος, εἴτε καὶ ἀναβαλλομένου ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὴν ἰδίαν κατηγορίαν πληρώσας) ἐπιμελῶς ἐξετάσεια ἐκείνος, ὅψ' οὐ ἤμελλεν ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι. καὶ εἰ μὲν ὑπεύθυνον αὐτὸν τῆ κατηγορίᾳ εἶροι, κωλύσθω ἡ χειροτονία, εἰ δὲ ὑπεύθυνος μὴ φανείη, ἢ μὲν χειροτονία μὴ ἐμποδιεῖσθω, ὁ δὲ κατηγορος, εἴτε μὴ ἀπέδειξεν εἴτε καὶ ἀπέφυγεν τὴν προτεθεισαν παρ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐν ἣ οἰκεῖ ἐκβαλλέσθω. Εἰ δὲ τις πρὸ ἐξετάσεως τὸν κατηγοροῦνθέντα χειροτονήσει, ὁ μὲν χειροτονηθεὶς τῆς ἱερωσύνης ἐξωθεῖσθω, ὁ δὲ τὸν τοιοῦτον τολμήσας χειροτονήσας τῆ ἀνωτέρω εἰρημνῆν ὑποκεισθω ποινῇ, τοῦτο μὲν ἐπὶ τῆ ἐνιαυσιαῖα κωλύσει τῆς θείας λειτουργίας τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶ πάντα αὐτοῦ τὰ πράγματα τῆ ἐκκλησίας ἐκδικηθῆναι. Πρὸ δὲ πάντων ἐκείνο φυλαχθῆναι θεσπιζομεν, ἵνα μηδεὶς διὰ δόσεως χρυσίου ἢ ἄλλων πραγμάτων ἐπίσκοπος χειροτονῆται. εἰ δὲ τις τοιοῦτο ἀμαρτηθῆ, αὐτοὶ ἑαυτοῖς οἱ δίδοντες καὶ οἱ λαμβάνοντες καὶ οἱ μέσοι αὐτῶν κατὰ τὰς θείας γραφὰς καὶ τοὺς ἱερῶς κανόνας κατακρίσει ὑποβάλλουσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ δίδους καὶ ὁ λαμβάνων καὶ ὁ μέσος γινόμενος τῆς ἱερωσύνης ἢ τῆς τοῦ κλήρου τιμῆς ἀποκινεῖσθω τὸ δὲ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας δοθῆν τῆ ἐκκλησίᾳ ἐκείνη ἐκδικεῖσθω, ἢς ἡβουλήθῃ τὴν ἱερωσύνην ἀνήσασθαι. εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας λαμβάνων ἢ μέσος τῶ πράγματι γινόμενος, τὰ δοθέντα πράγματα ἐν διπλῶ αὐτὸν ἀπατεῖσθαι κελεύομεν τῆ ἐκκλησίᾳ ἐκδικηθησόμενα. οὐ μόνον δὲ τὰ κατὰ τούτων δεδομένα τὸν τρόπον ἐκδικεῖσθαι προστάττομεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν ὑπὲρ τούτου καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐκτεθεισῶν καὶ τῶν ἐνεχθῶν ἢ τῶν τοῦ ἔγγυθου ἐνοχῆν καὶ πᾶσαν ἄλλην οἰανδήποτε ἀγωγὴν ἀργεῖν θεσπιζομεν καὶ πρὸς τοῦτοις ὁ τὴν ὑπόσχεσιν λαμβάνων μὴ μόνον τὴν ὁμολογίαν ἀποδιδόντω, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τοσούτον ὅσον ἡ ὁμολογία περιέχει ἀπατεῖσθω ὄφειλον τῆ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι.

c. II § 1 (— 30 ἀπατεῖσθαι αὐτὸν κελεύομεν) initio in brevius contracto habet Epanagoge 8, 15. — Summarium § 1 in. ex Ath. repetit Nomoc. L tit. 11 p. 615 Voell., v. 25—27 Ath. summa extat in paratitlis Ath. 2 § 2.

contra eum propositam (sive praesens sit accusator et causam a se propositam persequatur, sive per tres menses accusationem suam exequi differat) ille a quo episcopus creandus erat diligenter examinari. Et si quidem eum obnoxium accusationi invenerit, prohibeatur creatio; sin non appareat obnoxius, creatio non impediatur, accusator vero, sive non probaverit sive etiam destituerit propositam a se accusationem, ex provincia in qua habitat expellatur. Si quis autem ante examinationem reum creaverit, qui creatus est a sacerdotio expellatur, qui autem talem hominem creare ausus est poenae supra dictae subiciatur, tam ut per unum annum a sacro ministerio prohibeatur quam ut omnes eius res ecclesiae vindicentur.

1 Ante omnia autem illud observari sancimus, ne quis per largitionem auri vel aliarum rerum episcopus creetur. Quodsi quid eiusmodi commissum sit, semet ipsi et qui dant et qui accipiunt et mediatores eorum secundum divinas scripturas et sacros canones condemnationi subiciunt, ac propterea et qui dat et qui accipit et qui mediator sit a sacerdotio vel cleri dignitate removeatur; quod autem ob eam causam datum est illi ecclesiae vindicetur cuius sacerdotium emere voluit. Quodsi laicus sit qui quid pro hac causa accipiat vel mediator rei fiat, res quae datae sunt in duplum ab eo exigi iubemus ecclesiae vindicandas. Non solum autem quae hoc modo data sunt vindicare praecipimus, sed etiam omnem cautionem pro his qualicumque modo expositam et pignorum aut fideiussoris obligationem et aliam omnem qualencumque actionem cessare sancimus; ac praeterea is qui promissionem accipit, non solum cautionem reddat, sed etiam alterum tantum quantum cautio continet, ab eo exigatur ecclesiae dandum.

13 ὁ — τολμήσας) qui — festinaverit s qui — precipitatus est Iul. (i. e. ὁ — ἀρμύσας?) || 19 χειροτονεῖται L || 20 ἀμαρτηθεὶς LB || οἱ δίδόντες) et dantes s || 28 τι om. L || λαβὼν et 29 γενόμενος Epan. (Iul.) || πράγματα et αὐτὸν om. B^c || 34 τοῦ ἔγγυθου] fideiussorum s || 35 ἄλλων] ἀπειλῆν M || ἀγωγὴν] ἐνοχῆν B^c || 37 δίδόντω L

1 sq. sive — causam om. T¹ || 5 eum) •• T¹ || accusationi Osenbrüggen] accusatio RVT¹ accusator T² vulg. || 6 non ostendatur — 7 impediatur (pediatur in ras.) add. T², om. T¹ || 8 probaverit V vulg. || 9 accusatione T¹ actus actionem R || in qua] quam T¹ || 10 habiatur T¹ || ante] eam T⁶ || 12 festinaverit V vulg.] festinavit RT || 13 in R vulg.] om. VT || 14 misterii VT || res eius T || 15 iudicentur R || 17 rubr. Ut nulla pecunia data episcopus

propositam causam (sive praesente accusatore et ab eo propositam causam exequente, sive etiam differente per tres menses suam accusationem implere) diligenter examinari ab illo a quo futurus erat episcopus ordinari. Et si quidem obnoxium eum accusationi invenerit, prohibeatur ordinatio; si vero obnoxium non ostendatur, ordinatio quidem non impediatur, accusator autem, sive non probavit sive etiam fugit propositam a se accusationem, provincia in qua habitat abiciatur. Si quis autem ante examinationem accusatum ordinaverit, ordinatus quidem sacerdotio repellatur, qui vero talem ordinare festinaverit, superius dictae subiacet poenae tam in annali prohibitione sacri ministerii quam etiam ut omnes eius res ecclesiae vindicentur.

1 Prae omnibus illud servari sancimus, ut nullus per suffragium auri aut aliarum rerum episcopus ordinetur. Si quid autem tale committatur, ipsi semet ipsos et dantes et accipientes et mediatores eorum secundum sanctas scripturas et sacras regulas damnationi subiciunt, et propterea et qui dat et qui accipit et mediator eius factus sacerdotii aut cleri honore removeatur; quod autem pro hac causa datum est, ecclesiae illi vindicetur cuius voluit sacerdotium comparare. Si vero laicus forte pro hac causa aliquid accipiat aut mediator rerum factus, datas res in duplum eum exigi iubemus ecclesiae vindicandas. Non solum autem quae secundum hunc modum dantur vindicari praecipimus, sed etiam omnem cautionem pro hoc quolibet modo expositam et pignorum vel fideiussorum obligationem et omnem aliam quamlibet actionem vacare sancimus; et super hoc qui promissionem accipit non solum professionem reddat, sed etiam aliud tantum quantum professio continet exigatur, quod debet ecclesiae dari.

consecratur (sic) T in marg. (ex Iul.) || omnibus] autem add. Beck || observari T (Iul.) || 18 per om. V || 19 ordinentur R¹ || quod T¹ || aut R¹ || ipse T¹ || 20 semet ipsos cet.] [tipsos — 24 pro hac causa dal] scr. T² in ras. 3 versuum || 21 sanctas R¹] sacras V || 22 donationem subiciunt V¹ (s. v. -s. subiciunt V³) subiciunt damnationi T⁽²⁾ || 23 aut] et R || 24 cleri vulg.] clericis RV clericatu T⁽²⁾ || remouentur R re-nouentur T⁽²⁾ || 25 illius RV || 27 reum del. T² || factus RVT²] factus est T¹ vulg. || 28 datam res R¹ datam rem R² T¹ || 29 uendicandam R¹ uendicandus R⁶ || 30 sed] se V || omne R¹ || 32 fideiussionem T¹ || obligationem schol. R] dominationem T¹ donationem V dationem R¹ T² || 33 actionem Beck] cautionem libri || super hoc qui V] qui super hoc R vulg. qui super haec qui (qui del. T²) T || 34 professione V || 35 alium R

CAPUT III.

Εἴ τις μέντοι ἐκ τῶν ἐπισκόπων εἶτε πρὸ τῆς ἰδίας χειροτονίας εἶτε μετὰ τὴν χειροτονίαν βουλήθῃ τὰ ἴδια πρῶγματα ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῇ ἱερωσύνῃ λαμβάνει, οὐ μόνον οὐ κολιόμενος καὶ πάσης καταδίκης καὶ ποιητῆς τοῦ παρόντος νόμου ἐλεύθερον αὐτὸν εἶναι θεωροῦμεν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον κρίνομεν, ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἴσθιν ἀγορασία, ἀλλὰ προσφορά. Τῆρο συνηθειῶν δὲ ἐκεῖνα μόνα συγχωροῦμεν παρέχεσθαι ἀπὸ τῶν χειροτονομένων ἐπισκόπων, αἵτινα ἐφεξῆς τῷ παρόντι νόμῳ ἐμπέρεται. κελεύομεν τοῖνυν τοὺς μὲν μακαριωτάτους ἀρχιεπισκόπους καὶ πατριάρχας, τοιούτοις τῆς πρεσβυτερίας Ῥώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ Θεουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων, εἰ μὲν ἡ συνήθεια ἔχει ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἐν τῇ αὐτῶν χειροτονίᾳ ἕλαττον ἢ περὶ χρυσίου λίτρας δίδουσαι, ταῦτα μόνα παρέχειν ἄπερ ἡ συνήθεια γινώσκει· εἰ δὲ πλεον προ τοῦτον τοῦ νόμου παρεῖχο, μηδὲν ὑπὲρ τὰς κ' τοῦ χρυσίου λίτρας δίδουσαι. τοὺς δὲ μητροπολίτας τοὺς ὑπὸ τῆς ἰδίας συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν χειροτονομένους καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐπισκόπους τοὺς ἢ ὑπὸ πατριαρχῶν ἢ ὑπὸ μητροπολιτῶν χειροτονομένους, εἰ μὲν μὴ ἕλαττονα κ' χρυσίου λίτρων πρόσδοον ἔχει ἢ ἐκκλησία τοῦ χειροτονομένου, δίδουσαι ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν μὲν νομίσματα δ', νοταριος δὲ τοῦ χειροτονοῦντος καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ καὶ ἐξ ἴδους λαμβάνουσι νομίσματα τ'. εἰ δὲ αἱ τῆς ἐκκλησίας πρόσδοοι ἕλαττον μὲν ἢ περὶ κ' χρυσίου λίτρας κατ' ἐνιαυτὸν συντελοῦσιν οὐκ ἴσθιν δέ ἡ δέκα, ὑπὲρ μὲν ἐνθρονιαστικῶν δίδουσαι νομ. δ', τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπανι τοῖς ἐκ συνηθείας λαμβάνουσι νομ. σ'. εἰ δὲ ἕλαττον μὲν ἢ περὶ δέκα οὐκ ἕλαττον δὲ τῶν πέντε χρυσίου λίτρων τὰς τῆς ἐκκλησίας εἶναι πρόσδοος

Si quis autem episcoporum sive ante suam ordinationem sive post ordinationem voluerit proprias res aut partem earum ecclesiae offerre cuius sacerdotium accepit, non prohibemus et omni condemnatione et poena praesentis legis liberum eum sancimus, sed etiam omni laude dignum iudicamus, quoniam hoc non est emptio, sed oblatio. Pro consuetudinibus illa sola permittimus praebere ab ordinatis episcopis, quae subsequenter praesenti legi inserta sunt. Iubemus igitur beatissimos quidem archiepiscopos et patriarchas, hoc est senioris Romae et Constantinopoleos (et Alexandriae et Theopoleos) et Hierosolymorum, si quidem consuetudo habet episcopis aut clericis in eorum ordinatione minus quam XX libras auri dari, ipsa solummodo praebere quae consuetudo recognoscit, plus autem ab hac quantitate nihil supra XX auri libras praebere. Metropolitanis autem a propria synodo aut a beatissimis patriarchis ordinatis et alios omnes episcopos, qui aut a patriarchis aut metropolitanis ordinantur, (si quidem non minorem XXX auri libris reditum habet ecclesia ordinati,) dare pro intronisticis quidem solidos C, notariis autem ordinantis et aliis ministrantibus ei et sollempniter accipientibus solidos CCC. Si vero ecclesiae reditus minus quidem quam XXX auri libras per annum reddant non minus autem X, pro intronisticis (solidos C dari, aliis autem omnibus ex consuetudine percipientibus) solidos CC. Si vero minus quidem quam X non minus autem V auri libras ecclesiae reditus esse contigerit, pro intronisticis

c. III in. — 8 προσφορά) habet Epanagoge 8, 6; summarium ex Ath. repetit Nomoc. L tit. 46 p. 657 Voell.

III. Si quis vero ex episcopis sive ante creationem suam sive post creationem res suas vel partem earum ecclesiae cuius sacerdotium suscipiat offerre velit, non solum id non prohibemus eumque omni condemnatione et poena praesentis legis liberum esse sancimus, sed etiam omni laude dignum iudicamus, quoniam ea non emptio est, sed oblatio. Pro consuetudinibus autem illa sola ab iis qui episcopi creantur, praestari permittimus, quae deinceps praesenti lege inseruntur. Iubemus igitur beatissimos archiepiscopos et patriarchas, id est veteris Romae et Constantinopolis et Alexandriae et Theopolis et Hierosolymorum, si quidem consuetudo est ut episcopis aut clericis in eorum creatione minus quam viginti auri librae dentur, ea sola praebere quae consuetudo agnoscit; sin plus ante hanc legem praestabatur, nihil ultra viginti auri libras dari. Metropolitanos autem qui a concilio suo vel a beatissimis patriarchis creantur et ceteros omnes episcopos qui vel a patriarchis vel a metropolitanis creantur, si quidem non minorem triginta auri libris reditum habet ecclesia eius qui creatur, dare pro cathedralico solidos centum, notariis autem eius qui creat et ceteris qui ei ministrant et ex consuetudine accipiunt solidos trecentos. Sin ecclesiae reditius minus quidem quam triginta auri libras non minus autem quam decem per annum reddunt, pro cathedralico dare solidos centum, ceteris autem omnibus qui ex consuetudine accipiunt solidos ducentos. Sin forte minores quidem decem non minores autem quinque auri libris ecclesiae reditus sint,

1 μέντοι ἐκ om. Epan., ἐκ ερασμυ videtur in L || 2 κατὰ B' || 4 οὐ μόνον om. S || 9 δέ] τὰ L^a, om. S. v. l., S || 10 ὑφεξῆς L || 11 μὲν om. S || 12 ἐπισκόπους B^c Nomoc. L tit. 16 || πατριάρχα] πόσοι εἰσι πατριάρχα] adscr. Ms. v. || τούτεστι om. B^c || 13 πρεσβυτερίας in ras. M || 15 ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς M || 16 ἕλαττον (et sic semper) L || λίτρας MS] λίτρων LB || 17 ἡ συνήθεια γινώσκει S B' (Jul.) || τῇ συνήθειᾳ γίνεσθαι ML ἢ συνήθειᾳ γίνεσθαι B^c || 18 εἰ δὲ — παρέχεται] plus autem ab hao quantitate S || πρό] μέγχοι Nomoc. L tit. 16, om. S || 19 παρέχεσθαι L || 20 ἀπὸ τῶν LB || 22 τοὺς om. L || ἀπὸ LBS || 23 ἀπὸ LB, om. S || 25 ἐνθρονιαστικῶν L || 29 ἴπερ] ὑπὲρ L || λίτρας S] λίτρων MLB Nomoc. L tit. 16 || 33 μὲν om. S || εἴπερ L^a || τῶν S] ἢ τῶν MLB || 34 χρυσίου] τοῦ χρυσίου S plerique || τὰς om. B

V || 7 hoc non] non hoc non R^a || est om. V || Pro] et pro T² || 8 illam solam T¹ autem illa sola vulg. || praebere] p̄tri (i. e. presbyteri) T¹ (id. 15. 17) || 9 subsequenter RV¹ || 10 igitur] ergo V igitur consuetudo R¹ || quidem om. V vulg. || 11 seniores V¹ || 12 et om. T¹ || et alexandrine add. T², et Alexandriae et Theopoleos add. vulg. || 14 in om. R¹ || ordinationem RVT, corr. vulg. || manus quam V^a nusquam R¹ || 15 ipsam R² ipsas T¹ || 16 recognoscit V || plus autem] p..... V¹ || quantitate R^a || 17 supra] sunt R¹ || libras auri V || 18 proprio V || a om. RT || 19 ordinatis V^a || a] a V, om. RT || 20 patriarchas T¹ || ordinant.. V¹ || ordinant V² || si quidem — 22 ordinati supplevi cum Beckio || 23 ordinatis T¹ || alios R¹ || 25 redditus VR³ redditus (reditus T²) R¹ T¹ || 26 non minus] si minus V², verbis autem X lineola subducta notatis || pro — 598, 4 reditus habet om. R¹, add. et s. v. et in marg. schol. R || intromesticis V¹ introincoestis R (schol.) intronesticis R² || 27 dari add. T², solidos C dari — 28 percipientibus supplevi (sim. vulg.) || 29 quidem om. V || auri libris T² libras auri R (schol.) || 30 ecclesie — 598, 8 quidem solidos scr. T² in ras. 6 vv. || redditus RVT (et sic infra) || pro — 598, 3 ecclesiae redditus esse contigerit lineola subducta notat V² || intromisticis V introincoestis R (schol.) tronostis T²)

1 rubr. Si episcopus ante consecrationem suam uel postea res suas ecclesie obtulerit Vin marg. Si episcopus res suas ecclesie dederit ante consecrationem uel post T in marg. (ex Jul.) || 2 post suam ordinationem RT || 3 partes V^a || earum earum (eorum R^a) dum partem earum R¹ || ecclesiae auferre V¹ aeccliesiae offerre aecclies R¹ || 4 non] leg. (don modo) non? || omni] omnino R .. T¹ || condemnationem T¹ || 5 eum] esse V eum esse T² || 6 iudicauimus

συμβῆ, δίδοναι ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν μὲν νομ. γ', πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐξ ἔθους λαμβάνουσι νομ. δ'. εἰ δὲ ἔλαττον μὲν τῶν πέντε οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν τριῶν τοῦ χρυσίου λιτρῶν πρόσδοον ἡ ἐκκλησία ἔχει, παρέχειν ὑπὲρ μὲν ἐνθρονιαστικῶν νομ. ιη', πᾶσι δὲ τοῖς ἐξ ἔθους λαμβάνουσι νομ. κδ'. εἰ δὲ ἔλαττον μὲν τῶν τριῶν οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν δύο τοῦ χρυσίου λιτρῶν ἡ ποσότης τῶν προσόδων τῆς ἐκκλησίας ἐρεθείη, δίδοναι ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν μὲν νομ. ιβ', ὑπὲρ δὲ πάσης ἄλλης συνθεσίας νομ. ιε'. ἐπίσκοπον γὰρ ἐκκλησίας ἔλαττον δύο χρυσίου λιτρῶν πρόσδοον ἐχούσης οὔτε ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν οὔτε ὑπὲρ ἄλλης οἰασθησάτω συνθεσίας δοῦναι τι συγχωροῦμεν. Ταῦτα δὲ, ἅπερ παρέχεται διετυπώσαμεν, ὁ πρῶτος πρεσβύτερος τοῦ χειροτονοῦντος ἐπισκόπου καὶ ὁ ἀρχidiaκονος ὑποδεχόμενοι τοῖς ἐξ ἔθους λαμβάνουσι διαφράτσαν. Ταῦτα τοῖνυν κελύμεν πᾶσι τρόποις παραφλάττεσθαι, ἵνα μὴ ἐκ τῶν τοιούτων προφάσεων καὶ αἱ ἐκκλησίαι χρεῖσαι τι συγχωρῶνται καὶ αἱ ἱερῶσνάς πράξιμοι γίνωνται. εἰ δὲ τις ὑπὲρ τὴν παρ' ἡμῶν ὀρισθεῖσαν ποσότητα ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν ἢ συνθεσιῶν καθ' οἰονδήποτε τρόπον τολμήσει λαβεῖν, κελύμεν, εἰ τι πλεον λάβοι, τριπλάσιον ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐκδικεῖσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δωδωκότος. Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας 25 εἴρηται.

CAPUT IV.

Μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν καὶ δουλικῆς καὶ ἀπογράφου τύχης τοὺς ἐπισκόπους ἐλευθέρους εἶναι κελύμεν· εἰ μὴ βουλευτῆς ἢ ταξωτῆς παρὰ τὴν προεξηγήμενην παρατήρησιν χειροτονηθεῖν· τοὺς γὰρ τοιούτους τῆς ἐπισκοπῆς ἀποκινουμένους τῇ βουλῇ ἢ τοῖς τῇ τάξει ἀποκαθίστασθαι κελύμεν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς τοιαύτης τύχης τῇ ἱερῶσνῃ ὕβρις γένηται. ἐκείνους δὲ, οἵτινες πρὸ τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου ἀπὸ βουλευτι-

quidem dari solidos L, omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus solidos CC. Si autem minus quidem V non minus autem III auri libras ecclesia reditus habet, praebere pro intronisticis solidos X et VIII, omnibus autem ex consuetudine percipientibus solidos XXIII. Si autem minus tres non autem minus duas auri libras quantitas redituum ecclesiae comperiat, dare pro intronisticis quidem solidos XII, pro omni vero alia consuetudine solidos VI. Episcopum enim ecclesiae minus duas auri libras reditus habentem neque pro intronisticis neque pro alia qualibet consuetudine dare aliquid permittimus. Haec autem quae praebere disposuimus, primus presbyter ordinantis episcopi et archidiaconus suscipientes ex consuetudine percipientibus dividant. Haec igitur iubemus omnibus modis observari, ut non ex talibus occasionibus ecclesiae debitis praegraventur et sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantitatem a nobis definitam pro intronisticis aut consuetudinibus quolibet modo praesumat accipere, iubemus, quicquid plus acceperit, triplum ex rebus eius vindicari ecclesiae dantis. Sed haec quidem pro episcoporum ordinatione dicta sunt.

c. III extr. (Ταῦτα μὲν ὑπὲρ ...) et IV ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 36. c. IV extr. (599, 7—10) habent Nomoc. L tit. 14 p. 619 Voell. ex S, B' T 5, 1 p. 648 Zach. ex B. — Summam Ath. v. 27—30. 599, 7—10 repetunt paratitla Ath. 18 § 1 et Nomoc. XIV tit. 1, 36, v. 33—599, 7 paratitla Ath. 8 § 1 et Nomoc. L tit. 3 p. 607 Voell.

dare pro cathedralico solidos quinquaginta, ceteris autem omnibus qui ex more accipiunt solidos septuaginta. Sin minorem quidem quinque non minorem autem tribus auri libris reditum ecclesia habet, praestare pro cathedralico solidos octodecim, omnibus autem qui ex more accipiunt solidos viginti quatuor. Sin minor quidem tribus non minor autem duabus auri libris quantitas redituum ecclesiae reperiat, dare pro cathedralico solidos duodecim, pro omni autem reliqua consuetudine solidos sedecim. Episcopum enim ecclesiae quae minorem duabus libris auri reditum habeat nec pro cathedralico nec pro alia ulla consuetudine quicquam dare permittimus. Ea autem quae praestari constituimus, primus presbyter episcopi creatis et archidiaconus accepta iis qui ex consuetudine capiunt distribuunt. Haec igitur omnibus modis observari iubemus, ne ex eiusmodi causis et ecclesiae debitis praegraventur et sacerdotia venalia fiant. Si quis vero ultra definitam a nobis quantitatem pro cathedralico vel consuetudine ullo modo accipere quicquam ausus sit, iubemus, quicquid plus acceperit, triplum ex rebus ipsius ecclesiae eius qui dedit vindicari. Atque haec quidem de episcoporum creatione dicta sunt.

IV. Post creationem autem et servili et adscripticia conditione episcopos liberos esse iubemus; nisi curialis vel officialis contra praedictam observationem creatus sit: tales enim homines ab episcopatu remotos curiae vel officio restitui iubemus, ne ex tali conditione sacerdotio iniuria fiat. Illos autem, qui

1 μὲν om. S || νομ. ᾤ SB Ath' || ᾤ νομ. ML || 2 ἄλλοις τοῖς ἐκ λαμβάνουσι om. S || οὐκ ἔλαττον L CC (i. e. σ') ε || 3 μὲν om. S || 4 λιτρῶν τοῦ χρυσίου LB || ἡ ἐκκλησία om. L || 5 μὲν ὑπὲρ LB || ἐνθρονιαστικῶν L (id. 9) || πᾶσι δὲ τοῖς MB S Iul. || καὶ τοῖς S πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς L vulg. || 9 εβ' || ἐξ Ath. || 10 ις' S Iul. || ε' vel ἐξ MLB S εβ' Ath. || 11 χρυσίου om. LB || 12 οὐδὲ — οὐδὲ S || 19 καὶ om. L S Iul. || βαρύνοντα L || 22 * τολμήσει MLB (τολμήσει Scrimger) || 24 τοῦ αὐτοῦ L || 27 Μετὰ δὲ — 599, 7 διετυπώσαμεν om. S (cf. ad 33) || καὶ δουλικῆς καὶ om. ε || ἀναπογράφου || καὶ βουλευτικῆς addit malit Zachariae || 29 βουλευτῆς ἢ om. B || 31 τῇ βουλῇ ἢ L, om. B || 33 ἐκείνους — 599, 7 διετυπώσαμεν om. B || 34 πρὸς τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον L

om. RV vulg. || intronisticis T || solidos] quidem dari sol. V(2) || X et VIII] uel V(2) XVII V(2) || 5 autem] autem aliis V(2) vulg. || ex] pro T || praecipientibus RV || 6 XXIII] XVIII T || non aut R(1) || 7 reddituum V || ecclesiae om. T(1) || 8 comperatur RT || intronisticis V (id. 11) || 10 ecclesiae] cedere V(1) libera V || 11 sq. habentem — dare in ras. V || 12 quamlibet V || dare] ea re? R(1) || 13 praebere vulg. || primus om. V || 14 episcopis R(1) episcopus V(1) archidiaconos T(1) || 15 praecipientibus R(1) || diuidan? V(1) diuidat T(1) diuidatur R(1) T(2) || Haec] om. V haec. Haec R(2) || 17 ecclesiae debetis V debitis ecclesiae T || 18 sacerdotalia R || 19 intronasticis T(1) aut] a T(1) || 22 eius] suis T, om. V || uendicari ecclesiae dant] scr. V(2) in ras. || dantis] datis T(2), dantis esse praecipimus R(1) || rubr. De seruis et ascriptitiis et taxotis et curialibus ad episcopatum peruenientibus T in marg. (ex Iul.) || Sed] Et Beck || hoc V || 23 ordinatione — 27 Post om. R(1) || 27 ordinatione V || inscripti R(1) || 29 citra] extra R(1) || ordinationem T || 31 ut] aut T(1) || ex tali] ex ali R(1) ex tali nec V(2) || sacerdotia V(2) || 32 iniusta T(1)

1 ex] pro T || 2 sin R || 3 quidem RT] quam vulg., quidem quam V, ubi |dem quem — 5 ex consuetudine scr. V(2) in ras. 34 vs. || 149] de qua V(2) || autem III] .V. V(2) || colesia ed. Ven. a 149] ecclesiae libri, vulg. || 4 habet T(2) || habet R (schol.), vulg. esse contigerit V(2) || praebere T(2)

τῆς τύχης εὐθεθεῖεν ἐπίσκοποι χειροτονθέντες, τῆς μὲν τοιαύτης τύχης ἐλευθέρους εἶναι, τὸ δὲ νόμιμον μέρος ἐκ τῶν αὐτῶν πραγμάτων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δημοσίῳ δίδοναι, οὗτω μέντοιγε ὥστε μηδεμίαν ἐλάττωσιν τὰ ἐκκλησιαστικά δίκαια ὑπομῖναι ἐπὶ τοῖς πράγμασιν, ἀπερ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἐπικτηθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν διαφέρειν διετυπώσαμεν. Εἰ δὲ συμβῇ τὸν χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον ὑπὸ τὴν τοῦ ἰδίου γονεῶς ἐξουσίαν εἶναι, ἐξ αὐτῆς τῆς χειροτονίας ἀνεξουσίους ἔστω.

10

CAPUT V.

Τοὺς δὲ θεοφιλεστάτους ἐπίσκοπους καὶ μοναχοὺς καὶ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κορυάτωρα οἰοῦντες πρὸς ὧσα γίνεσθαι συγχωροῦμεν. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ υποδιακόνους τῷ δίκαιῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ κορυάτω- 15 ρεῖαν καλουμένων τὴν τοιαύτην λειτουργίαν ὑποδέχεσθαι συγχωροῦμεν, εἰ μὲντοιγε εἰσὼ τεσσάρων μηνῶν ἀριθμομένων ἐξ οὗ ἐκλήθησαν παρὰ τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ ἔγγράφως φανερώσουσι τὸ τοιοῦτον λειτουργήματα οἰκεία προαιρέσει καταδέξασθαι. καὶ εἴ τις ὡς 20 ἰκὸς αὐτῶν τοῦτο ποιήσῃ, μηδὲν ἐκ τούτου περὶ ἄλλης ἐπιτροπῆν ἢ κορυάτωρεῖαν πρόκριμα ὑπαμενεῖτω.

CAPUT VI.

Ἄλλ' οὐδὲ ἐκλήπτορα ἢ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελιῶν ἢ μισθωτῆν τελῶν ἢ ἀλλοτριῶν κτήσεων ἢ κορυάτωρα οἴκου ἢ ἐντολέα δίκης ἢ ἔγγυητὴν ἐπὲρ 25 τῶν τοιούτων αἰτίων ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον ἢ ἄλλον κληρικὸν οἰοῦντες βαδμοῦ ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι ἢ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ὑπεισιῖναι συγχωροῦμεν, ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς προφάσεως καὶ τοῖς ἁγίοις οἴκοις ζημία γένηται καὶ αἱ θεῖαι ὑπηρεσίαι ἐμ- 30

c. V (— 17 συγχωροῦμεν) habent Eranagoe 9, 1, 2 et ex S Nomoc. L tit. 14 p. 619 Voell. Initium (— 13 συγχωροῦμεν) ex B repetit B^a E 37, 2 p. 335 Zach. — Summaria extant Porc. 17, 4, Nomoc. XIV tit. 8, 13, ipsum caput ex B exscriptis Nomoc.^d ib. — Theodori summam repetit schol. L, Ath. summam paratitla Ath. 13 § 1.

c. VI (— 600, 15) ex S habet Nomoc. L tit. 14 p. 618 Voell., ex B^a K 18, 1 + E 11, 1 (p. 434. 293 Zach.); eadem aliquantum mutata Eranagoe 9, 3 + 10, 3. Ex B initium (— 30 ἐμποδιζῶνται) repetit Nomoc.^{am} XIV tit. 8, 2, p. 600, 17—32 Nomoc.^m 8, 13, integrum caput Nomoc.^d ib. — Summarium extat in Nomoc. XIV tit. 8, 13; summam Ath. 600, 17—21 repetunt paratitla Ath. 2 § 2, v. 25—32 paratitla Ath. 15 § 1.

ante hanc legem nostram ex curiali condicione extiterint episcopi creati, tali quidem condicione liberos esse, legitimam autem partem ex rebus suis curiae et fisco dare, ita tamen ut nullam deminutionem iura ecclesiastica patiantur in rebus, quas post capessitum episcopatum adquisitas ad ecclesiam eorum pertinere constitutum. Quodsi forte episcopus creatus sub patris sui potestate sit, ex ipsa creatione sui iuris sit.

V. Deo carissimos autem episcopos et monachos ex nulla lege tutores vel curatores ullius personae fieri permittimus. Presbyteros vero et diaconos et subdiaconos iure solo cognationis ad tutelam vel curam vocatos huiusmodi munus suscipere permittimus, si tamen intra quattuor menses numerandos ab eo tempore quo vocati sunt apud competentem iudicem in scriptis declaraverint se huiusmodi munus sua sponte suscepisse. Et si quis eorum forte hoc fecerit, nullum inde praeiudicium de alia tutela vel cura patiatur.

VI. Sed ne exceptorem quidem aut exactorem fiscalium tributorum aut conductorem vectigalium vel alienarum possessionum aut curatorem domus aut procuratorem litis aut fideiussorem pro talibus causis episcopum vel oeconomum vel alium cuiuscumque gradus clericum vel monachum proprio aut ecclesiae aut monasterii nomine existere permittimus, ne per hanc causam et sanctis domibus damnatur et di-

2 τύχης om. L || εἶναι M S Iul. || εἶναι θεοπίζομεν L, vulg. || 3 μέρος L S Iul. Ath. || μέρος, τούτῃσι τὸ ἐναυγύκιον M (cf. ad 594, 34) || αὐτῶν dedi ex S Iul. (αὐτῶν Ζαχαρίας) αὐτοῦ ML || 4 μέντοιγε M || μέντοι L || 6 μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν in (i. e. κατὰ?) episcopatu S || 10 ἀνεξουσίον εἶναι B^a, ἔστω om. Nomoc.^d || 12 κορυάτωρα B Eran. (et sic infra) || 14 καὶ διακόνους καὶ om. Nomoc.^d || 15 καὶ om. M^a || νόμον S v. l., Nomoc.^d, S || ἡ καὶ Nomoc.^d || 16 τοιαύτην om. Eran. || ὑποδέχεσθαι λειτουργίαν S || 17 μέντοι B^a || 18 ἀριθμομένων om. S || 21 ποιήσῃ B^a || 23 Ἄλλ' οὐδὲ Alium autem (i. e. ἄλλον δὲ) fieri S || 24 μισθωτῶν M || ἢ κορυάτωρα || κορυάτωρα καὶ Eran. || 25 οἴκον οἴκον (om. L^a) ἢ διοικητὴν L || 26 τῶν τοιούτων S S Iul. Ath. (cf. 600, 5) || τούτων τῶν MLB || 29 ἵνα — 30 ἐμποδιζῶνται om. S Eran. || 30 αἱ om. M || ἐμποδιζῶνται ML Nomoc.^m

1 ordinanti R || 2 quidem] qui de V¹ quidem de V² || esse legitimam] cōlegitimam T¹ || 5 suscipiant T || quas] quia T¹ || in episcopatum adquisitas V² adquisitas epi-

legem ex curiali fortuna inveniuntur episcopi ordinati, huiusmodi quidem fortuna liberos esse, legitimam vero partem ex propriis rebus curiae et fisco dare, sic tamen ut nullam imminutionem ecclesiastica iura sustineant in rebus, quas in episcopatu adquisitas ecclesiae eorum competere disposuimus. Si vero contigerit ordinatum episcopum sub proprii parentis potestate esse, ex ipsa ordinatione suae potestatis sit.

Deo autem amabiles episcopos et monachos ex nulla lege tutores aut curatores cuiuscumque personae fieri permittimus. Presbyteris autem et diaconis et subdiaconis iure et lege cognationis [tutelam aut curam suscipere hereditatis permittimus proprie et solo gradu cognationis] ad tutelam et curam vocatis huiusmodi suscipere administrationem permittimus, si tamen intra quattuor menses ex quo vocati sunt apud competentem iudicem scripto declarant talem administrationem propria voluntate suscepisse. Et si quis eorum forsitan hoc fecerit, nullum ex hoc in alia tutela aut cura praeiudicium patiatur.

Alium autem fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum aut conductorem publicorum aut alienarum possessionum aut curatorem domus aut procuratorem litis aut fideiussorem pro talibus causis episcopum aut oeconomum aut alium clericum cuiuslibet gradus aut monachum proprio nomine aut ecclesiae aut monasterii subire non sinimus, ut non per hanc occasionem et sanctis domibus damnum fiat

scopatum (in episcopatu T²) T¹ || 6 competere] competere eorum R¹ || 8 ex] et ex V || 11 rubr. De presbyteris diaconis et subdiaconis iure cognationis ad tutelam uocatis T in marg. (ex Iul.) || deos R¹ || amabiles autem V || 12 cuiusque R || 13 presbyteros T vulg. || diaconibus R^a diaconos (diacones T²) T vulg. || 14 subdiaconos T vulg. || iure cognationis et lege V, et lege om. R, et lege — 15 proprie et 16 gradu delet Osenbrüggen || tutelam — 16 cognationis del. Beck || 16 cognationis] et cognationis V || 17 huiusmodi administrationem suscipere R || 18 tm V || 19 scripto declarant R¹ scripto de..... T¹ decla.... V¹ declarat scripto V² || 20 propria] pro V || 23 rubr. De clericis ut exceptores uel exactores publicarum tributuum aut conductores uectigalium aut aliarum (scr. alienarum possessionum) uel curatores litis uel fideiussores in talibus causis non fiant T in marg. (ex Iul.) || autem om. T¹ || exactorem T¹ || 24 publicarum libri, corr. Beck || aut alienarum] aut om. R^a || 25 possessionum aut scr. V² in ras. 6 lit. || 26 procuratore T¹ || 27 yonomos V yconium T¹ || 28 nomine proprio V || 29 finimus R simus V || ut] aut R¹ || 30 sanctis] in sanctis R¹

ποδίζονται. *Εἰ μὲντοι ἐκκλησίαις ἢ μοναστηρίοις κτή-
σεις τινὲς παραλαμβάναι εὐρεθῶσιν, καὶ βουληθῶσιν οἱ
διοικηταὶ τῶν αὐτῶν εὐαγίων οἰκῶν εἰς μίσθωσιν ἢ
ἐμφύτευσιν ταύτας λαβεῖν, τρικαῦτα πάντων τῶν
κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰτίων
ἢ ἐν αὐτῷ τῷ συμβολαίῳ ἢ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημά-
των καὶ συναίνουόντων καὶ φανεροῦντων, ὑπὲρ τοῦ
συμφέροντος τοῖς εὐαγίαις οἰκῆς τοῦτο γίνεσθαι, τὴν
τοιαύτην μίσθωσιν καὶ ἐμφύτευσιν προκίναει συγχο-
ροῦμεν. Ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις
καὶ τοῖς ἄλλοις σεπτοῖς οἰκῆς δίδομεν ἄδειαν μισθώ-
σεως καὶ ἐμφυτεύσεως πρὸς ἀλλήλους ποιεῖν, καὶ τοῖς
κληρικοῖς ὁμοίως τῶν οἰκειῶν ἐκκλησιῶν τὰς κτήσεις
μισθῶσθαι καὶ διοικεῖν (γνώμη μόνου τοῦ ἐπισκό-
που καὶ τοῦ οἰκονόμου) συγχοροῦμεν, ἐξηρημένων τῶν
προσώπων, ἅτινα δι' ἑτέρου νόμου τοῦτο ποιεῖν ἐκωλύ-
σαμεν. *Εἰ δὲ τίς παρὰ τὰ εἰρημένα τίς ποιήσει, εἰ
μὲν ἐπίσκοπος εἴη, πάντα αὐτοῦ τὰ πράγματα τὰ
ἐξ οἰασθήποτε αἰτίας ἢ προσώπου εἴτε πρὸ τῆς ἐπι-
σκοπῆς εἴτε μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὸν περιελθόντα τῆ
ἐκκλησία αὐτοῦ ἐκδικεῖσθαι θεσπιζομένῃ· εἰ δὲ οἰκο-
νόμοι ἢ ἄλλοι κληρικοὶ εἴεν οἱ τοῦτο πλημμελίσαντες,
ποιήντων αὐτοὺς χρηματικὴν ἦν ἂν ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν
δοκιμάσει εἰσπραττεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδικηθισομέ-
νην· ὅποτε καὶ οἱ τὴν μίσθωσιν τῶν τελῶν ἢ οἰασ-
θήποτε κτήσεις ἢ δημοσίων φόρων ἐκλήψιν ἢ ἀπαί-
τησιν ἢ φροντίδα οἴκου αὐτοῖς πιστεύσαντες ἢ ἐγγυητὰς
αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν μνημονευθεῖσων αἰτίων δεξιμένοι
μηδεμίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ἢ
τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἢ διοικητῶν, ἢ κατ' ἐκείνων
τῶν προσώπων, οὐκ πιστεύουσιν, ἢ κατὰ τῶν οὐ-
σιῶν ἢ ἐγγυητῶν αὐτῶν ἐχέτωσαν ἀγαγῆν. ἐκεῖνοι
δὲ οἵτινες δημοσίων συντελειῶν ἢ τελῶν ἐκλήψιν ἢ
μισθῶσιν ἢ ἀπαίτησιν τοῖς μνημονευθεῖσι προσώποις
πιστεύουσιν ἢ ἐγγυητὰς αὐτοῖς δεξάντο, εἰ τις τῶ
δυσώσας ζῆμια συμβαίη, ταύτην ἐκ τῆς οἰκείας ὑπο-
στάσεως ἀποκαταστήσαι ἀναγκασθήσονται.**

et sacra ministeria impediuntur. Si autem ecclesiis
aut monasteriis possessiones quaedam adiacentes in-
veniantur, et voluerint dispensatores ipsarum venera-
bilibium domuum in conductionem aut emphyteosim
5 has accipere, tunc omnibus clericis et monachis pro
his causis in ipso instrumento sub gestis monumen-
torum consentientibus et manifestantibus, pro utili-
tate venerabilium domuum hoc fieri, talem conduc-
tionem et emphyteosim procedere sinimus. Sed etiam
10 ipsis sanctissimis ecclesiis et aliis venerabilibus domi-
bus damus licentiam conductiones et emphyteosis
facere ad invicem, et clericis similiter propriarum
ecclesiarum possessiones conducere et gubernare (cum
voluntate tamen episcopi et oeconomi) permittimus,
15 exceptis personis quas per aliam legem hoc facere
prohibuimus. Si quis autem contra ea quae dicta
sunt aliquid fecerit, si quidem episcopus fuerit, om-
nes eius res ex qualibet causa vel persona sive ante
episcopatum sive post haec ad eum venientes eius
ecclesiae vindicare sinimus. Si autem oeconomi aut
20 clerici alii fuerint hoc delinquentes, poenam eos pec-
uniariam qualem episcopus eorum probaverit exigi
ecclesiae vindicandam: cum etiam qui conductionem
teloneorum aut cuiuslibet possessionis aut publica-
rum collationum perceptionem aut exactionem aut
25 sollicitudinem domus haec credentes aut fideiussores
eos pro memoratis causis suscipientes nullam contra
ecclesiam aut monasterium aut res eius aut guber-
nantium, aut contra illas personas quibus crediderint
aut contra facultates aut fideiussores eorum habeant
actionem. Illi vero qui publicarum collationum aut
30 tributorum susceptionem aut conductionem aut ex-
actionem memoratis personis crediderint aut fidei-
ussores eos acceperint, si quod publico dampnum
contingat, hoc ex propria facultate restituere com-
pelluntur.

vina ministeria impediuntur. Si quae vero ecclesiis vel monasteriis possessiones confines inventiantur, ac
velint administratores earundem venerabilium domuum in conductionem vel emphyteusim eas accipere, tunc
omnibus clericis et monachis pro talibus causis vel in ipso instrumento vel per actorum confectionem et
consentientibus et pro utilitate venerabilium locorum hoc fieri declarantibus, eiusmodi conductionem et
emphyteusim procedere permittimus. Sed et ipsis sanctissimis ecclesiis ceterisque venerabilibus domibus
facultatem damus conductiones et emphyteuses inter se faciendi, et clericis similiter ut ecclesiarum suarum
possessiones conducant et administrent (consensu tamen episcopi et oeconomi) permittimus, exceptis per-
sonis quas per aliam legem hoc facere prohibuimus. Si quis autem quid contra ea quae dicta sunt fe-
cerit, si quidem episcopus sit, omnes eius res quae ex quacumque causa vel persona sive ante episcopatum
sive postea ad eum pervenerint ecclesiae eius vindicare sinimus; sin autem oeconomi vel alii clerici sint
qui id commiserint, pecuniariam ab eis poenam quam episcopus eorum aestimaverit exigi ecclesiae vin-
dicandam: quandoquidem etiam qui locationem vectigalium vel cuiuscumque possessionis vel publicorum
tributorum susceptionem vel exactionem vel curationem domus iis crediderint vel fideiussores eos pro
memoratis causis acceperint, nullam contra ecclesiam vel monasterium vel res eius vel administratores, vel
contra eas personas quibus crediderint vel contra substantias aut fideiussores eorum actionem habeant.
Illi autem qui publicorum tributorum aut vectigalium susceptionem vel locationem vel exactionem memo-
ratis personis crediderint vel fideiussores eos acceperint, si quod dampnum publico contigerit hoc ex pro-
pria substantia resarcire compellentur.

2 εὐρεθῶσιν S || 3 αὐτῶν om. L || 4 τῶν μοναχῶν
καὶ τῶν κληρικῶν B¹ || 5 τῶν μοναχῶν] τῶν om. L² ||
6 ἢ om. ἢ ἢ om. S || 7 καὶ συναίνουόντων] κατατιθεμέ-
νων καὶ συναίνουόντων B¹, καὶ om. S^c || 11 ἄλλοις] λοι-
ποῖς L || 12 ἀλλήλας Nomoc.^d || τοὺς κληρικοὺς Nomoc.^d ||
14 τοῦ οἰκονόμου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Nomoc.^d || 16 ἂ S^c
νόμου] Cod. 1, 2, 24 § 1. 8 || ἐκωλύσαμεν] reliquam partem
capitis om. S || 17 τί ποιήσει LB¹ Nomoc.^d || τί ποιήσει
MB^c ποιήσει τι Nomoc.^m || 18 αὐτοῦ τὰ] τὰ αὐτοῦ
Nomoc.^m || τὰ ἐξ MNomoc.^d || τὰ om. LB || 19 σκοπῆς
Nomoc.^m || 20 περιελθόντα] εἴτε πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς
εἴτε μετὰ ταῦτα add. Nomoc.^d || 24 *δοκιμάσει libri ||
27 αὐτοῖς] haec S || 28 ὑπὲρ — αἰτίων om. Nomoc.^m ||
31 πιστεύουσιν B¹ Nomoc.^m || 32 αὐτῶν om. B¹ || 35
πιστεύουσιν LB Nomoc.^d || δεξάντο Nomoc.^d || δεξίοντο
MLB¹ δεξίονται B^c

1 misteria libri, corr. vulg. || impediatur T¹ impediatur R ||
3 voluerit T¹ || 4 conductione V || emphyteosim T¹ || 6 iestis

V || 7 a consentientibus T¹ || 8 conductorem T¹ •••ctionem
R¹ || 9 emphyteosim R || praecedere R || finimus R
siminus V¹ sinimus ecclesiis T¹ || 10 sanctis V || 11 con-
ductiones om. R¹ || emphyteosim RT || 12 clerici RT || 13
conduci R¹ T¹ || 14 tamen om. V || yconii T¹ || 15 hoc
om. T¹ || 16 prohibemus tribuimus (tribuimus del. T²) T¹ ||
con R || 17 fuerit] fecerit R || omnis T¹ || 18 ex qualibet] ex
equalibus T¹ qual ex qualibet V^a || 19 post hac V || huius
V¹ || 20 yconii T¹ || 23 eum] eum V ut T¹ || et T¹ || qui del.
vulg. (sed cf. Iul.) || 24 teloneorum VT²] teloniorum R
telonicorum T¹ || possessiones V^a || aut om. R || 25 collatione
V² || perceptionem aut exactionem libri, corr. vulg. || aut
om. V || 26 contradentes R || fideiussiones T¹ (id. 30) ||
28 ecclesia R || 30 habent T¹ || 31 actiones RV T, corr.
vulg. || publicorum R¹ || 32 susceptionem V¹ || conducere
R¹ || aut exactionem om. V || 33 crediderit R¹ || 34 eorum
T¹ || acceperit V acceperit R¹ || quod] quidem T¹ ||
publicum R¹ || dampnum R² T¹ || damno R² V dum nos
R¹ || 35 haec V

CAPUT VII.

Οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσται τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγενέσθαι ὑπὲρ τοῦ νείμαι μαρτυρίαν, ἀλλ' ὁ δικαστὴς πεμπέτω πρὸς αὐτοὺς τινὰς ἐκ τῶν προσώπων τῶν ἐπηρεουμένων αὐτῶν, ἵνα προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κατὰ τὸ πρέπον ἱερῶσιν εἴπωσιν ἄπερ γινώσκουσιν.

CAPUT VIII.

Ἄλλ' οὐδὲ ὑπὲρ τινος χρηματικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς αἰτίας ἐπίσκοπον πρὸς ἀρχοντα πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ἄκοντα ἢ διάγεσθαι ἢ παρίστασθαι δίχα βασιλικῆς κελεύσεως συγχωροῦμεν, ἀλλὰ τὸν ἀρχοντα τὸν τοῦτο εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως προστάξει τομῆσαντα μετὰ τὴν τῆς ζώνης ἀφαίρεσιν κ' χρυσίου λιτρῶν ποιήν καταβαλεῖν κελεύομεν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢς ὁ ἐπίσκοπος διαχθῆναι ἢ παραστῆναι προστάχθη δοθησομένην καὶ τοῦ ἐκβιβαστοῦ ὁρίοις μετὰ τὴν τῆς ζώνης ἀφαίρεσιν καὶ βασάνοις ὑποβαλλομένον καὶ ἐν ἔξορίᾳ πεμπομένον.

CAPUT IX.

Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκίας καταλιμπάνειν ἐκκλησίας καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας παραγίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ ἀνάγκη τις τοῦ ποιῆσαι τοῦτο συμβῆ, μὴ ἄλλως ἢ μὴ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἢ κατὰ βασιλικὴν δηλαδὴ κελεύωσιν τοῦτο ποιήσουσιν, οὐτὸ μόνον ἵνα μὴδὲ ἐκείνοις τοῖς ἐπισκόποις, εἰσίνες ὑπὸ τὸν μακαριωτάτον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην εἰσίν, ἐξείη δίχα ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἢ ημετέρας κελεύσεως εἰς τὴν βασιλίδι πόλιν ἐλθεῖν. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπί-

Nulli vero iudicium licebit deo amabiles episcopos cogere ad iudicium venire pro exhibendo testimonio, sed iudex mittat ad eum quosdam ex personis ministrantibus sibi, ut propositis evangeliiis secundum 5 quod decet sacerdotes dicant quae noverunt.

Sed neque pro qualibet pecuniaria vel criminali causa episcopum ad iudicem civilem aut militarem invitum producere vel exhibere citra imperialem iussionem permittimus, sed iudicem, qui tale aliquid sive ex scripto sive ex non scripto praesumpserit imperare, post cinguli privationem XX librarum auri poenam persolvere iubemus ecclesiae cuius episcopus producti aut exhiberi iussus est; executor similiter post cinguli privationem et verberibus subdendum et in exilium deportandum.

c. VII paucis mutatis habet Epanagoge 11, 12; ex S repetit Appendix Nomocanonis L tit. cap. eccl. 4 p. 662 Voell., ex B repetit B^e E 37, 3 p. 335 Zach. — Ath. summam repetunt paratilla Ath. 5 § 1.

c. VIII paucis mutatis habet Epanagoge 11, 13; ex S repetit Appendix Nomocanonis L tit. l. c., ex B B^e l. c., Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 1. — Summarium extat Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 541 Pitra, Ath. summam repetunt paratilla Ath. 5 § 2. — Versionem latinam cum Auth. prorsus congruentem exhibet Gregorius Magnus in epistula a. 603 scripta Epist. 13, 45 (Opp. II p. 1252 ed. Bened., accuratius edita a Baudi di Vesme Atti della R. Accademia delle Scienze di Torino V [1869—70] p. 250).

c. IX om. S, paucis mutatis habet Epanagoge 9, 4; ex B repetit Nomoc.^d XIV tit. 8, 2, priorem partem (— 602, 2 ἐκκλησίαν) B^e E 37, 4 p. 335 Zach. — Summarium extat Nomoc. XIV tit. 8, 2, v. 29—602, 2 argumentum P^{or}. 24, 42.

VII. Nulli vero magistratui licebit deo carissimos episcopos cogere in iudicium venire ad testimonium dicendum, sed iudex ad eos mittat aliquos ex personis ipsi ministrantibus, ut propositis sanctis evangeliiis, quemadmodum sacerdotes decet, dicant quae scient.

VIII. At ne propter causam quidem pecuniariam vel criminalem ullam episcopum invitum ad civilem vel militarem magistratum aut produci aut sisti sine imperiali iussione permittimus, sed magistratum qui hoc sine scripto sive sine scripto praecipere ausus sit, cingulo privatum viginti librarum auri poenam solvere iubemus ecclesiae praestandam cuius episcopus producti vel sisti iussus est: ut similiter litis executor cingulo privatus et tormentis subiciatur et in exilium mittatur.

IX. Vetamus autem deo carissimos episcopos proprias ecclesias relinquere et in alias provincias venire. Si quae vero necessitas id faciendi incidit, non aliter nisi cum litteris beatissimi eorum patriarchae vel metropolitani aut per imperialem nimirum iussionem hoc faciant, ita tamen ut ne illis eisdem episcopis qui sub beatissimo archiepiscopo Constantiopolis et patriarcha sunt sine permisso eius aut nostra iussione in regiam urbem venire liceat. Quodsi etiam hoc modo episcopus cuiuscumque loci pro-

1 ἐξέσται Nomoc. L tit. ἐξέσται B^e || 2 παραγίνεσθαι SB || 3 ὑπὲρ τοῦ ἐπι τῷ L || εἶναι Sv. l. || 4 αὐτοῖς eum ε || 5 ἐπηρεουμένων S || ἁγίων om. ε || 6 εἰ Epan. || 10 ἢ διάγεσθαι ἢ om. ε || 12 τοῦτο] tale aliquid ε, τοῦτο post ἀγράφως coll. Epan. || 13 ἀφαίρεσιν] καὶ βασάνοις ὑποβαλλομένου add. L^a || κ' λιτρῶν χρυσίου Nomoc.^{am}, χρυσίου om. L || 14 καταβαλεῖν L, καταβάλλειν Epan. || κελεύομεν] χρυσίου L || 15 ἀχθῆναι Epan. || δοθησομένην καὶ om. ε, δοθησομένην — 18 πεμπομένου om. Epan. || 17 καὶ ἔξορίᾳ παρπεμπομένου B^e || 19 τοῖς τῷ L^a || 20 ἀπολιμπάνειν B^e || 21 καὶ om. B Epan. ε || τοῦ — συμβῆ] τοῦτο συμβῆ ποιῆσαι B^e || 22 εἰ μὴ] ἢ Epan. || 24 δηλαδὴ om. B^e || ποιήσωσιν B^e ποιήσωσαν B^e Epan. || 25 μόνον Epan. || 26 ἐπίσκοπον Epan. || 27 ἐξείη L || 28 εἰς] κατὰ Epan. || 29 εἰσελθεῖν B^e || δε] γὰρ Epan. || καὶ om. L B^e Nomoc.^d || τὸν τρόπον τοῦτον Epan.

catis T in marg. (ex Iul.) || Nonnulli R¹ || iudicium T¹ || 2 aduenire V || 3 eum] eos vulg. || quosdam] quos dari R¹ T¹ || ministrantibus al. || 4 positus R || evangeliiis ... V¹ evangeliiis sanctis secundum V², sanctis evangeliiis secundum vulg. || 5 quod] pro quod R || 8 rubr. De episcopis in iudicium non uocandis T in marg. (ex Iul.) || qualicumque Gregor. || uel criminali causa V Greg.] causa uel criminali RT vulg. || 9 episcopum] ipsum R; episcopum post inuitum (10) coll. Greg. || aut] uel T || 10 inuitum R¹ || citra cet.] tra — 22 patriarche aut scr. R² in ras. 6 vv. || 11 permisimus R(?) || talem T¹ || 13 imperare post cinguli T² in ras. || auri librarum V || 15 producti T¹ || aut exhiberi om. V || 17 exiliis T || deputandum V || 19 rubr. De episcoporum profectioe T in marg. (ex Iul.) || autem om. V || 21 hoc contigerit vulg.] contingerit hoc T contigerit R² || 22 beatissimi eorum Beck] beatissimorum libri || 25 beatissimum archiepiscopum V¹ || patriarchas RV¹ T || 26 fuerit T || promissionem T¹ || 28 etiam R² V] haec (et R²) et R¹ T

σκοπος οϊουδῆποτε τόπον ἀποδημήσει, μὴ πλεόν ἐνὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἰδίαν καταλιμπανέτω ἐκκλησίαν. τοὺς δὲ ἐπισκόπους τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγινομένους, οἰαδῆποτε εἰεν διοικήσεως, πρὸ πάντων ἀπέναι πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτως δ' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσέναι γαληνότητα. τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἢ ἀποδημοῦσιν ἢ ὑπὲρ τὸν ὀρισμένον τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἔξω τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ποιούσι πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα δὲ ὑπομιμνησθεσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἱερέων ὑπ' οὓς τελούσιν, ὥστε ἐπανελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, ὑπερτιθεμένους δὲ ὑποστρέφειν κατὰ τοὺς ἱεροὺς καλεῖσθαι κανόνας. καὶ εἰ μὴ ἐντὸς τοῦ ὀριζομένου παρὰ τῶν ἱερέων χρόνου ὑποστρέψουσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, αὐτοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἔξωθεισθαι, ἑτέρους δὲ ἀπ' αὐτῶν καλλιόνας χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν. τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς κληρικοῖς κρατοῦντος, οἰουδῆποτε βαδμοῦ εἰεν ἡ ὑπηρεσίας.

CAPUT X.

Ἴνα δὲ πᾶσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις καὶ οἱ θεοὶ κανόνες ἐπιμελῶς φυλάττοντο, κελύομεν ἕνα ἕκαστον μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην καὶ μητροπολίτην τοὺς ὀσιωτάτους ἐπισκόπους τοὺς ἐπ' αὐτοὺς τελούοντας κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν ἀπαξ ἢ δις καθ' ἕκαστον ἔτος πρὸς ἐαυτὸν συγκαλεῖν, καὶ πᾶσας τὰς αἰτίας ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἄστινας οἱ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ ἢ μοναχοὶ πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, καὶ ταύτας διατιθέναι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ πρὸς τούτους εἴ τι παρὰ τοὺς κανόνας ἔξοιουδῆποτε προσώπων ἡμάρτηται διορθοῦσθαι. 1 Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς ὀσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ ἀνα-

que loci profectus fuerit, non amplius uno anno suam relinquat ecclesiam. Episcopos autem in regiam civitatem (sicut dictum est) venientes, cuiuslibet fuerint diocesis, prae omnibus ire ad beatissimum archiepiscopum Constantinopoles et patriarcham, et ita per eum ad nostram introire tranquillitatem. Citra autem hanc nostram dispositionem aut proficiscensibus aut ultra definitum unius anni tempus extra suam ecclesiam facientibus primum quidem non ministrari ab oeconomis propriae ecclesiae expensas, deinde admoneri eos per litteras sacerdotum sub quibus agunt, ut revertantur ad suas ecclesias, diferentes autem reverti secundum sanctas evocari regulas. Et nisi intra definitum a sacris canonibus tempus revertantur ad suas ecclesias, ipsos quidem episcopatu expelli, alios autem pro eis meliores ordinari secundum praesentis legis virtutem. Hoc ipsum et super clericis valiturum, cuiuscumque ordinis fuerint aut ministerii.

Ut autem omnis ecclesiasticus status et sacrae regulae diligenter custodiantur, iubemus unumquemque beatum archiepiscopum et patriarcham et metropolitanum sanctissimos episcopos sub se constitutos in eadem provincia semel aut secundo per singulos annos ad se convocare, et omnes causas subtiliter examinare, quas episcopi aut clerici aut monachi ad invicem habent, easque disponere, et super haec quicquid extra regulas a quacumque persona delinquitur emendari.

1 Interdicimus autem sanctissimis episcopis et presbyteris et diaconibus et subdiaconibus et lectoribus

c. X pr. — 32) om. B et L, in quibus pro hac particula inseruntur nov. CXXXVII c. 4—6. S quoque non habet nisi § 1 v. 33—603, 7 (inde Nomoc. L tit. 28 p. 635 Voell.) et § 2 (inde Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 5 p. 662 Voell.). Ex B § 1 (v. 33—603, 4 παραγίνεσθαι) repetit B' T 2 p. 611 Zach. — Summarium prioris partis extat Nomoc. XIV tit. 8, 9 coniunctum cum argumento nov. CXXXVII c. 4 sq., alterius partis ib. 9, 21 p. 559 Pitra; Ath. summam pr. repetit Nomoc. L tit. 49 p. 659 Voell.

sectus sit, non amplius uno anno ecclesiam suam relinquat. Episcopi autem qui in regiam urbem, ut dictum est, veniunt, cuiuscumque sint dioeceseos, ante omnia beatissimum archiepiscopum Constantinopolis et patriarcham adeant, atque ita per eum ad serenitatem nostram ingredientur. Qui autem contra hanc constitutionem nostram vel proficiscuntur vel ultra definitum anni tempus extra ecclesiam suam degunt, iis primum quidem impensae ab oeconomis ecclesiae suae ne ministrentur, deinde ipsi per litteras sacerdotum quibus subiecti sunt admoneantur, ut ad ecclesias suas redeant; quodsi reverti disserant, secundum sacros canones vocentur. Et nisi intra tempus a sacerdotibus definitum ad ecclesias suas reverterint, ipsi quidem episcopatu repellantur, alii autem ipsorum loco meliores secundum vim praesentis legis creentur. Atque hoc idem etiam in clericis valeat, cuiuscumque gradus sint vel ministerii.

X. Ut autem omnis ecclesiasticus status sacrique canones diligenter custodiantur, iubemus unumquemque beatissimum archiepiscopum et patriarcham et metropolitanum sanctissimos episcopos sibi subiectos in eadem provincia semel aut bis per singulos annos apud se convocare, et omnes causas quae episcopi vel clerici vel monachi inter se habent accurate examinare, easque componere secundum ecclesiasticos canones, ac praeterea si quid contra canones a quacumque persona commissum est emendare. 1 Interdicimus autem sanctissimis episcopis et presbyteris et diaconibus et subdiaconibus et lectoribus et

1 οἰοδῆποτε, om. τόπον Eran. || ἀποδημήσει Bf || 2 καταλιμπανέτω Nomoc.^d || 4 παραγινομένους Eran. || 8 τὴν om. L || ἢ om. Eran. Iul. || 10 ποιούσι i. e. degentibus (Iul., cf. exempla a C. de Boor collecta Theophranis p. 767) διατροβῆν add. cum Haloandro vulg. (Bf) || μὴ κελύομεν μὴ Bf sancimus non Iul. || 13 ἐφ' οἷς Bc || 14 ὑπερτιθεμένοις Bc || 16 ὀρισμένον Nomoc.^d Ath. || παρὰ τῶν ἱερέων χρόνον ML Nomoc.^d Iul. || χρόνον παρὰ τῶν ἱερέων B a sacris canonibus (i. e. παρὰ τῶν ἱερέων κανόνων) tempus ε || 18 ἀπ' αὐτῶν om. Bf || καλλιόνας) ἀμίνους Eran. || 19 νόμον om. Nomoc.^d || 20 τοῦ αὐτοῦ B || τῶν κληρικῶν Eran. || 21 ἡ ὑπηρεσίας LB ε Iul. || ὑπηρεσίας M Nomoc.^d ἢ ἐν ὑπηρεσίᾳ Eran. || 30 κατὰ — κανόνας om. ε || 34 καὶ ὑποδιακόνους καὶ διακόνους L, καὶ ὑποδιακόνους om. Bf

1 loco R¹ || 2 relinqueret RT¹ || aut V¹ || 4 fuerint vulg.] fuerit libri || 5 et patriarcham] et om. T¹ || 7 autem T vulg.] om. RV || aut] et aut V || 10 yconis T¹ || 11 admonere libri, corr. Beck || per] qui V^a || sub] pro T¹ || 12 agere R¹ || 13 secundum reverti V^a || evocari V (Iul.) || reuocari RT vulg. || 14 inter T¹ || ad V || 16 episcopatum T¹ || depelli T || meliores pro eis T || 17 ipso vulg. || 18 valituro vulg. || cuiusque R || ordinis aut ministerii fuerint T || 22 rubr. De episcoporum conciliis per singulos annos faciendis T in marg. (ex Iul.) || autem] •• T¹ || sacro R || 23 custodiatur V² || 24 metropolitanum R¹ || 26 simul T¹ || 28 ad invicem om. T¹ || 29 eosque RT || et om. R¹ T || super RT] insuper V || hoc V || 31 emendare vulg. || 33 rubr. De episcopis vel aliis religiosis uiris ad tabulam ludentibus T in marg. (ex Iul.) || sanctis RV || 34 ac subdiaconibus V

γνώσταις και παρτι άλλω οιδωθήποτε ευαγους τάρμα-
 τος η σχήματος καθιστωτι ταβλίξειν η των τὰ τοια-
 υτα παιζόντων κοινωνους η θεωρητας γίνεσθαι η
 εις οιδωθήποτε θεαν του θεωρησαι χάριν παραγίνε-
 σθαι. ει δε τις εξ αυτων τουτο άμαρτοι, κελειομεν
 τουτων επί τρεις ενιαυτους από πάσης ευαγους ύπηρε-
 σίας κωλίεσθαι και μοναστηρίω έμβάλλεσθαι. ει δε
 εν τω μέσω χρόνω δείξει αξίαν του ιδίου πταισμά-
 τος μετάνοιαν, άδειαν είναι τω έρεει ύφ' όν τέτακται
 και έλαττων τον χρόνον και τουτον πάλιν τη ίδια
 αποδιδόμει ύπηρεσία' ειδότων και των όσιωτάτων
 επισκόπων των όφειλότων ταυτα διεκδικειν, ως ει
 τι τοιουτο μαθόντες μη εκδικήσουσιν, αυτοι λόγον
 τω θεω ύπερ ταύτης τής αιτίας ύφ'εξουσι
 2 Μηδένα κλ' επισκοπον άκοινα καταναγκάζεσθαι
 οιδωθήποτε πληρικόν ύπ' αυτον όντα του ιδίου κλη-
 ροπου άπολύειν.

et omni alii cuiuslibet venerandi collegii aut sche-
 matis constitutis ad tabulam ludere aut talia ludentibus
 participes aut inspectores fieri aut ad quodlibet
 spectaculum spectandi gratia venire. Si quis autem
 5 ex eis hoc deliquerit, iubemus hunc in tribus annis
 venerabili ministerio prohiberi et monasterio redigi.
 Si autem in medio tempore ostenderit dignam sui
 vitii paenitentiam, liceat et sacerdoti sub quo con-
 stitutus est minuire tempus et hunc rursus pro-
 prio reddere ministerio, scientibus quoque sanctissimis
 10 episcopis debentibus haec vindicare, quia si tale
 aliquid agnoscentes non vindicaverint, ipsi rationem
 deo pro tali causa persolvent.

2 Nullum autem episcopum invitum cogi quemlibet
 clericum sub se constitutum de proprio clero di-
 mittere.

CAPUT XI.

Πάσι δδ τοίς επισκόποις και πρεσβυτεροις άπαγο-
 ρειομεν άφορίζειν τινά της άγλας κοινωνίας, πριν η
 αιτία διεχθή δι' ην οι εκκλησιαστικοι κανόνες τουτο
 20 γενέσθαι κελιούσιν. ει δε τις παρά ταυτα της άγλας
 κοινωνίας τινά χωρίσει, εκείνος μεν ός άδικως από
 της κοινωνίας έχωρισθη λυομένου του χωρισμού υπό
 του μελθουσι ιερέως της άγλας αξιούσθω κοινωνίας,
 ό δε άδικως τινά της άγλας κοινωνίας χωρίσει τολ-
 25 μήσας πάσι τρώπος υπό του ιερέως ύφ' όν τέτακται
 χωρισθήσεται της κοινωνίας έφ' όσον χρόνον εκείνος
 συνιδου, ίνα όπερ άδικως έποίησε δικαίως ύπομείνη.
 1 Άλλ' οιδδ οικειάς χερσιν εξεστιν επισκόπω τινά
 πλήττειν τουτο γάρ άλλότριον έστιν ιερέων.

Omniubus autem episcopis et presbyteris interdicimus
 segregare aliquem sancta communione, antequam
 causa monstretur propter quam sanctae regulae
 hoc fieri iubent. Si quis autem praeter haec sancta
 communione quemquam segregaverit, ille quidem qui
 iniuste a communione segregatus est soluta excom-
 municatione a maiore sacerdote sanctam mereatur
 25 communionem; qui vero aliquem sancta cummuione
 segregare praesumpsit, modis omnibus a sacerdote
 sub quo constitutus est separabitur communione
 quanto tempore ille perspexerit, ut quod iniuste fecit
 1 iuste sentiat. Sed neque propriis manibus licere
 30 episcopum aliquem percutere; hoc enim extraneum

c. XI ex S repetit Nomoc. L tit. 15 + 17 p. 619. 625 Voell. Pr. (— 28) habet Epanagoge 9, 5, ex B pr. repetitur
 Nomoc. XIV tit. 9, 9, § 2 ib. 9, 10, § 1 Nomoc. ib. 9, 28 et B² E 37, s p. 336 Zach. — Summaria extant in
 Nomoc. XIV tit. locis cit.

omnibus aliis in qualicumque religioso collegio vel habitu constitutis, ne tabula ludant vel eorum qui talia
 ludunt socii aut spectatores fiant, vel ad ullum spectaculum spectandi gratia veniant. Si quis vero ex
 iis hoc commiserit, iubemus eum per tres annos ab omni religioso ministerio prohiberi et in monaste-
 rium immitti. Quodsi medio tempore dignam peccato suo paenitentiam ostenderit, liceat sacerdoti sub quo
 constitutus est et minuire tempus et eum rursus ministerio suo restituere: cum sciant sanctissimi episcopi
 qui haec vindicare debent, si quid eiusmodi cognoverint neque vindicaverint, se rationem deo hac de causa
 2 reddituros esse. Nullus autem episcopus invitus cogatur clericum ullum sibi subiectum de clero suo
 dimittere.

XI. Omnibus autem episcopis et presbyteris interdicimus, ne quemquam a sacra communione segre-
 gent, antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Quodsi quis quem
 adversus ea a sacra communione separaverit, ille qui iniuste a communione separatus est, sublata separa-
 tione a maiore sacerdote ad sacram communionem admittatur, is vero qui iniuste a sacra communione
 aliquem separare ausus est, omnibus modis per sacerdotem sub quo constitutus est a communione separa-
 1 bitur, in quantum tempus illi placuerit, ut quod iniuste fecit iuste patiatur. Sed ne manibus quidem
 suis pulsare quemquam episcopo licet; hoc enim alienum est a sacerdotibus.

1 οιδωθήποτε MB¹ Nomoc. 5] οιδωθήποτε LB^{ca} όσοι-
 δήποτε S || εύλαβους S || 2 η σχήματος om. L || καθ-
 ιστώσι Sv. l., B^c || τών τοιαυτα (ταυτα B^v v. l.) παι-
 ζόντων SLB || 3 γενέσθαι SB^c || 4 παραγενέσθαι
 SB¹ || 6 από om. S || εύλαβους ύπουριτας S || 7 έν μονα-
 στηρίω Nomoc. || 8 δείξει L] δείξει MB || 9 τω έρεει
 et sacerdoti 5 || ύφ' όν L || 10 και υντε έλαττων om. 5
 || πάλας B¹ || 12 διεκδικήσαι B¹ || ώς και B || 5¹ τι
 — εκδικήσουσιν om. B¹ || 15 άκοινα om. S || 18 Πάσι
 δδ om. Epan., Nomoc. L tit. || και η και B || 19 άφορίζ-
 εις ML] μη άφορίζεις B μη (μη om. S unus, Nomoc.
 L tit.) χωρίσει S Epan. || τινάς Epan. || η M¹ L¹ B¹
 Epan., Nomoc. L tit. || η M¹ L¹ S Nomoc. || 20 δευχθείη
 Epan. || 21 γίνεσθαι Nomoc. L tit. || 22 τινά χωρίσει
 S unus, Nomoc. 2] τινά χωρίσει ML SB Epan. χωρίσει
 τινά Nomoc. L tit., Nomoc. || 23] ός S Nomoc. 2 || 23 χω-
 ρισθείς S || λυόμενος Epan. || του δεσμου Nomoc. 2m
 || 24 του om. S || αξιούσθαι (sic) L || 25 ό δε άδικως τινά
 της άγλας χωρίσας κοινωνίας B¹ || ό δε άδικως τουτον
 τολμήσας χωρίσει B^c || ό δε χωρίσει τολμήσας Epan.,
 άδικως om. 5 || 26 ύφ' ό S v. l. || 29 ύπομείνει B^c ύπο-
 μείνει B¹ sentiat 5 || 29 εξίσται Sv. l., εξίστω Nomoc. L
 tit. licere 5 || επισκοπον S, 5? || 30 ιερέως S 5

bus (ludentibus aliis V) libri, vulg. || 3 fieri aut inspectores
 T || ad] a V || 4 spectaculorum libri, corr. Beck || 5 reli-
 querit R || 6 venerandi R¹ T² || misterio R¹ VT² || monaste-
 rio T¹ R² || 7 ostenderit Vulg.] ostendat T ostendatur R
 sui] si R¹ || 8 paenitentiam] penitentie d (sic) V¹ || et ante
 minuire 9 transponit Beck || sacerdotii T¹ || 9 reddere pro-
 prio T || 10 misterio RV || quoque] quo T¹ que V || 11 iu-
 dicare T || quia si] q o o i R¹ || talem T o¹ || 12 iudicaverint
 RV T¹ || 13 persolveret R || 15 rubr. Ut nullus episcopus
 cogatur subiectum sibi clericum de suo clero dimittere T in
 marg. (ex Iul.) || nullus autem episcopus R || inuitum R¹ ||
 quamlibet R || 16 constitutum T¹ || clero dimittere V¹ || clero
 dimittere et alii (aliis V³) dare R² V³ clerico alii dare
 dimittere R¹ dimittere clero alii (et alii T²) dare T ||
 13 rubr. De his qui sine causa excommunicant T in marg.
 (ex Iul.) || 19 segregate R¹ || aliquam RT¹ || 20 causa] causa
 vulg. || sanetam communionem RT¹ || 20 causa] causa
 aliqua T² || proprie R¹ || sacre R || 22 quamquam RV T¹ ||
 qui V² T²] quod R quam T¹, om. V¹ || 23 a communione]
 actione R, a om. T¹ || est om. T¹ || soluto] solutus ab
 T² || 24 sancta V || 25 aliquam RV || sanetam communio-
 nem R || 26 omnibus modis T || 27 constitus R || 28 fe-
 cerit V || 29 iuste om. VT¹ || sustineat vulg. || rubr. De
 episcopus manu sua cedentibus T in marg. (ex Iul.) || liceat
 vulg.; leg. licet? || 30 aliquam V || extraneum] contrarium
 V, est add. V² T¹

1 ohematis RV || 2 talia ludentibus Beck] aliis ludenti-

2 *Εἰ τις δὲ ἐπίσκοπος κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τῆς ἱερωσύνης ἐκβληθεὶς τολμήσει ἐπιβῆναι τῆς πόλεως ἐξ ἧς ἐξεβλήθη, ἢ καταλείπει τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκελεύσθη διαγίνει, κελούμεν τούτον μοναστηρίῳ ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ καθεστῶτι παραδίδοσθαι, ἵνα ἄπειρ ἐν τῇ ἱερωσίᾳ ἡμαρτε διάγων ἐν τῷ μοναστηρίῳ διορθώσεται.*

2 sacerdoti. Si quis autem episcopus secundum ecclesiasticas regulas sacerdotio pulsus praesumpserit ingredi civitatem ex qua pulsus est, relinquens locum in quo iussus est degere, iubemus hunc monasterio in alia regione constituto tradi, ut quae in sacerdotio deliquit degens in monasterio corrigat.

CAPUT XII.

Κληρικούς δὲ οὐκ ἄλλως χειροτονεῖσθαι συγχωροῦμεν, εἰ μὴ γράμματα ἴσασι καὶ ὀρθὴν πίστιν καὶ βίον σμυνὸν ἔχουσι, καὶ οὔτε παλλακὴν οὔτε φυσικούς 10 ἔσχον ἢ ἔχουσι παῖδας, ἀλλ' ἢ σωφρόνας βιούντας ἢ γαμετὴν νόμιμον καὶ αὐτὴν μίαν καὶ πρώτην ἐσχηκότας ἢ ἔχοντας, καὶ μηδὲ χήραν μηδὲ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς μηδὲ ἄλλως τοῖς νόμοις ἢ καὶ τοῖς θείοις κανόσι ἐπισημασμένην.

15

Clericos autem non aliter ordinari permittimus, nisi litteras sciant et rectam fidem vitamque habeant, et neque concubinam aut naturales habuerunt aut habeant filios, sed caste viventes aut uxorem legitimam et ipsam unam et primam habentes neque viduam neque separatam a viro neque aliter legibus aut sacris canonibus interdictam.

CAPUT XIII.

Πρεσβύτερον δὲ ἐλάττωνα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἀλλ' οὐδὲ διάκονον ἢ υποδιάκονον ἤττωνα τῶν εἰκοσιπέντε, οὐδὲ ἀναγνώστην ἐλάττωνα τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐνιαυτῶν, διακόνισσαν δὲ ἐν ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ χειροτονεῖσθαι ἤτις ἐλάττων 20 ἐστὶν ἐνιαυτῶν τεσσαράκοντα ἢ εἰς δευτέρους ἤλθε γάμου.

Presbyterum autem minorem XXXV annorum fieri non permittimus, sed neque diaconum aut subdiaconum minorem XXV, neque lectorem minorem X et VIII annorum, diaconissam vero in sanctam ecclesiam non ordinari quae minor est annorum XL aut ad secundas venit nuptias.

CAPUT XIV.

Εἰ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας τοῦ κληρικοῦ οἰουδήποτε τάγματος ἢ βαθμοῦ κατήγορός τις ἀναφανῆ, λέγων αὐτὸν εἰκοσιπέντε, οὐδὲ ἀναγνώστην 25 ὑπεριδέσθω ἢ χειροτονία, καὶ πάντα προβαίνετωσαν τοῦτο μὲν ὑπὲρ τῆς ἐξτάσεως τοῦτο δὲ ὑπὲρ τῶν ἐπιτιμίων, ἅτινα ἐν ταῖς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίαις ἀνωτέρω ἐθεσπίσαμεν.

Si autem tempore ordinationis clerici cuiuscumque collegii aut ordinis accusator aliquis apparuerit, dicens eum indignum esse ordinatione, differatur ordinatio, et universa procedant tam pro examinatione quam pro multis, quas in episcoporum ordinationibus superius sanximus.

c. XII repetunt *Nomoc. L tit. 25 p. 623 Voell. ex S, Nomoc.^m XIV tit. 9, 29 et B^s K 18, 3 p. 434 Zach. ex B. Argumentum notat *Nomoc. XIV tit. 1, 23 (ubi ipsum caput exscripsit Balsamo p. 840 Voell.).**

c. XIII ex S repetit *Nomoc. L tit. 25 p. 623 Voell., ex B *Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 28. — Summae extant *Nomoc. XIV tit. l. c. — P^{dx}. 40, 15. 38, 7. 30, 1. 42, 9.***

c. XIV pr. habet *Appendix *Nomoc. L tit. cap. eccl. 6 p. 662 Voell., § 1 (605, 2 μὴ ἄλλως δὲ χειροτονεῖσθαι — 9 ἐκβαλλέσθω) et § 2 *Nomoc. L tit. 25. 26 p. 632. 633 Voell. ex S. — Ex B habent § 1. 2 *Nomoc.^m XIV tit. 9, 29, § 1 *Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 22. § 2 (— 17 προβαίνετω) extat in *Epanagoge 8, 12. — Summarium § 1. 2 exhibet *Nomoc. XIV tit. 9, 29; Ath. summam repetunt paratilla *Ath. 10 § 1^b.********

2 Si quis autem episcopus secundum ecclesiasticos canones sacerdotio deiectus ingredi civitatem, ex qua expulsus est, vel relinquere locum, in quo degere iussus est, ausus sit, iubemus eum monasterio in alia provincia sito tradi, ut quae in sacerdotio peccavit degens in monasterio emendat.

XII. Clericos autem non aliter creati permittimus, nisi litteras sciant et rectam fidem atque honestam vitam habeant, et neque concubinam neque naturales liberos habuerint habeantque, sed qui aut caste vivant aut uxorem legitimam eamque unam et primam habuerint habeantque, nec vero viduam neque a viro separatam neque aliter legibus vel etiam sacris canonibus reprobam.

XIII. Presbyterum autem minorem triginta annis fieri non permittimus, sed ne diaconum quidem vel subdiaconum minorem viginti quinque annis, nec lectorem octodecim annis minorem; neve diaconissa in sancta ecclesia creetur quae minor sit annis quadraginta vel ad secundas nuptias venerit.

XIV. Quodsi tempore creationis clerici cuiuscumque collegii aut gradus accusator extiterit qui eum indignum esse creatione dicat, differatur creatio omniaque procedant tam de examinatione quam de multis quae in episcoporum creationibus supra sanximus.

2 *τολήσει (τολήσει Sv. l.) libri || 3 ἀφ' ἧς S ἐν ἧ *Nomoc.^d || ἢ καταλείπει Sv. l., relinquens s || 4 ἐκελεύσθη M || 6 τῷ om. S || 8 συγχωροῦμεν χειροτονεῖσθαι S || 10 σμυνὸν om. S || ἔχουσι Sv. l. || *οὐδὲ — οὐδὲ libri || φύσει B^s || 11 ἔχουσι (ἢ ἔχουσι v. l.) ἢ ἔσχον B^s || ἀλλ' ἢ ἢ om. S || 12 πρώτῃν καὶ μίαν *Nomoc.^m || ἐσχηκότας ἢ ἔχοντας LB (habentem vel si iam habuerit *Int.) || ἐσχηκότας M habentes S || 14 καὶ om. B^s v. l., S || 16 Πρεσβύτερον ἢ ἐνιαυτῶν ἐλάττω S || τριάκοντα (Α) *MSB (Nomoc.^{dm}) *Int. *Ath. *Nomoc. XIV tit. — P^{dx}. 40, 15] λέ' L^s *Theod. || 17 οὐ συγχωροῦμεν L || 18 οὐδὲ B *Nomoc. L tit.) οὐτα δὲ ML *Nomoc.^{dm} ἀλλ' οὐδὲ S || 19 ὀκτωκαίδεκα M δεκαοκτῶ B ἢ (ie' L^s) L^s *Nomoc.^{dm} *Theod. *Ath. (cf. *Int.) || ὀκτῶ S^s P^{dx}. 30, 1 x' *Nomoc. XIV tit., ubi ἡ legit *Balsamo in schol. p. 847 Voell. (inconsiderate numerum in ipso contextu novellae positum in *Basilicis auctum esse dicitans) || 21 ἐνιαυτῶν τεσσαράκοντα B] ἐνιαυτοῖς μ' M ἔτων μ' S τεσσαράκοντων L¹ τεσσαράκοντα L³ || 28 ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἐπισκόπων L || 29 ἀνωτέρω] c. 2*****************

1 rubr. Episcopus si deiciatur de episcopatu, in monasterio sit *T in marg. || quis] is R¹ || 3 locus V¹ || 4 in om. T¹ || est iussus V || monasterio in] in monasterio T monasterio RV || 5 aliqua religione T¹ || traditum *R¹ V || 8 rubr. Quales clerici fieri debeant T in marg. (ex *Int.) || nos V^s || praecipimus V || 9 habent T || 10 et om. V || habuerint V² *vulg., uitaque add. V¹ || aut habeant *lineola subducta del. T¹ || 11 legitimam] le (sic) T || 12 neque viduam] viduam non T¹ || 13 neque om. R¹ || a om. V¹ || 14 interdictum R¹ || 16 rubr. Cuius etatis presbiteri diaconi subdiaconi item diaconisse fieri debeant T in marg. (ex *Int.) || 17 diaconem T || aut] neque V || subdianum T || 18 XV T¹ || lectorem minus R minus lectorem T¹ minores lectores T² || XVIII T || 19 sancta ecclesia T || 20 non om. T || qua R¹ || XL annorum R¹ || 23 rubr. De accusationibus clericorum T in marg. (ex *Int.) || tempore om. V¹ || cuiusque RV || 24 aliquid R¹ || 26 uniuersas R¹ || 27 quas R¹ || mudis T¹ || quas] tam quas R^o; quae ed. Ven. 1494 al. || 28 sancciuinus R² T¹*******

1 *Ei δὲ ὁ μέλλον χειροτονῆσθαι διάκονος μὴ ἔχοι γυναῖκα καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται ζευθεῖσθαι αὐτῷ, μὴ ἄλλως χειροτονῆσθαι, εἰ μὴ πρότερον ὑπὸ τοῦ χειροτονούντος αὐτὸν ἐρωτηθεῖς ἐπαγγεῖληται δύνασθαι μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ χωρὶς νομίμης γαμετῆς σωμαῶς βιοῦν, οὐ δυναμένον τοῦ χειροτονούντος ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας ἐπιτρέπειν τῷ διακόνῳ μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμετὴν λαμβάνειν εἰ δὲ τοῦτο γένηται, ὁ ἐπιτρέψας ἐπίσκοπος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω. εἰ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν πρεσβύτερος ἢ* 10 *διακόνος ἢ ὑποδιάκονος ἀγάγηται γαμετὴν, ἐκβαλλέσθω τοῦ κλήρου καὶ τῆ βουλῆ τῆς πόλεως, ἐν ἣ κληρικὸς ἔν, μετὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων παραδιδόσθω. 2 εἰ δὲ ἀναγνώστης δευτέραν γαμετὴν ἀγάγηται, ἢ πρώτην μὲν χήραν δὲ ἢ διαζευθεῖσθαι ἀνδρὸς ἢ τοῖς* 15 *νομίμοις ἢ τοῖς ἱεροῖς κανόσι ἀπηγορευμένην, μηκέτι εἰς ἄλλον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν προβαίνειτω· εἰ δὲ οἰωδῆποτε τρόπον εἰς μείζονα βαθμὸν προαχθεῖη, ἐκβαλλέσθω αὐτοῦ καὶ τῷ προτέρῳ ἀποκαθιστάσθω.*

CAPUT XV.

Ἄλλα μὴδὲ βουλευτὰς ἢ ταξέωτας κληρικούς γίνε- 20 *σθαι, ἵνα μὴ τις ἐκ τούτων τῷ εὐαγγεῖ κλήρῳ ἕβρις προσγένηται. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ἐν κλήρῳ καταγάγῃ, ὡς μὴ γενομένης τῆς χειροτονίας τῆ ἰδίᾳ τύχῃ ἀποκαθιστάσθωσαν, πληρὴν εἰ μὴ ὡς εἰκὸς μοναχικὸν βίον τις ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔλαττον δεκαπέντε ἐνιαυ- 25 *τῶν διήρυσσεν· τοὺς τοιοῦτους γὰρ χειροτονεῖσθαι κελεύομεν, τῆς νομίμης δηλονότι μοίρας ἀπὸ τοῦ βουλευτοῦ τῆ βουλῆ καὶ τῷ δημοσίᾳ διδομένης. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγόμενοι μοναχῶ πρόποντα βίον ἐκτελείωσαν. εἰ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ κλήρου τι-* 30 *μὴν γυναῖκα τις ἐξ αὐτῶν ἀγάγηται ἢ παλλακὴν σχοίη, τῆ βουλῆ ἢ τῆ τάξει ἢ τῆ τύχῃ ἢ ὑπέκειτο ἀποδιδόσθω, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοιοῦτῶ ἐκκλησιαστικῷ βαθμῷ**

c. XV (— 28 δισομένῃ) ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 3 p. 661 Voell. Ex B pr. habet Nomoc. XIV tit. 9, 29, § 1 (— 12 παραδοθήσονται) id. 9, 16 et B² K 18, 4 p. 434 Zach. — Summam pr. praestat Nomoc. XIV tit. 9, 29. v. 24 sq. argumentum notatur P² 34, 2.

Alteram cap. XV partem (inde a v. 28 ἀλλὰ καὶ ...) et c. XVI pr. om. S.

1 *Si autem qui diaconus ordinandus est uxorem non habeat secundum ea quae supra dicta sunt sibi coniunctam, non aliter creetur, nisi prius ab eo qui eum creaturus est interrogatus promiserit se post creationem etiam sine legitima uxore caste vivere posse, neve liceat ei qui creaturus est tempore creationis diacono permittere, ut post creationem uxorem ducat. Si vero hoc fiat, qui id permisit episcopus episcopo repellatur. Quodsi post creationem presbyter aut diaconus aut subdiaconus uxorem duxerit, de* 2 *clero repellatur et curiae civitatis in qua clericus erat cum rebus suis tradatur. Si vero lector secundam uxorem duxerit, vel primam quidem sed viduam vel separatam a viro vel legibus sacris canonibus reprobata, nequaquam in alium ecclesiasticum gradum procedat; quodsi qualicumque modo in maiorem ordinem promotus sit, repellatur eo et priori restituatur.*

XV. Sed ne curiales quidem aut officiales clerici fiant, ne qua inde venerabili clero iniuria fiat. Quodsi eiusmodi personae in clerum adlecti sint, tamquam non facta creatione conditioni suae restituantur, nisi forte quis ex iis vitam monachicam non minus quindecim annis transegerit: tales enim homines creati iubemus, ut scilicet legitima pars a curiali curiae et fisco detur. Sed etiam in clerum adlecti dignam monacho vitam peragant. Nam si quis ex iis post honorem clericatus uxorem duxerit vel concubinam habuerit, curiae vel officio vel fortunae cui subiectus erat reddatur, quantumvis in talem ecclesiasticam

2 ζευθεῖσθαι αὐτῷ καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται Nomoc.^{4m} 9, 22 || 3 ὑπὸ M] ἀπὸ LB || 4 ἐπαγγεῖλαι L || 5 μετὰ] καὶ μετὰ Nomoc.^m || καὶ om. Nomoc.^{4m} || νομίμου γαμετῆς L || νομίμης γυναῖκός Nomoc.^{4m}, νομίμης om. B || 6 χειροτονήσαντος S || 7 τῷ διακόνῳ] ἢ ὑποδιακόνῳ add. S perique. 5 || 8 λαβεῖν Nomoc.^m || εἰ — γένηται om. 5 || 11 ἢ ὑποδιάκονος om. Nomoc.^m 9, 29 || ἀγάγηται γαμετὴν L γαμετὴν ἀγάγοιτο S || 12 τῆ βουλῆ] LS S Iul. Ath. τῆ τάξει B, L s. v. τῆ βουλῆ καὶ τάξει M (cf. ad v. 20, 32. 606. 11; Heimbach Anecd. II p. LXII) || ἐν τῷ] ὑπ' ἧν S || ἐν ἣ — 13 πραγμάτων om. B² || 13 ἰδίων] οἰκείων Nomoc.^m 9, 22 || 19 αὐτοῦ] ἀπ' αὐτοῦ L, om. S || 20 βουλευτὰς ἢ ταξέωτας κληρικούς γίνεσθαι MS Nomoc.^m (Nomoc.⁴ a γίνεσθαι incipit) ταξέωτας (s. v. add. ἢ βουλευτὰς) κληρικούς γίνεσθαι L, βουλευτὰς ἢ om. B; curialem aut officialem clericum fieri 5 (sim. Iul.) || 21 κλήρῳ S S] οἶκῳ ἢ κλήρῳ M οἶκῳ LB || 22 γέννηται Nomoc.^{4m} || τὰ om. S v. l., B Nomoc.^m || 23 καταγάγῃ B || 25 ἐλάτταν B² || 27 τῆς νομίμης — 28 διδομένης om. B² Nomoc.^{4m}, τῆς νομίμης — 606, 6 εἴρησαν om. B² || 29 καὶ ἐν LB] καὶ οἱ ἐν M (καὶ om. 5) || 32 τῆ βουλῆ ἢ om. B || ἦ] et 5 || ἢ τῆ τύχῃ ἢ ὑπέκειτο (ἐπέκειντο B²) cuius subiacebat

fortunae 5, unde Zachariae 75 τῆ τύχῃ ὑπέκειτο

1 rubr. De nuptiis clericorum T in marg. (ex Iul.) || fu. ordinarius R¹, ordinari del. T² || non om. R¹ T² || 4 permiserit V || ordinationem] uxorem a add. T⁶ || et om. V || 5 eum RV || 6 in om. T || 7 ordinatione V || 12 propriis] proprius erat V¹ || 15 autem addidi] viro] •• V¹ a viro T² vulg. || 16 uel sacris V || 17 ecclesiasticum ordinem cet.] [cum ordinem — 20 fieri ut scr. R² in ras. 2 v. || si RT] et si V vulg. || 20 rubr. De curialibus et taxoticis ad clericatus honorem venientibus T in marg. (ex Iul.) || 23 ordinatore R¹ || producte T producti V² vulg. || 24 forte V] aliquis eorum non] non aliquis eorum non R¹ non eorum aliquis T¹ || 25 annis R² T² vulg. || enim om. R¹ V || ordinare R¹ || 26 legitimae R¹ || partem R¹ || a add. Beck] curiali curie R¹ curialie V¹ curiae V² T vulg. || 27 et] et V, om. R¹ || rubr. Si monachus clericatus honorem meruerit T in marg. (ex Iul.) || Sed R¹ V] Si R² T et si vulg., Sed et Beck || constituto T || 28 concedentem R condecentem T || impleant Beck] impleuerit V impleuerit RT || 29 duxerit aliquis eorum T || 30 habuerit] duxerit V || eius T¹ || 31 reddantur R¹ credatur T¹ || si] set R¹ T¹

ἐγκαταλεῖν, ἐν ᾧ τις τεταγμένος οὐ κωλύεται ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων γαρμετῆρ λαμβάνειν. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μοναχοῖς κρατεῖν θεσπίζομεν τοῖς ἀπὸ μοναστηρίων εἰς οἰονδήποτε ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν μεταφερομένοις, εἰ καὶ μηδε- 5 μιά τύχη ὑπεύθυνος εἴησαν. καὶ γενικῶς νομοθετοῦμεν, μηδενὶ ἐξείναι ἐν οἰωδήποτε ἐκκλησιαστικῶ βαθμῶν καθεστῶται ἀναχωρεῖν ἐξ αὐτοῦ καὶ κοσμικὸν γίνεσθαι, ἐπισταμένων τῶν αὐτῶ ποιούντων, ὅτι καὶ 10 τὴν ὡς εἰκὸς ἐπιχειρήσας αὐτοῖς ζώσης ἢ ἀξίας ἢ στρατείας γυμνωθήσονται, καὶ τῇ βουλευτικῇ τύχῃ τῆς ἰδίας πόλεως παραδοθήσονται. τοὺς δὲ πρὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου κληρικούς χειροτονηθέντας ἀπὸ βουλευτικῆς τύχης διὰ ὑποκαταστάτων προσώπων τὰς χρηματικὰς λειτουργίας πληροῦν, ἀπὸ δὲ τῶν σωματικῶν 15 ἐλευθέρους φυλάττεσθαι.

CAPUT XVI.

Ἄλλ' οὐδὲ κληρικῶν οἰονδήποτε βαθμοῦ διδόναι τι ἐκείνῳ, ὅφ' οὐ χειροτονεῖται, ἢ ἄλλῳ οἰωδήποτε προσώπῳ συγχωροῦμεν, μόνως δὲ παρεῖν αὐτὸν τὰς συνηθείας τοῖς τῷ χειροτονουμένῳ ὑπηρετοῦμένοις καὶ 20 ἐξ ἔθους κομιζομένοις, ἐνὸς ἐνιαυτοῦ διάρῃα μὴ ὑπερβαίνουσας. ἐν δὲ τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐν ἣ κατατάττειν τὴν θείαν πληρῶν λειτουργίαν, καὶ μηδὲν παντελῶς τοῖς ἰδίῳ συγκαληρικοῖς διδόναι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐμφανείας, μηδὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῶν ἰδίων 25 παραμυθίων ἢ τῶν ἄλλων μερικῶν αὐτὸν ἀποστελεῖσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ξενοδοχὸν ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ἄλλον οἰονδήποτε ἐξαγοῦς οἴκου διοικητῆν ἢ οἰονδήποτε ἐκκλησιαστικὸν φροντιστῆα χειροῦντα διδόναι τι ἐκείνῳ, ὅφ' οὐ προβάλλεται, ἢ ἄλλῳ οἰω- 30 δῆπote προσώπῳ ὑπὲρ τῆς ἐπισημασθείσης αὐτῷ διοικήσεως. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ἄπειρ διευνώσασμεν ἢ διδοῖς ἢ λαμβάνων ἢ μεσίτης γινόμενος τῆς ἱερωσύνης

clesiastico gradu tenebatur, in quo quis constitutus non prohibetur sacris canonibus et legibus uxorem accipere. Haec autem et super aliis omnibus monachis tenere sancimus, qui de monasteriis ad quemlibet ecclesiasticum gradum transferuntur, etsi nullae 1 fortunae subiecti fuerint. Et generaliter sancimus, nulli licere in quolibet ecclesiastico gradu constituto discedere ab eo et saecularem fieri, scientibus tale aliquid facientibus, quia et quasi appposito sibi cingulo aut dignitate aut militia nudabuntur et curiali fortunae propriae civitatis tradentur. Qui autem ante nostram legem clerici ordinati sunt ex curiali fortuna, per substitutas personas pecuniaria munia 15 complere, a corporalibus autem liberos servari.

Sed neque clericum cuiuscumque gradus dare aliquid ei a quo ordinatur aut alii cuiilibet personae permitimus, solas autem praebere eum consuetudines his qui ordinanti ministrant ex consuetudine accipientibus, unius anni emolumenta non transcendentes. In sancta vero ecclesia, in qua constituitur sacrum complere ministerium, nulla penitus propriis conclericis dare pro sua insinuatione, neque ob hanc causam propriis emolumentis aut aliis portionibus hunc privari. 1 Sed neque xenodochum aut nosocomium aut ptochotrophum aut alium quemlibet venerabilis domus gubernatorem aut quamcumque ecclesiasticam sollicitudinem agentem dare aliquid illi a quo constituitur aut alii cuiuscumque personae pro commissa sibi gubernatione. Qui vero praeter haec quae disposuimus aut dat aut accipit aut mediator fit, sacerdotio

§ 1 v. 12-16 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 8 § 2.

c. XVI (— 607, 15 ἀλλὰ καὶ μάλλον ἐπιτρέπομεν) initio in summam contracto paucisque mutatis habet Epanagoge 8, 13. 14; ex B integrum copul exscriptis Nomoc. XIV tit. 1, 24, pr. et § 1 B^e K 18, s. p. 434 Zuch. — Summam habet Nomoc. XIV tit. l. c., Ath. summam 607, 2-4 repetunt paratitla Ath. 2 § 2.

gradum adsumptus sit, in quo quis constitutus non prohibetur a sacris canonibus et legibus uxorem ducere. Eadem autem in reliquis etiam omnibus monachis valere sancimus, qui a monasteriis ad qualem- 1 cumque ecclesiasticum gradum transferantur, etiamsi nulli conditioni subiecti fuerint. Atque generaliter sancimus, nemini in ullo ecclesiastico gradu constituto licere ab eo recedere et laicum fieri, ut qui hoc faciant sciant se et cingulo quo forte praediti sunt vel dignitate vel militia spoliatum et curiali conditioni civilitatis suae traditum iri. Qui vero ante nostram legem clerici creati sunt ex curiali conditione, per substitutas personas pecuniaria munera impleant, a corporalibus autem immunes custodiantur.

XVI. Sed ne clericum quidem ullius gradus ei a quo creatur vel alii ulli personae quicquam dare permitimus, sed solas praestare eum consuetudines iis qui creati ministrant et ex more accipiunt, unius anni emolumenta non excedentes. In sanctissima autem ecclesia, in qua constituitur, sacro ministerio fungatur, neu quicquam omnino conclericis suis pro processu suo det, neve propter hanc 1 causam solaciis suis vel aliis portionibus privetur. Sed ne xenodochus quidem aut ptochotrophus aut nosocomium aut alius ullius religiosae domus administrator vel ullam ecclesiasticam curam gerens quicquam det ei a quo proponitur vel alii ulli personae pro commissa sibi administratione. Qui vero contra haec quae disposuimus aut dederit aliquid aut acceperit aut mediator factus sit, sacerdotio vel

1 ἐγκαταλεῖν L κατελέχθη Nomoc.^{am} || 2 λαβεῖν Nomoc.^m || 3 τὰ αὐτὰ δὲ L] ταῦτα δὲ B s ταῦτα δὲ αὐτὰ M (idemque Iul.) || 6 ἦσαν Nomoc.^m || καὶ om. Nomoc.^m || 9 τῶν] καὶ τῶν Nomoc.^m || ὅτι καὶ] καὶ ὅτι Bf, ὅτι om. L || 11 τῇ βουλευτικῇ τύχῃ s (τῇ βουλή Ath. Theod. Iul.) || τῇ βουλευτικῇ τύχῃ καὶ τάξει M τῇ τάξει BL || 12 τοὺς — 16 φυλάττεσθαι om. B || 14 ὑποκαταστάτων M || 20 καὶ om. s || 22 ἐκκλησίᾳ] ταύτῃ add. Nomoc.^m || 23 καὶ om. s (Iul.), non male || 26 μερίδων Nomoc.^m μερικῶν B^v v. l. (μερισμῶν Haloander) || ἀποστερεῖσθαι ante ἢ τῶν coll. Bf || 27 aut nosocomium aut ptochotrophum s || 28 ἄλλον οἰονδήποτε B^e alium quemlibet s || 32 ἢ om. Nomoc.^m || 33 γινόμενος LB^e

et tale R etiam tale T² || et quia T¹ || a posito RV a proposito T || 10 aut] a T¹ || dignitatem aut militiam R¹ || 11 rubr. De his qui ante tempora constitutionis clerici facti sunt T in marg. (ex Iul.) || Qui] quia R¹ || 13 per om. R¹ || pecunia R || munia (om. R¹) complere R] complere munia V munera complere Truly. || 17 rubr. Ut (neque add. T²) clerici sine pecunia fiant T in marg. (ex Iul.) || clericus RV² T] cuiusque RV || 18 ei om. RT || alii om. V || cuiilibet] cuiilibus T¹ || 19 committimus R¹ || 20 his om. R¹ || *ordinantium (ordinatum T¹) ministrantes libri (sunt add. vulg.) || 21 emolumento T¹ || 22 constituuntur V || 23 nullae] et nulla vulg. || propriis om. V || 24 clericis Vulg. || 27 rubr. Ut locorum venerabilium amminstratores sine pecunia fiant T in marg. (ex Iul.) || xenodochium aut nosocomium RT || ptochotrophum R ptochotrophum T² || 28 alium om. V || quamlibet V || 29 gubernationem T¹ || quicumque T¹ || ecclesiasticam om. R || 30 illi a] illa R¹ || 31 allicuiumque R] commissa] com- promissa R || 32 gubernationem V¹ || 33 sit R² vulg.] sit VT, om. R¹

1 tenebat R¹ T¹ || 2 probetur T] et om. T || 3 capere T] monachis] et monachis T¹ || 4 quamlibet R || 5 gradum ecclesiasticum T] transferatur V¹ transferantur V² transferetur R¹ || etsi nulle V] etsi nulli (nuli R¹) T² et simile R¹ || 7 constitutos V¹ constitutus R¹ || 9 tale]

ἦτοι τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἰασθήποτε διοικήσεως γυμνωθήσεται, τῶν δεδομένων ἐκδικουμένων τῷ εὐαγεί τόπῳ, οἷτινος τὸ τοιοῦτον πρόσωπον τὴν χειροτονίαν ἢ φρόντισμα ἢ διοίκησιν ἔλαβεν. εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ λαμβάνων ἢ μεσότης γινόμενος, τὸ δοθὲν διπλῶν ἀπατηθήσεται, καὶ τῷ εὐαγεί τόπῳ ἢ ὃ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον τὴν διοίκησιν ἢ τὴν χειροτονίαν ἢ τὴν φροντίδα ἔλαβε παρεχόμενον.

2. Εἰ δὲ τις κληρικὸς οἰουδῆποτε βαθμῷ ἢ διοικητῆς οἰουδῆποτε εὐαγούς οἶκον ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἰασθήποτε διοικήσεως ἢ φροντίδος ἢ μετὰ ταῦτα βουληθῆ τι τῶν ἰδίων πραγμάτων προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἢ χειροτονεῖται, ἢ τῷ τόπῳ, οἷτινος τὴν διοίκησιν ἢ τὴν φροντίδα ἀναδέχεται, οὐ μόνον οὐ κωλύομεν τοῦτο γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μάλλον προτρέπομεν αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἰδίας ψυχῆς ποιεῖν. ἡμεῖς γὰρ ἐκεῖνα μόνον δίδοσθαι κωλύομεν, ἅτινα ἰδικαῖς προσώποις τισὶ παρέχεται, οὐ μὴν τὰ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσι οἴκοις προσφερόμενα.

aut huiusmodi clero commissae sibi cuiuscumque gubernationis nudabitur, his quae accipiuntur vindicandis venerabili loco cuius talis persona ordinationem aut sollicitudinem aut gubernationem accipit. Si autem saecularis sit qui accipit aut mediator factus est, quod datum est duplum repetitur et venerabili loco in quo talis persona gubernationem aut ordinationem aut sollicitudinem suscepit praebetur. 2 Si quis autem clericus cuiuslibet gradus sive gubernator cuiuslibet venerabilis domus aut ante ordinationem commissam sibi cuiuscumque gubernationis aut sollicitudinis aut postea aliquid voluerit suarum rerum offerre ecclesiae, in qua ordinatur, aut loco, cuius gubernationem aut sollicitudinem suscepit, non solum non prohibemus hoc fieri, sed etiam magis invitamus eos talia pro salute animae suae facere. Nos enim illa solum dari prohibemus quae propriis personis quibusdam praebetur, non quae sanctis ecclesiis aut aliis venerabilibus locis offerentur.

CAPUT XVII.

Ἐὰν δοῦλος εἰδότης καὶ οὐκ ἀντιλέγοντος τοῦ δεσπότην ἐν κλήρῳ καταλεγεῖ, ἐξ αὐτοῦ τοῦ καταλεγεῖναι ἐλεύθερος καὶ εὐγενής ἐστω. εἰ γὰρ ἀγνοοῦντος τοῦ δεσπότην ἢ χειροτονία γένηται, ἐξέστω τῷ δεσπότη εἰσα προθέσταιν ἐναντιῶ καὶ μόνον τὴν τῆχην ἀποδεικνύειν καὶ τὸν ἴδιον δοῦλον ἀναλαμβάνειν. Εἰ δὲ δοῦλος εἴτε εἰδότης εἴτε ἀγνοοῦντος τοῦ δεσπότη, καθάπερ εἰρήκαμεν, ἐκ τοῦ καταλεγεῖναι τῷ κλήρῳ ἐλεύθερος γινόμενος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν καταλίπει καὶ εἰς τὸν κοσμικὸν μετέλθοι βίον, τῷ ἰδίῳ δεσπότη εἰς δουλείαν παραδίδοσθαι.

c. XVII pr. ex S repetit Nomoc. L tit. 33 p. 640 Voell.; ex B pr. Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 36 et 9, 32, § 1 id. 1, 34. — Summas habet Nomoc. XIV tit. locis cit., pr. summam Ath. repetunt paratitla Ath. 18 § 1, Theodori c. 40 particulam schol. L et BΣ. V. 23—26 summaria extant Pbr. 24, 15. 43.

clero vel commissa sibi qualicumque administratione privabitur, et quae data sunt religioso loco vindicentur, cuius talis persona creationem vel curam vel administrationem accepit. Quodsi laicus sit qui accipit vel mediator factus est, duplum eius quod datum est ab eo exigetur, et religioso loco in quo talis persona administrationem vel creationem vel curam accepit praestetur. Si quis vero clericus cuiuscumque gradus vel administrator cuiuscumque religiosae domus aut ante creationem vel commissam sibi qualemcumque administrationem vel curam aut postea ex propriis rebus ecclesiae, in qua creatur, vel loco, cuius administrationem aut curam recipit, aliquid offerre voluerit, non solum non prohibemus hoc fieri, sed potius exhortamur eos, ut pro salute animae suae haec talia faciant. Nos enim illa tantum dari prohibemus, quae privatis quibusdam personis praestantur, nec vero quae sanctis ecclesiis aliisque religiosis domibus offeruntur.

XVII. Si servus sciente nec contradicente domino in clerum adlectus sit, ex ipsa adlectione liber et ingenuus sit. Nam si ignorante domino creatio facta sit, liceat domino intra anni unius spatium conditionem eius probare et servum suum recipere. Si vero servus sive sciente sive ignorante domino ex adlectione in clerum, sicuti diximus, liber factus ecclesiasticum ministerium reliquerit et ad laicam vitam transierit, domino suo in servitutem tradatur.

1 ἦτοι τοῦ) aut huiusmodi (i. e. ἢ τοιοῦτον) 5 ἢ τῆς) ἢ erasum in L, om. 5 || 2 τῶν δὲ δεδομένων Nomoc.^m his quae accipiuntur 5 || 3 τῷ) αὐτῷ L^a || τόπῳ) οἴκῳ L || οἷτινος) ἐν ὧ L^a || 4 φροντίδα) Ἐραν. || ἢ τὴν διοίκησιν) ἔλαβον Nomoc.^m || 5 ἢ Ἐραν. || λαβὼν) Ἐραν. (c) || γινόμενος) L Ἐραν., B^a v. l. (c) || 6 δοθὲν) om. L^a || 7 τὴν χειροτονίαν) ἢ τὴν διοίκησιν ἢ τὸ φρόντισμα Nomoc.^m || 9 εἰ τις δὲ) S εἰ ἐπὶ τῆς B^a || 10 εὐαγούς οἰουδῆποτε) S, οἰουδῆποτε om. Ἐραν. || οἴκῳ) τόπῳ S Ἐραν. || ἢ τῆς) ἢ πρὸ τῆς S, ἢ om. 5 || 11 πιστευθείσης) Ἐραν. || οἰασθήποτε) om. S || 12 βουληθῆ) S || 14 τὴν διοίκησιν) ἢ φροντίδα L τὴν φροντίδα ἢ τὴν διοίκησιν Nomoc.^m || 15 οὐ κωλύομεν) οὐ om. Nomoc.^m || 16 ἐπιτρέπομεν) S Ἐραν. || ὑπὲρ σωτηρίας) Nomoc.^m || 18 μόνον) MB^a (Jul.) || μόνα) SLB^c Nomoc.^m || ἃ) S || 19 sq. οὐ μὴν — προσφερόμενα) om. B^a || ἀγίας) B^a ἃ L || 20 οἴκοις) locis (i. e. τόποις) 5 Jul. || προσφερόμενα) B^c || 21 εἰδότης) τοῦ δεσπότην 5 Jul. || ἀντιλέγοντος) S || 22 καταλέγειν) Nomoc.^m 9, 32 || καταταγεῖν) S perique || 23 ἐστω) erit (i. e. ἐσται) 5 || ἀγνοοῦντος) οὐ γουούντος S || 24 ἐξέστω) licet 5 || 25 ἐναντιῶ) καὶ μόνον) ἐνὸς ἐναντιῶ S || τὴν τῆχην) τοῦτου τὴν τῆχην S et servilem fortunam 5 || 26 ἀποδεικνύειν

S || ἀναλαβεῖν) Nomoc.^m || 27 εἴτε εἰδότης) εἴτε om. 5 || 29 ὑπηρεσίαν) ἀκολουθίαν Nomoc.^m 1, 36 || 30 καταλείποι) B^a καταλείπει (v. l. καταλείψη) S || τὸν) om. S || μετέλθῃ) S unus || 31 παραδίδοσθαι) Nomoc.^{dm} 1, 36

1 cuiusque RV || 2 gubernationibus R¹ || his quae] hisque V is qui R¹ || 4 accepit T vulg. || 5 aut] ut R || 6 repetit V repit R¹ || 8 suscepit Val.] auscepit RT vulg. || 9 rubr. De administratoribus venerabilium locorum suas res offerentibus T in marg. (ex Jul.) || 11 commissa R¹ || 12 aut postea T³ vulg.] postea RVT² post T¹ || 13 rerum om. V || ecclesie offerre T || ordinatus T¹ || 14 non] et non R¹ || 15 non om. R¹ T¹ || 16 facere om. R¹ || 17 non V¹ || enim om. T¹ || solum illa V || qua V || 19 aut] aut in T¹ || aliis om. RV || venerabilioribus R || offeruntur R² vulg. || 21 rubr. Si servus clericus fiat T in marg. (ex Jul.) || condicente R || 22 fuit V¹ fiat R est T || hoc om. T^a || constitus T¹ (id. T¹) || 23 ingenuerit V¹ ingenuus est V² || ignorante domino) R¹ || 24 inter V¹ intra in T¹ || 25 et servilem] et om. T || seruo R¹ || 27 est om. R¹ T || 28 misterium RVT || 29 secundarem V

1 Τὸς δὲ ἐναπογράφους ἐν αὐταῖς μόναις ταῖς κτή-
σεσιν, ἐν αἷς εἰσιν ἐναπόγραφοι, κληρικοὺς καὶ παρὰ
γυνώμην τῶν δεσποτῶν γίνεσθαι συγχωρούμεν, οὕτω
μῆτιοιγε ὥστε κληρικοὺς αὐτοὺς γινομένους τὴν ἐπι-
κειμένην αὐτοῖς γεωργίαν πληροῦν.

1 Adscripticios autem in ipsis possessionibus qu-
rum sunt inscripticii clericos et praeter voluntatem
dominorum fieri permittimus, ita tamen ut clerici
facti impositam sibi agriculturam adimpleant.

CAPUT XVIII.

Εἴ τις εὐκτήριον οἶκον κατασκευάσει, καὶ βουλη-
θεῖη ἐν αὐτῷ κληρικοὺς προβάλλεσθαι ἢ αὐτὸς ἢ οἱ
τοῦτον κληρονόμοι, εἰ τὰς δαπάνας αὐτοὶ τοῖς κληρι-
κοῖς χορηγοῦσι καὶ ἀξίους ὀνομάσουσι, τοὺς ὀνομα-
σθέντας χειροτονεῖσθαι. εἰ δὲ τοὺς παρ' αὐτῶν ἐπι-
λεγέντας ὡς ἀναξίους κωλύσουσιν οἱ θεῖοι κανόνες
χειροτονήθησαν, τῆρκαῦτα ὁ τῶν τόπων ὁσώτατος
ἐπίσκοπος οὗς ἂν νομίση καλλίονας προβάλλεσθαι φρον-
1 τίστω. Θεωπίζομεν δὲ τοὺς εὐλαβεστατοὺς κληρι-
κοὺς ταῖς ἰδίαις ἐκκλησιαῖς παραμένειν καὶ πᾶσαν
αὐτοῖς ἀρμόζουσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν πληροῦν,
15 τοῦτο καταζητούντος τοῦ ἐκάστης πόλεως ὁσιωτάτου
ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ ἐκκλησιαστικῶ
πρωτεόντων, καὶ τοὺς ταῦτα μὴ παραφυλάττοντας
κανονικῶ ἐπιτιμῶ ὑποβαλλόντων. 20

Si quis oratoriam domum fabricaverit et voluerit
in ea clericos ordinare aut ipse aut eius heredes, si
expensas ipsi clericis ministrant et dignos denomi-
nant, denominatos ordinari. Si vero qui ab eis eli-
guntur tamquam indignos prohibent sacrae regulae
ordinari, tandem sanctissimus episcopus quoscumque
putaverit meliores ordinari procurat.

1 Sancimus autem reverentissimos clericos suis ec-
clesiis observare et omne eis competens ecclesiasti-
cum ministerium adimplere, hoc requirente unius-
cuiusque civitatis sanctissimo episcopo, et unuscus-
15 que ordinis ecclesiastici primatibus eos qui haec
non custodierint regulari multae subdentibus.

CAPUT XIX.

Τὸς δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδια-
κόνους καὶ ἀναγνώστας καὶ ψάλτας, οὗς πάντας κλη-
ρικοὺς καλοῦμεν, τὰ πράγματα τὰ ἀπ' οἰουδήποτε
τρόπου εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα ἔχειν
ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν προστάττομεν καδ' ὁμοίητα 25
τῶν castrensiῶν peculiorῶν, καὶ δωρεῖσθαι κατὰ τοὺς
νόμους καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατιθεσθαι, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν

Presbyteros autem et diaconos et subdiaconos et
lectores et cantores, quos omnes clericos appellamus,
res quolibet modo ad eorum dominium venientes
habere sub sua potestate praecipimus ad similitu-
15 dinem castrensiū peculiorum, et donare secundum
leges et in his testari, licet sub parentum sint pote-

c. XVIII om. S. Post c. XVIII BL inserunt nov. VI c. 8 (ubi vid.).

c. XIX habet Eranagoge 9, 8; ex S repetit Nomoc. L tit. 3 p. 607 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 31 et 10, 5. —
Summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, 5 (cf. 1, 31), Ath. summam repetit Nomoc. L tit. 10 p. 614 Voell. — Initium
latine versum (Presbyteros — appellamus) ex LI capitulo constitutionis citat Gregorius Magnus in epistula de qua
diximus ad c. VIII.

1 Adscripticios autem in ipsis solum possessionibus, in quibus sunt adscripticii, etiam contra voluntatem
dominorum clericos fieri permittimus, ita tamen ut clerici facti impositam eis agriculturam exerceant.

XVIII. Si quis oratoriam domum edificaverit, in eoque clericos constituere voluerit vel ipse vel
heredes eius, si sumptus ipsi clericis ministrant atque dignos nominaverint, qui nominati sunt creentur.
Si vero qui ab iis electi sunt tamquam indignos sacri canones creare prohibuerint, tunc eius loci sanctis-
1 simus episcopus quos meliores putaverit constituendos curet. Sancimus autem, ut religiosissimi clerici
in ecclesiis suis maneat et omne ecclesiasticum ministerium, quod sibi competat, impleant: ut in hoc
sanctissimus cuiusque civitatis episcopus et qui in quoque ecclesiastico gradu primates sunt inquirant, eos-
que qui haec non custodiant canonicae multae subiciant.

XIX. Presbyteros autem et diaconos et subdiaconos et lectores et cantores, quos omnes clericos
vocamus, res quae quocumque modo in eorum dominium pervenerint in potestate sua habere iubemus ad
similitudinem castrensiū peculiorum, et donare eas secundum leges deque iis testari, etiamsi in pote-

1 τῶς] εἰ S || μόναις om. S || κτήσεις Nomoc.^d || 2 ἐν
αἷς] ὃν S || 3 γίνεσθαι S || συγχωρούμεν] οὐ συγχω-
ρούμεν Nomoc.^m || οὕτω S (cf. S Iul.) || ἐπ' ᾧ MLBS, quod
si malis retinere, delendum ὥστε || 4 μῆτιοιγε B' || ὥστε]
ὥστε καὶ Nomoc.^{dm} Iul. || γινομένους S unus, cum Ha-
loandro vulg. || 5 ὁσιωτάτου πληροῦν Nomoc.^m || clausu-
lam nescio quam de capitulatione in contextu novellae olim
addidit in Basilica non esse receptam Balsamo ad No-
moc. XIV tit. 1, 34 p. 856 Voell. ex ipsis Nomocanonis verbis
male intellectis fingit || 6 βουληθεῖη B' || 7 αὐτοῖς M ||
προβαλέσθαι B' || 9 χορηγοῦσι MB' || χορηγῶσι B' || χο-
ρηγῶσιν L vulg. || ὀνομάσουσι B' || 10 τοὺς om. L' ||
12 τῶν τόπων om. S || ὁσιωτάτος Zachariae (cf. S) ||
θεοτάτος MLB || 13 νομίση B' || νομίσει ML || 17 κατα-
ζητούντος LB S Iul. || πάντως ζητούντος M' || 18 sq. καὶ
— πρωτεόντων om. B' || 19 καὶ om. S || 20 ὑποβάλ-
λοντος B' || 21 καὶ ὑποδιακόνους om. Eran., Nomoc.^d
1, 31 || 22 οἷς] τοὺς S || 23 τὰ] καὶ τὰ S, om. Eran. ||
τὰ MS] om. LB Eran. || ἀπ' οἰουδήποτε (οἰδῆποτε No-
moc.^m) τρόπον ML Nomoc.^d, Nomoc.^d 10, 5] ἀπ' οἰαν-
δήποτε τρόπον B' ἀπ' (ἐπ' B') οἰουδήποτε τρόπον
B' Nomoc.^m 1, 31 οἰδῆποτε τρόπον S Eran. || 26 castren-
siū peculiorum S καστρενσιῶν πεκουλιῶν M' ἰδιοκτητῶν
πεκουλιῶν L Eran. στρατιωτικῶν πεκουλιῶν B' καὶ]
ἵστε δύνασθαι αὐτοὺς καὶ B' || τοὺς om. B' || 27 δια-

τιθεσθαι ἐπ' αὐτοῖς Nomoc.^{dm} 10, 5 || εἰ καὶ] κἂν S
Eran., εἰ om. Nomoc.^d 1, 31

1 rubr. Si ascripticios clericus fiat T' in marg. (ex Iul.) ||
Ascriptiones T¹ Inscriptionis V¹ Inscriptios R || illis
T' || 2 inscripti RVT³ || et] etiam T² || 6 rubr. De clericis
eligendis ab edificatorio venerabilium locorum vel here-
dibus eorum T' in marg. (ex Iul.) || oratorium domum Beck]
oratorium domum V oratorium RT (oratorii domum vulg.) ||
fabricauerit R || 7 eo T' || ordinaverit T¹ || ipsi T¹ || eius
heredes V² in ras., vulg. || heredes eius R² T², eius om. R¹ ||
8 ipsi R¹ ipsi R² VT vulg. || ministraverit RT || denomi-
nat RV || 11 tandem V] tudecet R¹ tunc R² vulg., om. T' ||
12 melioris ordinari R¹ ordinari meliores V || 14 rubr. De
clericis ministerium dei non implentibus T' in marg. (ex
Iul.) || 15 omnem R¹ || eius R || competentes R¹ V¹ ||
competenter V² || 16 misterium V || 17 sanctissimos T² || 18
ordinis ecclesiasticis V ecclesiasticis ordinis R ecclesi-
astici ordinis T' || 19 custodierint] quos omnes clericos ap-
pellamus add. R² (cf. ad 22) || gulari T¹ || 21 rubr. De pec-
culio quasi castrensi clericorum et de significatione clericus
catus T' in marg. (ex Iul.) || et subdiaconos om. T¹ || 22 et
cantores om. R || quos] eos qui haec non custodierint quos
R¹ (cf. ad 19) || 24 similitudine V¹ || 25 peculiorum] et]
et peculiorum T¹ || 26 et om. T¹

των γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν, οὕτω μὲντοιγε ὥστε τοὺς
ιούτων παῖδας ἢ τούτων μὴ ὑπόντων τοὺς γονεῖς
αὐτῶν τὸ νόμιμον μέρος κομίζεσθαι.

state, sic tamen ut horum filii aut his non extanti-
bus parentes eorum legitimam partem ferant.

CAPUT XX.

Τοῖς δὲ εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις,
εἰ εὐρεθῶν ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρο-
σαντες, ἀρκέσει ἀντὶ βασάνων ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς
χωρῖζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας καὶ μοναστηρίοις
παρὰδιδόσθαι. ὑπὲρ δὲ ἐγκληματικῶν αἰτιῶν εἰ ψευ-
δομαρτυρίαν εἵποιεν, τῆς ἐν τῷ κλήρῳ ἀξίως γυμνο-
μένους ταῖς νομίμοις υποβάλλεσθαι ποιναῖς προστά-
10 τωμεν. τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησια-
στικαῖς τάξεσιν ἀναφερομένους, εἰ πλαστὴν μαρτυρίαν
ἐν οὐδὲν ποτε πράγματι εἴτε δηματικῶν εἴτε ἐκκλησια-
τικῶν εἰρηκέναι διελεγχθεῖσαν, μὴ μόνον τοῦ κλήρου
καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐκβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ 15
βασάνοις υποβάλλεσθαι.

CAPUT XXI.

Εἴ τις κατὰ τινος κληρικῶν ἢ μοναχῶν ἢ διακονί-
σης ἢ μοναστηρίας ἢ ἀσκησίας ἔχοι τινὰ ἀγωγὴν, δι-
δασκῶν πρότερον τὸν οὐσιώτατον ἐπίσκοπον ὧτινι
τούτων ἕκαστος ὑπόκειται, ὁ δὲ τὸ πρᾶγμα μεταξὺ 20
αὐτῶν διακρινέτω. καὶ εἰ μὴ ἐκότερον μέρος τοῦ
κρινόμενου ἐρησυχάσει, κελεύομεν διὰ τοῦ κατὰ τὸν
τόπον ἀρχοντος ταῦτα ἐκβιβασμῶν τελείῳ παραδίδο-
σθαι. εἰ δὲ τις τῶν διαζομένων ἐν τῷ δέκα ἡμερῶν
ἀντίποιος τοῖς κεκοιμημένοις, τηρικαῦτα ὁ τῶν τόπων 25
ἀρχων τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειτω, καὶ εἰ εὖροι τήν κρίσιν
ὀρθῶς γενομένην. καὶ διὰ ψήφου ἰδίας ταύτην βε-
βαιούτω καὶ ἐκβιβασμῶν παραδιδότω τὰ κρινέντα, καὶ
μὴ ἐξετάω τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ τοιοῦτω πράγματι

Reverentissimis autem presbyteris et diaconibus
5 etiam si inventi fuerint pro pecuniaria causa falsum
testimonium perhibuisse, sufficiat pro verberibus in
tribus annis separari sacro ministerio et monasteriis
tradi. Pro criminalibus autem causis si falsum testi-
monium dixerint, clero nudatos legitimis subdi-
10 poenis praecipimus. Reliquos autem omnes in aliis
ecclesiasticis ordinibus constitutos, si falsum testi-
monium cuiuslibet causae sive pecuniariae sive crimi-
nalis dixisse convincantur, non solum ecclesiastico
officio repelli, sed etiam verberibus subdi.

Si quis contra aliquem clericum vel monachum
aut diaconissam aut monasteriam aut ascetrium habet
aliquam actionem, doceat prius sanctissimum episco-
pum cui horum unusquisque subiacet, ille vero causam
inter eos iudicet. Et si quidem utraque pars
his quae iudicata sunt adquieverit, iubemus per loci
iudicem haec executioni perfectae contradi. Si quis
autem litigantium intra X dies contradicat his quae
25 iudicata sunt, tunc locorum iudex causam examinet.
Et si invenerit iudicium recte factum, etiam per sen-
tentiam propriam hoc confirmet et executioni propriae
tradat quae iudicata sunt, et non liceat secundo in

c. XX ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 4 p. 661 Voell., ex B Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 17. Priorem
partem (— 10) additamentis auctam habet Epanagoge 9, 12. — Ath. summam repetunt paratitla Ath. 5 § 2.
c. XXI ex B repetit Nomoc.^{am} XIV tit. 8, 4 et Nomoc.^m 9, 17; ex S pr. (— 610, 5 γυμνάζεσθαι) et clausulam § 2
(611, 5—9) repetit Nomoc. L tit. 15 p. 620 Voell., § 1 et § 2 (— πρόσωπον 611, 5) Appendix Nomocanonis L tit.
cap. eccl. 19 p. 670 Voell. — Summae extant Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 538 Pitra, pr. ib. 9, 6, § 2 in. ib. 9, 34; Ath.
summa pr. et § 2 repetitur in paratitlis Ath. 4 § 2, 5 § 2, 15 § 1; v. 24—610, 5 summam est Pnc. 8, 9. — Initium
latine versum (Si quis — 23 perfectae contradi, cf. ad 5) ex kapitulo LVI constitutionis citat Gregorius Magnus in
epistula de qua diximus ad c. VIII. XIX.

state parentum sint, ita tamen ut eorum liberi vel his non extantibus parentes eorum legitimam partem
auferant.

XX. Religiosissimos autem presbyteris et diaconis, si de causa pecuniaria falsum testimonium dixisse
deprehendantur, tormentorum loco sufficiet, ut per tres annos a sacro ministerio separentur et monasteriis
tradantur. De criminalibus autem causis si falsum testimonium dixerint, dignitate cleri nudatos legitimis
poenis subdici iubemus. Ceteri autem in reliquis ecclesiasticis ordinibus relati, si falsum testimonium in
quaeumque causa sive pecuniaria sive criminali dixisse convicti sint, non solum ex clero et ecclesiastico
ordine eiciantur, sed etiam tormentis subiciantur.

XXI. Si quis contra quem clericum vel monachum vel diaconissam vel monacham vel ascetrium
actionem aliquam habeat, prius edoceat sanctissimum episcopum cui eorum unusquisque subiectus est, is
autem causam inter illos diiudicet. Et si quidem utraque pars iudicatis adquiescat, iubemus ea per prae-
sidem loci plenae executioni tradi. Si quis autem ex litigantibus intra decem dies contradixerit iudi-
catis, tunc locorum praeses causam cognoscat, et si sententiam recte latam reppererit, suo quoque calculo
eam confirmet et executioni tradat iudicata, neve liceat ei qui iterum in tali causa victus est appellare.

1 μείτοι Epan. || 2 μὴ om. Nomoc.^d || 5 εἰ καὶ εἰ S ||
β. η. γ. ἐνιαυτοῦς — μοναστηρίοις om. Nomoc.^m || 8 ἐπι-
διδόσθαι S || εἰ om. L || ψευδῆ μαρτυρίαν SL No-
moc.^m || 9 τῆς ἐν τῷ κλήρῳ ἀξίως MLB Inl. | τοῦ κλήρου
S Epan. || 12 εἰ || εἰς B Nomoc.^d || 13 εἴτε ἐγκλημα-
τικῶν εἴτε χρηματικῶν L || 14 διελεγχθεῖσαν L διελέγ-
χθησαν B || τοῦ κλήρου καὶ om. S || 15 τῆς τάξεως τῆς
ἐκκλησιαστικῆς L || 17 κληρικῶν ἢ κληρικῶν L || 18 ἢ
μοναστηρίας om. S || ἔχοι MLB Inl. Nomoc. L tit. | ἔχει S
ἐχον Nomoc.^m 9, 17 | ἀγωγὴν MB^d, S v. l. | ἀναγωγὴν S
v. l. L Nomoc.^{am} ἀγῶνα B^d || 19 οὐσιώτατον om. B || 20
τούτων | τόπων Nomoc.^d || ὁ δὲ | ἐκεῖνος δὲ S || 21 δια-
κρινέτω | In B^d reliqua pars pr. in epitomen redacta, § 1
omissa est || 22 κρινόμενοι MLB Nomoc. L tit. | κερκισμέ-
νοι S || ἐρησυχάσοι Nomoc.^d || κατὰ τὸν (τὸν om. L^o) τό-
πον MLs (Inl.) κατὰ τὸν νόμον B^d, om. S || 23 τελείῳ
om. S || 25 ὁ ἐπὶ τῶν τόπων S || 27 καὶ om. Nomoc.^d ||
28 ἐκβιβασμῶν] executioni propriae 5 29 || τῷ LB | τὸ M,
om. S || ἐν om. S

1 filium T¹ || 2 eorum om. T¹ || ferantur T^o || 4 rubr.
De testimoniis clericorum T in marg. (ex Inl.) || et T vulg.]
aut RV || 5 et si T¹ || fuerint om. T¹ || pro om. R || 6 pro-
hibuisse T¹ || in del. T² vulg. || 7 misterio RVT || 9 dixerit
R duxerit V¹ || nudatus RT || legitimis subdi V¹ subdi
legitimis T || 10 in aliis om. R¹ || 12 cuiuslibet R² T cuiuslibet
R¹ || criminali R || 13 communicantur R¹ || 14 expelli T ||
sed — subdi om. R¹ || etiam om. T¹ || 17 rubr. De clericis
monachis diaconissis assisteriis conveniendis in ciuili uel
criminali causa T in marg. (ex Inl.) || aliquam RV || 18 mon-
asteriam VT² monasteria R¹ T¹ || aut om. R¹ || assistiam
R assistieram VT || habeat T vulg. || 19 doceat] adeat V²
in ras., R² vulg. || 21 diiudicet Gregor., uidelicet T¹ ||
Et om. R¹ T || 22 in V || qui R¹ || dicta T¹ || adquieverint
R, Gregor. v. l. || iudicem loci T || 23 executione R¹ ||
24 X dies (dies — iudicata sunt t) scriptis R² in ras. 1 vs.)
RT vulg.] (dies X V || 26 etiam per sententiam) et prae-
sentiam T¹ || 27 et om. V || 28 secundo] s o o R¹

ἴτηθέντι ἐκκαλεῖσθαι. εἰ δὲ ἡ τοῦ ἀρχοντος ψῆφος ἐναντία εἴη τοῖς παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου κειρμένοις, τρικαῦτα χῶρον ἔχειν τὴν ἐκκλητον κατὰ τῆς ψήφου τοῦ ἀρχοντος, καὶ ταύτην κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν ἀναφέρεισθαι τε καὶ γυμνάζεσθαι. εἰ μὲντοιγε ἐκ βασιλικῆς κελείσεως ἡ δικαστικῆς προστάξεως ἐπίσκοπος κρίνῃ μεταξὺ οἰουδήποτε προσώπων, ἢ ἐκκλητος ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἢ ἐπὶ τὸν παραπέμψαντα τὴν ὑπόθεσιν ἀναφέρεισθαι.

1 Ἐὰν δὲ ἔγκλημα εἴη τὸ καθ' οἰουδήποτε τῶν μημνευθέντων εὐλαβεστάτων προσώπων ἐπιφερόμενον, εἰ μὲν παρὰ ἐπισκόπου τις κατηγορηθῆναι καὶ αὐτὸς τὴν ἀλήθειαν εἰρῆναι δυνήσῃ, ἀπὸ τῆς τιμῆς ἧτοι τοῦ βαθμοῦ τούτου κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὰς κανόνας ἐκβαλλέτω, καὶ τρικαῦτα ὁ πρόσφορος δικαστὴς τούτου συνεχέτω καὶ κατὰ τοὺς νόμους τὴν δίκην ἐξετάζων πείρας αὐτῆ ἐπιτιθέτω. εἰ δὲ πρότερον τῆ πολιτικῆ ἀρχοντι προσέλθῃ ὁ κατηγορὸς καὶ τὸ ἔγκλημα διὰ νομίμου ἐξετάσεως δυνήσῃ ἀποδείξειναι, τότε τῷ ἐπισκόπῳ τῶν τόπων τὰ υπομνήματα φανεροῦσθω, καὶ εἰ ἐξ αὐτῶν γνωσθῆ τὰ προτεθέντα ἔγκλήματα πλημμελήσῃ αὐτόν, τότε αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος τούτου κατὰ τοὺς κανόνας ἀπὸ τῆς τιμῆς ἧτοι τοῦ βαθμοῦ ὃν ἔχει χωριζέτω, ὁ δὲ δικαστὴς ἐκδικῆσιν αὐτῷ ἐπιφέρειτω νόμους ἀρμόδιον. εἰ δὲ νομίσι ὁ ἐπίσκοπος τὰ πεπραγμένα μὴ δικαίως συστῆναι, τότε ἐξέσται αὐτῷ ναερθέσθαι τὸ γυμνώσει τῆς τιμῆς ἧτοι τοῦ βαθμοῦ τὸ κατηγορηθὲν πρόσωπον, οὕτω μὲντοιγε ἵνα τὸ τοιοῦτον πρόσωπον ὑπὸ τὴν νομίμην ἀσφάλειαν γένηται, καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἢ ὑπόθεσις τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ 30 ἐπισκόπου τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀνερχθῆναι, ἵνα ἡμεῖς ταύτην γνωσκόντες τὰ φαινόμενα ἡμῖν κω2 λέυσωμεν. Εἰ δὲ τις ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας κατὰ τινος τῶν μημνευθέντων προσώπων ἐναγῶγην ἔχῃ τινά, καὶ ὁ ἐπίσκοπος ὑπέσθῃται μεταξὺ αὐτῶν δι-35 κάσαι, ἀδειαν ὁ ἐνάγων ἔχέτω τῷ πολιτικῷ ἀρχοντι προσείναι, οὕτω μὲντοιγε ἵνα τὸ αἰτιαθὲν πρόσωπον μηδενὶ τρόπῳ ἀναγκάζηται ἐγγυητὴν δίδοναι, ἀλλὰ

tali causa victo appellare. Si vero iudicis sententia contraria fuerit his quae a deo amabili episcopo iudicata sunt, tunc locum habere appellationem contra sententiam iudicis, et hanc secundum legum ordinem referri et exerceri. Si tamen ex imperiali iussione aut iudiciali praecepto episcopus iudicat inter quascumque personas, appellatio ad imperium aut ad eum qui transmisit negotium referatur.

10 1 Si vero crimen fuerit quod adversus quamlibet memoratarum reverentissimarum personarum inferatur, si quidem apud episcopum aliquis accusatur et ipse veritatem invenire potuerit, ab honore aut gradu hunc secundum ecclesiasticas regulas eiciat, et tunc competens iudex hunc comprehendat et secundum leges litem examinans finem imponat. Si vero prius civilem iudicem adeat accusator et crimen per legitimam examinationem potuerit approbari, tunc episcopo locorum gesta monumentorum palam faciat. et si ex eis cognoscatur proposita crimina commississe eum, tunc ipse episcopus hunc secundum regulas ab honore seu gradu quem habet separet, iudex autem ultionem ei inferat legibus congruentem. Si vero putaverit episcopus gesta non iuste confecta, tunc liceat ei differre dudare honore seu gradu accusatam personam, ita tamen ut huiusmodi persona sub legitima cautela fiat, et ita ad nos negotium tam ab episcopo quam a iudice referatur, ut nos hoc cognoscentes quae videntur nobis iubeamus.

2 Si quis autem pro pecuniaria causa contra aliquam memoratarum omnium personarum actionem habuerit aliquam, et episcopus distulerit inter eos iudicare, licentiam habeat actor civilem iudicem adire, ita tamen ut accusata persona nullo modo cogatur fideiussorem dare, sed solam cautionem sine iure-

Si vero sententia praesidis contraria sit iis quae a deo carissimo episcopo iudicata sunt, tunc appellatio contra sententiam praesidis locum habeat, eaque secundum legum ordinem referatur et exercetur. Quodsi ex imperiali iussu vel iudiciali praecepto episcopus inter qualescumque personas iudicet, appellatio 1 ad imperatorem vel ad eum qui causam transmisit referatur. Si vero crimen sit quod adversus qualemcumque ex memoratis religiosissimis personis defecerit, si quidem apud episcopum quis accusetur et ipse veritatem invenire possit, de honore vel gradu eum secundum regulas ecclesiasticas deiciat, atque tunc iudex competens eum comprehendat et secundum leges causam examinans eadem finem imponat. Quodsi prius civilem praesidem accusator adeat et crimen per legitimam inquisitionem probari possit, tunc episcopo locorum acta manifesta fiant, et si ex iis compertum sit proposita illum crimina commississe, tunc ipse episcopus eum secundum canones honore vel gradu quem habet priveit, iudex autem vindictum ei legibus congruam inferat. Si vero episcopus acta non iuste confecta putaverit, tunc licebit ei moram facere quominus personam accusatam honore vel gradu priveit, ita tamen ut talis persona legitime caute lae subiciatur, itaque causa ad nos cum ab episcopo tum vero etiam a iudice referatur, ut nos ea cognita 2 quae nobis videantur iubeamus. Si quis autem de pecuniaria causa contra aliquam ex memoratis personis actionem aliquam habeat, et episcopus inter eos iudicare distulerit, liceat actori civilem praesidem adire, ita tamen ut persona accusata nullo modo cogatur fideiussorem dare, sed tantummodo promissionem

1 κινήθεντι S κινήθεντι Nomoc. L tit. παθέντι (sic) Nomoc.^m 8, 4 || τοῦ] παρὰ τοῦ S || 2 τοῖς θεοφιλεστά- τοις ἐπίσκοποις Nomoc.^m 9, 17 || 5 τε MS Nomoc.^{am} om. LB^c. S unus || 6 μέντοι S δὲ L || ἡ ἀρχοντικῆς S || πράξεως B^c || 7 κρίνῃ MB (Jul.) κρίνει LS^c κρίνει No- moc.^m, S unus || μεταξὺ τὰ μεταξὺ S || οἰουδήποτε προσ- ὄπων S || 8 ἔγκλητος M || 9 τῆν om. S v. l. || 10 οἰουδήποτε B Nomoc.^m s Jul. || οἰουδήποτε MLS vulg. || 12 ἐπισκόπου S v. l. || τας LBSS Jul. || τούτο M || κατηγορηθείη S || οὗ- τος S || 13 δυνήσῃ S || 14 τούτο M || 16 τοὺς νόμους] νόμους (νόμον Nomoc.^m 8, 4) B || ἐξετάζων S s Jul. || ἐξ- εταζέτω καὶ MLB || αὐτῆς B^c, om. s || 17 δὲ] enim Jul. || 18 προσέλθῃ MB, S perique] προσέλθῃ L Nomoc.^{am}, S v. l. || 19 δυνήσῃ B Nomoc.^{am} || ἀποδείξει Nomoc.^{am} || τότε] τρικαῦτα S v. l. || 21 γνωσθῆ S γνωσθῆ L || προστεθέντα Nomoc.^m 9, 17 || 22 αὐτὸς ὁ] ὁ αὐτοῦ L || 23 ὄν] οὐ S || 24 χωριζέτω] τούτου χωριζέτω B^c || 25 ἀρμόδιαν Nomoc. L tit. || νομίσι (νομίσι unus) S] νομί- σοι MLB || 26 ἐξέσται S Nomoc.^{am} s Jul. || 27 τὸ] τοῦ S || ἧτοι τοῦ βαθμοῦ om. S || 29 νομίμην ML Nomoc.^m || νόμιμον SB^c || 31 καὶ om. B || ἀνερχθῆναι S || 32 ἡμεῖς Nomoc.^m 8, 4 || κελείσομεν L Nomoc.^m || 34 προσώπων]

omnium personarum s || ἀγῶγην S || ἔχει L Nomoc. L tit. || 36 πολιτικῶν S v. l. ποτικῶ Nomoc.^m || 37 οὕτω — 611, πρόσωπον om. B'

2 contrariam R^a || a om. V || 3 iudicata] tunc iudica- ta R¹ || habere appellatione V appellationem accipere (uel habere s. v. T²) T¹ || 8 ad om. T¹ || referatur (trans- feratur V), et quando licet episcopali appellari senten- tia RVT, adnotationes male in textum recepta || 10 Si vero] Si R¹ || 11 remoratarum T¹ || reuerentissimarum om. T¹ || 12 accusetur ed. pr. || 13 ab] id R¹ || hono- rem R^a || 15 compraeendatur R¹ || et om. T¹ || 16 legem V || 18 approbare R² approbare T¹ || 20 ex his cognos- catur V² in ras. || agnoscat R vulg. || 21 hunc secundum] per T¹ || 22 ab honore] ad honorem R¹ || quam V || separari T² semper T¹ || 23 ei ultionem T¹ || 24 disputa- verit RVT, corr. vulg. || 25 ei om. T¹ || diffe. R¹ || hono- res R¹ || 29 hoc om. RT || quando R¹ || iubeant R¹ || 33 pecuniaria T¹ pecunia R¹ || contra om. R¹ || aliquem T¹ || 34 omnium om. R, personarum om. R¹ || 35 intra R || eas vulg. || 36 auctor T¹ || 37 accusata ut V^a || 38 sola cautione R

μόνον ὁμολογίαν ἀνευ ὄρκου μετὰ ὑποθήκης τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐκτίθεσθαι. Εἰ δὲ ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῆς αἰτίας κατηγορία κατὰ τινος τῶν μνημονευθέντων προσώπων ἀποτεθείη, ὑπὸ τὴν νόμιμον ἀσφάλειαν τὸ κατηγορούμενον γίνεσθαι πρόσωπον. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐχέτωσαν οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες πρὸς τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν, ἀλλ' οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶ πρᾶγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν.

CAPUT XXII.

Εἰ τινες δὲ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου 10 ἡμφεβήτησιν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν δικαίων εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινων πραγμάτων, πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μετ' ἐτέρων δύο ἐκ τῆς ἰδίας συνόδου ἐπισκόπων τὸ πρᾶγμα κρινέτω, καὶ εἰ μὴ ἔμμενην ἑκάτερον μέρος τοῖς κερκιμένοις, τρηκάντα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀποσάθω, κακίαινα ὀριζέτω ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικῶς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις ἀνάγει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. εἰ δὲ καὶ παρὰ κληρικῶν ἢ 20 ἄλλου οἰουδήποτε προσέλευσι κατὰ ἐπισκόπου γένηται διὰ οἰανδήποτε αἰτίαν, πρῶτον ὁ ὁσιώτατος αὐτῶν μητροπολίτης κατὰ τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τοὺς ἡμετέρους νόμους τὸ πρᾶγμα διακρινέτω, καὶ εἰ τὶς τοῖς κερκιμένοις ἀντίποι, ἐπὶ τὸν μακαριώτατον πατριάρχην τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἀναφερέσθω τὸ πρᾶγμα, κακίαινα κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τοὺς νόμους τούτω παρεχέτω πέρας. εἰ δὲ κατὰ μητροπολίτου τοιαύτη προσέλευσις γένηται εἴτε παρὰ ἐπισκόπου εἴτε παρὰ κληρικῶν ἢ ἄλλου οἰουδήποτε προσώπου, ὁ τῆς διοικησεως ἐκείνης μακαριώτατος πατριάρχης κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον τὸ πρᾶγμα κρινέτω. Ἐπεὶ δὲ πασῶν

iurando cum hypotheca suarum rerum exponere. Si vero pro criminali causa accusatio contra aliquam memoratarum personarum proponatur, sub legitima cautela accusata fiat persona. Si autem 5 ecclesiastica causa est, nullam communionem habeant iudices civiles circa talem examinationem, sed sanctus episcopus secundum sacras regulas causae finem imponat.

c. XXII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 8, 4; ex S initium (— 20 δυναμένων) repetit Nomoc. L tit. 1 p. 607 Voell., clausulam (v. 32—612, 6) Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 19 p. 671 Voell. — Summa extat Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 539 Pitra, clausulae summarium ib. 9, 34. — Median sententiam (19—26 Si autem — praebat finem, cf. ad 5) latine versam citat Gregorius Magnus in epistula de qua diximus ad c. VIII. XIX. XXI.

sine iurando cum hypotheca suarum rerum edere. Sin de criminali causa accusatio contra aliquam ex memoratis personis deferatur, persona accusata legitima cautelae subiciatur. Quodsi ecclesiastica sit causa, magistratus civiles nullam communionem habeant in eiusmodi cognitione, sed sanctissimi episcopi secundum sacros canones negotio finem imponant.

XXII. Si qui vero sanctissimi episcopi eiusdem concilii controversiam aliquam inter se habeant sive de iure ecclesiastico sive de aliis quibusdam rebus, prius metropolitanus eorum cum duobus aliis concilii sui episcopis causam iudicet; et nisi utraque pars indicatis adqueverit, tunc beatissimus patriarcha illius dioecesis inter eos cognoscat, atque illa definit quae cum ecclesiasticis canonibus et legibus concinant, ita quidem ut sententiae eius neutra pars contradicere possit. Si autem a clerico vel alio quocumque interpellatio contra episcopum propter qualemcumque causam facta sit, prius sanctissimus eorum metropolitanus secundum sacros canones et leges nostras causam diiudicet, et si quis indicatis contradixerit, ad beatissimum patriarcham illius dioecesis res deferatur, et ille secundum canones et leges ei finem praebat. Quodsi contra metropolitanum eiusmodi interpellatio sive ab episcopo sive a clerico vel alia quacumque persona facta sit, dioecesis illius beatissimus patriarcha simili modo causam iudicet. In omnibus autem

1 μετὰ πάσης ὑποθήκης M || ἰδίων) οἰκίστων Sv. I. || 5 γινέσθω πρόσωπον Nomoc.^m 9, 17 πρόσωπον γινέσθω Nomoc.^m 8, 4 || 7 πρὸς — ἐξέτασιν om. S || 8 sq. οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι — ἐπιτιθέτωσαν] sanctus (religiosus Iul.) episcopus — imponat s Iul. ὁ ἐπίσκοπος (οἱ ἐπίσκοποι Nomoc. L tit.) S, ubi om. vv. τῶ πρᾶγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν || 9 πέρας τῶ πρᾶγματι Nomoc.^{dm} || 12 τινων om. Nomoc.^m || 14 δύο om. S Iul., fortasse recte || 15 ἔμμενην L || 17 κακίαινα — 32 κρινέτω om. B¹ || 18 ἅτινα] ἄ Nomoc.^{dm} || 20 καὶ om. S || 21 κατὰ om. Nomoc.^{dm} || ἐπισκόπων Nomoc.^m || 22 πρῶτον om. S || αὐτῶν om. L, eius s, unde αὐτοῦ malit Zachariae || 23 ἁγίους] ἱεροῖς S || 24 τας om. S || 25 ἀντιλέγει L || πατριάρχην MB Iul.] ἀρχιεπίσκοπον καὶ (καὶ om. L) πατριάρχην LS s || 26 ἀναφερέτω τὸ πρᾶγμα Nomoc.^{dm}, τὸ πρᾶγμα ἀναφέρσθαι S || 28 πέρας] τὸ πέρας Nomoc.^m || 29 γένηται εἴτε] ἴτε om. s || 31 ἐκείνης μακαριώτατος om. Nomoc.^m, ubi reliqua quoque pars capitis decurtata est || κατὰ] καὶ κατὰ B¹

1 rerum om. R¹ || 4 rubr. De hisdem personis procanica (l. pro canonica) causa conveniendis T in marg. (ex Iul.) || 6 civiles iudices T || 7 sanctus om. V, sanctissimus vulg. || sanctorum episcopum R¹ || causae] caue T¹ || 10 rubr. De rebus dubiis in episcoporum consiliis em(er)gentibus T in marg. (ex Iul.) || qui V] quis RT vulg. || 11 sino dubitatione R¹ || habeant V] habeat RT vulg. || 13 cum] una cum T² || cum — 14 iudicet scr. R² in ras. || vs. || sua synodo] ... T¹ || 14 si om. R¹ || rata T vulg. || 16 illius dioeceseos (dioceos T¹) T || 17 determinet] inter eos determinet T || ecclesiasticis om. V || 18 sententia e. R¹ || 19 rubr. Si clericus vel quisvis alius contra episcopum adire potestatem maluerit T in marg. (ex Iul.) || clerico Gregor.] clero RVT || aut] et T¹ || alio] laico Gregor. || quoque R¹ || 20 quamlibet] aliquam T || 22 sanctas T² Gregor., om. T¹ || 23 contradixerit] cum dixerit T¹ || 26 huius Gregor., vulg.] hio (hoc R¹) RVT || rubr. Si quis contra metropolitanum adire potestatem maluerit T in marg. (ex Iul.) || 27 clero libri, corr. Beck || 29 causam iudicet V causa iudet R¹ iudicet causam (causam om. T¹) T || rubr. De episcopis aduendis conuocandis, et ut fideiussores vel cautiones non praestent T in marg.

των αἰτιῶν, εἴτε παρὰ τῆ ἰδίῃ μητροπολίτῃ εἴτε παρὰ πατριάρχη εἴτε παρ' ἄλλοις οἰουσιδήμοις δικασταῖς ἐπίσκοποι ἐνάγονται, μηδεμίαν ἐγγύην ἢ ὁμολογίαν ὑπὲρ τῆς δικῆς ἀπαιτεῖσθωσαν, οὕτω μὲντοι ἵνα καὶ αὐτοὶ σποιδάσωσι τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς αἰτιῶν ἑαυτοὺς διευλυτῶν.

bus autem causis, pro quibus apud proprium metropolitam sive apud patriarcham sive apud alios quoscumque iudices episcopi conveniantur, nullam fideiussionem aut cautionem pro lite exigantur, sic tamen ut ipsi studeant illatis sibi causis semet ipsos absolvere.

CAPUT XXIII.

Τοὺς δὲ οἰκονόμους καὶ πτωχοτρόφους καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ τοῖς τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων διοικητὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας κληρικούς κελούμεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθειῶν αὐτοῖς διοικήσεων παρὰ τῇ ἰδίῃ ἐπισκόπῳ ἢ ὑπόκεινται ἀποκρίνεσθαι καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἰδίας διοικήσεως ποιῆσθαι, καὶ εἰσπράττεσθαι ὅπερ ἐξ αὐτῶν ὀφείλοντες ἀποδεχθῆσαν, ἐκείνῳ τῷ εὐαγῇ ὑποδοθησόμενον οἴκῳ οὕτως ἐκ τῆς διοικήσεως τὸ χρέος φανεῖν. εἰ δὲ νομίσειεν ἑαυτοὺς βεβαιοῦσθαι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ὁ μητροπολίτης τὸ πρᾶγμα ἐξετάζει. εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη ὁ κατὰ τινος τῶν εἰρημένων προσώπων τὰς τοιαύτας αἰτίας ἐξετάσας καὶ τὸ χρέος εἰσπράξας, καὶ ὁ εἰσπραχθεὶς νομίσει ἑαυτὸν βεβαιοῦσθαι, ὁ τῆς διοικήσεως ἐκείνης μακρυώτατος πατριάρχης τὸ πρᾶγμα διακρίνει. οὐδὲ γὰρ συγχωροῦνται τοῖς προειρημένοις προσώποις ἐπὶ τῶν μνημονευθειῶν αἰτιῶν πρὸ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς ἀπαίτησεως τοῦ χρέους τινὲς ἰδίους ἐπισκόπους ἀποφείγειν καὶ εἰς ἄλλα παραγίνεσθαι δικαστήρια. εἰ τις δὲ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τινα τοιαύτην διοίκησιν ἐμπιστευθεὶς πρὸ τῆς τῶν λογισμῶν παραδέσεως καὶ τῆς τῶν ἐποφειλομένων καταβολῆς τελευτήσῃ, κελούμεν τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῖς λογισμοῖς 30 καὶ ταῖς ἀπαιτήσεσιν ὑποκείσθαι.

Oeconomos autem et xenodochos et nosocomos et ptochotrophos et aliorum venerabilium locorum gubernatores et alios omnes clericos iubemus pro creditis sibi gubernationibus apud proprium episcopum cui subiacent conveniri et rationem suae gubernationis facere, et exigi quod ex ipsis debentes ostendantur, illi venerabili reddendum domui, ex cuius ordinatione debitum apparuerit. Si vero putaverint se gravari, post repetitionem metropolita causam examinet. Si vero metropolita fuerit contra quamquam praedictarum personarum huiusmodi causas examinans et debitum exegerit, et exactus putaverit se gravatum, diocesos illius beatus patriarcha causam determinet. Non enim concedimus praedictis personis pro memoratis causis ante examinationem et exactationem debiti proprios episcopos declinare et ad alia venire iudicia. Si quis autem ex ecclesiasticis, cui aliqua talis dispensatio credita est, ante rationum expositionem et debitorum solutionem moriatur, iubemus eius heredes simili modo et rationibus et exactationibus subiacerere.

c. XXIII ex B repetit Nomoc.^{4m} XIV tit. 9, 1; ex S, ubi huius capituli excerpta tantum habentur, repetit Nomoc. L tit. 8 p. 613 Voell. Initium (— 13 καὶ εἰσπράττεσθαι) habet Epanagoge 9, 19. — Summam praestitit Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 539 Pitru; Ath. summam repetunt paratitla Ath. 2 § 2.

causis, sive apud metropolitanum suum sive apud patriarcham sive apud alios quoscumque iudices episcopi conveniuntur, nulla ab iis fideiussio aut promissio pro lite exigatur, ita tamen ut ipsi quoque studeant a causis sibi illatis sese expedire.

XXIII. Oeconomos autem et ptochotrophos et xenodochos et nosocomos et ceterarum venerabilium domuum administratores atque ceteros clericos omnes iubemus de commissis ipsis administrationibus apud episcopum suum cui subiecti sunt respondere et rationes administrationis suae reddere, atque exigi ab iis si quid eos debere inde probatum sit, illi venerabili domui reddendum cuius ex administratione debitum apparuerit. Si autem se gravatos putent, post exactationem metropolitanam rem examinet. Quodsi metropolitanus sit qui contra aliquam ex praedictis personis eiusmodi causas examinaverit et debitum exegerit, atque is a quo exactum est se detrimento affectum esse putet, dioecesis illius beatissimus patriarcha rem diiudicet. Neque enim praedictis personis permittimus in memoratis causis ante examen et exactationem debiti rationes suos fugere atque ad alia iudicia venire. Si quis autem ex ecclesiasticis cui talis administratio commissa est ante rationes redditas et debita soluta decesserit, iubemus heredes eius simili modo et rationibus et exactationibus subici.

1 αἰτιῶν, εἴτε] causis pro quibus § 2 παρὰ τῇ πατριάρχη B¹ Nomoc. L tit. § 4 δικῆ] διοικήσεως S plerique || 7 cap. XXIII praeter clausulam κελούμεν τοὺς κληρονόμους τῶν διοικητῶν — ὑποκείσθαι, item cap. XXIV—XXVII in. (614, 11) om. B¹ || ἢ πτωχοτρόφους L, καὶ πτωχοτρόφους post 8 καὶ νοσοκόμους coll. Epan. Jul. § 8 τοὺς om. Nomoc.^{4m} || 10 ἐμπιστευθειῶν Nomoc.^{4m} || 13 πληροῦσθαι Epan. || 16 νομίσειεν Nomoc.^{4m} || νομίσειεν M L B || 20 εἰσπραχθεὶς Nomoc.^{4m} || *νομίσει M L B || βεβαιοῦσθαι L § 22 οὐ γὰρ L || 23 εἰρημένους Nomoc.^{4m} || 25 καὶ om. S plerique || 26 εἰ δὲ τις L || ἐκ om. Nomoc. L tit. || 29 *τελευτήσῃ (τελευτήσῃ) S unus, τελευτήσῃ Nomoc. L tit.) M L B S || 31 Ath. in epitome inter capita XXIII et XXIV haec inserit (repetitum in Nomoc. L tit. 20 p. 628 Voell.): ὁ κληρικός παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου μὴ ἀνοδημεῖτω, τὰς προειρημένας ποινὰς εὐλαβοῦμενος, ἄς κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπηγάγεν ἢ διατάξῃ. Quibus quae respondeant in contextu novellae non inveniuntur

1 pro quibus V vulg.] om. RT; leg. sive? || 3 fideiussione V fidem iussionem T || 5 tñ V || isti T i. o. R¹ || 7 rubr. De aminationibus (L administratoribus) venerabilium locorum propter administrationem suam ad iudicium uocatis T in marg. (ex Jul.). In seqq. rubricae non iam adnotantur || Iconos T¹ || xenodochos V || nosocomos T || 8 ptochotrophos V ptochotrochos R || 11 subiacet RT¹ subiaceret V || ueniri T¹ || gubernationis sue rationem T¹ || 12 ex ipsis vulg.] et ipsi libri || ostendatur T¹ ostendant R¹ ostendatur VR² || 13 illi om. R || domui (et domui T¹) reddendum T || 14 apparuerit V || putauerit R² T p. R¹ || 15 metropolitam R² || 18 examinatus libri, corr. vulg. || exigerit VT¹ || 19 beatissimus vulg. || 21 personis om. R¹ || moratis T¹ || 22 et exactationem om. V || deberi T¹ || episcopos] debitos R¹ || 23 ab R¹ || ex om. R¹ T¹ || ecclesiasticus T || 24 condita V^o || ante rationum] a nostrorum R¹ ante horum? R² || 25 expositionum R || debitarum R¹ T || 26 eius heredes] heredes eius V³ eius V¹ eos R

CAPUT XXIV.

Εἴ τις δὲ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἐξ οὐσιδῆποτε ἐπαρχίας ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρεθῆι, καὶ τις βουληθῆι ἐναγωγῆν κατ' αὐτοῦ προθεῖναι, εἰ μὲν προκαταρξίς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως γέγονεν, ἐκεί τὴν δίκην πληροῦσθαι· εἰ δὲ μήπω ἤρχθῃ, παρὰ μόνοις τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τῶν τῆς ἀνατολῆς πραιτωρίων ἢ τοῖς παρ' ἡμῶν ἀφορισμένοις δικασταῖς τοῖς ἐναγούσιν αὐτὸν ἀποκριεσθαι.

Si quis episcopus aut clericus ex quacumque provincia in Constantinopoli reperitur, et voluerit aliquis adversus eum actionem proponere, si quidem litis contestatio in provincia pro ipso negotio facta est, ibi litem compleri; si vero nondum inchoata est, apud gloriosissimum praefectum Orientis praetorium aut apud eos qui a nobis fuerint deputati iudices convenientibus eum respondere.

CAPUT XXV.

Οἱ δὲ εὐλαβέστατοι ἀποκρισιάριοι οὐσιδῆποτε ἀγιωτάτης ἐκκλησίας οἱ ἐν τῇ βασιλεῖδι πόλει διατρίβοντες ἢ παρὰ τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας ἢ μητροπολίτας παρὰ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων στελλόμενοι μήτε ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων μήτε ὑπὲρ πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας ἢ χρέους δημοσίων ἢ ἰδιωτικοῦ τινα ἐναγωγῆν ἢ ἀπαίτησιν ὑπομενεύσαν, εἰ μὴ ἐντολὰς ἔχοντες παρὰ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἢ οἰκονόμων, ὥστε ἰσὶν ἐνάγειν· τῆνικαῦτα γὰρ μόνοις τοῖς παρ' αὐτῶν ἀγαγομένοις δίδομεν ἀδειαν, ἐάν τινα ἐναγωγῆν ἔχωσι κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ ἐπισκόπου, κατ' αὐτῶν προτιθέμενοι. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τισι πράγμασιν ἢ ἀγωγῇ ἐαντιθέμενοι ἐνόχους ποιήσουσιν ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ τὰς ἀποκρίσεις ποιοῦνται, καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἐναγωγὰς αὐτοὺς ὑποδέχσθαι.

Reverentissimi vero apocrisarii cuiuscumque sanctissimae ecclesiae, qui in regia civitate degunt, aut ad beatissimos patriarchas aut metropolitans a suis episcopis destinati neque pro suis episcopis neque pro causa ecclesiae aut debito publico aut privato aliquam conventionem sustineant, nisi mandatum habuerint a suis episcopis aut oeconomis, ut aliquos conveniant: tunc enim solis illis qui ab eis conveniuntur damus licentiam, si quam obligationem habent contra ecclesiam aut contra episcopos eorum proponere. Si vero et in quibusdam causis vel actionibus semet ipsos obligatos tegerint in tempore in quo responsa faciunt, et pro his conventiones suscipiunt.

CAPUT XXVI.

Εἴ δὲ καὶ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοί ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας διὰ πρεσβείαν τινα ἢ χειροτονίαν ἐπισκόπου εἰς τὴν βασιλεῖδα πόλιν ἢ ἐν ἄλλῳ οἰκῶντι τόπῳ ἐνδημήσουσι, κελύμενοι αὐτοὺς μηδμίαν ἐπάχθειαν ἢ ὀχλησιν ἀπὸ οὐσιδῆποτε προσωποῦν ἰφίστασθαι, ἀδείας οὐσῆς τοῖς ἐπεθυήνοσι αὐτοὺς ἔχειν νομίζουσι, μεθ' ὃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὑποστρέψουσιν.

Si vero et episcopi vel clerici pro civitate aut pro suis ecclesiis propter legationem vel ordinationem episcopi ad regiam civitatem vel ad alium quemlibet locum proficiscantur, iubemus eos nullam molestiam aut importunitatem a qualibet persona sustinere, licentia existente his qui obligatos eos putant se habere, postquam ad provinciam revertuntur, convenire

c. XXIV—XXVIII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 1, summam praestat Nomoc. ib. p. 540 Pitra.
c. XXVI summam Ath. repetit libellus περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 1 p. 191 Heimbach.

XXIV. Si qui autem ex quacumque provincia episcopus vel clericus Constantinopoli invenitur, et quis actionem contra eum movere voluerit, si quidem litis contestatio in provincia de eadem causa facta est, ibi lis peragatur; sin nondum coepta est, apud solis gloriosissimos praefectos praetorio Orientis vel apud iudices a nobis destinatos iis qui eum conveniunt respondeat.

XXV. Religiosissimi autem apocrisarii cuiuscumque sanctissimae ecclesiae, qui in regia civitate degunt aut ad beatissimos patriarchas aut metropolitanos ab episcopis suis mittuntur, neque pro episcopis suis neque pro negotio ecclesiae suae vel debito publico aut privato actionem ullam vel exactionem subeant, nisi mandatum habeant ab episcopis suis aut oeconomis, ut aliquos conveniant: tunc enim solis iis qui ab ipsis conveniuntur facultatem damus, si quam actionem contra ecclesiam aut episcopum habeant, eam adversus illos instituendi. Quodsi etiam in quibusdam causis vel actione se obligaverint eo tempore quo responsa faciunt, de his quoque actiones suscipiant.

XXVI. Si autem episcopi vel clerici pro civitate vel ecclesia sua propter legationem aliquam aut episcopi creationem in regiam civitatem sive in alium quemcumque locum pervenerint, iubemus eos nullum onus aut molestiam ab ulla persona pati, cum liceat iis qui se illos obnoxios habere putant, postquam in

1 in mq. λδ' capitis numerum notat M (μ' est in B) || εἴ τις δὲ S || εἰ δὲ τις L || εἴ τις MB || 2 εὐρεθῆι S || βουληθῆι SB (Nomoc.^{dm}) || 4 τῇ ἐπαρχίᾳ in litura ex τῇ ἰδία ἐπαρχίᾳ corr., τῇ ἰδία πόλει s. v. add. L || 6 παρὰ — ἐπάρχοις apud gloriosissimum praefectum s. || ὑπάρχους Nomoc.^m || 8 δικασταῖς MB S || 9 τοῖς θεοῖς δικασταῖς L vulg. male interpolatum || αὐτῶν om. S || ἀποκριεσθαι S || 11 παρὰ || πρὸς S || παρὰ (τῶν μητροπολιτῶν) πρὸς εἰ deinde ἢ (πρὸς τοῖς) μητροπολίτας con. Zachariae; sed traditum lectionem firmat Iul. || 12 στελλόμενοι om. pr., post πατριάρχας v. 11 suppl. Nomoc.^m || *μηδὲ SL, μήτε — ἐπισκόπων om. MB Nomoc.^m || 13 *μηδὲ ML BS || 14 δημοσιακοῦ Nomoc.^{dm} || 15 ἢ ἀπαίτησιν om. S || 16 ἢ || ἢ καὶ Sunus || 17 τοῖς ἐκείνοις (om. unius) S || 18 ἐναγωγῆν SLB || ἀγωγῆν M obligationem (i. e. ἐνοχνη?) S || 19 ἢ || ἢ κατὰ S S || τοῦ (τοῦ om. L^a) ἐπισκόπου, κατ' αὐτῶν episcopus eorum S || 20 ἀγωγῇ MLB || ἀγωγῆς S S || 21 ἐνόχους ποιήσουσιν S ποιήσουσιν ἐνόχους

B^c || κρίσεις L^a || 23 ὑποδέξασθαι S || 24 ἐπίσκοπος ἢ κληρικός Nomoc.^m || 25 ἢ — ἐκκλησίας om. L || τινα om S S (Iul) || 27 ἐκδημήσουσι S

2 in] et in V, om. T¹ || voluerint V noluerit R¹ || 3 quid R¹ || 4 prouintiam T¹ || 6 praefectis V^a || 7 fuerit RT || 8 reddere R || 9 Reuerentissimis V¹ || apocrisarii RY² apocrisarii V¹ aposarii T¹ aposarii, deinde apocrisarii T² || cuiusque T¹ || 12 destinati episcopus V episcopis ordinati (ordinari R) RT || 13 ecclesiae causa T¹ aut privato a priuato R || 14 habuerit V || 15 yonomo RVT² et onomio T¹ || ut] aut T¹ || aliquis conueniat R || 16 illi T¹ || conueniunt T¹ || 19 et om. V || quidam R¹ || 20 fecerit R || 21 suscipiunt V suscipiunt RT suscipiunt vulg. || 24 et om. R vulg. || 25 propter] per R¹ || legationem] suam legationem V legacionem suam R² || vel] aut R || 29 his] is R¹ || eos om. R || 30 postquam — 614, 1 habere om. T¹

ἐνάγειν αὐτοῖς, οὐδενὸς τοῖς νομίμοις ἔχειν αὐτοῖς υπερέχοντος γινόμενον προκομιὰς περὶ χρόνιαν παραγραφὴν διὰ τὸν χρόνον, ὃν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀποδημίᾳ παρείλκυσαν.

eos; nullo [in] his qui se putant habere eos faciendo praecudicio de temporalibus praescriptionibus propter tempus, quod in tali causa protraxerant.

CAPUT XXVII.

Εἴ ποτε δὲ αἰτία ἀναφυῆ τοῦ ὑπόμνησιν ἢ ἐκβασμὸν προσεγενθῆναι ὑπὲρ οἰασθῆποτε χρηματικῆς αἰτίας εἴτε δημοσίας εἴτε ἰδιωτικῆς κληρικῶ ἢ μοναχῶ ἢ μοναστηρίου ἢ ἀσκητοῦ οἰουδῆποτε μοναστηρίου, καὶ μάλιστα γυναικῶν, ὕβρεως χωρὶς καὶ μετὰ τῆς προσήκουσας τιμῆς κελουομεν τὴν ὑπόμνησιν καὶ τὸν ἐκβασμὸν γίνεσθαι, μηδεμίαν δὲ μοναστηρίαν ἢ ἀσκητοῦ τοῦ μοναστηρίου ἀπέλεισθαι, ἀλλ' ἐντολέα ἐξ αὐτῶν προβάλλεσθαι τὸν ὑπὲρ τοῦ πράγματος ἀποκρινόμενον. τοῖς δὲ μοναχοῖς ἐξέστω εἴτε δι' ἐαυτῶν εἴτε δι' ἐντολέων τὰς ἰδίας ἢ τὰς τοῦ μοναστηρίου δίκας πράττειν· εἰδότες τοῦ ταῦτα παραβαίνοντος δικαστοῦ ἢ ἐκβαστοῦ, ὡς καὶ τῆς ζώνης γυνωθήσεται καὶ ποιητὴν ε' χρυσίου λιτρῶν εἰσπραχθήσεται παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν περιβάτων· τοῦ ἐκβαστοῦ δηλονότι πρὸς τοιοῦτος καὶ βασάνους ὑπομένουτος καὶ εἰς ἐξορίαν πεμπομένου. τῶν κατὰ τὸπον ὀσιωτάτων ἐπισκόπων προνοούτων, ἵνα μηδὲν τούτων ἐναντίον γένηται, ἢ εἴπερ τι ἀμαρτηθῆ, ἵνα ἡ εἰρημνὴ ἐκδίκησις προέλθοι. τοῦ δὲ ἀρχοντος τὴν ἐκδίκησιν ἀναβαλλόμενον ἐπιθεῖναι εἰς ἡμετέραν εἰδήσιν ὁ ἐπίσκοπος ἀναφερέτω.

5 Si quando autem causa emerit, ut admonitio et executio inferatur pro qualibet pecuniaria causa sive publica sive privata clerico aut monacho aut monasterio aut cuicumque monasterio maxime feminarum, iubemus sine iniuria et cum competenti honore admonitionem fieri, non tamen monasterium aut ascetrium monasterio abstrahi, sed procuratorem ab his ordinari qui pro causa respondeat. Monachis autem liceat sive per se sive per procuratorem monasterii causas agere; sciente qui haec praevocatur iudice vel executeore, quia et cingulo spoliabitur et poenam V librarum auri exigitur per magnificentissimum comitem privatarum rerum; executeore videlicet super haec et verberando et in exilium dirigendo: locorum sanctissimis episcopis provisuris, ut nihil his contrarium fiat, aut si aliquid committatur, memorata ultio procedat. Iudice vero vindictam differente imponere ad nostram scientiam episcopus referat.

CAPUT XXVIII.

Σπορτούλων δὲ ὀνόματι πᾶν πρόσωπον ἐν οἰαθῆποτε ἐκκλησιαστικῇ τάξει καταλεγόμενον, καὶ πρὸς

Sportularum vero nomine omnem personam in quocumque ecclesiastico officio constitutam, et ad

c. XXVII in. (-- 13 ἀποκρινόμενον) ex S repetit Nomoc. L tit. 33 p. 640 Voell. — Ath. summam prioris partis repetunt paratitla Ath. 5 § 2.

c. XXVIII summam Ath. repetunt paratitla Ath. 5 § 2.

provinciam reverterint eos convenire, neve ullum iis qui se illos obnoxios habere putant praecudicium fiat in temporalis praescriptione propter tempus quod in tali professione traxerint.

XXVII. Quodsi quando causa emerit, ut admonitio vel executio de qualicumque pecuniaria causa sive publica sive privata afferatur clerico aut monacho aut monachae aut ascetriae cuiuscumque monasterii, et maxime mulierum, sine iniuria et cum convenienti honore admonitionem et executionem fieri iubemus, nullam vero monacham vel ascetriae a monasterio detrahi, sed procuratorem ab iis institui qui de causa respondeat. Monachis autem liceat sive per se sive per procuratores proprias vel monasterii lites agere; sciantque qui haec transgressus sit iudex vel executeor, fore ut et cingulo spolietur et multa quinque librarum auri ab ipso exigitur per magnificentissimum comitem privatarum; atque executeor quidem praeterea tormenta quoque subeat et in exilium mittatur. Sanctissimi autem locorum episcopi provideant, ne quid his contrarium fiat, aut si quid commissum sit, ut praedicta vindicta procedat. Quodsi praeses vindictam inferre differat, ad notitiam nostram id episcopus referat.

XXVIII. Sportularum autem nomine unamquamque personam in qualicumque ecclesiastico ordine

1 αὐτοῖς — ἔχειν om. B^c, v. μηδενὸς inserto ante γινόμενον ἢ μηδενὸς S ἢ αὐτοῖς ἔχειν Nomoc.^m ἢ 2 ὑπερέχοντος om. s ἢ περὶ — 4 παρείλκυσαν om. S ἢ περὶ χρόνιαν παραγραφὴν] de temporalibus praescriptionibus s ἢ 3 ἀποδημίᾳ] causa s ἢ 5 αἰτία LBS s Jul.] αἰτία τις M ἢ ἀναφανῆ S unus ἢ ἡ] et s ἢ 7 κληρικῶ] ἢ κληρικοῦ Nomoc.^m ἢ 8 μοναστηρίας Nomoc.^m μοναστηρίω B^c Nomoc.^d μοναστ^η L ἢ ἢ ἀσκητοῦ om. S s Jul.] οἰουδῆποτε μοναστηρίου] aut (vel Jul.) cuicumque monasterio s Jul.] 9 καὶ om. Nomoc.^{am} s ἢ 10 καὶ τὸν ἐκβασμὸν om. s ἢ 11 μηδεμίαν δὲ] μὴ μέντοι S s Jul.] ἢ μοναστηρίαν L^a 12 ἐπέλεισθαι Nomoc.^m ἢ 13 ἀποκρινόμενον MB⁷ ἀποκρινόμενον SLB¹ Nomoc.^{am} ἢ 15 δι' ἐντολέων] per procuratorem s ἢ τὰς ἰδίας ἡ] om. s ἢ τοῦ om. B¹ ἢ 16 εἰσπραττειν Nomoc.^m ἢ 18 λιτρῶν χρυσίου Nomoc.^d ἢ 19 παρὰ — περιβάτων om. B¹ ἢ τῶν περιβάτων] τῶν ἰδικῶν ML s. v., B^c Nomoc.^{am} ἢ 20 πρὸς τοιοῦτος om. B¹ ἢ 21 τῶν — 24 προσέλθων om. S ἢ 22 τὸπον] τὸπον MB^c (s) τὸν τὸπον B¹ Nomoc.^m ἢ 23 ἐναντία B¹ ἢ ἡ — 24 προσέλθω] om. B¹ ἢ τε] τινι Nomoc.^d ἢ 24 προσέλθῃ B^c ἢ 25 ἀναβαλλόμενον τὴν ἐκδίκησιν S ἢ 26 ἀναφερέτω] ὁ ἀναφερέτω (sic) L ἢ 27 σπορτούλων M σπορτούλων S plerique (et sic infra), συνηθειῶν M s. v., B

1 nullo] nullo eos R^a ἢ in del. Beck ἢ qui V¹] que RT que V² ἢ habere eos Beck (qui add. obligatos) habere eis (in ras. V²) libri] praecudicio fatiendo R¹, fatiendo om. R¹ ἢ 3 protraxerant V] protraxerint T vulg. protraxerit R ἢ 5 ut vulg.] tunc RVT ἢ 6 exousatio R ἢ 7 monache T² ἢ aut monasterie V¹ aut monasterio V³ T¹, del. T² ἢ 8 cuique R ἢ 10 amonitione T¹ adhomonitionem R^a ἢ monasteria RT¹ monasterio V ἢ aut assistiam (assistaria T¹) monasterio (monasteria R^a) RT, om. V ἢ 11 procuracione R¹ ἢ 12 qui] quod R ἢ pro om. V ἢ 13 sive per] sive om. R ἢ sive per] per om. R ἢ monasteriis R¹ ἢ 14 scienti R¹ ἢ quam T¹ ἢ haec om. V ἢ praeturaricatur R^a ἢ 15 iudicem R¹ ἢ iudice T^a ἢ executeorem R¹ executione T¹ ἢ et] in T¹ ἢ cingulus T^a ἢ expoliabitur V ἢ 16 V] X V ἢ 17 comitem T¹ ἢ rerum om. R¹ ἢ executeorem VT¹ execut... R¹ ἢ 18 et RT] etiam V ἢ urberando R² urbera... R¹ urberamenta T urbera sunt inepta V¹ urbera sumpta V³ ἢ dirigendum R¹ VT² degendum T¹ ἢ 19 sanotis T ἢ 20 fiat (contra fiat R^a) contrarium R ἢ aut] ut R¹ T¹ ἢ aliqui R¹ ἢ 21 uitio R¹ T¹ ἢ iudicem R V^a T¹ ἢ 22 differentem imponere R² differente intempore V inferre differentem (differente T²), in marg. al. inponere T ἢ 23 referatur V ἢ 27 Sportularum] de sportularum R¹ ἢ personam om. V¹ ἢ 28 ecclesiastico om. T¹

τοίτοις διακόνισσαν καὶ μοναχὸν καὶ ἀσκήτριαν καὶ μονάστριαν ὑπὲρ πάσης ἐγκληματικῆς καὶ χρηματικῆς αἰτίας, ὅσας ἂν εἴη ποσότητος, εἴτε ἀπὸ κληρικῶν εἴτε ἀπὸ τινος ἐν στρατεία καταλεγομένου ὑπόμνησιν δέξονται. ἢ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐν αἷς διαγούσιν, οὐ πλέον τεσσάρων κερατίων δίδοναι συγχωροῦμεν. εἰ δὲ τις εἴς ἡμετέρας κελύσεως ἢ ἀρχοντος ἢ μακαριωτάτου πατριάρχου σταλεῖς ἐκβασταῆς εἰς ἄλλας ἐπαρχίας ὑπόμνησιν προσαγάγοι τῶν τῶν μνημονευθέντων προσώπων, μὴ περαιτέρω ἑνὸς νομίσματος κομιζέσθω. εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας πολλοὺς ἐκ τῶν μνημονευθέντων προσώπων ὑπόμνησθῶν συμβαίη, ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου ὑπὲρ πάντων σπόρτουλα κομιζέσθαι θεοπίξομεν. ἐπίσκοπος δὲ ὑπὲρ τῶν πραγμάτων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας μηδεμίαν μεθόδειαν ἢ ὄχλησιν ὑφίστασθω· σπόρτουλα δὲ εἰ ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν πραγμάτων ὑπομνησθῆναι, ἀπαταίσθω· τὰς ἐναγωγὰς δηλαδὴ τὰς κατὰ τῆς ἐκκλησίας προτιθεμένας τῶν οἰκονόμων ὑποδεχομένων, ἢ ἐκείνων οὕτινες ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτία προβλήθειον. οὐ δὲ παρὰ ταῦτα εἰσπράξῃ σπόρτουλα τομῶν ἐν διπλῷ ὅπερ ἔλαβε τῷ ἀπατηθῆναι προσώπῳ ἀποδοῦναι συνωθείσθω, καὶ εἰ μὲν στρατεύεται, καὶ τὴν ζώνην ἀπολλύτω, εἰ δὲ κληρικὸς εἴη, τοῦ κλήρου ἐκβαλλέσθω.

25

CAPUT XXIX.

Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ ταταγμένοις μὴ ἔχουσι γαμετάς κατὰ τοὺς θείους κανόνας ἀπαγορευόμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν, γυναικὰ τινα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐπεισάκτον ἔχειν, δίχα μὲντοι μητρὸς καὶ θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς

c. XXIX ex B repetit Nomoc.^d XIV tit. 8, 14; in. — 616, 1 ἐκπεύγες) et clausulam (616, 12 ἐπίσκοπον...) ex S repetit Nomoc. L tit. 28. 27 p. 635. 634 Voell., ex B habet B^k K 18, 6 p. 435 Zach. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 5, 14.

constitutam, ac praeierea diaconissam et monachum et ascettriam et monacham pro omni criminali et pecuniaria causa, cuiuscumque sit quantitatatis, sive a clerico sive ab aliquo in militia constituto admonitione petiti sint, sive in regia civitate sive in provinciis in quibus degunt, non plus quam quattuor siliquas dare permittimus. Si quis autem ex iussione nostra sive praesidis sive beatissimi patriarchae executor missus in alius provincias alicui ex memoratis personis admonitionem obtulerit, ne ultra solidum unum accipiat. Sed etiam si forte de una eademque causa plures ex memoratis personis admoniti sint, ut unius solius personae pro omnibus sportulas accipiat sancimus. Episcopus autem pro rebus ecclesiae suae nullam executionem aut molestiam subeat; sportulae vero, si de propriis causis admonitus sit, ab eo exigantur: ut scilicet actiones quae contra ecclesias instituuntur oeconomis suscipiant, vel illi qui ad eam causam constituti sunt. Qui vero adversus haec sportulas exigere ausus sit, in duplum quod accepit personae a qua exactae sunt reddere compellatur, et si quidem militat, etiam cingulum amittat, sin clericus sit, e clerico expellatur.

XXIX. Presbyteris autem et diaconis et subdiaconis et ceteris omnibus in clerico constitutis uxores non habentibus secundum sacros canones nos quoque interdiximus secundum sanctorum canonum vim, ne quam mulierem in domo sua extrinsecus introductam habeant, excepta tamen matre et filia et sorore et

1 καὶ ἀσκήτριαν καὶ μονάστριαν) aut ascettriam aut monastriam § || 2 καὶ ἢ B || 3 ὁπόσος S || 5 ἢ om. S || ἐν τῇ — ἐπαρχίαις om. B^f || 6 sq. συγχωροῦμεν δίδοναι B^f || 7 τις MLB^f om. S^f Iul. || 8 ἢ ἀπὸ ἀρχοντος S aut ad iudicem § || μακαριωτάτου πατριάρχου LB^f || τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου M ἐκ τοῦ (τοῦ om. codd. duo) μακαριωτάτου πατριάρχου S aut beatissimam ascettriam § || σταλῆ S || 9 εἰς] ἐπ' S || ἄλλας ἐπαρχίας) aliam provinciam § || προσάγων S || 11 ἑνὸς om. § Iul. || δὲ καὶ] καὶ om. L || 14 σπόρτουλλα M, συνηθείας (et sic infra) B || κομιζέσθαι MLB^f διδόναι S^f (Iul) || 15 δὲ] enim § || 16 ἰνόχλησιν S || 17 δὲ om. Nomoc.^{am} || εἰ S^f (Ath. Theod. Nomoc. XIV tit.) || μηδὲ εἰ (δὲ εἰ add. s. v. in litura L, εἰ om. Nomoc.^{am}), MLB (Iul.) tam antiqua quam manifesta interpolatione || ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν] pro talibus § || πραγμάτων om. B || 18 ἀγωγὰς S || 19 κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν S (Iul. v. l.) || 21 σπόρτουλα s. v. συνηθείας L || 24 καὶ om. Nomoc.^d || τοῦ κλήρου om. B^f || 25 ἐκβαλλέσθω M || 26 μδ̄ nota capitis in mg. M (μῆ est in B) || 27 πᾶσι om. Iul., τοῖς ἄλλοις om. S^f || ἐν τῷ κλήρῳ B^c || καταλεγομένοις μὴ (καὶ μὴ v. l.) S || 28 γαμετάς] uxorem § || 29 ὑμῖς || ἁγίων] θεῶν B^f || 31 μέντοι MLBS^f μὲν τῆς Nomoc.^d

1 aut sistriam RV et aut assisteria T¹ || aut monasteria T¹, om. RV || 2 pecunia V || causa add. vulg. || 3 si vero a clerico R¹ || 5 quibus] in quibus Beck || 6 deget T¹ || nō R¹ non R² nec vulg. || siquas T¹ filii quas R¹ || 7 nostra ex V || 8 beatissima R¹V¹ || asistriam (sistriam R²) missus R²V² || sistria rea missus R¹V¹ || sistiare amissus T¹ || assistiriam remisus T² || alias provincias T¹ vulg. || 9 moratarum V || 10 solidum R¹T¹ || unum solidum VT² vulg. sol. unum R¹ schol. || 11 una pro R¹ || multis R¹T¹ || 12 personis] causis personis R¹ || ammoneri V amm... R¹ ante mori T¹ || contigerit T¹ || 13 prae V || dari R || 14 enim] vero vulg. || suas ecclesiae] siue ex rebus R || 15 molestiam T¹ || sportulas R¹ || vero si] nomine si T² set V || 16 amoneatur T¹ admoveat V² || exigator Beck] exactor libri || 17 ecclesias T¹ || econoniis R¹ ycononiis R² || 18 illis vulg.] aliis (om. T¹) libri || 19 vero om. T¹ || hoo? T¹ || sportulas exigere T², exigere om. T¹ || praesumpserit V || 20 que T¹ || accepit T¹ || credere T¹ || 21 compellantur V || militant et perdat VT¹ || 27 et om. T¹ || uxores T¹ || 28 sacras V || 29 sacrarum T¹ || mulierum VT¹ || 30 propriam domum T¹ || superinductum R¹ || 31 tamen] tum R¹, del. R² || matrem] in matrem R¹

καὶ τῶν ἄλλων προσώπων, ἅτινα πᾶσαν ὑπόψιαν ἐκφεύγει. εἴ τις δὲ παρὰ ταύτην τὴν παραφυλακὴν γυναικα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ σῆῃ, ἥτις δύναται αὐτῷ ὑπόψιαν ἐπάγειν, καὶ ἀπαξ καὶ δις ἢ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ τῶν ἰδίων συγκληρικῶν ὑπομνησθεῖς, ὡςτε μετὰ τοιαύτης γυναικὸς μὴ οἰκεῖν, ἐκβαλεῖν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου μὴ θελήσῃ, ἢ κατηγόρου φαινομένου ἀποδείξῃ ἄσέμνον μετὰ τοιαύτης γυναικὸς ἀναστρέφεται, τρικαῖα ὁ ἐπίσκοπος αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὸν κανόνας τοῦ κλήρου αὐτὸν ἐκβαλλέτω, τῇ βουλῇ τῆς πόλεως ἢ κληρικῶν ἢ παραδοθησόμενον. Ἐπίσκοπον δὲ μηδεμίαν παντελῶς γυναικα ἔχειν ἢ μετ' αὐτῆς οἰκεῖν συγχωροῦμεν. εἰ δὲ ἀποδείχθῃ τούτο μηδαμῶς παραφυλάξας, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω· αὐτὸς γὰρ ἐαυτὸν ἀνάξιον δεῖκνυσι 15 τῆς ἱερωσύνης.

CAPUT XXX.

Διακόνισσαν δὲ οὐδεὶ τρόπῳ μετὰ ἀνδρός, ἐξ οὗ δύναται ἀσέμνον βίον ἀναφύεσθαι ὑπόψια, οἰκεῖν συγχωροῦμεν. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλάξει, ὁ ἱερεὺς ὡς ὃν τέτακται ὑπομνησκέτω ταύτην, ἵνα πᾶσι 20 τρόποις τὸν τοιοῦτον ἀνδρα ἐκβάλλῃ τοῦ ἰδίου οἴκου. εἰ δὲ τούτο κηρύσσεται πρᾶξι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἰδίων διαρίων ἀλλοτριουμένη ἐν μοναστηρίῳ παραδιδόσθω, κακῆ πάντα τὸν τῆς ἰδίας ζωῆς χρόνον διατελέτω· τῶν πραγμάτων αὐτῆς, εἰ 25 μὲν παῖδας ἔχοι, μεταξὺ αὐτῆς κἀκείνων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων διαιρουμένων, ἵνα τὸ ἀρόμοζον τῇ αὐτῇ γυναικὶ μέρος τὸ μοναστηρίου λαμβάνον ταύτην ἀποτρέφοι· εἰ δὲ μὴ ἔχοι παῖδας, πᾶσα ἢ αὐτῆς περιουσία μεταξὺ τοῦ μοναστηρίου ὅπου ἐμβάλλεται καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ πρότερον ἐτέτακτο ἐξ ἴσης μοίρας διαιρεῖσθω.

CAPUT XXXI.

Εἴ τις τῶν θείων μυστηρίων ἢ τῶν ἄλλων ἁγίων λειτουργιῶν ἐπιταλουμένων ἐν ἁγία εἰσελθὼν ἐκκλη-

personas, quae omnem suspicionem effugiunt. Si quis autem absque hac observatione mulierem in sua domo habet quae potest ei suspicionem inferre, et semel et secundo a suo episcopo aut a suis clericis admonitus, ne cum tali muliere habitaret, eicere eam de sua domo noluerit, aut accusatore apparente probetur inhoneste cum muliere conversari, tunc episcopus eius secundum ecclesiasticos canones clero eum amoveat curiae civitatis cuius clericus erat tradendum. Episcopum vero nullam penitus mulierem habere aut cum ea habitare permittimus. Si autem probetur hoc nequaquam custodiens, episcopatu proiciatur: ipse enim se indignum ostendit sacerdotio.

Diaconissam vero nullo modo cum viro, ex quo potest inhonestae vitae emergere suspicio, habitare permittimus. Si vero haec non observet, sacerdos sub quo subiacet admoneat eam, ut omnibus modis talem virum eiciat sua domo. Si vero hoc distulerit agere, ecclesiastico ministerio et propriis emolumentis alienata monasterio tradatur, et ibi omni suae vitae tempore degat: rebus eius, si quidem filios habeat, inter se et illos secundum numerum personarum dividendis, ut competentem ipsi mulieri partem monasterium accipiens eam alat; si autem non habuerit filios, omnis eius substantia inter monasterium, ubi immittitur, et ecclesiam, in qua prius erat constituta, ex aequa portione dividatur.

Si quis cum sacra mysteria aut alia sancta ministeria celebrantur, in sanctam ingrediens ecclesiam

c. XXX ex B habent B^o K 18, 7 p. 435 Zach. et Nomoc.^d XIV tit. 8, 14. — Summa extat Nomoc. ib.; Ath. summam repetunt paratilla Ath. 9 § 1. 2 § 2.
c. XXXI (— 617, 10 ὑπομνήν) habet Epanagoge 9, 11; ex S repetit Nomoc. L tit. 20 p. 628 Voell.

ceteris personis, quae omnem suspicionem effugiunt. Si quis vero contra hanc observationem mulierem in domo sua habeat, quae ei suspicionem adferre possit, et semel atque iterum aut ab episcopo suo aut a conclericis suis admonitus, ne cum tali muliere habitet, expellere eam domo sua noluerit, aut cum accusator extiterit inhoneste cum tali muliere versari convictus sit, tunc episcopus eius secundum ecclesiasticos canones clero eum repellat, curiae civilitatis in qua clericus erat tradendum. Episcopo autem nullam omnino mulierem habere aut cum muliere habitare permittimus. Quodsi id nequaquam observasse probatus sit, episcopatu deiciatur: ipse enim sacerdotio sese indignum ostendit.

XXX. Diaconissam autem nullo modo cum viro, ex quo inhonestae vitae suspicio oriri possit, habitare permittimus. Si autem haec non observaverit, sacerdos cui subiecta est eam admoneat, ut omnibus modis talem virum e domo sua eiciat. Quodsi id facere distulerit, ecclesiastico ministerio et emolumentis suis privata monasterio tradatur, ibique omne vitae suae tempus peragat; res autem eius, si quidem liberos habeat, inter ipsam et illos secundum numerum personarum dividantur, ut partem quae mulieri competit monasterium accipiat eamque alat; sin non habeat liberos, tota eius substantia inter monasterium, in quod immittitur, et ecclesiam, in qua prius constituta erat, aequa portione dividatur.

XXXI. Si quis, cum sacra mysteria vel alia sancta ministeria celebrantur, sanctam ecclesiam in-

1 ἐκφεύγει L || 2 εἰ δὲ τις S || φυλακὴν M^o || 3 εἴ τις M || 4 ἐπαγαγεῖν S || ἢ ὅ. om. S || ἀπὸ S || 5 ἀπὸ SL || 6 ὡστα μὴ μετὰ τῆς τοιαύτης γυναικὸς, om. v. μὴ οἰκεῖν — 8 γυναικὸς Nomoc.^d || 7 ἐκ om. S || μὴ] ὄν B || θελήσῃ L] θελήσῃ MBS || 8 τοιαύτης M] τῆς τοιαύτης SLB, om. S || 11 τῇ βουλῇ — παραδοθησόμενον om. B || 13 μετὰ ταύτης S plerique || 14 φυλάξας B^o || 15 αὐτὸς — ἱερωσύνης om. S || δεικνυσιν ἀνάξιον B^o || 18 ἀναφύεσθαι LB^o Nomoc.^d || 19 παραφυλάξῃ S Nomoc.^d φυλάξαι B^o φυλάξῃ B^o || 20 ὡς ὄν Nomoc.^d || αὐτὴν ἅπασας (om. ἴνα) S || 21 ἐκβάλλῃ (ante τὸν τοιοῦτον coll. B^o) MB^o ἐκβάλλοι L ἐκβάλλειν S || τοῦ] ἐκ τοῦ B^o || 22 τούτο et πρᾶξι om. S || 23 ἀλλοτριουμένην τῷ μοναστηρίῳ παραδιδότω S || 28 μέρος om. B^o || 29 ἀποτρέψῃ SB^o, B^o v. l. || ἐξῆ B^o v. l. || αὐτῆς ἢ Nomoc.^d || 30 ὅπου] ἐν ᾧ B^o v. l. || 31 τέτακται S plerique

1 suspicionem — 7 cum mu] scr. R² in ras. 4 vv. || si quis absque autem V², si quis obseruatione es..... V¹ || 2 obseruatore R || 3 sua om. V || 5 neo V¹ || 6 eam de] eadem V¹ || suo VT¹ || accusatione V accusato T² || apparente] aut apparente T¹ || 9 clero] a clero R² || admoneat T admoneat R¹ || 10 *tradendo (trahendo T¹) libri || episcopus R¹ || 12 hoc probetur R || episcopatum V || 13 ipsi V¹ || ostendit] ostendit se V¹ || 17 diaconissa R¹ || 18 honestate R¹ T¹ inhonestate R² honeste R² T² || suspicio R¹ || 19 hoc VT¹ || 21 haec V || 22 agere — 26 mulieri par] scr. R² in ras. 3 vv. || 23 monasterio RT¹ || uite sue V || 25 habet R || se et om. T¹ || 27 alat vulg.] agat RVT || 28 inter] in VT¹ || 29 ubi om. V || immittitur V] mittitur RT vulg. || ecclesia V || 30 statuta R || diuidetur R || 33 aut alia sancta misteria V¹ T, del. V², om. R || 34 celebretur T || ingrediens ecclesiam V] egrediens ecclesiam T ecclesiam ingrediens R vulg.

οία ἢ τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς κληρικοῖς ἢ τοῖς ἄλλοις
 ὑπερέταις τῆς ἐκκλησίας ὕβρεώς τι ἐπαγάγοι, κελύο-
 μιν τούτων βασάνους ὑπομείναι καὶ εἰς ἐξορίαν πεμ-
 φθῆναι· εἰ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὰς
 θείας λειτουργίας ταραξεί ἢ ἐπιτελεῖσθαι κολύσει, 5
 κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι. τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς
 λιταῖς ἐν αἷς ἢ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ εὐρίσκονται φυ-
 λαττοῦμενοι, ἵνα εἰ μὲν ὕβριν μόνον ποιήσῃ, βασάνους
 καὶ ἐξορία παραδοθῆ, εἰ δὲ καὶ τὴν λιτὴν διασκεδά-
 σει, κεφαλικῶν κίνδυνον ὑπομένοι. καὶ ταῦτα διεκδι- 10
 κειν κελύομιν οὐ μόνον τοὺς πολιτικοὺς, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχοντας.

CAPUT XXXII.

Πᾶσι δὲ τοῖς λαϊκοῖς ἀπαγορεύομεν λιτάς ποιεῖν
 διχα τῶν ὁσιωτάτων τῶν τόπων ἐπισκόπων καὶ τῶν 15
 ὑπ' αὐτοὺς εὐλαβεστάτων κληρικῶν· ποία γὰρ ἐστὶ
 λιτή, ἐν ἣ ἱερεῖς οὐκ εὐρίσκονται καὶ τὰς συνήθεις
 ποιῶσιν ευχάς; ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμίους σταυροὺς, μεθ'
 ὧν ἐν ταῖς λιταῖς ἐξέρχονται, μὴ ἀλλαχόσε πληρὴ εἰ
 μὴ ἐν εὐαγείᾳ τόποις ἀποτιθεσθαι· καὶ εἰ ποτε χρεῖα
 κἀκεῖ τοῦ λιτάς ἐπιτελεῖσθαι, τότε μόνον τοὺς αὐ- 20
 τοὺς ἁγίους σταυροὺς λαμβάνειν τοὺς εἰωθότας αὐτοὺς
 βασιάζειν, καὶ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν κληρι-
 κῶν τὰς λιτάς ἐπιτελεῖσθαι. Ταῦτα παραφυλαττόν-
 των τῶν ὁσιωτάτων τῶν τόπων ἐπισκόπων καὶ τῶν
 αὐτῶν κληρικῶν καὶ τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων. εἰ 25
 δὲ τις ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ τὴν τοῦ παρόντος
 ἡμῶν νόμον δύναμιν ἢ παραβῆ ἢ μὴ ἐκδικήσῃ, τὰς
 εἰρημίνας ποινὰς ὑποστήσεται.

CAPUT XXXIII.

Ἐπίσκοποι ἡμῖν ἐστὶ καὶ περὶ τῶν εὐαγῶν μονα-
 στηρίων καὶ τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν διατυπώσαι. 30 chorum dispositione.]

episcopo aut clericis aut ministris aliiis ecclesiae iniuriae aliquid inferat, iubemus hunc verbera sustinere et in exilium mitti. Si vero et haec sacra mysteria (<et sacra ministeria) conturbaverit aut celebrari prohibuerit, capitaliter puniatur. Hoc ipso et in letaniis in quibus episcopi aut clerici reperiantur custodiendo; et si quidem iniuriam solum fecerit, verberibus exilique tradatur, si vero etiam letaniam concusserit, capitale periculum sustinebit. Et vindicare iubemus non solum civiles, sed etiam militares iudices.

Omnibus autem laicis interdicimus letanias facere sine sanctissimis episcopis et qui sub eis sunt reverentissimis clericis: qualiter enim est letania, in qua sacerdotes non inveniuntur et sollemnes faciunt orationes? Sed etiam honorandas cruces, cum quibus in letaniis ingrediuntur, non alibi nisi in venerabilibus locis reponi, et si quando opus vocaverit ad letanias celebrandas, tunc solum ipsas sanctas cruces accipere eos qui consueve eas portare solent, et cum episcopo et clericis letanias celebrari. Haec custodientibus sanctissimis locorum episcopis aut etiam eorum clericis et per loca iudicibus. Si quis autem in hoc capitulo praesentis nostrae legis virtutem aut transcendit aut non vindicaverit, praedictas poenas patietur.

c. XXXII (— 23 ἐπιτελεῖσθαι) habet Epanagoge 9, 18; initium tantum (— 16 εὐρίσκονται) exhibet S indeque Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 9 p. 662 Voell.
 c. XXXIII. XXXIV ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 20 p. 671 Voell.; c. XXXIV ex B repetit Nomoc. 4m XIV tit. 11, 3. — Summam habet Nomoc XIV tit. 11, 3.

[De monasteriorum et reverentissimorum monasteriorum et de eorum dispositione.]

gressus aut episcopo aut clericis aut ceteris ecclesiae ministris iniuriam aliquam intulerit, iubemus eum tormentis subici et in exilium mitti; si autem etiam ipsa sacra mysteria et sacra ministeria conturbaverit vel quominus celebrentur prohibuerit, capitali supplicio afficiatur. Atque hoc ipsum etiam in letaniis, in quibus vel episcopi vel clerici reperiuntur, observetur, ut si quidem iniuriam solum fecerit, tormentis et exilio tradatur, sin etiam letaniam concusserit, capitis periculum subeat. Et haec non solum civiles, sed etiam militares magistratus vindicare iubemus.

XXXII. Omnes autem laicos vetamus litanias facere sine sanctissimis locorum episcopis et religiosissimis qui sub iis sunt clericis: qualis enim litania est, in qua sacerdotes non reperiuntur nec solitas preces faciunt? Sed etiam venerabiles cruces, cum quibus in letaniis incedunt, non alibi nisi in religiosis locis reponantur; et si quando necessitas postulet ut litaniae celebrentur, tum demum easdem sanctas cruces ii accipiant qui eas portare solent, et cum episcopo et clericis litaniae celebrentur. Atque haec sanctissimi locorum episcopi eorumque clerici et magistratus cuiusque loci observent. Si quis autem in hoc capite praesentis legis nostrae vim vel transgressus sit vel non vindicaverit, praedictis poenis subicietur.

XXXIII. Reliquum nobis est, ut etiam de venerabilibus monasteriis et religiosissimis monachis statuamus.

1 ἢ τῷ ἢ om. 5 || 2 ἐπάγοι Epan. ἐπαγάγη B || 3 ὑπομείναι SB Epan. ὑπομείνειν ML || 4 αὐτὰ haec (i. e. ταῦτα?) 5 || 5 ταραξεί S ταραξεί MLB Epan., S unus || ἐπιτελεῖσθαι L κωλύσει MLB*, Sv. l. κολύσει Sv. l., Bf Epan. || 6 τιμωρεῖσθαι B* Epan. || τούτου — 10 ἐπιμένει om. S || τού αὐτοῦ Bf || 7 ἢ ἐπίσκοποι MB || οἱ ἐπίσκοποι L vulg., ἢ om. Epan. 5 Iul. || 8 ποιήσῃ B || 9 διασκεδάσει B* διασκεδῆσιν Bf || 10 ὑπομείνη Epan. || ταῦτα om. 5 || 11 μόνους S plerique || 13 δὲ om. Bf Epan. || 14 τῶν τόπων om. B Epan. 5, Sunus || καὶ ἢ Sunus || καὶ τῶν — 24 ἐπισκόπων om. L errore propter homoeoteleuton commisso || 16 οὐκ μὴ Bf || 17 ποιούσιν οὐ τελούσιν Epan. || 18 εἰ μὴ om. B* || 20 *καλῶσι libri || 21 αὐτοὺς βασιάζειν φέρειν αὐτοὺς Epan. || 24 τῶν τόπων ὁσιωτάτων (ὁσιωτάτων om. Bf) ἐπισκόπων B || καὶ aut etiam (i. e. ἢ καὶ) 5 || 25 κατὰ τὸν τόπον LB* per loca 5 || 27 ἡμῶν om. Bf || ἐκδικήσει M διεκδικήσει B* διεκδικήσῃ Bf || 28 ποινὰς om. M || 29 sq. c. XXXIII om. 5 || 30 καὶ τῶν || καὶ περὶ τῶν L || μοναχῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν Sv. l.

ministeria add. Beck || 5 capite puniantur T² || ipsum T || letaniis (et sic constanter) vulg. || 6 reperiuntur Beck || 7 et] ut Beck || verberibus et uerberibus R || 8 etiam om. T¹ || 9 sustinent T || Et] Et haec Beck || 10 etiam] et R || 14 sanctis T || 15 qualis T² vulg. || in qua] ubi V || 16 non om. T¹ || et] qui R² V² || faciunt om. R² V¹ || 17 etiam] etiam qua (quas V quasi, in marg. al. quos R²) sacerdotes RVT, quae ex versus superiore temere repetita sunt || 18 in vulg.] et RVT || letanias T² || in om. T || 19 preponi T² || et del. T² || uocauerint T¹ uscauerint T² || 20 cebrandas T || sacras V || 21 consueve eos T¹ || perfare V¹ perferre V² || 22 clericis et episcopo (episcopos T¹) T || celebrato T || hoc T || 23 sanctis R || 25 praesento nostras leges uirtute R¹ VT praesenti nostrae legi uin (sic) R², corr. vulg. || 26 transcendere R¹ T transcendere cum spatio 3 litt. V¹ || iudicauerint T¹ || praedictas poenas patietur inserit R² (vulg.) ex Iul., ni fallor, om. R¹ V¹ T praedictis penis subiacebit s. v. V³. In codd. sententia continuatur uerba monasteriorum et reuerentissimorum monachorum dispositionem manifesto corruptis ex rubrica capp. seqq. inscripta (cf. ad 622, 29), qua quidem ex margine in contextum temere intrusa ipsa enuntiatu clausula loco suo deturbata est || 29 De om. R¹ VT, add. R² || 30 dispositionem libri, corr. vulg.

1 ministeriis aliiis V aliiis ministris (ministeriis T²) T || iniuriam VT¹ vulg. || 2 aliquam V vulg. || ubera T¹ || 3 et in] aut in VT aut etiam in R || hic R || 4 et sacra

CAPUT XXXIV.

Κελεύομεν τοίνυν τὸν ἀββᾶν ἢ τὸν ἀρχιμανδρίτην ἐν ἐκάστῳ μοναστηρίῳ προβάλλεσθαι μὴ πάντως κατὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ὃν πάντες οἱ μοναχοὶ ἢ οἱ καλλίονες ὑπολήψεως ὄντες ἐπιλέγονται, προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων λέγοντες, ὡς οὐδὲ διὰ φίλων ἢ δι' ἄλλην οἰανδήποτε χάριν, ἀλλὰ γινώσκοντες αὐτὸν καὶ τῆ πίστις ὀρθοῦν καὶ τῆ βίῳ σώφρονα καὶ τῆς διοικήσεως ἄξιον καὶ δυνάμενον τὴν τῶν μοναχῶν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ μοναστηρίου κατάστασιν χρησίμως φυλάξαι αὐτὸν ἐπελέξαντο· τοῦ δαισιωτάτου ἐπισκόπου ὑφ' ὃν τὸ μοναστήριον τέτακται τὸν οὕτως ἐπιλεγόμενον πᾶσι τρόποις ἡγούμενον προβαλλόμενον. ταῦτα δὲ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα διὰ τὴν προβολὴν τῶν ἡγουμένων κρατεῖν παρακαλούμεθα καὶ ἐπὶ τοῖς εὐαγγέσι 15 τῶν γυναικῶν μοναστῆριόις καὶ ἀσκητήριόις.

CAPUT XXXV.

Εἴ τις δὲ εἰς μοναχικὸν βίον ἐλθεῖν βουληθεῖη, κελύομεν, ἵνα εἰ μὲν γνώριμος ἐστὶν ὅτι οὐδεμιᾷ τύχῃ ὑποκείται, ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου ὅτε συνίδοι τὸ σχῆμα αὐτῷ παράσχοι, εἰ δὲ μὴ γνωρίζε- 20 ται εἰ οἰαδήποτε ὑποκείται τύχῃ, ἐντὸς τριῶν ἐνιαυτῶν μὴ λαμβάνειν αὐτὸν τὸ σχῆμα τὸ μοναχικόν, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ εἰρημένου χρόνου ἀποπειράσθω τῆς τούτου ἀναστροφῆς ὁ τοῦ μοναστηρίου ἡγούμενος. καὶ εἰ ἐντὸς τριετίας ἀνασφῆ τις λέγων ἢ δοῦλον ἢ κολωνὸν ἢ ἐναπόγραφον ἴδιον τούτων εἶναι, ἢ καὶ ὡς φευγοντα τὴν γεωργίαν ἢ ὡς τι κλίψαιτα ἢ διὰ τι πταίσμα εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸν εἰσεληλυθέναι, καὶ ταῦτα ἀποδειχθεῖη, τῷ ἰδίῳ δεσπότη τούτου ἀποκαθίστασθαι μετὰ τῶν πραγμάτων ἅπερ δεῖχθει εἰς τὸ 30

Ante c. XXXIV in L inseritur novellae V c. 1 (ubi vid.) ex B 4, 1, 1, ubi idem caput praecedit huius novellae c. 34—44.

Ex B c. XXXIV—XLIII paucis mutatis habet Ecloga Bas. lib. I—X, c. XXXV—XL Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 1; argumenta c. XXXIV—XLI refert B¹ M 17, 2 p. 507 Zach., c. XXXV—XL Nomoc. XIV tit. 11, 1.

c. XXXV ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 32. Initium tantum integrum (— 22 τὸ μοναχικὸν σχῆμα), reliquorum brevis epitome est in S indeque in Nomoc. L tit. 33 p. 639 Voell. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 11, 3, P²p. 26, 12; Ath. summam repetunt paratitla Ath. 18 § 1.

XXXIV. Iubemus igitur abbatem vel archimandritam in singulis monasteriis non omnino secundum gradum monachorum creari, sed quem cuncti monachi vel qui melioris existimationis sunt elegerint, propositis sanctis evangelii dicentes se non propter amicitiam vel aliam ullam gratiam, sed quod sciant esse eum et fidei rectae et vitae castae et administratione dignum et qui possit monachorum disciplinam omnemque monasterii statum utiliter custodire, eum elegisse; atque sanctissimus episcopus, sub quo monasterium constitutum est, eum qui ita electus est omnibus modis abbatem creet. Haec autem omnia quae a nobis statuta sunt de creatione abbatis, etiam in venerabilibus feminarum monasteriis et asceteriis valere iubemus.

XXXV. Si quis autem ad monachicam vitam se conferre voluerit, iubemus, si quidem cognitum sit eum nulli conditioni subiectum esse, praesulem monasterii, cum ei visum sit, habitum illi praestare. Sin autem cognitum non est, num ulli conditioni subiectus sit, per tres annos non accipere eum habitum monachicum, sed intra praedictum tempus praesulem monasterii vitam eius experiri. Et si quis intra triennium exlitterit qui dicat eum vel servum vel adscripticium suum esse, vel etiam cum agriculturam fugerit vel cum quid furatus sit vel propter delictum aliquod monasterium eum intrasse, eaque comprobata sint, domino suo ille restituatur una cum rebus quas in monasterium introduxisse probatus

1 τοίνυν] δὲ LB || ἀββᾶν M ἀβᾶν B¹ ὀβᾶν L || 2 ἐν MS] τοὺς ἐν LB || 3 τοὺς βαθμοὺς] gradum S || 4 μοναχῶν] ἀλλὰ κατὰ τὰς πράξεις add. L (ex Theod., ut vid.) || ὃν om. S || 4 ἢ] καὶ Ecl., om. S || ἐπιλέγονται Ecl. || 5 λέγοντες ante προκειμένων coll. Nomoc.^{dm} om. Ecl. || οὐδὲ MB^c S] οὐ LB¹ Ecl. Nomoc.^{dm} Iul. || 6 δὲ] om. LB^c S (Iul.) || ἁγίων B¹ || 7 τὸν βίον Nomoc.^{dm} || 10 χρησίμως om. B¹ || 15 τοῖς τῶν γυναικῶν εὐαγγέσι S || 17 μοναστικὸν B¹ || 18 εἰ om. Nomoc.^m 9, 32 || γνώριμος] δηλός S κληρικὸς Nomoc.^m 9, 32 || μηδεμιᾷ Ecl. || 19 τύχῃ] τύχῃ δουλικῇ L || 20 συνίδοι S v. l. || παράσχη Ecl. Nomoc.^d 9, 32 || γνωρίζεται S plerique || 21 εἰ B¹ Nomoc.^m 9, 32] ἢ Ecl. S ἐν Nomoc.^m 11, 1, om. M¹ L S || ὑποκειμένους S unus || 22 λαβεῖν Nomoc.^m 9, 32 || τὸ μοναχικὸν σχῆμα S Nomoc.^{dm} 9, 32 || 23 ἐκτὸς Nomoc.^m 9, 32 || 24 αὐτῷ Ecl. || 25 τις om. B¹ || κολωνόν] μεθωτόν LB Nomoc.^{dm} 11, 1; s. v. ἤτοι μεθωτόν M || 26 τούτον ἴδιον Nomoc.^{dm} 9, 32 || 27 γεωργικῇ Ecl. || 28 πταῖς (sic) L¹ || καὶ ταῦτα ἀποδειχθεῖη om. S || 30 ἅπερ] τῶν ὠνπερ B¹

2 non omnino V² in ras. 4 litt., non ideo R¹ || 4 eligantur libri, corr. vulg. || praepositi V || 5 propter] per VT || amicitias R || 8 disciplina T¹ || 10 sanctissimum T] et sanctissimum V vulg., et sanctum R || 11 constitutum est V² in ras. || modis omnibus R vulg. || 13 propter] prae T¹ || ordinationum R || 14 abatum V || 15 architriis R archiatris VT || 17 monasticam T || 18 quod T || nulli T² vulg. || 19 subiaceat T || 20 praebae. vulg.] praebet libri || 21 ciuilibus R¹ || subiaceat T || inter VT || 22 et] ut VT² vulg., sed Heimbach || 23 excipiat T¹ || huius VT²] hominis huius RT¹ huius hominis vulg. || conuersatione T conuersationem RV || 24 emisit T¹ || 25 dicens] dicens se T || ascriptitium V² T] inscriptitium V¹ hunc inscriptitium R || 26 suum] siue T¹ || hunc om. R (cf. ad 25) || esse aut] aut esse T¹, aut om. V || etiam R² T vulg.] et R¹ V || fugientes R² || 29 hunc] eum R

μοναστήριον εἰσαγαγών, λόγον πρότερον ὡς οὐδὲν ὑπο-
μενεῖ παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου λαμβάνοντα. εἰ δὲ
ἐν τῷ τριετίᾳ μηδαὶ ἐναγίῳ τινὶ τῶν εἰρημύμενων
προσώπων, ὁ ἡγουμένος τῷ μοναστηρίου μετὰ τὴν
παρὰ τὸν δεσπότην τριετοῦς χρόνου, εἰ τὸν τοιοῦτον ἀνδρα
ἄξιον κρίνῃ, τότε δίδωται αὐτῷ τὸ σχῆμα, καὶ μηδαὶ
αὐτῷ μετὰ ταῦτα ὀχλήνῃ ὑπὲρ τύχης ἐπιφερέτω, ἐν
ὅσῳ μέντοιγε ἐν τῷ μοναστηρίῳ διαίγει· τὰ δὲ πράγ-
ματα, ἅπερ εἰς τὸ μοναστήριον εἰσαγαγῶν φανείη, τῷ
δεσπότην δεσπότη ἀποδιδόσθω. εἰ δὲ τις τῶν εἰρη-
μύμενων προσώπων καταλείψει τὸ μοναστήριον καὶ εἰς
κοσμικὸν ἔλθοι βίον, ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ ἐν ἀγροῖς
περιέρχεται, τῇ ἰδίᾳ τύχῃ παραδιδόσθω.

CAPUT XXXVI.

Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς μοναστηρίοις, ἅπερ κοινόβια κα-
λοῦνται, κελύμενον κατὰ τοὺς μοναχικοὺς κανόνας ἐν
ἐνὶ οἴκῳ πάντας οἰκεῖν καὶ κοινῶς τρέφεσθαι, καὶ
κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον ἐν ἐνὶ οἴκῳ πάντας χειρ-
ομιμῶν καθεύδειν, ὥστε ἀμοιβὰδον ἀλλήλοις μαρτυ-
ρίαν τῆς σώφρονος διαγωγῆς παρέχειν αὐτοὺς, πλην
εἰ μὴ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἢ δια τὴν χρονίαν ἐν μοναστη-
ρίῳ ἀσκησιὴν ἡσυχίας βουλόμενοι ζῆν ἢ γῆρας ἢ σω-
ματικῆς ἀσθενείας χάριν ἐν ἰδιότησιν κελίοις ἐνδον
τοῦ μοναστηρίου τυχεύουσιν διατείνονται· τοῦτο δὲ
μετὰ εἰρησῶν καὶ γνώμης τοῦ ἡγουμένου γίνεσθαι.
τούτων ἀπάντων καὶ περὶ τὰ μοναστήρια καὶ ἀσκη-
τήρια τῶν γυναικῶν παραφυλαττομένων. Κατ' οὐ-
δὲν δὲ τόπον τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐν ἐνὶ μοναστη-
ρίῳ μοναχῶν καὶ μοναστρίας οἰκεῖν ἢ τὰ λεγόμενα
διπλά εἶναι μοναστήρια συγχωροῦμεν. ὅπου δὲ τοι-
οῦτο μοναστήριον εὐρεθῆι, πᾶσι τρόποις κελύμενον
τοὺς ἀνδρας ἀπὸ τῶν γυναικῶν χωρίζεσθαι, καὶ τὰς
μὲν γυναικᾶς ἐν ὧσιν εἰσὶ μοναστηρίῳ ἀπομένειν,
τοὺς δὲ ἀνδρας ἄλλο μοναστήριον ἑαυτοῖς ποιεῖν. εἰ
δὲ πλεονα εἴη τὰ τοιαῦτα μοναστήρια, ἵνα μηδὲ
ἀνάγκη γένηται νέα μοναστήρια οἰκοδομῆσθαι, ὁ τῶν

c. XXXVI om. S.

sit, fide prius a domino suo accepta nihil se passurum esse. Si vero intra triennium nemo aliquam ex praedictis personis convenerit, praesul monasterii post triennii tempus praeterlapsum, si talem virum dignum iudicet, tunc ei habitum praebet, neu quisquam ei postea molestiam propter conditionem adferat, quamdiu scilicet in monasterio degit; res autem quas eum in monasterium introduxisse apparuerit, ei qui dominus probatus sit reddantur. Si quis autem ex praedictis personis monasterium reliquerit et ad saecularem vitam transierit, vel in vitalibus vel agris deambulet, suae conditioni tradatur.

XXXVI. In omnibus autem monasteriis, quae coenobia vocantur, iubemus secundum monachicos canones in una domo omnes habitare et communiter ali, atque simili modo in una domo omnes separatim dormire, ut mutuum sibi invicem testimonium castae vitae praebant, nisi qui ex iis aut propter diuturnam in monasterio exercitationem quiete vivere volentes aut senectutis vel imbecillitatis corporis gratia in separatis cellulis intra monasterium constitutis degant: hoc vero sciente ac volente praesule fiat. Atque haec omnia etiam in monasteriis et asceteriis feminarum observentur. Nullo autem reipublicae nostrae loco in uno monasterio monachos et monachas habitare vel duplicia quae dicuntur monasteria esse permittimus. Ubi vero tale monasterium reperiatur, omnibus modis iubemus viros a feminis separari, et mulieres in quo sunt monasterio manere, viros autem aliud sibi monasterium condere. Quodsi plura sint eiusmodi monasteria, ut necessitas nulla sit nova monasteria aedificandi, sanctissimus locorum episcopus

1 οὐδὲν LBc Iul. οὐδὲν δεῖνον M (ὡς οὐδὲν αὐτὸν
δράσει κακὸν nov. V, 2 §1 extr.) || 2 ἰδίῳ om. Ecl. || λαμ-
βάνοντος L^a ἀπολαμβάνοντα Nomoc.^m 11, 1 || 3 ἐναγίος
Nomoc.^m 11, 1 || 6 κρίνη MB^c Nomoc.^m 9, 32 || κρίνοι L
Nomoc.^m 11, 1 vulg. κρίνει B^c Ecl. || 7 ὀχλήνῃ μετὰ
ταῦτα B || τύχης] τῆς τύχης Nomoc.^m 9, 32 || ἐπιφερέτω
Nomoc.^m 9, 32 || 9 τῷ δεικνυμένῳ] illaesae s || 10 ἀπο-
δίδωτ Ecl. ἀποδιδόσθω B^c || τε Nomoc.^m 11, 1 ||
12 ἔλθῃ Nomoc.^m 11, 1 || ταῖς om. Ecl. || πόλεσιν] ἢ ἐν
ταῖς ἐπαρχίαις add. B^c || 13 περιέρχεται] circumiens s ||
ἀποδιδόσθω Ecl. || 14 ἀπασι B^c Ecl. Nomoc.^m || καλοῦν-
ται κοινόβια B^c || 15 κανόνας] τύπους L || ἐν om. B^c ||
17 κατὰ] μὴ κατὰ L || ἐν B] om. ML || 19 πλην εἰ μὴ —
24 γίνεσθαι om. LB || 21 ἢ σωματικῆς] atque corporis
s || 25 καὶ περὶ] καὶ om. s || καὶ ἀσκητήρια om. B^c ||
26 φυλαττομένων Nomoc.^m || 27 δὲ om. Ls (Iul.) || τρέ-
πον M || 29 ὅπου — 620, 5 διαίρεισθω om. B^c Ecl. ||
32 ἀπομένειν] ὡς ἀσθενεῖς ἀπομένειν L || 34 τοιαῦτα
om. s || ἵνα om. L

in monasterium introduxisse, iusiurandum primum
quia nihil patietur a suo domino percipientem. Si
autem intra triennium nullus quaesierit aliquam me-
moratarum personarum, abbas monasterii post trans-
5 cursionem triennalis temporis, si talem virum dignum
iudicaverit, tunc det ei schema, et nullus ei postea
sit molestus pro fortuna, donec tamen in monasterio
deget; res autem, quas in monasterium introduxisse
videtur, illaesae domino reddantur. Si quis autem
10 memoratarum personarum reliquerit monasterium et
ad saecularem veniat vitam, aut in civitatibus aut
in agris circumiens propriae fortunae tradatur.

In omnibus autem monasteriis, quae coenobia di-
15 cuntur, iubemus secundum monachicos canones in
uno habitaculo omnes (habitare et communiter ali,
et simili modo in uno habitaculo omnes) separatim
dormire, ut mutuum alterutris testimonium castae
conversationis praebent, nisi quidam tamen ex eis
aut propter longaevalam in monasterio conversationem
quiete volentes vivere aut senectutis atque corporis
infirmitatis causa in remotis cellulis intra monaste-
rium constitutis degant; hoc autem cum conscientia
et voluntate abbatis fieri. Haec omnia in monaste-
riis et asceteriis feminarum servantibus. In nullo
loco nostrae reipublicae (in uno monasterio monachos
et monachas habitare vel dicta duplicia) esse mona-
steria permittimus. Ubi autem tale monasterium in-
venitur, omnibus modis iubemus viros a feminis se-
parari, et feminas quidem in quo sunt monasterio
remanere, viros autem aliud monasterium sibi facere.
Si vero plura sunt monasteria, ut non necesse
sit nova monasteria aedificare, locorum sanctissimus

om. T || percipientem R^b V² praecipiente T² praetinerē
T¹ || 3 intra triennium autem R V || quaesierit VT] con-
venerit R vulg. || aliquem V || 4 transgressionem R trans-
itionem T¹ || 5 si talem] fatalem V¹ || 6 postea ei V ||
7 propter T¹ || fortunam V² T¹ || tū] deget in mona-
sterio R || 8 quae T¹ || intra RT² || monasterio T¹ || 12
circuiens VT circumveniens R || 16 habitare — 17 omnia
omissa in libris cum Beckio supplevi || 18 alterius R ||
19 praebatur RV || nisi] tempori nisi T¹ || tū] T² || ex
om. T || 20 per V || 21 quiete] et quiete R || volente R¹ ||
aut vulg.] et R V T¹ || senectutis T¹ || corporeae R || 22 in-
firmitas T¹ || causam R² || 23 degunt T || hoc autem V ||
et hoc autem R || hoc T vulg. || 24 et] aut R || abbe T¹ || 25
ascithiis V ascithiis (sic) R¹ achithiis R³ assisteriis T || ser-
vatur Beck; malim His omnibus — servandis || 26 nostrae
om. V || in uno — 27 duplicia suppl. Beck || 28 ubi autem
tale Beck] aliter ubi autem libri || 32 sint R || ubi non
necesse sit nova monasteria add. V² in marg., om. V¹
..... (ut nova non R²) necesse sit monasteria R
aut non sint non necesse sit nova monasteria T¹ || ut non
sit necesse nova monasteria T²

1 primum] primum quidem V || 2 patietur R || domino

τόπων δσιώτατος ἐπίσκοπος τοὺς μοναχοὺς μετὰ τῶν μοναχῶν καὶ τὰς γυναῖκας μετὰ τῶν γυναικῶν κεραισμένους ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μοναστηρίοις συναγαγεῖν φροντισάτω, τὰ δὲ πράγματα ὅσα ἔχουσι κοινὰ μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ ἀρμόδιον αὐτοῖς δίκαιον διακριθῶ. ταῖς δὲ γυναῖξιν ὃν ἀν αὐταὶ ἐπιλέξωνται εἴτε πρεσβύτερον εἴτε διάκονον εἰς τὸ ποιεῖν αὐταῖς τὰς ἀποκρίσεις ἢ τὴν ἀγίαν αὐταῖς κοινωνίαν φέρειν ὁ δσιώτατος ἐπίσκοπος ἕφ' ὃν εἰσὶν ἀποκληροῦται, εἰ ὁρθῆς πίστεως καὶ βίου καλοῦ τοῦτον εἶναι γνώη. εἰ δὲ ὁ παρ' αὐτῶν ἐπιλεγείη μὴ εἴη πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἄξιον δὲ αὐτὸν τῆς τοιαύτης ὑπηρεσίας ὁ ἐπίσκοπος κρίνη, χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθείη, ἢ ἄξιον εἶναι φανείη, ταῖς ἀποκρίσεσιν, ὡς εἰρηται, τὸν μοναστηρίου ἀπονεμέτω, οὕτω μένοι ἵνα μηδὲ ὁ οὕτως ἐπιλεγείη πρὸς τὰς ἀποκρίσεις τῶν γυναικῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ μείνη.

episcopus monachos cum monachis et feminas cum feminis separare et in aliis monasteriis congregare procurat, quaecumque vero habent communia, inter eos secundum competens eis ius dividere. Feminis autem quemcumque ipsae elegerint sive presbyterum sive diaconum ad faciendum eis responsum aut sanctam eis communionem portandam sanctissimus episcopus sub quo sunt deputet, quem rectae fidei et vitae bonae esso cognoverit. Si vero qui ab eis electus est, non sit presbyter aut diaconus, dignum tamen eum huiusmodi ministerio episcopus iudicaverit, ordinationem ei imponat qua dignus esse videbitur, et responsum, sicuti dictum est, monasterii distribuat, ita tamen ut neque sic electus ad sponsa feminarum in monasterio maneat.

CAPUT XXXVII.

Εἴ τις ἐπὶ αἰρέσει γάμον ἢ παιδοποιίας, ἢ χάριν προικὸς ἢ γαμικῆς δωρεᾶς ἢ δωρησῆται τι ἢ καταλείψη τοῖς ἰδίῳ παισὶν ἢ ἄλλω οἰωδῆποιε προσώπῳ, 20 ἢ κληρονομίαν ἢ ληγάτον ἐξ ἀρχῆς καθαρῶς καταλιμπάνων αὐτοῖς βάρησις αὐτοῖς ὑποκαταστάσει ἢ ἀποκαταστάσει ἐπὶ μίαν τῶν μνημονευθειῶν αἰρέσεων, κελούμενος, εἴπερ οἱ ταῖς τοιαύτας αἰρέσεις ὑποκειμένοι ἄρρηνες ἢ θήλειαι εἰς μοναστήρια εἰσελθῶσι, ἢ κληρικοὶ ἢ διακόνισσαι ἢ ἀσκήτρια γένωνται, τὰς τοιαύτας αἰρέσεις ἀνισχυροῦσιν καὶ ἀντὶ μηδὲ γεγραμμένον εἶναι. ταύτης δὲ τῆς βοηθείας καὶ κληρικοὶ καὶ διακόνισσαι τῶν ἐκκλησιῶν ἀπολαβέτωσαν,

Sed et haec praesenti addimus sanctioni: si forte quis sub condicione nuptiarum sive liberorum, sive dotis causa sive ante nuptias donationis donaverit seu reliquerit suis liberis seu aliae cuicumque personae hereditatem sive legatum, aut ab initio pure relinquens eis oneret eos substitutione vel restitutione sub una praedictarum condicionum, iubemus, si talibus condicionibus subiecti masculi vel feminae [reliquerit vel donaverit, substitutiones vero vel restitutiones eis fecerit adiectis condicionibus quibuscumque ex his quae superius enumeratae sunt, sancimus, personae talibus condicionibus subiectae sive masculi sive feminae] monasteria ingrediantur aut clerici aut diaconissae aut ascetriae fiant, tales condiciones invalidas et pro neque scriptis esse. Hoc autem solacio et clerici et diaconissae ecclesiarum fruantur.

c. XXXVII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1. — Theodori summarium partis prioris repetit schol. L.
c. XXXVII. XXXVIII et XL. XLI summas Ath. repetunt paratilla Ath. 9 § 1 (cf. 2 § 2).

prospiciat, ut monachi cum monachis et feminae cum feminis separatim in aliis atque aliis monasteriis congregent, res autem quascumque communes habent inter eos secundum ius iis competens distribuantur. Feminis autem quemcumque ipsae elegerint sive presbyterum sive diaconum ad responsa ipsi facienda aut sanctam communionem praebendam, religiosissimus episcopus cui subiectae sunt designet, si rectae fidei et vitae bonae eum esse cognoverit. Si vero qui ab illis electus est non sit presbyter vel diaconus, episcopus autem dignum eum tali ministerio iudicet, creatione ei impertita, qua dignus esse videatur, ad responsa, sicuti dictum est, monasterii eum destinet, ita tamen ut ne is quidem qui ita ad responsa feminarum electus est in monasterio maneat.

XXXVII. Si quis quid cum condicione nuptiarum vel procreationis liberorum, vel dotis vel ante nuptias donationis gratia aut donaverit aut reliquerit liberis suis vel alii cuicumque personae, sive hereditatem vel legatum ab initio pure relinquens iis substitutione vel restitutione cum una ex praedictis condicionibus eos oneraverit, iubemus, si ii qui eiusmodi condicionibus subiecti sunt masculi aut feminae monasteria intrent, aut clerici vel diaconissae vel ascetriae fiant, eiusmodi condiciones irritas et pro non scriptis esse. Hoc autem auxilio etiam clerici et diaconissae ecclesiarum fruantur, si per vitam

3 καὶ ἄλλοις om. 5 || 4 τὰ πράγματα om. 5 || 6 αὐταὶ Nomoc.^m || ἐπιλέγονται L^a Nomoc.^m ἐπιλέγονται B^f || 7 δσιόνων Nomoc.^{dm} || 10 εἰ — τοῦτον quem 5 || εἰτιγγνοῖ Nomoc.^m || 11 εἰ δὲ — 15 ἀπονεμέτω om. B^f || παρ' ὑπ' Nomoc.^{dm} || 12 αὐτῶν om. L || 13 κρίνοις Nomoc.^{dm} || 15 ὁ om. B || οὕτως B^f || 17 μείνη B^f || 18 εἰναις Nomoc.^{dm} 2, 1; Sed et haec praesenti addimus sanctioni, si forte quis 5 || 19 ἢ δωρησῆται L, ἢ om. B^f 5 (Iul.) || τι om. S 5 Iul. || καταλείψει S v. l., B^f Nomoc.^m 11, 1 καταλίψει M || 21 ἢ om. S 5 Iul. || κληρονομία L^a || ληγάτον ML B^f Nomoc.^m 11, 1 ληγάτον Nomoc.^m 2, 1 || ἐξ ML B^f ἢ ἐξ S 5 Iul. || καθαρῶς ἐξ ἀρχῆς Nomoc.^{dm} 11, 1, καθαρῶς S || καταλιμπάνων reliquerit ut donaverit Iul. (cf. ad 5) || 22 αὐτοῖς αὐτοῖς Nomoc.^d 2, 1, om. Nomoc.^{dm} 11, 1 Nomoc.^m 2, 1 || βάρησις Nomoc.^{dm} 2, 1 || 23 μίαν τῶν om. Nomoc.^d 11, 1 || μνημονευθέντων L || 24 οἱ εἰ Nomoc.^m 11, 1 || αἰρέσειν L^a || 25 μοναστήριον B^f Nomoc.^{dm} 11, 1 || ἐλθῶσιν Ecl. || 26 γέγονται ἢ ἀσκήτρια Nomoc.^{dm} 11, 1 || γένοιοντο Nomoc.^{dm} 2, 1 || 27 τὰς καὶ τὰς S || μηδὲ μὴ S || 28 ταύτης — 621, 10 κελούμενος om. B^f || καὶ κληρικοὶ καὶ διακόνισσαι Ecl. οἱ κληρικοὶ καὶ αἱ διακόνισσαι S || 29 ἀπολαβέτωσαν ML

2 separari R^a || in aliis add. Beck || 3 omnia T || 4 eis T¹ || 5 aut V || quaecumque T¹ || eligerint V elegant T¹ || siue pub^o R¹ || 6 seu R || diaconus V¹ || ad aut VT¹ || 7 eius R² || communione V || portandam al. praestandam s. v. R² || sanctissimum episcopum R¹ || 8 quam T et quem V || 11 misterio V || 12 quam R¹ || 13 et VT || in R¹ ut R² || 14 sic] sicut V || electus est ad R¹ || 18 Sed et R vulg.] Set 1° T et V¹ || adimus V¹ || 20 antenuptialis R vulg. || 21 alie R¹ V¹ T¹ || alii R² V³ T² || 22 aut R² T vulg.] om. R¹ V || 23 relinquens — 25 masculi uel feminae R vulg.] om. VTal. || honeret R || 24 condicione R || 25—30 quae seclusimus ut glossama notavit R² vacat^o adiciens; nimirum paraphrasis prioris sententiae ex Iuliano petita in contextibus irrepsit || 27 ei RT || 28 his] eis T || 29 condicionibus T¹ || 30 monasteria R¹ sive monasteria VT¹ si monasteria T² || 31 assistrie RT² assistie T¹ assistrie V || 32 inuallidas T^a || neque R¹ T¹ || non R² VT² vulg. || solatio autem T¹ || 33 aut diaconissae T

ἢ μέγροι τῆς ἰδίας ζωῆς τοῖς αὐτοῖς ἐπιμείναιεν, καὶ τὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τὴν τοιαύτην αἵρεσιν δαδωρημένα ἢ καταλειμμένα εἰς εἰσαβείβει χρείας δαπανήσων ἢ καταλείψων. ἐπὶ γὰρ τοῖς προσώποις, αἷνα εἰς μοναστήριον ἢ ἀσκητήριον εἰσελθῶσι καὶ καταλείψωσι τὴν τοιαύτην σώφρονα ἀναστοργὴν, τῷ μοναστηρίῳ ἢ τῷ ἀσκητηρίῳ, ὅπου τὴν ἀρχὴν εἰσήλθον, τὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τὴν τοιαύτην αἵρεσιν δαδωρηθέντα ἢ καταλειφθέντα μετὰ ἄλλης αὐτῶν ὑποστάσεως διαφέρειν κελεύομεν. εἰ μὲντοι ἐπὶ ἀναρρῦσει αἰχμαλώτων ἢ πτωχῶν ἀποτροφῇ ὑπὸ τὰς εἰρημέναις αἵρεσεσι ὑποκατάστασις ἢ ἀποκατάστασις γένηται, ἐξ οὐδενὸς τῶν εἰρημένων τρόπων ταύτην ἀποκλείεσθαι συγχωροῦμεν.

CAPUT XXXVIII.

Εἰ δὲ γυνή ἢ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξῃται βίον καὶ εἰσελθῇ εἰς τὸ μοναστήριον παίδων ὑχ ὑπόντων, τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ εἰσήλθε τὰ πράγματα αὐτοῦ διαφέρειν κελεύομεν. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον παῖδας ἔχοι, καὶ μὴ πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων ποιῆσει διατυπώσεις καὶ τὸ νόμιμον μέρος τοῖς παισὶν ἀφορίσει, καὶ οὕτως ἐξέστω αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριον τὴν ἰδίαν οὐσίαν εἰς τοὺς ἰδίους διελκείν παιδας, οὕτω μὲντοι οὕτως ὥστε μηδὲ ἐπὶ ἐνὶ τῶν ἐαυτοῦ παίδων ἐλαττώσει τὸ νόμιμον μέρος· τὸ δὲ μὴ δεδομένον τοῖς παισὶ μέρος τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω. εἰ δὲ πᾶσαν τὴν ἰδίαν οὐσίαν μεταξὺ τῶν παίδων διελκείν βουληθεῖ, τοῦ οἰκείου αὐτοῦ προσώπου τοῖς παισὶ συναριθμομένον, ἐν ἐαυτῷ μέρος πᾶσι τρόποις παρακρατεῖται ὀρεῖλον τῷ δικαίῳ τοῦ μοναστηρίου διαφέρειν εἰ δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διάγων τελευτήσει, πρὶν μεταξὺ τῶν οἰκείων παίδων τὰ ἴδια διατείμῃ πράγματα, τὸ μὲν νόμιμον μέρος οἱ παῖδες λήθονται, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς οὐσίας τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω.

si usque ad suam vitam in his perseveraverint, et res sub tali condicione donatas aut relictas ad pia opera vel expendant vel relinquunt. In personis enim, quae in monasterium vel asceterium ingrediuntur et relinquunt huiusmodi castam conversationem, monasterio aut asceterio ubi a principio ingrediuntur res sub tali condicione donatas aut relictas cum alia eorum substantia competere volumus. Si tamen in redemptionem captivorum aut egentium alimenta sub praedictis condicionibus substitutio aut restitutio fiat, ex nullo memoratorum modo eam excludi permitimus

Si qua mulier aut vir monachicam elegerit vitam et intraverit in monasterium filiis non extantibus, monasterio in quo ingreditur et res eius competere iubemus. Si vero talis persona filios habeat, et non antequam intret in monasterium de suis rebus fecerit dispositionem et legitimam partem filiis deputaverit, etiam sic liceat (ei) et postquam ingreditur monasterium suam facultatem in proprios dividere filios, ita tamen ut nulli filiorum suorum minuat legitimam partem; quam vero non dederit filiis partem, monasterio competat. Si vero omnem substantiam inter filios dividere voluerit, propria sua persona filiis communerata, unam sibi partem modis omnibus retineat quae debeat iuri monasterii competere. Si vero in monasterium degens moriatur, antequam inter filios suos proprias distribuat res, legitimam partem filii percipient, reliqua vero substantiae pars monasterio competat.

35

c. XXXVIII—XL ex S repetit Nomoc. L tit. 34 p. 641 Voell.
c. XXXVIII summas exhibent Anonymus Bodeleianus 18 apud Zachariae 'Avéxδ. 219, Harmenopolus 5, 4, 5. Theodori summam repetunt Prochiron 24, 3, Epanagoge 9, 10.

suam in iisdem permanserint, et res cum tali condicione donatas vel relictas ad pia opera impenderint vel reliquerint. In personis enim quae monasterium vel asceterium ingressae castam eiusmodi vitae rationem deseruerint, ad monasterium vel asceterium, quod ab initio intraverunt, res sub tali condicione donatas vel relictas cum reliqua earum substantia pertinere iubemus. Si tamen ad redemptionem captivorum vel pauperum alimoniam cum praedictis condicionibus substitutio vel restitutio facta sit, ex nullo praedictorum modorum eam excludi permitimus.

XXXVIII. Si autem mulier vel vir monachicam vitam elegerit et monasterium intraverit liberis non extantibus, ad monasterium quod intravit res eius pertinere iubemus. Sin talis persona liberos habeat, neque antequam monasterium intret de rebus suis fecerit dispositionem et partem legitimam liberis suis destinaverit, sic quoque liceat ei etiam postquam intravit monasterium substantiam suam inter liberos suos dividere, ita tamen ut nulli liberorum suorum legitimam portionem diminuat; pars autem liberis non data ad monasterium pertineat. Quodsi omnem substantiam suam inter liberos dividere voluerit, ipsius persona liberis communerata, unam sibi partem omnibus modis retineat quae ad ius monasterii pertinere debeat. Si vero in monasterio degens decesserit, antequam inter liberos suos res suas dividat, legitimam quidem portionem liberi accipient, reliqua autem substantia ad monasterium pertineat.

1 ἰδίας] αὐτῶν S || *ἐπιμείναιεν MB ἐπιμείναιεν S Nomoc.^m 2, 1 || 2 τὴν om. Ecl. || 3 καταλείψωνσι ἢ δαπανήσωνσι (ἢ δαπανήσωνσι) — 6 καταλείψωσι om. Nomoc.^m 11, 1) Nomoc.^{dm}, ἢ δαπανήσωνσι ἢ καταλείψωνσι Ss consumpscribit vel donaverint vel reliquerint Iul. || 4 ἐπὶ γὰρ — 6 καταλείψωσι propter homoecoteleuton om. M || 5 μοναστήρια S || ἢ εἰς S Nomoc.^m 2, 1 || ἀσκητήρια S || εἰσελθόνσι LB^c, S unus εἰσθῶσι Ecl. || 6 καταλείψωνσι LB, S unus || ἢ εἰσήλθον B^c Nomoc.^{dm} || εἰσήλθον S Ecl. ἢ εἰσελθόντα ML ἢσαν εἰσελθόντα malit Zachariae || 11 ἀνατροφῇ B^c ἀνατροφῆς Ecl. || 13 τρώπων] προσώπων S || τοιαύτην Ecl. || 15 εἰ δὲ] Si qua ε || ἀνὴρ ἢ γυνή S || ἐπιλέξεται B^c Ecl. Nomoc.^{dm} || 16 εἰσελθοῦ L ἀπέλθῃ Nomoc.^m || τὸ om. B^c, τι malit Zachariae || 17 τὰ πράγματα || 18 μέντοι S, quod praefert Zachariae || 19 ἐξαι Ecl. || εἰσελθοῦ LB^c || 20 διατυπώσεις L || 21 ἀφορίσῃ L^b || 23 οἰκείαν S || οἰκείους S v. l. || 24 μέντοι B^c || μηδὲ ἐπι δ' ἐνὶ M μηδὲν ἐπὶ ἐνὶ Ecl. μηδὲν S, quod praefert Zachariae || 25 διδόμενον S plerique, B^c Nomoc.^m || 26 μέρος τοῖς παισὶ S v. l. || 27 ἰδίαν om. Ls || 30 παρακρατεῖται Nomoc.^{dm} || 31 τελευτήσει L Ecl. || τελευτήσει MSB || 32 οἰκείων om. S || διανεμίαι S ||

33 μὲν M] om. SLB
1 si usque] T¹ || perseveraverit RV || 2 tali om. R¹ || 3 uel expendantur uel relinquuntur R || enim om. T¹ || 4 in] uel in R || monasteriis T¹ || asterium R asterium V T¹ || asteriis T² || 5 conuersionem castam R vulg., castam om. T¹ || 6 aut asterio V aut asterio RT², om. T¹ || ubi om. R || 7 donatas nominatas R || cum eorum substantia alia R || 8 redemptione libri, corr. vulg. || 10 condicionibus cet. | onibus — 11 nullo mel] scr. V² in ras. 1 vs. || ex] in V² || 11 eam om. T¹ || 15 monachiam eligerit T¹ || 16 intrauit V || existentibus T¹ || 17 ingrediuntur V || 18 persona talis V, talis om. R¹T¹ || 19 intret] intra et T¹ || de suis (de su in ras. 3 litt.) — 22 suam add. T², om. T¹ || 20 legitima V || 21 *ei et] et V ei vulg., om. RT || monasterium ingreditur vulg., in monasterium ingrediuntur R || 23 suorum filiorum T¹ || imminet R¹ || imminuat R² || 24 legitima parte V || dederit non V¹ || 25 competat om. R¹ || omnem] et (etiam T²) omnem T¹ || 27 connumeratam R¹T¹ || omnibus modis R vulg. || 28 monasterium T¹ || 29 monasterio vulg. || 30 suas T¹ || 31 partem si] T² in ras. || praecipiant T¹ || pars substantiae V

CAPUT XXXIX.

Μνηστίας δὲ μεταξύ τινων κατὰ νόμον γινομένης, εἴτε ὁ μνηστήρ εἰς μοναστήριον εἰσελθῆ, ἀναλαμβάνεται τὰ ὑπὲρ τῆς μνηστίας ἀρραβῶνων ὀνόματι δεδομένα, εἴτε ἡ μνηστή τὸν μοναχικὸν βίον ἐπιλέξῃται, εἴτε μόνον ἀποδιδότω ἅτινα ὁμοίως ἀρραβῶνων ὀνόματι ἔλαβε, τῆς ποιητῆς ἑκατέρω μέρει συγχωρούμενης.

CAPUT XL.

Εἰ δὲ συνεστώτος ἔτι τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ μόνος ἢ ἡ γυνὴ μόνη εἰσελθῆ εἰς μοναστήριον, διαλύσθω ὁ γάμος καὶ δίχα ῥεπουδίου, μεθ' ὃ μέντοι τὸ πρόσωπον τὸ εἰσερχόμενον εἰς μοναστήριον τὸ σχῆμα λάβῃ. καὶ εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξῃται βίον, ἀποκαθιστάτω τῇ γυναικὶ καὶ τὴν προίκα καὶ εἰ τι ἄλλο ἀπ' αὐτῆς ἔλαβε, καὶ πρὸς ταῦτοις ἐκ τῆς γαμικῆς δωρεῆς τοσοῦτον μέρος, ὅσον ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ ἀνδρός ἠρμοσε τῇ γυναικὶ κατὰ τὸ συμφωνητὸν τὸ τοῖς προκοίσις συμβολαίοις ἐμφερόμενον. εἰ δὲ γυνὴ εἴη ἢ εἰς τὸ μοναστήριον εἰσελθούσα, τὸν ὅμοιον τρόπον παρακρατείτω ὁ ἀνὴρ τὴν γαμικὴν δωρεάν καὶ τὸν κάσσον τῆς προίκας τὸν ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς γυναικὸς συμφωνηθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς προίκας τῇ γυναικὶ ἀποκαθιστάνει παρακελευόμεθα, καὶ εἰ τι ἄλλο ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς γυναικὸς παρ' αὐτῶν εὐρεθῆ. ἀμφοτέρων δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἐπιλεγόμενον κελύμενον, ἀργοντων τῶν προκοίσις συμφωνητὸν τὸν ἀνδρὰ παρακρατεῖν τὴν γαμικὴν δωρεάν, καὶ τὴν γυναικὰ τὴν ἰδίαν λαμβάνειν προίκα καὶ εἰ τι ἄλλο τῷ ἀνδρὶ δεδομέναι δευχθεῖ, ἵνα εἰς ἑκαστὸν δίχα ζημίας τῶν ἰδίων ἀπολαύσῃ πραγμάτων· εἰ μὴ ὡς εἰκὸς ὁ μνηστήρ τῇ μνηστῇ ἢ ἡ μνηστῇ τῷ μνηστῆρι ἢ ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ ἢ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ δωρησασθῆαι τε ἢ συγχωρησῆαι βουληθεῖη.

CAPUT XLI.

Οὐδεμίαν δὲ ἄδειαν δίδομεν ἢ τοῖς γονεῦσι τοὺς παῖδας ἢ τοῖς πατρὶ τοὺς γονεῖς τὴν κοσμικὴν διαγωγ-

Sponsalibus quoque secundum leges factis inter aliquos, sive sponsus in monasterium ingreditur, recipiat quae pro sponsalibus arrarum nomine data sunt, sive sponsa monachicam vitam elegerit, illa solummodo reddat quae similiter arrarum nomine accepit, poena utrique parti concedenda.

Si vero constante adhuc matrimonio aut vir solus aut uxor sola intraverit in monasterium, solvatur matrimonium et citra repudium, postquam tamen persona pergens ad monasterium schema perceperit. Et si quidem vir elegerit monachicam vitam, restituat mulieri post dotem etiam si quid aliud ab ea perceperit, et super haec ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte viri competeat mulieri secundum pactum dotalibus instrumentis insertum. Si vero mulier fuerit in monasterio ingressa, simili modo retineat vir nuptialem donationem et casum dotis ex morte mulieris placitum, reliquum vero dotis mulieri restitui praecipimus, et si quid aliud ex rebus mulieris apud eum inveniat. Ambobus autem monachicam vitam eligentibus iubemus vacantibus dotalibus placitis virum retinere donationem nuptialem et mulierem propriam accipere dotem et quicquid aliud viro dedisse probetur, ut unusquisque citra damnum suis fruatur rebus; nisi forte sponsus sponsae aut sponsa sponso aut maritus uxori aut uxor marito donare aliquid aut cedere voluerit.

Nullam vero licentiam damus aut parentibus filios aut filiis parentes saecularem vitam [sectantes et]

c. XL—XLII summas exhibet Anon. Bodleianus c. 482—486 apud Zachariae *Ἀνεκδ.* 210.
c. XLI ex S repetit Nomoc. L tit. 32 p. 638 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 32.

XXXIX. Sponsalibus autem inter quosdam secundum legem contractis, sive sponsus monasterium intraverit, recipiat quae pro sponsalibus arrharum nomine data sunt, sive sponsa monachicam vitam elegerit, illa solum reddat quae similiter arrharum nomine accepit, poena utrique parti remissa.

XL. Si autem constante matrimonio vir solus vel mulier sola monasterium intraverit, solvatur etiam sine repudio matrimonium, postquam scilicet persona monasterium ingressa habitum acceperit. Et si quidem vir monachicam vitam elegerit, restituat mulieri et dotem et si quid aliud ab illa accepit, ac praeterea ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte mariti secundum pactum instrumentis dotalibus insertum mulieri competeat. Sin mulier sit quae monasterium intraverit, simili modo maritus retineat donationem nuptialem et ex dote quod in casum mortis mulieris pacto convenerat; atque reliquam partem dotis mulieri eum restituere iubemus, et si quid aliud ex rebus mulieris apud eum fuerit inventum. Quodsi uterque vitam monachicam eligat, iubemus cessantibus pactis dotalibus maritum donationem nuptialem retinere et mulierem dotem suam recipere et si quid aliud viro dedisse probetur, ut unusquisque sine detrimento rebus suis fruatur; nisi quid forte sponsus sponsae vel sponsa sponso vel vir mulieri vel mulier viro donare vel concedere voluerit.

XLl. Nullam autem potestatem damus vel parentibus liberos suos vel liberis parentes saecularem

1 νόμον MLB] τὸν νόμον S, cum Scrimgero vulg., leges s [γονομένης SB] || 2 εἰσελθῆ S v. l., LB^c ἀπέλθῃ Ecl. || 4 διδομένα S v. l., Ecl. || ἢ om. BF || 5 ἐπιλέξεται Ecl. ἐξελέξεται Nomoc.^a || μόνα BF || ἐπιδιδότω BF || ἂ Ecl. || ἅτινα ἀρραβῶνων ὀνόματι ὁμοίως B^c ἀρραβῶνων ὀνόματι ἅτινα ὁμοίως BF || 8 τοῦ γάμου ἔτι BF, εἰ om. S || ὁ ἀνὴρ MLB (Nomoc. L tit.) Iul.] ἢ ὁ ἀνὴρ S⁵ || 9 μόνη om. BF || εἰσελθῆ (εἰσελθοῖ BF) B Nomoc.^m L tit.) εἰς τὸ (τὸ om. S v. l.) μοναστήριον SL εἰς μοναστήριον εἰσελθῆ (εἰσελθοῖ BF) B Nomoc.^m || 10 δίχα διαζυγίον LB || 11 εἰς τὸ μοναστήριον BF Nomoc.^m ἐν τῷ μοναστηρίῳ S || τὸ om. S plerique || σχῆμα MBs] μοναχικὸν σχῆμα SL vulg. || λάβῃ MSB] λάβοι L, Nomoc. L, tit. || 12 ἐπιλέξεται B, ἔκεινα μόνον ἀποδιδότω add. I.^a (ex v. 5) || ἀποκαθιστάσθω L || 13 καὶ τὴν προίκα τῇ γυναικὶ καὶ S mulieri post dotem etiam s || 14 παρ' αὐτῆς S || τοῦτο BF || 16 κατὰ om. S plerique || 17 συμφερόμενον S v. l. || ἢ om. S v. l., L || 18 τὸ om. Nomoc.^m || ἐλθούσα Nomoc.^a || 20 κάσσον S Ecl. || τὸν] καὶ τὸν L || 21 καὶ τὸ λοιπὸν] reliquum vero s || 22 κελύμενον Ecl. || εἰ τε] εἰ τε ἂν L || 23 εὐρεθῆ S plerique || 27 τὴν] καὶ

τὴν BF || ἀναλαμβάνειν S || καὶ om. B^c || 28 ζημίαν M || 29 οἰκίαν Nomoc.^{dm} || ἀπολαύσει Ecl. ἀπολαύη L || ὁ] ἢ ὁ S || 30 τὴν μνηστῆρ M || 32 βουληθεῖ S v. l. || 33 διδομεν om. B^c Nomoc.^{dm}, post γονεῖς 34 coll. BF

3 pro om. V || archarum T¹ arrharum (id. 5) vulg. || 4 sponsam monachiam T¹ || 5 quae — 6 concedenda V² in ras. || similiter om. V(?) || arcarum T¹ || 6 recepti V(?) || 9 sola uxor V || 11 perceperit T¹ (id. 14) || 12 vir] iure R || 13 post] ipsius T² || quid] quidem T¹ || 14 datione T¹ || tanta V || 15 quantam RT || 17 monasterium T¹ vulg. || 18 teneat T¹ || vir om. T¹ || 20 mulieris T¹ ex morte mulieri R || et om. T || 23 uocantibus T¹ || placitis om. T¹ || uerum T¹ || 28 marito om. V¹, uiro V² || cedere] concedere R² T² (ex Iul. 7) ●●●●●liquid R¹ || 29 voluerit] quando (pro quandoquidem T¹ schol. in marg.) neque ex pactis nuptialibus uiro aut mulieri lucrari aliquid conceditur add. libri, vulg.; glossema ortum ex rubrica capitis in margine adnotata || 34 saeculares T¹ || & (i. e. secundum) tantes R¹, sectantes et seclusi

γὴν καταλιπάνοντας ὡς ἀχαρίστους ἀποκλείειν τῆς ἰδίας κληρονομίας ὑπὲρ αἰτίας πρὸ τοῦ μοναχικοῦ βίου παρακολουθησάσης. Ἀπαγορεύουσι δὲ τοῖς γονεῦσι τοὺς ἰδίους παῖδας μοναχικὸν βίον ἐπιλεγόμενους τῶν εἰαγῶν μοναστηρίων ἀπέλλειν.

relinquentes velut ingratos a sua excludere hereditate ministerium ante monachicam vitam subsecutos. Interdicimus autem parentibus filios suos monachicam vitam eligentes ex venerabilibus monasteriis abstrahere.

CAPUT XLII.

Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ ἴδιον μοναστήριον καὶ εἰς ἄλλο εἰσελθῇ, εἴ τινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλείπειν ἔχων φανεῖν, τῷ πρῶτῳ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς εἰσῆλθε, ταῦτα διαφέρειν κελύουεν. Προνοεῖν δὲ τοὺς ὁσιωτάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους, ἵνα μήτε μοναχοὶ μήτε μονίστριας εἰς τὰς πόλεις περιέρχονται, ἀλλ' εἴ τινα ἀναγκαῖαν ἀπόκρισιν ἔχουεν, διὰ τῶν ἰδίων ἀποκρισίων ταύτην πραττέωσαν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῖ 1 μένοντες μοναστηρίοις. Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ μοναστήριον καὶ εἰς κοσμικὸν βίον μετέλθῃ, τόν 15 1 τὸν τῆς στρατείας καὶ τῆς τιμῆς, εἴ τινα ἔχει, πρῶτον γυμνώδεντα ἐκ τοῦ ἐπισκόπου τῶν τόπων καὶ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος εἰς μοναστήριον βάλλεσθαι, καὶ τὰ πράγματα, ὅσα μετὰ ταῦτα ἔχεν δεχθῆναι, τῷ 20 μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐμβάλλεται διαφέρειν. εἰ δὲ καὶ πάλιν καταλείψει τὸ μοναστήριον, τότε αὐτὸν ὁ ἀρχὸν τῆς ἐπαρχίας ἐν ᾗ ἂν εὐρεθῇ κρατεῖτω καὶ τῇ ὑποκειμένη αὐτῷ τάξει συναριθμείτω.

Si monachus reliquerit suum monasterium et in aliud ingrediatur, quascumque res tempore quod monasterium dereliquit habere videbitur, priori monasterio in quo ab initio ingressus est eas competere iubemus. Providere autem sanctissimos locorum episcopos, ut neque monachi neque monachae circum-eant civitates, sed si quod necessarium responsum habuerint, per proprios responsarios hoc agent in suis manentes monasteriis.

Si monachus reliquerit monasterium et ad saecularem vitam migraverit, hunc militia et honore, si quem habet, prius spoliatum ab episcopo locorum et provinciae iudice in monasterio mitti, et res, quas postea habuisse probatus fuerit, monasterio in quo mittitur competere. Si vero rursus reliquerit monasterium, tunc eum iudex provinciae in qua inventus fuerit teneat et subdito sibi officio connumeret.

CAPUT XLIII.

Εἴ τις ἀρπάσει ἢ ὑπονοθεύσει ἢ διαφθεῖρῃ ἀσκή- 25 τριαν ἢ διακόνισσαν ἢ μονάστριαν ἢ ἄλλαν οἰανοῦν γυναῖκα εὐλαβῆ βίον ἢ σχῆμα ἔχουσαν, τὰ τούτου πράγματα καὶ τῶν τοῦ τούτου μύσους αὐτῷ μετασχόντων κελύουεν τῷ εἰαγῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη γυνὴ ᾤκει, διὰ τῶν κατὰ τόπον ὁσιωτάτων ἐπισκό- 30

Si quis rapuerit aut sollicitaverit aut corruperit ascetiam aut diaconissam aut monastriam aut aliam quamlibet feminam venerabilem habitum habentem, huius res et talis sceleris eius participium iubemus venerabili loco in quo talis femina habitabat per locorum sanctissimos episcopos et oeconomos eorum

c. XLII ex S repetit Nomoc. L tit. 34 p. 642 Voell., ex B repetunt B^s M 17, 3. 4 p. 508 Zach., Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 4, § 1 Nomoc.^{dm} 9, 32. Initium (— 10 διαφέρειν κελύουεν) habet Epianagoge 9, 11. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 11, 4 + 9, 32; § 1 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 8 § 2.

c. XLIII ex S repetit Nomoc. L tit. 24 p. 631 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 14. — Summam exhibet Nomoc. XIV tit. 9, 29 = 9, 30 p. 565. 569 Pitru; argumentum ex Ath. repetunt paratitla Ath. 4 § 2. 2 § 2.

vitam relinquentes tamquam ingratos ab hereditate sua excludendi propter causam quae ante monachicam vitam acciderit. Interdicimus autem, ne parentes liberos suos vitam monachicam eligentes de venerabilibus monasteriis abstrahant.

XLII. Si monachus monasterium suum reliquerit et ad aliud transierit, si quas res eo tempore quo monasterium reliquit eum habere apparuerit, eas ad prius monasterium, quod ab initio intraverat, pertinere iubemus. Provideant autem sanctissimi locorum episcopi, ut neque monachi neque monachae civitates pervagentur, sed si quod necessarium responsum habeant, per suos apocriarios id agent in suis 1 ipsi monasteriis manentes. Si monachus monasterium reliquerit et ad saecularem vitam transierit, is militia et honore, si quem habet, prius spoliatus ab episcopo locorum et provinciae praeside in monasterium coniciatur, et res quascumque postea habere probatus sit, ad monasterium in quod conicitur pertineant. Si vero etiam iterum monasterium reliquerit, tunc eum praeses provinciae, in qua inventus sit, comprehendat et officio sibi subiecto adnumeret.

XLIII. Si quis rapuerit aut sollicitaverit aut corruperit ascetiam vel diaconissam vel monacham vel aliam quamlibet mulierem quae religiosam vitam vel habitum habeat, iubemus dona illius et eorum, qui eiusmodi sceleris participes fuerint, venerabili loco, in quo talis mulier habitabat, per sanctissimos illius

1 καταλιπάνοντας L^o || 2 ὑπὲρ αἰτίας) ministerium (i. e. υπηρεσίας) § || 3 δὲ LBS § Iul.] δὲ καὶ M || 7 εἰσ- ἰλθοι L ἐλθῃ B^s Ecl. Eran. || εἴ τινα MSB Eran. (ς) || ἢ τινα L ἄτινα B^s (ἄτερ Nomoc., ἄ Theod.) || ἐν om. L || 8 κατέλιπεν Nomoc. L tit. || ἔχων M^s ἔχειν SLB || 9 κελύουεν ταῦτα διαφέρειν Ecl. || 10 Προνοεῖν — 15 μοναστηρίοις om. SB^s || 11 ἐπισκόπους τῶν τόπων B^s || 12 περιέρχονται L, Nomoc.^{dm} 11, 4 pr. || 14 αὐτοῖ om. § || 15 καταλείψει M || 16 μετέλθοι S. v. l., LB^s Nomoc.^{dm} εἰσελθοι Ecl. || 17 εἴ τινα LB^s Nomoc.^{dm} ἦν τινα Ecl. ἦς B^s εἴτα ὧν M || ἔχει B^s || πρῶτα Ecl. || 18 τοῦ τόπου B^s τὸν τόπον Nomoc.^{dm} 9, 32 || 19 ἐμβάλλεσθαι Ecl. || 20 ἔχειν μετὰ ταῦτα B^s || 21 ἔων ἐμβάλλεται M quod ab eo relictum est Iul. (al. Theod. Nomoc. XIV tit. 9, 32) || καὶ om. S || 22 καταλείψῃ S perierit. B^s B^s v. l., Nomoc.^{dm} 11, 4 || 23 εὐρεθῆναι Ecl. Nomoc.^{dm} 9, 32 || 25 ἀπό- κριση S. v. l., B^s Nomoc.^{dm} pr. Ath. || ὑπονοθεύει S. v. l., B^s Ath. || διαφθεῖρες S. v. l., M^o L Nomoc.^{dm}, Nomoc.^{dm} pr. || ἀσκήτρια M || 27 βίον ἢ om. § || 29 τῶν τὸν Nomoc.^{dm} τοῦ MLS Nomoc.^{dm} om. S. v. l., B || μύσους L || αὐτῶν

S perierit § 29 τῷ εὐαγῆι ἐνλαβῆ B^s || 30 γυνὴ om. B^s

1 hereditatem V^s || 2 ante RT^s aut VT^s vulg. || uitam monachicam V || subsecutos vulg. || subsecutos VT^s subsecutum R subsecutum T^s || 4 ex] et T^s || 6 relin- querit T^s || suum om. R || 7 alium R || 8 derelinquit R || uidetur R || *priori] proprio libri || 11 monachae] mona- stero R || circueant T^s circueant R || 12 civitates om. R^s || si] se V^s || quid V^s T^s || 13 habuerit RT^s || per om. T^s || egeant T^s || in suis manentes in ras. V^s || 14 manētes R^s || 16 migraverit uitam R || militia V^s || 17 spolia... T^s || episcoporum T^o || 18 iudices R^s || rem quam R^s V || 19 fuit V || 20 competit R •• competere T^s || 22 sibi om. R^s || connumeret Beck] commonere (scr. in spat. vac. V^s) R^s VT^s commonet R^s vulg. || 25 rapuerit et T^s, aut adscr. T^o in marg. || soluerit citauerit T^s || corripuerit T^s || 26 assistriam RVT || aut diaconissam aut monastriam om. V || monaste- rium T^o || 28 et Osenbrüggen] ex libri || tali T^s || part- cipium Osenbrüggen] participio libri || 29 habitabat V] habitat RT^s vulg. || 30 et om. T^s

πων και των οικονομων αυτων, ου μην αλλά και των εκάστης επαρχίας αρχόντων και των αυτων τάξεων εκδικεῖσθαι, τοὺς δὲ τὰ τοιαῦτα πλημμελήσαντας και τοὺς μετασχόντας αυτων τον εις κεφαλήν κίνδυνον ὑπομένειν, την δὲ τοιαύτην γυναικα πανταχοῦ ἀναζητεῖσθαι και μετα των ιδίων πραγμάτων ἐν μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι, ἐν ᾧ ἀσφαλιστερον φυλάττεσθαι δύναται, ἵνα μη και πάλλιν ἐν τῷ αὐτῷ ἐγκλήματι εὐραθῆη. εἰ μένοιτε διακόνισσα εἶη και παῖδας ἐχοι νομίμους, τὸ νόμιμον μέρος διδοσθαι τοῖς παισίν. εἰ δὲ εἶσω ἐνὸς ἐνιαυτοῦ μετα τὸ γρασθῆναι τὸ τοιοῦτο μῦθος τὰ τοιαῦτα πράγματι παρὰ των ἐταγών οἶκον μη ἐκδικηθῆη, κελεύμεν πάσι τοποῖς τὸν κόμητα των πριβάτων τῷ ἡμετέρῳ γίσκῳ ταῦτα προσκυροῦν, τῷ των τόπων ἀρχοντος τοῦ ἀμελήσαντος τὰ αὐτὰ πράγματα ἐκδικηθῆναι τῆς ζωῆς ἀφαιρουμένου και πρότιμον εἴ χρυσίου λιτρῶν ὑπὸ τοῦ κόμητος των πριβύτων εἰσπραττομένου.

nec non etiam cuiuslibet provinciae iudices et eorum officia vindicari, eos autem qui talia deliquerunt et participes eorum sceleris capitale periculum sustinere, talem vero mulierem ubique (quaeri) et cum propriis rebus (in) monasterio recondi, in quo cautius custodiri possit, ut non rursus in eodem crimine reperiat. Si vero diaconissa fuerit et filios habuerit legitimos, legitimam partem dare filiis. Si vero intra unum annum postquam cognoverint tale facinus tales res iuri venerabilium domorum non vindicentur, iubemus omnibus modis comitem privatarum nostro fisco has assignare, locorum iudice qui neglexerit easdem vindicare cingulo privando et muliam V librarum auri a comite privatarum exigendo.

CAPUT XLIV.

Πᾶσι δὲ καθάπαξ τοῖς ἐν κοσμικῷ ἀναστρεφόμενοις, και μάλιστα τοῖς τὰ σηνικά μετερχομένοις ἀνδράσι τε και γυναίξιν. και μην και ταῖς προϊσταμέναις ἀπαγορεύμεν κερχίσθαι σχήματι μοναχοῦ ἢ μοναστριας ἢ ἀσκητριας ἢ οἰωδῆποτε τρόπῳ τοῦτο μιμεῖσθαι, ἐπισταμένων πάντων των τολημῶντων ἢ χρῆσασθαι τῷ τοιούτῳ σχήματι ἢ μιμηθῆσθαι ἢ ἐμπαῖξαι εἰς οἰκονδῆποτε ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ὅτι και σωματικὰς τιμωρίας ὑπὸστησονται και ξεροῖα παραδοθῆσονται. προνοούτων των τοιούτων οὐ μόνον των κατὰ τόπον ὀσιωτάτων ἐπισκόπων και των ὑπ' αὐτοῦς κληρικῶν, αλλά και των πολιτικῶν και των στρατιωτικῶν ἀρχόντων και των ὑπ' αὐτοῦς τάξεων και των κατὰ τόπον ἐκδικῶν. Τὰς δὲ ποινὰς τὰς τῷ

Omnibus itaque generaliter in saeculari vita conversantibus et maxime theatralia exercentibus viris ac mulieribus nec non et prostantibus interdicimus uti schemate monachi aut monastriae aut ascetriae aut cuiuscumque personae huius imitari, scientibus universis praesentibus aut uti tali schemate ad imitari eum aut illudere in quacumque ecclesiastica disciplina, quia et corporalia supplicia sustinebunt et exilio contradentur; providentibus huic rei locorum episcopis et qui sub eis sunt clericis, sed etiam civilibus militaribusque iudicibus et quae sub eis sunt officis et locorum defensoribus. Poenas autem

c. XLIV et epil. in S decurtata repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 21 p. 671 Voell., c. XLIV (— 21 παραδοθῆσονται) ex B repetunt B² M 17, 5 p. 508 Zach., Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 12. Summam eiusdem partis habet Nomoc. XIV tit. 11, 12, Ath. summam repetunt paratitla Ath. 12 § 1.

loci episcopos eorumque oeconomos nec non provinciae cuiusque praesides eorumque officia vindicari, eos autem qui haec talia commiserint eorumque participes periculo capitis subici, talem vero mulierem ubique investigari et cum rebus suis in monasterium conici, in quo securius custodiri possit, ne etiam iterum in eodem crimine deprehendatur. Quodsi diaconissa sit et legitimos liberos habeat, legitima pars liberis detur. Si vero intra annum post cognitum tale scelus eiusmodi res a venerabilibus domibus non vindicentur, iubemus omnibus modis comitem rerum privatarum eas fisco nostro addicere, atque praeses locorum qui easdem res vindicare neglexerit, cingulo privetur ab eoque multa quinque librarum auri per comitem rerum privatarum exigatur.

XLIV. Omnibus vero omnino qui in saeculari vita versantur, et maxime iis qui rem scaenicam exercent et viris et mulieribus nec non etiam prostitutis interdicimus, ne habitu monachi aut monachae aut ascetriae utantur, aut ullo modo eum imitentur, cum sciant omnes, qui aut tali habitu uti aut eum imitari aut ulli ecclesiastico statui illudere audeant, se et corporis poenas subituros esse et exilio traditum iri. Atque ei rei prospiciant non solum sanctissimi cuiusque loci episcopi et qui iis subiecti sunt clerici, sed etiam civiles et militares magistratus et officia iis subiecta et loci cuiusque defen-

3 ταξωτων Ecl. || διεκδικεῖσθαι S || τολημῶντας S || 4 εις κεφαλήν] ἐκ τοῦ νόμου LB κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι s. v. L (κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι) ἐχει ὁ θεόδωρος Nomoc.^m in marg.) || 5 ὑποφέρειν Ecl. || 6 ἰδίῳ] αὐτῆς S || 7 εἰς μοναστήριον Nomoc.^{dm} || 8 και om. B¹ || 9 μέντοι S || 10 ἐχει S v. l., M Ecl. Nomoc.^{dm} || διδοσθῶ S || 11 ἐνὸς om. B^c || 12 παρὰ] ὑπὸ S iuri § || 13 μὴ διεκδικῆθῆ] post πράγματα 12 coll. S || 14 των πριβάτων] s. v. των ἰδικῶν L τῆς ἰδικῆς ἡμῶν περιουσίας B¹ Ecl. || ὑμετέρῳ M || φίσκῳ] οἰκῶ B || 16 τὰ αὐτὰ] τὰ τοιαῦτα B¹ Nomoc.^m, Nomoc. L tit. || πράγματα om. § || ἐκδικῆσαι (post ἀμελήσαντος v. 15 coll.) S || ἀφαιρουμένης B¹ || 17 λιτρῶν LBS (s. lul.) λιτρας M || 18 εἰσπραχθῆσομενος S plerique, L B^c Nomoc.^m || 19 κοσμικῷ] κοσμικῷ βίῳ Huloander ex § || 20 τοῖς om. L || 22 ἢ μοναστριας LS s. lul.] om. MB || 23 οἰωδῆποτε τρόπῳ τοῦτο] cuiuscumque personae (i. e. προσώπου) huius § || 25 ἐμπαῖξαι εἰς] ἐμπαῖξεν B¹ || 28 τοῦ τοιούτου] τοῦτου S § || οὐ μόνον om. S plerique, § || 29 ὀσιωτάτων om. S § || και — 30 κληρικῶν om. S || 30 ἀλλά] οὐ μὴν ἀλλὰ S plerique || των στρατιωτικῶν] των om. SL fortasse rectius Zachariae

iudicem T || et] etiam V || 2 iudicari T¹ || autem om. T || 3 sustinebit R¹ T || 4 vero om. T¹ || ubique VT¹ ubique RT² vulg. || *quaeri addidi || 5 in add. vulg. || recondi T¹ vulg. || reddi RVT² || cautus R¹ || 6 eadem R¹ || 8 legitimam R² T vulg. || legitimam R¹ V || dari vulg. || 9 citra R¹ || annum unum T, annum post cognoverit co'. V || *cognoverit VT cognoscitur R vulg.; an leg. cognitum sit? || 10 facinus] commississet s. v. add. V², commississe add. vulg. || iure R¹ T², om. T¹ || domum RT || non om. R² V || 11 comitem V comiti R committi T^c committi T^b || 12 fisco nostro R vulg. || has] haec R || iudicem T², iudice restituit T² || 13 easdem res add. vulg. || 14 auri om. R auri a om. T¹ || commite V || 15 exigendo vulg.] exigenda VT exigendam R || 19 itaque] itaque in T^c || saeculari] saeculo in T¹ || 21 prostantibus RV prostantibus T² || 22 uti vulg.] ut RT... V¹ nec non et V² et ut V² || acemati RV¹ T¹ || monasterie T || aut asistrie V aut sistrie T², om. RT¹ || 23 huius T¹] ius V his RT² huiusmodi vulg., hoc Heimbach || imitari V immutari R || 24 aut] ut R¹ || uti talij] in tali R¹ T² utilitati T || 25 imitari R || eum om. vulg. || illudere] illud est R || disciplina ecclesiastica R^c || 26 quia et] et del. T² || 27 contraduntur R || huio vulg.] huius libri || 29 etiam] et T¹ || 29 oulibet T || quae vulg.] qui RVT || 30 sunt om. R¹ || Poenas] P... §¹

1 non etiam eorum cuiuslibet R non unius cuiuslibet V

παρόντι νόμῳ ἐγκριμέναις, αἰτινες καὶ τοῖς προτέροις νόμοις εἰσὶν ἐγνωσμέναι, οὐ μόνον ἐν τοῖς μέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι θέμισσις ἵτοι ἀμαρτήμασι κρατεῖν καὶ πᾶσι τρόποις ἐκδικεῖσθαι θεσπιζόμεν· τὰ δὲ διὰ τοῦ παρόντος νόμου νεωστὶ διατυπώθηνα ἐπὶ μόνοις τοῖς μέλλουσι χρόνοις παραφυλάττωσθαι κελεύομεν.

(Ἐπιλογος.) Ἡ σὴ τοίων ἐνδοξότης αἴτινα διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦ εἰς τὸ διηνεκῆς ἐσχύσαντος ἡ ἡμετέρα ἐθέσιπιας γαληνότης, κατὰ πάντα φυλαχθῆ- 10 ναι προνοησάτω, καὶ εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν προτιθεμένων ἰδίκτων ἀγάγοι. Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. post cons. Basilii vc. anno V. ind. IX. [a. 546] Κατεπέμφθη Πέτρῳ ἐπίρχῳ πραιτωρίων. 15

praesenti legi insertas, quae et prioribus legibus sunt notae, non solum in futuris, sed etiam in praecedentibus casibus seu delictis valere et omnibus modis vindicari sancimus; per praesentem enim 5 legem nuper dispositas in solis futuris temporibus servari iubemus.

(Epilogus.) Tua igitur gloria quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sauxit 10 tranquillitas per omnia custodiri provideat.

D. kal. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XVIII. post cons. Basilii vc. anno III.

PKA

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΖΟΜΕΝΩΝ.

CXXIV. Auth. CXVII. Coll. IX tit. 5

R; UT LITIGANTES IURENT QUIA NEQUE PROMISERUNT DARE IUDICIBUS NEQUE DABUNT; ET DE SPOR- 20 TULIS; ET UT QUAE IUBENTUR REFERENDARI COMPLEANT ET NON MISCEANT SEMET IPSOS CAUSAE ET PER SE EXEQUANTUR R;

Idem Aug. Petro pp.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ ἐπίρχῳ πραιτωρίων (Προομιον.) Τὸν παρόντα νόμον προφέρομεν, 25 ἵνα καὶ ἡ τῶν δικαστῶν καθαρότης φανερωθῆ, καὶ οἱ δικαζόμενοι μὴ ἐσχύσωσι διὰ δόσεως τοὺς νόμους περιγράψαι.

(Praefatio.) Praesentem legem proferimus, ut et iudicum puritas appareat et non valeat litigantium suffragium circumvenire leges.

CAPUT I.

Κελεύομεν τοίων, ὅσάκις παρ' οἰοισθῆποτε δικασταῖς ἢ ἀρχονταῖς δίκαι ἢ ἐκκλητοῖ ἐξετάζονται, πρὸ 30 cantes aut administratores lites aut appellationes

Epil. om. L, ubi eius loco additur novellae CXXXVII c. 6 extr. (Βεβαιούμεν δὲ καὶ . . .) et epil. Nov. CXXIV (Authent. CXVII = Coll. IX tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, B 7, 4, 5. — Epit. Theod. 124, Athan. 5, 3. Iulian. const. CXXII.

c. I in. (— 626, 11 διετύπωσαν) ex B habent B' A 26, 9 p. 229 Zach., Nomoc.^m XIV tit. 13, 18; 626, 11—21 repetit Ecloga I—X Bas.

sores. Poenas autem praesenti legi insertas, quae quidem etiam prioribus legibus cognitae sunt, non solum in futuris, sed etiam in praeteritis casibus seu delictis valere et omnibus modis irrogari sancimus; quae vero per praesentem legem recens statutae sunt, eas solis futuris temporibus observari iubemus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit ut per omnia observentur prospiciat et ad omnium notitiam edictis in hac regia civitate propositis perducatur.

CXXIV.

DE LITIGANTIBUS.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

Praefatio. Praesentem legem proferimus, ut et iudicum integritas appareat neve litigantes per largitionem leges circumscribere valeant.

I. Iubemus igitur, quotiescumque apud quoslibet iudices vel lites incohantur vel oppellationes

1 ἐγκριμέναις νόμῳ L || 2 οὐ μόνον) οὐ μὴν Bf || 5 δε) enim ε || 11 sq. καὶ εἰς — ἀγάγοι om. ε || 12 προτιθεμένων S plerique || ἰδίκτων om. S || 13 subscr. habent Iul.^m, item Iul.^c (i. e. Coloniensis Wallrafsianus) || k. mai. (mag. Iul.^m) MS Iul. s] μηνὶ (μ. Ath.) μαΐῳ Ath. Theod. || cp. imp. dom. iustian. (v. l. iustian.) pp. aug. S (cf. s) cp. iustian. pp. aug. M po. (sic) dn. iustian. pp. Iul.^m constantinopoli dom. iust. pp. Iul.^c imp. iustinia. Iul.^m ind. 9 βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath., om. Theod. || 14 ann. XX (XX^m Sv. l.) S Iul.^m τὸ κ' Ath., ann. XVIII ε κττι ση Theod., om. M Iul.^m || post cons. (ἐκ. pro 9s libri) basilii ann. V S pe. basilio anno V Iul.^m μετὰ τὴν ὑπάτειαν βασιλείων τὸ ε' (τὸ ε' om. Ath. cod.) Ath. Theod.; basilio reliquis omissis M, po. bilisarii ann. consol. Iul.^c post cons. bilisarii Iul.^c (post cons. Basilii vc. ann. III (v. l. II) ε) || 15 κατεπέμφθη — πραιτωρίων unus addit M (cf. ad 593, 19) || 17 rubr. Περί τῶν δικαζομένων ML (ἢ ὅλην γὰρ [i. e. in B recepta est] add. L in textu) Περί δικαζομένων Theod., index L ὥστε τοὺς δικαζομένους ὁμνείν ὅτι οὐδὲν ἔξω τῶν ὀρισθέντων τῆ διατάξει

διδοῦσαι καθ' οἰονδῆποτε τρόπον· ἔχει δὲ καὶ ἄλλα δύο κεφάλαια Ath. (cf. s Iul.), ἢ περὶ τῆς καθαρότητος τῶν ὄρχων τῶν δικῶν διαλαμβάνουσα ἐκδ' νεαρὰ cit. Nomoc. XIV tit. 13, 18 || 24 πραιτωρίων M Ath. s] τῶν ἱερῶν πραιτωρίων L || 26 καὶ οἱ — 27 διὰ δόσεως) et non valeat litigantium suffragium ε || 28 παραγράφαι L || 30 ἢ om. B^c || ἀρχουσι L ε || ἐξετάζονται ἐκκλητοῖ B^c

1 legi T² vulg.] lege RVT¹ || et] et in V etiam vulg. || 3 relictis RVT, corr. vulg. || 4 iudicari R || 5 dispositam libri, corr. vulg. || 9 sq. tranquillitas sanxit nostra T || 13 subscr. dedimus ex Bamb. I et Pistoriensi || mad. Pist. dono iust. Bamb., om. Pist. [an. XVIII Bamb.] ante Pist. || 14 post omis bills vn. Bamb. p̄ uic. Pist. || an. III Pist. an. II Bamb. || 18 promiserint R || 20 ut et V, et om. R || iubentur om. R || referendarum T¹ || 21 et] et ut T² || 22 se ipsos T¹ || et se ex persequantur T¹ || 24 pp. petro R || 25 legem proferimus] ponimus legem T || 26 et om. V || iudicium R || puritas] suffragium et puritas V || valeant R || 27 suffragium om. V¹ || 30 litis T¹

πάντων τὰ πρωτότυπα τῶν δικαζομένων πρόσωπα, ἢ ἐκείνους εἰς οὓς ὡς εἰκὸς ἐν μέσῳ ἢ ὑπόδειξι μετενεχθῆ, παρουσία τῶν δικαστῶν ἀπομένους τῶν ἀγῶν ἐναγγελίαν ὁμνῆσαι, ὅτι οὐδὲν πατελεῶς τοῖς δικασταῖς προστασίας χάριν ἢ ἄλλω οἰωδῆποτε προσώπων ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας καὶ οἰονδῆποτε τρόπον δεδωκασιν ἢ ὑπέσχεοντο ἢ μετὰ ταῦτα δάσουσιν ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ δι' ἄλλου οἰονδῆποτε μέσου προσώπου, ἐξηγημένων τούτων ἄτινα τοῖς ἰδίους συνηγόροις ὑπὲρ τῆς συνηγορίας παρέχουσιν ἢ τοῖς ἄλλοις προσώποις, ἅπερ οἱ ἡμέτεροι νόμοι δίδασθαι διετύπωσαν. τοῦτο δὲ παραφυλάττεσθαι προστασίων καὶ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν consistorio, ὅταν consultationes εισάγονται, ὥστε παρουσία τῆς ἱερᾶς συγκλήτου τοὺς μνημονευθέντας ὅρκους παρέχεσθαι. εἰ δὲ ὡς εἰκὸς τινες τῶν δικαζομένων ἢ δύνανται πρὸς τοὺς δικαστὰς παραγίνεσθαι, τότε κελούμεν τοὺς παρόντας μὲν ὁμνῆειν τὸν προειρημένον ὅρκον, πέμπεσθαι δὲ πρὸς τοὺς ἀπόντας ἐκ τῶν ὑπηρετουμένων τάξεων τινὰς μετὰ τοῦ ἐξ ἐναντίας μέρους, ὥστε παρόντων αὐτῶν τοὺς εἰρημένους ὅρκους ὁμοίως παρέχεσθαι. εἰ δὲ γυνὴ εἴη, ἥτις διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ βίου ἐξωτικοῖς ἀνδράσι ἐαυτῇ δεικνύει οὐκ εἰσθελ, τηρικαῦτα καὶ ἀπόντος τοῦ ἀντιδικίου τοὺς ἐκ τῆς τάξεως πεμπομένους τοὺς μνημονευθέντας δέχεσθαι ὅρκους. εἰ δὲ ἀπεινὰ τὰ μέγην ἐν ἄλλοις τόποις συμβαίη ἢ ἐν ἐξ αὐτῶν, κελούμεν τὸν ἀπόντα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐν ἣ διαίγει τοὺς ὅρκους κατὰ τὸν εἰρημένον παρ' ἡρῶν τρόπον ἐπὶ προάξεως ὑπομνημάτων παρὰ τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας ἢ παρὰ τῷ τῶν τόπων ἐκδικῶ παρέχειν ἐκείνου δηλονότι γενικῶς παραφυλάττεσθαι, ἵνα εἴ τις τῶν δικαζομένων ἀπὸν ἢ παρὼν τὸν τοιοῦτον ὅρκον παρασχέιν μὴ θελήσει, καὶ τοῦτο φανερωθῆ τῷ δικαστῇ, κατὰ ψῆφον αὐτοῦ ὁ μὲν ἐνάγων τὴν ἐκπτώσιν τῆς ἀγωγῆς, ὁ δὲ ἐναγόμενος καταδικῆν ὑπομείνη.

examinantur, prae omnibus principales litigantium personas, aut illos ad quos in medio negotium forte migraverit, praesentia iudicum tangentes sancta evangelia iurare, quia nihil penitus iudicibus [aut] patrocini causa ipsis vel alii cuicumque personae pro hac causa quolibet modo dederunt aut promiserunt aut postea dabunt vel per se vel per aliam quamcumque mediam personam, exceptis his quae propriis advocatis pro patrocinio praestant aliisque personis, quae nostrae leges dari disposuerunt. Hoc autem servari praecipimus et in sacro nostro consistorio, quando consultationes intromittuntur, ut sub praesentia sacri senatus memorata sacramenta praestentur. Si autem, ut contingit, aliqui litigantium nequeunt ad iudices advenire, tunc iubemus praesentes quidem iurare praedictum iusiurandum, ad absentes autem dirigi ex officii ministrantibus aliquos cum adversa parte, ut eis praesentibus memorata sacramenta similiter praebentur. Si vero mulier fuerit, quae propter honestatem vitae extraneis viris se monstrare non consuevit, tunc et absente adversario ex officio missos memorata suscipere sacramenta. Si autem abesse partes in aliis locis contingat aut unam earum, praecipimus absentem in provincia in qua deget iusiurandum modo a nobis dicto sub gestis monumentorum apud iudicem provinciae aut apud locorum defensorem praebere. Illo videlicet generaliter observando, ut si quis litigantium absens aut praesens huiusmodi iusiurandum praebere noluerit, et hoc manifestetur iudici, per sententiam eius actor quidem casum actionis, reus autem condemnationem sustineat.

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν δικαζομένων εἴπῃ δεδωκέναι τινὶ ἢ ὑποσχέσθαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐλείπει, καὶ τοῦτο

Si quis autem ex litigatoribus dixerit dedisse alicui aut promississe, et personam declaraverit et hoc

c. I extr. (v. 30—35) et II (— 627, 31) ex B habet Nomoc.^m XIV tit. l. c.; c. II in. (— 627, 22) exhibet B^l l. c.

examinantur, ante omnia principales litigantium personas, vel illos ad quos, ut fit, interim causa translata sit, in praesentia iudicum tactis sanctis evangelis iurare, se nihil penitus iudicibus patrocinii gratia, vel alii ulli personae ob hanc causam ullo modo dedisse vel promississe, vel postea daturus esse sive per se ipsos sive per aliam ullam interpositam personam, exceptis iis quae advocatis suis pro patrocinio praebent vel ceteris personis, quae quidem leges nostrae dari statuerunt. Hoc autem observari praecipimus etiam in sacro nostro consistorio, quando consultationes introducuntur, ut in praesentia sacri senatus memorata iuramenta praestentur. Quodsi qui ex litigantibus ad iudicem forte venire non possunt, tunc iubemus praesentes quidem praedictum iusiurandum iurare, ad absentes autem aliquos ex ministrantibus officii mitti una cum parte adversaria, ut ipsis praesentibus praedicta iuramenta similiter praestentur. Si vero mulier sit, quae propter honestatem extraneis viris se ostendere non solet, tunc etiam absente adversario officiales missi memorata sacramenta suscipiant. Quodsi abesse partes aliis in locis vel unam earum contigerit, iubemus eum qui absens est in provincia in qua degit sacramenta secundum praedictum a nobis modum actis intervenientibus apud praesidem provinciae vel apud defensorem locorum praestare. Atque illud nimirum in universum observetur, ut si quis litigantium absens vel praesens tale iusiurandum praestare noluerit, idque iudici manifestum factum sit, per sententiam eius si actor est actionis iacturam, si reus condemnationem subeat.

II. Si quis autem ex litigantibus dixerit se dedisse alicui vel promississe, et personam nominaverit

2 ὡς om. L || ἡ om. B^l || 3 παρουσία ἐν παρουσίᾳ (id. 16) Haloander (B^l) || 5 χάριν χωρῆ Nomoc.^m || ἢ ἄλλω ipsis vel alii s || 6 ὑπὲρ — τρόπον om. B^c || 8 δι' om. B^v v. l., Nomoc.^m || μέσον om. Nomoc.^m pr. || 11 ἅπερ] quibus Iul., unde olscpar Haloander (cf. Theod. charis τῶν συνηγορικῶν καὶ τῶν ἐξ ἐθῶς διδομένων) || 12 προστατόμεν om. B^c Ecl. || 13 constitutorius M ἀκρατηρίῳ M s. v., B || consultationes M συνάξεσις B συνίλευσις s. v. L || εισάγονται L || 16 δύναται B^c δύνωνται B^l δύνονται L || 18 δὲ om. L^a || 19 ταξωτῶν B^c || 26 συμβαίνει B^l || 27 τοὺς ὅρκους] iusiurandum s || 33 θελήσει M Nomoc.^m || θελήσῃ L B || 35 ὑπομείνει L ὑπομείνει B^c || 36 ἐκ om. L || εἶπος B^l v. l. || δεδωκέναι B^c || τινὶ L² s || τσῶν B^c || ML^l B^l, om. B^v v. l., Iul. (in Nomoc.^m locus parte folii abscisa periit) || 37 ἐλείπει B^l

2 quos] quosoumque iudicantes R^o || medio T] medium RV vulg. || 3 evangelica T^o || 4 aut del. Beck || 5 aliis R^l V^l || 7 vel per se] vel om. R || alium R^l || mediam quamcumque VT || 8 prius R^l || 10 haec R vulg. || 11 et om. T || 12 quando] qm̄ i. e. quoniam R^l || ut] aut R^l || 14 contigerit T non contigerit R^l contigit R² || aliquid V^l || 15 venire V³ vulg. || 16 ad om. V || 17 aliquis T^l || 19 praebent T || 21 consueverit T || 24 absente T^l || 25 in om. V || prouintiam RV || in om. T || degit vulg. || a nobis modo T || 27 loorum defensores T^o defensionem loorum R || 28 observando generaliter R || 29 huiusmodi iusiurandum om. V || iurandum T^l || 30 et] ex V^l || 36 dedisse om. R || 37 promississe R

ἀποδείξει, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῇ τῆς δίκης ἐκβάσει συγγνώμης ἀξιούσθω, ὁ δὲ ἢ δόσιν ἢ ὑπόσχεσιν καταδέξασθαι δεικνύμενος, εἰ μὲν χρηματικῇ εἴῃ ἢ ὑπόθεσι, τὸ μὲν δίδόμενον τριπλοῦν, τὸ δὲ ὑποσχεθέν διπλοῦν ὑπὸ τοῦ κόμητος τῶν περιβάτων εἰσπρατέσθω, καὶ τὴν ἀξίαν ἧτος ἀρχὴν ἣν ἔχει ἐφ' ἑκατέρου δέματος ἀπολύτω. εἰ δὲ ἐγκληματικῇ εἴῃ ἡ κατηγορία, δήμεσις τῆς ἰδίας περιουσίας ὑπομένετω καὶ εἰς ἐξορίαν πεμπέσθω, ὅστις διὰ λήψην ἀλλότριον ἐγκλημα εἰς αὐτὸν ἐσπούδασε μετενεγκεῖν. εἰ δὲ τὴν δόσιν ἢ τὴν ὑπόσχεσιν ὁ litigator μὴ δυνήθῃ δεῖξαι, ὀμνύτω τὸ πρόσωπον τὸ τὴν δόσιν ἢ τὴν ὑπόσχεσιν λεγόμενον καταδέξασθαι, ὅτι οὔτε ἦ ἐαυτοῦ οὔτε δι' ἄλλου προσώπου ἢ ἐλάβε τι ἢ ὑπόσχεσιν ἔσχε, καὶ τοῦ τοιούτου ὄρκου παρεχομένου αὐτὸς μὲν ἐλεύθερος ἔστω, ὁ δὲ litigator ὁ μὴ δυνήθεις δεῖξαι ἐπὶ μὲν ταῖς χρηματικαῖς αἰτίαις τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίκης ὑπὸ τοῦ κόμητος τῶν περιβάτων εἰσπρατέσθω, τῆς δίκης δηλοῦσι τὴν ἰδίαν ἐκβασιν ἀναμνησθεῖς, ἐπὶ δὲ ταῖς ἐγκληματικαῖς δήμεσις τῶν οἰκείων πραγμάτων ὑπομετέω, καὶ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῖς ἀρμοδίους δικασταῖς κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν περαιούσθω. εἰ δὲ τὸ παρὰ τοῦ δικαζομένου φανερωθῆν πρόσωπον τὸν μνημονευθέντα παρατίθεται ὄρκου, τοῦτο μὲν ἐπὶ ταῖς ἐγκληματικαῖς τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς χρηματικαῖς αἰτιάσι ταῖς μνημονευθείσαις ὑποκείσθω ποιναῖς. εἰ δὲ τις τῶν δικαζομένων ὁμώσει μὴ δεδωκέναι ἢ ἐπαγγεῖλαισθαι, ἐντὸς δὲ τεσσάρων μηνῶν μετὰ τὸ προεξεχθῆναι τὴν ψῆφον ἀριθμομένον δεχθῆν δόσιν τε ἢ ὑποσχεθέν, αἱ εἰρημέται ποιναὶ κατὰ τε τῶν δίδόντων κατὰ τε τῶν λαμβανόντων χώραν ἐξοῦσιν. Ἐν δὲ ταῖς δίκαις ταῖς δι' ἐπιτροπῶν ἢ κουρατῶρων πραγματοποιεῖται τοὺς μὲν ὄρκους οἱ ἐπιτροποὶ ἦτοι κουράτωρες παρέχέτωσαν· εἰ τις δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ποινῶν χώραν λάβοι διὰ τῶν τοιούτων ὄρκων, ταύτην οἱ ἐπι-

probaverit, ipse quidem in eventu litis veniam mereatur, qui vero accepit aut promissionem suscepit aut ei probatur, si quidem pecuniaria sit causa, quod quidem datur triplum, quod vero promittitur duplum a comite privatarum exigatur, et dignitatem seu cingulum quod habet in utroque casu amittat. Si autem criminalis sit accusatio, confiscationem propriae substantiae patiatu et mittatur in exilium, qui propter acceptationem alienum crimen in se transponi festinavit. Si vero datum aut promissum litigator probare nequiverit, iuret persona quae datum aut promissum dicitur suscepisse, quia neque per se neque per aliam personam aut accepit aut promissionem habuit, et hoc praebito sacramento ipse quidem liber sit, litigator autem, qui non potuit ostendere, in pecuniariis quidem causis aestimationem litis a comite privatarum exigatur, lite quippe eventum proprium sustinente, in criminalibus autem confiscationem suarum rerum sustinente, et causa apud competentes iudices secundum legum ordinem terminetur. Si autem a litigatore manifestata persona memoratum refutaverit iusiurandum, tam in criminalibus quam in pecuniariis causis memoratis subiaceat poenis. Si quis autem litigantium iuraverit non dedisse aut promississe, intra X vero menses post prolatam sententiam numerandos ostendatur dedisse, memoratae poenae et contra dantes et contra accipientes habeant locum. In causis autem, quae per tutores aut curatores aguntur, sacramenta quidem tutores aut curatores praestent, si qua vero memoratarum poenarum locum habuerit per talia sacra-

v. 26—31 summarium extat 'Ροκ. 17, 5, argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 18.
v. 31—628, 3 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 13 § 4.

et hoc probaverit, ipse quidem in exitu litis veniam mereatur, qui autem datum vel promissum accepisse convictus erit, si quidem pecuniaria sit causa, triplum eius quod datum est, duplum autem eius quod promissum est per comitem rerum privatarum ab eo exigatur, atque dignitate seu magistratu quem habet in utroque casu exuat. Sin criminalis sit accusatio, publicationem substantiae suae patiatu et in exilium mittatur, qui quidem largitione accepta crimen alienum in se transferre studuerit. Quodsi dationem vel promissionem litigator probare non potuerit, persona quae datum vel promissum dicitur accepisse iuret se neque per se neque per aliam personam vel accepisse quicquam vel promissum sibi habere, atque tali iureiurando praestitio ipse quidem liber sit, a litigatore vero, qui probare rem non potuerit, in pecuniariis quidem causis aestimatio litis per comitem rerum privatarum exigatur, lite scilicet exitum suum expectante, in criminalibus autem publicationem rerum suarum patiatu, atque res apud competentes iudices secundum legum ordinem terminetur. Quodsi persona a litigante nominata memoratum iusiurandum dare recusaverit, tam in criminalibus quam in pecuniariis causis memoratis poenis subiciatur. Si quis autem ex litigantibus iuraverit non dedisse sese neque promississe, et intra quattuor menses a prolata sententia numerandos probetur aliquid datum vel promissum esse, praedictae poenae tam contra dantes quam contra accipientes locum habebunt. In causis autem quae per tutores vel curatores aguntur sacramenta quidem tutores vel curatores praestent, si qua vero ex praedictis poenis propter eiusmodi sacramenta locum

1 ἀποδείξει B^v v. l., ἀποδείξη Haloander (ἀναδείξη B)^v || 2 ἢ δόσιν) accepit ε || καταδέξασθαι δεικνύμενος) δεξάμενος B^v suscepit aut ei probatur ε || 3 ἢ om. B^v || 4 δεδομένον B^v || 5 τῶν περιβάτων) τῆς ἰδικῆς ἡμῶν (ἡμῶν om. B^v) περιουσίας B^{aa} (Nomoc.^m) || εἰσπρατέσθαι L || 7 ἢ om. L || 8 οἰκείας B^v || οὐλάς Nomoc.^m || 11 olitigator M || litigator L ὁ διάδικος ὁ διάκονος Nomoc.^m) M s. v., B || 12 ἦτοι) ἢ τὴν B^v Nomoc.^m || 13 * οὐδὲ MLB || αὐτοῦ L || * οὐδὲ MLB || ἀλλοτριῶν L || 14 ἦ om. B^v || τε om. ε || ἦ om. M || 15 ἔσται MB^v Nomoc.^m || 16 λιτέτω L λιγιάτωρ (sic) M διάδικος (διάκονος Nomoc.^m) B || 18 τῶν περιβάτων) τῆς ἰδικῆς (ἡμῶν add. Nomoc.^m) περιουσίας B^{aa} Nomoc.^m || 19 δὲ om. Nomoc.^m || 20 ἐγκληματικαῖς om. Nomoc.^m pr. || 24 παρατίθεται Nomoc.^m || 26 ταῖς — ποιναῖς) τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίκης ὑπὸ τοῦ κόμητος τῶν περιβάτων (ex v. 17 sq. errore repetita) L^v || 21 ὁμῶση B^v || 28 τεσσάρων) decem ε (err. ex δ nota oris) || 29 τε om. L, τε ἢ ὑποσχεθέν om. ε || 30 ἠρημέναι M || διδόντων) δικαζομένων δίδόντων B^v || 33 ἦτοι) ἢ L || 35 τὸν τοιοῦτον ὄρκου L

1 quide me inuentu R¹ quidem inuentu R² || 2 suscepit aut ei) suscepisse Beck; leg. suscepit et? || 3 si) et si R² || 5 privatarum] rerum add. T² (vulg.) || 8 mittant T¹ mutatur R² || auxilium T³ || 9 propter] per T¹ || 11 probauerit V¹ || iure V¹ || personam R¹ || 12 neo T, neque per se om. R¹ || nec T¹ || 15 quae V || 17 priuatorum R priuatorum rerum T (vulg.) || 19 causae T vulg. || apud competentem iudicem T || 20 terminetur R²) terminentur VT vulg., om. R¹ || 21 * manifestatur libri || persona V¹) persone R¹ persona quae R² V² T vulg. || 22 memoratum rel V² in ras. 10 litt. || 23 memoratis] memoratis causi V^o || 24 autem om. R¹ || 25 promissae R non promississe T vulg. || X vero] uero X V X¹ decem uero R X et VIII uero T¹ || 26 propalatum T¹ || dedisse] dedisse aut promissae intra X R², dedisse aliquid aut promississe Beck || 27 meo rate V || 28 habent T¹ || 29 agantur V || aguntur — 30 curatores om. R¹ || tutores quidem R²) T¹ || 30 memoratarum R

τροποι ἦτοι κουράτωρες ὑπομενέτωσαν, μηδενὸς ἐκ τούτου προκρίματος γινομένου τοῖς ὑπὸ ἐπιτροπῆν ἦτοι κουρατωρεῖαν εἶναι γινωσκομένοις.

menta, hanc tutores aut curatores sustineant, nullo ex hoc praeiudicio generando his qui sub tutela aut cura esse noscuntur.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν παρὰ πάντων τῶν δικαστῶν τοῦτο μὲν στρατιωτικῶν τοῦτο δὲ πολιτικῶν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας παραφυλάττεσθαι, ἵνα μήτε τοῖς μαγιστριανοῖς μήτε τοῖς ἐπαρχικοῖς μήτε ἄλλῳ οἰωδῆποτε ἐκβιβασθῆ συγχωρῶσι πλέον τι παρ' οἰοδῆποτε προσώπου σπορτουλῶν ὀνόματι λαμβάνειν τῶν τοῖς ἡμετέροις διηγηρουμένων νόμοις, οὐδὲ εἰ 10 Δείαν τὸν ἡμετέρον κράτους προφύροισιν κελύσειν. ἀλλ' εἴ τινα εἴροισιν πλέον τι ἀπαιτοῦντα, ἀδειαν ἐχέτωσαν καὶ συνέχειν καὶ ἐγκλείειν τούτων, καὶ τετραπλάσιον ἀπαιτεῖν ὅπου πλέον λάβοι. ἵνα τὸ μὲν ἅπλοῦν τῆ τῆν ζημίαν ὑπομείναντι ἀποδιδῶται, τὸ δὲ τριπλοῦν 15 τῆ φίσκῳ εἰσφέρεται. εἰ δὲ ὁ πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς ἄρχων εἴτε προσελευσθεῖς εἴτε οἰωδῆποτε τὸ τῶν γινώσκων τοῦτο ἀμελήσει τὸν βλαπτόμενον καθὼς εἴρηται ἐκδικῆσαι, ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τὸ τετραπλάσιον κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον εἰσπραχθήσεται. τὴν δὲ 20 αὐτὴν ποινὴν εἰσπράττεσθαι κελεύομεν διὰ τοῦ κόμητος τῶν ἡμετέρων περιβάτων καὶ τοὺς ἀρμοδίους ἀρχοντας, εἰ γνοῖεν τινὰς ἐκ τῶν ἰδίων τάξεων ἐκβιβαστὰς σπορτουλῶν ὀνόματι παρὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους εἰσπράξαι τι καὶ τοῦτο ἀμελήσουσιν ἐκδικῆσαι. δίδομεν 25 δὲ ἀδειαν καὶ τοῖς μεθοδευομένοις μηδὲν πλέον τοῖς ἐκβιβασταῖς δίδοναι τῶν διωριζομένων παρὰ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, καὶ εἴ τι πλέον αὐτοὺς εἰσπράξαι βουληθεῖεν, ἐχέτωσαν ἀδειαν αὐτοῖς ἀντιστήναι.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμος τοῦτο μὲν τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως 30 πατρός ἡμῶν τοῦτο δὲ καὶ τῆς ἡμετέρας γαληνότητος διετύπωσε, μηδενὶ τρόπῳ τοὺς δικαστὰς ταῖς ἰδίαις ψήφοις ἔγγραφειν, ὡς ἐκ βασιλικῶν ὀρημάτων ἀργάφως προνεχθέντος κελυσαθῆναι τινὰς διαχθῆναι ἦτοι παραστήναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς περιβλέπτους ἄφρανεδα- 35 ροῦς τὰς ἡμετέρας κελύσεις κατὰ τὸ προσήκον ποιεῖν

Et hoc quoque praecipimus ab omnibus iudicibus 5 tam militaribus quam civilibus in omni loco nostrae reipublicae custodiri, ut neque magistrarianis neque praefectianis neque alio quicumque executori concedant aliquid amplius a quacumque persona sportularum nomine percipere quam nostris legibus declaratum est, nec si sacram nostrae tranquillitatis proferant iussionem. Sed si quem invenerint aliquid amplius exigentem, licentiam habeant et comprehendere hunc et includere et quadruplum exigere quod plus acceperit, ut simplex quidem damnum passo reddatur, triplum vero inferatur aerario. Si autem civilis aut militaris iudex sive interpellatus seu quolibet modo neglexerit laesum, sicut diximus, viudicare, ex sua substantia quadruplum secundum praedictum exigetur modum. Ipsam vero poenam exigi iubemus per comitem nostrarum privatarum et competentes iudices, si cognoverint aliquos ex suis officiis executores sportularum nomine contra nostras leges aliquid exigere et hoc neglexerint vindicare. Damus licentiam exactis nihil amplius exigentibus quam ex nostra constitutione definitum est dare, et si quid amplius exigere eos voluerint, habeant licentiam eis resistendi.

Quia vero lex tam piae memoriae patris nostri 30 quam etiam nostrae tranquillitatis disposuit nullo modo iudices suis sententiis inscribere, tamquam ex imperiali verbo ex non scripto procedente iussum sit aliquos exhiberi aut praesentari, sed etiam spectabiles referendarios nostras iussiones secundum quod com-

c. III in. (— 16 εἰσφέρεται) ex B habent B² E 7, 1 p. 287 Zach. Summam Ath. repetunt paratila Ath. 4 § 9.

habeat, eam tutores vel curatores subeant, neve ullum inde praeiudicium fiat iis qui sub tutela vel cura esse intelleguntur.

III. Sed hoc quoque praecipimus ab omnibus iudicibus tam militaribus quam civilibus in omni loco reipublicae nostrae observari, ne aut magistrarianis aut praefectianis aut alii ulli executori permittant plus ab ulla persona sportularum nomine accipere quam legibus nostris statutum est, ne si sacram quidem maiestatis nostrae iussionem proferant. Sed si quem plus exigere compererint, potestatem habeant eum comprehendendi et includendi, et quadruplum exigendi eius quod plus acceperit, ut simplex quidem ei qui damno affectus est reddatur, triplum vero fisco inferatur. Quodsi civilis vel militaris magistratus sive interpellatus sive quolibet modo de ea re certior factus eum qui damnum passus est uti diximus vindicare neglexerit, ex substantia ipsius quadruplum praedicto modo exigetur. Eandem autem poenam exigi iubemus per comitem nostrarum rerum privatarum a iudicibus competentibus, si quos executores ex officiis suis sportularum nomine quicumque adversus leges nostras exegisse cognoverint idque vindicare neglexerint. Damus autem potestatem iis quoque qui conventi sunt, ne plus dent executoribus quam ex constitutione nostra definitum est, et si plus ab iis exigere voluerint, potestatem habeant illis resistendi.

IV. Quoniam autem lex tam piae memoriae patris nostri quam etiam serenitatis nostrae statuit, ne iudices sententiis suis ullo modo inscribant se ex imperiali voce sine scriptis prolata iussos esse aliquos exhibere aut sistere, sed etiam ut spectabiles referendarii iussiones nostras quemadmodum decet

3 κουρατωρεῖαν B || γινωσκομένοις (sic) L¹ || 5 τοῦτο μὲν — πολιτικῶν om. L || 7 *μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ MLB || 8 συγχωρῶσι L, B² v. l. συγχωρήσασιν B^c || 9 οἰωδῆποτε προσώπῳ L² || σπορτουλῶν M σνηθῆναι B (id. 24) || 10 νόμοις] Cod. 3, 2, 5 (ei 67) || 11 θεῖα L² || κράτους] tranquillitatis (i. e. γαληνότητος) ε || προσφύροισιν M || 14 λάβῃ B² v. l. || ἵνα om. L || 15 ἀποδίδεται L || 16 τῷ φίσκῳ εἰσφέρεται M τῷ δημοσίῳ εἰσφέρεται (εἰσφ. τῷ δημ. B¹) B || ἦ ὁ LB || 17 γινώσκων τούτο om. ε || 22 τῶν ἡμετέρων περιβάτων] ἰδικῶν s. v. L τῆς ἡμετέρας ἰδικῆς περιουσίας B^c || 23 τινα L¹ || 24 εἰσπράξαι] εἰσπράξαντας L || 26 δὲ εἰ καὶ om. ε || 29 αὐτοῖς om. B¹ || 30 νόμου L (cf. ad 32); est Cod. 1, 15, 2 || 31 ἱμῶν πατρός B^c || 32 διετύπωσαμεν L (cf. ad ε) || 33 ὡς ἐκ MB^c ε] ὡστε l. ἐκ B¹ || ἔγγραφως B^c ἀργάφως B¹ || 34 προνεχθέντος M || 35 φαιφρανεδαρίου (id. 629, 1) MLB^c

1 hao V¹ aut] uel R || 4 rubr. De sportulis ab exactoribus exigendis R in marg. || 5 loco om. V || nostre rep. T nostra reipublica V² || 6 ut om. R, ut neque om. V || magistrarianis R || 7 perfectianis T || alii V² vulg. || quocumque V¹ quacumque V² || conceda T¹ || 8 sportularum (sic) V || 9 quaa V¹ || 10 proferat R proferā T¹ || 11 quem Beck] quidem libri] inuenerit T || 12 habent T¹ || 14 acciperit V || passio V¹ || 16 interpellatus] interpellatur VT interpellatur R vulg. || 17 neglexit R || sicuti V || sicut diximus lesum R¹ || 19 modum exigetur R || 21 cognoverit T || 22 executiones T || sportulorum V || nomine] mīae (i. e. memoriae?) T¹ || nostram legem T || 23 neglexerit RV, corr. vulg. || vindicari VT¹ || Damus] autem add. Beck || 24 exhaetis V || executoribus Beck || 25 constitutio V¹ || 26 uolunt T || eis om. T || 31 disposuimus T¹ || 32 sentiis R || 34 expectabiles RV¹ || 35 referentarios R || nostras vulg.] nostros RV¹

φραγείας, τὸν αὐτὸν νόμον βεβαιούντες κελύμεν, τοὺς περιβλέπτους ἑφερενδάρους ἐπὶ ταῖς αἰτίας αὐτῶν διδάσκουσαν ἢ τοὺς ἀναφερόσας πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα μηδελίαν ἔχειν ἀδειαν ἢ αὐτοὺς ἢ τοὺς αὐτῶν βοηθούς δι' ἑαυτῶν ἢ δι' ἄλλου οἰουδὴποτε προσώπου κρατεῖν τινα ἢ ὑπὸ ἑγγυῆν ποιεῖν ἢ τι εἰσπράττειν ἢ ἀναγκάζειν διαλύσεις ἢ σύμφωνά τινα μετὰ τῶν ἰδίων ἀντιδικῶν τίθεισθαι, ἢ οἰουδὴποτε τρόπον ἐν οἰουδὴποτε πράγματι ἑαυτοὺς ἐμμιγνύναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖν αὐτοὺς συγχωροῦμεν, εἰ μὴ μόνον τὰς ἡμετέρας κελύσεις ἐφ' οἰαδὴποτε ὑποθέσει ἢ ἡγήσασθαι ἢ ἀναγκάζειν τοὺς ἀρμόδιους ἢ τοὺς ἀφωρισμένους δικασταὶς ἐμφανίζειν. εἰ δὲ τι τῶν παρόντων νόμων ἑναντίον τις ἐξ αὐτῶν τολμήσει διαπραχθῆσθαι, ὁ μὲν ζημίαν τινα ἢ περιγορηφὴν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις 15 πράγμασι ὑπομεμετρήσας οὐδὲν πρόκοιμα παντελῶς περὶ τὸ ἴδιον δικαίον ὑποστήσεται, ὁ δὲ τι τοιοῦτο πράξας ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τὴν ζημίαν τὴν τῷ βλαβείντι προσώπῳ ἐπενεχθεῖσαν διὰ τοῦ ἀρμόδιου ἀρχόντος ἀναγκασθῆσεται ἀποκαταστήσαι, καὶ πρὸς 20 τοῖσι τῶν τῆς ζώνης καὶ ἀξίας ἀποβολὴν ὑποστήσεται. Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν κελύμεν μὴ μόνον ἐν τοῖς μέλλουσι πράγμασι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἤδη ἀρθεῖσιν οὕτω δὲ περαιοθεῖσιν.

(Ἐπίλογος.) Ἢ σὴ τοῖν ὑπεροχὴ τὸν παρόντα 25 νόμον εἰς τὸ δηρικῆς ἰσχύοντα ἰδικίαν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῇ βασιλίδι πόλει προτιθεμένων εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν παρσκευασάτω, ὥστε πάντας γνώσιν τὰ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν κοινῆς εὐεργασίας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα.

Dat. xvii. k. Iul. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug.) anno XVIII. pc. Basilii vc. anno III. ind. VII. [a. 544]

petit facere manifestas. easdem leges firmantes iubemus spectabiles referendarios in causis quas docent seu referunt ad nostram tranquillitatem nullam habere licentiam. eos aut adiuutores eorum, vel per se 5 vel per aliam quamcumque personam tenere aliquem aut sub fideiussores facere aut aliquid exigere, aut cogere transactiones aut pacta quaedam cum suis adversariis exponere, aut quolibet modo in quacumque causa se permiscere. Nihil enim aliud facere 10 eos concedimus nisi solas nostras iussiones in quocumque negotio aut ex scripto aut ex non scripto prolatas competentibus aut deputatis insinuare iudicibus. Si quid autem praesenti legi contrarium aliquis eorum praesumpserit agere, is quidem qui damnum aliquod aut circumventionem in suis rebus 15 pertulerit, nullum praeiudicium penitus circa ius proprium sustinebit, qui vero tale aliquid egit, ex sua substantia damnum laesae personae delatum per competentem iudicem restituere compellitur, et super haec cinguli et dignitatis sustinebit amissionem. Haec autem omnia iubemus non solum in futuris causis, sed etiam in his quae iam inchoatae nondum tamen sunt terminatae servari.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia praesentem legem in perpetuum valiturum edictis sollempnibus in regia civitate propositis ad omnium notitiam venire procuret, ut omnes agnoscant quae pro communi eorum beneficio a nobis disposita sunt.

Dat. xvi. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIX. pc. Basilii vc. (anno IV.) [a. 545]

manifestas faciant, eandem legem confirmantes praecipimus, ut spectabiles referendarii in causis quas docent vel referunt ad nostram serenitatem nullam habeant potestatem, sive ipsi sive eorum adiuutores, per se vel per aliam ullam personam quemquam comprehendendi aut fideiussioni subiciendi aut quicquam exigendi, aut cogendi transactiones aut pactiones ullas cum adversariis suis facere, aut ullo modo in ulla causa sese immiscendi. Neque enim quicquam aliud eos facere permittimus, nisi ut nostras tantum iussiones in quacumque causa in scriptis vel sine scriptis prolatas competentibus vel delegatis iudicibus insinuent. Quodsi quid quic ex iis huic legi contrarium peragere ausus sit, is quidem qui damnum aliquod vel circumscriptionem in rebus suis passus est nullum omnino praeiudicium circa ius suum sustinebit, qui autem eiusmodi quid fecit ex substantia sua damnum personae iniuria affectae illatum per competentem iudicem resarcire cogetur, et praeterea cinguli vel dignitatis amissionem subibit. Haec autem omnia non solum in causis futuris valere iubemus, sed etiam in iis quae iam inchoatae nondum vero terminatae sunt.

Epilogus. Tua igitur sublimitas ut praesens lex in perpetuum valitura ad omnium notitiam veniat edictis more solito in regia civitate propositis provideat, ut omnes agnoscant quae in commune eorum beneficium a nobis constituta sunt.

1 τὸν αὐτὸν τρόπον L^o easdem leges s || κελύμεν om. L || 4 ἢ αὐτοῖς) ἢ om. s || ἑαυτῶν M || 5 δι' ἑαυτῶν) ἢ δι' ἑαυτῶν B^l || 6 ἑγγυῆν) fideiussores s || 7 τινα L || 8 *ἐν scriptis ex s (Iul.) ἢ MLB, delendum censet Zachariae (cf. Theod. μήτε μὴν ἐμμιγνύεσθαι ἑαυτοῖς ὅλους τοιοῦτοις πράγμασι) || 9 οὐδὲ B^l || 10 αὐτοῖς B^l || μόνον) solas s || 11 ἑγγράφως) aut ex scripto s vel scriptis Iul.; unde leg. ἢ ἑγγράφως? || 14 *τολμήσει MLB || 26 ἐδικίαν L || 28 παρακλυσεῖσθαι M || 31 subscr. dat. basilio vo. cons. reliquis omisiss M || dat. xvii (xvii b, xii Ulin.) kal. iulias anno XVIII (Ulin., anno XVIII om. hv) post cons. basilio (vc, neclisarii b, bilisarii Ulin.) anno III (anno III om. b) ind. VIII (indictione boctaua b, debebat esse ind VII) Iul.^{vu} Ulin., ἐξερωνήθη ἐν ἐκείνῃ τῆς βασιλείας ὑπατέλας Βασιλείου τὸ γ Theod., ex quorum consensu subscriptionem constituit; diversam exhibent s (ubi vid.) et (praeter diei notam cum s consentiens) Ath.: ἐγγράφη πρὸς ἡ καλ. Ἰανουαρίου βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ εἶ μετὰ τὴν ὑπατέλας Βασί-

slon τὸ δ' (a' cod.), qui est a. 545, quem si sequeris cum Zachariaeo, ind. VIII servari poterit

1 manifestissimas V || leges easdem R || 2 expectabiles RVT || 4 iutores RT¹ || 5 quamcumque aliam R || 6 sub lineola subducta del. T² || fideiussores R¹ V (cf. Iul.) || fideiussore R² fideiussiones T¹ vulg. || 9 semper miscere T per se permiscere R¹ || 10 quocumque negotio V² in ras. 7—9 lit. || 11 ex scripto) ex om. T^o || 12 deportatis V || iudicibus insinuare T || 14 bis VT || 15 aliquid R || 17 agit T egerit vulg. || 18 delatam V¹ || 19 restituere V¹ restitutum est T¹ || 20 hoc T¹ vulg. || sustinebis T¹ || 22 inchoare T¹ || 23 tm T, om. R || terminante T¹ || 23 eorum communi R || 29 disposita) saucicia disposita T^o || 31 subscriptionem unus praestat cod. Escorialesis, ubi praescribitur constitutioni CXVIII (= nov. CXXX) inter extravagantes positae || dni. b. iust. pp. cog. an. XIX pc. bas. vc. ca. Escor.

PKĒ

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον ἐπάρχῳ πραιτωρίων.) 5

(Προόμιον.) Ἐπειδὴ τινες τῶν δικαστῶν μετὰ πολλοὺς τῆς δίκης ἀγῶνας καὶ πλείστας ζημίας τοῖς δικαζομένοις γινομένους ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῖς κινουμέναις ὑποθέσεσι μὴνύουσι κέρονται πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα, καὶ τοῦτο τῷ παρόντι γενικῷ νόμῳ συνειδόμεν διορθώσασθαι, ὥστε μὴ ὑπέροχθαι ταῖς ὑποθεσεσιν ἐκ τούτου γίνεσθαι καὶ ἄλλο πάλιν προόμιον τὰς ἐξετάσεις λαμβάνειν.

CXXV. Auth. CXVI. Coll. IX tit. 4
R UT IUDICES NON EXPECTENT
IUSSIONEM, SED QUAE VIDEN-
TUR EIS DECERNANT R

Idem Aug. Gabrielo p. u.

(Praefatio.) Quoniam quidam iudicantium post multa litis certamina et plurima litigantium facta dispendia in negotiis apud eos motis suggestioibut utuntur ad nostram tranquillitatem, praesenti generali lege haec perspeximus emendare, ne dilationes negotiis ex hoc fiant et aliud rursus principium examinationes accipiant.

CAPUT I.

Κελεύομεν τοίνυν μηδένα τῶν δικαστῶν καθ' οἷον δῆποτε τρόπον ἢ χρόνον ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῖς προτιθεμέναις δίκαις μὴνύειν πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα, ἀλλ' ἐξετάζειν τελείως τὸ πρᾶγμα καὶ ὅπερ αὐτοῖς δίκαιον καὶ νόμιμον φανεῖν κρίνειν. καὶ εἰ μὲν τὰ μέρη ἐφρονχάσει τοῖς κεκριμένοις, τὴν ψήφον καὶ ἐκβίβασμά παραδίδουσαι κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν. εἰ δὲ τίς νομίσει ἐκ τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου ἑαυτὸν βεβλάσθαι, ἐκκλήτῳ κεχρησθαι νομίμῳ, καὶ αὐτὴν κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν νόμων διωρισμένην ἐγγυμνάσεσθαι τάξιν καὶ τέλειον πέρας δέχεσθαι. εἰ δὲ δύο καὶ πλείονες εἴεν τῆς δίκης διαγνώμονες, καὶ μετὰ αὐτῶν ἀναρῆν διαφωνία, καὶ οὕτω κελεύομεν ἕνα ἑκαστον τούτων κατὰ τὰ φαινόμενα αὐτῷ τὴν ἰδίαν δίδουσαι ψήφον.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦ εἰς τὸ διηρηκῆς ἰσχύοντος παρὰ τῆς ἡμετέρας

Iubemus igitur nullum iudicantium quolibet modo vel tempore pro causis apud se propositis nuntiare ad nostram tranquillitatem, sed examinare perfecte causam et quod eis iustum legitimumque videtur decernere; et si quidem partes cessaverint in his quae decreta sunt, executioni contradi sententiam secundum legum virtutem. Si autem aliquis putaverit ex prolata novissima sententia se laesum, appellatio utatur legitima, et haec secundum ordinem legibus definitum examinatur et perfectum suscipiat terminum. Si autem duo vel amplius fuerint cognitores litis, et aliqua inter eos emergat dissonantia, etiam sic iubemus unumquemque horum secundum quod videtur ei suam dare sententiam.

Nov. CXXV (Authent. CXVI = Coll. IX tit. 4: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 in B 7, 1, 18 cum schol. — Epit. Theod. 125, Athan. 4, 17 (inde paratitla Ath. 5 § 9. 8 § 5). Iulian. const. CXII.

CXXV.

DE IUDICIBUS.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

(Praefatio.) Quoniam nonnulli ex iudicibus post multa litis certamina et plurima damna litigantibus in causis apud ipsos motis illata relationibus usi sunt ad nostram serenitatem, hoc quoque praesenti generali lege emendare nobis visum est, ne inde in causis dilationes fiant et aliud rursus principium cognitiones capiant.

1. Iubemus igitur nullum iudicum ullo modo aut tempore in causis apud eos propositis ad nostram serenitatem rem deferre, sed perfecte examinare causam et quod sibi iustum atque legitimum visum sit iudicare. Et si quidem partes iudicialis acquirerint, sententia etiam executioni tradatur secundum legum tenorem. Si quis autem ex definitiva sententia se damno affectum esse putaverit, legitima appellatio utatur, eaque secundum ordinem a legibus definitum exerceatur et perfectum finem accipiat. Quodsi duo pluresve sint litis cognitores, et inter eos dissensus oriatur, sic quoque iubemus unumquemque eorum quemadmodum ipsi videatur sententiam suam ferre.

Epilogus. Quae igitur per praesentem legem in perpetuum valituram a nostra serenitate statuta

2 rubr. Περὶ δικαστῶν ML Theod.] Ὡστε τοὺς δικαστὰς μὴ ἀναμένειν θείας κελύσεις, ἀλλὰ τὰ δοκούντα αὐτοῖς ψηφίσεσθαι Ath. 5 § 5 inscr. om. ML, suppliev ex Ath. (cf. subscr. Theod. infra ad 631, 10). Gabrieli praef. urbi inscriptum exemplar sequitur 5, ubi vid. § 6 Ἐπειδὴ τινες L 5 Ath. Theod.] Πολλοὶ τινες M § 10 καὶ τοῦτο] haec 5 § 12 ὑπόθεσιν L¹ τούτων L § 19 ἐφρονχάσῃ B¹ § 20 καὶ om. 5 § 21 *νομίσοι MLB § ἐκ τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου] ex prolata novissima sententia 5 § 23 διωρισμένην ἐγγυμνάσεσθαι L ἐγγυμνάσεσθαι διωρισμένην B¹ § 25 τῆς] οἱ τῆς B¹ § καὶ] et aliqua (i. e. καὶ τῆς) 5 § 26 ἀναρῆν B¹ § 27 αὐτῶν B^c

1 Nov. CXXV = Auth. CXVI om. R, in T repetitur inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta f. 179 (= D). In cod. Monacensi (olim Friisingensi) 6359

extat extremo loco scripta post nov. CXXXIII = Auth. CXXXIV f. 76 (= F) § 2 rubr. om. DF § 5 inscr. om. F, ld. A. reliquis omissis D § pprum T ppōrum V ppō ad. (i. e. praetiorum vel praetorio); p. u. i. e. praefecto urbi restituit Zachariae (cf. Io. Lydus de mag. 3, 38) § 6 quidem F § iudicanti V iudicantibus T¹ D § 7 litigantibus] a litigantibus F vulg. § 9 tranquillitatem] legem vel ad tranquillitatem D § lege generali V § 10 hoc F vulg. § 11 ex hoc negotiis F § 17 legitimum V¹ destituro F § 18 et om. F § cetauerint F non cessauerint T² § in] et F § quod T¹ § 19 decerta V¹ creata T¹ detracta T² F § contradi] mandarent F § sententia T § 20 ex] esse F § 21 laesus T¹ § 22 legitima utatur F § hoc F vulg. § 23 suscipiatur T¹ § 24 autem] enim T § duo] vel duo F § cognicione F § 25 aliquam — dissonantiam F § 26 sic om. D § unumquem T¹ § eorum F vulg. § 27 sua dare sententia V¹ § 29 igitur] autem T

γαλνότητος ὀρισθέντα τοῦτο μὲν ἢ σὴ ὑπεροχὴ τοῦτο δὲ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι δικασταὶ μίζονές τε καὶ ἐλάττωτες παραφυλίξαι σπενσάτωσαν, ἰδίκτων μὲν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει κατὰ τὸ σὴνθεας παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς προτιθεμένων, προτάξεων δὲ πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχῶν λαμπροτάτους ἀρχοντας καταπεμπομένων, ὡς τε πάντας γράναι τὰ ὑπὲρ τῆς τῶν δικαζομένων ὠφελείας παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα.

Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basili v. anno II.

tam tua celsitudo quam omnes alii iudices maiores et minores custodire festinent, ut nullus penitus ignoret quae pro utilitate nostrorum collatorum a nobis disposita sunt, ita tamen ut universis interdictis per propria praecepta, quatenus sine ullo iniusto dispendio nostris collatoribus insinuatō legis praesentis fiat.

Dat. xv. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 543] anno XVII. post cons. Basili v. anno II.

PK5

ΙΣΟΝ ΘΕΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

(Προοίμιον.) Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς οἱ τῆς θείας λήξεως νόμῳ διετύπωσαν, φανερὰς ἐκκλήτων ὑποθέσεις τὸν κοισάτωρα τοῦ θείου παλατίου ἅμα τῷ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τῷ 15 κατὰ καιρὸν τὸν θρόνον τῆς σῆς ὑπεροχῆς διέποντι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ἀσκρων ἐξετάξιν. εὐρομν δὲ ἐν ταῖς τοιαύταις ἐξετάξεσι πρᾶγμα γίνεσθαι καὶ τῆς πολιτείας καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας ἀνάξιον. οἱ γὰρ δικαζόμενοι καὶ οἱ ἐντολεῖς καὶ οἱ τούτων συνήγοροι καὶ πάντες οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι ὑπηρετοῦντες ὡς ἡμῶν αὐτῶν καθήμενων καὶ ἀκουσῶν τοῦτο μὲν ἐσθῆτι τοῦτο δὲ ὑποδημασι καὶ ὀρημασι παρὰ τοῖς 20 ἡμετέροις ἀρχουσίαι ἐκέχοντο, οἷς μόνους κεχορησθῆαι προῖκηκε τοὺς πρὸς τὴν βασιλείαν εἰσιόντας· ἀλλὰ καὶ 20 αὐτοὶ οἱ δικασταὶ οὐκ ἐξ ἰδίου προσώπου, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν παρόντων καὶ διαλαλούντων τὰς οἰκείας προφερον ψήφους

CAPUT I

Ὅπερ τοῦ λοιποῦ ἐν οἰωδῆποτε δικαστηρίῳ γίνεσθαι κωλύομεν, θεσπίζοντας τὸν μὲν κατὰ καιρὸν κοισάτωρα τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου ἅμα τῷ σαυτοῦ ὑπεροχῇ ἦτοι τῷ κατὰ καιρὸν ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις ἐξετάξιν, μὴ ἐξ ἡμετέρου δὲ ἀλλ' ἐξ ἰδίων προσώπων τὰς διαλαλίαις προφερίν καὶ νόμοις ἐγνωσμένην διδόναι ψήφον· τῶν εἰωσθῶτων δηλαδὴ σκρινῶν ἐν ταῖς τοιαύταις διαίταις τῆν 25 ἰδίαν παρεχόντων ὑπηρεσίαν, καὶ εἰδόντων τῶν ἀρχόντων τῶν τὰς τοιαύτας δικας κρινόντων, ὡς εἴ τι παρὰ ταῦτα τοῦ λοιποῦ καθ' οἰωνδῆποτε τρόπον πλημμελήσῃ, τῷ τῆς καθουσίωσεως ἐγκληματι ὑποκίσειται.

Nov. CXXVI Graece tantum extat in ML, c. 1 (Θεσπίζομεν τὸν μὲν κατὰ καιρὸν ...) — 3 B 9, 2, 9. — Epit. Theod. 126, Athan. 7, 6. Iulian. const. CXIII.

sunt, tam tua sublimitas quam ceteri omnes iudices et maiores et minores observare studeant, edictis quidem in hac regia civitate more solito a tua sublimitate propositis, praecceptis autem ad clarissimos provinciarum praesides missis, ut omnes cognoscant quae ad utilitatem litigantium a nobis sancita sunt.

CXXVI.

EXEMPLUM SACRAE LEGIS DE APPELLATIONIBUS.

Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.

Praefatio. Theodosius et Valentinianus divinae memoriae lege constituerunt, ut manifestas causas appellationum quaestor sacri palatii una cum praefecto sacro per Orientem praetorio qui quoque tempore sedem tuae sublimitatis obtinet secundum formam sacrorum iudiciorum examinet. Comperimus autem in eiusmodi examinationibus rem fieri et re publica et ipso imperio indignam. Litigantes enim et procuratores et eorum advocati et omnes in eiusmodi causis ministrantes tamquam nobis ipsis sedentibus et audientibus tam vestitu quam calceis et verbis apud magistratus nostros utuntur, quibus eos solos uti decet qui ad imperatorem ingrediuntur; quin etiam ipsi iudices non ex sua persona, sed tamquam nobis ipsis praesentibus et interlocutentibus suas sententias proferebant.

I. Quod in posterum in ullo iudicio fieri prohibemus, sancientes ut sacri nostri palatii qui quoque tempore quaestor est una cum tua sublimitate sive qui quoque tempore praefectus sacro praetorio est huiusmodi causas examinet, neu vero ex nostra sed ex suis personis interlocutiones proferant atque sententiam legibus agnita ferant; ut scilicet solita scrinia in eiusmodi cognitionibus ministerium suum praesent, sciantque magistratus qui de talibus causis iudicant si quid adversus ea in posterum ullo modo commissum sit, se maiestatis crimini obnoxios fore.

3 ἰδίκτων L || ἰδίκτων — 6 καταπεμπομένων om. ε, ubi seqq. quoque diversam formam exempli ad praef. urbi dati produnt || 6 λαμπροτάτους om. L || 9 subscr. om. Iul. || id. oct. M || καλαυδ. Ὀκτωβρίων Ath. xv. kal. Ian. ε μηνῶ ἱανουαρίῳ Theod. || imp. dn. Iustiniani pp. aug. anno XVIII (leg. XVII) ε || cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ε' (leg. ε') Ath., om. Theod. || 10 post cons. Basili v. anno II ε || ὑπάτειά Βασιλείου τὸ β' ἐπὶ Πέτρον ὑπάρχου Theod. μετὰ τῆν ὑπάτειαν Βασιλείου Ath. basil. v. cons. M || 12 rubr. Ἰσον — ἐκκλήτων ML Theod. || Περί ἐκκλήτων Ath.; ἢ ὄλη νεαρά (sc. in B recepta est) s. v. L || 13 inscr. om. ML, addidi ex Ath. || 14 Βαλεντινιανὸς cit. Theod. || θείας || εὐσεβοῦς cit. Ath. || νόμῳ Cod. 7, 62, 32 (cf. nov. XXIII c. 4) || 15 ἐπάρχῳ (Ath.) ὑπάρχῳ ML (Theod.) || 20 *μόνοις ML || 24 σαν-

τοῦ CGEHeimbach) αὐτοῦ MLB || ἐπάρχῳ B || ὑπάρχῳ ML || ἱερῶν || ἱερῶν ἡμῶν B^c || 26 cf. nov. XX

1 tamen D tunc V || 4 sunt om. D || τῷ F || ut et F || interdictis VF || 5 per om. F || propria priā T¹ pro ēa (sic) T² || ullo iniusto iusto ullo F; iniusto om. D || 6 nostris nisi T || collacionibus F || 9 subscr. praestat cod. Paris., item Berolinensis a. 1344 scriptus, ex quo eam protulit Bienerus Gesch. d. Nov. p. 524 || constantinopoli imperante domino iustiniano perpetuo augusto Paris. cp. imp. iust. Berol. || 10 ann. XVIII Berol., vulg., annos XXIII Paris. || basil. Berol. || uō clarissimo Paris., om. Berol. || anno III vulg., rectius imperii annum XVII restituit Heimbach

CAPUT II.

Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦτο κρατεῖν κελεύομεν, ἵνα ὅσῳ ἐκκλητίῳ γινομένης ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου χρόνου ἑκάτερον μέρος τῆν κυρίαν ἡμέραν παραφυλάττει, ἀντιπερθέτως οἱ δικασταὶ τοῦτο μὲν τὰ πεπραγμένα τοῦτο δὲ τὰ κεκοιμένα ἐξετάξιν σπουδάζουσι καὶ μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ψῆφον δίδουσι. εἰ δὲ μόνος ὁ ἐκκαλεσάμενος; εἰσελθῶν, κελεύομεν τοὺς δικαστὰς ἀναμένειν μέχρι τῆς τελευταίας κυρίας, καὶ εἰ ἀναζητηθεὶς ὁ νικησῶν μὴ εὐρεθῆι, ἐξεταζόμενον τῶν πεπραγμένων νόμιμον δούναι πέρους. εἰ δὲ μόνος ὁ τὴν νικητικὴν ψῆφον λαβὼν εἰσελθῶν, καὶ ἐπιζητηθεὶς ὁ ἐκκαλουμένου μὴ εὐρεθῆι, ἀναμένειν τοὺς δικαστὰς μὴ μόνον τὴν τελευταίαν κυρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς reparationis χρόνον, τουτέστι τοὺς τρεῖς μῆνας. καὶ εἰ μὴδὲ τῆνκαίτα ὁ ἐκκαλούμενος εὐρεθῆι, μηκέτι τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῇ κυροῦσθαι τὴν ψῆφον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μῆος μοίρας καὶ τοῦ δικαίου σκοπομένου πέρους ταῖς τοιαύτας ὑποθέσεις δίδουσαι νόμιμον, εἴτε τὸν ἐνὸς εἴτε ἑκατέρου μέρους παρόντος. καὶ διὰ τοῦτο κελεύομεν ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσειν μηκέτι (καθὰ μέχρι τοῦ παρόντος ἐκράτει) εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν πάσας τὰς διαγνώσεις ἀναφέρεσθαι, ἀλλὰ μίαν ἑκάστην τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔχειν προγεγραμμένην.

CAPUT III.

Πρὸς τοῖτοις θεσπιζόμεν, ὥστε πάντας τοὺς δικαστὰς τὴν μὲν ἐκκλησίαν ταῖς διωρισμέναις ἡμέραις προσαγομένην καὶ τοῖς νόμοις οὐκ ἀπηγορευμένην παντὶ τρόπῳ δεχέσθαι, ἐντὸς δὲ ἡμερῶν μετὰ τὸ ἐπιδοθῆναι τὴν ἐκκλησίαν τὰ πεπραγμένα μετὰ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς παρέχειν τοῖς δικαζόμενοις, ἵνα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς ἰδίας βοηθείας τῷ ἀρμοδίῳ ἀρχόντι ταῦτα δυνήσονται ἐμφανίζειν. εἰ δὲ τις τῶν δικαστῶν τοῦτο ποιῆται 20 ὑπέροδοτο, ἢ μὲν ψῆφος τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῇ βεβαιωθῆσεται, αὐτὸς δὲ ὁ δικαστὴς ὁ ταῦτα μὴ παραφυλάξας καὶ οἱ τούτω ὑπηρετούμετες πάσαν ζημίαν, ἣν (ἀν) ὑπομείνη ὁ δικαζόμενος διὰ τὸ μὴ δοθῆναι αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, ἐκ τῶν ἰδίων οὐσιῶν ἀποδοῦναι αὐτῷ ἀναγκασθήσονται, καὶ ἀνὰ δέκα χρυσίου λιτρῶν ποινὴν καταβαλοῦσι τοῖς ἡμετέροις εἰσκομισθησομένην πριβάτοις.
(Ἐπίλογος.) ἼΙ ἐνδοξοῦ τούτων καὶ μεγαλοφρονῶν αὐθεντία σου τὸν παρόντα νόμον καὶ ἐν ταύτῃ τῇ 25 βασιλίδι πόλει προθεῖναι σπενσάτω, ἵνα πάντες γινώσκωσι, τί ὀφείλουσι παραφυλάττειν Dat. (<..... imp. du. Iustiniiani pp. Aug. anno XX. pc. Basillii vc. anno V.) [a. 546]

c. II Ἐν πάσαις — 10 ψῆφον ex B habet B^s E 9, 24 p. 295 Zach, 11 Ἄπαξ — 16 προγεγραμμένην B^s ib. 26 p. 296 Zach. et Ecloga I—X Bas.
c. III summarium extat Ἰβπ. 11, 6 (ubi citatur νεαρά γλῶ’).

II. In omnibus autem appellationibus hoc valere iubemus, ut quotiescumque appellacione interposita intra statulum tempus utraque pars fatalem diem observat, sine dilacione iudices tam acta quam iudicata examinare studeant atque legi et iuri congruam sententiam ferant. Quodsi solus qui appellavit intraverit, iubemus iudices usque ad ultimum fatalem diem expectare, et si is qui vicit requisitus non inveniat, examinatis actis causae legitimam finem impertire. Sin autem solus qui victricem sententiam accepit intraverit, et si qui appellavit requisitus non inveniat, iudices non solum ultimum fatalem diem expectare, sed etiam tempus reparationis, id est tres menses. Et si ne tum quidem is qui appellavit inveniat, non amplius temporis decursu sententiam confirmari, sed etiam una parte praesente iudices tam acta quam iudicata perscrutari; ac si quidem sententiam recte latam compererint, eam confirmare, sin vero quid neglectum sit, id corrigere et legitimam sententiam ferre. Semel autem causa appellacionis intra fatales dies sive ab utraque parte sive ab alterutra introducta non amplius biennii temporis decursu in posterum sententia confirmetur, sed veritate et iustitia considerata finis eiusmodi causis legitimus imponatur, sive una sive utraque parte praesente. Et propterea iubemus in eiusmodi causis non amplius (quemadmodum usque ad praesens tempus valebat) in primam appellacionem omnes cognitiones referri, sed singulas propriam diem praescriptam habere.

III. Praeterea sancimus, ut omnes iudices appellacionem intra statulos dies interpositam neque legibus prohibitam omnibus modis recipiant, atque intra triginta dies post oblatam appellacionem acta cum subscriptione sua litigantibus praebeant, ut illi ad auxilium suum competentis magistratui haec insinuare possint. Quodsi quis ex iudicibus id facere distulerit, sententia quidem decursu temporis confirmabitur, ipse vero iudex qui haec non observaverit et qui ei ministerium exhibent omne damnum quod litigans propter acta ei non edita subierit ex propriis substantiis reddere ei compellentur, et poenam denarum auri librarum solvent nostris privatis rebus inferendum.

Epilogus. Gloriosa igitur et magnifica auctoritas tua praesentem legem in hac quoque regia ci vitate proponere studeat, ut omnes intellegant, quid observare debeant.

1 ἐκκλητίοις (et sic infra constanter) M || γεινομένης L || 2 παραφυλάττει Scrimger (B^s Leunclivii) παραφυλάττειν M παραφυλάττει LB^s παραφυλάττει B^s (observaverit Jul.) || 3 σπουδάζουσι B^s || 4 εἰσελθῶν B^s || 6 ὁ om. M || ἐκκαλεσάμενος (id. 8) B^s || 7 τῆς reparationis M τῆς reparationis L τὸν προετρεπισμὸν L s. v., B^s τὸν εὐτρεπισμὸν M s. v., B^s || μὴδὲ μὴ B^s v. l. || 8 μηκέτι κτέ.] cf. nov. XLIX c. 1 || τῆ om. L^s || 11 ἐμπροσθίμοις L || 12 τῆ om. M || τὸν διετούς χρόνου] τῆς διατίας Ecl. || 14 καθάπερ Ecl. || 15 εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν] in primo introitu Jul. ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ Ath. (ceterum

cf. Cuiacius Obs. 18, 36) || 16 προγεγραμμένην Theod. || 19 ὑπὲρ τῆς ἰδίας βοηθείας ἐκείνου L || 20 ταῦτα LB Jul.] ταύτην M || δυνήσονται cum Scrimgero vulg. || 21 ὑπέροδοται L || βεβαιωθῆσεται] non confirmabitur Jul. || 22 πᾶσαν] καὶ πᾶσαν B^s || ὑπομείνη M ὑπομείνη B^s ὑπομείνοι LB^s || 23 χρυσῶν L || λιτρῶν M B^s λίτρας LB^s || 24 καταβαλοῦσι L || πριβάτοις] ἰδικοῖς B || 25 ἐνδοξοτάτῃ L || 26 γινώσκουσι L || dat. M, ἐγράφῃ Ath. ipsa subscriptione omittas, deest etiam apud Jul. ἐξεφωνήθη τῷ κ' ἐπει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ ἰπταεῖαν Βασιλείου Theod., unde subscriptionem refinxit Zachariae

PKZ

ΠΕΡΙ ΑΔΕΛΦΟΠΑΙΔΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΝΤΩΝ
ΑΜΑ ΤΟΙΣ ΑΝΙΟΥΣΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 15
πραιτωρίῳ.

(Προοίμιον.) Τοὺς ἡμετέρους νόμους ἐπαγορθεῖν
ἡμεῖς οὐκ ὀκνοῦμεν, πανταχοῦ τὸ συμφέρον τοῖς ὑπὸ
κοίσι εὐρίσκειν βουλόμενοι. μεμνήμεθα τοίνυν γρα-
ψαντες νόμον, δι' οὗ παρελευσάμεθα, ἵνα εἰ τις τε- 20
λεντήσῃ καταλιπὼν ἀδελφοὺς καὶ παῖδας ἐτέρου προ-
τελετήσαντος ἀδελφοῦ, (καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀδελφῶν
καὶ οἱ τοῦ προτελετήσαντος ἀδελφοῦ) παῖδες πρὸς
τὴν κληρονομίαν καλοῦνται τὴν πατρῶν ὑπεριστάς
τάξιν καὶ τὴν ἐκείνου κομιζόμενοι μοῖραν· εἰ δὲ ὁ 25
τελετήσας καταλιπὼν τῶν ἀνιόντων τινὰ καὶ ἀδελ-
φοὺς ἐξ ἐκατέρων γονέων συναπτομένους αὐτῷ καὶ
παῖδας ἐκ προτελετήσαντος ἀδελφοῦ, τοὺς μὲν ἀδελ-
φοὺς ἐκελεύσαμεν διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου μετὰ τῶν γο-
νέων καλεῖσθαι, τοὺς δὲ ἀδελφοπάιδας ἀπεκλείσαμεν. 30

CAPUT I.

Ταῦτα τοίνυν δικαίως ἐπαγορθεῖν θεσιζόμεν,
ἵνα εἰ τις τελετήσας καταλείπει τῶν ἀνιόντων τινὰ
καὶ ἀδελφοὺς δυναμένους μετὰ τῶν γονέων καλεῖσθαι
καὶ ἐτέρου ἀδελφοῦ προτελετήσαντες παῖδας, μετὰ
τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἀδελφῶν καλῶνται καὶ οἱ 35
τοῦ προτελετήσαντος ἀδελφοῦ παῖδες, καὶ τοσαύτην
λαμβάνουσι μοῖραν, ὅσην ἡμελλεν ὁ αὐτῶν πατὴρ κο-

Nov. CXXVII (Authent. CXX — Coll. IX tit. 7: gloss.) Graecis extat in M (de BL vid. ad cap. II. III). —
Epit. Theod. 127, Athon. 9, 12. Iulian. const. CXIV.

c. 1 summam habent Eclogia privata aucti 7, 3 p. 23 Zach., Anonymus Bodleianus ap. Zachariae 'Aveκδ. p. 219.
Theodori summam in fine uctam exhibet Prochiron 30, 7, schol. Epanagoges 33, 16.

CXXVII.

DE FRATRIS FILIIS SUCCEDENTIBUS UNA CUM ASCENDENTIBUS, ET DE ALIIS
CAPITIBUS.

Idem Augustus Basso gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Leges nostras emendare non piget nos, qui usquequaque id quod subiectis nostris
prodest reperire velimus. Meminimus igitur nos legem scripsisse, qua praecipimus, ut si quis decesserit
relictis fratribus et liberis alterius fratris antea defuncti, (ad similitudinem fratrum etiam fratris antea
defuncti) liberi ad hereditatem vocentur in paternum successuri locum atque illius portionem accepturi;
sin quem ascendendum defunctus reliquerit et fratres ex utroque parente sibi coniunctos et liberos ex
fratre antea defuncto, fratres quidem cum parentibus vocari eadem lege iussimus, liberos autem fratris
exclusimus.

1. Haec igitur iure emendantes sancimus, ut si quis quem defunctus reliquerit ex ascendentibus et
fratres qui cum parentibus vocari possint et alterius fratris antea defuncti liberos, cum ascendentibus et
fratribus etiam fratris antea defuncti liberi vocentur, et tantam partem accipiant, quantum pater eorum

2 rubr. Περὶ διαδόχων (leg. διαδοχῶν) ἀδελφοπαίδων
καὶ περὶ ἐμφανείας ἰδίων Theod. "Ὅστις τοὺς παῖδας
τοῦ προτελετήσαντος ἀδελφοῦ κληρονομεῖν μετὰ τῶν
ἀδελφῶν καὶ ἀνιόντων ὑπόντων, καὶ περὶ ἰδίων Ath.
(cf. 5) || 15 Βάσσω — πραιτωρίῳ M (5) Θεοδότῳ ἐπ-
άρχῳ πραιτωρίῳ Ath. || 18 ἡμεῖς ἐπαγορθεῖν cit. Ath. ||
20 νόμον] nov. CXVIII c. 3 || *τελετήσῃ M || 22 καθ'
ὁμοιότητα — 23 ἀδελφοῦ propter homoteleuton omissa
in M ex 5 add. Zachariae || 24 καλῶνται Scrimger (cf.
35) || 26 τινὰ (cf. 32) M || aliquos (i. e. τινὰς) 5 || 31 Ταῦτα
Scrimger] τῷ M initio versus, Hoe 5

Hamburgensis) || in imitationem R || 3 et RV] etiam T
vulg. || 4 estantibus RT || 6 autem om. R¹ || 7 vel] et T ||
9 domine sunt T desint R¹ || 10 partis] partis partis R¹ ||
11 partis V^o || 12 pene sint R || 14 mittatur RT || 15
inser. om. T || 17 emendare leges RT || nos om. T || 18 pi-
guet V || 21 alterius — 22 hereditatem scr. R² in ras. 1 vs. ||
postmortui R(?) || 22 et praemortui fratris filii ad here-
suppl. V² in spat. vac. 1 vs. || 23 paternam V || et om. R¹ ||
25 utriusque V || sibi coniunctos T || 31 rubr. De succes-
sionibus quae ab intestato deferuntur et parentibus et
filiis fratrum T in marg. (ex Iul.) || iusto om. T || 33 praec-
tunt T¹ || 34 praemortui] .. R¹ || et om. T || fratres T²
at. || 35 vocentur] succedunt T || et] etiam T¹ || fratribus
V¹ || et om. RT² || tantum V¹ || 36 pater eorum T

2 succedant] succedant paterne R (succedant patruo

Idem Aug Basso pp.

(Praefatio.) Nostras leges emendare nos non
piget ubique utilitatem subiectis invenire volentes.
Meminimus igitur scripsisse legem, per quam iussi-
mus, ut si quis moriatur relinquens fratres et filios
alterius praemortui fratris, ad similitudinem fratrum
et praemortui fratris filii ad hereditatem vocentur
paternum adingredientes gradum et illius ferentes
portionem. Si vero moriens relinquit ascendendum
aliquos et fratres ex utrisque parentibus coniunctos
sibi et filios ex praemortuo fratre, fratres quidem
iussimus per ipsam legem cum parentibus vocari,
fratris vero filios exclusimus.

Hoc itaque iuste corrigentes sancimus, ut si quis
moriens relinquit ascendendum aliquem et fratres
qui possunt cum parentibus vocari et alterius fratris
praemortui filios, cum ascendentibus et fratribus
praemortui fratris filii, et tantam acci-
pian portionem, quantum futurus erat eorum pater

μῆσθαι εἰ περιῆν. ταῦτα δὲ θεοσιζομεν περὶ ἐκείνων τῶν ἀδελφοπαίδων ὧν ὁ πατὴρ ἐξ ἐκατέρου γονέως συνήπτετο τῶν τελευτήσαντι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν οἷαν αὐτοῖς δεδώκαμεν τάξιν ὅτε μετὰ μόνων καλοῦνται τῶν ἀδελφῶν, ταύτην αὐτοῖς ἔχειν κελύομεν καὶ ὅτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν καλοῦνται τῶν ἀνιόντων τινὲς πρὸς τὸν κλῆρον.

accipere si vixisset. Haec vero sancimus de illis fratris filii quorum pater ex utroque parente iungebatur defuncto, et absolute dicendum quem eis delibimus ordinem quando cum solis vocantur fratribus, eundem eos habere iubemus et quando cum fratribus vocantur ascendentium aliqui ad hereditatem: hoc iubentes ex kalendis Ianuariis praesentis undecimae indictionis.

CAPUT II.

Κακείνῳ γε μὴν ἄξιον ἐπανορθώσεως τινος εἶναι νομιζόντες, μέρος αὐτὸ τοῦ παρόντος ποιούμεθα νόμον. ἐξ αὐτῆς γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων εὐρίσκοντες πείρας ἀναγκαῖον εἶναι ταῖς γυναῖξι πραγματοποιέων ὑπομνημάτων τὰς πρὸ τῶν γάμων δωρεὰς ἐμφανίζεσθαι, ἵνα κἂν εἰ τῶν πρωτοτύπων συμβολαίων ἐκπίστοιεν, πρόχειροι διὰ τῶν ὑπομνημάτων αὐταῖς αἰ περὶ τοῦ γάμου συστάσεις ὑπάρχοιεν, θεοσιζομεν ἀνάγκην ἔχειν τοὺς ἀνδρας αὐτοὺς ἢ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸ γάμου ἦτοι διὰ γάμου δωρεὰς καταγράφοντας, ἂν φησὺν ὑπερβαῖν ποσότητα, ἐμφανίζειν ταύτην πραγματοποιέων ὑπομνημάτων ἐπὶ μὲν τῆς βασιλίδος πόλεως παρὰ τῶν μαγίστρων τῶν κήρων, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τῶν τῆς πόλεως ἐκάστης ἐκδικῆν ἢ παρ' οἷς ὅλας τὰ τοιαῦτα ὑπομνημάτων συστάσθαι δύνανται. εἰ δὲ μὴ ἐμφανίσουσι ταύτας, ὅσον μὲν πρὸς τὸ μέρος τῆς γυναικὸς καὶ οὕτως αὐτὰς ἐρρωσθαι κελύομεν, καὶ εἰ καιρὸς γένηται τῆς ἀπαιτήσεως τῆς δωρεᾶς ἢ καὶ μέρους αὐτῆς, μὴ ἀντικείσθαι τῇ γυναικὶ τὸ μὴ ἐμφανισθῆναι τῆν δωρεάν. εἰ δὲ τὰ τῶν προικῶν σύμφωνα καὶ αἰ τούτων ἀποβάσεις τῷ μέρει τοῦ ἀνδρὸς δῶν τὴν ἀπαίτησιν τῆς προικὸς ἢ καὶ μέρους αὐτῆς, οὐδέμιαν αὐτὸν ἔχειν κελύομεν ἀγωγήν, ἂν μὴ τὴν δωρεάν ἐμφάνισαι

Illud quoque dignum correctione aliqua esse iudicantes, partem hoc praesentis facimus legis. Ex ipso enim rerum inventientis experimento necessarium esse mulieribus actis monumentorum antenuptiales donationes insinuari, ut vel si principalia instrumenta percant, quod facile est, per monumenta eis matrimonii probatio maneant, sancimus necessitatem habere viros ipsos aut etiam qui pro eis antenuptiales seu propter nuptias donationes scribunt, si quingentorum solidorum transcendant quantitatem, insinuare eam in actis monumentorum in regia quidem civitate apud magistrum census, in provinciis autem apud civitatis uniuscuiusque defensorem aut apud quos omnino talia documenta confici possunt. Si vero non insinuent eas, quantum quidem ad partem mulieris etiam sic eas valere iubemus, et si tempus fiat exactionis donationis aut partis eius, non opponi mulieri non fuisse insinuatam donationem. Si vero dotialium pacta et horum eventus parti viri concedant exactionem dotis aut etiam partis eius, nullam eum habere iubemus actionem, si non dona-

c. II (Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων.....) post nov. CXIX c. 1 insertum extat in B 29, 4 indeque eodem loco in L f. 149.
c. II. III summaria praestat Anonymus Bodleianus c. 445—447 apud Zachariae Ἀνέκδ. p. 210, Athanasii summam repetunt paratilla Ath. 10 § 9.

accepturus erat si viveret. Haec autem de illis fratris liberis sancimus quorum pater ex utroque parente coniunctus erat defuncto; et ut simpliciter dicamus, quem iis dedimus ordinem quando cum solis fratribus vocantur, hunc eos habere volumus etiam quando cum fratribus aliqui ex ascendentibus ad hereditatem vocantur.

II. Verum illud quoque cum correctione aliqua dignum iudicemus, partem praesentis legis facimus. Ex ipsa enim rerum experientia edocli necesse esse mulieribus donationes ante nuptias actis intervenientibus insinuari, ut etiam si instrumenta principalia amittant, per acta probationes matrimonii iis in promptu sint, sancimus ut ipsi viri vel qui pro iis ante nuptias sive propter nuptias donationes scribunt, si donatio quingentorum solidorum quantitatem excedat, necesse habeant eam actis insinuare conficiendis in regia quidem civitate apud magistrum census, in provinciis autem apud civitatis cuiusque defensorem vel apud quos omnino talia monumenta confici possunt. Quodsi eas non insinuerint, quantum ad partem mulieris sic quoque eas validas esse iubemus, et si occasio sit exigendae donationis vel etiam partis eius, non opponi mulieri insinuatam non esse donationem. Si vero pacta dotialia eorumque eventus marito concedant exactionem dotis vel etiam partis eius, iubemus nullam eum actionem habere, nisi donationem

5 ταύτην] eundem (i. e. τὴν αὐτὴν?) § Iul. || 7 τὸν κλῆρον] hoc iubentes ex kalendis Ianuariis praesentis undecimae indictionis add. §; τούτου κρατοῦντος ἀπὸ καλανδῶν Ἰανουαρίων τῆς αἰ ἐπιμελήσεως Ath. (caerent additamento Iul. Theod.) || 11 γὰρ om. L || εὐρίσκοντες B' || 13 τὰς τῶν πρὸ τῶν (πρωτῶν B') B' || 15 πρόχειροι BL] πρόχειρον M quod facile est § || ὑπομνημάτων] quae sequuntur desunt in B' pluribus foliis excisis || αἰ περὶ τοῦ γάμου συστάσεις ὑπάρχοιεν BL matrimonii probatio maneant § || 17 καὶ om. L^o || 18 διὰ γάμου B || 19 χρ^v (sic) M || 24 ἐμφανίσωσιν B || 26 καὶ εἰ καιρὸς κτέ.] disertius epitomatores δάν ταῖς γυναῖξιν ἀρμόδη ὁ casus Theod. καὶ ἀπαιτήσεις ταύτην κατὰ τοὺς κάσους Ath. et ideō matrimonio soluto mulieri quidem ante nuptias donatio sive ex toto sive ex parte secundum quod casus tulerit... competat Iul. || 27 τῆς δωρεᾶς] ὑμῖν δωρεᾶς M || καὶ om. L (s) || μέρος L || 31 μέρους] ἐκ μέρους BL

2 ex utroque pater R || 3 *dicendum quem eis dedimus (sim. Beck)] dicimus libri (in V post dicimus rasura est) || 6 ascendentium aliqui V] aliqui ascendentium RT vulg. || 7 ieiunariis V || 8 inditionis RVT || 9 rubr. Si propter nuptias donatio gestis intimata fuerit T in marg. (ex Iul.) || 10 sanctimus V || 11 experimento inuenientes RT || 12 hactis V¹ || 13 ut om. R¹ || 14 quod] quodsi R¹ eius R || 16 uisoa V¹ || autem T¹ || qui etiam T || antenuptiales seu propter nuptias V] ante nuptias T antenuptiales vulg. ante R || 20 civitatem V || 21 defensores RT || 22 sin R || 24 eam T || 25 aut Beck] et libri; aut etiam Osenbrüggen || parti R¹ || 26 mulieribus T || fuisse R¹ fuisse se V¹ || 25 concedunt T concederet R¹ concederent R² || exactione Osenbrüggen] actionem libri || 29 si non] sine R¹ T¹ donatione T

πρακτομένων ὑπομημάτων ὡς εἴρηται. τὸ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐχόντων ἐξουσίαν τοῦ ἐμφανίζειν τὰς δωρεὰς τὸν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐμφανισθῆναι κίνδυνον ταῖς γυναῖξιν ἐπικεῖσθαι ἄτοπον ἡμῖν εἶναι δοκεῖ.

tionem insinuavit actis monumentorum, sicuti dictum est. Viris enim habentibus potestatem insinuare donationes pro non insinuatibus periculum mulieribus imminere ineptum nobis esse videtur.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τὰς εἰς δεύτερον γάμον οὐκ ἐχομένας προτιμῆσώς τινας ἀξίας παρὰ τὰς δευτερογαμουσας εἶναι νομίζομεν, θεσπίζομεν, εἰ τις ἀποβαλλομένη τὸν ἀνδρα ἐτέρων ἀπόσχοιτο γάμων, ἔχει μὲν αὐτὴν τὴν χρῆσιν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, κατὰ καὶ πρότερον ἐθεσπίσαμεν, ἔχειν δὲ αὐτὴν καὶ δεσποτείας τοσοῦτον ὅσον ἢ πρὸς τοὺς παῖδας ἀναλογία ποιεῖ, ἵνα κατὰ τὸν τῆς δεσποτείας λόγον ἐνὸς καὶ αὐτῆ παιδὸς πρόσωπον ἔχειν δοκῇ. ταῦτα δὲ κρατεῖν οὐκ ἐπὶ μητέρων μόνον κελύομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πατέρων καὶ τῶν ἄλλων ἀνιόντων βουλόμεθα τῶν εἰς δεύτερους γάμους οὐκ ἐρχομένων.

5 Quia vero et mulieres ad secundas nuptias non venientes praepositione aliqua dignas ultra eas quae secundo nubunt esse putamus, (sancimus,) si qua amisso viro alteris abstineat nuptiis, habere quidem eam [ad] usum antenuptialis donationis, sicut prius sancivimus, habere vero eam et proprietatis tantum quantum filiorum quantitas facit, ut secundum proprietatis rationem unius et ipsa filii personam obtinere videatur. Haec vero valere non in matribus solis iubemus, sed etiam in patribus et aliis ascendentibus volumus ad secundas nuptias non venientibus.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπηγορεύσαμεν πρῶην δι' ἡμετέρον νόμου τοῖς τε ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναῖξιν ῥητοῦδια πέμπειν καὶ διαλύειν τοὺς γάμους, πλὴν ἢ μὴ τίς ἐστιν αἰτία τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ γνωρίζομένη, καὶ ποινὰς τοῖς τοῦτο τολμῶσι ποιεῖν ἀνδράσι τε καὶ γυναῖξιν ἐπεθήκαμεν παραλλαγὴν τινα περὶ τὰς ποινὰς τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναῖκος ποιησάμενοι, πρὸς τὸ κἄλλιον τοῦτο μεταποιούντες θεσπίζομεν, μηδεμίαν εἶναι διαφοράν τὸ γὰρ ἐπὶ ταῖς ποιναῖς μεταξὺ ἀνδρὸς τε καὶ γυναῖκος τοῦτο τολμῶντων, ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς ταῖς κατὰ τῶν γυναικῶν παρ' ἡμῶν ὀρισθῆσαι, ἐπειδὴν χωρὶς αἰτίας τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ γνωρίζομένης τὰ συνοικεῖσια λύσσει, τοὺς ἀνδρας υπάγεσθαι τοὺς τοῦτο τολμῶντας, καὶ ὁμοίως εἶναι τὰς ποινὰς ἐπὶ τε ἀνδρὸς καὶ γυναῖκος. ἐπὶ γὰρ ἀμασότηματος ἴσον παραπλησίας αὐτοῖς ἐπικεῖσθαι καὶ τὰς ποινὰς δίκαιον ἐνομίσμεν εἶναι.

20 Quia vero interdiximus dudum per nostram legem et viris et mulieribus repudia mittere et transigere matrimonia, nisi tamen quaedam sit causa nostrae legi cognita, et poenas hoc facientibus et viris et mulieribus imposuimus, mutationem quandam circa poenas viri et mulieris facientes et ad melius hoc transformantes sancimus, nullam esse differentiam quantum ad poenas inter virum et mulierem hoc praesumentes, sed iisdem poenis quae contra mulieres a nobis definitae sunt, si sine causa nostrae legi cognita matrimonia distrahunt, etiam viros subdi hoc praesumentes, et similes esse poenas in viro et muliere. In delicto enim aequali proximas eis imminere poenas iustum putavimus esse.

c. III in nov. XXII c. 20 § 1 insertum extat in B 28, 12, 1 (B² A 6, 1 p. 191 Zach.) indeque eodem loco in L f. 40 (cf. p. 160 ad v. 33). — Theod. summam repetit B², eiusdem summae initium Prochiron 6, 1 in. (inde Epanagoge 19, 12 in.). c. IV argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 614 Pitra, ubi legendum ἐκ τῆς ραζῆ (pro ριζῆ) νεαρᾶς.

actis confectis, sicuti dictum est, insinuaverit. Nam cum viri potestatem habeant insinuandi donationes, periculum ex non insinuatibus donationibus mulieribus imminere ineptum nobis esse videtur.

III. Quoniam autem etiam mulieres ad secundas nuptias non venientes praerogativa aliqua dignas prae iis quae secundo nubunt esse existimamus, sancimus, ut si quae viro amisso secundis nuptiis abstineat, habeat illa quidem usumfructum donationis ante nuptias, quemadmodum etiam antea sancivimus, habeat autem etiam proprietatis iure tantum quantum proportio cum liberis efficit, ut secundum proprietatis rationem unius et ipsa filii personam sustinere videatur. Haec autem non solum in matribus valere iubemus, sed etiam in patribus ceterisque ascendentibus volumus qui ad secundas nuptias non veniant.

IV. Quoniam autem nuper lege nostra et viris et mulieribus interdiximus repudium mittere et matrimonia solvere, nisi quae causa sit legi nostrae cognita, et poenas iis qui id facere audeant et viris et mulieribus imposuimus discrimine quodam inter poenas viri et mulieris facio, in melius id mutantem sancimus, ut nulla sit differentia quantum ad poenas inter virum et mulierem qui hoc audeant, sed iisdem poenis quae in mulieres a nobis statutae sunt, ubi sine causa legi nostrae cognita matrimonia solverint, viri sudiciantur qui hoc audeant, similesque sint poenae tam in viro quam in muliere. In pari enim delicto aequales etiam poenas iis imminere iustum putavimus esse.

2 τοῦ om. L || 3 τὸν μὲν ὑπὲρ B || 5 καὶ om. (vel infra vs. additum rasura del.) L (cf. ad 5) || 8 ἀποβαλλομένη cum Scrimgero vulg. || ἐτέρων] δευτέρων L¹ δευτέρων L² || γάμων L || 10 ἐθεσπίσαμεν] cf. nov. XCVIII || 11 τοσοῦτον — 12 δεσποτείας om. M || 13 αὐτῆ Haloander (s) αὐτῆ MLB¹ || δοκεῖ ML² || 14 μόνων ex c Scrimger, vulg. || 17 νόμου] nov. CXVII c. 12. 13 || 21 τολμῶσι] facientibus s || 23 πρὸς τὸ κἄλλιον] et ad melius s || 29 τοὺς ἀνδρας] etiam viros s || 32 καὶ om. c

7 *sancimus addidi || 8 alteris VT^a] alterius RT^b vulg. || 9 ad — donationis et 10 sq. tantum — quanti] V² in ras. || ad del. vulg.; leg. et 7 || usum T¹ vulg.] summam RV usum summam T² || 10 sancimus R || tamen R¹ T¹ || 11 quantitatibus R || fecit R¹ || 12 ratione V || unius ipsa et personam filii T || 13 videantur R¹ || valere post solis coll. R || 14 iubemus in ras. V || aliis] in aliis V || 17 rubr. Ut eadem pena vir et mulier diuertens tenetur T in marg. || nostras leges RT || 18 et viris] et om. V || 19 tm RT¹ || nostrae om. R || 20 cognitae V^a || et in uiris R, et om. V || 21 mulieribus] repudia mittere add. T^a || 22 pena R¹ || uiris R || mulieri V || 24 ad] esse ad V || poenas V] penam RT vulg. || haec R || 25 huiusmodi R² VT ibidem R¹ || 26 a nobis definitae] disposita a nobis T || si om. R¹ T¹, si sine in spat. vac. scr. V² || 27 distrahunt vulg. || 28 hoc om. R || praesumentis V || 29 mulierem R¹ in muliere T || delicto V² in spat. vac. || ei R || 30 putamus T vulg.

1 actis] hoc est actis RT || sicut T || 4 ineptum V^a || esse nobis RT || 5 rubr. De his qui secundas nuptias non contrahunt sine causa T in marg. (ex Iul.) || Qui R¹ T¹ || et T vulg.] om. RV || mulieres] ultra eas add. T^a || 6 praepositione Heimbach] praepositione RVT || portione R² T³ s. v., vulg. || digna R¹ || eas quae] easo ad secundas nuptias — digna ultra eas quae ex 5 sq. errore repetita add. V¹ ||

(Ἐπίλογος.) Τὸν παρόντα τοῖωνν γενικὸν ἡμῶν νόμον δῆλον ἢ σὴ ἐνδοξότης ποιήσει διὰ τῶν συνευθεριμένων ἰδικτῶν τοῖς τε τὴν μεγάλην ταύτην οἰκουσί πόλιν τοῖς τε τὰς ἐπαρχίας οἰκουσί, ὥστε μηδένα τῶν πάντων τὰ ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ νενομοθετημένα παρ' ἡμῶν ἀγνοῆσαι. Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. post cons. Basilii vc. anno VII. ind. XI. [a. 548]

(Epilogus.) Praesentem igitur generalem nostram legem manifestam tua gloria faciat per edicta sollemnia et his qui hanc maximam civitatem et qui provincias habitant. ut nullus omnium quae ad salutem communem sancita sunt a nobis ignoret.

ΓΚΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΑΝΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ
ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
πρατωρίων.

CXXVIII. Auth. CXXXIII. Coll IX tit. 14

10.R DE COLLATORIBUS ET ALIIS
CAPITULIS R

Idem Aug. Petro pp.

CAPUT I.

Ὅσα πρὸς ἀφέλειαν τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ὁρᾷ 15
σπουδάζοντες διαπραττεσθαι καὶ τὸν παρόντα τίθε-
μεν νόμον, δι' οὗ θεσπιζόμεν, κατὰ τὸν Ἰούλιον ἦτοι
Ἀύγουστον μῆνα μίας ἐκάστης ἐπιμερήσεως τὰς μερι-
κὰς διατυπώσεις τῶν συνετελεμένων τῆς μελλούσης ἐπι-
μερήσεως ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐκάστης διοικήσεως 20
ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπαρχῶν πραττομένων ὑπομνημά-
των φανεροῦσθαι, σημαίνουσας τὸ ὅπόσον ἐν ἐκάστῃ
ἐπαρχίᾳ ἦτοι πόλει ὑπὲρ ἐκάστου ἰούγου ἢ ἰουλιῶν
ἢ κεντουρίων ἢ ἄλλῳ οἰσθῆποτε ὀνόματι τοῦτο
μὲν ἐν εἰδει τοῦτο δὲ ἐν χρυσίῳ δημοσίων ἔνεκεν 25
ἐπίκειται, φανερούσας δὲ καὶ τῶν εἰδῶν τὴν ἀποτί-
μῃσιν κατὰ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ

Quaecumque ad utilitatem nostrorum collatorum respiciunt (studentes perficere et praesentem ponimus legem, per quam sancimus) per Iulium vel Augustum mensem uniuscuiusque indictionis particularis dispositiones collationum futurae indictionis in foro uniuscuiusque dioecesis gloriosissimorum nostrorum praefectorum sub confectioe monumentorum manifestari, declarantes quantum unicuique provinciae sive civitati pro unoquoque iugo aut iulii aut centuriis aut alio quolibet tam in specie quam in auro fiscalium causa imminet, indicantes quoque specierum aestimationem secundum mensam et in unoquoque

Nov. CXXVIII (Authent. CXXXIII = Coll. IX tit. 14: gloss.) Graeco extat in ML, c. 22—24 in B 6, 3, 41. 11. 14; prior pars fuit in B 56, 18 (β. τῶν βασιλικῶν v^s νευρά ρη^η ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἢ νευρά μέχρι διαρρέσεως κβ schol. L), unde particularis servavit B^s (vid. infra). — Epit. Theod. 128, Athan. 20, 1 (inde partem repetunt paratitla Ath. 4 § 21, lib. περὶ διαφόρων ἀναγνώσμάτων § 20 p. 197 Heimbach). Iulian. const. CXXIV.

Epilogus. Praesentem igitur generalem legem nostram tua gloria manifestam per consueta edicta faciet et iis qui in hac magna civitate habitant et qui provincias incolunt, ut nemo omnium ea quae pro communi salute a nobis sancita sunt ignoret.

XXVIII.

DE PUBLICORUM TRIBUTORUM EXACTIONE ET SOLUTIONE
ET ALIIS CAPITIBUS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

I. Cum quaecumque ad utilitatem subiectorum nostrorum spectant perficere studeamus, etiam praesentem legem ferimus, qua sancimus, ut mense Iulio vel Augusto uniuscuiusque indictionis particularis delegationes tributorum futurae indictionis in iudicio gloriosissimorum cuiusque dioeceseos praefectorum nostrorum actis confectis manifestae fiant, quae significant quantum in unaquaque provincia vel civitate pro singulis iugis vel iulii vel centuriis vel quibuscumque aliis nominibus tam in specie quam in auro tributorum nomine impositum sit, ac specierum quoque aestimationem indicent secundum mensam et secur-

6 subscr. om. s, habent Iul.^b || k. sert. M kal. seth. Iul.^b; καλανδῶν Ἰουλιῶν Ath., μηνὶ ἰανουαρίῳ (cf. ad 634, 7) Theod. || comp. inr. donn. iustian. aug. ann. XXII Iul.^b βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ κβ Ath. εἰτε κβ τῆς βασιλείας Theod. cp. dn. iust. pp. aug. M || 7 post cons. — ind. XI (cf. ad 634, 7) ὑπατεία Βασιλείου τὸ ζ' ind. α' (corr. α') Theod. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ ζ' Ath. post cons. basilii (ual) L Iul.^b ann. sexto (vel VI) Iul. cons. M || 10 rubr. Περί — κεφαλαίων ML, B 56, 16] Περί συνετελεστῶν καὶ ἄλλων κεφαλαίων Ath. s Περί τοῦ delegatῶν καὶ περὶ ἀρχόντων Theod. || 13 ἐπαρχῶν πρατωρίων M Ath. ὑπάρχῳ L || 15 τῶν] τινὶ τῶν cit. Ath. || ὑποτελῶν ML Ath. συνετελεστῶν cit. Theod. || 17 ἰούλιον L || ἦτοι ἢ L || 21 * ὑπάρχων ML || 22 ἐν om. L^a || 23 ἰούγου ἢ ἰουλιῶν M s] ἰούγγι ἰουλιῶν L (ἰούγγι ἢ οὐίλιων Haloander; ἰουγαλίων pro οὐίλιων conciebat

Cuiacius ad Cod. 10, 27, 2; cf. 637, 35; nov. XVII, 8 p. 122, 13 || 24 ἄλλων οἰωνόδηποτε (οἰωδῆποτε M) ὀνόματι ML alio quolibet s, unde ὀνόματι glossa esse arbitratu Zacharias; ὀνομάτων Schoell, cf. nov. XVII, 8 ἢ ὀπωσδῆποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν

1 generalem nostram V² in spat. vac. || 4 inhabitant T || 5 subscriptiones carent libri || 9 nov. CXXXVIII (= Auth. CXXXIII) om. R, in particula ab altera manu perscripta exhibet T f. 174 || 10 rubr. om. T (add. schol. in marg.) || collationibus V || 13 Idem a. Val. Imperator iustinianus T || 16 respitiunt V vulg. pertinent T || studentes — sancimus om. libri, similiter suppl. Contius, vulg. || 17 vel] uel per T || 18 indictionis (et sic infra snerius) V || particularis V || 25 causarum T || 26 mensam Beck] mensuram libri || et T] om. V vulg.

κρατούσαν συνήθειαν, καὶ τί δὲ αὐτῶν εἰς τὴν ἀρκαν εἰσφέρεισθαι ἢ ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ δίδωσθαι ἢ δαπανᾶσθαι προσήκει· οὕτω δὲ συντιθεμένας τὰς τοιαύτας διατιπώσεις τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσιν εὐθέως πέμψασθαι ἐν προομιῖσι ἐκάστης ἐπιμερήσεως, καὶ δι' αὐτῶν προτίθεσθαι ἐν ταῖς ἑπ' αὐτοὺς καθεστώσασιν πόλεσιν ἐντός τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἢ Ὀκτωβρίου· ἄλλα καὶ τοὺς βουλευμένους τὰ ἴσα τούτων ἐκ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἰνδοξοτάτων ἐπαρχῶν ἀνυπερθέτως δίδωσθαι, ὥστε τοὺς συντελεστὰς γινώσκειν, καθ' ὃν τῶν ὀφειλομένων τὰς συντελείας εἰσφέρειν. εἰ δὲ πρὸ τῆς ἐμφανείας εἰς ἑτέρους τίτλους παρὰ τοὺς περιεχομένους τῇ μερικῇ διατιπώσει τοῦ αὐτοῦ ἐναντοῦ οἱ συντελεσταὶ τὰ δημόσια καταβάλλουσιν ἢ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν δαπανήσουσι, κελύμεν αὐτοὺς εἰς τὰς τῆς 15 ἀπὸ τῆς ἰνδοκτιώσεως συντελείας ταῦτα λογιζέσθαι, ὥστε μηδεμίαν αὐτοὺς ὑπομένειν ζῆμιαν. εἰ δὲ κατὰ τὸν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα καιρὸν μὴ ἐκπεμφθῶσιν αἱ τοιαύται μερικαὶ διατιπώσεις, οἱ μὲν κατὰ καιρὸν δικαίοντες τὰ ἡμέτερα πραιτωρία ἢ χρυσίου λιτρῶν 20 ποιῆν καταθήσουσιν, οἱ δὲ ἐκάστης ἐπαρχίας τρακτενταὶ ἢ χρυσίου λιτρῶν ποιῆν εἰσπραχθήσουσιν. εἰ δὲ ὁ ἀρχὸν σιλλομένους τὰς αὐτὰς μερικὰς διατιπώσεις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μὴ προθήσει, ἢ χρυσίου λιτρῶν ποιῆν ζῆμιωθήσεται καὶ ἐκπτώσων τῆς ζώνης ὑπομένει, τῆς 25 αὐτοῦ τάξεως ἢ χρυσίου λιτρῶν ποιῆν εἰσπραττομένης.

CAPUT II.

Κελύμεν δὲ τὴν μὲν τῶν εἰδῶν εἰσομιδῆν εὐθείως ἐκ προομιῶν ἐκάστης ἐπιμερήσεως ἀρχεσθαι, τοὺς δὲ ἀργυρικοὺς τίτλους κατὰ τοὺς καιροὺς τοὺς ὀρισμένους.

loco tenentem (consuetudinem), et quid ex his in arcam inferri aut in unaquaque (provincia) dari aut expendi oportet; sic igitur compositas tales dispositiones provinciarum iudicibus mox destinari in prooemiis uniuscuiusque iudictionis et per eos proponi in civitatibus sub eis constitutis intra Septembrem aut Octobrem mensem; sed etiam volentibus exemplaria horum ex foro gloriosissimorum praefectorum sine dilatione dari, ut collatores agnoscant quemadmodum debent collationes inferre. Si vero ante insinuationem in alios titulos praeter eos qui continentur particulari dispositione anni collatores fiscalia exsolvant aut in provincia expendant, iubemus eis in eiusdem iudictionis collationes haec reputari, ut nullum ipsi patiantur damnum. Si vero secundum a nobis definitum tempus non dirigantur huiusmodi particulares dispositiones, qui quidem per tempus gubernant nostrum praetorium XXX librarum auri poenam persolvant, uniuscuiusque vero provinciae tracteatae viginti librarum auri poenam exigentur. Si autem iudex missus easdem particulares dispositiones in provincia non proposuerit, decem librarum auri poena damnabitur et spoliationem cinguli sustinebit; eius quoque officium quinque auri libras 30 exigetur.

CAPUT III.

Ἐπιτὴν δὲ τῶν δημοσίων συντελειῶν τὰς ἀποχὰς ἦτοι ἀμεριμνίας μερικὰς τε καὶ πληναρίας πᾶσι τρόποις παρὰ τῶν τὰ δημοσία ὑποδεχομένων γίνεσθαι διορίζομεν, σημαίνουσιν τὴν τῶν χρημάτων ποσότητα καὶ τῶν εἰδῶν, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ τῶν ἰούγων ἦτοι 35 τῶν ἰουλλίων ἦτοι κεντουρίων, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κτησιῶν, ὑπὲρ ὧν τὰς συντελείας ὑποδέχονται. εἰ δὲ

Iubemus vero specierum quidem illationem mox ex principis uniuscuiusque iudictionis incipere, argenti vero illationis titulos secundum tempora de-

30 finita.

Pro fiscalibus autem collationibus desuscepta sive securitates particulares aut plenarias omnibus (modis) ab his qui fiscalia suscipiunt fieri definitum, manifestantes et solidorum quantitatem et specierum nec non et iugorum sive iuliorum sive centuriarum, et nomina possessionum pro quibus functiones susci-

c. III ex B 56, 18, 2 servat B^s T 7, 21 p. 617 Zach.

dum consuetudinem singulis locis receptam, et quid ex iis in arcam inferri vel in singulis provinciis dari aut expendi oporteat; atque ita compositae eiusmodi delegationes ad provinciarum praesides statim initio cuiusque iudictionis mittantur, et per eos in civitatibus sub ipsis constitutis intra mensem Septembrem vel Octobrem proponantur; sed etiam exempla earum volentibus ex iudicio gloriosissimorum praefectorum sine mora edantur, ut subiecti intellegant quemadmodum tributa inferre debeant. Quodsi ante insinuationem in alios titulos praeter eos qui particulari delegatione eiusdem anni continentur subiecti tributa solverint vel in provincia expendierint, iubemus eos in eiusdem iudictionis tributa haec reputare, ut nullum damnum patiantur. Si vero tempore a nobis definito eiusmodi particulares delegationes non sint missae, qui quoque tempore praetoria nostra moderantur triginta librarum auri poenam persolvent, a tractatoribus autem cuiusque provinciae viginti librarum auri poena exigetur. Quodsi magistratus missas easdem particulares delegationes in provincia non proposuerit, decem librarum auri poena multabitur et amissionem cinguli patietur, atque ab officio eius quinque librarum auri poena exigetur.

II. Iubemus autem specierum quidem illationem statim ab initio cuiusque iudictionis, argentarios vero titulos secundum constituta tempora incipere.

III. Pro publicis autem tributis ut apochae et particulares et plenariae omnibus modis fiant ab iis qui tributa suscipiunt constituimus, quae significant quantitatem pecuniarum et specierum nec non iugorum vel iuliarum vel centuriarum, et nomina possessionum pro quibus tributa suscipiunt.

1 ἀρκαν L || 2 δίδωσθαι — 3 προσήκει om. M in hiatus 12 litt. || 7 ὀκτωβρίου L || 9 *ἐπαρχων ML || 13 αὐτοῦ om. ε || 14 καταβάλλουσιν L || 15 δαπανήσωσι Seringer || 16 ἰνδοκτιώσεως M || 18 μὴ om. L* || πεμφθῶσιν L || 22 κ' et ποιῆν om. M || 23 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατιπώσεις L, ἐν om. in lacuna 5 litt. M || 24 προσθήσει L || 26 εἰσπραττομένης L εἰσπραχθήσεται M, cf. ε || 29 κατὰ τοὺς ὀρισμένους καιροὺς L || 32 τε καὶ aut ε || 34 χρημάτων MLB^s Iul^s νομιματῶν Ath. ε || 35 ἰούγων L ζευγῶν B^s (cf. ad p. 122, 13) || 36 τῶν om. B^s || ἦτοι om. M || εἴτε οὖν LB^s

vulg.] praemiis V primis T || 7 aut] et T || octobrem VT || mensem V] menses T vulg. || 10 sin T || 14 haec V] hoc T vulg. || 16 huiusmodi — 21 dispositiones suppl. V² in spat. vac. 5 vs. || 17 qui quidem] quod quidem V quicunque (sic, que in ras.) T || 18 auri om. T || 19 unius vero cuiusque provinciae T uniuscuiusque provinciae vero V || 20 tracteatae Beck] tracte ut et V tractantes T || exigantur T vulg. || 21 eas T || 22 prouintia V] prouinoias T provincis vulg. || proposuerunt V || quindecim T || 23 cinguli expolationem T || 24 librarum auri T || 25 exigentur V¹ T¹ || 27 vero om. T || quidem specierum T || 29 illationem T || titulos Osenbrüggen] titulis VT, titulum vulg. || 32 securitate particulare V || planarias T || *modis addidi || 34 et specierum om. T || 36 functiones] et functiones T

1 consuetudinem add. Beck || quidem V || 2 provincia add. Beck || aut] et V || 4 provinciarum om. T || prooemiis

κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὰς ἀποχὰς ἦγουν ἀμεριμνίας μὴ ποιήσουσι, κελύομεν αὐτοὺς καὶ ποινὴν δέκα χρυσίων λιτρῶν ἀπαιτεῖσθαι καὶ βασάνους ὑπομένειν. τοῦ ἀρχontos ὁμοίως τῆς ἐπαρχίας ἰ' χρυσίων λιτρῶν ποινὴν εἰσπραττομένον, εἰ περὶ τούτου προσελευσθεὶς μὴ ἐκδικήσῃ καὶ συνέλσῃ τὰς ἀποχὰς ἥτοι ἀμεριμνίας καθ' ἣν διαρίσασιν τὰξιν συγγραφῆνας.

piunt. Si vero secundum praedictum modum desuscepta sive securitates non fecerint, iubemus eos et poenam decem auri librarum exigi et tormenta subdi; similiter iudicem provinciae decem auri librarum poenam exigi, si de hoc interpellatus non vindicaverit et compulerit desuscepta sive securitates secundum quem definitivimus ordinem conscribi.

CAPUT IV.

Καὶ τοῦτο δὲ κελύομεν παραφυλαχθῆναι, ὥστε εἴ τις ὡς εἰκόσ τῶν συντελεστῶν ἀμφιβάλοι περὶ κτήσεως, ὑπὲρ ἧς δημόσια εἰσπράττεται, ἢ ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων ποσότητος, πᾶσι τρόποις τοῦσ τῶν δημοσίων ἀπογραφῶν φύλακας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχontos, ἢ ἐκεῖνον ὑπομένειν παρὰ τοῦ τῶν τόπων ὀσιατάτου ἐπισκόπου, ταῦτας προσφέρειν καὶ τὴν τῶν δημοσίων ἀποδεκνύναί ποσότητα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς δημοσίας ἀπογραφῆς, καὶ οὕτως εἰσπράττεσθαι τὸν κεκτημένον.

Haec autem iubemus observari, ut si quis forsan collatorum dubitat de possessione, pro qua fiscalia exigitur, aut pro fiscalium quantitate, omnibus modis fiscalium descriptionum custodes cogi a provinciae iudice, aut illo negligente a locorum sanctissimo episcopo, eas proferre et fiscalium ostendere quantitatem et secundum virtutem publicae descriptionis exigi possessorem.

CAPUT V.

Καὶ ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ἡμέτεροις συντελεσταῖς βοηθῆσαι συνειδομεν, ὥστε μὴ ἀνάγκην ἐπάγεσθαι τοῖς κτητοῖσιν ὑποδέκτας ὀνομάζειν τῆς ἐν χρυσίῳ συντελείας πρὸς τὸ μὴ τινα ἐκ τούτων ὑπομένειν αὐτοῖς βλάβην, ἀλλὰ τούτους οἷς ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἢ πόλει ὁ κινδύνος τῆς τῶν δημοσίων ἀπαιτήσεως ἐπίκειται, εἴτε ἀρχontes εἴεν ἢ τοὺς πολυτελοῦμενοι εἴτε ἐξάκτωρες εἴτε βίνδικες εἴτε κανονικάριοι ἢ ἄλλοι τινὲς, τῷ ἰδίῳ κινδύνῳ ὑποδέχεσθαι τὰ χρήματα καὶ ἐκπέμπειν, ἢ καὶ ἀναλίσκειν εἰς ἅς ἀφωρισθῆσαν χρείας.

Et in hoc quoque nostros collatores adiuvare perspeximus, ut non necessitas inferatur possessoribus sub hypothecas decimationes nominare in auro collationis, ut non aliquam ex hoc patiantur ipsi laesionem, sed eos quibus in unaquaque provincia aut civitate periculum fiscalium exactionis imminet, sive iudices sint sive curiales sive exactores seu vindices aut canonicarii aut alii quidam, proprio periculo et suscipere pecunias et transmittere et expendere in quibus deputatae sunt utilitatibus.

CAPUT VI.

Καὶ τοῦτο δὲ παραφυλαχθῆναι κελύομεν, ὥστε κανονικάριον τοιοῦτον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ στέλλεσθαι, ὅστις δύναται τῷ κινδύνῳ τῶν προβαλλομένων αὐτὸν εἰσπράττειν τὰ δημόσια τέλη, ὥστε κατὰ μηδεμίαν πρόφασιν ἐξπελλετῆν μετ' αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι καὶ ζημίαν τοῖς ὑποτελέουσ ἐπάγειν· τοῦ γὰρ ἐξπελλεντοῦ καὶ αὐτὴν τὴν προσηγορίαν τοῦ λοιποῦ ἀναιρούμεν.

Et hoc custodiri iubemus canonicarium talem in provinciam destinari, qui possit periculo ordinantium eum exigere fiscalia tributa, ut per nullam occasionem impulsorem post eum mitti et damnum subiectis inferri: impulsoris (enim) et ipsum vocabulum de ce-

Quodsi secundum praedictum modum apochas seu securitates non fecerint, iubemus eos decem librarum auri poena peti et tormenta subire. Pariterque a praeside provinciae decem librarum auri poena exigatur, si ea de causa conventus id non vindicaverit neque effecerit ut apochae seu securitates eo quo statui modo conscribantur.

IV. Sed hoc quoque observari iubemus, ut si quis forte subiectorum de possessione, cuius nomine tributa exiguntur, vel de tributorum quantitate dubitet, omnibus modis publicarum descriptionum custodes cogantur a provinciae praeside, aut illo negligente a sanctissimo locorum episcopo, illas proferre et tributorum quantitatem secundum tenorem publicae descriptionis demonstrare, atque ita a possessore exigantur.

V. Sed in hoc quoque subiectos nostros adiuvare placuit, ne possessoribus necessitas afferatur susceptores nominandi tributorum quae in auro conferuntur, ne quid ipsi damni inde subeant, sed ut ii quibus in quaque provincia vel civitate periculum exactionis tributorum impositum est, sive iudices sint sive curiales sive exactores seu vindices sive canonicarii sive alii ulli, suo periculo pecunias suscipiant et transmittant, vel etiam in eos usque ad quos destinatae sunt erogent.

VI. Sed hoc quoque observari iubemus, ut canonicarius talis in provinciam mittatur, qui possit periculo eorum qui eum instituerint tributa publica exigere, neve ulla de causa compulsor (expellente) post eum mittatur et damnum subiectis inferat: compulsoris enim ipsum nomen in posterum tollimus.

1 ἥτοι (εἴτε οὖν v. l.) B^s || 6 ἐκδικήση L || 7 διαρίσαμεν] δὲ ὠρίσαμεν M || συγγεγραφένας L || 8 τούτω] βασε s || δὲ L] om. M || 15 κατὰ] et secundum s || 16 καὶ οὕτως om. s || 20 ὑποδέκτας] sub hypothecas decimationes s (lectio ni fallor orta ex duplici scriptura ὑποδήκας et δεκάτας) || τῆς ἐν χρυσίῳ (χρυσῶ Ath.) συντελείας Ath. s (ὑποδέκτας τοῦ χρυσίου Theod. susceptores eorum quae in aere — pensantur Iul.) τοὺς ἐν χρυσίῳ συντελεστάς ML || 24 ἐξάκτωρες M ἐξάκτῳ (sic), s. v. ἀπαιτητῆς L (cf. ad 639, 33) || 25 βίνδικες] s. v. ἐκδικῶ L || 26 ὑποδέχεσθαι] et suscipere s || ἢ M] om. L s || 32 ἐξπιλεντήν (et ita constanter) L (ἐξπιλεντής etiam Ath. cod., ἐξσπιλεντής cod. Theod., ἐξπελευστῆς Cod. 10, 19, 9) || μετ' αὐτὸν] cum eis (sc. canonicariis, i. e. μετ' αὐτῶν) Iul. || ἐκπέμπεσθαι L s (πεμπέσθαι Ath., transmittimus Iul.) διέπεσθαι M. An leg. μετ' αὐτοῦ διέπεσθαι (i. e. eum equi) ? || 33 ὑπάγειν L^a

2 non] et non V || fecerit T || 3 librarum auri T vulg. || exigi V¹ || 4 iudice V || auri librarum penam exigi V] librarum auri exigi poenam T vulg. || 5 vindicaverit Leunclaviius Notat. 2, 244] iudicaverit libri || 6 compellitur T || securitate V securites T || 7 diffinimus T || conscribi T] scribi V vulg. || 10 exigantur T || 11 a] et a T || 14 secundum — descriptionis in ras. T || 18 adiuuare nostros collatores T vulg. || prospeximus T || 19 possessoribus] collatoribus T || 20 ominare T¹ nomina V || 21 patiantur ipsi V] ipsi patiantur T vulg. || 22 in om. T¹ || 23 exactionis V] exactionem T¹ exactionum T² vulg. || 24 sive exactores seu vindices om. T || 25 canonicarii T || quidem T || 28 talem in provinciam canonicarium T || 30 ut Hamburgensia] aut VT et vulg. || 31 et] ad T || subiectis om. T || 32 inferri V vulg.] fieri T, inferre al. || impulsoris V] impulsionalis T vulg. || enim add. Beck

εί δὲ ἀνεπιτήδειος εὐρεθῆ ὁ κανονικάριος, μὴ ἐξπελ-
 λενίης πεμπέσθω, ἀλλ' ἐκείνου ἀποκινουμένου ἄλλος
 στελλέσθω κανονικάριος. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν κανονικά-
 ριον ἀρκεῖσθαι κελύομεν ταῖς ὀριζόμεναις συνηθείαις
 καὶ μηδεμίαν τοῖς ὑποτελέσειν ἐπάγειν βλάβην

tero perimimus. Si vero non opportunus inventiatur.
 canonicarius, non impulsor mittatur, sed illo remoto
 alter dirigatur canonicarius. Ipsum quoque canoni-
 carium contentum esse iubemus deputatis consuetu-
 dinibus et nullam subiectis inferre laesionem.

CAPUT VII.

Εἴ ποτε δὲ συμβαίῃ ἐπιβολὴν οἰασθήποτε κτήσεως
 ὁμοδούλων ἢ ὁμοκλήσεων γενέσθαι, ἐξ ἐκείνου τοῦ
 χρόνου κελύομεν τὸν τὴν ἐπιβολὴν δεχόμενον ἀπαι-
 τεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῆς τὰ δημόσια, ἐξ οὗ παρεδόθη αὐτῷ
 ἢ ἐπιβαλλομένη κτήσις. μὴ ἄλλως δὲ τὴν ἐπιβολὴν
 γίνεσθαι, εἰ μὴ ἐγγράφως περὶ τούτου ἐξέτασις γένη-
 ται παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντι, καὶ ψήφος αὐτοῦ
 προεἰληθῆ διορίζουσα τὸν ὀφείλοντα δέξασθαι τὴν ἐπι-
 βολὴν. εἰ δὲ τις νομίσει βεβλάσθαι, ἐξέστω αὐτῷ
 ἐκκαλεῖσθαι, ἵνα ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτά-
 των ἐπίσρων ἢ ἐκκλητῶν ἐγγυμνάζηται καὶ κατὰ τοὺς
 νόμους πείρας δέχηται.

CAPUT VIII.

Εἴ ποτε δὲ συμβαίῃ δεσπότην οἰασθήποτε κτήσεως
 ἢ μὴ γραινέσθαι ἢ πρὸς τὴν τῶν δημοσίων καταβολὴν
 μὴ ἀρκεῖν, ὥστε διὰ τούτου τῆς ἐπιβολῆς ἀνάγκη
 γενέσθαι, κελύομεν παραρηγῆμα ταύτην παραδίδο-
 σθαι τοῖς ὁμόδουλοις ἢ ὁμόκλησις χωρὶς κεκτημένους
 μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ εὐρισκομένων γεωργῶν
 καὶ πεκουλιῶν αὐτῶν καὶ ἐνθηκῶν καὶ καρπῶν καὶ
 ζῶων καὶ παντὸς ἄλλου instructoium καὶ instrumento
 τοῦ ἐκείσε εὐρισκομένου. εἰ δὲ ἢ τὸ πρόσωπον τὸ
 ὀφείλον αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους ὑποδέξασθαι μὴ
 εὐρεθῆ ἢ ἄλλω οἰωθήποτε τρῶπῳ ὑπερτεθῆναι τὴν
 ἐπιβολὴν συμβαίῃ, κελύομεν ὑπομνήματα γενέσθαι
 παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντι δηλοῦντα τὴν ποιότητα
 καὶ κατάστασιν τῆς αὐτῆς κτήσεως καὶ πάντα τὰ ἐν
 αὐτῇ εὐρισκόμενα, ἵνα οὕτως αὐτὴν οἱ πολιτευόμενοι
 ἦγουν ἐξάκτωρες ἢ βινδικεῖς ἢ ταξεῦται παραλαμβάνου-
 σιν, ὥστε εἰ μετὰ ταῦτα εἰρεθεῖεν οἱ ὀφείλοντες
 αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους δέξασθαι, μὴ ἄλλως τοῦτο 35

Si autem aliquando contigerit superindictionem
 cuiuslibet possessionis conservae aut contributariae
 fieri, ex illo tempore iubemus superindictum suscipientem
 exigi pro eo fiscalia, ex quo tradita est ei
 superindicta possessio; non aliter autem superin-
 dictum fieri, nisi ex scripto de hoc examinatio fiat
 apud provinciae iudicem et sententia eius procedat
 definiens eum qui debet suscipere superindictum. Si
 quis autem putaverit se laedi, liceat ei provocare,
 ut in foro gloriosissimum praefectorum appellatio
 examinetur et secundum leges terminum suscipiat.

Si vero aliquando contigerit dominum cuiuscumque
 possessionis aut non apparere aut ad fiscalium
 solutionem non sufficere, ut ex hoc superindictionis
 necessitas suscipiatur, iubemus repente hanc tradi
 his qui conserva aut contributaria praedia possident
 cum omnibus qui in ea inveniuntur agricolis et pec-
 culiis eorum et enthicis et fructibus et animalibus
 et omni alio instructo instrumentoque ibi invento.
 Si vero aut persona quae debeat eam secundum
 leges suscipere non inveniatur, aut alio quocumque
 modo differri superindictum contigerit, iubemus gesta
 confici apud provinciae iudicem significantia qualitate
 et statum eius possessionis et omnia in ea in-
 venta, ut sic eam curiales seu exactores aut vindices
 aut officiales suscipiant, et si postea inveniatur qui
 debeat eam secundum leges suscipere, non aliter

c. VII (— 13 ἐπιβολὴν) et VIII ex B 56, 19, 6 [56, 20, 8 cit. B^a in ed. Zachariae] servat B^a E 34, 1 p. 333 Zach.

Si vero canonicarius parum idoneus inveniatur, ne compulsor mittatur, sed illo remoto alter delegetur
 canonicarius. Sed ipsum quoque canonicarium contentum esse iubemus consuetudinibus constitutis neque
 ullum subiectis damnum inferre.

VII. Sed si quando contigerit adiectionem cuiuscumque possessionis conservorum vel contributario-
 rum praediorum fieri, ex illo tempore iubemus ab eo qui adiectionem recipit pro ea publica tributa exigi,
 ex quo tradita ei est adiecta possessio. Neve tamen aliter adiectio fiat, nisi in scriptis de ea re exami-
 natio apud praesidem provinciae instituta et sententia eius prolata sit quae designet eum qui adiectionem
 recipere debeat. Si quis vero se damno affectum putet, liceat ei appellare, ut in iudicio gloriosissimorum
 praefectorum appellatio exerceatur et secundum leges terminum accipiat.

VIII. Verum si quando dominum cuiuscumque possessionis aut non apparere aut ad tributa sol-
 venda non sufficere contigerit, ut idcirco adiectionis fiat necessitas, iubemus eam confestim iis qui con-
 serva aut contributaria praedia possident cum omnibus colonis qui in ea reperiuntur eorumque pcculiis
 et dotibus (entheicis) et fructibus et animalibus et omni alio instructo instrumentoque ibi reperto tradi.
 Quodsi aut persona quae eam secundum leges suscipere debeat non inveniatur, aut alio quolibet modo ad-
 iectionem differri contingat, iubemus acta apud praesidem provinciae confici, quae significant qualitatem
 et statum eiusdem possessionis omniaque quae in ea reperiuntur, ut ita eam curiales vel exactores vel vin-
 dices vel officiales suscipiant: ut si postea reperiatur qui debeant eam secundum leges recipere, non aliter

6 ἐπιβολὴν, s. v. ἐπιβολὴν M || 11 γενέσθαι B^a ||
 ἔγγραφως M ε[Jul.] ἔγγραφος LB^a || 13 προεἰδοῖ L ||
 ὀφείλοντον M || 14 ἐξέστω L ε[] ἐξέστω (sic) M, ἐξέστω
 vulg. || 15 ἐκκαλεῖσθαι et 16 ἐκκλητῶν M || 16 ὑπάρχων
 L^a || ἐγγυμνάξεται ML, corr. Haloander || 22 ὁμόκλινσσα
 L || 25 παντὸς ἄλλου instrouκτων καὶ instrumento τοῦ
 M παντὸς ἄλλου instruo (s. v. ἄλλης ἐξοπλίσεως) καὶ
 instrumento τοῦ (s. v. ἀμφιάσεως) L πάσης ἄλλης ἐξ-
 οπλίσεως καὶ ἀμφιάσεως B^a || 26 εὐρισκομένης B^a || 27
 αὐτὸν L || 28 εὐρεθῆ M || εὐρεθεῖν LB^a || 29 γίνεσθαι
 B^a, quod recepit Zachariae || 30 τὴν? τινά? L^a || ποιό-
 τητα LB^a ε[Ath. Jul.] ποσότητα M (Theod.) || 31 τῆς αὐ-
 τῆς eius ε[] || 32 *ἵνα (ut ε[Jul.]) καὶ MLB^a || 33 ἦγουν
 εἶτε οὖν B^a || ἐξάκτωρες B^a ἐξάκωρ (sic), s. v. ἀπαιτηταί
 L || βινδικεῖς, s. v. ἐκδικιοῖ L || παραλαμβάνουσιν cum
 Strimgero vulg. || 34 εὐρεθεῖεν οἱ ὀφείλοντες] inveniatur
 qui debeat ε[] || 35 τοῦτο om. ε

3 quoque canonicarius V² || 4 contemptum VT || esse
 om. T || deputatis] de priuatis T || 5 et om. T¹ || infert T¹
 inferat T² || 6 superindictiones T¹ || superindictiones T² ||
 7 conservare aut contributaria V || 9 pro eo fiscalia] pro
 fiscalibus T || 10 possessio superindicta T || 11 nisi om.
 V || ex rescripto T vulg. || 12 scientia T¹ || procedens T ||
 15 gloriosissimorum T || 16 terminos V || 18 contingat T ||
 cuiusque V || 20 ut] aut T || ex] per T || superindictio V
 indictionis T || 23 cum — ea scr. V² in spat. vac. || 24
 enthicis V] imbruteoticis V, entheicis vulg. || et fructibus
 et om. T || 25 instrumento quae V || iniuncto T || 27 leges
 V] legem T vulg. || quocum T || 28 contingit V || 29 quali-
 tatem V] et qualitatem T vulg. || 30 et omnia in ea in-
 venta] scr. V² in spat. vac. || 31 seu V] sive T || iudices
 T || 32 et] leg. ut? || inucriit T || 33 legem accipere T

γενέσθαι, εἰ μὴ τὸ διὰ τῆς προφάσεως τῶν ἐξακτόρων ἢ βουλευτῶν ἢ βινδικῶν ἢ ταξιωτῶν χεῖρον ἢ ἴττον γινόμενον τῷ παραλαμβάνοντι ἀποκατασταθῆναι.

fieri, nisi quod pro occasione exactorum aut curialium aut vindicum aut officialium eius peius aut minus factum est ei qui suscepit restituatur.

CAPUT IX.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν, ὥστε ὑπὲρ τῶν χρημάτων ἢ εἰδῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δαπανωμένων μὴ εἰσπράττεσθαι τοὺς συντελεστὰς τὰ λεγόμενα παραπομπικά, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκπεμπομένων δὲ μὴ πλεοναρεῖν τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ διαυλωθέντων.

Hoc quoque iubemus, ut pro pecuniis et speciebus in provinciis expensis non exigantur collatores ea quae dicuntur transmissoria, et pro his autem quae transmittuntur non amplius praeberi horum quae ex initio in unaquaque provincia deputata sunt.

CAPUT X.

Τοὺς δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπὲρ οἰασούν δημοσίων εἰσπράξεως στελλομένους μὴ ἄλλως ἀρχεσθαι τῆς ἀπαιτήσεως, εἰ μὴ πρότερον ἐν τῷ κατὰ χώραν δικαστηρίῳ ἐμφανίῳσας τὰς ἐπιτεθείσας αὐτοῖς περὶ τούτου κελεύσεις, ὥστε τοὺς καταβάλλοντας τὰ δημοσία τέλη μηδενὶ ὑπὲρ τούτων κινδύνῳ ἢ ζημίᾳ ὑποκείσθαι· τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς ὑποθέσει φυλάττομεν.

Eos autem qui in provinciis pro quibuscumque publicis exactionibus diriguntur, non aliter incobare exactionem, nisi prius in provinciali iudicio insinaverint impositas sibi de hoc iussiones, ut exsolventes fiscalia tributa nulli pro his periculo aut damno subiaceant; hoc ipso et super privatis negotiis observando.

CAPUT XI.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν, ὥστε τοῖς δημοσίων ἀπαίτησιν ἐγκειρισμένοις μηδὲνα ἰδιωτικῶν πραγμάτων ἐκβιβασμὸν καταπιστεσθαι, ἀλλὰ καὶ εἴ τι αὐτοῖς τοιούτου ἐγκειρισται, μηδενὶ τρόπῳ τολμᾶν αὐτοὺς τοῦτο πράττειν, ὥστε μὴ τῇ προφάσει τῶν δημοσίων συντελειῶν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς καταβλάπτεσθαι.

Hoc quoque iubemus eis quibus fiscalium exactio iniungitur nullam privatarum causarum executionem committi, sed et si quid eis tale iniungatur, nullo modo eos praesumere hoc agere, ne occasione publicarum functionum nostri subiecti laedantur.

CAPUT XII.

Εἰ δὲ καὶ τις ταῖς ἀληθείαις δημοσίας ἐπορεῖλων συντελείας εἴποι τῷ ἐκβιβαστῇ ἴνα αὐτῷ ἔτερον χρεώστην, μὴ ἐξείναι τῷ ἐκβιβαστῇ ὀχλησῖν τινι τῷ ὀνομασθέντι ἐπάγειν, εἰ μὴ ὁ πρῶτος χρεώστης ἀποδειχθῇ κατὰ μηδὲνα τρόπον παντελῶς δυνάμειος τὰς δημοσίας συντελείας καταβῆλλαι· καὶ τοῦτο γε μὲν πρότερον ζητήσῃω παρὰ τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρχίας, εἰ ταῖς ἀληθείαις χρεώστης ἐστίν ὁ ὀνομασθείς, καὶ οὕτω νομίμως γινέσθω ἢ εἰσπραξῖς ἐν ἐκατέρῳ θεμάτι. εἰ δὲ τις ἐκβιβάσαι ἢ ἀπαιτῆσαι παρὰ τὰ

Si autem et aliquis pro veritate publica debens tributa dicat executori esse sibi alium debitorem, non licere executori molestiam aliquam denominatis inferre, nisi primus debitor probetur nullo modo omnino posse publica tributa persolvere. Hoc tamen omnino requiri apud iudicem provinciae, si pro veritate debitor est is qui denominatus est, et ita fiet exactio. In utroque vero casu si quis exequi aut

c. XII summarium habet B^s T 7, 22 p. 617 Zach. (ex B 56, 18, 9).

hoc fiat nisi id quod nomine exactorum vel curialium vel vindicum vel officialium peius factum aut diminutum sit ei qui suscepturus est restituatur.

IX. Sed hoc quoque iubemus pro pecuniis vel speciebus quae in provinciis erogantur, non exigi a subiectis parapompica quae dicuntur, neque pro iis qui emittuntur plus praestare eos quam quod ab initio in singulis provinciis constitutum est.

X. Si autem qui in provincias propter quamvis publicorum exactionem mittuntur ne aliter exactionis initium faciant nisi prius in provinciali iudicio datas ipsis de ea re iussiones insinaverint, ut qui publica tributa solvunt nulli periculo aut damno ea de causa subiciantur; atque hoc ipsum etiam in privatis causis observetur.

XI. Sed hoc quoque iubemus iis quibus tributorum exactio iniuncta est nullam privatarum rerum exactionem committi, verum etiam si quid iis eiusmodi iniunctum sit, nullo modo id eos agere audere, ne nomine publicorum tributorum subiecti nostri damno afficiantur.

XII. Sed etiam si quis qui revera publica tributa debeat executori dicat alium sibi debitorem esse, ne liceat executori molestiam ullam ei qui nominatus est afferre, nisi primus debitor nullo omnino modo publicis tributis solvens par esse probatus sit; hoc tamen prius apud praesidem provinciae quaeratur, num revera debitor sit is qui nominatus est, atque ita legitime exactio fiat in utroque casu. Si vero quis adversus

1 γενέσθαι B^s || ἐξακτόρων B^s || 2 ἢ βουλευτῶν om. B^s || ταξιωτῶν] officialium eius s^s || 10 ὑπὲρ οἰασούν δημοσίων εἰσπράξεως] pro quibuscumque publicis exactionibus s, ὑπὲρ — στελλομένους om. L || 18 δὲ om. L || τοὺς — 19 ἐγκειρισμένοις L || 26 αὐτῷ Haloander αὐτῷ ML || 27 τῷ ὀνομασθέντι] denominatis s || 30 καταβῆλλαι M || γε μέντοι M] μέντοιγε L (s) fort. rectius || 33 νομίμως om. s || ἐν ἐκατέρῳ θεμάτι. εἰ δὲ τις ML (cf. Ath. ἐκάτερον τῶν ἀρχόντων δομιμάζοντος. ὁ δὲ πτέ.) in utroque vero casu si quis s, quod praefert Zachariae, ἐκάτερον θεμά ad cap. 11 et 12 referant (cf. Theod. § 13. 14)

1 quod om. T || per occasionem vulg. || 2 iudicum T vulg. || 3 suscipit vulg. || 4 quoque] etiam T || speciebus in T² in ros. || 8 unaque V || 10 autem om. T || 12 auditio V^a || insinaverit V¹ || 13 imposita V¹ || exsolventes] hec soluentes V || 15 subiaceant V] subiciant T subiciantur vulg. || 18 Heo T || 19 iungitur T || executionem T^a || 21 eos praesumeret T] praesumere eos vulg., eos om. V || 25 sin V² || et om. T vulg. || publica cet.] blica — 30 prius requi] scr. V² in spat. vac. 4} vs. || 27 molestia aliquam V] aliquam molestiam T || nominatis T || 28 primus Beck] prius libri || debitorem T || 29 tm V || 31 debitor est] debitorem T¹ || quidem nominatus V] qui nominatus T || fiat vulg. || 32 casus V¹

παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα τοιμήσει, καὶ τῆς ζώης γυμνωθήσεται καὶ δημευθεὶς ἔξορία παραδοθήσεται· ὁ δὲ ἐγχειρήσας ἢ ἐπιτρέψας ἀρχὼν δέκα χρυσίου λιτρῶν εἰπραττέσθω ποιητῆν, καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ πέντε χρυσίου λιτρῶν ὑποκείσθω ποιητῆ.

exigere citra ea quae a nobis disposita sunt praesumpserit, et cingulo nudabitur et confiscabitur et exilio tradetur; qui autem iniunxit aut praecipit iudex decem librarum auri exigatur poenam, et officium eius quinque auri librarum subiaceat poenae.

CAPUT XIII.

Μηδεὶ δὲ παντελῶς ἐξέστω τῶν δημόσια τέλη εἰπραττόντων μηδὲ κηρυσσαλίους ἢ λογογράφοις ἢ ἄλλοις τισὶ τῶ δημοσίων ὑπηρετουμένοις λόγῳ ἀουλίας κεχορηθῆναι πρὸς τοὺς λέγοντας βεβλαῖσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῆ τῶν δημοσίων εἰσπράξεϊ.

Nulli vero penitus liceat publica tributa exigentium neque censualibus aut rationum scriptoribus aut aliis quibusdam publico ministrantibus excusatione quod in loco sacro resideant uti contra eos qui 10 dicunt se laesos ab eis in fiscalium exactione.

CAPUT XIV.

Μηδεὶς δὲ τὸ σύνολον ἐνοχλείσθω ὑπὲρ συντελείας γῆδιων ἄπερ οὐ κέντηται, ἀλλὰ καὶ εἰ συμβαίη γεωργούς τινι προσήκοντας ἢ ἐναπογράφους ἰδίαν ἔχειν κτήσιν, ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῆς τὰς δημοσίας εἰσπράττεισθαι συντελέας, τοῦ δεσπότου αὐτῶν μηδεμίαν 15 ὀχλησιν ὑπὲρ αὐτῶν ὑπομένοντος, εἰ μὴ ὡς εἰκὸς αὐτοῖς ἰδία προαιρέσει τῆ τοιαύτη συντελεῖα ἐαυτὸν ἐποίησεν ἐνοχον.

Nullus autem penitus molestetur pro tributis terrarum quas non possidet, sed etiam si contingat agricultores alicui competentes aut inscriptos propriam habere possessionem, illos (pro ea publica 20 exigi tributa, domino eorum nullam pro eis) molestiam sustinente, nisi forte propria voluntate tali functioni se fecit obnoxium.

CAPUT XV.

Τοὺς δὲ τὰ δημόσια τέλη εἰσπράττοντας δικαίως σταθμοῖς τε καὶ μέτροις κεχορηθῆναι κελύμεν, ἵνα 20 μηδὲ ἐν τούτῳ τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖσι ἀδικώσιν. εἰ δὲ οἱ συντελεσταὶ νομίσοισι βαρεῖσθαι εἴτε ἐν σταθμοῖς εἴτε ἐν μέτροις, ἐχέτωσαν ἀδειαν τὰ μὲν τῶν εἰδῶν μέτρα τε καὶ σταθμὰ παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, τὰ δὲ τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου 25 καὶ τῶν λοιπῶν μετάλλων σταθμὰ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων λαογιτιόνων λαμβάνειν καὶ τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ σταθμὰ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκάστης πόλεως ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι, ἵνα κατὰ τὰντα διχα βάρους τῶν συντελεστώων καὶ ἡ τῶν 30 δημοσίων εἰσκομιδῇ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ καὶ αἱ ἄλλαι δαπάναι γίνωνται.

Eos autem qui publica tributa exigunt iustis ponderibus et mensuris uti praecipimus, ut neque in hoc nostros tributarios laedant. Si autem collatores putent gravari se sive in ponderibus sive in mensuris, habeant licentiam specierum quidem mensuras et pondera (a) gloriosissimis praefectis, auri vero et argenti et reliquorum metallorum pondera (a) gloriosissimo pro tempore comite sacrarum largitionum accipere; et has mensuras et pondera in sanctissima uniuscuiusque civitatis ecclesia servari, ut secundum ea extra gravamen collatorum et fiscalium illatio et militares et aliae expensae fiant.

CAPUT XVI.

Τῶν δὲ πόλεων τῆς ἡμετέρας πολιτείας καὶ τῶν οἰκούντων αὐτὰς τελείως προνοοῦντες κελύμεν μηδ-

Civitatum vero nostrae reipublicae et habitantium eas perfecte prospicientes iubemus nullam omnino

c. XIV. XV ex B 56, 18, 12. 13 servat B¹ T 7, 23. 24 p. 618 Zach.

ea quae a nobis constituta sunt exequi vel exigere ausus sit, et cingulo exuetur et bonis publicatis exilio tradetur; a magistratu autem qui id iniunxerit vel commiserit decem librarum auri poena exigatur, eiusque officium quinque librarum auri poenae subiatur.

XIII. Nulli autem omnino eorum qui publica tributa exigunt neque censualibus aut logographis aut aliis ullis qui rei publicae ministeria praestant liceat asyli iure uti adversus eos qui se ab iis in tributorum exactione damno affectos esse dicant.

XIV. Nemo autem omnino propter tributa praediorum quae non possidet molestia afficiatur, sed etiam si contigerit colonos ad aliquem pertinentes vel adscripticios propriam possessionem habere, ab illis pro ea publica tributa exigantur, neve dominus eorum ullam molestiam eorum nomine patiat, nisi forte ipse sua sponte eiusmodi tributis se obligavit.

XV. Eos autem qui publica tributa exigunt iustis ponderibus et mensuris uti iubemus, ut ne in eo quidem subiectos nostros iniuria afficiant. Quodsi subiecti vel in ponderibus vel in mensuris se putaverint damno affici, liceat iis specierum quidem mensuras et pondera a gloriosissimis praefectis, auri autem et argenti et reliquorum metallorum pondera a gloriosissimo qui quoque tempore est comite sacrarum largitionum accipere. Atque eadem mensuram et pondera in sanctissima cuiusque civitatis ecclesia custodiantur, ut secundum haec sine molestia subiectorum et tributorum illatio et militares et reliquae expensae fiant.

XVI. Ut autem civitatibus rei publicae nostrae earumque incolis perfecte prospiciamus, iubemus

1 * τοιμήσει ML || 4 sq. εἰπραττέσθω — λιτρῶν om. M || 6 δὲ Ls || om. M || δημόσια ML || τὰ δημόσια Ha-loander || 7 * μηδὲ μῆτε δὲ ML || 8 ὑπηρετουμένοις L³ || 11 τὸ σύνολον om. L || 12 καὶ om. B¹ || 15 αὐτοῦ M || 16 ἑαυτῶν M || 17 αὐτὸς om. s || 20 χορηθῆναι B¹ v. l. || 21 μηδὲν B¹ v. l. || 22 οἱ δὲ εἰ M || 24 στάθμα ML (id. 26. 28) || 25 ἐπάρχων B¹ || ὑπάρχων ML (B¹ v. l.) || χρυσοῦ B¹ (Ath.) || ἀργύρου LB¹ || 27 λαογιτιόνων] θησαυρῶν B¹, παρόχους δαφιλιαίων s. v. L || 28 τὰ αὐτὰ] has (i. e. ταῦτα τὰ) s || 29 ἐκκλησία ἐκάστης πόλεως L || 30 κατὰ B¹ s || 31 καὶ ML

4 exigitur V || pena T || 5 auri libris V librarum auri T vulg. || pensae subiaceat T || 7 scriptorum VT¹ || 8 ministrantibus publico T¹ || excusationem T || 9 resedant T || uti] ut in V¹ || 10 ab eis om. T || in] in se V || exactionem V² || 12 possident T || contingant T¹ || 13 inscriptis VT¹ inscripticios ed. princ. || 14 sq. pro ea — pro eis supplevi (sim. Beck et Osenbrüggen) || 15 molestia V || 16 sustinentem V sustinentes T, corr. Osenbrüggen || propria forte T || tali] et tali T || 17 functione V vulg. successionem T || sese T || 20 in] ex T || 22 se om. V || sius in mensuris siue in ponderibus T vulg. || 23 habeat T || 24 et 25 a add. vulg. || 26 pro tempore T] per tempora V vulg. || 27 in om. T || 29 * extra] ex V et vulg., om. T || illatio] in laico V

μίαν παντελῶς εἶναι ἄδειαν τοῖς τῶν δημοσίων ἀπα-
 τηταῖς ἐπικοινωνεῖν τοῖς χρήμασιν. ἅτινα τοῖς ἔργοις
 καὶ αἰωνικοῖς τῶν πόλεων ἦτοι ἀγαθοῖς ἢ ἄλλοις
 οἰοισδῆποτε σολεμνίοις ἢ σαλαριοῖς ἀφωρισθῆσαν, ἢ
 παρακατατεῖν τι ἐξ αὐτῶν ἢ εἰς ἴδιον κέρδος ἀποφέρε-
 σθαι. ἀλλὰ διχα τινὸν ἀναβολῆς ἢ μειώσεως ταῦτα
 παρεῖναι, ὥστε προχωρεῖν εἰς αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἀφωρισθῆ-
 σαν χρεῖας. ἀλλὰ μὴδὲ τοὺς κτήτορας τῶν πόλεων ἢ
 οἰκίητορας τομῶν οἰωδηποτοῦν τρόπῳ ἀφαιρεῖσθαι τι
 ἐξ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἢ ὀνόματι διαγραφῶν ἢ
 ὑπὲρ σποροῦλλον διδόναι τι ἐκ τούτων ἢ ἀναλίσκειν.
 εἰ δὲ τις ἢ δούνα ἢ λαβεῖν ἐξ αὐτῶν τομῆσεις, κε-
 λένουμν αὐτὸν οἰκοῦν ἐν διπλῇ ποσότητι τοῦτο τῇ
 πόλει ἀποδιδόναι. ἀλλὰ μὴδὲ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρ-
 χοντας ἢ τὰς τούτων τάξεις ἢ ἄλλοις οἰονῆποτε παν-
 τελῶς μεταουσίαν ἔχειν τινὰ πρὸς τὰ εἰρημένα χρή-
 ματα ἢ τῇ τούτων διοικήσει ἑαυτὸν παρεμβάλλειν·
 ἀλλὰ τὸν ἐκίστης πόλεως ὀσιώτατον ἐπίσκοπον καὶ
 τοὺς πρωτεόντας τῆς πόλεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς
 αὐτῆς κτήτορας προβάλλεσθαι μὲν τὸν πατέρα τὸν
 τῆς πόλεως καὶ τὸν σιωνῆν καὶ ἄλλους τοιοῦτους
 διοικητάς. ἐκάστου δὲ ἐναντοῦ πληρονημένου τὸν ὀσιώ-
 τατον ἐπίσκοπον μετὰ πέντε πρωτεόντων τῆς πό-
 λεως τοὺς λογισμοὺς ἀπαιτεῖν τοὺς παρ' αὐτῶν προ-
 βληθέντας· καὶ εἴ τι ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν
 φανερῆ ἐποφειλόμενον ἢ ἀπομείναν, εἰσπραττεσθαι
 τοὺς τοιοῦτους διοικητάς τῷ κινδύνῳ τῶν αὐτῶν προ-
 βαλλομένων, καὶ ταῖς χρεῖαις αἰς ἀφώσιως φυλάτ-
 τεσθαι. εἰ τις δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων διοικητῶν ἀνε-
 επιτῆδεις εὐρεθῆν, παραχρησῆμα τούτων ἀποκινεῖσθαι
 κελύομεν καὶ ἄλλο ἀντ' αὐτοῦ ὑπὸ τε τοῦ ὀσιώτατου
 τῆς πόλεως ἐπισκόπου ὑπὸ τε τῶν λοιπῶν κτητόρων,
 καθὼς εἰρηται, προβάλλεσθαι· εἰδόντων τῶν ὀνομα-
 ζόντων αὐτοῦς, οἳ εἰ τις ζημία τῇ πόλει συμβαῖη, ἐκ
 τῶν ἰδίων οὐσίῶν ταυτην θραραπέουσαν.

esse licentiam fiscalium exactoribus communicare
 pecuniis quae operibus et frumentis civitatum et
 aqueductibus aut aliis quibuslibet sollempnibus aut sa-
 lariis deputatae sunt, aut retinere aliquid ex eis aut
 ad proprium lucrum redigere, sed sine aliqua dilatione
 aut imminutione has praebere, ut proficiant in qui-
 bus ab initio deputatae sunt operibus. Sed neque
 possessores aut habitatores civitatum praesumere
 quolibet modo auferre aliquid ex ipsis pecuniis aut
 nomine descriptionum aut pro sportulis dare aliquid
 ex his aut expendere. Si quis autem aut dare aut
 accipere ex his praesumpserit, iubemus eum de suo
 in duplici quantitate hoc civitati reddere. Sed ne-
 que provinciarum iudices aut eorum officia aut alium
 quemlibet omnino participium habere aliquid ad
 praedictas pecunias aut eorum dispensationi semet
 ipsum miscere; sed civitatis sanctissimum episcopum
 et primates nec non et eius possessores constituere
 quidem patrem civitatis et frumentarium et alios
 huiusmodi dispensatores, singulis autem annis im-
 pletis sanctissimum episcopum cum quinque primati-
 bus civitatis rationes exigere eos qui ab ipsis ordi-
 nati sunt, et si quid ex talibus ratiociniis apparuerit
 debitum aut remansisse, exigi huiusmodi dispensato-
 res periculo eos constituentium et utilitatibus quibus
 deputata sunt reservari. Si quis autem ex praedictis
 dispensatoribus inefficax inveniat, repente hunc
 removeri iubemus aliumque pro eo et a sanctissimo
 civitatis episcopo et reliquis possessoribus, sicut
 praedictum est, ordinari; scientibus bis qui denomi-
 nant eos, quia si quod damnum civitati contigerit,
 ex propriis substantiis hoc medebuntur.

CAPUT XVII.

Μηδενὶ δὲ ἐξίστω (τῶν) ἢ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνδοξο-
 τάτων ἐπαρχῶν ἢ ἐν ἄλλῃ τάξει ἢ ἐν σχολῇ ἀνα-
 φερόμενών τα τοιαῦτα λογοθῆσια ἐπιτρέπεσθαι, μήτε
 ἐκ προσταξῆως τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἢ ἄλλου ἀρχοντος,

Nulli vero liceat eorum qui in officio sunt glorio-
 sissimorum praefectorum. aut in alio officio aut schola
 constitutorum talia ratiocinia committi liceat, neque ex
 praecepto eiusdem administrationis aut alterius iudicis

nullam omnino potestatem esse tributorum exactoribus attingendi pecunias, quae operibus et frumentis
 civitatum vel aqueductibus vel aliis ullis sollempnibus aut salariis destinatae sunt, aut quocumque ex iis
 retinendi aut ad proprium lucrum auferendi, sed sine ulla dilatione aut deminutione eas praebent, ut
 ad quos ab initio destinatae sunt usus erogentur. Verum ne possessores quidem aut habitatores civita-
 tum ullo modo auferre quicquam ex ipsis pecuniis vel descriptionum nomine vel pro sportulis quicquam
 de iis dare vel expendere audeant. Quodsi quis quid aut dare aut accipere ex iis ausus sit, iubemus eum
 id de suo duplicatu quantitate civitati reddere. Sed ne praesides quidem provinciarum vel eorum officia
 vel ullus omnino alius communionem ullam habeant in praedictis pecuniis vel earum administrationi se
 immisceant: verum civitatis cuiusque sanctissimus episcopus et primates civitatis nec non possessores eius
 patrem civitatis et frumentarium et ceteros eiusmodi administratores instituant, singulis autem annis im-
 pletis sanctissimus episcopus cum quinque primatibus civitatis rationes exigat ab iis qui ab ipsis instituti
 sunt; et si quid ex eiusmodi rationibus debitum aut reliquum esse appareat, id ab eiusmodi administra-
 toribus exigatur periculo eorum qui eos instituerunt, atque quibus destinatum est usibus servetur. Si
 quis vero ex praedictis administratoribus parum idoneus inveniat, statim eum removeri iubemus et
 alterum in eius locum et a sanctissimo civitatis episcopo et a reliquis possessoribus, uti dictum est, in-
 stitui: scientique qui eos nominant, si quid inde detrimenti civitati allatum sit, ex suis sese facultatibus id
 resarturos esse.

XVII. Nulli autem eorum qui in officium gloriosissimorum praefectorum vel in aliud officium aut
 in scholam relati sunt talia ratiocinia committi liceat, neque ex praecepto eiusdem magistratus vel alterius

2 χρηματικοῖς L || 3 ἦτοι || ε || 5 τι ἐξ αὐτῶν ἢ
 L5 (Jul.) || ἢ τι ἐξ αὐτῶν M || 10 διαγραφῶν M || 11
 σποροῦλλον M || 12 *τομῆσει ML || 17 αὐτὸν παρ-
 εμβάλλειν L || 19 τῆς πόλεως om. s || 20 τὸν τῆς M
 τὸν om. L || 21 τοιοῦτους || τοῖς τοιοῦτους L || 23 προ-
 τεόντων M || 32 ἐπισκόπου τῆς πόλεως L || 36 τῶν
 add. Zachariae || ἢ om. s || 38 *μὴδὲ ML

2 pecuniis T || et aqueductis et aliis scr. V² in spat.
 vac. || 3 aqueductibus vulg || 4 deputata VT, corr. vulg. ||
 his T || aut ad vulg. || aut T adut (sic) V || 5 ante lucrum
 spat. vac. 1—2 lit. est in V || exigere T || 6 imminutio...
 praebere T¹ || has vulg. || haec libri || in om. T¹ || 7 de-

pute V || neque] ne T || 8 praesumpere T || 11 ex his
 autem T, om. V || aut dare V] dare T vulg. || 12 eum, om.
 T || 13 in om. V || 14 aut eorum] aut om. V¹ || 15 quae-
 libet V || aliquid V || 16 disceptationi T || 17 civitatis] cu-
 iusque addit Beck || 19 patres T || frumentarios T vulg. ||
 alie V¹ || 20 dispensatores singulis] res singulis T² in
 ras. || 22 civitatum T civitat cum spat. vac. 4 lit. V¹ ||
 ab] cum T¹ || 24 remansisset VT, corr. vulg. || 25 periculo
 suo periculo T || 26 deputati T || servari T || 27 inefficax
 T] repente] repente igitur T || hanc V¹ || 28 a] ad V || 29
 sicuti V² || 30 dictum V || est om. V || quis V¹ || 31 eos
 quia om. T || 32 medebunt V habebunt T || 36 horum V¹ ||
 officio so sunt V¹ || 37 aut in — 643, 3 huiusmodi fiat
 scr. V² in spat. vac. 5] vs. || 38 mitti T || 39 aut om. V

μήτε εἰ πραγματικὸν ἢ ἄλλον τύπον ἢ θεῖον κομμοιότιον λάβει ἐπιτρέπον αὐτῷ τε τοιοῦτον. ἀλλ' εἰ τι τοιοῦτο γένηται, ἀδείαν ἔχειν τὸν ἐκάστης πόλεως ὀσιώτατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ταύτης πρωτεύοντας μὴ ἀποκρίνεσθαι ὑπὲρ τῶν εἰρημένων κερφαίων τοῖς τοιοῦτοῖς προσώποις, ἀναφέρειν δὲ εἰς ἡμᾶς, ἵνα τοῦτο γνώσκοντες καὶ τὴν ἐπαχθεῖσαν ταῖς πόλεσι ζημίαν ἐκ τῆς αὐτῶν οὐσίας ἀποκαταστήναι κελύσωμεν καὶ τὴν προσήκουσαν ἐκδίκησιν τοῖς τοιοῦτοῖς ἐπαγάγωμεν.

10

CAPUT XVIIII.

Πρὸς τοῦτοις κελύσωμεν τοὺς σκρινιαρίους τῶν ἐργῶν τοὺς ὑπὸ τοὺς ἐπάρχους τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τελούντας μηδελίαν μετουσίαν πρὸς τὰ τοιαῦτα λογοδῆσια παντελῶς ἔχειν, ἀγορεύωντων ἀπάντων δι' ὧν αὐτοῖς εἴτε γενικῶς εἴτε ἰδικῶς τι τοιοῦτο πρώην ἐπιτέτραπται ἢ μετὰ ταῦτα πορισθεῖη. τοὺς γὰρ ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν λογισμοὺς οὐδένα ἐπιτρέπεσθαι βουλόμεθα, εἰ μὴ ἡμεῖς συμφέρον ταῖς πόλεσιν ἡγήσασμενοι ἀνδρα εὐνόληπτον καὶ ἀξίᾳ κεκοσμημένον ἐπιλεξόμεθα τὸν ὀφείλοντα παρ' ἡμῶν ἔγγραφον θεῖαν κέλευσαι λαβεῖν περιέχουσαν διὰ ἡμετέρας εὐσεβοῦς ὑποσημειώσεως καὶ τὸ ἐκείνου ὀνομά τῃ καὶ ἀξίαν καὶ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς χρόνους ὧν αὐτῷ τοὺς λογισμοὺς ἐπιτρέπομεν. τοὺς δὲ ὑπὸ τῶν τοιοῦτων προσώπων λογοδητορμένους πᾶσαν ἔχειν ἀσφάλειαν παρακελούμεθα, ἑτέραν ζήτησιν μηδαμῶς ὑπομένοντας.

15

20

25

[scripti], nec si pragmaticam aut aliam sanctionem aut sacrum commonitorium accipiat praecipiens ei aliquid tale. Sed si quid huiusmodi fiat, licentiam habere uniuscuiusque civitatis sanctissimum episcopum et eius primates non respondere pro memoratis capitulis talibus personis, referre autem ad nos, ut hoc agnoscentes et illatum civitatibus damnum ex eorum substantia restitui iubeamus et competentem vindictam talibus inferamus.

Super hoc iubemus scriniarios operum sub praefectis sacrorum praetoriorum constitutos nullum participium ad talia ratiocinia omnino habere, vacantibus omnibus per quae eis sive generaliter sive specialiter aliquid tale pridem concessum est aut postea impetretur. Pro praedictis enim causis rationes nulli committi volumus nisi nos prodesse civitatibus aestimantes virum bonae opinionis et dignitate ornatum elegerimus, qui debeat a nobis in scriptura divinam iussionem percipere continentem per nostram piam subscriptionem et illius nomen et dignitatem et causas et tempora quorum ei ratiocinia committimus. Eos autem qui a talibus personis rationes exiguntur omnem habere cautelam iubemus, aliam quaestionem nullatenus sustinentes.

CAPUT XIX.

Πρὸς τοῦτοις θεοπίθωμεν μηδελὶ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τόπων τὸν αὐτὸν καὶ ἄρχοντα εἶναι καὶ τοποτηρητὴν τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν ἢ στρατηγίδος ἀρχῆς, ἀλλὰ μὴδὲ τινα εἰσπραξίαν δημοσίων συντελεῖν χειρίζοντα τοποτηρητὴν εἶναι τὸν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν καὶ στρατηγίδος, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν μηδένα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γίνεσθαι τοποτηρητὴν ἐπαρχῶν, εἰ μὴ ἐξ ἡμετέρας ἔγγραφον κελύσεως ἐν τοῖς ἐξπεδίτοις, ὅπου χρεῖα ἐστὶ καὶ τοποτηρητὴν ἐπαρχῶν πέμπεσθαι τῆς αὐτῆς ἐπαρχότητος τὸν ὀφείλοντα προνοεῖν τῶν

30

35

Ad haec sancimus nullo reipublicae nostrae loco eundem ipsum et iudicem esse et loci servatorem gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militatus cinguli, sed nec aliquem exactionem fiscalium tributorum agentem loci servatorem esse gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum; et simpliciter dicendum, nullum in provinciis fieri loci servatorem praefectorum, nisi per nostram scriptam iussionem in expeditis, ubi utilitas exigit et loci servatorem mitti eiusdem praefecturae, qui debeat

c. XVIII argumentum ex Ath. notant paratilla. Ath. 22 § 9.
c. XIX. XX om. L.

iudicis neque si pragmaticam vel aliam sanctionem vel sacrum commonitorium accipiat quod ei tale aliquid committat. Sed si quid eiusmodi fiat, liceat sanctissimo cuiusque civitatis episcopo et primatibus eius de praedictis capitulis eiusmodi personis non respondere, sed ad nos referre, ut his cognitis et illatum civitatibus damnum ex ipsorum substantia restitui iubeamus et convenientem vindictam talibus personis infligamus.

XVIII. Praeterea iubemus scriniarios operum qui sub praefectis sacro praetorio constituti sunt nullam omnino communionem in eiusmodi ratiociniis habere: ut omnia cessent per quae iis sive generaliter sive specialiter tale quid olim commissum fuit vel post haec concedatur. Rationes enim de praedictis causis nemini committi volumus, nisi nos civitatibus id conducere arbitrati virum bonae existimationis et dignitate ornatum elegerimus, qui a nobis sacram iussionem litteris perscriptam accipere debeat, quae per piam subscriptionem nostram contineat et nomen et dignitatem illius et causas et tempora quorum ei ratiocinia committimus. Eos autem a quibus rationes per eiusmodi personas repetuntur omnem securitatem habere praecipimus neque aliam umquam quaestionem subire.

XIX. Praeterea sancimus, nullo rei publicae nostrae loco eundem et magistratum esse et vicarium gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum, nec magis quemquam cui exactio publicorum tributorum iniuncta est vicarium esse gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum; atque ut simpliciter dicamus, nullum in provinciis fieri vicarium praefectorum nisi ex nostra iussione litteris perscripta in expeditionibus, ubi opus est vicarium praefectorum eiusdem praefecturae mitti, qui militaribus

1 *μηδὲ ML || κομμοιότιον, s. v. συμβόλαιον L || 8 κελύσωμεν L || 11 Πρὸς τοῦτοις] Super hoc s || 12 ἐπάρχους Scrimger [Theod. ἐπάρχων] ὑπάρχους ML || 22 καρασημειώσεως L || 25 λογοδητορμένους om. L

1 scripti V^o T scriptis V^o vulg., del. Beck || 2 commonitorium V commentarium T || accipia V || 4 sanctum T || 7 agnoscentes] hac noscentes V || 8 iubemus T || et] ut T || 9 sq. inferamus. super hoc scr. V² in spot. vac. 1 vs. || 11 Insuper T || hoc] leg. haec (cf. c. 23 in.).? || praefectis T || 13 habere om. V || 15 pridem tale V || 16 Pro om. T || casis T || 17 existimantes T vulg. || 19 qui om. V¹ || divina iussione T || 20 percipere om. T || contemptentem

T || 21 et illius] ut illius T || dignitates T || 22 et tempora] ipsas T || ratiocini T¹ || 23 qui a] quis V || 24 aliquam T vulg. || 25 sustinemus T || 27 sancio... T² || nullo] in illo V in nullo T² vulg., om. T¹ || nostre in ras. T nostro V || 28 ipsum delendum videtur || 29 magistrorum militatus V¹ magistrorum militatus (limitatus T) V² T vulg. || 30 set nec aliquem in ras. V || aliquem V] aliquam T vulg. || exactione V¹ || 32 magistrorum militum cet.] rum militum — 35 et loci servato] in ras. 4 || vs. om. V¹, 34 nisi — 35 loci servato] suppl. V² || 34 praefectorum] praefectorum gloriosissimorum T || per uestram V⁽²⁾ pro nostra T || scriptam V⁽²⁾ om. T vulg. || 35 iussione T || exigitur V

στρατιωτικῶν δαπανημάτων. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα πλημμεληθεῖν, ὁ μὲν τοποτηρητὴν ἑαυτοῦ ποιήσας ἢ λιτρῶν χρυσίον ποιῆν εἰσπραχθήσεται, ἀποκαθιστῶν καὶ πᾶσαν δαπάνην ἢ ζημίαν ἣν ἂν διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ σταλέντος τινὲς ὑπομειναιεν, ὁ δὲ γενέσθαι 5 θαρρήσας καὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ στρατείας ἐξαιρεθήσεται καὶ δέκα χρυσίον λιτρῶν ποιῆν ζημιωθήσεται.

providere militaribus expensis. Si quid autem extra haec delinquatur, qui quidem loci servatorem suum fecit, XXX auri librarum poenam exigitur, restituens et omne damnum quod per eum qui ab eo directus 5 est aliqui pertulerint, qui vero fieri praesumpsit et proprio cingulo. et dignitate et militia privabitur et decem auri librarum poena multabitur.

CAPUT XX.

Κωλύομεν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἀρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἢτοι κάστροις τοποτηρητὰς ἐν ταῖς καταπιστευθείσαις αὐτοῖς ἐπαρχίαις ποιεῖν, ἐξ οὗ δηλαδὴ εἰς τὴν ἐπαρχίαν παραγέγονται καὶ ἐν ὅσῳ ἐν αὐτῇ ἀρχουσι· πάντα χρυσίον λιτρῶν ποιήσας ἑπικαιμηνῆς τοῦτο μὲν τῷ ποιούντι τοποτηρητὴν ἀρχοντι τοῦτο δὲ τῷ γενέσθαι τολμήσαντι. πρὶν δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις παραγέγονται οἱ ἀρχοντες, δίδομεν αὐτοῖς ἀδειαν τοποτηρητὰς ἑαυτῶν προβάλλεσθαι πάντα ὀφειλοντας μέχρι τῆς αὐτῶν παρουσίας διαπράττεσθαι, ἅτινα δύνανται οἱ αὐτοὶ ἀρχοντες ποιεῖν, διχα μὲν 20 τοιγὲ ἀεχάτης τιμωρίας ἢ μέλους ἀποκοπῆς. ἀλλ' εἰ καὶ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἐκπεμφθῆ, ἐξέστω αὐτῷ κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον τοποτηρητὴν ἑαυτοῦ ποιεῖν.

Prohibemus ad haec et in provinciis existentes 10 iudices civiles et militares in civitatibus aut castris loci servatores in commissis sibi provinciis facere, ex quo videlicet in provinciam accesserint et in quantum in ea administrant; quinque auri librarum poena imminente tam facienti loci servatorem iudici 15 quam fieri praesument. Antequam vero in provinciis veniant iudices, damus licentiam eis vices agentes suos instituire, qui omnia debeant usque ad sui praesentiam agere quae possint ipsi iudices facere, citra tamen novissimum supplicium aut membri incisionem. Sed et si quis ex iudicibus secundum iusionem nostram in aliam regionem mittatur, liceat ei per similem modum loci servatorem suum facere.

CAPUT XXI.

Κελεύομεν δὲ πάντας τοὺς ἀρχοντας τοῦτο μὲν 25 στρατιωτικούς τοῦτο δὲ καὶ πολιτικούς δι' ἑαυτῶν ἰναζητεῖν τοὺς ληστείας ἢ βίας ἢ ἀρπαγὰς πραγμάτων ἢ γυναικῶν ἢ ἄλλα οἰαδήποτε ἀτοπήματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πλημμελοῦντας καὶ τιμωρίας αὐτοῖς νομίμως ἐπάγειν, καὶ μηδὲ ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν 30 κομίζεσθαι τι συνηθειῶν ὄνοματι, ὥστε πανταχόθεν τοὺς ἡμετέροους ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς φυλαχθῆναι. οὐδὲ γὰρ συγχωροῦμεν οἰωδῆποτε μίξουσι ἢ ἐλάττους στρατιωτικῶ ἢ πολιτικῶ ἀρχοντι ἢ λιθοδιώκτας ἢ βιοκαλώτας ἢ τριβούνους ὑπὲρ τῶν ἰουόντων αἰτιῶν ἐν 35 ταῖς ἐπαρχίαις προβάλλεσθαι, ἢ τοὺς ὀφειλοντάς τινας

Iubemus autem omnes iudices tam militares quam civiles per se requirere eos qui latrocinia aut violentias aut rapinas rerum aut feminarum aut alia quaelibet illicita in provinciis committunt et supplicia eis legitima inferre, neque pro his causis accipere aliquid consuetudinum nomine, ut omnes undique nostri collatores inlaesi serventur. Non enim permittimus cuilibet maiori aut minori militari iudici aut latronum insecutores aut violentiarum inhibitores aut tribunos pro talibus causis in 35 provinciis ordinare, aut qui debeant aliquos exar-

c. XXI partem (Κελεύομεν πάντας — 32 ἀβλαβεῖς φυλάττεσθαι et 645, 2 εἰ δέ τις — 5 ποιῆν καταβαλεῖν) habet Epanagoge 7, 7.

expensis prospicere debeat. Si quid vero adversus haec commissum sit, qui quidem vicarium sibi fecerit triginta librarum auri poena multabitur, restitutus etiam omne dispendium vel damnum quodcumque per eum qui ab ipso missus est aliqui passi sint, qui autem vicarius fieri ausus sit et magistratu suo et potestate et militia privabitur et decem librarum auri poena multabitur.

XX. Praeterea autem prohibemus etiam magistratus qui in provinciis sunt et civiles et militares, ne in civitatibus vel castris vicarios in commissis sibi provinciis faciant, ex quo scilicet in provinciam venerint et quamdiu in ea magistratum gerant; cum quinque librarum auri poena imminet tam qui faciat vicarium magistratui quam ei qui fieri ausus sit. Antequam vero magistratus in provincias veniant, potestatem iis damus vicarios sibi constituendi, qui usque ad eorum adventum omnia quae ipsi magistratus facere possunt peragere debeant, excepto tamen ultimo supplicio aut membri abscisione. Sed etiam si quis ex magistratibus iussu nostro in aliam provinciam mittatur, liceat ei simili modo vicarium sibi constituere.

XXI. Iubemus autem omnes magistratus tam militares quam etiam civiles ipsos inquirere in eos qui latrocinia aut supplicia iis legitima inferre, ac ne his quidem de causis quicquam accipere consuetudinum nomine, ut subiecti nostri undique illaesi serventur. Neque enim ulli maiori vel minori militari vel civili magistratui permittimus aut latronum persecutores aut biocolytas (violentiarum prohibitores) aut tribunos propter eiusmodi causas in provinciis constituere, aut eos qui exarmare aliquos debeant,

4 δαπάνην ἢ om. ε || 5 *ὑπομειναιεν M || 20 οἱ αὐτοὶ ipsi ε || 25 τοὺς ἀρχοντας Ls Epan. Iul. (Theod.) τοπάρχας M || 27 τοὺς L Epan. || τὰς M || ἀρπαγῆς M || 30 νομίμως L^o || 32 διαφυλαχθῆναι L || 34 ἢ πολιτικῶ om. ε

1 militaribus] militibus in V² || quis V¹ || 2 delinquitur committant quidam servatorem loci suum fecit XXX (committant — XXX ser. V² in ras. 1½ vs.) V delinquatur. loci quidem servatorem sive qui hoc fecit XXX T delinquitur et committatur, qui quidem loci servatorem suum fecit XXX vulg. || 3 auri librarum V] librarum auri T vulg. || pena VT || exigetur V² vulg. || 5 aliqui T] ali-

quid V || protulerint T || praesumpsit T vulg. || 7 librarum auri T vulg. || 9 ad om. T || etiam T || 10 castris V || 11 locis V² || omissis V¹ || provinciis om. T || 13 admiserint T || librarum auri T || 14 faciente V¹ || iudicis V¹ T || 15 fieri om. T || praesument V¹ || pronuntias V || 16 indices] ad indices V || eis om. T || 17 que T¹ || 19 cura V || tamen om. T || 20 et si] et om. T || 21 regionem] regionem nostram T || ei om. T || 22 locis V || 29 causis om. T || 30 consuetudinum Heimbach] consuetudinem V consuetudinis T vulg. || nominem V || 31 nostri om. T || illes... uentur T¹ || 32 militari om. V || 33 insecutores latronum T || uiolentiarum...tores T¹ || 34 casibus T || 35 exarmare V² in. ras.] examinare T vulg.

ἀποβλάξαι, ὥστε μὴ διὰ τῶν τοιούτων προσφάσσειν πλείονας βίας ἐπάγειν τοὺς ἐπαρχιώτας. εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων ταῦτα μὴ παραφυλάξει, γνωσκέτω μὴ μόνον τῆς καταπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ δέκα χρυσίου λιτρῶν ποιεῖν καταβάλλειν· τοῦ 5 τολμῶντος τριπλοῦν πρᾶγμα παραλαβεῖν μετὰ βασάνου καὶ τὴν τῆς οὐσίας δήμευσιν εἰς ἐξορίαν πεμπομένον.

CAPUT XXII.

Πρὸς τούτοις κελύμεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας καὶ τὰς αὐτῶν τάξεις, εἰ ποτε ἐκ πόλεως εἰς πόλιν παραγέρονται, μήτε ἀγγραφαὶς μήτε διαγραφαῖς ἢ ἄλλοις 10 δαπανήμασι τοὺς ὑποτελεῖς βαρύνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀφορισμένων αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου ἀνόνων τὰς δαπάνας ποιεῖν.

CAPUT XXIII.

Πρὸς τούτοις θεσπιζόμεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας πᾶσι τρόποις μετὰ τὸ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν 15 πενήκοντα ἡμέρας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διατρίβειν καὶ τοῖς ἐναγωγῶς τινὰς κατ' αὐτῶν κινῶσιν ἀποκρίνεσθαι. εἰ δὲ συμβαίῃ τινὰς ἐξ αὐτῶν πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὰς ἡμέρας καταλιπεῖν τὴν χώραν, κελύμεν πάντας τοὺς παρ' αὐτῶν ζημίαν τινὰ ὑπομείναντας 20 συνίειν παρὰ τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐπὶ πράξεω ὑπομνημάτων ἕνα ἕκαστον ἀπτόμενον τῶν ἁγίων εὐαγγελίων φανεροῦν τὰς ἐπαχθεῖσας αὐτῷ ζημίας, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας καθ' οὗ τὰ τοιαῦτα γέγονεν ὑπο- 25 μνήματα πᾶσαν ζημίαν τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαθίστασθαι, προνοία καὶ κινδύνῳ τῶν κατὰ καιρὸν ἐπαρχῶν καὶ τρακτενῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, εἰδόντων ὡς εἰ τοῦτο πληρῶσαι ἀμελήσουσιν, αὐτοὶ ἐκ τῶν ἰδίων περιουσιῶν πᾶσας τὰς ζημίας τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαταστή- 30 σαι ἀναγκασθήσονται.

CAPUT XXIV.

Εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν ἢ μετακληθεῖν εἰς ἄλλην ἀρχὴν ἢ χρεῖαν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν

mare, ut non per tales occasiones ampliores violentiae inferantur provincialibus. Si quis autem iudicium haec non custodierit, cognoscat non solum commissio sibi cingulo spoliandum, sed decem librarum auri poenam exsolvere; eo qui praesumpserit talem causam adsumere post tormenta et substantiae confiscationem in exilium dirigendo.

Ad haec iubemus provinciarum iudices et officia, si quando de civitate aut ad civitatem veniunt, neque angariis neque descriptionibus aut aliis expensis colatores gravare, sed ex deputatis sibi de fisco annonis expensas facere.

Super haec sancimus provinciarum iudices omnibus modis post depositionem cinguli quinquaginta dies in provinciis commorari et conventiones aliquas contra se moventibus respondere. Si vero contigerit aliquem ex eis ante completos quinquaginta dies deserere provinciam, iubemus omnes ab eo damnum aliquod passos simul ingredi apud sanctissimum metropoleos episcopum eiusdem provinciae, et sub gestis monumentorum unumquemque tangentem sancta evangelia palam facere illata sibi dispendia, et ex illius substantia contra quem talia facta sunt monumenta omne damnum laesis restitui, providentia et periculo per tempus praefectorum et tractearum eiusdem provinciae; scientibus quia, si hoc complere neglexerit, ipsi ex propriis facultatibus omnia damna laesis restituere compellentur.

Si quis autem ex iudicibus provinciarum aut evocetur ad aliam administrationem aut opus ad aliam

c. XXII extat B 6, 3, 41. Post hoc caput in L inseritur particula nov. CLXI c. 1 μὴ περατωθείσης δὲ τῆς δίκης — κατὰ τὰ προσηρμημένα προιόσης (= B 6, 3, 9).

c. XXIII (Κελύμεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν — 26 ἀποκαθίστασθαι) et XXIV clausula immutata habet Epanagoge 7, 6; c. XXIII (18 Εἰ δὲ συμβαίῃ...). XXIV. XXV extant B 6, 3, 11, 14.

ne per eiusmodi occasiones plures violentiae provincialibus inferantur. Si quis autem ex magistratibus haec non observaverit, intellegat se non solum commissio sibi magistratu privatum iri, sed etiam decem librarum auri poenam soluturum esse; is autem qui eiusmodi rem suscipere audeat post tormenta et substantiae publicationem in exilium mittatur.

XXII. Praeterea iubemus praesides provinciarum eorumque officia, si quando de civitate in civitatem aliam transeant, neque angariis neque descriptionibus aut aliis expensis subiectos onerare, sed ex annonis quae ex fisco publico iis designatae sunt sumptus facere.

XXIII. Praeterea sancimus, ut praesides provinciarum omnibus modis post depositum magistratum quinquaginta dies in provinciis commorentur iisque qui actiones aliquas contra ipsos moturi sint respondeant. Si quos vero eorum ante completos quinquaginta dies provinciam deserere contigerit, iubemus omnes qui damnum aliquod ab iis perpassi sunt convenire apud sanctissimum metropoleos episcopum eiusdem provinciae, et actis confectis unumquemque tactis sanctis evangeliiis damna sibi illata manifesta facere, atque ex substantia eius contra quem eiusmodi acta confecta sunt omne damnum laesis resarciri, providentia et periculo eorum qui quoque tempore sunt praefectorum et tractatorum eiusdem provinciae: qui sciant, si hoc implere neglexerint, se ipsos ex propriis facultatibus omnia damna iis qui laesi sunt resarcire coactum iri.

XXIV. Si quis autem ex praesidibus provinciarum vel evocetur ad alium magistratum vel negotium

2 ἐπαρχιώτας cum Haloandro vulg || 3 παραφυλάξει L παραφυλάξοι M παραφυλάξη Epan. || 4 ἀφαιρεῖσθαι γυμνοῦσθαι Epan. || 5 καὶ om. ε || 9 καὶ || οὐ M || αὐτῶν om. ε || εἰ ποτε || εἴτε L || εἰς || aut ad ε || 10 * μηδὲ — μηδὲ MLB || 17 ἐναγωγῶς — κινῶσιν || ἐνάγειν αὐτοῖς βουλομένοις Epan. || 18 τινὰ B ε Epan. || ἐξ αὐτῶν om. B || 19 καταλιπεῖν || λαθεῖν καὶ καταλιπεῖν B || 20 αὐτῶν ML || αὐτοῦ B ε Epan. Iul. || ζημίας τινὰς Epan. || 21 ἁγιωτάτῳ B || τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ LB ε Epan. || ἐπισκόπῳ τῆς μητροπόλεως M || 23 ἕκαστον || ἕκαστον αὐτῶν B Epan. || 25 γέγονεν || συνίστη Epan. || 26 ἀποκαθίστασθαι — 30 βλαβεῖσιν om. L || 29 πληρῶσαι B || om. M in lac. circ. 10 lit. || 32 ἢ om. Epan. || μετακληθεῖν L || 33 εἰς ε Epan. Iul. || ἢ MLB || εἰς MB ε || ἢ L, εἰς — 646, 1 καταπιστευθείη om. Epan.

1 ut non] ne T || 2 provincialibus inferantur T || 3 agnoscat V || 5 qui V || quod T vulg. || praesumpsit T || 6 assumere T || tormenta] tormentorum V tormenta vero T vulg. || 7 * dirigendo] dirigendum et in (in om. V) exilium relegando (relingendo) VT || 8 et om. T || officia] eorum add. vulg. || 9 aut om. vulg. || uenerit T || 10 neque descriptionibus] aut descriptionibus T || 11 fisco (sic) V || 14 Nuper V || 15 depositione V || 18 completos V² in spat. vac. || 20 aliquos V || 21 sub gestis] subiectis T || 23 sibi V || om. T vulg. || 24 talia] a talia V* || facta om. T || 25 restitui laesi T || 26 et tracte ut horum eius T et contrate ut horum eiusdem V² in ras., corr. Osenbrüggen || 27 hec T || 28 neglexerit T || ex V || de T vulg. || 29 compellatur T || 33 opus ad] ad om. V

καταπιστευθείη, κελύομεν αὐτὸν νομίμον ἐντολέας προβαλλομένου τοῖς τὰς ἀναγωγὰς ὑπὲρ ζημιῶν προτιθεῖσιν ἀποκρίνωσθαι. ὅπερ εἰ μὴ πράξει. Θεσπιζομεν καὶ ὑπομνήματα παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καθὼς ἀνωτέρω εἰρηται, πράττεσθαι, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ζημιῶν τῶν ἐπαχθειῶν αὐτοῖς ὁμόσασι κατὰ τὴν τῶν πεπραγμένων δύναμιν πᾶσαν ζημίαν ἀποδιδόσθαι, προνοία ὁμοίως καὶ κινδύνῳ τῶν κατὰ καιρὸν ἐπάρχων καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας τρακτεντῶν.

provinciam ei credatur, iubemus eum legitimo procuratore constituto conventiones pro damnis proponentibus respondere. Quod nisi fecerit, sancimus monumenta apud sanctissimum episcopum, sicut superius dictum est, agi, et pro damnis illatis eis iurantibus secundum gestorum virtutem omne damnum reddi, providentia similiter et periculo per tempus praefectorum et uniuscuiusque provinciae tractentur.

CAPUT XXV.

Πάσας δὲ τὰς χρηματικὰς ποινὰς τὰς τῷ παρόντι νόμῳ περιεχομένας ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν κόμητος τῶν προβιβάτων εἰσπράττεσθαι τοὺς τὸν παρόντα νόμον μὴ φυλάττοντας καὶ τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ ἐκδικεῖσθαι Θεσπιζομεν, ὅτις εἰ μὴ ταῦτα ἐκδικήσῃ, ἀπὸς μετὰ τῆς ὑπηρετούσης αὐτῷ σχολῆς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας τὴν τοῦτον ποσότητα καταβαλεῖν ἀναγκασθήσεται.

Omnes autem pecuniarias poenas quae praesenti lege continentur a comite per tempus privatarum rerum exigi eos qui praesentem legem non servant et nostro fisco vindicari sancimus, qui nisi eas vindicaverit, ipse cum ministrante sibi schola ex propria facultate huius quantitatem solvere cogitur.

(Ἐπίλογος.) Ἄτινα τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος σωτηριώδους νόμου τοῦ εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχύοντος ὑπὲρ τῆς ἀφελείας καὶ καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν διεντυπώσμεν, ἢ σὴ ἐνδοξότης ἀτρωτα καὶ ἀσάλευτα διὰ πάντων παραφυλαχθῆναι σπενσάτω, καὶ εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν ποιησάτω ἰδικτῶν κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν προτιθεμένων, ἵνα δι' αὐτῶν πᾶσι δῆλα γένηται.

(Epilogus.) Quae igitur per praesentem salutarem legem in perpetuum valituram pro utilitate et statu nostrorum collatorum disposuimus, tua gloria inviolata et immota per omnia servare festinet (et) in omnium notitiam venire faciat, edictis quidem in hac regia civitate sollempniter propositis, praeceptis autem apud clarissimos provinciarum iudices directis, ut per eos omnibus collatoribus manifesta fiant.

D. VIII. id. Iun. CP. imp. dn Justiniani pp. Aug. anno XIX. post cons. Basilii vc. anno IV. ind. VIII. [a. 545]

in alia provincia ei credatur, iubemus eum legitimo procuratore constituto iis qui actiones propter damna illata proposituri sint respondere. Quod nisi fecerit, sancimus ut et acta apud sanctissimum episcopum, sicut supra dictum est, conficiantur, et iis qui de damnis sibi illatis iurarint secundum actorum tenorem omne damnum restituant, providentia similiter et periculo praefectorum qui quoque tempore sunt et provinciae cuiusque tractatorum.

XXV. Omnes autem pecuniarias poenas quae praesenti lege continentur per comitem rerum privatarum qui quoque tempore est exigi ab iis qui praesentem legem non servaturi sint et fisco nostro vindicari sancimus: qui nisi eas vindicaverit, ipse cum schola quae ei ministrat ex sua substantia eorum quantitatem solvere cogetur.

Epilogus. Quae igitur per praesentem salutarem legem in perpetuum valituram pro utilitate et tranquillitate subiectorum nostrorum constituimus, tua gloria illibata et immota per omnia custodire studeat, atque in omnium notitiam perferenda curet, edictis in regia civitate propositis, ut per ea omnibus manifesta fiant.

1 νόμιμον ἐντολία προβαλλόμενον Eran. || 3 * πράξει MLB Eran. || Θεσπιζομεν om. B || 4 καὶ om. ε Eran. || παρὰ] γένονται παρὰ, om. v. 5 πράττεσθαι B || 5 τοῖς om. B || 10 ποινὰς τὰς om. M, τὰς om. B || 11 τῶν προβιβάτων] τῆς ἰδικῆς περιουσίας B || 12 μὴ om. L || 13 φίσκῳ] δημοσίῳ B || 14 ταῦτα] eas ε || 15 αὐτῷ om. L || αὐτοῦ cum Haloandro vulg. || 16 τοῦτων] huius ε || 18 sq. ἄτινα — ἰσχύοντος bis scripti L || 19 σωτηριώδους νόμον τοῦτο εἰς M, νόμον τοῦ σωτηριώδους τοῦ εἰς L priore loco || 20 ὑσσεβίας M^a || 23 ἰδικτῶν L edictis quidem ε, unde μὲν add. cum Haloandro vulg. || 24 τὴν M] ταύτην τὴν L ε || sollempniter propositis, praeeptis autem ad clarissimos provinciarum iudices directis ε, unde συνήθως προτιθεμένων, προσιτάξων δὲ πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τῶν ἐπαρχῶν ἀρχοντας στελλομένων cum Haloandro vulg. || 25 πᾶσι] omnibus collatoribus (i. e. πᾶσι τοῖς ὑποτελέσι) ε || 26 subscriptionem om. ε, habent Iul.^{pp}, item codd. Iul. Mediolanensis et Utinensis || VIII. id. Iun.] ἡ' ἰδ. ἰουν. Ath. id. iun. M VIII (CIII b VII w) kal. iun. (iul. b) Iul., μηνὶ ἰουνίῳ Theod. || CP. — anno XIX.] βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εἶ' Ath. ἔπει ἡ' τῆς βασι-

λέας Theod. dn. iust. pp. aug. M || 27 post cons. Basilii anno IV.] μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλεῶν τὸ δ' Ath. Theod. post cons. bilisarii (uelisaria b) anno IV. Iul. (om. Iul.^a), basilio uc. cos. M || ind. VIII. Iul., om. ceti.

1 credatur vulg.] cedatur V² in ras. concedatur T || 5 agere T || 7 similite T || 8 prouintia V² in ras. || tracteturum V tractaturum T || 10 poenas om. T || 11 [taram rerum V² in spat. vac., rerum om. vulg. || 14 administrante T || 15 cogetur vulg. || 18 per om. T] salutarem legem V] legem salutarem nostram T legem nostram salutarem vulg. || 21 et immota] non mota T || festinet — venire om. T || et add. vulg. || 22 pervenire vulg. || faciat — 25 fiant om. V¹, suppl. V² || 24 apud IT] ad vulg. || clarissimos V⁽²⁾ vulg.] gloriosissimos T || iudices prouinciarum V⁽²⁾ || 25 manifeste T] fiant] latinarum add. V² latine add. T || 26 subscriptione carent libri; nam quae in T extat dat. kal. septembris constan. a iust. imperatore pp. an. XII. pc. coniuncta cum rubrica constitutionis insequentis Auth. LII = nov. XLV pertinet ad const. Auth. LI = nov. LII

PKΘ

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀδδαῖω ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

(Προοίμιον.) Οὐδὲν οὕτω μέγα τῶν ὑψηλῶν
 τῶν ἡμετέρων ἐστὶν ἀμάρτημα, ὡς μὴ τῆς ἐξ
 ἡμῶν ἀξιοθῆναι φιλανθρωπίας. κἂν γὰρ εἰ τὰ παρ'
 αὐτῶν γεγονότα μισήσαντες πρὸς τὴν ὑπερ' αὐτῶν
 διαναστάμεν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ τὸν καιρὸν θεραπεύου-
 τε καὶ τοῖς προσήκουσι τοῖς ἀμαρτάνοντας ἰουδαϊ-
 σάντες τρόποις πάλιν πρὸς τὴν ἡμῶν αὐτῶν φιλαν-
 θρωπίας ἐπάνημεν, τὸ δίκαιον τῆς οργῆς ἀγαθότητος
 κατελευθινοῦντες λογισμοῖς. ὁποῖον δὲ τι καὶ ὁ παρῶν
 ἡμῶν πραγματεύεται νόμος. Σαμαρείτας γὰρ πρῶην
 θρασυνομένους καὶ καταπειρομένους Χριστιανῶν καὶ
 πρὸς τὴν ἀπάντων ἀπεπρὸ ἐσχάτην ἀπόνοιαν ἐξοκέ-
 λαντας πολλοῖς μὲν ἐπιτιμίοις ἐσωφρονίσασμεν, ἐνὶ δὲ
 μέγιστα τῶ μὴτε διαθήκας αὐτοῦς δύνασθαι γράφειν
 καὶ τοῦτων τελευτώνας [διαθήκης] χωρὶς τοῖς ἐξ
 ἀδιαθέτου καλουμένοις συγγενεῖσι παραπέμπει τὸν
 κληρὸν, πλὴν εἰ μὴ τοὺς πρὸς τοὺς κληρῶς ἐφ' ἑκα-
 τέρῳ θέματι καλουμένους τῆς ὁρθῆς τῶν Χριστιανῶν
 εἶναι πίστεως συμβῆ. ἀπηγορεύσαμεν δὲ αὐτοῖς καὶ
 ληγάτα διδόναι καὶ δωρεὰς γράφειν, ἢ τινὰ ὅλας
 ἐκποιήσῃς ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεσθαι πράγμασιν, ἐπει-
 δὴν μὴ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως τὸ λαμβάνον πρὸς-
 ὠπον εἴη. ταῦτα μὲν οὖν νόμῳ γενικῶ διαλαβόντας
 τηρικαῦτα μεμνημένα, πλὴν ἀλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἐν
 τοῖς ἔργοις ἦν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀκριβείαν ἐφυλάξα-
 μεν· οὔτε γὰρ τὸν ἡμέτερον φόσκον οὔτε τινὰ τοῦ
 δημοσίου μοῖραν ἐτέραν τῶν ἐκείδεν τι λαβεῖν ἠνισχό-
 μεθα, κἂν εἰ τοῦτο ῥητῶς ὁ νόμος ἐδίδου.

CAPUT I.

Νῦν δὲ δὴ πρὸς τὸ μέτρον ἐπαναχθέντας αὐτοὺς
 ὄντας, ἡμῶν τε αὐτῶν ἀνάξιον εἶναι νομίσαντας

Nunc itaque ad moderationem reductos videntes
 eos, et nostrorum ipsorum indignum esse putantes

Nov. CXXIX (Authent. CXXII) Graece extat in M. — Epit. Theod. 129, Athan. 3, 2 (inde Coll. constitutionum
 eccl. III 3, 2), Anonymus Bodlicianus 20 apud Zacharias Ἀνείδ. p. 219. Iulian. const. CXVI. Argumentum notat
 Nomoc. XIV tit. 10, 8 p. 586 Pitra.

CXXIX.

DE SAMARITIS.

Praefatio. Nullum adeo magnum est ullius ex subiectis nostris delictum, ut non humanitate
 nostra dignum aestimetur. Licet enim quae ab iis facta sunt exosi ad vindictam de iis statuendam sur-
 gamus, tamen tempus curantes ubi delinquentibus convenientibus modis in aliam mentem adduximus, rursus
 ad humanitatem nostram redimus iustam iram benignitatis rationibus lenientes. Quale quid etiam praesens
 lex nostra agit. Samaritas enim prius atroces et adversus Christianos elatos atque ad extremam omnium
 quasi demerentiam delapsos cum multis poenis castigavimus tum una potissimum, ut neque testamenta scribere
 neque sine testamentis decedentes ad cognatos qui ab intestato vocantur hereditatem transmittere possent,
 nisi forte qui ad hereditates in utroque casu vocantur rectae Christianorum fidei essent. Veluimus autem
 eos et legata dare et donationes scribere, vel ullas omnino in rebus propriis alienationes facere, ubi per-
 sona quae acceptura sit orthodoxae fidei non sit. Atque haec quidem non generali lege complexos esse
 meminimus, nisi quod non eandem in factis quam in litteris diligentiam servavimus: neque enim fiscum
 nostrum neque aliam ullam rei publicae partem quicquam inde accipere passi sumus, licet hoc diserte
 lex concederet.

I. Verum nunc quidem cum eos ad moderationem reductos videamus, nobisque ipsis indignum esse

2 rubr. Περὶ Σαμαρειτῶν index M, Ath. Theod. No-
 moc] Περὶ τῶν σαμαρειτῶν M in textu; Περὶ τοῦ τοῦ
 Σαμαρείτας κληρονομῆν καὶ κληρονομοῦσθαι καὶ τὰ
 ἄλλα ποιῶν συναλλάγματα καθὼς τὸ πρότερον Anon.
 Bodlicianus || 3 inscr. om. M, praestant Ath. et ε (Ἀρσο-
 βινδῳ pro Ἀδδαῖω cum Leunclavio vulg.) || 5 τινός om. ε ||
 * ἐξ ἡμῶν (nostra ε) || ἐξ ἧς M, ἐξ ἧς cum Scringero vulg.;
 ἐμῆς con. Zachariae || 15 ἐξωκίλιαντας M || 18 *τελευ-
 τῶντων M; τελευτώνας correxi et διαθήκης seclusi
 [cf. ε] coll. 648, 11. 24 || 19 καλουμένους M || 23 *τινας
 [aliquas ε] τὰς M || 24 πράγμασιν om. ε || ἐπιτιμῶν μὴ
 nisi forte ε || 26 νόμῳ] Cod. 1, 5, 17 || 28 ἦν vulg. et ε
 τῶν M || 29 *οὐδὲ — οὐδὲ M || 30 ἐτέραν om. ε

1 nov. CXXIX = Auth. CXXII om. R, inter extra-
 vagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T
 f. 180 || 2 rubr. De Samaritis vulg.] De Samaritanis T,
 om. V || 3 addeo p̄porum VT || 4 Nullum] Set illum T ||
 5 nostrorum om. T || 6 odio vulg.] deo VT || 8 compo-
 nentes V || 11 nostras V || 14 affligimus V affiximus T ||
 15 testamentis T || 17 uocatur V || 18 casu T] om. V ||
 vocatos vulg.] uocatus V, om. T || 19 interdicimus T || 21
 ponere] rebus add. vulg. || forsan vulg. || 23 tuno memi-
 neribus V || 24 eadem V || 25 reseruabimus V || 26 nec
 neque nostram (nostram del. m. rec.) nec T || 27 expres-
 sum T

ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀργῆς κατὰ τῶν οὐ νοσοῦντων τὰ παραπλήσια, ἐνδόντες τε μάλιστα πάντων ταῖς Σεργῶν τοῦ δειωτάτου τῆς Καισαρείας μητροπόλεως ἐπισκόπου δικαίας αἰτήσεων ὅς ὑπὲρ αὐτῶν ἐποιήσατο, μαρτυρῶν μὲν τοὶ καλλίονες αὐτοῦς γεγονέναι, τὴν ἰσχυρίαν δὲ τὴν πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον αὐτῶν ἔγνωμενος, ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον ἤμων ἐληλύθαμεν νόμου, δι' οὗ θεοπίστοι ἀδειας εἶναι Σαμαρείτας λοιπὸν γράφειν διαθήκας καὶ τὰς σφῶν αὐτῶν διοικεῖν οὐσίας, ὡς οἱ τε ἄλλοι προέχουσι νόμοι διὰ 10 τε τοῦ παρόντος διορίζομεν, (καὶ) διαθηκῶν τελευτώντας χωρὶς ἐκ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων κατὰ μίμησιν κληρονομεῖσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων αὐτούς, πλὴν ὅσα διὰ τοῦ παρόντος ἡμεῖς μεθαρμόσομεν νόμου. καὶ δωρεὰς δὲ αὐτοῖς ἐπιτρέπομεν γράφειν καὶ ληγάτα δίδοναι τε καὶ λαμβάνειν καὶ τὰ τοιαῦτα συναλλάττειν ἐπ' ἀδείας ἀπάσης. οἱ γὰρ δὴ διατίθεσθαι δεδωκότες καὶ πᾶσαν διοικεῖσθαι τὴν οὐσίαν αὐτοὺς πῶς ἂν περὶ μερικῆς διοικήσεως δυσχεραίναιμεν;

20

CAPUT II.

Πλὴν ἄλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἀποδίδομεν τάξιν Χριστιανοῖς τε διαδόχοις καὶ Σαμαρείταις, πολλὴν δὲ εἰκότως τοῖς τὰ καλλίω θρησκείουσι τὴν προνομίαν παρέχομεν. ὅθεν εἰ τις αὐτῶν διαθηκῶν τελευτῶν χωρὶς (ἢ καὶ) παῖδας τὰ πρὸς θεὸν διηρημένους καταλίποι, μόνου κληθήσονται πρὸς τὴν τούτου κληρονομίαν οἱ τὴν ὀργὴν τῶν Χριστιανῶν προσβένοντες πίστιν, τῶν ἄλλων ἐκλειομένων ὅσοι τῆς αὐτῆς ἔχονται τῷ τελευτήσαντι πλάνης. ταῦτα δὲ φαμεν οὐκ ἐπὶ παιδῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν, 30 ἐξ ὁποίας ἂν εἴεν σειρᾶς, ὡς τε τοὺς ὁρᾶ θρησκείοντες τῶν οὐ παραπλήσια τιμώντων προτίμησιν ἔχειν. πλὴν εἰ τὸν αὐτὸν πάντες οἱ καλούμενοι βαθμὸν ἐπιγράφοντο ἢ μίαν πρὸς τὸν κλῆρον ἔχοιεν τάξιν. οὐδὰ γὰρ δὴ τοῖς ἐκ μακροτέρου βαθμοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἑγγυτέρων ἐκλειομένοις, κἂν εἰ τὰ καλλίω θρησκείουσι, τὴν κατὰ τῶν ἑγγυτέρων προτίμησιν δίδομεν καὶ προνομίαν.

CAPUT III.

Πλὴν ἄλλ' οὐχ ὥστε καὶ ἀμεταμέλητον εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῖς ἀποκλειομένοις ἐκ τούτου. εἰ γὰρ δὴ 40

in ipsis permanere contra eos qui non in propriibus languent, praestantes maxime omnium Sergii sanctissimi Caesariensium episcopi iustis petitionibus quas pro eis facit, testimonium quidem prohibent meliores eos factos, quietem vero eorum in futuro tempore promittentis, ad praesentem sacram nostram venimus legem, per quam sancimus licentiam esse Samaritis iam scribere testamenta et suas proprias dispensare substantias, sicut et aliae praebent leges et per praesentem nos decernimus, et sine testamentis morientes ab intestato vocatos secundum imitationem aliorum hominum heredes habere eos, praeter ea quae (per) praesentem nostram transponimus legem. Sed et donationes eis permittimus scribere et legata dare et accipere et huiusmodi contractus facere cum omni licentia. Qui enim testari dedimus eis et omnem dispensare substantiam, quomodo de particulari dispensatione negabimus?

Sed tamen non eundem reddimus ordinem Christianis et Samaritis, multum vero et merito meliora sectantibus privilegium praestamus. Unde si quis eorum sine testamentis moriatur filios ad deum discretos relinquens, soli vocabuntur ad huius hereditatem qui rectam Christianorum allegant fidem, aliis exclusis quicumque ipso detinentur quo defunctus errore. Haec autem dicimus non super filiis solis, sed etiam aliis cognatis, ex quacumque sint linea, ut recta sectantes illis qui non proxima colunt praepanantur; tamen si eundem qui vocabant omnes gradum adscribant aut unam ad hereditatem habeant vocationem. Non enim his qui ex longiore gradu sunt et a vicinioribus [et] exclusi licet meliora sectantes, damus privilegium.

Nec tamen paenitentiae locum in causa exclusis auferimus ex hoc. Nam si voluerint et postea

pulem in eadem ira perseverare adversus eos qui pari morbo non iam affecti sunt, atque maxime omnium indulgamus Sergii sanctissimi Caesariensium metropolis episcopi iustis precibus, quibus pro iis usus est, quippe qui et testetur meliores eos factos esse et quietem eorum in futurum tempus promittat, ad praesentem divinam legem nostram venimus, qua sancimus, ut Samaritis iam liceat testamenta scribere et de bonis suis disponere, quemadmodum et ceterae leges permittunt et per praesentem statuimus, et sine testamento defunctis ut ex iis qui ab intestato vocantur ad imitationem ceterorum hominum heredes succedant, exceptis iis quacumque nos per praesentem legem mutabimus. Ac donationes quoque iis scribere permittimus legalaque et dare et accipere et eiusmodi contractus cum omni licentia facere. Qui enim concesserimus iis testari et de omni substantia disponere, quomodo in particulari dispositione gravemur?

II. Quamquam non eundem locum reddimus Christianis successoribus et Samaritis, sed magnum merito privilegium iis qui meliora sectantur concedimus. Unde si quis eorum sine testamento decedens liberos quod attinet ad dei cultum discrepantes relinquat, soli ad hereditatem eius vocabuntur qui rectam Christianorum fidem praeserunt, exclusis ceteris quicumque eodem cum defuncto errore tenentur. Haec autem non de liberis solum, sed reliquis quoque cognatis dicimus, ex quacumque sint linea, ut qui recta sectantur prae iis qui non similia colunt praerogativam habeant: ita tamen si eundem omnes qui vocabantur gradum sibi vindicent vel unum ad hereditatem ordinem habeant. Neque enim iis qui remotiore gradu sunt et a propinquiorebus excluduntur, etiamsi meliora sectentur, contra propinquiores praerogativam et privilegium damus.

III. Quamquam res non eo valet, ut ne paenitentiae quidem locus relinquatur iis qui hinc exclu-

1 ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀργῆς (cf. 647, 11) Zachariae] ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀροῖσι M in ipsis permanere s, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μένειν ὀροῖσι cum Scringero vulg. || 3 τῆς Καισαρείας μητροπόλεως] Caesariensium s || 4 ἐποιήσατο] facit s || 5 τοῖς del. ? || 10 διὰ τε Zachariae ex s] διὰ δὲ M || 11 καὶ ex s add. Zachariae || 16 ληγάτα M || 19 αὐτοῖς ex s malit Zachariae sine causa || 22 διαδόχοι om. s || 23 εἰκότως] et merito s || 24 *διαθηκῶν τελευτῶν χωρὶς ἢ καὶ παῖδας — 25 καταλίποι M, sine testamentis moriatur filios — relinquens s (τελευτήσῃ et ei καὶ corr. Zachariae); ἢ καὶ delevi || 30 μόνου] solis (i. e. μόνου) s || 34 τάξιν] vocationem s || 37 τὴν — προτίμησιν et 38 καὶ om. s

1 *prioribus libri (cf. 30) || 2 leg. (et) praestantes? || 4 quas] quas sibi T || fecit Beck || 5 qui edem T || 7 solimus T || 8 samaritanis T || 9 alii V || 11 uocatus VT, corr. vulg. || 13 eaque T || per add. vulg. || transponemus Beck || 14 legem om. V || 16 contractos V || 17 omne V || dispensare — particulari om. V || 18 dispensationem V dispositione T || negauimus V || 22 sq. sectantibus meliora T || 24 ad deum vulg.] ad eum T ad eum V || 27 excusis V || quacumque VT || 30 recta vulg.] recte libri || proxima vulg.] proxime T || proximum V* || proximi i. e. proximum V* || 31 eundem vulg.] eadem libri || 33 is T || longiore gradus sunt ad vicinioribus V || 34 et om. vulg. || 35 sectantibus vulg. || 40 ex hoc Beck] et hoc V et ex hoc T vulg.

βουληθεῖεν καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν
 Χριστιανῶν πίστιν ἐπελευθεῖεν οἱ παρὰ τοῦτο τῶν
 κληρῶν ἀποκλεισθέντες, τὰς οἰκίας ἀπολήγονται μοί-
 ραις, οὕτω καλούμενοι πρὸς τὸν κληρὸν ὡς ἂν εἰ καὶ
 τὴν ἀρχὴν τῆς ὀρθῆς ταύτης θρησκείας ὄντες ἐτύχα-
 νον, μόνων στερούμενοι τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρ-
 πῶν. εἰ δὲ καὶ διαθήκας γράψαι τις αὐτῶν, ἐρῶσθαι
 μὲν ταύτας τό γε ὅσον ἐπὶ τῇ θρησκείᾳ κειμέναι
 εἰ δὲ γε πατὴρ ἢ καὶ τις τῶν ἀνιόντων ἕτερος ἢ
 καὶ τῶν κατιόντων ὁ τὰς διαθήκας γράψων ὑπάρχοι,
 εἰ μὲν πάντες ἐφεξῆς οἱ πρὸς τὸν κληρὸν καλούμενοι
 τῆς αὐτῆς αὐτῶν πλάνης ὑπάρχοιεν, διοικήσει τὰ περι-
 τῶν δύο τῆς περιουσίας οὐγκιῶν, τοῦ λειπομένου πρὸς
 τοὺς τὰ ὀρθὰ θρησκείαντας ἀγομένου, πλὴν εἰ μὴ
 τις τυχὼν Χριστιανός ἐξ αὐτῶν καταλείψει πρεσβεία.
 φιλαττομένου κἀνταῦθα τοῖς μεταμελείσθαι βουλομέ-
 νοις τοῦ δύνασθαι τῆς ἰσότητος ἀπολαύειν πρὸς τοὺς
 ἐξ ἀρχῆς Χριστιανούς, ὥστε ἐπὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου
 γθάσαντες διωρίσαμεν. πρὸς ταύτην δὲ τὴν τάξιν τε
 καὶ τὴν μοῖραν καὶ δε inofficioso δίδομεν ἀνιούσι τε
 καὶ κατιούσι τοῖς τὰ ὀρθὰ θρησκείαντας δόγματα καὶ
 ἴσως ἀδικηθεῖσι κατὰ τὰς γενομένας ἐπὶ ταῖς διαθή-
 καις τῶν πραγμάτων διανομάς.

CAPUT IV.

Δίδομεν δὲ αὐτοῖς καὶ δωρεὰς δίδοναι τε καὶ πρε-
 σβεία καταλιμπάνειν ἑλευθερίας τε οἰκέτας τιμῶν
 συναλλάττειν τε καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐδὲν τοῦ πρώην
 παρ' ἡμῶν τεθειμένου κωλύοντος νόμου. τὸν γὰρ
 ἡμέτερον φύσκον καὶ πᾶσαν ἄλλην τοῦ δημοσίου μοί-
 ραν ἀποκλείουσαν παντελῶς, οὐδεμίαν ἐξ ἐκείνου τοῦ
 νόμου πρὸς τοὺς αὐτῶν κληρῶν ἢ τὰς αὐτῶν οὐσίας
 ἢ τὰ συμβόλαια μετουσίαν ἔχειν δυνάμενον. ταῦτα
 εἰ φαμεν οὐκ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι μόνον, ἀλλὰ γὰρ δι'
 καὶ ἐπὶ τῶ φθάσαντι, ὥστε μὴδὲ ὑπὲρ τῶν τηνικαῦτα
 γεγονότων ἢ τὸν ἡμέτερον φύσκον ἢ ἕτερον τῶν πάν-
 των τινὰ τὰς οὐσίας πολυπραγμαμένους τὰς αὐτῶν. οἱ
 γὰρ τὰ μέλλοντα φιλανθρωπευσάμενοι πῶς ἂν περὶ
 τῶν παρελθόντων ἀκριβολογησάμεθα; ὥστε αὐτοὺς
 τῆς παρούσης ἡμῶν τῆξιμῶνους φιλανθρωπίαις χέρι-

duntur. Etenim si postea ad rectam Christianorum fidem redire velint qui hac de causa ab hereditatibus
 exclusi sunt, portiones suas accipiant, ita ad hereditatem vocandi tamquam si ab initio rectae huius reli-
 gionis fuissent, solis medii temporis fructibus privati. Quodsi quis eorum etiam testamentum scripserit,
 valere quidem hoc quantum ad religionem iubemus. Si vero pater vel etiam quis alius ascendentium vel
 etiam descendentium sit qui testamenta scribat, si quidem omnes deinceps qui ad hereditatem vocantur in
 eodem cum ipso versentur errore, de substantia quomodo voluerit disponet; sin autem ex iis qui ex eo-
 dem gradu vocantur aliqui in eodem cum patre errore versentur, his non ultra duas uncias substantiae
 relinquet, reliquum autem ad eos qui recta sectantur, deseruet, nisi quis forte ex iis legata Christianis
 reliquerit. Atque hic quoque iis qui paenitentiam agere voluerint facultas seruetur aequalitate cum iis qui
 ab initio Christiani fuerunt fruendi, quemadmodum de iis qui ab intestato vocantur supra constituimus.
 Praeter hunc vero ordinem et partem etiam de inofficioso querelam ascendentibus et descendentibus
 concedimus, qui recta dogmata sectantur ei forsitan per distributiones rerum in testamentis factas iniuria
 affecti sunt.

IV. Concedimus autem iis etiam ut et donationes faciant et legata relinquunt et servos libertate
 honorent et inter se quoque contrahant, neve ullo modo lex prius a nobis lata his obstet. Fiscum enim
 nostrum et omnem aliam rei publicae partem omnino excludimus, ne quicquam ex illa lege cum eorum here-
 ditatibus vel substantiis eorum vel contractibus commune habeant. Haec autem non de futuris solum, sed
 etiam de tempore praeterito dicimus, ut ne propter ea quidem quae iam facta sunt aut fiscus noster aut
 alius omnium ullus substantias eorum perscruletur. Qui enim de futuris humanitate usi simus, quomodo
 de praeteritis subtilem rationem ineamus? Itaque praesenti humanitate nostra digni habiti gratias pro-

4 καὶ τὴν ἀρχὴν M (Iul.) om. ε || 9 ἢ καὶ τῶν κατιόντων] aut aliquis descendentium ε || 13 *ἐθελήσοι M || ἐκ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ] ex gradu hoc ε || 23 μοίραν καὶ] καὶ om. ε || δεινοφροκίσιος M || 30 νόμου] cf. ad 647, 26 || 34 δυνάμενος] valentibus (i. e. δυναμένων?) ε || 39 τὰ Scrimger (cf. ε) τὸν M || 40 ὥστε] ut omni modo (i. e. ὥστε παντὶ τρόπῳ) ε || 41 τῆξιμῶνους M

1 ad om. V || fidem Christianorum vulg., fidem om. T || reuertis T || 2 hereditatem T || 3 ei] ab initio add. Beck

ad rectam Christianorum fidem reverti, qui pro hoc hereditate exclusi sunt suas recipient portiones, ita vocandi ad hereditatem tamquam si rectae huius religionis extitissent, solis fraudati medii temporis fructibus. Si vero et testamenta scripserit aliquis eorum, valere quidem ea quantum ad religionem iubemus. Si autem pater aut etiam aliquis ascendentium alter aut aliquis descendentium est qui testamentum conscribit, si quidem omnes ex ordine qui ad hereditatem vocantur eiusdem cum eo erroris sint, disponat de substantia sicut voluerit; si vero horum qui ex gradu hoc vocantur aliqui eiusdem quo pater erroris sint, his non relinquat ultra (duas) substantiae uncias, reliquis ad eos qui recta colunt deferendis, tamen nisi aliqui forte Christianis ex eis relinquat legata: servando etiam hic paenitendi locum volentibus, ut possint aequalitate frui cum eis qui ab initio Christiani fuerunt, sicut ab intestato dudum decrevimus. Ad huic itaque ordinem et partem deinceps damus ascendentibus et descendentibus recta sectantibus dogmata et forte laesis per celebratas in testamentis rerum divisiones.

Concedimus autem eis et actiones dare et accipere et legata relinquere, libertatibus servos honorare, contrahere quoque ad invicem, nihil ea quae a nobis pridem posita est prohibente lege. Nostrum enim fiscum et aliam omnem publici partem excludimus omnino, nullum ex illa lege ad eorum hereditates eorumque substantias aut documenta participium habere valentibus. Haec autem dicimus non in futuris solum, sed etiam in praeteritum, ut nec pro his quae tunc facta sunt aut noster fiscus aut alter omnium substantias perscrutetur eorum (qui enim in futuris clementiam dedimus, quomodo de praeteritis subtilem tractatum habemus?): ut omni modo praesentem nostram promerentes clementiam

5 aliquis T || 6 valere in ras. T || 9 conscribat T || 11 disponant et voluerint libri || 12 quo] qui T || 13 relinquat T || duas add. vulg. || 14 *recte libri] volunt V || 15 aliquis vulg. || relinquat V] relinquatur T || 16 loco vulg. || 18 sunt T || dudum V] om. T vulg. || 19 deornimus T || adhuc utraque ordinem V || partem vulg.] pater VT || 20 deinceps] et de inofficioso vulg. || descendentibus VT || 21 delebratas V || 28 (et) libertatibus vulg. || 29 contradere V || ei T || 32 hereditatem T || 33 substantias] substantias rerum V || 35 in futuris] in om. V || neque T || 37 alter om. T || eorum qui] eorumque T

τας ὁμολογεῖν θεῶ τε καὶ ἡμῖν, καὶ Σεργίῳ γε μὴν πρῶτον ὀσιωτάτῳ τῷ πρὸς ταύτην ἡμᾶς ὡς μάλιστα τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐκκαλεσαμένων φιλανθρωπίαν.

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὴν παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς ἐπιδειγμένην φιλανθρωπίαν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου γινώσκουσα δῆλα ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τῶν συνειδησμένων ἰδικτῶν τὰ εὖν ἡμῖν παραστάτα ποιήσει, ὥστε διηνεκοῦς ταύτης αὐτοῖς ἀπολαύσαι τῆς βοηθείας

D. xvii. k. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 10 anno XXV. pc. Basilii vc. anno X.

gratias profiteantur deo et nobis et Sergio sanctissimo ad hanc nos quam maxime circa eos provocanti clementiam.

(Epilogus.) Tua igitur gloria nostram in eis declaratam humanitatem (per) praesentem nostram legem cognoscens manifesta per provincias sollempnibus edictis quae nunc nobis placuerunt faciat, ut perpetuo hoc ipsi fruantur auxilio.

Dat. xvii. kal. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani anno [a. 551] XXV. pc. Basilii anno X.

PA

ΠΕΡΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἰερῶν ποιητωρίων.

(Προοίμιον.) Πρώτην καὶ μεγίστην ἡγοῦμεθα σύστασιν εἶναι τῆς ἡμετέρας πολιτείας τὸ καὶ ἀμέμπτως τὸ ἡμέτερον στρατεύμα ἐν ταῖς παρόδοις ἀποτρέφεσθαι καὶ τὸ ἀβλαβὲς καὶ ἀξίμῳ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσι φυλάττεσθαι.

Κελεύομεν τοίνυν, ὁσάντις πάροδος γένηται τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τε καὶ στρατευμάτων, delegatoras συνίναί αὐτοῖς τοὺς τὴν φροντίδα ποιουμένους τῆς αὐτῶν ἀποτροφῆς, τοὺς δὲ ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἀρχοντας δι' ὧν πάροδος γίνεται ἐτοιμασίαν ποιεῖσθαι τῶν ὀφειλόντων γίνεσθαι δαπανημάτων, ὥστε τοὺς τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ παριόντας ἀμειψίως ἀποτρέφεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἐκάστου τὰ γ-30

CAPUT I.

Nov. CXXX (= Authent. CXVIII) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 130, Athan. 20, 2. Iulian. const CXXXIII.

fileantur et deo et nobis et vero Sergio viro sanctissimo, qui potissimum ad hanc nos erga eos humanitatem excitavit.

Epilogus. Tua igitur gloria humanitatem erga illos a nobis per praesentem legem nostram demonstratam intellegens quae nobis nunc placuerunt provinciis per consueta edicta manifesta faciet, ut illi perpetuo hoc auxilio fruantur.

CXXX.

DE TRANSITU MILITUM.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Primam et maximam reipublicae nostrae condicionem esse arbitramur, ut et exercitus noster in transitibus sine reprehensione alatur et subiecti nostri ab omni damno iniuriaque vacui serventur.

I. Iubemus igitur, quotiens transitus fiat nostrorum ducum et exercituum, delegatores eos comitari qui alimentis eorum curam adhibeant, praesides autem cuiusque provinciae per quam transitus fit efficere ut expensae quae fieri debeant in promptu sint, quo qui ex exercitu nostro per quamque provinciam transitum facturi sint sine reprehensione alantur; atque cuiusque numeri optiones species suscipere sine

10 subscr. om. Iul. || xvii. k. Iul. M s Ath.] μηνι Ιουλιῳ Theod. || CP. imp. — XXV. (s) cp. dn. iust. pp. aug. ann. XXV. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ κα' Ath. καὶ κβ' τῆς βασιλείας Theod. || 11 pc. Basilii vo. anno X. ε μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου τὸ ε' Ath. Theod.] basilio vo. oons. M || 13 rubr. Περὶ παρόδου στρατιωτῶν ML Theod. (Iul.) Περὶ τοῦ (Περὶ τοῦ om. index Ath.) πῶς δεῖ τοὺς στρατιώτας τὴν πάροδον ποιεῖσθαι ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ περὶ introitῶν Ath. ε || 16 ὑπάρχῳ L || 19 ταῖς ἡμετέροις L^a || καὶ om. L || ἀμειψίως L^a || 20 ἀποτρέφεσθαι] conversetur (i. e. ἀποτρέφεσθαι) ε (id. 30) || 24 διλιγὰτορας M diligitoras (i. e. καὶ), s. v. ἐντροπιστας L || 25 συνίναί αὐτοῖς] simul esse (i. e. συνίναί) cum eis ε || 28 ὀφειλόντων γίνεσθαι L] ὀφειλομένων γίνεσθαι M (cf. ad 639, 13. Edict. VII c. 7), om. ε ||

τοὺς om. L || 29 παριόντος L

1 deo (vulg.) hoc libri || 2 nobis V || prouocati VT || 4 nostra V || 5 per add. vulg. || 7 ut] in T || 8 ipso T^a || 10 subscr. praestat unus Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CXXXIII (= nov. CXLV) inter extravagantes positae || d. ntri iusti. an. XXI (sic) pc. bas. vo. an. X Escor. || 12 nov. CXXX = Auth. CXVIII om. R, inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta habet T f. 179 || 13 rubr. om. V || 14 transitum in civitatibus] in civitatibus transitum T || 18 arbitramur V || 19 et V] om. T vulg. || 20 nostra V || exercitus vulg.] expeditus T al. expeditis V (cf. 652, 36) || in itineribus] ut ineribus V || 21 oultoribus libri, corr. vulg. || 25 alimenti vulg.] alimentis libri || 26 quas vulg.] quos libri

ματος ὀπίσθας ὑπόδεσθαι τὰ εἶδη δίχα τινὸς δια-
στροφῆς καὶ ῥογεῖν τοῖς ἐξάρχουσιν καὶ τοῖς στρατιώ-
ταις τὰς ἐν εἰδείε χρηγορημένας ἀννόνας, ἔχειν δὲ τοὺς
αὐτοὺς ὀπίσθας καὶ τὴν ἀφωρισμένην αὐτοῖς προ-
φάσει παραμυθίας πεντακαίδεκάτην μοῖραν. τὰ δὲ ἐξ
ἑθῶς recauta γίνεσθαι παρὰ τῶν ὀπιτόνων τοῖς ὑπο-
τελείσιν ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτῶν δαπανωμένων, κινδύνῳ
τῶν σὺν αὐτοῖς ὄντων ἐξάρχων καὶ τριβούνων καὶ
κορητῶν καὶ διασωτῶν καὶ delegatorum καὶ τῶν
ἑαστον τάγματος πρωτεύοντων· καὶ κατὰ μηδὲνα 10
τρόπον δωρεὰν ἀναλίσκεν τοὺς στρατιώτας παρὰ τῶν
συντελεστών, εἴτε προφάσει τοῦ μὴ γίνεσθαι ὡς εἰ-
κόδ ἐτοιμασίαν εἴτε ἰατροῦτων ὀνόματι, ὧν καὶ αὐτῆν
τὴν προσηγορίαν παντελῶς ἀναιροῦμεν, ἐφ' ᾧ παντα-
χόθεν ἀβλαβεῖς καὶ ἀζημίους φυλάττεσθαι τοὺς ἡμέ- 15
τέρους ὑποτελεῖς.

CAPUT II.

Τὰ δὲ εἶδη τὰ εὐρισκόμενα ἐν ἐκάστῳ τόπῳ αὐτὰ
λαμβάνειν τοὺς στρατιώτας, καὶ μὴ ἕτερα ἐπιζητεῖν
ἄπαρ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ οὐχ εὐρίσκονται, καὶ ἐκ
τότου διαστροφῆν ἢ ζημίαν ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις 20
ὑποτελεῖς.

CAPUT III.

Τὴν δὲ γινομένην παρὰ τῶν κτητόρων δαπάνην
καὶ διλομένην διὰ τῶν recauton κελύμεν λογιζέ-
σθαι αὐτοῖς παρὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς χωρὶς
τῆς οἰασούν διαστροφῆς ἢ ζημίας ἢ ἐπινοίας εἰς τὴν 25
συντέλειαν τὴν παρ' αὐτῶν τῷ δημοσίῳ διδομένην
ὑπὲρ τῆς ἐπινοήσεως ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ δαπάνη γί-
νεται. εἰ δὲ πλείονα τῶν συντελουμένων παρὰ τῶν
δεδωκότων τὰ εἶδη εὐρεθῆ τὰ ἀναλισκόμενα, κελύο-
μεν ἐκ τοῦ παντός σώματος τῶν δημοσίων τῆς αὐτῆς 30
ἐπαρχίας πηροῦσθαι τοὺς ὑπὲρ τὴν ἰδίαν συντέλειαν
δαπανήσαντας. εἰ δὲ μὴ ἔχει ἢ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ δημοσία
ἀρκούντα εἰς τὴν γενομένην δαπάνην, πληροῦσθαι
τοὺς τὴν αὐτὴν δαπάνην ποιησάμενους ἐκ τῆς γενι-
κῆς τραπέζης τῆς διοικουμένης παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξό- 35
τητος, ἧγον παρακρατεῖν αὐτοὺς ταῦτα ἐκ τῶν παρ'
αὐτῶν συντελουμένων κατὰ τὴν ἀρεξῆς ἐπιπέμηναι,
καὶ ταῦτα λογιζέσθαι αὐτοῖς ἐκ τρόπου παντός διὰ

suscipere species sine qualibet tergiversatione et ero-
gare magistri militum et militibus in specie mini-
stratas annonas, habere autem eosdem optiones de-
putatam eis occasione emolumentum quintam decimam
5 portionem. Ex consuetudine autem et recauta fieri
ab optionibus collatoribus pro his quae ab his ex-
penduntur, periculo eorum qui cum eis sunt iudicum
et tribunorum et comitum et diasostarum et delega-
torum et uniuscuiusque numeri primatum; et nullo
modo gratis expendere milites a collatoribus aut
occasione non factae forsitan praeparationis aut in-
troitorum nomine, quorum etiam ipsum vocabulum
omnino perimimus, ut undique inlaesi et indemnes
custodiantur nostri subiecti.

Species autem quae inveniuntur in unoquoque loco
ipsas accipere milites, et non alias quaerere quae in
ipsa regione non inveniuntur, et propter hoc tergi-
versationem aut damnum inferre nostris collatoribus.

Eam vero quae fit a nostris possessoribus ex-
pensa et declaratur per recauta iubemus reputari
eis a sede tuae celsitudinis sine qualibet tergiversa-
tione aut damno aut inventione in collatione quam
ab eis fiscus capit pro indictione illa, in qua ex-
pensa fit. Si vero amplius quam professionis sunt
ab his qui dant species inveniuntur expensae, iube-
mus ex omni corpore fiscalium eiusdem provinciae
compleri eos qui ultra suas functiones exhibuerunt.
Si vero non habeat ipsa provincia fiscalia sufficien-
tia ad expensam quae fit, compleri eos qui haec ex-
pensam faciunt ex generali mensa quae regitur (a)
tua gloria, aut retinere haec eos ex his quae ab
eis inferenda sunt secundum sequentem indictionem,
et haec reputari eis ex omni modo ab eis qui

ullis ambagibus et ducibus ac militibus annonas in specie subministratas erogare, habere autem eosdem
optiones etiam destinatas ipsis emolumentum nomine quintam decimam partem. Solita vero recauta ab
optionibus fieri collatoribus pro impensis ab iis factis, periculo ducum qui cum iis sunt et tribunorum et
comitum et diasostarum et delegatorum et uniuscuiusque numeri praepositorum; neque ullo modo gratis
milites a collatoribus sumptus accipere, sive ex causa apparatus forte non facti sive introituum nomine,
quorum ipsam appellationem prorsus tollimus, ut undique inlaesi et indemnes subiecti nostri serventur.

II. Species autem quae quoque loco reperiantur ipsas milites accipiant, neve alias requirant quae
in eadem provincia non reperiantur, indeque vexationem vel damnum subiectis nostris inferant.

III. Sumptus autem a possessoribus factos et per recauta demonstratos iubemus imputari iis a
sede tuae sublimitatis sine ulla vexatione aut damno aut fraude in tributa ab iis fisco praestanda per
illum indictionem, in qua sumptus fiunt. Quodsi plura quam ab iis conferenda erant ab iis qui species
dederunt erogata inveniantur, iubemus ex toto corpore fiscalium eiusdem provinciae iis satisfieri qui ultra
propria tributa expendierint. Si vero eadem provincia non habet fiscalia quae sufficiant ad expensam
factam, iis qui illam expensam fecerunt ex generali mensa satisfiat quae a tua gloria administratur, vel
retineant haec ex iis quae ab ipsis insequentem indictionem conferenda sunt, eaque omnibus modis impudentur

1 ὀπίσθας (et sic infra constanter) M || 4 καὶ om. ε ||
6 recauta] s. v. εὐτερέσιματα L (id. 652, 15) || 7 δια-
πανωμένων L || 9 κομίτων L || diligatόνων, s. v. εὐτε-
ριστῶν L διλιγατώρων M || 13 ἰστροῖτων, s. v. εἰσόδων
L ἰστροῖτων M || αὐτῶν L^o || 17 εἶδη τὰ] τὰ om. L ||
20 ἢ M ε] καὶ L || ἐπάγειν L || 22 παρὰ τῶν κτητό-
ρων] a nostris possessoribus ε || 23 recauton M recau-
των, s. v. εὐτερέσιματα L || 28 πλείονα τῶν συντε-
λουμένων] amplius quam professionis sunt ε || 29 εὐρε-
θεῖν L || 32 ἔχει] habeat ε || ἢ αὐτῇ M (Iul.) αὐτῇ ἢ
L ε || 34 τὴν αὐτῆν] hanc (i. e. ταύτην τὴν?) ε || 36 αὐ-
τοῖς L || 37 αὐτῶν L ε] αὐτοῦ M

1 facies T || sine] nisi V || 2 magistri V magistrorum
T || speciem T spem V || ministratus T ministratur V ||
3 eadem T || 4 occasione emolumentum vulg.] occasione

in (et in V) emolumentis libri || quintam] qui nostram
T || 5 partem T || 6 ab optionibus] adoptionibus V || ex-
penduntur T || 8 diasostarum T || 11 factae vulg.] facta
libri || introitorum] anthidotorum T || 12 etiam] contra T ||
13 perēnimus (sic) V || indemnis V || 17 qui V || in om.
V || 18 ipsas Beck] ipsos V ipsos quoque T || milites acci-
pere T, milites om. in spot. vac. 10 lit. V || in om. V || 19 in-
venitur V || 20 inferre Beck] inferri libri || 22 Eam vulg.]
ea libri || a nostris] nostris a T || expensam vulg. || 23 pro
T || 24 tergiuersatio V || 25 quam] que T neque V || 26
inditione V (et sic infra) || ex qua impensa V || 27 fit] sit
VT || professionis nostris T || professiones sunt vulg. profes-
sionis V; leg. pro functionibus? || 28 inueniuntur T || 30
eo V || qui ultra — 32 eos om. V || 31 fiscalia T] om.
vulg. || 32 quae sit T] factam vulg. || 33 a add. vulg. ||
35 cis] his T ea V || 36 reputari vulg.] reputare libri

τῶν τὰ δημοσία ἀνδόντων. τούτων ἀπάντων προΐόντων τε καὶ παραφυλαττομένων κινδύνῳ τῆς τε σῆς ἐνδοξότητος καὶ τῶν ἐκάστης ἑπαρχίας τρακτεῦσιν καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν πειθόμενων αὐτοῖς τάξεων καὶ ἐκκλητύρων καὶ πολιτευομένων καὶ πάντων τῶν τὰ δημοσία χειριζόντων.

fiscalia exigunt. His omnibus admittendis et observandis periculo et tuae gloriae et singularum provinciarum tractatorum et iudicum et obsequentium eis officiorum et susceptorum et curialium et omnium 5 fiscalia tractantium.

CAPUT IV.

Καὶ τούτο δὲ κελεύομεν παραφυλάττεσθαι, ὥστε μηδένα τῶν ἐξάρχων ἢ τῶν στρατιωτῶν προσάσει παρόδον ἢ ἀπὸ τῶν πόλεων ἢ (τῶν) χωρίων ἐν ἀπαργυρισμῷ τι λαμβάνειν. εἰ δὲ εὐρεθῆι τις ὑπὲρ παρόδον ἐν ἀπαργυρισμῷ λαμβάνων, κελεύομεν τὸν τοιοῦτό τι πράττοντα ἀπαιτεῖσθαι διπλάσιον πᾶν ὅπερ λαβεῖν ὑπὲρ τούτου τολμήσει.

Hoc quoque iubemus servari, nullum iudicum aut militum occasione transitus aut a civitatibus aut praediis in nummo aliquid accipere. Si autem inventus fuerit aliquis pro transitu in nummo annonam accipere, iubemus tale aliquid agentem exigi duplum totum quod accipere pro hoc praesumpserit.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἡμετέρων ἐξάρχων ἢ τῶν στρατιωτῶν ἢ τῶν ὀπιτιῶνων αὐτῶν μηδὲν ἡμετέροις τῆς γενομένης παρ' αὐτῶν δαπάνης, κελεύομεν τοὺς τὴν δαπάνην χορηγήσαντας συντελεστάς πρᾶξιν ὑπονημάτων συνίσταν, εἰ μὲν εὐρεθῆι ὁ ἀρχὼν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, παρ' αὐτῷ καὶ τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐπιοκόπῳ, εἰ δὲ μὴ εὐρεθῆι ὁ ἀρχὼν ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, παρὰ τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ ἢ τῷ ἐκδικῶ τῶν τόπων, ἢ οὐδ' ἢ κησίης διάκειται ἐξ ἧς γέγονεν ἢ δαπάνη, καὶ διὰ τῆς τούτης πρᾶξεως δῆλα ποιῆν, τίνες τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων ἢ μετὰ ποῖον στρατεύματος τὴν παρόδον ποιούμενοι οὐκ ἐποίησαν recauta καὶ πόσιν ποσότητα ἐδαπάνησαν, καὶ τὴν τισάντην πρᾶξιν πέμπεσθαι πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα, τὴν δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὡσάνει recautaυ γενομένων τοῖς μὲν ὑποτελέσει παρέχειν ἢ καὶ λογίζεσθαι τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην δαπάνην, καθάπερ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, παρακρατεῖν δὲ αὐτὴν τὴν ποσότητα τὴν διὰ τῆς πρᾶξεως δηλουμένην ἐκ τῶν δηληγατενομένων ἀπὸ τοῦ δημοσίου τοῖς ἐξάρχουσιν καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς τὴν δαπάνην ποιησαμένοις.

Si quis vero nostrorum iudicum aut militum aut optionum ipsorum non recauta fecerit factae ab eis expensae. inbemus expensas facientes collatores gesta monumentorum conficere, si quidem inveniatur iudex in locis illis, apud eum et sanctissimum civitatis episcopum, si vero non inveniatur iudex in locis illis, apud sanctissimum civitatis episcopum aut defensores locorum sub quibus possessio iacet ex qua facta est expensa, et per talia gesta palam facere, qui nostrorum iudicum et cum quali exercitu transitum facientes non fecerunt recauta et quantam quantitatem expenderunt, et talia gesta mitti ad tuam gloriam, tuam vero celsitudinem utpote recautis factis collatoribus quidem praebere aut etiam reputare quae ab eis facta est expensa, sicuti superius diximus, retinere autem hanc quantitatem quae ex gestis declaratur ex his quae delegata sunt de fisco principibus militiae et militibus qui expensam fecerunt.

CAPUT VI.

Πρὸς τούτοις κελεύομεν τοὺς ἡμετέρους ἐξάρχους εἴτε καὶ τοὺς διασώζοντας τὸ στρατεύμα καὶ delegatos ἐν ταῖς παρόδοις προπέμπειν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ μέλλει τὸ ἡμέτερον στρατεύμα καταστῆναι,

Ad haec iubemus principes militiae nostros sive eos qui deducunt exercitum et delegatores in transitu praemittere ad illum locum, in quo futurus est noster exercitus applicare, et praeparationem facere

iis per eos qui fiscalia exigunt. Atque haec omnia procedant atque observentur periculo et tuae gloriae et cuiusque provinciae tractatorum et praesidium et officiorum iis obsequentium et susceptorum et curialium et omnium qui fiscalia tractant.

IV. Sed hoc quoque observari iubemus, ne quisquam ducum aut militum nomine transitus vel a civitatibus vel praediis in pecunia numerata quicquam auferat. Si quis vero inveniatur qui pro transitu in pecunia numerata quicquam auferat, iubemus ab eo qui quid eiusmodi fecit duplum eius, quod eo nomine auferre ausus sit, exigi.

V. Si qui vero ex nostris ducibus aut militibus aut optionibus eorum non fecerint recauta factarum ab ipsis expensarum, iubemus collatores qui expensas subministrarunt, acta conficienda curare, si quidem praeses in illis locis inveniatur, apud eum et sanctissimum civitatis episcopum, sin praeses in illis locis non inveniatur, apud sanctissimum civitatis episcopum vel defensorem locorum, quibus possessio subiecta est ex qua expensae factae sunt, et per eiusmodi acta palam facere, quinam ex ducibus nostris vel quali cum exercitu transitum facientes recauta non fecerint, et quantam summam expenderit; atque eiusmodi acta ad tuam gloriam mittantur, tua vero sublimitas tanquam recautis factis subiectis quidem praebeat vel etiam imputet expensam ab iis factam, quemadmodum supra diximus, ipsam autem quantitatem actis demonstratam retineat ex iis quae a fisco delegata sunt ducibus et militibus qui expensam fecerunt.

VI. Praeterea iubemus duces nostros vel etiam eos qui exercitum deducunt et delegatores in transitu faciendum ante mittere ad illum locum in quem exercitus noster perventurus est, et expensas apparandas

8 ἐξάρχοντων L || 9 τῶν add. Zachariae || 10 sq. τι λαμβάνειν — ἀπαργυρισμῷ om. M || 11 λαμβάνων] annonam accipere s || 14 sq. τινες — ποιήσους] quis — fecerit s || στρατιωτῶν dedimus ex s Iul.] στρατευμάτων ML || 20 εὐρεθῆι L || 22 τῷ ἐκδικῶ] defensores s || 25 ἢ] et s || 28 ὑπεροχῆν] ἐδαπάνησαν καὶ τὴν add. L || 31 αὐτὴν M || ταύτην L s || 33 δηληγατενομένων ML, δαλεγατενομένων cum Haloandro vulg. || τῶν δημοσίων L || 36 delegatos (s. v. μηνυτὰς L) ML || 37 τοῖς M

7 nulli V || 8 a om. V || aut V vulg.] aut a T || 9 praediis V || 10 annonam delet Beck || 12 praesumpserit] acceperit praesumpserit T^a || 15 facta ab eis expensa V || 16 iubent T || faciendas T^a || 17 confitere VT || quidem] quis T || 18 sanctissimo civitatis episcopo libri, corr. vulg. || 19 inveniatur V || illis in locis T || 20 defensorem malit Osenbrüggen || 21 pensio V || 23 et cum quali ex cum quali exercitu V || 24 quantam quantitatem vulg.] quantitatem quam T quantitate V || 29 ex] etiam ex V || 30 delegata sunt] declarata sunt sive delegata T || 31 militiae om. T || 36 exercitum vulg.] expeditum libri || *transitos libri, transitibus vulg. || 38 nostre V || applicare] ibi applicare T

1 fiscali V || His om. T || 3 et iudicum] et om. T || 4 eis vulg.] eos libri || et curialium] et om. T || omnia T ||

καὶ ἐτοιμασίαν ποιεῖν τῶν δαπανημάτων, καὶ μὴ πέμπειν εἰς ἑτέρας πόλεις ἢ κτήσας ἢ χωρία, ὡς δι' ὀφειλόντων τῶν τοῦ στρατεύματος ἐκείσε μῆναι, καὶ ἐκ τούτου ἀργυρολογεῖν τὰς κτήσεις καὶ τὰ χωρία. εἰ δὲ λαβεῖν τι ὑπὲρ τούτου τολμήσουσι, κελύμεν καὶ οὕτω μὲν τὴν εἰρημένην πράξιν γίνεσθαι δηλοῦσαν τὸ τε δοθῆναι καὶ τίνι δέδοται, λογίζεσθαι δὲ τοῖς ζημιωθείσι παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἢ παρέχεσθαι κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἡμῖν εἰρημένον τρόπον πάντα ὅσα διὰ τῆς τοιαύτης πράξεως ὀφλωθεῖ, τοὺς δὲ ἐξάρχους καὶ τοὺς ὁπωσοῦν διασώζοντας τὸ ἡμέτερον στρατεύμα καὶ τοὺς delegatoras ἐν διπλασίονι ποσότητι δοῦναι ἄπερ λαβεῖν τολμήσουσιν ὑπὲρ τούτου, τοὺς δὲ προμητάτορας καὶ τιμωρίας καὶ ἐξορίαν ὑπομένειν.

CAPUT VII.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν συνδοια- 15 ζόμενοι πολλάκις τοῖς διασώζουσι τὸ ἡμέτερον στρατεύμα μὴ ἐτοιμάσωσι τὰς δαπάνας, καὶ ἐκ τούτου εἰς διαφόρους πόλεις τε καὶ χωρία τούτους παραγάγωσι, κελύμεν τοὺς τοιοῦτους τῆς ἀρχῆς πανομένους δημῖνοι καὶ ἐξορία μετὰ τῶν πειδομένων ἀντοῖς τάξεων 20 ὑποβάλλεσθαι, τοὺς δὲ ἡμετέρους ὑποτελεῖς καὶ οὐτως ἀζημίους φυλάττεσθαι ἢ ἐκ τῆς τῶν recaution dόσεως ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὀφειλοῦσης γίνεσθαι πράξεως.

CAPUT VIII.

Ταῦτα δὲ φυλάττεσθαι παρακελεύομεθα οὐ μόνον 25 ἐν ταῖς παρόδοις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ οἰουδήποτε ἔθνους εἰς συμμαχίαν τῆς ἡμετέρας πολιτείας παρ' ἡμῶν πεμπόμενων.

CAPUT IX.

Ὅτε μὴ δὲ προφάσει τῆς τῶν μητῶν δόσεως 30 ἐνβριθεσθαι τῆν τῶν ἡμετέρων ἐπικύων ἐλευθερίαν, δεσπιζόμεν μηδενὶ ἐξείναι παντελῶς τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν εἰς τὰ αὐθεντικὰς οἰκήσεις, ἐν αἷς οἱ δεσπῶται τῶν οἰκημάτων εὐρεθεῖεν μένοντες, λαμβάνειν ἰαντοῖς μητῶν, ἀλλ' ἐκείνας μὲν ἀνενοχλήτους φυλάττεσθαι τοῖς ἰδίοις δεσπῶταις, λαμβάνειν δὲ τοὺς στρατιώτας ἐν ἑτέροις διαίταις μητῶν.

expensarum, et non mittere ad alias civitates aut possessiones aut praedia, quasi debeat exercitus ibi manere, et ex hoc pecunias accipere de possessionibus et villis. Si autem accipere aliquid pro hoc 5 praesumpserit, iubemus etiam sic quidem memorata gesta fieri significantia et unde et cui datum est, et reputari damnificatis a tua gloria aut praebere secundum praedictum modum omnia quae ex talibus gestis significantur, principes autem militiae et quocumque modo diasostas nostri exercitus et delegatores in duplici quantitate dare quae accipere praesumpserint, pro hoc autem metatores etiam supplicium et exilium sustinere.

Si qui vero iudicum provinciarum colludentes forte diasostis nostri exercitus non praeparaverint expensas, et ex hoc per diversas civitates et villas eos perducant, iubemus eos cingulo remotos confiscationi et exilio cum oboedientibus eis officiis subdi, nostros autem collatores et ita indemnes servari ex recautionum datione aut ex gestis quae secundum praedictum modum debent fieri.

Hoc autem ipsum servari praecipimus non solum in transitu nostrorum iudicum et militum, sed etiam aliorum qui ex qualibet gente in auxilium nostrae rei publicae a nobis mittuntur.

Ut non autem occasione metatorum dationis iniurietur nostrorum collatorum libertas, iubemus nulli penitus licere nostrorum militum in authenticis habitationibus, in quibus domini domuum inveniuntur manentes, accipere sibi metata, sed illas quidem sine molestia reservare propriis dominis, accipere autem milites in aliis diactis metata.

curare nec vero ad alias civitates vel possessiones vel praedia mittere, quasi exercitus ibi manere debeat, atque inde pecunias exigere a possessionibus et praediis. Si quid autem eo nomine accipere ausi sint, iubemus sic quoque praedicta acta confici quae declarent et quid datum et cui datum sit, ius autem qui damno affecti sunt a tua gloria imputari vel praestari secundum supra dictum a nobis modum omnia quaecumque per eiusmodi acta declarata sint, duces vero et eos qui utrumque exercitum nostrum deducunt et delegatores duplum eius dare quod eo nomine accipere ausi sint, prometatores vero et supplicium et exilium subire.

VII. Si qui autem ex praesidibus provinciarum colludentes fortasse cum iis qui exercitum nostrum deducunt non apparaverint expensas, atque inde per diversas civitates et praedia eos perducant, iubemus illos magistratu motos publicationi bonorum et exilio cum officiis quae iis parent subdici, subiectos autem nostros sic quoque indemnes servari aut ex recautis datis aut ex actis quae secundum praedictum modum fieri debent.

VIII. Haec autem servari iubemus non solum in transitu nostrorum ducum et militum, sed etiam ceterorum qui ex qualibet gente auxilio rei publicae nostrae a nobis mittuntur.

IX. Ne vero metatorum dationis nomine libertati subiectorum nostrorum iniuria fiat, sancimus nulli omnino ex militibus nostris licere in principibus habitationibus, in quibus domini domuum versari inveniuntur, metata sibi sumere, sed illas quidem sine molestia propriis dominis servari, milites vero in aliis cenaculis metata accipere.

5 τολμήσουσι ML^a τολμήσοι L^b 5 || 7 δοθῆναι unde (i. e. ὀφείν) ε || λογίζεσθαι δὲ M || καὶ λογίζεσθαι Lε || 9 τὸν τῶν M || 12 delegatoras (s. v. μηνυτῶν) L δελεγάτορας M || 13 ὑπὲρ τούτου sequentibus ungit ε || προμητάτορας (Theod.) προμητάτορας ML (προμητάτορας Haloander) || 18 χωρῶν L || 19 τοὺς τοιοῦτους εος ε || 25 Ταῦτα δὲ] Hoc autem ipsum (i. e. Ταῦτό δὲ?) ε || παρακελεύομεν L* || 30 ὄστε μὴ δὲ L (nbi vt. ὄστε — ἐλευθερίαν prioribus continuantur) ε] ὄστε μὴ M || μητῶν (cf. Theod.) μετῶν ML || 32 ἐξείναι παντελῶς M] παντελῶς ἐξείναι Lε || 35. 37 μετῶν ML

4 Si vulg.] om. libri || aliquis T || 5 sic] si V || 6 et cui] et om. V || 7 dampnificantis VT* || a tua — 9 significantur om. V || praebere T || 9 quocumque V || 10 diasostas T || 11 praesumpserunt libri, corr. vulg. || 16 diasostas V diasostas T, cum diasostis vulg. || praeparaverunt V || 18 producant V || 21 datione V || 22 modum om. T || 26 *transitos libri transitibus vulg. (cf. ad 652, 36) || 27 qui om. V || 28 a VT] om. vulg. || 30 ut non autem V] ut autem non T vulg. || mercatorum V || 33 domuum] dominium V || 34 sibi metata vulg.] si inmetata VT || 35 leg. reservari? || 36 dictis T deceptis V

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐν τε τῇ βασιλίδι πόλει ***** καὶ τοῖς κατὰ τον τόπον ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις τοῖς τε λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσι καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὑποτέλειν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δῆλα καταστησάτω, ὡςτε εἰδέναι τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἀβλαβείας διατυπωθέντα καὶ γινώσκειν, ὡς εἴπερ παρὰ ταῦτα τι πραχθῆιη καὶ οἱ ἀδικούμενοι σιωπῇ τὸ πᾶγμα παραδωσουσιν, αὐτοὶ τῆς τοιαύτης βλάβης ἑαυτοῖς αἴτιοι γενήσονται.

Dat. k. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilli vc. anno IV. ind. VIII. [a. 545]

(Ἐπίλογος.) Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem declarata sunt legem. tua gloria in regia civitate et per loca sanctissimis episcopis clarissimisque provinciarum iudicibus et omnibus nostris subiectis in unaquaque provincia et civitate palam faciat. ut sciant nostri subiecti quae a nobis pro eorum indemnitate disposita sunt et agnoscant, quia si contra haec aliquid agatur et qui laeduntur taciturnitati causam tradiderint, ipsi huiusmodi laesionis sibi auctores fient.

ΡΑΑ

15

CXXXI. Auth. CXIX. Coll. IX tit. 6

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ.

R DE ECCLESIASTICIS TITULIS R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωριῶν.

Idem Aug. Petro pp.

(Προοίμιον.) Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ προνομίων καὶ ἄλλων κεφαλαίων εἰς τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους οἴκους ὁρώντων τὸν παρόντα νόμον προφέρομεν.

(Praefatio.) De regulis ecclesiasticis et privilegiis aliisque capitulis ad sacrosanctas ecclesias et reliquas venerabiles domos pertinentibus praesentem proferimus legem.

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοίνυν, τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσα-

Sancimus igitur vicem legum obtinere sanctas ecclesiasticas regulas, quae a sanctis quattuor conciliis

Nov. CXXXI (Authent. CXIX = Coll. IX tit. 6: gloss.) Graece extat in *ML*, in *A f.* 184. 189—190 (*ubi tituli primi partem efficit*), praeter epilogum in *B* 5, 3, 1—17; c. 1—3 in., c. 5. 6. 10. 11. 12 *partim decurtata* in *Collectione LXXXVII capitulorum* 22—26 (= *S*; inde *Nomoc. L tit. 1 et appendix cap. eccl.* 15. 16 p. 604 sq. 667 sq. Voell.); c. 13. 14 in *Collectione XXV capitulorum* 25 (= *C*) — *Epit. Theod.* 131, *Athan.* 2, 3 (inde *Coll. const. eccl.* III 2, 3; *particulae repetuntur* in *paratilis Ath.* 1 § 1, 3 § 3, 9 § 3). *Julian. const. CXIX.*
c. I ex *B* habent *Ecl. Bas. I—X, Nomoc. XIV tit. 1, 2; argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib.*

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur, tua gloria et in regia civitate ***** et sanctissimis qui ubique sunt episcopis et clarissimis provinciarum praesidibus et omnibus subiectis nostris in unaquaque provincia et civitate manifesta faciat, ut subiecti nostri sciant quae a nobis pro ipsorum incolumitate constituta sunt et intellegant, si quid adversus haec agatur et qui damno affecti sunt silentio rem transmiserint, ipsos sibi eiusmodi damni auctores exituros.

CXXXI.

DE ECCLESIASTICIS CANONIBUS ET PRIVILEGIIS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. De ecclesiasticis canonibus et privilegiis et aliis capitibus quae ad sanctissimas ecclesias ceteraque venerabiles domos pertinent praesentem legem ferimus.

I. Sancimus igitur, ut legum vicem obtineant sancti ecclesiastici canones qui a sanctis quattuor

2 δηλουμένον L^o ἔνδοξότης Mε] ὑπεροχῇ L || 3 lacunam statuit Zachariae; supplendum fere (καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὴν πάντων γνώσιν ἐλθεῖν παρασκευασάτω) || 12 *subscr. om. ε*, habent *Iul.^{bo}*, item *Iul. Utinensis* || k. Mart. *M Iul. Ath.*] *μητὶ μαρτίῳ Theod.* || CP. — XVIII.] *cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανῷ τὸ εἴ Ath., om. Iul. Theod.* || 13 post cons. Basilli (*uasilli Utin. bilisarii w*) anno IV. (anno IV. om. b) indio. VIII. (indio. VIII. om. w, Consp. add. *Utin.*) *Iul. μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τὸ δ' Theod. μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τὸ γ' Ath. basilli no. consas. M* || 16 *rubr. Περὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ προνομίων (αὐτῶν add. B^o) SB*] *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ προνομίων τῶν (τῶν om. L) εἰς τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας (ὁρώντων add. Halonder ex v. 23) ML vulg. Περὶ τῶν (τῶν om. index Ath.) ἐκκλησιαστικῶν τίτλων Ath. ε Περὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ πραγμάτων ἀποκαταστάσεως καὶ ὀφρανοτρόφων. Ἰσὺν θεῖον τύπον*

Theod.; om. A || 18 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς] αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανῷ A || 19 πραιτωριῶν MA] τῶν πραιτωριῶν L || 20 τῶν ML Ath.] om. AB Theod. || 22 ἐκκλησίας] τὸ θεοῦ ἐκκλησίας A || καὶ τοὺς — οἴκους om. B' || οἴκους LABε] τόπους καὶ οἴκους M || 23 ὁρώντα A || προσφέρουσι B' || 24 νόμον Sv. l || 25 τεσσαρῶν LASε Ath., Iul., *Nomoc. XIV tit.] ἐπὶ τὰ MB*

2 declarata sunt] declaratas V || 3 et per] et om. T || 5 in om. V || 8 contra vulg.] *citra VT* || taciturnitati vulg.] taciturnitatis T taciturnitate V || 9 causa T || traherint V || huiusmodi om. V || 10 fiant T || subscriptione carent libri (nam quae in T adicitur cum rubrica const. insequentis Auth. CXXXII (= Nov. CXXXIX) coniecta dat. xvii. kal. oct. cap. (sic) imp. domini nostri iustiniani pp. cog. (sic) ad const. Auth. CXXI (= Edict 8) pertinet) || 17 titulis] constitutio nova add. V || 22 pertinentibus R' || 24 sacras V

ρον συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τοιούτοι
τῆς ἐν Νικαίᾳ τῶν τιῆ' καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
τῶν ἁγίων ρν' πατέρων καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης,
ἢ ἢ ἰεροτοροῖος κατεκριθῆ, καὶ τῆς ἐν Καλχηδόνι, καθ'
ἢ ἢ Εὐτυχῆς μετὰ Νεστορίου ἀνεθεματίσθη, τῶν γὰρ
κροισιμμένων ἀνίων δ' συνόδων καὶ τὰ δόγματα
καθάπερ τας Ψελας γραφὰς δεχόμεθα καὶ τοὺς κανό-
νας ὡς νόμους φυλάττομεν

expositae sunt aut firmatae, hoc est in Nicaena tre-
centorum decem et octo et in Constantinopolitana
sanctorum centum quinquaginta patrum et in Epheso
Prima, in quo Nestorius est damnatus, et in Calce-
done, in quo Eutychis cum Nestorio anathematizatus
est. Praedictorum enim quattuor synodorum dog-
mata sicut sanctas scripturas accipimus et regulas
sicut leges servamus.

CAPUT II.

Καὶ διὰ τοῦτο θεσπιζομεν, κατὰ τοὺς αὐτῶν ὄρους
τὸν ἀγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶ-
τον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων, τὸν δὲ μακαριώτατον
ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης
δεύτερον τάξιν ἐπέχειν μετὰ τῶν ἀγιώτατων ἀποστο-
λικῶν ὄρων τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων
πάντων προτιμᾶσθαι. 15

15

CAPUT III.

Τὸν δὲ κατὰ καιρὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον
τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος ἔχειν
αἰεὶ ὑπὸ τὴν οἰκίαν δικαιοδοσίαν τοὺς ἐπίσκοπους
τῶν ἐπαρχιών Daciae mediterraneae καὶ Iaciae ri-
pensis, Praevalens καὶ Dardaniae καὶ Mysias τῆς 20
ἀνωτέρας καὶ Παννονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ τοὺς
χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκίας συνόδου

Ideoque sancimus secundum earum definitiones
sanctissimum senioris Romae papam primum esse
omnium sacerdotum, beatissimum autem archiepis-
copum Constantinopoleos Novae Romae secundum ha-
bere locum post sanctam apostolicam sedem senioris
Romae, aliis autem omnibus sedibus praeponatur.

Per tempus autem beatissimum archiepiscopum
Primae Iustinianae nostrae patriae habere semper
sub sua iurisdictione episcopos provinciarum Daciae
mediterraneae et Iaciae ripensis, Privalis et Darda-
niae et Mysiae superioris atque Pannoniae, et ab eo
hos ordinari, ipsum vero a proprio ordinari con-

c. II ex B habet Ecl. Bas. I—X.

c. II (Θεσπιζομεν κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων συνόδων ὄρους) — IV ex B bis exhibet Nomoc.^m XIV tit. 1, 5
(f. 83^v et f. 85); argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib.

conciliis expositi vel confirmati sunt, hoc est Nicaeno trecentorum decem et octo et Constantinopolitano
centum quinquaginta sanctorum patrum et Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est, et Calce-
donensi, in quo Eutyches cum Nestorio anathematizatus est. Praedictorum enim sanctorum quattuor con-
ciliiorum et dogmata tamquam divinas scripturas accipimus et canones tamquam leges servamus.

II. Ac propterea sancimus ut secundum eorum regulas sanctissimus veteris Romae papa primus
omnium sacerdotum sit, beatissimus autem archiepiscopus Constantinopolis Novae Romae secundum locum
oblineat post sanctissimam apostolicam sedem veteris Romae, ceteris vero omnibus aetoponatur.

III. Beatissimus autem qui quoque tempore est archiepiscopus Primae Iustinianae patriae nostrae
semper habeat sub propria iurisdictione episcopos provinciarum Daciae mediterraneae et Daciae ripensis,
Praevalitanae et Dardaniae et Moesia superioris et Pannoniae, ique ab ipso creantur, ipse vero a pro-

2 τῆς] τῶν LS || τῶν τιῆ'] ἁγίων πατέρων καὶ μακα-
ρίων add. A, καθ' ἢν ὁ ἀρείος ἀνεθεματίσθη s. v.
add. L, καθ' ἢν (πατέρων καθ' ἢν B') Ἀρείος ὁ τῆς
μαγίας ἐπώνυμος ἀνεθεματίσθη add. B || τῆς] τῶν S ||
κωντινουπόλει L || 3 τῶν ἁγίων om. S, ἁγίων εἰ πα-
τέρων om. A || πατέρων] ὑψ' ἢν ὁ μακεδόνιος ὁ πνευ-
ματομῆχος ἐστῆλητεύθη s. v. add. L, ὑψ' ὧν ὁ πνευ-
ματομῆχος Μακεδόνιος ἐστῆλητεύθη add. B || πρώτης]
• (i. e. α') τῶν ὁ A || 4 καλχηδόνι M LS Nomoc.^m (ε)
Χαλχηδόνι B Ath. vulg. χαλχηδόνι τῶν ἐξακοσίων A ||
καθ' ἢν — 5 ἀνεθεματίσθη] ὁμοίως S || 5 ἀνεθεμα-
τίσθη] πρὸς ταύταις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ
δεύτερον, δι' τῆς Ὁριγένους καὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμ-
μάτων καὶ ἕτεροι τινες δυσσεβεῖς παρεδειγματίσθησαν
καὶ ἐκ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ τρίτον, ἥτις δια-
φόρους αἰρέσεις θριαμβεύσασα τὰ τῶν προγενεστέρων
ἔπαινον ἁγίων συνόδων θεῖα δόγματα ἐπεκίρωσεν
καὶ ἐπὶ πάσαις τῆς ἐν Νικαίᾳ τῷ δευτέρω, ἐξ ἧς οἱ
κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας λυτήσαντες ἐξ ἰσῶν τοῦ
προληθοῦσαν αἰρετικοῖς τῆς καθολικῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ
ἐκκλησίας ἀπεκηρύχθησαν add. B; ὁ (pro) ὅτι μὲν γοῶν
δεχόμενα (pro δεχόμεθα) τοὺς κανόνας αὐτῶν νόμους add.
A || 6 δ' AS] ἐπὶ M, om. LB || καὶ τὰ MA Nomoc.^m
τὸ SLB S || 7 δεχόμεθα — νόμους om. S || 9 Καὶ διὰ
τοῦτο θεσπιζομεν om. A || 10 πάπαν L, om. S || πρῶ-
τερον S || 11 τῶν ἱερέων πάντων A || μακάριον B' ||
12 κωντινουπόλεως S, om. Ecl. || τῆς om. A Nomoc.^m ||
13 ἔχειν τάξιν S || ἀγιώτατον MS] ἁγίων ALB || 16 τὸν
δὲ μακαριώτατον κατὰ καιρὸν L, δὲ om. A, δὲ κατὰ
καιρὸν om. εἰ τὸν μακαριώτατον cum προτιμᾶσθαι (15)
iungit S (cf. ad 17) || ἀπίσκοπον SA || 17 ἔχειν] καὶ ἔχειν S
ἔχειν τας (sic) A || 18 ἰδίαν L Nomoc. L tit. 1 || 19 ἑταρ-

χιῶν καὶ τὰ ἐξῆς reliqua parte capituli omissa S || daciae
L¹ datias L² daciae MB Theod. Ath. daciae A || medi-
terranean L mediteranean Theod. mediterranean B medi-
tarranean Nomoc.^m mediteranean M mediterranean Ath.
mediterranean A || daciae L¹ datias L² daciae MB Ath.
daciae A || ripensis Theod.] ripensis L ῥιπενσίας B
Ath. πιπενσίας A ῥιπενσίας M || 20 Praevalens] praeva-
lens L¹ choroualeas L² praevalens Ath. cod. prebaleos
Theod. προβαλέως A Πραιβαλέας B' προβαλέας B^c προ-
βαλέας M προβαλέας (altero loco προβολέας) Nomoc.^m
προβόλεως Coll. const. eccl. Privalis c (Iul. c. 508 corr.
Praevalens ex codd. meliorum scriptura praevalenos); cf.
nov. XI pr. || καὶ ALB S] om. M || dardaniae L δαρδανίας
MAB Theod. Ath. || 21 ἀνωτέρω Nomoc.^m || παννονίας
Theod. παννονίας L¹ πανονίας Nomoc.^m || 22 ὑπὸ M
Nomoc.^m ἀπὸ ALB || οἰκίας αὐτοῦ A

1 nicea R || 2 et in] in om. R || 3 effeso V Ephesina
vulg. || 4 primi VT] prima R vulg. || qua vulg. || in om. R ||
calcedone T] calcedona RV Chalcedonia vulg. || 5 in quo] in
quo et V in qua vulg. || eutichis R eutichii (al. euti-
chis schol. s. v.) sunt T || anathematizatus est] anathe-
matizati T || 7 sacras R || accepimus RV || 8 observamus
T vulg. || 9 rubr. De ordine patriarcharum RT in marg.
(ex Iul.) || eorum R¹ || 13 locum om. V¹ || 14 autem om.
T || praeponantur R (praeponi Beck) || 16 rubr. De archi-
episcopo prime iustinianae RT in marg. (ex Iul.) || archiepi-
scopum om. RT || 17 nostrae iustinianae T || 18 episcopus
T¹ || untiarum R¹ || 19 mediteranean T meditaraneo R ||
dati responsis T || Privalis et om. in lac. 3 litt. T; Prae-
valis Beck || 20 et misae T et miset V misiae R || at-
que] et T || panonie R pantioniae T || 21 ordinari om. R

χειροτονείσθαι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὑποκειμένοις αὐτῶ ἐπαρχίαις τὸν τόπον ἐπιχειν αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ Ῥώμης θρόνου κατὰ τὰ ὁρισθέντα ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πάπαι Βιγιλίου.

cilio, et in subiectis sibi provinciis locum obtinere eum sedis apostolicae Romae secundum ea quae definita sunt a sanctissimo papa Vigilio.

CAPUT IV.

Καὶ τὸν ὅμοιον τρόπον τὸ δίκαιον τῆς ἀρχιερωσύνης, ὅπερ τῷ ἐπισκόπῳ Ἰουστινιανῆς Καρχηδόνας τῆς Ἀφρικῆς διοικήσεως δεδώκαμεν ἐξ ὧν περ ὁ θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκατέστησε, φυλάττεσθαι κελεύομεν. καὶ αἱ ἄλλαι δὲ πόλεις καὶ οἱ τοῦτων ἐπίσκοποι, οἳ ἐν διαφόροις τόποις μητροπολιτικὸν δίκαιον παρεσχέθη, τοῦ τοιοῦτου προνομίου εἰς τὸ διηγεῖσθαι ἀπολαύτωσαν. πάντα δὲ τὰ προνόμια καὶ τὰς παραμυθίας, ἅπερ ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἡ καὶ καθ' ἕτερον οἰοδηγήσῃ τρόπον ταῖς ἀγλαῖς ἐκκλησίαις ἢ ἕτεροις σεβασμίῳις τόποις παρεσχέθη, βεβαίως αὐτοῖς διὰ πάντων φυλάττεσθαι.

5 Simili quoque modo ius pontificis, quod episcopo Iustinianae Carthagini Africanae civitatis dedimus ex quo deus hanc nobis restituit, servari iubemus. Sed et aliae civitates et harum episcopi, quibus in diversis locis metropolitico ius praestitum est, huiusmodi privilegia in perpetuum potiantur. Omnia (autem) privilegia vel solacia, quae ex imperiali munificentia aut etiam alio quolibet modo sanctis ecclesiis aut aliis venerabilibus locis collata sunt, firme eis per omnia conserventur.

CAPUT V.

Πρὸς τούτοις θεσπίζομεν, καὶ πασῶν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων σεβασμίῳιων οἰκὸν τὰς κτήσεις μὴτε ἑντοπίας λειτουργίας μὴτε extraordinary διαγραφὰς ὑπομένειν. εἰ μόντοι ὁδοστρωσίας ἢ γεφυρῶν οἰκοδομῆς ἢ ἀνανεώσεως χρεῖα γένηται, κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων κτητόρων τὸ τοιοῦτον ἔργον καὶ τὰς ἀγλαῖς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους σεβασμίῳιους οἰκὸν πληροῦν, ἤνικα ὑπ' ἐκείνην κέκτηνται τὴν πόλιν ὑπ' ἣν τὸ τοιοῦτον γίνεται ἔργον. εἰ τῶν δὲ πράγματα ἀπὸ βουλευτικῶν ὑποστάσεων εἰς οἰοδηγήσῃ ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἢ ἄλλον σεβασμίῳιον οἰκὸν κατὰ τοὺς νόμους ἐληλυθῶσιν ἢ μετὰ ταῦτα περιέλθωσιν, ἐλευθέρως εἶναι ταῦτα θεσπίζομεν τῆς τῶν lucratiῳων διαγραφῆς.

Ad haec sancimus omnium sanctorum ecclesiarum et omnium venerabilium domuum possessiones neque sordidas functiones neque extraordinarias descriptiones sustinere. Si tamen itineris sternendi aut pontium aedificii vel reparationis opus fuerit, ad instar aliorum possessorum huiusmodi opus et sanctas ecclesias et venerabiles domos complere, dum sub illa possident civitate sub qua tale fit opus. Si quae vero res ex curialium substantiis ad quamlibet sacrosanctam ecclesiam aut aliam venerabilem domum secundum leges venerunt aut postea venerint, liberas eas esse sancimus descriptione lucratiavorum.

30

pria synodo creetur, et in ipsis provinciis ei subiectis locum obtineat sedis apostolicae Romanae secundum ea quae a sancto papa Vigilio constituta sunt.

IV. Aique pari modo ius pontificatus, quod episcopo Iustinianae Carthagini Africanae dioeceseos dedimus ex quo deus hanc nobis restituit, servari iubemus. Sed etiam ceterae civitates earumque episcopi, quibus in diversis locis ius metropolitico praestitum est, eiusmodi privilegio in perpetuum fruuntur; omnia autem privilegia et solacia, quae ex imperiali liberalitate vel etiam alio qualicumque modo sanctis ecclesiis vel aliis venerabilibus locis praestita sunt, firmiter iis per omnia serventur.

V. Praeterea sancimus et omnium sanctissimarum ecclesiarum et reliquarum venerabilium domuum possessiones neque sordida munera neque extraordinarias descriptiones subire. Si tamen viarum sternendarum vel pontium struendorum aut reficiendorum necessitas incidit, ad instar ceterorum possessorum eiusmodi opus etiam sanctae ecclesiae ceteraque venerabiles domus exequantur, ubi quid in ea civitate possident in qua eiusmodi opus fit. Quodsi quae res ex curialium substantiis ad qualemcumque sanctissimam ecclesiam vel aliam venerabilem domum secundum leges venerunt vel postea pervenerunt, liberas eas esse sancimus a descriptione lucratiavorum.

1 αὐταῖς om. A^s || 3 θρόνον Ῥώμης A || τὰ τὸν B^c τὰ ἡδη Nomoc.^m || ἀπὸ MLB || ὑπὸ ANomoc.^m || ἀγιωτάτων A || 4 πάππα ML || βασιλείου A || 5 Καὶ Κατὰ malit Zachariae || 6 τῆς ἰουστινιανῆς Nomoc.^m || χαλκηδόνας L Nomoc.^m || 7 Ἀφρικῆς ἐν ἀφρικῇ Nomoc.^m || διοικήσεως civitatis ε || 8 ἡμῖν ταύτην Nomoc.^m || ἀποκατέστησε LB^c || 9 αἱ om. AL || 10 μητροπολιτικὸν M ε *μητροπολιτ.^o A^o || 11 ἀπολαβέτωσαν Nomoc.^m || 12 πάντα — 16 φυλάττεσθαι om. A, ubi (f. 184^v med. — f. 188^v) ante c. 5 inseruntur novellae CXXIII excerpta Athanasiana (cf. Witte in Krit. Jahrbücher f. deutsche Rechtswiss. 1847, p. 187) || καὶ vel ε || αἱ παραμυθίας Haloandrum secutus Scrimger, vulg. (cf. ad 16) || 13 ἅπερ Haloander) ἅπερ MLB || καὶ om. B^c Nomoc.^m || 14 ἀγιωτάταις B^c || 16 φυλάττεσθαι Zachariae) φυλάττεσθαι MLB || 17 Πρὸς τούτοις θεσπίζομεν) Θεσπίζομεν φυλάττεσθαι πρὸς τούτοις S || καὶ om. ε || πάσας τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους σεβασμίῳιους οἰκὸν, om. τὰς κτήσεις A || ἀγιωτάτων om. S, sanctorum ε || 18 τῶν ἄλλων) omnium ε || 19 *μὴδὲ ἑντοπίας MLB μὴ ἑντοπίας SA || μὴτε MLB) μὴδὲ A ἢ S v. l., ἢ προσκαίρους ἑξορίας ἢ S plerique || extraordinary L ἑξτραordinaryas M ἐξτραordinaryas vel ἑξτραordinaryas S ἕξω τῶν τεταγμένων (ἐξτραγαμένων L) ML s. v., B || 20 διαγραφὰς) οἰοδηγήσῃ διαγραφὰς A οἰοδηγήσῃ S ||

ὁδοστρωσία et 21 οἰκοδομῇ S || 21 γένηται χρεῖα A^s, χρεῖα om. A^s || 22 κατὰ μίμησιν om. A || ἄλλων om. S || οἰκητόρων B^c || 23 καὶ τὰς) καὶ om. L || ἄλλους om. ε || 24 πληρῶν M || ἤνικα — 30 διαγραφῆς om. S || κέκτηνται τὴν πόλιν) τὴν πόλιν καθίστανται τελοῦσας A || 25 ὑπ' ἣν om. B || ἔργον γίνεται B, ubi reliqua pars capitis omittitur || 28 τοὺς om. A || 29 περιέλθωσιν L || ταῦτα εἶναι L, ταῦτα om. A || 30 lucratiῳων L lucratiῳων A

5 rubr. De archiepiscopo cartaginei R in marg. (cf. Iul.) || modo quoque R || pontifici T¹ || 6 cartagini RT chartagini V || affricane R VT || oivitatias) dioecesis Beck || dedi^o R¹ || 7 hunc R || 8 episcopis V¹ || 9 metropolitico vulg. || praestitutum V² || 10 patiantur T¹ || 11 autem add. vulg. || vel) et Beck || solatio T¹ || 12 alios V¹ || 14 firma V¹ || confirmetur V¹ || confirmentur V² || 17 rubr. De privilegii possessionum ad venerabiles locos pertinentium (pertinentibus T) RT in marg. (ex Iul.) || sanctissimarum ecclesiarum T¹ ecclesiarum sanctorum R || 18 domorum R vulg. || 19 extraordinarios V¹ || 20 si om. RT || tū R || 21 opus) si opus RT || 22 passerorum V || 23 et V² vulg. || om. R V¹ T, et alias Beck || completerem V^o || 24 possidet R VT, corr. vulg. || sit VT || 27 venerint) veniunt T || 28 discriptione T¹ || lucratiuorum T¹

CAPUT VI.

Ἀντί δὲ τῶν χρονίων παραγραφῶν τῶν δέκα καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἐνιαυτῶν ταῖς ἀγλαῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι σεβασμίαις τόποις μόνῃ τῆν τῶν τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν παραγραφῆν ἀντιτιθεσθαι προτάττομεν· τούτων αὐτοῦ φυλακτιζομένου καὶ ἐν τῇ ἀπαιτήσει τῶν ληγάτων καὶ τῶν κληρονομιῶν τῶν εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καταλελειμμένων.

CAPUT VII.

Εἴ τις δὲ βουληθεὶς οἰκοδομησάτω σεβάσιμον εὐκτήριον ἢ μοναστήριον, μὴ ἄλλως ἀρχέσθω τοῦ οἰκοδομήματος, εἰ μὴ ὅ τῶν τόπων δσιώτατος ἐπίσκοπος ἢ ἐπίσκοπος ἐκεῖσε ποιήσει καὶ τὸν τίμιον πῆξει σταυρόν. 1 Ὅ δὲ ἅπασι ἀρχόμενοι ἢ νέοι κτίζειν εὐκτήριον ἢ παλαιὸν ἀνανεῶν, τρόποις ἅπασιν ἀναγκαζέσθω παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν οἰκονόμων αὐτοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀρχόντου ἢ αὐτός, 15 εἰ περιεῖη, ἢ τούτου τελευταῖος οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ τὸ ἀρχθὲν ἔργον πληροῦν.

CAPUT VIII.

Εἴ τις ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἢ προαστείῳ ἢ χωρίῳ ἐκκλησιαστικῆν λειτουργίαν τοιμήσει ἐπιτελέσαι ἢ ἄλλοις ἐπιτελέσαι συγχωρήσει δίχα κληρικῶν τῷ δσιώτατῳ 20 ἐπισκόπῳ τῶν τόπων ὑποκειμένων, κελούμενος τὸν οἶκον τούτου ἢ προάστειον ἢ χωρίον ὅπου τοιοῦτό τι ἀμαρτηθεὶς τῇ κατὰ τὸν τόπον ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐκδικεῖσθαι διὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ τοῦ οἰκονόμου αὐτοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ τῶν τόπων 25 ἢ ἀρχόντου, εἰ δὲ ἀγνοούντος τοῦ τῶν τόπων δεσπότου οἱ αὐτοῦ φροντισταὶ ἢ μισθῶται ἢ ἐμψυτεῖται ἐναντίον τι ποιήσουσιν ἢ γενέσθαι συγχωρήσουσι,

c. VI ex B habet Ecl. Bas. I—X; summarium extat Ἰον. 42, 8.

c. VII ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 14, pr. (— 11) Ecl. Bas. I—X. — Summaria exhibent Nomoc. XIV tit. 3, 14, 11, t; summam § 1 Ecloga ad Frochiron mutata 23, 12 p. 117 Zach.

c. VIII ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 14, idem passim interpolatum cod. Vat. ib. apud Pitra p. 506; pr. (— 26) Ecl. Bas. I—X. Summam praestat Nomoc. XIV tit. 3, 14.

VI. Pro temporalibus autem praescriptionibus decem aut viginti aut triginta annorum ut sanctissimis ecclesiis ceterisque omnibus venerabilibus locis sola quadraginta annorum praescriptio opponatur, praecipimus, idque ipsum observetur etiam in exactione legatorum et hereditatum ad pias causas relictarum.

VII. Si quis autem venerabile oratorium vel monasterium aedificare voluerit, ne aliter initium faciat aedificandi, nisi sanctissimus locorum episcopus precationem ibi fecerit et venerabilem crucem fixerit. 1 Qui autem semel coepit sive novum oratorium condere sive vetus renovare, modis omnibus a beatissimo locorum episcopo eiusque oeconomis et civili magistratu cogatur vel ipse, si superstes sit, vel eo defuncto heredes eius cooptum opus perficere.

VIII. Si quis in domo sua vel suburbano vel praedio ecclesiasticum ministerium exercere ausus sit vel aliis exercere permiserit sine clericis sanctissimo locorum episcopo subiectis, iubemus domum eius vel suburbaneum vel praedium, ubi tale quid commissum sit, sanctissimae loci ecclesiae per deo carissimum 1 episcopum eiusque oeconomum et civilem locorum magistratum vindicari. Quodsi ignorante locorum domino procuratores eius vel conductores vel emphyteotae contrarii quid fecerint aut fieri permiserint,

2 καὶ ἢ L || ταῖς καὶ ταῖς S || 3 τόποις MB(ς'Ρστ.) οἴκοις SLAB^c || 5 τούτου αὐτοῦ MLB(ς) τού αὐτοῦ B^c Ecl., τοῦ τοιοῦτου SA || καὶ om. Sv. l. || 6 ἐν) ἐπὶ Ecl. || τῶν ληγάτων LA τῶν ληγάτων Ecl. || 7 καταλημνανομένων SAB || 9 ἢ μοναστήριον om. A || ἀρχέσθαι A || 10 τῶν τόπων) κατὰ τὸν τόπον A || ἀγιωτάτος Ecl. || 11 ποιήσει B^c Nomoc.^m (Nomoc. 11, 1) πῆξει σταυρόν B^c (Nomoc. 11, 1) σταυρὸν πῆξει L || 12 σπας ἀρχόμενος LB(ς) Iul.] ἀπαρχόμενος M ἀπαρχόμενος A (ἀρχόμενος Nomoc. 3, 14, 11, 1) || 14 τοῦ οἰκονόμου A || 15 τῶν πολιτικῶν A^c || ἢ αὐτός εἰ περιεῖη ἢ) ἢ αὐτός εἰ περιεῖσιν ἢ A eam explere, et si is distulerit (i. e. ὑπερθεῖη) ε || 16 τούτου τελευταῖος om. A || αὐτοῦ) αὐτοῦ τελευταῖος A || 18 τῷ ἰδίῳ (cf. sc. l. LVIII) ἰδιωτικῶ Ecl. (Ath. Theod. Nomoc.) || προαστίου Nomoc.^d || 19 τοιμήσει ἐπιτελέσαι Ecl. Nomoc.^d | τοιμήσει ἐπιτελέσαι MLB^c Nomoc.^m ποιήσει τοιμήσει A || ἢ ἄλλοις ἐπιτελέσαι om. B^c Nomoc.^d || 20 συγχωρήσει LB^c Ecl.] συγχωρήσει MAB^c Nomoc.^{dm} || 22 τούτου MB) τούτου Lγς, om. A || ἢ τὸ προάστειον ἢ τὸ χωρίον A ἢ προαστίον ἢ χωρίον Nomoc.^m || 23 κατὰ τῶν τόπων Nomoc.^m κατὰ τόπον Nomoc.^d || 25 τοῦ

Pro temporalibus autem praescriptionibus X et XX et XXX annorum sacrosanctis ecclesiis et aliis universis venerabilibus locis solam quadraginta annorum praescriptionem opponi praecipimus; hoc ipsum servando et in exactione legatorum et hereditatum quae ad pias causas relictæ sunt.

Si quis autem voluerit fabricare venerabile oratorium aut monasterium, non aliter incohendam fabricam, nisi locorum sanctissimus episcopus orationem ibi fecerit et venerabilem fixerit crucem.

1 Si vero semel coeperit aut novam aedificare basilicam aut veterem renovare, modis omnibus compellatur a beatissimo locorum episcopo et oeconomis eius et civili iudice eam explere, et si is distulerit, hoc moriente heredes eius opus incohatum adimpleant.

Si quis in sua domo aut suburbano (aut) praedio ecclesiasticum ministerium ministrare praesumpserit aut aliis celebrare concesserit sine clericis sanctissimo locorum episcopo subiacentibus, iubemus hanc domum aut suburbaneum aut praedium, ubi tale aliquid delinquitur, loci illius sanctissimae ecclesiae vindicari per deo amabilem episcopum et oeconomum eius et civilem iudicem locorum.

1 Si vero nesciente locorum domino eius curatores aut conductores aut emphyteotae contrarium aliquid exerceri permiserint, dominum quidem loci nullum

om. Nomoc.^m || αὐτῶν Ecl. || τῶν) τὸν M || 26 τοῦ δεσπότου τῶν τόπων L || 27 μισθῶται L Nomoc.^{dm} || 28 τι om. B^c || ποιήσουσιν ἢ om. ε

1 rubr. De praescriptione XL annorum contra venerabiles domos competente RV in marg. (ex Iul.) || talibus autem descriptionibus R¹ || 3 universis om. R || 4 ipsum RV) ipso T vulg. || 5 scruando T¹ || 8 rubr. De edificatione (edificatione R) venerabilium locorum RT in marg. (ex Iul.) || fabricare V || venerabilem R || 9 inchoandum R || fabricam] praecipimus s. v. add. schol. T || 10 oratio R¹ || 11 ibi om. T || 14 beatissimorum R^o || et yconum eius V² in spat. vac. || 15 eam] eum T || exp... V¹ || 16 adimpleatur T¹ || 18 rubr. Si quis in domo sua (in suo loco R) ecclesiastica ministeria fecerit RT in marg. (cf. Iul.) || aut add. Beck || praedio V) om. RT vulg. || 19 misterium T || 22 aut praesidium T¹, aut om. V || aliquid tale V || 24 deum R || yconum T¹ || 25 ciuile V || ciuili T || iudice T || 27 aut emphyteote — 28 loci null scr. V² in ras. 1 1/2 vs. || 28 exerceri] fecerint aut exerceri Beck || permiscrit RT¹ || domino V³

τὸν μὲν δεσπότην τοῦ τόπου μηδὲν πρόκοιμα ἢ ζημιαν ὑπομένειν, τοὺς δὲ τοῦτο ποιήσαντας ἢ γενέσθαι συγχωρίσαντας ἐκ τῆς ἐπαρχίας ὅπου τοῦτο ἀμαρτηθεῖν ἐκβάλλεσθαι, τῶν πραγμάτων αὐτῶν τῇ κατὰ τὸν τόπον ἀγιωιάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐκδικουμένων.

praeiudicium aut dispendium sustinere, eos autem qui hoc fecerunt aut fieri permiserunt ex provincia ubi hoc commissum est expelli, rebus eorum loci illius sanctissimae ecclesiae vindicandis.

5

CAPUT IX.

Εἴ τις εἰς ὄνομα τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κληρονομίαν ἢ ληγάτον καταλείψει, κειλομένην τὴν ἐκκλησίαν τοῦ τόπου ἐν ᾧ ὁ διαθίμενος τὴν οἰκίαν εἴχε λαβεῖν τὸ καταλειμμένον. εἰ δὲ τις ἓνα τῶν ἁγίων κληρονόμων γράψῃ ἢ ληγάτον αὐτῷ καταλίποι, καὶ μὴ ἰδικῶς ὀνομάσῃ τὸν τόπον ἐν ᾧ περὶ ἐστὶν ὁ σεβάσμιος οἶκος, εὐρεθείησαν δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἢ τῇ πόλει πλείονα εὐκτήρια τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, ἐκείνῳ μᾶλλον τῷ οἴκῳ τῷ πενιχοτέρῳ τὸ καταλειφθὲν παρεχέσθω. εἰ δὲ εὐρίσκειται δὲ ἐν τῇ πόλει οἶκος τοῦ ὀνομασθέντος ἁγίου, εὐρίσκειται δὲ ἐν τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, ἐκείνῳ διδύσθω. εἰ δὲ μηδὲ ἐν τῇ ἐνορίᾳ εὐρίσκειται τοιοῦτος οἶκος, τότε τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ἐν ᾧ ὁ διαθίμενος τὴν οἰκίαν εἴχε τὸ καταλειφθὲν παρεχέσθω.

Si quis in nomine magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi hereditatem aut legatum reliquerit, iubeamus ecclesiam loci in quo testator domicilium habuit accipere quod demissum est.

10 Si quis autem unum sanctorum heredem scripserit aut legatum ei reliquerit, et non specialiter nominaverit locum in quo est venerabilis domus, inveniantur autem in eodem loco aut civitate plura oratoria eiusdem sancti, illi magis domui quae pauperior est quod relictum est praebatur. Si autem non est in civitate basilica nominati sancti, invenitur autem in territorio eius, illi detur. Si autem neque in territorio reperitur huiusmodi domus, tunc ecclesiae civitatis, in qua testator domicilium habuit, quod demissum est praebatur.

CAPUT X.

Εἴ τις κατασκευῆν σεβασμίον εὐκτηρίου ἢ ξενῶνος ἢ πτωχείου ἢ ὀρφανοτροφείου ἢ νοσοκομείου ἢ ἄλλου σεβασμίον οἶκον ἐν τελευταίᾳ βουλήσῃ γενέσθαι διατιπῶσει, τὸ εὐκτήριον μὲν εἰσὼ πέντε ἐνιαυτῶν πληροῦσθαι κελύεμον προνοία τοῦ τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀρχόντος, τὸν δὲ ξενῶνα καὶ τὸ πτωχείον ἢ ἄλλον σεβασμίον οἶκον εἰσὼ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι. εἰ δὲ ἐντός τοῦ ἐνιαυτοῦ μὴ ποιήσωνσι οἱ κληρονόμοι τὸν ξενῶνα ἢ οἰονδηποτε σε-

Si quis aedificationem venerabilis oratorii aut xenodochii aut ptochii aut orphanotrophii aut nosocomii aut alterius reverendae domus in novissima voluntate fieri disposuerit, oratorium quidem intra quinque annos compleri iubemus providentia locorum episcopi et civilis iudicis, xenodochium autem et ptochium aut aliam venerabilem domum intra unum fieri annum. Si autem intra annum non fecerint heredes xenodochium aut quamlibet venerabilem do-

c. IX—XII ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 2 extr. c. IX § 1 summam Theodori repetit Bf. c. X pr. § 1 ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1, B² A 21, 1 p. 218 Zach. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 484 Pitra, Epitome 8, 13 p. 331 Zach.; Theodori summam repetit Bf; pr. argumentum notatur P^{ovt}. 28, 16 et 24, 41.

dominus quidem loci nullum praeiudicium aut damnum patiat, qui autem id fecerunt vel fieri permiserunt ex provincia ubi hoc commissum fuerit expellantur, atque eorum res sanctissimae loci ecclesiae vindicentur.

IX. Si quis nomini magni dei et servatoris nostri Iesu Christi hereditatem vel legatum reliquerit, 1 iubeamus ecclesiam loci ubi testator domicilium habuit accipere quod relictum est. Si quis autem unum ex sanctis heredem scripserit vel legatum ei reliquerit, nec proprie locum ubi sit venerabilis domus nominaverit, atque in eodem loco vel civitate plura oratoria eiusdem sancti inveniantur, pauperiori potius domui quod relictum est praebatur. Quodsi in civitate non sit domus eius qui nominatus est sancti, inveniantur autem in territorio eius, illi detur. Si vero ne in territorio quidem eiusmodi domus inveniat, tunc ecclesiae civitatis in qua testator domicilium habuit quod relictum est praebatur.

X. Si quis aedificationem venerabilis oratorii vel xenodochii vel ptochii vel orphanotrophii vel nosocomii vel alius venerabilis domus in ultima voluntate fieri statuerit, iubeamus oratorium quidem intra quinque annos cura episcopi locorum et magistratus civilis perfici, xenodochium autem et ptochium vel aliam 1 venerabilem domum intra unum annum fieri. Quodsi intra annum heredes xenodochium vel qualem-

1 τὸν δεσπότην μὲν A || 6 εἰς τὸ ὄνομα L ὀνόματι Bf || 7 λεγάτον AL Nomoc.^m || 8 ᾧ ἢ A || 9 ἔσχε B Nomoc.^m || 10 δὲ om. L || κληρονομίαν A || γράψῃ M || γράφοι ALB || 11 λεγάτον A Nomoc.^m || καταλίποι M || ὀνομάσει A Nomoc.^d corr. || ὀνομάσει ML ὀνομάσει B^c Nomoc.^d pr. Nomoc.^m || 12 εὐρεθῶσι A || 13 ἢ om. M || 14 sq. ἐκείνῳ — πενιχοτέρῳ τῷ πενιχοτέρῳ μᾶλλον οἴκῳ A || 15 τὸ καταλειφθὲν παραληφθὲν M || παρασχέθητω A || 16 οἶκος ὁ οἶκος B^c || 17 sq. αὐτῆς — οἶκος om. A || 18 μηδὲ Nomoc.^{dm} || μήτε ML μὴ B^c || 20 ἔσχε B || 21 παρασκευῆν Nomoc.^m 2, 2 || σεβασμίον om. in lacuna M || εὐκτηρίου οἴκου εὐκτηρίου S οἴκου Nomoc.^{dm} || 22 νοσοκομion Nomoc.^m 2, 2 || 23 ἐν τῇ B^c app. Nomoc. L tit. 15 || γίνεσθαι S plerique || διατιπῶσῃ S v. l. || 24 τὸν A || μὲν om. L || κληροῦσθαι M γινέσθαι Nomoc.^{dm} || 25 κελύεμον om. M || τῶν τόπων θεοφιλεστάτου S || 26 πολιτικοῦ om. S || τὸν δὲ — 659, 4 πληρωθείη om. S || καὶ MAB^c || ἢ L || 27 ἐνιαυτοῦ ἐνὸς A || 28 γενέσθαι B^c v. l., Nomoc.^{dm} || τοῦ om. B^c Nomoc.^{dm} || ποιήσωσιν Nomoc.^d 2, 2

1 aut sustinere dispendium RVT, corr. vulg. || 3 permissum T || 6 rubr. Si quis in nomine domini nostri (nostri om. T) Iesu Christi hereditatem vel legatum reliquerit (reliquerit hereditatem uel legatum T) RT in marg. (ex Iul.) || dei magni R || 8 testor V || 9 demissum V || dimissum RV² T vulg. || 10 rubr. Si quis in nomine sancti martiris (sancte marie R) hereditatem uel legatum reliquerit RV in marg. (ex Iul.) || unum sanctorum RT (id. infra) || 11 ei om. V || reliquerit RT¹ || 14 est om. R || 16 nominatum R¹ || in territorio interiorio RT (id. infra) || 17 detur om. R¹ || Si neque si V¹ || 18 reperitur V || 19 habuerit T vulg. || demissum R¹ V || dimissum R² T vulg. || 20 est om. T¹ || 21 rubr. Si quis in ultima voluntate domum religiosam (venerabilem domum R) fieri disposuerit (disposuit T) RT in marg. (ex Iul.) || 22 xenochii R || ptochii aut orphanotrophii T || nosochomii V nosochomii T nosocomia R² || 26 autem et VT || aut R autem aut vulg. || 27 ptochium T || domum] a testatore add. T² || inter T¹ || 28 Sin T || fecerit R² || 29 quamlibet ptochium aut aliam T

βάσμιον οἶκον ὑπὸ τοῦ διαθεμένου διατηρωθέντα γενέσθαι, κελύομεν τούτους οἶκον ἢ ἀγοράζειν ἢ μισθούσθαι, ὅπου δύναται τὰ κελυσθέντα πληρῶσαι εὖς ἂν ὁ τοιοῦτος σιβασιωτάτος οἶκος πληρωθῆι. 2 καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ διαθεμένος ὀρίσει τοὺς ὀφειλόντας ξενოდόχους γενέσθαι ἢ πτωχοτρόφους ἢ ἄλλους τοιοῦτους διοικητὰς εἴτε τοῖς ἰδίοις κληρονόμοις τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν παρ᾽ αὐτοῦ, κελύομεν τῶν τοιοῦτων ἐπισκοπῶν ἐποπιτελούντων, εἰ καλῶς ἢ διοικήσας προβαίνει, καὶ εἰ εὖρωσι μὴ χροσίμους ὄντας τοὺς διοικητὰς, ἀδειαν ἔχόντων ἀνευ ζημίας ἄλλους ἀντὶ τούτων ἐπιτηδεύουσι ποιεῖν.

CAPUT XI.

Εἰ δὲ καὶ τις ὑπὲρ ἀναρρώσεως αἰχμαλώτων ἢ ἀπο- 15 τροφῆς πενήτων κληρονομίαν ἢ ληγάτον καταλείπει ἐν πράγμασι κινήτοις ἢ ἀκινήτοις, εἴτε ἀπαξ εἴτε ἐτήσιον, καὶ τούτο τρόποις ἅπασι κατὰ τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην ἀπὸ τῶν κελυσθέντων τούτου ποιῆσαι πλη- 20 1 ρούσθω. εἰ δὲ μὴ ἰδικῶς εἴποι ποῖον τόπον πέννησι ταῦτα κατέλιπε, κελύομεν τὸν ὀσιωτάτον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἐν ἣ τὴν οἰκίαν ὁ διαθεμένος εἶχε παραλαβάνειν τὰ αὐτὰ πράγματα καὶ τοῖς τῆς αὐτῆς 2 πόλεως πέννησι διανέμειν. εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἀναρρώσεως αἰχμαλώτων τι καταλείπειται καὶ μὴ ὀνομαστί 25 ὁ διαθεμένος εἴποι, διὰ τίνας χρῆ γενέσθαι τὴν ἀνάρρωσιν, καὶ οὕτως κελύομεν τὰ πράγματα τὰ ἐπὶ τούτῳ καταλειφθέντα τὸν τῶν τόπων ἐπίσκοπον καὶ τὸν τούτου οἰκονόμον λαβεῖν καὶ τὸ τοιοῦτον εὐσεβῆς 30 ἔργον πληροῦν. ἐν πάσας γὰρ ταῖς τοιαύταις εὐσεβῆσι βουλήσσει τοὺς ὀσιωτάτους τῶν τόπων ἐπισκό-

c. XI pr. § 1. 2 ex B habet Nomoc.^d XIV tit. 2, 1, eadem bis exscripta Nomoc.^m ib. f. 184^r et f. 189^r; § 3 — XII § 1 Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1. — Maior pars (— 660, 10 ἀπολλύνασι) in epitomen redacta exhibetur B^d A^d 21, 2 p. 218 Zach., eisdem partis summa, § 4 integra exlat in Ecl. Bas. I—X. — Summuria § 1 sunt in Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 491. 493 Pitra, summa § 3 — XII § 1 ib. p. 484 Pitra. Argumentum § 3. 4 notat B^d 41, 4, 1 (IV p. 149 n. 5 Heimbach).

cumque venerabilem domum a testatore fieri iussam non perfecerint, iubemus eos domum vel emere vel 2 conducere, ubi iussa expleri possiut, donec eiusmodi venerabilis domus perficiatur. Ac sive ipse testator definiverit, qui xenodochi vel ptochotrophi vel alii eiusmodi administratores fieri debeant, sive heredi- bus suis eiusmodi electionem concesserit, iubemus modis omnibus heredes eius quae ab ipso statuta sunt exequi: atque beatissimis locorum episcopi inspiciant, num administratio recte procedat, et si administra- tores parum utiles esse invenerint, liceat ipsis sine damno alios in eorum locum idoneos constituere.

XI. Quodsi quis etiam pro redemptione captivorum vel alimoniis pauperum hereditatem vel legatum in rebus mobilibus vel immobilibus sive semel sive quotannis reliquerit, hoc quoque modis omnibus secun- 1 dum testatoris voluntatem ab iis qui hoc facere iussi sunt impleatur. Si vero non proprie dixerit, cuius loci pauperibus ea reliquerit, iubemus sanctissimum episcopum civitatis in qua testator domicilium 2 habuit easdem res accipere et pauperibus eiusdem civitatis distribuere. Quodsi quid etiam pro captivorum redemptione relictum est, neque nominatim testator dixerit, per quem redemptionem fieri oporteat, sic quoque iubemus res ad hoc relictas locorum episcopum eiusque oconomum accipere, et pium eiusmodi opus perficere. In omnibus enim eiusmodi piis voluntatibus sanctissimos locorum episcopos providere

1 διατιθεμένου B^d τυπωθέντα B^d διατηρωθέντος Nomoc.^m 2, 1 || 2 ἢ ἀγοράζειν ἢ ὀμ. A || 3 πληρῶσθαι AL (Nomoc. XIV tit. 2, 1) || 4 σεβάσιμος LB^d (ς) || πληρωθῆι M] πληρωθῆι LB τελειωθῆι A || 5 ὀφειλόντας (ὀφελῆς unus) S || 6 γενέσθαι ὀμ. S || 7 εἴτε ἢ καὶ A || 9 τοῖς κληρονόμοις S || αὐτοῦ ὀμ. SA || πρὸ αὐτοῦ ὀμ. S || 10 πληρῶσθαι Nomoc.^d || κατὰ τὸν τόπον M κατὰ τόπον (τόπων Nomoc.^m) SLB || μακαριωτάτων ὀμ. S || 12 ὄντας] εἶναι SA || 13 ἔχειν SA || ἀντ' αὐτῶν S || 15 Εἰ — 30 πληροῦν ὀμ. S || δὲ καὶ ὀμ. Nomoc.^{dm} 2, 1, καὶ ὀμ. A || ἢ καὶ ἀποτροφῆς Nomoc.^d 2, 2 || 16 λαγάτον AL Nomoc.^m (et sic infra) || καταλείπει B^d Nomoc.^m 2, 2 || 17 εἴτε ἐτήσιον ἢ καὶ ἐτήσιον A || 18 τὴν γνώμην τοῦ διαθεμένου B^d || 19 ποιῆσθαι LB^d, ὀμ. B^d || πληρῶσθαι Nomoc.^m 2, 2 || πληρῶσθαι κελύομεν Nomoc.^{dm} 2, 1 || πληρῶσαι B^d || 20 μὴ ὀμ. L^d, σὺκ post ἰδικῶς add. L^d || εἴτη B^d Nomoc.^{dm} 2, 2 || ποῖον τόπον] quomodo (i. e. ποῖον τρόπον) S || ταῦτα πέννησι Nomoc.^m 2, 1 altero loco || 21 καταλείπει AB^d Nomoc.^{dm} κατέλιπε L^d || τῆς πόλεως ἐπίσκοπον A || 22 παραλαβεῖν Nomoc.^m 2, 1 || 23 τοῖς ὀμ. M || 24 καὶ ὀμ. B^d || ἀναρρώσεως τῶν αἰχμαλώτων M αἰχμαλώτων ἀναρρώσεως B^d || 25 καταλείπειν AB^d || καὶ μὴ ὀνομαστί] μὴ ὀνομαστί δὲ Nomoc.^{dm} 2, 2 || 26 εἴτη

mum a testatore dispositam fieri, iubemus eos domum aut comparare aut locare, ubi possunt quae iussa sunt adimplere, donec huiusmodi domus venerabilis expleatur.

5 2 Et si quidem ipse testator decreverit, qui debeant xenodochi fieri aut ptochotrophi aut alteri tales gubernatores, sive suis heredibus huiusmodi electionem commiserit, iubemus modis omnibus heredes eius quae ab eo definita sunt adimplere, locorum 10 beatissimis episcopis insipientibus, si gubernatio recte procedit, et si invenerint non utiles existentes rectores, licentiam habentibus sine damno alios pro eis opportunos efficere.

Si quis autem etiam pro redemptione captivorum aut alimentis pauperum hereditatem aut legatum reliquerit in rebus mobilibus aut immobilibus, sive semel seu annale, et hoc modis omnibus secundum testatoris voluntatem ab his quibus iussum est hoc facere 20 1 compleri. Si autem non specialiter dixerit, quomodo pauperibus haec reliquit, praecipimus sanctissimum episcopum civitatis in qua testator habuit domicilium percipere easdem res et eius civitatis pau- 2 peribus erogare. Si autem pro redemptione captivorum aliquid reliquitur, et non nominatim testator dixerit, per quem oporteat fieri redemptionem, etiam sic iubemus res ad hoc relictas locorum episcopum et eius oconomos accipere et huiusmodi pium opus 30 implere. In omnibus enim talibus piis voluntatibus sanctissimos locorum episcopos volumus providere,

Nomoc.^d 2, 2 || τῶν A || γίνεσθαι L vulg. || 27 τὰ πράγματα ὀμ., πράγματα post καταλειφθέντα add. A || 28 ἐπίσκοπον τῶν τόπων A || τόπον Nomoc.^m 2, 2 || 29 τὸν τούτου οἰκονόμον] eius oconomos S || λαβεῖν] λαμβάνειν Nomoc.^{dm} 2, 1 || 30 πᾶσι A || ταῖς ὀμ. S || 31 τοῖς] καὶ τοῖς L || τῶν τόπων ἐπισκόπους SALB^d || ἐπισκόπους τῶν τόπων M

1 disposita R¹ || 2 uisa R¹ || 6 xenodochii T scenodochi V || optocotrophi V pthochii T || aliter V¹ || 7 gubernationes T¹ || electionem huiusmodi R || 8 comiserint V || 9 eius] eius T¹ || 11 inuenerit VT || 12 aliis R || 15 rubr. De redemptione captivorum et de alimoniis (alimentis T) pauperum RT in marg. (ex Jul.) || 16 aut ὀμ. R || aut legum (legatum V²) — aut immobili] scr. V² in spat. vac. || 17 aut immobilibus ὀμ. R¹ || 18 seu V] aut RT sive vulg. || testationis T¹ testatorem R¹ || 19 uisum R¹ || 20 autem non ὀμ. V || 21 reliquerit praecipimus T || 22 ciuitatis episcopum R || 23 et ὀμ. R¹ || 24 errogare T || rubr. De his per quos fiat redemptio R in marg. || 25 aliquid] et aliquid V || relinquatur RT || 26 dixit T || oportet V || 28 eiusdem R || conomos R yconomus T¹ yconomum T² || 29 impleri libri, corr. vulg.

πους βουλόμεθα προνοεῖν, ὅσπερ πάντα κατὰ τὴν τοῦ τελευτήσαντος βούλησιν προβαίνειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα παρὰ τῶν διαθεμένων ἢ τῶν δωρησαμένων ἀπγορευθῆ αὐτοῖς ἔχειν πρὸς ταῦτα τινα μετουσίαν.

3 εἰ δὲ οἱ ταῦτα ποιῆσαι κελυσθέντες ἀπᾶς καὶ δις παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν τούτου οἰκονόμων διὰ δημοσίων προσώπων ὑπομνησθέντες ὑπερίθενται τὰ διατυπωθέντα πληρῶσαι, κελιόμεν τούτους ἅπαν κέρδος καταλειφθῆν αὐτοῖς παρὰ τοῦ ταῦτα κελεύσαντος ἀπολλύναι, τοὺς δὲ ὁσιωτάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους πάντα τὰ πράγματα τὰ πάσαις, ὡς εἰρηται, ταῖς εὐσεβείαις αἰτίας ἀφορισθέντα μετὰ καρπῶν καὶ ἐπαυξήσεων τοῦ μέσου χρόνου καὶ τοῦ μνημονευθέντος κέρδους ἐκδικεῖν καὶ ἄπερ ὁ διαθεόμενος διετύπωσε πληροῦν, εἰδόμενος ὡς 4 ῥαθυμῆσαι ὑπὲρ τούτων πάντων λόγον τῶ θεῷ 4 παρέξουσιν. εἰ μὲντοι ὁ ὁσιώτατος τῶν τόπων ἐπίσκοπος παραλίποι τι τῶν ἡμῖν εἰρημένων, ἐξέστω καὶ τῷ ὁσιωτάτῳ αὐτοῦ μητροπολίτῃ ταῦτα ἀπαιτεῖν καὶ πληροῦν. καὶ παντὶ δὲ ἑτέρῳ ἄδεια ἔστω τὴν 20 τοιαύτην ζήτησιν κινεῖν καὶ σπουδάζειν, ἵνα τρόποις ἅπασιν αἰ τοιαῦτα εὐσεβεῖς αἰτίαι πληρωθῶσιν.

ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet praecipue a testatoribus aut donatoribus interdictum sit eis habere ad haec aliquod participium.

5 Si autem qui haec facere iussi sunt semel et secundo a beatissimo locorum episcopo aut huius oconomis per publicas personas admoniti distulerint exequi quae disposita sunt adimplere, iubemus eos omne lucrum relictum eis ab eo qui haec praecipit amittere, et locorum episcopos omnes res cunctis, sicuti dictum est, piis causis distributas cum fructibus et augmentis medii temporis et memorato lucro vindicare et quae testator disposuit adimplere, scientes quia, si neglexerint, pro his omnibus rationem deo 15 persolvent.

4 Si autem sanctissimus locorum episcopus reliquerit aliquid horum quae a nobis dicta sunt, liceat et sanctissimo eius metropolitae haec omnia exigere et complere, et omni alio licentia sit huiusmodi movere quaestionem et studere, ut modis omnibus causae piaae compleantur.

CAPUT XII.

Εἰ δὲ ὁ κληρονόμος τὰ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίαι καταλειμμένα μὴ πληρῶσει, λέγων τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ περιουσίαν μὴ ἀρκεῖν εἰς ταύτας, κελύμεν 25 παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ φαλκιδίου κέρδους σχολάζοντος ὁσονδήποτε εὐρεθῆ ἢ τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ προχωρεῖν προνοία τοῦ ἀγιωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου εἰς τὰς αἰτίαις εἰς αἷ καταλείπεται.

Si autem heres quae ad pias causas relictae sunt non impleverit, dicens relictam sibi substantiam non sufficere ad ista, praecipimus omni Falcidia vacante quicquid invenitur in tali substantia proficere provisione sanctissimi locorum episcopi ad causas quibus relictum est.

Ex B repetunt c. XII § 1 Nomoc.^m XIV tit. 9, 27, § 2 Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1 et 10, 4; pr. § 1 saepius decurtata B^r A 21, 2 p. 218 Zach., pr. — § 2 in. (— 661, 12 ἐκποιεῖσθαι) Ecl. Bas. I—X. — Summaria § 1 exhibent Nomoc. XIV tit. 9, 27 p. 560 Pitra, 'Pon. 19, 7 (ubi citatur νεαρά ρη'), Ath. summam repetunt paratilla Ath. 17 § 2. Summam § 2 habet Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 493 Pitra; Theodori summam B^r.

volumus, ut omnia secundum voluntatem defuncti procedant, etsi vel maxime a testatoribus vel donatoribus vititii fuerint quicquam cum iis commune habere. Si vero qui haec facere iussi sunt semel aut bis a beatissimo locorum episcopo eiusque oconomis per publicas personas admoniti distulerint exequi quae statuta sunt, iubemus eos omne lucrum ab eo qui haec iussit ipsis relictum amittere, sanctissimos autem locorum episcopos omnes res omnibus piis causis, sicuti dictum est, destinatas cum fructibus et incrementis medii temporis et lucro modo memorato vindicare et quae testator statuit implere, cum sciant 4 se, si id neglexerint, de his omnibus deo rationem reddituros esse. Si quid tamen eorum quae a nobis dicta sunt sanctissimus locorum episcopus praetermiserit, liceat etiam sanctissimo eius metropolitano ea exigere et exequi. Atque cuivis alii liceat eiusmodi quaestionem movere et operam dare, ut modis omnibus eiusmodi piaae causae expleantur.

XII. Si vero heres quae ad pias causas relictae sunt non executus sit, dicens relictam sibi substantiam ad illas non sufficere, iubemus omni lucro ex Falcidia cessante quantumcumque in tali substantia inventum sit cura sanctissimi locorum episcopi proficere ad causas ad quas relictum est.

3 παρὰ τῶ διαθεμένῳ ἢ τῷ δωρησαμένῳ B^r || ἢ τῶν) ἢ καὶ Nomoc.^{dm} 2, 1, ἢ A || 4 αὐτῷ B^r || ἔχειν om. B^c || τινα om. B^r || 5 τοιαῦτα S || κελυσθέντες ποιῆσαι B^r Nomoc.^d 2, 2 || 6 τῶν μακαριωτάτων A, μακαριωτάτου om. S || ἐπισκόπου τῶν τόπων S || 7 τούτων A || ὑπομνησθέντες om. A || 8 ὑπερίθενται A || ποιῆσαι A || 9 τούτοις Nomoc.^m 2, 1 || ἅπαν τὸ κέρδος τὸ καταλειφθῆν S || 10 παρὰ τῶν ταῦτα διαθεμένων A || τοὺς — 17 παρέξουσιν om. B^r || 11 ἐπισκόπους τῶν τόπων S τῶν ἐπισκόπων, om. τόπων L^a || 12 τὰ πράγματα πάντα A || 12 τὰ om. S || εὐσεβείαις Nomoc.^d 2, 1 || 13 μετὰ καρπῶν ἐπαυξήσεων Nomoc.^d 2, 2 || 15 εἰδόμενος — 20 πληροῦν om. S, εἰδόμενος ὡς εἰ ῥαθυμῆσαι om. A^d || 16 τῷ θεῷ om. B^r || 17 εἰ μὲντοι ὁ εἰ μὲντοι Nomoc.^d 2, 1 ὁ μὲντοι Nomoc.^m 2, 1 εἰ μὲν ὁ Nomoc.^m 2, 2 || 18 παραλείποι (sic) Nomoc.^d 2, 2 || ἡμῖν ὦν Nomoc.^m 2, 1 || 19 καὶ om. L || ταῦτα πάντα A haec omnia s || 20 ἔστω L || 21 ἵνα τρόποις ἅπασιν) τρόποις ἅπασιν ὅπως A || 22 τοιαῦτα om. S || αἰτίας — 23 εὐσεβεῖς om. M || 23 τὰς Nomoc.^m 2, 2 || 24 πληρωθῆ S plerique, B^r ἐκπληρώσει Nomoc.^{dm} 25 οὐσίαν B^r v. l. || ἐπαρκεῖν A Nomoc.^{dm} || εἰς) πρὸς B^c, om. S, Nomoc.^m pr. 2, 2 || ταύτας) αὐτὰς B ταῦτα S || 26 παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ φαλκιδίου κέρδους) παντὸς

τοῦ φαλκιδίου μέρους S omni Falcidia s || 27 εὐρεθῆ SALB) εὐρεθείη M (app. Nomoc. L tit. 15) || τοιαύτη SALB) αὐτῇ M || 28 ὁσιωτάτων τῶν τόπων S τῶν τόπων ὁσιωτάτου A, om. B^r || τόπων) ἐπισκόπων Nomoc.^m 2, 2 || ἐπισκόπων Nomoc.^d pr. 2, 2 || εἰς — 29 αἰς) εἰς αἷ αἰτίας A

2 praecipue post donatoribus coll. T || a om. V^d || 3 eius T¹ || hoc R || 5 rubr. Si heredes (heres R) piam dispositionem implere noluerint (noluerit R) RT in marg. (ex Jul.) || secundum T¹ || 6 episcopo (episcoporum R^a) locorum RV || 7 ammoniti T¹ amoniti R || 8 implere V || omne om. R || 9 relictum luorum T || quod T¹ || 10 cuncti (defuncti R³ e. v.) sicuti R sicuti cuncti V || 14 singlexerit T¹ || 15 prosolvent R persoluerint T¹ || 17 sanctissimorum R^a || 20 alii V² T² vulg. || licentiam T¹ || 22 piae om. R || compleantur T¹ || 23 rubr. Si heres testatoris substantiam ad pias causas non sufficere dixerit R in marg. (ex Jul.) Si testatoris substantia dicatur non sufficere ad ista T in marg. || Si) Si quis V || 24 relicta R² || 26 quicquid) qui quid R || provisione V) pro iussione RT vulg.

1 εἰ δὲ ληγάτων παρὰ τινος εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καταλειφθεῖν, κελύομεν εἰσο μηνῶν ἐξ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς διαθήκης ἀριθμουμένων τούτου πᾶσι τρόποις παρέχεσθαι ὡς καταλείπεται. εἰ δὲ ὑπέρβωται οἱ τοῦτω βεβαρημένοι τὸ τοιοῦτον ληγάτων παρασχέιν, καὶ καρπὸς καὶ τόκος καὶ πᾶσαν νόμιμον ἐπαύθησιν ἀπαιτηθήσονται ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ 2 τούτου καταλιπόντες. εἰ δὲ ληγάτων ἐτήσιον οἰωδήποτε σεβασμῶν οἴκῳ καταλειφθῆν, εἰ μὲν οἱ ταῦτα δούνα κελυσθέντες, ἢ ὁ τόπος ἐξ οὗ ἐκλεύσθη τοῦτο 10 δοθῆναι προσετάχθη ἡρωτέρω εἰσησαν, τριμῆναι ἐξέστω ἐκείνοις ὡς τούτου καταλείπεται, εἰ καὶ τὸ ἐνέχον μέρους συναντῆ, ἀμείβειν τὸ ληγάτων καὶ πλησίον λαμβάνειν ὑπὲρ τούτου προσόδου εὐπυρον καὶ μετὰ προσθήκης οὐκ ἐλάττωτος τοῦ τετάχτου μέρους τῆς καταλειφθείσης ποσότητος καὶ μηδὲ πολλοῖς δημοσίοις τελέσμασι βεβαρημένῃν. εἰ δὲ καὶ πωλήσῃ 20 βούλωτο τὸ τοιοῦτον ληγάτων, μὴ ἐλάττω εἰς τὸ τίμημα λαμβάνειν τοῦ ὅσον ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου ληγάτου ἐπὶ λ' ἐνιαυτοῦ συνάγεται, οὕτω μὲντοι ὥστε τὸ τοιοῦτον τίμημα εἰς τὸ ὀμφρόν τοῦ προειρημένου σεβασμῶν οἴκου ὅπου καταλειφθῆ προχωρεῖν.

25

CAPUT XIII.

Ἀπαγορευόμεν δὲ τοῖς οἰωτάτοις ἐπισκόποις πράγματα κινήτῃ ἢ ἀκίνητῃ ἢ αὐτοκίνητῃ, ὅσα μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν εἰς αὐτοὺς οἰωδήποτε τρόπον περιέλθοι, εἰς ἰδίους συγγενεῖς ἢ ἄλλα οἰωδήποτε πρόσωπα οἰωδή-

1 Si autem legatum ab aliquo ad pias causas relinquitur, iubemus intra menses sex ab insinuatione testamenti numerandos hoc modis omnibus praebere quibus relictum est. Si autem distulerint qui in hoc onerati sunt huiusmodi praebere legatum, et fructus et usuras et omne legitimum exigatur augmentum a tempore mortis eius qui hoc reliquit.

2 Si autem annale legatum cuilibet venerabili domui relinquatur, si quidem qui hoc dare iussi sunt aut locus ex quo iussum est hoc praebere in ipsa aut vicina provincia fuerit, iubemus nullo modo tale legatum alienari. Si vero loca aut personae ex quibus hoc dari praeceptum est longius fuerint, tunc liceat illis quibus hoc relictum est, si et pars obligata consentit, commutare legatum et iuxta pro eo percipere redditus idoneos, et cum augmento non minus quartae partis relictae quantitatis, et neque plurimis tributis fiscalibus praegravatos; aut vendere, si voluerint, huiusmodi legatum et non minus pro pretio percipere quam ex tali legato in triginta quinque annos colligetur, ita tamen ut huiusmodi pretium ad utilitatem praedictae venerabilis domus ubi relictum est proficiat.

c. XIII. XIV exhibet Coll. XXV cap. 25 (= C), inscr. Ἰσον θεῖον νόμον (cf. ad 654, 16).

c. XIII ex B habent Ecl. Bas. I—X, pr. § 1. 2 Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 2, § 3 Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, s. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, 5; Theodori summam § 1. 2 repetit B'

1 Quodsi legatum ab aliquo ad pias causas relictum sit, iubemus intra menses sex ab insinuatione testamenti computandos id omnibus modis iis quibus relictum est praestari. Si vero qui eo onerati sunt eiusmodi legatum praestare distulerint, et fructus et usurae et omne legitimum incrementum a tempore mortis eius qui id reliquit ab iis exigetur. Quodsi annale legatum cuicumque venerabili domui relictum sit, si quidem ii qui id dare iussi sunt, vel locus ex quo id praestari iussum est, in eadem vel vicina provincia sint, iubemus nullo modo eiusmodi legatum alienari; sin autem loca vel personae unde id dari praeceptum est longius absint, tunc liceat illis quibus id relictum est, si etiam pars obligata consentiat, legatum permutare, et pro eo propinquum reditum accipere fertilem et cum accessione non minore quarta parte relictae quantitatis nec nullis publicis tributis praegravatum. Quodsi etiam vendere velint eiusmodi legatum, non minus in pretium accipiant quam quantum ex tali legato in triginta quinque annos colligetur, ita tamen ut tale pretium ad commodum praedictae venerabilis domus ubi relictum est proficiat.

XIII. Interdicimus autem sanctissimis episcopis, ne res mobiles vel immobiles vel se moventes, quaecumque post episcopatum susceptum ad eos ullo modo pervenerint, ad cognatos suos vel alias ulla

1 δὲ ὁμ. Ecl. || ληγάτων LB^c Nomoc.^{dm} ληγάτα B' || παρὰ τινος — 2 κελύομεν || εἴη S || παρὰ τινος post καταλειφθῆ coll. B^c || καταλείπειν L B^c Ecl. καταλειφθῆ A || 3 τῆς διαθήκης || τῆς ἀσφαλεως τούτοις τοῦ ἰδιοχειροῦ ἐκείνου ὅστις ἡσφαλισάτω δούνατ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας add Ἰβπ. || 4 παρέχεται Nomoc.^m 9, 27 || 5 τούτω || τούτων M τούτου Sv. l., A B^c Nomoc.^m 2, 2, in hoc ε || βαρημένοι M || τὸ || καὶ τὸ Nomoc.^a || ληγάτων A L B^c Nomoc.^{dm} || παρέχειν S Nomoc.^m 9, 27 || καὶ om. A || 6 καρπὸς || fructus ε || νόμιμον || ὁμοῦ B' || 7 τοῦ τούτου || τού om. S Nomoc.^m 2, 1. 9, 27, τούτο om. B^c || 8 δὲ om. Ecl. Nomoc.^{dm} 2, 1. 10, 4 || ληγάτων ML Nomoc.^m (et sim. infra) || ἐτήσιον οἰωδήποτε om. S οἰωδήποτε om. Nomoc.^{dm} 10, 4 || 9 οἴκῳ || τινὶ οἴκῳ S || καταλειφθεῖν S Nomoc.^{dm} || εἰ μὲν — 12 κελύομεν om. S || τούτου A || 10 δούνατ om. B^c || 11 ἐν τῇ — εἴη post ἐκποιήσας (12) coll. M^a || 13 εἰ || ὁμ. Nomoc.^{dm} 10, 4 || 14 πορρωτάτω Nomoc.^{dm} 2, 2 || εἰσὶ A || 15 ἐκείνου Nomoc.^m 2, 1. 2, 2 || 16 συμβαίνει (συμβαίνειν v. l.) S || ὑπερμετρίβειν S plerique || 17 ὑπὲρ τούτου λαμβάνειν A λαβεῖν ὑπὲρ τούτου Nomoc.^m || 18 καὶ om. A || τού τετάχτου om. B^c || 20 εἰ δὲ καὶ πωλήσας βούλωτο aut vendere si voluerint ε || καὶ om. S Nomoc.^m 2, 2 || 21 βούλωτο ML Nomoc.^{dm} βουλήθῳι SA || τὸ τοιοῦτον ληγάτων om. S || μὴ || et non ε || εἰς τὸ SALB ε || om. M || 22 λαβεῖν S Nomoc.^m 10, 4 αὐτοῦ λαμβάνειν A || ὅσον ὑπὲρ || ὅσον ἦται (εἴπερ v. l.) S ὅσονταρ ἢ ἐκ A || τοιοῦ Nomoc.^m 10, 4 || 23 λ' καὶ ε' Nomoc.^{dm} || ἐνιαυτοῖς B^c ? χρόνους A ||

ἐπισυνάγεται A in litura, ἐνάγεται B^c || 25 καταλειφθῆ SLB || καταλειφθῆ A? M || προχειρεῖν Nomoc.^m 2, 2 || 27 ἢ αὐτοκίνητα] aeseque moventes ε, ἢ αὐτοκίνητα — 28 αὐτοῦ om. C || 28 τρόπον om. Ecl. || περιέλθῃ B, om. L^a || 29 ἄλλο οἰωδήποτε πρόσωπων Ecl. || ἄλλα] in alios ε || οἰωδήποτε τρόπον om. ε, κατὰ οἰωδήποτε τρόπον A

1 rubr. Si intra VI menses pia voluntas inpleta non fuerit (non adimpleatur T) RT in marg. (ex Iul.) || ab aliquo legatum V || pias relinquitur causas Tvulg. || causas pias relinquitur R³ pias relinquitur RV || 2 sex] tres V || 3 numerandas V || 4 relictu] relinquitur R || distulerit T¹ || 5 honerati RVT || 6 usura R¹ || omnem R || augmentum exigatur T || 7 reliquerit T || 8 rubr. De legatis annalibus (analibus R) ad religiosa loca pertinentibus RT in marg. (ex Iul.) || cuilibet V^a || 9 relinquaetur T || qui om. R¹ || iussi sunt] iussis R¹ || 10 hoc] et hoc V || 13 dare R || 14 et] aut libri etiam vulg. || obligati R || 15 consensit V || 16 redditus R³ V³ T reditus V² redidos V^a, om. R¹ || non om. T¹ || 20 accipere T || 21 annis RT || colligitur Tvulg. || tñ R || ut om. V¹ || 23 est om. V¹ || 26 rubr. De testamento episcopi uel alterius amministratoris (aministratoris R) venerabilis loci RT in marg. (ex Iul.) || sanctis T || 27 aut immobiles om. V || 28 quo] quocumque R || pervenerint V pervent T¹ || 29 propriis V || in alias] in om. T

ποτε τρόπον μεταφέρειν. εἰς ἀιχμαλώτων δὲ ἀνδράρ-
 σιν καὶ πτωχῶν ἀποτροφὰς καὶ εἰς ἄλλας εὐσεβεῖς
 αἰτίας, ἢ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς ἰδίας ἐκκλησίας
 1 ἐκ τούτων δαπανᾶν ἀδειαν ἐπέτρωσαν. καὶ εἰ τι
 ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων μετὰ τελευτὴν αὐτῶν
 εἰς τὴν αὐτῶν περιουσίαν μένῃ, κελύμενον τοῦτο τῇ
 δεσποτεῖα τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἢ τὴν ἱερω-
 σύνην ἔχον διαφέρειν. ἐπ' ἐκείνους γὰρ μόνον τοῖς
 πράγμασιν ἀδειαν αὐτοῖς τοῦ ἐκποιεῖν ἢ καταλιμπά-
 10 νειν οἷς ἂν βουληθεῖσαν συγχωροῦμεν, ἅπερ πρό-
 τως ἐπισκοπῆς ἀποδειχθῶσιν ἐσχηκοτες, ἢ μετὰ τὴν
 ἐπισκοπὴν ἀπὸ τῶν κατὰ γένος αὐτοῖς συνημμένων
 εἰς αὐτοὺς περιελάθοι, οὓς ἐξ ἀδιαθέτου δύναται μέχρι
 2 τετάρτου βαθμοῦ διαδέχασθαι. ταῦτα δὲ ἅπαντα,
 ἅπερ εἰρήκαμεν περὶ τῶν πραγμάτων τῶν μετὰ τὴν
 ἐπισκοπὴν περιεχομένων εἰς τοὺς οὐσιωτικῶς ἐπισκό-
 πους, καὶ ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων ὄργανοτρόφων καὶ
 πτωχοτρόφων καὶ νοσοκόμων καὶ γεροντοκόμων καὶ
 ξενοδόχων καὶ πάντων τῶν ἄλλων διοικητῶν τῶν
 σεβαριῶν οἴκων κρατεῖν θεσπιζόμεν ἐπὶ τοῖς πράγ-
 20 μασι τοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἰδίας διοικήσεως κατὰ
 τὸν εἰρημένον τρόπον εἰς αὐτοὺς περιεχομένοις.
 3 Εἰ δὲ τις ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἢ οἰουδῆποτε ἐκ-
 κλησιαστικῷ βαθμοῦ ὑπέρητης ἢ ἐκκλησίας διακόνισσα
 τελευτήσει ἄνευ διαθηκῶν καὶ νομιμῶν διαδόχων, ἢ
 25 τούτων διαδοχῇ τῆς ἐκκλησίας διαφερέτω ἐν ἡ ἔτυχον
 κεχειροτονημένοι.

ferre personas. In captivorum vero redemptionem
 et egentium pabula et alias pias causas aut pro
 utilitate propriae ecclesiae ex his expendere licen-
 1 tiam habeant. Et quicquid ex huiusmodi rebus
 5 post obitum eorum in ipsorum facultate remanserit,
 iubemus hoc ad proprietatem ecclesiarum quarum
 sacerdotium habuerint competere. In illis enim so-
 lummodo rebus licentiam eis alienandi aut relin-
 quendi quibus voluerint damus, quas ante episcopa-
 tum probantur habuisse, post episcopatum vero quae
 ex genere sibi coniuncto ad eos devolutae sunt,
 quibus ab intestato usque ad quartum gradum suc-
 cedere potuerunt.

2 Haec autem omnia, quae diximus de rebus quae
 post episcopatum devolutae sunt ad sanctissimos
 orphanotrophis et in reverentissimis orphanotrophis et
 ptochotrophis et nosocomis et gerontocomis et xenodo-
 chis et omnibus aliis rectoribus venerabilium do-
 mumum valere sancimus in rebus quae in tempore
 15 propriae administrationis secundum praedictum mo-
 dum ad eos pervenerunt.

3 Si quis autem episcopus aut clericus aut cuiuslibet
 ecclesiastici gradus minister aut ecclesiae dia-
 conissa moriatur sine testamentis et legitimis suc-
 cessoribus, horum successio ecclesiae competat in
 qua constituti fuerunt.

CAPUT XIV.

Κελεύμεν δὲ μηδένα αἰρετικὸν μήτε κατὰ μίσθω-
 σιν μήτε κατ' ἐμφύτευσιν μήτε κατὰ ἀγορασίαν ἢ
 ἄλλῃ οἰωδῆποτε τρόπῳ πράγματα ἀκίνητα λαμβάνειν
 30 ἀφ' οἰαδῆποτε ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἢ ἄλλου σεβασ-

Iubemus autem nullum haereticum neque per con-
 ductionem neque per emphyteosin neque per emptio-
 nem aut alio quolibet modo res immobiles accipere
 a qualibet sancta ecclesia aut alio venerabili loco.

c. XIV om. Bf; extat etiam in B^c 1, 1, 53 (Bf 1, 1, 49, ubi initio Κελεύμεν — 31 ἐκκλησίας praemisso adduntur
 Epitome Theodori § 21. 22. 25, cf. Index reginae ad nov. CXXXI, Zachariae Beitr. z. Kritik u. Restitution der
 Basiliken p. 14). Ex B exhibet pr. Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 8, § 2. 3 (ex B 1, 51 [= 53]) Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 6. —
 Summas praestat Nomoc. XIV tit. 10, 8 p. 586. 584 Pitra.

personas ullo modo transmittant. Ad captivorum autem redemptionem et pauperum alimenta et ad alias
 1 pias causas, vel ad commodum ecclesiae suae ex his impensas faciendi facultatem habeant. Et si
 quid ex eiusmodi rebus post eorum mortem in bonis eorum manserit, iubemus hoc ad dominium sanctis-
 simarum ecclesiarum quarum sacerdotium habuerunt pertinere. In illis enim tantummodo rebus facul-
 tatem alienandi vel relinquendi cuicumque voluerint iis concedimus, quas ante episcopatum eos habuisse
 probatum sit, quaeve post episcopatum susceptum ab iis qui genere illis iuncti sunt ad eos pervenerint,
 2 quibus ab intestato usque ad quartum gradum succedere possunt. Haec vero omnia, quae diximus
 de rebus post episcopatum susceptum ad sanctissimos episcopos pervenientibus, etiam de religiosissimis
 orphanotrophis et ptochotrophis et nosocomis et gerontocomis et xenodochis et ceteris omnibus admini-
 stratoribus venerabilium donuum valere sancimus in rebus quae tempore administrationis eorum praedicto
 3 modo ad eos perveniant. Quodsi qui episcopus vel clericus vel qualiscumque ecclesiastici gradus
 minister vel ecclesiae diaconissa defuncta sit sine testamento et legitimis successoribus, eorum successio
 ad ecclesiam in qua constituti erant pertineat.

XIV. Iubemus autem nullum haereticum neque per conductionem neque per emphyteosin neque per
 emptionem aut alio modo res immobiles ab ulla sanctissima ecclesia vel alio venerabili loco accipere.

1 μεταφέρειν ante 661, 28 εἰς ἰδίους coll. L || 2 εἰς
 om. ε || 3 ἢ om. C || 6 μένους L ἀπομείνη (ἀπομείνει
 Cv. l.) AC || τούτω om. C || 7 ἄγιον Ecl., om. ε || 8 μόν-
 νοις AC || 9 αὐτοῖς om. Ecl. || ἦ || καὶ C || 10 βουλη-
 θεῖαν A || 11 sq. ἢ μετὰ — συνημμένων) post episco-
 patum autem quae ex genere sibi coniuncto ε || 12 συνημ-
 μένων) εἰρημένον B^c || 13 περιελάθῃ A Ecl. || 14 πάντα
 AC || 15 κατὰ Ecl. || 16 ἀγιωτάτους Ecl. || 17 ἐπὶ πάν-
 των τῶν, om. ὄργανοτρόφων — 19 τῶν ἄλλων C ||
 21 οἰκίας A || 22 περιεχομένους L^a περιεχομένων,
 v. l. περιεχομένων C || 23 δὲ om. Ecl. οἰουδῆποτε AB^f ||
 ἐκκλησιαστικῷ om. Nomoc.^{dm} || 25 τελευτήσῃ L Nomoc.^{dm} ||
 τελευτήσῃ B τελευτήσῃ ACM Nomoc.^{dm} || διαθήκης Ecl. ||
 26 τούτων B^f || ἐν om. L || 28 sq. μήτε — μήτε —
 μήτε A) μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ MCLB || 29 μήτε κατ'
 ἐμφύτευσιν om. B^c 5, 3, 16 || 30 ἄλλων οἰουδῆποτε τρό-
 πῳ Nomoc.^{dm} || ἀκίνητα om. B^c || λαβεῖν Nomoc.^{dm} ||
 31 ἀγιωτάτης) αἰτίας C (pro quo corrigendum ἁγίας),
 sancta ε, om. AL

1 captivorum] caput eorum R¹ || 4 rebus om. R || 5 fa-
 cultatem T || 6 ad utilitatem R¹ || 7 habuerint T || 9 quas
 vulg.] quae RVT || 10 qui T¹ || 13 potuerunt RV] po-
 tuerint T poterunt vulg. || 16 et] ut V || reuerentissimos
 V || et totochotochis R, om VT || 17 nosocomis R noxo-
 chomii T || et gerontocomis et xenodochis V et geronto-
 chomii et xetodochis T et xenodochis (xenodotis R)
 et gerontocomis R vulg. || 20 estimationis R || 23 rubr. De
 successione ab intestato ueniente episcopi uel clerici uel
 cuiuslibet religiose persone (cuiuscumque persone religio-
 se T) RT in marg. (ex Iul.) || 24 ecclesiasti V || gra-
 dus] ordigradus T^a || diaconisse RT diaconissae vulg. ||
 25 moriantur R vulg. || successio[n]is T¹ || 26 in om.
 RT || 27 fuerint RT vulg. || 28 rubr. De contractibus eo-
 rum qui non rectam fidem recipiunt T in marg. (ex
 Iul.) || haereticum V] haereticorum RT vulg. || 29 enstio-
 sin T || 30 accipere — 663, 6 comunione sc. V² in
 spat. vac. 6½ vv. || 31 loco] loco a quo etiam R^a

μλον τόπου. εἰ δέ τι τοιούτων ἀμαρτηθεῖ, ὁ μὲν αἰρε-
 τικός εἰ τι ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας παράσχοι τοῦτο
 ἀπολείει, τὰ δὲ τοιαῦτα πράγματα τῷ σεβασμίῳ τόπῳ
 ἀφ' οὗ καὶ ἐδόθησαν ἐκδικεῖσθαι, ὁ δὲ διοικητῆς
 τοῦ οἴκου ὁ τὰ αὐτὰ πράγματα τῷ αἰρετικῷ δεδωκώς
 πάσης ἀποκινεῖσθαι διοικήσεως καὶ εἰς μοναστήριον
 ἐμβάλλεσθαι, καὶ ἐπὶ ἕνα ἔνιαυτὸν τῆς ἀγίας κοινω-
 νίας χωρίζεσθαι, ὅστις αἰρετικοῖς Χριστιανούς προδέ-
 1 ἴδωκεν. Εἰ δὲ ὀρθόδοξος κτήσιον ἔχων, ἐν ᾗ ἐστὶν
 αἷα ἐκκλησία, ἐκποιήσῃ ἢ καταλείψῃ ἢ κατ' ἐμπύτευ-
 10 σιν ἢ μίσθωσιν ἢ κατὰ οἰανδήποτε διοίκησιν ταύτην
 δέδωκεν Ἰουδαίῳ ἢ Σαμαρείτῃ ἢ Ἑλληνι ἢ Μοντανι-
 στῇ ἢ Ἀρειανῷ ἢ ἄλλῳ αἰρετικῷ, ἢ ἀγιωτάτῃ ἐκκλη-
 σία τῆς αὐτῆς κώμης τὴν τούτων δεσποτείαν ἐκδι-
 2 κείτω. Εἰ δὲ τις τῶν αἰρετικῶν, οἷς συναριθμοῦ-
 μεν καὶ τοὺς Νεστοριανούς καὶ τοὺς Ἀεφάλους καὶ
 τοὺς Ἐυτυχιανιστάς, τολήσῃ σπήλαιον τῆς ἰδίας
 ἀπιστίας οικοδομήσῃ ἢ Ἰουδαίῳ νέον συναγωγὴν
 κατασκευάσῃ, ἢ τῶν τόπων αἷα ἐκκλησία τὰς οἰ-
 3 κδομάς τῇ ἰδίᾳ δεσποτείᾳ ἐκδικεῖτω. εἰ δέ τις κατ'
 20 ἐμπύτευσιν ἢ μίσθωσιν ἢ ἑτέραν οἰανδήποτε διοίκη-
 σιν τὴν ἰδίαν δέδωκε κτήσιν τῷ τοιούτῳ προσώπῳ,
 εἰ μὲν ἐγίνωσκεν ὁ δεσπότης τῆς κτήσεως, ὅτι αἰρετικῷ
 ταύτην κατεπίστυνεν, πάσας τὰς προσόδους ἐκείνου
 τοῦ χρόνου τοῦ περιεχομένου τῶν συναλλάγματι τὴν ἐκ-
 25 κλησίαν τῆς πόλεως ὑφ' ἣν ἡ κτήσις διάκειται ἐκδικεῖν·
 εἰ δὲ ἠγνοεῖ ὁ δεσπότης τῆς κτήσεως, ὅτι αἰρετικός
 ἦν ὁ ταύτην ἐμπιστευθείς, αὐτὸν μὲν τὸν δεσπότην
 διὰ τὴν ἄγνοιαν ἀζημίον φυλαχθῆναι, τὸν δὲ αἰρετι-
 κὸν ἐν ἑκατέρῳ θέματι καὶ ἐκβληθῆναι τῶν κτήσεων
 30 καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τῷ δημοσίῳ προσκυρωθῆναι.

Sin quid tale committitur, haereticus quidem quicquid
 pro tali causa praebuerit amittat, huiusmodi vero
 res venerabili loco a quo etiam datae sunt vindicentur,
 rector autem domus, qui ipsas res dedit haereticum,
 5 omnium gubernatione removeatur et in monasterio
 recludatur, et uno anno sancta communione
 segregetur, cum haereticis prodidit Christianos.

1 Si autem orthodoxus possessionem habens, in qua
 est sancta ecclesia, alienaverit aut reliquerit aut per
 emphyteosin aut per conductionem aut per quamlibet
 gubernationem hanc dedit Iudaeo aut Samaritano
 aut pagano aut Montano aut Ariano aut alio
 haeretico, sancta ecclesia eiusdem vici huius vindicet
 2 proprietatem [alienationis]. Si quis autem haereticorum,
 quibus etiam connumeramus Nestorianos et
 Acephalos et Eutychanistas, praesumpserit speluncam
 suae incredulitatis aedificare, aut Iudaei novam
 synagogam constituere, locorum sancta ecclesia aedifi-
 3 cicia suae proprietati defendat. Si vero quis per
 emphyteosin aut conductionem aut etiam aliam quam-
 cumque gubernationem dedit possessionem huiusmodi
 personae, si quidem sciebat dominus possessionis
 quia haereticum hanc commisit, omnes reditus illius
 temporis quod in contractu transit ecclesiam civi-
 4 tatis sub qua possessio constituta est vindicare. Si
 vero ignorabat dominus possessionis, quia haereticus
 erat cui haec commissa est, ipsum quidem dominum
 propter ignorantiam indemnem servari, haereticum
 vero in utroque casu expelli de possessionibus et
 substantiam eius applicari fisco.

Quodsi quid eiusmodi commissum sit, haereticus quidem si quid pro ea causa praestitit id amittet, res autem
 eiusmodi venerabili illi loco a quo etiam datae sunt vindicentur, administrator vero domus qui easdem res
 haeretico dedit ad omni administratione removeatur et in monasterio coniciatur, ac per unum annum a
 1 sacra communione separetur, quippe qui haereticis Christianos prodiderit. Si autem orthodoxus pos-
 sessionem habens, in qua est sancta ecclesia, eam alienaverit vel reliquerit vel in emphyteusin vel
 2 conductionem vel in qualemcumque administrationem Iudaeo vel Samaritae vel pagano vel Montanistae vel
 Ariano vel alii haeretico dederit, sanctissima eiusdem vici ecclesia horum dominium vindicet. Si quis
 vero haereticorum, quibus etiam Nestorianos et Acephalos et Eutychanistas adnumeramus, speluncam im-
 pietatis suae aedificare, sive Iudaei novam synagogam extruere ausi sint, sancta locorum ecclesia aedifica
 3 dominio suo vindicet. Si quis autem in emphyteusin vel conductionem vel aliam qualemcumque admini-
 strationem possessionem suam eiusmodi personae dederit, si quidem dominus possessionis noscebat se eam
 haeretico commisisse, omnes reditus illius temporis quod contractu continetur ecclesia civitatis cui possessio
 subiecta est vindicet; sin ignorabat dominus possessionis haereticum esse cui ea commissa sit, ipse quidem
 dominus sub ignorantiam indemnem servetur, haereticus autem in utroque casu et possessionibus exuatur
 et eius substantia fisco addicatur.

1 τοιούτω C || 2 ταύτης τῆς || τῆς τοιαύτης A || παρά-
 χοι τοῦτο M || παράσχοιτο LB, παράσχοι ACε || 3 ἀπο-
 λείπει CB || ἀπολείπει MAL || τὰ δὲ καὶ τὰ A || τόπων
 οἴκω L || 4 καὶ om. A || ἐκδικηθήσονται C || 5 αὐτὰ
 τοιαῦτα AL || 6 εἰς τὸ C v. l. || 7 βαλλέσθαι C || ἕνα
 om. A || 8 ὅστις — προδεδωκεν om. A || προσδεδωκεν C
 plerique, παρεδωκεν LB || 10 ἢ κατ' ἢ om. A || M || 11 ἢ
 κατὰ μίσθωσιν Cε, B^c 1, 1, 53 || ἢ οἰαδήποτε διοικήσει
 A || 12 δεδωκώς L? vulg. || Ἰουδαίῳ ἰουδαίω ἢ αἰρε-
 τικῷ L (cf. ad 13) οἰαδήποτε αἰρετικῷ C || ἢ Σαμαρείτῃ
 — 22 προσώπῳ om. C. Sane § 2 inserta (quam Iulianus
 quoque praetermisit) sententiarum et continuatio turbatur et
 ratio obscuratur: ut vn. 13 ἢ ἀγιωτάτῃ — 22 προσώπῳ
 postmodo interpolata esse suspicio sit || 13 ἢ ἄλλῳ αἰρε-
 τικῷ om. L || ἀγία Aε || 14 τοῦτου Aε || διεκδικεῖτω B^c 5,
 3, 16 || 16 καὶ τοὺς Ἐυτυχιανιστάς καὶ τοὺς om. A, τοὺς
 om. Nomoc.^m || 17 τολήσῃ om. MLB || 18 ἀπιστίας πίστει
 LB (Θρησκείας Nomoc. XIV tit.) || 19 ἢ ἢ L^a || ἀγιο-
 τάτῃ B Nomoc.^m || 20 τις om. A || 21 ἢ ἑτέραν ἑτέραν
 om. A aut etiam aliam ε || 22 τὴν ἰδίαν || τις A, om. ε ||
 23 ὅτι — 31 προσκυρωθῆναι ὅτι αἰρετικός ἦν ὁ ταύτην
 ἐμπιστευθείς τὴν κτήσιν ἀπωλέτω (sic A^b, ἀπώλειω A^a,
 corr. ἀπώλειω καὶ) μοναστηρίῳ κατακλειεσθαι ἔνιαυ-
 τὸν ὅλον τῆς ἀγίας χωρίζομενος κοινωνίας, εἰ δὲ ἠγνοεῖ,
 αὐτὸν μὲν ἀζημίον φυλαχθῆναι διὰ τὴν ἄγνοιαν, τὸν
 δὲ αἰρετικὸν ἐν ἑτέρῳ θέματι ἐκβληθῆναι τῶν κτή-
 σεων ἐξορισθῆναι τὴν δημοσίῳ τῆς οὐσίας αὐτοῦ προ-
 κυρωμένης A || 24 ἐπίστευσε Nomoc.^m || τοῦ χρόνου
 ἐκείνου C v. l., Nomoc.^m || 25 περιεχομένου C pleri-
 que, L^a ε || 28 πιστευθείς C || τὸν δεσπότην om. L ||

29 δι' ἄγνοιαν ἀζημίον B^c 5, 3, 16 ἀζημίον διὰ τὴν
 ἄγνοιαν B^c 1, 1, 53 || 30 καὶ om. ε || 31 αὐτοῦ om. C plerique

1 Sin quid (Si quid autem vulg.) — 2 causa scripsi
 cum vulg.] Si quid (quidem R²) tale (pro tali R) com-
 mittitur, haereticus si quidem quicquid (qui quid R) pro
 (vero R non T¹) tali causa RT (religata praeter vv. pro
 tali haereticis causa lineola subducta del. R²) si quid pro
 tali causa V⁽²⁾ || 2 amittat T || vero om. T || 3 vindicet
 R¹ uendicemus T || 4 dederit R || 5 removeat V⁽²⁾
 remouetur T¹ remouetur T² || 6 recludatur V⁽²⁾ reclu-
 datur T || 7 segregatur VT segregentur R² || haereticis
 V || prodiderit R vulg. || 9 autem] ante V¹ || 10 est] et
 (om. V^a) libri, est et vulg. || ecclesia] est add. V, T schol.
 s. v. || 11 emphyteusin V || per om. R || per om. R vulg. ||
 12 samarito R || 13 arriano RVT || alii R²T² vulg. ||
 15 alienationes R¹, delevit Beck || rubr. Si iudeus aut
 hereticus speluncam aut synagogam edificauerit R in
 marg. || 16 etiam] et R || Nestorianos om. R || 17 ace-
 phalos V acephalos R || eutichianistas T² eutichianistas
 T¹ eutichianistas V euticanistas R || 18 inoregulitati T ||
 edicare V || 19 construere Beck non recte || 20 proprietatis
 T || vero quia vulg.] uero RT quia enim V² ... V¹ ||
 21 enphiteosin RVT || aut per conductionem T || etiam
 aliam R] aliam etiam V, aliam om. T || 22 dederit T
 vulg. || 23 dominus] dms i. e. dicimus T || 24 possessio-
 nis V || possessionis eius R TVulg. || 24 redditus T
 ditos V || 25 qui T || transit V vulg.] transit RT || ec-
 clesiae vulg. || 26 *vindicare (uendicari RV) libri, vulg. ||
 27 quia] qui T¹ || 30 de om. R

CAPUT XV.

Οἱ δὲ ὄρφανοτρόφοι ἐπιτρόπων καὶ κορατωρῶν τάξιν ἐπέσταν, οὕτω μέντοι ἵνα καὶ χωρὶς ἰκανοδοσίας καὶ ἐνάγωγαι καὶ ἐνάγονται περὶ τῶν πραγμάτων τῶν τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοτρόφοις ἀνηκόντων. τὰ δὲ πράγματα, ἅπερ ἐτυχόν τινε δὲ ὄρφανος διαφέρειν, δημοσίων ταβουλαρίων παρόντων καὶ ὑπομνημάτων πραττομένων ἐν μὲν τῇ βασιλίδι πόλει παρὰ τῷ μαγίστρῳ τῶν κήρων, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τοῖς ἀρχόνσι αὐτῶν ἢ τοῖς ἐκδίκοις τῶν τόπων λαμβάνειν τοὺς ὄρφανοτρόφους καὶ φυλάττειν, καὶ εἰ ἀναγκαῖον νομίσουσι, καὶ ἐκποιεῖν καὶ τὸ τούτων τίμημα τοῖς ὄρφανοῖς φυλάττειν, ἢ ἕτερα πράγματα αὐτ' ἐκείνων ἀγοράζειν· μὴ ὑποκείσθαι δὲ ἐπι- 1
1 τροπικοῖς ἢ κορατωρικοῖς λογισμοῖς. Φυλάττεσθαι δὲ κελεύσασιν τῷ εὐαγεῖ ὄρφανοτρόφῳ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ τῶν ξενῶν τῶν καλουμένων τοῦ τῆς οσίας μνήμης Σαμπῶν καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν καθεστῶσιν ἐκκλησίαις ἢ ξενοδοχείοις ἢ ἄλλοις σεβασμίαις οἴκοις πάντα τὰ προνόμια, ἅπερ ἔχει ἡ ἀγιώτατη μεγάλη ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. 20
(Ἐπίλογος.) Αἴτια τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος νόμου εἰς τὸ διηγετικὸν ἐκτελεσθέντος ἢ ἡμετέρα ἐξέσπισα γαληνότης, ἢ σὴ ὑπεροχὴ ἰδίκτων κατὰ τὸ σύνθημα κατὰ τὴν βασιλίδι ταύτην πόλιν προτιθεμένων εἰς τὴν ἀπάντων γῶν ἐλθεῖν σπενάτω. ἡμεῖς γὰρ 25
προνοήσομεν, ὅπως ἀνεῖ πάσης τῆς τῶν ὑποτελῶν ζημίας καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φανερωθῆν.

Dat. xv. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilii vc. anno IV. ind. VIII.

[a. 545] 30

c. XV pr. ex B habet B¹ O 9 p. 533 Zach., pr. in. (— 5 ἀνηκόντων) et § 1 Ecl. Bas. I—X. — Summam Theod. repetit B¹, Ath. summam pr. repetunt paratitla Ath. 13 § 2. (Apud Iul. huius cap. summa non extat.)

XV. Orphanotrophii autem tutorum et curatorum locum obtineant, ita tamen ut etiam sine satisfactione et convenienter et convenientur de rebus quae ad orphanos proprie et ad ipsa orphanotrophia pertinent. Res autem quae forte ad aliquem ex orphanis pertinent praesentibus publicis tabulariis actisque confectis, in regia quidem civitate apud magistrum censuum, in provinciis autem apud praesides earum vel defensores locorum, orphanotrophii accipiant et custodiant, et si necessarium putaverint, etiam alienent earumque pretium orphanis custodiant, vel alias res pro illis emant; neve subiaceant tutelaribus vel 1 curatoris rationibus. Servari autem iubemus venerabili orphanotrophio huius regiae civitatis et xenoni qui Sampsonis pie memoriae nomen habet et oratoris quae sub eius gubernatione sunt vel xenodochii vel aliis venerabilibus domibus omnia privilegia, quae habet sanctissima magna ecclesia Constantinopolitana.

Epilogus. Quae igitur per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit, tua sublimitas edictis more solito in hac regia civitate propositis ut ad omnium notitiam perveniant operam det. Nos enim providebimus, ut sine ullo subiectorum detrimento etiam in provinciis manifesta fiant.

1 δὲ] τοίνυν A, om. Ecl. || ἐπιτρόπων] καὶ ἐπιτρόπων B^c ἐπιτρόπων τε A || κορατωρῶν B^c || 3 καὶ ἐνάγωσι] καὶ om. A || ἐνάγονται L || 4 τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοτρόφοις L τοῖς ὄρφανοτρόφοις καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως (κυρίως ὄρφανοῖς A) A orphanotrophis et ipsis propriis orphanis ε || 6 ταβουλαρίων LB^c || 8 μαγίστρῳ τῶν κήρων A || 9 τῷ ἐκδίκῳ A || 11 καὶ εἰ — 12 φυλάττειν om. A || καὶ ἐκποιεῖν] καὶ om. L, B^c v. l. || 12 ἢ] ἢ M καὶ B^c || 15 ταύτης om. L || 16 τῶν om. A || τῶν καλουμένων τοῦ om. L, τοῦ om. AB || 17 αὐτοῦ] αὐτῶν B^c ἰδίαν A || δικαιοδοσίαν MA(ε) || διοίκησιν LB || 19 ἔχει κτλ.] hinc in L margine inferiore absconditae reliqua pars novellae deest praeter initium epilogi discerpens a MAε: (Κωνσταντινουπόλεως· (T)ὰ τοῖ(γν)ν) διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπισθέντα. Epilogus in MAε traditus num ad exemplar praefecto praetorioris inscriptum pertinet, Zachariae dubitat || 24 πόλιν om. A || 26 προνοήσομεν M προνοήσομεν θεοῦ συνεργῆτα A || πάσης om. ε || 28 subscr. om. A ε, habet Iul.^w || xv. kal. april. Iul.^w xv. cal. app. M] πρὸ ἰδ' (v. l. ἰδ') καλανδ. Ἀπριλιῶν Ath. μηνὶ ἀπριλίῳ Theod. || op imp. dn. iustiniano p. anno XVIII. Iul.^w cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας

Ἰουστινιανῶ τὸ ἐπ' (ἡ' vel ἰβ' traditur, corr. Fabrotus) Ath. ἔτε ἐπ' Theod. || 29 basilio uc. ann. u. ind. VII. (corr. ann. IV. ind. VIII.) Iul.^w basil. uc. cons. M ἰτατίας Βασιλείου δ' Ath. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου (leg. Βασιλείου τὸ δ') ind. ἡ Theod.

1 rubr. Vt orphanotrophii tutorum fungantur officio R in marg. || 2 ita] ut R¹ || tm R || ut et R¹ et ut V, et om. T, ut etiam vulg. || satisfactionem R¹ || et convenienter add. vulg. || 3 conueniantur T¹ et — 4 orphanis om. R¹ || 5 competentes] competentibus R^a || 6 et Beck] aut libri || 7 regia] in hac regia V || 9 orphanotrophis T orphanotrophis V¹ vulg. || 10 putauerit T¹ etiam om. R || praecium R ol.] pretia VT vulg. || 11 eorum RVT || 12 autem] aut T¹ curatoris R urationis T || 14 orphanotropho RVT, corr. vulg. || .15 urbis] ciuitatis R || xenodochio V || 16 memoriae] mariae RT vulg. || sanso R vulg. || gubernationem T^a || 17 orationis V^a || aliis om. RT vulg. || 18 quaecumque V² in ras. 4 litt., quoque T¹ quae T² || habet T || 22 sanxit RVT || 25 prouidemus V || 26 disp. e... V¹ || etiam] et T || subscriptione carent libri

PAB

ΔΙΚΤΟΝ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΩΝ-
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΑΙΣ.

Πρῶτον εἶναι καὶ μέγιστον ἀγαθὸν πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις πιστεύομεν τὴν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀμωμήτων τῶν
Χριστιανῶν πίστεωσ ὀρθὴν ὁμολογίαν, εἰς τὸ διὰ
πάντων αὐτὴν κρατύνεσθαι, καὶ πάντα τοὺς τῆς
οἰκουμένης ὁσιωτάτους ἱερέας εἰς ὁμοίαν συναφθῆ-
ναι καὶ ὁμοφώνως τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν πί-
στιν ὁμολογεῖν τε καὶ κηρύττειν, καὶ πᾶσαν πρόσφα-
σιν παρὰ τῶν αἰρετικῶν ἐφευρισκομένην ἀφαιρεθῆναι·
ὅπερ δέικνυται ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν διαφόρων γραφέν-
των λόγων τε καὶ ἰδικτῶν. ἀλλ' ἐπειπερ οἱ αἰρετικοὶ
μῆτε τὸν τοῦ Θεοῦ ἐννοοῦντες φόβον μῆτε τὰς ἠπει-
λημένας τοῖς τοιοῦτοις ποινὰς ἐκ τῆς τῶν νόμων
ἀσθηρίας ἐνθυμούμενοι τοῦ διαβόλου ἔργον πληροῦσι,
καὶ τινὰς τῶν ἀπλουστέρων ἀπατώντες τῆς ἀγίας
τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας παρα-
συνάξεις καὶ παραβαπτύματα λαθραίως ποιοῦσιν,
εὐσεβῆς ἠγασάμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἰδικτον
παραινεῖσαι τοῖς τοιοῦτοις, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοὺς ἀπο-
στῆναι τῆς αἰρετικῆς νουθεσίας καὶ μηδὲ τὰς ἐτέρους
ψυχὰς δι' ἀπάτης ἀπολλίται, ἀλλὰ μᾶλλον προσδρα-
μεῖν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ τὰ ὀρθὰ
πρεσβεύεται δόγματα καὶ πᾶσαι αἱ αἰρέσεις μετὰ
τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἀναθεματίζονται. γινώσκων γὰρ
ἀπαντὰς βουλόμεθα, ὡς εἰ τοῦ λοιποῦ τινες εἰρεθῶ-
σιν ἢ παρανομήσονται ἢ πρὸς αὐτοὺς συναγόμενοι,
ὄκτει παρτελιῶς τούτων ἀνεξέσθημεθα, ἀλλὰ τοὺς μὲν
οἰκοῖς, ἐνθα τι τοιοῦτον ἀμειράνεται, τῇ ἀγίᾳ προσ-

CXXXII. Auth. CXXX. Coll. IX tit. 12
& DE INTERDICTIS COLLECTIS
HAERETICORUM &

Imperator Caesar Flavius Iustinianus felix inclitus
5 victor ac triumphator semper Augustus edictum Con-
stantinopolitanis.

Primum esse et maximum bonum omnibus homi-
nibus credimus verae et immaculatae Christianorum
fidei rectam confessionem, ut per omnia haec robor-
etur et omnes orbis terrarum sanctissimi sacerdotes
ad concordiam copulentur et consone immaculatam
Christianorum confessionem praedicent et omnem
ocasionem quae ab haereticis invenitur auferant:
quod ostenditur et ex diversis conscriptis a nobis
libris et edictis. Sed quoniam haereticis neque dei
cogitantes timorem neque interminatas talibus poenas
ex legum severitate considerantes diaboli opus im-
plent et quosdam simplicium seducentes sauctae dei
catholicae et apostolicae ecclesiae adulteras collectas
et adultera baptismata latenter faciunt, pietatis aesti-
mavimus per praesens nostrum edictum monere eos
qui tales sunt, quatenus et ipsi recedant ab haere-
tica vesania et nec aliorum animas per simplicitatem
perdant, sed magis concurrant ad sanctam dei eccle-
siam, in qua recta praedicantur dogmata et omnes
haereses cum principibus suis anathematizantur.
Nosse enim volumus omnes, quia si de cetero aliqui
inveniantur aut contrarias collectas facientes aut
apud semet ipsos collecti, nequaquam omnino eos
ferimus, sed domus quidem ubi aliquid delinquitur

Nov. CXXXII (Authent. CXXX = Coll. IX tit. 12: gloss.) Graece extat in *ML*, B 1. 1. 58 [84; cf. Zachariae
Beitr. z. Krit. u. Restitution der Basiliken, St. Petersburg. 1877, p. 4. 15] (inde *Nomoc.*^{dm} XIV tit. 3, 15). — *Epi-*
Theod. 132, Athan. 3, 4 (inde Coll. const. eccl. III 3, 4, paratitla Ath. 2 § 8), *Nomoc.* XIV tit. 3, 15.

CXXXII.

EDICTUM DE FIDE CONSTANTINOPOLITANIS.

Primum et summum bonum omnibus hominibus esse credimus verae et integre Christianorum
fidei rectam confessionem, ut ea per omnia corroboretur, et omnes orbis terrarum sanctissimi sacerdotes
concordia coniungantur et uno ore rectam Christianorum fidem profiteantur et praedicent, et omnis prae-
lectus ab haereticis inventus tollatur, id quod ex libellis et edictis diverso modo a nobis conscriptis de-
monstratur. Sed quoniam haereticis neque dei timorem mente concipientes neque poenas ex legum severi-
tate huiusmodi hominibus denuntiatas reputantes diaboli opus perficiunt, et nonnullos ex simplicioribus
decipientes a sancta dei catholica et apostolica ecclesia aliena conventicula et baptismata clam celebrant,
pium esse existimavimus per praesens edictum nostrum tales homines hortari, ut et ipsi ab haeretica in-
sanitia abstineant neve aliorum animas per fraudem perdant, sed ut potius ad sanctam dei ecclesiam ac-
currant, in qua recta dogmata coluntur omnesque haereses cum ipsarum auctoribus anathemate petuntur.
Scire enim omnes volumus, si qui in posterum reperiantur aut qui conventicula illicita habeant aut qui
apud eos conveniant, nullo omnino pacto nos haec fieri passuros esse, sed domos ubi tale quid committatur,

2 Ἰδικτον *MB Theod.*, index *L* Ἐδικτον *L* in textu,
Ath. || περὶ πίστεως *MLB* || περὶ αἰρετικῶν *Ath. Theod.*
(cf. §) || κωνσταντινίου πολιταῖς (κωνσταντινουπολίταις *L* in
textu, κωνσταντινουπόλεως index *L*) *MLB* || inscr. Ἀυτο-
κράτωρ Ἰουστινιανὸς Κωνσταντινουπολίταις (κωνσταν-
τινουπόλεως cod.) *Ath.* (cf. §) || 7 καὶ om. *Nomoc.*^m || 11
ὁσίους *B* || 12 ὁμοφώνως *Nomoc.*^{dm} || ὀρθὴν || imma-
culatam § || 13 ὁμολογεῖν τε καὶ om. § || 14 παρὰ || *περὶ*
L, om. *B* || εὐφροσύνῃ *Nomoc.*^{dm} || 15 ἐκ || et ex § ||
γραφέντων διαφόρων (διασερόντων *B*) *B* || diversis
§ (ε. διαφόρων) conscriptis § || 16 ἰδικτῶν *L* (et sic
infra). Cf. nov. XXXVII § 5—8 et quae Bienerus offert
Gesch. d. Nov. p. 484 sq. || ἀλλ' ἐπειπερ — 666, ἡ ἐκκλη-
σία om. *B* || 17 *μηδὲ — μηδὲ *MLB* || 19 ἐκπληροῦσαι
Nomoc.^m || 20 ἀπαντῶντες *Nomoc.*^d || 22 ποιοῦντε *M* || 23
εὐσεβῆς || pietatis § || παρόντος ἡμῶν *Nomoc.*^{dm} § || παρ'
ἡμῶν *MLB* || 26 δι' ἀπάτης || per simplicitatem (i. e. δι'
ἀπλότητος?) § || 27 ἐκκλησίᾳ || καθολικῇ ἐκκλησίᾳ *No-*
noc.^{dm} || 28 πιστεύεται *Nomoc.*^{dm} || αἱ om. *Nomoc.*^{dm} || 29
γὰρ || δὲ *L* || 33 τοιοῦτον *L* || om. *M* || ἀμαρτηθεῖ *L*

2 collectis *RTal.* || collegiis *Val.* || 4 flavius *R* || fl. *V* sal.
T || iust. *V* iusti. *R* || plus iust. *Fistoriensis* || inclitor victor
atrimphatoris *V* || 5 edictum *RV* || edicto *Tal.* || constan-
tinopolitanis *R* || constantinopolitano pp. *T* || constantino-
poll *V* || 7 Plurimum (Summum corr. *T*) *Tal.* || et om.
T || donum *T* || 9 haec omnia *V* || 10 *omnis libri || 11
copulantur *T* || 12 confessione *V* || 13 auferatur *V* || aufe-
ratur *T* || 14 ostendunt *T* || et *RVal.* || om. *T* vulg. || 15
de || de dei *T* || 16 cogitantes *Beck* || cogitant libri || timore
T || 17 implere *T* || 18 quosdam || quosdam animos *T* || sup-
plicitium *R* || dei *Beck* || fidei libri (cf. ad 24) || 19 col-
lectas || ectas om. *V* || in spat. vac. || 20 lateretur *R* || latent
V || 24 currant *T* || ad om. *R* || dei || fidei *V* || 25 recta
om. *R* || 26 anathematizentur *T* || anathematizemus *V* || 27
nosce || nos *R* || si om. *V* || aliquid *VT* || 29 collecti ne-
quaquam *R* || al. || collectionem nequaquam *V* vulg. || collec-
tionem quamquam *R* || *T* || 30 ferens *T*

κρωόσωμεν ἐκκλησίᾳ, τοῖς δὲ παρασυνάγουσιν ἢ πρὸς αὐτοῖς συναγομένοις τὰς ἐκ τῶν διατάξεων ποιῶνς ἐπαχθῆναι πᾶσι ἰσόποις κελεύουμεν.

Dat. prid. non. April. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XVIII. post cons. Basilii vc. anno III. 5
[a. 544]

ΠΑΡ

HEPI MONAXΩN KAI AΣKH- TPION KAI DIAΓΩΓHΣ AYTON.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐώας πραιτωρίων
το δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ὁ μονήρης βίος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν
θεωρία πρᾶγμα ἔστιν ἱερὸν καὶ ἀνάγον αὐτόθεν τὰς
ψυχὰς εἰς θεόν, καὶ οὐ μόνον ὠφελοῦν αὐτοὺς τοὺς
εἰς τούτο παριόντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δια
τῆς αὐτοῦ καθαρότητος καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἰκετείας
παρεχόμενον τὴν πρέπουσαν ὠφέλειαν. ὅθεν τοῖς τε
πρώην αυτοκράτορι τούτο διεσπούδασται καὶ ἡμῖν
οὐ μέτρια νενομοθέτηται περὶ τῆς αὐτῶν σεμνότητος
τε καὶ κοσμιότητος. ἀκολουθοῦμεν γὰρ τοῖς θείοις κα-
νόσι καὶ τοῖς ἁγιωτάτοις πατέραςιν, οἵπερ ταῦτα ἐνο-
μοθετήσαν, ἐπειδὴ μηδὲν ἄβαστόν ἐστιν εἰς ζήτησιν
τῆ βασιλείᾳ κοινήν πάντων ἀνθρώπων ἐπιστάσιν
ἐκ θεοῦ παραλαβούση. ἤδη μὲν οὖν ἐγράψαμεν διά-
ταξιν βυυλομένην τοὺς εἰς πληθος ὄντας μοναχοὺς ἐν

Nov. CXXXIII (= Authent. CXXXI) Graece extat in ML, A tit. 4 f. 201, in Collectione XXV capitulorum 23 (= C), c. 1 (667, 15 Θεσπιζόμεν μηδένα . . .) — 6 in B^c 4, 1, 17 21. — Epit. Theod. 133 (inde pleraque in B¹ 4, 1, 17—23), Athan. 1, 14 (inde Coll. const. eccl. III 1, 14). Duo servantur exemplaria constitutionis in lectionibus haud raro inter se discrepantia, alterum inscriptum Iohanni praef. praet. in MLAB, alterum Menae archiepiscopo in C et s (idemque seculi sunt Ath. et Theod.).

sanctae ecclesiae esse addicturos, iis autem, qui conventicula illicita habeant aut qui apud eos conveniant, poenas ex legibus constitutas infligi nos omnibus modis iubere.

CXXXIII.

DE MONACHIS ET SANCTIMONIALIBUS ET VITA EORUM.

Imperator Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Vita monachica et quae in ea peragitur contemplatio res est sacra quaeque suapte natura animas ad deum adducat neque ipsis solum utilis sit qui se ad eam conferunt, sed etiam ceteris omnibus per puritatem suam deique precationem idoneam utilitatem praestet. Unde et ab anterioribus imperatoribus in ea re studium collocatum est et a nobis non pauca de eorum honestate atque dignitate sancita sunt. Sequimur enim divinos canones et sanctissimos patres, qui haec sanxerunt, quandoquidem nihil non pervium ad inquisitionem existit imperatoriae maiestati quae communem omnium hominum curam a deo percepit. Atque iam scripsimus quidem constitutionem, quae vult monachos, qui magnam multitu-

4 subscr. om. s || d. pri. ἡ apr. op. M dat. nov. Ἀπριλλ. Ath. ἔξεφωνήθη μηνὶ μαΐῳ Theod. || βασιλεῖας Ἰουστινιανου τοῦ ἰϛ Ath. dn. iust. pp. aug. M, om. Theod. || 5 μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείων τὸ τέταρτον (δ Theod.) Ath. Theod. basilii uc. cons. M; anno III. restituit Biener || 8 rubr. Περί — αὐτῶν ML (cf. rubr. B 4, 1) || Περὶ τοῦ (om. s, Ἐτέρα διάταξις τοῦ αὐτοῦ C) πῶς δεῖ βιοῦν τοὺς (τοὺς om. Ath.) μοναχοὺς C s Ath. Theod. || 10 inscr. Ἀυτοκράτωρ — πατρικίῳ A (ubi pro ἐπάρχῳ correxi ἐπάρχῳ et inserui ὀρδιναρίων) || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ μακαριωτάτῳ ἐπισκόπῳ C s || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως Ath. || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ML duorum exemplarium inscriptionibus perperam contaminatis || 13 αὐτῶν M || 14 ἐνάγον C v. l. || αὐτόθεν ἐν-τεῦθεν A || 15 εἰς || πρὸς A || αὐτοὺς om. A || 16 τούτο αὐτό A || παρόντας AL || 17 πρὸς εἰς A || ἱερατείας C v. l. || 18 προέπουσαν] inspeotam? s || ὠφέλειαν] ὕμνησιν A || 19 τούτο om. s || διεσπούδασθη A ἐσπούδασται L || 20 μερίως C || 21 ἡ καὶ κοσμιότητος om. M || 22 ἁγιωτάτοις MA] ἀγίοις L ἀνωτεροῖς C s || ὁσπερ ταῦτα

sanctae assignamus ecclesiae, his autem qui colligunt aut qui apud se collignantur ex constitutionibus poenas inter omnibus modis iubemus.

Idem Aug. Menae beatissimo episcopo.

(Praefatio.) Singularis vita eiusque contemplatio res est sacra et ex hoc eveheus animas ad deum, et non solum iuvans eos qui ad hoc accedunt, sed etiam aliis omnibus per eius puritatem et supplicationem ad deum praebens inspectam utilitatem. Uude et priscis imperatoribus studii fuit et a nobis non pauca sancita sunt de eorum honestate et ornatu. Sequimur etenim sacras regulas et antiquos patres, qui haec sanxerunt, quia nihil segae fit ad quaestionem imperio communem omnium hominum sollicitudinem ex deo suscipienti. Dudum quidem scripsimus constitutionem volentem in multitudine existentes monachos in commune degere se-

νενομοθέτηται A || 23 ἄβαστον] ἀγὸν C (s) || εἰς ζήτησιν ἐστὶν C || 25 ἐκ τοῦ θεοῦ AC || παραλαβούσιν L || οὖν om. A || διατάξι] εἴη add. C v. l. Est nov. V

1 assignamus R vulg.] eas signum V eas assignamus T || collegunt V || 2 colleguntur T || 4 subscriptionem om. libri, nam quae ex Neoburgensi prolata est ab Heimbachio, ad Auth. CXXXI = nov. CXXXIII pertinet || 7 nov. CXXXIII = Auth. CXXXI omittitur in RV, in T bis legitur f. 163^r et a diversa manu scripta in appendice extravagantium f. 182 (= t) || 8 oportet T al.] oporteat v. vulg. || 10 mense T || beatissimo pp. T episcopo beatissimo t (archiepiscopo corr. vulg.) || 13 Singulis T¹ || vita eiusque (huiusque vulg.) || uite ius atque t uitae utriusque T || 14 res est vulg.] rei est t al. est rei T || 17 insitum (sic) t; leg. iustam? || 18 fuit studii t || 19 non om. T¹ || sancta T¹ t || 20 ornato T² || 21 *segne fit ad quaestionem imperio] significat (sic ē t) quaestionem et tñ perit (perit T¹ parit T²) T¹ al. sine via ad quaestionem est imperio vulg. || 22 omnium vulg.] omnibus t omnibusque T || 23 quidem dudum T || 25 degerere t

κοινῷ διατᾶσθαι κατὰ τὸ τῶν καλουμένων κοινοβίων σχῆμα. καὶ μήτε ἰδίας ἔχειν οἰκήσεις μήτε περιουσίαν ἀφροῖζειν μήτε βίον ἔχειν ἁράτηρον, ἀλλὰ κοινῶ, μὲν αὐτοῦ οἰτεῖσθαι, κατ'ἑαυτοῦ δὲ ἀπαρτὰς ἐν κοινῷ, καὶ τὸν εὐσχήμονα μεταδιώκειν βίον καὶ μάρτυρας εἶναι τῆς ἀλλήλων κοσμιότητος, καὶ τοὺς νεωτέρους αἰδεῖσθαι τὴν πολλὰν τῶν ταῦτα ἐποπτευόντων αἰδέπιτιδες καὶ ἀγρυπνίαν προσλαμβάνειν, ἵνα μὴ τι πάρεργον μηδὲ ἐξ ἵπνου γένηται μηδὲ ἀσχημῶν θῆα τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἔκαστος τὴν ἑαυτοῦ κοσμιότητα κἀν τῷ καθ'ἑαυτοῦ φυλάττοι.

cundum quod appellatur coenobiorum schema. et neque propria habere habitacula neque substantias congregare neque vitam sine testimonio. sed communiter quidem eos comedere, dormire vero omnes in commune, et honestam sectari vitam et testes esse oruatus alterutrit. et iuvenes quidem vereri caniem haec respicientium et ex studio etiam vigiliis assumere, ut ue quid factoris veluti per somnum fiat neque turpis videatur aliis, sed unusquisque suam honestatem etiam dormiendo custodiat.

CAPUT I.

Τινῶν δὲ ἡμῖν προσαγγελθέντων. ἧπερ καὶ μείζονος καὶ ἀσφαλεστέρου νομοῦ προσεδείτο, εἰκότως ἐπὶ τὴν παρούσων ἀφικόμεθα νομοθεσίαν εἰς ἐκείνης τελειώσιν τε καὶ ἀναπλήρωσιν. δι' ἧς θεωπεζόμεν, μηδὲνα παντελῶς ἰδίαν ἔχειν οἰκίαν μηδὲ τὸ καλούμενον κελλίον, εἰ μὴ μόνος εἴη κατὰ τὸ μοναστήριον ἐν τυχόν ἢ δύο χωρῶμενος ὑπονομοῖς καὶ τὸν ἐν θεωρία τε καὶ ησυχίᾳ διαζῆ βίον, ἀλλ' ὅπως ὄντων πλειούτων ἀνδρῶν μιαν εἶναι τὴν αὐτῶν συνελθούσιν καὶ εἰχομένων καὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα πραττόντων, ὅποσα ἀμεμπτὰ τε καὶ ἀδιάβλητα καθέστηκε. καὶ κοινῶ μὲν ὡς εἴρηται στείσασθαι, κοινῶ δὲ καθ'ἑαυτοῦ. καὶ εἰ μὲν τοσοῦτον εἴη τὸ πλῆθος ὅσον εἰς ἕνα οἶκον χωρεῖσθαι — ἐπιτόκως τυχόν δύο ἢ τρεῖς οἴκους εἶναι τοὺς δεχομένους αὐτούς. μηδὲνα μεντοι παντελῶς ἴδιον ἔχειν μηδὲν, ἀλλ' ἐν κοινῷ ζῆν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. ἵνα αἱ νύκτες αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ταῖς ἡμέραις ἔχουν παρατήρησιν. οὐ γὰρ καθ'ἑαυτοῦσιν ἀποντες αἰε, ἀλλὰ προδῶλον ὡς οἱ μὲν ἐν τῷ καθ'ἑαυτοῦ εἶναι, οἱ δὲ ἐργηγορασι, καὶ πάντως ἔσονται τινες οἱ τοῖς καθ'ἑαυτοῦσιν ἐποπτεύοντες. εἰ δὲ τίνα οἰκῆματὰ εἶσιν ἐν

Quibusdam vero nobis nuntiatis, quae digna et maiori ca tela l-gis egebant, recte ad praesentem veimius sanctionem ad illius perfectionem et supplementum. per quam sancimus, nullum penitus licentiam habere habitacodi appellatam cellulam, nisi solus fuerit et monasterium duobus utens ministris et continentem et quietam degat vitam, sed omnino cum sint plurimi viri, una sit eorum conversatio et orantium et quae naturae sunt opera facientium, quatenus inculpabiles et inaccusabiles consistant; et communiter quidem, sicut dictum est. comedere. communiter quoque dormire. Et si quidem tanta sit multitudo quanta in uno habitaculo capiatur — alioquin duo forsant aut tria habitacula esse quae capiant eos. Nullum tamen omnino proprium habere, sed in commune vivere noctibus et diebus, ut noctes eis eandem habeant quum dies observati-onem. Non enim dormiunt omnes semper, sed palam est quia alii quidem in somno sunt, alii vero vigilant, et omnino sunt quidam dormientes insipientes. Si autem

v. 15 Θεωπεζόμεν — 29 παρατήρησιν extant Bf 4, 1, 17, v. 15 Θεωπεζόμεν — 32 ἐποπτεύοντες Bf M 17, 6 p. 508 Zach.

dinem efficiunt in communi vivere secundum formam coenobiorum quae vocatur, ac neque propria habere habitacula neque opes cumulare neque vitam absque testibus agere, sed communiter eos cenare et in communi omnes cubare, et honestam vitam sectari, et testes esse invicem honestatis, ac iuniores canitium eorum qui haec curant revereri et data opera etiam vigiliis agere, ne quid intempestivum ne per somnum quidem fiat neque inonestum ceteris spectaculum, sed suam quisque honestatem etiam inter dormiendum custodiat.

1. Sed cum nuntiata nobis sint quaedam, quae et maiore et firmiore lege indigerent, merito ad hanc legem illius perficiendae et supplendae causa ferendam pervenimus, per quam sancimus, neminem omnino propriam habere habitationem neque cellulam quae vocatur, nisi solus in monasterio sit uno forte duobusve ministris utens et vitam in contemplatione et solitudine perugat. sed utique cum plures sint viri, unum esse eorum conventum et dum orant et dum naturae opera peragunt quaecumque reprehensione et suspitione carent; et communiter, uti dictum est. cenare communiterque cubare. Ac si quidem tantus sit numerus, quantum una domus capiat (ita res habeat): alioqui duae fortasse tresve sint domus quae eos recipiant. Nemo vero omnino quidquam proprii habeat, sed noctu dieque in communi vivant, ut noctes iis eandem cum diebus observationem habeant. Neque enim omnes semper dormiunt, sed manifestum est alios dormire alios vigilare, et utique fore alios qui dormientes inspiciant. Quodsi quae sunt habitacula in

1 τὸ τῶν καλουμένων] τὸ καλούμενον τῶν A 5 || 2 οἰκήσεις C 5 (cf. nov. Vc. 3 p. 31. 28)] κτήσεις M 1A || 3 ἔχειν om. C 5 || 4 δὲ] τε A || 5 ὄπαντας A (cf. p. 31, 30) πάντας C 5] αὐτοῦσιν ML || 6 μεταδιώκοντας βίον μάρτυρας A || 6 τοὺς νεωτέρους] iuvenes quidem ε || 7 πολυτέραν C v. l. || 8 καὶ om. A || 9 μηδὲ] veluti ε, om. A || μηδὲ ἀσχημῶν θῆα τοῖς ἄλλοις] καὶ τοῖς λοιποῖς ἀσχημῶσιν θῆα A neque turpis videatur aliis ε (θῆα τοῖς ἄλλοις om. C v. l.) || 10 ἔκαστον A || 11 φυλάττειν MA || 12 ἧπερ M] ἄξιαν (pro ἄξιων?) A ἧπερ ἄξιαν LC 5 || 13 καὶ ἀσφαλεστέρου] cautela ε || προσεδείτο om. A || ἐπι] καὶ ἵπι C || 15 δὲ ἢ ἢ A || μηδὲν] τῶν μοναχῶν μηδὲνα A || 16 ἰδίαν ἔχειν οἰκήσιν] licentiam habere habitandi (i. e. ἄδικον ἔχειν οἰκήσιν) ε || μηδὲ] ἢ C, om. ε || 17 εἰ (πλὴν εἰ A) μὴ μόνος AC 5 (cf. nov. Vc. 3 p. 31. 35)) om. MLB || κατὰ] et (i. e. καὶ?) ε || ἐν] τυχόν ἢ om ε || 18 δύοι C v. l. || χωρῶμενος AC 5] χωρῶμενος B χωρῶμενος ML || καὶ AC 5] κατὰ MLB || τῶν] τὸν τῶν (r. l. τοῦ) B || 19 διαζῆ AC 5] διαζῆν MLB || ὅμως C v. l. || ὄντων] ὁ τῶν B || τῶν A || 20 αὐτῶν om. A || συνάλειψιν C || καὶ εὐχομένων] εὐχομένων τε A || 21 ποιοῦντων A || ὅποσα MLB] ὅπως 1 C 5 || 22 τε om. B || καθ'ἑαυτοῦσιν MLB] καθ'ἑαυτοῦσιν ε || διαμῖνοι A || 23 ὡς εἴρηται om. A || σιναῖθωσαν ε καθ'ἑαυτοῦσιν A || καὶ (om. B v. l.) εἰ μὲν] εἰ μὲν-

τοι cum Haloandro vulg. (Bf) male; omittitur ex usu pervulgato prioris enuntiatii apodosis facile supplendo || 24 εἶναι A || ὄσον] ὡς A || 25 δύο τυχόν ἢ τρεῖς C 5 τρεῖς ἢ δύο, om. τυχόν A || 26 μηδὲν LB || μὲντοι] δὲ cum Haloandro vulg. (Bf) || 27 μηδὲν om. C 5 || 28 ἵνα αἰ] ὅτι καὶ A || 29 οὐ γὰρ] οὐχ αἰε (sic) A || αἰε om. A || 31 ἐργηγορασι LAC] ἐργηγορησαν (ἐργηγορήσει Bf end. Lips.) MB || πάντας C v. l., L πάντα B || οἱ om. A || 32 τινων A

1 cenobium (scenobium t^a) libri, corr. vulg. || sceme et t semet T || 2 neque — habitacula om. T || substantiam t || 4 eos quidem comedere T || 6 ornatos libri, corr. vulg. || alterutri libri, corr. vulg. || inueniens T || uerere (uere t) canitium T t uenerandae canitiei T² || 7 hoo T || 8 sompnium t || 12 quaedam libri, corr. vulg. || 13 maiori] quae digna maiori T¹ || leges T || praescentes t || 15 per quam] quamquam T; nullam t, om. T || 17 et monasterium] leg. in monasterio? || 18 degunt T t degant al. vulg. || 19 cum] cum tunc t || 20 ora: tium vulg. || operantium T t || 21 inculpabilem t^a || inaccusabilem t^a inaccusabiles. T || et om. T¹ || 22 sic t || comedere T || communiterque dormire T || 27 ut et noctem t || 29 quia] quoniam t || 30 vero] non T¹ || 31 quidem t || si om. T¹ || autem] ante T

οἰωθήσεται μοναστηρίῳ τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμένικόν πατριάρχην (εἴτε ἐπί) ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως (ἢ τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ὄντων ἀγιοσύνην) εἴτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιοικίδος, εἴτε παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὀικοδομημένα εἴτε παρ' ἐτέρων, ἰδιαιζούσαν οἰκῆσιν ἐχοντά τινων μοναχῶν, ταῦτα πάντα καθαιρήσεις τρόπους ἅπασιν, ἀνοίξεις τε αὐτοῖς τὴν ἀλλήλων θύαν, καὶ ὄψονται πάντες τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενα. τί γὰρ δὴ καὶ εὐλαβηθήσονται τούτο πράττοντες, ἀπαξ ἑαυτοὺς ἀνα- 10 θέντες θεῷ καὶ ἀπειπόντες πρὸς πᾶσαν δημιῶδη διαί- ταν; καὶ τούτο μὲν ταύτη κρατεῖν νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔξῃς ἅπαντα βουλόμεθα χρόνον, οὐδεὸς ὡς εἰρηται ἔχοιτος οἰκῆσιν ἰδιαν. ἀλλὰ συναθροισμένον ἀπάντων καὶ θεωμένων τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενι· πρό- 15 δηλον γὰρ ὅτι τοιαῦτα σπεύσουσιν αὐτὰ καθεστάναι οἷα παντελῶς ἀνεπιλήπτα μένει. εἰ δέ τις ὀφθῆη τοσοῦτον ἀναιδῆς, ὥστε τοιμᾶν ἐπιχειρεῖν παραβα- νειν τι τῶν νουμοθετημένων, ὁ τῆς μονῆς ἡγούμενος ταῦτα ἐξετάσει. βουλόμεθα γὰρ τῆς νῦν σφοδρο- 20 τέραν γενεάθει τὴν παρατήρησιν, καὶ πρῶτον μὲν μὴ πολλές εἶναι τὰς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσόδους, ἀλλὰ γιγνῆ ἡ δύο τυχόν, ἐφροσάται τε τῇ πνλίδι ἄνδρας γενηκότας καὶ σώφρονας καὶ μεμαρηνυμένους ἐξ ἀπαντων, οἵπερ οὐτε τοῖς εὐλαβεστάτοις μοναχοῖς συ- 25 χωρήσουσι χωρὶς τῆς τοῦ ἡγούμενου γνώμης ἐκφυτὰν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' εἰσὼ τούτους καθέξουσι τὰ πρὸς θεὸν ζηλοῦντας καὶ μὴ διασπῶντας ἑαυτοὺς, μήτε τὰς ποιεῖς μήτε τὰς ἐπιτηδεύσεις, οὐτε ἐτέρουσ τινὰς γενεάει κατὰ τὸ μοναστήριον νῦκτορ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἑάσουσιν, οἵπερ οὐκ ὀρθῆν μένειν τὴν 30 τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν παρασκευάσουσι δόξαν. ἔστω δὲ ἀκριβεῖ θρηγκίω περιπεφραγμένον το μονα- στήριον, ὥστε μηδεμίαν ἐξοδον ἀλλαχόθεν πλὴν ἢ διὰ των πνλιδων εἶναι.

v. 20 μὴ πολλές δὲ ἔχειν τὰς — 30 ἑάσουσιν extunt B^o l. c.

ullo ex monasteriis sub oecumenico patriarcha sive in hac magna civitate [sive quae sub sanctitate tua sunt] sive in eius territorio constitutis, sive a nobis ipsis aedificata sive ab aliis, quae separatam habitatio- nem nonnullorum monachorum habeant, haec omnia omnibus modis tolles, aperiesque iis mutuum inter se adspicuum, ut quae invicem inter eos aguntur omnes conspiciant. Cur enim tandem hoc agere vereantur, qui semel deo sese consecrarint omnique saeculari vitae renuntiaverint? Et hoc quidem ita valere et nunc et per omne deinceps tempus volumus, neu quisquam, uti dictum est, propriam habitationem habeat, sed omnes congregentur et quae inter eos invicem aguntur conspiciant; manifestum enim est operam eos da- 5 turus ut ea talia existant qualia omni reprehensione careant. Si quis autem adeo impudens appareat, ut aliquid ex iis quae sancita sunt violare audeat, praesul monasterii haec examinet. Volumus enim severio- rem quam nunc est fieri observationem, ac primum quidem non multos esse ad monasterium aditus, sed unum vel forte duos, portaeque adstare viros senes et castos et omnium testimonio probatos, qui neque religiosissimis monachis permittant sine praesulis voluntate monasterio egredi, sed eos intus delinquant quae dei sunt sectantes, ne se ipsos, sive actiones suas sive studia, distrahant, neque alios ullos noctu dieque versari in monasterio patiuntur, qui quidem effecturi sint ne bona maneat existimatio religiosissi- 10 mis monachis. Sit autem monasterium firma maceria circumsaepulum, ne exitus ullus aliunde nisi per portas pateat.

1 τῶν ὑπὸ — 2 πόλεως om. Cs, i. e. exemplar Menae archiepiscopo missum; ibidem quae eorum loco substituta sunt verba ἢ (ἢ om. s) τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ὄντων ἀγιοσύ- νην, eadem in altero quoque exemplari (MLAB) temere inleptolatu legitur || 2 εἴτε ἐπὶ add. Zachariae ex s || 3 ἐπὶ τῆς] περὶ τῆς B περὶ τὴν A || αὐτῆς om. M || 4 περιοι- κίδα A (per circuitum habitaculis s) || εἴτε om. A || αὐ- τῶν om. C || οἰκοδομημένα M aedificata, i. e. ὀικοδομη- μένων? s || 5 ἰδιαιζούσαν οἰκῆσιν (ἰδιαιζούσας οἰκῆσιν A) ἔχοντα τινῶν μοναχῶν ACs] om. MLB || 6 πάντα — ἅπασιν MLAB] πάσι τρόπους καθαιρήσεις Cs || 7 τὴν ἀλλήλων θύαν — 8 πραττόμενα] τὴν ἀλλήλων ἀφῶδον C alterutra ubi celebrantur s || 9 πρᾶττοντες ACs] πρᾶ- ττων MLB || 10 θεῷ] τῷ θεῷ L || πᾶσαν om. s || αἰ- τίαν C v. l. || 11 ταῦτα C || 12 ἐφῆξῃς C || 14 εἰσομένων C || 15 τοιαῦτα ABC] τὰ τοιαῦτα ML || αὐτὰ ABCs] αὐτοῖ ML || 16 ἀνεπιλήπτα A || μὲν δὲ C v. l., L μένειν A || εἰ δὲ] καὶ ἐν C || 17 ἐπιχειρεῖν τε καὶ παραβαίνειν A || 18 τε τῶν νουμοθετημένων MB] τὰ νουμοθετη- μένα LA quod sancitum est s, τε om. C plerique, ante παραβαίνειν coll C unus || 19 γὰρ om. C v. l. || τῆς νῦν σφοδρότεραν As] τὴν νῦν σφοδρότεραν MLB σφοδρο- 20 τέραν νυνὶ C || 20 τὴν AC(s)] om. MLB || 21 εἶναι Cs] εἶναι MLAB || τὰς om. A || 22 δύο] δευτέραν C Theod. || ἐφροσάται τε] ἐφροσάται δὲ B^c καὶ ἐφροσάται C || πύλη AB C || 24 τοὺς εὐλαβεστάτους μοναχοὺς LA || 25 ἐκφυ-

aliqua habitacula sunt in quolibet monasterio sub tua constitutorum sanctitate, sive in hac magna civitate sive in eius per circuitum habitaculis sive a nobis ipsis aedificatis sive ab aliis, seorsum habita- 5 tionem habentia aliquorum monachorum, haec omni- bus modis depones aperiesque eis alterutra, ubi cele- brentur. Quid enim formidabant hoc agentes, semel ipsos dicantes deo et abrenuntiantes publicae comes- sationi? Et hoc quidem ita valere nunc et in fu- 10 turum omne volumus tempus, nullo (sicut dictum est) habente habitaculum seorsum, sed congregandis omnibus et inspicientibus quae (ab) alterutris agun- tur. Certum enim est quia talia studebant ea con- stituere qualia omnino inculpabilia manent. (Et) si quis apparuerit tantum impudens, ut audeat temptare praevaricari quod sancitum est, monasterii praesul haec examinet. Volumus enim vehementiorem quam nunc est fieri observationem. et primum quidem non plurimos esse in monasterium ingressus, sed unum aut secundum forte, et adstare ianuae viros senes et castos et testimonii boni ex omnibus, qui neque re- 15 verentissimis monachis concedant sine abbatis volun- tate deserere monasterium, sed intus eos detineant quae dei sunt zelantes nec semet ipsos lacerantes, nec actus nec studia, nec alios quosdam introire in monasterium noctibus et diebus sinant, quod non recte manere procureret venerabilium voluntatem. Sit- que cautissima maceria munitum monasterium, ut nullus exitus aliunde nisi per ianuas sit.

γῶν C || 26 ἐκ om. C || ἔσω C || 27 θεὸν] τὸν θεὸν L || ζη- τοῦντας cum Haloandro vulg. (de A non constat) || καὶ om. B^c || διάγοντας ἑαυτοῖς A, διασπῶντας om. B^c || 28 μήτε τὰς πράξεις μήτε τὰς ἐπιτηδεύσεις om. B^c || τινὰς ἐτέρουσ A || 29 γινεσθαι C introire s || τε om. C v. l. || 30 καθ' ἡμέραν B^c || ἑάσωσιν C || ὄπαρ οὐκ Cs οἴτινας καὶ A || μένειν om. M(B^c) || 31 μοναχῶν om. Cs || παρασκευάσει Cs || 32 θρηγκίω M] θρηγκίω L τρηγκίω AC θρηγκῶ B || 33 ἢ om. C

1 aliquam T¹ || quolibet] testimoniorum add. t^o || monasteriorum t vulg. || 4 aedificata Beck || *habitationem habentia] habitantia T t (habitata vulg.) || 6 deponens t || 7 qui enim t qui hoc T¹ || *semel] semet libri || 8 conversa- tionis vulg. || 9 et in] et om. t^o || 10 omne] esse T || 11 habitaculo T¹ t || 12 ab add. vulg. || 13 enim est] est hoc T, est enim vulg. || studebant t || constitutum est T¹ || 14 maneat t || *Et addidi] (autem post quis add. vulg.) || 16 praeuacari T || 17 enim] hoc T¹ || 18 quidem primum T t || non] in T || 19 esse vulg.] fuisse libri || in- gressus vulg.] ingressus libri || 20 et castos om. t || 21 testi- moni, om. boni t || *qui neque] quinque libri || 22 con- cecdat T || 23 *deserere] segerere (segerere T) libri || 25 studia] custodia t || 26 noctis T¹ || sinant] sin autem T || 27 rectam vulg. || uoluntate T || 28 materia t || 29 alii t || ianua T¹ ianuam T²

CAPUT II.

Ἐπειτα κἄν εἰ μὴ τις ἐκκλησία κατὰ τὸ μοναστήριον εἴη, μηδὲ οὕτως προφάσει τῶν ἐκκλησιῶν ἐκφοιτῶν ἀδελφῶν, ἢ καὶ περιπάτους ἐκεῖσε ποιεῖσθαι καὶ ἐντυγχάνειν τισὶν οἷς οὐ προσήκον, ἀλλὰ παραγίγνεσθαι μὲν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱεροῦς λειτουργίας ἅμα τῷ ἡγομένῳ ἢ τοῖς αὐτῶν πρωτεύουσιν τε καὶ γενηροῖσι, τῆς δὲ λειτουργίας πληρωθείσης τὸ μὲν μοναχικὸν ἅπαν αὐθις ἐπὶ τὸ κοινόβιον χωρεῖν κἀκεῖσε καθῆσθαι, καὶ τὸν τε μέγαν ἱκετεύειν θεὸν ταῖς τε θείαις ἐντυγχάνειν γραφαῖς. πολὺς γὰρ ὁ ἱερός τῶν τοιούτων βιβλίων χορός, καὶ δυνατός ἐστιν ἕκαστον τὴν ψυχὴν ἐπανορθοῦν καὶ ἐπάροειν τοῖς ἱεροῖς λογίοις, ἅπερ εἰ συνεχῶς ἀναγινώσκωεν, οὐκ ἂν ποτε σφαλῆεν οὐδὲ εἰς ἀνθρώπινας κατενεχθεῖεν μερίμνας. τίσσας δὲ ἢ πέντε πρεσβύτας ἐκ τῆς αὐτῆς μηνῆς εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ καθεστῶσαν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν, οἷς ἕδη πᾶς ἀγών διήνυσται κατὰ τὴν ἀσκησιν καὶ οἷπερ χειροτονίας ἤξινται τῆς ἐν τῷ κλήρῳ, πρεσβυτέρων τυχόν ἢ διακόνων ἢ τῶν ἐρεξῆς ἔχοντες σχήματα. οὗτοι γὰρ καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις ἐντυζονται καὶ τὰ ἐκ τῶν θείων διαλέγονται γραφῶν καὶ νομίζεσθαι πάντας εἶναι τοιοῦτους παρασκευάσους καὶ φυλάξουσιν τὸν ἱερόν οἶκον, τὴν νεότητα θρασυνομένην καὶ τῶν οἰκείων ὄρων ἐξίεναι βουλομένην ὑπὸ τῆς καρτερίας ἐπέχοντες.

25

CAPUT III.

Οὐκ εἰσελεύσεται δὲ οὔτε γυνὴ παντελῶς εἰς ἀνδρικὸν μοναστήριον οὔτε ἀνήρ εἰς γυναικίον ἢ προφάσει τελευτήσαντος κἀκεῖσε κειμένου μνήμης ἢ κατὰ ἄλλην αἰτίαν, καὶ μάλιστα εἰ τις ἀδελφόν τυχόν ἢ ἀδελφὴν ἢ τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἔχειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ᾗσσει. συγγένεια γὰρ μοναχοῖς ἐπὶ γῆς οὐκ

Deinde vel si nulla ecclesia in monasterio sit, neque sic occasione ecclesiarum egredi (et) deambulationes illicite illic facere et confabulari cum quibus non convenit, sed venire quidem tempore sacri ministerii cum abbate suisque prioribus et senibus, sacrificisque completo omnes monachi rursus ad coenobium revertantur ibique sedeant magnamque deum honorent et sacris scripturis incumbant. Plurimus itaque est talium librorum chorus, et possibile est unicuique animam corrigere atque rigare sacris, quae si frequenter legerit, nunquam decipitur nec ad humanas descendit sollicitudines. Quattuor autem vel quinque seniores ex ipso monasterio esse in monasterii constituta ecclesia, quibus iam omnis exercitatio est expleta in continentia et qui ordinationem habere meruerunt in clero presbyterorum forsam aut diaconorum aut deinceps habentium schema. Dicti namque et supervenientibus loquentur et de divinis eloquiis disputant, et putari omnes esse tales procurabunt, et custodient iuventutem exardescentem et suos terminos exire volentem continentia detinebunt.

Non ingredientur autem neque mulier penitus in virile monasterium neque vir in femineum occasione mortui et ibi sepulti memoriae vel per aliam causam, et maxime si qui fratrem forte vel sororem aut aliquem ex genere habere in monasterio dicat. Cognatio namque monachis in terra non est cae-

c. III particulae (v. 26—670, l. 16—18. 22—24. 671, l.—18) extant in B¹ l. c., v. 31 sq. συγγένεια — βίον citat B¹ 4, 1, 18. — pr. summarium habet Ecloga ad Prochiron mutata 23, 9 p. 116 Zach.

II. Deinde etiam si nulla ecclesia in monasterio sit, ne tum quidem per causam ecclesiarum licenter exeant, vel ibi ambulationes faciant et quibuscum non deceat congregiantur, sed tempore quidem sacri ministerii una cum praesule vel primoribus eorum et senioribus eo accedant, ministerio autem peracto omnes monachi ad coenobium revertantur ibique consideant, et tam magno deo supplicent quam sacras scripturas lectitent. Magnus enim est sacer eiusmodi librorum chorus et qui possit uniuscuiusque animam emendare sacrisque eloquiis irrigare, quae si continuo legant, nunquam decipiantur nec ad humanas sollicitudines delabantur. In sanctissima autem quae in monasterio est ecclesia quattuor vel quinque senes ex eodem monasterio sint, quibus iam omne certamen in exercitatione peractum est quique digni habiti sunt clericali ordinatione, presbyterorum forte vel diaconorum vel eorum qui deinceps sequuntur habitu praediti. Hi enim et cum aduentibus colloquantur et quae ex sacris scripturis sunt disserent et efficiunt, ut omnes esse tales viri perhibeantur, et sacram domum custodient, cum iuventutem audacem et terminos suos egredi volentem continentia coerceant.

III. Neque vero omnino ingrediatur aut mulier in virile monasterium aut vir in muliebri vel nomine memoriae defuncti ibique sepulti vel ob aliam causam, et maxime si quis fratrem forte vel sororem vel aliquem ex cognatis se in monasterio habere dicat. Cognatio enim monachis in terra non est, quippe

1 Ἐπειτα] ἔπειτα δὲ A || εἰ μὴ τις C || εἴ τις μὴ L μὴ τις B ἢ τις M (de A non liquet) || κατὰ] ἔξω κατὰ A || 2 εἴη om. M || 3 ἀδελφῶν ante ἐκεῖσε coll. C || ἢ om. AC || 4 οὐ AC || οὐδὲ MLB || 5 μὲν om. MB, ἐν om. AC || 6 ἢ τοῖς αὐτῶν C (suisque s) || ἢ τοῖς αὐτοῦ ML AB || 7 λειτουργίας] θείας λειτουργίας A || 8 ἐπὶ AC (s) || εἰς MLB || 9 καθῆσαι C || τε] γὰρ M || ἱκετεύειν θεῶν] θεὸν τιμᾶν C || 10 γὰρ] δὲ C itaque s || ὁ om. A, ἱερός om. s || 11 δυνατός] Holoander] δυνατὸν libri || ἕκαστον] ἕκαστον AC || ἕκαστον C || 12 ἐπάροειν C v. l. || λογίους om. C || 13 συνεχῶς] ἡσυχῶς A || ἀναγινώσκωεν — σφαλῆεν — κατενεχθεῖεν] legerit — decipitur — descendit s || 14 σφάλοιον A || 15 ἢ om. L* || πρεσβυτέρους C || 16 ἀγιωτάτην om. s || 17 διήνυσται AC] ἤνυσται MLB || 18 οἷπερ] οἷπερ πρώην C || τῆς om. C v. l. || 20 ἔχοντες] habentium s || οἷτος] dicti s || 21 τὰ om. C s, quod probat Zachariae || 22 τοιούτους εἶναι A || παρασκευάσους (παρασκευάζουσιν C v. l.) AC || παρασκευάσαιεν MLB || 23 φυλάξουσιν AC] φυλάξουσιν MLB || τὸν ἱερόν οἶκον ἀνε φυλάξουσιν coll. A, om. C || τὴν

νεότητα AC || τὴν νεότητα δὲ MLB || 24 καὶ] τε καὶ C || 27 οὐδὲ ML || εἰς om. M || ἢ om. AC || 28 κειμένου] νιομένης C || μνήμης] μνήμης χάριν A || 29 ἄλλην] ἄλλην τινὰ B¹ || 30 τῶν om. B² || 31 μοναχοῖς AC] τοῖς μοναχοῖς MLB || ἐπὶ τῆς γῆς B¹

2 et add. vulg. || deambulationes si licite illi cfacere T¹ deambulationes illicite facere T² || 4 misterii T¹ || 5 cum abba T cum ab abbate t || 7 ubique T¹ || 8 plurimus vulg. pluribus (pluribusque t) libri || 9 liberorum T || chorus vulg. quorum libri || 11 quae om. t || legitur T || decipitur] dicetur decipitur T¹ || 12 descendant T¹ descendit T² || 14 in om. T || 16 in clero] unculo t || 18 *alloquantur T aloquantur t (cf. 673, 3. 673, 6) || 19 putari vulg.] portuarii T portuarii t portavit al. || omnes esse tales] esse tales communes t || 21 volentes T || 26 aut T || ne. T² || 28 et] ei T || memoriae Beck] memoriam T t || per om. t || 29 sorem T¹ || 30 aliquam T || 31 congregatio T¹

ἔστι τοῖς γε τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσασσι βίον. τί γὰρ δὴ
 κἂν βουλόμενοι τὰς τοιαύτας εἰσόδους ποιήσαντο,
 εἰ μὴ βούλονται τι πράττειν τῶν ἀπηγορευμένων;
 ἔξῃ ὄν καὶ τὰ ἀνδρῶσι πρέπειν ἐν τοῖς ἀνδρῶ-
 5 κείοις μοναστηρίοις ἀνδρας ποιεῖν, καὶ τὰ γυναιξίν
 ὁμοίως ἀπονεμαμμένα ἐν τοῖς γυναικείοις μοναστη-
 ρίοις πράττειν γυναικῶν. οὐδενὸς ἐπιμνησμένου θα-
 τέρω, οὐδὲ εἰ τις τυχὸν ἀδελφὸς εἶναι λέγοιτο ἢ ἀδελφῆ
 ἢ συγγενῆ ἄλλος· οὐδὲ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν πρό-
 φασιν εἰσιτητὸν εἶναι τισὶ συγχωρούμεν. εἰ γὰρ αὐτὰς
 10 τὰς ἀρχὰς ἐκκόψωμεν καὶ τὴν δι' αὐτῆς τῆς ὁράσεως
 εἰσκρινομένην ταῖς ψυχαῖς ἀπάτην καὶ τὸν ἐντεῦθεν
 ὀλισθόν κωλύσωμεν, ἔσται πολλῶν ἕξιον τε καὶ εὐκο-
 λωτέρα τοῖς ἱεροῖς ἀγωνισταῖς ἢ τοῦ κρείττονος βίου
 κατὰ τοῖς. πάντας τοίνυν τῶδε τῷ νόμῳ παιδέ-
 15 σθωσαν, καὶ μὴτε ἀνδρες ἀποτιθέσθωσαν ἐν γυναι-
 κείων μοναστηρίων τάφοις μὴτε γυναικῶν ἐν ἀνδρῶ-
 κείοις ἀσκητηρίοις κατορθεσθωσαν. οὐτε γὰρ ἀνδρῶσι γυ-
 ναικωνίτιδες πρέπειν οὐτε αὐτῶν ἀνδρῶν τοῖς τῶν
 γυναικῶν καταλόγοις· οὐδὲ ἐντεῦθεν διὰ τοὺς τελει-
 20 οῦσαντας τοῖς περιούσι τὰς ἀσκήμονας ταύτας καὶ ἀρχε-
 κἂκους ἐπιμειξίας γίνεσθαι βουλόμεθα, ἵνα μὴ πάροδος
 ἐντεῦθεν γένοιτο τῇ φύσει πρὸς ἐαυτὴν ἢ μὴ θέμις
 τρυφᾶν τε καὶ παιξῖν καὶ τὰ θεῖα καταισχύνειν πράγ-
 ματα, καὶ εὐσεβείας δῆθεν προκαλύμματα καὶ τῷ τῆς
 25 ὀσίας σχήματι ταῦτα πράττειν, ἅπερ οὐτε λέγειν οὐτε
 ἐννοεῖν τοῖς μονῆσι βίον ἀσκούσιν ἔστι καλόν. Ἐκεί-
 νου δὲ ὄντος φανεροῦ, ὡς ἀνάγκη καθέστηκε τοὺς
 ταῖς ταφαῖς ὑπηρετοῦμένους καὶ μάλιστα τοὺς τε τὴν
 κλίνην φέροντας τοὺς τε ὀρτυκτοῦτας εἰσφοιτᾶν εἰς τὰ
 30 μοναστήρια. ἐν μὲν τοῖς ἀνδρῶσι μοναστηρίοις το
 πρᾶγμα εὐκόλον ἔστιν, ἐν δὲ τοῖς γυναικείοις οὐχ οὕ-
 τως, διὰ τὴν εἰρημένην ἀπαγορεύσιν.

qui caelestem vitam sectentur. Nam quid tandem spectantes eiusmodi ingressus faciant, nisi quid eorum
 quae prohibita sunt agere velint? cum et viris quae viros decent in virilibus monasteriis et similiter
 quae mulieribus destinata sunt in muliebribus monasteriis mulieribus agere liceat, nullo alteri admixto, ne
 tum quidem si quis forte frater esse dicatur aut soror aut cognatus alius: nam ne per hanc quidem cau-
 sam aditum patere cuiquam permittimus. Nam si ipsa principia praedicamus et illecebras quae per ipsum
 aspectum animis se insinuant et lapsum inde imminentes prohibeamus, multo facilius et expeditius existet
 sanctis luctatoribus melioris vitae institutio. Omnes igitur huic legi obtemperent, ac neve viri recondantur
 in muliebrum monasteriorum sepulcris neve mulieres in virilibus asceteris sepeliantur. Neque enim viros
 mulierum sedes neque rursus virorum habitacula mulierum collegia decent; neque inde propter defunctos
 iis qui superstites sunt inhonestas illas et perniciosas commixtiones fieri volumus, ne via inde naturae
 aperiat adversus se quod fas non est luxuriandi et ludendi et divinas res dedecorandi, atque pietatis
 nimirum velumento et specie exequiarum ea agendi quae neque dicere neque cogitare iis qui monachicam
 vitam exercent bonum est. Cum autem illud appareat, necesse esse eos qui sepulturis inserviunt et prae-
 sertim qui feretrum portant quique fodiant monasteria ingredi: in virilibus monasteriis res facilis est, in
 muliebribus non ita, propter prohibitionem modo dictam.

1 τὸν ἐν οὐρανῷ τὸν οὐράνιον A || 2 *κἂν καὶ libri ||
 βουλόμενοι μὴ βουλόμενοι C, om. A || *ποιήσαντο
 MLAB ἐποίησαντο C || 3 βούλοντο τὶ B || πράττειν
 C || 4 ἔξῃ ὄν LBC || ἔξῃ ὄν (corr. ἐξ ὄν) ὄν M
 ἔξῃ γὰρ A || τῷ τοῖς Cv. l., om. B || 5 ἀνδρῶσι C ||
 τὰ om. A || 6 ἀπονεμαμμένοι A || 7 γυναικῶν MLAB ||
 om. C || 8 οὐδὲ εἰ τις εἰ καὶ A || ἀδελφὸν A || εἶναι λέ-
 γοιτο MB || εἶναι λέγεται B || εἶναι λέγοι A || λέγοι εἶναι C
 dicatur esse ε || ἀδελφὴν A || 9 ἢ συγγενῆ C plerique,
 ἢ κἂν συγγενῆ A || ἄλλος ἢ ἄλλος C || 10 εἰσιτητὸν
 εἶναι τισὶ (τισὶ om.) A || συγχωρούμεν MLB || εἰς μονα-
 στήριον γυναικείων εἰσιτητὸν εἶναι συγχωρούμεν τινὶ A
 εἰσείναι συγχωρούμεν τινὶ C ε || αὐτὰς om. B || 11 ἐκ-
 κόψωμεν C ε || ἐκκόψωμεν MLAB || δι' αὐτῆς διὰ B ||
 12 εἰσκρινομένην μὴ κρῖνωμεν (κρῖνωμεν unus) C || τῆς
 ψυχῆς Cv. l. || ἀπάτην MLAB || ἀγάτην C ε || 13 κωλύ-
 σωμεν C κωλύσωμεν cum Haloandro vulg. (B) || ἔστω L
 ἔστω τε A || ἔξῃς τε C πρῶτος τε MLB possibilis ε ||
 14 τοῖς ἱεροῖς ἀγωνισταῖς ταύτας A, om. C || 15 κατὰ-
 στοσις (C) κατορθεσθῶσι MLAB || 16 ἀνδρα L || ἀπο-
 τιθέσθωσαν post τᾶφοις (17) coll. B || ἐν γυναικείων
 μοναστηρίων τάφοις MLB || ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ
 ταφαῖς (ταφῆς χάριν A) AC ε || 18 ἀσκητηρίοις] μονα-
 στηρίοις ἢ ἀσκητηρίοις L μοναστηρίοις C unus || *οὐδὲ
 MLAC οὐ B || 19 οὐδὲ Cv. l. || ἀνδρῶσι MA || ἀνδρῶν
 ἐν LBC ε || 21 ταύτας καὶ ἀρχεκἂκους A || καὶ ἀρχεκἂ-

lestem zelantibus vitam. Quid enim volentes tales
 ingressus faciant, nisi voluit agere aliquid inter-
 dictorum? cum liceat et viris competentia in virilibus
 monasteriis (viro facere et mulieribus similiter
 5 deputata in muliebribus monasteriis) celebrare, nullo
 permixto alteri nec si quis forte frater dicatur
 esse aut soror aut cognatus alter: non enim per
 hanc occasionem ingredi sinemus alicui. Si enim
 ipsa principia abscidamus et per ipsum aspectum
 insertam animabus dilectionem et ex hoc lapsum
 10 prohibeamus, erit multo possibilis ac facilius sacris
 decertatoribus melioris vitae status. Omnes igitur
 huic legi obediunt, et neque viri recondant in mu-
 liebric monasterio sepulcra neque mulieres in virilibus
 asceteris fodiant. Nec viros enim mulierum studia
 decent nec rursus virorum in muliebribus collegiis;
 nec ex hoc propter defunctos viventibus turpes et
 mali principii tales permixtiones agi, ut non iter ex
 hoc fiat naturae apud se inhoneste grassari et lu-
 15 dere et suas confundere causas et pietatis quasi ve-
 lamine cognationis schemate haec agere, quae neque
 dicere neque cogitare singularem vitam eligentibus
 est bonum. Illo existente manifesto, quia necessa-
 rium est sepulturae ministrantes et maxime lectis
 [non] ingredi monasteria. Sed in virilibus quidem
 20 monasteriis causa facilis est, in muliebribus non ita,
 propter memoratam interdictionem.

κους ταύτας (tales s) C ε, καὶ ἀρχεκἂκους om. MLB ||
 22 βουλόμεθα om. C ε || 23 ἐντεῦθεν MLB ε || ἐντεῦθεν
 διὰ τοὺς τελειήσαντας (ex 20) C, om. A || γίνοιτο τῇ
 φύσει C τῇ φύσει γίνοιτο A || 24 θεῖα MLAB || οἰκία
 C ε || 25 καὶ τῷ καὶ om. C ε || 26 ὀσίας ὀσίας ζωῆς A
 ἀσελείας C cognationis (i. e. συγγενείας?) ε || *οὐδὲ —
 οὐδὲ libri || 27 νοεῖν B || μονῆσι τὸν μονῆσι M || ἔχου-
 σιν A || ἐστὶ AC ε || om. MLB || 28 δὲ om. C ε, δὴ cum
 Scrimgero vulg. || ὄντος φανεροῦ] οὕτως φανεροῦ ὄντος
 LB || ὡς AC ε || om. MLB (ὄντι Haloandro) || 29 ταῖς om.
 Cv. l. || τε A || om. MLBC || τὴν κλίνην — ὀρτυκτοῦτας
 MLAB τὴν κλίνην βυστάζοντας C lectis ε || 30 τὸ
 μοναστήριον A, τὰ om. C || 31 ἐν ALB || καὶ ἐν M
 ἀλλ' ἐν C ε || 32 τοῖς om. C

1 qui T quod t || 2 voluerit T || 3 viris (uir T' t) ex
 competentia T t || 4 *viro — monasteriis in libris omissa
 supplevi || 6 nec t) ne T || frater] super t || 7 cognatus
 T' t || 8 alicui T al.] aliquem t vulg. || 9 aspectum]
 spacium t || 10 animalibus T || 12 detractoribus T' vitae
 status] intestatus T || 14 mulieris in viribus T' t || 15 asi-
 steriis T t || 16 decet T || muliebribus T' mulieribus t al.,
 mulierum vulg. || 17 turpes vulg.] turpis libri || 20 uel-
 mine T a || 21 cognitionis t || hoc t || 22 condicere, corr.
 codicere t || 25 non del. Beck || monasterio libri, corr.
 vulg. || 26 muliebribus vulg.] mulieribus T al. meliori-
 bus t || non] autem non vulg. || 27 interdictionem T

1 Θεσιζόμεν τοίνυν, εἴ ποτε μέλλοι τοιοῦτό τι γίνεσθαι καὶ θάπτεσθαι τῆς γυνῆ ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ (ἀνδρα γὰρ οὐκ ἐφιέμεν), τὰς μὲν εὐλαβεστάτας γυναικὰς ἐν τῷ οἴκει μίενας καταγωγῶν, μόνην δὲ τὴν θυρωρὸν ἢ τὰς θυρωροὺς καὶ τὴν ἠγουμένην ἴσως αὐτὴν εἰ βουληθεῖ παρῆναι τοῖς γινομένοις, καὶ θάττον ἐκείνους πράξαντας τὰ περὶ τὴν ὄσιαν νενομισμένα καὶ τὸν τάφον ὀρίξαντας καὶ τὸ σῶμα καλύφοντας εὐδὴς ἀποχωρεῖν, μήτε θεασσόμενος τινὰς τῶν εὐλαβεστάτων γυναικῶν μήτε παρὰ τινος αὐτῶν θεαθέντας. Ἀλλὰ μηδὲ ἄλλην ἐπινοείτωσαν πρόφασιν ἢ ἄνδρες τῶν εἰς γυναικεία μοναστήρια παρόδων ἢ γυναικὲς τῶν ἀνδράσι ἀφωρισμένων, προφάσει τῶν περὶ τὴν ὄσιαν πραττομένων, ἃς δὴ μῆμας καλοῦσιν, ἢ τρίτην καὶ ἐνάτην συνιόντες ἡμέραν, ἢ ἡνίκα τεσσαράκοντα ἐξήκοντα ἢ καὶ ἐνιαυτός· ἐξόν, εἰ μὲν γυναικίον εἴη τὸ μοναστήριον, γυναικὰς ἅπαντα πράττειν, εἰ δὲ ἀνδρείον ἀνδρας, καὶ μὴ προφάσει τῶν τοιούτων παρατηρήσεων ἀδοξίαν τινὰ τοῖς εὐαγαίᾳ μοναστηρίοις προσιβέσθαι.

20

1 Sancimus igitur, si quando aliquid futurum sit tale fieri, et sepeliri mulier in muliebri monasterio (virum namque non sinimus, reverentissimas quidem feminas in suo manere habitaculo, solam vero ostiariam aut ostiarias et abbatissam, in quo forte ipsa voluerit, interesse his quae aguntur, et ipsos illos agentes quae circa funus sollempnia sunt et sepulcrum fodientes et corpus obvelantes repente discedere, neque videntes aliquas reverentissimarum neque ab aliqua earum visos. Sed neque aliam excogitent occasionem aut viri ad muliebria monasteria ingrediendi aut mulieres viris deputata. occasione horum quae circa funus aguntur, quas utique memorias vocant, in tertiam et nonam convenientes diem, aut dum 15 quadraginta complentur aut etiam annus: cum liceat, si quidem muliebri sit monasterium, mulieres omnia agere, si vero virorum, ipsos similiter, et non occasione talium observationum inhonestatem venerabilibus monasteriis imponere.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τῶν νομοθετουμένων εἰ μὴ φυλακῆν ἔχει τὴν προσήκουσαν δύναται τηρεῖσθαι προσκλήτους, Θεσιζόμεν τὸν κατὰ καιρὸν ἐκάστου μοναστηρίου προσιτώτα συνεχῶς ἐποπτεύειν καὶ περιεργάζεσθαι τὴν ἐκάστου πολιτείαν τε καὶ κατάστασιν, καὶ 25 εἴ ποῦ τι βραχὺ γένηται παρὰ τὸ πρέπον, τοῦτο εὐδὴς ἐπαγορεύειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν μίεζω γίνεσθαι τὸν ὄλιγον μηδὲ ἀπολέσθαι ψυχὴν πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως σωτηρίαν καταφεύγουσαν. ὁ δὲ τῶν μοναστηρίων ἔξαρχος (εἶγε τίς εἴη κατὰ τὸν τόπον, ὡς περ 30 ἐπὶ ταύτης ἐστὶ τῆς εὐδαίμονος πόλεως) ταῦτα περιεργάζεσθω καὶ στελλέτω τοὺς καλουμένους ἀποκρισια-

1 Sancimus igitur, si quando eiusmodi quid faciendum sit et sepelienda mulier aliqua in muliebri monasterio (virum enim non permittimus), ut religiosissimae mulieres in habitaculo suo maneant, sola autem ostiaria vel ostiariae et ipsa forte abbatissa si velit intersint iis quae fiunt, atque illi simulac peregerint quae in exequiis fieri solent et sepulcrum effoderint atque corpus texerint, statim discedant, neque videntes ullas ex religiosissimis mulieribus neque ab ulla earum visi. Verum ne alium quidem praelectum excogitent aut viri in muliebria monasteria ingrediendi aut mulieres in ea quae viris destinata sunt, ut eorum nomine quae in exequiis peraguntur, quas quidem memorias vocant, in tertium et nonum diem convenienti, vel ubi quadraginta dies praeterierint vel etiam annus: cum liceat, si quidem muliebri sit monasterium, mulieres omnia agere, sin virile, viros, nec vero nomine eiusmodi observationum malam famam aliquam venerabilibus monasteriis adspergi.

IV. Quoniam autem nihil eorum quae sancuntur iuste servari potest, nisi iusta custodia utatur, sancimus ut qui cuique monasterio pro tempore praestat assidue observet et perscrutetur uniuscuiusque vitam et statum, ac sicubi quid leve contra decorum committatur, hoc statim corrigat neve patiatur maiorem fieri lapsum nec perire animam quae ad salutem per exercitationem obtinendam confugerit. Monasteriorum autem exarchus (si qui eo loco sit, sicut est in hac felici civitate) haec perscrutetur suosque

1 Θεσιζόμεν τοίνυν Θεσιζόμεν δὲ L διὸ καὶ Θεσιζόμεν A || τι μέλλοι τοιοῦτο C § 2 θάπτεται L || τις γυνῆ om. C, τις om. § 3 ἀνδρῆ C || ὀφίεμεν A || 4 μόνας A || 5 τὴν θυρωρὸν ἢ om. A, ἢ τὰς θυρωροὺς om. B, τὰς τοῦ L || ἴσως αὐτὴν εἰ || ἐν οἷς ἴσως αὐτὴ C § 1 εἰ γὰρ B, § 6 γενομένοις C || θάττον ἐκείνους] ipsos illos § 7 ὄσιαν] ὄσιαν ταφήν A || 8 καὶ τὸν] καὶ om. A || 9 εὐδὴς B || ἀποχωρεῖν M || μήτε θεασσόμενος AB C § 10 μὴ θεασσόμενος MLB C || 10 γυναικῶν om. § 11 τινος ABC § 11 τινων ML || 11 μήτε AC || ἄλλην — 13 ἀφωρισμένων om. B (cf. ad 16) || 13 τῶν εἰς ἀνδράσι ἀφωρισμένα malit Zachariae (cf. —) || προφάσει (ς) || καὶ προφάσει MLBC || προφάσει τῶν — 16 ἐνιαυτός] τῆ περὶ τὴν ὄσιαν πραττομένη ταφή ἢν δὴ καὶ μνημὴν κλοδοῦς τρίτην ἐνάτην καὶ δεκάσηραστήν ἐξηκοστήν καὶ ἐνιαύσιον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνιόντας A || 15 ἐνἑνάτην MLB, Cv. l. || ἢ BC § 1 om. ML (καὶ cum Haloandro vulg.) || 16 ἐξήκοντα C || ἐνιαυτός] τὴν εἰς τὰ γυναικεία πύροδον ἄνδρες ἐπινοείτωσαν μοναστήρια add. B, || ἐξόν MLB || ἐξόν ὄν C, om. A || μὲν] μὲν σὺν A || γυναικῶν C || 17 εἰς A || 18 ἀνδρείον ἀνδρας] ἀνδρῶν, αὐτοὺς ὁμοίως C § μὴ προφάσει] μηδὲ A || παρατηρήσεως] υποθέσεων A || 19 τινὰ om. C § 20 προσιτιθεσθαι C § 21 οὐδὲν (οἰδὰ v. l.) νομοθετουμένων C || 22 ἔχει et ἐχῃ Cv. l. ||

πρεπόντως A || 24 ἐποπτεύειν C § ἐποπτεύειν αὐτοὺς MLAB (αὐτὸν con. Zachariae) || 25 τε om. Cv. l. || 26 γένοιτο βραχὺ A || παρὰ] πρὸς B || πρέπον, τοῦτο] προσήγον A || 27 μείζονα LC || γενέσθαι AC || 28 μήτε C et § || τὴν ψυχὴν C || 29 καταφυγοῦσαν AC || δὲ] δὲ γὰρ AC || 30 εἰς τις A || εἰ τις C § εἰ γὰρ M εἰ τε L εἰ B || τὸν om. C || 31 ἐστὶ MLAB) om. C § εὐδαίμονος om. L || περιεργάζεσθω MLB

2 mulier] mulierem T² || 4 hostiariam aut hostiarias t monhostiarias T^a hostiarias T^b || 5 abbatissas t || * in quo] quos T¹ al. quas T² t || 6 * ille libri (illa vulg.) || 8 repentes T¹ || 10 visos vulg.] visi libri || 11 ad] aut T t || 12 uiri T² deputata vulg.] deputate t al. deputati T || 13 memoriam t || 14 conuenies T¹ || 15 quadraginta] luna t || completur T] completur t al. || annus] minus T || 16 sit] sit in t | siti ñ T¹ sine uiris in T² || mulieres omnia vulg.] mulieres omnes t omnes T || 17 occasionem T || 18 inhonestatum t^a || 21 habeat t] hanc T² || 22 servari vulg.] servare libri || 23 monasterii — 24 uniuscuiusque om. t || 25 parum T t || 26 quae t || repetente T¹ t repeteret T² || 27 sine T¹ || lapso T¹ t al. || 28 fugientem T || 29 exartusculus T¹ t exartus T² || 30 * havo — mittat in libris omissa suppleri

ρίους τοὺς αὐτοῦ κατὰ τὰ μοναστήρια, καὶ πυνθανέσθω καὶ παρὰ τῶν γειτόνων, μὴ πού τι πονηρὸν ἐπὶ τινος τῶν μοναστηρίων τῶν ἐγγύθεν γίνεται, καὶ ταῦτα ἅπαντα σωφρονιζέτω καὶ τῆς προσηκούσης ἀξιούτω προνοίας. ἀλλὰ καὶ ὁ πόλεως ἐκάστης ἐπίσκοπος τούτων πρόνοιαν ἔχέτω, εἴτε πατριάρχης εἴτε μητροπολίτης εἴτε καὶ τῶν καθ' ἕνασιν εἴη, καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους ἐκδίκους τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ στελλέτω ταῦτα ἀναζητούντας καὶ παραφυλάττοντας καὶ μὴ συγχωροῦντας μηδ' ὅτιον γίνεσθαι ἔξω τοῦ προσήκουτος, ἀλλὰ καὶ εἴ τι γένοιτο, θάττον τοῦτο ἐπαροφούντος. ὁ δὲ ἀγιώτατος πατριάρχης ταύτης τῆς εὐδαιμόνου πόλεως τὰ περὶ τῶν ἐνταῦθα μοναστηρίων ὁμοίως ἐξετάζετω, καὶ φύλακας τοῦ πράγματος τοὺς θεοφιλεστάτους ἐκκλησιακδίκους τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ οὓς ἂν νομίσειεν ἀκριβεῖς καὶ σεμνοτάτους εἶναι καταστήσασθω, ἵνα διὰ πλειόνων τῆς γυλακῆς γινομένης ἐπι μείζων ἢ τήρησις καὶ ἡ ἐπι τοῖς ἀμαρτήμασιν ἐκδίκησις γένηται.

eos qui appellantur responsarii eius per monasteria, et requirat etiam vicinos, ne forte aliquid nequam in aliquo monasteriorum proximo fit, et haec universa castiget et competenti digna faciat providentia. Sed etiam uniuscuiusque civitatis episcopus huius providentiam habeat, sive patriarcha sive metropolitana sive singuli sint episcoporum, et reverentissimos defensores ecclesiae mittat haec requirentes et servantes et non sinentes quicquam fieri extra quam decet, sed et si quid fiat, velociter hoc emendare. Sanctissimus autem patriarcha felicissimae huius urbis de monasteriis hic positus similiter examinet, (et) custodes rei deo amabiles ecclesiae defensores sanctissimae maioris ecclesiae et quos putaverit perfectos et honestissimos esse constituat, ut per plures custodia facta adhuc amplius observatio et super peccatis vindicta fiat.

CAPUT V.

Δὲ δὲ ἕκαστον μοναστήριον ὑπὸ ἡγούμενον τελούν 20 ἔχειν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τοὺς λεγομένους ἀποκρισιάρχους, ἀνδρας γεγηρακῶτας καὶ ἦδη τὸν μοναχικὸν ἀθλον ἀγωνισαμένους καὶ οὐ ῥαδίως τὰς σωματικὰς ἐπιρροίας ὀφισταμένους. οἱ τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἀπασχολήταις χρεῖαις. καὶ οὐ μόνον εἰ- 25 περ ἀνδρῶν εἴη τὸ μοναστήριον ἀλλ' εἰ καὶ γυναικῶν τυχόν, εἶναι δύο τινὰς ἢ τρεῖς ἀνδρας ἢ εὐνοῦχος. εἰ δυνατὸν, ἢ τῶν γεγηρακώτων τε καὶ ἐπὶ σωφροσύνῃ μαμαρτυρημένων, οἵπερ τὰ πράγματα αὐταῖς πράξουσὶ καὶ τὴν ἀρετὴν αὐταῖς διαιδώσουσι κοινανίαν, ἥρκα 30 τούτου καιρός. εἰ δὲ περὶ τινος τοῦ μοναστηρίου χρεῖαι ἢ εἰς μίαν τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητιῶν ἀπεφροσμένης εἰπεῖν τι τῶν ἀναγκαίων βουλοῖντο, ἐντεύξονται τῇ ἡγουμένῃ μόνῃ καὶ ἑτέρα παντελῶς οὐδεμιᾶ

Oportet autem unumquodque monasterium sub abbate constitutum, sicut praediximus, habere eos qui vocantur responsarii, viros senes et iam monachicum certamen superantes et non facile corporales violentias passuros, qui eorum rebus et eorum occupentur utilitatibus. Et non solum si virorum monasterium, sed si etiam mulierum contingat, esse duos aliquos aut tres viros aut eunuchos. si possibile est aut senes et castitatis testimonium habentes, quous causas agant et ineffabilem eis praebeant communionem, cum huius tempus fuerit. Si vero de aliqua monasterii utilitate aut ad unam reverentissimorum asceteriarum pertinente dicere aliquid necessarium voluerint, loquentur abbatissae et alteri penitus

apocrisiarios qui vocantur in monasteria mittat, et ex vicinis quoque quaerat, num quid forte mali in aliquo ex monasteriis vicinis fiat, atque haec omnia castiget et ea qua decet providentia digna habeat. Sed etiam cuiusque civitatis episcopus curam ei rei adhibeat, sive patriarcha sive metropolitanus sive unus ex singulorum locorum episcopis sit, et religiosissimos defensores ecclesiae suae mittat, qui haec exquirant et custodiant nec quidquam praeter id quod decet fieri patiantur, sed etiam si quid factum sit, id protinus emendent. Sanctissimus autem patriarcha huius felicis civitatis quae ad monasteria hic sita pertinent similiter examinet, et custodes rei deo carissimos defensores sanctissimae maioris ecclesiae et quoscumque diligentes viros honestissimosque esse putaverit constituat, ut custodia per plures praestita etiam maior observatio et pro delictis vindicta existat.

V. Oportet autem unumquodque monasterium sub praesule constitutum, sicut antea diximus, habere apocrisiarios qui vocantur, viros aetate protractos et monachico certamine iam perfunctos nec facile corporis impetus passuros, qui rebus atque utilitatibus eorum occupati teneantur. Nec tantum si virorum sit monasterium, sed etiam si forte mulierum, duos vel tres esse viros aut eunuchos, si fieri potest, aut ex senibus et propter castitatem probatis, qui negotia earum peragant et arcanam communionem, ubi eius rei tempus est, iis distribuunt. Quodsi de negotio aliquo monasterii vel quod ad unam ex religiosissimis sanctimonialibus pertineat, verba necessaria facere velint, cum sola abbatissa neque alia omnino ulla ex

1 τοὺς αὐτοῦ MLCB, τοὺς om. A || κατὰ καὶ B^c || τὰ om. C. v. l. || 2 καὶ παρὰ τῶν C(ς) καὶ τῶν ἐκ (ἐν M) MLB ἐκ τῶν A καὶ ἐκ τῶν cum Huloandro vulg. || μὴ πον CLB || ἡπῶ M μήπω A || 3 τῶν ἐγγύθεν τῶν ἐγγύθεν αὐτῶν C, om. A || ταῦτα om. A || 4 πάντα C, πάντα A || 5 πόλεως] τῆς πόλεως A || τούτων A || 6 τιδέτω C || 7 εἴτε καὶ — εἴη] sive singuli sint episcoporum ε || καὶ om. C.ς || 8 τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ (αὐτῆς ML) στελλέτω BML τῆς ἐαυτοῦ στελλέτω ἐκκλησίας A τῆς ἐκκλησίας καὶ οὕτω στελλέτω C ecclesiae mittat ε || 10 ἔξω γίνεσθαι C ἔξω γενέσθαι A || 11 καὶ εἰ τι] κἂν τε A || γένοιτο C] γένηται B συμβαίη A, om. ML || τοῦτο om. A || * ἐπαγορθῶν libri || 12 τῆς εὐδαιμόνου ταύτης C.ς || 13 ἐντεύθεν B || 14 ὁμοίως om. C || 15 ἐκκλησιακδικούς MB.ς] ἐκδικούς LAC || 16 νομίσειεν M || 17 καταστησάτω C || διὰ πλειόνων] πλειόνους L || 18 ἡγουμένη] προβασιούσης A || μείζων L^a || 19 γίνεται C || 20 μοναστήριον ἕκαστον A || 21 ἔχειν om. C.ς || τοὺς λεγομένους] στελλέων τοὺς λεγομένους C habere (i. e. ἔχειν) eos qui vocantur ε || 22 τὸν μοναχικὸν ἀθλον AC.ς] τὸ μοναχικὸν MLB || 23 ἀγωνισαμένους MLAB] διανασαμένους C.ς || 24 οἱ καὶ B || τοῖς τοῖς αὐτῶν C.ς || 25

ἀπασχολῆται MLB] ἀπασχολοῦντο C.ς ἐναπασχολῶσονται A || 27 τύχοιεν C(ς) ἢ τρεῖς om. L || ἢ om. A || εἰ LAC.ς] ἢ εἰ MB || 28 sq. ἢ τῶν — μαμαρτυρημένων AC.ς] μαρτυρομένων MLB || 29 αὐταῖς om. A.ς || πράξωσι A || 31 τούτου] τοῦ τοιούτου L, om. A || καιρός MLB] καιρός εἴη C.ς δεήσει καιρός A || 32 ἢ om. A || 34 μόνῃ τῇ ἡγουμένῃ A, μόνῃ om. C.ς || παντελῶς οὐδεμιᾶ ἑτέρα τῶν εἰς τὸ μοναστήριον γυναικῶν A

2 etiam] et T || nequamquam T¹ || 3 monasterio T || fit] sit T t || 6 providentia T || 7 singulis t || et om. T || 8 ecclesiae mittat Beck] et committant T t || 10 et om. t || 11 urbis huius t || 12 hic vulg.] his T t || 13 et add. vulg. || 14 quos] tres t || 16 amplior vulg. || 21 constitutum sicut supra diximus T || 22 et iam] etiam T t et T¹ vulg. || monachicum t || 25 utilitatibus] hereditatibus hutilitatibus t^a || virorum T t] sit add. vulg. || 26 etiam si T vulg. || congat t^a || 27 viros aut] viros aut vel T t || eunuchos T || 28 senex T || 29 eis vulg.] ei T t || 30 aliqua Beck] alia T t || 31 ad unam aut T¹ || reuerentissimam libri, corr. vulg. || 32 assistiarum T assistriam t || pertinenti t] pertinet T || 33 voluerit T || loquebantur t

των γυναικῶν τῶν εἰς τὸ μοναστήριον, τοῦτο ἅμα διὰ τῶν ἐυλαβεστάτων θυρωρῶν πρᾶττοντες· δεῖ γὰρ τοιαύτας τινὰς ἐπὶ ταῖς θύραις τετάχθαι, αἵπρω ὁμοίως τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους τὰς εἰς τὸ μοναστήριον ἐποπτεύουσαι καὶ τὰς ἐξόδους κωλύουσαι καὶ ἀβάτους ἀνδράσι τὰς εἰσόδους πλὴν τῶν ἀποκρισίων καταστήσουσι. οἱ δὲ ταῖς θυρωραῖς ἐντεύζονται καὶ ἐρούσι τὴν ἑαυτῶν ἀφίξιν, ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα τε καὶ κατιούσα τοῦτοις ἐντεύζεται, αὐτοὶ δὲ ἀνοίσουσιν ἐπ' ἐκείνην τὰ περι τῆς αὐτῶν διοικήσεως ἣ τῆς 10 χρείας ἐφ' ἣ παραγεγόνασιν· καὶ οὕτως καὶ τὰ ἀνθρώπινα πραχθήσεται καλῶς καὶ ἡ σωφροσύνη διαμείνῃ πανταχοῦθεν ἐπ' οἰδενὸς πειραζομένη κακοῦ.

1 Ἐὶ δὲ τις ἁμάρτοι (καὶ γὰρ πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ οὐκ ἂν τις δύνατο τὴν φύσιν οὕτως ἐπισχεῖν ὡς 15 ἁμαρτάνειν μηδὲν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ μόνου Θεοῦ), τούτου μετρίου μὲν ὄντος τοῦ πταισματος καὶ νοουθετεῖν καὶ καθεύγειν καὶ μετάνοίας αὐτῷ διδόναι καιρὸν, ἵνα καλλίω τὰξιν λαβὼν αὐτὸς ἐπανέλθῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ μὴ τοῦς ἤδη καταβεβλημένους ἀπολέσει πό- 20 νοις· εἰ δὲ μεῖζων ὁ τοῦ πταισματος εἷη τρόπος, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐπανορθώσεως εἶναι καὶ αὐτὸς νοουθεσίαν σφοδροτέραν καὶ μετάνοιαν ἰσχυρῶν ἀπατεῖν. καὶ εἰ μὲν ἰσχύσει τοῦτοις τοῖς τρόποις σώσει τὸν διδασκάλειν ἀρχόμενον (τὸ αὐτὸ 25 δὲ καὶ ἐπὶ γυναικῶν ἀσκουσῶν καὶ ἀνδρῶν φαιμεν), χάριν εἰδέναι τῷ μεγάλῳ Θεῷ τῷ καὶ ἐν οὐρανῷ γίνεσθαι χάραν τὰς ἀγγελικαῖς εἰπόντι δυνάμειν, ἥνικα τις σωθῆι τῶν ἁμαρτανόντων· εἰ δὲ κρείττον ἦ κατὰ θεραπειαν τὸ πρᾶγμα γένηται, τηλικαῦτα καὶ 30 ἐξωθεῖν αὐτὸν τοῦ μοναστηρίου, ὅπως ἂν ἐκδοῖς ἑαυτὸν ἐκ τῶν καλλιώνων τοῖς χείροισιν αὐτοῖς τῆς ἑαυτοῦ κακίας ὑπολαύσειε μόνος καὶ μὴ τι τῶν ἑαυτοῦ κακῶν

nulli feminarum quae in monasterio sunt, haec per reverentissimas ostiarias agentes. Oportet enim tales aliquas ad ianuam ordinari, quae similiter ingressus et egressus in monasterium inspiciant et egressus 5 prohibeant et inaccessibiles viris ingressus praeter apocriarios constituent. Illi vero ad ostiarias loquentur et dicent suum adventum, abbatissae vero per eas agnoscentes et descendentes his loquentur, et illi referent ad illas de eorum gubernatione aut utilitate pro qua venerunt; et ita et quae humana sunt aguntur bene et castitas permanet undique a nullo temptata malo.

1 Si quis autem deliquerit (nam multa sunt humana, et nullus poterit naturam sic retinere ut non peccet nihil: hoc enim proprium est solum dei), hunc si quidem mediocre peccatum est, et monere et suspendere et paenitentiae ei dare tempus, ut meliorem ordinem sumens mox revertatur ad semet ipsum et non quos iam posuit amittat labores; si vero maioris culpae sit modus, secundum commissum et medelam correctionis esse et rursus admonitionem vehementiorem et paenitentiam fortem exigere. Et si quidem valuerit istis modis amovere lapsum suscipiendum (hoc autem et in mulieribus conversis et in viris dicimus), grates agere magno deo, cum et in caelo fiat gaudium angelicis virtutibus, quando aliquis salvus fit peccatorum; si vero potiores ultra medicinam causae fiant, tunc etiam expelli eum monasterio, quatenus dans semet ipsum ex melioribus ad peiora ipse suis malis potiatur solus et non

mulieribus quae in monasterio sunt colloquentur, id simul per religiosissimas ostiarias acturi. Tales enim aliquas oportet ad fores constitui, quae similiter ingressus et egressus in monasterio observent, et egressus prohibeant et invios viris ingressus exceptis apocriariis reddant. Atque hi cum ostiariis loquentur suumque adventum nuntiabunt, abbatissa autem certior facta et descendens cum illis loquetur, ipsi vero ad eam referent quae ad administrationem suam vel negotium propter quod advenerunt pertinent: itaque et humanae res bene peragentur et castitas undique servabitur nullo malo temptata.

1 Si quis vero deliquerit (multa enim sunt humana, nec quisquam naturam ita continere possit, ut nihil delinquat; id enim solius dei est), eum si quidem mediocre sit delictum, et admoneat et coerceat et paenitentiae ei tempus concedat, ut in meliorem ordinem reductus ad se redeat neve quos iam impendit labores perdat. Sin gravius sit delicti genus, pro ratione peccati etiam cura emendationis adhibeatur itemque admonitio severior atque fortis paenitentia exigatur. Et si quidem his modis servare eum qui labi coepit valuerit (idem autem et de mulieribus sanctimonialibus et de viris dicimus), gratiam habeat magno deo, qui in caelo quoque gaudium parari angelicis potestabilibus dixit, si quis peccantium servetur; si vero maior res sit quam cui medela adhiberi possit, tum etiam expellat eum monasterio, ut cum se ipse a melioribus ad peiora contulerit, suae ipse malitiae solus fructum capiat neve quid vitiorum suorum etiam aliis

1 * τοῦτο ἅμα] τοῦτο ἀλλὰ MLB ὅλα A καὶ τοῦτο C
 haec ε (τοῦτο αὐτὸ conl. Zachariae) || 2 πρᾶττοντες
 ante διὰ τῶν coll. A || 3 τοιαύτας] τοιαύτας εἶναι B ||
 τινὰς post θύραις coll. A || ἐπὶ] καὶ ἐπὶ MLB || τῆς
 θύρας C || 4 τὰς om. A || καὶ] τε καὶ C || τὰς εἰς —
 ἐξόδους om. A || ἐποπτεύουσαι C || 5 ἀβάτους ἀνδρῶν
 εἰσόδους C || 7 οἱ δὲ] οὐδὲ M || ἐντεύζονται (τείζον-
 ται L) MLB] τε ἐντεύζονται AC || τὴν ἑαυτῶν ἐρού-
 σιν A || 8 ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα μὲν καὶ κατιούσα
 MLB ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα τε καὶ δι' αὐτῶν
 κατιούσα A αἱ δὲ ἡγουμέναι δι' αὐτῶν μανθάνου-
 σαι τε καὶ κατιούσαι C || 9 ἐντεύζονται C || αὐτοὶ δὲ]
 καὶ αὐταὶ δὲ C || ἀνοίσουσιν C plerique || 10 ἐπ' ἐκείνη B
 ἐπικρίσασαι (leg. ἐπ' ἐκείνας) C ad illas ε || ἑαυτῶν MB
 vulg. || 11 ἦν C || καὶ τὰ καὶ om. B || 12 διαμείνῃ B || 13
 ἐπηρεαζομένη (pro ἐπιπηρεαζομένη) A || 16 ἔστι] ἰδιόν
 ἐστι C. Respicitur versus (Simonidii) proverbii loco cele-
 bratus μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι Θεοῦ καὶ πάντα κατορθοῦν
 (cf. Cod. I, 17, 2 § 13) || μόνου] solum (i. e. μόνου?) ε ||
 τοῦτου C τοῦτου A || 17 μέτριον A || πταισματος ex ε
 Zachariae (cf. 21) || πρᾶγματος MLABC || 18 ἀντὶς L ||
 19 καλλίω A || ἀναλαβὼν A || 20 μῆ] μηδὲ C v. l.
 ἀπολίσοι A || 21 μεῖζων ὁ] maioris (i. e. μεῖζονος?) ε ||
 πρᾶγματος B || 22 ἀνορθώσεως L || 25 ὀλισθόν C ||
 ἐρχόμενον A || τὸ αὐτὸ (ταῦτὸ A) δὲ] τοῦτο C || 26 καὶ

ἀνδρῶν] et in viris ε || 27 τῷ καὶ] τῷ om. C || 28 εἰ-
 πόντι om. ε; cf. Evang. Lucae 15, 10 || 29 ἁμαρτάντων
 (sic) et ἁμαρτανῶν C v. l. || κρείττων M κρείττονα C
 v. l., ε || 30 τὰ πρᾶγματα C ε || τηλικαῦτα γένηται C ||
 καὶ ἐξωθεῖν AC ε] δεῖ καὶ ἐξωθεῖν M δεῖ ἐξωθεῖν B
 διεξωθεῖν L* ἐξωθεῖν L* || 33 καὶ μὴ τις τῶν αὐτοῦ
 κακῶν A καὶ μὴ ἡ αἰτία τῶν αὐτοῦ (ἑαυτοῦ unus) κα-
 κῶν C et non per eius malum ε

2 reuerentissimam ε || hostiarias T hostiarum ε || oportet T || 3 ingressus vulg.] ingressos libri || 4 et egressus vulg.] et egressos ε, om. T || egressum ε || 5 viros ingressibus libri, corr. vulg. || 6 apocriarios T ε || constituent vulg.] constituunt T constituunt ε || vero] non T || hostiarias T ε || 8 descendentes vulg.] discedentes T ε || loquentes ε* loquetur T ε || 9 illas] eas T || 15 poterit] poterit dampnare ε* || natura T ε || peccet vulg.] peccetur T ε || 16 enim hoo t || 17 est om. T || 20 amittat T || maiores ε; maior vulg. || 21 medele T || 22 amouere T ad mouere ε || *suscipiendus libri || 25 in mulieribus] in om. T || 26 uiriis ε || deo magno T || 28 peccato T ε || potiores vulg.] potiosa T ε praetiosa T ε || potiora al. || 29 medicine causam T ε || tunc] ut T ε || 30 dari ε

καὶ ἑτέροις προσαπομάχεται, ὡςπερ τι τῶν λοιμω-
τόντων καὶ ἀθεράπευτα νοσούντων βροσκήματων. οὐδὲ
γὰρ ἡ βασιλεῖα περιόφεται τούτων ἀμειλουμένων οὐδὲ
ἀφέρεται τῆς ἀναγκατῆσως κατὰ τὸν ἡγουμένου οὐδὲ
κατὰ τοῦ τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐπ' αὐτὸν
ἐκκλησιαδικῶν, εἰ μὴ ταῦτα τηροῖεν, ὡς ἀναγκαίαις
οὕσης καὶ τῆ βασιλείᾳ τῆς τοῦ πράγματος ἐπιμελείας.
εἰ γὰρ ἐκεῖνοι καθαρᾶις ταῖς χερσὶ καὶ γυμναῖς ταῖς
ψυχαῖς τὰς ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος εὐχὰς προσάγοιεν
τῷ θεῷ, πρόδηλον ὅς καὶ τὰ στρατεύματα ἔξει καλοῖς
καὶ αἱ πόλεις εὐσταθῆσοι (θεοῦ δὲ ἰλεῶ τε καὶ εὐ-
μενοῦς καθεστῶτος πῶς οὐκ ἔσται πάντα μετὰ πάσης
εἰρήνης τε καὶ εὐνομίας;) καὶ ἡ γῆ τε ἡμῖν οἶσι καρ-
ποῦς καὶ ἡ θάλαττα τὰ οἰκεία δώσει, τῆς ἐκείνων εὐχῆς
την εὐμένειαν τοῦ θεοῦ πρὸς ἅπασαν τὴν πολιτείαν
συναγοῦσης. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ γε τὸ κοινὸν σχῆμα τῶν
ἀνθρώπων αἰδεσιμώτερον ἔσται καὶ ζῆσει καλλίον τὴν
ἐκείνων αἰσχυνόμενον καθαρότητα. ὥστε μία σύμ-
πνοια γενήσεται, πάντων ὁμοῦ πρὸς τοῦτο συντε-
ροῦντων καὶ ἐξοριζομένης καθ' ὅσον ὁλόν τε ἐστὶ κακίας
ἀπάσης, τῶν καλλίωνων τε καὶ ὀσιωτέρων ἐπιτηδεύ-
μάτων ἀνταγαγομένων τε καὶ ἐμπροπόντων τοῖς πράγ-
μασι· ὅπερ ἡμεῖς ἐπιζητοῦντες πρᾶγμα πράττομεν,
ὡς γε πεπιστευκαμεν, χρηστόν.

per eius malum etiam alii violentur, sicuti morbosorum
et incurabiliter languentium iumentorum. Non enim
imperium despiciet hos negligi neque retinebit in-
dignationem adversus abbatem neque contra locorum
episcopum et sub eo positos defensores ecclesiae, si
non haec observaverint, tamquam necessaria sit etiam
imperio rei diligentia. Si enim illi puris manibus et
nudis animabus pro re publica supplicent (deo, mani-
festum quia et exercitus) habebit bene et civitates
bene disponentur (deo quoque beneplacito et propitio
existente quomodo non universa plena totius pacis
et devotionis?) terraque nobis offeret fructus et mare
quae sua sunt dabit, illorum oratione propitiationem
dei ad omnem rempublicam deducente. Sed et ipsum
commune schema hominum reverentium erit et vivet
melius illorum erubescens perdurationem. Ideoque
pariter conspiratio erit omnium simul pro malitia
omni, melioribus et sanctioribus studiis introductis
et decentibus rerum. Quod nos requerentes causam
agimus ut putamus atilem.

CAPUT VI.

Κακείνῳ γε μὴν πᾶσι φυλάττεσθαι βουλόμεθα τρό-
ποις, ὥστε εἰ φανεῖται τις τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν
εἰς τι τῶν καπηλείων ἀναστρεφόμενος, τούτων εὐθὺς
παράδοσθαι τοῖς τῶν πόλεων ἐκδικίοις ἢ ἐνταῦθα
τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, σωφρονίζεσθαι τε
διελεγχόμενον καὶ μηνυέσθαι τούτο τῷ ἡγουμένῳ, ὥστε
αὐτὸν ἐξελάνειν τὸν μοναστηρίον τὸν ταῦτα πλημ-
μῆσαντα, ὅλα τὸν ἐν αἰσχρῇ βίῳ τῆς ἀγγελικῆς

Illud quoque omnibus servari volumus modis, si
visus fuerit aliquis reverentissimorum monachorum
in aliquam tabernarum conversari, hunc repente dari
locorum defensoribus aut hic gloriosissimis praefectis
sacrorum praetiorum, et castigari convictum et nun-
tiari hoc abbae, quatenus eum expellat monasterio
qui talia deliquit, utpote in confusionem vitae ange-

c. VI pr. Κακείνῳ μὲν γε πᾶσι — 675, 6 ἀποτέκῳ extat B¹ l. c. p. 509, — 675, 1 ἀλλαξίμενον Nomoc.^{dm} XIV
tit. 9, 11, 675, 1 δαι — 6 ἀποτέκῳ citat schol. B¹ 4, 1. Summarium habet Nomoc. XIV tit. 9, 35.

adlinat, tamquam unum ex iumentis pestilentia laborantibus et insanabiliter aegrotantibus. Neque enim
imperium fieri patietur ut haec neglegantur neque indignatione contra abbatem aut contra locorum
episcopum et defensores ecclesiae sub eo constitutos abstinebit, si haec non observent, utpote cum imperio
quoque eius rei cura necessaria sit. Etenim si illi puris manibus nudisque animabus preces pro re
publica deo offerant, manifestum est fore ut et exercitus bene se habeant et civitates floreat (deus enim
cum propitius et benevolus sit, quomodo non omnia plena erunt summa pace donaque legum disciplina?)
et terra nobis ferat fructus et mare bona sua praestet, illorum precibus dei benevolentiam universae rei
publicae conciliantibus. Atque etiam ipsa communis hominum condicio religiosior existet et melius se ha-
bebit, cum illorum puritatem revereatur. Itaque una omnium conspiratio fiet, omnibus simul ad hoc con-
currentibus et exterminata quoad fieri potest omni malitia, cum pro ea meliora atque sanctora studia
introducuntur et rebus convenient: id quod nos quaerentes rem agimus, sicut persuasum habemus, utilem.

VI. Verum illud quoque omnibus modis servari volumus, ut si quem ex religiosissimis monachis
apparuerit in caupona aliqua versari, is statim defensoribus civitatum vel hic iudicio sublimitatis tuae tra-
dat, et convictus castigetur idque abbati indicitur, ut monasterio eum expellat qui haec commisit, utpote

1 ἑτέρῳ C ἑτεροῦ A || προσαναμάχεται L || τε) τὰ
C5 || λιμωτόντων M λιμωττόντων B || 2 βροσκήματα C ||
οὐδὲ M) οὐδὲ] δαι A οὐ LBC5 || 3 ἡ om. B || 4 οὐδὲ τοῦ
κατὰ τὸν τόπον A, C unus || 5 αὐτῶν M^o αὐτοῦς L || 7 τῶν
πραγμάτων A || 8 ἐκεῖνοι) καὶ ἐκεῖνοι C || ταῖς ψυχαῖς
AC5] om. MLB || 9 τὰς MLB] om. AC || προσάγοιεν
C || 11 δὲ post θεοῦ om. C || τε AC] om. MLB || 12
ἔσται om. 5 || μετὰ BC || 13 τε om. BC || εὐθὺς C
devotionis 5 || καὶ ἡ γῆ τε) ἡ γῆ τε γὰρ A || καρπὸν L ||
14 τὰ οἰκεία ἢ θάλαττα A || ἡ om. MLB || 15 τὴν (om. A)
εὐμένειαν τοῦ θεοῦ AC5] εὐμενεία θεοῦ MLB || πρὸς
om. L || πᾶσαν πολιτείαν A^c C || 16 συναγοῦσης LB)
συναγωγῆς M ἀναγωγῆς C5 ἀγωγῆς A || γε AC] om.
MLB || 18 καθαρῶτητα] perduratiōnem 5 || μία] pariter
(i. e. ὁμοίως?) 5 || 19 πρὸς τοῦτο — 20 κακίας] ἀντὶ τῆς
κακίας C5 || 21 πάσης C || τῶν καλλίωνων AC5] καὶ καλ-
λίονων M καλλίωνων LB || τε om. A || 22 ἀνταγαγομέ-
νων AC] ἐισαγομένων MLB || 23 ζητοῦντες B || 24 ὡς
γε AC] ὡςπερ ML ὅπερ B || νενομίκαμεν C5) || 27 τε
τῶν καπηλείων AC5] τι καπηλείων MLB || 28 πόλεων
MLAB] τόπων C5 || 29 τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς
MLAB] τοῖς ἐκδοξάτοις ἐπάρχοις τῶν ἐξῶν πρα-
τωρίων C5 (cf. ad 675, 20) || τε om. A || 30 τοῦτο) τοῦτοφ
C v. l., om. A || ὥστε αὐτὸν) τοῦ A || 31 ἐξελάνεσθαι

C || ταῦτα] talia 5 || 32 ὅλα (in litura A) AC5] καὶ MLB ||
ἀγγελικῆς ταύτης] πνευματικῆς A

1 morbosorum vulg.] morbos horum libri || 2 incur-
biliter T²] inexcusabiliter T¹ t vulg. || 3 negnigi T¹ ||
retinebis t || 4 abbatem t al.] abbatem T vulg. || contra
vulg.] citra T¹ t al. circa T² || 7 imperio om. T || 8 sup-
plent t || deo — exercitus in libris omissa suppl. vulg.
(hiatum notat T², habebit bene lineola subducta del.¹²) ||
9 et om. T || 10 dispositione libri, corr. vulg. || beneplacito T ||
placito t placito al. || 11 quomodo T] quando t al. || non
non erunt Beck || 12 offerret T auferet t || 13 orationem
T || propriatione t || 14 deducetes t || 15 reuerentia T¹ ||
16 perpurigationem Contius || 17 pariter] una pariter vulg. ||
conspirationem T¹ || *simul pro] simulque libri (simul-
que malitia del. T² lineola subducta) || 18 omni vulg.]
omnium libri || sanctionibus t sacratoriibus T || 19 de-
centibus vulg.] de contractibus libri || vos t || 25 illum t ||
26 usus t || 27 in T al.] et in t vulg. || aliquam T) ali-
qua vulg. || tabernacularum T¹ || 28 defensoribus locum
t || aut vulg.] ut T¹ t uel T² || 30 abbatisse t || ex-
pellat a monasterio t || 31 in confusione t || leg. in con-
fusione vitam angelica hac conversatione mutantem?

ταύτης καταστάσεως ἀλλάξιμον. δαί γὰρ διπλοῦν τοῦτο ἔργον τοῖς μοναχοῖς καθεστάναι, ἢ ταῖς θείαις ἐνασχολεῖσθαι γραφαῖς ἢ τὰ μοναχοῖς πρόποντα ἄπειρ καλεῖν εἰσὶ θάσαι ἐργόχερα μελετᾶν τε καὶ ἐργάζεσθαι· διὰ τοῦτο γὰρ μάτην σχολάζουσα οὐδὲν ἂν τῶν ἀγαθῶν ἀποτένοι.

Ἐπεὶ τούτων οὖν τόνδε τίθημεν τὸν νόμον ἐπὶ τῆς ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως κρατοῦντα ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων. καὶ γὰρ δὴ πρὸς ἑκαστον τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν καταπέμψομεν αὐτὸν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τε καὶ φυλακῇ προσηκούσῃ, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς τεταγμένους μητροπολίτας ἐκπέμψουσιν, ἐκεῖνοι δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διαδώσουσιν ἐπισκόποις, καὶ διὰ τῶν ἐπισκόπων ἅπαντα ταῦτα τοῖς εὐλαβεστάτοις μοναχοῖς καὶ τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν γενήσεται φανερά. δίδομεν δὲ τὴν τοῦ πράγματος παρατήρησιν οὐ μόνον τῷ ἡγουμένῳ μονῆς ἐκείστης οὐδὲ μόνον τῷ θεοφιλεστάτῳ τῶν τόπων ἐπισκόπῳ οὐδὲ τοῖς ὁσιωτάτοις μητροπολίταις οὐδὲ τοῖς ἀγιωτάτοις πατριαρχαῖς, ἀλλ' ἐν ταῦθα μὲν καὶ τῇ σῆ ὑπεροχῇ, ἐπειδὴ ἑστίν οὗτο τὸ πρᾶγμα δευτεῖρη σφοδρῶτερος ἐπαρθεώσεως, μανθάνων παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἀνδρῶν ἐπεξίους, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ἐκείνων ἀρχισυνετοῦ παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τὸ πρακτικὸν μανθάνουσι. καὶ εἴη διὰ παντῶν καὶ τοῖς προσώποις τοῖς ἐρωμένοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς ἀναθῆνα τὰ πρὸς θεὸν καὶ πρὸς πάντων τῆ βασιλείᾳ, ὡς οὐδενὸς τῶν θεωτέρων καὶ τῶν φυλάττεσθαι δικαίων ἀμελουμένων παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ πάντων σπουδάζων τὴν κοινὴν πολιτείαν τῆς τοῦ 30 μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

licam hanc conversationem mutantem. Oportet enim duplex hoc opus monachis esse, aut divinis vacare scripturis aut quae monachos deceant quae vocant manuum opera meditari et operari: mens enim frustra 5 vacans nihil bonorum parit.

Pro his namque hanc ponimus legem et in hac regia civitate valentem et in gentibus omnibus. Utique ad singulos patriarcharum dirigimus eam ad cautelam observationemque competentem, illi vero sub se constituit eam metropolitans mittent, illi quoque omnibus aliis innotescunt episcopis, et per episcopos omnia haec reverentissimis monachis et abbatibus eorum fient manifesta. Damsus autem causae observationem non solum abbatibus monasteriorum singulorum nec solum deo amabilibus episcopis neque sanctissimis patriarchis, sed hic quidem gloriosissimis praefectis sacrorum praetoriorum, ut si causa egerit aliqua correctione, cognoscentes a sanctissimis viris exequantur, in provinciis autem illarum iudicibus primitus a deo amabilibus episcopis quod agitur agnoscentibus Et administrationibus innoxia [custodire] quae ad deum sunt, et prae cunctis imperio, tamquam nihil sit sanctis custodiri rem publicam magni dei et salvatoris nostri Iesu

qui inhonestam vitam cum angelico hoc statu commutaverit. Namque duplex hoc opus monachis propositum esse oportet, ut aut sacris scripturis vacent aut quae monachos decent manuum operas quas vocare solent meditentur et exercent; mens enim temere otiosa nihil boni parit.

De his igitur hanc legem ferimus tam in hac regia civilitate quam inter omnes gentes valituram. Etenim ad unumquemque sanctissimorum patriarcharum eam transmittemus propter idoneam securitatem atque custodiam, hi autem ad metropolitanos sub ipsis constitutos eam emittent, illi vero ceteris omnibus episcopis tradent, atque per episcopos haec omnia religiosissimis monachis et abbatibus eorum fient manifesta. Nec vero soli abbati cuiusque monasterii rei observationem committimus neque soli deo carissimo locorum episcopo neque venerabilissimis metropolitanis neque sanctissimis patriarchis, sed hic quidem etiam sublimitati tuae, ut si qua severiore emendatione res indigeat, a deo carissimis viris edoctus eam persequaris, in provinciis autem illarum praesidibus qui prius a deo carissimis episcopis quid facto opus sit doceantur. Sintque per omnia et sacerdotum personis et magistratibus incorrupta quae ad deum spectant et ante omnia imperatori: cum nulla ex divinis rebus et quas custodiri praestant a nobis neglegatur, sed per omnia operam demus ut communis res publica magni dei et servatoris nostri Iesu Christi

1 διπλοῦν τοῦτο τὸ ἔργον C τοῦτο διπλοῦν ἔργον A || 2 καθεστάναι schol. Bf || inter v. καθεστάναι et ἢ ταῖς θείαις κτλ. in L praepostere interposita est particula nov. CXLV pr. ἐπιμέλειαν, ταύταις τε καὶ πρὸς γε Λυκαονίαν — nov. CLIX pr. μηδεμίᾳς διδομένης ἀδείας τῶ αὐτῷ εὐγενεστάτῳ μου ἐγγόνῳ in decem fere foliis 174—183 perscripta (ὄρα[α] μὴ λείπῃ) τετρα[θ]ιδιον) adnotat m. 1 in marg. f. 174); errorem ex ordine duorum archetypī quaternionion turbato repetendum numeris novel-larum in margine notatis corr. manus recentissima || ἢ ταῖς — 3 πρόποντα om. C || 3 μοναχοῖς — 4 εἰσὶ θάσαι om. schol. Bf, ἄπειρ καλεῖν εἰσὶ θάσαι om. B, εἰσὶ θάσαι om. C, || 4 τε om. C, schol. Bf || 5 ἀν om. C || 7 οὖν A) δὲ C namque ε, om. MLB || τόνδε] τόνδε ἡμῶν A || 9 τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν A) τῶν πατριαρχῶν C, ὁσιω-τάτων πατριαρχῶν MLB || 11 προσηκούσῃ] τῇ προσηκούσῃ C || πρὸς] ἐπὶ A ὑπὸ C || 12 ἐπιτύων M^a || ἐκ-πέμψουσιν μητροπολίτας B eam metropolitans mittent ε || 13 κἀκεῖνοι τε πρὸς τοῖς ἄλλοις A || διαδώσουσιν] in-notescunt ε || 14 ἅπαντα ταῦτα C) ἅπαντα A ταῦτα MLB || 15 καὶ τοῖς] τοῖς om. A || 17 μόνῳ C unus || τῷ ἡγουμένῳ] abbatibus ε || 18 μόνον ε] μόνῳ MLB, om. C || deo amabilibus episcopis ε || τῶν τόπων om. C, || οὐδὲ — 19 μητροπολίταις om. ε || 20 καὶ (om. L^a) τῇ σῆ ὑπεροχῇ MLAB) τῶν ἐκδοξοτάτοις ἐπαρχίαις τῶν ἐκείνων πραιτωρίων C, (cf. ad 674, 20) || 21 σφοδρῶτερος om. ε || διαρθεώσεως L || 22 μανθάνων A) μανθάνοντες (ταῖτα add. B) MLBC || θεοφιλεστάτων] ὁσιωτάτων (ὁσίαν C v. l.) C, || 23 ἐπεξίους A) ἐπεξίους MLBC || 25 πρα-

ταῖων M, C unus || εἴη] ἢ (pro ἡ?) C, om. C v. l. || διὰ πάντων τοῖς τε ἐρωμένοις προσώποις A || 26 τοῖς προσώποις (προσωπῶν L^a) ἀρχαῖς] τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις C (cf. ad ε) || 27 θεῶν] τῶν θεῶν C, ἱεροῦ || γς om. C || ἀπάντων AC || 29 δικαίως C || ἀμελουμένων MB) ἀμελουμένων LAC || παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ MLB) ἀλλ' ἡμῶν διὰ AC || 31 Ἰησοῦ Χριστοῦ om. A

1 imitantem t || 2 duple T¹ || 3 monachicos t || decent vulg. || 4 enim] hoc T¹ || 5 uaccans t || 7 namque T] om. t vulg. || 8 Utique] Utique enim Beck || 9 dirigemus Beck || eum T¹ t || cautele obseruatione (obseruationemque T²) competentemque T || 11 eam] eum t omnibus eam (eum T¹) T || quoque] uero uel quoque t || 13 haec om. T || fient eorum (corr. ex earum) T || 14 obseruationes T || 15 abbatibus in monasteriorum t || 16 episcopis] neo sanotissimis metropolitanis add. vulg. || 17 hic vulg.] si libri || 18 *causa egerit] causae habuerit (habuerint t) T t || 19 correctione (sim. vulg.)] confectione libri || a sanotissimis altissimis T¹ || 21 agitur] agi et T¹ agitur et? T² || 22 hiatum significavi; Et (sint per omnia et personis sacratis et) suppl. vulg. || 23 custodire om. vulg. || quam T¹ t || 24 sanotius vulg.; uerba corrupta et hiantia restituere non ausim propter graeci textus memoriam discrepantem; corr. fere tamquam nihil ex sanotis et custodiri (iustis negligentibus, sed nobis per omnia studentibus communem) rem publicam (sim. Beck) || custodire t

φιλανθρωπίας ἀπολαύειν διὰ τῆς τῶν εὐλαβεστάτων ἀνδρῶν καθαρότητος, ἣν φυλάττουσι καὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ καὶ ἐπίσκοποι μείζους τε καὶ ἐλάττους, τῶν τε ἱερῶν μεμνημένοι κανόνων τῶν τε ἡμετέρων νόμων καὶ διατάξεων τῶν περὶ τοῦτου γεγραμμένων, οὓς καὶ κρατεῖν καὶ κυρίους εἶναι καὶ διὰ τοῦ παρόντος θεσπίζουεν νόμου.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὰ παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμενα νόμου γινώσκουσα ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενσάτω.

Dat. xvii. k. Apr. CP. (imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.) Apionē vc. cons.

Christi clementia frui per reverentissimorum virorum puritatem, (quam) custodient quoque monachi et clerici et episcopi maiores et minores, sacrorum memores canonum sacrarumque legum et constitutionum de hoc scriptarum, quas et valere et ratas esse et per praesentem sancimus legem.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata suae legem cognoscens operi effectuique tradere festinet.

Dat. iv. non. Mart. (imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.) Apione vc. cons.

ΠΑΔ

ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΙΧΕΥΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

CXXXIV. Auth. CXXVII. Coll. IX tit. 9 R UT NULLI IUDICUM LICEAT HABERE LOCI SERVATOREM, NISI CERTIS IN CAUSIS DIVINA CONCESSERIT IUSSIO R

Idem Aug. Petro pp.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσποῦτου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Βανδαλικὸς Ἀφρικανὸς εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἐνδοξὸς νικητὴς τροπαιούχος ἀεισεβαστος Αὐγουστος Μουσωνίῳ ἐπάρχῳ πόλεως.

(Προοίμιον.) Τὰ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων περισκοποῦντες αἰεὶ ἐνόρουεν διαφόρους βλά-

(Praefatio.) Quae ad utilitatem nostrorum subiectorum intentionem habent semper invenimus di-

Nov. CXXXIV (Authent. CXXVII = Coll. IX tit. 9: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis (vid. infra). — Epit. Theod. 134, Athan. 4, 22. Appendix Iuliani p. 192 Haenel.

clementia per religiosissimorum virorum puritatem fruatur, quam servabunt et clerici et monachi et episcopi cum maiores tum minores, et sacrorum canonum memores et nostrarum legum atque constitutionum de his scriptarum; quae ut valeant et ratae sint per praesentem quoque legem sancimus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur cognoscens ad opus effectumque adducere studeat.

CXXXIV.

DE VICARIIS ET MULIERIBUS ADULTERIS ALIISQUE CAPITIBUS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus Musonio praefecto urbi.

Praefatio. Cum semper circumspiciamus quae ad utilitatem subiectorum nostrorum faciant,

1 εὐλαβῶν C || 2 καὶ μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ C ε κληρικοὶ τε καὶ μοναχοὶ A || 3 μείζους (sic) τε καὶ ἐλάττους A || 4 τε om. C || μεμνημένων C perique || τῶν τε ἡμετέρων] sacrorumque ε || 5 τῶν] τῆν L || τοῦτων A || 6 καὶ κρατεῖν] καὶ om. AC || καὶ διὰ] καὶ om. BC || 8 ἐνδοξότης MLAB] μακαριότης C ε (περοχή Zachariae, v. i.) || 9 καὶ om. C v. l. || 10 γινώσκουσα] γινώσκουσα ἡ σὴ ὑπεροχῇ M (quod ad exemplar praefecto praetorio missum refert Zachariae, allocutione ἡ σὴ ἐνδοξότης praefectum urbi signiῖcaῖ ratur) || ἔργῳ καὶ πέρατι] ἔργῳ τάχος καὶ πέρατι πάντως A || 11 subscr. d. xvii. (xv. corr. Zachariae) k. apr. cp. apione uc. cons. M ἐγράφη δ' (πρὸ δ' v. l.) νόμον μαρτ. (μαῖον Leunclavius) βασιλεῖα Ἰουστινιανού τὸ υἱ' (v. l. η', corr. β') ὑπατεῖα Ἀπίωνος Ath. Ἐξεραιήσῃ μηνὶ μαρτίῳ ὑπατεῖα Ἀπίωνος Theod. dat. iii. id. Mart. Apione vo. 5' dat. vii. reliquis omisiss C || 14 rubr. Περὶ — κεφαλαίων MLB] Περὶ ἀρχόντων καὶ τοποτηρητῶν καὶ διαλύσεως (διαλύσεων index) γάμων καὶ τιμωριῶν καὶ ἐτέρων κεφαλαίων Ath. Περὶ ἀρχόντων καὶ περὶ μοιχείας καὶ περὶ τιμωριῶν καὶ περὶ δαισιστώων Theod. De vicariis app. Iul. (cf. ε) || 19 Ἰουστινιανὸς] αὐγουστος add. ML || 20 ἀλαμανικὸς γοτθικὸς M] Ἀντικὸς — 21 Ἀφρικανὸς om. L || 21 Ἀφρικανὸς M] rectius Ἀφρικὸς, cf. ad inscr.

nov. XVII p. 117, 42 || * εὐτυχῆς εὐσεβῆς ML || 23 Μουσωνίῳ ἐπάρχῳ πόλεως ML Ath. (de Musonio cf. Theophanes ad a. 556 p. 230, 21 ed. de Boor, Malalas p. 458 Dind.) Petro praefecto praetorio ε (rescripta lex ad Monachium (sic) p. u. subscriptioni constitutionis add. App. Iul.^{bo}; cf. quae ad epilogum adnotavimus) || 25 περισκοποῦντες] intentionem habere (leg. habent) i. e. περισκοποῦντα ? ε

1 frui praeerentissimorum T¹ || 2 quam add. vulg. || quoque] namque T || 5 scriptorum libri, corr. vulg. || ratas Beck] gratas t vulg. saoras T || 9 et om. t, per om. T || 11 subscr. dat. iii. id. marc. apinone nice consul. servat unus Neoburgensis, ubi additur praecedenti nov. CXXXII = Auth. CXXX; restitui ex Ath. subscriptionem exemplaris ad Menam archiepiscopum dati || 13 nov. CXXXIV = Auth. CXXVII extat etiam in Appendix Iuliani cod. Berolinensi f. 194 (= b) et Vindobonensi const. CXXXII (= v) || 15 locum δ || 16 certus δ || 17 concessit R || 18 id. a. RVT] Imp. iustinianus aug. b Impr. aug. iustinianus v || 24 subiectorum] pertinent a. v. adscr. V² || 25 intentionem δ || * habent] habere libri habentes vulg. || semper] cupientes a. v. adscr. V² || diuersos δ diuerso R¹ T

βας τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσαι ἐπάγεσθαι ἐκ τῶν προβαλλομένων τοποτηρητῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις παρά τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ περὶ τούτου γῆν νόμον ἐγγράψαι μερικὴν τινα ποιούμενοι τοῦ πράγματος ἐπ' ἀνόρθωσιν.

5

versas laesiones nostris subiectis inferre ab emissis vicariis in provincias ab aliquibus civilibus et militibus iudicibus, et de hoc dudum legem scripsimus particularem aliquam facientes rei emendationem.

CAPUT I.

Νῦν δὲ τελειότερον βοηθῆσαι τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσαι σπουδαίοντες θεσπιζόμεν, μηδεμίαν ἀδειαν ἔχειν τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπάρχους τῶν τε ἀνατολικῶν τῶν τε παρὰ Ἰλλυριοῖς πραιτωρίων ἢ κόμητα largitionum ἢ κόμητα πριβάτων τοποτηρητῶν ἐκπέμψαι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἢ αὐτοὺς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας ποιεῖν καὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς τοποτηρητῶν ἄλλὰ μηδὲ τοὺς ἐπιχωρίους ἀρχοντας ἐν ταῖς ἐμπιστευθείσαις αὐτοῖς ἐπαρχίαις τοποτηρητῶν προβάλλεσθαι ἐν οἰκιστάτοις πόλεσι. μόνον δὲ κελύμεν εἶναι τοποτηρητῆν τῆς ἐπαρχότητος τὸν ἐν Ὀσροηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ, καὶ εἰ χρεῖα καλέσει, εἰς ἑτέρους τόπους καιρῶ ἐκστρατεύματος ὑπὲρ ἀποτροφῆς αὐτοῦ σταλῆναι τινα, καὶ τοῦτο μέντοι κατὰ κέλυσιν ἡμετέραν. Πρὸς τούτοις κελύμεν, ὥστε μήτε στρατηλάτας μήτε δούκας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν αἷς ἀρχαῖς ἐκελεύσθησαν, ἔχειν τοποτηρητῶν ἢ βιοκωλύτας ἢ ληστοδιώκτας. εἰ δὲ συμβῇ χρεῖας καλοῦσιν εἴτε στρατηλάτας εἴτε δούκας πεμφθῆναι καθ' ἡμετέραν κέλυσιν ἐν ἑτέροις τόποις, τότε γίνεσθαι τοποτηρητῆν τοῦ ἀπόντος, καὶ τοῦτο κατ' ἐπιτροπῆν ἡμετέραν. Μηδενὶ δὲ ἐξίστα πολιτικῆ ἢ στρατιωτικῆ ἀρχῆν περιόμι τῆν ἐπαρχίαν οἰτίας ἀναγκαίας χωρὶς. εἰ δὲ τις ἀνάγκη καλέσει τοιοῦτό τι γίνεσθαι, δαπάναις οἰκείαις τοῦτο ποιεῖν

c. I (Θεσπιζόμεν μηδεμίαν . . .) — VI extat B^c 6, 19, 1—6.

c. I in. (Θεσπιζόμεν — 12 τοποτηρητῶν) habet B^f 6, 19, 1.

v. 28—678, 8 βουλόμῃθαι paucis mutatis habet Epanagoge 7, 8. — Summam 678, 2—8 ex Ath. repetunt paratilla Ath. 20 § 4.

comperimus subiectis nostris varia inferri damna a vicariis qui in provinciis tam a civilibus quam militibus magistratibus instituntur, atque ea de re legem iam scripsimus particularem quandam emendationem rei adhibentes.

I. Nunc vero perfectius subiectos nostros iuvare studentes sancimus, nullam facultatem habere qui pro tempore sunt praefectos praetorio et Orientis et Illyrici aut comitem largitionum aut comitem rerum privatarum vicarios in provinciis emittendi, aut ipsos provinciarum praesides sui magistratus vicarios faciendi; sed ne provinciales quidem magistratus in commissis sibi provinciis vicarios in ulla civitate instituant. Solum vero iubemus esse vicarium praefecturam in Osroena et Mesopotamia, atque si necessitas postulaverit, in alia loca tempore expeditionis pro alimentis eius mitti aliquem, et hoc quidem secundum iussum nostrum. Praeterea iubemus neque magistratos militum neque duces in provinciis, in quibus cum imperio esse iussi sunt, vicarios aut biocolytas aut latrunculos habere. Quodsi contingat ut necessitate exigente sine magistro militum sive duces ex iussu nostro in alia loca militantur, tunc vicarius fiat in locum absentis, idque ex nostro mandato. Nulli autem civili aut militari magistratui sine necessaria causa circumire provinciam liceat. Si quae vero necessitas ut eiusmodi aliquid fiat exegerit, sumptibus propriis id facere

1 προβαλλομένων L || 2 παρά τε τῶν ab aliquibus (i. e. τινῶν) ε || 3 τῶν om. M || 4 νόμον nov. CXXVIII c. 19. 20 (cf. nov. VIII c. 4) || 6 ὑποτελεῖσαι ἐπάγεσθαι ἐκ τῶν προβαλλομένων add. L^a (ex v. 1) || 9 largitionum L largitionῶν, s. v. ἤτοι τῶν θησανῶν M τῶν θησανῶν B || 10 πριβάτων L] om. M, τῆς ἰδικῆς περιουσίας M s. v., B || 12 καὶ om. B^f || 14 προβάλλεσθαι L || 16 ἐπαρ (sic) L ὄσροηνῃ B^c || 17 * καλέσοι libri || 18 σταλῆναι τινα] destinatos ε || 20 * μηδὲ — μηδὲ libri || 24 ἡμετέραν L || κελύσθην? L^a || 25 τοῦτο LB] τοῦτον M (cf. ad ε) || 26 μηδὲ ἐνὶ L || 27 παρῖναι L || 28 καλέσοι Epan. κελύσει L || 29 γενέσθαι, δαπανήμασιν οἰκείοις Epan.

1 nostri T || inferri vulg. || ab emissis habere misi b || 2 alicibus b || et militibus iudicibus om. R¹ || 3 et om. T || lege b || 4 particulare b || 5 iubare b v || 7 nulla b || 8 perfectos R¹ perfectus b v || praetiorum] praepositorum T praefectorum praetiorum (pporum V) V v hii praefectorum preturiorum b || 9 aut comitem largitionum om. R¹ || commitem T^b commitem T^a || largitionum b || commitem V || priuatorum R² T v || 10 locum b locorum

RV vulg. || locorum (altera vice locum) servatores — 11 cinguli bis scr. R || in om. T || 11 ipsas b || iudices] pnciopes v || facere om. T¹ || singuli b || 12 loci servatores emitte (sic). Sed neque — 14 ciuitate R² in ras. || locum VT b || servationes T¹ obseruatores v || sed neque — 15 hos(druma) add. T² in marg., om. T¹ || 13 eas b || locum b v || seruatoris b || emittere V mittere b, om. v || 14 loci servatores R¹ locum servature b servatorem loci T² || 15 hos-d-ruena b hosdraina R² V hosdruma T² v druma T¹ hos cum spatio vacuo 8 litt. R¹ || mesopotamiam v || 16 necessitas b || locis om. T¹ || expositionis R¹ || 17 pro nutrimenti b, pro nutri suppl. V³ in spat. vac. || eis T² || destinatos R¹ destinato R² VT b distingunt v; leg. destinatum? || quod b || 19 magistro b magistrum v || iudices R || 20 * habere addidi || locus b || obseruatores T servature b || 21 biocolitas v bioculitas b biocolitarum R² iocalitas T || 22 contingerit b || necessitates facientes v || magistro militum b v || 23 iudices T || destinari b destinare R² VT, om. R¹ || 24 in aliis] onaliis b || loci] locum RVT¹ b locorum T² || servatores R || absentes b] absentes RVT absentem v || 25 hunc V b || nostra preemptione b || 26 iudices b v || circui v || prouintia b || 28 proprii b || facere vulg.] fieri libri

κελεύομεν τοὺς τε ἄρχοντας καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ τὴν πειθουμένην αὐτοῖς τάξιν, μήτε δὲ ἀγγαρείας ἢ τοῖς καλουμένοις ἐπιδημητικοῖς ἢ ἑτέρα διαδήποτε ζημία βαρύνειν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, μήτε δὲ συνηθείας ὀνομάζειν ἢ ζητεῖν, ἄσπερ τυχόν τινες τῶν προηγησαμένων εἰς οἰκίον κέρδος ἀδικῶς ἐπενόησαν· τὰ γὰρ κακῶς ἐπινοούμενα οὐδὲ μακρὰ συνηθεία βεβαιουοῦσθαι βουλόμεθα. εἰδότεν ἀπαντῶν τῶν προειρημένων ἀρχόντων τῶν πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν, ὡς εἴ τι παρὰ ταῦτα γένηται, καὶ ὁ 10 ποίων τοποτηρητῆν κ' χρυσίον λιτρῶν καταδῆσαι ποιῆν καὶ τῆς ζώνης ἐξω γενήσεται, καὶ ὁ γενέσθαι καταδεδήμενος ἐκπίπτων τῆς οἰκείας περιουσίας ἐξορία ὑποβληθήσεται.

iubemus tam iudices quam competentes eis et obediens eis officium, neque vero angariis aut his quae vocantur epidemeticis aut alio quolibet dispendio gravare nostros subiectos, neque vero consuetudines nominare aut quaerere, quas forsitan aliqui praedecessorum in proprium lucrum iniuste adinvenierunt: male enim adinventum nec ex longa consuetudine confirmantur. Scientibus omnibus praedictis iudicibus civilibus et militaribus, quod si aliquid praeter haec fiat, et qui facit loci servatorem XX auri libras inferet poenam et cingulo spoliabitur, et qui fieri se adquevit, cadens propria substantia exilio subicietur.

CAPUT II.

Πρὸς πλείονα δὲ τῆς ἡμετέρας διατυπώσεως ἀσφάλεια κελύομεν, τοὺς κατὰ τόπον ἐπισκόπους καὶ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας καὶ αὐτοὺς τοὺς τὰς πόλεις οἰκούντας μηδὲνα παρὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν διατύπωσιν δεχέσθαι ἢ βιοκωλύτην ἢ ληστοδιώκτην· καθόλου γὰρ οὐδὲνα τῶν ἀρχόντων πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν ἐνδημοῦντα κατὰ τὴν χώραν ἔχειν τοποτηρητῆν συγχωροῦμεν. καὶ μάλιστα μὲν κελύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας οὕτως ὁρθῶς διαγίνεσθαι καὶ τὰ πράγματα καλῶς διοικεῖν, ὡς μὴ χρεῖαν γίνεσθαι περὶ οἰουδήποτε πράγματος ὑπελλοντος ζητηθῆναι ἢ γινῶν διοικηθῆναι εἰς τὰς ἐπαρχίας τινὰ πεμφθῆναι. εἰ δὲ καὶ χρεῖα καλέσει πεμφθῆναι τινὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις προφάσει δημοσίων εἰσπράξεων ἢ ἑτέρων οἰωνδήποτε ἀναφρονημένων ζητήσεων [τοποτηρητῆς]. μήτε πρόσταξιν μήτε ὄνομα ἔγείτω τοποτηρητοῦ· γινόμενος δὲ ὁ πεμπομενος κατὰ τὴν ἐπαρχίαν μηδεμίαν μὲν τοῖς ὑποτελεῖσιν ἐπαγέτω ζημίαν, τὴν δὲ καταπιστευθεῖσαν αὐτῷ χρεῖαν πληροῦτω, τοῦ ἀρχον-

Ad maiorem autem nostrae dispositionis cautelam iubemus, per loca episcopos et provinciarum rectores et eos qui civitates habitant nullum contra praesentem nostram dispositionem suscipere biocolytam aut latronum persecutorem; omnino enim nullum iudicum civilium et militarium constitutum in provincia habere loci servatorem concedimus. Praecipue quidem iubemus provinciarum rectores sic recte conversari et res gubernare, ut non necessitas fiat de qualibet re debente quaeri aut gubernari ad provincias aliquem destinari. Si vero opus fuerit transmitti aliquos in provinciis occasione publicarum exactionum aut quarumlibet emergentium querellarum, neque ordinem neque nomen habere loci servatoris; destinatus vero in provinciam nullum quidem subiectis inferat dispendium, creditum vero sibi opus

c. II in. summam Ath. repetunt paratilla Ath. 1 § 4.

iubemus et magistratus et qui ad eos pertinent et officium quod iis obtemperat, neque vero angariis aut epidemeticis quae vocantur aut alio ullo incommodo subiectos nostros onerare, neque consuetudines vocare aut quaerere, quas fortasse aliqui praedecessorum ad proprium lucrum iniuste excogitarunt: quae enim male excogitata sunt, ne longa quidem consuetudine confirmari volumus. Ac sciant omnes praedicti magistratus tam civiles quam militares, si quid adversus haec fiat, et eum qui vicarium instituerit viginti librarum auri poenam soluturum atque cingulo spoliatum iri, et eum qui id in se receperit, privatum substantia sua exilium subiturum esse.

II. Ad maiorem autem constitutionis nostrae cautionem iubemus episcopos locorum et praesides provinciarum et ipsos qui civitates habitant nullum adversus praesentem constitutionem nostram aut biocolytam aut latrunculatorem suscipere; neque enim omnino ullum ex magistratibus et civilibus et militaribus, qui in provincia versetur, vicarium habere concedimus. Atque maxime quidem iubemus provinciarum praesides ita recte se gerere et res bene administrare, ut necessitas non fiat ob ullam rem quae inquiri vel administrari debeat in provincias quemquam mittendi. Verum etiam si necessitas exegerit ut aliqui in provincias publicarum exactionum vel aliarum quarumvis quaestionum emergentium causa mittantur [vicarii], neve mandatum neve nomen vicarii habeat qui mittitur; missus autem dum in provincia versatur, neve ullum subiectis detrimentum inferat et negotium sibi commissum exequatur, praeside

2 αὐτῷ διάταξιν (διάταξιν del. L^o) τάξιν L || 3 δημοτικοῖς L^o || 5 ἄσπερ MB Epan. ε] ἄσπερ L vulg. || 6 τῶν om B || 7 οὐδὲ ἐκ μακρῆς συνηθείας βοηθεῖσθαι Epan. || 8 βεβαιουοῦσθαι βουλόμεθα] confirmantur ε || 9 τῶν πολιτικῶν] τῶν cm. L || 10 γένοιο L^o || 11 λιτρῶν M] λίτρας LB ε || καθίστασι L || 17 αὐτοῖς om. ε || 19 ἢ βιοκωλύτην] ἢ om. ε || 22 καὶ om. ε || 24 καλῶς om. ε || 26 τινὰ om. L || 27 καὶ om. L ε || *χρεῖα καλέσει MLB opus fuerit ε || 28 ἑτέρων om. ε || 29 *τοποτηρητῆς delevi cum ε (cf. app. Iul. c. 3 p. 193 Haenel.) || 30 *μηδὲ — μηδὲ libri || πρόσταξιν] ordinem ε || ὀνόματα L^o

male R¹ V¹ quidem male V²) consuetudines nec ex longo tempore (asferuntur add. V) RVT vulg. || nec] haec b || longa] longo tempore R^o || consuetudinem b || 8 iudicibus praedictis T || 9 civilibus] et civilibus T || aliquod R || 10 fiant T fatiant V || facis locum b || 11 liberas b || inferet V vulg.] inferret b inferat RT v || ginculo b || exspoliabitur v et populi habetur b || 15 marem V¹ || nostro v || 16 episcopi b v || lectores v praefectores b || 17 et eos — contra om. b v || civitatem VT || 18 dispositione b || hiocolitam T biocolitas b byocolytas v || 19 aut] an b v || persecutores RVT¹ b || nulli v || 20 iudicium R || prouintiam b || 21 locum b || seruatores T b || 22 quidam b autem quedam v || uersari b v || 23 et V b v] aut RT vulg. || 24 qualibus T || debentem RVT dibentem b dicente v || quaerere b v || aut (et v) gubernare b v, om. T, gubernari om. R¹ || prouintiam v prouintiarum b || 25 distincti b || 26 aliquis b || occasionem v || exactio R¹ || 27 emergentium b || 28 locum b || seruatori v || 29 prouintiis b v || nullus b v || inferat subiectis R², subiectis om. R¹

1 oboedientes b v || 2 neque] cum neque b v || aut his] audis b || 3 quae] qui RV || epidemeticis b hepydemedicis v epidimeticis RV epidimaticis T^b epidimaticis T^a || alio] a R¹ || 4 gravare vulg.] grauari (**ari R¹) libri || vero om. T vulg. || consuetudinis T¹ || 5 aliquid b v || 6 praedecessorum Beck] praedictorum libri || 7 adinuenta v] adinuenta b adinuenta malaque (quod

τος τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως βοηθούτων αὐτῶ. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἀρχοντος τυχὸν κατηγοροῦντος πεμφθῆ, τῆρικαῦτα κελούμεν καὶ τὴν ἐπιχώριον τάξιν ὑποφύγει αὐτῶ. ὡς περ δὲ κωλύομεν τοποτηρητὰς γενέσθαι, οὕτω τὸν πάντα κίνδυνον κελούμεν ἔχειν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας καὶ τὴν αὐτῶν τάξιν, ὥστε φροντίδα ποιέσθαι τῆς τε τῶν δημοσίων ἀνύσεως τῆς τε τῶν τόπων καταστάσεως καὶ τοῦ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ βλάβην ἀναστῆλλαι. Εἰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ βίνδικες ἢ ἐκλήπτορες εἰσι τῶν δημοσίων, καὶ δεηθῶσι τινοσ βοηθείας, κελούμεν τοὺς ἀρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς τάξεις αὐτῶν πᾶσαν σίντασιν καὶ σπουδὴν αὐτοῖς συνεισάγειν, ὥστε ἀνεπιποδίστως τὴν τῶν δημοσίων εἰσπραξίν προΐειναι. Καὶ πᾶσα δὲ τὰς κινουμένας εἴτε χρηματικὰς εἴτε ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀρμοζούσας τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσιν αὐτοὺς ἐπιτρέπουμεν ζητεῖν, ὥστε αὐτοῖς οἰκειῶ κινδύνῳ ταύτας ἐξετάσειν καὶ νόμιμον πέρας αὐταῖς ἐπιθεῖναι. Πρὸς τοῦτοις κελούμεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας, ἥνικα μέλλοιεν τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνειν, εἶτε παρόντες ὥσιν εἴτε ἀπόντες, ἀσφάλειαν προσκαθίσταν τῇ τε ἐπαρχότητι καὶ ταῖς ἡμετέραις λαγυτίοσιν καὶ τῷ κόμητι τῶν πριβάτων ὑπὲρ τῶν εἰσαγομένων χρημάτων ἐκάστη τῶν εἰρημένων ἀρχῶν, ὅποτε κἂν μὴ ἀσφαλισῶνται, ὡς ποιήσαντας ἀσφάλειαν οὕτω κελούμεν αὐτοῖς καὶ τὰς αὐτῶν τάξεις ὑποκίεσθαι ταῖς εἰρημέναις ἀρχαῖς. Ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πόλεσι βουλόμεθα τοῖς ἀρχοντας ἐγκινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων εἰσπράξεως, ἐν αἷς μὴτε σκωινιάριοι μὴτε βίνδικες μὴτε 30 ἕτεροι τινες εἰεν ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαιτήσιν ποιούμενοι.

impleat, iudice provinciae eum et eius officio adiuvante. Si vero et contra ipsam iudicem forte accusatum transmittatur, tunc iubemus et provinciale officium oboedire ei. Quemadmodum enim prohibemus loci servatores fieri, ita omne periculum iubemus habere iudices provinciarum et eorum officium, quod sollicitudinem faciant tam publicarum exactionum quam locorum quietis, et ut omnis iniustitia et laesio suspendatur. In quibus vero provinciis aut vindices aut cleptores sunt fiscalium, et opus habuerint aliquod adiutorium, iubemus iudices provinciarum et officia eorum omne solacium et studium eis conferre, ut sine impedimento fiscalium exactio procedat. Et omnes quae motae fuerint sive civiles sive criminales causas et competentes provinciarum iudicibus ipsos iubemus inquirere, ut illi proprio periculo has discutiant et legitimum finem eis imponant. Super haec iubemus provinciarum iudices mox quod futuri sunt cingula suscipere, sive praesentes sive absentes sint, cautelam impendere tam praefecturae quam nostris largitionibus et comiti privatarum pro inferendis pecuniis unicuique praedictarum dignitatum, cum etsi non caveant, tamquam facientes cautelam ita iubemus eos et eorum officia subiacere praedictis dignitatibus. In illis vero provinciis et civitatibus volumus iudices periclitari pro fiscalibus et exigi. In quibus neque scriniarii neque vindices neque alii quidam proprio periculo exactionem faciunt.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινες τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχόντων οὕτως ἀσεβῶς φέρονται προ-

Et hoc pervenit ad nos, quod quidam provinciarum iudices ita iniue agunt occasione lucrorum,

v. 19—27 summam Ath. repetunt paratilla Ath. 15 § 2.

c. III in. summam Ath. repetunt paratilla Ath. 1 § 4, respiciunt paratilla 6 § 1. 20 § 4.

provinciae et officio eius ipsam adiuvantibus. Quodsi etiam contra praesidem forte accusatum missus sit, tum iubemus provinciale quoque officium illi apparere. Quemadmodum autem prohibemus quominus vicarii fiant, ita omne periculum praesides provinciarum eorumque officium sustinere iubemus, ut et exactioni tributorum et locorum securitati et omni iniuriae damnoque reprimendo curam adhibeant. Si vero in provinciis vel vindices vel exceptores tributorum sunt, itique aliquo auxilio indigeant, iubemus praesides provinciarum eorumque officia omnem operam studiumque iis conferre, ut sine impedimento tributorum exactio procedat. Atque omnes quae moventur sive pecuniarias sive criminales causas provinciarum praesidibus competentes eos inquirere praecipimus, ut ipsi suo periculo eas examinent et legitimum finem iis imponant. Praeterea iubemus praesides provinciarum, ubi magistratus suscepturi sint, sive praesentes sint sive absentes, et praefecturae et largitionibus nostris et comili rerum privatarum cautionem praestare pro pecuniis unicuique praedictorum magistratum inferendis, cum etiamsi non caverint, tamen tanquam cautione praestita pariter ipsos eorumque officia praedictis magistratibus obnoxios esse iubeamus. In illis autem provinciis et civitatibus praesides periclitari de exactione tributorum volumus, in quibus neque scriniarii neque vindices neque alii ulli sint qui proprio periculo exactionem faciant.

III. Sed hoc quoque ad nos pervenit, nonnullos eorum qui in provinciis magistratum gerunt adeo

2 καὶ om. L || κατὰ τοῦ] contra ipsum (i. e. κατ' αὐτοῦ τοῦ?) § || 4 ὡς περ] β' L in marg. || τοποτηρητὰς κωλύομεν L || 7 τε om. L || 9 καταστῆλλαι L || Εἰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις In quibus vero provinciis § || 10 βίνδικες ML] ἐκδικιοί Ms. v., B || 11 καὶ κἂν L || 13 σίντασιν LB] συνάρασιν M || συναίστασιν M] συναγωγῆς L || εἰσάγειν M || 15 εἴτε χρηματικὰς om. B' || 16 καὶ om. L || 18 νόμιμος L || 19 αὐτοῖς ML || 21 εἰσίν B || 22 προσκαθίσταν MB] προσκαθιστῶν L vulg. || 23 λαγυτίοσιν L] λαγυτίοσιν ἦγον ὑπεροχῆς M παρ- οχῆς B || τῶν πριβάτων] τῆς ἰδικῆς περιουσίας B || 24 συναγομένων L || 25 ποιήσαντας Zachariae] ποιή- σαντες libri || 27 ὀρχαῖς] ἐπαρχίαις ἀρχαῖς L' || 29 ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων εἰσπράξεως] pro fiscalibus et exigi § || 30 οἷς L || *μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ libri || βίνδικες] ἐκ- δικιοί B || 31 τῶν L' || 33 εἰς MB] ὡς L || 34 ταῖς LB] om. M || φέροντες M || προφάσεις M

cialem v || 4 ei] et v || 5 locum b || servatoris b servatori v || omnes b omnem v || habere iubemus V || 6 iudicem b || 7 ut om. b || faciat b || 8 locarum b v || quietis Beck] quietem RVT quiete b quietum v || ut et v || omnes b T' || iniustitiae b || lesos v || 9 iudices R || 10 haecleptores b hecliptores V ecliptores R exdiptores T hoo lectores v, exactores s. v. adscr. V' || sint V' || habuerit b v || 11 habe- mus b v || iudicem V || 12 omnes b v || et om. b v || 13 in- pedimentum b || 14 qui V quos v || mota b morte R' || 15 causas b v] cause RVT vulg. || et om. b || 16 iudices R' || 17 haec v || discutiat b v || finem eis imponat v eis inponant finem V || 18 haec] autem add. T vulg. || 19 mox quod R' b] mox quidem v mox qui R' VT || cingulos b || 21 praefectorum v perfectum eat T' || quam] quam in v lesionibus v || comitis b commiti VT || 22 priuatorum T || unicus T' || praetorum v || 23 dignitatem b || 24 ita om. T' || 25 offitias b || praedictis dictis dignitatibus b || 26 prouinciis — 29 exactionem scr. R' in ras. 2 v. || digni- tatibus b v || 27 per T' || fscisalibus T' neque] si neque T' || 28 iudices R || 29 exactionum b || faciant v || 33 haec v || quod] quidem R' || 34 agant v

1 adinpleat T vulg. || iudicem b index v eum] eius b || eis T' || offitium T || 2 * et] haec (hio R) libri || 3 trans- mittitur R transmittantur b v || prouintialem b in prouin-

φάσει αίσχροκερδείας, ὡς μηδὲ διαθήκας συγχωρεῖν γίνεσθαι μηδὲ γινομένης ἐμφανίζεσθαι, μηδὲ γάμοις τινὰς προσημεινῶν μηδὲ τὰ ἐπὶ ταῖς γαμικαῖς διαρῆαις ὑπομνήματα συντάττεσθαι, μηδὲ τὰ τῶν τελευτῶντων σώματα ταφαῖς παραδίδοσθαι, μηδὲ πραγμάτων ἀναγραφῆν συγχωρεῖν γίνεσθαι ἢ ἄλλο τι τῶν τοιοῦτων πράττεσθαι ἢ ἐν ὑπομνήμασιν ἢ ἐν ἐκμαρτυρίαις διὰ τοῦτο ἀπαγορευόμεν πᾶσι τοῖς ἀρχοῖσι πολιτικοῖς τε καὶ στρατιωτικοῖς καὶ ταῖς αὐτῶν τάξεσιν ἢ καὶ ἐτέρῳ οἰωδῆποτε τοιοῦτό τι τολμᾶν. εἰ δὲ τις τοιοῦτο μῦθος ἐν οἰωδῆποτε τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐπιχειρήσει διαπραξάσθαι ἢ ὑπουργῆσαι τῶ ταῦτα τολμῶντι, κελύμενον τοὺς τοιοῦτους ἔξω τῆς ζώνης γυμνῶν ἐν ἐξορία πέμπεσθαι, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν τὴν συμβαίονσαν ζημίαν τοῖς ἡδικημένοις κατὰ τὸ διπλάσιον ἀποδίδοσθαι, ὅν ἀνηρημένης αὐτοῖς οὐδὲ τῆς ἀλλῆς τῆς ἀπὸ τῶν νόμων βοηθείας. πᾶσαν δὲ δίδομεν ἀδειαν τοῖς κατὰ τὸν τόπον οἰωτάτοις ἐπισκόποις καὶ τοῖς πρωτεύουσι τῶν πόλεων τὰ τοιαῦτα ἐγχειρήματα κωλύειν, καὶ φροντίζειν τοῦ ταῦτα πάντα ἀνεμποδίστως καὶ ἀζημίως κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν προῖέναι, καὶ τὰ περὶ τούτων μνησθῆναι ἡμῖν.

1 Τὰς μέντοι κατὰ νόμους ἐπιδεδομένας ἐκκλήτους καὶ δίχεσθαι βουλόμεθα πάντας τοῖς ἀρχοντας καὶ τοὺς καθ' ἡμετέραν κελύμεν ἀκροαμένους, εἴτε μείζονες εἴτε ἐλάττορες εἴεν, καὶ ἐκιδόναι τὰ πεπραγμένα δίχα τινὸς ὑπερθέσεως τοῖς δικαζόμενοις, ὡς ἐξέτασιν νόμιμον περὶ τούτων προῖέναι. πρὸς τούτοις κελύμενον, ἐκκλήτων ἐπιδεδομένης κατὰ τὸν νόμον μήτε ἐκβιβασμοῦς γίνεσθαι μήτε νομῆς πραγμάτων μετατίθεσθαι μέχρι τελείας ἐπ' αὐτῇ κρίσεως.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει μοιχείας ἢ ὄρπαγας γυναικῶν ἢ φόνους ἢ ἕτερα οἰωδῆποτε ἐγκλήματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀμαρτάνεσθαι, κελύμενον τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους πάντα κατὰ νόμους διεκδικεῖν, καὶ τοὺς

c. III § 1 om. B^c 6, 19, extat B 9, 2, 10.

c. IV—VI summa Ath. in codice ommissa extat in libello περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 6 p. 192 Heimb.; c. IV in summa in paratitlis Ath. 6 § 2.

impie turpis lucri studio agi, ut ne testamenta quidem patiantur fieri nec facta insinuari, neque matrimonii aliquos inter se iungi neque instrumenta donationum nuptialium confici, neque corpora defunctorum sepulturis tradi, nec permittantur rerum inventaria fieri aut aliud quidquam eius generis vel per acta vel per testationes celebrari. Propterea interdicimus omnibus magistratibus tam civilibus quam militaribus eorumque officii vel cuilibet alii, ne quid eiusmodi audeant. Si quis vero tale scelus in quocumque rei publicae nostrae loco perpetrare vel ei qui haec audeat praesto esse temptaverit, iubemus eos cingulo privatos in exilium milli, et ex eorum substantia damnium iis qui iniuria affecti sunt illatum in duplum restitui, ne reliquo quidem ex legibus auxilio iis adempto. Omnem autem facultatem damus sanctissimis locorum episcopis et primatibus civitatum eiusmodi conatus cohibendi et providendi ut haec omnia sine impedimento et detrimento secundum legum tenorem procedant, atque de his ad nos referendi.

1 Appellationes vero quae secundum leges offeruntur omnes magistratus eosque qui iussu nostro causas cognoscunt, sive maiores sive minores sint, et suscipere volumus et acta litigantibus sine ulla dilatione edere, ut legitima examinatione de his procedat. Praeterea iubemus appellatione secundum legem oblata neque executiones fieri neque possessiones rerum transferri usque ad definitivam sententiam de ea latam.

IV. Quoniam autem contingit adulteria vel raptus mulierum vel homicidia vel qualicumque alia crimina in provinciis committi, iubemus provinciarum praesides omnia secundum leges vindicare, et delin-

2 μήτε B || γενομένης cum Haloandro vulg. || 3 τὰ ἐπὶ om. L || 4 μήτε B || 12 διαπραξάσθαι M || διαπραξῆαι LB || 14 γενομένου L || 16 ἀναδίδοσθαι L || ἀνηρημένοι M || 18 τὸν M || om. LB || 21 ἀζημίως om. L || 23 μνησθῆναι ἡμῖν ML || μνησθῆναι B || 24 ἐπιδεδομένης MB^c || ἐπιδιδόμενας LB^c || 25 πάντας omnino (i. e. πάντας) ε || 30 ἐπιδιδόμενης B^c || τὸν νόμον] leges ε || *μηδὲ libri || 31 ἐκβιβασμοῦς exactionem ε || *μηδὲ libri || 32 κρατήσεως L || 36 ἡγουμένους LB ε || ἀρχοντας καὶ ἡγουμένους M

2 insinuari b v || aliquos T vulg. || 4 defunctos R² || corpora om. R || 5 discriptionem b v conscriptionem R² || concedant Beck] concedunt libri || aliud quid V vulg. || aliud qui b aliquid id v aliquid quidam R aliud aliquid T || 6 agit b || gentis V¹ || 8 quam militarius om. v || alii R² vulg. ali v aliud b || 9 civilibus T || tali v || quidam]

ut neque testamenta concedant facere neque facta insinuare, neque nuptias aliquos facere aut super nuptialibus donationibus monumenta componere, neque defunctorum corpora sepulturae tradi neque rerum descriptionem concedant fieri aut aliud quid huiusmodi agi aut ex gestis aut ex testimonis. Propterea interdicimus omnibus iudicibus tam civilibus quam militaribus et eorum officii aut alio cuilibet tale aliquid praesumere. Si vero quidam huiusmodi odibilem rem in quolibet loco nostrae rei publicae praesumpserit agere aut ministrare ei qui haec praesumpserit facere, iubemus huiusmodi extra cingulum factos in exilium destinari, et de substantia eorum eveniens dispendium laesis in duplum restitui, non sublato eis neque alio quod est ex legibus adiutorio. Omnem vero damus licentiam locorum sanctissimis episcopis et primatibus civitatum huiusmodi praesumptiones prohibere, et studere ut haec omnia sine impedimento et sine dispendio secundum legum virtutem procedant, et de his nobis nuntiare.

1 Illas vero quae secundum leges offeruntur appellationes et suscipere volumus omnino iudices et eos qui secundum nostram iussionem audiunt, sive maiores sive minores sint, et edere gesta sine aliqua dilatione litigantibus, ut quaestio legitima de his procedat. Super haec iubemus appellatione porrecta secundum leges neque exactionem fieri neque possessiones rerum transferri usque ad finitivum super ea iudicium.

Quoniam vero contingit adulteria aut raptus mulierum aut homicidia aut alia quaelibet crimina in provinciis committi, iubemus provinciarum iudices omnia secundum leges vindicare, et peccantes tenere,

quia b qui et v || 10 odiuilem b || nostrae — 12 haec om. v || re publica b || 12 hoo R vulg. || sumpserit T || extra] et ex R¹ et extra R² || 13 cingulo b v || factus v || distitari b || de om. v || 14 cueniet b v || dispendiis v || 15 subla V¹ || alio (aliud v) quod (quodam V²) est ex legibus V v] ali quod est et legibus b alio quidem ex legibus RT vulg. || adiutorium v et adiutorium b || 18 praesumptionis v || prohibere et] prohiberet b || 19 impedimentum b || et om. b || 20 virtutum procedat v || 24 qui R¹ || offerentur v || 26 nostras iussiones R || audiunt b v] specialiter quia (et quia R¹) et (et a T² vulg.) diuini licet appellare iudicibus audiunt RVT vulg. || 27 sint] int b, om. V || et om. b || dere R¹ V ea dare v || gestas b || 28 legitimam b || 29 appellationem porrectam v || 30 exactione R¹ || possessionis b || 31 finitivum V b v] finitum R diffinitivum T¹ diffinitum T² definitum vulg. || 33 uerti b || contigit V v || 34 homicidia b || aut alia] capitalia v ab italia b || 35 committit b comiti V || iudices] principes v

ἀμαρτάνοντας κρατεῖν, καὶ μὴ ἐτέρους ἀνθ' ἐτέρων, ἢ ἐξ ὧν ὄρηται χαρίων οἱ τὰ ἐγκλήματα τομησαντες ἄλλον ἀντ' ἄλλου συνέχειν, ἢ ζημίαν τοῖς αὐτῶν ἐπάγειν χαρίσι, ἀλλὰ μηδὲ ἐνεχυρασμοὺς ποιεῖν διὰ τὸν ἡμαρτηκότα, ἢ τὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐκδίκησιν ἰδίῳ κέρδους ἔνεκα καταλείβειν ἢ τὰ τῶν πλημμελησάντων πράγματα οἰκίῳ κέρδους ποιεῖσθαι. ἡμεῖς γὰρ τοῖς μὲν αἰτίους τὰς ἐκ τῶν νόμων ποινὰς ὑπομένειν βουλόμεθα, ζημίαν δὲ τοῖς ὑποτελέσιν ἡμῶν ἢ κέρδος ἐκ τούτου τοῖς ἀρχουσιν ἢ τοῖς αὐτῶν ἀνδράποισι ἤγουν τάξεσι γίνεσθαι οὐδαμῶς συγχωροῦμεν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν εὐρεθῶσιν ἀδίκως τινὰς τιμωροῦμενοι καὶ τοὺς ἀμαρτήσαντας πιπράσκοντες. εἰ γὰρ δὴ τι παρὰ ταῦτα γένηται, αὐτοὺς μὲν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἀρχὸν πᾶσαν τὴν ἐντεῦθεν προσηγομένην τοῖς ἡδικημένοις θεοραπέσει ζημίαν καὶ τιμωρίας ὑποβληθεὶς ἐξορία παραδοθήσεται, καὶ ὁ τοῦτον δὲ παρέδρος τὴν ὁμίαν ὑποστήσεται τιμωρίαν, ἅν τοῖς γινομένοις παρὰ τοῦ ἀρχοντος ὑπερναντίον τῶν νόμων ἐγγράφως συναίνεση, καὶ ἡ τάξις δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα διὰ κέρδος ἰδίῳ ἀπὸ ὑπουργοῦντες οὐ μόνον τὰς ζημίας τοῖς ἡδικημένοις ἀναγκασθήσονται ἀποκαταστήσαι, ἀλλὰ καὶ οἱ αἰτιώτεροι αὐτῶν ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας ὑποβληθέντες ἐξορία παραδοθήσονται.

25

CAPUT V.

Εἰ δὲ τις τῶν ἐνεχομένων ἐγκλήμασι διαλάθοι ἢ καταλείποι τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐν ἣ τὰ ἐγκλήματα πλημμέλῃσι, κελούμενον νομίμως κηρύγμασι παρὰ τοῦ ἀρχόντος καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ εἰ μὴ ὑπακούσει, ἐκείνα ἐπ' αὐτῷ προτίθεναι τὰ τοῖς ἡμετέροις νόμοις διωρισμένα· εἰ δὲ γνωσθῇ ὡς καθ' ἐτέρον ἐπαρχίαν διαίει, κελούμενον τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον, καθ' ἣν ἀμαρτηθῆναι τι τοιοῦτο συμβαίη, ἐπιστολῇ δημοσίᾳ κεχρησθῆναι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀρχοντα, ἐν ἣ τὸ πλημμελήσαν πρόσωπον διαίει, ἐκείνον δὲ τὸν τὰ δημόσια δεχόμενον γράμματα κινδύνῳ αὐτοῦ καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ συνέχειν τὸν τοιοῦτον καὶ

quentesprehendere, neque alios pro aliis, aut quibus ex regionibus ei qui crimina commiserunt profecti sunt alium pro alio delinere, aut regionibus eorum damnum inferre, sed ne pignerationes quidem facere propter eum qui deliquit, aut criminis vindictam proprii lucri gratia tollere aut delinquentium res suum lucrum facere. Nos enim reos poenas legitimas subire volumus, damnum vero subiectis nostris aut lucrum inde magistratibus vel eorum hominibus sive officis fieri nullo pacto permittimus, ne propter cupiditatem bonorum iniuste aliquos poena afficere et delinquentes vendere deprehendantur. Etenim si quid adversus haec fiat, et ipse praeses provinciae omne damnum inde obveniēns iis qui iniuria affecti sunt resarciet supplicisque subiectus in exilium mittetur, et assessor eius simile supplicium subibit, si iis quae a praeside agantur contra leges in scriptis consentiat, et officium eius atque celeri qui in eiusmodi rebus proprii lucri gratia ei operam praestituri sunt non solum damna iis qui iniuria affecti sint restituere cogentur, sed etiam qui maxime sotes sunt eorum supplicis legitimis subiecti in exilium mittentur.

V. Si quis autem eorum qui criminibus obnoxii sunt latuerit vel reliquerit provinciam illam in qua crimina commisit, iubemus eum legitimis edictis a magistratu citari. Ac si non oboedierit, ea adversus illum procedant quae legibus nostris definita sunt; si autem compertum sit eum in alia provincia degere, iubemus praesidem provinciae, in qua eiusmodi delictum commisit contingerit, publica epistola uli ad provinciae illius praesidem, in qua persona quae deliquit degit, illum vero qui litteras publicas accipit peri-

2 ἢ LBς] om. M || 4 ἐνεχυρασμοὺς LB || 6 κατάνειν Hombergk male || 9 ζημίαν] damna ε || 11 τάξεις] officialibus ε || συγχωροῦμεν] κελούμεν L || 13 καὶ] aut ε || 14 δὴ τε] μὴ L, om. ε || 15 αὐτὸς] ὁ αὐτὸς L || 19 ὑπερναντίον] ἀπ' ἐναντίας B || 20 συναίνεσι L || 21 τὰ τοιαῦτα] haec ε || 22 αὐτῷ Mς] αὐτῶν LB || 26 ἐνεχομένων LB] ἀνεχομένων M comprehensorum (i. e. συγχωρούμενον?) ε || διαλάθῃ B || 27 καταλάτῃ M || 32 διάγει B || τῆς ἐπαρχίας] provinciae illius ε || 33 τοιοῦτό τε L || 36 αὐτοῦ MLB, corr. Haloander || 37 αὐτοῦ Haloander

1 alios] aliis b v || uices b nocibus v iudices R¹ || 2 praesumpserit R || alium] alio V¹ b v || 3 uices R^o uicissitudo b || 4 pignerationis b pignerantes v pignorationes T vulg. || 7 reus quidem b v quidem reos T || poenam b v pena V || 8 dampnum T dampno V || nostris subiectis T || ex] et b aut v || 9 iudicium b v || eorum om. T¹ || omnibus v || 10 *ut non] ut libri, al. ne V³ s. v.,

et non alios pro aliis, aut ex quibus nati sunt vicis qui crimina praesumpserunt alium pro alio comprehendere, aut damnum eorum inferre vicis, sed neque pignerationes facere propter peccantem, aut criminis vindictam proprii lucri causa inferre aut delinquentium res proprii lucrum facere. Nos enim reos quidem ex legibus poenas sustinere volumus, damna vero subiectis nostris aut lucrum ex hoc iudicibus aut eorum hominibus sive officialibus fieri nullatenus concedimus, ut (non) propter rerum desiderium inveniatur iniuste aliquos castigantes aut peccantes vendere. Si enim praeter haec fiat, ipse provinciae iudex omne ex hoc accidens laesis damnum medebitur et supplicis subiectus exilio tradetur, et consiliarius eius simile sustinebit supplicium, si factis a iudice contraria legibus in scriptis consentiat, officium vero eius et alii, qui circa haec propter lucrum proprium ei obsecundant, non solum damna laesis compellentur restituere, sed culpabiliores eorum legalibus supplicis subiecti exilio tradentur.

Si vero quis comprehensorum criminum latuerit aut reliquerit provinciam illam in qua crimina deliquit, iubemus legitimis edictis a iudice evocari eum, et si non obaudiat, illa in eo procedere quae nostris legibus definita sunt. Si vero cognoscatur quod in aliam provinciam degit, iubemus provinciae illius iudicem, in qua peccari quid huiusmodi contigit, epistola publica uti ad provinciae illius iudicem, in qua delinquens persona degit, illum vero qui publicas susceperit litteras periculo suo et officii sui

ut ne vulg. || 11 iuste b v || aliquae b aliquae causae v || aut] et Beck || 12 vindicare b || ipse] et ipso v || 13 omnem b || accedens b || dampnum laesis R (vulg.) || 14 subiectis V^o T^o b v || tradatur libri, corr. vulg. || 15 et om. v || similem b v || si] textum si V¹ || 16 ad iudicem b || contraria legis v, contra leges vulg. || consentiant v || 17 alii qui] aliquid b, qui om. R¹ || citra R¹ || 19 inculpabiliores R² || 20 subiectis b v || tradebuntur b v || 26 quis] dum b v || criminibus Beck || 27 relinquerit R¹ || 28 a] ad b || vocari b v || 29 et om. b || obaudiet v obaudit V¹ obedit V² || illam b || 30 in alia provincia b vulg. || 31 legit b deget v || iubemus — 682, 2 legitimis scr. R² in ras. 3 sv. || provinciam ipsius v || 32 iudice b || in qua — 33 iudicem om. T¹, add. T² in marg. || peccare v || quid] aliquid R⁽²⁾, om. T⁽²⁾ || contingit T⁽²⁾ contigit id v constitit b || 33 epistolam V² || publica uti ad] publicitatis b v publica (publicitatem V², om. V¹ in spat. vac.) ad RV T || illius om. T⁽²⁾ || 34 degit R] deget VT v egit b || illum T² vulg.] ille RV b v illis T¹ || 35 receperit et litteras v || suo periculo R || officis b || sui om. RV

πρὸς τὸν ἀρχοντα τῆς ἐπαρχίας αὐτὸν παραπέμπειν ἐν ἡμαρτε, τὰς ἀπὸ τῶν νόμων τιμωρίας ὑποστησόμενον. εἰ δὲ ὁ τὴν δημοσίαν ἐπιστολὴν δεχόμενος φάθυμῆσαι τοῦτο ποιῆσαι, ἢ οἱ τῆς τάξεως αὐτοῦ προδίδουσαι ἢ ἐπιτραπέντες ἀμειλίχους, τρικαῖα καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχοντα τρεῖς χρυσίου λίτρας καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ ἑτέρας τρεῖς ὑπὲρ ποιότης καταβάλλειν κελεύομεν. εἰ δὲ ὁ ἀρχων ἢ τις τῶν τῆς τάξεως αὐτοῦ διὰ κέρδος τοιοῦτο πρόσωπον, μὴ συσχῆ ἢ συσχῶν μὴ παραπέμψει, καὶ τοῦτο πράξας ἐλεγχθῆ, γυμνωθεὶς τῆς ζωῆς ἐξορία παραδιδόσθω.

comprehendere huiusmodi et ad iudicem provinciae transmittere, in qua peccavit, supplicii legitimis subiciendum. Si vero qui publicam epistolam suscepit neglexerit hoc facere, aut officiis eius tradere, aut imperata neglexerint, tunc et ipsum iudicem tres auri libras et officium eius alias tres pro poena inferre iubemus. Si vero iudex aut aliquis officii eius propter lucrum huiusmodi personam non comprehendat aut comprehendens non transmittat, et hoc agens vincatur, spoliatus cingulo exilio tradatur.

CAPUT VI.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν παραφυλάττεσθαι παρὰ πάσης ἀρχῆς, ἵνα ἐὰν συμβῆ ἔγγραφον ἡμετέραν κέλευσιν γενέσθαι πρὸς τινὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οὗτος παυθῆ τῆς ἀρχῆς, τὸν μὲν ἐκείνον παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν δέχεσθαι ταύτην καὶ ἐμφανίζειν· καὶ εἰ μὲν ἰδιωτικὸν εἶη τὸ πρᾶγμα, καὶ πληροῦν αὐτὸ καὶ ἐπεξεῖναι, ὡς ἂν εἰ πρὸς αὐτὸν ἔτυχε γεγραμμένη· εἰ δὲ ἡ τοιαύτη ἔγγραφος κέλευσις εἰς τὸ δημοσίον ὀρά, ἐξετάζειν ταύτην, καὶ εἰ μὲν μὴ βλάπτειται τὸ δημοσίον, τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα πληροῦν, εἰ δὲ πρὸς βλάβην ἐστὶ τοῦ δημοσίου, μηδὲν ἐπ' αὐτῇ παντελῶς πράττεσθαι, μὴνύειν δὲ εἰς ἡμᾶς πρῶτον, ὥστε δευτέρα ἡμῶν γίνεσθαι περὶ τοιοῦτο κέλευσιν. εἰ δὲ καὶ προτάξεις οἰοῦνθ' ἄρχοντος εἴησαν, καὶ πρὶν ἐμφανισθῆναι ταύτας ἢ τὸν προτάξαντα ἢ πρὸς ὅν αἰ προτάξεις γεγόνασι συμβῆ ἀποκρινθῆναι τῆς ἀρχῆς, καὶ οὕτως ὁ γινόμενος ἀρχων ταύτας δεχέσθω καὶ ἐκπιβαζέτω, εἰ νομίμως γεγόνασιν· εἰ δὲ παρὰ τὸν νόμον ἢ κατὰ τοῦ δημοσίου ἐγένοντο, ταύτας ἀντὶ μηδὲ γεγραμμένων εἶναι κέλευομεν.

Et hoc vero iubemus observari ab omni administratione, ut si contigerit in scriptis nostram iussionem fieri ad aliquem iudicem, et interea iste quiescat ab administratione, is qui post illum suscepit dignitatem accipiat eam et insinuet. Et si quidem privata est causa, et implere eam et exequi, quemadmodum ad eum promeruit rescriptum; si vero huiusmodi in scriptis iussio publicum respicit, inquiret eam, et si quidem non laeditur fiscus, quae in ea comprehensa sunt adimpleat, si vero ad laesionem est fisci, nihil super ea omnino agi, nuntiare vero nobis primum, ut secunda nostra fiat de hoc iussio. Si vero et praecipua cuiuslibet iudicis sint, et prius quam insinuentur haec, aut praecipientem aut ad quem praecipia facta sunt contigerit removeri de cingulo, et sic qui factus fuerit iudex haec suscipiat et exigit, si legitime facta sint; si vero contra legem aut contra publicum facta sint, haec pro non scriptis esse iubemus.

CAPUT VII.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοιαύτην ἀσέβειαν ἐν διαφόροις τόποις τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐγγυμν ἁμαρτάνεσθαι,

c. VII. VIII extat B 23, 2, 3. 4 = B² X 2, 29. 30 p. 685 Zach. — Summam ex Ath. habet libellus περὶ διαφόρων ἀναγνώματων § 6 p. 193 Heimb., Theodori summaria repetit B².

c. VII exhibet Anonymus Bodleianus tit. 16 (cf. Heimbach Ἀνέκδ. I p. LXXV). Summam Ath. repetunt paratilla Ath. 15 § 2, B¹ 52, 1, 60.

culo suo et officii sui comprehendere talem hominem eumque ad praesidem provinciae in qua delictum commisit transmittere supplicia legitima subiturum. Quodsi qui publicam epistolam accipit hoc facere neglexerit, aut officiales eius prodiderint vel imperata omiserint, tunc et ipsum praesidem tres auri libras et eius officium alias tres poenae nomine solvere iubemus. Si vero praeses provinciae sive quis ex officio eius lucri causa eiusmodi personam non comprehenderit vel comprehendens non transmiserit, idque fecisse convictus sit, cingulo exutus in exilium mittatur.

VI. Sed hoc quoque ab omnibus magistratibus observari iubemus, ut si forte scripta iussio nostra ad aliquem ex magistratibus destinata sit, alicui is interim magistratum deponat, qui post eum magistratum suscipit illam accipiat et insinuet: ac si quidem privata causa sit, eam et peragat et exequatur, tamquam si ad ipsum scripta fuisset; sin eiusmodi scripta iussio ad fiscum spectat, eam examinet, et si quidem fiscus damno non afficitur, quae in ea continentur exequatur, si autem ad damnum fisci pertinet, nihil omnino de ea agatur, sed ad nos primum referat, ut secunda nostra ea de re iussio fiat. Quodsi etiam mandata cuiuscumque magistratus sint, et ante quam ea insinuentur vel qui mandavit vel ad quem mandata edita sunt magistratu moveri contigerit, sic quoque is qui magistratu potitur ea suscipiat et exequatur, si legitime facta sunt; si vero praeter legem vel contra fiscum facta sunt, ea pro non scriptis esse iubemus.

VII. Quoniam autem eiusmodi quoque impietatem in diversis rei publicae nostrae locis committi com-

1 αὐτὸν om. ε || 3 ὁ καὶ L || 4 φάθυμῆσαι L || ἢ ὁ εἰ — 5 ἀμειλίχους ad officios eius tradere, aut imperata neglexerit ε || 6 αὐτοῖς τοῖς ἀρχουσιν L^o || 8 εἰ δὲ M ε || εἶτε δὲ LB || ἢ εἶτε B || τῆς om. B || 10 παραπέμψει M L || παραπέμψη B vulg. || 16 ταύτην τε L || 18 καὶ om. B² || 19 γεγραμμένων L || ἢ om. M || 20 μὴ om. L^o || 24 γίνεσθαι (γενέσθαι B) περὶ τούτων LB ε || γίνεσθαι περὶ τούτων γίνεσθαι (sic) M || 28 οὗτος L || γινόμενος L^o || 31 γεγόνωτων L || 33 ἁμαρτάνοντας L^o

1 et om. V || 3 subiciendos b subiciendo v || publicam] per publicam R¹ || suscipierit b, suscipit Beck || 4 neglexit R neglexerit b si neglexerit v || officii R¹ officio vulg. || 5 impetrata T || neglexerit b || 6 tres auri] tres in ras. V² || poenam inferre b penam ferre V || 7 aliqui R || officii] ex officium v || 8 persona b || non om. b v || 9 aut comprehendentem b || non om. V || et] ex v || 10 convocatur v || spoliatur b exspoliatus v || 12 ob R¹ administra-

tionis b administrationis traditionis v || 13 contingerit b || 14 et] haec v, om. b || interea iste] inter eas b || 15 ab om. RT¹ || administrationem T¹ b v || his V b v || post] pus v || illam T || trinitatem b v || 16 accipi R¹ et accipiat T || insinuet b || Et om. R¹. Et — 19 inquiret eam om. b || 17 *exequi] assequi libri || 18 promeruerit T || rescripto v || 19 publica v || respicit R¹ || 20 ledatur R vulg. ledabitur T¹ || fiscum v || qui T¹ || eam b v || comprehensi v comprehensos b || 21 ad] et v || leccionem b lesio T¹ || est om. T b v || sysci b || 22 ea RV vulg.] eam T b v || agi nuntiare] hano nuntiare b, adnuntiare v || primo b || 24 sunt v || insinuantur v || 25 haec] .. T¹ || aut] et v || aut ad] ad om. R¹ || quam b pr. || 26 facta sint v sunt facta T, facta om. R¹ || contingerit T¹ || remouere b v || de] a T || 27 fuit R est fuerit T¹ || 28 legitimae b || facte R¹ T b v || sint R¹ V b v || sunt T vulg. fuit R¹ || sin b || lege b || 29 publico v || sunt T vulg. || 32 qui v || vero] autem T v om. R¹ || et om. R || 33 qui b

ὄτι οἱ δανεισταὶ τὰ τέκνα τῶν χρεωστούντων τομῶσι κατέχουν ἢ εἰς ἐνέχυρον ἢ εἰς δουλικὴν ὑπηρεσίαν ἢ μισθοῦν, τοῦτο πᾶσι τρόποις κωλύομεν, καὶ κελεύομεν, εἰ τις τοιοῦτό τι πλημμελήσει, μὴ μόνον ἐκπίπτει αὐτὸν τοῦ χρέους, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἄλλην ποσότητα καταδικάζεσθαι δοθησομένην τῷ κρατηθέντι παρ' αὐτοῦ ἢ τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ σωματικαῖς ποιναῖς αὐτὸν καθυποβάλλεσθαι παρὰ τῶν κατὰ τὸπον ἀρχόντων, ἐπειδὴ πρόσωπον ἐλεύθερον ὑπὲρ χρέους ἐτόλμησε κατασχέειν ἢ μισθῶσαι ἢ ἐνεχυρίασαι.

creditores filios debitorum praesumunt retinere aut in pignus aut in servile ministerium aut conductionem, hoc modis omnibus prohibemus, et iubemus, ut si quis huiusmodi aliquid deliquerit, non solum debito cadat, sed tantam aliam quantitatem adiciat dandam ei, qui retentus est ab eo aut parentibus eius; et post hoc etiam corporalibus poenis ipsum subditi a loci iudice, quia personam liberam pro debito praesumpserit retinere aut locare aut pignorare.

CAPUT VIII.

Κάκεινο δὲ συνείδομεν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀφελείας ἐπανορθῶσαι, ἵνα εἰ τις γυνὴ ἐν δανειακῇ γραμματείῳ συναίνεσι τῷ οἰκίῳ ἀνδρὶ ἢ ὑπογράψει καὶ τὴν οἰκίαν περιουσίαν ἢ καὶ ἑαυτὴν ἔνοχον ποιήσῃ, κελεύομεν μηδὲν τοιοῦτον ἰσχύειν ἢ κρατεῖν, εἴτε ἀπαξ εἴτε πολλάκις τοιοῦτό τι ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται, εἴτε ἰδιωτικὸν εἴτε δημοσίον εἴη τὸ ὄφλημα, ἀλλ' οὕτως εἶναι ὡς ἂν εἰ μηδὲ γεγραμμένον ἦν, εἰ μὴ φανερώς ἀποδειχθῆι, ὅτι τὰ χρήματα εἰς 20 ἰδίας αὐτῆς τῆς γυναῖκος χρεῖας ἐδαπανήθη.

Et illud vero praevidimus pro subiectionum utilitate corrigere, ut si qua mulier de qualibet instrumento consentiat proprio viro aut scribat et propriam substantiam aut se ipsam obligatam faciat, iubemus nullatenus huiusmodi valere aut tenere, sive semel sive multotiens huiusmodi aliquid pro eadem re fiat, sive privatum sive publicum sit debitum, sed ita esse ac si neque scriptum esset: nisi manifeste probetur ut si qua pecuniae in propria ipsius mulieris utilitate expensae sunt.

CAPUT IX.

Ἀναγκαῖον δὲ νομίζομεν κάκεινο προσηκούση βοήθεια ἐπανορθῶσαι, ἵνα μηδέμα γυνὴ περὶ οἰουδήποτε πράγματος χρηματικῆς ἐξ οἰουδήποτε ἀρχοντος ἐγκλείηται ἢ φυλάττηται. ἀλλ' εἰ μὲν ὑπὲρ δημοσίων 25 χρεῶν ἢ ἰδιωτικῶν ἐναχθεῖται κατὰ τὸν νόμον ἢ γυνή, ἢ διὰ τοῦ ἀνδρός ἢ δι' ἑαυτῆς ἢ δι' οἴου δῶν βολοῖτο προσιῶπον νομίμως ἀποκρινέσθω καὶ διοικεῖται τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ καὶ χρεῖα εἴη ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν

Necessarium vero credimus et illud competenti adiutorio emendare, ut nulla mulier de qualibet re includatur aut custodiatur. Sed si quidem pro fiscalibus debitis aut privatis pulsetur secundum legem mulier, aut per virum suum aut per se aut per quam voluerit personam legitime respondeat et transigat rem. Si vero vidua sit aut non a principio viro

c. VIII habent Prochiron 9, 20, Epanagoge 18, 29.

c. IX estat B 6, 19, 7. — Summam Ath. repetunt paratitla Ath. 5 §10.

perimus, ut creditores debitorum liberos vel pignoris loco vel ad servile ministerium detinere vel locare audeant, hoc omnibus modis prohibemus, et iubemus, si quis tale quid commiserit, eum non solum debito privari, sed etiam in alteram tantam quantitatem condemnari dandam ei qui ab eo detinetur vel parentibus eius, et insuper etiam corporalibus poenis eum a magistratibus locorum subditi, quoniam liberam personam pro debito detinere vel locare vel pignurare ausus sit.

VIII. Verum illud quoque pro subiectionum utilitate emendare nobis visum est, ut si qua mulier in instrumento crediti consenserit viro suo aut subscripsit et propriam substantiam vel etiam se ipsam obligaverit, iubemus nihil eiusmodi valere aut obtinere, sive semel sive saepius tale quid pro eadem re fiat, sive privatum sive publicum sit debitum, sed perinde haberi ac si scriptum non esset, nisi manifeste probetur pecuniam in proprios ipsius mulieris usus consumptam esse.

IX. Necessarium autem ducimus illud quoque idoneo auxilio emendare, ut nulla mulier de ulla causa pecuniaria ab ullo magistratu includatur vel custodiatur. Verum si quidem pro publicis privatisve debitis secundum legem mulier conveniatur, vel per virum vel per se vel per qualemcumque personam voluerit legitime respondeat et causam peragat. Quodsi etiam vidua sit vel ne ab initio quidem viro nupsit,

1 τὰ τέκνα οἱ δανεισταὶ B' || κατέχουν τομῶσιν L || 2 ὑπηρεσίαν ἢ] ἢ om. B' || 3 μισθοῦντες B' v. L, conductionem (i. e. μίσθωσιν) ε' || λίσμεν M' || 5 καὶ] καὶ εἰς B', om. ε' || 6 καταδικάζεσθαι] δοθησομένην LB ε' || καταδικάζομένην δοθησομένην M' || 7 μετὰ τοῦτο καὶ om. L || 8 καθυποβάλλουσι L' καθυποβάλλεσθαι L' || 9 τῶν — ἀρχόντων] iudices ε' || τόπον om. M' || 11 ἐνεχυρίσασαι B' || 12 sq. Κάκεινο — ἵνα om. B' Proch. Epan. || δὲ om. LB || συνείδομεν B' || 14 συναίνεση Epan. || ἰδίῳ Proch. Epan. || ὑπογράψῃ Epan. scribat ε' || 15 καὶ om. L || οἰκίαν] αὐτῆς L ἰδίαν Proch. unus || ἔνοχον ποιήσῃ L' ἐνοχοποιήσῃ Proch. Epan. || 16 sq. κελεύομεν — κρατεῖν] οὐδὲν τοιοῦτον ἰσχύει ἢ κρατεῖ Proch. || 17 τοιοῦτό τι] τοιοῦτον Proch. Epan. (τὸ τοιοῦτον Proch. unus) || 18 ἰδιῶν Proch. Epan. || 19 ὄφλημα] χρεῖος Proch. Epan. || ἔγγεγραμμένον B' || 20 ἀποδειχθῆι M' ἀποδειχθῆι LB Proch. Epan. || 21 ἐδαπανήθησεν B' v. l. ἐδανείσθη Proch. Epan. (ἐδανείσθησεν Proch. unus) || 24 χρηματικῆς — ἀρχοντος om. ε' || 26 τὸν om. LB' || ἢ om. L || 27 διὰ τοῦ ἀνδρός] per virum suum ε' || ἢ δι' οἴου — 684. 1 δι' ἑαυτῆς om. B' || 28 νομίμως om. B'

1 filias b || 2 in pignus] in om. R' T' || servilem b || ministerium T' || aut] aut in V vulg. || condicionem b || 3 hec v || 4 reliquerit b || 5 tantam R' T' tantum V b v tamen T' t. e. R' || alia b || adiciat T' vulg. || adiciat R' addicatur R' V v abdicatur b || 6 danda R' b || retemptus d sententus v || aut] aut a T' || 7 hec VT' || poenas v || ipsi b v || 8 subditi v || iudicem b iudicet v || pro om. T' || 9 praesumpsit b v || pignorare b || 12 Et om. b v || vero om. R' || utilitatem b humilitate V || 13 creditit b || instrumenti v || 14 proprium b || uero b v || leg. subscribat? || 15 ipsa V' || 17 huius R' || aliqua v || rem b v aliquid re T' || 18 sic b || debitum] debitum sit T' || 19 aq] hac b hec v || esse b v || nisi] si non v || probatur T' probabitur v || 20 pecunia v p. (i. e. publica?) V' || in om. v || ipsius in propria T' || propriam vulg. || utilitatem b vulg. || expensa v || 21 sint b v || 22 credidimus v orededit b || illum v adiutorium b || 23 emendari v || ut om. b || nullam b || de om. v || rem b || 26 per om. R' || suum om. V || 27 personae v || legitimam V legitimam hec b || transgrediat v || 28 rem] nam v || viduam b pr. viduat V' || a] ad b || coniuncta viro T'

ἄνδρῳ γαμηθεῖσα, ἐξέστω ὁμοίως τῇ γυναικὶ ἢ δι' ἑαυτῆς ἢ δι' ὧν ἂν βουλευθεῖται τὰ οἰκία προτιθέται δίκαια κατὰ τὸν νόμον. τὸν δὲ παρὰ ταῦτα τολμῶντα πράξαι τι τῶν προειρημένων κελούμενον, εἰ μὲν μείζων ἄρχων εἴη, ἢ χρυσίου λιτρῶν, εἰ δὲ ἤττων, ἢ χρυσίου λιτρῶν ποιῆ ὑποκείσθαι, τοὺς δὲ ὑπουργόντας αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς προσήκουσι γυμνομένους τῆς ζωῆς βασάνους ὑποβάλλεσθαι καὶ εἰς ἐξουρίαν πέμπεσθαι. εἰ δὲ ἡ γυνὴ μετὰ νόμιμον ὑπόμνησιν μὴ βουλευθεῖη προβάλλεσθαι τὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀποκρινόμενον, ἢ καὶ δικασμένη κατακριθεῖ, μηδὲ οὕτως ἐγκλείεσθαι ἢ φυλάττεσθαι αὐτήν, ἀλλὰ τὰ νόμιμα ἐπὶ τοῖς προσήκουσι αὐτῇ πράγμασι προίεσθαι. 1. Εἰ δὲ ἐγκλήμα εἴη τὸ ἐπαγόμενον τῇ γυναικὶ, ἐφ' ᾧ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτὴν φυλαχθῆναι, εἰ μὲν ἐγγυητὴν προσώπου δυνήθει παρασχεῖν, αὐτῷ πιστευθῆ, εἰ δὲ ὁμόσει μὴ δύνασθαι δοῦναι ἐγγυητὴν, ἐξωμοσίαν ποιῆσαι περὶ τῆς εἰς τὴ δικαστηρίον προσεδροίας. εἰ δὲ βαρύτερον εὐρεθῆτε τὸ ἐγκλήμα ἐφ' ᾧ κατηγορεῖται, εἰς μοναστήριον ἢ εἰς ἀσκητήριον ἐμβάλλεσθαι, ἢ γυναιξὶ παραδίδοσθαι αὐτὴν δι' ὧν δυνάτονον σωφρόνως καὶ ἐλευθερίως αὐτὴν φυλαχθῆναι, ἕως οὗ τὸ πρῶγμα αὐτῆς φανερωθῆ. τότε δὲ ἐκείνα προβαίνειν ἐπ' αὐτῇ τὰ τοῖς νόμοις διωρισμένα. οὐδεμίαν γὰρ γυναικὰ ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας δημόσιας ἢ ἰδιωτικῆς ἢ ὑπὲρ ἐγκλήματος οἰουδῆποτε ἢ εἰς φρουρὰν βάλλεσθαι συγχωρούμεν ἢ δι' ἄνδρῶν φυλάττεσθαι, ἵνα μὴ διὰ τῶν τοιοῦτων ἀφορμῶν εὐρεθῶσι περὶ τῆν σωφροσύνην 2. ὑβρίζόμενα. Μονάστηριον μέντοι ἢ ἀσκητήριον δι' οὐδεμίαν ἐναγωγήν ἀφέλλεσθαι συγχωρούμεν ἐκ τῶν οἰκείων μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων.

coniuncta, liceat similiter mulieri aut per se aut per quos voluerit propria iura proponere secundum legem. Eum vero qui praeter haec praesumpserit agere aliquid praedictorum iubemus, si quidem maiores iudices sint, XX auri librarum, si vero minores sunt, X auri librarum poenae subiaccere, oboedientes autem eis in praedictis causis spoliatos cingulo poenis subici et in exilium destinari. Si vero mulier post legitimam admonitionem noluerit instituere aliquem, qui pro ea respondeat, aut litigans addicta sit, nec sic includi aut custodiri eam, sed legitima in competentibus ei rebus procedere.

1 Si vero crimen sit quod infertur mulieri, in quo necessarium est ipsam custodiri, si quidem fideiussores personae potest praestare, ipsi credatur, si vero iuraverit non posse se dare fideiussorem, iuratoriā cautionem faciat de observatione iudicii. Si vero gravissimum inveniatur crimen in quo accusatur, in monasterium aut in asceterium mittatur, aut mulieribus tradatur, per quas potest pudice et libere custodiri donec causa eius manifestetur, tunc autem illa procedant in ea quae legibus definita sunt. Nullam enim mulierem pro pecuniaria fiscali sive privata causa aut pro criminali quolibet modo aut in carcerem mitti concedimus aut a viris custodiri, ut nou per huiusmodi occasiones inveniatur circa castitatem iniuriatae. 2 Monasteriam quidem aut ascetiam per nullam actionem trahi concedimus de propriis monasteriis aut asceteriis.

§ 1 clausula (2A—31) extat Nomoc. XIV tit. 9, 1. — Summa Ath. § 1 repetitur in paratitlis Ath. 15 § 2, § 2 summa ib. 1 § 4; summarium § 2 habet Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 541 Pitra.

similiter mulieri vel per se vel per quoscumque voluerit iura sua secundum legem proponere liceat. Qui vero contra haec quocumque ex praedictis rebus facere audeat, iubemus eum, si maior sit magistratus, viginti librarum auri, sin minor, decem librarum auri poenae subiaccere; qui vero operam praestant iis in praedictis rebus, eos cingulo exutos tormentis subici atque in exilium mitti. Quodsi mulier post legitimam citationem noluerit instituire aliquem qui pro ipsa respondeat, vel etiam litem persecuta condemnata sit, ne sic quidem includatur aut custodiatur, sed quae legitima sunt in rebus ad eam pertinentibus procedant. 1 Si vero crimen sit quod in mulierem conferatur, propter quod eam custodiri necesse sit, si quidem fideiussorem pro persona sua dare possit, et fides habeatur, si autem iuraverit se fideiussorem dare non posse, iuratoriā cautionem praestet se in iudicio praesto fore. Quodsi gravissimum esse inveniatur crimen propter quod accusetur, in monasterium vel in asceterium coniciatur, aut mulieribus tradatur per quas caste et liberaliter custodiri possit, donec causa eius probetur; tunc vero illa contra eam procedant quae legibus definita sunt. Neque enim ullam mulierem propter causam pecuniariam publicam vel privatam aut propter crimen ullum aut in carcerem mitti aut per viros custodiri permittimus, ne per huiusmodi occasiones castitatis earum iniuriam inferri comperiat. Monacham vero vel sanctimonialiam per nullam actionem e monasteriis suis vel asceteriis abstrahi concedimus.

1 γαμηθεῖσα ἄνδρῳ B¹ || 2 αὐτῆς L || 3 τὸν om. L || 4 εἰρημένον LB || 5 μείζων ἄρχων εἴη] maiores iudices sint ε || λίτρας L || ἡττων] minores sunt ε || 6 ποιῆν B^c || 7 ἐπὶ τοῖς προειρημένοις (cf. 4) Pombergk] ἐπὶ ταῖς προειρημέναις ἀρχαῖς MLB, ex ε αἰτίας pro ἀρχαῖς corr. Leunclavius Notat. II 272, verba tamquam glossema v. αὐτοῖς delenda iudicat Zacharine [8 βασάνους] poenis ε || 9 εἴ] ἢ M || 10 προβάλλεσθαι LB^c || 11 ἀγωνιζόμενον B^c || 13 ἐπὶ τοῖς προσήκουσι αὐτῇ πράγματι B¹ || αὐτοῖς L || 15 φυλαχθῆναι αὐτήν L, αὐτὴν om. B¹ || 16 πιστευθεῖη B^c; con. est. pro fut. || 20 ἢ ἀσκητήριον L (cf. ad ε), om. B¹ || 23 αὐτῆς om. LB || δὴ L^a || αὐτῆς B¹ || 25 ὑπὲρ ἐγκλήματος οἰουδῆποτε] pro criminali quolibet modo ε || 31 ἰδίῳ Nomoc.^{am} || ἀσκητηρίων L^a

spoliati V spoliatis T² b v || cingulis v || 8 subici et] subitiue VT subiaccant et b || exilio b v || 9 noluerit instituire] instituerit R¹ non instituerit R³ || alique R¹ aliquid v || 10 eam b || addicta] aut dicta v uicta R || 11 sit] sine b || includit b || custodire T b || legitimam b legitima iura R vulg. || 12 eis v || 14 mulieris v || quod b || 15 necessario est ipsam b v ipsam necessarium est T || ipsa V || si quode fideiussoris personam v || 16 praestare potest R vulg. || ipsa V || dedatur R¹ || 17 se non posse T, se om. R || iuratoria cautione v || 19 in quo] hii quod b || 20 monasterio b v || in om. RT || asoiterium b asisterium V assisterium R sisterium T ascytherio v || mitatur T || 21 *pudice] publice libri || 22 autem] .. R¹ || 23 procedant illa b procedat illa v || eam RVT || nulla b v || 24 muliere v || pecuniariam b v pecunia RV] fiscalis V] fiscalium T¹ || priuatam causam v || 25 pro om. b v || criminalia v || 26 carere VT b || credimus b v || aut] aut si b || a om. R || irris R¹ || custodit b || ut] aut R¹, om. b || 27 per non R¹ || occasionem v || inueniatur b || 28 iniuriae b v || 29 monasteriam V^a b monasteria R¹ V^a v monasterias R² || asoitriam b asoytheria v asistram T asisteria R¹ asisterias R³ asisterium V^a asisteria V^b || 31 asciteriis b ascyteriis v asisteriis T assisteriis R asoisteriis V

1 aut per se] agere v || 2 quod v || secundum] set R¹ || 3 eumque T || vero om. V || preces b || 4 aliquid] aliquid aliqui T^a || maioris b || 5 librarum vulg.] libras libri || si vero] sine R || 6 sint vulg. || X] decennarium R || librarum auri R vulg., auri om. T || pene R] pena V ponam T v poenas b || 7 spoliatos T¹ vulg.] spoliato R

CAPUT X.

Εἴ ποτε δὲ μοιχείαι ἐγκλημα φανερώς ἀποδειχθῆι, κελύμεν ἐκείνας τὰς ποινὰς τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐπιγέσθαι, ἄς Κωνσταντῖνος ὁ τῆς εἰσεβοῦς λήξεας διέτύπασε κἀκείνων τὰς ὁμοίας ὑπομενόντων ποινὰς, οἷνας μέσοι ἢ ὑπουργοὶ τῷ τοιοῦτῷ ἀσεβῆι ἐγκλήματι γεγόνασιν. ἐκ τῆς οὐσίας δὲ τοῦ μοιχοῦ, εἰ ἔχοι γαμετήν, τὴν προῖκα καὶ τὴν πρὸ γάμου δωρεάν αὐτῆ περισώζεσθαι, ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου μοῖραν εἰ προικῶα συμβόλαια μὴ παρηκολούθησαν, τὴν δὲ λοιπὴν αὐτοῦ περιουσίαν, εἰ μὲν εἰσι κατιόντες ἢ ἀνιόντες εὖς τρίτον βαθμοῦ, λαμβάνειν αὐτοὺς κατὰ τὰς τάξεις καὶ τοὺς βαθμοῦς, εἰ δὲ μὴ εἰσι τοιοῦτοί τινες, τῷ φίσκῳ προσκυροῦσθαι ταύτην κελύμεν.

1 τὴν δὲ μοιχευθεῖσαν γυναῖκα ταῖς προσηκούσαις ποιναῖς ἐποβαλλομένην ἐν μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι. 15 καὶ εἰ μὲν εἰσὼ διετίαι ἀναλαβεῖν αὐτὴν ὁ ἀνὴρ βουληθεῖη, ἔξουσία αὐτῷ δίδομεν τοῦτο ποιεῖν καὶ συνοικεῖν αὐτῇ, μηδένα κίνδυνον ἐντεῦθεν εἰλαβουμένην μηδὲ διὰ τῶν ἐν μέσῳ γινομένων καταβαπτομένου τοῦ γάμου. εἰ δὲ ὁ προειρημένος χρόνος παρέλθῃ, ἢ 20 ὁ ἀνὴρ πρὶν ἀναλαβεῖν τὴν γυναῖκα τελευτήσει, κελύμεν κουρεύεσθαι αὐτὴν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαμβάνειν, καὶ οἰκεῖν ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ ἐπὶ 2 ὅλον τὸν χρόνον τῆς οἰκείας ζωῆς. καὶ εἰ μὲν ἔχοι κατιόντας, τὰ δύο μέρη λαμβάνειν αὐτοὺς τῆς περιουσίας αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν νόμων διαιρομένην τάξιν, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον μέρος τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐμβάλλεται δίδοσθαι· εἰ δὲ κατιόντες μὴ εἴησιν, ἀλλὰ ἀνιόντες εὖρεθῶσι μὴ συμπράξαντες τῷ τοιοῦτῷ ἀσεβήματι, τετρασούκιον αὐτοὺς κατὰ τὴν τῶν νόμων 30

Si quando vero adulterii crimen probetur, iubeamus illas poenas peccantibus inferri, quas Constantinus divae memoriae disposuit; et illis similibus subiciendis poenis, qui medii (aut) ministri huiusmodi 5 impio crimini facti sunt. De substantia vero adulteri, si habeat uxorem, dotem et propter nuptias donationem ei salvari, aut partem a nostra lege datam si dotalia instrumenta non subsecuta sunt; residuam vero eius substantiam, si quidem sint ascen-

1 Adulteram vero mulierem competentibus vulneribus subactam in monasterio mitti. Et si quidem intra biennium recipere eam vir suus voluerit, potestatem ei damus hoc facere et copulari ei, nullum periculum ex hoc metuens, nullatenus propter ea quae in medio tempore facta sunt nuptias laedi. Si vero praedictum tempus transierit, aut vir prius quam recipiat mulierem moriatur, tondi eam et monachicum habitum accipere, et habitare in ipso monasterio in omni propriae vitae tempore.

2 Et si quidem habeat descendentes, duas partes accipere eos substantiae secundum legum divisas ordinem, reliquam vero tertiam partem monasterio in quo mittitur dari. Si vero descendentes non fuerint, sed ascendentes inveniuntur non consentientes huiusmodi iniquitati, quattuor uncias eos secun-

c. X. XI in textu huius novellae om. L. c. X (καὶ εἴπερ τὸ τῆς μοιχείας ἐγκλημα φανερώς ἀποδειχθῆι, τῆρικαῦτα διαγγυῖον πεμπομένον κελύμεν ἐκείνας τὰς ποινὰς) extat B 28, 7, i adnexum novellae CXVII c. 8 § 2 in. (557, 23, ubi vid.), unde idem eodem loco pariter contaminatum legitur in L f. 143. Ex B habent B¹ M 16, 21 p. 506 Zach., Nomoc.^{4m} XIV tit. 11, 1; pr. et § 1 Nomoc.^{4m} XIV tit. 1, 32 (pr. et § 1 in. Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 13, 5 p. 1103 Voell.). — Summas praestant Anonymus Bodleianus 21 A apud Zachariae Anecd. p. 220, B² 60, 37, 4 § 7 p. 717 Heimb. (ubi falso citatur Cod. 9, 9, 29), § 1. 2 Nomoc. XIV tit. 11, 1 p. 592 Pitra, summaria § 1 P¹ 25, 12, Nomoc. XIV tit. 1, 32; § 1. 2 argumentum ex Ath. repetunt paratitla Ath. 1 § 4, 2 § 6.

X. Si quando autem adulterii crimen manifeste probatum sit, iubemus illas poenas delinquentibus infligi, quas Constantinus pieae memoriae constituit; ut illi quoque similes poenas subeant, qui mediatores aut ministri eiusmodi impii criminis extiterunt. Ex substantia autem adulteri, si uxorem habeat, dos et donatio ante nuptias ei servetur, vel portio lege nostra statuta si dotalia instrumenta subsecuta non sint; reliquam vero eius substantiam, si quidem sint descendentes vel ascendentes usque ad tertium gradum, hi secundum ordines et gradus capiant, sin autem nulli eiusmodi sint, fisco eam adici iubemus.

1 Mulier autem adultera competentibus poenis subiecta in monasterium concitatur. Et si quidem intra biennium recipere eam vir voluerit, potestatem ei damus id faciendi et cum ea habitandi, ita ut nullum periculum inde metuat nec matrimonium per ea quae medio tempore facta sunt detrimentum capiat. Si vero praedictum tempus transierit, vel maritus ante quam mulierem reciperet mortuus sit, iubemus eam tonderi 2 et habitum monachicum assumere et in eodem monasterio per omne vitae suae tempore habitare. Et si quidem descendentes habeat, duas partes substantiae eius ipsi accipiant secundum ordinem legum dividendas, reliqua autem pars tertia monasterio detur in quod concitatur; sin descendentes non adsint, sed ascendentes praesto sint, qui tamen non adiuverint eiusmodi scelus, quattuor uncias ii secundum legum

1 φανερώς om. ε || 3 ἄς — 4 διέτύπασε ὅς οἱ νόμοι διατυπώσαι BL || εἰσεβοῦς divae (i. e. Θελας?) ε || 4 διέτύπασε Cod. 9, 9, 29 § 4 || ὁμοίας M, ε, B¹ v. l.] νομίμων LB || 6 ἔχει Nomoc.⁴ 11, 1 || 8 ἡμετέρου] εἰρημένου L || νόμου] Nov. XXII c. 18 (cf. CXVII c. 5) || 9 εἰ] εἰς L || προικῶσα Nomoc.⁴ 11, 1 || M¹ || 10 εἰσιν ἀνιόντες ἢ κατιόντες B¹ ε || 11 τρίτου] τοῦ τρίτου CGEHeimbach male || λαβεῖν Nomoc.^m || 13 φίσκῳ] δημοσίῳ (δημῶ Nomoc.⁴ 1, 32) B || ταύτην M] ταύτας (ταῦτα B¹) LB, haec ε || 15 ποιναῖς] πληγαῖς Nomoc. XIV tit. 11, 1 v. l., Anon. Bodl., ε || ὑποβαλλομένην ποινὰς B || ἐν om. Nomoc.^{4m} 11, 1 || 16 ὁ ἀνὴρ αὐτῆν B¹ || 19 *μῆτε libri, nullatenus (i. e. μηδὲν?) ε || γενομένων B¹ Nomoc.⁴ 1, 32 || 20 παρέλθῃ M] παρέλθοι LB || 21 πρὶν] πλήν Nomoc.^{4m} 1, 32 || τελευτήσει LB] τελευτήσει M Nomoc.^{4m} κελύμεν om. ε || 23 ἐν τῷ αὐτῷ] in ipso ε, αὐτῷ om. B¹ || μοναστήριον L⁴ || 24 τῆς ἰδίας ζωῆς Nomoc.^{4m} 11, 1 τῆς ζωῆς αὐτοῦ B¹ || ἔχει B¹ v. l., Nomoc.⁴ 26 αὐτῆς om. ε || διαιρομένην B¹ || 28 εἰ δὲ μὴ κατιόντες εἰσιν B¹ || 29 εὖρεθῶσι] καὶ εὖρεθῶσιν B¹ || 30 τέσσαρας οὐγκίας LB || τὴν τοῦ νόμου διάταξιν B¹ Nomoc.⁴ leges ε

1 adulteria R² || probatur v || 3 exposuit v || illi b R¹ || 4 subitientibus T¹ || medio V media b mediis v || aut addidi || ministris huiusmodi b v huiusmodi ministri T || 5 crimino b || substantiam v || adulteri R¹ V¹ || 6 abeat b habet T || uxorem om. V¹ || et om. V¹ || 7 eius b v || patrem b || nostram b v || legem R² b v || 8 subsecutae d v || 9 substantia b || 10 et descendentes V, om. v || 11 accipiat hii b accipient hi v accipiat ab his T || 12 sunt R vulg. || aliquis v aliquid b || haec] et v || 14 adultera b v || mulier v mulieres? R¹ || 15 subacta v || monasterium T² vulg. || quid b || 16 vir] ubi R¹ || 17 et om. V¹ || copulare T || 18 leg. metuenti? || et nullatenus R² vulg. || 20 aut prius quam uir (ubi R¹) accipiat R || 21 moritur R || tundi b v || monachitum T¹ monachum R¹ || 22 abutum accipere T v accipere habitum R || ipsum d v || monasterium v || 24 discendentes b || 25 accipere eas V¹ eos accipere T || substantiae] et substantiam v || divicia b v diuersas T¹ || 26 monasterium b || 27 dari] ei dari R² || descendentes b || 28 conuenientes v || 29 quattuor om. v, quattuor — 686, 9 legem scr. R² in ras. 3 vv. || eos om. b

τάξιν διαιρούμενον λαμβάνειν, τὰς δὲ ὀκτώ οὐγκίας δίδοσθαι τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐκκλησιάζεται ἢ τοιαύτη γυνή· εἰ δὲ μήτε κατιόντας μήτε ἀνιόντας ἔχοι, ἢ καὶ ἀνιόντας συνέπραξαν τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ, πᾶσαν αὐτῆς τὴν οὐσίαν λαμβάνειν τὸ μοναστήριον. ἐκείνου παραφυλαττομένου ὥστε δι' ὅλων τῶν θεμάτων τῷ ἀνδρὶ τὰ σύμφωνα τὰ τοῖς προικίχοις ἐμφερόμενα συμβολαίους φυλάττεσθαι.

CAPUT XI.

Ἐπειδὴ δὲ τινες τὸν ἡμέτερον νόμον παραβαίνεν σπουδάζουσιν, ἐν ᾧ ἰδικῶς τὰς αἰτίας ἀπειρηθησάμεθα ἐξ ὧν μόνον ῥεπούδια δύναται πέμπεσθαι ἢ ἐκ τοῦ ἀνδρός ἢ ἐκ τῆς γυναίκος, κελύμεν παρ' ἐκείνας τὰς αἰτίας μηδενὶ τρόπῳ ῥεπούδια γίνεσθαι ἢ ἔρρωσθαι γινόμενα, ἢ κατὰ συναίρεσιν τοὺς γάμους διαλύειν καὶ συγχωρεῖν ἀλλήλοισι τὰ ἀμαρτήματα. 1 εἰ δὲ παρὰ τὰς ἀφ' ἡμῶν διωρισμένας αἰτίας τολμήσουσι τινες διαλύειν τὸν γάμον, κελύμεν, εἰ μὲν κατιόντας ἔχοιν εἴτε ἐξ αὐτοῦ εἴτε ἐξ ἄλλου γάμου, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐκείνοις δίδοσθαι κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν, καὶ τὸν τε ἀνδρα τὴν τε γυναῖκα εἰς 20 μοναστήριον ἐμβάλλεσθαι ἐπὶ πάντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον, καὶ ἐκ τῆς ἐκάστου περιουσίας ἀνά τεσσαρας οὐγκίας τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς ἐμβάλλονται ἀφορρίζεσθαι· τοῦ ἀνδρός δηλονότι μηδὲ χρῆσιν 25 ἔχοντος τοῦ δίδομένου τοῖς πασι μέρους. εἰ δὲ κατιόντας μὴ ἔχοιν, ἀλλὰ ἀνιόντας εὐρίσκονται, τὸ τρίτον μέρος τῆς οὐσίας λαμβάνειν αὐτοὺς, εἰ μὴ τῇ ἀσεβείᾳ τῆς λύσεως τοῦ γάμου συνήρσαν, τὰ δὲ δύο μέρη τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς ἕκαστος ἐμβάλλεται ἀφορρίζεσθαι. εἰ δὲ μήτε κατιόντες μήτε ἀνιόντες εἴεν, ἢ καὶ ἀνιόντες συνήρσαν τῷ γεγονότι, κελύμεν πᾶσαν τὴν οὐ-

c. XI extat B 28, 7. 6 post nov. CXVII c. 12 et inde eodem loco in L f. 145 (cf. p. 562 ad c. 13). § 1—3 ex B habet Nomoc.^m XIV tit. 13, 4; pr. — § 3 in epitomen redacta B¹ Γ 4, 5 p. 156 Zach. — Summam pr. — § 3 praestat Anonymus Bodleianus 21 B apud Zachariam Ἀνείδ. p. 220. Theodori summam capituli repetit B², Athanasii summarium § 1 (— v. 25) libellus περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 6 p. 193 Heimbach, Anon. Bodleianus 21 C apud Zachariae l. c., summarium § 2 repetunt paratitla Ath. 14 § 2. Argumentum notant paratitla Ath. 2 § 6, 10 § 3.

ordinem dividendas accipiant, octo autem unciae monasterio dentur in quo eiusmodi mulier includitur; si vero neque descendentes neque ascendentes habeat, vel etiam ascendentes eiusmodi impietatem adiuerint, omnem eius substantiam monasterium accipiat. Atque illud simul observetur, ut in omnibus casibus pacta dotalibus instrumentis inserta marito serventur.

XI. Quoniam autem nonnulli legem nostram violare student, in qua specialiter causas enumeravimus ex quibus solis repudia aut a viro aut a muliere mitti possunt, iuhemus praeter illas causas nullo modo repudia fieri vel facta valere, aut coniuges consensu matrimonia solvere atque delicta sibi invicem 1 condonare. Quodsi qui praeter causas a nobis definitas matrimonium solvere ausi sint, iuhemus, si quidem descendentes habeant sive ex ipso sive ex alio matrimonio, illis bona eorum dari secundum ordinem legum, et tam virum quam mulierem in monasterium conici per omne vitae eorum tempus, ac de utriusque substantia quaternas uncias monasteriis in quae coniciuntur destinari: ut scilicet vir ne usumfructum quidem partis quae liberis datur habeat. Si autem descendentes non habeant, sed ascendentes praesto sint, tertiam partem substantiae ii accipiant, nisi impietati matrimonii solvendi consenserint, duas vero partes monasteriis in quae quisque conicitur destinentur. Si vero neque descendentes neque ascendentes sint, vel etiam ascendentes ei quod factum est consenserint, iuhemus omnem substantiam mona-

1 διαιρούμενας LB || λαβεῖν Nomoc.^m || οὐγκίας M Nomoc.^m || 2 ἐκκλησιάζεται Nomoc.^m || 3 ἢ om. Nomoc.^a || καὶ οἱ ἀνιόντες L Nomoc.^{am} || 4 ἔπραξαν B¹ v. l. || τοιαύτη αὐτῇ B¹ || αὐτοῖς B¹ || 5 ἐκείνου παραφυλαττομένου illi conservandam (i. e. ἐκείνῳ παραφυλαττομένου?) || 6 τὰ τοῖς) τὰ om. B¹ || προικίχοις M] γαμικῶς M s. v., LB || 8 συμβολαίους ἐμφερόμενα LB || 9 παραβαίνεν σπουδάζουσι νόμον B || νόμον] nov. CXVII c. 8. 9 || 10 ἀπειρηθησάμεν M^a || 11 μόνων] solum (i. e. μόνον) ε || ῥεπούδια] διαζύγια LB (id. 13) || δύναται πέμπεσθαι B πέμπεσθαι δύναται L || 12 παρ'] περὶ B¹ || ἐκείνας] ταύτας B^a || 13 τὰς εἰρημένας αἰτίας B¹ || ῥεπούδια] διαλύειν γάμους καὶ διαζύγια B¹ (cf. ad 14) || ἢ — 14 γινόμενα om. B¹ ε || 14 γινόμενα M] τὰ γινόμενα LB || ἢ κατὰ — 15 διαλύειν om. B¹ || συναίρεσιν L || τοῖς om. B¹ || 16 εἰ] Oī Nomoc.^m || ὑφ' ἡμῶν L || 18 ἐκ τοῦ αὐτοῦ malit CGEHeimbach || 19 τὰς οὐσίας] substantiam ε || τοῦ νόμον Nomoc.^m || 22 αὐτῶν om. M^a || 23 οὐγκίας ML Nomoc.^m || 28 τοῦ om. B¹ || 29 ἐμβάλλεσθαι M || 30 μήτε ἀνιόντες μήτε κατιόντες B¹ || μὴ ἀνιόντες M^a || εἴεν] inveniantur ε || καὶ καὶ εἰ B¹ || ἀνιόντες] οἱ ἀνιόντες LB (cf. ad 3)

dum leges divisas accipere, octo vero uncias dari monasterio in quo includitur huiusmodi mulier. Si vero neque descendentes neque ascendentes habeat, aut ascendentes consenserint huiusmodi iniquitati, 5 omnem eius substantiam accipere monasterium illi conservandam, ut per omnes casus viro pacta dotalibus illata instrumentis serventur.

Quia vero aliqui nostram legem transcendere student, in qua evidenter causas enumeravimus ex quibus solum repudia possunt transmitti aut a viro aut a muliere, iubemus praeter illas causas nullo modo repudia fieri, aut per consensum nuptias solvi et concedere invicem delictis.

1 Si vero praeter a nobis definitas causas praesumpserint aliqui solvere matrimonium, iuhemus, si quidem descendentes habuerint sive ex ipso sive ex alio matrimonio, substantiam eorum illis dari secundum legum ordinem, et tam virum quam mulierem in monasterium mitti in omnibus vitae suae temporibus, et de singulorum facultatibus quaternas uncias monasteriis in quibus mittuntur separari; viro nihil minus usum habeat datae partis filii. Si vero descendentes non habeant, sed ascendentes inveniantur, tertiam partem substantiae accipere eos, si non iniquitati solutionis matrimonii consenserint, duas vero partes monasteriis in quibus unusquisque mittitur separari. Si vero neque descendentes neque ascendentes inveniantur, vel ascendentes consenserint facto, iuhemus omnem substantiam monaste-

1 legem R⁽²⁾ v || divisa b diuersas T¹ || accipere b || 2 concluditur T³ vero neque] neque om. b || habet v || 4 conserint b || 5 accipiat v || monasterio b || illi uero conseruandam (conseruanda v) b v; leg. illo uero obseruando? || 6 viro] uel v uae b || pacto V¹ facta v || 7 illate V¹ || 9 aliquid b alii qui v || student om. R¹ || 10 quo T¹ || uidenter R¹ b uidentur V¹ || causas] causas quae V || 11 repudiatas b || 12 mulier b || propter b || 13 fuerit b || 14 delicti b v derelicti R || 16 praeter] praedictas b || praesumpserit R¹ || 17 aliqui V¹ v aliquid R¹ b || 18 habuerit V || ex alio] ad alio b || 19 substantia v || 20 ordinem legum T || 21 monasterio V v || 22 quaternis untiis T || 23 mitur T || reparari R² || uero T¹ v uae b ui V¹ || 24 usque V¹ || usu habere R¹ || filiiis b v] filiiis. quando pater rerum filii in potestate positi non habet (habet T) usumfructum RVTVulg. || Si om. b || 26 tertiam] tertiam uero v || accipere eos substantiae T || 27 iniquitatis v (R², sed restituit iniquitati) || matrimonium b, om. v || 28 monasterii v monasterii his V¹ || unusquisque del. V² || 29 seperari T¹ || neque ascendentes om. R, ascendentes ante descendentes add. R² || 30 uel R² et R³ VT b aut al. || ascendentes V || consenserunt V b] consenserint RTVulg. conuenerunt v || 31 factum b || monasterii b maioris monasteriis R^a

σαν τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς ἐνεβλήθησαν δίδοσθαι, ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς περιουσίας καὶ τὸ τοῦ θεοῦ κρῖμα καταφρονηθῆι καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος παραβῆθῃ. 2 Ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας ταῖς τοιαύταις λύσεσι τῶν γάμων ἢ τὰ τοιαῦτα ἀθέμιτα συμβόλαια συντιθέντας ταῖς εἰς σῶμα ποιναῖς ὑποβάλλεσθαι κελύομεν καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι. Εἰ δὲ οἱ τὸν γάμον κλύει ἐπιχειροῦσαντες βουληθῶσι πάλιν ἑαυτοῖς συνεχθῆραι πρὶν ἐμβληθῶσι μοναστηρίοις, ἀδείαν αὐτοῖς δίδομεν τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὰς προειρημένας 10 ποινὰς συγχωροῦμεν αὐτοῖς καὶ τὰς ἰδίας περιουσίας ἔχειν καὶ οὐτὸς πρὸς ἀλλήλους ζῆν, ὡς ἂν εἰ μηδὲν τοιοῦτο ἡμασθημένον ἐτύχαιεν. τοῦ ἐνὸς δὲ βουλομένου τὸν γάμον ἀνακαλέσασθαι, εἰ μὴ συναίνεσι τὸ κτερον πρόσωπον, κατὰ τοῦ μὴ βουλομένου κρατεῖν 15 4 τὰς ποινὰς. Ταῦτα δὲ πάντα φυλάττεσθαι κελύομεν ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, διὰ τε τοῦ κόμητος τῶν πριβάτων καὶ τῆς τῶν παλατινῶν σχολῆς καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων αὐτῶν, εἰδῶτων αὐτῶν, ὡς 20 εἰ θραδνηθῶσι τοιοῦτου τινοῦ ἀμαρτανόμενου καὶ μὴ ταῦτα πάντα παραφυλάξουσι, καὶ ἐξορίαν καὶ δήμεσις ὑποστήσονται. ταῦτα δὲ ἀπὸ παραφυλάττειν κελύομεν καὶ τοὺς κατὰ τόπον ὁσιωτάτους ἐπισκόπους, ὥστε προνοίᾳ αὐτῶν τὰ παραδιδόμενα πρόσωπα ἐν 25 μοναστηρίοις ἐμβάλλεσθαι καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὰ παρ' ἡμῶν διορισθέντα τοῖς μοναστηρίοις παρεσθῆαι.

riis in quibus missi sunt dari, ut non propter hunc contemptum et dei iudicium contemnatur et nostra lex transgrediatur. 2 Sed et ministros talis solutionis nuptiarum aut 5 qui huiusmodi incesta instrumenta composuerint corporalibus poenis subici iubemus et in exilium desti- 3 nari. Si vero hi qui matrimonium solvere prae- sumpturunt voluerint iterum sibi coniungi prius quam mittantur in monasterio, licentiam eis damus hoc 10 facere et praedictas poenas concedimus eis et prop- rias habere substantias et ita ad invicem vivere, tamquam si nihil delictum fuisset. Uno vero volente matrimonium revocare, si non consentiat alia per- sona, contra eum qui noluerit teneant poenae.

4 Haec vero omnia servari iubemus tam in regia hac civitate quam in provinciis, tam a comite privatarum quam a palatinorum schola et provinciarum iudicibus et officiis eorum, scientibus quod si neglexerint huiusmodi alicuius delicti et non omnia haec custodierint, et exilium et proscriptionem sustine- rent. Haec vero iubemus servare et locorum sanctissimos episcopos, ut providentia eorum traditae personae in monasteriis mittantur, et de rebus earum quod a nobis definitum est monasteriis vindicent.

CAPUT XII.

Εἴ τις δὲ κατηγορηθῆι ἐπὶ μοιχείᾳ προδοσίᾳ τῶν δικαστῶν ἢ ἄλλῳ οἰωθῆποτε τρόπῳ τὰς ἀπὸ τοῦ νό- 30 μου ποινὰς ἀποφύγοι, καὶ μετὰ ταῦτα εὐρεθῆι τῇ γυναικὶ περὶ ἧς κατηγορήθη αἰσχροῦς συναναστρεφόμενος ἢ εἰς γάμον λαμβάνων αὐτήν, καὶ τοῦτο γένηται ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἢ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, οὐδὲ τὸν γάμον ἐρρῶσθαι κελύομεν, ἀλλὰ καὶ 35

Si quis vero accusatus in adulterio per proditionem iudicum aut alio quolibet modo a legibus poenas effugerit, et post haec inveniat mulieri de qua accusatus est turpiter conversatus aut in matrimonium accipere eam, et hoc fiat vivente marito aut post eius mortem, neque matrimonium valere iube-

c. XII. XIII extant B 6, 19, 8. 9.
c. XII ex B habet Nomoc.^{am} XIV tit. 11, 1; summam praestat Nomoc. XIV tit. ib., Ath. summam repetit No- moc. L tit. 41 p. 652 Voell.

steris in quae coniecti sunt dari, ne per hanc astutiam et dei iudicium contemnatur et lex nostra violeat. 2 Sed eos quoque qui eiusmodi matrimoniorum solutionibus operam praestant vel eiusmodi illicita in- 3 strumenta componunt, corporalibus poenis subici et in exilium mitti iubemus. Si vero qui matrimo- nium solvere conati sunt, prius quam in monasteria conciantur, rursus inter se coniungi velint, facultatem iis damus hoc faciendi, et praedictas poenas iis remittimus, utque bona sua habeant ac perinde inter se vivant tamquam si nullum eius generis peccatum commissum esset concedimus. Quodsi alter nuptias re- 4 vocare velit, si non consenserit altera persona, contra eum qui noluerit poenae valeant. Haec autem omnia custodiri iubemus tam in hac regia civitate quam in provinciis per comitem rerum privatarum et scholam palatinorum et praesides provinciarum eorumque officia: qui sciant, si quid eiusmodi commissum neglexerint neque haec omnia observaverint, se et exilium et publicationem bonorum subituros esse. Haec ipsa vero etiam sanctissimos locorum episcopos observare iubemus, ut cura eorum personae traditae in monasteria conciantur atque ex bonis eorum ea quae a nobis statuta sunt monasteriis praestentur.

XII. Si quis autem adulterii accusatus proditione iudicum vel alio ullo modo legitimas poenas effugerit, atque postea deprehensus sit cum muliere, propter quam accusatus est, turpiter conversari vel eam in matrimonium accipere, idque vivo marito vel etiam post mortem eius factum sit, ne valere

1 ἀβλήθησαν B^f || 2 ταύτης] τὸ Nomoc.^m || τοῦ om. B^f || 3 καταφρονηθῆι cum Scringero vulg. || καὶ — παραβῆθῃ om. Nomoc.^m || 5 τοῦ γάμου Bⁱ || συντιθέντες L || 8 ἐπιχειροῦντες L || ἑαυτοῖς συζευγύναι B || 9 μοναστηρίοις Nomoc.^m ἐν μοναστηρίοις L || 10 αὐτοῖς Nomoc.^m || 13 τοιοῦτον BL, om. ε || ἀμαρτημένον L || 17 ταύτῃ om. B^f || 18 τῶν πριβάτων] τῶν βασιλικῶν πριβάτων, ε. v. τῶν βασιλικῶν περιουσιῶν L, καὶ τῆς περιουσίας add. B^f || 21 εἰ] ἐάν B^f || 22 πάντα om. B || 23 αὐτὰ om. B^f ε || κελύομεν παραφυλάττειν LB || 25 αὐτοῦ M^a || παραδιδόμενα B || 30 τρόπῳ] προσώπῳ B^c || τὰ M || ἀπὸ τοῦ νόμου] a legibus ε || 34 ἢ καὶ] εἴτε Nomoc.^d, ἢ B^c || αὐτοῦ] ἀ-ὄν L^a || 35 καὶ om. L

tur v || monasterium RT vulg. || eis licentiam v || 10 facere et] et om. b || 11 et om. T || vivere] vere T¹, om. R¹ || 12 si om. v || nih b || fuisse b || uno] non b v || volente T^a || 13 ruocari V || alia] et alia b altera T || 14 voluerit R² noluerit T¹ || teneat b sentiat v || poaene b || 16 vero om. V || regiam hac civitatem v || 17 comitem b || 18 a palatinorum] ***** R || et om. v || 19 et officiis — neglexerint scr. V³ in spat. vac. 1 1/2 vs. || si om. b || neglexerit R || 20 alicuius del. V², alterius v || 21 custodient R¹ || praescriptionem T b v proscritione R¹ || 22 servari VT || ante et in b litura est 2—3 litt. || 23 providentiam eos v || 24 sq. et — quod scr. V³ in spat. vac. 1/2 vs., et — vindicent om. v || eorum V⁽²⁾ || 25 uendicetur T², vindicetur vulg. || 29 accusator v || in alterio R¹ ad adulterium v, in om. b || proditionem b || 30 alium b v || quodlibet b || 31 efugierit b || haec om. V^a || 32 accusatum est b accusator v || matrimonio V v || 33 acceperit v || uiuentem v || 34 post eius] postea b || neque] et neque? b pr. || matrimonio b

1 missi] si b || 2 contemptum] con um V¹ cum spat. vac. 6—7 litt. || de iudicio R¹ in dei iudicium b || 4 tali V¹, om. b v || 5 incoerta VT b certa R v || instrumentum V¹ || composuerunt b || 7 uero hii RT uobi V, hi om. b v || presumpserunt v || 8 voluerit R || contingi b || 9 mitta-

τὸν τοῦτο πλημμελῆσαι τομῆσαντα, εἰ καὶ τὸ πρό-
 τρον δέριγγεν, ὅμως ἄδειαν δίδομεν παντὶ δικαστῇ
 καὶ συνέχειν αὐτὸν καὶ μετὰ βασάνων ταῖς ἐσχάταις
 τιμωρίαις ὑποτιθέναι, μηδεμιᾶς ἄλλης κατηγορίας ἢ
 ἀποδείξεως δεομένῳ· καὶ τὴν γυναῖκα σωφρονισθεῖσαν
 καὶ καρεῖσαν μοναστηρίου ἐμβληθῆναι κελούμεν κακῶς
 μένειν ἐπὶ ὅλον τὸν χρόνον τῆς οἰκείας ζωῆς· τὴν
 ἑκατέρου δὲ περιουσίαν κατὰ τὴν προειρημένην τάξιν
 διαρῆσαι, κινδύνῳ (καθὼς προείπομεν) τοῦ τε κό-
 μητος τῶν πριβάτων καὶ τῶν κατὰ τὸν τόπον ἀρ-
 χόντων.

mus, sed et eum qui hoc delinquere praesumpsit,
 etsi prius per fugit, attamen licentiam damus omni
 iudici et comprehendere eum et post tormenta ultimis
 suppliciis subicere, nulla alia excusatione ult-
 5 probatione faciente; et mulierem castigatam et de-
 tonsam monasterio immitti iubemus et ibi manere in
 omne tempus propriae vitae; utriusque vero sub-
 stantiam secundum praedictum ordinem dividi, pericu-
 10 iudicis loci.

CAPUT XIII.

Ἐπειδὴ δὲ δεῖ ἡμᾶς τὴν τοῦ ἀνδρωπίνου γένους
 ἀσθένειαν σκοπεῖν, τὰς εἰς σῶμα ποινὰς κατὰ τι μέ-
 ρος ἐλαττοῦντας ἀπαγορεύομεν ἑκατέρας τὰς χεῖρας ἢ
 καὶ πόδας τέμνεσθαι, ἢ τοιαύτας τισὶν ἐπάγειν δὲ
 15 τιμωρίας δι' ὧν τὰ ἄρθρα διαλύονται, ἐπειδὴ ἡ τῶν
 ἄρθρων διάλυσις βαρύτερα ἐστὶ τῆς ἑκατέρων τῶν χει-
 ρῶν ἔκτομῆς. διὸ κελούμεν, εἰ μὲν τοιοῦτό τι ἀμαρ-
 τηθεῖ ἐξ ὧν οἱ νόμοι θάνατον τοῖς ἀμαρτάνουσι
 ἐπάγουσιν, κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν ἐπέχειν
 20 αὐτὸν τὰς ποινὰς, εἰ δὲ τοιοῦτο εἴη τὸ ἐγκλημα ὡστε
 θάνατον ἀξίον μὴ εἶναι, ἄλλως αὐτὸν σωφρονίζεσθαι
 ἢ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι, εἰ δὲ τὸ ἐγκλήματος ποιό-
 τητος μέλους ἀποτομῆν ἀπαιτῆσαι γενέσθαι, μίαν μόνην
 1 χεῖρα τέμνεσθαι. Ἐπεὶ κλοπῆς δὲ οὐ βουλόμῃθα
 25 1 παντελῶς οἰονδῆποτε μέλος τέμνεσθαι ἢ ἀποθνήσκειν,
 ἀλλ' ἐτέρως αὐτὸν σωφρονίζεσθαι. κλέπτας δὲ κα-
 λοῦμεν τοὺς λάθρα καὶ ἀνευ ὄπλων τὰ τοιαῦτα πλημ-
 μελοῦντας· τοὺς γὰρ βιαίως ἐπερχομένους ἢ μετὰ ὄπλων
 ἢ χωρὶς ὄπλων, ἐν οἴκῳ ἢ ἐν ὁδῷ ἢ ἐν θαλάσῃ, 30
 τὰς ἀπὸ τῶν νόμων κελούμεν ὑπομένειν ποινὰς.

Quia vero nos oportet humani generis infirmita-
 tem protegere, corporales poenas secundum aliquam
 partem imminuentes interdiciamus alterutras manus
 15 aut pedes abscidi, aut huiusmodi quaedam inferri
 supplicia per quae articuli dissolvuntur, quia mem-
 brorum dissolutio gravior est utriusque manus ab-
 scisione. Propter quod iubemus, si quidem tale ali-
 quid delinquantur unde leges mortem delinquentibus
 inferunt, secundum legum virtutem sustinere eum
 poenas; si vero tale fuerit crimen quod morte dignum
 non sit, sed ut ipse castigetur aut in exilium trans-
 mittatur; si vero criminis qualitas membri abscisionem
 exigat fieri, unam solam manum abscidi.
 25 1 Pro furto vero nolumus omnino quodlibet mem-
 brum abscidi aut mori, sed aliter eum castigari.
 Fures autem vocamus qui occulte et sine armis hu-
 iusmodi delinquant; eos vero qui violenter adgre-
 diuntur aut cum armis aut sine armis, in domo aut
 30 in itineribus aut in mari, poenis eos legalibus subdi
 iubemus.

c. XIII in. et § 2 summam ex Ath. repetit libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 6 p. 193 Heimbach, v. 14 sq. summarium exhibent Prochiron 39, 23, Epanagoge 40, 26, Ecloga ad Prochiron mutata 37, 75 p. 152 Zach.

quidem matrimonium iubemus, sed etiam eum qui hoc committere ausus sit, etiamsi antea effugerit, tamen omni iudici facultatem damus comprehendendi et post tormenta ullimis suppliciis afficiendi, ita ut nulla alia accusatione vel probatione indigeat; et mulierem castigatam et tonsam in monasterium conici iubemus ibique manere per omne vitae suae tempus; utriusque vero substantiam secundum praedictum ordinem dividi, periculo (quemadmodum diximus) et comitis rerum privatarum et praesidium locorum.

XIII. Quoniam autem humani generis infirmitatem considerare nos oportet, poenas corporales aliqua ex parte minuentes velamus utramque manum vel etiam pedem abscidi, aut eiusmodi poenas aliquibus infligi per quas articuli solvuntur, quandoquidem articulorum dissolutio gravior est utriusque manus abscisione. Propterea iubemus, si quidem quid eiusmodi commissum sit de quo leges mortem delinquentibus inferunt, secundum tenorem legum eum poenas subire; sin tale sit crimen ut morte dignum non sit, alio modo castigari vel in exilium mitti; si vero criminis qualitas membri abscisionem exigat, unam solum 1 manum abscidi. Propter furtum autem omnino nolumus membrum ullum abscidi, aut occidi eum, sed alio modo castigari. Fures vero vocamus eos qui clam et sine armis eiusmodi delicta committunt; nam qui violenter grassantur sive cum armis sive sine armis, in domo sive in via sive in mari, eos poenas legibus statutas subire iubemus.

1 τοῦτο M5] τοιοῦτο (om. Nomoc.^m) LB || τὸ om. No-
 moc.^a || 3 ἐσχάταις M5] νομίμοις LB || 4 ἐπιτιθέναι M,
 ὑποτιθέναι — κατηγορίας om. L || μηδεμιᾶς] καὶ μη-
 δεμιᾶς B¹ || 5 δεομένῳ L faciente s || 7 τῆς οἰκείας
 ζωῆς (ωὴν L^a) LB5 (cf. 685, 24) || τῆς ζωῆς αὐτῆς M ||
 10 τῶν πριβάτων L τῆς ἰδικῆς περιουσίας (τῶν ἰδε-
 νων Nomoc.^a) B || τῶν — ἀρχόντων] iudicis s, unde
 τοῦ — ἀρχόντος Haloander || τὸν om. LB¹ || τόπων No-
 moc.^m || 12 ἀνδρωπῖον L ἀνδρώπων B^c || 13 σκοπεῖν
 protegere s, unde σκέπειν corr. Haloander || 14 τὰς om.
 L^a || 15 ἢ καὶ τοιαύτας L || 17 τῆς] τῶν B¹ || ἑκατέρας
 B^c || 21 τοιοῦτον LB || 22 ἄλλως] sed ut i. e. ἀλλ'
 οἷς s || 23 πέμπεσθαι] αὐτὸν πέμπεσθαι B || εἰ δὲ ἢ
 ἢ δὲ L || 24 ἀπαιτῆσαι M] ἀπαιτῆσαι LB || μιὰ μόνον
 χεῖρ ἢ εἰς ποὺς τοῦ πλημμελήσαντος ἀποτεμνέσθω
 Theod. || 25 βολόμῃθα M || 26 οἰονδῆποτε B¹ || 29 ἐπ-
 ερχομένους ἢ μετὰ ὄπλων om. B¹

tionem b v || facientem b v, facienda vulg. || et] in b v ||
 muliere castigata RVT || detonsam Cramer in Zeitschr.
 f. gesch. Rechtswiss. 1, 300] detrusa RVT^b datur ad v ||
 7 omni b omnem v || utriusque T¹ || substantia b || sub-
 stantiae v || 8 praedictum ordinem om. b v, ubi in prox-
 imis quoque versibus verba aliquot omittuntur propter
 labem archetypo adpersam || periculo om. v || 9 comiti
 b v || quam — 12 nos om. b v || 12 infirmitates b || 13 cor-
 porales poenas om. b v || aliquas partes R || 14 interdici-
 mus imminuenti v || alterutrasque manus T utraque ma-
 nus R¹, om. b v || 16 per quae articuli dis] om. b v || sol-
 vantur b || 17 dissolutio b solutio v || manuum abscisione
 V, om. b v || 18 talem b v || 19 delinquantur R¹ || delin-
 quantium v || 20 inferant b || virtutes v || eos v || 21
 talis v || mortem b || 22 set uti R¹ aut R² || ipse] et ipse
 V || in om. b || transmittatur T transmittetur b, hoc pro-
 cedere add. V || 23 absisione R¹ || 24 sola b solum V v ||
 25 furtum b || quolibet V b v || 26 mori^o T¹ || castigare
 V || 27 vocamus vulg.] uolumus libri, uocari s. v. add.
 V³ || carnis b || 28 relinqui v || uiolenter scr. V³ in ras. ||
 agrediuntur RT egrediuntur b || 29 arma b v || arma
 b v || domo Osenbrüggen] domos libri || aut in] aut om. V,
 in om. R vulg. || mare RV b

1 et om. b vulg. || delinquentem V¹ b || praesumpsit R
 Tvula. || 2 profugit R³ vulg. || attm RT² alterum T¹ ||
 omnem b || 3 et om. v || eum om. T || tormentum b || 4 ex-
 cusationem b, accusatione malit Osenbrüggen || 5 proba-

2 Ὡστε δὲ μὴ μόνον τὰς εἰς σῶμα ποινάς, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς χρήματα μετριωτέρας γίνεσθαι. θρασυζόμενοι τοὺς ἐπὶ ἐγκλήμασι κατηγορομένους, ἐφ' ὧν οἱ νόμοι διμείσιν ἢ θάνατον ὀρίζουσιν, ἐὰν ἐλεγχθῶσιν ἢ κατακριθῶσι, τὰς αὐτῶν περιουσίας μὴ γίνεσθαι κέρους τοῖς ἀρχουσιν ἢ τοῖς αὐτῶν τάξεσιν, ἀλλὰ μὲν κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους τῶ δημοσίῳ αὐτὰς προσκυροῦσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἔρχον καινότητας, αἰτιῶν ἔχειν τὴν οὐσίαν, χωρὶς τῶν διὰ τοῦ τοιοῦτου ἀμαρτήματος αὐτοῖς προσγενομένων, εἰ δὲ μὴ ὑπερὶ καινότητων, ἀλλ' ἀτιόντες ἀφ' ἑαυτῶν βαθμοῦ, αὐτοὺς ἔχειν. ὅ εἰ δὲ γαμετὰς ἔχουσιν οἱ οὕτως κατακριθέντες, πᾶσι τρόποις κελείομεν ταύτας καὶ τὴν προῖκα καὶ τὴν γαμικὴν δωρεὰν λιβεῖν. εἰ δὲ καὶ διχα προκίους τοῖς τοιοῦτοις προσώποις συνώκησαν, τὴν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων νόμων ὀρισθεῖσαν μοῖραν ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας τοῦ κατακριθέντος ταύτας λαμβάνειν, εἴτε τέκνα ἔχουσιν εἴτε καὶ μὴ. εἰ δὲ μηδὲνα τῶν προειρημένων ἔχει ὁ πλημμελής, τότε τῶ φίσκῳ προσκυροῦσθαι τὴν ἐκείνου περιουσίαν βουλόμεθα. Ἐπὶ μὲν τοῖς ἐπὶ καθοριστικῆς κατακρινόμενοι τοὺς παλαιούς νόμους φυλάττεσθαι κελείομεν.

Ἐπίλογος. Προνοησάτω τοῖνυν ἡ σὴ ἐνδοξότης τῶν παρόντων θεῶν ἡμῶν νόμον κατὰ ταύτην τὴν εἰσαίτονα πόλιν προΐειναι, καὶ στείλει κατὰ τὰς 25 ἐπαρχίας καὶ καταφανῆ ποιῆσαι τοῖς τούτων ἡγουμένοις, ἐφ' ἧ πάντας τοὺς ὑπερκίους μαθεῖν ὅσην αὐτῶν ποιούμεθα πρόνοιαν. D. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX. pc. Basilii vc. anno XV. 29 XXX, p. c. Basilii vc. anno XV.

2 Ut autem non solum corporales poenae, sed etiam pecuniariae mediocriores fiant, sancimus eos qui in criminibus accusantur. in quibus leges mortem aut proscriptionem definiunt, si convincantur aut condemnentur, eorum substantias non fieri lucrum iudicibus aut eorum officii, sed neque secundum veteres leges fisco eas applicari: sed si quidem habeant descendentes, ipsos habere substantiam, si vero non sint descendentes, sed ascendentes usque ad tertium gradum, eos habere.

3 Si vero mulieres habent qui condemnati sunt, omnibus modis iubemus istas et dotem et nuptialem donationem accipere; si vero et sine dote talibus personis coniunctae fuerunt, a legibus definitam partem de tota substantia condemnati eas accipere. sive filios habeant sive non. Si vero neminem praedictorum habeat qui deliquit, tunc fisco sociari eius substantiam. In maiestatis vero crimine condemnatis veteres leges servari iubemus.

Dat. kal. Mai. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno [a. 556.] Rescripta lex ad Monachium pu.

§ 2. 3 summarium (ex Theod.) habet BΣ 60, 52, 16 p. 884 Heimb.

§ 3 (— v. 17) summam Ath. repetunt paratilla Ath. 10 § 3.

2 Ut autem non solum corporales poenae, sed etiam pecuniariae moderatiores fiant, sancimus, qui propter crimina accusantur, de quibus leges publicationem vel mortem statuunt, si convicti vel condemnati sint, ne eorum substantiae magistratibus vel officiis eorum lucro cedant, sed ne fisco quidem secundum veteres leges addicantur; verum si descendentes habeant, ut hi bona accipiant, exceptis iis quae per tale delictum ipsis accesserunt, sin descendentes non supersint, sed ascendentes usque ad tertium gradum, hi ea habeant. 3 Si autem uxores habent qui ita condemnati sunt, omnibus modis iubemus has et dotem et donationem nuptialem accipere. Quodsi etiam sine dote cum eiusmodi personis copulati fuerunt, portionem legibus nostris statutam ex tota condemnati substantia accipere eas, sive liberos habeant sive non habeant. Si vero is qui deliquit nullum ex praedictis habeat, tunc fisco substantiam illius addici volumus. In iis tamen qui maiestatis crimine condemnantur veteres leges servari iubemus

Epilogus. Provideat igitur tua gloria, ut praesentem sacram legem nostram in hac felici civitate proponat et in provincias mittat earumque praesidibus manifestam reddat, ut omnes subiecti intellegant, quantum iis curam adhibeamus.

1 μόνως L || 3 τοὺς — κατηγορομένους (cf. 688, 1) τῶν — κατηγορομένων con. Zachariae, cui correctioni adversatur αὐτῶν v. 5 || 4 δήμεσιν ἢ θάνατον] mortem aut proscriptionem § || 5 μὴ om. M || 6 ἀρχουσιν] ἐπὶ μὲν τοῖς καθοριστικῆς οἱ παλαιοὶ νόμοι κρατοῦσι καὶ δημεύεται ἡ οὐσία τοῦ ἰνομηκότος add. L^a, schohön ad v. 20 sq. ex margine huc intrusum (cf. Theod. § 36) expunxit L^b || 9 χωρὶς — προσγενομένων om. § || 10 αὐτῶ LB^c || 11 τρίτου] τοῦ τοιοῦτου L || 12 οὕτως om. § || 13 ταῦτα L^a || καὶ om. B' || 15 συνώκησαν L || 16 ἡμετέρων om. § || νόμων] cf. ad 685, 8 || 17 ταῦτα L || εἰ τέκνα L || 18 καὶ om. B' || προσρημένων] πρὸ ἡμῶν L' || 19 ἔχει L || φίσκῳ] δημοσίῳ LB || 20 βουλόμεθα om. § || 21 ἐπὶ om. B || κατακριθείς L || 23 epilogi in ML additi pars prior (— προΐειναι 25) ad Musonium praef. urbi, altera ad Petrum praef. praetorio spectat (cf. ad 676, 23); om. epilogum BΣ || 28 subscr. om. Ath., habent Iul.^b, item Ulinensis in appendice Iul. p. 196 Haenel; ἐξερωνήθη κατὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλίου ἰς' ἐταί τῆς βασιλείας Theod. || dat. k. mag. Iul.^a || op. M] constanpt.

Ulin., pc. Iul.^a, om. Iul.^b § || imp. dn. (dn. om. Iul.^b) iust. pp. a. ann. XXX. (XV. Iul.^a) Iul. § dn. iustiniani pp. aug. M ceteris omissis || pc. uasilii uc. an. XV § uc. basilii an. XV Iul.^b p. cons. bilisari anno XV Ulin. (om. Iul.^a) basilio uc. cons. M

1 Ut] aut v || poenas V' T b v || sed etiam om. V || 2 pecuniarias T b v pecuniarie V || mediores V vulg. || 3 legem v || morte b || 4 proscriptione R' V pro inscriptione b || finiunt b || communicantur R' || 6 sed om. V || 7 eis R || habeant] heres ant R' || 8 descendentes b || ipsos — descendentes (descendentes b) bv] om. RVT vulg. || haberi v || 9 sunt v || sed bv] et RVT vulg. || descendentes v || 10 eos] esse v || 12 et dotem] ei dotes v || 14 donationem] et donationem R donationis v || et om. V vulg. || dote talibus T vulg.] dotalibus RV bv || 15 fuerint RV vulg. || partem totam substantiam v || 16 eas vulg.] eam libri || 18 delinquit R || 19 In om. V v || crimine om. v || condemnari v || servare RV || subscriptionem servant bv || 29 uasilii b v

ΠΑΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΑΝΑΓΚΑΖΕΣΘΑΙ ΤΙΝΑΣ ΕΚΣΤΑΣΙΩΙ
ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ.

(Προοίμιον.) Ὅσα τὸ θεῖον ἐξενευρίζεσθαι ἰψῶν προτρέπεται, ταῦτα ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς ἀξάνεσθαι τε καὶ διαλάμπειν ἀγωνιζόμεθα. Ζωσάριος τις ἐκ τῆς Μωσῶν ἐπαρχίας καθεστὼς σὺν δίκρῳσι 5 δευθεῖς ἡμῶν ἐδίδαξεν, ὡς ἐπὶ χρήμασι δημοσίοις τε καὶ ἰδιωτικοῖς μεθοδεῖαν ὑπομένων ὑπὸ τοῦ τῆς χάριος λαμπροτάτου ἀρχοντος ἐπὶ ὕβρι καὶ μόνῃ (οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν χρημάτων πέπονθε περσικοντίονος ἐπιδίδασθαι λιβέλλου τῶν οικείων πραγμάτων αὐτοῦ) ὅπερ ἀδικώτατον καὶ τῶν ἐν κεφαλαίοις λυπηρῶν καθέστηκε. πού γὰρ δίκαιον, τὸν ἀπᾶς ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καὶ οὐ ράθυμιά παραδεδομένον ἐκτὸς τῶν αὐτοῦ γεγονότα αὐθις ἀσχήμων τὸν βλον ἐαυτῷ περιτιθέναι, καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς ὡς εἰκὸς τῆς τε τοῦ σώματος σκέπης 10 ἐξω βιαίως καταστήναι;

CAPUT I.

Ταῦτα μαθόντες καὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον διορθώσασθαι πρὸς θεραπείαν τοῦ τε ἀγαθοῦ τῶν ἀπάντων θεοῦ καὶ τοῦ μὴ τι θλιβερόν ἐπὶ ἡμῶν πολιτεύεσθαι προθυμηθέντες θεσπίζομεν. μηδενὶ ἐξίνα 15 τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων ἐκστασιὸν πράγματος χάριν ἀνάγκην ἐπάγειν τινὶ τῶν τῶν εὐθύναις ἐπὶ ταῖς εἰρημείαις χρεῖαις (ἐπὶ χρήμασι τιχὸν δημοσίοις ἢ ἰδιωτικοῖς) ὑπομένωντων, ἢ τοιαυτοτρόποις αἰκισμῶν κεχορησθαι προφάσειν, ὡς ἂν αὐτοὺς τῆς τοῦ σώματος φειδόμενος τιμωρίας ἀρεῖσθαι μᾶλλον τῆν τῶν ἰδίων στέρησιν δεχεσθαι, καὶ μὴ σὺν τῷ τῆς ἀπορίας ἔργῳ καὶ τῷ τῆς ἀσχημοσύνης πιέζεσθαι μέχρι θανάτου ὀνειδισμῷ. ὄρκον δὲ πρὸς τῶν προσκνητῶν παρέχειν λογίων, ὡς οὐ τις αὐτῶ πρόφασιν 20 πραγμάτων χάριν ὑπολείπεται ἢ χουσίον, ὅθεν τῆν τοῦ χρέους ποιῆσεται πλήρωσιν. εἰ δὲ δίκαια αὐτῶ 20 τινα ὁ νόμος ἢ ἀπὸ κληρονομίας ἢ δωρεᾶς συγγενῶν διδῶσι κινήτων ἢ ἀκινήτων πραγμάτων, καὶ τούτων ἐτι ἐντός μὴ κατέστη. ἀρμόζειν δὲ αὐτῶ φαίνεται, καὶ δυνατὸν μέρος ἐξ αὐτῶν ἢ καὶ τὸ ὅλον τοῖς φειλομένοις συναΐξει (δίχα μέντοι τῶν τῆς γαρτεῖς πραγμάτων, τῇ ἀληθείᾳ εἴπερ διαφέρει αὐτῇ), τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ἀδειαν εἶναι τοῖς φειλομένοις οικειοῦσθαι τὰς τοιαύτας ἀγωγὰς καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ τότε τῶν δικαίων κυρίου τὰς ἐναγωγὰς ποιεῖσθαι, εἴτε πάρεσιν ὁ φειλέτης εἴτε καὶ μὴ, καὶ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἀπλῶς εἰπεῖν 25 τοῦ ὑπευθύνου ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐναγωγῇ ἢ ἐκδικήσει τῶν πραγμάτων καθεστάναι.

Nov. CXXXV Graece tantum extat in ML, c. 1 Θεσπίζομεν μηδενὶ ἐξίνα... in B 9, 5, 18. — Epit. Theod. 135, Athan. 16, 4, Anon. Bodleian. ap. Zachariae Ἀνεῖδ. p. 220.

c. I 14 Θεσπίζομεν — 20 πλήρωσιν ex B habet Ecl. Basilicorum lib. I—X.

CXXXV.

NE QUI CESSIONE UTI COGANTUR BONORUM.

Praefatio. Quaecumque ad numen divinum a nobis placandum invitant, haec ut inter subjectos incrementa capiant et elucescant contendimus. Zosarius quidam ex Moesia provincia oriundus cum lacrimis nobis supplicavit docuitque se ob publicas et privatas pecunias a clarissimo provinciae praeside insidiis petium esse per solam contumeliam (neque enim de pecuniis passus est libellos persecutionis rerum suarum datos): id quod iniustissimum et in primis acerbum est. Qui enim par est eum, qui semel fortuito eventum nec vero negligentiae deditus res suas amisit, denuo ignominiosam vitam amplecti, et victu quotidiano forte atque corporis tegimento per violentiam exui?

I. Hoc comperto cum deteriora melioribus emendare cupiamus, ut et optimus omnium deus concilietur neve quid iniqui nostris temporibus usu veniat, sancimus nulli gloriosissimorum aut magnificentissimorum magistratum licere cessionis bonorum gratia in angustias compellere quemquam eorum, qui de debitis quas diximus (pecuniis scilicet publicis vel privatis) conveniunt, aut eiusmodi contumeliam uti praetextibus, ut illi ad supplicium corporis evitandum malint rerum suarum potius amissionem pati, ac non cum inopia iugo etiam contumeliam probo ad mortem usque premi. Iusurandum autem per adoranda evangelia praestet, nullam sibi facultatem reliquam esse in rebus aut auro, unde debito satisfaciat. Si quae vero iura ei lex aut ex hereditate aut ex donatione cognatorum in mobilibus aut immobilibus rebus tribuat, earumque possessione nondum potitus sit, competere lamen ei videantur, ac possint creditores partem earum vel etiam totum colligere (exceptis tamen rebus uxoris, siquidem re vera ad eam pertineant): hoc fiat, atque liceat creditoribus eiusmodi actiones sibi vindicare, et ex persona eius qui tum iurium illorum dominus sit, actiones instituire, sive adsit debitor sive non adsit, et in personam ipsius debitoris, ut simpliciter dicamus, in eiusmodi actione vel rerum vindicatione substitui.

2 rubr. Περὶ τοῦ μὴ ἀναγκάζεσθαι τίνα ἐκστασθαι Theod. Περὶ ἐκστάσεων Anon. Bodl. || τινὰς] τινὰ index Ath., Theod. || ἐκστάσει κεχορησθαι (ἐξοτάσει χρησασθαι index) καὶ τὰ ἐξῆς Ath. ἐξίστασθαι Theod. || inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς add. Ath. Constitutionem ad praetorem Thraciae datam esse videri ex appellatione 691, 1 praesidibus comitibus apta Zachariae conicit, quod nimis incertum est || 4 προτρέπει Ath. || 5 αὐξέσθαι L compendio an in fine vocabuli s. v. adscripto || τῆς τῶν L || καθεστὼς L] ἐστὼς M || 6 ἡμῖν L || 7 πέποιθε Haloander || περσεκοντίονος] s. v. ἀπαιτήσεως L προφασίονος malit Zachariae coll. Cod. 7, 71, 6 (cf. add.) || 8 αὐτοῦ cum Scrimgero vulg. || 9 παραδεδομένον Haloander] παραδιδόμενη M παραδιδόμενη L vulg. || αὐτοῦ Haloander] αὐτοῦ ML || 10 τε om. M || 13 θεραπείαν M] θεράπειμα L || 14 τοῦ] τὸ Zachariae, v. 13 τε abundare ratus || ἐπὶ ἡμῶν ML] παρ' ἡμῶν male cum Scrimgero vulg. (παρ' ἡμῶν

coni. Zachariae) || 15 πράγματος χάριν ἐκστασιὸν ἀνάγκην Haloander; leg. πραγμάτων? || ἐπάγειν MB] ἐπαγαγεῖν L vulg. || 16 ἐπὶ ταῖς εἰρημείαις χρεῖαις om. B, ἐπὶ χρήμασι — ἰδιωτικοῖς om. L || 17 αἰκισμῶς L || 18 μη delendum censet Heraldus de rerum iudic. auct. 2, 25 (Otto Thes. iur. II p. 1287), μὴν corr. R. Schneider, utrumque iniuria || καὶ τῷ] καὶ τὸ L | 19 οὐ τις Haloander] οὐδεὶς MLB (οὐδέμια Ath.) || 20 πράγματος B' || χάριν v. 15 illatum esse suspicatur Kroll; at cf. CLXIII c. 2 || χροσίον MB⁴ Ecl. (Ath.)] χροσίον LB' vulg. || 21 ἢ prius] καὶ B' || ἢ ἀκινήτων om. L || 22 μὴ κατέστη ἐντός L || δυνατῶν L || μέρος ἐξ αὐτῶν M] ἐξ αὐτῶν μέρος LB || 23 τῆς τῶν L || αὐτοῖς L || γενέσθαι L || 24 τότε Kroll] ποτε libri || 25 εἴτε — μὴ] plenius Ath. εἴτε καταδέχονται τοὺς κλήρους ἢ τὰς δωρεὰς ἐκτεῖνοι εἴτε καὶ μὴ, καὶ εἴτε πάρεσιν εἴτε ἀπολιμπάνονται || ὁ om. L || 26 ἐναγωγῇ M] ἀγωγῇ LB

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοιγαροῦν ἐπιμελὴς καὶ φιλάρετος μεγαλοπρέπεια τὰ οὕτως ἡμῖν εὐσιβῶς παρασιάντα παραφυλαξάτω, ἵ χρυσίου λιτρῶν ἐπιτίμιον τῷ παραβαίνειν τι τῶν ἐπὶ τούτοις παρ' ἡμῶν Θεοσιδέντων τολμῶνι ὀρίσῃσα. οὐδὲ γὰρ κινδύνον χωρὶς, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν σωτηρίαν οὗτος ἐπαχθήσεται τοῖς ἔως ἐνδυμήσεως ψιλῆς παρασαλεύειν τὰ δικαίως παρ' ἡμῶν διὰ τοῦδε τοῦ θείου νόμου τετυπωμένα ἐπιχειροῦσι. d. VI. k. Mart. CF. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug. anno . . . post) cons. Basili v. c. (anno . . .) 5

PΛΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στρατηγῶ, κόμητι λαγοτιόνων.)

(Προοίμιον.) Οἱ ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐκείαι γεγονότες τοῦ ἡμετέρου κράτους περὶ πολλῶν ἡμᾶς ἤτησαν κεφαλαίων βοηθείας αἰτοῦντες τυχεῖν, οἳ καὶ αὐτοὶ 10 πολλοῖς ἑαυτοὺς παρεχόμενοι χρησίμους, ἐξ ὧν ἀντιφωνήσεις καὶ δανείσματα ὑπέρχονται παντὸς κινδύνου μιστά. θείας γὰρ ἡμῶν οὐσης διατάξεως τῆς βουλομένης κατὰ τάξιν γίνεσθαι τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ πρώτων μὲν τοὺς ὑπέδυνους εὐδύνεσθαι καὶ τὰ αὐτῶν πράγματα, ὕστερον δὲ ἔγγητάς καὶ μανδάτωρας καὶ ἀντιφωνητάς, ἐξηρησθαι δὲ ταύτης τῆς νομοθεσίας τὸ κατ' αὐτοὺς σύστημα καὶ πάσχειν τὰ πάντων δεινότητά, εἰ μέλλοιεν αὐτοὶ μὲν μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ τῆς διατάξεως βοηθείᾳ, ἀλλ' εὐθύς ἀπαιτεῖσθαι, εἰ δὲ ἀντιφωνήσεις παρ' ἑτέρων λάβοιεν, μὴ ποιεῖν αὐτοῖς τὸ ἱκανὸν τοὺς ἀντιφωνήσαντας ἢ τοὺς τοιῶν μανδάτωρας ἢ ἔγγητάς, καὶ προσήκειν καὶ αὐτοῖς ἢ μετεῖναι τῶν κοινῶν νόμων ἢ μηδὲ αὐτοῖς ἀντικεισθαι τὴν ἡμετέραν διάταξιν. 15

CAPUT I.

Θεοσιζομεν τοίνυν, ἥνίκα τινὲς τῶν ἀργύρου τραπέζης προσετώτων δανείσιάν τινι, καὶ ἢ ἀντιφωνήσιν λάβοιεν ἢ ἔγγητάς ἢ μανδάτωρας, ἀντιτίθοντο δὲ αὐτοῖς ἢ διατάξις καὶ ἢ ἐξ ἐκείνης εἰσαγομένη τάξις, τότε 20 κρείσσιν καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν διάταξιν, εἰ μὴ συμφωνῶν ἰδικῶν ποιήσαντο, ὥστε ἀδειαν εἶναι τῷ δανείσαντι χωρεῖν καὶ κατὰ τοῦ πρωτοτύπου καὶ (κατὰ τοῦ) μανδάτωρος καὶ τοῦ ἔγγητοῦ, μὴ ἀναμένοντι τοὺς τῆς διατάξεως βαθμοῖς, διὰ γὰρ τὴν τῶν ἀργυροπρατῶν περὶ τὰ κοινὰ συμβόλαια σπουδῆν τὰ τοιαῦτα προσείμεθα συμφωνῶν, οὐ δοκοῦντα παρὰ τὸν νόμον εἶναι, διότι ἔξεστιν ἑκάστῳ τῶν δεδομένων αὐτῷ παρὰ τοῦ νόμου κατα-

Nov. CXXXVI Graece tantum extat in ML, c. 1—6 in B 23, 4, prooemium add. B². — Epit. Theod. 136 (inde B²), Athan. 15, 3, Anonymus Bodeleianus ap. Zachariae *Ἀνέκδ.* p. 221. Julian. const. CXVIII.

Epilogus. Diligens igitur et virtutis amans magnificentia tua, quae tam pie nobis placuerunt, observet ac decem librarum auri multam statuat ei qui quid ex iis quae de his a nobis sancita sunt transgredere audeat. Neque enim absque periculo erunt, verum ipsum de vitae salute periculum iis inferetur, si qui vel mero consilio ea quae iuste a nobis per hanc sacram legem constituta sunt labefactare temptent.

CXXXVI.

DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

Idem Augustus Strategio comiti largitionum.

Praefatio. Qui in collegio sunt argentariorum huius felicitis civitatis supplices facti potentiae nostrae de nullis capitibus nos rogarunt auxilium potiri cupientes, quippe qui ipsi quoque multis sese utiles praestent, unde constitutae pecuniae et mutui obligationes subeant omnis periculi plenas. Nam cum sacra nostra extet constitutio, quae velit ut exactiones secundum ordinem fiant, et primum quidem principales rei eorumque res excutiantur, deinde autem fideiussores et mandatores et constitutae pecuniae rei, eximī ab hac lege collegium ipsorum et acerbissima quaeque pati, quoniam ipsi quidem constitutionis auxilium ita nequeant, sed protinus exigantur, cum vero ab aliis constitutae pecuniae obligationes percipiant, ipsis non satisfaciant pecuniae constitutae rei vel eorum mandatores aut fideiussores; ac par esse ut aut ipsi quoque communium legum participes sint aut ne ipsis quidem constitutio nostra adversetur.

I. Sancimus igitur, cum qui ex iis qui mensae argentariae praesunt mutuum pecuniam alicui dederint, et vel constitutae pecuniae obligationem vel fideiussores vel mandatores acceperint, atque opponatur iis constitutio et ordo per eam introductus, ut tum etiam in ipsos constitutio valeat, nisi speciale pactum fecerint, ut liceat creditorī tam principalem debitorem quam mandatorem et fideiussorem convenire, non expectatis constitutionis gradibus. Nam propter studium argentariorum circa communes contractus adhibendum eiusmodi pacta admittimus, cum non videantur contra legem esse, quoniam unicuique licet ea quae

2 τῶ] τοῖς M (cf. ad 3) || Θεοσιδέντων παρ' ἡμῶν L || 3 τολμῶντων L², τολμῶντι om. in lacuna 6—7 lit. M [cuius exemplar videtur habuisse τολμῶσιν, cf. ad 2] || οὕτως L || τοῖς] τῆς M || 4 εἰσηγήσεως, s. v. ἐνδυμήσεως L || 5 d. VI k. Mart. (ἔγραψεν πρός ἑκαλάνων Mart. Ath.) || d. k. ii. mar. M μηρὶ μαρτίῳ Theod. || ep. bilisar. vo. cons. M, βασιλείας Iουστινιανου . . . μετὰ τὴν ὑπατείαν . . . Ath. ἔπει τῆς (λῆς) codex, unde λ' τῆς aut λῆ' corr. Zachariae) βασιλείας Iουστινιανου Theod.; CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX post cons. Basili v. anno XVI (i. e. a. 557) Zachariae || 6 PΛΣ] ρλβ' Ath., Anon. Bodl. || 7 rubr. Περὶ συναλλαγμάτων ἀργυροπρατῶν Anon. Bodl.

Περὶ τῶν συναλλαττόντων τοῖς ἀργυροπραταῖς Ath. || Περὶ MLB] Περὶ τῶν Theod. || inscr. om. ML, inserui ex Ath. || 9 Οἱ om. Anon. Bodl. || οἰκέταις L² || 10 τυχεῖν αἰτοῦντες B² || αὐτοῖς M² || 11 πολλοὺς L¹ ὑπερέχονται L ὑπέρχονται B || 12 διατάξεως] nov. IV || 13 μανδάτωρας (idem 16) B || δὲ del. cum Haloandro vulg. || 14 πάντα B || 15 μὲν om. B || 16 ἀντιφωνητάς B || αὐτῶν B || 17 καὶ alterum om. L, καὶ αὐτοῖς om. B || νόμων] ὀνομάτων L² || 19 δανείσιάν τινι L || 20 αὐτῶ L || 21 * ποιήσονται libri || 22 κατὰ τοῦ add. Haloander (καὶ πρό τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τοῦ μανδάτωρος Zachariae in Appendice p. 20) || 24 τὸν νόμον M² || καταφρονεῖν MB Theod. || περιφρονεῖν L Ath., Anon. Bodl.

φρονεῖν. ἀλλ' εἴ τι γένοιτο τοιοῦτο σύμφωνον, ἐξίστω αυτοῖς καὶ κατὰ πρῶτον τοῦ μανδάτωρος καὶ κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων προσώπων χωρεῖν· ὥστε εἰ μὲν μὴ γέγραπται σύμφωνον, πάντως κρατεῖν καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὴν διάταξιν, εἰ δὲ γέγραπται τὸ σύμφωνον, εἶναι τὸ κανονίζον τὸ συνάλλαγμα κἀκείθεν τὰς εἰσπράξεις ἐπιγέσθαι.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ αὐτοῖς κεφάλαιον ἦν τὸ τῆς ἄλλης ἐξαίρεσως, ἣν πρῶτον ἐποίησαμεν. ἥνικα τις προσετὸς ἀργύρου τραπέζης στρατεύοιτο ἢ τοῖς οἰκίαισι παῖδας στρατεύσειεν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀποχεῖσθαι τοὺς στρατευομένους αὐτῶν παῖδας, ὡς μὴ ἐκ πατρῶν στρατευομένων κομημάτων ἢ ἐτέρωθεν ἢ ἐτέρωθεν αὐτοῖς πεπορημένων, ἀλλ' ἐκ τῶν δανεισάτων. καὶ ἤτιστα καὶ αὐτοὶ ἢ μηδὲ ἐπ' αὐτοῖς χώραν ἔχειν τὴν τοιαύτην πόλιν ἢ καὶ αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ἰπάρξαι, ὥστε εἴ τις δανεισάμενος παρ' αὐτῶν στρατεύοιτο ἢ καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες, καὶ μὴ δυναθῆναι ἐτέρωθεν λίσαι το ὄφλημα, καὶ ἐκ διαπράσεως τῆς αὐτοῦ ἢ τῆς τῶν παίδων στρατείας τὸ ἱκανὸν αὐτοῖς γίνεσθαι. ἡμεῖς τοῖνυν οὕτως ἀπλῶς τὸν νόμον τεθεικάμεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσας παρατήρησως, οὕτως ἀνατρέπειν αὐτὸν ῥαδίως ὑπομένομεν, ἀλλὰ θεσπίζομεν, κρατούσης τῆς θείας διατάξεως καὶ τῆς προλήψεως ταύτης τῆς κατ' αὐτῶν φερομένης κατὰ τὴν θείαν διάταξιν οὐκ ἀνηρησῆς, διότι δοκοῦσι πολλοῖς συμβάλλοιτες οὐκ ἐξ οἰκείων ἅπαντα πράττειν χρημάτων, ἔχειν καὶ αὐτοῖς τὴν αὐτὴν προνομίαν, ὥστε εἴ τις στρατεύοιτο ἢ οἱ αὐτοῦ παῖδες, τὴν μὲν αὐτοῦ στρατείας ὑποκείσθαι πάντως, εἰ γὰρ τῶν παραιομένων εἶη, ὁμοίως δὲ δὴ καὶ τὴν τῶν παίδων, πλην εἰ μὴ δευχθεῖη καὶ προσανέστατα παρ' αὐτῶν, ὡς ἢ ἐκ μητρίας τῶν παίδων οὐσίας ἢ ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἢ στρατεία περιέγρονεν αὐτοῖς. εἰ γὰρ οὐκ ἔχοιεν λύσιον ἔτερον τοῦ ὄφληματος, τῆνικαυτὰ ἐκ τῆς στρατείας τῶν παίδων τὸ ἱκανὸν γίνεσθαι τοῖς ἀργύρου προσετῶσι τραπέζης. ἐφ' ὧν δὴ τοῦτον εἴθεμεν τὸν νόμον ἀντιθέμενος τοῦτο τῆ παρὰ τῆς διατάξεως προλήψεως· καὶ ὡςπερ ἐκείνη τὴν εἰρημὴν προλήψιν κατ' αὐτῶν ἐποίησατο, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν ἀντιθέτον αὐτῆς θεραπείαν δίδόντες μόνοις τοῖς τοῦ εἰρημένου συστήματος φιλοτιμούμεθα διὰ τὸ κοινὸν τῆς αὐτῶν λυστελείας, ἣν παρέχοντι τοῖς συναλλάγμασι, πολλοῖς ὁμιλοῦντες κινδύνους ἵνα τὰς ἐτέρων θεραπεύσαιεν χρείας.

CAPUT III.

Κἀκεῖνον μέντοι οὐκ ἄπο τρόπου λέγειν εἶδοι, ὡς εἰ δανεισάτωρ τιμὴ καὶ φθίσαντες ἐδάνασαν εἰς ἀγορασίαν πραγμάτων τιῶν κινήτων ἢ ἀκινήτων, καὶ ἤτην χρυσίον δοῖεν, καὶ ἐκ τῶν δανεισθέντων χρημάτων κτηθεῖη τὸ πρῶγμα, πάντων αὐτοῖς ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι κυριώτερα ἔχειν δικαία, καὶ μὴ πειράσθαι μηδεμίαν διαστροφῆς, ἀλλ' εἴτερο ἀποδειξάτω ὅλοι ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν τοῦτο κτηθεῖν καὶ μὴ δύνασθαι τὸ ἱκανὸν διὰ χρημάτων ποιῆσαι αὐτοῖς οἱ δανεισάμενοι, αὐτὸ τὸ πρῶγμα τὸ ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν κτηθεῖν προσκυροῦσθαι αὐτοῖς, οἷανει ταῖς μὲν ἀληθείαις παρ' αὐτῶν ἀγορασθέν, ψιλῆς δὲ πώλησθαι ἐντεθείας τῆς τοῦ ἐωτημένου. οὐδὲ γὰρ δικαίον ἐστὶ τοῖς τὰ οἰκίαι χρηματὰ προιεμένους μὴ καὶ πρῶτην καὶ ἀναμφεβήτητον ταξίν ἐπὶ τοῖς ὠνηθεῖσι πράγμασι ἔχειν, μόνον εἴτερ ὑποθήκης γένοιτο ἐν τοῖς ἐγγράφοις συναλ-

ipsi a lege data sunt contemnere. Sed si quod eiusmodi pactum fiat, liceat iis primum et mandatorem et fideiussorem et ceteras personas convenire: ut si quidem pactum scriptum non est, omnino etiam in ipsos constituto valeat, sin autem scriptum est pactum, contractus normam praestet atque inde exactiones inferantur.

II. *Secundum autem illis caput erat de altera exceptione, quam nuper fecimus, quando quis argentariae mensae praepositus militet vel filios suos militare faciat: quod militantes ipsorum filii cum uti nequeant, quasi non ex paterna pecunia vel aliunde iis acquisita, sed ex creditorum pecunia militaverint. Atque rogarunt et ipsi, ut aut ne in ipsis quidem eiusmodi praesumptio locum haberet aut ipsis quoque idem competeret, ut, si quis mutuo ab ipsis accepto militet vel etiam liberi eius, neque aliunde debitum solvere possit, etiam ex venditione militiae eius vel filiorum eius ipsis satisfiat. Nos igitur neque simpliciter legem tulimus, sed cum idonea observatione, neque eam facile subverti patimur, sed sancimus, valente sacra constitutione nec sublata praesumptione illa quae secundum sacram constitutionem contra illos inducitur, quoniam cum multis contrahentes non ex propriis pecuniis omnia facere videntur, habere et ipsos idem privilegium, ut, si quis militet vel filii eius, militia quidem eius omnino obligata sit, siquidem ex eorum numero sit quae vendantur, similiter autem filiorum quoque militia, nisi ab ipsis manifestissime comprobetur aut ex maternis filiorum bonis aut ex imperiali liberalitate militia sibi obtigisse. Nam si debitum aliunde solvere nequeant, tum ex militia filiorum praepositis mensae argentariae satisfiat. Quorum gratia hanc legem ponimus, opposites hoc praesumptioni ex constitutione profectae: et quemadmodum illa praedictam praesumptionem contra eos effecit, ita nos quoque contrarium ei remedium adhibentes iis solis qui ex praedicto collegio sunt largimur propter communem eorum utilitatem quam contractibus praestant, nullis periculis se immiscentes ut aliorum necessitatibus medentur.*

III. *Sed illud quoque non abs re dicere visi sunt, si cui mutuum pecuniam credant vel etiam antea crediderint ad res quasdam mobiles vel immobiles emendus, et certam auri summam dederint, et ex pecuniis creditis res adquisita sit, omnibus sese in eadem re potiora habere iura debere neque ullam experiri immiunitionem, sed si quidem omnino docuerint ex suis pecuniis rem comparatam esse nec poterint iis debitores pecunia numerata satisfacere, ipsa res ex pecuniis eorum empta iis addicatur, perinde ac si re vera ab ipsis empta et nuda emptoris appellatio interposita esset. Neque enim par est eos, qui suas pecunias porrigunt, non item primum et extra dubitationem positum locum in rebus emptis habere, dumtaxat si hypothecae mentio in scriptis contractibus facta sit. Nam si hoc observaverint, omnia habituri sunt quae*

1 τοιοῦτο] τῶν τοιούτων L || κατὰ πρῶτον τοῦ μανδάτωρος LB (Theod. κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ πρῶτον, Jul. ut potestatem habeant prius fideiussorem pulsare, sim. Ath., Anon. Bodl.) || κατὰ τὸ πρῶτον μανδάτωρος M κατὰ τοῦ πρωτοτύπου καὶ κατὰ τοῦ μανδάτωρος Haloander (quod probat Zachariae in Add. vol. I p. 563) πρὸ τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τοῦ μανδάτωρος Zachariae in Appendice p. 20 || 2 τοῦ ἐγγυητοῦ LB] τοῦ πρῶτου ἐγγυητοῦ M || 3 τὸ συνάλλαγμα κανονίζον L, τὸ ante το superac. M || falso loco || 5 ἐποίησαμεν] Cod. 8, 13, 27 || 7 χρημάτων] χρημάτων ἀλλ' οἰκείων (ex v. 14) B

(quod Zachariae ita probat, ut ἢ delect et infra corrigat ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δανεισθέντων, parum probabiliter utrumque) || 8 πρόληψιν M^o || 9 οἱ LB] om. M (cf. 15) || 11 τῆς προσκοίσεως om. L || 13 ἀνηρησῆς M || 14 πολλοῖς Kroll] πολλοὶ libri || 18 ἔτερον L^o || γενίσθαι B || 19 τοῦτο M] τοῦτον LB || 21 αὐτῆς M] αὐτοῖς LB || 22 ἐτέρωθεν L || 24 ἢ om. B || 26 πάντως L || κυριώτερον ἔχειν δικαίον B || 27 διαστροφῆς LB] τροφῆς M || αὐτοῦ L^o B || τοῦτο] τὸ M || 28 κτηθεῖν προσκυροῦσθαι B || 29 ἐκτεθείσης L || 30 καὶ πρῶτην] καὶ om. B

λάμασι μνήμη. τοῦτο γὰρ εἰ παραφυλάξαιεν, ἅπαν ἔχουσι ὅσον ἡμᾶς ἤτησαν, μᾶλλον δὲ ἔτι μείζον καὶ τῶν αἰτηθέντων, εἰ γε τιμιώτερα δίδομεν αὐτοῖς ἅπαντων δίκαια ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς δεικνυμένοις ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν ἐωυθησθαι. εἰ μὲντοι ἀγραφον γέγονεν ἢ γένοιτο τὸ συναλλάγμα, καὶ αὐτοὶ δοῖεν τὰ χήματα ἢ εἶδη τινὰ (ὅπερ μάλιστα εἶδον ἐπὶ τῶν προεστώτων τραπέζης ἀγγύρον γίνεσθαι, κόσμον πολλὰκις ἢ ἀγγύρον ἐπὶ τῶν τοιούτων διδόμενον ἢ καὶ πιπρασκομένον), μὴ μὲντοι τὸ τίμημα λάθωσι, τρικάικτα ἐξείναι αὐτοῖς οὐσὶ οἰκεία ταῦτα ἐκδικεῖν, κἄν ὑποθήκας οὐκ ἔχοιεν. οὐ γὰρ ἐκείνοι κτίσονται τὰ ἀλλότρια, χρῆσιον μὲν οὐ καταβάλλοντες, τὰ παρ' ἐτέρων δὲ αὐτοῖς δεδομένα κατέχοντες μάρτην, ἀλλ' εἴτε κληρονομῶντο, οἱ αὐτῶν κληρονόμοι ἢ ἀποδώσουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἢ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ἢ κἄν εἰ μὴ κληρονομηθεῖεν, ἐξίσταται αὐτοῖς ταῦτα ἐκδικεῖν, μηδεμίαν ὑποθήκην κατ' αὐτῶν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν πράγμασι παρ' ἄλλων προσγυνομένης κρατούσης.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον ἐθέμεθα, μὴ περαιτέρω τοὺς ἀγγύρον τραπέζης προεστώτας διμοιραῖον τόκον δανείζειν, ἐδίδαξαν δὲ, ὅτι καὶ ἀγράφως δανείζουσι, ἀγνωμονοῦνται δὲ περὶ τὸν τόκον ὡς μὴ ἐγγράφου γενομένου τοῦ δανείσματος μηδὲ ἐπερωτήσεως παρεντεθείσης (τοῦτο δὲ τὸ δημῶδες τὸ μὴ προσήκειν ἀνεπερωτήτων τρέχειν τόκον, καίτοιγε πολλῶν ὄντων θεμάτων ἐφ' ὧν καὶ ἀνεπερωτήτοι τόκοι καὶ ἐκ συμφώνου μόνον τίκονται, ἔστι δὲ ὅτε οὐδὲ ἐκ συμφώνων, ἀλλ' αὐτομάτως εἰσαγόμενοι ὁμοσ ἵπαικούνται), διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, μὴ μόνον τὸν ἐξ ἐπερωτήσεως αὐτοῖς δίδοσθαι τόκον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ ἀγράφων τοιούτων ὁποῖον ὁ νόμος αὐτοῖς δίδωσιν ἐπερωτῶν, τουτέστι τὸν ἐκ διμοιροῦ τῆς ἑκατοστῆς. τοῖς γὰρ πᾶσι σχεδὸν τοῖς δεομένοις ἐτόιμους ὄντας βοηθεῖν οὐκ ἂν εἴη δίκαιον ὑπὸ τοιαύτης ἀδικείσθαι λεπτότης.

CAPUT V.

Καὶ τοῦτο δὲ ἡμᾶς ἐδίδαξαν. ὡς τινες συναλλάττοντες πρὸς αὐτοὺς γραμματεῖα καὶ λογοθέσια ποιῶνται, καὶ τὰ μὲν ἐπ' ἀγοραῖς τίθενται, τὰ δὲ αὐτοὶ συγγράφουσι τῇ οἰκείᾳ χειρὶ, τισὶ δὲ ὑπογράφουσι ἐτέρων ταῦτα καταγράφαντων, καὶ ἤτησαν, ὥστε εἰ τι τοιοῦτο γράψαιεν οἱ πρὸς αὐτοὺς συναλλάττοντες, ἐνέχεσθαι αὐτοῖς καὶ τὸ ἱκανὸν αὐτοῖς παρ' αὐτῶν γίνεσθαι, καὶ μὴ ἀποκεχερίσθαι καὶ λέγειν, ὡς τὰ μὲν συμβόλαια ἢ τὰς ὁμολογίας ἢ τὰ λογοθέσια ἅπαντα συνέγραψαν τῇ αὐτῶν χειρὶ ἢ ἐτέρων γραφάντων τοῖσις ὑποσημῶντο, οὐ μὲν τὸ περιεχόμενον αὐτοῖς χρῆσιον δέδοται, ὥστε ἐντεῦθεν ὑποθήκας ἔχειν καὶ τόκον, κἄν εἰ μὴ γέγραπται, διμοιραῖον λαμβάνειν. ἡμεῖς τοῖνυν. ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα κοινὰ καθέστηκε καὶ πολλῆς τῆς ἐπισκέψεως δεόμενα, μετὰ τὸν προσηκόντος ἀποκρινόμεθα πρὸς ταῦτα, εἰ μὲν γὰρ τις συμβόλαιον ἀγοραῖον ποιήσει καὶ ὅλον οἰκείᾳ γράψει χειρὶ, ἢ καὶ ὑπογράψειεν ἐν τοῖς παρ' ἐτέρων γραφείοις ἢ γραμματείοις ἢ λογοθεσίοις, ἐνέχεσθαι αὐτὸν καὶ κληρονόμους αὐτοῦ πᾶσι προσήκειν θεσπίζομεν τρόποις, δηλαδὴ ταῖς

c. IV ex B habet B^o A 62 p. 99 Zach. (argumentum notat B^oT 11, 21 p. 624 Zach.); Ath. summam repetunt paratitla Ath. 17 § 6.

c. V § 1 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 17 § 6.

a nobis postularunt, immo vero etiam amplius quam postularunt, siquidem omnibus talia iura iis concedimus in rebus quae ex eorum pecuniis emplaе probantur. Si vero contractus sine scripto factus sit sive, et ipsi pecuniam dederint vel species quasdam (quod maxime apud praepositos mensae argentariae fieri consuevit, mundo forte muliebrī vel argento ob talia dato vel etiam vendito) nec vero pretium acceperint, tunc liceat iis tamquam sua haec vindicare, etiamsi hypothecas non habeant. Neque enim illi aliena possidebunt, qui pecuniam quidem non solverint, sed quae ipsis ab aliis data sunt frustra detineant, verum sine heredes relinquunt, heredes eorum aut quae pro ipsis sunt aut ipsa quae data sunt, restituent, sive heredes non relinquunt, licebit ipsis haec vindicare, neve ulla hypotheca contra eos in eorum rebus ab aliis adquisita valeat.

IV. Quoniam vero legem tulimus, ne argentariae mensae praepositi ultra besse usuras fenerentur, illi autem nos docuerunt se etiam sine scripto fenerari solere, nec tamen fidem sibi servari circa usuras, utpote cum mutuum sine scriptis contractum nec stipulatio interposita sit, (secundum illud quod vulgo dicitur non convenire ut usurae absque stipulatione currant, quantumvis multi sint casus in quibus et sine stipulatione usurae et ex solo pacto nascantur, nonnunquam etiam ne ex pactis quidem, sed sua sponte introductae nihilominus exigantur); propterea sancimus, ut non solum ex stipulatione usurae iis, sed etiam ex non scriptis tales praestentur quales lex ipsis stipulari concedit, hoc est usque ad bessem centesimae. Nam qui omnibus propemodum indigentibus opem ferre parati sunt, eos par non est iniuria affici ex eiusmodi subtilitate.

V. Hoc quoque nos docuerunt nonnullos contrahentes cum ipsis instrumenta et ratiocinia conficere, et alia publice in foro facere, alia ipsos sua manu conscribere, quibusdam autem ad alios conscriptis subscribere; atque petierunt, ut si quid eiusmodi qui cum ipsis contrahunt scripserint, obnoxii teneantur ipsisque per eos satis fiat, neve eo abutantur dicantque se instrumenta quidem vel cautiones vel ratiocinia sola sua manu conscripsisse vel aliis scribentibus haec subsignavisse, nec tamen pecuniam quae iis continetur ipsis datam esse: ut inde hypothecas habeant et usuras besse, etiamsi scriptae non sint, percipiant. Nos igitur, quoniam talia communia sunt et multa consideratione egent, ad ea uti convenit respondemus. Si quis enim publicum instrumentum fecerit, totumque sua manu scripserit, vel etiam ab aliis conscriptis subscripserit sive instrumentis sive ratiociniis, sancimus, ut is eiusque heredes omnibus modis teneantur personalibus scilicet actionibus obnoxii. Neque enim temere hypothecam dabimus iis qui de hoc pactum non

1 ἤτησαν L^o § 3 πραγμάτων B § τὸ om. B § 6 οὐ] εἰ L^o κτήσονται L^o κτήσονται MB § 7 καταβαλλόντες L^o δίδόμενα B vulg. § 9 προσγυνομένοις cum Haloander vulg. § 11 νόμον Cod. A. 2 28 § 2 § 12 τῶν τόκων B^o § 13 δὲ B^o v. l. § 14 συμφώνων μόνου] συμφωνουμένων L § 15 ὅτε om. L^o § οὗτε MLB § διὰ LB] καὶ διὰ M § 16 καὶ τῶν B^o, B^o v. l. § ἀγράφων M^o

LB^o Anon. Bodl.] ἀγράφων M^o B^o § αὐτοῖς ὁ νόμος B^o § 17 ἐτόιμους L^o § 18 λεπτότητος ἀδικείσθαι L § 19 συναλλάσσοντες LB § ποιούντες L § 20 ἀγοραῖς L^o § οἰκείᾳ] ἰδία L § 21 γράψαιεν LB] γράψαιεν M § συναλλάσσοντες B § 22 ἀποχοῆσθαι L § 23 αὐτῶν Haloander] αὐτῶν MLB § 24 ὑποθήκας MB] καὶ ὑποθήκας L § 26 πρὸς om. L^o § 27 κν] ἢ Haloander; malim ἢ καὶ

περσοναλαις. οὐ γὰρ ἂν προχείρως δόλημεν ὑποθήκην τοῖς τοῦτο μὴ συμφωνήσασι, πλὴν εἰ μὴ δευχθεῖν ἐν τοῖς γραμμασίαν ὅλους ὑπαρχόντων ἀντιθέσιν, (καὶ) ἢ ὑπόδοινοτο τὰ ἑαυτῶν ἢ τοῦτο γόνυ τὸ ἀπλοῦν προσ-
 θεῖεν κινδύνη τῶν ὑπαρχόντων αἰτοῖς, ἢ ὅλους τι φθεγξονται ἢ γράψαιεν τοιοῦτον ὅποιον εἰς ὑπο-
 θέκης ἔνοσιαν φέροι. τότε γὰρ καὶ τὴν ὑποθήκην αὐτοῖς παρεχομεν, ὡς μήτε τὴν καθ' ὅλου φύσιν τῶν νόμων
 1 τῶν ἡμετερον συνταράξει μήτε αὐτοὺς ἀποστερησάι τῆς δυνατῆς βοηθείας. Τόκον δὲ, εἰ μὴν ἄρτόν συμ-
 φωνήσασιν. τὸν συμπεφωνημένον εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο μόνον γέγραπται, ὡς ἐπὶ τόκῳ τὸ δάνεισμα ἠνέστη, μὴ
 δύνασθαι τοὺς συμβάλλοντας λέγειν, ὡς ἐπειδὴ οὐχ ὀριστάς τόκους, διὰ τοῦτο ἀτόκον ἐστὶ τὸ χρυσίον, ἀλλὰ
 κατὰ πρόληψιν ὡς τοῦ διμοιραίου τόκου ἡτῶς ὀνομασθέντος οὕτως τὴν εἰσπραξιν γίνεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν
 τοῦ λοιποῦ παραφυλάττεσθαι. ἐπὶ δὲ τοῖς ἡδη γενομένοις λογοθεσίσι, εἰ καὶ μνήμη (μὴ) γέγονε τόκου ἰσπειδῆ
 πρόδηλόν ἐστιν ἐπὶ παντός ἀργύρου τραπέζης προεστώτος (τὸ) ἐπὶ τοκοῖς συμβάλλειν, καὶ αὐτὸς τόκους τελῶν
 10 οὐκ ἂν δύναται τόκου χωρὶς δαπάνην δίδοναι), ἐξέειναι τὸν τόκον αὐτοῖς τὸν διμοιραῖον απαιτεῖν, τοῦ μόνου
 λοιποῦ ταῦτα παρατρουμένοις ἀπερὶ ὃ παρῶν θείσι νόμοις διδῶσιν αὐτοῖς.

CAPUT VI.

Εἰς ἑκάστον μόνου καὶ σφόδρα αὐτοῖς βοηθούμεν, ὡς εἰ λογοθέσια προφέροιο ἔχοντα ἡτῶς ἑκάστην
 αἰτίαν ἐγγεγραμμένην εἰς ἣν δέδοται τὸ χρυσίον, ὃ δὲ υπογράψαιεν ἐν τοῖς αὐτοῖς λογοθεσίσι, εἰ καὶ ἑκάστην
 αὐτὸς οικεῖα χεῖρ τὴν αἰτίαν οὐ γράψαιεν, ἢ καὶ ὁμολογῶσαν τινὰ ὑπὲρ τοῦτου ποιήσαιο εἴτε ἐν δανείσματος
 15 σχήματι εἴτε ἐν διαλύσεως εἴτε καὶ ἄλλως, μηκέτι δύνασθαι τὸν τοῦτο πράξαντα τῶν κατὰ μέρος αἰτιῶν
 ἀπαιτεῖν τὰς ἀποδείξεις, πλὴν εἰ μὴ κατὰ περιουσίαν ὄρκον ἐπαγαγεῖν βούλοιο ἢ αὐτῷ ἢ κληρονόμοις τοῦ
 δανείσαντος, τοῦτο γὰρ μόνον αὐτῷ παρεχομεν, εἰσω μόνου τῶν τῆ ἀναργυρία παρεχομένων χρόνων. εἰ
 γὰρ καὶ αὐτὸς φθάσει παρελθεῖν ὁ χρόνος, οὐδὲ ὄρκῳ βαρύνουμεν αὐτοῦς· τοῦτο ὅπερ καὶ ἐν τοῖς καθ' ὅλου
 νόμοις ἐγγράψαιεν. καίτοις οὐδὲ τοῦτο ἔχρη· τὸν γὰρ οικεῖα χεῖρ γράψαντα ἢ καὶ δόντα λογοθέσιον
 20 ποῦ δίκαιον ἦν οὕτως ἐκυαλῆ καθεστάναι καὶ νομίζειν, ὡς τὰ μὴ δεδομένα γράψαιεν;

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ δια τοῖδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμον
 ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς ἕτερος τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀρχῶν ἀκέραια φυλάττειν εἰς τὸ διενηκέδῃ στευσάσθαι,
 ποιητῆς librarum auri decem ἐπικειμένης κατὰ τῶν ταῦτα παραβαινόντων ἢ παραβαίνεσθαι συγχωροῖντων.
 D. k. Apr. CP. Belisario vc. cons. [a. 535.] 25

*fecerint, nisi omnino in scriptis honorum mentionem factam esse probetur (et) aut sua ipsi pignori obli-
 garint aut saltem hoc simpliciter adiecerint periculo eorum quae in bonis habeant, aut denique
 tale aliquid dixerint scripserintque, quale ad hypothecae cogitationem ducat. Tunc enim hypothecam
 quoque iis praebemus, ut neque universam legum nostrarum naturam conturbemus neque ipsos auxilio
 1 quod praestari potest privemus. Usurae autem, si quidem certas pepigerint, pactae valeant. Sin hoc
 solum scriptum sit, mutuum sub usuris esse contractum, contrahentes dicere nequeant, quoniam usurae
 definitae non sint, propterea non fenebrem esse pecuniam, sed per praesumptionem quasi besse usurae
 nominatim expressae sint ita fiat exactio. Aique hoc quidem in posterum observetur. In ratiociniis vero
 iam confectis, etsi mentio usurarum facta non sit (quoniam manifestum est apud quemlibet argentariae
 mensae praepositum contractus sub usuris fieri, nec qui ipse usuras dependit, absque usuris impensam
 facere poterit), liceat iis besse usuras exigere, in posterum tamen ea observantibus quae praesens sacra
 lex ipsis largitur.*

VI. In illo vero vel maxime iis subvenimus, ut si ratiocinia proferantur quae definite singulas causas
 in quas pecunia data est inscriptas contineant, is autem qui contraxit his ipsis ratiociniis subscripserit,
 etiam si singulas causas sua ipse manu non scripserit, vel etiam cautionem aliquam de eo sive sub specie
 mutui sive transactionis sive etiam aliter confecerit, is qui hoc fecit nequeat amplius singularum causarum
 probationes exigere, nisi forte ex abundantanti iusiurandum vel ipsi vel heredibus creditoris deferre velit. Hoc
 enim solum ei concedimus, intra ea tamen tempora quae exceptioni non numeratae pecuniae statuta sunt.
 Nam si id quoque tempus iam praeterierit, ne iureiurando quidem eos gravamus: id quod etiam in legibus
 generalibus scripsimus. Quamquam ne hoc quidem fieri oportebat: nam qui sua manu scripsit vel etiam
 ratiocinia dedit, eum qui par erat tam socordem fuisse putare, ut quae data non essent scriberet.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam legem declarantur, ea
 tam gloria tua quam quivis alius rei publicae nostrae magistratus integra servare in perpetuum studeat;
 cum poena librarum auri decem iis immineat qui haec violent aut violari patiantur.

1 περσοναλαις] προσωπικαῖς B || ἂν om. M || 2 καὶ
 add. Zachariae, nisi antea per ὑπαρχόντων scriben-
 dum sit ὑποθήκης (cf. Ath. εἰ μὴ γέγονα ὑποθήκης
 μνήμη) || 3 αὐτῶ L^a || 4 φέροι B || 5 ἑαυτοῦ L^a || 6 δὲ
 om. B || τὸ om. B || 7 χρυσίον] χρῆσις Haloander || 8 πρόσ-
 ληψιν M || 9 ἔπει M || γινομένοις L || μνήμη μὴ Anon.
 Bodl.] μὴ μνήμη cum Haloandro vulg.; μὴ om. MLB
 || 10 ἐπὶ LB] ὡς ἐπὶ M || ἀργύρου] ἀδίκου L^a || τὸ
 add. Zachariae || συμβαλεῖν B || 12 παρὸν M || 13 εἰ
 οἱ M || 14 ἐγγεγραμμένη M] γεγραμμένη LB || δέδο-
 ται M.] δίδονται B || εἰ M] ἢ LB || 15 αὐτὸς B] αὐ-
 τοῖς ML, ἐν αὐτοῖς con. Zachariae || οὐ om. B || *ποιή-
 σαιε MLB, (μὴ) ποιήσαιο Hombergk male || 16 καὶ

διαλύσεως L || αἰτιῶν] αὐτῶν B || 17 κληρονόμῳ B || 19
 φθάσει L] φθάσει MB || 20 νόμοις] Cod. 4, 30, 14 § 3
 || ἐγγράψαιεν M || 21 καὶ delendum? || 22 νόμον ML^a]
 τύπου L^a vulg. || 24 librarum auri decem ἦτοι χρυσίον
 εἰ λιτρῶν M λιτρῶν χρυσίου δέκα L || 25 subscr. ἐγράφη
 καλάνδων Ἀπριλλίων ὑπατείας Βελισαρίου Ath. d. k.
 apr. cp. pp. bilisar. vc. cons. M (quod Zacharias probat
 interpretatus post Belisar. vc. cons. i. e. a. 536, addens
 fortasse emendandum esse XV k. Apr.), dat. k. april.
 ppo. basil. anno Iul.^m (om. subscr. Iul. codd. vell.); μηνὸς
 μαρτίου μετὰ τὴν ὑπατίαν Βασιλείου τὸ ἰς Theod.
 quae perperam repetita esse videntur ex subscriptione no-
 vellae sequenti CXXXVII a Theodoro apposita.

ΠΑΖ

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγκικὸς Γερμανικὸς (Ἀντικὸς Ἀλανικὸς) Οὐανδαλικὸς Ἀφρικανὸς (εὐσεβής) εὐτυχῆς ἐνδοξος (νικητῆς) τροπαιούχος αἰσιβέστος Αὐγουστος Πέτρον τῷ λιμπροτάτῳ μαγίστῳ τῶν θείων ὄφφικίων. 5

(Προοίμιον.) Εἰ τοὺς πολιτικὸν νόμον, ὃν τὴν ἐξουσίαν ἡμῖν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπὶαν ἐπίστευσε, βεβαίως διὰ πάντων φυλάττεσθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὑπηκόων σπουδάζομεν, ποσὴ μάλλον πλείονα σπουδὴν ὀφείλομεν θέσθαι περὶ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων παραφυλακὴν τῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἡμετέρων ψυχῶν σωτηρίας ὀρισθέντων; οἱ γὰρ τοὺς ἱεροῦ κανόνας φυλάττοντες τῆς τοῦ δεσπότου Θεοῦ βοήθειας ἀξιοῦνται, καὶ οἱ τούτους παραβαίνοντες αὐτοὶ ἑαυτοὺς τῇ κατακρίσει ὑποβάλλουσι. 10
μαίζονι δὲ ὑπόκεινται κατακρίσει οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οἱς πεπίστευται καὶ ζητεῖν τοὺς κανόνας καὶ φυλάττειν εἴπερ τι τοίτων παραβαινόμενον ἀνεκδικητὸν καταλειφθεῖ. τῶν οὖν θείων κανόνων μὴ παραφυλαχθέντων διαφορὸς προσελθείς ἐδεξάμεθα κατὰ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, καὶ τινῶν ἐπισκόπων ὡς μὴ κατὰ τοὺς θείους κανόνας βιούντων, καὶ ἄλλοι δὲ εὐρηται μὴδὲ αὐτὴν τὴν τῆς ἀγίας προσκομιδῆς ἢ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προσεχὴν ἐπιστάμενοι. 15

CAPUT I.

Τὸ τοῦ Θεοῦ τοίνυν ἐννοοῦντες κρίμα τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν προσαγγελθέντων ζήτησιν τε καὶ διόρθωσιν ἐκελευσάμεν κανονικῶς προσελθεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὰ παρὰ τῶν λαϊκῶν ἀμαρτανόμενα οἱ γενικοὶ νόμοι οὐ συγχωροῦσι δίχα ζητήσεως καὶ ἐκδικήσεως καταλιμπάνεσθαι, πῶς τὰ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων ὑπὲρ τῆς πάντων τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας κανονικῶς διατυπωθέντα περιδεῖν ἀνασχόμεθα; πολλοὶ δὲ ἐκ τούτου μάλιστα τοῖς ἀμαρτήμασιν εὐρομεν περιπεσόντας, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὰς συνόδους τῶν 20 ὁσιωτάτων ἱερῶν κατὰ τὰ ὀρισθέντα ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων. εἰ γὰρ τοῦτο παραφυλάχθῃ, ἕκαστος εὐλαβούμενος τὸν ἐπὶ τῆς συνόδου ἐλεγχον ἐσπουδάξεν ἂν καὶ τὰς θείας ἐκμανθάνειν λειτουργίας καὶ σωφρόνους βιούν, ἵνα μὴ τῇ κατακρίσει τῶν θείων κανόνων ὑποβληθεῖ. κἀκείνο δὲ οὐδὲν ἦττον τισὶν ἀμαρτημάτων γέγονε πρόσαις, ὅτι χωρὶς ἐξετάσεως καὶ τῆς ἐπὶ τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ σεμνότητι βίον μαρτυρίας χειροτονούντι ἐπίσκοποι τε καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ λοιποὶ κληρικοί. εἰ 25

Nov. CXXXVII Graece tantum extat in M et in Collectione XXV cap. 22 (= C), in L cum novella CXXXIII contaminata legitur ita, ut pr. et c. 1—3 pro illius const. c. 1 et 2 pr. substituantur, c. 4—6 § 1 post eiusdem const. c. 9 inserantur, c. 6 § 2 et epil. eiusdem const. epilogo efficiant (cf. quae adnotavimus p. 594. 602. 625); c. 2 (Θεοπί- 20 ζομεν, ὁσάκις χρεία γένηται) — 6 § 1 extant B 3, 1, 8. 17—19 similiter coniuncta cum nov. CXXXIII. — Epil. Theod. 137 (inde c. 2. 3 in Prochiro 28, 1—4, c. 3 in Epanagoge 8, 5), Athan. 1, 17 (inde Coll. const. eccl. III 1, 17, Nomoc. L tit. 7. 16 p. 611. 622 Voell.).

CXXXVII.

DE CREATIONE EPISCOPORUM ET CLERICORUM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus (Anticus Alanicus) Vandalicus Africanus (pius) felix inclutus (victor ac) triumphator semper Augustus Petro clarissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. Si leges civiles, quarum potestatem nobis deus pro sua humanitate credidit, per omnia firmas servari ad securitatem subiectorum studemus, quanto plus studii in observatione sacrorum canonum et divinarum legum, quae pro salute animarum nostrarum constitutae sunt, collocare debemus? Qui enim sacros canones observant, domini dei auxilio digni habentur, quique eos violant, se ipsi condemnationi subiciunt. Maiori vero condemnationi subiecti sunt sanctissimi episcopi, quibus commissum est ut et in canones inquirant et caveant, si qua eorum violatio relinquantur impunita. Sacris igitur canonibus non observatis varias contra clericos et monachos et episcopos nonnullos interpellationes accepimus, ut qui non secundum sacros canones vivant; atque alii quoque inventi sunt, qui ne ipsam quidem sanctae oblationis vel sancti baptismatis precationem sciant.

I. Dei igitur iudicium cum animo reputantes quaestionem et correctionem in unoquoque eorum quae ad nos delata sunt canonice iussimus procedere. Nam si ea quae a laicis peccantur generales leges non permittunt sine quaestione et vindicta relinqui, quomodo ea quae a sanctis apostolis et patribus pro salute omnium hominum canonice statuta sunt, despici poterunt? Multos autem hinc maxime in peccata incidisse comperimus, quod synodi sanctissimorum sacerdotum non celebrantur secundum ea quae a sanctis apostolis et sanctis patribus definita sunt. Hoc enim si observatum esset, unusquisque reprehensionem coram synodo veritus studeret et sacras liturgias ediscere et honeste vivere, ne condemnationi sacrorum canonum subiceretur. Sed illa quoque non minus quibusdam peccandi occasio extitit, quod et episcopi et presbyteri et diaconi et ceteri clerici sine examine et sine rectae fidei vitaeque honestae testimonio creantur. Nam si quibus negotium commissum est precandi pro populo in-

2 rubr. Περὶ χειροτονίας (χειρ. om. Theod.) ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν (πρεσβυτέρων Proch.) M Theod. Proch. Περὶ — κληρικῶν καὶ περὶ συνόδων καὶ προσκομιδῆς Ath. Ἄλλη διάταξις περὶ ἐπισκόπων καὶ τῶν θείων κανόνων C || 3 inscr. Ἐν ὀνόματι — ὄφφικίων C || αὐτοκράτωρ ἰουστινιανὸς αὐγουστος πέτρον μαγίστῳ ὄφφικίων M || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον μαγίστῳ Ath. || Ἀντικὸς Ἀλανικὸς et in seqq. εὐσεβής et νικητῆς superflvi (cf. inscr. nov. XVII. XLIII. CXXXIV; edictum VII al.) || Ἀφρικανὸς] rectius Ἀφρικὸς (cf. ad p. 117, 42) || 6 E] sic cod. Theod. Ath. Fabroti, om. Ath. cod. Par.,

εἰ γὰρ L || αὐτοῦ Zachariae] αὐτοῦ libri || 8 τῆς C || θείων ML⁷] θεικῶν L¹C || παραφυλακῆς C || 11 οἱ πεπίστευται C || 12 τε om. C || τοῖτων C v. l. || καταλειφθεῖ M] καταλείπουσιν L καταλείπωσιν εἰ (pro ἡ) καταλειφθεῖ in ditto-graphia C || 14 μὴ om. C v. l. || καὶ om. C || εἰρηνητι L || μὴδὲ CL] μήτε M || αὐτοὶ C v. l. || 17 προσελθεῖν L^o || καὶ om. L || ἀμαρτανόμενα C v. l. || 19 τῶν om. C || ἀνασχόμεθα Scrimger] ἀνασχόμεθα (ἀνασχόμεθα C unus) MCL || 20 γενέσθαι C plerique || 21 θειωτάτων C || 22 παραφυλαχθῆ L || ἂν om. C || 24 ἀμαρτήμασι C || 25 τε om. C

γὰρ οἱ ἐπιτετραμμένοι εὐχεσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀνάξιοι τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπηρεσίας εὐρεθεῖεν, πῶς ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ πλημμελημάτων ἐξίλειουσθαι δυνήσονται τὸν Θεόν; ὅτι δὲ τὰς χειροτονίας τῶν ἱερῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας προσήκει γίνεσθαι, διδάσκει ἡμᾶς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐπόμεινος τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις καὶ τοῖς θείοις κανοσι. λέγει γὰρ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἀπολογητικῷ οὕτως: τίς δὲ τοῖς τοῦ Παύλου κανόσι καὶ ὅροις ἑαυτὸν παρατείνων, οὐς περὶ ἐπισκοπῶν ἔταξε καὶ πρεσβυτέρων, 5
 ρηφαλέους, σάφρονας εἶναι, μὴ παρόνους, μὴ πλήκτας, διδασκτικούς, ἀναπλήπτους ἐν ἅπασιν καὶ ἀνεπιβάτους τοῖς πονηροῖς, οὐ πολὺ το διαφεῖγον εὐρήσει τὴν τῶν κανόνων εὐθύτητα. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει οὕτως: καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθ' ἄρα, σοφισθῆναι καὶ οὕτως σοφίαι, γενέσθαι φῶς καὶ φωτίσαι, ἐγγίσει θεῷ καὶ προσάγαγε ἄλλους, 10
 ἁγιασθῆναι καὶ ἁγιάσαι, χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλευῆσαι μετὰ συνέσεως. καὶ 10
 πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Γρηγορίου περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τοῦτο γράφει: τίς ὁ πλάττων, καθ' ἄρα αὐθιμὸν τοὺς πηλίνους, τὸν τῆς αληθείας λειτουργίας προστάτην, τὸν μετὰ ἀγγέλων στησόμενον καὶ μετὰ ἀρχαγγέλων δοξάσοντα καὶ Χριστῷ συνερατεύοντα; καὶ διὰ τούτων μὲν δείκνυται ὁ Θεολόγος, ὁποῖος δεῖ πρὸς τὴν ἱερωσύνην προβάλλεσθαι. περὶ δὲ τῶν ἀναξίως χειροτονουμένων ὁ αὐτὸς τὰδε λέγει ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ: οὐ μὴδὲν τῇ ἱερωσίᾳ προεισεγγόντες 15
 μὴ δὲ τοῦ καλοῦ προταλασπώσαντες ὁμοῦ τε μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἀναδείκνυνται, καὶ πρὶν καθαρθῆναι καθαιρούσι, χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς, 15
 χθὲς τῶν ἁγίων ἕξω καὶ μυσταγωγῶι σήμερον, παλαιοὶ τὴν κακίαν καὶ σχέδιοι τὴν εὐσέβειαν, ὁ ἔργον χάριτος ἀνθρωπίνης, οὐ τῆς τοῦ πνεύματος. ὅτι δὲ οἱ θεῖοι κανόνες κωλύουσι κληρικούς εἶναι τοὺς δευτέρων γαμητῆν λαβόντας, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος διδάσκων οὕτως λέγει 20
 τοὺς δευτερογάμους παντελῶς ὁ κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε. καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος. τοσούτον δὲ οἱ ἅγιοι πατέρες τῆς ἱερωσύνης ἐφρόντισαν, ὅτι οἱ ἐν Νικαίᾳ συνεληθότες κανὼνα ἐξέθεντο οὕτως ἔχοντα: ἀπηγόρευσε καθ' ὅλου ἡ μεγάλη σύνοδος μήτε ἐπισκόπῳ μήτε πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ ἢ ἡτέ ὅλων τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τιεὶ ἐξέινα συνείσακτον ἔχειν, 20
 πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ θείαν ἢ ἄ μὴνα πρόσωπα ὑποψίαν διαφεύγει. 25

CAPUT II.

Τοῖς οὖν ὑπὸ τῶν θείων κανόνων ὀρισθεῖσιν ἀκολουθοῦντες τὸν παρόντα ποιούμεθα νόμον, δι' οὗ θεσπιζομεν, ὅσῳσι χρεῖα γένηται ἐπίσκοπον θεοτονηθῆναι, συνείναι τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς πρῶτους τῆς

c. II in epitomen redactum exhibet Epanagoge 8, 3; pr. (— χειροτονοῦντος) ex B exscripsit Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 1, 23 p. 840 Voell.

digni ministerio dei inveniantur, quomodo pro populi delictis placare deum poterunt? Creaciones autem sacerdotum oportere cum omni diligentia fieri docet nos etiam Gregorius theologus inter sanctos habitus sanctos apostolos sacrosque canones secutus. Ita enim dicit in magno Apologetico: quis autem qui ad canones et Pauli se regulas dirigit, quas de episcopis et presbyteris statuit, ut sobrii sint, casti, non vinolenti, non percussores, ad docendum idonei, integri in omnibus rebus, et ab improborum commercio remoti, non multum esse quod recedat a canonum rectitudine comperiet? Et rursus idem sic dicit: purum esse prius oportet, deinde puros facere, sapientem esse atque ita sapientes facere, lucem fieri et illuminare, appropinquare deo et adducere alios, sanctum esse et sanctificare, in viam deducere cum manibus, dare consilium cum prudentia. Et rursus idem in sanctis habitus Gregorius de iisdem in eodem sermone hoc scribit: quis est, qui tamquam figlina uno eodemque die fingat verae liturgiae antistitem, qui cum angelis staturus et cum archangelis laudes praedicaturus et cum Christo sacerdotium gesturus sit? Atque per haec quidem ostendit theologus, quales esse oporteat qui ad sacerdotium promoveantur. De iis vero qui indigne creantur, idem haec dicit in eodem sermone: Qui cum nihil prius suppeditaverint ad sacerdotium, nec prius in virtute laborarint, simul et discipuli et magistri pietatis designantur, et antequam purgati sint alios purgant, heri sacrilegi et hodie sacerdotes, heri a sacris alieni et hodie mysteriorum antistites, veterani malitia et tirones pietate, quod est opus humanae gratiae, non gratiae spiritus. Sacros autem canones prohibere clericos esse eos qui secundam uxorem duxerint etiam in sanctis habitus Basilium docens ita dicit: qui secundum matrimonium contraxerunt, eos omnino canon a ministerio exclusit. Et haec quidem inter sanctos habitus Basilium. Tantum autem curam sancti patres sacerdotio adhibuerunt, ut qui Nicaeae congregati sunt, canonem ediderunt, qui ita se habet: vetuit in universum magna synodus, ne liceat aut episcopo aut presbytero aut diacono aut omnino ulli eorum qui in clero sunt secum mulierem habere, nisi forte matrem vel amitam vel eas solas personas quae suspicionem effugiunt.

II. Sequentes igitur ea quae a sacris canonibus statuta sunt, praesentem legem facimus, per quam sancimus, ut quoties episcopum creari opus sit, clerici et primores civitatis, cuius episcopus creandus est,

4 τοῖς θεοῖσι CL] τοῖς om. M vulg. [Ἀπολογητικῷ] Gregor. Naz. apolog. (or. II) c. 69 (Migne Patrol. XXXV col. 477)] τοῦ om. Gregor. [Παύλου] I Timoth. 3. 2. 3 (cf. Tit. 1, 7 sq.) 5 κανόνσι καὶ C Gregor.] κανόνσιν ἢ ML 6 ἐπ. καὶ πρεσβυτέρων ἔταξε Gregor. 6 ρηφαλίους C Gregor. v. l. 7 ἀληπίους ἐν πάσι καὶ ἀνεπίσους Gregor. 7 τῆν C Gregor.] πρὸς τὴν ML 8 ὁ αὐτὸς] l. c. cap. 71 (col. 479 Migne) 9 δεῖ καθαρθῆναι C 10 πρῶτον L 11 Γρηγόριος] l. c. cap. 73 (col. 491 Migne) 12 τὸν ante προστάτην coll. L 13 τῆς θείας λειτουργίας C τῆς ἀληθείας Gregor. 13 ἀγγέλων (in litura ex ἄλλων) L 14 δοξάσοντα] δοξάσοντας καὶ ἐπὶ τοῖς ἄνω θυσιαστήριον ἀναπέμψοντα τὰς θυσίας Gregor. 14 δεῖ] δὲ M om. L 15 τὴν om. L 15 ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ] immo in laudatione Athanasii episcopi Alexandrini

(or. XXI) c. 9 (l. c. col. 1089 Migne) 16 προεισεγγόντες C v. l. 17 ὁ M C v. l. 18 ὧν C v. l., om. L 19 S. Basilium epist. 188 (ad Amphilocheum) cap. 12 (Migne Patrol. XXXII col. 681) 20 διγάμους Basil., C v. l. 21 παντελῶς C Basil.] om. ML 22 ἀπέκλεισε CL Basil.] ἀπέκλεισε, καὶ τοὺς τεκτομένους ἐκ τούτων M 23 κανὼνα] Synodi Nicaen. can. 3 (Mansi Concil. coll. II p. 670) 24 μήτε ἐπίσκοπον μήτε πρεσβυτέρον μήτε διάκονον C 25 τινὲ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ Syn. Nic. 25 εἰ μὴ ἄρα μητέρα C Syn. Nic.] εἰ ἄρα μητέρα L εἰ μὴ ἄρα M vulg. 26 ἢ θείαν] ἢ ἀδελφὴν ἢ θείαν Syn. Nic. 27 ἢ alterum del. Skutsch 28 δὲ α C v. l. 29 πρόσσωπα] πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφυγε Syn. Nic. 30 τὸν νόμον ποιούμεθα C 31 γένηται CLB (cf. 694, 1) om. M

πόλεως ἢ μέλλει ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, καὶ προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφίσματα ποιεῖν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὁμνῆσαι κατὰ τῶν θείων λογίων, καὶ ἐγγράφειν ἐν αὐτοῖς, ὅτι οὐτε διὰ δόσιν οὐτε διὰ ὑπόσχεσιν ἢ φιλίαν ἢ χάριν ἢ ἄλλην οἰανδήποτε προσπάθειαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως καὶ σεμνοῦ βίου καὶ ὑπὲρ τὸ τρακοστόν ἔτος εἶναι, τοῦτους ἐπέλεξαντο, καὶ ὅτι οὐτε γαυετήν οὐτε παῖδας ἴσασι τινα ἐξ αὐτῶν ἔχειν ἢ παλλακῆν ἢ παῖδας φρεσικῶς γενώσκουσιν αὐτοὺς ἐσχηκέναι ἢ ἔχειν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν τις ἐξ αὐτῶν γαυετήν εἶχε, καὶ αὐτὴν μίαν καὶ οὐδὲ χήραν οὐδὰ ἀνδρὸς ἀπαιζευχθεῖσαν οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν [καὶ νόμοις] ἀπηγορευμένην, ἀλλ' οὐδὰ πολιτευόμενον ἢ ταξεῦσθαι τινὰ τῶν ψηφισομένων εἶναι γινώσκουσιν, πλὴν εἰ μὴ ἐν μοναστηρίῳ οὐχ ἥττον δεκαπέντε ἐνιαυτῶν μοναχικὸν ὁ πολιτευόμενος ἢ ὁ ταξεῦσθαι βίον ἀδιαβλήτως ἐξετέλεσε· δηλαδὴ τῆς ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένης παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων ἐν τοῖς γινόμενοις περὶ αὐτῶν ψηφίσμασι φυλακτομένης, ἵνα ἐκ τῶν οὕτως ψηφισομένων τριῶν προσώπων ὁ βελτίων χειροτονηθῇ τῇ ἐπιλογῇ καὶ τῷ κρῖματι τοῖ χειροτονουόντος. ἀπαιτεῖσθαι δὲ πρότερον τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι παρὰ τοῦ χειροτονουόντος λίβελλον μεθ' ὑπογραφῆς ἰδίας περιέχοντα τὰ περὶ τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ πίστεως· ἀπαγγέλλειν δὲ τούτων καὶ τὴν θείαν προσκομὴν τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ κοινωνίᾳ γινομένην καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι εὐχὴν καὶ τὰς λοιπὰς προσευχάς. ὄρκον δὲ ὑπέχειν καὶ αὐτὸν τὸν χειροτονούμενον κατὰ τῶν θείων γραφῶν, ὡς οὐτε δι' ἑαυτοῦ οὐτε δι' ἑτέρου προσώπου δεδιωκῆ τι ἢ ὑπέσχετο οὐδὲ μετὰ ταῦτα δώσει ἢ αὐτῷ τῷ χειροτονούντι αὐτὸν ἢ τοῖς τὰ ψηφίσματα εἰς αὐτὸν ποισαμένοις ἢ ἑτέρω τῶν πάντων τινὶ ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν γενησομένης πίστεως. εἰ τις δὲ παρὰ τὴν μηνηορευθεῖσαν παραφυλακὴν ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, κελούμενος καὶ αὐτὸν παῖσι τρόποις τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι καὶ τὸν παρὰ ταῦτα τομήσαντα χειροτονήσαι.

CAPUT III.

Εἰ δὲ τις κατηγορίαν τινὰ ποιήσεται κατὰ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἢ 20
διακόνου ἢ ἄλλον κληρικὸν ἢ καὶ ἡγουμένον ἐφ' οἰαδήποτε αἰτία, ἀναβάλλεσθαι ἢ τοιαύτη χειροτονία, καὶ γινέσθαι πρότερον ἐξέτασις τῆς κατηγορίας, παρόντος καὶ τοῦ κατηγοροῦ καὶ ἐπιζήντους τοῖς παρ' αὐτοῦ
προσαγγελθεῖσιν. εἰ δὲ καὶ ἀπολυμπανοῖτο ἢ ἀναβάλλοιτο ὁ κατήγορος, καὶ οὕτως ὁ τὴν χειροτονίαν μέλλον
ποιεῖσθαι ζήτησιν ἀκριβεστάτην ποιεῖσθαι μνηῶν εἰσῶ τριῶν. καὶ εἰ μὲν ὑπεκρίθουν ἐνοχοὶ τὸν τὴν κατη-
γορίαν ὑπομείναντα εἴτε κατὰ τοὺς θεοῦς κανόνας εἴτε κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, κωλύεσθαι ἢ χειροτονίαν 25
εἰ δὲ ἀνεύθυνος φανεῖται εἴτε παρόντος τοῦ κατηγόρου ἢ καὶ ἀπόντος, γινέσθαι ἢ χειροτονία. ὁ δὲ κατήγορος,
εἴτε παρῶν μὴ ἀποδείξει εἴτε ἀποφύγοι, εἰ μὲν κληρικὸς εἶη, ἐξωθείσθαι τοῦ οικείου βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς

v. 3—4 ἀλλ' εἰδότες — ἐπέλεξαντο ex B exscripsit Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 1, 29 p. 848 Voell., v. 4
argumentum notant Pox. 41, 1, Nomoc. XIV tit. 1, 28 et Nomoc.^m ib.

v. 6 sq. argumentum notat Nomoc. XIV tit. 1, 23.

c. III summas habet Nomoc. XIV tit. 1, 8. 9, 1 p. 466. 538 Pitra; ipsum caput — 26 ἢ χειροτονία ex B repetit
Nomoc.^m 1, 8. Argumentum notat B^K 8, 1 p. 382 Zach.

convenient, et propositis sanctis evangelii de tribus personis decreta faciant, et unusquisque eorum per
sancta eloquia iuret, atque in illis scribat se neque propter largitionem neque propter promissionem aut
amicitiam aut gratiam aut aliam ullam affectionem eos elegisse, sed cum sciant eos rectae et catholicae
fidei atque honestae vitae esse et triginta annis maiores, et scire se neque uxorem neque liberos quem-
quam ex iis habere, neque concubinam aut liberos naturales se nosse eos habuisse vel habere, sed et si
quis eorum prius uxorem habuerit, ipsam quoque unam, et ne viduam quidem neque a viro separatam
neque sacris canonibus [et legibus] prohibitam; sed ne curiae quidem nec muneribus addictum aut offi-
ciale esse quemquam ex iis qui eliguntur se nosso, nisi in monasterio non minus quindécim annis mo-
nachicam vitam curialis aut officialis sine ulla reprehensione transegerit; scilicet observatione quae prius
a nobis dicta est etiam in his personis in decretis quae de iis sunt custodienda: ut ex tribus personis
ita electis melior creetur electione et iudicio creantis. Exigatur autem prius ab eo qui creandus est per
eum qui creat libellus cum propria eius subscriptione, qui rationem rectae eius fidei comprehendat;
pronuntiet vero idem etiam sacram oblationem quae in sancta communione fit, et preces quae sunt in
sancto baptisate ceterasque preces. Iurandum autem ipse quoque qui creatur per sacras
scripturas praestet, neque per se neque per aliam personam se quicquam dedisse aut promississe neque
possiac daturum esse aut ipsi qui eum creat aut iis qui decreta pro eo fecerunt, aut alii omnium ulli
pro ordinatione in ipsum conferenda facienda. Si quis autem contra observationem modo memoratam
episcopus creatus sit, iubemus et ipsum omnibus modis ab episcopatu repelli et eum qui illum contra haec
ordinare ausus sit.

III. Si quis autem accusationem aliquam contra eum qui episcopus aut presbyter aut diaconus
aut alius clericus aut etiam praesul monasterii creandus est, qualicumque de causa instituerit, differatur
eiusmodi creatio, atque prius fiat examen accusationis, praesente etiam accusatore et quae ab ipso delata
sunt exequente. Quodsi etiam accusator rem destituit vel exequi differat, sic quoque is qui creationem
facturus est diligentissimam quaestionem intra tres menses instituat. Et si quidem eum qui accusationem
subiit sive secundum sacros canones sive secundum leges nostras recum invenerit, prohibeatur creatio, sin
vero innoxius apparuerit sive praesente accusatore sive etiam eo absente, fiat creatio. Accusator autem,
sive praesens non probaverit sive destituerit accusationem, si quidem clericus sit, de proprio gradu depel-

2 λόγων B^f || οὐδὲ L Eran. || 3 οὐδὲ L^b || διὰ om. J.
Eran. || 4 τούτους εἶναι Eran. || οὐτε B] οὐδὲ MCL ||
5 *οὐδὲ MCL οὐδὲ παῖδας — αὐτῶν om. B || τινὰς
C Eran. || ἔχειν] εἶναι C || παλλακὴν C v. l. || αὐτοῖς MLEB] αὐτὸν C (cf. 594, 14) || 7 οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν CL
Eran.] οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν καὶ νόμοις M οὐδὲ
τοῖς νόμοις οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν (ex 594, 17) B
(τοῖς κανόσιν ἴτοι τοῖς νόμοις μὴ ἀπηγορευμένην Theod.)
|| πολιτευόμενον CL Ath.] βουλευτήν L s. v. B πολι-
τευόμενον ἢ βουλευτήν M ex p. 594, 18 || 8 εἶναι om. C
|| μοναχικῶς C || 9 ὁ ταξεῦσθαι] ὁ om. C v. l., B Ath. ||
10 περὶ αὐτῶν ψηφίσμασι περὶ αὐτῶν L || οὕτως
αἰρουμένων ψηφισομένων C || 12 τὸν μέλλοντα χειρο-

τονεῖσθαι om. B^f || 13 τὰ om. C Eran. || 14 προσευχὰς
MC] εὐχὰς LB || ὄρκον C v. l. || καὶ om. B^c || 15 κατα]
προς C || οὐτε δι' αὐτοῦ ἢ ἑτέρου L] δεδιωκῆ τι] δε-
διωκεν Eran. || 16 οὐδὲ C Eran.] οὐτε MLEB || 17 γε-
νησομένης CLB] γινομένης M Eran. || εἰ δὲ τις B ||
18 χειροτονηθεῖ C v. l. || κελούμενος om. L || καὶ αὐτὸν
om. C || 19 τομήσαντα χειροτονεῖν B^f χειροτονήσας
τομήσαντα C || 20 ποιήσεται B^f || ἐπισκίπου] ἢ ἐπι-
σκοπον C plerique || 21 καὶ prius om. B || 22 γενέσθαι
C v. l. || καὶ τοῦ] καὶ om. C || 23 καὶ om. B || ἀναβα-
λοῖτο M || 26 φανῆ B^c || ἢ καὶ] εἴτε L || 27 παρὸν B^f
|| ἀποδείξει C v. l., B || ἀποφύγη B^c

εἴη, τὸν προσήκοντα σῶφρονισμόν ὑπομενέτω. εἰ δέ τις πρὸ ἐξετάσεως τὸν κατηγορηθέντα χειροτονήσῃ, ὁ τε χειροτονήσας καὶ ὁ χειροτονηθεὶς τῆς ἱερωσύνης ἐξωθείσθω.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοῖς κανόσιν εἰρημένον περὶ τῶν συνόδων τῶν ὁσιατάτων ἐπισκόπων τῶν ὀφειλουσῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν γίνεσθαι μέχρι τοῦ νῦν μὴ παραφυλαχθῆν τῶν ἀναγκαιωτάτων ἐστὶν ἐπανορθῶσαι. οἱ μὲν οὖν ἅγιοι ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες ὄρισαν δεύτερον ἔτους ἑκάστου γίνεσθαι συνόδους τῶν ὁσιατάτων ἱερέων ἥτοι ἐπισκόπων ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ, καὶ τὰ ἀναφύμενα ἐξετόξευθαι, καὶ τῆς προσηκουσῆς ἀξιοῦσθαι διορθώσεως, τουτέστι μίαν μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομαδῇ τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, τὴν δὲ ἄλλην κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα. ἡμεῖς δὲ εὐρόντες, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀμελείας πολλοὶ διαφόροι ἀμαρτήμας περιεβλήθησαν, κελεύουεν πᾶσι τρόποις μίαν σύνοδον γίνεσθαι καθ' ἑκάστον ἔτος ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ ἢ τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ συνέειναι παρὰ μὲν τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις ἐκείνους τοὺς παρ' αὐτῶν μὲν χειροτονουμένους μὴ ἔχοντας δὲ δίκαιον ἄλλους ἐπισκόπους χειροτονεῖν, παρὰ δὲ τοῖς ὁσιατάτοις μητροπολίταις ἑκάστης ἐπαρχίας τοὺς ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένους, ἐφ' ᾧ τὰς κινουμένας αἰτίας ἢ τὰ παρά τινας προσαγγελλόμενα ἢ προσφάσει πίστεως ἢ κανονικῶν ζητήσεων ἢ διοικήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ περὶ ἐπισκόπων ἢ προσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ ἄλλων κληρικῶν ἢ περὶ ἡγουμένων ἢ μοναχῶν, ἢ περὶ κατεγνωσμένων βίον ἢ καὶ ἄλλων τινῶν δεομένων ἐπανορθώσεως κινεῖσθαι τε καὶ προσηκόντως ἐξετάζεσθαι, 15 καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς διδρθῶσιν προεῖναι τοῖς θεοῖς κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαίνουσαν.

CAPUT V.

Μὴ μόνον δὲ ἐν ταῖς καθ' ἑκάστον ἔτος γνησομέναις συνόδοις ταῦτα ζητεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅσῳκις ἂν τινες κατηγορηθῶσιν τῶν ἱερέων ἢ κληρικῶν ἢ ἡγουμένων ἢ μοναχῶν ἢ περὶ πίστεως ἢ περὶ αἰσχροῦ βίον ἢ ὡς παρὰ τοὺς θεοὺς κανόνας τι διαπραττόμενοι. καὶ εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη ὁ κατηγορούμενος, τὸν τοῦτον μητροπολίτην ἐξετάζειν τὰ λεγόμενα, εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη, τὸν μακαριωτάτον ἀρχιεπίσκοπον ὑφ' ὃν τελεῖ, 20 εἰ δὲ προσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ἄλλος κληρικὸς ἢ ἡγουμένος ἢ μοναχός, τὸν ὁσιατάτον ἐπίσκοπον ἐφ' ὃν οὗτοι τελουῖσιν ἐξετάζειν καὶ προσαγγελλόμενα, καὶ τῆς ἀληθείας ἀποδεικνυμένης ἑκάστον πρὸς τὸ πταίσμα 1 κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβάλλεσθαι τῷ κοίματι τοῦ ἐξετάζοντος. Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν μὴ μόνον ἐπὶ τῶν μετὰ ταῦτα χειροτονουμένων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν καὶ ἡγουμένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νῦν ὄντων καὶ ὑπὸ τινων ὡς εἰκὸς ἐπὶ τισιν αἰτίας ἀπηγορευμέναις τοῖς θεοῖς κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις κατη- 25

c. IV. V pr. ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 8, 8 (ubi citatur νεαρά οὐχ'); summarium habet Nomoc. XIV tit. ib. c. IV. V om. B praeter C. V, pr. v. 19 Ἐὰν ἐπίσκοπος εἴη — 23 ἐξετάζοντος. c. V pr. (v. 19 Κελεύουεν εἴπερ ἐπίσκοπος εἴη — 23 ἐξετάζοντος ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 1; summarium habet Nomoc. XIV tit. ib. p. 541 Pitra.

latur, sin laicus sit, eam quae decet castigationem subeat. Si quis autem reum ante examen institutum ordinaverit, et qui creavit et qui creatus est a sacerdotio expellatur.

IV. Quoniam vero id quod in canonibus dicitur de sanctissimorum episcoporum synodis, quae in singulis provinciis debent fieri, hucusque non observatum ut corrigamus quam maxime necesse est. Sancti igitur apostoli et patres statuerunt, ut bis singulis annis synodi sanctissimorum sacerdotum seu episcoporum in singulis provinciis fierent, et quae emergerent examinarentur et convenienti emendatione potirentur, hoc est una quidem quarta septimana sanctae pentecostes, altera autem mense Octobri. Nos vero cum ex huiusmodi negligentia multos variis peccatis implicitos esse acceperimus, iubemus omnibus modis unam synodum singulis annis in singulis provinciis fieri aut Iunio aut Septembri mense, et apud beatissimos quidem patriarchas eos convenire, qui ab ipsis creati sunt nec ius habent alios episcopos creandi, apud sanctissimos autem metropolitanos cuiusque provinciae eos qui ab ipsis creati sunt, ut quae moventur causae vel ea quae a nonnullis denuntiantur vel nomine fidei vel canonicarum quaestionum vel administrationis rerum ecclesiasticarum, vel de episcopis aut presbyteris aut diaconis aut aliis clericis aut de praesulibus monasteriorum aut monachis, vel de vita condemnanda vel etiam aliis quibusdam rebus quae correctione indigeant, et agitentur et decenter examinentur, eorumque emendatio procedat sacris canonibus et legibus nostris conveniens.

V. Neque vero in synodis tantum per singulos annos instituendis haec quaerantur, sed etiam quoties aliqui ex sacerdotibus vel clericis vel praesulibus monasteriorum vel monachis accusantur sive de fide sive de turpi vita sive quod contra sacros canones quid committant. Et si quidem episcopus sit qui accusatur, metropolitanus eius examinet ea quae proferuntur, sin metropolitanus sit, beatissimus archiepiscopus cui subiectus est, si autem presbyter vel diaconus vel alius clericus vel monasterii praesul vel monachus, sanctissimus episcopus sub quo hi censentur examinet ea quae denuntiantur, et veritate probata 1 unusquisque pro delicto suo canonicis poenis subiciatur iudicio examinantis. Haec autem omnia valeant non solum in iis qui post haec creantur episcopis et clericis et praesulibus monasteriorum sed etiam in iis qui nunc sunt et ad aliquibus ut fit ob causas aliquas sacris canonibus et legibus nostris damnatas

1 σῶφρονισμόν ὑπομενέτω) ἦγγον ἐξωριζείσθω L s. v. || χειροτονήσῃ B' || 2 χειροτονήσας] κατηγορήσας χειροτονήσας M' || 3 κανόσιν] Apostolorum can. 37; Synodi Antiochenae can. 20 (cf. Nomoc. XIV tit. 8, 8) || 4 μὴ παραφυλαχθῆν MCL Nomoc. || ἐστὶ μὴ παραφυλαχθῆν B' παραχθῆν (om. μὴ) Nomoc.^m, μὴ παραφυλαχθῆ cum Haloandro vulg.; hiuntum indicium ita fere suppleendum (ὕπο πολλῶν παρημίληται, τὸ) μὴ παραφυλαχθῆν κτλ. (cf. v. 8) || ἐπανορθώσασθαι C || 5 οἱ μὲν] ἡγήτων οἱσ οἱ μὲν Nomoc.^{dm} || οὖν om. C Nomoc.^{dm} || πατέρες] ἅγιοι πατέρες C || ἔτους] τοῦ ἔτους B Nomoc.^m || 7 μία M || 8 δὲ εὐρόντες] διευρόντες B? δὲ om. Nomoc.^m || ὡς πάντες πολλοὶ coll. L || 9 διεβλήθησαν C || πάσι] ἐν πάσι L Nomoc.^{dm} || σύνοδον om. C v. l. || ἢ τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί] κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα

Ath. male ex v. 8 repetita || 11 μὲν om. C || 12 κινουμένας Nomoc.^m || τὰ om. Nomoc.^{dm} || 13 προσαγγελλόμενας Nomoc.^{dm} || 14 ἢ πρὸς β. (ἢ περὶ πρὸς β. C v. l. CLB) καὶ πρὸς B || κληρικῶν ἄλλων Nomoc.^{dm} || ἢ μοναχῶν] ἢ om. B' || 15 καὶ om. L || τς om. C v. l. || 17 γενομένοις B' || 18 τας CL || κατηγορηθείη C v. l. || ἢ μοναχῶν] ἢ om. B' || ἢ περὶ πίστεως om. Nomoc.^m || περὶ αἰσχροῦ MB] περὶ om. CL || 19 τς om. C || διαπραττόμενος C v. l. || καὶ om. C || εἰ μὲν MC] εἴπερ LB || τούτων om. Nomoc.^m 9, 1 || 20 ἐπίσκοπον Nomoc.^{dm} 9, 1 πατριάρχην B? || 22 προσαγγελλόμενα] πράγματα Nomoc.^m pr. 9, 1 || ἀποδεικνυμένης] ἐξεταζομένης καὶ ἀποδεικνυμένης B' || 23 κανονικῶς L' || υποβάλλεσθω Nomoc.^m pr. 9, 1 || 24 νυνί B' || 25 ὑπὸ τινων] ὑπὸ om. LB || τοῖς] τῶν τοῖς C v. l. τοῖς τε C v. l.

γορουμένων. τούτων γὰρ οὕτω φυλαττομένων καὶ οἱ λαϊκοὶ πολλῆς ἐντεῦθεν περὶ τὴν ὁρθὴν πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον προκοπῆς τε καὶ ἐπανορθώσεως ἀξιοῦνθαι.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῦτοις κελεύομαι πάντας ἐπισκόπους τε καὶ πρεσβυτέρους μὴ κατὰ τὸ σεσιωπημένον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουμένης τὴν θείαν προσκομιδὴν καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι προσευχὴν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ κἀντεῦθεν τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς εἰς πλείονα κατάνυξιν καὶ τὴν πρὸς τὸν δεσπότην θεοῦ διανίστασθαι δοξολογίαν. οὕτως γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος διδάσκει, λέγων ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ἐπιστολῇ: ἐπεὶ ἐὰν εὐλογησῆς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἄμην τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ σῆ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἔστροφος οὐκ οἰκοδομεῖται. καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους οὕτως λέγει: καρδιά μὲν γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. διὰ τῶν οὐκ ἔχοντων προσήκει τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ προσκομιδῇ καὶ τὰς ἄλλας προσευχὰς μετὰ φωνῆς παρὰ τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων προσφέρεσθαι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν ὅν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, γνωσκόντων τὸν δεσποτῆσαν ἱερέων, οἷς εἶπερ τε τούτων παρίδουσι, καὶ τῇ φοβερᾷ κρίσει τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπολογησονται καὶ οὐδὲ ἡμεῖς ταῦτα ἠγνοοῦντες ἐφηρησάμεθα νόμον: εἰ δὲ ἀναβαλλομένους αὐτοὺς ἴδοιεν, τῆνικαὶτα μηνύειν ἡμῖν πρὸς τὸ εἰ ἡμῶν τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν προίεσαι κατὰ τῶν ὑπαριθεμένων τὰς συνόδους ποιεῖν. ἐπισταμένων αὐτῶν τε τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, ὡς εἶπερ μὴ ταῦτα παραφυλάξουσιν, ἐσχάταις 2 ὑποβληθήσονται τιμωρίαις. Βεβαίοντες δὲ καὶ διὰ τοῦ παρόντος νόμου ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῶν ἐν διαφοροῖς διατάξεσι νενομοθετημένα περὶ τὴν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ πρὸς γε ἐξουδύχων καὶ πτωχοτρόφων καὶ ὄρφανότροφων καὶ τῶν λυσιπῶν ὅσοι εὐαγῶν οἶκον προΐστανται.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτῃ ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σῆ ἐνδοξότης 25 διὰ προσεμάτων κατὰ τοὺς ἀνηήθεις τόπους τῆς βασιλίδος πόλεως προτιθεμένων εἰς γνώσιν πάντων ἀγαγῆς σπουδασάτω καὶ καταφανῆ ποιῆσαι τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγούμενοις. Dat. VII. k. Apr. CP. imp. dn. Iustianiani pp. Aug. anno XXXVIII. post cons. Basillii vc. anno XXIIII. [a. 565.]

c. VI pr. ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 1; argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib.
§ 1 summarium habet Nomoc. XIV tit. 8, 8.

accusantur. His enim ita observatis laici quoque magno inde et in recta fide et in honesta vita progressu atque emendatione potientur.

VI. Praeterea iubemus omnes et episcopos et presbyteros non tacite, sed ea voce quae a fidei populo exaudiat sacram oblationem preceseque in sancto baptisate adhibitas faciant, ut inde quoque audientium animi ad maiorem contritionem et de domino deo praedicationem exsurgent. Ita enim sanctus quoque apostolus docet, cum dicat in priore epistola ad Corinthios: namque si benedixeris spiritu, quomodo is qui privati locum obtinet post tuam gratiarum actionem amen deo dicet? quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. Et rursus in epistola ad Romanos ita dicit: corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Propterea igitur quae in sacra oblatione fiunt preces ceterasque clara voce per sanctissimos et episcopos et presbyteros offerri par est domino nostro Iesu Christo, deo nostro cum patre et spiritu sancto, scientique sanctissimi sacerdotes, si quid horum neglexerint, et terribili iudicio magni dei et servatoris nostri Iesu Christi se rationem reddituros, et ne nos quidem haec cum comperiamus quiete passuros aut impunita relicturos esse. Iubemus autem etiam provinciarum praesides, si quid eorum quae a nobis sancita sunt negligi viderint, primum quidem metropolitano et ceteros episcopos compellere, ut praedictas synodos celebrent atque omnia impleant quaecumque de synodis per praesentem legem praecipimus; quoad eos moram facere viderint, tunc ad nos referent, ut a nobis conveniens emendatio procedat contra eos qui synodos celebrare differant. Scientique et ipsi praesides et officia quae 2 iis obtemperant, si haec non observaverint, ultimis se suppliciiis subiectum iri. Confirmamus autem per praesentem quoque legem omnia quae in diversis constitutionibus et de episcopis et presbyteris et ceteris clericis ac praeterea xenodochis et ptochotrophis et orphanotrophis et ceteris quicumque sacris domibus praesunt a nobis sancita sunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua gloria per edicta locis consuetis regiae civitatis proposita ad omnium notitiam perducere et provinciarum praesidibus manifesta facere studeat.

1 γὰρ om. C || ὁρθόδοξον C v. l. || 2 τε om. C v. l. || 6 οὕτως ἐν τούτῳ C || 7 πρώτῃ om. Nomoc.^m m. 1 || ἐπιστολῇ || ἐπιστολῇ οὕτως C. Paulus ad Cor. I 14, 16, 17 || ἐὰν || μὴ add. L³ s. v. || εὐλογήσεις Nomoc.^m εὐλόγησ C (idem meliores cod. NT) || τῷ πνεύματι ἐν (ἐν τῷ v. l.) πνεύματι C, τῷ om. NT. codd. meliores || ὁ om. Nomoc.^{dm} || ἀναπληρῶν Nomoc.^{dm} || 8 ἔρεῖ || ἐπος L || 9 Paulus ad Rom. 10, 10 || 10 μὲν om. NT || libri meliores || στόμα M || διὰ om. C v. l. || 11 εὐχὰς B² || 12 τε om. L || ἡμῶν om. Nomoc.^{dm} || 13 τῷ ἁγίῳ CL Nomoc.^{dm} τῷ om. MB² || τῶν ὁσιωτάτων ἱερέων om. B² || 15 καταλείπομεν C v. l. || καταλείπομεν MB², C v. l., καταλείπομεν C v. l., L Nomoc.^m (καταλείπομεν B² vulg.) || 17 ἄλλας L² || περὶ διὰ C plerique, L || 18 νόμον L² || 19 κατὰ || καὶ κατὰ M || 20 εἶπαρ ταῦτα μὴ παραφυλάξωσιν C || 21 τὰ παρ' τὰ λοιπὰ παρ' L || 22 τάξεις L, C v. l. || 23 καὶ πτωχοτρόφων CL) om. M vulg. || 25 τόπους C) om. ML || ἀπάντων L || 26 subscr. dat. VII. k. apr. constan. imp. dn. iust.

pp. aug. anno XXXVIII (XXXVIII vel XXXVII v. l.) post consulat. basillii vo. anno XXIII (XXII cod. Vat. XVI cod. Monac.) C) δ. πρὸς ἡ' καὶ ὡδων Ἀπριλλίον (dat. καλ.νδ. Ἀπρ. Κωνσταντ. Faerolus dat. X. kal. April. Constantinopoli Leunclivius) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εθ' μετὰ τὴν υπατείαν Βασιλείου τ. β' (ita cod. Par., κδ' Leunclivius) Ath. d. VII. k. mar. op dn. iustin. pp. aug. basil. vo. consus. M ἔξερωνήθῃ μετὰ τὴν υπατείαν Βασιλείου τὸ εθ' Theod. Consulatus numerus XXIII postulat imperii annum XXXVII i. e. a. 564 (ita vulg.), dies VII k. Apr. et imperii annus XXXVIII. in C traditus annus post cons. Basillii XXIV. (a. 565) quem reposui: cum imperii anno XXXIX. annus post cons. Basillii XXIV. ita demum conciliari potest, ut corrigatur dat. k. Apr., quod Bienerum secutus recepit Zachariae; idem datam esse hanc constitutionem, cum Iohannes solium patriarchale ascenderet a. 565, non male opinatur.

CXXXVIII.

DE USURIS SUPER DUPLUM NON COMPUTANDIS.

Imp. Iustinianus pp. Aug. Hermogeni magistro officiorum.

Manifestissima est nostri numinis constitutio, quae usque ad dupli quantitatem exactionem debiti concludit Si igitur creditores tui quidam in duplum acceperunt, alii adhuc minus consecuti sunt, hi quidem qui in duplum ex usurarum quantitate per diversa tempora consecuti sunt, nullam adversus te inquietudinem proponere concedantur, alii autem, si simili modo repleti fuerint, eo modo silere compelluntur; et si debita sua consecuti fuerint, feneratoricias cautiones recuperari, vel si remanserint, suis viribus vacare, si preces verae sunt, praesentis oraculi sanctione decernimus.

* * * * *

Nov. CXXXVIII Latine tantum extat in Appendice Iuliani const. CXXXIII p. 197 Hänel (kp. DLXXXVIII Iul.^b kp. DLXXXIX Iul.^w kp. DLXXXVI Iul.^v). — Epit. Theod. 138 (inde L et B 23, 3, 78. 79 in. = B^T 11, 20 p. 624 Zach.)

ΠΛΘ

ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ ΠΟΙΝΗΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΘΕΜΙΤΩΝ ΓΑΜΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσποῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Φλώρηφ (κόμητι τῶν θείων περιβάτων).

(Προοίμιον.) Ἀνήγαγεν ἡμῖν ἡ σὴ ἐνδοξότης τοὺς ἀπὸ Σινδύος τῆς κόμης καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς 15 (τῶν) Τυρίων γάμους ἀθεμίτους συμβάλλοντας ὑπο τὴν θείαν ἡμῶν γενέσθαι διατάξιν, καὶ οὐδὲ τὴν τετάρτην μοῖραν τῆς αὐτῶν δίδουσι περιουσίας κατὰ τὰ περὶ τούτου προστεταγμένα, ἤδη δὲ καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν τρίτης ἡλικίας καθεστάναι καὶ παῖδων εἶναι πατέρας, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ θαρσύνῃς ἰκετεύσαι μὴ ἂν ἀναγκασθῆναι νῦν ἀποπέμψαι τὰς γαμετάς, ἀλλὰ καὶ ἔχειν αὐτὰς καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους ἢ γεννησομένους ἢ γαμετούσας αὐτῶν καθεστάναι, καὶ μηδεμίαν αὐτοὺς ἐντεῦθεν εὐλαβεῖσθαι ποινήν. 20

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης συγχωρήσεως αὐτοὺς δοῦναι ἀνὰ δέκα λίτρας χρυσοῦ διὰ τὰς ἐμπροσθεν εἰρημέναις αἰτίας, αὐτοῖς δὲ καὶ μόνον συγχωρηθῆναι καὶ τὴν μείζονα ποινήν, καὶ ἔχειν αὐτοὺς

Nov. CXXXIX Graece tantum extat in L; in M eius loco nescio quo errore repetitur novellae CXXXIV c. 3 § 1 (νεαρά ρλθ': τὰς κατὰ νόμους ἐπιτιδιόμενας ἐκκλήτους — κρίσεως). — Epit. Theod. 139.

CXXXIX.

REMISSIO POENAE ILLICITARUM NUPTIARUM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri, Imperator Caesar Flavius Iustinianus Floro (comiti sacrarum rerum privatarum).

Praefatio. Rettulit ad nos gloria tua, eos qui habitant pagum Sindyn et Hebraeos iwbis Tyri illicitis nuptiis contractis sacrae nostrae constitutionis obnoxios esse, neque tamen secundum ea quae hac de re praecepta sunt, quartam partem substantiae suae dare, iam vero etiam nonnullos ex iis in tertia aetate esse liberorumque patres, ac propterea cum lacrimis supplicasse, ne nunc uxores dimittere cogantur, sed ut et retineant eas et liberi ex iis nati aut nascituri successores sibi existant, neve ullam inde poenam extimescant.

1. Sancimus igitur, ut pro huiusmodi remissione denas singuli libras auri propter causas ante dictas praebant, ipsis autem solis maior illa poena remittatur, habeantque tam coniuges quam qui inde

2 rubr. ρλθ'. Περὶ βασιλικῆς ἐρμηνείας, καὶ περὶ τοῦ τοὺς κατὰ μέρος καταβαλλομένους τόκους (ita L, τοὺς καταβαλλομένους τόκους κατὰ μέρος cod. Theod.) τὸ διπλοῦν μὴ ὑπερβαίνειν (Βασιλικὴ κρίσις περὶ τῶν εἰς τὸ διπλοῦν ῥέοντος τόκου add. cod. Theod.) Theod. νεαρά ρλθ' ἐρμηνεία πῶς οἱ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον τόκοι οὐ παρέχονται M 3 pp.] perpetuus Iul.^w] Hermogeni magistro] hermo- geniano Iul.^v ermogenianus Iul.^w || 4 et Iul.^v || numinis A. Augustinus] nominis libri || constitutio] Cod. 4, 32, 27 § 1 || duplum Iul.^b duplicem Iul.^v] exactionem P. Pithoeus] et actionem libri || 5 quidam Iul.^{oo} || 6 quantitatem Iul.^{oo} || nulla Iul.^v || 7 competantur Iul.^w || alio Iul.^v || si om. Iul.^w || fuerunt eum modo sile de re compellentur Iul.^v || 8 debita sua consecuti fuerint, feneratoricias cautiones recuperari Zachariae] debita subsecuti fuerint, feneratoricias (feneratoritia Iul.^b) cautiones recuperare (recuperarent Iul.^v) libri (debita subsecuta fuerint feneratoritia, cautiones recuperare Hänel) || remanserit Iul.^v || euacuare Iul.^v || 9 praesentis Iul.^v || oraculis Iul.^v || actione Iul.^v actionem Iul.^v || decernimus] in libris additur clausula similis huic constitutioni graeca subsequitur quae iubet in his tantum quae ciuitates mutantur (mutantur Iul.^{oo}) locum non habere (locum non habere om. Iul.^{oo}). Quae adnotatio ad novellam CLX

pertinet (cf. Theod. ἐπεξήρηται δὲ τὸ κείμενον ἐν τῇ ρθ' νεαρῇ περὶ τῶν τόκων τῶν πολιτικῶν χρημάτων) || 10 hiatus indicui, intercidit alterum caput, cuius argumentum seruauit Theod. Πάσα θεία καὶ βασιλικὴ ἐρμηνεία ἰσχύον ἔχει νόμον (cf. rubr.) quae ad adnotationem non recte refert Zachariae || antiquius esse hoc rescriptum anno 536 ex nov. XXII c. 46 pr. (p. 181, 24) verbis Ἐρμογένην τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης sequitur; ante annum 535 (cui adscriptum est a Bienero p. 526. 533) datum esse ex novella eius anni CXXI, ubi verbis c. 1 καὶ ἐναγχος θεῖον πορίσασθαι τύπον κτλ. (p. 591, 16) hoc ipsum rescriptum respici videtur, Zachariae efficit, qui varias constitutiones Codicis XV kal. Dec. 533 eidem Hermogeni inscriptas esse monet || 12 rubr. Περὶ συγχωρήσεως ἀθεμιτογαμῶν Theod. || 13 Ἰησοῦ om. L || 14 κόμητι — περιβάτων addidi ex inscr. novellae CLIV (cf. nov. XII) || 15 τοὺς τυρίων? L^v τῆς τυρίων L^v, τῶν add. cum Haloandro vulg. || 16 συμβάλλοντας L, συμβαλόντας Haloander || διάταξιν] nov. XII || 17 αὐτῶν cum Haloandro vulg. || τρίτης Haloander] πρώτης L || 18 ἰκετεύσαι Haloander] ἰκετεύσαν L || 19 γενομένους Haloander] γεννωμένους L vulg. || γεννησομένους L || 21 αὐτοὺς Haloander] αὐτῶν L || 22 δὲ Haloander] δὴ L

καὶ τὰς συνοικουσὰς καὶ τοὺς ἐκείθεν τεχνήντας τε καὶ τεχθρομένους ὡς εἰκὸς αὐτοῖς βουὸς καὶ διαδόχους· οὐκ εἰς παράδειγμα ἑτέρων τούτου παρ' ἡμῶν θεσπισθέν, ἀλλ' εἰδότες ἕτερον παντός, ὡς εἴ τι τοιοῦτον αἰτήσῃ, πρὸς τῷ μηδενὸς τυγχάνει τῶν αἰτουμένων τὴν τε οὐσίαν ἀποβαλεῖ καὶ πρὸς γε τὰς εἰς τὸ σῶμα ποινὰς ὑποστάς ἔξοριαν οἰκήσει διηκεῖ. οὐδεὶς δὲ παρενοχλήσει τοὺς παρ' ἡμῶν ἀξιοθέντας ἰδικῆς φιλοτιμίας οὐδὲ γυναικὰς αὐτῶν ἢ παῖδας ὄντας ἢ ἐσόμενους ἢ περιουσίας, οὔτε ἐκ ψήφου τοῦ σοῦ δικαστηρίου οὔτε καδ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον.

(Ἐπίλογος) Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τῆ παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα πραγματικῷ τιποῦ δύναμιν ἔχοντος καὶ ἰδικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας ἔργῳ καὶ πέρατι παραδούνασ σπενσάτω.

PM

ΩΣΤΕ ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΚΑΤΑ ΣΥΝΑΙ-10
ΝΕΣΙΝ ΑΥΕΙΝ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

(Ἄντοκράτωρ Ἰουστίνος Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πόλεως.)

(Προοίμιον.) Γάμον σεμνότερον ἀνθρώποις οὐδὲν ἔστιν. ἐξ οὗ παῖδες καὶ τῶν ἐφεξῆς γενῶν διαδοχαὶ χωρίων τε καὶ πόλεων οἰκήσεις καὶ πολιτείας ἀρίστη σύστασις. διὸ τοὺς γάμους εὐτυχεῖς εἶναι τοῖς συμβάλλουσιν οὕτως εὐχόμεθα, ὡς μήποτε σκαίου δαίμο-20 νος ἔργον τούτου γεεῖσθαι, μηδὲ τοὺς γήμαντας ἐπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι δικαίαν τῆς τοῦ γάμου λύσεως οὐκ ἔχοντας πρόφασιν. ἀλλ' ἐπειδήπερ δύσκολον εἰς πάντας ἀνθρώπους τούτο φυλάττεσθαι (ἐν γὰρ πλήθει τοσοῦτω μὴ καὶ τινὰς παρεμπίπτειν ἀλόγους δυ-25 μενείας τῶν ἀμυγχανῶν καθεστήκει), προσήκειν ἐνομι-σαμεν τούτου ἐξευρεῖν τινὰ θεραπείαν, καὶ μάλιστα

Nov. CXL inter Iustini novellas secunda Graece extat in M f. 411 (f. 375 loco nov. CXL notatur ἡ ἡμ' νεαρά οὐκ ἐγράφη ὡδὲ ὡς οὐσα ἰουστινου τοῦ μετὰ τὴν ἰουστιανόν, ἐγράφη δὲ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἰουστιανῶν διατάξεων, ἣν καὶ ἐνρήσης (pro ἐνρήσεις) γεγραμμένην). — Epit. Theod. 140, Athin. 10, 11. Argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra. — Versionem latinam antiquam exhibet Iul^p in appendice f. 177^p ex quo eam edidit Miraeus p. 190. Inest etiam in Iuliani Utin. et Trivulz.

et nati sunt et forte nascituri suos et successores; non ad exemplum aliorum hoc sancientes, sed ut ceteri omnes sciant se, si quid eiusmodi petierint, praeterquam quod nihil petitorum impetraturi sint, et bona amissuros et praeterea poenis corporalibus subiectos in perpetuo exilio victuros esse. Nec vero quisquam iis quos speciali liberalitate dignati sumus, aut eorum uxoris liberisque qui sunt vel futuri sunt aut substantiis sive per sententiam tui iudicii sive alio ullo modo molestiam afferet.

Epilogus. Tua igitur gloria quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem, quae etiam specialis liberalitatis nostrae vim habet, declarantur ad opus effectumque adducere studeat.

CXL.

UT MATRIMONIUM EX CONSENSU SOLVI POSSIT.

Imperator Iustinus Iuliano praefecto urbis.

Praefatio. Matrimonio venerabilis nihil est hominibus, unde existunt liberi et generum deinceps sequentium successiones regionumque et urbium habitationes et optimus rei publicae status. Propterea nuptiae ut contrahentibus ita felices sint exoptamus, ut numquam sinistri daemonis opus fiant, neve coniuges inter se separentur, cum iustam matrimonii solvendi causam non habeant. Verum quoniam difficile est inter omnes homines hoc servare (in tanta enim multitudine fieri nequit quin aliquot etiam insanæ simultates incidant), par esse existimavimus huius rei medelam aliquam excogitare idque maxime ubi infirmitas animi adeo

1 suos] suu (sic ex corr.) L, om. cum Haloandro vulg. || 2 τούτων παρ' ἡμῶν θεσπισθέντος malit Zachariae sine causa || 4 ἔξοριαν... διηκεῖ L, corr. Kroll cl. 88, 37. n. CXLVI epil. || 5 οὐτε L || τοῦ σοῦ δικαστηρίου L || τῆς δικαστικῆς cum Haloandro vulg. || 8 πραγματικῷ ex corr. L || constitutionem recentiore novella XII (cf. ad 11) aut eadem anno 535 aut anno 536, quibus annis Flori comitis rerum privatarum in novellis mentio continetur (cf. nov. XXII extr. p. 187, 9) probabiliter tribuit Biener p. 534 || 10 rubr. Ὡστε — γάμον M Ath. || Περὶ τοῦ κατὰ συναινεσιν λύσειν τὸν γάμον Theod. || 12 inscr. om. M, addidi: ex Ath. || O ἀντοκράτωρ Ath. || 16 ἔστιν ἀνθρώ-

ποις οὐδὲν Ath. || 18 ἀρίστη dedi ex Iul^p ἀρίστης M || 21 τούτων Scrimger] τούτους M his i. e. τοῖς Iul^p

10 Incipit iustini imp. novella constitutio ad Iulianum praefectum urbi datā (sic) quae ex greca lingua in latinum sermonem translata est Ut possit etc. cod. || 12 goticus cod. || 18 reipublice cod. || 20 esse] ex cod. || 21 omnis] homines cod., numinis malit Kroll || 22 solutionis Osenbrüggen] absolutionis m. 2, absolutionem m. 1 cod. || 23 occasionem cod. || 23 in] et in cod. || 26 igitur del. Miraeus

ἐνθα τὰ τῆς μικροψυχίας εἰς τοσούτον ἀρθείη, ὡς καὶ μῖσος ἀδιάλλακτον ἐγγενέσθαι τοῖς συνοικοῦσι. τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ἐξῆν ἀκινδύνως τοὺς τοιοῦτους ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι κατὰ κοινήν γνώμην τε καὶ συναίνεσιν τοῦτο πράττοντας, ὥστε καὶ νόμους κείσθαι πολλοὺς τοῦτο λέγοντάς τε καὶ διορίζοντας καὶ bona gratia τῆν οὕτω προϋδύνων λίαν τῶν γάμων τῆ πατρῴῃ καλοῦντας φωνῇ. ὕσταρον δὲ τῷ τῆς Θείας λήξεως γενομένην ἡμῶν πατρὶ εἰσεβεία τε καὶ σωφροσύνη τοὺς πῶποτε βεβασιλευκότας ἀπαντας ὑπερβαλοῦντο, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρηστικὴν τε καὶ βεβαίαν ἀποβλέψαντι προαιρέσειν, οὐ μὴν τῆς τῶν ἀλλων ταλαπαρόν τε καὶ μικροψύχου γνώμης στοχασαμένην γέγραπται νόμος εἰργων κατὰ συναίνεσιν λίσσθαι τοὺς γάμους ὃν ἠβουλόμαθα καὶ ἡμεῖς σφόδρα κρατεῖν καὶ μέναι ἐφ' ἑαυτοῦ. πολλοὶ δὲ προσήλθον ἡμῖν τὸν πρὸς ἀλλήλους γάμον μισοῦντές τε καὶ ἀποστροφόμενοι, πολεμους τε καὶ μάχας οἰκοὶ διὰ τοῦτο γενομένης αἰτιώμενοι (τοῦτο ὅπερ λίαν ἐπώδυνον καὶ ἄλλως ἀνιάρων καθέστηκε) διαλίεν τε τοῦτον θεόμεινος, κἂν αἰτίας οὐκ εἶχον λέγειν, ἐξ ὧν ἀδῶς ὁ νόμος εἶδιδον τοῦτο ποιεῖν αὐτοῖς. τῆν δὲ περὶ ταῦτα τοῦτων ἐπιθυμίαν τε καὶ σπουδὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἀνεβαλλόμεθα, ποτὲ μὲν παραινοῦντες ποτὲ δὲ καὶ ἀπειλοῦντες παύσασθαι τοῦ κατ' ἀλλήλων ἀλόγον μίσους πρὸς ὁμόνοιαν τε χωρεῖν καὶ τῆς καλλίονος γίνεσθαι γνώμης. ἐπράττομεν δὲ πλέον οὐδὲν, ἐπεὶ δύσκολον διαλλάξαι τοὺς ἀπαξ ἀλογίστω πάθει τε καὶ μῖσαι κεκρατημένους. ἐνόησεν γὰρ τοῦτων συμβέβηκε καὶ πρὸς ἐπιβουλὰς χωρῆσαι κατ' ἀλλήλων, δηλητηριοῖς τε καὶ τισιν ἄλλοις εἰς θάνατον ἀγοῦσι χηρῆσθαι, ὥστε μὴδὲ παῖδας αὐτοῖς γενομένους πολλὰκις ἰσχύειν εἰς μίαν καὶ τῆν αὐτὴν τοῦτους γνώμην συνάπτειν.

CAPUT I.

Ταῦτα τοίνυν ἀλλότρια τῶν ἡμετέρων εἶναι κραναιτες χρόνων ἐπὶ τὸν παρόντα Θεῖον εἶδομεν νόμον, δι' οὗ Θεοπίζομεν ἐξείναι κατὰ τὸ παλαιὸν τὰς ἐκ συναίνεσως διαλύσεις ἐπὶ τῶν γάμων ποιεῖσθαι, κρα-

illic ubi pusillanimitas in tantum erigitur, ita ut inplacabilis horror fiat coniugibus una manentibus. Antiquitus quidem licebat sine periculo tales ab invicem separari secundum communem voluntatem et consensum hoc agentes, sic ut et plurimae tunc leges extarent hoc dicentes et bona gratia sic procedent solutionem nuptiarum patria vocitantes voce. Postea vero divinae memoriae nostro patri pietate et temperantia omnes ubicumque aliquando imperantes excedenti visum est, qui ad suam utilem et firmam respiciens voluntatem, non autem miserias pusillanimitatis conciens, legem sancivit prohibens cum consensu coniugia solvi; quod nos quoque volebamus nimis optinere in hoc ipso. Plurimi autem nos adierunt inter se coniugium horrentes et abominantes et proelia discordiasque propter hoc domi contingere accusantes (hoc quod valde doloriferum et triste consistit), dissolvere propter hoc precantes conubia, vel si occasiones non habuerunt dicere, per quas sine timore hoc lex dabat facere ipsos. Desideria vero et studium eorum pro hac re in aliquanto distulimus tempore, aliquando quidem monentes aliquando vero minantes quiescere eos ab irrationabili circa invicem horrore et ad unanimitatem propere et melioris fieri voluntatis. Agebamus vero plus nihil: quoniam [vero] difficile est immutare semel detentos irrationabili passione et horrore. Forsitan enim contingit istis et insidias agredi ad invicem et venenis aliisque ad mortem agentibus uti, ita ut nec filios eius factos valere ad unam similemque tales voluntatem iuniscere.

Haec igitur aliena nostris iudicantes temporibus in praesenti sacram constituimus legem, per quam sancimus licere ut antiquitus consensu coniugium solutionem nuptiarum fieri, (non) ultra vero optinere

c. I pr. (Θεοπίζομεν ἐξείναι) citat schol. B^o Γ 4, 5 p. 156 Zach.

aucta est, ut vel odio implacabili coniuges imbuerentur. Atque antiquitus quidem licebat sine periculo cum sociis coniuges inter se separari, qui communi voluntate et consensu hoc agerent, ita ut etiam leges multae latae sint quae hoc dicerent et constituerent, ac nuptiarum solutionem ita procedentem bona gratia patria lingua vocarent. Postea autem a patre nostro divinae memoriae, qui pietate et sapientia omnes qui umquam extiterunt imperatores, superavit, cum ad bonum suum et firmum consilium respiceret, nec vero ad ceterorum miseram et infirmam voluntatem intenderet animum, lex scripta est, quae vetat ne ex consensu nuptiae solvantur: quam nos quoque quam maxime volumus valere et in sua vi manere. Verum multi nos adierunt qui matrimonium inter se contractum aegre ferrent et aversarentur, et propterea bellum et proelia domi ortas esse arguerent (id quod valde triste atque adeo importunum est), utique illud solveretur rogarent, etsi causas, ex quibus impune id iis facere lex concederet, afferre non possent. Atque illorum ead de re desiderium et studium per aliquod tempus distulimus, modo hortantes modo minitantes, ut ab insano quod inter se haberent odio desisterent et ad concordiam redirent et meliorem sententiam amplecterentur. At nihil proficimus, quoniam difficile est conciliare eos qui semel insano affectu et odio tenentur. Contigit enim, ut nonnulli ex iis etiam ad mutuas insidias prodirent, et venenis aliisque rebus quae mortem afferunt uterentur: ut ne liberi quidem forte iis nati in unam eandemque voluntatem eos conciliare valerent.

I. Haec igitur cum a temporibus nostris aliena esse iudicemus, ad praesentem sacram legem animum attendimus, per quam sancimus, ut secundum pristinum ius matrimoniorum solutiones ex consensu

5 ὥστε καὶ νόμους κείσθαι πολλοὺς] sic ut et plurimae tunc leges extarent Iul.P (i. e. πολλοῖς (τότε) τοῦτο?) || 6 τε καὶ διορίζοντας om. Iul.P || bona gratia M || 12 τῆς — στοχασαμένη] miserias pusillanimitatis conciens Iul.P || 14 νόμοι] nov. CXVII c. 8 ss. || 15 ὃν] quod (i. e. ὃ?) Iul.P || 16 καὶ μέναι om. Iul.P || 20 ἄλλων] om. Iul.P || διαλίεν τε τοῦτον θεόμεινος] dissolvero propter hoc precantes conubia Iul.P || 24 ἀνεβαλλόμεθα M, corr. Scrimger || 29 ἐνόησεν γὰρ τοῦτων συμβέβηκε] forsitan enim contingit istis Iul.P || 32 πολλὰκις om. Iul.P || 33 τουτους] tales (i. e. τοὺς τοιούτους?) Iul.P || 35 ἐπὶ τὸν παρόντα Θεῖον εἶδομεν νόμον] cf. 192, 8. n. CLV. 1] in praesenti sacram constituimus legem Iul.P || εἶδομεν Scrimger] ἴδωμεν M || 37 ἐπὶ om. Iul.P

2 orror cod. || 8 diuinae? m. 1 cod. || nostri patri pietate et temperantia pr., nostri patris pietati et temperantiae corr. cod. || 10 excedenti] excede . . . m. 1, excedere m. 2 cod. || utilitatem cod., corr. Miraeus || 12 *sancivit prohibens] sancire prohib. . . . m. 1, sancire prohibuit m. 2 cod., sancire qua prohibuit Pitheous, sancire prohibentem malit Kroll || concumconcoensu pr. cod. || 15 habominantes cod. || 16 proelia om. pr. cod. || 18 leg. (et) dissolvere? || 19 quas] qua pr. cod. || 20 hoc] quod cod. || ipsos] et ipsos cod., ipsa edd. || Desiderium edd. || 24 orror cod. || 26 *vero seclusi || 27 passione] possessione cod. || 30 uoluntates cod. || 36 consensuales cod. (an consensu tales? Kroll) || 37 non om. cod.

τῆν δὲ μηκέτι τὰς τεταγμένας ποινὰς τῇ διατάξει τοῦ ἡμετέρου πατρὸς ἐπὶ τῶν κατὰ συναίρεσιν τοὺς γάμους διαλύοντων εἰ γὰρ ἡ ἀμοιβιδὸν διάθεσις τοὺς γάμους συνίστησιν, εἰκότως ἐναντία γνώμῃ τούτους κατὰ συναίρεσιν διαλύει, τῶν ταύτην δηλούντων στελλο-
1 μένων διαζυγίων. πρόδηλον δὲ ὡς τὰ ἄλλα πάντα, ὅποσα τοῖς νόμοις καὶ διαφερόντως ταῖς θείαις [ἡμῶν] διατάξεσι τοῦ ἡμετέρου πατρὸς διηγόρευται παρὶ τε τῶν γάμων καὶ τῶν παιδῶν καὶ τῶν αἰτιῶν, ἐξ ὧν ἐπιτέραςται διαλύει τὸν γάμον, ἢ καὶ λόγῳ χωρὶς
10 οὐ κατὰ κοινὴν μέντοι γνώμην, καθάπερ ὁ παρῶν ἡμῶν διατάττει θεσμός, τοῦτο πραττόντων, καὶ τῶν διωρισμένων αὐταῖς ποινῶν κρατήσει καὶ ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου καὶ διὰ πάντων ἐξεῖ τὴν ἰδίαν ἰσχύν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος θείου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης τῷ συνῆθει τρόπῳ φανερά πᾶσι γενέσθαι προσταξάτω κατὰ τὴν βασιλίδαν ταυτην πόλιν. D. XVIII. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustini pp. Aug. anno I. ind. 20 done imperatore et consule Iustino pp. Aug. anno XV. [a. 566.] primo ind. quinta decima.

constitutas poenas in constitutione nostri patris ad-
versus eos qui cum consensu coniugii faciunt nuptias
solutionem. Si enim (in) alterutrum adfectus nuptias
solidat, (merito) contraria voluntas istas cum con-
sensu dissolvit, adsignificantibus rebus quae nuptias
1 solvunt. Certum autem, ita ut omnia alia quanta-
cumque legibus ac praesertim sacris constitutionibus
nostri patris dicta sunt de nuptiis et filiis occasio-
nibusque, ex quibus praecipitur dissolvi nuptias (si et
sine ratione, non autem cum communi consensu, se-
cundum quod et praesens nostra constituit divinitas,
hoc agentibus et disponentibus poenis interpositis),
optinere et ex praesenti nostra lege per omnia habere
virtutem propriam.

(Epilogus.) Quae ergo nobis visa sunt et per
praesentem manifestata legem, tua gloria per con-
suetum sibi modum omnibus fieri manifesta praecipiat
in hac urbe regia. Dat. XVIII. kal. Octob. Calce-
done imperatore et consule Iustino pp. Aug. anno
15 [a. 566.] primo ind. quinta decima.

PMA

ΕΔΙΚΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΑΙΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΣΕΛΓΑΙΝΟΝΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος αἱ μὲν πάντες δόμοιθα, μάλιστα δὲ
νῦν, ὅτε διὰ τὸ πλήθος τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν πολυτρόπως αὐτὸν παρωργίσαμεν. καὶ ἠπέκλεισε μὲν καὶ
ἔδειξε ὡς ἀξιοὺς κατὰ τὰς ἡμετέρας ἀμαρτίας ἐσμέν, ἐφιλιανθρωπέυσαστο δὲ καὶ ἀνεβάλετο τὴν ὀργὴν ἀναμ-
νῶν τὴν ἡμετέραν μετάνοιαν, ὡς μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφήν
καὶ τὴν ζωὴν. οὐ δίκαιον οὖν πᾶντως ἡμᾶς καταφρονήσαι τοῦ πλοῦτον τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀναχωχῆς

Nov. CXLI Graece tantum extat in ML. — Epit. Theod. 141.

feri liceat, neu amplius poenae valeant constitutione patris nostri de iis qui ex consensu matrimonia
solvunt statuta. Nam si mutua affectio matrimonia contrahit, merito eadem contraria sententia ex con-
1 sensu solvit, repudiis missis quae eam declarent. Manifestum autem est reliqua omnia, quaecumque
legibus ac potissimum divinis patris nostri constitutionibus de nuptiis et liberis et causis, ex quibus matri-
monium solvere permissum est, vel etiam ubi sine causa nec tamen ex communi sententia, quemadmodum
praesens nostra sanctio constituit, hoc faciunt, et de poenis in illos statutis praecepta sunt, per praesen-
tem quoque legem nostram valitura esse et per omnia propriam vim habitura.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem sacram legem declarantur tua gloria
consuetudo modo manifesta omnibus fieri iubeat in hac regia civitate.

CXLI.

EDICTUM IUSTINIANI AD CONSTANTINOPOLITANOS DE LUXURIANTIBUS CONTRA NATURAM.

Praefatio. Cum semper omnes clementia et benignitate dei indigemus, tum maxime nunc, ubi propter
multitudinem peccatorum nostrorum multis eum modis iratum reddidimus. Atque minatus est quidem et
ostendit, quibus suppliciiis secundum peccata nostra digni essemus: tamen clementer egit iramque reiecit
paenitentiam nostram expectans, ut qui nolit mortem nostram peccatorum, sed conversionem et vitam.
Ilaque non par est omnino nos contemnere copias benignitatis et patientiae et indulgentiae clementis dei,

1 τῇ διατάξει τοῦ] διὰ τοῦ schol. B' § 3 * ἡ ἀμοιβα-
δὸν διάθεσις] ἀμοιβαδὸν ἢ διάθεσις M (μόνη ἡ ἀμοι-
βία διάθεσις Ath.) § 5 τῶν ταύτη δηλούντι στελλο-
μένων διαζυγίων schol. B' adsignificantibus rebus quae
nuptias solvunt Iul.P § 7 ἡμῶν del. Zachariae (cf. Iul.P)
§ 10 ἐπιτέραςται] praecipitur (i. e. ἐπιτέραςται?) Iul.P
§ 11) si i. e. εἰ Iul.P § 11 ὁ παρῶν] et (i. e. καὶ ὁ) praesens
Iul.P § 12 καὶ τῶν διωρισμένων αὐταῖς ποινῶν] et
disponentibus poenis interpositis Iul.P § 14 καὶ διὰ] καὶ
om. Iul.P § 17 θείου om. Iul.P § 19 subscr. ἐξέφωνήθη
ἐπὶ τοῦ πρώτου εἰους Ἰουστινιανου (Iustinianus cod.)
τοῦ εὐσεβεστάτου Theod. XVII k. oct. M XVIII ὁκ-
τωβριου Ath. (cf. Iul.P) § Chalcedone Iul.P ἐν Χαλκηδόνι
Ath.] cp M § imp. dn. — indictione XV] dn. imp. Iustino
pp. aug. ann. primon. (sic) M imperatore et consule
Iustino pp. Aug. anno primo ind. quinta decima Iul.P

βουσιλείας καὶ ὑπατείας Ἰουστινιανου Ἀγούστου εἰους α'
(sic iā cod.) Ath. § 23 rubr. Περὶ stuprou Theod. Ἰδι-
κτον M, L in indice] Ἐδικτον L in textu Iustinianu M
ind., lom. L ind. § 26 ἠπέκλεισε κτλ.] ad terrae motus
anni 557 (m. Oct. et Dec.; cf. Theophanes p. 231 ed. de
Boor) recte refert Zachariae § 28 μὴ βουλόμενος κτλ.]
Ezechiel 33, 11 (cf. nov. LXXVII p. 381, 21) § 29 πᾶν-
τως Zachariae] πάντας ML § ἀναχωχῆς M] ἀνοχῆς
L vulg.

3 * in addidi § 4 merito contraria add. contraria cod.]
§ istos cod.] § 5 dissolutae m. 1 cod.] § 6 solvuntur m. 1 cod.]
§ ita ut] ut om. pr. cod.] § 7 ac praesertim sacris Mfiraeus]
adposita sacrisque cod. ac potissimum sacris cum Pithoeo
vulg.] § 10 * autem] et cod.] § 16 uita cod.] § 17 manifesta-
tam cod.] § 15 manifestata cod.

καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ φιλανθρωποῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ κατὰ τὴν σκληρὰν καὶ ἀμετανόητον ἡμῶν καρδίαν θησαυρίζωμεν ἑαυτοῖς ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ἀλλὰ πάντα μὲν τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ πράξεων ἀποσχέσθαι, μάλιστα δὲ τοὺς τῆ μυσαρὰ καὶ θεῶ μμισμημένην δικαίως ἀνοσίᾳ πράξει συνασπέντας· λέγομεν δὴ τὴν τῶν ἀρρένων φθορὰν, ἣν ἀδίως τολμῶσί τινες ἀρρένες ἐν ἀρρεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι.

CAPUT I.

Ἰσμεν γὰρ ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδασκόμενοι, ποίαν ὁ Θεὸς κόλασιν δικαίαν ἐπήγαγε τοῖς ἐν Σοδόμοις πρώην οἰκήσασιν διὰ τὴν περὶ τὴν μίξιν ταύτην μανίαν, ὥστε μέχρι τοῦ νῦν ἐκείνην τὴν γῆν ἀσβέστω πυρὶ κατακαίεσθαι, τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτον παιδαγωγούτους ἡμᾶς ὥστε τὴν ἀνοσίαν ταύτην ἀποστρέφασθαι πράξιν. ἴσμεν δὲ πάλιν, οἷα περὶ τῶν τοιούτων ὁ Θεὸς ἀπόστολος λέγει, οἷα τε οἱ τῆς πολιτείας διαγορεύουσι νόμοι, ὥστε πάντα ὀφείλειν τῷ τοῦ Θεοῦ προσέχοντα φόβῳ ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἀσεβοῦς καὶ ἀνοσίας πράξεως, ἣν οὐδὲ ἐν ἀλόγοις ἀμαρτανομένην ἐστὶν εὐρεῖν· καὶ τοὺς μὲν μηδὲν ἑαυτοῖς στυγερότατος τοιοῦτον φυλάττειν ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον, τοὺς δὲ ἤδη συνασπέντας τούτῳ τῷ πάθει μὴ μόνον παύσασθαι τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ καὶ μετανοῆσαι δικαίως καὶ τῷ Θεῷ προσπειεῖν, καὶ προσαγγεῖλαι τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τὴν νόσον καὶ τρόπον θεραπείας λαβεῖν, καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον καρπὸν ἐνεγκεῖν μετανοίας, ἵνα ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἰδίων οἰκτιρυῶν ἀξίωσιν φιλανθρωπίας καὶ ἡμᾶς, καὶ πάντες εὐχαιριστῶμεν ἐπὶ τῇ τῶν μετανοούντων σωτηρίᾳ· οἷς καὶ νῦν τοὺς ἀρχοντας ἐπέξελεῖσθαι ἐκτελέσωμεν τὸν Θεόν· θεραπεύοντες τὸν δικαίως ἡμῖν ὀργιζόμενον, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὸ τῶν ἁγίων ἡμερῶν σέβας ἰδόντες παρακαλοῦμεν τὸν φιλάνθρωπον Θεόν οὕτω μετανοῆσαι τοὺς τῷ τοιοῦτῳ τῆς ἀσεβοῦς ταύτης πράξεως ἐγκλισθέντας βορβόρῳ, ὥς μηδὲ κτερον ἡμῖν ἐπέξελεύσεως δοθῆναι καιρὸν. προσαγορεύομεν δὲ πᾶσιν ἐρεξῆς τοῖς τοιοῦτό τινεσιν εἰδόντες ἑαυτοῖς ἡμαρτήσθαι, ὥς εἰ μὴ καὶ παύσονται καὶ προσηγγεῖλαντες ἑαυτοὺς τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς οικείας ἐπιμελήσονται σωτηρίας ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων τὸν Θεόν ἐξελιόμενοι εἰσὼ τῆς ἁγίας ἑορτῆς, μικροτέρας ἑαυτοῖς ἐπάξουσι τιμωρίας ὥς οὐδεμίᾳς τοῦ λοιποῦ συγγνώμῃς ἀξιοί. οὐδὲ γὰρ ἐνδοθῆσεται οὐδὲ ἀμελήθησεται ἡ τοῦ πράγματος ζήτησις καὶ διόρθωσις εἰς τοὺς μὴ προσηγγεῖλαντας ἑαυτοὺς εἰσὼ τῆς ἁγίας ἑορτῆς, ἡ καὶ ἐμμένοντις τῇ αὐτῇ ἀσεβείᾳ πράξει. ἵνα μὴ διὰ τῆς περὶ τοῦτο ῥαθυμίας καθ' ἡμῶν τὸν Θεόν παροργίσωμεν, πράξιν παρορῶντες οὕτως ἀσεβῆ καὶ ἀπηγορευμένην καὶ ἰκανὴν οὖσαν τὸν ἁγαθὸν παροργίσει· Θεὸν εἰς τὴν ἀπάντων ἀπώλειαν. Proponatur Constantinopolitani civibus nostris. Dat. id. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXII. post cons. Basilii vc. anno XVIII. [a. 559.]

ne per durum et a paenitentia alienum cor nostrum ipsi nobis accumulemus iram in die irae, sed omnes quidem improbi et studiosi et actionibus abstinere, maxime vero eos qui in abominabili et merito exosa deo actione impia computruerunt: loquimur autem de stupro masculorum, quod multi nefarie committunt mares cum maribus turpitudinem perperant.

I. Scimus enim ex sacris scripturis edocti, quale deus iustum supplicium iis qui Sodomis olim habitaverunt, propter hunc in commixtione furorem intulerit, adeo ut in hunc usque diem regio illa inextincto igni ardeat, cum deus per hoc nos erudiat, ut in impiam istam actionem aversemur. Rursum scimus, qualia de his talibus sanctus apostolus dicat, et qualia rei publicae leges praecipiant. Itaque omnes timori dei intenti abstinere debent impia et nefaria actione, quae ne a brutis quidem animalibus invenitur commissa; et qui quidem nullius eiusmodi rei sibi conscii sunt, in futurum quoque tempus sibi caveant, qui autem hoc affectu iam computruerunt, non solum in posterum ab eo desistant, sed etiam meritam paenitentiam agant et deo se submittant, et beatissimo patriarchae morbum denuntient et sanationis rationem accipiant, et secundum id quod scriptum est fructum ferant paenitentiae, ut clemens deus pro copia misericordiae suae nos quoque clementia sua dignetur, et omnes ei gratias agamus pro eorum qui paenitentiam agunt salute: quos nunc quoque magistratus persequi iussimus deum concilians, qui merito nobis irascitur. Et nunc quidem ad sacrorum dierum religionem respicientes benignum deum rogamus, ut qui in tali impiae huius actionis coeno volutantur, ita ad paenitentiam agantur, ut alia rei persequendae occasio nobis non iam praebeat. Denuntiamus autem omnibus deinceps qui eiusmodi alicuius peccati sibi conscii sunt, nisi et peccare desierint et se ipsi beatissimo patriarchae deferentes propriae salutis prospexerint, pro impiis eiusmodi actionibus deum intra sanctos dies festos placantes, acerbiores sibi poenas accessuros esse, quippe qui nulla in posterum venia digni sint. Neque enim remittetur neque neglegetur rei inquisitio et emendatio adversus eos qui intra sanctos dies festos se non detulerint, vel etiam in eadem impia actione perseveraverint: ne per negligentiam hac in re commissam deum contra nos irritemus, si actionem iam impiam et prohibitam praetermittamus quaeque idonea sit ad bonum deum in omnium perniciem irritandum.

2 ὀργῆς] κρῆσις malit Zachariae || 3 συνασπέντας L (id. 11) || 4 τῆ τῶν ἀρρένων φθορὰ L || ἐν om. L || ἐργαζόμενοι M^a || 6 τοῦ L] om. M || 7 τοῦτον M] τοῦτο L c. ἀνοσίαν M] ἄνομον L || 8 νόμοι] cf. nov. LXXVII c. 1 pr. || 10 ἀμαρτανομένη M] τοιοῦτον M] τοιοῦτους L, τοιοῦτον τοιοῦτους con. Zachariae || φυλάττεσθαι αὐτοὺς L || 13 γεγραμμένον] cf. Evang. Math. 3, 8 || καρπὸς συνασευγαῖς (sic) L || 16 ἡμερῶν] μερῶν L;

scil. dierum paschaliū (cf. 21. 23) || εἰδότες L || 19 προσαγορεύομεν L || 19 εἰ μὴ καὶ L] εἰ καὶ μὴ M || παύσαντες L^a || ἑαυτοῖς L || 22 γὰρ M] γόν L || προσηγγεῖλαντες ML || 24 τοῦτο Scrimger] τοῦτον M] τοῦτο L (τοῦτων con. Zachariae) || 25 clausulum latinum una cum subscr. om. L || 26 cividus M] subscriptione caret Theod. cp. dn. iust. M || post basilio us. cons. M

PMB

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΥΝΟΥΧΙΖΟΝΤΩΝ.

Ἀντοκρίτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Μαρθάνη (κόμητι πριβάτων).

(Προοίμιον.) Διὰ τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλευσάντων ὀρισθεῖσαι τιμωρίαι κατὰ τῶν εὐνουχίζων 5
τολμῶντων πᾶσι δῆλοι τυγχάνουσιν. ἐπειδὴ δὲ τινες καταφρονούντες τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας ἐτόλμησαν ὅλως
πρὸ φανεροῦ χρόνον τὸ τοιοῦτον ἀσεβεῖς ἀμάρτημα διαπραξάσθαι, διὰ τοῦτο τινες μὲν ἐξ αὐτῶν ἀξίας δεδω-
κασί ποινάς, ἕτεροι δὲ μετὰ τὸ τιμωρηθῆναι καὶ ἐν ἐξορίᾳ ἐπέμψθησαν. ἐπειδὴ τοίνυν οὐδὲ οὕτως τῆς
ἀνοσίας ἀπέσχοτο πράξεως, ἀλλ' εἰς πληθοῦς ἐξήλθε τὸ τοιοῦτον μῖσος, ὡς διαφόρως ἀπὸ πολλῶν ὀλίγους
περισωθῆναι, καὶ τοσοῦτον ὅτι καὶ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν περισωθέντων ἐπ' ὄψασιν ἡμετέρας κατέθεντο, ὅτι 10
ἀνεκδίκητα ταῦτα καταλιπεῖν· εἰ γὰρ οἱ ἡμέτεροι νόμοι τοὺς ξίφος κατὰ τινος σύροντας τιμωρίας ὑποβάλλουσι,
πῶς ἔχομεν παριδεῖν οὕτως ἀδελῶς γινόμενους φονοῦν, καὶ πρᾶγμα γινόμενον ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ
τῶν ἡμετέρων νόμων; ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμεθα τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι διὰ τοῦ παρόντος νόμου ἀκριβέ-
στερον ἐπεξελεῖν.

CAPUT I.

Θεσπιζόμεν τοίνυν τοὺς ἐν οἰκιδήποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας εὐνουχίζειν τολμῶντας ἢ τολμῆ- 15
σαρτας οἰκιδήποτε πρόσωπον, εἰ μὲν ἄνδρες εἴεν οἱ τοῦτο τολμήσαντες ἢ καὶ τολμῶντες, ταῦτο τοῦτο παθεῖν
ὁ πεποιθήσῃ, καὶ εἰ περισωθῆεν, τὰ πράγματα αὐτῶν τῷ δημοσίῳ προσκυροῦσθαι διὰ τοῦ κατὰ καιρὸν τῆν
τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἀνύοντος ἀρχῆν, κἀκείνους ἐν Γύψῳ πέμπεσθαι ὀφειλοντας τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν
χρόνον ἐκεῖ εἶναι. εἰ δὲ γυναῖκες ᾖσιν αἱ τοῦτο ποιοῦσαι, καὶ ταῖτας τιμωρεῖσθαι, καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν 20
διὰ τοῦ κατὰ καιρὸν τῆν αὐτῆν ἀνύοντος ἀρχῆν τῷ δημοσίῳ προσκυροῦσθαι, καὶ εἰ ἐξορίαν πέμπεσθαι· ἵνα
ἐξ ἧς ἐνόμισαν ἢ νομιζοῦσιν ἀσεβείας κέρδος ἑαυτοῖς πσοποιοῦν, ἐξ αὐτῆς τιμωρίαν καὶ ἐκπτώσιν τῶν ἰδίων
πραγμάτων ὑποσταῖσι. τοὺς μάλιστα ἐπιτάξαντας καὶ ἐπὶ τούτῳ πρόσωπα παραδεδωκότας, ἢ καὶ οἴκους ἢ
τόπον τινὰ ἐπὶ τούτῳ παρασχομένους ἢ καὶ παρέχοντας, εἴτε ἄνδρες εἴτε γυναῖκες, τὰς ἀνάς μελετούμεν
ὑποστῆναι τιμωρίας ὡς συνίστορας γενομένους τῆς ἀδικου ταύτης πράξεως.

Nov. CXLII Graece tantum extat in ML, c. 1. 2. in B 60, 51, 64 indeque in Nomoc.^m XIV tit. 1, 14. — Epit.
Theod. 142 (inde BZ), Athan. 18, 8; summarium habet Nomoc. XIV tit. 1, 14.
c. I argumentum ex Ath. referunt paratitla Ath. 4 § 20.

CXLII.

DE IIS QUI EUNUCHOS FACIUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Marthani (comiti rerum privatarum).

Praefatio. Quae ab imperatoribus qui ante nos fuerunt poenae in eos qui eunuchos facere
audent constitutae sunt omnibus manifestae sunt. Quoniam autem nonnulli salute sua contempta non
ita pridem impium eiusmodi delictum perpetrare omnino ausi sunt, propterea aliorum dignas poenas
dederunt, alii post irrogata supplicia etiam in exilium missi sunt. Iam quoniam ne sic quidem a nefaria
illa actione abstinerunt, sed latissime patuit eiusmodi flagitium, ut compluribus ex multis pauci incolumes
evaderent usque adeo ut nonnulli ex ipsis qui servati sunt in conspectu nostro testati sint ex nonaginta vix
tres servatos esse, quis suam salutem adeo contemnit, ut haec neglegat atque inulta relinquant? Nam si
leges nostrae eos qui gladium contra aliquem stringunt supplicii subiciunt, quomodo fieri possit ut caedes
tam impudenter committas et rem contra deum pariter et nostras leges factam praetermittamus? Necessa-
rium igitur duximus eos qui haec talia audent per praesentem legem exquisitius persequi.

I. Sancimus igitur ut qui in qualicumque rei publicae nostrae loco qualemcumque personam
castrare audent vel ausi fuerint, si quidem viri sint qui id ausi sunt vel audent, hoc idem patientur quod
fecerunt, et si incolumes evaserint, bona eorum fisco addicantur per eum qui pro tempore gloriae suae
magistratu fungitur, et ipsi in Gypsum mittantur per omne vitae suae tempus ibi mansuri. Sin autem
mulieres sint quae id faciunt, eae quoque puniantur, et bona earum per eum qui pro tempore eodem magi-
stratu fungitur fisco addicantur, ipsaeque in exilium mittantur: ut qua ex impietate lucrum sibi adquirere
putarunt putant, eae eadem supplicia et amissionem bonorum suorum subeant. Qui vero id mandarint
et personas ad hoc tradiderint, vel etiam domos aut locum aliquem ad hoc praebuerint vel praebent, sive
viri sint sive mulieres, eadem supplicia subire iubemus, utpote qui iniustae illius actionis conscii facti sint.

3 Μαρθάνη] Μαλθάνης in Ciliciam micemus memora-
tur op. Procop. hist. arc. 29, ilem Marthianus comes
domesticorum in Actis synodi Morsuestenae a. 550 ap.
Mansi Coll. Concil. IX p. 274 276. 288 (cf. Alemanni
not. ad Procop. L. c.) || κόμητι πριβάτων addidi ex Ath.
[4 β. α' (corr. δ') τὸν κωδικὸς τ. μβ διὰ τ. α' καὶ β
citat schol. M (id. Theod.). Adde Dig. 48. 8. 4 § 2 || 6
τὸ om. L || 9 περισωθῆναι L || 11 σύροντας L || 12
χομεν M || οὕτως παριδεῖν L || 15 ἢ MB] ἢ καὶ L ||

τολμήσαντας LB (cf. 16. 21. 23) || τολμήσοιτας M || 16
ἢ om. Nomoc.^m || 17 ὁ πεποιθήσῃς et εἰ περισωθῆσιν
om. Nomoc.^m || τῆν L^bB] om. ML^a || 18 ἀνύοντας L ||
αὐτῶν cum Scringero vulg. || 19 ἑαῖσας L || γυναικῆς
εἰσιν B || 20 ἀνύοντος τῆν αὐτῆν (αὐτῆν om. L^a) ἀρ-
χῆν L || 21 ἑαυτοῖς ML Nomoc.^m αὐτοῖς B || 21 τιμω-
ρίαν MB] τιμωρίας L vulg. || 22 πρόσσωπον Nomoc.^m || 23
παρασχομένους] παρεχομένους L

CAPUT II.

Αὐτοὺς δὲ τοὺς εὐνουχισθέντας ἐχρῆν μὲν ἀπὸ παλαιότερων χρόνων, πλὴν κελούμεν ὥστε τοὺς ἀπὸ τῆς duodecimae indictionis τοῦ νῦν παρελθόντος κύκλου εὐνουχισθέντας παρ' οὐτινοσούν ἐν τόποις τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐλευθέρους εἶναι, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον ἢ οἰονδήποτε εἶδος συναλλάγματος εἰς δουλείαν καθ' ἑλκεσθαι, μηδὲ συμβόλαιον ἐπὶ αὐτοῖς ἀγοραίων ἢ ἰδιόχειρον καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ κατὰ περιόριον γινόμενον ἢ καὶ γενησόμενον κρατεῖν, ἀλλὰ μηδὲ τὰς λεγόμενας ἀνακρίσεις ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις γίνεσθαι προσώποις ἢ γινόμενας κρατεῖν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τοιοῦτους συναλλάγμασι τὸ λοιπὸν ὑπονεργούντας τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας κελούμεν ὑποστῆναι ποινάς. εἰ μὲντοι διὰ πάθος συμβῆ δούλον εὐνουχισθῆναι, κἀκείνον κελούμεν τῆς ἐλευθερίας τυχεῖν. οἱ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὄντες ἐλεύθεροι πάθει ὡς εἰκὶς τοιοῦτα περιπέπτοντες ἑαυτῶν ἔχουσιαν ἔξουσίαν, ἣν ἂν θέλωσι θεραπεῖαν ἑαυτοῖς προσάγειν. τοὺς εὐνουχισθέντας τοῖνυν ἀπὸ τοῦ μνημονευθέντος χρόνου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ παρ' οἰωδῆποτε προσώπων ὄντας κελούμεν ἀναζητηθῆναι καὶ ἐλευθέρους εἶναι καὶ μηδέποτε εἰς δουλείαν τούτους καθ' ἑλκεσθαι. εἰ μὲντοι θαρρήσουσι τινες ἐξ αὐτῶν τῶν εὐνουχισθέντων τινὰς μετὰ τὸν παρόντα ἡμῶν ἐπισχεῖν νόμον, διδομένον ἀδειαν καὶ αὐτοῖς τοῖς εὐνουχισθείσιν ὡς ἅπαξ ἐλευθερίας ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν τυχοῦσι νόμου, ἐνταῦθα μὲν τῇ τε βασιλείᾳ προσίεναι τῷ τε κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτῳ πατριάρχῳ καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἀρχοῦσι προσαγγέλλειν, ἐν δὲ ταῖς ἀπαρχαῖς τοῖς κατὰ τόπον ὀσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ τοῖς τούτων ἀρχοῦσι, ἐφ' ᾧ προνοία πάντων τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων ἐν τῷ κινδύνῳ τῶν πειθόμενων αὐτοῖς τάξεων εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἐν ἑτέρῳ οἰωδῆποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τοῖτους ἐκδικεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὴν ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου διδομένην αὐτοῖς ἐλευθερίαν. παριδίην γὰρ φόνους τοσούτους γινόμενους κατὰ πρόφρασιν τῶν τὰ τοιαῦτα τολμούντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ οὐδαμῶς ἀνεχόμεθα. εἰ γὰρ βάρβαροι ἀκούσαντες τῶν ἡμετέρων περὶ τούτου παραγγελίων ταῦτα ἐφύλαξαν, πῶς ἂν ἡμεῖς συγχαρῶσασμεν μετὰ τοσαύτας τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλευκότων νομοθεσίας τοιοῦτόν τε ἀμαρτάνεσθαι ἢ ἀνεκδικεῖσθαι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ καταλιμπάνεσθαι;

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελου γενικῶν δηλοῖμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐνταῦθα τε καὶ κατὰ χώραν πράξει καὶ παραφυλάξει. Dat. XV. k. Dec. Septimo (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXII. post cons. Basilii vc. anno XVII. [a. 558]

c. II v. 4—7 summam ex Ath. habent paratilla Ath. 14 § 10; v. 14 sq. argumentum repetunt paratilla Ath. 1 § 8.

II. Ipsos autem castratos tametsi oportebat iam ad antiquioribus temporibus, at utique iubemus a duodecima indictione cycli nunc praeteritii per quemcumque in locis rei publicae nostrae castratos liberos esse, nec ullo modo ulloque genere contractus in servitutem retrahi, nec instrumentum de iis publicum vel privata manu scriptum quod ullo modo vel fraude factum sit futurumve sit valere, sed ne cognitiones (ἀνακρίσεις) quidem quae appellantur in eiusmodi personis fieri aut factas valere: verum etiam omnes qui eiusmodi contractibus in posterum ministerium praebent supra dictas poenas subire iubemus. Si tamen propter morbum contingat ut servus castratur, illum quoque iubemus libertate potiri: qui enim ab initio liberi sunt ubi in talem forte morbum inciderunt, sui potestatem habent, ut quod velint sibi remedium adhibeant. Castratos igitur inde a memorato tempore qui in re publica nostra apud qualemcumque personam sunt, requiri iubemus et liberos esse neque umquam eos in servitutem retrahi. Verum si qui quos ex ipsis castratis post praesentem legem nostram delinere ausi sint, ipsis quoque castratis facultatem damus, quippe qui semel libertate ex praesenti lege politici sint, hic quidem iam imperatorem ἰδενῶνι quam sanctissimo pro tempore patriarchae et gloriosissimis magistratibus nostris rem deferendi, in provinciis autem sanctissimis locorum episcopis et earum praesidibus: ut providentia omnium magistratuum nostrorum et periculo officiorum quae iis obtemperant, sive Constantinopoli sive in alio quolibet loco rei publicae nostrae illi vindicentur atque libertas ex praesenti lege nostra iis data conservetur. Nam tot caedes per causam eorum qui ista audent in re publica nostra commissas negligere nullo modo sustinemus. Si enim barbari auditis nostris de hac re praecceptis ea custodierunt, quomodo nos patiamur post tot priorum imperatorum sanctiones eiusmodi aliquid committi vel inultum in re publica nostra relinqui?

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram generalem legem declarantur tua gloria et hic et in provincia exequetur atque observabit.

1 Χρόνων] liberiore structura iungendum ἐλευθέρους εἶναι (v. 3): quod verbum (vel ἐλευθεροῦσθαι) intercidisse non recte putant Beck et Zachariae | τοῖς om. Nomoc.^m | 2 τῆς om. L | duodecimae indictionis Scrimger] duodecimaenduae ἐπινημήσεως M deξmia ἐπινημήσεως L δεκάτης ἐπινημήσεως M. s. v., B | παρελθόντος M] ἐπιελθόντος LB ὑπεξελθόντος Nomoc.^m | 3 ἢ B] om. ML | οἰονδήποτε εἶδος συναλλάγματος MB] οἰονδήποτε εἶδους συναλλάγματι L vulg. | 4 αἰτῶ Nomoc.^m | 5 γενόμενον Nomoc.^m vulg. | καὶ M] om. LB | 6 γινόμενας Nomoc.^m vulg. | τοὺς τοῖς τοιοῦτοις Nomoc.^m | 9 ἂν ML Nomoc.^m om. B | ἐθέλωσι Nomoc.^m | 12 δίδομεν — 13 νόμον om. Nomoc.^m | 14 καὶ] ἢ Nomoc.^m | 17 φυλάττοντες L | διδομένην M Nomoc.^m δα-

δομένην LB | 19 βάρβαροι] i. e. Abasgi; cf. Procop. de bello Goth. 4, 3, Euagr. hist. eccl. 4, 22 | παραγγελίων ταύτας ML Nomoc.^m] παραγγελμάτων ταῦτα B | 20 συγχαρῶσασμεν LB] συγχαρῶσασμεν M vulg. | βασιλευκότων ML Nomoc.^m] βασιλευκόντων B | 21 ἢ ML Nomoc.^m] ἢ καὶ B | καταλιμπάνειν Nomoc.^m | 23 d. XV. k. deo. M dat. Xβ (i. e. Xu) ἐγράφη καλανδ. δεκαμβριῶν Ath. cod. (ubi delendum ἐγρόφη) ἐξεφανήθη μὲν δεκαμβριῶν Theod. | Septimo (cf. p. 572, 36)] ἐν τῷ σέπτιμῳ Ath. CP. M vulg. (om. Theod.) | εἰε λβ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ ὑπάτειαν Βασιλείου τὸ εἶς Theod. dn. iust. pp. aug. basilw uc. cons. M βασιλείας Ἰουστινιανῶν μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου τοῦ id' Ath. omisso imperii anno.

CXLIII.

Auth. CXXXII. Coll. IX tit. 13

R DE RAPTIS MULIERIBUS ET QUAE RAPTORIBUS NUBUNT R

Idem Aug. Areobindo (pp.).

(Praefatio.) Legis interpretationem culmini tantum principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandae quoque legis auctoritatem fortunae sibi vindicant eminentia. Meminimus itaque pro raptu mulierum, sive iam desponsatae fuerint vel maritis coniunctae sive non vel etiam si viduae sint, legem ante posuisse, et capitibus subiecisse supplicio non tantum raptores, verum comites etiam eorum nec non alios qui eis auxilium tempore invasionis contulisse noscuntur, et non tantum parentibus mulierum, verum consanguineis etiam et tutoribus et curatoribus in huiusmodi dedisse per eandem legem vindictam, et praesertim poenis locum dedisse, si iam nuptae vel desponsatae mulieres rapiantur, cum non solum raptus mulieris, verum adulterium etiam per huiusmodi temeritatem committitur. Et super alias poenas raptoris etiam nec non aliorum qui cum eo fuerint patrimonium raptae mulieri vindicari per eandem legem praecipimus, ut dotis etiam marito dandae legitimo copia per raptoris ei ministraretur substantiam. Illo quoque specialiter adiecto, ut nulla sit mulieri vel virgini raptae licentia raptoris eligere matrimonium, sed cui parentes voluerint excepto raptore legitimo matrimonio copulari, nullo modo nullo tempore licentia mulieri raptae permissa raptoris se coniungere matrimonio: sed parentes etiam, si tali consenserint matrimonio, deportari praecipimus. Sed mirati sumus, quod conati sunt aliquid dicere raptam mulierem sive volentem sive nolentem, etsi raptoris amplexa sit matrimonium contra nostrae constitutionis tenorem, debere tamen raptoris eam habere substantiam vel quasi legis praemium vel ex testamento forte, si hoc etiam factum esse contigerit. Qui enim talia dicere praesumpserunt, praedictae legis seriem intellegere non potuerunt. 20

Nov. CXLIII (Authentic. CXXXII = Coll. IX tit. 13: gloss.) Latine tantum extat in Authentico et in Appendice Iuliani (Iul. f. 171, Iul. cons. CXXXII kp. DLXXXVII, Iul. cons. CXXXII kp. DLXXXIII, Iul. kp. DLXXXV, Iul. [i. e. Coloniensis olim Wallraffianus X 8]; ex App. Iul. codice Iul. simillimo recepta est in Lege Romana canonice compta c. 199 f. 101 [= 1; unde transit in Collectionem Anselmo dedicatam 7, 24 cf. Manssen Sitzungsber. d. Wien. Ak. 1860, 22]). — Constitutio secundum varias codd. scripturas (cf. ad v. 3) et Areobindo (praef. praet. Orientis) inscripta et Leoni (quem praef. praet. Italiae fuisse statuit Iller Gesch. der Nov. p. 26 not. 59, praef. praet. Illyrici Zachariae zur Gesch. des Authenticum p. 8 = Sitzungsber. der k. preuss. Akad. d. Wiss. 1882 p. 1000) in corpore CLXVIII novellarum bis posita erat, n. CXLIII et n. CL. Utriusque loci summam habet Theodoros 143 Περὶ γυναικῶς ἀρπαγῆς et 150 Περὶ τῆς γαμῆθῆς τῶ ἀρπάσαντι αὐτήν (inde L n. γμῆ et n. γνῆ, B 60, ss. 2—5 et ib. 6). Epit. Athan. 11, 5, Anonymi in cod. Bodleiano apud Zachariae Ἀνέκδ. p. 222 eiusdemque in Nomoc. XIV tit. 9, 30: uterque rubricam habet Περὶ ἀρπαγῆς γυναικῶς καὶ γαμῆθῆς (γαμουμένης Ath.) τῶ ἀρπάσαντι αὐτήν (cf. 5).

In indice M nov. CXLIII omittitur, nov. CL notatur γνῆ περὶ τῆς γαμῆθῆς τῶ ἀρπάσαντι αὐτήν: — αὐτὴ οὐκ ἐγράφη ὡς ἑνωμένη οὕσα γεγραμμένη. In ipso contextu M ut novellam CXLIII miro errore exhibet novellae CXLV rubricam et cap. 1 addito epologo diverso ab eo qui infra extat, ubi novella illa suo loco integra redit.

2 rubr. De — nubunt RVT] De raptu (raptum w) mulierum et sponsatae et de (et om. v, et de om. w) qui rapiunt eas (ea w) Iul. b^{vw}, Incipit alia constitutio de raptu virginum viduarum et matrimonialium Iul. p (sim. l); De terris uel domibus uel vineis quae relinquerunt ecclesiae Iul. c^{errore} et om. R vulg. || inscr. om. Iul. b^{vw}, In nomine domini nostri iesu christi imp. caesar flavius iustinianus alamanicus goticus francicus germanicus anticus (aquitanicus l) alanicus unandalicus africanus (africanus l) pius felix inclitus victor ac triumphator semper augustus leoni Iul. p l' O αὐτὸς πιστὸς βασιλεὺς ἰουστινιανὸς ἀρᾶβλινδῶ λέγειν (pro Ἀρῆβλινδῶ, Ἰστώνι vel Ἀίωνα) Athanasii cod. Bodl. (cf. ad subscr.) || Areobindo vulg.] auriobindoa V ariobinda R arebindo T || pp. addidi || 4 Legis interpretatiōnes cit. Anon. Bodl. || culmini V culminis Iul. p || tantum (tamen R¹ T¹) RVT l, Iul. c^{errore} || thayitii Iul. p ta TTHN Iul. b^{vw} γTHN Iul. b^{vw}, TTNN Iul. c^{errore} pr. || compere V¹ || venit] uero Iul. w || 5 eum Iul. b^{vw} || quoque] quidem Iul. b^{vw} || auctoritate V¹ Iul. c^{errore} || vindicari Iul. w, vindicet vulg. || eminentiam Iul. w || 6 raptum Iul. w || mulieris V¹ || sibi pr., sibe corr. Iul. b^{vw} || disponsate V¹ Iul. b^{vw} || fuerit Iul. c^{errore} || sive non] si uenit R¹ || bidue Iul. w || sunt VT Iul. w || legem (lege Iul. w) Cod. 9, 13, 1 || 7 antea Iul. b^{vw} (l?) vulg., ante apposuisse Iul. p || potuisse R¹ || et om. Iul. w || capiti V¹ l || subiacisse V¹ subicisse Iul. b^{vw} subisae T || supplitium T¹ || tamen R¹ T¹ || uero Iul. w || comites (commites V¹) etiam V Iul. b^{vw} etiam comites (comitem R¹) RT Iul. c^{errore} vulg. etiam et comites Iul. p l || eorum] ipsis Iul. w || (et?) eorum Iul. b^{vw} pr. || 8 alios] et alios (alias l pr.?) Iul. c^{errore} l (quod praefert Zachariae) || eis] ex eis Iul. w ex Iul. c^{errore} ei (erato s) Iul. p l || auxilia V auxilio Iul. w || tempore l || tamen R¹ T¹ || uerum consanguineis etiam (et T²) RVT] consanguinei sed etiam Iul. w et consanguineis sed etiam Iul. c^{errore} consanguineis etiam Iul. b^{vw} uerum tamen et consanguineis etiam Iul. p l || 9 et prius om. T l || in] et Iul. b^{vw}, om. Iul. p l vulg., homines s. v. add. T² || eadem l pr. || presentium Iul. w prae-

scriptis R² vulg. || 10 nupta Iul. w || vel disponsatae Iul. w, om. Iul. c^{errore} || mulieres — raptus om. V¹ || rapiuntur Iul. w || aptus Iul. p || 11 adulterium etiam] adulterium et T etiam adulterium R Iul. p l vulg. || per om. l || temeritate Iul. c^{errore} || et insuper alias Iul. c^{errore} et sponsaliam Iul. b^{vw} et si sponsatae Iul. w || raptora Iul. w rectores Iul. p || 12 nec non om. Iul. p l || aliorum] et aliorum Iul. w || fuerint Iul. b^{vw} || fuerit Iul. c^{errore} fuerant Iul. p l fuerunt RVT || mulieris R¹ || uendicare T Iul. w || eundem R¹ eadem Iul. c^{errore} || lege Iul. p || praecipimus Beck] praecipimus libri || 13 dotem Iul. w doctis l || et V || dando legitimo Iul. w dande legitima R² Iul. p dande ex legitimo Iul. w legitimo dandae Iul. p l vulg. || copiam l copulari V || per] prae Iul. w, om. R¹ || raptores T² raptori R¹ || eis Iul. w || ministrator (ministratori R²) RT vulg. || substantia VT¹ Iul. b^{vw} || ille Iul. w illud Iul. c^{errore} corr., Iul. p l || 14 adiectum est ut Iul. c^{errore} l || uel uirgini — eligere ma] in ras. 1 vs. scr. V || uirginis Iul. w || raptae] raptae permissa V || licentia om. Iul. c^{errore} pr., Iul. b^{vw}, del. R² || raptores eligi sibi matrimonio Iul. w raptori se subdere matrimonio l || 15 uolunt VT || excepto R¹ excepto Iul. p || raptoris Iul. c^{errore} raptae Iul. w || nullum modo Iul. p || nulla tempore Iul. w || licentiam R² T² V¹ Iul. b^{vw} l || mulieris V¹ Iul. p l || 16 permissa raptori l raptoris permissa Iul. c^{errore} || contingere T¹ || sed] se Iul. c^{errore} pr. || si om. R¹ || tali] illi tali T || 17 deporta cum spatio 6 lit. V¹ || praecipimus Beck] praecipimus libri, exilio add. Iul. c^{errore} l (cf. ad 708, 2) || aliquid R¹ Iul. c^{errore} || raptia Iul. w || muliere Iul. p || siue nolent siue uolentem RV || 18 nolente Iul. c^{errore} || raptores Iul. w || amplexa sit V Iul. c^{errore} l || sit amplexa R amplexerit T implexerit Iul. w amplexerit Iul. w || tenore Iul. w tenentem Iul. c^{errore} || tamen] tantum RT Iul. c^{errore} irritam tamen ex l? || 19 raptores Iul. w || eam ante tamen coll. Iul. w, ante raptoris R vulg. || substantia Iul. b^{vw} || vel om. Iul. w || lebis Iul. c^{errore} pr. || praemium — 20 legis om. Iul. c^{errore} || testamento R¹ testamentis R² || hoc om. V || etiam om. Iul. p l || ease om. l || 20 contingit V contingerit T¹ congerit Iul. p || alia Iul. b^{vw} || praesumpserit Iul. w || series Iul. b^{vw}

Qui enim tale stare matrimonium, etsi rapta voluerit, prohibuimus et ob hoc parentes raptae mulieris deportationis subiecimus poenae, si huiusmodi consenserint matrimonio, quomodo raptas mulieres raptorum eligentes conubium praemiis honorassemus raptae datis mulieri? Superfluum igitur eorum dubitationem vel in posterum rescantes priorem legem per praesentem interpretari censuimus.

CAPUT I.

Sancimus itaque, si rapta mulier, cuiuscumque sit condicionis vel aetatis, raptoris nuptias eligendas esse censuerit, parentibus praesertim non consentientibus, nec ex beneficio legis nec ex testamento raptoris hereditatem accipere vel quocumque modo substantiam vindicare, sed praemium quod per legem nostram raptae mulieri datum est, ut raptoris et eorum qui auxilium ei tempore invasionis praebuerint substantiam vindicet, hoc ad parentes, si ambo vel unus supersit, qui nuptiis specialiter non probantur consensisse, ex tempore raptus ipso iure transferri, et patrimonium raptoris non iam raptam habere mulierem quae coniugio se raptoris inquinare non piguit, sed in personas transferri quas superius nominavimus eius non consentientes coniugio. Nam nefarios huiusmodi coitus poenis corrigi, non praemiis competit honorari. Quodsi parentes iam decesserunt vel huiusmodi sceleris consenserunt, substantia raptoris nec non aliorum qui facinoris fuerunt participes fisci viribus vindicetur. Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum in praeteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset, Aereobinde pater karissime atque amatissime.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc legem nostra statuit aeternitas, celsitudo tua effectui mancipari observarique praecipiat. Dat. XII. kal. iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXVII. pc. Basilii vc. anno XXII. [a. 563.]

1 quia R² tales Iul.^c talem Iul.^p tale in? l || instare Iul.^p || matrimonio Iul.^w matrimonium vult Iul.^p l || rapta] rapta mulieris Iul.^c || prohibimus Iul.^{bw} prohibemus Iul.^{cp} l || et] etiam T¹ || ob hoc] ab hoc Iul.^w adhuc Iul.^p l hoc Iul.^c || deportationem Iul.^v || 2 subiecimus poenae R² V subiecimus poenae R¹ Iul.^c poene subiecimus (subiecimus l) exilii Iul.^p l (cf. ad 707, 17) || consenserunt V consenserit Iul.^{bw} || raptorum mulieris Iul.^p || raptores V¹ raptoris V² raptores raptorum R¹ || 3 conubio Iul.^{bw} concubium Iul.^p l || proemiis honorassem Iul.^v || dantis T¹, om. l || mulieris R¹ Iul.^{cw} mulieri datis Iul.^p mulieri doctibus l || superflua Iul.^{vp} || dubitatione Iul.^p || 4 interpretari om. Iul.^c pr. || 5 censimus Iul.^v, om. Iul.^w || cuiusque l || sint Iul.^c || aetatis vel condicionis Iul.^v pr. || raptores Iul.^p || 6 consueverit Iul.^c || praesentim T¹ || non om. T || legis nec] nec om. Iul.^b || raptores l || 7 hereditate Iul.^b hereditas Iul.^w ad hereditatem T², om. Iul.^p l || accipere Iul.^{bw} suscipere RT¹ accedere VT² accedere iubemus Iul.^p l || quodque V || sed] uel sed R² || primum Iul.^c || 8 ut] et Iul.^v || horum V || ei auxilium R vulg. auxilium et Iul.^c pr., Iul.^v auxilium eo Iul.^w || praebuerit V¹ praebuerunt Iul.^v || substantiae Iul.^w bona R vulg. || 9 uendicent T uindictent Iul.^p l || hoc] si hoc Iul.^c || ad] a Iul.^b || parentes R VT || patrem Iul.^{bw} patrem uel ad matrem Iul.^{cp} l || vel] uel si l || unum Iul.^c || nuptiis specialiter] nuptialiter Iul.^v || probatur V || concessisse Iul.^w || 10 raptus ipse Iul.^{vw} rapti subse Iul.^c pr., rapti ipso corr. Iul.^c raptus his pro l || transferri] transferre quas superius Iul.^{vw} transferri qua superius Iul.^b transferri quas R¹ (cf. v. 11) || matrimonium Iul.^v matrimonio Iul.^b in matrimonium Iul.^w tam Iul.^v || rapta Iul.^{bp} || habere muliere Iul.^{bw} mulierem habere Iul.^v || quae] quam Iul.^p l || coniugio Iul.^c || 11 raptores Iul.^w || inquinari Iul.^p l || pinguit Iul.^w || persona Iul.^c pr. || eas V earum l eorum Iul.^p || consentiente Iul.^v || 12 nam — honorari post uendicentur (v. 14) coll. T || nefarius Iul.^{bp} nepharium Iul.^v, om. T || cohitus T Iul.^b coitus Iul.^p || poenes Iul.^v penitus Iul.^{vw} || corrigis Iul.^v || proemiis Iul.^v || honori Iul.^b || 13 iam parentes V || decesserint Iul.^{cp} || vel] qui V, om. Iul.^b || sceleris Iul.^{bw} || consenserit Iul.^{cw} || substantiam Iul.^{bp} l || nec non] atque Iul.^p l || qui om. Iul.^c pr. || participes facinoris fuerunt T || 14 utribus Iul.^v || uindicentur Iul.^{vp} l uendicentur T || qua Iul.^b || furis R¹ || tantummodo Iul.^b || 15 in ptis etiam T etiam in praeteritis (in praesentis v) Iul.^{vp} l || nostram Iul.^b || cum om. Iul.^v || interpretationem Iul.^{cp} || tali] tali a nobis vulg. || promulga T V¹ || 16 ius-c Iul.^{wp} || ariobinde

Iul.^{bw} ariobande Iul.^v ariob inde R ariobinde T Priobinde V, leo Iul.^p l || parens Iul.^p l || kme RV clarissime T || atque amatissime om. T, atque — statuit om. Iul.^v || 17 nostram V Iul.^{cw} || statui Iul.^w || equitas RV || tuae Iul.^w, om. Iul.^b || effectu Iul.^b effectum Iul.^v factui Iul.^w || mancipare Iul.^v manpari (man om. pr.) l || 18 praecipiat Iul.^p praecipias Iul.^p, post hoc voc. in Iul.^p l additur uale (uale p) leo parens carissime atque amatissime || subscr. praestant Iul.^{bp} l, om. Iul.^{vw} dat. (dat. est Iul.^p) XII kal. iun. cp. imp. dn. iust. (domno nostro iustiniano Iul.^p l) pp. a. (aug. Iul.^p) ann. XXXVII. (XXXVI Iul.^b) pc. basilii (basilio Iul.^b) uc. ann. XXII. Iul.^{bp} l ἐξερωνήθη μὴν ἰουνίῳ ἐτεῖ λζ' (basileias etei lz' 143) μετὰ ὑπατείας (τὴν ὑπατείας 143) Βασιλείου τὸ κβ' (ιβ' 143) Theod. n. 143. 150, dat. καλάνδων ἰανουαρίων CP. βασιλείας ἰουστινιανου τὸ ις' (corr. lz') μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ κβ' Alterum exemplar (nov. 143) mense Ianuario (anno imperii XXXVI) ad Aereobindum, alterum (nov. 150) mense Iunio (anno imperii XXXVII) ad Leonem missum esse opinatur Zachariae in ed.; idem postea (Sitzungsb. d. Berl. Ak. 1882, 998 sq., cf. opp. ed. nov. p. 9) mutata sententia prius exemplar secundum Athanasium (ubi pro τὸ κβ' scribendum putat τὸ β') kal. Ianuariis anno imperii XVI. p. c. Basilii anno II. (a. 543) datum esse statuit ad Aereobindum praef. praet. Africae (diversum illum ad Aereobindo praef. praet. Orientis cui inscriptae sunt nov. 145—147 a. 552. 553): quem illo anno ad bellum cum Mauris gerendum in African missum a. 544 interfectum esse refert Procopius de bell. Vandal. 2, 24—26 (indeque Theophanes p. 210—213 ed. de Boor). Quod acite excogitatum quumquam ex ipsa forma latina novellae aliquam commendationem habet, tamen neque leues codicum in numeris corruptelas ad duos annos diversos referre licet neque fieri potuisse putamus, ut novella a. 543 scripta post viginti annos mutata inscriptione tamquam nova constitutio denuo emitteretur. Probabilius est novellum Leoni pr. pr. sive Italiae sive Illyrici sive Africae inscriptam esse, simul exemplum missum ad Aereobindum pr. pr. Orientis. Utrumque exemplar servavit App. Iul., ut docetur scripturae diversitate ad 708, 16; in Collectione CLXVIII novellarum exemplum ad Aereobindum missum prius positum fuisse ex vicinia constitutionum eidem inscripturarum 145—147 colligi posse videtur (etiam huic rei non multum tribuendum): proinde exemplar Leoni missum altero loco n. 150 exhibuimus.

PMA

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

Ἀποκράτωρ Ἰουστίνος Διομήδει ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Τὴν ἀσθεῖ τῶν Σαμαρειτῶν αἵρεσιν καὶ τὴν παράλογον τούτων μανίαν πολλάκις ὁ
 τε τῆς εἰσεβούς λήξεως ἡμῶν πατὴρ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ σπουδῆς ἐθέμεθα πρὸς τὸ κάλλιον μεταγαγεῖν καὶ
 τὰς αὐτῶν ἐλευθερώσαι ψυχὰς τῆς ἐπικρατοῦσιν αὐτὰς νόσου· ἀλλ' οὐκ ἰσχύσαμεν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς τούτων
 τοῦ ἐσπουδαμένου ἡμῖν κατὰ τὸ πάλα πράξασθαι· κερωρήκασι γὰρ εἰς τοσοῦτόν τινας αὐτῶν μαρίας, ὥστε
 δὴ καὶ τοῦ σωτηριώδους τυχόντες βαπτισματος πάλιν ἐπανήλθοι· ὅθεν ἐξήλθοι κακοῦ, (καὶ) ταῦτα Σαμα-
 ρεῖταις τιμωρῆταις τε καὶ λυτῶντες διηλέγχθησαν. ἔδοξα τοίνυν ἡμῖν ὀρθῶς ἔχειν τὸν πάλα καὶ πρότερον
 κατ' αὐτῶν τεθέντα παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς τόμον ἀνανεώσασθαι.

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο θεοπίζουεν, μὴ κληρονομεῖν αὐτοὺς ἐκ διαθηκῶν ἢ τούτων χωρὶς, μηδὲ πρεσβεία λη-
 βάνειν ἢ κατὰ δωρεὰς τρόπον κομίζεσθαι πράγμα· ἀλλὰ μὴδὲ κατὰ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλησὶν διαδόχους ἔχειν
 Σαμαρείτας ἢ ὅλως αἰρετικούς, μηδὲ σχηματιζομένους μὲν τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν προσδέχεσθαι πίστιν,
 ταῖς δὲ ἀληθείαις οὐχ ὅτι φρονοῦντας ἢ πράττοντας τὰ ταύτη συμβαίοντα, μηδὲ μὴν διωτῆρας εἰς αὐτοὺς
 γραίπειν ἢ ληγάτα καταλιμπάνειν ἢ δωρεῖσθαι, πληρὴν εἰ μὴ ὀρθόδοξοι εἴεν καὶ πίστει καὶ ἔργοις οἷα ταῦτα
 ληφόμενοι· εἰ γὰρ μηδεὶς τούτων εἴη, τῷ ἱεροτάτῳ ταμιεῷ τὰς τούτων περιουσίας μετὰ τελυτῆν προσήκειν
 κελύμεν, ὥστε καὶ ὁ πρῶτον φιλοτιμηθεῖς τούτοις παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς θεῖος τύπος νόμου ταῖν
 ἐπέχων, δίδους αὐτοὺς κληρονομεῖν τε καὶ κληρονομεῖσθαι καὶ τιμῶσθαι ληγάτοις ἢ καταλιμπάνειν πρεσβεία,
 σχολίσει τὸ λοιπὸν καὶ καθάπαξ ἰσὴν οἰδύην ἔξει. τῆς γὰρ ἐκ τούτου φιλανθρωπίας ἀναξίους εἰσὶ τοῖς
 ἀποδείξαντες εἶναι οἱ τὰ Σαμαρειτῶν μαυόμενοι οὐχ ἕτερον ἢ σπᾶς αὐτοῖς ἐπιμύθηται, ἀλλοτριούμενοι
 μὲν τῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίας, ἐκπίπτοντες δὲ καὶ τῶν πρῶτον
 αὐτοῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας δοθησῶν βασιλείας φιλοτιμιῶν πρὸς τὸ τῆς ἀμείνοτος γενέσθαι γνώμης, οὐ μὴν ἵνα
 μέχρι παντός ἐπὶ τῆς οἰκείας διαμείνωσιν κακοδοξίαις.

Nov. CXLIV Iustini Graece tantum extat in M (f. 413 inter novellas Iustini quinta) et L, c. 1. 2 in B
 1, 1. 56 [52; cf. Zacharius Beitr. z. Krit. u. Restit. der Basiliken, St. Petersb. 1877, p. 4. 14]. — Epit. Theod. 144,
 Athun. 3, 3 (inde Coll. const. eccl. III 3, 3), Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 4, 7.

c. I et II pr. ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 8, summarium Nomoc. XIV tit. ib. p. 586 Pitra.
 c. I in. — 13 ὅλως αἰρετικούς) habet B¹ 1, 1, 53 reliquis omissis.

CXLIV.

DE SAMARITIS.

Imperator Iustinus Diomedii praefecto sacro praetorio.

Præfatio. Impian Samaritarum haeresin et omni ratione carentem eorum vesaniam saepe-
 numero iam pie memoriae parens noster quam nos ipsi operam dedimus ut ad meliora perduceremus,
 eorumque animas a morbo quo detinebantur liberaremus: neque tamen in plerisque eorum id quod nobis
 studio fuit secundum veterem usum perperere valuimus. Nam nonnulli ex iis ad tantam vesaniam pro-
 gressi sunt, ut vel salutari baptismo impetrato denuo ad id malum unde discesserant redirent et eandem
 cum Samaritis honorare et eodem furoris agi comperirent. Itaque par esse nobis visum est veterem
 illum et a patre nostro adversus eos prius latam legem renovare.

I. Ac propterea sancimus, ut heredes non fiant ex testamentis vel sine his, neu legata accipiant
 aut donationis modo res adquirant, sed ut ne ab intestato quilibet vocatos successores habeant Samaritas
 vel omnino haereticos, aut eos qui simulent quidem se rectam Christianorum fidem amplecti, re vera autem
 non ita sentiant neque huic consentanea faciant, neve magis testamenta ipsi scribant aut legata relinquunt
 aut donent, nisi orthodoxi sint et fidei et factis qui ea accepturi sunt. Nam si nemo horum sit, ad sacra-
 tissimum aeternum bona eorum post mortem pertinere iubemus. Itaque etiam quae olim iis a patre nostro
 praestita est sacra forma legis vicem obtinens, quae iis concedit hereditatem adire et transmittere et legatis
 honorari vel legata relinquere, in posterum cessabit, neque prorsus ullam vim habebit. Cum enim huma-
 nitate eius legis se ipsi indignos ostenderit qui Samaritarum vesania agitantur, non alium quam se ipsos
 accusabunt, qui quidem et a clementia magni dei et servatoris nostri Iesu Christi alienentur et liberalitatibus
 praeventur olim ipsis ab imperio nostro ideo concessis, ut ad meliorem mentem redeant, nec vero ut perpetuo
 in perversa opinione sua perseverent.

3 inser. om. L Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανός Ath. Ὁ αὐ-
 τὸς βασιλεὺς (i. e. Iustinus) M | ἐπάρχῳ (Ath.) ἐπάρχῳ
 M | 4 τούτων L¹ | 6 αὐτὰ L | 7 * κατὰ τὸ πάλα) κατὰ
 τούτο πάλα L καὶ τὸν τὸ πάλα M καὶ τοῖς πάλα
 cum Hombergkio vulg. | ὥστε M | ὅτι L | 8 καὶ add.
 Zachariae | ταῦτα ML corr. Palander | 9 τε καὶ λυ-
 τῶντες L | καὶ ἐλαττωνες (sic) M | διελέγχθησαν L |
 10 κατ' αὐτὸν τεθέντα L | πατρὸς ex corr. L | νόμον
 μόνον L¹. Est Col. 1, 3, 17 | 11 Θεοπίζουεν μὴ κλη-
 ρονομεῖν Σαμαρείταις ἐκ διαθηκῶν inc. B | λαβῆναι
 Nomoc.^m | 12 κομίζεσθαι I, B Ath.) ἐκποιεῖσθαι M |
 διαδόχους ἔχειν LB Ath.) ἀδιαδόχους (ante hoc voc.

hivus est 4 fere litt.) M | 13 μὲν LB) om. M Ath. |
 14 πράττοντος L | τὰ τὰ ταύτη (sic) L τὰ αὐτῆ Nom-
 noc.^{dm} | αὐτῆς B^c ταῦτα M | eis del. Haloander
 αὐτῆς L^m | 15 πίστοις L | οἱ ταῦτα LB Ath.) om. M
 16 εἴη τῷ (elen om. τῷ L^a) LB Ath.) ἢ τῷ M | τα-
 μεῖψ LB Ath. | 17 παρὰ — πατρὸς om. B | τύπος om.
 L^a. Est nov. CXXIX | 18 αὐτοῦς Nomoc.^m | λεγάτοις
 Nomoc.^m | 19 σχολάσει τὸ λοιπὸν M | καὶ om. M | 21 τοῦ
 τῆς Nomoc.^m | μεγάλου om. L | καὶ σωτῆρος om. B^c |
 Χριστοῦ om. Nomoc.^a | 22 ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐτοῖς No-
 moc.^{dm} | 23 μέχρι τοῦ παντός Nomoc.^m | * διαμείνωσιν
 M, B διμείνωσιν cum Scrimgero vulg.

CAPUT II.

Ἐξαιρούμεν δὲ τοῦ παρόντος νόμου τοὺς τὰ Σαμαρειτῶν προσβένοντας γεωργοὺς, οὐκ αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ διὰ τὰς τῶν παρ' αὐτῶν γεωγγομένων χωρίων συστάσεις καὶ διὰ τοὺς ἐκείθεν εἰσαγομένους τῷ δημοσίῳ φόρους τε καὶ προσόδους, ἐξ ἀγροικίας τε πλανωμένους. τούτους γὰρ γράφειν ἐφίμεν κληρονόμους τε καὶ ληγαταρίους τοὺς αὐτῶν ἀνιόντας τε καὶ κατόντας καὶ τοὺς ἐκ πληθύν αὐτῶν συγγενεῖς, κἂν εἰ Σαμαριτικῆ πλάνῃ κρατοῦντο, γεωγγοῦντας μὲντοι τὰ γῆδια, ὡς τῆς ἐντειθεν εὐπορίας εἰς τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους φερομένης καὶ δὲ αὐτῶν εἰς τὸ δημοσίον. καὶ διαθηκῶν δὲ χωρὶς οἱ προρηθέντες ἐπὶ τὸν ἀλλήλων ἤξουσιν κληρῶν διὰ τὴν αὐτὴν πρόφασιν. ἐπεὶ καὶ μηδενὸς τούτων εὐρισκομένου τὸν κύριον τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ γεωργὸς ἦν ὁ τελευτήσας, τὰ παρ' ἐκείνου καταλειφθέντα λαμβάνειν βουλόμεθα καὶ τὴν τοῦ ταμείου τίξιν ἔχειν 1 αὐτόν, ὅσα δὴ καὶ τοῖς δημοσίους φόρους ὑπὲρ ἐκείνου πληροῦντα. Σαμαρείτην δὲ στρατεῖσθαι παντελῶς οὐ συγχωροῦμεν, ἀλλ' οὐδὲ πολιτικὸν μετιέναι φρόντισμα, οἷδ' ἂν μὴν συνηγορεῖν ἢ συνεδρῶναι ἢ τοῖς λογιστὰς 2 τοῖς συνίστασθαι ῥήτορῶν ὅλων ἢ νέους παιδεύειν. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐκ τούτων τυχόντες τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος φανῶν ἐπὶ τὴν προτέραν πλάνην ἐπανελθόντες, τὰ σάββατα παραφυλαττομένοι ἢ καὶ ἄλλα τινὰ πράττοντες τὰ διελέχοντα αὐτοῖς ἰποκρίσει τὸ ἅγιον παραλαβεῖν βάπτισμα, δημεισθῶναι τούτους κλειόμεν καὶ πρὸς ἐξορίαν διηνεκῆ παραδίδοσθαι. ταῖς δὲ αὐταῖς ἰπάγομεν ποιναῖς καὶ τοῖς ἀσεβῆ προστασίαν 3 κατὰ τῆς ὁρθῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως τοῖς τοιοῦτοῖς ἀπονέμεντας. Καλῶς δὲ ἔχειν δοκεῖ τὸ μηδὲ 4 προχρίτως αὐτοὺς εἰδέχεσθαι τῷ ἀχρόντῳ προτρέχοντα βαπτίσματι, ἀλλὰ μετὰ τινος παραφυλακῆς καὶ κατηγήσεως ἐν ἀκοῦντι χρόνῳ γινομένης. φαιμέν δὴ τοὺς μὲν τῆς χρηστῆς διδασκαλίας ὅλων ἀισθανομένους ἐπὶ ἐνιαυτοῦς δύο κατηχίσθαι μανθάνειν τε τὰς γραφὰς κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ τότε προσφέρεισθαι τῷ τῆς ἀπολυτρώσεως ἁγίῳ βαπτίσματι, τῇ μετανοίᾳ τοῦ τοσοῦτου χρόνου καρπουμένους τὴν ὡς ἀληθῶς ἀπολύτρωσιν. τοὺς δὲ νέους σφόδρα καὶ διδασκαλίας οὐ συνιέντας ἐφίμεν καὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης χωρὶς ἄξιουσιν 5 τὸ ἅγιον βαπτίσματος. Σαμαρείτης δὲ οὐδεὶς οἰκίτης Χριστιανὸν ἔξει, ἀλλ' ἅμα τῷ κτήσασθαι τοῦτον εὐθέως εἰς ἐλευθερίαν ἀρπάξασθαι. εἰ δὲ καὶ τῆς ὁμοίας αὐτῶν κακοδοξίας ὁ οἰκίτης εἴῃ, ἔξίστω αὐτῷ τῶν Χριστιανῶν ἀσπαζομένην δόξαν εἰδὺς καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀπολαύειν ἐλευθερίας.

{Επιλόγος.} Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλουμένα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προσηδίασθε κατὰ τοὺς συνήθεις τόπους ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι προσταξάτω. D. XV. k. Iun. CP imp. 25 dn. Iustini pp. Aug. anno VII. post cons. eiusdem anno VI. [a. 572.]

c. II § 3 ex B habet Nomoc.^{am} XIV tit. 4, 4, repetit Nomoc.^m 4, 7 (utroque loco initio ad textum ipsius Nomocanonis in brevius contracto); summam Nomoc. XIV tit. 4, 4; cf. 4, 7. — § 4 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 18 § 3.

II. Excipimus autem a praesenti lege colonos qui Samaritarum partes sequuntur, non ipsorum gratia, sed propter condiciones praediorum quae ab iis coluntur et propter tributa et redditus qui inde fisco inferuntur, cum praesertim ex rusticialate errant. His enim permittimus heredes et legatarios scribere et ascendentes et descendentes suos et cognatos ex latere, quamvis Samaritarum errore teneantur, ut tamen agros colant, cum uberius inde proventus ad possessores praediorum et per eos ad fiscum deferatur. Sed etiam sine testamentis praedicti alter ad alterius hereditatem venient propter eandem causam: quandoquidem etsi nemo horum inveniat, dominum praedii, in quo colonus erat qui defunctus est, quae ab hoc relicta sunt accipere volumus, et fisci locum eum obtinere, quippe qui etiam publicis tributis pro illo satisfiat. 1 Samaritam autem militare plane non permittimus, sed ne ad civile quidem munus accedere neque advocatum vel assessorem esse vel omnino inter disertissimos rhetores referri vel adulescentes instituire. 2 Si quos vero ex iis saluari baptisate impetrato ad priorem errorem redire appareat, cum sabbata observent vel etiam alia aliqua agant quae coarguant per simulationem eos sanctum baptismum accepisse, eos proscribi iubemus et in perpetuum exilium mitti. Atque iisdem poenis etiam eos subicimus, qui impium 3 patrocinium contra ream Christianorum fidem istis praesent. Bene autem se habere videtur, ut non protinus recipiantur cum ad immaculatum baptismum accurrant, sed cum quadam observatione et institutione per sufficiens tempus facta. Dicimus autem eos quidem qui bonam doctrinam omnino percipiunt per duos annos institui et scripturas quoad fieri potest discere, ac tum aemum ad sanctum redemptionis baptismum accedere, tanti temporis poenitentia veram redemptionem lucratos. Qui autem admodum pueri sunt et 4 doctrinam non intellegunt, eos permittimus etiam sine hac observatione sancto baptismate dignari. Nullus autem Samarita servum Christianum habebit, sed simulatque is adquisitus fuerit, statim in libertatem rapiatur. Quodsi servus in simili atque ipse perversa opinione sit, liceat ei Christianorum fidem amplectenti statim Romana libertate frui.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur tua gloria locis consuetis proponens ut ad opus effectumque adducantur praecipiat.

1 ἔξαιρούμεν δὲ ἐτέρων μὲν δὴ M || τοὺς τὰ ταῦτα M || 2 διὰ — καὶ om. B^c || τὰς Nomoc.^{am} τὴν ML || αὐτοῦ L || συστάσεις M Nomoc.^{am} | σίστασιν L (Ath.) || τοὺς ἐκείθεν εἰσαγομένους M Nomoc.^{am} | τὰς ἐκείθεν εἰσαγομένας LB^c || τῷ δημοσίῳ LB^c Nomoc.^{am} om. M || 3 φόρους M Nomoc.^{am} | φορὰς L εἰσφορὰς B^c || τούτους Nomoc.^m || 4 ληγαταρίους Nomoc.^m || καὶ εἰ B^c, εἰ om. Nomoc.^{am} || σαμαριτικῆ πλάνῃ κρατοῦντο B^c Nomoc.^{am} || σαμαριτικῆ πλάνῃ κρατοῦντο L σαμαριτικῆ πλάνῃ κρατῆ: τοὺς M || 5 κεκτημένας L^a || 6 φερόμενον M || τὸν B^c || οἱ προρηθέντες ἐπὶ τῶν ἀλλήλων ἔξουσιν κληρονόμων (ex κληρονόμους corr.) M || 7 μηδὲν L^a || 8 ταμείου B || 10 πολιτικὸν ἐπὶ πολιτικὸν L || 11 ἢ νέους LB || ἢ τὸν M || 12 ἐπανελθόντας L^a || σάββατα M || ἢ καὶ τὰ ἄλλα τινὰ L καὶ (ἢ καὶ Fabrotus) ἄλλα τινὰ Ath. ἢ ἄλλα τινὰ B ἢ καὶ M || 16 αὐτοὺς σαμαρείτας Nomoc.^a || παραφυλακῆς Nomoc.^a || 17 δὲ B^c || τῆς χρηστῆς

διδασκαλίας Nomoc.^{am} || χρηστῆς διδασκαλίας Ath. Nomoc. XIV tit 4, 4 μετὰ χρηστῆς διδασκαλίας M (B^c) χρηστῆν διδασκαλ^a L || ὄλην M^a || ἀισθανομένους ἐξαττουμένους (sic) L^a || 18 δυοῖ L || κατηχίσθαι M καταχρισθαι L^a || τότε τοὺς M || προσφέρεισθαι B^c προσέρχεσθαι Nomoc.^m || 19 λυτρώσεως L Nomoc.^m ἀπολυτρώσεως B^c || ἁγίῳ LB || om. M || τοὺς τοσοῦτους χρόνους M τῆ τοῦ τοσοῦτου χρόνου Nomoc.^m τῆ τοσοῦτου χρόνου B^c || ἀπολυτρώσιν B^c || 20 διδασκαλίαις L || συνιόντας Nomoc.^m 4, 7 || οφίμεν Nomoc.^m pr. 4, 4 || παρατηρήσεως] πηρὰ τῆς ἐως M || χωρὶς χάριτος M || 21 τῷ τοῖ B^c || 22 αὐτῷ Haloander] αὐτῶν libri || ὁ οἰκίτης εἴῃ L || ὁ οἰκίτης ἐστὶν M εἴῃ ὁ οἰκίτης B || 25 προσταξίαι L || subscr. om. Ath., ἐξεφωνήθη ἐπὶ τοῦ ἕτους βασιλείας Ἰουστινιανῶν (corr. Ἰουστινίου) Theod. || 26 iustino M || post cons. eiusde ann. III M (VI corr. Papius diss. hypat. p. 333)

PME

ΩΣΤΕ ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ΔΔΕΙΑΝ
ΕΧΕΙΝ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΗΤΟΙ ΒΙΟΚΩΛΥΤΗΝ
ΚΑΤΑ ΦΡΥΓΙΑΝ ΕΚΑΤΕΡΑΝ ΚΑΙ ΠΙΣΙΔΙΑΝ
ΠΑΡΑΓΙΝΕΣΘΑΙ Η ΤΙΝΑΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΣ-
ΗΚΟΝΤΩΝ ΣΤΕΛΛΕΙΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΕΙΝ ΤΙΝΑΣ,
ΑΛΛΑ ΜΗΔΕ ΤΟΥΣ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ
ΑΠΙΕΝΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΑΣ ΤΟΙΑΥΤΑΣ ΑΡ-
ΧΑΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΕΠΙ ΤΕ ΛΥΚΑΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΛΥ-
ΔΙΑΙ ΚΑΙ ΤΙΝΑΣ ΠΑΡ' ΑΥΤΟΙΣ ΥΠΟ ΜΕΜΨΙΝ
ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ, ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ
ΙΚΑΝΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΤΑΙΣ ΑΝΑΦΥΟΜΕ-
ΝΑΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΣΙΝ ΕΠΕΞΙΕΝΑΙ.

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἀροβίνδω ἐπάρχῳ πραιτωρίων καὶ ἀπὸ ἐπάρχων τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ στρατηλάτῃ. 15

(Προοίμιον.) Τοῖς αἰ παρρημπίπτουσι τὴν προσήκουσαν ἐκάστοτε θεραπεῖαν ἐνδύσκοντες, ἐπειδὴν τὰ τῆς χρείας παρέληθη, πάλιν τῆς προτέρας γινόμεθα τάξεως, μέχρι μόνου τοῦ πεπονητοῦ τὴν ἰατρῆαν ἰστώντες. ὁποῖον δὴ τι καὶ ὁ παρῶν ἡμῶν θεῖος βούλεται νόμος. ὀλίγω γὰρ πρότερον τούτο μὲν ἀταξίας δημῶδες τοῦτο δὲ ληστῶν ἐπιδημοῖς κατὰ Φρυγίαν ἐκπτεῖραν καὶ Πισιδίαν γίνεσθαι μαθόντες, ὡς πολιτικὴν διοικήσιν ἐκβαίνειν τὴν τοῦ πράγματος ἐπιμέλειαν. ταῦταις τε καὶ πρὸς γε Λυκαονίᾳ καὶ Λυδίᾳ στρατιωτικὴν ἀρχὴν ἐπιστήσαμεν, δοῦκα ἥτοι βιοκωλύτην ὀνομάσαντες τὸν ἐπὶ τούτου τοῦ μέρους τε.

Nov. CXLV (= Authent. CXXIII) Graece extat in ML, rubrica et c. 1 (Θεσπιζομεν ἐξηρησθαι) in B 6, 20. In M loco nov. CXLIII et rubrica et cap. 1 (Θεσπιζομεν ἐξηρησθαι) pariter atque in B scripta exhibetur adiecto brevi epilogo, sequitur statim ut n. CXLV integra novella. — Epit. Theod. 145, Athan. 4, 23.

CXLV.

NE ULLAM IN POSTERUM FACULTATEM HABEAT DUX SEU BIOCOLYTA IN UTRAMQUE PHRYGIAM ET PISIDIAM VENIENDI AUT ALIQUOS EX IIS QUI AD IPSOS PERTINENT MITTENDI ET QUOSDAM COMPREHENDENDI, SED UT NE HABITATORES QUIDEM EARUMDEM PROVINCIARUM DISCEDANT AD EOS QUI EIUSMODI MAGISTRATUS IN LYCAONIA ET LYDIA GERUNT, ET QUERELLAM CONTRA ALIQUOS APUD EOS INSTITUANT, CUM CIVILES MAGISTRATUS IDONEI SINT AD CAUSAS QUAE EMERSURAE SINT PERSEQUENDAS.

Idem Augustus Areobindo praefecto praetorio et expraefecto felicis urbis et magistro militum.

Praefatio. Cum iis quae semper incidunt dignum per singula remedium reperiamus, ubi necessitas praeteriit, rursus in priorem ordinem revertimur, quippe qui in ea dumtaxat parte quae laboravit medicinam cohibeamus. Tale quid etiam praesens sacra lex nostra vult. Nam cum paulo ante tam turbas civiles, quam latronum incursiones per Phrygiam utramque et Pisidiam fieri comperissemus, ita ut eius rei cura civilem administrationem excederet, et his provinciis et praeterea Lycaoniae et Lydiae militarem magistratum praefecimus, ducis seu biocolytae nomine imposto ei qui ad hanc rem constitutus est.

2 rubr. Περὶ τοῦ δουκὸς ἢ βιοκωλύτου Λυκαονίας καὶ Λυδίας Theod. (cf. 5) | 3 τὸν om. B^c | ἦτοι] ἢ τὸν B ἢ ind. Ath. | βίας κωλύτην Ath. | 4 κατὰ] καὶ κατὰ B^c | καὶ Πισιδίαν B^c Ath. 5] om. MLB^f | 6 στέλλειν] ἐν αὐταῖς στέλλειν Ath. | 7 τοῖς τῶν αὐτῶν ἐπαρχῶν ἐπιέναι B^c τοῖς τῶν ἐπαρχῶν αὐτῶν ἀπέναι L τοῖς οἰκοντίας (τάς) αὐτάς ἐπαρχίας δύνασθαι παραγίνεσθαι Ath. | 8 τοῖς om. L^a | τὰς — ἔχοντας] κατὰ καιρὸν τὰς αὐτάς ἔχοντας ἀρχάς Ath. | 9 Λυκαονίας καὶ Φρυγίας Ath. | παρ' αὐτοῖς om. Ath. | 10 ὑπὸ μέρους ποιεῖν Ath. | 12 ἰκανῶν] τῶν ἰκανῶν B^o | 13 ὑποθέσεις B^c χρηματικαῖς ὑποθέσεις Ath. | 14 ἀροβίνδω M ἀροβίνδῳ Ath. cod. | 17 quia utilitates quaeret? 5 | 23 ἐτέραν M, om. 5 | 24 post τὴν τοῦ πράγματος in L pergitur ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἦδη ἐκ ταύτης μου τῆς διαθήκης κτλ. = nov. CLIX pr. (ὄρα μὴ πολλὰ λείπηται διὰ τὸ πάντως ἀσάφῳ τῆς ἐννοίας adnotat m. 1 in marg.), quae media leguntur inle a vv. ἐπιμελείαν ταῖταις τε — CLIX pr. τῶ αὐτῶ σύγγραμμάτων μου ἕγγονω praepostere intrusa sunt nov. CXXVIII cap. 6: de quo errore ex ordine duorum archetypi quaternionum turbato repetendo diximus ad p. 675, 2 | 25

λυκαονίαν καὶ λυδίαν M | 26 ἐπιστήσαμεν — τεταγμένον] ad constitutionem nunc deperditam novellis XXIV et XXV recentiore, fortasse aequalem nov. XLI refert Zachariae

nov. CXLV = Authent. CXXIII inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 180, item r, qui f. 87 initio mutilus incipit a verbis habet fidutiam et comprehendere innocentes (712, 12) | 2 rubr. om. V | 3 habebat T | biocolita lidie et licoonie in frigiam T (et ita VT constanter) | 5 pisidia T | 14 ariouinde VT, Areobindo vulg. | gloriosissimo pp. om. T | 16 Eis quae T Hisque V | 17 *utilitates quaeret (fort. praestat quaerunt) utilitates (utilitatem T) qua rei libri (quae utilitatis sunt praeterierint vulg.) | 18 priores effecimus ordines libri, corr. vulg. | 19 medicinas V | *sistentes] sustinentes (sustinentem T) libri | 21 alium quidem indisciplineatorem plurales alium T | 22 Phrygiam atque] frigiamque T^o | 23 excedat rei Kroll] scit arei V scindat rei T | 24 licoonice V | 25 militare T | 26 aut addidi (seu add. vulg.) | bi:colitam T

UT DE CETERO NULLAM LICENTIAM
HABEAT DUX AUT BIOCOLYTA LYDIAE ET
LYCAONIAE IN PHRYGIAM UTRAMQUE ET
PISIDIAM ADVENIRE ET RELIQUA.

Idem Aug. Ariobindae gloriosissimo pp.

(Praefatio.) His quae semper incidunt competentem singulis medicinam invenientes, quia utilitates quaeret. iterum prioris effecimus ordinis, usque ad solum dolentem medicinam sistentes. Quod tale aliquid et praesens nostra sacra vult lex. Modice enim prius aliud quidem indisciplineatorem populares aliud vero latronum incursum in Phrygiam atque Pisidiam fieri discentes, eo quod civilem gubernationem excedat rei sollicitudo, tam his quam Lycaoniae et Lydiae militarem administrationem praeposuimus, ducem (aut) biocolytam nominantes eum qui super banc ordinatus est partem. Sed nunc adierunt nos qui

ταγμένοι. ἀλλὰ καὶ νῦν προσήλθον ἡμῖν οἱ Φρυγίαν ἐκατέραν καὶ Πισιδίαν οἰκούντες, τὰ μὲν πρῶτην ἀμφοτέροθεν κατ' αἴτας παύσασθαι λέγοντας, καὶ οὔτε ἡστέρια κατὰ τοὺς τοποὺς ἐκείνοὺς συνιστάσαι οὐδ' εἰς ἄνδρας ἐκτρέφεισθαι ταῖς ἐπαρχίαις, τὸ δὲ βραχὺ οὐ φέρειν τῆς παρ' ἡμῶν ἐπινενοημένης ἀρχῆς, τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῇ συνελθόντων ἐπιφοιτῶντων ταῖς ἐπαρχίαις καὶ συλλαμβανόντων τινὰς καὶ ζημίαις ἐπιτριβόντων, καὶ στρατιωτικῶν θυρόβων ἐμπελησμένων τῶν τόπων ἐκείνων, καὶ ὅλους ἀδικήτους αὐτοῖς τὰς ἐπαρχίας εἶναι· καίτοις καὶ αὐτῶν καθ' ἑαυτοὺς τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἱκανῶν πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπανόρθωσιν ὄντων. καὶ γὰρ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν τὰς ἐπαρχίας οἰκούντων πολλοὺς τῶν ἑτέρων ἐπείκειαν εὖρημα ποιουμένους τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀποκερῆσθαι περιβολῇ καὶ συνῆκειν τοὺς ἀνευθύνους, καὶ ταύτη τὰ μὴ δίκαια σφίσι αὐτοῖς καταπράττεσθαι.

CAPUT I.

Ταῦτα πολλάκις εἰπόντας αὐτοὺς ἐλεήσαντες ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον ἡμῶν ἤλθομεν νόμον, δι' οὗ θεοπρόφηνον ἐξηροῦσθαι τοὺς λοιποὺς τὰς εἰρημίας ἡμῖν ἐπαρχίας (φρασίην δὴ Φρυγίαν Σαλουτάρην καὶ Φρυγίαν Πικατιανὴν καὶ Πισιδίαν) τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, ἣν αὐταῖς τε καὶ πρὸς γε τῇ Λυκαονίαν καὶ τῇ Λυδίαν ἐπεστήσαμεν πρῶτην, καὶ μηδεμίαν ἀδειαν ἐκ τοῦ παρόντος εἶναι τοῖς ἐκείνην ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἢ ἐν αὐταῖς γίνεσθαι ταῖς ἐπαρχίαις, ὡς ἀρχικῶν ἔχουσι τινὰ πρὸς αὐτὰς μετουσίαν, ἢ στέλλειν τινὰ τῆς τάξεως τῆς αὐτῶν ἢ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῖς προσηκόντων καὶ συνῆκειν τινὰς, ἀλλὰ μηδὲ αὐτοῖς ἀδειαν εἶναι τοῖς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων τρέχειν πρὸς τοὺς ἐκάστοτε ταύτην ἔχοντας τῶν ἀρχῶν καὶ μὲν μηδὲ ἀποτίθεσθαι κατ' ἀλλήλων, εἴτε ὑπὲρ χρημάτων εἴτε ὑπὲρ ἐγκλήματος τὸ κινούμενον εἴη ποιῆν ἰφορωμένους triginta

Phrygiam utramque et Pisidiam habitant, ut ea quae pridem commissa sunt in eis compescantur, dicentes neque latrocinia in locis illis compescita; neque enim in hominibus enutriti provincias, onus vero non ferri a nobis inventi cinguli, quod ministrant ei insolitorum dignitate et adprehendentium aliquos et damnis adficiendum, et militarium turbarum repleta loca illa, et omnino inhabitabiles eis esse provincias: etenim et ipsis contra se civilibus iudicibus copiosis ad rei correctionem constitutis, et eorum qui provincias habitant multos aliarum quietem facientes cingulo isto abutantur (περιβολῇ), et comprehendere innocentes, et quae non sunt dici in eis agi.

Haec saepius dicentes eorum miserti ad praesentem sacram nostram venimus legem, per quam sancimus auferri de cetero quae dictae sunt a nobis provinciae (dicimus autem Phrygiam Salutarem et Phrygiam Pacatianam et Pisidiam) de cingulo illo, quod tam ipsis quam Lycaoniis et Lydiis imposuimus olim, et nullam licentiam ex praesenti esse eis qui eam habent administrationem aut in eis fieri provinciis tamquam dignitatis habentes aliquod cum eis participium, aut transmittere aliquem de officio suo aut aliter eis competentibus et comprehendere aliquos, sed neque eis licentiam esse qui ex illis provinciis sunt currere ad unumquemque hanc habentem dignitatem et querelam insinuate adversus invicem, sive pro pecuniariis sive pro criminalibus fuerit quod movetur: poenam metuentibus triginta librarum auri,

Sed nunc quoque adierunt nos qui Phrygiam utramque et Pisidiam incolunt, dicentes iam desiisse quae olim in iis provinciis committerentur, nec latronum turbas in illis locis existere neque in seditiones deflecti provincias, neque vero onus magistratus a nobis excogitati se ferre, cum ministri eius adsidue provincias peragrent et homines aliquos comprehendant damnisque conterant et militaribus tumultibus plena sint loca illa, atque omnino inhabitabiles sibi provincias reddi: tametsi etiam ipsi civiles magistratus per se sufficient ad rem emendandam. Etenim etiam ex iis qui provincias incolunt multos ex aliorum modestia lucrum facientes huius magistratus velut integumento abuti et innoxios comprehendere, atque ita quae iusta non sunt sibi obtinere.

I. Haec cum saepius dicerent, eos miserati ad praesentem sacram legem nostram venimus, per quam sancimus, ut in posterum praedictae a nobis provinciae (Phrygiam dicimus Salutarem et Phrygiam Pacatianam et Pisidiam) a magistratu illo, quem et ipsis et praeterea Lycaoniae et Lydiae olim praefecimus, exemptae sint, neve ulla inde a praesenti tempore facultas sit iis qui magistratum illum gerunt aut in ipsis provinciis versandi, quasi qui administrationis aliquam partem in iis habeant, aut quemquam ex officio suo vel iis qui alio modo ad eos pertinent mittendi et aliquos comprehendendi, sed ut ne iis quidem qui ex provinciis illis sunt ad eos qui quoque tempore hunc magistratum gerunt accedere, et querellas inter se instituire liceat, sive de pecuniis sive de crimine quaestio moveatur: atque triginta librarum

1 καὶ om. § || 3 κατ' αὐτὰς M§ || καὶ ταῦτα L* *οὐδὲ ML || 4 συνεστάσαι) compescita § || *οὐδ' M οὐδὲ L neque enim § || εἰς (om. L) ἄνδρας ἐκτρέφεισθαι ταῖς ἐπαρχίαις (provinciais) corrupta; fort. leg. εἰς ἀναρχίαν ἐκτρέφεισθαι τὰς ἐπαρχίας (cf. 7.11, 21); Osenbrüggen ἀνδροφονίας (cf. 191, 19) vel simile quid requirit, εὐανδρίαν non recte Zuchariæ || 6 τῆς) ταῖς L* || τῶν — (ἐπαρχίαις) quod ministrant ei insolitorum dignitate? § || 7 συχνῶς L || 8 συλλαμβανόμενων L || ζημίαις L || 11 καθ' ἑαυτοῦς — 13 αὐτῶν om. L || καθ' ἑαυτῶν veriti § || 13 καὶ γὰρ δὴ καὶ αὐτῶν) et § || 15 εὖρημα L. om. § || 17 ταύτη τὰ μὴ δίκαια σφίσι αὐτοῖς) quae non sunt dici in eis § || 18 εἰπόντες §? || 20 ἐξαιρεσθαι L* || 24 post ἐπεστήσαμεν πρῶτην quae sequuntur omnia om. B || 25 ἢ) ita? § || 26 τὰς ἐπαρχ' L || 28 προσηκόντων — αὐτοῖς om. B^(c) || ἐπέκειν M priore loco || 30 πρὸς τοὺς ἐκάστοτε ταύτην ἔχοντας) ad unumquemque hanc habentem § || 32 ἐγκλημάτων B § || 33 τοῖς ποινὰ (L M) ληρῶν χρυσίου M priore loco, LB || ἰφορωμένους M priore loco

1 piscidiam T (id. infra) || ut om. vulg. || 3 compescita T || enim delet Beck || 4 ferre Beck || 5 cingulo V || quod — dignitate sensu cassa non expedit; olim fuisse qui m. ei insultantium dignitati putat Kroll || ministrat V || insolitarum T || 6 dignitatem V || adprehendentium V || aliorum T* || 7 et ad militarium V || repleta) et repleta T || 8 eis esse V] esse eis T vulg. || 9 ad re correctionem V || 10 qui (ex corr.) per provincias T || 11 aliorum quietem inventum facientes, quocinguli huius abutantur περιβολῇ vulg || iti V || 12 post abutantur (habitantur T) udd. libri: perhiuole (perhibole T) dicitur quando iudex habet multos homines et in ipsos habet fidutiam (a verbis habet fidutiam incipit r); glossam om. vulg. quae tamen recipit περιβολῇ || 13 eos vulg. || 18 inserti V || 22 cupatianam r || 23 lycaoniis T lycaoniis r || lidiis libri || 24 nulla V || praesenti) praesenti tempore V || eis om. V || 25 aut Beck) ita libri || 26 dignitates libri || eius r || 27 de officio suo) de inflictiore T || 30 *currere) corrigere libri || hanc om. r || 31 dignitatem om. Tr || querelas V || 32 fuerit om. V

librarum auri, ὡς ἡμῶν πᾶσαν πάροδον πρὸς τὰς
 ἰσημερίας ἡμῶν ἐπαρχίας ἀποκλειόντων τοῖς κατὰ και-
 ρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἢ τοῖς ὅλως εἰς τὴν τῆξιν τὴν
 αὐτῶν ἀναφερομένοις. ὥστε οὔτε προστάξεις ἐπ' ἐκεί-
 ναις ταῖς ἐπαρχίαις ἢ τοῖς κατ' αὐτὰς οἰκοῦσι πει-
 ῆσονται οὔτε ἄλλως οἰκείωσονται τῶν εἰς αὐτὰς
 φερομένων, ἀλλ' ἀρκεσθήσονται τῇ τε Λυκαονίᾳ τῇ
 τε Λυδῶν, κατ' αὐτὰς κλειόντες μόναι, ὡς αὖτε τὴν
 ἀρχὴν ταῖς δύο ταύταις ἐπαρχίαις περιεκλείσασμεν τὴν
 ἀρχὴν τὴν αὐτῶν οἰδ' μίαν μετανοῦν εἰς Φρυγίαν
 ἐκείτην ἢ Ἡσπιδίαν δεδωκότις αὐτῇ. πάσης γὰρ ἐν-
 τεῦθεν δυσκολίας ἐλευθεροῦμεν τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας,
 τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἐπεξιώντων ἀπασί τοῖς τε
 εἰς χρήματα τοῖς τε εἰς ἐγκλήματα βλέπουσιν· εἰδόντων
 αὐτῶν, ὡς εἰ τινος γενομένης ἡσταιας ἢ ἐφόδου κατ'
 αὐτοὺς τοὺς τόπους ἢ ἀφαιρέσεως πραγμάτων [εἰ] μὴ
 ἐπιέλθοιεν καὶ τὸ ἀφαιρέθην ἐκδικήσουσιν, ἐκ τῆς
 σφῶν αὐτῶν περιουσίας τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν θρασυ-
 πείναι ἀναγκασθήσονται, τοῦτο μὲν ἔχοντες τὴν ἀρχὴν
 τοῦτο δὲ καὶ καταθέμενοι ταύτην, ὥστε κῶν εἰ πε-
 ραθῆι πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον ὁ τὴν ἐπὶ Λυκαονίας
 καὶ Ἀσδίας στρατιωτικὴν ἰχὴν ἀρχὴν ἢ αὐτὸς γίνε-
 σθαι κατὰ τὰς εἰρημέας ἡμῶν ἐπαρχίας ἢ στείλαι
 τινα τῶν ἐκ τῆς τάξεως τῆς αὐτοῦ, παρρησίαν διδο-
 μεν τοῖς τῶν πόλεων ἐπισκόποις εἰχόμεν αὐτὸν ἢ τοὺς
 πρὸ αὐτοῦ στελλομένους ἐπιβῆναι βουλομένους, καὶ
 ἀπειλαίνειν τῶν τόπων αὐτοὺς ὡς ἀπαξ διὰ τοῦ πα-
 ρόντος θείου κεκαλυμμένους νόμου πρὸς τῷ καὶ ποιῆν
 triginta librarum auri ἐπιπέσει τῷ τε κατὰ καιρὸν
 ἔχοντι τὴν ἀρχὴν τοῖς τε ὑπακούουσιν αὐτοῦ τεταγμένοις,
 εἰ γέ τι τοιοῦτον ἐκείνους κλειύσει, ἢ αὐτοὶ θαρρήσειαν
 ὑπορυεῖν, καὶ πρὸς γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκπαύσειν κίνδυνόν
 τε περὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοίνυν ἐνδοξότης τὰ διὰ τοῦ
 παρόντος ἡμῶν θείου νόμου θρασυθέντα γινώσκουσα 35
 ποιήσεται μὲν ψήφους ἀκολουθούς αὐτοῖς, ἰδίκοις δὲ
 χρῆσεται καὶ προστάξει πρὸς τοὺς τὰς ἐπαρχίας ἰδύ-
 νοντας καὶ τοὺς τῶν πόλεων ἐπισκόπους, ὥστε καὶ

auri poenam metuant, quippe cum omnem in praedictas a nobis provincias aditum praecludamus iis qui pro tempore magistratum gerunt vel qui omnino in officium eorum referantur. Itaque neque praecepta de illis provinciis vel iis qui incolunt eas edent neque aliter quidquam eorum quae ad ipsos referuntur sibi vindicabunt, sed contentii erunt Lycaonia et Lydia, in iis solis imperium habentes utraque si ab initio his duabus provinciis magistratum eorum coercivissent nulla ei parte in Phrygia utraque aut Isidia data. Omni enim difficultate inde oriunda provinciis illas liberamus, cum civiles magistratus omnia persequantur, tam quae ad pecunias quam quae ad crimina spectant: qui quidem sciant, si quo latrocinio perperat in locis ipsis vel invasione vel rerum ereptione non persequantur rem et ereptum vindicent, se ex sua substantia damnum inde ortum resarcire coactum iri tam magistratum gerentes quam eo deposito. Quapropter si posteriore tempore is qui in Lycaonia et Lydia militarem magistratum habet vel ipse provinciis quas diximus accedere vel aliquem ex officio suo mittere ausus sit, facultatem damus episcopis civitatum arcendi ipsum vel eos qui ab ipso mittuntur ingredi volentes et ex locis illis expellendi, utpote omnino per praesentem sacram legem id facere prohibitos: praeterquam quod etiam triginta librarum auri poena imminet et ei qui pro tempore magistratum gerit et iis qui oboedire ei iussi sunt, si quid eiusmodi ille praeceperit vel ipsi ministrare ausi sint, atque insuper amissionem magistratus et de ipsa substantia periculum.

Epilogus. Tua igitur gloria iis quae per praesentem sacram legem nostram sancita sunt, cognititis et decreta cum iis consentanea faciet et edictis et praeceptis utetur ad eos qui provincias regunt atque

2 ἡμῶν om. L^a | ὑποκλειόντων B | 4. 6 *οὐδὲ —
 οἰδὲ M L B | 8 κατ' αὐτῆς καὶ ταύτας L | 9 τὴν
 ἀρχὴν om. B | 13 ἐπεξιώντων] dignas ε | 16 εἰ om.
 Haloander cum ε | 17 ἐξέλθοιεν M priore loco | 20
 καὶ om. L | 22 γενέσθαι B | 24 τινα] aliquos ε |
 αὐτοῦ cum Scripsero vulg. | 29 τριάκοντα (λ' M,
 τριῶν L) λιτρῶν χρυσίου M priore loco, LB | 30
 τεταγμένοις L | 31 εἰ γὰρ εἶπε (i. e. εἶπε) ε | κει-
 λέσει M priore loco, B] κελύσει M secundo loco, L
 κελύσει cum Scripsero vulg. | θαρρήσειαν L | 32 κίν-
 δυνόν τε] periclitatum ε, unde κινδυνεύει temere
 Haloander | 34 epil. om. ε; M priore loco breviorum
 habet epilogum τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ
 τοῦτο τοῦ θείου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχὴ ἔργα
 καὶ πέρας παραδοῦς ἀπεινοῦσιν | 36 ἀκολουθῶν L
 | ἰδίκοις L

utpote nobis omnem transitum ad praedictas a nobis
 provincias excludentibus his qui per tempus habue-
 rint dignitatem, aut his omnino qui in eorum ordinem
 relati fuerint, ut neque praecepta in illis provinciis
 5 aut contra eos qui in eis habitant faciant, neque
 aliter sibi aliquid vindicabunt eorum quae in eis
 feruntur, sed contenti sint tam Lycaoniorum quam
 Lydorum, in ipsis iubentes solis, tamquam si in prin-
 cipio istis duabus provinciis conclusimus dignitatem
 eorum nullum participium in Phrygia utramque aut
 Isidiam dantes ei. Omni enim ex hoc difficultate
 provincias liberamus illas, civilium iudicium dignas
 omnibus quae tam in pecuniariis quam in criminali-
 bus respiciunt; scientibus his, quod si quodlibet
 factum latrocinium aut invasionem in ipsis locis aut
 15 ablationem rerum non vindicent et ablatum vindica-
 verint, ex ipsis suis facultatibus ex hoc datum dis-
 pendium curaturos necessitatem habentes tam in
 cingulo constitutos quam etiam post depositum eum.
 Quod vel si temptaverit post praesens tempus qui
 Lycaoniae et Lydiae militarem habet dignitatem aut
 ipse ire ad praedictas a nobis provincias aut dirigere
 aliquos de officio suo, fiduciam damus episcopis ci-
 vitatium prohibere eum aut eos qui ab eo destinati
 25 fuerint irruere volentes, et expellere de locis eus,
 utpote semel per praesentem sacram prohibitos legem;
 super quod et poenam triginta librarum auri imponi
 tam ei qui pro tempore reget cingulum quam his qui
 oboedire ei deputati sunt, sive tale aliquid ille iubeat
 30 aut isti praesumpserint ministrare; et super haec
 cinguli amissionem periclitabunt ipsiusque substantiae.

1 ad praedictas] apud dictas T | 2 qui tempus per ha-
 buerunt r | 3 qui om. VT | 4 fuerunt r | 5 eis vulg.]
 ea libri | 6 eorum quae] eis V^a, del. V^b | 7 sunt V^a | 8
 iubentes vulg. (cf. ad v. 29)] habitantes libri | 9 istis
 duabus istis V | conclusivissimus vulg. | 11 hac r | 12 provin-
 tiam Tr | iudicem V | 14 respiciunt: scientibus] re-
 spectantibus r | 16 ablationem vulg.] ablatio V oblatio Tr
 | *iudicetur libri | oblatum T | 18 curatores V | ha-
 bentem libri | 19 constituto libri, corr. vulg. | cum
 Tr] in eum V | 21 liccone (sic) r | militare V | 22
 ire ipse V | 25 et om. V | 26 per] prae V^a | sacri r | pro-
 hibitos vulg.] prohibitor V prohibitor r prohibebitur T
 | 28 quam] quem V | eis r | deputati V deputa r pr. |
 quid T | iubeat vulg.] habeat libri | 30 ipsi vulg. |
 31 cingulis V | ammissionem r

προτεθῆναι τοῖτον κατὰ τὰς πόλεις τὸν νόμον καὶ πᾶσι δὴλα γενέσθαι τὰ κατὰ ταύτην ἡμῖν παραστάτα τὴν πρόσφασιν. Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. pc. Basilii vc. anno XII.

Dat. id. Feb. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno 4 (X)XV. pc. Basilii vc. anno XII.

[a. 553.]

PMG

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ.

CXLVI.

Auth. CXXIV.

R; UT LICEAT HEBRAEIS SECUNDUM TRADITIONEM LEGERE SACRAS SCRIPTURAS LATINE VEL GRAECE VEL ALIA LINGUA, ET 10 UT DE LOCIS SUIS EXPPELLANTUR NON CRE- DENTES IUDICIUM VEL RESURRECTIONEM VEL ANGELOS ESSE CREATURAM R;

Idem Aug. Areobindae pp.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀρεοβινδῶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Ἐχρὸν μὲν Ἑβραίους τῶν ἱερῶν ἀκούοντας βιβλίων μὴ ψιλῶς προτετηκέναι τοῖς γράμμασι, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐναποκειμένας αὐτοῖς προφητείας ὁρᾶν, δι' ὧν τὸν μέγαν Θεὸν καὶ σωτῆρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσι· πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ ἀλόγους σφᾶς αὐτοὺς ἐσηνεῖαι ἐπιδιδόντες τῆς ὁδοῦ ὅχοι καὶ τῶν ἀποπεπλήγηται δόξης, οὐκ ἀμφισβητεῖν πρὸς ἀλλήλους μαθόντες αὐτοὺς οὐκ ἐκαρτερήσαμεν ἀκριτον αὐτοῖς

(Praefatio.) Necessarium quidem erat Hebraeos sacros libros audientes non solis litteris adhaerere, sed ad reconditas eis prophetias respicere, per quas magnum deum et salvatorem generis humani Iesum Christum adnuntiant. Sed etiamsi insensatis semet ipsos interpretationibus tradentes a recta usque nunc gloria aberrant, tamen certari ad invicem non comprehenderunt sine iudicio eis relinquere tumultum.

Nov. CXLVI (= Authent. CXXIV) Graece extat in ML, c. 1—3 in B^c 1, 1, 57 [53, cf. Zachariae Beir, z. Kritik u. Restitution der Basiliken, St. Petersburg 1877 p. 4. 15]. — Epit. Theod. 146, Athan. 3, 5 (inde Coll. const. eccl. III 3, 5).

ad civitatum episcopos, ut et proponatur haec lex in civitatibus et omnibus manifesta fiant quae per hanc causam nobis placuerunt.

CXLVI.

DE HEBRAEIS.

Idem Augustus Areobindo gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Oportebat quidem Hebraeos sacros libros audientes non nudis litteris inhaerere, sed ad recondita in iis vaticinia respicere, per quae magnum deum et servatorem humani lesum Christum adnuntiant. Atqui quamquam absurdus interpretationibus se ipsos tradentes a recta sententia hucusque aberrarunt, tamen disceptare eos inter se edocti non sustinuumus turbas iis relinquere non di-

1 προτεθῆναι M || 2 κατὰ ταύτην Zachariae] κατ' αὐτὴν ML || 3 subscr. dat. XII. reliquis omissis M priore vice, quod ex subscriptione praecedentis nov. CXLIV (quae tamen in M non praecedit, sed inter Iustini novellas extat) translatum putat Zachariae || Dat. VI. id. Febr. Contius 'ex antiquis mss.' (?) (cf. subscr. nov. CXLVI)] Dat. id. Feb. 5 d. IV id. sept. M Lat. γ' IIII δ. νοεμβρ. (i. e. III vel IIII id. Novembris) Ath. ἐξεφωνήθη μηνί φεβρουαρίῳ Theod. || CP. — XXVI. Biener (cf. subscr. nov. CXLVI)] CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno (X)XV 5 CP^s βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ κα' Ath. ἔτες λβ' (pro κα') τῆς βασιλείας Theod. CP. dn. iust. pp. aug. M || 4 pc. Basilii vc. anno XII 5] μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ β' (corr. 5f) Ath. ὑπατεία Βασιλείου τὸ ιγ' Theod. bilisar. uo. cons. M || 7 Περὶ Ἑβραίων πῶς δεῖ τὰς γραφὰς ἀναγινώσκειν L ὧστε ἀδειαν εἶναι τοῖς βουλομένοις Ἑβραίοις ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν διὰ τῆς ἐλληνικῆς (ἐλληνίδος index) φωνῆς ἢ καὶ (καὶ om. index) τῆς ἰταλικῆς ἢ καὶ (ἢ καὶ om. index) διὰ τῆς τῶν ἄλλων γλωττῆς συμμετεβαλλομένης τοῖς τόποις ἀναγινώσκουσιν τὰς ἱερὰς γραφὰς (hucusque index) ὥστε ἐπινοεῖν (vosin Coll. const. eccl.) τοὺς συνηρῶμένους τῶν ἀκριβοῦσιν κατὰ τὴν τῶν ὁ' καὶ τὴν Ἀκύλου παράδοσιν, καὶ ὥστε τὴν παρ' Ἑβραίων λεγομένην δευτέρωσιν ὡς μὴ τοῖς ἱεροῖς (συν)αντικλιμυῖν βιβλίοις κληυθῆναι τελείως. καὶ ὥστε τοὺς μὴ λέγοντας κρίσιν ἢ ἀνάστασιν πυντός ἀπελαίνεσθαι τόπον, ἅμα δὲ καὶ τοὺς μὴ ὁμολογούντας κτίσμα Θεοῦ εἶναι τοῖς

ἀγγέλου Ath. (cf. 5) Περὶ τοῦ ἀναγινώσκειν τοῖς Ἑβραίοις τὰς γραφὰς ἐλληνιστὶ καὶ Ἑβραϊστὶ, καὶ περὶ ἀναίρεσεως τῆς δευτερώσεως, καὶ περὶ τῶν μὴ ὁμολογούντων κρίσιν ἢ ἀνάστασιν ἢ τοὺς ἀγγίλους κτίσμα Θεοῦ εἶναι Theod. || Ἑβραίων (et sic constanter) M || 12 ἀρεοβινδῶ Ath. || τῶν L || 14 Χρῆ cit. Ath. cod. || 15 βιβλίων ἀκούοντας cit. Ath., ἀκούοντας βιβλίων Halo- ander (cf. ad 715, 4) || ψιλῶς L || πρῶτασιν L || 16 αὐτοῖς προφητείας] αὐτοῖς L^s ἐνοίας αἰταῖς L m. rec. || 19 ἀλόγοις] ἀλλήλους L || 22 μαθόντες αὐτοὺς om. 5 || οὐκ ἐκαρτερήσαμεν] non comprehenderunt 5

3 subscriptionem praestant r Pistor. Escor. id. k. feb. Pist. (VI id. feb. Contius 'ex antiquis mss.') dn. iusti. Pist. doññ. iust. r dn. nostri iust. Escor. || cog. añ. XV libri || 4 basil. Pist. bas. Escor. || 7 nov. CXLVI — Auth. CXXIV inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 181^r, item r f. 87^r || rubr. om. V || hebreos r || traditionem] sacram traditionem r || 8 legis T || latine om. r || 10 ut de] unde T || expellant T || 11 iudicium vel om. r || 12 creaturam T vulg.] creaturas r V (cf. Ath. Theod. et 716, 32); dei add. vulg. || 13 ariobinde T V ariobunde r Areobindo vulg. || pp. om. V || 14 ebreos (et ita saepius) V || 15 solis vulg.] solitis r solum VT || litteris] terris litteris T^s || 16 ad res conditas eis prohibentias T || 18 etiamsi vulg.] etiam libri || 20 aberant T || certari V r] crearet T; certare vulg.

καταλιπέιν ταραχήν. δι' αὐτῶν γὰρ τῶν προσενηνεγμένων ἤμιν προσελείσων ἐμάζομεν, ὡς οἱ μὲν μόνῃς ἔχοντα τῆς ἑβραϊδος φωνῆς καὶ αὐτῇ κερήσθαι περὶ τῆν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν βούλωται, οἱ δὲ καὶ τὴν ἑλληνίδα παραλαμβάνει ἀξιούσι, καὶ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὲρ τούτου προσ σφᾶς αὐτοὺς στασιάζουσιν ἡμεῖς τοίνυν τὰ περὶ τούτου μαθόντες καλλίους ἐκρίναμεν εἶναι τοὺς καὶ τῆν ἑλληνίδα φωνῆν πρὸς τῆν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν παραλαμβάνειν ἐθέλοντας, καὶ φωνῆν πᾶσαν ἀπλῶς ἢ ὁ τόπος ἐπιτηδεωτέραν καὶ μᾶλλον γινώριμον τοῖς ἀκούουσιν εἶναι ποιεῖ.

Propterea enim ipsorum quae primitus in medio adducta sunt [proenegenon] quidam solius habentes Hebraicae vocis et ipsa utentes in sacrorum librorum lectione volunt, neque Graecam tradere dignantur, et multum dudum aurum pro hoc ad invicem eos commovit. Nos igitur huiusmodi discentes melius iudicavimus esse et Graecam vocem ad sacrorum librorum lectionem tradere volentes, et vocem omnem simpliciter quam locus aptiorem et magis cogitamus audientibus facit.

CAPUT I.

Θεσπιζομεν τοίνυν, ἄδειαν εἶναι τοῖς βουλομένοις Ἑβραίοις κατὰ τὰς συναγωγὰς τὰς αὐτῶν, καθ' ὃν Ἑβραίοι ὅλους τόπον εἶσι, διὰ τῆς ἑλληνίδος φωνῆς τὰς ἱερὰς βίβλους ἀναγιγνώσκειν τοῖς συνοῖσιν, ἢ καὶ τῆς πατρίου τυχόν (τῆς ἰταλικῆς ταύτης φωνῆν) ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἀπλῶς, τοῖς τόποις συμμεταβαλλόμενης τῆς γλώττης καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀναγιγνώσεως, ἐφ' ᾧ σαφῆ τὰ εἶναι τὰ λεγόμενα τοῖς συνοῖσιν ἅπασιν ἐφεξῆς καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔξῃν τε καὶ πολιτεύσθαι· καὶ μὴ παρησιασθῆναι εἶναι τοῖς παρ' αὐτοῖς ἐξηγηταῖς μόνῃν τὴν ἑβραϊδα παραλαμβάνουσι κακορυεῖν αὐτήν ὡς ἂν ἐθελήσαιεν, τῇ τῶν πολλῶν ἀγνοία τὴν σφῶν αὐτῶν περικαλύπτουτες κακοῦθειαν. πλὴν οἱ δὲ τῶν ἑλληνίδος ἀναγιγνώσκοντες τῇ τῶν ἑβδομήκοντα χρῆσονται παρὰ τῆς πάντων ἀκριβεστέρᾳ καὶ παρὰ τὰς ἄλλας ἐγκριμένην διὰ τὸ μάλιστα περὶ τὴν ἐρμηνείαν συμβεβηκός, ὅτι κατὰ δύο διαμεθέντες καὶ κατὰ διαφόρους ἐρμηνεύσαντες τόπους ὅμως μίαν ἅπαντες ἐκδεδοκάσαι σύνθεσιν. πρὸς δὲ γε τοῦτοῖς τίς οἶκ' ἂν τῶν ἀνδρῶν κἀκεῖνο θαυμάσαιεν, ὅτι πολλῶν πρεσβύτεροι τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας τοῦ

Sancimus igitur licentiam esse volentibus Hebraeis et synagogas suas, in quem Hebraei omnino locum sunt, per Graecam vocem sacros libros legere convenientibus et patria forte lingua (hac dicimus) et alius simpliciter, locis translatis lingua et per ipsius lectionis, per quam clara sunt quae dicuntur convenientibus omnibus deinceps, et secundum haec vivere et conversari; et non fiduciam esse his qui apud eos sunt expositoribus solam Hebraicam tradentibus malignari hanc, quemadmodum voluerint. multorum ignorantia suam eis abscondentes malam consuetudinem. Verumtamen hi qui per Graecam legunt septuaginta utantur traditione, quae omnibus certior et ab aliis melior iudicata, praecipue propter quod interpretationi contigit, quia et per multos divisos et per diversa interpretantes loca tamen unam omnes tradiderunt compositionem.

1 Ad haec vero quis non horum virorum et illud admiretur, quia multo antiquiores salutari apparitione

c. I pr. et § 1 ex B habet Nomoc.^{am} XIV tit. 12, 3; summam Nomoc. XIV tit. c. I extr. (717, 23 sqq.) et II summam Ath. repetunt paratitla Ath. 4 § 7.

iudicatas. Ex ipsis enim interpellationibus quae ad nos perlatae sunt comperimus alios solam hebraicam linguam tenere eaque in sacrorum librorum lectione uti velle, alios etiam graecam adsumendam existimare, atque longo iam tempore eos de hac re inter se dissidere. Nos igitur de hac re edocti meliores esse iudicamus eos qui graecam quoque linguam ad sacrorum librorum lectionem assumere volunt, atque omnem omnino linguam quam locus accommodatorem et notioem audientibus reddi.

I. Sancimus igitur, ut liceat Hebraeis qui volunt in synagogis suis, in quibus omnino locis Hebraei sunt, graeca lingua sacros libros iis qui conveniunt legere vel etiam patria forte (hac scilicet latina) vel omnino reliquis, una cum locis commutata lingua et per eam lectione, ut perspicua sint quae dicuntur omnibus deinceps convenientibus ac secundum eadem et vivant et agant; neve facultas sit interpretibus qui apud eos sunt solam hebraicam linguam amplectentibus corrumpere eam quomodocumque voluerint, cum vulgi ignorantia suam velent pravitatem. Nisi quod qui graeca lingua legunt septuaginta interpretum utentur translatione omnium accuratissima et prae ceteris probata, propter id maxime quod in interpretando accidit, siquidem in binos divisi et diversis locis interpretati tamen unam omnes compositionem ediderunt. 1 Praeterea quis non in viris illis etiam illud admiretur, quod cum multo antiquiores essent salutari

1 προσενηνεγμένων ε || 2 ἤμιν — ὡς om. ε || 3 ἔχοντα] habentes (i. e. ἔχοντας?) ε || κερήσθαι] utentes ε || 4 βιβλίων et hic et v. 9 Haloander (cf. 16. 716, 3. 11. 717, 5. 13. 18) || 5 οἱ δὲ καὶ] neque i. e. οἱ δὲ ε || παραλαμβάνουσι] προσλαμβάνουσι M || 6 χρόνον] aurum i. e. χρῆσιν ε || 8 καλλίους] melius (i. e. κάλλιον?) ε || φωνῆν] ταύτην φωνῆν L* || 11 γινώριμον] γνωριμότεραν L || 12 εἶναι om. ε || 14 κατὰ] et i. e. καὶ ε || τὰς αὐτῶν] τὰς om. Nomoc.^m || ὃν — τόπον] ὃν — τόπων L || 16 ἢ καὶ] et (id. 17) ε || 17 τῆς ἰταλικῆς LB^c, lingua ε (cf. Ath. rubr.) || τῆς ἰταλίας M τῆς ἰταλῆς LB^c, lingua ε || 18 συμμεταβαλλόμενος Nomoc.^m corr. (ε) συμβαλλόμενος Nomoc.^d || 19 τῆς γλώττης] τῆς om. B^c || αὐτῆς cum ε Zachariae] αὐτῶν MLB || 20 ἅπαντα Nomoc.^{am} || 21 καὶ om. Nomoc.^m || κατὰ τὰ αὐτὰ] κατ' αὐτὰ Nomoc.^{am} secundum haec ε || 22 εἶναι om. Nomoc.^m || 24 ἐθελήσαιεν B^c || τῆν] τῆς M || 25 σφῶν αὐτῶν] suam eis ε || 27 τῇ πάντων LB] τῇ om. M || 28 περὶ Nomoc.^d || ἐγκεκριμένη L ἐγκεκριμένη Nomoc.^m || περὶ ταύτην τὴν μαθὶ Kroll || 29 ὅτι Nomoc.^{am} || κατὰ δύο

διαμεθέντες] per multos divisos ε || 30 διαφόρους] δύο Nomoc.^m || 31 συνήθεσιν B^c || πρὸς δὲ γε — 716.5 πάντες om. Nomoc.^m || 32 θαυμάσαιεν B^c || 33 σωτηρίου Nomoc.^d

1 in medio om. r || 2 *proene. neo me. neo V proene nemon r proeneoms non T; seclusi] quidam om. T || sollius V || 3 hebraici Vr || uti vulg. || 6 commovit eos T || meliores vulg. || 7 ad sacrorum — 8 vocem om. T || 14 sinagogas VTr || quam T* || 17 ipsi r; ipsos Beck || 18 ultionem V, lectione Beck || 20 eis T || 21 expositionibus r || hebraicam T || 22 hanc vulg.] hanc libri || poluerit r || 23 ignorantiae libri, corr. vulg. || 24 hii T || legunt] legunt linguam V, 25 utantur] tradantur vel utantur T || traditionem libri, corr. vulg. || et] est et vulg. || ab] prae vulg. || 26 *interpretatione V interpretationem rT (an in interpretatione? Kroll) || 27 contingit rT || et per multos quia T || 31 quisquis r || 32 multos antiquiores salutaris apparitiones libri, corr. vulg.

μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γε-
 γονίτες ὅμως ἐκείνην μέλλουσαν ὡςπερ ὀρώμετες τῆν
 τῶν ἱερῶν βιβλῶν παράδοσιν ἐποιήσαντο, προφητικῆς
 ὡςπερ χάριτος περιλημψίης αὐτοῦ; καὶ ταύτη μὲν
 χρῆσονται μάλιστα πάντες· πλήν ἄλλ' ὡς ἂν μὴ τὰς λοι-
 πὰς αὐτοῖς ἀποκλείειν νομισθεῖται ἐρημνέας, ἀδείαν
 δίδομεν καὶ τῇ Ἀκίλου κεχρησθῆναι, κἂν εἰ ἀλλόφυλος
 ἐκείνος καὶ οὐ μετρίαν ἐπὶ τῶν λέξεων ἔχη πρὸς
 2 τοὺς ἑβραίωντα τὴν διαφωνίαν. τὴν δὲ παρ'
 αὐτοῖς λεγομένην δαυτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς.
 ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συναελημμέτην βίβλοις οὐδὲ
 ἄνωθεν παρεδεδωμένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξέυρεσιν
 δὲ οὐσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλοντῶν τῆς γῆς καὶ
 θεῶν ἐν αὐτοῖς ἐρόντων οὐδέν. καὶ αὐτὰς δὲ ἢ
 τὰς ἱεράς φωνὰς ἀναγνώσκοντες τὰς βίβλους αὐτὰς
 ἀπαπύσσοντες, ἀλλὰ μὴ κατακρίπτοντες μὲν τὰ κατ'
 αὐτὰς εἰρημένα, τὰς ἐξώθεν δὲ παραλαμβάνοντες
 ἀγορεύου κενοφωνίας πρὸς τὴν τῶν ἀπλοσίωνων αὐ-
 τοῖς ἐπινενομημένας ἀπόλειαν. ὥστε ταύτης διδωμένης
 παρ' ἡμῶν τῆς ἀδείας οὔτε ζημίαίς τισὶν ὑπαχθῆσο-
 ται παντελῶς οἱ τῆν ἑλληνίδα φωνὴν καὶ τὰς ἄλλας
 παραλαμβάνοντες, οὔτε παρ' οὐτινοσῶν κωλυθήσο-
 ται· οὐδὲ ἀδείαν ἔξουσιν οἱ παρ' αὐτοῖς ἀρχιερεῖται
 ἢ πρεσβύτεροι τυχόν ἢ διδάσκαλοι προαγορευόμενοι
 περιποιᾶσι τισὶν ἢ ἀναθεματισμοῖς τοῦτο κωλύειν,
 25 πλὴν εἰ μὴ βούλουτο δι' αὐτῶν σισοφορῆζόμενοι τῶν
 εἰς σῶμα ποιῶν καὶ πρὸς γε ἀγαυοῦμενοι τῶν οὐ-
 σῶν ἀκοντες εἰδιδόναι καλλιόνα τε καὶ θεοφιλέστερα
 βουλομένοισι τε ἡμῖν καὶ κελεύουσιν.

CAPUT II.

Εἰ τινες δὲ παρ' αὐτοῖς κενοφωνίας ἀθέου ἐπει- 30
 ἄγειν ἐχειρήσασιν, ἢ ἀνάστασιν ἢ κρίσιν ὀροῦμενοι
 ἢ τὸ ποίημα τοῦ θεοῦ καὶ κτίσμα τοῖς ἀγγέλοις
 ὑπάσχειν, τοῦτους καὶ ἀπελαύνεσθαι βουλόμεθα τόπου
 παντός καὶ μὴ ἀφίειν φωνῆν βλάσφημον οὕτω καὶ
 αὐτῆς τῆς περὶ θεοῦ καθάπαξ ἐξολοθίσασαν γνώ- 35

magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi constituti
 tamen illam futuram tamquam videntes sacrorum li-
 brorum traditionem fecerunt, tamquam prophetiae
 gratia circumfulgente eos? Et hac quidem utentur
 5 praecipue omnes. Non tamen tamquam eis residuas
 excludere sanxerimus interpretationes, licentiam
 damus et Aquilae uti, vel si alienae tribus ille et non
 competentem in aliquibus sermonibus habet a septua-
 ginta interpretatione dissonantiam.

10 2 Eam vero quae ab eis dicitur secunda editio in-
 terdicimus, utpote sacris non coniunctam libris neque
 desuper traditam de prophetis, sed inventionem con-
 stitutam virorum, ex sola loquentibus terra et divi-
 num in ipsis habentibus nihil Et ipsas ergo sacras
 15 voces legentes, ipsos codices respuentes, sed non abs-
 condentes quidem quae per eos dicta sunt, exterioribus
 vero traditis sine scriptis novae vocis ad simpli-
 cium ipsis intelligentium perditionem: ut hac data
 a nobis licentia neque damnis aliquibus subiciuntur
 20 omnino qui Graecam vocem et alias tradunt neque ab
 aliquo prohibentur; neque licentiam habebunt hi
 qui ab eis maiores omnibus archipherecitae aut presby-
 teri forsitan aut magistri appellati perinoeis aliquibus
 aut anathematismis hoc prohibere nisi velint propter
 eos castigati corporis poenis et insuper haec priva-
 tionem facultatum nolentes sustinere, meliora vero
 et deo amabiliora volentibus nobis et iubentibus.

30 Si quidam vero apud eos vanae vocis eloquia im-
 pia inferre praesumpserint, aut resurrectionem et
 iudicium negare aut facturam dei et creaturam an-
 gelos subsistere, hos et expelli volumus loco omni
 et non relinqui vocem blasphemam a dei semel
 35 lapsam notitia. Praesumentes enim eos affari aliquid

apparitione magni dei et servatoris nostri Iesu Christi tamen eam futuram quasi oculis videntes sacrorum
 librorum traditionem persececrunt, tamquam prophetica gratia eos illustrante? Et hac quidem potissimum
 omnes utentur: quamquam ne ceteras iis interpretationes intercludere putemur, facultatem concedimus
 etiam Aquilae versione utendi, etsi ille diversae gentis fuerit et in lectionibus non mediocrem a septuaginta
 2 interpretationibus habeat dissensum. Deuteriosin (secundariam traditionem) vero quae apud eos dicitur om-
 nino interdicimus, ut quae sacris libris non comprehensa nec divinitus per prophetas tradita, sed inventum
 sit virorum ex sola terra loquentium nec quicquam divini in se habentium. Iam ipsas quidem sacras voces
 legentes libros ipsos evolventes, nec vero occultantes quae in iis dicuntur, vaniloquentias autem nusquam
 scriptas extrinsecus adsumentes ad simpliciorum perniciem ab ipsis excogitatas. Itaque hac facultate a
 nobis concessa neque damnis ullis omnino subiciuntur qui graecam linguam ceterasque adsumunt neque
 ab ullo impediuntur; neque qui apud eos archipherecitae vel presbyteri forte vel magistri vocantur facul-
 tatem habebunt machinationibus ullis aut anathematibus hoc impediendi, nisi forte poenis corporaibus
 castigati et insuper bonis privati cedere inviti nobis velint meliora et deo cariora volentibus et iubentibus.

II. Si qui autem apud eos vaniloquentias impias introducere temptaverint, sive resurrectionem vel
 iudicium sive dei opus et creaturam angelos esse negantes, eos adeo expelli volumus omni loco neque
 vocem emittere tam maledicam et ub ipsa dei cognitione plane desectentem. Nam si quid eiusmodi pro-

6 αὐτοῖς] τοῖς αὐτοῖς Nomoc. || νομισθεῖται] san-
 xerimus || 7 δίδομεν om. B^c || ἀκίλα κρησθαι B^c ||
 εἰ] εἰη Nomoc.^a, om. B^c (in Nomoc. verba ἀκίλου -
 ἀλλόφυλος margine absciso haustu omni) || ἀλλόφυλλος L
 || 9 τῆν διαφωνίαν om. L || 10 ἀπαγορεύομεν M^c] καὶ
 ἀπαγορεύομεν LB || παντελῶς om. ε || 11 συναελημ-
 μένο• L^a || 15 ἀναγνώσκοντες] legentes ε || 16 ἀναπύ-
 σοντες] respuentes (i. e. ἀπαπύσσοντες) ε || 17 εἰρημένας
 L || παραλαμβάνοντες] traditis ε || 18 κενοφωνίας] novae
 vocis i. e. καινοφωνίας ε (cf. ad 30) || 19 ἐπινενομη-
 νας] intelligentium (i. e. ἐπινενομένων) ε || δίδομενης
 L || 20 *οἱ δὲ MLB^c || ἐπαχθῆσονται M || 22 *οἱ δὲ
 MLB^c || 23 οἱ παρ' αὐτοῖς] qui ab eis maiores omni-
 bus ε || 28 ἀκοντες L^a || καλιόνα τε L meliora vero
 (i. e. δε) ε || 30 τὰς L^a || 31 ἢ κρίσιν] et iudicium ε ||
 32 ἢ τὸ] ἦτοι Zachariae non recte || 34 οὕτω ἢ αὐτῆς
 om. ε || 35 τῆς om. L^a || ἐξολοθίσαντας L^a ἐξολοθίσ-
 σαντας L^b || ἀναγνώσεως M

pue V || 7 aquilae T || 8 habet a Heimbach] habita libri
 || 10 secunde ditio V || 11 non om. T || 12 prophetes V^a ||
 constitutum vulg.] constitutum (constitutorum T^a) libri
 || 13 ex vulg.] et libri || loquentium et 14 habentium vulg.
 || terra vulg.] terram V terrena rT || 15 legenter V || re-
 puentem r pr., respondentes V || 16 qui V || cas T^a || 17
 siue V || vocis] legis T || 19 subiciantur vulg. || 20 omnino
 vulg.] omne rV omnem T (omnes Heimbach) || gregam V
 graeca r || uoce rT || aliat T || 21 ab] pro r || * aliquo] alio
 libri || prohibeantur vulg. || hii T || 22 maiores vulg.] ma-
 joris r maior V || archiferecite r V archiferetito T || presby-
 terii V || 23 porineis libri || 24 enathematismis V anathe-
 matis T || 25 castigati V] castigari rT vulg. || haec] nec V ||
 priatione facultatum V || 26 meliora om. V || 27 amma-
 biliora r || nobis om. r || 30 uanae uocis V] uanae nouae
 uocis rT vulg. || eloqui r || 31 praesumpserit r || et iudi-
 cium] aut iudicium r || 32 angelorum T || 33 et pelli V,
 et om. r || omni] tamen T || 34 uoce V || blasphemia V
 blasphemiam T || a] ad T || 35 notitiam libri, corr. vulg.
 || eorum T^a

σως ἐγχειροῦντας γὰρ αὐτοὺς παραφθέγγεσθαι τε τοῦτον ταῖς πασῶν ἐσχάταις ὑποβέβηκεν τιμωρίας, τῆς ἐπεισαγομένης πλάνης ἐκ τούτου τῶν Ἑβραίων περικαθαίροντας ἔθνος.

huiusmodi ultimis subdantur suppliciis, illato errore ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.

CAPUT III.

Εὐχόμεθα δὲ αὐτοὺς διὰ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς γλώττης τῶν ἱερῶν βιβλῶν ἀκούοντας φυλάττεσθαι μὲν τῆν τῶν ἐρημιῶν κἀκείνων κακίαν, μὴ ψιλῶς δὲ προσέχειν τοῖς γράμμασιν, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων γενέσθαι καὶ θειότερας ὄντως ἐννοίας λιβεῖν, ὥστε καὶ μεταμηνθάνειν τὸ κάλλιον καὶ παύσασθαι ποτε πλανημένους καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πάντων καιριωτάτων ἀμνησάνοντας, τῆν εἰς θεὸν ἐλπίδα φανέν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ πᾶσαν αὐτοῖς φωνὴν ἀνιῶσαν πρὸς τῆν τῶν ἱερῶν βιβλῶν ἀνάγνωσιν, ὥστε πάντα ἐπιξῆς τῆν αὐτῶν λαμβάνοντα: εἰδῆσαι εὐμαθετέρους πρὸς τὰ κάλλω γενέσθαι τῶν ὁμολογημένων ὑπάρχοντος, ἐτοιμότερον πολλῶ πρὸς διάκρισιν εἶναι καὶ πρὸς τὴν τοῦ βελτιώτους αἴρεσιν τὸν ἐν ἱεραῖς ἐπιτηφέντα βιβλῶν καὶ μικρὸν τὸ λείπον ἔχοντα ποὺς διόρθωσιν, ἢ τὸν εἰδῶτα μὲν τοῦτων οὐδέν, μόνου δὲ τοῦ τῆς θεολογίας ἐξρητημένην ὀνόματος καὶ ὡς περὶ ἀγκύρας ἀντεχόμενον ἱερῶν καὶ μᾶθημα θεῶν τῆν ψιλῆν τῆς αἰρέσεως προσγορίαν εἶναι νομίζοντα

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου νόμου δηλούμενα παραφυλάξει μὲν ἢ σὴ ἐνδοξότης καὶ ἢ πειθομένη σοὶ τάξις, παραφυλάξει δὲ ὁ κατὰ καιρὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ταχθεσόμενος, καὶ οὐ συγχωρήσει παντικῶς Ἑβραίοις παρὰ ταῦτα ποιεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἐνισταμένους ἢ καὶ κωλύειν ὅπως ἐπιχειροῦντας ταῖς εἰς σῶμα πρώτοιον ποιναῖς ὑποθεῖς ἐξοῦσαν οἰκίαν ἀναγκάσει, ἀφαιρούμενος καὶ τῶν οὐσιῶν, ὡς μὴ κατὰ ταῦτον αὐτοῖς θεοῦ τε καὶ βασιλείας καταθρασύνεσθαι. χρῆση δὲ καὶ προστάξει πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἡγουμένους προτάτων αὐτῶν τὸν ἡμέτερον νόμον, ὥστε καὶ αὐ-

Oramus vero in eos aut per istam aut per illam linguam sacros libros audientes servare quidem interpretantium malignitatem, non solas vero considerare litteras, sed rebus effici et divinum veraciter intellectum accipere, ut et redoceri quod melius est et quiescere aliquando errantes, et de hoc ipso omnium [ἀναγκαιότερα] necessaria peccantibus, in deum spem dicimus. Propterea enim omnem eis vocem aperimus ad sacrorum librorum lectionem, ut omnes de cetero eorum accipientes scientiam doctiores ad melius fiant, confessam constitui parati multum ad discretionem et ad meliorem intentionem sacris inscriptam libris et parum quod deest habentem ad emendationem, si scientem quidem horum nihil, solum vero culturae inchoatum nomine, et tamquam ancora retinente sacra, et doctrinam divinam puram haereticis appellationem esse putantes.

ferre temptent, omnium extremis suppliciis eos subicimus, ab errore indidem introducto gentem Hebraeorum purgantes.

III. Exoptamus autem, ut cum hac vel illa lingua sacros libros audiunt caveant sibi ab interpretum pravitate, nec nudis litteris adhaereant, sed res attingant et diviniore vire sensus percipiant, ut et quod melius est addiscant et desinant aliquando errare atque in eo ipso quod omnium gravissimum est peccare, spem in deum dicimus. Propterea enim omnem illis linguam ad sacrorum librorum lectionem aperimus, ut omnes deinceps eorum scientia accepta ad meliora perdiscenda aptiores reddantur: cum in confesso sit, multo paratorem ad vera discernenda et ad melius eligendum esse eum qui sacris libris innutritus est nec multum habet, quod deficiat ad correctionem, quam qui nihil horum intelligit, sed soli cultus nomini inhaeret eoque tamquam sacra ancora tenetur, et divinam doctrinam nudam haeresis appellationem esse putat.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur custodiet quidem tua gloria et quod tibi obtemperat officium, custodiet autem qui pro tempore in eodem magistratu constitutus erit, nec permittit omnino Hebraeos adversus haec quidquam facere, sed eos qui resistant vel etiam impedire omnino non temptent corporalibus poenis subiectos in exilio habitare compellent, exutos etiam bonis suis, ne audacia pariter contra deum et imperium se efferant. Sed praecipis quoque uteris ad pro-

2 πασῶν om. ε || 3 τούτων L || 5 αὐτοῖς διὰ ταύτης | in eos aut per istam ε || 6 βιβλίων cum Sringero unq. || 7 τῆν om. B^c || 8 γενέσθαι (cf. 111, 18. 720, 1) γένεσθαι B et cum Palaandro vulg. || 11 περὶ αὐτὸ τὸ πᾶν τῶν καιριωτάτων M de hoc ipso omnium necessaria ε || 13 ἡνεύχμεν L || 14 βιβλῶν LB | βιβλίων M || 16 τῶν ὁμολογημένων confessam ε || ὑπάρχοντος M constitui parati (i. e. ὑπάρχοντος ἐτοιμότερου) ε || 17 πολλῶν L | εἶνας om. ε || καὶ om. B^c || 18 * ἱεραῖς MLB^c | ἀνατηφέντα L inscriptam i. e. ἐγγραφήντα ε || 19 βιβλῶν B^c || ἔχοντας L^a || 20 ἢ εἰ i. e. εἰ ε. εἰ || μόνου solum (i. e. μόνου) ε || 21 ἐξρητημένην M ἐξηρητημένην L^a || 23 εἶναι om. B^c | νομίζοντα i. e. νομίζοντες ε || 24 epilogum om. ε || 25 τοῦ θείου L | τοῦ παρόντος θείου M || 27 δὲ καὶ nulle cum Palaandro vulg. || 28 Ἑβραίους mivult Zacharine || 30 ἐξορίαν M | ἐξορία L (ἐξορία Zacharine) || 33 χρῆση M |

χρῆσις L || 35 προτάτων αὐτῶν M (cf. CLII 1) | προστάτων αὐτοῖς L

5 in del. vulg. || per istam] persistent T || 7 solas vulg.] sole libri] considerantur r || 8 littere r VT, corr. vulg. || sed] uero sed T^a || 9 redocere V || 11 anarheo- tepe T anarheo tepe V anarheo tepe r; seclui] necessarium con. Skutsch || peccantes vulg. || in deum spem dicimus vulg.] in medium speciem dicimus libri || 13 lectionem r || 14 doctores r VT, corr. vulg. || 16 discretionem V vulg.] descriptionem rT || melioris vulg. || 17 habentem vulg.] habentis libri || 18 scientem vulg.] sequentem est libri || 19 inchoatum] inchoatum est T | anchorare tenente V (ancora retentum vulg.) || 20 et om. r || doctrina divina libri, corr. vulg. || 21 putates T; leg. putantem ?

τοὺς τοῦτον μανθάνοντας προθεῖναι κατὰ πόλιν ἐκάστην, εἰδότας ὡς ταῦτα παραφυλάττειν χρῶν ἡμετέραν ἀγανάκτησιν δεδιδότας. Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. pc. Basili v. c. 4 anno XXVI. pc. Basili v. c. anno XII. [a. 553]

Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.

[a. 553]

PNZ

ΩΣΤΕ ΤΑΣ ΕΠΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑΣ ΛΟΠΑΔΑΣ ΤΟΙΣ ΕΠΑΡΧΟΙΣ Η ΤΑΙΣ ΛΑΡΓΙΤΙΟΞΙΝ Η ΤΟΙΣ ΠΡΙΒΑΤΟΙΣ Η ΤΩΙ ΘΕΙΩΙ ΠΑΤΡΙΜΟΝΙΩΙ ΣΥΓΧΩΡΕΙΣΘΑΙ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΕΙΔΕΙ ΑΧΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΕΠΙΝΕΜΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΟΦΕΙΛΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀρεοβίνδῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωριῶν τῆς Ἐῶ καὶ ἀπὸ ἐπάρχων τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ στρατηλάτῃ. 15

(Προοίμιον.) Εἰ καὶ δαπάνης νῦν πολλῆς εἴτερ ποτὲ τῷ πολιτευματι δεῖ, τοσαύτην μεγέθους ἐπίδοσιν ἐνμνεῖα λαβόντι θεοῦ καὶ πρὸς τὴν τῆς προσθήκης ἀναλογίαν τοῖς περικειμένους προσπολεμούντι βαρβάρους, πᾶσαν ὁμῶς ἐπινοοῦμεν ὁδόν, ὡς ἂν καὶ τὰ τῆς χρηστίας ἀνάγκη γένοιτο καὶ μηδὲν φιλανθρωπίας εἶδος περὶ τοὺς ὑποτελεῖς τοὺς ἡμετέρους παραλιμπάνοιτο. ὅσα μὲν οὖν τοῖς ἐκίστοσι προσιοῦσιν ἡμῖν καὶ χρεῖα προτεινομένοις δημόσια καὶ ἀπορίαν τῆς ἀποδόσεως ἐτόιμοι φιλοτιμουμεθα, καὶ ὡς οὐδαὶς φιλανθρωπίας δεηθεῖς ἀπρηκτοὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀνεχώρησεν ὄψεως, τοῦτο λέγειν οὐχ ἡμέτερόν ἐστι, τῶν ὑπὲρ τούτου γεγραμμένων γραμμάτων καὶ αὐτῶν τῶν τὰς φιλοτιμίας λαβόντων ἐπιμαρτυροῦν-

Nov. CXLVII (= Authent. CXXV) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 147.

vinciarum praesides lege nostra praemissa, ut ipsi quoque ea cognoscentes in singulis civitatibus proponant, cum sciant haec necesse esse observare eos nostram indignationem veritos.

CXLVII.

UT RELIQUA QUAE DEBENTUR PRAEFECTIS VEL LARGITIONIBUS VEL PRIVATIS VEL SACRO PATRIMONIO IN OMNI SPECIE REMITTANTUR USQUE AD PRAETERITAM SEPTIMAM INDICATIONEM ET IPSAM.

Idem Augustus Areobindo gloriosissimo praefecto sacro praetorio Orientis et ex praefecto huius felicitis urbis et magistro militum.

Praefatio. Tametsi nunc, si umquam, multis sumptibus res publica indiget, quae tantum incrementum magnitudinis dei benignitate cepit et pro ratione accessionis bella circumiacentibus barbaris insert, tamen omnes vias excogitamus, ut et expensae sine impedimento fiant et nulla humanitatis species erga subiectos nostros praetermittatur. Atque quam multa iis qui quoque tempore nos adeunt et publica debita suamque in solvendo inopiam praetendunt, prompto animo largiamur, utque nemo qui humanitati nostrae supplicavit re infecta a conspectu nostro discesserit, hoc dicere non nostrum est, cum de hoc scriptae litterae atque ipsi, qui liberalitates impetrarunt, testimonium nobis praestent. Verum quoniam exiguum et

3 dat. VI. id. Feb. 5 datum 5' φεβρουαρίου Ath.] d. id. febr. M ἐξερωνήθη μηνί φεβρουαρίῳ Theod. | CP. — XXV 5 βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἔτους κς' Ath. ἔτι κς' Theod. CR. dn. iust. pp. aug. M | 5 pc Basili uc. an. XII. 5 μετὰ τὴν (τῆν om. Theod.) ὑπατίαν Βασιλείου (Βασιλαρίου cod. Theod.) τὸ ἰβ' Ath. Theod. basil. uc. omiss. M | 7 rubr. Περὶ συγχωρήσεως λοιπάδων δημοσίων Theod. (cf. rubr. nov. CXLVIII) | ὄψει- μένους index M | 8 largitionis index M λαργιτιῶν index L λαργιτίου ML in textu | 9 προβατοῖς index L | πατριμονίῳ pr. πατριμοναλίῳ corr. ind. L | 12 αἰτοῖς ind. L | 13 ἀρεοβίνδῳ L | 14 ἰώας L | 16 E] ἡ cit. Theod. cod. | δαπάνης νῦν πολλῆς L | ἡπὲρ ποτε L euper quam (i. e. ὑπὲρ) aliquando 5 | 17 μεγέθους om. L | 18 θεῶ L | 19 superimpositos 5 | 20 βαρβάρους L | 23 ὅποσα L | προσιν (sic) M | 29 φιλοτιμίας τιμίας L

3 subscr. praestant Pistoriensis et Escorialensis | cap. libri | iust. pp. cog. an. (ante Pist.) XXV libri (XXVI 'ex mss.' Contius) | 4 pac. Pist. | basili Pist.] om. Etc. | an. Esc. ante Pist. | 6 nov. CXLVII = Auth. CXXV om. R, inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 181° | 7 rubr. om. V | 13 orobinde T, Areobindo vulg. | 16 expensam multam vulg. | 17 oportet T] est oportet V, esse oportet vulg. | tantum T | 18 praebitione T | benignitatis V | accipiantis V accipiantes T, corr. vulg. | 19 * augmenti ad (ad augmenti vulg.) augmenti et VT | rationem vulg.] patroni VT (proportionem Heimbach) | expugnans libri, corr. vulg. | 20 praesuidimus V, providemus vulg. | 21 nulla vulg.] nullam T nullum V | 22 species vulg.] spem VT | relinquantur V] relinquant T | 24 inopium VI | redictionis praeparante T | 27 scriptum T | 28 atestibus vel atestantibus T | modicum vulg.

των ἡμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ μικρὸν καὶ βασιλείας ἀνάξιον εἶναι νομιζόμεν τὸ περὶ τοὺς ἑκάστοτε προϊόντας ἰδικὰς τινας φιλοτιμίας ποιῆσθαι, ἣ καὶ μέχρι χωρίων ἢ πόλεων μόνων ἢ καὶ ὅλων ἐπαρχιῶν τὴν ἡμετέραν ἐκτείνειν φιλαίθρως, ἀλλὰ μὴ μέγα τι καὶ κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ποιησασθαι,

dice et imperio indignum est de singulis interpellantibus proprias aliquorum remunerationes facere, aut etiam usque ad villas aut civitates solas aut etiam solas provincias nostram extendere misericordiam, et non magnum aliquid et commune de omnibus subiectis facere,

CAPUT I.

τοῦτον χάριν ἐπὶ τὰς παρούσας θείας ἡμῶν ἡλδομεν δωρεάς, δι' ὧν θεοπίζμεν ἀφείσθαι πάντας τὸν ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐλλειμμάτων παντοίων ὀφειλομένων παρ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ προτέρου κύκλου 10 πρώτης ἐπιμετρήσεως καὶ αὐτῆς, εἰς ἣν τὰς προτέρας ἡμῶν συνακείσαμεν δωρεάς, μέχρι τῆς ἀσπί παραλοῦσης ἐβδόμης ἐπιμετρήσεως καὶ αὐτῆς, ὡς εἶναι εἰκοσι δύο ἔτων ἐφεξῆς τὴν εἰς τοὺς ὑπηκόους παρ' ἡμῶν γυνομένην φιλοτιμίαν, καὶ μηδεμίαν ἐλλειμμάτων 15 εἰσπραξῶν εἶναι πρὸς ἐκείνους ἀναγομένων τὸν χρόνον. ταῦτα δὲ φαιμεν οὐ περὶ τῶν ἐν χωρίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγροῦς ἢ σίτου ἢ ἑταρον εἶδος τοῦ χρωστούμενου εἴη, καὶ τούτο μὲν εἰ τῶν θρόνων τῶν σῶν τὸ παρὰ τῶν ὑποτελῶν ὀφειλόμενον εἴη, τοῦτο 20 δὲ εἰ τῆς παρὰ Ἰλλυριοῦς ἐπαρχότητος ἢ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν, εἴτε ὑπὲρ φόρων εἴτε ὑπὲρ ἑτέρων τίτλων ὁπωσοῦν εἰσαγομένων αὐτοῖς. κοινήν γὰρ δὴ πᾶσιν ἐφεξῆς τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσι ταύτην ἡμῶν τὴν φιλοτιμίαν παρέχομεν, ὥστε οὐδεὶς ὑπὲρ τῶν χρό- 25 νων ἐκείνων ἐπ' αὐτοὺς λοιπὸν ἐνεχθήσεται τὴν οἰανὸν ἐλλειμμάτων ποιούμενος εἰσπραξῶν. εἴτε παρ' αὐτῶν σταλλόμενος τῶν ἀρχῶν ἢ καὶ ὁπωσοῦν τὸ τοῦ δημοσίου πρόσωπον οἰκιοῦμενος εἴτε τινὰς ἐπιφροῦμενος προτάξεις ἢ ἐκταγὰς, ἐπιταγοῦν καὶ τοῖς τοιοῦτοῖς λαμβάνουσι καὶ τοσοῦτον ἐφεξῆς οὐκ εἰσπραξῶσι χρόνον τὴν κατὰ τῶν ὑποτελῶν ἀναίρουμεν ἀπαίτησιν, καὶ πρὸς γε τὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ δημοσίου. 30 ὁ γὰρ χρωστούμενος ἐφεξῆς τοσοῦτον ἢ ῥαθυμίας

propter hoc ad praesentes nostras venimus donationes, per quas sancimus dimitti omnibus nostris subiectis reliqua omnino debita a praeterito circulo primae indictionis et eius, in quam praecedentes nostras concludimus donationes, et nunc transacta septima indictione et ipsius, ut sint viginti et duo anni continui in nostros subiectos a nobis factae largitatis, et nulla reliqua exigi ad illa relata tempora. Haec vero dicimus non in his quae in auro solum, sed etiam si argentum aut triticum aut quaedam alia species debita sit, et hoc quidem sive quod a subiectis debetur sit sive ab Illyrica praefectura aut sacrorum nostrorum thesaurorum, sive pro fructibus sive pro residuis titulis quomodocumque inferendis ab eis. Communem enim omnibus continue nostris subiectis hanc nostram largitatem concedimus, ut nemo pro temporibus illis super eos inducat, qualemcumque reliquorum facies exactionem, sive ab ipsis destinato cingulis aut qualitercumque publicam personam vindicante sive inferente praeccepta aut deputaciones sit, quia huiusmodi quid accepit, et tanto continue non exigenti tempore contra subiectos auferimus exactionem, in super et contra ipsum publicum. Qui enim debet continue tantum negligens,

imperio indignum esse putamus, in singulos qui nos adeunt speciales aliquas liberalitates conferre, vel etiam usque ad praedia uel urbes solas vel etiam ad integras provincias humanitatem nostram extendere, nec vero magno aliquo et communi beneficio omnes subiectos afficere,

I. huius rei gratia ad praesentes sacras nostras pervenimus donationes, per quas sancimus, ut omnibus subiectis nostris remittantur omnis generis reliqua quae ab iis debentur inde a superioris cycli prima indictione et ipsa, in quam priores nostras donationes concludimus, usque ad septimam modo transactam indictionem et ipsam, ut per viginti duos annos continuos liberalitas a nobis in subiectos sit collata, neve ulla fiat exactio reliquorum quae ad illa tempora referantur. Haec vero non de iis solum dicimus quae in auro constant, sed etiam si quod debeatur argentum vel frumentum vel alia species sit, et tam si sedis tuae sit quod a subiectis debeatur quam si praefecturae Illyrici aut sacrorum nostrorum thesaurorum sive nomine tributorum sive aliorum titularum qualicumque modo iis inferendorum. Communem enim omnibus deinceps subiectis nostris hanc nostram liberalitatem praebemus, ut nemo pro illis temporibus in posterum adversus eos procedat ad qualemcumque reliquorum exactionem faciendam, sive ab ipsis magistratibus missus sit sive etiam quovis modo fisci personam sibi vindicet sive mandata aliqua aut delegationes afferat, quandoquidem etiam iis qui tale quid percipiunt et per tantum tempus continuum non exegerunt, exactionem adversus subiectos, et insuper adversus ipsum fiscum auferimus. Nam cui tantum deinceps debetur, is ubi aut negligenter egit aut sportulis potius nec vero principali debito intentus fuit, et neque ab illis neque a publico quicquam percepit, non in tempore rursus reminiscitur delegationum vel

1 μικρὸν] modice (i. e. μέτριον?) § 2 εἶναι νομιζόμεν] est § 3 τινὰς] aliquorum (i. e. τινῶν?) § 4 ἢ καὶ μέχρι M § 5 καὶ μέχρι L § 6 ὅλων] solas (i. e. μόνων?) § 7 κοινὸν L § 8 θείας om. § 9 ἐλλειμμάτων ML § 10 παντοίων] omnino (i. e. παντοῖως) § 11 παρ' αὐτῶν om. § 12 πρώτης ἐπιμετρήσεως] i. e. a kal. Sept. a. 522 § 13 μέχρι] et § 14 παραλοῦσης M] διαλυθούσης L (i. e. usque ad kal. Sept. a. 544) § 15 τοὺς ὑπηκόους] nostros subiectos § 16 ἀναγομένων L § 17 ἀναγομένην M § 18 καὶ τούτο μόνον - τὸ τοῦτο δὲ om. L § 19 ἐπιμετρήσεως] ἢ M § 20 ὑπὲρ φόρων τῶν σῶν om. § 21 ἢ τῆ παρ' Ἰλλυριοῦς ἐπαρχότητι ἢ τισὶ τῶν θείων L § 22 ἐπαρχότητος M § 23 ὑπὲρ φόρων εἴτε ὑπὲρ ἑτέρων] pro fructibus sive pro residuis § 24 ἐπ' αὐτοῖς ὑπ' αὐτῶν (αὐτῶν L) § 25 λοιπὸν om. § 26 ἐνεχθήσεται L § 27 οἰκιοῦμενος L § 28 τινὰς om. § 29 ἐπιφροῦμενος M] ἐπιταγοῦν L sit quia § 30 καὶ τοῖς τοιοῦτοῖς § 31 λαμβάνουσι] huiusmodi quid accepit § 32 εἰσπραξῶσι

L § 34 ἢ om. §

1 dignum T^o § est] et V § interpellationibus T^o § 3 uillam T § 4 prouintiam V^o § 5 demitti VT § 6 cingulo V § 7 10 in vulg.] et VT (ad quam mavult Heimbach) § 8 praecedentis VI, corr. vulg. § 9 conclusimus vulg. § 10 leg. transactae septimae indictionis? § 11 septima sepultura T § 12 largitatis vulg.] largitatis VT § 13 reliqui i. e. ad] ex libri (ex illo relato tempore vulg.) § 14 hoc om. T § 15 sive (sedis tuae) Beck § 16 sit sive T vulg.] sine sit V § 17 apud Illyrios praefecturae Beck § 18 quocumque modo T § 19 ab delet Beck § 20 communis V communionem T § 21 reliquorum VT § 22 destinatus vulg. § 23 vindicante V] vindicante T, vindicans vulg. § 24 inferens vulg. § 25 deputacione V § 26 sit quia (qui T)] sed qui Mommsen § 27 quid accepit V] accepit quidem T; leg. quid accipienti? § 28 exigenti V] exigente T exigere vulg. § 29 subiectos - qui enim om. T § 30 negligenter V negligens T, vel negligens vel vulg.

ἣ σπορτούλων μᾶλλον ἀλλ' οὐ τῶν πρωτοτύπων γε-
 γόμενος, καὶ οὐτα παρ' ἐκείνων οὐτα παρὰ τοῦ δημο-
 σίου λαβὼν οὐκ ἐν καιρῷ λοιπὸν μέμνηται τῶν ἐκτα-
 γῶν ἢ τὴν ἐκείθεν ἀπαίτησιν ἐπαγαγεῖν πειράσει·
 τοιαντοῖον μὲν οὖν τὸν τοιοῦτόν τι ποιεῖν ἐγγχειροῦντα
 ὡς ταῖς ἡμετέρας λυμαινόμενον ἀποστρεφόμεθα δω-
 ρεῖαι· ὡςτε πᾶσαν ἐφεξῆς ἀπαίτησιν πρόφρασιν ἢ
 περινοίαν ἀναιρεθῆναι κατὰ τε τῶν ὑποτελῶν κατὰ
 τε τοῦ δημοσίου, καὶ μείζονα περιγενέσθαι κατεῦθεν
 ἀπραγμοσύνην τοῖς ἡμετέροις ὑποτελείσιν. ὅτι δὲ τού-
 των ἀπολαύσουσι τῶν δωρεῶν καὶ ὅσαι τοῖς θεοῖς
 ἡμῶν περιβάσει, ἢ τῷ θεῷ ἡμῶν πατριμονίᾳ προσ-
 ἦκουσι κτήσεις, καὶ οὐδὲ κατὰ γεωργῶν ἢ μισθωτῶν
 ἢ ἐμφυτευτῶν εἰσπραξῆς δημοσίων ὑπὲρ τῶν εἰρημέ-
 νων ἤμιν γενήσεται χροῖνον ἢ παρὰ τῶν τὰ δημοσίᾳ
 εἰσπραττόντων ἢ παρὰ τῶν παλατιῶν αὐτῶν, τῶν
 πᾶσιν ὠμολογημένων ἐστὶ. ταῦτα δὲ φημεν περὶ
 τῶν ὀφειλομένων ἐπι καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ὄντων
 ὑποτελείσιν. εἰ γὰρ τι φθάσαντες καθεὶς δειδώκασι
 καὶ τοῦτο παρὰ βουλευταῖς τυχόν ἢ τεξιώταις ἢ ὑπο-
 δέκταις ἢ ἐκλήπτορσιν ἢ καὶ παρὰ τοῖς τὰς ἐπαρχίας
 τρακτεῦουσιν ἔμεινε, τοῦτο οὐ συναναλαμβάνομεν οὐδὲ
 μέτρος ποιούμεθα τῆς παρουσίας ἡμῶν δωρεῆς, ἀλλ'
 ἀποαυθίσεται τῶν δημοσίων τῶν ἀποκατωτάτων ὑπά-
 ρχον τὸ παρὰ τῶν ὑποτελῶν δεδομῖνον μὴ τὸ διμόσιον
 λαβεῖν, ἀλλ' ἰδιωτικὸν ἑτέρον κέρδος γενέσθαι.

commodis magis et non principalibus factus, et neque
 ab eis neque a publico accipiens, non in tempore
 deinde memoratur deputationum aut exinde exactione-
 nem inferre temptat; e contrario autem eum qui
 5 huiusmodi aliquid facere praesumpserit tamquam no-
 stris pestiferum repellimus. donationibus, ut omnem
 de cetero repetitionis occasionem aut [sipsum quae-
 ratur quae in consuetudine non est] perineoam au-
 ferri tam contra subiectos quam contra publicum et
 maiorem praevalere et ex hoc ἀπραγμοσύνην nostris
 subiectis. Quam per has perfruuntur donationes et
 quae sacris nostris privatis aut divino nostro patri-
 monio competunt possessiones. et neque contra colo-
 nos neque contra locatores aut emphyteutas exactio
 fiscalium pro praedictis a nobis fiat temporibus aut
 15 ab iis qui publicum exigunt aut a palatinis ipsis ma-
 nifestissimum est. Haec vero dicimus, quae debentur
 adhuc et apud nostros sunt subiectos. Si enim ali-
 quid contigit eos dare et hoc apud curiales foris aut
 20 aut officiales aut hypodectas aut delegatores aut
 apud hos qui provinciarum sunt numerarii remansit,
 hoc non comprehendimus neque partem facimus praesentis
 nostrae donationis, sed salvabitur publico: in-
 utilissimum constitutum, ut quod a subiectis datum
 25 est non fiscus accipiat, sed proprium lucrum fiat.

CAPUT II.

Ταύτης δὲ ἡμῶν τῆς φιλοτιμίας ἐκλειόμεν καὶ τὰ
 ὀμολογηθέντα τυχόν ἢ καὶ ἀναιρεθῶν τῶν δη-
 μοσίων παρὰ τρακτεῦτων ἢ ἀρκιναριῶν ἢ ἀρκασίων·
 οὐδὲ γὰρ καὶ τούτοις τῆς ἴσης μεταδιδόμεν δωρεῆς,
 30 ἐπεὶ γε ἀπαξ φημιώσατό τε καὶ σχεδὸν ἔχει τὰν
 λαβὼν τὸ δημοσίον. τῆς δὲ θείας ταύτης φιλοτιμίας
 ἐξαιρούμεν τὰς τε στρατιωτικὰς καὶ φοιδεραικὰς dis-
 cussiones· αὐτὰ γὰρ οὐ προσάπτονται μὲν τῶν ἡμε-
 τέρων ὑποτελῶν, δικαίαν δὲ τὴν εἰσπραξίν κατ' ἐκεί-
 35 νων ἐπάγουσι τῶν οὐ προστηκόντων ἐκ τοῦ δημοσίου
 λαβόντων κἂν εἰ προσφύσει στρατιωτικῆς ἢ φοιδεραι-
 κῆς δαπάνης ἔνυχον εἰληφότες, ὅμοις οἰκεῖον τοῦτο

Hac vero nostra largitate excludimus et quae
 cauta sunt forsitan aut fideiussa publico a numera-
 riis aut arcariis aut scriiniariis; nihil enim his de
 aequa conferimus donatione, quia semel propria fecit
 et paene habet haec accipiens fiscus. De sacra vero
 hac largitate excipimus tam militares quam foederati-
 cas discussiones; ipsae enim non contingunt quidem
 nostros subiectos, iustam vero exactionem contra
 illos inferunt qui non competenter de publico acci-
 piunt, vel (si) occasione militaris vel foederaticae ex-
 pensae contigerunt accipientes, tamen proprium hoc

exactionem inde peragere temptat. Quin e contrario eum qui tale quid facere audeat, tamquam donationi-
 bus nostris nociurum aversamus: ut omnis deinceps exactionis causa vel machinatio tam adversus sub-
 iectos quam adversus fiscum auferatur, atque maior inde quoque tranquillitas subiectis nostris existat.
 His autem donationibus etiam possessiones frui quaecumque ad sacra privata nostra aut sacrum patri-
 monium nostrum pertineant, et ne contra colonos quidem aut conductores aut emphyteutas tributorum
 exactionem pro praedictis a nobis temporibus sive ab iis qui tributa exigunt sive a palatinis eorum institui
 licere apud omnes in confesso est. Haec autem de iis dicimus quae adhuc debentur et apud subiectos
 nostros sunt. Si quid enim illi antea dederunt idque apud curiales forte vel officiales vel susceptores
 vel acceptores vel provinciarum tractatores remansit, hoc non comprehendimus nec partem praesentis
 donationis nostrae facimus, sed fisco conservabitur, cum absurdissimum sit, ut si quod a subiectis datum est
 non fiscus accipiat, sed privatam aliorum lucrum fiat.

II. Ab hac vero liberalitate nostra ea quoque excludimus, quae confessa forte vel etiam constituta
 sunt fisco a tractatoribus vel scriiniariis vel arcariis. Neque enim hos quoque aequalis donationis parti-
 cipes reddimus, quoniam fiscus semel haec sibi vindicavit et propemodum accepta habet. Excipimus autem
 a sacra hac liberalitate et militares et foederatorum discussiones; haec enim subiectos nostros non attingunt,
 sed iustam adversus illos exactionem inducunt qui non competenter ex publico acceperunt: qui etiam si
 forte nomine militaris aut foederatorum sumptus acceperint, tamen hoc proprium lucrum fecerunt. Atque

1 ἢ om. ε || σπορτούλων M || πρωτοτύπων] πρωτο-
 τύπων μᾶλλον L || 2 *οὐδὲ — οὐδὲ ML || τοῦ τοῦς L
 || 6 λαμβανόμενον M^a || 10 ὅτι δὲ τούτων] quam per
 (i. e. διὰ) has ε || 13 κτίσεις L || ἢ μισθωτῶν] neque
 contra locatores ε || 16 παλατιῶν L || 21 ἐκλήπτορ-
 σιν M || 22 συναναλαμβανόμενον L || οὐδὲ om. L || 24
 ἐπάρχων M || 25 δεδομένων M^a διδομένων L^a || τὸ
 τὸν L || 26 ἰδιὸν ἑτέρον L ἑτέρον om. ε || 29 aut
 arcariis aut scriiniariis ε || 30 οὐδὲ] nihil i. e. οὐδὲν ε ||
 καὶ om. ε || 31 καὶ σχεδόν — 33 τὰς τε om. M || 32 λα-
 βῶν L || 33 discussiones L δίκουσι σίονας M || 34
 αὐτὰς] ipsae i. e. αὐταί ε || 37 κἂν] καὶ κἂν coni. Zacha-
 riae, malim ἢ κἂν.

aut ipsum quae V || consuetudine V] consuetudinem T ||
 perineoam VT || auferri tam] aut feritam T || 10 ἀπραγμο-
 σύνης] aut pas pavo eo V aut papaco T || nostri sub-
 iecti (subiecti scr. V² in sp. unc.) V || 11 fruuntur V || 12
 diuinio T || 14 emphyteutas T || 15 fict vulg. || 16 ab iis
 vulg.] aliis V aliquis T || a V] om. T vulg. || manifestis-
 simum V] manifestum T vulg. || 17 quae] de his quae
 vulg. || 19 contigit eos vulg.] contigit eos T eis conti-
 git V || 20 hypothecos V || 21 apud hos vulg.] ab his VT || 24
 constitutum VT || ab V] 27 vero om. V || 29 arcariis VT
 || nihil enim] nichis ex V || 30 aequal] qua T || donatio-
 num T || facit T || 31 sacra vulg.] sacro VT || 32 milita-
 ris V] foederaticas T || 33 discussiones V] ipsae vulg.]
 ipsi VT || 34 nostros om. V || 36 *vel ai [cf. 721. 10] vel
 libri] militaris vulg.] militaria V militario T || vel vulg.]
 ut VT || foederaticae vulg.] foederatica V foederatica T ||
 expensae vulg.] expensa VT || 37 contingerunt VT, corr.
 vulg.] hoc proprium T

1 quomodus V || 3 deputationem VT, corr. vulg. || aut om.
 V || 5 praesumpsit T || 6 repellibus T || 7 ipsum — non est
 glossam ad voc. perineoam adscriptam om. vulg. || 8 quae]

κέρδος ποιησαμένων. καὶ πολλῶ γὰρ μᾶλλον ταύτης ἡμῶν ἐξαιρούμεν τῆς δωρεᾶς τῆς τῶν πολιτικῶν χρημάτων ζητήσεις καὶ πρὸς γὰρ τὰς τῶν ἐργῶν discussionis τῶν τε κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν τῶν τε κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐπει γὰρ μὴ δίκαιόν ἐστι τοσοῦτον παρ' ἡμῶν ἐκφορηθέντος χρυσίου προορίσει τῆς τοῦ πολιτεύματος ἀσφαλείας τοὺς μὲν ὑπομηγηκότητας κέρδος ἄδικοι ἔχουν, στερεῖσθαι δὲ τοὺς τόπους τῆς ἐξ ἡμῶν φιλοτιμίας ἢ τῆς ὀφειλομένης αἰτίας ἀσφαλείας, ἢ καὶ τὰς πόλεις τῶν εἰς εὐκοσμίαν αὐταῖς ἀπονεμημένων ἀποστρεφῆσθαι χρημάτων. ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰ τοὺς κακοχοροῦντας παντοίως μισοῦμεν, πλὴν ἀλλὰ τῆς ἡμῶν αὐτῶν φιλανθρωπίας ἐπιλαθῆσθαι κατ' οὐδένᾳ δυνάμεθα χρόνον, διὰ τοῦτο θεσπίζομεν τὴν παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆαιος γινομένην ἐξαιρέσειν χώραν ἔχειν ἐπὶ τοῖς ἀπο τῆς ἐναγχοῦ διαδομύσεως πῶτῃς ἐπινεμήσεως χρόνοις, ταύτην δὲ φάμεν τὴν sedecim πρόσθεν ἁννις γενομένην. ἐπὶ γὰρ δὴ τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις ἀπλήν καὶ γενικίῃ πασὶν ἐρεξῆς τὴν ἡμετέραν φιλοτιμίαν περιέχουσαν οὐδὲμίαν ἐξαιρέσειν ἐπὶ ταύτῃ ποιούμενοι, ὥστε κοινή πάντας ἀνθρώπους ἀπολινεῖν ἡμεριμίας, καὶ μηδὲμίαν ἐλλειμμάτων εἰσπραξίαν ἐξ οἰαοῦν ἀφορηῆς ἐξ ἐκείνων προῖέντι τῶν χρόνων. ταύτην ἡμεῖς τοῖς μὲν ὑπηκόοις φιλοτιμήσασθαι, θεῶ δὲ τῷ μεγάλῳ 25 προσταγεῖν τὴν πράξιν ἡγησάμεθα δεῖν, ὡς ἂν πάντες τῶν ἐντευθέντων ἀπαλαυνόντες ἀγαθῶν χάριτας ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὁμολογοῦν τῷ μεγάλῳ θεῷ τῷ καὶ ταύτην ἡμῖν εἰς νοῦν βαλομένην τὴν πράξιν. (Ἐπίλογος) Τὰ τοῖον παριστάντα ἡμῖν καὶ 30 διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ σπενσάτω πρὸς ἔργον ἀχθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι σπουδασάτω. Dat. XVII k Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVII. pc. Basillii vc. anno 34 XII. [a. 553.]

multo magis ab hac donatione nostra excipimus civilium pecuniarum inquisitiones ac praeterea operum discussiones tam quae in hac felici civitate quam quae in provinciis sunt, quoniam iustum non est, cum tantum auri a nobis pro securitate rei publicae erogatum sit, eos quidem qui ministeria praestiterunt iniustum lucrum habere, loca vero liberalitate nostra vel debita eis securitate fraudari, vel etiam civitates pecunias quae ad ornatum eis tributae sunt privari. Quoniam autem, etiamsi maleficos omnifariam oderimus, attamen humanitatis nostrae oblivisci nullo modo possumus, propterea sancimus, ut exceptio a nobis in quibusdam capitibus facta de iis temporibus locum habeat, quae inde a prima quae nuper praeteriit indictione descendunt, eam dicimus quae abhinc sedecim annos fuit. In praeteritis enim temporibus simplicem et generalem omnibus deinceps liberalitatem nostram praedecem nulla in ea exceptione facta, ut communiter omnes homines securitate fruuntur, neve ulla reliquorum exactio ulla de causa ab illis temporibus procedat. Hanc nos actionem cum subiectis largiendum tum deo magno offerendam existimavimus, ut omnes bonis inde oriundis fruentes pro nostro imperio gratias magno deo agant, qui hunc quoque actionem nobis in mentem misit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ut ad effectum adducantur studeat et ut observentur operam adhibeat.

3 discussiones L, discussiones M || 5 in aliis provinciis s || 9 ἢ τῆς ἢ τῆς L^a || 14 χρόνον modo i. e. τρόπον s || 15 γενομένην L || 16 ἀπὸ υμ. s || 17 πρώτης ἐπινεμήσεως i. e. a ku'. Sept. a. 537 || 17 δέ] διή παύτ Zachariae || 18 sedecim M | ἐπὶ] ἐπὶ M || 19 προλαβοῦς Kroll (cf. e. g. 587, 23. 625, 3. 722, 13. ed. III 1 § 1) quae praecedunt s] προβαίνοντες ML || 24 προσίνας L || 25 φιλοτιμήσασθαι] humanitatem concedentes s || 29 εἰς νοῦν ἡμῶν L || βαλλομένη M λαβομένη L || 30 epilogum om. s | subscr. om. s (nisi forte huc pertinet subscr. addita sequenti constitutioni Auth. CXXVI (= nov. CLIX, ubi vid.) [XVII k. mai. M] μηνί παύτ Theod. | CP. dn. iustin. pp. aug. basilio u. cones. M, ἐκεῖ εἰ (immo κς) μετὰ τὴν ὑπατερίαν Βασιλείων τὸ εἶθ Theod. Annum imperii XXVIII. Contius 'er mss.' reposuit, unde po. Basillii XIII. (i. e. a. 554) requirit Diener Gesch. d. Nov. p. 527; rectius Zachariae servato consulatus anno a Theodoro tradito ex v. 16 sq. annum imperii XXVII. restituit.

lucrum facientium. Et multo magis hac nostra excipimus donatione civilium pecuniarum inquisitiones et insuper operum discussiones tam in hac felicissima civitate quam in aliis provinciis, quoniam non est iustum tanto a nobis emissio auro pro occasione munitionis reipublicae administrantes quidem lucrum iniustum habere, fraudari vero loca nostra largitate aut debita eis munitione, aut civitates pecunias quae ad ornatum earum divisae sunt defraudari. Quia vero vel si malignantes omnino odimus, sed nostras humanitates oblivisci nullo possumus modo, propterea sancimus [quae] a nobis in quibusdam capitulis factam exceptionem locum habere super his quae nuper transiit primae indictionis temporibus, haec vero dicimus sedecim pridem annis factam. De his enim quae praecedunt temporibus simplicem et generalem omnibus continue nostram humanitatem concedimus nullam exceptionem in ea facientes, ut communem omnes homines perfuamur securitatem, et nullam reliquorum exactorem ex qualibet occasione ex illis procedere temporibus. Haec nos quidem subiectis humanitatem concedentes, deo magno offerre actum arstimavimus oportere, ut omnes his perfuentes bonis gratias pro nostro imperio confiteantur magno deo, qui et hunc nobis in mentem actum inmisit.

2 donationem T || 3 et — discussiones om. T || discussiones l^a || 4 aliis delet Beck || 5 auro V || 6 leg. ministrantes? || 7 nostre V || 8 dubitata eis minutione V || civitatis VT, corr. vulg. || 9 eorum T || divisae vulg.] divisa VT || quia] ora T || 11 modo possumus V || 12 *quae deleri || factum exceptione V facta exceptio est vulg. || 14 transiet VT, corr. vulg. || inditionis V || 15 sedecim] si decem V si. X. T || facta V || 16 supplicem V || 19 nulla V || 20 reliquorum vulg.] reliquorum T relinquit V || 21 non T || 22 concedente V || actum VT, corr. vulg. || 25 hunc vulg.] hanc VT || in mentem vulg.] inmentem VT || subscriptione carent libri; nam quae in Escorialensi et Pistoriensi adiectur dat. prid. kal. novemb. ep (cap. Pist.) imp. dn. iust. pp. aug. (cog. libri) an. XVIII. pc. (pac. Pist.) basili uo. an. IIII. praescripta in Escor. constitutioni Auth. (XXXI (= nov. CXXXIII), in Pist. constitutioni Auth. CXXXIV (= nov. CXXXIII), ea aliunde (Auth. CXXX? CXXXIII?) translata est.

PMH

ΠΕΡΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΕΩΣ ΛΟΙΠΑΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ.

(Ἰουστίνος Αἰγούστος ἐδικίον.)

(Προοίμιον.) Ὅσῃν περὶ τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἐκ προοιμίων τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐποιήσαμεθα πρόνοιαν τε καὶ σπουδὴν τῆς παραδουθείσης ἡμῖν ἐκ Θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι, ἔξ ὧν ἤδη 5 πεπεράχαμεν φαιερὸν κατεστήσαμεν ἅπασιν. τὸ γὰρ δημόσιον χρεῖσι πολλοῖς καταπεφορισμένον εὐρόντες καὶ πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν ἐλάσαν εἰς ἑαυτοὺς ἡμεῖς ἀνεδέξαμεθα τὸ ὄφλημα, βάρους τε καὶ δυσχερείας πολλῆς ἀπαλλάξαντες τούτο. καὶ τὸ στρατιωτικὸν δὲ παραρῶν ἤδη τῆ τῶν ἀγαγκίων ἀπορία, ὡς τὸ πολέτευμα ταῖς τῶν βραβάρων ἐφόδους τε καὶ ἐπιδρομαῖς ἀμέτρους καταβλάπτεσθαι, καθ' ὅσον γέγονεν ἡμῖν δυνατόν τῆς δευσης ἐπινοηθῆσεως ἀξιούμεν. πλὴν ἄλλ' οἷα ἄχρι τούτων καὶ μόνων δεῖν εἰρηθεῖν, μὴν τὴν περὶ τοὺς 10 ὑψηλοῦς στήναι βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ τινος ἄλλης μεταδοῖναι φιλανθρωποῦ γνώμης τοῖς ὑποτελεῖαι νενομικαμένω κληῖται ἐλευθεροῦντες αὐτοὺς τῶν παρ' αὐτῶν ἐλλειμμάτων ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ.

CAPUT I.

Κοινὴν τοίνυν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν εὐσχεσίαν εἰς ἅπαντας ἐπεκτείνοντες συγχωροῦμεν τοῦ προλαβόντος χρόνου μέχρι τῆς οὐκτάτης ἐπιμελήσεως καὶ αὐτῆς τοῦ ἐνεστώτος κύκλου τὰ ὀφειλόμενα παρὰ τῶν υποτελεῶν ἐλλείμματα τῷ δημοσίῳ, καὶ θεσπιζόμεν μηδεμίαν εἰσπραξίν γενέσθαι τῶν ἐν λοιπάσιν ὀφειλομένων 15 ἄχρῃ τῆς εἰρημένης ἐπιμελήσεως, εἴτε τὴν γενικὴν εἴτε τὴν ἰδικὴν τράπεζαν τῆς σῆς ἐνδοξοτητος ταῦτα ὄρεῖ ἢ τὴν ἀρχὴν ἰῶν παρὰ Ἰλλυριοῖς ἱερῶν πραιτωρίων ἢ τοῦ ἐνδοξοτάτου Ἰουστινιανοῦ ἐπάρχον τῶν ἐπὶ Μυσίας καὶ Σκυθίας στρατιωτικῶν καταλόγων ἢ καὶ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν ἢ τοῦ ἱεροτάτου ἡμῶν ταμείου ἢ τοῦ θείου πατριμονίου ἢ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κουράτωρος τῶν οἰκιῶν· ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἑτέροις εἰδεῖσι κερχρωσθημένων εἶη, τούτο πᾶσι τοῖς ὀφειλοῖσι συγχωρεῖσθαι, ὥστε οὔτε γεωργῶν 20 οὔτε μισθωτῶν οὔτε ἐμφυτευτῶν οὔτε μὴν οἱ κεκτημένοι εἰσπραχθήσονται τὰ ὀφειλόμενα τῷ δημοσίῳ ἐλλείμματα τῶν ἀχρῃ τῆς εἰρημένης ἐπιμελήσεως καὶ αὐτῆς χρόνων.

CAPUT II.

Ἐξαιροῦμεν δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς φιλοτιμίας τὰς τε στρατιωτικὰς καὶ φοιδαρτικὰς discussionas. ταῦτα γὰρ τῶν ὑποτελεῶν οὐδὲ ὅπως καθάπτεσθαι συμβαίνει, ἀλλ' ἐκείνων καὶ μόνων τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου χρήματα χορηγηθέντων, εἰς κέρδος τε οἰκίῳ ἀπενεγκαμένων τὰ τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασιν ἢ φοιδαρτικοῖς ἐπιδοθέντα παρὰ τοῦ δημοσίου. εἰ δὲ καὶ τῶν παρὰ τοῖς λεγομένοις ὑποδέκταις ἢ ἀπατηταῖς ἢ ἐκλήπτωσιν ἢ 25

Nov. CXLVIII Iustini Graece tantum extat in M (f. 410 inter Iustini novellas prima) et L. — Epit. Theod. 148 Athan. 20, 6.

CXLVIII.

DE INDULGENTIA RELIQUORUM PUBLICORUM.

(Iustinus Augustus edictum.)

Praefatio. Quantum providentiae et studii in res communes statim a primordiis imperii nostri contulerimus, dum traditas nobis a deo reipublicae curam adhibemus, ex iis quae iam gessimus omnibus manifestum fecimus. Fiscum enim cum multis debitis oneratum et ad extremam inopiam adactum invenimus, in nos ipsos aere alieno recepto onere atque difficultate magna liberavimus. Deinde rem militarem rerum necessariarum penuria iam dilapsam, ita ut res publica barbarorum invasionibus irruptionibusque infinitis labeficeretur, quoad eius facere potuimus, idonea emendatione dignamur. Quamquam non in his tantum opem subiectis praestandam subsistere oportere putavimus, sed etiam alterius cuiusdam clementiae participes faciendos subiectos arbitrati sumus. ut eos a reliquis fisco debitis liberarem.

I. Commune igitur hoc quoque beneficium nostrum in omnes extendentes praeteriti temporis reliqua usque ad octavam et ipsam praesentis cycli indictionem a subiectis fisco debita remittimus, atque sancimus nullam fieri exactionem eorum quae in reliquis usque ad modo dictam indictionem debentur, sive generalem sive speciale mensam gloriae tuae spectant vel praefecturam sacri apud Illyrios praetorii vel gloriosissimi Iustiniani praefecti numerorum militarium in Moesia et Scythia vel etiam sacrorum nostrorum thesaurorum vel sanctissimi nostri aeriarii vel sacri patrimonii vel magnificientissimi curatoris domum: verum quidquid tam in auro quam argento aliisque speciebus debitum fuerit id omne omnibus debitoribus remittatur, ut neque a colonis neque a conductoribus neque ad emphyleutis neque magis a possessoribus reliqua fisco debita pro tempore quoad est usque ad praedictam indictionem et ipsam exigantur.

II. Excipimus autem ab hac liberalitate nostra militares et foederatorum discussiones. Haec enim subiectos omnino non attingunt, verum illos solos quibus a fisco suppeditatae sunt pecuniae et qui in lucrum proprium converterunt quae militariibus vel foederatorum ordinibus data sunt a fisco. Sed si quae etiam apud eos qui dicuntur susceptores vel exactores sive in auro sive in argento vel

2 rubr. Περὶ συγχωρήσεως δημοσίων Ἀθ., Περὶ λοιπάδων Θεοῦ. || 3 inscr. om. ML, inserui ex Ath. || 4 Ὅσα cit. Theod. || 7 ἐλάσαν M] ἐλάσαν L, ἐλασθάν cum Haloandro vulg. || 8 παραρῶν M] τῆ om. L || 10 ἔξιομεν Zacharivae || πλὴν δὲ ἄλλ' L || 11 φιλανθρωποῦ μεταδοῦναι L || 12 *ἐλευθεροῦντες] ἐλευθεροῦς ML (ποίησας post δημοσίῳ add. cum Haloandro vulg.) || ἐλλειμμάτων (et sic acrius) M, ἐλλειμμάτων (et sic plerumque) L || 14 octavas L, om. M in luc. 12—15 lit. || ἐπιμελήσεως] i. e. usque ad kal. Sept. a. 560 ||

ταύτης L || 16 ὄρεῖ M || 17 τῶν] τῆν L || ἰλλυριοῖς L, ἰλλυρικοῖς M || de hoc praefecto cf. nov. XLI et L || 18 ἢ καὶ τοῦ ἱεροτάτου L || 19 οἰκιῶν M (τὸν κόρητα τῶν οἰκιῶν Ath.) οἰκίῶν L || 20 sq. *οὐδὲ οὐδὲ οὐδὲ ML || 21 μισθωτοῖ L || φοντεται L* || 22 καὶ om. L || 23 discussionas L δυσκουσίονας M discussionas Ath. cod. 24 *ἀλλ' ἢ ML, πλὴν Hombergk. εἰ μὴ Osenbrüggen (cf. 120, 35) || 25 χορηγηθέντα L || ἐπιδοθέντα M* || 26 εἰ δὲ καὶ τῶν L Ath.] εἰρημένα καὶ τῶν M

ἐν χρυσῶν ἢ ἐν ἀργύρῳ ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐν εἶδει τελομένων εἰραθεῖεν παρὰ τῶν ὑποτελῶν καταβληθέντα, εἰσπραχθήσονται καὶ αὐτὰ καὶ καταβληθήσονται ὡς προήκει τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀρχόντων. τὸν ὁμίον τε τρόπον καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπαντας τοὺς λαβόντας τῶν ἡμετέρων οὐτελῶν χρυσίον ἢ ἑτερόν τι ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐπιμετῶσεων καὶ τοῦτο μὴ καταθέντας εἰς τὸ δημόσιον ἢ καταθεῖναι προσήκον τῆν, ἐξηρευόμεν τῆς παρούσης ἡμῶν δωρεᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦτο ἐπὶ τὸ δημόσιον ἢ καὶ οἱ ἄν ἀρμόξῃ τὰ τοιαῦτα καταβλεῖν. τοὺς 5 γὰρ ὑποτελεῖς ἐλευντες τῆς παρούσης ἡξωσασμεν φιλανθρωπίας, οὐ μὴν τοις παρ' αὐτῶν τῶν δημόσια προληβόντας χρήματα ἀποστεινεν τε το δημόσιον βυλλυμένοις ἡγῶν ἐκείνους. ὅπου ἂν ἐκταταγῆνοι τῆχοιεν ὄντες. προδῆλον δέ, ὡς εἰ τινες ταύτης ἡμῶν προμισθόμενοι τῆς φιλοτιμίας ὑπὲρ τῶν συγχωρομένων ἐλλειμμάτων κατὰ τινα περιόριαν ἐκ τῶν ὑποτελῶν ὁμολογίας ἢ ἀντιφωνήσεις εἰλήφασιν, ἢ καὶ εἰς ἰδιωτικά μετατεθείκασι χρεῖα, ἢ ἄλλῃ τι πρὸς περιγραφήν τοιοῦτό τι μελετήσαντες ἢ πράξαντες φανείην, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν 10 ὄσιλος ἔξουσιν. ἀναδώσουσι δὲ τὰς ὁμολογίας παρ' ὧν ἐκομίσαντο ταύτας. Ἄπαντες δὲ χαρίτας θεῶν τε καὶ ἡμῖν ὁμολογήσουσιν, οἱ μὲν ὀφείλοντες τὰ ἐλλείμματα τῆς τούτων συγχωρησεῶς τε καὶ φιλανθρωπίας ἀξιοθῆναι. οἱ δὲ οὐδὲν ὑπὲρ ἐλλειμμάτων ὀφείλοντες ἀπὸ πηλαγμένοις φροντιδοῖς τῆς τῶν ἀποδείξεων ἐνεκα παραφυλακῆς, ὡς μὴ τοῖτοῖς παρεμπίπτειν (τὸ) πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι χρόνων. πάλιν δὲ ζυγοκλεπτήσαντες παρίτωσαν, ἀρχὴ τῆς ὀδοῆς ἐπιμετῶσεως ἔχοντες τὸ ἀμέριμον· ὡς εἰς πάντας εἰκότως τῆν παρῶσαν ἡμῶν 15 διανίμειν δωρεάν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖωνν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου ἡμῶν πραγματικῶ νόμου δηλούμενα ἢ σὴ ἐνδοξότης προγραμμάσι χρωμένη κατὰ τῆνδε τῆν βασιλίδα πόλιν ἅπασι φανερὰ καισατήσει. D. anno I. Iustinov pp. Aug. [a. 566.]

PMΘ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΙΚΑ ΤΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΕΚ ΔΕΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΒ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΗΤΗΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΗΤΩΡΩΝ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, ΕΦ' ΟΙ ΤΟΝ ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΝ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΖΕΣΘΑΙ. ΒΙ ΔΕ ΥΠΕΡΘΩΝΤΑΙ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΞΑΙ, ΜΗΔΕΝΑ ΠΡΟΣΙΕΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΟΤΙΟΥΝ ΠΡΑΤΤΟΝΤΟΣ ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ. 25

(Προσίμιον.) Τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένης ἡμῖν πολιτείας κηδύμενοι καὶ ἐν πάσῃ δικαιοσίῃῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους σπουδάξοντες ὑπηρεσοὺς ἕνα σκοπὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦτον ἐδέμεθα, ἅπαν εἰ τι πρῶην ἀτελεῖς ἦν

No. CXLIX inter Iustini novellas quarta Graece tantum extat in M. f. 412. — Epit. Theod. 149.

reliquorum quae in specie conferuntur a subiectis soluta inveniantur, exigentur et ipsa iisque ad quos pertinent ex dictis a nobis magistratibus solventur. Alique puri modo ceteros omnes qui a subiectis nostris aurum vel aliquid in praedictis a nobis indictionibus acceperint neque id fisco solverint quemadmodum solvere par erat, a praesenti donatione nostra excipimus, ut hoc fisco vel etiam quibuscumque competunt solvant. Subiectorum enim miserati praesenti humanitate dignati sumus, nec vero eos qui ab ipsis publicas pecunias praeceperunt ac privare fisco volunt sive illos a quibus delegati sunt. Manifestum autem est, si qui cum hac nostram liberalitatem praesentirent pro reliquis remissis per fraudem aliquam a subiectis nostris cautiones vel constituta acceperint, vel etiam in privata debita transulerint, vel quid aliud eius generis ad circumscriptionem meditali esse vel fecisse videantur, nullam eos utilitatem ex iis habiuros, sed cautiones iis reddituros esse a quibus eas abstulerunt. Omnes autem et deo et nobis gratias agent qui reliqua debent, quod horum remissione et clementis digni habiti sunt, qui nihil reliquorum nomine debent, quod liberati sint sollicitudine propter apochas custodiendas, ne forte accidat iis ut saepius pro iisdem temporibus molestia afficiantur, — — — usque ad octavam indictionem securitate utentes, ut ad omnes merito praesens donatio nostra redundet.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam legem declarantur tua gloria edictis usa in hac regia civitate omnibus manifesta faciet.

CXLIX.

UT PRAESIDES PROVINCIARUM GRATIS FIANTE EX SUPPLICATIONE DEO CARISSIMORUM EPISCOPORUM ET POSSESSORUM ET INCOLARUM PROVINCIARUM AD PISSIMUM IMPERATOREM FACTA, UT QUI NOMINATUS SIT FISCO CAUTIONEM PRAESTET; QUODSI ID FACERE DISTULERINT. NE QUIS IMPERATOREM ADEAT ADVERSUS PRAESIDEM, QUIDQUID IS TRIBUTORUM PUBLICORUM NOMINE FECERIT.

Praefatio. Cum rei publicae a deo nobis traditae prospiciamus operamque demus ut subiecti nostri in omni iustitia vivant, unum hunc finem ab initio nobis proposuimus, ut omne si quid antea imper-

1 ἢ τῶν M] καὶ τῶν L] εἶδος M] ἡδῆ L] 4 ἦ L] εἰ M] 5 τοῖτους marull Zachariae || ἐπὶ om. L* || 6 αὐτῶ M] παραλαβόντας L] 7 ἡγῶν] ἡγῶ Halaander || leg. ὑπό-θεν? || ἐκταταγῆνοι L, ἐκτεταγῆνοι M, corr. Halaander (τοὺς ἐκταταγῆνοι Ath.) || 9 τινα M] τῆν L] 10 τοιοῦτό τι ML] τοιοῦτον cum Halaander vulg. || 11 ἅπαντας L] 12 μὲν M] μὲν οἶν L] 13 ἀποδείξεων Homberg (cf. 122, 25. 281, 31 ed. 11 c. 1 § 2) ἀποδείξιμένων ML] 14 * τοῖτοῖς τούτω ὡς M] τοῖτο ὡς L (τοῖτους Halaander, τοῖτους ὡς Scringero) || παρεμπίπτειν ML] παρεμπίπτει cum Scringero vulg. || * τοῖ uddidi || ζυγοκλεπτήσαντες παρίτωσαν ML, παρίτωσαν corr. Scringero (praestat fort. παρείτωσαν i. e. indulgentia potuuntur). Verba obscura non expedio; ζυγοκλεπτήσαντες significare videtur 'qui iuga vel capita (cf. 122, 13. 21. 636, 23. 637, 35. Gothofr. ad cod. Theod. 13, 10. 2) averterunt vel subter-

fugerunt. — Ita vere locum restituendum putat Kroll: ὡς μὴ (τοῖτο ὃ παρεμπίπτει πολλάκις) ὑπὲρ τ. α. δ. χ. πάλιν· (οἱ) δὲ ζυγ. || 16 διανίμειν M] διανομῆν L διαμένειν Zachariae; malim διαιρεῖν vel διατείνειν || 18 προγράμματα Zachariae] γράμματα ML || 19 καθ' ἑαυτ. ἢ ann. T. iustini pp aug. M, ἐξἑσωνῆθη ἐν τοῖς χρόνοις βασιλεῖας Ἰουστινιανοῦ Theod. ἔγραψεν ceteris om. Ath. || 21 rubr. Περὶ τοῦ προίκου γίνεσθαι τοὺς ἀρχοντας ὀνομασία τῶν κτητόρων ἀσφαλισθήμενοις (ἀσφαλισθήμενῶν cod., corr. Zachariae, malim μηδὲ δυναμένους τοῦτο ποιῆσαι, προ-ίεναι (προσιέναι om. index regional) βασιλεὶ διὰ τῆν τῶν δημοσίων εἰσπράξην Theod. || 22 οἰκητόρων) οἱ κτιοῖντορον index M] προς τῶν — 25 δημοσίων) καὶ διανογῶν κεφαλαίων index M] 21 * μηδέτι (prokis etiam μηκέτι, cf. 650, 11) μηδενὶ M (an μὴ δύνασθαι? Kroll)

κα συγκεχημένον ὑπῆρχε, τοῦτο καὶ ἐπανορθῶσαι καὶ τέλειον ἀποσῆναι. μεριμνήσαντες τοίνυν ὅπως τό τε δημοσίον τό τε ὑπῆκον ἀβλαβές τε καὶ ἀξίμιον διατελεῖη, διειοθῆμεν ὅτι διη τοῦτο ῥαδίως ἔξομεν. εἰ τοὺς ηἰκουμένους τῶν ἐπαρχῶν προικα τὰς ἀρχάς παραλαμβάνοντας καὶ τὸ δημόσιον ἀσφαλιζομένους ὁρθῶς τε καὶ ἰουσίως ἅπασι χρῆσθαι παρσκευάσαμεν, παντός ἀπεχομένους τοῦτο μὲν ἀδικήματος τοῦτο δὲ καὶ λήμματος αἰσχροῦ τε καὶ ἄλλως ἀπιχορευμένου.

CAPUT I.

Ἴνα τοίνυν μὴ ξένοι τινὲς ἐπεισιπθῶντες ταῖς ἐπαρχίας ἀδικοῖεν αὐτὰς ἡμεῖς τε συχνυῖς ταῖς καὶ αὐτῶν ἐνοχλοῖμεθα προικεῖσεις, προτρέπομεν τοὺς ἐκίστης ἐπαρχίας ὀσιωτάτους ἐπισκόπους κητόρων τε καὶ οἰκητόρων τοὺς ἄγοντας τὰ πρωϊαία, διὰ κοινῆς δεήσεως ἀναγεῖν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον κράτος τοὺς αἰτοὺς ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτῶν ἐπαρχίας νομιζομένων. τούτοις γὰρ τὰ συμβῆλα τῆς ἀρχῆς δόσεως χωρὶς παρεῖχον ἀσφαλιζομένοις τὸν δημόσιον εἰσάγειν καιόνα, παρεγγυῶντες ὑπὸ τῶν νόμων ἐναντίον ἠθδὲν διυπάρτεσθαι [ἢ] μηδὲ τινα βιάζεσθαι παρὰ τῶν ὑποτελῶν (πόρον, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις) ἀρκυνομένοις σιτηῶσιν ἐπαγορπνεῖν τῆ τῶν δημοσίων φόρον εἰσπράξει, καὶ τοῖς μὲν περὶ τὰς εὐσεβεῖς εἰσοφὰς ἐγνωμονῶσι πράξαι τε ἅμα καὶ πατρικῶς προσφρεσθαι, τοὺς δὲ ἄγνωμονοῦντας εἰσπράττειν σφοδρότερον. μηδὲν ὑπὲρ τούτου κέρδος οἰκείον κενταπασιν ἀπογεομίνους. δεήσει δὲ αὐτοὺς οὐδὲν ἔττειν καὶ τοῖς δικυχομένους ἅπασι τὸ ἴσον τε καὶ δίκαιον νέμειν σὺν ταχεῖ τε τούτους ἀπαλλάττειν βλέποντας πρὸς τοὺς νόμους, ὡς μὴ καὶ δαπάναις καὶ χροῦνως μακροῖς αὐτοὺς ἐπιτριβέσθαι ἐλεξέναι δὲ καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι, καὶ πρὸς τὸν νόμον ἐπάγειν τὰς τιμωρίας αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνῶσθαι δικαιοσύνην.

CAPUT II.

Ὀὐ μόνον δὲ αὐτοῖς ταῦτα προαγοροῖμεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχῆς ἐκίστης παρεδρος καὶ τοῖς ἄλλως ὑπηρετοῦμένοις αἰταις. εἰ γὰρ τις αὐτῶν ἢ περὶ τῶν δημοσίων εἰσπραξιν ῥαδιμῶς χρῆσθαι, ἢ ζημίαις ἢ ἐπηρεαῖς περιβῆλαι τοὺς ἡμετέροις ἰποτελεῖς, τῆς τε οὐσίαις ἐκπσοῖται καὶ μεγίσταις ὑπαχθῆσεται τιμωρίας ἡμῖν γὰρ ἠγορμῆον ἴνευ μῖα τίς ἐστιν αὐτῆ σπονδῆ τὰς ἐπαρχίας εὐνομεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οἰκεῖσθαι καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπουλαῖαν δικαιοσύνης, τινὲς τε δημοσίου ἀμέπτως εἰσάγεσθαι φόρους. σὺν γὰρ ἄλλοις ἐρεσσι τὸ πολίτευμα διασφῶζεσθαι μὴ τῶν εὐσεβῶν εἰσαγομένων τελεσμάτων. ἔξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τὰ ταγαμένα τοῖτω κομίζουνοιν τοῖς πολεμίοις ἀντικαθῆσεται καὶ ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρόμῆς τε καὶ κακίας ξηαιρεῖται τοὺς ὑποτελεῖς. φρονεῖ δὲ καὶ τοὺς ἀγορῶς καὶ τὰς πόλεις ἐκ τῆς τῶν λησῶν καὶ τῶν ἄλλως ἀτακτῶν βίον ἐπαρηρημένων ἐπηρεαῖς τε καὶ ἐφόδου, ἀπουλαῖε δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ταγαμάτων τῶν αὐτοῖς ἀπονεμῖθέντων, τεῖχη τε καὶ πόλεις ἐπανορθοῦντας, δημοσίων τε ἑλλαγειῶν ἐκπυρῶσεις προῖσαι δῆσῶν τε ἐπιμέλεια καὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα πρὸς θεραπειῶν τῶν ὑπῆκῶν ἐξείρηται ὡς τα παρ αὐτῶν συντελοῖμενα τὰ μὲν εἰς αἰτοὺς τὰ δὲ καὶ δι' αὐτοῖς δαπανᾶσθαι τε καὶ ἐπιδιδῶσθαι, ἡμῖν δὲ καθάπαξ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἢ τὰς ὑπὲρ τούτων ἔχειν συμβαίνει φροντίδας, πλην ἄλλ' οὐδὲ ταύτας αὐλαῖδους, τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ μεγέθει τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας πολλοῖς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς ἀμειβομένους.

fectum esset et confusum, id et emendaremur et perfectum redderemus. Itaque cum meditaremur, quomodo iam fiscus quam subiecti a damno et iniuria liberi manerent, id quidem nos facile obtenturos intelleximus, si efficeremus ut praesides provinciarum gratis magistratus suscipientes et fisco cautionem praestantes recte et legitime omnibus uterentur, omnique tam iniuria quam lucro turpi atque alioqui prohibito abstinerent.

1. Ne qui igitur peregrini provincias ingressi eas iniuria afficiant nobisque per crebras interpellationes adversus illos facias molestia afferatur, exhortamur singularum provinciarum sanctissimos episcopos eosque qui inter possessores et incolas principatum tenent, ut per communem supplicationem ad potentiam nostram deferant eos quos idoneos esse ad administrationem provinciae suae existiment. His enim insignia magistratus gratis trademus cautionem praestituris se publicum canonem illatorum, obligantes eos, ne quid peragant quod legibus contrarium sit, ne quem a subiectis extorqueant (quaestum, sed ut suis) contenti annonis publicorum tributorum exactioni invigilent, atque erga eos qui in piis illationibus religiosi sunt clementer simul et paterne se gerant, a contumacibus autem eas severius exigant, neve ullum omnino hoc nomine proprium lucrum auferant. Nec minus oportebit eos litigantibus quoque omnibus aequitatem et iustitiam tribuere, eosque celeriter dimittere legum ratione habita, ne et sumptibus et longinquitate temporum eos alterant; sed etiam delinquentes perscqui et secundum leges supplicia eis infligere, atque omnem iustitiam praestare.

II. Nec vero ipsis tantum haec praecipimus, sed etiam cuiusque magistratus assessoribus et qui illis praeterea ministeria faciunt. Si quis enim eorum vel in tributorum exactione negligentia utatur, vel damnis aut iniuriis subiectos nostros afficiat, et bonis privabitur et maximis suppliciis subicietur. Nolite enim deo duce unum hoc est studium, ut provinciae et bonis legibus utantur et in securitate versentur et praesidium iustitiae fruantur, utque publica tributa recte inferantur. Neque enim aliter res publica servari potest nisi piis tributis illis, ex quibus exercitus quae ei destinata sunt accipiens hostibus resistit et a barbarorum incursione et improbitate subiectos liberat, agros quoque et civitates a latronum aut aliter turbulentam vitam sectantium iniuriis et invasione defendit, deinde reliqui quoque ordines commodis iis deputatis fruantur, et muri et urbes instaurantur, et publicarum balnearum calefactiones procedunt et theatrorum cura ceterorumque quaecumque ad subiectorum commodum inventa sunt: ut quae ab iis conferuntur partim in ipsos partim etiam propter ipsos impendantur et praebentur, nobis vero omnino nihil inde nisi curas pro iis habere contingat, quamquam ne has quidem sine mercede, cum magnus deus et servator noster Iesus Christus magnitudine clementiae suae multis nos bonis propter hoc quoque remuneret.

2 δὲ Scringeri] δαί M || εἰ Scringeri] εἰς M || 4 *παρσκευάσαμεν M (παρσκευάζωμεν cum Scringero vulg.) || ἀπεχομένους Agylaeus] ἀπεχόμενοι M || 6 ἡμαῖς Scringeri] ὑμῖς M || 10 ἀσφαλιζομένοις Homberg] ἀσφαλιζόμενης M || 11 ἢ del. Osenbrüggen] πόρον, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις supplevi, om. M in quo post ἐποτελῶν lacuna

est 10-12 lit. cf. Theod. 4p ὡς αὐτὸν ἀρκεσθῆναι μόνον ταῖς οἰκείαις σιτηῶσιν || 12 *ἀρκυνομένοι M. ἀρκυνομένοις Homberg || 18 ἀλλοῖς malis cum Scringero vulg. || 24 τοῖς M] τοῖς τε cum Scringero vulg. || 28 ἐπιμέλειαις M || 31 αὐτοῦ cum Scringero vulg.

CAPUT III.

Τῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἅπαντα προκηρῦττοντες, καὶ ταύτην δεκνύντες ὅση τις ἴμιν ἐστὶ περὶ τοὺς ὑπηκόους φιλανθρωπία, ἰλεώ τε καὶ εὐμενῆ τον θεόν πᾶλλον ἔχομεν. τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας τοσαύτην τιθέμενοι πρόνοιον. οἱ δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς καλοκαγαθίας ἐπιτυχίστες εἰ περὶ τὴν τῶν ἀρχόντων αἰροσιν διαμάρτοιον, οὐδένα παντελῶς ἢ σῶς γέτοὺς αἰτιώσονται. εἰ δὲ καὶ ἀναβίλοιτο τούτους ἐπιλεγέσθαι καὶ εἰς ἡσά· ἀναφῆρειν, οὐκέτ' (ἀν) δικαίως τοὺς ἐνταῖθ' ἐκπεπομένους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τὴν τῶν δημοσίων συλλογὴν ἅπαντα πρῶττειν προμυρομένους ἐπιμέμγαينو, (οὐδ' ἡμεῖς) τοῦ λοιποῦ ἀνεξόμηθα προσόντων αὐτῶν καὶ τούτους αἰτιώμενων. οἱ γὰρ τὴν ἐξουσίαν παρ' ἡμῶν λαβόντες τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπιλογῆς, ἕνα τας ὀρχὰς προικα λαμβάνοντες τοὺς δημοσίους εἰσάγοιεν φόρους αὐτοὶ τε παρ' αὐτῶν μηδ' ἄλλως ἠδικοῦντο. ὁρῶσιν οἱ τοὶ περὶ τὴν τούτων ἐπιλογὴν ἀνεκτοὶ καθάπαξ οὐκ ἔσονται μωφόμενοι τούτοις καὶ ταῖς καὶ αὐτῶν προσελύσειν ἡμῖν ἐνοχλοῦντες. ἀναβολῆ δὲ χρῆσεται καθάπαξ οἷδεῖς πρὸς τὴν τῶν ἐπιχειμένων αὐτῶν δημοσίων φόρων καταβολῆν, οὐ θεῖος οἶκος, οὐχι ὀγιωτάτη ἐκκλησία, οὐκ εὐαγῆς πτωχίων ἢ μοναστήριον, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ μείζον ἢ ἑλλειτον πρόσωπον. οὐτε δὲ πολιτευόμενος οὐτε τὸς λεγομένους ἐκλήπτουρας οὐτε μὴν τοὺς ἄλλους, οἷς ἐπίκειται ἡ τῶν δημοσίων φόρων φροντίς. ἔξαιροῦμεν τὸ ἐνταῦθ' ἐν κινδύνῳ. τὰ γὰρ κοινῇ πάσι λυσιτελοῦντα προκρίνομεν τῆς ἀδικίᾳ προαιρέσεως τῶν εἰς τὸ δημοσίον ἀγαθωμεν ἐθέλοντων.

(Ἐπίλογος.) Ὡς τε δὲ τὰ καλῶς ἡμῖν παραστάντα φανερά πᾶσι γενίσθαι, κελύομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν κατὰ τὴν εὐδομίαν ταύτην πόλιν καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὸ παρὸν θεῖον ἰδικτὸν προθεῖναι εἰς τοὺς περιφανῆς ἑκάστης πόλεως τόπους, ὥστε μηδένα διαλαθεῖν τὴν ἐξηρημένην πρόνοιαν τῆς γαληνότητος ἡμῶν ὑπὲρ τε τοῦ δημοσίου καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας. Dat. XV. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustini pp. Aug. (anno IV.) post cons. eiusdem (anno III.). [a. 569.]

CL. Auth. CXXXII. Coll. IX tit. 13

R DE RAPTIS MULIERIBUS ET QUAE RAPTORIBUS NUBUNT R

In nomine domini nostri Iesu Christi Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuandalicus Africus pius felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Leoni.

(Praefatio.) Legis interpretationem culmini tantum principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandae quoque legis auctoritatem fortunae sibi vindicat eminentia. Meminimus itaque pro raptu mulierum, sive iam desponsatae fuerint vel maritis coniunctae sive non, vel etiam si viduae sint, legem antea posuisse, et capitis subiecisse supplicio non tantum raptores, verum etiam comites eorum nec non et alios qui eis auxilium tempore invasionis contulisse nascuntur et non tantum parentibus mulierum, verum

Nov. CL (Authent. CXXXII = Coll. IX tit. 13) est alterum exemplar novellae CXI.III Leonis praef. praet. sive Italiae sive Illyrici inscriptum (cf. quae illo loco exposuimus p. 707), quod servatur in Iul. f. 171 et in Legge Romana canonice compta c. 199 (= 1). Lectionis discrepantiam, quae ad nov. CXLIII integra adscripta est, h. l. non adnotavimus nisi ubi scripturas Iul. et l. recepimus a contextu qualem illo loco constituimus discrepantes.

In indice M haec novella refertur ὡς περὶ τῆς γαμηθείσης τῶ ἀρπάζοντι αὐτὴν· αὐτὴ οὐκ ἔγραφε αἰς φωαία οὐσα γαγορμμένη addita notatione ἥτις ἐστὶ προγενεστέρου τοῦ κώδικος ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ὑπατείας καὶ οὐ κωδῆξ καὶ αὐτῆ ἐκπαφάνηται· ἀλλ' ἔκτενος (ἐκείνου cod.) μὲν ἐν τῶ πέρατι τῆς ὑπατείας πρὸ τεσσάρων κελανδῶν ἰαννουαρίου (cf. const. Cordi nobis est § 4 p. 5, 26 Krueg.), αὐτὴ δὲ καὶ καὶ κη (corr. αὐτῆ δὲ καλ. iun.?) quae errore huc translata ad nov. CLI vel CLII pertinet (cf. ad p. 728, 11).

III. Atque haec nos omnia cum iis qui in provinciis sunt praedicemus eoque modo quanta nobis sit erga subiectos clementia ostendamus, magis propitium et benevolium deum habebimus, qui incolumitati subiectorum tantam curam adhibeamus. Qui autem hac nostra liberalitate potiti sunt, si in magistratum electione peccaverint, neminem omnino nisi se ipsi incusabunt. Quodsi etiam distulerint eos eligere et ad nos referre, non merito amplius eos qui hinc in provincias mittuntur propter tributorum collectionem cuncta facere studere conquerentur, neque nos in posterum patiemur eos non adire atque illos accusare. Qui enim potestatem a nobis nacti sunt praesidium eligendorum, ut magistratu gratis accepto publica tributa inferant neve ipsi ab illis ulla iniuria afficiantur, ii cum in electione eorum negligenter agant, omnino ferendi non erunt, si de iis conquerantur atque interpellationibus adversus eos nobis molestiam offerant. Neque vero dilatione quisquam omnino utetur in publicis tributis ipsi impositis solvendis, non sacra domus, non sanctissima ecclesia, non venerabile ptochium vel monasterium, sed ne persona quidem maior minorve. Verum neque curiales neque susceptores qui vocantur, neque alios quibus publicorum tributorum cura incumbit a periculo inde oriundo excipimus. Quae enim in commune omnibus prosunt iniusto consilio eorum qui adversus fisco contumaces esse volunt praepoimus.

Epilogus. Uti autem ea quae recte nobis placuerunt omnis manifesta fiant, tuam sublimitatem iubemus cum in hac felici civitate tum in provinciis praesens sacrum edictum in publicis unius cuiusque civitatis locis proponere, ne quemquam lateat cura a serenitate nostra tam pro fisco quam pro subiectorum incolumitate excogitata.

3 οἱ] εἰ Scrimger temere || εἰ περὶ ἴπερ Scrimger temere || 4 ἀναβίλλοιτο Scrimger || 5 *οὐκέτ' ἀν) οὐκέτι M οὐκ, εἰ (lebebat οὐκέτι, κἂν εἰ) Zachariae || 6 *ἐπιπέμψοιτο M || οὐδ' ἡμεῖς inseruit Hombergk || 12 *οὐδ' αὐτῶν M || 17 ἰδικτὸν cum Scrimgero vulg. || 18 τῆς γαληνότητος (vel τῆ γαληνότητος) ἡμῶν Zachariae] τοῖς γαλ. ἰουστίνου ἡμῖν M || 19 subscr. dat. XV. k. febr. ep dn iustino pp aug post cons. eiusdecem M ἔξαιροῦμεν μὴν γαβροναρίῳ ἔτει δ' τῆς βιοσ κελας ἰου-

στιαναοῦ (corr. Ἰουστίνου) μετὰ τὴν ὑπατείαν αὐτοῦ τὸ β' Theod. Annun imperii VIII. post cons. Iustini III. Scrimger dedit temere; annum imperii IV. post cons. III. recte restituit Biener p. 528.

23 inser. Idem Aug. Areobindo (pp.) || 29 antea] ante || etiam (etiam et l) comites] comites etiam || et alios] alios || 30 verum tamen] verum

tamen consanguineis etiam et tutoribus, et curatoribus huiusmodi dedisse per eandem legem vindictam, et praesertim poenis locum didisse, si iam nuptae vel desponsatae mulieres raptantur, cum non solum raptus mulieris, verum etiam adulterium per huiusmodi temeritatem committitur. Et super alias poenas raptoris etiam nec non aliorum qui cum eo fuerant patrimonium raptae mulieri vindicari per eandem legem praecipimus, ut dotis etiam marito legitimo dandae copia per raptoris ei ministraretur substantiam. Illud quoque specialiter adiectum est, ut nulla sit mulieri vel virgini raptae licentia raptoris se subilire matrimonio, sed cui parentes voluerint, excepto raptore, legitimo matrimonio copulari, nullo modo nullo tempore licentia mulieri raptae permittitur raptoris se coniungere matrimonio: sed parentes etiam, si tali consenserint matrimonio, deportari praecipimus. Sed mirati sumus, quod conati sunt aliqui dicere raptam mulierem sive volentem sive nolentem, etsi raptoris amplexa sit matrimonium contra nostrae constitutionis tenorem, debere tamen raptoris eam habere substantiam vel quasi legis praemium vel ex testamento forte, si hoc factum contigerit. Qui enim talia dicere praesumpserunt, praedictae legis seriem intellegere non potuerunt. Qui enim tale stare matrimonium, etsi rapta voluerint, prohibuimus et ob hoc parentes raptae mulieris deportationis poenae subiecimus, si huiusmodi consenserint matrimonio, quomodo raptas mulieres raptorum eligentes concubitum praemiis honorassemus raptae mulieri datis? Superfluum igitur eorum dubitationem vel in posterum resecantes priorem legem per praesentem interpretari censuimus.

CAPUT I.

Sancimus itaque, si rapta mulier, cuiuscumque sit condicionis vel aetatis, raptoris nuptias eligendas esse consuerit, parentibus praesertim non consentientibus, nec ex beneficio legis nec ex testamento raptoris hereditatem accedere iubemus vel quocumque modo substantiam vindicare, sed praemium quod per legem nostram raptae mulieri datum est, ut raptoris et eorum qui auxilium ei tempore invasivis praebuerint substantiam vindicet, hoc ad patrem vel ad matrem, si ambo vel si unus supersit, qui nuptiis specialiter non probantur consensisse, ex tempore raptus ipso iure transferri, et patrimonium raptoris non iam raptam habere mulierem quam coniugio se raptoris inquinare non piguit, sed in personas transferri quas superius nominavimus eorum non consentientes coniugio. Nam nefarios huiusmodi coitus poenis corrigi, non praemiis competit honorari. Quodsi parentes iam decesserunt vel huiusmodi sceleri consenserunt, substantia raptoris atque aliorum qui facinoris fuerunt participes fisci viribus vindicetur. Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum etiam in praeteritis valere sancimus, tamquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset, Leo parens carissime atque amantissime.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc legem nostra statuit aeternitas, celsitudo tua effectui mancipari observarique praecipiat. Vale Leo parens karissime atque amantissime. Dat. XII. kal. Iun. CP. imp. dn. Justiniani pp. Aug. anno XXXVII. pc. Basilii vc. anno XXII. [a. 563.]

PNA

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΑΣΤΑΘΗΝΑΙ Η ΔΙΑΧΘΗΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗΝ
Η ΤΑΞΕΩΤΗΝ ΔΙΧΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΕΛΕΥΣΕΩΣ ΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕ-
ΝΗΣ ΤΟΙΣ ΕΠΑΡΧΟΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίου.

(Προοίμιον.) Μίνυσις ἡμῖν ἐστάλη τῆς σῆς ὑπεροχῆς. λέγουσα μὴ κοῦναι ἐκ διαφόρων δικαστηρίων βουλευτῆς ἢ ταξιώτας ἢ πρὸς ταυτην ἀγεσθαι τὴν εὐδαιμονα πόλιν δικασομένους ἢ εἰς ἕτερον πρῆπστα, πολλὰς δὲ καὶ θείας ἡμῶν πορῆσθαι κελύσεις τοῦτο βουλομένας· καὶ ἦτεσι θεῖω πραγματικῶ

Nov. CLI Graece tantum extat in ML, B 7, 3, 27 (αὐτῆ ἢ νεαρὰ οὐ κείται εἰς τὰ βασιλικά schol. M, quae ad nov. sequentem pertinere videntur). — Epit. Theod. 151.

CLI.

NE CURIALIS AUT OFFICIALIS SISTATUR AUT IN IUS DEDUCATUR SINE IMPERIALI IUSSU PRAEFECTIS INSINUANDO.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Relatio nobis missa est sublimitatis tuae, qua dicitur non debere ex diversis iudiciis curiales vel officiales aut in hanc felicem civitatem duci ligaturos aut in aliam mitti, saepe autem etiam sacras nostras iussiones proferrī quae id velint; ac petiisti, ut sacra pragmatica forma id prohi-

3 verum adulterium etiam || 4 facrint || 5 dandae legitimo || Illo quoque specialiter adiecto, ut || 6 raptoris eligere matrimonium || 11 factum) etiam factum esse || 14 subiecimus poenae || 15 concubium || datis mulieri || 19 accedere iubemus] accipere || 21 ad patrem vel ad matrem] ad parentes || vel si] vel || 23 quam] quae || 24 eorum (earum 1) eius || 26 atque] nec non || 27 verum in praeteritis etiam || 28 Leo parens] Arcobinde pater || 30 Vale — amantissime om.

33 παραστήνης L in textu, παραστάθαι Theod. || ἢ διαχθῆνης om. Theod. || 34 δίχα ML] χωρὶς Theod. || κελύσεις βασιλικῆς ind. Theod. || ἐμφανιζομένους M pr. ἐμφανιζομένην cod. Theod. || 35 ταῖς ἐπαρχίαις index M pr. || 36 Ἰωάννη — πραιτωρίου om. L (Δροσβίνδω ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων mule Haloander) || * ἐπάρχα M || 37 ἐστάλη M] ἐπιστάλη L ἀπεστάλη B || 38 βουλεντῆς ἢ om. B (cf. ad T21, 1. 5) || ἐτέρας L || 39 ἦτεσι Zachariae] ἢ τις B^c εἰ τις L ἦτεσις LB^f || θεῖω καὶ πραγματικῶ L^o

τῷ τούτῳ κωλυθῆναι, ὥστε μηδένα ταξιώτην ἢ βουλευτὴν μῆτε ἐξ ἑτέρας εἰς ἕτεραν ἀγίσθαι χώραν μῆτε εἰς ταύτην ἐλκεσθαι τὴν εὐδαιμόνα πόλιν, εἰ δὲ θεῖαι γίνονται συλληβῆαι περὶ τούτου, ταύτας ἐμφανεῖς γινέσθαι τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ ψήφους ἀκολούθους λαμβάνειν

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν πᾶσαν μὲν ἀγωγὴν καὶ παραστάσιν ἀποστρεφόμεθα, εἰ δὲ ἀνάγκη γένοιτο τοιοῦτό τι πραχθῆναι, οὐδενὶ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πλην ἢ τῷ θρόνῳ τῷ σῷ συγχωροῦμεν ταξιώτην ἢ βουλευτὴν εἰς ταύτην ἀγώγιμον ποιεῖν τὴν εὐδαιμόνα πόλιν, πλην εἰ μὴ θεῖα κέλυσαι ἐπιτρέπονσα τοῦτο ῥητῶς γένοιτο, ἢ προῖκει καὶ τὴν σὴν μανθάνειν ὑπεροχὴν, καὶ μὴ παρὰ τὴν σὴν ψήφον ἀγώγιμον γίνεσθαι αὐτόν, διὰ τὸ λυσιτελεῖν τῷ δημοσίῳ, μηποτε ἐντεύθεν οἱ τὰ δημόσια πράττοντες ἀφελκόμενοι ταύτην λάβοιεν ἀφορμὴν τῆς κατὰ τῶν δημοσίων ἐπιτηρείας.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάτῃ ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικῷ ἡμῶν δηλούμενα τύπου ἐργῶν καὶ πέρατι παραδούνας σπενσάτα. Dat. XVII (kal.)

PNB

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙΣ ΠΡΟΙΟΝΤΑΣ ΘΕΙΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΜΗ ΑΛΛΩΣ ΕΡΡΩΣΘΑΙ ΕΙ ΜΗ ΕΓΕΝΟΝΤΟ Η ΓΕΝΟΙΝΤΟ ΚΑΤΑΦΑΝΕΙΣ ΤΟΙΣ ΤΩΝ ΠΡΑΕΤΟΡΙΩΝ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΟΙΣ ΕΠΑΡΧΟΙΣ ΚΑΙ ΕΚΕΙΘΕΝ ΚΥΡΩΘΕΙΕΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Σπουδάζοντας μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας σὺν ἐπιμελείᾳ διοικεῖν τὰ τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν πολιτείας παρὰ τοῦ δεσπότου θεοῦ πράγματα, κελουμένῃ μὴ ἄλλως ἰσχύειν τίπον περὶ δημοσίων γινόμενον πρὸς τὸν μεγαλοπρεπέστατον δοῦκα ἢ καὶ αἰγυυστάλιον ἢ πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν λαμπροτάτους ἀρχοντας, εἰ μὴ πρότερον ἐφανισθῆ τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τοὺς δὲ μὴ γινόμενους καταφανεῖς μηδεμίαν ἰσχὺν εἶχειν. ἀποπον γὰρ προφάσει δημοσίων γινόμενον θεῖον τύπον μὴ πρότερον τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐμφανῆ τούτου καθίστασθαι, εἴτα οὕτω καταπέμπεσθαι πρὸς τὸν μεγαλοπρεπέστατον δοῦκα ἢ αἰγυυστάλιον ἢ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας. δεῖ γὰρ ἐμφανεῖς γινόμενους τοὺς τοιοῦτους θείους τύπους τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς οὕτως καταπέμπεσθαι εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ πέρατι παραδίδοσθαι.

Nov. CLII Graece tantum extat in ML fuit in B 57. 19, 1 secundum indicem reginae. — Epit. Theod. 152.

beretur, ne ullus officialis vel curialis neve ex alia in aliam provinciam ducatur neve ad hanc felicem urbem trahatur, si vero sacrae hac de re conficiantur litterae, ut eae iudicio tuae sublimitatis insinuentur et decreta congrua accipiant.

I. Nos igitur quamquam omnem in ius deductionem et exhibitionem aversamus, tamen si quid eiusmodi agi necesse sit, nulli ex magistratibus nostris nisi sedi tuae permittimus ut officialem vel curialem ad hanc felicem urbem duci iubeat, nisi sacra iusio fiat quae id nominatim praecipiat, quam tuam quoque sublimitatem nosse par est, neque contra sententiam tuam illum in ius duci, propter fisci utilitatem, ne forte inde qui publica administrant cum in ius abstrahantur hanc arripiant copiam fraudis faciendae publicis.

Ἐπίλογος. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram formam nostram declarantur ad opus effectumque adducere studeat.

CLII.

NE SACRAE FORMAE QVAE DE PUBLICIS PROCEDUNT ALITER VALEANT NISI SI GLORIOSISSIMIS PRAEFECTIS PRAETORIO INSINUATAE EUERINT VEL INSINUENTUR ET INDE CONEIRMENTUR.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto Praetorio.

Praefatio. Cum deo auxiliante nobis magna cum diligentia res imperii a domino deo nobis crediti administrare studeamus, non aliter valere iuhemus formam de publicis ad magnificentissimum ducem vel etiam augustalem vel ad clarissimos provinciarum praesides factam, nisi si prius iudicio tuae sublimitatis insinuata sit, quae vero insinuatæ non sint nullam vim habere. Absurdum enim est, sacram formam publicarum nomine factam non prius sedi sublimitatis tuae insinuari, atque ita demum ad magnificentissimum ducem vel augustalem vel ceteros provinciarum praesides mitti. Nam eiusmodi sacras formas sedi sublimitatis tuae insinuatæ ita demum in provincias mitti et ad effectum duci oportet.

1 ταξιώτην B] μῆτε ταξιώτην ML] ἢ βουλευτὴν om. B (cf. ad 726, 38)] μῆτε LB] μὴ M om. B^c] ἐξ] ἀφ' B^c] μῆτε B] μηδὲ ML] 2 γίνονται L] 3 ἀκολούθους MB^c] ἀκολούθους LB] 5 ἢ βουλευτὴν om. B (cf. ad v. 1)] 6 εἰ LB] om. M] 8 τῷ τ ο L^a] μήποτε — δημόσια in litura M] οἱ οἱ α L] 10 epil. om. B] 11 subscr. om. Theod., dat. XVII M. Novellam priorem esse generali constitutione quae sequitur (nov. CLII) perspexit Zachariae hanc refingens subscriptionem: dat. XVII. < Jan. CP. dia. Iustinian. pp. Aug. III cor. > i. e. a. 533: quo die etiam const. Tanta et Διδώων emissae sunt. Scholion in indice M adscriptum ad nov.

CL si huc pertinet (cf. ad 728, 11), a. 534 data esse statuenda erit] 13 rubr. Περὶ τοῦ μὴ ἔρρωσθαι τὰς περὶ δημοσίων θείας κελύσεις χωρὶς κωρώσεως τῶν ἐπαρχῶν Theod.] προσιώντας ML, corr. Haloander] 14 πριῶν ML] 15 ἐπάρχους index L (cf. Theod.)] ἐπάρχους ML] 16 * ἐπάρχω ML] 19 δοῦκα ἢ καὶ αἰγυυστάλιον (cf. 31)] ad Aegyptum et Thebaidem superiorem spectat (cf. Hierocles synecd. 723, & 731, 7; praeterea Edict. XIII c. 1, 2, Georgii Cyprii descr. orbis Romani 710 p. 36 (Zelzer); et de Thebide C. I. G. 8646)] 22 ἐμφανῆ — 25 ὑπεροχῆς om. L] τούτου abundans censet Zachariae, nisi legas 21 γινόμενον θεῖου τύπου

CAPUT I.

Εἴ τε τοίνυν μέχρι τοῦ νῦν πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου γέγοιεν, τοῦτο ἄκρον εἶναι κελύμεν. θεσπί-
ζοντες τοῦ λοιποῦ ἑκαστον θεῖον πραγματικὸν τύπον, εἴτε πρὸς τὸν αὐγουστάλιον εἴτε πρὸς τὸν δοῦκα εἴτε
πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας γινοῖτο προφάσις δημοσίων, καθὰ εἰρήται, πάντως ἐμφανίζεσθαι
τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ οὕτως εἰς τὰς ἐπαρχίας πέμπεσθαι προτατιόμενον μετὰ προσταγμάτων,
καθὰ εἰρήται, τῆς σῆς ὑπεροχῆς. ὥστε ὅσοι μὲν μὴ πρὸς βλάβην γίνονται τοῦ δημοσίου θεῖοι τύποι, τούτους
καὶ δεχέσθαι καὶ προτάττειν τῶν προσταγμάτων, καὶ πέμπεσθαι παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας,
ἐφ' ᾧ τε πέρατι παραδίδασθαι ὅσοι δὲ πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου κατὰ συναρπαγὴν γίνονται, δεχέσθαι
μὲν τὴν σῆν ὑπεροχὴν τοὺς τοιοῦτους θεῖους τυποὺς, μὴ πράττειν δὲ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐγκείμενα πρὶν ἢ προτε-
ρον εἰς ἡμᾶς ἀνεύκοι, ἵνα εἴ τε ὡς εἰκὸς πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου γέγοιεν, τοῦτο ἐπαυροῦσθαι. Οἰο-
θήσονται τοίνυν θεῖος πραγματικὸς τύπος προφάσις δημοσίων γεγόμενος μὴ ἐμφανῆς γένηται τῷ δυνάμει τῆς σῆς ὑπερο-
χῆς, τούτων ἐν οὐδενὶ χρόνῳ κρατεῖν βουλήμεθα. D. k. Iun. CP. dn. Iustuliano pp. Aug. (IV.) et Paulino
vc. COSS. [a. 534.]

ΠΝΓ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΜΕΥΡΕΤΩΝ ΒΡΕΦΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἡλίας τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τοῦ Ἰλλυρικοῦ.

(Προοίμιον) Ἐγκλημα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης ἀλλότριον καὶ οὐδὲ περὶ πάντων βαρβάρων ἀξιο-
πιστον Ἀνδρέας ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισιῶριος τῆς τῶν Θεσσαλονικιῶν ἀγιωτατῆς ἐκκλησίας
προσήγγειλεν, ὡς τινεὶ τὰ προϋόντα εὐδὲς ἐκ κοιλίας ἀπορρίπτοντες βρέφη καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτὰ καταλιμ-
πάνοντες ἐκκλησίαις μετὰ τὸ ταῦτα παρὰ τῶν εἰσεβούντων ἀνθρώπων ἀναγωγῆς καὶ τροφῆς ἀξιοθῆναι
ἐκδικούσας καὶ δούλους προσαγγέλλουσι, καὶ ἐπιθυμοῦσι τῇ οἰκίᾳ ἀμότητι τοῦτο προσθεῖναι, ὥστε οὐκ ἐν
αὐτοῖς τοῖς τῆς ζωῆς προοίμιος θανάτῳ παραδεδωκασιν, ἀυξήσαντας στερεῖσαι τῆς ἐλευθερίας. ἐπειδὴ τοίνυν
ἰὸ τοιοῦτον ἀτόπημα πολλα κατὰ ταῦτον περιέχει ἐγκλήματα φόνον τε καὶ συκυφαντίαν καὶ ὅσα ἂν τις ἐν
τῇ τοιαύτῃ πράξει εὐκόλως ἀπαμύθῃσασαιτο, ἔδει τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπραξαίνοντες τὴν ἐκ τῶν ἰθὺμων μὴ δια-
φεύγειν ἐκδίκασιν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἄλλους σωστροντέρους γενέσθαι ταῖς ἐσχάταις αὐτοὺς ὑποβληθῆναι ποιναῖς,
ὅλα ἐκ τῆς ἀναιδείας τῆς ἀναγωγῆς ἴδια ἐγκλήματα προσαγγέιλαντας. ὅπερ τοῦ λοιποῦ φυλαχθῆναι θεσπιζομεν. 25

Nov. CLIII Graece tantum extat in ML, c. 1 ex B² N 3, 3 p. 517 Zach. in B 33, 2, 4. — Epit. Theod. 153, Athan. 18, 1; Anonymus Bolleianus 26 upud Zachariae Ἀνέκδ. p. 222.

I. Si quid igitur hucusque ad detrimentum rei publicae factum est, hoc irritum esse iuhemus, sancientes, ut in posterum quaelibet sacra pragmatica forma (sive ad Augustatam sive ad ducem sive ad ceteros provinciarum praesides rerum publicarum nomine, sicuti dictum est, fiat), omnino iudicio sublimitatis tuae insinuetur, atque ita in provincias mittatur praefixa additis praeceptis, uti dictum est, sublimitatis tuae. Itaque quaecumque sacrae formae non ad detrimentum rei publicae fiunt, eas et suscipias et praemitas praeceptis, atque mittantur a sublimitate tua in provincias, ut ad effectum adducantur; quaecumque autem ad detrimentum rei publicae per obreptionem fiunt, eiusmodi quidem sacras formas suscipias sublimitas tua, neque tamen quae in illis continentur faciat, priusquam ad nos rettulerit, ut si quid forte ad detrimentum rei publicae factum est, id emendetur. Quaecumque igitur sacra pragmatica forma publicorum nomine facta sedi sublimitatis tuae insinuat non fuerit, eam nullo tempore valere volumus.

CLIII.

DE INFANTIBUS EXPOSITIS.

Idem Augustus Eliae gloriosissimo praefecto Illyrici.

Praefatio. Crimen a sensu humano alienum, et quod ne de barbaris quidem ullis referri fidem habet, Andreas deo carissimus presbyter et apocrisiarius sanctissimae Thessalonicensium ecclesiae nobis nuntiavit, esse qui infantes ex utero prodeuntes statim abiciunt et in sanctis ecclesiis eos relinquunt, deinde eosdem postquam a piis hominibus educationem et alimenta impetrarint vindicent et servos suos esse pronuntiant, atque cupiant suae crudelituti hoc addere, ut quos in ipsis vitae primordiis morti tradiderint, eos adultos privent libertate. Quoniam igitur eiusmodi indignitas multa simul complectitur crimina, caedem et calumniam et quaecumque quis in eiusmodi facinore facile recensuerit, oportebat eos qui haec talia committerent, vindictam ex legibus statutam non effugere, sed quo ceteri moderatiores fierent, extremis poenis subici, quippe qui per impudentiam actionis sua ipsi crimina deserrent. Quod quidem in posterum custodiri iubemus.

1 μέχρι τοῦ νῦν L] om. M || 2 θεῖον om. L* || 4 προτατιόμενον M] om. L || 6 pro των πανυλι μετὰ Krol || 10 τοίνυν om. L || πραγματικὸς θεῖος L || μὴ M] εἰ μὴ L || 11 subscr. ἐξεφωνήθη μνησιν ἰωννίω ὑπατάτῃ reliquis omissis Theod. iust. pp. aug. et palulin. M. IV. add. Zachariae. Scholion in indice M ad nov. CL immerito adscriptum quod p. 725 exhibui etsi in promptu est referre ad nov. sequentem CLI (cf ad 727, 11), tamen viz dubito quin ad hanc nov. CLII pertineat, ubi de consulatu in illo scholio commemorato ex ipsa collicis M subscriptione constat; accedit quod cum hac subscriptione facilius conciliari potest diei nota in scholio corrupta κα

καὶ κῆ (corr. καλ. iun.?) quam cum die in subscriptione nov. CLI notato XVII kal. . . || 13 νεαρά εὐβ citatur opud Anon. Bondl et Ath. || 14 rubr. Περὶ χαμευρετῶν Theod. || 15 Ἡλίας Ath. (cf. ad inscr. nov. (XI) p. 521. 13) Μηνᾶ ML || 16 γνώσεως Theod. || *οὕτως ML || περὶ M] παρὰ L || 17 α' i. e. ἀγίας L || 18 προσήγγειν L* || * ἀπορρίπτονται M ἀπορρίπτονται (sim. infra) L || 20 οὐς M] οὐν L, τοὺς Haloander || 21 παραδεδωκὸτας L || 23 τὰ τοιαῦτα L] αὐτὰ M || διεφθαρῖν L || 24 εἰς τὸ L] ὥστε M || 25 προσαγγέιλαντας L, προσγγέιλαντας Haloander || θεσπιζομεν M

CAPUT I.

Ὅσοι τοίνυν οὕτως ἐν ἐκκλησίαις ἢ ῥίμαις ἢ ἄλλοις τόποις ἀπορριφέντες δευχθῶσι, τούτους πᾶσι τρόποις ἐλευθέρους εἶναι παρακληνόμεθα, κἄν εἰ ἀκριβῆς τις ἀπόδειξις ὑπάρχοι τῆ ἐπιγονῆ εἰς τὸ διέξαι το τοιοῦτον πρόσωπον τῆ αὐτοῦ διαφέρειν δεσποτείᾳ. εἰ γὰρ τοῖς ἡμετέροις προτετακται νόμοις, ὡς τε τοὺς τοσοῦτας οἰκέτας παρὰ τῶν δεσποτῶν καταφρονηθέντας καὶ ὡς τῆς αὐτῶν υγιείας ἀπειλισθείσης ἐκ τῶν κικημένων ἐπιμελείας μὴ ἀξιουμένους πάντως εἰς ἐλευθερίαν ἀναρπάξασθαι, πῶς ἄρα γε τοῖς ἐν αὐτῇ τῆ τῆς ζωῆς ἀρχῇ τῆ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταλειφθέντες εὐσεβείᾳ καὶ παρ' αὐτῶν ανατραφέντας ἀνεξόμεθα εἰς ἀδικον δουλείαν καθέλκασθαι; ἀλλὰ τούτοις τὸν τε ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεσσαλονικέων καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν καὶ τὴν σὴν ἐνδοξότατη βοηθεῖν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐκδικεῖν δεσπιζόμεν, ἠγὰρ τὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων τῶν ταῦτα πραττόντων διαφρονούντων ποινάς, ὅλα πάσης ὑπανδρωτίας καὶ ἀμότητος πληρωμένων [καὶ] τοσοῦτον πάσης μισοφρονίας χείρονος, ὅσον ταύτην τοῖς ἀθλιωτέροις ἐπάγουσι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα τύπου ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν παραληνόμενος ἀρχὴν καὶ ἡ πειδομένη ἡμῖν τάξις ἐγγυ καὶ πέρατε παραδοῖναι καὶ παραφυλαχθῆναι σπειράτω. καὶ ποιητὴ γὰρ ἐπιχεισεται εἰ χρυσίου λιτρῶν κατὰ τῶν ταῦτα παραβαίνων ἐπιχειροῦντων ἢ παραβαίνεσθαι συγχωρούντων. Dat. prid. id. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani 15 pp. Aug. (anno XV.) Basilio vc. cons. [a. 541.]

PNA

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΟΣΡΟΗΝΗ ΑΘΕΜΙΤΩΣ ΣΥΝΑΛΛΑΤΤΟΝΤΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Φλώγη κόμητι τῶν Θεῶν πριβίτων.

(Προοίμιον.) Παράδοξός τις ἦλθεν εἰς ἡμᾶς λόγος, ὡς οἱ κατὰ τὴν μέσην τῶν ποτημῶν καὶ τὴν 20 Οσροηνὴν ἐπαρχίαν τολμῶσι γάμοις ἀθεμίτοις ὀμιλεῖν, καὶ τοὺς ῥωμαϊκοὺς παραβαίνουσι νόμοις καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἠπειλημένας ποινάς τὰς τε παλαιὰς καὶ νέας, τοῖς μὲν ἐκ γειτόνων προσέχοντες, εἰς ἀθεμίτους δὲ καὶ

Nov. CLIV Graece tantum extat in ML (αὐτὴ ἐξερωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμος οἰκ ἦν schol. M in marg.). — Epit. Theod. 151, Athan. 11, 6.

I. Quoscumque igitur eum in modum in ecclesiis vel vicis vel aliis locis abiectos esse probatum fuerit, eos omnibus modis liberos esse iubemus, etiamsi actori certa aliqua probatio suppetat, qua eiusmodi personam ad suum dominium pertinere ostendat. Nam si legibus nostris praeceptum est, ut servi aegrotantes a dominis neglecti et quasi desperata eorum valetudine a possessoribus curatione digni non habiti omnino in libertatem eripiantur, quo tandem modo eos qui in ipso vitae principio aliorum hominum pietati relictique ab eis enutriti sunt in iniustam servitutem trahi patiemur? Verum his et sanctissimum civilitatis Thessalonicensis archiepiscopum et sanctam dei ecclesiam sub ipso constitutam et gloriam tuam opem ferre et libertatem iis vindicare sancimus; neve poenas ex legibus nostris statutas effugiant qui haec agunt, utpote qui omni inhumanitate et crudelitate referti sint, quae omni homicidio tanto peior est quanto misericoribus eam inserunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram formam declarantur gloria tua et qui pro tempore eundem magistratum suscepturum esi et officium vobis obtemperans ad opus effectuum adducere atque custodire studeat. Etenim poena quingue librarum auri imminuebit iis qui haec violare temptent aut violari patiantur.

CLIV.

DE IIS QUI IN OSROENA ILLICITAS NUPTIAS CONTRAHUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Floro comiti sacrarum rerum privatarum.

Praefatio. Mirus quidam rumor ad nos pervenit, eos qui Mesopotamiam et Osroenam provinciam incolunt, audere illicitis nuptiis se iungere, atque romanas leges violare et poenas in iis intentatas tam veteres quam novas, qui cum ad vicinarum gentium mores respiciant, in illicitas atque prohibitas nuptias

1 Ὅσοι τοίνυν οὕτως ἀπορριζόμενοι ὅσοι B² || ἢ || ἢ ἐν B¹ || ῥίμαις L || ἀπορριφθέντας cum Scripsero vulg. || τοῖσι L, B² v. l. || 2 ἐλευθέρους B² v. l. || παρακληνόμεθα om. B² v. l. || κἄν εἰ ML || καὶ εἰ, v. l. εἰ καὶ B² || ὑπάρχει B² || 3 αὐτοῖς Scripsero || προτετακται B² v. l. || νόμοις Cod. 7, 6 § 3 (cf. 6, 4, 4 § 2) || 4 ὡς LB² om. M (cf. ad seq.) || υγιείας LB² || ἐκ || ὡς ἐκ M || 5 ἀξιουμένους πάντας M || ἀναρπάξασθαι B² v. l. (ante hoc voc. littera deleta in M) || πῶς ἄρα γε B² || πόσῳ μάλλον ML, quod retineri nequit nisi particula ὄν ante ἀνεξόμεθα v. 6 inserta cum Haloandro et vulg.; an leg. πῶς ὄν μάλλον? || 7 τούτοις — 8 ἐκδικεῖν δεσπιζόμεν] τούτους ἐλευθεροῦσθαι δεσπιζόμεν B² || τῆς ML || τῆς τῶν (cf. 728, 15) omni. Zacharias sulso || 8 ὑπ' αὐτῶν M || 9 * μήτε MLB² || 9 sq. cf. Theod. ὁ καταδουλιῶν

ἐλευθέρων τοῖς τῶν φωνῶν ποινῆς ἐπίκειται || διαφρονούντων L || 10 καὶ seclusi (nisi corrigendum ἦς) || χείρονος L^a χείρονος B² v. l., χειρ ὡν Haloander || ὅσον LB² || ὅσα M || 13 ὁ — παραληνόμενος M || ἢ (οἱ Haloander) — παραληνόμενος L || 15 subscr. d. pri. iā (sic) deo. ep. dn. iust. pp. aug. basilio uc. cons. M dat. id. Δεκεμβρ. βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἐ' ὑπατείας Βασιλείου Ath. ἐξερωνήθη μηνί δεκεμβρίῳ ἐπει ἐ' ὑπατείας Βασιλείου Theod. || 18 rubr. Θεῶν πραγματικὸς τύπος παρὶ τῶν ἐν Ὀσροηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ ἀθῆνιστον συναλλαξάντων γίμων Ath. || ἐν Ὀσροηνῇ L, ἐν Ὀσροηνῇ cod. Theod., om. index M in lacuna || ἀθεμίτους συναλλαττόντων] ἀθεμίτους Ath. Theod. || 21 Παράδοξός τις] Πανάδοξός τις. Ath. Theod. || 21 ἐπαρχίας L || ἐπ' αὐτοῖς ἠπειλημένας L

κενωλυμένους ἐμπέπτοντες γάμοις. ἡμεῖς τοίνυν τοῦτων μὲν οὐδὲν παντελῶς ἐπιστεύσαμεν· οὐ γὰρ ἠγοούμεθα ἀνθρώπους μέγας ὄντας τῆς ἡμετέρας πολιτείας τοιοῦτό τε πράττειν θαρροῖν καὶ τὴν γονὴν τὴν ἑαυτῶν κατασχέειν καὶ τὰ ἴσώματα συγχέειν.

CAPUT I.

Ὡστε καὶ ἕξερυνῶν ταῦτα ἠβουλόμεθα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ὄλωσ πέπρακται, τοὺς ἀμαρτάνοντας πρὸς ἐσχάτην ἡγείν τιμωροῖαν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ χρόνος ἐπὶ μακρὸς καὶ οὐδὲ πιστεύομεν τοιοῦτό τι γεγενῆσθαι 5 πλημμελημα, εἰ ἄρα καὶ τοιοῦτό τι συμβέβηκε, τὸ μὲν παρωχηκός, ὅπως δὴ ποτε ἂν ἔχοι, συγχωροῖμεν τοῖς τὴν Ὀσροηνὴν καὶ τὴν μέσην τῶν ποτιμῶν τὰς ἐπαρχίας κατοικοῖσι, προηφάσαι τῶν ἐν αἰταῖς γενομένων διαφορῶς ἐρῶδων, καὶ μάλιστα ἀγροικικοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὄντιος τοῦ ταῦτα ἐξαμνηστῆν λεγα- 10 μένου. καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν σχήματος ἕωμεν εἶναι, οὐδὲν πολυπραγμοιοῦντες τῶν ἀρχῶν τῆς ναυρᾶς ἡμῶν θείας διατάξεως περὶ τοῦτου ὡς εἰκὸς πλημμεληθέντων, ἀλλὰ θεσπιζόντες πᾶσαν κωλυθῆναι περὶ τούτου ζήτησιν τοιαύτην κατὰ προσώπων ἢ πραγμάτων διαφερόντων τοῖς ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπαρχίαις οἰκοῦσι. μετ' δὲ τὸν 15 ἡμέτερον νόμον τὸν ἐναγχος περὶ τούτου τεθέντα εἰ τις ἐτόλμησεν ἢ καὶ τολμήσειεν τοιοῦτό τι πράξει, βουλόμεθα τούτων ὑπὸ ποινᾶς ἐσχάτης καταστῆναι, εἰδὸτα ὡς οὐ μέγρο χρηματικῶν στησιμέθα ποινῶν. ἀλλ' αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας ἐξ ἀθεμιτῶν γινομένων γάμων μετὰ τὴν ἡμετέραν, ὡς εἴρηται. θείαν διά- 20 τάξιν μεταλευσόμεθα, καὶ τὸν εἰς κεφαλὴν κίνδυνον καὶ τὴν εἰς περιοσίαν αὐτοῖς ποιητὴν ἐπιστήσομεν, οὐδὲν οὐ φειδόμενοι οὔτε εἰ μείζονος οὔτε εἰ ἐλάττονος εἴη καταστάσεως ἢ τύχης ἢ ἰερωσύνης (τοῦτο γὰρ εἰ μᾶλλον ἐστὶ δυσκολώτερον), ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως ἐπιεξιόντες τὴν νενομισμένην καὶ τοῖς ῥωμαϊκοῖς πρόπρουσαν νόμοις φυλάξομεν εὐτάξιαν, οὐ μέρος μόνον τῆς οὐσίας ἀφαιρούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν ὅλην καὶ μέρος 25 τοῦ σώματος, καὶ εἴπερ καὶ δυσκολωτέραν εὐρωμεν τὴν ἀθεμιτῶν, καὶ αὐτὴν ἴσως τὴν νυχτὴν οὐδενὸς ἀποφυγεῖν δυναμένου εἰς τὸ τοῖς πέλας ἐν τοῖς πλημμελήμασιν ἀκολουθεῖν. χροὶ γὰρ τὰ ὀρθὰ τε καὶ προσ- 20 ἤκοντα φρονεῖν καὶ τυὸς ἄλλοις ἀνιστῆν εἰς τὸν τοιοῦτον ζῆλον, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦς πράττειν παράνομα καὶ εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους καταφεύγειν μίμησιν. ταῦτα τοίνυν φυλάττεσθαι βουλόμεθα ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, τῶν τε πολιτικῶν τῶν τε στρατιωτικῶν ἀρχόντων τοῦτο φυλαττόντων καὶ τὰς ποινὰς ἐπιπέτθεσθαι τοῖς ἀμαρτάνουσι πηρασκευάζοντων. τοῦτο δὲ αὐτὸ τοῖς τῆς χώρας κατὰ πρόταξιν σὴν διὰ προγραμμάτων 25 παρὰ τῶν οικειῶν ἀρχόντων γενέσθαι βουλόμεθα φανερόν, εἰ μὴ βούλονται καὶ αὐτοὶ ταῖς ἐσχάταις ὑπο- βληθῆναι ποναῖς καὶ ταῖς ἐπιπτώσεσι τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν οὐσίαν, εἰ τινος τούτων ἀμελήσειαν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα πραγματικῶν τύπων ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐργῶ καὶ πέρι τι παραδούνας σπενσάτω. Dat. . . .

incidunt. Nos igitur horum quidem nihil omnino credidimus: neque enim existimamus homines qui rei publicae nostrae pars sunt eiusmodi quid agere audent atque progeniem suam dedecore afficere et nomina confundere.

1. Quare et in ea inquirere, et si quid eiusmodi factum esset, delinquere ad extremum supplicium trahere volumus. Verum quoniam et longum tempus est neque eiusmodi delictum commissum esse credimus, si tamen quid eius generis contigerit, praeteritum quidem, quocumque se modo habeat, iis qui Osroenam et Mesopotamiam provincias incolunt indulgemus propter invasiones in eas vario modo factas, et maxime quia agrestis multitudo ut plurimum haec delinquere dicitur, idque in ea quae nunc est condicione manere sinimus, cum nihil eorum curiose perscrutemur quae usque ad novellam nostram sacram constitutionem hac in re forte peccata sunt, sed ut omnem huiusmodi de hoc inquisitionem adversus personas et res quae ad incolae earundem provinciarum pertinent prohiberi sanciamus. Post legem vero nostram nuper hac de re latam si quis quid eiusmodi facere ausus fuerit vel etiam audeat, eum extremis suppliciiis subici volumus, sciatque is nos in pecuniariis poenis non substitutos, sed et ipsum et uxorem et liberos ex illicitis nuptiis natos post nostram, uti dictum est, sacram constitutionem persecuturos esse, et de capite periculum et de bonis poenam iis inflictuos, nulli parcentes nec si maioris nec si minoris sit condicionis aut fortunae aut sacerdotii (hoc enim etiam magis importunum est), sed in omnes pariter animadvertentes solum et Romanis legibus dignum ordinem esse servatos, cum non solum substantiae partem auferamus, sed etiam totam substantiam et partem corporis, et si quidem vel importunius contractas deprehenderimus illicitas nuptias, forte etiam ipsam animam: ita ut nemo effugere possit ad vicinorum in peccatis exemplum sequendum. Recta enim et quae decent sapere oportet ceterosque ad talem aemulationem excitare, nec vero ipsos quae contra leges sunt agere et ad mutuum imitationem confingere. Haec igitur custodiri volumus in praedictis provinciis, ut tam civiles quam militares magistratus hoc custodiant efficiantque ut poenae delinquentibus imponantur. Hoc ipsum autem iis qui in provincia sunt ex praecepto tuo a propriis magistratibus per edicta manifestum fieri volumus, nisi ipsi quoque extremis poenis subici velint ei administrati-num et honorum amissioni, si quid horum neglexerint.

Ἐπίλογος. Quae igitur nobis plauerunt et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur tua gloria ad opus effectumque adducere studeat.

2 μέρο L || 10 διατάξεως] nov. XII || 14 γενομέ-
 νους cum Haloandro vulg. || γάμοις M^a L || 16 εἰ μείζο-
 νος] εἰ om. L || ἐλάττονος L^a || καταστάσας M || 17
 ἐπιεξιόντος L || 19 εἴπερ καὶ] καὶ om. L || δυσκολώ-
 τερα M || 20 εἰς τὸ L] ἐκ τοῦ M || τοῖς πέλας ἐν τοῖς
 (cf. 729, 27) τὰς ποινὰς τοῖς cum Haloandro vulg. male ||
 23 τοῦτων L || 24 τοῖς] τῷ L || πραγμάτων L || 26

ἀμελήσειαν L || 28 subscr. om. Ath., Theod., dat. M re-
 liquis omisiss; constitutionem recentiorem novella XII (cf.
 10. 12. 14) aut eidem anno 535 aut anno 536, quibus
 annis Flori comitis rerum privatarum in novellis mentio
 continetur (cf. nov. XXII extr. p. 197, 9) probabiliter
 tribuit Biener p. 534; novella CXXXIX antiquiorem
 esse ex prooemio conicit Zacharias.

PNE

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΟΙΣ ΛΟΓΙΣΜΟΙΣ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Βελισαρίῳ (στρατηγῷ).

(Προοίμιον.) Ἰκετηρίαν ἀνέτεινε Μάρθα ἡ λαμπροτάτη τῷ ἡμετέρῳ κράτει περιέχουσαν, Σεργίου τοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης τοῦ αὐτῆς γενομένου πατρὸς τεταλευτηκότος καταλειφθῆναι μὲν πύτην κομιδῆν ἔχειν τὴν ηλικίαν, τὴν δὲ αὐτῆς κηδευονίαν υπελθεῖν Αἰξεντίαν τὴν λαμπροτάτην αὐτῆς μητέρα, καταθεμένην μὲν ἐν υποκηρίμοισιν ὡς οὐ προσομιλήσει δευτέροις γάμοις, καὶ τὸν ὑπὲρ τούτου διωρισμένον τοῖς ἡμετέροις νόμοις ὄρκον περρασχομένην διοικήσασθαι τὰ πρραγματα, τούτων δὲ παρ' αὐτῆς πεπραγμένων, ὡς περ οἰδὲ τινος ὄρκου παρ' αὐτῆς δεδομένου καὶ εὐκαταφρονήτου τῆς καταλειμμένης υπαρχούσης περιουσίας, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς γενομένην ἀπογραφὴν μέτρια τινα δηλωθῆναι· μετὰ δὲ ταῦτα γάμον ἐλέσθαι δευτέρον κηδεμόνα Πέτρον αὐτῇ προβαλλομένην, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου συνοικεσίου δύο μὲν ἐσχηκεῖν παῖδας, οἱ χ νόμῳ δὲ πρὸς αὐτὴν ἐσχηκίαν τον μὲν κατατάττα παρ' αὐτῆς ἐπίτροπον τῆς διοικήσεως ἀποστήσαι του τρικαιδεκάτου μολε αὐτῆς ἐπιλαμβανομένης ἐναντου, παῖδων δὲ κηδεμόνα τῆς δευτέρας ηλικίας αἰτήσαι, καὶ παραντίκα πείθειν διαλύσεις συγγράφαι πρὸς αὐτὴν καὶ παντὶ λόγῳ δυναμένῳ κατὰ νόμους ἀρμόττειν αὐτῇ προγύσαι τῶν ἐπιτροπῆς λογισμῶν κατὰ τῶν ταυτῶν ἀποπύξασθαι διαλύσεις, ἐν κοιτῶνί τε οὖσαν τηρικύπτα καὶ τῶν πρῆττομένων οἰδὲν ἐπισταμένην· οὐδὲ γὰρ οἶόν τε ἦν τὴν παρ' αὐτῆς κηδευσσῶσαν καὶ πρὸς οὐδένα εἰπεῖν τι δυνμημένη πρὶ τῶν κατ' αὐτῆς γινόμενων, καὶ εἰ τῆς ἐπιγινόμενης αὐτῇ βλίβης ἤσθάνετο, πρᾶξαι τι τῶν δυναμένων κωλύσαι τὰ πρὸς τὴν αἰτῆς ἐπιβουλίῃν μελετωμεῖα· του δὲ χρόνον παρρασκυάσαντος αὐτῆν καὶ τὸ μελετηθὲν κατ' αὐτῆς πισθέσθαι, πρὸς μὲν τὴν μητέρα τοῖς χῆσασθαι παρρακλήσεσιν, ὡστε μηδενὶ τῶν κατ' αὐτῆς πρραχθέντων ἀποχῆσασθαι, τὰ δὲ πρῆποντα μητρὶ πρὶ αὐτῆν ἐπιδειξῆσθαι, καὶ τὴν τῶν πατρῶων αὐτῇ πρραγμάτων ἀποκατάστασιν ποιήσασθαι, καθα τῷ νόμῳ δοκεῖ τὴν δὲ τοῖς ἐκ του δευτέρου γάμου γενομένοις παισὶν ἐπυτην ὄλην ἐκδούσαν οἰδὲ τῶν τοιοῦτων πρρῆσθαι λόγου, τῶναντίον μὲν οὖν καὶ τὴν θείαν ἡμῶν πρρῆσθαι νομοθεσίαν, περιέχουσαν μὴ δύνασθαι κατ' αὐτῆς τοῖς τῆς ἀποκατάστασεως χῆσασθαι δικαίοις, οἰδὲν μὲν τοιοῦτον πρὶ τῶν μητέρων τῶν ἀνυδῆξαιμένων τῆν τῶν οἰκείων παιδων κηδευονίαν καὶ δευτέροις ἀσπαζομένων γάμοις θεσπίξουσαν, ἐπ' ἄλλοις δὲ τισιν ὄροις τε καὶ τρῖποισ παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐκφωρηθῆσαν, καὶ διὰ τουτο τὴν ἰκετηρίαν ἡμῖν ἀνέτεινεν, ἐφ' ὧτε καὶ τὴν διάνοιαν τῆς θείας νομοθεσίας σαφῆ τε καὶ ἀναμφισβήτητον καταστῆσαι, καὶ μὴ τοῖς αὐτῇ περιεχομένοις ἀποχρωμένην Αἰξεντίαν τὴν αὐτῆς μητέρα τὰ καταλειφθέντα ἐκ του πατρὸς πρραγματα κέρδος οἰκείον ποιήσασθαι.

Nov. CLV Graece tantum extat in ML, fuit in B 37, 13, 2. — Epit. Theod. 155, Athan. 13, 3 (inde passim contracta apud Anon. Bodleianum 27 p. 222 Zach.).

CLV.

UT MATRES TUTELAE RATIONIBUS OBNOXIAE SINT.

Imperator Iustinianus Augustus Belisario (magistro militum).

Praefatio. Supplicationem Martha femina clarissima maiestati nostrae obtulit qua continebatur, Sergio magnificae memoriae patre suo defuncto ipsam quidem tenera admodum aetate relictam esse, tutelam autem suam Auxentiam feminam clarissimam matrem suam suscepisse testatione in actis deposita ad secundas se nuptias non venturam, et praestito iureiurando legibus nostris ea de re constituto res administrasse, his autem ab ea gestis, quasi neque iusturandum ullum ab ea praestitum esset et substantia relicta vilis atque contemnenda esset, pauca quaedam in inventario ab ea confecto notata esse; postea vero secundas eam nuptias amplectam esse tutore sibi Petro designato, atque duos ex secundo matrimonio habuisse liberos, unde cum parum bene adversus se affecta esset, tutorem ab ea institutione administratione removisse, cum ipsa vix tertium decimum annum ingressa esset sibi huc persuasisset ut curatorem secundae aetatis peteret, item ilico persuasisset ut pactationem cum ipsa conscriberet atque omni actioni quae secundum leges tutelae rationum nomine sibi competere posset per talem pactationem renuntiaret, tametsi etiam tum in cubiculo esset nec quicquam intellegeret eorum quae gererentur: neque enim fieri potuisse, ut quae apud illam maneret nec cuiquam verbum facere posset de iis quae adversus ipsam agerentur, etiamsi damnum sibi inferri sensisset, quicquam eorum faceret quae prohibere possent consilia ad ipsius insidias agitata; cum autem tempus efficeret ut iam quae adversus se agitata essent sentiret, se quidem admonitionibus usam esse apud matrem, ne iis quae contra se acta essent abuteretur, sed ut quae matrem decerent erga se praestaret, atque paternorum bonorum sibi restitutionem faceret quemadmodum legi placeret; illam vero liberis ex secundo matrimonio natis totam deditam nullo pacto eiusmodi orationes admisisse, quin e contrario sacram nostram praedidisse legem, qua contineatur non posse se contra ipsam restitutionis iure uti: quamquam ea lex nihil eiusmodi sanciat de matribus quae liberorum suorum tutelam suscepissent et secundas nuptias amplecterentur, sed aliis de terminis et modis a pietate nostra pronuntiata sit. Atque propterea supplicationem nobis obtulit, quo et consilium sacrae legis manifestum atque extra dubitationem positum redderemus, neve iis quae eadem continentur abutens Auxentia mater sua res a patre relictas in proprium lucrum converteret.

2 rubr. Περὶ τοῦ δύνασθαι τοὺς παῖδας κατὰ τῶν ἐπιτροπῆσιν αὐτῶν γονίων (κατὰ τῶν ἐπιτροπῶν ἀπῶν ἰνίξαι ἐποκαθίστασθαι Ath. || δειν — ὑποκείσθαι) ὑποκείσθαι τὰς μητέρας Theod. || 4 στρατηγῷ addidi ex Ath. || 5 ἀνέτεινε] ἀνέτεινεν ἡμῖν cit. Theod. || 6 γινόμενῳ L || 7 καταθεμένη] καὶ καταθεμένη μουνη Zachariae pergram || 8 προσομιλήσει ML (cf. 732, 6) || 9 νόμοις] Cod. 5, 35, 2 || 10 praestat οὐτε τινός

|| δεδομένου L || 12 προβαλλομένη L || 14 ἐπιλαβομένη L || πείθειν Haloander] πείθει ML || ζητήσαι L || 15 πείθειν Haloander] πείθει ML || αὐτῆν ML (cf. 732, 8) || 17 καὶ | καὶ πρὸς L || 18 si kai cum Haloandro vulg. male || 20 ταύτην L || αἰσθάνασθαι L || 21 ἐνδείξασθαι L || 23 προῖσθαι L || 24 kai om. cum Scrimgero vulg. male || νομοθεσίαν] Cod. 2, 41, 2 || 25 χῆσθαι L || τοῖσιν L || οἰκείων om. L

CAPUT I.

Ταῦτα τοίνυν τῆς ἐκτετηρίας ἐχούσης εἰκότως πρὸς τόνδε τὸν θεῖον πραγματικὸν εἶδομεν τύπον, δι' οὗ θεοπύου, τῆς θείας ἡμῶν νομοθεσίας οὐδεμίαν ποιουμένης μνήμην περὶ τῶν ἀναδεδεγμένων ἐπιτροπῶν τῶν οἰκείων παιδῶν καὶ δευτέρου ἀνελομένων γίγμον, μὴ ἐξῆται Ἀνεγνῆτα τῆ λαμπροτάτῃ κεχρησθῆαι τῆ αὐτῆ θεία ἡμῶν νομοθεσία, διὰ τε τὰς εἰρημέναις αἰτίας καὶ τὸ τῆν τῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν, καθ' ἣν τῆν ἐπιτροπὴν Μάρθας τῆς αὐτῆς θυγατρὸς ἀνεδέξατο, δεκνύται τὸν τοῖς νόμοις διωριζόμενον αὐτῆν παρασχῆν ὅρκον ὡς δευτέρου οὐχ ὁμολίῃς γράμοις, καὶ ὡς τὸν ὅρκον πεμυρονήσασα συνήκησεν μὲν ἀνδρὶ δευτέρῳ καὶ παῖδας ἐξ αὐτοῦ ποιησάμενη διαλύσεις ὑπὲρ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως παρεσκεύασεν εἰς αὐτὴν ἐκθέσθαι Μάρθαν τῆν λαμπροτάτην αὐτῆς θυγατέρα ἔδνασθαι δὲ πᾶσαν ἔχειν ἀδελφὴν θεοπύου Μάρθαν τῆν λαμπροτάτην τῷ δικαίῳ τῆς ἀποκαταστάσεως χρῆσασθαι, γάσκουσαν ἔτι καὶ νῦν οὕτω ἐπιτην ἐπιβῆναι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου τῆς ἡλικίας ἔτους, κατ' οἷδεν ἀντικειμένης αὐτῆ τῆς θείας νομοθεσίας τῆς 10 παρ' ἡμῶν μὲν τειθείας, θεοπύου δὲ τοὺς παῖδας μὴ δῖνασθαι κατὰ τῶν οἰκείων γονέων τῶ τῆς ἀποκαταστάσεως χρῆσασθαι δικαίῳ μὴδὲ τοῖς ἀπελευθέρους κατὰ τῶν οἰκείων πατρῶντων, διὰ τὸ περὶ τῶν ἀναδεδεγμένων τῶ τῶν οἰκείων παιδῶν ἐπιτροπῆν τὸν νόμον μὴδὲν διαλέγεσθαι, τὸνναντίον δὲ καὶ ἑτέραν θείαν ἡμῶν νομοθεσίαν μετὰ ταῦτα φοιτήσῃ θεοπύουσαν τοὺς καθιστομένους ἐπιτροπῶς μὴ ἄλλως τὰς 15 τῶν νέων ἐπιτροπᾶς ἀναδέχεσθαι, πρὶν ἂν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπιτην προθυλῆς κατὰδοῖντο μὴ τοὺς νέους καταλιμπάνειν ἀδεδεγμένους, καὶ εἰ συμβαίῃ καὶ μητέρα τῶν οἰκείων παιδῶν ἐπιτροπῆν ἀναδέχεσθαι, καὶ αὐτῆν τοῦτο πράττειν καὶ πᾶσιν ἐνέχεσθαι τοῖς ἐπιτροπικοῖς λόγοις, καὶ εἴπερ ἑτερον βωληθῆι τοῖς ἐπιτην προβάλλεσθαι πασι, οἰκείῳ κινδύνῳ καὶ τῶν ἰπαρχόντων αὐτῆ πραγμάτων τοῦτο ποιεῖν. ὡςτὲ κἀνατῆδα 20 ἐπιτροπῆς ἄσπας προσῆκει Μάρθῃν τῆν λαμπροτάτην, εἴπερ δεῖξει μὴ παρωχημένης τοὺς χρόνους ἐν οἷς οἱ παρὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀριόττουσιν αὐτῆ λόγοι, καὶ τῆ ἀποκαταστάσεως χρῆσασθαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἄσπαι, 20 οἷς οἱ ἡμέτεροι νόμοι τοῖς ἐπ' ἀτελοῖς ἡλικίας ὄνοι πῆσαν διδῶσιν πυρρησίαν τε καὶ βοήθειαν, φυλάττεισθαι μὲν γὰρ καὶ τὸ ἡμέτερον θεοπύου κράτος τῆν ὀφειλομένην τοῖς γονέοις παρὰ τῶν παιδῶν εἰδῶ καὶ πᾶσαν τιμῆν τε καὶ θεραπείαν, ἐν ᾗ μηδεμί βλάβῃ παρ' αὐτῶν κατ' ἐκείνων γένοιτο, τὸ δὲ τῶν ἐκ τοῦ προτέρου γάμον παιδῶν ὑπεροχὴν οὕτε ὅσπον εἶναι κρινόμεν οἷτε ἄλλως προσῆκει τὰ ἐκ τῆς πατρίδος περιουσίας εἰς αὐτοὺς περιεχόμενα πράγματα τὰς τοιαύτας μητέρας δῖνασθαι κερδὸς οἰκείῳ ἡ τῶν κατὰ δευτέρῳ τῆξιν 25 αὐταῖς συνωκησάντων καὶ τῶν ἐκ τῶν τοιοῦτων γινυμένων συνωκησίων παιδῶν ποιεῖσθαι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρσιτάτα τρῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῷ δηλούμενα τύπον ἢ σῆ ἐνδοξοῦς ἄμα τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς θεοιπολιτῶν ἐγγῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι ὀπον- 30 δασάτω. D. k. Febr. CP. dn. Iustiniano pp. Aug (III.) cos. [a. 533.]

I. Cum igitur haec supplicatio contineret, merito ad hanc sacram pragmaticam formam respeximus, qua sancimus, ut quoniam sacra lex nostra nullam mentionem facit earum quae tutelam liberorum suorum susceperint et secundas nuptias amplexae sint, non liceat Auxentiae feminae clarissimae eadem sacra lege nostra uti cum propter praedictas causas tum quod actorum confectio, ex qua tutelam Marthae filiae suae suscepit, comprobat eam iusiurandum legis constitutum praestitisse se secundas nuptias non esse iniuram, et contempto iureiurando coniunxisse se secundo viro, liberisque ex eo susceptis effecisse ut pactionem de restitutione rerum Marthae clarissima ipsius filia sibi exponeret. Sancimus autem, ut Martha femina clarissima possit omnem habere facultatem iure in integrum restitutionis utendi, praesertim cum etiam nunc se vigesimum quintum aetatis annum nondum ingressam esse dicat: ne ullo modo ei obiciatur sacra lex a nobis lata, quae sancit non posse liberos contra parentes suos nec liberos contra patronos suos in integrum restitutionis iure uti, propterea quod de iis qui liberorum suorum tutelam susceperint illa lex nihil exponit, e contrario vero altera quoque sacra lex nostra postea proditit quae sancit, ut tutores qui instituantur non aliter minorum tutelam suscipiant quam si tempore designationis suae testationem deposuerint se minores indefensos non relicturos, et si etiam matrem liberorum suorum tutelam suscipere contingat, ipsa quoque hoc faciat atque omnibus tutelae rationibus obnoxia sit, et si alterum liberis suis designare tutorem voluerit, periculo suo et rerum suarum id faciat. Itaque hic quoque omnibus modis convenit, ut Martha femina clarissima, si quidem comprobaverit non praeterisse tempora intra quae restitutionis conditione ipsi competunt, et restitutione utatur et reliquis omnibus per quae leges nostrae iis qui imperfectae sunt aetatis omnem veniam et opem praestant. Etenim maiestas quoque nostrae sancit, ut servetur reverentia quae parentibus a liberis debetur omnisque honor et cultus, dummodo nullum ab ipsis damnum illis inferatur; parentes vero liberos ex priore matrimonio natos negligere nec fas esse iudicamus neque alioqui convenire ut res quae ex paterna substantia ad eos perveniant eiusmodi matres possint in suum vel eorum qui secunda vice ipsis coniuncti sunt vel liberorum ex eiusmodi matrimonii procreatorum lucrum convertere.

Epitologus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur tua gloria simul cum beatissimo archiepiscopo urbis Theopolitanae ad opus effectumque adducere studeat.

4 *τα] δὲ ML, om. cum Scrimgero vulg. || τὸ τῆν Zachariae] τῆν ML, τὸ Haloander || 5 μάρθης L || δεκνύται] δεκνύται τε cum Haloander vulg. male || 6 μὲν respectum || 8 μάρθα L || δῆ] δῆ cum Haloandro vulg. || 10 πέμπτου L] om. M || 11 μὲν om. L || 14 θεία L^a || νομοθεσίαν] Cod. 5, 37, 28 § 4 || 15 ἀναδέξαται L || 17 ἐχέσθαι post λόγους coll. L || λόγους ML Ath.] λογισμοῖς coni. Zachariae non recte || ἀντιοῖς M || 19 δεῖξει M || μὴ om. L¹ || 20 καὶ τῆ] καὶ om. L || 21 πᾶσαν L] πᾶσι M, πασι Haloander || 22 αἰδῶ M² L || 23 ἐν ᾗ ML Ath.] ἐπ' ᾗ coni. Hombergk sine causa || ἐκείνων L || τὸ δὲ L] τοὺς δὲ M || 24 εἶναι om. L || 26

συνωκησάντων L || γινυμένων M Ath.] γινυμένων L vulg. || 27 δηλούμενα τύπου (s. v. νόμου) L] τύπον δηλούμενα M || 28 θεοιπολιτῶν L] απεσιτάτω L || 29 subscr. d. k. febr. cr. da. iustin. pp. aug. uc. cons. M Lat. καλ. Φεβρ. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Αἰγούσιου ὑπατίας τοῦ αὐτοῦ Ath. ἐξερωνῆθ ἐπὶ τῆ ὑπατίῃ Ἰουστινιανοῦ Theod. Numerum III. suppl. Zachariae, recte monens de secundo consulatu (a. 528) cogitant non posse, cum a. 529 demum et Belisarius magister militum per Orientem factus sit et Antiochia nomen inditum sit Theopolis (v. 29); praeterea leges altatae (731, 24, 732, 14) anni sunt 531.

PNS

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΓΟΝΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προοίμιον.) Οἱ τὰ πράγματα πράττοντες τῆς κατὰ Ἀπάμιαν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἔδιδξαν γεωργούς τισιν ἑτέροις προσήκοιτας γεωργίσεις αὐτῶν συναφθῆναι καὶ παιδοποιήσασθαι, καὶ ἤτησαν ἀποδοθῆναι αὐτοῖς καὶ τοὺς γεωγούς καὶ τοὺς τούτων παῖδας τῇ μητρῷ γαστρὶ κατακολληθύντας. ἀλλὰ εὐκόσῃ ταῦτα αἰτούμετες μὴ εἰδέναι τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν ἐναγχος φοιτήσασαν ὅ τι βούλεται.

CAPUT I.

Εἰ μὲν γὰρ ἐλεύθεροί τινες ἐναπογράφους συνοικήσασιν, κατὰ τοὺς τῇ διατάξει περιεχομένους λογισμοὺς ἀκολουθεῖ τὰ βρέφη τῇ μητρὶ, ἐνθα εἰς ἐλευθερίαν οὐκ ἔρχονται· εἰ δὲ γεωργοὶ εἴεν, οὐκέτι τῇ διατάξει παντελῶς ἐκείνη γίνεται χώρα, ἀλλὰ καθάπερ ἐναγχος ὑψηφισάμεθα καὶ ἐνομοθετήσαμεν, ἡ γονὴ μερίζεται. καὶ εἰ μὲν ἴσος ἐστὶν ὁ τῶν τεχθέντων αἰριθμὸς, εἰς δύο μερίζεται, εἰ δὲ ἀνίσος ἢ καὶ εἰς μόνος ὁ τεχθεὶς, τῆρικαυτὰ ἢ γαστῆρ ἔχει τὸ πλεόν, διότι καὶ μᾶλλον ἐμόχθησε καὶ εἰς μὲν ὧν ὁ παῖς ἀκολουθεῖ τῇ μητρὶ, τριῶν δὲ ὄντων τῶν τεχθέντων οἱ δύο ἢ αἱ δύο τῆς μητρος ἔσονται. ὁ εἰς δὲ τῇ τοῦ δεσπότου τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖσει δεσποτεία, καὶ οὕτως αἰεὶ τὸ περιττόν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἡ γαστῆρ ἔξει καὶ κατὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀπαμίει μεριστέαν ἔσονται τὴν γονὴν γινωσκάτωσαν, ἵνα τὸ ἐν πολλοῖς στασιαζόμενον χρονοῖς μάθωσιν ὡς ὑφ' ἡμετέραν γέγονε νομοθεσίαν.

PNZ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΛΛΟΤΡΙΟΙΣ ΧΩΡΙΟΙΣ ΓΑΜΟΥΝΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Λαζάρω κόμητι τῆς Ἑω.

(Προοίμιον.) Ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς διαφόρων ἀνηνεγμένων πλημμελεῖσθαι τι κατὰ τὴν μίσην τῶν ποταμῶν καὶ πρὸς γε τὴν Ὀσροηνὴν ἐπαρχίαν ἐμάθομεν τῶν ἡμετέρων ἀνάξιν χρόνων. συνειδίσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς τοὺς ἐκ διαφόρων ἀρρηθμένους χωρίων γάμους πρὸς ἀλλήλους συμβάλλειν, νῦν δὲ δὴ πειραῖσθαι

Nov. CLVI Graece tantum extat in ML (αὐτῇ οὐκ ἐπέθη εἰς τὰ βασιλικά ἀλλὰ παρεσιωπήθη schol. M in marg.), sed fuisse in B 48, 26 et 55, 14, 5 dicunt ind. reg. et Coisl. — Epit. Theod. 156, Athan. 18, 5.

Nov. CLVII Graece tantum extat in ML, fuit in B 55, 14, 1. — Epit. Theod. 157, Athan. 18, 6.

CLVI.

DE PROLE COLONORUM DIVIDENDA.

(Idem Augustus)

Praefatio. Qui negotia sanctissimae Apamensis ecclesiae gerunt docuerunt nos, colonos qui ad alios aliquos pertinerent se colonis suis mulieribus coniunxisse liberosque procreasse, et petierunt, ut sibi restituerentur et coloni et eorum liberi ventrem maternum sequentes. Sed cum haec petant nescire videntur, quid constitutio nostra quae nuper proditit sibi velit.

1. Nam si qui liberi adscripticiis se coniungant, secundum rationes in constitutione comprehensas infantes matrem sequuntur, unde ad libertatem non perveniunt; si vero coloni sint, non amplius constitutioni illi omnino locus est, sed quemadmodum nuper decrevimus et sanximus, proles dividitur. Atque si quidem aequalis est numerus natorum, in duas partes dividitur, sin autem inaequalis vel etiam unus solum est natus, tum quod plus est venter habet, quoniam etiam magis laboravit. Et unus quidem si est filius matrem sequitur, sin tres sunt, duo vel duae erunt matris, unus autem domini paterni sequetur dominium, atque ita semper quod superat, sicut ante diximus, venter habebit. Et secundum hoc Apamenses quoque prolem dividendam esse cognoscant, ut quod per multa tempora in controversia positum erat, intellegant sub legislationem nostram redactum esse.

CLVII.

DE COLONIS QUI IN ALIENIS PRAEDIIS NUPTIAS CONTRAXERUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Lazaro comiti Orientis.

Praefatio. Ee iis quae diverso modo ad nos relata sunt comperimus delinqui aliquid in Mesopotamia et praeterea in Osroena provincia indignum temporibus nostris. Consuetudinem enim apud illos esse, ut qui ex diversis praediis orti sint nuptias inter se contrahant, nunc vero dominos conari nuptias

2 rubr. Περὶ τοῦ ἐπιμερίζεσθαι τὴν γονὴν τῶν γεωργῶν Ath. || 3 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ath., om. ML (ad Lazarum comitem Orientis hanc novellam pariter atque sequentem datam esse conicit Zachariae) || 4 ἐμπέισαν? L^a || 5 παιδοποιήσας L^a || ἀποδείναι L || 6 αὐτοῖς cum Scrimgero vulg. || 7 διάταξιν Cod. 11, 48, 24 || 8 συνοικήσασιν; ὄντες συνοικήσασιν L^a || 9

ἀκολουθεῖ Osenbrüggen) ἀκολου (id. 12) L ἀκολουθεῖν M || 10 παντελῆς L || ἐνομοθετήσαμεν nov. CLXII c 3, quam tempore priorem esse Cuiacius monet (accedit quod huius novellae epitome praecedat op. Ath. 18, 4) ||

11 ἴσως L || εἰς δύο μερίζεται; ἔξισον μερίζεσθαι αὐτὰ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ. ἐχούσης μὲντοιγε τῆς μητρος τὴν ἐπιλογὴν Theod. || 12 ταχθεὶς L || 13 τῆς μητρος ἔσονται M Ath. || τῇ μητρὶ ἔσονται L || 15 οἱ om. L || μερισταίαν ἔσονται M μερισθῆσασθαι L || 16 subscriptio non servatur; a. 539 paullo recentiore esse constitutionem ex v. 10 efficitur || 18 rubr. Περὶ γεωργῶν ἐπ' ἀλλοτρίοις γῆμάτων χωρίοις ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ ἐν Ὀσροηνῇ Theod. Περὶ τῶν πρὸ τῆς διατάξεως γενομένων γεωργικῶν γάμων Ath. || 19 αὐγουστος L || om. M || 20 εἰς ἡμᾶς διαφόρων L^a, διαφορῶς εἰς ἡμᾶς cit. Ath. || 21 συνειδίσθαι L

τοὺς δεσπότας τοὺς γάμους διαλύειν ἤδη πραχθέντας ἢ τοὺς γενομένους παῖδας τῶν γονέων ἀφελκεῖν. κἀν-
ταῦθεν ὅλον τὸ τῶν τόπων ἐκείνων τυλαιπωρεῖσθαι γεωργικόν, διαφυομένων ἐκ βίας ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-
κῶν, ἀφελκομένης δὲ γονῆς ἐκ τῶν παραγαγόντων εἰς φῶς, καὶ μόνης ημετέρας εἶναι τὸ πᾶγμα προνοίας.

CAPUT I.

Θεοπίκονον τῶν τῶν, τοῦ λοιποῦ μὲν τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους ὡς ἂν ἐθελῶσι παραφυλάττειν τοὺς
γεωργοὺς, ὅσοι περ αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον προσήκουσι, ὡς μὴ γάμους πρὸς τοὺς ἐξ ἑτέρων ὠρημένους χωρίων
συμβῆλιν· τοὺς δὲ μέχρι νῦν γενομένους γάμους εἰς αὐτοὺς κυρίους, καὶ μηδένα δύνασθαι διασπῆν τῆς ἡδῆ
συνεφθέντας κατὰ τὸ κρατοῦν πρότερον ἔδους, ἢ γεωργεῖν τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀγκυλῆσθαι γῆν, ἀλλὰ
μηδὲ τῶν γονέων ἀφαιρεῖσθαι τοὺς παῖδας προφάσει τύχης γεωργικῆς, ἀλλὰ κἀν εἴ τι τοιοῦτον ἡδῆ γενο-
μενον ἔτυχεν, ἐπανορθώσεις τε καὶ τοῖτο καὶ ἀποδοθῆναι παρασκευάσεις, εἴτε παῖδας ἀφαιρεθῆναι συμβί-
βηκεν εἴτε καὶ γυναῖκας, τοῖς τε γονεῖσιν καὶ τοῖς συνοικοῦσι φαιμέν· τοῦ ποιῆσαι τι τοιοῦτον πρὸς τὸν
ἔπειτα χρόνον θαρροῦντος καὶ περὶ αὐτὸ κινδυνεύοντος τὸ χωρίον. ἀλλ' ἀπαλλάττεσθαι τὰ συνοικεῖα τοῦ
νῦν ἐπιτεθειμένου δούου, καὶ οἱ γονεῖς τοὺς παῖδας ἐχέτωσαν ἐκ ταύτης ἰμῶν τῆς κελείσεως, οὐ δυνάμενοι
ἀκριβολογεῖσθαι τῶν τὰ χωρία κεκτημένων καὶ ἀφελκεῖν ἢ τοὺς συναλλάξαντας ἢ τοὺς παῖδας· ὁ γὰρ ἡ
τοιοῦτό τι ποιῆσαι πειρώμενος καὶ περὶ αὐτὸ κινδυνεύσει τὸ χωρίον. ὃ δῆθεν πειράται τοὺς γεωργοὺς ἐκδικεῖν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τῶν τῶν παρατάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ βίου πραγματικῶν δηλούμενα τύπον
ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια καὶ ἢ παιδομένη σοὶ τάξις καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἡγησόμενος εἰς ἔργον
ἀχθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προνοιάτω, trium librarum auri poenitēs ἐπιχειρήσας κατὰ παντὸς τοῦ ταῦτα
παραβαίνειν ἐπιχειροῦντος. Dat. k. Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. pc. Basilii vc. [a. 542.]

PNH

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΕΜΠΕΣΘΑΙ ΤΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ ΔΙΚΑΙΟΝ 20
ΚΑΙ ΕΠΙ ΑΝΗΒΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προοίμιον.) Δέξις ἡμῖν ἀνεγνώσθη Θέκλας τῆς καὶ Μανουῦς, διδάσκουσα Θέκλαν τινὰ καταλύσα
τὸν βίον ἐπὶ Σεργίᾳ θυγατρὶ τῆν ἀνηβον ἡλικίαν ἀγούσῃ, ἑκκαίδεκά τε μόλις ἡμέρας ἐπιζήσασαν τῇ μητρὶ

Nov. CLVIII Graece tantum extat in ML (sunt in B 35, 18, 1 secundum Tipucitum et indices Coisl. et reginae).
— Epit. Theod. 158 (inde B^o K 14, 53 p. 209 Zach.), Athan. 9, 13 (inde Anon. Bodlei. 28 p. 223 Zach.); summarium
exhibet schol. Epitomae 3, 16 p. 301 Zach.

dissolvere iam contractas vel liberos inde natos a parentibus abstrahere, atque inde omnes illorum locorum
colonos misere affligi, dum viri et mulieres per vim separentur, proles autem ab iis qui eam in lucem
produxerunt abstrahantur, et rem sola nostra indigere providentia.

I. Sancimus igitur, ut in posterum quidem praediorum domini colonos, quicumque ad eos ex lege
pertinent, quomodo voluerint custodiant, ne cum iis qui ex aliis praediis orti sunt nuptias contrahant;
nuptiae vero adhuc contractae ratae sint, nec quisquam possit eos qui iam coniuncti sunt secundum morem
qui antea obtinuit divellere, aut cogere ut terram ad ipsos pertinentem colant, sed ne liberos quidem a
parentibus abriperet nomine conditionis colonariae. Sed etiam si quid forte eiusmodi iam factum est, id
quocumque emendabis et restituendum curabis, sive liberos abripi contigerit sive etiam mulieres, a parentibus
dicimus et coniugibus: ut qui eiusmodi posteriore tempore quid facere audeat, etiam de ipso praedio
periclitetur. Verum matrimonia a metu nunc imminente liberentur, habeantque parentes liberos ex hac
nostra iussione, neve possint praediorum possessores rem subtiliter perscrutari et aut matrimonio iunctos
aut liberos abstrahere: qui enim quid eiusmodi facere conetur, etiam de ipso praedio periclitabitur, cui
scilicet colonos vindicare conatur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur
tua magnificentia et obtemperans tibi officium et qui pro tempore eundem magistratum gesturus est ad
effectum adducenda et observanda curet, cum trium librarum auri poena unicuique immincat qui haec
violare temptet.

CLVIII.

UT DELIBERANDI IUS ETIAM AD IMPUBERES
TRANSMITTATUR.

(Idem Augustus)

Praefatio. Preces nobis recitatae sunt Theclae, quae etiam Mano appellatur, quae declarat
Theclam quandam vita defunctam esse relicta filia Sergia impuberem aetatem agente, cumque vix sedecim

2 τὸ τῶν] τὸν L || γεωργικῶν M^a || διαφυομένον M
|| 3 παραγόντων L || 5 ὅσοι περ — 6 κυρίους om. L ||
7 τῆν ἡλοανδρῆ] μὴ L, om. M || γῆν ἀγκυλῆσθαι L
|| 8 γινόμενον L^a || 9 ἐπανορθώσαι τε L || 10 καὶ L ||
ἢ καὶ M, quod servari potest τε in γε mutato || τι τ. ο.
L^a || θαρροῦντος L || 11 ἀπαλλάττεσθω cum ἡλοανδρῆ
vulg. || τοῦ νῦν L || τῶν M || 14 κινδυνεύει L || 17
trium librarum auri ἦτοι τριῶν λιτρῶν χρυσίου M
τριῶν λιτρῶν χρυσίου L || 18 uisacr. ἐγράφη καλανδ.
Μαῦων ἐς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ [corr. βασιλείας
Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐς] μετὰ τὴν ὑπάτευαν (add. Βασι-
λείου) Ath. ἐξεργνηθή μνη μαίω ἔπει ἢ (ἐς corr. Za-
chariae) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. dat. k. mai.

ep. dn. iust. pp. aug. bilisar. vo. cons. M, unde anno
535 trinitur vulg. (Bienero p. 529 antiquior videbatur
novellis CLXII et CLVI, sed cf. Cuiacii expro.; rerum
ordinem trium constitutionum servavit Ath. 14, 4—6) || 20
rubr. Πότε ὁ μὴ ἀδιτεῖσας κληρονομοῦσι τὸ δίκαιον τῆς
ἀδιτίστος δύναται τοῖς ἰδίους παρατίπειν διαδόχους
Ath. (περὶ κληρονομῶν διασκέψεως B^o) || διαπέμπεσθαι
B ind. Coisl. || 21 καὶ ἐπὶ περὶ Theod. v. 1.) ἀνίβον
παίδων Theod., ind. Coisl. || 22 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς
Ath., om. ML || 23 ἀνεγνώσθη M Ath. Theod.] ἀνη-
νέχθη L || Θέκλας M] Θέκλας L Ath. || μανουῦς M] μαν-
νοῦς L μάννοος (μάνον Anon. Bodl.) Ath. || 24 ἐκεί-
δεκά τε M

την παῖδα τελευτῆσαι ἐπὶ τῆς ἐναγχος συμβάσεως τῶν ἀνθρώπων φθορᾶς· καὶ ἀδελφῆν μὲν τὴν ἡμῶν δεηθεῖσαν καθαστάειν γῆσι τῷ Σεργίας πατρὶ. Κοσμάν δὲ τὸν Θέκλας ἀδελφὸν ἀντιποιήσασθαι τοῦ Σεργίας κληρὸν καὶ δίκην αὐτῇ ὑπὲρ τούτου λαχεῖν τὴν δε, ὡς ἂν γε μὴ περὶ τῶν οἰκ' ὀρθῶς ἔχόντων φιλονεικίῃ, γενέσθαι πρὸς Ἰωάννην συνήγορον τῆς ἐπὶ χώρας ἀγορᾶς. καὶ πνέσθαι τούτου περὶ τῶν νόμων τῶν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁρῶντων, κακείνων ἐν γράμμασιν ἀποκρίσιν αὐτῇ παρασχέειν δηλοῦντα δι' αὐτῆς, ὡς ἐπ' αὐτὴν ὁ Σεργίας φέροισι κληρὸς διὰ ταῦτα τοῖνων Ἰωάννην αὐτὸν ἐλείδει τῆς ὑποθέσεως δικαστῆν, πράξις γινώσκων ὑπὲρ Κοσμά Ἀσκληπιοῦ τινος σκοριασίου τῆς κατὰ τὴν Ἔω στρατηγίδος ἀρχῆς· καὶ ψήφον Ἰωάννην παρασχέειν ἐναντίαν οἷς ἐν γράμμασιν ἀπεκρίνατο, χρῆσάμενον εἰς τὴν ψήφον τῷ Θεοδοσίῳ τοῦ τῆς θείας λήξεως νόμῳ τῷ λέγοντι τὸν οὐπὼ ἐναντιὸν ἐπὶ γένεσθαι μὴ δυνασθαι τὸν μητρώον οἰκειοῦσθαι κληρὸν εἰ μὴ ἐπίτροπον ἔχει, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνους φέρεσθαι ταυτον οἷς ἀρμόζειν ἡμελλεν εἰ μὴ πρὸς τὸν κληρὸν ὁ τελευτήσας ἀνηβος ὑπὸ τῶν νόμων ἐκλήθη· καὶ οἷς εἶπε ταῦτα μόνον ἐπὶ τῆς ψήφου, ἀλλὰ καὶ παρ- ούσας τὴν ἡμῶν δεομένην συνθήκας ἀκολούθως φέσθαι τῇ ψήφῳ, καὶ ὑπὸ ἡμῶν ταύτας αὐτὸς πάλιν ποδὸς Ἀσκληπιῶν τὸν ὑπὲρ Κοσμά τὴν δίκην ἀγωνισάμενον· ἤησέ τε ἡμᾶς μὴ περιδείναι αὐτὴν οἷσιν ἀδικου- μένην, μάλιστα μὲν ὡς καὶ νόμον κατὰ τὸν ἐπώνυμον ἡμῶν κώδικα κειμένου κελουτος τὸν λαλεῖν δυνόμενον καὶ τὸν μητρώον κληρὸν καλοῖς οἰκειοῦσθαι, καὶ αὐτὸς ἔτερον ἡμῶν τεθεικότων νόμον βουλόμενον, ἐπειδὴν τὴν κληρονομίας εἰς αὐτὸν κατενεχθῆσιν. πρὶν οἰκειοῦσθαι αὐτῆν ἢ τὴν ἐναντίαν ὑπὲρ αὐτῆς διέξει γνώμην, καταλίση τὸν βίον, παραπέμπει τοῖς κληρονομοῖς τοῖς αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ κλήρῳ τὸ τῆς διασκέψεως δίκαιον· τὸν γὰρ δη παρ' ἡμῶν ἐναγχος τεθειμένον νόμον μίαν ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἀδριανῆς τε καὶ κογιανῆς παραίχοντα τάξιν μὴ χώραν ἔχειν ἐπὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρεσβυτέρας οὔσης τῆς ἡμέρας, ἐξ ἧς ὁ νόμος ἐκλείσθη κρατεῖν.

CAPUT I.

Θασπίζομεν τοῖνων τὴν ἐνδοξότητα τὴν σὴν, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχοντα εἴρους, βοηθῆσαι τῇ δεηθείσῃ. καὶ φυλάξαι τὸν νόμον αὐτῇ τὴν ἡμέτερον τὸ τῆς διασκέψεως αὐτῇ παραίχοντα δίκαιον. ὡς Σεργίας ποῖν ἐναντιὸν παρελθεῖν ἐπιτελευτήσασθαι τῇ οἰκείᾳ μητρὶ, βουλομένη τε τὸν τῆς μητρὸς Σεργίας οἰκειώσασθαι κληρὸν παρασχέειν. οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἐναντίας ἔχειν εἰποῖ τὸν τε Θεοδοσίον τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τὸν τε ἡμέτερον νόμον κατὰ ταυτὸ μὲν κειμένου βιβλίον, ἡμῶν δὲ μηδὲν ἐναντιὸν ἐν αὐτῷ κείσθαι δι' ἧς ὑπὲρ αὐτοῦ τεθείκαμεν διατάξεις ἰσχυρισάμενον. ἀλλὰ κρατεῖται μὲν ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως ἐπὶ τῆς τῶν παραπλησίῳν τοῖς ζητουμένοις θύματος νόμος, κρατεῖται δὲ ὁ Θεοδοσίον τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐφ' ὧν ἐναντιὸς ἔφραδας παρελθεῖν καὶ ὁ τῆς διασκέψεως ἔξεπτος χρόνος. αἱ γὰρ γεγραμμένα μετὰ τὴν ψήφον συνθήκας πρὸς ἐλευθέρων γενόμενοι τὸν μηδὲ προσπορίζειν δυνασθαι προδῶλλον ὡς οὐδεμίαν ἀγωγήν δεδωκότων Κοσμά περὶ τῶν κατ' αὐτὰς ὁμολογημένων. D. prid. id. Iul. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. pc. Basilii vc. anno III.

dies matri supervivisset, filiam obisse in pestilentia quae nuper homines invasit; atque ea quae nobis supplicavit sororem se patri Sergiae fuisse dicit, Cosmam autem Theclae fratrem hereditatem Sergiae vindicasse eoque nomine litem sibi intendisse; tam ipsam ne de iis quae non recte haberent controversiam ageretur Iohannem advocatum fori provincialis adisse et de legibus quae hanc causam respicerent sciscitantem esse, illumque in scriptis responsum sibi dedisse quo significaret Sergiae hereditatem ad ipsam deferri: propterea igitur se iudicem causae ipsum elegerisse Iohannem, cum Cosmae partes ageret Asclepius quidam scriiniarius magisterii militum per Orientem; sed sententiam protulisse Iohannem contrariam iis quae in scriptis respondisset, usum ad sententiam lege Theodosii divinae memoriae, quae dicit non posse eum qui nondum septem annos natus sit matrem hereditatem acquirere, nisi tutorem habeat, sed ad illos eam deferri quibus competitura erat si defunctus impubes ad hereditatem a legibus vocatus non esset, neque haec ille tantum in sententia dixit, sed etiam adduxit eam quae nobis supplicavit ut pacta sententiae congruerent iniret eademque ipse rursus Asclepio, qui pro Cosma causam agebat, suggessit: itaque illa petit ut a nobis, ne ipsam ita iniuria affici patiamur, praesertim cum et lex in codice qui a nobis nomen habet posita sit, quae iubeat eum qui dari possit hereditatem quoque matrem recte acquirere, et rursus alterum nos legem tulerimus, quae velit ut si quis hereditate ad ipsum delata, antequam eum vindicet vel contrariam de ea proferat sententiam, de vita decedat, ad heredes suos de hac hereditate ius deliberandi transmittat; legem enim nuper a nobis latam, quae eundem in hereditatibus ordinem adgnatis et cognatis tribuat, in hac causa locum non habere, quippe quae antiquior sit eo die ex quo lex illa valere iussa est.

I. Sancimus igitur, ut gloria tua, si haec ita se habere compereris, supplicanti auxilium ferat eique legem nostram servet. quae ius deliberandi ei praebet, quippe cum Sergia antequam annus praeteriret post matrem suam mortua sit, atque volenti vindicare matris Sergiae hereditatem praebat. Neque enim quisquam discrepare inter se dicat Theodosii piaae memoriae legem et nostram, cum et in eodem libro positae sint et nos in eo nihil contrarii positum esse per constitutionem quam de eo protulimus affirmaverimus. Sed valeat quidem lex nostra in praesenti causa iisque quae similes sunt ei de qua quaeritur, valeat autem Theodosii divinae memoriae lex in quibus annus praeteriit ac deliberandi tempus elapsum est. Pacta enim post sententiam conscripta cum libero, qui ne acquirere quidem possit inita manifestum est Cosmae nullam actionem dedisse de iis quae in illis confessa sunt.

1 φθορᾶς) i. e. pestis anni 541 (cf. nov. CXXII in., edict. VII in.) 2 Θέκλας L τὸ σπυρίον L τῆς σεργίας L 3 αὐτῆν L τῶν) τούτου? L ἐχόντων om. L 4 πειθέσθαι L 5 αὐτῆν L 7 στρατηγίδα M 8 τῷ om. L 9 θείας) ἀληθείας L 9 νόμῳ Cod. 6. 30, 18 § 3 τῷ om. L 10 ἐναντιὸν L 10 ἀλλ' ἐπ' ἐκείνης M (ἀλλὰ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐπ' ἐκείνους Ath., quod praesert Zucharine) 11 εἶπε M 11 εἶπειν L vulg. 12 τῇ ψήφῳ L 12 παρασκευάσαι cum Haloandro vulg. 12 ὑπαγορεύσαι L vulg. 12 αὐτὸς M αὐτὸν L, νύσας cum Haloandro vulg. 13 ἡ ὄμ. L 14 ἡμῶν M κώδικα κειμένου Cod. 6, 36, 1 τὸν λαλεῖν δυνάμενον om M in spat. vac. ca. 15 tit. 15 νόμῳ Cod. 6, 30, 19 16 κληρονομίαν εἰς αὐτὸν κατενεχθῆσαν ML, corr. Haloandro 17 καταλίση τὸν βίον) καταλίσει

γνώμην L 18 αὐτὸν cum Haloandro vulg. 18 νόμον) nov. CXVIII c. 3 § 1 etc. 4 19 ἐπὶ ταύτης) ἔχειν L 19 ἡμέρας Cuiacius (cf. nov. CXVIII c. 6) 19 ἡμέτερος ML 24 ἐναντίας ἔχειν L ἐναντίας 11, ἐναντίον Scribae, ἐναντίους Zachariae 25 κατ' αὐτὸν L κατ' αὐτὸν M 26 διατάξεως) in const. Cordi nobis § 3 ap. 25 ὧν) ὄν L 29 ἀλευθέρων corruptum, ἔτερον Haloandro, ἀλλότριον? Schoell 29 γένεσθαι L 30 αὐτὰς Kroll) αὐτῆν ML, αὐτῶν (sc. τὸν συνθηκῶν) male Zachariae 31 pri. id. iul. M) id. id. ἰουλιαν Ath. cod. (μνη) ἰουλιαν Theod. βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ ἐ) (corr. ἐ) μετὰ τὴν ὑπάτελαν Βασιλείου τὸ τεταρτον Ath. ἔπει ἐπ' μετὰ ὑπάτελαν Βασιλείου Theod. cp. dn. iust. pp. aug. uc. cons. M, anno III. restituit Zachariae (cf. p. 666, 5).

PNΘ

CLIX. Auth. CXXVI. Coll. IX tit. 8

ΩΣΤΕ ΤΑΣ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ
ΕΝΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΙΣΤΑΣΘΑΙ.

R; DE RESTITUTIONE FIDEICOMMISSI [ET NO-
MINE FAMILIAE] USQUE AD QUOTUM GRA-
DUM LOCUM HABET, ET QUIA FAMILIAE NO-
MINE ETIAM NURUS CONTINETUR R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίρρω
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β'.

Idem Aug. Petro pp. secundo.

(Προοίμιον.) Τοσούτων ἡμῖν φιλανθρωπίας
περιστιν, ὡς μηδὲ τὰς ἰδιωτικὰς ὑποδείσεις, ὅσαι
δικαιοῖσιν ἡμῖν ζήτησιν ὑπερβαίνειν δικαστικῆν, νόμοις
ἡμετέροις διορίζειν ἀπαξίουν, ὡς μὴ ὑπόθεσιν ἰδιω-
τικῆν ὑπερβαίνουσαν ἀνοήν εἰς δικαστήριον φερομέ-
την μακρὰ τοὺς ἀμφοτεροῦς παραδιδοῖναι τριβῆ.
Ἀλέξανδρος τοίνυν ὁ ἐνδοξότατος ἀνίγαγε πολλὰς
ἡμῖν. Ἴεροισιν τὸν τῆς ἐνδοξοῦς μήμηρς αὐτοῦ πατέρα
γράφοντα διαθήκας ὅρμασι χρῆσασθαι τοῖσι. „Βού-
λομαι δὲ καὶ κελεύω τοὺς ἐμοὺς κληρονόμοις, Κων-
σταντῖνον μὲν τὸν λαμπρότατον τῆν ἀφ' ἱερῶν δεῖξαι
αὐτῷ οἰκίαν μετὰ πάντων τῶν καθ' ἡμῶν οἰκίαν τῆν
ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆν κατὰ Μαρμμιανόν, Ἀνδρέμιον δὲ τὸν
γλυκίτατον τὸ προῖστιον τὸ ἐν Βλαχέρναις τὸ κατὰ
Εὐγένιον καὶ Ἰουλιανόν τοὺς τῆς ἐνδοξοῦς μήμηρς καὶ
το προῖστιον τὸ ἐν τῇ ἄκρῳ τοῦ κόλπου τοῦ Σω-
σθενίου τὸ ποτε κατὰ Ἀρδαβούριον τὸν τῆς ἐνδοξοῦς
μήμηρς. Καλλιόπιον δὲ τὸν λαμπρότατον τὸ προ-
ῖστιον το Βυθάριον ἦτοι τοῦ Φιλοθέου, καὶ Ἀλεξάν-
δρον τὸν λαμπρότατον τὸ προῖστιον τὸ ἐν τοῖς ἑσ-
πέτοις μὴ ἔκποιῆσαι, μὴ κατὰ πράσιν μὴ κατὰ δωρεάν

(Praefatio.) Tanta nobis humanitatis cura
est. ut neque privatas cognitiones quae videntur
nobis quaestionem excedere iudiciale legibus nostris
definire dedignamur, neque cognitionem privatam ex-
cedentem audire in iudicia per circuita longa liti-
gantem tradere afflictioni Alexander igitur gloriosus
suggessit nobis multoties. Hierium gloriosae memo-
riae patrem suum scribentem testamentum nominibus
usum istis: „Volo autem et iubeo meos heredes, Con-
stantinum quidem virum clarissimum deputatam ei
domum cum omni sicut superius scriptum est competente ei
iure, et domum quae in Antiochia cata Mammianum,
Anthemium vero dulcissimum proastium quod in
Blacernas est cata Eugenium et Iulianum gloriosae
memoriae viros, et proastium quod in summitate
sinus Sosthenii est quod quondam cata Ardarium
gloriosae memoriae, Calliopium vero virum clarissi-
mum proastium Bytharium sive cata Philotheum, (et)
Alexandrum virum clarissimum proastium quod in
Venetis est, non alienari, non per venditionem, non

Nov. CLIX (= Auth. CXXVI = Coll. IX tit. 8: gloss.) Graece extat in ML, fuit in B 36, 1, 7. — Epit
Theod. 159, Athan. 9, 11, Anonymus Bodleianus 29 p. 223 Zach. Iulian. const. CXVII.

CLIX.

UT SUBSTITUTIONES IN UNO GRADU SUBSISTANT.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum.

Praefatio. Tanta humanitate abundamus, ut ne privatas quidem causas, quaecumque iudiciariam
quaestionem excedere nobis videntur, legibus nostris definire dedignemur, ne quae privatam cognitionem
excedit causa in iudicium delata litigantes longae morae tradat. Iam Alexander vir gloriosissimus saepius
ad nos rettulit, Hierium gloriosae memoriae patrem suum, cum testamentum scriberet, verbis usum esse
hisce: „Volo autem ac iubeo heredes meos, Constantinum virum clarissimum domum ei deputatam cum
omnibus iuribus eidem sicut ante scriptum est adnezis et suburbanum praedium in Copariis cum omnibus
iuribus ad ipsum sicut ante scriptum est pertinentibus et domum Antiochiae sitam ad Mammianum, Anthe-
mium autem virum dulcissimum suburbanum praedium in Blachernis ad Eugenium et Iulianum gloriosae
memoriae et suburbanum praedium in promunitorio sinus Sosthenii olim ad Ardarium gloriosae memoriae
situm, Calliopium autem virum clarissimum suburbanum praedium Bytharium sive Philothei, denique
Alexandrum virum clarissimum suburbanum praedium in Venetis non alienare, neque per venditionem

2 rubr. Ἰουστινιανοῦ περὶ τοῦ τὰς ἀποκαταστάσεως
μέχρι ἐνὸς βαθμοῦ κρατεῖν Anon. Bodl. Περὶ ὑπο-
καταστάσεως γενομένης (γινομένης inder) εἰς τὴν φα-
μίλιαν τοῦ τελευτήσαντος, καὶ περὶ τοῦ μέχρι πόσιου
βαθμοῦ δεῖ κρατεῖν Theod. Περὶ ὑποκαταστάσεως
καὶ τῶν κωλυμένων (κεκωλυμένων inder) ὑπὸ τοῦ
τεστίατορος (πατρὸς inder) ἔκποιήσεων Ath. De alie-
nationibus a testatore prohibitis Inl. || 3 Γαταθαί Μ
κασθαί L || 6 Πέτρον — πραιτωρίων Μουσωνίω
ἐπίρρω πόλεως Ath. (cf. inscr. nov. CXXXIV p. 676)
|| * ἐπίρρω ML || 8 φιλιάνης L || 9 ὡς ML ὡστε cum
Scrimyero vulg. || ὑποθέσεως L² || 11 ὡς om. ε || μὴ
Haloander] μηδὲ MLs (μὴ δι. olim Zacharias nunc
improbans) || 12 ἀκοῆς] audire ε || δικαστήριον] iudicia ε
|| φερομένην μακρὰ L per circuita longa ε || 20 ἀντὶ
L αὐτῷ L² || 21 κοπιόπιον L || 23 τῆν] τῆ L || μη-
μιανόν M(ς) αμμασιόν L vulg. || 27 ἀρδουβάριον (β
er μ corr.) L || 28 προῖστιον] πρὸς L || 29 τοῦ φιλο-
θέου M] φιλοθέου L cata Philotheum ε

quod vulg. || 5 etiam R (vulg.) et V, om. T || 6 pp.
om. T || 8 tantum V || 11 delignari R¹T, dedignemur
vulg. || 12 in del. R² || circuita loca T circuitos longos
V² vulg. || 14 successit V¹ || hierium T hierium R¹
15 scribente V || 16 istis] in istia T¹ || meos] in eos VT¹
|| 17 gloriosissimum T¹ || 18 sicut supra dictum est T || 19
et proastium — 21 et domum om. R proastium T¹
proastium T² || 20 scriptum] dictum T || 21 * cata Mam-
mianum] et cetera niðmianu V camamianum R estan-
mianum T (de cata graecae praepositionis usu in latini-
tute vulgari cf. Wölfflin Archiv f. lat. Lexicogr. 4. 766)
|| 22 anthimium R vulg. anthingnum T bitarium V || 23
blacerternas V blacernas RT, Blacernis vulg. || cata RT
et omnia V || et] vero et V || 24 sumitate VT || 25 sinus
om. R¹ || sustenii V sustenii T sustini R || cata RT
et cetera V || ardarium V archalarium R archalinum T
26 vero om. T || virum om. R || gloriosissimum R || 27
bitarium V bitarium T bitarium R || cata R] cata T
cetera V || philotheum R phyllotheum V || et addidi || 28
inuenietis T inuenietis R || 29 alienare ex Hamburgensi
Osenbrüggen

2 et nomine familiae seclusi || 3 filie T || 4 quia RVT]

μη κατά ἀνταλλαγὴν μη ἄλλως ὁπωσδήποτε, μηδὲ ἐμβαλεῖν ἢ ἀλλοτριώσας τὰς αὐτὰς οἰκίας ἢ τὰ προγεγραμμένα πέντε προάστεια τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐμῆς φαμίλιας. ἀλλ' εἰ μὲν (ὅπερ εὐχόμεαι) γίνονται αὐτοῖς παῖδες, καὶ ἐπὶ πασίν ἢ ἐγγούνοις γνησίοις ἢ καὶ φυσικοῖς τελευτήσασιν, καταλιμπονεῖν ἕκαστον αὐτῶν τὸ ἀφορισθὲν αὐτῷ προάστειον καὶ τὰς οἰκίας, τὴν τε διακειμένην κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδαν πόλιν καὶ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ. πασοὶ καὶ ἐγγούνοις ἕκαστων τοῖς γνησίοις ἢ καὶ φυσικοῖς. πιστεύω γὰρ ὡς οὐκ ἀθετήσουσιν οὐδὲ ἐπὶ φυσικῶν παίδων ἢ ἐγγούνων τὴν ἐμὴν διατύπωσιν καὶ βούλησιν. εἰ δὲ ἐπὶ παντελεῖ ἀπαίδια πάντες ἢ τινες ἢ εἰς ἐξ αὐτῶν τελευτῶν (ὃ μὴ γένοιτο), βούλομαι καὶ κελεύω τὰς ἀπαίδας ἢ τὸν ἀπαίδα μέλλοντα τελευτῶν ἀποκαταστήσας τοῖς περιούσιον ἢ τῷ περιόντι αὐτῶν ἀδελφῷ τὰς προγεγραμμένας οἰκίας, τὴν τε ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὰ προηλωθέντα πέντε προάστεια μετὰ πάντων αὐτῶν τῶν δικαίων καὶ τῆς καθόλου περιοχῆς ἀπαραλείπτως, ἀγοούσης δηλαδὴ μεταξὺ αὐτῶν τῆς ἐπὶ τοῖς fideicommissis ἢ ληγάτοις ἰκανοδοσίας. βούλομαι γὰρ καὶ κελεύω μὴ ἀπατεῖσθαι αὐτοὺς παρ' ἀλλήλων τὰς τοιαύτας ἰκανοδοσίας, τῶν ἐπιχειρούντων ἢ τοῖς ἐπιχειροῦντος παρὰ τὸν ἐμὸν πατρικὸν καὶ φιλόστοργον περὶ αὐτοῦ σκοπὸν ἀπατεῖν τοῖς ἀδελφῶν αὐτῶν ἢ τὸν ἰδελφὸν αὐτῶν ἰκανοδοσίαν ἐπὶ τοῖς καλυθθεῖσιν ἐκποιήθῃσιν πράγμασι παντελεῖ αὐτοῦ τοῖς fideicommissis ἕκαστων ὑπομίνοντος ἧτοι ὑπομόντων. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς διαθήκῆς εἴπειν, γραφαὶ δὲ καὶ κωδικίαι μου τοιούτοις καὶ κατ' αὐτῶν χρησάμενον ἤμασι. „Δήλον τοίνυν ποιῶ, ὅτι περὶ τῆς μὲν ἐγγράφως ἐθέμην διαθήκην καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καθ' ὃν ἔδοξέ μοι τρόπον διετύπωσα, καὶ βούλομαι καὶ κελεύω πάντα ὅσα τῇ αὐτῇ διαθήκῃ ἐμφέρεται ἐκ παντός τρόπον ἰσχύειν, πληρῶν μόνων ἐκείνων ὧν ἂν ἐν τούτῳ μου τῷ κωδικίῳ μετατυπώσω ἢ καὶ ἀφέλωμαί τινα τῶν καταλειμμένων ληγάτων. βούλομαι τίνων καὶ κελεύω τὸ προάστειον μου τὸ καλοῦμενον

per donationem, non per commutationem, non aliter quolibet modo, neque eici neque alienare ipsam domum aut superscripta proastia a meo nomine et mea familia. Sed si quidem, (quod) orandum est mihi, fiant eis filii, et in filiis et nepotibus legitimis aut naturalibus defuncti sint, relinquere unumquemque eorum quod deputatum est proastium et domus, tam in adjacentibus huic regiae civitati quam in Antiochiam filiis et nepotibus singulorum legitimis aut naturalibus: credo enim quod non deponant neque super naturalibus filiis aut nepotibus meam dispositionem et voluntatem. Si vero omnino sine filiis omnes aut quidam aut unus ex eis moriatur (quod absit), volo et iubeo eos qui sine filiis aut siue filio futuri sunt morituri, restituere superstitibus sive superstiti eorum fratri superscriptas domos tam hic quam in Antiochiam, et praemanifestata quinque proastia cum omni eorum iure et omnibus competentibus indesinerent, vacante videlicet inter eos de fideicommissis aut legatis satisfactione. Volo enim et iubeo, non exigere eos ab invicem huiusmodi satisfactiones; praesentes sive praesentem praeter meam paternam et amabilem circa eos intentionem exigere fratres suos aut fratrem satisfactionem in prohibitis alienari rebus omni eos fideicommissis cadere.“ Et haec quidem in testamento dixit, scripsit autem et codicillis huiusmodi et in ipsis usus verbis: „Manifestum igitur facio, quia dudum quidem in scriptis feci testamentum et quae in eo sunt secundum placitum mihi modum disposui, et volo et iubeo omnia quaecumque eodem testamento continentur omnimodo valere, praeter illa sola quae in hoc meo codicillo permuto aut subtraho aliqua derelicta legata. Volo igitur et iubeo proastium meum quod

neque per donationem neque per permutationem neque alio quocumque modo, neque amovere aut alienare easdem domos aut supra scripta quinque suburbana praedia a meo nomine meaque familia. Sed si quidem (quod exopto) nascantur iis liberi, et relictiis liberis nepotibusve legitimis vel etiam naturalibus moriantur, singulos eorum deputatum sibi suburbanum praedium et domos, tam eam quae in hac regia urbe quam quae Antiochiae sita est, suis quemque liberis et nepotibus legitimis vel etiam naturalibus relinquere; persuasum enim habeo eos ne in naturalibus quidem liberis nepotibusve voluntatem et dispositionem meam sublaturus esse. Si vero nullis omnino liberis relictiis omnes vel aliqui vel unus ex iis moriatur (quod absit), volo et iubeo, ordos vel orbum liberis morituros superstitibus vel superstiti fratri suo supra scriptas domos, tam quae hic quam quae Antiochiae est, et supra designata quinque suburbana praedia cum omnibus eorum iuribus omnibusque quae iis continentur plene atque integre restituere, cessante nimirum inter eos satisfactione quae in fideicommissis vel legatis obtinet. Volo enim et iubeo non exigere eos a se invicem eiusmodi satisfactiones: ut si qui temptent temptetque contra paternam meam et pietatis plenam erga eos voluntatem a fratribus suis vel fratre suo satisfactionem propter res alienari prohibitas exigere, omnino ipsius fideicommissi amissionem subeat subeantve.“ Atque haec quidem eum in testamento dixisse, scripsisse autem etiam codicillis verbis in iis usum hisce: „Manifestum igitur facio me iam testamentum scriptis mandasse et quae eo continentur quemadmodum mihi visum est disposuisse, atque volo et iubeo omnia, quaecumque eidem testamento inscripta sunt omnibus modis valere iis solis exceptis, quaecumque in his meis codicillis immutavero, vel si quae legatis relictiis ademerō. Volo igitur et iubeo suburbanum praedium

1 ἀντιλογίην L¹ ἀνταλογίην L² 2 ἐμβαλεῖν M] ἐμβαλλεῖν L eici s [ἢ] neque s [τας αὐτὰς οἰκίας (sic) M τὴν αὐτὴν οἰκίαν L s [3 πέντε om. s [4 φαμίλιας ex ὠφέλειας corr. L] 5 αὐτοῖς om. L [ἢ ἐγγούνοις] et nepotibus s [6 φυσικοῖς L^o] 7 αὐτῷ om. s [9 ἀντιοχεια ii. e. ἀντιοχεια ex corr. M (cf. s.)] 10 ἕκαστων s [Zachariae] ἕκαστον ML] 11 ἀθετήσουσιν οὐδ' L] 12 ἢ ἐγγούνων τὴν ἐμὴν om. M in hiatus] 10 fere litt.] 13 ἐξ L] ἀπ' M] 14 τελευτῶν Haloander] τελευτοῖ M τελευτῶν L] 21 fideicommissis L φειδικομίσσοις M] ληγάτοις ML] 24 ἦτοι] ἢ τοῦ con. Kroll] ἐπιχειροῦντας L] παρὰ Haloander ex s [ἢ παρὰ ML] 26 ἢ τὸν ἀδελφον αὐτῶν om. L, αὐτῶν om. s [27 παντελεῖ — ὑπομίνοντων] omni eos fideicommissis cadere s [28 fideicommissis M φειδικομίσσον L] 30 δὲ καὶ] καὶ om. L] κωδικίαι μου (et sic suerius)] 31 ληγάτων M

1 commutationem T^{oo} mutatione (sic) V] 2 modo om. RT] eutici R; leg. eicere?] alienari T^o vulg.] 3 superscripta R (quinque add. Beck)] 4 *quidem quod] quidem libri quod vulg.] 5 eis vulg.] eius RVT] filius et] filius aut Beck] 6 defuncti V] si defuncti RT vulg.] aut R] 7 quod] et quod V] domum R] 8 in om. V] aditibus T¹] regie civitatis V civitati regie T] Antiochia vulg.] 9 *aut] ad libri] 12 sine om. R¹] 15 futuri om. vulg.] 16 superscriptos V] superscriptos R] 17 antiochiam VT] Antiochia R vulg.] 19 fideicommissi aut legati T] 20 sq. satisfactione et satisfationes V] 24 satisfactionem] donationem satis V] 25 omnino vulg.] 27 in T vulg.] om. RV] *usus] huius R huiusmodi T¹] usus est huiusmodi T²] his est usus V] 28 factio V¹] 29 fecit V] 30 et volo V] volo RT vulg.] 31 eodem vulg.] eadem RVT] 32 omnino T¹] 33 permitto R] aliqua] aut R¹ ante R²] 31 quod] qui R

τὰ Κοπάρια, ὅπερ ἐν τῇ προσηρημένῃ διαθήκῃ Κων-
 σταντίνῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ μου νύψ κτελειπον,
 δοθῆναι καὶ διαφέρειν τελείας νομῆς καὶ δεσποτίας
 δικαίῳ Ἱερῶν τῷ λαμπροτάτῳ καὶ ευγενεστάτῳ μου
 ἑγγόνῳ, νύψ Κωνσταντίνῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ
 μου νιού, συμπαρ τὸ αὐτὸ προάστειον μετὰ τῶν ὄν-
 των ἐν αὐτῷ πραιτωρίων καὶ σκαλῶν πασῶν καὶ τῶν
 μισθονεμένων εἰς ἔνδον τῆς πύλης εἴτε ἔξω τῆς πύ-
 λης οἰκημάτων καὶ ἐργαστηρίων καὶ τοῦ λυτροῦ καὶ
 τῶν κήπων τῶν τε ἔνδον καὶ τῶν ἔξω τοῦ τεύχους
 καὶ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ κήπου καὶ κιν-
 στήρης καὶ παντός ἀπλῶς καθ' οἰονδήποτε τρόπον
 ἀρμόζοντός μοι δικαίου ἐπὶ τῷ αὐτῷ προαστείῳ.
 δοθῆναι μέντοι βούλομαι τὸ αὐτὸ προάστειον τῷ προ-
 ερημένῳ λαμπροτάτῳ μου ἑγγόνῳ Ἱερῶν γινόμενῳ
 αὐτεξουσίῳ καὶ emancipationa παρὰ τὸν οἰκίον πα-
 τρός μετὰ τῆν ἐμὴν τελευτήν, μηδεμίαν δεδομένης
 ἀδείας τῷ αὐτῷ ευγενεστάτῳ μου ἑγγόνῳ, ἀλλὰ μηδὲ
 τοῖς εἴτε ἐς ταύτης μου τῆς διαθήκης εἴτε ἐκ διουθί-
 κης τοῦ αὐτοῦ λαμπροτάτου μου ἑγγόνου διαδεχομένῳ
 τὰ αὐτὰ δίκαια τοῦ διαπωλῆσαι ἢ ἀταλλάξαι ἢ δω-
 ρησασθῆναι τινὶ ἢ ὀπωδιῆσαι ἐκποιήσαι τὸ αὐτὸ προ-
 αστειον ἢ μέρος τι ἐξ αὐτοῦ ἢ δίκαιον, διὰ τὸ βού-
 λεσθαι με τὸ αὐτὸ προάστειον ἧτοι οἰλίαν διακείμενον
 ἢ διακειμένον ἔνδον τῆς πύλης τοῦ Συκῶν τεύχους
 τῆς ἀπαγοῦσης ἐπὶ τὸ εὐαγὲς μαρτύριον τῆς ἁγίας
 Θεκλας μέναι διὰ παντός καὶ διηνεκῶς ἐν τῇ ἐμῇ
 φαιμίᾳ καὶ μηδέποτε ἐξελθῆναι τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος.
 βούλομαι δὲ καὶ κελεύω, εἴπερ συνίβῃ τὸν προσηρημέ-
 νον ευγενεστάτον μου ἑγγονον Ἱερῶν τελευτήσαι, ἐν
 ἀνηβύτητι, ἢ καὶ μετὰ ἀνηβύτητα ἐκτός μέντοι παλ-
 δων ἐκ νομίμων γάμων αὐτῷ τικτομένων, περιόρχε-
 σθαι καὶ διαφέρειν ἧτοι ἀποκαταστῆναι τὴν νομῆν
 καὶ δεσποτίαν τοῦ αὐτοῦ προαστείου ἧτοι οἰκίας τῷ
 μεγαλοπρεπεστάτῳ αὐτοῦ πατρὶ Κωνσταντίνῳ ἐπὶ
 τῷ αὐτῷ ὄρφ τοῦ μὴ ἐκποιήθῆναι ποτε ἐκ τῆς ἐμῆς

meum quod vocatur Coparia quod quidem in praedicto testamento Constantino magnificentissimo filio meo reliqui, dari et competere pleno possessionis et dominii iure Hierio clarissimo et generosissimo nepoti meo filio Constantini magnificentissimi filii mei, universum dico suburbanum praedium cum praetoriis quae in eo sunt et scalis omnibus iisque quae locantur sive intra portam sive extra portam aedificiis atque officinis et balneo et hortis tam qui intra quam qui extra muros sunt et hippodromo et qui in eo est hortu cisternaque atque omni denique iure quod aliquo modo in eodem praedio suburbano mihi competit. Dari vero volo idem praedium suburbanum praedicto clarissimo nepoti meo Hierio sui iuris factu per patris sui emancipationem post mortem meam nulla potestate data eidem generosissimo nepoti meo, sed non magis iis qui sive ex hoc meo testamento sive ex testamento eiusdem clarissimi nepotis mei in eadem iura successuri sint idem suburbanum praedium vel partem eius aliquam vel ius vendendi vel permutandi vel donandi alicui, vel ullo modo alienandi, propterea quod idem suburbanum praedium vel domum situm sitamve intra portam muri Sycarum quae ducit ad venerabile martyrium sanctae Theclae per omne tempus et perpetuo voto in familia mea manere neque unquam de nomine meo exire. Volo autem et iubeo, si quidem contingat, ut praedictus generosissimus nepos meus Hierius intra pubertatem vel etiam post pubertatem sine liberis tamen ex legitimis nuptiis ei natis moriatur, possessionem et dominium eiusdem suburbanii praedii vel domus perveniat et completet seu restituat magnificentissimo eius patri Constantino

1 κοπάρια L || κωνσταντι L || 3 τελείας] perfecto s || 4 δίκαια καὶ δεσποτίας L || Ἱερῶν L^a Ἱερῶν M || 5 κωνσταντος τοῦ του (sic) L || 6 μου νιού om. s || μετὰ τῶν] cum omnibus [i. e. μετὰ πάντων τῶν] s || ὄντων ἐν αὐτῷ M] ἐν αὐτῷ ὄντων L^s αὐτοῦ ὄντων L^a || 7 σκαλῶν] in ascensu et descensu σκαλῶν s || 8 εἴτε ἔνδον — οἰκημάτων] sive illatis cum conclavi domuum s || 11 κινστήριον M] (de forma κινστήρα cf. B 60, 12, 21) || 14 μέντοι] quidem s || 16 emancipationa L] ἐμμανηπατία M || 18 inter vv. μου ἑγγόνῳ et ἀλλὰ μηδὲ in L praepostere interposita est particula nov. CXXXIII c. 6 ἢ τὰς θελας (675, 2) — CXLV pr. τῆν τοῦ πραγματος (711, 24): de quo errore ex ordine duorum archetypi quaternionum turbato repetendo diximus ad 675, 2. 711, 24. || 19 εἴτε ἤδη L] μου om. s || εἴτε ἐκ διαθήκης om. L || 20 διαδεχομένης L || 21 τὰ αὐτὰ δίκαια] iura eius s || 25 πύλῃ] πόλεις L^a || τοῦ Συκῶν τεύχους om. s || 27 θελάς L || 29 προσηρημένον om. L || 31 aut post pubertatem s || 33 ἀποκαταστῆναι ML] ἀποκατασταθῆναι cum Haloandro vulg. || 34 καὶ M] τε καὶ L

eugenistato RV eugenii | statu T || 5 filii T⁷ || in integro V] in (i. e. in integrum?) RT integrum vulg. || ipsum om. V || sunt in eo T⁷ || 7 ascensum et descensum RV accessum et decessum T || σκαλῶν] σησαων (sic) R opalon T opali V || conductis Beck] coniunctis libri || 8 cum om. V || conclave RV] domuum V vulg.] domus T domu R || 9 baneu V] ortis RT || intra vulg.] infra RVT || 10 hipodromum V² hipodomum V¹ ypodromum RT || quod] leg. qui? || in eo est] est in R || ortum RVT || cisterna T || 11 quacumque RT || 12 supra T || isto R] dari vulg.] data VT data est R || idem al. || 13 praedictum T^a || herio T hierico R || 14 emultiplicatione V || 15 data] de tali V || 16 qui om. vulg. (cf. 741, 8) || hoc om. R¹, meo add. vulg. || 17 sive ex testamento om. R¹ || 18 eius iura T || permutare T || (20 ipsum) aut ipsum vulg.) || 21 propterea Beck || quod om. V || si V¹ || 22 dedit R || circa V¹, om. R, iusta [i. e. iuxta] s. v. T² || venerabilem T^a || 23 teole T⁷ ecclesie (suppl. V³ in spat. vac. 6—7 lit.) RVT¹ || perpetuo] perpetuo] permanere V perpetuare RT (perpetuari edd. aliquot) || 24 me] ea T || 25 contingeret T || 27 impuberem T² vulg.] puberem RVT¹ || pubertate V || tm R || 29 restitui Beck || 30 eisdem T

1 cupparia R cupia T⁷ || 2 reliqui T⁷ || 4 hierico R ||

φαιμίας ἢ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος.“ Ἐπὶ τούτοις μὲν
 οὐκ αὐτὴν ἀπελθεῖν· Ἰερὸν δὲ τὸν τῆς ἐνδόξου μνή-
 μης τὴν μὲν ἐπὶ τῆς Θεουπολιτῶν διακειμένην οἰκίαν,
 ἧτις ἐκ τῆς πατρῴας εἰς αὐτὸν περιήλθε διαδοχῆς,
 ἑτέροις ἀπαλωθῆσαι προσώποις, τὴν δὲ κατὰ ταύτην
 τὴν εὐδαίμονα πόλιν οἰκίαν, καὶ πρὸς γε καὶ τὸ κατὰ
 τὸν κωδικέλλον αὐτῶν δεδωμένον προαστεῖον, ἐφ’ οὗ
 ἅπασιν ἡ ἐκποίησις ἀπηγορεύεται, Κωνσταντίνῳ τῷ
 τῆς ἐνδόξου μνήμης αὐτοῦ παραπέμναι παιδί, ἐκείνῳ
 τε αὐτῷ κύουσαν καταλιπόντα τὴν γαμετὴν τελευ-
 τῆσαι τὸν βίον, γράψαντα διαθήκας καθ’ ἃς διευ-
 πώσων, ὡς εἴτε μὴ τεχθεῖ παιδίον εἴτε τεχθῆν ἀνη-
 βον τελευτήσῃ, τὴν τε μητέρα τὴν αὐτοῦ Μαρίαν
 τὴν ἐνδοξοτάτην τὴν τε αὐτῶν συννοικοῦσαν Μαρίαν
 τὴν εὐκλεστοτάτην ἐπὶ τῆν αὐτοῦ κληθεῖσθαι διαδοχῆν.
 Ἐπειδὴ δὲ τεχθεῖσα θυγάτηρ καὶ αὐτῆς ἡγίαν ἄγνοσα
 καὶ ἀπαλὴν εἶη τὴν ἡλικίαν ἐξ ἀνδρώπων ἀπέλθῃ,
 εἰς τὰς εἰρημένας εὐκλεστοτάτας περιοχθῆναι γυναῖκα
 τὰ τε λοιπὰ τῆς οὐσίας καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης τῆς με-
 γάλῃς πόλεως οἰκίαν, καὶ πρὸς γε καὶ τὸ προαστεῖον,
 τοῦτο δὴ τὸ ῥητῶς ἐπὶ τοῦ κωδικέλλου Ἰερῶ τῷ τῆς
 ἐνδόξου μνήμης καταλειφθέν, χωρὰν τε εἰκότως ἐκ
 τῆς διαθήκης ἐκ τε τῶν τοῦ κωδικέλλου ἡμάτων
 ἔαχεν αὐτὸς τὴν τε οἰκίαν καὶ τὸ προαστεῖον ἐκδι-
 κῆναι, μόνος ἐκ τῶν Ἰερῶν τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης
 παιδῶν ὑπολειμμένους τὰ νῦν καὶ πρῶτον ἐπέμναι
 ἐν τῷ τῆς φαιμίας ὀνόματι τὸν βαθμόν. ἀλλ’ οἱ
 τοὺς ὑπὲρ Μαρίας καὶ Μαρίας τῶν ἐνδοξοτάτων ποι-
 ῦμενοι λόγους τοῖς μὲν τῆς διαθήκης ῥήματων οὐδε-
 μίαν ἐφασκον χωρὰν γενέσθαι· μηδὲ γὰρ παιδῶν
 χωρὶς Κωνσταντίνου τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης ἀπελ-
 θεῖν ἐξ ἀνδρώπων, ὡς χωρὰν τῆ τῶν οἰκιῶν ἐκατέ-
 ρων ἀποκαταστάσει γενέσθαι, ἀλλ’ οἰδὲ ὑπὲρ τοῦ

quando de mea familia aut de meo nomine.“ In istis
 quidem ipsum procedere, Hierium vero gloriosissimum
 domum, quae in Theopolitis adiacet et ex paterna
 in eum pervenit successione, alii vendidisse perso-
 nis, eam vero domum quae in hac felicissima civitate,
 insuper et per codicillos datum sibi proastium, in
 quibus omnibus alienatio interdicta est, Constantino
 gloriosissimo eius transmitters filio; illum vero mox
 praegnantem relinquentem uxorem vita functum re-
 scripsisse testamentum, per quod disposuit, si non
 nascentur filii aut natus impubes moriatur, tam ma-
 trem suam Mariam gloriosissimam quam eius uxorem
 nobilissimam Mariam in eius vocari successionem.
 Et quoniam nata filia et ipsa pupilla et tenera ad-
 huc aetate ex hominibus decessit, in praedictas nobil-
 issimas pervenire mulieres, reliqua vero substantiae
 (et) quae in hac magna civitate sunt domus, insuper
 et proastium expreasim in codicillis gloriosissimo de-
 relicta sunt Hierio: locum forsitan tam ex testamento
 quam ex codicillorum sermonibus adhibere ipse do-
 mum et proastium defendere, solus de Hierii glorio-
 sissimi familia derelictus quae nunc et primum habens
 in genere in eo nomine gradum. Sed ii qui
 pro Maria et Maria gloriosissimis feminis verba facie-
 bant testamenti quidem verbis nullum dicebant
 locum citra Constantinum gloriosae
 memoriae ex hominibus, tamquam locum habere (et)
 utrumque suum perficere, neque cum lege Alexan-
 drum virum gloriosissimum locum habere ad has,

sub eadem condicione, ne umquam extra familiam meam vel nomen neum alienetur.“ Atque his ita actis
 illum mortem obisse; Hierium autem gloriosae memoriae domum quidem Theopoli in urbe sitam, quae ex
 paterna successione ad eum pervenisset, alii vendidisse personis, domum autem in hac felici urbe sitam et
 insuper suburbanum praedium in codicillis ipsi datum, in quibus omnibus alienatio prohibita est, in Con-
 stantinum gloriosae memoriae filium suum transmississe, atque illum rursus gravida uxore relicta de vita
 decessisse, scripto testamento, in quo disposuisset, ut sive infans non nascatur sive natus intra pubertatem
 decesserit, tam mater sua Maria femina gloriosissima, quam coniux sua Maria femina nobilissima ad
 ipsius successionem vocarentur. tam postquam nata filia et ipsa in infantia et tenerum adhuc agens
 aetatem ex hominum vita excessit, ad praedictas feminas nobilissimas delatam esse cum reliquam sub-
 stantiae partem tum domum in hac magna urbe sitam et insuper etiam suburbanum praedium illud quod
 quidem diserte in codicillis Hierio gloriosae memoriae relictum erat. Itaque merito ipse (Alexander) locum
 habuit tam ex testamento quam ex verbis codicillorum domum atque suburbanum praedium vindicandi,
 quippe qui solus ex Hierii gloriosae memoriae liberis nunc superesset et primum in familiae nomine
 gradum obtineret. Verum qui pro Maria et Maria feminis gloriosissimis verba faciebant nullum dicebant
 verbis testamenti locum esse: neque enim sine liberis Constantinum gloriosae memoriae ex hominum vita
 excessisse, ut utriusque domus restitutioni locus fieret, sed ne suburbani quidem praedii nomine secundum

2 οὐκ ὄν om. L || ἀπελθεῖν|| procedere (i. e. παρελθεῖν) ε
 || 3 οἰκίαν om. ε || 7 τὸ κωδικέλλον L || 10 τα] vero ε || 12
 τεχθεῖσιν παιδί M] nascantur filii ε || 13 *τελευτήσῃ
 M] αὐτοῦ et αὐτῷ Haloander || 16 δὲ τεχθεῖσα] δ'
 ἐτέχθη Zachariae non recte || αὐτῆν L || ἀγνοῦσα L
 || 18 εἰρημένας om. L || 19 τα] vero ε || τὴν · οἰκίαν
 quae — sunt domus ε || 20 γε καὶ M] γε δὴ L || 21
 τοῦτο δὴ om. ε || 22 καταλειφθέν] derelicta sunt ε || 24
 ἔαχεν M] ἔχειν L ε (recte?) || 25 τῶν] τοῦ L || 26 παί-
 δων] familia ε || 27 τῶν βαθμῶν L || 29 λόγον L
 || 31 Κωνσταντα L || 32 τῆ τῶν οἰκιῶν ἐκατέρων ἀπο-
 καταστάσει] utrumque etiam (i. e. οἰκίῶν ἐκατέρων?)
 perficere ε || οἰκίαν. L] (cf. ε) || 33 ἀλλ' et ὑπὲρ τοῦ
 προαστεῖου om. ε, ὑπὲρ om. M

2 deoedere Beck || vero] viro R vero vel viro T ||
 *gloriosissimi libri] gloriosae memoriae Beck, sed cf.
 v. 8. 18. 21) || 3 theopolitis V] et Beck] ei et RT vulg.
 dum V || 4 vendidisse Beck] aenddidit RT vulg. uendat V
 || 7 omnibus om. R || 8 eis T] filii] eius filio R || 9 uitam
 V] ita R || rescripsisse dedi cum Beckio] rescripsit RVT
 || 10 quem RT || 14 quoniam nata RVT] quum nata
 fuit vulg. || 15 omnibus VT || 16 reliqua Hamburgensis]
 reliquae RVT || vero del. Beck || 17 et add. Beck || do-

um V || 18 codicillos R¹ codicillo R² || 19 sunt del.
 Beck || hyerio RT || 20 quam ex] ex om. RT¹ || 21 yerii
 T] ieri R || 22 *derelicta libri] quae del. Beck || 23 ge-
 nere V] gerio R hyerio T (Hierio vulg.) || *in eo] pro
 libri] Sed — feminis suppl. V² in spat. vac. 1 1/2 vv. || hii
 RVT || 24 et Maria om. T || fatiant V || 26 sq. in libris
 et vulg. hic locus misere turbatus et corruptus legitur ita
 dicebant locum. neque cum legitur alexandrum uirum
 gloriosissimum (gloriosum T) locum habere tam ex om-
 nibus locum habere (ita Val., tam — habere om. RT vulg.)
 et (om. T¹) utrumque suum perficere ipsum et (etiam T¹)
 citra constantinum gloriosae memoriae quam (quem R¹)
 ad (ad om. V) hos tamquam locum et (tamquam ad lo-
 cum vulg.) alienantem proastium cet. Corruptela orta
 viletur versuum serie in archetypo turbata: ut cum versu
 verborum ordo esset. — — — — — citra con-
 stantinum gloriosae memoriae | * ex hominibus tamquam
 locum habere et (del. et?) utrumque suum perficere |
 * neque cum lego alexandrum uirum gloriosissimum lo-
 cum habere ad has | ipsum et alienantem proastium cet.,
 verus 1 et 3 locum inter se mutarent, verba ad has (= ἐν
 αὐτὰς) alieno loco insererentur, denique prior pars ver-
 sus 1 hiatus hauriretur ita fere supplenda: diebant lo-
 cum | (ieri: neque enim decessisse filii) citra (cf. 742, 16
 testamento citra)

προαστίου μετὰ τοῦ νόμου Ἀλεξάνδρον τὸν ἐνδοξό-
 ταν χωρῖν ἐπ' αὐτὰς τὸν γε καὶ αὐτὸν προεκποι-
 ῆσαντα τὸ προαστίον ὅπως αὐτῷ καταλείπειτο, ἐφ'
 ᾧ τῆν ἐκποίησιν ἐν ἴσῳ τῶν ἄλλων ὁ κοινὸς πατήρ
 ἀπαγορεύσας ἐτύχαιεν· καὶ τοὺς ἄλλους δὲ δὴ τῶν
 ἀδελφῶν ταύτῃ τοῦτο ποιῆσαι· καὶ τοὺς ἡμετέρους
 νόμους, ἐπειδὴ ἅπαντες ἐφ' ἑξῆς ἐφ' οἷς τε τοιοῦτο
 διώριται παραβαῖεν τὴν τοῦ τελευταίου γνώμην,
 ἅπαν ὁμοίως τὴν ἀποκατάστασιν ἀναίρειν, ὡς μὴ
 ἀμοιβᾶν αὐτοὺς ἀλλήλοις ἐνάγοντας πολλοῖς ἰπέρ
 μίας ὑποθέσεως δικαστηρίοις ὑπάγειν· τῶν τε ἰπέρ
 τούτων κειμένων ἡμᾶς ἀιμίμνησκον νόμων. Ἀλεξάν-
 δρος δὲ ὁ ἐνδοξότατος μάλιστα μὲν καὶ περὶ τῶν
 οἰκῶν ἐκατέρων ὁρθῶς ἔλεγεν ἐγκαλεῖν· ἐπὶ γὰρ τοῦ
 κωδικίλλου σαφῆ καὶ τὴν περὶ τῶν λοιπῶν πραγμά-
 των γνώμην αὐτοῦ τὸν ἀπελθόντα ποιῆσασθαι τῆ
 σπουδῆ τὰ πράγματα φυλαχθῆναι βουλόμενον, πλην
 ἄλλ' ἐπὶ τῷ προαστίῳ δικαιοτέροις λόγοις κερῆσθαι·
 μηδὲ γὰρ ὁρθῶς αὐτῷ τὴν ἐκποίησιν προφέρειν ἐκέ-
 ννας ἐκ βασιλικῆς τοῦτο ποιῆν συναθροθέντι κελύ-
 20 σως. συχνοῖς τε ὑπὲρ τούτων λόγοις ἐκέχρητο μέρος
 ἐκότερον, πῆ μὲν τὴν τοῦ τεστάτορος ἐρημνευόντας
 γνώμην, πῆ δὲ τοῖς ἡμετέροις χρώμενοι νόμοις, οὓς
 αὐτοῖς συμφέρειν ἤγουντο.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν νόμων τε καὶ διαθήκης ἐρημνεῖαν 25
 προκειμένην εἰδότες οὐ ψιλῆ κρίσει νόμον δὲ περιλα-
 βεῖν τὴν τῆς ὑποθέσεως τομῆν ἡγησάμεθα δεῖν, ὡς
 ἂν τὴν τε παρούσαν ἀμφισβήτησιν διακρίνωμεν οἷς
 τε λοιποῖς προανεξιόμενοι τὴν περὶ τῶν τοιούτων φι-
 λωνεικίαν. ὕψιν λεπτότερον τε καὶ ἀκριβέστερον τοῖς 30
 τῆς διαθήκης ἐπισκήψαντες ἤμασιν, αὐτοῖς εὐρομεν
 τοῖς τὸν κληρὸν διαδεξαμένοις παισὶν τὴν ἐκποίησιν
 ἀπηγορευμένην, ἐπειδὴν μέλλοιεν παίδων χωρὶς κατα-
 λείπειν τὸν βίον, οἵκετι δὲ καὶ τοῖς ἄπαξ αὐτοὺς δια-
 δεχομένοις παισὶν, ἀλλ' ἀρκείσθαι τὸν ἀπελθόντα 35

legem Alexandrum virum gloriosissimum eas adgredi, qui quidem et ipse prius alienasset suburbanum praedium, quod ipsi relictum esset, in quo pariter atque in ceteris alienationem communis pater prohibuisset; et ceteros quoque fratres hoc idem fecisse, atque leges nostras, ubi omnes deinceps, de quibus eiusmodi quid dispositum esset, voluntatem defuncti violassent, omnibus ex aequo restitutionem auferre, ne cum invicem alter alterum convenirent, nullis iudiciis de una causa subicerentur; legesque hac de re latas in memoriam nobis revocabant. Alexander vero vir gloriosissimus utique de domo quoque utraque recte se actionem movere dicebat; in codicillis enim defunctum manifestam etiam de reliquis rebus voluntatem suam reddidisse, cum familiae suae res conservari vellet: verum enim vero in suburbano praedio iustioribus rationibus se uti: neque enim recte illas alienationem sibi obicere, cum ex imperiali iussu id facere compulsus esset. Atque crebris disputationibus de his utraque pars usa est, nunc testatoris interpretantes voluntatem, nunc legibus nostris utentes, quas sibi utiles esse arbitrabantur.

I. Nos igitur et legum et testamenti interpretationem propositam edociti, non nuda sententia, sed lege eius causae decisionem comprehendendam esse existimavimus, ut et praesentem controversiam dirimeremus et ceteris de eiusmodi rebus contentionem praeriperemus. Unde subtilius diligentiusque verbis testamenti innisi ipsis liberis hereditatem capessentibus alienationem prohibitam esse comperimus, si sine liberis vita defuncturi essent, non ulterius vero iis quoque liberis qui omnino illis essent successuri: sed satis habere defunctum usque ad liberos prohibitionem statuuisse: neque enim eum, si et ipsi liberis relictis

2 χωρῖν] locum (i. e. χώραν) habere § 3 αὐτὸ M
 || καταλείπειτο M L vulg., corr. Zachariae (καταλεί-
 λειπται Haloander) || 4 ἐν ἴσῳ] inaequaliter § || ὁ κοι-
 νότος] quod ei? § || 6 ταύτῃ] eius § || 7 νόμους] Cod.
 6, 42, 11. Dig. 31, 71 § 27 || τοιοῦτό τε L || 9 τὴν ἀπο-
 κατάστασιν ἀναίρειν] substitutionem (i. e. ὑποκατά-
 στασιν) dicere § || 10 ἀλλήλους L^a || 12 νόμον L^a
 || 14 οἰκῶν ἐκατέρων] propriis alterutrum i. e. οἰ-
 κῶν ἐκότερον § || ἔλεγεν] visus est § || τοῦ] τῷ τοῦ L
 || 16 αὐτοῦ cum Haloandro vulg. || 17 βουλόμενον] vo-
 lens § || 19 μηδὲ] nihil § || προφέρειν] conferre § || 20 συν-
 αθροθέντι M] συναθροθέντι L (συγγνωθέντι cum
 Haloandro vulg.) || 21 συχνοῖς] venerabilibus i. e. σεμ-
 νοῖς § || 22 πῆ τὴν μὲν cum Scringero vulg. male ||
 τεστάτορος M] διαθεμένου L || 25 ἐρημνεύειν L^a || 26
 εἰδότες om. § || 29 τῶν τοιοῦτων] τούτων L || 30 τε
 καὶ ἀκριβέστερον om. § || 32 τοῖς τῶν κληρῶν δια-
 δεξαμένοις L heredibus demonstratis § || τὴν ἐκποίησιν
 — 35 παισὶν om. L || 34 διαδεχομένου M^a

ipsum et alienantem proastium quod ei derelictum
 est, super quod alienationem inaequaliter aliis quod
 ei pater interdicens competivit; et alios fratrum eius
 hoc facere, et nostras leges, quoniam omnes continue
 5 in quibus tale aliquid dispositum est transgredi de-
 functi voluntatem, omnibus similiter substitutionem
 dicere, ut non permutatis eis invicem pulsantes multis
 pro una cognitione iudicis subiciantur. Ideo positas
 nos rememorare leges. Alexander vero gloriosus
 10 magis quidem et de propriis alterutrum recte visus
 est appellare, super codicillum enim sapientem et
 de residuis rebus voluntatem suam defunctum facien-
 tem familiae res servari volens, sed in proastio ius-
 tioribus verbis usus: nihil enim recte ei alienationem
 15 conferre illas ex imperiali hoc facere impellenti ius-
 sione. Venerabilibus pro his verbis usa est pars
 alterutra, tam testatoris interpretantes voluntatem
 quam nostris utentes legibus, quae sibi expedire
 putabant.

Nos igitur legis et testamenti interpretationem
 propositam non sola sententia, sed lege complecti
 cognitionis decisionem putavimus oportere, ut tam
 praesentem quaeestionem decernamus quam reliquis
 auferamus de huiusmodi contentionem. Unde subtili-
 30 us testamentum considerantes verbis ipsis invenimus
 heredibus demonstratis filiis alienationem interdictam,
 quoniam futuri essent sine filiis fungi vitam, non
 ulterius vero his qui solum eis successerint filiis, sed
 sufficere defunctum usque ad filium stare interdictio-

1 ei om. T¹ || relictum R || 2 quo Beck || alienatione V
 || aequaliter Beck || quod ei] quod eis V; communis Beck
 || 3 competunt T, contigit Beck || 5 depositum V || est
 om. RT¹ || transgrediantur Beck || 7 dicere] adimere Beck
 || permutas T²; leg. per mutua? || eius T¹ || 8 cogita-
 tione T || ideo posita nos r || suppl. V³ in spat. vac. || vs.
 || remorare VR cum spat. vac. 3 litt. R || 10 et om. T
 || iussu RV || 11 enim] eum V || 12 suam om. R¹ || fa-
 cientem om. V || 13 familiae res servari Beck] familiae
 reseruari T familiare seruari V familiare seruari R || 14
 nihil enim V] nihilum RT nihil vulg. || 16 venerabili-
 bus V vulg.] uenabilibus R uenabilibus T || 17 testationis
 T || interpretantis libri, corr. Beck || 18 quam nostris
 om. V || utentes Beck] utentis RT utentibus V || 25 inter-
 pretatione proposita Heimback || 26 lege vulg.] legi RV
 || completi RV || 27 decisione VT || ut tam] uitam T¹ ||
 29 contemptione R¹ contemptionem R² || unde] non I^a ||
 30 ipsius T || 32 esset T || fugi V || 33 solum] semel Beck
 || eius R || successerunt T || filii V, om. R || 34 *de-
 functorum libri, defuncto Beck

μέχρι τῶν παιδῶν στήσαι τὴν ἀπαγόρευσιν· εἰ γὰρ δὴ καὶ αὐτοὶ παῖδας καταλείποντες ἀπέλθοιεν, οὐ πολὺπραγμονεῖν τὸ λιπόμεινον οὐδὲ μακροτέραν τῆς τῶν παιδῶν ζωῆς τὴν τῆς ἐκποιήσεως κώλυσιν ἐθέλησαι ποιήσασθαι· τὸν δὲ γὰρ κωδικοῦλλον ἐπὶ τῷ προαστείῳ μόνον γενόμενον ἀπαγορεύσαι καὶ τοὺς ἐκ διαθήκης Ἱερίου τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης (τοῦ νόου φαμέν) τὰ πράγματα διαδεξαμένοις τὸ προαστείον ἐκποιεῖν, καὶ πρὸς γὰρ τοῦτο ἐπηγγέμενον τοῦ βουληθῆναι τὸν ἀπελθόντα διηνεκῶς ἐπὶ τῆς φαιμίλλας μένειν αὐτό. 10 τὰ μὲν οὖν ἀμφισβητηθέντα τοιαῦτα.

CAPUT II.

Κατασκευάμενοι δὲ τὴν ὄλην ἡμεῖς μεθ' ὅσης ἐχρῆν ἀκριβείας ὑπόθεσιν ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, ὡν δῆπου Κωνσταντίνος ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης ὁ Ἱερίου τοῦ προσβυτέρου παῖς ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς 15 διαθηκῶν γέγονα κύριος, οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν ψήθησεν καλῶς ἐνίστασθαι ζήτησιν, εἰρησθαι δὲ τῆς ἐπὶ τοῦτοῖς ἐναγωγῆς οὐκ Ἀλέξανδρον μόνον τὸν ἐνδοξότατον, ἀλλὰ καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν φαιμίλλαν, τῶν τε 20 τῆς διαθήκης ῥημάτων μέχρι μόνων παιδῶν ἰστών· τῶν τὴν κώλυσιν καὶ αἰτῶν τῶν Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης νιῶν, δι' ὧν εἰσποιοῦσι σφᾶς αὐτοῖς τοῖς Ἱερίου δικαίους οἱ μετ' ἐκείνων τῆς φαιμίλλας ὑπάρχοντες μέρη, ἐκποιήσαντων τινὰ τῶν παρ' αὐτοῖς καὶ ὅλως ὡσπερ αἱ τὴν ὑποκατάστασιν ἐκ γνώμης 25 ἀπαγορεύσαντων μᾶς. ἐπὶ δὲ γὰρ τῷ προαστείῳ, οὐ δὴ κύριον ὁ κωδικοῦλος Ἱερίου δεικνύσει τὸν ἐνδοξὸν τῆ μνήμης, πολλὰς τῆμιν ἐδοῦσαν ἀνόμιστον εἶναι περιεργίας τέτρασιν ὑστερον γενεαῖς τὴν τοιαύτην εἰς μέσον ἀγεσθαι ζήτησιν. νῦν μὲν γὰρ Μαρίας καὶ Μα- 30 ρίας τῶν ἐνδοξοτάτων ἐτι περιουσίῳ, ἃς δῆπου καὶ αἰτὰς ἐν τῇ φαιμίλλᾳ θετέον, τῶν ἡμετέρων νόμων καὶ τὰς νόμους τοῦτου τοῦ προσηρήματος ἀξιοῖντων,

nem: si enim et ipsi filios relinquentes moriantur, . . . quod relictum est, neque in longiore a filiorum vita alienationis prohibitionem voluisse facere: codicillum vero in proastio solo factum prohibere et his 5 qui ex testamento Hierio gloriosae memoriae (juniore dicimus) res suscipientibus proastium alienare; etenim istis qui remanserunt velle defunctum perpetue in familiam manere suam. Ea quidem quae in quaestionem deducta sunt talia

considerantes oportere subtilitatis cognitionem in aliis quidem rebus, quae Constantinus gloriosae memoriae Hierio seniori, de quibus ex testamento factus est dominus, nihil accipere existimavimus bene surgere quaestionem, vacare vero in istis actione non Alexandrum solum virum gloriosum, sed et reliquam omnem familiam, ex testamenti verbis usque ad filios solum stare prohibitionem, et ipsum Hierii gloriosae memoriae filium, per quos facientes [εἰσποιοῖσιν σφᾶς αὐτοῖς] eos Hierii iura qui post eos familiae substituentes partem alienaverunt quae apud eos, tamquam in substitutionem ex voluntate interdictorum unius. In proastio vero neque si dominum codicilli Hierium ostendant gloriosae memoriae, multae nobis visum est plenum esse περιεργίας quattuor postea generationes huiusmodi in modum deduci quaestionem. Nunc igitur gloriosissimis feminis Maria et Maria adhuc superstites, quas et ipsas in familia iacendo, nostris legibus et nurus huiusmodi verbis

decéderent, curiose perscrutari quod relictum est neque longiorem liberorum vita prohibitionem alienationis efficere voluisse; codicillos vero de solo suburbano praedio factos eos quoque, qui ex testamento Hierii gloriosae memoriae (junioris dicimus) res per successionem cepissent, vetuisse suburbanum alienare, ac praeterea accedere, quod defunctus voluit perpetuo illud in familia manere. Atque eiusmodi sunt quae in controversiam vocata sunt.

II. Iam cum universam causam cum quanta decet diligentia considerarem, in ceteris quidem rebus, quarum Constantinus gloriosae memoriae Hierii senioris filius ex testamento patris dominus factus est, ne quaestionem quidem ullam recte institui putavimus, ab actione vero de his rebus non solum Alexandrum virum gloriosissimum, sed etiam reliquam omnem familiam arcendam esse, cum et verba testamenti ad solos liberos prohibitionem sistant et ipsi Hierii gloriosae memoriae filii, per quos in Hierii iura aditum sibi parant qui post eos pars familiae existunt, nonnullas res ipsis competentes alienaverint et omnino quasi ex una voluntate substitutionem prohibuerint. De suburbano vero praedio, cuius dominum esse Hierium gloriosae memoriae codicilli ostendunt, res multis ambagibus plena nobis visa est post quattuor generationes eiusmodi quaestionem in medium proferre. Nunc enim, cum Maria et Maria feminae gloriosissimae adhuc superstites sint, quas scilicet ipsae quoque in familia ponendae sunt, quandoquidem leges

2 οὐ πολὺπραγμονεῖν om. ε || 4 τῆς ἐκποιήσεως| ἐκ τῆς ποιήσεως M || ἐθέλει L || 6 τοῖς| τῆς L || 9 καὶ πρὸς γὰρ — βουληθῆναι| etenim istis qui remanserunt velle ε || ἐπηγγέμενον τοῦ βουληθῆναι M | ἐπηγγέμενον τοῦ (τὸ cum Haloander vulg.) βουληθῆναι L || 10 αὐτόν T || suam (i. e. αὐτοῦ) ε || 12 δὲ — ὅσης om. ε || 15 ὁ om. L || παῖς et τοῦ πατρὸς om. ε || 16 οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν| nihil accipere ε || 17 ἐνίστασθαι M | ἀνίστασθαι L ε || τῆς| τοῖς M || 18 ἀγωγῆς L^o || 19 ἀπασαν L || 21 αὐτῶν τῶν — νιῶν| ipsum — filium ε || 22 εἰσποιοῦσι σφᾶς| εἰσποιοῖσιν L || 23 ἱεροῖς L || 24 τινὰ| τὴ μανὺτ Zachariae || 25 καὶ ὄλων L, om. ε || * ὡσπερ| ὡσπερ εἰς libri; εἰς del. Haloander || 26 οὐ δὴ| nequo ni i. e. οὐδ' εἰ ε || 27 ἐνδοξὸν L | ἐνδοξῶ M (probat Zachariae) || 28 ἰδοῦμεν (sic) L || ἀναμίσειν L || 29 τέσσαρσιν cum Scrimgero vulg. | μέσον ex ε Haloander | μίσσην L | μίαν M || 30 μὲν ML| om. cum Scrimgero vulg.

resuscipientibus VT¹ || 7 remanserint T || perpetuo in familia manere sua vulg. || 8 eam RV || quaestione R || 12 *subtilitatis (sim. Beck)| humilitatis libri || cognitione R¹ ignorantiam cognitionem T^o || 14 Hierii senioris (filii) Beck || 15 excipere R || existimavimus Skutsch) ex his aestimavimus libri || 16 bene T^o || suggere R || uero uocare V || histia R¹ hisias R^o || actionem libri, corr. vulg. || 17 iurum solum RT || gloriosissimum T || 18 onem V || ex] leg. et? || 19 stare] set et stare R^o || Hierii Beck) hierium libri || 20 *facientes εἰσποιοῦσιν σφᾶς αὐτοῖς eos| eis facientes τσοςchCΦΛΑΤΤροσο; T¹ et facientes noiosGNCαΚΤΡΟ-Zeol (ἀκνωρίσεως m. rec. in marg.) R eis facientes cum spatio vacuo † vs. (nihil deficit nisi grecum V^o in marg.) V. Graeca verba εἰσποιοῦσιν σφᾶς αὐτοῖς interpretationi facientes eos adscripta seclusi || 21 familia V || 22 alienaueruntque apud V || 23 substitutione T || 24 unus T || 26 visum est] insumere V || esse] est R || περιεργίας (περιεργίας m. rec. in marg.) R nepi cum spatio 5 litt. (s. v. Geseoium m^o) T om. in spat. vac. 5—6 litt. V (Grecum deficit V^o in marg.) || 27 postea] eius postea V || generaliones R^o || 29 gloriosissimis RT| gloriosus V vulg. || 29 in] a V || 30 et nurus scr. V^o in spat. vac. || verbis] pro uerbis T^o, verbum Beck

2 in longiore] leg. longiorem? || 4 facto V || 5 hyerio (id. 14. 21. 25. 742, 29) T, Hierii Beck (debebat etiam iunioris corrigere, sed cf. 14) || 6 res suscipientibus]

οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ προσηκόντως Ἀλεξάνδρου ὁ ἐνδοξό-
 τatos τὴν παρ' αὐτοῦ προτεινομένην ἐνεστήσατο δίκην·
 ἀπιστοῶν δὲ καὶ τοῦτων, ὡς τέσσαρας ἤδη γενεὰς
 παρελθούσας δοκεῖν, οὐκ ἂν ἵπομειναιμεν ὀρχαίαν
 οὕτω δικαστηρίου ὑπόθεσιν παραδίδοσθαι, μάλιστα
 τῆς Κωνσταντινίου παιδὸς ἐπὶ νέας οὕτω τῆς ἡλικίας
 καταλυσάσης τον βίον, ὥστε κἂν εἰ μὴ διαθήμενος
 ἐκείνος ἐτύγχανε, εἰς τὴν μητέρα τὴν αὐτῆς περιελ-
 θεῖν τὸ προάστιον, οὐκ αὐτῆς τῆς νέας τοῦ νόμου
 δὲ ὡς περ γενομένου τοῦτων αἰτίου, καὶ οὐδέως τῶν
 Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης διαδόχων περὶ τὴν
 βουλήσιν ἀμαρτάνοντος τὴν αὐτοῦ. καὶ γὰρ εἰ δια-
 θῆκας Κωνσταντινίου γράψαν ὑποκαταστάσει τινας
 ἐποιήσατο τῆς παιδὸς τελευτάσῃς ἀνήθου, πλὴν ἄλλ'
 οὐδὲν ἐνευθεν εἰσάγεται μέγα, καὶ αὐτοῦ καθ' αὐτὸν
 τοῦ νόμου τῆ τῆς νέας μητρὶ τὴν οὐσίαν παρεξομείνου
 διαθηκῶν χωρὶς ἀπιστοῦσης αὐτῆς.

CAPUT III.

Θεσπιζομεν τοῖνυν μήτε Ἀλεξάνδρου τὸν ἐνδοξό-
 τaton ἢ τοὺς αὐτοῦ παῖδας μήτε τοὺς διαδόχους τῶν
 λοιπῶν Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης τοῦ πρεσβυ-
 20 τέρου παιδῶν μήτε ἄλλον τινὰ τῶν πάντων εἰς τὴν
 αὐτὴν ἀναφερομένων φρικίαν ἢ κατὰ Μαρίας καὶ
 Μαρίας τῶν ἐνδοξοτάτων προφάσει τῶν παρ' αὐταῖς
 καθεστῶτων πραγμάτων ἢ κατὰ τῶν ἄλλων χωρεῖν,
 παρ' οἷς τὰ πράγματα καθέστηκεν νῦν ἢ καὶ εἰς οὐς
 25 κατὰ τὸν ἐξῆς περιελθεῖν χρόνον, ἐφ' οἷς Ἱερῖος ὁ
 τῆς ἐνδόξου μνήμης κωλίσας ἐτύγχανε τὴν ἐκποίησην,
 ἢ ὅλας μεμνησθαι λοιπὸν τῆς κωλίσσας καὶ τοῦ τῆς
 φαιμιλίας ὀνόματος καὶ τι δίκαιον κατασκευάζειν ἐκ
 τούτου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου
 30 μνήμης νῶν τὰ αὐτῶν ἐκποιήσαντων πράγματα καὶ
 συμφωνησάντων ὡς περ καὶ ταῖς τῶν λοιπῶν ἐκπο-
 ῆσεις καὶ προαναλόντων σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς
 διαδόχοις τὰς δυναμένας ἀρμόττειν ἀγῶνας ἐκ τούτου,
 καὶ τῶν ἄλλων οὓς φθάσαντες ἐγήμεν λογισμῶν πρὸς
 35 τὴν τοιαύτην ἡμῖν ἀκουόντων κρίσιν τε καὶ νομοθε-
 σίαν. καὶ ταύτην εἶναι τομὴν οὐ τῆς παρούσης ὑπο-

promeritis, non recte neque competenter Alexander
 gloriosus a se advenientem instituit litem; transeundo
 vero et istorum, quod quattuor iam generationes trans-
 isse videntur, non facere quidem antiquam taliter
 5 iudiciis cognitionem tradi, maxime Constantini filia
 adhuc pupillaris taliter aetatis functa vita, ut et si
 etiam sine testamento ille esset, in matrem eius per-
 venire proastium, non ipsis novellae, legi vero ut-
 pote facta horum causa, et nullius Hierii gloriosae
 memoriae heredibus circa voluntatem peccantibus eius.
 10 Etenim (si) testamentum Constantinus scribens sub-
 stitutiones aliquas fecit filia defuncta impubere, at-
 tamen nil ex hoc introducitur magnum et ipsis secun-
 dum hoc legis pupillae matri substantiam praebente
 15 testamento citra transitum eam.

Sancimus igitur, neque Alexandrum virum glorio-
 sum aut eius filios neque successores reliquorum Hierii
 gloriosae memoriae senioris filiorum neque alium quen-
 dam ex omnibus in eius constitutum familia aut
 contra Mariam et Mariam gloriosas feminas occasione
 rerum apud eas constitutarum aut contra alios agere,
 apud quos res constitutae sunt nunc aut in quibus
 futuro pervenerint tempore, in quibus Hierius glorio-
 sae memoriae prohibens fuit alienationem, aut omnino
 quae memorari prohibitionem et familiae nomen et ali-
 quod ius fabricare ex hoc, ut aliis Hierii gloriosae
 memoriae filiis ipsis alienantibus et convenientibus
 sicut et reliquorum alienationibus, et primitus leva-
 rentur et ipsis et successoribus quae possunt actiones
 competere de hoc, et aliis quos apprehendentes reli-
 quimus intellectui ad huiusmodi nobis sufficientibus
 iudicium et legislationem. Et hanc esse decisionem

nostrae etiam nurus hac appellatione dignantur, non recte neque decenter Alexander vir gloriosissimus
 litem ab ipso intentam instituit; verum si haec quoque decedunt, ut iam quattuor generationes praeterisse
 videantur, non patiemur tam vetustam causam tradi iudiciis, maxime cum Constantini filia adeo tenera
 aetate vitam finierit, ut etiam si forte is testamentum non fecisset, tamen ad matrem eius perventurum
 esset praedium suburbanum, cum non ipsa pupilla, sed lex fere horum causa esset, etiam si nullus ex
 Hierii gloriosae memoriae successoribus circa voluntatem eius peccasset. Nam etsi Constantinus scripto
 testamento quasdam substitutiones fecit, si filia intra pubertatem moreretur, tamen inde grave nihil intro-
 ducitur, cum et ipsa lex per se matri pupillae substantiam praebitura esset, si ea sine testamento decessisset.

III. Sancimus igitur, neque Alexandrum virum gloriosissimum eiusque liberos neque successores
 ceterorum Hierii senioris gloriosae memoriae liberorum, neque alium ullum ex omnibus qui ad eandem
 familiam referuntur aut contra Mariam et Mariam feminas gloriosissimas nomine rerum quae apud ipsas
 extant aut contra ceteros procedere apud quos res nunc extant vel etiam ad quos in sequenti tempore
 perventurae sunt, in quibus Hierius gloriosae memoriae forte alienationem prohibuit, aut omnino in poste-
 rum mentionem facere prohibitionem et nominis familiae atque ullum sibi in se ius parare, quippe cum et
 ceteri Hierii gloriosae memoriae filii res suas alienarint et quodam modo reliquorum quoque alienationibus
 consenserint atque tam sibi ipsis quam successoribus suis actiones quae hinc competere possint iam sustu-
 lerint, et ceterae quas antea diximus rationes ad eiusmodi iudicium et sanctionem nobis sufficiant. Atque haec

2 αὐτῶν M [προτεινομένην] advenientem (i. e. προσ-
 γινομένην?) ε [4 ὑπομειναιμεν] facere quidem ε [6 ἐπὶ]
 adhuc i. e. ετι ε [12 ἀμαρτάνοντος] peccantibus ε [13
 ο] ante Κωνσταντινίου add. cum Haloand. vulg. [14
 γράψαν L* [18 sq. *μηδὲ — μηδὲ ML [19 διαδόχους
 om. L [21 παῖδας L [*μηδὲ ML [ἄλλων L [22
 αὐτὴν M] αὐτῶν L eius ε [ἀναφερομένων] constitu-
 tum (i. e. ἀναφερόμενον) ε fort. recte [26 τὸν Ha-
 loander] τῶν ML [28 λοιπὸν om. ε [30 τοῦτων L* [31
 αὐτῶν L] πράγματα om. ε [33 *προαναλόντων
 scripsi ex ε] προαναλόντων ML [σφίσι τε αὐτοῖς
 καὶ] τὴν σφίσι τε καὶ L [34 τοῦτων L [35 ἐγήμεν
 λογισμῶν] reliquimus intellectui ε

spat. vac. [functe RV functae T¹ [vitae T [et om. T
 vulg. [8 vero legi R vulg.; scr. legis vero? [ut pate-
 facta eorum T [9 nullus R [erii T [10 eis T¹ [11
 etenim] et R¹ [si add. Beck [12 attamen vulg.] at tam
 RV ad tam T [13 nichil T [secundum] et secundum
 T¹ [15 circa R [leg. transitura ea? [19 reliquorum
 Beck] relinquere V vulg., om. RT [herii T [20 filiorum
 Beck] filios RT vulg., filiis V [21 familiam T* [22
 et enarium T¹, om. R [occasionem R¹ actione V [24
 aut] autem VT [in quibus] quibus in V [25 pervenerit
 VT perveniunt R [25 tempore in quibus om. V [26
 fuit Beck] fecit libri [27 quae] quo vulg. [memorari
 memorarii V memoriam RT vulg. [prohibitionem] a pro-
 hibitione V [aliquid R [28 ius om. R¹ [ex] et ex V [29
 memoriae] prohibens fecit — memoriam ex 26 sq. errors
 add. R¹ [ipsis om. V [alienantibus] res add. Beck [30
 leuiarentur T [31 et ipsis ed. princ.] et ipsi R ipsi VT
 [et om. R¹ [possunt om. T¹ [alienationes V [32 re-
 liquimus R

2 a] ad vulg. [advenientem RV] adinvenientem T
 venientem vulg. [litem T vulg.] litte (i. e. littere) RV
 [3 quod del. T¹ [4 uidentur V¹ [5 Constantini Beck]
 constitutus (constitutio R*) libri [6 taliter scr. V¹ in

θίσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν, ἐφ' ὧν κωλύσεις γινομένης τοιαύτης διαδοχῆς τοσαῦται παρήγοροι καὶ τῶν κληρονόμων ὁ τελευταῖος διὰ μέσον τινὸς ἀνήβου διαδέχεται τὸν κληρὸν· τῆνικαῦτα γὰρ καὶ τοῖς ἐξω τῆς γαμίας τοῦ πρώτου κωλύσαντος ἄδειαν ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου παρατίθειν ἔξει τὰ πράγματα. κοινὸν γὰρ δὴ τοῦτον ἐποιεσάμεθα τὸν νόμον τῆς τε παρούσης υποθέσεως τῶν τε μετὰ ταῦτα γενησομένων οὕτω κωλύσαν, τὴν τε συμβῆσαν νῦν διατεθεικότες φιλονεικίαν τὰς τε ὡς εἰκὸς δορυμένας προανακόπτουτες.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προθεῖναι κατὰ ταύτην τὴν πανευδαίμονα πόλιν καὶ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι 15 προσταξάτω.

Καὶ νῦν ἡ πολιτεία τῆς τοῦ κρατίστου βασιλέως περὶ τὸ νόμιμον μέρος ἀκριβείας τε καὶ δξύτητος ἀπολαύει. τὰς γὰρ ἐπ' ἀπαιδία γινομένης ὑποκαταστάσεις διακόνας σαφῶς, ὡς ἐνεσι τῇ προλάμποντι 20 νόμῳ, δέδωκε καὶ τοῖς τελευτῶσι θαρρεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν αὐτῶν τὰς γνώμας παρακινήσει, καὶ τοῖς περιούσιον ἀμφισβήτησεν καὶ διαδικασιῶν χωρὶς τὰ τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους διατιθέναι, μίαν μὲν ὑπόθεσιν ἐπανορθώσας, κοινήν δὲ πρὸς ἅπαντας τὸν λόγον ἐκ 25 τίνων, καὶ τὴν εὐεργεσίαν οὐ ῥητοῖς προσώποις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἐν ἐνὶ χαρισάμενος. προτρέπειν μὲν οὖν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς αἰτοῦ νίκης εὐχὰς οὐδὲν δόμοις τοὺς πολίτας ἡμᾶς· ἤδη γὰρ τοῦτο ποιῶντες ἐδείχθητε πρόδηλον δὲ ὡς ὁ μέγας θεὸς τὰ οὕτως εὐσε- 30 βῶς καὶ δικαίως προΐοντα καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων εὐχῶν ἀποδεχόμενος ἐπὶ πλέον χαρίσεται χρόνον μήκος τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῖν νίκας ἐπὶ νίκαις συναπτόντα. PP Fl. Iohannes et Curicus ab actis optulimus.

D. k. Iun. CP. (imp.) dn. Iustiniani (pp. Aug) 35 [Dat. VI. k. Mai. CP. Imp. Iustiniani Aug.] anno XXIX. pc. Basilli anno XIV. ind. III. [a. 555.]

non solum praesentis causae decisio sit, sed etiam reliquarum, in quibus eiusmodi prohibitione facta tot successiones praeterierint et ultimus heredum per medium aliquem impuberem hereditatem susceperit; tunc enim iis quoque qui sunt extra familiam eius qui primus prohibuit ex praesenti lege nostra res transmittendi potestatem habebit. Communem enim haec legem fecimus tam praesentis causae quam prohibitionibus positae cum in modum futuris, cum tam quae nunc evenerat contentionem composuerimus quam quae ferme futurae sint praecidamus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem legem declarantur tua gloria ut in hac felicissima urbe proponantur atque ad opus effectumque adducantur et custodiantur praecipiat.

Etiā nunc res publica potentissimi imperatoris in legislatione diligentia et subtilitate fruitur. Cum enim substitutiones liberis non extantibus factas dilucide discerneret quemadmodum inest in lege praeluciente, praestitit et morientibus ut metum abiciant ne quis voluntates ipsorum turbaturus sit, et superstitibus ut sine controversiis et litibus haec talia inter se componant: qui cum unam causam correxit tum communiter ad omnes consilium extendit nec certis personis beneficium sed cunctis subiectis una largitus est. Atque ut pro victoria eius preces faciat, hortari vos cives minime nobis opus est, iam enim hoc facere vos probatum est: manifestum autem est magnum Deum cum quae adeo pie et iuste procedunt iam ante preces nostras excipiat, in longius temporis spatium nobis largiturum esse communem dominum nostrum victorias victoriis continuantem.

1 ὄν] ὦ L || 3 ὁ L] om. M || διδ M || 4 * διαδέχεται ML || τῆνικαῦτα γὰρ] tunc enim tempus ε || 9 κωλύσεως L || 10 ὡς εἰκὸς om. ε || 12 epilogum om. ε || 13 τοῦ παρόντος M] τοῖδε τοῦ θαύου L || 19 γινομένης L || 20 διακόνας om. M in spat. vacuo 8—9 lit. || 21 ὡς] καὶ ὡς L || 22 γνώμας om. M in spat. vac. 8—9 lit. || παρακινήσειεν I] παρακινήσεις M || 23 διαδικασίας L || 28 νίκης] Gothos dehellatos a. 555 recte intellegit Biener p. 529 || 29 ἡμᾶς L* || 31 ἡμετέρων M] ὑμετέρων L || 32 χαρίσθηται M || 34 adnot. latinam vix integram unis praestat M || pp = proponatur? p[ri]ncip[al]iter Zachariae Zeitschr. d. Sav. St. XI 98. || iohannes M || ab actis Zachariae] sabaetis M, subditis vulg. || optulimus quid significet incertum || 35 subscr. ἔξαγαγῆθη μὴν ἰοννίαν ἐκ τῆς βασιλείας ἰδ. γ' Theod. || d. k. iun. cp. dn. reliquis omissis M. [dat. VI. k. Mai CP. imp. Iust. Aug. 35?] ἔργαθη καλινδῶν Φεβρουαρίων βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ εἶδ' μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείων τὸ τέταρτον (debebat πέμπτον i. e. a. 546) Ath.; rectius

tamen Theodorum secutus est Zachariae, cuius annum 555 praeter v. 28 confirmat Petrus praef. praet. iterum in inscriptione dictus (cf. nov. CXXXIV anni 556 eisdem viris Petro pp. et Musonio p. u. inscripta, et edict. XI anni 559).

2 prohibitiones factae libri, corr. Osenbrüggen; prohibitiones factae Beck || 3 processerunt T vulg. || ultimus T^o || 4 tunc enim tempus et exterus Beck || 5 primi om. R || prohibentes V || habebis T || 6 ex om. R || 7 hanc enim T || legem om. R || 8 prohibitiones libri, corr. Beck || 9 dirimentes u (sic) con | scr. V^o in spat. vac. 1/2 vs. || dirigentes R || contentiones VT || 10 quae T || quae om. T || futur. V^o || rescantem R || 35 subscr. adicit unis Neoburgensis dat. VI. k. mai. cp. imp. iust. aug., quae fortasse ad praecedentem constitutionem Auth. CXXV = nov. CXLVII pertinet.

PE

ΙΣΟΝ ΘΕΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ.

Αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αἰγούστος Παπῶ.

(Προοίμιον.) Ἀριστοκράτης ὁ ἄλλοιμώτατος πατὴρ τῆς Ἀφροδισιῶν πόλεως καὶ οἱ κατ' αὐτὴν κερτημένοι ἰκέτας γέγονασιν ἡμῶν, φάσκοντες τὴν εἰρημένην πόλιν καὶ μετὰ τινά

Πρῶτον μὲν ἐκείνο νομίζομεν τὸ τοὺς ἡμετέρους νόμους οὕτως τινὰς ἐκλαμβάνειν τε καὶ νοεῖν, ὡς ἐνταῦθ' ἐαυτοῖς καθ' ὃν ἥμισθα ἐχρῶν ἀδικημάτων παρέχειν ἀφορμὰς ἐδιδάχθημεν γὰρ παρὰ τοῦ τῆς πόλεως πατρος χρυσίον συγγόν ἡθροῖσθαι τῇ πόλει ἐκ πρισβεῖων καταλειμμένων παρὰ τινων τῆς Ἀφροδισιῶν πόλεως, καὶ ὅπως ἂν μὴ τοῦτο ἐξαπολόιτο, τινὰς τῶν ἐν δυνάμει τῆς πόλεως νείμασθαι τὸ χρυσίον τοῦτο. Ἐφ' ᾧ τε ὑπὲρ αὐτοῦ τῇ πόλει συντελεῖν ἕτους ἑκάστου ὄπερ εἴτε τις νομῆν εἴτε πόρον εἴτε καὶ τόκον καλεῖν βουληθεῖν, τοῦτο ὁ προεῖρηκὸν ἐστὶ φέρεσθαι τῇ πόλει, ἕως ἂν τὸ χρυσίον παρὰ τῶν λαβόντων μὲν τὸ μόνον τὸ χρυσίον εἰληφῶτας, ἐπειδὴ διάταξιν ἐθήκαμεν ὑπὲρ τὸ διπλάσιον μὴ συγχωρεῖσθαι τοῖς δανεισταῖς ἀπαιτεῖν τὸ χρεῖος, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τούτῳ καὶ μόνῳ. φάσκουσιν ὡς ἐπειδὴ καταβεβλήκασι ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, δαῖ τὸ πρισβεῖον ἀπολέσθαι τῇ πόλει. καὶ ἀδικεῖσθαι μὲν τὰς ἐκτυρώσεις τῶν δημοσίων βαλανείων τὰς ἐνταῦθ' ἐπινοήσας, ἐστωῦσθαι δὲ τὰ ἔργα τὰ δημοσία, καὶ τὸν ἡμέτερον νόμον κατὰ τὴν ἐκείνων ἐρημνίαν τῇ πόλει λυμναεσθαι.

CAPUT I.

Ταῖτα ἅπαντα πόρρω τῆς ἡμετέρας ἐλαύνοντες πολιτείας θεοσιζομεν, τοὺς τὸ χρυσίον εἰληφῶτας ἐφ' ᾧ τε ἀνὶ αὐτοῦ δίδοναι τι τέλος τῇ πόλει, τοὺτους ἀναγκασθῆναι μέχρι περ ἂν ἔχοιεν τὸ χρυσίον εἰσφέρειν τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀντιπεφωρημένον ἕτους ἑκάστου, μὴ κερημένους παντελῶς πρὸς τοῦτο τῇ θεῖα ἡμῶν διατάξει. 20 Ἐκείνην μὲν γὰρ ἐπὶ δανεισῶν ἐγράψαμεν καὶ τῶν ὀρθῶς αὐτῇ περιοχόμενον θεμάτων, τὸ δὲ παρὸν οὐδὲν ἐκείνης ἀπαιτεῖται, εἰ γε προσόδων μᾶλλον ἐτησίων ἢ τόκων εἶκοι καταβολῆ, ἡμᾶς τε ἐν ἴσῳ τοῖς δημοσίοις κῆδεσθαι (χρῆ) καὶ τῶν πόλεων. Εἰ δὲ τις καὶ μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν παρόντα τύπον ἑτέρως καταλάβῃ τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα καὶ ἀποστευθεῖσαι βουληθεῖν τὴν πόλιν τοῦ δεδωμένου χρυσίου, καὶ τοῦ χρόνου παντὸς ὅπουσιν τῇ πόλει ἐποφθαίει καταθῆσαι καὶ ἀποδώσει τὸ διπλάσιον, ἵνα τῆς κακούργου ἐρημνίας δικαίαν 25 ἀμοιβὴν ἀπολάβῃ, διότι παρὸν αὐτῷ πολίτῃ φαίνεσθαι χρηστέῳ οὕτως ἐστὶ πονηρὸς ὡς τὴν ἐνεγκούσαν αὐτὸν ἀδικεῖν. Dat.

Nov. CLX Graece tantum extat in *ML*, c. 1 (θεοσιζομεν τοὺς χρυσίον πόλεως εἰληφῶτας) B 23, 3, 79. — *Epit. Theod.* 160 (inde *BΣ*); argumentum notant *Appendix Iuliani in clausula novellas CXXXVIII adnexa et Theod.* n. 138 (cf. ad p. 700, 9).

CLX.

EXEMPLUM SACRAE PRAGMATICAE SANCTIONIS.

Imperator Iustinianus Augustus Papio.

Praefatio. Aristocrates iacundissimus pater Aphrodisiensis civitatis et qui in ea sunt possessores supplices nobis facti sunt, dicentes praedictam civitatem . . .

Deinde paucis interpositis:

Ac primum quidem illud existimamus, esse qui leges nostras ita accipiant et intellegant, ut inde sibi quemadmodum minime decebat iniuriarum occasiones promant. Edocti enim sumus a patre civitatis, magnam auri summam collectam esse civitati ex legatis a nonnullis civitati Aphrodisiensium relictis, et ne id periret, aliquos eorum qui multum in civitate valerent aurum illud occupasse ea condicione, ut pro eo civitati singulis annis solverent, quod sive quis intributionem sive relictum sive etiam usuras appellare velit, id quidem quod civitatem auferre par est, quamdiu aurum apud eum qui accepit maneat; tamen qui aurum acceperunt, quoniam constitutionem fecimus, ne ultra duplum creditoribus permittatur exigere debitum, sed ut eo solo contenti sint, dicere, quia ultra duplum solverint, debere legatum civitati perire; tamque et calefactiones publicarum balnearum quae inde fieri soleant damno affici et opera publica labefactari, atque legem nostram secundum illorum interpretationem civitati detrimentum asferre.

I. Haec omnia procul a re publica nostra depulsuri sancimus, ut qui aurum ea condicione acceperunt, ut pro eo pensionem quandam civitati solvant, ii quamdiu aurum habeant, inferre cogantur singulis annis quod pro eo constituerint, neve omnino sacra constitutione nostra ad hoc utantur. Illam enim de creditoribus conscriptissimum deque casibus qui nominatim in ea continentur, praesens vero species illam non tangit, siquidem magis reddituum annuorum quam usurarum praestationi similis est, nosque ex aequo tam fiscalibus rebus quam civitatibus prospicere decet. Si quis autem etiam post praesentem sanctionem nostram aliter acceperit ea quae a nobis sancita sunt, et civitatem dato auro privare voluerit, et pro universo tempore praesentem civitati debet persolvere et duplum reddet, ut malignae interpretationis iustam remunerationem accipiat: quoniam cum liceret ei bonum civem se praestare tam improbus est, ut quae ipsum tulerit patriam iniuria afficiat.

2 rubr. Περὶ πολιτικῶν χρημάτων καὶ τόκων *Theod.* || τύπου) καὶ (om. *Hal.*) περὶ τόκων add. *index L*, *Haloander* || 4 ὁ om. *Theod.* || λογυώτατος *Haloander* || ἀφροδισίων *L^o* ἀφροδισίων *L^o* || κατὰ ταύτην *L* || 5 ἡμῖν *manvlt Zachariae* || 8 αὐτοῖς *L* || καθ' ὃν *Zachariae* non recte || 9 ἀφροδισίων *L* || 10 ἐξαπολλοῦτο *M* || 12 μένει *L^o* || 13 διατάξιν || *Cod.* 4 32. 27; cf. nov. *CXXXVIII* || 14 τούσθε τὸ διπλάσιον) τούτως τῶι διπλάσιον) *ceteris* οmissis *L* || 15 τὰς alterum om. *M* || 16 καὶ τὸν *M* || κατὰ τὸν (τῶν *L^o*) *L* || κατὰ *Zachariae*) καὶ *ML* || 18 ἐλινοντας *M* || 20 ἀντιπεφωρημένον — διατάξει: om. *M* ||

22 προσόδων μᾶλλον ἐτησίων *M* || προσόδα (προσῶδ *L^o*) μᾶλλον ἐτησίῳ *LB* vulg. || καταβολῆς *LB*) καταβολῆν *M* || 23 χρῆ add. *Haloander (B)* || καταλάβῃ *M^o LB*) καταβίλοι *M^o* || 26 παρὸν αὐτῷ *LB*) παρὰ τῷ *M* || ὡς *LB*) καὶ ἐπὶ *M* || 27 dat.: — reliquis omissis *M*. *Novellam* constitutione *CXXXVIII* recentiore anno 534 tribuit *Zachariae*, eiusmodi controversias brevi tempore post constitutionem de usuris ultra duplum non computandis datam a. 529 (*Cod.* 4, 32, 27) passim agitat esse ratus (cf. nov. *CXXI* a. 535).

ΠΕΑ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Οὐ τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ θεοπρεπῆ ἀγαθὰ φυλάττειν ἀκριβῶς καὶ πρὸς ἔργον ἄγειν, καὶ τοὺς παραβαίνοντας ταῖς ἀρμοδίαις ὑποβάλλειν ποινῆς. τὴ γὰρ ὄφελος ἔστι τῶν νόμων, εἰ μέχρι γραμμάτων εἴεν οὗτοι καὶ μὴ τὸ χρησίμων διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἔργων τοῖς ἀρχομένοις παρέχοιεν; ἴσμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν σφόδρα τῶν ὑποτελῶν κηδομένην προῖκα τὰς ἀρχὰς τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἠγουμένους λαμβάνειν πολλὰκις διορίσασαν, ἵνα καὶ αὐτοὶ καθαρῶς χρῶμενοι ταύταις τοῖς ἀρχομένοις τὸ δικαίον τε καὶ ἴσον νέμοιεν. τὸ δὲ δημόσιον εὐποροῖη τῆ τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείᾳ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ μικρὸν εἰς λήθην ἤλθε, τῆ πλειοεξία τῶν τὰς ἀρχὰς πριαμένων μᾶλλον ἢ περιελιφύτων νεκηθέντα.

CAPUT I.

Ἡμεῖς δὲ τοὺς περὶ τούτων ἀναγεοῦμενοι νόμους θεσπιζόμεν ἄρχειν μὲν ἐκείνους τοὺς ἐξ ἀγαθῆς γνωριζομένους δόξης καὶ πλείστην τοῦ δικαίου φροντίδα τιθεμένους, δώρων δὲ καὶ πάσης δόσεως χωρὶς παραλαμβάνειν τὰς ἀρχὰς, καὶ τοὺς μὲν ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς τε καὶ ἀζημίους διαφυλάττειν, τοὺς δὲ δημοσίους ἐπιμελῶς διακρίνειν φόρους, μήτε δὲ αἰτοῖς ἢ τοὺς αὐτῶν παρῆδους ἢ δουρεστικούς ἢ τινα τῶν αὐτοῖς προσηκόντων λαμβάνειν τι παρὰ τῶν ἀρχομένων, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ τετραπλάσιον (ὡς οἱ νόμοι φασὶ) τὸ παρ' αὐτῶν ληφθῆν ἐκτίσαι βούλονται, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ νόμου διωρισμένοις. 1 πανσομένους δὲ τῆς ἀρχῆς τὰς νενομισμένας πεντήκοντα προσεδρεύειν αὐτοῖς ἡμέρας δημοσιεύοντας, καὶ τοῖς ἐνάγειν βουλομένοις ἀπολογεῖσθαι. μὴ περατωθεῖσθε δὲ τῆς δίκης εἰσω τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, χρηματικῆς μὲν οὐσης διδότην προκουμάτωρα, ἐγκληματικῆς δὲ μέχρι πέρατος μετέωρα τῆς υποθέσεως, τῶν δικαζόντων, εἴτε ἀρχόντες εἰσιν εἴτε παρὰ τῶν ἐπαρχῶν ἐδόθησαν, εἰ μὴ ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσι τοῦ ἀρχθῆναι τὴν δίκην 2 ταύτην περαιώσασαι, δέκα χροσίων λιτρῶν προτιμωμένων, τῆς δίκης κατὰ τὰ προειρημένα προϊούσης. Εἰ γὰρ τινες τούτων κακῶ τῶ συνειδότε βυλλόμενοι λαθόντες φύγοιεν καὶ ἱεροὺς προσεδράμοιεν οἴκοις, τῆς οὐσίας

Nov. CLXI Tiberii (in indice novellarum eius Marciano tertia) Graece tantum extat in L (ἡ ρζα' οὐκ ἐγράφη ὡδα, ὡς οὐσα Γ' τιβερίου, ἣν καὶ εὐρήσεις γεγραμμένην μετὰ ταύτας τίπον λθ' schol. M). Cupitis 1 partes discerptae et Caput 2 in B 6, 3, 9. 12. 46 et 47 (vid. infra). — Epit. Theod. 161.

c. I pr. (Θεσπιζόμεν ἄρχειν μὲν — 16 διωρισμένοις) extat B 6, 3, 46 (30 h).

§ 1 (ὡ. 18 μὴ περατωθεῖσθε τῆς κατὰ τοῦ ἀρχοντος δίκης — 21 προϊούσης) extat B^c 6, 3, 9; in L eadem particula (μὴ περατωθεῖσθε δὲ τῆς δίκης — προϊούσης) etiam novellae CXXVIII inserta est post c. 22 (cf. p. 645).

§ 2 ἀλλὰ καὶ εἰ τινες τῶν ἀρχόντων κακῶ τῶ συνειδότε — 746, 2 ἐκ μιᾶς μοίρας κατὰ τὰ προειρημένα παραστήσοι extant B 6, 3, 12 (inde Ecl. Bus. I—X).

CLXI.

DE PRAESIDIBUS.

Praefatio. Non tantum legibus quae par est sancire summum bonum est, sed etiam sancita diligenter servare et ad effectum adducere eosque qui ea violant idoneis poenis subicere. Quae enim utilitas erit legum, si eae in literis continentur neque commodum per res ipsas atque opera subiectis praebent? Atque scimus imperatorem cum magnam subiectis curam adhibeat saepius constituisse, ut provinciarum praesides gratis magistratus accipiant, quo et ipsi pure iis utiles subiectis iustum et aequum impertiant, et fiscus per subiectionem incolunitatem rerum copia floreat. Sed haec quidem paulatim in oblivionem devenerunt avaritia devicta eorum qui magistratus emunt magis quam accipiunt.

I. Nos autem leges de his latis renovantes sancimus, ut magistratum gerant illi qui ex bona estimatione spectati sunt ac plurimam in iustitia exercenda curam collocarunt, sine donis autem et largitione omni magistratus suscipiant, et subiectos quidem incolones indemnesque conservent, publica vero tributa diligenter expediant, neve vero ipsi aut assessores eorum aut cancellarii aut domestici aut ullus ex iis qui ad eos pertinent quidquam auferant a subiectis, nisi in quadruplum (ut leges loquuntur) quod ab ipsis acceptum est solvere velint, sed contenti sint iis quae ex fisco et lege ipsis deputata sunt. Deinde magistratu abiturum per legitimos quinquaginta dies in publico versentur, iisque qui litem intendere velint respondeant. Quodsi lis intra quinquaginta dies nondum finita sit, si quidem pecuniaria sit, procuratorem dent, sin autem criminalis, usque ad terminum causae maneat; iudices autem, sive magistratus sint sive a praefectis dati, nisi intra viginth dies a lite coepta eam terminaverint, decem auri libris mullentur, cum 2 lis secundum ea quae modo dicta sunt procedat. Si qui enim ex illis mala conscientia agitali clam aufugerint et ad sacras aedes accurrerint, substantia sua exuentur, quae inter eos qui iniuria affecti sunt, secun-

2 τῶν om. Theod. || 4 ἀρμοδίας L || 7 διορίσασαν] cf. nov. VIII. XVII. CXXVIII. CXLIX al. || 9 λήθον L^a || 11 θεσπιζόμεν ἄρχειν — 14 φόρους om. B^f || ἀρχῆν L^a || 12 δώρων B] δώρον L || δὲ Haloander] τε LB || 13 δὲ LB^g] om. B^f || 14 καγαλαρίου L || τινες B^f || 15 οἱ νόμοι] Cod. 9, 27, 1. Nov. VIII c. 7 extr. || τὸ τῶν L^a || 16 βούλοιντο B^f, τοῦτ' ἐστὶ τὸ μὲν διπλὸν τῶ δημοσίῳ, τοῖς δὲ ζημιωθεῖσι (ζημιωθεῖσι δὲ B^f) τὸ εταρον add. B || ἀλλ' — διωρισμένοις om. B^f || 17 πανσα-

μένοις L, corr. Haloander || δὲ τῆς] τῆς δὲ L, δὲ om. cum Haloandro vulg. || 18 sqq. cf. Cod. 1, 49, 1 § 7. 8 || 21 λιτρῶν B (cum Haloandro vulg.) λίτρας in nov. 128, nostro loco notam (Ik) habet L || 22 τῶ om. B^f Ecl. || βαλλόμενοι B] βαλλόμενοι L || λαθόντες L] πρὸ τοῦ πληρώσαι τὰς πενήκοντα ἡμέρας (ἡμέρας om. Ecl.) λαθόντες B || καὶ] ἢ καὶ cum Haloandro vulg. || προσφύγοιεν B

ἐκπεσούνται, τοῖς ἴδικτημένοις πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ τῶν ἀδικημάτων μέτρον ταύτης διαιραθσομένης, καθάπερ ἂν ἡ περι τοῦτου προοῦσα πράξις καὶ ἐκ μίας μοίρας κατὰ τὸ πρῶην νυνομοθετημένον παραστήσει. 3 [τὰ εἰσαχθέντα ὑπὲρ τῶν ὑποτελῶν διαμενέτω βέβαια] μόνων δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων βεβαίω, ὅσα πρὸς τὴν τῶν ὑποτελῶν λυσιτέλειαν παρὶ τῶν ἀρχόντων καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας νυνομοθετήται. ὥσπερ δὲ τοὺς ταῖτα πλημμελοῦντας κολάζομεν, οὕτως καὶ τοὺς κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν λαμβάνοντας τι τῶν κεκωλυμένων παρ' αὐτῶν τῆ του τετραπλασίου καθυποβάλλομεν ἀποδόσει.

CAPUT II.

Καὶ ταῦτα νομοθετεῖν ἐπέλθεν ἡμῖν τὴν τῶν ὑπῆκίων εὐπορίαν τε καὶ θεραπείαν περὶ πολλοῦ ποιουμένοις, οὐ μὴν τῶν ἐντεῦθεν εἰσαγομένων τῆ βασιλείᾳ πόρων. συναναιρούμεν γὰρ ταῖς τῶν ἀρχόντων δόσεις καὶ τὰ παρ' αὐτῶν προσαγόμενα τῷ βασιλικῷ λόγῳ suffragia εἰς πλείστον ὄγκον ἀναφερόμενα χρημάτων, ἵνα καὶ ταύτη πως τὸ δημοσίων εὐροίαν ἔχοι καὶ πρὸς εὐπορωτέραν ἐπανελθεῖ τάξιν ἀπηλλαγμένον τῶν ἐπινενομένων τισιν ἀπὸ χρόνου τίνος πρὸς βλάβην τούτου τελῶν. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ κράτει μία τις ἐστὶν αὐτῆ σπονδῆ, τὸς ἐπαρχίας εὐνομεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οικεῖσθαι καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαίειν δικαιοσύνης, τοῖς τε δημοσίοις ἀμέμπτως εἰσάγεσθαι φόρους. οὐ γὰρ ἄλλως ἐνεστι τὸ πολίτευμα διασώζεσθαι, μὴ τῶν εὐσεβῶν εἰσαγομένων τελωμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τρεφόμενον τοῖς πολέμοις ὀντικαδίσταται, φρονεῖ δὲ τοῦς τε ἀγροῦς καὶ τὰς πόλεις, ἀπολαύει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰγματα τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς. 15 ταίχη τε καὶ πόλεις ἐπανορθοῦνται καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρέσιον ὅσα βλέπει πρὸς τὸ κοινῆ συνόσον τοῖς ὑπῆκίοις.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρασάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εὐδαιμόνα πόλιν ἐν τοῖς εἰωθόσι τόποις προθήσει, στελεῖ δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῖς συνήθεσι χωρηνή προτάγμασιν, ἵνα πάντας εἰδῆσι, ὅση τις ἡμῖν ἐστι τοῦ τε δημοσίου τῆς τε τῶν ἱπρκῶν ἡμῶν ἀβλαβείας φροντίς. (Dat. . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.) [a. 574]

§ 3 (3 μόνων δηλονότι — 6 ἀποδόσει) extat B^c 6, 3, 46.

dum legem et iniuriarum modum dividatur, quemadmodum acta de ea re edita etiam ex una parte, secundum id quod pridem sancitum est demonstrant. [Quae pro subiectis introducta sunt firma maneat:] mancantque nimirum firma etiam reliqua quae ad utilitatem subiectorum de praesidibus bene ab imperatore sancita sunt. Quemadmodum autem eos qui ita peccant punimus, ita eos quoque qui quid per hanc causam ex rebus prohibitis ab iis accipiunt quadrupli restitutioni subicimus.

II. Atque haec ut sanciremus in mentem nobis venit, quod subiectorum prosperitatem et cultum magni facimus, nec vero reditum inde reipublicae inferendum. Etenim una cum magistratuum largitionibus tollimus etiam suffragia quae imperialibus rationibus ab iis inferbantur, quae quidem magnum pecuniarum cumulum efficiebant: ut hoc quoque modo res publica salute potiat et ad prosperiorem ordinem redeat liberata praestationibus quae ex certo tempore a nonnullis in detrimentum eius excogitatae sunt. Maiestati enim nostrae unum hoc est studium, ut provinciae et bonis legibus utantur et in securitate verentur et praesidium iustitiae fruuntur, utque publica tributa nullo negotio inferantur. Neque enim aliter res publica servari potest nisi piis tributis illatis, ex quibus exercitus alitus hostibus resistit, agrosque et civitates custodit, ac reliqui quoque ordines commodis iis deputatis fruuntur, et muri et urbes instaurantur et reliqua omnia procedunt quaecumque ad communem subiectorum utilitatem spectant.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc legem declarantur tua gloria in hac felici civitate consuetis in locis proponet, mittet autem in provincias quoque solitis mandatis usa, ut omnes sciant, quanta nobis tam fisci quam subiectorum nostrorum incolumitatis cura sit.

1 τῶν om. B^c || διαιραθσομένοις L || καθάπερ|| καὶ καθάπερ cum Haloandro vulg. || καθάπερ — παραστήσοι om. B^c || 2 ποιοῦσα Ecl. || πράξις LB || διάταξις cum Haloandro vulg male || τὸ πρῶην νυνομοθετημένον nov. CXXVIII c. 23 || παραστήσοι B || 3 *verba τα εἰσαχθέντα — βέβαια quae vulgo prioribus continuantur, seclusi ex Theodori summario huius sententiae τὰ εἰσενχθέντα ὑπὸ (i. ὑπὲρ) τῶν ὑποτελῶν διαμενέτωσαν βέβαια temere in L interpolata || 5 κατὰ ταύτην L || κατ' αὐτήν B || κεκωλυμένων L || 6 τῆ B || om. L || καθυποβάλλομεν L || ἀποδώσει L^a || 7 ἐπέλθεν B || ἐπέλθεν L vulg. || 8 τῶν om. B ||

συναναιρούμεν Zachariae (sim. C. G. E. Heimbach) συναναιρούμεν L συναναιράται μὲν B || 9 suffragia L σουφραγία B || 10 εὐροίαν L || ἔχοι L^a || ἔχη L^a B || τάξις L^a || ἐπινενομημένον L || 11 sqq. cf. nov. CXLIX c. 2 p. 724, 21 sqq. || 13 ἀμέμπτως L || 18 τοῦδε|| τοῦ θείου add. Haloander temere || 19 στελεῖ Haloander || τέλει L || 20 εἰδῆσι Kroll || εἰδῆσι L, ἴδοιεν cum Haloandro vulg. || 21 subiect. refinzi ex Theodoro qui habet ἐξεφανήθη μὲν δὲ δεκαμυρία ind. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου.

ΠΕΒ

ΘΕΙΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΠΕΜΦΘΕΙΣ ΔΟΜΝΙΚΩΙ ΤΩΙ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩΙ ΕΠΑΡΧΩΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

(Προοίμιον.) Ἐπύθετο ἡμῶν ἡ σὴ ἐνδοξότης περὶ τινῶν ἀμφισβητουμένων παρὰ τῶν ἑλλογιματάτων τῆς παρὰ Ἰλλυριοῖς ἀγορᾶς τῆς δίκης ἀγωνιστῶν, ἅπερ ἐψησας ἡμετέρας διακρίσεως δεῖσθαι, ὥστε μὴ διηλεκτῶς σιασιῖζεσθαι.

CAPUT I.

Τὸ τοίνυν πρῶτον κεφάλαιον τοιοῦτον ἦν. Γυνή τις ἐπὶ τοῖς παρὰ τοῦ συνοικίσαντος δωρηθεῖσιν αὐτῇ πράγμασιν, οὐ μὲν παραδεδυμέναις, ἠβούλετο τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρός καὶ ἡσυχίαν ὑγαγόντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τὰ πράγματα ἐκδικεῖν, ὡς κυρία τούτων τῇ τε δωρεᾷ τῇ τε σιωπῇ τοῦ ἀνδρός γενομένη. ἀντιτίθειτο παρὰ τῶν κτεχόντων, παραγραφῆν αὐτῇν μόνην ἔχειν ἐναγομένην εἰ κατέχοι, οὐ μὲν καὶ παρ' ἑτέρου δύνασθαι ταῦτα ἐκδικεῖν. τὸ μὲν οὖν ἀμφισβητηθέν τοιοῦτον ἦν. ἡμεῖς δὲ ἀνεμνήσθημεν διατάξεως ἡμετέρας λεγουσῆς, τὸν δωρησάμενον, εἰ καὶ μὴ ἐπερωτηθῆ τὴν παράδοσιν, ἀνάγκην ἔχειν παραδίδοναι τὸ δωρηθέν. οὐ γὰρ ἐπὶ ἑξαπάτῃ, οὐδὲ ἔνα γράμματα εἶη γυναικὶ τὸ γινόμενον, προσέκειε πράττεσθαι συμβόλαιον. προσγενοήσαμεν δὲ καὶ τὴν τοῦ Cincioῦ νόμου τοῦ παλαιοῦ νομοθεσίαν, ἣν εὐ ποιούσα τῆς οἰκείας νομοθεσίας ἀπέπέμψατο πρῶτην ἢ ἡ πολιτεία, τοιαῦτα νομοθετοῦντα ὅποια κατὰ τὸ παρὸν ἡμριεβήτηται. Καὶ θεσιζόμεν, εἰ κατὰ τὸ ἐμ- 10 προσθεν ἡμῖν εἰρημένον τελείως ἅπαντα σχολῆ τὰ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς κατὰ τε τὸ μέτρον κατὰ τε τὴν ἔμφανειαν, ἐρρωσθαι ταύτην ἐκ τρόπου παντός τῇ τοῦ ἀνδρός σιωπῇ εἰ θῆς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν ἡμετέραν διατάξιν ἐξ οὗ γέγονεν, ὥστε κἂν εἰ μετὰ ταῦτα ὁ ἀνὴρ εἰς ὑποθήκην δοίη τὸ πρᾶγμα ἢ εἰς ἐνέχυρον παρᾶσχοι, ἀλλὰ προεκπεποιθέναι δοκεῖν τὸν γε μέχρι περιῆν ἡσυχάσαντα· καὶ τὴν παράδοσιν εἴτε γέγονε δίδοναι αὐτῇ παραγραφῆν, εἴτε οὐ γέγονε παρέχειν καὶ ἀπαύτησιν, εἰ μὲν ἐπερωτήσῃς γενοίτο, διὰ τῆς ex stipulato, εἰ δὲ 20 2 μὴ τοῦτο, διὰ τοῦ ex lege conditicioῦ, ὥστε παραλαβεῖν τὸ δωρημένον. Κάκεινο δὲ διατάξαι δίκαιον ἡγησάμεθα τὸ εἰ μὲν ἔμφαντι γένοιτο τὴν ἀρχὴν αἰ δωρεᾷ ἐν ὑπομήμασι, πᾶσι τρόποις αὐτὰς τῇ σιωπῇ

Nov. CLXII Graece tantum extat in ML, c. 1 (Γυνή τις ἐπὶ τοῖς) in B 47, 1, 76, c. 2 § 1 (Θεσιζόμεν εἰ τις ἐξ ἑλευθέρου καὶ ἑναπογράφου) et c. 3 in B 49, 26, 3. — Epit. Theod. 162, Athan. 18, 4, Anonymus Bodleianus 30 p. 223 Zach. (ubi citatur nov. 97').

c. 1 summarium habet B 47, 1, 76 perperam Theodoro adscriptum; Ath. summam repetit libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 19 p. 197 Heimb

CLXII.

SACRA FORMA TRANSMISSA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRAEFECTO DE VARIIS CAPITIBUS.

Praefatio. Percontata est ex nobis gloria tua de nonnullis controversiis motis inter eloquentissimos Illyrici fori causarum patronos, quas decisione nostra indigere dixisti, ne in perpetuum agitentur. I. Primum igitur caput huiusmodi erat. Mulier quaedam in rebus ipsi a marito donatis nec vero traditis, cum maritus mortuus esset et de donatione silentium egisset res vindicare voluit, tamquam earum domina tam donatione quam silentio mariti facta. Opponebatur a rerum possessoribus exceptionem solam habere eam in ius vocatam, si possideat, nec vero etiam ab alio eas vindicare posse. Quod igitur in controversum vocabatur eiusmodi erat. Nos autem recordati sumus constitutionis nostrae, quae dicit donatori, etiamsi traditionem non promiserit, necessitatem imponi rem donatum tradendi. Neque enim ad decipiendum, neque ut in nudis consistat litteris quod geritur, instrumentum confici oportet. Praeterea animum revocavimus etiam ad legem Cinciae veteris, quam suo iure e legum corpore suo republica pridem 1 removit talia sancientem qualia in praesenti in controversiam adducta sunt. Ac sancimus, ut si secundum id quod antea a nobis dictum est eiusmodi donatio per omnia perfecta sit tam quod spectat ad modum quam ad insinuationem, ea omnibus modis silentio viri statim ab initio confirmetur secundum constitutionem nostram, ex quo facta est, ita ut etiamsi maritus postea rem hypothecae dederit vel pignori obligaverit, tamen iam ante alienasse eam videatur qui quidem donec superstitis fuit siluerit: atque traditio, sive facta est, ei exceptionem det, sive facta non est, etiam exactionem praestet, si quidem stipulatio interposita sit, per actionem ex stipulatu, sin minus, per conditiciam ex lege, ut rem donatam acci- 2 piat. Verum illud quoque par esse duzimur constituere, ut si quidem donationes ab initio actis insi-

2 rubr. Θεῖος πραγματικὸς τύπος καταπεμφθεῖς Δομνικῶι (Δομνικῶι index) ἐπάρχῳ τοῦ Ἰλλυρικίου χάριν τῶν ἐξ ἑναπογράφου καὶ ἑλευθέρου κτερουμένων, καὶ περὶ γοντῆς τῶν ἑναπογράφων καὶ ἐτέρων κεφαλαιῶν Ath. Θεῖος τύπος περὶ γεωργῶν καὶ δωρεῶν Theod. Περὶ δωρεῶν μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶς Anon. Bodl. || τῶ] τῆς index L || 3 ἐπάρχῳ L Ath.] ὑπάρχῳ M vulg. || inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Δομνικῶι add. Ath. || 4 ἡμῶν om. Theod. || 5 ἀγορᾶς τῆς Scriinger] ἀγοραστῆς M ἀγορασταῖς L || 7 τοῖς τοῖς τοῦ B' || αἰτῶ L || 8 τοῦ om. L || 9 ἐκδικεῖν L B] ἐκδικεῖν L' διοικεῖν M || 10 παραγραφῆν B] παραγραφῆ (παραγραφῆ M) ML || μόνον B' fort. recte || παρ' ἑτέρου] παρα Πέτρον B' || 11 διατάξεω] Cod. 8, 83, 33 § 5 || 12 ἐπα-

ρωτιθῆ MB] ἐπερωτήθη L || οὐ M] οὐδὲ LB || 13 τὰ γινόμενα L || συμβόλαια L τὰ συμβόλαια B || 14 τῆν — παλαιοῦ ML] παλαιῶν B || Cincioῦ dedi (Κεντίου P. Pithoeus apud Cuiac. obs. 6, 19, Κεντίου Cuiac. in expro. nov.) sentia L οεντίου M] ὄν — 15 ἡμριεβήτηται om. B || ἀπελάμψατο L' || 15 εἰ] ἡ L' || 16 ἀπαντας B' || 18 κἂν] καὶ B || ἀλλὰ] ἀλλ' οὐ cum Haloandro vulg. male || 19 γε LB] τε M || μέχρι om. L || αὐτῇν L' || 20 ἐπερωτήσῃ B' || ἐξ stipulato L ἐξ στιπουλάτο M ἐπὶ τῇ ἐπερωτήσῃς ἀγωγῆς καὶ δυνάμει B || εἰ δὲ — conditicioῦ om. L || 21 μὴ] καὶ μὴ B || διὰ τοῦ ἐξ λέγα κονδितικίου M διὰ τῆς ex lege conditicioῦ Theod. διὰ τῆς ἀρμοζούσης ἀπαύτησως B || 22 πᾶσι ex corr. L

βεβαιοῦσθαι, εἰ δὲ ἀνεμφάνιστοι μέναιεν, ὑπερβαίνουσιν δὲ τὸ μέτρον τὸ δεόμενον ἐμφανίσσεως, μέχρι τοσοῦτου μόνον αὐτὰς ἐρῶσθαι, μέχρις οὗ καὶ ἀνεμφανίστους τὰς δωρεὰς ἰσχυρὰς εἶναι παρ' ἡμῶν νενομοθέτηται, τοῦτο γὰρ ἐν ὑπέρῳ νομοθετήσαντες κρατεῖν αὐτὸ βουλόμεθα, καὶ μὴ διὰ τὴν προσθήκην τῆς ποσοτικῆς διαπίπτειν καὶ τὸ ὄφθαι ἔχειν δυνάμενον, ὑπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου δωρεῶν ἤδη τόμος ἡμέτερος λέγει, τοῦτων κρατούντων οὐ μόνον ἐπὶ γυναικὸς καὶ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προσώπων, ἐφ' ὧν αἱ ἐν 5 γάμοις δωρεαὶ νεκάλυνται.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἐπεὶ κεφάλαιον παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἠρωτήθημεν, εἰ μετὰ τὴν διάταξιν τὴν ἡμετέραν τὴν βουλομένην ἐξ ἐλευθέρως καὶ ἐναπογράφου τιχομένους τινὰς εἶτα ἐλευθέρους διὰ τὴν τῆς μητρὸς αἵρεσιν ὄντας δαὶ νομιζέμεν ὡς εἰ καὶ μὴ γεγόναισιν ἐναπόγραφοι κατὰ τὸ παλαιόν, ἀλλ' οὐν ὅλων κολωνοὶ γίνονται διὰ τὸ τὴν ἄλλην ἡμῶν διάταξιν καὶ τοῖς τῶν κολωνῶν παῖδας οὐ συγχωρεῖν ἀπολιμπάνειν τὴν γῆν, ἀλλὰ 10 μένειν κολωνούς, καὶ πολλοὶ μᾶλλον τοῦτο δεῖν εἶναι, ἐπεὶ ἐστὶν ἐν τούτοις τοῖς προσώποις ὅλων ἐναπογράφων σπορά. ταῦτα μὲν οὐν ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ἦν τῆς σῆς κατὰ τὸ ἠρῆθῆν κεφάλαιον. καὶ δὲ τὸν τῆς μετέρας ἀνασκοποῦντας τοῖν γυνώσκων, οἷς οὐδεπώποτε ἡμεῖς ἐλευθέρων γαστερα τίκτειν ἐναπόγραφον συγχωροῦμεν, ἀλλὰ τὸ σύμβολον δὲ τοῦτο καὶ σημεῖον ἐπιπέσειν δεῖ τῷ γεγεννημένῳ μετὰ τὸν τριμηνεὺς ταθέντα τόμον 1 τὸ πάντως τὴν ἐλευθέρων ἐμπερίπναι τοῖς ἐξ ἐλευθέρως γινομένοις μητροῦ. εἰ τούτων ἐξ ἐλευθέρως τις καὶ 15 ἐναπογράφου τεχθεῖη, μένει μὲν ἐλευθέρως καὶ τὴν μητρικὴν οἶκ ἀποβάλλει κατ' οὐδένα τρόπον ἀγέμεναι, δεικνύσι δὲ ἡ παρ' ἡμῶν ταθεῖσα διάταξις, ὡς βούλεται τοὺς τοιούτους οἰκίτορας τῶν χωρίων διαμένειν καὶ τῶν ἀγρῶν ἐργάτας, οὐ ἐκείσας γεννηθέντας· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ τοῦ κολωνοῦ βούλεται πρόσημα. οὐ παρέχοντι οὐν αὐτοῖς ἀδειαν ἀπολιμπάνειν μὲν τὸ χωρίον εἰς ἕτερα δὲ τρέπεσθαι· ἀλλ' εἴπερ ὅλων τεχθεῖεν τινες ἐν τινι χωρίῳ, εἰ μὲν ἐξ ἐναπογράφου μητροῦ, προδήλον ὡς ἔσονται πάντως ἐναπόγραφοι, εἰ δὲ ἐξ ἐλευθέρως, 20 μινούσι, μὲν ἐλευθέρως καὶ τὰ παρ' αὐτῶν κτηθέντα ὑπ' αὐτοῖς ἔσται καὶ οὐ πεκοῦλον γενήσεται τῶν δεσπομῶν, οὐκ ἐξελεύσονται δὲ τὸ χωρίον, ἀλλὰ τοῦτο γεωργήσουσι, οἷδ' ἐστὶν αὐτοῖς ἀδεια τοῦτο μὲν ἀπολιμπάνειν ἕτερα δὲ περινοστεῖν ἀλλότρια, πλην εἰ μὴ κύριοι γένοιτο κτήσεως τινος ἰδίας, ἰκανῆς οὗσης ἀσχολίαν αὐτοὺς περὶ αὐτῆν καὶ μὴ συγχωρούσης καὶ ἕτερα γεωργεῖν, εἰς ἐκείνην τε μετασταίεν· ἐπειτοῦντα πᾶσι τρόποις αὐτοῖς μένειν δεσπίζοντι ἐπὶ τοῦ χωρίου, ἐλευθέρους μὲν καθεστῶτας, ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως κατεχομένους, 25 καὶ τοῦτο μὲν τῆς διαταξίης.

CAPUT III.

Ὅτι ἀπο δὲ τρόπον ἔδοξεν ἡμῖν κάκεινο ζήτηθῆν ἡμετέρας διακρίσεις ἀξιῶσαι. εἰ γὰρ ἐναπόγραφος γυνὴ πρὸς ἐναπογράφου τινὸς ἑτέρου προσήκοντος ἔλθοι συζυγίαν, ἐζητήθη περὶ τῆς γονῆς, εἰ παῖδες ἐξ αὐτῶν γένοιτο, πότερον προσήκον ἐστὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνδρός ἢ τῷ δεσπότῃ τῆς γυναικὸς διαφέρειν τὴν γονῆν.

c. III summam Theod. repetit BZ 48, 26, 3.

quatae fuerint, eae omnibus modis silentio confirmantur, sin autem sine insinuatione manserint, excedant autem modum, qui insinuatione indigeat, usque ad eam dimittat quantitate valeant, quatenus etiam non insinuatat donationes firmas esse a nobis sancitum est. Hoc enim cum posteriore tempore sanxerimus valere volumus, nec vero propter adiectionem quantitatis intercedere etiam id quod recte se habere poterat: quod quidem etiam de donationibus in universum iam lex nostra dicit. Atque haec non solum in muliere et viro sed etiam in ceteris personis valeant, inter quas donationes constante matrimonio prohibita sunt.

II. Praeterea de secundo capite a subtilitate tua interrogati sumus, num post constitutionem nostram quae si qui ex libera et adscriptio nascantur eos liberos esse vult propter matris conditionem existimandum sit, tametsi adscriptio non sint facti secundum ius antiquum, tamen utique colonos eos fieri propterea quod altera constitutio nostra filiis quoque colonorum non permittat terram relinquere, sed manere colonos iubeat; idque nullo magis ita esse oportere, quandoquidem omnino inter has personas adscripticiorum sit progenies. Haec igitur interrogatione tua in praedicto capite continebantur. Atqui mentem nostram considerantes nosse oportet nunquam nos permittere, ut liber venter adscripticium pariat, sed hanc quidem notam et signum nato post legem tunc latum esse imponendum, ut omnino libertus con- 1 veniat iis qui ex libera matre nascantur. Si quis igitur ex libera et adscriptio natus sit, manet is quidem liber et maternam ingenuitatem nullo modo abicit; ostendit autem constitutio a nobis proposita se tales homines velle incolas praediorum cultoresque agrorum manere, utpote ibi genitos: hoc enim sibi vult colonii appellatio. Itaque non concedimus iis facultatem praedium relinquendi et ad alia se vertendi; sed si qui omnino in praedio aliquo nati sint, si quidem ex adscripticia matre, manifestum est utique eos adscripticios futuros esse, sin ex libera matre, manebunt quidem liberi et quae ab iis acquisita sunt penes ipsos erunt nec peculium fiet dominorum, nec tamen ex praedio egredientur, sed hoc colent, neque licebit iis hoc relinquere atque alia obire aliena, nisi forte domini facti sint propriae alicuius possessionis, quae sufficiat ad eos in ipsa occupandos nec alia quoque etiam colere permittat, atque in illam transmigrarint. Alioqui omnibus modis ut maneant in praedio sancimus, liberi quidem constituti, incolatu autem detenti. Atque hoc quidem ita constitutum est.

III. Non abs re autem nobis visum est illud quoque in quaestionem vocatum decisione nostra dignari. Nam si adscripticia mulier cum adscripticio aliquo qui ad alium pertineat coniugium inierit, de prole quaesitum est, si liberi ex iis nascantur, utrum ad dominum viri an ad dominum mulieris prolem

1 * μινούσιν MLB || 2 μόνον tacite Zachariae || 3 τοῦτο — βουλόμεθα suspectat Zachariae || νομοθετήσαντας Cod. 8, 63, 36 § 3 || αὐτῷ Bp; leg. καὶ αὐτῷ? || 4 νόμος Cod. 8, 53, 34 § 1 || 7 ἐρωτήθημεν M || διάταξιν Cod. 11, 48, 24 || 9 ὄντας εἶναι Zachariae nisi altius corruptela lateat. Omnia infra. || μὴ καὶ L || κολωνοὶ M || μισθωτοῦ L, et sic inna constanter || 10 διάταξιν Cod. 11, 48, 23 § 1 || τοῦς τοῦ L || 11 καὶ om. L || δεῖν ML || δαὶ cum Haloandro vulg. || 12 σποραὶ L || 13 τοῖν

M] νόμον L quod praestare putat Zachariae || 14 σημειοῖν || σημείον L || 15 γεγεννημένης M γενομένης L || 16 τεχθεῖη B || μένει εἰ L || ἀπόλλυι B || 18 τὸν ἀγρῶν B || κολωνοῦ B || μισθωτοῦ LB || πρόσημα L || 19 ἑτέρας B (ἕτερον Haloander) || 20 ἐξ ἐναπογράφου M || ἐξαπογράφου L || 21 μίνους B || παρ' ἡμῶν B || ὑπ' ἡμῶν B || 23 ἕτερον Haloander || ἀλλότριος L (ἀλλότριον Haloander) || γένοιτο L || 27 ἀπο τρόπον δὲ B || ἡμέρας B || 29 πότερον ἕτερον M

θεσιζομεν τοίνυν, εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο καὶ συνέλθοιεν πρὸς ἀλλήλους διαφόρων δεσποτῶν ἐναπόγραφοι, ἐπειδήπερ τὰ τῆς τύχης οὐκ ἔστιν ἀμφισβητήσιμα τῆς γαστρὸς οὐκ ἐλευθέρως καθεστῶσης, ἕστωσαν μὲν οἱ τεχθέντες ἐναπόγραφοι, οὐ μὴν τὸ πᾶν δώσωμεν τῇ μητρὶ οὐδὰ τῷ αὐτῆς δεσποτῇ· ἀλλ' εἰ μὲν εἰς γένοιτο παῖς, ἢ γαστήρ τῆς σπορᾶς προκρινέσθω καὶ ἔστω τὸν δεσπότην τῆς μητρὸς τὸ τεχθέν, εἰ δὲ δύο τύχον οἱ παῖδες, μερίζεσθωσαν ἄμφω κλίρω τῆς ἐπιλογῆς γινουμένης, εἰ δὲ ἄνισός ἐστι τῶν παίδων ὁ ἀριθμῶς, τὸ πλεῖον ὁ τῆς μητρὸς κατεχέτω κόλπος, ὥστε τοῖων ὄντων τοὺς δύο μὲν εἶναι τῆς μητρὸς τὸν ἕνα δὲ τοῦ πατρὸς, καὶ αὐτὸς ἕαν πέντε, τοὺς μὲν τρεῖς τῶν τεχθέντων τοῦ δεσπότην τῆς μητρὸς καὶ τοὺς δύο τοῦ πατρὸς. καὶ κατὰ ταύτην τὴν παραύξισιν ὁ ἀριθμὸς χωρεῖται, τὸ μὲν εἰς ἰσότητά διαίρεσθαι δυνάμενον προσεγμένων ἑξίσης, τὸ δὲ περιττόν, ὅπερ καὶ χαριέστερον, τοῦτο προσεγμένων τῇ μητρὶ· δεῖ γὰρ ταύτην ἀξιώσασαι πλείονος σπουδῆς τῆν τε ὠδινάσαν καὶ τεκούσαν καὶ θρέψασαν παρὰ τὸν τῆς ἰδουῆς παρεργον τῆν τοῦ παιδὸς ποιησάμενον 10 γένοιον.

(Ἐπιλόγος) Τὰ τοίνυν τὰδε τῷ θεῷ πραγματικῶ τύπῳ περιεχόμενα ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐπὶ τῶν ὁμοίων θεμάτων παραφυλάττειν σπουδῶτα. Καὶ γὰρ δὴ καὶ κοινὸν περὶ τούτου γράνομεν νόμον ταῦτα τε καὶ ἑτέρα τινα προσδιατυπώντες, ἄπερ ἀναγκασίως νομοθεσίας εἶναι πιστευόμεν. D. V. id. Iun. Cp. (Imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons. [a. 539.] 13

ΠΕΡ

ΠΕΡΙ ΚΟΥΦΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΣΙΩΝ.

(Προοίμιον.) Μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔστιν ἀγαθὰ δικαιοσύνη τε καὶ φιλάνθρωπία, ἣ μὲν τὸ ἴσον ἐκίπτοι νέμοσα καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιεμένη, ἣ δὲ πρὸς ἑλκον τρέχουσα καὶ χρῶν τοὺς διομένους ἐλευθεροῦσα δυσκόλων. ταῦτα τὴν βασιλείαν οἶδα κοσμεῖν καὶ ἀσφαλῶς [καὶ] τὸ πολίτευμα διασώζειν καὶ τὸν ἀνθρώπινον καλῶς διακυβερνᾶν βίον. ὅθεν καὶ ἡμῖν ἐκ θεοῦ τὰ σκήπτρα λαβοῦσα γίνεται περισπούδαστον ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀγαθῶν διαφαινεσθαι πράξεων, ἵνα τὸ χρησίμον τοῖς ὑπὸ κούφισμῳ τῆν ἐξ ἄριστῆς τε καὶ δόξης ἀνωθῶν ἔχομεν ἀμυβῆν. ἴσμεν τοίνυν τὰς ἐπαλλήλους τε καὶ πολυτρόπους τῶν ἀνθρώπων φθορὰς εἰς τοσοῦτον τὰς κτήσεις καταγαγεῖν ἀπορίας, ὥς μήτε προσόδους εἰσάγειν δύνασθαι τοῖς κεντημένοις μήτε μὴν τὰς τῶν δημοσιῶν αὐτάρκως εἰσκομίζειν φορὰς, καὶ ταῦτα στρατιωτικῆς τε καὶ τῆς ἄλλης 25

Nov. CLXIII Tiberii quinta secundum indicem Marcianum. Graece tantum extat in L, et inde a 750, 17 ἐκλήπτορος σκρινιπρίοις τε κτλ. in l (i. e. apographo cod. L Bononiensi). In M et haec novella et CLXIV—CLXVIII omissae sunt; scholion adscribitur hoc: ἢ ῥεγ' οὐκ ἐγράφη ὡς ὡς οὐσα ε' τιβερίων, ἦν καὶ εὐρύσης (corr. εὐρύσει) γεγραμμένην. ὡσαύτως καὶ ἢ ῥεδ' ὡς οὐσα β' τιβερίων, ἦν καὶ εὐρύσης γεγραμμένην. ἢ δὲ ῥεε' οὐκ εὐρύθῃ. ἢ δὲ ῥεε' ἔστι τύπος α' τῶν ἐπαρχικῶν. ἢ δὲ ῥεε' ἔστι τύπος κδ' τῶν ἐπαρχικῶν. ἢ ῥεη' ἔστι τύπος β' τῶν ἐπαρχῶν. — Epit. Theod. 163.

pertinere conveniat? Sancimus igitur, ut si quid eiusmodi fiat et diversorum dominorum adscripticii inter se coeant, quandoquidem condicio eorum in controversia posita non est, cum venter non sit liber, nati quidem adscripticii sint, nec tamen rem omnem dabimus matri neque domino eius; sed si quidem unus natus sit filius, venter semini praeferatur sitque quod natum est domini matris, sin autem duo forte sint liberi, umbo dividantur electione per sortem facta, si vero impar sit numerus liberorum, id quod redundat sinus matris retineat, ut si tres sint, duo quidem sint matris unus vero patris, et rursus si quinque, tres ex natis domini matris et duo patris. Ac secundum hanc incrementi rationem numerus procedat, ut quod aequaliter dividi potest ex aequo tribuat, quod autem superat, quod quidem etiam gratis est, id matri tribuat. Hanc enim maiore studio dignari oportet, quae et parturierit et pepererit et nutrierit, quam eum qui subsicivum voluptatis opus filii procreationem effecit.

Epilogus. Quae igitur hac sacra pragmatica forma continentur tua gloria in similibus casibus observare studeat. Etenim etiam communem hac de re scribimus legem, tam haec quam alia quaedam insuper statuentes, quae sanctionem necessariam requirere credimus.

CLXIII.

DE RELEVATIONE TRIBUTORUM.

Praefatio. Maxima bonorum humanorum sunt iustitia et humanitas, quarum illa suum cuique tribuit neque aliena appetit, haec vero ad misericordiam decurrit gravibusque debitis egerentes liberat. Haec ornare imperium consueverunt et tuto rempublicam conservare et vitam humanam bene gubernare. Quare etiam nobis, qui a deo scepra accepimus, in votis est, ut his benefactis conspicui simus, ut utilitatem subditis praebentes virtutis et gloriae praemium caelitus accipiamus. Scimus igitur continua et varia hominum exitia ad tantam inopiam possessiones redeigisse, ut neque redditus dominis ferre neque tributorum solutiones sufficienter pendere possint, idque militaribus aliisque necessariis impensis

1 εἰτιούτο ΒΡ || 2 τῆς om. Μ || 3 αὐτῆς ΜΒ' | τὰ-
της LBP || 4 τύχον οἱ | τεχθῶσι ΒΡ || 5 γενομένης Β' ||
ἀνισός ἐστὶ τῶν παίδων ὁ ἀριθμὸς Μ | ἀνισός ὁ τῶν
παίδων ἔστιν ἀριθμὸς LBP | ἀνισός ἐστὶν ὁ τῶν παί-
δων ἀριθμὸς Β' || 7 ἕαν μὲν πέντε L || καὶ τοῖς | τοὺς
δὲ Β || 8 προσαύξισιν L || εἰς om. Β' || πρόσ νέμον
ΜΒΡ || 11 ἴσης LBP || 12 ἴσον Β' || 9 χαριέστατον L ||
πρόσνεμον ΜΒΡ | προσεγμένων L* || 13 γράφωμεν
cum Haloandro vulg. || * ταῦτά τε || αὐτὰ τε ΜL || 14
subscr. ἐγράφη πρὸ ε' (σε v. l.) εἰδῶν (καλανθῶν v. l.)
Ἰουλιῶν βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἴ' ὑπατείας Ἀπῴ-
νοιο (Ἀπῴωνος v. l.) Ath. d. v. id. sert. ep. dn. iustin.

pp. aug. apione vo. cons. M ἐξεφανήθη μετὰ τὴν
ὑπατεῖαν Ἀπῴνοιο ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ
Theod. Diem ex M vulgo receptum V. id. Sept. improbat
Zuchariae propter novellas LXXXVIII et LXXXIX
Kal. Sept. datas: ipse praefert XV. Kal. Iun., quo
die novellae LXXXIII. LXXXIV. LXXXVII san-
citrae sunt || 17 κουφισμοῦ Theod. | τοῦ κουφισμοῦ index
L κουφισμοῦ N in textu, vulg. || 18 τῶν | τὰ τῶν Theod.
|| καὶ seclusi || 23 ἄνωθῶν om. cum. Haloandro vulg. ||
24 *μηδὲ L || τοῖς κεντημένους L* || 25 *μηδὲ L ||
τοῖς — φόρους cum Haloandro vulg.

κατὰ τὸ ἀναγκαῖον προοίση; δαπάνης ἐπιχειρήτης καὶ σφόδρα καὶ συνωθούσης ἡμᾶς πολλοῖς περιρρομέουσι πολέμοις συγχᾶς ποιείσθαι χρημάτων τὰς ἐπιδόσεις. ἐμαρμνήσαμεν οὐν ἰκανῶς, πῶς ἂν γίνοντο καὶ τὴν χρεῖαν πληρῶσαι καὶ τῶν ὑπάρχον τὴν ἐπίδειαν θεραπεύσαι, πρὸς πολλὰ τε μεριζομένης ἡμῖν τῆς περὶ ταῦτα γνώμης ἐκράτησεν ὁμοῦ τὸ μᾶλλον πρὸς φιλανθρωπῖαν ἰδεῖν καὶ τῆς ἀρεσκουσίης; θεῶ μεταδοῦναι τοῖς ὑποτελεσί βορθείης, τὸ δὲ λείπον τοῖς κοινοῖς δαπανήμασιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀντεισπραγεῖν θησαυρῶν.

CAPUT I.

Ἀναθέντες τοιγαροῦν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν φροντίδα τῷ δεσπότη Χριστῷ, καὶ πρέποντα πράττοντες ταῖς παρούσαις τῆς μεγάλης ἑορτῆς ἡμέραις τοῦ σωτηριώδους πάθους καὶ τῆς ἁγίας αἰτοῦ ἀναστάσεως, προάγομεν ὑπὲρ τοῦ πολιτενύματος εἰκότως αὐτῷ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ παρήκτους δωρεᾶν, δι' ἧς concedimus γεωργοῖς τε καὶ συντελεσταῖς ἅπασιν (ταῦτων δὲ ἔστιν εἰπεῖν τοῖς τῶν χωρίων κυρίοις) integrum unum canonem τῶν δημοσίων φόρων [τῆς] εἰς quadriennium διαιρουμένης, τούτεστι τῆς μὲν εἰσλησομένης ἐνάτης ἐπιχειρήσεως τετάρτην τούτου μοῖραν, τῆς δὲ μετὰ ταύτην δεκάτης τοσούτου ἕτερον μέρος, ὁμοίως καὶ τῆς ἐνδεκάτης (καὶ δωδεκάτης) ἐπιχειρήσεως ἀνὰ τετάρτην μοῖραν, συναπομεινόντες καὶ τὰς ὁπωσοῦν ὑπὲρ τούτων παρεχομένης τισὶ συνθηθείας.

CAPUT II.

Ἀφίεμεν δὲ τούτοις καὶ τὰ ἑλλείματα τοῦ φθάσαντος χρόνου μέχρι πέρατος τῆς ὅσφι παρελθούσης quintae ἐπιχειρήσεως, καὶ θεσπιζόμεν μηδεμίαν εἰσπραξῖν γενέσθαι τῶν παρ' ἡμῶν φιλοτιμηθέντων εἰσεβῶν τελεσμάτων, εἴτε τὴν μεγίστην ἀρχὴν ὅρα ταῦτα τῶν ἀνατολικῶν ἰερῶν πραιτωρίων εἴτε τὴν παρ' Ἰλλυριοῖς ἐπαρχότητα ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν ἡλλων καὶ τῶν ἐπὶ Σκυθίας τε καὶ Μυσίας στρατιωτικῶν ταγματῶν ἢ τὰς θείας ἡμῶν λαγυτιόνας ἢ καὶ ἄλλην ἀρχὴν· ἀπαγορεύοντες βουλευταῖς τε καὶ ἐκλήπτοσι, σκηνιαριοῖς τε καὶ ταξείαισι, παλατίοις τε καὶ ἀντιπαῖσι, εἴτε γε μὴν καὶ ὑποδέκταις καὶ παντὶ δημοσίων ἀπαύτῃσιν τε καὶ ὑποδοχῆν ποιησαμένῳ τε καὶ ποιουμένῳ περιουσίαις χρῆσθαι κατὰ τῶν γεωργῶν τε καὶ ἵποτελιῶν, ἢ καὶ τοῖς τῶν χωρίων δεσπόταις . . . ὡς διαφόρους ἐκ τῶν συγκεχωρημένων ἑλλειμμάτων προκαταβαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἢ καὶ ἀντιφρονήσεις ἢ ἐγγυίας καὶ ὁμολογίας λαβοῦσι δολεροῦς. ἀκυροῦμεν γὰρ πᾶσαν κατὰ τῆς ὑπεριόρας φιλοτιμίας γενομένην ἢ καὶ γενησομένην περιγραφήν· ἐκεῖνου δὴλον ὄντος, ὡς εἰ τε φθάσαντες τιτες τῆς ἡμετέρας δωρεᾶς εἰσέπραξαν ἐκ τῶν μέχρι τῆς πέμπτης ἐπιχειρήσεως ἑλλειμμάτων καὶ τοῦτο μὴ καταθέντες φανείσθαι, τοῖς δημοσίοις αὐτὸ τρόποις ἅπασιν εἰσκομισοῦσι λογισμοῖς. τοῖς γὰρ ὑποτελεσί εὐεργετοῦντες τῆς παροῦσης αὐτοῖς μεταδεδοῦκαμεν φιλανθρωπῖας, οὐ μὴν καὶ τοῖς τὰ δημοσία τέλη λαβοῦσιν εἰς κέρδος οἰκίον ἀπενέγκασθαι βουλομένους τῆρδε τοῦ ἠθύντους ἐγκρίαν κανόνος συγχώρησιν ἐποιησάμεθα· τῆς ἑτήσιας ἐμβολῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἐλαττομένης. δεῖ γὰρ τὸ μέτρον ἅπαν τε σίτου καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν καὶ συντελεσθῆναι καὶ εἰσκομισθῆναι κατὰ τὸ εἰωθὸς τε καὶ νεομισθῆνον, τῶν τιμημάτων τῆς συγκεχωρημένης παρ' ἡμῶν κατ' ἕκαστον ἔτος τετάρτης μοῖρας ἐπὶ τὸν τετραετῆ χρόνον κατὰ τὴν δημοσίαν τραπέζαν λογισσομένων τοῖς ὑποτελεσί τοῖς ἄλλοις τοῖς παρ' αὐτῶν ἐν χρυσίῳ συντελιγμένοις ἴτοι καταβαλλομένοις ἐκ τοῦ δημοσίου.

valde urgentibus et nos multis bellis circumdatos multas pecuniae expensas facere compellentibus. Aliquantum igitur cogitavimus, qua fieri posset ratione, ut et necessitati satisfaceremus et subditorum inopiae mederemur, cumque nostra de hac re sententia in multas partes distruderetur, pervicit lumen, ut ad humanitatem potius respiceremus et deo acceptum auxilium subdilis praestaremus, quod vero communibus sumptibus deesset ex imperialibus potius thesauris suppleremus.

1. Dedicantes igitur hanc quoque curam nostram domino Christo, atque convenientia facientes praesentibus magni festi salutaris passionis sanctaeque eius resurrectionis diebus, merito illi pro republica hanc quoque praesentem donationem offerimus, qua concedimus agricolis omnibusque collatoribus (idem est dicere praediorum dominis) integrum unum canonem publicorum tributorum in quadriennium eam distribuentes, hoc est nonae quae futura est indictionis quartam eius partem, decimae vero insequentis tantam aliam partem, similiter etiam undecimae et duodecimae indictionis quartas partes, simul minuentes etiam consuetudines, quae quibus ulcunque pro his rebus praebentur.

II. Remittimus autem eis etiam praeteriti temporis reliqua usque ad finem quintae quae nunc praeterit indictionis, et sancimus, ut nulla piorum tributorum a nobis condonatorum exactio fiat, sive ad maximum magistratum haec pertinent sacri Orientis praetorii, sive ad praefecturam Illyrici, sive magistratum insularum et militarium ordinum in Scythia et Moesia collocatorum, sive ad sacras nostras largitiones vel etiam alium magistratum; interdicentes curialibus et exceptoribus, scriuariis et cohortalibus, palatinis et exactoribus, nec non susceptoribus, et quicumque tributorum exactationem et susceptionem gessit et gerit, ne agricolas et subditos circumveniant aut etiam praediorum dominos damno officiant, tanquam tributa e remissis reliquis pro eis ante solverint aut etiam constituta vel fideiussiones et cautiones dolose acceperint. Irritam enim facimus omnem quae contra liberalitatem nostram facta est vel etiam fiet circumscriptionem; cum illud manifestum sit, si qui ante donationem nostram ex illis usque ad quintam indictionem residuis aliquid exegerint idque non solvisse inveniantur, eos id omnibus modis publicis rationibus illaturos esse. Ut enim subdilis nostris benefaciamus, praesentem eis liberalitatem largiti sumus, non vero etiam eis qui publica tributa acceperunt et in lucrum suumvertere volunt, dictum praesentem canonem remissis; annua annonae nullo modo diminuenda. Omnem enim mensuram frumenti ceterarumque specierum consueto et solito more contribuere et inferri oportet, pretiis quartae partis per singulos annos in quadriennium a nobis remissae apud mensam publicam subdilis imputandis in ceteris, quae ab ipsis in auro

1 καὶ συνωθούσης] καὶ del. Haloander vulg. || 3 πολλά τε Haloander] πολλάς τε L || 5 λείπον L] λοιπὸν cum Haloandro vulg. male || 7 ἡμερας om. L. || 10 * τῆς seclisi; ἀντῆς cum Haloandro vulg. || quadriennium L || ἐνάτης Haloander] ἐνα τῆς L. Incipit kal. Sept. a. 575 || 11 καὶ δωδεκάτης add. Haloander (ἀπὸ 9' ἐνδικτιῶνος μέχρι 18' Theod.) || 14 Ἀφίεμεν Haloander] ἀφίεμεν L || παρελθούσης Zachariae (cf. 719, 121) παρελθούσης L i. e. usque ad pridie kal. Sept. a. 572 || 15 qu' ante (sic) L || 17 ἡγῶσων L || μυσίας L || 18 in verbis βουλευταῖς τε καὶ desinit L || 20 ποσαμένῳ l || 21 Corrupta haec esse vidit Haloander. Post

δεσπότης exciliis verbi causa dicitur recte statuit Schoell; τοῖς τῶν χ. δεσπότης, ὡς ἀρα φόρου . . . προκαταβαλοῦσιν perperum con. Zachariae. Pro ὡς διαφόρους possit αἰς διῆ (vel δῆσαν) φύρους || προκαταβαλοῦσιν (sim. Zachariae) Kroll] προβαλλοῦσιν l. Cf. nov. Marciani 2 § 2 p. 275 Haenel || 23 τὰς ἡμ. δωρεᾶς l, corr. Haloander || 26 μεταδιδάχαμεν l || καὶ Haloander] γὰρ l || λαβοῦσιν del. ? || 27 τῆρδε Haloander] τῆν τε l || 28 εἰδῶν εἰδῶν n, prius del. l || 30 τετρατῆ l || 31 ὑποκόσις n, ὑποτελεσί l, ὑποτελεσίον (ἐπὶ) παντὶ Kroll] καταβαλλομένων Kroll] καταβαλομένοις l, καταβαλλομένοις cum Hal. vulg.

ταὐτὸ δὲ τοῦτο ἐν Ὁσρονηῇ καὶ τῇ Μίση τῶν ποταμῶν προαχθήσεται χάριν τῶν ἐν εἰδείσι συνταλούμενων ὑπὲρ τε τῶν ἀποθέτων καὶ τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τῶν εἰδῶν πλωτῶν γινόμενοις ἐπὶ τε τῆς Ἀσζῶν χώρας καὶ Βοσπόρου καὶ Χερσονήσου. λήγονται γὰρ τὰ τούτων ἐκ τοῦ δημοσίου τιμήματα κατὰ τὸ τεταγμένον ἐπὶ ταῖς τραπέζαις τῶν ἐπαρχῶν ὅθεν εἰσάγεται ταῦτα, ὥστε καὶ αὐτοὺς τῆς ἡμετέρας ἀπολαύειν κατὰ τοῦτο φιλανθρωπικῶς. τὴν γὰρ τῶν αὐτῶν εἰδῶν εἰσκομιδὴν ῥαθυμειοῦσθαι παντελῶς οὐκ ἔστιν ἀσφαλές, τῆς δαπάνης ἀπαραιτήτου καθεστηκυίας καὶ τὰ κοινὰ συνιστώσης ὡς εἰπεῖν πράγματα. πιστευόμεθα δὲ καὶ ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς δωρεᾶς μεγάλας ἐσοδοῦ τῇ πολιτείᾳ προσθήκας, τοῦ Θεοῦ πάντα αἰσία ἡμῖν διὰ τῶν τοιούτων παρεχομένου πράξεων. τῶν παροβίων τολμῶντων τὰ παρῆμων ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων ἀφελείας διατυπώθεντα περὶ τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῆν κινδυνεύοντων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα Θείου νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προγράμμασι χωρμένη κατὰ τε τὴν εἰλαίμωνα πόλιν καὶ μὴν καὶ τὰς ἑπ' αὐτῆς ἐπαρχίας φανερὰ πάσι ποιήσεται, ὡς μηδένα τῆς ἡμετέρας διαλαθεῖν φιλοτιμίαις. (Dat. . . . April. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I ind. VIII.) [a. 575.]

ΠΕΛ

ΠΕΡΙ ΚΑΗΡΟΝΟΜΙΩΝ.

(Προόμιον.) Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης μεζῶν ἐστὶν οὐδέν. τοῖτων γὰρ χωρὶς οὐκ ἂν τε τῶν δεῖντων προαχθεῖν ποτέ, καὶ διαφερόντως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματι. ἐντεῦθεν καὶ βασιλεύειν ἐστὶν ορθῶς καὶ τοὺς ὑπηκόους εἰς εὐνοίαν τε καὶ πᾶσαν ἐνγνωμοσύνην ἐφέλκεσθαι. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐκ Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης παραλαβόντες, εἰ καὶ πολλὰς περιειλούμεθα ταῖς φροντίσιν, ὅπως Ῥωμαῖοι μὲν ταῖς ἀρεταῖς αὐξησθῶσιν, βαρβαροὶ δὲ νικηθέντες ὑποκλιθεῖεν, ὅμοι οὐκ ἔξω φροντίδος γεγόναμεν, ὡς ἂν καὶ περὶ τῶν ἰδία λυσιτελούντων τοῖς ὑπηκόοις ἢ δέονσα γένηται πρόνοια. πολλὰ μὲν οἷν τῶν πρώην συγκεκμημένων ἐπανορθώσαντες προσήκειν ἡγησάμεθα καὶ τὸ περὶ τῶν διαδοχῶν ἡμελημένον ἐκ πλείστου πρὸς τὴν ἀρέσκουσαν Θεῷ τάξιν ἐπαναγαγεῖν. ἐγγωμεν γάρ, ὡς τινες περινοστούντες τὰς τῶν τελευτῶντων περιουσίας διασπαράττουσι καὶ οὐτε διαδίκας ἕωςι κρατεῖν οὐτε μὴν τὰς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς χώραν λαμβάνειν, τοῖς μὲν κινήτοις πράγμασι σφραγίδας ἐπιβάλλοντες, τοῖς δὲ ἀκινήτοις σινίδας ἐπιτιθέντες, ὡς ταύτη τῆς ἐκείνων διαδοχῆς ἐπαυξῆεν τε καὶ τὴν πρόπευσαν λυθεῖν τάξιν. ἐπειδὴ δὲ οὐχ οἷον τε τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ τοῖς τοιαῖτοις συμβαινόντων ἐν πλήθει τοσοῦτω μανθάνειν ἀκριβῶς, γενικῶς ταῦτα διατυπώσαι νόμον κλιῶς ἐδοξεν ἡμῖν ἔχειν.

Nov. CLXIV Tiberii secunda secundum indicem Marcianum (Ἰουστινῶν καὶ Τιβερίου Theod.) Graece tantum extat in I; cap. I in B 45, 3, 9 (inde Attal. 41, 5, 7, 8). — Epit. Theod.

conferuntur, aut ex fisco solventis. Idem autem in Osroene et Mesopotamia fiet de eis quae in speciebus contribuntur pro conditis et militari impensa; similiter etiam de speciebus, quae dicuntur ploima, et in Lazorum finibus et Bosporo et Chersonneso. Accipient enim harum pretia ex fisco, prout constitutum est, apud mensas praefectorum unde ea inferuntur, ut illi quoque nostra liberalitate hac in re fruantur. Illarum enim specierum illationem plane neglegenter fieri tutum non est, cum impensa inevitabilis sit et rem publicam, ut ita dicamus, stabiliat. Credimus autem ex hoc quoque dono nostro magnum reipublicae futurum esse incrementum deo omnia felicia nobis propter eiusmodi facta largiente. Ei autem, qui quae ad subditorum utilitatem a nobis sancita sunt violare audent, et de substantia et de ipsa vita periclitabuntur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et hac sacra lege declarantur, gloria tua edictis utens et in felici urbe et in omnibus sibi subiectis provinciis manifesta faciet, ut neminem liberalitas nostra lateat.

CLXIV.

DE HEREDITATIBUS.

Praefatio. Deo et iustitia nil est maius. Sine his enim nihil unquam eorum fieret, quae oportet, praesertim in nostra republica; hinc et recte imperare et subditos ad benevolentiam et omnem fidem pertinere licet. Quare nos quoque a deo et iustitia discentes, licet multis curis obruamur, et Romani virtutibus augeantur, barbari vero victi succumbant, tamen non sine cura fuimus, ut in iis quoque, quae privatim utilia sunt, subditis compenter prospiciatur. Cum igitur multa ex iis, quae antea confusa erant, emendaverimus, utile duximus hereditatum quoque conditionem diu neglectam ad ordinem deo placentem reducere. Comperimus enim quosdam oberrantes defunctorum bona perturbare ac neque permittere, ut testamenta valeant, neque ut successiones ab intestato locum habeant, mobilibus rebus sigilla imponentes, immobilibus titulos impingentes, ut hac ratione illorum successioni illudant, et rectum ordinem perturbent. Quoniam vero fieri nequit, ut singula quae in talibus rebus accidunt, in tanta multitudine accurate cognoscamus, generalis haec lege definire nobis pulchrum visum est.

3 Βοσπόρου καὶ Χερσονήσου Zachariae | βόσπορον καὶ χερσονήσον I || 4 ὑπάρχων cum Hal. vulg. || 12 leg. ἑπ' αὐτῆν? || 13 subscr. restituit Schoell e Theod.: ἐξερωγήθη μηνί Ἀπριλίῳ ἰνδ. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου || 16 περὶ κληρονομίων Theod. (qui add. Ἰουστινῶν καὶ Τιβερίου) | περὶ κληρονομῶν I, ind. L || 20 τὰ σκήπτρα ante παραλαβόντες ald. cum Hal. vulg. || περιειλούμεθα Kroll | περιελομεθα I || 21 ὑποκλιθεῖεν Kroll | ἐπινο-

κλιθεῖεν (-κληθ- 10) I, ἐφυποκλιθεῖεν vulg. || 22 διορθώσαντες cum Hal. vulg. || 23 διαδοχῶν I vulg. || ἡμελημένον 10 || 24 τάξιν Kroll | πρᾶξιν I || περινοστούντες I || 25 καὶ I, ἀλλ' cum Hal. vulg. || 26 ἐπιβάλλοντες I || locus depravatus; an ταῖς ἐκ διαδοχαῖς ἐμπαίξωιν (cf. 564, 28 v. I)? || 27 λαβεῖν Haloander male | ἐλ^α (i. e. ἔλαβον?) I, an ἔλαττοῦν?

CAPUT I.

Διὸ θεοπίζομεν, ἅπαντας ἀφρόνως τῶν οἰκείων ἀπολαύειν πραγμάτων τε καὶ δικαίων καὶ ταῦτα παραπέμπειν ἐπὶ τοὺς σφῶν αἰτῶν κληροδόμους, ἐπιέναι δὲ τῶν πάντων μηδὲνα καθάπαξ ταῖς ἐκείνων παρουσίαις ἢ τοῖς τούτων διαδόχοις ζημίαις περιβάλλειν ἢ τίτλους ἢ σφραγίδας ἐπιτιθέναι τοῖς προήγμασι παρὰ τὸ τοῖς ἡμετέροις νόμοις δοκοῦν. καὶ τὰς ἐξ ἀδιαθέτου γὰρ κλήσεις ἐπὶ ταῖς τούτων διαδοχαῖς βεβαιουμέναι καὶ τὰς τελευταίας τούτων βουλῆσεις νομίμως προϊούσας οὐκ ἀναιρούμεν. εἰ γὰρ ἀγροπνώμεν ἡμεῖς καὶ μεριμνώμεν διὰ τὴν τῶν ὑποτελῶν εἰνομίαν καὶ τῆς αὐτῶν θεραπείας πολλὴ τις τῷ ἡμετέρῳ κράτει καθέστηκε φροντίς. πῶς οὐκ ἂν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος προνοήσαιμεν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας προθύμῳ μεταδοίμεν εὐεργεσίας; ταῦτα γὰρ θεῶ ἴσκειν πεποισμεῖτα καὶ ταύτην δικαιοσύνην εἶναι φάμεν, καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῖν ἐκ τούτων ἀσφαλῆ τε καὶ ἀτάραχον εἶσθαι πεπιστεύκαμεν. συναριθμείσθω τοῖνυν καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῖς ἄλλοις ἡμῶν κατορθώμασι, καὶ τὸ ὑπῆκουσιν τῶν πρώην λυπηρῶν ἀπῆλλαγμένον καὶ τοσαύτης ἡξιομένον τοῦ ἡμετέρου κράτους προνοίας θεῶ τε καὶ μετ' ἐκείνων ἡμῖν χάριτας ὁμολογήη, τὸ θεῖον εὐχάις ἐξιλεούμενον. ἵνα καὶ τῶν πολεμίων κρατήσαντες πολλῆς αὐτῷ καὶ ἄλλης μεταδοίμεν ἀσφαλείας.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου νόμου διελόμενα φυλαξάτωσαν οἱ τε ἐνδοξότατοι κοροτόωρες τῶν θεῖων οἰκῶν οἱ τε τὰς μεγίστας ἢ καὶ ἐλάττους ἀρχὰς ἰθύνειν ἐπιτετρομμένοι κατὰ τε τὴν εἰδυίμενα πόλιν ταύτην καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, δήμευσίν τε καὶ κεφαλικῆν ὑφωρῶμενοι τιμωρίαν, εἰ παραβαίεν τὰ παρ' ἡμῶν θεοπισθέντα. ἢ σὴ τοῖνυν ἐνδοξότης τὸν παρόντα θεῖον ἡμῶν νόμον ἐν τοῖς ἐπισήμοις τύποις τῆς εἰδαίμονος ταύτης πόλεως προσηγήσει, στελεῖ δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ταῖς συνήθεσι χωρῆμένῳ περὶ τούτου προσταξέσει. (Dat. . . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.) [a. 574.]

ΠΞΕ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΑΠΟΨΕΩΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΓΡΑΦΕΙΣ ΔΟΜΝΙΚΩΙ ΤΩΙ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩΙ ΕΠΑΡΧΩΙ.

Ἐδίδαξεν ἡμῖς Δημήτριος

Ἴ ἐπὶ θάλασσαν ἐντός ἑκατὸν ποδῶν οὐσα ἄποψις οὐ μόνον κατ' εὐθείαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πλαγίων ὀφείλει εἶναι ἀκαινοτομητος. τοῦτο γὰρ προστίθησιν ὁ παρῶν τύπος φυλαίτων τὴν Ζήνωνος 25 διάταξιν καὶ τὴν νεαρῶν ἐρμηνείων.

Nov. CLXV Iustiniani ut vid. (olim formam praef. urbi aut praef. pr. putabant: cf. Biener 98 ss.) integra non extat; Theodori epitomen exhibent l et B 58, 11, 14.

I. Ideo sancimus, ut omnes sine invidia bonis suis et iuribus fruantur eaque ad successores suos transmittant, invadat autem nemo prorsus omnium bona eorum aut successores eorum damnis implicet aut titulos vel sigilla rebus imponat contra quod legis nostris placuit. Nam etiam hereditates ab intestato in eorum successione confirmamus, ultimasque eorum voluntates legitime procedentes non tollimus. Si enim semper vigilamus et solliciti sumus ob subditorum bonum statum atque eorum salutis magna nostrae potentiae cura est, quidni etiam ab hac parte eis providebimus nostraeque beneficia prompte largiemur? Haec enim deo placere confidimus et haec iustitiam esse dicimus, atque imperium per haec nobis securum et imperturbatum fore credimus. Adnumeretur igitur haec quoque lex nostra reliquis nostris bene gestis, et subditi prioribus molestiis liberati tantaeque providentia a potentia nostra digni habiti deo et post illum nobis gratias agant, deum precibus propitiantes, ut etiam hostibus devictis nullum eis aliam quoque securitatem largiamur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et sacra hac lege declarantur, cum gloriosissimi sacram domuum curatores observent tum illi, quibus maiores aut minores magistratus gerere tum in felici hac civitate quam in provinciis commissum est, et publicanionem bonorum et capitalem poenam metuentes, si a nobis sancita violent. Tua igitur gloria sacram hanc legem nostram in conspicuis locis felicitis huius urbis proponet, mittet autem etiam in provincias consuetis aut haec usa praeceptis.

CLXV.

GENERALIS FORMA DE PROSPECTU MARIS SCRIPTA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRAEFECTO.

Docuit nos Demetrius

Prospectus in mare intra centum pedes non solum ex directo, sed etiam per transversum novo opere impediri non decet. Hoc enim addit haec forma, quae Zenonis constitutionem servat et novellam interpretatur.

1 Θεοπισζομεν ἅπαντας inc. B || 2 αὐτῶν B] om. l || 5 προϊούσας B] περιούσας l vulg. || ἀγροπνώμεν l || 6 τε ante καὶ add. cum Hal. vulg. || 7 προνοήσαιμεν l || 9 ἡμῶν Attal. || πεπιστεύκαμεν B] πεπεισμεθα l vulg. || τῶν ante ὁ add. l vulg., om. B || 11 τοῦ Attal.] τούτο l, παρὰ τοῦ B || ὁμολογείτω Attal. || 12 ἐξιλεούμενον l || αὐτῶν καὶ B] αὐτῶν l || 18 subscr. deest in l; ἄξερωνήθη μὴν Δεκεμβρίῳ ind. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου Τιβερίου Καίσαρος Theod., ex quo restitui || 22 δομνίκω Theod. l] δομνίκω ind. L, τῷ Δομνικῷ Hal. || ἐνδοξότατῳ l || ἐπάρχῳ om. Theod. l, habet ind. L qui addit περὶ διαφόρων κεφαλίων. — υπάρχῳ τῶν πραι-

τωρῶν Hal. || 23 ἐδίδαξεν ἡμῖς Δημήτριος cit. Theod. l (qui ἢ μήτηρ itaque Hal. vulg.) ind. L || 24 Ἡ ἐπὶ inc. B || θάλασσαν Theod. B, θαλάσσης Hal. || ἐκατῶν τῶν ῥ' Theod. ῥ' B || εὐθείας Theod. cod. || πλαγίας l || 25 ἀκαινοτομητός Theod. cod. || ζήνων l. Est Cod. VIII 10, 12 § 4 || 26 τὴν νεαρῶν const. LXIII || subscr. deest; si Theodoro fides, post nov. LXIII (VII. id. Mart. a. 538) data est forma. Dominicus annis 535 — 540 pr. pr. Illyrici fuit (nov. VI p. 47, 34 VII p. 64, 2 VIII p. 91, 30 XXXIII. CLXII app.); id temporis formam ad eum mitti potuisse ex Cod. VIII 10, 13 recte concludit Zachariae.

PEΞ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΡΩΝ ΕΠΙΒΟΛΗΣ

Φλάβιος Θεόδωρος Πέτρος Δημοσθένης, ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἑπαρχὸς τῶν ἱερῶν πραιτωρίων καὶ ἀπὸ ἐπιπέδων τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ ἀπὸ ὑπάτων, Φλάβιος Φαύστος καὶ Φλάβιος Στέφανος Φλαβίῳ Ὠρταλίῳ τῷ λαμπροτάτῳ ὑπατικῷ Λυδίας.

(Προσίμιον.) Ἐπειδὴ χοῦ τὰ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς τύποις τῶν ἡμετέρων θρόνων διατεταγμένα καλῶς, εἶπον δεῖσθαι, τοῖς ὑποτελείν σαφέστερα καθιστῆναι πρὸς (τὸ) μηδεμίαν αὐτοῖς ἐγχεῖσθαι ζήτησιν ἐν τε τοῖς ἄλλοις ἐν τε ταῖς τῶν ἀπόρων ἐπιβολαῖς, τῶν μὲν τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς περιουσίας εὐπορᾶ κτησαμένους ἐγγυτέροις καὶ προσεχείοι ταύτας ἐπάγεσθαι δικαιούντων, τῶν δὲ πρὸς τὰς ἀνωτέρω καὶ παλαιότερας ὁμοδούλων κτήσεις ἀναβαίνειν βιαζομένων, τῶν δὲ ἐφ' ἅπαντας ἅμα τοὺς ποῖν κτησαμένους ἀδιακρίτως χωροῦντων, ἐξ αὐτῶν ἡμεῖς κινῆσθαι τῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ ὁρτῇ καὶ δικαίαν τούτων διάκρισιν ἐλθεῖν ἰδοκίμασμεν, σαφῆ ταῦτα καὶ ἐνδιακριτά τὰ ὑποτελείν (καθιστάντες).

CAPUT I.

Ἐῖ ποτε τούτων τις κατὰ τινὰ τῷ νόμῳ γνώριμον αἰτίαν ἐκποιήσειεν) ἀγρὸν ἢ χωρίον ἢ γῆδια ἢ σύγκτησιν ἄλλην, εἴτα τελευτήσας ὕστερον παραπέμψει τὴν αὐτοῦ περιουσίαν εἰς ἔξωτικούς ἢ παῖδας, κακείνοι τὸν ἴσον τρίπον ἐκποιήσιν τῆς περιουσίας, τῆς διεδεδαγτο, χωρίον ἢ ἀγρὸν ἢ γῆδια ἢ σύγκτησιν τινὰ, καὶ τὸ παρά τῶν διαδόχων ἐκποιήσιν εἰς ἀπορίαν ἑλάσθ, ὥστε χώραν γενέσθαι τῆ τῶν ἀπόρων ἐπιβολῇ οὔτε ἅμα πᾶσι τοῖς προκητῆσάμενοι οὔτε παρὰ τὴν τῆς διαδοχῆς τάξιν ἐπάγεσθαι τὸ βάρος τῆς τῶν ὁμοδούλων ἀπορίας κεύουμεν, ἀλλὰ πρότερον μὲν τὸν παρὰ τῶν ἐκείνων παιδῶν ἢ διαδόχων ἐξωτικῶν τούτο κτησάμενον, ὃ νῦν εἰς ἀπύρην ἤλασε, καὶ τὴν ἀκίνητον αὐτοῦ περιουσίαν τὴν ἐπιβολῇ δεχέσθαι, ἀπύρην δὲ τούτου φανέντος καὶ τῆς οὐσης αὐτῷ κτήσεως ἐπὶ τοῖς εἰς αὐτὸν παραπέμψαντας φέρεσθαι τὸ βάρος. εἰ δὲ μὴδὲ αἱ τούτων κτήσεις πρὸς τὴν ἐπιγορὰν τῆς συντελείας ἀρκέσωσι, τότε ταύτην ἐπὶ τὸν πρῶτον κῆριον τὸν εἰς τοὺς παῖδας ἢ τοὺς ἐξωτικούς τοῖτο παραπέμψιντα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀκίνητον ἐκείνου κτίσιν, εἰ τοῖτο δέχοιτο ἢ ἐκείνου περιουσία, ἔπανεναί, οὕτω τε ἐκ τῆς ἀπάντων ἀπορίας εἰς τὸν παρὰ τοῦ πρῶτου δεσπότου τὸ χωρίον ἢ τὸν ἀγρὸν ἢ τὰ γῆδια ὠνησάμενον τὴν ἀρχὴν ἢ καθ' οἰανδήποτε νόμιμον αἰτίαν παρλιηφότα. ταῦτον δὲ ἂν εἴη λέγειν, κἂν εἰ πολλαὶ μεταξὺ τυγχάνουσιν διαδοχαὶ οὐσαι. ἕως γὰρ ἂν ὁ προσεχείσιος

Nov. CLXVI inter edicta praef. praet. primum secundum indicem Marciani (cf. schol. ad nov. CLXIII) Graece tantum extat in l. cap. I et epilogus fuit in B 56, 20, 1 secundum Tipuc. et ind. reginae, unde libro nunc perditio usus ed. Cuiacius expos. 136. — Epit. anon. Bodl. in collectione edictorum eparchicorum I p. 266 Zach., fuit apud Theod. 166, sed rubrica tantum et exordium supersunt.

CLXVI.

DE STERILIIUM ADIECTIONE.

Flavius Theodorus Petrus Demosthenes, magnificentissimus praefectus sacrorum praetoriorum et expraefecto regiae urbis et ex consule, Flavius Faustus et Flavius Stephanus Flavio Ortalino clarissimo consulari Lydiae.

Praefatio. Cum oporteat legibus et praecipitis nostrarum sedium bene ordinata, si quando necesse sit, subditis manifestiora reddere, ne ulla eis nascatur quaestio cum de aliis tum de steriliium adiectionibus, quoniam alii censent eis, qui ex eadem substantia sterilia possederint, priorioribus et contentis eas adiciendas esse, alii vero ad superiores et antiquiores conservas possessiones redeundum esse urgent, alii denique ad cunctos simul, qui ante possederint, sine discrimine veniunt: ipsis nos rebus non ad rectam et iustam eius rei decisionem pervenire volumus, clara haec ac distinctu subditis reddentes.

I. Si quis igitur quando ex causa legibus cognita alienaverit agrum vel praedium vel terras vel complexum possessionum totum, et postea moriens substantiam suam ad extraneos vel liberos transmiserit, illique pari modo ex substantia, in quam successerunt, praedia vel terras vel agrum vel complexum possessionum aliquem alienaverint, et id, quod a successoribus alienatum est, ad sterilitatem delapsum sit ut steriliium adiectioni locus sit, neque simul omnibus qui ante possederunt, neque contra ordinem successionis onus sterilitatis conservorum praediorum imponi iubemus, sed prius eum qui id, quod nunc ad sterilitatem redactum est, ab illius liberis aut extraneis successoribus acquisiverat, et immobilem eius substantiam adiectionem suscipere; si vero is inops appareat et quae ei esset possessio, onus ad eos transferri, qui illud ad eum transmiserant; sin autem ne horum quidem possessiones ad inlacionem contributionis valeant, tunc eam ad primum dominum, qui illud initio ad liberos aut extraneos transmiserat, et immobilem possessionem, si hoc sustineat eius substantiam, redire, et sic denique ex omnium inopia ad eum, qui a primo domino praedium vel agrum vel terras initio emit aut quavis legitima ratione accepit. Idem vero dicendum erit,

2 rubr. περί ἐπιβολῶν l ind. L, ἴδικτον περί ἐπιβολῶν ind. M, περί ἐπιβολῶν ἀπόρων ἢ ὅλην νεαρά ind. Coisl. περί ἀπόρων ἐπιβολῆς ind. reg. τύπος Δημοσθένους περί ἐπιβολῆς ἀπόρων (ἀνδρῶν cod. in ind.) anon. Bodl., γενικός τύπος περί ἀπόρων ἐπιβολῆς (ἀπιβουλήs cod.) γραφεὶς Δημοσθένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ Theod. || 3 ὑπαρχος l, correxi || πραιτωρίων l || 4 ὑπάρχων l, correxi || ὀρταλίω l || 5 λυδίας l || 6 ἐπ. χοῦ τὰ τοῖς τῶν χρόνων αἰτ. Theod. hic desinens || 7 τοῖ odd. Heimbach || 8 τοῖς αὐτῶν περιουσίας l in textu, ἐκ τῆς l in marg. signo utroque loco posito significans ante αὐτοῦ haec verba inserenda esse. Corr. Zachariae

|| κτησαμένων l, corr. Heimbach || 9 τὰς l: quod qui defendunt, (τὰς) παλαιότερας edere debent || 12 καθ' ὅσας ἀντάτες add. Heimbach || 13 εἶποτες inc. B || εἰ ποτε — ἐκποιήσιν om. l || 14 σύγκτησιν l || αὐτῶν l || 15 χωρία vulg. || ἢ ἀγρὸν ἢ γῆδια B, anon. Bodl. || ἢ γῆδια ἢ ἀγρὸν l || 16 τῶν (post παρὰ) B, anon. Bodl. || om. l || ἐλάσσει l || 18 περί l || κτησόμενον l || 20 μὴδὲ anon. Bodl. || μήτε l B || 21 ἰρκέσωσι B, anon. Bodl. || ἀρκέσωσι l || 22 ἐκείνου addidi ex anon. Bodl., om. l B || εἰ B || εἰς l || 23 δέχοιτο Kroll || ἐχοιτο l B || τε l B || δὲ anon. Bodl. || τῆς l anon. Bodl. || τῆς τῶν B || 24 ὠνησάμενον l || οἰονδῆπος B || 25 δ' ἂν l

εὐπορος εἶη, οὐδὲν ἐνολεῖσθαι τοὺς ἐν προεσβυτέροις χρόνοις τὰς κτήσεις ἐσχηκότας ἢ τὰς ἐκείνων οὐσίας προσήκει. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως διαταχθέντα. τὰς δὲ γὰρ τῶν ἀπόρων ἐπιβολὰς, οἷς ὅλας ἐπαχθεῖεν πολλοὶ οὐσὶ καὶ τὴν αὐτὴν ἐπέχουσι τάξιν ἢ καὶ ὀλίγοις, ἀναλόγως τῆς οὐσῆς παρ' αὐτοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας εὐπόρου κτήσεως καθ' οἰονδήποτε τρόπον γίνεσθαι, καὶ τῆνικαῦτα τὸ τῶν συντελειῶν βάρος ὑπὲρ τούτων αὐτοῖς ἐπάγεσθαι, ἤνγκα καὶ τὴν ἀπορον αὐτοῖς κτήσιν ἀναλόγως παραδοθῆναι συμβαίη, ἢ ὅτε πρὸς τὸ 5 παραλαβεῖν ταύτην αὐτοὺς ἀπαγορεύσαιαν· πρὸ τούτων οὐδὲ δίκαιόν ἐστὶ τῆναι ὑπὲρ τούτων συντελείας βαρύνεσθαι.

(Ἐπίλοιπος.) Ὡς τε πρόνοιαν τὴν σὴν λαμπρότητα ποιήσασθαι δεῖ ταῦτα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξετάζεσθαι τε καὶ προοίαια. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα παραφυλαχθεῖη, καθὰ διωρισμένον, ἴσθι ποιῆν ἅμα τῇ πειθόμενῃ σοὶ τῷ ἀνα δέκα χρυσίου λιτρῶν καταθήσων ἢ καὶ ἑτέρα, ὡς εἰκός, ἐπιτιμήσει μείζονι περιπεσοῦ- 10 μενος, οὐδὲν ἕττον τῶν παρ' ἡμῶν διωρισμένων καὶ οὕτως κρατεῖν ὀφειλόντων. ταύτης γὰρ ἔνεκα τῆς αἰτίας καὶ Νικομηδῆς ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀπέσταλται τάξεως.

PEZ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΣΤΕΛΛΕΣΘΑΙ ΕΠΙ ΝΟΜΗΣ ΒΑΣΣΟΥ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΟΥ ΕΠΑΡΧΟΥ.

Φλάβιος Κομίτας Θεόδωρος Βάσσοσ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων λέγουσιν.

(Προοίμιον.) Τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα διετυκώθη παρὰ τῶν ἡμετέρων θρόνων, καὶ ἐν κοινοῖς δηλούμενα γράμμασιν ἢ καὶ ἄλλοις γενικοῖς τύποις τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς ἢ περὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τάξεων καὶ ὅλας ἀπαιτητῶν διαλεγόμενοις, καθ' ὃν αὐτοὺς δέοι τρόπον τοῖς ὑψηλοῖς προσφρασεῖσθαι, ἢ περὶ τῆς τῶν ὑψημῶν αὐτῶν ἐν τοῖς συναλλάγμασιν ὀρθότητος καὶ τῆς περὶ τὰς εὐσεβεῖς εἰσφοράς εὐγνωμοσύνης, τὴν 20 ἑαυτῶν ἔχειν ἰσχὺν βουλόμεθα καὶ ἐκ τῆς παρουσίας ἡμῶν προστάξεως, ἐκεῖνο δὲ σφραγίσσον ἐκὶ προσδιορίσασθαι δεῖν ἔγνωμεν.

CAPUT I.

Εἰ γὰρ τις ἀκινήτου τινοῦ ἀντιλαβέσθαι σπουδαῶν ἀρχικὰς ψήφους πορίσσοιτο, ἐπὶ μὲν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἀρκίσει τυχὸν ἢ τάξει τὴν σχολὴν μαρτυροῦσα τῆς τῶν πραγμάτων τούτων νομῆς, εἰ καὶ τῶν

Nov. CLXVII in collectione edictorum praef. praet. 24 secundum indicem Marciani et scholion ad nov. CLXIII Graece tantum extat in l. Cap. I fuit in B 56, 21 unde libro nunc deperdito usus edidit Cuiacius expos. 137. — Epit. anon. Bodl. (apud quem est ed. 2) p. 266 Zach.

etiamsi multae intercedant successiones. Quamdiu enim propinquior locuples est, ei qui anterioribus temporibus possessiones habuerunt vel illorum bona nulla molestia affici debent. Et haec quidem ita sunt disposita. Adiectiones autem sterilitum, quibuscumque imponuntur, sive multis eundemque ordinem obtinentibus sive paucis, pro portione fertilis possessionis, quae qualibet ratione apud eos ex eadem substantia est, fieri atque tum tributorum onus pro illis eis imponi, cum et sterilis iis possessio pro portione tradita sit, aut cum se eam accepturos negaverint; antea iustum non est quemquam tributis pro illis pendendis gravari.

Epilogus. Quare providere tuam claritatem decet, ut haec hoc modo examinentur et procedant. Si enim haec non observentur, sicut definitivimus, scito te una cum cohorte, quae tibi paret, decem auri librarum poenam soluturum vel aliam fortasse maiorem poenam subiturum esse, ita ut quae a nobis sancita sunt etiam sic valere debeant. Ob hanc enim causam etiam Nicomedes ex cohorte nostra missus est.

CLXVII.

GENERALIS MAXIMA FORMA QUOMODO DEBEAT MITTI IN POSSESSIONEM BASSI GLORIOSISSIMI PRAEFECTI.

Flavius Comitas Theodorus Bassus magnificentissimi praefecti sacrorum praetoriorum haec edicunt.

Praefatio. Cetera quidem, quaecumque statuta sunt a nostris sedibus et publicis litteris manifestata aut aliis generalibus formis imperii nostri, quae vel de magistratibus provincialibus et officiis et omnino exactoribus loquuntur, quemadmodum eos oporteat cum subditis agere, vel de subditorum in contractibus simplicitate et in sacris illationibus probitate, vim suam habere volumus etiam post praesentem nostram constitutionem, illud vero etiam clarius definiti oportere cognovimus.

I. Si quis enim immobilem aliquam rem apprehendere cupiens decreta iudicis acceperit, in hac felici civile cohors fortasse sufficet possessionem rerum earum vacuum esse testata, si ex vicinis quoque

1 οὐδὲ anon. Bodl. || 2 οἷς l B || τοῖς vulg. || ἐπαχθεῖσι l, ὑπαχθεῖεν B, ἐπαχθεῖσι vulg. || 3 παρ' αὐτῶν B || 4 συντελιῶν l || 5 τὴν τὸν B || συμβαίνει B || 6 πρὸ τούτου Zachariae ex anon. Bodl. (fort. γὰρ add.) || πρὸς τοῦτο l B || οὐδὲν B || 8 τοῦτον || τοῦτο l || 10 λυτῆ (i. e. λύτρας) l || καταθήσαν l || καὶ om. l || 11 τῶν om. l || ἡμῖν l || ὅτως l || 12 subscr. deest. Demosthenes praef. praet. fuit a. 521—523 et 529/30; primam hic dici praefecturam verisimile est, quoniam non additur τὸ δεύτερον || 14 rubr. γενικός — 15 ἐπαρχοῦ l ind. L (qui om. 14 περὶ τοῦ et 15 τοῦ) ind. M, περὶ τοῦ βάσσοῦ anon. Bodl., περὶ τοῦ — νομῆς rubr. B γενικός τύπος περὶ

νομῆς πῶς δεῖ στέλλεσθαι εἰς αὐτὴν Βάσσοῦ (βίσσοῦ col.) τοῦ ἐνδοξοτάτου ὑπ(άρχου) ind. Reginae (, additur Βίσσοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ὑπατοῦ Cuiac.) γενικός τύπος περὶ νομῆς γραφῆς βάσσῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ind. Theod. || 15 ὑπάρχου l vulg. || 16 κάσσοις l || aliquid turbatum est; ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἐπαρχος . . λέγεται Heimbach; sed recte monet Zachariae post praefectum principes officii commemoratos fuisse videri (cf. 753. 4). || 17 περὶ l || δηλούμενα Kroll || δηλοῦντα l, δοκοῦντα Heimb. vulg. || 20 οἰδότητας l || 21 προστάξεως vulg. || ἀσπίξεως l || 22 ἔγνωμεν l || 23 Ἐκ τῆς ἀκινήτου inc. B || πορίσαστο Heimbach || 24 νομῆς τούτων B || εἰ anon. Bodl. || ἢ l B || καὶ ἐκ τῶν anon. Bodl.

γειτόνων ἢ αὐτῆ τάξει λέγοι μαθεῖν, ὡς οὐδεὶς τῶν πραγμάτων τούτων ἐπιλέληπται· ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καίμενων ὑπὸ τοῖς τῶν τόπων ἐκδίκους ὑπομνήματα [α] παραπλησίως ταυτὸ τοῦτο πράττοντα δεήσει συνίστασθαι, μαρτυρίας μὲν ἔχοντα τῶν γειτόνων. τριηκάντα δὲ ἀδειαν παρῶμεν τοῖς τὰς ψήφους ᾤκησιν τὰ πράγματα καταχεῖν. καὶ τοῖς μέλλουσι δὲ ἐκ συναλλαγμάτων τινῶν πρᾶγμα λαμβάνειν καὶ νομῆν τοιαύτην ἢ δεσποτεῖαν ὑπὸ τῶν ἐαυτῶν ποιεῖσθαι κατοχῆν ἀναγκαῖας τὰς τῶν ἐκδικῶν (τῶν) ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μαρτυρίας νομιζόμεν, ὥστε ὑπομνημάτων συνιστάμενων ὑπ' αὐτοῖς δηλοῦσθαι τὴν παράδοσιν, εἴτε ἐπιστάλματα τύχοι γοιφέντα φρονισταῖς εἴτε ἐπιστάλματων χωρὶς ἢ παραδόσιν μέλλοι γίνεσθαι, προσόντων ἐν ταῦτα τοῦ καὶ τοὺς γεωργούς ἤτοι φρονιστάς χρῆσαι ἀνομολογεῖν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων, ὡς τὸν νεώτερον εἶδειν νομῆα καὶ δεσπότην καὶ τῆ τοῦ παραδόντος ἀκολουθήσειεν γνώμῃ τοῦτο αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος. ἐνθα δὲ ἂν ἐκδικος μὴ παρῆ, τὸν λαμπρότατον τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντα τὰ τοιαῦτα συνιστᾶν ὑπομνήματα προστάτουμεν ἢ 10 τὸν ὀσιώτατον τῆς πόλεως ἱερέα, ὑφ' ἧν ἢ κτήσις ἐστίν, ὑπὲρ ἧς τὰ τοιαῦτα πράττεται, εἰ πολλῶν τυχόν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἀπολείπεται τῶν τόπων, ἐν οἷς ἢ παρῶσιν γίνεται. ἐν δὲ τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ τοὺς καλονμένους ἐκβιβασμούς καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν παραδόσεων συνιστάμενα ἐκμαρτύρια ῥοπήν ἰκανὴν δίδοναι τοῖς παρεληλυθόσιν ἡγοῦμεθα.

(Ἐπίλογος.) Προστάτουμεν τοῖνυν τῇ σῆ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ τῇ πειθομένῃ σοὶ τάξει καὶ πᾶσι τοῖς 15 κατὰ τὴν ἰδνυομένην ὑπὸ σοῦ χώρον διαιτωμένους πάντων ἀρετῆς ἐπιμελήσασθαι τῶν παρεγγυσαμένων ὁμοίως.

ΠΕΗ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΒΟΛΩΝ.

..... „Προστάτουμεν κίνσῳ ἧγον ἀπογραφῇ χωρῆα φέρεσθαι μόνον, οὐ μὴν οἰκίας ἢ ἄλλα πράγματα. ἢ δὲ ἐπιφορὰ ὁμοκῆσους γίνεται. φυλάξει δὲ τοῦτο ὁ τοῦ ἔθνους ἡγούμενος καὶ ἢ πειθομένη αὐτῷ 20

Nov. CLXVIII inter edicta praef. prael. 2 secundum indicem M et schol. ad nov. CLXIII perit praeter eam partem, quae fuit in B 56, 20, 2, unde libro nunc deperdito usus edidit Cuiacius expos. 138. Quod vulgo praemittunt fragmentum perit ἐπιβολῶν in ultimo codicis l folio extans (cf. ad v. 19) non huc pertinere dixit Zachariae anecd. p. 247; sane res incerta. — Epit. Anon. Bodl. (cui est ed. 24) p. 274 Zach.

eadem cohors dicat se cognovisse neminem earum rerum possessionem obtinuisse; in eis vero, quae in provinciis sitae sunt, sub defensoribus locorum acta debebunt confici, quae similiter idem illud continent, testimonia quidem vicinorum habentia. Tunc vero licentiam illis concedimus, qui decreta petierunt, ut res detineant. Atque etiam iis, qui ex contractibus res accepturi et talem possessionem vel dominium sui iuris facturi sunt, necessaria esse defensorum provincialium testimonia putamus, ut actis sub eis confectis declaratur traditio, sive adsunt epistolae curatorum scriptae sive sine litteris traditio est facienda illo hic addito, ut etiam agricolae curatoresve apud acta confiteantur, se scire novum illum et possessorem et dominum esse sententiaeque tradentis obtemperare qui id ipsis mandaverit. Ubi vero defensor non adest, clarissimum provinciae praesidem eiusmodi acta conficere iubemus aut sanctissimum eius urbis sacerdotem, sub qua possessio est, de qua talia fiunt, si forte praeses provinciae longe absit ab illis locis, in quibus traditio fit. In hac autem regia urbe et executiones quae vocantur et attestaciones de traditione confectae accipientibus idoneam auctoritatem dare putamus.

Epilogo. Iubemus igitur tuam magnificentiam et oboedientem tibi cohortem et omnes, qui in provincia a te administrata commorantur, omnium deinceps qui rerum traditiones fecerint simili modo curam gerere.

CLXVIII.

DE ADIECTIONIBUS.

.... „Praecipimus igitur, ut in censum seu descriptionem praedia solum referantur, non autem domus vel aliae res. Adiectio vero fit praediis contributariis. Servabit autem hoc rector gentis et officium ei ob-

1 γειτόνων l || λέγοι anon. Bodl. | λέγει B, λέξ l (unde falso λέγονται vulg.) || τούτων l | αὐτῶν anon. Bodl., om. B || ἐπιλέληπται l | ἐπιλείπειτα B, ἐπιέληπται anon. Bodl. || 2 ᾱ (B. seclusi) || πράττοντα l | πράττονται B (δηλούντα anon. Bodl.) || 3 μαρτυρίας B, καὶ μαρτυρίας anon. Bodl. || παρεχόμενα anon. Bodl. | τοῖς om. B || 5 τῶν addidi || 6 ἐπιστάλματα anon. Bodl. v. l. || 7 γραφέντα B | γραμματα l || μέλλει B || 8 νεώτερον B anon. Bodl. | ἕτερον l | εἰδῆσαν εἰδῆ ἐν cod. anon., εἰδοῖσαν l B || 9 ἀκολουθήσειεν B anon. Bodl. | ἀκολουθήσεις l | αὐτῷ B || 12 ἀπολείπειτο l | ἐν τε l || 13 τῆς παραδόσεως B || 16 subscr. deest; Basius pr. pr. commemoratur in inscr. nov. CXXVII (k. Sept. ~ 548) et ed. VIII (XV. k. Oct. a. 548). Petri eius decessoris ultima mentio fit k. Mai. a. 546 (nov. CXXIII), Adhaei successoris prima XVII. k. Iul. a. 551 (nov. CXXIX). || 18 περὶ ἐπιβολῶν ind. L ἰδικτον περὶ ἐπιβολῶν Ζωτικῷ ὑπάρχου πραιτωρίων ind. M περὶ ὁμοδούλων ἐπαρχικός τυπο: ind. Caisl. (et reg.) ἐπαρχικός τύπος καταπεμφθεῖς περὶ ὁμοδούλων Ἰωάννη τῷ λαμπρότατῳ ἀρχοντι Κύπρου ind. Theod., ἰδικτον Ζωτικῷ περὶ τῶν ὁμοδούλων

anon. Bodl. || 19 cum Heimbachio vulgo praemittunt fragmentum extans in l f. 1015: περὶ ἐπιβολῶν. Τὰς τῶν ὁμοδούλων ἐπιφορὰς ὁ νόμος οἶδε καὶ τῶν ὁμοκῆσων (-κῆσων l) καὶ τίς ἐστίν ἢ τοῦτου (τούτων?) ἀρχῆ, πολλὰκις ἐν τοῖς δικαστηρίοις διδῆλωται, καὶ περὶ πραγμάτων ᾱ γίνεται ἐν τοῖς κοινοῖς τὰς ἀπογραφὰς ἔχοντων, οὐ μόνον τῶν ἀπογεγραμμένων ἢ ἀναγεγραφθῆαι δυναμένων(?). Ἐπειδὴ τοῖσιν τινές κατὰ διαφόρους χρόνους παρήσαν τοῦτο ἄλλοιότεροι τρόποις καὶ τοὺς ὑποτελεῖς ἐβάρυναν (ἐβάρυ l), ἧμεις οὐκ ἀπορωθεῖσμεν οὐδὲ τὸ δοκοῖν τῷ νόμῳ παρελίσαμεν. Anon. Bodl. sic incipit: τινῶν μὲν ἀπὸ τῶν ὁμοκῆσων ἢ ζήτησαι ἐπὶ τὰ ὁμόδουλα φέρονται καὶ οὕτως ἐπάγεται τοῖς ταῦτα κερτημένοις, τινὲ δὲ ἀρχῆν παρὰ (παρὶ cod.) τῶν ὁμοδούλων λαμβάνει καὶ φέρεται ἐπὶ τὰ ὁμόκτησα, ὅπως ἂν εἰς τὸν τῶν ὁμοδούλων περιεβλήθῃ τρόπον. . . . οἰκίαν ὃ καὶ ἦν δυδ (νύμοσ?) οὐκ ἀπογραφεται οἶδὲ πολιτικῆν σίτησιν ἢ κῆπον οὐκ ἀπογεγραμμένον οὐδὲ ἄλλο παντελὸς οὐδέν, φ μὴ τε γαῖκον τέλος ἢ ψυχικὸν προσγεγραπται || μὴν Zachariae] μὲν B

τάξις καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων εισφορῶν, ἀνὰ τριάκοντα χρυσίου λιτρῶν ὑφορῶμενοι ποινήν." ταῦτα τῇ ψήφῳ καὶ νῦν ἀκολουθοῦντες γενικοῦς ποιοῦμεθα τύπους, ὥστε μηδένα δίδοναι ὑπὲρ ὁμοδοιῶν ἢ ὁμοκλήσεων ἐπιβολὴν ἐπὶ οἰκίαις ἢ ἄλλοις πολιτικοῖς ἢ ἑτέροις τινὶ μὴ ἐγγεγραμμένῳ τῷ κτήσῳ. ταῦτα φυλατ-
 τισθῶ, ταῦτα πέρατι παραδιδόσθῳ. τῶν παραβαινότων αὐτὰ ποινήν δεκά χρυσίου λιτρῶν κατατιθέντων καὶ κατὰ τῆς ἐπιπέδων οὐσίας οὐ μετρίαν ἐπιφερόντων ζημίαν. οἱ γὰρ δια ταῦτα ἀδικοῦμενοι ἔξουσι κατὰ τῶν παραβαινότων καὶ τῶν ἐκείνους κληρονομοῦντων καὶ πραγμάτων αὐτῶν ἀγωγὴν ὑπὲρ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ὑπομείνας ζημίαν. τῶν λαμπροτάτων ἀρχότιων καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς τάξεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἐκδικίων τὰ παρ' ἡμῶν γενικῶς διατεταγμένα φυλαττότων καὶ ὑφορῶμενων τὰ ὀρισμένα κατ' αὐτῶν ἐπιτίμια.

temperans et publicarum illationum executores, triginta quisque librarum auri poenam metuentes." Hoc decretum etiam nunc seculi generales facinus formas, ut nemo conservorum vel contributorum adiectionem imponat domibus vel annonis civilibus vel alii ulli rei in censum non relatae. Haec observentur, haec effectui tradantur, ita ut qui ea violant poenam decem librarum auri solvant et substantiae suae non modicum damnum inferant. Qui enim hoc modo laesi sunt, contra violatores et heredes et bona eorum actionem eo nomine habebunt, quod contra legem damnum passi sunt. Clarissimi autem praesides et officia eis obtemperantia et defensores ubique terrarum quae a nobis generaliter sancita sunt observent poenasque adversus ipsos definitas metuant.

9 κατ' αὐτῶν Kroll] κατὰ ταῦτων B | subscr. deest; Zoticus (cf. ad 755, 18) praef. praet. fuit a. 512.

**CORPORIS CLXVIII
NOVELLARUM APPENDICES.**

I. IUSTINIANI XIII EDICTA QUAE VOCANTUR.

II. APPENDIX CONSTITUTIONUM DISPERSARUM.

I.

IUSTINIANI XIII EDICTA QUAE VOCANTUR.

Α

ΙΔΙΚΤΟΝ ΓΡΑΦΕΝ ΤΟΙΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΓΗΣ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΙΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΚΑΙ ΟΣΙΩΤΑΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙΣ.

5

Β

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΕΧΕΙΝ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΑΣΥΛΙΑΣ ΛΟΓΟΝ
ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΙΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχη πραιτωρίων.

(Προσίμιον.) Ἐκ τῶν ἀνευχθέντων ἡμῖν ἀγράφως παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἔγνωμεν, οὐ μικρὰν 10
πεποιθῆναι δυσκολίαν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσκομιδῇ τοὺς τῶν ἐπαρχίων ἀρχοντας, οἷς ἂν ἐθέλοιεν
λόγον ἀσυλίας παρεχόντας. τὴν ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοὺς ἐποδεχομένους τοὺς δημοσίου φόρου προβαλλομένους
ἀσφάλειαν μὴ ἐπιπέμπειν τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον. πλείστην δὲ μοῖραν αὐτοὺς παρακατέχειν,
1 καὶ ἐπειδὴν ὀφλήσειαν χρυσίον, ἀποκεχρησθῆαι τῷ κακῶς αἰτοῖς τῆς ἀσυλίας παρεχομένῳ λόγῳ. Θεσπί-
ζομεν τοίνυν τῷδε τῷ θεῷ πραγματικῶ χρωμένοι τύπῳ πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν, δια προσταγμάτων οἰκείων 15
ἀπαγορεύσαι πᾶσι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσι λόγον ἀσυλίας παρέχειν ἐπὶ δημοσiais αἰτίαις,
ὑπὲρ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν μόνων προφάσεων ἐξείναι αὐτοῖς τοῖς δεομένοις παρέχειν τὸν τῆς ἀσυλίας λόγον καὶ
ἐπὶ ῥητὸν χρόνον, οὐ δυναμένοις διηλεκτικῶς αὐτὸν περαιουμένης τῆς προθεσμίας αἰθῆς ἀνανεοῦν. εἰδόντων
ἀπάντων ὡς οὐδὲν ὠφεληθῆσονται τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες λόγον, ἀλλ' ἄδεια ἔσται παντὶ

Edictum I Graece extat in M hoc loco, in L post nov. VIII, in B 6, 3, 48. 49; editum est supra post nov. VIII
(p. 78, 18 ss.), ubi vide.

Edictum II Graece tantum extat in M f. 391°.

I.

EDICTUM SCRIPTUM AD DEO CARISSIMOS UBIQUE TERRARUM
EPISCOPOS ET SANCTISSIMOS PATRIARCHAS.

II.

NE PRAESIDES IN FISCALIBUS CAUSIS ASYLI IUS DENT.

Idem Imperator Ioanni praefecto praetorio.

Praefatio. Ex iis, quae sine scripto a gloria tua ad nos relata sunt, cognovimus non exiguam
publicorum tributorum illationi difficultatem attulisse provinciarum praesides, dum quibuslibet ius asyli
dant. Hinc enim eos, qui tributa publica suscipiunt, sibi securitatem praetendentes, non transmittere
aurum ipsis solutum, maximamque partem ipsos retinere, et cum aurum debeant, iure asyli male ipsis
1 dato abuti. Sancimus igitur hac sacra pragmatica forma utentes ad excellentiam tuam, ut per edicta
sua omnibus clarissimis provinciarum praesidibus interdicit, ne in fiscalibus causis ius asyli dent, sed in
privatis solis causis iis liceat petentibus asyli ius dare atque ad certum tempus, ita ut non in perpetuum
possint elapso spatio eam denuo renovare. Scientibus omnibus, nullum fructum se esse percepturos, si

9 Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννη cum Scrim- | ναμένης M || αὐτὸν (παρέχειν ἦ) Zacharias non male
gno vulg. || πραιτωρίῳ M, corr. Zachariae || 10 ἀνευχθέν- | || 19 ὠφεληθῆσονται M
των M^o || 16 ἀπαγορεύσαι se con. Zacharias || 18 δυ-

συνείναι αὐτοὺς προστατομένω τοὺς ἐπιφειλεμένους παρ' αὐτῶν δημοσίους φόρους κατατιθέναι, τοῦ διδομένου κατὰ χώραν αὐτοῖς λόγον πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς συνοίσοντος, ἐκείνων δὲ μόνων ἐχόντων ἀσφάλειαν τῶν κατὰ θείαν ἡμῶν κέλυσιν λόγον ἀσυλίας κομιζομένων ἢ κατὰ προσταξῆς τοῦ σῆς ὑπεροχῆς.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἐδιδάχθημεν, ὡς τινες ἐπὶ ζητῆσει καταλθόντες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τῶν ἑαυτοῦς τῆ τῶν αἰρετικῶν ἐκδεδωκότων πλήρη καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τῆς τοιαύτης αἰτίας τῶν ὑποτελῶν συσχόντες λόγῳ σποροτύλων πλείστον παρ' αὐτῶν χρυσίον εἰλήφασι, θεσπιζόμεν τοὺς τοιοῦτό τι τετολημῆκός τε καὶ συσχεθῆναι καὶ προσαχθῆναι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοῖσι καὶ μετ' ἐλίχουσι τὸ λιγθὲν καταθεῖναι, καὶ τὸ μὲν διπλῶν τοῖς ζημιωθεῖσιν αὐτοῖς ἀναδοῦναι, τὸ δὲ διπλῶν εἰσκομισθῆναι 1 τῷ δημοσίῳ. Τοὺς δὲ τεταγμένους εἰς τὴν βικαριανὴν τάξιν, τὴν ὑπηρετουμένην τῷ περιβλέπτῳ βικαρίῳ τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως κινδύνῳ οἰκίαι καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς πραγμάτων τὴν εἰσκομιδὴν τῶν δημο 10 σίων ποιέσθαι φόρον, ἐκλειούπων μὲν, καθάπερ ἡ σῆ ὑπεροχὴ καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνήγαγεν εὐσέβειαν, τῶν εἰς τὴν ἐπιχώριον ἀναφερομένων τάξιν καὶ εἰς ὀλίγους σφόδρα περιστάτων αὐτῶν, ἐκ πολλῶν δὲ χρόνων τοῦ βικαρίου καὶ τῆν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος τοῦ Φρυγῶν Πακατιανῶν ἔθρονος παρεληφότος ἀρχῆν. ἀδείας οὐσῆς τοῖς εἰς τὴν βικαριανὴν ἀναφερομένοις τάξιν κατὰ προσταξῆν τοῦ νῦν τε καὶ κατὰ καιρὸν βικαρίου τὰς δημοσίας εἰσπράττειν συντελέσας, καὶ παρασκευάζειν αὐτὰς εἰσφέρεισθαι τῷ 15 2 δημοσίῳ. Τοὺς δὲ ὄντας ἐθνικοὺς ἀποδέκτας καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν θεσπιζόμεν ἐν ταῖς παρ' αὐτῶν γινουμέναις ἀποδείξεσι διακεκριμένως τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον ἐγγράφειν, καὶ διακρίνειν τὴν τε καταβαλλομένην ἐπ' αὐτοῖς ποσότητα προφάσει τῶν ἀνηκόντων τῆ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τραπέζῃ καὶ τὴν ἀνήκουσαν ταῖς θείαις ἡμῶν λαγυτιόσι, καὶ διὰ τῶν τοιούτων ὀποδείξεων δηλοῦν τὴν καταβαλλομένην ποσότητα καὶ μὴ τὰ ἐξ ἑτέρων τίτλων ἀδείας ἔχειν τινὰς εἰς ἑτέροις μετατιθεῖναι. 20

(Ἐπιλόγος.) Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θέλου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου ἢ σῆ ὑπεροχῆ εἰς ἔργον ἀχθῆναι προσταξάτω.

†

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΔΙΑΔΟΧΗΣ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προοίμιον.) Καὶ Ἀρμενίους βουλόμεθα τῆς προτέρας ἀπαλλάξαντες ἀδικίας ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις διὰ πάντων ἀγαγῆν νόμους καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἰσότητά τὴν πρέπουσαν.

Edictum III Graece tantum extat in M. — Epit. Athan. XIX 1? (Οὐδὲν πλέον τῆς ἐπιγραφῆς διδάσκει ἢ διάταξις.) Iulian. const. XXIX.

tale ius ab eis accepterint; sed licebit cuivis comprehendere eos, cui imperatur ut ab illis debita publica tributa solvat, ita ut ius in provincia iis datum ad nullam rem ipsis utile sit, sed illi soli securitatem habeant, qui ex sacra nostra iussione aut excellentiae tuae mandatis ius asyli accepterint.

I. Quoniam autem a gloria tua edocui sumis nonnullos in diversas provincias profectos ad inquisitionem eorum, qui se haereticorum errori deditissent, multis subditis hac de causa comprehensis sportularum nomine plurimum auri ab eis accepisse, sancimus, ut qui tale aliquidi ausi sunt et comprehendantur et ad clarissimos provinciarum praesides ducantur, et post probationes quod accepterint in tripulum solvant, 1 et simplicium iis ipsis qui damno affecti sunt reddant, duplum vero fisco inferatur. Qui autem in vicariana cohorte, quae spectabili Asianae dioeceseos vicario apparet, constituti sunt, suo donorumque suorum periculo publicorum tributorum illationem faciant, cum defecerint, ut hoc quoque ad nostram pietatem excellentia tua reitultit, ii qui ad provincialem cohortem pertinent et ad paucos admodum redacti sint, e multo autem tempore vicarius etiam clarissimi provinciae praesidis Phrygum Pacatianorum gentis magistraturam susceperit; licentia data iis, qui in vicariam cohortem relati sunt, ut iussu vicarii et qui 2 nunc est et pro tempore futurus iis, publicas contributiones exigant easque fisco inferri curent. Provinciales vero susceptiores in una quaque provincia constitutos in apochis ab eis confectis solum ipsis aurum distincte inscribant et discernant solutam ipsis quantitatem occasione eorum, quae tuae excellentiae mensae, et quae sacris nostris largitionibus competunt, et per huiusmodi securitates persolutam quantitatem manifestent, neque ex aliis titulis in alios transponere cuiquam liceat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, excellentia tua ad effectum perducere iubet.

III.

DE ARMENIORUM SUCCESSIONE.

Idem imperator

Praefatio. Etiam Armenios voluntas pristina iniustitia liberatos ad nostras leges per omnia deducere et convenientem eis donare acquitatem.

6 σποροτύλων M || 8 post λιγθὲν excidisse ἐν τριπλῷ vidit Zachariae || 16 γενικῶς coni. Zachariae; at cf. Cod. 12, 63, 2 § 6 || 22 subscr. deest; data est constitutio ante nov. VIII, qua praecipitur, ut vicarius Asiae appellatur comes Phrygiae Pacatianae (p. 67, 26 ss.) i. e. ante XVII (XII?) k. Mui. a. 535 et post quam Ioannes praefecturam iniiit, id quod fecit inter X k. Mart. et prid.

k. Mui. a. 531. || 24 inscr. Περὶ (τοῦ) τοῦς Ἀρμενίους κατὰ τοῖς Ῥωμαίων πολιτευσέσθαι νόμους Ath. (pertinet fortasse ad nov. XXI). Ut iura, quae in successione posita sunt ab intestato venientibus, etiam in Armeniis teneant Iul. || 25 Ὁ αὐτὸς βασ. addidit ex Ath., Acacio proconsuli Armeniae (cf. nov. XXI p. 144, 33 XXXI p. 236, 1) data esse videtur.

CAPUT I.

Καί ἐπειδή μευαθήκαμεν ἐναγῆχος βαρβαρικών τινα καὶ θρασὺν εἶναι παρ' αὐτοῖς νόμον οὐ Ῥωμαίους οὐδὲ τῆ δικαιοσύνη τῆς ἡμετέρας πρέποντα πολιτείας, ὅπως ἂν ἀφῆενες μὲν κληρονομοῖεν τῶν γονέων, θήλειαι δὲ μηκέτι, διὰ τοῦτο θεσπιζόμεν τῷ παρόντι θείῳ χωρῆμοι νόμῳ πρὸς τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, ὁμοίως εἶναι τὰς διαδοχὰς καὶ ὅσα τοῖς Ῥωμαίων διατέτακται νόμοις ἐπὶ τοῖς ἀνδράων ἐπὶ τοῖς γυναικῶν, ταῦτα καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ κρατεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις ἐκείως κατεπέμψαμεν νόμους, ἵνα εἰς αὐτοὺς ἀπο- 5
1 ῶντες οὕτω πολιτεύοντο. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῆς προειληφῆτα ἅπαντα ἀνακινεῖν τῶν ἀποπτωτῶν ἐστὶ, διὰ τοῦτο θεσπιζόμεν τόνδε τὸν νόμον κρατεῖν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας, ὥστε τὰς τῶν ἐξ ἐκείνου τελευτησάντων μέχρι νῦν διαδοχὰς κατὰ τοῦτον πολιτεύεσθαι τὸν τρόπον, πλὴν εἰ μὴ ἔτιχον διυλυσάμενοι ἢ ἄλλως πρὸς ἀλλήλους ἀπαλλαγέντες. εἰ γὰρ τι τοιοῦτον γέγονε, τοῦτο ἐπὶ τῆς οἰκείας μένειν 10
2 ἰσχύος καὶ μηδαμῶς ἀνακινεῖσθαι θεσπιζόμεν. Μετέχειν δὲ αὐτὰς καὶ τῶν καλυμμένων γενεαρχικῶν χωρίων ἀπὸ τοῦ εἰρημένου χρόνου βουλόμεθα. εἰ μόντοι συμβαίη τινὰς εὐρεθῆναι, οἵπερ καίτοι μὴ καλουμένας τὰς θυγατέρας εἰς τὴν ἐξ ἀδιάθετου διαδοχὴν ἐγραψαν ὁμοῦς κληρονόμους, μετέιναι κικεύσαις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν γενομένοις τῆς τῶν γενεαρχικῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖν παραστάγια ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐπιπροχῆ καὶ παραφυλάξαι καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενεσάτω, ὥστε τοὺς ἡμετέρους νόμους διὰ πάντων κρατεῖν καὶ 15
εἶναι κυρίως ἀρχομένου μὲν τοῦ παρόντος νόμου, καθάπερ εἰπόντες ἐφῄθημεν, ἐκ τῶν προοιμίων τῆς ἡμετέρας βασιλείας, τῷ παντὶ δὲ συμπαράταθρομένου χρόνῳ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἅπασι πολιτευομένου τρόποις καὶ παρὰ πάντων φυλαχθῶσιν. Dat. X. kal. Aug. Belisario vc. cons. [a. 535.]

Δ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΦΟΙΝΙΚΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἀμύσθους μὲν χοῖνας γίνεσθαι τὰς ἀρχὰς ἤδη νόμος ἡμέτερος λέγει, ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι διὰ πάντων τίθεμεν.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ πάντα περισκοπούμενοι πρὸς τε τὴν τῶν ὑποτελῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τε τὴν τῶν τόπων 25
φυλακὴν τὰς ἀρχὰς τὰς μὲν συνήψαμεν, τὰς δὲ διείλομεν, τὰς δὲ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μετεστήσαμεν σχῆμα, τινὰς ἐξ αὐτῶν ὑψηλοτέρας τε ἅμα ποιήσαντες καὶ ὀνόμασι μελῆσοι τῶν νῦν ὄντων κατακοσμήσαντες, καὶ πραιτωρὰς τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ μοδεράτωρας καὶ κόμητας παρὰ τὸ πάλαι κεκρατηκὸς εἰς τὴν πολιτείαν

Edictum IV Graece tantum extat in M.

I. Et quoniam nuper cognovimus barbaricam quandam audacemque esse apud eos legem neque Romanis neque nostrae reipublicae iustitiae congruentem, ut masculi in parentum hereditatem succedant, feminae vero non, propterea sancimus uti praesenti ad magnificentiam tuam sacra lege, aequales esse successiones et quaeuincque et de viris et de mulieribus Romanorum legibus constituta sunt, haec etiam in 1
1 Armenia obtineri. Idcirco enim nostras leges illuc transmissimus, ut eas respicientes ita viverent. Quoniam autem quae praeterierunt omnia commovere absurdissimum est, ideo statuimus hanc legem valere inde ab initio pii nostri imperii, ut eorum qui ab eo tempore huc usque defuncti sunt successiones hoc modo tractentur, nisi qui iam transegerint aliove modo inter se pacti fuerint. Si enim tale aliquid factum 2
2 sit, id in sua auctoritate permanere nulloque modo commoveri iubemus. Participes autem eas etiam praediorum, quae genearchica vocantur, a praedicto tempore esse volumus. Si qui tamen inveniantur, qui filias, quamquam ad successionem ab intestato non vocantur, tamen heredes scripserint, illae et qui ex illis nati fuerint successionis in res genearchicas participes sint.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et hac sacra declarantur lege, excellentia tua et custodire et effectui tradere studeat, ut leges nostrae per omnia valeant auctoritatemque habeant; incipiente quidem praesenti lege ab initio imperii nostri, ut iam diximus, in omne vero tempus patente et in posterum omnibus modis vim habente atque ab omnibus observanda.

IV.

DE MAGISTRATU PHOENICIAE LIBANICAE.

Idem Imperator Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Gratuito creati oportere magistratus iam lex nostra praecipit, quam sane etiam in omnibus valere volumus.

I. Quoniam vero omnia circumspicientes et ad subditorum fidelitatem et ad locorum custodiam alios magistratus coniunximus, alios divisimus, alios in aliam atque aliam formam mutavimus, nonnullis eorum etiam sublimioribus factis nominibusque maioribus, quam quae nunc sunt, decoratis, et praetoribus et proconsulibus et moderatoribus et consibus secundum pristinam consuetudinem in reipublicam intro-

6 πολιτεύεσθαι M^a || 11 εἰ μὲν γὰρ coni. Zachariae || 12 ἐξ Agylaeus] ἐξάτασιν M, ἐξ ἔθους Zachariae (cf. Iul. quamvis ab intestato parentibus suis secundum pristinam Armeniorum consuetudinem non succedebant) perperam. || 17 χρόνου M, corr. Agy-

lacus || 19 subscr. om. Iul., ἀρχῆς om. vell. Ath., d. X. (XVII Zachariae) k. Aug. Bilisario u. c. cons. M || 20 περὶ ἀρχῆς τῆς cum Scrimgero vulg. || 21 τὸ β' M || 23 νόμος] nov. VIII

εἰσαγαγόντες καὶ πάντα ἐπ' ὠφελείᾳ ταύτης πράξαντες, διὰ τοῦτο κήθημεν χρήναι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τῷ Λιβάνῳ Φοινίκης ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν εἰς σπεκταβίλιαν ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ τοῦ μοδεράτωρος αὐτῆς δοῦναι σχῆμα καὶ σιτῆ εἰς αὐτὴν ἄχρι δέκα λιτρῶν ἀφορίσαι χρυσίον, αὐτοῦ μὲν μηδὲν τῷ δημοσίῳ παρέχειν ὀφείλοντος προφάσει τῆς τοιαύτης προαγωγῆς, τοῦ δὲ τῷ Φοινίκῃς σκρίνιον τρακτεῖοντος δέκα μόναις χρυσίων λίραις ἐτησίας διδόντος ἀπὸ τοῦ καινός τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ προμικρῶν τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων ὑπὲρ τῆς πρώην αὐτῷ δεδομένης δωρεᾶς, ὅπερ καὶ βενεφίμων ὀνομάζεται, καὶ ταύταις δὴ καὶ μόναις ἀρκεῖσθαι αὐτόν. τοῦ μοδεράτωρος καθάρου δόσεως πάσης φυλαττομένου, καὶ ἐχόντος μὲν καὶ τὴν τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὑπουργίαν καθ' ὅσον αὐτῷ διδῶσιν ἢ θεία ἡμῶν διατάξεις·

CAPUT II.

πλὴν ἀλλ' ἐξείροτον αὐτῷ διδόμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρειοτάτων τερτιοδελημάτων, ὃς ἐπὶ τῆς Φοινίκῃν χώρας ἐστὶ, ὡς αὐτοῦ κατακοῦσιν ἐπεσθᾶί τε αὐτῷ καὶ ταῖς αὐτοῦ πεῖθεσθαι κελείσθαι, ὅσοις προίκοι ἐπὶ τε ταῖς τῶν δημοσίων εἰσπραξέων ἐπὶ τε ταῖς τῶν δημοσίων κατατάσσουσιν ἐπὶ τε ταῖς τῶν πόλεων ἀπαθείαις. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα θεασίμεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἐπισταμένην, διότι καὶ σύμβολα παρ' ἡμῶν γίνεσθαι προεσάχθη πρὸς τὸν τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡγούμενον, τὰς decem librarum auri τὰς ὑπὲρ σιτήσεων ἐκ τῶν τῆς ἐπαρχίας φόρων ἐκτάττει, οὐδὲν ἐλαττομένων τῶν διατεταγμένων διδοσθαι ἔτους ἐκάστου τῷ περιβλέπτῳ προμικρῶν τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων παρὰ τοῦ τοῖς δημοσίοις ἐπεσθᾶί τοις λογισμοῖς, ἢ οὐδ' ἄλλοις πλείονος τινοσ γινομένης προσθήκης αὐτῷ. Ἐπει δὲ αὐτὸν προτέραν μὲν σπουδὴν τὴν περὶ τὸ θεμῶν εὐνοίαν, δευτέραν δὲ τὴν περὶ τῆς εὐταξίας τῶν πόλεων, καὶ τρίτην τὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας δικαιοσύνην, πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν γεγραμμένων παρ' ἡμῶν ἐν τῇ θεῖᾳ ἡμῶν διατάξει προφάσει 2 τῆς καταστάσεως τῶν μοδεράτωρων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἐπ' αὐτῷ χώραν λαμβανόντων. Εἰ μέντοι γὰρ ὁ ῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν καθωσιωμένων τερτιοδελημάτων κατὰ κέλυσιν ἡμετέρας εἰς ἔτερος μετασταίῃ τόπου, φροντιούμεν ἡμεῖς ἕτερον αὐτῷ ἀντικαταστήσαι, ὡςτε μηδὲν αὐτῷ πατελεῶς ἐλλείπειν τῆς νενομισμένης τε καὶ ἀρκούσης βοήθειας. τοῦ περιβλέπτου δουκὸς πρὸς τὸν εἰρημένον λόγον οὐδεμίαν ἐχόντος μετοσίαν· οὐδὲ γὰρ ἐπικουρανῆσαι αὐτὸν βουλόμεθα οὔτε τοῖς ῥηθεῖς δεδομένοις στρατιωτικαῖς τῷ περιβλέπτῳ μοδεράτῳ οὔτε ἰδιωτῶν οὐδενί, οὔτε ταῖς ἐκείνων δικαῖς ὅταν ἔχοιεν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ἐνάγοιτο πρὸς οὓς οἰδεμίαν δέδωκεν αὐτῷ μετοσίαν, ἐπεὶ πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φροντίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, καὶ δεῖ διακεκρίσθαι ταῖτα, καθάπερ οἱ πατέρες τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐταξάν τε καὶ κατεσῆσαντο. εἰδόντων τῶν περιβλέπτων δουκῶν, ὡς εἴπερ ἐυβαλεῖν ἑαυτοῖς θαροῦσαιεν πράγμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήγονται καὶ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης τετάξονται. βουλόμεθα γὰρ κατὰ μηδὲν ἐλάττωνα τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς τοῦ δουκὸς ἀρχῆς καθεστᾶναι, ἀλλ' ἀντέχεσθαι μὲν, ὡς εἴρηται, τῆς τῶν δημοσίων εἰσπραξέως σὺν σφοδρότητι πάσῃ, ἀντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπαθείας, καὶ μὴ συγχωρεῖν μήτε τοῖς περιβλέπτου δουξὶ μήτε τοῖς λαμπροτάτοις φυλάρχοις μήτε τινὶ τῶν δυνατῶν οἴκων, ἀλλὰ μηδὲ τῷ θεῖῳ ἡμῶν πατριμονίῳ ἢ τοῖς θείοις ἡμῶν πριβάτοις ἢ τῷ θεῖῳ ἡμῶν οἴκῳ τὴν οἰανοὶν ἐπαγγελίαν τῆς ἡμετέρας ὑποτελείας ζῆμιαν, οὐδὲ κατακλίεσθαι οὐδὲ τρεῖμεν, ἀλλ' ἀνδρῶν τῶν ὑπὲρ κῶν ἡγεῖσθαι καὶ πάντα πράττειν ὅποσα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μοδεράτῳ νενομισται. καὶ οὕτω τὰ περὶ τῶν ὅλων αὐτῷ διοικεῖσθαι.

ductis, omnibusque ad eius utilitatem actis, propterea pulavimus oportere etiam magistratum Phoeniciae ad Libanum ex ordinariis in spectabilem transferre, et moderatoris formam ei dare et annonas ei usque ad decem auri libras assignare, ita ut ipse quidem propter hanc promotionem fisco nihil praebere debeat, sed Phoeniciae scriinis tractorum decem tantum auri libras annuas det ex canone eiusdem provinciae spectabili pro tempore primicerio clarissimorum tribunorum notariorum pro munere nuper ei tributo, quod etiam beneficium nuncupatur, et illis solis contentus sit. Moderator autem a muneribus omnibus purum se conservet, atque etiam ceterorum militum ministerio utatur, quomodo ei sacra nostra constitutio permittit;

II. verumtamen eximium illi damus fortissimorum Tertio delmatorum numerum, qui in Phoenicium regione est, ut ei obediatur eumque sequantur et iussis eius pareant, quaecumque et de vectigalium exactionibus et de reipublicae disciplina et de civitalum incolunitate procedunt. Haec igitur omnia excellentiam tuam scientem, quoniam etiam praecepta a nobis fieri iussa sunt ad huius magistratus praefectum, sancimus decem illas pro annonis libras auri ex provinciae tributis constituere, ita ut minime inminuantur, quae dari constituta sunt quotannis a publicarum rationum procuratore spectabili primicerio clarissimorum 1 tribunorum notariorum, sed ne amplius quidem quicquam ei addatur. Sit autem primum ei studium ut fisco prospiciat, alterum ut disciplinam curet civitalum, tertium ut iustitia erga privatos utatur; cum omnia (ut dictum est) quae scripta sunt a nobis in sacra nostra constitutione de statu moderatorum reli- 2 quorumque magistratum statu, etiam in illo locum habeant. Si vero dictus devotum tertio delmatorum numerus ex iussione nostra in alia transferatur loca, nos in eius locum alterum illi substituentem curabimus, ut nihil eum omnino ex solito et sufficiente auxilio deficiat. Spectabilis autem dux nullam habeat partem in ea quam diximus ratione: neque enim communionem ei esse volumus aut cum militibus nominatim datis spectabili moderatori, aut cum privatorum ullo, neque in libris illorum, si quas inter se habeant, neque si quis privatorum reus sit: in quibus nullam ei partem dedimus, quoniam multum interest inter militarem curam et civilem administrationem atque haec esse distincta oportet, quemadmodum patres reipublicae nobis ordinarunt et constituerunt. Sciantque spectabiles duces, si rebus civilibus se immiscere ausi sint, ne militares quidem se exercituros esse et huius magistratui subiectum iri. Volumus enim in nulla re inferiorem hunc magistratum ducis magistratu esse, sed operam dare sicut dictum est fiscalium exactioni cum omni severitate, operam dare etiam privatorum incolunitati, nec permittere aut spectabilibus ducibus aut clarissimis tribunitis aut ulli ex domibus potentium, sed ne sacro quidem nostro patrimonio aut sacris nostris privatis aut sacrae nostrae domui, ut quicquam damni subiectis nostris inferant, nec flecti nec trepidare, sed fortiter subiectis praeesse omniaque facere, quaecumque in aliis moderatoribus valent. Atque ita quae ad rerum summam pertinent ab eo administrantur.

4 προαγωγῆς Zachariae | προσηγῶγῆς M | 6 λαμπροτάτῳ προμικρῶν τῶν περιβλέπτων τριβούνων M, corr. Zachariae | 7 καθάρῳ M, corr. Zachariae | 9 ὃς Osenbrüggen | ὡς M | 11 malim ταῖς δημοσίαις στάσεσιν sed cf. p. 69, s | 13 αὐτῷ M | 15 προμικρῶν M | τῶν |

τοῦ M | 16 εἰ ἔχει M, καὶ ἔχει Zachariae | 23 scell. οὐδὲ — οὐδὲ οὐδὲ (sed οὐτα εἰ τῶν) M, corr. Schoell | 28 στρατιωτῶν M^o | 31 sq. μηδὲ — μηδὲ — μήτε M, corr. Schoell

CAPUT III.

Ἐκείνο μέντοι γίνεσθαι τε καὶ κρατεῖν βουλόμεθα, τὸ τὰς σιτήσεις τῶν περιβλεπτῶν δοκῶν ἐκείθεν αὐτοὺς κομίζεσθαι, ὅπόθεν ἂν ὁ περιβλεπτός τῆς ἐπαρχίας μετράτωρ ἐκτάξει, πρόδηλον ὄν, αἷς οἱ μετὰ τῶσάυτης ἀδρανείας προσέξουσιν τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰς οἰκειὰς σιτήσεις ἰσχύειν ἀπαιτῆσαι, εἰδότες ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξειν, ποιῶν νηξίτι librarum auri καταθήσουσι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρσιτάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐπεροχὴ 5
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπυσσάτω.

E

II ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΩΝ
ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΩΝ ΟΙΚΩΝ.

S

ΙΔΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΗΜΩΝ ΔΕΣΠΟΤΟΥ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Z

ΤΥΠΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

Ἐν δνόματι τοῦ δεσπότην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς
Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εἰσεβῆς εἰτυχῆς ἐνδοξοῦ
νικητῆς τροπαιοῦχος αἰσεβήστος Αὐγουστος Ἰουλιανῷ.

(Προοίμιον.) Ὡπερ αἰεὶ ἡ τῆς ἀρετῆς δύναμις ἐν τοῖς ἐναντίοις διαφαίνεται, οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ
πρόνοια τε καὶ διοίκησις ἐν ταῖς τῶν ἐπικρῶν ἐνστάσεσι φανεροῦται. καὶ εὐκταῖον μὲν ἡμῖν μηδέποτε τῇ 20

Edictum V Graece extat in M; est exemplar graecum nov. CXI et iuxta eius versionem latinam, quae sola
in corpus 168 novellarum transiit, exhibitum p. 521, 6.

Edictum VI Graece extat in M; est nov. CXXXII et eius loco editum p. 592, 19.

Edictum VII Graece tantum extat in M.

III. Illud tamen fieri et valere volumus, ut spectabilium ducum annonae inde ii percipiant unde-
cumque spectabilis provinciae moderator iis delegaverit, cum manifestum sit, eos non cum tanta inertia
res curaturos esse, ut ne proprias quidem annonas exigere possint; qui si quid adversus haec fecerint,
sciant se poenam viginti librarum auri soluturos esse.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram declarantur legem tua sublimitas ad
opus effectumque adducere studeat.

V.

CONSTITUTIO QUAE CENTUM ANNORUM PRAESCRIPTIONEM IN
AEDIBUS SACRIS ABROGAT.

VI.

EDICTUM PIENTISSIMI DOMINI NOSTRI IUSTINIANI.

VII.

FORMA PRAGMATICA DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Ger-
manicus Anticus Alanicus Vandulicus Afriicus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus Iuliano.

Praefatio. Ut semper virtutis vis in rebus adversis elucet, ita etiam imperatoria providentia et
gubernatio in subditorum angustiis apparet. Et optundum quidem nobis est, ne quid unquam reipublicae

1 τὰ Scrimger] τὰ M || 2 ὄν om. in lac. 6—7 litt. M ||
3 σιτήσεσι Zachariae] σιτήσεσι M || 4 boginti librarum
auri M || 6 subscr. deest; const. data post nov. VIII (cf.
p. 761, 23) eodem fere tempore quo nov. XXIV sqq. aut
CII sq. a. 535 vel 536 (cf. 762, 22 cum 498, 34; 762, 28 cum

493, 34). || 17 γοθθικός M || 18 Ἰουλιανὸς M^a vulg. Ad-
vortatum eum fuisse recte statuit Zachariae, praef. urbi (sic
Biener 533) solo λογιότητος (p. 766, 10. 32. 767, 15. 23) no-
mine appellari non poterat (cf. p. 507, 23) || 20 μηδέποτε
Zachariae] μηδέν ποτε M

ἡμετέρα πολιτεία ἐναντίον τι συμβαίνειν· εἰ δὲ ἢ τὸ τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων ἐπιμέτρητον ἢ ἢ τοῦ θείου νέματος κινήσει τοῖς ἀνθρώποις ἐνοικήπται κακοῖς, ἢ ἐπαγομένη ἀνωθεν μετὰ φιλανθρωπίας παιδεία τῆς βασιλικῆς προνοίας τε καὶ φιλανθρωπίας ὑπόθεσις γίνεται. ὅπερ καὶ ἐν τῷ παρόντι συμβέβηκε χρόνῳ οὐ δαήμενον διηγήματος. ἢ γὰρ εἰς πάντας τοὺς τόπους διελθούσα τοῦ θανάτου περίστασις οἰδανὶ ἀναγκαῖον εἶναι ποιεῖ ἐκείνο ἀκούειν ὅπερ ἕκαστος ὑπέμεινεν. πολλῶν τοίνυν ὅλα ἐξ ἀπρόσβιτου γενομένων. 5 ἅπερ δυσκόλως ἂν ἄλλος ἐπήγαγε χρόνος. οἱ ἐν τῷ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματικῶν καταλείμενοι προσήλθον ἡμῖν, γάσκοντες τινὰς κληρονόμους καὶ διαδόχους τινῶν ἀγράφως παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν χρυσίων ἢ καὶ ἀργύρου ἢ καὶ ἕτερα εἶδη κομισαμένων εἰς ἀγνωμοσύνην ὄραν. ὅλα μῆτε τῶν λιβόντων περιόντων μῆτε αὐτῶν τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων δυναμένων ἐξ ἑγγράφων ἐλέγχεσθαι.

CAPUT I.

Τοῦτο τοίνυν θεραπεύσαι σπουδάζοντες θεσιζόμεν, τοὺς κατὰ τοῦτον ἐδυνωμένους τὸν τρόπον πρό γε πάντων πρὸς τὸ ὀρθόν συνειδὸς ἀποβλέποντας ἀενδοιάτως ὁμολογεῖν τὰ δοθέντα παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἐκείνων, ὧν αὐτοὶ ὑπῆλθον τὰ δίκαια, ταῦτὸ δὲ τοῦτο καὶ τινὰς περιόντας περὶ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτοὺς συστήματος πράττειν. ὅπερ καὶ παρὰ τῶν ἱκετῶν ἐδυνωμένων παρὰ τῶν αὐτῶν διαδίκων γίνεσθαι προστάτουμεν. εἰδότες ἐκατέρου μέρους, ὡς εἰ ἐλεγχθεῖη ἢ διὰ τῆς τῶν ὑπουρησάντων φωνῆς ἢ διὰ τῆς τῶν ἡμερησίων καταγραφῶν μεθ' ὅρουκον γινόμενῃς προαγωγῆς ἢ δι' ἄλλης τινὸς ἰκανῆς ἀποδείξεως, ἐν διπλῶ 15 οἱ ἀγνωμονοῦντες καταθήσουσιν, ἅπερ δολίως καὶ κατὰ ἀγνωμοσύνην ἡρῶντο ἢ κρύψαντες ἢ γυνάιναι τὸ τοῦ πραγματος ἀληθῆς ἀμελήσαντες.

CAPUT II.

Δεύτερον ἡμῖν παρὰ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματικῶν ἀνηρέχθη κεφάλαιον, ὥστε μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτοὺς ταῖς προσφερομέναις παρ' αὐτῶν τῶν συναλλακτῶν ὁμολογίαις ἢ πιπτακίαις ἢ λογοθεσίαις τῇ ἐκείνων καταγραφῆσι χειροῖ, εἴτα ἀμφιβαλλομένοις, διὰ τῆς τῶν ἀγοραίων συμβολαίων συγκρίσεως 20 τῆν πίστιν ἐπιτιθέναι, διὰ τὸ τὸ κατ' αὐτοὺς αἴσθημα πολλοῖς μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς εὐγενέσι ἀνθρώποις πιστεύειν, μὴ ἀνεχομένοις τὰ ἐαυτῶν δημοσιεύεσθαι συναλλάγματα ἢ τῆν τῶν οἰκείων περιουσιῶν φανεροῦσθαι κατάστασιν, καὶ βουλομένοις, ὡς εἰκόσ, τοῖς ἑξωθεν μειζονας ἢ ἐλάττονας φαίνεσθαι, ἀλλὰ χρῆσαι τὰ γεγόμενα εἰς αὐτοὺς ἰδίχειρα, καθὰ εἴρηται, γράμματα τῆν ἴσην τῶν ἀγοραίων συμβολαίων διγίμην ἔχειν. 1 Καὶ ἐν τούτῳ τοίνυν ἡμεῖς ὁδὸν τινα μίσην βαδίζοντες, ἥπερ καὶ τοῖς ἀργυροπρατῶν κατὰ τῶν ἐπὶ τοῖς 25 τοιούτοις κεφαλαιῶσι διαδίκων καὶ ἀγῶν ἐκείνους κατ' αὐτῶν βουλομένα χρῆσασθαι, θεσιζόμεν, εἰ τοιαῦτα προσφέρουσιν ἰδίχειρα τῶν συναλλαξάντων γράμματα, ἅπερ ἢ αὐτοῖς, οὐτις εἶναι λέγεται, ἢ οἱ αὐτοῦ κληρονόμοι τε καὶ διαδοχοὶ οὐ δύνανται μεθ' ὅρουκον δόσεως ἀπαρτίσασθαι ὅλα παρ' ἐκείνου γεγράφθαι, οὐπερ ὄνομα φέρουσι, τῆν ἀναργυρίαν μὴ προβαλλόμενοι, ἀλλὰ καὶ δυναθεῖη πρὸς τοῖτοις ὁ ἀργυροπρατῆς ἐξ ἀγοραίων γομμματικῶν τὸ ἑγγράφων πιστώσασθαι, ἢ αὐτοῖς μὲν τούτου κατολιγορήσειεν, ὁ δὲ ἀντιδικὸς μὴ δυναθεῖη 30 θεῖη ἐκ τῆς ἄλλου ἀγοραίου συγκρίσεως ἐλέγξει τὸ ψεύδος, τῆνικαῦτα ἐκ τῶν ὠμολογημάτων καὶ ἀναμφιβόλων καὶ τῆ τῶν μετρίων ὑπογραφῆ βεβαίῶν ἰδοχείρων συμβολαίων πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἢ κατ' αὐτῶν προσφερόμενα τῶν συναλλαξάντων ἰδίχειρα γράμματα τῆν σύγκρισιν γίνεσθαι καὶ εἶναι αὐτὰ βέβαια,

nostrae adversi eveniat; verum si aut rerum humanarum instabilis natura aut divinae voluntatis commotio humanis malis instat, benigne inflictis caelitus castigatio imperatoriae providentiae et benignitatis occasio fit. Quod etiam hoc tempore accidit, neque indiget expositione. Mortis enim periculum per omnia loca propagatum nemini necessarium reddidit illud audire, quod unusquisque passus est. Itaque cum nulla quasi ex improviso incidere, quae non facile tempus aliud induxisset, qui in collegio argentiarum recensentur nos attulerunt, dicentes heredes nonnullos ac successores quorundam, qui sine scriptis ab argentariis aurum aut etiam argentum aut etiam alias species accepissent, ad malevolentiam verti, quod neque qui acceperint superessent neque ipsi heredes vel successores ex scriptis convinci possent.

I. Huic igitur rei mederi studentes sancimus, ut qui hoc modo in iudicium vocati sunt, ante omnia ad rectam conscientiam spectantes indubitanter confiteantur, quae ab argentariis illis sint data, in quorum iura successerunt, idemque etiam superstites quidam de eis qui ex ipsis sunt collegio faciant. Quod etiam a supplicibus, cum ab adversariis suis in ius vocantur, fieri iubemus. Sciente utraque parte, si aut ministrorum testimonio aut diariorum prolatione cum iurcirando facta aut aliqua idonea probatione convincatur, improbos duplum eius, quod fraudulentè et improbe negaverint, soluturos esse, sive rei veritatem occultaverint sive cognoscere neglexerint.

II. Alterum ad nos ab eodem argentariorum corpore relatum est caput, ne compellantur prolatis a se contractuum confessionibus aut tabulis aut ratiociniis illorum manu conscriptis, deinde in dubium vocatis, per publicorum instrumentorum collationem fidem imponere, propterea quod ipsorum collegium nullis et praecipue nobilibus hominibus credat, qui contractus suos publicari aut rerum suarum statum manifestum fieri non patiantur malinque, ut consentaneum est, extraneis maiores quam minores videri, sed ut chirographa, ut dictum est, sibi tradita eandem quam publica instrumenta vim obtineant. 1 Etiam in hoc igitur medium nos quandam viam ingressi, qua et argentarios adversus eos, qui de talibus rebulitem movebunt, et rursus illos adversus hos uti volumus, sancimus, si tales autographae contrahentium litterae proferantur, quas aut ipse, cuius esse dicuntur, aut ipsius heredes successoresve non possunt iurcirando dato negare ab illo, cuius prae se nomen serunt, scriptas esse, non numeratae pecuniae exceptionem non opponentes, sed insuper etiam argentarius publico instrumento scripta confirmare possit, aut ipse quidem id negligat, adversarius vero ex alterius publici scripti comparatione fraudem redarguere nequeat, tunc ex certis et indubitatis et testium subscriptione confirmatis autographis documentis ad ea, quae ab argentariis aut contra eos proferuntur contrahentium chirographa, comparatio fiat et firma haec

3 pestem anni 541 significat || 8 μηδὲ—μηδὲ M, corr. Kroll || 9 ἀγράφων cum Scringero vulg. || 13 ἱκετῶν Zachariae] οἰκετῶν M || 14 φωνῆς om. M pr., adscr. M² ut vid. || 19 προσφερομέναις M, corr. Kroll || 24 αὐτοῦ Zachariae] αὐτὰ M || 29 καὶ κάμ cum Scringero

vulg., μὴ con. Zachariae perperam, idem excidisse nonnulla sine causa statuit || 30 ἀγράφων cum Scringero vulg. || κατολιγορήσει M, corr. Kroll || 32 βεβαίῶν om. M pr., suprascr. M² ut vid.] βεβαιουμένων, con. Zachariae || 33 σύγκρισιν om. in lac M pr., aid. M² ut vid.

οὐκ ἐλάττωτα τῶν ἀγοραίων συμβολαίων ἔχοντα δέσμιον, ὅσα οὐκ ἀσφαλείας αὐτοῖς δεοῖσιν, ἀλλὰ μόνον τοῦ σχήματος. οὐδενὸς τοῖς ἰκετεῖουσι γινόμενου προκρίματος ἐκ τοῦ μὴ ἐγκέσθαι ὑποθήκας ἢ κληρονομῶν ἢ διαδοχῶν ὄνομα τοῖς παρὰ τῶν συναλλάξαντων εἰς αὐτοὺς ἐγγράφοις γινόμενοις.

CAPUT III.

Ἔξουσι δὲ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀγγυροπρατῶν σωματεῖον, ἐξ ἴσου δὲ καὶ οἱ συναλλάτται τὰς ὁμοίας κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινῶντες ἀδειαν, εἴπερ τιτὲς τῶν τετελευτηκῶτων δι' ἀπορίαν κληρονόμου μὲν οὐκ ἔσχον, 5
 χρεώστας δὲ κατέλιπον, ἢ καὶ πράγματ' αἰνὰ ἐκείνοις διενεγκύοντα ἐν παραθήκῃ ἢ ὑποθήκῃ παρὰ τισιν εἰσίσταται, κινεῖν κατ' ἐκείνων τὰς ἀρμοζούσας αὐτοῖς ἀγωγὰς καὶ τὸ ἱκανὸν ἐξ αὐτῶν ἑαυτοῖς περιποιεῖν. τὰ ὅμοια δὲ αὐτοῖς φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ [ταῖς] τῶν ζώντων συναλλακτῶν καὶ χρεωστουμένων αὐτοῖς, ὥστε 10
 ἐξείνας τοῖς ἐνάγουσιν ἢ καὶ ἐναγομένοις βουλομένοις, κἄν μὴ τοῖς συμβολαίοις ὑποθήκης ἐμφέρεται μνήμη, ὑποθηκαρίας ὅπως κινεῖν ἀγωγὰς, ὡς φῶσι τοῖς τῶν ἀγγυροπρατῶν καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτοῖς συναλ- 10
 λάγμασιν ἐπομέναις, καὶ ἔχειν κατὰ τῶν ὑστέρων τῷ χρόνῳ δηλοῖότη δανειστῶν τὴν προτίμησιν. ἀδικον γὰρ τυγχάνει καὶ τῆς τῶν ἡμετέρων χρόνων δικαιοσύνης ἀλλότριον, τοῖς μὲν εἰσεργέτας τῶν ἰδίων στερεῖ-
 σθαι πραγμάτων, τοῖς δὲ χρεωστουμένους τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντροφᾶν.

CAPUT IV.

Κακεῖνο δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περὶ αὐτοὺς ἐπικουρία προστίθεμεν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς παρ' αὐτῶν γινόμενοις 15
 συναλλάγμασι σφίδρα ὁ νεαρὸς ἡμῶν νόμος ἀντίσταται, ὁ παρακελεύμενος τοῖς εἰσεργέτας μὴ χωρεῖν κατὰ τῶν πρᾶξιμων τιὰ παρὰ τῶν χρεωστουμένων, ποῖν ἂν οἱ πρωτότυποι χρεώσται ἀποροὶ ἐκ τῆς ἐκστάσεως ἀποδειχθῶσιν (ὅπερ αὐτοῖς πᾶν καθόστῃ φρονηκόν, διὰ τὸ τοὺς ἀγοράζοντας ὡς ἐκ τινος ἔθους καὶ βεβαιωτάς ζητεῖν καὶ τὴν ἄλλην ἑαυτοῖς ἀσφαλείαν περιποιεῖσθαι, αὐτοῖς δὲ τοῦτο μήτε ἔθος μήτε τὴν 20
 ταχῆαν τῶν συναλλαγμάτων ἐκβασιν συγχωρεῖν), θεοπίζομεν διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικῶ τύπου κατ' ἰδικὴν αὐτοῖς διδομένου φιλοτιμίαν μὴ δυναμένην ἕτερον προσώπων ἢ μεθόδῳ ἢ σωματεῖω ἢ ἐπιτηδύ-
 ματι παντελῶς ἀρμόζειν, τοιαύτης αὐτοῖς τε καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκτας, ἤνικα κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινῶσι, 20
 προνομίας ἀπολαύειν ἐν τῷ ἐπιζητεῖν τε καὶ διώκειν τὰ πράγματα, ἐφ' οἷς αὐτοῖς ὁ χρόνος παρέχει προτί-
 μησιν, ὅποιαν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔσχον νομοθεσίας, ὥστε αὐτοὺς μὴ βαρομένους τῇ ἀποδείξει τῆς τῶν χρεωστουμένων ἐκστάσεως, εἴπερ μὴ δυνηθῶσι παρὰ τοῦ πρωτοτύπου τὸ ἱκανὸν ὑπομείναι, χωρεῖν κατὰ τῶν 25
 ἐκποιηθέντων ὑπ' ἐκείνων προημάτων καὶ ἐξ' ἰδικῆς ἢ γενικῆς ὑποθήκης αὐτοῖς ὑποκειμένων, ἐφ' ἃν, καθὰ εἰρηται, προγενέστερα τῶν ἄλλων δανειστῶν ἔξουσι δίκαια. οἰόμεθα γὰρ τὰ τῷ προειρημένῳ σωματεῖω καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκταις παρεχόμενα εἰς τὴν κοινὴν συντινεῖν ενεργεσίαν, ὅσα αὐτῶν οὐκ ὀλίγοις τισιν, ἀλλὰ 25
 τοῖς ἐν πᾶσιν σχεδὸν τῇ πολιτείᾳ γινόμενοις συναλλάγμασιν ὑπουροῦντων.

CAPUT V.

Καὶ τοῦτο δὲ αὐτοῖς παρασχεῖν αἰτοῦσι συνειδόμεν, ὥστε ἤνικα ἂν τισιν ἐπάγωσι δίκας καὶ εἰς τὴν 30
 τῆς δεκατημορίας ὁμολογίαν συνελκίσωνται, μὴ ἀπατεῖσθαι ἐγγίαι, ἀλλὰ ἀρκεῖν τὴν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ γινο-

sint nec minorem quam publica instrumenta vim habeant, cum non securitas iis desit, sed sola forma. Nec ullum supplicantibus praedictum inde fiat, quod non insunt hypothecae aut heredum successorumve nomen in scriptis a contrahentibus cum ipsis compositis.

III. *Habebunt autem qui ex eodem sunt argentariorum corpore, aequae autem etiam contrahentes, quando similes adversus illos actiones movent, facultatem, si qui defunctorum heredes propter inopiam non habuerint, debitores vero reliquerint, aut res aliquae quae ad illos pertinuerant depositae vel hypothecae nomine obligatae apud aliquos inveniuntur, movendi adversus illos competentes actiones et ex illis satisfactionem sibi parandi. Similia autem eis servabuntur etiam in contrahentes viventes eorumque debitores, ut liceat actoribus aut etiam reis, si velint, etiamsi in instrumentis hypothecae nulla mentio insit, hypothecarias tamen actiones movere, quippe quae natura argentariorum eorumque qui cum ipsis contrahunt contractus sequantur, et habere in posterioribus tempore creditoribus praerogativam. Injustum enim est et a nostrorum temporum iustitia alienum creditores rebus suis privari, debitoribus alienis luxuriari.*

IV. *Sed etiam illud nostro in eos patrocinio addimus. Quoniam enim factis ab ipsis contractibus vehementer novella nostra lex repugnat, quae vetat creditores adversus eos, qui aliquid a debitoribus emerint, prius agere, quam principales debitores per cessionem bonorum inopes esse constet quod iis sane molestum est, ideo quod ementes ex quadam consuetudine et fideiussores quaerunt et aliam sibi securitatem parant, ipsis vero id neque consuetudo neque conficiendorum contractuum celeritas permittit, sancimus per praesentem sacram pragmaticam formam speciali ipsis datam beneficio, quae alteri personae vel collegio vel corpori vel conditioni nullo modo competere potest, et ipsos et qui cum ipsis contrahunt, quando adversus ipsos actiones instituant, tali privilegio uti in inquirendis persequendisque rebus, in quibus eis tempus praerogativam praebet, quale ante nostram legislationem habuerunt, ut non gravi probatione bonorum cessionis a debitoribus factae, nisi a principalibus satisfactionem consequi poterint, convenient res ab illis alienatas et ex speciali vel generali hypotheca ipsis obnoxias, in quibus, ut dictum est, anti-
 quius ceteris creditoribus ius habent. Existimamus enim ea, quae dicto argentariorum corpori et iis qui cum eis contrahunt conceduntur, ad communem salutem conferre, ideo quod illi contractibus non paucis quibusdam, sed in universa fere republica factis servantur.*

V. *Atque etiam huc iis petentibus concedere constituimus, ut quando quibus litem inferant et ad promissionem decimae partis cogantur, non exigantur ab iis fideiussiones, sed sufficiat ipsorum de hac re*

1 οὐκ ἐλάττωτα M || δεοῖσιν Zachariae || ἐνοῦσιν M || 3 παρ' αὐτῶν cum Seringer vulg. || 5 ταῖς del. Zachariae || ζώντων M || 11 ὑστέρων M, corr. Seringer || 14 προτίθεμεν M, corr. Seringer || 15 νεαρὸς—νόμος || nov.

IV. c. 2 || 19 τέπου M^b || νόμου M^a || 23 ὅποιαν Zachariae || ὅποια M || 28 πᾶσι M || 30 δεκατημορίας M (idem 766, 3. 6).

μὴν κατάδειξιν, οἷα ἀξίων ὄντων ὑπὲρ αὐτῶν πιστεῦσθαι, ὧν ἡ πίστις καὶ ὑπὲρ ἑτέρων ἀρκεῖν νομίζεται πρόδηλον ὄν, ἅς εἰ τῷ νόμῳ ὑποπασσύνται, οὐδὲν αὐτοὺς ωφελήσει τὸ ἐγγυητὴν μὴ παρασχεῖν, ἀλλὰ καὶ οὕτως καταδύσουσι τὴν τῆς δεκατημορίας ποινὴν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐνάγοντες αὐτοῖς καὶ πρὸς γὰρ αὐτῶν ἐναγόμενοι ταῖς ὁμοίαις ὑποπεθεῖσθαι ποιναῖς. ταύτης καὶ μόνης τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ οὔσης, ὥστε, καθὼς περ ἐμπροσθεν εἴρηται, τοῖς ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀγγυροπρατῶν ἐνάγουσι τὴν τῶν ἐγγυητῶν δόσιν ἐπὶ τῇ δεκατημορίᾳ κατ' ἐδικὴν ἡμῶν τινα φιλοτιμίαν συγκαχωρήσασθαι.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ εἰς διάφορα τοῖς ἰκέτας ἐλκεσθαι δικαστήρια (καὶ μάλιστα πλείστους ἔχοντας συν-ἀλλάκτας, καὶ οἷα συμβαίνει ὀλίγους ἐγγυώμενας) οὐ μόνον αὐτοῖς βλάβην, ἀλλὰ καὶ τοῖς κοινοῖς πραγμασίαι ἐμπόδιον γέρον ἐνρίσκειται, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν προτέραν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς μισόμεθα προμηθεῖαν καὶ παρακαλένομεθα αὐτοῖς εἶναι ἰδικούς δικαστάς, εἴτε ἐνάγουσιν εἴτε ἐνάγοντο, τὴν τε σὴν λογίτητα καὶ Πέτρον τὸν ἐνδοξότατον κόμητα τῶν θείων ἡμῶν λαγυτιῶνων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων, ὥστε παρὰ θατέρῳ τούτων τὰς κινήθησομένας μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ ἑτέρων οἰασούν δικας ἢ καὶ ἤδη παρὰ τοῖς πρότερον αὐτοῖς παρ' ἡμῶν δεδομένοις δικασταῖς εἶτα ἀποβιώσασιν ἐναρχθείσας σκοπεῖσθαι, καὶ σύντομον καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαῖον δέχεσθαι πέρας, καὶ τοῖς ἰκέτας τῆς τῶν πραιτωρίων τριβῆς ἀπαλλαττομένους σχολάζειν τῷ οἰκίῳ ἐπιτηδεύματι, τοσοῦτον τε ἐγνωμονέστερον φέρεσθαι περὶ τὰ τῶν ὑψηλῶν συναλλάγματα, ὅσον ἢ αὐτοὶ ἥττονος ἀγνωμοσύνης πειρῶνται ἢ (οἱ) ἀγνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες οὐ συγκαχωρῶντας ἀδικούς αὐτοῖς ἐπιφέρειν βλάβας.

CAPUT VII.

Ἄλλ' ἐπειπερ ἡμῖν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν δολερῶν ἀνθρώπων ἐφάνερωσαν δόλον ἀπαγγείλαντες, ὧς τινες κτὴν δανεισάμενοι ἢ δανειζόμενοι παρὰ τῶν ἐκ τοῦ εἰρημένου συστήματος χοήματα ἠγόρασαν ἢ ἀγοράζουσι μὴσιν ἀκίνητον ὄνοματι τῶν οἰκίῶν γαιετῶν ἢ ἄλλων τινῶν περὶ αὐτοὺς ὄντων πρὸς περιγραφὴν τῆς γενικῆς ὑποθήκης τῶν ὄντων αὐτοῖς καὶ ἐσομένων πραγμάτων, τινὲς δὲ τὰ θαντοῖς κεχρεωσθημένα παρὰ τῶν ὑπευθύνων ἀναλαμβάνοντες: ἢ ἐν χοήμασιν ἢ ἐν ἀκινήτοις προσόλου τοῖς πραγμασίαι οὐκ εἰς ἴδιον πρόσ-ωπον, ἀλλὰ καθὰ εἴρηται ἢ εἰς τὸν ἑαυτῶν συμβιωσῶν ἢ συγγενῶν τὴν τοιαύτην καταβολὴν ἢ ἐκχώρησιν ἢ πράσιν γίνεσθαι παρὰ τῶν ἐποφειλόντων παρασκευάζουσιν, ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης μεθόδου ἐκείνους μὴ ἀπορίαν προδοῦσθαι, τοὺς δὲ ἐκ τοῦ εἰρημένου τῶν ἀγγυροπρατῶν σωματεῖον ἐνεργέτας τυγχάνοντας μὴ δύνασθαι ἐκείνοις ἐνάγειν, πρὸς οὓς οὐ δοκοῦσι πεποιθημένας συνάλλαγμα, καὶ ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ ἴσην φιλοτιμίαν τοῖς τε ἀγγυροπραταῖς τοῖς τε κατ' αὐτῶν ὁμοίας ὑποθέσεις κινουῖσι παρέχοντες κελύμεν, ὥστε, εἰ δειχθεῖ τῶν ἐποφειλόντων τις δόλον τὸ μὴ νερμεσθαι τὰ αὐτῷ προσήκοντα ποιησόμενος καὶ εἰς ἕτερον σιωπηρῶς τὰ οἰκία μεταγαγῶν δίκαια, ἐξείναι τοῖς ἐνάγουσι διὰ τῆς ἰν γερ ἢ δι' ἄλλης νομίμου ἀγωγῆς καὶ ἐλέγχειν τὸ γινόμενον, καὶ χωρεῖν κατὰ τῶν εἰρημένων πραγμάτων ὡς τοῦ χρεώστου τυγχανόντων, καὶ πανταχόθεν τῆς μηχανῆς ἀπελανομένης τὸ ἀξήμιον αὐτοῖς ἐπὶ τε τῷ χρεῖ ἐπὶ τε τοῖς ἐπὶ τούτῳ γαιουμένοις δαπανήμασι περιποιεῖν. ἴμεν γὰρ τὴν τῆς σῆς λογίτητος καὶ τοῦ μνημονευθέντος ἐνδοξοτάτου ἀνδρὸς

facta depositio, cum digni sint quibus per se credatur ei, quorum fides etiam pro aliis sufficere censetur. Manifestum autem est, si legi succubuerint, nihil illis profuturum esse, quod fideiussorem non dederint, sed nihilominus decimae eos partis poenam soluturos esse, quemadmodum etiam qui litem ipsis inferunt et insuper qui ab ipsis in ius vocantur, similibus poenis subiciuntur; hoc solo discrimine in hoc capite servato, quod, sicut iam dictum est, actoribus e collegio argentariorum fideiussorum ob decimam partem datio proprio quodam nostro beneficio remissa est.

VI. Quoniam vero etiam id, quod supplices ad diversa tribunalia trahuntur (praesertim cum plurimos habeant contrahentes, et ut fit paucos probos), non solum ipsis damnum, verum etiam communibus rebus impedimentum inferre compertum est, etiam in hac parte priorem nostram circa eos providentiam imitamur ac iubemus speciales iis iudices esse, sive agant sive conveniantur, tuam eloquentiam et Petrum gloriosissimum comitem sacrarum nostrarum largitionum, exconsule et patricium, ut apud alterutrum horum quaecunque inter ipsos et alios movebuntur lites, aut etiam apud iudices antehac a nobis iis datos deinde defunctos iam motae sunt, examinentur et brevem nostrisque legibus convenientem finem accipiant, et supplices praetiorum vexatione liberati proprio quaevis vacent, tantoque liberalius in subditorum contractibus versentur, quanto aut ipsi minorem improbitatem experiuntur, aut qui improbi esse conantur, iniusta iis damna inferre non sinuntur.

VII. Sed quoniam etiam alium nobis dolosorum hominum dolum manifestarunt, denuntiantes nonnullos mutuos aut mutuanes a dicti collegii personis pecunias emisse aut emere possessiones immobiles nomine uxorum suarum aliorumve quorundam ad se pertinentium, ad circumscriptionem generalis hypothecae bonorum quae iis sunt aut erunt, nonnullos vero quae debentur a debitoribus recipientes aut in pecuniis aut in immobilibus omnino rebus, non in suam personam, sed ut dictum est, aut in uxorum aut cognatorum nomen huiusmodi solutionem aut cessionem aut venditionem fieri a debitoribus curare, ut per talem machinam illi quidem inopiam praetendant, qui vero ex dicto argentariorum corpore demigne iis crediderunt, in ius vocare nequeant illos, quibuscum contractum inisse non videantur, in hoc quoque capite parem munificentiam tam argentariis, quam qui adversus eos similes controversias movent exhibentes iubemus, si quis debitorum dolo fecisse demonstraret, ne res suas possideat, et ius suum clam in alterum transtulisse, licere actoribus per actionem in rem aliamve legitimam et factum coarguere et adversus dictas res quasi debitoris sint procedere, et undique machinatione pulsa damnum suum et in debito et in expensis ob hoc factis sarcire. Scimus enim eloquentiae tuae memoratigue gloriosissimi viri diligentiam

7 ἔχοντας Kroll] ὄντας M || 9 cf. nov. CXXXVI | Zachariae || 22 οὐχ M^o || 24 ἐποφειλομένων M, corr. ed. IX. || 11 ὑπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων M, corr. | R. Schneider || 25 τοὺς Zachariae] αὐτοὺς M || 29 ἰν rēm M || 31 αὐτοῖς M || leg. γενομένοις?

ἀκριβείαν τοιαύτην ἰπάσχειν, ὥστε οὐτὰ τὰς κινήσεις καὶ οὐτὸ πέρασ δεξαμένης ἢ καὶ ὕστερον κινήθη-
 σομένης ὑποθέσεις διαθεῖναι, ἐφ' ᾗ τε μήτε τοὺς ἰκέτας ἐκ τῆς τῶν χρεωστῶν ἀγνωμοσύνης ἢ ῥαδιουργίας
 ἀδικὸν ὑπομῖναι βλάβην, μήτε δὲ τοὺς ἀδίκους διὰ τῶν ἀδικῶν στρεβλώσεων ἀκαίρους ὑποστῖναι διαστρο-
 φάς, ἀλλὰ καὶ τὰ πρόην τοῖς δεηθεῖσι παρασχεθῆναι κῦρια καὶ ἀσάλευτα μένειν, καὶ τὰ διὰ τοῦ πρώτου
 θεῖου ἡμῶν φιλοτιμηθέντα πραγματικῷ τύπου κατὰ τὸν ἡμέτερον ἐκτελεσθῆναι σκοπόν, οἵπερ σπουδάζομεν
 τοὺς ὑπερκόους ἀπαντας ὀρθῶς καὶ ἀραδιουργήτως τοῖς πράγμασι προσιέναι, καὶ τοὺς ὀφειλόντας διὰ τὸ τοῖς
 τῆς πολιτείας πράγμασιν ὑπουργεῖν σὺνδρον ἀπολαύειν βίον μὴ διὰ τὰς τῶν ἀγνωμονούντων μηχανὰς δικα-
 στηρίους καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν προσομιλεῖν δυσχερείαις τε καὶ ζημίαις.

CAPUT VIII.

Ὅπερ δὲ ἐν ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων ἰδικῶς ἐθήκαμεν, τοῦτο γενικῶς ἐν τῷ τοῦ λόγου
 ἐπισφραγίσματι θεῖναι συνείδομεν, ἐφ' ᾗ τε ἐν ἅπασιν τοῖς προλεχθεῖσιν ἴσα προνόμια τοῖς ἐν τῷ προειρη-
 μένῳ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγόμενοις καὶ τοῖς τοιῶν κληρονόμοις καὶ διαδόχοις . . . ἐφ' οἷς
 κατὰ τῶν ἀργυροπρατῶν κινουσὶν ὑπάσχειν. πρέπει γὰρ ἐκείνην ἑκατέρον μέρος τῆν ἀκεριότητα ἐν τοῖς
 οἰκείοις συναλλαγμασί τε καὶ πράγμασι διαφυλάττειν, ἣν ἑαυτῷ ζῆτεῖ παρά τοῦ ἕτερου φυλάττωσθαι.
 1 Ταῦτα τοῖνυν διὰ τοῦ παρόντος θεῖου ἡμῶν πραγματικῷ τύπου κελύοντες καὶ τοῦτο προστίθεμεν, ὥστε
 15 ἀλεγόμενοις, ὥστε εἴτε διὰ προσταγμάτων εἴτε διὰ γραμμάτων εἴτε δι' ἑτέρου οἰουδηποτε σιγήθους τρόπου
 μετὰ τῆς τοῦ νόμου ἀκολουθίας τυχῶν αὐτοὺς τῆς δευσης ἐπικουρίας, καὶ δενηθῆναι κατὰ τῶν ἀγνωμο-
 νούντων βοηθηθῆναι, καὶ μὴ ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτοὺς ἀγνώμονας ἑτέροις φάινεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδείξει-
 σθαι τὸ εὐνοϊκὸν καὶ εὐγνωμον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν συναλλάκτας, οἳ τούτου καὶ τῆ τῶν ἡμετέρων χρόνων
 ἀγαθότητι καὶ τοῖς ἀπάσης τῆς πολιτείας συναλλαγμασι πρέποντος, ἂν τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιώτατα διὰ
 20 τοῦ προειρημένου ἀεὶ ἀσστήματος γίνεσθαι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῷ δηλούμενα τύπου
 ἢ σὴ λογίῳτις καὶ πᾶς ἕτερος δικαστῆς τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλακτάτα, ἀδείας οἴσης καὶ ἰκέτας
 ἐν παντὶ δικαστηρίῳ, μείζονί τε καὶ ἐλάττωι, ἐμφανθῆναι τόνδε τὸν θεῖον πραγματικὸν τύπον καὶ τοῦτον
 ἀναλαμβάνειν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ τυγχάνειν βοηθείας, τοσαύτην ἐν τῇ παρούσῃ ὑποθέσει καὶ τοῖς προειρη-
 25 μένοις κεφαλαίοις δύναμιν ἔχοντος, ὅσην ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οἱ γενικοὶ ἡμῶν ἔχουσι νόμοι. Dat. kal.
 Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV., post Basilii vc. cons. [a. 542.]

talem esse, ut motas nondumque finitas aut etiam quae in posterum movebuntur controversias ita sitis
 diiudicaturi, ut neque supplices e debitorum improbitate aut levitate iniustum dispendium subeant neque
 vero innoxii ex iniquis vexationibus importuna detrimenta accipiant, sed et quae nuper petentibus prae-
 bita sunt, rata et intacta maneant, et quae per praesentem sacram nostram pragmaticum formam concessa
 sunt e nostro consilio perficiantur, qui id agimus, ut omnes subditi recte et non leviter ad negotia accedant,
 et ei qui, quod reipublicae negotiis inseruiunt, quieti vita frui debent, non per improborum machinas iudi-
 cii quaeque inde oriuntur molestiis et dispendiis implicentur.

VIII. Quod autem in unoquoque dictorum capitum singulatum posuimus, id in orationis clausula
 generaliter ponere visum est, ut in omnibus quae ante commemorata sunt aequalia privilegia sint iis,
 qui in praedicto argentariorum collegio recensentur, eorumque hereditibus et successoribus . . . in eis
 actionibus quas adversus argentarios movent. Convenit enim eam utramque partem simplicitatem in pro-
 1 priis contractibus ac negotiis suis servare, quam sibi ab altera servari velit. Haec igitur per prae-
 sentem sacram nostram pragmaticam formam iubentes etiam hoc addimus, ut eloquentia tua omnesque
 magni magistratus eos, qui in praedicto collegio recensentur, adiuvent, ut sive per edicta sive per litteras
 sive alia qualibet consueta ratione servato iuris ordine necessarium subsidium consequantur, possintque
 auxilium adversus improbos petiri, neque cogantur ipsi quoque in alios malevolos se praestare, sed potius
 benevolentiam et benignitatem iis, qui cum ipsis contrahunt, exhibeant, quod hoc et nostri saeculi bonitati
 et universae reipublicae contractibus concevit, quorum gravissimi et maxime necessarii per praedictum
 semper collegium fiunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur formam,
 eloquentia tua et quilibet alius reipublicae nostrae iudex firma servato, licentia datu supplicibus hanc
 sacram pragmaticam formam in omni iudicio, et maiore et minore, producendi eamque recipiendi et quod
 eo datur subsidium consequendi, utpote quae tantam in praesenti casu et in praedictis capitibus vim
 habeat, quantum in aliis negotiis generales nostrae leges obtinent.

2 μηδὲ M, corr. Kroll | 4 πρόη] nov. CXXXVI
 c. 3 ed. IX c. 7 | 5 εἴπερ M, corr. Scrimger | 11 ex-
 cidisse fere καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκταις καὶ τοῖς
 τοῖτων κληρονόμοις καὶ διαδόχοις vidit Agylaeus |
 13 ζῆτεῖν M | 19 εὐνοϊκὸν M] εὐγνωμονικὸν cum

Scrimgero vulg. | τούτων Agylaeus] τοῦ σοῦ M | 20
 συναλλάγμασι M | 26 d. k. mart. M] dat. V kal. Mart.
 cum Scrimgero vulg. | 27 iust. M] basilio v. c.
 cons. M

H

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΚΑΡΙΟΥ ΤΗΣ
ΠΟΝΤΙΚΗΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῶ ἰνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἰμεῖς μὲν ἀρκεῖν τὰς πολιτικὰς
ἀρχὰς ταῖς κατὰ τὴν Ποιτικὴν διοίκησιν ἐπαρχίαις
νομίζαντες τὸν ἀνωθεν ἐπιεινομένον κατ' ἐκείνους
τοῖς τόποις βικάριον κατὰ τὸν ἐν μέσῳ τούτῳ ἐπ-
έσχομεν χρόνον, οὐδὲν τῶν ὕστερον γενομένων παρ
αὐτῶν ἀμαρτηθῆσθαι προσδοκίσατες· ἀλλ' ἐπίπερ
ἐξ αὐτῶν ἔγνωμεν τῶν πραγμάτων, ὡς ἄνδρες οἰκοῖσι
τὰς ἐπαρχίας ταύτας λιστείας τε καὶ φόνοις ἐντε-
θραμμένοι καὶ ἄνδρας ὀπλοφοροῦντας ἀεὶ ἀθροίζοντες
καὶ κατ' ἀλλήλων χρώμενοι [καὶ] τοῖτοις, διαφεύγουσι
τε τὰς ὑπὲρ τούτων ποινὰς τῶ τὰς ἐπαρχίας ἀμεί-
βειν, ἐν αἷς ἀμαρτήσουσιν, οὐδεὶς τῶν ἐπικρωρίων
ἀρχόντων τὴν ἐπιειδομένην χώραν ἐκβαίνειν τολ-
μώντων, ὡς πολλάκις μὲν ἡμῶς ἄνδρας ἐκπέμψαι κατὰ
τὴν χώραν καὶ βαρύναι μισθοῖς τὸ δημοσίον, πρᾶξαι
δὲ πλεόν οὐδὲν, μὴ παρούσης ἀρχῆς τῆς ἐξ ἑτοίμου
βοηθούσης καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀποτημάτων ἀνασιελ-
λόουσι,

CAPUT I.

συνειδομεν ἀνακαλίσσασθαι τὴν τοῦ βικαρίου πάλιν
ἀρχήν, καὶ τὸν μὲν τῆς Γαλατίας πρώτης ἀρχοντα
μηδὲν ἔτιρον ἢ πολιτικὸν (μόνον) ἀρχοντα (εἶναι),
καθὰ πρότερον ἦν, πρὶν ἡμεῖς τὴν τοῦ βικαρίου περι-
ελόντες ἀρχὴν ἀξία τε καὶ σιτήσαι μείζονι τὸν ἐπι-
της πρώτης Γαλατίας ἐτιμήσαμεν ἀρχοντα· τὸν βικ-
ριον δὲ πάλιν ἐπιστήσαι πάσαις ταῖς τῆς Ποιτικῆς
διοικήσεως ἐπαρχίαις, ὥστε αὐτὸν τὸν τόπον πληροῦν
(οὐ) τῆς ἐπιρχότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰνδοξοτά-

VIII. Auth. CXXI.
DE REVOCATIONE VICARII
PONTICAE.

Idem Aug. Eugenio pp.

(Praefatio.) Nos quidem sufficere civiles ordi-
nationes circa Ponticam dioecesim provinciae consti-
tuentes, desuper per ipsa loca vicarium in medio hoc
consensimus tempore, nemini eorum, quae postea
facta sunt ab eis, delinquere sperantes. Sed mox
ut ab ipsis cognovimus rerum, quod viri habitant
provincias has latrocinii et homicidiis dediti et viros
armis utentes semper colligentes, et adversus invicem
utentibus his diffugiunt quae pro his sunt poenas,
ut provincias mutent, in quibus delinquent, nemine
provincialium iudicium traditam sibi provinciam extire
praesumente, ut multotiens quidem nos viros desti-
nemus ad provinciam et gravare expensis publicum.
... vero plus nihil, non praesente ordinatione de
praeparato iuvaute et huiusmodi illicita auferente.

Praevimus revocare vicarii iterum dignitatem,
et eum quidem, qui primae Galatiae princeps est,
nihil aliud nisi civilem tantummodo iudicem esse,
secundum quod pridem erat, priusquam nos vicarii
auferremus administrationem, dignam et annonis plu-
rimis ille, qui primae Galatiae honoratus est iudex,
vicarium vero iterum instituere omnibus Ponticae
dioeceseos provinciis, ut ipsum locum ... non praef-
ecturae solius, sed etiam gloriosissimi magistri sacro-

Ed. VIII Graece extat in M, Latine in Anth. CXXI.

VIII.

DE PONTICAE DIOECESEOS VICARIO.

Idem Imperator Basso gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Nos quidem sufficere civiles magistratus Ponticae dioeceseos provinciae rati olim ex-
cogitatum illis locis vicarium in medio hoc tempore inhiibimus, nihil eorum, quae postea ab iis facta
sunt, peccatum iri expectantes. Sed quandoquidem ex ipsis rebus cognovimus, viros habitare has pro-
vincias latrocinii et caedibus innumeros et qui viros saepe congregent armatos iisque adversus se ulantur
et poenas defugere pro his constitutis mutatis provinciis, in quibus delicturi sunt, provincialium magi-
stratum nullo ex tradita provincia egredi audente, ita ut saepe viros in provinciam miserimus et fiscum
expensis gravaverimus, nihil vero profecerimus, cum praesto non esset magistratus, qui promptum auxi-
lium ferre et isitusmodi flagitia reprimere posset.

I. visum est revocare iterum vicarii magistratum et Galatiae primae praesidem nihil aliud esse,
nisi civilem tantum iudicem, sicut ante erat, priusquam nos sublato vicarii magistratu dignitate annonaeque
maiore primae Galatiae praesidem honoravimus; vicarium autem denuo omnibus Ponticae dioeceseos provin-
ciis praeficere, ut locum expleat non solius praefecturae, sed etiam gloriosissimi magistri sacrorum

2 inser. de revocatione vicarii Ponticae § 4 Βάσσω] Eugenio § (cf. Zachariae anecd. 261 l^s Theophan. 235, 1 de Boor, apud quem a. 545 ἀπὸ ἐπάρχων vocatur Eugeni-
us) § 4 ὑπάρχῳ M § 8 ἐπιεινομένον om. § 8 ἐκείνου] ipsa § 9 ἐπίεσχομεν] consensus(?) §. Cf. nov. VIII c. 3 § 10 οὐδὲν] nemini § 11 παρ' αὐτῶν om. § 13 καὶ φόνοις — 15 χρώμενοι om. M^a, suppl. in marg. M^b. Nonnullae litterae obvisae sunt, quae unciis includo: ἐντεθραμμένοι — [ὀπλο]φοροῦντας — [ἀ]θροίζοντες — [κατ' ἀλλήλων] § 15 καὶ δὲ. Zachariae utentibus his § 20 πρᾶξαι om. § 26 μόνον et εἶναι supplendi ex § (cf. 771, 3) § 27 περιελθόντες M § 28 ἀξία] dignam § 31 πληροῦν om. § 32 οὐ ex § suppl. Zachariae, μὴ ante τὸν τόπον add. cum Scrimgero vulg.

lectiones enotavi selectas (contulit Chiappelli). § 2 rubr. om. V, const. VIII — de renouacione vicarii pontifice. Ry. Pist. § 6 sufficienter V^b Pist. § 7 pontificam V pontificem Pist. § 8 diocesim V docesim Pist. § 8 per om. Pist. § 9 consensimus V concessimus Pist. contempsimus Beck § 10 ab eis om. V, ab eius Pist. § derelinquero V sperare Pist. § 11 ipsi Pist. § 12 has latrocinii Pist. alutrocinii V domicidiis Pist. § 13 et adversus Kroll] ad aduersarios V et aduersario Pist. § 14 sunt V] sunt ut Pist. § 15 mittent V^a § neminem V Pist., corr. Beck § 16 tradita (om. iudicium) Pist. § provincias exigere presumentes Pist. § 17 quidem V] dem Pist. § 18 a provincia V a provinciis Pist. § 19 viro V] presumente Pist. § 20 indita Pist. § 25 calatie V § 28 aufereome V Pist. § aut ministrationem V¹ Pist., at ex aut V² § 29 illo V illos Pist. § 30 pontificia dioeceseos V Pist. § 32 etiam V] et Pist.

1 Novellam om. RT, habet V et Pistor. f. 62^r cuius

του μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων καὶ πρὸς
 γε τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν· ἔτι γε (μὴν) καὶ
 τῶν μεγαλοπρεπεσιτάτων ἀρχόντων, οἱ τῷ θείῳ ἡμῶν
 πατριμονίῳ καὶ τῷ ταμιεῖῳ γε μὴν καὶ πρὸς γε δο-
 μαστικοῖς [μὲν] καὶ προτίκτωρσιν ἐφροσῶσι· καὶ τοι-
 αὐτὴν ἔχειν ἀδείαν τε καὶ ἐξουσίαν, ὁποῖαν αὐτοὺς
 τοὺς ἀρχοντας δι' ἐαυτῶν γενομένους ἐπὶ τῶν τόπων
 ἔχειν συνέβαινεν· ὥστε μίτη ἀξία μίτη ἰερωσύνη
 μίτη ζώνη μίτη στρατεία μίτη τινὶ τῶν πάντων
 ἐτέρῳ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ἐξηρηθῆσαι τινά, ἀλλὰ
 πάντας ἐγκλήμασιν (οὐ γὰρ μόνον στρατιωτικῶν τῶν
 ὕποχοντα τούτων ποιοῦμεν), ἀλλὰ καὶ εἰ τις ὑπὲρ χρη-
 ματων ἐθελήσοι μίψασθαι, κοινῆν γὰρ τὴν ἀρχὴν
 ταύτην πᾶσι τε προσώποις καὶ παντοίοις πράγμασι
 1 ποιοῦμεν. Ἀποδίδωμεν δὲ αὐτῇ καὶ ὁ πρῶτην εἶχε
 θεῖον ὀκροατήριον, ὥστε τὰς ἀρχὴν πεντακοσίων χρυ-
 σῶν ὑποθέσεις ἀναρτωμένας ἐκκλητῶν κατὰ τινὰ τῶν
 20 Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαν μὴ κατὰ ταύτην ἀγε-
 σθαι τὴν εἰσαίμονα πόλιν, ἀλλὰ παρ' αὐτῆς κατὰ
 τὸ σάκρον ἐξτάσσεται σχῆμα, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς
 τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἐκινήθησαν δικαιολογίας,
 εἴτε ἐκ ψήφων τινῶς τῶν ἐπὶ ταύτῃ τῆς μεγάλης
 25 πόλεως ἀρχόντων, ἢ καὶ ἐξ ἡμετέρας κελύσεως· οὐ-
 δὲν παρρησίαν δίδοντες. Ἐπειδὴν ἐκκληθεῖσα δίκη
 κινεῖτο, ἐπίσειε δευτέρα κερήθησθαι. εἰ μέντοι γε δίκη
 παρ' αὐτῆς κινήθητι ποινῶν ποινῶν ἐφροσῶσι τε κατὰ ταύ-
 τῆς ἐπιδοθεῖη, προβήσεται τὰ τῶν ἐφροσῶν κινεῖσθαι
 30 πρότερον, πρὶν ἡμᾶς ἐνώσει τὴν ὄρχην, ὡς μηδενὸς
 ἐν μέσῳ γεγονότος καινοῦ. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ
 τῷ Γαλατίας ἡγνομένην κελύομεν. ὅν γε ψιλὸν ἀπο-
 δίδωκαμεν ἀρχοντα, ὡς δὴ μηδενὸς ἐπ' αὐτῷ καινι-
 σθέντος ἐν μέσῳ. 35

CAPUT II.

Ἀδείαν τε τῷ βικαρίῳ τούτῳ παρέχουμεν, καθ'
 ἣν ἂν ἐπαρχίαν ἐθίλοι τῆς Ποντικῆς διοικήσεως γίνε-
 σθαι, ἀπὸ τῆς ἐπίσης ταύτης ἀρχαίῳ Βιθυνίας
 μέχρις Ἀρμενίων αὐτῶν καὶ Τραπεζούντος καὶ (τῶν)
 τῆς ἡμετέρας πολιτείας πρὸς Πέρσας ὄρων, ὥστε αὐ-
 40

rum nostrorum officiorum, sed et gloriosissimorum
 magistrorum militum, adhuc verum etiam ... insuper
 domesticis et protectoribus praesunt, ac talem habere
 licentiam et potestatem, [et] qualem ipsos iudices per
 se factos in locis habere contigerit, ut neque dignitas
 neque sacerdotium neque cingulum neque militia neque
 5 se factos in locis habere contigerit, ut neque dignitas
 neque sacerdotium neque cingulum neque militia neque
 quicquam ex hac iurisdictione excutatur, sed omnes ei subiacent eodem modo, sive privati sunt sive cin-
 gulo vel dignitate vel militia vel etiam sacerdotio ornati, idque non in criminibus solis (neque enim mili-
 10 tarem tantum hunc magistratum facimus), verum etiam si quis de pecuniis litem instituerit velit. Communem
 1 enim hunc magistratum omnibus hominibus omnibusque rebus facimus. Reddimus vero ei etiam quod
 ante habuit sacrum auditorium, ut lites usque ad quingentos aureos appellatione suspensae in aliqua
 Ponticae dioeceseos provincia non ad hanc felicem deducantur urbem, sed apud eum sacra vice
 examinentur, sive ex ipsa civilium magistratum iurisdictione motae sunt, sive ex sententiis alicuius
 15 magnae huius urbis magistratum sive etiam ex nostra iussione; nemini licentiam dantes, ut postquam
 appellatione suspensa lis mota fuit, altera appellatione utatur. Si qua tamen controversia principalis
 apud eum mota et adversus hanc appellatio interposita sit, procedet appellatio sicut olim, antequam nos
 magistratum coniunximus, tamquam nihil medio tempore innovatum sit. Hoc enim etiam in Galatiae prae-
 side iubemus, quem simplicem denuo magistratum facimus, quasi nihil in eo interim immutatum sit.

1 Reddimus ei quod pridem habuit sacrum audito-
 rium, ut usque ad quingentorum aureorum cognitio-
 nes comprehensas appellatione per aliquam Ponticam
 dioeceseos provinciam non ad hanc adduci felicissi-
 mam civitatem, sed apud eum secundum sacram dis-
 cuti figuram, sive ex ipsa civilium iudicium motae
 sunt iurisdictione, sive ex sententiis alicuius eorum,
 qui in hac magna civitate sunt iudices, vel ex nostra
 iussione; nemini fiduciam dantes mox quod lis de
 appellatione apud eum moveatur, appellatione secun-
 da Si tamen lis apud eum mota sit prin-
 cipaliter et appellatio adversus eam detur, procedat
 ad appellationem secundum quod pridem, priusquam
 nos istam adunassemus administrationem, ac si nulla
 in medio facta novetur. Hoc enim quoque in Galla-
 tia iudice iubemus, quem simplicem reddidimus iudi-
 cem, tanquam nullo [nihil] in medio de eo innovato.

nostrorum officiorum atque gloriosissimorum magistrorum militum, praeterea autem magnificentissimorum
 eorum magistratum, qui sacro nostro patrimonio nec non thesauro et domesticis denique et protectoribus
 praesunt; atque talem licentiam habeat et potestatem, qualem ipsi magistratus per se ad ea loca venientes
 habere solebant, ut nemo neque dignitate neque sacerdotio neque cingulo neque militia neque propter aliud
 quicquam ex hac iurisdictione excutatur, sed omnes ei subiacent eodem modo, sive privati sunt sive cin-
 gulo vel dignitate vel militia vel etiam sacerdotio ornati, idque non in criminibus solis (neque enim mili-
 10 tarem tantum hunc magistratum facimus), verum etiam si quis de pecuniis litem instituerit velit. Communem
 1 enim hunc magistratum omnibus hominibus omnibusque rebus facimus. Reddimus vero ei etiam quod
 ante habuit sacrum auditorium, ut lites usque ad quingentos aureos appellatione suspensae in aliqua
 Ponticae dioeceseos provincia non ad hanc felicem deducantur urbem, sed apud eum sacra vice
 examinentur, sive ex ipsa civilium magistratum iurisdictione motae sunt, sive ex sententiis alicuius
 15 magnae huius urbis magistratum sive etiam ex nostra iussione; nemini licentiam dantes, ut postquam
 appellatione suspensa lis mota fuit, altera appellatione utatur. Si qua tamen controversia principalis
 apud eum mota et adversus hanc appellatio interposita sit, procedet appellatio sicut olim, antequam nos
 magistratum coniunximus, tamquam nihil medio tempore innovatum sit. Hoc enim etiam in Galatiae prae-
 side iubemus, quem simplicem denuo magistratum facimus, quasi nihil in eo interim immutatum sit.

II. Licentiamque huic vicario damus, ut in quacunque velit provinciam Ponticae dioeceseos pro-
 ficiscatur, incipiens a vicina hac Bithynia usque ad Armenios ipsos et Trapezunta et nostrae reipublicae

1 καὶ πρὸς γε] sed et s || 2 μὴν addidi, cf. s || 3 τῶν μυσ.
 — 4 γε μὴν καὶ om. s || 5 μὲν om. cum. s Scringier et
 vulg. || 8 sq. μίτη quinquies scripsi pro μηδὲ || 11 πάντας]
 omnem s || 13 στρατείας Kroll] στρατηγίας M || καὶ
 οἷς om. s || 18 δὲ et καὶ om. s || 23 σάκρον s] τῶν
 σάκρων M || 27 lis apud eum mota sit s || 28 κεχρησθῆς
 om. s || 29 principaliter i. e. πρωτοτύπως s || 30 ad
 appellationem (i. e. κατὰ τῶν ἐφ.?) s || 39 τῶν addidi,
 cf. s

3 ac] haec V nec Pist. || 4 et delvii || qualem Pist.]
 equaliter V || 5 dignitas neque om. V || 8 exceptari V ||
 9 privati sunt V || 13 enim add. Beck || 19 ut usque]

et usque V utriusque Pist. || areorum V || 20 comprae-
 husus V Pist. || pontifice (-cem Pist.) dioeceseos V Pist. || 25
 maxima Pist. || 26 lis de usque ad 30 appellatione (sic)
 om. Pist. || 29 uti suppl. Beck || 31 ista donassemus amini-
 stratione (amministracione Pist.) V Pist., corr. Kroll || ac]
 haec V Pist. || 32 noventer Pist. nova essent Osenbrüggen,
 an novatura? || quoque Osenbrüggen] quod V Pist. || galla-
 tice V || 34 nihil del. Schoell || innovatu V, innovatum
 Pist., innovatum esset. Licentiam Beck || 36 his delvii,
 etiam Beck || 37 dioeceseos V Pist. || 38 incipienti Beck]
 incipiente V Pist. || bithynia (bithynia Pist.) et armenios
 (armenios Pist.) et trapizunta (thrapizeunta Pist.) V || 40
 ad] as V Pist.

τὸν προποσίτως μὲν τὰ μέχρι νῦν ἡμαρτημένα τοῖς προσηκούσας μεταλθεῖν τιμωρίας (καὶ γὰρ δὴ καὶ εἰρησὺ αὐτῶ παροχόμεν ἄδειαν), μάλιστα δὲ τοῖς στρατιώταις ἐπεξελθεῖν, εἴ τινες αὐτῶν τοῖς οἰκείους ἀπολειπίτες τόπους τοῖς τοιοῦτοῖς ἐκινετοῖς ἐκδέδασαν ἀποπήμασιν. εἴ τινα δὲ ἂν ἐγκλήμασιν ὑποκειμένων εὐροί, τοῦτον γυνώσκει τῆς ζώης, ὅποιαν περ ἂν ἔχων τυγχάνοι· οὐκ ἀναμένων τοῦτο δῆλον ποιήσας τῇ ἐφροσύνῃ ταῖς τοιαύταις στρατείας ἀρχῇ, ὡς ἅπαξ καὶ τὸν ἐκείνης τόπον πληρῶν καὶ κατὰ πάντων ἐφεξῆς ἄδειαν ἔχων, ἐφίστασθαι τε αὐτῶ παροχόμεν ἄδειαν πᾶσι τόποις τε καὶ χωρίοις, εἴτε ἀγιοτατων ἐκκλησιῶν ἢ καὶ εὐαγῶν εἴεν μοναστηρίων ἢ τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων ἢ καὶ τοῦ θείου πατριμονίου ἢ καὶ τῆς ἡμετέρας οἰκίας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν οὐδένα τόπον (ἔξω) τῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καταλιμπάνομεν.

quidem, quae hactenus delicta commissa sunt, competentibus emendet supplicis (et gladii ei concedimus licentiam), praecipue milites coherere; nam si qui relinquentes loca talibus in stautentibus tradiderunt indicis, si quem autem crimini obnoxium invenerit, hunc expoliet cingulo, quem habet, non expectante eum manifestum facere praepositae huiusmodi dignitati quemadmodum semel et illius locum implens et ei concedentibus timorem omnibus locis et vicis, sive sacratissimarum ecclesiarum sive sanctissimorum sint monasteriorum vel sacrorum nostrorum privatorum, aut sacri patrimonii aut nostrae domus, et simpliciter dicere. nullum locum foras eius iurisdictione relinquendum.

CAPUT III.

Ἐποπτεύσει δὲ καὶ τὰς στρατιωτικὰς παρόδους, εἰ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐταξίας προέρχονται· καὶ εἴ τι κατ' αὐτὰς ἀμαρτανόμενον εὐροί, τοῦτο ἐπανορθώσει, τοὺς τε στρατιώτας σωφρονίζων αὐτοῖς τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσι τὸ ἱκανὸν ἐφ' οἷς ἂν ἡδικημένοι τυχοῖεν παρασκευάζων γενέσθαι. παρορησίαν τε αὐτῶ παροχόμεν, καὶ ὅπλων γυμνῶν τοὺς μὴ διὰ τινα στρατείας ἀνάγκην ταῦτα κταμένους καὶ πάντα εἰσάγειν ταῖς δημοσίαις τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως 25 1 ὀπλοθήκας. Ἀνακόψει τε μοιχείας καὶ ἀνδροφονίας καὶ ληστείας (καὶ) μάλιστα πάντων γυναικῶν ἀρπαγὰς καὶ πραγμάτων ἀφαιρέσεις, ἐφόδους τε καὶ βίας, καὶ πάντα τῶν τοιοῦτων ἀμαρτημάτων κατὰλογον, ὡς τοῦτο μάλιστα τῆς δεδομένης αὐτῶ παρ' ἡμῶν ἀρχῆς κεφάλαιον (ἔχων). ἀναστειλεῖ καὶ τοὺς ἀδικούντας, εἴτε ἱερεῖς εἴτε ἀρχόντες εἴεν εἴτε καὶ κτήτορες ἢ καὶ ἰδιῶται τυχόν· καὶ οὐδενὶ συγχωρήσει πρᾶξαι τι τοῖς ἡμετέροις μὴ γνωριζόμενον νόμοις. 2 Ἐπάξει δὲ καὶ τὰς τῶν δικῶν ἐξετάσεις τε καὶ 35 2 κρίσεις. ἔξει δὲ ἰδίαν μὲν τάξιν, ἀνδρῶν [μὲν] βικαριανῶν septuaginta, στρατευσασμένων διὰ θείων ἡμῶν προβατορίων ἐξ ἐκείνου τοῦ σκρινίου παρεχομένων, ἐξ οὗ καὶ πρότερον ὅτι βικάριος ἦν. ἀποδίδομεν δὲ καὶ τὰς ἡμῶν, ὅσας πρότερον τῶ βικαριῶ δεδο-

Peraequabit vero et expeditiones viaticas, si cum competentis disciplina procedunt, et si aliquid ab eis culpabile invenerit, hoc emendare, tam milites emendans ipsos, quam nostris subiectis in his quibus laesi constituti sunt praeparans satisfieri. Fiduciam autem ei concedimus et armis nudare eos, qui non propter aliquam militiae necessitatem possident ea, et omnia inferre publicis huius magnae civitatis armamentis.

1 Resecabit autem adulteria et homicidia et latrocinia et praecipue omnium mulierum raptus et rerum ablationes, invasiones autem et violentias et omnem talium delictorum enumerationem, utpote hoc quam maxime datae ei a nobis administrationis capitulare habens. Compescet autem iniuste agentes, sive sacerdotes sive iudices sint, sive etiam possessores aut privati forte, et nulli quiescet agere nostris non cognitum legibus.

2 Habebit vero et litium examinationes et quaestiones. Habebit et proprium quidem officium hominum vicarianorum septuaginta, militantes per divinas nostras probatorias de illo scrinio praestitas, de quo et prius, quando vicarius erat. Reddimus autem ei et mulos, quantos vicario pridem dederamus nunc

Persarumque fines, ut primum quidem quae adhuc commissa sunt poenis competentibus persequatur (nam etiam gladii ius ei concedimus), praecipue vero milites coerceat, si qui eorum derelictis stationibus suis eiusmodi flagitiis se dediderunt. Si quem autem crimini obnoxium invenerit, hunc cingulo privabit, quaecumque habet, non expectans, donec magistratum qui talibus militibus praestat ea de re certiore fecerit, quippe qui semel et illius locum expleat et in omnes omnino potestatem habeat. Atque licentiam ei damus adeundi omnia loca et vicis, sive sacratissimarum ecclesiarum aut religiosorum sunt monasteriorum aut sacrorum nostrorum privatorum aut etiam sacri patrimonii aut nostrae domus, et ut simpliciter dicamus nullum omnino locum ex eius iurisdictione eximimus.

III. Observabit autem etiam militares transitus, num cum debita disciplina procedant; et si quid in iis commissum invenerit, hoc corriget tum milites castigans ipsos tum etiam subditis nostris, quibus in rebus iniuria affecti fuerint, satisfieri curans. Potestatemque ei concedimus, ut armis privet, qui non propter aliquam militiae necessitatem ea habent, omniaque inferat publicis huius magnae urbis armamentis. Reprimetque etiam adulteria et homicidia et latrocinia et maxime mulierum raptus, rerumque ereptiones, insidias et vim, universam denique talium delictorum seriem, quod hoc potissimum potestatis a nobis ei datae caput habet. Refrenabitque improbos, sive sacerdotes sive magistratus sunt, sive possessores sive privati, nec cuiquam permittet facere aliquid legibus nostris non probatum. Instituet autem etiam controversiarum examinationes et diiudicationes; habebit autem propriam cohortem virorum vicarianorum septuaginta stipendia facientium per sacra nostra probatoria, quae ex illo scrinio praebentur, ex quo antea quoque solebant praebere, cum vicarius erat. Reddimus vero etiam mulas, quot quondam

2 καὶ γὰρ δὴ om. ε | 4 nam si qui ε | αὐτῶν τοῖς οἰκείους om. ε | 5 αὐτοῖς in stautentibus(?) ε | 6 ὄντινα Zachariae male | erimini ε | 8 τοῦτο eum ε | 9 στρατείας om. ε | 11 παρὶχουμ ἄδειαν] concedentibus timorem ε | 16 ἔξω ex ε add. Zachariae] καταλιμπάνομεν Zachariae] καταλιμπάνων M relinquendum ε | 17 peraequabit? ε | 19 emendare ε | 23 τα] autem ε | 24 πάντας M | 27 κα] addidi ex ε | 28 τα] autem ε | 31 ἔχων supplēvi ex ε | κα] autem ε | 32 κα] om. M^o, supra v. add. M^o | 34 τα om. ε | 35 ἐπάξει Kroll] ἐπέξει. M. ἐπέξει cum Scringero vulg., habebit ε | 36 δ] et ε | μὲν alterum om. ε | βικαριῶν M^o | 37 septuaginta M | 39 δ] autem ei ε | 40 dederamus ε

2 emendat V emendetur Pist. | ei Pist.] eius V | 3 post praecipue autem add. Beck | 4 relintes V | in stautentes Pist., in stationibus se talibus Beck | 6 expoliis VPist., corr. Beck | 8 impleris V implere Pist. | 11 sacratissimarum V | 12 privatorum Beck] priustarum VPist. | 17 peraequavit VPist., perspectabit Beck | 19 militas V^o | 20 in quibus Beck | 26 rescoavit V resequavit Pist. | 27 raptos V raptores Pist., corr. Beck | 28 ablationes Beck] abalienatione V abalienaciones Pist. | 30 administrationi V administri Pist. | 31 composuit V, corr. Beck | 32 aut] sint V^o | 33 quiescet Kroll] qui nescit VPist. | 35 et prius om. Pist. | 36 et om. Pist. | 40 multos VPist. | declaramus VPist., corr. Kroll

μείνας νῦν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἔχει λαβῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπερηλίαν· ἐπεὶ γὰρ ἐκείνῳ μὲν οἶδεν ἔτερον ἢ ἀρχόντι μόνον ὄντι πολιτικῶ περιττῆ τῶν τοιοῦτων ἡ χρῆσι, τῷ δὲ περιβλεπτῷ βικαρίῳ περινοστέιν ἀναγκαζομένην ἀναγκία δὲ τῆς ἐντοῦθεν ὑπερηλίας 3 ἔστιν. Ἐπακούσεται δὲ αὐτῷ πᾶσα στρατεία ἐπὶ ἐκείνους οὐσα τοὺς τόπους, καὶ ὑπουργήσουσι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις δομῆτικοῖς τε καὶ προτίκτωρες, ἀρχικῆς ἢ κελύσεως ἡμετέρας, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῆς ἀρχῆς ὑπουργούντες δικαίῳ. ὑπουργήσουσι δὲ καθ' οὓς ἕκαστος διάγουσι τόπους, πλὴν εἰ μὴ τις δικαία καὶ ἀπαραίτητος χρῆσι μείζονος βοήθειας δεομένη πρὸς ἀνάγκην αὐτὸν κατοστήσει τοῦ καὶ ἐξ ἐτέρων 4 τόπων εἰς ἐτέρους τόπους μεταγαγεῖν. Χρησεται δὲ κήρυκος φωνῆ καὶ λαμπάσι quattuor, αἷς καὶ δαπάνης παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τούτου ὀρισθείσης, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιστημοῖς ὅσα πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς ἔστιν ἀρχῆς. ὅθεν καὶ ad responsum αὐτῷ κληνόμεν ὑπουργεῖν κατὰ μίμησιν τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν στρατηγῶν, δι' οὓς καὶ σωφρονιστῆς στρατιώτας, εἶπον καλέσει καρῶς, καὶ συνήξει πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ πράγματος ὑποουργίας. ὅσας δὲ αἰτήσεις ἀγαρήσαμεν αὐτῷ τε καὶ παρέδωκεν τῆς τῷ ὑπ' αὐτὸν τάξει, καὶ ὅσας δὲ τὸν λοιπὸν τὸν τῆς πρώτης Γαλατίας ἡγούμενον ἔχειν ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ παρεδῶκεν καὶ τῆς περὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, ὅσα τε αὐτὸν ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων προσέκειται παρέχειν ἢ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ ἢ ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, διὰ τῆς ὑποταγμένης ἀπογραφῆς πᾶσι 30 γενήσεται δὴλα. ταύτην ἡμεῖς τῆς ἀρχῆν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἀποδεδώκαμεν, ὥστε τοῖς ἀδικουμένοις ἐκ προχείρου τὴν βοήθειαν εἶναι, καὶ πάντας τοὺς κατ' ἐκείνους οἰκονόμους τοῖς τόποις ἀπυλλάχθαι μὲν τῶν ἀρχῶν νῦν κατηχόντων αὐτοὺς δυσχερῶς, ἰσχυρίας δὲ 35 καὶ εὐνομίας ἀπολαβεῖν ἀπάντη, ἀρχῆν τοῖς τόποις ἐπιστησάντων ἡμῶν πρὸς πᾶσαν ἐφραξῆς ἀδικίαν τε καὶ παρανομίαν δυναμένην ἀρκεῖν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοῖνυν δὴλα τῆς αἰ ἐνδοξοτάτης καταστάσεως συνειδομέν, ὥστε αὐτὴν γινώσκουσαν 40 τε περὶ τοῦτου νῦν ἡμῶν παραστάτια παραφυλάττειν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ τὰς αἰτήσεις αὐτῷ χορηγεῖν, καθὰ τῆς ὑποταγῆσι παρ' ἡμῶν ἀπογραφῆς

provinciae iudex habet accipientem ad suum ministerium. Illi videlicet ad nihil aliud nisi iudici tantummodo constituto civili superfluum eorum est opus, viro spectabili vero vicario, circumlustrare necessitatem habenti provincias necessarium huiusmodi ministerium est. Obediet vero ei omnis militia in illis constituta locis, et obedient his, quae dicuntur ab eo, domestici et protectores et scholarii et milites, non egentes praecipit iudicialibus aut iussionibus nostris, sed hoc ipso . . . iurisdictione. Administrabunt vero ea quae singuli habitant loca, nisi quaedam iusta et inrecusableis occasio auxilio maiore egens necesse eum constituat, ut ex aliis locis in alios istos transferre.

Utetur vero praeconi voce et lampadibus quattuor et expensa pro hoc a nobis definita et (in) aliis insignibus, quae civilis militarisque sunt dignitatis. Unde ad responsum ei iubemus ministrare ad imitationem gloriosissimorum nostrorum magistrorum militum, per quod et disciplinam dabit militibus, si quando vocaverit tempus, et congregat ad necessaria rerum ministeria. Quantas vero annonas delegavimus ei et consilia eius et eius officio, et quantas oportet de cetero eum, qui primae Galatae iudex est, habere pro se et consiliario et obediendi ei officio, quod vero ipsum pro dignitatis codicillis oportet praebere aut in divino nostro palatio aut in praetorio gloriosissimorum praefectorum, per subiectam descriptionem omnibus fiet manifestum. Hanc nos dignitatem locis illis reddimus, ut laesis promptum adiutorium sit, et omnes in his habitantes locis liberemus his quae hactenus adprehenderunt eos difficultatibus, quiete vero et tranquillitate perfrui universa, administrationem praepontes ad omnium de cetero iniquitatem et iniustitiam valentem sufficere.

(Epilogus.) Haec igitur manifesta tuae gloriae constituere praevidemus, ut ea cognoscens, quae de hoc nunc nobis placuerunt, observare in deinceps tempus et annonas ei ministrare, secundum quod quae subiecta est a nobis descriptio praebebit.

vicario assignatas nunc provinciae praeses accepit in suum ministerium; quoniam illi, qui nihil aliud nisi civilis tantum sit magistratus, supervacaneus est talium usus, spectabili vero vicario circumire coacto 3 necessaria earum opera est. Obediet vero ei universus exercitus in illis locis constitutus, dictoque eius audientes erunt domestici et protectores, scholares et milites, non indigentes praesidali mandato nostro iussu, sed ipso magistratus iure obtemperantes. Obedient autem quo quisque loco degit, nisi qua iusta et inevitabilis necessitas maioris auxilii indigens cogat eum ex uno loco in alterum traducere. Utetur etiam praeconi voce et quattuor facibus, quoniam in hanc rem sumptus a nobis constitutus est, atque ceteris omnibus insignibus, quaecumque civilis et militaris magistratus sunt. Unde etiam ad responsum ministrare ei iubemus ad imitationem gloriosissimorum nostrorum magistrorum militum, per quod et coercet milites, si quando tempus postalaverit, et ad necessaria rerum ministeria continebit. Quantas vero annonas assignavimus ei et assessori et cohorti ei parenti, et quantas debeat posthac primae Galatae praeses habere pro se et assessore et obediendi ei cohorti, item quantum ipsum pro magistratus codicillis aut in sacro nostro palatio aut in gloriosissimorum praefectorum praetorio dare conveniat, per subiectam notitiam omnibus fiet manifestum. Hunc nos magistratum illis locis reddidimus, ut qui iniuria afficiuntur in premissis auxilium habeant omnesque, qui in illis locis habitant, quibus hactenus premuntur molestiis liberentur, et quiete atque disciplina fruantur omni, quoniam magistratum illis locis praefecimus adversus omnem iniuriam et seditionem valentem.

Epilogus. Haec igitur manifesta tuae gloriae facere visum est, ut cognoscens quae hac de re nunc nobis placuerunt observet in futurum tempus et annonas ei praebeat, quemadmodum subiecta a nobis notitia comprehenditur.

1 ἐπαρ (sic) M || ἔχει λαβῶν || ἔλαβον cum Scrimgero vulg. || 2 αὐτοῦ M || 4 περινοστέιν circumlustrare — provincias s || 10 ἀλλ' — δικαίῳ sed hoc ipso iurisdictione s || 14 ἀνάγκης M || 16 quattuor M || 19 ἀδραστηρίων M || 21 καλέσει vocaverit (i. e. καλέσει) s || 22 congregabit (i. e. συνήξει) s || rerum ministeria s || 24 consiliario eius s || 30 ὑπάρχων M, correxi || 36 ἀπίσης, ἀρχῆν ex s Zuchariae ἀπὸ πάσης ἀρχῆς M || τοῖς τόποις et ἡμῶν om. s || 37 πᾶσαν omnium s || 38 παρανομίαν ex s Mommsen] προνομίαν M

|| est] et VPist. || 5 habent VPist. || 6 obedire et constituti VPist., corr. Beck || 7 obedunt V || 8 scolarii V scolari Pist. || 10 locum post ipso statuit Schoell || 12 auxilium maiores eget VPist., corr. Beck || 16 et prius om. Pist. || difinita V || in del. Beck || 17 militaribus V^o, quae suprascr. V^o || dignitates V || 18 ministrari VPist. || imitationem V || 21 et om. V¹, aid. V² || congregabit Beck || 22 annos V || 24 gallatio V || est] et VPist. || 30 leg. reddidimus? || adiutorium V || 33 ueris (ue ex uo) V¹, uero V² || administratione V || 42 quod om. V, quae om. Pist. || 43 praebebit om. Pist.

1 accipiens Beck || 3 constituent VPist., corr. Beck

περιέχεται. Dat. XV. kal. Oct. (CP.) imp. dn. (Iustiniani) pp. Aug. anno XXII. post Basilii vc. cons. anno VII.

Dat. XVII. kal. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. pc. [a. 549.]

θ

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

5

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Τριβουνιανῶ ἐπάρχῳ πόλεως.

(Προσίμιον.) Τὸ κοινὸν τοῦ σπαστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῶν ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως ὄντων ἐκίτενε τὸ ἡμέτερον κράτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς αὐτοῖς περιλιτομημέθα, καὶ νῦν καθ' ἕτερον αὐτοῖς βοηθήσαι τρόπον. ἐδίδαξαν γάρ τινες ἐποφλήσαντας ἢ καὶ ἐποφειλλοντας καὶ ἀπαιτουμένους χρυσίον ἢ πράγματα καὶ οὐκ ἔχοντας, ὅθεν τοῦτο διαλύσαν, αἰτεῖν αὐτοὺς καθάραι ἀντιφωνήσεις ὑπὲρ αὐτῶν ὑπεισιναί, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἐν ὁμολογίαις συγγράφειν, ποτὲ δὲ διὰ τὴν ἐκ τοῦ συμβάλλοντος πίστιν καὶ ἀγράφως αὐτοῖς ἐντείλασθαι τοῦτο ποιεῖν, ἑαυτοὺς δὲ ταῖς ἐκείνων αἰτήσεσιν ἐνδιδόντας ὀρξίζειν χρόνον ῥητὸν πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς, ὥστε εἶωαι τοῦτον πάντως τὸν ἀντιφωνητὴν καταθῆναι τὸ ὄφλημα· ἑαυτοὺς δὲ ἐκείνοις ἀντιφωνεῖν, εἴτα τῆς προδεσμίας ἐκστάσης ἀπραγμόνως ποιεῖν τὸ ἱκανὸν τοῖς τὰς ἀντιφωνήσεις δεχομένοις, ἀναλαμβάνοντων τῶν ὑπευθύνων ἴσως καὶ τὰς δανειακὰς συγγραφὰς καὶ τὰς ὁμολογίας τὰς αὐτῶν ἢ καὶ διαλύσεις λαμβανόντων, ὥς τὸ ἀσφαλὲς διὰ τῆς ἀντιφωνήσεως πεποιηκότων. πολλοὺς δὲ καὶ ἐπιτυχεῖν τινος βουληθέντας ἢ καὶ βουλομένους πράγματος ἐντείλασθαι αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀντιφωνῆσαι χρημάτων τινῶν ἢ πραγμάτων δόσεις, καὶ τοῖς μὲν κατορθοῦσθαι τὸ σπουδάζομενον, αὐτοὺς δὲ ἀμελεῖν καταθῆναι τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα, καὶ ἀπλῶς οὕτω γίνεσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις, οὐκ ἐπιτελομένων αὐτῶν [καὶ] μὴ ἄλλως τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα καταβάλλειν, πρὶν ἂν ὁ τὴν ἀντιφωνῆσιν λαμβάνων ἀποδείξῃ τῶν χρημάτων ἢ τῶν πραγμάτων ποιήσαιτο ἢ κατόρθοιο ταῦτα εἰληθῆναι. καὶ αὐτοὺς μὲν παρέχειν τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα, ὕστερον δὲ ἀμφισθητήσεις ἔχειν ἐκείνων ἀποδείξεις ζητούντων τοῦ τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα δεδόσθαι· πρᾶγμα παντοῖως ἀμύχανον καὶ φοβερὸν αὐτοῖς ὑπάρχον, ὁμοίως μὲν τὸ παρηχηκός, ὁμοίως δὲ τὸ ἐπιζόμενον . . . , ὅπερ τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. τίς γὰρ ἂν τῶν τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα ἀντιφωνηθέντων ἢ ἀντιφωνουμένων μὴ ἐπὶ τῷ ποιήσασθαι τῶν δεδομένων ἀποδείξῃ ἢ κατὰ θεοῖν ἐν ὑπομνήμασιν, ὥς ταῦτα εἶη λαβῶν, ἔλοιτο ἂν πρὸς τοῦτο ἔλθειν; πολλὰς δὲ αὐτοῖς ταλαιπωρομένους καὶ ἐκχωρεῖν ἐτέροις τὰς ἀγωγὰς, καὶ ἀντιτεθεῖσθαι ταῦτα οὐκ αὐτοῖς μόνους ἐνάγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρομένοις. Καὶ ἦτησαν ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς δυσκολίας, καὶ, εἴπερ

Edictum IX Graece tantum extat in M. — Epit. anon. Bodl. p. 224 Zach.

IX.

DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

Imp. Iustinianus Aug. Triboniano praefecto urbis.

Praefatio. Commune collegii argentariorum, qui in hac magna urbe sunt, supplicavit potentiae nostrae, ut praeter cetera omnia, quae iis largiti sumus, etiam nunc alio modo sibi optulemur. Docuerunt enim quosdam, qui debuerint aut etiam debeant, quando pecuniae aut res ab ipsis repellantur et non habeant, unde hoc solvant, ab ipsis petere, ut pura constituta pro ipsis subeant, et modo hoc ipsum in obligationibus conscribere, modo propter contrahentis fidem etiam ut sine scripto hoc faciant ipsi mandare, sese autem illorum petitionibus cedentes iis, qui illos premant, certum tempus constituere, intra quod constitutae pecuniae reus omnino debitum solvat; se vero illis spondere, deinde die fatali veniente nullo negotio iis qui constituta susceperunt satisfacere, recipientibus debitoribus fortasse et mutui syngraphas et confessiones suas, aut etiam apochas accipientibus, quod securitalem per constitutum fecerint. Multos vero, cum parare sibi rem aliquam voluerint aut velint, ipsis mandare, ut pro ipsis pecuniam aut rem aliquam se daturis constituant, et illis quidem quod quaesierint obtingere, ipsos vero indubitanter pecuniam aut res praebere, et simpliciter ita constituta fieri non mandantibus illis, ut non aliter pecuniam aut res solvant, priusquam qui constitutum accepit apocham pecuniae aut rerum fecerit aut eas se accepisse professus sit; et se quidem dare pecunias aut res, postea autem controversas habere illis apochas datae pecuniae vel rerum exigentibus. Quae res multimodis difficilis et formidabilis iis est, tam praeterita quam futura cavere, id quod fieri nequit. Quis enim eorum, quibus pecunia aut res constitutae fuerint vel constituantur, non ea condicione ut apocham faciat datorum vel depositionem in actis se haec accepisse, ad id velit venire? Saepe vero ipsos defatigatos etiam aliis cedere actiones, et haec non sibi solis actionem inferentibus opponi, verum etiam iis quibus actiones cessae sint aut cedantur. Et petierunt,

1 subscr. d. XV. k. oct. M] dat. XVII. kal. oct. ε 2 XXII po. Esc.] XXV post basilio vo. cons. anno VI M. Malui cum Zachariaeo sextum post Basilii consulatum annum in septimum mutare quam servato VI. post XXII. cum Bienero scribere XXI. Exemplar ad Eugenium scriptum anno 540 emissum esse e Pistoriensis subscr. concludere noli | Post subscr. non servatur notitia de qua agitur 771, 30. 43 | 5 περί ἀργυροπρατῶν anon. Bodl. | 6 Tribonianum quaestorem sacri palatii fuisse constat, praef. urbi non constat: κνίστωρ Τριβουνιανὸς ἀπενεμήθη τοῖς ἀργυροπραταῖς anon. Bodl. in epit. c. VIII, unde κνίστωρ· τὸ ἰσώνιον ἐπάρχῳ πόλεως mavult Zachariae | 14 αὐτὸν M, corr. Agylaeus

| 20 καὶ del. Zachariae | 21 ποιήσαιτο M, correxi | 24 excidisse puto verbi grati φιλῶταίσεσθαι | ὅστις Zachariae | 25 τῷ Zachariae] τὸ M

1 subscr. om. V; falsam exhibet Pist. (dat. VIII. k. iunias cap. imp. dn. iust. pp. cog. añ. XIII iustino uiro clarissimo consule i. e. a. 540), veram ad rubr. const. CXXII (= nov. CXXIX) delatam Escor. et T: dat. XVII. kal. oct. (oobut. Esc.) ep. (cap. T) imp. dni nri (ntri Esc.) iustiniani (iust. Esc.) pp. cog. (desinit T) añ XXII. pc.

ὄλως καθαρὰ γέγονεν ἢ γενήσεται ἢ ἐντολῇ, ἄστε τὸ χροσίον ἢ τὰ πράγματα ἡγήσῃ εἰσω προθεσμίας καταβάλλειν, αἰρέσεως οὐδεμίας προσκειμένης, ἀμα τὴν παρελθεῖν τὴν προθεσίαν ἔνοχον τὸν ἐντεταλόμενον καθεστάναι τῇ τοῦ χρόνου ἐκτίσει αὐτοῖς τε καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ καὶ ἐκχωρομένοις, μὴ μόνον εἰ τοῦτο ἔγγράφως ἐντεταλόμενον τύχοιεν, ἀλλὰ καὶ εἰ ἀγράφως ἅπαν τὸ πρᾶγμα προχθεῖν.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν βοθηθῆσαι τῷ πράγματι βυλόμενοι (μετὰ μέντοι πάσης ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ 5 ὡστε τοῦ λοιποῦ πᾶσι τρόποις ἀσφαλῶς προΐναι ταῦτα) θεωροῦμεν μὴ ἄλλως αὐτοὺς αἰρεῖσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις ὑπεκείναι, πρὶν ἂν ἔγγραφος αὐτοῖς περὶ τούτων γένηται ἐντολὴ ἅπαν τὸ πρᾶγμα, ὅπως ποτὲ προχθῆναι δέοι, σαφῶς διορίζουσα, μηδὲ ἐκ τῶν καλῶν τούτων πίστεων εἰς ὄλεθρον προφανῆ καθαρῶς ἐπιπίπτειν. εἰ δὲ γε κατὰ τινα τρόπον ἔγγραφον μὲν μὴ γένοιτο, χρόνος δὲ ὀρισθῆναι, καὶ σιωπήσειεν ἐφ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκείνος, ὑπὲρ οὗ τὰ τῆς ἀντιφωνήσεως γένοιτο, καὶ μὴ μέμφοιτο, διαδράμοι δὲ καὶ ὁ 10 χρόνος, εἴτα μηδὲ κατὰ ἄλλην δέμνηρον αὐτὸ τοῦτο ἐν μέμψει ποιήσεται. πάντως τὸν ἐντεταλόμενον καταβαλεῖν τῷ ἀντιφωνήσαντι τὸ χροῖον, ὅπερ ἂν ἀποδειχθεῖ κατὰ γνώμην αὐτοῦ παρὰ τινος τῶν ἀργίρων τραπεζῆς προσεστώτων ἀντιφωνητήριον, καὶ μὴ δύνασθαι μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς αὐτῶν κληρονομοῖς ἢ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρομένοις τὸν τοιοῦτον ἀντιτίθεσθαι λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνο κρατεῖν, ὅπερ ἂν ἢ τῶν 15 ἐντολῶν δέξειε πίστις, εἰ μὲν ἐν γράμμασιν αὐταὶ προελθοῖεν, τοῦ δικάζοντος τοῖς γράμμασιν ἀκολουθοῦντων, εἰ δὲ ἀγράφως εἰς τὸ σύμφωνον, ταῖς ἐπὶ τούτῳ δεδομέναις κατὰ τὸν νόμον ἀποδείξεσιν ἐπιμένον. τούτων κρατούντων ἐπὶ τε τῶν ἤδη γενομένων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τε τῶν ἐσομένων ἀντιφωνήσεων.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ τις αὐτοῖς ὑπεσχέθη ἢ ὑποσχεθεῖν θεραπεία διὰ γραμμάτων ἢ καὶ γραμμάτων χωρὶς, ἀποδεδεῖξαι δὲ ἀντάρκης καὶ νόμιμος δοθεῖ ἢ διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀναγνώσεως ἢ διὰ τῆς ἐκ τῶν μαρτύρων 20 πίστεως, καὶ ταυτὴν ἔχειν τὴν οἰκίαν ἰσῶν βυλόμενα καὶ ἀπαιτεῖσθαι τὸ συμπρωτημένον παντελῶς μηδενὸς ἀντικειμένου νόμου, οἷς ἔχρην προῖκα ταῦτα (προχθῆναι), ἄλλοι μὴ ἐπὶ δύοσι τινί, διὰ τὸ τὴν πάντα βίον αὐτῶν ἐκ τούτου συνίστασθαι καὶ τόκους αὐτοῦς τελεῖν καὶ στεγνοῦμα διδύναμι, καὶ τῆς κοινῆς λυσιτελαίας προσβεβῆσθαι, οὐχ ἵνα ζημιωθῶσι οὐδὲ ἵνα παντοῖως ἀρσῶσι μείναιεν, ἀλλ' ἵνα ταυτὴν ἔχοιεν τῶν 1 οἰκίαιων πόρων παραμυθίαν. Εἰ μέντοι γε λογισμοῖς ἢ ἀντισυγγράφους ἢ αὐτογράφους πεποιθῆναι ἢ ποιήσονται ἢ αὐτοὶ πρὸς τινος τῶν αὐτοῖς συμβαλλόντων, ἢ ἐκαὶ οὖς πρὸς αὐτοῖς, ἐν οἷς ἢ εἰσκομιδῇ τῶν 25 χρημάτων καὶ δαπάνῃ καταγράφεται καὶ γράμματα φέροντο αὐτοῦ τοῦ τῆς τραπεζῆς προσετηκότος τοῦ τε υπογραφέως αὐτοῦ, οὐς ἀρμαρίτας καλοῦσι, καὶ ἀνδῖς τῶν συμβαλλόντων πρὸς αὐτούς, ἢ διὰ παντός ὑπὸ τῆς τοῦ συμβάλλοντος χειρὸς γεγραμμένοις ἢ ὑπογραφῆν ἔχοντας, μὴ δύνασθαι τοὺς συμβάλλοντας τὴν μὲν εἰσκομιδὴν τῶν χρημάτων, ἢν οἱ ἀργυροπρῆται καταγράφουσιν ἐν τοῖς ἀντισυγγράφοις ἢ αὐτογράφοις βρεβίσις, δέχεσθαι κἀντεῦθεν αὐτοὺς ἀπαιτεῖν, πρὸς δὲ τὴν τῆς ἐξόδου καταγραφῆν ἀντιλέγειν ὡς οὐ γενομένην, μηδὲ 30 2 ἀνδῖς τοὺς ἀργυροτραπεζῆς προσεστώτας τὴν μὲν δαπάνην ὀπατεῖν, τὴν δὲ εἰσκομιδὴν μὴ δέχεσθαι. Ἄλλ' εἴπερ ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν προκομιζομένων ἀντισυγγράφων λογοθεσιῶν ἢ αὐτογράφων μαρτυρηθεῖ ἢ τε τῆς

ut hac molestia liberarentur et si omnino purum mandatum factum sit aut fiat, ut pecuniam aut res intra certum tempus solvant, conditione nulla adiecta, ut simulatque praefinitum tempus elapsum sit, obnoxius mandator fiat debenti solvendo et ipsis et quibus a se actiones cessae sint aut etiam cedantur, nec solum si hoc per litteras mandaverint, verum etiam si sine scripto totum negotium actum sit.

1. Nos igitur succurrere rei volentes (cum omni tamen aequitate et iustitia, atque ut in posterum omnibus modis haec secare procedant), sancimus non aliter eos constituta subire velle, priusquam scriptum de his mandatum ipsis detur omnem rem quomodo fieri oporteat definiens, neque ex hac bona fide in evidens exitium aperte incidere. Si vero aliquo modo scriptum quidem factum non sit, tempus autem determinatum sit, et tacuerit per omne tempus ille, pro quo constitutum factum est, neque litem moverit, praeterat vero etiam tempus, deinde ne intra alios quidem duos menses hoc ipsum in querelam deduxerit, omnibus modis mandatorem solvere constituenti debitum, quod probetur ex ipsius voluntate ab aliquo argentariae mensae praeposito constitutum esse, ac neque ipsis neque ipsorum hereditibus, aut quibus cessae ab ipsis sint vel cedantur actiones, eiusmodi rationem opponi posse, sed illud vincere, quod mandatorum ostenderit fides, si in litteris processerint, litteras iudice sequente, sin autem non scriptus contractus sit, probationes ea de re secundum leges prolatas spectante. Atque haec valeant et in constitutis iam factis hoc modo et in futuris.

II. Si quod vero etiam emolumentum eis in scriptis aut sine scriptis promissum fuerit aut promittatur, probatio autem sufficiens et legitima detur aut scriptorum lectione aut testium fide, etiam hoc suam vim habere volumus exigique quod pacto convenerit, nulla prorsus lege obsistente, quasi id gratis et non pro mercede aliqua fieri oporteat, propterea quod omnis eorum vita in hoc consistit, ut usuras pendant et pensiones pro aedibus dent et communi utilitati prospiciant, non ut damno afficiantur 1 neque ut omni victu destituantur, sed ut hoc habeant laborum suorum solacium. Si tamen ratiocinia sive antisyngrapha sive autographa faciant aut fecerint aut ipsi illis, qui cum ipsis contrahunt, aut illi ipsis, in quibus pecunia accepta et expensa conscripta est et scriptura inest ipsius mensae praepositi et scribae eius, quos armaritas vocant, et rursus eorum, qui cum ipsis contrahunt, aut omnino contrahentis manu scripta aut subscriptionem habentia, non poterunt contrahentes pecuniam quidem acceptam, quam argentarii in antisyngraphis vel autographis brevibus describunt, agnoscere indeque ab eis exigere, expensas vero scripturae contradicere, tamquam facta non sit, neque rursus argentariae mensae praepositi 2 expensam quidem exigere, acceptum vero non agnoscere. Verum si ex antisyngraphis ratiociniis vel autographis ab utraque parte prolatis demonstraretur litterarum tam de acceptis quam de expensis fides,

2 προκειμένης M, corr. Kroll || 3 ἐκχωρημένοις M || 8 καθαρῶς corruptum existimo || 11 μέμψει M || 13 μηδὲ — μηδὲ M, corr. Kroll || καὶ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἢ κληρονομοῖς αὐτοῦ παραγραφῆν κατὰ τῶν ἀντιφωνησάντων ἢ ἐκχωρομένων τὰς ἐντεῦθεν ἀγωγὰς anon. Bodl. || 21 προχθῆναι ex anon. Bodl. add Zachariae || 23

μεινοῖεν M, correxi || 26 φέροντο Kroll || φέροι M || τε Zachariae || γε M || 27 ἀρμαρίτας anon. Bodl. (ἢ τοῦ ἀρμαρίτου) σαμαρίτας M || ἢ τῶν αὐτοῖς συναλλεξάντων anon. Bodl. || 29 συμβάλλοντες M || συμβάλλοντας M (οἱ συναλλεξάντες erit.) || 32 ἢ λογοθεσιῶν perperam vulg. || ἢ τε — ἢ τε M¹ || εἴτε — εἴτε M^o

εἰσκομιδῆς ἢ τε τῆς δαπάνης τῶν γραμμάτων πίστις, πάντως ἐκότερον εἶναι πιστόν, καὶ μὴ τὸ μὲν κατ' αὐτῶν κρατεῖν, τὸ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀκυρον εἶναι, ἀλλὰ ἀπαιτεῖσθαι, ὅσα τὰ λογοθέσια δείξεις, πλὴν εἰ μὴ θάτερον ἢ ἐκότερον μέρος πλάνην ψήφου ἢ περὶ τόκον βλάβην ὑπομεμενηκέναι δείξεις. εἰ γὰρ τι τοιοῦτον προφανῶς δείχθῆι, τῆς κατὰ νόμον διορθώσεως τοῦτο ἀξιούσθαι θεσπιζόμεν, ὥστε ἕκαστον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος ἀπολαύειν.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ ἰδίδαξαν, ὡς τινες ἐξ αὐτῶν ὁμολογίας παρὰ πλειόνων κομισάμενοι καὶ ταύτας ἀλλη-
λεγγύως ἢ κατὰ μανδάτον, εἴτα τὸ πλείστον τοῦ χρέους εἰληφότες, καὶ ὀλίγου τινός ὄντος τοῦ ἰπολειμμένου,
ἐπὶ τῷ τοῦ χρέους ἐλλείματι ἐξώθεν παρ' ἐνός αὐτῶν ἢ δύο λαβόντες ὁμολογίας, ὡς εἶω ῥητοῦ χρόνον
ταῦτα καταθῆσουσι, διαλίσεις τυχόν ἢ ὁμολογίας ἔδντο πρὸς ἀπαντας, συμβέβηκε δὲ ἢ τὸν ἕνα ἢ καὶ
πλείονας τῶν πεποιηκότων τὴν τῆς λοιπάδος ὁμολογίαν τελευτῆσαι καὶ τοὺς κληρονόμους μὴ αἰεῖσθαι τὸ
παρ' αὐτοῦ ἢ αὐτῶν διομολογηθῆναι χρυσίον δοῦναι. θεσπιζόμεν οὖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τὸ ταῖς ὁμολογίαις
περιεχόμενον χρυσίον καὶ παρὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτήσαντων διομολογηθῆναι ἐν γράμμασι τοὺς
αὐτῶν εἰσπράττεσθαι κληρονόμους μετὰ τοῦ συμπεφωνημένου τόκου.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ τινες ἰδανείσαντο ἢ δανείσονται παρ' αὐτῶν ἐνέχυρα δόντες, εἴτα ἐν ταῖς δανειακαῖς συγγραφαῖς
ἐπέτρηναν ἢ ἐπιτρέψαιεν αὐτοῖς ἐκ διαπράσεως τῶν ἐνεχύρων πίστει αὐτῶν γινομένης τὸ τούτων τμήμα 15
εἰς τὸ χρέος λογίζεσθαι, οἱ δὲ τοῦτο πράξαιεν, μὴ πολυπραγμανοῦσθαι αὐτοὺς μηδὲ πράγματα ὑπὲρ τούτων
ἔχειν, ἀλλ' ὁμνύντας ὁπόσης τιμῆς τὰ ἐνέχυρα πεπραχάσι πιστεῦσθαι, καὶ ἀρκεῖν τοῦτο αὐτοῖς πρὸς πᾶσαν
ἀγγαρομένης ἀνάγκην. Εἰ δὲ τις ἀγράφως δανειζόμενος ἐνέχυρα δοῖη ἢ σφραγίσας αὐτὰ ἢ καὶ σφραγίδων
χωρὶς, ἀνάγκην ἔχειν τὸν δανειζόμενον ἢ λαμβάνειν τὰ ἐνέχυρα ἐπιγινώσκοντα τὰς σφραγίδας ἢ καὶ αὐτὰ
μὴ ῥαδιουργηθέντα καὶ ἀποπληροῦν τὸ τε κεφάλαιον τὸν τε συμφωνηθέντα τόκον, ἢ εἴπερ οὐκ ἔχει χρυσίον 20
ὁ σφειλέτης, εἰς τὴν ἀξίαν διατιμῆσαι τὰτα καταλημπάνειν καὶ τὸ ὑπόλοιπον πληροῦν, οὐ δυνάμενον λείπειν,
ὡς δεῖ αὐτὸν ἀρκεσθῆναι τοῖς ἐνεχύροις, κἂν εἰ ἐλάττονος εἴεν ποσότητος, ἀλλ' ἐκ τρόπου παντὸς πληροῦν
πᾶν τὸ χρέος, ὅσον ἂν μετὰ τοῦ συμφωνηθέντος λογισθῆι τόκου, εἰ δὲ καὶ ὀρισθῆι χρόνος ἐπὶ τῷ δανεί-
σματι ἐνεχύρων ἀπάξ δεδομένων ἢ σφραγισμένων ἢ ἀσφραγίστων, εἶω δὲ τὸν χρόνον μὴ γένηται τὸ ἱκανόν,
ἄλλος δὲ τοσοῦτος παρελθῆι χρόνος, ἐξείναι αὐτοὺς ἀκριβοῦς διατιμῆσεως γενομένης παρόντων καὶ ταβουλα- 25
ρίων καὶ τῶν θείων προκειμένων λογίων καὶ διατιμητῶν παραλαμβανόμενων, διατιμᾶσθαι ταῦτα καὶ ἑαυτοῖς
λογίζεσθαι, εἴτα ἐξαρκεῖ εἰς τὸ χρέος εἴτε καὶ εἰς μέρος τοῦ χρέους.

CAPUT V.

Καὶ τοῦτο μέντοι ἰσάσθαι ᾔθουν, ὥστε διὰ τὸ τὸν βίον αὐτοῖς ἐν τῷ δανείζειν καὶ δανειζεσθαι
καθεστάναι καὶ ἀντιφρονεῖν ὑπὲρ ἑτέρων καὶ τόκους τελεῖν, μὴ ἀντιτίθεσθαι αὐτοῖς τὴν ἡμετέραν διάταξιν 30
ἐν τοῖς δανείσμασι, ἢ ἐγράψαμεν μηδενὶ συγγοροῦντες ὑπὲρ τὸ διπλάσιον κοιζέσθαι τι, εἴπερ τοσαύτην
καταβάλοι ποσότητα, ὅσην τὸ τε ἀρχαῖον οἱ τε τόκοι πληροῦσιν. ἡμεῖς τοῖνυν τὴν μὲν διάταξιν εἰς τὸ ἐξῆς
παραβαθῆναι παντελῶς οὐ βουλόμεθα, τὸ δὲ παρελθόν, ὅπερ οὐκέτι δέχεται παντελῶς ἐπιβουλήν οὐδεμίαν,

utrumque omnino ratum sit, neque quod contra ipsos est valebit, quod vero pro ipsis est irritum erit, sed exigatur quantum rationum monstrant, nisi alterutra aut utraque pars se errorem calculi aut damnum in usuris perpassam demonstraverit. Si quid enim tale evidentiter ostendatur, id legitima emendatione affici sancimus, ut unusquisque iustitia et aequitate fruatur.

III. *Hoc quoque nos docuerunt, quosdam ex ipsis promissionibus a pluribus acceptis iisque ex mutua fideiussione aut ex mandato, deinde plurima debiti parte accepta, et exigua quadam relicta, propter certum reliquum seorsum ab uno aut duobus illorum promissione accepta, se intra certum tempus ista persoluturos esse, apochas forte aut promissiones omnibus conficere, accidisse vero ut aut unus aut plures eorum, qui reliqui obligationem fecissent, obirent, et heredes pecuniam ab illo aut illis promissam exsolvere nollent. Sancimus igitur, si haec ita se habeant, pecuniam promissionibus comprehensam et a defuncto aut defunctis in scripto professam ab heredibus eorum cum stipulatis usuris exigi.*

IV. *Si qui autem datis pignoribus ab eis mutuati fuerint aut mutuentur, deinde in mutui syngraphis permiserint aut permittant eis, ut venditione pignorum sub ipsorum fide facta eorum pretium in debitum imputetur, illi vero hoc fecerint, non molestari eos neque propter ea negotiis implicari, sed iurantibus, quanti pretii pignora vendiderint, credi, idque iis ad omnem improbitatem tollendam satis esse. Si quis vero sine scripto mutuatus pignora det aut obsignata aut etiam sine sigillis, necesse habebit qui mutuatus est, aut pignora recipere agnoscens sigilla aut etiam ipsa non laesa, et explere et sortem et promissas usuras, aut si pecuniam non habeat debitor, ad iustam aestimationem illa relinquere et reliquum supplere, neque dicere poterit illum pignoribus, quamquam minoris sint quantitatibus, contentum esse oportere, sed omni modo debitum totum explere, quantum cum promissis usuris computatum erit. Sin autem etiam tempus mutuo praefinitum sit datis semel pignoribus sive obsignatis sive non obsignatis, intra id tempus vero satis non factum sit, alterumque tantum elabatur tempus, liceat ipsis, accurata aestimatione facta presentibus et tabulariis et divinis eloquiis propositis et aestimatoribus adhibitis ea aestimare et sibi imputare, sive debitum explent sive etiam partem debiti.*

V. *Sed hoc quoque ut sanaretur petierunt, ne quonia victus ipsis in mutuo et dando et accipiendo consistat et pro aliis constituendo et usuras pendendo, ipsis in mutuis dandis nostra opponatur constitutio, quam scripsimus nemini ultra duplum accipere quicquam permittentes, si tantam quantitatem solverit creditor quantam et sors et usurae efficiant. Nos igitur in posterum eam legem violari omnino*

1 τῶν γραμμάτων fortasse non sanum | 4 ἕκαστον |
ἐπ' ἀμοιρίων anon. Bodl. | 8 ἐλείματι M | 15 ἐπι-
εργαίαι ἐν M | αὐτοῖς Zachariae | τοῖς M (ἐκ διαπρά-
σεως tuetur erit.) | λαβεῖν τὸ τμήμα καὶ λογισα-

σθαι εἰς τὸ χρέος anon. Bodl. | 18 ἀγράφως anon.
Bodl. | 20 σφραγισθέντα cum Agylaeo vulg. | 25 an
αὐτοῖς | 29 διάταξιν Cod. 4, 32, 21. Cf. nov. CXXI.
CXXXVIII

τοῦτο αὐτοῖς θεραπεύοντες θεωροῦμεν, ἐπὶ τῶν ταῖς ἀληθείαις ἀγυροπρατικῶν συναλλαγμάτων τῶν μέχρι τήμερον πραχθέντων ἀδικῶν αὐτοῖς εἶναι, καὶ εἰ τύχοιεν τόκοι ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἐπὶ τούτοις τοῖς χρεῶσι δεδομένοι, εἰσπράττειν αὐτοὺς τὰ ὀφειλόμενα μετὰ τοῦ ὀρισμένου τόκου, οὐκ ἀναγκαζόμενοι ὑπολογίζεσθαι οὔτε εἰς τόκον οὔτε εἰς ἀρχαῖον ὄφλημα τὰ ἤδη ὑπὲρ τὸ κεφάλαιον καταβεβλημένα· καὶ μὴ ἀντικεισθῆναι αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τῇ ἡμετέραν διατάξιν τῆν τοῦ διπλασίου, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν τῶν συμβολαίων ταῦτα αὐτοὺς ἀπαιτεῖν. ἀλλ' οὐδὲ αὐτῶν ἀποχρησθῆναι δυναμένων πρὸς τοὺς ἤδη συμβεβληκότας αὐτοῖς τῆν παρ' ἡμῶν τεθεῖσθαι διατάξει, οὐδὲ δυναμένων λογίζεσθαι τοὺς ἤδη καταβεβλημένους τόκους ἢ εἰς τὸ διπλοῦν τοῦ τόκου ἢ εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄφλημα.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ συνεχωρήσαμεν χωρὶς ἐνόπλου στρατείας τοῖς ἀγύρου τραπέζης προστώσιν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως τὰς ἄλλας πάσας μετιῖαι στρατείας, εἴτα ἐκείνοι δανείσματα πράξαντες ἢ καὶ πρῶτοντες τόκον ἐπηρώτησαν τὸν ἐκ δημοῖρον μέρος, ὅποιον τοῖς ἀγυροπρατίαις ἐφήκαμεν, οἱ δὲ ἀγνώμονες ταῦτα πάντα ἀντιτιθεῖσιν αὐτοῖς τὰς στρατείας λέγοντες, προσήκον αὐτοὺς οὐ τὸν ἀγυροπρατίας ἀλλὰ τὸν στρατευομένοις πρῶτοντα τόκον κομιζέσθαι, ταύτην αὐτῶν τὴν ἄλογον καὶ ἀγνομονεστάτην ἀντίθησιν παντὶ τελῶς σχολάζειν θεωροῦμεν καὶ τὰ συμφωνηθέντα ἢ καὶ συμφωνοῦμενα κρατεῖν. Ἀλλ' οὐδὲ (ἐκείνο) ἡμῖν ἀρέσκει, περὶ τῶν ἀγυροπρατικῶν συναλλαγμάτων αἰτέειν τινας ἢ παντελῶς μὴ δίδονα κεφάλαια ἢ τόκους ἢ τὸ ἐτι τούτων χεῖρον λόγῳ, ὥστε νομίμων τόκων διδομένων εἰς τὸ ἀρχαῖον λογίζεσθαι· καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τῶν πρὸς ἀγυροπρατίας γενομένων ἢ γινομένων κρατεῖν βουλούμεθα

CAPUT VII.

Ἐν δὲ δὴ καὶ τοῦτο τῶν αἰτουμένων ἐστὶ παρ' αὐτῶν, ὅτιπορ πολλὰκις τινὲς τῶν ὑπευθύνων αὐτοῖς καθιστώτων, εἴτα ἐτέρους ἔχοντες ὑπευθύνους, οὐχ ἑαυτοὺς ἐκείθεν πληροῦσιν, ἀλλὰ παρασκευάζουσι ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς προφάσει προκίος ἢ παραφύρων ἢ χροῶν δῆθεν ἄλλων τοῦτο καταβάλλειν καὶ διαλύσειν παρ' αὐταῖς ἦγον ἀποδείξει κομιζέσθαι, ἐκείνων δὲ εἰς ἐλάττωσιν ἐλθόντων ἢ ἐχομένων ἢ καὶ τελευτήσαντων ἢ καὶ μετὰ ταῦτα τελευτώντων, εἴτα αὐτῶν βουλομένων τὸ χρεὸς ἀπολαμβάνειν τοῦτο, τῶν γαμετῶν ἐκείνα μὲν λελθότως κομισσέμεν ἢ καὶ μετὰ ταῦτα κομιζόμεναι, ὀλοκλήρα δὲ ἀντιτιθεῖσιν αὐτοῖς τὰ ὄφληματα, ὥστε ἐντεῦθεν αὐτοῖς διαπίπτειν τὰ τῆς ἐλπίδος. καὶ ἦτησαν, εἰ τι τοιοῦτον γέγονεν ἢ μετὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς γενήσεται, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς τὰς διαλύσεις παρὰ τῶν γυναικῶν κομιζόμενους ἢ τὰς ἀπαλλαγὰς ἢ εἰ τι συμβόλαιον γέγονεν ἢ γενήσεται ὅλω, τοῦτο προκομίζειν . . . καὶ κληρονόμων αὐτῶν εἰς ἐλεγχον τῶν γενομένων, ὥστε μὴ τὰς μὲν γαμετίας καὶ μὴ ὀφειλομένης λαβεῖν, [καὶ] αὐτοὺς δὲ καὶ ὀφειλομένους ἀποστερηθῆναι. θεωροῦμεν, εἰ τι τοιοῦτο γέγονεν ἢ γενήσεται, ἀνάγκην μὲν ἔχειν αὐτοὺς προκομίζειν τὰ συμβόλαια, βλάβης μέντοι πάσης χωρὶς, καὶ οὐ δυναμένους αὐτῶν ἐκ τῆς προκομίδος οὐδεμίαν ὑπομένειν ζημίαν (μεμνήμεθα γὰρ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, ἣπερ τὰς ἡναγκασμένας τῶν δικαιοματῶν προκομιδὰς ὀφλαβεῖς βούλεται γίνεσθαι τοῖς προκομιζουσίν), ἀλλ' ἐκείνων μὲν τὰ συμβόλαια προκομίζειν καὶ αὐτῶν ἀναλαμβάνειν, εἰ δὲ τινα ἐντεῦθεν οὐσίαν ἔχειν δυναθεῖεν οἱ τὴν προκομιδὴν ἀναγκασάντες γενέσθαι πρὸς τὰς

nolumus, quod vero praecessit, quia non iam ullam omnino recipit machinam, hoc ipsis emendantes sancimus, ut in veris contractibus argentariorum ad hunc diem factis facultas iis sit, etiamsi usurae supra duplum pro his debitis datae sint, exigendi debita cum constitutis usuris, non coactis imputare neque in usuras neque in antiquum debitum, quae supra sortem iam soluta sunt, et in hoc solo eis nostra de duplo constitutio non obstet, sed secundum contractuum naturam ea exigant; sed ita ut ne ipsi quidem adversus eos, qui cum ipsis iam contraxerunt, nostra constitutio abulantur, neque imputare possint solutas iam usuras aut in duplum usurarum aut in antiquum debitum.

VI. Quoniam vero permisimus argentariae mensae praepositis in hac felice urbe excepta armata militia omnes alias militiae gerere, deinde illi, cum mutuum dederunt aut etiam dant, vesses usuras, quantas argentariis concessimus, stipulati sunt, improbi autem opponunt ipsis militiae, dicentes aequum esse eos non argentariis, sed militantibus convenientes usuras capere, hanc eorum absurdam et improbissimam obiectionem omnino quiescere iubemus et quae pacto convenerint aut etiam convenient obtinere. 1 Sed ne illud quidem nobis placet, quod de argentariorum contractibus nonnulli postulanti, ut omnino non dent aut sortes aut usuras, vel, quod hoc etiam peius est, ut quae legitimae usurae dantur sorti imputentur. Nam hoc quoque in contractibus, qui cum argentariis initii sunt aut ineuntur, obtinere volumus.

VII. Unum vero etiam hoc ex eorum petitis est, quod saepe aliqui eorum, qui ipsi obnoxii sunt aliosque rursus obnoxios habent, non sibi inde satisfaciunt, sed efficiunt, ut suis uxoribus praetextu dotis vel paraphernorum vel aliorum debitorum hoc solvant et ab iis apochas sive solutionis probationes accipiant; cum autem illi ad inopiam devenierint aut deveniant vel etiam mortui sint aut postea moriantur, ipsique debitum hoc recuperare velint, uxoribus, licet illa clam acceperint aut postea accepturae sint, integra tamen ipsis debita opponuntibus, ut inde ipsorum spes concidat. Et petierunt, ut, si quid eiusmodi factum sit ut posthac forte fiat, necesse habeant, qui apochas a mulieribus acceperint aut liberationes, aut si quod omnino documentum factum sit aut fiat, id proferre sibi et hereditibus suis ad arguenda ea, quae gesta sunt, ne uxores, quibus nihil debetur, accipiant, ipsi vero, quibus debetur, fraudulentur. Sancimus ut, si tale quid factum sit aut fiat, cogantur quidem illi instrumenta proferre, sine omni tamen damno, et ut nullum dispendium ex prolacione sustinere possint (meminimus enim nostrae constitutionis, quae coactas documentorum editiones innocias proferentibus esse vult), sed illi quidem instrumenta proferant et rursus recipiant; si quem autem inde fructum percipere possint, qui editionem

3 ἀναγκαζόμενων M, corr. Kroll || 8 καὶ μισθαὶ τῶν τόκων καταβολαὶ φθάσασαι τὸ διπλοῦν τοῦ χρεῶς σβαννόνουσι αὐτὸ add. anon. Bodl. (ex nov. CXXXI) || 11 cf. Cod. 4, 32, 26 § 2 || εἰ δὲ M; malim οἱ δὲ ἀγνομονεστάτα πάντῃ vel aliquid simile; κατὰ πάντα Osenbüggen || 14 ἐκείνο add. Kroll || 15 ἀρέσκει M || 22 post χρεὸς excidiisse verbi gratia ἀπαιτεῖν οὐκ putat Zachariae; fortasse tolerabile est anaccluthon || 26 possis (ὑπὲρ

αὐτῶν ἢ) καὶ (cf. ad 32); αὐτοῖς καὶ κληρονόμοις αὐτῶν Zachariae || 21 καὶ del. Kroll || 28 οὐν excidiisse verisimile || 29 αὐτῶν M² αὐτῆς M² || 30 διατάξεως Cod. 4, 21, 22 || 31 ἀναλαμβάνειν ex anon. Bodl. Kroll || ἀντιλαμβάνειν M || 32 εἴτε ἐντεῦθεν ὁ ἀγυροπράτης ὀφειλήτας (scr. ὀφειλίτας) ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ anon. Bodl.

γυναίκας, ταύτην παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον εἰρίσκειν, οἷδεν παντελῶς τῶν προκομισάντων βλαβῆναι διὰ 1 τὴν προκομιδὴν συγχωρουμένων. Εἰ δὲ ἀντισυγγράφους εἶθετο πρὸς τινὰς ὁμολογίας ἢ διαλύσεις ἢ καὶ εἰασοῦν συνθήκας ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσαιεν, καὶ αἱ παρ' αὐτοῖς κείμεναι κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπώ- λουτο, ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἔχοντας τὰ ἀντισυγγράφα προκομίζειν ἢ ὄρκον παρέχειν, ὡς οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσιν οἱ δὲ προκομίσαι δυνατοὶ καθεστῆκασιν. εἰ γὰρ τοῦτον τὸν ὄρκον ἐν ὑπομνήμασι παράσχοιεν, αὐτοὺς οὐ χρὴ περαιτέρω πολυπραγμονεῖσθαι. οὐδεὶς δὲ ὑπερβήσεται τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας διατάξεως προφάσει ὁπο- 5 τούτων ἢ δικαστικῶν δαπανημάτων, τὴν ποινὴν εὐλαβοῦμενος τὴν ἐπιεικῆμεν τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν.

CAPUT VIII.

Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῶν δεήσεων ἤτησαν, ὥστε καὶ τὴν σὴν ὑπεροχὴν προνοεῖν αὐτῶν καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν ὑποδείσεων τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς, καὶ εἰ τινὰς ἐνόχους ἔχουσιν ἢ ἕτεροι [πρὸς] αὐτοὺς, τούτων ἀκοίειν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους ἀκριβείαν καὶ τὴν τοῦ δικαίου τήρησιν καὶ 10 τὸ τρόπον ἐξευρίσκειν ῥαδίως, δι' ὧν ἔξεστι καὶ τὰ σφόδρα δοκούντα δύσκολά τε καὶ ἑτέροις οὐκ ἐφικτὰ διαλύειν, θεσπιζόμεν, κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα καὶ ἀκροᾶσθαι αὐτῶν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, ἐναγόντων τε καὶ ἐναγομένων, καὶ τὰ παρρηχότα διαθεῖναι κατὰ τόνδε τὸν νόμον, καὶ καθάπερ ἂν ὀρθῶς ἔχειν συνίδοις, καὶ τοῦ μέλλοντος προνοεῖν, ὥστε γενομισμένην τινὰ καὶ πρέπουσαν βοήθειαν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιδοθῆναι. δεῖ γὰρ τοὺς ἐνόχους γινομένους ὑπὲρ ἀπάντων καὶ χρησίμους ἑκάστῳ φαίνεσθαι 15 πτεῦδοντας καὶ ἐξαιρέτου τινὸς ἀπολαίσει βοηθείας. πάντων δηλαδὴ τῶν τε νῦν τῶν τε πρώην πεπορη- μένων αὐτοῖς ἢ ἐξ ἡμετέρων νόμων ἢ ἐκ θείων πραγματικῶν τυπων, ἀκεραίων φυλαττομένων, καὶ χώραν ἔχοντων ἐπὶ τε τῶν προγεγενημένων φάκτων ἐπὶ τε τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων.

(Ἐπίλογος.) Τα τοῖωνν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλοῦμενα νόμον 20 ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς δικαστῆς ἕτερος τῆς ἡμετέρας πολιτείας βίβαια φυλαξάτω.

T

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Τὴν τῶν ἐπιχωρίων ταξιωτῶν ἐπιβουλήν, τὴν περὶ τὸ δημόσιον ἔχουσιν, ἐξ αὐτῶν 20 πολλὰκις ἐγγνωμὴν τῶν πραγμάτων.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοῖωνν ἐδιδάχθημεν καὶ τοῦτο εἶναι τῆς αὐτῶν θρασυτήτος, τὸ τὰ δημόσια μὲν ἐν χειρὶ 25 λαμβάνειν, ἔσω δὲ τῶν ἱερῶν χωρίων ἑαυτοὺς κατακρύπτειν καὶ οἰεσθαι ταύτη διαδιδράσκειν τὰς ἐφ' αἷς εὐθηνθῆναι δικαιοὶ καθεστᾶσι ποινάς, θεσπιζόμεν . . . τὴν σὴν ὑπεροχὴν (τοῦτο ὅπερ δὴ καὶ τοῖς θεοφι-

Edictum X Graece tantum est in M.

adversus mulieres fieri coegerint, hunc secundum legem ex iis sentiant, ita ut nullo prorsus damno, qui 1 protulerint, ex prolatione affici concedantur. Sin autem antisyngraphas ad aliquos confessiones vel liberationes vel quaelibet pacta exposuerint aut etiam posthac exponant, et quae apud ipsos manserunt parvis modis perierint, eos qui antisyngrapha habent, ea proferre aut iusiurandum dare se nihil eiusmodi habere aut proferre posse. Si enim hoc iusiurandum apud acta praestiterint, non ulterius eos molestia affici oportet. Nemo vero excedet nostrae constitutionis modum sub praelectu sportularum vel iudicialium expensarum, poenam veritus, quae talia committentibus imminet.

VIII. Quoniam vero in precum exordio petierunt, ut etiam tua excellentia sibi provident et lites ipsis illatas audiat, et si quos obligatos habeant aut alii ipsos, his sub forma specialis iudicis audientiam praebet, propter subtilem legum cognitionem et iusti observationem et facilem rationum inventionem, quibus quae valde difficilia videntur et ab aliis non inveniuntur dissolvi queant, sancimus, ut secundum ea, quae a nobis constituta sunt, et audias eos sive actores sunt sive rei in specialis iudicis modum, et praeterita secundum hanc legem componas, et quemadmodum aequum tibi videbitur, etiam futuris curam adhibeas, ut legitimum quoddam ac conveniens a nobis eis tribuatur auxilium. Aequum est enim eos, qui pro omnibus se obstringunt omnibusque utiles se exhibere student, etiam eximio aliquo frui auxilio; omnibus videlicet, quae et hoc tempore et olim aut nostris legibus aut sacris pragmaticis formis concessa iis sunt, incolumibus servatis, et in iis, quae antea facta sunt et quae posthac fient, locum habentibus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt ac per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, et gloria tua et quilibet alius reipublicae nostrae iudex firma conseruet.

X.

DE COHORTALIBUS.

Praefatio. Provincialium cohortalium dolum, quem circa fiscum habent, ex ipsis saepe rebus cognovimus.

I. Quoniam igitur etiam hoc unum ipsorum audaciae caput esse edocti sumus, quod fiscalia quidem in manus accipiunt, sed intra sacra loca se occultant et videntur sibi hac ratione poenas, quibus digni sunt qui castigentur, effugere, sancimus, (id quod etiam dei amantissimis provincialium episcopis scripti-

1 λαβῆναι M || 5 οὔτε M, correxi || 6 διατάξεως | Cod. 3, 2, 5 || 9 πρὸς del. Agylaeus || 12 θεσπιζομέν σε Zachariae, fort. pro αὐτῶν αὐτὴν legendum || 16 νῦν τῶν Agylaeus] γαντῶν M || 20 data est const. certe ante Triboniani mortem (a. 545); recentiorem const. CXXXVI (k. April. a. 536) putat Zachariae, quod tum ad comitem

sacrarum largitionum pertinuerint argentariorum causas. Quod parum certum esse vides ex ed. VII c. 6 || 23 ταξιω- τῶν Agylaeus] βουλευτῶν M || 26 malim ἢφ' αἷς || ex- cidisse putaverim aliquid eiusmodi: τῆδε τῷ θείῳ τύπῳ χροῖμενοι πρὸς. Post ὑπεροχὴν supplet Zachariae προσ- ταξίσι χρῆσθαι κατὰ.

λεστάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις ἐγράψαμεν), ὥστε εἴ τινες αὐτῶν προσφύγοιεν εἰς τοὺς θεῖους περιβόλους, εἰδειαν εἶναι τῇ σὴ ὑπεροχῇ τούτους προστάττειν ἔξω γίνεσθαι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης εἶναι τε ἐν ὑπερ ἂν βουλῆθεϊς τόπων. τούτου δὲ προσταχθέντος ἀνάγκην ἔχειν τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἔξω καθιστᾶν αὐτοὺς τῶν ἱερῶν χωρίων. τὸν καλουμένον λαμβάνοντας λόγον, ὅτιπερ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἀπελθεῖν αὐτοῖς τοῖς δημοσιεύοντας ἄγειν ἐπὶ τοὺς εἰρημένους τόπους χωρὶς τῆς οἰασῶν δυσκολίας. κατὰ 5 τούτου τοῖνυν ἡ σὴ ὑπεροχῇ ταῖς κατὰ τῶν ταξωτικῶν χρῆσθω προσιάζεσι. κάκεινο γὰρ ηὐθις ταῖς τε θεοφιλεστάτοις (ἐπισκόποις καὶ τοῖς) αὐτῶν κληρικοῖς, ὡς εἴπερ μὴ βουλῆθεϊεν αὐτοῖς μετὰ τοῦ καλουμένου λόγον τῆς ἐπαρχίας ἐκβαλεῖν καὶ εἰς τοὺς τόπους, εἰς οὓς ἀπειτάλησαν, ἄγειν μετὰ τῆς τοῦ λόγου πίστρεως, ὡς ἐν τῷ ἴσῳ τῶν ἱερῶν χωρίων ἐκείσε διατρέβειν, οἰκοθεῖν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων, οὗτοι 10 τὸ ἀξήμιον τοῖς δημοσίοις περιποιήσουσιν, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὴν ἱερωσύνην ἐξηρημένοι κινδύνου.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχῇ τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδα τοῦ θεῖου πραγματικῶν δηλούμενα νόμον ἐγγῶ καὶ πέρατι παραδόναι σπενάτω. Dat.

TA

ΩΣΤΕ ΜΗΑΕΜΙΑΝ ΑΔΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΤΟΥΣ ΠΑΡ' ΑΙΓΥΠΤΙΟΙΣ ΖΥΓΟΣΤΑΤΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΥΣΩΝΑΣ ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ ΥΠΕΡ ΟΒΡΥΖΗΣ ΤΙ ΑΠΑΙΤΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ 15 ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟ ΧΑΡΑΤΤΟΜΕΝΟΝ ΕΚΕΙΣΕ ΧΡΥΣΙΟΝ ΓΙΝΕΣΘΑΙ, ΤΑΣ ΔΕ ΣΦΡΑΓΙΑΣ ΕΝΤΙΘΕΝΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΣΩΖΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΩΙ ΧΑΡΑΓΜΑΤΙ ΣΤΑΘΜΟΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν praetorium τὸ δεύτερον καὶ ἀπὸ 20 κομήτων τῶν θεῶν λαργιτιῶν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὸ ὑπάτων.

(Προοίμιον.) Τὴν παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένην ὄβρυζαν τοῖς ἀνωθεν μὲν χρόνοις οὐκ ἐγνωσμένην, ὀλίγῳ δὲ πρόσω ἐναρξάμενην τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου συνλλάγμασι ἐνοχλεῖν καὶ εἰς τοσοῦτον ἀτοπίας ἐκβάσαν, ὡς ἐννία χρυσοῦς ἐφ' ἐκάστη παρέχεσθαι λίτρα, πρὸς τὸ λοιπὸν ἀναστῆλαι καὶ παῦσαι δεῖν ἡγησάμεθα, ὡς 5 ἂν μὴ μέλλῃ καὶ τῷ δημοσίῳ λυμαινεσθαι καὶ τοῖς τῶν ὑποτελῶν παρενοχλεῖν συνλλάγμασι, μάλιστα ὅτι καὶ τὸ πλείστον, ὡς ἐγνωμεν, ἐπ' αὐτῆς μόνῃς τῆς τῶν Ἀλεξανδρείαν ἑξετάθη τὸ τοῦ πριγματος ἀποπον, 25 οὐχ οὕτω κατ' Αἰγύπτου ἢ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς διοικήσεως ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας πολιτευόμενον.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοῖνυν, κατὰ τὸ πάλαι πολιτευόμενον, κἄν εἰ παρὰ τοὺς ἐν μίῳ παρέφθαρται χρόνους 10 ἐν τῷ παρὰ Ἀλεξανδρείῃσιν ἀπολύτῳ καλουμένῳ χαράγματι, τὸ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν πολιτεύεσθαι

Edictum XI Graece tantum extat in M.

mus), ut, si qui eorum in sacra saepta confugiant, venia tuae excellentiae sit iubendi hos excedere illa provincia et in quocunque velis loco esse; hoc autem imperato dei amantissimi episcopi necesse habeant illos ex sacris locis educere accepta fide quae dicitur, in illis locis, in quae discedere iussi sint tutos eos fore et debere ministros publicos ducere eos in illos locos sine ulla molestia. Hoc igitur modo excellentia tua mandatis in cohortales utatur. Nam illud quoque dei amantissimis episcopis et eorum clericis minati sumus, nisi velint eos cum fide quae dicitur ex provincia eicere et in loca, in quae missi sunt, cum fidei 5 summate ducere, ut aequae atque in sacris locis illic morentur, eos de suo, minime vero de ecclesiasticis redditibus fisco indemnitate praestatueros esse ne a sacerdotii quidem periculo exemptos.

Epilogus. Tua igitur excellentia quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur legem operi et effectui tradere studeat.

XI.

UT NULLAM COPIAM HABEANT PONDERATORES ET MONETARII APUD AEGYPTIOS POSTHAC QUICQUAM PRO OBRUSSA EXIGENDI, SED AD INSTAR MAGNAE HUIUS URBIS SIGNATUM ILLIC AURUM FIAT, SIGNA VERO ILLI IMPONANT SECUNDUM PON- 5 DUS IN SIGNATO SERVATUM.

Idem Imperator Petro gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum et comiti sacrarum largi- 10 tionum iterum et exconsuli.

Praefatio. Obrussam quae apud Aegyptios dicitur prioribus quidem temporibus incognitam, paulo autem ante contractus in Aegypto turbare exorsam et ad tantam impudentiam progressam, ut in unquamque libram novem aurei dentur, in posterum reprimere ac tollere oportere putavimus, ne et rempublicam laedat et subditorum contractibus molesta sit, praesertim cum maxime huius rei absurditas, ut cognovimus, in ipsa sola Alexandria consederit, neque similiter per Aegyptum aut illius provinciae alias 15 civitates in usum pervenerit.

I. Sancimus igitur, secundum antiquam consuetudinem, etsi per medium tempus in signatura Alexandrinorum absoluta quae dicitur corrupta est, in Aegyptiaca dioecesi aurum administrari, ita ut 20

1 edictum ad episcopos missum non servatur || 5 ita fere supplerem: ἀπελθεῖν (αὐτοῖς ἐκίλευσας, ἀσφαλῶς διατρέψουσι καὶ ὅτι δεῖ) αὐτοῦς. Similiter Zachariae ceteri || 7 supplementum est Agylaei || 9 ὡς ἐν Kroll] καὶ M, καὶ τοῦ ἐν ἴσῳ Zachariae || 12 subscrip- 25 praeter dat. om. M. Ob proemii brevitate et epilogi

formam anno 535 priorem esse legem existimat Zachariae || 19 ἱερῶν pp τὸ β M || 20 τὸ β M || 23 πρὸς τὸν το- 30 λοιπὸν M || 24 μέλλοι M || 26 ἐκείνο M^a || 28 πολι- 35 τεῖσθαι M

1 χρυσίον, οὐ δυναμένον τιμὸς ὑπὲρ τῆς κακῶς ἐπινοηθείσης ὀβρούξης ἀπαιτήσιν ποιῆσθαι τινα. Ἄλλα καὶ τὸ κατ' Αἴγυπτον πολιτευόμενον χρυσίον οὕτως ἐν τοῖς συναλλάγμασι συλλογίζεσθαι, ὡς τὸ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην χαραττόμενον πόλιν, παραφυλαττόμενον τούτου κινδύνῳ τοῦ τε κατὰ καιρὸν παρὰ Ἀλεξανδρείαν αἰγυυσταλίῳ καὶ τῶν ὑψηροτέρων αὐτῶν τάξεων.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ κεφάλαιον τοῦ κακουργήματος οἱ τε ζυγοστάται καὶ οἱ χρυσῶνες τυγχάνουσι, ἐπετρέψαμεν 5 τῶν γὰρ ἐκείνας ἔχοντι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀσφάλειαν καταστήσασθαι, ὡς δι' ἀπολύτου χαράγματος ὑποσημασίᾳ τοῖς συναλλάγμασι, καὶ εἰ γε καὶ σφραγίσαι δέοι ποτέ, τοσοῦτον ἐπιγράψωσι μόνον, ὅσον ταῖς ἀληθείαις ἐστὶν ὁ τοῦ τοῖς σφραγίσιν ἐμβληθέντος χρυσίου σταθμῶς, οὐ δυναμένους πλέον τοῦ ταῖς ἀληθείαις ἐμβεβλημένου σταθμοῦ ταῖς σφραγίσιν ἐγγράφειν κατὰ τούτο δὴ τὸ κακῶς ἄχοι τοῦδε πολιτευσάμενον. εἰ γὰρ τι τοιοῦτο τομῆσουσι, καὶ δημοσίας αὐτῶν τὰς οὐσίας ποιοῦμεν καὶ ταῖς εἰς σῶμα 10 ποιναῖς ὑποτίθμεν, ὡς μὴδὲ κατὰ κέλυσιν ἡμετέραν τῆς συνήθους αὐτοῖς κακοουρίας ἐκπύναται, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἔξουσι πᾶσαν χρησιεῖν χρυσίον τοῦτο μὲν τῶν τε παρὰ Ἀλεξανδρείαν αἰγυυσταλίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταῖς συνειδισμέναις ἐκπομπαῖς, τούτου δὲ τῶν τε νῦν (καὶ τὰ) κατὰ καιρὸν ἀλαβάρῃ τῶν τε πραιποσίτῳ τῶν θείων ἡμῶν δημοσίων, οὐδὲν διάφορον ὑπὲρ ὀβρούξης παντελῶς κομιζόμενοι.

CAPUT III.

Οὕτω δὲ αὐτὸν ἐπετρέψαμεν τοῦ πρόγματος προνοεῖν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν παραληφόμενος 15 καὶ τὰς περὶ αὐτοὺς τάξεις, ὡς εἰδύτας, ὅτι περ εἰ τι φανεῖεν ὑπὲρ ὀβρούξης ἀπαιτηθέντες ἢ οἱ τῶν θείων ἡμῶν προεστώτες ἀλαβαρχίων ἢ ὁ τῶν θείων ἡμῶν λαργιτύων πραιποσίτος, οἴκοθεν καταθήσουσι, τοῦτο μὲν ἐκ τῶν χρησιμεύων αὐτοῖς τε καὶ τάξεσιν ἀνόνων. τοῦτο δὲ τῶν οὐσῶν αὐτοῖς περιουσιῶν, οὐ μόνον ἐφ' ὅσον ἔχονται τῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ εἰ ταύτας καταθέμενοι τυχεῖσι, καὶ εἴτε γράφαντες ὁμολογίας τούτου τοῦ μέρους ἀτελέσθοντο τῆς ἀρχῆς εἴτε καὶ τοιοῦτο μὴδὲν ὁμολογηκότες, ἐπεὶ γε μάλιστα μὴδὲ 20 ἡ ἀρχαίον τὸ τῆς ὀβρούξης ἐστίν, ἀλλ' ἐκ νεωτέρων ἀρξάμενον χρόνων. Καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ, ὅσοι τὰς ἐμπορίας ποιοῦνται καὶ μέχρι νῦν λαμβάνειν τι διάφορον εἰδίσθησαν, προαγορεύσεις ὁμοίως, ὡς εἰ τι φανεῖεν ἐν τοῖς συναλλάγμασι ὑπὲρ ὀβρούξης λαμβάνοντες ἢ ὑπολογιζόμενοι, καὶ οὐσίας ἐκπτώσειν καὶ τὰς εἰς σῶμα ποινὰς ὑποστήσουσι, πρῶτα (γὰρ) κακῶς ἀρξάμενον, εἰς τοσοῦτον δὲ προελθόν καὶ ὅλῳ τῶν πολιτευμάτων λυμινόμενον ἀνιστάληται πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν κελύουεν νόμον καὶ μὴ παρὸν 25 οὐκ εἰς λοιπὸν τοῖς συναλλάγμασι, ἀλλ' οὕτως αὐτὸ παραφυλαχθῆναι κινδύνῳ τοῦ παρὰ Ἀλεξανδρείαν αἰγυυσταλίῳ καὶ τῶν κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν διοικησόντων ἀρχῆν καὶ τάξεσιν ἐκατέρωθεν, ὥστε καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἀναίρειθῆναι καὶ ζημίας τοσαύτης ἐλεύθερα εἶναι τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν συναλλάγματα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότη; 30 ἔργῳ καὶ πέρας παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. Dat. VI. kal. Ian. CP. imp. du. Iustiniani pp. Aug. anno XXXIII. post Basiliū vc. cons. anno XVIII. [ia. 559.]

1 nemo possit pro obrussa male excoigitata quicquam exigere. Sed etiam aurum per Aegyptum usitatum sic in contractibus computari, ut illud quod in hac magna signatur urbe; observato hoc periculo eius qui quoque tempore praefectus est apud Alexandrinos augustalis et quae ei parent cohortium.

II. Quoniam vero caput fraudis tam ponderatos quam monetarii sunt, iniunximus illi, qui illos magistratus nunc sub dispositione habet, ut sub iusta cautione eos constituat; ut per absolutam signaturam contractibus inservant et, si quando etiam signare oporteat, tantum inscribant, quantum revera est auri formis injecti pondus, nec liceat eis e more perperam hactenus servato plus inscribere quam revera auri formis injecti pondus sit. Si quid enim tale ausi fuerint, et bona eorum publicamus et corporis poenis eos subicimus, quippe qui ne post nostrum quidem mandatum de familiaris ipsis improbitate destiterint. Sed etiam prorsus necesse habebunt aurum inferre, tum praefecto apud Alexandrinos augustali et qui quoque tempore eum magistratum gerunt in consuetis emissionibus, tum alabarchae et qui nunc est et qui quoque tempore futurus est, et sacrorum nostrorum thesaurorum praeposito, nullo prorsus pro obrussa accepto lucro.

III. Ita autem eum iussimus hanc rem curare eosque, qui post eum magistratum suscepturi sunt, et cohortes iis parentes, ut sciant, si pro obrussa aut a sacrarum nostrarum alabarchiarum praefectis aut a sacrarum nostrarum largitionum praeposito quicquam ipsos exegisse manifestum fiat, de suis se id pensuros esse, tam ex depulatis ipsis et cohortibus annois, quam ex facultatibus suis, non solum donec in magistratu fuerint, verum etiam postquam eum deposuerint, et sive confessionibus scriptis hanc magistratus partem suscepit sive etiam nihil eiusmodi pacti sint, cum praesertim ne velusta quidem sit 1 obrussa, sed a recentioribus exorsa temporibus. Sed etiam ceteris, quicunque mercaturas faciunt et hactenus lucri aliquid capere consueverunt, denuntiabis similiter, si quid in contractibus pro obrussa accipere aut in rationem inducere consueverint, et bonorum publicationem et corporis poenas se subituros esse. Rem enim male coeptam, in tantum vero progressam et universae reipublicae nocentem aboleri in posterum praesenti nostra lege iubemus, nec posthac contractus turbare, sed ita hoc observari periculo praefecti apud Alexandrinos augustalis eorumque qui quoque tempore eundem magistratum gesturi sunt et utriusque cohortis, ut vel ipsa eius memoria extingatur et tanto damno contractus in Aegyptiaca dioecesi liberi sint.

Epitologus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram declarantur legem, gloria tua operi effectuique tradi et observari iubeto.

8 δυναμένους Zachariae] δυναμένον M || 11 αὐτοῖς] αὐτῆς M || 12 νῦν post τῶν τε add. Zachariae || 13 καὶ τῶν add. Kroll, ἢ Zachariae || 14 πραιποσίτῳ M || 17 ἀλαβαρχίων (sic) M (antea casu lac. 2—3 litt.) || 18 ταῖς post καὶ et ἐκ post δὲ add. Zachariae || 21 νεωτέρων M ||

22 εἰδίσθησαν Kroll] εἰδίσαν M || 24 γὰρ add. Zachariae || 25 ἡμῶν M || 27 διοικησάντων M || 31 subscr. d. VI. k. ianuar. M || iust. M || 32 XXXIII Spangenberg] XVII M || basiliū M || cons. M.

IB

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ.

(Προοίμιον.) Ἐδιδάχθη τὸ ἡμέτερον κράτος Ἰωάννην σκρινιάριον (πεμφθῆναι) κατὰ τὴν Ἑλλήσποντον ὡς δὴ τύπου τινὰς ἐγχειρισμένον προφάσει λογοθισίων πολιτικῶν πόρων ἦτοι τῶν καλουμένων σολεμνίων, καὶ ὡς ἐν τῇ χώρᾳ γενόμενος οὐδένος ἀπίσχετο παντελῶς τῶν εἰς ἀρπαγὴν ἐσχατὴν ἦκόντων, τὰς τε πόλεις λησιάμενος καὶ ἐπανελθὼν εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν αὐτὸς μὲν χρυσίον μεστός, τῇ δὲ Ἑλλήσποντιῶν χώρα πᾶσαν ἀπολιπὼν πενίαν. τὰ μὲν οὖν κατ' ἐκείνον ὁποῖον προσήκει διατεθῆναι τρόπον καὶ θεραπευθῆναι τοὺς ἡδικημένους. διώριστα παρ' ἡμῶν.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ ᾤθημεν χρῆσαι διὰ τὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἐγχειρισμένων ἀπληστίαν τύπων γενικῶς τὸ πᾶν θεραπεύσαι, θεσιζόμεν, εἰ τις γένηται κατὰ τὴν χώραν προφάσει τοιαύτης τινὸς ζητήσεως ἢ ἐπὶ τῆς 10 Ἑλλήσποντιῶν ἢ ἐφ' ἑτέρας οἰαδῆποτε χώρας, εἰ μὲν ἀρχικῶν ἔχοι πρόσταξιν, μηδένα παντελῶς αὐτῷ προσέχειν, ἀλλ' ἀκινδύνως ἀποσεῖσθαι τὸν ἐκβιβασμὸν τὸν παρ' αὐτοῦ, εἰ δὲ μετὰ θεῖον πραγματικῶν γένηται τύπου, εἰ μὲν κομμονιτόριον εἴη τὸ δεικνύμενον ἢ γράμματα περὶ τούτου γινόμενα, μηδὲ τούτοις προσέχειν, ὅλα κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ γνώμην ἡμετέραν προελθούσιν· εἰ δὲ πραγματικὸς εἴη τὸ δεικνύμενον τύπος, 15 μηδὲ οὕτως ἐξ αὐτοῦ τι πράττεσθαι προχείρως, τὸν δὲ τοιοῦτον πραγματικὸν τύπον λαμβάνειν καὶ μνηύειν τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ τούτου καὶ ἀναμένειν ἡμῶν δευτέραν κέλευσιν· ὥστε εἰ μὲν ἐπιγνοίημεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐγχειρισθέντα τὸν τοιοῦτον τύπον, δευτέρον ἡμῶν γίνεσθαι πραγματικὸν τύπον ἐπιτρέποντα γένεσθαι τὴν ζητήσιν, εἰ δὲ ἀποδοκιμάσαμεν ἢ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ πρόσωπον, μηδὲν ἐντεῦθεν γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναπέμπεσθαι τὸν θεῖον τύπον παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος γινώσκοντος, ὡς εἰ ῥαθυμῆσαιε τούτου καὶ τις ἐπιστῆ τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐντεῦθεν ζημία, ταύτην αὐτὸς οἰκοῦν ἐπιγνώσειαι. 20

CAPUT II.

Ἄδειαν δὲ δίδομεν καὶ τοῖς ἐπισκόποις, εἰ ῥαθυμίσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος καὶ μὴ τὸν πραγματικὸν ἐπισκοπῆ τύπον, ἀλλ' ἐνδοιῆ τῷ τούτου μεταχειρισμένῳ, αὐτοῖς ταῦτα μνηύειν εἰς ἡμᾶς, (οἷ) εἰ γε ταῦτα μάθοιμεν, ὡς κοινῶν τῆς αἰτίας καταστάματα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσομεν καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ τῆς οὐσίας στεριώσομεν, καὶ τοῖς καθ' οἰανοῦν ἰδικημένοις αἰτίαν τὸ ἀβλαβὲς περιποιήσομεν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάματα ἡμῖν [καὶ] διὰ τοῦ παρόντος θεῖου πραγματικῶ 25 μανθάνουσα τύπου ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω Dat. XV. kal. Sept. CP. Belisario vc. cons. [a. 535.]

Edictum XII Graece tantum extat in M.

XII.

DE HELLESPONTO.

Praefatio. Edocta est nostra potentia Iohannem scriniarium in Hellespontum missum esse, quod ei formae commissae essent ob ratiocinia civilium reddituum aut sollemnium quae vocantur, et cum in provinciam venisset, a nulla prorsus earum rerum, quae ad extrema accedunt rapinas, abstinuisse, civitates spoliantem et reversum in felicem hanc urbem ipsum quidem auro repletum, Hellespontiorum vero regioni summa paupertate relicta. Et de illo quidem quid debeat fieri quove modo damnum restitui affectis, a nobis definitum est.

I. Quoniam vero propter eorum, quibus talia demandantur, avaritiam putavimus oportere generali forma universae rei mederi, sancimus, ut, si quis eiusmodi quaestionis causa in provinciam, sive Hellespontiorum sive aliam quamlibet veniat, si quidem praesidis mandatum habeat, nemo prorsus ei obtemperet, sed sine periculo exactionem eius excutiat, sin autem cum sacra pragmatica forma venerit, si quidem quod profert communitorium sit aut litterae de hoc conceptae, ne iis quidem obtemperetur, quippe quae per furtum et contra nostram voluntatem prodierint, sin autem quod ostenditur pragmatica forma sit, ne sic quidem ab eo festinanter quicquam agatur, sed talem pragmaticam formam provinciae praeses accipiat et de ea ad nos referat et alterum nostrum mandatum expectet, ut si eum eumque cui talis forma commissa est agnoscamus, altera nostra procedat pragmatica forma quaestionem fieri praecipiens, sin autem aut rem aut personam reiciamus, nihil inde fiat, sed sacra forma a provinciae praeside remittatur sciente, si hanc rem neglexerit indeque damnum aliquod subditis nostris obvenit, fore ut hoc ipse de suo resarciat.

II. Permittimus vero etiam episcopis ut, si provinciae praeses negligens sit et pragmaticam formam non inhibeat, sed ei, qui illam producit, morem gerat, ipsi eam rem nobis denuntient, qui si hoc dicerimus, eum tamquam criminis socium et de magistratu deciemus et cingulo eum atque substantia privabimus et eis, qui qualibet in re iniuriam passi sunt, indemnitate praestabimus.

Ἐπίλογος. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et praesenti sacra declarantur pragmatica forma cognoscens operi et effectui tradere studeat.

2 ad Iohannem praef. prael. missa est forma || 3 ἡμέτερον M || πεμφθῆναι addidi (γενέσθαι Zachariae) || 7 διατεθῆναι M || 17 γενέσθαι cum Scrimgero vulg. || 22 οἷ addidi || 24 περιποιήσομεν M || 25 καὶ del. Skutsch;

δηλούμενα pro μανθάνουσα (quod post θεῖου ponebat vulg.) maluerat Beck || 26 subscr. δι. XV. k. M || biliario vc. cons. M

Π

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ
ΕΠΑΡΧΙΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς) Ἰωάννη τῷ Ἰνδοξοιάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προόμιον.) Εἰ καὶ τὰ σμικρότατα τῶν πραγμάτων τῆς ἐντῶν ἀξιόμην προνοίας, πολλῶ μᾶλλον 5
τὰ μέγιστα τε καὶ συνέχοντα τὴν ἡμετέραν πολιτείαν οὐκ ἐγκαταλείψομεν οἰδὲ ἀπρονόητα οὐδὲ τοῦ προ-
ηκοντος χρεόντοτα κόσμου ἴσασμεν, καὶ μάλιστα τῆς σῆς ἡμῖν ὑπουργούσης ὑπεροχῆς, ἥπερ μέλει τῆς τε
ἡμετέρας διὰ πάντων θεραπείας τῆς τε ἀσῆσεως τῶν δημοσίων τῆς τε τῶν ὑποτελῶν τῶν ἡμετέρων φρον-
τιδος. ἐννοήσαντες τοίνυν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐμπροσθεν χρόνων, εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῶν δημοσίων εἰσπραξέων ἐδόκει
πῶς τετάχθαι, ἀλλ' οὖν κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν οὕτως ἦν συγκεχυμένα, ὥστε μὴδὲ ὅ τι πράττεται 10
κατὰ χώραν ἐνταῦθα γινώσκεσθαι, [καὶ] ἐθανυμάσμεν τὴν μέχρι νῦν τοῦ πράγματος ἀταξίαν· ἀλλ' ἔδωκεν
ὁ θεὸς καὶ τοῦτο τοῖς ἡμετέροις φυλαχθῆναι καιροῖς καὶ ταῖς σαῖς ὑπουργίαις. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν τὸν αἶτον
τὸν ἐκεῖθεν προσρίπτοντες, οὕτως οἰδὲν ἕτερον ἤξιον εἰσφέρειν· ἀλλ' οἱ μὲν συντελεῖς καθάπαξ ἰσχυρίζοντο
πάντα εἰς ὀλοκλήρον ἀπαιτεῖσθαι, οἱ παγῶναι δὲ καὶ οἱ πολιτευόμενοι καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων καὶ
διαφερόντως (οἱ) κατὰ καιρὸν ἄρχοντες οὕτω τὸ πρᾶγμα μέχρι νῦν διετίθεσαν, ὡς μηδενὶ δύ.ασθαι γενέ- 15
σθαι γνώριμον, αὐτοῖς δὲ μόνοις ἐπικερδέε. ἐπειδὴ τοίνυν, εἴπερ καταλίπομεν ἐν οὐαδί τὸ πρᾶγμα διοικούν-
μενον, οὐκ ἂν ποτε ἰσχύσαιμεν αὐτὸ διακαθᾶραι καὶ τάξει προσηκόντως. διὰ τοῦτο συνίδομεν τὴν ἀρχὴν,
ἥπερ ἐφέστηκεν τοῖς Αἰγύπτου πράγμασι (φραμὲν δὲ τὴν τῶν αἰγυοσταλίων), μετριωτέρας ἐπιστάθαι φρον-
τίσιν· οὐ γὰρ ἂν δύναίτο ῥαδίως εἰς ἀνθρώπου τοῦς τῶσαῦται ἀρκέσαι μερίμναις καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως 20
διαθεῖναι, ὥστε αἰσθησὶν ἡμῖν ἀγαθὴν ἐν αὐτῷ καταστήσαι.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσιζόμεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν τένδε ἡμῶν τὸν ἐπὶ τοῖτῳ νόμον παραλαμβάνουσαν
οὕτως αὐτὸν διαθεῖναι, ὡς ἄξιον ἔστιν ἡμᾶς μὲν θεσιπῆσαι, τῆς δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὑπουργῆσαι. τῶς οὖν
τὸν περιβλεπτον αἰγυοσταλίον βουλόμεθα αὐτῆς τε Ἀλεξανδρείας ἀρχῆν καὶ ἀπάντων τῶν κατ' αὐτὴν φρον- 25
τιζειν, καὶ πρὸς γε δύο Αἰγύπτων καὶ μόνων, ἐξρημῶνον τοῦ λεγομένου Μενελαΐτου τῆς πόλεως ἧτις ἐστὶ
1 πρώτη Αἰγύπτου, καὶ πρὸς γε τοῦ Μαρωῦτου· ἐπ' ἐκείνοισ γὰρ τὰ εἰκότα διατυπώσομεν. βουλόμεθα δὲ
αὐτὸν ὡς εἴρηται μὴ μόνης Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο Αἰγύπτων (μετὰ τὴν εἰρημῆτην ἔλατρεσιν τοῦ
τε Μαρωῦτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου) ἀρχοντα καθιστάναί, ὥστε τὸν ἀρχοντα τὸν ἐπιχωρίων τῶν εἰρημῶνων
δύο ἐπαρχιῶν ἐπ' αὐτῷ τετάχθαι καὶ μόνῃ, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν σχήματος ἔχει. ταῦτων δὲ εἰπεῖν, τὸν
περιβλεπτον αἰγυοσταλίον διὰ τὸ τῆς εἰρημῆτης μεγίστης πόλεως πολυανθρώπων ἔχειν τὰ δίκαια καὶ τῆς

Edictum XIII (numerus om. M in textu, habet ind. M) Graece tantum extat in M.

XIII.

DE URBE ALEXANDRINORUM ET AEGYPTIACIS PROVINCIIS.

Idem imperator Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio.

Praefatio. Si vel minimas res nostra cura dignas iudicamus, multo magis maximas et quae
nostram rempublicam continent non derelinquemus neque neglectas aut convenienter ordine viduas sinemus,
praesertim cum tua sublimitas nobis inseruat, cui cordi est et nostra per omnia salus et incrementum publi-
corum redditum et subditorum nostrorum cura. Considerantes igitur superioribus temporibus, licet ceterae
publicorum exactiones quodummodo ordinatae esse viderentur, tamen in Aegyptiaca dioecesi rem ita fuisse
confusam, ut ne notum quidem esset hic quid in provincia ageretur, mirati sumus eius rei inordinalum
hactenus statum; sed deus etiam hoc temporibus nostris tuoque ministerio reservari concessit. Nam quod
frumentum inde nobis proicerent, nihil aliud contribuere volebant; sed collatores omnia omnino a se exigi
simul omnes affirmabant, pagarchae vero et curiales et publicorum exactores et inprimis qui quoque
tempore praefecti erant rem hactenus ita tractarunt, ut nemini posset esse perspicua, ipsis autem solis
lucrosa. Quoniam igitur, si rem sine ordine administratam relinqueremus, nunquam eum possemus casti-
gare et iuste componere, ideo constituimus administrationem quae Aegypti rebus praestet (Augustalem dici-
mus) minoribus curis praeficere. Neque enim facile unius hominis mens tot curis sufficere potest et rem
ita disponere, ut bonam eius notitiam nobis praestet.

1. Propterea igitur sancimus sublimitatem tuam hancce nostram de ea re legem accipientem sic ea
uti, ut dignum est et nos sancire et tuam sublimitatem obsequi. Nunc igitur spectabilem Augustalem
ipsam Alexandriam regere et omnium quae ad eam pertinent curam habere volumus et insuper duas Aegyptios
solas, exempta urbe quae Menelaites dicitur et primae Aegypti est, et insuper Mareota; de his enim con-
1 sentanea constituturi sumus. Volumus autem eum, ut dictum est, non solius Alexandriae, sed etiam
utriusque Aegypti (post dictam exemptionem Mareotae et Menelaitae) praefectum esse, ut iudex provin-
cialis diclarum duarum provinciarum in eo solo gradu consistat, quem etiam hucusque obtinet. Vel quod
idem est, spectabilem Augustalem propter hominum in memorata maxima urbe multitudinem habere etiam

1 Ita haec in M: ὀρχή συν θεῷ τοῦ πρὸς Ἰωάννην
τὸν Ἰνδοξοτάτον ὑπαρχόν (correcti) τῶν ανατολικῶν
ἱερῶν πραιτωρίων: — νόμος περὶ τῶν (corr. Zacha-
riae) ἀλεξανδρείων καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἐπαρχιῶν.
— Forsitan errore Iohannis nomen constitutioni praemitti
statuit Zachariae; cf. ad subser. § 6 προσ|σῆκοντος M
10 συνεχυμένα M § 11 καὶ del. Zachariae § 14 παγάρ-

χοι M, corr. Zachariae § 15 οἱ add. Zachariae § 16 α-
τοῖς M § ἐνομάδι M, ἐνομάδας cum Scripsero vulg. §
20 ἐπ' αὐτῷ, postea ἐν αὐτῷ Zachariae § 21 παρα-
λαμβάνοντι M § 22 αὐτὸν Zachariae § 21 πρώτης Za-
chariae] πρὸς τῆς M § 28 ἀν' αὐτῷ? cf. c. XV in.
βουλόμεθα δι' καὶ τὸν τοῖτων ἀρχοντα ante ταῦτων
inserit Zachariae

στρατιωτικῆς ἀρχῆς, οὐ διηρημένον τοῦ πράγματος οἷδ' εἰς ἄρχοντας δύο καθ' ἑαυτὸς (τοῦτο γὰρ ἡγούμεθα τῷ παντὶ συμφέρειν), ἀλλ' ὥστε ἓνα μὲν ἄνδρα προεστάναι τοῦ εἰρημένου θρόνου, ἔχειν δὲ ἐξουσίαν κατὰ πάντων τῶν ἐκείσε στρατιωτῶν τῶν ἰδρυμένων εἴτε ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀλεξανδρίαν μεγάλης πόλεως εἴτε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων καθ' ἕνα εἰρηται·

CAPUT II.

δαὶ γὰρ καὶ τῆς εὐκοσμίας τῆς πόλεως προνοοῖν τε καὶ τοῦ μηδὲν ταραχῶδες γίνεσθαι κατὰ τὸν εἰρη- 5
 μένον δῆμον· ἀλλ' ἔχοντα τὸν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀρχῆς τεταγμένον τὴν τε ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς δύναμιν
 τὴν τε ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἰσχύον Θεοῦ πρὸ πάντων ἡγουμένον τῆς εὐταξίας τῆς εἰρημένης πόλεως προνοεῖν,
 ἐπὶχοντα τὸν τόπον, ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς στρατιωταῖς τοῖς τε ἐν Ἀλεξανδρίᾳ τοῖς τε ἐφ' ἑκατέρας Αἰγύπτου,
 καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ἀνδρειοτάτων στρατηγῶν τῶν πραισενταλιῶν τῶν τε τῆς Ἐβίας· ὥστε καὶ ἀδρε-
 σπόνουσα παρῆναι αὐτῷ καὶ ὑπουργεῖν οἷς ἂν ἐπιτάξειεν.

Ἔσται δὲ αὐτῷ ἡ τάξις ἢ τε αὐγουσταλιανῆ καὶ μὴν καὶ ἡ δουκικῆ, ἄχρι μέντοι ἑξακοσίων· οὐχ ὥστε
 ἰδία μὲν εἶναι τοὺς δουκικοὺς ἰδία δὲ τοῖς αὐγουσταλιανοῖς, ὅλλ' ὥστε μίαν γενέσθαι τάξιν καὶ κατάλογον
 ἓνα, ὅπερ ἄνδρες ἑκατὸν πρωτεύουσας, πεντήκοντα μὲν τῆς αὐγουσταλιανῆς τάξεως πεντήκοντα δὲ οἱ πρώτοι
 τῶν δουκικῶν, ἀροισβιδὸν ἐν ἀλλήλοις ταττομένοι, ὥστε πρῶτον μὲν εἶναι τὸν αὐγουσταλιανόν, δεύτερον δὲ
 τὸν δουκικόν, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς παραφυλαχθῆναι τὸ σχῆμα τῶν ἑκατὸν τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντων, τὸ δὲ 15
 λοιπὸν ἅπαν ὡς ἂν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων συνιδεῖ οὕτω καταστήσει, μὴ μέντοι ὑπερβαίνειν τὴν πᾶσαν τάξιν
 τὴν ἀναμιξίαν ἐκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἐκ τε τῶν δουκικῶν συγκειμένην ἄνδρας ἑξακοσίων·

CAPUT III.

πάντων τῶν ἐπὶ τούτῳ πραττομένων εἰς τε τὸν θρόνον τὸν ὄν ἐἰς τε ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς
 ἀναφερομένων, ὥστε καὶ τὸ παρ' ἡμῶν εἴ γε ἰρῶδ' γένηται προσδέξασθαι κύρος. καὶ ἐπειδὴν ἡ τάξις
 καταστή, μηδὲνα τῶν αὐγουσταλιανῶν γίνεσθαι χωρὶς προβατορίων ἐκ τῆς ἡμετέρας χειρὸς ὑπογραφομένων, 20
 καθ' ἕνα μὲχρι νῦν. ἔσται δὲ αὐτῇ πάση τῇ τάξει τὸ τῆς αὐγουσταλιανῆς πρόσημα, ἄρχων δὲ ὁ παρὰ
 τῆς βασιλείας προχειριζόμενος (ὡς) βασιλικῆς ἀξίως κρίσῃ, ὃς παραλήφεται τὴν ἀρχὴν καὶ καθαρὰς φυλάξει
 τὰς χεῖρας καὶ πανταχόθεν ἐάντων ἀξίων τῆς βασιλικῆς δεῖξει κρίσεως. οὐδ' αὖ γὰρ ἡμεῖς ἐκ τοῦ δημοσίου αὐτῷ
 ταύτην μόνην δώσομεν τὴν παραφυλῆν. ἢν μέγιστον ὁ περιβλεπτοῦ ἀγουσταλιῶς ἔχει, τὰς πεντήκοντα μὲν
 ἀνόνας καὶ τὰ πενήκοντα κάπιτα, ἀλλὰ μεγάλη τῇ παρανήσει χρυσάμειοι quadraginta librarum auri ἔτους 25
 ἐκάστου λαμβάνειν ὑπὲρ σιτησῶν βουλόμεθα καὶ ὑπὲρ συνηθειῶν καὶ καλανδικῶν παρὰ βινδικῶς ἐκ τῶν
 ὑποτεταγμένων τῷδε τῷ τύπῳ τόπων τε καὶ αἰτιῶν.

CAPUT IV.

Οἱ δὲ γε αὐτῷ παρεδρεύοντες quinque librarum auri λήγονται ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ἑτέροις mille solidos
 καὶ ἡ κατ' αὐτὸν τάξις, καίτοιγε πρῶτερον τὴν τρίτην αὐτῶν ἔχουσα ποσότητα· καὶ ἔσται τὸ πρᾶγμα λαμ- 30
 1 πρὸς τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀξίως διηρημένων χρόνων. Πρώτῃν δὲ εἶναι φροντίδα τῷ τῆν τοιαύτην
 ἀρχὴν ἔχοντι βουλόμεθα τὴν τῆς αἰσίας ἐμβολίης διοίκησιν, ὥστε αὐτὸν μὲν τὸν περιβλεπτοῦ ἀγουσταλιῶν

*iura imperii militaris, re non divisa neque ad duos magistratus pertinente (hoc enim universae rei condu-
 cere putamus), sed unum hominem dictae sedi praeesse, potestatem autem habere in omnibus qui illic sunt
 milites, sive in ipsa Alexandrinorum magna urbe sive in utraque Aegypto collocati sunt, sicuti dictum est;*

*II. oportet enim et disciplinae civitatis providere et ne quid tumultuose in dicta plebe agatur; sed
 eum qui dictae administrationi praepositus est, habentem tam civilis iudicis potestatem quam militum vim
 deo in omnibus auspice disciplinae dictae civitatis providere, cum quantum ad milites ipsos et Alexandriae
 et utriusque Aegypti spectat locum teneat gloriosissimum et fortissimum magistrum praesentalium
 et per orientem, ut etiam ad responsum ei adsit et mandatis eius audiens sit. Erit autem ei officium tam
 augustalianum quam etiam ducianum, usque ad sescentos tamen, non ut seorsum duciani sint seorsum
 augustaliani, sed ut unum officium fiat et una matricula, in qua centum principes sint, quinquaginta
 augustaliani officii, quinquaginta vero primates duciani, alternis vicibus collocati, ut primus sit augus-
 talianus, secundus vero ducianus, et hic deinceps modus observetur in centum eorum principibus, reliquum
 vero omne ita constituitur quemadmodum ei qui magistratum habet videbitur, ut tamen universum officium
 ex augustalianis et ducianis commixtum non excedat viros sescentos;*

*III. omnibus quae in his aguntur et ad tuam sedem et ad nos per sublimitatem tuam referendis,
 ut etiam a nobis si recte facta sint confirmetur. Et postquam officium constitutum fuerit, nemo augus-
 talianus fiat absque probatoris nostra manu subscriptis, sicuti haecenus. Erit autem universo huic officio
 augustaliani cognomen, praefectus autem ab imperatore electus imperatorio iudicio dignus habitus, qui ad-
 ministrationem suscipiet et puras servabit manus et usquequaque se dignum imperatorio iudicio praestabit.
 Neque enim nos hoc solum ei e fisco dabimus emolumentum, quod nunc usque spectabilis Augustalis habet,
 quinquaginta annonae et quinquaginta capita, sed magno augmento usi quadraginta librarum auri quot-
 annis pro annonis eum et pro consuetudinibus et calandicis accipere volumus a vindice ex subiectis huic
 formae locis et titulis.*

*IV. Assessores autem eius quinque librarum auri accipient et eis eisdem, et alios mille solidos eius
 officium, licet antea tertiam eorum partem perceperit; et erit res splendida et nostris temporibus digne
 1 disposita. Primam vero curam ei qui illam praefecturam habet esse volumus felicitis embolae admini-
 strationem, ut ipse spectabilis Augustalis et quod ei paret officium periculo sui ipsius et rerum quas*

1 καθ' ἑαυτὸς M^o || 5 τε Zachariae || σε M (an ἐ? cf.
 c. XVIII § 1) || ταραχῶδες M^o, ταραχῶδους M^o || 7 τῆς
 εἰρημένης εὐταξίας τῆς πόλεως M, corr. Kroll || 9 καὶ
 τὸν ἐνδοξοτάτων καὶ ἀνδρειοτάτων στρατηγῶν τῶν πρ.
 τῶν τε M, corr. Zachariae || ὥστε Kroll || τε M, Incu-
 nam statuit Zachariae (βουλόμεθα δὲ . . .) || 11 ἔσται
 Zachariae ἔσται M || καὶ μὴν Zachariae || 31 αἰσίας M ||
 13 οἱ πρώτοι post μὲν add. Zachariae, mihi infra οἱ

πρώτοι delendum videtur || 14 ταττομένων M, corr.
 Zachariae || 16 μὴ Zachariae μηδὲν M || 20 τῶν προβ.
 cum Scringero vulg. || ὑπογραφομένης M, corr. Zachariae
 || 21 αὐτῇ susceptum || ὁ ἄρχων Zachariae || 22 οἱς in-
 serui (an ἀξιώθεις?) || ὃς del. Zachariae || 25 ἀνόνας M
 || auri M || 28 auri M || 29 κατ' αὐτῶν cum Scringero
 vulg. || 30 δὲ Zachariae τε M || 31 αἰσίας M et ita
 semper fere

καὶ τὴν περὶ τὴν αὐτῶν τάξιν κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν ὄντων αὐτῶν καὶ ἐσομένων πραγμάτων καὶ κινδύνῳ τῆς αὐτοῦ τάξεως οὐ περὶ ταῦτα μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῆν ἀγωνιώσῃς, πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν τοῦ τὸν εἰρημένον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σίτον καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ κατὰ τοὺς νεμομισμένους καιροὺς ἐκπέμπε- 2 σθαι. ἀλλὰ τούτων μὲν εἰσπράττειν ὅστις ἐξ ἑκατέρας ἐστὶν Αἰγύπτου, τὸν δὲ ἄλλον ἀνυπερθέτως ὑποδέχεσθαι [ἦ] καὶ ἐμβάλλεσθαι τοῖς πλοίοις παρασκευάζειν τε εἰς ταύτην ἐκπέμπεσθαι τὴν εὐδαιμονα πόλιν, 5 ὅσος τοῦ καιροῦ τῆς αὐτῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα πλωτίζομένης. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν παρ' ἡμῶν φιλοτιμούμενον τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως τὸν μὲν ἀπαιτεῖν, ὅσος ἐξ Αἰγύπτου καθίσταται ἐκατέρας, οἰκείῳ κινδύνῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως, τὸν δὲ ὑποδέχεσθαι ὅσος ἐξ ἑτέρας ἀφίκοιτο τόπων καὶ ἀπὸ παραδοθῆναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἐπὶ σαφέστερον ἐν τοῖς ἐφεξῆς δηλωθήσομενον, καὶ δαπανᾶν καθάπερ εἰδίσταται περὶ τὸ τρόφιμον τῆς αὐτῆς πόλεως, ὥστε τὸ ἀφθονον αὐτῆν βουλήσῃ θεοῦ διὰ πάντων ἔχειν 10 συγκινδυνεύοντων τῶ αὐτῶ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ ὅσον εἰς τὴν εἰσπράξιν καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων καὶ τῶν λημπρωτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίου βοηθείας, ὥστε πανταχόθεν ἀνεμπόδιτον τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι.

CAPUT V.

Τὸν δὲ ἐκ τῶν τόπων τῶν μὴ ὑπ' αὐτὸν ὄντων ἐκκομιζόμενον θροσίζομεν κατὰ τοσοῦτον ἐπάγειν αὐτῶ τὸν κίνδυνον, ὥστε ἐπειδὴν ἐκκομισθεῖ αὐτὸν τε ὑποδέχεσθαι πάσης μελλήσεως χωρὶς καὶ τὴν περ- 15 ὁμένην αὐτῶ τάξιν (καὶ) οἰκείῳ κινδύνῳ πλωτίζειν πρὸς ταύτην τὴν εὐδαιμονα πόλιν, πανταχόθ' πρόνοιαν ποιούμενον τοῦ μηδὲν ἐκφάρῃον γίνεσθαι ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῶ πόλεων τε καὶ ἐπαρχιῶν καὶ τόπων καὶ ὄρων καὶ στομιῶν, πρὶν τὴν αἰσίαν ἐμβολὴν ἀποπέσειαι τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, μηδὲ μετὰ ταῦτα, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἐπιτετραμμένον ἢ ἐπιτραπησομένον ἐκ θείων μὲν ἡμῶν τύπων, προστάξεων δὲ τῶν θρόνων τῶν σῶν· πρὸς ἅπαντα καὶ τῶν στρατιωτῶν ὑπουγουόντων αὐτῶ καθάπερ ἐμπροσθεν 20 εἰρηται ὅς ἂν αὐτοῖς προστάξειε, καὶ τῶν ναυκλήρων ὑποδεχομένων τὸν σίτον καὶ ἐμβάλλοντων ταῖς ναυαὶ κακείθεν ἐφ' ἡγεμῖνι θεῶ πρὸς ταύτην τὴν εὐδαιμονα ναυτιλλομένην πόλιν.

CAPUT VI.

Εἰ μὲντοιγε τὸν ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου μὴ εἰσπράξειε σίτον, καὶ τὸν μὲν τῆς ἐνταῦθα πεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς εἰσκομισθῆναι παρασκευάζει τῆ Ἀλεξανδρέων καὶ πλωτίζεσθαι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαιμονα 25 πόλιν καὶ βασιλίδα πρὸ πέρατος τοῦ αἰγυπτίου μηνός, τὸν δὲ τὸ τρόφιμον τοῦ παρ' ἡμῶν φιλοτιμούμενον διὰ τοῦ σεπτεμβρίου μὴ εἰσκομίσσει τῆ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, ἴστω ὡς κατὰ τριῶν ἀρτάβων ὑπὲρ ἑκάστου νομισματος ἀπαιτηθῆσεται παρὰ τοῦ σοῦ θρόνου τὸ λείπον ἢ τῆ ἐμβολῆ ἢ τῶ τρόφιμῳ κατὰ τὸ ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου εἰσφερόμενον αὐτῶ: τε ὁ ἄρχων καὶ ἰδιώτης γενόμενος κληρονομοῖ τε αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα κατ' οὐδένα τρόπον ἐλευθερομένα, ἕως ἅπαν τὸ ἐντὶ θεῶ ὕψλημα κατὰ τριῶν ἀρτάβων ἀποτιμώμενον εἰσκομίσσει ταῖς τραπέζαις ταῖς αἰαῖς. ἀλλὰ προσήκει πάντως αὐτὸν καὶ τὴν ἐξ ἑκατέρας 30 Αἰγύπτου πληραρίαν πρᾶξει κατὰ τοὺς εἰρημένους καιροὺς.

CAPUT VII.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς αἰσίας ἐμβολῆς φροντίς συνημμένον τε καὶ ἀχώριστον ἔχει τὸν τῶν ναύλων τίτλον, βουλομεθα καὶ τὰ περὶ τούτου διατυπῶσαι, ὥστε ὀλόκληρον τῶ πράγματι καὶ προσήκουσαν ἐπιδείναι

habet habiturusve est, et periculo officii eius non de his solum sed etiam de ipsa salute periclitantis omnem curam gerat, ut dictum felicis embolae frumentum et exigatur et statulis temporibus evehatur. 2 Et id quidem exigat quod ex utraque est Aegypto, reliquum vero sine dilatione suscipiat et navibus imponat et curet ad hanc felicem urbem exportandum, quantum canonis est eiusdem felicis embolae quae navibus huc advehitur. Similiter verum etiam quod a nobis donatur magnae Alexandrinorum urbis frumentum partim exigat, quantum ex utraque Aegypto consistit, proprio et officii sui periculo, partim suscipiat, quantum ex aliis locis advenerit et ei traditum sit secundum ea quae in sequentibus apertius demonstrabuntur, atque erogat solito more in eiusdem urbis alimoniae, ut deo volente in omnibus abundantia utatur: periclitantibus cum eodem spectabili Augustali, quantum ad exactionem pertinet, et militibus sub eo constitutis et clarissimis tribunis et omni civili et publico adiutorio, ut ab omni parte expedita res procedat.

V. Quod autem ex locis non sub eo constitutis adportatur, eatenus ei periculum adferre sancimus, ut postquam adportatum sit ipse absque ulla cunctatione suscipiat et officium quod ei parat et proprio periculo navibus id vehat ad hanc felicem urbem, ubique prospiciens, ne quicquam exportetur ex subiectis ipsi urbibus et provinciis et locis et stationibus navium et ostiis prius quam felix embola ab Alexandrinorum urbe avecta sit, ac ne postea quidem nisi quatenus a nobis permissum sit vel permittatur per sacras nostras formas sedisque tuae iussiones; ad omnia vero militibus ei obtemperantibus, ut antea dictum est, quidquid eis imperaverit, naviculariis autem frumentum accipientibus et navibus imponentibus indeque deo duce ad hanc felicem urbem navigantibus.

VI. Quodsi frumentum ex utraque Aegypto non exegerit neque quod felicis embolae est quae huc mittitur ad Alexandrinorum urbem adportandum curaverit et ad hanc felicem et regiam urbem mitti ante finem mensis Augusti, quod autem alimoniae est a nobis donatae per mensem Septembrem non importaverit in Alexandrinorum urbem, sciat fore ut per ternas artabas pro singulis aureis computatione facta exigatur a sede tua quod deest sive embolae sive alimoniae in eo quod ex utraque Aegypto infertur et ipse praefectus, etiam cum privatus factus erit, et heredes eius et successores et bona eius, quae nullo modo liberabuntur, donec quidquid hinc debet ad tres artabas aestimatum mensis tuis intulerit. Ceterum oportet eum omnino etiam plenariam facere ex utraque Aegypto temporibus quae diximus.

VII. Quoniam vero felicis embolae cura connexum et confusum habet navorum titulum, volumus etiam quae ad hunc pertinent definire, ut plenam rei convenientemque curam tribuamus. Interim igitur

2 τίθεσθαι Kroll (cf. e. g. 79, 20) γίνεσθαι M || 4 ὅστις] ὅς τῆς M || 5 ἢ seclusi || πλοίοις M || τε] praest. te καὶ αὐτ' tale aliquid; certe a παρασκευάζει pendet ἐμβάλλεσθαι || 8 ἀποδέχεσθαι cum Scringero vulg. || ἑκατέρας M, corr. Zachariae || 9 αὐτῶ Zachariae || αὐτὰ M || ἐπὶ Scringere] ἐστὶ M || 10 ἔχει M || 11 πρᾶξιν M, corr. Zachariae || 14 αὐτῶν M^o || 15 ἐκκομισθεῖ M || μελλήσεως M || 16 καὶ add. Zachariae || 18 ὄρων M || 19 προσ ἔξων (lac. 3—4 litt.) M || 21 οἷς] ὡς Zachariae || αὐτὸς olim Zachariae fort. recte || ἐμβάλλοντων M || 26 ἀρτάβων M^o || 30 ἀποτιμώμενων M, corr. Zachariae || εἰσκομισθεῖν Zachariae || αὐτῆν M^o

τὴν πρόνοιαν· τέως οὖν τὸν τῶν ναύλων ἀποδέκτην βουλόμεθα μὴ ἄδειαν ἔχειν πᾶσιν ἑαυτὸν ἐπεμβάλλειν τοῖς δημοσίοις τέλεσι, καὶ τισὶ μὲν τῶν υπευθύνων ἐνδιδόναι καὶ τὰ καλούμενα ἑνδοματικά κομίζεσθαι καὶ ἐντεῦθεν τοῦ δημοσίου ῥαθμιεῖν, ἑτέροις δὲ παρὰ τὸ προσήκον εἰσπράττειν καὶ πλείον ἴσως ἢ πρότερον καὶ παρὰ τοὺς νενομισμένους (καιροὺς), καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνειν ἀφορμὴν τε καὶ ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος συγχύσεως, τὸ μὲν ἀπαραίτητον τῶν ναύλων ὄσι προτεινόμενον, τῷ δὲ συγκεχυμένῳ τὴν ἑαυτοῦ Θεραπείαν 5
 ἤθελοντα, καὶ ὑπερφρονούντα μὲν τῶν τραπέζων τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, ὁμοίως δὲ ἅπαντα κέρδους χάριν τῷ ἑαυτὸν ποιεῖσθαι σπεύδοντα.

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πάντα ἀγρόντως διοικουμένη ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅσοι συλλογίζεσθαι τῶν ναύλων κανὼν ὁ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείων χρηγοῦμενος, εἰς νομισμάτων μυριάδας ὀκτώ, ὅλα καὶ τῆς εὐτυχούς 10
 αἰτοπομπίας εἰς ὀκτακοσίας μυριάδας συνιούσης, βουλόμεθα τὰς ὀκτὰ ταύτας μυριάδας τῶν νομισμάτων δίδοσθαι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτη ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων καὶ τόπων καὶ προσώπων· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν εὐπόροις ἐπιχειρήματα τὴν τοιαύτην ἐκταγήν, ὡς τε μηδὲν παντελῶς μῆτε ἐξ ἀναβολῆς 15
 μῆτε ἐξ ἑλλείψεως τῆς αἰσίας αἰτοπομπίας γενέσθαι. ὁ μάλιστα περιβλεπτοῦς ἀγνοσταλίος καὶ ἡ πειδομένη τάξις αὐτῶ, κατὰ μίαν ὡς εἴρηται γενομένη συστροφὴν τε καὶ ἐνωσιν ἐκ τε τῶν ἀγνοσταλιανῶν ἐκ τε τῶν 20
 προτέρων δονικῶν, τὰς εἰσπράξεις ποιήσοντα τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀφωρισμένων ἐκ τε τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου τῷ ἀποδέκτη τῶν ναύλων, ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ναύλων ἀποδέκτου τὴν τοιαύτην εἰσπράξιν ποιουμένου, ἐφ' ᾧ τε οἰκείῳ κινδύνῳ τὸν τε ἀγνοσταλίον ὡς εἴρηται τὴν τε αὐτοῦ τάξιν ταῖτα ἀπαιτεῖν ἅμα τῷ ἀποδέκτη τῶν ναύλων· (ᾧ) καὶ αὐτῷ κινδύνος 25
 ἐπέστη τῆς τούτων εἰσπράξεως, ὡς τε ἀμέμπτος καὶ ἀπαιτεῖν τὸ χρυσίον καὶ ἐπιδιδόναι τῇ εἰρημνῇ χρῆσθαι καὶ διανεμῆν τοῖς ναυκλήροις κατὰ τὸ μέχρι (νῦν) εἰδιχαμένον, συνανίστοντος καὶ συγκινδυνεύοντος τῷ αὐτῷ 30
 ἀποδέκτη τῶν ναύλων πρὸς ἅπαντα τοῦ περιβλεπτοῦ ἀγνοσταλίου τῆς τε πειδομένης αὐτῷ τάξεως καὶ τῶν ἀνδραιοτάτων ταγματῶν τῶν ἐν τοῖς τόποις ὄντων σὺν τοῖς αὐτῶν τριβούνοις. ὅλα προσήκον ἐκ τρόπου παντός τὸν τῶν ναύλων ἀποπληροῦσθαι λόγον καὶ δίδοσθαι τούτον τῷ ἀποδέκτη καὶ δι' αὐτοῦ κατὰ τὸν 35
 προσήκοντα καὶ νενομισμένον δικαιοῦσθαι τρόπον καὶ παρέχεσθαι τοῖς ναυκλήροις ὑπὲρ πάσης τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ αὕτη μὲν πρώτη φροντίς καὶ διοίκησις ἐαυτῇ συνημμένη γενήσεται, ἡ τε τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἡ τε τῶν ναύλων.

CAPUT IX.

Ἐν δευτέρῳ δὲ τάξει βουλόμεθα τὴν τε σὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸν κατὰ καιρὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς ἀρχῆς καὶ τοὺς τε σκηνιαρίους καὶ τρακτεντὰς δύο τε Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν 30
 δημοσίων φόρων τῶν εἰς ἑκατέραν τράπεζαν εἰσφερομένων τοῦ δικαστηρίου τῆς σὴς ὑπεροχῆς, τὴν τε ἰδικὴν τὴν τε γενικὴν, δηλαδὴ ἐξ ἐκείνων τῶν πόλεων καὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν τούτων ἰγγυτῶν καὶ τῶν 35
 τόπων τῶν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀφορισθέντων, ὑποτεταγμένων καὶ αὐτῶν τῆδε τῇ θείᾳ νομοθεσίᾳ. οὐ δυναμένων παντελῶς οὐδὲ τοῦ περιβλεπτοῦ ἀγνοσταλίου οὐδὲ τῆς πειδομένης αὐτῷ τάξεως οὐδὲ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείων λόγον παρέχειν ἢ ἑξαιρεῖσθαι τῆς εἰσπράξεως τῆς δημοσίας τινὰς ἢ ἐπιχωριανεῖν καθ' οἰανδήποτε αἰτίαν τῇ εἰρημνῇ εἰσπράξει τῇ ἀνηκούσῃ ταῖς τραπέζαις τῆς σὴς ὑπεροχῆς ἢ τοῖς 40
 προσώποις τοῖς ἀφωρισμένοις αὐτῇ, πλὴν εἰ μὴ βοηθεῖται ἕνεκα τούτου αἰτήσαναι γενέσθαι οἱ τρακτεντὰ καὶ 35

naulorum susceptorum volumus non licere omnibus sese immiscere publicis tributis, et nonnullis debitorum remittere et endomatica quae vocantur percipere sique fiscum negligere, ab aliis vero praeter id quod convenit exigere et plus forte quam antea et praeter legitima tempora, indeque occasione petere et initium confendendae rei, naulorum necessitatem semper praetendendi, ex confusione vero suum ipsius commodum captanti, et mensas sui tribunalis despicienti, similiter vero omnia lucris causa sibi subicere conanti.

VIII. Quoniam igitur sublimitas tua vigilanter cuncta administrans nos edocuit, quantum computetur naulorum canon ex Alexandrinorum urbe subministratus, ad octoginta milia aureorum, etiam felici frumenti missione octoginta milia complete, volumus haec octoginta milia aureorum dari naulorum susceptorum ex subiectis provinciis et urbibus et locis et personis: ideo enim hanc delegationem largam fecimus, ne quid omnino neque ex dilacione neque ex defectu felicitis frumenti missionis accidat. Spectabilis autem Augustalis et quod ei paret officium, ad unam ut dictum est ex augustalianis et qui prius fuerant ducianis coniunctionem et confusionem redactum, exactiones facient ex urbibus et locis et personis delegatis naulorum susceptorum ex Alexandrinorum urbe et utraque Aegypto, similiter ipso quoque naulorum susceptorum hanc exactionem faciente, ut proprio periculo et Augustalis sicut dictum est et eius officium haec exigat una cum susceptorum naulorum. Cui ipsi quoque periculum imminet horum exactionis, ut sine reprehensione aurum exigat et in hunc usum expendat et nauticariis distribuat sicut hactenus moris fuit; cum eodem naulorum susceptorum haec peragente et periculum subeunte in omnibus Augustali et officio quod ei paret et fortissimis cohortibus per loca constitutis cum suis tribunis. Oportet enim omnimodo naulorum rationem compleri et tradi susceptorum et ab eo iustum et legitimum in modum administrari et nauticariis praestari pro tota felici embola. Et haec quidem prima cura erit et administratio secum coniuncta, felicitis embolae et naulorum.

IX. Secundo autem loco volumus sublimitatem tuam et qui quoque tempore hunc magistratum gesturus est et scriniarios et tractatores utriusque Aegypti et Alexandriae prospicere exactioni publicorum tributorum ad utramque mensam tribunalis tuae sublimitatis conferendorum et specialem et generalem nimirum, ex urbibus et personis earumque fideiussoribus et locis ad hanc partem deputatis, subiectis et ipsis huic sacrae legi. Nec possit omnino neque spectabilis Augustalis neque officium et parens nec dei amantissimus episcopus Alexandrinorum legem dare aut eximere quosdam a publica exactione aut immiscere se ullam ob causam huic exactioni ad sublimitatis tuae mensas sive personas ad eam deputatas pertinenti, nisi auxilii gratia hoc ut fiat petierint tractatores et qui locum eorum in provincia suppleant.

3 πλείον ἴσως ἢ πρότερον Kroll | πλείονες οἱς βί- | || 25 αὐτῇ Zachariae male || 26 Αἰγύπτου Zachariae] |
 4 καιροὺς M, πλείον ἢ ὡς πρότερον Zachariae || 4 καιροὺς | ἀπ' αἰγύπτου M || 29 τῇ τε ἰδικῇ τῇ τε γενικῇ M, corr. |
 add. Zachariae || 11 προσώπων Osenbrüggen] προσώ- | Zachariae || 33 τῆς Zachariae] τῶν M || τῶν δημο- |
 δων M || 18 φ add. Kroll || 20 νῦν add. Scrimger || συν- | σίων Zachariae || 35 αὐτῷ M, corr. Zachariae |
 κινδυνεύοντος M || 23 ἀποκλήρουσθαι M, corr. Aylaens |

οὐ τὸν αὐτῶν πληροῦντες τόπον κατὰ χώραν. εἰ γὰρ τοῦτο αἰτήσουσιν ἢ εἴπερ προσταξάειεν ἢ σὴ ἐνδοξότης
 καὶ οἱ κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀρχὴν, ἀνάγκη ἐξεῖ δὲ τε κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν
 καθωσισμένοι στρατιῶται καὶ οἱ τούτων τριβούνοι καὶ ἡ πευθόμενη τάξις τῷ αὐτῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ
 αὐγουσταλίῳ καὶ πάσα πολιτικὴ καὶ δημοσίαι βοήθεια, καὶ ἐπαρῦναι τοὺς σκριαριοὺς τοῖς σοῖς καὶ παρα-
 κενούσιν ἅπαντας τοὺς ὑποκειμένους ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς ταῖς ἀρμοζούσαις ἐκτέρα τραπέζῃ τοῦ δικα-
 5 στρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, διὰ τῆς οἰασοῦν ἀναβολῆς τοὺς ἐπικειμένους αὐτοῖς εἰσφέρειν δημοσίους φόρους
 καὶ μὴ τολμᾶν ἀντιλέγειν. εἰ γὰρ (τις) τῶν ἐξ ἐκατέρας Αἰγύπτου ἢ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν οἰκοῦνται
 καὶ ὑποκειμένων ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς (ἐξήρημένον τοῦ Μενελάου καὶ τοῦ Μενελάου τῆς πόλεως, περὶ
 ὧν ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰ προσηκόντα διατυπώσομεν) τολμήσειεν ἀντιβλέπειν πρὸς τὴν δύσιν ἢ κατὰ τὴν ἐναντιω-
 10 θῆναι, καὶ μὴ ὁ περιβλεπτός αὐγουστάλιος ἔχων καὶ τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν καὶ οἱ τῶν
 ταγματῶν πρωτεύοντες καὶ τριβούνοι καταναγκάσουσιν αὐτὸν ἢ αὐτοῖς τὰ ὀφειλόμενα εἰσενεγκῆν καὶ τὴν
 εὐνομοσύνην τὴν πρὸς τὸ δημόσιον ἀγαπήσαι, ἴστωσαν, ὡς αὐτὸς μὲν ὁ μεγαλοπρεπεστάτος αὐγουστάλιος
 καὶ πάσα βοήθεια ἧς ἐμπροσθεν ἐμνήσθημεν κινδυνεύουσιν ἐπὶ τε ταῖς ζωαῖς . . . εἰς τὸ δημόσιον καὶ
 εἰς μέρος τῶν ὀφειλομένων καταλογιζόμεναι, οἱ δὲ ἀντεπιεῖν θαρρόσαντες δημοσίαν ὄφονται τὴν ἐαυτῶν
 15 περιουσίαν γενομένην καὶ ἐαυτοὺς ἐξω τῆς χώρας ἐλαυνόμενους. περὶ ὅλην δὲ, ὡς πάσι τοῖς διαταχθεσομένοις
 παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὁ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος ὑποκείται τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ξουσίᾳ τε καὶ ἀρχῇ,
 καθάπερ μέχρι τοῦ παρόντος πεφύλακται

CAPUT X.

Εἰ μένοι βουληθῆ ἢ σὴ ἐνδοξότης ἢ οἱ σκριαριοὶ ἢ οἱ τρακτεταὶ ἢ οἱ τὸν ἐκείνων πληροῦντες τόπον
 κατὰ χώραν λόγον τισὶ δοθῆναι προσώποις, ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὶ κινδυνεύουσιν· διόσει μένοι τούτων ὁ θεοφιλέ-
 20 σιατος πατριάρχης ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐκτεινόμενον καὶ ἐπὶ τοῖτοις τοῖς ὅροις, ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τῆς ἀρχῆς τῆς
 σῆς ὑπεροχῆς προσταχθεῖ ἢ παρα τῶν τρακτετῶν αἰτήθει, εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γένοιτο τις λόγον δοσει, αὐτῇ
 παντελῶς ἔσται ἄκρος. οὐδὲ γὰρ δι' οἰασθησοῦν αἰτίας λόγον τῶν παρὰ ταῦτα παρεχμῶν τοῖς προσώποις
 τοῖς ἐκάστη ἀφορισμένοις αἰτία συγχωροῦμεν, πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον λάβοιεν, ἐφ' ὧτε δημοσία
 φανεσθαι καὶ πάντως εἶσω ῥήτων ἡμερῶν πᾶν ὅσον ὀφείλουσι τὸ δημόσιον ἐκπληρώσαι ἢ τὴν ἀποχρῶσαν
 τοῖς τρακτεταῖς ἢ σκριαριοῖς παρεχμῶν ὀφάλλειαν· πρὸς τῶν παρὰ ταῦτα εἰληθῶσαν λόγον παρ' οἰουδῆ-
 25 ποτε προσώπου ἴσον τοῖς ἀμπλακοῦσιν εἶναι καὶ ὑπομένειν τὴν εἰσπραξίν καὶ ἔνδον τῶν ἁγίων περιβόλων.
 1 εἰ δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος παρὰ τὰ εἰρημῶνα δοίη λόγον ἀνάγκη ἔξουσις ὁ θεοφιλέστατος
 οἰκονόμος καὶ οἱ ἐκκλησιάρχαι τῆς ἀγιοπάτης ἐκκλησίας τὴν ἐντείνον ἀμβαλόνσαν τῷ δημοσίῳ ζημίαν
 ἐπιγνώσιν οἰκοῦσαν καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως. εἰ δὲ μὴ ἐυπορήσων, ἐκ τῶν τῆς ἀγιοπάτης ἐκκλη-
 2 σίας χρημάτων τε καὶ πραγμάτων τὸ ἱκανὸν τῷ δημοσίῳ γενήσεται. εἰ δὲ τολμήσουσι παρὰ γνώμην τοῦ
 30 θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου αὐτοῖς δοῦναι λόγον, οὐ μόνον ἔσται τὸ δεδομένον παντελῶς ἄκρος, ἀλλ' αὐτοὶ τῶν
 ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ, τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου, εἰ τοῖτο παρὰ γνώμην αὐτοῦ πράξειαν, πάντως
 3 αὐτοῖς καὶ ἀποκινούντος τῶν φροντίσεων ὧν ἔχουσι καὶ τῆς ἐρωσῆσιν ἐβάλλοντος. εἰ δὲ ἀρχῶν παρὰ
 τὰ διεγορευμένα δοίη τινὶ λόγον ὀφείλοντι δημοσία ταῖς σοῖς τραπέζαις ἀφορισμένα, τουτέστιν ἢ ὁ αὐγού-

Si enim hoc petent, aut si iusserit gloria tua et qui quogue tempore eandem administrationem obtinent,
 necesse habebit qui tunc est Augustalis et qui sub eo sunt devoti milites eorumque tribuni et officium
 eidem magnificentissimo Augustali parens et omne civile et publicum adiutorium, scriniariis tuis succurrere
 et perficere ut omnes, quicunque eiusmodi illationibus utrique mensae tribunalis tuae sublimitatis competen-
 5 tentibus obnoxii sunt, sine ulla mora imposita sibi publica tributa inferant neque contradicere audeant.
 Si quis enim ex iis, qui in utraque Aegypto aut Alexandriae habitant et talibus illationibus obnoxii sunt
 (excepta Mareota et Menelaia urbe, de quibus in sequentibus quae aequa sunt statuemus), recusare solu-
 tionem aut in aliqua re adversari audeat, et spectabilis Augustalis tam militarem quam civilem magistratum
 habens et cohortium principes et tribuni non coegerint eum vel eos debita inferre et probitati erga fiscum
 studere, sciant ipsum magnificentissimum Augustalem et omne adiutorium cuius modo mentionem fecimus
 periculum subdituros esse circa cingula fisco inferendas et in partem debitorum imputandas;
 qui autem adversari ausi erunt, bona sua publicari videbunt sequē e serra eiection. Manifestum vero est
 in omnibus quae a sublimitate tua constituentur eum, qui quogue tempore est Augustalis, tuae sublimitatis
 potestati et imperio subiectum fore, sicuti usque ad praesens tempus observatum est.

X. Si tamen voluerit gloria tua aut scriniarii vel tractatores vel qui eorum locum in provincia
 obtinent, λόγον quibusdam personis dari, pro iis ipsi periculum sustinebunt; dabit autem eum dei aman-
 5 tissimus patriarcha in tot dies extensum et sub eis conditionibus, sub quibus tuae excellentiae imperio
 statutum aut a tractatoribus petitum sit. Si vero praeter haec λόγος detur, datio penitus irrita erit.
 Neque enim ullis ex causis ut praeter haec aliquis asylū λόγον praebat personis singulis titulis delegatis
 concedimus, nisi ea conditione λόγον accipiant, ut in publico versentur et omnino intra certos dies omne
 quod debent fisco exsolvant aut sufficientem tractatoribus scriniariisve cautionem praesentent. Accedit ut
 qui praeter haec λόγον a qualibet persona accepit, aequalis sit eis qui non acceperunt et intra sancta
 1 quogue saepia exactionem sustineat. Si vero dei amantissimus archiepiscopus contra ea quae diximus
 λόγον dederit, necessario dei amantissimi oeconomī et defensores sanctissimae ecclesiae damnum hinc publico
 illatum de suo et de propria substantia restituent. Si vero locupletes non sint, ex pecuniis et rebus sanctis-
 2 simae ecclesiae fisco satisfiet. Quod si ipsi invito dei amantissimo archiepiscopo λόγον dare ausi erunt,
 non modo quod datum est penitus irritum erit, sed ipsi damnum publico restituent, et beatissimus patri-
 3 archa, si hoc praeter eius voluntatem fecerint, omnino eos a ministeriis quae habent removebit et e sacer-
 dotio eieciat. Sin autem iudex contra ea quae sancimus dederit λόγον alicui qui publica mensis tuis

1 malim προσταξάειεν || 2 ὑπ' αὐτῶν M || 6 αὐτοῖς M ||
 7 τις inserui (post τολμήσειε Zachariae) || 13 aliquid
 excidisse vidit Zachariae, qui supplet kai ἐπὶ ταῖς πο-
 ναῖς δοθησομένα non recte; fuit fere kai ἐπὶ ταῖς
 αἰτήσεσι καταβαλλομένας || 14 οἱ τε ἀντεπιεῖν M || 15
 malim ὡς ἐν πᾶσι || 16 τῇ om. cum Scrimgero vulg. ||
 18 τῶν M || 21 αὐτῇ M || 22 ἄκρος Agylaeus ||
 κρεία M || οὐδὲ γὰρ δι' οἰασθησοῦν Kroll] οὐτε γὰρ

διδομεν δῆποτε γούν M (an γούν del.?) || αἰτίας] ἀσυ-
 λίας Zachariae (idem οὐκ λαμβάνειν addit post παρ-
 εῖν) || 25 τῷ Zachariae] τὸ M || 26 προσώπου (non
 Zachariae] τρόπον ἴσως M || ἀμπλακοῦσιν Kroll] ἀπο-
 λαμβάνουσιν M, οὐκ ἀπόλ. Zachariae || 29 ἐπιγνώσιν
 om. M, supra lineam add. M || 31 δεδομένον Kroll] |
 λεγόμενον M || 32 τοῖτο Osenbrüggen] τε τὸ M (an τε
 τοιοῦτο?) || 33 praet:lat φροντίδων vel φροντισμάτων

στάλιος ἢ οἱ λαμπρότατοι τριβούνοι (ἦ) οἱ πρωτείνοντες τῶν ταγμάτων, τῆς τε ἀσίας καὶ τῆς ἀρχῆς παρα-
 λυθῆσονται καὶ θεραπεύσαντες τῷ δημοσίῳ τὴν αὐτὴν ζημίαν καὶ ἰδιώταις γενόμενοι, καὶ οὐ περιόντες μόνον
 ἀλλὰ δὴ καὶ τελευτήσαντες ἐνέχονται γὰρ αὐτοὶ καὶ κληρονόμοι ταῖς τοιαύταις ἀπαιτήσεσι καὶ τὰ αὐτῶν
 πράγματα, ὥστε εὐλαβεῖα τῶν ποιῶν μὴδὲν ἁμαρτάνεσθαι τοιοῦτον μὴδὲ διαφεύγειν τὴν ποινήν, ἀρχῆς ἂν
 4 τὸ πᾶν ὄφλημα διαλυθῆι. εἰ δὲ τις ἐγαγόμενος ἀφείλοτο πρόσωπον ἐκ τῶν ἀγίων περιβόλων ἢ τόπων 5
 ἢ καὶ ἐμποδῶν τῇ ἀπαιτήσῃ ἔσται, δεῖ καὶ τούτων ὁμοίως παντός οὐπερ ὁ ἀφαιρεθεὶς ὑπεύθυνος γέγονεν
 ἐνόχον ἵνα καὶ ἀπειθῆσαι σὺν κληρονόμοις ἰδίοις καὶ διαδόχοις καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν. ἀλλ' αὐτοὺς
 ὡς εἴρηται τοῖς καὶ τὸν πάντα κίνδυνον ἔχοντας ἐπὶ τούτῳ (φραμὲν δὴ τοὺς τρακτευτὰς καὶ σκρινιαρίους)
 αὐτοὺς καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ πράγματος ἔχειν, καὶ πάντα τὸν κανόνα ταῖς τραπέζαις
 ταῖς σαῖς ἐκ τῶν εἰρημένων διαφέροντα πόλεων τὴ καὶ ἐπισχυῶν καὶ τόπων ἐκπέμπειν ταῖς τραπέζαις τῆς 10
 σῆς ὑπεροχῆς, τῇ τε γενικῇ τῇ τε ἰδικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδιδόναι ὅς ἂν αὐτοὺς διατυπώσῃαι.

CAPUT XI.

Ἡμεῖς δὲ Θεοπίζομεν, ἀνάγκην ἔχειν τὸν περιβλεπτον ἀγουσταλίον καὶ ἐπιμύνειν τοῖς τε παρὰ τοῦ
 σου θρόνου στελλομένοις εἰς τοῦτο καὶ τοῖς τρακτευταῖς καὶ σκρινιαρίοις ἦτοι τῷ πληροῦντι τὸν αὐτῶν τόπον
 1 ἐπὶ ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς ὁρώσας αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν γενικὴν καὶ ἰδικὴν ἀναφερομένης τράπεζαν. εἰ δὲ
 τινες συμβαίῃ τῶν ἐκ τῶν εἰρημένων χωρῶν ἀγνωμονεῖν περὶ τὸ δημοσίον καὶ τὴν ταρχὴν πιεθῆσθαι 15
 ποιεῖν, ἵνα διαφύγοιεν τὴν εἰσπραξίν, Θεοπίζομεν ἄδειαν ἔχειν τὸν τρακτευτὴν ἦτοι τοὺς σκρινιαρίους ἦτοι
 τὸν ἐπέχοντα τὴν τάξιν αὐτῶν δὴλὰ ταῦτα καθίσταν τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἀγουσταλίῳ, τὸν δὲ οἰκείῳ
 κινδύνῳ καὶ τῆς πειθόμενης αἰτῷ τάξεως καταναγκάζει τοὺς στρατιώτας ἀμύνειν τῷ πράγματι καὶ συνέχειν
 τοὺς ἀγνωμονοῦντας καὶ ἀπαιτεῖν τὰ ταῖς (σαῖς) τραπέζαις ὀφειλόμενα οἰκείῳ κινδύνῳ, ὥστε διὰ τε τῆς
 πολιτικῆς διὰ τε τῆς στρατιωτικῆς χειρὸς ταῦτα ἀνυπόμεινα ἀνυπέροχτον ἔχειν τὴν εἰσπραξίν τὴν τε ἐπὶ τῆς 20
 μεγάλῃ ταύτην πόλιν εἰσπραξάν, εἰδυῖον τῶν τε λαμπροτάτων τριβούνων τῶν [τε] ἀνδροειστάτων στρατιω-
 τῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντων, ὅτι τοῦτου εἰ ῥαθυμήσειαν καὶ μὴ παρασκευάσουσιν αὐτοὺς
 ἅπαντα πράξει ὅποσα εἰρηκαμεν, καὶ περὶ τῶν σιτησῶν κινδυνεύσουσι· παρακατασχεθῆσονται γὰρ αὐταὶ
 παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀγουσταλίου καὶ εἰσκομισθῆσονται ταῖς σαῖς τραπέζαις οἰκείῳ κινδύνῳ, καὶ ἤμενοι
 ὑποστήσονται οἱ τε λαμπρότατοι αὐτῶν τριβούνοι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς πρωτείνοντες (οἵπερ καὶ κεφαλικὴν τιμω 25
 ρίον εὐλαβεῖσθασα), καὶ τὸ πὸν τάγμα μεταστάν ἐκ τῆς χώρας ἐν τοῖς πορρωτέρῳ τοῦ Ἰστρου ἦτοι Δανου-
 2 βλου ποιεῖσθαι τοποῖς μετατεθῆσεται, τοῖς εἰσὶν λιμνοῖς τῆς παραφυλακῆς ἕνεκα προσκατερθῆσον. αὐτοὶ
 τὸ οἱ πρὸς τὸ δημοσίον ἀγνωμονήσαντες καὶ τὴν ταύτην ἀνάγκην ἀναμείναντες ἤμενοι τε καὶ ἐξουσίαν
 ὑποστήσονται διηρηκτῇ, τὴν Σεβαστοπολιτικῶν καὶ Πιτυοῦντων, αἵπερ εἰσὶν ἐπ' ἑσχάτον τῆς . . . τοῖ Ἐυξείνου
 Πόντου κατοικήσαντες. τὴν δὲ αὐτὴν καὶ ὁμοίαν φροντίδα τῷ περιβλεπτῷ ἀγουσταλίῳ ἐπιτίθειμεν καὶ 30
 προσφάσει τῶν largitionaliῶν τίτλων καὶ πάντων τῶν προσηκόντων εἰς τὰς θείους ἡμῶν λαογυγιόνας, ἀνυ-
 ομένων παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως εἴτε κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινῶν αὐτῆν εἴτε κατὰ Αἰγύπτους ἀμφοτέρας.
 καὶ γὰρ τούτων ἡμῖν ἢ υἱτῆ καθέστηκε φροντίς, καὶ προσήκον ἴσθιν αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν κινδύνῳ
 οἰκείῳ προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν largitionaliῶν τελῶν καὶ τῶν αἰτίων ἁπασῶν τῶν εἰς τὰς θείας ἡμῶν

deputata debet, id est sive Augustalis sive clarissimi tribuni sive priores cohortium, dignitate et magistratu
 privabuntur et fisco hoc damnnum restituent etiam cum privati facti erunt, nec viventes solum verum etiam
 defuncti: tenebuntur enim ipsi heredesque eiusmodi exactionibus et res eorum, ut poenarum metu nihil
 4 tale committatur nec poenam effugiat, donec debitum totum exsolutum sit. Si quis autem personam
 ream e sanctis saeptis vel locis abstraxerit aut etiam exactioni impedimento sit, oportet etiam hunc
 omnibus omnino quibus exemptus tenebatur obstructum et exactioni cum hereditibus suis et successoribus et
 rebus suis obnoxium esse. Eos vero ut dictum est, qui omne periculum huius rei subeunt, tractatores
 dicimus et scriniarios, eos etiam omnem potestatem et curam rei habere totumque canonem qui mensis tuis
 ex dictis urbibus et provinciis et locis competet transmittere mensis sublimitatis tuae, et generali et spe-
 ciali, aliisque tradere quibus ipse constitueris.

XI. Nos autem sancimus spectabilem Augustalem necesse habere etiam opem ferre tam eis qui ad
 hoc a sede tua mittuntur quam tractatoribus et scriniariis sive ei qui eorum locum explet in exactionibus
 ad eos pertinentibus et ad generalem et speciale mensam referendis. Si qui autem ex dictis terris
 improbi circa fiscum fuerint et aliquem tumultum excitare studuerint, ut exactionem effugiant, sancimus
 licere tractatori sive scriniariis sive ei qui locum eorum obtinet de his certiore facere magnificentissimi-
 mum Augustalem, hunc vero sui ipsius et officii ei parentis periculo cogere milites subvenire rei et com-
 prehendere improbos et exigere quae mensis tuis debentur proprio periculo, ut tam civili quam militari
 manu haec agitata sine dilatione exigantur et in magnam hanc urbem importentur. Et sciant clarissimi
 tribuni fortissimorum militum et maxime primates eorum, sese si hoc neglexerint nec omnia facere eos
 compulerint quae diximus, annonis quoque periclitaturos; retinebuntur enim haec ab eo qui tum Augustalis
 erit et inferentur mensis tuis ipsius periculo, et bonorum publicationem sustinebunt clarissimi eorum
 tribuni et qui inter ipsos primates sunt (qui etiam capitale poenam metuant), et universa cohors e regione
 mota in loca quae ultra Istrum sive Danubium sunt transferetur, ut illis limitibus custodiae causa ad-
 2 haereat. Eique ipsi qui in fiscum improbi fuerint et talem necessitatem expectaverunt, publicationem
 bonorum et exilium sustinebunt perpetuum, in Sebastopolitanorum et Pityuntium urbibus quae sunt in
 ore ultimò . . . et Ponti Euxini habitaturi. Eandem vero et aequalem curam spectabili Augustali
 imponimus etiam largitionalium titulorum nomine et omnium quae ad sacras nostras largitiones pertinent,
 quae ab ipso officio eius sive in ipsa Alexandrinorum urbe sive in utraque Aegypto expediuntur.
 Nam haec quoque aequae nobis curae sunt, et oportet eum eiusque officium proprio periculo curare ex-
 actionem largitionalium vectigalium et omnium titulorum qui ad sacras nostras largitiones pertinent, ut

1 ἦ add. Zachariae (cf. 784, 10. 785, 21. 2) || 5 ἀγίων
 περιβόλων Zachariae] αἰτῶν πόλεων M || 6 πάντως
 M, corr. Zachariae || 8 ἐπὶ Zachariae] καὶ M || 14 ἀνα-
 φερομένων M, corr. Zachariae || 15 τινὰ M || 19 σαῖς
 add. Kroll || 21 τε prius om. cum Scringero vulg. || τε
 altimum del. Zachariae (cf. αὐτοῖς l. 22) || 22 post ὅτε
 lac. 5 fere litt. in M (ὅτιπερ?) || 27 λιμνῶν M ||

τῆς] τοῖς M || 28 ἀναγκάων M, corr. Agylaeus || 29 τὴν
 Kroll] τῇ M || ἦπερ ἴσθιν cum Scringero vulg. || post
 τῆς (sic) lac. 10 fere litt. in M, τῆς (Ἀβασγίος καὶ)
 Zachariae, malim τῆς (ὑπερῶν ἐπὶ) cl. 31, 26 || 31 lar-
 gitionaliῶν M || 33 ἢ αὐτῇ Zachariae] αἰτῇ M || 34
 largitionaliῶν M

ἀνηκουσῶν largitiόνας, ὥστε τὰς τοιαύτας δημοσίας εισφορὰς τὰς τοῖς θεοῖς ἡμῶν ἀρομοτούσας θησαυροῖς καὶ εἰσπράττεσθαι καὶ ταῖς θείαις ἡμῶν εισφέρεσθαι largitiόσι μετὰ παντὸς κινδύνου τοῦ περιβλέπτου αἰγυυσταλίου καὶ τῆς πειθόμενης αὐτῷ τάξεως. εἰ γὰρ τι τούτων ἀμεληθῆι, κίνδυνος αὐτὸν περιστησεται ἐπὶ τῆ ἀρχῇ· ἐπὶ τῆ περιουσίᾳ τῆ οἰκείᾳ· καὶ οὐ μόνον ἕως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔσται, ἀλλὰ καὶ ὑστερον καὶ ἐπειδὴν ταύτην ἀπόθροτο καὶ κατὰ διαδοχὴν αὐτοῦ καὶ κληρονομῶν· ἐνέξεται γὰρ ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσιν 5 οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ κληρονομοὶ αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, ἕως ἂν πάντα ἐκπληρώσῃαν τὰ ταῖς θείαις ἡμῶν 3 largitiόσιν ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ τόπων ὀφειλόμενα. καὶ οὐτὰ λόγον ἀσυλίας τις παρέξει τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῷ πληρὸν ἐκείνων, οἳ καὶ τὸν κίνδυνον . . . τῆς εἰσπράξεως καθάπερ εἰρηται γινόμενης κινδύνῳ τοῦ κατὰ καιρὸν περιβλέπτου αἰγυυσταλίου καὶ τῆς πειθόμενης αὐτῷ τάξεως, τῶν δὲ χρημάτων καταβαλλομένων ἐπὶ τοῖς καθωσιωμένοις τῶν θείων largitiόνων παλατινούς, οἷς τοῦτον μέλει τοῦ μέρους, καὶ 10 τοῖς ἄλλοις στελλομένοις ἐπὶ τοῦτο παρὰ τοῦ προεστώτους τῆς αὐτῆς εὐκλεοῦς ἀρχῆς ἐνδοξοτάτου ἀρχοντος. καὶ οὐτε λόγον συχωρήσους δούνασι τινα παρὰ τὰ ἐμπροσθεν δηγομένους οὐτὸ ἐμποδισμὰ τι γενέσθαι περὶ τὰς εἰσπράξεις. οἳ τε καθωσιωμένοι στρατιῶται [ἦ] οἳ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντες τὰ αὐτὰ πείσονται, εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἄμνησται καὶ ἐκ τρόπου παντὸς ἀνυσθῆι τὰ largitionalicā χρημάτα καὶ ἐπὶ τοῖς εἰς τοῦτο στελλομένοις καταβληθῆι, καὶ γένηται ἐπ' αὐτοῖς πᾶσα προθυμία καὶ εἰσπράξις, ὅσην 15 καὶ ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις γενέσθαι διαταξάμεθα.

CAPUT XII.

Λίδομεν δὲ καὶ ἐκεῖνο τῷ περιβλέπτῳ αἰγυυσταλίῳ, ὥστε ἴφ ἅπασι διακελεύεσθαι καὶ στρατιῶταις καὶ παγάρχοις καὶ τοῖς τὰ δημόσια πράττουσι τὰ ὑπὸ τῆν αὐτῶν καθεστῶτα διοικήσιν τε καὶ ἔξουσιαν, οὐ μόνον δύνασθαι τοὺς παγάρχας ἀγνομονούντας ἢ περὶ τῶν σίτων ἢ περὶ τὰ ναύλα ἢ περὶ τὰ ἄλλα δημόσια τὰ ἀνήκοντα ταῖς εἰρημαῖαις αἰτίας ἢ ταῖς κατὰ χῶραν δαπάναις ἀποκινεῖν κατ' ἐξουσίαν· ἀλλ' εἴ τι πράτ- 20 τωμεν κακόν, οὐκ ἀποκινῆσαι μὲν αὐτοῖς, ἐν ἀσφαλείᾳ δὲ καταστῆσαι καὶ περιουσίαις ἐτέροισ τῶν πρᾶγματι χρησομένων ὀρθῶς καὶ ἅπαντα μνήσει ἐν ταῖς αὐτῶν τῷ θρόνῳ τῷ σῶ καὶ δι' αὐτοῦ τῆ βασιλείᾳ, ὥστε ἡμᾶς πάντα γινώσκοντας τὰ προήκοντα πράττειν ἐπὶ τῆ τῶν οὐκ ὀρθῶς τῷ πρᾶγματι χρησαμένων ἐκβολῇ ἐπὶ τῆ τῶν ἐπιλεγέντων παραρχῶν εἰ γὰρ συνιδόμεν ἐγκαταστήσει καὶ παραδοῖσι τῶν τε εἰς τὰς 25 1 παραρχίας ἀνήκοντων τῶν τε εἰς τὰς οὐσίας τὰς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ (οἳ) πολιτευόμενοι οἳ τε κατὰ Ἀλεξάνδρουαν οἳ τε κατὰ τὰς δύο Αἰγυπτῶν ὑποκείσονται αὐτῶ, καὶ πάντες ὅσοι δημόσια χειρίζονται ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῶ χώραις ταῖς εἰσπράξεσιν ἀπονεμημένα ταῖς αὐτοῦ· ἀδειαν ἔχοντες, κἂν εἰς ἑτέρας τινὰς εἰεν χώρας τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῶ, καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰσπράττειν τὰ δημόσια, καὶ εἰ τινες τῶν κειτμένων ἐπὶ Ἀλεξανδρείαις ἢ ἐν Αἰγυπτῶσι δύο ἐτέρωθε διαγοίεν ἢ οἰκοίεν (ἐν) ἐπαρχίαις οὐκ ὑποκειμέναις αὐτῶ, καὶ τούτους ἐπαγαγαγεῖν εἰς ἣν ἀπέλιπον χώραν, ὥστε μηδὲν ἐμποδισμὰ τοῖς δημοσίοις γενέσθαι 30 τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῶ. ταῦτοῦ τούτου πραττομένου, εἰ καὶ τινες ὀφείλοιν δημόσια ἀνήκοντα ταῖς τραπέζαις ταῖς αὐαίς, καὶ οἳ τραχευταὶ καὶ οἳ τὸν ἐκείνων πληροῦντες τόπον καὶ ὑποκαίμενοι ταῖς εἰσπράξεσι τῆς γενικῆς καὶ ἰδικῆς τραπέζης τοιοῦτό τι δῆλον αὐτῷ καταστήσειαν· καὶ ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὁμοίως καὶ ἐκπέμψαι

huiusmodi publicae illationes quae sacris nostris thesauris competunt et exigantur et sacris nostris largitionibus inferantur cum omni periculo spectabilis Augustalis et officii ei obtemperantis. Si quid enim horum neglectum erit, periculum ei imminet tam de magistratu quam de substantia propria, idque non solum dum in administratione erit, sed postea quoque et postquam eam deposuerit, et in successoribus eius et heredibus; etenim obnoxius erit talibus exactionibus non ipse solum, sed heredes quoque eius et 3 successores, donec cuncta expleverint quae sacris nostris largitionibus debentur ex locis ei subiectis. Nec λόγον ἀσυλίας ἴσι qui ei subditi sunt quisquam dabit praeter eos, qui etiam periculum sustinent, si quidem exactione ut dictum est periculo fit spectabilis pro tempore Augustalis et officii ei obtemperantis, pecuniae vero numerantur devotis sacrarum largitionum palatinis quibus haec pars curae est, eisque qui praeterea ad hoc mittuntur a gloriosissimo praefecto huius inclitae administrationis. Neque λόγον sinent dare quemquam praeter ea quae antea dicta sunt neque impedimento quicquam exactionibus fieri. Devoti autem milites qui in regionibus illis et urbibus sunt eadem sunt passuri, nisi et ipsi opem ferant et omni modo largitionales pecuniae cogantur et eis qui ad hoc mittuntur exsolvantur, et in his omnis alacritas adhibeatur et exactione quantum etiam in arcariis adhereri statuumus.

XII. Tribuimus autem etiam illud spectabili Augustali, ut in omnibus imperet et militibus et pagarchis et eis qui publica tractant sub eius administratione et potestate constituta, non autem ut pagarchas fraudulenter se gerentes sive circa frumentum sive circa naula sive circa reliqua publica quae ad titulos quos diximus aut provinciales sumptus pertinent pro sua potestate removere possit. Sed si quid mali fecerint, non remorebit quidem eos, sed sub custodia constituet et alios angret qui recte rem administrant, et omnia huc sedi tuae et per eam imperatori nuntiabit, ut nos omnia cognoscentes ea quae convenit faciamus tam de electione eorum qui non recte rem curarunt quam de electorum pagarcharum si nobis 1 placuerit substitutione et traditione eorum quae ad pagarchias et quae ad bona eorum pertinent. Sed etiam curiales tam Alexandriae quam in utraque Aegypto ei subiecti erunt et omnes quicunque publica tractant in regionibus ei subiectis eius exactionibus attributa. Et liceat ei, etiamsi in aliis regionibus sint non ei subditi, eos ad se ducere et publica ab eis exigere, et si qui eorum qui Alexandriae aut in utraque Aegypto possident alibi degant vel habitent in provinciis non ei subiectis, hos quoque reduceret in regionem quam deseruerunt, ut nihil impedimento sit publicis quae ipsi incumbunt. Quod idem fiet, si qui publica debeant ad mensas tuas pertinentia, et tractatores quique eorum locum explent et exactionibus generalis vel specialis mensae inserviant eiusmodi quid ad eum rettulerint: nam etiam in hac re

1 largitiόνας M || 2 largitiόσι M || 7 largitiόσιν M || λόγος M || 8 excidit fere υπομένους || 9 μεταβαλλομένων M, corr. Zachariae || 10 largitiόνων M || 11 ἐπὶ τούτῳ cum Scringero vulg. || post ἀρχοντος nonnulla perisse existimat Zachariae non recte || 12 συχωρήσους M, corr. Zachariae || τινες Zachariae || 13 ἢ del. Zachariae || 14 largitionalicā M || 18 παγάρχαις M || 19 πατάρχαις M || 22 διὰ ταύτου cum Scringero vulg. ||

23 γινώσκοντα M || 24 πατάρχων M || εἴ τε M, corr. Agylaeus || ἐγκαταστήσει καὶ παραδοῖσι M, corr. Zachariae || 25 πατάρχαις M || πολιτευόμενον M, corr. Agylaeus || 27 κἂν Zachariae || καὶ M || 29 ἐν add. Beck || ὑποκειμένον M, corr. Zachariae || 31 αὐτῷ Zachariae (qui etiam ἐπικειμένοις) τοῖς αὐτοῦ M || 32 ἐκείνο M || ἐπικαίμενοι M, corr. Kroll || ταῖς γενικαῖς καὶ ἰδικαῖς τραπέζαις M, corr. Zachariae

καὶ ἄξει τούτους, ὥστε καὶ αὐτοὺς παρὰ τῶν τρακτευτῶν τῶν σῶν ὑπομένειν τὴν εἰσπραξίν· οὐ δυναμένων τῶν ὀφειλόντων καὶ ἐν ἑτέροις ὄντων τόποις παραγράφεσθαι τὸν ἀγροσταλίον ἐπὶ τῇ τῶν δημοσίων μίτιᾳ ὡς μὴ πρόσφορον αὐτοῖς δικαστὴν καθεστῶτα. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν largitionaliῶν ἀπαιτήσεων γίνεσθαι βουλόμεθα.

CAPUT XIII.

Ἐπιδοκοίται δὲ ἐν ταῖς εἰσπράξεσι εἶναι φροντίς τῇ περιβλέπτῳ ἀγροσταλίῳ καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ 5
τάξει, ἥτις ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς εἶναι δαπάνη, τῆς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς τε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, τῶν τε [ἐπὶ] πολιτικῶν καὶ σολεμνίων τελῶν τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρείων πόλεως καὶ τῶν ἐκατέρης Αἰγύπτου. δεῖ τοίνυν ταῦτα κινδύνῳ τοῦ περιβλεπτοῦ ἀγροσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ ἐπιδοκοῦσθαι, οὐκέτι τοῦ πράγματος πραττομένου διὰ τοῦ σκρινιarioῦ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὃν 10
ἐκ τοῦ στρατιωτικῆς διοικεῖν στρατιωτῶν καλοῦσιν Αἰγύπτου· ἄλλ' οὗτος μὲν καθάπαξ πεπαύσεται, ὃ δὲ περιβλεπτος ἀγροσταλίας καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ δι' ὁποῖων ἂν βουλευθῆι τρόπων οἰκίῳ κινδύνῳ τὴν εἰσπραξίν ποιήσεται, καὶ τὴν δαπάνην χορηγήσει τοῖς καθωσιωμένοις στρατιώταις ἅπασιν τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείᾳ ἰδρυμένοις... τὴν ἐπιβάλλονσαν αὐτοῖς ἐκτάξῃ δαπάνην ἐκ τῶν ὑποταγμένων τόπων τε καὶ πόλεων, κινδύνῳ οἰκίῳ τὴν εἰσπραξίν τούτων (διὰ) τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν ποιούμενος.

CAPUT XIV.

Ἀναγκάσεις δὲ καὶ τὸν κατὰ καιρὸν βίνδικα τῆς Ἀλεξανδρείων πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ γινόμενα δαπα- 15
νήματα ποιῆσαι ἐπὶ τε τῆς ἐκπυρώσεως τῶν δημοσίων βαλανείων ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις σολεμνίοις ἅπασιν τοῖς πολιτικοῖς, ἅπερ πάντα ὑποκείται ῥητῶς τῶν ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ. ἥτις ἀπογραφή δηλώσει σαφῶς ἐκ ποίῳν τε ταῦτα συνάγεται τόπων καὶ τίτλων ἥτοι προφάσεων καὶ προσώπων, καὶ πόσα εἶσι καὶ ὄντινα προσήκει διοικεῖσθαι τρόπον, δηλαδὴ τῶν σολεμνίων καὶ ὅσα πολιτικά καθέστηκε δαπανήματα ἐπὶ δύο Αἰγύπτων κινδύνῳ τοῦ ἐπιχωρίου τῶν ἐπαρχίων τούτων ἀρχόντος ἐπιδοκομένου ταῖς αὐταῖς πόλεσιν. ἐπὶ 20
δέ γε τοῖς ὑπὸ τοῦ περιβλεπτοῦ ἀγροσταλίου κινδύνῳ οἰκίῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως διοικητοσμοῖς ἀδειαν ἔξει καὶ λόγον διδόναι καὶ πάντα πράττειν ἅπερ ἂν λυσιτελεῖν τῷ πράγματι νομίσειεν, ὅλα τοῦ κινδύνου παντὸς εἰς αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν φερομένου. δηλαδὴ τῶν δαπανημάτων τῶν γινομένων ἐπὶ τῆς 1 Ἀλεξανδρείᾳ πόλεως κατὰ τὸ σύνθηδες γενομένων δι' ἐκείνων, οἱ μὲχρι νῦν ταῦτα πράττουσι. μηδεὶς κατὰ πρόφασιν τοῦ δήθεν μὴ ὑποκείσθαι τῷ περιβλέπτῳ ἀγροσταλίῳ μηδὲ αὐτοῦ τοῦ περιβλεπτοῦ ἀγροστα- 25
λίου καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἰδολοκακούντων καὶ τὰν δόλον ἢ ἐν ταῖς εἰσκομιδαῖς ἢ ἐν ταῖς πλωῖσι τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ποιουμένων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα καθαρῶς πρατύντων καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κοινοῦ φροντίδος τε καὶ λυσιτελείας, εἰδόντων τὸ τοῦ πράγματος ἀπαραίτητον καὶ γνωσκόντων, ὡς ὑπὸ τὴν ἐσάτιν ἔσονται τιμαρίαν, οὐ μόνον εἰ τι κακοεργήσας, ἀλλὰ καὶ εἰ τινα περιόνοιαν περὶ τὸ πρᾶγμα πράξειαν.

CAPUT XV.

Κακείνο δὲ ἀνενεχθὲν ἡμῖν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς δεῖν ψήθημεν ἐγγράψαι τὰδε τῷ νόμῳ. ἅπαν 30
γὰρ ἀνερευωμένη ἡ σὴ ἔνδοξότης κατὰ τὴν εἰρημένην τῶν Ἀλεξανδρείων πόλιν εὖρον ἐν τῇ πυκτῇ τῇ ἐπὶ

similiter mittet et docet eos, ut ipsi quoque a tractatoribus tuis exactionem sustineant. Nec poterunt debitores in aliis locis versantes Augustalem praescribere in causa publicorum, quasi non sit competens eorum iudex; id quod etiam in largitionalibus exactionibus fieri volumus.

XIII. Reliqua vero in exactionibus cura spectabili Augustali et quod ei paret officio ea erit, quae de militari erit impensa et Alexandriae et utriusque Aegypti, et de civilibus et sollemnibus sumptibus magnae Alexandrinorum urbis et utriusque Aegypti. Oportet igitur haec periculo spectabilis Augustalis et officii ei obtemperantis et exigi et praestari, negotio non amplius tractato a scriniario tuae sublimitatis quem Aegyptii propter administrationem rerum militarium στρατιωτῶν appellant: sed hic quidem prorsus cessabit, spectabilis autem Augustalis et officium ei obtemperans quibuscumque voluerint modis proprio periculo exactionem faciet, et sumptus praestabit devotis militibus omnibus in Alexandrinorum urbe stationem habentibus et in utraque Aegypti collocatis, et competentem eis deputabit sumptum ex subiectis locis et urbibus, proprio periculo devotis militibus horum exactionem facientibus.

XIV. Coges vero etiam vindicem qui quoque tempore est urbis Alexandrinorum omnes impensas ab eo faciendas facere et ad calefactionem publicorum balnearum et ad cetera omnia civilia sollemnia, quae cuncta sacrae huic nostrae legi nominatim subiecta sunt. Quae descriptio distincte declarabit et ex quibus locis et titulis sive causis ac personis haec colligantur, et quanta sint et quomodo administrari debeant, videlicet sollemnibus et quotquot civiles sunt impensae in utraque Aegypti periculo provincialialis harum regionum magistratus hisce urbibus tradendis. In iis vero quae a spectabili Augustali proprio et officii eius periculo administrantur licentiam habebit etiam λόγον dandi et cuncta faciendi quae conducere negotio pulaverit, quoniam omne periculum ad ipsum eiusque officium refertur. Impensas nimirum quae 1 in urbe Alexandrinorum sunt ex more faciendae sunt per illos qui hactenus eas tractarunt. Nemo autem sese spectabili Augustali non subditum esse causatus ac ne ipse quidem spectabilis Augustalis officiumque eius prave se gerat aut fraudem ullam sive in illationibus sive in felcibus embolae vectura committat, sed negotium pure peragat et pro rei publicae cura et commodo, cognoscens rei necessitatem et scientes ultimo supplicio se fore obnoxios non solum si quid male fecerint, sed etiam si quem dolum in ea re adhibuerint.

XV. Illud quoque a sublimitate tua ad nos relatum huic legi inserendum esse duximus. Omnia enim perscrutata gloria tua in dicta Alexandrinorum urbe invenit in tabula, quae temporum erat Ana-

3 largitionaliῶν M || 7 ἐπὶ seclusi, ἐκ Agylaeus, ὑπὲρ τε τῶν Zachariae || ἐκατέρᾳ αἰγύπτῳ M, corr. Agylaeus (ἐν add. Osenbrüggen) || 8 δεῖ Agylaeus || si M || 10 ἀ στρατιωτικόν? || οὕτως M || 12 τῆς Osenbrüggen || τοῖς M || 13 lucinam detexit Zachariae supplens: τοῖς δὲ ἐν ἑτέροις πόλεσιν ἐκατέρας Αἰγύπτου ἰδρυμένοις (nunc τοῖς δ' ἄλλοις); malim καὶ τοῖς ἐπὶ δύο Αἰγύπτων καθυμένοις || 14 διὰ addidi; ποιουμένων coni. Zachariae || 20 ἀρχόντων

ἐπιδοκομένου M, corr. Zachariae || 21 -τον ἀγροσταλίον in litura M, ἀγροσταλίον in marg. repetit M¹ ut vid. || 22 νομισθεῖεν M, corr. Kroll || 25 post ἀγροσταλίῳ talia fere addit Zachariae: δυναμένοις παραγράφεσθαι αὐτόν, ὥστε πάντων ἐγγνωμονούτων τὴν εἰσπραξίν γίνεσθαι: sine cuncta || 27 ποιούμενοι M, corr. Agylaeus || 29 post λυσιτελείας excludit verbi causa ἀνερευωμένων || 31 πυκτῇ τῇ M || πυκτῆς Zachariae

τῶν χρόνων Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἤνικα Μαριανὸς ὁ τῆς ἐνδοξοῦ (μνήμης) ἐπ' αὐτῷ τὰ πράγματα ἐπράττει, καταστῆναι δημοσίαν πυκτῆν, Ποταμῶνος τηρικαῦτα τῶν δημοσίων τῆς Ἀλεξανδρείας προσεταῖτος κατὰ τὸ τοῦ βινδικίου σχῆμα, ἐν ᾗ πυκτῆ ἀπεργάσατο τὸν τοῦ ἐξαγωγίου τίτλον ἐκφέροντα διαφόροις αἰτίαις χιλίους (ὑξθ') χρυσοῦς οὕτως· τετρακοσίους μὲν ἐνενηκοντα δύο χρυσοῦς τοῖς δημοσίοις βαλανείοις τῆς αὐτῆς πόλεως, τετρακοσίους δὲ ἐννέα καὶ δέκα τῷ καλονομένῳ ἀντικανθάρῳ, καὶ πεντακοσίους πεντήκοντα ὄκτω χρυσοῦς προς τῷ ἡμίσει τῷ ἀποδέκτη τῶν ναύλων, ὡς εἶναι τὸ ἀπογεγραμμένον ἐν χιλίοις τετρακοσίοις ἐξηκοντα ἐννέα χρυσοῖς. γενεῶσθαι δὲ ἴσπερον καὶ περιβλεπόμενον παρὰ τῶν πολιτευομένων τῆ αὐτῆς αἰτίας τοῦ ἐξαγωγίου νομισμάτων ὅ, τὸν δὲ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιον τετρακοσίους εἰκοσι χρυσοῦς κομίζεσθαι ὑπὲρ πῶλων τριάκοντα ἐξ, οὓς αὐτὸς παρέχει τῇ ἱπποδρομίᾳ τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρείων πόλεως· καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα μείναι οὐ μόνον (ἐπὶ) τῆς Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς δευτέρας ἐπιανεμήσεως τοῦ παρωχηκότος κύκλου τῆς πρὸ ἐτῶν πεντεκαίδεκα. ἐξ ἐκείνου δὲ τινῶν μὲν βάρθυμια τινῶν δὲ κακουργία τῶν δὲ πλείστων κλοπῇ τὸ πρᾶγμα κατὰ μικρὸν ἐλαττωθῆναι, καὶ ἀποστερεῖσθαι καὶ τὰ δημοσία βαλανεῖα τῶν τετρακοσίων ἐνενηκοντα δύο νομισμάτων ποσότητος καὶ τὰ νῆα τῆς τῶν πεντακοσίων πενήκοντα ὄκτω ἡμίσεος νομισμάτων εἰσφορᾶς, προσάσεως αὐτοῖς δοθείσης ἐκ τοῦ τινος τοῦτο μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦτο δὲ ἐκ τῶν θρόνων τῶν σῶν ἀδειαν ἑαυτοῖς κατασκευάσαι καὶ προῖκα ἐκφέρειν κερᾶνος τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρείων πόλεως καὶ ἕτερα εἶδη, ἄπερ ὑπόκειται τῷ τοιούτῳ τέλει, καὶ οὕτως ἐλαττωθῆναι κατὰ μικρὸν τὴν εἰρημένην πόλιν.

CAPUT XVI.

Ἀποδεχόμενοι τοῖνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καὶ τοῦτοις ἐπιστάσαν θροπίζομεν, μήτε τῶν πεπορισμένων τοῖσι παντελῶς τοιοῦτων θείων (ἤ) ἀρχικῶν τύπων ὀφελός τι καθεστάναι, ἀλλὰ πάντας ἐπιγνωσάντων τοῦτο ὁ μέχρι τῶν χρόνων Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου εἶδιδον, μήτε τὸν περιβλεπτόν αὐγουστάλιον πλείονα 20 ὁπάτην τινὰ ποιεῖν παρὰ τὴν ἐμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου πολιτευσμένην, μήτε κατὰ καινοτομίαν τινὰ προσάπτεσθαι τῶν τελῶν ἐκείνων καὶ ἐαυτῷ ἐκδικεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαῖον φυλακθῆναι σχῆμα τὸ μέχρι Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ αὐτοῦ· μήτε φιλονεικίας ἀφορμὴν διδῆναι τῷ τε κατὰ καιρὸν αὐγοσταλίῳ * * *, καὶ τὸν μὲν ὡς οὐ λάβοι λέγειν, τὸν δὲ ὡς ἐλαττον λάβοι, ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ποσότητος τῶν χιλίων ὀκτακοσίων ὄγδοῆκοντα ἐννέα νομισμάτων κομισθῆναι τετρακοσίους 25 ἐξηκοντα ἐννέα χρυσοῖς (βουλομεθα γὰρ καὶ τι φιλανθρωπότερον τῆς ἀκριβείας πρᾶξαι)· καὶ διὰ τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίου συγκρότησιν ἄλλους χιλίους πεντακοσίους εἰκοσι χρυσοῦς ἐκ τοῦ τίτλου εἰσφέρεισθαι, ἐξ ὧν τοὺς τετρακοσίους εἰκοσι χρυσοῦς ἐαυτῷ λογίζεται ὁ περιβλεπτός αὐγουστάλιος προσάσει τῶν τριάκοντα ἐξ πῶλων, οὓς ἀνάγκη παρασχεῖν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἱπποδρομίᾳ τῆς Ἀλεξανδρείων κατὰ τὸ ἀνωθεν κρατῶν ἔθος, τοὺς δὲ ὑπολοίπους χιλίους διακοσίους καταλογίζεσθαι αὐτῷ εἰς τὰς σιτήσεις τὰς ἑαυτοῦ, οὕτω τε τὸ πρᾶγμα εὐλύττον εἶναι καὶ τὴν ἀρχαῖαν φυλαίτον ὁδὸν καὶ μνηεῖ παντελῶς ἀδειαν κακουργίας παρεχόμενον. τῇ γὰρ τῶν δημοσίων βαλανεῖων ἐγκύσει καὶ τῷ ἀντικανθάρῳ (καὶ) τοῖς δημοσίοις ναυλοῖς 30 ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν * * * ἀπογραφῇ τῷδε τῷ θεῷ νόμῳ διλυτοῦ.

stasii piae memoriae, quando Marianus gloriosae memoriae sub eo res administrabat, extitisse publicam tabellam tum, cum Potamon publicis Alexandrinorum urbis rebus vindicis loco praerant, in qua tabella descripserat exagogii titulum diversis causis mille CCCCLX aureos expendentem in hunc modum: quadringentos nonaginta duos aureos publicis balneis eius urbis, quadringentos undeviginti anticantharo qui dicitur, quingentos quinquaginta octo aureos cum dimidio susceptori naulorum, ut descripta summa mille quadringentos undeseptuaginta aureos efficeret. Postea autem etiam acquisitionem eidem exagogii titulo a curialibus factam esse aureorum C, et Augustalem qui quoque tempore erat trecentos viginti aureos accepisse pro triginta sex equis quos ipse praebet ludis equestribus dictae Alexandrinorum urbis: et hunc statum mansisse non solum per gloriosissimi Strategii administrationem, sed etiam usque ad secundam indictionem praerentii circuli, quae fuit ante annos quindecim. Exinde autem aliorum negligentia, aliorum dolo, plurimorum autem furto rem paulatim imminutam esse, privarique et publica balnea quadringentorum nonaginta duorum aureorum summa et naula quingentorum duodescaginta dimidii aureorum illatione, occasione illis data inde quod nonnulli partim ex aula partim a sedibus tuis veniam impetrarunt exportandi etiam sine vectigali tegulas ex dicta Alexandrinorum urbe et alias species quae eiusmodi vectigali obnoxiae sunt; et sic paulatim dietam urbem imminutionem esse passam.

XVI. Laudantes igitur sublimitatem tuam quod etiam in haec intenta fuit sancimus neque ex talibus omnino divinis aut praefectoriis formis a quibusdam impetratis fructum ullum percipi, sed omnes persolvere id quod usque ad tempora gloriosissimi Strategii dederunt, neque spectabilem Augustalem ampliolem impensam facere quam antea et temporibus gloriosissimi Strategii usitata erat, neque novata re attingere quemquam vectigalia illa et sibi vindicare, sed antiquum statum conservari qui fuit usque ad gloriosissimum Strategium et sub eo: neque contentiosum occasionem dari Augustali qui quoque tempore est tempore et vindici, quorum alter se nihil accepisse dicat alter minus accepisse, sed ex universa summa mille octingentorum undenonaginta aureorum remitti trecentos undeseptuaginta aureos; (volumus enim humanius quam accuratius agere) et adiuvandi causa Augustalis qui quoque tempore est reliquos tantum mille quingentos viginti aureos ex eo titulo expendi; ex quibus trecentos viginti aureos sibi imputabit spectabilis Augustalis nomine triginta sex equorum quos necesse habet suppeditare ludis equestribus urbis Alexandrinorum ex consuetudine dudum valente, reliquos vero mille ducentos rursus sibi in annonas suas imputare, et sic rem expeditam esse et pristini modi servantem et nemini prorsus improbatilis copiam praebentem. Ad publicorum enim balnearum calefactionem et anticantharum et publica naula ex aliis titulis impensas destinavimus, sicut subiecta huic divinae legi descriptione ostenditur.

1 μνήμης add. Zachariae || 4 υξθ' addidi (cf. l. 6sz.), pro οὕτως posuit Zachariae || ἐνενηκοντα M || 7 δὲ ἴσπερον Zachariae || δεύτερον M || 9 οὓς αὐτὸς παρέχει R. Schneider || ὡσανύτως παρέχειν M || 10 μείνας Zachariae || εἶνας M || ἐπὶ τῆς Zachariae || τοῦ M || initium cepit haec indicio kal. Sept. a. 523 || 12 ἀπεστερησθῆναι Scrimger non male || 18 ὀποδεχόμεθα M || 19 τοιοῦτον θείων ἀρχικῶν τύπων M, corr. Zachariae (ἢ add. R. Schneider) || 20 et 22 μήτε Kroll || μηδὲ M || 22 καὶ post ἀλλὰ

suspectum || 24 lacunam perspexit Zachariae inserens τῷ τε ἀποδέκτη τῶν ναύλων; sed vindicis potius mentio ercidit || 27 non plana haec; ἄλλους (μὴ καταβλάσαι ὡστε) Zachariae non recte; malim certe (τοῖς) ἄλλους || 28 ἐμπερῶσθαι Zachariae || 29 πῶλων Agylaeus || πν- λῶνων M || 32 καὶ add. Beck || 33 excidisse nonnulla cognovit Zachariae qui supplet: πρόσθετος ἀφωρεσθῆναι εἰς τῇ ὑποταταγμένην || ἀπογραφῇ M

CAPUT XVII.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Μαρεώτην ὑπεθήκαμεν τῷ Λιβυκῷ κλίματι, καὶ εἰκὸς τινὰς τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐπὶ δημοτικαῖς στάσεσιν ἀλσασκόμενος φεύγειν ἐκείσε διαδιδράσκοντας τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς παρὰ τοῦ περιβλέπτον αὐγουσταλίῳ ποινάς. θεσπιζομεν ἀδειαν εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ στείλλειν ἐκείσε ἐπὶ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ αἰτίᾳ κομμενταρήσιον μετὰ δημοσίας ἐπιστολῆς γινόμενον πρὸς τὸν ἐφέξοντα τὸν τόπον τὸν λαμπροτάτου ἀρχόντος τῆς Λιβύου ἐπαρχίας, ὥστε καὶ συνέχειν αὐτοὺς καὶ παραδιδόναι διὰ τῶν ὑφ' αὐτῶν ταξεωτῶν τε καὶ στρατιωτῶν, ἵνα μηδεὶς τῶν δημοσίουσιν θροῦβουσιν κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν ποιοῦντων ἐκείσε διαδιδράσκει καὶ τὰς τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίῳ διαφύγει ποινάς, πρὸς τῷ καὶ αὐτῷ τῷ τοῖς ἐκείσε μέρουσιν ἐφεστῶτι ἀδειαν εἶναι εἰ τινὰς ἐνροῖοι τοιοῦτους, καὶ συνέχειν καὶ κολάζειν καὶ κοινῶν τὴν χεῖραν ἐλευθεροῦν αὐτούς, ἐπὶ τούτοις τοῖσιν τὴν εἰρημένην ἀρχὴν ὀρῶμεν καὶ συνιστῶμεν ταῦτα πράξουσαν, ὥπερ ἐν τῷδε τῷ νόμῳ διωρίζαμεν· ἔσται γὰρ οὕτως καὶ αὐτάρκης ἢ φροντίς τῷ πράγματι καὶ πανταχοῦθεν περιεσταλένη καὶ διενκρινηθεῖσα καὶ μηδεμίαν παρέχουσα τοῖς βουλομένοις συγχύσεως καὶ κλοπῆς ἀφορμῆν.

CAPUT XVIII.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς καλεῖ ἡ τοῦ * * * Λιβυκοῦ λιμιτοῦ φροντίς, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ Παρατονίου ἰδρουσάμεθα, δόντες αὐτῷ καὶ στρατιωτικῆν χεῖρα τῶν κατ' ἐκείνα βαρβάρων ἀρχουσιν. βουλόμεθα γὰρ καὶ τὸν Λιβυκῆ περιβλέπτον δοῦκα ἰδρῶσθαι μὲν ὡς εἰρητὰ κατὰ τὸ Παρατόνιον καὶ τὰς υποταγμένας αὐτῷ πόλεις, ἐν αἷς 15 ἔσονται (οἱ) ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικαῖς ταῖς αὐτοῦ κελύσεσιν ὑπηρετοῦμενοι· ἡμφεκαὶ δὲ καὶ αὐτοὺς τὰς ἀφωρισμένας αὐτῷ σιτήσεις, ὑπὲρ μὲν τῶν ἐν εἰδεί ἀνόνων ἐνενηκοντα καὶ καπίτων ἑκατὸν εἰκοσι νομίσματα χίλια πέντε τετάρτον, ὑπὲρ δὲ τῶν ἐν χρυσῷ ἀνόνων πεντήκοντα καὶ καπίτων πεντήκοντα νομίσματα τετρακόσια, καὶ πρὸς γὰρ ἡ πειθομένη τῶσι αὐτῷ νομίσματα ἑπὶ ἡμῖν, καὶ οἱ στρατιῶται γε μὴν, τουτέστιν οἱ ἐκ τῶν Λιβυκῶν Ἰουστινιανῶν καὶ Παρατονιῶν Ἰουστινιανῶν ταγματῶν (τῶν) ἀφωρισμένοις τοῖς 20 εἰρημένοις τόποις, τὰς οἰκίας σιτήσεις καθάπερ αὐτοῖς ὥριστο τὸ δημοσίον λήφονται· δηλον δὲ ὅτι καὶ ἅπαντα τὰ πολέμια τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς αὐτοῦ ἐπιδοθήσεται καθάπερ καὶ μέχρι νῦν ἐπεδίδοτο. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐπιχωρίος ἀρχων καὶ ἡ πειθομένη τάξι αὐτῷ τὰς οἰκίας ἔξουσι σιτήσεις. ἀλλ' ἐπειδήπερ εἰ τις ἅπασαν ταύτην συλλογίσεται τὴν δαπάνην, οὐκ ἂν αὐτάρκης εἴη ἢ ἐκ τῶν τόπων τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων ἧτοι τῆς Λιβύου ἐπαρχίας εἰσομιδῆ, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ᾤθημεν προσθεῖναι αὐτῷ καὶ τὸν καλουμένον 25 Μαρεώτην καὶ τὸν Μενελαίτην (τὴν) πόλιν ἧτις πρώτης Αἰγυπτίου ἐπαρχίας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἰσχύσει τοῖς στρατιώταις τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις ἐκ τοῦ δημοσίου παρασκευάζειν χορηγεῖσθαι, εἴπερ ἐτέρωθεν τὰ τῆς δόσεως ἤρηται καὶ ὑφ' ἑτερον ἀρχοντα τελούη, καὶ μυχρία ἐντεῦθεν ἀνασθησονται φροντίδες καὶ ταραχαὶ ἐκ τῆς διασπορᾶς τῶν ἀρχόντων. ἀλλ' αὐτοὺς μὲν ὄρξει τῶν εἰρημένων τόπων, αὐτοὺς δὲ κινδύνῳ οἰκίῳ καὶ ἡ πειθομένη οἱ τάξι καὶ ὁ πολιτικὸς ἀρχων ἅμα τῇ οἰκίᾳ τάξει καὶ εἰσπράξουσι καὶ ἐπιδώσουσι 30 τὸ συναγόμενον τοῖς τε στρατιώταις καὶ αὐτοῖς, ὥστε καὶ τὰς δαπάνας αὐτῶν καὶ τὰς σιτήσεις ἐντεῦθεν γίνεσθαι οἰκίῳ κινδύνῳ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν γινόμενης.

XVII. Quoniam vero Mareotam Libyco tractui subiecimus, et fieri potest ut nonnulli ex Alexandrinorum urbe in popularibus seditiombus deprehensi illuc fugiant illatas sibi a spectabili Augustali poenas evitantes, sancimus licere spectabili Augustali qui quoque tempore est mittere illuc ob hanc causam solam commentariensem cum litteris publicis ad eum qui clarissimi praesidis provinciae Libycae locum obtinebit, ut illos et comprehendat et per officiales et milites sibi subiectos tradat, ne quis eorum qui publicos tumultus in Alexandrinorum urbe moverint illuc aufugiat et poenas spectabilis Augustalis detrectet: praeterquam quod ei qui istis partibus praestet ipsi quoque licebit si quos tales invenerit et comprehendere et punire * * * * Ad haec igitur hunc magistratum definimus et constituimus, ut quae hac lege descripsimus faciat; sic enim et sufficiens cura erit rei et undique composita et distincta, nullamque confusionis et furti occasionem eis qui id voluerint praebens.

XVIII. Hinc nos vocat ducis Libyici limitis cura, quem apud Paratonium collocavimus, dantes ei etiam militarem manum barbaros qui illic sunt coercentem. Volumus enim etiam spectabilem Libyae ducem sedere quidem ut dictum est apud Paratonium et urbes ei subiectas, in quibus erunt milites sub eo constituti iussis eius obsequentes; accipiet autem ipse quoque annonas ei deputatas, pro annonis in specie nonaginta et capitibus centum et viginti aureos nongentos triginta, pro annonis in auro quinquaginta et capitibus quinquaginta aureos quadringentos, et insuper officium eius aureos CLXXXVII dimidium, et milites quoque, id est qui ex Libycois Iustinianis sunt et Paratonitis Iustinianis ad haec loca deputatis, annonas suas quemadmodum fisco eis definiti accipient. Manifestum vero est omnia sollemnina in urbibus ei subiectis datum tri, quemadmodum etiam hactenus data sunt. Similiter autem etiam provincialis iudex 1 et officium ei obtemperans proprias annonas habebunt. Verum quoniam si quis omnes hasce impensas computet non sufficiens erit ex locis ipsi subiectis sive ex Libygon provincia illatio, idcirco necessarium duximus adicere ei et Mareotam quem vocant et Menelaitam urbem quae est primae Aegypti provinciae. Neque enim aliter poterit efficere ut militibus sub eo constitutis e fisco annona praestetur, si aliunde datio pendeat et alii iudici competat, et innumerabiles inde exoritur sollicitudines et turbae propter dissidium iudicum. Verum ipse locis quae diximus praerit, ipse proprio periculo et officium ei parens et civilis iudex una cum suo officio et exigent et distribuent quod colligitur militibus et sibi, ut et sumptus eorum et annonae hinc sumantur proprio periculo exactione eorum facta.

1 λυβικῷ M || 2 διαδράσκοντας M || 4 κομμενταρήσιον M || γινόμενης Zachariae || 7 διαφύγει M || πρὸς τὸ καὶ αὐτὸ M, corr. Scrimger || 8 κοινῶς τὴν χεῖραν Zachariae; de ἐκείνῳ τῶν χεῖραν πληροῦν cogitat Skutsch || 9 αὐτοῖς M^a ut vid. || 13 supplendum existimo ἡ τοῦ (δουκοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ), similiter Zachariae || λυβικῶ M || 16 οἱ addidi || 18 numerus corruptus; sed ortum puto e το λ', ut annona quinque, capitis quattuor sic aureorum (cf. Cod. I 27, 1). χίλια πέντε τριακοντα (sic) Zachariae annonam 5 1/2, caputium 4 1/2 aureorum fuisse ratus || fortasse fuit ἀννό-

των τεσσαράκοντα αὐτὸ νομίσματα τετρακόσια πενήκοντα || 20 ἐκ τούτων λιβύων ἰουστ. καὶ παρὰ τινὲ τῶν M, corr. Zachariae || τῶν ταγματῶν M, τῶν del. Zachariae, ante ἀρρρ. posuit Kroll || ἀφωρισμένοι Zachariae || 22 αὐτῶν M, corr. Zachariae || 23 ἐπιχωρίους M || 26 τὸν M^a | τὴν M^b vulg. || τὴν inserui || πρώτης Zachariae || πρὸ τῆς M || ἰσχύσει M, correxi || 28 τελείη M || καὶ μυχρία iterat M || 30 οἱ Kroll || σοὶ M, αὐτῷ Zachariae

CAPUT XIX.

Ὅπως δὲ ἂν μὴδὲ ἐν ταῦθα δοίημέν τινι τεχνάζειν μὴδὲ πλείονα δαπάνην βούλεσθαι ποιῆν ἢ ἐλάττονα λέγειν τὴν εἰσκομιδὴν· καὶ τοῦτο διοικουμένοι προσκόντως τῇ ἰποκειμένη ἀπογραφῇ τῶδε τῷ θεῖῳ νόμῳ σαφῆς καταστήσαμεν, δηλώσαντες ποσος μὲν ἔστιν ὁ καιῶν (ὁπόσος) ὁ ἀνήκων εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σὶς ὑπεροχῆς καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν τε καὶ τόπων εἰσκομιζόμενος, ἐκ τῆς Λιβύης αὐτῆς καὶ τοῦ Μαρεῶτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως, πόσα δὲ τὰ δαπανήματα, ἅπερ προσκόνων ἔστιν ἐντεῦθεν γίνεσθαι 5 περὶ τὰ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὰς τάξεις καὶ τὰ σολέμνια περὶ τὴν τροφὴν τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν, τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου παντελῶς οὐδεμίαν ἐχοντοῖς μετουσίαν οὐδὲ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς τὸν εἰρημένον δοῖκα ἦτοι τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις καὶ τόπους, οὐδὲ ἄλλον τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τινός, ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου δουκὸς καὶ τοῦ τῆς Λιβύων πολιτικοῦ ἀρχοντος ἐχοντοῖς πᾶσαν ἐξουσίαν (ἐν) τοῖς εἰρημένοις τόποις χρημάτων τε ἐνεκεν καὶ ἐγκλημάτων καὶ δημοσίων εἰσπραξέων, ὥστε μέντοι τὸν ἀρχοντα τὸν ἐπὶ Λιβύης υποκείσθαι τῷ περιβλέπτῳ δουκί, καὶ πάντας τοὺς τὰς αὐτὰς χώρας οἰκούντας κτήτορας, ἐφ' οἷς κέκτηνται, καὶ τοὺς τούτων οἰκίτορας· εἰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις οἰκοῦσι, κέκτηνται δὲ νῦν τὰς εἰρημένας πόλεις ἢ τόπους, οἷς ἐφέστηκαν ὁ περιβλέπτος δούξ, καὶ τούτους ὁμοίως ἐπὶ ταῖς δημοσίαις εἰσπραξέσιν ὑποκείσθαι αὐτῷ βουλόμεθα, ὡς παρόμοιαν ἔχειν καὶ ἐκπέμπειν (πρὸς) αὐτοὺς καὶ ἀπαιτεῖν καὶ πάντα πράττειν, ὅποσα ὁ τῆς εἰσπραξέως βούλεται τρόπος. 15

CAPUT XX.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ θεῖαι ἡμῶν largitiones ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ τόπων τῶν ὑπακουόντων τῷ εἰρημένῳ τοῦ Λιβυκοῦ λιμετοῦ δουκὶ τινα κομίζονται, ἡμεῖς δὲ τὴν ἰσῆν καὶ ὁμοίαν καὶ ἐπ' αὐτοῖς φροντίδα ποιούμεθα, θεσπίζομεν τὸν εἰρημένον τῆς Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεῶτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως (καὶ ταῦτα γὰρ αὐτῷ προσεδίηκαμεν) [τὸν] περιβλέπτον δούκα καὶ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντα καὶ τὴν αὐτῷ πεποιημένην τάξιν κινδύνῳ οἰκείῳ τῆν τῶν largitionalicῶν χρημάτων εἰσπραξίην ποιείσθαι τῶν ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τόπων ὀφειλομένων, ὥστε κατὰ μηδεμίαν ἑλλείψιν ταῦτα καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσπράττεισθαι καὶ ἐκπέμπεισθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ παραδίδουσθαι τῷ κατὰ καιρὸν ἐκ τῶν καθωσιωμένων παλατιῶν ἐπιτροπείμῳ τῆν τοῦ πραιποσίτου πληρὸν ἐκείσιν χρῆσιαν· ἐπαμύνειν τε αὐτοὺς εἰδὸτας ὡς εἰς τὸν αὐτῶν ἐλεύσεται κίνδυνον, τουτίσθι τῷ τε αἰετῷ δουκὸς τοῦ τε ἀρχοντος τῶν τε πεποιημένων αὐτοῖς τάξεων, εἰ μὴ τούτων πᾶσι προνοήσιαν ἐρόποις· ἀμνόντων εἰς ταῦτο καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ αὐτῶν κινδυνεύοντων, εἰ μὴ ἐπαμύναιεν, ταύτας ὑποστῆναι τὰς ποινὰς, ὅσπερ ἐπεδῆκαμεν καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ ἐκατέρας Αἰγύπτου καθήμενοις στρατιώταις, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα τῆς ἰσῆς ἀξιώσειαν φροντίδος· οὐδὲ λόγον τινός ἐπὶ ταῖς largitionalicais αἰτίας παρὰ τὰς ἐμπροσθεν δηγηθεμένας αἰτίας παρῆχεσθαι δυναμίνου τισὶ παρὰ γνώμην τῶν καθωσιωμένων παλατιῶν τῆς εἰρημένης ἀρχῆς (ἢ) τῶν ἄλλως στελλομένων ἐπὶ τῇ τῶν largitionalicῶν δημοσίων εἰσπραξίῃ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐτῶν ἀρχοντος, ἀλλὰ καὶ ἐνδὸν τῶν ἀσύλων χωρίων τῆς εἰσπραξέως γινομένης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁμοίως 25 30

XIX. Ut autem ne hic quidem permittamus cuiquam machinari neve impensam maiorem facere velle aut minorem dicere illationem, etiam hoc convenienter disponentes descriptione huic sacrae legi subiecta planum fecimus, demonstrantes quantum sit canon tribunali tuae sublimitatis competens et ex dictis provinciis et locis conferendus, ex Libya ipsa et Mareota et Menelaita urbe, quantaeque impensae quas hinc convenit fieri et in iudices et officia et sollemnia et in victum devotorum militum. Spectabilis autem Augustalis nullam omnino communionem habeat nec eius officium cum dicto duce sive provinciis et urbis et locis ei subiectis, neque alius quisquam provincialium iudicum, sed ipse spectabilis dux et civilis Libyae iudex omnem potestatem habeat in dictis locis in pecuniariis causis et criminalibus et publicis exactionibus, ita tamen ut iudex Libyae spectabili duci subditus sit et omnes qui istas regiones habitant possessores quoad possessiones suas earumque incolas; nam etiam si in aliis provinciis habitent, possessiones autem habeant in dictis urbibus et locis quibus spectabilis dux praefectus est, etiam hos similiter in publicis exactionibus ei subiacere volumus, ut et ad eos militere et exigere possit et omnia facere quaecumque exactionis modus postulat.

XX. Quoniam vero etiam sacrae nostrae largitiones ex his provinciis et locis, quae dicto Libyca limitis duci parent, nonnulla percipiunt, et nos aequalem et similem etiam illis curam impendimus, sancimus dictum Libyae et Mareotae et Menelaitae urbis (nam haec quoque illi adiecimus) spectabilem ducem et provinciae iudicem et officium ei parens proprio periculo largitionum pecuniarum exactionem facere quaecumque ex omnibus dictis locis debentur, ut sine ullo defectu haec quotannis exigantur et transmittantur ab eis ad urbem Alexandrinorum tradanturque ei ex devotis palatinis, cui tum commissum fuerit ut illic praepositi munere fungatur. Et illos auxilium ferre scientes sibi periculo fore, id est duci qui quoque tempore fuerit et iudici et officii eis parentibus, nisi his rebus omnibus modis providerint; opem huic rei ferentibus etiam militibus ipsis quoque periculum subeuntibus, si opem non tulerint, eandem sustinendi poenas, quas inpositimus etiam militibus in urbe Alexandrinorum et utraque Aegypto constitutis, nisi et ipsi negotio aequalem curam admoverint. Nec poterit quisquam λόγον in largitionibus titulis praeter causas quas supra exposuimus cuiquam dare invitis devolis palatinis dictae administrationis vel eis, qui praeterea ad publicorum largitionum exactionem mittuntur ab eo qui tunc ipsis praestet; sed etiam intra usula exactio fiet, et reliqua omnia similiter in Libya et Mareota et

3 καιῶν ὁπόσος δὲ (δὲ deletum) ὁ M. delevi ὁπόσος; ὁπωσοῦν pro ὁπόσος ὁ (debebat ὁ ὅπ.) Zachariae || 6 περὶ τε τοῦ ἀρχοντος M, περὶ τε τοὺς τούτων ἀρχοντας Zachariae (τούτων non τού in M esse dicens) || σολλέμνια M || 8 ἦτος Zachariae || τὸν M, καὶ Beck || 9 ἀρχοντος M, corr. Zachariae || τὸν τῆς Kroll || τῆς τοῦ M. τοῦ τῶν Agylaeus vulg. || 10 ἐν add. Agylaeus || 11 ἀρχοντα Zachariae || τὰ M || 14 δημοσίων Zacha-

riae || πρὸς add. Agylaeus || 17 λιβυκοῦ M^a, λιβυκοῦ M^b || λιμετοῦ (το in ras.) M || δουκικοῦ M, corr. Osenbrüggen || 19 γὰρ αὐτῷ Agylaeus || παραυτῷ M || τὸν del. Zachariae || 20 αὐτοῖς? Zachariae || largitionalicῶν (sic) M || 24 αὐτῶν M, corr. Zachariae || 25 προνοήσεια M, correat || 26 αὐτῶν Zachariae || τὸν M || 25 largitionalicais M || 29 ἢ τῶν ἄλλως Zachariae cl. 786, 11 || τῶν ὅλως M || 30 largitionalicῶν M

ἐπὶ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς Αἰγυπτιακῆς πόλεως πραττομένων ἐπὶ ταῖς largitionalicis εἰσπράξεσι, καθάπερ εἰρηκαμεν δεῖν γενέσθαι ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου προφάσει τῶν ἀρκαρικῶν εἰσπράξεων.

CAPUT XXI.

Οὗτε δὲ τὸν τῶν ναύλων λόγον οὐτε τὸν τῆς ἰδικῆς καὶ γενικῆς τραπέζης τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἔχειν τιὰ μετουσίαν παντελῶς πρὸς τὴν εἰρημένην τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ ἀρχὴν τε καὶ εἰσπράξιν 5
 . . . οὐσας τὰς τε νῦν προστιθεμένας, τουτέστι τὸν Μαρεώτην καὶ τὸν Μενελαίτην τὴν πόλιν (τῆς πρώτης) τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπαρχίας, δὲ ὅτι φθάσαντες ἤδη διακησάμεθα· καὶ δὴ πάντα τὸν κανόνα τὸν τε ἐκ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως συντελούμενον καθ' οἰοῦνδήποτε τρόπον ἐξ οἰοῦνδήποτε τίτλου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς ταῦτα προχωρεῖν τὰς δαπάνας ἃς ἐμπροσθεν εἰσῆκαμεν, τουτέστι τὰς τε ἀποτροφὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων τὰς τε στρατιωτικὰς τὰς τε τῶν 10
 σολεμίων· πάντων τῶν προφάσει τῶν largitionalicῶν εἰσφορῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐκ τρόπου παντὸς κρατούντων.

CAPUT XXII.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτον τιθέμεθα πρόνοιαν τοῦ μὴ τοὺς ἡμέτερους ὑπηκόους πολλὰ διαστήματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν συντριβὴν ὑπομένειν ἀδικουμένους, ἀλλῶς τε διὰ τὸ τὸν Μαρεώτην καὶ γείτονα εἶναι τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ τινὰς τῶν ἐκείσε ταραττόντων ἀφικνουμένους εἰς τὸν Μαρεώτην μηκέτι δεδιδῆναι τὸν τῆς Ἀλεξανδρείων περιβλεπτον ἀγουστάλιον, θεσιζόμενον ὥστε τὸν κατὰ καιρὸν λαμπρότατον τῆς Λιβύων πολιτικὸν 15
 ἀρχοντα ἀνδρα ἐπιλέγεσθαι οἰκίῳ κινδύνῳ σπουδαίον καὶ τῶν ἐκπέμπειν τὸν αὐτὸν τόπον ἐξεξόντα, ὃς καθίσταται μὲν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ τῷ Μενελαίτῃ τῇ πόλει, τῶν δὲ δικῶν χρηματικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐν τῇ περιοικίδι τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως πραττομένων ἀφοσάσεται καὶ τὰ προσήκοντα πράξει, καὶ εἴ τινας τῶν Ἀλεξανδρείων στασιασθεῖς φύγοιεν, τοὺς καὶ συλλήψεται καὶ στελεῖ πρὸς τὸν περιβλεπτον ἀγουστάλιον δημοσίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐκείνον ποιούμενος, ὥστε 20
 μηδὲν ἀνευδίκητον τῶν οὕτως πραττομένων παυλιμπάνεσθαι, εἰ μὲντοι φυγόντων τινῶν στασιωδῶν εἰς τὸν Μαρεώτην ὁ περιβλεπτος ἀγουστάλιος βουληθεῖ τούτους συσχεῖν, ἀδίκαν ἔξει ἕνα τῶν ὑπ' αὐτὸν κομμενταρησίων ἐκπέμπειν ἅμα δημοσίᾳ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου τῆς Λιβύων ἐπαρχίας ἀρχοντος, ὥστε προνοίᾳ αὐτοῦ καὶ κινδύνῳ συνέχεσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοὺς ἀτακῆσαντας καὶ ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐκπέμπεσθαι. ἀφορίζομεν γὰρ τῷ εἰρημένῳ τοποτηρητῇ καὶ εἰκοσι ταξείωτας τῆς 25
 τάξεως τῆς πειθομένης τῷ ἐπιχωρίῳ τῆς Λιβύων ἀρχοντῆ, καὶ στρατιώτας τῶν ἐκείσε ἰδρυμένων ἀχρι πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὥστε αὐτὸν ἔχειν καὶ τοὺς ὑπακούοντας καὶ τοὺς ὑπογυγόντας καὶ ἱκανὸν εἶναι τὰ προσήκοντα πράττειν. ὑπουργίους δὲ αὐτῷ οἱ εἰρημένοι ταξείωται καὶ στρατιώται ἐπὶ τε τῇ καταστάσει

Menelaita urbe Aegyptiaca peragentur in largitionibus exactionibus, quemadmodum diximus fieri oportere in urbe Alexandrinorum et utraque Aegypto occasione arcariarum exactionum.

XXI. Neque vero naulorum neque specialis et generalis mensae tribunalis sublimitatis tuae ratio quicquam commune habet cum dicta Libyci limitis administratione et exactione tam in provinciis pridem ei subiectis quam in his quae nunc adiciuntur, id est Mareota et Menelaita urbe primae Aegyptiorum provinciae, secundum id quod antea disposuimus; et totus canon qui tam ex Libya quam ex Mareota et Menelaita urbe confertur quolibet modo ex quolibet titulo eorum qui pertinent ad tuae sublimitatis administrationem ad has impensas procedat quas supra diximus, id est ad victum praefectorum et officiorum, et militares et sollemniis sumptus; cunctis quae de largitionibus collationibus a nobis dicta sunt omni modo observandis.

XXII. Quoniam vero etiam huic rei providemus, ne subditi nostri iniuria affecti longa intervalla et quae inde est molestiam patientur, et praesertim cum Mareota urbi Alexandrinorum vicina sit et nonnulli eorum qui illic seditiones excitant ad Mareotam pervenientes non iam metuunt spectabilem Augustalem urbis Alexandrinorum, sancimus, ut qui quoque tempore clarissimus provinciae Libyum civilis iudex est proprio periculo virum probum eligat eumque emittat vice sua functurum, qui sedem habeat in Mareota et Menelaita urbe, et pecuniarias et criminales causas et ceteras omnes quae in vicinia Mareotae et Menelaitae urbis agitantur audiet et quae iusta sunt faciet: et si qui Alexandrinorum seditiosi fugerint, hos comprehendat et mittet spectabili Augustali, litteris publicis ad cum datis, ut nihil illi commissum inultum relinquatur. Quodsi seditiosos quosdam in Mareotam elapsos spectabilis Augustalis voluerit comprehendere, licebit ei unum ex commentariensisbus ipsi parentibus emittere cum litteris publicis ad vicarium clarissimi iudicis Libyum provinciae, ut cura eius et periculo comprehendantur et tradantur seditiosi et ad urbem Alexandrinorum mittantur. Assignamus enim dicto vicario etiam viginti officiales ex officio provinciali Libyum iudici parente et milites ex iis qui ibi stativa habent quinquaginta numero, ut ipse habeat qui ei obtemperent et ministrent et valeat ad agenda quae opus est. Ministerium autem ei praebebunt dicti officiales et milites tam in conservanda disciplina quam in reliquis omnibus quae

1 εἰσπραττομένων M, corr. Zachariae || largitionalicis M || 5 λιβυκοῦ M || 6 lacunum delexit Agylaeus; excidit fere κατὰ τε τὰς πρότερον ἐπ' αὐτῇ || τῆς πρώτης pro τῶν posuerat Zachariae || 7 malim καθ' ὅτι || διοικησάμεθα M || 8] δὲ Zachariae || 11 largitionalicῶν M || 13 ἀλλ' ὥστε M, corr. Zachariae || 14 hinc ordo soliorum in archetypo codicis M turbatus erat; ita enim se excipiunt partes: II ἀνάγκη πράττειν 792, 1 — παρεδωκεν ἀρχῇ 793, 3. I εἰς τὸν Μαρεώτην 791, 14 — ἀπασιν ἀπερ 792, 1. IV ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ 794, 1 — οἱ τρακτεῖται 794, 23. III ταῦτό δὲ τοῦτο 793, 3 — ἀγουσταλίῳ 794, 1. Verum ordinem restituit Zachariae. Cum II et III altero tanto maiores sint quam I et IV

(illae 2000 haec 1260 fere litterarum). res non aliter explicari posse videtur nisi ita ut ternionem fuisse statuamus ita ligatum I II III IV. Praeterea ad-

notandum id quod superest (794, 23 ἢ οἱ σκορνιαρίοι — 795, 1) eiusdem esse longitudinis cuius I et IV. Codicis M paginae litterarum sunt ad 2100 || 15 λυβίων M || 16 ἐξεξόντα Kroll] ὑξεξόντα M || 17 δὲ Kroll] τε M || 20 στέλλει M || 21 παραλιμπάνεσθαι cum Scringero vulg.] περιλιμπάνεσθαι M || 22 ὑπ' αὐτοῦ cum Scringero vulg.] κομμενταρησίων M || 24 σέχεσθαι M, corr. Scringero || 25 τῆς] τῆς τάξεως M || 26 πειθομένους M || 28 εἰσπράττειν M, corr. Zachariae

ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις ἄσασιν, ἅπερ ἀνάγκη πράττειν τὸν πληροῦντα τὴν τῆς ἀρχῆς χροίαν· ἐπιδοθήσονται δὲ ἀπὸ λόγῳ παραμυθίας χρυσοὶ ἑκατόν. ταύτη μὲν ἡμῖν πέρασ ἐξέτω καὶ τὰ περὶ τῆς Λιβυκῆς διοικήσεως διαταχθέντα.

CAPUT XXIII.

Ἀκόλουθον τοίνυν ἐστὶν ἐπιπύθεν διαβῆναι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ Θηβαϊκὸν λιμνὸν, τουτέστι δύο Θηβαΐδας, ἅσπερ ἐπέστη μὲν ὁ περιβλεπτος δούξ ὁ ταύτην παραλαμβάνων παρ' ἡμῶν τὴν διοίκησιν· ὑπακούσονται δὲ τούτου καὶ οἱ τούτων τῶν ἐπαρχῶν ἐπιχωριοὶ ἄρχοντες, καὶ ἔσται καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς τοῦ αὐγουσταλίῳ τιμῆς, [εἰ] ὥσπερ ἂν εἰ καὶ αὐγουστάλιος ἦν, ὑποκισθόμενος ταῖς διατηπώσεσι τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τῷ δικαστηρίῳ τῆς Ἔω κατὰ πάντα, ὅπως καὶ νῦν ὁ περιβλεπτος αὐγουστάλιος ἐστὶ. δίδομεν γάρ καὶ πᾶσαν δικαιοδοσίαν τε καὶ ἐξουσίαν, ἣν ὁ περιβλεπτος αὐγουστάλιος ἔχει * * * τοὶ ταῖς ἄνωθεν ἀφωρισμέναις αὐτῷ, τουτέστι Θηβαῖαι δύο.

CAPUT XXIV.

Ἐσται δὲ ἀπὸ φροντίς τε καὶ κίνδυνος, ὥστε πρότερον μὲν παντοίως εἰσπράττειν τὸν σίτον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ ἐκπέμπειν καὶ παραδίδόναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ τῆς Ἀλεξανδρείων, καὶ παρασκευάζειν ἀνελλιπῶς κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ (ἐκπέμπεσθαι) οἰκίαν κίνδυνῳ ἅπαντα τὸν σίτον (τὸν) ἐπιβάλλοντα ταῖς αὐτοῦ ἐπαρχίαις τε καὶ πόλεσι καὶ τόποις καὶ ἀνήκοιτα τῇ τε ἐμβολῇ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τῷ παρ' ἡμῶν φιλοτιμονίῳ τροφίμῳ τῆς Ἀλεξανδρείων, οὐδὲ μίᾳ ἀναβολῇ περὶ τούτων γινομένης, οἷα καὶ παντός (κίνδυνος αὐτὸν ὀρώντος) καὶ τὴν πειδομένην αὐτῷ τάξιν· κινδυνευόντων καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τόποις ὄντων καὶ τῶν τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ἀμύνοιν. δεῦν τὸ μὲν τῆς ἐνταῦθα ἐκπεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς μέτρον ἐμβληθῆναι μὲν παρ' αὐτοῦ ταῖς ποταμίαις ναυσὶν αὐτῷ τῷ ἔργῳ μέχρι τῆς ἐνάτης τοῦ αὐγουστοῦ μηνός καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ πληρωσίαν παρ' αὐτοῦ πραχθῆναι, [καὶ] κατακομισθῆναι δὲ αὐτὸν τὸν σίτον εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν μέχρι τῆς δεκάτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ παραδίδεσθαι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ (ῆ) τοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τοῦτο προβαλλομένοις· τοῦ δὲ παρ' ἡμῶν φιλοτιμονίῳ τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀλεξανδρείων πόλει τροφίμου μέχρι τῆς πεντεκαϊδεκάτης τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. ἐκεῖνο γάρ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς εἰ μὴ κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας πᾶς ὁ σίτος, τῆς τε αἰσίας ἐμβολῆς τῆς [τε] ἐνταῦθα στελλομένης τοῦ τε τροφίμου τῆς Ἀλεξανδρείων, ἐκπεμπθῆναι κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ ἅπας 25 παραδοθῆναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, καὶ οὐ πᾶν αὐτὸς προσθήσειτο παντός κατὰ τιμῶν ἁετάρων (ὑπὲρ) ἑκάστου νομίματος τοῦ σίτου τὸ ἔλλειπον καὶ μὴ παραδοθῆναι μέτρον ὁ δὲ κίνδυνος οὗτος οὐ μέχρι τῆς αὐτοῦ στήσεως ζωῆς οὐδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης γεγόμενος καὶ τελευτήσας μακροτέραν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἔξει τὴν ἀπατίσιν· κληρονόμοι τε γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα ταῖς τοιαύταις ἐνέχονται δυσκολίαις, τῆς ἐκείνου ἡθνημίας διηκετὴ διδούσης κατ' αὐτῶν κίνδυνόν τε καὶ φροντίδα καὶ εἰσπραξίαν, ἕως 30 ἢ τοῦ παντός χροῖος κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γένηται διάλυσις. καὶ οὐδὲ καινίζομεν τι τῶν μὴ μέχρι νῦν γενομένων ἐπιζητούντες. ἴσμεν γάρ, ὡς καὶ Ἰωάννης ὁ ἐνδοξότατος Κομήτων (τοῦ) τῆς μεγαλοπρεποῦς

facere necesse habet qui iudicis vice fungitur: dabuntur autem ei solatii loco aurei centum. Et hic nobis finis sit eorum quae de Libya diocesati constituta sunt.

XXIII. Consequens igitur est a hinc transeamus ad Thebaicum limitem, id est duas Thebaidas, quibus praeest spectabilis dux qui a nobis hanc administrationem accipit. Oboedient autem ei etiam provinciales harum eparchiarum iudices, et erit ipse quoque in honore Augustalis, tamquam si ipse Augustalis esset, subiectus praeceptis sublimitatis tuae et tribunalis Orientis in omnibus, sicut etiam nunc spectabilis Augustalis est. Damus enim omnem iurisdictionem et potestatem, quam spectabilis Augustalis habet . . . dudum ei attribuitis, id est duabus Thebaidibus.

XXIV. Erit autem ei cura et periculum, ut primum quidem exigat frumentum felicias embolae, mittatque et tradat spectabili Augustali urbis Alexandrinorum, et efficiat ut integrum temporibus quae diximus et ipsa re transmittatur proprio periculo omne frumentum, quod eius provinciae et urbis et locis impositum est et pertinet ad embolam felicias huius urbis et alimoniam urbis Alexandrinorum a nobis donatam, nulla in his mora interposita, quoniam omne periculum ad eum spectat et ad obtemperans ei officium; periculum sustinentibus etiam militibus in locis constitutis et tribunis et omni civili et publico adiutorio, nisi in his opem ferant. Necesse autem erit felicias embolae mensuram quae huc emittitur imponi ab eo navibus fluvialibus re ipsa usque ad diem nonum mensis Augusti et plenariam de hoc ab eo fieri, transportari autem ipsum frumentum ad urbem Alexandrinorum usque ad diem decimum mensis Septembris et tradi spectabili Augustali aut eis qui ab eo ad hoc deputantur; quam autem largimur magnae Alexandrinorum urbi alimoniam usque ad diem quintum decimum mensis Octobris. Illud enim in confesso est, nisi dictis diebus omne frumentum, tam felicias embolae quae huc mittitur quam alimoniae urbis Alexandrinorum, missum sit ad urbem Alexandrinorum totumque spectabili Augustali traditum, ipseque totam rem curaverit, omnino exactum tri ab ipso frumenti mensuram deficientem et non traditam ternis artibus pro unoquoque aureo computandis. Quod periculum non ad vitam eius neque ad magistratum solum pertinebit, sed etiam privatus factus et defunctus ulteriorem morte sua exactionem habebit; heredes enim eius et bona eius hisce molestiis tenebuntur, illius negligentia perpetuum eis periculum et curam et exactionem facessente, donec totius debiti talem in modum solutio facta sit. Nec quicumquam novamus requirentes quod hactenus non extiterit. Scimus enim Iohannem gloriosissimum Cometae

2 ταύτη Aqylaeus] ταῦτα M || Λιβυκῆς Kroll] Λιβυκῆς M, Λιβυκῶν Zachariae || 5 ὑπακούσονται M, corr. Zachariae || 6 τούτῳ Zachariae, at cf. 495, 5 || 7 εἰ del. Scrimger || εἰ Zachariae] εἴη M || 9 post ἔχει lacuna 8 fere litt. in M; excidit fere (καὶ τούτῳ ἐπὶ ταῖς ἐπαρχίαις) ταῖς || 11 ἔσται Zachariae] ἔστι M || καὶ κίνδυνος] ἀκίνδυνος M^a || 13 ἐκπέμπεσθαι suppl. Zachariae || 14 τὸν add. Zachariae || 15 οἰδεμίᾳ Scrimger] δὲ μίᾳ M || 16 malim περὶ τοῦτο || suppl. Zachariae (quae ὀφροῦντος) || 10 ἐνάτης M || 20 ὑπ' αὐτῷ cum Scrimgero

vulg. || καὶ del. Kroll || 21 παραδίδόναι M, corr. Zachariae || 22 ἢ add. Scrimger || 23 Ὀκτωβρίου M || 24 ὡς] εἰς M^a || τε del. Zachariae || 25 στελλομένου M || 26 verba corrupta sic fere emendanda puto; καὶ ὄν ἂν οὗτος προβάλλοιτο, ἀποτίσει πάντως κατὰ. Zachariae ita: καὶ οὐκ ἂν αὐτὸς προσθήσειτο παντός, (ἀπατηθῆσεται) κατὰ. || 26 ὑπὲρ add. Zachariae || 28 ἰδιώτης M || 31 τὸ — γεγόμενον Zachariae || 32 Κομήτων Zachariae] κόμησ τοῦ M || τοῦ addidi

μνήμη ποίς πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ αὐγούστου μηνὸς τῆς ἀρεῖ παρελθούσης πρώτης ἐπιμερίσεως τὸν πάντα σίτον εἰσήνεγκεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ τὸ τριηκαῦτα τῶν τῆν ἀνγουσταλίαν ἔχοντι παρέδωκεν ἀρχῆν· ταῦτο δὲ τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ τὴν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, τουτέστιν Ὁρίων ὁ ἐνδοξότατος· ἄστινας πληναρίας, τὴν τε ἐπὶ Ἰωάνιου τὴν τε ἐπὶ Ὁρίωνος γενομένην, ἐκπεμφθεῖσας ἢ σὴ ὑπεροχὴ καὶ ἤμεῖς ἐπειδομεν· ῥαθυμίας οὐν ἔσται μόνῃς (καὶ) προδοσίας τὸ μὴ καὶ τοσοῦτοις γενομένοις ἀκολουθήσαι, 5 ὥστε καὶ μείζονα καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποιήσαμεν καὶ τὴν τοῦ αἰγυπταλίου δωδόμενον αὐτῶν τὰξιν τε καὶ δικαιοδοσίαν· οὐ γὰρ ἂν εἴη φορητὸν τὸ μείζονος μὲν ἐξουσίας δράξασθαι, ἐλάττωνα δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καταστῆναι καὶ ὑποδεῖναι τὴν τε ὅλην πολιτείαν κινδύνῳ ἑαυτὸν τε ὀλέθρῳ διηνεκεί, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτοντα καὶ ἐγαγόμενον καὶ (ἐν) ἰδιωτῆ βίῳ καὶ μετὰ τὴν τελευταίην ἀπὸ τῶν αἰτοῦ κληρονομῶν καὶ (πραγμάτων) τὸ χρεὶς ἐκλύοντα, ἕως κατὰ τριῶν ὑρτάβων (τοῦ) σίτου ἅπαν τὸ μέτρον τὸ μὴ ἐκκομισθῆν 10 ἀποσωθῆθαι τῶν δημοσιῶν διὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐίπροξαμένον.

CAPUT XXV.

Ἄρξει δὲ καὶ στρατιωτῶν καὶ ἰδιωτῶν, τῶν μὲν κατὰ τὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς δίκαιον, τῶν δὲ κατὰ τὴν τοῦ ἀνγουσταλίου δικαιοδοσίαν, δηλαδὴ ὑποκειμένων αὐτῶν (καθ' ἅπερ εἰπότες ἔφθην) τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων, οἷς τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν μέλη, καὶ τῶν πειθουμένων αὐτοῖς τάξεων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, καὶ παγάρχων καὶ πολιτευομένων καὶ ἀπλῶν ἀπάντων (τῶν) κατὰ τὰς ἐπαρχίας 15 ἐκείνας ἢ ὄντων ἢ οἰκοίντων ἢ παγαρχόντων ἢ δημόσια καθ' οἰονοῦν τρόπον χειρίζοντων, οἷς ἔξει παρόρησιαν καὶ ἀγειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰ ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκονοεῖ (μὴ) ὑποκειμένας αὐτῶν, ἐπὶ μόναις μόντοις ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν ὅπερ ποιήσει κἂν εἰ ἐν τοῖς αἰτοῦ τόποις ὄντες εἰα ἀποφύγοιεν, οὕτω γὰρ ἔσται παραχόθεν ἢ τῶν δημοσιῶν εἰσπραξίς ἀπροράσιτος, εἰ δὲ τινας τῶν παγάρχων, ὑπὲρ ὧν καὶ κινδύνους, ἀγαγόμενος περὶ τὴν αἰσίαν σιτοπομπίαν ἢ περὶ τὰ ποῖς ναύκλις καὶ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις ἐπι- 20 δίδόμενα εὐροῖ, τοῦτοις οὐκ ἀποκινήσει μὲν, ὑπὸ ὀσάλειαν δὲ καταστῆσει καὶ ἑτέροισ ἀναζητήσῃ πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐπιτηδείους καὶ ἠγνήσει ταῦτα τῶν θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὥστε παρὰ σοῦ καὶ τὰν αἰε σοῖ (καὶ) τὴν αὐτὴν ἔχοντων ἀρχὴν εἰς τὴν βασιλείαν τὸ πρᾶγμα φερόμενον δέξασθαι τὴν ἐκείθεν διοίκησιν, τῶν μὲν ἐπ' ἀγνωμοσύνην κατεγνωσμένων εἰ συνιδιομεν ἀπελευνομένων, τῶν δὲ ἐπιλεγέντων ἐν τῇ χώρᾳ τούτων, εἰ γε ἡμεῖς ἐπιτηδείους εἶναι κρίναιμεν, ἀντικαθίσταμένον καὶ εἰς τὰς ἐκείνων παγαρχίας τε καὶ οἰσίας ἐμβα- 25 νόντων, θείας τε τῶν (κλεισεῶν) καὶ εὐσεβοῦς προστάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ περὶ τούτου γενομένης.

CAPUT XXVI.

Βουλόμεθα τοῖσιν κατὰ πρώτῃν τάξιν αὐτὸν προνοεῖν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ τοῦ τροφίμου τῆς Ἀλεξανδρείας, ὥστε ἐκπέμπειν αὐτὸν οἰκίῳ κινδύνῳ καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τῶν πειθουμένων αὐτοῖς

magnificentissimae memoriae filium ante completum Augustum mensem indictionis primae quae nunc praeterit omne frumentum intulisse in urbem Alexandrinorum et tunc tradidisse ei qui gloriosissimus Orion; quas plenarias, et quae sub Iohanne et quae sub Orione facta est, huc missas sublimitas tua et nos insperantibus. Neglegentia igitur solius erit et proditiosis eos qui ipso minores fuerint non imitari, cum maiorem et potentiorum eum fecerimus et Augustalis ei dignitatem et iurisdictionem dederimus; neque enim tolerabile esset maiorem quidem potestate adipisci, minorem autem decessoribus se praebere et universam rempublicam periculo subicere et semet ipsum calamitati perpetuae, imperio demotum atque etiam in privata vita conventum et post mortem per heredes suos debitum exsolventem, donec per ternas artabas frumenti omnis mensura quae exportata non fuerit publico fuerit salva, per tuae sublimitatis sedem exactione facta.

XXV. Praeertit autem et militibus et privatis, illis ex iure militaris imperii, his e iurisdictione Augustalis, scilicet subiectis ei ut antea diximus provincialibus iudicibus, qui provinciarum quas diximus curam gerunt, et officiis quae eis parent et omni civili et publico adiutorio, et pagarchis et curialibus et omnino omnibus qui in illis provinciis vel sunt vel habitant vel pagis praesunt vel publica quolibet modo tractant. Quos licet et etiam ad se adducere licet in aliis provinciis habitent ipsi non subiectis, ob solas tamen publicas exactiones; id quod faciet etiam si qui in suis locis versantes postea aufugerint. Ita enim publicorum exactio sine ullo praetextu procedet. Sin autem pagarchas, pro quibus periculum sustinet, improbos circa felicem frumenti eversionem aut circa ea quae nautis vel impensis provincialibus praebentur invenerit, hos non removebit quidem, sed sub cautione constituet et alios anquiret ad eam rem idoneos et nuntiabit haec sedi sublimitatis tuae, ut res per te perque eos qui quoque tempore idem quod tu imperium habent ad imperatorem relata inde administratret eique qui ob improbitatem nolati sunt si nobis visum fuerit removeantur, qui vero in eorum locum electi sunt si nos idoneos esse iudicemus substituantur et in illorum pagarchias et substantias ingredientur, sacra nostra iussione et pio edicto sedis tuae praepare facta.

XXVI. Volumus igitur eum primo loco curare felicem embolam et alimoniam urbis Alexandrinorum, ut evehat periculo proprio et provincialium iudicum et officiorum eis obtemperantium ad urbem

1 αὐγούστου Zachariae] αὐτοῦ M || mense Augusto a. 538 || 3 οἷς αἱ πληναρίας δηλοῦσι add. Zachariae olim || 4 ἄστινας M || ἐκπεμφθεῖσιν cum Scrimgero vulg. || 5 ἐπειδομεν M || καὶ add. Agylaeus || τοσοῦτοις τοῖς οὕτω Zachariae || 6 ἄλλως τε καὶ Zachariae (debat καὶ (ἐπεῖ); an ὅτε καὶ? || 9 ἐν add. vulg. || 10 παγαρχάτων add. Kroll, καὶ del. Zachariae || τοῦ add. Kroll, σίτου corruptum putat Zachariae || 11 fuisse puto τῆς εἰσπράξεως γενομένης aut aliquiū simile || Lacuna hausta esse praepareta est quae in c. VII—XI leguntur similia existimat Zachariae || 13 ὑποκειμένην M || 15 καὶ πᾶσ ἀρχῶν καὶ πολιτευομένων M, corr. Zachariae

|| τῶν addidi || 17 καὶ M] καὶ Zachariae || et Kroll] εἰς M || μὴ add. Zachariae (οὐχ Agylaeus) || 18 δημοσιῶν Zachariae || εἰς M, corr. Osenbrüggen || 19 sq. τινας — ἀγνώμονας Kroll] τινες — ἀγνώμονες M || 20 τὰ Osenbrüggen] τε M || καὶ διδόμενα cum Scrimgero vulg. || 21 ἀναζητήσῃ M || 22 καὶ del. Agylaeus, σοῖ (παρεδιδόμενων ἢ) καὶ Zachariae || 24 συνειδόμεν M || τούτων Agylaeus] τοῦτο M, εἰς τοῦτο Osenbrüggen || 25 γε Zachariae] δὲ M cf. 786, 24 || 26 κλεισεῶς add. Kroll, ἀντιγραφῆς καὶ post εὐσεβοῦς add. Zachariae || Illic complura deesse et sequentia ad administrationem limitis Aegypti spectare existimat Zachariae

τάξεων κατὰ τὴν Ἀλεξανδρίων, καθ' ὅσον (αἱ) ὑπ' αὐτὸν τεταγμένα χωρὰ τε καὶ πόλεις . . . κινδυνεύοντων καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας περὶ τε τὴν ζώνην καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῆν, εἰ μὴ ἐπαυνοῦνται, ἀλλὰ τῆς μὲν ἐνταῦθα εὐτυχούς σιτοποιίας μέχρι δεκάτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐκάστης ἐπινημύσεως εἰ μὴ ἐκπέμψῃ καὶ παραδώσῃ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρίων πόλιν τῶ ταύτης ἀγροσταλίῳ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις· τὸν δὲ φιλοτιμούμενον παρ' ἡμῶν 5 τῶ τροφίῳ τῆς Ἀλεξανδρίων πόλεως μέχρι πεντεκαδεκάτης τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς στελεῖ καὶ παραδώσῃ τῶ αὐτῷ περιβλέπτῳ ἀγροσταλίῳ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις εἰς τοῦτο· ὅπερ καὶ φθάσαντες διετυχεύσαμεν. πράξει δὲ τὴν πληραρίαν κατὰ τὸ ἀνωθεν παρ' ἡμῶν διατεταγμένον.

CAPUT XXVII.

Ἐπειτα, ὅπερ ἐπόμενόν ἐστι τῶ πράγματι (γραμὴν δὴ τὸ τῶν ναύλων), ἐν φροντίδι καὶ κινδύνῳ παντὶ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ἄρχουσι καὶ ταῖς πειθομένοις αὐτοῖς τάξεσι κείσεται, ὥστε τὰς πόλεις καὶ τοὺς 10 τόπους καὶ τὰ πρόσωπα, ὅσα ἐπεθήκαμεν τῇ ὑποτεταγμένῃ τῷδε τῷ νόμῳ ἀπογραφῇ καὶ ἀφωρίσαμεν τῷ τῶν ναύλων τίτλῳ, εἰσπράττειν πάσης μειώσεως χωρὶς καὶ ἀπατεῖν τὸ ἐντεῦθεν χωσίον ἅπαν καὶ διδόναι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ εἰσῶ τῶν τεταγμένων καιρῶν κατ' οὐδὲν αὐτοὺς ὑπερβαίνοντα, ὥστε μὴ ἐμποδίσει τῷ τῶν ναύλων λόγῳ, ὅπερ ἐστὶν ἀδίκος ἐμπόδισμα τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐνταῦθα κινδύνος οὕτως αὐτὸν ὄφεται, ὥστε ἀναγκασθῆναι πᾶν ὅπερ ἂν μὴ ἐμπροθέσμως καταβάλῃ τῶ τῶν ναύλων 15 ἀποδέκτῃ, τοῦτο διπλάσιον ἀπατεῖσθαι αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν. Τα δὲ ὅσα ἐκ τῆς παραδιδόμενῃ αὐτῷ παρ' ἡμῶν χώρας εἰσφέρεται ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ταῦτα διὰ τε τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς διὰ τε τῶν σκρινιαρίων καὶ τρακτεντῶν τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν οἰκείῳ αὐτοῦ κινδύνῳ ἀπατεῖσθαι βουλόμεθα ἐκ τῶν τόπων καὶ τῶν πόλεων καὶ προσώπων τῶν ὑποκειμένων τῷδε ἡμῶν τῷ θεῷ νόμῳ καὶ σαφεστέρην ποιούντων τὴν τῆς εἰσπράξεως ευκολίαν· αὐτοὶ γὰρ ταῦτα πράξουσι καὶ ἐνταῦθα πέμψουσι. 20

CAPUT XXVIII.

Καὶ οὐδὲ λόγον ἀσουλίας δώσει τις, εἴτε ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων εἴτε πόλεως ἐπίσκοπος εἴτε ὁ τῆς Ἀλεξανδρίων περιβλέπτος ἀγροσταλῖος, εἰ μὴ πρόσταξις γένηται τοῦ θρόνου τοῦ σου ταῦτα βουλομένη ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ τρακτενταὶ ἢ οἱ σκρινιαριοὶ ἢ οἱ τὸν τόπον αὐτῶν ἐπέχοντες τοῦτο αἰτήσουσιν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μέντοι προνομίας καὶ ἐπὶ τοῖτοις τοῖς ὄσοις, ἐφ' οἷς ἂν ὁ θρόνος ὁ σοὶ προστάξειεν ἢ καὶ αὐτοὶ βουληθῆεν 25 ταῦτα γενέσθαι· πλὴν εἰ μὴ τὸν λόγον ἐπὶ τούτῳ δοῖεν, ἐφ' οἷς εἰσῶ ῥητῶν (ἡμερῶν) ἀξελθόντας αὐτοὺς 25 ἐκτὸς τῶν ἱερῶν χωρίων πρόνοιαν θεῶσαι τοῦ πᾶσι τρόποις πληρῶσαι τὸ δημόσιον ἢ τὸ ἱκανὸν αὐτῷ ποιῆσαι, ὡς ἂν τοῦτο λάβοιεν σκρινιαριοὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ σου οἱ περὶ τούτου κινδυνεύοντες ἔλοιτο. τὸν γὰρ παρὰ ταῦτα διδόμενον λόγον οὐδὲ λόγον ἐλπίαι βουλόμεθα, ἀλλὰ πανταχόθεν τὴν εἰσπραξίν καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν χωρίων ὑπομένειν τὸν λαβόντα μίτην τὸν τοιοῦτον λόγον, πρὸς τῷ καὶ τὸν παρασχόντα τούτου ὑποκείσθαι ταῖς ἐνταῦθα εἰσπράξεσι τε καὶ μεθόδεαις καὶ κληρονόμοις τε αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ 30 πύργματα. εἰ δὲ τις τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων παρὰ τὰ εἰρημένα δοίῃ λόγον, ἀνάγκην ἔξουσιον οἱ τῆς

Alexandrinorum, quantum regiones et urbes sub eo constitulae conferunt: periculum subeuntibus etiam clarissimis tribunis et omni civili et publico adiutorio, tam circa cingulum quam circa subiectum eliam ipsam salutem, si opem non tulerint. Sed felix frumenti evectiois quae huc fit usque ad decimum diem mensis Septembris cuiusque indictionis mensuram mittet et tradet in urbe Alexandrinorum eius Augustali vel his qui ab eo deputantur; quod autem nos alimoniae urbis Alexandrinorum largimur usque ad quintum decimum mensis Octobris mittet et tradet eidem spectabili Augustali vel his qui ad hoc ab eo deputantur, id quod etiam antea disposuimus. Faciet autem plenariam secundum id quod supra a nobis constitutum est.

XXVII. Deinde, quod rem sequitur (nauia dicimus), curam et omne periculum ei et provincialibus iudicibus et officis eis parentibus facesset, ut ab urbibus et locis et personis quas in subiecta huic legi descriptione subdidimus et nauorum titulo assignavimus, colligant sine ulla imminutione et aurum inde omne exigant et nauorum susceptori dent intra praefinitum tempus nequaquam hoc egressi, ne nauorum rationem impendant, id quod rursus impedimento est felici embolae. Etenim etiam periculum eius rei ita ad eum pertinebit, ut quidquid intra statutum tempus nauorum susceptori non solverit, hoc duplum exigatur ab ipso et eius officio. Quaecumque vero ex regione a nobis ei commissa mensis sublimitatis tuae inferuntur, ea per officium sublimitatis tuae et scriniarios et tractatores dictarum provinciarum proprio eorum periculo exigi volumus e locis et urbibus et personis huic sacrae legi nostrae subiectis et planiorem redditibus exactionis facilitatem: ei enim haec peragent et huc mittent.

XXVIII. Ac ne λόγον quidem asyli quisquam dabit sive qui imperium habet sive urbis episcopus sive urbis Alexandrinorum spectabilis Augustalis, nisi iussio procedat sedis tuae hoc praecipiens aut etiam ipsi tractatores et scriniarii vel qui eorum locum oblinent id petierint, eodem tamen die praefinito et eisdem condicionibus, sub quibus id fieri sedes tua praeceperit aut etiam ipsi id fieri voluerint. Nisi λόγον ea dent condicione, ut intra certos dies e sanctis locis egressi provideant, ut omnibus modis publico debitum exsolvant vel satis ei faciant, quemadmodum hoc accipere scriniarii tribunalis tui huius rei periculum sustinentes voluerint. Λόγον enim praeter haec datum ne esse quidem λόγον volumus, sed omnino exactionem sustinere etiam intra sancta loca eum qui temere huiusmodi λόγον acceperit, et insuper eum qui hunc praebuerit obnoxium esse exactionibus et conventionibus inde oriundis, et heredes eius et successores et substantiam. Quodsi quis dei amantissimorum episcoporum praeter ea quae dixi-

1 αἱ add. Zachariae || ὑπ' Kroll || ἐπ' M || εἰσφέροισι add. Zachariae, exciderunt forsitan plura, cf. e. g. 785, 10. 790, 8 || 4 lacuna statumit vulgo, quem ad exemplar loci 782, 26 sqq. explet Zachariae; sed potius εἰ μὴ solum corruptum est (sententiae aptum τὸ μέτρον) || 6 Ὀκτωβρίου M || στελλεν καὶ παραδώσει M, corr. Kroll || 7 post τοῦτο comitate falso interpungunt vulgo (unde ὡσπερ Zachariae) || 10 αὐτοῖς Zachariae] αὐτῶ M

|| 13 ὑπερβαίνοντας Zachariae || 14 ἔσται Zachariae || 16 ἀπατεῖσθαι Aoylaeus] ἀπατηθῆσαι M, ἀποκαταστήσαι Zachariae || 18 αὐτῶν Zachariae || 20 εἰσπράξουσι Zachariae || 21 οὐδὲ Kroll] οὔτε M || 24 ἢ Zachariae] εἰ M || 25 ἐφ' ᾧ Zachariae || εἰσρητῶν M, corr. Zachariae || 27 λάβοιεν M perperam] λαβείν οἱ Zachariae, an διαδέξαισι οἱ? || 29 παρασχόντα M^o || 31 δολεῖ M

ὑπ' αὐτῶν ἐκκλησίας θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι τε καὶ ἐκδικοὶ τὴν ἐνταῖθεν συμβαίνουσαν θεραπεύσαι τῷ δημοσίῳ ζημίαν, πρότερον μὲν οἰκοῦσθαι καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἰποστάσεως, εἰ δὲ ἀποροῖεν, καὶ τῶν τῆς ἁγιατάτης ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ δὲ τολμήσειαν παρὰ γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου δοῦναι τινα λόγον, οὐ μόνον ἄκυρον παντελῶς ἔσται τὸ γενόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ, πρὸς τῷ εἰ τι τοιοῦτο πράξειεν παρὰ γνώμην τοῦ αὐτῶν ἐπισκόπου, πάντως αὐτοῖς καὶ ἀποκινεῖσθαι τῶν φροντισμάτων ὧν ἔχουσι καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκβάλλεσθαι. εἰ δὲ ἀρχῶν παρὰ τὰ διηγορευμένα δοῖη τινὲς λόγον ὀφείλουσι δημόσια ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς ὀφωρισμένα, ἢ οἱ τριβούνοι ἢ οἱ πρωτεύοντες [ὄντας] • • •

mus λόγον dederit, necesse habebunt dei amantissimi oekonomi et defensores ecclesiae sub eo constitutae damnnum inde ortum fisco sarcire, primum quidem de suo et e propria ipsorum substantia, si vero inopes sint etiam e rebus sanctissimae ecclesiae. Sin autem ausi erunt praeter voluntatem dei amantissimi episcopi λόγον alicui dare, non solum quod factum est omnino irritum erit, sed etiam ipsi damnnum fisco resistent; praeterquam quod si quid tale praeter voluntatem episcopi sui fecerint, omnino removebuntur ab officiis quibus funguntur et e sacerdotio eicientur. Sin autem iudex contra velita λόγον cui dederit publica tuis mensis deputata debenti, sive tribuni sive principes • • •

3 τολμήσειε M, corr. Zachariae (τολμήσειεν Agy-laeus) || τινε Zachariae || 7 ὄντας delevi. Post ὄντες dimidia pagina in M vacua; deinde sequitur: τέλος τῶν νεαρῶν ἰουστινιανῷ. Excidit cum ceteris notitia de qua agitur 781, 27. 783, 31. 787, 11. 790, 2. 794, 11. 19 || Data est constitutio indictione aliqua secunda (788, 10. 793, 1), i. e. aut a. 539 (Zachariae olim) aut a. 554 (Zachariae nunc). Illud suadet quod Johanni lex missa esse dicitur (780, 4), hoc quod Strategius plus quindecim annis ante legem magistratum aliquem gessisse perhibetur, quem annis 536 et 537 comitem sacrarum largitionum fuisse accepimus

(nov. XXII subscr. CV. CXXXVI inscr.). At comitem s. l. Strategium tum fuisse non dicitur p. 788, 10; quem praefecti potius Augustalis munus ante a. 524 gessisse putaverim (cf. Zeitschr. d. Sav. St. XV 371). „De Anastasianis temporibus tamquam dudum praeteritis“ loqui Iustinianum (788, 1) non concedo; certe ex eius verbis colligi non potest triginta sex potius quam unum et viginti annis post Anastasii mortem legem latam esse. Quamobrem intra Sept. a. 538 et Aug. a. 539 constitutionem emissam esse iudico.

II.

APPENDIX CONSTITUTIONUM DISPERSARUM.

I.

DE ADSRIPTICIIS ET COLONIS.

Imp. Iustinianus Aug. Dominico praefecto.

5

(Praefatio.) Adierunt nostram serenitatem Lugdunensium habitatores et hoc nos docuerunt: quia ante proposuimus legem, per quam iussimus adscripticios vel colonos commiscentes se liberis mulieribus procreare filios ad similitudinem liberorum, [et] ex hoc detrimentari fundos et eorum functiones, recedentibus agricolis velut ex utero libero procedentibus.

CAPUT I.

Et hoc corrigentes sancimus, secundum veterem legem de adscripticiis et colonis constitutis agricolis 10 quod nascitur adscripticium et colonum fieri; sed si sola fuerit mulier libera constituta cum procreaverit filios, tunc ergo nullo modo patimur laedi ex hoc penitus liberum uterum, ut quae talis mulier tali viro sociata fuerit, neque adscripticio neque colono; in hoc tantummodo casu obtinente lege. Sancimus ergo generalem legem, ut qui ex adscripticio et colono natus est patris naturam sequatur. Sic ergo et indemnitas fisci collatoribus erit, parens carissime. Hoc ergo medentes praesentem dispositionem disposuimus, 15 quam observare tuam celsitudinem sancimus in omnibus Illyricianis partibus, ut non exinde deminutio aliqua dominis inferatur.

(Epilogus.) Tua igitur gloria quae nobis visa sunt et per hanc legem divinam significantur effectui mancipare festinet, multa imminente decem librarum auri qui eam violaverit aut concesserit violandam. Dat. VII. id. April. CP. imp. da. Iustiniani (pp.) Aug. anno XIV. Iustino (vc.) cons. [a. 540.] 20

II.

IUSSIO IUSTINIANI IMPERATORIS PRO PRIVILEGIO CONCILII BYZACENI.

Imperator Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuandalicus Africanus (pius) felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Daciano metropolitano Byzacii et omni 25 concilio Byzaceno.

Restitutus et Heraclius reverendissimi viri omnium quodammodo vestri concilii sacerdotum non relationem tantum sed ipsam visi sunt adtulisse praesentiam; relucebat namque in eis puritas vestrae auctoritatis et vitae. Nec solum ecclesiasticis causis sed totius provinciae utilitatibus profuerunt, dicentes et

App. I est in *Iul.P* (contulit Girard), eiusdem *Utin.* et *Trivultz.*, praeterea in lege Romana canonice compta (cod. Paris. 12448 [!]) contulit Krüger).

App. II est in *Iul. Utinensi* (contulit Haenel), ed. Pithoeus p. 237 codice usus ignoto.

4 ascripticiis *Iul.P* (sic semper) de scriptitio et colono ex fine nouellae l || 5 Dominico pp. Illyrici con. *Miraeus* || 6 adierunt *Kroll* et *Skutsch* docuerunt libri || ligdinensium *Iul.P*, ligdiniensium l || 7 legem] *Cod.* 11, 48, 24 cf. nov. *CLXII* c. 2 || commiscentibus *Iul.P* l || mulieribus om. l || 8 proquare l || filios) liberos l || et del. *Skutsch* || 9 procedentes *Iul.P* || 10 et hoc l] ex hoc *Iul.P* || 11 quod nascitur om. l || fieri l || 12 utque *Iul.P* l || 13 adscriptio l || non fuerit *Zachariae* (ὡς τῆς τοιαύτης γυναικὸς τοιαύτη ἀνδρὶ ἀνδρὶ οὐκ ἐπιτάσσεται) || 14 generali lege con. *Zachariae* || 15 fisci *Zachariae* fisco *Iul.P*, a fisco et l || hoc *Kroll* || in hoc *Iul.P* || posuimus l || 16 quem *Iul.P* || diminutio l || 18

et om. l || significantem *Iul.P* l, corr. *Kroll* (significata *Miraeus*) || 19 effectu l || multa l || imminentem *Iul.P* l || 20 subscr. dat. sub id. (d. l) aprilis constantinopoli (-lim l) imp. dom. nn. (dn.n. l) iustiniano aug. anno (an. *Iul.P*) iustino (austino l) consule *Iul.P* l || 22 hic habetur iussio *Utin.* || privilegio *Pith.*] priuilegia *Utin.* privilegii *Zach.* || 23 *Uizaceni Utin. Pith.* (idem v. 26) || 24 gotticus *Utin. Pith.* || 27 hereacleus *Utin.* || quod ad modum *Utin.*, quod ad modo *Pith.*, corr. *Zachariae* || 28 ipsam *Zachariae* sua *Pith.* (*Utin.*) || usi *Utin.* || 29 et post dicentes om. *Pith.*

quibus iam beneficiis gaudeatis et quae a nostra sunt mansuetudine conferenda. Unde precibus eorum summa cum benignitate susceptis ad universa respondimus; et quantum apud nos eorum legatio valuit, ipsa testatur exhibitio praestitorum. Quaecumque igitur ad privilegia vestra vestrique concilii pertinent, iuxta veterem firmamus disciplinam. Quae igitur divinam misericordiam, ut et nos reipublicae et ipsam nobis servet incolumem, et quos a iugo subripuimus Vandalorum, ultra florem felicitatis antiquae sicut 5 volumus erigamus. Dat. prid. non. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XV. [a. 541.]

III.

IUSSIO IUSTINIANI IMPERATORIS PRO PRIVILEGIO CONCILII BYZACENI.

Imperator Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus (Alanicus) Vandalicus 10 Africanus (pius) felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Daciano metropolitano Byzacii.

Semper nostrae serenitati cura fuit servandae vetustatis maxime disciplinae, quam nunquam contempsimus, nisi et in melius auferemus; praesertim quotiens de ecclesiasticis negotiis contingit quaestio, quae patrum constat regulis definita, immo adventu superni numinis inspirata, quia constat esse caelitus constituta quicquid apostolica decernit auctoritas. Hinc est quod in Africanis quoque conciliis illa volumus 15 reservari, quae antiquitas statuit et sequentium oboedientia custodivit atque in nostrum usque saeculum intemerata perduxit. Nullus inter primates illud sibi privilegium vindicet quod accepisse non legitur, nullus adripiat quod habuisse iugiter non probatur; nec de rescriptis ad unius suggestionem promeritis aut de exemplis consuetudinem violentibus cuiuslibet sibi blandiatur ambitio. Illud pro lege servandum est, quod concilii definitum servavit devota posteritas; nam quae quis in praedictum statutorum quibuslibet rebus 20 usurpavit, corrigenda potius quam imitanda censenus. Si quid igitur metropolitano Karthaginis vel primatibus Numidiae vel Byzacii conciliorum auctoritas praestitit et inoffensa consuetudo servavit, hoc sibi quisque optet, hoc vindicet, hoc nostra speret sanctione firmari. Nos tutores tantum sumus vetustatis et vindices; nec deerit ecclesiastica vindicta vel nostra in eos, qui aut ambitiosa superbia aut subrepticis postulationibus antiquitatem temerasse docebuntur, quoniam ad divinitatis tendit iniuriam, qui sanctorum 25 patrum constituta contemnere ac violare non meluit, sancte ac religiosissime pater. Beatitudo itaque tua, quae per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra statuit aeternitas, effectui mancipari observarique procurat. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater. Dat. IIII. kal. Novemb. imp. dn. Iustiniani anno XVI. [a. 542.]

IV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΜΗΤΕΥΕΣΘΑΙ ΕΠΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑΙΣ Η ΔΗΜΟΣΙΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς

Τὸ στρατιωτικὸν ἡμῖν ἢ πολιτεία διὰ τοῦτο τρέφει

1 Μηδεις τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν λογοθετῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν τὰ δημόσια πραττόντων μητενέτω οἰκόν 35 τινος προφάσει δημοσίων ὀφλημάτων, ἀλλ' εἴπερ οἶεται τοὺς ὑπευθύνους ἔυδοκ τῶν οἴκων κρῦπτεσθαι, δημοσίους κεκησθῶν προσώποις πρὸς τὴν τοιῶν ἀναζητήσιν· καὶ εἴπερ εὐρεν αὐτοὺς, δημοσίᾳ παραγέτω καὶ τὴν εἰσπραξὶν ποιείσθω μηδαμῶς τοῖς οἴκοις παρενοχλῶν. εἰ δὲ καὶ στρατιωτικῆς δευδείῃ βοήθειας πρὸς τὴν ἐξάννισιν τῶν δημοσίων, μὴ κεκησθῶν νεολίχοι: στρατιώταις πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς ἐν πράγμασι τετριμμένοις καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἐπιστα- 40 μένοις καὶ τὴν εἰσπραξὶν οὐκ ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ δημοσίᾳ ποιουμένοις μετὰ τῆς προίπουσης καθουσίωσως.

App. III extnt in Iul. Utinensi; ed. Pithoeus p. 237 c codice ignoto.

App. IV epitome extnt apud Ath. 20, 5.

IV.

NE QUIS METETUR OB OCCASIONES PRIVATAS AUT PUBLICAS.

Idem imperator ...

Exercitum nobis res publica ideo alit ...

1 Nemo magistratum aut rationalium aut ceterorum qui publica tractant metato domum cuiusquam propter debita publica, sed si debitorum intra domos abscondi existimat, publicis utatur personis ad eos indagandos; atque si eos invenit, publice producat et exactionem faciat nullo modo domos molestans. Si vero etiam militari indigeat auxilio ad publicorum exactionem, non utatur ad hoc militibus modo conscriptis, sed eis qui in rebus triti sint et rei publicae ordinem cognitum habeant et exactionem non in domibus, sed publice faciant cum debita devotione.

4 iusta Pith. || 5 Vandalicorum Pith. || ultra Zachariae || ultro Pith. (Utin.) || 8 idem alia iussio Utin. alia iussio Pith. || privilegio Pith. || priuilegia Utin., privilegiis Zach. || 9 Vizaceni Pith. (Utin.) idem v. 11. 22 || 10 Anticus] athiocus Utin. Alanicus Pith. || 14 constant coni. Skutsch || adventu (vel obventu) Zach.] abventu Pith. (Utin.) || 15 constitutum coni. Zach. || discernit Utin. || 19 cuiuslibet Kroll] quibus

libet Pith. (Utin.) || 20 posteritas Zach.] prosperitas Pith. (Utin.) || 23 optet, sibi vindicet Pith. || 27 observareque Pith. (Utin.), corr. Kroll (at cf. bull. corr. hell. XVII 504 l. 18) || 29 XV an XVI Utin. incertum || 34 τὸ τῶ cod. || ἡμῖν cod. || 36 εἰ περὶ τότῃ cod., corr. Zach. || 37 εὐρεν Kroll] εἴρον cod. || 39 κεκησθῶ cod. || 40 τετριμμένοις cod.

- 2 Καθόλου δὲ πᾶσι προαγορεύει ἡ διάταξις ἐπὶ προφάσεσιν ἰδιωτικαῖς στρατιώταις μὴ κεκρήσθαι ἢ τὴν οἰανοῦν δι' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν μεθοδείαν τισίν· εἰδόντων τῶν τοιοῦτό τε πράττειν ἐπιχειροῦντων, ὡς καὶ πάσης ἀγωγῆς, ἣν ἂν ὡς εἰκὸς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐδίδον κατὰ τῶν εὐθουνομένων, 3 ἔκπεσούνται δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἐγχείρησιν. Τοῦς δὲ ἀφοριζομένους στρατιώτας εἰς ἐξάνυσιν δημοσίων παρακελεύεται πάσης σποροῦλαιν ἀπέχεσθαι λήψεως καὶ μηδὲν καθόλου 5 4 παρὰ τίνος λαμβάνειν, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις ἀρκεῖσθαι σιτήσεσιν. Τὴν δὲ τῶν εἰρημένων παντων παραφυλακὴν τοῖς κατὰ τόπον ἐπισκόποις τε καὶ ἀρχουσὶν ἐπιτρέπει.
- 5 Πρὸς τοῦτοις ἀπαγορεύει τοῖς ἀρχουσὶ καὶ παντὶ ἐτέρῳ οἴκῳ τίνος μὴ καταλείναι προφάσει τοῦ ἀνανεῖσαι κατὰ τοῦ δεσπότου τοῦ οἴκου, δέχα μέντοι καινοτομίας καθ' ἐτέρον γενομένης· τῷ τούτου πράξαντι τὴν κατὰ τὸ διπλάσιον ἔκτισιν τῆς ζημίας τῆς γενομένης τῷ δεσπότῃ τοῦ οἴκου 10 καὶ ποιῆν δέκα χρυσοῦ λίτρων (ἐπιτιθέισα) καὶ βασιλικὴν ἀναγκάσιον· τούτων παραφυλατωμένων ὑπὸ τε τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τὰ δημοσίου πραττόντων. Ἐγράφη ...

V.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΞΗΣ.

- Χρῆ τὴν μέταξον τοῖς κομμερκαρίοις πρὸς τοῖς βαρβάροις πραγματεύεσθαι ἐ νομίσμασι τὴν λίτραν 15 καὶ μεταπωλεῖν τοῖς μεταξάριοις ἢ τοῖς ἄλλοις οὐ πλέον καθαρὰν δέχα σφηκώματος ἢ ἄλλης προσθήκης ἢ ῥύπου. Εἰ δὲ τις πρὸς βαρβάρους μὴ ὡν κομμερκαρίοις πραγματεύσῃται τι καὶ μέταξον ἐκείθεν ἀγάγη, δύναται αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι ὁ κομμερκαρίοις, καὶ ὁ πραγματευσάμενος δημεύεται καὶ διηνεκῶς ἐξορίζεται. Εἰ δὲ ὁ κομμερκαρίοις ἢ ὁ μεταξάριος ὑπὲρ το ῥηθὲν ποσὸν 20 πωλήσῃ ἢ αγοράσῃ, ὁμοίως τιμωρεῖται.
- Χρῆ δὲ τοῖς πραγματευτὰς τῶν τοιούτων ἐγγύας δίδοναι τῇ πολιαρχίᾳ, ὡς οὐ πωλοῦσι κούφα ἀλλὰ δημοσίᾳ πᾶσαν ἣν ἔχουσι πραγματείαν· ἐπιὰ τιμωροῦνται. Χρῆ δὲ κατὰ ταῦτα λογιζεσθαι τῷ δημοσίᾳ τὴν τιμὴν παντός τοῦ ὀλοσηρικού παρα τοῦ κόμητος· τῶν λαογιτιόνων τοῦ διδομένου παρ' αὐτοῦ τῷ δημοσίῳ. Ὁ δὲ ἀγοράσας ὑπὲρ το ταχθὲν ἀναγκαζόμενος δοῦναι προσαγγέλλει 25 τῷ πράτῃ καὶ τὸ διπλοῦν ἀναπράττει· λοιπὸν γὰρ ὁ πράτῃς τὰ λεχθέντα πείσεται.

App. V. Epitomen servavit anon. cod. Bodl. 3399 fol. 58, quam ed. Zachariae anecd. 263 adn. 46 et ed. nov. II 293.

2 Omnino autem omnes vetat constitutio ob occasiones privatas militibus uti aut ullum cuiquam per eos dolum parare; scientibus qui tale aliquid facere conantur se etiam omni actione quam fere lex 3 eis dabit contra debitores privatum iri ob ipsum solum conatum. Militis autem ad exactionem publicorum delegatos iubet sportulis accipiendis omnino abstinere ac nihil omnino a quoquam accipere, sed 4 propriis contentos esse annonis. Eorum autem quae dicta sunt omnium custodiam et episcopis et magistratibus locorum committit.

5 Praeterea vetat magistratus et ceteros omnes domum cuiusquam destruere nisi propterea, ut cum domus domino renovet(1), ita tamen ut novo opere alius non offendatur; ei qui hoc fecit damni domus domino illati per duplum restitutionem et poenam decem librarum auri imponens et imperatoris iram his observandis et a magistratibus et ab iis qui publica tractant. Scripta est ...

V.

DE METAXA.

Oportet metaxam commerciaris a barbaris emere quindecim solidis libram et rursus vendere metaxariis aut ceteris non pluris puram sine sphecomale aut alia appendice aut sordibus. Si quis autem qui non est commerciaris a barbaris emat quid metaxamque inde importet, potest eam auferre commerciaris et emptor bonis ademptis in perpetuum expellitur. Sin autem commerciaris aut metaxarius supra dictam quantitatem vendat ematve, similiter vindicatur.

Oportet autem talium negotiatores vades dare praefecturae urbis, se non clam sed publice vendere omnia quaecumque vendunt; puniuntur enim. Oportet autem secundum haec fisci rationibus inferri a comite largitionum omnis holoserici pretium quod ab eo fisco datur. Emptor autem qui supra statutum dare coactus est litem intendit venditori et duplum reposcit; tum enim venditor quae dicta sunt patietur.

1 προφείσεσιν cod. || 2 μεθοδείαν cod. || 3 ἢ ἂν ὡς εἰκὸς Zach. || ἢ ἀνανεώσει nos cod. || 4 ἐγχείρησιν cod. || 5 σποροῦλαιν cod. || 6 σιτήσεσιν cod. || 9 locus corruptus; ἀναγκάτῃσας Zach. cl. 'Enantiophané' in B I 812 Hb. ἀνερενήσας Skutsch. Possis (ei μὴ) προφ τοῦ ἀνανεώσαι μετὰ τ. δ. || γενομένης Zach. || γενομένου cod. Cf. nov. CLXV || 11 ἐπιτιθέισα supplevi, ἐπάγει

vel ἐπάγουσα Heimbach || ἀνανάκτισιν cod. || 12 eodem fere tempore quo nov. CXVI datam esse putat Zachariae || 16 σφικώματος Bodl. || 22 an ἐπίτοις? || 23 ὀλοσηρικού Bodl. || λαογιτιόνων Bodl. || 25 Inter annos 540 et 547 legem a Iustiniano latam esse probat Zachariae mém de l'acad. de St. Pétersbourg VII 9 (1865) n. 6.

VI.

(Imp.) Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus (Germanicus) Anticus (Alanicus) Vvandalicus Africanus pius felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Paulo pp. Africae.

Peruidimus scribere tuae magnitudini, ut neminem de colonis qui temporibus Vvandalorum de possessione egressi sunt et inter liberos commorati sunt, iterum attrahi et ad colonatus condicionem iterum 5 reduci; quia volumus eos sicut temporibus Vvandalorum erant, sic et modo sint. Insuper autem de cetero quicumque suam contempserit terram et ad alienam se ducere voluerit, eos restituere iubemus. Dat. VIII. id. Septembris Constantinopoli imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. (anno XXVI.) post cons. Fl. Basilli anno XI. indictione prima. [a. 552.]

VII.

1 Ut omnia firma sint, quae Amalasuinta vel Atalaricus vel Theodatus concesserunt. Pro petitione Vigili venerabilis antiquioris Romae (episcopi) quaedam disponenda esse censuimus ad utilitatem omnium pertinentia, qui per occidentales partes habitare noscuntur. Inprimis itaque iubemus, ut omnia quae Atalaricus vel Amalasuinta regia mater eius vel etiam Theodatus Romanis vel senatu poscente concesserunt, inviolabiliter conserventur. Sed et ea quae a nobis vel a piae memoriae Theodora Augusta quondam coniuge nostra conlata sunt, volumus illibata servari, nulla cuiquamq; danda licentia contra ea venire, quae a praedictis personis pro quibuscumque rebus vel titulis data vel concessa esse noscuntur; excepta videlicet donatione a Theodato in Maximum pro rebus habita Marciani, ex quibus dimidium portionem Liberio viro gloriosissimo dedisse meminimus, reliqua dimidia Maximo viro magnifico relicta; quas apud utrumque firmiter manere censemus. 20

2 Ut per Totilanem factae donationes omnes irritae sint. Si quid a Totilane tyranno factum vel donatum esse invenitur cuiquamq; Romano seu cuiquamq; alio, servari vel in sua firmitate manere nullo modo concedimus, sed res ablatas ab huiusmodi detentatoribus antiquis dominis reformari praecipimus. Quod enim per illum tyrannidis eius tempore factum esse invenitur, hoc legitima nostra notare tempora non concedimus. 25

3 Nemini noceat in captivitate degentium amissio instrumentorum. Licet enim generali lege prospectum est, ne instrumentorum amissio dominis, pro quibus instrumenta conscripta sunt, quodcumque praedictum rerum possit inferre, tamen specialiter etiam per illa loca hoc renovare censuimus, cum sciamus per diversas calamitates et hostiles perversiones tam in ipsa civitate Romana quam in aliis locis hominibus instrumenta perisse. Ne quae igitur ex hoc quicumque patiantur calumniam aut ali- 30 quod sustineant detrimentum, sancimus ut instrumentorum quidem amissionem vel corruptionem nullum praedictum pro domino vel possessione (vel) pro credito dominis rerum vel possessoribus aut creditoribus, pro quibus instrumenta conscripta fuissent, inferre. Pragmatica dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilli vc. anno XIII. [a. 554.]

4 Sed et si quis res absentis vel etiam capti, forsitan greges, per suam aut cuiuslibet auctoritatem 35 invasit vel petendo eas tenuit, reverso eo vel liberato sine ulla dilatione iubemus restitui ipsi vel etiam heredibus eius. Et si forte ille fatale munus subiit, etiam heredibus eius restituatur, (ut) legum auctoritas suggerit. Anno die et cons. ss.

5 Non praesumat quis alienum. Quia autem verisimile putamus diversos tyrannidis tempore res suas per metum alienasse hominibus vel officium quodcumque gerentibus vel aliam a Totila commissam 40

App. VI extat in Iuliani codice Utinensi fol. 92^r, unde edidit Haenel Ber. d. Sächs. Ges. 1852 p. 75 et Iulian. p. 225.

App. VII extat in Iuliani Parisino (P), Mediolanensi Trivulziano (M), Utinensi (U), ex quibus post Miraeum et Pithoeum edidit Haenel Iulian. p. 185.

2 Flavius] pius cod. || gutticus cod. || bandalicus affri-
canus cod. || 3 triumphator cod. || 4 ut del. Zachariae
(= watz) || bandalorum cod. m¹, v ex b m² (idem 6) ||
possessiones cod. || 5 atrahi cod., retrahi coni. Zachariae
|| conditione cod. || 6 redduio cod. m² || 7 contempserit
cod. || 8 imp. domnus iustinianus cod. || d csl fi basilli
anno XII indiot ter prima cod., corr. Zachariae || 11
amalacynota P, amalacyntha M, malaunota U || attalari-
cus PMU || teudatus P, teodatus M || 12 petitionem MU
|| vigili PMU || episcopi add. Miraeus || essent U || 14
attalaricus P, athalaricus M, adalaricus U || amalasuinth
P, amalasuinth M || teodatus P, teudatus M || senatui
poscenti coni. Zachariae || 15 concessa sunt PMU, corr.
Pithoeus || et om. U || teodora P || 16 coniugem nostram
U || illiuata P || servare PM || nullam U || quicumque U¹
|| data MU || 17 eam U || praedictas personas PMU || vel
prius om. MU || 18 excepta || ex prioribus excepta U ||
teodato P teudato M || pro? || abita PM || 19 memine-
mus M || reliquam U || dimidium PU || 20 relicto U ||
utriusque P || censuimus P cessimus U || 21 pro P ||
factas PMU || omnes om. M || irritae U || sunt M || toti-
lanem P || 22 facto P || invenitur esse M || cuique alio

P, alii Beck || 23 nullum PM || ablata U || detentoribus
U || dominus P || reformare M || 24 eius del. Skutsch ||
26 degentium Kroll || gentium PMU || enim etiam anony-
mus, malim iam || 27 generale leges profectum est U. Cf.
Cod. 4. 21, s. 10. 21 || inscripta U || 30 nequaquam PMU,
corr. Haenel || faciantur P patitur M paotatur U || 31 susti-
neat PMU || sancimus U || ut om. U || nullus P || 32 dominio
Skutsch || vel add. Beck, prove Zachariae || 33 instrumento
P || fuisse PM || pragmatum PM, pragmat. U || CP.] const.
P constant. M cons. U || dn.] dom. nro. P domn. n. M
domino nostro U || iustiniano PMU || pp.] pio pp. PM ||
34 pc. om. M || basili PM, bilisari U || uio. PU || XIII.
M] XIV P, XII U || 35 absentes U || capiti U || 36 liber-
atos in ulla dilationem U || inuenimus P || 37 et et
etiam heredibus eius del. Zachariae restitui scribens
cum Beckio; rectius vel etiam heredibus eius v. 36 dele-
veris (Skutsch) || ut add. Zachariae || legis P || 38 sub-
gerit M || consl. P consul. M consoles U || 39 qui PMU
|| uirsimile MU || ponamus P potamus M || diuerso P
|| tyrannides U || 40 permetuunt PM || vel om. M || quo-
que et alia codd. || a tutela P at tutela M adutela U
|| commissam] comissa uel U

actionem vel potentiam vel gratiam apud eum habentibus, sive venditione vel quibuscumque contracti titulis, modo vero quod factum est prius rescindi desiderare, utpote per violentiam vel per metum tyrannici temporis factum, sancimus omnibus esse licentiam sui recipiendi sive vindicandi vel possessionis a iudice adipiscendae. pretiis tantummodo videlicet restituti, quae tamen eo qui se dedisse perhibet adprobante veraciter constiterit exsoluta, nec aliquo postea modo vel fraude subtracta vel ab eo recepta; cum non absque ratione esse putamus, multa tunc temporis per metum vel violentiam facta esse, quae nostris temporibus rescindi exposcit iustitia; poena videlicet instrumentis inserta propter praedictas sauctiones modis omnibus quiescente. Dat. sub die anno et cons. ss.

6 De tempore postliminii, id est post captivitatem. Cum autem deo propitio nostro imperio sint omnes restituti, sancimus prostrarum legum auctoritate triginta nec non et quadraginta annorum praescriptionem, alias insuper legibus . . . locum habere et suam tenere per omnia firmitatem, his dumtaxat temporibus, quae ab adventu tyrannorum bellica confusio comprehendit, nullatenus in praescriptionum curriculis imputandis. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. [a. 554]

7 Ut instrumenta irrita (non) revocentur. (Cum autem) cognovimus, dum hostilis ferocitas Romanam civitatem vel alias obsideret, diversos contractus esse factos inter Romanos qui obsidebantur vel etiam instrumenta conscripta, in praesenti vero quosdam praedictos contractus rescindere vel etiam instrumenta irrita revocare, sancimus, etsi postea per hostilem incursionem huiusmodi documenta perierunt, nullam esse licentiam quae facta sunt infirmandi, sed omnes contractus obsidionis tempore factos in sua firmitate durare, instrumentis etiam competentem vim habituris et nullo per eorum amissionem dominis praediuicio generando. Quod enim rite perfectum est, per fortuitos belli casus subverti subtilitatis non patitur ratio. Dat. anno die et cons. ss.

8 De rebus mobilibus vel immobilibus. Res insuper mobiles vel immobiles seseque moventes, quas a Theodorici regis temporibus usque ad nefandissimi Totilae superventum quocumque iure vel titulo Romani possedisse noscuntur per se vel usufructuarias vel alias personas, per quas unumquemque praecipit possidere, in posterum sine aliqua concussione apud eos servamus, eo videlicet ordine, quo per praedicta tempora easdem res possedisse noscuntur. Dat. anno die et indict. ss.

9 Pro immunitate tributorum. Ne autem tributorum exactionis intuitu habitatores patiantur molestias quascumque provinciarum, sancimus nullius maioris dignitatis officia pro exigendis functionibus dirigi, sed per provinciarum iudices et eorum officia . . . quodcumque damnum collatores sustinere pro tributorum videantur exactione; licentia non deneganda maioribus iudicibus et eorum officii, si minus inlatae fuerint functiones, ipsos iudices et eorum officia convenire, et quod minus est inlatum exigere, ut tam publicae rationes quam collatoris utilitas procuretur. Dat. anno die et cons. ss.

10 De confirmatione absolutionis tributorum. Ipsarum enim functionum solutionem per consueta loca vel tempora solemniter praecipimus fieri, nulla innovatione per hostilem adventum solutioni tributorum penitus inferenda, sed pro sua consuetudine vel nostrorum beneficiorum tenore sive ad arcam sive in provincia unumquemque solutionem in posterum etiam celebrare. Dat. anno die et cons. ss.

11 Ut leges imperatorum per provincias ipsorum dilatentur. Iura insuper vel leges codicibus nostris insertas, quas iam sub edictali programmate in Italiam dudum misimus, obtinere sancimus. Sed et eas, quas postea promulgavimus constitutiones, iubemus sub edictali propositione vulgari, (et) ex eo tempore, quo sub edictali programmate vulgatae fuerint, etiam per partes Italiae obtinere, ut una deo volente facta republica legum etiamstrarum ubique prolatetur auctoritas. Dat. anno die et cons. ss.

12 De suffragio collatorum. Provinciarum etiam iudices ab episcopis et primatibus uniuscuiusque regionis idoneos eligendos et sufficientes ad locorum administrationem ex ipsis videlicet iubemus fieri provinciis, quas administraturi sunt, sine suffragio, solitis etiam codicillis per competentem iudicem eis praestandis ita videlicet, ut si aliquam collatoribus laesionem intulisse inveniantur aut supra statuta tributa

1 graum U || venditiones PU] uinditionis sive donationis M, corr. Pithoeus, venditionis Haenel || contractus Zachariae || titulos PM, titulo U || 2 vel P] aut MU || tyrannicis U || 3 possessiones codd. || 4 praeiis M || quae] qui P || 5 aliqui U || 6 potamus M || temporis Kroll] tempore libri || 7 iustitiam U || an actiones? || 8 et om. U || 9 tempora codd. || post liminum P, postliminium M || est om. P || captivitate P || dam MU || nostri imperii U || 10 auctoritatem U || 11 perscriptionem U || aliis con. Skutsch || cognitias suppl. Zachariae, an definitam? || sua U || 12 ad PM || aduentum MU || confusione U || perscriptionem U || 13 CP.] const. PM, cons. U || dom. na. iustiniano pp. P, domn. n. iustiniano po. M, dom nostro iustiniano po. U || aug. om. MU || anno XVIII. U || 14 basili PM, basilium U || vc. om. U || 15 rubr. om. M || non add. Zachariae (Osenbruggen) || cum autem addidi || hostiles MU || 16 obsiderit M, obsederit U || contractos M, contractores U || factus P || obsidebantur U || 17 contractos U || 18 irrita om. MU || pro U || 19 ea firmandi U ex corr. || omnis M || contractos U || factus M || 20 habituri P || et U] sed PM || nullum — praediuicio generandum codd., corr. Zachariae || 21 enim] domini P || fortuitu U || belli casus subverti Za-

chariae] belli casus uesti P, bellica subverti M, bellica subvertis U || 22 et cons] et consl. PM, consilibus U || 23 rubr. om. U, de res mobiles vel immobiles PM || 24 theuderici U || tutele P || 25 unusquisque Zachariae. Mihi praecipit corruptum videtur || praecipit U || 26 concussione U || quo] quod codd. || 27 possedere M || et indict.] in. d P || ssta M || 28 exactiones PM, exactione U || instituit U || 29 nullus MU || 30 excidit verbi causa exactionem fieri, ne (sin. Zachariae) || quocumque damno U || 31 licentiam non denegandam PU || officii U || 32 et prius om. U || exegere M || ut tam Osenbruggen] et tam PU, actiam M || 33 puplice M || rationis Haenel || collatores U || cons.] constit. U || 34 absolutis codd., ac solutione Haenel || 35 nullam innovationem U || aduentus U || 36 inferendas U || consuetudinem U || beneficiorum M || aream U || 37 provinciam MU || die om. P || consl. PM, constit. U || 38 vel] et U || 39 inserta U || edicta libro grammate M || italia U || optinere P || 40 edictale propos. U || et add. Pithoeus || 41 quas ubedictali M || programma aeuolgatae P || optinere P || 42 re puplice P || ibique U || consl. PM, constit. U || ssto M || 43 de suffra collatores U || ab] ad M || 45 solitis Kroll] litis codd. || iudicis om. eis U || 46 lesiones U

aliquid exegisse, vel in coëmptionibus mensuris enormibus aliisque praeiudiciis vel gravaminibus aut iniquis solidorum ponderibus possessores damnificasse, ex suis satisfaciunt facultatibus. Quod etiam si quis de administratoribus aut actionariis de praeteritorum nefandorum tyrannorum tempore fecisse invenitur, ex suis facultatibus ei, a quo abstulit, restituere iubemus, cum nos indemnitate subiectorum undique volumus procurari. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilli vc. anno XIII. [a. 554.] 5

13 Ut proprietas unicuique restitatur. Cum autem cognovimus, inimicis deo propitio diversis expulsis provinciis quosdam greges invenientes ab illis relictas [et] suo eas vindicare domino, licet ad alios antea pertinebant, sancimus causa discussa, quantum quidem ad eos pertinet, eis praestari. Si quid vero ab aliis agnoscitur, dominum sua recipere, quod vero ex certo domino non cognoscitur, inter illos distribui, qui per eandem provinciam greges amisisse inveniuntur, divisione pro rata portione scilicet facienda. Dat. 10 anno die et cons. ss.

14 De eo, cui aliquid ablatum est, ut restituatur. Si qui etiam collatorum per occasionem tributorum exactionis vel cuiuslibet oneris praetextu aut alio irrationabili modo a quibusdam in auro vel in speciebus laesi esse noscuntur, hoc etiam competenter ei, cui ablatum est, iubemus sine ambiguitate restituere, ut undique provinciarum habitatores legitime sua recipiant et nostri temporis possint felicitatem 15 sentire. Dat. anno die et cons. ss.

15 De servis, qui tyrannorum tempore liberas duxerunt uxores. Illud etiam praeteritis capitulis inserendum esse censuimus, ut, si qui per Gothicae ferocitatis nefandissima tempora servi constituti liberas uxores inveniuntur duxisse, vel etiam liberis hominibus ancillae coniunctae, licentiam quidem liberae personae discedendi per praesentes nostros mereantur affatus, ancilla videlicet vel servo in domi- 20 norum suorum iura remanentibus, nullo praediudicio dominis servorum vel ancillarum ex praeterito tempore generando. Si vero in posterum etiam coniugia tenenda esse putaverint, nullum praediudicium circa libertatem propriam patiantur, filii vero maternam conditionem sequantur; quod etiam in illis, qui ex tali coniugio nati sunt, obtinere iubemus. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilli vc. anno XIII. [a. 554.] 25

16 De servis vel colonis ab alio detentis. Servos etiam vel colonos, quos ab aliquo contigit detineri, suis restitui dominis una cum medii temporis prole iubemus. Dat. die anno et cons. ss.

17 De deo dicatis virginibus. Cum autem tyrannicae ferocitatis praesumptionem res etiam illicitas quasi permissas egisse siue dubio sit, sancimus, ut si qui mulieres deo sacratas vel habitum religiosum habentes sibi coniunxisse inveniuntur, nullam eas tenendi vel dotes forte conscriptas exigendi licentiam 30 habeant, immo magis nolentes mulieres abstrahantur ac suis iterum monasteriis vel ecclesiis aut sancto proposito, cui dedicatae sunt, restituantur. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilli vc. anno XIII. [a. 554.]

18 Ne per comparationes specierum collatores graventur. Ne vero per coëmptiones etiam quodcumque collatores detrimentum sustinere inveniuntur, sancimus per unamquamque provinciam 35 illarum fieri specierum coëmptionem, quae per eandem provinciam abundare noscuntur; neque enim eius, quod ibi non abunde nascitur, coëmptionem fieri patimur; pretiis videlicet pro specierum venalitate, quae tunc temporis in foro rerum venalium obtinere noscuntur, statuendis, ipsis tamen pretiis specierum unicuique collatorum in tributorum imputandis exactionem. Commercialibus videlicet navium nullo modo prohibendis, ut et noster felicissimus exercitus possit nutrirri et collatores aurarias functiones ex abundantiam 40 specierum commercio infundere valeant; distributione coëmptionis pro arbitrio tam locorum antistitis quam primatum uniuscuiusque <regionis> celebranda, ne collatores ex officiorum avaritia per quemcumque modum opprimi videantur. Dat. die anno et cons. ss.

19 De mensuris et ponderibus. Ut autem nulla fraudis vel laesionis provinciarum nascatur occasio, iubemus in illis mensuris vel ponderibus species vel pecunias dari vel suscipi, quae beatissimo 45 papae vel amplissimo senatui nostra pietas in praesenti contradidit. Dat. die anno et cons. ss.

20 De mutatione solidorum id est monetae. Cum autem scimus, veterum Romanorum principum solidos per illa loca facie inveniri, comperimus autem negotiatores vel alios quosdam propter mutationem solidorum dispendium aliquod collatoribus nostris inferre, sancimus solidos Romanorum principum forma signatos sine permutationis dispendio per omnes provincias ambulare et per eos celebrari contractus; 50

1 nel inceptionibus U, quoemptionibus P | inormibus P, inurmbus M, om. U (cuius hinc non iam omnes afferro lectiones) | aliis om. M | 5 CP.] const. MU, om. P | dn.] dom. nn. P(M?) dom U | iustiniano codd. | Aug. om. U | pe.] patrii. M | basili PM, basilium U | uio. P | 7 et del. Zachariae | 9 agnosceret P | ex certo Zachariae (a certo R. Schneider) | excepto codd. | 10 rata scilicet portione MU | 11 consule PM, constit. U | 12 totum c. XIV om. U | eo] eis PM | qui] quis PM | 13 exactiones PM | aut] ut P | 16 consl. PM | 17 XIV U et sic deinceps | 18 guthicae M, gutice U | 20 affatus anonymus in marg. Pith.] affectus PM, affectu U | 21 remanentibus Osenbr.] remanentibus PM, manentibus U | 23 filii P | tali corruptum iudicat Zachariae. Discernitur inter eos qui nascentur et qui nati sunt | 24 optinere P | idus U | CP.] const. PM, cons. U | dn.] dom. nn. P(M?) dom U | iustiniano libri | pp.] pio pp. libri | 25 basili M, ba-

sali U | uio. P | 26 seruos MU seruo P | vel PU] et M | colonos et detentos libri | seruos P | contigit P | 27 unam M | consl. PM, consul. U | 28 dicatus uirgines PMU | 29 si quis P | 30 eas Osenbr.] eis libri | exigendi — ac suis om. P vulg. | 31 ac M | ad U | 32 dat. subd. id. M | CP.] const. libri | dom. nro (nn. P) iustiniano libri | pp.] pio pp. PM, pio U | 33 basili PM, basiliu U | 34 pro P | collatorum libri | 35 unumquemque P, unamquemque MU | 36 enim om. MU | 37 habunde M | non fieri M | uenaltatem PM | 38 optinere P | 40 an arcarias? | abundantiam P | 41 antistites P, antistetes M | 42 regionis addidi (cf. 800, 44), civitatis Zachariae | auitia P | 43 consl. PM, constit. U | 45 occansio P | 46 cons. sa.] consl. sus. P, consl. sa. M, consti. ss. U | 47 solitorum M | monite MU | principium P

eo qui dispendium aliquod pro mutatione solidorum inferre praesumpserit, pro unoquoque solido alterum tantum ei, cum quo contraxerit, inferente. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilii vc. anno XIII. [a. 554.]

21 Ut pretio satisfaciatur de quo tulit quis. Si quis etiam de rebus immobilibus ad alium pertinentibus aliquid ornatum vel materiam abstulisse inveniatur, modis omnibus restituere, vel si iam alicui iniuncta sint aedificia, pretio satisfacere coartetur, ut undique nostrarum legum conservetur auctoritas. Instrumenta etiam, quae ad alios pertinentia forte ab aliis detinentur, prioribus dominis iubemus restitui, ut omnes undique nostrarum legum adiutorio potiantur. Si vero instrumentum periisse inveniatur, cuius exemplar apud alterum invenitur, utpote duobus scriptis authenticis, prout in contractibus solitum est, ex eo, quod apud partem alteram invenitur, aliud conscribi iubemus et parti dari, cuius iam instrumenta perierunt, ut competentem possit habere cautelam. Sed et si quis instrumentum alienum sive ipse tollendo sive quocumque casu inveniundo malignitate vel incendit vel abscondit aut corruptit aut quocumque modo habere desierit, tunc quanti interest eius, ad cuius iura instrumenta pertinebunt, is qui dolum fecit satisfacere compellitur. Dat. die anno et cons. ss.

22 Ut annona ministraretur medicis et diversis. Annonam etiam, quam et Theodoricus dare solitus erat et nos etiam Romanis indulimus, in posterum etiam dari praecipimus, sicut etiam annonas, quae grammaticis ac oratoribus vel etiam medicis vel iurisperitis antea dari solitum erat, et in posterum suam professionem scilicet exercentibus erogari praecipimus, quatenus iuvenes liberalibus studiis eruditi per nostram rempublicam floreat. Dat. die anno et cons. ss.

23 Ut civiliter inter se causas audiant. Lites etiam inter duos procedentes Romanos vel ubi Romana persona pulsatur, per civiles iudices exerceri iubemus, cum talibus negotiis vel causis iudices militares immiscere se ordo non patitur. Dat. die anno et cons. ss.

24 Ut mutationes in suo statu stent. Rei publicae permutationes etiam vel comparationes sive competitiones cum publico factas usque ad adventum acceleratae memoriae Totilae in sua firmitate servamus, si tamen nulli aliquid alio possidenti competit. Dat. die anno et cons. ss.

25 Ut fabricae publicae serventur. Consuetudines etiam et privilegia Romanae civitatis vel publicarum fabricarum reparationi vel alveo Tiberino vel foro aut portui Romano sive reparationi formarum concessa servari praecipimus, ita videlicet, ut ex isdem tantummodo titulis, ex quibus delegata fuerunt, praestentur. Dat. die anno et cons. ss.

26 Ut per negotiatores coemptiones fiant. Super haec cognovimus, Calabriae vel Apuliae pro provinciae possessoribus pro coemptionibus non inferendis superindicticium titulum impositum esse pro unaquaque millena; unde coemptiones per negotiatores annis singulis exerceri, in praesenti vero negotiatoribus specierum coemptiones recusare temptantibus tam superindicticium titulum quam coemptionis onus provinciae possessoribus imminere, cum abunde mercatores sint, per quos possit exerceri coemptio, sancimus magnitudine tua haec examinante, si possibile sit per negotiatores species comparatas inferri, collatores provinciae nullatenus praegravari, cum superindicticio titulo semel eis imposito coemptionis etiam onus inferre sit impossibile. Dat. die anno et cons. ss.

27 Ut qui voluerint ad praesentiam imperatoris navigare, non impediuntur. Viros etiam gloriosissimos ac magnificos senatores ad nostrum accedere comitatum volentes sine quocumque impedimento venire concedimus, nemine prohibendi eos habitu licentiam, ne senatoribus nostris vel collatoribus debitum introitus quodammodo videatur excludi. Sed etiam ad Italiae provinciam eundi eis et ibi quantum voluerint tempus commorandi pro reparandis possessionibus aperimus licentiam, cum dominis absentibus recreari possessiones aut competentem mereri culturam difficile sit.

Quae igitur per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra statuit aeternitas, magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare observarique procuret, poena decem librarum auri imminente contra temeratores nostrarum inssionum. Pragmatica dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilii vc. anno XIII. Narsi viro ill. praeposito sacri cubiculi, Antiocho viro magnifico praefecto per Italiam. [a. 554.]

1 eo — inferente Zachariae] eum (eam U) — inferat libri, eumque — inferre Haenel] pro mutatione MU] permutationi P] 2 ei] et MU] cum] oi P] contraxerit M] idus U] CP. — pp. om. U] const. PM] dn.] dom. nn. PM] iustiniano PM] pp. P] pio pp. M] 3 pc.] pp. P] basilii PM, basil. U] uc. MU] cons. P] anno om. M] Cap. 21 extat in (lege Romana canonice compta) fol. 172^v ubi post inscr. add. Kap. XXI ex fine nouellae] 4 pretio U] pretium PM] satisfaciatur U] de quo MU] et quod P] abstulit Zachariae] 5 materiam abstulissit inueniantur M] iam om. I] 6 iniunctis P] praeo M] 7 alium I] ab om. M] prioris P] 9 inuenitur PI] inueniatur MU] autenticis P] atenticis M] contractis P] solutum libri] 10 et] ut I] patri M] qui instrumentum I] 12 inueniendum P] at quocumque M] 13 pertinebat Osenbruggen] is P] his MU] 14 subscr. om. I] die et ann. MU] 15 annonas ministrentur libri] quam theodericus M, theodericus U] 16 solidus M pr.] 17 quas Haenel] uratoribus MP] ante MU] solidum M pr.] 19 publicam P] anno et U] anno P, et anno M] 21 iudices — vel (?) om. U] exercere

iuuenus P] 22 patiantur MU] et om. PM] 23 reu P] vel om. MU] 24 competit petitiones P. conditiones Gothofredus, compactiones Zachariae] publico P] tutele P] firmamus P vulg.] 25 possidenti Zachariae olim] possidente libri] et U om. MP] 26 fabricas publicas libri] consuetudinem M] priuilegio P] 27 publicarum P] albeo P] fortui MU] sive] sus MU] 28 hisdem MP, eisdem U] 29 et om. libri] 31 super indictio M] 32 unaquaque MU] 33 temptantibus Osenbruggen] temptantes PM] 34 on et cum?] mercatores P] pro quos M] possint libri] 35 magnitudinem — examinantem libri; correxi] 36 super indictio M] honus P] 37 et om. libri] ss.] sp. M] 38 voluerit et impediatur P] 39 nostram PM] volentes Beck] uolentibus libri] 40 neminem libri] 41 prouincia P] prouinciae undies M] 42 comendi M] dominus P] 43 per haec M] 45 effectu M pr.] observare PM, correxi] procurit M] 46 pragmaticam PU, pragmat. M] Const. — Aug. om. M] CP.] const. libri] dn.] dom. nn. P, dom. ōro U] Iustiniani] iustiniano pio P, iust. pie U] pp. P] po. U] 47 basilii libri] va. — cubiculi om. U] antiocho libri] 48 italia libri

VIII.

LEX QUAE DATA EST PRO DEBITORIBUS IN ITALIA ET SICILIA.

In nomine domini nostri Iesu Christi Imperator Caesar Flavius Iustinus Alamaunicus Gothicus Franciscus Germanicus <Anticus Alanicus> Uuandalicus Africanus pius felix inclytus victor ac triumphator <semper> Augustus Narsi Paanfronio et senatui.

Cum semper decursio barbarici temporis in novarum rerum ... et veteribus legibus occasionem praebeat promulgandis, generalibus hominum difficultatibus communi remedio subvenire necesse est. Universae quidem Italiae nos oblatae preces generaliter commoverunt, feneratoriis pecuniis reddendis aliquid iam annae. postulantes remedium, ne per communes calamitates et redbitus propriis fraudentur et debiti impossibili solutioni succumbant. Talibus itaque precibus annuentes <per> praesentem legem sancimus, ut per universam Italiam atque Siciliam pro mutuis pecuniis, quae usque ad nuper factam incursionem Francorum datae noscuntur, post redditam perfectam pacem Italiae expleto quinquennio, tunc aut media pars creditae sortis creditoribus offeratur, aut medietatem suae substantiae, si hoc elegerit debitor, offerat creditori, usura videlicet a die crediti usque ad completum quinquennium <in> istis contractibus omni modo cessante. Si quae autem pignora pro debito data per clades Italiae perierunt, rei communem eventum tam debitor quam creditor sentiat, ut nec creditor pro mutuis pecuniis convenire nec debitor possit actiones exercere pigneraticias. Si vero pignora exstant, debita etiam sortis pro interis pignorum solutio celebretur. Quodsi pars pignorum salva inveniatur, pro rata portione sortis etiam pars creditorem sequatur. Si quis vero datorum pignorum magnitudinem occasione barbarici <temporis> lucri causa suppressimere ut celare voluerit et hoc a debitore comprobari potuerit, amisso debito pignora reddere compellatur. Hi vero, qui necessitatem debiti facientem beneficia vel usuras in capite debiti redigunt, quod etiam bonis temporibus fieri leges minime patiuntur, per hanc sanctionem huiusmodi fraudentur augmento, ita videlicet, ut, quidquid etiam de usuris et beneficiis confert ...

IX.

Imp. Fl. Iustinianus Alamannicus Gothicus Franciscus Germanicus Anticus Alanicus Uuandalicus Africanus pius felix inclytus victor ac triumphator semper Augustus Iohanni pp. per Africam.

Cognitum nobis est quod quidam in provincia Africana non adtendentes iussiones nostras, quas pro repetitione fecimus rusticorum, calumniam exercere non cessant, repetentes colonos vel rusticos vel filios eorum, qui ex propriis rebus ante adventum felicissimi exercitus exisse monstrantur; sed et clericos in officis ecclesiasticis constitutos ex iure colonatus sollicitare non cessant. Scimus enim nos pro hac causa sacros apices promulgasse quibus definivimus, tempore ex quo deberent repetitiones fieri rusticorum sive rusticarum. Iubemus ergo magnitudinem tuam has calumnias repetitionis modis omnibus in Africanis regionibus amputare et nullum permittimus colonorum statum <tam> in viris quam in mulieribus vel filiis eorum sibimet vindicare nisi ex tempore, quo sicut diximus felicissimus noster exercitus Africanam provinciam auxiliante deo nostro imperio viudicavit; clericorum autem repetitiones quo a tempore nostris apicibus statutum fieri iubemus nec ulterius dilatari; veterinosas enim lites et contentiones non patimur protelari. Quoniam autem cognovimus viros eloquentissimos supradictas iussiones nostras generalibus legibus non praeferre, iubemus tam praeteritas iussiones quas pro hac causa promulgavimus quam hanc praesentem iussionem in Africanis regionibus legis vicem obtinere et nulla praescriptione legum generalium submoveri; sed edictis a tua magnitudine propositis innotescere, ut sciant omnes Africani populi, sub qua temporis caute sua debeant pro repetitione colonorum vel colonarum sive clericorum exercere actiones, poena quinque librarum auri qui contra hanc iussionem venire temptaverint feriendis. Divinitas te aerevet per multos annos. Dat. X. k. Octobris Chalcedone imp. du. Iustiniani <pp.> Aug. anno XXXII. pc. Fl. Basili v. c. anno XVII. ind. VII.

App. VIII extat in Vindob. 2160 in appendice Iuliani, ex quo edidit Biener Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. V 352 ss.

App. IX extat in Iuliani codice Utinensi f. 92^r post const. VI, ex quo edidit Haenel Ber. d. Sächs. Ges. 1852 p. 75 et Iulian. p. 225.

2 lx cod. | 3 Alamannicus Kroll | alanicus cod. | 4 guandalicus cod. | 6 in] intuitu Zachariae; lacunam status | veteribus (non sanum)] veteris iuris Zachariae | 7 praebent cod. | 8 nos] nobis Zachariae | oblate cod. | 9 annuere Kroll] renuere cod. invenire Skutsch | redditum — fraudetur — solutionem succumbat cod. | 11 per add. Beck, praesente lege Zachariae | 12 data cod. | 13 medietatis cod., corr. Zachariae interpunctione ante si sublata | 14 usuras cod. | a die Zachariae] audit cod. | in add. Zachariae | 15 cessantem cod. | si qua utrum cod., corr. Beck | 16 conveniri cod. | 17 pignora cod. | 18 solatio cod. | pignerum cod. | ratam portionem — partem cod. | 19 datorum Zachariae] actorum cod. | pignerum cod. | occasionem cod. | temporis addidi, barbaricae <incursionis> Zachariae] suppressere cod. | 20 comprobare cod. | pignora cod. | 21 necessitate — faciente Zachariae; an necessitatem — augentes? | usura cod. | 22 augmentum cod. | 23 data est lex paulo post Francorum inva-

sionem, quae fuit anno 555 | 25 gotticus cod. | germanicus cod. m.¹ | bandalicus cod. m.¹, u ex b m.² | africanus cod. | 26 triumphator cod. | africa cod. | 28 repetitiones cod. | colonas vel rusticas cod., possis etiam <colonos vel rusticos> vel colonas vel rusticas | 29 monstratur cod. | 31 sacros apices] est app. VI | promulgare cod. | debere cod. | tusticorum cod. m.¹ | 32 africanus cod. | 33 nullam cod., nulli Zachariae | tam in viris quam deo] in viris tam cod., in viris aut Zachariae | 35 deo] domino cod. | quo a tempore Kroll] quia tempus cod., quo tempore Zachariae | 36 protelas cod. | 39 nullam prescriptionem cod. | 40 sed] sed et Zachariae non male | 41 repetitiones cod. | 42 feriendi cod., corr. Zachariae | 43 subscr. octubris calcedona imp. douu iustiniano cod. | XXXII Zachariae] XXII? cod., palluit numerus |] pc.] cons. cod. | basili uc. anno XVI indo. VII cod.

INDICES.

I.

NUMERI VULGARES CUM EIS COMPARATI QUI SUNT IN ZACHARIAEI EDITIONE.

Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.
I—	IX	XLIX—	LXV	XCVII—	CXIX	CXLV—	CLXI
II—	X	L—	LXVI	XCVIII—	CXX	CXLVI—	CLXII
III—	XIV	LI—	LXVIII	XCIX—	CXXI	CXLVII—	CLXIII
IV—	XI	LII—	LXIX	C—	CXXII	CXLVIII—	om.
V—	XIII	LIII—	LXXI	CI—	CIX	CXLIX—	om.
VI—	XII	LIV—	LXX	CII—	LIII	CL—	CLXXIII
VII—	XV	LV—	LXXII	CIII—	LIV	CLI—	III
VIII—	XVI	LVI—	LXXIV	CIV—	LXXIX	CLII—	IV
IX—	XVII	LVII—	LXXIII	CV—	LXXXI	CLIII—	CXXXV
X—	XVIII	LVIII—	LXXV	CVI—	CXXIV	CLIV—	LVII
XI—	XIX	LIX—	LXXVI	CVII—	CXXVI	CLV—	I
XII—	XXII	LX—	LXXVII	CVIII—	CXXVII	CLVI—	CXXV
XIII—	XXXVIII	LXI—	LXXVIII	CIX—	CXXIX	CLVII—	CXXXIX
XIV—	XXXIX	LXII—	LXXX	CX—	CXXVIII	CLVIII—	CXLIX
XV—	XXXV	LXIII—	LXXXIV	CXI—	CXXX	CLIX—	CLXV
XVI—	XXXVI	LXIV—	LXXXIII	CXII—	CXXXI	CLX—	VII
XVII—	XXI	LXV—	LXXXV	CXIII—	CXXXIV	CLXI—	om.
XVIII—	XLII	LXVI—	LXXXVI	CXIV—	CXXXIII	CLXII—	CVII
XIX—	XLIII	LXVII—	LXXXVII	CXV—	CXXXVI	CLXIII—	om.
XX—	XLVI	LXVIII—	LXXXVIII	CXVI—	CXXXVIII	CLXIV—	om.
XXI—	XLVII	LXIX—	LXXXIX	CXVII—	CXLI	CLXV—	LXXXII
XXII—	XLVIII	LXX—	XC	CXVIII—	CXLIII	CLXVI—	om.
XXIII—	XL	LXXI—	XCI	CXIX—	CXLV	CLXVII—	om.
XXIV—	XXIII	LXXII—	XCII	CXX—	CXLVIII	CLXVIII—	om.
XXV—	XXIV	LXXIII—	XCIII	CXXI—	XX	ed. I—	XVI
XXVI—	XXV	LXXIV—	XCV	CXXII—	CXLVI	ed. II—	V
XXVII—	XXVI	LXXV—	LXXIX	CXXIII—	CLV	ed. III—	XXXIII
XXVIII—	XXXI	LXXVI—	XCV	CXXIV—	CLIII	ed. IV—	LV
XXIX—	XXXII	LXXVII—	XXVIII	CXXV—	CXLIV	ed. V—	CXXX
XXX—	XLIV	LXXVIII—	XCVII	CXXVI—	CLVI	ed. VI—	CXLVI
XXXI—	XLV	LXXIX—	XCVIII	CXXVII—	CLVII	ed. VII—	CXXXVII
XXXII—	XXIX	LXXX—	XCIX	CXXVIII—	CLII	ed. VIII—	CLVIII
XXXIII—	XXX	LXXXI—	CI	CXXIX—	CLIX	ed. IX—	LIX
XXXIV—	XXX	LXXXII—	CII	CXXX—	CL	ed. X—	VI
XXXV—	XXVII	LXXXIII—	CIV	CXXXI—	CLI	ed. XI—	CLXXXII
XXXVI—	VIII	LXXXIV—	CV	CXXXII—	CXLVII	ed. XII—	XXXVII
XXXVII—	XXXIV	LXXXV—	CVIII	CXXXIII—	C	ed. XIII—	XCVI
XXXVIII—	XLI	LXXXVI—	CIII	CXXXIV—	CLXVI	app. I—	CXXXIII
XXXIX—	L	LXXXVII—	CVI	CXXXV—	CLXVII	app. II—	CXXXII
XL—	LI	LXXXVIII—	CX	CXXXVI—	XLIX	app. III—	CXL
XLI—	LII	LXXXIX—	CXI	CXXXVII—	CLXXIV	app. IV—	CXLII
XLII—	LVI	XC—	CXII	CXXXVIII—	II	app. V—	CLIV
XLIII—	LX	XCI—	CXIII	CXXXIX—	LVIII	app. VI—	CLX
XLIV—	LXI	XCII—	CXIV	CXL—	om.	app. VII—	CLXIV
XLV—	LXII	XCIII—	CXV	CXLI—	CLXXI	app. VIII—	CLXVIII
XLVI—	LXIII	XCIV—	CXVI	CXLII—	CLXX	app. IX—	CLXIX
XLVII—	LXVI	XCv—	CXVII	CXLIII—	CLXXIII		
XLVIII—	LXIV	XCVI—	CXVIII	CXLIV—	om.		

II.

ORDO AUTHENTICI ET CORPORIS 168 NOVELLARUM
COMPARATUS.

Auth.	Nov.	Auth.	Nov.	Auth.	Nov.	Auth.	Nov.
1	I	35	XXXIII	69	LXVII	103	CVIII
2	II	36	XXXIV	70	LXVIII	104	CIX
3	III	37	XXXV	71	LXXI	105	CX
4	IV	38	XXXVI	72	LXX	106	CXI
5	V	39	XXXVII	73	LXIX	107	CXII
6	VI	40	XXXVIII	74	LXXIV	108	CXVI
7	VII	41	XXXIX	75	LXXII	109	CXIV
8	VIII	42	XL	76	LXXIII	110	CXIII
9	IX	43	XLII	77	LXXVI	111	CXV
10	X	44	XLIII	78	LXXVII	112	CXVII
11	XI	45	XLIV	79	LXXVIII	113	CXVIII
12	XII	46	XLVI	80	LXXIX	114	CXIX
15	XIII	47	XLVIII	81	LXXX	115	CXX
14	XIV	48	XLVII	82	LXXXI	116	CXXV
15	XV	49	L	83	LXXXII	117	CXXIV
16	XVI	50	LI	84	LXXXIII	118	CXXX
17	XVII	51	LII	85	LXXXIV	119	CXXXI
18	XVIII	52	XLV	86	LXXXV	120	CXXVII
19	XIX	53	LIII	87	LXXXVII	121	ed. VIII
20	XX	54	LIV	88	LXXXVIII	122	CXXIX
21	XXI	55	LV	89	LXXXIX	123	CXLV
22	XXII	56	LVI	90	XC	124	CXLVI
23	XXIII	57	LVII	91	XCII	125	CXLVII
24	XXIV	58	XLIX	92	XCIV	126	CLIX
25	XXV	59	LVIII	93	XCI	127	CXXXIV
26	XXVI	60	LIX	94	XCV	128	LXXXVI
27	XXVII	61	LX	95	XCVI	129	CVI
28	XXVIII	62	LXI	96	XCVII	130	CXXXII
29	XXIX	63	LXXV = CIV	97	XCIX	131	CXXXIII
30	XXX	64	LXII	99	C	132	CXLIII
31	XXXI	65	LXIV	99	XCVIII	133	CXXVIII
32	CH	66	LXIII	100	XCHI	134	CXXIII
33	CHH	67	LXV	101	CI		
34	CV	68	LXVI	102	CVII		

INDEX CONSTITUTIONUM AD TEMPORIS ORDINEM REDACTUS.

Variam lectionem non adnotavi nisi maxime necessariam.

- Circa a. 512
CLXVIII. *Zoticus pr. pr. Or. Iohanni praesidi Cypri.*
a. 521—523
CLXVI. *Demosthenes pr. pr. etc. Fl. Ortalino praesidi Lydiae.*
5 a. 533
CLV. *Belisario magistro militum.*
D. k. Febr. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (III.) cos.
Ante kal. Iun. a. 534
10 CLl. *Iohanni praefecto praetorio Orientis iterum.*
Dat. XVII. (kal.)
a. 534
CLII. *Iohanni pr. pr. Or.*
D. k. Iun. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (IV.) et
15 Paulino vc. coss.
Inter prid. k. Mai. a. 531 et XVII. k. Mai. a. 535
ed. II. *Iohanni pr. pr. Or.*
Ante XVII. k. Mai. a. 535
CXXXVIII. *Hermogeni magistro officiorum.*
20 a. 535—536
ed. IV. *Iohanni pr. pr. Or.*
CLIV. *Floro comiti sacrarum rerum privatarum.*
CXXXIX. *Floro com. rer. priv.*
a. 535
25 I. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. k. Ian. CP. Belisario vc. cons. ind. XIII.
XXXVI. *Salomoni pr. pr. Africae.*
Dat. kal. Ian. CP. Belisario vc. cons.
II. *Hermogeni mag. off.*
30 Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons. ind.
XIII.
IV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XVII. k. April. ind. XIII. Flavio Belisario
vc. cons.
35 VI. *Epiphanio patriarchae CP.*
Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons.
III. *Epiphanio patriarchae CP.*
Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons.
V. *Epiphanio patriarchae CP.*
40 Dat. XVI. k. April. CP. Belisario vc. cons.
CXXXVI. *Strategio comiti largitionum.*
D. k. April. CP. Belisario vc. cons.
IX. *Iohanni patriarchae Romae.*
Dat. XVIII. k. Mai. CP. Belisario cons.
- XI. *Catelliano archiepiscopo Primae Iustinianae.* 45
Dat. XVIII. kal. Mai. Belisario vc. cons.
VII. *Epiphanio patriarchae CP.*
Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.
VIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons. 50
ed. I. *Episcopis et patriarchis.*
Dat. XV. (?) k. Mai. CP. Belisario vc. cons.
X. *Hermogeni mag. off.*
Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.
CXXI. *Arsilio praesidi Tarsi.* 55
Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.
XVII. *Triboniano quaestori sacri palatii.*
Dat. XVI. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.
XII. *Floro comiti rerum privatarum.*
Dat. XVII. k. Iun. CP. Belisario vc. cons. 60
XXIV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons.
XXV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Iun. CP. Belisario vc. cons. 65
XXVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Iun. CP. Belisario vc. cons.
XXVII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons.
XXXV. *Triboniano quaestori.*
Dat. X. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons. 70
LXXVII. *Constantinopolitanis.*
Dat. Iun. Belisario vc. cons.
XXXII. *Agerochio praesidi Haemimonti.*
Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.
75 XXXIV. *Agerochio praesidi Haemimonti.*
Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.
XXXIII. *Dominico pr. pr. per Illyricum.*
Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.
XXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XVII. k. Aug. CP. Belisario vc. cons. 80
XXIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XVII. k. Aug. CP. Belisario vc. cons.
ed. III. *Acacio procons. Armeniae(?).*
Dat. X. kal. Aug. Belisario vc. cons.
85 XXXVII. *Salomoni pr. pr. Africae.*
Dat. kal. Aug. CP. Belisario vc. cons.
XV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. id. Aug. CP. Belisario vc. cons.
XVI. *Anthimo patriarchae CP.*
Dat. id. Aug. CP. Belisario vc. cons. ind. XIII. 90

8 III. *suppl. Zach.* || 11 (kal. Ian. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. III. cos.) (i. e. a. 533) *suppl. Zach.* || 14 IV. *suppl. Zach.* || 28 *μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Th(eod.)* || 30 XVII. k. *Contius e nov.* 22 p. 161, 27] XV. k. *M XII. k. Ath. e k. Iul.* || *ιδ. ε' Ath.* || *ιδ. γ' Th.* || 33 XVII. k. April. *M Ath. Iul.* || kal. April. *Iul. cett.* XVII. k. Iul. e || 36 XVII. k. *M* || *k. Iul. e Ath. Th. καλ. Ιανν. Α* || *ὑπατείας Βελισσαρίου καὶ Εὐτροπίου Ath. (Th.), sim. Α* || 38 XVII. k. *M* || *ε' καλ. Ath., k. Iul.* || e || 40 XVI. *M* || XIII. e *R.* || XII. e *Bamb. η' Ath., om. Iul.* || 42 *basil. Iul.* || 44 XVIII. kal. *Bamb. II* || VIII. kl. *Iul.* || kal. *Iul. al. VI idus Neob. μνημὶ μαίω ἢ Ath. μνημὶ μαίω Th. (et ita semper)* || 46 XVIII. *Neob.* || VI. *Iul.* || 48 XVII. k. *M Ath.* || XVIII. k. e *Bamb. II* k. e *VIul.* || *ιδ. β'* *add. Ath. Th.* || 50 XVII. k. *mai. M p.* 78, 17] XVI. k. *ma. M p.* 80, 41 XII. k. *Mai.* e p. 78, 17 XIII. k. *Mai.* e p. 88, 41 k. *april. Iul.* || *april. Iul.* || 52 XV. k. *Mai. Schoell* || XV. k. *april. M, et XII. et XIII. et XIV. k. Mai. e* || 54 XVII. *M Iul.* || XVIII. e *Bamb. II VII.*

Iul. ||, om. e *V.* || 56 XVII. *M Ath.* || XVIII. *app. Iul.* || 58 XVI. k. *M* || k. e *Ath.* || 60 XVII. id. *iun. M πρό* || *ε'*. *καλ. Ἰουλιαν Ath. μ. Ἰουλιαν Th. VI. idus octuba. e Bamb. II.* || *indio. XIII. add. Bamb.* || 62 XV. kal. *Iun. M e Iul.* || πρό *ε'*. *καλ. Ἰουλιαν Ath. k. Iun. Iul.* || μ. *Ἰουλιαν Th.* || 66 XV. k. *Iun. M e* || πρό *ε'*. *καλ. Ιαννουα. Ath. kal. Iunias Iul.* || 68 XV. kal. *Iun. M e Iul.* || πρό *ε'*. *καλ. Ιαννουα. Ath. kal. Iun. Iul.* || 70 X. kal. *iun. t. Neob.* || XVI. kal. *iunias Iul.* || πρό *ε'*. *καλ. Ιουλιαν Ath. μ. Ιουλιαν Th. XV. kal. Iun. Zach.* || 72 *Subscr. restituta e Th.* || 74 XVII. k. *Iul. (Ath.) XV. k. Iul. M* || μετὰ τ. *ὑπατείας Βελισσαρίου Th.* || 76 XVIII. k. *iul. Iul.* || V. kal. *mart. T μ. Ιουλιαν μετὰ τ. ὑπ. Βελ. Th.* || 80 XVII. k. e *Ath.* || XV. k. *M k. Iul.* || 82 XVII. e *Iul.* || XV. *M ε' Ath. VI. Iul.* || 84 X. *M* || XVII. *Zach.* || 86 XVII. kal. *Zach.* || μετὰ τ. *ὑπαρ. Βελ. Th.* || 88 id. e *Ath.* || XVI. id. *M* || 90 id. e || XVI. id. *M XIII. kl. Iul.* || *καλ. Ath.*

ed XII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. kal. Sept. CP. Belisario vc. cons.
 XIII. *Constantinopolitanis.*
 Dat. id. Octobr. CP. Belisario vc. cons. ind. XIV.
 5 XIV. *Constantinopolitanis.*
 Dat. k. Dec. CP. Belisario vc. cons.

a. 536.

XXIII. *Triboniano mag. off. et quaest.*
 Dat. III. non. Ian. CP. post cons. Belisarii vc.
 10 XXXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Mar. CP. post cons. Belisarii vc.
 XVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Mar. CP. post cons. Belisarii vc.
 XIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 15 Dat. XVI. k. April. CP. post cons. Belisarii vc.
 XX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. April. CP. pc. Belisarii vc.
 XXI. *Acacio procons. Armeniae.*
 Dat. XV. k. April. CP. pc. Belisarii vc.
 20 XXII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. April. CP. pc. Belisarii vc.
 XXX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. kal. April. CP. p. c. Belisarii vc.
 XXXI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 25 Dat. XV. k. April. CP. p. c. Belisarii vc.
 XXXIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. kal. Mai. CP. p. c. Belisarii vc.
 XL. *Petro archiepiscopo Hierosolymorum.*
 30 Dat. XV. k. lun. CP. p. c. Belisarii vc.
 XLI. *Bono quaestori exercitus.*
 XV. kal. lun. ind. XIV. p. c. Belisarii.
 CII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. VI. k. lun. CP. p. c. Belisarii vc.
 CIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 35 Dat. k. Iul. CP. p. c. Belisarii vc.
 XLII. *Menae patriarchae CP.*
 Dat. VIII. id. Aug. CP. p. c. Belisarii vc.
 XLVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 ? Dat. XV. k. Sept. CP. p. c. Belisarii vc.

40 a. 537

XLIII. *Longino praef. urbi.*
 Dat. XVI. k. lun. CP. p. c. Belisarii vc. anno II.
 XLIV. *Iohanni pr. pr. Or.*
 45 Dat. XVI. k. Sept. CP. p. c. Belisarii vc. anno secundo.
 XLV. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Sept. CP. p. c. Belisarii vc. anno II.
 XLVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 50 Dat. XV. k. Sept. CP. p. c. Belisarii vc. anno II.
 XLIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Sept. CP. p. c. Belisarii vc. anno II.
 LI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. (anno II.)

XI.VII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. prid. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.
 L. *Bono quaestori exercitus.*
 Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. ind. I. 60
 LI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. 65
 LIV. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. 70
 LV. *Menae patriarchae CP.*
 Dat. XV. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. ind. I. 75
 LVII. *Menae patriarchae CP.*
 Dat. XV. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. 75
 LVI. *Menae patriarchae CP.*
 Dat. III non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. ind. I.
 LVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. III non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 90
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.
 LIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. III non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II. 85
 LX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.
 LXI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. (anno II.) 90
 LXXV (= CIV). *Triboniano quaestori sacri palatii.*
 (Dat. ... Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.)
 LXII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 95 Dat. kal. Ianuarii CP. imp. dn. Iustiniani pp. 95
 Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. (anno II.)
 CV. *Strategio comiti sacri largitionum.*
 Dat. V. k. Ian. CP. (imp. dn. Iustiniani Aug.
 anno XI.) p. c. Belisarii vc. (anno II.)

a. 538

LXIV. *Longino praef. urbi.*
 Dat. XIV. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. Iohanne vc. cons.
 LXIII. *Longino praef. urbi.*
 100 Dat. VII. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 105
 Aug. anno XI. Iohanne vc. cons.
 LXV. *Iustiniano praesidi Moesiae.*
 Dat. X. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XI. Iohanne vc. cons.

4 *sid. Ath.* | XVI. id. *M* | 9 III. non. Ian. *V Iul. Ath. L* |
 non. Ian. *Iul. w* al. kl. Iul. *T kl. XII. april. Paris.* | 11 XV. *ϵ* |
T Neob. *V ϵ V, Ath.* | post cons. Belisarii *Iul. Ath. Th.* |
 bilisario uc. cons. (a. 535) *M ϵ* | 13 post cons. Belisarii
 vc. *ϵ Iul. Th.* | bilisarii uc. cons. *M Ath.* | 15 XVI.
M | XV. *ϵ Ath.* | Belisario vc. cons. (a. 535) *ϵ* | 17
 XV. k. April. *M Ath. Th.* | III. non. Ianuarii *Iul. X.*
 k. April. *ϵ V k. April. ϵ O Bamb. II.* | 23 *Om. M. XV.*
 k. *ϵ Ath.* | k. *Iul. w* | 27 XV. kal. mai. *M* | XII. kal. maii
 (ian. *Bamb.*) *ϵ k. maii Iul. w* *πρὸ αα. καλ. Ἀρσάκ.*
Ath. μ. μαρτίου Th. | 29 XV. k. lun. *M ϵ Ath.* | k. mai.
Iul. w | Belisario uc. cons. (a. 535) *ϵ* | 31 XV. k. (Ath.)
 k. *Iul.* | XIV. *Biener* | XV. et XII. et V. *codd.* | 33 VI.
 k. *M* | IV. id. *ϵ* | bilisario uc. cons. *M μετὰ τ. ὑπ.*
Ἀντοῦος Th. | 35 k. iun. *M* | bilisario uc. cons. *M* |
 37 VIII. id. Aug. *C not. concilii* | VII. id. aug. *M*
 VIII. idus Aug. *ϵ πρὸ η̄ καλ. Ἀρσάκ. Ath.* | 39 XV.
 k. *M* | XVII. k. *ϵ πρὸ ιδ̄ καλ. Ath.*, k. *Iul.* | anno
 sd. (= secundo i. e. a. 537) *add. ϵ T, contra bilisario*
 uice consul. *ϵ V* | 42 XVI. k. *M* | k. *ϵ Iul. Ath.* | anno II.
 om. *Iul. w* *Th.* | 44 XVI. *M* | XVIII. *ϵ η̄ Ath.* | ann.

secundo *M* | om. *ϵ Iul. Ath. Th.* | 47 XV. k. *M* | k. *ϵ*
Iul. Ath. | imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. *add. ϵ* |
τὸ δεύτερον solus add. Ath. | 49 XV. k. *M* | X. k. *ϵ*,
 k. *Iul. Ath.* | anno secundo *add. ϵ Bamb. Iul. w* | 51
 XV. k. *M* | X. k. *ϵ Ath.* | anno II. om. *Iul. w Ath. Th.*
 | 53 XV. k. *M* | k. *ϵ Ath.* | 57 anno II. om. *M Iul. Th.*
 | indictione I. *add. ϵ V* | 59 XV. k. *M* | 63 anno II.) *τὸ*
β Ath. iterum *Iul. w*, om. *cell.* | 65 XV. k. *M* | 69
 kal. *M Ath.* | X. kal. *ϵ* | 71 III. nonas nouembres
Bamb. | anno II. *ϵ Th.* | *y Ath.*, om. *M* | ind. I *ϵ om.*
cell. | 74 III. nonas *ϵ* | anno II. om. *Iul. w Ath. Th.* | 77
 III. non. Nov. *ϵ Ath.* | III. k. nou. *M* kal. octub. *Iul. w* | ind.
 I. *ϵ* | *ivd. αα Ath. Th. om. cell.* | 60 μ. *σπυρμύβλη Th.* |
 anno II. *ϵ Th.* (qui *add. ivd. α*) | om. *M Ath.* | 84 anno II. *M*
Th. (qui *add. ivd. id̄*) *τὸ γ Ath. om. ϵ Iul.* | 69 k. Sept. *Iul.*
τὸ αα Ath. | ann. II *M* | *τὸ β soli Ath. Th.* | 92 *Subscr.*
reficta ex Ath. (Th.) | 95 V. kal. *Zach.* | *τὸ β Th. solus* | 98
Om. M. imp. — XI. | *βασιλέας I. τὸ αα Ath. (Th.), om. ϵ* |
τὸ β Ath. solus | 102 XIV. k. Febr. (Ath.) | XV. kal. Febr. *ϵ*
 XIII. k. aug. *M μ. Φεβρουαρίου Th.* | 105 *πρὸ εζ καλ.*
Μαγρ. Ath. | 108 *καλ. Ἀρσ. Ath.* | *ὑπατίας Ἀντοῦος Ath.*

LXVI. *Iohanni pr. pr. Or. et consuli.*
 Dat. k. Mai CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Iohanne vc. cons.

LXVII. *Menae patriarchae CP.*
 5 Dat. k. Mai CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 ann XII. Iohanne vc. cons.

LXVIII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 Dat. VIII. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Iohanne vc. cons.

10 LXIX. *Constantinopolitanis.*
 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Iohanne vc. cons.

LXX. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 Dat. kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII Iohanne vc. cons.

15 LXXI. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Iohanne vc. cons.

LXXII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 20 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Iohanne vc. cons.

LXXIII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Iohanne vc. cons.

25 LXXIV. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Iohanne vc. cons. ind. I. τὸ
 ἡμῶν ἔτους.

LXXVI. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
 30 Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XII. Iohanne vc. cons. ind. II.

Post VII. id. Mart. a. 538
 CLXV. *Dominico pr. pr. Illyrici.*
 Inter k. Sept. 538 et k. Sept. 539
 35 ed. XIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 a. 539

LXXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Apione vc. cons.

40 LXXIX. *Menae patriarchae CP.*
 Dat. VI. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Apione vc. cons.

LXXX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 45 Dat. VI. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Apione vc. cons.

CXXXIII. *Iohanni pr. pr. Or. (Menae).*
 Dat. XVII. k. Apr. CP. (imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII.) Apione vc. cons.

50 LXXXI. *Senatui CP.*
 Dat. XV. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XII. Apione vc. cons.

LXXXII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. VI. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXVI. Dat. XV. k. Mai. imp. dn. Iustiniani 55
 Aug anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXIV. *Iohanni pr. pr. Or.* 60
 Dat. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXVII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Iun. Septimo imp. dn. Iustiniani Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons. 65

CLXII. *Dominico pr. pr. Illyrisi.*
 D. V. id. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXV. *Basilidi mag. off.*
 Dat. VII. k. Iul. Chalcedone imp. dn. Iustiniani 70
 pp. Aug anno XIII. Apione vc. cons.

CI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.* 75
 Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

LXXXIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons. 80

XC. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIII. Apione vc. cons.

XCI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. kal. Oct. CP. (imp. Iustiniani anno XIII. 85
 Apione vc. cons.)

XCVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. VI. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.)

XCVII. *Iohanni pr. pr. Or.* 90
 Dat. V. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.)

XCVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. V. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.) 95

XCV. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. kal. Nov. CP. imp. (dn.) Iustiniani pp.
 (Aug.) anno XIII. Apione vc. cons.

XCVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani anno XIII. 100
 Apione cons.

XCVII. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.

XCVIII. *Iohanni pr. pr. Or.* 105
 Dat. XVII. k. Jan. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
 Aug. anno XIII. Apione vc. cons.

XCIX. *Iohanni pr. pr. Or.*

8 k. Iun. *mauult Zach.* || 11 dat. — CP. om. *M* || καλ. *Iovl.*
Ath. || 14 kal. *M* || prid. non. ε || 17 k. Iun. *M* || prid. non.
 Iun. ε *πρὸ νόνων Iovλων Ath.* || *μστὰ τ. ὑπ. Iωάννου*
 Ath. || 20 kal. Iul. *Iul.* || 23 prid. non. ε *Ath.* || pp. N *M* ||
ὑπατάς Ἀπλων Ath. || 26 prid. om. *M* || Iun. om. ε ||
 ind. — *ἔτους solus M* || 30 id. Oct. *M Ath.* || V. id. Oct. ε
 μ. *Iovvλω Th.* || ind. β *M* || *ἔνδ. α' Ath.* || *ὑπατάς Ἀπλων*
Ath. || 38 XV. k. febr. *M* || καλ. *φεβρ. Ath.* μ. *φρ*
βροαρίω Th. kal. Sept. ε || 41 VI. *M* || V. ε (*μαρτ.*
 v. l. *σιδῶν ματίας Ath.*) || 44 VI. id. Mart. *Biener* || VI.
 id. Mai. ε VII. id. mai. *M* μ. *μαρίω Ath. Th.* || 47
 XVII. k. apr. *M* || III. id. Mart. ε δ' *νόνων μαρτ. Ath.*
 μ. *μαρίω Th.* VII. C || *βασιλάς I. τὸ ε' (v. l. η')*
Ath. solus || 50 XV. *M Ath.* || X. ε (kal. madii V) || 53
 dat. XV. *ceteris om. M* || *ἔτει ἴθ Th.* || 55 *Subscr. om.*
M Iul., e codice ignoto ed. Pithoeus, congruunt Ath.
Th. ε (qui dat. Apione vc. cons.) || 58 Iun. ε *Ath. Th.* ||
 apr. *M* || 61 XV. om. *Iul.**, k. om. *M.* μ. *Iovλλῶ Th.*
 || τὸ ἴθ *Ath.* || 64 *Om. M.* *πρὸ ἴθ καλ. (om. Iovv.)*
Ath. k. Iun. *Iul.* || 67 *πρὸ ε' (v. l. ιε') σιδῶν (v. l. καλ.)*

Iovv. Ath. || V. id. sert. *M XV. k. Iun. Zach.* || 70 *Om.*
M Iul. VII. kal. Iulii ε V || *πρὸ ε' καλ. Iov. Ath. μ.*
Iovvλω Th. || 73 *τὸ ε' Ath.* || XII. ε V *ἔτει ἴθ Th.*
 om. *M* || 76 *Om. M. Sept. Iul. Ath. Th.* || Dec. ε || 79
Sic ε Ath. (qui τὸ ἴθ) Th. dat. XV. k. sept. CP. post
 cas. utilisario anno II *M* || 85 *Om. M Iul. imp.* — cons.
 suppl. ex *Ath. Th.* || 88 *Om. M. VI. id. ε Iul. Ath.* ||
 id. *Iul.* || CP. — cons. suppl. ex *Ath. Th.* || ind. V. add.
Iul. ε indict. VII. *Iul.* || 91 *Om. M. V. id. Iul. Ath.* ||
 XII. id. *Iul. ε* || CP. — cons. suppl. ex *Ath. Th.* || ind. V.
 add. *Iul.* || *Subscr. quae est in ε Esc.:* dat. VIII.
 kal. Iunias CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.
 Iustino va. cons. (a. 540) non huc pertinet || 94 *Om. M.*
 id. *Oxt. Ath. V. idus ceteris om. ε VII. octubr. Iul.* ||
 CP. — cons. suppl. ex *Ath. (Iul. Th. qui ἴθ)* || 97 *Om.*
M Iul. kal. ε πρὸ ε' καλ. Ath. || 100 *Om. M. anno XIII.*
Iul. || 103 XV. k. *M* || kal. ε *Iul. Ath.* || 106 XVII.
 k. Iun. (*Ath.*) || VII. kal. Iun. ε V XV. k. Iun. *M* k. Iul.
Iul. ε et Sang. || ann. XII. *M* anno XIV. *Iul. ε et Sang.*
 || *ὑπατάς Ἀπλων Ath.* || Iustino uc. consule *Iul. Sang.*
 (*Iul. M*) i. e. a. 540

Dat. XIII. k. Ian. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
 C. Iohanni pr. pr. Or.
 5 Dat. XIII. k. Ian. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
 Post V. id. Iun. a. 539
 CLVI.
 a. 540
 10 app. I. Dominico pr. pr. Illyrici.
 Dat. VII. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani Aug. anno (XIV.) Iustino cons.
 CVI. Iohanni pr. pr. Or.
 Dat. VII. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno (XIV.) Iustino vc. cons.
 15 540—547
 app. V.
 a. 541
 CVII. Basso com. dom. obtinenti locum Iohannis pr. pr.
 20 Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIV. Basilio vc. cons.
 CVIII. Basso com. dom.
 Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIV. Basilio vc. cons.
 25 CX. Iohanni pr. pr. Or.
 Dat. VI. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CIX. Iohanni pr. pr. Or.
 30 Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CXI. Theodoto pr. pr. Or. (Eliæ pr. pr. Ill.)
 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 35 CXII. Theodoto pr. pr. Or.
 Dat. IV. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 app. II. Daciano metropolitano Byzacii.
 Dat. prid. non. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XV.
 40 CXIV. Theodoto pr. pr. Or.
 Dat. kal. Nov. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CXIII. Theodoto pr. pr. Or.
 45 Dat. X. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CLIII. Eliæ pr. pr. Illyrici.
 Dat. prid. id. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. (anno XV.) Basilio vc. cons.
 Post a. 541
 50 CXXXV. D. VI. k. Mart. CP. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug. anno . . . post) cons. Basilio vc. (anno . . .)
 a. 542
 CXV. Theodoto pr. pr. Or.

Dat. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. p. c. Basilio vc. ind. V.
 ed VII. Iuliano.
 Dat. kal. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. post Basilio vc. cons.
 60 CXVI. Theodoto pr. pr. Or.
 Dat. V. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc.
 CLVII. Lazaro comiti Orientis.
 65 Dat. k. Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc.
 app. III. Daciano metrop Byzacii.
 Dat. III. kal. Novemb. imp. dn. Iustiniani anno XVI.
 CXXVII. Theodoto pr. pr. Or.
 Dat. XV. k. Ianuar. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 70 Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc. ind. 6
 a. 543
 CXXVIII. Petro pr. pr. Or.
 75 Dat. XVII. k. Aug. Septimo Miliario imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno II. ind. VI.
 CXXV. Petro pr. pr. Or. (Gabrielio pr. urbi).
 Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno II.
 a. 544.
 80 CXIX. Petro pr. pr. Or.
 Dat. XIII. k. Febr. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno III.
 CXXII. Dat. X. k. Apr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno III. 85
 CXXXII. Constantinopolitanis.
 Dat. prid. non. April. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc.
 CXX. Petro pr. pr. Or.
 90 Dat. VII. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 90 Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III.
 CXXIV. Petro pr. pr. Or.
 95 Dat. XVII. k. Iul. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug.) anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III. ind. VII.
 CLVIII. D. prid. id. Iul. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. 95 Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III.
 Ante a. 545
 ed. IX. Triboniano pr. urbi (?).
 a. 545
 100 CXXX. Petro pr. pr. Or.
 Dat. k. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno IV. ind. VIII.
 CXXXI. Petro pr. pr. Or.
 Dat. XV. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno IV. 105 ind. VIII.
 CXXVIII. Petro pr. pr. Or.

1 XIII. kal. 6 V] XVIII. k. Iul. Ath. XV. k. M] 4
 XIII. k. M Ath.] XVI. kal. 6] anno — cons. om. M
 anno XIII. 6 V] 10 VII.] sub Iul. l] 13 V. id. 6 πρὸ
 kal. Ath.] 6 κραι ἰδ' solus. Th.] 20 6 κραι ἰβ' Th. anno
 XIII. 6 V] bilisar. uc. cons. M Th.] 23 ὑπατεῖα
 Βελισαρίου Th.] 26 VI. M] VII. 6] Basilio 6] bilisar. M
] 29 non. 6 Iul. Ath.] II. k. M VI. k. Zach.] ὑπ.
 Βελισαρίου Ath. Th.] 32 Om. M. μετὰ τ. ὑπ. Βασί-
 λείου Ath.] 35 Om. M. δ' σιδῶν Ath.] III. id. 6 V. id.
 Iul.] 41 μ. σπαρτωρίου Th.] ann. XVI. Iul.] 44
 ὑπατεῖα Ἀντωνος Ath.] 47 ἰδ. Δεκ. Ath.] 50 VI. k.
 Mart. (Ath.) k. iu. mar. M] anno XXX. et anno XVI.
 (i. e. a. 557) Zach.] 55 Belisarii Iul. basil. uc. cons.
 (a. 541) M (Th.)] ind. V. add. Iul. Ath.] 61 V. id.
 M] id. 6 Ath.] an. XVI. 6 ed. Ven.] τὸ ἰβ' Ath. Th.
 om. M] bilisar. uc. cons. M] 64 anno XVI. (Ath.) ἡ
 Th.] p. c. Basilio vc.] μετὰ τ. ὑπατεῖαν Ath. bilisar. uc.
 cons. M om. Th.] 67 XV. an XVI. Utin. incertum] 70
 III. idem decemb. Iul.] ann. XV. M anno XCI Iul.]
] uilisar. Iul.] 74 XVII. k. aug. Iul. Ath. (M)] k.

aug. Iul. Utin. III. id. 6] anno XVII. Iul. Th.] τὸ ἰβ'
 Ath. anno XVI. 6 om. M] anno II. Iul. Ath.] anno
 III. Iul. Utin. om. Th. M (qui basilio uc. cons. et ita
 plerumque)] 78 id. oct. M] kal. Oxt. Ath. XV. kal.
 Ian. 6 μ. ἰανουαρίου Th.] anno XVIII. (pro XVII.)
 6] τὸ ἰβ' Ath.] 82 XIII. M] XIII. Iul. ἰβ' Ath.] τὸ
 ἰβ' Ath. (Th.)] anno XCIII Iul.] τὸ γ' Ath. Th.] quarto
 Iul.] 84 πρὸ 6 kal. Ath.] II. k. M] post bilisario uc.
 cons. M] 87 pri. n apr. M] nov. Ἀπριλλ. Ath. μ. Μαίω
 Th.] anno III. Biener] τὸ δ' Ath. Th.] 90 VII. id.
 Mai. MC Iul. 6] id. Iun. Ath. μ. Ἰουλίω Th.] XVIII.
 C] XCIII Iul.] XII 6 Esc.] III. C Ath. Th.] II. 6]
 ἰβδ. 6 add. Th.] 93 Sic Iul. (XII. k. Utin.) Th., XVI.
 (ἡ Ath.) kal. Ian. . . anno XIX. (a. 545) 6 Ath. (con-
 gruit ind. VIII. a Iul. tradita.)] 95 pri. id. iul. M] id.
 ἰδῶν ἰουλίω Ath.] 6 κραι ἡ Th.] τὸ ἰγ' Ath.] anno III.
 Zach.] τὸ τέτατον Ath.] 101 anno IV. Iul. Th.] τὸ
 γ' Ath.] 104 XV. Iul. M] ἰδ' (v. l. ἰβ') Ath.] ann. n
 ind. VII. Iul.]

Dat. VIII. id. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIX. p. c. Basilii vc. anno IV. ind. VIII.

a. 546

CXXIII. *Petro pr. pr. Or.*

Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. p. c. Basilii vc. anno V. ind. IX.

CXXVI. *Theodoto pr. pr.*

(Dat. . . imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. p. c. Basilii vc. anno V.)

a. 546—551

CLXVII. *Bassus pr. pr. . . .*

a. 548

CXXVII. *Basso pr. pr. Or.*

Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. p. c. Basilii vc. anno VII. ind. XI.

ed. VIII. *Basso pr. pr. Or. (Eugenio pr. pr.)*

Dat. XV. kal. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. post Basilii vc. cons. anno VII

a. 551

CXXIX. *Addao pr. pr. Or.*

D. XVII. k. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXV. p. c. Basilii vc. anno X.

a. 552

app. VI. *Paulo pr. pr. Africae.*

Dat. VIII. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. (anno XXVI.) p. c. Fl. Basilii anno XI. ind. I.

a. 553

CXLV. *Areobindae pr. pr. Or. et mag. mil.*

Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. p. c. Basilii vc. anno XII.

CXLVI. *Areobindae pr. pr. Or.*

Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. p. c. Basilii vc. anno XII.

CXLVII. *Areobindae pr. pr. Or. et mag. mil.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVII. p. c. Basilii vc. anno XII.

a. 554

app. VII. *Narsi praep. sacri cubiculi, Antiocho pr. pr. Italiae.*

Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. p. c. Basilii vc. anno XIII.

a. 555

CLIX. *Petro pr. pr. Or. iterum.*

D. k. Iun. CP. (imp.) dn. Iustiniani (pp. Aug.) anno XXIX. p. c. Basilii anno XIV. ind. III.

Post a. 555

app. VIII. *Narsi Panfronio et senatui.*

a. 556

CXXXIV. *Musonio pr. urbi (Petro pr. pr. Or.)*

Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX. p. c. Basilii vc. anno XV.

a. 558

app. IX. *Iohanni pr. pr. Afr.*

Dat. X. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XXXII. p. c. Fl. Basilii vc. anno XVII. ind. VII.

CXLII. *Marthani com. rer. priv.*

Dat. XV. k. Dec. Septimo (imp.) dn. Iustiniani 60 pp. Aug. anno XXXII. p. c. Basilii vc. anno XVII.

a. 559

CXLI. *Constantinopolitanis.*

Dat. id. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. 65 anno XXXII. p. c. Basilii vc. anno XVIII.

ed. XI. *Petro pr. pr. Or. iterum.*

Dat. VI. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXIII. post Basilii vc. cons. anno XVIII.

a. 563

{CXLIII. *Areobindae pr. pr. Or.*

{Cl. *Leoni.*

Dat. XII. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXVII. p. c. Basilii vc. anno XXII.

a. 565

CXXVII. *Petro mag. sacr. off.*

Dat. VII. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXVIII. p. c. Basilii vc. anno XXIII.

a. 566

CXL. *Iuliano pr. urbi.*

D. XVIII. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustini pp. Aug. anno I. ind. XV.

CXLVIII. D. anno I. Iustinov pp. Aug.

a. 569

CXLIX. Dat. XV. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustini pp. Aug. (anno IV.) p. c. eiusdem (anno III.)

a. 572

CXLIV. *Diomedii pr. pr.*

D. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustini pp. Aug. 90 anno VII. p. c. eiusdem anno VI.

a. 574

CLXI. (Dat. . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.)

CLXIV. (Dat. . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.)

a. 575

CLXIII. (Dat. . . April. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.)

Annorum incertorum

CLX. *Papio.*

ed. X.

app. IV.

1 VIII. id. (Ath.) VIII. kal. Iul. id. M || τὸ εἶ Ath.] *ἔρεσ ἰγ Th.* || 7 XX. S Iul.^{sw} Ath.] XVIII. ε Th. || ann. V. S Iul. Th.] an. III ε Pist. an. II ε Bamb. || 9 Subscr. restituta e Th. || 15 k. Sept. M Iul.^o καλ. Ἰουλιῶν Ath. μ. Ἰανουαρίῳ Th. || τὸ εἶ Ath. Th.] ann. VI. Iul. || ἰνδ. ια' (α' cod.) add. Th. || 18 XV. M] XVII. ε Esc. || XXV post basilio uc. cons. anno VI M] XXII pc. Esc. || 23 ann. XXV M Ath.] an. XXI [ε Esc. Th. || 27 anno XII. cod., corr. Zach. || 31 VI. id. Febr. Contius] id. Febr. ε IV. id. sept. M γ' IIII. δ. ροεμβρ. Ath. μ. φεβρουαρίῳ Th. || XXVI. Biener] XV. ε τὸ κα' Ath. τὸ λε' Th. || XII. ε] τὸ β' Ath. τὸ ἰγ Th. || 34 VI. id. ε Ath.] id. M || XXVI. Ath. Th.] XXV. ε || 38 anno XXVII. Zach.] *ἔρεσ εἶ Th.* || 46 μηνὶ ἰουλίῳ Th.] k. ian. M

καλ. φεβρ. Ath. || *ἔρεσ καθ' Th.* τὸ εἶ Ath. || anno XIV. Zach.] τὸ τέταρτον Ath. || subscr. quae est in ε Neob. dat. VI. k. Mai. CP. imp. Iust. Aug. fulso huc delata est || 53 anno XV. ε Iul. εἶ Th. || 57 XXXII. Zach.] XXII? cod. || anno XVI cod. || 61 τὸ εἶ Th.] τὸ εἶ Ath. || 69 XXXIII. Spangenberg] XVII M || 74 XII. kal. Iun. Iul. I (Th.) καλ. Ἰανουαρίῳ Ath. || XXXVII. Iul.^o I Th. 150] XXXVI. Iul.^o Th. 143 εἶ Ath. || 78 VII. k. apr. C] πρὸς ἰγ καλ. Ἀπρ. Ath. VII. k. mar. M || XXXVIII. C] τὸ εἶ Ath. || XXIII. Schael] XXIII C τὸ εἶ Th. τὸ β' Ath. || 82 XVIII. Iul.^o Ath.] XVII. M || 87 anno III. Biener] τὸ β' Th. || 91 anno VI. Pagius] ann. III M || 93 et 95 et 98 subscr. restituta e Th.

IV.

PROSOPOG APHIA NOVELLARUM.

Ubi numerus tantum novellarum positus est, inscriptiones aut subscriptiones intellegendae sunt.

- Αγαπητός* pontifex Romanus: nov. XLII p. 264, 2.
Αγερώχιος ἄρχων *Διυμίντου* τῆς *Θράκης* mense Iunio a. 535: nov. XXXII et XXXIV.
Ἀδδαῖος ἑπαρχος *πραιτωρίων* a. d. XVII. kal. Iul. a. 551: nov. CXXIX.
Ἀνάκιος ἀντίπατος *Λομερίας* mense Martio a. 536: nov. XXI, XXXI p. 236, 1 (cf. ad ed. III).
Ἀλέξανδρος ὁ ἐνδοξότατος (*λαμπρότατος* vocatur p. 736, 29) Hierii filius nov. CLIX p. 736, 14. p. 740, 12.
Ἀλέξανδρος advocatus iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 30.
Ἀνατόλιος, vir spectabilis et advocatus fisci, iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 24.
Ἀνδρέας πρεσβύτερος et ἀποκρισιάριος Thessalonicensis prid. id. Dec. a. 541: nov. CLIII.
Ἀνθίμος ὀρχιεπίσκοπος et οἰκουμηνικός πατριάρχης mense Aug. a. 535: nov. XVI cf. nov. XLII p. 263, 25.
Ἄπιων (*Ἀπιών*) v. c. consul a. 539: nov. LXXVIII etc. (cf. ind. III).
Ἄπιων ὁ περίβλεπτος, ex advocatis fisci, πάρεδρος Marcelli iudicis mense Aprilii a. 539: nov. LXXXII p. 402, 20.
Apracemius (?) praef. pract. Illyriae Attilanis temporibus: nov. XI p. 94, 10.
Ἀρδαβούριος ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης nov. CLIX p. 736, 27.
Ἀρεόβινδος ἑπαρχος τῶν τῆς *Ἑω* πραιτωρίων a. d. VI. id. Febr. a. 553: nov. CXLV. CXLVI. — a. d. XII. kal. Iun. a. 563: nov. CXLIII.
Ἀριστοκράτης ὁ ἐλλογιώτατος πατήρ τῆς *Ἀφροδισιῶν* πόλεως nov. CLX p. 744, 4.
Ἀρσίλιος ἄρχων *Τυρσοῦ* a. d. XVII. kal. Mai. a. 535: nov. CXXI.
Ἀσκληπίος, σχιρνιάριος τῆς κατὰ τὴν *Ἑω* στρατηγίδος ἀρχῆς mense Iulio a. 544: nov. CLVIII p. 735, 7.
Ἀΐξεντία ἡ λαμπροτέρα. Sergii uxor, kal. Febr. a. 533: nov. CLV p. 731, 7.
Βασίλιδης ὁ πρὸ ὑπάτων καὶ πατρικίως magister sacrorum officiorum a. d. XV. kal. Apr. a. 536: nov. XXII p. 186, 35. — a. d. VI. id. Mart. a. 539: nov. LXXIX p. 390, 10. — a. d. VII. kal. Iul. a. 539: nov. LXXXV.
Βασίλειος v. c. consul a. 541: nov. CVII etc. (cf. ind. III).
Βάσσος (fortasse pleno nomine *Φλόβιος Κομίτας Θεόδωρος Β.*) ὁ ἐνδοξότατος κόμης τῶν δομεστικῶν, ἐπέχων τὸν τόπον *Ἰωνίου* τοῦ ἐπάρχου πραιτωρίων kal. Febr. a. 541: nov. CVII. CVIII. — ἑπαρχος πραιτωρίων k. Sept. a. 548: nov. CXXVII. — a. d. XV. k. Oct. a. 548: ed. VIII. — incerto tempore: nov. CLXVII.
Βασιλάριος v. c. στρατηγός kal. Febr. a. 533: nov. CLV. — consul anno 535: nov. I etc. (cf. ind. III).
Βικτωρ ἐνδοξότατος, ex praef. urbis, olim Magnae Graeciae et urbis Alexandriae administrator, iudex constituitur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 402, 7.
Βικτωρ advocatus iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 33.
Bonus quaestor exercitus a. d. XV. kal. Iun. a. 536: nov. XLI. — kal. Sept. a. 537: nov. L.
Gabrielius praefectus urbi a. d. XV. kal. Ian. a. 543: nov. CXXV ε.
Γερμανός, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίως, στρατηγός τοῦ *Θείου* πραισέντου a. d. XV. k. April. a. 536: nov. XXII p. 186, 43.
Dacianus metropolitanus Byzacenus prid. non. Oct. a. 541: app. II. — a. d. IV. kal. Nov. a. 542: app. III.
Δημήτριος: nov. CLXV p. 752, 23.
Φλάβιος Θεόδωρος Πέτρος Δημοσθένης ἑπαρχος τῶν τῆς *Ἑω* πραιτωρίων, ἀπὸ ἐπάρχων τῆς βασιλίδος πόλεως, ἀπὸ ὑπάτων: nov. CLXVI.
Διομήδης ἑπαρχος τῶν τῆς *Ἑω* πραιτωρίων a. d. XV. kal. Iun. a. 572: nov. CXLIV.
Δύμνικος ἑπαρχος τῶν παρὰ Ἰλλυριοῖς πραιτωρίων mense Martio a. 535: nov. VI epil. 2, nov. VII epil., nov. VIII p. 89, 1 (91, 13), XXXIII. — a. d. V. id. Iun. a. 539: nov. CLXII. — a. d. VII. id. April. a. 540: app. 1.
Epictetus memorialis quaestoris a. d. X. kal. Iun. a. 535 ad munus adiutoris evehitur: nov. XXXV 8.
Ἐπιφάνιος ὀρχιεπίσκοπος *Κπόλεως* et οἰκουμηνικός πατριάρχης a. d. XVII. et XVI. kal. April. anni 535: nov. III. V. VI.
Ἐρμογένης μάγιστρος τῶν *Θείων* ὄφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίως a. d. XVII. k. April. anni 535: nov. II. X: incerto tempore: nov. CXXXVIII; mortuus ante XV. k. April. a. 536: nov. XXII p. 181, 21.
Εὐγένιος ἑπαρχος πραιτωρίων: ed. VIII ε.
Εὐγένιος ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης nov. CLIX p. 736, 25.
Εὐγένιος diaconus Cypolitanus a. d. III. non. Nov. a. 537: nov. LIX p. 319, 27.
Εὐσέβιος πρεσβύτερος et κειμηλιάρχης Cypolitanus mense Maio a. 535: nov. XL p. 259, 10.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος τῆς *Τλώ* πόλεως k. Febr. a. 542: nov. CXV p. 534, 31.

Εφραίμης ἀρχιεπίσκοπος Θεουπόλεως mense Martio a. 535: nov. VI epil. 2.

Ζωορᾶς episcopus depositus: nov. XLII 3.

Ψίλλιος ἑπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ prid. id. Dec. a. 541: nov. CLIII.

Heraclius vir reverendissimus mense Oct. a. 511: app. II.

Theodosius memorialis quaestoris a. d. X. kal. Iun. a. 535 ad adiutoris munus evehitur: nov. XXXV 8.

Θεόδοτος ἑπαρχος τῶν τῆς Ἐὼ πρωτωρίων kal. Iun. a. 541: nov. CXI. — IV. id. Sept. a. 541: nov. CXII. — a. d. X. kal. Sept. a. 541: nov. CXIII. — kal. Nov. a. 541: nov. CXIV.

Θεόδωρος Cyzicenus, advocatus, iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 34.

Theodorus diaconus et responsalis ecclesiae Carthaginensis kal. Aug. a. 535: nov. XXXVII p. 244, 27.

Θωμᾶς qui iam in Armenia magistratum gesserat, XV. kal. Apr. a. 536 κόμης Ἰουστινιανῶς tertiae Armeniae fit: nov. XXXI 2.

Θωμᾶς olim quaestor scrinii memoriae, mortuus erat ante X. kal. Iun. a. 535: nov. XXXV p. 242, 6.

Ἰέριος ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης nov. CLIX p. 736, 15.

Ἰέριος ὁ λαμπρότατος καὶ εὐγενεστάτος, Constantini f. Hierii n. mortuus ante a. 535: nov. CLIX p. 738, 4.

Ἰουλιανὸς ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης nov. CLIX p. 736, 25.

Ἰουλιανὸς ἑπαρχος πόλεως a. d. XVIII. kal. Oct. a. 566: nov. CXL.

Ἰουλιανὸς advocatus kal. Mart. a. 542: ed. VII.

Iustinianus rector Moesiae a. d. X. kal. April. a. 538: nov. LXV.

Iustinus v. c. consul a. 540: nov. XCIII subscr. 5 etc. (cf. ind. III).

Ἰωάννης sub Iustino diu fuerat quaestor sacri palatii: nov. XXXV p. 242, 10.

Ἰωάννης ἑπαρχος τῶν τῆς Ἐὼ πρωτωρίων τὸ β' ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίους primum occurrit ante kal. Iun. a. 534: nov. CLI, postremum non. Mai. a. 541: nov. CLX (cf. ind. III). — Consul a. 539: nov. LXIV etc.

Iohannes praef. pract. per Africam a. d. X. kal. Oct. a. 558: app. IX.

Ἰωάννης Cometae f. olim δοῦξ Θηβαΐδος ed. XIII p. 792, 32.

Ἰωάννης ἀνήγορος τῆς ἐπὶ χόρας ἀγορᾶς mense Iulio a. 544: nov. CLVIII p. 735, 4.

Ἰωάννης σκηνιάριος, missus in Hellespontum, mense Aug. a. 535: ed. XII p. 779, 3.

Fl. Iohannes ab actis kal. Iun. a. 555: nov. CLIX p. 743, 34.

Ἰωάννης archiepiscopus et patriarcha Romae mense April. a. 535: nov. IX.

Καλλιόπιος ὁ λαμπρότατος Hierii filius mortuus ante a. 555: nov. CLIX p. 736, 28.

Catellianus archiepiscopus Primae Iustinianae mense April. a. 535: nov. XI.

Κομήτης ὁ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης ed. XIII p. 792, 32.

Curicus ab actis k. Iun. a. 555: nov. CLIX p. 743, 34.

Quirillus memorialis quaestoris a. d. X. kal. Iun. a. 535 ad munus adiutoris evehitur: nov. XXXV 8

Κωνσταντῖνος ὁ λαμπρότατος Hierii filius nov. XLIX p. 736, 17 (μεγαλοπρεπέστατος vocatur p. 738, 2. 35) ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης kal. Iun. a. 555: p. 741, 14.

Κωνσταντῖνος ὁ τῆς ἐνδόξου μνήμης Hierii minoris filius nov. CLIX p. 739, 8.

Λάζαρος κόμης τῆς Ἐὼ kal. Mai. a. 542: nov. CLVII.

Λέων ἑπαρχος πρωτωρίων mense Maio a. 563: nov. CXLIII? nov. CL.

Liberius vir gloriosissimus app. VII p. 799, 19.

Λογγίνος praefectus urbi inter a. d. XVI. kal. Iun. a. 537: nov. XLIII et a. d. VI. id. Mart. a. 539: nov. LXXIX p. 390, 12 (cf. nov. LXIII. LXIV. CV).

Μαξεντιανὸς, ἀπὸ ὑπάτων, στρατηγὸς τοῦ θείου προσηνέου a. d. XV. k. April. a. 536: nov. XXII p. 157, 6.

Maximus vir magnificus app. VII p. 799, 19.

Μάρθα ἡ λαμπρότατη kal. Febr. a. 533: nov. CLV p. 731, 5.

Μαρθάνης κόμης προβάτων a. d. XV. kal. Dec. a. 558: nov. CXLII.

Μαρία ἡ εὐκλειστάτη Constantini uxor: nov. CLIX p. 739, 14. 741, 30.

Μαρία ἡ ἐνδοξοτάτη Hierii uxor: nov. CLIX p. 739, 13. 741, 30.

Μαριανὸς sub Anastasio fuerat praef. Augustalis (?) ed. XIII p. 788, 1.

Μάρκελλος ὁ μεγαλοπρεπέστατος iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 402, 15.

Martinus episcopus Odessitanus: nov. LXV p. 339, 7.

Μηνῆς ἀρχιεπίσκοπος ἐπιτροπάρχης Cpolitanus a. d. VIII. id. Aug. a. 536: nov. XLII. — a. d. XV. kal. Nov. a. 537: nov. LV. LVII(?). — a. d. III. non. Nov. a. 537: nov. LVI. — kal. Mai. a. 538: nov. LXVII. — a. d. IV. non. Mart. a. 539: nov. CXXXIII 5. — a. d. VI. id. Mart. a. 539: nov. LXXXIX.

Μηνῆς advocatus iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 28.

Μουσαῖος ἑπαρχος πόλεως kal. Mai. a. 556: nov. CXXXIV.

Narses Panfronius: app. VIII.

Νικητῆς ὁ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης nov. XXX p. 226, 8. 26. 227, 17.

Vigilius episcopus Romanus id. Aug. a. 554: app. VII p. 799, 12.

Πάπιος nov. CLX.

Πατρικίος praef. urbi a. d. XV. kal. April. a. 536: nov. XXII p. 186, 33.

Paulus praef. praet. Africae a. d. VIII. id. Sept. a. 552: app. VI.

Perigenes memorialis quaestoris a. d. X. kal. Iun. a. 535 ad munus adiutoris evehitur: nov. XXXV 8.

Πέτρος, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίος, κόμης τῶν θείων λαμπριόνων kal. Mart. a. 542: ed. VII p. 766, 11. — ἐνδοξοτάτος ἑπαρχος τῶν τῆς Ἐὼ πρωτωρίων inter a. d. XVII. kal. Aug. a. 543: nov. CXVIII et kal. Mai. a. 546: nov. CXXIII (cf. ind. III). — τὸ β' kal. Iun. a. 555: nov. CLIX. — a. d. VI. kal. Ian. a. 559: ed. XI.

Πέτρος ἐνδοξοτάτος μάγιστρος τῶν θείων ἰφφικίων kal. Mai. a. 546: nov. CXXIII. — a. d. VII. kal. April. a. 565: nov. CXXXVII.

Πέτρος ἀρχιεπίσκοπος Ἱερουσαλὴμων mense Martio a. 535: nov. VI epil. 2. — mense Maio: nov. XL inscr. et subscr.

Πέτρος episcopus Arameae sede depulsus: nov. XLII 2.

Πίστος διάκονος τῆς Τελμησσέων ἐκκλησίας k. Febr. a. 542: nov. CXV p. 534, 33.

Πλάτων ἐνδοξοτάτος πατρικίος, ex praef. urbi bis, iudex constituitur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 402, 8.

Ποταμών sub Anastasio vindicis munere fungens Alexandriam administrabat: ed. XIII p. 788, 2.

Πρόκλος sub Iustino fuerat quaestor sacri palatii: nov. XXXV 1. 5.

Reparatus episcopus Carthaginensis kal. Aug. a. 535: nov. XXXVII p. 244, 24.

Restitutus vir reverendissimus mense Oct. a. 541: app. II.

Sabbatius memorialis quaestoris a. d. X. kal. Iun. a. 535 ad munus adiutoris evehitur: nov. XXXV 8.
 Salomon praef. praet Africae kal. Ian. a. 535: nov. XXXVI. — kal. Aug. a. 535: nov. XXXVII cf. nov. LXVI p. 342, 10.
 Σεβήρος episcopus Theopolitanus sede deicitur: nov. XLII 1.
 Σέργιος ὁ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης k. Febr. a. 533: nov. CLV p. 731. 5.
 Στέφανος ὁ περιβλεπτος dux Palaestinae kal. Iul. a. 536: nov. CIII p. 498, 15.
 Φλάβιος Στέφανος princeps officii praef. praet.: nov. CLXVI.
 Στέφανος advocatus iudex nominatur a. d. VI. id. Apr. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 28.
 Στρατήγιος praefectus Augustalis ante a. 524 (?): ed. XIII p. 788, 10. 20. — ὁ ἐνδοξότατος, κόμης τῶν θείων largitionων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίος kal. April. a. 535: nov. CXXXVI. — a. d. XV. k. Apr. a. 536: nov. XXII p. 186, 38. — a. d. V. kal. Ian. a. 537: nov. CV.

Τζίττας, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίος, στρατηγὸς

τον θείον πραισέντον a. d. XV. k. April. a. 536: nov. XXII p. 187, 3.
 Τιμόθεος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας mense Martio a. 535: nov. VI epil 2.
 Τρεβωνιανός quaestor sacri palatii et exconsul inter a. d. XVI. kal. Mai. a. 535 (nov. LVII) et Nov. vel Dec. a. 537 (nov. LXXV = CIV). Cf. nov. XXII p. 186, 41. XXIII. XXXV. ed. IX.
 Φλάβιος Φαῦστος princeps officii praef. praet.: nov. CLXVI.
 Φλαβιανός, v. c. advocatus fisci, iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 401, 28.
 Φλάβιος cf. s. Βάσσος. Δημοσθένης. Ἰωάννης. Φυδῆτος. Ὠταλίος.
 Φλᾶρος ἀπὸ ὑπάτων κόμης τῶν ἀπανταχοῦ θείων περιβύτων mense April. a. 535: nov. XII — a. d. XV. k. Apr. a. 536: nov. XXII p. 187, 9. — incerto tempore: nov. CXXXIX. CLIV.
 Φωκᾶς ὁ ἐνδοξότατος iudex nominatur a. d. VI. id. April. a. 539: nov. LXXXII p. 402, 11.
 Ὠρίων δοῦξ Θεβαΐδος ed. XIII p. 793, 3. 4.
 Φλάβιος Ὠρεσίγιος ὑπατικός Λυδίας: nov. CLXVI.